

del collegio de la comp^a de v^{os} de granada R.4994

B^a

ANDREÆ
TIRAQVELLI

REGII IN CVRIA
PARISIENSI
SENATORIS

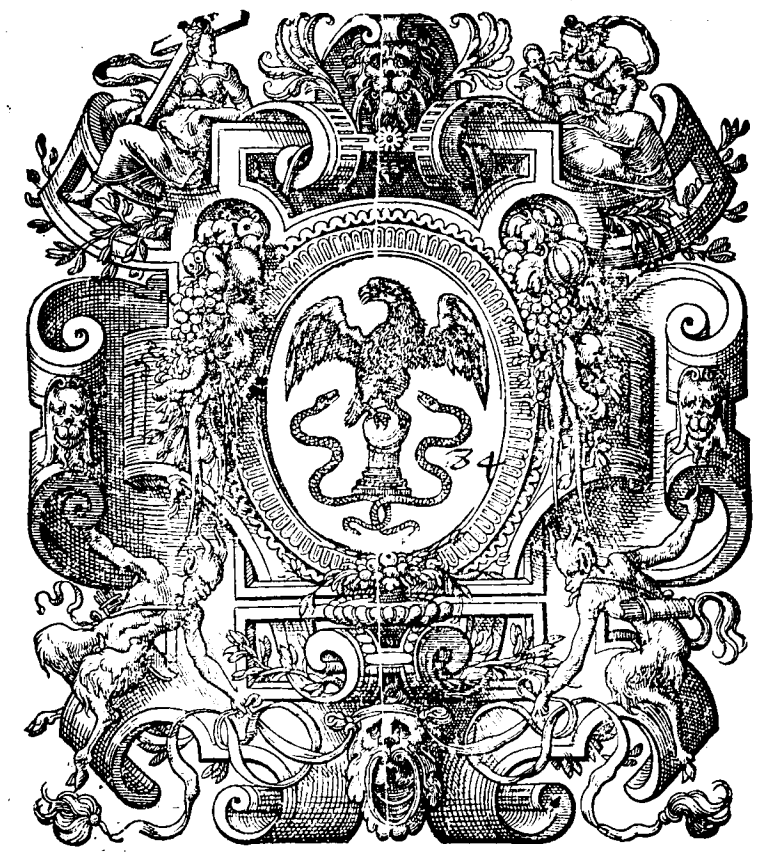
COMMENTARII
DE NOBILITATE ET
IVRE PRIMIGENIORVM,

*Tertia hac eademque postrema editione, ab auctore ipso diligentissimè recogniti,
& tertia amplius parte locupletati.*

CVM INDICE COPIOSISSIMO.

IN VIRTUTE

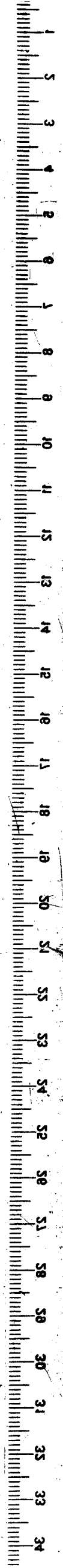
ET FORTUNA.

LUGDVNI,
APVD GVLIELMVM ROVILLIVM,
SVB SCVTO VENETO.

M. D. LXXXI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

del collegio de la comp^a de v^{os} de granada R.4994

B^o

ANDREÆ

TIRAQVELLI

REGII IN CVRIA

PARISIENSI

SENATORIS

COMMENTARII

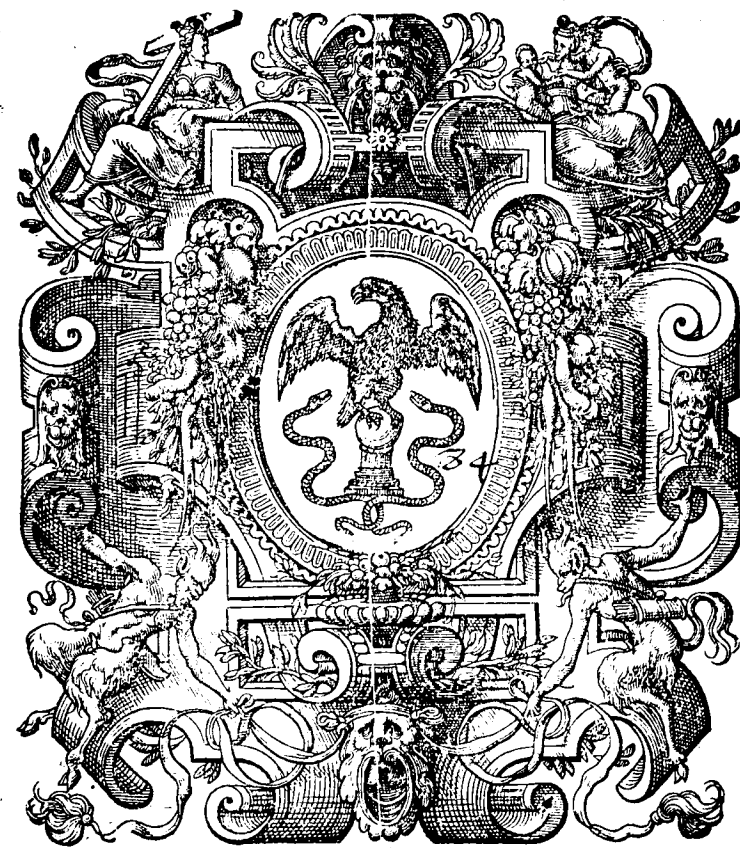
DE NOBILITATE ET

IVRE PRIMIGENIORVM,

*Tertia hac eademque postrema editione, ab auctore ipso diligentissimè recogniti,
& tertia amplius parte locupletati.*

CVM INDICE COPIOSISSIMO.

IN VIRTUTE

ET FORTUNA.

LUGDVNI,

APVD GVLIELMVM ROVILLIVM,
SVB SCVTO VENETO.

M. D. LXXXI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

IO. VICTORII IN EFFIGIEM ANDREÆ
TIRAQUELLI, REGII IN CVRIA
Parisiensi Senatoris, Hexastichon.

*Iam nihil est, venerande senex, quod pulla sororum
Stamina, vel Stygias quod verearis aquas.
Subtrahet hac vultus morti pictura: perennem
Ingenio vitam tot tua scripta dabunt.
Ergo ubi fatalem Lachesis tibi neuerit horam,
Magna tamen fugiet pars Acheronta tui.*

Extrait du Priuilege du Roy.

De grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Bouille Libraire & Lyon, d'imprimer, ou
faire imprimer une fois ou plusieurs, ce present liure intitulé Andree Tiraquelli, Regij Consiliarij,
De Nobilitate, & iure Primigeniorum, reueu, corrigé & augmenté par le dit Tiraquellus: ce qui est fait
à l'instance & par le dit Seigneur, à tous autres Libraires, Imprimeurs, & personnes quelconques, & moy
imprimeur, ne faire imprimer, vendre, ne distribuer, en ses pays, terres & seigneuries, led liure ainsi reueu,
corrigé & augmenté, si ce n'est par le consentement dudit Bouille: & ce jusques au temps & terme de douze
ans, à compter du iour & date que sera paracheuë d'imprimer led liure, sur peine d'amende arbitraire,
et de confiscation des liures qui s'en vendront, & d'imprimer led liure, sur peine d'amende arbitraire, &
prezout priuilege, led Seigneur veut & entent, que l'extrait d'icelluy estant mis au commencement ou
à la fin dudit liure, serue pour toute notification, comme si la signification estoit faite sur l'original.
Car tel est son plaisir, comme plus à plain est contenu & déclaré par lesdictes lettres & priuilege
sur ce données à Paris le 22. de Feuier, mil cinq cens soixante six.

par le Roy et son Conseil,

Signé, & VABRES.

Et scellé du grand sceau en Ciro jaune à simple queue.

AD HENRICVM

SECVNDVM FRANCIAE REGEM
CHRISTIANISSIMVM,

ANDREAS TIRAQUELLVS S.

*Antum in me semper de bonis literis, atque earum studio-
sis promerendi studium voluntasque fuit Rex Opt. M. ut se
quando studia nostra, labores, vigilias studiosis prodesse, aut
fructum aliquem adferre posse intellexerim, eò protinus om-
nes animi ingenii que nervos, posthabita etiam rei familia-
ris ac propriae valetudinis cura, intendere non dubitarim.
Quod si pluribus tibi exponere aut probare pergam, pro-
sus, iuxta proverbum, actum agere videbor. Huius enim
rei fidem certè amplissimam faciunt tria illa ista equi-
dem magnitudinis, quae superioribus annis vitinam rata felicitate, quam magno conscripta
studio, in lucem emisi volumina. Quorum primum, quod de legibus Connubialibus & iure
Maritali pertractando mihi institutum, lectoribus nuncupatum volui, quò eos magis ac
magis ad bonarum artium & disciplinarum studia cohortarer atque incenderè. Alterum,
in quo tota illa nobilissima simulque sapientissima l. si vnquam. C. de reuoc. dona. copiosissima
disputatio est à nobis suscepta, Burdegalensi. Tertium denique, in quo omnia quae ad vtrius-
que Retractus & Municipalis & Conventionalis cognitionem pertinent, quanta à nobis
feri potuit diligentia, complexi sumus, Parisiensi Senatui ampliss. grauis. que deuoti: cum
ut vtrique illi summo ordini immortales gratias agerem, qui me nihil tale cogitantem, ne am-
bientem quidem in suum sacrosanctum collegium vltro suis suffragiis aduocarint & ascie-
runt. Tum etiam ut vna eademque opera eorum librorum editione, quam de me illi ipsi viri con-
sultissimi opinionem conceperant, palàm omnibus probarem. Quibus accedit etiam quartus
hic mearum lucubrationum fetus, multis laboribus vigiliisque collectus, cui ex materia & ar-
gumèto de Nobilitate & iure Primigeniorum titulum feci. Superbam reuera, magna que ex-
pectationis inscriptionem, ac propter quam vadimonium deserui possit, ut interim Pliny ver-
bum in eruditissima ad suam naturalem historiam praefatione vsurpem. Faxit Deus, ut opus
ipsum tanto ac tam magnifico titulo, si non in totum, saltem aliqua ex parte respondeat. Eum
autem ut tibi dicarem, ac sub tuo sacratissimo nomine apparere vellem, multis usque grauisi-
mis sum adductus rationibus. Quid enim vel pro rei dignitate aptius, vel pro nobilitatis &
primigeniorum propugnatione firmiter facerè potui, quam istos ipsos de Nobilitate & iure
Primigeniorum conscriptos Comentarios tibi Regi Principique meo inuictissimo, tibi inquam
omnis nobilitatis auctori & principi inscribere atque consecrare? A quo quicquid vera
germanaque ac solida nobilitatis est, id totum quasi ex fonte perenni manat atque profisciscit-
tur. Tibi denique qui mihi videris primus esse praecipuusque, ac veluti primigenius caterorum
omnium, qui nobilium numero habentur censenturque, regum & principum, quos Homerus
& Hesiodus Graecorum poetarum facile primi ab origine & educatione diuina Διογενής
uxi Διοτρεπής, id est, Iouis filios & alumnos, atque etiam nobiles isdem verbis vocant. No-
uebat etiam me non mediocriter, quòd opus istud eum librorum meorum numerum consti-
ciebat, quem tibi tuo iure vendicare asserereque potes, quaternarium scilicet, qui ut omnium
perfectissimus ac integerrimus habetur, ita tibi eum singulari quodam fato, aut diuina po-*

*ius providentia consecratum cum ex multis certisq; signis & argumentis observauimus:
 tum vero maxime ex eo quod qua die pulcherrima in lucem editus es, eadem ipsa postea
 quatuor septenarijs, aut si mauis, septem quaternarijs aetatis tuae annis reuolutis atque ex-
 actis rex sis appellatus, atque huius regni amplissimi ac florentissimi gubernacula magna
 omnium spe atque gratulatione ad te primum a summo Deo delata sint. In quo natura non
 solum quaternario numero te donauit, sed & illum ipsum numerum cum septenario ita
 coniunxit, ut nihil omnibus ex partibus perfectius absolutiusq; dici aut sperari possit. Quorum
 certe numerorum tam auspicijs concursus & coniunctio siue copulatio, quaternarij scilicet,
 & eo etiam perfectior pleniorq; septenarij, maiora & augustiora de te tuisq; egregijs vir-
 tutibus sperare me iubet, quam liceat hoc tempore propter assentionis suspicionem prae-
 dicare. Verum aliquo huius libri loco, idque obiter ac velut per transennam memini subno-
 tasse, & ut spero, dicam aliquando per occasionem copiosius. Hanc enim epistolam ad mode-
 stiam tuam, eamq; qua uti soles breuitatem accommodare volui, consideras quid aures tuae
 pati possent, non quid virtutibus tuis deberetur. Neque etiam me finit libri huius, quem tua
 maiestati offero, magnitudo, longiore ad te epistolam dare, aut in virtutum tuarum pra-
 dicationem (quas si recensere velim, iusto volumine sit opus) liberius excurrere vel exspa-
 riari: sed eam volumus breuiorem esse, quod sit excusatijs, quod librum ipsum non quidem
 ultra causa materiaq; amplitudinem, sed supra affectata breuitatis modum extendimus.
 Nunc autem, Rex O. M. & si pro facultatum nostrarum mediocritate, ne tenuitate di-
 ca, & numerosa librorum multitudine, ac tua ista vere regia erga omnes liberalitate & mu-
 nificencia, ampliore horum multiplicium laborum mercedem expectare multis videri pos-
 sem: hoc tamen unum abs te contendo ad quod natura ipsa compositus esse videris, ut iusti-
 tiam illam, qua (inquit Aristoteles) κρατῆς τῶν ἀρετῶν ἐστὶ καὶ τὸ ἔσπερον, ἢ ἰσὸν δα-
 υασὸς, cuius beneficio, ac munere principes & diu & feliciter imperant, summo quod
 facis studio, colere & amplecti pergas: bonasque literas vindicare, in tuamque tutelam &
 fidem suscipere, ac erilingue collegium a Diuo patre tuo, non studiorum tantum, verum etiam
 studiosorum amantissimo liberaliter institutum magis ac magis exornare, & in dies no-
 ua liberalitate augere cumulareq; non cesses: ut de te aliquando dici possit, quod de Ale-
 xandro illo, qui a rebus praecclare & fortiter gestis Magni cognomen meruit, audimus,
 οὐ γὰρ ταυτὸν παθε τοῖς ἀλλοῖς βασιλευσιν, οἷς ἀκριβὲς μὲν ἡ παιδεία κερῖται, τὸς δὲ ἐν-
 δαυμονίας ἐρῶ ἢ τρυφῆν. Nullum enim est, nullum magno principe immortalitatemq; me-
 ritumq; impendij genus dignius, quam quod in literas & literatos erogatur. Quod quidem si ad eximias & raras illas virtutes, quas sibi
 quisque de tua ac vere regia natura pallicetur, adiun-
 xeris, nomen illud Henrici secundi ingenti glo-
 ria ac fama, maximaque cum om-
 nium beneuolentia & admi-
 ratione tota posteritas in-
 perpetuum ce-
 lebrabit.*

BARP

**BARPTOLOMAEI FAII REGII IN PA-
 RISIENSI CVRIA SENATORIS, AD MICHAELEM
 Hospitalem Regis itidem Senatorem, ac eiusdem Christianissimi Principis in oeu-
 menico concilio Bononiae Legatum agentem, Epistola huius
 operis Elenchum continens.**

 Vi me quadrupede veluti calcaribus vrges
 Pigritia infimulans, facile id tibi, fluctuat
 itic
 Acta renasceti dum Petri cymba procella,
 Regius interea legatus, & ocio abundas,
 Iustinianis promissis tu, nisi planè
 Soluendo, quid iam concludis Opistographorum,
 Nuuc absiste queri. Vix dum postrema dierum
 Factorum lux iustitio concessit, & ecce
 Intermitta diu studia hanc vel Apolline solo
 Te fretus reuoco, te praedem cominus into:
 Qui prauidicijs haud deturbandus iniquis,
 Incussum nobis perfricta fronte pudorem
 Soluisti prior: atque tuo deducere ab hortis
 Hesperidum iuris gnarum, vigilemque Daconem
 Protinus exemplo potuisti ad proximo auitos
 Distractosque Lareis redhibentis limina libri,
 Inque Modestini suaueis diuertere lus:

 Quis candore pari canos authoris, & huius
 Iconas exprimeret, rursus quatarus agenti
 Legiferum, qua connubij valet arte subactus,
 Multiplicem plausum captasti: te duce quis non
 Audeat in medium procedere: proinde parentem
 Clericus, & patruum referens Veriusius, ambo
 Ilicet arguto pede, iudicijque verendis
 Testati laudem egregiam scribentis amici.
 Conscius interdum, quamuis facer iste, prophani
 Concilij accitu, nimioque fauore Dearum,
 Festiuo versu hinc arcana retexit, & eius
 Muneris Andreae delegandi ordine caussas.
 Cuius & allusit pictis Gæurorius vndis,
 Apposuit subdens fonteis Helicone refusos,
 Idem iustitia certus rigidusque satelles.
 Quin vetus Octonuir nostris in clasibus, acii
 Præditus ingenio, longoque exercitus vsu,
 Contulit æquæ decori Quclainus & aptum
 Carmen, & exucti mucorem lactis abhorrens.
 Denique qui dudum cultus, meritumque sub isto
 Consimilemque, adeo vestigia presit, honorem
 Nactus erat, verum pastorali insuper auctus
 Ad Niuernenses fecelsit Spifama caulas,
 Felices equidem tanto cultode, quid ille
 Auribus his toties, æqui insinuator acutus,
 Qua primum incubuit non eluctetur arena?
 Hic inquam multo vocis splendore soluta
 Protulit elogium Tiraquello, scilicet ordo
 Me meus irridere velit, quod te holsque secutus
 Mitto Maerini Lyricos, elegos Coterai,
 Quorum docta minus relet quam nostra morati,
 Quantumus operetpretij in commune reponant,
 Tempora: tunc etiam sim suauiter expatiatus
 Iplius in raris virtutibus, ac mihi summi
 Iudicis exciderit tantum graphis, insituenti
 His humeris maius quiddam, Xenophontis & instar
 Pædia, enim uero tanti huius facta Valenti est
 Quæ modò membratim, neque dum percussa vagatur,
 Calda recenti oculos sœtura nec inficit are,
 Duxerit Hendecasyllabicis huc antè merendum,
 Alternis quam quò properabat abire Senator.
 Magnus in officiis, zelus & cognomine dignus.
 Aurea Christophoro melsis quoque spreta Thuano
 Hunc numeris donec decorant, & ore rotundo,
 Quòve aurata ferit laquearia, tendere is vltra
 Suetus, & ima patrum præcordia figere dictis.

Illum Tyrones subfellia nota prementem,
 Haud exultantem temerè, digitisve micantem
 Suspiciunt taciti, media stipantque corona.
 Fortitan eiusdem grauioris fasciculo quam
 Committi rectè queat, argumenta requiras,
 Quam tibi do paucis operam, capita ipsa recensens,
 Principio præfatus, eos prouincia id olim
 Qui sibi sumpserunt, quæ nobilitatis origo
 Sit, trahat vnde suum nomen, quibus illa paretur
 Rebus, opes, virtus, an quæ ve scientia, princeps
 Nobilitent: cuiusque modi hic, qui, reddere quòsve
 Protogenum claris potis est natalibus, amplè
 Differit, insittens tacitè idne, quotupliciterve,
 Non concedendo his insignia: de quibus illic
 Multa, vel ad summum quemuis oprando Senatum?
 Inque sui Procuratoris, Causidicive
 Munus? ad ius item latus admittendo? vocando
 Num, sicubi blando huic venit vsu, nobilem eundem?
 Indignumne? ignorantem? minimèque volentem?
 Infanrem? furiosum? possit vtrunlibet horum
 Nobilitare suæ fines ditionis & extrà?
 An quæ feuda vocant portientibus id decus indunt?
 Militia? ve status? cleiue nouacula? constans
 Consuetudo? statutum? non & opinio vulgi?
 Famâ nobilitas, communi & lance probatur?
 Num dubijs poterit præsumi? duciet altris?
 Emendicari patriæ, veterumque decoris?
 Deprimat ac ibi se sublatus inde ferentes,
 Indicitque ausis falsò hanc sibi sumere pœnas.
 Mox ea præscribi valeatne fluentibus annis,
 Inque alios vni data deriuetur, & in quos
 Edocet: ad natòsve, gradus certive nepotes,
 Amentes, quid adoptiui nûmmam vique recurrunt?
 Susceptisque priusquam stemmata patribus essent,
 Legitimique thori? probris pudefacta nothorum
 Corda subinde terit, monitis simul erigit in spem.
 Nonne sacerdotis cortinâ textit ad aram
 Quos diuinus Hymen, reuocauit & in sua iura,
 Vllave subtraxit vitio indulgentia, iidem
 Pellucet patrum fulgoribus? hsq; vicissim
 Natorum? num se transfuersam agit in latus abdens
 Nobilitas adgnatitium? coniunxne mariti
 Lata coruscabit radiis: vxorius hinc
 Fiet, ab hac lumen merita fuligine sumens?
 Hac istis geniti quoque condicione fruentur?
 Porrò vetustatem commendat nobilitatis
 Hoc pluris faciens, quò antiquior: at nisi nostris
 Egerit auspicijs radices, nam Cicerone hæc
 Iudice vel Mario fumos supereminet omnes.
 Dein quæ, quanta suis (cadem sobolescere sanè
 Vifa polo, tot iis sacrorum commoda fundit)
 Præroget, exequitur, subiunctis laudibus horum
 Eximius, neque enim Francorum pœnitet vsquam.
 Sic Cataphractorum cuneis haud fisisle robur
 Enitet, ingenuum sic spirat Celtica verè
 Gens animosa, se quax, acerrima verus agendis,
 Sed ducis imperium modò cunctatoris abhorret,
 Impatiensque moræ clangoribus excita, ad ipsas
 Inuitata epulas veluti, festinat ad arma:
 Strenua terribilisque foris, in pace clientes
 Continet, æquanimèque domi studiosa tuctur.
 Incluta nobilitas quantò sublimior, ipsi
 Splendida diuitijs, necnon popularibus auris,
 Tantò se gerit hæc submissius, ac genuinum

Non minus obseruat media gravitate decorum.
Angenzus eâ Rambollia indole noster
A teneris fruitur, vegetatque propagine, ab illa
Quam tu saepe mihi laudas heroides, multus.
Solum recordes, sibi eâ stolidèque placentes
Nulla praterea fultus virtute retundit,
Queis gentilitium est inopes deglubere, quosque
Pulsare imbelles, passimque libidine ferri.
Atqui dum ditos vertenda ferocia in hostes
Aufugere acturum: siquidem faba cuditur illic
Durior atque domi, cum luctatore dolo
Mitius hic agitur, praestat pugnare sub umbra.
Ac vereor vicina lues proserpat vbi que.
Pars quota nostrorum Solea, Tiberive talitro
Vile pati colaphum censent, nisi porro pietur?
Nobilis multo fibris haurire cruorem,
Impactumque semel tristi referre ruina.
Quem non istorum miseretque, pigretque reatus?
Hic mutare iuvat vestem, praetexte culpam,
Quaeso magistratus ignoscite, scilicet illi
Parcere qui in minimis, saluòque nequiuit honore.
Siccine degeneres inuertitis omnia? nigris
Candida? nequicquam tamen implorabitis aqua
Numina, iure quidem vineam contentiditis, at quo?
Quid modicae fidei dubitatis? barbaro idipsum
Asserat Henrici verò clementia Regis.
Sed vobis suspectus aui hic, patrique imitator.
Iste fuit generi huic hominum insensibilis, arteis
Palladis inuexit regno, doctissimus harum,
Queis fera barbarie, caecòque furentia Marte
Corda cicuraret, disciplinisque sciantes
Aemula Romanis, alerent sua secula plures
Langos: magis huc sensus inflecteret omnes,
Exemplò quo suo Rex humanissimus. ille
Quamprimum regale tulit diadema, quibusdam
Prateritis odiis velut hunc stimulantibus agrum
In proceres aliquot, priuato scilicet ipsi
Quondam aduersatos: isthac, ait, Aureliarum
Vliscenda Ducis nequaquam iniuria Regi
Francorum fuerit, quae vox memorabilis, hocque
Principe digna, patrem pleno sapit ore popelli.
Vera rudimento narretur & altera vestro
Fabula, quae pudeat tantae hic audacia, eodem
Coniuncta censore leui ratione furendi.
Fortè lacessitus cum probris armiger esset,
Aulici, adaequarat ventosae nobilitati
Seque suumque genus, facinus quod pugio solus
Diluat, ergo iubet coram se sistere ambos,
Atque adeo rixae causas exponere: iisdem
Perceptis, cuius te dicam seminis? inquit,
Armigerum intuitus: te huic aequiparare quid audes?
Aulicum ei monstrans. here si tamen (excipit ille)
Fas est vera loqui, me quenquam nobiliorem
Neminem eò discerno loci, te demere tantum,
Regiticoque tibi coniunctos sanguine par est.
Nam vos primigenae natorum è stipite Noe
Ipse libens fatear deductos: porro necesse est
Inde referre meum propius genus, eque duorum
Alterutro saltem, quos cum illo totius orbis
Diluuium reliquam sobolem modò fecerat huius.
Tum re- subridens, ne tu verissima proferas,
Ac conuersus in hunc, vultum illicò contrahit, & tu,
Subiciens, consanguineus mihi qui sit, eundem
Aequar sine tibi permittes? aulica dicto
Hoc inopinato, subito, ast in serua verso
Turba ioco, rifu crepitauerit vsque soluto,
Hunc ignobilium Regemque vocauerit, isti
Praparcus quoniam foret, antiquisque tributis
Quotidie genium fraudans plebem ipse leuaret.
Floruit hocne minus, validos mouitque lacertos
Gallica nobilitas? nemo haecenus vndique fuisse

Tot lauros exercitiis tulit, Italia huius
Passa iugum, tremuit circumuicinaque tellus.
Quicquid terrarum ex aequo hic ambiuerit, vnus
Plurima ad extremum vororum praelia ducens,
Subiecisse mihi visus, quod praemia multis
Improuisa daret, quos obriguisset sub armis
Intellexisset, magis autem religioni,
Iustitiaeque suum quòd conseruaret honorem,
Hanc omni ratione tenens. Vlticibus ausis
Praecipue verò implacabilis. hinc capitones
Cedite proposito, nec Regum obfistite iustis
Imperii, satius fuerit dimittere fratri
Noxiam, & huic contra benefacta rependere. quid me
Contempnim toruis oculisque tuemini? eritne
Naturalis, & haec fatiabilis vitio, quae vos
Nusquam sollicitos reddet, compunget & hostes
Synderesis acu, penitus magis hac vice torquens?
Sunt Christi paradoxa, sed haec ridebitis vltro.
Nimirum inuehitur si vir bonus acriter in vos,
Hicque suas paribus dictis exaggerat iras:
Qui veluti vestrum pertasus, inurit ob aequè
Turpiter acta, notam viridis tantummodò cera,
Vix equidem lachrymis expressa virentis Oliuae,
Gummosis aliàs vbi vis cohibenda latronum,
Quam posito inducat fastu. causas quibus ergo
Nobilitas amittatur, profitetur, càmne
Consilium respicientis retrahat fugientem,
Cenobij ingressu vel paupertate prematur,
Et quibus haec exercitiis, num iudicis? & quo
Ostendit plures defunctos munere Reges:
Praeonis? Patronorum? simul Agricolarum?
Non quoque priuatis Procuratorum aboleat,
Aut Mercatorum studiis? non sordibus harum
Denique? Mechanicas quas fufius explicat arteis,
Qua; notans. Trapezita, Telon, Stabularius, Hospes,
Nauita, Caupo, Cocus, Lanio, Piscarius, ac qui
Farris & altitium Pistor, qui aut iaccara micet
Pineae amigdalice ve nuci, vel salgama condit,
Pharmacopola gule magno sua quique venena
Vendit, Chirurgus, Tonfor, Myropola, Choragus,
Auletes, Tubicen, Cytharædus, Ludio, Mimus
Scurra, Cybisteres, Agoræus, Schenobatésque,
Pyrrhiacus saltem pugnans, Athleta, Lanista,
Dexter Equisio Celetis, Agafo citique Veredi,
Auriga, vsurarum interpres, Mangoniue,
Coniuit & duplici qui vestimenta taberna
Sartor, calceolos, aut Sutor ephippia facta
Tomento fingit, fufis Coriarius lurtas
Qui pelles concinnat aquis, specularia arena
Concoctâ cineri rutilat Vitriarius, vinas
Vreolos Figulûve rotat proplastice adornans,
Qui Textor telas, lanas, peristromata, lûnes,
Et tegetes, vlnâ nectit, iuncòve palutri,
Insector, Fullo, Phrygio, Lanarius, auri,
Argenti, ferri, stanni, ac cuiuslibet aris
Ductilis hinc, illincque Faber caldarii, & à quo,
Præter bracteolas & friuola, multa suppellex,
Intestino operi aut crasso Lignarius, itis
Additur & Latomus, cum Materiario, agrorum
Finitor, Menfor, Pictor, Sculptorve, Anaglyptes,
Rhetor, Pedonomus, Phonascus, Ludimagister,
Scriptor, Bibliopola, Librarius, Amanuentis,
Scriba, Notarius, Accensus, Præco, Phylacista,
Tortor, & hunc imitans cum Pollinctore, meraci
Vespillo madidus fetu, pax, id genus omnes
Sortis quique sue, tum quo sint iure monentur.
Artibus hinc parens natorum Nobilitati
Iamdudum per auos que sit de roget, ipsam
Num rabièmeve status abiectione concomitetur
Sciscitar, adiiciens his miscellanea, primam
Queis huiusce operis finit. pars altera verò

Subseq

Subsequitur fortasse operosior, vnica cuius
Incudem exierat modò pagina, proinde locorum
Quos ibi, t in reliquis, contexit ingeniosus
Ne seriem quæras, sed qualem autographo in ipso
Captim sublegi, authoris meminisse relatu:
Qua cognata ferè hæc prædictis themata tractat.
Qui sint Primigenae, vocentur cur ita, queisve
Dotibus existant Naturæ iure beati,
An, quibus accrescant, & quomodo fratribus, vtri
Ius erit aut solidum, commune aut omnibus harum:
Cui cedi, endi, præscribi id, & à quibus, & qui,
Pòst reuocare gradum possit qui cesserit vltro,
Num patrij arbitrij sit & optio Primigenarum,
An casus, simul exactà quòd matris ab alio
Prodierint duo vel plures, aliterve quis horum
Liquerit vtriculum prior ignoretur (id autem
Momento satis est) dubiis at rebus abundè
Consultit, anteferendique omnes excutit anfas.
Attamen afflictis nec eò in procliuè locatis,
Qua quis præferri specie vt queat, orbiculari
Supprimat inuidiam ratione omniscius author,
Hic quem demirans relegat studiosa iuuentus.
Mystica coccineo exertantis brachia filo,
Huius at insultu subito retracta gemelli
Aemuli, vt inde suo manaret semine Iesus,
Primigena æterni patris almæ & Virginis idem,
Humanis scitè iungens diuina recludit.
Quærit adhac saltem rescripto principis inde
Pellere Primigenam, loco & exturbare priore
Ingratùmne parens, aliisve obtentibus: illum
Ecquâ naturam præter virtute tueri
Filius, expellive potest ignauia eodem:
Acceptum referat geneti hoc ius, ànne parenti:
Legitimus, adoptiuus, qui postea adepto
Natus & imperio genitori, sint ne capaces
Istius, ac inibi nimius propè, p'rima confert
De Regum, priuatorum contractibus, atque
Inueterata consuetudine, deque statutis
Primæque proli plus gratificantibus æquo:
In quibus obtineant, & quâ fiducia iniri,
Dissoluiue queant, interserit adque forenssem
Sermones varios, quos denique discutit, vsum.
Tandem, iuxtaque siti restincta progrediendi,
Longum opus optatâ, serâque coronide claudit.
Occupat hinc medium, scribendo nec inuidet illum
Cui magis ardent præsentia secula morem,
Sed quem commodius verfatilis ingenij vir
Sat scio præstaret, quadantenus adque vetusti
Consultò vergit speciem, quòd barbariei
Fallat infescatâ notulis vestigia sparsis,
Ac sensum deuoluat eò, quò incautiùs acta
Gustato meliore cibo, iam non voret hamum.
Si non pressa, tamen tersa est oratio, diues,
Læta, fluit facilis, studet inferuire palatis
Omnibus, ac ideo breuitatem sponte remittit,
Profit vt indoctis, nulla hinc fastidia doctis
Vel generans, magis inque sui trahit hosce stuporem.
Quemlibet vsque adeo lapidè mouet, hucq; trilinguis
Bibliotheca adfert sacri, quicquid' ve prophani
Congerit, ac è vepretis decerpere flores
Systinet, vt pleno hinc exundet copia cornu,
Fructifero visenda libro. me iudice verum
Quippiam ei desit, corrugas hiccine frontem
Desidiose? moras sed enim causaris inanes.
Instares præcibus reditum timidissime? quid te
Nondum ampullarum isthic tēdit atque stropharum?
Huc demum cursu delatus & ipse secundo
Suppleres, quòd abesse modo ex tot contigit vni,
Carminibus mirè graphicis. hac buccina amicum
Laudari, pingive manu delectat Apellis.
Qualiter hinc Flaccum prædoctus acumine vocis,

Illinc inflato pulmone referre Maronem,
His dum animo indulges hinc, illinc tristia narras,
Quæ mihi si superis placet, emendanda, nec antè
Iutsisti luerem, licet huic conducta Draconi.
Illudis? quid n' sic verbis cuncta geruntur,
Si mihi visa rarus submersa, Philoxenus vnâ
Fluctibus Eridani, sabulo, contextus & alga,
Sic mihi contusum nimia formidine pectus.
Huc redeunt igitur properè, data nanque facultas
Ista tibi, nisi me studiosi præsidis, arctæ
Profus amicitiaque Fabri scriptura sefellit,
Exiguo tantum huic traiectu credere oportet.
Hinc te mulus, equiue gradarius ad iuga rectâ
Coctia, conualles Graiæque reuexerit, vllus
Ni metus ingruerit mediis Insubribus aruis,
Quod Deus auerrat. tum verò hæc linque sinistra,
Rhetica per Venetas vrbsque cacumina finde,
Continuò Rheni transmisissis fontibus, oram
Helueticam peragras ad commata foeda Lemani:
Indèque digressum te Regni limina sistent.
Hac, maior quanquam est erratio, prætereundum,
Vestigas nequando via compendia, vitæ
Feceris. incolumis maturè veneris, ordo is
Conspicuis passis reducem te exceperit vlnis,
Nec tam durus ero tibi creditor, exigat alter
Quas operas decimo detrectet mense diurnas,
Plurima subducam rationibus, oia queis te
Morigerum externis decuit regionibus esse,
Comparcam morbòque tuo, quo tabui & ipse.
Postremò submæsta tuis ambagibus vxor,
Nulla sed immittens placidæ friguscula menti,
Nec se delusam toties frustrata queretur.

ADRIANVS DRACVSANVS
Tiraquello Collegæ amicissimo.

Omne vetustate vt vinum non semper acescit,
Omnis sic atas haud senio aficitur.
Improbis iste labor tuus hæc nos dicere iure
Cogit, & atatis robora suspicere.
Nil equidem præter canos agnosco senile:
Sed nec canescit dictio, nec ratio.
Illa ferent nunquam senium, nam si pedem haberes
In tumulto, velles scribere vel legere.

IOANNIS DE GVELLIS VA-
lentis, Regij in magno Consilio Senatoris.

Clari militiæ domique quondam,
Illustrésque viri fuere plures,
Quorum, quamlibet elegans fuisset
Virtus, amplior elegantiorque
Et scilicet habita est magis, virorum
Laudes quòd retulit celebriorum:
Hinc gaudet sibi Neuianus Hector
Laudato à patre contigisse laudem.
Fœlicem quoque ter quaterque Achillem
Censebat Macedo Imperator, illi
Præconem quòd habere bellicarum
Rerum, Mæonidem datum poëtam.
Sic à Luceio suo probari
Scriptis Tullius expetebat, ob res
A se Consule & hinc & inde gestas.
Se ornatum quoque Plinius fatetur
Paucis hendecasyllabis fuisse,
De ipso quos cecinit, suisque chartis
Facundo dedit ore Martialis.
Præstare officium hoc tibi merenti
In magno hoc opere & laborioso
Quàm vellem Tiraquello paginâque
Commendare tuas satis superque:
Per me accedere plenior valeret
Ad laudem vt cumulus tuam? Quod ipse

Quando tam tenui assequi camœna
 Non possum, veniam dabis: nec istas
 Laudes hæc iuuat inuenta Clio,
 Sed musa est opus eloquentiore,
 Quæ tot pro merito sonare dotes
 Possit, Longè igitur tacere præter
 Me, quàm pauca loqui indecenter: & sic
 Non lucem addere, sed magis tenebras
 Contingat titulis tuis amicum.
 Nam quis nobilium hætenus vitorum
 Leges edocuit magis peritè?
 Vera aut nobilitas minùsque vera
 Quæ censenda, quibùsve, quòtque iure
 Est quærenda modis, potèstve perdi?
 Quæ artes nobilitant, gradùque pellunt
 Sublimi artificem, infimæque reddunt
 Plebi? Denique quis, patris bonorum
 Primò quæ geniti sibi arrogare
 Pridem iura solent, originèsq
 Illorum notat aptius, per æuum
 Dudum præteritum, atque nationes
 Multas: materies tibi ergo nulla

Maior gloriæ erit petenda, quàm si
 Lectorem fueris adeptus æquum, &
 Acris iudicij, ac proinde tanti
 Quantum est, ingenium tuum æstimantem.

*Jacobus Verius Regius in curia Parisiensis Consiliarius,
 de Tiraquello trium iam librorum authore.*

Qui sua coniugibus præscripsit iura, modòsq
 Diuite queis maneant integra iura domo,
 Nobilium nunc iura docet, prius & genitorum:
 His tribus vna domus fit bene composita:
 Tranquilla ex primis & sancta, opulenta secundis,
 His, certa & stabilis legibus, efficitur.

**AD LECTOREM ROBERTI DE
 Pelleue olim Abbatis à Sancto Fro-
 mondo, nunc Episcopi.**

Indoctum cum te & cæcum natura crearit,
 Exorta tibi nunc Pallade lumen adest:
 Quicquid in immensis Latæ Graiæque Mineræ
 Artibus est, sapiens hoc Tiraquellus habet.
 Ergo magna homini debetur gratia, Lector,
 Qui menti præfert lumina tanta tuæ.

**CHRISTOPHORI THOVANI PARI-
 SIENSIS IN ILLO AMPLISSIMO ORDINE PRAESI-
 dis, de Andrea Tiraquelli Senatoris Iurisperitorum eloquentis.
 eloquentium Iurisperitis, Scriptis & Com-
 mentariis in lucem editis Sylua.**

Scriptorum genus omne petit nemus, & fugit urbem:
 Et quæ scribuntur, secessum, atque ocia quarunt
 Scribentis, qui totus in hoc incumbat, in hoc sit,
 Ociam nulla minùs cui sint, quàm cum ocia capret.
 Vrbe tamen media, mediis in fluctibus, inter
 Litium inhorrentes scopulos, strepitùsque forenses,
 Lites sectantum studia importuna, quietem,
 Horasque has interrumpentia, sed meliores,
 Interpellatorum aditus, reditùsque frequentes,
 Et matutinas, vespertinasque querelas
 Hostia pulsantur, queis nec mens, nec ratio vlla est,
 Tempora vti saltem legere apta, & idonea possint
 (Tanta est vincendi cura omnibus insita nobis)
 Singula quæ totum valeant retinere Quiritem
 Nil aliud prorsus meditantem, vel facientem.
 Qui patriæ fueras positus modò villicus vrbi
 Parua autè (vt quondam magnù decus vrbis Vlysses)
 Nunc in supremo, superillustrique senatu
 Parrisiarum Francisco à rege vocatus,
 Syphisium saxum recidiua mole reuoluens,
 Dum pertractandis totum explet litibus annum
 Illo in perpetuo certamine diuitiarum:
 Vis tribus absolua de te quod sentio verbis,
 Omnium homo horarum (sic te Deus adiuuet) vnus
 Ausus es æternum factura volumina nomen
 Edere, & in vulgus dimittere, quæ studiose
 Omne forum, schola tota legat, legat omne tribunal,
 Et relegat mirò candore, & honore, & amore,
 De fece authorum purum qui colligis aurum,
 Dum prodesse cupis, dum delectare legentem,
 Dum simul & iucunda, & idonea scribere, dum vis
 Languentem stomachum vario recreare sapore:
 Dum desyderio lectis maiora legendi,
 Et meliora, reposita, recondita; dum peregrina,
 Abstrusa in venis silicis velut, obuia paucis,
 Suspensos animò semper sitiente mortaris,
 Quò plus sunt poti, suavis dulcedine fontis,
 Quos non offendit nouies, decies repetita
 Lectio, principiis oculo propeante relicta,

Et finem optatum, finem expectantibus ipsum.
 Porro prudenti, cognoscenti, atque scienti,
 Pauci post cineres quod habent, tibi contigit vni
 Tanto, & tam magno vt viuens in honore habearis,
 Tanto exquiraris studio, relegaris, ameris.
 Fortunate senex, ergo tua scripta manebunt,
 Nec tibi magna satis, dum animo maiora capaci
 Concipis, intento studiis & rebus honestis,
 Tempusque omne vacans studio, periisse putantis
 Deficere, & maus quàm desinere. Ergo age perge,
 Perfer & obdura, quondam hæc scripsisse iuuabit.

Eiusdem ad candidum Lectorem.

Nemo minùs solus, quàm quando est solus: & ipsi
 Ociam quàm cum sunt, ociam nulla minùs.
 Quàm verè à nostris dictum maioribus hoc sit,
 Nobile & egregium testificatur opus
 Andrea Tiraquelli illius, quem bene nosti
 Ociam communi distribuisse bono.
 Cumque suam posset rem tractare, ocio in alto,
 Publica priuata præposuisse rei.

**ANDREAE TIRAQUELLO
 Consiliario Regio Clodius Coterius Ca-
 nonicus Parisiensis.**

Cum similem faciem mater natura dedisset
 Omnibus, ac nihilo plus tibi, plùsve mihi:
 Lex, ac arbitrium fecit cum tempore, vt iret
 In lucem ad hæc nomina nobilitas.
 Quid tu his figmentis vetulus, plenusque dierum
 Naturam impugnans hæc simulachra lauas?
 Adde etiam, si quis vacuus virtutibus extat,
 Is genus ac atavos, & monumenta petit.
 Quis sine auis natus? nemo: mutatio causa est,
 Casus amicorum ne hos numerare queant.
 Posterius, prius hic genitus, quidnam istud ad æquum,
 Atque bonum? dicas, qui prior, is melior?
 Naturæ, quæ aqua est describe, & stemmata linquas,
 Quæ in fumos abeunt, illa perire nequit.

NOMEN

**NOMENCLATURA ALPHABETICA AVTO-
 RVM IN HOC OPERE CITATORVM, PRÆTER
 legum & canonum interpretes, quos vix numerare posses.**

A Bachuc propheta.	Apuleius Madaurensis.	Campegius medicus.
Acron Horatii interpres.	Apuleius Celsus medicus.	Capito Arreius.
Acta Apostolorum.	Archias poeta Græcus.	Carolus Valigulus.
Actius poeta antiquus.	Archigenes medicus.	Cassiodorus.
Adrianus Florentinus Papa Theo-
logus.	Archilochus poeta Græcus.	Cassius Heminia.
Aegeippus historicus.	Ariphron Sicyonius.	Cassius historicus.
Aegidius Romanus.	Aristides Milesius rerum Italia-
rum scriptor.	Cassius medicus.
Aelianus.	Aristo medicus.	Castalio.
Aelius Lampridius.	Aristophanes poeta Comicus.	Cataneus interpres Plinij Secundi.
Aelius Spartianus.	Aristophanes alter qui librum de
Meretricibus scripsit.	Cato Censorius.
Aemar Astrologus.	Aristophanes, Aristoxenus.	Catullus.
Aemilius Probus Historicus.	Arius Tharsensis.	Celius Aurelianus.
Aeneas Platonicus.	Arnaldus Villanouanus medicus.	Celius Rhodiginus.
Aeneas Silvius, Pius Papa dictus.	Arnobius Theologus.	Celsus Africanus.
Aeschines.	Arrianus historicus.	Censorius.
Aesculapius. Aescopus.	Artabanus.	Chameleon.
Aetius medicus.	Artemidorus Daldianus.	Cheremon tragicus poeta.
Africanus poeta antiquus.	Asclepiades medicus.	Chilon vnus ex septem sapientibus.
Agaperus.	Asconius Pedianus.	Christophorus Landinus.
Agathius, aut vt alij appellant, A-
Agathocles. (gathias.)	Asinius Pollio.	Diuus Chrysofostomus.
Aggæus propheta.	Astydamos poeta Græcus.	Cicero.
Albertus Crantius.	Athalaricus Gothorù rex ex ipsius
epistolis.	Claudianus.
Albertus magnus.	Diuus Athanasius.	Claudius Quadrigarius.
Alcimus Siculus.	Athenæus Naucratis.	Cleantes.
Alcinous Platonicus.	Athenæus alter medicus.	Clemens Alexandrinus.
Alciphron Menandrius.	Auenzoar medicus.	Diuus Clemens.
Alcifeus Mundella.	Auerrois.	Clysticus poeta.
Alcmeon.	Auicenna.	Collutius Pierus Salutatus.
Alexander Aphrodiseus.	Diuus Augustinus.	Columella.
Alexander Halez Theologus.	Augustinus Anconitanus Theolog.	Concord. Bibliorum scriptor.
Alexander Tralianus medicus.	Augustinus Eugubinus.	Conradus Gesnerus.
Alexander alius qui de philosopho-
rum successione scripsit.	Aulus Gellius.	Constantinus Africanus medicus.
Almanfor Astrologus.	Aurelius Victor historicus.	Constantinus Cæsar.
Diuus Ambrosius.	Aufonius.	Constantinus Monachus medicus.
Ammianus Marcellinus.	Author Allegoriarù in Hesiodum.	Cornarius medicus.
Ammonius Platonicus.	Author libri Zeror Hammor.	Cornelius Agrippa.
Amos propheta.	Baleus Sudonolcas.	Cornelius Celsus.
Amplicrates.	Baptista Fulgosius.	Cornelius Fronto.
Anapandrides Comicus.	Baptista Mantuanus.	Cornelius Nepos.
Anaximenes.	Bardefanes Syrus.	Cornelius Tacitus.
Andreas Thurinus medicus.	Barptolomeus Facius.	Cornutus.
Androcides.	Barptolomeus Martianus.	Crantor Solensis.
Angelus Clauasius Theologus.	Baruch propheta.	Crates Cynicus poeta epigramma-
tarius.
Antiphon.	Basilides.	Crito medicus.
Antonius Beniuenius medicus.	Basilius Magnus.	Cyclicus.
Antonius Codrus Vrseus.	Bebellius. Beda.	Diuus Cyprianus.
Antonius Constantius Fauensis.	Bernardus medicus Florentinus.	Diuus Cyrillus Alexandreus.
Antonius Florentinus Theologus.	Beroaldus.	Damausius Platonicus.
Antonius Guarnierius medicus.	Bertrucius Bononiensis medicus.	Daniel propheta.
Antonius Ludouicus Olysiiponen-
sis.	Blondus. Boetius.	Daniel Vliederius medicus.
Antonius monachus Græcus
Theol.	Bocadius.	Dantes Florentinus.
Antonius Nebriffensis.	Budaus.	Dares Phrygius.
Antonius Panormita.	Cæsar.	Dauid propheta.
Aomar astrologus.	Caius Titus Probus.	Decimus Brutus.
Aphthonius declamator.	Calcedonius.	Demetrius Phalareus.
Apocalypsis.	Callimachus poeta Græcus.	Democrates.
Apollodorus Atheniensis.	Callisthenes ex libris rerum Mace-
donicarum.	Democritus.
Apollodori interpres.	Callisthenes idem, aut alius ex li-
bris de Venatione.	Demosthenes.
Apollonius Rhodius.	Callistranus.	Derachides.
Apollonij ipsius interpres.	Calphurnius Terentij interpres.	Deuteronomij liber.
Appianus Alexandrinus.	Campanus.	Dictys Cretensis.

Diodorus Siculus.
Diodorus Theologus.
Diogenes Laërtius.
Diogenes Synopeus.
Diogenianus.
Diomedes. Diomus.
Dion Calsius.
Dion Nicæus.
Dionysius Halicarnassæus.
Dionysius Metathemenus.
Dionysius Milesius.
Dioscorides.
Domitius Calderinus.
Donatus.
Dorotheus Camillus.
Duris Samius historicus.
Dynus medicus.
Ecclēsiastes.
Ecclesiasticus.
Egeſias Cyrenæicus.
Egidius Ro. ſuprà Aegidius.
Eginarthus ſcriptor vitæ Caroli
Emanuel Moſchopulus. (mag.
Empedocles.
Ennius poeta antiquus.
Eparchides. Ehippus.
Ephorus Cumæus.
Epicharm⁹ Syracuſius poeta Græc.
Epiphanius Cyprius.
Epiphanius alter Theodori inter-
pres.
Epiſtola S.P.Q. Abderitani.
Eraſiſtratus medicus.
Eraſmus. Eratoſthenes.
Eſaias propheta.
Eubulus.
Eudoxus. Euenus.
Eugenator.
Euhemerus.
Eumenius orator.
Eunapius.
Euphronion. Euphronius.
Eupolis poeta Græcus.
Euriphon medicus.
Euripides.
Euſebius Cæſarienſis.
Euſtathius.
Eutropius historicus.
Exodi liber.
Ezechiel propheta.
Fabius Quintilianus.
Felix pontifex Romanus.
Feneſtella.
Feſtus Pompeius.
Firmicus Maternus.
Flavius Vopifcus.
Franciſcus Barbarus.
Franciſcus Mirandula.
Franciſcus Patricius.
Franciſcus Philephus.
Franciſcus Robertellus.
Frontinus.
Fulgentius Placiades.
Galenus.
Galeottus Martius Narnien-
Gariopontus medicus. (ſis.
Genesis liber.
Gennadius ſcriptor eccleſiaſticus.
Gentilis Fulgineus medicus.
Georgius Genimyngeus Germa-
Germanus Cæſar. (nus.

Gilbertus Anglicus medicus.
Gregorius Gyraldus.
Diuus Gregorius magnus.
Diuus Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Nyſſenus.
Guido Bonatus Astrologus.
Haly abbaſ medicus.
Haly Rodoan medicus.
Hammonius.
Hegecias Cyrenæicus.
Helias propheta.
Heliodorus Phœniſſeus.
Hemina ex annalibus.
Heraclides Ponticus.
Heraclitus Ephēſius.
Heraclitus Metapontinus.
Hermes Trimegiſtus.
Hermippus.
Hermolaus Barbarus.
Herodianus.
Herodorus historicus.
Herodorus alter medicus.
Herophilus medicus.
Herpillidas.
Hefiodus. Heſter liber.
Hefychius.
Hieremias propheta.
Hierocles.
Diuus Hieronymus.
Hieronymus ex libro *de ieroſol.*
Hieronymus Cardanus.
Hieronymus Montuus medicus.
Hieronymus Oroſius.
Hipparchus.
Hippaſus Metapontinus.
Hippocrates. Hippodotus.
Hippolytus Theologus.
Hippolytus ſiue ille, ſiue alius epi-
ſcopus & martyr.
Hipponax. Hiſtrus.
Hochylaxes Halicarnæſeus.
Homerus.
Horatius noſter.
Horatius alter Ephēſius medicus.
Hugo Victorinus Theologus.
Hyginus.
Iacobus Dondus medicus.
Iacobus Manlius.
Iacobus Mazochius.
Iacobus Voragineus Theologus.
Iamblicus.
Idacius Clarus Theologus.
Ieſus filius Syrach.
Diuus Ignatius, qui & Theophorus
dictus eſt.
Diuus Ioannes Euangelista.
Ioannes Balæus Sudonolcas.
Ioannes Baptiſta Pius.
Ioannes Baptiſta Plancius.
Ioannes Camers.
Ioannes Damascenus medicus.
Ioannes Damascenus Theologus.
Ioannes Gerſon Theologus.
Ioannes Marlianus.
Ioannes Monachus.
Ioannes Pannonius.
Ioannes Rheuclinus.
Ioannes Ribitrus.
Ioannes Secundus.
Ioannes à S. Geminiano Theolo-
Ioannes Tzetzes. (gus.

Iob liber.
Ionas propheta.
Iosephus historicus.
Iosephus Hyſſoparns.
Iosue liber.
Iouianus Pontanus.
Iphicrates.
Ireneus antiquus Theologus.
Iſaac medicus.
Iſychius Hieroſolymitanus anti-
quus Theologus.
Iſidorus. Iſocrates.
Iuba rex Mauritanæ.
Iudicum liber.
Iudich liber.
Iulianus Imperator.
Iulius Capitolinus.
Iulius Firmicus, ſuprà Firmicus.
Iulius Frontinus.
Iulius Modestus.
Iulius Pollux. Iuncus.
Iunius Paulus Craſſus.
Iunius Ruſticus.
Iuſtinus historicus.
Iuſtinus Philoſophus & martyr.
Iuſtus Vellius Haganus medicus.
Iuuenalis.
Iuuenius poeta Chriſtianus.
Laertius, ſuprà, Diogenes.
Lactantius Firmianus.
Lactantius Placidus Statij inter-
Lampridius. (pres.
Latinus Pacatus.
Laurentius Valla.
Leonarthus Fuſcius medicus.
Leuitici liber. Libanius.
Liber Staturorum Sabaudia.
Liber Zeror Hammor.
Lilius Gregorius Gyraldus.
Linus Thebanus poeta vetuſtiſi-
Liuus historicus. (mus.
Liuus antiquus poeta latinus.
Ludoicus Iouſſerandus.
Longobardorum leges.
Lucanus. Diuus Lucas.
Lucianus.
Lucius Florus.
Lucilius poeta Græcus.
Lucilius alter Latinus.
Lucretius.
Ludouicus Viues.
Ludouicus Vlyſiponenſis.
Luſcinus.
Lycophronis interpres.
Macer Licinius.
Machabeorum liber.
Macrobius.
Mahemet Araſi medicus.
Malachias propheta.
Mamertinus Panegyriſta.
Manardus medicus.
Marcellus Burdigalenſis medicus.
Marcellus Virgilius.
Marcus Celius. Marius.
Marinus Victorinus.
Marſilius Ficinus.
Martialis.
Martianus Capella.
Matthias Theodorus Menelius me-
dicus.
Maximus philoſophus & martyr.
Maximus

Maximus Tyrius Platonicus.
Mepander.
Meſſala Coruinus.
Meſue.
Michael Ritius.
Michael Saonarola medicus.
Mimmermus poeta antiquiſſimus
Græcus.
Minutius Felix.
Mneſitheus.
Mironianus.
Moſchopolus, vide Emanuel.
Myrſilius Leſbius.
Nannius Alcmarianus.
Nazarius Panegyriſta.
Neantes Cyziænus.
Neemias propheta.
Nemeſius philoſophus.
Neuius poeta antiquus.
Nicander.
Nicandri Scholiaſtes.
Nicias.
Nicolaus Leoniceus.
Nicolaus Leonicus.
Nicolaus Lyrenſis Theologus.
Nicolaus Nicolus medicus.
Nicolaus Orefmius.
Nicolaus Salernitanus medicus.
Nigidius.
Nonius Marcellus.
Numerorum libri.
Nymphodorus.
Octavianus Horatianus medi-
Olympiodorus.
Omar Beluaſargdianus astrologus.
Onoſander.
Oribafius Sardianus medicus.
Origenes.
Orpheus.
Ouidius.
Palephatus.
Palladas poeta epigrammata-
rius.
Palladius ſcriptor rei ruſtica.
Pamphilus qui de herbis ſcripſit.
Pandulphus Collenutius.
Paralipomenon liber.
Paulinus Nolinus.
Diuus Paulus.
Paulus Aegineta.
Paulus Aemilius.
Paulus Corteciſus Theologus.
Paulus Dionyſius.
Paulus Iouius.
Paulus Oroſius.
Paulus Sempronienſis.
Pauſanias.
Periander vnus ex ſeptem.
Perſius.
Petrarcha.
Diuus Petrus.
Petrus Aponenſis dictus de Abano
medicus.
Petrus Briſſorus medicus.
Petrus Charmenſis medicus.
Petrus Hiſpanus medicus.
Petrus Largelata medicus.
Petrus Marſus.
Phalaris.
Phaon medicus.
Pharnurus.

Pherecides Syrus.
Philarcus.
Philephus.
Philemon poeta Græcus.
Philippus Beroaldus.
Philiftion medicus.
Philiftionis ipſius frater.
Philochorus.
Philo Iudæus.
Philolaus Crotoniata.
Philoſtratus.
Philotas poeta Græcus.
Phrynicius. Phurnutus.
Phylarchus.
Picus Mirandula.
Pindarus. Plato.
Plautus.
Plinius ſenior.
Plinius iunior.
Plinius Valerianus medicus.
Pliftonicus medicus.
Plorinus Platonius.
Plutarchus.
Pogius Florentinus.
Poliænus.
Polyantus Cyrenæus
Polybius Hiſtoricus.
Polybus medicus.
Polycarpus antiquus medicus.
Polycrates.
Polydorus Virgilius.
Pompelianus.
Pomponius poeta antiquus.
Pomponius Latus.
Pontus Paulinus.
Porphyrio Horatij interpres.
Porphyrius Platonius.
Portius Latro.
Poſidippus poeta epigrammatarius.
Pratinas.
Praxagoras medicus.
Prifcianus.
Probus Aemilius, vide Aemilius.
Proclus Platonius.
Procopius.
Prodicus. Propertius.
Prouerbiorum libri.
Prudentum.
Ptolemaus Ageſarchus.
Pythagoras.
Quintilianus auus.
Quintilianus nepos.
Quintus Curtius.
Quintus Labeo.
Quiricus Thertonenſis medicus.
Rabbi Iosephus Hyſſopparus,
vide Iosephus.
Rabbi Moyses Aegyptius.
Rabbi Moyses medicus.
Rafis medicus.
Raymundus Lulius.
Regum liber.
Renatus Frigilius.
Romuli lex.
Ruellius medicus.
Rufinus Aquileienſis.
Rufus Ephēſius medicus.
Rufus.
Salomon.
Santhoniato Berutius.
Sapientia liber.

Safferna. Satyrus.
Saxo Grammaticus.
Scipio Africanus Aemilianus.
Scipio Capritius.
Sclerias.
Scribonius Largus medicus.
Sebastianus Caſtalia.
Sebastianus Montuus medicus.
Sebastianus Munſterus.
Sempronius Aſellio.
Semus.
Seneca philoſophus.
Seneca Tragædiographus.
Senerion.
Septuaginta interpretes.
Serapio medicus.
Serenus Sammonicus poeta medi-
cus.
Seruius interpres Virgilij.
Seruius Sulpitius.
Sextus Aurelius Victor, vide Aure-
lius.
Sextus Empiricus.
Sextus Platonius medicus.
Sextus Pirrhoneus medicus empiri-
cus.
Sidonius Apollinaris.
Silenus Calananus.
Silius Italicus.
Silius Baſſus declamator.
Simeon Sethus medicus.
Simonides poeta Græcus.
Simon Carpentarius.
Simon Genuenſis medicus.
Sirach.
Siſenna historicus.
Socrates historicus eccleſiaſticus.
Solinus.
Solon legiſlator.
Solon Philoſophus.
Sophocles poeta Græcus.
Sophocles ipſius interpres.
Soranus Cou.
Soranus Ephēſius medicus.
Soſomenus historicus eccleſiaſti-
cus.
Staphilus. Stadius.
Stadius Cecilius poeta Comicus.
Stephanus ex libro de vrbibus.
Stelichorus.
Stelimbrotus Thafius.
Stheneus.
Strobæus. Strabo.
Stratis poeta Comicus.
Suetonius. Suidas.
Symmachus.
Symphorianus Champerius.
Synefius Cyrenenſis.
Tacuinus medicus.
Tarquilius.
Teleſarchus.
Tharceus. Terentius.
Tertulianus.
Theagenes. Theocritus.
Theocriti interpres.
Theodectes Phaleſites.
Theodontius.
Theodoritus Theologus.
Theodorus Priſcianus medicus.
Theodoſij Codex.
Theognis Megarenſis.

Theognitus poeta.
Theon. Theopemptus.
Theophylactus Græcus Theologus.
Theophilus Alexandrinus.
Theophilus.
Theophilus Protospatrius medicus.
Theophilus alter medicus.
Theophilus Antiochenus Theologus.
Theophrastus. Theopompus.
Theffalus Hippocratis filius.
Thefpides.
Diuus Thomas Aquinas.
Thomas Magister.

Thucydides.
Thucydidis interpres.
Tibullus. Timæus.
Timocles poeta Comicus.
Timon. Titius Probus.
Titus Linius.
Torellus Saraynus.
Trebellius Pollio.
Trismegistus.
Tritthemius. Tzetzes.
Valerius Antias.
Valerius Maximus.
Valerius Valentinus.
Varro. Vegetius.
Velleius Paterculius.

Verrius Flaccus.
Vindicianus medicus.
Virgilius. Vitruuius.
Volaterranus.
Vouianus.
Vulcatus Gallicanus.
Xanthus Lydus.
Xenocrates medicus.
Xenocrates philofophus.
Xenophon.
Zacharias propheta.
Zenodorus.
Zoar medicus.
Zonaras.
Zoroastes.

TABVLA CAPITVM PRIORIS PARTIS

HVIVS OPERIS, QVÆ DE NOBILITATE EST.

Caput primum, folio 1
Qui de nobilitate scripserunt.
Caput 2. fol. 1
Vnde, & cur Nobiles ita uocentur, & de alijs eorum appellationibus. Et quæ inde sequuntur.
Caput 3. fol. 24
Quemadmodum, quibusne ex rebus Nobilitas queritur. Et primum an diuitie nobilitent.
Caput 4. fol. 32
An uirtus nobilitet.
Caput 5. fol. 44
Scientia an nobilitet.
Caput 6. fol. 46
Principes an, quomodo, & quos nobilitet, & quæ inde sequuntur.
Caput 7. fol. 57
Feudum an nobilitet, siue etiam iurisdictione.
Caput 8. fol. 60
Militia an nobilitet.
Caput 9. fol. 64
Ordo clericatus, quem uocant, an nobilitet.
Caput 10. fol. 65
Consuetudo & statutum an, & quomodo nobilitet, & quæ inde sequuntur.
Caput 11. fol. 67
Astra an nobilitent.
Caput 12. fol. 68
Patriæ nobilitas an municipes suos nobilitet.
Caput 13. fol. 72
An puniantur, & quomodo, qui sibi falso nobilitatem assumunt.
Caput 14. fol. 72
An nobilitas præscriptione queri possit.
Caput 15. fol. 73
Nobilitas an in alios deriuetur, & in quos. Et primum an in liberos, & in quos.
Caput 16. fol. 80
An nobilitas liberorum ascendat ad parentes.
Caput 17. fol. 81
An nobilitas progrediatur ad transuersales hæredes.
Caput 18. fol. 82
An nobilitas mariti ad uxorem usque transliat. Et è contrario

uxoris ad maritum, & eorum filios, & quæ inde sequuntur.
Caput 19. fol. 90
De antiquitate nobilitatis.
Caput 20. fol. 96
Nobilitatis prerogatiue & priuilegia.
Caput 21. fol. 129
Nobilitatis commendatio.
Caput 22. fol. 133
In eos qui nulla uirtute suffulti, sola nobilitate gloriantur.
Caput 23. fol. 141
Sua nobilitas esse uicia, à quibus tamen eos longe abesse oportet.
Caput 24. fol. 145
Quibus modis amittatur nobilitas. Et primum an per infamiam & uitæ turpitudinem. Et quomodo.
Caput 25. fol. 147
An nobilitas perdat ob paupertatem.
Caput 26. fol. 149
An per ingressum religionis perdat nobilitas.
Caput 27. fol. 151
An nobilitatem perdat, qui utitur artibus uilibus.
Caput 28. fol. 152
An iudicis munus derogat nobilitati.
Caput 29. fol. 156
An & aduocati munus nobilitati obstat.
Caput 30. fol. 166
An & procuratoris, derogat nobilitati.
Caput 31. fol. 168
An ars medicina nobilitati derogat.
Caput 32. fol. 354
An agricultura nobilitati derogat.
Caput 33. fol. 357
An mercatura nobilitati derogat.
Caput 34. fol. 361
In uniuersum quæ sunt aliæ artes, quibus nobilitati derogatur.
Caput 35. fol. 376
An nobilitas per exercitium artium sordidarum præiudicet nobilitati filiorum.
Caput 36. fol. 377
An furor amittatur nobilitati.
Caput 37. fol. 377
Miscellanea & confusanea quedam, atque etiam prætermissa.

TABVLA

TABVLA CAPITVM ET QVÆSTIO.

NVM POSTERIORIS PARTIS, QVÆ EST
DE IVRE PRIMIGENIORVM.

Ratio, fol. 410

Qui de primogenitura scripserunt, 455

Quæstio. Quis sit primogenitus, 456

An primogenitus sit qui prior manum exercit, nec tamen totus prior nascitur, 457

An quoque sufficiat priorem conceptum fuisse, etiam si natiuitate sit posterior, ibi. nu. 9

2 An ut primogenitus quis dicatur sufficit ex momento alterum præcedere, 458

3 Si primogenitus est incapax vel renuntiat, an is qui proxime sequitur habeat ius primogenituræ supra cæteros fratres, 459

4 An valeat statutum vel consuetudo præferens primogenitum, præsertim si illi defert totam hæreditatem, 461

Et an huiusmodi consuetudo vel statutum si valeat, sit fauorabile, an odiosum, ibi. nu. 3

5 An autem si tota hæreditas defertur primogenito, cæteris debeatur legitima, 474

6 Sed an valeat pactum ut primogenitus succedat vel in tota hæreditate, vel in maiore parte, 475

Et quid si huiusmodi pactum factum sit in contractu matrimonij, ibi. nu. 2. & seq.

7 An saltem id pactum possit confirmari statuto vel consuetudine, 480

8 Vtrum parentes qui id pactum fecerunt possint reuocare, 481

Quid autem si alter extraneus donauerit ipsis parentibus, ea lege ut ad primogenitum res donata ueniat, possintne ipsi parentes omnes filios ad eam rem admittere, 482. nu. 5

Quid item si ipsi parentes constituerint ius primogenituræ siue maioritatum autoritate principis, an ipsi sine principe id reuocare possint, ibi. nu. 7

9 An statutum præferens primogenitum in successione patris, habeat locum in successione matris, 482

10 An & ipsum præferens primogenitum comprehendat primogenitam, ibi.

Sed quid si nulli extent masculi, an tunc primogenita inter fœminas præferatur, char. 486. nu. 18

Quid uero si primogenitus qui patri successit, postea relinquat filiam & fratres, 486. nu. 21. & seq.

Quid si extent masculi sed non eiusdem gradus ut fœmina, ibi. nu. 22. & seq.

Quid si fœmina prior accepit possessionem iuris primogenituræ, cum nulli essent masculi, sed postea nascitur masculus, 487. nu. 26

Quid denique si fœmina ab initio constituit ipsam primogenituram siue maioritatum, ibi. nu. 27

11 Vtrum uero si non ex statuto, sed ex pacto primogenitus habeat aliquid præcipuum, an tunc comprehendatur primogenita, 487

12 An saltem filius primogenitæ ius primogenituræ ex statuto vel pacto competens obtinebit, 488

13 An nepos ex primogenita contra primogenitum ex secundogenita, 491

14 An neptis ex primogenito contra patruos scilicet fratres ipsius primogeniti, 493

Et quid si primogenitus filius huius neptis fuit superstes patri, 494. nu. 7

15 Vtrum mulieres inter se possint inducere consuetudinem ut primogenita succedat, ibi.

16 An priuata quædam familia possit consuetudinem primogenituræ inducere, ibi.

Et quid si ea familia habeat ius imperij vel iurisdictionis, 496. nu. 7

Et quid etiam si maior pars populi eam priuatam consuetudinem approbavit, 498. nu. 7

Quid autem debet probari ad huius domesticæ consuetudinis probationem, ibi. nu. 8

Et si in ea familia sit consuetudo primogenituræ in successione ab intestato, an extendatur ad successiones ab intestato, ibi. nu. 9

Et si ea sit in consuetudine directa, an trahatur ad collateralem, ibi.

Quid si per mille annos fuit vnus tantum filius primogenitus qui ob id solus successit, ibi. nu. 11

17 Si ex duobus liberis geminis, aut etiam non geminis ignoratur uter eorum sit primogenitus, uter eorum succedet in iure primogenituræ. In quare sunt 12. opinio. quæ postea sigillarum discutuntur, 497

Prima quod forte ea controuersia dirimatur, 500

Sed quid si post fortis iudicium aperte constat eum qui eo iudicio succubuit, esse primogenitum, 520. numero 94

Quid item si dolus in eo iudicio interuenerit, ibi. numero 95

2 opi. quod locus est gratificationi, 522

3 quod tum demum ipsi gratificationi locus sit tantum, cum pares sunt, alijs idoneiorem semper esse præferendum, 543

4 quod uterque succedet in eo iure, 544

5 quod alternis annis eo potentur, 551

6 quod neuter, 553

7 quod formosior in dubio præferatur, 556

8 quod robustior, ibi.

9 quod magnates & populus eliget alterum eorum, 598

10 quod pater eliget, ibi.

11 quod is præferatur qui in possessione est, ibi.

12 quod is qui prior possessione eius iuris accepit, 563

18 q. Quid si simul ex utero matris excisi sunt, 545

Sed quid si statutum de filio quem primum uxor marito peperit, fo. seq. nu. 7

19 Quis in illis casibus, si uterque succedat, præcedat nominatione, scissione, & id genus cæteris, 547

20 Et si alter eorum decesserit sine liberis, an totum ad alterum superfitem perueniet: an uero & alij fratres ad partem illius admittentur, 548. 549

21 An cum certum est quis ex liberis est primogenitus, possit tamen pater quem illorum uoluerit eligere pro primogenito, 549

Et quid si primogenitus sit ingratus in patrem, 550 nu. 10. & 12

Quid si non idoneus moderando principatu, ibi. nu. 11

Quid si claudus, 551. nu. 13

Et si priuatus fuerit ex iusta causa, an tamen habeat legitimam, ibi. nu. 12

An autem frater fratrem possit priuare hoc iure, 552. numero 19

22 Vtrum princeps saltem possit permittere patri ut id possit facere, ibi.

Et quid

Et quid si primogenitus ante eam permissionem principis sit iam natus, ibid.

23 Si primogenitus est demens vel furiosus, an ipse potest iure primogenituræ, an maior natus post eum, 552

Sed quid si hic demens primogenitus habet filium minime dementem, 555. nu. 14

24 An primogenitus possit admittere ceteros fratres ad æqualem successione, nolens eos excludere, 556

25 An autem id censetur facere patiendos illos bonam secum administrare, 560

Sed quid si præterea patiatur fratres æqualiter describi, & eos dominum recognoscere, & onera feudalia pro sua portione solvere, ibid. nu. 3

26 An primogenitus possit renuntiare in fauorem secundogeniti tantum, ibid.

An sic faciens sibi perpetuò præiudicet, an verò in ea præposteratione tantum, 561. nu. 4

Quid si filios habeat, an ita renuntiando eis præiudicet, ibid. nu. 5

Quid autem si is primogenitus renuntians sit minor, ibid. num. 6

Quid item si ignorat sibi ius primogenituræ competere, ibid. nu. 7

Quid denique si dubitet, ibid.

27 An primogenitus possit renuntiare in fauorem tertio geniti, in præiudicium secundogeniti, ibid.

28 An primogenitus qui renuntiavit iuri primogenituræ, possit postea pœnitere, 562

Quid autem si fratres nondum renuntiationem acceptauerint, ibid. nu. 3

Et quid si ipse renuntians sit minor, ibid. nu. 2

Quid item si iurauerit, ibid.

29 An ius primogenituræ vendi aut aliter cedi possit, 563

Et an patre viuento, ibid. nu. 2. & 3

Et an saltem in præiudicium cedentis, si non tertij, ibid. num. 4

Quid in his quæ tantum ætatis sunt, non successione, 564. nu. 10

30 An id ius primogenituræ præscribi possit, ibid.

Quid si verò primogenitus possederit 30. annis iure primogenituræ res quasdam, quæ eius iuris non erant, 565. nu. 8

Quid si qui non erat verò primogenitus, ut primogenitus possedit res primogenituræ longissimo tempore, ibid. num. 9

Quantum autem tempus requiratur ad hanc præscriptionem, ibid. nu. 6

Et an requiratur bona fides, ibid. nu. 7

31 Quis præferendus est in iure primogenituræ, an is qui prior patre, tamen priuato natus est, an verò qui postea ex eodem rege factus, 565

Et quid in aliis rebus quàm dignitatibus regalibus, ibid.

32 An solus filius primogenitus regis debeat appellari filius regis, an & ceteri quoque, 570

Et quid si priuilegium loquens de filiis regum sit ipsi filii concessum propter patrem, ibid. nu. 3

33 Sed an & ceteri filij regum, nedum primogenitus, reges appellari possint, 571

Et an propriè, 572. nu. 8. & multis seq.

34 Vtrum filius legitimatus, succedat in iure primogenituræ, ita ut ceteris filiis legitimis postea natis præferri debeat, 573

Et quid si de ea re sit consuetudo, in eadem quæstio. num. 47

An autem legitimatus per matrimonium, ibidem, numero 48

An per rescriptum, nu. 49

An per oblationem curiæ, nu. 51

Quid si nullo existente legitimo primogenito, multi naturales legitimentur, an inter eos sit locus iuri primogenituræ, nu. 60

Quid si statutum nuncupatum id ius deferat primogenito legitimo, nu. 61

Quid si filio legitime nato siue de corpore legitime descendente, ibid. nu. 62

Quid in filio legitimo primogeniti naturalis, cuius post ea matrem pater in uxorem duxit, nu. 64

35 An primogenitus id ius primogenituræ habeat à patre, an à genere, 584

Et an sententia lata contra regem habeat vim contra eius successorem in regno, in d. quæstio. num. 17. & sequent.

Vtrum & ipse rex in præiudicium successorum possit donare, vel aliàs alienare, ibid. nu. 19. & seq.

An possit obligare suos successores, ibid. nu. 20. & seq.

Et an successores ipsi teneantur soluere illius debita, ibid. nu. 21. & seq.

An primogenitus teneatur soluere debita pro virili siue equali portione, an pro commodo quod capit iure primogenituræ, ibid. nu. 27. & seq. vsque ad fin. illius quæstionis.

36 An primogenitus qui solus succedit, solus etiam obtineat ius patronatus ecclesiæ, 589

37 An id ius patronatus transeat ad emptorem castri, ratione cuius primogenitus id ius habet, an ad secundogenitum, ibid.

38 Si omnes filij succedunt æqualiter, an valeat consuetudo deferens patronatum soli primogenito, 590

39 Si primogenitus id ius patronatus præscripserit in quibusdam ecclesiis, an & in ceteris præscripsisse videatur, ibid.

40 Quis præferatur in iure primogenituræ, nepos ex primogenito, an patruus, 591

Et primum quid si primogenitus ipse superstes fuit patris, ibid. nu. 1. 2. 3. & 4

Quid si ipse primogenitus superstes reliquit filiam, ibid. num. 3

Quid si nepos est senior patruo, nu. 6

Quid si iunior, & pater eius mortuus est ante auum, nu. 7. & seq. per totam eam quæst.

Quid si statutum loquatur de proximioribus: ita scilicet ut proximiores præferantur, nu. 22

Quid si de maioribus, nu. 12

Quid denique dicendum est de posthumo ex filio primogenito, 623. nu. 230

41 Sed quid in successione fratrum, vter scilicet in ea præferatur, frater, an filius alterius fratris primogeniti, 623

Quid autem in successione aliorum collateralium, ibid. num. 4

42 An primogenitus secundogeniti veniens cum fratribus suis per representationem sui patris ad successionem aui, habeat prærogatiuam primogenituræ in portione quæ eis obuenit, 624

An verò primogenitus primogeniti, ibid. nu. 7

43 An consuetudo præferens primogenitum liget clericum secundogenitum, 625.

44 An contra primogenitus clericus possit uti ea consuetudine contra fratres, 629

45 Quid si is de cuius successione agitur, erat clericus, 630

46 An statutum vel consuetudo primogenituræ trahatur ad bona immobilia alibi sita, 631

47 An & testamentum præferens primogenitum, 635

48 Quid autem in bonis mobilibus, 635

49 Quid item in nominibus siue actionibus, 636.

50 Quid si castrum situm est in loco qui hoc iure primogenituræ nõ vitur, sed tenetur in feudum ab alio castro sito in alio loco qui eo iure vitur, vel ceterario, 637

51 An

51 An primogenitus teneatur conferre ceteris fratribus quod ex statuto habet iure primogenituræ, ibidem.

Et quid si pater data pecunia acquisiuit feudum in quo filius primogenitus habet id ius primogenituræ, an saltem tenebitur conferre pecuniam pro portione, ibid. num. 3

52 An secundogenitus qui habet partem in Baronia, sed minorem, debeat vocari Baro, vtrprimogenitus qui habet maiorem & castrum, 638

53 Si primogenitus ex statuto habeat integram hereditatem, & pater fecit testamentum, in quo primogenitum solum heredem instituit, & præterit secundogenitum, an hic poterit dicere testamentum nullum, ibid.

Et quid si secundogenitus non simpliciter excludatur, sed ad tempus, ita videlicet, viuento primogenito, vel quandiu siue quousque viuet primogenitus, 641. num. 23.

Et an tunc testamentum erit nullum vt ex, tunc, an vt ex nunc tantum, 643. num. 32.

Et si primogenitus interim quicquam alienauerit, an secundogenitus poterit reuocare, ibid. nu. 33.

Quid autem si pater nõ primogenitum ipsum, sed alium instituit, ibid. nu. 34.

Et quid si ille alius institutus adiit, & primogenitus omni remedio est destitutus, 645. nu. 43.

Quid denique si statutum loquatur in casu testati, ibid. num. 44.

54 Quid si pater ita testatus, vt diximus in princ. præced. quæstio. habeat bona sita in alio loco qui iure primogenituræ non vitur, 545.

55 An autem secundogenitus ita præteritus excludatur à legitima, stante illo statuto deferente integram hereditatem primogenito, 646

Et quid in regno & aliis dignitatibus indiuiduis, 649. num. 8.

56 Et si secundogenitus qui statuto excluderetur, fuerit institutus in re quapiam, an poterit petere supplementum legitime, 649.

57 An autem satis erit ei relinquere quouis relicti titulo, 650

58 Si primogenitus ex statuto vel consuetudine succedat in feudibus, an & in allodialibus succedat, ibidem

59 An priuilegium Regi concessum transeat ad primogenitum, & an ad eum solum, ibid.

60 An verum sit quod vulgò dicitur, primogenitum debere hereditatem diuidere, & secundogenitum eligere, 652

Quid si diuisio sic facta sit fraudulenta, ibid. num. 8. & sequent.

61 An pater possit dotare filiam in iis quæ statutum defert primogenito in præiudicium ipsius, 656

Et quid si is qui dotat, habeat maioricatum constituit, id ipsum expressim prohibuit, numer. 7. & sequ.

Quid si huiusmodi res sunt prohibite alienari per contractum, ea quid in prohibitionem quæ impedit translationem dominij, 656. nu. 9.

Quid item si is qui dotat, habeat alia bona quibus eam dotare potest, num. 10.

62 Sed an ipse pater aut etiam frater primogenitus teneatur dotare filiam vel sororem, ex rebus primogenituræ, si cetera bona desint, 656

63 Si testator substituit aut aliàs vocat sub conditione primogenitum filiorum alterius, an intelligatur de primogenito tempore testamenti, an mortis testatoris, an denique dici, vel conditionis substitutionis, 659

64 Si quis heredem instituit Titium, & ei filium ipsius

substituit ea lege, vt nomen & arma testatoris deferat, & Titius reliquit duos filios, vter eorum, id est, an primogenitus, an verò secundogenitus, an ambo simul, an neuter succedat, 659

65 Si dictum sit vt castrum quoddam veniat ad primogenitum, aut alium si pater maluerit. Et ipse pater decedat nulla declaratione facta. Vtrum primogenitus tantum admittetur, an & ceteri, 660

66 An hodie inter Iudeos seruanda sit lex Mosaica in prærogatiua primogenituræ, ibid.

Et quid si defunctus erat Iudeus, sed eius filij aut aliqui ex his Christiani sint, 665. num. 35.

67 Si confessus fuit emphyteusis duobus fratribus, ea lege vt primogenitus alterutrius solus succedat, an primogenitus vtriusque succedat, an alterius, 667

68 Si maritus & vxor simul maioricatum, vt Hispani vocant, constituerint, an alter eorum solus poterit reuocare, & an ambo, ibid.

69 An dominus possit suis subditis imponere collectam pro maritanda filia sua primogenita, 668

70 Et quid si statutum vel consuetudo id ius tribuens domino dicat simpliciter pro filia maritanda, an intelligitur de primogenita, 670

Sed & an de nepte primogenitæ cui maritanda à subditis nil collatum fuerat, ibid. nu. 3.

An autem habeat locum, si dominus maritat amitam suam, ibid. nu. 4. remissiuè.

Cum seipsum, ibid.

Cum filiam spuriam, ibid.

Cum filia ingreditur monasterium, ibid.

Cum filius secundogenitus successit in Baronia, quia primogenitus decessit ante patrem relicta filia, & hic secundogenitus maritat illam filiam scilicet suam neptem ex primogenito, ibid.

71 Quæ est ratio consuetudinis deferentis principalem domum primogenito, 670

72 Quid autem extante huiusmodi consuetudine, si vna tantum domus sit in successione, 671

73 Quid si de domo simpliciter facta sit mentio, nulla autem horti, & ceterorum huiusmodi, an & ea comprehendantur, 672

Quid verò si hortus non sit intra septa siue claustra, & vt nostri loquuntur, clausuras domus, 673. nu. 4.

Quid item si inter domum & hortum sit via publica aut vicinalis, ibid.

74 An secundogenitus qui ex consuetudine habet alimenta tantum, aut aliquid loco alimentorum ad vitam tantum teneatur contribuere in subsidiis & collectis principis, & aliis id genus, 673

75 Et stante eadem consuetudine aliquid deferente secundogenitis pro alimentis, si ipsi habeant vnde se possint alere, an tamen primogenitus teneatur illis id dare quod consuetudo illis reliquit, 675

76 An pater possit grauare primogenitum in rebus suæ primogenituræ aliqua substitutione, aut etiam aliter, 676

77 An pater possit assignare feudum primogenito sine consensu aliorum filiorum, ibid.

78 An valeat pactum vt primogenitus perpetuò administret bona communia, 677

79 An princeps possit primogenito adiudicare totius vnus feudi præminentiam, ibid.

80 Si concessum feudum fuerit ea lege, vt ad alium quàm primogenitum non transeat, quod tempus inspicitur, vt dicatur ille primogenitus, ibid.

81 An primogenitus succedat in iure redimendi rem venditam à parte pro ea portione qua successisset in re si non vendita fuisset, an æqualiter cum ceteris, 678

82 Si è diuerso pater sub pacto reuendendi emerit rem quapiam in qua filius primogenitus succedit pro maiori

I N D E X.

- iori portione, an si res ipsa redimatur, pretium erit illius pro sua illa maiori portione, an pro vicili, ibid.
- 83 Si statutum præfert primogenitum ex primo matrimonio, & nullus extat primogenitus ex primo matrimonio, an primogenitus ex secundo præferatur, 679
- 84 An filius adoptiuus succedat in iure primogenituræ, ibid.
- 85 Si vasallus reliquit plures libros, an solus primogenitus, an verò omnes præstabunt fidelitatem domino. 680
- Quid si è diuerso dominus reliquit plures liberos, an vni primogenito, an alteri & cui, an & omnibus sit præstanda fidelitas. 681. no. 5. & seq.
- 86 An primogenitus qui renuntiavit iuri primogenituræ in fauorem secundogeniti, succedet eidem secundogenito decedenti sine liberis in iure primogenituræ, 684
- 87 Quoniam rex Aragonum in testamento ordinauerat, vt regnum Maioricarum quod ad eum pertinebat, esset Iacobi filij sui, & si ipse & filij eius decederent sine filiis, reuertetur ad regnum Aragonum: D. autem Iacobus decesserat relicto Petro rege, qui postea decessit sine liberis relicto hærede filio fratris regis Maioricarum, non tamen primogeniti. Quæsitum est an esset locus substitutioni, an verò ea deficeret, 685
- 88 An administratio omnium bonorum à patre relicta filio suo primogenito transeat ad filium ipsius, ibid.
- 89 An primogenitus qui sic, vel aliter administraret bona communia, posset petere salarium huius administrationis, 686
- Quid si administravit viuente patre ipsius iussu, ibid.
- 90 Si maior pars populi vsa est vt primogenitus cape-

- ret totam hæreditatem vel maiorem partem ipsius, tamen vnus aut alter aliter vsus est, an per hos impediatur consuetudo præferens primogenitum 687
- 91 Si ita obseruatum est longo tempore vt primogeniti caperent totam hæreditatem vel maiorem partem, tamen id contradictorio iudicio non est obtentum, quia iuniores fratres contrarium non conuenerunt, an id impediatur, ne consuetudo inducta fuerit, 688
- 92 An autem ea cõsuetudo possit induci per erroneum consensum populi, 688
- 93 Quid si omnes consenserint huic consuetudini, ea longo tempore vtendo, præter duos qui coacti sunt ita consentire, an ex his videatur inducta consuetudo, ibid.
- 94 Si iudex ita pluries iudicauit contra ius commune, an ex hoc inducatur consuetudo, ibid.
- 95 Si pater vendidit feudum consentiente filio suo primogenito, ad quem id feudum integrum erat peruenturum post mortem ipsius patris ex statuto vel consuetudine vel aliàs: an post mortem patris secundogenitus qui non consensit, poterit eam alienationem reuocare, 689
- 96 Si dominus receperit secundogenitum ad fidelitatem de feudo pertinente ad primogenitum, an illum inuestire teneatur, ibid.
- 97 An vasallus qui concubuerit cum vxore secundogeniti amittat feudum, ac si concubuisse cum vxore primogeniti, 689
- 98 Si statutum disponat primogenitum solum succedere: secundogenitus autem dicat primogenitum inhabilem esse, an simul possint agere cum tertio continente hæreditatem, 690

F I N I S.

DE NOBILITATE, ET
IVRE PRIMIGENIORVM.

Qui de Nobilitate scripserunt.

CAP. I.

DE Nobilitate plurimi & antiquorum, & recentiorum, tam nostratum (ita voco nostros, Iuris interpretes) quam externorum scripserunt, nonnullique eorum libris priuatim in id editis. Ex externis quidem Diogenes Babylonius, Metrodorus Atheniensis Epicuri discipulus, & Aristoteles Stagiritæ, quilibet librum vnum, vt de primo tradit Athenæus, qui illum citat ex libris de Nobilitate, li. 4. c. 21. de cæteris duobus Diogenes Laërtius, scilicet de Metrodoro in vita Epicuri non semel, de Aristotele in vita ipsius. Quanquam Plutarchus in Aristidis vita videtur subdubitare an liber, qui de Nobilitate inscribitur nomine Aristotelis, sit ipsius. Philo ille Iudæus, de quo vt D. Hierony. scribit in catalogo scriptorum Ecclesiasticorum, vulgò apud Græcos dicitur *ἡ φιλοσοφία*, libellum vnicum de Nobilitate scripsit, qui etiam non extat. Plutarchus duos libros fecit, alterum pro nobilitate, alterum contra nobilitatem, ex quibus citatur à Stobæo Ser. 84. & Ser. 86. Ex recentioribus Dantes Florentinus in ea cantilena, cuius initium est, *Le dolze rime d'amor*, cum cõmentariis doctis. Rodoricus Zamorensis, qui in lib. 1. eius operis, cui titulum fecit, *Speculum humanæ vitæ*, quatuor capita integra de hac re fecit, scilicet 5. 6. 7. 8. Pogius Florentinus, Felix Paleolus, libros vterque proprios. Platina, Clitoveus, Bonagardus Pistorientis, Xystus Betuleius Augustanus, omnes hi de vera nobilitate. Io. Gerson, Francisc. Patricius in lib. de institutione Reipublicæ 6. cap. 1. Et vt nouissimè, ita eloquentissimè omnium, quorum libros vidimus, Hieronymus Osorius Lusitanus de nobilitate ciuili libros duos, & de nobilitate Christiana libros tres. Ex nostratibus, omnium primus (quod ad posteriores venerit) Bar. in l. 1. c. de dignit. lib. 12. multa de ea re in vnum veluti corpus congeffit. Deinde Io. Rayn. apud nos non infimi nominis, cuius liber est hoc tit. de Nobilitate. & Cepola in tract. de Imperatore militum deligendo. & Barb. in repet. extrauag. volentes. Ant. Corset. in repet. c. grandi. de supplen. negli. prælar. lib. 6. Pet. Artibolus in suo tract. de munerib. circa 20. char. Bonus Curtilius, qui librum etiam de nobilitate inscripsit. Et quisquis est, qui primus, vt opinor, gl. in regulas cancellariæ Innoc. 8. & Iulij 2. edidit, qui & in id librum peculiarem scripsit, vt ipse refert in 2. parte regulæ ipsius Inno. quem tamè nondum vidi. Et nescio quis Bonartius, qui quæstionem de nobilitate disputauit ad principem Montisferrati, vt refert D. Bened. in repet. c. Raynutius. in verbo, duas habens filias. nu. 132. sed eam mihi videre non licuit. Et nouissimè Barp. Chasse. in Catalogo gloriæ mundi in 8. parte. Et Ludo. Gomez. qui & libellum de Nobilitate scripsit, in quo decidit sex quæstiones, vt ipse refert in cõment. regularum Cancellariæ in parte 3. regul. Iulij Papæ 2. Horum id præcipuum institutum est, vt doceant, quid sit nobilitas, vnde primùm manarit, quot sint eius species, ad quos progrediatur, quæ sint ipsius priuilegia, quando, & quibus modis amittatur.

Externi scriptores nobilitate.

Unde, & cur nobiles ita vocantur, & de aliis eorum appellationibus, & quæ inde sequuntur. Cap. II.

Nobilis, et nobilitas unde, et quare dicitur.

Illud autem primùm scire oportet, nobiles à noscendo dici, veluti noscibiles, & nobilitatè tantquam noscibilitatem, vt ita loquar, præ cæteris notam, claram, illustrem, apertam, spectabilem, conspicuam, vulgatam, atque hominum sermone celebratam. Nam & ita nobilem, quem per G, Gnobilem scribebant, accipi, & nobilitatem tradunt, multisque antiquorum scriptorum testimoniis probant Festus Pompeius, & Nonius Marcellus. Et inter alios Plautus in Pseudolo,

Nobilis pro noto.

— Cum ys mihi

Nec locus nec sermo conuenit, ijs nunquam nobilis fui.

Quibus addere potes illud Ciceronis in Paradoxis, Lapsa est ipsius libido in muliere ignota: do-

lor ad pauciores pertinet,quam si petulans fuisset in aliqua nobili virgine. Vides enim illic opponi ignotam nobili. Et in oratione pro L. Flacco, dubitabitis iudices, quin ab hoc ignotissimo Phryge nobilissimum ciuem vendicetis. Et in secunda in Verrem actione, vbi huc alludens ita scribit, Proponit inania mihi nobilitatis nomina, qui non tam me impediunt, quod nobiles sunt, quam adiuant, quod noti sunt. Illud quoque Virgilij lib. 7. Aeneid.

Est locus Italiae in medio sub montibus altis,

Nobilis —

Quid enim ea dictione voluit significare declaravit verbis mox sequentibus, vt illic etiam annotat Seruius,

Et fama multis memoratus in oris.

Cui Germanum est illud Ouidij lib. 3. Amorum, Elegia 6.

Quid si legitimum fluere, si nobile flumen,

Si tibi per terras maxima fama foret.

Nam & illic cur nobile dixerat, sequenti versu declarat. Et illud Horatij lib. 2. Serm. Satyra 3.

— Pat nobile fratrum.

Quo loco Acron interpretatur nobile, id est, notum, famosum.

Martialis lib. 10. Epigr. 26.

Vare Parethonias, Latius modo ritè per vrbes

Nobilis, & centum dux memorande viris.

Sed nullus locus ad eam rem apertior, quam ille Plinij lib. 4. c. 12. Artemisio aquis calidis nobilis, notior tamè marmore. Ex quo & Deut. 1. c. vbi in Hebræo dicitur ירדניו irduhim, id est cogniti, interpretes verterunt nobiles, Tuli de tribubus vestris sapientes & nobiles. ita enim intelligit Franciscus Georgius de Harmonia mudi, Cantici 1. Iouo 4. c. 7. quanquam Eugubinus & Caste Ilio non in passua significatione, sed in actiua accipiant: pro iis scilicet qui cognoscunt & sciunt, & habent rerum peritiam. quod & Septuaginta interpretes intellexerunt, cum eum locum ita verterint ἀνδρας σοφους, ἐπισήμους, συνεπείους. Ideo Castellio peritos vertit. Sed vtcunq; sit, ex eo quod diximus nobilem pro noto accipi, fit vt nobilitate pro notum facere vsurparit Plinius in proemio lib. 23.

Sicq; etiam è contrario ignobiles pro ignotis antiqui intelligebant. Plautus in Amphitryone,

Nunc quando ego sum, vapulabis nisi hinc abis ignobilis.

Et in Pseudolo,

Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis.

Virgilius Egl. 9.

Si valeam meminisse, neque est ignobile carmen.

Et lib. 7. Aeneid. de Hippolyto,

Solus vbi in Syluis Italis ignobilis eum

Exigeret — Vbi Seruius, ignobilis (inquit) non vilis, sed ignotus. Neque enim, vt id illi adiciam, pro vili, siue ignobili in vulgari significatione posses illic rectè intelligere, cum Hippolytus esset admodum nobilis, vt pote qui filius Thesei regis Atheniensium, & qui è genere deorum erat. Aegeus enim & ipse rex, quem Neptuni filium fuisse ferunt. At Isocrates in Helenæ encomio scribit Thesei patrem fuisse Neptunum. Tullius autem lib. 2. Epistolarum ad Q. fratrem, vocat Commagenum regem ignobilem, quasi diceret, non admodum cognitum, celebrem, famatum. Vti Horatius lib. 1. Sermo. Satyr. 6. paulò post princ. regnum ignobile, de quo scilicet non multus est sermo populis. Apuleius lib. 5. Metam. post princ. ignobilem maritum Psyche vocat Cupidinem, quoniam scilicet ei ignotus erat, non quòd aliàs ignobilis esset. Aufonius in epistola ad Symmachum. Latebat inter nugas meas libellus ignobilis. Cornelius Tacitus lib. 12. Ne Romæ quidem ignobile Catarahti nomen erat. Aulus Gellius libro noctium Atticarum 17. c. 2. Arboreta ignobilis verbum est, arbuta celebratius. Quibus verbis planè declarat ignobile, & celebratum esse, veluti cõtraria. Et hoc omnium apertissimè declaravit Epiphanius in traductione Theodoriti historiarum, de Osio loquentis in tripartita historia apud Casiodorum lib. 5. c. 16. Non enim (inquit) ignobilis sed omnibus noscitur esse notissimus.

Hucque ignobilitas pro innotitia (si ita fari liceat) apud Plinium lib. 34. c. 8. Artifices, qui compositis voluminibus condidit hæc, miris laudibus celebrant, & Telephanem Phocæum, ignotum aliàs, quoniam in Thessalia vbi habitauerat, latuerint opera eius: alioquin suffragiis ipsorum æquatur Polycleto, Myroni, Pythagoræ. Laudant eius Larissam, & Spinarum Pentathlon, & Apollinem. Alij non hanc ignobilitatis fuisse causam, sed quoniam se regum Xerxis atque Darij officinis dederit, existimant. Vides ibi, ignotum: deinde ibi, latuerint opera. Postremò, ibi, hanc ignobilitatis causam, &c.

E diuerso autem ignotos pro ignobilibus vsurpauit Virg. lib. 5. Aeneid.

— Et classe subegit

Amisissos socios ignote linquere terra.

Ignotæ igitur, id est, ignobili, vt interpretatur Seruius. Nam Troianis de quibus loquitur, ignota nõ erat, ad quam iam bis venerant. Sed & ad id quoque refert illud eiusdem, lib. 4. Georg.

— Nam sepe fuos ignotus acaei.

Stellio

Quo etiam in loco idem Seruius interpretatur ignotus, ignobilis, vel ex improuiso veniens. Horatius in eadem illa Saty. 6.

Non quia Mecænis Lyuorum quicquid Hætrijcos

Incipit fines nemo generosior est te.

Nec quòd auus tibi maternus fuit atque paternus,

Olim qui magnis legionibus imperitarint,

Vt plerique solent, naso suspendis adunco

Ignotos, vt me libertino patre natum.

Et alibi quoque in eadem Satyr. opponit ignotos generosis,

Sed fulgente trahit constrictos gloria curru

Non minus ignotos generosis.

Rursúmque,

Quo patre sit natus, cum ignota matre inhonestus.

Et Valerius Maximus lib. 9. cap. 7. in princ. Nec oportere clarissimæ familiæ ignotas fordes inferi. Illic etiam clarissimam familiam vocat pro nobilissima, vt dicemus infra. Igitur nobilissimæ familiæ opponit ignotas, id est, ignobiles fordes. Et Suetonius in Tiberio, cap. 42. Ignotissimū quæsturæ candidatum nobilissimis anteposuit, ob epotam in conuiuio, propinante se, vini amphoram.

Ex quo & illud, vt cum ignobilem quempiam significare volumus, his verbis vtimur, nescio quis, vel qui, siue quidam simpliciter. Nam Donatus interpretans illud Terentij in Hecyra, Nam vitium est oblatum virgini olim ab nescio quo, Mirè (ait) contempsit personam dicendo, Nescio quo, vt ostendat ignobilem. Nam si nomen illi est, habet & dignitatem: vt

Et nos aliquod noménque decúsque

Gessimus. —

Qui locus, vt illi id addam, est Virgilij lib. 2. Aeneid.

Idem quoque Donatus enarrans etiam illud eiusdem Terentij in Adelphis, Quædã mulieres, &c. Nam quædam (inquit) dicit, vt ignobiles demonstrarentur. Et in Eunuchò illud quoq; interpretans, Quod quidam facit. Contemptum (ait) indicat hoc verbum. Quibus adstipulatur illud Ciceronis in Oratione pro Sexto Roscio Amerino: Iam quos nemo propter ignobilitatem nominat, sexcenti sunt.

Et hinc quoq; apud Græcos ἀνώνυμος, atq; etiã νόνημος dicitur, qui sine nomine est, & qui ignobilis est & obscurus, quive à nullis, aut paucis noscitur. Homerus lib. Odyf. 1.

ὁ μὲν τοι γενεήν γε θεοὶ νόνημον ὀνόσω

Θήκων.

Non enim progeniem dei ignobilem in posterum

Posuerunt.

Et lib. eiusdem operis 12. iterumque 13. & 14.

νόνημος ἀπολέσθαι ἀπὸ ἀργεὸς ἐνθάδ' ἀχαιῶς. Et rursum eod. lib. 13.

— ἴδ' ἔτι λίλυ

ὄτω νόνημός ἐστιν ἴσασσι δ' ἐμὴ μάλα πολλοί.

id est, ad verbum;

— Neque enim valde

Sic ignobilis est, norunt autem valde multi.

Quasi dicat, Neque enim adeò obscura terra, quin eam multi norint. Et hinc illud Virgilij libro 9. Eneidos,

— Ac multam in medio sine nomine plebem.

Plebis enim appellatione intelligi vulgus ignobile alibi ostendemus.

Sed & hinc quoque fit, vt nobiles claros vocemus, ignobiles contrà obscuros,

Nam de primo Virgilius lib. 1. Aeneidos,

Troianòque à sanguine clarus Acestes.

Et Horatius lib. 4. Carminum, Ode 6. lib. Sermo. 1. Saty. 5.

Virginum primæ, puerique claris

Patribus orti.

Messi clarum genus Osce.

Et Saty. 6. eiusdem libri,

Non ego me claro natum patre.

Et paulò post,

Non patre præclaro, sed vitæ, & pectore puri.

Itémque ibi,

Quod non ingenuos habeat, clarosque parentes.

Ouidius lib. 1. Fastorum,

Hinc fuit Euader, qui quanquam clarus vtroque,

Nobilior sacræ sanguine matris erat.

Et in epistola Helenæ ad Paridem,

Clara domus satis hæc nobilitate sua est.

Et rursus Herus ad Leandrum,

Nobilis ille quidem est, & clarus origine.

Et Statius lib. Sylvarum 3. Sylua 3.

Non tibi clara quidem senior placidissime gentis

Lineæ, nec proavis demissum stemma.

Valerius Maximus lib. 5. c. 9. Idem fecit clari generis, magnæq; dignitatis vir Fuluius. Et Plinius Junior lib. 8. epistolarum ad Rufinum, epistola incip. falsum est, Mulier (inquit) natalibus clara, moribus proba. Et Liuius li. 9. ab vrb. cond. Clarus genere, & factis. Et apud Senecã in Octauia, actu 1. Sanguine claro genitus. Et, Genere claro tumens dicitur. Hincque Lucretio lib. 1. Clara propago dicitur. Et Virgilio lib. 5. Aeneid. Clara progenies. Et Lucano lib. 10. Clarissima proles. Et clarissima familia Valerio Maximo lib. 9. c. 7. vt diximus supra num. 6. Et Plinio lib. 18. cap. 3. ad fi. Clarissima gens, in eod. significatu. eod. li. 7. c. 53. Et clara stirps Suetonio in Augusto c. 4. Et Tacito lib. 11. Clari

Ignobilis pro ignoto.

Ignoti pro ignobilibus.

Nescio quis quidam, pro ignobili.

ἀνώνυμος & νόνημος pro ignobili.

Clari dicuntur nobiles.

Clari genus. Clarus natalibus. Clarus sanguine. Clara propago. Clara progenies.

4

Clari patres. parentes, Claudius Cæsar in numerum patriciorum adsciuit vetustissimum quenque ex Senatu, aut quibus clari parentes fuerant. Et lib. 12. Claris maioribus ortus. Et lib. 18. Sed procurator aderat Cornelius Fuscius vicens ætate, claris natalibus. Et Iustinus lib. 1. Hoc responso perterritus neq; claro viro, neq; cui dedit filiam, ne paterna mater, neque nobilitas nepotis animum extolleret: sed de gente obscura tunc temporis Perfarum Cambyfi mediocri viro in matrimonium tradidit.

Clari natales.

10

Clarus & nobilis.

¶ Ex quo nonnunquam clarus, & nobilis à bonis authoribus copulantur. Tullius in oratione pro Rabirio Posthumo, Clarus & nobilis vir. Et in oratione pro M. Cælio. De cognatorum sententia nobilissimorum & clarissimorum hominum manumissi. Et pro C. Ligario, M. Marcellum vocat hominem nobilissimum & clarissimum. Et in Philip. 2. L. Domitium. Et in oratione de Aruspicum responsis non semel alios. Et in Paradoxis, Quæ est ista seruitus tam claro homini, tamque nobili. Et in 3. in Verrem actione, Oppidum est in Helleponto Lampfacum, in primis Asiæ prouinciæ clarum, & nobile. Et lib. 2. Tusculanarum quæstionum, Clari & nobilitati labores. Et clara nobilitas Plauto dicitur in Rudente. Et præclara nobilitas Tullio in 6. in Verr. act. Plinius autem minùs clarum opponit nobili, lib. 2. 4. c. 15. Nunc subtexemus, ait, herbas mirabiles quidem sed minùs claras, nobilibus in sequentia volumina dilatis. Sed & idem lib. 6. cap. 17. cum Hydaspem fluuium clarum nominasset, confestim subdidit Hypasim non ignobiliorem. Et cap. 20. eisdem fluuios clarissimos dicit. Et lib. 3. c. 5. nobilitatem & claritatem veluti confundit, cum dicit, Nobilitas omniù locorum, quos quis attigerit, tanta rerum singularum populorumque claritas tenet.

Clara nobilitas.

11

Claritas & claritudo.

¶ Claritas enim, & Claritudo, pro nobilitate accipi solet. Nam claritudo generis dicitur apud Tacitum lib. 2. Et quia claritudo mater generis anteibat, auum M. Antonium auunculum Augustum ferens. Et lib. 4. Apronius claritudine generis abstrictus, &c. Et rursum eod. lib. L. Antonius multa claritudine generis, sed improspere. Et lib. 5. Parthus imperium claritudinem Arfacidarum, contraque ignobilem Hyberum differere: hic enim vides claritudinem opponi ignobilitati. Et libro 12. Nec diu inquirendum quin Agrippina claritudine generis anteiret. Et lib. 13. cum de Sabina Poppea loquitur: Opes, inquit, claritudinè generis sufficiebant. Et iterum libro 16. Et familiæ claritudo apud eundem lib. 15. Quia super Iuniæ familiæ claritudinem diuum Augustum atauum ferebat. Et lib. 20. Bremio claritate natalium insigni, & claritas generis in l. 1. C. de dignit. li. 12. & in extrauag. execrabilis. §. nos itaque, tit. de præben. Et apud Valerium Max. lib. 6. c. 2. ita scribitur, Vidi pari claritate conspicuum Brutum ferro laceratum. Et nascendi claritas apud Quintilianum lib. 5. c. 11. Ita hominum, non qui claritate nascendi, sed qui virtute maximè excelleret. Et claritas natalium apud ipsum Tacitum lib. 17. de Galba loquens, Sed claritas natalium obtinuit, vt quod seignitia erat, prudentia vocaretur.

Claritas & claritudo an differant.

¶ Tametsi Cornelius Fronto in libro de nominum, verborumque differentiis, scribit id interesse inter claritatem & claritudinem, quòd claritas tam luminis est, quàm perspicuitatis, claritudo generis: prior splendoris, posterior nobilitatis. Quod & è nostris tradit Lucas Peri. post Papiam nescio quem in l. 3. col. 3. in verbo, clarissimis. C. de can. larg. tit. li. 10. & in l. 1. col. pen. C. de dig. li. 12. Veruntamen Festus Pompeius & Nonius Marcellus idem putant claritudinem & claritatem. Et videmus etiam ex aliis scriptoribus claritudinè ad virtutè, &c. referri. Sisenna li. 3. apud ipsum Marcellum, Quod fortasse an ex voluntate sua summa claritudine celeriter confecisset. Sallust. in Iugurtha, Cum præsertim tam multa, variæque sint artes animi, quibus summa claritudo paratur. Et Cornel. Tacitus li. 4. Mandabat honores, nobilitatem maiorum, claritudinem militiæ. Et lib. 12. veniam exilij pro Anneo Seneca, simul præturam impetrat, lectum in publicum rata, ob claritudinem studiorum eius. Et lib. 14. vbi facit Senecam ita loquentem, Ego quid aliud magnificentæ adhibere potui, quàm studia, è quibus claritudo venit: Et idem lib. 15. Tradereturque imperium Senecæ, quasi infanti claritudine virtutum ad summum fastigiù electo. Et li. 17. Quos nobilitas, aut opes, aut aliqua insignis claritudinoribus obiecerat. Nam & clari appellationem, vt etiam nobilis, ad alia quoque referri, quàm ad vulgarem nostram nobilitatem. Sallustius in Iugurtha, Consulatum nobilitas inter se per manus tradebat. Nouus nemo tam clarus, neque tam egregius factis erat, quin is indignus illo honore, & quasi pollutus haberetur. Lilius 1. decad. libro 2. Ambos claros genere, factisque. & lib. 9. Offilius Calanius clarus genere, factisque. Et Iuuenalis Satyr. 2.

— Clarus generis, atque opibus vir.

Beatitas, Beatitudo, Teneritas, Teneritudo, Sanctitas, Sanctitudo.

Cui simile est illud ipsius Liliij 3. decadis li. 2. Buba mulier genere clara ac diuitiis. Ideo nihil interesse video inter claritatè, & claritudinè, non magis quidè quàm inter beatitatè & beatitudinè. Cice. li. 1. de nat. deor. At ista siue beatitas siue beatitudo, &c. Teneritatem, & teneritudinè. Altero enim vsus est idè Cice. li. 5. de finib. & Plin. li. 9. c. 42. Altero in eodè sensu Varro li. 1. de re rust. c. 36. Et Apul. li. 5. Met. Sanctitatè & sanctitudinè, quibus etiam in eadem significatione ipse Tullius vsus est. Priore, in oratione pro Cælio, & alibi sæpe. Posteriore lib. 4. de Republica apud Nonium Marcellum. Vt hinc intelligas aberrasse Cataneum, virum sanè doctissimum, dum in commentariis in Plinium li. 1. epist. scribit id verbum sanctitudinem Apuleianum esse. Item seueritas & seueritudo: illud enim vbiq; obuium est, hoc reperitur apud Plaut. in Epidico, & Apuleium ad fi. lib. 1. Afini au rei. Sæuitas & sæuitudo, illud enim vsurpauit ipse Apuleius lib. 4. eius operis. Hilaritas & Hilaritudo apud Nonium Marcellum, autoritate Plauti in milite glorioso. Vastitas & Vastitudo, illud apud Ciceronem libro 1. de diuinatione, & alibi sæpe, hoc apud Catonem de re rustica cap. 141. Necessitas

fitas & Necessitudo, de quibus diximus in nostris Retractibus, titu. 1. §. 1. numero 14. Pulchritas & Pulchritudo: de illo enim est illud Cæciliij in Arpaco apud Nonium Marcellum, Mane diij boni, quod illud est pulchritatis. Magnitas & Magnitudo, Actius in Verres apud eundem Marcellum, Neque sat fingi, neque dici potest pro magnitate. Tarditudinem & Tarditatem apud Nonium Marcellum autoritate Plauti in Penulo. Qui sit esus pigri vincitis cocleas tarditudine. & Actij in multis locis. Teneritudinem & teneritatem apud eundem in duobus locis autoritate Pacuuij in Doloreste & Cicetonis. Vanitudinem pro vanitate apud eundem, autoritate Pacuuij in Doloreste, & Plauti in Polego. Acritatem & Acritudinem: de primo est illud Actij in Neoptolemo apud Gellium libro 13. cap. 3. & apud Marcellum de mutata declinatione vis veritatis atque acritas. Lenitatem & lenitudinem, illud apud Ciceronem ad Atticum libro 10. & in Partitionibus, & libro 1. Officiorum, hoc apud eundem libro 5. Tuscul. & in Verrem, act. 6. Laxitatem & laxitudinem apud eundem autoritate eiusdem Ciceronis Offic. lib. 1. & Sallustij lib. 4. Historiarum, Castitudinem & castitatem, ibi, ex Actio in Phœniss. Firmitudinem & firmitatem ibi, autoritate Plauti & Ciceronis. Honestitudinem & honestatem apud eundem autoritate Actij in Oenomas & in Mirmidonibus. Acerbitatem & Acerbitudinem ex Gellio d. lib. 13. cap. 3. Orbitudinem & Orbitatem ex Nonio Marcello, ex Plauto, Turpilio, & Pacuio. Suauitatem & Suauitudinem apud eundem ex Plauto in Bacchidibus & Turpilio in Leuca. Solitudinè & Solitatem apud eundem ex Actio in Eurytace. Vicissitudinem & Vicissitatem apud eundem ex Actio in Phœnissis. Celeritatem Celeritudinem, illud notum est, hoc Varronis est de re rustica lib. 3. c. 12. Crebritatem & Crebritudinem apud Nonium Sisennæ autoritate, & alia id genus plurima.

¶ Sed vt redeamus, ex his, quæ diximus, Claritas familiæ dicitur Valerio Maximo lib. 4. c. 3. vbi de Antonia loquitur. Et clarissima familia, eod. lib. 3. c. 3. vbi de Pompeio, clara persona dicitur in l. curator. ff. de cura. furi. & claritas personæ apud Plinium Iuniorem lib. 2. epist. ad Arrianum, Accipe quod per hos dies actum est claritate personæ famosum. Et vir clarissimus apud Tullium lib. 1. de Oratore, & in oratione pro lege Manilia. Quæ quidè appellatio his notis V. C. significabatur, nempe vir clarissimus, tandemque abiit in dignitatem: quæ Clarissimatus dicebatur. De qua in l. 2. C. de dome. & protect. lib. 12. quæ interpretatur Consularem, id est, clarissimatus dignitatem. & in l. pecu. liari. C. de prox. sacri. scrip. co. lib. 12. & in l. 1. C. de Equest. digni. co. lib. vbi scribitur equites Rom. secundum gradum post Clarissimatus dignitatem obtinere, & apud Ammianum Marcellinum lib. 21. & Casiodorum li. 6. epistol. variarum. iterumque lib. 7. vbi adscribit formulam qua ea dignitas conferebatur. Et de clarissimis quoque fit mentio in l. si Senator, & in l. clarissimis. C. de digni. eod. lib. & in l. vlt. C. de prin. agen. in reb. eod. lib. & in l. 1. C. de præp. lab. eod. lib. & in l. 1. §. illud. C. de can. larg. tit. lib. 10. & in l. femina. ff. de Senat. & in l. sed & si suscepit si. §. 1. ff. de iud. & in l. tam demeritis. C. de epi. audj. & l. si furiosi. C. de nupti. & in l. j. in prin. ff. de reb. eor. vbi prætor vocatur co. tit. & in l. 2. §. vlt. C. de his, qui veni. ata. impet. & in rub. C. vbi Sena. vel clarif nam & in l. 1. eiusd. tit. clarissima dignitas memoratur, & in rub. C. de tut. vel curato. & in l. seuerior. C. ex quib. cau. infra. irro. & in l. 1. C. si ex falsis instru. quæ duæ postremæ leges vocant proconsules viros clarissimos. & in l. vlt. C. de excu. tut. & in l. j. C. ne lice. poten. & l. j. C. de sent. pas. quæ vocat præfectos prætorio clarissimos viros, quæ lex est Antonini. Quæquæ Læpridius ipsos præfectos prætorio clarissimos fuisse sub Alexandro dicit, qui quidem successit postremo omniū Antonino. At idè in Seuerio scripserat, ipsum Seuerum eisdem præfectis prætorio Senatoriam dignitatè addidisse, vt viri clarissimi essent, & diceretur. Quod antea vel rarò fuerat, vel omnino non fuerat. De hac autè dignitate vide nostros legum interpretes in l. j. ff. de offi. eius, cui mand. est iuris. & Alciatij lib. Dispunctionum 3. c. 4.

Clara persona Claritas personæ. Vir clarissimus.

Clarissimatus dignitas.

¶ De altero, vt scilicet ignobiles contra obscuros vocemus, probat illud Tullij lib. 2. officiorum. Qui magna sibi proponunt obscuris orti parentibus. Quem locum in id expendit Nonius Marcellus in diuersis acceptionibus nominum & verborum in litera O. Cui concinens Cornelius Tacitus lib. 17. Ophonius, inquit, Tigillinus obscuris parentibus. Sed vt redeamus ad Ciceronè, is in 7. in Verrem actione, Obscuro loco natus. & Lilius tertii Decad. li. 6. de Seppio Lesio Campano: Obscuro (inquit) loco natus. Et alibi in eodem lib. Quintus obscuro genere ortus. Cui concinens Valerius Maximus, lib. 1. c. 7. vbi de Dionysio: Himeca, inquit, quædam non obscuri generis femina. Sallust. in Catilinario, Sed & in ea coniuratione fuit Q. Curtius natus haud obscuro loco. Et apud Macrobiù li. 7. c. 3. obscure natus dicitur. Et in l. in cõcubinato. ibi, Obscuro loco nata. ff. de cõcub. Nam & Quintilianus lib. 11. c. j. nobilè obscuro opposuit. Nobilis (inquit) obscuri, potèis infirmum. Et Suet. in Vitellio statim in prin. Vitelliorum originem alij aliam, & quidem diuersissimam tradunt, partim veterem & nobilem, partim verò nouam & obscuram. Et in Vespasiano etiam, in princ. Gens Flauia obscura illa quidem, ac sine vllis maiorum imaginibus. Et Statius lib. Sylua. 3. Syl. 2.

Obscuri ignobiles dicuntur.

Nun te series in honora parentum, Obscurum prauis, & prycu uicis egentem Piebeia de stirpe tulit.

Et Iustinus tradit lib. 1. Astyagen Medorum regem filiam suam nuptui dedisse, neque clario viro, neque cuius, sed de gente obscura Cambyfi. Et hinc obscuri viri pro ignobilibus, in §. sancimus. in authen. de testibus. & in §. 1. authen. de defen. ciui. & in §. quisquis. in authen. quib. mod. nat. effie. legi. Nam & obscuritas pro ignobilitate à Tullio vsurpatur lib. 2. Officiorum: Quorum autem prima

etas propter humilitatem, & obscuritatem in hominum ignoratione versatur. Humilitas enim pro ignobilitate plerunque sumitur, ut postea dicemus. Idem autem Tullius li. 1. de Oratore, obscurum & ignotum copulauit. Ignoti enim, ut supra diximus, ignobiles quoque dicuntur. Sed & idem claros, & obscuros homines opposuit in oratione pro Annio Milone, Quum non alio facinore clari homines, alio obscuro necantur. Et huc quoque spectat quod Virgilius lib. 5. Aeneid. post multos iuuenes nobiles nuncupatim nominatos subiunxit,

Multi praeterea quos fama obscura recondit.

Quo loco Seruius, per contrarium, inquit, illos superiores omnes esse nobiles iudicauit. Cornelius autem Tacitus lib. 3. obscurissimam domum P. Quirinij dicit ad ignobilitatem illius respiciens. Et huc quoque pertinet quod ex Iustino citauimus supra num. 9.

15 **Hebraei nobiles & ignobiles quomodo uocentur.**
Nobilitatis lux.
¶ Porro quod ad hunc locum maxime pertinet apud Hebraeos Albor & Candor, qui nomine אור significatur, proxime ad lucem accedit. Unde ea vox ad claros, illustres, & nobiles viros transfumitur, ut eo loco Salomonis Ecclesiastes 10. Beata terra, cuius rex nobilis est: siue ad verbum, filius nobilium, sicuti etiam contra אור à tenebris accepta metaphora ad obscuros & ignobiles, ut in eo loco Proverbiorum eiusdem authoris 22. Coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles. Silius autem li. 8. hanc nobilitatis lucem intelligens, & contra ignobilitatis obscuritatem, hanc ita graphicè describit,

Est illi sine luce genus, surdumque parentum

Nomen. —

16 **Lucerna nobilitatis.**
Tenebrae ignobilitatis.
Nam & Plinius lib. 22. c. 2. surdum appellat, quod ignobile est. Interdum (inquit) fortius augetur autoritas, quae quanta debeatur etiam surdis, hoc est ignobilibus herbis perhibebant. Statius autem lib. 4. Thebaidos utrunque coniunxit,

Aequatus caelo surdum atque ignobile muros

Formatur. —

¶ Sed ut redeamus, ab his non longè abest, quod scribit Tullius aduersus Sallustium, Ego meis maioribus virtute mea praeluxi, ut si prius noti non fuerint, à me accipiant initium memoriae suae. Tuis, vita, quam turpiter egisti, magnas obfudisti tenebras, ut etiam si fuerint egregij ciues, certe uenerint in obliuionem. Vides enim primum verbum praelucendi ad nobilitatem pertinere: Deinde ea verba, noti non fuerint, ad ignobilitatem spectare. Et ea quoque, magnas obfudisti tenebras. Et huc quoque spectat illud Liuij in praefatione, Et si in tanta scriptorum turba mea fama in obscuro fit, nobilitate eorum, qui nomini officiant meo, consolor. Illic enim obscurum nobilitati opponitur. Et illud Valerij Maximi li. 3. cap. item 3. ad fin. Quo cuenit, uti & humili loco nati ad summam dignitatem cõsurgant, & generosissimarum imaginum foetus in aliquod reuoluti dedecus acceptam à maioribus lucem in tenebras conuertant.

17 **Illustris nobiles dicuntur.**
¶ His quoque consequens est, ut cum illustre, idem sit quod clarum: nam uti clarum opponitur obscuro, ut diximus, ita & illustre & obscurum inuicem sunt contraria, ut videre licet ex Tullio li. 4. Academic. quaest. Ex quo idem li. 2. de Oratore illustrare obscura dicit. Et idem clarum & illustre copulauit in Somnio Scipionis, & in 7. in Verrem actione, & lib. 2. de diuinatione. Cumque obscurum (quod item diximus) ignobile dicatur. Ita quoque è diuerso illustre pro nobili. Idem Tullius in oratione pro Murena. Et familia veteri & illustri. Et Virg. li. 6. Aeneid. cum dicit,

Illustris animas.

Vbi Seruius id nomen notitiae esse dicit. Nam & nobiles inquit illustres vocari.

Et Propertius lib. 2. elegia 14.

Nec si qua illustres facinora tacet auos.

Et Iustinus lib. 15. Lyfimachus (inquit) erat illustri Macedoniae familia natus, sed virtutis experimentis omni nobilitate clarior. Et illustri loco natus apud Valerium Maximum li. 4. c. 3. paulo post princip. Et illustris sanguis, apud eundem eod. li. c. 6. ad fin. Seneca autem tragædus in Octauia, actu 4. genere illustris dicit, sicuti & Cornelius Tacitus li. 18. Iulius, inquit, Blæsus genere illustri.

18 **Illustris provincia Cicer.**
Illustris ciuitas.
Illustris proles
Illustris familia.
Illustrare pro nobilitate.
¶ Hincque provincia illustris Ciceroni 3. in Verr. act. Et ciuitates illustres eidem in 4. in ipsum Verr. Et proles illustris, Claudiano in 7. panegyri. Et familia illustris Plin. li. 34. cap. 13. Nam & utrunque scilicet illustre & nobile copulat ipse Tullius in eundem Verr. act. 7. Tam illustre (inquit) & nobile municipium. Et idem quoque illustre noto coniungit in eadem oratione, Illustris notumque omnibus. Hincque illustrium & superillustrium dignitatum nomina, de quibus nostri latè in l. 1. §. 1. ff. de offic. eius, cui mand. est iuris, & Alciat. lib. 3. Dispositionum, cap. 4. dicit, & quidem recte, nullam esse in nostris legibus superillustrium mentionem. Et hinc quoque illustrare, pro nobilitate in l. j. C. de praepo. lab. lib. 12. ut eam intelligunt Io. Pla. ibi. Ang. Fran. Aretin. Cornel. & Iaf. in l. omnium. C. qui test. fac. poss. Neque hic fati intelligo quod scribit Velleius Paterculus, grauis quidem author, lib. 2. Romanae historiae, Varus Quintilius, illustri magis, quam nobili ortus familia. Nisi nobile ad genus, illustrem ad gesta referat, vel e contrario: aut etiã nisi ea forma dicat, qua Seneca in loco quem infra nu. 2. 4. citabimus, dicit notos magis, quam nobiles. Cicero autem in Calpurnium Pisonem, Nullum non modo illustre, sed ne notum quidem. vbi vides illustre nescio quid plus esse quam notum. Sed & is li. 2. epist. familiarium, epist. 12. obscurum & illustre veluti opposita posuit, cum dicit, Omnis enim peregrinatio obscura est iis, quorum industria Romae potest esse nobilis.

19 **Similiter & splendidum, quod eiusdem significationis est pro nobili plerunque sumimus.** Liuius

1. Dec

1. Decadis lib. 4. Nobilis superior iudicio matris esse, quae quam splendidissimis nuptiis iungi puellam volebat. Cornelius Tacitus in vita Agricolae tradit Domitiam Decidianam splendidis natalibus ortam. Et Valerius Maximus lib. 8. cap. 1. vbi de Caesii fratribus loquitur, Splendido (inquit) loco natus. Et Plinius Iunior lib. 6. epist. ad Romanum, Accia Variola foemina splendide nata. Et Aurelius Victor in Othone, Saluius, inquit, Otho splendidis ortus maioribus. Hincque splendor natalium apud eundem Plinium lib. 10. ad Traianum, Impense rogo, ut Actium Suram praetura exornare digneris, cum locus vacet: ad quam spem alioqui quietissimum hortatur & natalium splendor. Et splendor familiae apud Tullium in oratione pro G. Plantio, & Liuii 1. decad. lib. 4. & Suetonium in Vespasiano cap. 1. Et splendor generis in Lingenua. C. de murile. lib. 11. Nam & Suetonius in Tito, cap. 4. scribit, Martiam Flauiam splendidi generis fuisse. Et splendor nobilitatis Valerio Maximo lib. 7. cap. 5. vbi de Lucio Aemilio Paulo, & iterum lib. 9. cap. 3. vbi de patriciis Romanis. Et splendidior gradus in I. edicimus. eod. tit. Et splendidiores personae in l. 2. ff. de termin. mot. Firmicus autem lib. 3. Matheseos, cap. 14. in quarto loco, splendorem ignobilitati opponit. Ab ignobilitate (inquit) ad splendorem perducet. Nam & eo. lib. cap. 18. splendidum genus nobilitatis appellat. Et lib. 6. c. 11. splendore nobilitatis. Splendore autem tenebris, quae ignobilitatis propriae sunt, ut nuper diximus, esse oppositum docent sacrae litterae Isaia 59. Expectauimus splendorem, & in tenebris ambulauimus.

20 ¶ Et cum quae alta sunt, & sublimia atque summa, caeteris notiora sint, & conspicuora. Et e contrario humilia & infima, siue ima, non adeo oculis perspicua atque patentia. Ideo etiam altos & sublimes & summos vocamus nobiles: humiles & infimos, ignobiles. De alto est illud l. 3. §. legis. ff. ad leg. Corn. de ficar. humiliores solent bestis subici, altiores vero deportantur in insulam. Et illud Vergilij lib. 9. Aeneidos,

— Thebana de matre nothum Sarpedonis alti.

id est nobilis, ut exponit Seruius.

Et iterum lib. 10. Aeneidos,

Et Clavus & Hermon Lycia comitantur ab alta.

Quo in loco idem Seruius interpretatur alta, id est, nobili. Ad quod & referri potest quod idem lib.

1. eiusdem operis, altam vocat Romam,

Albanique patres, atque alta moenia Romae.

Et Carthaginem lib. 4.

Suspectas habuisse domus Carthaginis alta.

Et quod scribit lib. 5. eiusdem operis,

Dardanide magni genus alto à sanguine Diuum.

Et lib. 6.

Deiphobe arripotens genus alto à sanguine Teucris.

Et illud Horatij lib. 2. Ser. Saty. 5.

Tempore quo iuuenis Parthus horrendus ab alto.

Demissum genus Aeneas, &c. Illudque Iuuenalis Saty. 6.

Quaeam de numero Lamiarum & nominis alti.

Et alibi in eadem Satyra,

— Hos fouet omnes,

Inuoluitque sinu, domibus tunc porrigit altis.

Itemque Satyr. 8.

Plance, tumes alto Drisforum sanguine, tanquam

Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses.

Quaquam ibi, alto, pro antiquo & longo accipi potest, verum & ad nobilitatem quoque pertinet, ut dicemus postea in 19. cap. Firmicus autem Maternus lib. Astronomicon 6. cap. 31. altum genus vocat pro nobili. Eritque (inquit) publicis meritoriis prostituta, etiam si ex alto genere videatur esse progenita. Apud Gallos solemus altum, & potentem dominum, hinc & possunt Seigneur, principem aut qui quapiam dignitate non vulgari praecellit, vocare, velut comitem, baronem, & similes, de quo & nos alibi dicemus.

21 ¶ De sublimi autem est illud Statij lib. Sylua. 3.

Quis sublimis genus formamque insigni Hetrusci,

Nesciat: — Et lib. 10. Thebaidos,

— Cur maneat castris ignauaque seruent

Otia pars sublimis genus. —

Illudque Claudiani in Panegyri. 4. Honorij,

Sufficeret sublimis genus, luxuque fluentem

Deside nobilitas posset te sola tueri.

Et ante hos Ouidij ad Pisonem,

Vnde prius cepti surgat mihi carminis ordo,

Quosve canam titulos, dubius feror, hinc tua Piso

Nobilitas veterisque citant sublimia Calpi

Nomina, Romanas inter fulgentia gentes.

22 ¶ De summo est illud Liuii 1. decad. lib. 1. Tanaquil summo loco nata. Et Ciceronis lib. 2. epist. fam. epist. 18. Sed tamen tres fratres summo loco natos, promptos, non indifertos, te nolo habere iratos. Et lib. 7. epist. 9. Octavius summo genere natus. Et lib. 2. epist. 22. Nutus tuus potest hominem summo loco natum incolumem in ciuitate retinere. Nam & de eodem paulo superius, Magno, ait, tibi

Splendidi nobiles dicuntur.

Splendor natalium.

Et familiae. Et nobilitatis. Et generis.

Altum genus.

Sublimes nobiles dicuntur.

Sublime genus.

Summo loco nati.

DE NOBILITATE

erit ornamento nobilissimum adolescentē beneficio tuo esse saluum. Et in oratione pro Cn. Plan-
cio, in summa familia natus. Quod vt intelligas intelligi de nobilitate, ostendūt verba hæc sequen-
tia præposuisse Q. Catullo sapientissimo & sanctissimo viro, non dico C. Serenum subtilissimum
hominem (fuit enim & animi satis magni, & consilij) sed Cn. Manlium non solum ignobilem, ve-
rum sine virtute, sine ingenio, vita etiam contempta, & fordida. Et lib. 2. Offic. M. Bruto summo ge-
nere nato. Et illud Valerij Maximi lib. 6. cap. 2. Vidi cruentum Cn. Domitium Anobarbum descen-
tem, quod summo genere natus, in ipso iuuentutis flore tuo iussu esset occisus. Nam & mox subiun-
git, Vidi pari claritate conspicuum Brutum, &c. Claritas enim & ipsa nobilitas est, vt supra dixi-
mus. Et illud quoque eiusdem Valerij lib. 9. cap. 6. Cn. autem summi generis & magni animi vi-
rum. Id autem nescio quid significat præter vulgarem nobilitatem, porro hinc summates pro no-
bilibus, vt dicemus infra cap. 37.

¶ De humili probatur in d. l. 3. §. legis. ff. ad leg. Corn. de sica. cuius verba supra posuimus, & in l. il-
licitas. §. ne potentiores. ff. de offic. Præsid. & in l. vlt. ff. de incen. rui. nauit. & l.annonam. §. pœna. ff. de
extraor. cri. & l. i. §. vlt. ff. ad leg. Cor. de sica. & l. in seruorum. ff. de pœn. Apud Tullium in 7. in Ver-
rem actione, Pompeius humili & obscuro loco natus. Et lib. 1. de diuinatione, Amphiarus & Ti-
refias non humiles, & obscuro. Et in lib. de amicitia, Humilem relinquunt, & minimè generosum
ortum. Et Quintilianus lib. 3. cap. 7. aut enim respondisse nobilitati pulchrum erit, aut humilium ge-
nus illustrasse factis. Et Valerius Maximus lib. 3. c. 4. in tit. eius capit. qui huiuscemodi est, De his, qui
humili loco nati clari euaserunt. Et lib. 4. c. 7. Lucius Petronius admodum humili loco natus ad e-
questrem ordinem peruenerat. Plinius, aut quisquis est, in lib. de viris illustribus, quo loco de Ma-
rio loquitur, Caius (inquit) Marius septies consul Arpinas, humili loco natus. Valerius Maximus
loco à nobis citato supra nu. 16. Capitolinus in Macrino, Humili natus loco. Suetonius in Vespasia-
no, c. 4. Nec metuendus vllō modo ob humilitatem generis. Iustinus lib. 15. haud multo ante si. Hu-
mili genere natus. Et lib. 2. 2. statim in princ. Ex humili & fordido genere. Et Pompeianus de Tul-
lio loquens, Tullius existens nobilis ex humili, id est ignobili. Et Ouidius lib. 14. Metamorph.

— Humili de stirpe creatus. Et Iuuenalis Saty. 8.

Vos humiles (inquit) vulgi pars vltima nostris,

Quorum nemo queat patriam monstrare parentis,

Et Ammianus Marcellinus lib. 31. de Agathyrhis loquens, Humiles (inquit) minutis, atque raris: no-
biles verò latis, fucatis, & densioribus notis. Ex quo humilitas generis apud Tullium in oratione ad
equites Rom. antequam in exilium iret. Et apud eundem Philip. 13. At scurræ filium appellat, quasi
ignotus nobis fuerit splendidus eques Rom. Trebonij pater. Is autem humilitatem despiciere au-
det cuiusquam qui ex Fadia sustulerit liberos. Et Liuium 1. deca. lib. 9. ad fin. de C. Flauio scriba, Cæ-
terum inquit, contumacia aduersus contemnentem humilitatem suam nobiles certant. Is enim, vt
ante dixerat, patre libertino humili fortuna ortus erat. Et apud Valerium lib. 6. cap. 2. In quo cer-
tamine cum Pompeius magnus humilitatem ei exprobrans, &c. Idem autem lib. 3. cap. 8. humilita-
tem nobilitati opponit, cum scribit, Nam vt humilitas amplitudinem venerari debet, ita nobilitate
fouenda magis, quàm spernenda bonæ indolis nouitas est. Et infima natalium humilitas apud Pli-
nium lib. 18. cap. 6. Vt non omittam illud eiusdem Plinij lib. 8. cap. 35. Humilis in plebe, & ideo igno-
bilis. Et illud Titi Liuij 1. deca. libro 5. M. Ceditius de plebe nuntiauit Tribunus in noua via vo-
cem notis silentio audisse clariorem humana, quæ magistratibus dici iubebat Gallos aduentare,
id vt fit propter authoris humilitatem spretum.

¶ Sed & de infimo probat illud Tullij Ciceronis in oratione pro Flacco, Si quem infimo loco na-
tum nullo splendore vitæ. Et pro Cornelio Balbo: Sin autem multorum virtus, ingenium, huma-
nitas ex infimo genere, & Fortunæ gradu, &c. Hincque infima plebs apud eundem lib. epistolarum
ad Atticum 4. epist. 70. & apud Liuium lib. 4. secundi belli Punici, & Suetonium in Othone cap. 7.
Ac super cæteras gratulantium adulantiumque blanditias ab infima plebe appellatus. Et alij citati à
nobis infra in 37. c. nu. 2. 9. incip. Propterea que. Et infima gens apud Horat. lib. 2. Carminum, Ode 3.

Diues ne præscio natus ab Inacho

Nil interest, an pauper, & infima

De gente sub dño moretis.

De imo quoque est illud Horatij lib. 3. Carminum, Ode 1.

— Aequa lege necessitas

Sortitur insignes & imos.

Nam, vt mox dicemus, insignes nobiles dicuntur. Et illud Iuuenalis Saty. 8.

Tamen ima plebe Quiritem

Facundum inuenies.

¶ Aliis quoque nominibus idem propè significantibus nobiles vocamus, scilicet insignes, & incly-
tos. Nam insignes dicuntur, qui signo quopiam præcellenti sunt cæteris notiores. Noti enim &
insignes eodem sensu dicuntur Ciceroni, si est, in lib. 3. ad Herennium: Idem fit in imaginibus, vt
quæ nobis diligenter notæ sunt, hæc parum videantur insignes aliis. Inclyti, qui veluti fulgore quo-
dam famè resplendent. Insignes igitur nobiles dicuntur. Q. Cicero ad Tullium fratrem, de petiti-
one Consulatus, Nequaquam hi sunt tam genere insignes, &c. Et Lucanus lib. 8.

— Titulis insignis auorum.

Cornelius Tacitus lib. 2. de Germanico loquens, Insigni inquit, genere. Et lib. 5. de Sinnace, Insigni,
ait, familia. Et lib. 13. de Iulia Syllana, Insignis ait, genere. Et lib. 15. de C. Pisone, Is Calphurnio ge-
nere ortus, ac multas, insignesque familias paterna nobilitate complexus. Nam & insignem & no-
tum copulauit Cicero in 11. Philip. & lib. 2. de Oratore. & Donatus enarrans illud Terentij in Eu-
nuchō, Insigne aliquid, id est, magnum, & nobile facinus. Et hinc insignia substantiue dicuntur, quæ
vulgò arma vocamus nobilium proprie, de quibus alibi dicemus. Et verbum Insignire pro Nobili-
tare Virgilio lib. 11. Aeneidos,

— Passimque trophæis

Insignis agros.

Vbi Seruius ita interpretatur.

26 Et inclyti item nobiles vocantur. Seneca tragœdiaj.

Nobiles non sunt mihi aui,

Nec alius inclytum tituli genus.

Et alibi eadem tragœdia, actu 2.

Ducet è genere inclyto

Nouitas colorem nostra.

Et in Troade, actu 3.

Veterisque soboles sanguinis nimium inclyti.

Et in Medea, actu 3.

Qui probè facta misceat prolem inclytam,

Phæbi nepotes Sisyphi nepotibus.

Et in Hercule Oetheo, actu 14.

Compece voces inclytum Alcidae genus.

In quam etiam sententiam Valerius lib. 9. cap. 1. vbi de Gemello Tribunitio loquitur, Mutiam &
Fuluiam tum à patre, tum à viro vtranque inclytam & nobilem. Quod à Græcis profectum vide-
ri voluit Seruius lib. 6. Aeneidos in eum locum, Inclyta Roma, vt quibus κλυτός nobilis, & clarus
gloriosus dicitur, de quo nos dicemus & alibi latius. Quod autem generosi & ipsi nobiles dicun-
tur, aliò spectat, de quo & nos postea dicemus. Cæterum Festus Pompeius hanc dictionem inter-
pretatus, Inclytus, inquit, nobilis, clarus.

27 Sed vt reuertamur ad id, vnde incepimus, Nobiles dicuntur veluti noti: Ignobiles, ignoti. Quan-
quàm Tullius differentiam, nescio quam, fecit inter notos, & nobiles, vt patet ex eo loco supra ci-
tato ex 2. actione in Verrem, Qui non tam me impediunt, quod nobiles sunt, quàm adiuuant, quod
noti sunt. Et quod scribit in oratione pro Marco Cælio, Res est omnis in hac causa nobis, iudices,
cum Clodia muliere non solum nobili, sed etiam nota. Et pro L. Flacco, Cæteri homines apud nos
noti, inter suos nobiles. Et Varro lib. Rei Rusticæ 3. c. 1. Hæc nota & nobilis. Et post eos Seneca lib.
3. de beneficiis, Qui imagines in atrio exponunt, & nomina familiæ suæ largo ordine, & multis il-
ligata flexuris in parte prima ædium collocant, noti magis, quàm nobiles sunt. Et quisquis est, qui
elegantissimum illum panegyricum Constantino dixit, Notiorem te gentibus reddidisti, cum non
posses esse nobilior. Et Iulius Firmicus lib. 4. Astronomicōn, cap. 1. in applicatione Lunæ ad Vene-
rem: Erunt (inquit) noti, & nobiles. Et lib. 5. cap. 1. in horoscopo Sagittarij: Erit nobilis & notus. Et
lib. 6. cap. 3. in Marte, facient notos & nobiles. Et rursum in Sole, Notitiam & nobilitatem confe-
runt. Et lib. 8. cap. 21. in 29. parte, Nobiles faciet, & notos. Et lib. 8. cap. 19. Vicefimanona pars Ge-
minorum si in horoscopo fuerit inuenta, præsentem Luna, nobiles faciet, & notos.

28 Ex his autem fit, vt nobile, & ignobile, & nobilitas, & nobilitate dicantur non solum de hac vul-
gari hominum nobilitate, sed etiam de cæteris rebus maximè cognitis & celebribus: atque etiam
ad vituperium nonnunquam trahantur. Nam quod ad primum pertinet hæc.

A

Accusationem nobilē appellat Cic. lib. 2. Officiorum, loquens de accusatione quadam Liuij Crassi.
Actum nobile vocat Plinius lib. 14. c. 6.

Actores ludorum nobilissimos Iustinus lib. 6.

Aedificia nobilia Romanus Pontifex in extrauag. execrabilis. §. vnde inter cætera. de præben. vbi
Zenzel. declarat quare sic dicantur,

Aetatem Cladianus:

— Iam nobilis etas

Principe sollicito votis exexerat aulam

Incertus —

Agentem M. Cælius apud Ciceronem lib. 8. epi. fam. epist. incip. Certè inquam.

Amnem Cicero lib. 7. eiusdem operis, epist. 21. vide infra flumina & fluuios.

Ancillam sacræ literæ. Leuit. 19. c. vbi ita scribitur in vulgata editione: Homo si dormierit cum mu-
liere coitu feminis, quæ sit ancilla nobilis, qui locus in id expensus est à Bart. in l. 1. col. 6. versi. se-
cundò igitur. C. de dignit. lib. 12. Et ita quoq; legit quisquis is est, qui concord. Bibliorum colle-
git in verbo, libertas. & quod magis miror, ante hos Isichius Hierosolymitanus libro 6. Com-
mentariorum in Leuiticum, illum ipsum locum enarrans in duobus locis. Quanquam ita nec in
Hebræo

Summa fami-
lia.

Summo gene-
re.

23
Humiles igno-
biles dicuntur.

Humilis or-
tus.
Humile genus,
Humili loco
nati.

Humilitas ge-
neris.

24
Infimi ignobi-
les dicuntur.
Infima plebs.

Infimi ignobiles.

Insignes nobi-
les dicuntur.

Insignia.
Insignire.

Inclyti nobi-
les.

Noti et nobi-
les an differat.

Hebræo, nec apud septuaginta interpretes legitur. In Hebræo enim ita scribitur *אשר נשאו* id est, quæ ancilla, sed viro addita, siue desponsata. Apud Io. sic, *ἡ αὐτὴ δίκαιος διαπεφυλαγμένη ἀνθρώπων*, id est, & ipsa famula seruata est viro. Sic autē Castelleo hunc locum vertit, quæ sit serua viro destinata. Ideoq; putarim in eo loco fuisse scriptum in vulgari illa editione, non nobilis, sed nubilus. Sed quicquid sit, Plinius lib. 7. c. 63. nobilissimam ancillam vocauit. Et alibi quoque ostendimus & seruos quoque dici nobiles & generosos, scilicet in c. 8. nu. 4. incip. attēde tamen.

Animalia nobilia vocat Aristoteles lib. 1. Historiæ animalium, c. item 1.

Animum, Valerius Maximus lib. 3. c. 8. eodēque vlt. vbi de C. Mæuio loquitur. & iterum lib. 5. c. 4. vbi de duobus fratribus.

Antidota, Cornelius Celsus lib. 5. c. 23. vbi antidotum Mithridatis describit, & Plinius li. 28. c. 8. & alter Plinius. Valerius de re medica lib. 2. c. 22.

Aquas, Seneca Tragœdiographus in Hercule furente, actu 4.

Nobiles Duces aquas.

Aratorem, Tullius in 5. in Verrem acti.

Arbores, & priuatim Ilicem Plinius lib. 16. cap. 44 eodēque vlt. Et Palmam idē Plinius lib. 13. cap. 4. in duobus locis. & Horatius lib. 1. Carminum, Ode 1.

— Palmæque nobilis

Terrarum dominos euehit ad Deos.

Arietem, Arnobius aduersus gentes, lib. 5.

Artem, Plinius lib. 35. c. 1. in princ.

Artificem, Lampridius in vita Heliogabali.

Astra, Plinius lib. 2. cap. 29.

Aues idē Plinius lib. 10. c. 26. & iterum c. 37. vbi de columbis loquitur.

Autorem, Apuleius de Heraclito loquens in libro de mundo.

Autoritatem, Macrobius Saturn. lib. 7. c. 15. in fin.

B

Bacchas, Plinius lib. 35. c. 10.

Bella, Clysticus, aut, vt alij vocant, Cyclicus, ille poëta apud Horat. in arte poëtica,

Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.

C

Cædem, Cornelius Tacitus lib. 20. Ignotum adhuc ingenium, & nullis defensionibus expertum, cæde nobili imbusti.

Canes, Q. Curtius lib. 9. de gestis Alexandri.

Capreas, Plinius lib. 3. c. 6.

Caput, Lucanus lib. 7.

— Nobiles nec vultum fatis caput.

Carmen, Virgilius in Aetna,

— Hinc audis nobile carmen

Plurima pars scenæ.

Et iterum,

Tu quoque Athenarum carmen tam nobile sidus

Erigone. — Et Seneca in Agamemnone, actu 3.

Non que verno nobile carmen.

Nam & contra Virgilius egloga 9. ignobile carmen dicit:

Si valeam meminisse, neque est ignobile carmen.

Censuram, Liuius 4. decad. lib. 9. vbi de censura M. Portij Catonis.

Centaurum, Horatius in Epodo, Ode 13.

Nobiles & grandi cecinit Centaurus alumno.

De Chirone intelligit præceptore Achillis,

— Ramo cantat tristis Aedon.

Gratæque nobilium.

Cincedos, Virgilius, aut quisquis est in Priapeis,

Cui dant oscula nobiles Cinædi.

Cocleas, Plinius lib. 9. c. 56.

Colles, Varro loquens de colle Viminali lib. 4. Linguæ Latinæ.

Collum, Euripides in Helena,

φασὶ βροχῶ γ' εὐγενῆ δέην

ἔσφαξεν.

Nam Græcè δέην, collum dicitur. Et alter poëta Tragœdiographus, sed Latinus, Seneca in

Troade, actu 3.

Famulare collo nobili subeat iugum.

Coloniam, Aurelius Victor in vita Traiani, & Vlpianus noster in 1. in princ. ff. de censib.

Colores, Bart. in tract. de Insign. & armis, col. 4. vers. sed dabitur quis color.

Columnas, Seneca in Thyeste, actu 4.

— Cuius auratas trabes.

Variis

Variis columnæ nobiles maculis ferunt.

Competitorem, M. Cælius apud Ciceronem Epist. Famil. epi. 2. incip. Certè inquam.

Constitutionem, Imperator noster in 5. sed nostra, Instit. de hæred. qualit. & differ.

Coronas, Plinius lib. 22. c. 3. & Gellius lib. 5. c. 6

Corpus, Lucanus,

— Et nobile corpus

Pascit aues. —

Curas, Marcellus Burdegalenis medicus, statim post prin. præfationis.

D

Dies, Seneca in Hercule Oethæo, actu 4.

Nobilem hunc faciam diem.

Et ante eum Plautus in Pœnulo, actu 3.

Die festo, celebri, nobilique Aphrodisiis.

Documentum, Solinus c. 7.

Domum, Seneca in Thebaide, actu 1.

— Vt altis nobilem muris domum.

E

Emplastra, Cornelius Celsus lib. 5. c. 19. quo loco *διὰ δ' ἀφροδῖνυ* emplastrum describit.

Emporium, Plinius lib. 6. c. 20.

Epigramma, Quintilianus lib. 1. c. 10.

Equos & equas, Tullius in 1. in Verrem Actio. & Liuius 5. Decad. lib. 5. & Iustinus lib. 9. & Ouidius

lib. 2. Metamorph.

Nobiliumque greges custos seruabat equorum.

Et lib. 1. de arte amandi,

Nec te nobilium fugiat certamen equorum.

Et lib. 3. Amorum, eleg. 2. in princip.

Non ego nobilium sedeo spectator equorum.

Exemplum, ipse Liuius Decad. 1. lib. 2. non multò post princ. & iterum 5. Decad. lib. 5. in oratione

Pauli Aemilij, & Plin. lib. 14. c. 4. & Claudianus in laude Senecæ.

F

Famam, Valerius Max. lib. 4. c. 6. ad fi. & T. Liuius 5. Decad. lib. 5. aliquantò post princ.

Fatum, Martialis lib. 11. Epigram. 70.

Non potui fato nobiliore mori.

Fel, Plinius lib. 11. c. 37.

Feras, Claudianus in Panegyri. 3. Stiliconis,

Tu quoque nobilibus spectacula nostra laboras

Illustrare feris —

Et Apuleius lib. 10.

Fertilitatem, Liuius 3. Decad. lib. 7. Agrumque, inquit, nobilissimæ fertilitatis effusè vastauit.

Fictores, Plinius lib. 34. c. 2.

Fidicinem, Cicero lib. Epist. Famil. 9. epi. 21.

Flores, & priuatim Croceum, Plinius lib. 21. c. 6.

Flumina, & Fluuios, Tullius lib. 7. Epist. Famil. epi. incip. amabilior, vbi ita vocat Alethon fluuium.

& Ouidius lib. 3. Amorum, eleg. 6.

Quid si legitimum flueres si nobis flumen.

Et Plinius lib. 6. c. 17. non semel. & Q. Curtius loquens de Tigri fluuiio lib. 4.

Fontes, Horatius lib. 3. Carminum, Ode 13.

Fies nobilium tu quoque fontium, &c.

Formam, Seneca in Hippolyto, actu 2. paulò ante finem,

— Formæque nobilis

Deformis serui limina transeat.

Forum, Propertius lib. 4. eleg. 10.

Nobile erit Roma pascua nostra forum.

Frigus, Martialis lib. 14. epigram. 116.

Quo tibi decreta nobile frigus aque.

Fruticem, ipse Martialis lib. 5. epigram. 94.

Illic videres frutice nobili caules.

Fulcrum, Iuuenalis Saty. 11.

Clarum Troiæ factura ac nobile fulcrum.

Fundos, Tullius in oratione pro roscio Amerino.

Funus, Martialis lib. 8. epig. 30.

Ille ramentum spectator adest, & nobile dextra

Funus amat. —

Garum, idē Martialis lib. 13. epig. 82.

Nobile

Nobile nunc sitio luxuriosa garum.
Gaudium, Cornelius Tacitus Historiæ Augustæ lib. 19.
Gazas, Claudianus in Panegyrico Stiliconis,
Nobilibus Gazas opibusque cubita surgent
Barb riuus —
Gemmam, Q. Curtius lib. 10 & Plinius lib. 37. cap. 8. Nam & ipse cap. seq. gemmam plebeiam vocat, veluti ignobilem, & abiectam. Et rursus cap. 18. vtrunque copulat, Iudicatis, inquit nobilibus gemmis & pl. beis, &c.
Gustum, Columella lib. 3. cap. 2. Si modo is locus habetur in quo gustus nobilis, pronosusque fuit. Et iterum cap. 31. eodemque vlt. cum dicit, Deprehenditur nobilitas in gustu.
Gymnasium, Cicero lib. 4. Epist. Famil. epist. 12.

H

Herbas, Plin. lib. 19. cap. 5 vbi de Sifere. & lib. 21. cap. 15. vbi de Colocasia, & lib. 24. cap. 15. & lib. 25. cap. 8. vbi de Aristolochia, & lib. 25. cap. 8. vbi de Lada & Ladano. Et eadem ignobiles ipse Plinius lib. 22. cap. 2.
Hermaphroditum Plinius 24. cap. 28.
Horum, Virgilius, aut quisquis est in Priapeis,
Qualis Hesperidum nobilis hortus erat.
Hospitem, M. Cælius lib. 8. Epist. Famil. Ciceronis, epist. 16. ad fin.

I

Ilicem, de qua diximus in Arboribus.
Imperatorem, Cicero in oratione contra Calpurnium Pisonem.
Indolem, Seneca lib. 1. de Clementia ad Neronem, non multo post princ.
Ingenium, Idem Seneca loquens de M. Antonio in epistola ad Lucillum 84. & Apuleius lib. 2. Floridorum, post princ.
Inimicitias, Liuius 3. decad. lib. 7. & 4. decad. lib. 10. Priori enim loco refert nobiles inimicitias fuisse inter C. Claudiu Neronem & M. Liuium Consules: posteriori nobilissimas inter M. Acmilium & Marcum Fulvium Nobiliorem. Quanquam in illo posteriore loco, in codice bibliothecæ Moguntia, notissimæ legitur, non nobilissimæ.
Inimicum, Liuius 5. decad. lib. 5. in oratione M. Seruili.
Insulas Cornel. Tacitus de Lesbo loquens lib. 5. Plinius de Barauorum insula lib. 4. cap. 15.
Iugum, Seneca in Hercule furente, actu 3.
Spartana tellus nobile atollu iugum.

L

Lacus, Plinius lib. 3. cap. 12.
Lanas, Plinius lib. 8. cap. 48. in prin.
Lapides, & inter cæteros Smaragdion, idem Plinius lib. 35. cap. 5.
Legationem, Cicero lib. 2. Academicarum quaestionum. & Plinius lib. 7. cap. 30.
Lethum, Horatius lib. Carminum 1. Ode 12.

— An Catonis
Nobile lethum. Et è diuerso ignobile, Silius lib. 3.
Cis riuus ignobile lethum.
Belligeris in pace mori.
Libros & libellos, Horatius lib. 1. Carminum, Ode 29.
Cum tu coemptos vnaque nobiles
Libros Panæti, Socrati, cam & domum
Mutare lorica Theris. Et Martialis lib. 7. Epig. 96.
Turni nobilibus leget libellis.
 Et Valerius Maximus, lib. 8. cap. 7. vbi de Isocrate.

M

Liquorem, Plin. lib. 36. cap. 26.
Locos, idem Plinius lib. 3. cap. 5.
Manum, Seneca in Hercule furente, actu 3.
Humeris que, & alto nobilem trunco manum,
 Et iterum in Thyeste, actu 4.
Post terga iuuenum nobilis reuocat (aut vt alij legunt, renodat) manum.
Marmor, Martialis lib. 11. Epig. 14.
Noli nobile pra. te. re marmor.
Medicamentum, Plinius lib. 20. cap. 18. & lib. 24. cap. 14. ad fin.
Medicos, Tullius in oratione pro Cluentio, & Gellius lib. 17. cap. 11.
Menforem, in l. 1. C. de condit. in publ. horr. lib. 10.
Montes, Plinius loquens de Elato Cephalonia monte lib. 4. cap. 12. & de quibusdam Asia montibus, lib. 5. cap. 29.

Municip

Municipia, Cicero in 7. in Verrem actione.
Manus, Martialis lib. 9. Epig. 44.
Nobile Lysippi munus, opusque vides.
Musam, Vouianus in epitaphio Virgilij,
Musa Maronis adest nobilis ingenio.
Mysteria, Varro de lingua Latina lib. 6.

Navigium, Liuius 4. Decad. lib. 5.
Nectar, Martialis lib. 13. Epig. 14.
Pallados à syluis nobile nectar apis.
 Verum de melle intelligitur.
Nomen, Liuius lib. 1. belli Macedonici, & Martialis lib. 9. Epig. 12.
Nomen nobile, molle, delicatum.
Cum mihi boleti dederint tam nobile nomen.
 Et iterum libro 14. Epigram. 102.
Et Probus Aemilius in Milciade, ad fi. & Valerius Maximus lib. 3. cap. 4. vbi de Carone. Et idem quoque ignobile Silius lib. 13. paulò post princ.
Cætolidas interfuit, haud ignobile nomen.
Numen, Ouidius in consolatione ad Liuiam Augustam,
Et mergi stygia, nobile numen aqua.

O

Obstetrices, Plinius lib. 28. cap. 6.
Odorem, idem author lib. 21. cap. 7.
Oliuas, Martialis lib. 5. Epig. 120.
Succurrent tibi nobiles oliuæ.
Olympia, Tullius loquens de Diagora Rhodio lib. 1. Tusculanarum quaestionum.
Onus Martialis lib. 14. Epig. 3.
Essemus Libyci nobile dentis onus.
Opes, Quintilianus, si is est, decla. 14.
Opus, & opera, præter locum citatum ex Martiali supra in munere.
Ouidius lib. 1. de Remedio amoris, in fin.
Quantum Virgilio nobile debet opus.
 Et ipse Martialis lib. 1. Epig. 6.
Nobile, & Herculeum fama canebat opus.
 Et rursus lib. 6. Epig. 73.
Dispensatoris nobile cernis opus.
 Et iterum libro 9. Epig. 95.
Qui posuit sacra nobile gentis opus.
Oraculum, idem Plinius lib. 2. cap. 93.
Orationem, Cicero de claris oratoribus.

Et Plinius lib. 35. cap. 10.

P

Palmam, de qua diximus in Arboribus.
Pannum: Valerius Maximus lib. 7. cap. 2. vbi de rege quodam, cuius nomen non edis.
Pauimenta, Varro lib. Rei rusticæ 3. cap. 1.
Pectinem, Claudianus in nuptiis Honorij & Mariæ.
Pecurias, idem Varro lib. eiusdem operis 2. cap. 1.
Pecus, Seneca in Thyeste, actu 2.
Est Pelopis altis nobilitate stabulis pecus.
Pelagus, idem in eadem fabula, actu 1.
— Nobile reddidit
Mutato Pelagus nomine.
Phaleras, Tullius in 6. in Verrem actione.
Philosophos, idem Tullius lib. 2. de Oratore: & iterum in Bruto, & in Philip. 5.
Pictores, Valerius Maximus lib. 8. cap. 12. vbi loquitur de Timonte & Plinius lib. 34. cap. 8. & lib. 35. cap. 11.
Picturas, idem Plinius eod. lib. 35. cap. 7. & cap. 10. non semel, & seq.
Pigmenta, Plinius lib. 9. cap. 41.
Pignus, Silius lib. 5.
— Ac spectat nobile pugna
Germano dederat portare in prelia pignus.
Pisces, Tullius loquens de Acipenser, in lib. de Fato: & Macrobius ex eodem Tullio, lib. 3. Saturnalium cap. 16. Ex quo Ouidius in libro Halieuticon.
Tuque peregrinis acipenser nobilis vndis.
 Et Ausonius in Mosella,
Nobilibus celsis celebratur piscibus ille.

B

Et Plinius lib. 3. cap. 5. & lib. 32. cap. 11. eodémque vlt. vbi de turdo pisce loquitur.
 Piscinas, Varro lib. 3. Rei rusticae, cap. 3.
 Pocula, Martialis lib. 9. Epig. 60.
Pocula Mentorea nobilitata manu.
 Pœnam, Solinus cap. 12. & Silius lib. 5.
Dignam me pœna tum nobilitate paternæ, &c.
 Poëtas, Iustinus lib. 6. & D. Augustinus de Ciuitate Dei lib. 4. cap. 11.
 Macrobius Satur. lib. 7. cap. 15.
 Populos, Titus Lilius 5. decad. lib. 2.
 Portenta, Valerius Maximus lib. 3. cap. 5. in princ.
 Portum, Lilius 4. decad. lib. 1. vbi de portu Euboia loquitur, & Plinius lib. 3. cap. 10.
 Potionem, Apuleius lib. 10. Asini aurei.
 Potorem, Martialis lib. 6. Epig. 78.
Potor nobilis. Aule, lumine vno, &c.
 Pugnas, Lilius 3. decad. lib. 2. & 4. decad. lib. 3. & 10. haud multo ante finem. & Seneca in Hercule
 furente, actu 3.
Nunc ede nati nobilem pugnam mei.
 Pulchritudinem, Apuleius lib. 9. Metam. Sed ardentem Philesteri vigilantiam matronæ nobi-
 lis pulchritudo latere non potuit. quanquam ibi nobilis ad matronam referri potest, sed re-
 tius ad pulchritudinem refertur.
 Apuleius in prima magiæ Apologia.
 Pugilem, Q. Curtius lib. 9.
 Purpuram, Claudianus de equo Honorij,
Nobilis auratos iam purpura vestiet annos.

R

Radicem, Plinius lib. 23. cap. 1.
 Raptum, Plinius lib. 34. cap. 8.
 Regiam, Seneca in Thyeste, actu 2.
Tandem regia nobilis
Antiqui genus Inachi.
 Remos, idem author in Medea, actu 3.
Quisquis audacis tetigit carine
Nobiles remos. —
 Rhetores, Cicero de Isocrate loquens lib. 2. de Inuentione,
Nobilis hæc esset pietatis rixa duobus,
Quod pro fratre mori vellet vterque prior.

S

Sagittarios, Iulius Firmicus Astronomicon lib. 8. cap. 3.
 Satyrum, Plinius lib. 34. cap. 8. & lib. 35. cap. 11.
 Scriptores, Horatius lib. 1. epist. 1. ad Mecœnatem,
Non ego nobilium scriptorum auditor, & vsor.
 Sepulchrum, Plinius lib. 34. cap. 3.
 Signa, Lilius 3. decad. lib. 6. & Plinius lib. 36. cap. 5. & Ouidius lib. 3. de arte amandi,
Cum fieret lapis asper erat, nunc nobile signum.
 Societatem, Plinius lib. 7. cap. 33.
 Sortem, Virgilius in Aethna,
Nec minus ille prius, quanquam fors nobilis ignis.
 Spolium, Silius lib. 5.
Nobile Gorgonis spolum.
 Et Seneca in Hercule furente,
Detrahit spolum nobile corpori.
 Stellam, D. Augustinus de Ciuitate Dei lib. 21. cap. 8.
 Stirpem, Plinius lib. 7. cap. 53.
 Sulphur, idem Plinius lib. 35. cap. 15. post princ.
 Syluam, Seneca in Thyeste, actu 1.
Autumnus rapitur, soluaque nobilis.

T

Tabulas, Plinius lib. 35. cap. 11.
 Tempa, Lilius loquens de templo Lacinia Iunonis 3. decad. lib. 4. non multo post princ. Et de
 templo Aesculapij 5. decad. lib. 5. Et Ouidius lib. 15. Metamorph.
 — Præterque Lacinia templa
 Nobilitata dea, &c.
 Et Plinius loquens de templo Apollinis lib. 4. c. 1. & Iustinus loquens de templo Ammonis lib. 1.
 & Laet

& Lactantius loquens de templo Iunonis Samia lib. 1. cap. 17.
 Temulentiam, Plinius lib. 3. cap. 4.
 Terram, Seneca in Hercule Oetheo,
Meritisque terram nobilem quæram tuis
Triumphis.
 Et D. Hieronymus in vtroque prologo Librorum Machabæorum.
 Turdum piscem, vbi supra diximus in piscibus.
 V
 Vappam, Plinius ex cap. Caligula, lib. 1. cap. 1.
 Vellera, idem Plinius lib. 3. cap. 5.
 Victoriâ, idem lib. 2. cap. 70. & lib. 10. cap. 2. & Q. Curtius lib. 8. loquens de victoria Philippi
 apud Charoneam.
 Virgam, Martialis lib. 8. epig. 66.
 — Nobilique virga
 Vatis Castalam domum sonare.
 Vina, Columella lib. 3. cap. 2. & Plinius lib. 14. cap. 6. non semel. & 7. & cap. 11. & lib. 17. cap. 23.
 Et Lucanus lib. 4.
Nobilis ignoto diffusus consule Bacchus.
 Ibi etiam Bacchus pro vino accipitur, & alibi frequenter. Nam & è diuerso vinum ignobile
 dicitur Plinio lib. 23. cap. 1.
 Vites, Columella lib. 4. Plinius lib. 14. cap. 2. & lib. 33. cap. 10. Nam & è diuerso ignobiles vites di-
 cuntur eidem Plinio lib. 14. cap. 2. & 3.
 Vnguentum, Aelius Lampridius in Heliogabalo.
 Volumen, Plinius lib. 7. cap. 52.
 Vrbes, vt latè dicemus infra cap. 12. num. 4. incip. quibus adde.
 Vuam, Martialis lib. 1. epig. 124.
Presserat hic madidos nobilis vna lacus.

29 ¶ Quibus similia sunt & illa Lilius in initio lib. 9. ab vrb. condi. Sequitur hunc annū nobilis cla-
 de Romana Caudina pax. Et lib. 2. belli Punici, Nobilior alius Thrasimeno locus nostris cladi-
 bus erit. Et iterum in eodē lib. Maioris patris sententia ad nobilitandas clade Roma Cannas, &c.
 Rursūque, Hæc est pugna Cannensi clade nobilitata. Cui simile est illud Plinij lib. 3. c. 11. No-
 biles clade Romana Carmentes. Et idem Lilius, vt ad eum redeamus. lib. 3. eiusdem decad. No-
 bitem eam pugnam cladibus suis fecerūt. Et lib. 6. belli Macedo. Thermopyla locus nobilis La-
 cedæmoniorū aduersus Perfas morte magis memorabili, quàm pugna. Et Plinij lib. 5. c. 24. Car-
 ræ clade Craffi nobilis. Et lib. 10. c. 44. Hæc in solo loco totius orbis visuntur in insula, quam di-
 ximus nobilē Diomedis tumulo. Et Cornelij Taciti lib. 17. Nobilitatus cladibus mutuis Dacus.
 30 ¶ Quod ad secundum spectat, vt scilicet nobile dicatur quicquid excellit vel in re bona, vel in
 mala: non est quod in bona testimonium quærere debeamus, cum ea vbiq; sint obuia. De mala
 autem sunt & plurima optimorum authorum veterum testimonia præter multa, quæ iam ad-
 duximus, Plautus in Rudente,
Ne impiorum potior sit pollutia,
Quàm innocentum, qui se scelere fieri nolunt nobiles.
 Terentius in Eunuchis,
Tu iam pendebis, qui stultum adolescentulum nobilitas
Flagitij. Tullius lib. 2. offic. Testis est Phalaris, cuius præter cæteros nobilitata est crudeli-

tas. Et in 4. in Verrē actione, Accipite nunc aliud eius facinus nobile, & multis locis memoratū.
 Et Quintus Cicero illius frater ad eundē Tullium de petitione cōsulatus. Nequaquã hi sunt tam
 genere insignes, quàm flagitiis nobiles. Salustius in eundē Tullium, Vxor sacrilega, ac periurijs
 nobilitata. Portius Latro in declamatione aduersus Catilinã, Adhibiti sunt & cuncti barbarorū
 hominum nobilitati non solum magnitudine, & summa æris alieni, verū etiam consuetudine, ac
 studio turpissimarū rerum. Et iterū, Nam vitam eius cōmemorare nō est necesse, versatã semper
 in obeudis libidinijs, ac societate turpissimorū hominum nobilitatã. Et Ouid. lib. 2. Tristium,
Nobilis est Canace fratris amore sui.
 Et Lilius qui lib. 9. belli Macedonici Hispalam Feceniam scortum nobile vocat, vti Valerius
 Phrynem lib. 4. cap. 3. quo loco de Xenocrate loquitur, & Lactantius lib. 3. cap. 15. Laidem. Nam
 & Donatus interpretans illud Terentianum in Hecyra, Scit sibi nobilitatem ex eo, &c. Proprie
 (ait) nobilitatem dicit, Nam & meretrix, & gladiator, nobiles dici solent. Nam, vt illi id addas,
 Cicero pro Sexto Roscio Amerino. Alter plurimarum palmarum vetus ac nobilis gladiator
 habetur: Et in 3. Philip. Quod gladiatores nobiles faciunt, vt honestè decumbant, &c. Seneca
 Tragedus in Agamemnone, actu 3.
Hinc scelere Lemnon nobilem.

Et Plinius lib. 2. g. c. 1. Vectius Valens adulterio Messalinæ Claudij Cæsaris nobilitatus. Corne-
 lius Tacitus in Dialogo de oratoribus. Nobilitatus criminibus. Et D. Hieron. in Heluidiū, No-
 bilitatus criminibus. Et D. Hieron. in Heluidiū, No-
 bilitatus criminibus.

Nobile de re-
 bus omnibus
 in malam partem.

Nobile item in
 mala partem.
 Scelere nobi-
 lit.

Nobilitate fla-
 gitij.
 Nobilitata cru-
 delitas.
 Facinus nobi-
 le.
 Flagitiis nobi-
 les.
 Nobilitata
 periurijs.
 Nobile scora-
 tum.

Meretrix no-
 bilit.
 Gladiator no-
 bilit.

16

DE NOBILITATE

bilis factus est scelere. Cæterū Plutarchus in vita Scyllæ in princ. scribit Ruffinum quempiā ex maioribus ipsius Scyllæ Consulare gessisse dignitatē, sed huic longè maiorē ex ignominia, quā ex honore nobilitatē affuisse. Et hoc quoq; minime latuit ex nostris Lucā Pen. in l. i. col. i. C. de condi. in publ. hor. lib. 10. Cepolā in d. tra. & de Imper. milit. delig. in materia nobilitatis, in 2. r. po.

31
Illustris in ma-
lam partem.

¶ Nam & cætera quoq; illa vocabula à nobis suprā relata, quibus scilicet nobiles & nobilitatem significamus, in malam quoq; partem plerunq; & pro magna parte accipi, & inter ea quidē illustres appellationē, declarat Seruius in 6. lib. Aeneid. cum dicit hoc nomen notitiæ nomen esse: nō meriti. Vnde etiā in meretricibus, vt subdit inuenitur: nā & nobiles & illustres vocātur. Hæc ille.

32
Splendidus in
malā partem.

¶ De splendido item, quod etiā ad vituperium trahi possit, aperte probat illud Horatii libro Carminum 3. Ode II.

*Periurum fuit in parentem,
Splendidè mendax.*

33
Altum in ma-
lam partem.

¶ Altum quoque in malam partem intelligi, ex eo intelligitur, quod altas stirpes stultitiæ dicit Cicero lib. 3. Tusculanarum quæstionum. Altum dolorem Virgilius lib. 1. Aeneidos,

Spem vultu simulat. premit altum corde dolorem.

Quamquam illic altum pro profundo, & recondito sumitur.

Gemitum altum idem Virgilius lib. 11. eiusdem operis,

Substitit Aeneas, gemitūque hæc addidit alto.

Sed & illic altum, pro magno capitur.

34
Insignis in ma-
lam partem.

¶ Insignis item vocabulum in vituperium accipi tradit Festus Pompeius. Et probat Lucretius, malefacta insignia appellans lib. 3. de rerum natura,

Sed mortus in vita poenarum pro malefactis,

Est insignibus insignis.

Et Terentius in Eunuchis,

Nam iam diu causam querebat senex,

Quamobrem insigne aliquid faceret.

Id est, vt interpretatur Donatus, magnum & nobile facinus. Et iterum in eadem fabula,

Hancine ego vt contumeliam tam insignem in me accipiam?

Contumelia in-
signis.

Insignis latro.

Nam & insignis iniuria dicitur apud Ciceronem in oratione pro Cecinna. & lib. 5. epistol. famil. epist. 2. Insignis ignominia apud eundem in oratione de prouinciis consularibus, non semel. Et insignis nota, ibi. Et insignis nequitia in oratione in Pisonē. Insignis temeritas, apud Cornelium Tacitum lib. 17. Notus, & insignis latro, apud eundem in 11. Philip. Et Philip. 3. Quis autem rex ynquam fuit tam insigniter impudens, &c. Et in oratione pro Quintio, Neque tamen quisquam inuentus est tam insigniter improbus, &c. Et pro Rabirio, Insignis homo omnibus notis turpitudinis. Et lib. 3. de legibus, insignis ad deformitatem puer. Et Ouidius lib. 4. de Ponto, eleg. 13.

Insignis vitiiis forsitan esse suis.

Insignis pesti-
lentia.

Et Lilius lib. ab vrb. cond. 2. Arripi virum insignem ducem seditionum iussit. Et apud eundem lib. 7. etiam ab vrb. cond. insignis pestilentia. Et apud Plinium lib. 35. c. 10. insigne flagitium. Et in l. si ab arbitrio. ff. qui satisd. cog. insignis calamitas. Et Quintilianus lib. 1. c. 1. Hebetes & indociles non magis secundum naturam hominis eduntur quā prodigiosa corpora, & monstris insignia. Cornelius Tacitus lib. 13. qui ad id, quod suprā ex eo diximus, scilicet insignis genere, addit, & lasciuia. Suetonius in Augu. c. 38. Et senio vel aliqua corporis labe insignibus permisit, &c. Suntque in id alia infinita testimonia. Lilius autem ea dictione vitur in ea significatione, in qua plerunque nobilis appellatio vsurpatur, vt suprā diximus, in lib. 6. ab vrb. cond. Diem insignem duplici clade. Et Iustinus lib. 6. Cladibus insignes fuere. Et Silius Italicus in initio lib. 11.

Nunc age quos clades insignis Iapyge campo,

Verterit ad Libyam populos.

35
Inclutus in ma-
lam partem.

¶ Inclutus quoque, de quo magis dubitandum fuerat, ad vituperium dici, testimonio est illud Solini cap. 7. Sæuum & Scyllæ Carybdisque sæuis nominibus inclutum. Nec temerè in aliis locis reperies.

36
Notabilis in
bonā partem.

¶ Quin & notabilis & famosi appellationes, quæ propemodū sunt eiusdē significationis, vt quæ à notione, & fama deriuantur, etiam in vitæque partē accipi videmus. Nam de primo in bonam, illud est Tullij lib. epistol. 3. ad Lucium epistola 12. Si vero exitu notabili concluduntur, expletur animus iucundissima lectionis voluptate. Et Suetonij in Augusto, c. 72. Sua, quāuis modica, non tam statuarum, tabularūmq; pictarum ornatu, quā xystris, & nemoribus excoluit, rebūque & vetustate, & claritate notabilibus, &c. Et in Caligula, cap. 14. Accessit ad immensum ciuiū amorem notabilis etiam externorum fauor, Et in Domitiano, cap. 20. Dictorum etiam notabilium, vellem (inquit) tam formosus esse, quā Metius sibi videtur. Et Cornelij Taciti lib. 17. Notabili tempestate etiam deos infaustā adoptionem aduersantes. Et iterum, Ob aliquam notabilem illa die operā. Et lib. 19. Notabili constantia Iulius Agrestis, & in Agricola, Ac ne notabilis celebritate, & frequentia occurrentium introitus esset. Et Plinij Senioris lib. 35. c. 10. Noua nupta verecundia notabilis. Et alterius Iunioris lib. epistol. 5. epistola 1. quæ ad Severum est, Et factum meum, nisi fortè blandior mihi, antiquorum notabili honore signauit. Et alibi, Notabilis prorsus res, & mira. Rursum alibi, lib. 9. ad Quadratum, Notabilem te futuris principibus fecisti.

¶ In mal

37 ¶ In malam autem partem est illud Vlpiani in l. 1. §. 2. loco. versic. Item notatur. ff. de postul. vbi scribitur, Notauit personas turpitudine notabiles. Nam & illic verbum notandi, à quo notabilis dicitur, in malam partem sumitur, vt aliās sæpe. Et in l. quisquis. §. denique. C. ad leg. Iul. ma. iest. Et Cornelij Taciti lib. 17. Quibusdam vt in tumultu notabilibus turbantibus. Et lib. 18. Notabile iurgium inuallē fuit. Et lib. 19. Eo notabilior cædes fuit, quia filius patrē interfecit. Et lib. 20. Quippe intra vallum deformitas non perinde notabilis, &c. Et de moribus Germanorum, Nec quicquam notabile in singulis. Nam & notatissimus, cuius est eadem origo, in eandem partem posuit Cicero in oratione pro domo sua, de Gabinio loquens, Quid? Homini teterrimo, crudelissimo, famosissimo omnium scelerum, libidinūque maculis notatissimo.

Et in malam.

38 ¶ Ex quo etiam loco iam plane intelligis famosum in malam partem accipi. Vti etiam apud nostros pro infamante & infamato. Infamante quidem, cum dicimus famosum iudicium, in l. cessat. ff. de act. & oblig. & in l. si in duabus. ff. de reg. iur. & in l. nam postea. §. si damnetur. ff. de iure iur. & apud Suetonij in Tiberio, cap. 35. Famofam causam, in l. sed si hac. §. Prætor ait. ff. de in ius voc. & in l. si quid. ff. de solut. Et famosam actionē, in l. Diuus. ff. de in integ. rest. & in l. furti. in prin. ff. de his, qui no. infa. & in l. 1. §. ait prætor. & l. non debet. ff. de do. mal. Famofum interdictū, in l. neque. ff. de vi & vi arma. Et famosum carmē apud Horatiū lib. epist. 1. epist. 20. quæ est ad Meccenatem,

Nec sponsæ laqueum famoso carmine nectit.

Et Suetonium in Tiberio, c. 28. Sed aduersus conuicia malōsque rumores, & famosa de se ac suis carmina firmus ac patiens subinde iactabat. Et Cornelius lib. 16. Neque famosi carminis, quia protulerit ingenium, extorrem agi. Famofos versus apud ipsum Horatium lib. 2. Sermo. Saty. 1.

Famosisque Lupo cooperto versibus.

Famofa epigrammata, Suetonium in Cæsare, c. 73. Famofa scripta, apud eundem in Domitiano. Famofos libellos in rub. ff. de iniur. & famo. libel. & in l. 1. C. de famo. libel. & apud ipsum Suetonium in Augusto, cap. 55. Et famosam iniuriam apud Valerium Maximum, lib. 9. cap. 1. vbi de Curionibus loquitur. Et famosos gladiatores, apud Apuleium, lib. 10. Metamorphoseos.

Famosum pro
infamante.Famosum iudi-
cium.

Famofa causa.

Famofa actio.

Famosum in-
terdictum.Famosum car-
men.

Famosi versus.

Famofa epi-
grammata.

Famosi libelli.

Famofa scri-
pta.Famofa iniu-
ria.Famosi gladi-
atores.Famosum pro
infamato.

39 ¶ Infamatum quoq; siue infamem, & turpem, & vilem significat. in l. famosi. ff. ad leg. Iul. læf. ma. iest. & l. Sabinus. ff. de dol. mal. & l. deferre. §. 1. ff. de iure fisc. & l. capitaliū. §. vlt. ff. de poen. vbi scribitur, Maiores nostri in omni supplicio seuerius seruos, quām liberos, famosos, quām integræ famæ homines puniuerunt. & in l. non potest. ff. de furt. & in d. l. furti. in prin. ff. de his, qui no. infa. & in d. l. nam postea. §. si dānetur. ff. de iure iur. Et apud Cicero. lib. 2. de Oratore, ex poëta quopiam,

—Quid tu Egilia mea

Quando ad me venis cum tua cola & lana?

Non pol (inquit) audeo,

Nam me ad famosas vetuit mater accedere.

Quem locum in id expendit Nonius Marcellus. Tacitus lib. 5. Dein multorum amoribus famosa Albucilla. Et lib. 20. Crebris apud Neronem delationibus famosos. Et Suetonius in Tiberio cap. 35. Fœminæ famosæ, vt ad euitandas legum poenas, iure, ac dignitate matronali exoluerētur, lenocinium profiteri cœperant. Et in Claudio, Alium corruptelis, adulteriūque famosum. Et Iustinus lib. 2. 2. Post hæc apud vtrunque sexum famosus vitam latrocinii mutauit. Et Sacra literæ Gen. c. 6. de gigantibus: Isti sunt potentes à seculo viri famosi. Quo in loco à Moyse scriptore Hebræo אֲשֵׁרֵי אֲשֵׁרֵי appellati sunt, id est, ex vulgata editione, viri famosi, aut, vt alij vertunt, viri nominati, qui scilicet turpibus factis famam & nomen magnum sibi comparauerant. Quamquam sunt nonnulli, qui inibi non in malam partem accipi contendunt.

Famosi apud
Hebræos.

40 ¶ Sed vtruncunq; sit in eo loco, certè ab ea mala parte pudor famosus dicitur Ouid. lib. 3. Amor. eleg. 5. Persona famosa, in l. 3. §. 1. ff. de offi. præfec. vig. Mæcha famosa Martialis, lib. 2. Epig. 39.

Coccina famosæ donas, & ianthina mæcha.

Et rursus Epig. 47.

Subdola famosæ (moneo) fuge retia mæcha.

Meretrix famosissima Lactantio lib. 3. cap. 15. vbi de Aristippo loquens, Quid ergo interfuit quo animo Philosophus ad meretricem famosissimam conueniret. Et famosa Materno lib. Astro. nomicōn 6. cap. 31. Meretricem (inquit) publicam, & famosam nundinato pudore perficiet. Et eodem lib. cap. 27. Audacem meretricem, & multa teptigine famosam. Famofus pædico, eodem lib. cap. 30. Famofus latro, in d. l. capitalium. §. famosos. ff. de poenis. Famofus prædo Apuleio lib. 7. Almi aurei. Famofa iniquitas Macrobio lib. 7. Saturnalium, cap. 3. Et famosus hospes Paris Horatio lib. Carmi. 3. Ode 3.

Pudor famo-
sus.Mæcha famo-
sa.

Meretrix.

Pædico.

Latro.

Prædo.

Iniquitas.

Iam nec Lacenæ splendet adultera

Famosus hospes.

Famofum stuprum, Lactantius lib. 1. c. 17. ipse autem Firmicus lib. 3. cap. 7. in decimo loco vtrun- que copulauit, Faciet (inquit) infames famosos.

41 ¶ Sed & in bonam interdū partem accipi docet Cornel. Tacitus lib. 19. Nota per eos dies Iunij Blesi mors & famosa fuit. Et lib. 21. Sed quia famosæ vrbis (de Hierosolyma loquitur) supremū diem tradituri sumus, cōguens videtur primordia eius aperire. Iuuenalis Saty. 8. statim post prin.

Famosos equitum cum Dictatore magistrōs.

Quamquam ibi malo legere fumofos, vt alibi dicam. Suetonius in Caligula, c. 19. Postridiē qua-

Famosus in bo-
nam partem.

drigario habitu,curriculôq; biugi famosorū equorum præ se ferens Darium puerū,&c. Plinius junior,li.2.epist.ad Arrianū,post prin. Accipe quod per hos dies actū est personæ claritate famo sum,seueritate exēpli salubre,rei magnitudine æternū. Et li.6.ad Triariū,Impensē petis vt agam causam pertinentē ad curā tuam,pulchrā alioquin & famosam, faciā,&c. Et alibi, Præterea qua gratia,quibus amicitis fultū nominat quendā qui tunc ad orientē amplissimū,& famosissimum exercitum obtinebat. Apuleius lib. 9 asini aurei,cum dicit,Matronā quampiā fuisse famosa casti tate. Et lib.11. At ille vir,alioquin grauis, & sobriæ religionis obseruatione famosus. Macrobius lib.7. c.3. Critobolū famosæ pulchritudinis adolescentē Socrates, cum ad cōparationem formæ prouocaret,iocabatur,non irridebat. D. Hieron.ad Paulinū de institutione Monachi, Caue ne quasi fidelis & famosus tuorum quondā dispensator alienam pecuniā dispensandā suscipias. Et lib.Iudich.c.8.aut quisquis est eius libri interpres,de Iudich loquens, Et erat hæc in omnibus fa mosissima,quoniā timebat dominū valde,nec erat qui loqueretur de illa verbū malum. Et li.2. Machab.c.2. Famosissimū in toto orbe templū recuperarent.Iulius Capitolinus in Vero Impe ratore. Villam præterea extruxit in via Clodia famosissima. Quāquam & ibi etiā in malam par tem accipi potest. Nam subdit, In qua per multos dies & ipse ingētū luxuria debacchatus est. Iu lius Firmicus Maternus lib.2. astronomiæ,vbi famosos oratores appellat,famigeratos scilicet,& celebres. Boëtius in Topica Cicer. Ea nanq; sunt probabilia,quæ videntur vel omnibus,vel plu ribus,vel maximē famosis,atq; præcipuis,&c. Ex quo etiā famositas in eundē sensum apud Apu leiū lib. 9. Hic vxorē generosam,& eximia famositate præditā,&c. Nisi illic famositate legendū sit,quod magis puto,vel reclamātib; codicibus. Hæc autē,quæ diximus,hinc fiunt quod fama, à qua famosus in vtranq; quoque partē sumitur,vt clarius est,quā vt alia probatione indigeat.

Famositas.
Apuleij locus.

42
Nobiles olim
non nisi cum
laude dicti.
Elegans pri
mum in malam
partem.
Postea in bo
nam.

43
Nobiles tandē
cum laude tan
tum.

44
Prisci nobiles
in deos genus
suum refere
bant.

¶ Igitur vt redeamus,Nobiles ij olim dicebantur,qui aliquo nomine,vel titulo virtutis,sive vi tij,aut aliter noti erant,& hominū fama celebrati. Sed vt tempus omnia immutat,& ea quidem interdum in melius,& interdū in deterius:ed postea processum est,vt nobilis fermē nō nisi cum laude diceretur.Sicuti etiam non dissimiliter,elegans primū vsque ad Catonis tempora vitij, non laudis fuit,vt scribit Gellius lib.11.c.2. Postea reprehendi desit,nulla tamen laude dignaba tur,nisi cuius elegātia esset moderatissima. Idē Marcus Tullius L. Crasso,& Scæuolæ non me ram elegantiam,scd multa parsimonia mistam laudi dedit. Crassus (ait) parcissimus elegātium, Scæuola parcorum elegantissimus. Hæc enim, vt id addam, sunt verba ipsius Tullij in libro de claris oratoribus. Postremō autem elegantē laudando simpliciter diximus,vel testimonio ipsius Tullij,qui lib.3. de finibus,paulō post princ.artes liberales vocat elegantes,& ingenuas.

¶ Sic quoque eō deuentum,vt eos nobiles cum laude duntaxat diceremus, qui alios virtutibus, diuitiis,scientia, industria, eloquentia, re militari, Reipublicæ gubernatione, sua, aut maiorum dignitate,aut alia quauis excellentia non vulgari,& ea quidem nota,& celebri anteirent,vt pro dit Aristoteles lib.Politicōn 4.c.3.& 4. & iterum lib.1. Rhetoricum ad Theodecten,cap.5. Quasi videlicet in iis laudandis,& admirandis rebus præ cæteris noti & excellentes,habentēsq; quip piam maius atque augustius,quā cæteri homines, ita vt diuini quodā modo esse existimaren tur, ab iisdēque fontibus, & initiis prodierit nobilitas ipsa, atque falsa illa diuinitatis opinio, cum vera ipsa diuinitas non satis esset hominibus cognita. Nam vt illos propter quandam supra vires humanas excellentiam, vt vulgus existimabat, deos esse credebant, idēque illis simula chra, statuas, & imagines consecrabant, vt tradit Ioannes Damascenus statim circa initia libri Hæresicōn, ita etiam illis nobilibus, qui scilicet cæteris, vt diximus, antecellebant, notōsq; se omnibus faciebant,statuas quoque,& imagines palām, & in foribus templorum, ædiūque pu blicarum ponebant. Ex quo videmus huiusmodi statuas,& imagines, pro cuiusdam nobilitatis insignibus passim intelligi,vt dicemus latius infrā,cap.6. nu.14. de secundis,& sequent.

¶ Nam & quod huiusmodi opinionem maximē confirmat,Prisci illi, qui notabilitate illa maio rum imprimis gloriabantur, vnum suæ nobilitatis fundamentum iactabant,se maioresve suos Diis,Deabusque genitos,procreatosque esse. Quod nos videmus passim apud Homerum, Vir giliū,cæterosque poetas. Ex quibus vnum aut alterum tantum locum ex aliis infinitis afferē mus. Achilles enim apud Homerum lib.2. Iliados,

Αὐτὰρ ἐγὼ γενεῶν μεγάλῃ Διὸς ἔυχμαι ἔειπ.
τίτῃ μ' ἀνὴρ πολλοῖσι μὲν ἀνέσσω Μυρμιδόνεσσιν
Φηλεὺς ἰακίδης. ὃ δ' ἄρ' αἰακὸς ἐκ Διὸς ἦεν.

At ego generationem magni Iouis gloriari esse.
Genuit me vir multis imperans Myrmidonibus
Peleus Aeacides,hic autem Aeacus ex Ioue fuit.

Et apud Virgilium lib.6. Aeneidos,Aeneas hæc Sibyllam Cumeam alloquens,
Quid memorem Alciden, & mi genus ab Ioue summo?
Nam & apud Homerum ipsum lib.20. Iliados, idē Aeneas ipsum quoque Achillem alloquēs, gloriatur se à Ioue per gradus, quos ipse sigillatim enumerat, descendisse. Apud Ouidium au tem lib.13. Meta. Ajax & Vlysses illud quoque iactitant, ex diis se esse prognatos. Nam Ajax ita statim post princ.eius libri,

Atque ego si virtus in me dubitabilis esset,

Nobilit

Nobilitate potens essem Telamone creatus,
Mænia qui forti Troiana sub Hercule cepit,
Littorāque intravit Pegasea Colchacarina.
Aeacus huic pater est, qui iura silentibus illic
Reddit, vbi Aeoliden saxum graue Sisyphon vrget.
Aeacon agnoscit summus, prolemque fatetur
Iuppiter esse suam. Sic à Ioue tertius Ajax.
— Sed enim quia rettulit Ajax
Esse Iouis pronepos: nostri quoque sanguinis author
Iuppiter est: totidēque gradus distamus ab illo.
Nam mihi Laertes pater est, Arcefius illi,
Iuppiter huic. —

Vlysses autem sic,

45 ¶ Sed & ipsi poëtae vbi que quos volunt ante cæteros laudare, nobilitatis titulo atque nomine, horum genus ad deos referunt. Quid enim Virgilius toties inculcat, Nate Dea. Quid Homerus aliud significare voluit, cum reges, & alios præ cæteris nobiles διογενέας, & διοτρεφέας ferē semper vocat: id est, Iouis filios, & Iouis alumnos, siue Ioue genitos, & à Ioue nutritos, quæ & vtraque vocabula Græcis nobiles, & generosos significant. De Diogenis appellatione multa ex eodem afferemus infrā,cap.20. num. quid igitur amplius. Sed & seq. num. ostendemus ipsos no biles ab eodem Διός, & scæminas nobiles Διῶς appellari, veluti diuinos & diuinas. Nam & Διός & Διῶν, vtranque habent significationem, & nobilis & diuini, siue diuinæ. Sed quod ad διοτρεφέων appellationem pertinet, multa eiusdem Homeri testimonia habemus, quibus vel reges in vniuersū, vel quosdam nuncupatim ita vocat. Nam de primo illud est lib.1. Iliados,

ἔχθισθ' δὲ μοι ἐστὶ διοτρεφέων βασιλῶν.
— ἀκρόσεσσι δὲ διοτρεφέων βασιλῶν.
ὅτι δ' ἄμφ' ἀτρέμωνα διοτρεφέες βασιλῆες.
ὃ ἔε περὶ αὐτοῦ διοτρεφέθ' βασιλῆθ'.

Et lib.2. eiusdem operis,
Et iterum,
Et lib.4.

Et lib.5. eiusdem operis loquens de filiis Priami regis,
Δὲ πρῶτοι διοτρεφέεσσι κέλευν,
ὃ ἕως πρῶτοι διοτρεφέθ' βασιλῆθ'.

Iterumque lib.4. Odyssæa,

Et alibi sæpe, vbi etiam Hesiodus in Theogonia. Et ita nuncupatim appellat Homerus Mene laum eodem lib.4.

Σοὶ δ' ἔδδοφατόν ἐστι διοτρεφὲς ὃ μὲν λαῶ.
ἀντί τοι εἶ μ' ἐκέταο διοτρεφὲς ἀδούσιο.
Verba sunt Lyaonis ad Achillem.
Μὴ μέπω ἐς θρόνον ἴξε διοτρεφὲς.

Et Achillem lib.21. Iliados,
Et iterum lib.24.

Et Agamemnonem lib.23 eiusdem quoque operis,
Μεμνημαι τὰ δὲ πάντα διοτρεφὲς ὡς ἀγορεύεις.
Nam, vt dicit ipse Hesiodus in Theogonia,
ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες.

Et aliàs sæpe.

46 ¶ Sed vt reuertamur, huiusmodi hominum persuasio, eas res excellētes, vt suprā diximus, num. abhinc 3. admirantium, colentiumque, multis occasionem dedit, vt alij simpliciter dicerent vir tutem nobilitatem esse: alij scientiam, alij diuitias, alij maiorū propriamve dignitatem, alij aliud pro ingeniorum, animorumque, & iudiciorum varietate, vt latissimē profequitur Bart. in d. l. j. C. de digni. lib.12. & Lucas Pen. in l. mulieres. eod. tit. & lib. & alij plurimi ex iis, quos suprā in pri mo capite diximus de nobilitate scripsisse, & infrā etiam sigillatim declarabimus.

47 ¶ Verum prius mihi dicenda sunt alia quædam ad appellationem rei, de qua tractamus, perti nentia. Plerique omnes, nobiles generosos vocant, sed alij aliter Aristote. lib.1. πορὶ ζώων ἰσορίας, id est, de historia animalium. c. item 1. paulo ante fin. Leones nobiles dicit, lupos generosos. Nobile enim id esse, quod ex bono prodit genere, generosum quod nō à sua natura degenerat. Ita enim vocat Theodorus Gaza. Illius autē hæc verba sunt, τὰ ἢ ἐλευθερα, ἢ ἀνδρα, ἢ εὐγενῆ ὄιον λέων. τὰ δὲ γενναῖα, καὶ ἐπὶ βελα, σὶον λέων, εὐγενὲς μὲν γὰρ ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν γένος. γενναῖον δὲ τὸ μὴ βλάπτου τῆς αὐτοφύσεως. Quod & ipsum propèmodum repetit in lib. 2. Rhetoricorū ad Theodecten, c. 15. his verbis, ἐστὶ δὲ εὐγενὲς μὲν, ἢ πλὴν τοῦ γένους ἀρετῶν. γενναῖον δὲ, ἢ τὸ μὴ ἐξίστασθαι ἐκ τῆς φύσεως. Verūm Corn. Frōto in lib. de nominū verborūmq; differētis, Nobile (inquit) dicimus nobilitate rerū, Generosum autē eum, qui Græcè εὐγενὲς appellatur. Ita alter ex re, alter ex cognatione est.

Generosi nobi
les dicuntur.
Nobiles & ge
nerosi an dis
ferant.

48 ¶ Et fanē inter hos esse discrimen fati innuere videretur Tullius in Paradoxis, in eo loco, quem alibi ad aliud retulimus, Lapsa est (inquit) ipsius libido in muliere ignota, dolor ad pauciores pertinet, quā si petulās fuisset in aliqua generosa, ac nobili virgine. Nam Tullius ipse verborū obseruator diligētissimus, si duo hæc verba idem significarent, neque vlla aliqua re disiderent, inertis, illepidi, frigida, atque inepta geminatione non cōiunxisset, vt de aliis duobus verbis, qui bus vsus fuerat idem Tullius eleganter, & doctè differunt Phauorinus apud Aulum Gellium lib.13. c.2.3. Et huc quoque spectat illud eiusdē Tullij in oratione pro Roscio Amerino

De eadem re.

Rofcius, pater huiusce, municeps Amerinus fuit, & genere, & nobilitate non modò sui municipij, verùm & eius vicinitatis facilè princeps. Hic enim genus à quo generofitas, & nobilitas veluti aduerfa ponuntur. Et Ouidius in epiftola Hypfipylyæ ad Iafonem,

Si te nobilitas, generofaque nomina tangunt.

Et Iuuenalis Saty. 7.

Felix, & fapiens, & nobilis & generofus.

49 Generofus etiã ex virtutibus dicitur.

¶ Sunt tamen qui & generofos ex virtutibus, nedù ex genere, vocat. Et in his Salluft. verborum proprietatis fcientiffimus in Iugurtha, vbi hæc facit Marium loquentem: Contènunt nouitatem meam, ego illorù ignauiam: mihi fortuna, illis probra obiecta naur. Quanguàm ego naturã vnam & cõmunem omnium exiftimo, fed fortiffimù quenque generofiffimù effe. Et Iuuenalis Saty. 8.

Quis generofa putet, nifi fortia?

Sed & Ouidius vtrosque confudiffe videtur lib. 13. Metamorph.

Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis

Alterã nobilitas, deus est in vtroque parente.

Sed neque materno, quòd fim generofior ortu. &c.

Nam quam primùm nobilitatem appellauit, generofitatem postea vocat, & vtramque ex genere. Et iterum lib. 2. Faftorum, vbi de Fabiis loquitur,

Quò ruitis generofa domus? malè creditis hosti.

Simplex nobilitas perfida tela caue.

Nam & hic quam generofam domum primo loco vocauit, eandem postea nobilitatè nominat.

50 Generofum & generofitas etiam de ceteris animatibus.

¶ Et ficuti nobilis & nobilitas de aliis quoque dicitur, quàm de hominibus, ita & generofitas.

Nam de equis est illud Quintiliani lib. 5. c. 11. Quis equus est generofus? nonne qui optimus? Et Statij lib. Sylua. 3. Syl. 2.

— Titulus generofus auitis

Expectatur equus.

Et ante hos Virgilij de pecude equino loquentis lib. 3. Georgicorum,

Continuò pecoris generofi pullus in aruis

Altiùs ingreditur, & mollia crura reponit.

Taurus generofus. Armentu generofum. Canes generofus. Oues. Caprae. Aues. 51 Testa. Et de inanimatis quoque, Generofus flos. Vites. Arbusta. Vineæ.

Et de tauris quoq; Plinij lib. 8. c. 45. Tauris (ait) in aspectu generofitas, torua fronte, &c. Et de armento Columellæ lib. 3. c. 9. Et spem futurarù victoriarum cõcipiunt propagata fobole generofi armeti. Et de canibus idem lib. 7. c. 12. nec ynquã eos, quorù generofam volumus indolem conferuare, patiemur, &c. Et de quibus Plinij lib. 8. c. 48. ad fin. Et de capris idem lib. c. 50. Et de fuis idem lib. 11. c. 40. De auibz Columella loquens de gallis & gallinis lib. 8. cap. 2. vti etiam de ipfis gallinis Plin. lib. 10. cap. 56. Id quod accepiffe videri poffunt ab Aristotele, qui lib. 1. iterumq; 8. de generatione animalium, *γυναικας ἀγνιδας* vocat. De testa. Horat. lib. 2. ferm. Sat. 4.

Sed non omne mare est generofe fertile testæ.

¶ Sed & de inanimatis quoque dicitur. Florem enim generofum vocat Ouid. lib. 5. Faftorum.

Nunc meus impleuit generofa flore maritus.

Vites siue vineas, vnam, vinum, & vini saporem. De primis & in ynuerfum de arbutis. Columella lib. 3. cap. 4. Qui vineam vel arbutum constituere volet, feminaria priùs facere debet. Sic enim fciet cuius generis vitem pofiturus fit. Nam quæ pretio parata disponitur, certam generofitatis fidem non habet, cùm dubium est, an is, qui vendit, legendis feminibus adhibuerit diligentiam. Et eodem lib. c. 9. Poffet his pariter generofas vineas & vberes efficere. De vua Ouidius lib. 2. de remedio amoris,

Est tibi vire bono generofe fertilis vna

Vinea. —

De vino Tibullus, lib. 3. eleg. 6.

Chare puer madeant generofa pocula Baccho.

Illic enim Bacchum pro vino pofuit, vt fape aliàs poëtæ: vt paulo antè diximus, Et Horat. lib. epiftolarum 1. epift. 16. quæ est ad Vallam,

Ad mare cùm veni generofum & lene requiro.

Et Columella lib. 3. cap. 2. Sunt generofiora vina sub auftro. Et Palladius lib. 17. cap. 2. in princ. Plantam generofæ vitis & in feminario. Et Plinius lib. 17. c. 24. in princ. lib. 14. c. 6. & lib. 23. cap. 1.

Quò inquit, generofius vinum est, hõc magis vetustate crassescit. Et hinc vini generofitas apud eundem lib. 14. cap. 6. & Martialem de vino cæcubo loquentem lib. 13. c. 115.

Cacuba Fundanis generofa coquuntur Amyclis.

De vini sapore Columella lib. 3. c. 7. Et de ficibus, pyris, malisq; idem Columella eo. lib. 3. c. 21. ad fin. De pomo Quintilianus lib. 5. cap. 11. Quod pomum (inquit) est generofiffimum, nonne quod optimum? de Prunis Ouidius lib. 13. Metam.

Prunæque non solùm nigro liuentia succo,

Verùm etiam generofa — De metallis, idem Ouid. in carmine ad Pisonem,

Abditã quid prodest generofa vena metalli?

De herbis Plinius lib. 19. cap. 6. vbi de fiserè vno in loco, & de scilla, in alio loco.

De syderibus Ouidius lib. 2. Amorum, eleg. 2.

Tum generofa voces fecunda sydera Ledæ.

Sapor vini. Ficus. Pomum. Pruna. Metalla. Herbe. Sifer. Scilla. Sydera. Gramen.

Quangu

Quanguam ibi loquatur de Castore & Polluce filiis Iouis & Ledæ.

De gramine Iuuenalis Sat. 12.

— Quarum generofi gramini ipfum

Infecit natura pecus.

De liquore olei Plinius lib. 3. cap. 4.

52 ¶ Ex quibus facilè intelligis hanc generofi & generofitatis appellationem non abfimilem esse à nobilis & nobilitatis appellatione, quàm & huiuscemodi brutis animalibus, & inanimatis quoque tributam suprã docuimus, & multis ex iis, quæ nunc diximus. In quibus non est, quod discernere possimus nobilitatem à generofitate, vti in hominibus discernunt, qui illam differentiam inter hæc ponunt. Ego verò vt tandem meum iudicium interponam: illud arbitror, generofum, & generofitatem propriè, & priuatim dici, qui quæve ex genere est. Id enim nomen ipsum declarat. Nobilem autem, & nobilitatem latius patere, vt quæ & ad eam etiam quæ ex genere est & propriè ad reliquas pertineat. Quod & videre licet ex Ouid. lib. Tristium 4. eleg. 3. in princ.

O qui nominibus cùm sis generofus auorum,

Exuperas morum nobilitate genus.

Sed nonnunquam illam cum hac cõfundi, vt fape fit in huiuscemodi eiusdem generis verbis. Et apud Græcos quoq; *εὐγενής*, qui propriè nobilis est, & *γενναίος*, qui generofus, fape cõfunduntur.

53 ¶ Illud præterea non omittendù circa nobilium appellationem, eos apud Gallos gentiles homines, *Gentilz hommes*, vulgò vocari: ignobiles autem & plebeios, villanos & rusticos, *Vilains & rouffuriers*. Quæ loquendi cõfuetudo ab antiquitate profecta videri potest. Scribit enim Cicero in Topicis ad Trebat. authoritate Scauolæ pontificis, gentiles esse, qui inter se eodè nomine sunt, qui ab ingenuis oriundi sunt. quorù maiorù nemo feruitutè feruiuit, qui capite nõ sunt diminuti. Et eum locum enarrãs Boëtius Gẽtilis, inquit, sunt, qui eodè nomine inter se sunt, vt Scipiones Brutii, & cæteri. Quid si serui sunt? num vlla gẽtilitas esse potest? Minimè. Quid si liberrinorù ciuium Romanorum, eodè nomine nuncupentur? num gentilitas vlla est? Ne id quidem, quoniã ab antiquitate ingenuorù gentilitas dicitur. Et huc quoq; alludit illud Ouidij de Fabiis loquẽs li. 2. Faft.

Vna domus vires & onus suscepit vrbis,

Sumunt gentiles arma professa manus.

Egreditur castris miles generofus ab isdem,

È queis dux fieri quilibet aptus erat.

Quanguam posteriore tempore gentiles etiam dicti sunt, qui à seruis sunt oriundi, vt patet ex illo Plinij loco lib. 33. c. 1. Singuli marcipores, luciporesve: dominozũ gentiles, victum in promiscuo habebant. Sed ex illa antiquiore huius verbi significatione satis constat, non temere, vt etiã admonet Budæus antiquitatum peritiffimus, linguã vernaculam gẽtilis homines pro nobilibus appellare, Quasi ingenuos ab origine, & quorum maiores feruitutè nullam prorsus feruerunt, videlicet ab adscriptitiis, & conditione quadã obnoxius distinguentem. Qui & ob id eadè lingua villani dici videntur, vt subdit Budæus, quòd villæ, vnde villici dicti, adscripti, & colonariæ conditioni addicti aut ipsi sunt, aut eorum maiores fuerunt. Vnde etiã & rustici fortasse sunt appellati, tanquã ruri & glebæ addicti.

Nam & leges feudales quas vocant, ignobiles rusticos appellant. c. si rusticus. & c. si miles. & c. si quis rusticus. ut. de pace tenen. Et Frælix Palicochus hunc titulum suo operi, quod huic materiæ destinauit, de nobilitate & rusticitate præfixit. Vbi rusticitatè pro ignobilitate intellexit. Villa enim est prædiũ rusticum, vt probat apud nos tex. in l. j. §. siue autè. ff. de ope. no. nunt. & in l. si ita. §. vlt. ff. de fun. inst. & l. si maritus. §. legis Iuliz. ff. ad l. Jul. de adul. Et satis declarat Varro lib. rei rusticæ 1. c. 2. & Plin. li. 18. c. 6. in princ. Nam quod alicubi reperis villam vrbana, vt in l. videamus. §. vlt. ff. loc. que & prætorij dicitur in l. plenũ. in princ. ff. de vsu & hab. nõ propterea intelligendũ est eã in vrbe esse, sed in agris: sed ita vocari, quòd ad vsum domini agros inuisentis, aut animi causa ibi aliquãdo immorantis vrbicarũ domuũ imitatione ædificantur, vt videre licet ex Varrone illius li. 1. c. 13. & plenius Columel. villas distinguẽte li. 1. c. 6. Sic enim rus vrbana vocat Iust. li. 31.

54 ¶ Villani igitur, & rustici, ignobiles dici possunt à villa & vrbe, non propterea quòd sit ignobilis & plebeius, quisquis rus habitat, vt dicit Ias. in §. item Seruiana. col. 4. in tit. de act. per tex. in l. vrbana familiam. ff. de verb. sig. vbi dicitur, vrbana familiam à rustica non loco, sed genere distingui. Quasi etiam nobilis ab ignobili non loco, sed genere distinguat: licet sit, & dicatur rusticus, & rusticanus eo sensu, quo sumunt, qui propriè & Latinè loquuntur, vt licet colligere ex l. j. vbi & hoc not. Luc. Pen. & Io. Plat. C. ne ruiti. ad vllum obseq. deuo. lib. 11. & not. Bar. in l. conficiuntur. §. codicilli. paulò ante ff. de iure cod. & Iac. Bel. in §. 1. in 9. not. in auth. quib. mod. nar. effic. sui. & in sua disputatione incip. Rex. cõcessit. quam pofuit sub §. illud tamen à nobis. eo. tit. Etiam si is sit nobilis, qui rus habitat. Nam & is quoque rusticus, & rusticanus dicitur, gaudetque rusticorum priuilegiis, vt scilicet testari possint, cum quinque testibus, & id genus cæteris, nec tamen amittat iura nobilitatis, vt voluerunt Pet. Cyn. Ray. Bal. Ang. qui id dicit bene notãdum, & menti tenendũ, Salic. Raph. Fulgos. Corri. & Ias. in l. vlt. C. de testam. & Bal. post Pet. Cer. in §. si rusticus. & ibi quoq; Iac. Aluar. tit. de pace tenen. vbi dicũt, quòd in Italia multi sunt nobiles rus habitates. Ex quibus etiã apertè constat id quod suprã diximus, nõ esse ignobilẽ, qui rus habitat.

55 ¶ Quanguam leges pluris faciunt, habentque in maiori pretio nobiles, qui in vrbibus morantur. vt probat tex. in auth. præfides. in illis verbis, Nobiliores ciuitatum habitatores. C. de episc. audi. & text.

Authoris sententia de discrimine nobiliter generosi.

Gentiles homines pro nobilibus. Villani & rustici pro ignobilibus. Gentiles qui dicuntur.

Villa.

Villa vrbana.

Ignobilis non est quis quòd rus habitat.

Rusticus etiã nobilis, rusticorum priuilegiis iuitur.

& text. vnde ea auth. sumitur, in §. interim in iisdem verbis, in auth. de defen. ciuit. quem tex. ad hoc expendit Iason in d. §. ite Seruiana. & ante eum Barb. qui illum facit sing. in cle. & si principa...

urbana rustica nobiliora.

56 Atheniensem nobiles.

Apud Ro. urbium munera nobilibus commissa.

Romuli lex Ruris ignobilis.

Hebraei nobiles in urbe, ignobiles ruri habitabant.

57 Rustici moribus & ceteris rebus rudes & inculti.

¶ Et id quidem, quod diximus de nobilibus urbium habitatoribus, ex antiquorum Atheniensium, & Romanorum imitatione est: Illi enim nobiles ἐπατριδᾶς vocabant, quibus ciuitatē demandabant. Ignobiles verò ἀγροίκους dicebāt, quasi agros habitantes, siue agrestes. Romani quoque ex instituto Romuli nobiles Patricios vocabant, quibus & munera ciuitatum committebant. Ignobiles autem & plebeios colere agros, pascere pecora, & exercere artes quæstuaras iubebāt. Vtrumque, author Dionysius Halycarnasseus lib. Antiquitatum Rom. 2. Et idem propemodum tradit Plutarchus in Theseo. verba autem illius legis Romuli, quæ in Capitolio fixa erat, ut cæteræ leges, hæc sunt, Patres sacra magistratūque soli peragunt, plebei agros colunt. Et id quoque apud Hebræos fuisse obseruatum, ut nobiles in urbibus, ignobiles ruri habitarent, aperte ostendit D. Hieron. in prologo Esaiæ, cum scribit, Esaias in sermone suo disertus, quippe ut vir nobilis & urbana eloquētia, nec habēs quicquā in eloquio rusticitatis admistū. Sed & apud Epidaurios centū & octoginta Senatores, quos Antynos vocabant, Remp. in vrbe administrabāt: Plebs autem magna ex parte in agro agebat, ut scribit Plutarc. Probl. c. 114. Iulius autem Firmicus lib. Matheos 8. c. 23. rusticos & ignobiles copulat: veluti eosdem. Decimafextra pars (inquit) Leonis si in horoscopo fuerit inuēta, rusticos faciet & ignobiles, & nulla penitus disciplina morosos. ¶ Et quod huic rei ad stipulatur, videmus rusticos istos, siue agrestes, esse moribus, vita, sermone incultos, rudes, ineptos, stolidos, duros, inhumanos, truces, inluaves, sæuos, asperos, immanes, ferros, & penē barbaros, nullāque honestatis, sed vtilitatis potius rationem habentes, & modis omnibus dissidentes à moribus, quibus nobiles potissimū munitos, insignitōsq; esse decet, ut ex his, quæ postea dicemus, patebit. Quid enim aliud significat Cicero, cum dicit Philip. 10. Solicitant homines imperitos Saxa, Capho, ipsi rustici atq; agrestes. Et illud eiusdem in oratione pro M. Cælio: Quod in alicuius agrestis periculo nō prætermittet id homo eruditus in insidiis doctissimi hominis dissimulandū putaret? Et pro Archia, Quis nostrū tam animo agresti, ac duro fuit, ut Roscij morte nuper non commoueretur? Et de lege Agraria contra Rullum, Ligones montani duri, & agrestes. Et pro Milone, Seruos agrestes, & barbaros. Et lib. epistol. ad Atticum, epistola 258. Exculto animo nihil agreste, nihil inhumanū est. Et in Partitionibus, Hoc primū intelligamus, hominū esse duo genera, alterum indoctū, & agreste, quod antefert semper vtilitatem honestati. Alterū expolitū, quod rebus omnibus dignitatē anteponit. Et in lib. de Senectute, Libenter verò isthinc tanquam à domino agresti, & furioso profugi. Et in lib. de oratore, A fera, agrestiq; vita ad hunc humanū cultum, ciuilemque, deducet. Et in lib. 1. Officiorū, adhibenda prætereà munditia est nō odiosa, neq; exquisita nimis, tantūm quæ fugiat agrestem, & inhumanam negligentiam. Et in lib. 1. de diuinatione, vbi agrestem immanitatē appellat. Et Virgilius Eglō. 2.

Rusticus es Corydon. Quasi diceret ineptus, & inamabilis. Et in Priapeis, si is est, Rusticus indoctē, si quid dixisse videbor, Da veniam.

Et Horat. lib. epistolarum 1. epistola 18. quæ est ad Lollium, Asperitas agrestis & inconcinna. Quid mores rustici Tullio in oratione pro Roscio Amerino memorati: Quid manus indoctæ & rusticæ Quintiliano lib. 1. c. 11. Corda rustica Propertio lib. 4. Eleg. 1.

Pellitos habuit rustica corda patres. Quid dura rusticitas Martiali lib. 7. Epig. 57. ad Gallam, Hirsutum, & dura rusticitate truce. Ante hos omnes Homerus lib. 21. Odyssæ, rusticos peculiari epitheto νηπιῖς appellat, id est, stolidos, stultos, parum eruditos.

¶ Quid e diuerso urbani, & urbanitatis appellatio significat, ostendit Tullius in oratione pro domo sua, Et homo factus inducis sermonem urbanum, ac venustum. Et Horatius lib. Ser. 1. Saty. 10. eademque vlt.

— Fuit Lucilius, inquam, Cornis, & urbanus: fuerit limatior idem, Quam rudis, &c. Et Quintilianus lib. 5. c. 3. Nam meo quidem iudicio, illa est urbanitas, in qua nihil absonum, nihil agreste, nihil inconditum, nihil peregrinum, neque sensu, neq; verbis, neque ore, gestūq; possit deprehendi. Quid item ciuile, & ciuilitatis appellatio, idem Quintilianus in præfatione lib. 1. cum vir ille verè ciuile, & publicatum, priuatarūque rerum administrationi accommodatus, qui regere consiliis vrbes, fundare legibus, emendare iudiciis possit, nō alius sit profecto, quam orator. Et lib. 2. c. 15. scribit ciuilitatē quibusdā visam fuisse eadem Rhetoricen, alius ciuilitatis particulæ simulacrū esse Rhetoricā. Et li. 3. c. 8. cum appellat ciuile & humanum

58 Urbani & urbanitatis appellatio.

59 Ciuile & ciuilitatis.

humanum ingressum orationis. Et Suetonius in Augusto, cap. 51. cum scribit, Clementiæ, & ciuilitatis eius multa, & magna documenta sunt. Quidius autem lib. 4. Tristium, eleg. 4.

Ipsæ pater patriæ (quid enim ciuilius illo?) Sustinet è nostro carmine sæpe legi.

59 ¶ Possē huc adducere & alia bonorum authorum testimonia, id quod diximus probantia, sed nunc his contenti erimus, modo illud dixerimus eos omnes illa dixisse Græcorum imitatione, quibus ea dictione ἀγροίκους, qua agrestis significatur, ut iam diximus, & ἀμαλῆς quoque, & σκαιὸς τὸς τῶν ὄπλων, ut dicit Hammonius, intelligitur, id est, indoctus, rudis, insipiens, imperitus, ferox, ineptus, rusticus, inscitus, improbus moribus. Et id quoque intelligentes Hebraici sermonis interpretes, quem ipsi Hebræi יָשִׁיר id est, formosum vocāt, & D. Hieronymus, si is est, Exodi 2. capite statim post princ. elegantem vertit, Septuaginta interpretes ἀσείον, id est, urbanum venterūt. Quos secutus Philon Iudæus in vita Moyfis ex eodem Exod. cap. 2. Hæc scripsit γεννηθεὶς ἐν ὁ παῖς ἐν τῷ ὄρει ἀνέφανεῖ ἀσφοτέρῳ ἢ κατ' ἰδιώτην, ὡς ἐστὶ τὸ τυράννης κερυγματῶν ἐφ' ὅσον οἰοῦνται ἡμῶν, τὸς γυνᾶς ἀλογῆσαι. Natus itaque infans Moyfes urbaniorē præ se ferebat vultum, quā quis de plebeio homine suspicari posset, adeo ut parentes quantum possent, vranni edicta facillè parvipenderent. Hæc ibi. ex quibus intelligis ἀσείον, id est, urbanum, & ἰδιώτην, id est, plebeium vultu opposita accipi. Sunt autem qui astutos dicunt, ab ἀστύ, id est, ciuitate, quod videlicet sunt rustici astutiores. Nam & Homerus sæpe ita ciuitatem vocat. Sicque Athenienses urbem suam vocabant, ut indicat Terentius in Eunuchō, cum scribit, An in astu venit, quo in loco Donatus ita interpretatur. & Probus Aemilius in Alcibiade, Postquam, inquit, astu venit concione aduocata, verba sic fecit. Steph. Rober. Asconius autem Pedianus in 2. in Verrem actio. astuta interpretatur urbana, quod ἀστύ vrbs dicitur, citatque & illud Terentij. De quo & tu vide Diodorum Siculum lib. 1. cap. 2. non multo ante fin.

Hebrais eadē uox elegantem significat, & urbanum, ἀσείον.

Astuti. Asty.

Rustica uitæ felicitas.

60 ¶ Quanquam, ut id obiter dixerim, illud scio, plurimos in vita rustica magnam felicitatis partem reponere. Quis enim nescit illud carmen Horatij Epodon Ode 2.

Beatus ille, qui procul negotiis, Ut prisca gens mortalium, Paterna rura bobus exercet suis, &c. Illud quoque Claudiani, Felix, qui patriis æuam transegit in aruis, &c. Nam & hæc vtriusque carmina in rhythmos Gallicos elegantissimè traducta sunt, ideoque mulierculis nostris cognitissima. Quibus etiam succinit Seneca Tragediographus in Hippolyto, actu 2. Non alia magis est libera, & vitio carens Ritūque melius, vita, quæ Priscos colat, Quam quæ relictis manibus, syluas amat, &c. Et nos quoque aliquid dicemus infra, cum tractabimus an agricultura præiudicet nobilitati.

61 ¶ Verum apud Gallos, atque Britannos, nobiles de industria vrbes fugiunt, cæque habitare ignominia loco ducunt, sicuti & retulit Poggius in suo libro de nobilitate, vbi de hac re adeo verè scripsit, ut nihil vnquam verius comperiat: Mercatorum (inquit) aut quorumuis opificum filij, qui diuitiis præstant, & empto prædio rus se conferunt, vrbe relicta, atque eius fructu contenti, feminobiles euadunt, suisque posteris nobilitatem præbēt. Ita plus illis rura, & nemus contenti, quā vrbes, ad consequendam nobilitatem. Hæc ille. Et sane apud Gallos: nobiles ut plurimum ruri habitant in suis villis urbanis, de quibus supra locuti sumus: suspectaq; est propemodum eorum nobilitas, qui in urbibus, & oppidis habitant. Illud ausim dicere, illos libentius ruri morari, quā in urbibus. Illic enim sibi reges esse videntur, dum adorantur à suis villicis, & aliis id genus rusticis, quibus leges, quas volunt, imponunt, præscribunt, iubent, vetant quod videbitur. In urbibus autem, & oppidis, solent habitare plurimi mercatores, aliique admodum opulenti quos non adeo sibi obediētes, tantūmque honoris imperitantes essent habituri. Nam, ut scribit Theophilus Alexandrinus lib. pascali 3. Diuitiæ in urbibus nobilitati præferuntur. Sunt autem, ne illud omittam, quædam c. de nobilibus quorundam urbium ciuibus, ut in c. accedens. extra de procur. & in c. series. extra de testibus. Seneca autem in Agamemnone. actu 4.

Nobiles Galli vrbes fugiunt & quare.

Nobiles ciues in iure canonicis.

Vilani non à villa sed à vili.

Viles pro ignobilibus.

Spartacus vili dictus, quia ignobilis esset.

Locus iuris consulti.

Argo nobilibus nobile ciuibus. 62 ¶ Cæterum dici potest, plebeios, siue ignobiles, non dici Vilains, nostra lingua à villa, sed potius à vilitate, tanquam scilicet viles. Cui etymologiae applaudit text. in d. auth. præfides. in princ. C. de epi. audi. cum dicitur homines non vilissimos, sed nobiliores, &c. Ibi enim, ut vides, contrarij ponuntur viles, & nobiles. Et similiter in l. ingenuæ. C. de murile. lib. 1. quæ splendori generis vilitatem opponit. Cuius arg. Lucas Pen. in l. 1. col. 2. in princ. C. de cond. in pub. hor. lib. 10. dicit nobiles dici ad differentiam vilium. Et alibi ignobiles, & vilissimi coniunguntur in §. 1. verfic. sancimus in auth. de testibus. Sic vilem Spartacum vocat Claudianus,

— Vilis cum Spartacus omne Perlatas Italiae ferro bacchatus & igni, &c.

Ob id, ut opinor, quod is vili, & infimo genere natus esset. Nam eum seruum, & quidem fugitiuum, fuisse constat ex Plutarcho in Craffo. Plinio lib. 33. cap. 3. & Iuriconsulto in l. 3. §. si seruus. ff. de acqui. poss. Vbi tamen in antiquis codicibus Spartacus legebatur, sed huius erroris primus

nos monuit Ioan. Baptista Pius in posterioribus annotationibus, cap. 52. Cæterum Seruius enarrans illud Virgilij lib. 7. Aeneidos,

Solus ubi in syluis Italus ignobilis eum

Exigeret. Ignobilis (ait) non vilis, sed ignotus, quod nos alibi ad aliud propositum citauimus. Nam sic vides Seruium vilem appellare, quem nos vulgò ignobilem dicimus.

63
Alia nobilium
appellationes.
Prouerbum.

¶ Sunt & alia, vt id caput tandem finiam, nomina, quibus nobiles ipsi vocantur, præsertim apud Græcos, quæ videre poteris infra, 2. i. cap. num. 6. Quid igitur amplius? & quinque seq. ne hic te diutius detineam. Maturè enim pergendum est ad antiquæ illius nobilitatis species, quas non omnes tangemus: sed satisfaciendes veteri prouerbio, λέγειτε ἢ μὴ οἴσθε, reliquum facito aliquid & Medis. Eas tantum sigillatim describemus, quas à nostris legum interpretibus tractatas comperimus, quarumque his nostris temporibus, quædam etiamnum reliquæ manent, & ex quibus faciliè, ac perspicuè cæteras omnes intelligere poteris.

Quemadmodum, quibusve ex rebus Nobilitas queritur. Et primum an diuitia nobilitent.

C A P. III.

¶ Diuitias igitur, vt ab ea parte incipiam, quam maxima pars hominum maximè miratur, ac colit, nobilitatem esse, aut certè nobilitatis speciem multi adstruxere, sed alij aliter. Nonnulli enim diuitias ipsas simpliciter. Alij diuitias antiquas, scilicet à nostris progenitoribus, relictas. Alij easdem, cum virtute etiam progenitorum coniunctas, Primæ sententiæ videtur fuisse Euripides, in Archelao, cuius hi versus sunt,

Μὴ πλοῦσιον θεῶς, ἐν δόξῃσι γὰρ ὄν,
Ταπεινὸς ἔσται. κείνο δ' ἰχθυὶ μέγα
πλοῦτον λαβὼν τεύχον, εὐγενὴς ἀνὴρ.

Quos sic reddidit Gesnerus in Stobæi translatione, Sermo. 89.

Ne reddideris eum diuitem. nam si pauperior sit,
Humilis erit. Ingens autem vis est
Diuitiarum, quas qui nactus est, statim nobilis euadit.

Et rursus idem Euripides in Aeolo,

Τὴν δὲ εὐγένειαν πῶς θεῶν μή μοι λέγῃ,
Ἐν χήμασι τὸ δ' ἔστι.

id est, vt & idem vertit,

Nobilitatis mentionem amabo ne mihi feceris,

Hoc in pecuniis situm est. Item quæ in Erechtheo,

Ἐχῶν δὲ πλοῦτον. Ἔτο γὰρ τὸ τ' εὐγενὴς,
Καὶ τὸς γάμους δίδωσι τὸς πρώτους ἔχῶν.
Ἐν τῷ πένεθρα δ' ἔστιν ἢ τ' ἀδοξία,
Καὶ ἢ σοφὸς τις, ἢ τ' ἀτιμία βίη.

Da operam opibus, nam illæ nobilitatem donant.

Et nuptiis primariis potiri in causa sunt,

In paupertate verò obscuritas inest,

Vt cunque sapias, & ignominia vitæ,

Et in Iphigenia in Aulide,

Οἱ δ' εὐδαίμονες
Ἐν πᾶσι κλένοι καὶ πρὶ βλεπτοῖς βροτοῖς.

Nam diuites
In omnibus inelyti, & illustres hominibus. Et in Alcmena.

¶ Et Aristoteles quoque lib. Politicón 4. cap. item 4 qui postea quàm recensuit multa plebeiòrum genera, illud confestim subdit, ἢ δὲ γνωρίμων, πλοῦτον, εὐγένειαν, ἀρετὴν, παιδείαν, ἢ τὰ τέτοις ὁμοίαν λεγόμενα ἢ τῶν διαφορῶν. Nobilium siue maui, Patriciorum verò opulentia, clari natales, virtus, eruditio, & his similia, quæ differentiæ causa nominantur. Et Quintilianus, si is est, quod Valla putat, declamatione 14. dum appellat opes nobiles, quod non nisi ab effectu intelligi posse videtur. Et Theophilus Alexandrinus lib. Paschali. 3. dum scribit diuitias nouis hominibus antiquam donare familiam.

Qui ex nobilitate

¶ Ex nostris autem legum interpretibus eius sententiæ haud dubiè fuit Alber. non leuis auctoritatis vir, in l. Imperatores. statim post princ. ff. de Decuri. dum dicit, diuitias nobilitare, & Bald. qui minimè illi auctoritate cedit, in cap. super eo. le. 2. in fin. extra de test. vbi per eum text. dicit, cum satis esse nobilem, qui diues est. & Barb. qui suo ipsius iudicio nemini cedebat, consi. 57. præclare scribitur. col. 2. lib. quoque 2. per text. in l. nobiliores. C. de commer. & merc. qui videtur tria nobilitatis genera tetigisse, scilicet natalium, honorum, & diuitiarum.

Qui huic opioni accedunt.

¶ Quibus omnibus accedit quod scribit Horatius lib. Epistolarum 1.

Scilicet uxorem cum dote, fidemque, & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat.

Et Liuius 3. dec. lib. 2. mulier Paula nomine Buba, genere clara ac diuitiis. Et Iuuenalis Saty. 2.

Clarus genere atque opibus vir.

Quæ

Quæ loca & nos alibi supra ad aliud citauimus. Nam, vt supra diximus cap. 2. numero 9. Clarus idem est quod nobilis, Iuuenalis autem aperte declarat claritatem, siue nobilitatem, non solum ex genere esse, sed etiam ex opibus. Et quod Ennius veteris ille poeta in Tragediæ, in Hecuba, titulus erat, opulentos ignobilibus veluti opposuit, tanquam scilicet opulenti ipsi sint nobiles, inopes autem ignobiles. Versus eius sunt apud Aulum Gellium, lib. Noctium Atticarum 11. cap. 4.

Nec tu si peruerse dicas facile Achivos flexeris,
Nam cum opulenti loquuntur, pariter atque ignobiles,
Eadem dicta, eademque oratio aqua non æque valet.

Cui proximum est, quod scribit Ecclesiasticus cap. 13. Diues loquutus est, & omnes tacuerunt, & verbum eius vsque ad nubes perducunt: Pauper loquutus est, & dicunt, quis est hic?

¶ Imo verò plus dicebat Guil. à monte Laudu. in cle. 1. de bapt. quem ibi refert Card. Flor. in q. 6. quod omnes diuites dici possunt principes, ita vt in illis locis habeat d. cle. loquens de principibus, arg. c. omnes. de maio. & obedi. & eius, quod scribitur, vt ipse dicit, Eccles. 1. Pecunia est omnium regina. Sed credo illum voluisse citare illud Eccles. 10. Pecunia obediunt omnia, quod & è nostris quoque citantur Hosti. & Io. And. in c. significatibus. post prin. de offi. dele. & Bal. in l. singularia. col. 4. vers. 11. est speciale. ff. si cert. pet. & Sal. in l. recepticia. col. 3. versic. item no. ibi. C. de constit. pecun. Hinc occasione sumpta, quod in eo rex. dicitur in versic. nec quenuquam moueat, appellatione pecuniæ res omnes contineri, vt etiam in l. pecuniæ. ff. de verb. sign. & in c. totum. 1. q. 4. Tanquam scilicet res omnes is habeat, qui pecuniã habet, vt etiam not. Bal. in d. l. recepticia. Vt non absque ratione facultates à nonnullis ita dictæ putentur, quod redem omnium facultatè ac vcluti facilitatem quandã præbeant, Græcorum imitatione, qui facultatem, & opulentiam vno verbo significat, vt diximus, & probauimus in nostra repet. si vnquam. in verbo facultatum, nu. 3.

Diuites principes.

Pecunia obediunt omnia.
Pecunia appellatione omnia contineri.
Omnia habet qui habet pecuniam.
Facultates cur ita dicuntur.

¶ Quo etiam loco adduximus & alia loca huic opinioni mixtum in modum suffragantia. Illud scilicet ipsius Horatij lib. Ser. 2. Satyr. 2.

Omnis enim res
Diuitiis pareat, quæ qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, iustus, sapiens, etiam rex.

Ex quo loco maximè annotandum

est, quod dicit, Clarus erit nam id peræquè est, ac si diceret nobilis, quod nos supra multis probauimus. Et illud etiam Rex, ad id quod supra diximus ex Guil. de monte Laud. Diuites principum loco haberi. Item illud Aristophanis in Pluto, quem ita alioquitur Chremylus,

καὶ νῦν δὲ, εἴ τί γ' εἶ λαμπρὸν καὶ κλέον,
ἢ χᾶρειν ἀνθρώποισι, διὰ σε γίγνεται
ἅπαντα. τῷ πλοῦτι γὰρ ἔσθ' ὑπὸ κροῦ.

Id est, ad verbum,

Et per locum, si quid est splendidum, & honestum,
Vel gratum (siue malis lepidum) hominibus, per te fit
Omnia. ipsi diuiti enim sunt inorigera, siue obedientia.

Rex est, qui diuites est.

¶ Hinc autem fit, vt subdit ipse Guil. de monte Laud. vbi supra, vt sæpissime nobiles viri suas filias nuptui dant filis diuitum ignobilium, nihil suam præ diuitis nobilitatem curantes, id quod satis dixerat Horatius illis versibus supra, numero abhinc 3. citatis. Scilicet uxorem, & cætera. Sed tamen ad illud dictum Guil. propius accedit illa Theognidis sententia,

ὡς τὴν μὲν εὐγένειαν ἀνδρῶν βροτοῖς,
μάλλον δὲ κλεῦσαι τοῖσι πλοῦσι.

Qua significat homines maximè nobilitatem laudare, magis autem affinitatem inire cum ditioribus. Quæ quidem sententia citatur ab Aristotele apud Stobæum Serm. 84. non designato libro ipsius Aristotelis, nec reperitur apud eum in libris, qui nunc extant, & nisi me coniectura fallit, id erat in eo libro, quem Lærtius eum tradit scripsisse de nobilitate. At idem Stobæus Serm. 90. eandem sententiam citat ex Euripide, in Thyeste,

πλοῦτον δ' ἀπαρρύνεις, ἀσθενεὶς γάμοι,
τὴν μὲν γὰρ εὐγένειαν ἀνδρῶν βροτοῖς,
μάλλον δὲ κλεῦσαι τοῖς εὐδαίμοσι.

Id est, ex Gesneri translatione,

Diuitiæ si abint, imbecilles fiunt nuptiæ.
Laudant enim nobilitatem homines,
Magis autem affinitatem sequuntur diuitum.
Hinc autem sententiæ Theognidis affinis est & alia eiusdem in eo libro, cui titulus est, γάμοι ἐλευγεῖων ad Cynnum.

Generos diuites magis quàm nobiles querunt,
Et uxores quoque diuites magis, quàm nobiles.

Κρεῖττον μὲν καὶ ὄντως δὴνίμειθα. κύνει, καὶ ἵππος
εὐγενεῖας. καὶ ὅτι βύλεται εἰς ἀγαθὸν
κτενέει, γὰρ καὶ δὲ κακὴν κακὸν ὁ μελεδ' αἰνεῖ
εἰδὼς ἀνὴρ, ἢ πῶς χήματα πολλὰ δίδω.
ὄνδ' ἡ γυνὴ κακὸν ἀνδρὸς ἀναίεται εἶναι ἀκοίτης
πλοῦσι, ἀλλ' ἀφρονὸν βύλεται ἀντ' ἀγαθὸν.
Χρήματα γὰρ τιμῶσι, καὶ ἐκ κακῶ εἰδὼς ἔγχετο.
καὶ κακὸς εἰς ἀγαθὸν, πλοῦτον εἰμὲ γένετο.

C

Alibi autem docebimus nobilitatem per gloriam intelligi. Ideo & apud Græcos illud vocabu-
bulum δῖα, quo utitur Euripides, & gloriam, & maiestatem, & splendorem, & opinionem cele-
brem, quæ omnia ad nobilitatem pertinet, significat, ut alibi quoque diximus. Sed & Sophocles.

ὁ πόθεν πένης ἀνὴρ,
Μὴ δ' ἐντυχῶν δώματ' αἶψ' ὦν ἐρεῖ τυχῆμ.
Vnde vir pauper

Quamuis fortunatus desiderio potiri non posset.

Quæ etiam est sententia Aristotelis lib. Ethicorum ad Nicomachum 1. cap. 8. felicitatem diui-
tis indigere, fieri non posse, aut non facile, ut is præclaras res agat, cui facultates desunt. Subdit
autem Sophocles,

Καὶ γὰρ διυσιδὲς σώμα καὶ δυσώνυμου
Γλώσσῃ βρομὴ πῖθισιμ, εὐμορφόντ' ἰδέειν.
Μόνω ἢ χείρει καὶ νοσείμ θυσία
Γαρήστη αὐτῶ. κ' ἀποκρύψαδ' κραιῖ.
Hominem enim deformem, & inauspicati corporis,
Lingua disertum, visûque pulchrum efficiunt opes:
Soli autem gaudendi, & ægrotandi facultas
Diuiti permittitur, & mala celandi.
Iterumque in Creusa.

ἑσὶ δ' οἱ πινεῖ
Αἰνῶσιμ ἀνοβμ. αὐδ' ἐμοὶ δ' εἰδὲς δὲ καὶ
ἔμαι πένης ὦν ἀνοβς, ἀλλ' αἰ νοσείμ.
Sunt autem nonnulli, qui

A morbis immunem laudant. At mihi nullus videtur,
Qui pauper sit, vacare morbo, sed ægrotare perpetim.

Menander quoque hæc in eandem sententiam apud Stobæum, vbi supra,

ὁ μὲν εἴπαρχμ. τὸς θεὸς εἴν λέγει,
Ανέμςς, ἡλιον, γῆν, ὑδωρ, πῦρ, ἀσέρας.
Εἴ γὰρ δ' ἐπέλαβον χρησίμςς εἴν θεὸς
τὸ ἀργύρεον ἡμῶν, καὶ τὸ χρυσίμ.
ἰδουσαμλν. τὸτὸς γὰρ εἰς τῶν οἰκίαν,
εὐβαί τὶ βόλαι, πάντα βι γνήσιετα.
Αἴθρος, οἰκίαι, θεράποντες, ἀργυρῶματςς,
φίλοι, δικασταὶ, μάρτυρες, μόνου δὲ δ.
Αὐτὸς γὰρ εἴβεις τὸς θεὸς ἐπαρῆτας.
Epicharmus quidem deos esse dicit,

Ventos, Solem, terram, aquam, ignem, stellas:

Ego autem vtilis esse deos arbitror

Argentum nostrum & aurum,

Nam illos si collocaueris in domum,

Pete quicquid voles, affequêris omnia,

Agnum, domos, seruos, argentea pocula, (vasa malim dicere)

Amicos, iudices, testes: largire solum.

Sic enim vel ipsos deos habebis ministros.

Quibus concinit & illud Philemonis,

τὸ δ' ἀμαλθίας δὲ καὶ εἴν κέρας,
οἶον γράφσιν οἱ γραφεῖς κέρας βοόςς
Αἰργυρίου δὲ, πούτ' εἰμ ἔχης, λέγε
πρὸς τὸν θ' ὁ βούλει. πάντα βι γνήσιετα.
φίλοι, βοηθοί, μάρτυρες, συνοικίαι,
Putæne Amaltheæ cornu huiusmodi esse,

Quale pictores cornu bouinum depingunt?

Argentum est, quod si habueris, petas

Ab ipso quicquid voles, omnia tibi addentur,

Amici, auxiliares, testes, domuum multitudo.

At huic sententiæ, quæ diuitias genus nobilitatis facit, nō assentit Lactantius lib. 5. qui de iustitia
est, c. 16. vbi ita scribit, Diuitiæ nō faciunt insignes, nisi quos possunt bonis operibus facere cla-
riores. Et Plutarchus in libro contra nobilitatē, cuius in eam sententiā verba afferemus c. seq. vbi
de nobilitate virtutis differemus, nu. 3. Phalaris ipse Dantes Florētinus in sua illa Cantilena inci.
Le dolx e rime d' amor, vbi dicit diuitias suapte naturā viles esse: nec quod vile est, posse dare nobi-
litatē. Cuius sententiā sequitur Bar. in d. l. 1. col. 3. vers. 3. ergo quæro. ibi quoq; Io. Pla. C. de dig. &
Iac. Bel. in suo sermone de moribus quæ collocavit super l. omni modo. C. de inof. test. & Bal. in c.
sedes. col. vlt. extrā de rescri. dum reprehēdit Inp. ibi dicentē, quod rescriptū nominans quasdam
personas,

13
Qui diuitias
nihil ad nobilitate
pertinere
dicunt.

personas, non trahitur ad maiores personas potētia, vel diuitiis, dicens se nō putare verum, quod
dicit de diuitiis, nisi sint personæ aliæ nobiles. Nā licet nobilitas sæpe ex diuitiis surgat, eæ tamen
non faciunt nobiles. & Sali. in l. furiosi. C. de nupt. vbi allegat l. humilē. C. de incest. nupt. & Ang. in l.
si quis vxori. §. cū Titio. ff. de furt. & Io. Rayn. in trac. nobilitatis, col. 2. in l. q. principali. Et Cepola
in tract. de imperat. mili. deligendo, in materia nobilitatis, col. 1. Et nouissimè Franc. Ripa. in c. ad
aures. col. 7. vers. 3. quæro. de rescrip. Quibus proximè accedit quod dicit Lopus alleg. 110. in ci-
uitate Floren. col. 15. in paruis. vers. ex diuitiis, quod nō tribuitur dignitas ex diuitiis, quia cadunt
etiam in vilissimas personas & infames, dignitatū prorsus incapaces, per l. 2. C. de dign. lib. 1. 2.

14 ¶ Et huic quoq; sententiæ Aristoteles alicubi adstipulatus est. Nam lib. Politicōn 4. c. 8. scribit, di-
uitiores magis comitari solere disciplinā & nobilitatē δὲ τὸ μᾶλλον ἀνοβλῆειμ παιδείαν & ἐν γένει ἐν-
πρωτέρως. Ex quibus planè intelligas diuitias nō esse nobilitatē. Sed & paulo post subdit, Diui-
tes appellari solere honestos, siue maus pulchros, bonos, & nobiles. εἶθεμ καὶ καλὸς κ' ἀγαθὸς, καὶ
γνωρίμςς πούτὸς πῶς ἀγορεύσιν. Quibus apertè significat diuites non esse nobiles, sed ita tamen
plerumque vocari. Sed & alibi vt diuersos posuit nobiles & opulentos, eiusdem lib. c. 12. ὅπςς δὲ τὸ
ἔν ἐν πόρει καὶ γνωρίμωμ ἐπαρῆται ἐπ' πτωχῶ, &c. Et Euripides cū scribit in Bellerophonte,

Τρισῶν ἢ μορῶν ἐνὶ κρῖνω νῆειν μίαιμ.
Γλάστςς π, καὶ ὅτῶ ἀπείρμα γηνάου πῶσῆ
πνίασ τ' ἀφιδμὸν γὰρ βρομ δὲ πρὸ βῆμω.
ὁ μὲν ἀπόβλςς, εἰς γῆος δ' ἐκ ἐντυχῆς,
ἀλγῆ μὲν ἀλγῆ, παγκάλως δ' ἀλγύνετα
ὄλθςς δὲ τῶν θάλαμου ἡδίστην χερί.

Quæ sic vertit Gesnerus.

Ex tribus autem vitæ generibus vni victoriam tribuo.

Alius diues, alius genere nobilis est,

Alius pauper. De istis enim tribus dicere proposui.

Vir igitur prædiues, genere autem obscurus

Doloribus afficitur, sed pulchrè dolet,

Manibus interim aperiens iucundissimum thalamum diuitiarum.

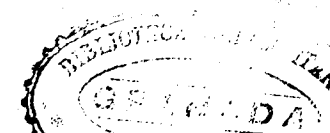
15 ¶ In quam etiam sententiam est bonus tex. in d. l. nobiliores. C. de commer. & merca. Vbi diuitiæ
& nobilitas ponuntur vt diuersa & separata. vbi Iaco. But. eum text. ad hoc ponderat, & etiam
Io. Rayn. qui illum ad hoc dicit fing. vbi supra. Et iterū in c. 1. §. firmiter. char. 10. vers. quæro quid
de sumptibus. tit. de prohib. feud. ali. per Fede. Sed est similis in ea re tex. in d. c. super eo. l. 2. ibi, di-
uitiis, nobilitate. extra de testib. & in c. significantibus. ibi, nobilis, & diues, extrā de offi. deleg.

16 ¶ Quibus admodum concinit quod Sempronius Afellio scriptor Ro. historiæ tradit. P. Crassum
Mutianum quinque habuisse rerum bonarum maxima, & præcipua, quod esset ditissimus, quod
nobilissimus, quod eloquentissimus, quod iuriconsultissimus, quod Pontifex Maximus. sicuti
etiam refert Gellius lib. 1. c. 13. Ex quibus clarè liquet, illis quoque temporibus non continuo no-
bilem fuisse qui diues esset: sed nobilitatem & diuitias res esse omnino separatas. Quibus etiam
accedit illud Cornelij Taciti lib. 16. Calsius (inquit) opibus vetustis, Syllanus claritudine gene-
ris præcellabant. Et lib. 17. Maligna curā in omnes, quos nobilitas, aut opes, aut aliqua insignis
claritudo rumoribus obiecerat. Illud quoque Plauti in Captiuis,

Nobilitatem occultate, & genus, & diuitias meas, Et paulò post,
Ego patri meo esse fateor summas diuitias domi,
Mèque summo genere natum, Et iterum,
Cum apud hunc confessus es & genus, & diuitias meas. Et in milite glorioso,
At illa laus est magno in genere, & diuitiis maximis, & c. Et in Penulo,
Fuerē summo genere, & summis diuitiis, Et Terentius in Heautontimo,
Parentes, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, diuitias, Et in Adelphis,

17 ¶ Et Tullius in oratione pro Sex. Roscio Amerino, Roscius pater huiusce, municeps Amerinus
cū genere, & nobilitate, & pecunia, non modò sui municipij, verum etiā eius vicinitatis facilè
primus. Quibus verbis genus, nobilitatē, & facultates, vt diuersa posuit. Et in 1. in Verrē actione,
Eubulides est Grosplus Centuripinus homo cū virtute & nobilitate domi suæ, tum etiā pecu-
nia princeps. In 6. etiam in Verrem actione, Philarchum Centuripinū hominem locupletem, ac
nobilem dicit. Et rursum, ibi de eodem loquens, illum dicit primariū hominem genere, virtute,
pecunia. Et lib. 1. Rhetoricorū ad Herenniū, si is est, quo loco de exordiis loquitur, In inuidiam
(inquit) trahemus, si vim, potentē factionem, diuitias, incontinentiā, nobilitatē, &c. Vides enim
his locis nobilitatē, & diuitias à Tullio disseparari, atque vt diuersa poni, quod minimè fecisset, si
vnum in altero fuisset cōprehensum, vt & nos supra diximus c. 2. nu. 45. & sanè inter. Et Aristo-
teles lib. 3. Politicōn, c. 8. Rationabiliter (inquit) sibi arrogat honorē nobiles, & opulēti. Et Va-
lerius Maximus lib. 3. c. 2. vbi de Theramene, Cū omnes eius ciues nobilitate, pecunia, honori-
būque præstaret. Et lib. 6. c. vlt. tradit Alcibiadi fuisse nobilitatē eximiam, & abundātes diuitias.
Et Quintus Curtius lib. 10. Persica est gens, cuius Satrapes Orcines erat nobilitate, ac diuitiis in-
ter omnes Barbaros emines. Et Iulius Firmicus lib. Matheseos 2. c. vlt. omnes diuites, omnes no-

In idem.

biles. Et lib. 3. c. 15. in 4. loco. his verbis, Matrem faciet nobilem ac diuitem, Et iterum lib. 4. c. 2. in prin. cum dicit, Faciet locupletes, diuites, claros, nobiles. Et simile quippiam reperies eodem c. in defluxione Veneris. Et lib. 8. c. 30. in 5. parte Piscium. Et Martialis lib. 5. epig. 36. de Euclide,

Equiti superbo, nobili, locupleti.

Et iterum epig. 38.

Notam, superbam, nobilem, locupletem.

Et lib. 12. epig. 98.

Diues, nobilis, erudita, casta.

Et Apuleius Apologia 1.

Crates vir inter Thebanos proceres diues & nobilis.

Quibus accedit illud Horatianum in Epodon Ode 4. a Ray. & Cepol. citatum.

Licet superbus ambules pecunia,

Fortuna non mutat genus.

Illud quoque Ouidianum lib. 1. de Ponto eleg. pen.

Si modo non census, nec clarum nomen auorum,

Sed probitas magnos, ingeniumque facit.

Vetus est adagium in eos, qui ob diuitias, nobiles haberi volunt, alioquin obscuro, & humiles, γυναικῶς ἐκ βαλαντίου, id est, generosus es ex balneo, cuius meminit Erasmus Roterodamus in suis Chiliadibus.

18 ¶ Et vt id donemus, quod certè verissimum est, diuitias non nobilitate, id tamen negari non potest, eas nonnunquam dare causam nobilitati, vt tradit Bart. in d. l. 1. quo loco supra citauimus. C. de dignit. lib. 12. Bal. in d. c. sedes. col. vlt. de rescrip. Ray. in d. tracta. nobilitatis. col. 2. in 1. quæst. princ. & plerique omnes, qui de nobilitate scripserunt. Quod & intellexisse satis videtur illud Horatianum lib. 1. epistolarum, à nobis supra citatum,

Et genus & formam regina pecunia donat.

19 ¶ Nam & hæc non nihil honoris, & dignitatis habere putantur. Ideoque sicuti ad honores & magistratus consequendos, nobiles ignobilibus præferuntur, vt aperte probat tex. in §. 1. in prin. & vers. interim. & §. vlt. in auth. de defen. ciuit. & alibi latissimè dicimus: ita quoque diuites pauperibus. l. rescripto. in princ. ff. de muner. & hono. & l. ad subeunda. & ibi Lucas Pen. C. de decur. lib. 10. & voluit etiã And. l. ser. in c. 1. in verbo Primatibus, & ibi quoque Matth. Afflic. co. 2. in 4. notab. tit. de pace iura. fir. Ioan. Plate. in l. ne quis. C. de digni. lib. 12. idem Matthæ. Afflic. in constit. Siciliæ incip. cultus iustitiæ. col. 2. in 2. no. & cætera nostrates vbique. Et Alber. in auth. præfides. C. de episc. aud. & Marti. Laud. in tract. de officialibus dominorum. c. 38. magistratus debent.

20 ¶ Quibus responderet illud Esaia 3. In domo mea non est panis, neque vestimentum, nolite me constituere principem populi. Et quod Solon suis legibus magistratus omnes constituit ex nobilibus & locupletibus, vt tradit Aristoteles lib. 3. Politicón, c. 10. & Plutarchus in vita ipsius Solonis. Quanquam huic refragari videtur quod apud Thucydidem lib. 2. Pericles recensens mores & instituta Atheniensium, hæc inter cætera prodidit, Neque propter paupertatem quis, quò minus publico munere fungatur, pro virili parte prohibetur. Sed vt cunquē id se habeat, certè apud Indos respublicas optimi ditissimique temperabant, iudicia reddebant, & iudicibus assidebāt, teste Plinio lib. 6. c. 19. & Solino Collectaneorum c. 60. Sed & Carthaginensium legibus locupletissimi ad magistratus assumebantur, quod scribit Arist. illo lib. 3. Politicón, c. 9. Qui & ipse eiusdem operis lib. 2. c. 7. Lacedæmoniorum rempublicam arguit, in his, quæ circa Ephoros erant constituta, quòd scilicet ad eum magistratum, qui apud illos maximarum rerum potestatem habebat, etiam inopes admitterentur. Notum est autem illud Scipionis Aemiliani, cum Seruius Sulpitius Galba, & Aurelius in Senatu contenderent, vter aduersus Viriatum in Hispaniam mitteretur, rogareturque ipse Scipio, quæ esset eius sententia, Neutrum, inquit, mihi mitti placet: quia alter nihil habet, alteri nihil satis est, æquè malam licentis imperij magistratam iudicans inopiam & auaritiã. Author Valerius Maximus lib. 6. c. 4. Nam alicubi scribit Cicero duas esse res, quæ possunt homines ad turpe compendium commouere, inopiam & auaritiã. Quem è nostris citat Lucas Pen. in l. Lenones. col. 1. in verbo, Paupertate. C. de spectac. lib. 11.

21 ¶ Nec huic sententiæ defunt poëta. Nam Ouidius lib. 3. Elegiarum,

Curia pauperibus clausa est, dat census honores,

Inde grauis Iudex, inde seuerus eques.

In pretio pretium nunc est, dat census honores,

Census amicitias, pauper vbique iacet.

Et è Græcis Sophocles, apud Stobæum Ser. 89.

Τὰ χήματα ἀνθρώποισι ἐυρίσκει φίλος,

αὐθις ἢ πικρὸς, εἴτε δ' ἀπερτάτης

τυραννίδος ἢ κούριον ἀρχίστω ἔδραυ.

Pecuniæ mortalibus comparant amicos,

Deinde honores, tandem verò supremæ

Tyrannidis ad sedem proximè perueniunt.

Et huc quoque referri possunt & alia aliorum poëtarum loca, supra in princ. huius cap. citata.

22 ¶ Et propterea alicubi diuitiæ & dignitates æquiparantur, vt probat l. 1. ff. de custod. reo. vt etiam diuitiæ ipsæ & nobilitas, vt quæ secum inuicem compensantur, vt in casu d. cap. super eod. le. 2. de testib.

testib. loquentis de matrimonio, scribit Bal. ibi in fi. & Alex. consil. 209. ponderatis. lib. 6. & dicemus infra, cap. 20. num. 168. sed hoc tamen. Ex quibus vides (quod & nos supra diximus) satis esse nobilem, qui satis diues est. Imò, vt id addam ex Plauti sententia, Præstat diuitem esse & popularem, quàm nobilem & mendicum. Sed ante eum Euripides in Alemena scripserat, nihil esse nobilitatem præ diuitiis. Eas enim pessimum quenque primum facere.

Αἷμα δὲ ἐν γένει πρὸς τὰ χήματα,

Τὸν γὰρ κακίστην πλοῦτος εἰς πρῶτος ἀγα.

Quod ex eo repetit Antonius Monachus Melissæ lib. 2. Ser. 79. & Stobæus Ser. 90. Apud eundem verò in Phœnisis. cum Iocasta Polynicem ita interrogasset,

αὐδ' ἢ ἐν γένει σ' ἦσεν εἰς ὕψος μέγα.

Ita ille respondit.

Κακὸν δὲ μὴ ἔχειν, δὲ γένος δὲ ἐσοκέ μὲν.

Malum est esse pauperem, ipsa nobilitas nõ pascebat me. Ex nostris autem Geor. Nat. in tract. de statutis excludentibus scæminas à successione, in 3. q. 1. quæstio. princ. & Benedic. in c. Raynuitus, in verbo, duas habens filias. num. 112. & Matth. in d. c. 1. col. 8. vers. septima nobilitas. tit. quis dignus. dux. dicunt autoritate Inno. in d. c. sedes. de rescript. nobiles ob diuitias reddi nobiles. quod tamen non dicit, nisi mendū sit in meo codice. Sed tu de his vide alia multa, quæ scribemus in 25. cap. quo tractamus, an nobilitas paupertate amittatur, & quæ etiam scripsimus in d. l. si vnquam, C. de reuo. don. & apud Antonium Melissæ lib. 1. Ser. 31. & duobus seq. & Maximum philosophum & martyrem, A phorismorum cap. 12. & Stobæum Ser. 86. & 6. seq. In quibus locis plurima videbis commoda, & incommoda paupertatis, & diuitiarum, ex antiquioribus scriptoribus, vt tamen illud non prætermiserim ipsius Euripidis in Phœnisis,

Τὰ χήματα ἀνθρώποισι πικρότατα,

Δύναμιν τε πλείω πρὸς ἀνθρώποις ἔχει.

Opes hominibus pretiosissimæ,

Potentiamque maximam in humanis rebus habet: quam sententiã accepit à Theognide, qui id vulgo iactari dicit. Varro autem diuitiæ à diuo dici scribit, quòd is vt deus nihil indigere videtur.

23 ¶ Sed quæ de honore diuitiarum diximus, intellige de his, quæ iustis honestisque rationibus partæ sunt, non vi, non rapinis, non vfuris, non adulteriis, nõ aliis sceleribus. Qui enim ita diuites fiunt, nec nobilitatem, nec dignitatē consequuntur, nec sibi viam ad honores & magistratus struunt, nec aliàs gaudent priuilegiis, & prærogatiuis diuitum, vt post Iac. Are. & Pet. voluit Cy. in lan bonæ fidei, in 7. quæst. C. de iureiur. & Matth. Afflic. in c. 1. col. 2. vers. item illud quod dicitur. tit. de pace iura. fir. Et facit l. cura. §. 1. ff. de munc. & hono. & c. hæc autem scripsimus in fi. 30. dist.

24 ¶ Cur autem pauperes honoribus & magistratibus arceri debet, ex his, quæ diximus, satis constat: nempe quòd paupertas ad scelera, & maleficia nos veluti impellit, & mouet, propterea & Callistratus elegantissimus iuriconsultus in l. 3. in prin. ff. de testi. testium fidem diligenter esse examinandam monet, & an locupletes an egentes sint, vt lucri causa quid facillè admittat. & in idem est text. in §. sancimus, in authent. eod. titu. & in cap. in primis, vers. licet. sed & de personis. 2. quæst. 1. Ex quo illud Iuuenalis Sary. 3.

Da testem Romæ tam sanctum quàm fuit hospes

Numinis Idei, procedat vel Numa, vel qui

Seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam:

Protinus ad censum, de moribus vltima fiet

Quæstio: quot pascit seruos, quot possidet agri

Iugera, quàm multa magnâque paropside cœnat,

Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,

Tantum habet & fidei iures licet & Samothracum

Et nostrorum aras, contemnere fulmina pauper

Creditur, atque deus, diis ignoscentibus, ipso.

Hæc ille, qui arguere videtur leges, quæ magis, vt ipse putabat, rationem habebant diuitiarum, in testibus, quàm morum. sed is fallitur. primum enim explorandum iubent an testis honestæ & inculpatæ vitæ sit: an verò notatus & reprehensibilis sit: deinde an locuples vel egens vel lucri causa, & c. vt supra diximus ex d. l. 3. de testibus. Neque abs re. nam vt scribitur in cap. habebat. in fi. 12. quæst. 1. timendum est, ne propter inopiam iustitia deseratur.

25 ¶ In quam etiam sententiam notum est illud Salomonis prouerb. 30. mendicitatem ne dederis mihi, ne egestate compulsus furer, & periurem nomen dei mei. Nam & Ecclesiasticus, quisquis ille fuit, Iesu filius Sirach in initio cap. 27. propter inopiam multi deliquerunt. Et Sycophanta ille Plautinus in Trinummio,

Viden' egestas quid negotij dat homini

Mifero mali qui ego nunc subigor trium nummorum causa, vt has

Epistolas dicam ab homine me accepisse, quem ego qui sic homo, nescio,

Neque novi, neque natu necne is fuerit, id solide scio.

nobilitatē inuicem compensari. Diuitias nobilitati anteponi.

καὶ τὸς δίκαιος, ἢ κενὸν δόξασμάτων
 καὶ ἑῷσι δόλων, εὐχρηστέρος λέγω.
 Ego quidem nescio, qua ratione considerata sit
 Nobilitas, nam fortes naturā
 Et iustos, vel à seruis natos,

Et Astydamas,

Νοβiliores esse dico, quàm inani gloria tumidos.
 γένος δ' ἑπαινός δὴν ἀσφαλέστατον
 κατ' ἀνδρ' ἑπαινεῖν, ὅστις ἀνδρ' ἀδικαίῳ,
 Τρόπος τ' ἀριστος, τοῦδ' ἐν γένῳ καλεῖται.
 τοιοῦτον ἐστὶ χαλεπὸν εὐρεῖν ἀνδρ' ἕνα
 καὶ φρονίον ἢ ζῆλοντες εἰσὶ μυριοί.
 Generis laus est tutissima
 Virum collaudare, qui iustus fuerit,
 Moribusque optimis, ac eundem vocare nobilem.
 Sed huiusmodi vel vnum inuenire difficile est,
 Et inquirentes ipsum infiniti sunt.
 Et Epicharmus, aut vt alij malunt Menander,
 ὅς ἀνδρ' εὐγενῶς ἢ τῆ φρονίως τ' ἀγαθὰ,
 καὶ αὐθιχὸν ἢ μητρὸς, δὴν εὐμελῆς.
 Quisquis suapte natura procliuus fuerit ad bona,
 Etiam matre natus Aethiops, nobilis est.

Alij item.

3 Phalaris primus Agrigētinorum tyrannus ille quidem, sed doctus, Axiocho interrogāti, quid de nobilitate sentiret, respondit, σεμνύνεις μὲν ὡς περ ἄλλω πνί τῶν καλῶν ἐπ' εὐχρησίαν, ὅκ ἀπαινός δὴν. ἐγὼ δὲ μίαν εὐχρησίαν ἀρετῶν οἰοῦμαι, τὰ δὲ ἄλλα πάντα τύχην. ἢ γένοιτο. ἀνδρ' μὲν ἐκ φαύλων, ἀγαθός, ἢ βασιλέων, ἢ πάντων εὐγενεστέος, ὃ δὲ ἀγαθὸν φαῦλος, αὐτὸς τε ἀνδρ' ἢ τὰ ταπεινοτάτων δυσγενεστάτων, ὡς ψυχῆς ἑπαινοῦ ἀρχὴ, μὴ προγόνοιο τεθνηκυῖα εἰς ἀδελφοτέρους εὐγένειαν. Id est, gloriari de nobilitate vt de alio quouis bono, non indecēs est. Ego autē vnam nobilitatē, virtutem noui, cetera fortunā. Nam humili genere natus, vt bonus, ita regum & omnium hominum nobilissimus fieri potest. Contra, aliquis parētibus bonis ortus, malus euadere potest: ac tum seipso, tum vilissimis quibusque ignobilior. Igitur de laudibus animæ gloriaris, non de maiorū nobilitate, in obscuriori posteritate iam extincta. Democrates, aut vt alij legunt, Democritus, κτηνέων μὲν εὐγένεια, ἢ φρονίως ἐυδένεια. ἀνδρῶν ἢ, ἢ φρονίως ἐυπροπίη. Pecudum nobilitas in bono validiorque corporis habitu sita est: hominum autem in bonitate morum. Chrylostomus apud Antonium Monachum Melisse lib. 2. c. 79 & Maximum, sententiarum c. 63. λαμπρόν καὶ ἐπίσημον ἢ πρὸς φάνασιν προγόνοιο, ἀλλὰ ψυχῆς ἀρετῆ ποιῶν εἶωθε. id est, Splendidū & nobilem nō maiorū nobilitas, sed animi virtus efficeret soler. Diogenes vt tradit Stobæus Ser. 84. interrogatus qui hominum essent nobilissimi, respondit, οἱ καταφρονῶντες πλάττω, δίδως, ἰδὸν νῆς, ζωῆς. τὴν ἢ ἐναντίων ὑπεράνω ὄντες πενίας, ἀδελφίας, πόνης, θανάτου. id est, Contemptores opum, gloriae, voluptatis, & vitæ. Contrariorū autem victores, scilicet paupertatis, ignominiae, laboris, & mortis. Plato, vt scribit Laërtius in eius vita, nobilitatē in quatuor species diuidebat, ἐν μὲν, ἐάν ᾧσιν οἱ πρόγονοι καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ, καὶ δίκαιοι, τὸς ἐκ τῶτων γεγεννημένους εὐγενεὶς φασὶν εἶναι. ἄλλο δὲ ἐάν ᾧσιν οἱ πρόγονοι δεδωκῶσιν εὐκότους ἢ ἀρχόντες γεγεννημένοι, τὸς ἐκ τῶτων, εὐχρησίαν φασὶν εἶναι. ἄλλο δὲ ἐάν ᾧσιν οἱ πρόγονοι ὀνομαστοὶ, ὄντων ἀπὸ στρατηγίας, ἀπὸ σεφαιτικῆς ἀγώνων, καὶ γὰρ τὸς ἐκ τῶτων γεγεννημένους εὐχρησίαν φασὶν εἶναι. ἄλλο εἶδος ἐάν αὐτὸς τις ἢ γυνάκλας τῶν ψυχῆν ἢ μεγαλόψυχος, ἢ τῶν εὐχρησίαν φασὶν, καὶ τὴν εὐχρησίαν ἀντι κρατίστη. τὰ ἀπὸ εὐγενείας, τὸ μὲν ἀπὸ προγόνοιο ἐπικεικῶν, τὸ δὲ ἢ δωκῶστων, τὸ δὲ ἐνδίδων, τὸ δὲ ἀπὸ τῶτων καλοκαγαθίας. Id est, Eos enim, qui honestis, bonis, iustisque maioribus nati fuerunt, nobiles vocari: quorum item parentes potētes & principes fuerunt, quorum maiores fama & opinione fuere celebres, quam vel ex bellicis rebus præclare gestis, vel ex certaminū coronis reportauerunt. Illud denique nobilitatis genus, idque præstantissimum, cum quis per se animi magnitudine excellit. Theopēptus, aut, vt alij vocant, Theopompus scripsit, eos generosos esse existimandos, non qui ex bonis & probis nati sunt, sed qui honesta & bona sequenda sibi proponunt. Eius verba adscripsit Antonius Monachus lib. 2. εὐγενεὶς εἶναι νόμιμα, μὴ τὸς ἐκ τῶτων καλῶν καὶ ἀγαθῶν γεγεννημένους, ἀλλὰ τὸς καλὰ καὶ ἀγαθὰ πεποιημένους. Iphicrates apud Aristotelem lib. 2. Rhetoricorum ad Theodecten, c. 23. dixit, ὅτι γενναϊότητα ὁ βέλτιστος, καὶ γὰρ ἀρμόδιον καὶ ἀεισογέδον. ἔδεν πρότερον ὑπῆρχε γενναϊοῦ, πρὶν γενναϊὸν τι πράξαι. Quibus significatur, eum generosissimum esse, qui optimus sit: Nihilque Harmodio & Aristogitonum generosum prius fuisse, quàm, quod generose gessissent. Socrates apud Stobæum illo Ser. 84. interroganti quid esset nobilitas, εὐκρασία (inquit) ψυχῆς καὶ σώματος, id est, temperies animæ & corporis. Plutarchus in lib. aduersus nobilitatem, quem etiam retulit Stobæus (neque enim is liber extat inter eos, quos habemus) ita de nobilitate loquitur, τί γὰρ ἄλλο νομίζομεν εἶναι τῶν εὐχρησίαν, ἢ μὴ παλαιὸν πλάττω ἢ παλαιὰν δόξαν, ἢ ἀπέπεσον ἐφ' ἑμῶν ὄν: ἀλλὰ τὰ μὲν τύχης ἀφ' ἑλπίδων, τὰ δὲ ἀκρασίας χάριν ἀνθρώπων. ὡστ' ἐκ δ' οὐκ ἄλλοστριῶν κρέματα τὸ πεφουσιμῶν ὄνομα ἢ εὐγένεια, καὶ ὁ πλάττω μὲν δὲ ὁμοίως αὐτῶ τὸς γεννηθέντας ποιεῖ, ἀλλ' ὃ δὲ ἀρετῆς γεννηθείς, εἰκονίζεται ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῶ ψυχῆς δίκαιων εἰς τὸς ἐκ γένους διαχομένους, καὶ τὸ τῶν ὄντων εὐγένεια, ὁμοίως δὲ δίκαιοσύνης. id est, Quid aliud nobilitatem

bilitatem esse existimamus, quàm antiquas diuitias, vel antiquam gloriam: quarum rerum neutra in nostra potestate est. Siquidē altera in fortunæ arbitrio sita est, altera ex intemperatā humana proficiscitur. A duabus igitur rebus alienis superbum hoc nobilitatis nomen pendet. Et diuitiæ quidem non reddunt nascētes sibi similes (id est, diuites nō gignunt diuites) virtutis autem à iusto animi habitu profectæ facultas, ad posteros transfundi potest. Atque hæc re vera est nobilitas, iustitiæ similitudo. Sed & ille inibi, Græcē quidem, sed in hunc sensum: An verò Midæ regis diuitiæ, nobiliores erant Aristidis paupertate? Quamuis hic ne sepulturæ quidem sumptus reliquerit, Phrygis autem sepulchro omnia cedere potuerint. Verum in diuitiis nobilitas non est (cum opes potius pabulum sint malitiæ.) Omnis sanè malitia rectè comparatur igni, Vtrunque enim pabulo destitutum extinguitur. Socratis verò generis ignobilitas ex obstetrice & statuario nati, nōne Sardanapali gloria nobilior fuit? Xerxem quoque non æstimare debes nobiliorem Cynegyro fuisse. Nam huic quidem manus pro patria amputata est: ille autem vitam fuga seruaui, magni regni loco, magna timiditate præditus. Hæc ibi, Antisthenes autem apud Laërtium eodē esse dicebat nobiles, & virtutis studiosos.

4 ¶ Sed ad Latinos veniamus, primūque ad poetas, Quidius lib. Tristium 4. eleg. 3. in prin. (quod alibi suprā ad aliud citauimus)

O qui nominibus cum sis generosus auorum,
 Exuperas morum nobilitate genus.
 Et lib. 1. de Ponto, eleg. 2. ad Maximum,
 Maxime qui tanti mensuram nominis implet,
 Et geminas animi nobilitate genus.

Latini scriptores huius sententia.

Quibus in locis tangit nobilitatem & animi, id est, virtutis, & generis. Idem lib. 5. eiusdem operis eleg. 10. eadēque pe. quod & nos suprā citauimus,

Si modo non census, nec clarum nomen auorum,
 Sed probitas magnos ingeniumque facit.
 Et lib. 13. Metam. vbi ita facit Ariacem loquentem,
 Atque ego, si virtus in me dubitabilis esset,
 Nobilitate potens essem Telamone creatus.
 Et in carmine ad Pisonem,
 Vnde primæ coepti surgat mihi carminis ordo,
 Quosve canam titulos, dubius feror, hinc tua Pifō
 Nobilitas, veterisque citant sublimia Calpi
 Nomina, Romanas inter fulgentia gentes.
 Hinc tua me virtus rapit, & miranda per omnes
 Vita modos, quæ si deesset tibi forte creato
 Nobilitas, eadem pro nobilitate fuisset.
 Nam quid imaginibus, quid auitu sulca triumphis
 Atria, quid pleni numerofo consule fasti
 Proficerent, si vita labat? perit omnis in illo
 Gentis honos, cui laus est in origine sola.

Quod nos alibi ad aliud regulimus.

Iuuenalis in eam sententiā multa scribit Saty. 8. ex quibus hos versus huc scribendos duximus.

Tota licet veteres exornent undique cera
 Atria: nobilitas sola est, atque vnica virtus.
 Plance, tumes alto Druforum sanguine, tanquam
 Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses.
 Vos humiles (inquit) vulgi pars vltima nostri,
 Quorum nemo queat patriam monstrare parentis.
 Ast ego Cecropides, viuas, & originis huius
 Gaudia longa feras, tamen ima plebe Quiritem
 Facundum inuenies, solet hic defendere causas
 Nobilis indocti, veniet de plebe togata,
 Qui iurus nodos, & legum ænigmata soluat.
 Hic petit Euphraten iuuenis domitique Batavi
 Custodes aquilas armis industrius, at tu
 Nil nisi Cecropides, truncōque simillimus Herma.
 Nullo quippe alio vincis discrimine, quàm quod
 Illi marmoreum caput est, tua viuit imago.

Et alibi in eadem Satyra,

Itemque in eadem Satyra,

— Quis enim generosum dixerit, hunc qui
 Indignus genere, præclaro nomine tantum
 Insignis. Et iterum,
 Dic mihi Teucrorum proles, animalia muta
 Quis generosa putet, nisi fortia?
 In hanc quoque sententiam Horatius lib. Sermonum 1. Saty. 6. multa scripsit,

Non, quia

*Non, quia Mecenas Lydorum quicquid Hetruscos,
Incoluit fines, nemo generosior est te:
Nec, quod auus tibi maternus fuit, atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarint:
Ut plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos, ut me libertino patre natum,
Cuius referre negas, quali sit quisque parente
Natus, &c.*

Nam tota ea Satyra nihil aliud docet quam veram nobilitatem non generis & stemmatum antiquitate, aut quavis alia re, sed sola virtute constare.

M. Tullius Cicero Romani princeps eloquij, idemque regij generis, ut alibi dicam, in oratione, qua respondet Sallustio, qui eum contempnim vocat nouum hominem Arpinatem, Ego (inquit) meis maioribus virtute mea praeluxi, ut si prius noti non fuerint, a me accipiant initium memoriae suae. Tu tuis vita, quam turpiter egisti, magnas obfudisti tenebras: ut etiam si fuerint egregij ciues, certe venerint in obliuione. Quare noli mihi antiquos viros obiectione. Satius enim est, me meis rebus gestis florere, quam maiorum opinione niti: & ita viuere, ut ego sim posteris meis nobilitatis initium, & virtutis exemplum. Idem in oratione pro Lucio Murena respondens Catoni, qui Seruium Sulpitium Murenae anteponere satagebat, titulo nobilitatis maiorum, Ego te (inquit, de Sulpitio loquens) semper in nostrum numerum aggregare soleo, quod virtute, industriaque perfecisti, ut cum Equitis Romani esses filius, summa tamen amplitudine dignus putarere. Nec mihi unquam minus in Q. Pompeio nouo homine & fortissimo viro virtutis est visum esse, quam in homine nobilissimo M. Aemilio. Etenim eiusdem animi atque ingenij est, posteris suis (quod Pompeius fecit) amplitudine nominis, quam acceperit, tradere, & ut Scaurus, memoriam prope intermortuam, generis sui virtute renouare. Quanquam ego iam putabam, iudices, multis viris fortibus, ne ignobilitas obiceretur generis, meo labore esse perfectum, qui non modo Curiis, Catonibus, Pompeiis antiquis illis fortissimis viris nouis hominibus, sed his recentibus Mariis, & Didis, & Caeliis commemorandis iacebat: cum ego verò tanto intervallo claustra ista nobilitatis refregissem, ut aditus ad Consulatum posthac, sicut apud maiores nostros fuit, non magis nobilitari, quam virtuti pate-ret, non arbitraber, cum ex familia veteri & illustri Consul designatus ab Equitis Romani filio consule defenderetur, de generis nouitate accusatores esse dicturos. Ipse autem Marius in oratione, quam habuit apud Sallustium in bello Iugurthino, Confitentur (ait) nouitatem meam, ego illorum ignauiam mihi fortuna, illis probra obiectatur. Quanquam ego naturam unam & communem omnium existimo, sed fortissimum quendam generosissimum esse. Et paulo post. Quod si me iure despiciunt, faciant idem maioribus suis: quibus, uti mihi, ex virtute nobilitas coepit. Et rursus, Nunc videte quam iniqui sunt, quod ex aliena virtute sibi arrogat, id mihi ex mea non concedunt: scilicet quia imaginem non habeo, & quia mihi noua nobilitas est, quam certe peperisse melius est, quam acceptam corrupisse. Ex quibus nonnulla aduocat noster Luc. Pen. in l. mulieres, col. 4. C. de incol. lib. 10. L. uis r. decadis lib. 1. tradit Lucumone & eius uxorem Tanaquilem hinc consilium sumpsisse Romam migrandi, quod ibi omnis repetina, atque ex virtute nobilitas esset. Fabius Quintilianus lib. 5. c. 11. Quis (inquit) generosissimus? Nonne qui optimus? non qui claritate nascendi: sed qui virtute maxime excellit. Seneca in libello de moribus, Nobilitas (ait) animi, generosus sensus: Nobilitas corporis, generosus animus. Et in sexta controversia lib. 2. Ex Sillio Basso nobili declamatore, Quidam auitas paternamque flagitiis obruerunt imagines, Quidam ignobiles nati fecere posteris genus: in illis non seruasse quod acceperunt, maximum dedecus: In his quod nemo dederat, fecisse, laudabile. Si possent homines sibi forte facere nascendi, nemo esset humilis, nemo egenus: vnusquisque felicitatem domum inuaderet. Sed quadiu non sumus, natura nos regit, & in quocumque vult casum nos mittit. Hinc sumus aestimandi, cum sumus nostri. Quis fuit Marius, si illum in suis inspexerimus maioribus? humilis. In consulari nihil habet clarius, quam se auctorem. Pompeium si hereditaria extulissent imagines, nemo magnam dixisset. Seruium regem tulit Roma, in cuius virtutibus, humilitate nominis nihil est clarius. Quid tibi videntur illi ab aratro asciti, qui paupertate sua beatam fecere Rempublicam? Quocumque uolueris, reuolue nobilem, ad humilitatem peruenies. Quid recenset singulos, cum hanc urbem possim tibi ostendere? Nudi steterunt colles, inter quos tamen effusa moenia. Nihil est humili casa nobilior. Fastigiatis supra testis auro puro perlucet Capitolium. Potest oburgare Romanos, cum humilitatem suam, cum obscuritatem suam possint, ostendunt. Sed haec non putant magna, nisi apparuerit ex paruis surrexisse. Sed & ille ipse Seneca in epistola ad Lucilium 31. huc respicere videtur, cum scribit animum rectum, bonum, magnum, nihil aliud esse, quam Deum in humano corpore hospitem. Hic (inquit) animus tam in Equite Romano, quam in libertino, quam in seruo potest cadere. Quid est eques Romanus, aut libertinus, aut seruus? nomina ex ambitione, aut ex iniuria nata. Subsistere in caelum ex angulo licet, &c. Sed & epist. 44. multa in eandem sententiam scribit, ex quibus inter caetera haec sunt, Omnes si ad originem primam reuocantur, a Diis sunt. Patritius Socrates non fuit. Cleantes aquam traxit, & rigando hortum manus locauit. Platonem non accepit nobilem philosophia, sed fecit. Plato ait, neminem regem non ex seruis esse oriundum, neminem non seruum ex regibus. Omnia ista longa varietas miscuit, & sursum deorsum, que fortuna versauit. Quis est generosus? ad virtutem bene a natura compositus. hoc unum intuen-

dum est

dum est. Non facit nobilem atrium plenum fumosis imaginibus, animus facit nobilem, cui ex quacumque conditione supra fortunam licet surgere. Haec ille. Vnde autem illud a Platone accepit nescio, nisi forte id sit, quod scribit ipse Plato in Theaeteto in haec verba: *ὅδ' ἐλογίζεσθαι ὅτι πάππων καὶ πατρῶων μυριάδες ἐκάστω γενόνασι ἀναριθμητοί, ὅτι αἱ πλάστοι καὶ πτωχοὶ βασιλεὺς καὶ δόλοι, βαρβαροὶ τε καὶ Ἕλληνας πολλὰ κίς μυριοὶ γενόνασι ὄτρωδ'.* id est, Neque reputare quod auorum & proauorum myriades vniciue fuerunt innumeræ, in quibus diuites & inopes, & reges & serui, barbarique, & Graeci saepe decies mille, id est, infiniti fuerunt cuilibet.

¶ Quam sententiam bona ex parte infinitis prope exemplis probare possumus, regum & principum, qui seruilis vel aliam fordidae originis fuerunt. Et ut incipiam a Romanis illis rerum dominis, Tarquinius Priscus illorum rex celebratissimus, patre mercatore, eoque exule natus est, ut testis est Dionysius Halicarnassaeus lib. 3. & Valerius Maximus lib. 3. c. 4. & praeterea matre serua, ut tradit Seruius in Virgil. lib. 3. Aeneid. Seruius Tullius, aut, ut alij vocant, Tullus, qui illi in regno successit, verna patre, matre ancilla, ut & ipse Valerius tradit in eodem loco, vbi & ex hoc dicit, in illo praecipue fortunam vires suas ostendisse. Rursus idem Valerius lib. 1. c. 6. princ. & Iornades lib. de regionum & temporum successione. Seneca autem de eo loquens lib. Declamationum 3. Seruum (inquit) natum regem habuimus. Sed & idem epistola ad Lucilium 108. scribit annotatum fuisse, duos Roma. reges fuisse, quorum alter patrem non habuisset, alter matrem. Nam de matre ipsius Tullij dubitatur. L. uis autem lib. 1. & 4. ab urbe cond. scribit illum matre Corniculana captiua natum fuisse, quod & reperit Porphyrio enarrans illud Horatij lib. 1. Ser. Satyr. 6. *Ante potestatem Tulli, atque ignobile regnum.*

Nam & ob id dicit ipsum Horatium, illius regnum ignobile vocasse. Acron autem in eodem loco scribit illum fuisse seruum ipsius Tarquinij Prisci. Plin. lib. 36. c. 27. eodemque vlt. dicit illum natum fuisse Tanaquilis Tarquinij uxoris ancilla, Ocrisia captiua, Ocretiam vocat Plinius Iunior, aut quisquis est, qui librum elegantissimum de viris illustribus edidit. Ex quo etiam Iuuen. Satyr. 7.

*Quid Tullius? an ne aliud, quam
Sidus, & occulti miranda potentia fati.*

Seruis regna dabunt. Et iterum Satyr. 8.

*Ancilla natus trabeam, & diadema Quirini,
Et fasces meruit, regum vltimus ille bonorum.*

De quo etiam Dionysius Halicarnassaeus lib. 4. in princ. & Tzetzes historiarum Chili. 6. c. 72. Sed & Tullius Hostilius, qui utrunque in regno praecessit, humili genere & loco natus, ut cuius incurabula agreste tugurium cepit, & adolescentia in pecore pascendo fuit occupata, ut testatur Valerius Maximus, quo loco nuper citauimus. Ut minus mirum sit, quod ipse Hostilius apud Dionysium Halicarnassaeum lib. 3. veluti suam ignobilitatem clanculum eleuas, haec in oratione, quam ad populum habuit, grauius & serio pronuntiauit, rei, de qua agimus, admodum conuenientia. Apud nos imperat, & consulit, alisque honoribus fruitur, qui non multas possidet pecunias, nec qui multos potest progenitores gentiles ostendere, sed quisquis potius est his honoribus dignus. Non enim vlla in re alia, quam in virtute nobilitatem esse existimamus. Hincque Camillus Tribunus Pleb. apud Livium lib. 4. ab urbe condit. reges Rom. nouos homines vocabat, id est, ignobiles, ut alibi ostendemus.

¶ Et ut ad Imperatores & ipsos Romanos veniamus, Augustus ille cuius nomen tam celebre fuit, aum habuit argentarium, patrem ad stipulatorum, ut ei obiecit Cicero in quadam epistola, quae est in si. epistol. ad Q. fratrem, in qua utrunque precarium quaestum fecisse addit. Idque Suetonius in illius vita. c. 2. & 3. illi Antonium obiectione solitum scribit, & praeterea libertinum proauum. Sed & is inibi, c. 81. dicit proscritionis tempore ad statuam ipsius adscriptum fuisse argentarium. Vitellium auctorem generis libertinum quoque habuisse, plurimum prodiderunt ut tradit Suetonius in illius vita, c. 2. vbi & illud subdit, Calsium, Seuerum, & alios eundem futorem veteramentarium tradidisse. Et illius successor Flauius Vespasianus, quem idem auctor in vita illius c. 1. dicit fuisse gente obscura, & sine vllis maiorum imaginibus. Et Eutropius etiam dicit obscure natum. Et quod minime est praetermittendum, id ipse neque dissimulauit unquam, ac frequenter etiam ipse ruir. Quin & conantes quosdam originem Flauij generis ad conditores Reatinos, comitemque Herculis referre, irritis vltro, ut & tradit ipse Suetonius c. 12. Traianus quoque videri potest non admodum claro genere ortus, ex eo quod cum Nerua illum adoptaret, successioneque Imperij designaret, virtutem hominis, non genus spectari oportere existimauit, ut prodit Dion in vita illius, Pertinax optimus imperator auo seruo, & patre libertino, & qui negotiationem lignariam, & tabernam coctiliam in Liguria exercuit, quam & ipse Pertinax, tam pertinaciter gessit, ut hinc nomen adeptus sit, ut testatur Iulius Capitolinus. Hincque Sextus Aurelius Victor illum dicit origine gentis fordida, primumque grammaticum fuisse. Herodianus autem lib. 2. non multo post princ. dicit eum fuisse priuatae & obscurae foris. Pescenninus Niger, non illaudatus Imperator, quem nonnulli modicis fuisse parentibus tradunt apud Aelium Spartianum. Opilius Macrinus humili loco natus, ipso Capitolino teste, in ipsius vita. Na & is libertinus fuit, ut ille ait, & consequenter primum seruus, Posthumus, & Lollianus, qui sub Gallieno imperij arripuerunt, priuata quidem virtute, non nobilitatis pondere vixerunt, teste Trebellio aut, ut alij vocant, Treuellio Pollione, & illum quoque obscurissimum natum scribit Eutropius. Martius Septimius, qui post eorum mortem triduo imperauit,

Reges humili genere nati. Tarquinius Priscus.

Imperatores. Augustus.

Pescenninus Niger. Opilius Macrinus. Posthumus. Lollianus.

faber ferrarius fuerat, vt idem Pollio tradit: qui & eius oratione, quam confestim quam ad imperium adscitus est, habuit, adscripsit: quam non indignam duximus, quae hic inscriberetur. Scio, commilitones, posse mihi obiici artem pristina, cuius mihi omnes testes estis. Sed dicat quisque quod vult, vtinae semper ferrum exerceam, non vino, non floribus, non mulieribus, non popinis, vt fecit Gallienus indignus patre suo, & sui generis nobilitate. Ars mihi obiiciatur ferraria, dum me & extera gentes ferrum attrectasse suis cladibus recognoscant in Italia. Denique vt omnis Alemaniam, omnisque Germania cum caeteris, quae adiacent, gentibus, Rom. populum ferrata putent gentem, vt specialiter in nobis ferrum timeant. Vos tamen cogitatis velim, fecisse vos principem, qui nunquam quicquam scierit tractare nisi ferrum. Maximinus ex infimis parentibus in Thracia natus teste Iornande in libro rerum Gotthicarum. Galerius Armentarius armentorum pastor, parentibus agrariis, vnde ei cognomen Armentario fuit, vt prodit Aurelius Victor. Maximus Pupienus ignobilis genere, vt scribit Capitolinus in Maximinos: imo vero obscurissimo genere, vt tradit Eutropius lib. 9. c. 2. nempe fabri ferrarii, aut, vt alij dicunt, veredarii filius. Balbinus illius in imperio consors, & ipse obscurissimo genere, vt idem Eutropius scribit, quamuis Iulius Capitolinus huic aduersari videatur, scribens hunc Maximum, illum, quasi ignobilem, contempnisse. Nam & ante scripserat Balbinum ipsum nobilitate clarum fuisse. Philippus Arabs humillimo loco ortus, vt tradit Aurelius Victor, Aemilianus & ipse obscurissime natus, obscurius imperauit, vt prodit Eutropius illo lib. 9. cap. 7. Aurelianus Imperator laudatissimus, modicis parentibus, & familia obscuriore, vt tradit Flavius Vopiscus, & vt quidam ferunt, teste Aurelio Victore, patre Aurelij colono. Probus vere probus, patre olitore, vt nonnulli dicunt, & inter hos Aurelius Victor, quod vt admittere non videtur Vopiscus, ita eum dicit nobiliore matre, quam patre fuisse. Bonosus patre pedagogo literario, ex eodem Vopisco. Diocletianus obscurissime natus, vt scribit Eutropius, adeo vt a plerisque, vt ille subdit, scribae filius crederetur. Aurelius autem Victor illum libertinum fuisse tradit. Licinius & Maximianus, quos novos homines vocat Eutropius lib. 10. c. 3. & Paulus Orosius lib. 7. cap. 8. veluti plebeios & ignobiles, vt alio loco ostendimus. Carausius, qui Britannias occupauit, & diutius tenuit, genere quidem infimus, vt dicit Paulus Orosius lib. 7. c. 16. & vilissimè natus, quod in idem venit, vt scribit Eutropius lib. 9. c. 19. eodemque vlt. Valerianus, cuius pater funarius a nonnullis dicitur, quod funes torquebat, quamuis Aurelius Victor, & Paulus Diaconus aliunde id nominis trahant, nec tamen negant mediocri stirpe natum. Iustinus armentarius. Maurilius aut, vt alij vocant, Maiorinus, Cappadox, famulus, & excubitor. Leo, & Basilus Macedo, quos Tzetzes c. 7. 2. Chili. 6. ponit inter principes, qui humili loco nati erant.

Galerius Maximus Pupienus.

¶ Et, vt de aliis quoque regibus loquar, Saul & David primi Iudaeorum reges fuerunt pastores quorum, vt ex 1. lib. Regum aperte ostenditur. c. 9. & c. 16. Laocoon rex ex serua natus est, vt tradit Apollonius Laocoon. Rhodius lib. Argonauticon primo. Abdolominus, qui ad puteos exhauriendos, hortosque irrigandos operam locare solebat, Sidoniae rex ab Alexandro Magno constitutus, spreto nobilibus, ne generis id, non dantis beneficium putaret, vt tradit Iustinus lib. 11. & nihil Curtius lib. 4. qui tamen eum dicit regiae stirpis fuisse, sed eo paupertatis deuenisse, vt suburbanum hortum exigua stipe coleret, & steriles herbas repurgaret. Sardanapalus qui ex purpurae carminatore rex factus est, vt tradit Plutarchus in libro de fortuna Alexandri, statim post principum humili & sordido genere, quippe qui in Sicilia ipsa, patre figulo natus, vt scribit idem author statim in initio lib. 2. & Ammianus Marcellinus lib. 14. de quo est illud Ausonii epigramma.

*Fama est fictilibus coenasse Agathoclea regem,
Atque abacum Samio saepe onerasse iusto,
Fercula gemmatis cum poneret aurea vasis,
Et misceret opes, pauperiemque simul.
Querenti causam respondit, Rex ego qui sum
Sicania, figulo sum genitore satius.*

Dionysius ille primus & ipse Siciliae rex obscurus fuit & genere & gloria, vt scribit Isocrates in illa elegantissima oratione, quam ad Philippum Macedoniae regem scripsit. Antipater, Alexandri in Macedoniae successor, mulieris mimae nepos, vt scribit Seneca ad Lucilium epistola 108. Archelaus Macedoniae rex natus Simiche matre, serua Alcerae fratris Perdicae, vt prodit Plato in Gorgia, & Aelianus lib. 2. de varia historia. Arsaces Parthorum rex, a quo Arsacidae postea dicti sunt Parthorum reges, incertae originis fuit, auctore Iustino lib. 41. Cambyfes Persarum rex obscura gente natus, eodem teste lib. 1. Darius Hystaspis filius primum Cyri Pharetophoros, tandem Persarum rex primus eius nominis, vt tradit Aelianus de varia historia lib. 12. Alter Darius, qui ab Alexandro superatus est, serua Simicha natus fuit, vt idem eodem in loco testis est, qui & ipse illic scribit Amyntam Philippi patrem seruum fuisse Aegorae, & Perseum illum quoque Macedoniae regem, quem Paulus Aemilius denicit, fuisse ignobili quodam patre progenitum, quamuis Liuius & alij plerique dicant eum fuisse filium postremi Macedoniae regis, sed nothum. Eumenes, cui post mortem Alexandri, Cappadocia, & Paphlagonia sorte cecidit, inope admodum patre, qui ex vehiculis sibi familiae quae suae victum quaeritabat, vt Duris Historicus, & eius auctoritate Plutarchus in vita illius, & Aelianus ubi supra, prodiderunt. Probus autem Aemilius nihil ei defuisse, praeter generosam stirpem scribit, cumque

Alij reges Saul, David.

Antipater, Archelaus.

Arsaces.

cumque primum Philippum Macedonem habuisse ad manum, scribae loco. Hic Siciliae rex matre ancilla, apud Iustinum lib. 23. Hyperbolus Atheniensis princeps ex humili stirpe post Cleonis potentiam ad principatum urbis sua verfucia peruenit: cum enim prius lucernas areas factitaret plumbum aeri immiscebat, vt pondere emetes falleret, sed de Republica tandem eiectus est, vt Thucydides scribit. Huius etiam meminerunt Theopompus, Antiphon, Cicero in republica. D. Augustinus alicubi in libris de Ciuitate Dei, & Andocydes, qui ita de eo scribit, De Hyperbolo dicere erubescio, cuius pater inscripto vultu in argyrocoepo publice seruiuit, id est, officina, vbi dicitur pecunia, eius vero mater panem venditabat. Midas *ἀμαφεύς ὁν τῶν ἀποτρυνόντων*. Id est, plaustrarius, siue auriga existens aratorum siue arantium, dum boues ad aratrum duceret, a Phrygibus ad regnum raptus est auctore Tzetze historiarum Chil. 6. c. 12. Sed & Lydorum quispiam rex innotuit ab Heraclide in Politicis recensitus, Lydi, inquit, cum graui dominatu premeretur, audiissentque Cymae quendam esse, missa legatione in regnum cum accersuerunt. Hic in officina fabri Plaustrarii seruus erat, cui Lydi cum libertatis pretium exoluissent, eum assumpserunt. Cumque Cymensis quidam, qui currum ei fabricandum locauisset, abire prohiberet, atque multi ne impedimento esset, iuberent: non destitit, sed cum mordace quodam scommate dixit, sibi permagnam videri curram a Lydorum rege confectum possidere. Et forte hic ille Midas fuit, de quo proxime locutus sum: nam ipse Heraclides confestim loquitur de Hermodica ipsius Midas uxore. Belitaras Persarum rex, ideo sic vocatus, quod ante fuerat plantarum infector, & regionum hortorum magister, vt scribit Agathias lib. 2. historiarum Persicarum. Quo etiam in loco tradit Artaxerxes, non illum quidem antiquiore, sed alium multo posteriore in primis obscurissimum, regnum Persarum Artabano rege interempto occupasse. Alynomus Paphi rex ex hortulano factus, apud Plutarchum de fortuna Alexandri. Prompalus postea Alexander dictus, extremae fortis iuuenis, regnum Syriae, deuicto Antiocho, cui Soter cognomen tum fuit, occupauit diutiusque tenuit apud Iustinum lib. 35. Protarchus negotiatoris filius, Syriae quoque rex factus, cui & cognomen Alexandri impositum est, eodem teste, lib. 39. Ptolemaeus Lagus ex gregario milite, vt idem tradit lib. 13. Aegypti rex fuit, & quidem primus eius nominis. Ex quo illud, quod a Plutarcho relatum est in libro de cohibenda iniuria. Nam Ptolemaeus ex huius successoribus, grammaticum irridens, quod literas nesciret, ex eo petebat quis fuisset pater Pelei, At ille, dicam, inquit, si tu prius dixeris, quis fuit Lagi pater: quod dicto tangebatur regis ignobilitatem. Sosthenes ignobilis, multis ignobilibus regnum Macedoniae affectantibus, ob virtutis beneficia praepositus est, vt idem prodidit lib. 24. Sybaris seruus de ergastulo cuiusdam, a Cyro Persis praepositus est, eique sororem in matrimonium dedit, eodem teste lib. 1. Tellephanes curruum fabricator, rex Lydorum factus est. Tyridates Parthorum rex ex seruo factus, apud ipsum Iustinum lib. 43. Vectius Mesiis Volcorum rex non admodum nobilis fuit, vt quem Liuius ab urbe cond. lib. 4. dicit nobiliore factis, quam genere. Nec praetermittenda ducimus Semiramidem illam Assyriorum reginam, quae ex ancilla, regina facta fuisse videri potest, ex illa Echionis nobilis pictoris pictura, cuius meminit Plinius lib. 35. cap. 10. Ea erat Semiramis ex ancilla adipiscens regnum. Tu tamen hic vide Diodorum Siculum libro bibliothecae 3. c. 2.

Midas.

Artaxerxes, Alynomus.

Ptolemaeus.

Sosthenes.

Vectius Mesiis.

¶ Et vt ad inferiores tempore principes descendamus: Abramus ex seruo viri Romani factus est rex Homerorum, apud Procopium lib. 1. belli Persici. Apud eundem lib. 1. belli Gotthici. Vittiges obscura familia ortus rex Gotthorum factus. Primislaus, aut, vt alij volunt, Prislus, tertius Bohemorum rex, ex armentario & bubulco factus. Ex Alberto Krantzio lib. 1. Vuandaliae. c. 17. Lamusius, aut, vt alij, Lamusio, & ipse tertius Longobardorum rex, matre prostituta, patre, vt patet, incerto. Tamburlanus Scytharum rex, porcarius. Mahumetes, qui primum veetigales camelos ducebat, deinde Arabum rex. Abdelmonius patre figulo, Africae, quae nunc Barbaria dicitur, rex, & alij tanto numero, vt potius arenae maris, quam illos numerare queas. Ex quibus iam satis probatum habes, quod ex Platone supra diximus, neminem regem, qui non ex seruis: neminem seruum, qui non ex regibus originem trahat, quod intelligo maiori ex parte. Sunt enim reges, quos ausim dicere iam a prima orbis constitutione per omnes descendenti gradus, ab illustribus & gloriosis parentibus descendisse, eos praefertim, qui vere principes, & reges agunt: eos autem qui se tyrannos praestant, a seruis ortos dicere non dubitarim, quorum infinitus fuit numerus. Qui locus in memoriam reuocat Daphitan antiquum poetam & grammaticum maledicum, qui inter caetera regum maledicta, eos dicebat seruos ad regium fastigium euectos, his quidem versibus:

Alij reges tempore inferiori res: Primislaus, Lamusius.

Qui reges ex seruis, & cetera uerso.

Daphitan.

*πορφύρεοι μολωθῆες ἀπὸ τῆν ἰνῆματα γὰρ
Λυσίμαχου, λυδῶν ἀρχετὲ καὶ φρυγίης.*

Ob quam rem in Thorace, monte Magnesia, iussu cuiuspiam regis (hunc Attalum Pergami regem esse putant) cruci suffixus est. Vnde illud vice prouerbij, celebrari coeptum, *φυλάττεις τὸν θῶρα*, id est, cauendum a Thorace, quo monemur metu mortis linguam a maledictis principum coequecedam. Cuius rei meminit Strabo, lib. 14. licet aliter referat Valerius Maximus, lib. 1. c. 8. eodemque vltimo, & Cicero lib. de Fato. Vt interim praetermittam alios quoque multo recentiores, non eos quidem reges, sed qui ex humili fortuna clarum sibi nomen vendicarunt, Franciscum Sfortiam, Nicolaum Picinium, Franciscum Carmaniolum, Blasium Axaretum Genuesem, & alios a Baptista Fulgoso memoratos, & Pontifices Maximos, Ioannem 2. Nicolaum 5. Innocentium octauum, Sixtum primum, alterum Sixtum quartum, viros omni laude dignissimos.

Alij ad clarum nomen euecti. Pontifices maximi.

10 ¶ Sed non possum silentio præterire, quod scribit Gellius libro Noctiū Atticarum 15. c. 4. in sermonibus seniorum hominum, & eruditorum multos in veteri memoria altissimum dignitatis gradum ascendisse, ignobilissimos prius homines, & despiciatissimos: affertque exemplum Ventidij Bassi, qui humili loco natus, cum diutiù victum sibi fordide parasset, comparandis, fricandisque mulis, tandem Consul Romanus factus est. Ob quod & huiusmodi versiculi vulgò per vias vrbs præscripti sunt.

Concurrere omnes augures, aruspices.

Portentum inusitatum conflatum est recens:

Nam mulos qui fricabat, Consul factus est.

Subdit tamen confestim ex Suetonij autoritate, hunc ipsum Bassum præpositum à Marco Antonio prouinciis orientalibus, Parthosque in Syriam introrumpentes tribus ab eo præliis fufos, eumque primum omnium de Parthis triumphasse, & tandem morte obita publico funere sepultum esse, quod & scripsit Plutarchus in Antonio. De hoc quoque est illud Iuuenalis,

Si fortuna volet, fiet de rhetore consul.

Ventidius quid enim?

Et paulo post loquens de eodem, & de Seruio Tullio, de quo supra, subiungit,

Serui regna dabunt, captiuis fata triumphos.

Is enim à Pompeio Strabone patre Pompeij Magni Asculo subacto captus fuerat. Nescio an de hoc intelligat Cicero in oratione in Calpurniū Pisonem. Nemo queritur Syrum nescio quem de grege nouitiorum factum esse consulem. Credo autem de hoc intelligere L. Plancum inter epistolas familiares Ciceronis lib. 10. epist. 10. dum eum mulionem appellat.

11 ¶ Sed vt redeamus ad Senecā ex his diuerticulis, si ita dicenda sunt, & ad præcipuum nostrū institutū, id est, ad eos, qui sola virtute nobilitatē metiuntur: Idē Seneca, qui penè in hoc totus est lib. 3. de beneficiis, Eademque (inquit) omnibus principia, eademque origo. Nemo altero nobilior, nisi cui rectius ingenium, & artibus bonis aptius. Qui imagines in atrio exponunt, & nomina familiarum suarum longo ordine, & multis stemmatum illigata flexuris, in 1. parte ædium collocat, noti magis, quam nobiles sunt. Vnus omnium parens mundus est, siue per splendorum, siue per sordidum gradus, ad hunc prima cuiusque origo producit. Velleius autē Patriculus lib. 2. Ro. historiz. Non nouus (ait) mos est Senatus populique Romani, putadi quod optimū sit esse nobilissimū. Nam & illi antiqui ante primū bellum Punicū ab hinc annos C C C. T. Coruncanū hominē nouum, cum aliis omnibus honoribus, tum Pontificatu etiā maximo ad principale extulere fastigiū. Et Equestri loco natum Sp. Carbilium, & mox M. Catonem nouum etiā Tusculo vrbs inquilinum, Mummiūque Achaicum Consulatus, Censuras, & triumphos prouexere. Et qui C. Marium ignota originis, vsque ad sextū Consulatum sine dubitatione Romani nominis habuere principem. Et qui M. Fuluius tantū tribuere, vt penè assentatione sua quibus vellet, principatus conciliaret. Quique nihil A finio Pollioni negauerunt, quod nobilissimis summo cum sudore consequendum foret. Profectò hoc senserunt, in cuiuscunque animo virtus inesset, ei plurimū esse tribuendum.

12 ¶ Nec hæc in re omittendi sunt Christiani scriptores, qui id clariùs scripserunt. D. Hieron. siue is fuit Iulianus, vt putat Beda, siue alius, vt suspicatur August. Sed quisquis is fuit in epist. ad Demetriadem de virginitate, Ille (ait) clarus, ille sublimis, ille sit nobilis, ille tunc integrā nobilitatem suam se feruare putet, si dedignetur seruire vitii, ab eisque non superari. Cui concimens diua Agatha inter acerrimos martyrii cruciatus, Summa (inquit) ingenuitas est ista, in qua Christi seruitus comprobatur. Sed & idem Hieron. siue is fuit Paulinus, vt autumat Erasmus, ad Celeutiā, Nulli te vnquam de generis nobilitate præponas, neque obscuriores quoque humilioris loco natos te inferiores putas. Nescit religio nostra personas accipere, nec conditiones hominum, sed animos suscipit singulorum. Seruum & nobilem de moribus pronuntiat. Sola apud Deū libertas est: non seruire peccatis. Summa apud Deū nobilitas est, clarus esse virtutibus. Quid apud Deū in viris nobilior Petro, qui piscator, & pauper fuit? Quid in scemina beata Maria illustrius, quæ sponsa fabri describitur? Sed illi piscatori & pauperi celestis regni à Christo creduntur clauis. Hæc sponsa fabri meruit esse mater illius, à quo ipsa clauis datae sunt. Elegit enim Deus ignobilia & contemptibilia huius mundi, vt potentes ac nobiles ad humilitatē facilius adduceret. Nam & alias frustra sibi aliquis de nobilitate generis applaudit, cum vnuerfi, paris honoris, & eiusdem apud Deū pretij sint, qui vno Christi sanguine sunt redempti. Nec interest qua quisque conditione natus sit, cum omnes in Christo renascamur. Nam & obliuiscimur, quia ex vno omnes generati sumus, saltē id semper meminisse debemus, quia per vnum omnes regeneramur. Hæc ille. Ex quibus aperte cognoscitur, quemadmodum est intelligenda istorum sententia, qui virtutē solam & vnicam nobilitatē dicunt, vt scilicet procedat apud Deum, vt etiā intelligunt nostri de ea re loquentes. Illud autē quod dicit Hieronymus, Elegit enim Deus ignobilia, &c. depromptū est ex D. Paulo, primo ad Corinth. 1. c. Et quod dicit, Ex vno omnes generati sumus, hoc quoque ante illum annotauit Malachias propheta contra illos, qui nobilitate generis gloriatur, in quibus c. 2. Nunquid non pater vnus omnium nostrum nonne Deus vnus creauit nos? Cui concinit & illud Iob 31. Nunquid non in vtero fecit me, qui & illum operatus est, & formauit me in vulua vnus? Sed & D. Ambrosius in lib. de Naphthale lezraclita, c. 3. Nonne (inquit) sic vtero conceptus, & natus es ex vtero, quemadmodum & pauper

pauper es natus? Quid te iactas de nobilitatis profapia? Soletis & canum vestrorum origines, sicut diuitum recensere, soletis & equorum vestrorum nobilitatem, sicut Consulum prædicare. Ille ex illo patre generatus est, & illa matre editus. Ille auo illo gaudet, illis se proauis attollit. Sed nihil istud currentem iuuat. Non datur nobilitati palma, sed cursori. Deformior est virtus, in quo nobilitas generis periclitatur. Cui adde in eo quod de nobilitate canum & equorum dicit, quæ diximus supra c. 2. num. 25. Adde, inquam, alia multa, quæ nos collegimus infra, c. 2. quod nominatim scribemus aduersus illos, qui gloriantur de nobilitate generis.

13 ¶ Sed hæc quoque sententiam longè latèque comprobant Poggius & Platina in iis libris, quos de nobilitate scripserunt, nobilitatem sola virtute metientes. Et Ioannes Gerson in sermone de natiuitate Virginis, in prima consideratione. Quibus adstipulatur illud Dei Opt. Max. 1. Regum, 2. c. Quicumque honorificabit me, ego honorificabo eum: & quicumque cõtempserint me, erunt ignobiles. Et hæc quidem sententiam intellectam, vt supra diximus, ex Hieronymi verbis, nemo negabit esse verissimam. At si de ea nobilitate loquamur, quam nostri politicam & civilem appellant, quàmque vulgò intelligimus, eam sententiam plerique falsam adstruunt, & inter ceteros Iac. Buttr. & Bal. in d. l. nobiliores. C. de commer. & merc. per illum tex. distinguunt virtutem à nobilitate, Bart. & Ioan. Plat. in d. l. C. de dign. idem Bart. in l. 1. in fin. C. de cond. in publ. hor. lib. 10. & Io. Rayn. in d. tract. nobilitatis, in 1. q. princ. in 2. opinione, & iterum in expositione diffinitionis, rursumque in q. 4. princ. & Panor. in c. 1. in princ. de purg. cano.

14 ¶ Pro quibus etiam est tex. nobilitatem & virtutem discriminans, in d. l. C. de cond. in pub. hor. lib. 10. & in l. vidua. in illis verbis, Pares genere & moribus, iuncta Bal. interpretatione. C. de nupt. Et illud Terentij in Adelphis, Tale, tali genere, atque animo. Nam genere, ad nobilitatem generis refertur: animo, virtutis. Et illud Ciceronis tum in 5. tum in 6. in Verrem actione, à nobis citatum supra, cum de diuitiis loqueremur, quo genus, virtutem, & pecuniam disseparat, & in 4. in eundem actione, Matro Solentinus homo summa nobilitate, ex estimatione, virtute. Iterumque in 6. Melitenis Diodorus homo & domi nobilis, & apud eos, quò se contulit, propter virtutem splendens. Rursumque, Optimum, & nobilissimum quenque ad se accererebat, & pro M. Cælio, Vt eundem, quem optimi, ac nobilissimi petere cursum laudis videretur. Et in oratione pro M. Marcello, Quis enim est illo, ait, nobilitate, aut probitate præstantior? Et rursum, Aduersarium nobilitate, ingenio, virtute præstantem. Et illud item M. Fabij apud Liuium 1. decadis lib. 8. Nec virtus nobilitasque Magistri equitum à te ipso nominati valet. Et illud quoque Valerij Maximi lib. 2. c. 2. vbi de Papyrio loquitur, neque virtute eius, neque nobilitate motus virgas expediri, eumque nudari iussit. Et lib. 3. c. 2. vbi de Q. Corio Piresium nobilitate ac virtute omnes Celtiberos præstantem succumbere sibi coëgit. Et lib. 6. c. 4. in fin. Nobilitate & sanctitate præstans. Et lib. 9. c. 8. Aulus, inquit, Albinus nobilitate, moribus, honorum omnium consummatione cuius eximius. Illud quoque Horatij lib. 3. Carminum, Ode 1.

— Hic generosior

Descendat in campum petitor,

Moribus hic, meliorque fama

Contendat.

Illud item Papinij lib. 4. Sylvarum ad Marcellum,

Stemmata materno felix, virtute paterna.

Illudque Martialis lib. 5. in factum Equitem,

Ingenium, studiumque tibi, morisque, genisque,

Sunt Equitis &c.

15 ¶ Fatentur tamen Bar. Plat. Ray. plerumque virtutem dare causam nobilitati, quoniam ad eam conferendam princeps sapius mouetur, & moueri debet illius virtutibus, cui vult concedere, per l. & virtutum, quæ est vlt. C. de statu. & imagi. vbi virtutum præmia tribui meritis conuenit. Ideo que honores virtutum studiosis etiā decerni, cum honor sit virtutis præmium, vt scribit Aristoteles lib. Ethicorum 4. & iterum 8. & rursum lib. 8. c. 14. Et Tullius lib. Epistol. Familiarium 10. ad Plancum, quæ est epi. eius lib. 1. 9. & alibi sæpe. Ex quo fortassis dicebat Marius, vt supra retulimus, nobilitatem ex virtute cœpisse. Nam, vt & scribit Liuius lib. ab vrbs. cond. 1. Romæ omnis repentina atque ex virtute nobilitas fit. Et probant infinita alia loca supra citata.

16 ¶ Sed vtruncumque sit, omnes cõsentiunt, bonos mores, siue virtutem, esse nobilitati anteposendam, vt præter eos, quos supra citauimus, voluit expressè Bal. in c. penul. in fin. de proba. per text. quem ad hoc reputat sing. in l. pronuntiatio. §. matrem fa. in ff. de verb. sign. Ex eoque dicit anteponi testimoniū honestarū & bene meritarum personarū, testimonio nobiliū. & sequitur ibi Fel. ante fin. & in d. c. super eo. l. 2. col. 3. in ff. de testib. Et Barb. in c. 1. col. 1. de dona. & in l. is, cui bonis. col. 3. ff. de verb. obl. & conf. 27. scripsit doctissimus. col. 5. vers. & si dicatur. lib. 1. & consil. 54. illud afferam. col. 11. eo. lib. 1. & conf. 46. scripsit præclare. col. 1. lib. 2. & consil. 57. præclare scribitur. col. 3. eo. li. 2. & Corfe. in repe. c. gradi. col. 9. de sup. negl. præla. lib. 6. Et bene facit tex. in c. nos qui 40. dist. & in c. illud, eadē dist. vbi not. etiā Card. Alex. post prin. quod qui habet virtutes, præfertur nobili carenti virtutibus. Et idem quoque voluit Sal. in l. prouidendū. C. de postul. Panor. in d. c. pen. in 4. not. de præbend. Et Lucas Pen. qui ad hoc multa allegat, in l. mulieres, col. 1. in duobus

locis, & rursum 3. vers. item nota quod nobiles. C. de dign. lib. 12. Imo. in c. pē. col. r. de præb. ubi
 17 ¶ Quibus ad stipulatur quod dicit gl. 2. in l. 2. ff. de testib. bonos mores præferri dignitati. Et illud
 Sapient. 7. omnibus nobilibus nobilior est sapientia. Ita enim nonnulli legunt, & inter hos Lucas
 Pen. in d. l. r. post princ. de dign. & Matth. Afflict. in c. 1. col. 4. vers. & prima species titu. quis dicat.
 dux. sed ij decepti sunt utriusque vocis similitudine, quæ vnius tantum literæ immutatione con-
 tigit. De qua re Tullius lib. 2. de oratore, Alterum (inquit) genus ambigui, quod habet parvam
 verbi immutationem, quod in litera positum Græci vocant *ᾠνομασίαν*, vt nobilitatem mobi-
 liorem. Cato. Sed vt redeamus, Solomon Ecclesiast. 4. præponit puerum sapientem etiam pau-
 perem regi seni & stulto. Et huc quoque pertinet illud Iuuenalis Saty. 8.

*Atala pater tibi sit Therfites, dummodo tu sis
 Acacida similis, Vulcaniæque arma capeffus:
 Quam te Therfite similem producat Achilles.*
 Quos versus citat gl. in c. nunquam. § 6. dist. Cui concinens Codrus Poëta, recentior quidem ille,
 sed quo vix alius est festiuor.
*Sunt tibi Gallorum rex & regina parentes,
 Et maneat virtus pectore nulla tuo:
 Non pluri faciam te, quam tibi rustica mater
 Si sis, & ignarus rusticus ipse pater.*

Sed & Iuuenalis ipse, vt ad eum redeamus, in eadem Satyra,
*Libera si dentur populo suffragia, quis tam
 Perditus, vt dubitet Senecam præferre Neroni?*
 Sed & alia multa in eam sententiam scribit in ea Satyra, quam huic rei peculiariter dedicauit, &
 Ouidius lib. Tristium 4. eleg. 3. quod alibi non semel citauimus,
 O qui nominibus cum sis generosus auorum,
 Exuperas morum nobilitate genus,

Id quod fati innuisse videtur Claudianus in Panegyrico 4. Consulatus Honorij, dum scribit
 nobilitatem apud Barbaros, virtutem apud Romanos in precio fuisse. Hæc enim facit Theo-
 dosium dicentem eidem Honorio,
*Si tibi Parthorum solum fortuna dedisset
 Chare puer, terris que procul venerandus Eois,
 Barbarus Arsacio consurgeret orbe thyasus,
 Sufficeret sublime genus, luxuque fluentem
 Deside. nobilitas posset te sola tueri.
 Altera Romana longè rectoribus aula.
 Conditio, virtute decet, non sanguine niti.*

18 ¶ Plato, vt alibi supra diximus (si Laërtio credamus) nobilitatem in quatuor species diuidebat,
 quarum postremam omnium præstantissimam esse dicebat, videlicet cum quis per se animi inge-
 nuitate, & magnitudine excellit. Hunc enim profectò, verè appellari nobilem, cui non aliena, sed
 sua virtus ad nobilitatem opitularetur. Quibus ad stipulatur Iustin. lib. 15. Erat (inquit) Lyfima-
 chus illustri quidem Macedonia loco natus, sed virtutis experimentis omni nobilitate clarior,
 quod nos alibi ad aliud citauimus. Solonis est sententia apud Aufonium,
 Pulchrius multò parari, quam creari nobilem.

Secundum quam ij qui Taprobanè insulam inhabitant, regem eligunt spectatū moribus, inuete-
 rata clementia, & iam annis grauem. Neque enim nobiliras præualet, sed vniuersorū suffragium,
 vt tradit Solinus, c. 66. Lycurgus ille Lacedæmoniorū legislator duos catulos, alterū ex cicuri-
 tiis, alterū ex veneratoriis genitos enutritiuit. Natum autē deteriore genere venationibus exer-
 cuit, & meliore natū edacitati aduefecit, deinde eos in concionē produxit, & quædā gula irri-
 tamēta subinde dimisit. Inde vterq; ad quæ fuerat assuetus impetū cum fecisset, Lycurgus, Sic nos
 (ait) ô ciues, splendor generis, quem multi admirantur, Herculisque posteritas nihil adiuuat, ni ea
 gesserimus, propter quæ ille omnibus se hominibus, clariorē nobiliorēque ostendit, testis Plu-
 tarchus in apophthegmatis Laconicis. Veteres illi Romani hominū ignobilium virtutē persæ-
 pe nobilitatis inertia prætulerūt, vt attestatur Cicero in oratione pro L. Cornelio Balbo. Sed &
 D. Hieron ad Principiā, de obitu Marcellæ, Nihilque in ea laudabo, nisi quod propriū est, & eò
 nobilius, quod ex opibus & nobilitate, facta est paupertate & humilitate nobilior. Et iterū, Qui
 virtutes non sexu, sed animo iudicamus, contemptæque nobilitatis ac diuitiarum maiorem glo-
 riam ducimus. Quisquis autem fuit qui apud Salustium elegantissimam habuit orationem ad
 Cæsarem de Repub. ordinanda, Sed plebs eò liberè agitabat, quia nullius potentia super leges
 erat, neque diuitiis, aut superbia, sed bona fama factisque fortibus nobilis ignobilem anteibat.

19 ¶ Denique Diuus Gregorius Nazianzenus de hac re multis versibus scripsit, quos non graua-
 bor subicere,
*αἰμαδὲ δ' ἀγαθὸς τις, ἄπαι κακῶν ἀνδρῶν γῆρ' ἔμει,
 ἢν τῷ ἐν πατέρων, τ' ἄλλα ἢ δαυμασίω,*

*ἢν τῷ ἀφ' ἐρε τὸς πθρόνους, καὶ μάλα ἠδ' ὑ γαλάσας,
 ἔπε λογομ μνήμης ἀξίον, ὡς τὸ γῆρ'
 ἔσιμ ἀνείδος ἐμπίγε γῆρ' ἢ σὺ. Ἔπο φύλασσε,
 ὡς μὴ τ' ἀρετ' ἄλλο π πρόδωμ ἀγῆς.
 ἔϊ γὺ πὺ τὸ δ' ὑσσεδὲς ἐκέρθμεν, ἢ τὸ δ' ὑσσεδὲς,
 εἰπετ' ἄμ ὡς ὁ πατὴρ ἢμ καλὸς, ἢ μυρι πνὸς.
 εἰδ' ἔε πὺ ὡς δ' εἰλὸν ἐπέσκωπῆμ, καὶ ἀνανδρῶν,
 ὡς πρέγονοι πολλὰς εἰλὸν ἑλυμπιάδας.
 οὐτως, εἰ σε κακὸν πὺς ἐλέγγει, καὶ ἀνόητον,
 μὴ μοι τὸς πατέρας μὴ ἢ τὰ νεκρὰ λέγε.
 χρυσόδετον κιθάριμ τίς ἐχωμ, ἐχρεε κάκισον,
 ἄλλ' ἄπ' εἰκαίης δ' ἡγῆες ἢ κε μέλος.
 τίς τὸ τῶν ὦ λῶσε, ἀμείνων οἰ κιθαριστῆς;
 ὅς σώζει τέχνης κρούμασιν ἀρμονίας.
 ἀλλὰ σὺ μὲν χρυσῶν πατέρων ἔφους, ὡς σε λέγουσιν,
 αὐτὸς δ' ἔκ ἀγαθὸς, εἴτα μέγα φρονέεις.
 τὸτο λαμπρὸν σοι γέν' ἔδην, οἰ ποπάλαιοι
 νεκροὶ, καὶ μύθων πλάσματα, καὶ κραιδές.
 φαίεις, πρὸς σε δ' ἔγωγε βλέπω μόνον ἢε δικαιοῦ
 ἢ κακὸς, ἠδ' ἀρχῆ, πηλὸς ἀπασσιν ἴσως.
 δέματῶν πᾶσιν ὅμοια, φυσώμεθα δ' οἰ μετέωρα
 πλῶτῶν, καὶ δδξμ, καὶ πατρῶσιν μεγαλάς.
 ὡς τί μοι τὰ πόδισσά πατῆρ γῆρ', ἔτ' ἐ με μῦθοι
 τέρεσσ', ἔ τ' ἀφοί. ἀλλ' ὦ γαθε πρὸς σε βλέπω,
 εἰς χρεὲς πάντες, ἐνὸς πλάσ γῆρ', ἢ ἢ τυραννίς
 εἰς δ' ὑο τὰ θνητῶν ἔσχισμ, ἔχι φύσις.
 ἀλλ' ἔμοι πᾶς σκαῖος, ἐλευθέρ' ὅσος ἀρίστος,
 εἰ δὲ σὺ τὸ τῶν ἔχεις, τὸτο τί πῶς τὸ γῆρ'
 ἠμείνωνις τε πατῆρ πόθ' ὁ κἀνθῶν, ἔδην, ἀνείδος
 οὐδ' ἔμ. τίς δέ τ' ὄνοι δδξα παρ' ἠμείνωνι
 οἰ δ' ἄεθι τίτρεσι καὶ ὡς ἔρεπῆσαι νεοσσὸς.
 ὡς εἰ μοι πατέρας, σαυτῶν ἀφείς, σὺ λέγεις
 κρεῖσσον, ἀρίστον ἔοντα κακὸν γῆρ', ἢε κάκισον
 ἐμμενα δ' ἡγῆετῆν, καὶ ἔσδον ἐκ πραχέτ'
 ἐβλάσσει φυτῶσ, ἔσδον μὲν: ἠδ' ἔρ γαίης
 ἢλθεσ ἀκωνθ' ἀπαλάς, ἔ πυρὸς ἀξί' εἰ.
 πῶς σὺ κάκισος ἐῶν, τῶσον φρονέεις πθρόνοισι μί
 ὡ κἀνθῶν μυλικῆ ἴππιον ὦτ' ἔχωμ.*

Id est, propè ad verbum,

Sanguine ex bono quis, omne malum, viro genere quidem
 Non nobilium, cætera autem admirabilem,
 Exprobrabat maiores, & hic, admodum suauius aridens
 Dixit verbum memoria dignum: vt genus
 Est opprobrium mihi quidem, generi autem tu. hoc caue,
 Vt virtuti aliud quippiam anteponas.
 Si tuam quis deformitatem derideat, aut graueolentiam,
 Diceret quod pater erat formosus, vel vnguenta redolens;
 Si verò te quis vt ignauum irrideat, & pusillanimum;
 Quod maiores multis vicerint olympiadicis,
 Sic si te malum quis arguat ac fatuum,
 Ne mihi parentes, neque mortua prædices.
 Auream cytharam quis habens, pulsauit pessimè,
 Alius ex vulgari, generosum duxit melos.
 Quis horum, ô optime, præstantior cytharista?
 Qui obseruat artis pulsationibus harmonias.
 Verum tu quidem aureis parentibus natus es, vt te dicunt,
 Ipse verò non bonus, deinde magnopere superbis.
 Hoc splendidum tibi genus est, maiores
 Mortui, & fabularum figmenta, & anus.
 Irasceris? in te autem ego respicio solum, si iustus
 Vel malus: principium autem, lutum omnes æqualiter,
 Pelles omnibus similes, inflamur autem sublimes
 Diuitiis, & gloria, & patria magna.
 Quare quid mihi superuacua pater, genus? neque me sermones

Vertical marginal notes in Greek script, including the word "καὶ" and other characters.

Delectant, neque sepulchra, sed ò bone, in te respicio.
 Vnus pulvis omnes, vnus figuli genus, sed tyrannis
 In duo res mortalium secuit, non natura.
 Seruus mihi, omnis improbus: liber, quisquis optimus.
 Si autem tu superbiam habes, hoc quid ad genus?
 Mulis quidem pater quando a finis est, opprobrium
 Nullum. quid verò a finis gloria à mulis?
 Aquilæ autem pariunt & quos prouinciant pullos?
 Quare quid mihi parentes, te omisso, tu prædicas?
 Melius, optimum esse malum genere, quàm pessimum
 Esse nobilem. & rosa ex aspera
 Nascitur planta, rosa quidem: si autem à terra
 Venisti spina tenera, igne dignus es.
 Quo pacto tu pessimum existens, tantùm intumescis maioribus?
 O asine molaris, equinam superbiam habens.
 Alia huc pertinentia, quod & nos suprà admonuimus, videbis infra in c. 22.

Scientia an nobilitet.

CAP. V.

1 Qui scientiam nobilitatē aut nobilitatis speciem esse dixerunt ex nostris.

Scientiam item alij speciem nobilitatis existimarunt quibus succinit tex. in l. prouidendum, ubi quos scientia nobilissimos facit. C. de postul. Vbi & hoc not. glos. in verbo, nobilissimos, Cyn. Io. Fab. Bal. Ang. Saly. & Franc. Arret. ex quibus ipse Saly. hoc quoque dicit, Nobilitatem esse filiam scientiæ. Et hoc quoque voluit gl. in cap. de multa, in verbo, literatas, & ibi etiã Imol. col. 2. versic. & pro hoc facit extrã de præbend. Rayn. & post eum Nicol. Mat. in l. 2. §. vlt. ff. de excus. tut. Collect. in c. eò libentiùs, ext. de ser. non ordi. Signo. Homo. conf. 2. 3. quæstio disputata, col. 2. Alb. in l. Imperatores, post princ. ff. de decur. Saly. in l. si furiosi. C. de nupt. Luc. Pen. in l. 1. col. 1. in prin. & ibi etiam Ioan. Plat. C. de cond. in pub. hor. lib. 10. idem Luc. in l. mulieres, col. 1. C. de dign. lib. 12. Ioan. Plat. in l. 2. col. 1. in 1. nor. C. de primice. lib. 12. Domi. in c. lex est, in fi. dist. 2. Rom. in rep. l. si verò §. de viro, in §. 2. fal. ff. sol. mat. Barb. in rub. de offi. deleg. col. 3. & in proœmio cle. in verbo, salutem, col. antepe. versic. 57. & confi. 57. præclarè scribitur, col. 6. versic. præterea pondero, lib. 2. Matth. Afflic. in c. 1. col. 4. versic. & prima species. tit. quis dicat. dux.

2 Qui ex externis Casiodori locum.

Et ex externis scriptoribus, huius sententiæ fuit Arist. lib. 4. Politicôn. c. ite 4. & Aulus Gellius dum scribit lib. 19. c. 10. Sedentiùs doctrina, aut genere, aut fortuna nobilibus viris. & Casiodorus lib. epist. 9. epist. 7. cū inquit, Doctrina facit exornat generosum, quæ etiã ex obscuro nobilem facit, credo illic legendū esse ex obscuro, & Plinius lib. 3. c. vlt. Melius hic fuit Geometrica scientia nobilis, & alij plurimi quos tibi citabo versic. ab hinc 2. vt tamen nō omittã quod Seneca. Neronē alloquens apud Cornelium Tacitū lib. 18. Ego quid aliud munificentia adhibere potui, quàm studia (vt sic dixerim) in vmbra educata è quibus claritudo venit. quem locum ad aliud, & nos citauimus suprà in 2. c. nū. 12. Claritudo autem eadē est & nobilitas, vt ibi docuimus. nu. 11.

3 Doctores dici nobiles.

Hinc doctores dicuntur nobiles, vt dicit Cyn. in d. l. prouidendum. C. de postul. & Bar. Lucas Pen. & Io. Plat. in l. iudices. C. de dignit. lib. 12. B. dd. in l. nemini. C. de aduo. diuer. iudi. Ang. in l. sed & si suscepit. §. 1. ff. de iudi. Paul. Cast. in 1. constit. C. col. 2. Io. Ray. in tract. nobilitatis in 1. q. princ. Cepol. in d. tract. militū deligen. in materia nobilitatis in 26. opinione, Alex. confi. 94. cōsideratis his, col. 2. versic. sed ita est. lib. 1. & confi. 213. ponderatis his quæ in themare, col. vlt. lib. 6. Vbi ex hoc dicit sing. quòd si testator iusserit aliquid dari vni pauperi nobili, possunt executores id dare doctori, de quo tamen multum dubitatē, propter id quod postea dicemus in sequen. versic. & latè Guido Papæ, deci. 88. sed quæro an domini, vbi per hoc decidit, doctores tanquã nobiles, non esse cogendos cōtribuere subsidis impositis personis plebeis. Franc. Arret. in cap. super eo, le 2. de testib. Barb. in cap. proposuisti, de probat. Paris à Puteo in tract. de syndicatū. in verbo, testis, cap. 2. col. 1. Fel. in rub. de mag. Card. Alex. in proœmio decret. col. vlt. Ant. Corsetus in c. grandi. nu. 27. de supp. neglig. præla. lib. 6. Maria Soci. iunior confil. 39. perspectis his, col. 4. nu. 28. lib. 2.

4 Vlpianus nobilitatis dicitur.

Hinc & pleriq; ex iis, quos suprà citauimus, arbitratur Vlpianū iurisconsultū nobilitē appellatum, in l. 2. §. vlt. ff. de excu. tut. & etiam nobilissimum, in l. diximus, in fi. ff. eo. tit. Et præter illos voluit Matth. Afflic. in proœ. feud. col. 2. nu. 7. in fi. in d. c. 1. col. 4. vbi suprà, tit. quis dica. dux, licet Nicol. Neapo. in d. l. 2. §. vlt. dicat esse referendã eam appellationē ad nobilitatē generis, cū Vlpianus fuerit nobilis origine, per l. 1. in prin. ff. de censib. Sed vt magis probem priorem sententiã, facit id quod huic consentaneū scribit Spartianus in Iuliano Imperat. Didio (inquit) Iuliano, qui post Pertinacem imperiū adeptus est, proauus fuit Saluius Iulianus, bis consul, præfectus vrbis, & iurisconsultus, quod magis eum nobilitē fecit. Hæc ille: Gennadius in catalogo virorū illustriū, Seuerus (inquit) presbyter, cognomēto Sulpitius Aquitaniæ prouinciæ, vir genere, & literis nobilis. Et ante hos Plin. lib. 10. c. 2. Manilius (inquit) Senator ille, maximis nobilis doctrinis. Et hoc quoque prior Tullius in oratione pro Rabirio Posthūmo vocat Phaleriū ex doctrina nobilitē & clarum. Et ex hoc quoque dicit Sal. in d. l. prouidendum, quòd si domina titulo comitis insignita, nubat doctori, nō dicitur nuptiisse indigno, sequitur & commendat Campe. in tract. dot. in 1. parte q. 13.

Comes nubens doctori nō indigno nubit.

¶ Verum

¶ Verum hæc quoque op. ita intelligenda est, vt superior qua diximus, de virtute. omniū quidem iudicio, qui de nobilitate tractauerunt, vt videlicet scientia nō sit nobilitas eo modo, quo nobilitatem vulgò distinguimus à plebeitate siue rusticitate, vt ita loquar. Tamen ea nobilitas, quæ ex scientia est, qualiscunq; sit, non postponenda est illi nobilitati, imò multorū iudicio est etiã anteposenda. gl. habemus in l. societas contrahitur, quæ est §. ff. pro soc. quòd viri literati, ita vt nobiles, recipiuntur in canonicos. Ex qua no. Bal. Sal. & Raph. Fulg. æquiparari nobiles & literatos ad obtinenda beneficia, de qua re dicemus postea. Sed & gl. in clem. 1. in verbo, necessitas, de bapt. dicit nobilitatē & literaturã æquiparari, per tex. in d. c. de multa, de præb. Et Cyn. in d. l. prouidendum, loquens de nobilitate scientiæ, dicit eam potiorē nobilitate generis, quam quis nō ex se, sed à parentibus accepit. Et idem voluit Rom. singul. 646. nobilitatis, & Alex. disto confi. 94. vbi suprà, lib. 1. & disto confi. 213. col. vlt. lib. 6. & Card. Alex. in d. proœmio decreti, col. vlt. & Felyn. in d. c. super eo, le 2. de testib. & de theologis Alex. Ales. in 2. parte suæ summæ, q. 136. membro 2. §. 1.

Cuiusmodi nobilitas sit scientia. Vira præferenda nobilitas, scientie an generis.

¶ Imò plus voluit Barb. d. confil. 57. col. 6. vers. præterea pondero, lib. 2. & in c. ad aures, col. 4. de rescrip. & in repet. extrauag. volentes, in verbo nobiles, quòd doctor literatus & ignobilis præfertur doctori nobili, æquè literato, per id quod in simili voluit gl. quam dicit sing. in c. nūquam, per tex. ibi §. 6. di. Illud esse magis laudandū, qui natus ex parentibus prorsus alienis à bonis moribus, sese virtutibus addixerit: quàm qui ex bonis probisque parentibus natus, ipse quoque bonus probusque est. Et per illum text. dicit Panor. in d. c. pen. col. 2. de præb. quòd licet ignobilis, qui se virtutibus addixit, nō adeò est honorandus, quàm nobilis æquè bene moratus, quia in isto duplex decor fulget, & parentū, & proprius. Est tamen ille magis cōmendandus, vt qui sua sponte, nullo maiorū exemplo, virtutis viam arripuerit. In quam sententiã Plato post initiū lib. 9. de leg. Filiis eorum qui ob scelera mortem passuri sunt, si mores paternos fugerint, quia nati ex malis fortiter virtutē secuti sunt, honorē exhiberi iubet & laudem. Porro Ifocrates in epist. ad Timotheū, Solent, inquit, plerique omnes non ita cōmendare ac venerari natos ex illustribus & laudatis parentibus, vt eos qui patrum sequiriã & immanitatem non imitatur, sed ab illorum vitis toto pectore sunt alieni. Quicquid enim boni mortalibus præter expectationem & consuetudinem offertur, id omnibus in rebus longè gratius est, quàm ea quæ vsitata & legitima ratione contingunt.

Vter præferendus, doctor nobilis an ignobilis.

¶ Sed non desunt, qui huic opinioni reclamant. In primis Cyn. in d. l. prouidendum. C. de postul. vbi dicit quòd præferendus est is, qui sua virtute, & parentū imaginibus pollet, ei qui altero tantum innititur quem sequitur Bal. vt à nonnullis citatur, sed nō reperi in meo codice, in l. cum plures, §. 1. ff. de admin. tut. & Panor. in c. 1. in 1. no. de don. & Iac. Aluar. in c. 1. §. ceteri, col. 3. vers. quæro quis magis, tit. quis dic. dux, com. mar. Et hoc quoque voluit Bal. ipse in d. l. nobiliores, in fi. C. de commer. & merc. cum dicit nobilem dici tribus modis. Primo, genere, & ita (inquit) vulgus accipit. Secundo, virtute, & ita philosophus accipit. Tertio, vtroque, & ista est (ait) perfecta nobilitas, scilicet generositas animi magnitudine decorata. Idem in l. nemini, in fi. C. de aduo. diuerf. iud. dicit simpliciter, quòd si duo sunt æqualis scientiæ, is est magis honorandus, qui est de meliori sanguine, per illum tex. quem sequitur Fel. in rub. de maior. & obed. col. 1. & in c. clerici, col. 2. vers. doctor qui est, & ibi Philip. Dec. de iud. & idem Felyn. in c. super eo, le 2. col. pen. de testib. & Ant. Corsan. repet. c. grandi. col. 9. de sup. neglig. prælat. Et hoc quoque voluit ipse Bal. in l. vlt. in prin. per illum tex. & ibi quoque Corn. in vlt. not. C. comm. de leg. & Ludo. Bolo. in auth. habita, col. 20. vers. sed sumpta occasione. C. ne fili. pro patr. Et ante hos omnes voluit Host. Alioquin nobilitatis cōtempitor in c. venerabilis, in verbo, nō multos, de præbend. cum dicit, quod si quærat de nobili, & ignobili, æqualibus meritis, & scientia, semper nobilis erit præferendus, quia nobilitas gradum adicit, sicut cōstitutus in dignitate vel personatu. c. dudum, le 1. §. 1. de elect. & facit (inquit) l. quod si nolit §. qui mancipia. ff. de adil. edict. & c. de multa, in fin. de præb. & c. vlt. 6. dist.

De eadem re.

¶ Et hoc generale est, vt qui duplici dignitate cōonestatus est, præferri debeat ei qui alterã tantum habet. Sic & doctor vtriusq; iuris, præfertur doctori vnus tantū, secundū Hostienf. Panor. & alios in c. 1. de consang. & affi. Io. And. Panor. & recentiores in d. c. clerici, de iud. Fel. in d. rub. de maior. & obed. Ias. in l. cohæredi. §. qui discretis, col. 1. ff. de vulg. & pup. Sic comes & baro præfertur comiti tantū, aut baroni, secundū Bal. in l. sed & milites. ff. de exc. tut. quem sequitur Fel. & Philip. Dec. in d. c. clerici, ille col. vlt. hic 4. de iud. vbi per hoc dicunt, quod miles & doctor præfertur doctori tantū aut militi, vt etiã voluit Alex. in l. centurio, col. 5. vers. adde tamē. ff. de vulg. & pup. Sequitur etiã Philip. Dec. qui & illud superius adscribit conf. 161. pro domino præposito, col. 1. vers. 3. cōsiderandū. Sunt enim duo vincula fortiora vno, vt alibi longè latèq; tractabimus.

Duplex dignitas simplici præferenda.

¶ Ceterū illud sciendū est, vbi scientia requiritur, eam, si desit, minimè suppleri per nobilitatem, vt magna auctoritate affirmat Bal. testimonio Iac. Arret. in l. in dādo, per eum tex. ff. de tut. & cur. dat. ab his. Ideo, vt subdunt, nobiles cū promoueri cupiunt ad gradus, aut magistratus, in quibus scientia requiritur, ex aminantur vt ceteri ignobiles. Quanquã ex nonnullorū sententia, mediocri doctrina in nobilibus æquipollet paulo maiori doctrinã in ignobilibus, vt videre licet apud Barb. conf. 35. sapieter. col. 1. lib. 2. Nam & in simili, nobilitatē pauperem cum diuitis ignobilibus compensari, vt voluit Bal. in c. super eo, le 2. de testib. de quo suprà diximus. c. 3. nu. 20. eoque vlt.

Scientia deficiente non suppleri per nobilitatem.

¶ Sed si verū dicere volumus, maior eruditio in nobilibus requiritur, quàm in ignobilibus. Nemo enim sanæ mentis negare potest, doctrinã & eruditionē, si quicquã aliud, nobiles decere atque cōonest

Scientia maxime nobiles decere, & principis.

cohonefate. Contra verò ignorationem disciplinarū dedecere admodū ac dehonefate, testimo-
nio Q. Mutij, cuius eam sententiā retulit Pomp. in l. 2. ff. de orig. iuris, Turpe esse Parritio & no-
bili viro ius ignorare. A qua non admodū abhorret, quod Ammianus Marcellinus de Orphito,
summę nobilitatis viro, scribit, Vir (ait) prudēs & forensiū negotiorū oppido gnarus, sed splēdo-
re liberaliū doctrinarū minus, quā nobilem decuerat, institutus, Tradit Diodorus Siculus lib. 1.
c. 2. Aegyptios & Saitas suam rempublicā in tres ordines diuifisse, primum autem gradum fuisse
nobiliū, qui prę ceteris doctrinā dediti maiore honore digni haberētur. Quòdque admodū vitu-
peratur Licinius ille Imperator, alias etiā non admodū laudatus, qui literis adeo infectus erat, vt
vtrius ac pestem publicā eas appellaret, vt tradit Aurelius Victor in vita Constantini, Constantij
& Helenę filij. Eo autē mores apud Gallos deciderūt, vt qui se nobiles esse gloriātur, nihil magis
obeffe nobilitatis decori existiment quā literas, cum nihil contrā magis eam illustret, & ornet.
¶ Vellem vt illi saltem historias noscerent, ex quibus intelligerent maximos principes, reges, im-
peratores alios aliis artibus & scientiis, alios omnibus instructissimos fuisse, & ex illis nonnullos
quoque libros scripsisse, quibus suam eruditionem testatissimam posteris reliquerunt. Numam
Pompilium dico, secundū Rom. regem, Alexandrū Magnum, Iubam Mauritanīę regem, Michri-
datem, Iulium Cęsarē, & ceteros duodecim Imperatores, & præterea Nervam cuius carmina
laudantur Martiali lib. 8. & 9. & Plinio lib. 5. epistol. ad Aristonem: Hadrianū, Aelium Verum ab
ipso Hadriano adoptatū, Aurelium Antoninū Pium, alterum Antoninū philosophum, alterum
item Verum, ipsius Antonini in imperio confortē Pertinacē, Saluium Iulianū, quem iuris peri-
rissimum fuisse scribit Eutropius, Septimium Seuerum, Gręcis & Latinis literis eruditissimum,
Pescennium Nigrum, Opilium Macrinū, Clodium Albinum, qui se imperatorē nominauit, Ale-
xandrum Seuerum, Gordianos patrem, & filium, Gallienum, alterū Iulianum, cuius extāt multi
libri, sed cui, vt verum dicam, magis obfuit eruditio, quā profuit. sed id nō fuit scientiæ vitium,
sed hominis, & Libanij, & aliorum præceptorū, qui illum à religione nostra dimouerunt, Theo-
dosium ex Aurelio Victore in vita illius, Federicum secundū Germanorum Imperatorē Gręcē
& Latinē doctū & in primis Astronomiæ studiosum, Zeutā Dicensum, & Zalmoxen Getarū
Scytharūque reges ex Iornāde de origine Getarū: Chosroem illum magnum Persarū regem,
de cuius doctrina & eruditione multa scribit Agathius lib. 2. Historiarum peregrinarum, & Al-
phonsum omnium scientiarum & præsertim astrorum peritissimum. In qua multos ab eo libros
conscriptos etiamnum videmus. Et ne nostros reges prætermittamus, Robertū illum Gallorum
regem, cuius etiamnum cantātur in nostris templis hymni & diuinę alię cantiones, Franciscum
primum eius nominis, patrem Henrici regis nostri, cuius quanta doctrinarum artiumque erudi-
tio fuerit, videbis in orationibus eiusdem funebribus, editis à viris longē doctissimis, & quibus
cum principe ipso erat quotidiana consuetudo. Denique Plutarchus librum scripsit hoc titulo,
In principe requiri doctrinam, breuem quidem illum, sed dignum qui noctēque diēque in ma-
nibus, ore, oculis, memoria, & sermone principum versaretur.

Princeps an, & quomodo, & quos nobilitet, & quæ inde se-
quuntur. CAP. VI.

1 Princeps quem vult, nobilitat, Bald. in l. sacrilegij. C. de diuer. rescrip. Quem sequitur Iason
in l. omnium, in 1. not. C. de testa. & ante illum Bart. hanc nobilitatem civilem & politicam
appellās in d. l. 1. in multis locis, & ibi post eum Iac. Plat. col. 2. C. de dign. Vbi & huiusmodi nobili-
tatem ita definiunt, Est qualitas illata per principatū tenentem, qua quis vltra honestos plebeios
acceptus ostenditur. quam diffinitionem sequitur Imo. in cap. de multa, ad fide præb. Panorm. in
c. 1. col. 2. de purg. can. & Iac. Alua. in c. 1. §. ceteri, col. 3. tit. quis dic. dux. co. mar. Ioan. Rayn. in d.
tract. nobilitatis in 1. q. princ. Guid. Pap. decis. 196. nobilis, col. 2. & consil. 65. viso themate. col. 12.
versic. sicut enim, & Soc. consil. 246. subtiliter, col. 2. & Franc. Purp. in l. 1. char. 12. versic. tertium
ponunt exemplum. ff. de offic. eius cui mandat. est iuris d.

2 Et in hac etiā op. fuit Alber. in l. imperatores, in prin. ff. de Decu. dum ex eo tex. no. nobilitates
procedere à principe. Iac. Alua. qui idē dicit in c. 1. col. 2. vers. no. quod in declarādo, & ibi Matth.
Afflic. col. 8. vers. 10. & vlt. tit. quis dic. dux. Nec immeritō (inquit Alua.) quia is dicitur nobilif-
simus. l. quæris. ff. de nat. rest. & Paul. Cast. in l. quoties, in fin. C. vbi Sen. vel clarif. vbi dicit per illū
tex. quòd nobilitas provenit à principe, & cons. 2. 2. visis omnibus, col. 2. lib. 2. vbi dicit quòd illi
proprie dicitur nobiles, quos princeps nobilitat, & quòd propterea rescripta loquētia de nobili-
bus, de istis sunt intelligēda, & ipse Matth. Afflic. in c. si rusticus. col. 1. in 4. not. tit. de pace tenend.
Quibus cōcinit quod scribitur Hester. 6. Hic honorabitur, quęcunque voluerit rex honorare: &
quod scribit Plin. in Panęgyrico, Cęsarīs esse, vt nobiles cōseruet & efficiat. Et in hęc sententiā
Solō dicebat eos qui apud reges in pretio erāt, esse calculis similes, quibus in exponēdis rationi-
bus vtimur. Vt enim illi interdū maiorē numerū, interdū minorem significāt: ita & reges horū
quęque, prout libitū fuerit, aliquādo illustrē & inclytū, aliquādo obscurū habere & ignobilem.

3 Et huiusmodi principis nobilitationē admonet Budeus, in annotationibus Pandectarū super
l. vlt. col. 5. ff. de Senat. Latine dici, apud nostros iurisconsultos, aliosque idoneos scriptores, nata-
lium restitutionē. Neque enim solum natalibus restitui libertum, vt patronatus obseruatiā libe-
retur:

Licinius impe-
rator dicebat
literas vtrius &
pestē publicā.

II
Reges & prin-
cipes docti.

1
Princeps quę
vult nobilitat.
Nobilitatis dif-
finitio.

2
Nobilitas à
principe.

Nobilis pro-
prie, quę prin-
ceps nobilitat.
Regum fami-
liares calculi
similes.

Nobilitas à
principe data
dicitur nataliū
restitutio.

retur: sed etiā plebeium, cum ad nobilitatem asciscitur, quamvis antea nunquam inter nobiles
fuerit. Distinguuntur enim nobiles ab eis, qui ingenuitatē intactam illibatamque nō habent, sed
aliqua conditione obnoxia: cuiusmodi sunt plebeij omnes, qui ipsi maiorēve eorum seruitutem
aliquam seruerūt. Propterea igitur dicitur restitui natalibus, qui ad nobilitatē vocantur, quasi
absterfa natalium plebeiorum sordida cōditione, & in priscam communēque, ab initio, generi
humano ingenuitatem repositis illis, qui hoc beneficio affecti sunt. Plinius ad Traianum, Postu-
lantibus, ait, quibusdam, vt de cognoscendis liberis, restituendisque natalibus secundum episto-
lam Domitiani scriptam, Minutio Ruffo, & secundum exempla Procōsulum ipse cognoscerem,
respexi ad Senatufconsultum pertinens ad eadem genera causarum. Et hanc sententiam confir-
mant tex. in l. 1. ff. de nata. rest. vbi etiam ingenuus natalibus restituitur. vbi tamen Accursius, vim
vocabulary ignorans, aliter exposuit: Et alibi differunt iura ingenuitatis impetrare, & nata-
libus restitui. l. etiam fœminæ. ff. de iure aureo. annul. Ex quo planē constat, natalium restitutio-
nem non ad libertos tantum pertinere, vt ingenuitati restituantur, sed & ad ingenuos quoque.

4 Quāquā huic sententię non nihil refragari videtur, quòd nobilitas ex iure naturali esse nō vi-
deatur, ex tex. in l. quod attinet. ff. de reg. iur. vbi ita scribitur quod ad ius naturale attinet, omnes
homines æquales sunt, propterea alibi scribitur, naturā inter homines cognationem quandam
constituiffe. l. vt vim. ff. de iust. & iur. & §. ius autem gentiū, Instit. de iure natu. gen. & ciuili. Hinc-
que Marius apud Salustium in Iugurtha clamat, naturā vnā & communē omnium esse, quod
alibi retulimus. Aegyptij, qui se omniū vetustissimos esse credunt, omnes æqualiter nobiles exi-
stima-
bant. Ideoque cum quis mortuus esset, in oratione funebri nihil ab his referebatur, quod
maiores aut cōsanguineos eius respiceret, vt Gręci facere solent, vt tradit Diodorus Bibliothe-
ces lib. 1. c. 5. Vt his facillē credam, qui nobilitatē non inter bona naturę, sed fortunę siue externa
collocant, vt Aristot. apud Laërtium in vita illius, & videre licet apud ipsum Aristot. lib. 2. R he-
toricorum ad Theodecten, c. 15. Eandēque fortunam appellat eiusdem lib. c. 12. Quamvis ipse,
veluti secum pugnans, in eodem lib. c. 9. eam ponat inter bona naturę. Sed tu hic videas quæ scri-
bam inferius eod. c. quo de his loquimur, qui adeo sibi de nobilitate gloriāntur.

5 Quod tamen diximus principē, quem vult, nobilitare, intelligit Franc. Ripa lib. respon. 2. c. 26.
Allobrogum, 2. col. 2. versic. 1. quia iura, in solo Imperatore procedere, non item in reliquis prin-
cipibus, etiā non recognoscētibus superiorē. vt dicit velle Bar. in l. 1. col. 9. C. de dign. lib. 12. Nam
& alias (inquit) videmus non tantam esse in istis maiestatem, quam in Imperatore, vt in si-
mili probat Soc. consil. 275. in causa fratrum, col. 4. vers. si verò & tertio, cum multis seq. lib. 2. Et
constat (inquit Ripa) exemplo stellarum, quarum splendor non æquē lucet sicut splendor solis.
Hinc negat ius esse D. Delphino nobilitandi, etiam si superiorē non recognosceret.

6 Hic miror Ripam, virum alioqui doctissimum citasse Bart. in suam illam sententiam, cum ex-
presse tenuerit contrarium in d. l. 1. col. 9. vers. sequitur in diffinitione, per principatum, de dign.
lib. 12. dum ita propemodum scribit, & post eum Io. Plat. col. 3. Ille qui tenet principatum, potest
dignitatem concedere, non alius. l. si constat. ff. de appell. & c. 2. extrā de elect. Intelligo generali-
ter, siue sit is qui tenet principatum omnium, vt Deus, qui quandoque istas dignitates & no-
bilitates immediate constituit, vt lib. 1. & 2. Regum, quibus Saul & David titulo regio, proinde-
que nobilitate insigniuit: Siue de principe vniuersali huius orbis, vt est princeps Romanus, cu-
ius sunt omnia. l. bene à Zenone. C. de quad. præscript. & l. de precatio. ff. ad legem Rhodiam de
iactu. Siue sit alius princeps inferior, vt Rex, Marchio, Dux, vel magnus comes, aut etiam popu-
lus, cui ius est condendi leges in suos. l. 1. ad princip. & l. vt gradatim. ff. de muner. & hon. Nam &
per leges conceditur nobilitas, vt per totum illum lib. 12. Hęc ille. Sed & ibi col. vlt. dicit quòd
populus qui habet iurisdictionem, potest nobilitatem inducere. Bald. autem consil. 327. pridie, ad
fi. lib. 1. respondit principem eadem posse, quæ imperator. Et facit quod dicam, infra, num.

7 Fateor tamen nobilitatum ab imperatore, vel Rege non recognoscente superiorē, cuiusmo-
di rex noster est, anteponi alteri nobilitato ab inferiore, qui nobilitare potest, vt expresse voluit
Io. Rayn. in tract. nobilitatis, in 3. q. 3. quæst. princip. & ante eum Andr. Iser. in c. 1. §. vlt. & ibi quo-
que Marti. Laud. & Card. Alex. qui id cap. nulla. §. distinctione legerunt, vterque col. 2. tit. quis
dic. dux. com. marc. per tex. in l. 2. ff. de alb. scrib. in l. restituenda, in fin. C. de aduo. diuers. iud. Ad-
dit Card. c. per tuas, de maior. & obed. & id quoque satis probatur ex d. §. ceteri.

8 Sed quibus & tu addes alia iura præferētia receptos à maiori siue digniori, ceteris receptis ab
inferiori, etiā si illi sint tempore posteriores, videlicet c. hi qui. de præb. lib. 6. vbi Io. And. id trahit
ad milites, & ibi quoq; post eum Pet. Anc. in 3. no. Dom. & Philip. Franc. vterque in 1. no. gl. in d. l.
restituēda, & ibi quoque Alberic. de aduo. diuers. iud. & gl. in c. episcopos, & ibi quoq; Domi. 17.
dist. & gl. in c. Dominus noster, in verbo eligit. 93. dist. & in c. filium. 1. q. 1. Innoc. in c. statumus, de
maior. & obed. Alberic. in d. l. 2. & ibi quoque Bar. qui eam l. legit cum l. 1. ff. de alb. scriben. Lucas
Pen. in l. 1. C. de Eque. dign. lib. 12. Nam, vt subiungit, alia est claritas Solis, alia stellarū, vt scribit
D. Paulus 1. ad Cor. 15. Panorm. & alij in d. c. per tuas, de maior. & obed. & in c. postulasti, extrā de
concef. præb. Rom. in repet. l. si verò. §. de viro. in 29. fallēt. ff. sol. mat. Mart. Laud. in tract. de prin-
cipibus, tit. de dignitatibus, vers. 15. Fel. in rub. de maior. & obed. col. 2. vers. miles imperialis, & in c.
clericis, ad fi. extrā de iud. Iac. in l. moribus. §. prius, col. 3. vers. limita nisi iunior. ff. de vulg. & pupil.
Chasse.

Nobilitas an
sit de iure na-
turali.

Aegyptij om-
nes æquales
esse existima-
bant.
Nobilitas an
inter bona for-
tunę an natu-
rę.

An inferiores
imperatore
possint nobilita-
tare.

De eadem re.

Nobilitatus ab
imperatore,
uel rege, præ-
fertur nobilita-
tato ab inferi-
ore.

Semper præ-
ferri qui à ma-
iore receptus
est.

Chasse, in suo catalogo gloria mundi (nihil enim nocet & hunc citare) parte 10. confid. 31. & Matth. Afflict. in constit. Siciliae incip. constitutione praesenti, in 2. not.

9 Princeps tacite nobilitat.

Nec solum is nobilis est quem princeps expresse nobilitat: sed & plerunque tacite, & sine alia expressa nobilitate, quis a principe, aut alio huiusmodi potestatem habente nobilitatur, vt nuncupatum tradit Bar. in d. l. i. col. vlt. C. de dign. per l. de quibus. in fi. ff. de legib. vbi ita scribitur. Nam quid interest suffragio populus voluntatem suam declarer, an rebus ipsis & factis? Cui adde text. in l. recusari. ff. de acquir. haered. vbi etiam gl. not. nihil referre verbis, an re aliquid fiat, & multa in id citat, cum aliis multis si. Imo vero, vt & id addam, multo amplius est facere, quam pronunciar. l. si tamen. §. ei qui seruum. ff. de adil. edict. & c. cum dilecti, de app. ex quo not. glos. quod plus est factis demonstrare, quam verbis, & in id etiam quaedam allegat. Ideo Bal. in rub. C. de iure emphy. dicit, quanlibet dispositionem magis ex re ipsa, quam ex verbis diiudicari. quod pro not. citat Philip. Dec. in c. ad audientiam. de app. vbi & alia quaedam allegat.

10 Nobiles efficiuntur qui lateri principis adherent.

Et id quidem speciatim in materia nobilitatis, multis modis & speciebus a nostris annotatum comperio. Primum enim, si quis lateri principis, ipsius permisso adhaereat, nobilis efficitur. Ang. in l. omniū, col. 1. & ibi post eum Franc. Aret. & Philip. Corn. vterque in 3. notab. & Iason in 1. no. C. qui testa. fac. poss. Et Franc. Purp. in l. i. col. 18. ff. de offic. eius cui mand. est iuris. & plerique omnes, per tex. quem Ang. dicit not. in l. i. in illis verbis, quos nostri lateris comitatus illustrat. C. de praepo. Lab. lib. 12. vbi & haec quoque no. Io. Plat. Cui adde alium not. tex. in l. i. C. de dome. & pro test. lib. 12. cum dicitur. Si his honorificentia non deferatur, qui contingere nostram purpuram digni aestimati sunt. Et facit l. vlt. C. de excus. tut. ibi, circa latus nostrum militantes. Et facit quod scribit Ang. Aret. in §. vlt. col. 1. Inst. de except. cum loquitur de tabellione, qui est ad latus principis.

11 Qui ex genere nobili est quare & quomodo nobilitatur.

Ex eo item princeps aliquem nobilitare videtur, quod is sit ex genere nobili, tanquam scilicet non ex eo tantum, quod sit ex genere nobili, sit nobilis: sed quia, ob eam originem, princeps illum suis legibus nobilitat, vt expresse voluit Bar. in l. vlt. C. de incol. lib. 10. per illum tex. in illis verbis, genere nobilitamus: Cui similis est alius tex. in l. mulieres. C. de dign. lib. 12. Et id quoque non obscure voluit Bart. in l. i. col. 5. versic. & ista est vera, eod. tit. per d. l. mulieres. Nam & alibi supra c. 2. num. 44. verum prius mihi, & seq. ostendimus genus & nobilitatem esse diuersa.

12 An nobilitetur & cui princeps insigni tribuit. Ignobilibus an liceat insignia quae arma uocant, habere.

Sed ex eo quod princeps alicui arma siue insignia concesserit, videtur & illi nobilitatem conferre, vt dicit Ioan. Rayn. in tract. nobilitatis in 1. q. 3. q. princ. Ex quo videtur intelligere Rayn. non nisi nobilibus licere, deferre armorum insignia. Nam nulla alia ratione videri potest princeps conferre nobilitatem, concedendo insignia, nisi quia insignia sunt nobilium tantum: & propterea ea concedendo videtur, & eam qualitatem concedere, quae ad ea deferenda requiritur, ar. l. quidam consulebat, & ibi not. ff. de re iud. Nec enim refert vt dicit ipse Rayn. diuersimode, an factis quis animum suum declaret, per not. in l. de quibus. ff. de legib. cum concord. alibi a me traditis.

13 De eadem re.

Et hoc quoque, videlicet non licere plebeis, haec arma deferre, videtur sentire Ant. & Panorm. in c. dilecta, in vlt. not. de excess. praelat. dum trifariam distinguens insignia, dicit quaedam esse insignia singularis dignitatis, quibus scilicet vtuntur reges, principes, & nobiles, & istis non posse priuatas personas vti. Quae sententia potest comprobari, auctoritate Ouidij lib. 7. Metamorph. loquentis de Aegeo & Theseo eius filio, Sumpserat ignara Theseus data pocula dextra, Cum pater in capulo gladij cognouit eburno Signa sui generis.

Insignia gentilitia & familiaria.

Quibus verbis satis declarat sua cuique generi insignia peculiariter fuisse, quae Gentilia vocare possumus, & familiaria, id est, cuiusque familiae propria ac peculiariter. Suetonius in Caligula c. 35. Caetera familiarium insignia nobilissimo cuique ademit, Torquato torquem, Cincinnato crinem.

14

Sed & id probari potest aliorum veterum scriptorum testimonio, qui stemmata, & imagines, siue statuas, tanquam nobilitatis tantum insignia usurpabant. De primo illud est Iuuenalis in fronte Satyr. 8.

Stemma nobilitum.

Stemmata quid faciunt? Quem locum enarrans Accurs. in l. stemmata. ff. de gradib. affin. non male scribit, illic accipi pro sanguinis nobilitate. Illudque Statij lib. Syluar. 3. Syl. 3.

Stemma quid & unde dicitur. & φάσμα. & φάσμα.

Non tibi clara quidem senior placidissime gentis Linea, nec proavis demissum stemma. Et iterum lib. Syluarum 4. ad Marcellum. Stemmate materno foelix, virtute paterna. Et Martialis lib. 5. epigr. 36. Longinque pulchra stemma reperit a Leda. Et lib. 1. epigr. 120. Atria Pisonum stabant, cum stemmate toto. Et Persius Satyr. 3.

Stemmate quod Thusco ramum millesime ducis. Et Plinij lib. 35. c. 2. expressi cera vultus singulis disponebantur armariis, vt essent imagines, quae comitareretur gentilitia funera, semperque defuncto aliquo totus aderat familiae eius, qui vnquam fuerat, populus. Stemata vero lineis discurrebant ad imagines pictas. Et Suetonij in Nerone, cap. 37. Obiectum est Caisio Longino quod in vetere gentilitium stemmate C. Caisij, percussoris Caesaris, imagines retinisset. Stemma autem a Graeco dicitur, quasi στεφανωματα. nam, στεφανω, coronat significat,

significat, & στεφανω corona, ex quo στεφανα coronamentum. nam & haec insignia gentilitia, vt & nunc quoque videmus, insigi depingique solebant in medio coronae ex multis floribus compositae. Et hinc stemmata pro insignibus dici coepit. Scio tamen Alciatum non semel scripsisse, in his locis & similibus, non stemmata, sed schemata legi oportere, scilicet lib. vlt. de verb. sign. & lib. Parergon 2. cap. 30. ob id quod Stemma pro corona accipitur, στεφανα autem pro imagine & facie quadam, vt optime probat. Et certe vt Schemata illis locis bene conuenissent: ita nec stemmata male, ob eam quam diximus rationem. Et non est admodum verisimile, tot loca apud tot auctores in illo verbo fuisse corrupta. Scio autem Sophoclis interpretem in Oedipode, tanno scripsisse stemma esse lanam ramo circumuolutam. De quo si plura scire velis, lege Nannium Alcmarianum Miscellaneorum lib. 7.

5 φάσμα. Schemata.

De secundis, scilicet imaginibus & statuis praeter loca praedicta, Cicero in prin. secundae orationis, de l. Agraria Est hoc in more positum, Quirites, institutumque maiorum, vt ij qui beneficio vestro imagines familiae suae consecuti sunt, eam primam habeant conditionem, qua gratiam beneficij vestri cum suorum laude coniungant. Et Horat. de nobilibus loquens Scr. lib. j. Satyr. 6.

Imagines & statuas nobilium.

Et iam seruit ineptus, Qui stupet in titulis, & imaginibus. Et Propertius lib. 1. Eleg. 5. Nec tibi nobilitas poterit succurrere amanti. Nescit amor proferens cedere imaginibus. Et Ouidius in carmine ad Pisonem, Nam quid imaginibus, quid auito, fulta triumphis Atria, quid pleni numero consule fasti Proficerent, si vita labor perit omnis in illo Gentis honos cuius laus est in origine sola. Quod nos alibi ad aliud citauimus. Et Martialis lib. 2. ad Quintilianum, Atriaque immodicus aetat imaginibus.

Sallustius in Iugurtha ostendens Marium ignobilem fuisse sine maiorum imaginibus. Et Seneca de remediis fortuitorum ad Gallionem, Inuenies (inquit) bonam uxorem, si nihil quaeris nisi bonam, dummodo ne imagines proauosque respicias. Et Plinius ad Spurinam lib. epistol. 5. Mirè inquit cupio, ne nobiles nostri nihil in domibus suis pulchrum, nisi imagines habeant. Et alibi videlicet lib. 8. ad Fabatum profocerum, subitas imagines appellat nobilitatem non multum antiquam, sed repente, & quodam fortunae beneficio quaesitam. Neque enim (inquit) ardentius tu pronepotes, quam ego liberos cupio. Quibus videor a meo, tuoque latere pronum ad honores iter, & audita latius nomina, & non subitas imagines relicturus. Et Valerius Maximus lib. 3. c. 8. quod de Constantia est, Sine vllis, ait, imaginibus nobilem animum. Et Suetonius in Vespasiano c. 1. Gens Flauia obscura illa quidem ac sine vllis maiorum imaginibus. quod & nos alibi ad aliud citauimus, & c. Ammianus Marcellinus lib. 14. Cato (inquit) Censorius a quopiam interrogatus, quam ob rem inter multos nobiles statuam non haberet, Malo, inquit, ambigere bonos, quam ob rem id non meruerim, quam (quod grauius est) cur impetrauerim, musitare. Id quod etiam retulit ante cum Plutarchus in vita, atque apophthegmatis illius, itemque in Politicis ad Traianum. Et huc quoque spectat illud Ezechielis 26. c. Statuae tuae nobiles in terra corruent. Ius autem istud imaginum, siue statuarum, non omnibus passim competeat, sed his tantum qui in magistratu fuissent. Ideoque Tullius non nisi in Aedilitate id ius affectus est, vt videre licet apud eundem, in vltima in Verrem actione, & ex eo expendit Alc. in d. lib. 2. Parergon, c. 30. Quod & magis confirmat, haec iura nobilitatis esse propria.

Ius imaginum non nisi magistratibus competere.

Propterea Budaeus, vir antiquitatis peritissimus, existimat pro huiusmodi stemmatis & imaginibus, posteriora tempora insignia gentilitia habuisse, quae vulgo arma vocantur. Sicuti etiam videtur intellexisse Bald. inter con. Ang. con. quidem 28. Martius. Ion. de Florètia, col. 3. dum intelligit maiorum imagines, de quibus loquitur lex qua tuores. C. de admin. tut. pro armis, quae vocamus, & auctorem Bart. in l. eorum qui. ff. de pœnis, intelligens tex. ibi loquentem de statu damna-torum detrahendis, de huiusmodi armis, siue insignibus: sicuti etiam intelligit Ro. sing. 476. eorum arma. Quas quidem statuas Cicero, de eadem re loquens, imagines appellat in oratione pro Sylla. Nam tempore quidem, ait, si erit vestro iudicio liberatus, quae habet ornamenta, quae solatia reliquae vitae, quibus latari & perfrui possit Domus erit, credo, exornata, aperientur maiorum imagines, ipse ornatum & vestitum recuperabit. Omnia, iudices, haec amissa sunt, omnia generis, honoris, nominis insignia atque ornamenta vnus iudicij calamitate occiderunt. Fuerat autem Sylla antea ambitus damnatus, quia damnatione omnia haec amiserat. De huiusmodi autem imaginibus fit etiam mentio in nostris legibus, in l. iniuriarum. §. si quis de honoribus. ff. de iniur. & in l. capitalium. §. ad statuas, iterum ac tertio. ff. de pœnis vbi & de statu fit mentio, & in l. si legatum, in prin. ff. de oper. pub. vbi etiam de vtriusque. Caeterum ex illis locis Plinij & Suetonij citatis num. ab hinc 2. aperte vides stemmata & imagines non eadem esse.

Iterum de stemmatis, imaginibus & statuis.

Attende tamen Lector, quod Panor. in d. c. dilecta, dum dicit, non licere priuatis personis arma, siue insignia nobilium deferre, non per hoc videtur plebeios huiusmodi armis interdiceret, sed illud tantum, ne possint nobilium armis vt, quod patet ex l. i. C. de his qui poten. no. quam ipse allegat. Fac enim, vt id illi addas, more cuiuspiam gentis alia esse nobilium insignia, alia ignobilium, vt

Iterum an ignobiles arma possint habere.

apud Agathyrhos humiles, id est, ignobiles, minutis, rarisque notis, id est, insignibus: nobiles vero latius fucatis, & densioribus utebatur, ut scribit Ammianus Marcellinus, quod nos alibi, ad aliud retulimus: Certè ignobiles non possent notas & insignia nobilium usurpare, ex sententia Panor. Qui tamen mox subdit, quod quilibet, nulla facta distinctione nobilium & ignobilium, potest sine principis concessione, sibi assumere certa insignia siue arma, sicuti & nomina, ut ab aliis dignoscatur, per l. ad cognoscendum. C. de inge. manu. & §. si quis in nomine, Instit. de leg. quod & voluit ante illum Bart. quem tamen non allegat, in tract. de insig. & ar. col. j. vbi & ad hoc alia quaedam allegat. Et ibi quoque expresse videtur velle, plebeios posse arma deferre, dum dicit esse quaedam insignia nobilium, quaedam popularium. Et hæc quidem, consuetudo apud nos approbatur. Fateor tamen non posse ignobilem, sibi propria autoritate, insignia cuiuspiam nobilis assumere, sicuti iam diximus ex sententia Bart. in d. tract. dum quarunt, an possit alter alterius arma sumere, de quo etiam per Bal. in l. j. C. quæ res vend. non pos. & in c. quanto, col. i. quaritur hic utrum vnus miles. de iureiur. & in sua disputatione, incip. accusatus de vi turbatiua, col. 3. & Anto. in d. c. dilecta, col. vlt. vers. vnus portat, & ibi Panor. col. i. sed an possit, & de exce. prælat. Alex. in l. si vnus, col. i. C. de test. An autem id possit præscribi, & quomodo, videbis apud Host. in c. cum contingat, de atat. & qualit. & Io. And. in c. Abbates, de priuil. lib. 6. in nouella. & Rom. sing. 291. nunquid vsus insigniorum, & alios ibi à Ion. Bap. Castell. in addit. citatos.

An autem arma cuiuspiam nobilis.

Arma alterius an possit quis sibi sumere sed an præscribere possit.

18 Arma siue insignia gentilitia an liceat omnibus liberis deferre.

19 Valla contra Bart.

Arma an pro insignibus dici possint.

¶ Hæc autem huiusmodi armorum mentio non patitur, ut ulterius progrediamur, antequam illud dixerimus, Quod, licet arma nobilium sint omnibus liberis, siue descendētibus veluti communia, tamen remanent apud principalem domus, & in eo, tanquam in capite, stat splendor genituræ, arg. l. cum in diuersis. ff. de relig. & l. cum scimus. C. de agric. & censit. lib. 11. Hæc sunt verba Bald. in l. vit. in fi. C. pro soc. Et illud sanè videmus obseruari apud nos, quod insignia omnino plana & simplicia deferunt primogeniti nobilium. Cæteri autem liberi aliud quippiam illis ipsis admiscunt, aut barbam, quam vocant, aut etiam aliud, de quo & nos dicemus infra, in tractatu primogenituræ.

¶ Sed iam satis de istis armis diximus, præsertim cum Bart. librum de iis nuncupatim edidit, à nostris admodum laudatum, à Laurentio autem Valla miris modis suggillatū, libro in eam rem priuatim edito, in eo maximè quod Bart. dixit, de insigniis pro insignibus, & quod arma vbique pro insignibus posuit, cum arma aliud significent. Quantum ad primum, in sententiam Vallæ ibimus, sed ita ut interim Bart. parcendum censeamus, qui non ad normam Grammaticorum loquebatur, ut nec cæteri id genus scriptores. Quantum ad alterum, secutus est Bart. cōmunem vsum loquendi omnium populorum, & cæterorum vtriusque iuris interpretum, ita insignia, armorum nomine appellantium, & fortè non ineptè, aut certè non sine ratione: quoniam plerunque hæc insignia in armis insculpi, & antiquis, & nostris temporibus solebant, ut hinc armati, facie armis operta, dignoscantur. In quo sensu accipi potest illud Virg. lib. 1. Aeneid.

Aut Capyn, aut celsis in puppibus arma Caii. Et lib. 3.

Cristæ, que comantes,

Arma Neoptolemi. Tanquam scilicet cristæ illæ comantes essent illius insignia. Et libro 6.

Nomen & arma locum seruant.

Quo in loco Seruius, Arma, inquit, depicta, quod rectius de insignibus, quàm de armis propriè intellectis, imò vix de illis intelligi potest. Et rursum lib. 10.

Pacem orare manus, præfigere puppibus arma.

Nam & huiusmodi insignia, puppibus quoque solebant præfigi, ut idem author ostendit eodem libro 10. scribens,

— Aencia puppis

Prima tenet, rostro Phrygiæ subuectæ leones.

Leones arma Phrygum.

Ex quo intelligis, Leones fuisse Phrygum insignia. Et, quod hanc quoque opinionem adiuuat Donatus in Eunuchum Terentij enarrans eum locum, Hanc cene ego, ut contumeliam tam insignem, in me accipiam: scribit insignia armorum esse. Cæterum Virgilius insigne singulariter, pro eo quod arma vulgò dicimus, videtur posuisse lib. 7. Aeneid.

Cypræque insigne parentum

Centum angues, cinctamque gerit serpentibus hydram.

At idem lib. 8. insignia dicit.

Ipse oratores ad me regnique coronam

Cum scepro misit mandatæque insignia Tharcon.

Ex quibus etiam regum fuisse propria quaedam insignia intelligis.

Insigne singulariter pro armis.

20 Insignia quibusdam naturalia.

¶ Nec illud postremo in hac insigniorum, siue armorum mentione prætermittendum ducimus, fuisse quibusdam nobilibus naturalia, & ab vtero corpori infixæ, atque impressæ, & insculptæ insignia. Scribit enim Hyginus fabularum c. 72. omnes, qui ex Dracontea gente erant, in corpore gentilitium insigne habuisse. Iust. lib. 15. tradit Laodicem Seleuci matrem, cum nupta esset Antiocho, viro claro inter Philippi Macedonis duces visum esse sibi per quietem, ex concubitu Apollinis concepisse, grauidam factam, munus concubitus, annulum à Deo accepisse, in cuius gemma, anchora sculpta esset, iussamque id donum filio, quem peperisset, dare. Admirabilem hunc visum fuisse, & annulum, qui postera die, eiusdem sculpturæ in lecto inuentus est: & figuram anchoræ quæ in femore Seleuci

Seleuci regis naturale insigne anchora.

nata

nata cum ipso parvulo fuit. Quamobrem Laodice annulum Seleuco eunti cum Alexandro Magno ad Persicam militiam edocto de origine sua dedit, vbi post mortem Alexandri occupato regno Orientis, urbem condidit, ibique geminæ originis memoriam consecrauit. nam & urbem ex Antiochi patris nomine Antiochiam vocauit & campos vicinos Apollini dicauit. Originis eius argumentum etiam posteris mansisse. Siquidem filij nepotisque eius anchoram in femore, veluti notam generis naturalem habuere. Ex quo illud Aufonij in urbium Catalogo, vbi de Antiochia & Alexandria,

— Illa Seleucum

Nuncupat, ingenuus natus fuit anchora signum,

Qualis iniusta solet generis nota certa, per omnem.

Nam soboles seriem nativæ cucurrit imago.

Hincque Seleucus ipse pro signaculo in annulo deferebat anchoram nauticam, ut scribit Clemens Alexandrinus Pædagogus lib. 3. c. 11. Sed & Heliodorus Phœnicus libro historiarum Aethiopiae. 10. eodemque vlt. Charicleam Hydaspis Aethiopiæ regis filiam, habuisse tradit insigne progenitorum in brachio quod quidem nigrum erat, & rotundum instar lapidis Hebeni, ex quo agnita est filia ipsius Hydaspis. Plinius lib. 7. c. 11. scribit quarto partu Dacorum originis notam in brachio reddi. Super quo loco tamen vide Budæum lib. 2. de Assæ. Plutarchus quoque in Thesæo tradit illum insigne nescio quod in corpore habuisse, unde illi nomen Thesæo.

Insigne liberorum regum Aethiopiae.

Dacorum.

21 ¶ Præterea princeps eum tacitè nobilitat, cui Consiliarij munus, in curia Parlamenti, ut vocant, Parisiensis, aut alia suprema contulit, ex èplo Senatorum Ro. quibus dignitas Clarissimus maris (ita enim quaedam ll. nostræ, & alij nonnulli appellant, ut diximus supra cap. 2. nu. 11. sed ut redeamus) collata censebatur. l. fœminæ. ff. de Senato. & in rub. vbi Senato. vel Claris & in l. vbi id not. Bart. col. j. & iterum in l. si Senator. C. de dignit. lib. 12. in quibus viri Clarissimi vocantur. Ex quo Alexander Seuerus præf. præf. Senatoriam addidit dignitatem, ut viri clarissimi essent, & dicerentur, ut in eius vita scribit Lampridius. Sed & alibi Senatores dicuntur Illustres, scilicet in l. vlt. ff. de Senat. Sunt enim qui dicunt, vtrorumque eandem esse dignitatem, ut licet videre apud Doc. præsertim recentiores in l. 1. ff. de eo cui madata est iurisdictio. Cicero autem nobilissimum Senatoriæ vocat lib. 2. epist. fam. epist. 7. Vnde & Senatores liberi sunt, & immunes ab omnibus oneribus, omnibusque sordidis, extraordinariisque muneribus. l. Senatorum. & l. nemo. C. de dignit. lib. 12. Sunt enim pars corporis principis. l. quisquis. C. ad leg. Jul. maie. Hincque Imperator in Lius Senatorum. C. illo tit. de dignit. dicit eos esse eius ordinis, in quo, inquit, nos quoque ipsos numeramus. Ex quo & illud continuo sequitur, illos esse nobiles, vel si nihil aliud esset, ex iis quæ diximus supra num. 9. nec solum is. Quod & apertissimè dicit Guid. Pap. Deci. Delphi. 376. in generali, vbi ex hoc dicit eos esse immunes à subsidiis. Sed & postea, scilicet decis. 379. duo quæro, idem dicit de viduis corundem. Quibus adde illud Cic. in oratione pro Cn. Planco, Est tuum nomen vtraque familia cōsulatæ. Et paulò post, ut intelligas hinc nobilitatem oriri, non dubitas igitur quin omnes qui fauent nobilitati, &c. Atque ita, ut videlicet sint ipsi Consiliarij nobiles, iudicatum fuit in nostra curia Parisiensis, inter filios defuncti magistri Caroli de la Mothe, huiusce curiæ Cōsiliarij, die 26. Julij, anno Domini 1546. quo quidem adiudicatum fuit magistro Bertrando de la Mothe, magni Consilij regij Consiliario, filio primogenito ipsius Caroli, ius primogenituræ, quod ex consuetudine Pictauiensis competit filijs primogenitis nobilium, tamen idem Carolus, aliàs plebeie gentis esset.

An consiliarius Parliamentus efficiatur nobilis.

22 ¶ Et idem quoque dicendum est in Aduocatis, & Procuratore generali regis, in ipsa curia Parlamenti. Nam priores, scilicet Aduocati principis nostris legibus nunc quoque Clarissimi vocantur. l. laudabile, post prin. & l. restituendæ, etiam post prin. C. de aduo. diuer. iud. Nunc Spectabiles. l. in sacris scriniis militantes, vers. nec pro tempore. C. de proxi. sacro. scrin. lib. 12. & §. quia verò competens. in auth. de iudicib. Posterior quoque Spectabilis, in §. vetus, eo quoque tit. Ideoque & illi à cuiuslibet vilioris conditionis nexibus immunes sunt. l. aduocatio. C. de aduo. diuer. iudicio. & l. 2. C. de aduo. diuer. iud. Et ita quoque iudicatum fuit in d. nostra Curia inter alios liberos, defuncti magistri Ioan. Magistri, aduocati regij in ea curia, & viduæ magistri Antonij Magistri, filij quoque d. aduocati die 13. mensis Augusti anno D. 1540. Legimus autem apud Aclium Spartianum in vita Getæ, & Eutropium lib. 8. c. 10. septimum Seuerum imperatorem Romanum ante adeptum imperium aduocatum fisci fuisse, & vide quæ dicam infra in c. 30. nu. 7.

Aduocati & procurator generalis regis.

Arestum.

23 ¶ Plus autem dicit Guid. Pap. deci. Delphi. 388. cuius initium est, quod ad doctores, Nèpe doctores aduocantes, ut ipse loquitur, id est, patrocinantes in Curia Parlamenti, censeri nobiles, nobiliter viuentes, per multa quæ illic allegat, quæ omittimus de industria, quia illic in promptu sunt omnibus, sed quibus alia multa addere potes ex his, quæ latè scribemus inferius, cum plenissime tractabimus, an id munus aduocati ob sit siue deroget nobilitati. Ex quibus intelliges, quid hic dicendum sit.

Quid de ceteris Aduocatis Parliamenti.

24 ¶ Licet princeps etiam tacitè plebeium nobilitet, ex hoc tamen non videtur nobilitari, quod aliquem nobilem appellat, nec ex hoc probatio nobilitatis inducitur, ut expresse consuluit Pau. Ca. con. 25. dubitatur primò, an comes, col. 4. vers. quinto, quaritur, lib. 2. per not. in c. si Papa, de priuil. lib. 6. & in cle. literas, de probat. & in l. optimam. C. de contrah. & comit. stipul. & in l. cum aliquis. C. de iure delib. sequitur Card. Alex. in c. per venerabilem. §. vlt. char. antepen. vers. sed quid si comes, extra qui filij sunt legit. Quibus addo optimum tex. in cle. si summus, de sent. excõ. vbi si papa

An nobilitetur quem princeps nobilem vocat.

aliquem sub titulo cuiuslibet dignitatis, e certa etiam scientia verbo, constitutione, vel literis nominet, honoret, seu quouis alio modo tractet, per hoc in dignitate illa ipsum approbare non intelligitur, aut quicquam ei tribuere noui iuris. Adde inquam not. per Io. Calde. & Ant. in c. post celsionem, de prob. & late Franc. Aret. qui plerosque alios citat con. 23. in presentia consultatione, in 2. dubio. Quanquam in casu de quo loquimur, contrarium videtur voluisse Pau. Castr. sibi contrarius, con. 107. quantum ad primum dubium, in prin. lib. 2.

¶ Tantum habet potestatis princeps in hac re, vt, faciens locum veteri prouerbio, γαλῆ κροκωτόν, id est, mustelæ, siue, vt alij malunt interpretari, feli crocoton, Possit etiam indignum nobilitate donare, quando ex certa scientia, & non ignorata illius conditione id facit. Tunc enim, licet non exprimat, videtur cum illius indignis moribus dispensare, iuxta dictam legem, quidam consulebant. ff. de re iud. Et ita in hoc casu sentit Bart. in l. j. col. 8. vers. sequitur in diffinitione, illata. & ibi etiam Ioan. Plat. col. 3. vers. tertio propter vicia. C. de digni. & expressè voluit Io. Raynaudus, in d. tract. nobilitatis, in tertia quæst. 4. quæstionis princ. Dicunt tamen Bart. Plat. & Raynaudus principem peccare, qui indignum promouet, testimonio diui Thomæ, in secunda secundæ, quæst. 63. vbi tractat, an acceptatio personarum sit peccatum. In dubio autem, vt subdit idem Ray. præsumitur princeps id fecisse, propter virtutes eius, quem nobilitat, per l. j. ad fi. ff. de offic. Prætor. Laudandus autem est admodum eo nomine dux ille, à quo, sicuti retulit Pogius (ni me fefellit memoria) cum quispiam subrusticis moribus, & vita incultus petiisset, vt se nobilem faceret: dux ipse, qui naturam hominis probe nouerat, Diutem (inquit) te facillimè possem facere, nobilem nunquam possem.

¶ Sed hic quæri potest, an princeps, vel alius principis tenens locum, possit extra territorium ipsius nobilitatem conferre subdito. Videtur quòd non. quia illic est loco priuati, per l. vlt. ff. de offic. præfec. vrb. & in l. ij. ff. de offi. præsid. Contrarium tamen expressè in hoc casu tenuit Ioan. Plat. in d. l. i. col. penul. vers. nunquid autem aliquis rex. C. de dign. lib. 12. & ipse Ioan. Rayn. in dicto tract. nobilitatis, in tertia quæstione, tertiæ q. prin. motus, quia hic actus est voluntariæ iurisdictionis ideò potest extra territorium exerceri, per l. 2. ff. de offi. Proconsul. & idem est eadem ratione in militia, vel dignitate, sicuti etiam voluit Bart. in d. l. i. col. 9. vers. sed tamen dubitatur. C. de digni. lib. 12. & Iordanus Brixii. in repet. c. Romana. §. contrahentes, col. 17. de for. compet. lib. 6. vbi & ad hoc allegat text. in c. i. in fi. de offic. deleg. & quod voluit Innoc. in c. nouit. de offic. deleg. & no. in c. qua fronte, de appel. & in clem. 1. de for. comp. Et refert Regem Romanorum, dum esset apud Parisios in Senatu, quem Parlamentum vocant, creauisse quempiam militem. Sed & idem voluit Barb. in d. c. nouit, col. 11. vers. & ex ista glo. poterit inferri, de offic. leg. & Corse. in tract. de potest. & excellentia Regia q. 80. Et idem de legitimatione per Innoc. & Host. in c. per venerabilem, qui fil. sunt legit. & Paul. Cast. con. 353. curator datur, post medium, lib. 1.

¶ Infanti potest principem nobilitatem concedere, Bart. in d. l. i. col. 9. vers. ex prædictis sequitur, & ibi quoque Ioan. Pla. col. vlt. C. de dign. lib. 12. Nam, vt inquit Bart. Nobilitas consistit in acceptatione eius, qui eam confert: nec est in voluntate, vel intellectu eius qui nobilitatur, vt ex eo constat, quòd puer natus ex nobili, statim est nobilis, licet nihil intelligat, vt probatur in §. sed interim, in authen. de defen. ciuit. & nor. in l. priuatorum. C. de iurisd. omn. iud. Et hæc quoque voluit Ioann. Rayn. in dicto tractatu nobilitatis, in prima quæst. prin. in secunda opp. & Bened. in repet. c. Raynuitius, in verbo Adiectæ impuberi, in prin. de testa.

¶ Nam & videmus infantem & impuberem, posse creari militem, lege, sed & milites. §. iam autem & militi. ff. de execu. tut. Quanquam Antonius Augustinus, vir certe doctissimus & optimi iudicij, dicit illic malè versum fuisse impuberi, sed minori vertendum. Verùm quod citra cōtrouersiam est, id planè probatur in l. vlt. C. de testam. milit. quæ loquitur de impubere Tribuno, & eo quidem milite, vt apertè declarat eadem l. & rubr. sub qua ea posita est. Et ita etiam voluit Bart. in l. j. in fi. C. de muner. & hon. non cont. lib. 10. & in d. l. j. col. 10. vers. ex prædictis patet. C. de dign. lib. 12. Iac. Aluar. in c. 1. col. 3. ver. no argumentum, tit. quo tempo. miles & Matth. Afflic. in constit. Siciliæ incip. terminum vitæ, in fi. Et regem quoque creari posse, & coronari, voluit Bar. in d. l. j. C. de muner. & honor. non cont. & ibi Alex. in addi. qui rationem reddit. Et idem Bart. in l. quidam consulebant, ad fi. ff. de re iud. & Bal. in d. l. vlt. ad fin. C. de testa. milit. & in c. cum vigesimum, post medium vers. non tamen credo, & ibi quoque recentiores, de offic. deleg. cum aliis multis concor. à me collectis infra, in tractatu de iure primigeniorum, in 40. q. nu. nec ad rem. Potest & ei feudum concedi, Bal. in l. si quis seruo. C. com. de manu. quia feudum, inquit, magis accedit beneficio, quàm contractui. c. 1. §. personam, tit. per quos fiat inue.

¶ Potest item legitimari, Bar. Bal. & Angel. in l. vlt. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. Bar. Bal. & Saly. in l. i. libemus. C. de eman. lib. Bal. in auth. prætereà. C. de natur. liber. & con. 146. titulus principis Achæ, col. vlt. col. j. vers. itè præmitte, & col. seq. vers. si pater, lib. 1. quod reperitur, con. 388. li. 5. vbi declarat, quomodo id intelligitur, & idè quoq; Bal. con. 204. super primo articulo, in 1. dubio, lib. 4. & con. 105. primo est videndum, lib. 5. & con. 119. quidam vxoratus, in 1. dubio eo. li. 5. Raph. Fulgo. con. 16. casus talis est. A. decepsit, col. 2. & con. 83. Nicolaus. col. j. Pau. Ca. con. 41. viso testamento Reliquiant, lib. 2. Corneus consil. 77. repetito, col. 1. lib. 1. & lafon consilio 125. pondus, colum. 4. vers. in prima q. lib. 4.

¶ Quod intellige, secuta illius ratificatione, postquam ad ætatem peruenerit, Angel. in disput. incip. nobilis

nobilis quidam genere, in 1. dubio, col. 3. vbi reperies, an possit fieri post mortem patris, & Raph. Fulgo. in d. l. vlt. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. Rom. con. 199. in proposita consultatione, in 4. dubio, cum aliis concor. cumulatè à Fran. Curtio Seniore con. 19. viso priuilegio, in 1. dubio, & con. 65. ex speciosa narratione. Lud. Sard. in tract. de legitimatione, in 4. quæst. 4. partis. Iac. con. 156. quoniam per eximium, col. 4. vers. item infans, lib. quarto. Philip. Decis. consil. 167. viso puncto. Quod & in nobilitate procedere constabit ex vers. ab hinc 2.

¶ Nec tamen intelligas, vt sit necesse, illum expressè ratificare, siue consentire huic nobilitati, vel legitimationi, & id genus cæteris. sed satis esse, cum rescuerit, illum non dissentire, ex sententia glo. in simili re, in l. in adoptionibus, in gl. vlt. ff. de adop. & late Philip. Dec. d. con. 167.

¶ Ex his clarè liquet, quòd & ignoranti potest conferri nobilitas, sicuti & expressim voluerunt Bar. & Plat. in d. l. j. C. de dign. lib. 12. quibus locis citauimus, supra nu. 26. & Io. Ray. etiam in d. tract. in 3. q. 4. q. prin. Sicuti etiam in simili videmus, quòd etiam ignoranti quærentur legata. l. cum pater. §. furdo. ff. de leg. 2. & l. vlt. C. quan. dies leg. ced. Et libertas, vt multis probauit Fran. Aret. in l. qui absentis, in prin. col. 2. vers. licet autem. ff. de acq. poss. Et ignorans etiam potest legitimari, vt etiam asserit Bald. d. con. 146. lib. 1. & Ang. con. 71. arbiter & arbitrator, vbi dicit de hoc esse tex. in §. fit igitur, cum glo. sing. in verbo, neque, in fi. in auth. quib. mod. natu. effi. legi. & videri casum, in §. quantum, in auth. quib. mo. nat. effi. sui, & rursus consil. 87. spurius naturalis, col. 2. de quo tamen vide eundem Bal. d. consil. 146. lib. 1. & con. 306. proponitur quòd quidam Antoniolus, lib. 1.

¶ Subdunt tamen Bart. & Ray. vbi supra, quòd post scientiam eius, cui concessa est nobilitas, ea vires roburque accipiet, imprimeturque in illum, cui collata est qualitas, quia incedet vt nobilis, similiaque faciet, quæ conueniunt nobilitati. Nam cum homo acceptum se cognoscit, plurima audet. l. 2. §. pe. ff. de orig. iur. Et hoc (inquiunt) videtur velle glo. in d. l. priuatorum. C. de iurisd. om. iud. quæ dicit, quòd statim habet dignitatem sed nõ effectum. Id quod de legitimatione etiam voluit etiam Bald. d. consil. 146. lib. 1. & Steph. Bertran. consil. 116. viso, in §. 6. codemque vlt. dubio. & plurimi ex his quos sup. citauimus.

¶ Adde quod scribit idem Bal. con. 449. statuto Placentiæ, in 2. dubio, lib. 1. vbi quærit, an extranei absentes, atque ignorantes possint recipi in ciues cuiuspiam ciuitatis, ab incolis ipsius, & concludit quòd per viam, vt ipse loquitur, beneficij & priuilegij, possunt, quia id potest cõferri absenti & ignorantis, dummodo ratificet. c. si tibi absenti, de præben. lib. 6. & not. in l. Labeo, quæ est pen. ff. de iure iur. Nam & legitimatus per priuilegium, & oblationem curiæ, potest ratificare. §. & generaliter, in authen. quib. mod. natur. effi. sui. Sed & idem Bald. in eo ipso consil. col. 2. vers. sed hic occurrit, dicit quòd ista ciuilitas est beneficium, quod acceptatur sicut legatum: nec dicitur ratificari. quia non procedit ab ipso, sed in ipsum: & omnis eius vis dependet à ciuibus statuentibus. Ratificari enim id tantum proprie potest, quod per ratificationem fingitur factum à ratificante. l. si pupilli. §. sed si ego. ff. de negot. gest. Et nemini dubium est quòd priuilegium non procedit à priuilegiato, sed à priuilegiante, à quo sumit essentiam: sed per acceptationem assumit incommutabilem beneficij acquisitionem. l. si quis hæreditatem. ff. de condit. instit. Hæc ille, cuius, vt id strictum & summatim dicam, ea est sententia, vt beneficia siue priuilegia conferri possint absentibus, & ignorantibus: sed tum demum effectum & vires perfectas, consummatasque atque irreuocabiles assumere, cum fuerit acceptatum.

¶ Ex quibus etiam apertè potes intelligere, furiosos, dementes, mente captos, & alios huiusmodi posse quoque nobilitari à principe, vt & infantes, & ignorantes, quibus vbiq; æquiparatur nostris legibus. Et ita quidem expressè voluit ipse Io. Ray. in illo tractatu nobilitatis, in 4. q. prin. iterumque in 5. q. prin. 7. quæstio. Nam & ad hos descendit nobilitas primogenitorum, vt dicemus inferius in 15. c. nu. 4. extende quod dictum est.

¶ Verùm maior est dubitatio, an inuitum possit cõferri nobilitas. Quam etiam quæstionem posuit idem Ray. in d. tract. in 4. quæst. 4. quæst. prin. vbi primum dicit videri posse, cum nobilitas, vt iam dictum est, consistat in acceptatione eius qui illam confert. Et aliàs videmus, quòd quis potest pro alio inuito debitum soluere, & hoc faciendo illum inuitum liberare. l. si debitor. ff. de solut. & ibi concord. in glo. Et potest coniuncta persona in causa libertatis, pro inuito contendere. l. j. 2. 3. & 4. ff. de libe. cau. Potest etiam quis appellare pro inuito condemnato ad mortem. l. non tantum. ff. de appel. Potest item seruus vetanti & inuito domino acquirere. l. etiam inuitis. ff. de acquir. rer. do. & l. seruus vetante. ff. de verb. oblig.

¶ Hæc Ray. Quibus addes quòd seruo inuito & reluctanti potest libertas conferri. l. vlt. §. si verò. & ibi Bal. C. de man. test. Imo. in l. si fundum per fideicommissum. §. 1. ff. de le. 1. & Fran. Aret. in d. l. qui absenti, vbi sup. ff. de acq. pos. Adde item tex. meo iudicio fing. in c. ipsa. 23. q. 4. vbi possumus quempiam inuitum & renitentem è domo ruitura abducere, imò & id debemus, facere, & ibi glo. in verbo, si duo, quam facit fing. Alex. in addi. Bart. in d. l. non tantum. ff. de appel. & Fel. in c. contingit, le. j. col. 2. de sent. exc. & Hip. Marfil. sing. 189. tu audiuisti, quanquã tex. ille ut in hoc expressior, quam gl.

¶ Adde & tex. in c. & qui emendat. 45. dist. vbi multa bona præstantur inuitis, quando eorum consultur vtilitati, non voluptati. Quæ vltima verba vsurpauit Magister sententiarum, quem vocant, lib. 4. di. 15. Et auctoritate illius tex. atque etiam illius tex. in d. c. ipsa pietas, dicit gl. in summa. 83. di. medicum posse ægrotum, etiam inuitum & repugnantem curare, curationisque impensam & mer-

Scuta ratificatione.

An autem expressè id fieri debeat.

Et libertas. Ignorans an legitime possit.

Et quomodo.

An ignorans possit creari ciuis. An acquirere priuilegium.

An furiosi, & dementes possint nobilitari.

An inuiti. Inuito libertatio quæritur. Inuitus defenditur in causa libertatis. Inuito domino seruus acquiritur.

Libertas inuito confertur.

Inuitus à domo ruitura depellitur.

¶ Inuitus æger curatur.

cedem repossidere, & sequitur Spec. in tit. de salar. §. postremo, ver. quid si infirmus, & 2. seq. & Collec. in c. cum infirmitas, ad fi. de pœnit. & remis. & Ro. sing. 123. tu habes, ubi id dicit sing. & Legistis & penè Canonistis incognitum, & Pan. con. 91. postulato, & c. quò ad primum, col. 2. vers. præterea ex quo, col. vlt. lib. 2. vbi eam gl. dicit not. Alc. qui dicit valde not. in l. vlt. col. 2. C. de neg. gest. & Maria. con. 26. ex his, col. pen. vers. sextò probatur. Barpro. Soc. eius filius in tract. fal. reg. 137. expendens, in 4. fal. vbi eam gl. dicit sing. si ille tractatus illius sit, quod nonnulli negant. Barb. con. 54. clementissimi, ad fi. lib. 2. vbi eam dicit reputari sing. & con. 46. illud adducam, col. j. lib. 4. Fel. in d. c. contingit, vbi illam quoque dicit sing. Ant. Corf. in suis sing. in verbo, expensa, in l. limita. vbi & eam dicit no. Et è Theologis Ant. Fl. in j. par. 3. partis prin. suæ summæ, tit. 7. c. 2. §. salarium autem, col. j. in fin. & Adria. Flo. is qui summum pontificatum gessit, in suis q. in 4. Sent. vbi de fraterna correctione differit, in l. prop. solutionis. i. quæst. prin.

39
Incarceratus
inuitus redimi-
tur.

Inuitus de-
inietur, qui in
locum pericu-
losum ire vult.
Excommunicatus
inuitus ab-
soluitur.

¶ Nec dissimile est, quod tradit Io. And. in c. vlt. de fo. comp. lib. 6. quòd quis potest incarceratum inuitum redimere, atque ab eo solutum in id pecuniam repetere, de æquitate canonica, non obstante dispositione. l. vlt. C. de neg. ge. quo in loco idè voluerunt Bal. Sali. Pau. Cast. & Alex. & iidem Pau. & Alex. in l. quamuis. ff. sol. mar. Bar. in l. Stichus. ff. de pe. leg. Et quod voluit gl. not. in l. sed eximendi. §. Prætor ait. ff. ne quis eū qui in ius voc. est, q. impunè possum vi detinere eum, qui in locum quempiam, periculosum ire vult: nec tenetur id faciens pœna illius edicti. Et eam sequuntur Bar. & alij ibi. Quòdque scribunt Theologi, posse inuitum ab excommunicatione absolui. Id enim nuncupatim tenuerunt Diuus Thomas & Rich. in 4. Senten. dist. 18. ille quæst. vlt. art. 5. hic q. 1. art. 10. vbi & id generalius dicit, inuitis posse, imò debere præstari beneficia, quæ eis profunt, de quo etiam è nostris Io. And. in c. 1. in verbo, medicinalis. de sen. exc. li. 6. & Pau. Eleaz. in c. vl. de postu. prel. Ant. post Io. Cald. in c. ab excommunicato, col. 13. vers. nunquid autem possit. de resc. & diximus in nostris legibus Connubialibus in 9. lib. nu. 226. hætenus hic noster. quòd multis doctè & philosophicè differit Sen. lib. de beneficiis. §. etiam in inuitos conferri beneficium.

40
Inuitus nõ que-
ritur beneficiũ

¶ In contrarium autem subdit Ray. vbi suprà, faciunt iura, quæ dicunt, inuito nec dari, nec acquiri beneficium, & liberalitatem. l. hoc iure §. non potest. ff. de donat. & l. soluendo. ff. de neg. gest. & l. solutionem. ff. de solutio. & l. inuito. ff. de reg. iur. & vbi que concor. per glo. & Doctores. neque enim opus est omnes cæteras leges, quæ huc pertinent, sigillatim adducere, præsertim quòd omnibus sunt notæ. Vt tamen non omiserim illud Horatij lib. 1. epist. in vlt. epist.

— Quis cum inuitum seruare laboret?

Si quis tamen plenius scire velit, an, & quomodo inuito beneficium conferri possit, adeat gl. in l. clericus, le 3. in verbo inuiti, de vit. & hon. cle. & ibi quoque Doc. Bar. in l. seruus ff. de ver. ob. & latissimè Cæs. Lamber. in tract. de iur. pa. 18. ar. 7. q. prin. i. par. 2. lib.

41
Inuitus nõ ad-
optatur.
Nec legitima-
tur nec per ma-
trimonium qui
dem.

¶ Sed illud tantum addiderim, ex hoc fieri, vt inuitus quis adoptari non possit, etiam si adoptio in illius commodum cedat, vt dicit Bal. con. 1. quædam ecclesia, vers. in contrarium, lib. 1. Vt nec filius naturalis inuitus legitimitur, etiam per matrimonium, vt voluit Guil. Cu. in l. benignius. ff. de legi. per tex. in d. §. generaliter, vbi & hæc voluit Iac. Beh. in §. illud, in auth. qui. mo. natur. effi. sui, vbi inuitus quis non emancipatur. Et hoc sequitur, & dicit notandum Bal. in d. l. benignius. Et idem simpliciter in legitimatione, nulla matrimonij mentione facta volunt Bar. in l. vlt. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. & ibi quoque Pet. Anc. in suis reportatis, quæ vocant. Et idem Pet. con. 241. ex tenore priuilegij, col. j. Bal. in auth. item si quis, in fi. per tex. ibi in fi. C. de natu. lib. & in l. j. col. pe. C. de iure ficti, lib. 10. & d. cõ. 1. circa mediũ, li. 1. Saly. inter con. illius cõ. 17. super legitimatione, col. 2. vers. quintò est hic attendendũ, lib. 4. & Pau. Ca. d. con. 42. viso testamẽto, li. 2. Floria. in sua disputa. incip. Baro quidem de nobilitate genere. Ant. in c. per venerabilem, col. 30. vers. requiritur etiam consensus, qui filij sunt leg. vbi allegat Spec. De quo latè per Fran. Curt. Seniore, con. 4. punctus de quo quæritur, vbi etiam comperies, an sufficiat consensus legitimatij interuenire ex interuallo post legitimationem, & per Lud. à Sardinis in tract. de legitimatione, in 2. q. 4. partis. Estque casus sing. in quo filius naturalis inuitus legitimitur, in §. liceat igitur, vers. sit igitur, iuncta glo. in verbo, adiicere, in authen. qui. mo. nat. effi. legi. cum scilicet ipse filius naturalis occultat matrem, quam pater vult in vxorem ducere, quem ad hoc expendit & dicit no. Ang. in sua disp. inci. nobilis quidam genere, col. 3. vers. addendo. quod etiam, & Ro. qui sing. dicit, sing. 229. tu habes. Ex quo intelligis, etiam si aliud testimonium non haberes, ius commune esse in contrarium.

An consensus
possit interuenire
ex interuallo.

42
Cõ-lusto nego-
tij prin.
Responsio ad
contraria.

¶ Tandem verò concludit Ray. vt ad eum, & principale nostrum institutum redeamus, quòd princeps, in quo est libera potestas acceptandi, & habendi aliquem sibi gratum, potest ei etiam inuito conferre nobilitatem. Hoc enim solũ consistit in acceptatione eius, qui nobilitat. Verum potest ille, cui collata est nobilitas, eam non retinere, vt in simili no. glo. in d. l. seruus vetante. ff. de ver. obl. quæ ita soluit contrarium. d. l. hoc iure. §. non potest. ff. de don. vt videlicet seruus possit acquirere domino inuito, per d. l. seruus vetante. Sed tamen dominus non retinet inuitus, per d. §. non potest. Et ita (inquit Ray.) operabitur huiusmodi collatio commutabiliter, sicut dicitur in l. cum pater, §. furdo. ff. de le. 3. Nec obstant iura allegata in contrarium, quia vbi que speciale est fauore liberationis, libertatis, & vitæ. Hæc Ray.

43

¶ Cui adde alias responiones d. iuribus contrariis factas, per glo. & Doc. maximè verò Pau. Cast. in d. l. soluendo ff. de neg. gest. Glo. & alios in d. l. inuito, & ibi Do. præsertim Philip. Dec. ff. de regul.

iur.

iur. & in d. c. & qui emendat. 45. di. Pan. in c. clericis. de vita & hon. cleri. Ang. Aret. in §. j. col. 2. Inft. quib. mod. tolli. oblig. Iason, post antiquiores ab illo citatos, in d. l. seruus vetante. ff. de ver. obl. neque enim opus est, huc cætera adducere.

44 ¶ Potest & in puncto mortis alicui nobilitas conferri, sicuti & militia, vt etiam dicit Bartolus in l. j. col. 8. vers. ex prædictis patet, & ibi quoque Io. Plat. ante fin. C. de dign. libro 12. & Io. Ray. in d. tracta. nobilitatis, in 3. q. 4. q. prin. & Bened. in rep. d. c. Raynutius in verbo, in extremis, nu. 11. de test. Moti hac ratione, quia potest & ignorantia conferri, vt diximus.

An in puncto
mortis nobili-
tas cõferri pos-
sit.

An mortuo.

45 ¶ Sed & illud præterea addo, posse etiam mortuo nobilitatem conferri, sicuti & militiam, vt ex his quæ dicit Bar. vbi suprà, infert Pan. in c. à nobis, le 2. col. 2. vers. in gl. in verbo, relaxatum, & ibi Fely. col. 2. vers. eiusdem in itij, extrà de sent. excom. & Io. Selua. in tract. de iure iur. in j. q. vlt. partis prin. vers. 104. Et quod in hanc sententiam scribit Spartianus, Hadrianum imperatorem recusasse triumphum sibi à Senatu delatum, qui Traiano nuper defuncto debitus erat, imaginemque ipsius Traiani curru triumphali vexisse, ne post mortem, triumphum amitteret dignitatem. Et Tullius lib. j. Tu scularum quæst. Quid poëtæ, nonne post mortem nobilitari volunt? vnde ergo illud?

Aspicite, d. ciurs. senis Enny imaginis formam,

Hic vestrum sanxit maxima facta patrum.

Et paulò post, Sed quid poëtæ?

Opifices etiam post mortem nobilitari volunt. Quid enim Phidias, & cætera quæ sequuntur. Ad quod etiam vide quæ dicam infrà c. 20. nu. 145. sed vt redeamus ad pompas.

46 ¶ At illud in dubium quoque reuocari posset, an infans adhuc existens in vtero, id est, nondum natus, nobilitari possit: quod videtur, ex eo quod in simili scriptum reliquit Bal. in c. naturales. in fin. tit. si de feu. sue. contro. in domi. & ag. eum qui adhuc in vtero est, posse legitimari Et illum ita allegat: & sequitur Bened. in d. c. Raynutius, in verbo, & soboles quæ gestabat in vtero, nu. 22. de testa. Verum Bald. vbi suprà, nihil de ea re loquitur, in contextu ipsius, sed vel ipse, vel alius quisquis est, qui additiones ad ipsum contextum fecit in fi. illius.

An existens in
utero.

De eadem re.

47 ¶ Sed hoc illis addes, vterum posse institui hæredem. l. placet. ff. de lib. & posth. cum si. Eiq; etiam legari posse. l. si qui quartam. §. si quis. ff. de leg. j. & l. j. §. ad eos, vers. sed & si seruo. ff. ad leg. Falc. cum alius infinitis si. à me collectis in repe. l. si vnquam, in verbo, suscepit liberos nu. 12. sed & illud, & multis seq. vsque ad nu. 131. C. de reu. dona. & in tractat. retractu. tit. j. §. j. gl. 9. in verbo ou ligna. ger. nu. 75. sed vt ad institutum, & multis quoque seq. Et ne de legitimatione dubites, habes tex. id decidendum in l. nuper. C. de natur. libe. & voluit ipse Bal. in l. vlt. ff. de his qui sunt sui, vel ali. iur. & in l. eam quam, col. 7. vers. circa impossibile. de natura. C. de fideic. Et vix etiam de nobilitate dubitare possum, quando per nobilitatem alicuius, nobilitantur eius liberi, etiam nondum nati.

48 ¶ Si quem princeps nobilitauerit, is propterea non amittit beneficia popularium, sed poterit admitti ad dignitatem & officia tanquam popularis, ad quæ scilicet non nisi populares ex statuto admittuntur, per id quod voluerunt Bart. Ang. & Io. Plat. in l. Alexandrinis. C. de decur. lib. 10. quòd licet Doctor, qui legit per viginti annos, efficiatur comes, per l. j. C. de profes. qui in vrb. Constan. lib. 11. Si tamen erat ante popularis, & sic per statuta suæ ciuitatis poterat admitti ad quædam officia & dignitates, vt popularis, poterit etiam nunc admitti. Nam per dignitatem non minuitur status, vt ibi dicitur: nec dignitas superueniens debet esse ad diminutionem priorum commoditatum, sed potius ad augmentum, per l. per adoptionem. ff. de adopt. & not. in l. si pater filium, eod. tit. quibus adde & text. in l. j. ff. de iur. aur. anul. Et hoc sequitur Paul. Castr. in l. nulla. ff. de legib. & Alex. conf. 32. visa concessione, lib. 5. & Iaf. in l. legata inutiliter, col. 2. vers. adde quòd similiter. ff. de leg. j.

A principe no-
bilitatus an a-
mittat benefi-
cia populariũ.

49 ¶ Et bene facit quod vulgò dicimus, quod ob fauorem alicuius constitutum est, non debet in eius læsionem & damnum conuerti. l. quod fauore. C. de legi. & ibi multæ concor. in l. quibus adde text. in l. non tantum. §. si emancipatus. l. j. ff. de bon. pos. cont. tab. Ex quo no. Bar. ibi in fi. quod si statuto caueatur, quòd scholares tractetur vt ciues in omnibus, non per hoc perdit scholaris priuilegium, quod antè habebat vltra ciues. quod & idem voluerunt Bald. Ang. Raph. Fulg. Paul. Cast. Ro. Alex. Cor. Fran. Aret. & Iaf. in l. si Rufinus, per illum text. qui est ad hoc optimus. C. de test. mili. & Bald. in auth. habita, col. 2. vers. item cum aliquid conceditur. C. ne fili. pro par. & in proemio ff. §. vlt. in 6. q. & in l. ea lege, circa medium, in j. q. C. de cond. ob cau. & in auth. sed omnino, col. 5. vers. vnde de tibi hanc conclusionem. C. ne vxor pro marito. Ang. & Imol. in l. talem. §. j. per illum text. ff. de hære. infti. Ang. in l. si à milite. §. j. & in l. diuus, per illos tex. ff. de test. mili. Rom. in l. adoptiuus. §. patronus. ff. de in ius vocan. & conf. 92. indubitatisima, col. 2. vers. tertio illud. Io. Plat. in l. vlt. in fin. per illum tex. C. de agen. in reb. lib. 12. Pau. Ca. in l. si duo. ff. de acquir. hæred. & in d. l. nulla, de legi. Franc. Aret. in l. quidam cum filium, col. 2. vers. sed contra istam. ff. de ver. obl. Io. Bertha. in tract. Gabel. in 7. parte, quæst. 19. vers. sed an tales, Steph. Phede. in lib. de interpretatione legum, parte j. char. 9. vers. vnde si statuto scholares. Alex. in l. j. col. 4. ff. de leg. j. Fely. in c. dilectus, le 2. col. 5. vers. quarto facit de rescrip. & in tractatu, quando literæ apostol. præiudicent patronis, col. 5. vers. ampliatur octauò, & Iason, qui hoc limitat in l. eum qui, in primo notab. ff. de iure iur. & consilio 59. magnifici, columna tertia, vers. præterea, etiam libro 3. & Philip. Deci. conf. 457. in causa gabellæ, col. 2. vers. is tamen, & Franc. Ripa. lib. j. interpret. j. respon. defuncto, num. 44. Super quo & tu vide Bart. Imo. Fran. Aret. & alios recentiores in d. l. quidam cum filium. ff. de verbor. oblig. & Bal. in d. l. quod fauore, col. vlt. in 7. oppo. C. de legib.

Constitutũ ad
fauore non de-
bet in damnum
conuerti.
Scholares qui
iubentur tra-
ctari ut ciues,
non perdunt
priuilegia
scholarium.

50
Maiores dignitates superueniens non tollit priuilegium minus.

Tabellio factus doctor non desinit esse tabellio. Filius Iudaei liberatur a patria potestate, sed non quantum ad commodum ipsius.

51
Duces & alij eius generis non perdunt priuilegia nobilitum.

52
Clericorum appellacione aueniant episcopi.

53
Nobiles facti populares ex statuto non perdunt priuilegia nobilitum.

54
Populares si esse etiam nobiles in excusetur a muneribus nobilitum.

55
Si nobiles & ignobiles equi parentur per statutum, an alteri alterorum priuilegijs participantur.

¶ Facit & text. in l. eos. C. de excus. mune. lib. 10. vbi maior dignitas superueniens non tollit priuilegium minorum dignitatum praecedentium, sicuti & ibi not. Io. Plat. qui adducit concord & text. in l. receptitia. C. de constit. pec. ex quo not. Bald. col. j. quod per nouum priuilegium non tollitur antiquum, & optimus tex. in l. municeps. ff. ad municip. vbi qui Senatoriam dignitatem adipiscitur, municeps esse definit, quantum ad munera, sed non quantum ad honores. & in l. talem institutionem. §. vlt. ff. de haered. institut. Ex quo not. Bald. ar. ad quaestionem de eo qui concessit cuidam domicello (sunt enim haec illius verba) certam pensionem, donec erit in suo seruitio. Iste domicellus factus est miles, & in seruitio permansit. debet habere eam pensionem, quia ista digressio ad maiorem statum non debet ei officere. Et text. in l. falsa. §. sed si cui. ff. de condi. & demonst. Vbi honor superueniens non mutat conditionem priorem, quamuis augeat statum. Ex quo no. Bal. ibi, quod tabellio factus doctor, non desinit esse tabellio. Et text. in auth. sed episcopalis, & ibi doct. C. de episc. & cler. quod licet episcopus liberetur a patria potestate, ob suam illam dignitatem, id tamen intelligitur ad suum commodum, non autem incommodum, quod etiam voluerunt Guil. Cun. Cy. & Bald. in l. item in potestate, & in l. nepotes. ff. de his qui sunt sui, vel ali. iur. Ex eoque dicit ipse Bald. quod si statuto caueatur, vt dominus terrae occupet bona morientis sine filio in potestate, non occupabit relicto filio episcopo, & Ale. in l. sub conditione, in 2. no. ff. de lib. & posth. vbi & hoc dicit, quod licet monachus exeat patriam potestate, non tamen perdit iura suarum, de quo nos latius infra dicemus. Et dicit Barb. in rep. rub. de reb. eccl. non alie. col. 4. vers. & superioribus diebus, quod licet filius Iudaei per baptismum liberetur a patria potestate, glof. in cap. Iudaei. 28. q. j. Tamen non procedit quantum ad commodum ipsius filij, & ita dicit se consuluisse Ferrariae.

¶ Nec absurdum est, quod ad nostram materiam nobilitatis peculiariter spectat, quod licet duces, comites, marchiones habeant aliquid maius praeter vulgarem & communem caeterorum nobilitatem: non tamen ob id perdunt nobilitum appellationem. vt est text. in c. constitutis, le. 2. ibi, fororis nobilis viri marchionis, de testib. & in c. grandis, ibi, nobilem virum comitem, de suppl. negli. praelat. lib. 6. vbi Domi. in 3. no. dicit facere ad priuilegia, quae nonnullis conceduntur, vt possint omnes legitimize, praeter filios nobilitum, vt comprehendant filios ducum, & comitum. Id quod sequitur Corfe. ibi in repet. col. 12. vers. venio nunc ad ea. & Barb. con. 57. praclare scribitur, col. 3. libro 2. & Cepol. in d. tract. de imperat. militum deligendo. in 40. priuilegio nobilitatis, & voluit etiam Brixii. in verbo, nobilis.

¶ Quibus adde vltra allegata in praecedenti vers. text. not. in l. 3. C. de digni. lib. 12. vbi maior dignitas nulli debet circa priores dignitates praerudicium facere, & concord. in gl. & per doc. ex quibus not. Io. Plat. id facere ad quaestionem de eo, qui promisit dare scacum cum pedona (ita enim loquitur) quod si dederit cum pedona, quae interim facta est regina, satisfecit promissioni, quasi ipsa etiam pedona dicatur, postquam facta fuit regina. Id quod etiam dicit idem Plat. in l. Senatores. C. de incol. libr. 10. De quo tamen vide Cy. & Saly. in l. 2. C. de susp. tuto. Bart. in l. pe. ff. de Senat. & in l. legatis seruis. §. j. ff. de leg. 3. Et faciunt etiam no. per Panor. in rub. de vita & honest. cleri. col. vlt. dum quaerit, an appellacione clericorum veniant episcopi, ibi illum videto.

¶ E diuerso autem si per statutum nobiles fiant populares, non perdunt ex eo nobilitatem, sed eis praeterea accrescit popularitatis beneficium, vt est Florentiae, vbi multa competunt priuilegia popularibus, quae nobilibus non conceduntur. Ita voluit Bald. in d. l. per adoptionem, arg. illius text. ff. de adop. & sequitur Alex. d. conf. 32. col. 2. libro 5. qui & addit rationem, quia nunquam ita interpretandum est priuilegium, vt priuilegiato possit esse noxium. l. diuus, ibi, nec villo magis interest, vbi & hoc not. Ang. ff. de testam. milit. Alcia. in tracta. praesumptionum, regul. 3. praesum. 29. numero 9. vers. & ista. & seq.

¶ Sed haec quae diximus ita intelligas, vt videlicet popularis effectus nobilis, non amittat priuilegia popularium, sicut nec scholasticus habens priuilegia ciuis, perdit priuilegia scholaris, & similia. Verum non excusatur huiusmodi nobilitatis, aut ciuis factus, ab oneribus atque muneribus nobilitum, siue cuius, vt eleganter declarat Pau. Castr. in l. si duo, in vlt. no. & ibi quoque Fran. Are. in 2. no. ff. de acquit. hare. Nam ex eo quod quis acceptat ciuilitatem, vt loquuntur, videtur eam acceptare cum suis oneribus, etiam si ea ignoret, per text. ibi & voluerit Pet. & Bal. in d. l. quod fauore. C. de legib. Bar. & Imo. in l. quidam cum filium. ff. de ver. oblig. Ex quo & illud fit, quod si ex statuto acrius puniantur nobiles, quam ignobiles, certe ignobilis factus nobilis, acrius punietur, vt dicit Alexan. qui alios allegat, in addi. Bar. in l. non tantum. §. si emancipatus. le. j. ff. de bon. pos. conf. tab. Sed super hac declaratione vide omnino Fran. Are. in d. l. quidam cum filium, col. pen. & seq.

¶ Sed circa haec quaeri posset, si ex statuto nobiles aequiparantur plebeis, haud dubie nobiles consequuntur priuilegia popularium. Sed an ex diuerso populares consequantur per huiusmodi statutum priuilegia nobilitum: tanquam populares, quibus aequiparati sunt nobiles, censentur etiam aequiparati nobilibus, ac si statutum simpliciter aequiparasset nobiles & populares inuicem. Nam si ita statutum loqueretur, eam vim haberet, vt nobiles popularium, & e conuerso populares nobilitum priuilegijs vterentur. l. quia autem, versiculo si verò non incidit. ff. si quis omis. cau. testam. & l. secunda. C. com. de lega. & authent. in successione, & quod ibi not. glof. C. de suis & legi. §. nostra autem, Instit. de lega. & §. si verò neque fratres, in authent. de hare. ab intest. & nemo est qui de hoc casu dubitet.

¶ At

¶ At hic aliud quaerimus, cum videlicet statutum aequiparat nobiles popularibus, & tunc certè, licet nobiles consequantur quicquid habent populares, non tamen è diuerso populares id quod habent nobiles, & idem in casu opposito, arg. l. princeps. ff. de legib. & l. maximum. C. de libe. praeter. Et ita nuncupatim voluit Bart. in d. l. j. col. j. & ibi quoque Ang. etiam col. 1. Paul. Cast. col. 2. vers. in tex. ibi exequata, Alex. col. 5. vers. vlt. no. Fran. Aret. col. 1. in 2. no. Iaf. col. 5. vers. vltimò in quantum, & Fran. Ripa. col. 4. vers. praemissa inducit ff. de leg. j. Alberi. in j. parte stat. quaest. 165. statuto Pergami. Ang. dum citat Bar. vbi supra, in d. l. 2. C. com. de leg. & d. auth. in successione. C. de suis & legi. & omnes vbique praeter vnum Rapha. Co. in d. l. j. col. 2. ff. de leg. j. per tex. in §. sed non vsque, Instit. de legat. cui respond. Iaf. in d. l. vbi supra.

Quid si nobiles popularibus exequantur aut è diuerso.

Feudum an nobilitet, siue etiam iurisdictione.

CAP. VII.

¶ Haec duo, scilicet feudum & iurisdictionem, simul copulauimus, tum quia ex nostris nonnulli de vtrisque promiscue loquuntur, tum quia in Gallia nostra, cuius est feudum, eius est & iurisdictione, vt plurimum. Quia in re nostrorum sententias sigillatim primum adferam, tandem meam interponam. Igitur Bar. vt ab eo incipiamus, cui primas plerique omnes tribuunt, in eo loco, in quo tractat materiam nobilitatis, scilicet in l. j. col. vlt. vers. ciuitas verò. C. de digni. lib. 12. dicit, quod si alicui conceditur ducatus, marchionatus, vel comitatus, & similia (quae scilicet nostri feuda regalia nuncupant) is nobilitatem acquirit. Et subiungit, id feudum ceteri habere nobilitatem annexam, quod in eo populo eam habere reputatur, per tex. in l. vlt. in princ. ff. de muner. & hono. & no. per Inno. in c. de multa, ext. de praebend. vbi dicit dignitatem eam esse, & ceteri, quae & dignitas in ea ecclesia reputatur. Ex quo intelligis Bar. id totum referre ad consuetudinem, secundum ea quae nos latius dicemus in c. 10. vbi illum tex. illudque dictum Innoc. citabimus, cum aliis plurimis concord. & sim.

Feudum an nobilitet siue iurisdictione.

¶ Andreas Iser. in cap. 1. §. persona, circa medium, tit. per quos fiat inue. scribit simpliciter per eum text. infeudationem nobilitare, quia paradoxum, id est, qualis qualis nobilitas, per hoc confertur. Et idem propmodum dicit ipse And. in cap. j. col. j. vers. item propter dignitatem, tit. de capi. qui curi. vendi. Nempe id, quod feudum possessorem nobilitat, quia inducit paradoxum, per c. j. tit. quis dica. dux. com. marc. Et illum simpliciter etiam sequitur Guid. Pap. sing. 486. vers. infeudatio, & iterum deci. Delphi. 385. quid autem de habitantibus, vbi ex hoc dicit quod habentes castra, cum territorio, & omnimoda iurisdictione, sunt exempti a contributione subsidiorum, vt nobiles, licet non sint a nobili progenie. Et ita dicit fuisse iudicatum in parlamento Gratiano politano, & sequitur Bart. Chassaneus conf. 64. viso processu, col. 2. vers. iuncto etiam quod habet.

De eadem re. Paradoxum quid sit.

¶ Idem And. in d. c. j. §. ceteri, tit. quis dica. dux. confuse quidem dicit, sed in hanc sententiam, quod feudum nobilitat, quando is qui id habet, est dominus vasallorum, & in eos habet iurisdictionem, non quod res ipsa id virum habeat, sed homines & vasalli, qui in feudo sunt, propter ipsorum hominum dignitatem, ar. l. iustissimè, in princ. ff. de aedil. edic. Nam res a persona, non è diuerso conditionem accipit. l. j. ad finem C. de impo. lucra. descrip. libro 10. & hominum causa sunt omnia. l. in pecudum. ff. de vsur. Sic (inquit) dicuntur laudare dominum flumina, maria, gelu, & frigus: quia homines attendentes, mirantesque prorumpunt in laudem Dei, qui fecit ea, & de illis nascitur in nobis laus Dei, vt dicit diuus Augustinus.

De eadem re.

¶ Haec ille, quanquam scio illum aliter referre Mart. Laud. & Car. Alexand. ibi illum quidem, col. 2. vers. & nota quod vbi, hunc col. quoque 2. vers. eiusdem initij, videlicet, quod si tenor inuestiturae dicat, quod dominus inuestit vasallum in feudum nobile & gentile, id feudum nobilitat vasallum: quia illa verba videntur posita in fauorem ipsius vasalli, non rei feudalis. Nam res propter personas dicuntur. d. l. iustissimè, & in d. l. in pecudum. Et ita eos quoque refert Zasius in tracta. feud. in 2. cap. 5. partis ad medium eiusdem 2. c. quibus tamen non aliter assentitur, quam si domino ita infeudanti adsit auctoritas siue potestas nobilitandi, & sequitur Carol. Moli. in commentariis consuetudinum Parisi. tit. 1. §. 9. gl. 3.

De eadem re.

¶ Nam & quod hanc Zasij sententiam admodum confirmat, idem And. Iser. alibi, scilicet in c. j. §. si verò contigerit, circa medium, tit. de pac. iura. fir. posteaquam elicit ex praecedentibus, quod aliquis de alodio suo potest feudum facere, illud mox subiungit. Sed quomodo, si burgensis (ita rusticum vocat siue ignobile, vt ex sequentibus patet) hoc faciat, cum non sit nobilis, & per infeudationem contrahitur nobilitas paradoxum. ca. j. & tit. quis dica. dux, quomodo item dabit nobilitatem, quam non habet, contra regulam, Nemo dat quod non habet. l. traditio. ff. de acquirendo rerum dominio. & l. nemo. ff. de regulis iuris. Dic quod hoc fecerat cum voluntate, permissione, vel confirmatione principis, qui nouas dignitates potest constituere. l. prima. C. de metropo. Bery. libro vndecimo. Et tunc princeps videtur facere, cum auctoritatem faciendi dat. l. 2. §. quicumque. C. de veter. iure enu. Et cum confirmat id, per quod dare videtur. l. lege obuenire. ff. de ver. sign. & §. interim, in auth. de defen. ciui. & in §. vlt. & ibi gl. Instit. de tutel. Haecenus ille.

De eadem re.

¶ Verum Iac. Bel. hanc rem latius caeteris pertractauit in proemio feudorum, in 6. diuisione, Feudum enim (inquit) aliud simpliciter nobile est, aliud minus nobile, aliud quadamtenus nobile, aliud simpliciter ignobile. Nobile dicitur, quod a papa, vel imperatore, conceditur in regnum, ducatum, marchionatum. Minus nobile, sed tamen nobile, quod a rege, duce, marchione conceditur.

De eadem re.

ceditur. Aliquatenus nobile, quod ab habentibus feudum, à rege, duce, marchione, id est, à vafallis regis marchionis, conceditur aliis inferioribus. Ignobile verò quod cõceditur ab istis inferioribus, minoribus, scilicet valuasoribus, qui & minimi dicuntur, à quibus nullam dignitatem cõsequi possumus, quæ omnia dicit probari ex cap. j. in prin. tit. qui feud. dar. pos. & in d. c. j. in prin. & c. æteri, cum gl. tit. quis dica. dux. & in c. j. tit. de feud. march. & 2. tit. seq. Et idem propemodum voluit Pet. Iac. tit. de cau. ex quib. dom. deb. amit. proprie. in 10. dist. feud. Et hæc dist. secuti sunt Io. And. in addi. Spec. in rub. de præf. co. vlt. Imo. in c. vlt. col. pen. vers. item secundum, de feud. Iac. Aluar. in procemio feud. in 2. diuif. & in d. s. cæteri, col. j. vers. no. quòd omnes illi, Mar. Laud. in d. c. j. in 9. diuif. titu. qui feud. dar. pos. Io. Ray. in c. imperialem, col. 6. in 7. diuif. tit. de proh feud. al. per Fed. Alex. cõf. 30. quoniam omne datum. col. pen. vers. ad septimum. lib. j. Card. Alex. in procemio feud. in 2. diuif. & ibi Iaf. in 10. diuif. idem Card. in d. c. j. col. 2. tit. quis dic. dux. & Iaco. à S. Geor. in tract. feud. in verbo, in feudum, col. 4. in 8. diuif.

7
De eadem re.

¶ Bal. autem in ipso feudorum procemio, in pe. diuif. quæ ipsa est in pe. col. eiusdem procemij, Aliud, inquit, feudum nobile est, quod scilicet suum nobilitat possessorem, aliud burgenfe, vt ita, inquit, dicam, quod suum possessorem non nobilitat. c. j. s. cæteri, quis dic. dux. feudum enim antiquum sapit nobilitatem, sed non feudum nouum: quia nobilitas non nascitur in ietu oculi. vt not. in l. stemmata. ff. de gradi. cogn. Hæc Bald. quem simpliciter sequitur Philipp. Deci. con. 53. placet mihi, col. 2. vers. quarto facit. fuit autem aliquando (id enim obiter dicere volui) vt non in ietu oculi scribendū esset, sed in nictu, quod certè non malum erat, sed nec etiam in ietu malum est. Sed vt redeamus, Mart. Laud. Card. Alex. & Iaf. quibus locis supra citauimus, Bal. vbi supra reprehendunt in eo, quòd dicit feudum nouum non nobilitare, quia aliquando, inquiunt, nobilitat, videlicet ducatus, comitatus, & id genus cætera, vti etiam supra diximus. Ad hæc idem Bald. in d. cap. j. s. cæteri. tit. quis dicat. dux. dixit cum tex. nobilitatem attribuere antiquitati, ita vt omne antiquum feudū possit dici nobile. Quem illic sequi videtur Card. Alex. col. 2. vers. iussit ex eo.

8
De eadem re.

¶ Idem Bald. in c. inter dilectos, col. 3. vers. item scias quòd non est, de fide instr. dicit quòd feudum nobile dicitur, aut quia nobilem inuenit, seu recipit ad se, aut quia nobilem facit, ar. l. filius. ff. de donat. Sed & idem con. 129. factum proponitur in terminis, col. 1. vers. circa tertium sciendum est, lib. 2. dicit eum satis dici nobilem, & inter nobiles connumerandum. qui habet iurisdictionem, merum, & mixtum imperium, ex priuilegio, vel consuetudine, non tamen tyrannica, & nihil allegat. Idemque voluit Cepo. in tract. de impe. mili. delig. in materia nobilitatis, in 25. op. Quibus satis concinit quod supra diximus ex Guid. Pap. nu. huius c. 2.

9
De eadem re.

¶ Lucas Pen. in l. cum neque, in fi. C. de incol. lib. 10. dicit quòd rusticus emens feudum nobile, non ex hoc fit nobilis, tum per eum tex. vbi qui emit domū Decurionis, nō propterea fungitur munere Decurionis. Cui adde alium tex. in l. 2. C. de præd. & om. reb. nauic. eo. lib. 10. vbi nauicularius non fit, qui emit rem nauiculariam: Tum quia res hominibus accedunt, non rebus homines, per d. l. iustissimè. ff. de ædil. edict. Cui posteriori rationi (vt hoc illi addam) concinens Pericles apud Thucydidem lib. 1. Non possessiones (ait) viros, sed viri possessiones nanciscuntur. Neque enim, vt alibi dicam, locus hominem sanctificat, sed homo locum. c. multi, & c. illud, & c. nos qui, & ferè per totum. 40. di. Nec è diuerso, lupanaria infamāt castitatem, sed castitas loci abolet infamiam. c. tolerabilis. 32. quæ 5. Et vt scribit Rabbi Iosephus Hysloparus in libello, cui titulus est, Lanx argentea, Vir dat loco suo honorem, sed non vicissim viro locus. Et vt è nostris dicit Masuer. tit. de Tallis. s. item & la persone, Persona rem nobilitat, non res personam. Nam & scribitur Mach. 2. c. 5. Non propter locum, gentem, sed propter gentem locum Deus elegit.

Homines non rebus, sed res hominibus accedere.

10
In idem.

¶ In quam etiam sententiam Democritus apud Diogenem Laërtium, non ex loco gloriam aucupari volebat, sed loco gloriam imponere, *ἐκ τόπου δόξαν λαβεῖν βολόμενος, ἀλλὰ τόπου δόξαν περιδεῖναι προσόμενος.* Ornanda est enim dignitas domo, non ex domo dignitas tota quaerenda, vt scribit Tullius libro 1. offic. Nam si euenerit, domum amplam atque magnificam, dominum ignaum rudemque, atque ignobilem fuisse sortitam, quid aliud dicemus, quàm aut illud Ennium ab eodè Tullio relatum, O domus antiqua, heu quàm dispari dominaris domino. Aut etiam illud, quod ille non domum possidet, sed ab ea possidetur. quod de indocto quodam adolescente, qui domum præclaram ædificarat Apollonius Thyaneus apud Philostratum libro 5. testatus est. Quibus adde quæ dicemus in c. 12. nu. omnium postremo.

11
De eadem re.

¶ At idem Lucas Pen. in l. mulieres, colum. 2. vers. quarto ex comitatu. C. de dign. lib. 12. scribit nobilitatem procedere ex comitatu, baronia, vel dominio, quod homo in homines & fideles suos habet, etiam si castrum vnicum habeat, per d. cap. j. quis dic. dux. Et hæc, ait, nobilitas, non quaeritur ex alio feudo, quàm in quo sunt vafalli & fideles secundum And. Iser. in c. 1. in fin. tit. de ca. qui cur. vend. Et ita quidem, vt subdit Lucas, vt non sint pauci, sed multi vafalli, vt dicit voluisse eundem And. in c. 1. s. vlt. in quib. cau. feu. amit. vbi id non ita expressè dicit, sed id tantum, quòd per infeudationem non nobilitatur accipiens, propter valorem vnus vniciæ. Modica enim, inquit, non curat Prætor. l. omnino. ff. de impen. in re dot. fac. & l. in rebus. s. possunt. ff. commo. & idem voluit Matth. Afflic. ibi, col. vlt. nu. 302. Subiungit autè Lucas, vt ad eum redeamus, præmiū dignitatis siue nobilitatis esse, subditos habere. s. volumus, in auth. vt iud. sine quoc. suffrag. & eos quidem locupletes, per quos imperium abundare dicitur. s. 1. vers. considerauimus, cod. tit. quanto enim quisque maioribus præf.

præf. tanto & ipse maior est, & honestior. s. nos igitur, in auth. de defen. civit. vnde & illud, Gloria regis in lata gente, & in diminutione populi contritio principis. s. his ita, vers. item David. i. q. 4. Et quanto quis maiora tractat, tanto & ipse maior est. c. de his verò, de consecr. dist. 5. Et scribit Salustius in procemio Catilinarij, Maximam gloriam in maximo imperio esse. Tandem verò concludit ipse Lucas Penna, non veram esse nobilitatem, si ab alio quàm à principe teneatur castrum siue feudum, ar. d. c. 1. tit. quis dic. dux. & l. 1. & ibi no. C. de domest. & prote. lib. 12. & l. 1. in fi. C. de præp. labo. eo. lib. 12. & eorum quæ ipse scripsit in l. vniuersos. C. de decurio. lib. 10.

De eadem re.

12 ¶ Pau. Cast. con. 461. visis & diligenter examinatis col. pen. vers. sed ad hoc respondeo, lib. 1. dicit, quòd non ideo feudum nobile dicitur, quod habeat dignitatem annexam, cum etiam tenuissima, & vilissima quæque castra concedantur in feudum nobile: sed ita dicitur feudum nobile à seruitio & præstatione: s. quado pro feudo quædam præstatio nobilis fortè annui vnus accipitris, aut canis, & nihil aliud præstatur. Non nobile, cum fit quædam seruilis aut durior præstatio, siue seruitium, cuiusmodi ea sunt, inquit, de quibus per Spec. tit. de feudis. s. quoniam. col. pen. vers. & nota quòd vafalli. Hæc Paul.

De eadem re.

13 ¶ Matthæus Affl. in procemio constitutionum Siciliae in 25. quæst. paulò ante si. dicit, quòd si à principe conceditur feudum, vt sit quaternatum, contrahitur nobilitas. & dicit hoc velle And. Iser. in d. c. 1. quis dicat. dux. & in d. c. 1. tit. de capita. qui cur. vend. Idem quoque Matth. in consti. incip. vt vniuersos, col. 8. in 5. not. dicit per infeudationem factā à comitibus, & baronibus, non contrahi nobilitatem, & allegat quoque ipsum And. Iser. in illis duobus locis, in quibus tamen nil aliud dicit quàm quod supra ex eo diximus. Idem denique Matth. in c. 1. col. 3. tit. quis dic. dux. post aliorū sententias relatas, ita concludit, id feudum nobilitare, quod datur à rege, & quod habet vafallos in numero copioso siue feudum sit nouum, siue antiquum. Sed vbi haberet à rege & non haberet vafallos, non contrahitur paradoxium, id est, nobilitas, nisi princeps fecisset eum nobilem. Quod si feudum habens vafallos ab inferiore concederetur cum assensu regis, induceretur nobilitas. Igitur, inquit, qui præf. alicui castrò vel villæ, vbi sunt vafalli, dicitur habere nobilitatem & dignitatem, vt dicit velle Io. Andr. in c. cum olim, de præb. & Bal. in eo ipso c. 1. Sed & idem Matth. alibi scilicet in c. 1. s. ex eadem lege. tit. de leg. Corra. dicit quòd rustici possunt emere feuda etiam vafallis non consentientibus, & tunc desinunt esse rustici, & efficiuntur nobiles. Et sæpe alias dicit simpliciter per infeudationē contrahi paradoxium, id est, nobilitatē, scilicet in c. 1. col. 3. nu. 26. tit. an ille qui interfe. fra. dom. idē in c. vlt. col. 6. nu. 88. dicit feudū etiā quod datur à rege nō nobilitare, nisi sub se habeat vafallos.

Authoris sententia.

14 ¶ Hæc quidem nostrates. Ego verò in ea sum sententia cum aliis supra citatis, vt si imperator, vel rex in suo regno, vel etiam alius, qui ius habet conferendæ nobilitatis, concesserit feuda illa regalia, quæ diximus, aut etiam alta nobilia, ignobili cuiquam, quem scit ipse esse ignobilem, illi eo ipso nobilitatem concedere videtur, ar. not. in l. quidam consulebant. ff. de re iud. Quòd si alius cui id ius non sit: ea feuda concesserit, non video, quomodo is cui concessa sint, ex eo nobilitetur, nisi si princeps qui id ius habet, confirmauerit. Alioqui nullus erit rusticus, siue ignobilis locuples, qui non à quocunque feudum nobile habente, nobilitatem sibi acquirat, id feudum emendo multo pluris, quàm valeat, si iusto precio habere non possit. Nec tamen nobilitas pecuniis comparari potest. Nam vt dicit Euripides apud Stobæum Ser. 85.

Nobilitas pecuniis comparari non potest.

κρίνον δ' ἂν ἀντὶ χρημάτων ὄν ἂν λάβοις, γενναίετ' ἴσ' αὐρίων. Id est, vt traduxit Gfnerus,

Hæc sola pecuniis comparari non possunt, Generositas, inquam, & virtus. Licet tamen rustico feuda, dignitates, & iurisdictiones quæ sunt in patrimonio, vt sunt in Gallia feuda omnia, vt alibi diximus, emere & acquirere, vt dicit Bald. in c. j. s. ex eadem lege, co. 1. vers. & est notandum per eum tex. tit. de lege. Contra. quem sequuntur ibi Iac. Aluar. col. 2. vers. no. ab extra, & Car. Alex. co. etiam 2. vers. & est notandum, & Panor. cons. 3. nitar in præf. in 22. q. lib. 2.

Rusticus potest emere feuda nobilia.

15 ¶ Nam & è diuerso, rustici siue ignobiles possunt infeudare, modo habeant liberam bonorum administrationem, vt dicit idem Bal. post Iac. Ra. in c. j. s. marchio, col. vlt. vers. sed hodie, tit. de his qui feud. dar. pos. per tex. in c. j. s. noui. tit. per quos fiat inue. & sequuntur Iac. Aluar. & Car. Alex. in a. s. marchio, quem legunt cum prin. illius tit. vtrque. col. 2. vers. nota quod secundum ista iura, nam id Car. ad verbum sumpsit ex Alua. vt alia pleraque. & Iac. à S. Geor. in tract. feud. in verbo in feudū, col. 4. in 8. diuisione feudorum, vers. dicit enim. Et ita Aluar. & Car. vbi supra dicunt voluisse Innoc. & Car. Florent. in cap. verum, de foro comp. sed in meo codice non reperit, sed illud tantum dixisse Innoc. statim post prin. quemlibet dominum quantumcunque vilem & rusticum habere iurisdictionem super rebus feudalibus.

Rustici an infeudare possint

16 ¶ Quæ in re tamen illud admodum notandum est, quod scripsit Pet. Iacob. in tit. de act. in rem pro re feudali, col. 2. vers. attamen dominus, quòd si nobilis vendat feudum rustico, non tenetur dominus illum inuestire, & sequitur Guid. Pap. decis. Delph. 415. ego enim, col. 2. vbi tamen dicit aliud obseruari in Delphinatu, vti etiam obseruatur in Gallia. verum tamen tenentur ignobiles, qui huiusmodi feuda acquisierint, pro iis quippiam soluere principi, vti cauetur ordinationib. principalib. in id factis, quas vulgò vocant. *Ordonnances des francs fiefs & nouueaux acquests.*

Aut dominus tenetur inuestire ignobilem qui à nobili emit.

17 ¶ Illi autem sententia stipulatur altera Spec. titu. de iudis. s. quoniam, vers. 30. quòd si dominus à vafallo

vasallo requisitus feudum emere, recufauerit, poterit vasallus alteri vendere, modo is fit non inferioris qualiraris. Nam si nobile vendat ignobili, non tenebitur dominus illum in vasallum recipere, aut saltem poterit ipsum priorem vasallum retinere. Nam is per subrogationem huius ignobilis non videtur liberari ab homagio, per l. nemo. ff. de duob. reis, & l. veteres. C. de contrah. & comit. stip. & l. 2. C. de fund. limit. lib. 11. Et sic dicit seruari in plerisque locis.

18 An in uenatione bonorum uentant feuda nobilia. Bonorum appellatione an contineantur feuda.

¶ Postremo hic locus me admonet dubitationis, quam fecit And. Iser. in c. 1. in fi. prin. tit. de Ca. qui cur. vend. de vasallo qui habet bona feudalia & allodialia, quique simpliciter uendit alteri bona sua, an videatur uendidisse feuda. Is autem (ne illum putes in hoc fecisse dubium) censet appellatione bonorum simpliciter, comprehendit feuda, de quo nos late diximus in rep. l. si unquam, in uerbo, bona, nu. 10. sed utrum. C. de reuo. don. & in nostro tract. retractuum, tit. j. §. j. gloss. 3. in uerbo, uicinis bien. nu. 9. igitur ut ad casum, & nu. 12. eodemq; vl. an autem uerum. Tamen ipse And. dicit illum non uideri id feudum uendidisse, sine quo remaneret ignobilis, nisi contrarium aperte probaretur, ar. l. qui pec. ff. de pec. Ex quo illud potes intelligere, quod si quis effectus est nobilis ex acquisitione feudi nobilis, eam nobilitatem perdit, si id feudum uendat, aut aliter relinquat.

Militia an nobiliter.

CAP. VIII.

1 Militia an nobiliter.

Militia nobilitat. ut quisquis est miles, is quoque continuo fit nobilis, ut clanculum uoluisse uidentur Host. & Io. An. in c. eo libentius, uterque in uerbo militia clericali, & ibi quoque Car. Flo. & Pet. Anc. uterque post prin. Ant. & Pan. uterque ad fi. ext. de ser. non ord. & aperte sentit Bar. in l. 2. §. in filiis. ff. de Decu. & expressius uoluit Sal. in l. j. col. 4. in §. q. in fin. C. de iuris & fac. ign. Et Lucas Pen. in l. j. col. j. C. de cond. in pub. hor. lib. 10. & Domi. in ca. grandi, in 2. nor. de supp. neg. pre. li. 6. Io. Rayn. in suo tract. nobil. col. 4. & Guid. Pap. dec. Delph. 388. quo uero ad doctores, col. 2. uerf. quarto si militia. & sing. 331 legitumatus. uerf. militia nobilitat. & nouissimè Andr. Alc. in lib. de singulari certamine. cap. 30. ubi hanc dicit fuisse sententiam Ioannis Iacobi Triuultij, magistri equitum Francisci regis, & iterum cap. 34. ubi ex hoc dicit militem origine ignobilem posse prouocare nobilem ad duellum.

2 De eadem re.

¶ Pro quibus facit tex. in l. 2. in princ. ibi. praelaram nobilemque militiam. C. de primice. lib. 12. & in l. inter alias que est pe. ibi. mirari dignitate. C. de pal. fac. largi. eod. lib. & in rubr. C. qui milit. pos. ibi, ad militia dignitatem aspirantibus, lib. 12. & in c. cum essent. de sim. ubi qui primum dicitur nobilis, postea miles appellatur, & in c. militare. ibi, dignitatis sue miles adscribitur 23. quæst. j. & in l. ij. C. ut nemo priua. ubi ex eodè delicto aliter miles, aliter plebeius punitur, tãquam qui miles est, iam non fit plebeius. infra autem ostendemus, plebis & plebeorum appellatione, ignobiles tantum contineri, non etiam nobiles.

3 Miles & priuatus, ut diuersi.

¶ Sed & in plerisque aliis iuribus, miles & plebeius atque etiam miles & priuatus ponuntur ut diuersi, & separati, ut de primo est text. in l. milites, & l. diuo. C. de quæst. ubi milites plebeiorum pœnis non subiciuntur. De secundo in l. sed & milites, in prin. duobus in locis, & iterum. §. scribit. ff. de excus. tut. & in l. ne quid. §. vlt. ibi, aut militem, aut priuatum. ff. de incen. rui. nauif. & in l. j. in prin. ibi, quicumque militum, vel priuatorum. C. quando lic. vni. & in l. nolimus, ibi priuatis & militantibus. C. de testam. & in l. j. uerf. si quis autem. C. de fal. mon. & in l. quisquis. C. ad leg. Iul. maieft. & in l. ne cui, in fi. C. loc. & in l. j. uerf. his ita iur. C. de com. ser. manu. & in auth. ut nullus mut. agr. ad fi. & in §. vlt. uerf. quia uerò duplex. in auth. de hæc. & falc. & in §. sed neque, uerf. hoc autem, in auth. de san. etif. epi. & c. si quis, in prin. 6. q. j. ubi gl. expresse no. milites non esse priuatos. Illi autem sunt & dicuntur priuati, qui sunt sine dignitate, ut dicit gloss. in cap. denique. 4. dist. & in cap. qui contra pacem. 24. quæst. 1. quam ad hoc expendit Bartol. in cap. consultationibus, col. 2. extra de don. Ut scilicet militia fit dignitas, & milites non dicantur priuatae personæ de quo & per eundem in cap. quanto. de mag. Et dignitas propria est nobilitatis, ut declarat Sallust. in Iugurthino bello, cum dicit, Namque cœpêre nobilitas dignitatem in superbia populis, libertatem in libidinem trahere. Ex quo sequitur milites esse in dignitate, & sic quoque in nobilitate. Facit præterea in hanc partem text. in auth. ut nullus mut. agr. in illis uerbis. Ne priuati quidem homines putent legem contra se solummodo esse positam, milites autem, altiore nitentes fastigio, legem contra se non esse prolatam existiment. Et paulo post, scituris militibus, qui præfenti legi non esse obediendum existimant, quod cingulo denudati inter priuatos habebuntur. Adde quod imperatores & reges non dedignantur militum nomen & titulum sibi assumere, cum cæteros milites commilitones appellant, ut dicemus infra c. 37. nu. 52. incip. similiter licet donatio.

4 Non quilibet dignitas nobilitat. Dignitas in seruis. Seruus alterius serui domini. Prouerbum.

¶ Attende tamen super hoc, quod non quilibet dignitas nobilitat, ut declaratur per Bartol. in d. l. j. colum. 2. uerf. secundo quæro. C. de dign. lib. 12. Nam & inter seruos omnium hominum abiectissimos dignitas est, ut uoluit gl. in cap. denique. 4. dist. & bene probat. l. habitatio. §. seruus. ff. de ven. in poss. mit. & l. sed & si quid. §. sufficienter. ff. de usufru. ubi ita scribitur, sufficienter autem alere & uestire debet, secundum ordinem & dignitatem mancipiorum. Nam & seruus, respectu alterius serui, potest dici dominus, ut probat tex. in l. si seruus. ff. de pecul. Et, ut est in ueteri prouerbio apud Aristotel. lib. 1. Politic. c. 4. hoc senario, *Δὲλθ' ἀπὸ δούλου, δέσποτος ἀπὸ δέσποτος.* Seruus ante seruum, dominus ante dominum. quo significatur, in eodè genere hominum non omnes æquales esse, sed alterum alterum antecellere nobilem, alterum

alterum nobilem: ignobilem, alterum ignobilem. Et, quod magis mireris, seruum respectu alterius serui, dici nobilem & generosum.

Quod Euripides aperte declarauit in Helena,

Εὐρώ μὲν εἶλω, καὶ περὶ φυχῶν λάτρως

Εὐτ' οἱσι γενναίοισι κρημνισθῶ

Δόλοισι, πτόνῳ δ' ἔχωμ' ἐλευθεροῦ.

Ego quidem sum, & existo tamen seruus

Inter generosos numeratus

Seruos, nomen non habens liberum.

Rursusque in eadem fabula,

Πρὸ δέσποτος

Τοῖσι γενναίοισι δόλοισ' ἐκλείσασθαι θανάμ.

Ante dominos

Generosos serui gloriosissimum mori.

Notum est autem olim seruos attrienses fuisse cæteris digniores & notiores. Ex quo illud Ciceronis in Paradoxis, In magna familia sunt alij lautiores, ut sibi uidentur serui attrienses. Estque discrimen inter dignitatem, & nobilitatem, ut satis probat illud Quintil. lib. 6. ca. 1. Periclitantem comenat dignitas & studia fortia, & suscepta in bello cicatrices, & nobilitas. Ideoq; si militia etiam esset dignitas, de quo paulo post dicemus, non tamen ex hoc necessariò sequeretur quod nobilitaret.

¶ Et sunt sanè multi, qui tenent militiam neque dignitatem esse, neque nobilitatem conferre, & ij quidem illis multo numerosiores, qui primam partem tenuerunt. Et inter hos gl. in l. vnica in uerbo, prohibemus. C. nego. ne mi. lib. 12. & in l. 1. & ibi Io. Plat. C. de dig. lib. 12. Io. And. in addit. Spec. tit. de de testib. §. 1. uerf. item excipitur quod miles. Sign. conf. 23. q. disput. col. 2. Bart. in d. l. j. col. 10. uerf. quarto inferitur ex prædictis. C. de dign. lib. 12. & in l. ex eo tempore. in prin. ff. de test. milit. & con. incip. quidam capitaneus, ut à nonnullis citatur, sed non reperi. Et Lucas Pen. sibi contrarius in l. mulieres, col. 2. uerf. quinto secundum quosdam. C. de dign. lib. 12. & in l. errat, col. antepen. C. de castr. pec. eo. lib. 10. Fab. in l. milites. C. de q. & in rubr. Instit. de milita. test. Bal. & Ang. in l. filiusfam. §. veterani. ff. de procur. Bal. in l. testamento. la. 1. in fi. C. de test. milit. Sal. in l. non prohibentur. C. qui accu. Alber. in l. milites. C. loca Aluar. & Car. Alex. in §. si miles aduersus, tit. de pace tenen. Ant. in c. Raynutius, col. 19. extra de testa. Imo. & Panor. in c. in nostra, de procur. Panor. & Io. And. in c. quanto, de magi. Paul. Cast. consil. 125. dubitatur primo, in 4. dubio, lib. 2. ubi tamen dicit, quod in multis ciuitatibus ex consuetudine milites sunt nobiles. Ro. sing. 507. an sit militia dignitas, & in l. diem functo. ff. de aff. Io. Plat. in d. l. 1. col. pen. C. de dign. lib. 12. Mart. Laud. in tract. de militib. uerf. 15. incip. militia si iungatur. Ang. Aret. in §. vlt. col. vlt. Instit. de test. mil. Alex. in d. l. diem functo, col. 5. uerf. tamen puto ueram. ff. de offi. aff. & Iaf. qui hoc tribus modis limitat, in l. pen. in 4. not. C. de pac. Lancel. in c. j. Gal. in rep. l. Centurio, col. 4. uerf. quarta cadit dubitatio. ff. de uulg. & pup. sub. Matth. Afflict. col. 5. uerf. quinta nobilitas, tit. quis dic. dux.

Qui negat militiam nobilitatem.

¶ Et hæc sententia multis rationibus comprobatur. Nam & si olim apud præcos Romanos libertini nullo modo militarent, sequentibus tamen temporibus militare cœperunt, ut refert L. Florus lib. 7. 4. epitome Liuij. Idque postea à iure ciuili receptum est, per tex. in l. si duobus. ff. de testam. mil. & l. operis obligatus. ff. de oper. liber. & l. vlt. C. de libert. & eor. fil. cum si ibi adductis. Imo etiam serui ad militiam aspirare possunt. l. super seruis. C. qui mil. non poss. lib. 12. At non serui modo, sed & libertini ad dignitatem aspirare prohibentur. l. vnica. C. ad leg. Visce. cum si. & hanc rationem sentit gl. in d. l. vnica. C. neg. ne mil. nam & Alexander Scuerus libertinos nunquam in equestrem ordinem redegit, asserens seminarium Senatorum equestrem locum esse. ut tradit Aelius Lampridius in uita illius.

Libertini an militare possint.

Libertini ad dignitates non aspirant.

¶ Præterea infamia repellit à dignitatibus. l. infamia. C. de decur. lib. 10. & l. 1. de infam. eod. lib. 10. & l. neque. C. de decur. lib. 12. Infamis autem miles esse potest, quod hinc liquidè patet. quia damnatus de crimine publico, fit infamis. l. infamem. ff. de pub. iudic. cum si. Non tamen definit esse miles. l. si quis filio ex hæredato. §. irritum. ff. de iniust. testa. & hanc quoque rationem adducit Fab. in d. rubr. Instit. de milit. test.

Infamis potest esse miles.

¶ Denique sunt multi tex. facientes discrimen inter dignitatem, & militiam, tanquam militia nõ sit dignitas, in l. si quis, ibi, cuiuslibet militiae, dignitatisue, & rursus ibi, militiae, seu dignitatis. C. de offi. rec. prouin. & in d. l. pen. ibi, militiae, vel dignitatis. C. de pac. & l. vlt. ibi, dignitate, vel militia, & statim post, militiae, vel dignitatis. C. de paganis, ubi etiam Salyc. ex hoc not. expressim, militiam non esse dignitatem. & l. vlt. ibi, militiae, vel dignitatis. & rursus, ibi, in militia connumerati fuerunt, vel qui dignitatem aliquam prætendunt. Sed & in calce cum dicitur, militia cingulo, seu dignitatis honore. C. de iurisd. om. iud. & l. vlt. C. com. & merca. & l. j. ibi, militia, vel dignitas. C. in quib. cau. milit. & in l. j. uerf. his itaque, ibi, militis, seu priuati. C. de com. ser. manu. & l. nullus. C. ad leg. Iul. maie. ibi, militiae vel generis, aut dignitatis defensione, ubi non tantum fit discrimen inter militiam, & dignitatem: sed & inter eandem, & genus siue nobilitatem. & in l. fordidorum, ibi, dignitatis, aut militiae. C. de excu. muner. lib. 10. & in l. penult. ibi, quædam militia, aut dignitas, & rursus in l. vlt. ibi, militiae, vel dignitas. C. de cohor. lib. 12. & in l. vlt. ibi, non militia, sed dignitas. C. qui milit. non poss. lib. 12. & l. j. ibi, dignitatis, seu militiae. C. de dig. lib. 12. & in §. sancimus, ibi, dignitatis, aut militiae, in

Militiam non esse dignitatem.

authent.de testi.vbi Bart.in fi.not.quod militia non est dignitas, cum ibi ponantur vt species separata, & in §. quia verò. l. i. ibi, dignitatis & militia, in aut. vt lic. mar. & auia. & in §. i. ibi dignitatis, & militiis, in auth. vt neque mil. neq; fed. vbi & ex hoc no. Bart. quod militia non est dignitas, & in auth. vt diui. iusi. ver. nam præfenti, ibi, militia, aut dignitatis, & in §. ad hæc fancimus ibi, & dignitates, & militia, in auth. de collat. & in d. c. qui contra pacem, ibi, dignitatem, aut cingulum militia, 24. q. 1. Nam huiusmodi dictiones aduersariæ, copulatiuæ & disiunctiuæ ponuntur inter diuersa, id est, apertam demonstrant horum, inter quæ ponuntur, diuersitatem. Primum probatur, in l. quodcunque. §. si quis ita, & l. qui vsum fructum, & ibi glo. Bart. & alij. ff. de verb. oblig. cum si Secundum, pro glo. omnibus notissimam in rub. ff. de iuris, & fac. igno. cum sim. Tertium per glo. non minus vulgatam in rub. ff. si ager. ve. c.

Sed ponitur inter diuersa. Et, et Et, uel.

9 Responso ad contraria.

¶ Nec obstat huic sententiæ tex. in d. l. præclaram. C. de primic. Nam ea lex non loquitur de simplici militia, de qua nunc loquimur, sed de militia spectabilium tribunorū, vt is text. exprimit, dum dicit præclaram nobilēque militiam spectabilium tribunorum. Et ita de iis tantum militibus loquitur, qui cæteris præfunt, qui censentur habere dignitatem, vt etiam voluit Ioan. Plat. in d. l. i. C. de Equæ. dignit. lib. 12.

10 Dignitatis nomen generale.

¶ Neque similiter obstat iura, quæ videtur assignare dignitatē militiae. Nam dignitas est nomen quoddam generale, quod multifariam accipitur, & plerunque improprie accipitur, vt patet latè ex no. per Bar. in d. l. i. in 1. & 2. q. & ibi quoque Io. Plat. col. 2. in 3. q. C. de dig. lib. 12. & voluit ante illos gl. in l. liberta, per illum tex. & ibi quoque Bal. C. de oper. lib. & gl. in c. denique, in prin. 4. di. & in c. quia nonnulli, de cler. non resid. Et ex eo quod supra diximus, seruos habere dignitatem. Sed nec omnis dignitas etiam proprie sumpta nobilitat, vt iam diximus, & longè latèque declarant Bart. & Plat. vbi supra. Nam & non idem esse dignitatem cum nobilitate, apertè ostendit illud Ciceronis in 3. actione in Verrem, Non vt honos & dignitas nobilitati restitueretur. Ex quibus satis intelligis, dignitatem inesse nobilitati, at non nobilitatem omni dignitati.

Nobilitas et dignitas ut diuersa.

11 Priuati duobus modis dicuntur.

¶ Nec obstat denique iura, quæ faciunt discrimen inter priuatos, & milites. Nam priuati apud nos duobus modis dicuntur. Primo, ij qui non sunt in aliqua dignitate, vt diximus, aut in magistratu, vt probat illud Tullij Philip. 9. sæpe magno vsui Reip. Seruius Sulpitius & priuatus, & in magistratibus fuit. Et in oratione ad Equites Rom. antequam iret in exilium, Cedam inermis armatis, innocens nocentibus, priuatus furibundo magistratu. Et in 2. in Verrem actione, Erit tum Consul Hortensius cum summo imperio & potestate: ego autem Aedilis, hoc est paulò amplius quàm priuatus. D eum qui non sunt ex eorum numero, quos priuilegiarios dicimus, cuiusmodi sunt milites minores, & id genus alij, vt per gl. in l. licet inter priuatos. C. de pac. & in c. priuilegia. 3. dist. Et in hoc postremo sensu, differunt à priuatis milites, quibus iura, multa priuilegia concesserunt. In primo autem sensu, milites & ipsi priuati dicuntur, vt in l. 3. ff. de mune. & hono. Vbi cum de militibus quicquam fuisset statutum, subiungit tex. Cæteri autem priuati. Constat enim dictionem cæteri, eam vim habere propriam germanamque, vt idem prorsus, & substantia, & qualitate implicet, & referat, licet diuersum specie & numero, vt voluerunt glo. & Bart. in l. non solum. §. quæritur. ff. de procur. cum simil.

Distio Ceteri, quam uim habet.

12 Non omnis priuatus est ignobilis.

¶ Quid plura? tex. est in d. c. qui contra. 24. q. 1. qui palam ostendit eos, qui priuati dicuntur, non propterea esse ignobiles, sed ex priuatis alios esse nobiles, alios ignobiles: vt proinde possis liquidò deprehendere, milites, etiam si à priuatis differant, non propterea esse nobiles. Primum enim is text. dicit, quod qui contra ecclesie pacem sunt, si dignitatem, aut cingulum habent, nudentur eis. Si autem nobiles sunt, suarum substantiarum proscriptionem patiantur. Si autem ignobiles, &c. Ex quo etiam textus apertè comprobatur id quod supra diximus, longè interesse inter dignitatem, & nobilitatem.

13 Cheualiers qui dicuntur, nobiles sunt.

¶ Illud autem non prætermittendum, eos, quos nostra Francorum lingua, Cheualiers appellamus, quamprimum eam dignitatem assecuti sunt, fieri nobiles, vel si antea non fuissent, sed ij, milites nõ dicuntur, vel reclamantibus omnibus legum interpretibus. Verum qui rectè locuti sunt, illos vocant Equites auratos. Quam appellationem primus omnium comperit Franciscus Philephus, vt ipse scripsit libro epistolarum 24. epist. 1. ad Albertum Parrhisiū. At Laurentius Valla in suis Elegantis libro 6. cap. 22. Decuriones vocat & approbat Bebellius in commentariis de abusione linguæ, vbi multa contra nostros interpretes congerit, qui hos milites appellant, & nos quoque aliquid dicemus in titu. 10. consuetudinum Picæ. §. vltimo, in gloss. 2. Quod si interim scire vis militiarum genera, de quibus nostræ leges loquuntur veluti de re, quæ vendi, legariue potest, vide Andr. Alcia. lib. Prætermissorum 1. in verbo, militia, & Lælium Taurellum in libello, bello quidem & scito, de militis ex casu.

Militiarum genera.

14 Qui excellunt arte militari sunt nobiles.

¶ Sed nec tamen omittendum, quod licet simplex illa militia non nobiliter, tamen si quis arte militari excellat, eiusq; clarum specimen, & testimonium non semel præbuerit, sibi gradum ad nobilitatem parat, vt qui scientia, aut virtute excellunt, de quibus supra diximus cap. 2. 3. 4. & 5. Quin plurimi eos iam satis nobiles esse dicunt, vt & illos multi, quos in præcedentibus citauimus. Hanc enim magnam nobilitatem antiqui Romani esse censebant. Sallustius in Catilinario, Sic se quisque hostem ferire, murum ascenderet, conspici, dum tale facinus faceret, properabat: eas diuitias, eamque bonam famam, magnam nobilitatem putabant. Tacitus lib. 3. de Sulpicio Quirino, Lanuij, inquit,

ortus

ortus modicis parentibus, & opibus, militia clarus, Consulatu sub Augusto meruerat. Igitur militia clarus, id est, nobilis, vt docuimus supra cap. 2. numero 8. sed & hinc. Probus Aemilius, Iphicrates, ait, Atheniensis non tam magnitudine rerum gestarum, quàm disciplina militari nobilitatus. Et Liuius 1. deca. lib. 6. Centurionem inquit nobilem militariibus factis. Et libro 7. de Sexto Tullio, Septimum primipilo, vir, inquit, factis nobilior. intelligit enim de factis militariibus. Iterumque libro decimo per virtutem Imperator acciri iubebat nobilissimum quemque genere factisque. Et in hanc quoque sententiam versus sunt Euripidis, quibus apertè ostendit nobilitatem parari ex militia eiusque laboribus: ignobilitatem contra ex ocio & militia odio & vacatione. Hi autem sunt apud Stobæum ser. 49.

Νεανίας γάρ ὄσις ἀνδρῶν σὺν γαί
Κόμη μόνου, καὶ σάρες, ἔργα δ' ὀδραμῶ
ὄρας τὰν ἐν πρᾶπτελον, αὐτ, vt alij legunt, ἐν βᾶπερον, ὡς ἄν' ὅς βιθ;
, τ' ὀλ βος ἐξωθεν τῆς ἐσὶ παραγμάτων:
ἀλλ' ὅκ ἐνεσι σέφανθ, ὅδ' ἐνανδρία,
εἰ μήτι καὶ τολμῶσι λινδ' ὡς μετὰ:
ὅς γὰρ πόνου τίκτ' ὅσι τῆν ἐνανδρία,
ἢ δ' ἐυλάβεια σκότου ἔχει ἄν', αὐτ, vt alij habent, καθ' ἐλάδρα
τὸ διαβίῶναι μόνου ἀεὶ θηρωμένη.

Apud Turcas autem ij maximè nobiles existimantur, qui stipendia ex militia à principe accipiunt, vt scribit Petrus Bellonus lib. 2. obseruationum, c. 95.

15 ¶ At illud minimè dubium, quod si quis à principe exercitui præficiatur, is satis nobilitari tacitè videtur. Nam & hi apud Romanos nobiles existimabantur, & in maximo dignitatis gradu collocati. Tullius in oratione pro Murena, scribit duas artes esse, quæ locare possunt hominem in amplissimo dignitatis gradu, quarum alteram imperatoris esse dicit. Imperator enim dicebatur, ductor exercitus, præfectus copiarum. Cuiusmodi fuit, qui Hebræis, princeps exercitus dicitur, de quo Gen. 21. & 2. Reg. 24. & magister militiae, eiusdem lib. c. 19. & Gen. 37. & alibi sæpe, & Princeps militiae 4. Reg. 5. c. & Iudith. 2. & Hieremias 39. vbi 70. interpretes vocant ἀρχηγέρον, vt & annotauit D. Hieron. in Esaiam lib. 7. Nostros quoque legibus, magister militū vocatur, & in l. i. C. de exhib. reis & in l. 2. & l. vlt. C. de Decur. lib. 10. & l. vlt. C. de Comit. rei milit. lib. 12. vbi is inter illustres ponitur, & l. viros, & l. vlt. C. de diuer. offic. eod. lib. 12. & l. vlt. C. vt dig. ord. ser. eo. lib. 12. vbi Magnus vocatur. Ex quo D. Claudius Sciffel. in d. l. §. i. col. 3. vers. addo etiam. ff. de eo, cui man. est iurisd. dicit eundem esse magnificum, & illustrem. Et in §. i. in auth. vt ord. præf. vrb. vbi ἐνδοξότατος vocatur, id est, gloriosissimus, quod peræquè valet, ac nobilissimus. gloria enim & nobilitas eadem est, vt agnosces ex his quæ dicam infra c. 21. nu. 3. sed illud. Ex quo etiam est illud Horatij li. Serm. 1. Sat. 6. quod nos alibi ad aliud adduximus,

An qui à Principe exercitui præficiuntur. Imperator quis sit. Princeps exercitus. Magister militiae & militū.

Magnificus et illustris idem.

Nec quod auis tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnus legionibus imperitarint:
Vt plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos, vt me libertino patre natum.

Vides enim illic pro magna nobilitate esse, q̄ legionibus imperitarint. In ea enim Satyra nil aliud quàm inuehit in eos, qui nobilitate maiorum gloriantur.

16 ¶ Porro Romæ sub templo Concordiæ, inuentus est Cippus hac inscriptione,

FL. STILICHONI V. C.
FLAVIO STILICHONI INLVSTRISSIMO VIRO
MAGISTRO EQVITVM PEDITVM QVE,
COMITI DOMESTICORVM, TRIBVNO PRAETORIANO
ET AB INEVNTE AETATE PER GRADVS CLARIS-
SIMAE MILITIAE AD COLVMEN GLORIAE
SEMPITERNAE ET REGIAE ADFINITATIS EVECTO,
PROGENERO DIVI THEODOSI COMITI DIVI
THEODOSI AVGVSTI IN OMNIBVS BELLIS
ADQVE VICTORIIS, ET AB EO IN ADFINITATEM
REGIAM COOPTATO ITEMQVE SOCERO D. N.
HONORI AVGVSTI APRICA CONSILIIIS EIVS
EX PROVISIONE LIBERATA EX S. C.

Vetus inscriptio.

Quam inscriptionem nobis scriptam reliquit Barprolomez Marlianus libr. Topographiæ vrbs Romæ 2. c. 10. Ex qua potes multa intelligere maximè notanda, scilicet Magistrum equitum & peditū dici, qui alibi Magister militiae vel militum dicitur: idque muneris magnam nobilitatem, dignitatemq; prætere, vt pote cum vir clarissimus, & vir illustrissimus dicatur, qui ei præfuit. Ille enim notè V. C. positæ in titulo inscriptionis significant, viro clarissimo. Ex quo item vides eandem esse dignitatem illustrissimorum, & Clarissimorum, vt annotarunt nonnulli recentiorum in d. l. j. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. Præterea, quod extra rem est, sed obiter volui dicere, eò tempore illustris, non illustris scribi solitum. Et adque pro atque. Adhæc genitiuum nominū in ius finientium,

Illustrissimorum et clarissimorum eadem dignitas. Illustris pro illustris.

per simplicem i, fuisse pronunciatum, videlicet Theodosi, Honori. Denique huiusmodi inscriptiones ex Senatus consulti autoritate fieri solitas.

17 Magister utriusque militiae. Tribunus Celerum. Tribuni militum.

¶ Deniq; vt redeamus, Hic Schilico is est, de cuius laudibus tam multa scripsit Claudianus. Et quia in alia inscriptione ab eodem Marliano posita, eiusdem operis li. i. c. 5. vocatur Magister utriusque militiae, intelligis eundem esse magistrum equitum & peditum, & magistrum utriusque militiae. Apud antiquos autem Rom. vocabatur Tribunus Celerum, qui equitibus praerat, veluti secundum locum a regibus obrinebat, vt scribitur in l. 2. §. quod ad magistratus. ff. de ori. iu. Sed & postea Tribuni militum creati sunt Consu. potestate, vt & inibi scribitur in §. deinde. De quib. etiam fit metio in l. Tribunus militum. ff. de mil. test. & in l. vlt. C. de tit. Quos Bud. noster eos esse putat, quos in Gallia Mareschalcos vocamus. Hipparchos Graeci vocant. Ex quibus ite illud plane vides eos satis nobilitari, quibus id munus a principe demandatur. Nam & Matth. Affl. in constit. Siciliae incip. constitutione praesenti, in 1. not. dicit, quod licet simplex militia non connumeretur inter gradus dignitatis, ea tamen quae cum praepositura est, vt sunt Capitanei equestres vel pedites, dignitatem habet.

Mareschalij.

18 Militiam simplicem apud nonnullos nobilitatem esse.

¶ Sunt tamen nonnulli loci, in quibus simplex militia, eorum moribus nobilitat, ita vt cum primum quis ad militiam assumitur, is simul nobilis efficitur. Quod Perusij obseruari tradit Bar. in d. l. i. col. 6. ver. examinemus ista verba, & iterum col. 9. vers. quartò inferitur, & ibi quoque Ioan. Plat. co. 2. & iterum 3. C. de dign. li. 12. Subduntque vterque in ciuitate Florentiae aliter obseruari, nempe militiam manere ignobilem, vt prius erat. Sicubi igitur ea erit consuetudo, vt militia nobilitet, ea seruanda est, vt quae vera ac propria mater nobilitatis, vel ignobilitatis sit, vt dicemus infra c. 10.

19 Nobiles exercitus duces constituti.

¶ Illud denique monuerim principes, vt dum huiusmodi militum & exercitus praefecturis prouident, ob oculos illud Euripidis in Archelao ponant apud Stobaeum Ser. 86.

Φέρει δὲ καὶ τὸ πᾶν ἄ μικρὸν εὐγενὲς Ἀνὴρ στρατηγῶν, ἐκκληῖαν ἔχων φάτιν. Non parum adfert momenti, si nobilis Exercitus dux fuerit, & gloriosa fama insignis.

Id est, vt vertit Gesnerus,

Nam & nobilium, & maxime principum maior est autoritas in milites, & militum in hos obediencia quae quantum momenti habeant, discas ex Tullio in oratione pro lege Manilia, vt non immerito Moyses, vt ipse dicit Deute. c. 1. ex nobilibus constituerit Tribunos & Centuriones. De quo tamen loco dicam inferius cap. 20. nu. 3. vbi & alii seq. alia videbis ad hunc locum pertinentia.

Ordo clericalis, quem vocant, an nobilitet.

CAP. IX.

1 Clerici an sint nobiles.

Ordo clericatus nobilitat, si credimus Host. & Io. And. in c. eò libentiùs, in verbo, militiae, & ibi quoque Aegidius Belleme. in 1. not. Ant. & Panor. in fi. Pet. Anc. & Card. Floren. post princ. de seruis non ord. per tex. ibi, in verbo, militiae clericali, & in c. ex parte B. ibi, Deo militans, de corpo. vitia. & in c. clericum, ibi, militibus ecclesiae. 50. di. Et sequitur Anto. Corset. in repet. c. grandi, col. 13. de suppl. neg. praelat. li. 6. & Andr. Alciat. in c. cum non ab homine, co. 6. vers. primò per istum text. de iud. vbi dicit clericos haberi pro nobilibus, nihil tamen allegat.

2 De eadem re. Militia nomen generale.

¶ Sed constat, ex illis text. quibus innititur Host. & Io. And. & illorū affectu. id minimè probari, cum de nobilitate nihil aliud dicant, sed tantum de militia, & ea quidem non mūdana sed diuina & caelesti. Est enim militiae nomen generale, omni fermè generi vitæ commune. Ex quo illud Quid. Militat omnis amans. Et apud nos probatur in l. aduocati. C. de aduo. diuer. iud. & l. vlt. C. de pig. & l. creditor. §. inter venditorē. ff. de act. emp. & l. Lucius, la. 1. ff. de le. 2. & in l. quāuis. C. de Decur. lib. x. cum si. Quod ad animantia quoque bruta ab eruditis scriptorib. transfertur. Vnde & illud prodiit, Militat in iugis catulus.

3 Argu. armatae militiae ad caelestem. vide inu. seq. in fi.

Nec propterea ordo clericalis nobilitate probatur, quod sit, aut appelletur militia, cum, vt iam diximus in praecedente capite, militia non nobilitet.

¶ Quod si ipsa mūdana militia, quam armatam vocamus, nobilitaret, posset fortè dici & ordinem clericalem, id est, caelestem militiam nobilitare, per id quod voluit in simili glo. trahens legem loquentem de milite armatae militiae, ad militem caelestis militiae, in l. militem. ff. de re iud. & in l. filiusfa. §. veterani. ff. de procur. & in l. milites, in verbo, procuratores. C. locat. & in l. de die. §. 1. ff. qui satisfda. cog. & in l. stipendia. C. de execut. rei iudi, & in l. si vt proponis. C. de rei vend. & Doct. in d. locis, & praeterea Bart. in l. affectionis. ff. de donat. cum si. adductus à Fely. in c. cum ex officij, col. 1. de praescrip. & Philip. Decio con. 132. in casu proposito, col. 1.

4 Clericos in honore esse & dignitate. Nec inter plebeios esse annumerandos.

¶ Et eo quidem magis, quod vt iam diximus militia non est dignitas, cum tamen ordo sacerdotalis, atque etiam clericalis, dignitas sit & honor, vt est tex. in l. atrocem. C. de iniur. in c. denique, in princ. & ibi gl. quae id no. 4. dist. & in c. reperuntur. 1. quæst. 1. & not. etiam gl. in c. sedes. de rescri. & Lopus alleg. 110. in ciuitate, col. 15. in paruis, vers. remouetur etiam. Et talis quidem dignitas quae maior est omni alio honore seculari, vt dicit Bar. con. 180. si aliqua, col. 2. vers. praeterea, quem sequitur Ias. in l. generaliter. col. 2. ff. de in ius voc. Et quae quidem facit, vt non sit clericus inter plebeios numerandus, vt probat tex. in l. 2. C. vt nemo pri. Estq; sacerdotium regale genus, vel teste locupletissimo D. Petro in 1. ep. c. 2. vos autem genus electum regale sacerdotium. quod & repetitur in decretis canonicis. An tamen semper valeat illud arg. de milite armatae militiae ad caelestem, vide Cyn. in l. 1. co. 2. in §. q. & ibi Bar. in fi. Saly. col. 4. in 7. q. C. de iur. & fac. igno.

Consuetudo & statum an & quomodo nobilitet, & qua inde sequuntur. CAP. X.

1 Consuetudo nobiles facit & ignobiles, ita quidem, vt quis sit in vno loco ex consuetudine illic obseruata nobilis, qui ignobilis alibi reputatur. Ita voluit Bart. in l. 1. col. 7. vers. examinemus ista verba, & iterum col. 9. vers. 3. ex praedictis. & rursum vers. quartò inferitur, & etiam col. penul. & ibi etiam Io. Plat. col. 2. vers. & ex his inferitur, & iterum col. 3. vers. ex quo inferit hic. C. de dign. lib. 12. Vbi dicunt, quod Turcae & Saraceni, qui apud se sunt nobiles, apud nos sunt ignobiles & e contrario. Et Perusij, si plebeius efficiatur miles, habetur pro nobili, non etiam Florētia. Et licet, inquit, is qui est de numero Consiliariorum, vel Decurionum, sit de iure communi nobilis, per l. spurij, in princ. & l. vlt. in fi. ff. de Decur. quod & admittit ciuitas Venetiarum: Ciuitas tamen Perusij non admittit, vbi Decuriones manent ignobiles. Et pro hoc etiam allegant tex. in l. vlt. §. 1. ibi, quæstura in aliqua ciuitate inter honores non habetur. ff. de muner. & hono. Vbi munus reputatur vile vel honorabile, secundum consuetudinem regionum, sicuti & ex illo tex. not. idē Bar. in d. l. 1. col. vlt. vers. illud officium. C. de dignit. lib. 12. & in l. 1. col. 2. vers. sed quæro quæ dicantur, & iterum vers. venio ad secundum. C. de mulier. & quo loco, lib. 10. & ipse Plat. in l. maximarum, in 4. not. C. de excu. muner. eod. lib. 10.

Consuetudo nobiles facit.

2 ¶ Sed & illud de nobilitate voluit Bal. conf. 387. Archidiaconus, col. 2. lib. 1. dum dicit quod consuetudo nobilem facit, & eximium, per l. honor. §. 1. ff. de muner. & honor. credo quod voluit allegare d. l. vlt. Et id quoque voluit Pau. Cast. con. 125. dubitatur primò an comes. in 4. dubio, lib. 2. vbi & ex hoc dicit, quod si princeps in rescripto aut priuilegio faciat mentionem de nobilibus aut filiis nobilium, debet intelligi secundum consuetudines, & diuersitates locorum, ad quæ referuntur, per ea quæ ibi allegat & Ioan. Ray. in d. tract. de nobilitate in 4. q. prin. & iterum in vlt. q. prin. & Imo. in c. de multa, ad fin. de prebend. & Cepol. in d. tract. de imper. mil. deligendo, in materia nobilitatis, in 11. op. & Iaco. de Zochis in cap. per venerabilem, vers. videbatur, in 3. quæst. & ibi Card. Alexā. in §. vlt. chart. antepen. vers. quæro ergo principaliter, qui filij sint legit. & Socin. conf. 246. eleganter & subtiliter, col. 1. lib. 2. quod & ponitur inter con. Fran. Curtij senioris, conf. 18. & Philip. Dec. in c. no. uit. in 6. no. de iudi. & in l. scemina, col. 18. in paruis, vers. similiter descendentes. ff. de regul. iur. Matthaus Afflic. in constitutione Siciliae. incip. intentionis nostræ, in 6. not. Carol. Rui. conf. 66. perlectis, col. 8. nu. 23. lib. 3. & Rochus Curtius in repet. c. vlt. char. §. vers. septimò inferitur. Fran. Ripa lib. 2. respon. cap. 26. incip. videtur respondendum, col. 2. & Alciat. in l. merces. ff. de verb. sign. Matth. Afflic. in c. 1. col. 8. vers. ego addo duos, ut. quis dica. dux.

De eadem re.

3 ¶ In quam sententiam Aristoteles lib. 1. Politicōn cap. 4. scribit plerosque se non solum domi siue apud seipos nobiles, sed vbique existimari: Barbaros verò, domi solum nobiles, quasi existat alia simpliciter nobilitas, alia non simpliciter, vt apud Theodesten Helena inquit,

De eadem re.

Θεωρῶ δὲ ἀμφοτέρω γόνου φιλομάτου τις ἂν προσεπέμ αἰετῶσις λ᾽ ἔπει;

Ex diis ab vtraque stirpe prognatam Quisquam appellabit seruum? Et Boëtius quem Rayn. vbi supra allegat, libro 3. de consolatione philosophiae. Si quis (inquit) multiplici consulatu functus, in barbaras fortè venerit nationes: venerandūmne honor barbaris efficit: Vanescunt illico, cum ad eos deuenierint, qui dignitates non esse existimant.

De eadem re.

4 ¶ Pogius quoque in suo opusculo de nobilitate, multa de hac re scribit, inter quæ illud, Sed cum nihil minus vulgi opinio respiciat, quàm virtutē, aut rationem in appellatione nobilis: ac propterea varietur admodum pro cuiusque generis vsu & opinione, quæ admodum sibi inuicem repugnant, non à certa ac determinata re, sed à quadam consuetudine hominum inconsulta videtur duci. Et cum plurimas diuersasque nationum consuetudines de nobilitate recensuisset: postea subiungit, Licet ea pro gentium varietate multiplex videatur: omnes tamen, quos modò recensuisti, & esse, & rectè dici nobiles arbitror posse. Nam sicut non omnes leges omnibus ciuitatibus sunt accommodatae, sed variantur pro rerum publicarum commodis & vtilitate: Cumque aliis profint, aliis obesse videantur: & tamen legum vim autoritatēque conseruant, neque propterea non habentur leges, quia non omnibus eadem conferuntur: Sic ego Italos, Gallos, Germanos, Britannos, Barbaros existimo, qui à suis dicuntur nobiles esse. & c.

5 ¶ Ex quibus facilè iam intelligis id quod de consuetudine diximus, procedere & in statuto ciuitatis: vt quemadmodum ex consuetudine cuiusque nationis quis censetur nobilis & ignobilis: Ita quoque ex statuto. Et eo quidē magis, quod expressum fortius est tacito, vt latè scripsimus & probauimus in nostris legibus connubialibus, in glo. 5. nu. 48. nunc restat, & multis seq. nemo enim nescit consuetudinem esse tacitam populi vniuersitatem, statutum expressam. Et ita nuncupatum in statuto, vt scilicet nobiles faciat & ignobiles, voluit Bar. in d. l. 1. col. 9. vers. quartò inferitur. & iterum col. pen. ver. ciuitas verò. C. de dign. lib. 12. & ibi quoque Ioan. Plat. col. 3. vers. ex quo inferit. Matth. Afflic. in d. c. 1. vbi supra, tit. quis dica. dux.

Statutum quoque facit nobiles.

6 ¶ Hinc fit, vt is praesumatur & sit nobilis, quem vulgus, & communis hominum aestimatio nobilem reputat, vt voluit Dy. con. 11. quæstio & articulus talis, an domus & casatum de Ciprianis, &

Nobilis est qui populi opinione est nobilis.

Alber. in j. parte statutorum. q. 137. ex statuto ciuitatis Florentiæ. Lucas Pe. in l. mulieres. col. 3. vers. nonò. ex com. nuni opin. C. de dign. lib. 12. Pau. Ca. con. 2. 2. visis omnibus, col. 2. lib. 2. & consil. 107. quantum ad primum, col. 1. lib. 2. Barb. consil. 57. præclare. col. 3. rursumque. col. vlt. lib. 2. Guid. pap. dec. 88. sed quæro an domini col. antep. Calca. con. 8. in causa pendente, col. 7. ver. & ex supradictis. Soc. con. 246. eleganter, col. 2. vers. prima ratio lib. 2. quod reperitur in con. Fran. Cur. Semo. con. 18. vbi plus dicit, quod ad probandum nobilitatem, non sufficit dicere, quod quis sit nobilis sed debet dici quod talis vulgò reputatur, tanquam scilicet nobilitas ex sola vulgi opinione pendat. Cardin. Alex. in c. per venerabilem. §. vlt. char. antep. vers. quarit dehinc, qui fil. sunt. leg. Felv. in c. super eo, le 2. col. 3. de testib. Fran. Ripa li. 2. respon. c. 26. Allobrogum, col. 2. vers. secundo respòdetur. Matth. Afflic. in c. 1. col. 8. vers. nona nobilitas, tit. qui dica. dux. vbi tamen addit post Lucam Pen. vbi supra, horum nobilium esse infinitum numerum, nec tamen ex hac communi opinione contrahi nobilitatem, cum ea plerunque mendax. l. si priuatus. ff. qui & à quib. quibus certè assentior, sed ita tamen vt huic communi opinioni standum sit tantisper, dum eam esse mendacem appareat per quæ diximus in legibus connubialibus. gl. 8. in verbo, *de son maris*, in 8. q.

7
Dignitas est que dignitas reputatur.

Maiores dignitas que talis existimatur. Nobilitas probatur per famam & communem hominum estimationem.

8
Fama publica constituit in qua si possit ingenuitatis.

9
Nobilitas iure scriptis & aliis intelligitur ex loci coniunctura.

10
Arbitrio iudicis relinquuntur non determinata.

11
Arbitrio iudicis nobiles dicuntur maiores res & minores.

12
Iudex tamē arbitrari debet ex præscripto legis & stat.

13
Nobilitas non presumitur.

¶ Quibus accedit, quod dicunt iuris Canonici interpretes dignitatem esse, quæ habetur & reputatur dignitas in tali ecclesia, vel loco. Ita voluit Innoc. in c. de muta, & ibi Host & Io. And. expressius Imo. col. 14. vers. vltimò tangit hic, & rursum col. pen. vers. an autè custos, & in fi. & Pan. col. pe. vers. quod tertia conclusio, de præben. Archi. in c. 1. de consue. lib. 6. Domi. con. 130. dubium. Pan. in c. non minis col. 3. vers. veniamus igitur ad primum, de immu. eccl. vbi & per hoc dicit, id vile esse, quod in eo loco vile reputatur. & Card. Flo. in cle. 1. de præben. vbi dicitur quod archipresbyteratus est dignitas, nisi consuetudo sit in contrarium & sequitur Nicol. Mil. in suo repertorio, in vers. dignitas est esse archidiaconum. Sed & idem in ver. dignitas est quicquid dicit dignitatem esse, quicquid ex consuetudine dignitas reputatur. & allegat Ro. in duobus con. & Steph. Bert. con. 2. viso processu, numero 10. & iterum 32. lib. 3. Et dicit Bal. d. con. 387. lib. 1. quod illa est maior dignitas, quam generaliter homines existimant esse maiorem, per l. Athletas. §. 1. ff. de his qui no. inf. Ex quibus facillè intelligis, quisquis es qui te nobilitatis titulo extollis, nobilitatem ipsam opinionibus totam consistere, non rerum natura.

¶ Hinc quoque est, vt nobilitas per solam famam, id est, cõmunem hominum æstimationem probetur, vt voluit Bal. in l. prouidendum per illum tex. C. de postu. & sequitur Alex. in addi. Bar. in l. de minore. §. tormenta, col. pe. ff. de quæstio. & Guid. Pap. con. 217. omiſſa facti narratione, in prin. & dec. 196. nobiles, co. 2. & deci. 387. sed quid si nobilis, in fi. & fing. 251. nobilitas probatur. Card. Alex. in §. similes aduersus. titu. de pac. iur. firm. Fely. in c. veniens, le j. col. 3. & ibi Decius col. vltima, de testibus. & Iason in repet. l. admonendi, colum. 79. versic. item nobilitas. ff. de iure iur. Philip. Decius in c. j. col. 4. vers. secundus casus, extrà de appellat. vbi dicit ad hoc facere, quod not. Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de nou. oper. nunc. Quod & confirmatur ex eo quod scribit Baldus in l. 2. per eum textum. C. si ser. aut liber. lib. 10. Famam publicam constituere aliquem in quasi possessione ingenuitatis.

¶ Ex his item fit quod si in rescripto vel alia dispositione fiat mentio nobilium, intelligendum est de nobilibus secundum cuiusque loci cõsuetudinem. Nam verba rescripti siue principis intelligenda sunt secundum consuetudines locorum, ad quæ referuntur, sicuti & secundum qualitates personarum. l. plenum. §. equitij. ff. de vsu & habit. l. si quis filio. §. irritum. ff. de iust. testa. Et id expressè in hoc casu voluit Pau. Ca. loquens de priuilegio legitimandi, in quo excipiuntur filij nobilium, consil. 126. dubitatur primò, col. 3. vers. quartò dubitatur. & Cardin. Alex. in c. per venerabilem. §. vlt. char. antep. vers. quæro ergo principaliter, extrà qui fil. sunt legit.

¶ Cùm nobilitas res sit adeò incerta, ambigua, & minimè (vt dicit Pogius) determinata, & in non determinatis sit locus arbitrio iudicis l. j. in fi. & ibi Bal. ff. de iure deli & l. mora. ff. de vsu. & l. de accessionibus ff. de diuer. & tem. præsc. & c. in causis, & ibi Panor. de offi. deleg. & voluit gl. in c. finem, de dol. & cont. cum si. Ideò in arbitrio iudicis est, diiudicare vtrum quis sit aut dicatur nobilis, an ignobilis, vt voluit Alex. in addi. Bar. in l. 3. in prin. ff. de testib. ad id allegans Bal. in l. Gracchus, in prin. C. de adul. vbi dicit esse in arbitrio iudicis, an quis sit vilis conditionis, necne.

¶ Et bene facit quod voluit gl. no. in c. sedes, in verbo, maiores, de rescrip. quod est in arbitrio iudicis, qui debeant dici maiores, quique minores, & sequuntur Imo. Pan. & recentiores ibi, & Specu. tit. de rescrip. præfata. §. vlt. col. j. vers. sed quæ sunt personæ digniores, quodque voluit Laud. in cle. 1. & post eum Card. in 6. qu. de baptis. quod relinquuntur arbitrio boni viri, quis dicatur princeps, in casu d. cle. cum aliis multis similibus à me latè cõgestis in repet. l. si vnquam, in verb. omnia vel partem aliquam, nu. 30. quin & aliàs.

¶ Tu tamen hoc intellige, vt iudex, dum arbitrabitur an quis sit nobilis, necne, sequatur quod iure communi statutum est, & statutis atque consuetudine patriæ obseruatum, vt plenè nota. in l. j. C. de sum. trin. & per Alex. con. 5. puto de iure considerandum, col. j. lib. 4. & per Card. in d. cle. 1. de baptis. loquentem in casu d. clem. 1.

¶ Cùm ex his quæ dicta sunt, liquidò appareat nobilitatem rem esse aduentitiam, & quæ non nobis inest à natura, ideò non præsumitur, nisi probetur, per tex. in l. non ignorat. C. qui accu. non pos. & voluit gl. in c. si fortè, de cle. & no. doc. in l. si verò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satis. cog. & in c. vj. de præf.

de præsump. cum si. Et ita in specie voluit Bal. in d. nò ignorat, statim post prin. vbi dicit quod quis præsumitur popularis, nisi probetur magnas, & in l. in action. §. planè. col. j. in fi. ff. de in lit. iur. vbi dicit, quod quilibet præsumitur popularis siue ignobilis. Ideò qui se dicit magnatcm, siue nobilè, debet probare, quia ista qualitas paucis inest, & ideò nò præsumitur, nec est prima qualitas, quæ veniat à natura, sed habet ortum ex accidētibus sibi vel progenitoribus & propterea qui eam allegat, debet illam probare, per l. 2. ff. de prob. & idem Bal. & Mart. Laud. in c. j. §. si rusticus, & ibi quoq; A. Iu. & Card. Alex. in ver. si miles aduersus, & Matth. Afflic. col. j. in j. no. tit. de pace ten. vbi dicunt per illum tex. in illis verbis, probare possit, quod qui nobilitatem allegat, eam probare debet, & Flori. in l. j. in prin. ff. de prob. vbi dicit quod qui agit contra aliquem, tanquam nobilem, debet probare eam qualitatem, & Soci. d. con. 246. quod inter consil. Fran. Curtij senioris est. 18. col. j. vbi etiã dicit, quod quis magis præsumitur ignobilis, quàm nobilis. & Cep. in d. tract. nobilitatis, in 26. op. & Corf. in d. c. grandi. col. 12. de sup. negl. præl. li. 6. & Fr. Rip. li. 2. resp. c. 26. Allobrogū, col. 2. Barth. Chasse. con. 64. viso processu moto, col. 3. versic. ad secundū. Bonus Curt. in tract. nobi. in 6. parte, in princ. Rebus. in tract. nominationum, in 12. q. nu. 13. Matth. Afflic. in c. j. col. 5. vers. nono accipitur, rit. quis dic. dux.

sed probari debet.

14 ¶ Illud tamen intellige, nisi quis se fundet in ignobilitate aduersarij, vt si quis frater secundò genitus diuisionem fecit cum primogenito tanquam nobili, & postea vult rescindere istam diuisionem, quia dicit patrem & maiores eorum non fuisse nobiles: Certè huic incumbit onus probandi, vt in simili dicimus de eo, qui se fundat in paupertate, eam debet probare, licet aliàs præsumatur. gl. Alber. Bar. Ang. Pau. Ca. Soc. & alij recentiores, in l. si verò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satis. cog. cū aliis multis concord. à me congestis in tracta. retractuum. tit. j. §. 32. nu. 94. nam & videmus, & seq. vbi etiam videbis id procedere in negatiua. Et id haud dubiè procedit in specie propòsita, in qua is secundò genitus in illa diuisione confessus est nobilitatem. Ideò ei confessioni, nisi doceat de errore, id est, de ignobilitate, vt plenissimè not. ab omnibus in l. j. C. de confes.

Limitatio.

Astra an nobilitent.

CAP. XI.

1 Quid quod astra, si Diuis placēt, nobilitatem tribuunt, si modò credimus astronomicis scriptoribus id ipsum affirmantibus, ex quibus is qui primas facillè obtinet, Iulius, aut vt alij vocant, Villius Firmicus Maternus li. 3. c. 4. Iuppiter (inquit si in primo cardine partiliter in parte horoscopi constitutus fuerit, in iis præfertim signis in quibus gaudet, vel in suis domiciliis, ac etiam in suis finibus: vel in altitudine sua, nobiles facit. Et c. 6. eiusdem lib. in prin. Cùm Sol in horoscopi parte constitutus in masculino signo, in domo aut altitudine sua, ac beneuolæ stellæ radiatione coniunctus, beneuolisque protectus, magnæ nobilitatis largitur insignia. Et rursum in eodem c. Sol. plasticè in signo horoscopi constitutus, faciet ingenuos, & nobiles. Et alia plurima sæpe apud eundem comperies, scilicet in eo ipso c. in 7. loco. Et eiusdem lib. c. 7. in primo loco. Et c. 14. in 4. loco, & c. 16. paulò post medium. Et li. 4. c. j. in applicatione Lunæ ad Venerem. Et iterum c. 2. in cõiunctione Veneris. Rursumque c. 3. in delatione ad Venerem, itémque c. 12. in Saturno domino genituræ, & in Ioue, & in Venere. Et c. 15. etiam in Venere, & c. 18. ad fi. Et li. 5. c. j. In horoscopo Libræ, rursumque Sagittarij & c. 2. in horoscopo Mercurij. Et c. 3. in signo Geminorum. & c. 4. in signis Sagittarij & Piscium. Et c. 6. in signo Capricorni, Et c. 7. in signo Tauri. Et c. 9. In signis quoque Tauri, & Libræ & Capricorni. Et lib. 6. c. 3. in radiatione Martis, & iterum Solis. Et c. 4. in radiatione Lunæ. Et c. 6. etiam in radiatione Lunæ. Et c. 11. in radiatione Solis. Et c. 13. etiam in radiatione Solis. Et c. 31. in Luna cum Mercurio, & alibi sæpe in eodè c. Et li. 8. c. 19. in 12. parte Arietis. Et c. 21. in 29. par. Gemin. Et c. 22. in 2. parte Cancr. Et c. 23. in 8. parte Leonis, Et c. 24. in j. parte Virginis, itémq; 8. & 11. Et c. 25. in 17. parte libræ. Et c. 26. in 5. parte Scorpionis. Et c. 27. in j. parte Sagittarij. Et c. 28. in 4. parte Capricorni. Et c. 29. in 30. parte Aquarij. Et c. 30. in 5. parte Piscij. Et c. 31. in j. parte Aquarij, & apud Alcohazem Haly filij Albenragel in li. de iudiciis astrorū, parte 4. c. 9. tum alibi, tum vbi tractat de significationibus triplicitatis ascendētis, & rursum parte 5. c. 6. & 10. & 14. & Guido. Bonatū in trac. de proiectione partium parte 2. c. 13. & alibi sæpe. Sicuti è diuerso ignobiles faciunt, vt videre licet apud ipsum Firmicum lib. 3. c. 4. & c. 6. in duobus locis. Et c. 9. eiusdem li. 3. c. 9. in j. loco, iterum in 4. & in 6. loco, Et c. 15. in 4. loco. Et li. 5. c. 9. in signo Capricorni. Et c. 16. in domo Martis in 5. parte Piscium.

Astra ex astrologorum sententiis nobiles faciunt.

2 ¶ Nam & eadem quoq; Reges & principes, faciunt, vt minis mirum sit, quod alibi supra diximus, nullum regem, qui non è seruis sit: nullum seruum, qui non è regibus. Idem enim Firmicus li. 3. cap. item 3. Saturnus (ait) in quinto loco ab horoscopo per diem constitutus, Reges faciet. Et eiusdem li. c. 5. Mars in decimo loco ab horoscopo constitutus, id est, in M. C. partiliter in nocturna genitura, si in masculino signo inuentus fuerit in suo domicilio vel Iouis, & Saturnus in alio genituræ cardine fuerit constitutus, erunt Reges, & Imperatores. Et c. 6. sol in parte horoscopi per diem constitutus in masculino, in domo aut altitudine sua, ac beneuolæ stellæ radiatione cõiunctus, beneuolisq; protectus, Imperatores faciet & Reges. Et rursum si Sol solus in parte horoscopi fuerit inuentus, in illis iisdem signis, & Mars in Anaphora Lunæ fuerit iniunctus, & Luna in ceteris cardinibus vel anaphoris cardinum constituta, eos qui nati fuerunt, Reges faciet. Et alia huiuscemodi multa, scilicet ibi in septimo loco Solis, & in 10. loco. Et c. 9. in 4. loco, Et lib. 5. cap. 6. in signo Leonis. Et iterum in

Et ignobiles.

Et reges & principes.

figno Capricorni. Et c. 7. in signo Piscium, Et c. 9. in signis Arietis, & cancri, & Leonis, & Sagittarij. Et c. 11. in domo Solis. Et c. 12. in domo Iouis. Et c. 13. in princ. Et c. 16. in domo Solis. Et lib. 8. c. 19. in prin. Et c. 25. in 23. parte Libræ Et cap. 27. in j. parte Sagittarij. Et c. 29. in j. parte Aquarij, itémq; 30. & c. 30. Et alia quoque videbis apud Omar Belnalfargdianum lib. 3. de nativitatibus. c. 3. vbi etiam comperies qui Reges in regno perseuerabunt, quive regno cadent, & apud Alubather suæ Astrologiæ c. 12. 9. & Albohazen Haly filium, Albenragel in lib. de iudiciis astrorum parte 5. c. 10. & c. 12. Et c. 15. quo loco tractat de trino aspectu Saturni, & alibi saepe, & Guidonem Bonatum in tractatu de proiectione, parte 3. in 10. domo c. 2.

3 ¶ Sed & eadem duces militum faciunt (quæ res quoque ad nobilitatem pertinet, vt diximus sup. c. 8. nu. 14. sed nec tamen. & seq.) vt si quando Mars fuerit in ascendente, & in domo gaudij sit, vt scribit Albohazen Haly filius Albenragel in lib. de iudiciis astrorum, parte 4. c. 9. quo loco differit de significantibus triplicitatis ascendentes. Et si quando pars regis fuerit in aliqua domorum Martis, & aspexerit eum Mars ex bono & forti loco, & ambo in locis amplis regum, & aspexerit eos sol & pars fortunæ fuerit in bono loco fortunis aspicientibus eam de bonis & fortibus locis, vt idem tradit eod. lib. par. 5. c. 10.

4 ¶ Quatum autem huiusmodi astris & astronomicis credendum sit, cæterorum iudicio relinquimus. Nam quatum ad me attinet, nunquam istis potui in hisce rebus fidem adhibere, securus sententiam Pythagoræ apud Theodoretum, Laërtium, & Plutarchum, Carneadis, Bionis, Eudoxi, Plotini, Porphyrij, Origenis, Basilij *ἐπιεικισμῶν*, Omelia 6. Eusebij de præparatione euangelica lib. 6. Phauorini apud Gellium lib. 14. c. 1. Auerois, Auicennæ, Hochylacis, Halicarnassei, Diui Augustini, Nicolai Oresimi, Ioannis Marliani, Marfilij Ficini, Leonici, vtriusque Mirandulæ Pici, & Francisci, & aliorum virorum in omnibus literis exercitatisimorum.

Patriæ nobilitas an municipales suos nobilitet. CAP. XII.

1 **P**atriæ nobilitas non nihil ad hominum nobilitatem, gloriam, & honorem facit, vt licet colligere ex l. si quis, vbi not. Saly. C. de natur. lib. & ex eo quod voluit gl. not. in l. j. C. de Alexand. primat. lib. 11. virum minoris nobilitatis, qui originem duxit ex nobilissima ciuitate, esse præferendum nobiliori alterius inferioris ciuitatis. Ex qua not. Bart. ibi, & post eum Angel. Ioan. Plat. & Rebuf. melius esse, vt quis sit mediocris ciuis vnus nobilis & honorabilis ciuitatis, quàm esse maiorem ciuem mediocris cuiuspiam ciuitatis. Et sic (inquit Bart.) facit pro popularibus istius nobilis ciuitatis, qui plus debent honorari, quàm alij magni, & vt dicit Io. Plat. quàm nobilis alterius ciuitatis. Sequitur & commendat Ro. qui & illam gl. dicit sing. in repet. l. si verò. §. de viro, in 14. fal. ff. sol. matr. & Cepol. in tract. de imper. mili. deligen. in vers. propter nationem, col. j. & conf. causaru ciuiliu 40. quidam A. col. pen. & Barba. in extrauag. volentes, in materia nobilitatis, & in clemen. & si principalis col. 2. de rescrip. vbi illam dicit sing. & conf. 25. clementissimum domi. col. 6. li. 4. & Iafon in §. item Seruiana, col. 4. Instit. de actio. & Io. Neuiza. inter con. Alber. Brun. con. 12. patres comederunt, col. 20. versic. & melius esset, & Philip. Deci. conf. 2. 83. cuius superscriptio incipit, de statuto de lucro dotis, col. 6. & Alcia. libr. j. de verb. fig. char. antepe. & Thomas Grammaticus conf. 26. in causa matrimoniali. nu. 12. Et facit quod scribit Fely. in rubr. de maio. & obe. col. 3. vers. præfertur. habentem dignitatem in nobiliori loco, præferri alteri, per id quod voluit Innocent. in capite fraternitatem, in fin. de donati.

2 ¶ Sed illius tamen sententiæ non erat Iulius Cæsar, vt qui erat elati admodum animi, & dominationis cupidus, cum in transitu Alpiu oppidulum quoddam præteriret, comitibus cum ioco & risu percunctantibus, num illic etiam aliquos esse putaret principatus, ambitionis, & dignitatum certamina, seridò respondit, Mallem hic primus esse, quàm Romæ secundus. Author Plutarchus tum in vita ipsius, tum in Rom. apophthegmatis.

3 ¶ Sed ad propositum, Lucas Pen. in l. mulieres, col. 3. versic. octauo ex loco. C. de dig. libro 12. dicit quòd ciuis ex vrbe splendida oriundus est nobilis. allegat nonnulla, quibus probatur nobilitatem inesse vrbibus & nationibus, & aliam alia nobiliorem esse, videlicet in l. non tantum. §. Ilienibus, ibi, propter inclytam nobilitatem ciuitatis. ff. de excu. tut. Qua in l. vides Ilium inclytam vrbem vocari, quo etiam epitheto eandem vrbem Euripides insigniuit in Helena, *Ἰλίδες γὰρ ὦ βέν Ἰλιον κλεινὸν πόλιν.*

Nam Græcis *κλεινός*: inclytus dicitur. Allegat item Luc. l. seruos ibi, loci & originis propriæ dignitatis. C. ad leg. Iul. de vi. & in c. nos qui, ibi, vrbium claritate, & iterum c. illud, ibi, non loci, non generis nobilitate, & rursum in c. Adam, ibi, nobilitate loci priuatus. 40. di.

4 ¶ Quibus adde & text. in c. episcopus, le 2. 7. q. j. vbi ita scribitur, Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat. Et in l. si quis, vers. quod si alterutrum. C. de nar. li. Ex quo Alber. not. quempiam gloriari ob id, quòd est ciuis nobilis ciuitatis. Et in l. 2. §. quæ omnia. C. de veter. iure enucl. quæ vocat Berytensium ciuitatem splendidissimam, id est, nobilissimam, vt diximus supra. c. 2. nu. 17. similiter. Et in l. j. in princ. ff. de censu. vbi ita scribit Vlpia. In Syria Phœnicia splendissima Tyrionum colonia, vnde mihi origo est, nobilis regionibus Syria, vbi & Alb. in id expedit. Et in §. quia verò cõpetens, in auth. de iudi. qui vocat nobilem Alexandrinorum ciuitatē. Vt etiam Tullius in oratione in Pisonem, Arfinoam & Naupacliu. Et in 3. in Verrem actione Lampfacum, & Alpen

Quatum credendum sit astrologorū iudicijs.

Patriæ nobilitas an quicquid faciat ad ciuū nobilitationē. Ciues magnæ ciuitatis præferendi parue.

Malo hic esse primus quàm Romæ secundus.

Ilium nobilissimam ciuitatē.

Vrbes nobiles.

Apendium Pamphila. Nam & quantum ad Lampfacum pertinet, Valerius Max. lib. 7. c. 3. id vocat oppidum vetusta nobilitate inclytum. Et in 5. Tyndaritanam ciuitatem. Et libro j. De diuinatione, Phærias Thessaliæ vrbem. Et lib. 13. Epist. Fam. epi. 32. & Iliad. Virgil. in Priapeis, si is est, Nobilis hinc nota nempe incipit Ilias ira. Et Horatius lib. 3. Carminum Ode 15. Luceriam. Et Ouidius lib. 6. Meta. Corinthum,

— Et nobilis ere Corinthus.

Et Liuius libr. 4. belli Punici Castulonem vrbem Hispaniæ. Et libr. 5. iterumque 6. Syracusas. Et li. 6. nō semel, Capuam. Et li. j. belli Macedonici, Larissam, non illam in Thessalia, sed alteram. Et li. 2. Argos, & Corinthum. Et lib. 3. & 4. Lysimachiam. Et eo. lib. 4. Angiram. Et lib. 9. Lacedæmonem. Et lib. 10. Erganiam, Et lib. 5. Decadis 5. Sicyonam, Edeffem, Berocam, Pellam & Argos. Et Plinius lib. 3. c. 18. castellum nobile vno Pucinum. Et Paron marmore nobilem. Telon vnguento nobilem, scilicet ob vnguentum Telinum, de quo idem Plinius lib. 13. c. 1. & Dioscorides lib. j. c. 56. aut, vt alij fecant, 59. Telon igitur vocat ipse Plinius nobilem id est, celebratam, & notam ob huiusmodi vnguentum, & nobilissimas Burchanam & Fabariam lib. 4. c. 13. Et Olisipo equarum è vento conceptu nobile, eo. lib. c. 22. Et idem Plinius lib. 6. c. 25. Nicæam. Et lib. 3. c. 11. Brundusiu & c. 13. Picenum, & c. 15. lib. 4. nobilissimam Botanorum insulam. Et ignobiles insulas lib. 4. c. 12. non semel. Et libr. 5. c. 11. Arabiam Casio monte nobilem & eiusdem lib. c. 19. Vticā conchylio atque purpura nobilem. Et rursum cap. 24. Carras clade Crasi nobiles, quod & nos alibi diximus. & rursum ibi Zeugma transitu Euphratis nobile & c. seq. Palmiram situ nobilem. Et lib. 6. c. 17. vocat Seres Ianicio syluarum nobiles. Et lib. 36. c. 26. Sidonem. Et Martialis lib. j. epig. 17. Bilbilim. Et Seneca Tragœdiographus in Oedipo actu 2. Thebas. Et Iustinus lib. 7. alteram illam Larissam Thessaliæ. Et lib. 8. Olynthios. Et lib. 9. Byzantium. Et lib. 36. Damascum Syriæ ciuitatem. Et Apuleius lib. 6. Metamor. Lacedæmonem Achaia nobilem ciuitatem. Et Eutropius de gestis Ro. lib. 9. c. 28. Sobonem. & Thesiphontem. Et alias alibi in infinitum. Idcòq; claritas vrbium dicitur in c. nos qui, 40. di. quod idem significat, atq; nobilitas, vt etiam diximus supra in secundo c. nu. 9. claritas, vnde & clara oppida Plinio dicta lib. 3. c. 4. Et clara Salamis, clarissima Delos eidem lib. 4. cap. 12. & clarissima Scandinavia eiusdem lib. c. 13. Et clara Delos & Rhodos lib. 2. c. 87. Tantalus clarissima vrbs, eo. lib. c. 19. Et illustres insulæ ibi. tex. autem in c. statutū, in prin. de rescrip. lib. 6. insignes ciuitates vocat. Et splendida quoque municipia apud Valerium Maximum lib. vlt. c. 16. vbi de Heriphilo, quod idem ac si nobilia dicas, vt diximus in eo. c. 2. nu. 17. Et insignia oppida Plin. lib. 4. c. 12. Et Euboeam insignem ibid.

Telinum vnguentum.

Claritas vrbium.

Vrbes ignobiles.

Laus ex ciuitate.

De eadem vrbe.

5 ¶ Vti è diuerso dicuntur oppida, castella, & vrbes quædam ignobiles. Liuius libro 8. 2. belli Punici scribens Philippum Macedonum regem cepisse quædam parua atque ignobilia oppida. Et ad calcem libr. 9. Ignobiles quædam ciuitates vocat. Et lib. j. belli Macedonici, ipsum Philippum cepisse castella quædam ignobilia. Et lib. 2. non semel dicit castella quoque ignobilia. Et Iulius Cæsar lib. 5. commentariorum de bello Gallico, ignobilem quandam Eburonum ciuitatem dicit. Et Plin. libr. 3. c. 4. non multo ante si. Oppida verò ignobilia 19. attributa. Et c. 5. oppidum Liuiam portu nobile. Et lib. 6. c. 21. multas ignobiles vrbes esse dicit extra Indi ostium. Et idem lib. 5. cap. 29. non semel, & iterum c. seq. populos ignobiles. Valerius Maximus lib. 5. cap. 3. scribit patriam ingratam fecisse Scipionem Africanum ciuitatis ignobilis accolam. Nisi hæc malis referre ad aliam significationem, quam supra in prin. 2. cap. diximus, vt scilicet vrbes nobiles dicantur, id est, notæ & celebres: ignobiles contra ignotæ & obscuræ. Sed hoc in idem recidit. Nam & ipse Plin. eodem illo lib. 2. 9. cap. 30. inhonoras ciuitates in eadem significatione posuit.

6 ¶ At vt redeamus, Cicero, si is fuit, lib. 3. rhetoricorum ad Herennium, vbi de genere demonstratiuo loquitur, Laudem dicit esse rerum externarum & corporis & animi. Inter ea verò quæ sunt rerum externarum, ciuitatis quoque ponit, quasi laus quoque ex ciuitatibus sit hominibus. Quod & festiens Virgilius lib. 4. Aeneid. in prin. ait,

Multa viri virtus animo, multumq; iurat

Gentis honos. Alexander Scuerus cum Syrus esset, volebat tamen videri traxisse originem de Romanorum gente: eumque pudebat Syrum dici. Et propterea poeta quispiam eius temporis veluti contemptim de eo loqueretur, hos versus in eum scripsit,

Puichrum quod ciues esse nostrum regem,

Quem Syrum sua detulit propago,

Venatus facit lepum comesus, &c.

Testis Lampridius.

7 ¶ Simonidis poetæ Lyrici sententia est, oportere eum qui beate vult viuere, patriam habere gloriosam. Et Euripidis siue Senecionis (de autore enim dubitatur) alia sententia est apud Plutarchum in vita Demosthenis, in princ. deberi primū illustri patria prognatum esse quisque scilicet futurus sit. Aristochenus, in varia historia, eiusque autoritate Laërtius tradit, Mysonem illum, quem virorum omnium sapientissimum Apollinem prædicasse Hipponax tradidit, ex hoc habitum fuisse ignobilem, quòd non ex vrbe, sed ex vico, & eo quidem obscuro, natus esset. Obque eam ignobilitatem, quæ ipsius sunt, à plerisque Pisistrato assignari. Antonius, quod alio in loco diximus, Octauio ignobilitatem obiebat, quòd matre Arcina natu. esset, vt refert Tullius in 3. Philip. tanquam scilicet ex ignobili vrbe ea esset, & quod etiā Suetonius retulit, quòd esset ex pago Thurino. Aphthonius declamator lib. præexercitamentorum, in viuiperationem Philippi, illud imprimis ei obiecit,

obiicit,quod ex gente omnium barbarorum vilissima natus esset, nempe ex Pella. Tradit Probus Aemilius Menestheum filium Iphicratis Atheniensis, ex Tarfa natum, Coti, Thracum regis filia, interrogatum vtrum pluris patrem matremve faceret, matrem, inquit. Quod cum omnibus mirum videretur, ille merito (inquit) facio. Nam pater, quantum in se fuit, Thracem me genuit, contra mater Atheniensem.

In eos qui patrie nobilitate gloriantur.

¶ N O N prætereundum tamen quod scribit Flavius Vopiscus in Aureliano ad Bassum, in eos qui ex nobilitate genitales soli gloriantur, Aurelianus (inquit) ortus, vt plures loquuntur, Sirmij, familia obscuriore: vt nonnulli, Dacia Ripensi. Ego autem legisse me memini auctorem, qui eum Mesia genitum prædicaret. Et euenit quidem vt de eorum virorum genitales solo nesciatur, qui humiliori loco, & ipsi plerique solum genitales confingunt, vt dent posteritati de locorum splendore fulgorem. Nec tamen magnorum principum viribus summa sciendi est, vbi quisque sit genitus, sed qualis in Rep. fuerit. An Platonem magis commendat, quod Atheniensis fuerit, quam quod vnicum sapientiae munus illuxerit. An eo minores inueniuntur Aristoteles Stagyrta, Eleatesque Zenon, aut Anacharsis Scythæ, quod in minimis nati sunt viculis, cum illos ad caelum omnis philosophiae virtus extulerit. Hæc ille.

Ad idem. Anacharsis re taliatio in eum qui illi patriam exprobrabat.

¶ Cui adde quod de ipso Anacharsis tradit Galenus in exhortatione ad bonas artes. Vides inquit) non obstuisse Anacharsis Scythæ, quo minus esset in admiratione, & inter sapientes numeraretur, tamen si genere barbarus esset. Huic cum quidam exprobraret quod genere barbarus esset & Scythæ, Mihi quidem (inquit) patria dedecori est, tu verò patriæ, pulchrè retaxans hominem, ex sese nihili, nec alia re superbientem quam patria, quod & retulit Laërtius. Aliter id refert Stobæus. Ser. 84. Nam cum, inquit, Anacharsis per conuicium Scythæ nominaretur, respondit, τὸ γένος, ἀλλ' ὃ τὸ πρόσωπον. Id est, genere, non moribus. veluti patria nihil obesset nobilitati morum. Ex quo etiam illud est Epicharmi veteris poetæ illius, ex quo Alcimus Platonem multas sententias mutuatum fuisse tradit,

Σκύθης τις ὀλεθρὸς, ὃ δ' ἀνάχαρσις ὃ σκύθης: Quod peræquè significat ac si diceret, Est ne ex Scythia perniciēs, Anacharsis autem an non Scythæ fuit? quod & ex eo repetit Stobæus, vbi supra.

Ad idem.

¶ Subdit autem Galenus, vt ad eum redeamus, Si fixius & attentius contempleris, res hominum, comperies non homines factos illustres ex ciuitatibus: sed contra per viros bonos, & artibus præstantes horum patrias fuisse nobilitatas. Etenim quod nomen, aut quam dignitatem habuisset Stagyrta, nisi per Aristotелеm contigisset? Rursus quæ Solorum, nisi per Aratum & Chryssippum contigisset? Quin Athenarum nomen, vnde tam procul dimanauit? Non ob terræ fecunditatem. habuit enim agros parum feraces, sed potius per eos qui ibi nati sunt, quorum plerique dum in viros optimos euaserint, nonnullam suæ gloriæ portionem impertierunt & patriæ. Hoc autem esse verissimum euidentissimè perspicies, si tecum reputes Hyperbolum & Cleonem, quibus ad nihil aliud profuit nobilitas Athenarum, nisi vt illorum malefacta redderentur famosiora.

Ad idem.

¶ Quibus concinens quod de Nerua imperatore, qui Traianum Hispanum successorem sibi designauit, Dion Nicæus scripsit. Nec eum, ait, deterruit, quod Traianus homo Hispanus nec Italicus erat, nec Italicus. censebat enim virtutem cuiusque non patriam existimari & ponderari debere. Et quod de Seuero imperatore retulit Aufonius, Punicæ origo illi, sed qui virtute probaret Non obstare locum, cum valet ingenium.

Vir extra paradysum factus, mulier in paradiso.

D. Ambrosius in d. c. illud. 40. di. Illud ait) animaduerte, quod extra paradysum vir factus, intra paradysum mulier: vt aduertat quod non loci, non generis nobilitate, sed virtute vnusquisque gratiam comparat sibi. Denique extra paradysum, hoc est, in inferiore loco vir factus, melior inuenitur: & illa quæ in meliori loco, hoc est, in paradiso facta est, inferior inuenitur. Et Gregorius etiam in d. cap. nos qui eadem di. Nos, inquit, qui præsumus, non ex locorum vel generis dignitate, sed morum nobilitate innotescere debemus: nec vrbium claritate, sed fidei puritate.

Ad idem. Themistocles dictum in Seriphium.

¶ Plutarchus in vita Themistoclis, & in Apophthegmatis ipsius tradit eundem Themistoclem, cum esset Atheniensis, Seriphio, cuidam in contentione obiectanti, quod non propria virtute, sed patriæ splendore gloriosus factus esset, respondisse: Neque tu si Atheniensis esses, clarus extitisses: Neque ego si Seriphus essem, ignobilis. Quibus verbis significabat, nihil equidem ad gloriam & nobilitatem patriam solum conferre. Quam & Themistoclis historiam ante Plutarchum posteris mandauit Plato, circa initia libri primi, de Repub. & M. Tullius in Catone maiore. Ante omnes verò Herodotus in Vrania, qui non Seriphium hunc fuisse dicit, sed Belbitanum nomine Timodemum. Et ex sacris scriptoribus, hoc quoque recensuit Origenes libro 1. contra Celsum, qui inter cætera conuicia quæ in ipsum protulerat, illud etiam exprobrarat, quod in vico quodam ignobili natus erat.

Antisthenis di sum.

¶ Ipse Plutarchus, vt ad eum redeamus, in libello de exilio, & Laërtius in vita Antisthenis tradunt, quod cum ipsi Antistheni fuisset probro datum, quod non esset Atheniensis: sed ei esset mater Phrygia, dixisse, Et Deū mater Phrygia est. Erat enim ipsius mater ex Thracia, quod & scribit Seneca lib. 2. Quomodo in sapientem non cadit iniuria, paulo ante si. Socrate etiam respondisse cum ei Antiope mater barbara, & Trahesia obiciebatur, Nam & deorū (inquit) matrē Ideam esse. Nec ablimil

ab simili ratione idem Socrates, cum ei quidam dixisset, ipsum Antisthenem matre esse Thracia, quo illum vellicaret, Tu ne (inquit) arbitraris ex duobus Atheniensibus adeo insignem virum natum? Author Laërtius in Socrate, & in ipso Antisthene, vbi & illud dicit, quod idem Antisthenes Atheniensibus, gloriantibus, quod indigenæ essent, dicebat illos cochleis & Bruchis nihilo esse nobiliores. Et cum probro ei daretur aliquando, quod non esset ex duobus liberis genitus, Neque (inquit) luctatoribus, & tamen luctator sum, quod & ipsum refert Laërtius in vita illius. Demetrius Phalereus in Socratis defensione scripsit, Democritum Abderitem ne Athenas quidem venisse: id quod profecto maius est, vt prodit Laërtius, si quidem tantam contempsit ciuitatem, non ex loco gloriam aucupari volens, verum loco gloriam imponere, quod nos alibi ad aliud retulimus.

14 ¶ Aristoteles gloriantis cuiusdam, quod magnæ vrbis esset, & τὸ (ait) σκοπεῖν, ἀλλ' ὅς τις μεγάλης πατρῴας ἀξίος εἶναι noli hæc cōsiderare, sed an magna, siue illustri patria dignus sis. author idem Laërtius in vita ipsius. Cui simile est quod Zenon apud Maxim. sententiarum capite 63. ὁ ἀντὸς μὴ δέον ἕσται τὸς ἀνθρώπος, εἴτινες ἐκ μεγάλων πόλεων εἰσιν, ἀλλ' εἰ μεγάλῃ πόλει ἀξίος. Id est, quæren) um non esse, sintne homines ex magnis ciuitatibus, sed an magna ciuitate digni sint. Actius in Philocteta ira laudat Vlyssē, vt videri velit patriæ ignobilitatē ipsi laudi fuisse. Ita enim de eo scribit in prin. illius tragœdiæ, teste Apuleio de Deo Socratis,

Ad idem.

Inclute parua prædite patria, nomine celebri, &c. 15 ¶ Sed & Plutarchus (vt iterum ad eum reuertamur) in vita Demosthenis in prin. posteaquam illud adduxit ex Euripide siue alio quodam, quod supra nu. 7. ex eo attulimus, subdit hæc quæ sequuntur Græcè quidem, sed in hunc sensum, Ego verò ad genuinam illam quæ moribus magna parte, & animi habitu constat, felicitatem consequendam, quam obscura & ignobili patria, quam deformi pusillaque matre genitus sis, parum refert puto. Risu quippe dignum fiet, si quis Iulidam, Ceus insulæ non magnæ, per exiguam partem aut Aeginam, quam Atticus quidam Piræo velut oculis mucum eximendum censebat, cum mimos & poetas bonos, edidissent, viros bonos, absolutaque mente præditos & magnanimos dare posse neget. Nam cæteras quidem artes quæcunque difficiliore paulo sunt, & ad gloriam quandam aspirant, vt verisimile sit in obscuris istis locis velut languere, virtus certè, quemadmodum planta generosa, fortisque & robore suo nixa, quotiescunque ingenium frugi, & animum laboris non intolerantem nacta est, vbilibet radices iacit. Itaque si quicquam vel prudentia vel vsu vitæ ab eo quod rectum est deficiamus, imputare non patriæ tenuitati, sed nobis ipsis decet. Equidem qui historiam non ex vndique obuiis, domesticisve, sed peregrinis, atque iis diuersis, & apud alios aliisque passim discitis coeuntem rebus, scribere sit aggressus, huic imprimis vrbe præclara, literarum & humanitatis studiosa, modis omnibus sit opus, quo simul & libris omnigenis abundans, & quæcunq; scriptores subterfugere, memoria hominum luculentiore cum fide seruata, audiens ipse & singula coram disquirens, conficere historiam partibus omnibus absolutam possit. Hæc Plutarchus.

Ad idem.

16 ¶ Postremo habemus gl. in l. j. C. de col. Pal. lib. 11. quod natus in terra, in qua natus est Christus, non maiori gaudet privilegio, quam alius. quam ad hoc ponderat Ro. in d. l. si verò. §. de viro, in 14. fal. ff. sol. matr. & Alex. in addi. Bar. in d. l. j. C. de Alex. prim. lib. 11. Quibus adde quæ Cicero in oratione pro Publio Sylla respondit Lucio Torquato, qui illum dixerat peregrinum, & ex municipio esse. Scribit Cassius Neruam adopsisse, atque ad imperium adsciuisse Traianum, quamuis genere Hispanus esset, non ex Italia oriundus, ita existimans, vt ille dicit, Virtutem hominis, nō genus aut patriam spectari oportere. Sed & huc spectat illud Satyrici poetæ, Summos posse viros, & magna exempla uaturos Veruecum in patria, crassoque sub aëre nasci.

Locus hominum non nobilitat, sed hominum locum.

17 ¶ Sed non omitam tamen quod huc quoque pertinet, quod locus non nobilitat hominem, sed homo locum. Nam cum Dionysius Syracusanus in Aristippum indignatus, illum extremum omnium fecisset accumbere: Ille, illustrem, inquit, hunc locum fieri & apparere voluisti. author Laërtius. Et Agetilaus ille magnus cum puer adhuc esset, ac in gymnicorum ludorum celebratione in loco parum honorifico à chori magistro collocaretur, paruit quidem, quamuis iam rex esset declaratus, dixitque, Bene sanè est. ostendam enim non loca viros, sed viros locis dignitatem conciliare, ex Plutarcho in apophthegmatis Laconicis. Cui non dissimile est apud eundem illud Damonidæ, qui cum à chori magistro in vltimam chori partem locatus fuisset, Rectè profectò (inquit) ὁ ductor chori, excogitasti, quo pacto quoque inhonoratus locus honorabilis fieret. Et de altero eorum intelligit idem Plutarchus in conuiuio septem sapientum, cum scribit de Alexidemo Milesio Thraibuli tyranni filio, qui in loco communi postremo assignatum se conquirebatur, Thales & ipse Milesius, Ver crasne, inquit, quemadmodum Aegyptij astra, prout locis quæ percurrunt celsiora aut humiliora apparent, seipsis meliora fieri aut deteriora affirmant, sic tu quoque abiectior & obscurior euaseris propter inhonoratiorem attributum in conuiuio locum: certè. Lacone non paulo deterior fueris, qui in choro quodam à præfultore in postremum locum reiectus. Euge, inquit, inuenisti quis esset hic quoque honoratior locus, Super quo & tu vide quæ diximus supra capite septimo, num. nono. Lucas, & seq.

An

An puniantur, & quomodo, qui sibi falso nobilitatem assumunt.

CAP. XIII.

Nobilitate sibi falso asserentes in quod crimen incurrunt.

Qui sibi nobilitatem propria autoritate falso assumunt, incidunt in crimen falsi, vel etiam in crimen maiestatis, ut dicit Bar. in l. j. col. 7. ver. sequitur in diffinitione illata. C. de dign. lib. 12. per tex. in l. 3. §. vlt. ff. ad leg. Jul. maiest. & in l. j. & 2. in fi. ff. ad leg. Cor. de fal. & in c. 1. de reg. iur. lib. 6. Sed horum nullus mihi ad hoc facere videtur, præter primum, quo cauetur eum teneri crimine maiest. qui priuatus potestate magistratue, quid sciens dolo malo gesserit.

Sed horum omnium melior est tex. not. quidem ille, sed omnibus notissimus in l. eos. §. qui se pro milite gessit. ff. de fal. vbi is grauissimè pro delicti qualitate puniendus est, qui se pro milite gesserit, cum non esset miles. Quem tex. not. Bar. ibi contra illum, qui se appellat doctorem, cum non sit, ut scilicet teneatur crimine falsi. Quod & voluit idem Bar. in l. reddatur. C. de profess. & med. lib. 10. & in tract. de insign. & armis, in prin. & Pe. An. in c. vt apostolicæ, de priuil. lib. 6. & Panor. in cap. 1. de cler. non ord. min. & Ioan. Ana. in rub. de mag. col. 6. & in rub. de crim. fal. col. item 6. Et illum tex. ad hunc casum nostrum usurpatæ nobilitatis allegat Io. Plat. in d. l. j. col. 3. ver. item illata ideo dictum est. C. de dign. & Io. Ray. in dict. tract. nobilitatis. col. 3. & iterum in 6. q. princ.

Et facit quod in simili scribit Bar. in l. j. per illum tex. C. vt dign. ord. ferue. lib. 12. vsurpatem scienter honorem sibi indebitum, puniri pœna sacrilegij. Et illud quoque de notario voluit Bald. in l. prima. & ibi quoq; Sal. & Cor. C. de testa. Et quod item tradit Pan. in c. dilecta, in vlt. no. de excess. prælat. vsurpantem insignia cuiuspiam dignitatis, quã non habet, falsum committere, per d. l. eos, & ibi not. de fals. Sunt enim, vt id illi addas, peculiaria & propria cuiusq; dignitatis, magistratus, & honoris. l. potioris. C. de offic. rector. prouin. & l. si Cohortalis. C. de Cohor. li. 12. Ex quibus multa collegit Felyn. in proœmio Decret. col. 15. vers. tertia conclusio, & in c. tertio loco. col. j. de prob. & Præp. in c. vt nostrum. col. j. de appel. & nonnulla Rebuf. in tract. nominationum, in 12. q. nu. 13. & 14.

Verum quod diximus de pœna falsi, procedit, cum quis facit actum quempiam Doctoris, aut nobilis, aut alterius cuiuspiam dignitatis, quam quis sibi falso usurpat. Nam si verbo tantum huiusmodi dignitates sibi ascripserit, nõ ea pœna punitur, sed alia extraordinaria, vt no. voluit Alex. in add. Bar. in d. §. qui se pro milite. arg. l. si quis. C. de aquæ duct. lib. 11. & ante eum Bal. quæ tamen non allegat, in l. qui sub prætextu, in fi. C. de sacros. eccl. vbi loquitur de eo, qui se falso dicit clericum.

An verò nobilitas præscriptione quari possit.

CAP. XIII.

Nobilitas an, & quomodo præscribatur.

Nobilitas non præscribitur ex vsu & quasi possessione, nisi tanti tēporis, cuius initij non extat memoria, vt dicit Franc. Ripa, lib. 2. respon. c. 26. Allobrogum, col. 4. vers. non obstat quod dominus, allegatque ad id Io. And. in c. abbates, de priuil. lib. 6. & Rom. sing. 289. nunquid vsus. Subditque Ripa ea que requiruntur ad huiusmodi præscriptionem præter illud tempus, & inter alia, vt quis vsus fuerit hac nobilitatis prærogatiua, scientibus & patientibus his, qui præfunt regimini ciuitatis, secundum Bar. in lege 2. C. de feruit. & aqua. & Panor. con. 18. in causa, col. pen. ver. probatur ad sensum. lib. 2. & conf. 22. col. vlt. eo. lib. 2. vbi tamen nihil de hac re reperit.

Sed tu tamen alios plerosque addere potes, requirentes scientiam principis, aut alterius cuius interest, in præscriptione huiusmodi rerum incorporalium, videlicet ipsum Bar. in l. si publicanus. §. in omnibus. ff. de public. & vectig. Inno. in c. bonæ. l. 2. col. 2. in verbo, requisitus, de postul. prælat. & in c. conquerente, in verbo, canonicam, de offic. ordi. & in c. 2. in verbo, facta, col. j. de integ. restit. Bald. in c. j. ad fi. de constit. & conf. 370. verba rescripti. col. j. lib. 1. & conf. 340. si pater. vers. super eo. libro quinto, & ipsum Panorm. in c. cum nobis. col. pen. de præscripti.

Et si eam opi. sequaris, eam ita intelliges, vt sufficiat sciētia magistratuum, aut, vt nostri appellant, officiariorum principis, aut alterius, aduersus quem hæc iura incorporalia præscribuntur, etiam si is nesciat. Ita enim nuncupatim voluit ipse Bart. in d. §. in omnibus. & Panor. in d. cap. cum nobis. & Franc. Aretin. in l. more. col. 2. ff. de acquir. hæred. & Jacob. à S. Georg. in tract. feudorum, in verbo, cum mero & mixto imperio. col. 5. vers. sed an ad acquirendum. Quanquam contrarium tenet Bald. conf. 370. lib. 1.

Verum sunt alij multi, qui in hac præscriptione temporis immemorialis, quarumcunque rerum non requirunt sciētiā superioris, aut alterius contra quem præscribitur, vel officiariorum eorum. In qua sententia fuit glos. in lege, hoc iure. §. ductus aquæ. & ibi Angel. ff. de aqua. quotit. & æsti. Bal. sibi contrarius in cap. 1. col. 2. vers. sed Bart. dicit, tit. quæ sunt reg. & con. 242. antiqua. lib. 2. Sal. in l. 2. C. noua vectig. Anton. in cap. peruenit, in multis locis, de censib. Imo. in d. §. in omnibus. & in l. j. §. denique, & ibi etiam Rom. ff. de aqua. plu. arc. Alex. conf. 6. viso themate. col. 2. vers. verior tamen. lib. j. vbi hanc dicit esse comunem op. & con. 24. ponderatis. col. 4. vers. quinimo etiam, lib. 5. Felyn. in d. c. cum nobis. col. 2. de præscript. Iason in l. imperium. colum. 9. vers. circa primum dictum, & ibi Franc. Purp. char. & versicu. limitat Iason. ff. de iurisdic. om. iud. Philip. Deci. con. 85. cuius super scriptio incipit, de gradibus. col. 2. & conf. 271. in casu transmissio. col. j. Iacob. à S. Georg. vbi supra citauimus.

Sed vt redeamus ad principale nostrum propositum, Alber. in l. imperatores. ff. de Decurio. quærit an si

an si quis steterit in possessione cuiuspiam dignitatis vel nobilitatis (de vtraque enim intelligit, vt constat ex præcedentibus & sequentibus) per 40. annos, eam præscribet? Et videtur, inquit, quod non, Cum hæc res à principe procedant, per iura prius per eum allegata. Continuo subiungit contrarium videri ex l. si Cohortalis. C. de Cohort. lib. 12. Mox autem subdit, Sed videtur quod nobilitas & dignitas procedat à natura. c. de famulis, ibi, dignitate natura, de feruis non ord. Ex quibus potes intelligere eum sentire, nobilitatem tempore non præscribi. Cui concinit quod legitimitas (vt ita dixerim) siue ingenuitas, quæ veluti quædam nobilitas est, non præscribitur gl. in l. nemo. ff. de vsucap. pro lega. Quod semper intelligi te debes, nisi tempore illo immemoriali, quod nõquam exclusum esse censetur, vt late docuimus in tract. retractuum, tit. 2. §. j. gl. 2. in verbo, à vet. temp. numero tertio, hanc partem.

Nobilitas an in alios deriuetur, & in quos, & primum, an in liberos, & in quos. CAP. XV.

Nobilitas per aliquem acquisita, descendit, veluti ex traduce, in posteros, vt qui maiorum suorum conditionem sequuntur, vt optimè probatur in l. j. vbi Bar. & Io. Plat. & in l. Senator, & in l. si Senator. C. de dig. & in l. Senatoris filium. ff. de Sen. cum si & voluit An. l. fer. in const. Sicilia, incip. prosequentes, & ibi quoque Matr. Afflic. col. 6. vers. 7. quarto. & Bal. in l. cum antiquiorib. col. 3. in 8. q. in prin. C. de iure delib. vbi dicit quod nobilitas à progenitorib. feminatur in posteros, & Luc. Pen. in l. mulieres, col. 2. vers. 6. ex nobilit. C. de dig. vbi id dicit fortius procedere in nobilitate, quæ ex dignitate quæsitæ est. Guil. Laud. in cle. j. & ibi quoque Card. Flo. in 2. q. de baptif. Et Panor. in c. licet, in fi. de censib. & omnes vbique Matth. Afflic. in c. j. col. 5. vers. sexta nobilit. tit. quis dica. dux. vbi hanc dicit nobilitatem generis dici in c. nullus episcopus, quod est vlt. 38. dist. & idem Matth. in c. si rusticus, col. j. in 5. no. de pace tenen.

Nobilitas in posteros descendit.

Quod tamen intelligit glos. in d. l. j. de dign. vt non extendatur vltra pronepotes, per l. diuo. C. de quæstion. quod & voluit glos. in l. liberos. ff. de Senat. & And. l. fer. in d. constitutione Sicilia, prosequentes, & ibi Matth. Afflic. col. 6. in 6. q. per tex. in l. j. C. de priu. eorum, qui in sac. pal. mil. libro 12. & omnes ferè qui de nobilitate scripserunt. Barto. autem in d. l. j. col. vlt. de dig. distinguit. Aut illud, ex quo acquiritur nobilitas, transit ad posteros, puta regnum, ducatus, comitatus, & familia. & tunc in infinitum posteri, ad quos eæ res transeunt, erunt ob id nobiles, non ex persona parentum: Aut non transit, & tunc de iure communi nobilitas non transit vltra pronepotes. Sed secundum consuetudinē in quibusdam partibus Italia, omnes descendentes admittuntur, & habentur pro nobilibus. Et idem ferè voluit Io. Plat. in d. l. j. col. j. vbi & illud addit, pronepotes hic accipi inclusiue ar. l. vlt. in fin. ff. de Senat. Et limitat, vt procedat in illustribus & superillustribus. Nam in spectabilibus, etiã clarissimis, transit tantum ad filios. l. sed & milites. §. j. ff. de excus. tut. & l. laudabile. C. de aduo. diuer. iud. Idem prætereà quod Barto. voluit Alua. in c. j. cæteri, col. pen. vers. quero vsque ad quem gradum, tit. quis dic. dux. com. marc.

Sed an vltra pronepotes.

Sed aduerte quia gl. in d. l. j. C. de dign. nominatim loquitur de nobilitate, quæ, vt ipsa loquitur, venit per accidens, id est, vt ea ipsa declarat, per dignitatem, sicuti & magna pars eorum, quos supra citauimus intelligunt, quasi sentiant nobilitatem generis & originis in infinitum progredi, vt expressius declarat Marti. Lau. in tracta. de dign. vers. 4. incip. vbicunque dignitas. Et ita consuetudine obseruari tradit Alua. in d. c. j. cæteri, tit. quis dic. dux. & Io. Plat. in dicta lege prima, col. j. de dign. lib. 12. Rayn. in tract. nobilitatis, in 3. q. 5. q. prin. & Laur. Calca. conf. 8. in causa pendente, col. 7. vers. ex prædictis. D. Conf. Guy. in prag. sanct. tit. de elect. §. insuper, in verbo, antiquo, & Matth. Afflic. in const. Sicilia, incip. intentionis, col. 9. in 6. not.

De eadem re.

Extende quod dictum est nobilitatem parentum in filios descendere, vt intelligatur etiam in filiis furiosis & dementibus, qui parentum æquè ac mentis compotes nobilitatem retinent, vt dicit Bartol. in d. l. j. col. 5. vers. sciendum est ergo. C. de dign. lib. 12. per l. cæcus, & l. cum furiosus. ff. de iud. Imo etiam possunt huiusmodi furiosi & dementes recentè à principe nobilitari, vt nos diximus supra c. 6. nu. 34. ex quibus etiam.

An ad furiosos & dementes.

Extende 2. vt etiam transeat parentum nobilitas ad filios legitimos tantum, puta, ad adoptiuos, vt expresse voluit Rayn. in d. tract. in 4. quæst. 5. q. prin. per l. liberos, & l. Senatoris filium. ff. de Sena. vbi non tantum dicuntur Senatoris filij qui naturales sunt, sed & adoptiu. Et huc etiam respicit illud Ouidij lib. 4. Fastorum,

Ad ad adoptiuos.

Hic au te magna descendit origine mensis, Et fit adoptiua nobilitate tuus.

Nam & ex oratione Ciceronis pro domo sua ad pōtiffes apertissimè licet videre, filios adoptiuos sequi conditionem statimque patris adoptiu, vt si is pater esset patricij generis, & filius quoque talis esset: & è contrario si plebeij, plebeius quoque filius centeretur. Ob idque Clodium illum Pulchrum se in adoptionem P. Fonteio homini plebeio dedisse vt Tribunatum plebis assequi posset, ad quem magistratum non nisi plebeij admittebantur.

At Bonus Curtilius in tract. nobilitatis in 4. parte col. 3. ver. quid autem in filijs legitimis tantum, tenet contrarium. Cui & ego accedo. Nam ea nobilitas quæ à parentibus transit ad filios, est veluti ex traduce, & vt dicunt Lau. & Card. in cle. graus. in prin. de sen. ex com. à coruscatione clari fan-

De eadem re.

guinis. Quibus adstipulatur illud Iuuenalis à nobis suprà ad aliam rem relatum.

— *Quid prodest Pontice longo*

Sanguine censer. — Et quod voluit gl. loquēs de nobilitate sanguinis in l. stemmara. ff. de gradib. aff. Quod quidem non potest accommodari legitimis tantum, vt qui non sunt de sanguine parentum legitimorum tantum. Fatendum tamen filios adoptiuos ex nobilitate parentum non nihil fieri illustriores, per iura à Ray. allegata. Sed tu hic omnino vide quæ scripsimus in repe. l. si vnquam, in verbo, liberos susceperit, nu. 2. & multis seq. & in tract. retractuum. tit. j. §. j. in gl. 8. in verbo *le parent.* nu. 16. sed & ex istis. Et vide etiam quæ dicam infra in tract. primogen. in 84. q.

7 **An ad liberos natos ante nobilitatem parentis.** ¶ Extende 3. vt item transeat ad filios natos ante nobilitatem patris per tex. in l. Senatoris filium. ff. de Senat. vbi nihil interest, vt quis Senatoris filius dicatur, an in Senatoria dignitate constitutus pater cum susceperit, an ante dignitatem Senatoriam, & ibi Guil. Cun. trahit ad nobilitatem, vt videlicet is sit nobilis qui natus est antequam pater nobilitatem affectus fuerit. Durum enim esset, vt ipse dicit, quod pater esset nobilis, & filius antè natus remaneret plebeius, ar. l. pen. C. de nupt. & l. cum oportet. §. 1. C. de bonis quæ liberis. Et illum sequitur Ioannes Rayn. in dicto tractatu nobilitatis, in 8. q. 5. q. prin. vbi tamen dicit, quod non est in tanto ordine vel gradu nobilitatis, quâto pater ipse est, aut filius postea natus, per id quod voluit gl. in d. l. Senatoris filium, quod natus ex illustri ante dignitatem adeptam, est clarissimus solùm: natus postea, illustris, vt patet, quod & idem dicit gl. in l. si Senator. C. de dign. lib. duodecimo, quam sequitur And. de Barul. & Io. Plat. qui & hoc quoque dicit, filium antè natum esse nobilem.

8 **De eadem re.** ¶ Et optimè facit quod scribit Anto. Rosel. in tract. legitimationū. q. 61. Quod si in priuilegio legitimationi sint excepti filij nobilium, intelliguntur excepti & ij, qui nati sunt ante nobilitatem patris, & ita dicit consuluisse patrem suum. Et idem voluit Zoch. qui ita dicit multos Doctores consuluisse, & se quoque cum illis in cap. per venerabilem, & ibi etiam Card. Alexand. in §. vlt. char. antepe. vers. quero secundò principaliter, extrà qui filii sunt leg. Et hanc partem obseruat Gallorum generalis consuetudo.

9 **De eadem re.** ¶ In contrarium tamen faciunt multi tex. & inter cæteros, in dicta l. si Senator, nuncupatim distinguens natos ante dignitatem patris, & postea natos, vt videlicet illi sint priuati, hi potiantur patris dignitate. Et tex. in l. vlt. C. de Decur. lib. 10. in illis verbis, sed progenitij filij, antequam ad fiscum patris natum peruenerint, in conditione pristina remaneant. Et quod speciatim ad casum nostrum pertinet, Bar. in l. 2. §. in filiis. ff. de Decur. tenet nobilitatē patris non transire ad filios antè natos propterea quæ huiusmodi filios non puniri ex statuto aggrauate pœnam nobilium. quem & in hoc casu expressè refert & sequitur Bal. in l. imperialis. §. his illud, ante fi. C. de nup. & Io. Plat. sibi contrarius in l. cum adoptiuum. C. de Decur. lib. 10. & Car. Alex. in c. iam itaque. 1. q. 4. Sed tu vide quæ dicam infra in c. 35. nu. 3. & latius tract. Primogeniorum, in 31. q.

10 **An ad naturales tantum.** ¶ Sed & illud quoque limitandum est, vt videlicet transeat nobilitas ad legitimos & naturales, non etiam ad naturales tantum, id est, nothos, & non legitimos, quos vulgò bastardos vocamus, sicuti voluit Bartol. in d. l. j. col. 4. vers. item pone ex eodem. C. de dign. lib. 12. & Bal. in l. cum legitima. ff. de stat. homi. vbi dicit quod bastardi nobilium, etiam ex persona matrum, non sunt nobiles, quia sordes non meretur nominari inter præcipuos, l. humilem. C. de incest. nup. & idem Baldus in cap. innotuit, columna vlt. vers. nota quod nobilitas, de elect. vbi etiam dicit, quod nobilitas patris filios degeneres non potest nobilitare, etiam si mater fuerit deflorata vi vel dolo. Et ideò, inquit bastardi nobilium non sunt nobiles, quia non decidunt ab aliquo fonte nobili, sed à sanguine putrido. Et sicut non sunt nobiles, quo ad dignitatem, sic nec contrà quod ad pœnas statutorum, quia contrariorum est eadem disciplina. Et hoc, inquit, sæpe cõtingit de facto in terris Tusciæ. & idem Bal. in l. cum antiquioribus, columna 3. in 8. q. in princ. C. de iure delibe. vbi dicitur, quod nobilitas non transmittitur in posteros, nisi per legitimam lineam. & Anton. in cap. per venerabilem, & ibi quoque Card. Alexand. in 3. notab. extrà, qui filii sunt legit. & idem Anto. conf. 54. Iesu Christi, & c. videtur primò dum loquitur de turri Asinellinorum Bononiæ. Floria. in l. qui testamentum, in fin. ff. de proba. & Petr. An. conf. 389. visis diligenter iuribus, vbi dicit quod illegitimi ex nobilibus procreati, non possunt se tueri à solutione collectarum, tanquam nobiles. Neque enim, vt ipse subdit, & etiam Floria. vbi suprà, Bastardi veniunt appellatione nobilium, siue loquamur in fauorabilibus, siue in odiosis, per not. per gl. in cle. j. de baptis. & ita dicunt consuluisse Dy. conf. incip. In Christi nomine amen, diligenter considerata, ea videlicet ratione motum, quia illegitimi nullam cognationem vel agnationem retinent ex parte patris, per l. si spurius. ff. vnde cognat. Ita quoque voluit Imol. in l. ex facto. §. si quis rogatus, col. 14. & ibi Alex. char. vlt. ff. ad Trebel. Domi. consil. 140. quod ad primum dubium, in fin. Nicol. Vbal. in tract. de success. ab intest. in 4. specie filiorum. Alua. in c. j. §. cæteri, col. 3. vers. quero an bastardi, tit. quis dic. dux. com. mar. Raph. & Philip. Cor. in d. l. vlt. C. de verbo. sign. Io. Rayn. in d. tract. nobilitatis in 2. q. 5. q. prin. Anto. Rosel. in d. tracta. de potest. Imper. & Papæ, in vlt. q. vers. hanc dignitatem. Cepol. in d. tracta. de impe. mil. delig. in materia nobilitatis, in 11. op. Alexand. consil. 25. circa primum, col. 2. vers. & tanto magis, lib. 1. & conf. 87. visis codicillis, col. 2. vnde decimò probatur, libro 2. & conf. 172. visis duobus, in 2. dubio, libro 7. & Gui. Papæ, de cif. 580. an bastardus. Fran. Cur. Senior in repet. l. admonendi, columna tertia, de iure iur. D. Cos. Guy. in cap.

1. in

1. in verbo filij, tit. de nu. & quali. Car. & Fran. Aret. in cap. super eo. le. 2. col. 3. ver. de nobilitate, & ibi etiam Felyn. col. 3. de testib. & idem Fely. in c. in præsentia, col. 11. vers. quartò in quantum, de probat. Carolus Rui. conf. 77. viso, col. 3. nu. 7. lib. 3. vbi dicit hos bastardos nobilium esse viliores & deterioris conditionis, quàm plebeiorum. pro quo vide quæ dicam infra vers. abhinc 4. & seq. Maria Soci. iunior. conf. 86. disputatur in præsentia, col. 6. nu. 19. lib. 2.

11 ¶ Et generale est, vt huiusmodi naturales filij non potiantur priuilegiis & dignitate parentum, vt cæteri filij. l. ex libera. C. de suis & legit. vbi Bal. dicit, quod spurij nihil ex honore parentum recipiunt. Quod & voluit gl. in cl. j. in verbo liberi & ibi Imo. & Card. Flo. post alios antiquiores, de baptis. quam quidem gl. seq. ipse Bal. in l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & substit. dicitque per eam bastardos non includi in dispositione legali, quantum ad commodum & honores. Hincque fieri, vt in feudis non comprehendantur, c. naturales. tit. si de feud. fue. cont. int. do. & ag. & in c. quidam, tit. hic finit lex Cor. Nam feudum, inquit, honor est. Et idem quoque de honore voluit Bar. conf. 229. cauetur statuto, col. 2. & Flor. in d. l. qui testamentum. ff. de prob. Et de priuilegio quoque Bald. in l. filium, in 2. & 3. lect. ff. qui sunt sui vel alie. iur. Domi. conf. 140. dubium primò, in fin. Nicol. Perus. in tract. de succe. ab inte. in 4. specie filiorum, in fi. vbi dicit, quod regula Cancellariæ priuilegiâ filios nobilium, non comprehendit illegitimos. Propterea quæ etiam Ioan. Plat. in l. si Senator. C. de dign. lib. 12. intelligit eum tex. cõcedentem filiis priuilegium, dignitatēque paternam, in filiis legitimis & naturalibus, non etiam in naturalibus tantum. Nam ij, inquit, conditionem matris, non patris sequuntur. l. lex naturæ. ff. de sta. homi.

12 ¶ Quibus adstipulatur, quod bastardi ipsi non dicuntur esse de domo siue agnatione, aut familia parentum, siue Casata, vt Itali vulgò appellant, nec possunt eorum insignia, aut, vt vulgò vocant, arma deferre. Primum enim voluit Dy. in leg. cum pater. §. mater. ff. de leg. 2. & con. incip. diligenter considerata. Andr. Iser. in c. j. tit. si de feud. defunct. Bar. in l. tutelâ, in prin. ff. de ca. dimi. vbi tamen distinguit, & in l. pronuntiatio, per illum text. ff. de verb. signi. & in l. vlt. & ibi quoque Bald. Salyc. & alij. C. eo. & idem Bar. in tract. de insign. & ar. col. 2. Bal. in d. l. filium, in 2. primis lec. & ibi Ang. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in d. l. generaliter. §. cum autem. C. de inst. & substit. & in d. l. ex libera, per eum tex. & ibi quoque Corne. C. de suis & leg. vbi ipse Bald. dicit ita fuisse determinatum in quæstione nobilium de Petra mala. & in c. per tuas, de probat. & in c. nonnulli, col. 2. vers. sed an spurij, de rescrip. & conf. 441. ad euidentiâ, in princ. lib. 3. & conf. 65. filia, post princ. libr. 4. & conf. 318. matrimonium, col. 2. eo. lib. 4. & con. 268. proponitur quod quidam lib. 5. Alberi. in 1. parte statutorum, q. 138. inci. item Dy. consilium, ante fin. Ang. in d. l. ex facto. §. si quis rogatus, col. 2. ff. ad S. C. Treb. vbi & illud dicit de nobilibus de Petra mala, & conf. 30. domina Frâcisca. Flor. in d. l. qui testamentum, ad fi. ff. de probati. Pet. Anc. & Phil. Fran. in c. j. statim post prin. de scisma. lib. 6. Idem Anc. in repet. c. j. in 14. q. prin. ver. dubitat alibi, de const. & d. con. 389. Ioan. Plat. in d. l. si Senator ad fi. C. de digni. lib. 12. Ioan. Ana. in cap. cum dilectus, ante fin. de accusati. Nico. Perus. in d. tract. de succes. ab inte. in 4. specie filiorum. Bolo. in addi. conf. Ioann. Ana. conf. 46. dubia, in tertio dubio. De quo tamen latè recentiores in d. l. vlt. C. de verb. signi. & in d. l. ex facto. §. si rogatus. ff. ad Treb. vbi plenissimè Alex. char. pe. & Bened. Cap. conf. 40. punctus fuit quidam Bertus, per totum 1. dubium, & Corn. consil. 169. in hac, consil. 2. vers. non itaque, & cons. sequen. vers. dato autem, libro 3. & Guid. Pap. singu. 897. versiculo bastardus, & sing. 980. vers. ius agnationis, & Socin. consilio 102. visis, colum. 4. vers. restat igitur, libro 3. & Cos. Guy. vbi suprà. Et huc pertinet lex Periclis ne nothi censerentur ciues Athenienses & c. genere parentum, quam tamen postea abrogauit mortuis suis filiis legitimis & nothis tantum superstitibus, ne eius nomen & genus deficeret, vt scribit Plutarchus in vitâ illius, non multò ante finem. Quodque apud Phryges nullus ex regio genere esse dicebatur, nisi qui essent ex legitimis vxoribus, vt tradit Dares Phrygius, si eius sit liber, qui de excido Troiæ inscribitur.

13 ¶ Secundum quoque, non licere bastardis deferre arma parentum, voluit Dy. in d. l. cum pater. §. mater. ff. de leg. 2. Bar. in d. l. vlt. C. de ver. signi. & in d. tract. de insign. & armis, & Bal. in d. l. filium, in j. lec. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & in d. l. generaliter. §. cum autem. in fi. C. de instit. & substiti. Anto. in d. c. per venerabilem, col. 16. vers. de alio effectu, ibi, plus dicit & ibi quoque Panor. col. pen. & Card. Alex. in 3. no. qui filii sunt legi. & idem Anto. in d. con. 54. Io. Ana. in d. c. cum dilectus, de accu. Nicol. Vbal. vbi suprà, Aluaro. in d. §. cæteri, co. pe. tit. quis dica. dux. co. mar. Pet. Belluga. in speculo principum, tit. de prin. prohib. militem guerrificare, col. 5. Guid. Pap. d. deci. 580. & d. in 897. D. Bened. in repe. c. Raynutius in verbo, Raynutius de Claramonte, nu. 35. & Cos. Guy. vbi suprà.

14 ¶ Nam bastardi sunt infames, & vilis conditionis, si Azo. credimus in summa. C. de infam. in princip. quem sequitur Bal. in l. j. col. j. C. de iure iur. annullo. in id quoque citans tex. in l. vlt. C. de nat. lib. & idem Bal. in l. in bonæ fidei, col. j. vers. idem dico. C. de iure iur. & in d. l. generaliter. §. cum autem, & ibi etiam Alexand. C. de instit. & substiti. ipse Bald. in l. 3. in prin. in vlt. not. ff. de lib. & posth. & in d. c. j. §. naturales, col. 2. & ibi Card. Alex. in princ. tit. si de feud. fuer. cont. inter do. & agn. & idem Bald. conf. 373. præmittendum est, in princ. lib. j. vbi tamen intelligit eos esse infames, respectu & comparatione legitimorum, & consil. 207. q. talis est, spurius, col. 2. vers. ex his infero, libro 2. vbi etiam in col. penul. dicit spurium esse turpem personam, per text. in §. sorori, Insti. de inoffi. test. & Salyc. in l. si

Bastardi non potiantur priuilegiis & dignitate parentum.

Bastardi non sunt de domo parentum.

Bastardis non licet deferre insignia parentum.

Bastardi infames.

vnquam. C. de reuo. don. Gasp. Cald. conf. 2. tit. de fid. instr. vbi id intelligit, vt & plerique omnes, de infamia facti, nō iuris. Raph. Corne. & Alex. in addi. Bar. in d. l. vlt. C. de verb. sign. Ro. conf. 96 super eo, post princ. Io. Ana. in d. cum dilectus, col. vlt. de accus. Alex. in l. 3. col. 2. ff. de lib. & posth. & conf. 2. visis codicillis, col. item 2. vers. ff. probatur, lib. j. & d. conf. 25. vbi supra, eod. lib. j. & con. 67. confideratis, col. 4. vers. & tales illegitime nati, eo lib. j. & conf. 94. eodem initio, col. 3. vers. quomodo quia etiam, eod. lib. j. & conf. 80. examinato col. j. lib. 2. & d. conf. 87. col. 2. vers. & illegitime nati, eod. lib. 2. & conf. 57. in casu p̄missio, lib. 4. & conf. 172. visis duobus, in 2. dubio, l. 7. Nicol. Vbal. in d. tract. successionum ab inte. in j. parte. in 4. specie liberorum. Cacia. in rep. l. si qua illustis, col. 2. 6. C. ad Orphi. Barb. con. 15 clementissimi, col. 6. lib. 4. Franc. Curt. Senior in rep. l. admonendi, col. 2. & iterum col. 27. vers. 22. ff. de iureiur. vbi ex hoc dicit in posteriori loco, hos non esse admittendos ad dignitates, & conf. 74. super memorati, col. 26. vers. sexta differentia. Lud. Bolo. qui id dicit sing. in repe. auth. habita, col. 19. vers. modò quarto qui possunt. C. ne filius pro patre, Ias. in l. fratris, ad fin. C. de inoffi. test. & conf. 154. in causa mota, col. 7. vers. vnde dicit Do. lib. 2. Phil. Decif. conf. 602. viso p̄n̄cto, col. vlt. & Matt. Afflict. in consti. Siciliæ incip. prosequentes, in 8. no. Et è Theologis scholasticis Alex. Hales in 3. par. suæ summæ. q. 48. membro 4. ar. 3. §. j.

¶ Et propterea dicit Ro. in l. admonendi, & ibi post eum Cacia. in repe. col. 60. vers. 25. ff. de iureiur. quòd propter vnum testem spurium non defertur iuramentum in supplementum, vel in defectum probationis, cum spurius ille testis sit infamis & vilis. Et subdit Cacia. vers. seq. quòd eadem ratione non defertur iuramentum spurio, in supplementum probationis. & idem voluit Franc. Cur. Senior, ibi in repe. col. 2. & Hip. Marfil. sing. 273. notissimum est in iure, post princ. Et dicit Bal. vt à nōnullis citatur in cap. j. iniuria, tit. de pace. iur. fir. quòd spurius non potest ferre testimoniū nisi contra simile, & sequitur, vt & illi dicunt. Alex. conf. 49. li. 4. apud quos tamen non inueni, & Matt. Afflict. in tit. de alcatorib. col. 3. ver. 36. De quo tamen vide late Andr. Iser. in consti. Siciliæ incip. sic ut accepimus, & ibi ipsi Math. Afflict. in 3. no. Nec potest doctoratus insignibus decorari, vt voluit Io. Ligna. in proœ. cle. Card. Flo. & Pet. An. in proœmio 6. & Card. Flor. in cle. 2. in 2. q. versic. 12. de magi. & Matth. Afflict. in consti. Ciciliæ incip. constitutione p̄senti, col. 2. Ludo. Bolo. in repe. d. auth. habita, vbi supra. licet Card. dubitet, imò videatur inclinare in contrariam sententiam, in rep. cap. perpendimus, de sent. ex com. quoniam hic honos non publicus est, sed priuatus. Sicuti etiā dubitat Io. Ana. in c. quantò, col. 2. vers. quartò potest inferri, de magi. Nec potest esse notarius ad tribunal causarum, vt consuluit Alex. d. conf. 80. col. 1. lib. 2.

¶ Et ex hoc quoque fit, vt quis possit querelare, vt nostri loquuntur, testamentum fratris, in quo bastardus est institutus, nepe quia turpis & infamis persona, & indigna quæ instituitur, vt voluit Cy. in l. fratres, & ibi Iason in fi. C. de inoff. test. & Bal. in l. j. C. de nat. lib. & Ale. in l. ex facto, col. 5. in prin. ff. de vulg. & pup. substi. Vt interim omittam huiusmodi bastardos arceri à sacris ordinibus, ca. j. de fili. presby. & c. consuluit, de ser. non ordin. Atque etiam à sacerdotis, id est, vt nostri appellant beneficiis. d. c. j. de fili. presb. & cap. j. & 2. eod. tit. lib. 6. & c. cum in cunctis, & c. innotuit, extra de elect. Quod & ortum habuisse videtur à legibus Moisaicis quibus prohibebatur manzer, hoc est, de scorto natus ingredi in ecclesiam domini, vsque ad decimam generationem, Deutero. 23. Idque adeò p̄cisum est, vt si Papa bastardo faciat gratiam promouendi ad omnem dignitatem, id ad beneficia non trahitur, nisi specialis eorum mentio facta fuerit, vt dicitur voluisse Inn. in c. dilectus, le 3. de p̄abend. licet in meo codice id non repererim ita tamen eum citat & sequitur Fely. in c. venies, col. j. de accusat. vbi id dicit not. & Hippo. Marfil. qui & id dicit sing. in sing. 193. bastardi.

¶ Hoc amplia quod dictum est, bastardos nobilium non esse nobiles, vt etiam procedat, si fuerint legitimi. Neque enim tunc sunt nobiles, vt sing. voluit Bal. in c. per tuas, vers. quaro in honoribus, de maio. & obed. sequitur & commendat Alex. in d. l. ex facto. §. si quis rogatus, col. vlt. ff. ad Treb. Et Franc. Cur. Senior. in repet. d. l. admonendi, col. 2. ff. de iureiuran. Et idem voluit Steph. Bertran. conf. 169. existimo, nu. 8. lib. 2.

¶ Pro quo facit, quod alibi dicit idem Bald. videlicet in d. l. generaliter. §. cum autem. C. de institu. & subdit. quòd bastardus legitimatus, est etiam infamis. Idèoque non succedit in feudo, per d. cap. naturales, tit. si de feu. fuer. cont. inter do. & ag. quia feudum honor est & beneficium, sequitur & dicit no. Alex. in d. l. 3. in princ. ff. de lib. & posth. & Roch. Cur. in tract. de iur. patr. in verbo, cōpetens alicui, in j. q. Cæsar. Lamber. in eod. tract. in 29. art. 2. q. prin. 2. partis libro j. columna secunda, num. 10. & Hipp. Marfil. sing. 273. vbi & ad hoc adducit, quod scribit ipse Bald. in cap. vlti. circa medium, de transla. episc. quod spurius legitimatus, similis est homini curato à vulnere, cuius aliqua remanet cicatrix. Et quod dicit gl. no. vt ipse dicit, licet non reperit, in c. constituit. 17. q. 4. quod infamia remanet apud infamem, extincta etiam causa infamiæ, id est, vt vtar verbis Claudij Cæsaris apud Suetonium cap. 16. extat litura.

¶ Et propterea etiam Bald. in d. cap. per tuas, paulò post id quod diximus, asserit legitimatum debere reuerentiam legitime natis, nec debere sedere ad eandem mensam. Ex hoc quoque fortassis prodiit Venetorum institutum, qui natos illegitime in suum cōsiliū non admittunt, tamen si postea quoquomodo iura legitimorum nati sunt, sicuti refert Fulgo. consilio 62. stante statuto, columna secunda, versic. hocque euidentius.

15
Vnus testis spurius nō facit deferri iuramentum, Nec illi deferretur. Spurius an possit ferre testimonium. An autē docto vari possit. An notarius creari.

16
An indignus qui instituitur heres. An ad sacros ordines promoueri. An ad beneficia. Lex Moisaica.

17
An saltem ad legitimatos nobilitas descendat.

18
Bastardus etiā legitimatus infamis est. Manet enim cicatrix & litura. Et debet reuerentiam fratribus legitimis.

19
Veneti nō admittunt bastardos in suū cōsiliū.

20 ¶ Contrarium tamen in nostro casu nobilitatis, nulla horum mentione facta, voluit Bo. Curti. in d. tracta. nobilitatis in 4. parte, columna 5. per ea, quæ vulgò traduntur de viribus legitimationis, & Pau. Paris. conf. 58 agit, col. 5. num. 45. libr. 4. Et idem etiam, licet non dicant, voluit Bald. conf. 146. titulus principis Achaia, col. 3. vers. & primò qualis debeat, in duobus locis, lib. j. vbi dicit quòd legitimatedeinceps non sunt turpes personæ, per l. imperialis. §. p̄senti. C. de nupti. in illis verbis, omni macula penitus direpra, neque vocabulum inhonestum eis inharere. & l. qui in prouincia. §. diuus ff. de rit. nupt. Sed & idem voluit ipse Bald. conf. 387. respondendo ad dubia, col. vlti. lib. 5. vbi idem propemodum est consil.

21 ¶ Tamen si priorem illam sententiam teneas, eam intelliges procedere, nisi esset legitimatus per subsequens matrimonium, per not. per Bal. & alios in d. §. naturales, si de feu. fue. contro. inter do. & ag. cum concord. traditis per Alexan. & recentiores in d. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. & quæ late dicemus infra in tract. primogenituræ, in 34. q. Et ita videtur sentire in nostro casu nobilitatis Ray. in tract. de nobilitate, in 9. q. 5. q. prin.

22 ¶ Sed hic quæri potest an ex matrimonio à nobili viro contracto cum muliere ignobili, ex qua antè susceperat liberos, ij liberi legitimentur, sicque nobiles efficiantur. Dubium enim id facit text. in §. sed & aliud, ibi, neque dignam eam existimauit legitimo quodam nomine, in auth. qui. mo. natu. effi. legi. ex quo Angel. ibi nuncupatim dicit, huiusmodi liberos, in casu de quo loquimur, non effici legitimos, cum huiusmodi matrimonium honestè contrahi non possit, moribusq; hominum sit reprobatum. & id dicit de facto se vidisse seruari. Et idem eadem ratione dicit, Si quis meretricem, ex qua prius habuerat liberos, duxerit vxorem. quod postremum etiam tenuit ipse Angel. in §. j. eiusdem tit. Et idem in priore loco dicit consuluisse Bar. Fran. Pifa. Ang. de Aurelia, & Hugo. de Pellolis Perusi, & sequitur Io. Lupus qui & alios in id citat in rep. c. vestras. §. j. col. 2. versic. imò fortius, de donat. inter vir. & vxo.

23 ¶ Verum contrarium voluit non obscurè idem Angel. in §. quia verò legem, in auth. vt lice. mat. & auia. & expressius Petr. Vbal. Perusi. in tractatu successionum ab inte. col. 11. versic. & sic habet locum dicta regula, vbi reprehendit ipsum Ang. contrarium tenentem in illo priori loco, & nouissimè Iason. conf. 234. solemnus, lib. 2. tum quia ex generali regula legitimatur filij per matrimonium, si tempore coitus potuerit esse matrimonium c. tanta, qui filij sunt legit. Et id quidem ex quocunque coitu nati fuerint, vt per Ioan. And. in cap. sine culpa, de reg. iur. lib. 6. in merc. & Ant. in d. cap. tanta, col. vlt. paulò ante fitum vt addit Ias. quia tex. habemus probantem ex matrimonio contracto cum ancilla vel liberta, legitimari filios prius natos, in §. vlt. in auth. de trien. & sem. & in §. j. in auth. vt libert. de cater. Quamuis ancillæ & libertæ vilis & abiectæ conditionis sint. l. humilem. C. de incest. nupti. & c. proposuit, de coniu. ser. Tum quia gl. est no. in c. non omnis, in verbo, cōstituent. 32. q. 2. Quòd Iacob contrahendo nuptias cum ancilla, ex qua liberos susceperat, eos legitimauit. Et hanc quoque sententiam sequitur Io. Lupus sibi contrarius in illa eadem repe. d. c. per vestras. §. 20. col. pen. vers. ex his etiam resultat.

24 ¶ Amplia secūdò, vt etiam ita procedat, vt filij legitimi & naturales ipsorum bastardorum nō sint nobiles, vt qui non sint de domo vel casata, vt expressè voluit Bal. in d. l. vlt. ad fi. C. de verb. sign. & post eum Pet. An. d. confil. 389. moti hac ratione, quia nulla consequentia legitima potest esse ex illegitimo nascendi principio, & radice corrupta. d. l. vlt. C. de natur. lib. Vnde, vt subdunt, dicit ille canon, ex infecta radice fructus non producit, & non bono peraguntur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. c. principatus. j. q. j. Et sequitur Card. Ale. in c. venerabilè in prin. col. 3. qui filii sunt legit. Nam & ex status Sabaudia (hi sunt Allobroges) filij legitimi bastardorum nobilium non debent deferre cognomen & arma ipsorum nobilium, vt scribitur lib. 3. dictorum statutorum. cap. item 3. incip. quia naturales. Quibus adde quæ longè lateque in eam rem congregabo, infra in materia primogenituræ in 12. q.

25 ¶ Et hæc quidem procedunt de iure communi, verum de consuetudine aliter, vt videlicet bastardi nobilium, maximè magnarum domorum, sint nobiles, vt expressè voluit Ray. in d. tract. nobilitatis in 2. q. 5. q. prin. Vbi loquitur de bastardo Sabaudia. Cui quidem consuetudini standum est, per id quod in simili dicit Bartol. in d. tract. de insign. & art. col. 2. vbi dicit, quòd licet de iure communi non possint bastardi vti insignibus suorum parentum, quòd iam supra diximus: tamen contrarium obseruatur in Thuscia de consuetudine, cui standum est. Et ita quoque Domi. in c. statutum, le 2. in prin. co. vlt. de hare. lib. 6. Soc. con. 102. visis, co. 4. vers. secundò quia prouocabatur, li. 3. & Matt. Affl. in trac. protomisicos, in gl. j. col. 11. vers. item quaro an consanguineis, bastardis vbi dicit esse generalem consuetudinem, quod bastardi deferat arma domus, & in c. j. col. 7. vers. an autem spurij, ti. quis dic. dux. & Nico. Perusi. in tract. de succed. ab inte. in quarta specie filiorum. vbi tamen dicit quòd in Francia & Britannia bastardi in suis armis deferunt barram, vt loquitur, transcrfam à sinistra parte ad dextram. Et certè in Francia hoc obseruamus, vt bastardi nobilium nobiles reputentur, sintque immunes à subsidiis popularibus, & in vniuersum potantur priuilegiis nobilium, præterquam quòd non succedunt, vt etiam retulit Guid. Pap. deci. 580. an bastardi vbi & illud de insignibus ascribit, & D. Boër. decif. 127. ad secundam, ad fi. Et adde Angel. in leg. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. vbi dicit quòd apud Tuscos bastardi sunt de domo. quod & idem dicit ipse Ang. consilio 30. domina Francica. vbi & idem dicit obseruari Perusij, & post eum Domi. in dicto capitulo statutum, le 2.

Contrarium eorum quæ dicta sunt.

Quid illegitimus per matrimonium.

Quid in matrimonio contracto à nobili cum ignobili muliere.

De eadem re.

Quid in filijs legitimis & naturalibus ipsorum bastardorum.

Quid de consuetudine.

in prin.col.vlt.verfic.no.ex his,de hæret.lib.6.

26 An saltem bastardi dicantur filij nobilium.

¶ Sed &, quantum ad ius commune pertinet, duobus modis est limitandum quod dictum est, bastardos nobilium non esse nobiles, siue non venire appellatione nobilium: Primo modo, vt ita procedat & in illis terminis, in quibus semper locuti sumus. At nihilominus dicuntur bastardi filij nobilium, veniuntque appellatione filiorum nobilium, in iis scilicet casibus, in quibus aliàs bastardi veniunt appellatione filiorum. quod quando sit, poteris colligere ex iis quæ no. Bal. in l. libertinum. C. de interdi. mat. Et ita expressè voluit Nico. Perus. in tract. de succes. ab in. char. 7. col. 3. vers. vnde cogitandum. Contrarium tamen voluit Alber. in j. parte statutorum, q. 61. item quæro si statuto civitatis, vbi dicit quod si magnates, eorumque filij ex statuto teneantur satisfare de non offendendo populares, non comprehenduntur filij spurij magnatum.

27 De eadem re.

¶ Tamen si priorem partem teneas eam intellige procedere in materia indifferenti, aliàs secus, vbi bi gratia. Si statutum in casu honoris aut dignitatis faciat mentionem de filiis nobiliū, non comprehenduntur bastardi, cum non sint huiusmodi dignitatis capaces, nisi cum desunt ceteri, per l. generaliter. §. spurios. ff. de Decur. Et ita in specie consuluit Angel. d. conf. 30. vers. quidam autem sunt, & sequitur Domi. in d. c. statutum, le 2. col. 2. de hære. & Nicol. Perus. in tracta. de succes. ab intest. in j. parte in 4. specie filiorum, col. vlt.

28 An dicatur nobiles de patrimonio.

¶ Secundo modo procedit, nisi statutum aut alia dispositio faceret mentionem de nobilibus de patrimonio, vt est statutum Pisanum magis puniens nobiles de patrimonio, quam populares. Nam cum hæc verba statum in naturam magis, quam in ius (Idem enim significat nobilis de patrimonio, quod de nobili patre natus) tunc comprehenduntur bastardi nobilium. Ita voluit Bartolus in l. tutelæ, in prin. ff. de cap. dimi. & in d. l. vlt. C. de verb. sign. & Ang. in d. l. ex facto. §. si quis, col. 2. vers. fallit si statutum. ff. ad S. C. Trebel. & Io. Plat. in l. si Senator, in fi. C. de digni. lib. 12. & Pet. An. in rep. c. j. in 14. q. prin. vers. dubitat alibi, de constit. Et facit quod scribit Anto. d. conf. 54.

29 De eadem re.

¶ Sed Raph. Fulgo. in d. l. vlti. de verb. sign. huic sententiæ contradicit, quoniam statutum non dicit natos ex nobili patre (quo casu comprehenderetur bastardus filius nobilis) sed dicit nobiles de patrimonio, quo casu non comprehenduntur bastardi, vt qui nobiles non sint, & sequitur Corne. in d. l. vlt. arguens Bar. quod vtrumcunq; casum confuderit, & idem quoque voluit Imol. in d. l. ex facto. §. si quis rogatus, & ibi quoque Alexand. columna vltima. ff. ad S. C. Trebel. & Nicol. Peru. vbi supra proximè citauimus.

30 Bastardorum laudes.

¶ Porro ne quis putet ex iis quæ diximus, bastardos, quos vocamus, adeo contēptui esse habēdos, vt omnino reiiciendi sint, & ab omnibus honoribus arcendi, habemus text. in l. generaliter. §. spurios, & l. spurij, in princip. ff. de Decurio. spurios in ordinem Decurionatus adlegi posse: quamuis alibi scriptum sit, infames creari Decuriones non posse. l. eos. ff. eodem titulo, & l. infamia. C. eodem quoque titulo, libro decimo, vt hinc intelligas, non verum esse quod supra diximus ex aliorum sententiâ, bastardos infames esse & viles. Et in nūcupatione eadem ratione voluit Ro. in l. & si pepererit, quæ est 3. in 2. not. ff. de liberis & posthu. Sūntque alia multa, quæ pro his dici possunt quæ videre poteris in cap. vndecunq; & cap. nasci, & cap. nunquam, & cap. dominus. §. di. quæ hic repetenda non ducimus, cum illic omnibus sint obuia. Nisi quod in d. c. nasci, scribitur Iepte illum spectatæ fidei iudicem Israël, cuiusque magnæ res gestæ narrantur, meretricis filium fuisse, quod depromptum est ex c. 11. Iudicum, in prin.

31 Hercules Alexander Magnus Cynosarges quid.

¶ Neque is solus fuit eius notæ. Herculem enim & Alexandrum Magnum, quibus in re militari, vt cætera defuerint neminem parem fuisse vnquam legimus, veterum scriptorum bona pars spurios fuisse tradit. Hincq; olim in Attica locus quispiã erat *κυνόσαργγος* Cynosarges appellatus, Herculi dicatus, in quo spurij, quiq; tam ex patre quam ex matre ciues non erant, exercebantur, quoniã Hercules nothus erat, & tamè virtute sua Diis æquum honorem affectus est. Authores Plutarchus in Themistocle, in prin. Stephanus, Suidas & Hesychius autoritate Didymi Athenicnsis, aut vt alij vocant Diomi. Et hinc natum adagiū *ἰσὶς κυνόσαργγος* in infames & ignobiles. de quo per Erasmmum Chil. 3. cent. 1. c. 70. bacchum quoq; de pellice natum scribit Ouid, lib. 4. Metamorph.

Bacchus.

— Potuit de pellice natus

Theseus Romulus.

Vertere *Mæonios*, pelagique immergere nautæ. Sed & Theseus ille inter primos laudatus spurius fuit, ex Plutarcho in vita illius, tum post prin. tū & postea. Et Romulus, & ipse inter Deos habitus, patre incerto fuit ob idque ad abigendam ignominiam, dicitur eius mater diuino compressu cum peperisse, vt apud Liuium lib. 1. ab vrbe cond. & Plutarchum in vita illius, & in vita Thesei, & plerosque alios videre licet. Sunt & qui Seruium Tullium Ro. quoque regem fortissimum iuxta ac prudentissimum, incerto patre, Ocrisia matre natum, vt retulit Plutarc. de fortuna Romanorum, & nos alibi supra cap. 4. diximus. Timotheus quoque Atheniensium Imperator, Cononis ex meretrice Thressa filius fuit, quod cum ei probro obiiceretur, Maximam, inquit, matri gratiam habeo, quod per eam Cononis filius sum, Testes Athenæus & Suidas. Themistocle item, & ipsum Atheniensium Imperatorem, & oratorem maximum, nothum, & ex non iusta matre natum, perhibet Plutarchus, & Athenæus, qui autoritate Amphicratis, eius matrem Abrotonum meretricem, & ipsam quoque Thressam tradit libro nono variæ historiæ, & Gal. in libro de exhortatione ad bonas artes, vbi dicit, quod cum ei à quopiam obiectum fuisset, quod nothus esset, At ego, ait, à meipso genus aspicio, ac meum quidem genus à me incipit, tuū in te desinet. Medonem

Medon.

vnum

vnum ex Græcorum ducibus, qui ad euertendam Troiam nauigarunt, Oilei nothum filium fuisse scribit Homerus in catalogo, & iterum lib. 3. & 15. Iliados. Teucer alius ex illis præcipuis ducibus, & Aiæis illius Telamonij frater, nothus quoque fuit, vt idem author tradit eiusdem operis lib. 8. & Sophocles in Aiæe flagrifero. Ceneus Pandionis heroum vnus, qui Atheniensium tribubus nomina imposuerit, ex adulterio natus fuit vt prodit Pausanias in Atricis. Menelaus auus Philippi Macedonis teste Aeliano, lib. 9. de varia historia. Arideus ille qui post Alexandrum Macedonæ regnum tenuit, filius fuit Philippi Macedonis, ex Philina quadam saltatrice, vt scripsit Ptolemæus Agefarus, & eius autoritate Athenæus, qui & Niciæ quoque testimonio, refert Bionem Boiysthemitem philosophum celeberrimum, meretricis Olympiæ Lacænæ filium fuisse. Eam ex lupanari ascitam scribit Laërtius in vita illius. Sed & ipse Athenæus post Aristotelem & Herculidam, tradit Nicomachum meretricis ite fuisse filium. Quis autem, & qualis fuit is Nicomachus, dicemus postea in tractatione medicinæ. Alexidemus Milesius Philosophus Thrasylbuli tyranni spurius, vt scribit Plutarchus in conuiuio septem sapientum. Habidis Tarresiorum rex, ex stupro patris & filia natus, tantæ magnitudinis fuit, & felicitatis, vt non frustra Deorum maiestate maximis periculis creptus videretur, magnasque ac mirandas res gesserit. Author Iustinus lib. 44. eodemque vlt. Homerus ille, omnis virtutis parens Iustiniano dictus in proœmio ff. & omnium literarum princeps, ingeniorum fons primus doctrinarum & antiquitatis parens vocatus Plinio li. 2. cap. 6. & li. 17. c. 5. & li. 25. c. 1. tam incerto patre fuit, quam patria, vt qui ex non legitimo cōcubitu fuerit, vt testes sunt Ephorus Cymæus, in lib. de Patriis. Aristoteles lib. 3. de poetica, & Plutarchus in vita ipsius, & Lucianus in Homeri & Demosthenis laudatione. Sunt & qui Demosthenem illum, alterū linguæ Græcæ columen, patre ignoto fuisse, in quibus est Valerius Maximus lib. 3. c. 4. in fi. quāuis Plutarchus & Suidas aliter dicant. Marcus Brutus omnibus virtutū numeris absolutissimus, ex adulterio Iulij Cæsaris & Seruiliæ sororis Catonis Vticensis, natus fuisse à multis creditus est, vt refert Plutarchus in vita illius. Quod & astruere videtur quod tradit Suetonius in Cæsare, c. 82. Cæsarem ipsum, cum vidisset Brutum cum cæteris coniuratoribus in se irruentem, illud Græcè pronunciaisse, *καὶ σὺ τέκνον*. Et tu fili, scilicet de illis es? quod & Dion Nicæus tradidit in vita ipsius Cæsaris. Gafelicus spurius Alarici Gothorum rex, apud Procopium lib. 1. de bello Gothorum. Gizerichus filius nothus Contharis regis Vandalorum in regno fuit prælatus Gogydisco filio legitimo apud eundem libro tertio de bello Vandalico.

Teucer. Menelaus. Arideus. Bion philosophus. Nicomachus. Habidis. Homerus. Demosthenes. Brutus. Gafelicus. Gizerichus.

32 ¶ Ex nostris Io. Andri. iuris vtriusque peritissimus, Andrea presbytero, & matre concubina natus vulgò creditur. Quamquā ipse in addi. Spec. in rub. de fil. presb. dicit se patre laico natum fuisse, sed qui postea sacris initiatus sit, nec tamè aliter aperit an ex matrimonio, siue legitimo cōcubitu natus sit, vt etiam annotauit Panor. in c. inter cæteras, de rescrip. & Felx. post alios in c. veniens, col. 1. de accusat. Sunt & qui suspicantur Bart. alterum iuris ciuili columen, fuisse nothum & expositum, ex his quæ ipse scribit in l. quidam cum filium, col. 3. ff. de verb. oblig. Sed & sunt quoque qui ferunt Gratianum nostrum, qui accuratissimè Decretorum volumen collegit eiusque fratres Petrū Lombardum, qui & Sententiarum libros scitissimè quoque coagmentauit, & Petrum Comestorem, qui historiam ecclesiasticam confecit, ex adulterio natos. Cuius admisi, cum mater eorum poenitere non posset, quod tantos viros ita genuisset, idque confessori suo planè profiteretur, Poeniteas ergo, inquit, quod poenitere non potes.

Ioan. Andr. Bartolus. Gratianus. Petrus Lombardus. Petrus Comestor.

33 ¶ Ex quibus certè intelligis id verum esse quod scripsit Menander, nullum esse discrimen generis: sed, si hæc certè examinauerimus, legitimum eundem esse qui bonus sit, nothum autem, qui malus.

Legitimus qui bonus est.

ἄδην γένος γὰρ οἴμαι διαφέρειν, ἀλλ' εἰ δ' ἰκαίως ἐξετάσῃς, καὶ γνήσιος ὁ χριστός ἐστι, ὁ δ' ἐ πονηρός, καὶ νεβός.

Et quod apud Euripidem alterum poetam Græcum in Andromache pronunciauit Peleus,

Πολλὰ κίς δ' ἔτσι, Ἐπρά βαθεῖα γὰρ ἐνίκησε πορὰ, κίθου τε πολλοί, γνήσιω ἀμείνονες.

Id est ad verbum,

Arida profundam terram vicit satio, Spurique multi legitimi meliores.

34 ¶ In quam quoque sententiam est illud eiusdem poetæ in Eurystheo apud Stobzum Ser. 7.

De eadem re.

ματρω δ' ἐ θνητοὶ τὸς νοθὸς φύγος ἀρα παίδας φυτεύει: ὃς γὰρ χριστός φύη, ὃ τένομα αὐτοῦ τὴν φύσιν διαφέρει. Frustra mortales sibi cauēt à nothis Filii generantur: quisquis enim bonus fuerit, Illius natura non corrumpitur nomine.

Id est, ex Gesneri versione,

Et in Andromeda, Ἐγὼ δ' ἐ παίδας ἀκατὼ νοθὸς λαβῆναι — Τὸν γνήσιω γὰρ ἄδην ὄντες ἐνδέξῃς.

Νομωνοσδισι, ως σε φυλάξαι δαι χεωμ.
Ego mihi filios adsciscere nothos non dubito.

Cum enim legitimi nulla in re sunt inferiores.

Propter leges male audiunt, quas tu cauere debes.

δ αν νόθος τοις γνησίοις ισου δνευε.

ἀπαν τὸ χησδὸν, γνησίαυ ἔχει φύσιμ.

Notus tantundem valet, quantum legitimus.

Omne quod bonum est genuinam & legitimam habet naturam.

35 **Spirij & legitimi natura non differunt.**
¶ Illud autem denique adiecerim nihil hos spurios natura à legitimis differre, teste etiam ipso Euripide in Stobæum.

ὄνομαι μιμητὸν τὸ νέθου, ἡ ἀύσις δ' ἴση.

Quo significatur, licet nothi appellatio sit culpabilis, naturam tamen æqualem esse. Quod & probatur nostris legibus, in §. si quis verò non habens, in auth. quib. mod. natu. effi. leg. & §. si quis ergo filios, in auth. qui. mo. natur. effi. sui, ubi scribitur naturam non facere discrimen inter legitimos & naturales. & l. adoptiuus. §. seruales, ver. vnde nec vulgò. ff. de rit. nupt. Cuius autoritate Per. Anc. con. 225. videtur prima facie, col. pe. tradit prolem naturalem haberi pro legitima, quo ad naturales factus, cum aliis iuribus concord. & si. à me collectis in commentariis in l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 288. sexta ratio legitimatio, & seq. C. de reuoc. donat.

An nobilitas liberorum ascendat ad parentes. CAP. XVI.

1 **An nobilitas liberorum ad parentes ascendat.**
Hæc de liberis & posteritate satis dicta sint. Sed posset quæri, num econtrariò nobilitas filiorum transeat ad parentes & superiores. Quod posset videri, ex multis iuribus probantibus, priuilegium dignitatis filiorum transire ad superiores, videlicet, l. in sacris, l. 3. in princ. vbi & hoc not. glo. C. de prox. sacro. scrib. lib. 12. & in l. vlt. ver. simili videlicet forma. C. de præp. agen. in reb. eor. lib. 12. & in l. vlt. ver. hæc autem priuilegia, vbi etiam not. glo. C. de castrensi. & minist. eod. lib. 12. & in l. vlt. in prin. C. de priuil. schol. eod. lib. 12. & in l. hac lege, etiam in princ. & ibi quoque glo. C. de metat. & episcop. eod. lib. 12. & in §. hæc itaque, ver. si verò non copulatus, in auth. de Consulib. vbi & glo. not. honorem adferri ad superiorem scilicet ad matrem per filium, & in §. generaliter, in authent. i. cõstit. quæ de dig. ibi & nobiliores patres ostendat. Et bene facit l. 2. C. de quæst. vbi nõ potest seruus torqueri aduersus matrem domini, sicuti nec aduersus ipsum dominum, vbi etiam glo. Cyn. & Sal. not. priuilegium inferioris porrigi ad superiorē. & tex. in l. moris, §. parentes. ff. de pœnis, vbi in pœnis eodem priuilegio gaudent parentes Decurionis, quo ipsi Decuriones. Et ita nuncupatum, vt scilicet nobilitas filiorum ad parentes ascendat, tenuit Lucas Pen. in l. mulieres, col. 2. verfic. tertio ex dignitate. C. de dign. lib. 12.

2 **De eadem re.**
¶ Tu tamen constanter teneto, nobilitatem filiorum non transire ad parentes, aut alios superiores, per textum optimum in l. i. ff. de Senat. vbi ita scribitur, Consulares fœminas dicimus consularium vxores. Adiecit Saturninus, matres, quod nusquam relatum est, neque repertum, vbi glo. & post eam Bart. not. quòd dignitas inferiorum regulariter non transit ad superiores. iura autem contraria esse specialia, & ita etiam dicit glo. in d. authent. de consulib. & Per. Anca. in c. i. in 2. no. in fi. de cogn. spir. & Io. Plat. in d. l. in sacris, in princ. & in l. vlt. C. de incol. lib. 10. & ita expresse in nobilitate voluit Ioan. Rayn. in d. tract. nobilitatis, in 13. q. 5. q. princ. & Mafuer. tit. de Tallis seu collectis. §. item vxor militis, in fin.

3 **Parètes ex nobilitate filiorum cohonestantur.**
¶ Neque tamen negari potest quin parentes quodammodo cohonestentur ex nobilitate filiorum, vt etiam dicit Ioan. Ray. vbi supra, & planè indicat illud Ciceronianum lib. 3. Offic. Marcus Cato sententiam dixit, huius nostri Catonis pater. Vt enim ceteri ex patribus, sic hic, qui illud lumē progeniuit, ex filio est nominandus. Et lex à Q. Claudio Tribuno, aduersus Senatam lata, Ne quis Senator, quive Senatoris pater fuisset, maritum nauem, quæ plusquam trecentarum amphorarum esset, haberet. Eam enim satis esse ad fructus ex agris veëtandos, quando quæstus omnibus patribus indecorus visus fuerit, vti retulit Lilius haud multo ante fi. lib. i. secundi belli Punic.

4 **De eadem re.**
¶ Cui admodum concinit tex. in l. i. §. casum, in illis verbis, Publium Cæcum, Aspernati Nomij patrem. ff. de postul. Quem tex. dicit Pau. Ca. in l. 3. & ibi post eum Fran. Arc. ff. de lib. & posth. audiuisse se Bal. ponderantem ad hoc, quod demonstratio patris fit aliquando à nomine filij, qui nobilior est patre. Sed & optimus tex. probans filij nobilitatem aliquid adiecere, ad patris nobilitatem, in §. generaliter, ibi, nobiliores adhuc patres ostendat, & rursum in verbis, multo maior patribus laus erit, in auth. constitutio, quæ de dig. vbi gl. in verbo, nobiliores. not. nobiliorem esse patrem per filium. Et rursum in verbo, occasio, no. quòd dignitas filij, gloria est & laus patri. Et illam priorem gl. admodum commendat Alb. in l. imperatores, post med. ff. de Decur.

5 **De eadem re.**
¶ Nec hinc disidet quod Hom. lib. 14. Ody. scribit, Castorem Hylacis filium apud Cretenses, ob nobiles & gloriosos liberos pro Deo cultum fuisse. Ita enim eo in loco loquitur, ὁς ποτ ἐν κρητεσι θεὸς ὡς τίεισθαι δ' ἠμῶν. ὄλω τε πλὴτῶ τε καὶ ὑίαισι κυδάλιμοισιν. Quòdque apud eundem libro 8. Iliados Agamemnon ita Teucrum alloquitur, qui multos Troianos interemerat,

Teυκρε

Teυκρε φίλη κεφαλή, τελαμωνι κοίρανε λαῶν
βαλλ' ὄτως, αἰκίε τι φῶς δ' ἀναοῖσι γέννη.
πατρὶ τε σφ' τελαμωνι, ὃ σ' ἐστρεφε τυτθὸν εὐστά.
καὶ σε νόθον περ' εὐστά, κομίσασθ' ὅ ἐνὶ οἴκῳ.
τοῦ καὶ τηλόδ' εὐστά, ἐν κλέϊς ἐπέβησθ'.

Id est, ad verbum propemodum,

Tenere dilectum caput, Telamonie, princeps populorum

Percute sic, si quidem lumen Danaïs fies,

Patrique Telamoni, qui te educavit paruulum existentem,

Et te, nothum quamuis existentem, suscepit propria in domo:

Hunc & longè existentem, gloriosum ascendere fac.

Vides enim in illis versibus filium lucem patri afferentem & gloriam.

6 ¶ Et quod item scribit Seneca lib. 3. de beneficiis, filios nobiles maiorem nobilitatem parentibus nobilibus adiecere. Et prope calcem eiusdem lib. Sunt, inquit, qui parentes suos ex infimo ad summum protulerunt, & è plebe aceruoque ignobili nunquam tacendos seculis dederunt. Et quod scribit Iustinus lib. 12. Olympiadem Alexandri Magni matrem Aeacidarum gentem ab vltima seculorum memoria, & regnum patris, fratris, mariti, ac deinceps maiorum omnium illustrasse, nullius tamen nomine, quàm filij clariorem fuisse. Denique Prolemaus ille primus Aegypti rex dicebat omni regno pulchrius, regis esse patrem, apud eundem Iustinum lib. 16. Et huc trahi potest illud Ecclesiastici 3. c. Deus enim honorauit patrem in filiis. Et quod antiquis Romanorum legibus, si cui ciuica corona data fuisset, ipsi patrique & auo vacatio omnium munerum esset, vt scribit Plinius lib. 16. c. 4.

De eadem re.

An nobilitas progrediatur ad transuersales heredes. CAP. XVII.

1 **An ad transuersales.**
Sed quid de transuersalibus (vt nostri vocant) hæredibus, an ad eos transeat nobilitas. Ioan. Ray. hanc quæstionem ponit in d. tract. de nobilitate, in 15. q. 5. q. princ. vbi breuiter dicit, quòd ad eos non transit, nisi id ex quo insurgeret nobilitas, videlicet ducatus & similia, transiret ad eos, vel ex feudorum constitutionibus, secundum not. in §. hoc quoque sciendum, titu. quib. mod. feud. amit. & in §. iis verò, titu. de gradib. succel. vel ex iuris communis dispositione, vbi magis ex consuetudine locorum, omiffa natura feudi, attenditur ius commune, secundum not. per Ioan. Fab. in authent. ingressi. C. de sacro. eccle.

An ad transuersales.

2 ¶ Verum Matth. Afflic. in constit. Siciliae incip. intentionis nostræ. col. 9. ver. sed quæro de quæstione, hanc rem latius tractat. Dicit enim quod cum super ea re dubitaretur, habitum fuisse consilium à multis Doct. qui iudicauerunt, quod ex quo approbata fuit nobilitas in persona collateralis mortui, licet aliàs non probetur de nobilitate eius, qui hereditatem suscipit satis tamen videtur probari ipsius nobilitas, modo nobiliter viuat. Et pro hoc dicit se allegauisse Bald. in l. petitionem. C. de adu. diuer. iud. qui ex eo tex. not. post Guil. Cu. quòd appellatione suorum non continentur transuersales, nisi vsque ad quartum gradum. Item tale priuilegium æquipollet naturæ, vt licet Bal. in l. siue possidetis. C. de probat. & sic transit nobilitas vsque ad quartum gradum, in linea transuersali.

De eadem re.

3 ¶ Et pro hoc facit quod dicit Ang. in auth. vt lic. mat. & auia. §. i. ver. ad hæc, in fi. per illum tex. quod si sint plures fratres ex eodem patre nati, quorum vnus per sententiã fuit pronunciatu civis Perusinus, intelliguntur & ceteri per huiusmodi sententiam pronunciatu civis Perusini, quasi idem sit, si vnus fratrum pronuncietur nobilis, sicuti, & per illud dictum Ang. voluit idem Matth. Afflic. in constit. Siciliae, incip. prosequentes, in 6. not. in 7. q. Et dicit memoria dignum Alex. in repe. l. sape. col. 21. ver. adde quod. ff. de re iud. & dicit not. Catel. in suo memo. incip. sententia dicta, & iterum in memo. cuius est initium, vasallus si defuerit. Et alia quædam allegat Matth. in d. const. intentionis, quæ de industria prætermittimus. Quibus adde quæ dicam latius infra c. vlt. nu. 2. & seq.

De eadem re.

4 ¶ Subdit tamen postea ipse Matth. quòd si quis nouiter fuerit nobilitatus, non succederet ipsius frater, aut alius collateralis in ea nobilitate cum priuilegium personale nõ egrediatur personam, per l. j. ff. de constit. princ. & in cap. priuilegium, de regul. iur. libro 6. cum simil. nisi esset in vtroque eadem ratio, quod potest intelligi, secundum ea quæ dicit Rayn. vbi supra, quem tamen non allegat. At idem Matth. in c. i. col. 7. ver. an si nobilis, tit. quis dic. dux. scribit Bal. in d. l. petitionem voluisse videri nobilitatem transire in transuersales eiusdem domus vsque ad quartum gradum. Angel. autem in d. auth. vt lice. matri & aui. voluisse nobilitatem transire ad fratrem, qui tamen nihil aliud dicunt, quàm quòd supra ex illis diximus. Horatius autem libro 1. Serm. Satyr. 6. qua nobiles incessit, non obscure scribit, & nobilitatem quoque à transuersalibus quodammodo manere, dum eam Satyram ita claudit,

De eadem re.

Hus me consolor victurum suauius, ac si
Questor auus, pater atque meus, patruusque fuissent.

An nobilitas mariti ad uxorem vsque transliat, & econtrario vxorù in maritum & filios, & quæ inde sequuntur.

CAP. XVIII.

Mulier

Vxores maritorum dignitate participat.

Mulier ignobilis, si nubat nobili, quod nonnunquam fit astrorum vi, si credimus Iulio Firmico lib. Astronomicon 7. c. 17. ea quidem efficitur nobilis ex nostris legibus, quæ vxores Clarissimas & illustres pronunciant, quæ viris Clarissimis & consularibus nupserunt, illisq; maritorum dignitatem, quæcumque ea sit, impartiuntur. l. fœminæ. ff. de Senat. & l. cum te, & l. vltima, ibi, & sentiat eius fulgorem. C. de nuptiis. & l. vltima. C. de incolis. libro decimo, vbi ita scribitur, Mulieres honore maritorum erigimus, & genere nobilitamus, & textus similis in l. mulieres, vbi id expresse not. Ioan. Plat. C. de dignit. libro 12. & in §. hæc itaque ibi, decet enim eas coniugis frui claritate, in Auth. de Consul.

De eadem re.

¶ Et alibi quæ reuerentia debetur marito, eadem & vxori debetur. l. i. vbi & id not. Bal. C. de in ius voc. Et quod plus est, capacitas viri ad vxorem porrigitur, l. si quis, vbi etiam Bald. not. C. de natur. lib. vsque adeo, vt si mulier naturalis nubat viro naturali & legitimo, ea legitima efficitur, vt eius maritus est, vt not. voluit Ang. in §. quod verò, in fi. in auth. quib. mod. nat. effi. sui, quod admodum commendat & sing. dicit Philip. Dec. in l. 2. col. 2. ff. de reg. iur. & Hipp. Marf. sing. 501. tritum est. Et alias vxor gaudet viri priuilegiis & fauoribus, vt plenè diximus in nostris legib. connubialib. post ipsas leges connubiales, nu. 51. & quoniam dictum est, cum multis seq.

Vir nobilis uxorem ignobilem nobilitat.

¶ Et expresse in nobilitate, vt scilicet vxor ignobilis nobilitetur ex viri nobilitate, voluit glo. in ca. vbiunque, in verbo, masculinam, de pœnis lib. 6. & Bar. in d. l. i. col. 7. vers. examinemus ista verba, & col. seq. vers. tertio sunt quædam, & ibi Plat. col. 1. post prin. & iterum col. 2. vers. tertia est nobilitas, & col. ite 3. vers. 3. propter aliqua. C. de dig. li. 12. Bar. Fulg. Pau. Ca. & Iaf. in l. vlt. C. de verb. sign. Iac. Bel. in l. Lucius. §. Idem respondet. ff. de mun. & ho. Bal. in l. cum quædã, col. 2. & ibi Iac. à S. Georg. in l. lec. col. 1. ff. de iurisd. om. iud. Panor. in c. super eo, le 2. col. 1. de testib. Lucas Pe. in l. in sacris scripturis militates, col. 3. in verbo, vxores. C. de prox. sac. scri. lib. 12. Ang. Ar. in §. serui autē. vers. in glo. in verbo, ex ancillis. Inst. de iure perso. Barb. con. 6. scriptū est præclare, col. 4. lib. 1. Guid. Pap. conf. 217. omiffa facti narratione, circa mediū, vbi per hoc dicit, quod huiusmodi mulier, tanquam nobilitas, non debet contribuere in subsidiis in dictis popularibus. & rursus dec. 196. nobiles, col. 2. & dec. 349. in hac curia, in titu. & dec. 379. duo quæro, & Ioan. Ray. in d. tract. nobilitatis, col. 2. & iterum in 15. q. 5. q. princip. & Masuerius titu. de taliis seu collectis. §. item vxor militis. Franc. Cur. Junior conf. 6. præsupponitur in ciuitate Papiæ, colum. 11. vers. quartè ex alio comprobatur. Philip. Dec. in l. 1. col. 3. & ibi quoque Alc. in verbo, vxori. C. de in ius voc. Ferd. Loaz. in rep. rub. de iustitia & iur. Pet. Artibolus in tract. de munerib. char. 72. vers. pono quæstionem quotidianam, & Ioan. Lup. in rep. rubr. de don. inter vir. & vxor. §. 31. col. vlt. Maria. Soc. Junior. in 76. cum diebus elapsis, col. 30. nume. 127. lib. 1.

Externorum in eam re auctoritas.

¶ Nec nostrates solum hanc vxorum ex maritis nobilitatem intellexerunt, sed & alij quoque. Ex quibus vnus tantum succurrit, cuius non contemnenda est auctoritas. Is est Valerius Maximus lib. 9. tit. 1. qui est, de luxuria, quo loco loquitur de Gemello Tribunitio, Mutiam (inquit) & Fuluiam cum à patre, tum à viro vtranque inclutam & nobilem.

Que etiam dicitur in vidua. Vidua retinet omnia priuilegia, honores, & dignitates viri mortui.

¶ Et hoc etiam procedit in plebeia vidua mariti nobilis, vt videlicet censeatur nobilis, dum vidua est. Bart. & Fulgo. in d. l. vlt. C. de verbo. signi. Panor. Io. Plat. Masuer. Barb. Guid. Pap. Io. Lup. & Aciat. quibus locis supra ciuitauimus. Ex quibus & ipse Guido, & Lup. dicunt, viduam hanc non teneri contribuere ad dicta subsidia, vt quæ retinet dignitatem, priuilegia, honorem, & conditionem maritalem, per d. l. cum te, & ibi Bal. C. de nupt. & l. filij, §. vidua. ff. ad municip. & l. fœminæ, in fi. & ibi Alber. statim post princ. ff. de Senat. & c. is qui. §. mulier, de sepul. lib. 6. & voluit gl. in cle. ne Romanus. §. fanē, in verbo, vacare & ibi Barb. de elec. Ang. Pau. Ca. & alij in d. l. cum quædam puella, ff. de iurisd. om. iud. Panor. & Franc. Aret. in c. super eo, le 2. de testib. Maria. Soc. loquens de priuilegio fori, con. 12. quoniam impræsentiarum, col. 6. vers. & non solum clericis, lib. 1. & con. 36. recētē ac mature, col. 1. in fi. eo. lib. 1.

Et familiam. Et ciuitatem. Et domiciliū.

¶ Imo etiam, vt id addam, retinet familiam viri secundum Bar. & Fulg. in d. l. vlti. C. de verbo. signi. Et ciuitatem, ex sententia Bald. in d. l. cum te, C. de nupt. Dom. & Philip. Fran. & in dicto c. is qui. §. mulier, per illum tex. de sepul. lib. 6. Et domicilium. d. §. vidua, & dicto §. mulier, & voluit Alber. in d. l. fœminæ. Ange. con. 34. Constantinus, col. 1. & con. 369. Titius Stellæ, col. 2. & Car. Floren. Conf. 135. Titius ciuis, in add. quæ est in fin. & Ange. Aret. in §. 1. col. vlt. ver. quæro quid in vidua, Institu. de par. potest.

Vidua regis regina dicitur.

¶ Idque etiam procedit in vidua Regis. Nam ea quoque retinet dignitatē & titulum regium, vt quæ regina vocetur, per æquē vt vocabatur, viuentē rege marito, vt sentit gl. in c. scriptit. 27. q. 2. & expresse voluit aliā gl. in c. ex parte, in fi. de for. com. vbi etiam est ad hoc bonus tex. & ibi quoque no. Anto. & Imo. in glo. vlt. & Ca. Flo. in vlt. opp. Pan. in 1. no. Maria. Soc. & omnes, præter Bar. to. qui semper ex professo cateris solet contradicere, & Zenze. in extrauag. execrabilis, vers. nos itaque, in verbo, regum, tit. de præb. Alber. in d. l. fœminæ. ff. de Senat. Dom. in d. c. is qui. §. mulier, post prin. de sepul. lib. 6. & latè Ant. Corf. in tract. de pot. & excellentia regia, in 29. q.

Superiora procedunt etiam in vxoribus.

¶ Sed & hæc omnia quoque procedunt, non solum in dignitate & priuilegiis fauorabilibus, sed (quod magis mirandum est, & dubium videri poterat) in priuilegiis exorbitantibus, & contra ius commune concessis, vt apertissimè probatur ex l. vlt. in prin. & ibi Bar. si is est, (nam de hoc plurimi dub

mi dubitant, vt latè tractauimus in legib. connubial. l. 1. nume. 33. sed illud te, & seq.) & Io. Plat. C. de priuileg. scholar. lib. 12. quam legem ad hoc expressim expedit, & dicit not. Fran. Aret. in d. c. super eo, le 2. col. 1. de testib. & Alex. con. 207. ponderatis, col. 2. vers. quinto quia dato, & col. 5. vers. nõ ob. quinto, lib. 6. vbi tamē id intelligit in priuilegiis ab ipso iure cõmuni introductis, cõtra regulas iuris communis, sed nõ in priuilegiis statutorū contra ius ipsum cõmune, per multa quæ illic allegat.

Vidua censetur esse in eodem matrimonio.

¶ Nam interim dum est vidua, censetur esse ac stare in eo ipso matrimonio. in l. vlt. & ibi Richar. Malum. Cy. Bar. Bal. Sal. Raph. Fulg. Pau. Ca. & Cor. C. de bonis mater. & l. de emancipatis, ibi, priorum thorum seruauerit. C. de leg. hæc. & §. j. in auth. de non elig. secun. nubent. & §. non solum, in authent. de nupt. & voluit gl. in l. iubemus, quæ est pe. in verbo, retineri, & ibi Io. Plat. C. de erog. mil. anno. lib. 12. & gl. in l. j. §. ex actio. C. de rei vxor. act. Bart. in d. l. filij. §. vidua. ff. ad munic. & in l. diuortio, in prin. & ibi quoque Bal. col. 2. vers. sed quid si vxor non petit, ibi, adde quod vidua. ff. sol. matr. vbi ipse Bal. dicit, quod ea quodammodo est in seruitio viri. Arch. & Io. And. in d. c. is qui, de sepul. lib. 6. Bal. & Alex. in d. l. cum quædam puella. ff. de iurisd. om. iud. idem Bal. in l. voluntas, post. princ. C. de fideicom. vbi dicit, quod quædam vidua est, viuit lege mariti & con. 459. quidam instituto l. ærede, li. 1. Ang. con. 142. super primo inquirendum, circa medium, & d. con. 369. in prin. Sal. in l. vlt. C. de verb. sign. Ro. in l. si conuenerit, col. 2. vers. nunc examinemus. ff. de iurisd. om. iud. & in l. j. C. unde vir & vxor, vbi declarat, quomodo id fit intelligendum. Paul. Ca. con. 147. reuocatur, col. 1. lib. 2. vbi & hinc dicit, quod vidua gaudet priuilegio prioris matrimonij. An. Iser. & post cum Mar. Lau. in c. si quis miles. tit. de feud. sine culp. non amit. vbi dicunt, quod si vassallus concubuit cum vidua domini defuncti, æquē perdit feudum, ac si dominus viueret, cum illa censetur esse in eodem matrimonio, per d. l. vlt. de bon. mater. vbi ipse Mart. dicit idem se scripsisse. sed eius lec. ibi non vidi. Alex. qui & hoc quoque declarat, con. 207. ponderatis verbis, col. 3. vers. quinto pro hoc facit, lib. 6. & con. 6. attentis verbis. col. vlt. lib. 7. Soc. conf. 56. viso testamento, col. vlt. lib. 3. Guid. pap. dcc. Delph. 380. sed quid de muliere.

De eadem re.

¶ Et hæc omnia confirmat, quod pulchrè scribit Bal. in l. pignoris. C. de pigno. act. viduam esse veram viuamque (nam hæc tantum epitheta illi addenda putauimus) viri mortui imaginem. Quodq; tradit Diuus ille Hieronymus lib. 1. in Iouinianum, de Valeria Messalarum sorore, quæ cum post mortem Seruiij viri sollicitaretur à propinquis ad alteras nuptias, negauit se velle alteri nubere, & interrogata, cur id faceret, respõdit, sibi semper maritum Seruiū viuere. A quo nõ admodum distat, quod & ipse paulo ante scripserat de filia Demotionis Arcopagitarum princeps, quæ mortuo Leonondum sponso, negauit se alteri nupturam, quod adulterum acciperet, non maritum: illum enim sthene sibi mortuum esse.

Vxoris nobilitas ex viro nõ tantū viriū habet, quæ ex genere est. De eadem re.

¶ Verum vt redeamus ad nostram nobilitatem, ea quam vxor ex persona viri nobilis consequitur, non tantum habet ponderis & virium, quantum ea quæ ex genere est, aut quam alias ex sua ipsius persona obtinet per id quod dicit Bal. loquens generaliter in dignitate, quam vxor ex marito nanciscitur, in l. quod principi, in fi. ff. de leg. 2. per l. 1. & 2. ff. de offic. proc. & leg. quod reputat not. Phil. Dec. in l. 2. col. 3. ff. de reg. iur. & idem voluit Fel. in c. super eo, le 2. post prin. de testib.

¶ Et hoc quidē hinc facillè comprobatur, quod huiusmodi dignitas facillius amittitur, vt constat ex l. fœminæ, & ibi gl. vl. & Bal. ante fi. ff. de Senat. ex quo ipse Bal. no. fortiora esse iura paterna, quam mariti. Et Io. Plat. loquens expresse in nobilitate, in l. 1. post prin. C. de dig. lib. 12. Nam & alias semper facillius amittitur quæ habemus ex aliorum persona, quam quæ ex nostra, vt dicit Bar. in l. quæ in bello. ff. de capti. & postli. reuerf. & latius scripsimus in nostris commentariis consuetudinum Pi-taunicarum, tit. 14. §. 1. in gl. 2. vbi videre poteris. Ex quo fortè illud fit, quod licet huiusmodi mulier censeatur esse nobilis, quandiu viuuit, tamen illi mortuæ succedunt hæredes, tanquam plebeia, vt in multis consuetudinibus Gallia cauetur.

Vidua retinet viri nobilitatē si honeste viuat, nõ aliās.

¶ Sed & alio modo intellige, vt scilicet vidua gaudeat ea viri nobilitate, & aliis priuilegiis, si honestè viuat: alias perdit omnia priuilegia, honores, & commoda pristini matrimonij, vt probatur in l. his solis, & ibi Bal. & Sal. C. de reuo. don. & §. 1. in auth. de rest. & ea quæ par. & voluit Bal. con. 446. si dixi, col. 2. lib. 2. Panor. in c. vxoratus, in 2. no. de conuer. coniug. Pau. Cast. in l. forem, per gl. ibi. C. de his quib. vt indig. & in l. fideicommissum, etiam per gl. ibi. C. de fideicom. & conf. 147. reuocatur in dubium, lib. 2. per tex. glo. & Bar. in l. pen. C. de adul. Philip. Fran. in d. c. is qui. §. mulier. in r. not. in fi. de sepul. lib. 6. Car. Flor. in c. plerunque, col. 2. vers. sed operæ precium. C. de don. inter vir. & vxor. Iaf. in l. 2. col. 2. vers. adde ad illud, & ibi etiam Hercul. & Parpa. col. 7. ff. sol. matr. Fel. in c. pastoralis, col. 3. vers. mulier impudica, de iud. Hippol. Marfil. sing. 234. paria delicta, in fi. Franc. Rip. & Bosch. Codecha, in rub. de iud. ille col. 3. in fi. hic col. 9. ver. confir. facit. Et quisquis is fuit, qui add. fecit ad Bar. in l. vlt. C. de bon. mat.

Vidua impudica non retinet domiciliū viri.

¶ Ex quibus etiam illud fit, vt huiusmodi vidua impudica desinat esse de viri domicilio, vt voluit Ang. in d. l. cum quædam puella. ff. de iurisd. om. iud. per d. §. in auth. de restit. & ea quæ par. Perdatque legatum sibi à viro factum, vt voluit gl. no. & post eam Bart. in d. l. fideicommissum. C. de fideicom. Et tutelam filiorum l. vlt. ibi, pudicitiam suam intactam conseruet. C. quan. mul. tut. offic. gl. Cy. Bar. Bal. Io. Fab. Ang. & Sal. in auth. sacramentū, eo. tit. gl. in §. vl. & ibi Iac. Bel. in d. authent. de restit. Bar. in l. si quis sub conditione, col. 5. vers. quæro mulier quæ tranfiuit. ff. de testa. tut. Bal. in d. l.

his

his solis, & con. 299. super primo puncto. lib. 3. Panor. in d. c. vxoratus, de conuer. coniug. Ang. Aret. in §. i. ad fi. Instit. de leg. par. tutel. & in §. actionum, col. 21. in 19. q. vers. & etiam desunt, de act.

15
Vir ignobilis
nō nobilitatur
ab uxore no-
bilis.

¶ Econtrario verò si vir ignobilis ducat vxorem nobilem, nihil dignitatis, honoris, nobilitatis ex eo sibi comparat vt planum est ex d. l. vlt. C. de nupt. & d. l. mulieres. C. de dign. Et quod ad nobilitatem speciatim pertinet, dicit Bar. in l. vlt. & ibi Iaf. C. de verb. sig. quòd ignobilis ducens vxorem nobilem, non propterea nobilitatur, & sequitur Io. Plat. in d. l. mulieres, & Fran. Cur. Iunior. d. con. 6. præsupponitur in ciuitate Papiæ, col. 11. ver. quarto ex alio comprobatur. & Io. Ray. in d. tract. nobilitatis, in 6. q. 5. q. prin. Bal. de Bar. in tract. dotium parte decima, col. 4. ver. præterea vir nihil nobilitatis. Philip. Dec. in l. 1. col. 3. C. de eden Iaf. in l. si diuortio, col. 3. ff. de verb. obl. & Io. Lup. in rep. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 31. col. vlt. & §. 32. post princ.

16
Vxor nobilis
uiri ignobilis
fit ignobilis.

¶ Imò verò vxor ipsa alioquin nobilis, ignobilis per huiusmodi matrimonium efficitur vt voluit Bar. in d. l. 1. col. 5. ver. videndum est, & col. 7. vers. examinemus ista verba, & ibi Plat. col. 2. C. de dignit. Pau. Ca. in d. l. vlt. C. de verb. sig. & Anto. Rosel. in tract. de pot. Imper. & Papæ, in vlt. qu. vers. hanc dignitatem. Cor. con. 55. pro decisione, col. 4. lib. 1. & con. 26. videtur dicendum, col. vlt. lib. 4. Guid. Pap. dec. 195. nobilis, circa medium, & dec. 349. in hac curia, & dec. 380. sed quid de muliere, quibus duobus posterioribus locis ex hoc dicit huiusmodi mulierem etiam viduam, debere cōtribuire subsidiis loci, & Ioan. Ray. in d. tract. nobilitatis in 6. q. prin. Iacob. à S. Georg. in d. l. cum quædam puella. ff. de iurisd. om. iud. Et videtur esse opt. tex. in l. ingenuis. C. de murile. lib. 11. & in l. edicimus, eo. tit. Quamquam eos tex. in diuersum trahit Ro. in l. cum quædam puella, quam legit cum l. si conuenerit, col. vlt. ff. de iurisd. om. iud. vt scilicet nobilis fœmina nubens ignobili, non amittat nobilitatem. Sed ille ni fallor, fallitur, nam illæ ll. vel non loquuntur de matrimonio, sed de societate siue concubitu & cōsortio, vt ex illis videre licet: quasi scilicet cum illis, id est, gynæceariis & monetariis, de quibus loquuntur, cōmercium libidinis haberent: vel si de matrimonio intelligunt, tamen ex eis intelligitur, eas si testato admonitæ ab illis non diuertissent, sed in eo matrimonio perstitissent, splendorem generis amittere. Hodie igitur cum diuertere non licet, sed confectim quàm matrimonium contractum est, necesse est perpetuò manere, consequens est & eas continuò nobilitatem amittere.

17
De eadē re ex
externis.

¶ Et vt redeamus, huius sententiæ fuere ex externis scriptoribus, Plutarchus in Præceptis conubialibus, ad hanc fermè sententiam scribens, Qui equos ascendere, imbecillitate aut mollicia corporis impediti nequeunt, eos sese flectere & procumbere docent. Ita & qui nobiles opulentisque vxores acceperunt non se quidem præstantiores reddunt, sed illas comminuunt & debilitant. Hæc ille. In quam etiam sententiam apud Liuium lib. 10. primæ decad. Virginiam Auli filiam patriciam Volumnio plebeio nuptâ, matronæ sacris pudicitæ patriciæ arcuerunt, quoniã desisset esse patricia, quæ plebeio nupserat. Quamquam scio nōnullos nobilitate vxoris attoniti, & inolescere solitos. Cor. Tacitus lib. 2. de Cneo Pisone, Præter (ait) paternos spiritus, vxoris quoque Plancinæ nobilitate, & opibus accendebatur, vix Tiberio concedere, liberos eius vt multum infra despectare, &c. Et nos certè multos huiuscemodi nouimus, vxorum scilicet nobilitate passim gloriantes.

Contra eos qui
nobilitate uxori
superbiunt.

18
Vxor uiri con-
ditione sequi-
tur.

¶ Horum autem ratio est, quia mulier sequitur conditionem mariti, priorémque dignitatem amittit. d. l. fœminæ, de Senat. & aliis iuribus supra allegatis, quibus adde optimum text. in l. ingenuæ. C. de murile. lib. 11. ex quo no. Bal. in d. l. cum quædam. ff. de iurisd. om. iud. quòd mulier ingenua, quæ se vilibus maritis sociat, perdit splendorem generis, & tex. in l. edicimus, in prin. eo. tit. de murile. ex quo etiam not. Bal. vbi supra, quòd huiusmodi mulier natiuum decus amittit. Et faciunt alia multa à nobis collecta in nostris leg. Connub. l. 1. nu. 18. qui locus, & aliis.

19
Valeat donatio
remuneratoria
inter uirum &
uxorem.
Vir ignobilis
constan. matr.
potest dotare
uxorem nobilē
ob compensa-
tionem nobilitatis.

¶ Hinc fit primum, quod cum valeat donatio inter virum & vxorem, propter remunerationem, licet aliàs regulariter non valeat, vt abunde diximus in repet. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus. C. de reuo. do. Ideo potest vir ignobilis vxori suæ antea nobili dotem animo donandi constanter matrimonio constituere, quia videtur facta in compensationem, siue remunerationem nobilitatis, quam vxor ipsa ex eo matrimonio perdidit. Nam quòd huiusmodi donatio valeat, voluerunt Bar. Imo. Raph. Co. Alex. & Iaf. in d. l. si diuortio. ff. de verb. obl. Bar. Ang. & Iaf. in l. si ita stipulatus fuero te sisti. §. si tibi nupsero, per illū tex. ff. eo. Bar. & Bal. in l. si voluntate, post Iac. But. & Iac. Ray. & Ricar. Malum. & Cy. C. de dot. promif. vbi hoc dicit Bar. consuetudine obseruari. Bal. in l. ad fi. & ibi quoque Ang. C. de don. ante nupt. & idem Bald. in l. 2. §. vlt. & ibi Rom. qui dicit hanc magis esse compensationem amiffæ nobilitatis quàm donationem, col. 1. vers. fallit nisi maritus. ff. si cert. pet. & ipse Bald. in c. accedens, vers. quæro nunquid ego, de procur. Ang. in l. j. ff. solut. mat. & confi. 5. Andreas Ioannes, colum. vlt. & con. 396. doctor insignis, col. vlt. Salyc. in l. 2. C. de dot. cau. nō nume, Pet. Anch. con. 219. mirum. Imo. in rubr. ff. sol. mat. col. penu. & Raph. Co. con. 40. quidam filio studentis, col. vlt. & Raph. Fulg. con. 109. item si qua quæstio, col. 3. vers. nec obstant superiori. & Pan. in c. super eo, le 2. per illum tex. & ibi etiam Fran. Are. & Fel. de testib. idem Pan. in c. de illis in 2. not. de cond. app. & in c. gemma, col. vlt. de sponf. & in c. & si necesse, in 1. no. & ibi etiam Car. Alexan. in vlt. not. extrâ de don. inter vir. & vxor. Idem Pan. & Car. Alex. in c. vlt. vterque, col. 1. cod. tit. & ipse Pan. in c. cum in ecclesiâ, & ibi Io. An. in fi. de sim. & in c. 1. ad fi. & ibi idem Io. An. col. pen. de adult. Idem quoque Pan. conf. 73. in quæst. quæ ad presens vertitur, col. 3. vers. secundo potest maritus, l. 12. Ro. conf. 445. consultatio præsens, col. 3. vers. vnde si inæquales, Masuer. tit. de dote & matr. §. item

saep

saep ignobiles, Guid. Pap. con. 112. nobilis Guischarda, col. 2. Pet. Ferr. in tit. forma libel. quo vxor agit ad dotem, in verbo, dedit & tradidit in dotem, circa medium. Fran. Cur. Iunior con. 6. præsupponitur in ciuitate. col. 2. 2. & Soc. qui & id optimè declarat in l. 1. col. 10. vers. secunda conclusio, & multis seq. ff. sol. mat. Io. Lup. in repet. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 32. col. 2. vers. hac tamen sunt. Iaf. in l. ex hoc iure. col. 11. vers. tertius effectus. ff. de iust. & iure, & in d. l. vlt. col. 3. ad fi. C. de verb. sig. Et hæc est communis opin. licet sint qui contrarium teneant & multis quidem rationibus, quibus abundè respondet Iaf. in d. l. si diuortio, vbi quisque videre poterit, & similiter Io. Lupus, vbi supra. Et facit quòd in simili voluit Pan. in c. de illis, circa medium, de cond. app. post Bar. in d. l. si ita stipulatus fuero te sisti. §. si tibi nupsero. ff. de verb. oblig.

20 ¶ Ex his quoque fit & 2. quòd nati ex ignobili patre & matre nobili sint ignobiles, vt voluerūt gl. And. Iser. & Matth. Afflic. in constitutione Sicilia, incip. diuina iustitiæ. & Bal. in l. vlt. C. de ser. fugit. vbi huius rei reddit duas rationes. Primam, ex eo quod nunc tractamus, quoniam videlicet mater, quo ad dignitatem, cedit viro, per d. l. mulieres. Ergo & partus eius. Confirma hanc rationem, quia cum pater sit ignobilis, mater quoque ex ipsius matrimonio sit effecta & ipsa ignobilis, consequens est filium eorum esse ignobilem. Alteram, quæ etiam procederet, si mater nobilis retineret nobilitatem, quoniam nobilitas est quædam dignitas à parentibus deriuata, quæ denominatur à potentiori causa. Est autem potentior forma, quam in generatione, omnium consensu, vir præbet, quàm materia è muliere tradita. cum forma sit agens, & materia patiens: sitque omne agens nobilius patiente. de quo etiam alibi diximus. Et rursum idem Bal. in l. 2. col. 2. C. de iure emphy. & in l. liberos, per illū tex. ff. de Sena. vbi hinc carpit milites, qui matris nobilitate gloriantur. Pet. An. con. 339. pro maiori intelligentia, col. 3. vbi loquitur de regina, quæ nupserat plebeio, quod est multum notandum ad huius rei ampliationem, vt videlicet hoc procedat etiam in regina. de quo tamen postea dicam. & idem con. 389. visis diligenter iuribus. Floria. in l. qui testamentum, in fi. ff. de probat. Alua. in c. 1. §. ceteri, col. 3. vers. quæro etiam quo ad nobilitatem. tit. quis dic. dux, com. mar. Cepol. in tract. de imperat. mil. delig. in materia nobilitatis, in 2. op. Io. Ray. in d. tract. nobilitatis, col. 2. & iterum in 6. q. 5. q. prin. Ant. Rosel. vbi supra. & Ang. Are. in §. ferui autem. col. 2. vers. in glo. in verbo, ex ancillis. Instit. de iure perso. & latè Barb. con. 57. præclare scribitur, col. 4. & iterum col. 10. & seq. lib. 2. & Fel. in c. super eo, le 2. col. 2. de testib. & in c. nouit, col. 1. & ibi etiam Philip. Dec. in 6. not. de iud. Iaf. in l. 1. in princ. col. 5. vers. secundo not. ff. de verb. obl. & Ant. Corfe. in rep. c. grandi, col. 13. de supp. negli. prælat. lib. 6. & Io. Lup. in d. rep. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 32. & Bened. in rep. c. Raynutius, in prin. num. 3. de testa. & Fran. Purp. in Imperium, col. 3. vers. limitat. 3. ff. de iurisd. om. iud. & Alc. in l. familiæ. §. fœminarum. ff. de verb. sig.

Filij patris
ignobilis &
matris nobilis
sunt ignobiles.

21 ¶ Et ad hoc faciunt multi tex. allegati per Specul. tit. de feud. §. quoniam, in 5. q. & inter ceteros optimus tex. in c. 2. & quod ibi voluit gl. de conuer. coniug. & in l. cum legitima, & ibi gl. & Doct. ff. de stat. hom. & in l. j. ff. ad municip. & in l. eos, & in l. nullus, & in l. exemplo. C. de decur. lib. 10. & quod voluit gl. in c. dicat aliquis, in verbo, nec sanguinis, & iterum in c. vlt. 32. q. 4. & glo. in d. l. j. & ibi Plat. col. 1. C. de dign. lib. 12. & gl. in l. partum ancilla. C. de rei vend. & gl. in c. itatutum, le 2. in verbo, mane in fi. de hæret. lib. 6. vbi & Dom. col. 2. ex eo no. quòd filius non debet portare arma familiæ maternæ, sed paternæ. Host. Io. An. Panor. & alij in d. c. Raynutius, post princ. de testa. eos reprehendentes, qui factu quodam superbiæ sibi cognomina matrum asciscunt, quia sint patribus nobiliores, ex eo arbitantes nobilitatem sibi comparari. Quibus ad stipulatur antiqua Aegyptiorum lex, qua nullus ex eis genitus spurushabebatur, etiam si ex serua esset genitus. Solum enim ducbant patrem esse generis autorem, matrem nutrimentum, & locum infanti tantum præbere dicebant, teste Diodoro libro 2.

De eadem re.
Filius debet de
ferre insignia
familie paterna,
non materna.

Aegyptiorum
lex.

22 ¶ Et hæc quidem quæ supra diximus, adè procedunt, vt etiam non valeat statutum aut consuetudo, quòd quis sit, aut reputetur nobilis, vel ignobilis ex genere materno, vt voluit Bar. qui hoc dicit esse notandum & perpetuò menti tenendum, & post cum Ang. atque etiam Plat. & Rebuf. in d. l. exemplo. per illum text. qui id tantum principi concedit. & sequitur Cepol. vbi supra. & Barb. d. con. 57. & in d. c. Raynutius, co. 4. & ibi etiam dominus Bened. in rep. in prin. num. 15. de test. & Franc. Are. & Feli. qui id dicit sing. in d. c. super eo, col. 2. & Nicol. Perus. in tract. success. ab inte. char. 7. co. 2. vers. & pro his facit. & Corfe. in d. c. grandi, col. 14. de supp. neg. præl. l. 6. & Matth. Afflic. in constitutione Sicilia incip. diuina iustitiæ, co. 3. vers. quæro quid si filius, & Iacob. à Sancto Georg. in d. l. vlt. C. de ser. fug. & in d. l. cum quædam puella. in j. lec. col. j. ff. de iurisd. om. iud. Steph. Bertran. con. 24. dulcia pro dulci, post prin. l. 2. & Rebuf. in tract. nominationum, in 12. q. nu. 8. vbi id declarat, & Matth. Afflic. in c. 1. col. 6. vers. sexta nobilitas, tit. quis dic. dux.

Statutum aut
consuetudo an
potest facere
nobilē, uel igno-
bilem ex gene-
re materno.

23 ¶ Sed contra hoc aperte tenet Philip. Dec. in d. c. nouit. ea ratione, quia statutum aut consuetudo potest nobilitatem inducere, & ex ignobili nobilem facere, vt late diximus supra in ca. 10. Nec ob. inquit, d. l. exemplo, quia procedit in illo casu speciali, in quo lex vltà procedit, ita disponendo, aliàs fecus, cum istud sit de iure positiuo. contra quod valet statutum, & consuetudo, per no. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. cum si. & idem etiam voluit Roch. Cur. in rep. c. vlt. colum. 15. vers. septimò infertur, de consuet.

De eadem re.

24 ¶ Porro idem Philip. Dec. in l. fœminæ, col. 18. in paruis, vers. similiter descendentes. ff. de reg. iur. dicit quòd huiuscemodi statutum vel consuetudo inferioris non valet, quia in d. l. exemplo, derogatur

De eadem re.

consuetudini. Ideo consuetudo contraria non valet, per auth. nauigia. C. de fur. & auth. omnes peregrini. C. com. de succes. Sed ab Imperatore, vel principe, aut populo non recognoscante superiorem possit fieri, aut induci statutum, siue consuetudo contraria. Nam quod nobilitas sit a patre, a iure civili inductum est sicut ius agnationis, quod tolli & mutari potest. §. vlt. Inst. de leg. ag. tutel. vnde in totum nobilitas a statuto vel consuetudine induci potest, vt dictum est. Et idem voluit Alcia. in d. l. familiae. §. sceminarum. ff. de verbo. signif. Rebus. in concord. tit. de collati. §. cum verò, in verbo, ex vtroque parente. ad fi.

25 Apud quosdam populos filij matris originem sequuntur. Ilien'es. Delphos. Ponticos. Xanthios. Lycios. Quibus castibus filij matris originem sequuntur.

¶ Nam & quibusdam nationibus concessum est, vt nati ex eorum sceminis, & alienigenis, matris originem sequantur, vt Ilien'ibus Delphis & Ponticis. l. j. ff. ad munic. Et scribit Plutarch. in li. de claris mulierib. c. 9. in fi. apud Xanthios (hi sunt Lyciorum populi) lege cautum fuisse, vt a matribus, non a patribus filij generis nomen sortirentur. quod forte hinc prodibat, quod apud eosdē viri vxorum imperis parebant, vt scribit Heraclides in politicis. Quin Herodotus li. i. in vniuersum tradit de Lyciis, hoc vnum eos, praeter ceteros homines, pro lege habere peculiare, quod a matribus nomina sibi induunt. Et si quis obuū percunctetur, quis nam sit, quali familia ortus, a matribus auisq; protinus genus suum repetit. Et si qua ingenua & nobilis seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui, atque nobiles existimantur. Apud Locros quoque Lycios nobilitas ex mulieribus erat, non ex viris, vt videre licet ex Polybio Megalopolitano, lib. historiar. 12. Sed & legibus Roma. in quibusdam casibus filij conditionē & originē matris sequuntur, non patris, vt in l. nati. C. de Decu. lib. 10. & l. hi qui ex filiabus. C. de muril. lib. 11. & l. ne diutiūs, & l. vlt. C. de agri. & cens. lib. 11. & l. ex ingenuo. C. de agri. & manc. eo. lib.

26 Quid faciat matris nobilitas erga liberos.

¶ Sed vtcunque sit, cessante omni consuetudine aut statuto vt ad ius commune redeamus, licet filij non nobilitentur ex parte matris, non tamen dubito quin sit eorum nobilitas, quam a patre acceperunt, splendidior, illustrior, luculentior, clarior. Ignobilitas autem minus obscura, minusque abiecta propter nobilitatem matris, vt sentit Bal. in d. l. vlt. in fi. C. de ser. fug. cum dicit, quod non dicitur quis nobilis respectu generis materni, sed paterni, loquendo simpliciter & praecise. verū loquendo secundum quid, vt ipse loquitur, non est dubium, quod omne compositum participat de forma & materia, vt ipse loquitur, per not. per gl. in d. c. vlt. 32. q. 4. Et idem fermē voluit Alua. in d. c. r. §. ceteri, col. 3. tit. quis dic. dux. com. mar. & expressē Io. Lup. a Palaci. Rubeis, in rep. d. rub. de donat. inter vir. & vxor. char. 15. vers. sed propter ista, vbi dicit quod qui ex nobilibus matribus nati sunt, de earum nobilitate aliquid retinent. & Anto. Corse. in rep. d. c. grandi, col. 13. de sup. negl. prael. libro 6. Bonus Curtilius in dicto tract. nobilitatis in 4. parte, col. 6. Vt non omnino reprehendendi sint, qui a matribus suis, quod forte sint nobiliores patribus, nomen sibi assumunt, nō ab ipsis patribus, quod fecit Raynutius ille de Clera, in c. Raynutius, de test. vt ibi a notauerunt Host. & Ioan. And. in verbo, de Clera. Pet. Anc. Imo. & Pan. in 3. not. qui tamen maxima ex parte id attribuunt fastui & superbiae eorum, qui id faciunt.

27 De eadem re.

¶ Et huc spectare videtur illud Helenae apud Theodecten ab Aristotele relatū lib. Politicōn 1. c. 4. *Θείου δ' ἀφοριεῖς γόνου ῥιζώματος, Τίς αὖ προσπατῆρ ἀξιώσει λατρίῃ, Cuius parens vterque magnus prodiit. E stirpe diuūm, num quis ancillam vocet?*

28 De eadem re.

Quod nos alibi ad aliud citauimus. Et illud quoque Euripidis, *τὴν ἐν γένει, καὶ ἀμορφῶ ἢ γὰρ, Τιμῶσι πομπῆι πρὸς τελευτῆν χάρις λαβῆν, Τό, τ' ἀξίωμα μάλλον, ἢ τὰ χρεῖα.* Id est, vt vertit Gesnerus, Nobilitatem etiam deformium coniugum Liberorum gratia, non pauci colunt, Et dignitati magis, quam pecunias student.

28 De eadem re.

¶ Et, vt Latinorum quoque poetarum testimonia citemus. Illud Virgilij li. II. Aeneidos, *Genus huic materna iuperbum Nobilitas dabat, incertum de patre ferebat. Et Horatij de nobilitate loquentis, lib. I. Sermo. saty. sexta, quod nos supra ad aliud citauimus, Nec quod auus tibi maternus fuit, atque paternus, Olim qui magnis legionibus imperitauit. Et Ouidij Vlystem introducentis hęc loquentem, lib. 13. Metam. Est quoque per matrem Cylleuius auāta nobis Altera nobilitas, Deus est in vtroque parente. Et alibi scilicet i. Fastorum, Hinc fuit Euander, qui quanquam clarus vtroque, Nobilior sacra sanguine matris erat. Et lib. 4. de Ponto. Eleg. 16. eademque vlt. Maternos Cottas cui, Messalāsque paternos Maxima nobilitas ingeminata dedit. Et Papinij lib. Syluarum 3, in lachrymis Hetruscī, Sea quicquid patrio cessatum est sanguine, mater Reddidit, obscurūque latus clarescere vidit*

Connubio

Connubio gauisa domus. Id est, quicquid nobilitatis defuit a patre, id materni generis nobilitas reddidit, id est, suppleuit. Et iterum lib. 4. eiusdem operis, quod & nos alibi ad aliud citauimus, *Stemmata materno foelix, uirtute paterna. Et lib. I. Thebaidos de Adraastro loquens, Diues auis vtroque Iouem de sanguine ducens. Vbi Lactantius Grammaticus id trahit ad nobilitatem vtriusque parentis. Et lib. I. Thebaidos de Canapeo, — Huic ampla quidem de sanguine prisco Nobilitas.*

Et Silius lib. 3. de Sycheo filio sororis Hannibalis, *Asdrubalis proles, cui vano corda timore Maternum implebat genus. Et Claudianus in Epithalamio Palladij & Serenae, — Mauortia Matris Nobilitas spoliis armisque exultat auitis.*

De eadem re.

29 ¶ Nec solūm poetæ huic sententiæ adhaeserunt, vt scilicet matris nobilitas aut ignobilitas aliquid addat ad nobilitatem, vel ignobilitatem liberorum: Quando & Antistius Labeo maximi apud pri-scos nominis iurisconsultus, scripserat non fas esse capi Vestalem, cuius parentes alter, amboue in negotiis fordidis versati fuerint, vt retulit Gellius lib. Noctium Atticarum 1. c. 12. & Fenestella, si is sit, de magistratibus Ro. c. 7. Cui concinens Plato lib. de legib. 6. Sacerdotem creari iubet, qui integer sit, ac legitimus deinde a domo quam maximè munda, expers quoque cordis, omniumque huiusmodi, quæ aduersus diuinam rem committuntur, & cuius pater & mater similiter vixerint. Aristoteles autem eius discipulus lib. Rhetoricorum 1. cap. 5. censet nobilitatē ex matribus etiam esse, ne dum ex patribus dum scribit nobilitatē legitimam esse aut a viris, aut a mulieribus procreationē.

De eadem re.

30 ¶ Post quos & alios subiciam huic opinioni adstipulantes. Salustius enim in bello Iugurthino: Sed Hiempsal (inquit) qui minimus ex illis erat, natura ferox, etiam ignobilitatem Iugurthæ, quia materno genere impar erat despiciens, &c. Et alibi in eodem libro, idem dicit de Dabare. Tullius in oratione pro Cn. Planco. Est tuum nomē vtraque familia Consulare. Et sequitur, vt intelligas cum de nobilitate loqui. Non dubitas igitur quin omnes qui nobilitati fauent (quod nos alibi ad aliud citauimus) Philip. 3. refert Antonium Octauio Casari ob id ignobilitatem obiecisse, quod ei Aricina mater esset. Et paulò post, eundem Antonium alloquens, Qui autem (inquit) euenit, vt Julia natus ignobilis videatur, cum tu eodem materno genere soleas gloriari? De qua re etiam loquens Suetonius, scribit Antonium despicientem maternam Augusti originē, proauum eius Afri generis fuisse, & modò vnguentariam tabernam, modò pistrinam Arictæ exercuisse. At apud eundem Iulius Cæsar veluti gloriatur, quod Iuliæ amitæ suæ maternum genus a Regibus ortum esset, paternum cum Diis immortalibus coniunctum. Idem Suetonius scribit C. Caligulam Agrippæ (is erat auus maternus) se nepotem credi, neque dici ob ignobilitatem eius voluisse.

De eadem re.

31 ¶ Isocrates in oratione *περι ζευγυς*. id est, de iugo equorum, siue bigis, de Alcibiade loquens, *ὁ γὰρ πατὴρ ἦν πρὸς μὲν ἀνδρῶν εὐπατριδῶν, siue maus legere ἐν προῖδῶν.* Sic enim Athenienses suos nobiles vocabāt. Subdit autē *πρὸς γυναικῶν δ' ἀλκμαίωνιδῶν.* id est, Gentilitate quidem, atque agnatione antiqua, & imprimis nobili: A genere autē materno Alcmaonides. Liuius lib. 1. 5. de cadis. Duos, ait, filios habuit Philippus, Demetrius & Persea, Genere materno, virtute, ingenio, fauore Macedonum longè præstitit Demetrius. Plinius Iunior lib. 8. epistolarum ad Fabatum profocerū suum, Neque ardentius (ait) tu pronepotes, quam ego liberos cupio, quibus videor a meo tuoque latere pronum ad honores iter, & audita latius nomina, & non subitas imagines relicturus. Vides enim vtrumque & latus matris ad nobilitatem liberorum considerasse. Diodorus Siculus lib. 5. Bibliothecæ c. 14. eodemque vlt. scribit Erycem Veneris filium propter nobilitatem matris præclarum apud homines fuisse.

De eadem re.

32 ¶ Cornel. Tacit. lib. 3. Histo. Audtū dehinc gaudiū nuptiis Neronis & Iuliæ Drusi filia, vtq; hæc secūdo rumore, ita aduersis animis acceptū, q; filio Claudij focer Seranus destinaretur, polluisse nobilitatē familiae videbātur. Ex quibus verbis planè cōstat, nobilitatē familiae viri quodāmodo ex vxoris ignobilitate pollui, vt nō abs re eorū liberi sint veluti minus nobiles existimādi. Idē li. 14. Igitur quasi iam depulso Nerone, quismam deligeretur, inquirebant. Et omnium ore Rabellius Plautus, cui nobilitas per matrem ex Iulia familia, &c. Et lib. 17. Piso (inquit) Marco Crasso & Scribonia genitus nobilis vtrunque. Rursūque eodem lib. de Othone imperatore loquens, Patet (ait) Consulatis, auus prætorius, maternum genus impar, nec tamen indecorum. Verūm Suetonius de eodem, Pater L. Otho, materno genere præclaro. Et paulò post, Ex Albia Terentia splendidissima scēmina duos tulit filios.

De eadem re.

33 ¶ Apud Iustinum lib. 1. Astyages Medorum rex quodam responso Hariolorum perterritus, filiam suam neque claro viro, neque cui dedit nuptiū, ne paterna maternaque nobilitas, nepotis animum extolleret. Et libro 13. Meleager Arideum Alexandri fratrem ipsius Alexandri successorem regni recusat, propter maternas sordes, quod ex Larissæo scorto natus esset. Idem Iustinus libro 23. de

Hierone Syracusarum rege, Huius (inquit) futuræ maiestatis ipsa infantilis educatio quasi prænumcia fuit. Quippe genitus erat patre Hieroclyto, nobili viro, cuius origo à Gelone, antiquo Sicilia tyranno, manabat: sed maternum illi genus sordidum atque admodum pudibundum. Cum ex ancilla natus, ac propterea à patre, velut de honestamentum generis expositus fuerat, &c. Apud eundem lib. 38. Mithridates de Romanis loquens, Se ait seu nobilitate illis comparetur. clariorem illà colluvis conuenari esse, qui paternos maiores suos à Cyro Dariòque conditoribus Persici regni, maternos ab Alexandro Magno ac Nicanore Seleuco conditoribus imperij Macedonici referat.

34 De eadem re. ¶ Apuleius initio libri de dignitate Platonis tradit Platoni ex utroque parente nobilitatem fuisse satis claram. Spartianus in triginta tyrannis, atque etiam Trebellius Pollio scripserunt, Macrianum siue Macrinum Iunioem, qui cum patre imperauit, fuisse matre nobilem, patre tantum forti, & ad bellum parato. Eutropius prodidit Marcum Antoninum Verum fuisse haud dubie nobilissimum, quippe cum eius origo paterna à Numa Pompilio, materna à Solentino rege penderet. Velleus Paterculus lib. 1. Ro. historiarum scribit Alexandrum Macedonem iure materni generis Achille auctore: paterni, Hercule gloriatum fuisse.

35 De eadem re. Atheniensium legem à Pericle latam refert Demosthenes in oratione contra Bibulidem, & in alia oratione contra Nearam, si hæc illius sit. Plutarchus in vita illius, ad fi. & Aelianus de varia histor. lib. 6. & iterum 13. solos Athenienses haberi, qui ex duobus Atheniensibus nati essent, tanquam non tantum paternum genus, sed & maternum quoque sit aspiciendum. Ex quo cum quidam exprobrasset Antistheni Atheniensi, quod esset hybrida, id est, non ex duobus ingenuis natus, sed ex patre Atheniensi, matre Phrygia, ille respondit, nec ex duobus luctatoribus natus sum, & tamen luctator sum. significans non tam referre, unde natus sis, sed qui sis. Aliter autem illum respondisse ferunt Plutarchus in libello de exilio, & Laertius in vita ipsius, ita scilicet, Et deum mater Phrygia est. Erat enim ipsius mater ex Thracia, quod & scribit Seneca in li. 2. eius lib. cui titulus est, quomodo in sapientem non cadit iniuria, paulò ante fi. quod & nos alibi ad aliud recensuimus. Nec hinc quoque longè abest, quod Euripidi à plerisque obiectum est, matrem fuisse Clitonem agrestia olea venditantem, quod & Theopompus, Aristophanes, & Valerius affirmant. Sed Philochorus euidentissimè probauit, fuisse nobilissimo genere ortà. Vterque tamè satis declarat ignobilitatè matrù tenebras offundere filiis. Ad eà autè legè Atheniensium respexisse videtur illud Terentij in Andria, *Adeon impotenti esse animo, vel præter ciuium morem, atque legem, & sui voluntatem patris, Tamen hanc habere studeat cum summo probro.*

Et Byzantiorum quoque lex. Illic enim tractabatur de matrimonio Pamphili Atheniensis & Andriæ, quæ peregrina esse credebatur. Cæterum apud Byzantium eadem lex erat, vt ne quis admitteretur ciuis, qui non esset ex ipsorum utroque ciue, vt tradit Aristoteles in libro Oeconomiarum publicarum.

36 De eadem re. ¶ Nec tamen interim relinquenda ducimus nostrorum iurium, quæ vocat, testimonia. Et primum l. 1. C. de natur. lib. vbi Senatores, & alij illic nominati non possunt ducere in vxores filias libertarum scemiarum, & aliarum id genus mulierum, quasi videlicet aliquid ex ignobilitate matrum in liberos transeat. Et l. lege Iulia, in princ. & iterum §. hoc capite, rursùmque in l. semper. §. 1. ff. de rit. nup. vbi Senatores etiam prohibentur eam in vxorem accipere, cuius pater matèrve artem ludicram fecit, quasi non sit satis patrem ab huiusmodi vilibus officiis abstinuissè, nisi & mater quoque abstinerit. Et tex. in c. 1. tit. de fil. nat. ex matr. ad morga. contrac. vbi etiam liquidò declaratur, nobilitatis matris rationem plerumque haberi.

37 De eadem re. ¶ Et hoc sanè videntur considerasse multæ constitutiones, facientes mentionem de nobilitate ex utroque parente, videlicet in c. pe. ibi, ab utroque parente illustrem, extrà de præb. & in antiqua constitutione pragmatice sanctionis, tit. de col. §. in super, vbi gl. in verbo, utroque, id annotat, dicitq; improprie dici, cum nobilitas ex patre sit non ex matre, licet quis (inquit) ob id quod mater est nobilis, magis honestetur. Et in concordatis (quæ vocant) Papæ, & Regis nostri, in eo. tit. de colla. §. tempus autem competens, in illis verbis, si ex utroque parente nobiles fuerint, & iterum in §. cum verò probatio, ibi, de cuius nobilitate ex utroque parente, & ibi. Rebus. qui & hoc expendit. Nec ab hac op. dissentit Bal. noster in l. cum antiquioribus. in 8. q. in prin. C. de iure delibe. Et ex hoc vt opinor manauit consuetudo Mediolanensium prohibens filios nobilis viri ex vxore ignobili non succedere in feudo, de qua in c. 1. tit. de fil. nat. ex matr. ad mor. contra. q. uam tamen Iac. Bel. ibi atque Matth. Aff. in 3. not. dicunt continere maximam iniquitatem.

38 Vidua nobilis genere uiri ignobilis retinet mariti conditionem. ¶ Sed vt redeamus ad principale primùmque huius rei propositum, Id quod supra diximus, mulierem genere nobilem, quæ nuplit marito plebeio & ignobili, effici etiam plebeiam & ignobilè vsque ad eò obtinet, vt etià mortuo ipso marito, ea nihilominus plebeia permaneat & ignobilis, retineatq; illam mariti conditionem, quam iam ex matrimonio assumpsérat, per ea quæ in simili diximus supra nu. 5. & hoc procedit etiam in plebeia. Et ita expressim in hoc casu determinauit Gui. Pap. dec. 349. in hac curia Parlamenti, & iterum dec. 381. sed quid de muliere. Quibus locis ea ratione dicit huiusmodi mulierem generi contribuere subsidij, quibus soli ignobiles tenentur, vbi tamen id intelligit, nisi hæc vidua postea nubat marito nobili, tunc enim recuperat suam natuam nobilitatem, & Io. Ray. in d. tract. nobilitatis in 6. q. prin. vbi & hoc quoque intelligit procedere, nisi interueniret principis restitutio. Aliter tamen in Gallia nunc vtimur,

39 ¶ Verum quod dictum est, virum non nobilitari ex nobilitate vxoris, sed educto mulierem effici ignobilem, limitandum esse censeo, nisi vxor esset Regina, aut aliàs in maxima dignitate, siue nobilitate constituta, per id quod sing. voluit Bal. in c. significauit, col. j. vers. pone regina Apulia, de rescrip. Quod licet Regina nubens plebeio non eum Regè faciat, quia aliàs essent duo reges, & quia etiam non potest regnum alienari, neque in dotem dari: Tamen coruscet, hoc casu, vir radius vxoris, quia regina sui lateris comitatus illi illustrat. l. j. C. de præpo. lib. 12. Et nulla (inquit Bal.) maior est lateralitas, quàm viri & vxoris, qui diuino consortio efficiuntur vna caro. & sequitur Dec. in l. prima, paulò ante fi. & ibi etià Alciat. in verbo vxori. C. de eden. & Fran. Purp. in rub. co. tit. col. 2.

40 ¶ Nec solum id procedit in regno, sed etiam in comitatu, ducatu, & similibus, ex quibus quis nobilis efficitur. Nam tunc non solum non amittit vxor nobilitatem, si nubat plebeio, sed & ipsius vir nobilis efficitur, maxime si ea dignitas fuerit data in dotem, vt voluit Io. Raynutius, in d. tract. nobilitatis, in 16. q. 5. qu. prin. Cui adde quod scribit Host. in dicto cap. Raynutius, col. 2. in verbo, de Clara. de testa. quod quandoque de facto. & de consuetudine maritus radius vxoris coruscet, vt cum simplex miles ducit Comitissam. Ea enim sunt verba illius, ex quibus intelligis, id magis esse facti & consuetudinis, quàm iuris.

41 ¶ Imò verò in omni nobilitate mulieris, id obtinet respectu viri, quod supra diximus, respectu liberorum, vt videlicet, quamuis vir ignobilis ex nobilitate vxoris non nobilitetur, nec vir nobilis ex ignobilitate vxoris efficiatur ignobilis: tamen viri nobilitas ex vxoris nobilitate quodammodo illustratur, ignobilitas autem minus obscura ob vxoris nobilitatem. Cuius sententiæ fuit Menedemus philosophus, qui relicta priore vxore, aliam duxit nobilioem, quod Reipub. præfessè, vt tradit Laertius. Cæterum Plutarchus in vita Galbæ illud ex Homero expendit quod Paridem sæpe eo nomine vocabat Helenæ comatæ virum, cum nihil haberet ad gloriam aliud, quod illum decoraret, quàm vt ab vxore nominaret, sicque fuisse Othonem famosum Romæ ob nuptias Popæ.

42 ¶ Secundò intellige, vt non omnino perdat mulier, quæ nuplit plebeio, eam natuam nobilitatem, quam antè habebat, quin ipsius habeatur ratio, in iis quæ naturam ipsam respiciunt per id quod scribit Bal. in d. l. cum quædam puella, col. j. vers. sed quid dicemus. ff. de iuris. om. iud. in j. lec. dum quærit, an nobilis qui nuplit populari, punietur pœna popularium, an verò nobilium, & educto. Nam vt id intelligas, scire debes, diuerfas plerumque esse pœnas nobilium, & ignobilium, vt latè ostendimus infra c. 20. nu. 104. nobiles vt alij, & multis seq. Et primùm dicit Bal. videri inspiciendam esse qualitatem naturalem originis, per l. vt. C. de his qui veni. ata. impe. Deinde in contrarium videri, inspiciendam esse qualitatem accidentalem, quam scilicet habet à marito, veluti posteriorem, per l. 1. §. bestias. ff. de postul. & §. ceruos, Instit. de rer. diui. Et ad hanc quoque partem allegat alia quæ supra diximus, scilicet vxorem perdere splendorem generis, & natuum decus, & è contrario acquirere nobilitatem & dignitatem mariti. Tandem verò distinguit, aut ratio statuti ponderat naturam, aut accidens, aut dubitatur. Si ponderat naturam, inspiciendam qualitatem originis: si accidens, qualitatem accidentalem, per l. tutelae, in ratione sui. ff. de cap. dim. Si dubitatur, inspiciemus qualitatem magis fauorabilem, ar. l. quod traditum. ff. de cond. & demon. Et hoc dictum. sequitur Alex. con. 25. viso processu, col. 3. ver. ad istorum confirmationem. lib. 7. Vides ergo ex sententia Bal. non omnino aboleri, nec extingui eam mulieris nobilitatem.

43 ¶ Sed aliud est in hoc loco mirandum magis, fuisse qui dicerent mulierè nobilem, confestim quàm nupta est, siue nobili, siue ignobili, non amplius retinere nobilitatem suæ familiæ, sed assumere nobilitatem viri, si sit nobilis, & ignobilitatem, si ignobilis. Ita enim voluisse videtur Fran. Cur Senior, con. 40. dominus labia, & c. cum in præsentiarum, col. 7. vers. præmitte illud, cum dicit quod etiam licet res prohibita alienari extra familiam, possit in feminam etiam nuptam alienari, per not. in l. voluntas. C. de fideicom. Si tamen prohibitio eiusmodi sit, vt res non alienetur aliis, quàm nobilibus è familia, non poterit fieri in feminam nuptam, quia licet (inquit) sit de familia simpliciter, non tamen de nobilibus è familia. Nam amittit nobilitatem familiæ, postquàm nupta est, per d. l. femina, vbi hoc dicit no. Alber. & Bal. ff. de Senat. Et hoc dictum pro no. sequitur Ferd. Loaz. in l. filius. §. diui, in repe. col. 18. vers. 2. & nobiliter limita. ff. de leg. j. Quod si verum est, profecto not. est. Satis autè constat mulierem nuptam definere esse de familia patris. viri enim confestim familiam fortiri, vt plenè diximus, in j. lege connubiali. nu. 35. est quoque vxor.

44 ¶ Ex iis autem quæ supra diximus satis constat, mulieres esse nobilitatis capaces, nec minùs nobilitatem consequi ex parentibus nobilibus, aut etià aliis modis, quibus nobilitas quæritur, quàm mares. Nam & videmus in nostris iuribus, mulieres vocari nobiles, sicuti & mares, vt in §. manifestum, in auth. de rest. fideic. in nostra vulgata editione, quanquàm vox Græca eius loci magis significat celebres & inclytas, quàm nobiles, quod tamen non multum differt. Et in c. 1. tit. de fil. na. ex matr. ad mor. contr. & in c. accedens, de procur. & in c. ex tenore, de foro comp. & in c. accedens, vt lit. non cont. & in c. constitutis, le. 2. extrà, de test. & in c. ex parte, de appel. & in c. cõsuluit, & c. insinuante, qui cler. vel vouen. & in c. primo, de sponsalib. & in c. j. de inc. nup. & in summa 29. q. j. Et in sacris literis, in c. j. ibi, mulieres nobiles non pauca, Actorum 17. c. Et apud Salustium in Catilinario fit mentio nobilis virginis cum qua Catilina stuprum fecerat. Atque etiam Fuluiæ nobilis mulieris. Plinius autem lib. 34. c. 8. scribit Athenodorum pinxisse feminas nobiles. Nam & Bar. in l. j. col. j. C. de dignit. lib. 12. no. ex co. tex. mulieres habere dignitatem & nobilitatem ex genere.

Maritus ignobilis regine an nobilitetur.

Quid in viro ducisse, vel Comitissæ.

An vxor nobilis viri ignobilis, & contrario puniatur pœna nobilium an ignobilium. Vtra qualitas naturalis, an accidentalis sit inspicienda.

Mulierem coniugatam non amplius retinere nobilitatè aut ignobilitatè familie.

Mulieres nobilitatis capaces.

Nobilitas quò antiquior est, eò quoque maior est, & ut ita dicā, nobilior id est, quò longius procedit, eò magis augetur, ut plane cōstat ex multis quæ subiiciemus. In primis, ut à nostris legibus incipiamus. Ex l. 2. §. quæ omnia verbi. sed & Avatolū, in illis verbis ut ab antiqua stirpe. C. de vet. iure enucle. quem tex. ad hoc ponderat Alberi. ibi. Et is certè in id est optimus.

¶ Alius tex. & is quidem notissimus, in l. providendum, in illis verbis, aut meritum nobilissimos fecerit, aut vetustas, C. de postulan. Quāquam ea vetustas, de qua is tex. loquitur, sit, ut ego opinor ætatis: nihil tamen prohibet quin & ad aliam quoque referri possit. Nam & Saly. ibi. no. simpliciter ex eo tex. vetustatem nobilitate.

¶ Item text. in l. j. C. de iure aur. anul. cū dicitur, natales antiquos, & ius ingenuitatis non ordo præstare decurionum, sed à nobis peti potuit. Illic enim appellat antiquos natales, ingenuitatem, ut item facit in l. 2. eiusdem tit. Et ille quidem titulus de iure anulorum mentionem faciens, in memoriam reducit locum Plinij, ad hanc sententiā nonnihil pertinentem, is est lib. 33. c. 2. Constitutum est (inquit) ne cui ius anuli esset, nisi cui ingenuo ipsi patri, auoque paterno sextertia quadringenta census fuissent. Illic enim vides, patris facultates non satis esse, sed aui quoque necessarias fuisse, ad ius anulorum obtinendum.

¶ Nec solum tex. C. sed & ff. quoque hanc sententiā astringentes habemus, nempe in l. j. in princ. ff. de censib. in illis verbis, Nobilis regionibus, serie seculorum antiquissima, ita enim legendum est. Illic enim aperte intelligis, antiquitatem seculorum ad nobilitatem pertinere.

¶ Sunt & tex. feudorum, in §. si rusticus, ver. si miles aduersus, tit. de pace tenen. quòd non datur facultas pugnandi contra militem, nisi is probauerit, quòd antiquitus ipse cum parentibus suis natione legitimus miles existat. Ex quo no. Bal. ibi, quòd quemadmodum vna hirundo non facit ver: ita non intelligitur de nobili genere, nisi qui probauerit, quòd antiquitus maiores eius fuerint nobiles, per no. per gl. in l. stemmata. ff. de gradib. quasi sentiat. Bald. non satis esse habere patrem nobilem, nisi & maiores quoque eiusmodi fuerint. Sed & ibi Iac. Alua. dicit, quòd illud idè scribitur, in eo text. quòd ex tali antiquitate quis censetur nobilis. Et paulo post no. ex eo tex. & post eum Card. Alex. quòd ex antiquitate generis quis est iudicandus nobilis. Nam nobilitas attribuitur antiquitati, per no. in d. l. stemmata. Illum autem tex. in d. verbi. si miles aduersus, ad id quòd diximus, dicit sing. Pet. Bellug. Imo. discipulus in suo tract. cui titulum nuncupavit, Speculum principum tit. de principe prohibente militem guerrificare. co. 5.

¶ Probat quòque ex text. in c. 1. §. ceteri verò, ibi, ab antiquis temporibus, ti. quis dicat. dux. comes, march. Ex quo no. Bal. & post eum Aluar. & Card. Alex. quòd nobilitas attribuitur antiquitati, ita quòd omne feudum antiquum possit dici nobile. Subduntque Aluar. & Card. quòd ex antiquitate generis quis est iudicandus nobilis, per d. §. si miles aduersus. Et per illum tex. dicit Ioan. Ray. in rub. de prohib. feud. ali. per Fed. in 7. diuisione feudo. quòd feudum receptum à minoribus vasallis, dicitur ignobile siue plebeium, nisi ab antiquis temporibus teneatur. Idem autem Rayna. in tract. nobilitatis, in tertia q. prin. in prin. dicit nobilitatem tantò maiorem esse, quantò plus inueterascit.

¶ Et huc quoque spectat quòd in simili videmus, seruos manumissos libertinos appellari, nondum tamen ingenuos. Posteros verò, ex iis videlicet prognatos, ingenuos vocamus, Inst. de ingen. per totum, & de liberti. per totum, & l. filium. C. de suis & leg. vbi Bal. multum appositè ex eo no. quòd filius potest esse patre nobilior. Et ex eo quoque libertinis interdicebatur dignitatibus, l. j. C. si ser. aut liber. & quòd nos diximus supra c. 8. nu. 6. & hæc sententiā. Non etiā eorum filiis l. libertorum. C. de dignit. lib. 12. Sed & antiquis Romanorū temporibus filij libertinorū, id est, eorum qui ex iis, quos nunc libertinos vocamus, nati essent (Ita enim libertinos ea ætas vocabat, ut paulo post ostendemus) ad dignitates etiam Senatorias non admittebantur, quòd planè demonstrat quòd scribit Livijs lib. 9. ab vrb. con. Appium Claudium in Censura inquinasse Senatū, lectis libertinorum filiis. Ob quam famè & inuidiosam Senatus lectionem, victus verecundia collega Appij, C. Plaucius magistratu se abdicauit. Cuius etiam rei meminit Suetonius in Claudio, c. 15. Latum (inquit) clauum, quāuis initio affirmasset non lecturum se Senatorē, nisi ciuis Romani abnepotem, etiā libertini filio tribuit: sed cōditione, si prius ab Equite Romano adoptatus esset, ac sic reprehensionē verens etiam Appium Cæcum Censurē generis sui proauctorem libertinorum filios in Senatū allegisse docuit, ignarus tēporibus Appij, & deinceps aliquandiu, libertinos dictos non ipsos, qui manumitterentur, sed ingenuos ex his procreatos. Alibi autē scibit idem Suetonius, Neronē Claudij successorem, in curiam libertinorū filios diu non admisisse, admisisseque à prioribus principibus honores denegasse. Aelius autē Lampridius carpit Commodū Antonium, quòd sub eo ad Cleandri nutum etiā libertini in Senatū atque in Patricios lecti sunt. Cuius item rei mentionē faciens Budæus in suis Annotationibus pandectarū, in l. vlt. ff. de Senat. scribit id instar esse huius hodie, quòd locorū quorundam moribus receptū est, ut ne iusta nobilitas esse censetur, nisi in pronepote, & deinceps eius qui natalibus restitutus est, id est, ut supra alibi diximus, nobilitate donatus. Et nos quoque in Francia obseruatū videmus, ut qui recens nobilitatus est, omnia plebeiorū munera obeat, peræque ac plebejus. At illius filij omnibus nobilitatis

tatis privilegijs potiatur. Ad quòd etiā facit quòd scribitur in l. 2. C. de iure aure. anul. Aureorum anulorum vsu beneficio principis concessum, libertinitatis tantum imaginē iis quibus concessum est, dum viuunt, non etiam statum ingenuitatis plenæ, ut rectè addit Accursius, præstare.

¶ Et huc quoque proxime accedit quòd scriptū est à Demosthene, aut quisquis is est, qui eam orationem fecit quæ inter eius opera aduersus Nearam scripta est, nam de authore illius dubitatur, Legem scilicet apud Atheniensis fuisse, quæ quoscunque populus Atheniensis ciues fecisset, eos aperte veraret in collegium nouem virorū cooptari, aut vilius sacrificij esse participes. Horum verò liberis hæc omnia concedere, si ex muliere ciue & legitime desponsa essent suscepti.

¶ Et huc nonnihil spectat quòd legibus cauetur, non satis esse, ut ingenuus qui Senatoris filiam uxorem velit accipere, arte ludicra abstinuerit, nisi & pater & mater quoque abstinuerint: Tanquam scilicet eius rei memoria nimium recens & noua esset, officeretque ingenuitati istius qui patrem matremve huiuscemodi habuerit, ut videre licet ex l. semper, & l. lege Iulia. ff. de rit. nupt. Nam nec libertinis licebat filias neptisve Senatorū uxores ducere, tanquam non satis nec plene ingenui essent, qui nuper ad libertatem euecti fuissent. l. oratione. ff. eo. tit. vti nec è diuerso, Senatoribus & eorum liberis libertinas uxores accipere. l. lege Papiæ, eo. tit. & alibi sæpe in eo. tit.

¶ Et quòd scribit Bald. in nobiliores. C. de commer. & merc. quandam esse nobilitatem incipientem, quandam crescentem, quandam perfectam, quasi sentiat nullam esse perfectam, quæ sit in principio, aut etiam in augmento tantum, nisi vltra quoque progressa fuerit. Et idem Bald. in proemio feud. in pe. diuisione, feudum antiquum sapere nobilitatem, nō item nouum, quia nobilitas non nascitur in istu oculi, (siue maus in nictu, quanquam vtrunque bonum est) per not. in d. l. stemmata. Et eum refert, & sequitur Card. Alex. in prælud. feud. col. 11. in 2. diuisione, & Iac. à S. Geor. in tract. feud. col. 4. Phil. Dec. consi. 53. placet mihi, col. 2. verbi. 4. facit. Et idem ferè voluit Ray. in comprehensoria feudali, in princ. 17. diuisione. Ceterum ipse Dec. in rub. de constit. col. 1. scribit ius scriptum esse nobilius iure non scripto, quia est antiquius, per §. ex non scripto, insti. de iur. nat. gen. & ciuili. & illū sequitur Roschus Codescha in d. rub. col. 4. verbi. salia reperio.

¶ Sed ut ad alios scriptores accedamus, Virgilius omnium poetarum Latinorum princeps, lib. 1. Aeneidos de Didonis maioribus,

Fortia facta patrum, series longissima rerum

Per tot ducta viros, antiquæ ab origine gentis.

Paulò autem antè, de Teucro Telamonis filio loquens,

Sæque ortum antiqua Teucrorum à stirpe volebat.

Turnus auis, atavisque potens.

Hunc decus egregium forma mouet, atque iuuentæ

Hunc atavi reges.

Quibus verbis voluit exprimere magnam Turni nobilitatem, ex eo quòd non fuisset primus rex sui generis, sed & ipsi fuerant atavi reges, quæ res multos mouebat, ut ipsius partes aduersus Aeneam sequerentur. & lib. 12. de Camerte,

Cui genus à proauis ingens, clarumque paternæ

Nomen erat virtutis, & ipse acerrimus armis.

Quali non satis esset commemorare & propriam ipsius fortitudinem, & patris virtutem, quæ res eum maximè nobilitabant, nisi & originem quoque maiorum adduxisset, veluti augustiorem maioremque ex eo declararet. Et in eodem lib.

Murghanum hic atavos, & aurorum antiqua sonantem

Nomina, per regesque actum genus omne Latinos

Præcipitem scopulo, atque ingentis turbine saxi

Executit.

¶ Horatius lib. Carminum 3. Ode 1. in princ.

Mecænas atavis adite regibus.

Vnde Martialis sumpit illud epig. 4. lib. 12.

Mecænas atavis regibus ortus eques.

Et ut redeamus ad Horatium, is lib. 3. Ode 17.

Aeli vetusto nobilis ab Lawo,

Quando & priores hinc Lamias ferunt

Denominatos & nepotum,

Per memores genus omne fastos, & c.

Et lib. 1. Ser. Satyr. 6. quòd nos alibi ad aliud citauimus,

Nec quòd ausus tibi maternus fuit, atque paternus,

Olim qui magnis legionibus imperarant.

Hu me consolor victurum suauius, ac si

Questor auis pater atque meus, patruusque fuissent.

Quòd & nos quoque alibi ad aliud citauimus,

¶ Propertius lib. 1. elegia 5.

Nescit amor prisca cedere imaginibus.

Nec tibi nobilitas poterit succurrere amanti.

Nam prius dixerat,

Et lib. 2. de Cynthia, ad amulum,

1 Nobilitas eò maior, quo antiquior.

2 De eadem re.

3 De eadem re.

4 Locutus iurisconsultorum.

5 De eadem re.

6 De eadem re.

7 De eadem re.

Libertinorum filij ad Senatorias dignitates non admittebantur.

Libertini qui plurimū dicebantur.

De eadem re.

Nobilitas incipiens, crescit, perfecta.

Nobilitas non nascitur in istu oculi.

De eadem re.

De eadem re.

De eadem re.

92 *Certus eras eheu, quamuis nec sanguine auito Nobilis, & quamuis non ita diues eras. Nec si qua illustres foemina iactat auos.* Et eodem lib. eleg. 14.

14 *¶ Ouidius in epistola Helenae ad Paridem, Et genus, & proauos, & regia nomina iactas. Si me non veterum commendant magna parentum Nomina, si nostri sanguinis auctor Eques, &c.* Et lib. 1. Amorum, Elegia 3.

Nam genus, & proauos, & que non fecimus ipsi, Vix ea nostra voco. Quod & nos alibi ad aliud propositum adduximus.

15 *¶ Seneca Tragœdiographus in Hercule furente, actu 2. Nobiles non sunt mihi Aui, nec altis inclytum titulis genus. — Ducet ex genere inclyto Nouitas colorem nostra. Veterisque soboles sanguinis nimium inclyti.* Et paulo post, Et in Troade, actu 2.

Et illius nepos ex fratre Lucanus, dum lib. 4. vinum nobile appellat ob vetustatem, quod nos alibi ad aliud propositum citauimus, Nobilis ignoto diffusus Consule Bacchus.

16 *¶ Iuuenalis qui ita Satyr. 8. inchoat, Stemmata quid faciunt? quid prodest Pontice longo Sanguine censerit? Sanguinem enim longum dicit, à longis & multis ætatibus productum, Nam & alibi eadem Satyr. à vetustate nobilitatis, veteres ceras appellat, Tota licet veteres exornent vndique cere Atria, nobilitas sola est atque vnica virtus. Sit formosa, decens, diues, foecunda, vetustos Porticibus disponat auos. — Idem quoque Satyr. 6. Stemmata quod Thusco ramum milesime ducis, Dum proauos atauosque refers, & nomina magna, Dum tibi nosser eques sordida conditio est. Dum te posse negas, nisi lato Gellia clauo, Nubere, nupsisti Gellia cistifero.*

17 *¶ Stadius lib. Syluarum 3. Sylua 3. Non tibi clara quidem senior placidissime gentis Limea, nec proauis demissum stemma. — Non te series inhonora parentum Obscurum proauis, & priscae lucis egentem Plebeia de stirpe tulit, non sanguine cretus, Turmalistrabèque, & remis, ac paupere clauo Augustam sedem, & Latij penetrabile Senatus Aduena pulsasti, sed precedente tuorum Agmine. — Et iterum in eo. lib. Sylua 1. Laudentur proauis seu pulchrae munere formae, Que morum caruere bonis In senium vergens populos Adrastus habebat Diues auis.* Et lib. 5. in Protreptico ad Crispinum.

18 *¶ Nec interim prætermittenda est Græcorum Poëtarum autoritas. Nam Homerus ille omnium primus huc expectasse videtur, cum Agamemnonem facit ita loquentem lib. 9. Iliados, Καί μοι ἕως ἄρτι τοῦδο βασιλεύτερός εἰμι Ἡδ' ὄσος γενεῆ πρόγενέσση & εὐχομαι εἶναι. Et mihi subiiciatur, quanto maior rex sum, Et quanto generatione antiquior dicor esse. Quanquam & id ad ætatem referri possit.* Et lib. 1. Thebaidos.

19 *¶ Et vt poetas relinquamus, Aristoteles lib. Rhetoric. 1. cap. 5. diffinit nobilitatem gentis ac ciuitatis esse indigenas, aut vetustissimos, & primos duces illustres, multos quoque ex ea gente in rebus que expetuntur, præclaros extitisse. Priuatam autem nobilitatem esse, aut virtute, aut dignitate aut alia re laudata primos claros fuisse. Multos quoque famosos, ex ea gente viros & mulieres, iuniores, ac seniores fuisse. Idem (quod alibi scripsimus) lib. 4. Politicôn. c. 8. Nobilitatem dicit esse antiquas diuitias. Neque enim simpliciter dicit diuitias, Et eum referunt & sequuntur multi, quos tibi allegauimus supra c. omnium 3. Quibus addes, quod scribit Plinius lib. 33. c. 2. constitutum lege apud Romanos fuisse, ne cui ius annullorum esset, nisi cui ingenuo ipsi patri, auoque paterno sextertia cccc. census fuisset, vbi & supra diximus nu. 3. & supra c. 3. nu. 10.*

¶ Tull

20 *¶ Tullius in oratione pro Murena, de quopiã loquens, Familia ingenua, veteres, & illustri. Cornelius Tacitus lib. 3. Volufio vetus familia. Lampridius in Alexandro Seuero, Oimius, inquit, Camillus senator antiquæ familiæ. Salustius in bello Iugurthino de Mario, At illum iam contra Consulatus ingens cupido exagitabat, ad quem capiendum præter vetustatem familiæ omnia alia abunde erant. Ibi quoque in oratione ipsius Marij, Quod ex aliena virtute tibi arroganti, id ex mea non concedunt, scilicet quod imagines non habeo, & quia mihi noua nobilitas est. Rursumque, Ad hæc aliis si deliquere, vetus nobilitas, maiorū fortia facta, cognatorū & affinium opes, multæ clientelæ, omnia hæc præsidio adsunt. Mihi spes omnes in memet firæ, quas necesse est virtute, & innocentia tutari. nam alia infirma sunt. Et paulo post, Ecquem ex illo globo nobilitatis ad hoc aut aliud tale negotium mittatis hominem veteris profapiæ, ac multarum imaginum. Lilius lib. 10. ab vrb. cōd. En vnquam fando audistis Patricios primo esse factos, nō de cælo dimissos? Sed qui patrem ciere, auūmq; possent, id est, nihil vltra, quàm ingenuos. Dionysius Halycarnass. lib. 4. Græcè quidem, sed in hunc sensum, Quis mentis non expers Manilium generosum, & clarissimum Latinorum extruderet, huncque generum dignaretur accipere, qui ne tritauum quidem haberet.*

21 *¶ Valerius Maximus lib. 8. c. j. scribit M. Aemilium Scaurum repetundarum reum propter vetustissimam nobilitatem, & recentem memoriam patris, absolutum fuisse. Idem lib. 7. c. 3. Lampfacum dicit oppidum vetusta nobilitate inclytum, quod & nos alibi ad aliud adduximus. Suetonius scribit Augustum, equestri familia ortum se scripsisse, veteres ac locuplete. Idem in Galba, c. 2. Neroni Galba successit, nullo gradu contingens Cæsarum domum, sed haud dubiè nobilissimus, magnaque ac veteres profapia, vt qui statuarū titulis pronepote se Q. Caruli Capitolini semper inscripserit. Idem in Vitellio, c. j. Vitelliorum (inquit) originem alij aliam, & quidem diuersissimã tradunt, partim veterem & nobilem, partim nouam & obscuram. Idem in Vespasiano c. j. magnum indicium splendoris familiæ, & vetustatis. Et Seneca lib. 3. de Beneficiis: Qui imagines in atrio exponunt, & nomina familiæ longo ordine ac multis allegata flexuris in prima parte ædium collocant. Plinius Senior lib. 10. c. 47. In cæteris nihil præter nobilitatem longinquitate factam occurrit. Plin. Iunior, qui lib. epistolarum 8. ad Fabatum Profocerum, veluti gloriatur, quod liberis non esset relicturus subitas imagines. Basilus ille Magnus in sermone de ieiunio, dicit antiquum esse prouerbium, Omne fieri per antiquitatem nobilium. Aufonius in gratiarum actione ad Gratianum imperatorem, viros antiquæ nobilitatis vocat. Boëtius in Topica Ciceronis scribit ab antiquitate ingenuoū gentilitatem duci: Gentilitatem autem appellat veluti nobilitatem vt diximus supra, c. 2. nu. 53. illud præterea.*

22 *¶ Hinc autem fit, vt nouus homo pro plebeio & ignobili, & nouitas pro ignobilitate optimis autoribus dicebatur. De priore Tullius libro 5. epistolarum familiarium ad Fabium, Plus tibi virtus tua dedit, quàm fortuna abstulit, propterea quod adeptus es, quod non multi homines noui amissisti, quod plurimi homines nobilissimi. Et in oratione ad populum, & equites Romanos, antequam iret in exilium, statim post princ. Non accusatur, quod remp. oppugnauit, sed quod nouus homo pernitiosum nobilium restrinxit furorem. Et in 3. oratione in Verrem, Vt possit aliquis suspicari, C. Verrem, quod ferre novos homines non potuerit, ad nobilitatem transisse. Et in 6. Ne ista præclara nobilitas desinat queri populum Romanum hominibus nouis, atque industriis libenter honores mandare, semperque mandasse. Et in 7. Videmus quanta sit inuidia, quãtòque odio apud quosdam homines nobiles, nouorum hominum virtus & industria. Et in oratione pro Lucio Murena, Nec mihi vnquam minus in Q. Pompeio nouo homine, & fortissimo viro virtutis esse visum est, quàm in homine nobilissimo M. Aemilio. Et in oratione pro Aulo Cluëtio Habito. Et iam, inquit, querimur saepe hominibus nouis non satis magnos in hac ciuitate esse fructus? Nego vsquam vnquam fuisse maiores, vbi si quis ignobili loco natus ita viuat, vt nobilitatis dignitatem virtute tueri posse videatur, vsque eò peruenit, quo ad cum industria cum innocentia profecuta est, &c. Salustius in Catilina de ipso Cicerone loquens, Namque antea pleraque nobilitas inuidia aestuabat: & quasi pollui Consulatum credebat, si cum, quanuis egregius, nouus homo adeptus foret. Et in præfatione Iugurthæ, Etiam homines noui, qui antea per virtutē soliti erant nobilitatē antecire, furtim, &c. Et alibi in eodem libro, Ea tempestate in exercitu nostro fuere complures noui, atque nobiles, quibus diuitiæ bene honestæque potiores erant. Item, Consulatum nobilitas inter se per manus tradebat, nouus nemo tam clarus, neque tam egregius factus erat, quin indignus illo honore, & quasi polutus haberetur. Rursumque Ita percussa nobilitate post multas tempestates, nouo homini Consulatus mandatur. Itemque illud, Comparete nunc, Quirites, cum illorum superbia me nouum hominem, Sunt verba Marij. Lilius lib. 4. ab vrb. cond. in oratione Canuleij Tribuni plebis, An ne si sit quidem ad gubernacula reip. accedere, cum patiemur potiusque decēuris teterrimis mortalium, qui tum omnes ex paribus erant, quàm optimis regū nouis hominibus similes Consules simus habituri. Et libro 7. Annus hic erit insignis noui hominis Consulatu. Nam vt postea declarat. L. Sextius de plebe primus Consul factus est. Et iterum eodem lib. Pro ingenti itaque victoria id fuit plebi, quæ isturamque non honoris ipsius sine aestimabatur, sed patefactus ad Consulatum ac triumphos locus nouis hominibus videbatur. Et lib. 9. Sed vniuersi simul negare nobilium id crimen esse, quibus si nulla obstat fraude, pateat via ad honore, sed hominū nouorū, &c. Et li. 2. belli Punici, quo loco exponit verè plebeium, id est, nouum hominem. Et lib. 9. belli Macedo. Cum primū dixisset, de M. Catone loquens, Hunc præterentem premebat nobilitas, paulò post subdit, non solum quia indignabatur*

De eadem re. Familia antiqua. Familia uetus. Vetustas familie.

Vetus nobilitas. Homo ueteris profapie & multarum imaginum.

De eadem re.

Subite imagines. Prouerbium.

De eadem re. Nouus homo pro ignobili.

gnabantur nouum hominem Cenforem videre, sed etiam, &c. Et Iuuenalis Satyra 8. de Cicetone,

Hic nouus Arpinas ignobilis.

Et Iulius Capitolinus in Macrino Imperatore, primum in patricios allegit nouum hominem, & qui paulo ante procurator rei priuatae fuisset. Quanquam scio novos homines in alia significatio- ne accipi, vt in l. si feruus, in ff. de adi. leg.

Magni homines in alio sensu.

23 Nouitas pro ignobilitate.

¶ De secundo, Tullius libr. x. Epistolarum, epi. 7. Video non vt antehac putabam, nouitati esse inui- sum meae. in te enim homine omnium nobilissimo, similia inuidorum vicia perspexi. Et in illa ora- tione pro Murena, Non arbitrabar, cum ex familia vetere & illustri Consul designatus ab Equitis Romani filio Consule defenderetur, de generis nouitate accusatores esse dicturos. Salustius in Iu- gurtha in oratione ipsius Marij, Contemnant nouitatem meam, ego illorum ignauiam. Catilina in 2. oratione in Ciceronem, Nunc se his artibus perturbare ciuitatem instituit, nunc se his consilijs vlcisci, & nobilitatem eò deducere, vt nunquam sibi nouitas obiiciatur. Et iterum, Obiectu verò no- uitatis vniuersam odit nobilitatem. Valerius Maximus de eodem Mario loquens lib. 2. c. j. quod est de institutis antiquis, Cuius alioquin magnificus, sed nouitatis suae conscientia vetustati non satis propitius. Et lib. 3. c. 8. vbi de centurionibus, Nam vt humilitas amplitudinem venerari debet: ita nobilitate fouenda magis quam spernenda bonae indolis nouitas est. Cornelius Tacitus inducit Se- necam sic loquentem, lib. 14. Inter nobiles, & longa decora praefereutes nouitas mea enituit. Alter Seneca tragedia 1.

— Ducte è genere in clyto

Nouitas colorem nostram.

Quod nos alibi ad aliud citauimus.

24 Vetustus pro nobilitate.

¶ Nam & vetustas simpliciter contraria nouitati pro nobilitate ponitur, vt constat ex illo priore loco Valerij. Et vetustas quoque cum adiectione familiae. Cicero in oratione pro Cn. Plancio, Re- spondebis credo te splendore & vetustate familiae fretum, non valde ambiendum putasse. Nam & splendorem pro nobilitate plerumque accipi docuimus supra c. 2. nu. 19. similiter & splendidum. Sed & eadem vetustas cum adiectione generis. Cornelius Tacitus in calce lib. 4. Tiberius in Domitio super vetustatem generis, propinquum Caesari sanguinem delegerat. Vti etiam antiquitas gene- ris. Idem Tacitus lib. 13. post prin. Die funeris laudationem eius princeps exorsus est, dum antiqui- tatem generis, Consulatus, ac triumphos enumerabat, &c. Et ante eum Cicero in illa oratione ad populum & equites Romanos antequam iret in exilium, Cum praesertim non generis antiquitate, sed virtutis ornamentis summam laudem sim consecutus. Hincque vir stirpis antiquae pro nobili apud Suetonium in Caligula c. 35. Cn. Pompeio stirpis antiquae Magni cognomento. Et in Vitellio c. 2. Caeterum P. Vitellius domo Niueria siue ille stirpis antiquae, siue pudendis parentibus, atque auis, Eques certè Romanus, &c. Nam & apud Virgilium lib. 1. Aeneidos,

Vetustus fami- lia. Vetustus gene- ris. Antiquitas ge- neris.

Seque ortum antiqua Teucrorum à stirpe volebat.

Stirps antiqua

Et antiquissimae stirpis apud Tullium libr. 2. de Legibus, vt paulò post dicemus. Et antiquissima fam- ilia pro nobilissima apud Caesarem lib. 7. Commentariorum belli Gallici, vbi de Coto loquitur. Et vetus familia apud ipsum Ciceronem, in illa oratione pro Murena, loco citato in praecedenti nu. Et antiquo genere natus, apud Probum Aemilium de Datami.

Antiquiss. fami- lia.

25 Antiquum pro nobili.

¶ Sed & veteres antiquum quoque simpliciter pro nobili dicebant. Virgilius lib. 1. Aeneid.

Nos Troia antiqua, vestras si forte per aures, &c.

Quo in loco Seruius exponit, antiqua, id est, nobili, vt alibi in eod. lib.

Terra antiqua, potens armis, atque vberem glebam.

Quod carmen & lib. 3. repetitur. Et lib. 2. de Troia,

Vrbs antiqua ruit multos uommata per annos.

Vbi & Seruius eodem modo interpretatur. Iterumque eod. lib.

Ast vbi iam patriae peruentum ad limina sedis,

Antiquasque domos.

Et lib. 4.

— Et Troia antiqua maneret.

— Carthago aut antiqua Tyrus.

Iterumque eod. lib.

Vbi & ipse Seruius nobilem interpretatur:

Et idem Virgilius, lib. 11.

Pulsus ob iniuriam regno viris que superbas

Prinerno, antiqua Metabus cum excederet vrbe.

Antiqua, id est, nobili, vt & ipse Seruius

interpretatur. Et Silius statim post initium lib. 1. Antiquam Hesperiam, j. nobilem, vt etiam decla- rat non indoctus interpres Marfus. Tullius autem in oratione aduersus Salustium, antiquos viros pro nobilibus vsurpauit, Quare noli mihi antiquos viros obiectare. Videant igitur lectores quid sibi velit Eutropius, cum scribit Traianum natum Italicae familia antiqua, magis quam clara. Et rur- sum, M. Antoninum Pium fuisse genere claro, sed non admodum vetere.

26 Fumose imagi- nes.

¶ His adstipulatur quod prisci illi fumosas illas imagines, quae scilicet fumum praemaxima vetusta- te contraxerant, maximum quoque nobilitatis insigne esse putabant. Cicero in oratione in Pisonem, Obrepsisti ad honores errore hominum, commendatione fumosarum imaginum, quarum simile habes nihil praeter colorem. Seneca constituens nobilitatem in sola virtute, vt alibi diximus, huc quoque alludens epistol. 44. Non facit nobilem atrium plenum fumosis imaginibus. Ex quo etiam fumosos equitum magistratos, ob magnam antiquitatem appellat Iuuenalis Satyr. 8.

Iuuenalis loa- cum.

Fumo

Fumosos equitum cum Dictatore magistratos.

Quanquam nonnulli (quod alibi diximus) famo- sos illic legunt. Et hinc Graecis λεπνώδεις εικόνες, id est, fumosae imagines, vice Prouerbij dicebatur, in eos qui iactabant vetustam generis nobilitatem.

27 ¶ Suntque in hanc sententiam antiqua quadam Prouerbia, quae scilicet declarant homines nobili- tatem sibi ex antiquitate afferere. quale est illud πρεσβύτερος κόδρος, antiquior Codro, atque illud, από κόδρος, A Codro, quos antiquissima adeoque nobilissima ortos profapia affirmamus, vt The- mistius auctor est. fuit enim Codrus antiquissimus Atheniensium rex.

28 ¶ Denique huc pertinet vetus illa contentio Scytharum & Aegyptiorum, de vtriusque gentis ve- rustate, vtrinque plurimas maximasque rationes afferentium, quibus probare nitebantur se alteris esse vetustiores, quas videre poteris apud Iustinum li. 2. statim post prin. Et rursum ipsorum Aegy- ptiorum & Phrygum apud Herodotum in Euterpe, qui liber est 2. vbi graphicè describit quomo- do ea contentio dirempta fuit. Ex quo illud Claudiani aduersus Eutropium,

— Dat cuncta vetustus

Principium Phrygiibus, nec rex Aegyptius vltra

Restitit, humani postquam puer vberis experts

In Phrygiam primum laxauit murmura vocem.

Et hinc Apuleius lib. vlt. Metamorphoseos non multo post prin. Phryges primigenios vocat. De Aegyptiis autem est illud Luciani, statim post prin. operis de Aegyptia dea, αἰγυπιοὶ λέγονται πρῶ- τοι τὸ δὲ ἀνθρώπων. Aegyptij dicuntur primi hominum. Aristoteles autem lib. 7. Politicón, c. 10. scri- bit maximam Aegyptiorum antiquitatem putari.

29 ¶ Itemque ipsorum Phrygum & Arcadum testimonio Laetantij, Placidi Statij interpretis in 4. lib. Thebaidos, Luciani in Astrologia, & Iosephi in Apionem, lib. j. vbi tradit eos in sua antiquitate glo- riarum. Nam & hos προσελήνης ante Lunam creatos ferunt. Apollonius Rhodius li. 4. τῶν ἀργοναυτικῶν. Ἀρκάδες, οἱ καὶ πρῶτοι σελλωαίης ὑλιούσαι Ζῶσαι. Et Statius lib. 4. Thebaidos,

Arcades hinc veteres astris Lunaque priores.

Ex quo Seruius enarrans illud lib. 8. Aeneidos, 1

— Arcades ipsum

Credunt se vidisse Iouem.

Sanè inquit, ad illud alludit, quod primi dicuntur Ioui templa fecisse, & quod ipsi sunt πρῶτοι. quod & ipsum tradit Plutarchus autoritate Euadri Proble. c. 76. Nam & idem eiusdem operis c. 92. eos primos ex terra homines fuisse dicit, propterea Seneca Tragœdiographus in Hippolyto eos veteres appellat.

Aut te stelliferæ despiciens polo

Sydus post veteres Arcades editum.

Et Antiquos, Manlius,

Arcades antiqui, celebrataque Caria fama.

30 ¶ Sunt & qui in laudem Atheniensium eos peculiari nomine ἀντόχθονες appellant tanquam dicas terrigenas, siue ex ipsa terra quam incolebant procreatos & enutritos. Et inter ceteros Isocrates qui eos omnium primos scribit in Panegyrico, haud multo post prin. & iterum in Panathenaico. Ly- sias in funebri cōcione, Plato in Menexeno, Herodotus lib. 7. Aristophanes in Auibus. Thucydides interpres, Apuleius, lib. 11. eodemque; vlt. Tamesti Suidas non eos tantum ita vocari scribit, sed & Ar- cades ipsos, & Aeginetas, & Strabo, libro 9. Parnasios. Sed quod ad Athenienses ipsos pertinet, Tul- lius in oratione pro Lucio Flacco, Vrbs inquit Atheniensium vetustate ea est, vt ipsa ex sese suos ciues genuisse dicatur, & eorum eadem terra parens & alitrix fuisse dicatur. Ex quo etiam Sopho- cles in Aiace flagellifero, eos χθόνιους vocat, tanquam terrestres, siue terrigenas.

γενεᾷ χθόνιων ἀπ' ἐσχευεῖσ' ἄν.

Hucque etiam illud Aufonij in vrbium Catalogo,

Nunc & terrigenis patribus memoremus Athenas.

De quo etiam nonihil Strabo lib. 8. post prin. Vt interim non omittam, quod cum ipsi Athenienses τερτιγοφόρος insolenter se vocarent, id est, cicadiferas, quod capillis complicandis aureas cicadas adhiberent, vt eo argumento ἀντόχθονες se probarent, id audiens Aristhenes & ipse Atheniensis nihil esse eos λοχλιών καὶ ἐπὶ λέβωμ, id est, cochleis siue limacibus, & brutis, siue cochleis nobiliores succlamauit. quod Diogenes Laërtius in eius vita, in prin. retulit.

31 ¶ Vt interim omittam text. veteris pragmaticae sanctionis, in tit. de Colla. §. insuper quod in quali- bet, in illis verbis, si nobiles ex vtroque parente, & ex antiquo genere, &c. vbi D. Cosmas Guymier, olim praefes ornatissimus Camerarum, quas vocant huius nostrae Curiae Parisiensis, in verbo, anti- quo, notat nobilitatem eo maiorem esse, quo antiquior est.

32 ¶ Quanquam non desunt, qui contra existimant, cum scilicet esse magis nobilem, magisque lau- dandum, qui sibi sua virtute, & industria nobilitatem comparauit, quam qui eam à maioribus velu- ti per manus accepit. In qua, praeter alios multos quos tibi collegimus supra, cap. 4. nu. 5. Marcus, & multis seq. & infra quoque lauius dicemus, haud dubie Tullius fuit, qui cum illi Salustius obiecisset, quod nouus homo esset, veluti ignobilis, vt supra diximus, id fateri maluit, seq; sibi ac posteris sua virtute nobilitatis initium fecisse, quam maiorum opinione niti. Ea enim sunt verba illius. Cum tamen

potuisset

Scytharum & Aegyptiorum contentio, utri primi omnium essent Aegyptiorum & Phrygum.

Athenienses hominum primi.

Qui noua nobilitatem anti- que praesertit.

potuisset ad retundendam Salustij calumniam, antiquum suae nobilitatis genus adducere. Nam illum à regibus originem duxisse ferunt, alij quidem à Tullo Hostilio Rom. rege, quod arbitratur Silius Italicus, cuius hi sunt versus de Tullio Ciceronis progenitore, qui tempore Hannibalis ordines duxerat, lib. 8.

Cic. an à regibus ortum.

Tullius aratas raptabat in agmina turmas,
Regia progenies, & Tullo sanguis ab alto,
Indole pro quanta iuuenis, quantumque daturus
Ausoniae populus ventura in secula ciuem.
Ille super Gangem, super exauditus & Indos
Implebit terras voces, & furialia bella
Fulmine comescet lingua, nec deinde relinquet
Par decus eloquij cuiquam sperare nepotum.

Sed Plutarchus in vita illius ad Aetium illum Tullium Volscorum regem, hanc Ciceronis originem regiam constanti, vt ipse dicit, hominum opinione refert. Cui subscribens Eusebius Chronographus, & Eutropius paulo ante si. li. 4. Rerum Ro. illum fuisse scribit ex Regio genere Volscorum. Quae opinio mihi plus placet, ob id quod scribit ipse Tullius li. j. Tusculanarum quaest. Pherecydem Syrum fuisse, regnante suo gentili. Fuit autem is Pherecydes, si ipsi Eusebio credimus, multo post Tullium Hostilium tempore, quippe qui contemporaneus fuit Marci Coriolani, quem profugum excepit ipse Tullius Volscorum rex, vt refert idem Plutarchus in Coriolano, & Lilius lib. 2. ab vrb. cond. Sed & huic sententiae calculum addit, quod in 2. Catilinæ in Tullium oratione scriptum est, Tullium ipsum praedicare aliquando solitum, originem se generis habuisse ex Tullij Hostilij Volscorum regis familia, tanquam scilicet & ipse Tullius Volscorum rex, Hostilius vocaretur, quod forte ansam praebuit caeteris credendi illum fuisse Hostilium Ro. regem. Idem autem Tullius lib. 2. de legibus, ortum se stirpe antiquissima dicit, illud scilicet quod supra diximus, significans.

33 De eadem re.

Caeterum ne illud praetermittam, idem ipse in Verrem actione vltima, palam se profitetur non esse nobili genere, cum dicit, Sed non idem mihi licet, quod iis, qui nobili genere nati sunt, quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus deferuntur. Et in oratione in Pisonem, Me cum QuaeSTOREM in primis Aedilem priorem, PrætoREM primum cunctis suffragiis populus Romanus faciebat, homini ille honorem, non generi, moribus non maioribus meis, virtuti perspecta, non audita nobilitate deferebat. Et rursus ibi, Omnes enim honores populus Ro. mihi ipsi homini nouo detulit. Et in oratione ad Equites Romanos, eo loco quem supra citauimus, numero vigesimotertio, nam & vetustas. Et in oratione pro Quintio, se quoque in locum ignobilium reponit, cum dicit, Homines nobiles seu recte, seu perperam facere ceperunt, ita in vtroque excellunt, vt nemo nostro locus natus assequi possit. Et Phil. 6. Quid enim non debeo vobis, Quirites, quem vos hominem à se ortum hominibus nobilissimis omnibus honoribus praetulistis. Nam ibi se dicit à se ortum, cuius scilicet maiores essent incogniti, & propterea ignobiles iuxta ea quae diximus c. 2. Cui etiam simile est illud eiusdem in oratione pro Cn. Planco, Eadem igitur Calsi via munita Laterensi est, idem virtutis cursus ad gloriam: hoc facilius fortasse, quod ego huc à me ortus, & per me nixus ascendi: istius egregia virtus adiuuabitur commendatione maiorum. Et in oratione pro lege agraria contra Rullum, Quemadmodum cum petebat, nulli me vobis authores generis mei commendarunt: sic si quid deliquero, nullae sunt imagines, quae me à vobis deprecentur. Et in prima oratione in Catilinam, ita facit Rempublicam ipsum se alloquentem, Praeclaram verò populo Romano referes gratiam, qui te hominem per te cognitum, nulla commendatione maiorum, tam mature ad summum imperium per omnes honorum gradus extulit, si propter inuidiam aut alicuius periculi metum salutem ciuium tuorum negligis.

34

Sed nec illud in hoc capite omittendum est, vnam omnino gentem esse, scilicet Turcarum, qui contraria caeterarum gentium opinione illos existimant omnium nobilissimos qui prorsus ignorat patres ac matres suas, eosque tenere primos dignitatum gradus post ipsum principem: quod scriptum reliquit Petrus Bellonus Cenomanensis (qui diuissimè apud eos versatus est) in libro secundo Obseruationum cap. 95.

Nobilitatis prerogatiua & priuilegia.

CAP. XX.

IN multis nobilitati defertur, quae huc magna ex parte sigillatim describemus. In primis enim ad honores, magistratus, & dignitates ciuitatum, nobiles magis assumendi sunt, quam ignobiles, suntque caeteris paribus praefertendi, per text. in §. j. in prin. in verbo, viri obscuro, & iterum in versic. interim, in verbo, vniuersi nobiliores. rursusque in §. vlti. ibi, vnumquemque nobilium, in auth. de defen. ciui. vbi & glo. super d. verbo, nobiliores, no. nobiliores debere eligi. & Ang. quoque ibi no. illum text. contra statuta Tusciae, quibus nobiles munere decurionis interduntur, vt sint strictè interpretanda, cum sint contra ius commune. Et illum quoque text. ad hoc notar. glo. in c. statumimus, in verbo, potiore, post prin. de maio. & obed. dum per illum text. dicit, quod nobilitatis ratio habetur, & Zenzel. in extrauag. execrabilis, ver. nos itaque, in verbo, generis claritatem. Io. An. post Phil. in c. venerabilis, quod est pe. col. j. in verbo, virtutum, & ibi Imo. in si. de praeb. An. l. ser. in c. j. in prin. et. de pac. iur. fir. Bart. in l. j. col. 3. vers. praeterea. C. de dig. lib. 12. & in l. ff. de exc. tut. Lucas Pen. in l. mulieres,

Nobiles praefertendi in assequendis magistratibus.

mulieres, col. 5. vers. 4. praefertuntur. C. eo. tit. & in l. 2. col. 5. vers. & sicut nobiliores. C. de exac. & exec. eo. lib. 12. An. Rosel. in tract. de pote. imper. & papa. in vlt. q. vers. hanc dignitatem non esse adscribendam, & latè Cepol. in tracta. de imper. mili. deli. in materia nobilitatis. & Io. Ray. in tract. nobilitatis, in 7. q. prin. Io. Plat. in l. cohortalis, in fi. C. de cohort. lib. 12. Martinus Lauden. in tractatu de officialibus dominorum, c. 38. magistratus debent. Barb. in c. accedens. le. 2. col. 10. extra, vt lit. non conte. & in repe. extrauag. volentes, in verbo, nobiles, & conf. 35. sapienter scribitur, col. 1. lib. 2. vbi in ea re laudat morem Venetorum, qui nobiles tantum assumunt ad regimen ciuitatis, & conf. 53. praclare scripti Psalmista, col. 4. eod. lib. 2. & conf. 57. praclare scribitur, col. 3. in prin. eod. lib. 2. & conf. 46. illud adducam, col. antep. vers. facit tex. lib. 4. & Card. Alex. in c. per venerabilem. §. vlt. char. antep. ver. quero ergo principaliter, qui filii sunt legi. Io. Lupus in repe. rubr. de donati. inter vii. & vxo. §. 9. col. 3. vers. vnde dicebat. & seq.

¶ Sed & de hoc est bonus quoque text. in l. honor. §. de honoribus, in verbo, origo natalium. ff. de muner. & hon. & in l. honores. §. is qui. ff. de decu. vbi plebei honoribus Decurionum fungi prohibentur, ex quo Bart. in l. j. col. 3. vbi supra. C. de digni. lib. 12. no. plebeium non posse eligi ad dignitatem, & in l. j. vbi & hoc not. Io. Pat. C. de cond. in publ. hor. lib. 10. & in auth. praesides, in prin. ibi nobiliores ciuitatum, & c. C. de epi. aud. vbi Alb. expressè no. nobiliores eligi debere in praesides, & magistratus, & in §. vlt. in auth. de referen. Et bene facit text. in c. grandi, de sup. neg. pra. lib. 6. ex quo no. Domi. in 2. not. & post eum latè Corfe. in repe. col. 6. vers. not. ibi nobilem, quod in dādis dignitatibus secularibus ponderatur dignitas, id est, nobilitas, de qua tex. ibi nūcupatim loquitur, & quod voluit Bal. in c. per inquisitionem, paulò ante si. de elect.

Ad idem.

¶ Et id quoque probatur testimonio diuinarum literarum, nec vno quidem in loco. Nam Deut. c. 1. ita scribitur, Tuli de tribubus vestris viros sapientes, & nobiles, & constitui eos principes, Tribunos, & Centuriones, & c. In quo tamen illud tibi sciendum est, in litera Hebraea nullam dictionem esse in ea oratione, quae nobiles significet, sed ab interprete, quisquis is fuit, positā, quod existimaret huiusmodi magistratibus nobiles esse caeteris idoneiores. Et Ecclesiastes 10. Beata terra cuius rex nobilis est: aut, vt alij vertunt, filius nobilium, de quo & nos alibi diximus. Et eam sententiam citat è nostris Bart. in d. l. j. col. 5. vers. videndum est. C. de digni. lib. 12. Et lib. Machabæo. j. c. 3. scribitur, Antiochum regem suis negociis praefecisse Lyfiam hominem nobilem, & ex genere regio.

Ad idem testimonium sacrarum literarum. Aliorum in id testimonia.

¶ Plutarchus in Theseo, vt aliorum quoque testimonia citemus, scribit Theseum primum nobiles ἐπαρτίδας à se appellatos, à caeteris se iunxisse, illisque potestatem fecisse magistratus ex suo ordine creandi, administrandique leges, tum pia religiosaque interpretandi ac definiendi. Cuius etiam rei mentionem facit Dionysius Halicarnassensis li. antiquitatum Romanarum 2. vbi & illud tradit, Romulum ita suam Rempublicam constituisse, vt illustres genere, virtute, ac pecuniis ab ignobilibus humilibusque secerneret, illisque patricios appellaret, vel ab ætate, vel quod filios haberent, vel ob nobilitatem generis: Alios autem plebeios, quos scilicet Græci δῆμοῖκός vocant. Illos autem sacra perficere, magistratus gerere, ius dicere, ac secum quoque publica administrare iuberet. Plebeios autem his muneribus solutos, agros colere, pecora, quaesuariasque artes exercere, quod & nos alibi ad aliud propositum diximus. Ad hanc autem Romuli diuisionem alludit illud Statij lib. j. Syluarum, in Epithalamio Stellæ & Violantillæ,

Theseus nobiles à caeteris diuisit. ἐπαρτίδας. Romulus quoque diuisit nobiles ab ignobilibus. Patricij qui et quare dicti. Plebei δῆμοῖκοι.

— Clarus de gente Latina

Est Iuuenis, quem patricijs maioribus ortum Nobilitas gauisa tulit.

¶ Sed & Solon Atheniensium legislator, secutus, vt opinor, & ipsum Atheniensem Theseum, magistratus omnes constituit ex nobilibus & locupletibus, qui ex tribus censibus constabant, quartus autem qui Theticus dicebatur, qui scilicet eorum erat, qui Thetes, id est, opifices erant, quibus nullum magistratus assequendi ius erat, vt tradit Aristoteles lib. 2. Politicōn cap. 10. & Plutarchus in ipso Solone, & Pollux lib. 8. Ex legibus quoque Longobardorum, iudices debent esse nobiles, vt in Lombard. tit. de offi. iud. l. vlt. quae incipit, de iudicibus. Sed & Germani, vt tradit Corn. Tacitus, Reges ex nobilitate, Duces ex virtute sumunt. Nam & ipse Aristot. in eo ipso lib. 2. politicōn c. 8. scribit, nobiles & ingenuos sibi rationabiliter honores arrogare. Et idem c. eiusdem lib. 7. carpit legem Laacedemoniorum, quae Ephoros (is magistratus erat apud eos maximus) & plebeis creati iubebat, vnde multa in eam Rempublicam mala contigisse tradit. Et Plato eiusdem magister lib. 3. de legibus, inter septem rationes imperandi hanc secundam posuit, vt ignobilibus generosi imperent.

Solonis lex in eandem rem.

Longobardo = run. lex. Germanorum mos. Laacedemoniorum lex reprehensa.

¶ Apud priscos illos Romanos, Consules, QuæSTORES, Tribuni militum, Censores, Dictatores: & caeteri magistratus ex patricijs tantum: hi enim, quod iam diximus, nobiles creabantur. Verum plebs tandem obtinuit, vt ex suo corpore crearetur, vt & copiose & eleganter describit Lilius lib. 6. ab vrb. condi. vbi dicit L. Sextum de plebe primum Consulem factum, de quo & ipse aliis locis. Et meminit etiam Pomponius iuriconsultus in l. 2. §. deinde cum post, & §. sequen. ff. de orig. iur. & alius in l. j. ex Quæstoribus. ff. de offic. Quæsto. Lampridus autem Helogabalum imperatorem Ro. accusat, quod inter alia ipsius portenta ac scelera, vt bis Romanæ maiestatem cōtemnens, in Senatū plurimos legerit sine discrimine ætatis, census, generis, omnesque dignitates hominum ignobilitate polluerit. Contra autem idem Alexandrum Severum laudat, quod libertinos nunquam in questrem ordinem redegit, asserens seminarium Senatorum, Equestrem locum esse. Eundem scribit

Consules & caeteri magistratus ex patricijs apud Ro. Helogabalus reprehensus quod dignitates, ignobilitate hominum polluerit. Seminarium Senatorum & Equestre ordo.

Julius Capitolinus in rebus gestis Gordianorum, Senatui per literas egisse gratias, quod Gordianum virum nobilem Proconsulem in Africam misisset.

7 *In eandem rem.* ¶ Tullius in vlt. in Verrem actione, plane ostendit apud Romanos, magistratus, & cetera id genus munia publica deferri solita nobilibus magis, quam ceteris, cum sic inquit: Sed non idem mihi licet, quod iis, qui nobili genere nati sunt, quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus defertur. Quod nos alibi ad aliud adduximus. Idem & ipse in oratione pro Murena, aperte declarat, Summam (inquit) video in te esse Serui Sulpici dignitatem generis, integritatis, industriae ceterorumque ornamentorum omnium, quibus fretum ad Consulatus petitionem aggredi par est. Paria cognosco esse ista in L. Murena: atque ita paria, ut neque ipse dignitate vinci potuerit, neque te dignitate superauit. Contempsisti L. Murenæ genus, extulisti tuum, &c. Plinius Iunior lib. epistol. 3 ad Maximum, dum describit morem priscorum in petendis magistratibus, Nonnunquam, inquit, candidatus, aut natales competitoris, aut annos, aut etiam mores arguebat. Quibus verbis fati ostendit, genus, ætatem, & mores in id multum profuisse. Idem autem à Traiano petit Præturam Aetæo Suræ, Ad quam, inquit, spem hortatur & natalium splendor, & summa integritas. Sed & alibi scribens ad eundem Traianum de magistratibus prouincialium, asserit, fatius esse honestorum hominum liberos, quam è plebe in curiam admitti. Sed & ipse in Panegyrico ad eundem, illum laudat, quod ab eo nobilitas non obscuraretur, sed illustraretur. Subditque hæc. Tandemque illos ingentium virorum nepotes, illos posteros libertatis, nec terret Cæsar, nec pauet, quinimo festinatis honoribus amplificat atque auget, & maioribus suis reddit. Si quid vsquam stirpis antiquæ, si quid residuæ claritatis, hoc amplexatur & refouet, & in vsum reipublicæ promit. Sunt in honore hominum, & in honore famæ magna nomina ex tenebris obliuionis indulgentia Cæsar: cuius est ut nobiles & conferuet, & efficiat. Apud Cornelium Tacitum lib. j laudatur Claudius Cæsar, quod in numerum Patriciorum ascitit vetustissimum quemque ex Senatu, aut quibus clari parentes fuerant. Et apud Iustinum libro 12. Alexander Magnus Parthis domitis, Andragoram ex nobilissimis Persarum præfectum statuit.

8 *Ratio præcedentium.* ¶ Et sanè optimo iure in adipiscendis patriæ honoribus, qui antiquiore nobiliorque sunt genere, ceteris sunt anteponendi. Nempe qui parètes, auos, maiorisque suos publicis honoribus honestatos habuerunt, ij quasi hæreditario quodam iure (ut elegantissimè differuit Patricius) Reip. curam accipiant, in eamque amplificandam neruos omnes intendant, propius verò est. Namque ut ager bene admodum committitur indigenis suis, qui cæli solisque rationem per naturam optimè callent: ita ex Senatoribus orti munera publica adimplere, quasi patriam auitaque disciplinam didicerunt. Eorum imperium longè facilius populus omnis tolerat. Nec indignum sibi videtur filium magistratum gerere, cum meminerit maiores eius eodem munere functos extitisse.

9 *Regis electio in Taprobane insula. Sibi benigno bilis in regnâ multæ nobilitatis præpositum.* ¶ Tamen non prætermittendum quod scribit Solinus c. 66. in Taprobane insula, in Regis electione, non nobilitatem præualere, sed suffragium vniuersorum. populum enim eligere spectatum moribus, & inueteratæ clementiæ, & iam annis grauem. Sed & Iustinus lib. 24. tradit Sosthenem ob plurima virtutis beneficia, multis nobilibus regnum Macedoniæ affectatibus, ignobilem ipsum fuisse præpositum. Et quidem merito. Nam quod dictum est, nobiles esse ceteris præferendos, intelligendum est ceteris per omnia paribus, ut etiam scribit Petr. Anc. conf. 339. pro maiori. Quod si virtus in vno effulserit, in alio nobilitas, quis dixerit præferendam virtuti nobilitatè? certè nullus, ut opinor. Imò verò omnes vbi que constantissimè affirmant, illam huic esse anteponendam, de qua latè diximus supra, c. 4. num. 16. sed vtrunque, & seq. & dicemus infra, nu. 17. verum ista. Porro Marius apud Salustium in Iugurtha illud queritur, quod Consulatum nobilitas inter se per manus tradebat. Nemoq; nouus tam clarus, neque tam egregius factis erat, quin is indignus illo honore, & quasi pollutus haberetur, quod nos alibi adduximus.

10 *Nobiles ad beneficia ceteris præferendi.* ¶ Neque solum in dignitatibus & officiis secularibus sunt præferendi nobiles ceteris, sed & in sacerdotiis, & ut nostri appellant, beneficiis, & electionibus dignitatum spiritualium, ut sentit glo. no. in l. societas contrahitur, & ibi Bal. Saly. & Raph. Fulgo. qui illam commendant. ff. pro soci. quæ voluit, quod ad adipiscendos canonicatus, æquiparentur nobiles, & literati viri, propterea, inquit, Salyc. & Raph. nobilem & literatum esse præferendum literato tantum. Et illam gl. no. Bened. Plumb. in l. generaliter. §. si quis alienum, vers. quis ergo. ff. de fideic. liber. & Bal. conf. 199. in causa ista, col. vlt. lib. 3. & Io. Pla. in d. l. j. ad fi. C. de cond. in pub. hor. lib. 10. & Barb. qui illam ferè vbiq; dicit esse sing. videlicet in ca. postulasti, col. 2. de rescrip. & in c. accedens, le 2. col. 2. ut lit. non conte. & in d. extrauag. volentes in verbo, nobiles, & d. con. 35. post prin. lib. 2. vbi per eam dicit, quod in nobilibus non tanta exigitur scientia sicuti in ceteris, de quo tamen alibi diximus. & d. conf. 57. col. 6. vers. præterea pondero, eod. lib. 2. & d. con. 46. antepe. lib. 4. vbi dicit, quod illa glo. videtur præferre nobiles literatis, & Card. Alex. in prælud. feud. in 2. diuis.

11 *De eadem re.* ¶ Sed & quæ nobiles sint præferendi ceteris, in beneficiis, voluit gl. in c. vlt. in verbo nobilitati, extrâ de pœnis per tex. in c. non satis, vers. item si consideranda est. 86. di. & gl. in c. statumimus, in verbo, potiore, & ibi Bald. de maio. & obed. Gof. in summa tit. de temp. ord. §. sed circa hospitalitatem, in fi. Arch. in c. hæc autem scripsimus, ad fi. 30. di. & in d. c. grandi, de supp. neg. prel. li. 6. Henr. Bo. in c. pe. de præb. Panor. in c. dudum, le j. in 4. no. de elec. & in sua q. 3. incip. Sæpronius clericus, col. 4. ver. vnde etiam nobiles. Floria. in l. 3. in prin. col. j. ff. de fid. inst. Cepol. in tract. supra sæpius alleg. in 8. privilegio nobilitatis

nobilitatis, & Feli. in c. cum adeo, per illum text. col. 3. vers. nobilitas, de refer. Steph. Bertran. conf. 2. viso processu causa, nu. 40. lib. 3. Ex quo fit vt si à diuersis patronis fuerunt presentati pari vocum numero nobilis & ignobilis, ceteris paribus est preferendus nobilis, nec potest episcopus gratificari. ita enim voluit Gayg. in repe. c. vlt. col. 54. vers. item attendere potes, de elec. libro 6. & Philip. de Sarra in c. cum autem. ch. 152. & nouissimè Cæsar Lamberti, in tract. de iure patr. in 9. arti. 5. q. prin. 3. partis libro secundo.

12 ¶ In quam sententiam olim apud Romanos in numerum Pontificum atque Augurum (hi erant Romani sacerdotes) soli Patricij allegabantur. Verum maximo patriciorum plebeiorumque certamine plebs obtinuit, ut ex suo etiam corpore sumerentur. In quam rem extat elegantissima oratio P. Decij apud Lium i. deca. lib. 10. Porro Dionysius Halicarnassicus lib. 1. Antiquitatum Rom. laudat Romulæ, quod non venalia sacerdotia, nec forte diuidenda fecit, sed cuiusque curiæ binos creauit genere excellentes. Idem lib. 2. tradit, Numam secundum Ro. regem Salios sacerdotes ex Patriciis creauisse. Scribit Pausanias libr. 9. Daphnophorum cognomen fuisse sacerdotis Apollinis Ismenij, quem genere insignem annum legebat. Apud nonnullas quoque Graciæ ciuitates sacerdotij dignitas regiæ maiestati par habebatur, nec vulgares aut ignobiles homines in eam dignitatem assumebantur, ut tradit Plutarchus proble. c. 113.

In eandem rem externorum tenentium.

13 ¶ Et bene facit quod in dispensatione multitudinis beneficiorum, siue ad consequendam multitudinem beneficiorum nobilitati defertur, c. de multa, & ibi Doc. de præben. vbi est tex. quod nobiles sunt maioribus beneficiis honorandi. Et hinc occasione sumpta no. Panor. in vlt. not. quod nobiles non reprobantur ab ecclesia, quinimo honorantur in collationibus beneficiorum, & etiam in extrauag. execrabilis. §. nos itaque & ibi Zenzel. in verbo, generis claritatem, & quod voluit glo. in d. c. cum adeo & ibi Bal. Panor. & latè Feli. & Phil. Dec. de rescrip. quod ad considerandam beneficij sufficientiam, est habenda ratio nobilitatis, per d. c. de multa, sicuti etiam voluit gl. in c. conquirente, in verbo, sufficientia, de cleri. non resid. Et quod voluit Innoc. in d. c. dudum, ad fi. vers. item si Papa, de elect. quod sola nobilitas sine literatura ad hoc sufficit, videlicet ad obtinendam dispensationem pluralitatis beneficiorum. Et quod item voluit Io. And. in c. cum in cunctis, col. j. in verbo, quibusdam, & ibi quoque Panor. in 4. not. de elect. considerandam etiam esse nobilitatè, ad dispensandum de ætate, alias incapaci, ad obtinenda beneficia, ut factum fuit tempore scismatis Alexandri, & Federici, vbi fuit electus Ioannes Episcopus Gratianopolitanus auunculus comitissæ Sabaudia, propter suam nobilitatem.

Nobiles facti lius dispensantur ad beneficia.

14 ¶ Tamen contra supradicta facit quod scribit Petr. Anch. conf. 131. ad exclusionem, circa medium per d. c. pe. de præben. vbi tex. loquens de consuetudine vel statuto, quod non admittantur in canonicos ecclesiæ nisi nobiles, hæc fermè verba subnectit, Non generis, sed virtutum nobilitas, vitæq; honestas gratum deo faciunt & idoneum seruitorem, ad cuius regimen non multos, secundum carnem nobiles & potètes, sed ignobiles & pauperes, eo quod non est personarum acceptio apud ipsum, vbi gl. quam ceteri sequuntur, dicit solos ex apostolis nobiles fuisse Paulum, & Bartolomeum, ceteros autem ignobiles.

Contra supradicta. Apostoli nobiles ne an ignobiles.

15 ¶ Sed aut ea gl. verum non dicit, aut D. Chrysostomus, qui in eo li. quem Babyla martyri nuncupatum dedicauit, scribit Paulum & Petrum apostolos generis nobilitate effre se non potuisse. Nam alterius (inquit) neq; patrem scimus quis fuerit, ita obscurus & ignobilis erat. Alterius autem, Petri videlicet, notus quidem pater, sed eatenus Pauli patre clarior, quatenus propter filium non è solum cognobile fecit nobis scriptura. Quod si quis & regionem & gentem inquirat, ostendet alterum Cylicem, alterum ignobilis ciuitatis non ciuitatis, sed parui castelli fuisse municipem. Fuit enim à Bethzaida, qui locus est Gallia sic dictus. Idem propè ad calcem libr. 2. de sacerdotio non obscure declarat, in electione sacerdotii & episcopatus, non esse inspiciendum splendorem generis. Nam & Christus quidem piscatores, tabernaculorumque texendorum artifices ad huiusmodi principatum aduocauit. Rursus libr. 3. eiusdem operis aperte ostendit, non esse in episcopatus ordinem quempiam cooptandum, quod sit claro genere natus. Diuus autem Hieronymus ad Principiam, in Marcellæ epitaphio, scripsit Ioannem Euangelistam propter generis nobilitatem notum fuisse pontifici, & Iudæorum insidias non timuisse.

De eadem re.

16 ¶ Sed vt redeamus huic c. pe. de præben. concinit quod prius scripserat ipse Paulus j. ad Cor. j. Vide te vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potètes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi & cõtempribilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt destrueret, vt non gloriaretur omnis caro in conspectu eius. Quibus verbis videtur aperte ostendi, nullam esse rationem habendam nobilitatis, in rebus spiritualibus. Et similiter scribitur in c. nos. 40. dist. sæpius alleg. nos qui præsumus, non locorum vel generis dignitate, sed morum nobilitate innotescere debemus. Et in hanc sententiam refert gl. in c. quoniam. vetus in verbo, inuidia. 24. q. j. quod cum diu tractarent de electione summi Pontificis, & quispiam allegaret nobilitatem alterius, Alter ex diuerso respondit, Piscatori Petro fabri filio successorè quærimus, non Augusto. Et dicit etiã Bal. in l. in dando. ff. de tut. & cur. dat. q. sola nobilitas nõ suppet literaturam, quod & nos alibi diximus. Porro ex D. Augusto. in euangelium D. 10. tract. 7. c. j. interpretante illud, Et videns Iesus Nathanaëlem venientem ad se, discis, quare Christus primùm nobiles non elegit.

De eadem re.

Piscatori Petro fabri filio successorè quærimus, non Augusto.

17 **De eadem re.** ¶ Verum ista nihil faciunt contra ea quæ supra diximus. Neque enim dicunt, nobilitatem non esse considerandam, sed potius virtutem, mores, literaturam, ut videlicet sit anteponenda virtus. Superiora dicunt, data paritate aliarum rerum, esse preferendum nobilem ignobili, ut etiam intelligunt Host. & Henr. in d. c. pen. de præb. & ante eos gl. in c. constitutis, le 2. in verbo, impotentiam, extra de app. quam sequuntur ipse Host. Phil. Io. Andr. Pan. & alij, qui plus dicunt, esse preferendum nobilem & potentiorum, alias tamen idoneum, alteri etiam melius morato & eruditori, si ita expediat ecclesiæ, per text. in c. officij, extra de elect. quod & voluit Fel. in d. c. cum ad c. col. 4. vbi tamen limitat de refcri. & Theologis Alex. Ales in 2. parte suæ summæ. q. 136. membro 2. §. j. Ad quod bene facit quod in simili voluerunt Host. & alij post eum in c. j. de consang. & affi. & D. Thomas quodlibe. 6. ar. 9. Quin sentit idem Host. in d. c. constitutis. quod hoc casu esset retractanda electio, tanquam minus utilis ecclesiæ, quando videlicet non fuit electus nobilis, cuius auxilio indigebat ecclesiæ, sed fuit prælatus ignobilis, alias idoneior. quod sequitur expressè Pan. ibi qui hoc dicit no. & etiã Phil. Deci. co. 2. in si. licet Imol. & alij recentiores contrarium ibi teneant. De quo latè per D. Io. de Selua olim in hac nostra curia Consiliarium, in tract. de beneficio, in 3. parte q. 7.

18 **An valeat consuetudo, ut non nisi nobiles recipiantur in canonicos.** ¶ Non tamen valet ea consuetudo de qua loquitur tex. in d. c. pe. de præb. ut videlicet non nisi nobiles recipiantur in canonicos, per tex. in eo ipso c. pe. vbi & hoc no. gl. Host. Pan. & alij, & Phil. Deci. in d. c. cum adeo, col. 2. de refcri. in Roch. Cur. in c. vlt. char. 2. o. vers. 6. inferitur, extra de consuet.

19 ¶ Quanquã contrariũ præsupponit Ro. sing. 487. heri fui interrogatus, dum dicit episcopum non posse dispensare contra huiusmodi consuetudinem, per no. per Inn. generaliter loquentem de omni statuto ecclesiæ, in quo agitur de interesse canonicorum, in c. vlt. de cleri. non resid. Et illud dictum Ro. simpliciter refert & sequitur Fely. in c. super eo, le 2. col. 3. de testib. & Philip. Deci. sibi contrarius in c. at si clerici. §. de adulteris, col. 6. vers. & ideo dispensare, de iud. & ipse Selua in tract. de beneficio. vbi supra. Eandem quoque consuetudinem valere præsupponit Io. Ray. in d. tract. nobilit. in 7. q. princ.

20 **Pro nobilibus præsumitur.** ¶ Pro nobilibus semper aliàs præsumitur, ut voluit gl. no. in c. illud. 4. o. di. quam sequitur Io. Andr. in d. c. constitutis, le 2. col. pen. de appel. & Ro. sing. 726. scis hoc iure cautum, vbi illam gl. dicit sing. & Barb. in d. l. sed & si ex stipulatu, col. 9. ff. de verb. oblig. & in d. extrauag. volentes, & in tract. de præstantia Card. in j. q. vlt. partis, vers. tu allega. & con. 62. illud in medium referam, col. 4. lib. j. vbi per hoc dicit, quod non præsumitur nobilis prodere principem, & con. 3. clementissimi Dei patris, col. 13. lib. 2. & con. 35. sapienter scribitur, col. j. eo. lib. 2. & con. 57. præclarè, col. 3. eo. lib. 2. & con. 60. illud in medium adferam, col. 7. lib. 3. & con. 46. illud adducam, col. antepe. vers. & ideo lib. 4. & Ias. in l. si pecuniam. §. vlt. in fi. ff. de cond. ob. cau. Io. Lup. in repe. rubr. de donat. inter vir. & vxor. col. 3. vers. in his enim. Andr. Alciat. in tracta. de præsump. reg. j. præsumpt. 48. in princ. & Gerar. à Petra sancta sing. 30. Maria Soci. Junior conf. 39. prospèctis his, col. 4. nu. 26. lib. 2.

21 **Ratio præcedentium. Proverbium. Philosophus philosophum generat.** ¶ Cuius rei rationem potes colligere ex Cy. in l. prouidendum. C. de postul. cum dicit, quod qui ex genere nobili est, sola præsumptione est nobilis, per l. quod si nolit. §. qui mancipia, vbi filij plerumque parentum virtutes & vitia imitantur. Et paulo post, Magis ad nobilitatem (inquit) trahitur qui de genere nobili procedit. Nam philosophus, ut dicitur, philosophum generat. Hæc ille, qui hoc in effectu, ut sic cum nostris loquar, voluit: quoniam virtus nobilitati initium dedit, & (ut plerique existimant) ipsa nobilitas sit, ut exuberanter supra diximus. Ideoque etiam præsumantur liberi ex nobilibus progeniti tales esse quales fuere eorum maiores, qui suis virtutibus nobilitatem sibi, posterisque compararunt. Reliquum est, ut & ipsi virtutibus, tum naturam, tum parentum exemplo & imitatione præditi esse præsumantur. Quam etiam rationem optimè intellexit Lucas Pen. in l. mulieres, col. 3. vers. sextò ex nobilitate, in fi. C. de dig. li. 12. Matt. Affli. in consti. Siciliae, incip. post mundi, in 10. not. Sed & Plato hanc quoque rationem animaduertit, cum scribit in j. lib. Alcibiadis, qui est, de natura hominis, Consentaneum esse meliores esse naturas ex nobili genere, quam ignobili, εὐκός ἀμείων γένους οὐ φύσας ἐν γενναίοις γένεσι. Quod & discipulus ipsius Aristoteles repetit, libro Politicón 3. c. 8. dum dicit, nobilitatem ob id in honore haberi, quia consentaneum est, ex melioribus ortos esse meliores. Est enim, inquit, generis virtus nobilitas. Et idem lib. 3. Rhetoric. ad Theodecten. c. 16. Nobilitas (inquit) & educatio ad faciendam fidem adhibentur. verisimile enim est probum ex probis, & bene educatum in probum virum euasisse.

22 **Maiores exemplo.** ¶ Quod autem de maiorum exemplo præterea diximus, astruit etiam Panor. in c. venerabilis, col. 2. de præb. vbi dicit quod maiorum nobilitas posteros ad virtutes suo exemplo excitat. Ideoque Tullius in oratione pro P. Sextio, Vos (inquit) adolescentes, qui nobiles estis, ad maiorum vestrorum imitationem excitabo. Et alibi in eadem oratione, Omnes, inquit, boni, semper nobilitati fauemus, & quia utile est Republicæ nobiles esse homines dignos maioribus suis, & quia valet apud nos clarorum hominum senex de Repub. meritorum memoria, etiam mortuorum. Et in 2. in Verrem actione, Circumstant te summæ auctoritates, quæ te obliuisci laudis domesticæ non sinant, quæ te dies noctesque commoueant, fortissimum tibi patrem, sapientissimum auum, grauissimum focerum fuisse. Et hinc illud Andromachæ Virgilianæ interrogantis Aeneam de Ascanio filio, *Ecquid in antiquam virtutem, animosque viriles Et pater Aeneas, & auunculus excitat Hector? Salustius autem in proœmio belli Ingurthini, Sæpe (inquit) audiui ego Quintum Maximum, Præclarum*

blum Scipionem, præterea ciuitatis nostræ præclaros viros solitos ita dicere, cum maiorum imagines intuerentur, vehementissimè animum sibi ad virtutem accendi. Et faciunt multa quæ latè collegimus in nostris legibus connubialibus. leg. 7. nu. j. & multis seq. & quæ dicemus infra. c. 22.

23 ¶ Ex hoc autem quod dictum est, præsumi pro nobilibus, manat quod pulchrè & eleganter scribit And. Iser. in c. j. vers. hoc intelligendum, tit. qui succe. tene. quod promissa nobilium pro factis habentur, per text. in l. nemo. ff. de integ. rest. vbi nemo videtur ea re exclusus, ad quã Prætor in integrum se restitutum pollicetur, & sequitur Matt. Afflic. ibi, col. 4. vers. maxime quia ut dicit. & Io. Lup. in repe. rub. de don. in inter vir. & vxor. char. 4. col. 3. Ex sententia igitur And. Iser. tantum fidei & legalitatis præsumitur in nobilibus, ut si quicquam promiserint, id per æquè sit certum ac indubitatum, ac si iam factum esset. & quod scribit Homerus Iliad. 18. de Agamemnone loquens, *Αὐτίκ' ἐπαδ' ἄμα μὴδ' ἔμπροσθέν οὐδ' ἔργον.* Id est, *Mox simulac dictum est verbum, res ipsa peracta est.*

Nec locus sit ioco Martialis in Proculum lib. j. epigrammate 84. *Tu factam tibi rem statim putasti. Et iterum ad Bitynnicum lib. 2. epig. 26. Iam te rem factam Bitynnicè credis habere?* Tanquam promissa sint parum certis autem demum fidere queas, quæ iam præstita sint, atque exhibita. Scribit autem Seruius, promissa deorum pro factis esse, in id referens illud Virgilij lib. 12. Aeneidos, *Do quod vis.* Bene inquit, præstiti vsus est tempore Nam promissio in diis pro facto est.

24 ¶ Scribit autem Bal. conf. 327. pridie, col. 2. vers. item varietas, lib. j. quod principibus maxime conuenit illud verbum, Semel locutus est Deus, quod est ut illi addas Psal. 61. Et illud, Quod scripsi scripsi. Nam & princeps debet habere vnum calamus, & vnam linguam, nõ plures: quia scriptum est, quæ processerunt de labijs meis, non faciam irrita. Et ideo, inquit, debet princeps esse immobilis, sicut lapis angularis, & polus in cælo. Ex hocque dicit fieri, ut priuilegium principis debeat esse perpetuum. Vnde, ut idem Bal. paulo antè dixerat, Celestinus papa qui papatui renunciauit, ut scribitur in c. j. de renunc. libro 6. fuit reputatus animal irrationabile, non homo quod quæ concesserat mane vnus diei, vespere eiusdem reuocabat. Quod & idem propemodum scribit in c. j. in prin. tit. de nat. feud. vbi & id subiungit, quod ob id licet Cardinales, scirent illum renunciaisse papatui per fatuitatem, tamen quia erat vnum pecus, libenter acceptarunt eius renunciationem.

25 ¶ Secundò ex hoc quoque proficiscitur, quod cum tractatur de nuptiis liberorum furiosi, & dementis, sunt in ea re habituros, magisque consulturos commodo & honori eorum, de quorum nuptiis tractatur, tex. est in l. tam demens, vbi & hoc annotant Alberi. & Raph. Fulgo. in fi. C. de epi. audi. Et similis text. in l. si furiosi. C. de nupt. & illos tex. in id quoque expendit Alber. in l. j. nu. 4. C. si aduer. dot. Et in d. l. si furiosi, Bald. hinc occasione sumpta no. id quod supra diximus, præsumendum esse pro nobilioribus, sicuti etiam no. Alber. in l. 2. §. quæ omnia, per illum text. in verbo, antiqua stirpe. C. de vet. iur. enucl. & in suo dictionario, in verbo, nobilis. Et bene facit text. in cap. j. 32. q. 4. Ex quo not. Luc. Pen. in l. mulieres, col. 6. vers. 16. C. de dignit. Quod si consanguinei puellæ dissentiant de eius nuptiis, est nobilioris arbitrium anteponendum.

26 ¶ Hinc tertio quod leges sanciri debent à principibus, etiam nobilium consilio, ut apertè probat text. in l. imperialis, ibi cæterorumque nobilium, tit. de prohib. feud. ali. per Lothar. Præsertim verò Procerum & Senatorum, ut ab Imperatore sancitum est in l. humanum. C. de legib. & auth. habita, in princ. C. ne fili. pro pat. & in c. j. in prin. tit. de prohib. feud. ali. per Feder. Et quod planè ostendit Virgilius, qui de Aceste rege loquens lib. 5. Aeneidos ita scribit:

—Gaudet regno Troianus Acesies, Indicitque forum, & patribus dat iura vocatis. Id est, leges sancit, iura distribuit, vocatis in id patribus, id est, Senatoribus. Ita enim Senatores vocabantur, vel ætate, vel curæ similitudine, ut & inibi annotat Seruius Salustij auctoritate, & alibi quoque dicemus. Id autem sanctissimè ac prudentissimè obseruabant olim nostri reges, qui nullas ordinationes, quas vocamus, edebant sine consilio multorum principum, Præfidum, ac Consiliatorum Parlamentorum, ut ex illis videre licet.

27 ¶ Hinc quartò quod scienter voluit Oldra. conf. 92. rex habebat. Quod si is cui princeps castrum custodiendum mandauit, alteri custodiam delegauit, qui castrum inimicis vel dolo, vel culpa prodidit, illum esse tum demum excusandum, si nobili eam prouinciam commiserit, non etiam si ignobili, ar. l. vlt. in prin. ff. de cust. reo. & l. pe. C. eo. & l. vlt. §. hac actione. ff. nau. cau. stab. Quasi nõ sit tam verisimile nobilem proditurum, aut malè custoditurum, quam ignobilem. id quod etiam voluit Io. An. illius discipulus, qui tamen magistri nullam mentionem facit, in addit. Spec. in rub. de loca. in fi. Sequitur & commendat Barb. in l. ex stipulatu, col. 8. ff. de verb. oblig. vbi dicit dignum esse memoria, & in c. accedens, le 2. col. 2. extra vt lit. non contest. & in d. extrauag. volentes, & in tract. de præstan. Card. in j. q. 2. partis in 1. membro, ad fi. & d. con. 62. scriptum est, col. 13. cod. lib. 2. & con. 34. præclarè optimus, col. pe. eo. lib. 2. & d. con. 35. post prin. eo. lib. 2. & d. con. 46. col. ante pe. lib. 4. Fran. Cur. Senior in repe. admonendi, col. 48. ff. de iure iuran. Iason in d. l. si pecuniã. §. vlt. in fi. ff. de cond. ob. cau. & Fely. in c. Petrus, col. j. & iterum col. ante pe. de homicid. Ant. Corf. in repet. d. cap. grandi, col. 10. de suppl. negli. præla. lib. 6. Petrus Gerar. sing. 30. pro nobilibus, Io. Lup. in d. repe. rub. de dona.

Promissa nobilium, pro factis habenda.

Principum uerba nunquã irrita esse debere.

Nobiliores ad tractandas nuptias liberorum dementis conuocandi. Dissentientibus puellæ consanguineis nobiliorum arbitrium præferendum.

Nobilium consilio leges sanciri debent.

Excusatur qui castrum nobili custodiendum dedit.

inter vir. & vxor. §. 9. col. 4. vers. ex his etiam inferri. Ego verò illum magis excusarem, si nobili, quàm si ignobili eam prouinciam demandasset: nec tamen eum omnino culpa vacare arbitraret, nisi homini notæ fidei & probitatis, & experientia tantam prouinciam tamque periculosam commisisset: neque enim statim cuilibet nobili in tanta re fidendum est.

28 Excusatur iudex qui nobili palatium pro carcere assignauit, à qua excusatur.

¶ Hinc quòd quod & not. scribit Angel. in l. si à bonæ fidei, per illum tex. ff. de rei ven. excusauisse se in iudicatu quandam potestatem, qui nobili viro quem Aritiani Bononiæ ei custodiendum tradiderant, palatium pro carcere assignauerat, à quo ille aufugit: quasi non esset præsumendum, quòd vir nobilis aufugeret. quod dictum commendat & sequitur Barb. in omnibus ferè locis nuperimè allegatis, & præterea in c. j. col. 4. de commo. & in d. c. accedens. col. 2. vt lit. non conte. & conf. 62. 1. lud in medium, col. 4. vers. faciat elegans. lib. 1. & alibi sæpe. & Fran. Curt. Senior. in d. l. admonendi, col. 48. vbi hoc dictum pro mirabili allegat. & ibi quoq; Iaf. in repe. char. 16. nu. 174. & char. seq. nu. 182. & idem Iaf. in auth. iubemus, col. vlt. C. de iudic. & in d. l. si pecuniam. §. vlt. vbi hoc dicit sing. Fely. in c. cum contingat, col. 3. vers. prima conclusio, de rescrip. & Catel. Cot. qui & hoc dicit sing. in memo. incip. nobilitas, Pet. Gerald. qui id sing. dicit, d. sing. 30. Io. Lup. in d. repe. rubr. de donat. inter vir. & vx. §. 9. col. 3. nu. 14. Hippol. Marfi in l. j. ad quæstionem. col. 4. vers. & facit notabile verbum Angel. ff. de quæst. & Alcia. in d. j. regula præsum. 48. nu. 2.

29 Etiamque si totam ciuitatem.

¶ Cui consimile est & 6. quod tradit idem Ang. in l. pen. ff. quod met. cau. quòd potestas non solum potest assignare nobili totum palatium pro carcere, sed & totam ciuitatem: & ita faciens satisfacit statuto disponenti, quòd accusatus de delicto debeat poni in carceribus. Sequitur Fran. Cur. in rep. d. l. admonendi, vbi supra, & ibi etiam Iaf. in rep. d. nume. 174. ff. de iureiu. & in d. l. si pecuniam. §. vlt. in fine. ff. de condit. ob. caus. vbi hoc dicit sing. & diligenter esse notandum. & Catel. in memo. carceres variantur.

30 An nobiles in carceribus detineri debeant. Et an adeo strictè ut ignobiles

¶ Et generale est, vt nobiles non ponantur pro delictis in carceribus, vt dicit Lucas Pen. in l. mulieres, col. 5. vers. 8. C. de digni. lib. 12. per quædam iura ibi allegata, licet contrarium teneat Archi. in c. quisquis. 2. quæst. 8. vbi satis probatur nobilem non adeò strictè detinendum esse in carcere, vt alium. Ideo super hoc distinguit idem Lucas in l. quoties, col. 3. C. eod. de digni. sicuti apud illum videre poteris. Apud Liuium lib. 3. C. Claudius queritur virum honoratissimæ imaginis (is erat Appius Claudius) in vincula fuisse coniectum. Ex quo & illud quoque paulo post Quintius Cincinus indignanter admodum pronunciauit, Agitedum vbi hic curiam circumfederatis, & forum infestum feceritis, & carcerem principibus impleueritis, & cætera que sequuntur.

31 De eadem re.

¶ Quibus concinit quod tradit Bald. in l. 2. col. 2. C. de exhib. re. dum quæritur, inquit, an quis reus criminis sit detinendus in carcere, & quando, & qualiter. Si nondum, inquit, sit conuictus, aut cõfessus, si est vilis persona, debet mitti in carcerem: si nobilis, debet honestè in palatio detineri & ita iudex arbitrabitur, per l. j. ff. de cust. reo. Et idem propemodum dixerat Cy. ibi, in 4. no. ex quo facile intelliges nobilem non adeò strictè detinendum esse in vinculis, ac ignobilem. Et in hanc sententiam Fran. Aret. in l. si quis post accusationem, col. vlt. ff. de test. Honesta (ait) persona, ratione officij vel dignitatis, non prius debet poni in carcerem, quàm fuerit conuictus, per l. filio ex heredato. §. eius qui igitur. ff. de iniust. test. & in l. vlt. circa medium. C. de accu.

32 Quid si nobilis semel aufugerit.

¶ Sed hoc intellige, nisi is nobilis semel aufugerit à palatio, quod illi fuerat loco carceris assignatū. Nam debet postea in vinculis & carcere detineri, nec debet cum fideiussoribus relaxari, per gl. no. quam sequuntur Bal. & Ro. qui illam dicit notatu dignam, in l. lege Cornelia, in verbo, ex vinculis. ff. de Senatufc. Syllan. Sequitur item ipse Alex. in d. l. si pecuniam. §. sed si acceperit, qui est vlt. col. 2. vers. limitat tamen. ff. de cond. ob. cau. vbi id declarat. & in addi. Bar. in l. j. ff. de custo. reo. vbi illam dicit sing. & Ang. Aret. in tract. malef. in verbo, fama publica, col. 32. in paruis, vers. quarto notandum est, vbi etiam illam dicit sing. Fran. Cur. Senior. in rep. d. l. admonendi, col. 48. vers. quod limito. ff. de iureiu. & Bart. qui illam quoque dicit sing. in c. nullus, de præsumpt. & conf. 76. incip. sapienter scribitur, col. 4. Io. Lup. qui in hoc casu nominatim loquitur, in d. rubr. de dona. inter vir. & vxor. §. 9. col. vlt. vers. sic intellige tamen prædicta. Et bene facit quod voluit Bal. in l. nemo, in fi. per illum text. C. de episcopali auidi.

33 Et si nobilis magis creditur, quàm ignobilis.

¶ Hinc sexto magis creditur testi nobili, quàm plebeio: & quo quisq; nobilior est, eo magis illi creditur, vt no. gl. in l. 3. in verbo, plebeio, per illum tex. ff. de testib. & gl. in §. item testium, in verbo, quis decurio. 4. q. 3. & Specul. tit. de teste. §. postquam, vers. porrò. Odo. in l. vlt. ff. de fid. instr. & Bart. in d. l. j. col. 9. vers. vnde in dubio. C. de dig. lib. 12. Lucas Pen. in d. l. mulieres, col. 5. vers. 9. præferendi sunt, & vers. seq. C. co. tit. & iterum in l. 2. col. 5. vers. & sicut nobiliores. C. de exac. & exec. eod. libro 12. & Bal. in l. testiu. col. pe. vers. 2. dico. C. de testib. vbi dicit, quod pauci testes nobiles, multis testibus viliibus & rusticis sunt præferendi. & Alua. in ca. j. si miles rusticus, post medium, tit. de pace ten. & Io. Ray. in tract. nobilitatis, in 7. q. prin. Cepol. in d. tract. de imper. milit. delig. in 3. priuilegio, & iterum in 20. priuilegio nobilitatis. Calca. con. 9. in quæstione Iacobelli, col. 3. vers. sed posito. & Iaf. in l. maior. ff. de pac. vbi dicit ad hoc facere text. in c. super hoc, de Renun. & Fely. in c. in nostra, col. pe. extrà de testib. Phil. Decius con. 342. in causa partus, in j. dubio, in fi. Hip. Marfil. cõf. 65. in nomine matris, colum. 6. vers. sic confirmatur præterea, libro j. Aymo Crauetta, conf. 6. plura videnda sunt, nu. 28. Pet. Gerard. à Petra sing. 11. his casibus, col. vlt. vbi & hoc dicit, quod licet aliàs viri in testimonij præferantur mulieribus, fallit tamen, si mulieres essent nobiles, & viri ignobiles. Et optimè facit

facit tex. in §. j. vers. sancimus, & quod ibi voluit gl. in verbo, dignitatis, & in verbo militiæ, & in verbo, ignobiles. in auth. de testib. & quod voluit Host. & post eum Imo. in c. in nostra præsentia, de testib. Vt tamen non omitas quod dicit Bal. vt à nonnullis citatur, confil. 420. verba principis, col. 2. lib. 1. quòd testes quanto sunt simpliciores & rusticiores, tanto sunt credibiliores. Sed ibi non dicit.

Quid si nobiles pro actore, ignobiles pro reo deposuerunt.

34 ¶ Sed quod diximus, magis credendum esse nobilibus, quàm ignobilibus, hoc velim intelligas, nisi nobiles deponerent pro actore, ignobiles pro reo, arg. eius quod in simili dicit gl. in c. clerici. St. di. & Panor. in c. ex literis, col. 1. in pe. no. de probat. vbi illam gl. dicit sing. & ibi etiam Philip. Dec. col. 2. vers. & ista conclusio, & idem Panor. in c. ad nostram, col. vlt. vers. ad hoc vide, eod. tit. vbi eam dicit not. & in c. in nostra, col. 3. vers. sed est dubiu, de testib. vbi dicit valde not. & in c. eo tenore, col. 2. vers. nota vnum modum, eod. tit. & in c. cum P. col. vlt. vers. & vide, de accus. Et nuncupatum in specie nobilium & ignobilium, voluit Caro. Rui. confil. 158. visis, col. 3. vers. præterea quamuis, lib. 5. Sed quomodo id intelligatur, videbis apud eundem in eo. conf. col. pe. vers. nec ob. quod testes, Fran. Aret. & Philip. Dec. in d. c. ex literis, de probat.

In uniuersum plus creditur nobilibus.

35 ¶ Septimo non tantu in testimonij & in causis aliorum, sed & cum agitur de eorum re, magis creditur nobilibus, quàm cæteris, vt patet ex eo quod scribit Aluar. in d. §. si miles rusticu, ad medium, tit. de pace ten. & ante eum Bal. in l. 1. col. 3. vers. quid ergo est in codicibus. C. de confes. Quærit enim an credendum sit codicibus mercatoru tam pro se, quàm contra se, de qua re multa dicit: sed illud inter cætera, quòd si mercator est nobilis, & quantitas parua, credendu est etiã pro se. Nec mireris, quod dicit de mercatore nobili. Nam in multis nationib. mercatura nihil obest nobilitati, vt plenè docuimus supra, vbi de consuet. locuti sumus, & dicemus postea cum tractabimus, an mercatura nobilitati præiudicet. sed & hoc voluit Lucas Pen. in l. mulieres, col. 5. vers. 10. C. de dig. lib. 12.

De eadem re.

36 ¶ Facit & quod scribit Specul. tit. de furtis. §. 1. vers. sed quid si nauta, dum quærit quid, & quantum credatur peregrino, de subtractione rerum, quas se dixit possuisse in nauis vel diuersorio, dicit considerandam personam ipsius, vtrum sit nobilis, vel diues, an pauper & ignobilis. Huc quoq; pertinet quod not. tradit Fran. Cur. Senior. in repet. l. admonendi, in 65. fallentia. ff. de iureiu. nullam causam esse tam grauẽ quin iudex possit deferre iuramentu in supplementu probationis, multis id suadentibus, in quibus reponit nobilitatẽ partis, per no. à Pan. in c. mulieri, de iureiu. & aliis quos imbi citat.

Nobilium voces in electionibus, & aliis semper præferende.

37 ¶ Sed & aliàs semper (& octauo) in electionibus & aliis quibuscumq; actibus, vbi voces sunt vndique pares, præferuntur nobilium voces cæteris. ita voluit gl. in d. §. item testium 4. q. 3. & Bart. in d. l. 1. loco nuper allegato C. de dign. per d. l. maiorem, in prin. ibi, qui dignitate inter eos præcellit. ff. de pac. & in d. l. 3. §. j. & l. ob carmen. §. vlt. & ibi no. ff. de testib. & sequitur Cepol. vbi supra, in 2. priuilegio nobilitatis, & Io. Ray. in d. 7. q. prin.

Idq; etiã in electionibus sacerdotum.

38 ¶ Quod etiam procedit in electionibus beneficiorum, & dignitatum ecclesiasticarum. Ne quis putet hoc tantum procedere in dignitatibus secularibus. Ita enim notabiliter voluit Innoc. in c. dudum, le. 1. super verbo, dignitate, & ibi quoque Host. & Io. An. in eodem verbo, & Panor. in 4. not. de elec. & Casar Lamberti in tract. de iure patro. in 24. art. 1. quæst. prin. 2. partis lib. 1. col. 3. vers. nõ obstat etiam dictum, & in 18. art. 5. quæst. prin. 3. partis lib. 2.

Nobili dicenti se habere mandatum an credatur.

39 ¶ Hinc nono quod licet aliàs non credatur dicenti se habere mandatum à principe, siue se dicenti legatum principis. nisi doceat, per l. 1. C. de mand. prin. & in c. cum in iure peritus, extra de offi. deleg. cum si. Tamen nobilitas afferentis plerunque facit, vt sibi, vel sine alia probatione credatur, per tex. in c. nobilissimus. 17. di. & no. Innoc. vt à nonnullis citatur in d. c. cum in iure peritus, post prin. dum citat d. c. nobilissimus, & Ioan. An. in c. ad apostolicam, in verbo, proponi iura, de re iudi. lib. 6. & Ang. qui super hoc distinguit, con. 182. mandatum principis, vbi videre poteris. & Luc. Pen. in l. mulieres, col. 5. vers. 10. g. generaliter. C. de dign. lib. 12. Io. Plat. in l. prohibitum. C. de iure fil. libro 10. & Barb. in tract. de præstan. Card. in 1. q. 2. partis col. 3. vers. 3. iurisdictione.

De tutore nobili emente re pupilli.

40 ¶ Hinc decimo quòd si tutor nobilis palam per iniepositam personam, se ipso autoritatem præstante rem pupilli emat, non præsumitur fraus, & valet emptio secus, si alius tutor idiolum faceret. tunc enim fraus præsumeretur, nec valet emptio, per tex. in l. pupillus. §. sed & si per interpositam personam, vers. sanè si quidam emat. ff. de auth. tit. quam sic intelligit Cepol. in d. trac. de imper. milit. delig. in materia nobilitatis in 17. priuilegio, & Io. Lup. in repet. rub. de don. inter virum & vxor. char. 4. Quod est singularissimum si verum est.

Nobilitas ætatẽ supplet.

41 ¶ Hinc undecimo adeo præsumitur pro nobilibus & eorum prudentia, vt nobilitas ætatẽ suppleat, vt dicit And. Bar. in constit. Siciliæ incip. minoribus, & ibi post eum Matth. Afflic. col. 4. vers. tertio quærit. Nam nobiles, vt ipsi dicunt, si equèter in curia versantur, iuxta l. omnium, in prin. C. de test. & alibi postea dicemus. Ideo cæteris prudentiore, atque exercitatiores esse præsumuntur, argum. not. in l. 1. C. qui & aduer. quos. Et propterea etiã princeps dicitur habere peritiam totius iuris in suis scriniis reconditam, vt dicitur in d. l. omnium, & in c. 1. de constit. lib. 6. Nempe propter nobiles & sapientes, qui eum quotidie comitantur, vt dicitur in d. l. omnium. Ex quo fit, vt malitia in istis ætatẽ suppleat, iuxta c. tuæ. de despõ. impub. Sicut etiã in simili videmus, quod Doctori minori non competit restitutio, vt voluit gl. in l. professio. C. de muner. patri. libro 10. & alibi late diximus. Et hac, inquit, ratione fit, vt in cõstitutionibus Siciliæ, inter nobiles maior reputetur, qui 18. annum atigerit, non secus ac maior 25. annis. Quin & maior 14. annis potest contrahere, & ligare sine curatore: si tamen lãditur, competit in integrũ restitutio. Sed & ex multis Gallia consuetudinibus is

Ex multis consuetudinibus maiores reputantur mi ores 25. annis.

maior inter nobiles censetur, qui 20. aut 21. annum attingit. Sed & hinc quoque illud manavit, ut in eocordatis Papæ & Regis, cum quinquenniū requiratur in baccalaureis Iuris Canonici, vel civilis, tamen in nobilibus sufficit triennium. Licet alias rationes huius rei afferat amicus noster Petrus Rebuffus in tract. nominationum. q. 12. in prin. uti videre poteris.

42 An talis consuetudo valeat.

¶ Quæ quidem consuetudo, ut id obiter dicam, valet. Potest enim consuetudo & statutum minorem 25. annis, facere maiorem, ut dicit Bal. conf. 103. quaritur utrum domina, lib. 4. vbi ad hoc allegat gl. in l. 2. ff. de eo quod cer. lo. & Pe. An. in repe. c. 1. in 14. q. princ. vers. ultimo hic refero quaestionem, de constit. referens Salyc. & alios, & idem quoque voluit Mar. conf. 22. vilis actis, col. 7. vers. sed hic advertendum. super quo tamen illud notandum est, quod eleganter consuluit Pau. Cass. con. 106. incipiendo à secundo, quod licet statutum velit maiorem 20. annis censeri, non tamen intelligitur, quantum ad alienationem bonorum, per tex. quem dicit expressum in l. 2. vers. ita autem, & in l. eos. C. de his qui veni. æta. impe. & sequitur Socin. con. 130. visa contingencia facti, col. 3. lib. 1. quod & repetitum est con. 235. lib. 2. & Fran. Cur. senior con. 44. super cōtingencia facti, col. 10. vers. minor iurando.

Ma'or factus à consuetudine ante 25. an. nō intelligitur quo ad alienationē.

43 Nobiles legationibus obiectis præferendi.

¶ Hinc duodecimo illud manare potest, quod obeundis legationibus sunt nobiles cæteris præferendi ut dicit Lud. Pen. in l. mulieres, col. 5. vers. 6. circa legationes. C. de dig. lib. 12. & in rub. C. de lega. lib. 10. col. 5. vers. 11. eligendus est, & priore loco citat l. pen. ff. de legatio. quæ ad hoc parum facit. Verum est bonus tex. in l. sciendum. §. ordine, in verbo, de primaubus viris. ff. eod. quem & ad hoc no. idem Luc. in l. 2. col. pe. vers. & sicut nobiliores. C. de exac. & exec. li. 12. Sed & ad hoc citat idem Lucas in d. rub. de legatio. illud Salustij in Iugurthino bello, Legantur in Africam maiores natu nobiles amplis honoribus vsi, in queis Aemilius Scaurus, &c. Et bene etiam facit tex. in c. ad apollonica. post prin. ibi, speciales nuncios & magnæ autoritatis viros duximus destinados, de re iud. lib. 6. & ibi. Dom. post prin. Nota, inquit, quales debent esse viri, qui destinantur pro ambasiatoribus, ut scilicet sint magnæ autoritatis.

44

¶ Quibus etiam concinit illud Cæsaris lib. Commentar. 1. vbi de eius aduentu Heluetij certiores facti sunt, legatos ad eum mittunt nobilissimos ciuitatis. Illudque Virgilij lib. 11. Aeneid.

Centum orator. s prima de gente Latinos

Ite placet. Vbi Seruius, Et ex numero (ait) & ex nobilitate legatorum intelligitur negotij magnitudo. Illud item Liuji 1. decadis lib. 2. Quibus cum responsum esset, missurum ad regem ienatum legatos, missi confestim honoratissimus quisq; ex patribus. Et illud Iustini lib. 13. Legatos ad nauigandum eorum animos duos ex proceribus mittunt. Et illud Honorij Imperatoris apud Claudianum in lib. de nuptiis eiusdem Honorij & matre,

Oratum mihi proceres quia proxima nobis

Iura tenent. Scribitur Numeri 22. q. cū Balach rex Moab misisset quosdā ad Balaam, qui illū adducere maledicturū filius Israël. Quibus ille obreperare à Deo monitus noluit. Misit item nobiliores quàm ante miserat. Apud Probum Aemilium Themistocles, cuius ille vitā describit, apud Lacedæmonios dicebat, æquum esse illos bonos viros nobilisque legatos mittere, quibus fides adhiberetur, qui rem de qua agebant tractarent. Et apud Agathium lib. 3. historiarum peregrinatum, Lazi ad Iustinianum imperatorem ex gente sua primores quosdam, & nobiliores legatos miserunt.

45 Ad idem.

¶ Quamquam & præter hanc rationem, quod videlicet præsumitur nobilis fideius & prudens legationem cæteris obire, alia quoque ratio reddi potest. Ne videlicet contemnatur legatio, & que contemni putet is, ad quem mittitur, nisi legati dignitas, & eius à quo mittitur, & eius quoque ad quem destinatur, dignitati respondeat. Ex quo illud Annibalis Scipionem alloquētis apud Lælium lib. 2. belli Punici decimo, Vestri quoque, ut audio, patres nō nihil etiam ob hoc, quia parum dignitatis in legatione erat, negauerunt pacem, Annibal peto pacem, &c. Et paulò post, Legati Carthaginienses vocati, quorum atatibus dignitatibusque conspectis (nam longè primi ciuitatis erant) cum pro se quisque dicere, &c. Et quod apud Homerum lib. 9. Iliad. Phœnix monet Achillem, ne conditionem Agamemnonis, ab Vlyxe & Diomede in eam rem legatis, oblatā renuat, præsertim ob huiusmodi legatos, ex omni cætu Græcorum nobilissimos. Et tacit quod scribitur in epistola inter claras, ante si. in vers. præterea serenissime. C. de sum. trin.

46 Ad nobilis uenientium in quibus cum e ag. nūū est. Nobilis censetur egregia perso. 47 Etia' si pauca per se.

¶ AD NOBILIS domum accedendū est, non ipse cogendus domum relinquere, ad aliōsque venire, per tex. loquentē in redditione rationis, quæ fit nobili in l. pe. §. vlt. iuncta gl. ff. de condi. & demon. Et ita quoque simpliciter voluit Bal. in l. mutus. §. is qui curatorem, post princ. ff. de procur. cum dicit, Vnde iudex mittet ad domum adultæ, vel adulti, quia fortè est persona nobilis & egregia, & in c. si qui testium, col. j. extra de testib. vbi dicit esse mittendum ad nobilem tanquam ad egregiam personam, & Cepol. in d. tract. in 25. priuil. nobilit. & iterum in 33. priuil.

¶ Quod etiam procedit in nobili paupere, sicuti voluit gl. in d. c. si qui testium, de testib. quæ dicit, quod iudex debet mittere ad examinandum testem nobilem pauperem, non autem eum cogendum venire ad iudicē, quem sequuntur Hof. Panor. Fel. ibi, & Ro. ling. 172. item quæro an illa lex, vbi dicit per eam, quod l. ad egregias ff. de iureiur. habet locum in nobili paupere. & Lucas Pen. in d. l. mulieres, col. 5. vers. 10. C. de dig. & Cepol. vbi supra, in 32. priuil. & seq. & Fel. qui sequitur Rom. vbi supra in d. c. si qui testium, super gl. vlt.

48

¶ Sed circa hoc est notandum, quod gl. in d. c. si qui testium, quique eam sequuntur, ita de ea re loquuntur

quantur, ut videantur sentire, id quod dicunt procedere in nobili paupere tantum, cui videlicet esset dedecori in publico apparere, quive verecundaretur, ut dicit gl. venire, & sese conspectui hominum exhibere, ob inopiam & habitum forte non satis honestum: id quod dicit Panor. ibi facere, ut excusentur nobiles pauperes à muneribus publicis nobilium hominum, quæ palam sunt explicanda. Nam & apud Euripidem in Helena Menelaum pudet sese palam exhibere, propter suam squalidam & pannosam siue laceram vestem,

— ὄχλον γὰρ εἰσαεσεῖν ἠχυνόμενον,
ὁ δ' ἰσορροσεῖ τὰς ἐμας δουλαυτίας,
κρύπτω μὲν αἰσὸς τὰς τύχας.

Et vide quæ dicam infra, eodem c. nu. 180. nobiles & eorum vxores.

49 ¶ Cæterum ad illam gl. ita intellectam bene facit alia gl. in l. multi. ff. de testib. inuitos testimonium dicere non cogi, qui sine dedecore apparere non possunt, per tex. optimum in l. in eadem, in fi. ff. ex quib. caus. mai. vbi non solum ij in vinculis esse dicuntur, qui ita alligati sunt ut vi detineantur: sed & qui sine dedecore in publico apparere non possunt, ut eis tanquā absentibus subueniri ex eo edicto debeat. Et bene etiam facit quod per d. l. dicit gl. in §. hinc nobis, in verbo, necessitas, in auth. de hæ. & fal. & Bar. in l. pecuniæ, ante fi. ff. de ali. & ciba. legat. & in l. si fideiusfor, in fi. ff. de fideiuf. Tamen Ias. in d. l. ad egregias, in hoc reprehedit gl. in d. l. ad egregias, quoniam priuilegium illius legis non competit ob paupertatem, vel verecundiam, sed propter dignitatem personarum, ut constat, licet nihil aliud dicat Ias. ex verbo, egregias, in d. l. posito, quod ad paupertatem aut verecundiam trahi non potest.

Nobili dedecus in publico apparere cum squalidis vestibus.

In vinculis sunt qui in publico sine dedecore apparere non possunt.

50 ¶ Sed hic quaestionis est, an ad nobilem, aut alios huiuscemodi mittendum sit expensis eorum, aut aduersariorū. vide Spec. tit. de iura. cal. §. restat, ad fi. & ibi Io. And. & Bal. in addit. & Guil. Suz. in l. 2. C. eo. tit. & Io. Corferi. & D. Aufrer. in addi. illius, in deci Tolo. deci. 100. item fuit quaesitū si positiones, & iterum dec. 274. item fuit petitum per actorem. Et quod in simili tractatur per Cy. in l. generaliter, in q. 4. eademq; vlt. & ibi etiā Bal. & Sal. in §. his de presentibus C. de iureiur. Bar. in l. 2. §. defendi, ad fi. ff. qui. ex cau. in pos. ca. & Dom. in c. presentium, col. 5. vers. sed quis soluet, de testib. lib. 6.

Cuius expensis mittendum est ad nobilem.

51 ¶ NOBILES ignobilibus sunt præferendi in sessionibus, salutationibus, & aliis id genus præferentis, ut ita cum nostris loquar, sicuti notat Zenze. in extrauag. execrabilis, vers. nos itaque, in verbo, generis claritatem, per l. 2. & 3. C. de offi. diuer. iud. & l. j. C. de offi. civil. iud. & l. 3. §. sedendi, vbi etiam glo. in verb. sedendi. C. vbi Senat. vel Clarif. Ad quā sententiam pertinet, quod antiquitus non idem locus in scenis & Theatris constitutus erat Nobilibus & Plebeis, ut videre licet ex Tullio, in 2. Philip. Valerio Maximo lib. 2. c. 1. vbi de more ludorum, & Suetonio in Augusto. c. 44. Nec quidem immerito, cum scribat Aristoteles lib. Politicōn 3. c. 8. nobiles & ingenuos sibi rationabiliter honorem arrogare. Et paulo post nobilitatem apud omnes in honore haberi.

Nobiles in sessionibus, & id genus cæteris præferendi.

52 ¶ Et bene facit etiā tex. in l. j. & 2. C. vt dig. ord. fer. lib. 12. vbi Ioan. Plat. in d. l. j. in fi. citat versum illum vulgarem magis quàm elegantem, Tali fede fede, ne dicā, surge, recede, & allegat c. sicut neophitus. 48. di. facitque etiam tex. in l. ex agentibus. C. de prin. agen. in reb. lib. 12. & in c. j. & in c. statuimus, de maio. & obed. in quo postremo loco, gl. dicit, quod secundum dignitatem honorandus est quisq; in sede. Ad quod etiam allegat c. cum olim de cōsuet. vbi est etiā bona gl. & alia quoque iura quæ ibi in promptu sunt omnibus. Inter alios autē allegat c. episcopos. 17. di. vbi hinc occasione sumpta not. Dom. quod ad hunc locum propius attinet, canonicum nobilem præcedere canonicum ignobilem, etiam prius receptum. ad quod & alia multa adducit, & sequitur Barb. conf. 57. præclare scribitur, in fin. lib. 2. & Felin. in c. clerici, col. 2. extra de iud. vbi etiam alia similia afferit. Sed tu de hoc tamen vide quæ dicam infra, hoc eodem c. nu. 173. instrumenta cōmunia, & iterum nu. huius c. postremo, verum non aded. & in 2. parte huius operis, quæ est de iure primigeniorum, in præfatione nu. incip. sed hoc ita intelligitur.

In idem.

53 ¶ Et facit item quod voluit gl. in §. aliam, per illū tex. in verbo, altiori loco, Inst. de bon. poss. quod digniores debent sedere altiori loco, ad quod etiam allegat l. j. §. pen. ff. de aqua plu. arc. & l. potiores. C. de offi. re. so. prouin. & l. vlt. C. de de tyro. lib. 12. Sed & illam gl. sequuntur Io. Faber, & Ang. Are. ibi. & Bal. in l. obseruare. §. antequam. ff. de offi. Procon. & con. 387. Archidiaconus, in prin. lib. 1. vbi illam dicit no. Ang. & Imo. in l. qui soluendo. la. 2. ff. de hæ. instit.

Nobilitas antiquitati præferitur.

In idem.

54 ¶ Et huc quoque spectat quod voluit Inno. in c. dudum, le. j. in verbo, dignitate, iuncto tex. de elec. quod alter alterum ob nobilitatē antecedit. Est enim ibi tex. in hæc verba, qui alios dignitate præcedebat, & ut interpretatur ipse Inn. & post eum Io. An. & Panor. erat cæteris nobilior. Ex quibus Panor. allegat gl. in c. lex est, di. 2. quæ dicit maiores natu vocari nobilitate, dignitate, sciētia, ætate. Faciunt & quæ scribit Bal. d. con. 387. col. 2. lib. 3. Panor. con. 21. viso dubio, lib. 1. vbi etiam tenet non valere consuetudinem contrariam, & latè recentiores in rub. extra de maio. & obed. & Ioā. Plat. in l. j. in fi. C. de Comit. & Archia. lib. 12. & Card. Alex. in c. episcopos, col. 2. di. 17. vbi dicit, quod si qui habent eandem dignitatem ab eodem, præfertur nobilior.

In his tamē cōsuetudo sequenda est.

55 ¶ Sed in hoc tamen attendenda est consuetudo, per tex. in d. c. cum olim, extra de consue. vbi Bal. in primo not. quod consuetudo assignat loca sedendi & standi, quæ non debet inuerti, aut, ut ipse loquitur, postferari, quod & voluit idem Bal. in d. l. obseruare. §. antequam. ff. de offi. Procon. Ang. con. in. ordo consuetudinis, in prin. Et bene ad hoc facit quod voluit Innoc. & cæteri, in c. i. de maio. & obed.

obed. Imo. & recentiores in d.c. statumimus, eod. tit. Bal. in l. decernimus. C. de sacro. eccle. Dom. in d. c. episcopos, in fi. 17. di. Sed & optime facit tex. in l. non tantum, vbi longa consuetudo in ea re obferuata respicienda erit. ff. de Decur. vbi & Bar. no. quod in honoribus decernendis inspicienda est consuetudo. Vt tamen interim non omitras, vt quod de priore loco supra diximus, intelligi debeat, cum prior locus est honoratior. Nam si postremus aut medius honoratior est ex more getis, is nobilioribus constituendus est, vt in simili dicemus infra in 10. priuilegio senectutis.

56 Annobis pos sit agere ut in nobilibs sibi cedat.

¶ Sed illud queritur, an hoc casu possit nobilis agere, vt sibi inferior cedat in huiusmodi sessionibus, & aliis huiusmodi. Io. Fab. quem sequitur Ang. Are. in d. s. aliam. Inst. de bon. pos. dicit, quod non potest agere actione iniuriarum si inferior non cedat, per tex. in l. iniuriarum actio. §. si quis de honoribus. ff. de iniur. Potest tamen implorare officium iudicis, vt cedere cogatur, quod postremum refert & sequitur, dicitque bene norandum Io. Ray. in tract. nobilitatis, in 8. q. prin. in prin.

57 De eadem re.

¶ Sed & Bal. in c. licet causam, col. 3. vers. ibi honore, extra de probat. dicit esse expeditum, quod pro honore competit officium iudicis, per elegantem no. in l. si duo patroni, in prin. ff. de iure iur. Sed & etiam illic videlicet in d. c. licet, in verbo, honoris, dicit esse casum, qui alibi non reperitur, quod etiam propter honorem competit iudicium possessorium: dum tamen sit is honor, qui habet aliquam utilitatem, vel exhibitionem operarum, siue etiam obedientiam, vt in l. si non sortem. §. libertus. ff. de cond. indeb. & l. honori. ff. de obseq. a liber. prastan. & l. ciuitatibus. ff. de leg. j. & l. falsa. §. i. ff. de cond. & demon. & in c. i. tit. quib. mo. feu amit. & ponit etiam exemplum, videlicet quod subditi vadant obuiam episcopo processionaliter, vel cum palmis oliuarum, & ipsum recipiant honorifice in euceniis, vt ipse loquitur, & similibus, secundum consuetudinem loci. Secus, inquit, de honore qui debetur virtuti: nec consistit in iure, sed in moribus. Ideo pro eo non competit aliqua actio nec petitoria, nec possessoria, & illum sequitur Felin. in dicto cap. licet, in princip. & ibi quoque Dec. col. j. vers. secundo dicitur de honore, & Card. Alex. qui hoc dicit not. in proemio feud. char. penul. vers. quinto principaliter quero, vbi tamen ita videtur intelligere Bald. vt pro honore, qui debetur virtuti, competat tantum officium iudicis. Pro alio etiam iudicium possessorium, quod tamen Bal. non intelligit.

58 De eadem re.

¶ Quin & idem Bald. in d. l. obseruare. §. antequam. ff. de offic. Procon. postquam allegauit illam gl. in dicto §. aliam, subiungit, quod qui vult ordinem turbare, tenetur actione iniuriarum, & potest ei de facto resisti & armata manu: quia non tenetur pari iniuriam & contemptum proprii honoris, arg. l. j. ff. de postul. simpliciter refert Ias. in d. l. non sortem. §. libertus, in 8. col. ff. de cond. indeb. Philip. autem Fran. in c. significante, col. j. in fi. extra de appel. simpliciter dicit pro honorantiis dari interdictionem vt possidentis.

59 Qui nobilior est in liza conuocare alios potest.

¶ SUPERIORIBVS nequaquam dissimile est quod voluit Bal. in c. j. vers. ego. tit. de pace constant. quod qui nobilior est in liza, vt loquitur, is intelligitur esse superior ad conuocandum alios. ar. eius quod dicit Inn. in c. j. de maio. & obe. quod vbi abest is, qui preest collegio, dignior gerit vices ipsius, vt possit ceteros congregare. sequuntur Io. An. Panor. & alij ibi, & Bar. in l. j. ff. de albo scrib. & ibi Alex. in addi. qui & illud dictum Bal. de nobiliore sequitur. & ipse Bald. in rub. C. pro socio, col. j. & Cepol. in d. tract. de impe. mil. delig. in materia nobil. in 46. eodemque penul. pri. nobil. Hæc quæ non minimum confirmat quod tradit Diodorus Siculus lib. 3. apud Indos publicis consiliis præesse solitos, qui nobilitate essent maximè insignes.

Indorum mos in eum rem.

60 Ignobilis nobillem prouocare non potest ad duellum.

¶ NOBILEM ad pugnam non potest ignobilis prouocare, vt voluit Bald. in c. j. §. si rusticus, & ibi quoque Alua. & Car. in vers. similes aduersus, tit. de pace tenen. vbi ipsi Alua. & Card. reddunt rationem, quoniam pugna debet fieri inter æquales, vt no. gl. in vers. præced. eo. tit. & hoc quoque voluit Io. Ray. in tract. nobilitatis, in viij. q. princ. & Cepo. in d. tract. de impe. mil. delig. in 19. priuil. nobil. & Calca. con. 8. in causa pendente: col. viij. Ac nec ignobilis alterum ignobilem superioris gradus, vt tradit Matth. Affl. in d. c. si rusticus, in fin. arg. l. in arenam. C. de inof. testam.

61 Duellum an sit licitum.

¶ Ex quo posset videri ex illorum sententia nobilem alium nobilem posse ad duellum prouocare tanquam rem licitam & minimè fallacem. Nam vt dicit ipse Bal. in d. c. j. col. ij. in verbo, per duellum, tit. de pace tenen. Putant nobiles Deum esse auxiliatorem iustorum: hincq; suam innocentiam duello purgare volunt. Tamen, vt ille subdit, Lombarda dicit multos sub iusto clypeo perire. Cuius quidem l. Lombardæ locus est, quem ille non designat in l. recolimus, tit. qualit. quis se defendat. & eam quoque citat gl. in l. qua actione. §. si quis in colluctatione. ff. ad leg. Aquil. & in d. c. j. §. si quis hominem, & ibi etiam Bald. tit. de pace tenen. & idem Bal. in l. ex hoc iure, col. ij. vers. octauo queritur. ff. de iustit. & iure. Et in rub. de dedi. liber. tol. & con. 515. quidam fuit, lib. 5. & ante cum Cyn. in auth. generaliter. C. de episc. & cler. & de hoc est optimus tex. in c. ij. de purg. canon.

62 De eadem re.

¶ Tamen si quis cupiat scire, an huiusmodi duella sint licita, & quomodo, & alia quæ ad eandem rem pertinent (neque enim hic immorari tempestiuum est, neque liber) legat glo. in d. §. si quis in colluctatione, in verbo, nisi domino committente, & ibi Alb. Bal. & Floria. à S. Petro. & gl. in c. j. in principio in verbo, per duellum: & ibi An. Iser. Bal. latè Marti. Laud. Iac. Aluar. Mar. Laud. tit. de pace tenend. Cano. & inter alios latè Io. Ana. in c. j. de cler. pugn. in duell. Bal. in l. vlt. in fi. C. de probat. Ang. con. 374. themate. Bar. con. 62. illud in medium, col. 7. lib. j. Parid. Put. in tract. de re milit. lib. j. tit. quid sit duellum. Latè Ias. con. 144. facti contingentia, in 2. dubio, lib. item 2. Alciatum in libello, quæ doctè & eleganter scripsit de ea re, cui titulu fecit, de Monomachia, & in con. in id quoque priuatim

priuatim edito, quod nouissimè simul cum eo libello impressum est, & Catel. Cot. in memor. incip. Perduellionis reus.

63 ¶ NOBILIS ab alio impetitus, & si potest fugere sine periculo, non tamen tenetur fugere, cum id sine dedecore non possit facere, vt voluit Cyn. in l. si ex plagis. §. tabernarius, & iterum in l. scientiam. §. qui cum aliter, & ibi etià Flor. ff. ad leg. Aquil. in suis addi. & rursus idem Cyn. in l. filius, etiam in addi. & ibi quoque Bal. per illum tex. ff. de cond. instit. & Bar. in l. vt vim, in fi. ff. de iust. & iur. Bal. in c. i. col. 5. vers. dicunt quidam, quod pro defensione honoris, tit. de pace ten. & idem Bal. con. 312. visis actis, col. 2. vers. tertio est premitendum, lib. 4. vbi pulchrè admodu loquitur Floria. in l. quem admodum. §. si nauis alteram. ff. ad leg. Aquil. & Io. Ana. in c. porrò, col. pen. vers. refert, extra de cler. pu. Ang. Are. in §. ius gentium, Instit. de iure nat. gen. & ciuil. & in tract. malef. in verbo, & dictus Titius se defendendo, in 2. char. col. j. in fi. & iterum in 3. char. col. 3. vers. ex his infert, vbi ad hoc multa allegat & Hippo. Marsil. in practica causarum criminalium §. quoniam, num. 8.

Nobilis impetitus fugere non tenetur.

64 ¶ Et inter ceteros est optimus tex. supra ad aliud propositum allegatus, in l. in eadem. ff. ex qui. cau. ma. vbi dicitur non posse fieri, quod sine dedecore fieri non potest. Ex quo & ipse Bald. notat quod insultatus non tenetur fugere, quando sine dedecore fugere non posset quasi sentiat hoc procedere in omnibus, quibus sine dedecore fugere non licet, nedum in nobilibus, sicuti & per illam legem voluit Cyn. in l. j. col. pe. vers. adhuc quæro, & ibi quoque Bal. in repetit. col. 4. vers. sed pone quidam fecit insultum, le 2. C. vnde vi, vbi tamen illud videtur intelligere, quando magnum illic versaretur dedecus, secus si parui tantum honoris fieret detrimentum, per l. iniuriarum actio. §. si quis de honoribus. ff. de iniur. & Zenz. in clem. j. de homic.

De eadem re. Quid in aliis.

65 ¶ Sed & sunt multi, qui tenent, fugere semper esse ignominiosum, & præterea sapissimè periculosum, & propterea neminem, siue sit nobilis, siue ignobilis, teneri fugere. Bald. in d. l. vt vim. col. pe. ff. de iust. & iur. Ang. & Sal. in d. l. j. C. vnde vi. Ang. in l. 2. & iterum in l. si quis cum telo. C. de ficar. Ang. & Imo. in l. vlt. ff. de cond. instit. Ant. in c. olim. col. pen. de restit. spol. Per. Anc. & Imol. in cle. j. de homicid. Flor. in l. scientiam. §. qui cum. ff. ad leg. Aquil. Ioan. An. Panor. & Fel. qui hanc dicit esse communem opinionem in c. suscepimus. de homic. Pan. in c. significasti, le 2. eo. tit. Alex. qui hanc quoque dicit esse communem, con. 109. visis & vt oportet. col. 3. vers. quinimo secundu, lib. 1. & con. 119. viso processu inquisitionis, col. vlt. lib. 7.

De eadem re.

66 ¶ Licet alij permulti contrarium teneant: quorum exactam nomenclaturam huc adscribere non statumimus, nempe quod non factu facilius est, quàm Sibyllæ, quod dicitur, folia cumulare.

De eadem re.

Dum turbata volant rapidis ludibria ventis.
At si ex illis multos scire desideras, vide recentiores, in d. l. vt vim, præsertim Iason & Claud. Seyfel. in sua rep. D. Iac. Boulanc olim huius Curia Consiliarium laudatissimum, in repet. §. famosos, ex l. capitalium. ff. de pœnis.

67 ¶ NOBILES possunt arma deferre, non ea intelligo, quæ insignia docti vocant, de quibus iam supra diximus in c. 6. sed ea de quibus leges intelligunt. Ita voluit Luc. Pen. in l. j. col. j. C. vt armo. vlt. lib. 11. & Io. Ray. in d. tract. nobil. in 7. q. prin. in 3. effectu nobilitatis, per tex. in d. §. si quis rusticus, & §. mercator tit. de pace ten. in quibus locis prohibetur ignobilibus & rusticis arma deferre: nisi certo casu, certoque modo: quasi videatur ex hoc permillum nobilibus passim deferre. & D. Rebus. in Concord. tit. de collat. §. cum verò, in verbo, nobilitatis, col. 3. vers. item arma.

Nobiles possunt arma deferre.

68 ¶ Nam vt dicit Bonus Curtil. qui & hoc voluit nulla Ray. mentione facta in tract. nobilitatis, in 5. parte, in 39. priuilegio, Ex quo rusticis solum armorum delationem vetat Imperator, id nobilibus tacite permittere videtur, ar. not. in cap. nonne, de præsumptio. & in l. cum Prætor. ff. de iudic. cum si. Et omnia, inquit, censentur permilla, quæ non reperiuntur prohibita. l. necnon. §. quod eis. ff. ex quibus cau. mai. & l. quæcunque. §. qui à pupillo, cum ibi not. ff. de publ. cum sim. Et hoc quidem ex eo confirmari potest, quod cum doctor gaudeat priuilegio nobilium, Bart. in l. medicos. C. de profes. & med. lib. 10. Non potest ipse doctor prohiberi delatione armorum. Idem Bar. in l. magistratos, eo. tit. & lib. & vtrunque sequitur Fel. in rub. extra de mag. col. 2.

Ad idem.

69 ¶ Qua in re subit mentem illud Horatianum, Quandoq; bonus dormitat Homerus, nempe quod Ray. & Curtil. viri alioquin docti in manifesto hic errore versantur: cum regulariter omnibus sit interdictionem arma portare in scio principe, per d. l. j. C. vt armo. vlt. lib. 12. vbi text. loquitur per dictionem vniuersalem negatiuam, nulli, eique adicit aduerbium præcisum, & vniuersale, profusus, quod idem significat, quod omnino. Quinetiam habemus tex. hoc quoq; nobilibus prohibentem, nisi dum peregrè proficiscuntur, in l. vlt. iuncta glo. in verbo, cingulo. C. de præpo. sac. cub. lib. 12. vbi & ita quoque illum tex. intelligunt secundum vnam lec. Lucas Pen. & Io. Plat. qui dicit post gl. speciale ibi esse in eo casu quando peregrè proficiscuntur: regulariter contra, per d. l. j. vt armo. vlt. & in auth. de armis, per totum. Et illum quoque tex. in d. l. vlt. ad hoc no. And. Iser. in d. §. si quis rusticus, de pace tenen. & in constitutione Sicilia, intentionis, col. 3. in verbo, anteriore, & ibi quoque Matth. Afflic. tum col. 2. ver. 7. casus, tum col. vlt. in gl. in verbo, curialibus, & Bar. in tract. de præstantia Car. in vlt. q. 2. partis, col. 6. vers. sed quid de officialibus.

Arma omnibus interdicit. Etiam nobilibus, nisi dum peregrè proficiscuntur.

70 ¶ Neque tex. in d. §. si quis rusticus, & d. §. mercator, potest videri id concedere nobilibus, nisi per argumentum à contrario sensu, aut aliàs tacite. Cum tamen per huiusmodi argumentum, aut alios tacitos intellectus non debeat induci correctio legum, vt de argumento à contrario sensu, est

Arg. à contrario sensu non inducit correctionem legum.

tex.

tex.in l.2.C.de cond.infer.quam ita summat Bal.argumentum à contrario sensu non sumitur, vbi resulat prauus intellectus contra legem.& text.in c.cum virum, de regular. & in c.à nobis, le 2.de sent.excom.& voluit glo.in c.significasti,circa medium magnæ gl.de for.comp. cum multis cōcor. quæ alibi afferam.De alio tacito intellectu,est gl.in c.cupientes.§.quod si per 20.in verbo,petere.& iterum in verbo,priuos,de elect.lib.6.quam pro sing.sequitur Bar.in l.eadem.§.Cato, col.35.ff.de verb.oblig.cum multis etiam concord.quas & alibi adducam.

71 ¶ Ideoque Aluar.in d.§.si quis rusticus,& ibi post eum Car.Alex.vterque.col.j.& Matth.Afflic.col.1. in 2.not.dicit id quod illic dicitur de rustico,extendendum etiam ad alios non rusticos, cum indistinctè nullus prorsus possit arma portare, per d.l.j.C.vt armo.vfus. Sed idè de rusticis illic specialiter mentionem fieri,quia ipsi hoc magis frequentare solebant,arg.l.nam ad ea.ff.de legib.& sequitur Bar.in repet.l.cum acutissimi, col.22.verf.& pro istis.C. de fideicom. & in repet.c. Raynaldus, col.97.verf.tertio moueor,de testam.& con.6.scripsum est præclare,col.7.lib.1. & con.42. illud in medium afferam,col.2.co.lib.1.& con.23.sapientissimus dixit,col.6.lib.2. & con.30. sacro scriptum est Euangelio,col.3.co.lib.2.& con.59.à Ioue principium,col.6.lib.3.& con.67.illud afferam in medium,col.7.li.4.& alibi sæpe,& Fel.in c.coram, col.j. de offic. iud. deleg. Quæ autem ratione frequentioris vsus exprimuntur,non restringunt dispositionem, vt latè diximus in nostro tractatu retractuum,tit.j.§.20.gl.j.nu.4.præterea hæc consuetudo,& seq.usque ad fi.cius glo.

Que frequentioris vsus ratione dicitur, non restringit.

72 De eadem re.

73 Arma nunquam licet deferre in locū iudicij aut conuentū quæpiam.

74 Charondas sibi mortem intulit quod legē suā imprudēs uiolasset.

75 Contra nobiles qui in Senatū intrant ensibus cincti.

76 Declaratio precedentium.

77

¶ Sed & quod plus est,ne id omittā, quod huc maximè pertinet,ille tex.in d.§.si quis rusticus,non loquitur de rustico in ea significatione,quam accipiunt Ray. & Curtil.scilicet, pro ignobili & plebeio, sed in propria significatione,pro eo qui rus habitat,vt sentit glo.ibi, & apertè volunt Alua. & Card.Alex.Quod si verum est,certè nihil facit, nec expressè, nec tacitè ad hoc nostrum propositum.De quo tamen vide quæ scripsimus suprā,cap.2.nu.50.illud præterea,& multis seq.

¶ Tamen si teneas id quod Ray.& Curtil.voluerunt,videlicet posse nobilem arma deferre:limitabis non procedere, quantum ad iudicij locum,atque conuentum, siue congregationem Scholasticorum,ciuuium,Decurionum,Ciuitatis,aut aliorum huiuscemodi,per id quod not. voluit Angel. in l. qui dolo,quam legit sub l. armatos.§.j.ver.item qui cum telo,per illum tex. & gl.ubi.ff.ad leg. Iul. de vi publ.Quod si alicui fuerit facta potestas deferendi arma, non poterit tamen ea deferre in iudicium,congregationem,aut conuentum,cuiusmodi diximus quem refert,& sequitur Io.Plat.in §. item lex Iulia de vi publica,co.2.ver.& aduerte,Insti.de pub.iud.& Barb.in dicto tract.de præstan. Card.in j.q.2. partis,& Iaf.in §.ex maleficiis,col.19.ver.aduerte etiā diligenter,Insti.de act.Et ante hos quoque voluit Bart.in l.j.in 2.q. ff.ad legem Iuliam de vi pub.Sed & de hoc est optimus tex. in §.ad palatium,tit.de pace tenen.ex quo not.Bald. Aluar.Marti.Laud.Card.Alex. & Matth. Afflic. quod nemini licet portare arma in palatiis Principum,Dominorum,vel Comitum.& sequitur Hippo.Marfil.in practica caularum criminalium.§.pro complemento,nu.7.

¶ Secundum quam sententiam Charondas Tyriorum,alij Thuriorum pronuntiant,princeps & legislator lege cauit,ne quis cum ferro in concione prodiret:quod si quis fecisset, capitis poena damnaretur.Interiecto deinde tempore,ex longinquo rure gladio accinctus domum repetens, subito indistincta concione sicut erat in eam processit,ab eoque qui proximè constiterat, soluta à se legis suæ monitus,Idem,inquit,illam fanciam,ac protinus ferro,quod habebat districto incubuit.testis Valerius lib.6.tit.5. qui est de iustitia,in fi.& retulit Alua.in d.§.ad palatium.& Matth. Afflic. in d.constit. intentionis,col.4.in 6.q.Id quod assignauit Cælius memoriā,vt opinor,lapsus, lib. Antiquarum lectionum 10.c.19.Zelucio Locrensium legislatori.Diodorus autem Siculus ante hos libr.12.Bibliothecæ id quoque Charondæ tribuit, fuisse tamen scriptores qui id facinus Diocli Siraculorum legumlatori adscriberent.

¶ Id quod maximè notandum est aduersus nescio quos nobiles,qui in Senatū audent ingredi ensibus cincti,putantque id sibi dedecori futurum,si enses relinquunt,ignorantes, quid decus, quidve dedecus sit.quod non aliunde procedit,quàm quod nobiles nostri & legum, & omnium bonarum artium sunt ignari,atque etiam honestarum historiarum, ex quibus hæc saltem discere poterant. Refert Valerius Maximus lib.2.c.1.Olim Mafsiliam illam nostram,primùm Phocensium, deinde Romanorum coloniam,quæ maximis laudibus ab omnibus antiquis scriptoribus extollitur, hunc morem obseruasse,vt intrare oppidum illorum nulli cum telo liceret,præterea quæ, qui id custodiæ causa acceptum exituro redderet. Id quod etiam Venetiis vrbe celeberrima, & optimis legibus moribusque culta obseruari audio. Quin etiam Romæ in tumultu necis Clodianæ edicto prohibitum est,vllum telum esse in vrbe, vt à Plinio relatatum est lib.34. c.14. Quod vtinam reuerentiæ & honoris iustitiæ suæ gratia,principes nostri in suis regnis ac supremis palatiis,tantum dum ius redditur,obseruari facerent. Nam is honor,ea reuerentiā, non tam redundaret in suos iustitiæ ministros,quàm in ipsosmet principes iustitiæ parentes.

¶ Quod tamen intellige procedere,quando iudex ius reddit, vel dum collegium ipsum conuenit. Nam si à loco iudicij vel conuentus abesset,iudex, vel ij qui collegium faciunt possent impunè arma deferre,per id quod in simili voluit Bald.in l.2.ff.de aur.& arg.leg. quod stante statuto, vt nobilis non possit intrare palatium potestatis sub certa poena poterit tamen impunè intrare, dum potestas aberit,& sequitur Iaf.in l.eius qui in prouincia,col.vlt ff.si cer.pet.

¶ QVEM AD MODUM rusticus non debet ire eques:& si eat,non repetit expensis,quas fecit in equum

equum,vt est glo.no.omnibus tamen nota in lidemq; §.idem Labco.ff.mand. quam sequitur Bald. ibi & in l. quoniam post prin. C. de testib. & in l. eos. §. si quid autem, in fi. C. de appel. vbi eam glo. dicit no. & Bar. in l. si seruus, in prin. ff. de leg. j. Ioan. And. in addi. Specu. tit. de testi. §. qualiter, verti. testes autem exhibendi. Ant. in c. fin. co. 2. o. extr. de dol. & contu. Nicol. Neapol. in l. j. §. si pupillus. ff. detutel. & ratio. distrahent. Romanus eam gl. dicit no. in l. sed & si alio. §. si quis sub conditione, quem legit sub §. si quis alio. l. quia non poterat, col. 2. verf. & hæc intelligenda. ff. ad S. C. Treb. & Fely. in c. cum omnes, col. 2. o. in gl. pen. de constit. Sic contra non tenetur nobilis ire pedes, vt dicit Bald. in l. liberti libertatq; col. 4. verf. dubitatur si est damnum. C. de oper. liber. & in c. cum adeo, col. vlt. verf. item si est persona nobilis, de rescrip. & in cap. vt præteritæ, col. 2. verf. quæro quid si iste procurator, de elec. & Cepol. in d. tract. de impe. mili. delig. in 2. 4. priuileg. nobilitatis. Quibus ad stipulatur, quod olim apud Parthos & Persas equo vehi aut pedes ire, nobilitatem à vulgo distinguebat: nullus enim honestè genitus pedibus incedebat, vt à Iustino lib. 4. scriptum est. Apud Romanos autem plebeia pedibus incedebant, nobiles matronæ lecticis vehabantur, vt alibi diximus. Et vide quæ dicam infra cap. 37. num. 150. supr. sæpe locuti sumus.

78 ¶ LICET MATER teneatur lactare filium si possit, vt no. in l. nec filium. C. de patr. pot. Fallit tamen in nobili muliere, quæ filium lactare non tenetur, vt voluerunt Bal. Pau. Ca. & Fran. Aret. in l. alimenta. C. de neg. gest. Pan. post Ala. loquens in magna principissa, vt ipse loquitur in c. 2. de conuer. coniug. Ro. in l. cum dotem. §. fin. autem, col. 10. ff. sol. mat. Cepol. in d. tract. in 2. 4. priuileg. nobilitatis. Bal. nouel. in tract. dot. in 6. parte priuilegio 16. Vital. in tract. clausularum, char. 218. in clausula, sed an iuri alimentorum possit renunciari, col. 6. Angel. Arc. in §. 1. col. vlt. Inst. de iure nat. & Card. Ale. in c. ad eius, in prin. 6. di. Alex. aut quisquis est, in addi. Bar. in d. l. nec filium, Felyn. in c. illud, col. pen. de præsumpt. Roch. Curt. in repe. c. vlt. char. 18. verf. tertio infertur, de consue. & Io. Lup. in rep. c. per vestras. §. 2. col. 2. verf. sed quod dixi, de don. inter vir. & vxo.

Nobilis mulier non tenetur lactare filium ex quorundam sententia.

79 ¶ Allegant plerique omnes in eam rem, quod dicit Azo in summa. C. de pat. pot. in fi. quod mater tenetur lactare filium, ita demum si id eam non dedecet. Quæ etiam sequitur Bar. in tract. de alimentis, col. 2. verf. quæro an mater, & Angel. in l. Nescennius, ante fi. ff. de neg. gest. & in l. si competentis. C. de alen. lib. vbi hoc dictum Azo reputat sing. dicitq; vidisse se ita de facto iudicari. & Pan. post Hof. & alios antiquiores in c. cum haberet, col. 2. & ibi Card. Alex. col. 3. de eo qui duxit in matris. & Ang. Aret. in d. §. 1. Insti. de iure nat. gen. & ciui. in fi. prin.

80 ¶ Nunc libet licetque exclamare, si vnquam aliàs, illud Ciceronianum in oratione pro Deiotaro, & in prima in Catilinam oratione, & in 6. in Verrem actione, & in oratione pro domo sua ad Pontifices, O tempora, o mores. Cuinam enim mulieri vel reginæ dedecori esse potest lactare filiū, quem ex propriis visceribus eduxit, nouemque integris mensibus plus minusve in penitissimis, abditissimis, reconditis vteri recessibus proprio sanguine aluit? Cùm & Hecuba reginarum eius tempestatis maxima apud Homerum Iliados 22. nudatis vberibus quibus se Hecctorem filium ablatasse dicebat, illum orat, aut potius obsecrat, ne cum Achille congrediatur. Ita enim loquitur, ἐκ τὸν τέκνον ἐμὸν τὰ δ' ἐ τ' αἰδέο καὶ μ' ἐλέησον ἀνὴρ, εἴ ποτέ τοι λαοδικηδ' ἔα μάζου ἐπέχου, τῶν μνήσαι φίλου τέκνον.

Hecuba, Hecctorem filium propriis uberibus lactauit.

Sicuti & Theffalonice regina, Cassandri vxor ab Antipatro Macedonia filio vitam per vbera materna deprecatur, apud Iustinum in ingressu lib. 16.

81 ¶ Nam & idem ipse Homerus, vt ad illum redeamus, lid. 11. Odyssæ, satis declarat, Penelopem illam castissimam Telemachum filium suis vberibus aluisse, cùm scribit,

παις δ' ἐ δὲ ἤμ' ἐπὶ μάζῳ

νήπιος.

Et Claudianus Panegyrico 4. de Honorij Imperatoris consulatu tradit eundem educatum fuisse vberibus maternis,

Ipsa Quirinali paruum te cinxit amictu

Mater, & ad primas docuit reptare curules

Vberibus sanctis.

Et Theffalonice Antipatrum. Et Penelope Telemachum.

Honorius Imperatoris vberibus ablatatus.

82 ¶ Cæterum Anna illa sanctissima Helcanæ vxor, Samuelem filium & ipsum sanctissimum vberibus propriis aluit, vt videre licet ex lib. Iudicum primo, c. item 1 Sara quoque & sanctitate, & nobilitate conspicua longè ante ea tempora cupit viro commendari ex ablatione filij, Quis, inquit, annuntiabit Abraham quoniam lactet infantem Sara? Ita enim hunc locum Genesis 21. traducit Ambrosius in libro de Abraham patriarcha, c. 7. vbi illum locum morale esse asserit Nam prouocatur (inquit) sceminæ meminisse dignitatis suæ, & lactare filios suos. Hæc enim matris gratia, hic honos, quo se propriis commendent viris. Denique eos plus amare filios solent, quos ipsæ matres lactauerunt vberibus suis. Sed & idè lib. Hexameron 7. c. 18. incessit sceminas, quæ quia ditiores sunt, lactare filios fastidiunt. Rursus in epist. 82. præcipit matres ab lactare filios suos.

Et Anna Samuelem.

Et Sara Isaac Vxores viris suis se commendant ex ablatione liberorum.

83 ¶ Notum est & illud D. Augustini, vt titulus decretorū præfert in c. ad eius verò concubitum: quinta dist. Prauæ consuetudo in coniugatorum moribus irrepit, vt filios quos gignunt nutrire mulieres contemnunt, eòsque ad nutriendum aliis mulieribus tradant. Quod videlicet ex sola carnis incontinentia videtur fuisse inuentum: quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt.

Sed ut id obiter dixerim, illud caput, non Augustini est, sed Diui Gregorij ad Augustinum Cantuariensem episcopum, ut videre licet ex epistolis eiusdem Gregorij. At super illud c. Cardin. Alex. in prin. afferit philosophos dicere lac maternū melius nutrire infantē, quam alterius. Id quod certē voluit Gal. lib. 1. de sanit. tuen. Optimum est, inquit, omnibus infantibus lac matris, modō nullo morbo sit corruptum: quippe cuius maternum non corpus modō totum, sed etiam lac à vitio esse alienum nō sit ab simile. Ac sanguine quidem, dum adhuc in vtero gestamur, ali nos constat, ex sanguine verō lac gignitur, exiguam in mammillis mutationē adeptum. Quare qui matris lacte pueri aluntur, ij iam non solum consueto, verum etiam maximē proprio vtuntur alimento. Hæc ibi. Et Plin. lib. 28. c. 9. statim in prin. scribit vtilissimum cuique maternum lac esse.

Lac maternū
salubrium.

84
Germanorum
mulieres filios
suis uberibus
alunt.

¶ Cornelius Tacitus laudat in ea re mores Germanorum, quod sua quemque mater vberibus alie, nec ancillis nec nutricibus delegat. Et in lib. de claris oratoribus loquens de antiquis Romanis, Iam pridem inquit suus cuique filius ex casta parente natus non in cella emptæ nutricis, sed gremio ac sinu matris educabatur. D. Chrysothimus in Psal. 50. Homilia prima, Considera pauperem incenuua pietatis habere fulcimina. In diuitibus autem multam superbiam. Apud pauperes vxor, & ancilla & ministra est: & procreat filios, & ipsa mater & nutrix est. Apud diuites autem non est ita, sed cum genuerit filium, statim eum tradit foris, & pietatis insignia abscindit superbia. Erubescit fieri nutrix, quæ facta est mater. Columella lib. 7. rei rusticæ. c. 12. loquens de canibus, Nec vnquam eos, quorum generosam volumus indolem conseruare, patiemur alienæ nutricis vberibus educari: quoniam semper & lac & spiritus maternus longè magis ingenij atque corporis incrementa auget. Et in eod. lib. cap. 9. de suis loquens, Curet (ait) porcalator ne quis sub nutrice aliena educetur.

85

¶ Plutarchus quoque vir philosophia & omni doctrina consummatissimus in eo libro, quem de educandis liberis elegantissimè scitissimèque, vt cætera omnia, conscripsit, hæc propemodum de ea re prodidit Græcè quidem, sed in hunc sensum, Oportet vt matres filios educant, eisque vbera porrigant: quoniam maiori cum charitate, maiorique diligentia nutriunt, vt quæ natos ex intimo, & vt dici solet, ex vnguibus ament. Nutrices verō suppolititiam quandam & aduentitiam beneuolentiam habent, vt pote mercedis gratia diligentes. Quod autē matres, quos progenuerint, nutrire alereque conueniat, ipsa etiam natura demonstrat. Vnicuique enim animantium generi, quæ pariunt, idcirco simul & lactis alimenta suppeditant. Eius quoque sapientem fuisse providentiā constat, quæ duplices mulieribus mammæ addidit, vt si gemellos peperisset contigerit, duplices ad alendum fontes haberent. Propterea vt maiorem in eos quos procreassent amorem beneuolentiāque fouerent. Quod mediussidius haud iniuriā factum est. Victus enim cibique sodalium, quoddam beneuolentiæ, & amoris incrementum existit.

86
De eadem re,
ex Gellio.

¶ Sed de hac re multo plura Phauorinus philosophus apud Gellium lib. 12. cap. 1. Cuius verba, vt pote elegantissima & huic loco accommodatissima haud grauatè huc subnectimus: Nunciatum quondam est Phauorino Philosopho nobis presentibus, vxorem auditoris scetatorisq; sui paululum ante enixam, auctumque eum esse nato filio. Eamus, inquit, & puerperam visum, & patri gratulatum. Is enim erat loci Senatorij ex familia nobiliore. Imus vnā, & qui tum aderamus, prosequuntque eum sumus ad domum, quod pergebat, & cum eo simul ingressi sumus. Tum in primis ædibus complexus hominem congratulatusque assedit: atque percunctatus est, quā diutinum puerperium, & quā laboriosus nixus fuissent: puellamque defessam labore, ac vigilia somnum capere cognouit. Fabulari instituit prolixius. Et nihil, inquit, dubito, quin filium lacte suo nutritura sit. Sed cum mater puellæ parcendum ei diceret, adhibendisque puero nutrices: ne ad dolores, quos in enitendo tulisset, munus quoque nutritionis graue ac difficile accederet. Oro te, inquit, mulier, sine eam totam integram esse matrem filij sui. Quod est enim hoc contra naturam imperfectum atque dimidiatum matris genus peperisse, ac statim à sese abiicisse? Aluisse in vtero sanguine suo, nescio quid quod non videret: non alere suo lacte, quod videat iam viuentem, iam hominem, iam matris officia implorantem? An tu quoque, inquit, putas naturā sceminis, mammarum vbera quasi quosdam nauulos venustiores, non liberorum alendorū, sed ornandi pectoris causa, dedisse? Sic enim (quod à vobis scilicet abest) pleræque istæ prodigiosa mulieres fontem illum sanctissimum corporis, generis humani educatorem arcescere & extinguere, cum periculo quoque auersis corruptique lactis laborant, tanquam pulchritudinis sibi insignia deuenustet. Quod quidem faciunt eadem vecordia, qua quibusdam commentitiis fraudibus nituntur, vt foetus quoque ipsi in corpore suo concepti abortiantur: ne æquor illud ventris irrugetur, ac de grauitate oneris & labore partus fatiscat. Quod cum sit publica detestatione, communique odio dignum in ipsiis hominum primordiis, dum fingitur, dum animatur, inter ipsas artifices naturæ manus interfectum ire. Quantulum hinc abest, iam perfectum, iam genitum, iam filium proprii, atque consueti, atque cogniti sanguinis alimonia priuare? Sed ni il interest (hoc enim dicitur) dum alatur, & viuat, cuius id lacte fiat. Cur igitur iste, qui hoc dicit, si in capessendis naturæ sensibus tam oburdit, non id quod nihil interesse putat, cuius in corpore, cuiusque ex sanguine concretus homo & coalitus sit? An qui à spiritu multo & calore exalbit, non idem sanguis est nunc in vberibus, qui in vtero fuit? Nonne in hac quoque re solertia naturæ euident est? Quod postea quā sanguis ille opifex in penetralibus suis omne corpus hominis fluxit, aduentante iam partus tempore in supernas se partes profert, & ad fouenda vitæ atque lucis rudimenta praesto est, & recens natis notum & familiarem victum offert? Quamobrem non frustra

frustra creditum est, sicuti valeat ad fingendas animi corporisque similitudines, vis & natura feminis: non secus ad eandem rem lactis quoque ingenia, & proprietates valere. Neque in hominibus id solum, sed in pecudibus quoque animaduersum. Nam si ouium lacte hædi, aut caprarum agni alerentur, constat ferme in his lanam duriorē, in illis capillum gigni teneriorem. In arboribus etiam & frugibus maior plerunque vis, & potestas est, ad earum indolem vel detrectandam, vel augendam, aquarum atque terrarum quæ alunt, quā ipsius, quod iacitur, feminis. Ac sæpe videas arborem lætam ac virentem in locum alium transpositam deterioris terræ succo deperisse. Quæ, malum, igitur ratio est, nobilitatem istam nati modō hominis, corpusque & animum benignè ingentis primordiis inchoatum, in situo degenerique alimento lactis alieni corrumpere? Præsertim si ista, quā ad præbendum lac tunc adhibebitis, aut serua, aut scruiis, & vt plerunque solet, externæ & barbaræ nationis: si improba, si in formis, si impudica, si temulenta est. Nam plerunque sine discrimine quæcūque id tēporis lactens est, adhiberi solet. Patiemurne igitur infantem hunc nostrum pernicioso contagio infici, & spiritum ducere in animum, atque in corpus suum, ex corpore & animo deterrimo: id hercle ipsum est, quod sæpenumero miramur, quosdam pudicarum mulierum liberos parentum suorum, neque corporibus, neque animis similes existere. Scitè igitur & peritè noster Maro, quod cum versus illos Homeri confectaretur,

Ἡρακλῆς, δὲ ἄρα σίγα πᾶσι ἢ ἰππότηα Πηλεΐδῃ,
ἔδ' ἐθέτις μήτηρ. γλαυκὴ δὲ σε τίχῃ θάλασσα,
Γέτρα τ' ἄλισταί τοι ὄτι τοι νόος ἐσὶν ἄπηνῆς.

Id est, vt traduxit Theodorus Gaza,

Non eques ipse pater fuerat tibi me hercule Peleu,
Non Thetis est genitrix: glaucum te protulit aquor,
Æriæque rupes, mens quod tibi dura feròxque est.

Non portionem solam, tanquam illam, quam ille sequebatur, sed alituram quoque feram & sauram criminatus est. Addidit enim hoc de suo,

Ἡρακλῆς, ἢ ἄρα σίγα πᾶσι ἢ ἰππότηα Πηλεΐδῃ,

Quoniam videlicet in moribus inolefcendis magnam ferè partem ingenium altricis, & natura lactis tenet. Quæ iam à principio imbuta paterni feminis concreione, ex matris etiā corpore & animo recentem indolē configurat. Et præter hæc autē, quis illud etiam negligere, aspernarique possit, quæ partus suos deserunt, ablegantque à sese, & aliis nutriendos dedunt: vinculum illud coagulatumque animi, atque amoris, quo parentes cum filiis natura consociat, interfcindunt, aut certè quidē diluunt, deteruntque: Nam vbi infantis aliorum dati facta ex oculis amolito est, vigor ille maternæ flagrantia sensum atque paulatim restinguitur: omnisque impatientissimæ sollicitudinis strepitus consiliscit. Neque multo minor amadati ad nutricem aliam filij quā morte amissi obliuio est. Ipsius quoque infantis affectio animi, amoris, consuetudinis, in ea sola, vnde alitur, occupatur. Et perinde, vt in expositis vsu venit, matris quæ genuit, neque sensum vllum, neque desiderium capit. Ac propterea ob literatis & abolitis nativæ pietatis elementis, quicquid ita educati liberi amare patrem & matrem videntur, magnam ferè partem non naturalis ille amor est, sed ciuilis, & opinabilis.

87 ¶ Hæc Phauorinus, deprompta quidē ex meris naturæ visceribus, & testimonio principū vtriusque linguæ vatū comprobata. Ex quibus multa, vt sæpe aliàs, Macrobius in 5. Saturnaliorum librum transcripsit c. 11. in quo annotat locos, in quibus Virgilius Homero, à quo eisdem desumpserat, superior esse videtur. Sed ne tu lector locos desideres, illud Homericum est 16. Iliados rapsodiæ. Statim post initium, vbi introducitur Patroclus, illud Achilli indignanter pronuncians: Illud autem Virgilianum Didonis est Aeneam ita alloquentis lib. 4. Aeneid.

Nec tibi diua parens generi, nec Dardanus author
Perfide, sed duris genuit te cautibus horrens
Caucasus, Hircanæque admorunt vbera tigris.

Quo in loco Donatus interpres, Ostēdit (inquit) per alimoniā lactis mores pueris infundi. Quod & Ciceroni placet qui in educatione oratoris iubet præcipuas adhiberi mulieres, cum per obsequia vberum natura ex alia in aliam mutatur. Hæc ille.

88 ¶ Quibus & illud addideris Ouidij lib. 9. Meta. huc non ab similitè respicientis,
Nec lac bibit ille læne.

Et illud item eiusdem lib. 3. Tristium, eleg. 11.

Natus es ex scopulis, nutritus lacte ferino,
Et dicam silices pectus habere tuum,
Gutturæque imbuerunt infantia lacte canino,

Illud quoque in Ibin,

Hic primus pueri venit in ora cibis.
Perbibit inde suæ rabiem nutricis alumnus.
Latrat & in toto verba canina foro.

Quem locum huc trahit Domitius doctus interpres.
Et Valerij Flacci lib. 2. Argonauticōn,

— iam lacte ferino

Iam veniet durata gelu.

At ante hos Theocritus in Aepolo, quod est Idyllion 3. Cupidini

lactitiam incusans, lænæ mammæ eum suxisse dicit.

ἢ ῥᾶ λαίνας

μασδ' οὐ ἐθ' ἠλαξε, δρυμῶ τε μὴ ἐτρεφε μήτηρ.

Et hoc quoque prior ipse Homerus lib. vlt. Iliad. scribit Hectorem nutritum fuisse lacte mulieris, Achillem autem dea,

ἢ ῥᾶ λαίνας

ἢ ῥᾶ λαίνας

Quin & eiusdem operis lib. 6 Achillem ipsum tradit non lacte materno, sed bili fuisse innutritum, quod iracundia nimium indulgeret,

Σχετλίε Φηλέος ἡέ γόλω ἀρα σ' ἐτρεφε μήτηρ,

μηλέης, ὅς παρὰ νηυσὶν ἔχεις ἀέκοντας ἐταίρους.

Et huc quoque alludens Mithridates apud Iustinum lib. 38. de Romanis loquens, Atque (ait) vt ipsi ferunt conditores suos lupæ vberibus alitos: sic omnem illum populum luporum animos habere, inexpleriles sanguinis atque impetij, diuitiarumque auidos & ieiunos.

89 ¶ Quibus plan ostenditur maximam lactis vim ac proprietatem esse in fingendis corporis atque animi similitudinibus. Quod & confirmat, quod Lucianus in Tragœdia, cui Podagra titulus est, statim circa initium scribit Megeram vtero tulisse, & vberibus aluisse ipsam Podagram, quin & ei paruulæ Alecto lac in os dedisse. Quodque Arcefilaus Pitaneus apud Laërtium loquaci cuiquam obtundenti nimio verborum strepitu, Ne malam quidem, ait, nutricem nactus es, ἢ ῥᾶ τίτθης ἀποχρηστικῆς τετυχηκένας.

90 ¶ Sed quod præterea dictum est ex Phauorino, arbores transplantatas vim ac naturam terræ in quam transferuntur adfiscere, vt illud quoque non prætermittam, latè confirmat post Aristot. Galen. de Symptomatum causis tertio. Idque fatis ostendit quod scribit idem Gal. lib. 2. Pharmacorum ἢ ῥᾶ τὸ πῶς c. 2. rursumque in lib. de alimentis quosdam dicere Perficas in Persis esse perniciosas, in Aegyptiorum regione esse innocuas. Id quod etiam a nonnullis fuisse traditum scripserat ante illum Dioscorides, lib. 1. c. 155. sed id vt falsum reuicet Plinius lib. 15. c. 13. Sed priori opinioni adstipulatur illud Martialis lib. 13. Xenio. 46,

Vilia maternis fueramus præcoqua ramis,

Nunc in adoptiuis Perfica rara sumus.

91 ¶ Nec interim omittimus, quod de eadem re Erasmus eleganter, vt aliàs semper de ea re scribit in colloquio Eutræpelis & Fabullæ. Ille enim cum ab ea intellexisset infantem alia nutrice ali, Quam ait nutricem narras: an est alia nutrix quàm ea quæ mater est? Fabulla. Quidni? vulgò fit. Eutræpelus. Pessimum mihi nominas autorem rei bene gerendæ vulgum Fabulla vulgò peccant, vulgò luditur alea, vulgò comatur ad fornices, vulgò fraudatur, potatur, insanitur. Fabu. Sic amicis visum est, censuerunt enim parcendum huic ætati tam teneræ. Eutra. Atqui si natura dedit vires ad concipiendum, haud dubiè & ad lactandum Fabul. Probabile quidem est. Eutra. Dic mihi, nonne sentis dulcissimum esse matris vocabulum? Fabul. Sentio. Eutræpelus. Itaque si fieri posset, patereris aliam mulierem esse matrem tui partus? Fab. Minimè gentium. Eutræpelus. Cur igitur volens plusquam dimidiatum matris nomen transfers in fœminam alienam? Fab. bona verba, Eutræpelus. Non diuido filium, sola totaq; sum mater. Eutræpelus. Imò hic tibi Fabulla reclamationem in os ipsa natura. Cur terra dicitur omnium parens: an quòd gignat tantum? imò multo magis quæ nutriat ea quæ genuit. Quod aqua gignit, in aquis educatur. In terra nullum animantis aut plantæ genus nascitur, quod eadem terra succo suo non alat. Nec est vllum animantis aut plantæ genus, quod non alat suos fœtus. Vlulæ, leones, & viperæ educant partus suos, & homines fœtus suos abiciunt? Obsecro te quid crudelius iis qui prolem educationis tædio dicuntur exponere? Fab. abominanda dicis. Eutræpelus. Atqui perinde factum abominantur homines. An non expositionis genus est, infantulum tenerum, adhuc à matre rubetem, matrem spirantem, matris opem ea voce implorantem, quæ mouere dicitur & feras, tradere mulieri, fortassis nec corpore salubri, nec moribus integris, demique cui pluris sit pecuniæ pauillum, quàm totus infans tuus? Fabu. delecta est mulier salubri corporis tæperatura. Eutræpelus. Hoc medici certius indicant, quàm tu. Sed finge hic illam tibi vel parem, vel aliquantò, si vis superiorem: an nihil interesse censet, vtrum infans tenellus cognatum illum & familiarem hauriat succum, & calore iam affueto foueatur, an alterius cogatur allucescere? Triticum in aliud solum iactum degenerat in auenam aut siliginem. Vitis in alium collem translata mutat ingenium. Plantula reuulla à parente terra, flaccescit ac velut emoritur, eoque quantum fieri potest cum terra natia transferunt. & cætera quæ sequuntur, quæ magna ex parte ex illo Gellij loco sumpta sunt.

92 ¶ Sed nec prætermittendū nobis visum est quod à Iunio Rustico proditum est, duobus illis Gracchis fratrem nothum fuisse bellicosissimum: cui aliquando de bello redeunti multis hostium spoliis onusto obuiam ierunt mater & nutrix ipsius, quibus munus obtulit matris quidem annulum argenteum, nutrici torquem aureum. Quod cum mater quereretur. Desine, inquit ille, mater queri: tu enim nouem tantum mēibus tuo vtero tulisti, hæc me duobus annis suis vberibus sustulit. Si quid decoris hoc in orbe habeo, ei det eo, quæ me eò prouexit. Si contra aliquid dedecoris, id per te factum est, quæ me alieno concubi u concepisti. Hæc me ablastrauit ob voluptatem, quam in me eductandæ capiebat: tu me concipisti ex voluptate, quam tu ex alio accepisti. Quod ex te habeo, corpus est ex minimè honesta ratione mihi datum. Quod autem hæc mihi sponte obtulit, ex animo puro & sincero processit. Cum infans essem, vix ex vtero prolatus, continuo me à tuo consortio & oculis tuis relegasti. Hæc verò me ita relegatum mox obuiis vlnis blandè excepit.

& sincero processit. Cum infans essem, vix ex vtero prolatus, continuo me à tuo consortio & oculis tuis relegasti. Hæc verò me ita relegatum mox obuiis vlnis blandè excepit.

93 ¶ Porro è nostris (neque enim & id prætermittendum ducimus) Dominus Benedic. in repet. c. Raynutius, in verbo, dotem quam ei dederat, nu. 45. tradit id quod supra diximus, scilicet mulieres nobiles excusari ab ablastratione liberorum, minimè locum habere de iure canonico, neque etiam in foro conscientia per d. c. ad eius verò concubitum, supra à nobis citatum. An verò vxor (vt & id quoque obiter dicam) teneatur lactare alienum filium ex præcepto mariti, vide Alex. confi. 133. verè crudelis. col. 2. vers. in hoc autem lib. 4.

An uxor teneatur lactare alienum mariti præcepto.

94 ¶ SIMILITER licet vxor teneatur marito lauare pedes & caput, & parare cibos, vt voluit Ioan. And. in c. literas, in verbo incertis, de rest. spol. cum concord. traditis in j. l. connub. num. 26. item & huic. Vt etiam coquinariam & lectum viro facere, vt respondit Benedic. Cap. con. 72. cum viso, col. 4. vers. circa quod dicendum est. Hoc tamen limitat Panor. in d. c. literas, col. pen. nisi ea sit nobilis, cui propterea esset dedecori ea facere, ar. l. interdum. ff. de ope. liber. in illis verbis, sed si liberta, quæ operas promisit, ad eam dignitatem perueniat, vt inconueniens sit præstare patrono operas, ipso iure hæc intercident. Et sequitur Fely. in d. c. illud, col. 4. de præsum. Philip. Dec. con. 202. vt præfens consultatio, col. 4. vers. nec obstat quòd talia, & Ant. Corf. in tract. de pote. & excellentia regia. q. 30. in fin. & Ioan. Lup. in rep. rubr. extrà de don. inter vir. & vxor. §. 31. nu. 2. & iterum §. 50. col. pen. vers. item præter copulam. Id quod confirmat, quod tradunt Pe. Cy. Bald. & Sal. in lege, si vxorem. C. de cond. infer. quòd vxor nobilis non tenetur operari viro. & sequitur D. Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo, dotem quam ei dederat, nu. 47.

Vxor tenetur viro lauare pedes, & caput, & parare cibos.

Vxor nobilis non tenetur operari viro.

95 ¶ Verùm hoc clanculum carpere videtur Barb. in add. Bal. in l. si vxorem, col. 2. C. de cond. infer. ea ratione motus quòd non debet fieri conditio creditoris deterior, propter nobilitatē debitoris, nisi aliter esset iure cautum. Et hoc fortè est verius. Nam ex iuris dispositione tenetur vxor marito operas præstare, & seruire. l. sed si vir. ex lana. ff. de do. inter vir. & vxor. & l. sicut. ff. de oper. li. & c. hæc imago. 33. q. 5. cum aliis multis à me collectis in j. lege cõnubiali. Nec ex eo excepta reperitur vxor nobilis, quare ergo stare & in ea prohibetur. l. sancimus. C. de test. & l. præcipimus. C. de appel. & ibi concord. in gl. Nec enim obstat d. l. interdum, quia loquitur de liberta, cui dignitas accessit, quæ illam excusat, vt & in simili dicitur in l. filius. §. vlt. de procur. Nā quæ postea emergunt, nouo auxilio indigent. l. de ætate. §. ex causa. ff. de interr. act. & ibi concor. in gl. Nos autem loquimur de vxore, cui iam ab initio contracti matrimonij inerat ea nobilitatis dignitas, quæ ideo nihil potest illi prodesse, quin id faciat, cui in consequentiam contracti matrimonij se obligat, per not. in simili per gl. in l. eadem, in verbo necessariam, & ibi Doct. C. de loca. per multa iura, quæ illic allegant.

96 ¶ Quibus adde & tex. in l. si creditores. ff. de priu. cred. & in l. qui bona. §. de illo, & quod ibi no. Bar. ff. de dam. infect. & quod per illa iura voluit idem Bar. in l. ait prætor. §. si debitorem. ff. qua. in fraud. cred. & in l. si is à quo, in prin. vbi est bonus tex. quem allegat d. gl. ff. vt in pos. legat. & in l. vlt. per illum tex. C. de spon. & in l. quæ situm. ff. de pigno. & in l. vlt. & ibi quoque Bart. & Bald. C. de feri. & Ang. in repet. l. nemo. nemo carcerem. C. de exact. trib. lib. 10. & in l. si ab arbitrio. ff. qui fatidare cogan. & Ioan. Rayn. in c. r. §. firmiter, in septima causa excusante vassallum à seruitio.

97 ¶ Ad hæc D. Hier. aperte ostendit, non minus esse subditam viro vxorem nobilem, quàm ignobilem, cum scribit in epist. Pauli ad Tit. c. 2. Apostolum ideo vxoribus præcepisse, vt essent subditæ viris suis, ne fortè diuitiis & nobilitate perflatæ, Dei sententiæ non meminerint, per quæ subiectæ sunt viris. Ait quippe ad mulierem, Ad virum tuum conuersio tua, & ipse tui dominabitur. Hæc ille.

Nobilis uxor non minus subdita viro quàm ignobilis.

98 ¶ Et huc vergit quod apud Homerum illum omnis virtutis parentem (vt appellat Imperator in proemio ff.) Arete Pheacum regina, & ipsa Diis Regibusque maioribus orta, lectum (quod ancillare est ministerium) suis ipsa manibus Alcinoo marito constrauit. Ita enim scribit in fi. 7. Odyssææ,

Arete regina viro lectum constrauit.

ἄλκιυος δ' ἄρα λέκτο μυχῷ δ' ὄμυ ὑψηλοῖο.

Ἐὰρ δὲ γυνὴ δέσποινά λεχέω πόρσυνε καὶ ἐννήμ.

Sed & lib. 3. eiusdem operis scribit, & Nestoris regis vxorem marito etiam lectum & cubile parauisse:

τῷ δ' ἀλοχῷ δέσποινά λεχέω πόρσυνε καὶ ἐννήμ.

Ennius autem scribit vxorē Tarquinij regis maritū lauare atque vngere solitā. Huius carmen est, Exin Tarquinium bona fœmina lauit, & vngit.

Tarquinij regem uxor lauat & ungit.

Quod de vxore ipsius Tarquinij, & quidem viuētis aperte intelligit Donatus in Hecyram Terentij: quanquam nonnulli de mortuo intelligunt. Quibus adstipulatur quòd carmen illud Ennij ita citetur à Seruio, in Virgilium lib. 6 Aeneid.

Tarquinij corpus bona fœmina lauit, & vngit.

99 ¶ Sed & huc quoque tandem respicit, quod D. August. in Sermonibus de tempore, feria 5. in cœna Domini, Serm. 1. Erubescunt (inquit) forsitan nobiles delicatis manibus viri & mulieres Christianæ, in hoc mundo sanctorum contrectare vestigia, quia hoc nataliū prerogatiua non patitur. Mala nobilitas, quæ se per superbiam apud Deum reddit ignobilem. Vides enim ex ipsius Augustini sententia, nobilitatem non excusare ab his quæ facere iubemur, etiam si ea aliàs sint sordida.

Nobilitas non excusat ab his quæ facere tenentur.

100 ¶ Nec verum est quod aliqui in hoc loco scribunt, nobiles duntaxat mulieres Romanas à seruilibus ministerijs immunes factas. Quin id omnibus Romanis fœminis speciali quodam priuilegio concessum est, ex inito cum Sabinis fœdere, vti retulit Plutarch. in problem. cap. 84. & iterum in

De eadem re.

Vxores nobi-
les superba.

101
Andromacha
equos Hectoris
viri curat.

Theſco Scio autem ſceminas nobiles virorum imperium detreſtare, ſibi que in illos contra affere-
re ſolitas, vt late docuimus in 5. l. Connub. Sed nos hic declaramus quid eas facere decet.

¶ Tamen ſi priorem ſententiam teneas, vt videlicet vxor nobilis non teneatur huiusmodi mini-
ſteria ancillarum facere: Temperabis procedere, niſi aut mariti valetudo, ſiue ſalus, aut hoſpitum
honorandorum cauſa interciderit. Nam quod ad primum pertinet, refert Homerus lib. Iliados 8.
Andromacham Hectoris vxorem diligentem fuiſſe admodum, & ſollicitam ſubminiſtrando
equis mariti pabulo, quibus ipſius vita & decus tenebatur. Nam illic facit Hectorem hæc ſuos
equos alloquentem,

Νῦν μοι τὴν κομιδὴν ἀποτίθει. ἢ μάλα πολλήν,
ἀνδραμάχην θυγάτηρ μεγαλήτορος κείνων,
ἡμῶν πᾶρ πρῶτῃ οἰσὶ μελίφρονα πύρου ἐθικεῖν,
δῖόν τε ἔγκρασσα σπείρειν ὅτε θυμὸς ἀνώγει.

Refert & ipſe Iliados 9. Achillem & Patroclum operam coquinariam propriis exercuiſſe manibus,
cum Vlyſſes & Ajax ad illos veniſſent, quod & ad eius laudem recenset Aelianus lib. 7. variaſ hy-
ſtoriarum, & Athenæus lib. 1. Dipnoſophiſtarum.

102

102

¶ Quæ loca Franciſcus Barbarus in ſua libello de re vxoria, quem apud Gallos imprimendum
primi omnium dedimus, ſolenter ſcitæq; annotauit, monens his exēplis vxores, ne res huiusmodi
contemnāt, quas Andromache filia Aëtionis Thebanorum regis, & Achilles & Patroclus inſignes
Græcorum principes non contempſerunt. Et hoc quoque è noſtris cōmemorauit Io. Lupus in rep.
rubr. de don. inter vir. & vxor. §. 31. nu. 2. & Bo. Curtii. in tract. nobilitatis, in 38. priuilegio.

103
Liber homo co-
gi poteſt ad ſu-
ſpendendū bo-
minem condē-
natur, modo
non ſit nobilis.

¶ QVAMVIS iudex poſſit cogere etiam liberum hominem ad decapitadum aut ſuſpendendum
hominem morti adiudicatum, vt voluerunt Guil. Cun. Bar. & alij in l. vlt. §. vlt. ff. de pignor. actio.
cum multis ſimil. & concord. à me alibi congeſtis. Nobilem tamen ad id cogere non poteſt, vt ex-
preſſè voluit Alex. in l. 1. col. antepen. ff. ſoluto matr. allegans Bald. in l. vlt. in fi. C. de exec. rei iudic.
vbi Bald. ipſe nuncupatim non loquitur de nobili, ſed de honeſta perſona, dicēs id quoque voluiſſe
Guil. Cu. in d. l. vlt. de pign. act. Quo in loco certè ipſi Guil. Bar. Bald. Albert. Fulgo. & alij expreſſè
dicunt, vilem tantum perſonam ad id cogi poſſe. Quod & idem voluit Flo. in l. liber homo, col. 2.
verſ. nota hanc purificationem. ff. ad leg. Aquil. Lucas Pen. & Ioan. Plat. in l. 1. C. ne quis inuitus act.
reip. ger. cog. lib. 11.

104

¶ LICET PATER non teneatur alere filium, qui ſuis ipſe manibus ſibi victum poteſt quærere. l.
ſi quis à liberis. §. ſed & ſi filius, & ibi gl. & Bart. ff. de libe. agn. Fallit tamē in filio nobili, cui eſſet ve-
recundum huiusmodi opera ſeruilia facere, vt dicit expreſſè Bar. in l. 1. verſ. item hæc lex facit. C. de
mendic. val. lib. 11. Nam non poſſumus, ait, quod honeſtè non poſſumus. l. ſi filius. ff. de cond. inſt. & l.
Nepos Proculo. ff. de verb. ſign. & idem voluit Bar. in tract. de alim. col. 2. verſ. item hoc procedit,
per tex. in d. l. ſi quis à liberis. §. 2. ibi, quorundam neceſſitatibus facilius ſuccurritur, & quod ibi apo-
ſtillauit, vt ſic loquar cum noſtris, Ia. de Ar. Sed & hoc quoque voluit Cep. in d. tract. in 23. priuileg.
nobilitatis; & Pau. Cit. in trac. de iure patro. in 6. parte ar. 4. in 2. q.

105

¶ Et bene facit, quod dicit Bar. poſt Pe. in d. §. ſed & ſi filius, quod ille tex. procedit, quando filius po-
teſt honeſtè aliquam artem exercere, aliàs ſecus, ſicuti etiam voluit Io. Plat. in d. l. 1. de mend. val. vbi
dicit illum tex. in d. §. ſed & ſi filius, procedere niſi conditio natalium repugnaret. ar. c. cōſideranda.
86. di. & idem quoque Pan. in c. 2. col. 2. de cōuer. infide. dum limitat d. §. vt procedat, niſi filius eſſet
talis, quem dedecore operari, aliàs non teneretur laborare cum dedecore.

106
Pater non te-
neatur dotare
nec alere filiā
naturale, que
ſibi aliqua arte
dotē cōparare
poteſt.

¶ SIMILITER EST, quod licet non teneatur pater dotare, ſicut nec alere filiam naturalem,
quæ ipſa ſibi ex aliqua arte dotem comparare poteſt, vt voluit Bald. in l. neque mater. C. de iure
dot. & ſequitur Rom. in l. 1. ff. ſolut. matr. Fallit tamen ſi eſſet filia illuſtris cuiuſpiam nobilis, cui non
conueniret artem quampiam manibus exercere, vt expreſſè voluit Bald. Nouel. in tract. dot. in 6.
parte priuileg. & ſequitur Io. Lup. in repet. c. per veſtras. §. 23. ſed pulchrum eſt videre, col. 2. de don.
inter vir. & vxor.

107

¶ NEQ LONGE diſtat, quod pulchrè voluit Bal. in l. 1. §. ſed ſcimus. C. de lat. libe. tol. quod vbi quis
tenetur aliū alere, ſatis eſt vt cum recipi faciat in aliquo hoſpitali, modo illic morari poſſit ſine de-
decore. Nam ſi nobilis iſ eſſet, cui alimenta debentur, vt ei dedecore foret in eo hoſpitali diuerſari,
non id ſatis eſſet. Refert & ſequitur Io. Ana. qui hoc dicit ſing. in c. 1. col. 4. de infan. expo. & Card.
Alex. in c. cum haberet col. 2. de eo qui du. in ma. vbi & hoc reputat ſing. & Io. Lup. vbi ſuprà pro-
ximè, & Hippo. Marfil. qui ſe id negat alibi legiſſe, quàm apud Bal. ſing. 420. extat iuris regula.

108

¶ NOBILES, vt & alij in dignitate conſtituti mitius puniuntur quàm ignobiles & plebei. l. ſacri-
legij pœnam, in prin. ibi, pro qualitate perſonæ, & iterum in §. j. ibi, aut ſi honeſtiore loco natus. ff. ad
leg. Iul. pecu. & l. Pedius, ibi, ſi fordidiore erunt, & iterum l. vlt. ibi, ſi humiliore loco. ff. de incend.
rui. nau. & in l. annonam §. pœna autem, ibi, humilioreſ ad opus publicum dari. & l. vlt. ff. de ſepul.
vio. & l. 1. §. quanquam. ff. de abig. & l. 1. in fi. ff. de ſurib. balne. & l. 1. §. expilatores, & iterum §. vlt. ff. de
effra. & l. ſtellionatus. §. ſolent. & §. pœna ff. de crim. ſtello. & l. 2. ff. de term. mor. vbi Bar. qui eam
l. priorem legit, dicit pœnam ſurtium & verberum à nobilibus eſſe alienam, & l. 1. §. vlt. iterumque
l. 3. §. legis, rurfumque l. pen. ff. ad leg. Cor. de ſicar. & l. 1. §. ſeruatorum, in prin. ff. de pœnis, vbi ſerui &
humilioreſ in hoc æquiparantur, & l. moris. §. ſed enim, & rurfum l. capitulum §. non omnes, & §.
vener

venerarij, eo. tit. & l. 3. §. pœna militum, & §. is qui ad hoſtes. ff. de re mil. & l. j. & l. veteranos. ff. de pri-
uileg. veter. & l. 3. §. tutores. ff. de ſuſpec. tut. & l. nemo. C. de ſum. tri. & fid. cath. & l. Arriani. & l. quicun-
que, verſ. ſin vero ignorante. & ibi Rapha. Fulgo. C. de hæret. & l. vlt. & ibi Sal. C. de pac. & l. j. C. de
adu. diue. iud. & l. 2. & ibi Sal. C. vt nemo priua. & l. ne cui. C. locat. & l. ſeruos, & ibi gl. C. de vi pub.
& l. j. & ibi gl. in verbo, mediocriſ. & l. milites, & l. diuo, & vtrobiq; Sal. C. de qu. C. vt nemo ad ſi ſi
patr. l. 11. & §. j. & ibi gl. in verbo, viles, in auth. de ince. nupt. & c. paſtoralis, in ſi prin. ibi, dignitati de-
ferat, & perſonæ, extra. de offi. deleg. & c. vlt. ibi, volentes tamen nobilitati parcere Comit. & ibi
gl. in verbo, nobilitati. Hoſt. Ant. in 2. not. Petr. Anc. & Pan. de pœnis, & ca. qui contra, vbi eſt text. in
id expreſſiſſimus, & ibi gl. 2. q. j. & c. contra. & ibi gl. 2. q. 5. & c. vlt. & facit etiam c. j. verſ. qui verò.
de vſur. lib. 6. & c. cum beatus, & ibi gl. in verbo, grauioribus. 45. di. & cle. multorum, & ibi gl. in ver-
bo, inferiores, & ibi Car. Alex. in 9. not. de hære. Et prætereà voluit gl. in l. aut damnum. §. in miniſte-
rium, in verbo, ſceminæ. ff. de pœnis, & in ca. vlti. in gl. vbi in prin. de tranſac. & in c. cum quidam, &
ibi alij, de iure iur. Alb. in l. illicitas. §. qui vniuerſas, in fi. ff. de offi. praſid. vbi dicit quod plerumque no-
biles ſolent deportari, vbi ignobiles decapitentur. Sal. in l. & ſi ſeuerior, col. j. nu. 3. C. ex quib. cauſ.
infa. irro. latè Cepol. in 5. q. & in 6. priuilegio nobilitatis, & plerique omnes vbique.

¶ Et hæc adeo procedunt, vt ſi pœnalis conſtitutio expreſſè dicat, nullam miſericordiam ex quo-
piam delicto delinquentem conſecuturum, vt in caſu c. 2. de maledi. Tamē vt dicit Hoſt. ibi in ver-
bo, miſericordiam, ſi iſ qui ita deliquit ſit nobilis, quem non decet publicè pœnitentiam agere, de
qua iſ tex. loquitur, & paratus eſt magno pretio, ſiue eleemoſynis redimere, audiendus eſt. quod di-
ctum ſequitur & dicit ſatis æquum Panor. ibi in 5. not.

¶ Ex his autem fit, vt cum pœna laquei ſit ignominioſiſſima viliffimæque ac foediſſima omnium
pœnarum, vt tradit Bal. in rub. de offi. deleg. col. pe. vcr. contra notorum, & in l. omnes, & ibi quoq;
Io. Plat. C. de delato. lib. 10. & Ang. in auth. ſed nouo iure. ante fi. C. de ſer. fugit. Id quod multis antè
ſeculis dixerat Euripides in Helena,
ἀσχημονες μὲν ἀγχόνας μετέδρασι,
καὶ τοῖσι δόλοισ ἀνὰ πρῶτον νομίζουσι.
Turpes quidem laquei ſublimes,
Et ſeruis indecorum exiſtimatur.

Et Liuius lib. 2. decadis 5. loquens de morte Q. Fuluij Flam. Hic (inquit) foeda morte periit, nam, vt
poſtea ſubdit, Serui mane cubiculum ingreſſi laqueo dependentem inuenere. Ex quo & id mortis
genus informe appellatū Decreta Canonica à paucis in hoc animaduerſa, in c. ſceleratio, de pœn.
diſt. 3. quod de Iuda loquitur, qui ſeſe laqueo ſuſpenderat. Quam etiam huiusmodi huiusmodi huiusmodi
ita ſcribit,

Informem rapuit ficus de vertice mortem.
Similique modo appellauit Iosephus apud Aegēſippum lib. 3. Informis (ait) lethi laqueum homines
inuenere, feræ neſciunt. Et antè Virgilius, lib. 12. Aeneidos,
Et nodum informis lethi trabe neſcit ab alta.

Quo loco Seruius ideo informe dicit appellari, quoniam in pontificalibus libris cautum fuerat, vt
qui laqueo vitam ſiniuiſſet, in ſepulchro abiiceretur, quod ea mors eſſet infamiſſima. Plinius autem
lib. 14. c. 19. ſcribit in veteri Romanorum religione neſcītū fuiſſe, libare Diis vino vitis, iuxta quam
hominis mors laqueo pependat. Idem lib. 2. c. 25. hanc pœnam ſcitè præpoſteram vocat, quia ſci-
licet includitur ſpiritus cui debet quæri exitus. Dicit enim de terra loquens, Quin & venena noſtri
miſera inſtituiſſe credi poteſt: ne laquei torqueret pœna præpoſtera, inſuſo ſpiritu, cui quæretur
exitus. Quem ſecutus Sextus Aurelius, Maximianus (ait) Hercules à Cōſtantino apud Maſſilliam
obſeſſus, deinde captus pœnas mortis genere præpoſtero fractis laqueo ceruicibus. Et hæc ſanè pœ-
nam veluti grauiſſimam & infamiſſimam iuſiſit Deus Op. M. quibuſdam idololatriſ ſacerdotibus in-
ſiſi, Num. ca. 25. Atque etiam Iofue Iudex principſque Iudaorum hac pœna, vt atrociffima pluri-
mos reges ethnicoſ affecti, Iofue 7. iterumq; decimo.

¶ Leges autem ciuiles ſuſpendioſos (ita vocant eos qui eam pœnam paſſi ſunt) lugeri vetant. l. libe-
rorum. §. non ſolent. ff. de his qui not. infa. Alibi autem in illis ſcribitur, viles & abiectos, & infimæ
fortis homines eo genere mortis affici ſolere, non etiam Decuriones, aliòſque honeſtiores. l. moris.
§. ſed etiam. ff. de pœnis. Proindeque dicit gl. in l. 3. §. 1. in verbo, torquentur. ff. de iure mil. milites ex
quo delicto plebei ſuſpēduntur, non eo genere mortis plebei, ſed, vt dicunt Doct. decapitari, aut
alia pœna non adeò graui & ignominioſa affici. ita enim voluerūt ibi Bar. & Alex. in addi. illius, qui
& id trahit ad nobiles, & alios id genus honeſtiores, & idem Bar. in l. capitalium. §. ſerui. ff. de pœnis.
Bal. in l. data, ſtatim poſt prin. C. qui accu. non poſ. & in d. c. j. §. ſi ruſticus. in fi. & ibi Mart. Laud. etiā
in fi. & Car. Alex. & Matth. Afflic. col. 2. tit. de pac. tenen. idem Bald. in d. c. cum quidam, in fin. & ibi
etiam Pan. col. vlt. & Fel. col. 3. verſ. tertia declaratio, extra. de iure iur. ipſe Bal. conf. 426. præmittē-
dum eſt, in prin. lib. j. & ipſe quoque Pan. in d. ca. paſtoralis, in prin. in 6. no. de offi. deleg. Lucas Pen.
in l. quamuis, col. 2. C. de Decur. lib. 10. & in l. j. col. 6. in verbo, de generis. C. de deſert. lib. 12. Io. Plat.
in l. omnes iudices, poſt princip. de dign. libro eod. Ro. in repet. l. ſi vero, §. de viro, in 4. fal. verſ. culō
& ff. ſolut. matr. Io. Ana. in c. vlt. col. 10. de collu. deteg. Cepola conf. cau. crim. 40. Lucius, col. 3. verſ. &
idem, id dicit no. Barb. in proemio Cle. in verbo, ſalutem, col. 13. verſ. 28. Lud. Bol. conſil. 37. nobilis

Etiam ſi cōſti-
tutio omnē mi-
ſericordiā ſolu-
lit.

Laqueo inter-
emptus inſe-
pultus maneat

Laquei pœna
præpoſtera.

Suſpendioſi lu-
geri vetantur.
Viles tantum
non etiam no-
biles eo gene-
re mortis affi-
ciendos.

quidam, col. antepe. vbi dicit d. gl. ad hoc sing. Philip. Dec. in c. at si clerici, in 7. no. de iud. vbi ita dicit se consuluisse, vti fecit conf. 65. statuto cauetur, col. vlt.

112 Non omnibus laquei mors 12 ignominiosa fuit.

¶ Quamquam scio id genus mortis non atrox atque ignominiosum existimari quibusdam populis, vt de Gallis scribit Bart. in d. l. 3. §. ff. de re mil. vbi dicit eam poenam non adeo infamem esse in Gallia, vt in Italia, quia quilibet etiam nobilis suspenditur apud Gallos. quod & repetit & dicit no. Cep. d. conf. 40. col. 4. vers. & hoc quantum ad torturam. Nescio autem an temporibus eorum id apud nos obseruabatur: nunc autem video aliter fieri, nisi si nobiles, aut in dignitate constituti crimina quaequam fordida commiserint. Illud autem scio apud plurimos Germanorum hanc mortem olim non fuisse deformem habitam, vt qui morientium propinquorum gulam laqueo frangerent, vt memoriae prodidit Bardefanes in dialogo de fato, & eius autoritate Eusebius Caesariensis, de praeparatione euangelica, lib. 6. c. 8. Tibareni quoque, quos impense dilexerant senes suspendebant in patibulis, vt retulit D. Hierony. in Iouinianum lib. 2. Id quod etiam Persas facere tradit Sextus Empiricus. Apud Erulos Danubij accolae vxor defuncti, si non multo post viri sepulchrum laqueo vitam finiuisset, perpetuae ignominiae nota inurebatur, vt Procopius testis est. Aelianus autem libro 13. de varia historia tradit quod cum Olympias misisset Euridicam Philippi & cuiusdam Illyridis filiae cicutam, laqueum & enses vt mortis genus deligeret, illa laqueum delegit.

113 Virgines non strangulandas. Maledictus a Deo qui pendebat in ligno. Quatuor mortis genera legibus Moysaesis statuta.

¶ Nec omitemus vetusto more Romanorum nefas fuisse, virgines strangulare, vt scribit ipse Suetonius in eodem Tiberio, quem refert ob id ipsum puellas quasdam carnifici vitandas dedisse, deinde strangulandas. Lege autem Moysaica maledictus a Deo, qui pendebat in ligno, vt scribitur Deuter. c. 21. in fin. & repetitur in c. si verò. §. tanquam, de poen. di. 2. De qua re loquens Alexander Ales summæ auctoritatis Theologus, in 3. parte summæ. q. 47. ar. 2. scribit, in lege Moysaica quatuor tantum mortis genera fuisse statuta, videlicet Lapidationem, Cremationem, Decapitationem, Suspensionem. Cuius rei rationem reddens subnectit, quatuor esse potissimum quae solent in poenis timeri, scilicet Diurnitatem, Acerbitatem, & eam quam vocat Irremediabilitatem, & Ignominiam. Ac diurnitatem esse in lapidatione, Acerbitatem in crematione, Irremediabilitatem in decapitatione, Ignominiam verò, siue vilitatem in suspensione: quod, vt subdit, ignominiosissimum est mortis genus, vnde illud profectum autumat quod nuper adduximus, Maledictus homo, &c. Vt non mirum sit quod scribit Suetonius in Tiberio, c. 53. quod cum ipse Tiberius Agrippinam nurum crudelissimè, aliter tamen, quam laqueo interemerat, pro tali clemetia interponi decretum passus est, quo sibi gratiae agerentur, quod & retulit Tacitus historiae Augustae li. 5. Caterum lex illa horrendi criminis in perduelliones arborem qua quis suspendebatur, infelicem vocabat, Infelici, inquit, arbori recte suspendito. Testis Lilius 1. decad. lib. 1.

114 Suspendiosorum superstitiones. Carnes ossa suspendiosorum a magica neficia.

¶ At mirum est quod de superstitionibus huiusmodi suspendiosorum a bonis auctoribus scriptum est, quod nos obiter memorare volumus, praesertim quod non nihil ad huiusmodi miserabile, ac veluti prodigiosum monstruosumque vitae supplicium pertinet: scilicet peritissimos artis magicæ multa ex carnibus, ossibusque horum suspendiosorum ad rem ipsam magicam pertinentia conficere solitos, eaque in magicis veneficiis medicatissima existimare. Quod & testatur Lucanus lib. 6. Pharsaliae, de Erichthone Magices consultissima tradit,

—Laqueum nodosque nocentes

Ore suo rupit, pendens in corpora carpsit,

Abrasitque crines, percussaque viscera nimbis

Vulsit, & in ocellas admisso sole medullas, &c.

Suspendiosorum caluaria. Suspendiosorum laqueum.

Et Apuleius Madaurensis, & ipse magicæ deditissimus, cum de ferali officina Pamphiles Thessalicæ mulieris, in ea arte instructissimæ loqueretur, lib. 3. Metamorphoseos, Hic (ait) nares & digiti, illic carnosae, clauis pendentiis, &c. Caterum Plinius lib. 28. c. 1. scribit Anthemum ex caluaria suspendio interempti cataportia fecisse, contra rabidi canis morsum. Et c. 4. eiusdem lib. tradit laqueum suspendiosi circumdatum temporibus, dolorem capitis sedare.

115 Externorum sententia de nobilibus mitius tractanda.

¶ Sed hæc veluti superstitiosa, & omnimodo ridicula relinquamus, & ad præcipuum nostri instituti propositum redeamus. Ex his quæ supra diximus satis constat ex nostris legibus, earumque interpretum opinionibus, mitius in poenis agendum esse cum nobilibus, vt & aliis personis honestioribus, & in dignitate constitutis quam cum ignobilibus, & aliis personis viliioribus. Quod & aliorum auctoritate probare possumus. Nam Quintilianus oratorum summus lib. 6. Inst. orat. c. 6. de conclusionis differens, Periclitantem (inquit) commendat dignitas & studia fortia, & susceptæ in bello cicatrices, & nobilitas, & merita maiorum. Idè li. 7. quo loco de qualitate loquitur, scribit ad poenarum deprecationem prodesse nobilitatem, dignitatem, propinquos, comites. Tullius quoque ante illud libro 2. Rhetoricorum de deprecatione loquens, Hæc (ait) ignoscendi ratio quaeretur ex his locis, si plura aut maiora officia, quam maleficia videbuntur constare: si qua virtus, aut nobilitas erit in eo, qui supplicabit. Idem in defensione Lucij Flam. maioris, & generis honores, imperium, & rerum gestarum gloriam non praetermisit. Ob idque in ea etiã si quid errasset, vt ille inquit, omnes boni conueniendum esse arbitrat. Idè in defensione Aemilij Scauri, meritorum, nobilitatisque maiorum commendatione maxime usus est, vt tradit ipse Quintilianus in eo loco, quæ primò citauimus. Sed eius oratio non extat. At Valerius Maximus lib. 8. cap. 1. rem ipsam refert, scribitque Scaurum ipsum, cuius salus propriis obruebatur criminibus, tamen propter vetustissimam nobilitatem, & recentem patris memoriam

absolu

absolutum fuisse. Apud Liuium libr. ab urb. cond. 3. familia Claudia requirit populum, vt Appius Claudius Decemuir, qui reus erat, Claudiorum nobilitati condonetur. Sed & apud Sueton. tum in August. c. 5. C. Lætorius adolescens patricij generis in deprecanda grauiore poena adulterij, natales inter cætera allegat. Et huc quoque refert potest illud Euripidis apud Stob. in Ino, Ser. 84.

οιδ' αμειβ' ενδ' ονυ ενθρονον, φειδωλυσθε.

Κακός δ' ε' πορνην ομιλον, ωσπερ ε' φειο.

Parcamus viris nobilibus, parcamus.

Malos autem respiciamus, vt digni sunt.

¶ Verum id primum intelligendum est, nisi nobilitas, aut alia dignitas augeat delictum, quod plerunq; facit d. l. quædam delicta, & ibi Bart. & Alb. ff. de poen. & l. 2. & l. omne delictum. §. augetur. ff. de re mil. & c. homo, & ibi glof. 40. di. & c. quia sanctitas. 50. di. & c. nullus itaq; & ibi gl. i. q. 1. & cap. nulli. 25. q. 1. & c. vlt. 30. q. 1. & c. j. de cler. vena. & c. ex cõmunicamus. §. credentes, vers. si verò clericus, & ibi, gl. in verbo, exerceatur, quæ concor. citat, de hæc. & c. inter corporalia, vers. sanè quoniam, de transl. epi. vbi gl. in hanc sententiam allegat illud Iuuenalis, nomine tamen authoris tacito.

Omne animi vitium tanto conspectius in se

Crimen habet, quanto qui peccat maior habetur.

Quod etiam citat Fely. in c. mulieres col. j. de sent. exc. Et facit etiam quod voluit gl. in c. hi qui. 15. quaest. vlt. cum sim.

¶ Nam tunc vt poena delicto respondeat, iuxta tex. in d. l. quædam, & c. non afferamus. 24. q. 1. grauius puniuntur constituti in dignitate, sicuti grauius peccant. d. l. quædam, & ibi Bar. Alb. & alij. ff. de poenis, & d. l. 3. §. is qui ad hostes. ff. de re mil. & l. presbyteri. C. de episc. & cler. quæ & repetitur in §. presbyteri. 5. q. vlt. vbi multo magis poena digni sunt, quibus cum plurimum honoris per nostram iusionem delatum est, si in occulto crimine inueniantur, & l. omnes, & ibi Bal. C. de Decurionibus. lib. 10. & l. j. in fi. C. de conduc. & procur. lib. 11. cum dicitur, Grauior enim poena constituenda est in hos, & c. & ibi Lucas Pen. & l. per id tempus, & ibi quoque idem Lucas Pen. C. de Cur. lib. 12. & cap. cum quidam, de iureiur. & c. j. & ibi gl. Io. An. & alij de cle. vena. & d. §. credentes, & d. §. quia sanctitas, & c. nulli, & ibi gl. 19. di. & c. præcipue. 11. q. 3. & c. vlt. 30. q. 1. gl. & Bal. in d. §. si rusticus. gl. in ca. 2. in verbo, sacerdotale, de offi. dele. lib. 6. Iac. Ar. Dy. Cy. Bal. & Sal. in d. l. nemo. C. de sum. tri. & Iac. Bel. Bal. in d. §. si quis verò ausu. Io. Plat. in l. vlt. illum tex. C. de Fabri. li. 11. Cepol. conf. 40. col. 4. vers. tamen ista regula. Et huc pertinet illud Meliorum ad Athenienses, apud Thucydidem li. 5. Neque hoc minus vestra refert, qui quo maiores cæteris estis, eò maiori, si labemini, critis poenarum magnitudine digni.

¶ Tunc autem dicitur crimen augeri dignitate, cum in his peccamus, quæ dignitatem nostram conernunt, atque illius administrationem: vel in his, propter quæ dignitatem vel honorem sumus cõsecuti: vel cum delictum cedit in dedecus & contumeliam ipsius dignitatis, vt patet ex iuribus citatis in duobus præce. ver. Et voluerunt fermè omnes, quos supra citauimus, & Bar. in d. l. quædam, & Alex. in d. l. 2. paulo ante. fi. C. vt nemo priua. Vel etiam quado delinquimus prætextu & colore dignitatis, secundum Ray. & Sal. in d. l. presbyteri, per tex. ibi. in illis verbis, quod nihil meruant, & Cepola, qui id optimè declarat d. con. 40. col. 4. vbi supra, & ver. seq.

¶ Diuus autem Thomas, 1. 2. q. 73. art. vlt. scribit ex quatuor augeri crimen dignitate, ex quibus supra aliquot tetigimus. Huius verba hæc sunt doctiora, quam elegantiora. Primum propter specialem repugnantiam actus peccati ad magnitudinem, veluti si Princeps iustitiam violat, qui ponitur iustitiæ custos: & si sacerdos fornicetur, qui castitatem vouit. de quo vltimo exemplo vide gl. in ca. qui viderit 32. q. 5. Item propter exemplum siue scandalum, quia vt Greg. ait in pastorali, In exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia gradus peccator honoratur. Ad plurium autem noticiam veniunt peccata magnorum, & magis homines indignè ferunt. Tertio propter ingratitudinem: quia omne bonum, quo quis magnificatur, est Dei beneficium, cum homo sit ingratus peccando. & quantum ad hoc, quælibet maioritas, etiam in temporalibus bonis, peccatum aggruat, secundum illud Sapientiae 6. Potentes potenter tormenta patientur. Quarto quia facilius possunt resistere peccato maiores, vt qui excedunt scientia & virtute. Vnde dicit Dominus Lucae 12. Seruus sciens voluntatem Domini, & non faciens, plagis vapulabit multis. Ex quibus nonnulla huic loco conueniunt, quædam minimè. sed quisque quod sibi videbitur accipiet.

¶ Ex his autem fit, vt cum nihil magis repugnet veræ nobilitati, quam proditio, (nam & proditor nobilitatem amittit) quod ex eo constat quod nobilitatis insignia illius delenda sunt l. eos qui. ff. de poen. quam sing. dicit Ro. sing. 476. eorum arma, & iterum sing. 669. an arma, & à principis facie arcendus, vt dicit Matth. Aff. in c. 1. col. 3. nu. 22. tit. an ille qui interfe. fra. do. citans Bal. ibi, qui tamè de omni infami loquitur. Certè si nobilis adeo suæ dignitatis oblitus fuerit, vt in conditionem incurrat, nonò modò poena ignobilium, sed & grauiori puniendus est, testimonio Bal. in d. c. cum quidam, de iureiur. vbi & ex hoc limitat quod supra diximus, nobilè ex delicto quo ignobilis laqueo suspenditur, decapitari, aut aliàs puniri debere. vt non procedat, si proditorem nobilis commiserit. tunc enim altioribus furcis suspendendus est, vt dicit obseruari in nostro regno Franciæ. Et sequitur Fel. ibi, col. 3. vers. tertius est, & iterum vers. quod autem dictum est, & in d. c. pastoralis, col. j. vers. secundo fallit, de offi. deleg.

Delicta nonnisi quam dignitate augetur.

Quando dicatur crimen augeri nobilitate aut alia dignitate.

Nobiles proditores magis puniuntur. Proditoris insignia delenda.

¶ Et

- 121 **¶** Et cum etiam falsitas sit admodum aliena à nobilitate nam & hæc est proditio affinis & cognata: Ideo si nobilis crimen falsi commiserit, grauius quoque puniendus est, vt scribit Alb. in d.l. quædã. ff. de pœn. & Matth. Afflic. decif. Neap. 404. eadẽmq; vlt. fuit per illustrem, col. pe. ver. nec alleuiat, allegans in idem gl. in cap. sing. 89. di. vbi tamen nulla est gl. quæ id dicat, quæ de ea re loquatur, nisi mendum sit in meo codice. Sed in id facit bonus tex. in l. presbyteros. C. de epi. & cler. Luc. autem Pen. in l. mulieres, col. 5. vers. vlt. not. C. de dign. lib. 12. scribit nobilitatem amitti per peritium & falsum testimonium, quod & ipsum voluit Matth. Affli. in c. vlt. col. vlt. tit. qui. mod. feud. amit. & dec. Neap. vl. & Maria Soc. Junior. conf. 39. prospectis his, nu. 41. li. 2. At Cy. in l. transigere, col. 3. ver. quidam moderniores. C. de transac. dicit, hominem ad nihilum redigi per falsitatem, vt qui semper posthac sine fide sit, nec ei vnquam creditur. Hæc enim illum lucrifacere, vt nunquam postea ei credatur, vt Aristoteles de mendace dicebat.
- 122 **¶** Adeo autem id crimen falsi leges Decemuirales exhorruerunt, vt qui id commisissent, è saxo Tarpeio deiici iuberent, vt videre licet apud Gellium lib. 24. c. 1. Tametsi ea pœna adeo nostris iuriconsultis cruciabilis atque inhumana visa est, vt eam omnimodo reiecerint, l. si diutino. §. vlt. ff. de pœn. Polybius autem libr. 6. tradit eos qui id crimen commisissent, fustibus ac lapidibus obrui solitos. Bart. autem in l. Lucius, in fi. ff. ad S. C. Turpi. quod statutum de relaxandis carceratis non porrigitur ad carceratos ob crimen falsi. Sed & Bart. in trac. de præstantia Car. q. 9. q. j. partis, col. 2. scribit quod id priuilegium quod nonnulli tribuunt Cardinalibus præstandi immunitatem sceleratis ei occurrentibus, de quo per Bal. & Sal. in l. addictos. C. de appel. non habet locum in reis falsi, Quæ omnia etiam approbat Mart. Mantua, apoph. 16. succurrit. Quin Io. Ana. in rub. de crim. fal. dicit id crimen tam abominabile, quàm aliud nullum. Et Angel. in §. minorem, in Auth. de nupt. scribit id esse detestabilius homicidio, & veneficio. quem sequitur Matth. Afflic. illa dec. vlt. & Maria. Soc. Junior d. conf. 39. col. 2. num. 7. lib. 2. Adeo autem id crimen existimat Hippol. Marsil. graue sing. 163. incip. crimen fal. & in pract. crim. §. attingam. col. 2. consil. 105. circa præsentem casum, colum. 2. libro secundo, vt propter id liceat leges transgredi secundum sententiam Inno. in capite 1. de constit. & Maria. v. b. f. uprà.
- 123 **¶** Hinc item fit, vt nobilis errans in fide, plus puniendus sit, quàm ignobilis, aut certè æquè, & secundum formam iuris, ex sententia Arch. in d. c. qui contra. 27. q. 1. & Fel. in d. c. pastoralis, col. 2. vers. 6. fallit, & in d. c. cum quidam, col. 3. vers. quintus est. Nam quis neget nobilem qui Deo suam nobilitatem debet, si in fide & religione ipsius D. Op. M. errauerit, multo magis in eum peccare, quàm ignobilem. quanquam id aliò referri potest, vt dicam postea.
- 124 **¶** Sed & ex eo quoque illud fit, vt nobilis contemnens vel transgrediens mandatum principis, grauius puniatur, quàm ignobilis, vt magna autoritate affirmat Bald. in c. 1. §. si quis verò ausu, per illum tex. tit. de pace iura. firman. & nuncupatim sequitur ibi Matth. Affli. qui eum §. legit cum prin. col. pe. in 10. not. & id dicit not. & Fel. in illis duobus locis, scilicet in d. c. pastoralis, col. 2. vers. quartò fallit, in & d. c. cum quidam, col. 2. vers. secundus est.
- 125 **¶** Secundo intellige vt nobiles in pœnis corporalibus mitius puniantur. At in pecuniariis magis puniantur, cæteris quidè paribus, vt diximus in præcedente declaratione l. properandum. §. sin autem vtrunque, & ibi Bart. & alij. C. de iud. & d. 1. §. si quis verò ausu, & ibi gl. in verbo, centum. Bald. Car. Alex. & Matth. Affli. tit. de pac. iur. fir. gl. in c. 1. §. si rusticus, vers. si miles rusticum, in verbo, aut diuino in fi. & ibi Bal. Aluaro. & Car. Alex. tit. de pace ten. glo. & omnes in d. c. cum quidam, de iure iur. gl. in c. non cogantur. 41. di. & in d. c. qui contra. 24. q. 1. Odo. Cy. Alb. Bald. & alij in d. l. nemo. C. de sum. tri. Hoff. & Io. Ana. in c. ea quæ, de stat. mo. Alb. Gand. in tract. malef. tit. de pœnis reor. col. 31. in paruis, vers. item quæro an pari pœna. Bart. & alij in d. l. quædam, ff. de pœnis. idem Bar. in l. illicitas. §. vlt. ff. de offi. præf. & in l. 1. col. pe. vers. sequitur in diffinitione, acceptus. C. de dig. libr. 12. Alber. in d. l. presbyteri, col. 1. C. de epi. & cler. Io. Fab. & Ang. Arct. in §. 1. vers. licet autem, Int. qui & ex quib. caus. manu. non lic. Sal. in l. seruos. C. ad leg. Iul. de vi. pub. Lucas Pen. in d. l. 1. colum. vlt. C. de cond. & proc. libr. 11. Io. Ana. in d. c. 1. de cler. ven. & in c. vlt. col. 4. vers. nota quod maior pœna, de maled. & in d. cap. excommunicamus. §. credentes, col. vlt. ad fi. de hæret. Masueri. tit. de pœn. §. ad infligendam. Matth. Affli. in c. si rusticus, col. 2. vers. deinde gl. no. de pace tenen.
- 126 **¶** Cuius differentie ratio in promptu est. Nam magis affligitur nobilis ex parua quampiam pœna corporali, quàm ex magna ignobilis. Ideoq; modica pœna maior in eo censetur, quàm magna in plebeio, & ediuerso in pœnis pecuniariis, vt dicit prope omnes quos supra citauimus. Et cū pœna ob id inter alias multas causas imponatur, vt peccantes emendatores fiant, & vt metu pœnæ ipsi & cæteri deterreantur, vt latè diximus in legibus cõnubialibus. l. 9. nu. 165. dies iã me deficiet. Cõsequens est igitur, vt ea pœna imponatur, quæ magis timetur. Pœna autè pecuniaria, nisi magna sit, non admodum timetur nobilibus, & iis qui in dignitate constituti sunt, vtpote frequenter locupletibus, vt satis patet ex historia illamemoranda, quam retulit Phauorinus ex Q. Labeone in libris quos ad 12. tabulas conscripsit, apud Gellium li. 20. eodẽmq; vlt. c. j. Nam cum lex 12. tabularum huiusmodi esset, si iniuria alteri faxit, 25. aris pœnæ sunt, Neratius quispiã homo improbus pro delectamento habebat, os hominis liberi manus suæ palma verberare: Eum seruus sequebatur crumenam plenam asium portitans, & quemcunq; de palmauerat, numerari statim secundum 12. tabulas 25. asses iubebat, propterea hanc legem abolefcere & relinqui censuerunt, iniuriisque æstimandis Recupera-

Lex xij. tabularum abolita.

- peratores se daturos edixerunt. Accurs. autem noster in l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offic. Præf. dicit per eum tex. in verbo, lumine vnico, vt ipse legit, quod tenuioris fortunæ homines non plurius lumen siue oculum æstimant, quàm porcellum, quod & ibi annotat Bal. ibi, & in auth. nisi breuius. C. de sent. ex peri. recit. & Cep. in trac. de ser. vrb. præd. c. 34. col. j. & Geor. Nath. in repet. cle. sepe, col. 77. vers. quæ autem dicatur causa breuis, de ver. sig. Sed vt hoc in transcurfu dicam, mendum est manifestum in eo text. & in eo vocabulo, lumine, ex quo Accurs. illud sumpfit quod diximus. neque enim lumine, sed limine, pro domo, legi debet, vt scite tradit Catel. Cot. in mem. incip. Lumen pro domo, vt etiam diximus in nostris legibus cõnubialibus. l. 10. nu. 20. his autè. Quanquam Bald. & ipse secutus Accursij vestigia, in auth. sed nouo iure, col. vlt. vers. sed hæc sent. C. de ser. fugi. dum allegat d. §. ne potentiores, in eo legit lumine, non limine.
- 127 **¶** Cæterum ad confirmationem eorum quæ diximus, Bar. in l. j. §. vlt. ff. de pœnis, scribit id quod dici solet, quamlibet pœnam corporalem vel minimam, esse grauiorẽ qualibet pœna pecuniaria vel maxima, non procedere in personis vilibus, per l. hoc opere, in fi. ff. de oper. libert. Et certè sicut nobili maxima pœna siue iniuria est etiã sola facti infamia. l. non debet. ff. de dol. mal. Ita ignobili quamlibet infamia quantumcunq; magna est illi modica, vel nulla pœna, vt probat text. in l. 2. C. vt intra cer. temp. cuius hæc verba sunt, Et si persona vilior fuerit, cuius damnum famæ non sit iniuria. Et ita illos tex. expendit Bal. cui nihil, vt reor, ignotum fuit, conf. 116. quod petitur, post prin. lib. 3.
- 128 **¶** Tertio intellige quod diximus mitius agendum cum nobili, quàm cum ignobili, non procedere in pœnis reatiuis, verbi gratia, si nobilis accuset plebeium, nec probet delictum, eadè omnino pœna punietur, qua puniri debuisset plebeius, si delictum probatum fuisset, vt est tex. in l. ad Commen tariensem, & ibi gl. C. de cust. reo Guil. Cu. Bal. in vtraq; lec. scilicet in j. col. vlt. vers. vlt. format, & in 2. lec. col. j. & etiam Ang. in l. athletas. §. item calumniator, in fi. ff. de his qui not. inf. idem Guil. Cu. in l. 2. & ibi quoque Bald. in fi. C. de fid. instr. Io. Ana. in c. super his, col. pe. de accus. Fel. in d. c. pastoralis, col. 2. vers. 8. fallit, de offi. deleg. & in d. c. cum quidam, col. 3. vers. quarta declaratio, de iure iur. & in c. cum dilectus, col. pe. de calumnia, & Iaf. conf. 144. facti contingentia, ad fi. lib. 2. Quanquam videtur tex. in contrariu in l. ab imperatore. ff. de præua. Sed tu hic vide Io. Andr. in d. c. cum dilectus, col. vlt. vers. quæro circa prædicta, de calum.
- 129 **¶** Quarto cum nobilis mandauit pauperi, vt delictum committat, vel auxiliatus est pauperi delinquenti. Nam tunc iste nobilis eadem pœna punietur, qua pauper mandatarius, vel cui auxiliatus est, vt voluit Bar. loquens in casu diuerso, cum scilicet nobilis mandato plebeij deliquit, in l. vtrum, vers. & istam legem. ff. de Parricid. per tex. ibi. Ex quo apertè colligitur, inspici qualitatem quæ in faciente est, non quæ in mandante, & idem Barto. in l. is qui opem, col. vlt. ff. de fur. & in l. qui seruo. §. item placuit, eo. tit. & conf. 66. ad declarationem, in fin. De quo & tu vide latè Bal. in l. non ideo minus, col. 3. in 4. q. C. de accusa. & Saly. in l. j. col. 8. vers. quæro si propter qualitatem, & 2. seq. C. de rapt. virg. & Ang. Peri. in tract. malef. in verbo, dicto maleficio semper astitit, col. 2. vers. quæro qua pœna, & multis seq. & latissimè Cepol. conf. 34. si vnquam, in 2. dubio, & Fra. Arc. in l. si stipulatus fuero per te. col. 2. ff. de verb. oblig.
- 130 **¶** Et in multis ex illis locis poteris intelligere, an & hoc procedat, cum mādans vel auxilians ignorat qualitatem mandatarij, siue eius cui opitulatus est. de quo quoniam alij quoque id tenent, alij contrarium: vide Ang. in l. j. col. j. C. de nili agge. non rumpen. & Fely. post alios in ca. j. col. 6. vers. tertium membrum, de offi. & pote. iud. deleg. quos tu si opus sit, videre poteris, ne hic diutiùs immorer ad alia properans.
- 131 **¶** Quintò intellige quod diximus nobilem, aut aliàs in dignitate constitutum mitius esse puniendum, nisi fortè aliter suaserit fieri nimia contumacia, vt probat tex. iisdem verbis vtens in ca. 2. in fi. de offi. dele. lib. 6. quem ad hoc quod diximus annotant Io. And. & Ant. in c. ea quæ, de statu mona. & Henri. in d. c. cum quidam, & ibi Fely. col. 2. vers. quartus, Luc. Pen. in d. l. j. col. vlt. C. de conduc. & procur. libr. 11. Fely. in d. c. pastoralis, col. 2. vers. quintò fallit. Matth. Afflic. in d. c. j. col. vlt. nu. 98. tit. de pac. iur. fir. Et hoc vitium frequens est in nobilibus, idcõque magis in illis puniendum, vt sint exemplo cæteris. l. aut facta. §. vlt. ff. de pœnis.
- 132 **¶** Sextò intellige in pœnis arbitrariis: quæ scilicet, quoniam certæ non sunt ex legibus vel statutis, relicta sunt arbitrio iudicum, & quas ideo nostri diffformes vocant. Secus in pœnis vniformiter, certè, & determinatè, indistinctèque & indiscriminatim impositis. tunc enim ea pœna æqualiter puniri debent nobiles & ignobiles, secundum Ia. Bu. Guil. Cu. & Bal. in d. l. nemo. C. de sacros. eccl. Bal. in d. §. si rusticus, ante fi. tit. de pace. iur. fir. Sal. in l. seruos. C. ad le. Iul. de vi. publ. Lucã Pen. in d. l. j. ad fi. C. de conduc. & procur. libr. 11. Cepol. d. conf. 40. col. 4. vers. tamen ista regula.
- 133 **¶** Quod tamen omnino intelligendum, nisi iudex ex iuxta & magna causa censuerit, vel grauius, vel mitius vtrunque, & nobilem, & ignobilem esse puniendum, quàm lege vel statuto præscriptum sit, secundum l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui no. inf. & in l. & si feuerior. C. ex quib. caus. inf. irro. Nam & id expressim in casu de quo loquimur voluit Saly. in dicta l. seruos Cui & tu adde not. per Innoc. in c. j. & ibi latissimè Fely. & Dec. extrã de constit.
- 134 **¶** Septimò intellige, nisi statuta aliter expressim disponant, vt scilicet nobiles ex eodem delicto grauius puniantur quàm ignobiles. Cuiusmodi statuta sunt in multis locis Italia, & inter cæteros in Tuscia, vt refert Saly. in d. l. j. col. 8. vers. & quæ hic, & in præcedenti. C. de rapt. virg. & doct. sepe, vt postea

Pauperes plus æstimat porcellum quàm oculum.

Nobiles in pœnis reatiuis æquè ac ignobiles puniuntur.

Quid si ignoret qualitatem mandatarij.

Quid si in nobili nimia sit contumacia proteruitas.

Quid si subste magna causa augeat uel minuenda pœna.

Quid si statuta disponat nobiles grauius puniri.

postea

postea dicemus, tunc enim ex eorū sententia qui hæc statuta referunt ea sunt seruanda. Nihil enim impedit quin id statui possit, præsertim in iis locis in quibus nobiles sunt admodum ad vitia & scelera procliu, vt iam diximus.

135 Quid in foro penitentiā. Nobiles magis in Deum ingra...

135 ¶ Octauo intellige quæ diximus in pœnis fori iudicialis. At in pœnis fori pœnitentialis, quod & forum conscientie appellant, magis puniendus est nobilis & in dignitate constitutus vt qui plus, ceteris per omnia paribus, peccare videtur. Tum quia magis contemnit qui plus recepit à Deo, nec recognoscit, ideo maior est ingratitude illius. Ex quo illud in primis istis animaduertendū, & in scrinio pectoris penitissimè recondendum, Sapiētia 6. Audite reges terræ & intelligite, discite iudices finium terræ. Præbete aures vos qui continentis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est à domino potestas vobis, & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam cum essetis ministri regni illius, non rectè iudicatis, nec custodistis legem iustitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrèdè & citò apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum in his qui præsumunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia: Potentes autem potenter tormenta patientur.

136 ¶ Tum item quodd nobilium & in dignitate constitutorum peccata trahi solent ab inferioribus in exemplum, vt dicit text. in d. c. cum quidam, vbi gl. Imo. Fely. & alij, ex hoc dicunt quod diximus, magis istos puniendos in hoc foro penitentiā, & alius text. in c. sicut. & in c. pastoralis. 2. q. 7. & c. ex merito. 6. q. 1. & omnium optimus in c. præcipuè. 11. q. 3. quem aureum dicit Barb. con. 40. clementissimum. co. 6. lib. 4. & tex. item in c. magnæ, de voto, vbi ad hoc citat gl. ibi & in d. c. ex merito, illud Claudiani, eius tamen nomine tacito,

—Componitur orbis

Regis ad exemplum.

—Nec sic inflectere sensus

Humanos edicta valent, quam vita regentis.

Mobile mutatur semper cum principe vulgus.

Et mox sequitur apud eundem Claudianum,

137 De eadem re.

137 ¶ Quibus simile est & illud sapientissimi illius Ecclesiastici c. 10. Secundum iudicē populi, sic & ministri eius. Et qualis est rector ciuitatis, tales & inhabitantes in ea. Et subdit: Rex insipientis perdit populum suum. Est & Platonis sententia à Cicerone Epistolarum lib. j. ad Lætulum vsurpata. Quales in republica principes essent, tales reliquos esse ciues. quam etiam citat Barb. con. j. col. 5. lib. j. & d. conf. 40. conf. 6. libro 4. vbi dicit Platonem huiusmodi sententiam afflatu spiritus sancti protulisse, quod & idem dicit ipse Barb. con. 82. clementissimi. col. 5. eo. lib. 4. & in proœmio Cle. in vers. quoniam nulla, col. 5. Et ipse Cicero lib. 3. de legibus, legem 12. tabularum enarrans, qua cauebatur, vt magistratus vitio vacarent, atque ceteris specimen essent, hæc verba adiecit, Vt enim cupiditatibus principum & vitii infici solet tota ciuitas, sic emendari & corrigi continentia. Et paulò post, Nam licet videre, si velis replicare memoriam temporum, qualescunque summi ciuitatis viri fuerunt, tales totam ciuitatem fuisse. Quæcunque mutatio morum in principibus extiterit, eandem in populo sententiam. Et apud Laërtium Antigonus Macedonum rex ad Zenonem scribens, cum multa primum de doctrina, & foelicitate præmississet, hoc tandem in calce subiecit, Cuiusmodi fuerit dux, vt plurimum subditos fieri necesse est. Agesilaus quoque ille Magnus & ipse Lacedæmoniorū rex interrogatus, quare vehementi hyeme sine tunica ea ætate (is enim tum senex erat) circumiret, respondit, quod iuuenes imitentur, habentes ij quidem & senis, & principis exemplum. Author Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis, & Aelianus de varia historia lib. 7. Sed & Herodianus libr. 4. Solent, inquit, plarunque homines vitam principis æmulari.

138 An nobiles puniendi sint inconsulto principe.

138 ¶ Hactenus igitur diximus de pœnis nobilium, an videlicet u plus, minúsve puniri debeant, quàm ignobiles. Qui locus facit vt in mentē veniant nonnullorū sententiæ, qui voluerunt nobiles ipsos non esse puniendos, nisi prius consulto principe. Hi sunt, Iac. Ra. vt ipse citatur neque enim extant scripta illius (quod sciam) in l. illicitas. §. qui vnuerfas. ff. de offic. Præsid. & Raph. Co. in l. j. §. his quibus. ff. de leg. 3. per tex. in l. diui. §. vlt. ff. de pœn. Ita enim illos citat Alcia. in c. quod sedem, nu. 85. de offi. ordi. quamuis id non reperi in meo codice Raph. Verum ille text. non simpliciter loquitur de nobilibus, sed de principibus ciuitatis. Et est alius text. loquens de Decurio. in l. 2. ff. de bo. eor. qui sibi mort. confci. cum dicitur, Si is de cuius pœna Imperatori rescriptum est, veluti quod Decurio fuerit. Sed hæc in Gallia non obseruantur.

139 Nobiles non subijciuntur quæstionibus plebeiorum.

139 ¶ SIMILITER nobiles non subiiciuntur quæst. plebeiorum, vt dicit Io. Ray. in tract. nobilitatis in 7. q. prin. post. prin. per tex. in l. desertorē. §. j. ff. de re militari. & l. milites, & l. diuo. C. de quæst. & l. seueram. C. de dig. li. 12. vbi scribit, Seueram indignationem (aut vt alij legunt, indagationem quod mihi magis placet) per tormenta quærendi à clarissimo homine submouemus. Sed huiusmodi text. non omnibus passim nobilibus loquuntur, sed de certis quibusdam, vt etiam expendit Luc. Pen. in l. mulieres, col. 6. vers. 3. priuilegiati sunt. C. de dignit. lib. 12. Sed est tex. omnium optimus pro omnibus nobilibus, vt scilicet non torqueantur infcio principe, in l. nullus, in verbis, generis aut dignitatis. C. ad leg. Iul. maie. vbi tamen excipitur crimen læsæ maiestatis. Nisi & illum tex. interpretaris secundum alia iura non generaliter loquentia.

140

140 ¶ Hoc tamen non obseruatur in regno Franciæ, vbi omnes nullo dignitatis, nobilitatisve discrimine, quæstioni subiiciuntur, si rex exegerit, vt in Comite declaratum fuisse arresto retulit Auferrius in 4.

in 4 parte eius operis, cui titulus est, stylus Parlamenti. cap. 19. Tamen si qui olim non nisi seruis, non etiam liberis vt plurimum adhiberentur, vt satis videre est ex tit. ff. de quæst. Sed eò res progressa, vt indiscriminatis omnibus, & in omnibus criminibus adhibeatur. Nam & licet Decuriones de iure non torqueantur, tamen inualuit consuetudo, vt torqueantur, vt scribit Matth. Afflict. in c. 1. §. si voluerit, col. 2. nu. 14. tit. de cap. qui cur. vend.

Nobiles per procuratorem comparent in criminalibus.

141 ¶ His quoque alia duo non intempestiue subiiciemus. Primum quod nobiles non adeò strictè in vinculis & carcere detineri debent, si quando ex vinculis causam dicere debent, vt patet ex iis quæ diximus, supra hoc eodem c. nu. 30. & generale est. Secundum quod nobilibus licet in causis criminalibus comparere per procuratorem, quamuis ignobilibus non liceat. l. vlt. C. de iniur. & ibi gl. in verbo, per procuratorem, quæ nuncupatum id ibi fieri dicit propter nobilitatem, & allegat pro concord. l. quicumque, & auth. hoc ius. C. de procur. & l. vlt. C. vbi Senat. vel Claris. & l. quoties. C. de dign. lib. 12. Verum id nostris moribus non obseruatur.

Nō etiam nobiles.

142 ¶ Vbi nobilis habet priuilegium, ne possit conueniri vltra quàm facere possit, deducto ne egeat, quia fortè est maritus, miles, &c. iuxta l. maritum, & l. miles. ff. de re iudic. Certè in huiusmodi deductione est habenda ratio suæ nobilitatis. Ita vt si satis esset relinquere ignobili & rustico, vnde posset vesci grosso pane, caseo, cæpis, fabis: non item pane albo, pullis, & aliis delicatis cibariis, secundum gl. in l. seruis vrbans, in verbo, ex libellis, & iterum in verbo, cibariis. ff. de leg. 3. quam annotauit Cepol. loquès de hac re in d. tract. in 2. priuileg. nobilitatis. & Pau. Citra. in suo tract. de iure patron. in 7. q. 6. patris, Iason loquens etiam de huiusmodi deductione, in §. item si de dote, col. 2. Insti. de actio. & Matth. Afflict. in constit. Siciliæ incip. qualitas personæ, col. 2. & iterum in constitutione, quisquis, col. 3. & Hipp. Marfil. in repe. rub. de probat. col. 5. & Ant. Corfe. in repe. c. grandi. char. pe. de suppl. negli. præla. Nobili sanè est relinquendum, vt possit viuere habita ratione suæ nobilitatis: vt proinde non cogatur pauperum cibis vesci, iuxta tex. in c. non cogantur. 41. dist. Ita voluit Bal. in l. 2. in princ. C. quod cum eo, per tex. in l. sed & si quid inædificauerit. §. sufficienter. ff. de vsuf. & in l. cum vnus. §. alimentis. ff. de ali. & cib. leg. & idem Bald. in rub. C. qui bon. ced. poss. Ang. & Imo. in le. Nefennius. §. vlt. ff. de re iud. Iacob. Aret. Imo. Raph. & Alex. in l. si maritus in id. ff. sol. mat. per d. l. Nepos Proculo, & ibi gl. in verbo, dignitate. ff. de verb. sig. & in l. tutor secundum dignitatem. ff. de admin. tut. Dyn. Ang. Aret. & Iason in d. §. item si de dote, Inst. de Actio. Cepol. in d. 2. priuilegio, & Franc. Aret. consil. 17. consideratis diligentissimè, col. pen. in 5. dubio. Ex quibus etiam Imo. Alex. Aret. Cepol. & Franc. Aret. dicunt ita esse nobilitatis habendam in hoc rationem, vt non cogatur ipse nobilis solus viuere. Id quod etiam voluit Panor. in c. cum adeo, de rescript. vbi & dicit huius rei esse habendam rationem, dum inspicitur, an beneficium sit sufficiens necne, sicut & voluit gl. ibi, in verbo, sufficientem. per tex. in d. c. non cogantur, & gl. quoque in c. conquerente, in verbo, sufficientia. de cleric. non resid.

Nobiles nō cogitur solus viuere. In beneficij sufficientia habenda ratio nobilitatis.

143 ¶ Quibus adde præter iura supra allegata, probantia alimenta esse constituenda secundum dignitatem personæ, tex. illud quoque probantem, in l. 1. §. mulier, & l. habitatio. §. seruis. ff. de ven. in pos. mit. cum concord. adductis per gl. in d. §. mulier. Adde & gl. in c. episcopus, in verbo, victu. 10. q. 2. & gl. in c. nobis, in verbo, modestè, & ibi quoque Ant. col. 3. versic. quærio tenetur, de iure patro. ex quibus illud sumitur, alimenta esse patrono præstāda, secundum ipsius qualitatem. Cuius sententiæ autoritate Roch. Cur. in tract. de iure patro. in verbo, & vtile, in 3. q. 1. q. princ. dicit ampliora alimenta esse præstāda patrono nobili, quàm ignobili, quod & voluit Pau. Citad. in eod. tract. in 6. parte q. 7. artic. 4. & Cæsar Lamberti in eodem quoque tract. in 3. art. 3. q. princ. lib. 3. iterumque in 12. artic. eiusdem q. col. 2. Et quod etiam voluerunt in simili Specul. tit. qui filii sunt legit. §. 1. col. vlt. versic. in summa. & Bal. in c. ad aures. de rescrip. & Panor. in c. cum omnes, & ibi Fely. col. 20. in gl. pe. de constit. Pan. in c. statumimus, de maio. & obed. & in c. cum instantia, col. vlt. de censib. Quibus item adde quod voluit Zenzel. in extraua. execrabilis, versic. vnde inter cætera, in verbo, qui mendicant, quod mendicitas est consideranda iuxta qualitatem personarum. Quid enim (inquit) si homo illustri genere habeat victum suum, sed iuxta dignitatem suam cætera non habeat: certè secundum se mendicare dicitur, per multa iura ibi allegata.

Dignitatis habenda ratio in alimentis constituendis. Patrono nobili alimenta ampliora præstāda.

144 ¶ Sunt tamen (neque enim prætermittēdam fuit) qui dicunt in huiusmodi deductione, de qua hic principaliter loquimur, nullam esse habendam rationem dignitatis, vt Bal. & Ang. sibi cōtrarij, & Raph. in d. l. si maritus in id. ff. sol. mat. Tu illos vide & omnino Ang. distinguētē in d. l. Nefennius. §. vlt. Et Imo. limitantem in d. l. si maritus, & Ang. Aret. in d. §. item si de dote. Ad quibus intelliges quid hinc dicendum sit. Et vide quod in simili dicam infra nu. 153. his item ad stipulatur.

Iterum de illa deductione ne quis egeat.

145 ¶ Tamen antequam vltèrius progrediamur, visum est nō intempestiuum quædam alia subscribere, rusticorum pauperumque victum tangentia. Primum ad id quod de pane albo diximus, pertinet vetus prouerbium λευκῆν μᾶζαν φουρῶν βί, id est, album panem pinso tibi, dicit solitū sicuti admonet Erasmus, vbi quis magnarum rerum spes amplas ostendit. Nam Græcis album panem in deliciis fuisse, & nō nisi diuitibus dari solitum, testatur illud Luciani in eo libello, quem ad Timoclem scripsit, de is qui mercède cōducti in diuitum familias viuunt, & ὁ δὲ ὄναρ λευκὸς ποτὲ ἀφ' αὐτῶν ἐμφοδῶν, id est, ne per somnium quidem vnquam albo pane saturatus. Constat autem antiquitus nobiles alio pane vesci solitos, alio vulgus, ex Plinio lib. 19. c. 4.

Prouerbiū de pane albo.

146 ¶ Sed & his adde tex. sing. & penitissimis memoriæ arcans recondendum in §. criminis, ante fin.

25. di. vbi is peccat venialiter, qui pauperibus deliciofa vel fumptuofa cibaria praparat. Et quod voluerunt lac. Bel. Cyn. & Bal. in auth. ad hęc, ad princ. C. de vfur. quod ruflici nō folent vinum bibere, fed aquam folūm, quod & repetit Matth. Afflict. in d. conffit. quifquis.

147 Porcorum carnes, feruorum cibum.

¶ Apud Homerum lib. Odysseæ 14. Eumæus Vlyffis bubulcus dicit porcellorum carnem effe feruorum cibum. Ita enim inffit,

ἔσθιε νῦν ὃ φαίει τὰ δὴ δμῶες ἰσθῆσαι
χοίρει, ἀτὰρ σιάλεις γέ σὺ αὖ μὲν ἄρῃς ἔδωσι.

Pythagoras quoque dicebat authore Laertio, non eodē cibos fas effe apponi feruis & liberis. Satifque conitat ex veteribus monumentis olim ruficis, mēfforibus, mercenariis, & aliis id genus hominibus ferpyllū & allium pro cibis dari folitum, aliāque huiufcemodi herbas, quod indicat Virgilius Eglo. 2.

Allia, Serpyllum, & cetera herba mēfforū propria.

Thestylis & rapido feffis mēfforibus effu

Allia, ferpyllūmque herbas contundit olentes.

Et Horatius in Epodo, ode 3:

Parentis olim fi quis impia manu

Senile guttur fregerit,

Edat cicutis allium nocentius,

O dura mēfforum ilia.

Quid hoc veneni feuit in præcordiis, &c. Herodotus in Enterpe quo loco Pyramidem Cleopis Aegyptiorum regis defcribit, author eff, mille talenta in eiuſdem Pyramidis operariōs pro apio, cæpis, & aliis fuiſſe erogata, & vt ſcribit Plinius lib. 26. cap. 12. Aliqui ex iis qui de Pyramidibus ſcripferunt, prodiderunt in raphanos, allium, ac cæpas mille octingenta talenta erogata. Horatius in Arte poëtica populares ac plebeios homines ſignificare volens, ita ſcribit,

Nec ſi quid fricti cicere probat, aut nucis emptor.

Illud autem ex Punio obſeruauimus lib. 19. cap. 4. olim eſum quorundam exquiſitorum pomorum fuiſſe pauperibus interdicitum: nec licuiſſe plebi carduis veſci. vt hinc poſſis intelligere, iam ab illis temporibus carduos fuiſſe in deliciis principum virorum.

148 Allium cibum ille liberalis. Et raphanus. Raphanorum vni filii ſortidi.

¶ Galenus ille medicorum nobiliſſimus, vt & aliquid ex medicis huc adferamus, tradit in 12. Therapeutica, allium eſſe ruficorum theriacam. hæc enim ſunt eius in eam rem verba. ἐγὼ γέ τῶν ἀρχαίων θηριακὴν ὀνομάζω τὸ βρώμα. Volaterranus lib. 2. in horteniſibus refert Plinium allium vocare cibum illiberalem. Quanquam id nuſquam dixit de allio, ſed de raphano, cum ſcribit de eo loquens lib. 19. c. 5. Ob id cibum ille liberalis, vtique ſi proximè olus mandatur. Quem ita vocat Plinius, vt opinor, quoniam faciat ructus foetidos, vt cunctis palam eſt, & ſcribit Galenus ad Paternianum. c. 230. & Iſaac in particularibus dietis.

¶ Non longe a præcedenti capite abeſſe videtur text. in l. ſi quis ſepulchrum. §. ſumptus, ibi, vel dignitate defuncti, & l. at ſi quis. §. æquum autem accipitur in illis verbis, ex dignitate eius qui funeratus eſt. & l. in patre, ibi, pro dignitate. ff. de relig. & ſump. fune. Per quē text. in d. §. æquum, dicit Alexan. in l. ex factō. §. ſi quis rogatus, l. 1. col. 2. ff. ad S. C. Treb. quod pompa funebris nobilium debet eſſe maior & ſumptuoſior, quàm ignobilium. Et ex hoc ſatis patet quod ſcribit Cornelius Tacitus lib. 4. Lucil. Longo quamuis nouo homini cenſorium funus fuiſſe decretum.

150 In funeribus nobilium imagines maiorū deſerebantur.

¶ Id quod etiam videre licet ex eo quod antiqui Romani in funere nobiliſſimi cuiuſque ſolebant præferre maiorū imagines, vt tradunt Porphyrio & Acron interpretes Horatij enarrantes, & ad id trahentes illud ipſius Horatij, in Epodo, Ode 8.

Eſto beata, funus atque imagines

Ducant triumphales tuum.

Id quod ipſe Porphyrio ſubdit ſe vidiffe obſeruari in funeribus principum. Et Lutatius aut, vt alij appellant. Lactantius Grammaticus in Thebaiden Statij Papinij in eos verſus lib. 6.

Ex in magnatum ſeries antiqua parentum

Inuehitur. Vbi & in id citat illud Horatij ſuprà citatum, & Dion Nicaeus in vita Seueri non multo poſt prin. vbi de exequiis Pertinacis Imperatoris loquitur. Et id quoque oſtēdit ſatis Plinius lib. 35. c. 2. cū ſcribit, Expreſſi cera vultus ſingulis diſponebatur armariis, vt eſſent imagines, quæ comitarētur gentilitia funera, ſempertque defuncto aliquo, totus aderat familia eius qui vnquā fuerat populus. Stēmata verò lineis diſcurrebāt ad imagines pictas. Et Cornelius Tacitus lib. 3. in ſi. Iunia Caſia vxoris Bruti ſororis funus cæteris ſolēnitatibus cohonestatū viginti clariffimarū familiarum imagines antelatae ſunt, & inter hos Manliorū, Quintiorū, Caſij, & Bruti. Legimus quoque apud Dionē in Auguſto, in funere ipſius ſtatuas maiorū ipſius atque propinquorū qui è vita diſceſſerant, delatas fuiſſe, excepto Caſare, quoniā in numerum deorum eſſet relatus. Et apud Cornel. Tacitum ſtatim poſt prin. lib. 3. per Auguſtū in funere Drufi patris Germanici imagines Claudiorū luliorūque prælatas. Et apud eundē lib. 4. Tiberiū in Drufi filij ſui funere originem Iuliae gētis, Aeneā, omnēque Albanorū reges, Romulū, & Appium Claudium, cæterasque Claudiorū effigies longo ordine produxiſſe. Et apud Plutarchum in vitā Caſaris ipſum Caſarem in Iuliae amicæ funere Marij ſtatuas pro decore familiae detuliſſe. Tradit autem Cornelius Tacitus lib. 2. ſancitum fuiſſe, ne imago Libonis exequias poſteriorū comitareretur, quod multis criminibus accuſatus & conuictus mortem ſibi conſciuerat. Ex his autem eſt illud Horatij in Epodo, Ode 8.

Eſto beata,

Eſto beata, funus atque imagines

Ducant triumphales tuum.

Scio autem in Gallia obſeruari, vt in funeribus noſtrorum Regum, & liberorum Regiorum præferantur non quidem maiorum, ſed ipſorum imagines ad viuum repræſentatae. Id enim vidimus fieri in funere Franciſci Regis, duorumque ſuorum filiorum primi ſcilicet, & poſtremi. Relictus eſt enim eorum medius Hæricus regni ſucceſſor, qui ipſa die qua natus erat, eadem & regnum morte patris adeptus eſt: ita vt illi eadem dies, & vitæ, & regni fuerit: idque integris octo & viginti annis, qui quidem numerus omnium perfectiſſimus eſt & myſteriorum arcanorumque fecundiſſimus, vt pote quatuor ſeptenariis conſtans. Id quod obiter dicere voluimus.

¶ Sed vt redeamus ad pompas funebres: Illud quoque annotandum ducimus, apud antiquos non idem fuiſſe feretrum nobilium, & ignobilium. Hi enim, vt tradit Fulgentius Placiades in vocum antiquarum interpretatione ad Calcidium, Sandapilam vocabant feretrum, ſiue loculum, in quo plebeiorum & damnatorum, non etiam nobilium cadauera deferrebantur, ſicut Steſimbrotus Staſius de morte Policratis regis Samiorum deſcripſit dicens, Poſteaquam de cruce de poſitus, ſandapila etiam deportatus eſt. Suetonius in vita Domitiani c. 17. ſcribit cadauer ipſius populari ſandapila per veſpillones fuiſſe exportatum, quod & ipſum ſcribit Oroſius lib. 7. cap. 7. Eutropius autem dicit illud ignobiliter fuiſſe ſepulchrum: ex Suetonio autem intelligis Sandapilam peculiari vocabulo popularem fuiſſe vocatam, quod populares & plebeij ea deferrentur, etiam illud Martialis libro 2. epig. 81. in Zoilum,

Laxior hexaphoris tua ſit lectica licebit,

Cum tamen hæc tua ſit Zoile, ſandapila.

Et lib. 8. epig. 74. de Gallo Lingone,

Permutatur onus, ſlipatæque tollitur alæ

Grandis in anguſta ſarcina ſandapila.

Octo Syris ſuffulta datur lectica puellæ:

Nondum ſandapila pondus amicus erit.

Inter carniſices & fabros ſandapilarum.

A Sandapila autem Sandapilarij dicti ſunt Sidonio Apollinari. Hanc, inquit, non veſpillorum ſandapilariorūque miniſteria ominofa ſimulauere. Cæterum Valerius Maximus lib. 2. c. 1. ſcribit apud Meſſalienses olim duas fuiſſe ante portas eorum arcas: alteram, qua liberorum: alteram, qua ſeruorum corpora ad ſepulturae locum plauſtro deueherentur.

¶ Et vt non idem feretrum, ita nec idem ſepulchrum erat nobilibus & plebeiis, vt ſatis quoque oſtendit Plato lib. 9. de legibus, quo loco loquitur de ſepultura eorum, qui ſibi mortem conſciuerunt. Et illud Hieremiæ 26. ad ſi. Percuſit eam gladio, & proiecit cadauer eius in ſepulchra ignobilis vulgi. Et 4. Reg. 23. Et efferri fecit lucum de domo domini foras Hieruſalem in conuale Cedron, & combuſit eum ibi, & rededit in puluerem, & proiecit ſuper ſepulchra vulgi. Vt ſcilicet quibus in vita non idem locus erat conſtitutus, vt diximus ſuprà nu. 51. nobiles ignobilibus, ita nec poſt mortem. Tanquam ſcilicet illa noſtra nobilitas aut ignobilitas morte nō finiatur, quod & aſtruit quod etiam diximus ſuprà ca. 6. nu. 44. ſed & illud prætereā. Vt tamen non omittamus quod à Seruio ſcriptum eſt in 11. Aeneid. enarrans eum locum & in illum ipſum referens,

— Fuit ingens monte ſub alto

Regis Dercenni terreno ex aggere buſtum

Antiqui Laurentis.

Apud maiores, inquit, nobiles aut ſub montibus, aut in montibus ſepeliri ſolitos, ex quo & id notum eſt, vt ſuprà cadauera aut pyramides fierent, aut ingentes columnæ collocarentur. Sed & alibi ſcribit columnas mortuis nobilibus ſuperponi ſolitas, ad oſtendendum eorum culmen. Erat autem apud Hebræos ager peculiariter deſtinatus ſepulchris regum, vt patet ex 2. lib. Paral. c. 26. in ſi. Et apud Athenienſes ſepulchra vulgi erant in Eleuteris, principum verò circa Eleuſinum, vt tradit Plutarchus in Theſeo. Apud Lacedæmonios autem ſepultura omnibus æqualis erat, vt tradit Heraclides in Politicis.

¶ Sed & ſuperioribus adſtipulatur text. in l. plenum. §. præter habitationem, verſ. & ex iis, ibi, largiūs cum vſuario agendum eſt pro dignitate eius, cui relictus eſt fundus. ff. de vſu & hab. Ex quo ſciētet annotauit And. Barul. in conſtit. Siciliæ incip. minoribus, & ibi poſt eum Matth. Affl. in 4. q. quod ratione nobilitatis vberius interpretatur, quando relictus eſt vſus alicuius rei nobili, quàm ſi plebeio eſſet relictus. Cui adde ſemper aliās ex dignitate legatarij augeri legatum, per l. ſed & ſi ſuſceperit. §. ſed & ſi proponat, vbi gl. not. ff. de iud. & l. ſi ſeruus plurium. §. vlti. ff. de le. 1. & bene facit tex. in l. ſi longiūs, in ſi. ff. de iudic. vbi augetur vtilitas propter dignitatem. Et quod ſcribit Bal. in l. filius ſa. per illum tex. ff. de donat. cum quid cōceditur nobili, intelligi pinguius eſſe conſeſſum. Per illum autem tex. in d. §. ſed & ſi proponat, dicit Ange. ibi, quod ſi teſtator paruum ſuum patrimonium iuſſit diſtribui inter pauperes Chriſti, non poterit inter nobiles diſtribui, licet pauperes: quia de nobilibus ſenſiſſe non videtur, donans modicum quippiam.

¶ Accedit quoque iis quæ diximus, id ceteri in piam cauſam datum ſiue relictum, quod nobili datum eſt, & relictum: qui ſatis bonorum habet, non tamen vt viuere poſſit, aut filias matrimonio collocare ex ſuæ nobilitatis ratione, vt expreſſe, & not. voluit Bald. in l. ſi quis ad declinandū, col. 2.

Sandapila.

Hincque & lib. 9. epig. 3.

Et Iuuenalis Satyr. 8.

Nec idem locus ſepulturae.

Nobili vſus vberius eſt interpretandum. Legatū ex dignitate legatarij augetur. Modicum donans pauperibus, de nobilibus ſenſiſſe nō videtur.

Nobili relictū, non ita diuiti ut viuere poſſit.

ut, aut filias dotare pro sua nobilitate ratione, in piam causam censetur.

Nobiles in elemosinis preferendi.

Pia causa dote re puellas nobiles etiam datur sed non pro ratione nobilitate.

Pauper aut diues dicitur ex personarum dis crimine.

Vxor an et quomodo dicatur pauper aut no, in casu atque. praterea.

Inopia patroni ex nobilitate illius consideratur.

In privilegio.

Nobiles non tam facile conueniri possunt.

Terra nobilitati non tam facile interdicuntur.

Nobilitas viri

vers. circa tertium, per tex. ibi. C. de epi. & cleric. Sequitur & commendat Cepol. in tract. de imper. mili. deli. in 21. priuilegio nobilitatis, & Bened. Capra. conf. 54. punctus quidam. Ang. col. pe. vers. unde restat vt deueniatur, & Phil. Deci. conf. 120. cuius superscriptio incipit, presbyter, col. 1. & Ias. in l. si constante, col. 23. vers. item si aliquis nobilis, qui est sub nu. 151. ff. sol. mat. & Io. Lup. in repe. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 11. col. 4. vers. & inde est, & iterum in repe. c. per vestras. §. 12. col. 2. ver. ad cuius confirmationem, rursusq; §. 23. col. 2. vers. bene facit ad hoc, & Alciat. in l. quos nos hostes. §. lo. cuples. ff. de verb. sign. Et facit quod generalius dicit de eadem re loquens. Bar. in repe. l. 1. in 2. q. 2. q. princ. & ibi quoque Bal. etiam in repe. col. 10. ver. super §. quaestione. C. de sac. eccl. & Barb. con. 58. clementissimi dei, col. pe. lib. 1. & D. Thomas à Bart. supra citatus in 4. q. 32. ar. 7. & tex. in c. confideranda, ibi verecundia quæ ingenuos perdit natales. 86. di. Ex quo facile liquet huiusmodi nobiles in distribuendis elemosinis esse ceteris anteponeudos.

¶ Ideoq; Bal. nouel. in tract. de dote, parte 5. col. 4. in fi. dicit, quod executores dati ad distribuendum in causas pias, possunt erogare pro dotibus puellarum nobilium, quod licet aliquid habeant vt possint nubere, non tamen satis pro earum nobilitate, quod dictum pro no. sequitur Ioannes Lup. in repe. dicti cap. per vestras. §. 12. col. 2. vers. idem dicendum, de don. inter vir. & vxor. Nam vt & id illis addas, mulier nobilis maiore dote indiget, quam ignobilis, si pari nubit, vt videre licet ex Bald. in l. quæro. ff. de iure dot.

¶ Facit & quod scribit Bart. post Iac. Bu. in repet. l. si constante, in 2. q. 1. q. prin. ff. sol. mat. quod iudex debet arbitrari, an quis sit pauper, an diues, ex personarum differentiis. Miles enim aut nobilis habens mille in bonis, est pauper: & plebeius, aut, vt loquitur, rusticus, multò minus habens, diues est. ar. l. Nepos Proculo. ff. de verb. sign. & no. in l. in condemnatione. ff. de re iud. & in d. l. sed & si suscepit. §. 1. ff. de iudi. & sequitur Soc. con. 30. & in causa dominæ, col. 2. lib. 4. Et idem voluit Ang. in l. si verò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satid. cog. & Philip. Dec. conf. 163. in causa matrimoniali, col. 4. versiculo secundò principaliter.

¶ Propterea q; idem Bartol. & post eum Paul. Ca. in ea ipsa l. si constante, vterque col. 1. ff. sol. mat. scribunt, quod cum debet exactio fieri, non potest constante matrimonio, nisi si bona mariti non sufficiant ad dotem, vt in ea. cauetur. Certè si nobilis vir non multum habeat in bonis, sed id tantum quod satis est ad satisfaciendum creditoribus, & doti, tamen quia eum oportet honestè viuere, vt nobiles solent, ideoque periculum esse potest, ne omnia consumat, poterit dos exigi. per l. vbi, & l. in rebus. §. omnes. C. de iure doti.

¶ Id quod etiam in casu auth. praterea. C. vnde vir & vxor, voluit ipse Iac. But. & post eum Bald. ibi col. 4. ver. in gl. 2. dum tractat quædo vxor dicatur inops necne: id enim relinqui arbitrio iudicis, qui considerabit qualitatem personarum. Nam nobilis (inquiunt) qui nequit operari, dicitur pauper, id habens quod rusticum & artificem faceret diuitem. In quam sententiam scriptum est à Cornelio Tacito lib. 1. Neronem Valerio Messala Consuli, qui Coruini oratoris pronepos fuit, obtulisse in singulos annos quingenta sestertia, quibus paupertatem & inopiam sustentaret. Quæ summa nostræ pecuniæ est ex cõputatione Budæi in lib. de asse, duodecim millium & quinquætorum aureorum. Quam si qui hodie habent, ditissimi existimantur. Et tamen tunc Messala paupertate laborare credebatur, pro ratione scilicet suæ dignitatis ac nobilitatis.

¶ Nec hinc longè abest quod scribit Pau. Citra. in tract. de iure patro. in 6. parte, ar. 4. q. 2. vbi quaerit, ad quam inopiam requiritur patronum venisse, vt ab ecclesia ali debeat. In qua re dicit inspiciendum, an patronus sit nobilis, cui magnum est opprobrium venisse in summam ac extremam paupertatem, per not. per gl. in c. 1. §. sanè, in verbo, absq; penuria, de statu regula. lib. 6.

¶ His item ad stipulatur, quod si quis bonis cesserit, habet priuilegium ne conueniatur, nisi in quantum facere possit. Igitur si postea ei fuerit relicta turris, quæ valet mille aureos, creditores volut eam vendi, quia ei tanquam pauperi debet sufficere quædam parua domus: ipse verò vult eam turrim sibi retinere pro sua habitatione, Bart. in l. vlt. C. qui bonis ced. poss. dicit illum iusta petere, per l. qui bonis. C. eo. Bal. autem, ibi, col. 2. ver. quæro quidã celsit. C. qui bon. ced. pos. dicit iniquum esse, quod rusticus habitaret eam turrim in damnum creditoris, quod tamen esset æquum in nobili. Ideoq; id esse arbitrium inspecta qualitate personarum, per iura quæ illic allegat. Et vide quod scripsi in re non admodum dissimili supra nu. 135. vbi nobiles, & 2. seq.

¶ Nobiles sunt in ea re priuilegiati, vt nostri loquuntur, vt defendantur, nec de facili conueniantur, ita expressè voluit Spec. tit. de reo. post prin. ver. item nobilis, arg. tex. in §. verum. 6. q. j. & ca. frater, 16. q. j. & c. præceptum. 32. q. 5. & ca. j. de purga. cano. & l. 2. ff. de in ius vocan. Et hoc quoq; voluit Cepol. Spec. referens in 26. priuilegio nobilitatis.

¶ In hoc quoque nobilibus deferri solitum est, vt in literis contra illos obtentis soleat poni hæc clausula, prouiso ne in terram dicti nobilis excommunicationis, vel interdicti sententiam proferas, nisi à nobis super hoc mandatum receperis speciale. Ita etiam voluit idem Spec. tit. de rescrip. præsentia. §. ratione formæ, vers. nunc dicamus, in prin. qui ad hoc allegat c. 1. extrà de postul. præla. & c. non est vobis, extrà de spons. & c. Romana. §. vlt. de sent. excom. lib. 6. quæ iura parum ad hoc faciunt. Hoc tamen refert & sequitur Cepo. vbi supra, in 27. priuilegio nobilitatis.

¶ In constituenda dote nobilitas viri consideranda est, vt scilicet maior dos constituatur propter ipsius nobilitatem, ita voluit glof. in cap. nullum. 30. q. 5. per tex. ibi, quem ita intelligit, & per text.

text. in l. quæro. ff. de iure dot. & in l. si quis sepulchrum. §. vlt. ff. de relig. & sequitur Cepol. vbi supra in 35. priuilegio, vbi ad hoc allegat optimum tex. l. cum post. §. gener. ff. de iure doti. & l. si filii pater. ff. de leg. 3. & idem non citata ea gl. voluit Bald. conf. 328. cum in causa, col. 2. lib. 3. & Lucas Pen. in l. mulieres, col. 5. ver. 20. augetur, C. de digni. lib. 12. Et facit gl. in l. 1. in verbo sororem. C. si aduer. dot. & in l. nulla. C. de iure dot. & in l. cum post mortem. §. vlt. ff. de admi. tuto. & quod voluit Io. Lup. in repe. c. per vestras, char. 31. vers. sed pulchrum est videre, de don. inter vir. & vxor.

¶ Et ad hoc quoq; facit, quod è diuerso consideranda est vxoris nobilitas, ad id scilicet, vt minor, aut certè nulla dos marito constituatur, tanquam nobilitas vxoris pro dote sit, imò vt vir ipse dotem vxori etiam constante matrimonio possit constituere, vt latè supra diximus. Sicuti etiam non dissimiliter forma vxoris pro dote est. Nã vt scribit Apuleius libro 2. de Magia, virgo formosa, & si sit oppido pauper, abunde tamen est dotata. Quod exemplo comprobatur videmus apud Homerum libro 13. Iliad. referentem Othryoneum Cebesorum Regem spopodisse Priamo se hostes à Troia effugaturum, ea lege, vt sibi daret in vxorem Cassandram eius filiam etiam indotatam, quoniam erat filiarum Priami formosissima.

ἡ τις ἢ πρὸς αὐτοῖο θυγατρῶν εἰδὲ ἀγὴς λυ
Κασσανδρῆν ἀνάειλον, ὑπέχετο ἢ μέγα ἔργον
ἐκ τρωϊδὸς ἀέκοντες ἀπὸ σέθεν ὕπαισ ἀχαιῶν.

Habemus tamen tex. in l. quæro, ff. de iure doti. ex quo no. Bald. ibi, quod nobiles mulieres indigent maiori dote, quàm ignobiles, quod nos alibi ad aliud diximus. Et bene facit tex. in l. si filia, in verbo, ex dignitate. ff. de legat. 3. quod intellige, dicit Bald. vbi supra, si nuberet pari, alias secus, per l. 3. C. de dot. promiss.

¶ Nobiles sunt immunes à muneribus publicis. I. præcipimus, & l. Senatori, & l. quoniam. C. de dignitatibus, lib. 12. & l. non tantum. §. Iliensibus. ff. de excu. tut. ex quo no. Bald. ibi nobilitatem tribuere immunitatem, & l. 3. §. j. ff. de mun. & hon. & voluit Lucas Pen. in l. mulieres, col. pen. ver. 36. eo. tit. Sed aduerte, quod Lucas loquitur de nobilibus ex dignitate, prout etiam loquuntur d. ll. primè loquentes de Senatoribus, & l. postrema loquitur de militibus qui castris operant. Nam quod ad nobiles genere spectat, videtur quod non excusentur à muneribus, neque personalibus, neq; realibus. Ab illis quidem, per text. in §. audient quoque, vers. si qua verò, ibi, conuenit enim vnunquaque nobilium, in authent. de defen. ciui. & in d. l. 3. §. 1. si solerter inspiciatur. Nam posteaquam dixit, quod milites excusantur à mun. personalibus, de illis enim loquitur ille text. vt dicit glof. Subiungit, Cæteri autem priuati, id est, non militantes, quamuis militum sint cognati, legibus patriæ suæ, & prouinciæ obedire debent, & illum text. no. Sal. ibi contra nobiles. Ab istis quidem per tex. in l. munerum. §. patrimonialium autem, ver. ab huiusmodi muneribus, vbi hoc expresse no. Bar. ff. de mun. & hon. & in l. rescripto. §. vlt. vbi & vtrunq; voluit Sal. in sua repe. col. antepe. ff. eo. Et vtrunq; etiam voluit Alb. in suo tract. de mun. & hon. quem posuit super d. tit. char. pe. ver. sed quæro nunquid nobiles excusantur, & in l. & qui origine, in prin. eo. tit. vbi loquitur generaliter, & sequitur Christo. Ní cel. in trac. eiusdem tit. char. 15. ver. an autem nobiles excusentur à muneribus, & Pe. An. in suo quoque tract. munerum, char. 19. ver. iuxta hoc quæro, nunquid nobiles. Iac. à sancto Geor. in l. 1. §. pro secundo. C. de cadu. tol. vbi admonet esse notandum, quia sæpe contingit in practica, & Steph. Berrr. conf. 123. ponitur in factu, col. 1. lib. 1. & latius con. 141. Christy, & c. visis duobus, col. j. eod. lib. 1. & con. 207. pro responsione, col. 1. eod. lib. 1. & Fran. Ripa. libro. 1. respon. c. 21. nobiles, & lib. 2. respon. ca. 4. si supremus dominus, col. 3. vers. videndum ergo restat, & iterum. c. 26. videtur respondendum, col. 4. vbi loquitur de patrimonialibus tantum.

¶ Quinetiam Lucas ipse in l. vlt. col. 2. C. de fund. l. j. mit. lib. 11. dicit, quod nobiles tenentur contribuere cum aliis in collectis, ratione eorum bonorum, pro quibus seruitia non præstant regi: pro aliis verò nequaquam, vt dicit probari, primum quidem in l. 1. C. de offi. præfec. Aug. & in l. vlt. §. ab huiusmodi. ff. de mun. & hon. Secundum, per tex. in d. l. vlt. in qua hoc scribit, & in l. 2. C. de colla. fund. patri. lib. 12. Et hoc quoq; postremum tenet An. Iser. in c. 1. in verbis, & plausrorum & nauium præstationes, & ibi post eum Alua & Car. Alex. in eisdem verbis, titu. quæ sint regalia, vbi & huius rei rationem adscribit, & ipse quoq; Lucas in d. l. vlt. col. 5. quia nobiles pro huiusmodi rebus seruiunt personaliter principi, aut domino in expeditionibus, per §. firmiter, tit. de prohi. feud. ali. per Fede. Ideo non debet duplici onere grauari, per legem, nauis onustæ. §. cum autem. ff. ad l. Rho. de iac. Nec hoc admittendum, vt & paulo post subiungit Lucas, quod ideo non contribuant, quia sunt nobiles, nulla enim l. hoc cauetur. Idem in effectu tradit Iac. à sancto Geor. in tract. de homagio, col. pen.

¶ Sed hæc duobus modis intelligenda sunt, Primò in nobilibus nullam habentibus iurisdictionem in loco in quo habitant. tunc enim haud dubie debent contribuere cum cæteris habitantibus, cum ipsi sint subditi eius loci, vt cæteri ignobiles. Quòd si habeant omnimodam iurisdictionem in eo loco, tunc non subiiciuntur vniuersitati eius loci, nec vniuersitas in eos iurisdictionem habet, sed ipsi potius in vniuersitatem. Ideo ab ea imponi non possunt, vt etiam videmus forenses & ecclesias imponi non posse ad munia personalia, aut mixta, cum ipsi subditi non sint. l. rescripto. §. vlti. ff. de mun. & hon. Ad realia autem debent nobiles, quantamcumque iurisdictionem habeant, contribuere, vti etiam princeps, & ecclesia contribuit de iure communi. l. ad instructionem. C. de sacrosan. ecclesi. & l. ab sit. C. de priu. do. aug. lib. 11. Hæc Nicel. vbi supra, & Berjan. d. consi. 141. lib. 1. & d. conf.

consideranda in constituenda dote.

Nobilitas uxoris pro dote est.

Nobiles sunt immunes à publicis muneribus.

Nobiles in collectis tenentur contribuere pro bonis non seruilibus, nõ pro cæteris.

Quid in nobilibus habentibus in loco omnimodam iurisdictionem.

126

207. eod. libro 1. Quibus addes quod ad reparationes castrorum & murorum ciuitatis haud dubie tenentur, & nobiles, & clerici, praesertim si imminet necessitas, vt videre licet apud Guid. Pap. deci. Delphi. 7. habentes, & iterum deci. 78. an ecclesiam, vbi alios allegat. & Bened. in repe. c. Raynuitus, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 1030. An autem in aliis teneantur contribuere tempore necessitatis dicam postea.

¶ Secundo intellige, nisi alia esset in his omnibus consuetudo contribuendi, vel non contribuendi. Ea enim obseruanda est, vt dicit Iac. à S. Georg. quo loco nuper citauimus. Et certe Masuer. vir multa eruditionis & experientiae apud Gallos, in tit. de talliis. §. item illi qui sunt, scribit apud ipsos Gallos, nobiles nobiliter viuentes esse immunes à talliis, nulla distinctione facta bonorum allodialium, & feudaliu. & idem tenet Guid. Pap. deci. 384. sed quid de nobilibus, vbi & hoc dicit procedere etiam in rebus alijs subiectis huiusmodi subsidijs, quas à plebeis scilicet recenter acquisierunt, vt videlicet etiam pro illis non teneantur contribuere in subsidijs. Sed & idē Guid. deci. 387. sed quid si nobilis, plus dicit, quod si nobilis tribus aut quatuor annis soluerit huiusmodi subsidia, non per hoc compellendus est soluere in futurum, per l. presbyteros, la 2. in fi. C. de epi. & cler. & l. voluntaria. ff. de excu. tut. Et idem voluit con. 217. omiffa facti narratione, in fi. vbi dicitur requiri 40. annos, vt in futurum cogi possit per c. accedentibus, extra de priuileg. & vtrunque sequitur Alb. Brunus confi. 103. casus iste, col. 2.

¶ Hæc extende, vt etiam tempore necessitatis belli non teneantur nobiles ratione bonorum feudaliu, pro quibus personaliter seruiunt, contribuere in subsidijs pecuniarijs, per id quod consuluit Io. An. conf. 7. visis & ponderatis his quæ narrantur in themate, col. 3. vbi dicit quod vasallus non tenetur tempore belli subuenire domino, de pecunia, per tex. in c. licet vasallus, in 2. respon. tit. si de feud. fuer. contr. inter do. & agna. Quod tamen limitat, nisi esset magna quædam necessitas, siue imminens periculum, & vasallus sit diues. Nam tum teneretur, vt dicit concludi per Iac. Ardizo. in sua summa feudorum, tit. quo negl. feud. perdat. §. item quæritur, ver. item quæro. refert & sequitur Iac. in l. si ex toto, in prin. col. pe. in fi. ff. de leg. j. Pro quo bene facit, quod voluit Dy. ibi, quæ sequuntur Bald. Pau. Cast. in lec. Bon. Raph. & Alex. quod immunis ex priuilegio à collectis, tamen non excusatur ab iis quæ imponuntur propter necessitatem belli, per tex. ibi, & in l. i. C. nem. lic. se in emp. per excu. libro 10. vbi tolluntur omnia priuilegia, cum necessitas vrget, & per alia quædam iura quæ allegant. Et hoc quoque voluit Dynus in d. l. si ex toto, in prin. & sequitur Io. An. in addi. Spec. tit. de censib. §. nunc dicendum, verfic. est sciendum. Bal. in l. iubemus nullam, per illum tex. C. de sacro. eccl. Anto. in c. peruenit, de immunit. eccl. Sed quia hoc postremum multos habet contradictores: ideo quisquis volet plenius scire omnium sententiam, legat Alex. Fran. Are. & Iac. in d. l. si ex toto.

¶ Ex iis liquet, quod etiam ignobiles non tenentur contribuere in subsidijs, ratione bonorum feudaliu, pro quibus tenentur seruire principi in expeditionibus. Nam si ita res est, quod nobiles non tenentur pro huiusmodi rebus feudalijs contribuere in subsidijs, non ea ratione quod sunt nobiles, vt diximus, & plene liquet ex iam dictis, sed ob id solum quia tenentur seruire domino, ne videlicet duplici onere grauentur: Consequens est, vt etiam ignobiles, quibus ratione bonorum feudaliu eadem necessitas ingruit seruiendi principi in expeditionibus, non teneantur contribuere in subsidijs, ne duplici onere grauentur. Et hoc expresse tenuit Bar. Chasse. con. 64. viso processu, col. 2. verfic. ad primum.

¶ Et hoc optimè probat, quod autoritate Vber. Bob. decidit Io. An. in addi. Spec. d. tit. de censib. loco supra alleg. de rustico, qui emit à milite possessiones, de quibus nunquam fuerat soluta collecta: An videlicet teneatur pro illis soluere collectam. Et distinguit, an miles nõ soluebat collectam, quia erat nobilis, an verò quia res non erat obnoxia collectæ: vt primo casu teneatur rusticus soluere, secundo non teneatur. Nam personis data immunitas, cum persona extinguitur: rebus, nunquam extinguitur, l. ætatem. §. rebus. ff. de censib. cum multis iuribus ibi allegatis. Cum igitur ea sit reru feudaliu natura, vt quia sunt obnoxie seruitio personali ipsius vasalli, nõ etiam collectis pecuniarijs: Certè in quacunque manum peruenierint, manet eadem immunitas, manente etiam ratione eadem immunitatis. Cæterum apud antiquos Pfolis tributis genus erat, quod nobilissimi quique ciuitatis pendebant, vt secundum habitationes fuerant comprehensi: vt nobilitas quæ ad bonam fortunam illos perducere debuerat, hoc incommodi secum afferret, vt scribit Græcus legum innominatus interpres, & ex eo Alciatus in tres posteriores libros C. in prin.

¶ Sed vt ad nobiles redeamus, licet non sint immunes à muneribus personalibus & realibus, ex multorum sententia, vt dictum est supra nu. 157. nobiles sunt immunes: tamen propter nobilitatem quandoque tribuitur immunitas, per tex. in l. non tantum. §. Illiensibus, ibi, propter inclytam nobilitatem. ff. de excu. tut. vbi & Bald. & Nicol. Neapo. in lec. Bar. no. per illum tex. quod propter nobilitatem aliquando conceditur immunitas, & ad hoc quoque illum tex. ponderat ipse Bald. conf. 363. quæritur an si per officiales, col. vlt. lib. 1. & commendat Cepol. in d. tract. supra sæpius allegato, de imper. mil. delig. in materia nobilitatis. in 36. priuilegio.

¶ NOBILITATI adeo leges censuerunt esse deferendum, vt consistere ex illarum constitutionibus non possit matrimonium inter nobilem, & turpem quampiam & infamem personam, per tex. in l. lege Iulia. ff. de rit. nupt. quem ita intelligit glo. in l. vlti. in verbo personam, loquens expresse de nobili, alfero autem turpi meretricatore, & similibus. C. de sponsa. quam gloss. ad hoc ponderat, & dicit

& dicit no. Cepol. in d. tract. in 41. priuileg. nobilitatis. Tamen de hoc ego multum dubito. Nam ea l. lege Iulia, loquitur tantum de Senatore Senatorisque liberis, quibus interdicit matrimonium cum libertina, aut ea cuius pater materve artem ludicram fecerit. Nec loquitur de cæteris nobilibus, aut in alia dignitate constitutis. Imò alia lege cauetur, licere omnibus ingenuis, præter Senatores eorumque liberos, libertinam vxorem habere, per tex. in l. lege Pap. ff. de rit. nupt. propterea ea gloss. videtur non esse vera.

¶ Illud minimè dubium est, de iure canonico non impediri matrimonium, ex huiusmodi differentiis nobilitatis & ignobilitatis, quando & si nobilis contrahit matrimonium cum ignobili, quem errore ductus, vel ducta putabat nobilem: is error nec impedit, nec dirimit matrimonium, vt nec cæteri errores qualitatis, vt plenè no. 29. q. j. per totum, & in c. proposuit, de coniug. ser. Et nuncupatum in hoc errore nobilitatis, vel ignobilitatis, tenuit Host. in summa de matrimo. §. qualiter impediatur, verfic. primò ergo occurrit. & And. lser. in c. i. §. persona verò, statim post princ. tit. per quos fiat inue. & è Theologis Ang. Cla. in summa, in verbo, matrimonium, le 2. in 4. impedimento, num. 2. & omnes vbique.

¶ Scio & illud ex legibus decemuiralibus, quas & nos 12. Tabularum vocamus, sancitum fuisse, ne connubium Patribus cum plebe esset, id est, ne consisteret matrimonium inter Patricios, qui soli nobiles erant, & plebeios: tanquam id nobilitatem pollueret, vt refert Dionysius Halicarnassæus lib. originum Romanarum decimo, in fi. & Lilius statim in initio lib. 4. ab vrbe condita. quo in loco etiam videbis maxima contentione Patrum & plebis tandem legem fuisse promulgatam, vt essent omnium promiscua connubia. Turpe autem semper habitum fuit, si qua nobilis femina viro ignobili nubebat, vt satis ostendit illud Mart. lib. 5. epi. 17. in Gelliam,

Dum proauis atauis que refers, & nomina magna,

Dum tibi noster Eques fordida conditio est:

Dum te posse negas, nisi lato Gellia clauo

Nubere, nupisti Gellia cistifero.

Quod nos alibi ad aliud retulimus.

¶ Ex quibus plerisque videri possit, mulierem nobilem, quæ nupit ignobili, nupisse indigno, vt etiam videtur voluisse Alex. conf. 209. ponderatis, col. j. lib. 6. Quoniam indignus, siue indigna hoc casu dicitur, cui sine dedecore, considerata qualitate natalium vtriusque, nubere non potest, vt per l. 3. §. si filius emancipatus, le j. ff. de bon. pos. contra tab. voluerunt Iac. Are. & Bart. in l. si rogatus. ff. de manu. vind. vbi & in id citant l. tam dementis. C. de epi. aud. idem Bar. in l. libertum. C. de nupt. & in l. si furiosus, eo. tit. & in l. cum ita legatum. ff. de cond. & demonst. vbi & ipse allegat l. si filia, & auth. ibi positam. C. de inof. testa. Ex quo illud sequitur, vt pater huiusmodi filiam dotare non teneatur, quæ scilicet huic indigno nupserit, ex gl. in c. de raptoribus, & ibi Arch. 36. q. 1. Bal. in l. j. col. 3. verfic. sed si nupit. ff. sol. mat. Ant. in c. accedens, col. 2. verfic. quærit gl. de procu. Imò vero possit eam aut filium, qui idem fecit, exheredare, per d. §. si filius emancipatus, & voluit Bartol. in d. l. libertum, & Bald. in l. si pater, quæ est 2. verfic. & ideo C. de sponsa. & in l. nec filium. C. de nupt. & Pet. Anc. in c. i. in in fi. de despon. impub.

¶ Sed hoc tamen si verum est, intelligi debet, nisi forte mulier nobilis quidem illa, sed pauper nupserit ignobili, sed diuiti, aut è contrario. Nam diuitiæ vnus compensantur cum nobilitate alterius, ex sententia Specul. in alio casu loquentis, in tit. de test. §. 1. verfic. sed quid si vir & vxor. & Bald. in c. super eo, le 2. in fi. de testib. & Alex. in hoc nostro casu expressim loquentis d. consil. 209. col. 2. verfic. præterea paritas. Ad quod bene facit, vt etiam hic dicit, quod not. glof. & doct. in l. si voluntate. C. de dotis promiss. De quo diximus supra c. 18. nu. 19. hinc fit primum. Facit item quod & nos scripsimus supra c. 3. nu. 20. & propterea.

¶ Illud autem hic non intempestiuè quæri potest: Si nobilis vir ex ignobili cõcubina susceperit liberos, vel è contrario, & postea contrahant matrimonium: An filij illi ante matrimoniū nati legitimen tur: Id quod nos satis tractauimus supra huius tractationis c. 15. verfic. 22. cuius exordium est, sed hic quæri potest, & seq. vbi tu videre poteris, ne hic iterum repetam.

¶ IS HONOR solet fieri nobilibus, vt dum homagium & iuramentum fidelitatis præstant, ad osculum principis recipiantur, non etiam cæteri, etiam si habeant feudum nobile. vt retulit Spec. qui hoc dicit obseruari in regno Franciæ, in tit. de feud. §. quoniam, in vl. char. verfic. porro in regno Franciæ. Sed de hac re latius dixi in consuetudinibus Pictonum tit. 9. §. 5. in gl. j. vbi videre poteris.

¶ INSTRUMENTA communia nobili & plebeo apud nobilem potius sunt deponenda, per tex. in l. vlt. ibi, & amplioris honoris inferiori. ff. de fid. instr. Et ita per illum tex. expressim voluit Lucas Pen. in l. mulieres, col. 6. verfic. 26. instrumenta. C. de dign. lib. 12. & in l. 2. col. pen. verfic. & sicut nobiliores. C. de exact. & exec. eo. lib. 12. Quod intellige, etiam si alter sit antiquior, vt ex eo patet quod dicit Dom. in c. Isidorus, in fi. episcopum posteriorem nobilem præferendum priori ignobili, & sequitur Bart. consil. 57. præclare scribitur, in fi. lib. 2. Sed tu de hoc vide quæ dicam infra, nu. vlt. verum non adeo, & in 2. parte huius operis, qua tractamus de iure Primigeniorum in præfatione, num. 124. sed & hoc ita secundo intelligitur & seq.

¶ DEBET PRINCEPS nobiles sibi comites potius asciscere, & suo lateri adiungere, quàm ignobiles, per tex. in l. omnium, circa princip. in illis verbis, inter tot nobiles. C. de testa. vbi ex eo not. Bal.

et turpem personam.

Error qualitatis nobilis, nec impedit, nec dirimit matrimonium.

Apud antiquos Rom. non consuebat matrimonium inter Patricios & plebeios.

Pater non tenetur dotare filiam quæ indigno nupit.

Quid si nobilis pauper mulier viro ignobili & diuiti nupserit.

An ex matrimonio contracto inter nobilem & ignobilem legitimentur liberi.

Nobiles iuramentum fidelitatis præstantes admittuntur ad osculum principis.

Instrumenta communia apud nobilem deponenda.

168 Nobiles immunes à tallijs sunt delectu bonorum in Francia.

169 Quid autem in necessitate belli.

Quid in imminente periculo.

170 Ignobiles non tenentur contribuere in subsidijs ratione bonorum feudaliu.

171 An ignobilis soluat collectam pro rebus acquisitis à nobili.

172 Nobilitas facti ut concedatur immunitas.

173 Matrimonium non consistit inter nobilem

Ang. Rap. Fran. Arc. Philip. Corn. & Ias. quod ubi est princeps, ibi est, & præsumitur esse copia nobilitatis. Sed & eo text. not. Cepol. in d. tra. de imper. mil. delig. in 37. privilegio nobilitatis, quod ad la-tus principum debent stare nobiles viri, & non plebei. Refertque Ant. Scalam ea potissimum ra-tione fuisse dominio Veronæ eiectum, quod populares, & infimæ fortis homines circa se, & in sua curia semper tenebat, spretis nobilibus.

182

¶ SI CREDITORES pari numero, alij consentiant remittere partem debiti, aut in tempus differre solutionem, alij dissentiant: Nobilium consensus aut dissensus plebeiorum præferendus est, vt nuncupatim voluit Luc. Pen. in d. l. mulieres, col. 6. vers. 2. præferuntur. C. de dign. lib. 12. per text. in l. ma-iorem, ibi auctoritatem eius sequetur Prætor, qui dignitate inter eos præcellit. ff. de pactis.

183

Captivus nobi-
lori parere de-
bet.

¶ SI IN BELLO quis à pluribus simul captus est, ab eisque sub fide redeundi domum mittitur, tandemque ab omnibus simul reuocatur: Tenetur ipse captivus primum nobiliori parere, vt nuncu-patim definiuit Ang. in sua bella disputatione, incip. renouata guerra, col. sexta, versic. adhuc dubi-tandum occurrit, per multa iura ibi per eum allegata.

184

Plebeius non
potest aduer-
sus nobilem a-
ctione expe-
riri.

¶ NON POTEST plebeius aduersus nobilem de dolo, aut alia famosa agere, per text. in l. non de-bet. ff. de dolo, cum dicitur. Sed nec humili aduersus eum, qui dignitate excellit, debet dari, vt puta plebeio aduersus consularem receptæ auctoritatis. Ex quibus verbis planè colligitur, non id obti-nere in omnibus nobilibus, sed in his tantum qui longo intervallo præcellunt. Id quod etiam an-notauit Lucas Pen. id ponens inter prærogatiuas nobilitatis, in l. mulieres, col. 4. versic. non agit. C. de dig. lib. 12.

185

Nobilium testa-
ments an præ-
teritione liber-
rorum rumpantur.

¶ NOBILIVM TESTAMENTA non rumpuntur per præteritionem liberorum, ita allegatur à quibusdam voluisse Pan. in c. quia nos, de testa. qui tamen nullam omnino nobilium mentionem facit, sed de militibus, & clericis tantum loquitur, quorum testamēta ex præteritione liberorum non rumpuntur, per allegata ibi per eum. Super quo non latius immorandum duximus, præsertim cum nec militia, nec clericatus homines nobilitent, vt supra ostendimus c. 8. & seq.

186

An papa possit
permittere
nobili mona-
cho ut uxorem
ducatur.

¶ PROPTER NOBILITATEM potest papa permittere monacho vxorem ad tempus ducere, videlicet vsque ad procreationem sobolis, ne stirps nobilis sine prole deficiat. Ita nuncupatim voluit Bal. loquens simpliciter de nobili, in l. si tibi filius. ff. de adopt. Cui sententiæ vix possem accedere. Nam quod periculum, si diuis placet, futurum est, si stirps siue progenies cuiuspiam simplicis nobilis pereat? At in filiis Regum & Principum, vbi subesset magnum quopiam periculum, concedunt omnes id fieri posse, videlicet Inn. in c. cum ad monasterium, in verbo, licentiam, & ibi Pan. qui & alios antiquiores citat, col. pe. de stat. mona. Io. And. in c. actus legitimi, & iterum in c. semel Deo, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. Ipse Bal. in l. si paterfamilias, in 3. lec. in §. in arrogationibus. ff. de adopt. Per. Anc. in repe. c. 1. col. 5. vers. vlt. quæro, de constit. & conf. 339. parum dubitationis, Imol. in cle. 1. col. vlt. vers. sed quærit. Guil. de consan. & affin. Maria. Soc. conf. 13. præsens consultatio, col. 4. versic. octauo probatur, & consil. 28. circa primum, col. 4. versic. quarto principaliter. Ias. in l. si arrogator, col. 2. versic. item attende. ff. de adopt. & Catel. Cota. memor. filius vnicus, & memor. Papa potest.

187

Nobilium cita-
tio an in scri-
ptis fieri de-
beat.

¶ NOBILES cum citantur, debet citatio fieri in scriptis. l. quoties, ad fi. C. de dign. lib. 12. quem ad hoc expendit, & citat Guid. Pap. sing. 82. citatio, versic. pen. Et idem tamen non obscure videtur sen-sisse Fel. in cap. pastoralis, in prin. de offic. deleg. dum tractans de privilegiis nobilitatis eum text. ci-tat. & in c. cum quidam, col. 3. versic. & ad huiusmodi, de iure iur. Sed id non obseruatur in Gallia: scio tamen frequenter fieri, ob id quod huiusmodi nobiles non soleant sese viatoribus exhibere, nec illos intra domus penetralia admittere. Ideo necesse est, vt ad domum scriptis citentur. Ille autem text. d. l. quoties, nuncupatim loquitur de viris illustribus, quibus id privilegium conceditur, ne sine scri-ptis conueniri possint, nec in ciuili, nec in criminali. Ex quo Bart. ibi not. Clarissimos viros non nisi per scripturam citari posse, quod & ex eo quoque expendit Ro. in repe. l. si verò. §. de viro, in §. fal. in princip. ff. sol. matrimo.

188

Nobiles præ-
tiosius vestiri
debent.

¶ NOBILES & eorum vxores debent preciosioribus vestibus & ornamentis indui, quàm igno-biles, vt satis videtur voluisse Alber. in l. 2. C. quæ res vend. non pos. exclamans aduersus populares diuites, qui se & vxores in vestibus æquãnt nobilibus, per eum tex. & alios quos inibi citat. quod & non obscure voluit Zenzeli. in extrauag. execrabilis, vers. vnde inter cætera, in verbo, qui mendicant, per multa etiam ibi allegata. & Lucas Pen. in l. mulieres, col. pen. vers. 28. C. de dig. lib. 12. Et ex hoc fit, vt si nobilis vili veste ob inopiam indutus, verecundia est præpeditus domo egredi, vt suis rebus superesset, restitueretur in integrum, veluti iuste impeditus aduersus temporis lapsum, vt voluit Nicol. Neapol. in l. in eadem. ff. ex quib. caus. maior. per eum text. in illis verbis, qui ita alligati sunt, vt sine dedecore in publico apparere non possint. Et id sequitur Geral. à Petra. sing. 82. quæ sunt contra. Apud Indos nemo nisi nobilis Byssum induere poterat, vt tradit Philostratus in vita Apollonij lib. 2. Et huc faciunt quæ scripsimus supra, hoc eodem cap. num. 48. sed circa hoc. & quæ dicemus in-frà cap. 37. num. 160. incip. supra sæpe locuti.

189

Nobiles non
passim im-
mobilia non sa-
tisant.

¶ LICET alijs qui non possident immobilia, satisfacere debeant. l. sciendum. ff. qui satisfac. cog. & §. hodie, Instit. de satisfac. Tamen nobiles ad id non coguntur, quamuis immobilia non possideant, sed eorum cautioni iuratorie committitur, non solum in ciuilibus, sed & in criminalibus, per l. quo-ties, & ibi Bart. & Io. Plat. C. de dign. lib. 12. Sed ea loquitur in illustribus, vt & hoc intelligas, non procedere in omnibus nobilibus.

¶ NOBILES

¶ NOBILES possunt homines suos propria auctoritate capere, & plagis mediocribus castigare, si verum dicit Bal. in auth. adhæc, in fin. C. de lati. liber. tol. & sequitur Alex. in addi. eiusdem, in l. 1. C. de emend. prop. Et certè hodie nostri nobiles strenuam dant operam, ne id ius suum, si quod sit, non vtendo amittant: vt qui non homines tantum suos, sed & non suos non plagis mediocribus afficiunt, sed atrocibus, inhumanis, crudelibus, si non continuo quàm illis quicquam præceperint, id perfece-rint. Nostris autem moribus nulli nobili id licet, nisi iurisdictionem habeat, idque faciat auctoritate iustitiæ, vt loquimur.

Nobiles possunt
iure suos homi-
nes capere &
castigare.

¶ POSTREMO possumus illud in vniuersum dicere, in iis omnibus esse nobilitati deferendum, in quibus dignitatis habendam esse rationem leges statuerunt. Nam etsi non omnis dignitas est nobi-litas, vt clarè docuimus supra c. 8. nu. 4. attende. Est tamen nobilitas quædam dignitas, ex sententia Bart. & Io. Plat. in d. l. 1. C. de dign. lib. 12. & omnium qui de nobilitate scripserunt. Propterea sunt no-biles plebeis & superiores, & digniores, vt constat ex multis quæ supra diximus, & nuncupatim as-serit Specul. tit. de rescrip. præsen. §. ratione autem causæ, circa princ. versic. sed quæ sunt personæ, & Cepol. in 41. privilegio nobilitatis, & est bonus text. in c. super eo, le 2. de testib. & in l. vidua, ibi, pa-res genere. C. de nupt.

Nobilibus in
omnibus defe-
rendū in quib.
dignitati defer-
tur.

¶ Quanquam etiam potest dici in his quoque esse deferendum plebeis honestis & diuitibus, ex eo quod scribit Bar. in l. capitalium. §. serui, per illum text. ff. de pœn. quod quemadmodum ex consue-tudine nobiles non suspenduntur, nec patiuntur huiusmodi viles pœnas: ita nec populares diuites & honestiores. sequitur Panor. in c. pastoralis, in princ. in vlt. no. de offi. deleg. & Cepol. in §. privilegio nobilitatis. Id quod potes addere ad ea quæ diximus supra, nu. 104. nobiles vt alij, & seq. vbi tracta-uimus de discrimine pœnarum nobilium, & ignobilium.

Plebei diuites
& honesti non
bilibus pœna
puniuntur.

¶ Et vt generalius hoc caput concludam, in omnibus fauendum est in dubio, ac cæteris per omnia paribus, magis quidem nobilibus, quàm cæteris. Nam vt scribit Cicero in oratione pro P. Sextio, Omnes boni semper nobilitati fauimus: & quia vtile est Reipub. nobiles esse homines, dignos ma-ioribus suis: & quia valet apud nos clarorum hominum senex de Rep. meritorum etiam memoria. Et paulo ante, nobilitatem blandam conciliatriculam appellauerat: quod videlicet blande sibi ho-mines conciliet, prouocetque ad sui fauorem. De quo & tu vide infra c. 37. num. 80. incip. nobili-tas ex his est.

In omnibus ma-
gis fauendum
nobilibus.

¶ Verum non adeo deferendum nobilitati, vbi de honoribus & huiusmodi cæteris agitur, quin po-tior sit ætatis prærogatiua, quàm nobilitatis, ex sententia Inn. in c. statuumus, de mai. & obed. quem ita nuncupatim refert & sequitur, & dicit no. Phil. Dec. in c. clerici, col. 2. vers. & ista conclusio procedit, de iud. Inno. autem nominatim non loquitur de nobilitate, sed de honore & dignitate, vt scilicet illius prærogatiue præferatur temporis prærogatiua, & illum sequuntur Io. An. Ant. Imo. Dom. Pan. & recentiores, in d. c. statuumus. & Imo. in c. vlt. de consti. Sed tu hic vide quæ diximus supra hoc eo. c. nu. 52. & bene facit, ad fi. & iterum, nu. 74. instrumenta communia, & dicam etiam, in 2. parte huius operis, in præfatione, sed hoc ita intelligitur.

Ætatis potior
causa quàm no-
bilitatis.

¶ Neque item ita nobilitati deferendum est, vt ob eam discedamus à regulis iuris communis, nisi quantum id legibus sit permittum: quod vel satis probatur ex l. imperfecto. C. de testam. vbi nobili-tas instituti hæredis non facit vt ex testamento imperfecto adire possit, etiam si is imperator sit. quod ex eo annotauit Ias. in princ. Id nanque generale est vt quæ alias sunt multum privilegiata, ta-men in his tantum causis vel casibus sunt privilegiata, quæ expressa in iure sunt, vt latè docuimus in nostris Retractibus tit. 1. §. 1. gl. 14. nu. 96. ego verò, & seq.

Nobilitatis commendatio. CAP. XXI.

¶ NEC MIRARI quis debet, si nostris iuribus, Cæsareis scilicet & Pontificiis, in tam multis nobi-litati deferatur, cum & iure diuino & sacris literis ea multum commendetur, laudique & hono-ri adscribatur, & contra ignobilitas vituperio & contemptui, vt facile constat ex eo quod scribitur Nu. 1. Nobilissimi principes multitudinis, &c. Et c. 22. Rursum ille multo plures & nobiliores, quàm ante miserat, misit. Et c. 25. Mulier Madianitis filia Sur principis nobilissimi Madianitarum. & Deut. 1. Tuli de tribubus vestris viros sapientes & nobiles, quod supra ad aliud citauimus. Et 1. Reg. c. 2. Nunc autem dicit dominus, Abiit hoc à me, sed quicumque honorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contempnunt me, erunt ignobiles. Quibus verbis nihil aliud significatur, quàm eos fore nobiles, qui Deum honorauerint: contra ignobiles, qui illum contempserint. Et eiusdem lib. c. 9. in-ter præconia Samuelis prophetæ nobilitas commemoratur. Ecce vir Dei est in ciuitate hac, vir no-bilis: omne quod loquitur, sine ambiguitate venit. Et 2. Reg. c. 23. de Abisai, ipse est qui leuauit ha-stam suam contra trecentos, quos interfecit nominatus in tribus, & inter tres nobilior. Et paulo post, Qui erant inter 30. nobiliores. Et Iob 14. Siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles, non in-telliger. Et c. 30. Filij stultorum, & ignobilium. Et Psal. 149. Nobiles eorum in manicis ferreis. Et Prouer. c. 22. Nec stabit ante nobiles. Et c. 31. vbi commendatur vir mulieris fortis ex titulo nobilita-tis. Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum Senatoribus terræ. Et Eccles. 10. Beata terra cuius rex nobilis est, quod & supra ad aliud quoque citauimus. Et Sapien. 4. in princip. O quàm pulchra est casta generatio cum claritate: immortalis est enim memoria illius. quoniam & apud Deum nota est, & apud homines. Illa enim verba, cum claritate, & illa, nota est, &c. significant nobilitatem, vt

Nobilitatis cõ-
mendatio ex sa-
cris literis.

latè

latè diximus & ostendimus suprà c.2. Et eiusdem lib.c.8. Generositatem illius glorificat contubernium habens Dei. Et Esaiè 3. Tumultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem. Quibus verbis planè ostenditur, ordine inuerso ignobilem nobili conuiciari, vt puerum seni. Et c.5. Nobiles eius interierunt fame. Et c.34. Nobiles eius non erunt ibi. Et Hierè.39. Et omnes nobiles Iuda occidit rex Babylonis. Et Baruch 6. eodèmq; vlt. ex epist. eiusdem Hieremiæ. Sine pedibus in humeris portantur, ostendentes ignobilitatem suam hominibus. Et Ezech.22. Triumphabunt de re fordida, nobilis, grandis interitu, &c. Et c.26. Et statuæ tuæ nobiles in terram corruent. Et 1. Machab. 1.c. Vocauit pueros suos nobiles qui secum nutriti erant. Et c.2. Templum eius sicut homo ignobilis. Iterumque c.3. Et reliquit Lysiam hominem nobilem de genere regali super negotia regia. Et 2. Machab. 6. Eleazarus cogitans ætatis ac senectutis suæ eminentiam, & ingenitæ nobilitatis caniciem. Et c.7. Misit rex Nicanorem virum ex principibus suis nobilioribus.

2 ¶ Sed vis audire testimonia noui testamenti? Marc. 15. Venit Ioseph ab Arimathia nobilis Decurio. Et Lucæ 19. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum. Et prioris ad Corinthios c.1. Videte enim vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes, secundum carnem: non multi potentes, non multi nobiles. Sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, vt non gloriatur omnis caro, &c. Et 4.c. Nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. alij vertunt, Vos clari, nos obscuri, quod non longè distat. Rursumque c.15. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Et posterioris ad eodèmq; c.6. In omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros per gloriam & ignobilitatem: per infamiam, & bonam famam. Et eiusdem c.11. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. Et Actorum Apostolicorum c.17. vbi de his qui Thessalonicæ, ad Pauli prædicationem cõuersi sunt ad Christum. Erat de gentilibus multitudo magna, & mulieres nobiles non pauca. Et paulò post. Hi autem erant nobiliores eorum qui sunt Thessalonicæ. In quo tamen illud lectores monere volui, in multis ex locis prædictis, ἀπμίαι, & ἀτιμοί Græcè legi, quæ vulgata editio vertit, & ignobilitatem & ignobiles, tamen si dictiones Græcæ propriè significant, ignominiam, infamiam, dedecus, ignominiosum, infamem, vilem, abiectum: veluti interpret sentiat eum ignobilem esse, qui ignominiosus, & infamissit. de quo nos postea dicemus.

3 ¶ Sed antequam ad alia transeamus, illud annotare volumus lector, quod ad nobilitatis commendationem pertinet, ipsam nobilitatem intelligi per gloriam, apertè constare ex 3. locis citatis in duobus præcedentibus nu. Primo cum scribitur 1. Regum 2. Quicumque honorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contempnunt me, erunt ignobiles. Illic enim ignobilitas gloriæ opponitur. Secundo 1. ad Corinth. c.15. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria, qui locus est apertissimus. Tertio 2. ad Corinth. 6. cum dicitur, per gloriam, & ignobilitatem. Hincque cum Euripides in Hecuba ita scripsisset,

Τὸ δ' ἀξίωμα κ' ἐν κακῷ λέγεις, δὲ σὸν
 Πείσει. λόγος γὰρ ἐκ τ' ἀδ' οὐδ' ὄντων ἰῶν
 Κ' εὖ τῶν δ' ἐκόντων, αὐτὸς δ' ταυτῶν δίνει.

Porro auctoritas, & si malè dixeris,
 Persuadebit oratio enim & ab ingloriis profecta,
 Et à gloriosis, eadem, non idem valet.

Id est, vt vertit Dorotheus Camillus:

Ennius autem apud Gellium lib. 11. cap. 4. pro ingloriis ignobiles vertit, veluti iidem sint inglorij, & ignobiles.

Hæc tu & si peruerse dices, facile Achiuos flexeris.
 Nam cum opulenti loquuntur pariter, atque ignobiles,
 Eadem dicta, eadèmq; oratio equa, non equè valet.

Nam quod pro gloriosis opulentes vertit, ad eam sententiam spectat, quæ opulentiam & nobilitatem eandem esse dicebat, de quo nos diximus c.3. Ad idem Gellius pro ingloriis, inexistimatos: & pro gloriosis, existimatos vertit, quod non longè abest. Nam inglorij & ignobiles inexistimati sunt: gloriosi & nobiles, existimati. Porro Tullius vtrosque simul iunxit lib. 3. Tusculanarum quæstionũ, Quod inglorius & ignobilis sit ad supremum diem peruenturus. Vt è diuerso idem lib. 2. Officiorum, M. Lucius Crassus sibi peperit maximam laudem ex illa accusatione nobili & gloriosa. Et hinc D. Hieronymus in prologo Sophiæ prophete, gloriosam pro nobili posuit, cum dicit, Gloriosa maiorum suorum stirpe generatus est. Sed & ipse Cicero ita gloriam definiuit, vt eandem cum nobilitate esse arbitrari quis possit in oratione pro M. Marcello, Gloria est illustrius & peruagata multorum & magnorum vel in suos ciues, vel in patriam, vel in omne genus hominum fama meritorum. Hæc enim nobilitati conueniunt, vt patet ex his quæ suprà diximus in 2. c. Idem autem Cicero in 3. Philippica, vocat nobilitatem generis gloriosam. Et his quoque concinit q̄ Græcis ἀκλειὸς & ἀκλήϊος inglorius dicitur, ἀκλειὸς sine gloria, quod idem est: ἀκλειὸς ignotus, ἀκλήϊος ignobilitas. Et quod apud eodèmq; κλυτὸς nobilem significat, vt dicemus paulò post num. 9. & gloriosum, vt scribit Seruius in lib. 6. Aeneid, enarrans eum locum,

En huius nate auspiciis illa incluta Roma
 Imperium terris.

Ex noua testam
 mento.

Nobilitas per
 gloriam intel
 ligitur.

4 ¶ Sed vt redeamus, qui vitas sanctorum virorum & foeminarum descriperunt, & cantiones nostras ecclesiasticas ædiderunt, eo nomine plurimos commendarunt, quod videlicet nobili genere orti essent. Et inter cæteros Gregorium Nazianzenum, & Basilium, quos Eusebius Cæsariensis lib. Historiæ Ecclesiasticæ 11. c. 9. nobiles fuisse tradit, Hieronymum, Ambrosium, Clementem, Nicolaum, Vincentium, Bernardum, Alexium, Aegidium, & ex foeminis Paulam, Catharinam, Luciam, Anastasiam, Agatham, Barbaram.

sancti à nobi
 litate laudati.

5 ¶ D. autem Lucas statim in ingressu sui Euangelij, maiorum nobilitatem diui Ioannis prædicat, vt etiam illic annotat Ambrosius. Quoniam, vt ipse postea subdit, plena est laudatio, quæ genus, mores, officium, factum, iudicium comprehendit. D. quoque Hieron. tantum detulit nobilitati generis, vt in epitaphio Paulæ, de qua nuper locuti sumus, generositatem primo loco posuerit, Gracchorum soboles, Agamemnonis incluta proles,

Ad idem.

Hoc iacet in tumulo.
 Et Claudianus poëta Christianus inter laudes Serenæ, nobilitatē quoq; generis nō prætermisit, Quod si nobilitas cunctis exordia pandit
 Laudibus, atque omnes redeunt in semina caussæ:
 Quis venerabilior sanguis, quæ maior origo,
 Quàm regalis erit? &c.
 Nam & Euripides haud multò ante finem Helenæ, scribit Deos non habere odio nobiles,
 Τὸς θυγατρὸς γὰρ ἔστυχοι δ' αἱμίονες.
 Nam vt illud vnum addam quod nobilitatem præ cæteris rebus laudandam ostendit, scilicet nobilitatem Deo nostro Op. M. tribui in c. Adam. 40. dist. Ignobilitatem verò Diis illis alienis falsissimis, in illa epistola Hieremiæ, inscripta in libro Baruch cap. 6. cuius verba de huiusmodi Diis loquentia posuimus suprà huius cap. num. 1.

Nobilitas uero
 deo tribuitur,
 ignobilitas
 aliis.

Homerus ubi
 que deos &
 homines nobi
 litate titulo
 decorat.

6 ¶ Quid igitur amplius egemus testimonio Homeri, qui vbiq; Deosq; hominesq; nobilitatis epitheto decorat. Nā apud eum Vlysses sæpissime διογενὴς, id est, nobilis dicitur, vt Odyss. secundo:
 Διογενὴς ὀδυσσεύς, θάνατον κ' αἰὶ κῆρας ἀλύξας.
 Διογενὴς ὀδυσσεύς. ἀλλογνώτω γὰρ δῆμῳ.
 Διογενὴς λαερτιάδῃ πολυμήχαν' ὀδυσσοῦ.
 Διογενὴς ὀδυσσεύς, θάνατον κ' αἰὶ κῆρας ἀλύξας.
 ἄνδρ' ἄφα διογενὴς ἄρ' ὅτι πρὸς πρὸς ὀδυσσεύς.
 Διογενὴς ἔρω μὲν ἐσθλὸν, εἰ σὺ κελύεις.
 αὐτὸς διογενὴς μετέφην πολύμητις ὀδυσσεύς.
 Et eodem epitheto insigniuit Achillem, lib. 1. Iliados.
 Διογενὴς Πηλεὸς υἱὸς Πηλεὸς ἄκνυς ἀχιλλεύς.
 αἶας διογενὴς, &c.
 ὦ μοι διογενὴς Πατρόκλεις διὸν εἶπεες
 ἄρ' οὐ διογενὴς Πατρόκλεις ἱπποκλέυθε.
 χεῖρο διογενὴς Πατρόκλεις, ἔ νύ μοι αἶσα.
 Quæ appellatio hinc profecta est, quod nobiles à Diis geniti putarentur, vt diximus suprà capite 2. num. 4. sed & ipsi.

Et iterum paulò post,
 Et lib. 5. eiusdem operis,
 Qui versus repetitur lib. 10. eiusdem operis in
 tribus locis, iterumque lib. 11. & 13. & 14. & Iliad. lib. 4. 8. 9. 10. & 23. Et eodem illo lib. 5. Odyss.
 Et lib. 8. eiusdem operis,
 Et lib. 10.
 Et lib. 18.
 Et alibi sæpe.
 Et Aiacem lib. 5. eiusdem operis,
 Et Patroclum, lib. 16.
 Et paulò post,
 Et rursum eo lib.

7 ¶ Et cum Græcis nobilis, siue generosus non solùm διογενὴς, sed & δῖος dicatur, veluti diximus: Ideo & hoc epitheto, multi insignes viri ab eodem Homero fuerunt insigniti. Et inter alios ipse Vlysses, vt lib. 1. Odyssæ.

ὄν γὰρ πρὸ τέθνηκεν ὑπὸ χθονὶ δῖος ὀδυσσεύς.
 ὡς φάτο, γήθησεν ἢ πολὺ τλας δῖος ὀδυσσεύς.
 ἢ δὲ αἰεὶς οἶον κλέος ἐλαβε δῖος ὀδυσσεύς
 Τὸ δ' εἰ δὲ οὐδ' ἀτὰρ κ' αὐτὸν ἦλυθε δῖος ὀδυσσεύς.
 ἦ δὲ γὰρ πατέρ' ἐμὸν ἀπέκτανε δῖος ἀχιλλεύς.
 πάντας γὰρ κατέπεφνε ποδάρκην δῖος ἀχιλλεύς.
 αὐτίκα δ' ἐκ βέλῳ Σαρπηδόνα δῖον αἶρας.
 Nam & δῖα in foeminino etiam pro nobili ponitur ab eodem, lib. Odyssæ 5. post princ.
 εἰς Πύλον ἠγαθέην, ἠδ' εἰς Λακεδαιμόνα δῖαν.
 Ἀλλὰ δ' ἰσχυρὴν προσφώνει δῖα θεάων.
 ὡς φάτο, μέδιττον ἢ καλυπὸ δῖα θεάων.
 Τῷ δὲ γυνὴ Πρωΐτα ἐπεμύνατο δῖ' ἀψεία.
 Italides, quæ ipsa decus sibi dia Camilla
 Delegit. Vbi Seruius interpretatur Dia, generosa, θυγατρὸς.

Et lib. 7. eiusdem operis,
 Et Orestes illo eodem lib. 1.
 Et lib. 3.
 Et Achilles lib. 6.
 Et paulò post,
 Et alibi sæpe. Et Sarpedon lib. 16. Iliad!
 Et iterum de Calypso,
 Rursumque
 Iterumque lib. 6. Iliados de Andia Proeti vxore,
 Vt etiam apud Latinos Virgilius lib. 11.

8 ¶ Sed & apud eundem Hector φαίδιμος, quod eiusdem significationis est, dicitur lib. 4. Iliad!
 Χάρησεν δ' ἑσπέρῃ Πρωμάχοι, καὶ φαίδιμος ἔκτωρ.
 ὡς ἐπών, ἔ παλῶς ὀρέξατο φαίδιμος ἔκτωρ.
 ὡς ἐπών, πυλῶν ὀρέξατο φαίδιμος ἔκτωρ.
 ἦν ποτ' ἀφ' ἰευσόντα κατέκτανε φαίδιμος ἔκτωρ.
 Et lib. 6. eiusdem operis,
 Et lib. 7.
 Et eo lib.
 Et lib. 8.

Τρώων

τρώων δ' αὐτ' ἀγορῆν ποίησεν φαίδιμος ἕκτωρ. Et lib. 15.
Γάστρου κλον, ἣ κτενὴ ἔρχεται φαίδιμος ἕκτωρ. Et lib. 21. statim post princ.

— ὅτε μαινέει φαίδιμος ἕκτωρ. Et ipse Vlyffes 11. Odyffæa,
ἀλλὰ με σός τε πόθος, σά τε μήδεα φαίδιμος ὀδυσσεύς. Et lib. 12.

Νῆα παρὰ γλαφυρῆν ἰθύνετε φαίδιμος ὀδυσσεύς. Et alibi sæpe. Et Telemachus lib. 14.
ἐνθάδ' ἀπμάζει ἀλοχὸν καὶ φαίδιμον υἱόν. Et lib. 15. statim in initio.

ἄχερ' ὀδυσσεύς μεγαθύμος φαίδιμον υἱόν. Et lib. 9. & alibi sæpe. Et Ajax lib. 5. Iliados.
— ὀδ' ἐπέδραμε φαίδιμος αἴας. Et lib. 11. eiusdem operis,

ὡς ἔφεπε κλονέων πεδίου τότε φαίδιμος αἴας. Et lib. 15.
ἐνθ' ἕστα κλυτὶοιο καλῆδρα φαίδιμος αἴας. Et lib. 17.

ὡς υἱὸς τελαμῶνος ἀγαυὸς φαίδιμος αἴας. Et Achilles lib. 21. Iliados.
Νῦν αὖτε μαχόμεθα φαίδιμος ἀχιλλεῦ. Et lib. 22.

Νῦν δὲ νῶϊ γ' ἰολπα δ' ἠφίλε φαί' ἰμ' ἀχιλλεῦ. Et lib. 15. Odyff. Sidoniorum rex,
ἔργου δ' ἠφάισιο, πόρεν δ' εἰ φαίδιμος ἦρως Σιδονίων βασιλεύς.

¶ Et idem quoque κλυτὸς (quæ vox etiam significat nobilem & inclytum) Neptunus vocatur libro nono Iliados,
εἰ δέ κιν δὴ πλοῖον δ' ὤν κλυτὸς ἐννοσίγαιος. Et lib. 15. eiusdem operis.

ἀρχὴ δ' ἐπέμεινε, προσέφη κλυτὸν ἐννοσίγαιον. Et iterum paulò post,
Τῆνδ' ἐμὲν ὀχθίως προσέφη κλυτὸς ἐννοσίγαιος ἄγχι δὸν δολομπυ, ὅς οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα. Et Agamemnon lib. 3. Odyffæa.

¶ Quinetiam & illi dicitur εἰς ἀγαυὸς, id est, nobilis Laomedon, lib. 6. Iliados,
Βεκολιῶν δ' ἦρ υἱὸς ἀγαυὸς Λαομέδοντος. Et Troiani lib. 7.
ἠνώγει Γρίαμος τε καὶ ἄλλοι Τρῶες ἀγαυοί. Et iterum lib. 16.

Δάμνα μιν ζυγὸς τε νόος, καὶ Τρῶες ἀγαυοί. Et Tithon lib. 11. in princ.
ἦώς δ' ἐκ λεχέων παρ' ἀγαυὸν πθωνοῖο. Et Ithoneus, lib. 14. haud multò ante fin.
εἰπέμεν ἄι μοι Τρῶες ἀγαυὸν ἰλιονῆος, Et Telamon lib. 17. versu suprâ citato,

ὡς υἱὸς τελαμῶνος ἀγαυὸς, &c.
¶ Et ἀγλαὸς quoque, quod idem significat, Eurypilus lib. 5. Iliados,
Τὸν μὲν ἀρ' εὐρύπυλος εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός. Et iterum, lib. 7. atque 8. eiusdem operis,

Τὸν δ' ὡς δ' ἐνόησε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός. Ille enim Lycaonis filius erat. Et paulò post,
Τῶ δ' αὖτ' ἀπ' μακρῶν αἴσε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός. Rursúmque,

Τὸν δ' αὖτε πρῶσσειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός. Iterúmque,

Τὸν πρότερος πρῶσσειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός. Et Sthenelus eodem quoque libro,

Τὸς ἦ δὲ Σθένηςος, καπανῆιος ἀγλαὸς υἱός. Et Cletus lib. 15.

Τοῖσι δ' ἐπ' εὐρύπυλος θυαίμονος ἀγλαὸς υἱός. Et Pandarus eidē dicitur, illo lib. 5. eiusdē operis,

Καὶ ῥ' ἔβαλε κλέδω πεισῆνορος ἀγλαὸν υἱόν. Et Eudorus Mercurij filius lib. 16.
Πόρεν ἦ δὲ ἀγλαὸν υἱόν

ἔνδωρον, Et Nastes & Amphimachus in catalogo,
Νάστος ἀμφίμαχος τε νομίονος ἀγλαὸν τέκνον.

Ignobile non satis idoneus ad felicitatē. Nobilitas inter bona.

Alia de laude nobilitatis.

ὅδ' ὀδ' ἔφ' ὄντα πατρός δὴ γῆρας ἀποδοῦναι φρόνησιν, ἀξίωμα τε.
Καὶ γὰρ πένης ὦν τυγχάνει χρεὸς γεγώς,
Τιμὴν ἔχει πν' ἀναμετρῆμεν' ὀδ' πῶς
Τὸ π' πατρός γενναίου ὠφελᾶ τρῶπι.

Quam sic vertit Gesnerus,

Pape è nobili patre nasci
Quantam vim habet ac auctoritatem.
Quantus enim pauper sit, qui honesto loco natus est:
Honore tamen afficitur: et animo suo revolvens

Et illam quoque,

Patri nobilitatem suis moribus proficit.
ὅ τοῖς τέκνοις γὰρ ἡ ἀρετὴ τ' ὀδ' γενῶν
ἐν ἔλαθε: κρείσσων τ' ὄδ' πλοσῖς γάμο.

In liberis etenim virtus nobilium
Concipitur: et generose nuptie præstant opulentia.
Item illam ipsius in Heraclidis, ubi introducitur Iolaum ita loquentem,

ὄνκ ἐστ' ἔδ' πασι κάλλιον γέρας,
ἢ πατρός ἐδ' ἔδ' ἀγαθὸν πεφικένας,
Γαμῶν τ' ἀπ' ἐδ' ἔδ' ὄδ' νικηδῆς πόθω

Κακῶς ἐνοινῶνησεν, ἐπ' ἐπαυέσω
Τέκνοις ὀνέδος ὄνεχ' ἠδ' ὄνῃς λιπέω.
Τὸ δ' ὄνεχ' ἠδ' ὄνεχ' ἠδ' ὄνεχ' ἠδ' ὄνεχ'

Τῆς διουγενείας μάλλον, ἢ μῆς γὰρ περικῶν
ὄδ' τῶ γάμω πεισῆνορος, εὐρομην φίλως.
Non est hoc liberis pulchrior honor,

Quam patre bono ac strenuo natos,
Vxores ducere à probis: qui verò victus desiderio
Cum improbis affinitatem habet, non laudabo

Liberis dedecus voluptatis gratia superari:
Calamitatem enim nobilitas arcet
Ignobilitate potius nos enim malorum
Ad summam delapsi inuenimus amicos.

¶ Deniq; ne nostros prætermittamus, Guil. à monte Laud. in cle. r. de baptif. posteaquã retulit Hoff.
qui in c. venerabilis, quod est pe. de præb. ubi dicit nobilitatem generis esse nobilitatem stercoris,
vbi & ex eo retulimus suprâ, cap. 4. nu. 1. & dicemus etiam c. seq. nu. 2. ex nostris. Eum reprehendit,
vbi & ex eo retulimus suprâ, cap. 4. nu. 1. & dicemus etiam c. seq. nu. 2. ex nostris. Eum reprehendit,
nam propagatio (inquit) alti & clari sanguinis, siue seminis proculdubio posteritatem eius nobilitat
& attollit, sicut vilis suam vilefcit, ita enim loquitur, id est, vilem facit. c. si gens Anglorum. 56. di. &
c. Afros. 98. dist. Et illum refert & sequitur Card. Flor. in d. cle. r. in 6. q. de baptif. Sed & alia quædam
ad laudem nobilitatis videbis apud Ange. consil. 110. sanctissima, col. 1. versic. meritò igitur.

De eadem re ex nobilitate.

In eos qui nulla virtute freti, sola nobilitate gloriantur. CAP. XXII.

Verùm ex iis quæ suprâ diximus satis constat, nobilitatem esse admodum commendabilem,
laudique & honori esse assignandam, cum quis eam ad virtutes refert. Si verò ea quis abutens,
vitiis sese dedat, veluti plus licentiæ ad scelera ex nobilitate tribuat, illi certè non honori est & lau-
di nobilitas, sed dedecori & vituperio, vt scribit Dantes Florentinus in ea cantilena, quæ incipit, Le
malice vime d' amor. & sequitur Bart. in l. 1. col. 5. versic. item reprobatur. C. de digni. lib. 12. Et ea quoque
sententia placuit Cyn. qui in id Boëtium citat, in l. prouidendum. C. de postul. Cui subscribens Lu-

Nobilitas deo decori est fecerit.

uenalis in satyr.
Si te præcipitem rapit ambitus atque libido,
Si frangis virgas sociorum in sanguine si te
Delectant herbetes lasso lictore securus:
Incipit ipforum contra te stare parentum
Nobilitas, clarâque faciem præferre pudendis.
Omne animi vitium tantò conspectius in se
Crimen habet, quantum qui peccat maior habetur.

Et Marius in oratione, quam habuit apud Salustium in Iugurtha, Cum apud vos, inquit, aut in Sena-
tu verba faciunt, pleraque oratione maiores suos extollunt: eorum fortia facta memorando, clariores
sese putant, quod contra est. Nam quantum vita illorum præclarior, tantò horum socordia flagitiosior.
Et profecto ita se res habet, Maiorum gloria & posteris quasi lumen est: neque bona eorum, neque
mala in occulto patitur. Adde quòd maiorum nobilitas posteros ad virtutes suo exemplo excitat,

vt alibi iam satis diximus & comprobauimus, scilicet capite 20. nu. 2. cuius rei rationem, & seq.
¶ Itaque si posteris ipsi veluti relicta natura ipsa, contemptoque maiorum exemplo, quod illos ad
virtutes excitare debuit, vitiis se & flagitiis adobruant, nullus iam excusationi locus relinquatur, præ-

sertim cum vilissimus reputandus est, qui honore est præstantior, nisi & sanctimonia, & cruditione

¶ Illamque eiusdem apud Stobæum Ser. 86.

præcellat, ex Symmachi sententia, in c. vilissimus, i. quæst. i. Secundum quam Scipio Aemilianus deforme existimabat, quos dignitate præstaret, ab his virtute superari, vt refert Valerius Maximus lib. 3. cap. 2.

¶ Nec intemptium erit subiicere, quæ in hanc sententiam elegantissimè scripsit Claudius Galenus in exhortatione ad bonas artes: Sanè, inquit, æquum videtur, qui nulla re suspicendi sunt, nisi ob diuitias, simul atq; his spoliati fuerint, pariter & illis spoliari, quæ ob diuitias habebant. Quid enim isti facerent, qui nullum proprium possident bonum, sed perpetuò pendent ab alienis, & ab his quæ sunt fortunæ? Tales videlicet sunt & hi qui generis nobilitatem venditant, atque hinc sibi placentes, tollunt cristas. Nam & isti, quoniam propriis bonis carent, ad maiorum imagines confugiunt, non saltem hoc intelligentes, quod ista generis nobilitas, qua gloriantur, similis est publico singularum ciuitatum nomismati: quod apud eos quidem valet, qui instituerunt, apud alios verò adulterinum habetur.

Te haud quaquam in altum generis euexit decus,

Non alius huc sum, polluat vt genus meum.

Præclarus igitur, vt inquit Plato, thesaurus est progenitorum virtutes, sed præclarus est huic opponere posse Stheni illud dictum,

At qui nos patribus longè præstamus auisque.

Nam si qua omnino est nobilitatis utilitas, hanc solam habet, quod hinc accenditur studium æmulandi, proposito exemplo domestico. Proinde si procul degeneramus à progenitorum virtute, merito discrucientur illi, si quis modò sensus in sit defunctis. Nobis autem tantò plus est dedecoris, quãtò genus est illustrius. Siquidem imperiti, qui genere sunt vehementer obscuro, hoc lucri faciunt, & plerique nesciant, quales sint. Cæterum quos decus & claritudo generis non sinit latere, quid aliud fructus ferunt ex nobilitate, nisi vt illorum infelicitas sit illustrior? Sanè qui generi suo non respondent, magis contemuntur, quàm obscuro loco nati. Itaque fit, vt si vecors prædicet claritatem generis, declaret suum ipsius vitium minùs esse venia dignum. Neque enim eadem trutina æstimamus aut exploramus plebeios homines, qua claro genere natos. Sed illos, si vel mediocri virtute præditi sint, probamus & amplectimur, quod deest illorum virtuti, generis obscuritati imputantes. Rursus hos qui nihil habent dignum imaginibus maiorum, etiam si cæteris omnibus antecellant, nondum tamen suspicimus. Proinde si quis sapit, ad exercendam artem se conferat, per quam si nobilis fuerit, videbitur genere non indignus. Sin minùs, ipse genus ornabit suum. Hæc Galenus.

¶ Sunt & alij non pauci, qui in hos inuehunt, qui arrogantius ambitiosiusque solum nobilitatis generis titulum noménque præferentes atque iactantes, cæteros despiciunt, nulla interim sua virtute suffulti. Imò verò sunt & pleriq; qui nihili omnino nobilitatem faciunt, sed eã veluti futilem, inanem, vanam reiiciunt: nullumque prorsus inter homines, hoc nomine nobilitatis, vel ignobilitatis discrimen faciunt. Ex quibus nonnullos citauimus suprã, c. 4. quo tractauimus, an virtus nobiliter. Quibus & hos adiciendos ducimus. Imprimis Oseas ille propheta hos deridens, Gloria (inquit) eorum à partu, & ab utero, & à conceptu. Alter propheta Malachias c. 2. Nunquid, ait, non pater vnus omnium nostrum? Nunquid non deus vnus creauit nos? Quare ergo despicit vnusquisque nostrum fratrem suum? Quasi sentiat propheta, nullam esse differentiã inter eos, quos nobiles dicunt, & ignobiles, siue vt planius dicam, nullos esse cæteris nobiliores aut ignobiliores origine. Et Philo ille, aut quisquis is fuit, Sapient. 7. Et ego natus accepi communem aërem, & in similiter factam decidi terram: & primam vocem similem omnibus emisi plorans, in inuolumentis nutritus sum, & curis magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit natiuitatis initium. vnus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus.

¶ Christus dominus noster, optimus æquissimisque nobilitatis, & ignobilitatis, rerumque omnium æstimator, nonne apertissimè ostendit vnum communemque omnium hominum patrem esse omnipotentem Deum: cum ita nos docuit orare, Pater noster qui es in cælis. Quem locum enarrã diuus Chrysostomus in 20. Homilia in Matthæum, Non dicit, inquit, Pater meus qui es in cælis, sed pater noster, superbiam remittens, inuidiamque explodens, & introducens matrem honorum omnium charitatem, & humanarum rerum inæqualitatem prorsus expellens, & miram Regis cum paupere æqualitatem honoris ostendens: si tamen in maximis, & ad æternam gloriam necessariis communionem sociemur. Quid enim noxæ de terrena nobilitate metuendum est, quando cælesti omnes nobilitate coniungimur: cumque nullus alio amplius de illo honore possideat, neque locuples pauper, neque dominus seruo, neque iudex ministro, neque rex milite, nec philosophus barbaro, nec sapiens imperito? Cunctis enim vnã atque eandem nobilitatem donauit Deus, cum dignatus est omnium pater vocari. Sed & eundem locum interpretans diuus Augustinus, si is est, lib. 2. de Sermone Dei in monte, Admonentur, ait, hic genere nobiles secundum sæculum, cum Christiani facti fuerint, non superbire aduersus ignobiles, quoniam simul Deo dicunt, Pater noster. quod non possunt verè ac piè dicere, nisi se fratres esse agnoscant. Nec primus dominus noster patrem nostrum deum patrem inuocare docuit. Nam longo antè interuallo Esaias & ipse à deo ipso edoctus cap. 63. Tu enim pater, & Abraham nesciuit nos. & c. seq. & nunc domine pater noster es tu, nos verò lutum: & factor noster tu, & opera manuum tuarum omnes nos.

¶ Sed & hoc quoque veteres Poëtæ tametsi Ethnici intellexerunt, qui Iouem Deorum suorum maximum

Vnus omnium pater.

Idem natiuitatis initium, idem exitus.

De ead. re. 6

ximum vbique vocant, nunc patrem Deumque hominumque, nunc simpliciter patrem vocant. De primo est illud Homeri lib. Iliados 1.

Πάτερ ἄμειβι τ' ἐπέτα πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

Et lib. 4.

ὣς ἔφατ' ἄνδ' ἀπίθκει πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

Quem versum repetit lib. 15. eiusdem operis. Et lib. quoque 8. eiusdem item operis.

εὐδ' ἴππος ἔσσο πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

Et similem omnino appellationem reperies eo quoque lib. 8. & 11. & 15. & 16. & 20. & 22. & 24. eiusdem operis & lib. 1. & 18. Odysseæ. Et ex eo expendit Aristoteles lib. 1. Politicón c. 8. illumque secutus Virgilius, vt sæpe aliàs facit, lib. 2. Aeneidos.

Ex quo me diuum pater atque hominum rex,

Fulminis afflauit ventis.

Quod ab Ennio sumptum est. Ex quo etiam illud Romuli apud Liuium lib. 1. At tu pater Deum hominumque hinc saltem arce hostes, &c.

¶ De secundo, videlicet quod Iupiter simpliciter pater vocatur, est etiam illud eiusdem Homeri Iliados 2. 4. 7. 16. & Odysseæ 4. 7. 17. & 2. 4. Nam omnibus his locis hic versus ponitur,

αἰ γὰρ Ζεὺς πᾶτερ καὶ Ἀθηναίω, καὶ Ἀπολλῶν.

Et aliis quoque propè infinitis locis ita illum vocat, scilicet lib. 3. in 3. locis, & præterea lib. 4. præterquam in loco suprã citato, & lib. 5. 8. Iliados, atque etiam lib. 7. 12. non semel, 13. 14. 20. etiam non semel, & 21. Et Euripidis in Helena,

ὦ Ζεῦ, πατήρ τε, καὶ σοφὸς κλέϊ θεός.

Idque etiam sæpe apud Virgilium comperies, vt lib. 2. Aeneidos,

Iuppiter omnipotens precibus si flecteris vllis

Aspice nos hoc tantum. Et si pietate meremur,

Da deinde auxilium pater.

Et lib. 5.

Nunc pater & tenues Teucrum res eripe letho.

Et lib. 6.

Hic pater omnipotens ter cælo clarus ab alto

Intonuit.

Nam & Trismegistus in lib. de sapientia & potestate Dei, qui & Pimander inscribitur c. 2. tradit Deum peculiari vocabulo patrem appellari. Et Alexander Magnus cum Iouis filius in Ammonis templo à sacerdote fuisset appellatus, Nihil (inquit) est mirandum, nam Iupiter omnium pater est, testis Plutarchus in Apophthegmatis.

¶ His concinit illud Sophoclis in Tereo apud Stobæum Ser. 84.

ἐν φύλῳ ἀνθρώπων μὴ ἔλαζε πατρός καὶ μητρός

ἡμέας. ἀμείρα τὸς πάντας, εἰ εἰς ἐξοχῶ

ἄλλῶ ἔβλασεν ἄλλο. ἡσομὲ τὸς μὲν,

μείρα δ' ὕβρις, τὸς δ' ὄλβῶ ἡμῶν,

τὸς δὲ δουλείας ἴγυρ' ἔχει ἀνάγκη.

Id est, vt traduxit Gesnerus,

In hominum genere vna produxit ex patre & matre

Lux nos omnes, neque præstantior

Alius alio natus est, sed sequitur alios

Sors infortunij, alios nostrum opes & felicitas.

Sunt qui necessario seruitutis iugo premuntur.

Et Pindarus apud Eusebium de præparatione euangelica lib. 13. c. 7. Vnum, inquit, hominum genus est, & ab vna matre cuncti vnum patrem creatorem summum atque optimum artificem habemus. Qui locus Pindari, ni fallor, est in prin. Odæ 6. Nemeæorum.

¶ Et vt in eam sententiam aliquid ex Latinis scriptoribus adferamus, Quintilianus lib. 3. c. 10. Liberos, inquit, natura omnes, & iisdem constare elementis, & fortasse antiquis etiam nobilibus dici potest. Et idem, vt nonnulli putant, decla. 9. Ego (ait) si alienum & ignotum tamen (quæ publica omnium mortalium, quippe sub vno parente naturæ, cognatio est) hominem cibo fortè iuuissem, &c. Et Boëtius ille Seuerinus lib. 3. de consolatione philosophiæ,

Omne hominum genus in terris

Simili surgit ab ortu.

Vnus enim rerum pater est,

Vnus cuncta ministrat.

Et paulò post,

Mortales igitur cunctos

Edit nobile germen.

Quid genus & proanos strepitus?

Si primordia vestra,

Authoremque Deum spectes,

Nullus degener extat,

Ni vitis peiora iouens

Proprium deserat ortum.

¶ Et eò quoque pertinet illud Theopidis apud Antonium Monachum, lib. 2. Melissa, Ser. 79.

ὡς προγονῶν ἐγγενῶν καὶ εἰς ἐγγράφῳ ἀδελφῶν γάμοις καὶ πατρὶος ἔργῳ πατρῶος, ὃς ἴσ' ἡ παρὰ φύσιν καὶ

M 2

ex Ethnici scriptoribus

Iupiter pater omnium hominum.

Vt vnus pater ita vna mater omnium.

De eadem re. Omnes iisdem elementis constare.

Lutum omnium principium.

καὶ βύσση προφύλαξι, καὶ ἐν πενίᾳ ἀβύσση λαπαυόμενοι. Ob maiorum nobilitatem nemo gloriatur. Lutum enim habemus omnes generis principium, & qui in purpura & bysso nutriuntur, & qui in paupertatis abyssio consumuntur. Quam eadem sententiā expressit Agapetus in Admonitorio ad Iustinianū Imperatorē scripto, duobus aut tribus verbis, eiusdem tamen significationis, immutatis, & vno addito, ita vt alter ab altero accepisse videatur. Hęc sunt illius verba, ἡ δὲ προφύλαξι ἐν γενεᾷ μὴ δὲ βύσση προφύλαξι, καὶ ἐν πενίᾳ καὶ ἀβύσση λαπαυόμενοι. Sed illud præterea subdit, quod & ad hunc locum pertinet, καὶ οἱ διὰ δαδῆματι περικέμενοι, καὶ οἱ διὰ δάματτα περικέμενοι. μὴ τοίνυν εἰς πᾶσιον ἐγκουχόμεθα γενέσθαι, ἀλλ' ἡδὲ χρυσότυπι σεμνυνόμεθα τρόπων. Et qui diademate sunt redimiti, & qui per cubicula excubant. Ne igitur lutulentum iactemus genus, sed bonitate gloriemur morum. Nam & Gregorius Nissenus apud eundem Antonium monachum, Melissæ lib. 2. Ser. 74. ἡ δὲ βύσση συγενῆς πῶς τὸ πλίνθον ἔχει. quo significat nobilitatem generis cognationem cum filinis lateribus habere, quoniam scilicet, vt id planius intelligas, omnes homines ex luto, vt lateres originē habent, vt videre licet ex c. 2. Gene.

Abraham filij qui opera Abraham faciunt.

12 Nobilitas nil aliud quam uerbi sonitus. Aequalitas omnium in bellis, fame, morte, & ceteris id genus.

13 Sed audi quæ ad id institutum propositum ab Aristotele scripta sunt in eo (si vllus coniecturis locus sit) lib. quem de nobilitate scripsit, apud Stobæum, Ser. 84. neque enim is liber hodie reperitur, nec vllus est talis locus in omnibus eius libris, qui nūc extat, ὅπως ἢ περὶ εὐγενείας ἐγὼ ἀρρῶ. τίνας γὰρ καλεῖται τὸς εὐγενεῖς. εἰσὶ τὸς γὰρ ἐφ' ἃς ἐπὶ ἐν διαπύρῳ. καὶ γὰρ καὶ πρὸ τῆς σφῆρας, καὶ μετὰ ἀμφισβητεῖται, καὶ ὅτι λέγεται ἁπλοῶς, ἐνθὺς τὰ περὶ τὸ δυνάμεως: λέγω δὲ τὸ δὲ πύρρον τῆς τιμῆς ὅτι καὶ ἀποδίδωμι, καὶ καθάπερ λυσιφρων ὁ σφίσις ἐργασθε καλὸν τι πάμπαν. ἐκείνοι γὰρ ἀντιπρόθετα ἔτιροις ἀγαθοῖς αὐτῶν, εὐγενεῖαν μὲν ἐν ἡσ ἀφανῆς τὸ κάλλος, καὶ λόγος δὲ τὸ σεμνομένως πῶς εἴβαν εἴβαν τῶν ἀρεσιῶν αὐτῶν: καὶ ὅτι ἀλθίθειαν, ὅθεν διαφέροντες τὸς ἀγενεῖς τῆς ἀγενεῶν. Αμφισβητεῖται δὲ καθάπερ καὶ περὶ τὴν πάλιν ἀγαθῶν ὄντων, ἔτι καὶ τίνας δὲ καλεῖται εὐγενεῖς. οἱ μὲν γὰρ, τὸς ἀγαθῶν γονεῶν, εὐγενεῖς εἶναι νομίζουσι, καθάπερ καὶ Σωκράτης. εἴτι γὰρ ἀρεσάτων τῶν θυγατέρα ἀντὶ γενναίαν εἶναι. Σιμωνίδῳ δὲ φασιν ἀρκρινάδῃ διερωτώμεν, τίνας εὐγενεῖς τὸς ἐκ πάλαι πλοσίων φάναι, καὶ τοὶ τῶν τὸν λόγον, ἔκ ὁρθῶς ἐπιτιμήσει, θεογονίαι δὲ οἱ ποιητῆς ὁ ποιήσας, ὡς τῶν μὲν εὐγενεῶν ἀνδρῶν βροδῶν, μάλλον δὲ καὶ εὐδοκίᾳ τοῖσι πλοσίοις.

Aristoteles dubitat quos nobiles appellet. Nobilitas uerbis continetur non re.

intelligas, eam in speciem tantum ac verbo tenus grauem esse & venerandam) Ita vt gloriosum quidem sit eam consequi, sed re ipsa ignobiles à nobilibus nihil differre. Vt porro quàm magnum bonum ea sit, dubitatur, sic etiam quos nobiles appellare oporteat. Siquidem ex probis parentibus ortos alij nobiles iudicant, quemadmodum Socrates Aristidis filiam propter patris virtutem, nobilem dicebat. Simonides interrogatus qui nobiles essent, respondisse fertur, natos ex his qui iam multo ante diuites fuissent. Quamquam in eo (sed haud rectè) reprehenditur. Theognis autem dicit homines laudare quidē nobilitatem, sed affinitatem potius cum ditioribus contrahere. An non quæso, magis is expetendus est, qui sit ipse diues, quàm cuius proauus, vel ex maioribus aliquis diues fuit, ipse autem pauper sit? Quomodo enim non dixit, quod oporteret affinitatem contrahere cum diuitibus potius, quàm cum nobilibus? Nobiles enim, qui multo ante fuerūt: potentiores autem & præstantiores, qui nunc sunt. Ad eundem igitur modum reputauerit aliquis, nobiles non esse natos ex his qui olim fuerunt diuites, neque ex his, qui probi olim fuerunt. Nam recens siue præsens virtus antiqua præstantior est, & melius est vnumquenque participem esse virtutis patris, quàm proauū. Maxime autem optandum ipsum probum esse, non proauum, aut aliquem ex maioribus. Nonne igitur cum videamus nobilitatem in neutro istorum sitam esse, aliam rationem disquirere oportet? Quam inquam? Considerare (inquam) oportet, quod particula ἐν interdū aliquid cum laude cōiunctum significat, vt ἐν πρόσωπον pulchram faciem habens, & ἐν ὀφθαλμοῖς, pulchros oculos habens. Maxime verò (inquit) ἐν πρόσωπον significat faciei virtutem, & ἐν ὀφθαλμοῖς oculi. Sic est, inquam. Atqui genus per se, aliud probum & clarum, aliud malum & obscurum. Maxime verò (inquit) probum & bonum aliquid porro id dicimus, quod sua ipsius virtute tale est. Itaque ad eundem modum genus probum, honestum, & bonum dicimus, quod sua ipsius virtute tale est. Constat igitur, inquam, εὐγενεῖαν id est, nobilitatem generis virtutem esse. Hęc Aristoteles. Sed illud te scire volui lector optime, vbi ipse Aristoteles citat Theognidem, vt supra ex eo diximus, puto mendum esse, & loco Theognidis, θεογονίαν, Theognitum esse scribendum. hic enim fuit Theffalus poeta Comicus, qui inter cæteras Comædias has scripsit, φάσμα, id est, visum: φιλαργυρον, id est, auarum: φιλοδίοποτον id est, heri amantem: κένταυρον, Centaurum, vt scribunt Athenæus in Sophistarum cœnis, & Suidas. Theognis autem non nisi elegias scripsisse dicitur, & is quidem Megarensis fuit. Quamquam scio fuisse alterum Theognidem Chionem cognominatum à niue, quod illepidus & subfrigidus esset, huncque Comicos cauillis fuisse infectatos, propter eius poëmatum frigiditatem & ineptias, ἐὶ καὶ κατένιψε τῶν θεῶν χιόνι πολλῇ, καὶ αὐτὸς ποταμὸς ἐπήρε ὕψ' αὐτῶν τὸ χέρον, ἥνικα θεογονίαν ἠγωνίζετο. Ideoque non facile crediderim hunc ab Aristotele fuisse citatum. Id quod nos obiter dicere voluimus, vt & id ipsum addas ad ea quæ diximus supra, c. 3. nu. 7. hinc autem fit.

Socrates sententia. Simonide. Theognidis.

Nobilitas non uerborum, non vultus, non corporis, sed animi est.

14 Sed vt ex hoc diuerticulo in viam redeamus, sunt & aliorum plurimorum sententiæ hanc generis nobilitatem, vel negantes, vel contemnentes. Nam Euripides in Electra apud Stobæum Ser. 84.

ὁ μὴ φρονήσῃ οἱ κενῶν δόξαμάτων
 πλῆρεις πλανᾷδε, τῆ δ' ὀμιλίᾳ βροτῶς
 κεινέτε, καὶ τοῖς ἡδέσι αὐτὸς δὴ γρηεῖς,
 δι γὰρ τοιοῦτ' αἰσ πᾶσι δικασίῃ ἐν,
 καὶ δῶμαδ' αἰ τὸ σάρκας κεναὶ βροτῶν
 ἀγαλλματ' ἀγορᾶς εἰσίν. ὅδε γὰρ δόρυ,
 μάλλον βραχίων δεναρὸς, ἀδενδῶς μῦνα.
 καὶ τῆ φύσει ἴσθ' καὶ δὴ δὴ ψυχῆ.
 Non tandem sapietis vos, qui vanis opinionibus
 Pleni erratis, ex conuersatione (malo vertere sermone) autem homines
 Iudicabitur, ex moribus (malo item vertere vultibus) nobiles?
 Tales enim feliciter inhabitant ciuitates
 Ac domos. Carnes verò hominum inanes
 Simulachra fori sunt. Neque enim hastam
 Forte brachium magis expectat, quàm imbecillum.
 Nam in animo istud situm est, ὡς alacritate. (malim dicere, magnanimitate.)

Id est, vt vertit Conradus.

Tanquam dicat non verborum, non vultus, non carnis, siue corporis nobilitas est, sed animi. Epicharmus apud eundem, siue is sit Menander,
 ἀπολεῖ με τὸ γῆϑον, μὴ λέγ', εἰ ὀλεῖς ἐμῆ,
 μῦτ' ἐφ' ἐκείνῳ τὸ γῆϑον. οἷς ἂν τῆ φύσει
 ἀγαθῶν ἰσάρεται μολοῖ δίκαιον πῶσον,
 ἐκείσε καταφεύγουσιν εἰς τὰ μνήματα
 καὶ τὸ γῆϑον, ἀειδυμένῳ τε αὐτὸν πᾶσι πᾶσι ὄντι.
 ὅδ' ἐνα δ' ἔχουσ ἰδὲν ἂν ὅδ' ἐπείν' ὄντι
 ἐκ εἰσι πάππαι, πῶς γὰρ ἐγγύοντ' ἂν ποτὶ
 εἰ μὴ λέγειν δ' ἔχουσ τὰ τῶς, δ' ἰσά πῶνα
 τόπος μεταβαλλῶν, ἢ ὀλιῶν ἐρημίαν,
 τί τῶν λεγόντων εἰσι δὴ συγγρηεῖται.
 ὅς ἂν ἐν γρηνοῖς τῆ φύσει πῶς τὰ γὰρ,

Omnibus animi est probum.

Καὶ μὴ ἀβίωτοί μ' ἔσονται, ὅστις ἐυγενής.
 Perdet me genus, ne nomines, si me amas,
 Mater, ad singula genus tuum. Quibus enim natura
 Nullum adfuerit bonum proprium,
 Illi confugiunt ad monumenta,
 Et genus suum, ac auos enumerant, quot habuerint,
 Ac ne vnum quidem videris aut nominaveris, cui
 Non sint aui: aliter enim quomodo nati essent?
 Quod si tamen indicare id nequeunt, propter aliquam
 Loci mutationem, aut amicorum penuriam,
 Quid propter hoc ignobiliores habendi sunt illis, qui auos suos numerant?
 Quisquis suapte natura proclivis ad bona fuerit,
 Nobilis est, quamvis matre genitus Aethiope.

Id est,

Quos posteriores versus citavi in 4. c. nu. 2. haecenus, in si. pro illorum opinione, qui virtutem nobilitatem esse dicunt.

15 ¶ Bion quoque Borysthenites philosophus Antigono regi cum de ignobilitate criminanti, interrogantique hoc carmine,

Τίς, πόθεν εἶς ἀνδρῶν, πόθεν τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆσι.
 Aede tuum nomen, patriam, genus, atque parentes.

Ita respondisse fertur apud Stobæum Ser. 84. quamvis Laërtius id aliter referat, κακῆνος, inquit, ἀλλ' ὀρθῶς εἶπες: ὁ βασιλεὺς, ὅταν τοῖσ' αὐτῶν χρεῖαν ἔχῃς, οὐκ ἐρωτᾷ τὸ γένος, ἀλλὰ τὴν ἐπιτομήν. τὸς ἀρίστους τοῖσ' αὐτοῖς παραλαμβάνει ὅπως ἐν ἰσότητι ἦν φίλων ἐξέταξε. ὁ πόθεν εἶσιν, ἀλλὰ τίνες. Atqui ὁ Rex, bene facis, cum indiges sagittariis, quod non interrogando genus, sed scopum proponendo, optimos illorum tibi deligis. Sic igitur amicos etiā explora, non vnde nati, sed qui & quales sint. Ex quo magis miror, quod de ipso Antigono scribit idem Stobæus, Ser. 85. quod cum quidam iuuenis strenuo patre natus, ipse verò parum bonus miles patris stipendia peteret, ἀλλ' ἐγὼ (inquit) ὁ μεράκιον, ἀνδραγαθίας ἢ πατραγαθίας μισθὸν καὶ δωρεῶς δέλωμι. At ego ὁ adolescens, non paternæ, sed propriæ fortitudinis mercedem ac præmia largior. Id quod etiam retulit Plutarchus in Apophthegmatis Regum, id Antigono secundo tribuens. Et forte ille, de quo illud narrat Stobæus, primus fuit. His autem ad stipulatur Plutarchus in comparatione Lyfandri & Scyllæ. Quemadmodum, inquit, venator non canis prolem, sed canem: & equitandi studiosus non equi foetum sed equum quærit: ita administrandæ civitatis curiosus errabit omnino, si civitatis principē nō quis, sed à quo sit, investigaverit.

Sagittarij non ex genere, sed ex arte deliguntur.

Præmia nō pro ferre, sed pro præ fortitudinis.

16 ¶ In vniuersum autem philosophi hanc generis nobilitatem contempnunt, ac nihili omnino faciunt, nisi cum ea virtus adfit. Nam Socrates ille philosophorum princeps, & ab Apolline hominum sapientissimus iudicatus, Nobilitatem non solum nihil in se habere honestatis, sed & omne malum ex eis oboriri dicebat, vt prodit Laërtius in vita illius. Diogenes ridebat nobilitatem & gloriam, & cætera huiusmodi, dicens ea esse προσωπομνηματα κακίας, velamenta malitiæ, vt idem tradit in vita quoque illius. Nam & cæteri Cynici omnes nobilitatem, diuitias, & gloriam prorsus contempnabant, vt idem scribit ad fil. lib. 6. Et cum aliquando Anaximenes, qui & ipse eius seclæ author fuit, probro datum esset, quod non esset ex duobus liberis genitus, ἰδὲ γὰρ, inquit, ἐκ δύο παλαιστικῶν, ἀλλὰ παλαιστικός εἶμι, id est, Neque enim ex duobus luctatoribus, & tamen luctator sum. veluti nihil prohibeat, quo minus aliquid virtutis, nobilitatis, & id genus cæterorū præ nostris parentibus habeamus, nihilque nobili officiat parentum, aut ignavia, aut ignobilitas.

Ex nobilitate omnis mala. Nobilitas velamentum malitiæ.

17 Illorum vniuersi ignobilitatem progenitorum tegit.

Liberi insipientes maiorū nobilitatem inquitant.

¶ Sirach, quisquis is fuit, apud Antonium Monachum lib. 2. Melissæ. Serm. 79. τέκνα γὰρ ἀγαθῶν ζῶντων ἀναστροφῆν ἔχοντα, ἢ ἐν δόξῃ γεννητῶν κρύψουσι δυσγένειαν. Quibus significatur liberos honeste vitam agentes, genitorum suorum ignobilitatem tegere. veluti si dicas nihil tibi obest genitorum ignobilitas, si tu ipse probus sis, vt pote quam tuis virtutibus obtegas: vt è diuerso, ex eiusdem sententia apud Maximum philosophum & martyrem, τέκνα ἐν καταφρονήσει, καὶ ἀπαθείᾳ γεννητῶν, συγγενείας ἐαυτῶν μολύνουσι τῶν ἐυγενέων. Quibus item significatur, liberos insipientia & imperitia sese effertentes cognationis suæ nobilitatem inquinare. D. Basiliius, οὐκ ἐχόμεν πατρός λέγειν, καὶ πατρὸς πόδα φανείν. ὁ γὰρ εἰ ἀληθείας νόμος, ἴδια ἐκάστου ἀποκτείνῃ τὰ ἐγκώμια: ἰδὲ γὰρ ἴππου ταχύν ποιεῖ τὸ ἐκ ταχυτάτων φύναι, ἀλλ' ὡσαύτῃ ἄλλων ζῶντων ἠρετὰ γὰρ ἐκὼν ἢ ἀρετὰ ἐκ ἄσθενος, καὶ ἀνδρός ἢ πρῶτος ὁ ἐκ τῶν παρῶν τῶν αὐτῶν κερδισμάτων ἐκμαρτυροῦμεν. Id est, Non possimus patres & maiores claros prædicare, cum veritatis lex proprias cuiusque repositat laudes. Non enim equus est celer, quod ex celerrimis natus sit, sed quemadmodum cæterorum animalium in se quodque spectatur: sic viri laudes testatæ sunt ex suis cuiusque præclaris factis.

18 ¶ Suprà in 4. c. (quod iam diximus) multas alias sententias huc pertinentes adduximus, atque inter alias, plurimos D. Gregorij Nazianzeni versus: sed cuius & hos quoque addere poteris,

Genus incipientium vel ad finem trahendū.

Κακῶς δ' ἀποτὼν ἀρχὴν, μὴ δυσγένεις.
 Γένος γὰρ εἶσι μὴ πάλαι σεσηπότες.
 Γένος παρὰρχαυ, ἢ λυγρὸν γένος θέλει,
 ὡς καλὸν ἐπ' ὄ, ἢ καλῶν περιφάνεια.

Id est, vt vertit Io. Ribittus

Fame male pudeat, malum non se genus

Moueat

Moueat, genus pridem tuum computruit,
 Genus vel incipias, vel ad finem trahas,
 Vt vel bonus, vel ex bonis sis editus.

Sed & Epicharmi sententia est apud Maximum philosophum & martyrem, Serm. 63. & Stobæum Serm. 88.

ἦνίγομ' ὅταν ἐυγένειαν ἰδὲ μὴ ἀνκακῶς
 λέγει τις, αὐτὸς δυσγένεις ὢν τῶ πρόπῳ.
 Τίς γὰρ κατόπιον καὶ τυφλῶ κοινωνία;

Id est, vt idem transtulit,

Aegerrime ferro, cum aliquis obscurus de nobilitate
 Loquitur, ipse verò moribus ignobilis est.

Quid enim rei est cæco cum speculo?

19 ¶ Demosthenes ille oratorum primus, aut, vt alij malunt, Socrates apud Stobæum Ser. 84. dicebat optimum frumentum non ex pulchritudine agri æstimandum, sed ex eo quod cibum optimum præbeat: nec virum bonum, aut amicum beneuolum, qui ex nobili genere sit propagatus, sed qui sit optimis moribus præditus, ὅτε σίτου ἀριστον ἐκ τῆ καλλίστης πεδῆτος κείνομεν, ἀλλὰ τ' ἐυθετον πρὸς τῶν τροφῆν, ὅτε ἀνδρα ἀνδραίων ἢ φίλων ἐνέσθῃ, τ' ἐξ ἐπιφανῶς ὄντα γένους, ἀλλὰ τ' ὑπάρχοντα τῶ πρόπῳ κρείττονα. Idem in oratione pro Ctesiphonte: Nemo, inquit, nec ex nobilitate parentum laudandus, nec ex ignobilitate culpandus. Iphicrates in Harmodium illius prisici Harmodij abnepotem, ei ob generis ignobilitatem conuitia sibi ingerentem (nam is futuri filius putabatur) Meum (inquit) genus à me incipit, sed tuum in te definit. Author Plutarchus in Imperatorum Apophthegmatis. Et simile quippiam dixisse fertur Sostratus tibicen cuiquam, qui ei obiectabat, quod ex ignobilibus parentibus natus esset, apud Antonium Monachum, Melissæ lib. 2. c. 79. & Stobæum Ser. 84. Atqui, inquit, ob id ipsum debui magis laudari, & in admiratione esse, quod à me genus meum cœpit, καὶ μὴ δὲ τὸ μάλλον ἀφελον θαυμάζεισθαι, ὅτι ἀπ' ἐμοῦ τὸ γένος ἀρχεται. Sed nullus omnium hanc sententiā significantius & elegantius expressit, quàm Tullius noster in ea oratione, qua respondit alteri Salustij orationi, qua illi generis nouitatem exprobrauerat. Cuius verba & nos adduximus, in d. c. 4. nu. 5. Idem autem Tullius, in secunda in Verræ actione, inania nobilitatis nomina vocat, quod nos alibi ad aliud retulimus. Quem secutus Seneca lib. 1. de ira, cuius hæc verba sunt, Tantumque agmen nobilium non inania nomina præferentium, sed eorum qui imaginibus suis decori sunt. Quibus ostendit inania esse nobilitatis maiorum nomina, nisi & suis viribus & imaginibus suffulciantur. Et Boëtius Seuerinus, in lib. 3. de consolatione philosophiæ. c. 6. Iam vero quam sit inane, quam futile nobilitatis nomen quis non videat? Quæ si ad claritudinem referatur, aliena est. Videtur namque esse nobilitas, quædam de meritis veniens laus parentum. Quod si claritudinem prædicatio facti illi sint clari necesse est, qui prædicantur. Quare splendidum te, si tuam non habes, aliena claritudo non efficit. Quod si quid est in nobilitate bonum, id esse arbitror solum, vt imposita nobilib. necessitudo videatur, ne à maiorum virtute degenerent.

Nō tolerandum quod obscurus de nobilitate loquitur.

Frumentū non ex pulchritudine agri æstimandum. Iphicrates reuolatio in eū qui illi genus exprobrabat. Et Sostrat.

Nobilitatis nomina inania.

20 ¶ Suetonius refert Caligulam, cum forte audiret reges qui officij causa in urbem aduenerant, conuertentes, apud se super cœnam de nobilitate generis exclamasse,

Εἰς κοίραν ἔσω,
 Εἰς βασιλεύς.

Vnus princeps sit, Vnus Rex.

Veluti eos derideret de nobilitate certantes, quam vni omnium Imperatori peculiarem ac propriam, non etiam cæteris inferioribus quantumvis Regibus communem esse existimabat. Verum ille nimium id nominis & tituli angustabat. Sed quod verissimū est, Theodectes Phasclides apud Stobæum, Ser. 84. dicit se nunquam laudauisse nobilitatem, quæ dominis indignis vteretur,

Vnus Imperatoris propria ac peculiaris nobilitas. Nobilitas in dignorum dominorum non laudanda. Aegyptiæ omnes æqualiter nobiles.

ἐγὼ μὲν ὅν ἔποτ' ἐυγένειαν ἠνεκα,
 τῶν προσάτασι χρωμένω ἀναξίους.

21 Porro Aegyptij omnes æqualiter nobiles existimabant. Ideoque cum quis mortuus erat, nihil in oratione funebri ab eis referabatur, quod maiores aut consanguineos eius respiceret, vt Græci facere solebant, authore Diodoro, lib. 2. c. 5. quod & nos alibi ad aliud retulimus.

¶ Apud Ouidium lib. 13. Metæ. Vlysses & rex & ex Diis prognatus, vt alibi diximus, hæc tamen aduersus nobilitatem, & Aiace qui ea maxime gloriabatur, grauiter protulit.

Nam genus ἔσ' προαυός, ἔσ' quæ non fecimus ipsi,
 Vix ea nostra voco.

Nobiles non sunt mihi Cui concinens Seneca Tragædiographus, in Hercule furente,

Quis nec altis in chytum titulus genus,
 Sed clara virtus. Qui genus iactat suum,
 Aliena laudat.

Nec ab his disider, quod scribit Plutarchus in libro de educandis liberis. Pulchra quidem est nobilitas, sed maiorum nostrorum id bonum est. Alibi autem in sexto c. num. 4. ostendimus ex multorum sententia nobilitatem inter bona externa & fortunæ positam. Diuus autem Hieronymus ad Helbidiam probat nobilitatem ex iniquitate procedere, hoc modo: Nobilitas, inquit, mundi nihil aliud est, quàm diuitiæ inueteratæ: omnes autem diuitiæ de iniquitate

Nostra non sunt que ex genere sunt.

Nobilitatem ex iniquitate procedere.

descendunt. Vnde & illa vulgata sententia mihi videtur esse verissima, Omnis dives aut iniquus, aut iniqui hæres. Nobilitas igitur generis ex iniquitate venit.

22 ¶ Ex nostris autem Host. in c. tua nos, de consanguini. & affi. hinc occasione sumpta, quod ibi ex Regibus Arragonum descenderat Comites, & ex Comitibus Reges, hæc scribit. Et vt scias quod non est vis in genere, cum de inferioribus fiant Reges ascendendo, & ex Regibus Comites descendendo. Sic etiam & de rusticis fiunt milites, & ex militibus rustici. Ergo, inquit, nihil aliud est mundana nobilitas, quam rota. Et qui superbit de nobiliori sanguine, dici potest, quod de nobiliori stercore intumescit. Ideo dicit quod eminentes fortunæ sæpe contrarios eventus fortiuntur. §. quia verò hætenus, in auth. de nupt. Et omnis noster status sub perpetuo motu consistit. §. vt autem lex, in auth. de non alie. reb. eccl. Et ex potentibus processerunt inanes: & ex diuitibus pauperes, & è diuerso. §. i. in auth. vt omnes obed. iud. Hæc ille, qui & ipse, in c. pe. vers. nos igitur, de præben. dicit etiam sanguinis nobilitatem non aliam esse, quam stercoreis & foetoris, quod & nos ex eo retulimus supra, cap. 4. num. 1.

Nobilitas rotam quædam est.

non in nobilitate

23 Nobiles degeneres genus suum deturpare.

¶ Illud autem minime dubium, eos qui ex nobilibus orti sunt, si degenerant, nec mores sequuntur maiorum, qui illis nobilitatem pepererunt, qui multi sunt, vt postea dicemus, seque genusque suum deturpare, vt ex eo satis patet, quod Hippolochus Glaucum filium ita monet, apud Homerum lib. 6. Iliados,

αἰὲν ἀρετὴν καὶ ὑπεύροχον ἔμμεναι ἄλλων,
Μὴ ἢ γένῳ πατέρων ἀιχυνέμεν.

Semper se strenuum præstare, & eximium esse aliorum, Nec genus patrum deturpare. Et quod apud eundem lib. 24. Odyssæ, Vlysses Telemachum filium ad pugnam se accingentem, ita quoque hortatur,

Τηλέμαχ' ἴδ' ἢ μὲν τόδ' εἴ σ' εἶσαι αὐτὸς ἐπιθῶν,
ἀνδρῶν μαρναμένων, ἵνα τε κρίνωνται ἀρετοί.

Μὴτε καταχύνειν πατέρα γῆν, οἱ τὸ πάρος περ
ἀλκῆτ' ἀνορέντε κεκασμένα πᾶσαν ἐπ' αἴαν.

Telemache iam quidem hoc videris ipse iniens Viros pugnantes, vbi discernuntur optimi, Ne quid dedecores parentum genus, qui antea Virtutéque strenuitatéque ornatu fuimus omnem in terram.

Cui mox respondens Telemachus, hæc subiungit,
ὄφρα αἰεὶ ἐθέληδα πάτερ φίλε τὸ δ' ἐνὶ θυμῷ,
ὅυτε καταχύνοντα τέον γένῳ, ὡς ἀγορεύεις.

Videbis, si volueris pater dilecte hoc in animo Non dedecorantem tuum genus, sicut dicis. Quibus etiam consonat illud Euripidis in Bacchis,
ἐχίον' δ' ἂν παῖς, καταχύνει γένῳ.
Echionis verò existens filius dedecoras genus. Et ne Latinos poetas prætermittamus, Horatius lib. 4. Car. Ode 4.
Vt cunque defecere mores
Dedecorant bene nata culpe.

24 Magis laudandi qui maioris virtutes imitantur.

¶ Sicuti è diuerso ij quoque magis laudandi sunt, qui parentum & maiorum virtutes imitantur. Euripides in Helena,

Μιμῶ τρόπος
Πατρός Δικαίος. παῖσι γὰρ κλέῳ τόδ' εἰ
Καλίσσον, ὅστις ἐκ πατρός γένῳ γέγως,
εἰς τῶν ἄλλῃ τοῖς τεύχεσι τὸς βόπρος.

Imitare mores
Patrius iusti, filio enim gloria hæc
Pulcherrima, qui ex patre probò natus
Consentit cum parentibus, moribus.

25 Pauci qui virtutes maioris sequuntur.

¶ Verum si verum fateri volumus, pauci sunt admodum, qui id faciant, vt de illis dicere possimus illud,

Ἔνθεν αὖτε ἰνὴ τῆς γῆς, ἢ τῆς θαλάσσης
ἔνθεν αὖτε ἰνὴ τῆς γῆς, ἢ τῆς θαλάσσης
ἔνθεν αὖτε ἰνὴ τῆς γῆς, ἢ τῆς θαλάσσης
ἔνθεν αὖτε ἰνὴ τῆς γῆς, ἢ τῆς θαλάσσης

Nam ipse Euripides in Heraclidis,

Id est, vt vertit Dorotheus Camillus,

Rara avis in terris, nigroque similis cygno.
ἔνθεν αὖτε ἰνὴ τῆς γῆς, ἢ τῆς θαλάσσης
ἔνθεν αὖτε ἰνὴ τῆς γῆς, ἢ τῆς θαλάσσης
ἔνθεν αὖτε ἰνὴ τῆς γῆς, ἢ τῆς θαλάσσης
ἔνθεν αὖτε ἰνὴ τῆς γῆς, ἢ τῆς θαλάσσης

Seruus paternam gloriam. Ex bonis cum natus sis
Nihilò deterior existis patre,
Paucus cum aliis Vnum enim inter multos fortasse

Invenias.

Et idem quoque in Electra apud Stobæum Ser. 85.

Invenias, qui non sit deterior patre.
ἀλλ' ἐυγενὴς μὲν, ἐν ἢ κισθλήω τόδ' εἰ.
πολλοὶ γὰρ ὄντες ἐυγενεῖς ἐἰσι κακοί.
Nobiles quidem sunt, sed degeneres,
Multi enim nobiles mali sunt.
ἀδ' ἢ γὰρ εἶδ' οὐκ αὐδ' εἰ γῆναίς πατρός,
τὸ μὲν εὖ ὄντα.

Et rursum,

Iam enim vidi hominem generoso patre natum
Nullius esse pretij.

Sed longè ante Minerua apud Homerum lib. 2. Odyssæ Telemachum alloquens,

Παῦροι γὰρ τοὶ παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται.
δι' ὡλέονες κακίους, παῦροι δ' εἰς τε πατρός ἀρείους,
Pauci enim filij similes patri sunt.
Plures peiores, pauci autem patre meliores.

In quam etiam sententiam Demosthenes apud Aristidem in Cimone τὴν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὡς περ εἰμαρμένην εἶναι, φάσκει ἀποκαίνειν τὸς υἱούς. A viris bonis (veluti fato quodam id accidat) improbos nasci filios. Quo loco interpres in hæc sententiam citat vetus proverbiū ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πημάτων. virorum heroum filij noxæ. Id quod nos multis exemplis comprobare possumus. Nam Aristophanes in Nubibus de Hippocratis filiis, τοῖς ἐπιοκράτους ἡέσιν υἱεῖς, καὶ σε καλῶσι βλιτομαμαῖον. Et Euripolis, ἐπιοκράτους τε παῖδες ἐμβόλιμοί τινες.

In idem.

26 ¶ Vt non admodum mirari debeamus, quod scribit Phocylides,

καὶ τόδ' εἰς φησὶ τὸ πλεόν γένος ἐυγενὴς εἶναι,
ὅις ὅτ' ἐν μύθοις ἐπιταί χάρις, ὅτ' ἐνὶ βουλῇ.
Hoc quoque Phocylides dixit, plurimos genere nobiles esse,
Quos neque dicendo, neque consulendo vlla gratia sequitur.

Et quod idem tradit Sophocles,
πολλῶν δ' ἐν πολυπληθίᾳ πέλεται
δύτ' ἀπ' ἐυγενέω ἐδδλός, ὅτ' ἀχρέω
τὸ λίαν κακός. Βροτῶ ἢ πεισὸν ὀδ' ἔμ.
In copiosa hominum multitudine aliquando reperitur
Bonus ignobili genere natus, & rursus claro
Aliquis valde malus. Ita nihil constans aut fidum est homini.

Rursusque in Aiace flagellifero,
ἐκ αὐτῶν ποτ' αὐδ' εἰς, αὐδ' εἰς θανμάσαι μ' ἔτι,
ὅς μὲν εὖ ὦν γοναῖσιν, εἰς ἀμαρτάναι,
ὅθ' οἱ δοκῶντες ἐυγένεις πεφύκεναι,
τοιαῦθ' ἀμφοτέρωσιν ἐμ λόγοις ἐπεθ.
Nunquam amplius o viri admirabor hominem
Qui obscuro genere natus, alicubi peccat:
Cum illi, qui videntur esse nobiles,
Huiusmodi verba loquendo delinquant.

27 ¶ Sed vtcunque sit de his quæ diximus, illud haud dubie verissimum est, ignobilitatem (illam intelligo de qua tractamus, & vulgus ipsum intelligit) non esse adeo contemnendam, vt nobiles facere solent, vt quæ nec mala sit, nec in malorum sorte annumeranda, vt scribitur in c. illa. 15. q. 1. vbi hæc verba nuncupatim adscribitur: Cæterum paupertatem, & ignobilitatem, & agriditudinem, & mortem nemo sapiens mala dixerit, nec in malorum sorte numeraverit. Quæ sunt verba diui Ambrosij.

Ignobilitas in malorum sorte non annumeranda.

Sua nobilibus esse vitia, à quibus tamen eos longè abesse oportet.

CAPVT XXIII.

¶ Vnt fane & sua nobilibus vitia, & ea quidem, vt multis placuit, innata, genuina, propriaque ac Specularia, vt vix vllum reperias, qui his non sit deditissimus. Ex quibus nonnulla describit Aegidius lib. 1. de regimine principum, parte 3. & post eum D. Benedic. in repe. c. Raynutius, in gl. 1. nu. 26. quod scilicet sunt honoris immudici appetentiores, suorumque progenitorum & aliorum contemptores. Cui quantum ad primum pertinet, concinit quod scribit Aristoteles lib. 2. Rhetoricorum ad Theodectum, c. 15. dum scribit φιλοτιμότερον esse, qui nobilior est, id est, honoris appetentiozem, & vt vno verbo exprimam, ambitiosiozem. Nam & ita vertit Georgius Trapezūtius. Eiusque rei rationem reddit ipse Aristoteles, πάντες γὰρ ὅταν ὑπάρχη τι, πρὸς ἧ το σωφρονεῖν ἐπιθασιν, ἢ ἢ ἐυγένεια εὐτιμότης προγονῶν ἐστὶ, καὶ κατὰ φρονήτικῆν. Quibus verbis significat id commune omnium hominum esse, vt bona quæ possident, quæcunque ea sint, augere studeant: nobilitatem autem esse maiorum dignitatem, ideo augendi eam dignitatem semper eos studiosos esse.

Nobiles honoris appetentiores suorum progenitorum & aliorum contemptores.

28 ¶ Et alia quoque describit Baldus in l. per adoptionem, in l. lect. ff. de adop. in hunc propè modum, Nobiles (inquit) sunt maxima ex parte superbi, inimici popularium, gulosi, luxuriosi magis quidem, quam populares ipsi. Non dico tamen, ait, de illis quos virtus nobilitat, illi enim verè sunt perfecti

Superbi. Inimici popularium. Gulosi. Luxuriosi. Libidinosi.

perfecti, quamvis careant diuitiis: Sed de illis loquor, qui & si abundant diuitiis, nihil tamen sciunt nisi comedere, bibere, superbire. Hæc Bal. quæ & ipse Bened. retulit ubi supra: & iterum in verbo, & uxorem nomine Adelsiam, nu. 966. Huic autem quod dicit eos esse inimicos popularium, adstruatur illud Cicer. in 7. in Verrem actione. Hominum nobilium non fere quisquã nostræ industriæ fauet, nullis nostris officiis benevolentiam illorum allicere possumus: quasi natura & genere disuncti sunt, ita disident à nobis animo & voluntate.

3 ¶ Ex aliis autem duo tantum latius explicabimus, videlicet superbiam & luxuriam, id est, libidinem veneream, nam ita nostri ubique intelligunt. Quantum ad primum pertinet, ceteri alij quoque scripserunt, superbiam esse veluti nobilibus peculiarem atque domesticam, & ex iis Host. in c. 1. col. 1. in verbo, non permittunt, extra de his quæ fiunt à maio. parte c. 10. And. in c. constitutis, le 2. col. pe. de appel. Luc. Pen. in l. militibus, in prin. C. de decur. lib. 10. authore Policrat. lib. 8. c. 15. & idem Luc. in l. 2. C. ne rust. ad vll. offi. deuo. lib. 11. & in l. mulieres, col. 4. & iterum col. pen. C. de dig. lib. 12. Cepol. in tract. de impe. mil. delig. char. pen. & Matth. Afflict. in constit. Siciliæ incip. magistri camerarij, col. 3. in 5. no. in id citans Hugonem Victorinum, in lib. de claustro animæ.

4 ¶ In quam sententiam notum est illud Salustianum in Catilinario, Ea res in primis studia hominum accendit ad Consulatum mandandum M. T. Ciceroni. Nanq; antea pleraq; nobilitas inuidia æstibat: & quasi pollui Consulatum credebat, si eum, quamvis egregius, nouus homo adeptus foret. Sed ubi periculum aduenit, inuidia atq; superbia possuere. Et illud expressius in Iugurthino, Metello quamquam virtus, gloria, atq; alia optanda bonis superabant, tamen inerat contemptor animus, & superbia, commune nobilitatis malum. Quæ posteriora verba citant lo. And. & Cepol. ubi supra. Et rursus in eo. lib. Tum, inquit, primum superbiæ nobilitatis obuiam itum est. Et Velleius Paterculius de eodem loquens libr. 2. Romanæ historiæ dicit naturalem esse nobilitati superbiam. Et Tullius in 2. in Verrem actione. Proponit, inquit, inania mihi nobilitatis, hoc est hominum arrogantium nomina. Et Titus Liuius j. decad. lib. 9. in fi. Haud memorabilem rem per se, nisi documentum sit aduersus superbiam nobilium plebeæ libertatis, referam. Plutarchus circa initium lib. de liberis educandis citat sententiam cuiuspiam poetæ, in hunc propè sensum, Sceleris parentum conscia mens, vsquam sibi conscia fortissimum quenque captiuum trahit virum. Quemadmodum iactantia simul & fastu referti sunt, quibus claris nasci parentibus obtigit.

5 ¶ In id quoque est distichon minimè elegans, sed quod non grauatè adscripsit gl. in c. quoniam vetus, in verbo, inuidia. 24. q. 1. Nobilitas fastum, fastus item parit, armat. Lis odium, capiunt hæc tria mortis iter.

Sidonius Apollinaris lib. epist. 8. Nonetium laudat, quod esset sine superbia nobilis, quasi id difficultimum esset. Opilius Macrinus Imp. Rom. in ea epistola, quam in initio imperij scripsit ad Senatam, apud Herodianum lib. 5. Patritia (inquit) principum nobilitas sapenúmero in superbiam vertit, despectis omnibus veluti inferioribus. Iulius autè Firmicus lib. Astronomicôu 8. c. 21. Quinta (inquit) pars Geminorū in horoscopo inuenta nobiles faciet, & crecto semper superbiæ spiritu subleuatos.

6 ¶ Nec interim omiserim illud Virgilij lib. 11. Aeneid. ad superbiam nobilitatis alludentis, Genus huic materna superbum

Nobilitas dabit. Quod nos alibi ad aliud propositum citauimus. Hincque fortè idem Virgilius superbum pro nobili sæpe vsurpauit, vt lib. 1. Aeneidos, Cum venit auleis iam se regina superbis Aurea composuit sponda.

Superbum pro nobili. Vbi Seruius interpretatur superbis pro nobilibus. Et lib. 3. eiusdem operis statim circa initium, Ceciditque superbum

Ilium. Quo etiam in loco Seruius interpretatur superbum pro nobili. Et alibi lib. 1. Hinc: populum latè regem, belloque superbum. Et lib. 7. eiusdem operis, Atina potens Tiburque superbum.

Vbi & ipse Seruius superbum, nobile interpretatur. Et rursus eodem lib. Ceciditque superbus Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum.

Vbi Seruius quoque exponit nobilibus. Et Ouidius Tristium lib. 5. Ele. vlt. Quod nunquam vox est de te mea muta, tuique Iudicis debes esse superba viri.

Vbi Merula interpret non contemnendus intelligit superba, pro nobili. Et Silius Italicus lib. Punicorum 11. superbos viros pro nobilibus vsurpauit, dum loquens de modio annulorum detractorum nobilibus Romanis, quibus tantum ius erat huiusmodi annulos ferre, post Cannensem victoriam, ita inquit, Testes hystraeus, quos signum illustre superbis Mos heu gestare viris tum funditur ante Ora admirantum præfulgens annulus auro.

Imagines superbia. Marialis autem lib. 5. epigr. 21. imagines, quæ, vt latè diximus c. 6. num. 15. & seq. erant nobilitum in signia,

signia, superbas, peculiari epitheto vocat:

Nec lites tetr. as, forumque triste Noscemus, nec imagines superbas.

Nam & ea quoq; propria nobilium sunt, vt latè diximus d. c. 6. nu. 12. sed & ex eo, & multis seq.

7 ¶ Sed vt dicam quod sentio, isti vt opinor, ex vno aut altero omnium ingenia metiebantur, sequentes illud Virgilianum,

— Et crimine ab vno

Disce omnes.

Aut fortè ita ferebant eorum tempora & mores: quandoquidem videmus nostra tempestate, nobilissimos quosque (eos intelligo, qui verè nobiles sunt) ceteris esse veluti demissiores, atq; humiliores, seruata dignitatis ratione, imitantes illud Ecclesiastici c. 3. Quotò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Illud quoq; Tullij lib. 1. Offic. monentis, vt quotò superiores sumus, tantò nos submissiores geramus. Illud item Annei Tragœd. 3. Quò fortuna altiùs euexit ac eleuauit humanas opes, hoc supprimere se magis fœlicem decet.

Verè nobiles ceteris humiliores.

8 ¶ Et hoc quoq; nisi decipiar, expertus fuerat in nobilibus Bart. cum dicit, in lege, vt responsum. C. de transa. Fortè, inquit, fuit quidam rusticus superbus propter scientiam effectus, quasi sentiret nobiles non superbire ob scientiam, sed rusticos tantum. Id quod expressè dicit Fely. in c. super eo. le 2. col. 4. de test. cum dicit illud quod scribitur, scientiam inflare, non procedere in nobilibus, ad quod allegat Bal. in l. mercalem. C. de cond. ob tur. cau. vbi nihil dicit Bal. nec quispiam ex iis, qui hæctenus comperiuntur super ea l. scripsisse.

Rusticos ob scientiam superbire.

9 ¶ Verùm qui verè nobiles non sunt, sed quandam veluti imaginem nobilitatis gerunt, ij certè superbi sunt, arrogantes, rixosi, putantes iis impotentibus vitium nobilitatem maximè ostendi, cum nulla re magis ignobilitas ostendatur. Et quod in vetere prouerbio est, dignū patella cooperulum, similes habent famulos, superbos scilicet, arrogantes, rixosos, scelerum dominorum ministros, & semper aliàs pessimè moratos. Et vt scribit Euripides in Alcæone apud Stobæum c. 60.

Nobilitatem mentientes superbi. Famuli illorū superbi.

Μετὰ τοῖς δούλοις δεασοῦν νόστος.

Serui dominorum morbis inficiuntur.

Ἐν ἐπὶ τὸ πλῆθος ἐμπερεῖς τὸς δικέτας ἔχοντες ὄψιν τὸς πρόπρος τοῖς δεασοῦταις.

Ceterum erga vulgus seruos similes

Habere videbis mores dominis.

Et Terentius, Domini similis es.

Et Iuuenalis saty. 5.

Maxima quæque domus seruis est plena superbis.

Et Alexis in eodem loco,

De quorum facinoribus domini ipsi tenentur, ne sibi de hac re impunitatem promittant. Nam eius rei habemus ordinationem quam vocant regiam, sanctissimam quidem illam, sed malè obseruatam. Quid autem sit de iure communi, videbis per Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipsi Prætori, in 10. q. ff. de oper. no. nunt. & l. Prætor ait. §. familia. & ibi quoque Ro. ff. de pub. & vecti. & alios multos collectos à Fely. qui & hoc latè tractat in c. Petrus, extrà, de homi. & And. Alcia. in tract. præsumptionum, reg. 3. præsumpt. 40. nu. 4.

An autem de illorum sceleribus teneatur.

10 ¶ At verò quantum ad illud secundum pertinet, id est, ad libidinem veneream, sunt & alij nonnulli, qui astruunt illam peculiariter in nobilibus debacchari. Et inter ceteros Summus Pontifex, vt interim ceteros prætermittam, in c. ex parte parentum, ext. de sepul. quod loquitur de quodam nobili domino insulæ Buchardi, vulgò, *Iste Bouchart*, appellatæ, quæ est in prouincia Turoniæ. Ideòq; & illud c. ad archiepiscopu Turonensem dirigitur, qui quidem nobilis sæpe sollicitauerat mulierem quampiam de stupro, & tandem dum vi eam rapere nitretur, illa fugiens de ponte in amnem cecidit, aquisq; submersa est. Vt & interim quoq; omittam supra atq; adulteria Iouis, Martis, Apollinis, & ceterorum Deorum, ex quibus posteritas sibi nomen titulumq; nobilitatis vsurpauit, vt diximus supra. c. 2. nu. 41. nam & quod, & seq.

De nobilium libidine.

11 ¶ Verùm nescio an debeam credere, nobiles esse ceteris luxuriæ deditiores, quoniam legimus nobiles ipsos impensius diligere suas uxores, quam ceteros, & quò quisque nobilior est, eò vxoris esse amantiorem, vt scribit Oldra. ille consistorialis aduocatus, con. 95. ex forma istius statuti, col. pen. per tex. in l. si vxor. §. planè. ff. de adult. vbi affertur illud Homericum lib. Iliad. 9.

Deorum impudicitia.

ἢ μὲντοι φιλέουσ' ἀλόχους μεροπωμ ἀνθρώπων

ἢ τρεῖς δ' αἰ; Id est,

Num solis hominum Atridis affectus amorque

Vxorum est?

Qua in lege Accursius interpretatur, Atrides, id est, nobilissimi.

Eum autem locum Homeri imitatus Virgilius, lib. 9. Aeneidos,

Coniuge (ait) prærepta nec solos tangit Atridas

Iste dolor. Sed & hoc quoq; voluit Alber. Rosa. in j. parte statutorum. q. 144. de statuto legis, col. vlt. & in l. donationes quas Diuus. col. 2. C. de don. inter vir. & vxor.

Nobiles suarū uxorum amantiore.

12 ¶ Sed vtrūcunq; sit, illud monendos ducimus nobiles, vt luxuriam, siue vt meliùs loquar, libidinem symmopere fugiant, vt pote quæ sit in illis magis detestanda, quam in plebeis, quod certè constat ex l.

Impudicitia nobilium sum-

uopere fugi- da.

ex l. fœdissimæ. C. de postli. reuer. ibi, ob retinendæ pudicitia cultum, ac seruandam natalium honestatem, ad te confugisse proponas, &c. & ex l. in concubinato. ff. de concubi. Et ex eo planè constat, quod licet spurius aliàs succedat matri. §. vulgò, Inst. de succf. cognæ. & §. nouissimè, Insti. ad Orph. Fallit tamen si mater est illustris, l. si qua illustris. C. eo. tit. vbi huius rei redditur ratio in hæc verba: quia in mulieribus ingenuis & illustribus, quibus castitatis obseruatio præcipuum debitum est, nominari spurios satis iniuriosum sit, atque acerbum. Ex quo Alber. & Raph. Fulgo. expressim no. maiorem castitatem exigi in nobilibus. Quod & Plautus aperte docet, dum facit Adelphasiam mulierem ita sororem suam alloquentem, in Pænulo:

Eo sumus gnatæ genere, vt deceat à culpa esse nos Cast. 16.

In nobilibus maior castitas obseruatio.

13

Ex eo quoque quod scribitur in l. ex facto. §. si quis rogatus, le. i. iuncta gl. in verbo, ex voluntate, in princ. ff. ad Trebel. quod ex dignitate & conditione eius qui reliquit fideicommissum sub conditione, si rogatus decesserit sine liberis, statuendum est an naturalis filius faciat deficere huiusmodi conditionem, necne: vt si sit nobilis, non faciat deficere: si ignobilis, faciat: quia, vt dicunt ibi omnes Doc. magis ignominiosum est nobili habere successorem ex illegitimo concubitu, quàm aliis, arg. d. l. si qua illustris.

Nec in nobilibus rogatis.

14

Quinetiam dicit glos. in d. §. si quis rogatus, inspiciendam quoq; dignitatem esse eius, qui rogatus est, vt videlicet si sit nobilis, non faciat ipsius filius naturalis deficere conditionem. Quasi semper videatur nobilis sine liberis decessisse, qui naturales tantùm reliquit. Quam etiam in hoc sequuntur Angel. Imo. Pau. Ca. & Alex. ibi. Et est similis propemodum gl. in l. generaliter. §. cum autem. & ibi Sal. C. de insti. & substit. & voluit etiam Alex. con. 2. visis codicillis, col. 3. vers. i. l. j. & conf. 60. visa legitimatione. col. 2. lib. 2. & Bene. Capra, con. 132 & si viso.

Nec legitimatum quidem.

15

Sed & multi maximi nominis voluerunt etiam legitimatum non excludere substitutum, cum testator est nobilis. Neque enim de huiusmodi præsumitur nobilis sensisse, per d. §. si quis rogatus. Ita voluit Bal. conf. 203. punctus quidam substituit, lib. 5. quod repetitur con. 463. eo. li. 5. Ange. in sua disputa. incip. nobilis quidam genere, in 2. dubio. Ant. in c. per venerabilem, post medium, ver. alius est effectus, quia si patri, qui fili. sunt legi. & Alex. d. con. 2. li. 1. & conf. 25. circa primum dubium, col. 2. vers. & tantò magis, eod. lib. 1. & conf. 67. consideratis, col. 4. vers. fortificatur prædicta, eod. libr. 1. & conf. 94. consideratis, col. 2. vers. quintò quia etiam dato, eo. lib. 1. & con. 87. visis codicillis, col. 2. vers. & ex istis, lib. 2. & con. 172. visis duobus, in 2. dubio, lib. 7. Soci. in l. Gallus, §. si eius, col. 2. ver. secundus casus. ff. de libe. & posth. & con. 63. visis testamento, col. 1. vers. confirmatur ista opinio, libro 3. Philip. Dec. conf. 286. viso puncto, col. 5. vers. secundò communis opi. Carol. Rui. conf. 27. visis, col. 3. nu. 6. lib. 1. & conf. 36. in caussa feudali, col. 3. nu. 7. eo. libro 1. & conf. 178. subtiliter, col. vlt. libro 2. & Steph. Bertran. conf. 169. existimo, in fin. lib. 2. De quo tamen vide ipsum Rui. conf. 161. viso themate, col. 10. nu. 23. lib. 2.

Quare legitimati non succedunt in feudo.

16

Dicuntque Ang. & Ant. vbi supra, & in locis citatis in præcedenti versic. hanc esse rationem, quare etiam legitimati non succedunt in feudo, vt scribitur in ca. naturalis, ut. si de feud. sue. contr. inter do. & ag. quia videlicet non est verisimile nobilem, qui feudum concessit, de huiusmodi prole sensisse. Quod etiam voluit ipse Alex. d. con. 67. col. 4. vers. hinc dicit etiam, li. 1. & d. con. 94. vbi supra, eo. li. 2. Caro. Rui. con. 7. quartitur, col. 10. nu. 33. li. 1. & con. 69. diligenti, col. 9. nu. 20. & seq. li. 3. & conf. 77. viso, col. 2. nu. 5. & iterum nu. 7. eo. lib. 3.

Nec in emphyteusi ecclesiastica.

17

Nam & quod huic simile est, Bal. in c. quæ in ecclesiarum, col. pen. vers. dubitatur, extra de consti. dicit, quod etiã legitimatus non succedit in emphyteusi ecclesiastica, quia cum ecclesia sit nobilis, non intelligitur sensisse de his filiis, per no. in d. §. si quis rogatus. Et idem propè dicit idem Bald. in d. l. generaliter. §. cum autem, ver. scias etiam. C. de insti. & sub. cum aliis multis concor. adductis ab Alex. con. 60. visa legitimatione, col. 2. vers. sed maior, lib. 2. & Caro. Rui. con. 158. primò, videndum, col. 2. nu. 5. lib. 1. & d. conf. 178. lib. 2. & con. 105. reuocatur, col. 2. nu. 6. libro 3. De quo tamen eundem vide conf. 164. visa, eo. lib. 1. & con. 211. prima per totum, eod. lib. 1.

Legitimatus ad feuda non obtemperat feuda nobilia.

18

Sed & quod plus est, si quis sit expressim legitimatus ad feuda, quod fieri potest, vt not. in d. cap. naturales: tamen non intelligitur legitimatus ad feu. nobilia siue dignitatis, vt & ex hoc intelligas, quantum nobilitas abhorreat ab impudicitia. Ita enim voluit Bal. in l. eam quam, col. antepen. vers. quæro vtrum legitimatus. & ibi Alex. siue is sit Barb. in addi. C. de fideic. & sequitur Pet. Anc. nominatim loquens de feudis nobilibus, con. 308. prima facie, col. 2. vers. tertio monet.

Filia naturalis nobilis non admittitur ad legatum.

19

Et eadem quoque ratione Ang. conf. 366. cuius initium est, quidam Ioannes de Camarino consuluit in huiusmodi specie. Quispiam testator reliquerat filium suum heredem, & si decederet sine filiis masculis, superstitibus filiabus, aut filia, cui libet earum legatum quopiam reliquerat. decesserat filius institutus nullis relictis liberis masculis, sed tantùm filia naturali. Ea, inquit, admittitur ad legatum, nisi testator ille fuisset nobilis, quem ob id naturalis proles vituperat & deturpat, per d. l. si qua illustris.

In priuilegiis nobilitatis excipiuntur filij

20

Et ex his quoque fit, vt plerunque in priuilegiis Comitum Palatinorum, & aliorum quibus conceditur facultas legitimandi filios bastardos, soleat excipi filij nobilium, vt retulit Cepol. in tract. de imper. milit. delig. in 10. priuilegio nobilitatis, & ante eum Paul. Castr. conf. 22. visis omnibus, col. 2. vers. posset etiam, lib. 2. vbi huius rei rationem esse dicit, quia maius est dedecus nobilibus habere huiusmo

huiusmodi filios, quàm cæteris. Imò verò etiam si non excipiuntur ij filij bastardi nobilium, tamen Comes Palatinus legitimare non poterit, nisi id expressè sit permissum, vt voluit Alciatus: loquens tamen de filiis Baronum, in l. 2. in prin. col. antepen. vers. sextò pro hac op. ff. de verbo. obliga. allegans Host. Io. And. & Anto. in c. vlt. de fili. presby. vbi tamen hoc non dicunt, sed aliud quod huic loco bene conuenit, scilicet quod si Papa dispenset cum genito ex coniugato & soluta, aut e contrario, non valet huiusmodi dispensatio, si coniugata sit nobilis, nisi hoc fuisset expressum: quia si expressisset, difficilè impetrasset, ar. d. l. si qua illustris, quos sequitur Alex. in addi. Bal. in d. l. si qua illustris, & Fely. in c. postulasti, col. 5. vers. adde etiam, de rescrip. Sed idem quod Alcia. vbi supra voluit Alex. quem tamen ipse non citat, conf. 62. assumam, col. 3. vers. accedit, lib. 1. per d. l. si qua illustris, & Alber. Bru. cõf. 15. visa legitimatione, col. 2. & ante hos omnes Pet. Anc. à nullo horum memoratus, conf. 320. primum dubium, col. vlt.

Nobilitas in dispensatione matrimonij excipienda.

Suntque qui ad hanc impudicitia detestationem, in nobilibus referunt quod scribitur in l. miles ita. §. mulier. ff. de milit. test. vbi mulier in quam turpis suspicio cadere potest, ex testamento militis aliquid capere non potest. Cui consonat, tex. in l. mulierem. ff. de his quib. vt indig. & in l. 2. C. de do. nat. inter vir. & vxor. Sed illud, nisi admodum fallor, non fit ob nobilitatem, cum militia non sit nobilitas, vt plenè ostendimus supra c. 8. sed ob id quod milites maximè à libidine alienos esse oporteat, ne viribus eneruentur, vt etiam docuimus in nostris legibus connubialibus, in l. 15. numero 17. idem è nostris.

Milites quare concubinis donare non possunt

Sed vtunque sit de ea re, ex his quæ diximus, magis miror nostros Imperatores & Iurisconsultos, alioquin castitatis amatores eximios, acerrimosque libidinum castigatores, in hac re, vt pleriq; volunt, nobilibus pepercisse, magis quàm plebeis, cum illos sanxerunt in adulterio deprehensos, non licere maritis interimere, hos licere. Ita enim pleriq; intelligunt. l. marito. ff. ad leg. Jul. de adult. & l. Gracchus. C. eo. eo. tit. Sed certè illi tex. id non dicunt, vt ex illis videre quisque poterit.

An magis parcendum sit nobilibus in adulterio uxoris deprehensis.

Adde & tu aliud nobilium peculiare vitium, quod iuuentissima quoque occasione offenduntur, in iram concitantur & conuicia. Et quod multò deterius est, licet id profus videantur & profiteantur se ignoscere, tamen sunt in futurum iræ tenacissimi, & in vindictam, si occasio sese obtulerit, pronissimi. Nam sic Homerus lib. 1. Iliados inducit Calchantem dicentem de Agamemnone, Regis iras sic se habere, vt etiam si ad præsens ignoscere videatur, stimulos iracundia ad futurum in imis pectoribus referuet. huius carmen ita habet,

λέεσσαν γάρ βασιλεύς ὄρε χόσεται ἀνδρῶν χερσῶν: ἠντὸρ γὰρ τὸ χόλον γὰρ αὐτῆμαρ λατὰ πένθη, ἀλλὰ γὰρ καὶ μετ' ὀπίθῃ χειρὶ λότοιο ὄφρα τέλειος ἐν σὴθεσσι εἴσῃ.

Sic & apud Virgilium lib. 12. Aeneid. inducitur Iuno alloquens Iouem de Aenea & Trojanis, Et nunc cedo equidem pugna, que exosa relinquo.

Tanquam illis omnem offensionem concederet. Et tamen non multò post ab ipso Ioue quippiam petit, quod grauiter illis obesset. Ex quo & ipse Iupiter illi hæc respondit,

Es germana Iouis Saturnique altera proies, Irarum tantos voluis sub pectore fluctus?

Quasi scilicet iræ durarent, tamen antè dixisset eas se remittere. Ideòq; Seruivs ibi, Scimus, inquit, vnumquemque pro generis qualitate in iram moueri. Nobiles enim et si ad præsens videantur ignoscere, tamen in posterum iram seruant, in idq; citat illum Homerii locum supra à nobis citatum. Et huc quoque spectat illud eiusdem Virgilij lib. 1. Aeneid. de ira eiusdem Iunonis,

— Mianet alta mente repostum

Iudicium Paridis.

Sed tamen nihil est quod magis deceat nobiles quàm clementia & placabilitas, vt dicam postea in 37. c. nu. 127. incip. quò quis nobilior est, & seq.

Quibus modis amittatur nobilitas, & primùm an per infamiam, & vitæ turpitudinem, Et quomodo. CAP. XXIIII.

Nobilitas autem multis modis amittitur, vt verum appareat, quod scribit Tullius lib. 1. Officiorum. Nobilitates, vt cætera eiusmodi in casu sita, temporibus gubernari. Primò igitur deperditur per infamiam, & vitæ turpitudinem, atque scelera, per tex. in l. si qua, ibi, honesta nobilisque personæ decore priuatur C. de secund. nupt. & ibi Bald. not. redditque rationem ex ipso text. quia nulla sine honestate potest esse nobilitas. Et tex. etiam, in l. j. C. vbi Sena. vel Clarif. vbi hæc verba in fi. adscribuntur. Omnem enim huiusmodi honorè reatus excludit. & in l. Senatoris filia, vbi hoc expressè no. Bal. ff. de rit. nupt. & per tex. in l. 2. & l. iudices, & l. quoties, in illis verbis, illustri dignitate per suum facinus priuatos. C. de digni. li. 12. & in c. 1. & ibi gl. & doc. extra de purga. cano. & in c. nobilis. 2. q. 5. vbi nobilis homo vel ingenuus si in furto aut periurio, aut falso testimonio fuerit deprehensus, seruatus aqua, vel cadenti ferro se purgare debet, ac si non esset ingenuus, aut nobilis: quasi scilicet suis sceleribus nobilitatis priuilegium amiserit.

Nobilitas an per infamiam & scelera amittatur.

Et voluit etiam Bart. in l. 1. col. 4. vers. præterea posito, & col. seq. in duobus locis, & iterum col. 7. vers. examinemus, & ibi quoque Ioan. Plat. col. 2. C. de digni. lib. 12. & Bald. in l. cum antiquioribus,

Ad idem.

in priu. 8. q. C. de iur. delib. vbi ex hoc dicit, mulierem quæ in suum corpus peccat, perdere nobilitatem, & Saly. in l. prouidendum. C. de postul. vbi dicit, quod nobilis ex genere nõ debet dici nobilis, nisi bonis moribus polleat. & Lucas Pen. in l. mulieres, col. 5. vers. vlt. no. C. de dig. li. 12. Calca. conf. 8. in caussa pendente, col. 7. vers. & ex supradictis. Ioan. Ray. in tract. nobilitatis. in 6. q. princ. in prin. Barb. in extrauag. volentes, in verbo, nobilis. Ant. Corfe. in repe. c. grandi, col. 13. de suppl. negli. præla. lib. 6. Matthæ. Affli. in c. vlt. col. vlt. nu. 116. tit. quib. mod. feud. amitt. & in c. 1. col. 3. nu. 25. tit. an ille qui inter frat. domi. & in constitutione Siciliæ, incip. multæ leges, ante fi. & in constitutione, vt dignitatum, col. 2. & rursus in constitutione, qui literas, col. 2. in 5. q. Cui concinit quod scribit Bal. in c. sedes, col. 1. vers. ibi minores, de rescript. quod insignis persona delinquendo fit vilis. Quibus adde quæ supra diximus c. 2. 1. nu. 2. sed vis audire. Quamquam aliter sensisse videtur Valerius Maximus, lib. 6. c. 4. quo loco de Scipione Aemiliano loquitur, vbi scribit Mumium, vt nobilem, ita eneruis vitæ, quasi diceret, Mumium ipsum ob vicia nobilitatem non amisisse.

3
Quid si redcat ad bonos mores.

¶ Sed si sequamur nostrorum sententiã, eam quidem ita amplia, vt nobilis ipse qui per infamiam, & vitæ turpitudinem nobilitatem amisit, eandem non recuperet, si relicta turpi vitæ, bonis se moribus omnino deuoueat, nisi per principem restituatur, vt expressè in hoc casu voluit Bar. in d. l. j. col. 5. vers. quarta opinio fuit. C. de dig. lib. 12. per l. imperialis. C. de nup. & idem voluit Io. Ray. in d. 6. q. prin. in fi. vbi & ad hoc allegat l. j. C. de sen. pas. & quod no. in §. cõmuni autem, Instit. quib. mod. ius patr. pot. sol. & vide quæ dicam infra, c. 2. 7. nu. 5. hæc quidem intellige vt perdat, & seq.

4
Quid de eorū liberis.

¶ Amplia 2. vt non solum quis perdat nobilitatem ex infamia & sceleribus, sed & liberi quoq; eius non debent reputari nobiles, vt not. Io. Fab. in l. diuo Marco. per illum text. C. de Decur. Subdit tamen esse ar. contrã, in l. quia perinde. ff. ad Trebel. & in l. si necem §. si deportatus. ff. de bo. libe. Ideo aut videtur hanc postremam partem sequi Io. Fab. vt aliàs semper videntur facere nostri Doc. secundum gl. in l. qui filium §. Sabinus. ff. ad Trebel. cum si. Aut certè dubitare videtur, vtra potius sententia sequenda sit. Tamen si coniecturis locus sit, in id potest videri inclinare, vt videlicet antè nati non desinant esse nobiles postea autem nati non sint nobiles, per iura quæ antè ipsemet allegauerat. Sed tu hinc vide quæ dicam infra in 35. capite, per totum, & in tractatu de iure Primigeniorum in 23. quæstione.

5
Nobilitas non perditur ob infamiam, sed ipsius priuilegia.

¶ Sed hoc etiam quod dictum est, per infamiam amitti nobilitatem, duobus modis intelligendum. Primo quidem modo, vt non continuò quis desinat esse nobilis ob infamiam, vel delictum, vt aper tẽ probat tex. eos nobiles vocans, qui iam grauisima delicta perpetrarãt, in cle. grauis, in princ. vbi & hoc no. Card. Flor. de sent. exc. Et licet etiã liquidò colligere ex iis quæ iura statuunt, mitius puniendos esse nobiles sceleratos, quàm ignobiles, vt diximus sup. ca. 20. nu. 103. nobiles vt & alij. Sed hoc ita intelligi debet, vt perdant huiusmodi nobiles per infamiam & vitæ turpitudinẽ priuilegia nobilitatis, vt declarat Lucas Pen. in l. mulieres, col. 5. C. de dig. lib. 12. per iura quæ ibi allegat. Licet huic interpretamento obstet quod iam diximus, mitius puniri nobiles, cum & hi gaudeant priuilegio nobilitatis, videlicet cum agitur de pœna, nisi dixeris leges in eo casu, vltèrius progredi, secus in aliis casibus.

6
Quid in nobilitate quæ competit ratione rei.

¶ Intellige secundò, vt non procedat in nobilitate, quam quis habet ex consequentia rei hæreditariæ siue propriæ, verbi gratia, Comes per solam infamiam nõ perdit comitatum, nec nobilitatem, siue dignitatem, quam habet ex ipso comitatu. Ita expressè voluit Bal. in l. j. col. 2. vers. pone ergo quædam mulier. C. de secun. nupt. Nam retinetur, inquit, aliquid in consequentiam, quod non principaliter, ar. l. si is qui duos. ff. de lib. leg.

7
An nobiles qui sceleribus nobilitatem amiserunt sint immunes ab oneribus nobilitatis.

¶ Intellige tertio, vt licet hoc casu nobiles perdant priuilegia nobilitatis, nihilò tamen secius tenentur subire onera ipsius, quatenus separabilia sunt, ex sententia Bar. in d. l. col. pen. vers. ex quo infero. C. de dign. libr. 12. Nam pœna inquit, non debet esse causa præmij. l. siue hæreditaria. ff. de nego. gest. & l. si quis solidum. ff. de hæred. instit. Et id dicit expressum, in l. relocatorum §. vlt. & l. seq. ff. de interd. & releg. & in l. j. C. de infa. lib. 12. quo in loco ipse Barto. dicit per cum tex. quod si aliquis sit condemnatus de falso, ex quo perdat nobilitatem, non tamen desinit esse nobilis, quantum ad ea in quibus nobiles magis grauantur, quàm ignobiles, & illud sequitur ibi Angel. & Io. Plat. in fin. & Ro. in l. si ex hæredatus, §. sub Diuo. ff. de S. C. Sylla. vbi id fing. dicit & Angel. Are. in tract. malef. in verbo, Sempronium, col. vlt. Barb. Fely. & Philip. Deci. in c. intelleximus, de iud. idem Barb. in l. generalliter, col. 10. vers. 19. ff. de verbor. oblig. & con. 91. eodémq; vlt. col. 1. lib. 3. & in repe. rubr. de reb. alien. non ali. col. 4. vers. secundò limita. & in tract. de præstan. Card. in j. q. j. partis, col. pe. & Calca. conf. 76. primò est videndum, col. 4. vers. item pro hoc facit. Stepha. Phed. in tract. de legum interpretatione, char. 19. vers. item si nobilis sit priuatus, & Bened. in repe. c. R. aynutius in verbo, si absque liberis moreretur le 2. nu. 213. & Corfe. in c. cum inter, char. 2. de except. & repe. c. grandi, col. 12. de suppl. negli. præla. lib. 6. & Iaf. in rub. de iustit. & iure, col. vlt. vers. quintò facit, & in auth. hoc amplius, col. 3. vers. limita. C. de fideicom. Fely. in c. dilectus, le 2. col. 2. in 4. concl. de rescrip. Fran. Rip. in rep. l. vlt. in 50. quæst. C. de reuo. donat. & Ferdi. Loazes, in repe. §. diu. l. filiusfam. ff. de lega. j. in char. 19. in prima limitatione, vers. hinc dicebat Bar.

Ad idem. 8

¶ Et ad hoc est optimus tex. in d. l. j. C. de infa. statuens infames, licet honoribus priuentur, nõ habere vacationem, nec curialium, nec ciuiliũ munerum, de quo est & similis text. in l. nec infames. C. de decur. lib. 10. in hæc verba, Nec infamẽs immunitatem habere (cum hoc priuilegij, non notæ sit)

conuen

conuenit, & in l. j. C. de his qui non implet. stipen. eod. lib. 10. & alij concord. adducti, per gl. in d. l. relocatorum §. vlt. & l. seq. Quibus adde tex. in l. actione §. item qui societate. ff. pro socio, vbi est text. elegans in hæc verba, qui societatem in tempus coierit, ante tempus renunciano, socium à se, non se à socio liberat. Itaq; si quid compendij postea factum erit, eius partem non feret. At si dispendij, æquè præstabit portionem. Et in l. 2. §. nemo exiuit. ff. de cap. dimi. vbi nemo delictis exiuit capitis diminutione: & ibi gl. ex eo tex. no. id quod in pœnam statutum est, non debere conuerti in præmium, & allegat alios tex. Sed quibus adde tex. in c. & si necesse, in fi. ex. de don. inter vir. & vx. vbi scribitur, Ne autem ad commodum ei cedat, quod debet in pœnam eius potius retorqueri. Et tex. in d. c. intelleximus, de iudi. vbi qui propter excommunicationem non potest agere in iudicio, tamen potest conueniri. Imo etiam cogitur agere in ipsius damnum, vt no. Inn. in c. exceptionem de excep. & Bal. in l. nulla, ante fi. ff. de legi. Imol. in c. significauerunt, de except. Ioan. Ana. in c. dura, de crim. fal. Quibus astipulatur tex. in c. pro illorum, iuncta gl. pe. de præb. vbi valent gesta ab eodem in sui præiudicium, & dicit gl. in c. presbyterum, in fi. 28. di. illum non excusari à dicendis priuatim horis, vt etiam tenet Host. in summa tit. de cler. exc.

Excommunicatus conueniri potest. Et in ipso damnium agere cogitur. Et ipso gesta valent in sui præiudicium.

¶ Et hinc occasione sumpta Pet. Anc. in d. c. intelleximus, de iudi. limitat d. auth. hoc amplius. C. de fideic. vt procedat quatenus hæreditas utilis est hæredi negligentis: secus si onerosa, quod singu. reputat Iafon, in d. auth. hoc amplius, col. pen. Et id dicit mirabile, & non tactum à legistis, in d. auth. hoc amplius. Barb. in d. rub. de reb. eccle. non ali. vbi supra.

Excommunicatus tenetur iurare de calumnia.

¶ Et quod dicit gl. in c. 2. in gl. pe. in fi. de confel. lib. 6. quod contumax in respondendo habetur pro confesso, in eo duntaxat, quod tendit in eius damnum. Et alia gl. in c. paruuli, & ibi Archi. 22. q. 5. quod periurus, qui priuatur facultate iurandi, per illum tex. iurabit tamen, vbi est iuramentum oneris, sicut iuramentum calumniæ, & iuramentum fidelitatis, de quo est bonus text. quem non allegant, in c. cum in ecclesiis, extra de maio. & obediens. & ibi Io. An. Panor. & alij, & etiam Ioan. Lig. & Pan. in d. ca. intelleximus, de iudi. Et est illi affinis gl. in c. cum inter, de except. quæ dicit, quod excommunicatus, qui aliàs non admittitur ad iuramentum, tenetur tamen iurare de calumnia, cum hoc sit iuramentum oneris.

¶ Et quod voluerunt Dy. Bal. Ang. Imol. Rom. & alij recentiores, in d. l. si quis solidum. ff. de hæred. insti. quod si ex forma statuti non possint Guelphi habere officia in ciuitate, debet intelligi, si officia sint honorifica: secus, si vilia & damnosa. Et est etiam ibi bonus tex. quem reputant sing. ipsi Bal. Ang. & ferè omnes ibi, & Bal. in l. eam quam, col. pen. C. de fideicommi. Et quod voluit Barto. in l. tutelæ §. item, per illum text. ff. de cap. dimi. quod bannitus perdit iura ciuitatis in iis solum quæ tendunt ad ipsius commodum, non item ad suum incommodum. Id quod etiam voluit idẽ Bart. in sua disput. incip. Lucanæ ciuitatis, in sol. con. 3. ver. restat videre. & Bal. & recentiores, in l. j. C. de hæred. instit. Nellus de sancto Gemi. in tracta. bannitorum, in prima parte 2. temporis, in 5. q. Soci. con. 58. visis priuilegiis, col. 4. vers. circa secundam dubitationem, libr. j. Cepol. conf. caufarum criminalium 76. visis statutis, col. 2. in prin. Et faciunt no. per Bart. in l. inter quos §. damni. ff. de dam. infe. & concor. ibi adduct. in addi.

Qui sua culpa priuatur officio non intelligitur de onerosis.

¶ Et quod consuluit Bal. conf. 230. in quæstione domini Milani, col. pe. vers. subsequenter fui interrogatus, lib. 1. repetito conf. 382. libr. 5. quod si statutum disponat, mercatorem vsurarium non haberi pro mercatore, non intelligitur quod ad onera, quibus subsunt mercatores, quem sequitur loco tamen perperam relato, Io. Bap. Sanseueri. in repe. l. omnes populi, char. 6. ff. de iust. & iure. Et quod dicit idẽ Bal. in l. cum proponas, la 2. C. de pac. quod clausula, rato manente pacto, non prodest ei qui fregit pactum, sed alteri tantum: & Card. Flor. in clem. 1. in prin. col. 3. vers. Septimò opp. de regula. vbi dicit, quod priuatus loco & capitulo, non est priuatus, quod ad onera, argu. ca. re præhensibilis, in fin. ibi, capitulo disciplinam, de appella. Quibus & illud addere potes, quod à Velleio Paterculo scriptum est, lib. 2. Romanæ historiæ, in Syllana proscritione, illud adiectum fuisse, vt filij proscritorum petendorum honorum iure prohiberentur simulque Senatorum filij ordinis iura perderent, onera tamen sustinerent.

vsurarius censetur mercator quò ad onera.

¶ Ex quibus satis probatum est nobiles, qui propter infamiam perdunt nobilitatis priuilegia, non tamen ob id ab iis esse immunes, in quibus nobilium deterior est cõditio, quàm ignobilium, ex quibus nonnulla videre poteris in vnum corpus collecta per Lucam Pen. in l. mulieres, col. pen. & vlt. de dign. libr. 12. & alia multa à nobis sparsim scripta infra, capite omnium postremo, quo miscellanea, ac confusanea ponemus. An autem si pater ob crimina priuatus sit nobilitate, id præiudicet filiorum eius nobilitati, intelliges ex his quæ dicemus infra in 35. cap.

An nobilitas perdat ob paupertatem. CAP. XXV.

Nobilitas item propter paupertatem perditur, vt videtur voluisse Bart. in l. j. in fin. & ibi Ioan. Plat. col. 1. C. de dign. lib. 12. Et sequitur Cepol. in d. tract. nobilitatis, col. 7. vers. & idẽ si quis ad paupertatem deuenit. Et hoc ipsius Bart. testimonio asserit Soci. conf. 246. eleganter & subtiliter, col. 2. vers. prima ratio, lib. 2. quod & repetitur inter conf. Fran. Cur. senioris, conf. 18. Matth. Affli. in constit. Siciliæ, incip. intentionis, col. 9. in 6. no. & D. Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 966. de testa.

Qui nobilitatem paupertate amittit dicitur.

¶ Quibus concinit Senarius ille Græcus Menadri, vt nonnulli ex istimant,

Ad idem. Πενία δ' ἀτιμοῦ καὶ τὸν ἐυγενῆ ποιεῖ. Inopia & generosos facit ignobiles. vel ad verbum. Paupertas autem vilem siue inglorium etiā nobilem facit. Illaque Euripidis sententia in Electra,

λαμπροὶ γὰρ εἰς γένος γέγονατο δέδιν
Πενίης ἐνθεῖν ἢ ὑψηλὰ ἀπολύτ' αἶ.

Clariorum natalibus, opum vero iam

Indignis, unde generis splendor perit.

ἄρ οἱ δ' ὅθ' ἐνεχ' οἱ μὲν ἐυγενεῖς βροτῶν

Πενίης ἄντες, ὅδ' ἐμφαίνουσ' ἐπί.

Sed ne quod nobiles quidem mortalium

Dum pauperes sunt, non amplius clari existant?

Et eiusdem apud Stobæum, Ser. 89.

Quam ita vertit Conradus Gesnerus,

Ad idem. ¶ Et quod Imperator, in l. 2. C. quando & quib. quart. pars. lib. 10. appellat paupertatis vilitatem, veluti paupertas ipsa vilis sit & ignobilis, nam idem vilitas & ignobilitas. ut diximus c. 2. nume. 59. Et quod Claudius Cæsar, apud Suetoniū in vita illius, oratione laudavit, qui ob angustias familiares ordine Senatorio sponte cederent, mouitque qui remanendo impudentiam paupertati adicerent. Quodque Virgilius libr. 6. Aeneidos egestatem turpem peculiari epitaphio vocavit, tanquam ea turpes efficiat homines,

Et metus, & male suada fames, & turpis egestas.

Quibus etiam ad stipulatur eorum sententia, qui dicunt diuitias esse nobilitatem, aut certè nobilitatis parentem, ut supra diximus, c. 3. Nam si ea causa definit, ex qua quis erat nobilis, necesse est, ut iam non sit nobilis

Ad idem. ¶ Huc quoque spectat quod sæpius à Barb. scriptum est, non esse nobilem, nisi qui hæc tria copulatum habuerit, genus nobile, honores, & diuitias, per tex. hæc tria commemorantem, in l. nobiliores. C. de commer. & merca. Ita voluit ipse Barb. conf. 35. sapienter scribitur, col. j. lib. 2. & con. 35. præclarè scripsit Psalmista, col. 4. eod. lib. 2. vbi facit illum tex. ad hoc sing. & in conf. 57. præclarè scribitur, col. 4. eod. lib. 4. vbi illum dicit literis aureis scribendum, & in extravaug. volentes, in verbo, nobiles. Et hoc quoque ante illum voluit Bar. Brix. in suo indice, in verbo, nobilis.

Qui contra te vicerunt. ¶ Aduerte tamen, quia non verum est quod propter paupertatem perdat nobilitas, etiam ex Bar. sententia, in d. l. j. col. 3. de dignit. vbi dicit quod diuitiæ non possunt dare, nec paupertas auferre nobilitatem, sicuti etiam expresse voluit Io. Blan. in sum. feud. tit. quib. mod. feud. amit. §. erunt etiam, in 21. quæstione, & Io. Rayn. in c. j. §. firmiter, char. 10. in paruis, vers. quæro quid de sumptibus, tit. de prohi. feud. alic. per Fed. & in suo tract. nobilitatis, col. 5. ad hoc allegas l. humilem. C. de incastr. nup. vbi in eam rem est tex. optimus, in quo cauetur, humilem & abiectam fœminam, non eam esse, quæ licet pauper sit, ab ingenuis tamen parentibus nata est. Ideoq; licere Senatoribus ita natis, quamuis pauperes in matrimonium sibi accipere: nullamque in hac re, inter egenos & opulentos esse differentiam. Ex quo no. Bald. ibi, in vtraque lect. quod paupertas non reddit vilem, sed origo & mali mores. Id quod etiam inibi annotat Pet. à Bel. Pert. vbi & illud dicit præterea, quod pauper potest esse nobilis & Cal. conf. 8. in causa pendente, col. 7. vers. & ex supradictis. Et est optimus tex. id probans, quod supra diximus ex ipso Pet. in c. significantibus, extra de offi. deleg. & hoc quoq; voluit Fel. in c. ad aures, col. j. extra de rescrip. & Matth. Affli. in c. j. col. 6. vers. quid autem si nobilis, tit. quis dic. dux. Et satis id voluisse videntur gl. Host. & alij. quos allegavi supra c. 2. o. nu. 47. quod etiā procedit, ut ibi videre poteris.

Ad idem. ¶ Et huic quoque op. ad stipulatur illud Plinij Iunioris, si is est, in lib. de viris illustribus, Marcus Aemilius Scaurus, nobilis, pauper, & c. vides enim ut iungit paupertatem cum nobilitate. Illudq; Cornelij Taciti lib. 5. Quo non aliud honorificentius Cortæ euenit, qui nobilis quidem, sed egens, & c. Et illud Euripidis apud Stobæum Ser. 86.

ἢ τοῖς ἐν οἴκῳ χήμασι λελέμεθα,

ἢ δ' ἐυγενεῖα καὶ τὸ γενναῖον μένει.

Pecunie quidem domesticæ nos deficiunt,

Nobilitas autem, & generositas manent.

Illud item eiusdem in Archelao,

Πενίης γὰρ ἐκ ἐκείν' ἀπέλεσεν τὸ τῶ πατρὸς γενναῖος.

Quamuis pauper enim, non amittit tamen patris nobilitatem.

Et alia eiusdem sententia à nobis citata supra, c. 21. nu. 13. quibus item addes.

Reges quidam pauperes non tamen ignobiles. ¶ Præterea quis dicat regem tamen pauperem, esse ignobilem, ut in significatione vulgari accipimus. Euander Arcadū rex Atlante Arcadico, Maia, & Mercurio fatus, inops fuisse dicitur. nam eum res inopes, pauperem Senatū, & domum humilem habuisse scribit Virg. lib. 8. Aeneid.

—Tum es inopes Euandrus habebat.

Et paulo post,

Vnā omnes iuuenum primi, pauperēque Senatus.

Iterumque,

Euadrum ex humili lecto.

Nec tamen Diis genitum, & regem ignobilem quis dixerit, nisi ea fortassis ratione, qua alibi regnum ignobile dictum est, ut & nos alibi diximus,

Responsio ad contraria. ¶ Nec huius rei dicit contrarium Bar. in d. l. j. in fin. tum quia non loquitur de iure communi, sed de consuetudine quarundam partium Italiae. Tum quia non loquitur simpliciter de paupertate, sed & coniunctum de vilibus artibus, de quo postremo dicam postea. Nec vera est eorum op. qui dixerunt diuitias

diuitias esse nobilitatem, ut latè supra ostendimus. nec ea quoque Brix. & Barb. sententia requirentium originem natalium, honores, & diuitias ad nobilitatem. Cum text. quo innituntur in d. l. nobiliores, aperte contrarium ostendat, ut voluerunt Iac. Bu. & Bald. ibi, & latè Ant. Corf. in d. c. grandis, col. 6. Vide Bal. in l. si quis. nu. 5. vers. circa tertium. C. de epif. & cler.

9 ¶ Fateor tamen nobilitatem esse contemptui & ludibrio, vbi est paupertas. ut etiam asserit Iac. de S. Georg. in tract. de feud. char. 29. & Mart. Affli. in constit. quamplurimum. col. 2. vers. quid autem si dominus ipse faciet. Et profecto nobilitas sine diuitiis admodum manca est & mutila. & ut dicit Bo. Cur. in suo tract. de nobilitate, col. 2. vers. tertius & vltimus: Sicut fides sine operibus mortua est, ita & nobilitas sine diuitiis. Nam si virtus ex Peripateticorum sententia indiget opum administrandis qui de nobilitate dicendum est, quæ longo interuallo virtute inferior est, omnium sententia? Haud facile emergunt quorum virtutibus obstat Res angusta domi. ut dicit Iuuenalis. Et vtilior est sapientia cum diuitiis, & magis prodest videntibus solem, ut scribitur Eccles. 7.

Pauper nobilis ludibrio est.

10 ¶ Et ut à Plauto scriptum est, Præstat diuitem esse & popularem, quàm nobilem & mendicum. Quod & nos alibi retulimus. Atque ut scribit Horatius Sermonum lib. 2. Sat. 2. Et genus & virtus, nisi cum re, vtilior alga est. Et Polynices apud Euripidem in Phœnissis,

Ad idem.

Πενίης γὰρ ὁδὸν ἐυγενεῖς ἀνήσ.

Pauper enim nihil est nobilis vir.

Idem Euripides apud Antonium Monachum, Melissæ lib. 2. Ser. 79.

ὁδὸν ἢ ἐυγενεῖα πρὸς τὰ χήματα.

Nihil generis nobilitas ad diuitias.

Seneca in lib. de remediis fortuitorum

ad Galionem, Inuenies, inquit bonam vxorem, si nihil quæris, nisi bonam: dummodo ne imagines proauolq; respexeris, nec patrimonium, cui iam ipsa nobilitas cedit. Et alia quoque multa in eam sententiam poteris videre supra c. 3. quo differo, an diuitiæ nobilitent.

An per ingressum religionis perdat nobilitas. CAP. XXVI.

1 ¶ Præterea amittitur nobilitas per ingressum religionis, ut per tex. in c. scriptis. 27. q. 2. in c. præsens. 2. o. q. 3. voluit gl. in c. ea quæ, quod est vlt. in verbo, personarum delectu, & ibi quoque Vinc. & Host. Goffr. in eodem verbo. Io. An. col. vlt. de stat. mo. vbi ex hoc dicunt, quod cum nobiles mitius puniantur, quàm ignobiles in pœna corporali, iste delectus pœnarum non habet locum in monachis, & alia gl. vulgo notior, in c. j. de purg. cano. vbi Panor. col. 2. vers. sed ex quo, dicit facere ad statuta de successione, & aliis id genus, quibus fit mentio de nobilibus, ut videlicet non comprehendant eos nobiles qui religionem ingressi sunt, sequitur etiam Alber. in suo dictionario, in verbo, nobilitas perditur. & ibi Io. Bap. Castel. in addi. Idem Panor. in ca. dubium, le 1. in 4. not. de elect. vbi & per hoc limitat iura quæ dicunt, habendam esse rationem nobilitatis in beneficiis, procedere in clericis secularibus, & non in religiosis, Philip. Fran. qui primam gl. dicit not. in c. hac constitutione, quod est vlt. in prin. de offi. deleg. lib. 6. & Soci. inter con. Franc. Cur. senioris, conf. 40. cum in præfentiarum, col. 4. vers. quarto etiam persona, & Fely. in c. super literis, col. 7. in 2. regula, de referri. & in c. consultationibus. §. sanè, in fi. de offi. deleg. & in c. cum deputati, col. j. de iud. & in c. inter dilectos, col. 2. vers. & ista limita, de fid. instr. & in ca. cum quidam, col. j. de iur. iur. & Iac. in l. 2. col. 3. C. si contra ius vel vtil. pub. Lud. Bolo. in auth. ingressi. C. de sacro. eccles. in primis interpretationibus, & ibi quoque Philip. Dec. col. 1. & idem quoque Decius, in cap. cum adeo, col. 2. de rescrip. vbi & illud postremum affirmat. & Matth. Affli. in constitutione, intentionis, col. 9. in 6. no. & in c. l. col. 2. vers. secundo, tit. de mil. vas. qui arma bel. depo.

Nobilitas an per ingressum religionis perdat. Qui tenent eā perdi. Delectus pœnarū nō habet locū in monachis qui sunt ex genere nobili. Statuta successione nobiliū, non habent locum in monachis. Nobilitas monachorum non consideratur in beneficiis.

2 ¶ Et huc proximè respicit, quod voluit Ang. cuius nullus istorum meminit, sicut nec ipse d. gl. supra allegatæ, in §. si monachus, in fi. in auth. de sancti. epi. vbi dicitur, quod monachus perdit omnem honorem, & militiam secularem, cum habeatur pro mortuo. Quod facit, inquit, ad statutum prohibens, ne nobilis quippiam faciat, quia non obtinet in monacho nato ex nobili progente, quoniam per monachatum extinguitur ea generis nobilitas.

Statutum prohibens quippiam fieri à nobili, non cōprehendit monachos. Contra prædicta.

3 ¶ Sed aduerte, quod text. in d. c. scriptis, & in d. c. præsens, non dicunt, nec ex iis potest colligi, nobilitatem generis amitti per ingressum religionis, sed tantum dignitates nobiles, qualis est regnum, ducatus, & comitatus, de quibus ea iura loquuntur. Ex quibus etiam not. gl. vtrouique, quod quis definit esse Rex & Comes, quamprimum efficitur monachus. Et ad hoc illam expedit & sequitur Bal. in l. Deo nobis, col. 4. vers. 4. no. C. de epi. & cler. & in l. data, col. 8. vers. & hoc in omni. C. qui accu. non pos. & in d. c. inter dilectos, & ibi quoque Fel. col. 2. de fid. instr. Alb. in l. qui indignus, in fin. ff. de Senator. & in d. auth. ingressi, col. pen. vers. item quid si Papa. C. de sacro. eccles. Ro. ling. 37. vtrum nobiles. Iac. Aluar. in ca. 1. col. vlt. & ibi etiam Car. Alex. col. 2. tit. de mil. vasa. qui ar. bel. depo. Mart. Laud. in tract. de prin. cap. 1. Bar. in cap. quia nos, col. j. de test. & conf. 50. illud asseram, col. 4. vers. c. lo septimò facit, libro 3.

Monachus desinit esse rex & Comes.

4 ¶ Nam & secundum eos tex. quibus dd. gl. innituntur, sunt ex intelligendæ, dum scilicet auctoritate eorum dicunt per monachatum amitti nobilitatem, id est, nobiles & regales dignitates. Nam dd. gl. & aliorum Do. debent intelligi secundum rationes, & leges, quas allegant, ut voluit Ioann. An.

Dicta doc. intelligenda secundum iura ab eis allegata.

in c. cum nunciis, col. 2. de testib. & Bar. in l. non solum. §. liberationis. ff. de lib. lega. & in l. cum quidam, post medium. ff. de his quib. vt indig. & Sali. in l. si ex cautione, col. 7. vers. quarto. 2. C. de non num. pec. & Ro. conf. 2. 11. allegationes, col. vlt. vers. quod ad vltimum. Fran. Cur. senior, conf. 60. dux Philippus, col. 9. vers. secundo respondemus, & conf. 65. seriosa narratione, col. 3. vers. pramissis tamen non obstantibus, cum si.

Nobilitatem sanguinis non mitti monachatu.

¶ Et vt ita quoque intelligam, me amplius mouet, quod dicit Bald. in c. cum in magistrum, post medium, extra de elect. quod per monachatum non perditur nobilitas sanguinis siue generis. Id quod etiam voluit, nulla Bal. mentione facta, Rom. sing. 37. vtrum nobilis, vbi & hoc dicit determinasse dominos de Rota, cum esset quaestio de quadam impetratione beneficij, in qua impetrans monachus dixerat se nobilem. Ideoque dicebatur impetratio obreptitia propter qualitatem nobilitatis narratam, quae tamen aberat, cum per monachatum fuisset amissa, tamen fuit contrarium determinatum. Et quidem ea, vt dicit, praecipua ratione, quia nobilitas est quoddam ius sanguinis, quod est incommutabile. Ius agnationis. ff. de pac. Propterea, inquit, Suias, quod est ius sanguinis, non perditur per monachatum, per d. l. Deo nobis. C. de epif. & cler. Et si id demus, quod perderetur, tamen Papa non fuit deceptus ab impetrante, sed potius in iure errauit. Et cum sequitur Iason, in l. praescriptione, col. 2. in fi. vers. pro ista conclusione. C. sicontra ius vel vti. pub. & Fel. in d. ca. super literis, col. 6. vers. similiter dicit, de rescrip.

Ad idem.

Argumentum ad d. u. nobilitas perditur per monachatum.

¶ Hoc quoque voluit Bar. in d. c. tua nos, col. 1. de testa. & conf. 73. magnanimus, col. 6. vers. praeterea facit, lib. 4. & in proem. cle. in §. quoniam nulla, colum. vlt. & in extrauag. volentes, in verbo, nobiles. & Do. Bened. in repe. c. Raynuicius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, de testa. nu. 210. & sunt religiosi. & Laurus à Palaciis in tract. statutorum foeminas repellentium, col. 15. ver. immo non debet esse dubium & Ant. Corf. in repe. c. grandi, col. 10. de sup. negl. prael. lib. 6. & in tract. de pote. regia. in 29. q. col. vlt. quibus locis intelligit illas gl. dicentes nobilitatem perdi per monachatum, quantum videlicet ad Deum pertinet, cui omnes sunt aequales, per text. in §. 1. in auth. de monach. propterea nulla est apud eum dignitatis ratio, vt apud mundum, vt dicit gl. in l. 1. in princ. in verbo, dignitatis. ff. de postul.

Et quantum ad ipsos monachos inuicem.

¶ Sed & illud dici potest, id prodesse quantum ad ipsos monachos Deo dicatos, ne videlicet alter altero sit nobilior, aut superior, sed sint pares in omnibus, vt etiam declarat Philip. Dec. in cap. cum omnes, in l. lec. col. pen. vers. sed aduertendum, de constit. Praeterea diuus Hieronymus ad Celantiam, Nulli te vnquam de generis nobilitate praeponas, nec obscuriore quoque aut humiliore loco natus inferiores putes. Nescit religio nostra personas, nec conditiones hominum, vt scribitur Iob 13. Siue nobiles fuerint filij terrae, siue ignobiles non intelliget. Quo in loco, vt id obiter dicam, non ita accipiuntur filij terrae, vt apud poetas, & ceteros, vt videre poteris apud Angelum Politianum Miscel. centur. j. c. 18. & Budaeum in annotationibus ff. in l. 2. ff. de ori. iur. Erasmi Chil. cent. 8. c. 86. & Coelium Rhodiginum lib. antiquarum lectionum 3. c. 8. & iterum lib. 20. c. 28. Quibus addes Lactantium ab illis non memoratum, lib. 1. c. 11. quo loco de Saturno loquitur, ex Minutij Felicis sententia. Eustathium in lib. 1. Iliados Homeri, & Procopium libr. 4. de bello Vandalico, vbi declarat cur Antaeus, qui cum Hercule in palaestra congressus est, dictus sit terrae filius. Et Plutarchum in vita de fortuna Ro. vbi de Aemilio Scauro loquitur.

Terra filij.

Monachus non perdit iura sanguinis.

¶ Et sane monachus non perdit iura sanguinis, vt etiam dicit Lopus alleg. 109. in q. proposita, & alleg. seq. & Panor. in c. quia nos, de test. & in c. 2. ante fi. de postul. & ideo iure sanguinis succedit, vt est text. in c. vnico. 18. q. 1. & c. vlt. 19. q. 3. & in l. Deo nobis. C. de epif. & cler. & voluit gl. in d. cap. praesens, in verbo, locum 20. q. 3. Lopus vt supra, & late Panor. con. 2. 7. dubium super quo libro primo, & alibi etiam diximus.

Nec iura sua.

¶ Adeo vt etiam iure suitatis potiat, vt iam diximus ex Ro. sententia. d. sing. 37. & praeterea voluit Bar. in auth. si qua mulier, col. j. ver. an autem minuatur. C. de sacr. eccl. Bal. in l. cum adoptiuus, ante fin. C. de adop. & in l. sub conditione. & ibi quoque Ang. Paul. & Alex. ff. de lib. & posth. & in l. apud hostes, col. vlt. C. de suis & legit. & in l. nepotes, & ibi quoque Ang. ff. de his qui sunt sui vel alij. iur. & in l. si proponas, col. 1. in addi. ff. de inoff. testa. & conf. 183. factum proponitur tale, col. 2. lib. 5. & conf. 448. S. Franciscus, eod. lib. 5. Paul. Ca. in repe. l. si filius, qui in potestate, in prima quaestione primi notab. ff. de lib. & posth. & conf. 293. ego Paulus, col. vlt. lib. 1. Pet. Anc. in c. de cetero, de testib. & ipse Roma. in l. is potest, col. vlt. vers. haec tamen dicta. ff. de acqui. haered. & in l. j. col. 3. vers. haec tamen conclusio. C. qui admit. Ang. Arc. in §. emancipati, col. 3. vers. 3. fallit. Instit. de haered. quae ab in te. defe. & omnium copiosissime Soc. in l. haeredes, col. 2. 7. vers. secunda quaestio. ff. de vulgar. pupil. Steph. Bert. conf. 66. ponitur, ad fi. lib. 3. & conf. 116. quamuis, in prin. eod. lib. 3. Et Ias. in l. qui se patris, col. 3. C. vnde lib. vbi allegat multas concord. & iterum in l. gallus. §. si eius, col. 3. ff. de libe. & posthu. & in l. patre furioso, col. pen. ver. intellige tamen. ff. de his qui sunt sui vel alij. iur. & Phil. Dec. in auth. ingressi, col. 2. ver. not. 1. C. de sacro. eccl. & D. Bened. in c. Raynutius, in verbo, si absque liberis, le 2. nu. 88. de test. Et est bonus text. in d. l. Deo nobis. §. hoc etiam, vbi id not. Odof. Iac. Bur. Bal. col. 4. vers. ex praedictis conclude. Paul. Cast. & prop. omnes. Quamquam contrarium tenuit Bald. sibi contrarius in l. si ex causa. §. Papinianus. ff. de minor. in vtraque lectura. Nec item perdit monachus originem, Bartolus in l. prima, colum. 2. vers. iuxta praedicta. ff. ad municip. Franc. Rip. libro primo responso. cap. 4. num. 7.

An nobilitatem perdat qui vtitur vilibus artibus. CAP. XXVII.

Nobilitatem etiam perdit, qui vilibus & mechanicis artibus, & officiis vtitur per tex. in l. nobiliores, vbi & hoc not. Bal. C. de commer. & merc. & l. nequis. C. de dig. lib. 12. & in §. 1. vers. sanctimus, ibi, artifices ignobiles, in auth. de testib. & no. gl. in c. qui contra pacem. 2. 4. q. j. Bar. in l. j. ad fi. & ibi Io. Plat. col. j. C. de dig. lib. 12. Pan. in c. nonnulli, col. 2. de cler. non resid. Io. Rayn. in tract. de nobilitate, in 4. q. prin. Soc. conf. 246. eleganter & subtiliter, col. 2. vers. prima ratio, lib. 2. quod & reperitur inter conf. Fran. Cur. senioris, conf. 19. Fel. in c. super eo, le 2. col. 2. vers. secunda qualitas, de testib. Cor. in repet. c. grandi, col. 12. de suppl. neg. praela. lib. 6. Matth. Afflic. in c. 1. col. 6. vers. sed quid de nobilitate, quis dic. dux. in constit. Siciliae incip. intentionis, col. 9. in 6. not. & quos infra citabimus, in c. 33. vbi de mercatura tractabimus.

Nobilitatem perdit qui viles artes exercet.

¶ Quibus adde quod scribit Herodotus ille parens historiae in Euterpe, apud Aegyptios, Scythas, Persas, Lacedaemonios, Corinthios, & denique apud omnes ferè nationes haberi pro ignobilibus eos, qui artificia discunt: eosque liberos generosiores, qui à manuariis operibus abstineant. Xenophon quoque in Oeconomico, Mechanicæ, inquit, omnino sunt abiectæ, ac iure à plerisque improbantur. Quippe quæ corpora exercentium atterant: tum adsidere homines, atque vmbrales esse cogant. Nonnullæ verò ex iis totos dies igni incubare compellant: eneruatis deinde labore membrum necesse est & animos debilitari, ac quodam modo ægrotare, & cætera quæ sequuntur. Aristot. lib. 3. Politicò, c. 3. tradit in bene institutis ciuitatibus à ciuium consilio excludi τὰς ἐλαύνουσας, id est, viliam artium operarios. Et rursus lib. 6. eiusdem operis. c. 4. Opificum, ait, ac forensium & mercenariorum praua est vita, nullumque virtutis opus, eorum quæ tractat multitudo. Et iterum lib. 8. c. 2. Itaque artes illæ quæcunque deterius disponunt corpus, & cuncta mercenaria exercitia sordida nuncupamus. Mentem enim occupatam & vilem reddunt. Cornelius Tacitus libro 4. dolenter conqueritur, quod Nero ratus dedecus amoliri, si plures foedasset, nobilium familiarum posteros egestate venales in scenam deduxit. Quos, inquit, fato perfunctos, ne nominatim tradam, maioribus eorum tribuendum puto.

Ad idem externorum testimonio.

¶ Philostratus auctor est in vitis sophistarum, lege fuisse prohibitum, ne quis viliis artifex, & vt ille loquitur, τῶν ἐλαύνουσων καὶ ἐντελῶν ἐργασίῶν, statuā in Olympiis habere posset. Quo argumento Theodorum Ifoeratis Rhetoris patrem, ostendit instrumenta musica non confecisse, cum ipsius statua in Olympiis conspiceretur. Apud Hebræos item huiusmodi legem fuisse, satis constat ex eo, quod scribitur Ecclesiastici 38. Ne pigmentarij, fusores, architecti, fabri, & figuli in ecclesiam transfilerent, neve super cathedram iudicis sederent. Et vide quæ dicam infra c. 34. nu. omnium postremo.

Ad idem. Græcorum lex.

Hebræorum lex.

¶ Hinc autē fit, vt quod dicimus versari in sordidis artibus, apud nos vulgo appellemus, nō nobiliter viuere, quia videlicet, id faciens aliquis nō viuere, vt nobilis debet viuere. Ideoque nec priuilegijs nobilitatis potitur, vt voluit etiā And. Iser. in constit. Siciliae, vt dignitatū, post gl. ibi, atq; etiā Matth. Afflic. ibi, in 1. no. dum eam constitutionē punientem manus amputatione popularē, qui nobilē verberauit, intelligunt procedere in nobili nobiliter viuente. Nam si non nobiliter viuat, non ea punitur popularis, qui illum verberauerit, per id quo in simili dicit gl. in l. pe. ff. ex quib. cau. maio.

Nobiliter viuere quid dicatur.

¶ Hæc quidem intellige, vt perdat priuilegia nobilitatis tantisper solum, dum in his artibus & officijs versatur. Nam si desistat, redeatque ad statum vitamque nobilium, eadem recuperat, vt not. voluit Masue. in tit. de tallijs seu collectis. §. itē illi qui sunt nobilitate decorati, per text. in l. ingenuum, cum sua gl. C. de ing. manu. & idem voluit Guid. Pap. dec. 196. nobiles, col. vlt. per tex. in cap. vlt. de vit. & hon. cler. & iterum dec. 217. omiffa exordij narratione, col. 1. vers. ad secundum, vbi & ad hoc quoque allegat tex. in clem. prima, de vit. & hon. cler. Rursumque dec. 391. quid autem de nobilibus, & Bartho. Chasse. conf. 64. viso processu. col. pen. vers. sed dato.

Quid si nobilis desistat ab artibus sordidiss.

¶ Verum in Francia eo iure vtimur, vt qui huiusmodi artibus vsus est, obtineat à principe restitutionem, ne id sibi fraudi sit, quominus posthac vtatur iure nobilitatis. Et ita quoque de iure esse factitandum censuit Bar. in alio casu loquens, in d. l. j. col. 4. vers. quarta opp. fuit. C. de dign. quem supra rectuli differens per infamiam amitti nobilitatem. Et Io. Ray. in d. tract. nobil. in 6. q. prin. col. pe. vers. sed pone iuxta praedicta, vt dicit, quod si mulier nobilis nubit plebeio, propter quod amittit nobilitatem, vt dictum est, postea autem nubit nobili, ipsa ex eo viro nobili acquirit nobilitatem, vt etiam supra dictum est, tamen non recuperat priorem, quam ex genere habebat: quia quod semel extinctum est, non reuiuiscit. l. quæ res. §. arcam. ff. de solut. nisi interueniret principis restitutio, quæ plebicicatis maculam abstergat.

De eadem re.

¶ Secundò procedit si ipse per se eas artes exercet: secus si opera feruorū, aut institorū in ea re vtatur, vt ex eo patet, quod scribit Alber. in l. humilem. C. de incest. nup. id quod ibi dicitur, tabernariū inter abiectas personas connumerari, procedere tum demū, si per se exercet, non si per alios, per l. quæ adulteriū, in prin. C. de adul. in illis verbis, an domina cauponæ, an ministra fuerit. Nam etiam (inquit) honestæ dominæ vinum vendi faciunt in taberna, nec ibi ministrant, nec assilunt: nec ideo eas dici viles. Et sequitur Alciat. in tract. praesumpt. regula j. praesumpt. 48. nu. 10. & in lib. 2. de verb. sign. char. 3. vers. sic cum verba, & in l. mercis. ff. de verb. oblig. ex quibus locis inuicem collatis, & alijs huiusmodi facile intelliges illum tractatum esse eiusdem. & Pet. Rebus. in interpret. auth. habita, in verbo, & à vilissimis saepe hominibus. C. ne filius pro patre.

Quid si nō per se, sed opera institorum.

152

8 ¶ Sed & ad hanc sententiam adfert Alc.tex.in cle.j.de vita & hon.cler. dum illic prohibetur, ne clerici carnificum seu macellatorum, aut tabernariorum artem personaliter exercent. Ergo si per alium exercent, non tenentur pena illius. vt dicit gl. ibi, in verbo publicè & personaliter. quam sequuntur Ant. Pet. Anc. in 4. not. Car. Flo. in 5. not. & Imo. col. 3. Nam vt dicit Arch. in c. nulli. 4. 4. di. clericus qui non per se, sed per alios eam artem exercet, non notatur vt tabernarius. Et idem dicit Dom. ibi, & in c. 1. col. 2. vers. nota istam glo. de vit. & hon. cler. lib. 6. vbi & ad hoc citat text. in c. significante, de appel. vbi canonici habebant ius vendendi carnes. Et subdit Dom. se aliquando defendisse clericum, qui in domibus ecclesiæ tabernam tenuerat vendendo vinum, quod ex suis vineis collegerat: non tamen administrauerat in propria persona, sed per alium. Et sequitur Philip. Fran. ibi col. 2. & Philip. Dec. in d. c. significante. in 2. not. qui & ad hoc citat text. in c. vlt. ne cler. vel mo. lib. 6. vbi clerici per alios possint exercere iurisdictionem criminalem, ad eos pertinētem, licet per se facere non possint, & tex. in cle. ne in agro. §. porro, in fin. in verbo, personalem, de stat. mo. & nouissime Cæsar Lambert. in tract. de iur. patro. in 26. art. 9. q. prin. 1. partis lib. 2.

9 ¶ Et facit etiam tex. à contrario sensu, in l. in honoribus. §. 1. ff. de vac. mun. vbi scribitur, non alios fisci veſtigialium redemptores à muneribus excusari, quàm eos qui præſentes negotium exercent. Quasi scilicet, id exercere non censeantur, nisi ipsi præſentes & per se exercent. Et est similis prope modum tex. in l. vlt. ff. de excus. tut. vbi qui in collegio pistorum sunt, à tutela excusantur, si modo per semet pistrinum exercent. Ex quo not. Bal. quod doctor non debet habere salarium, nisi per se legat: non etiam si per substitutum. Et illum tex. ad hoc expendit Ro. in repe. l. si vero. §. de viro, in 2. 4. fal. vers. 5. quod priuilegia artis non competunt his qui eam non exercent per semet ipsos, vt & idem facit sing. 64. an exercens. vbi dicit illum tex. ad hoc sing. Et facit gl. in l. j. in verbo, vsurpantes. C. de mancip. & colo. lib. 11.

10 ¶ Legimus autem apud Plutarchum, Marcum illum Crassum haud dubiè nobilissimum Romanorum, artificum, seruatorum opera diuitem factum fuisse. quod & Alc. in d. lib. 2. de verb. sign. non prætermisit. Cui adde & Pertinacem Imperatorem Romanum mercaturas exercuisse per homines suos, non aliter, quàm priuatus facere solebat, vt scribit Iulius Capitolinus in vita illius. Et interim vide Pan. con. 6. casus super quo. lib. 1. loquentem de clerico vendente vinum, & ceteros fructus ex suis possessionibus prouenientes. Iulius autè Firmicus lib. Astronomicôn 3. c. 10. Mercurius (inquit) in sexto ab horoscopo loco cum Luna partiliter constitutus faciet homines, qui diuersis negotiationibus implicentur, sed qui hoc seruatorum & vilium hominum ministerio perficient. Ipsi autem maxima sibi inde vitæ subsidia comparantes ad altiora semper aspirabunt.

11 ¶ Sed contra hæc facere videtur tex. in l. 2. §. 1. ff. de adm. rer. ad ciuit. pert. vbi quod quis suo nomine exercere prohibetur, id nec per subiectā personā agere debet. & ideo si Decurio subiectus aliorum nominibus, prædia publica colat, quæ Decurionibus conducere non licet, secundū legem vsurpata reuocantur. Et ibi no. gl. Quod non possum per me, nec per alium quoque possum. & allegat alios multos tex. concordantes. Qui enim per alium facit, per seipsum facere videtur iuribus vulgatis, & id quidè propriè, vt plurimis placere video, quos tibi cōgessi in nostris Legibus Connubialibus, in gl. 3. in verbo *Contracter* nu. 181. quanquam & his. Ex quo Bar. in l. 3. §. si procurator. ff. quod quisque iuris, tradit statutum loquens in personam facientis, habere locum in eo, qui per alium facit.

12 ¶ Sed his respondere poteris, primum non id verum esse, vt propriè facere dicatur, qui per aliū facit, ex sententia ipsius Bar. in l. sed si minus. §. seruus, col. 2. ff. de iniur. & in l. si is qui pro emptore, in 5. quæst. prin. vers. venio ad secundū, & ibi quoque Imo. in vlt. char. ff. de vsucap. & aliorum, quos item tibi collegi. in d. illis ill. connubialibus, in gl. 4. in verbo, *Consentement*. nu. 27. & hoc quidem.

13 ¶ Sed etiā id verum esset, non tamen procederet, vt dicit Alc. in d. 48. præſumptione, quando lex vel statutum consideraret actum ipsius personæ exercentis, quæ considerari videtur, vt quis dicatur vilis ob eum actum, vt ex iis patet quæ diximus. Non tamen omnino vacat culpa, qui & huiusmodi artes prohibitas per alios exercet, vt dicit gl. in d. cle. in verbo, publicè & personaliter, de vit. & ho. cler. lib. 6. quam & in hoc sequuntur Ant. Imo. & Pet. Anch. Et vt semel finiam huiusmodi tractationem, Alc. in d. l. mercis, de verb. sig. censet consuetudinem loci esse obseruandam, an scilicet eos, qui per alios has viles artes exercent, inter ignobiles habeat. Cui ego accedo propter ea quæ supra diximus c. 10. nu. 1. consuetudo nobiles facit.

An iudicis munus derogat nobilitati. CAP. XXVIII.

Iudicis munus an derogat nobilitati.

Sed nunc maximè interest scire quæ sint huiusmodi artes & officia ex quibus nobilitas perditur. Illud scio officium hic & fere semper in hac tractatione non rectè accipi, sed male loquendum est, vt vulgo intelligamur. In primis igitur tractabimus de iudicis officio. An videlicet si quis illud exercent, iure nobilitatis decidat. Id quod à vero tantum abest, vt etiam iudices alioqui plebeios & ignobiles effici tanquàm nobiles & non iam plebeios, ex eo facile possumus colligere, quod scriptum est in l. iudices. C. de dign. lib. 12. Iudices, qui se furis & sceleribus maculasse fuerint conuicti, honore exutos inter plebeios haberi. Inibique not. Bar. iudices censerentur nobiles.

De eadem re.

¶ Ex quo fit, vt & idem Bar. in 1. constit. C. col. 3. vers. quæro circa hoc, asserat Doctores constitutos esse in dignitate, quia iudicandi ius habent, per text. in 1. constitut. ff. §. vlt. & in authen. habitat. C. ne filius pro patre. Quod quidem dignitatis esse hinc manifeste probatur, quod vt à cæteris dignitatibus,

153

ratibus, ita & ab hac infamis repellitur. Icum prætor. §. non autem. ff. de iudic. Et hanc eandè Bart. rationem etiam adscribit Arch. in c. 1. de consuet. lib. 6. vbi dicit, Dignitas est habere iurisdictionem cum administratione, & Collec. in c. forus, col. 11. vers. Iudex doctor, de verb. signifi. vbi & idem prorsus dicit quod Bart. videlicet Doctorem esse iudicem, idèq; & cum habere dignitatem, per c. dudum, de elect. & idem quoque voluerunt Panor. & Ioan. Ana. in c. quanto, de magi. & Barb. in tract. de præstan. Car. 1. par. q. 1. col. 12. vers. quinto dignitas.

3 ¶ Porro iudicibus aliisque magistratibus propter præcipuam, quam habent gubernandæ reip. curam, maximus semper à maioribus nostris honor haberi consuevit. Quod apertè demonstrat Callistratus iuriconsultus in l. semper. in princ. de iur. immun. Et præcipit Imperator honorem iudicibus impendi. Quod & censet Papa in c. vt debitus, de appel. Quibus concinit tex. in l. 3. §. 1. ibi, iure honoris. ff. quod met. cau. & in l. 1. ibi iudicium dignitatis tuendæ, & decoris causa, & in l. obseruandum, in fi. ff. de offic. Præsi. vbi iudex ita ius reddere debet, vt autoritatem dignitatis suæ ingenio suo augeat. & in l. vlt. in prin. cum dicitur, omnem honorem saluum iudicibus reseruantes. C. quan. pro. non est nec. & in l. cui muneris. ff. de munerib. & hon. & in l. 1. C. si quac præd. pot. & in l. 1. in princ. & ibi Bal. C. si rector prouinciæ.

Honor iudicibus impendi solium.

4 ¶ Vt iam non adeo mirum sit, quod à multis scriptum est, iudicem esse, id est, iudicandi munus esse honorem. Id enim scribit Io. And. in c. pastoralis, col. 2. in verbo onere per illum tex. in verbis, onere & honore, extra de offic. ord. & in c. mutare. de reg. iur. lib. 6. in Merc. & Bald. in l. 2. in princ. de Senat. & Barb. con. 2. sapienter & præclare, col. pe. lib. 2. Ex quibus Bald. vbi supra, hinc illud effici autumat, quod scribitur in ca. l. 2. amotum à Senatu propter turpitudinem vitæ, iudicandi autoritatem perdere. Quia videlicet id iudicandi munus honor est, & reatus omnem honorem excludit. l. 1. C. vbi Sena. vel Cla. cum sim.

Iudicandi munus honorem esse.

5 ¶ In legibus autem illis decemviralibus in hunc modum cautum est, Iusta imperia sunt. Iisque ciuis modestè, ac sine recusatione pareto. Magistratus nec obedientem ciuem multa, vinculis, verberibusve coercendo. Cuius rei meminit Cicero lib. 3. de legibus, vbi & illud præterea scribit, Charondam in suis quoque legibus hanc fanciuisse, Vt ciues obtemperent obediantque magistratibus, atque etiam eos colant diligantque. Plato verò eos è genere Titanum statuit, qui vt illi cælestibus, sic hi aduersantur magistratibus.

Lex 12. Tab.

Charonda & Platonis.

6 ¶ Quæ cum ita sint, ideo antiqui illi verissimi rerum moderatores multo esse contumeliosiores ac atrociores, adeoque etiam atrocius puniendam censuerunt iniuriam, quæ fit magistratui, quàm quæ priuato, vt attestat Aristoteles lib. Problematôn 19. c. 14. ad fi. & Fabius libro 6. Oratoriarum Institutionum, quo loco de peroratione differit: quod & nostris quoque legibus statutum est, in l. Prætor. §. vlt. ff. de iniur. cum sim. idque adeo obtinet, vt sing. dixerit Bald. in c. 1. §. iniuria, in primis verbis, tit. de pac. iur. fir. quod si quis daret aliam Prætori, propter priuatam inimicitiam, posset capitaliter puniri, quod dictum pro sing. citauit & secutus est Ias. in l. j. in j. not. C. de prec. imp. offe. & in l. qui iurisdictioni, col. 1. ff. de iurisd. om. iud. vbi latè ponit de veritate eius rei & in l. principalibus, col. vlt. vers. secundo quæro. ff. si cert. pet. & tradit etiam Fel. in c. inquisitionis, in prin. col. pen. vers. vlt. tangit, extra de accusa.

Iniuria magistratui facta.

Alape prætori data puniatio.

7 ¶ Hoc inquam, adeo obtinet, vt no. scripserit idem Bal. in l. obseruare. §. proficisci, col. 4. ver. 7. quæritur. ff. de offi. Proc. & leg. quod offendens potestatem, etiam functo ipsius officio, tempore scilicet sindicatus, ita debet puniri ac si durante officio offendisset, propter reliquias & memoriam pristinae dignitatis. quod etiam sequitur Ias. in d. l. principalibus, & in l. si ita stipulatus. §. Cryfogonus, in 5. not. ff. de verb. obligat.

Potestatem offendens quo pacto puniatur.

8 ¶ Quid quod tantus honor à veteribus impendi magistratibus solitus est, vt etiam ipsi à parentibus, cessante omni lege naturæ, vt superiores reuerenter colerēt. Cuiusmodi factū à Fabio Maximo retulit Claudius Quadrigarius, in annalium suorum lib. 6. his fermè verbis, Cum facti essent Consules Sempronius Gracchus iterū, & Q. Fabius Maximi filius eius qui priore anno erat Consul, ei Consul pater Proconsul obuam equo venit, neque descendere voluit, quod pater erat: licet otes non ausi sunt descendere iubere. Vbi iuxta venit, tum Consul ait, descendere iube. Quod posteaquam licetor ille qui apparebat, citò intellexit, Maximum Proconsulem descendere iussit. Fabius imperio pareat, & filium collaudauit, cum imperium quod populi esset, retineret. Quam etiam rem recensent Liuius 3. decad. lib. 4. Valerius lib. 2. c. 1. Plutarchus in vita Fabij Maximi, vbi dicit hunc fuisse proauum illius Fabij Maximi, cuius vitam describit, & in apophtheg. Romanorum. Gellius lib. 2. c. item 2. Is sanè fecit quod postea nostris legibus statutū est, filium suum iudicem, ius præcipiendi cogendique habere in patrem, l. ille à quo. §. vlt. & l. seq. ff. ad Trebel. & ibi Accur. adfert concord. Quibus adde tex. in l. postliminium. §. filius. ff. de ca. & postli. reuer. ex quo not. Bal. in l. senium, statim post prin. C. qui test. fac. post maiorem esse autoritatem magistratus, quàm patris.

Patres filios magistratus reuereri debent.

Magistratus maior autoritas quàm patris.

9 ¶ Quod pulchrè intelligit Firm. in suo tract. de episcop. lib. 2. parte 1. q. 8. vers. sed hic quæro an episcopus, procedere in his tantum, quæ foris & palam fiunt. In his verò quæ domi & priuatim fiunt, intelligit id quod alibi scribit idem Bal. & post eum Ro. in l. adoptiuum. ff. de in ius voc. quod filius etiam Papa debet patrem reuereri. Addit & Firm. & eum sibi anteponere.

Papa patrè debet reuereri.

10 ¶ Quam Firmiani distinctionem Phauorinus illustris Philosophus longo antè interuallo præscripserat apud Gellium, quo loco nuper citauimus. Cuius verba hæc sunt elegantissima, in publicis locis

locis atque muneribus, atque actionibus patrum iura cum filiorum, qui in magistratu sunt, potestatis collata interquiescere paululum & conuiere. Sed cum extra rempub. in domestica re, atque vita sedeat, ambuletur, in conuiuium quoque familiari discumbatur: tum inter filium magistratum, & patrem priuatum publicos honores cessare. naturales & genuinos exoriri. Hæc Phaurinus. Et simile est quod tradit Host. in c. indecorum, col. 1. extra de æta. & qual. quod filius episcopus alius est domi, alius in ecclesia. illic enim tenetur ipse episcopus ad honorem reuerentialem patri exhibendum, hic autem tenetur pater ad præstandam reuerentiam filio.

11
Oblectio cõtra superiora. Vna eademq; res nõ debet diuerso iure cõferri.

¶ Quod si aduersus huiusmodi distinctionem insurgat refractarius quispiam, & dicat, Quonam modo vnus idemque erit & superior, & inferior maior, & minor: cum non possit vna eademq; res diuerso iure cõferri. l. j. ibi, nec ratio patitur. ff. de rer. permut. & l. cum qui ædes, & ibi Bar. ff. de vsu. cap. & l. j. §. 1. ff. quis test. lib. esse ius. fuc. & l. ius nostrum. ff. de reg. iur. & c. cognouimus. 12. q. 2. c. & cum in tua, de deci. & cle. j. de elec. & not. gl. in c. cum omnes, de cõstit. cum si. a me adductis in rep. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, num. 284. tertia ratio. C. de reuoc. donat. & in nostro tract. Retractuum tit. 1. §. 1. gl. 18. in verbo, *le pris que la chose etc* nu. 20. at dicit quispiam.

12
Responso ad obiectione. Res eadem diuerso iure cõferretur intellectuall con sideratione.

¶ Illi mox respondebo ex sententia Bal. in l. j. col. 1. in 3. opp. C. de ser. fug. illud obtinere in corporali consideratione. At intellectuall consideratione, potest eadem res diuersimodè cõferri, vbi concurrunt plures intelligendi formæ, per tex. ibi, sequitur & dicit not. Ias. in d. l. j. col. 3. vers. secundò not. ff. de re. permut. & Matth. Afflic. in constit. Sicilia, si quando contingat in primo. not. in fi. & Rochus Cur. in repet. c. vlt. col. 2. 4. de consuet. Cui concinit quod scribit Pan. in d. c. cum in tua, ad fi. in duobus locis, de decim. quod ex diuersis rationibus potest eadem res diuerso iure cõferri.

13
Duo contraria procedunt diuersis respectibus.

¶ Sicuti etiam dicimus duo contraria posse procedere diuersis respectibus. vt not. gl. in c. 1. in glo. 2. de collu. deteg. & in c. 2. in verbo, lex ciuilis, de arbit. lib. 6. Anto. in d. c. vlt. in lec. col. pe. & ibi etiam Panor. super glo. in verbo, rationabilis in fi. de consuet. Domi. qui multa eius rei exempla tradit in c. illud. 12. di. Nec ab simile quod Plato lib. 4. de repub. Constat, ait, idem contraria facere, seu pati secundum idem, & ad idem simul non posse. Et eius discipulus Aristoteles lib. 3. Physicorum, scribit interdum eandem causam contrariorum effectuum esse diuersis respectibus. Nam idem aliquando præsens est causa vnus, absens verò alterius: gubernator etiam sua præsentia causa est salutis nauis: idem absens causa periclitationis.

14
Ad idem.

¶ Huc quoq; pertinet illud D. Pauli ad Romanos, c. vlt. Volo, inquit, vos sapientes esse in bono, simplices in malo. Quem locum enarrans Origenes hæc adscribit, Si aliquis ex infidelibus arguere occurrat, & dicat, Quomodo potest idem esse sapiens, & stultus? Dicemus, respice ad artes itas, quæ in vsu hominum habentur. Quomodo ille, qui verbi causa, sapientissimus est grammaticus, in arte fabrili insipientissimus inuenitur: vel rursum, sapientissimus gubernator, quomodo in arte medicina inuenitur insipientem. Sic ergo possibile est in his, quæ ad Deum pertinent, esse sapientem: in his quæ ad seculum pertinent, insipientem, cum aliis quoque multis similibus à me collectis in d. tractatu Retractuum, vbi supra nu. 2. c. i. confestim, & seq.

15
Reprobare possum quod approbavi diuersis respectibus. Idè par & inferior diuersis respectibus. Et idè quoque superior, & inferior.

¶ Ex hoc quoque natum videri potest, quod in iure nostro dicimus, nos reprobare posse quod approbauimus, diuerso respectu, licet non eodem. l. Pomponius. ff. de negot. & l. 3. §. vlt. ff. rem rat. hab. & l. cum interdicto. C. arbit. tute. & tradit Bal. per illa iura in ca. Vintoniensis, paulò ante fi. de elect. Et vt propius ad rem nostram accedamus, Bal. post Ioan. And. in c. ad supplicationem, de renun. Par, inquit, pari præstat reuerentiam & obedientiam diuersis respectibus. sed si hac. §. si liberta. ff. de in ius vocan. l. eius qui in prouincia, in fi. ff. si cert. pet. & l. apud eum. ff. de manumif. referuntq; hoc diutius fuisse litigatum inter Patriarcham Antiochenum, & Archiepiscopum Nicõsiensem. Sed & idem Bal. in c. cum inferior, in prin. de maio. & obed. asserit quod quis potest esse & superior & inferior altero, diuersis respectibus, per d. §. si liberta. Ad quod facit tex. in c. sanè, l. 2. vbi not. Pan. in 3. not. de offi. deleg. & in c. a collatione, & ibi glo. in verbo, prælatus, de appell. lib. 6.

16
Ad idem.

¶ Et hinc certè videmus, quod archidiaconus est maior archipresbytero, in loco, voto, & iurisdictione, & in aliis, quæ ei competunt ratione dignitatis: in missa autem minor est archidiaconus archipresbytero, vt asserit Archidia. in c. quanquam. 2. q. 7. vbi dicit secundum hoc debere intelligi, quod scribitur in c. à subdiacono. 93. di. & in c. ordo. 33. q. 5. Et ante illum glo. in c. in nouo, in verbo, pari. 21. dicit quod quis potest esse maior alio in ordine, sed minor in administratione, ponitq; exemplum in archipresbytero & archidiacono, per tex. in c. perlectis. 25. di. Et huc spectat, quod tradit Panor. in c. auditis, col. 3. de elec. quod rector vniuersitatis præcedit episcopum scholasticum in studio, non etiam alibi. & sequitur Felin. in rub. de maio. & obed. col. 2. & in rub. de appell. col. 6.

17
Imperatoris qui iudicium officium exercere vult. Augustus.

¶ Postremò vt redeamus ad præcipuum nostrum institutum, legimus plurimos Imperatores & Reges iudicium munus exercuisse, ob idq; passim laudatur Augustus Imperator q; ipse ius dixit assidue, & in noctem nonnunquam, si parum valeret, lectica pro tribunali collocata, vel etiam domi cubans, vt testis est Suetonius in eius vita. c. 33. Et iterum c. 72. dicit illum ius persæpe dixisse in porticibus Herculis, & Dion in vita illius. Vnde & illud de illo Virgilij lib. 4. Georg.

— *Cesar dum magnus ad altum Fulminat Euphratem bello victor que volentes Per populos dat iura.* Ante cū C. Julius Cæsar, vt videre licet ex Suetonio in vita illius c. 43. vbi dicit illi ius laboriosissime & fuerissimè dixisse, & ex Valer. Maximo l. 6. c. 2. vbi de Seru. o Galba.

Tiberius

Tiberius apud Dionem Nicæum in vita illius. Et Claudius apud eundem in vita quoque ipsius Claudij. Et Galba apud eundem, etiam in vita illius. Vitellius apud eundem in vita illius c. 9. Vespasianus quoque in idem faciebat, non in vrbe Roma tantum, sed & in ceteris ciuitatibus, vt videre licet apud Philostratum in vita Apollonij lib. 7. & Dionem in vita illius. Domitianus eius filius ius quoque diligenter, & industriè dixit, plærunque & in foro pro tribunali extra ordinem, vt scribit Suetonius in vita illius c. 11. & de eo etiam Aurelius Victor: Ius, inquit, exquisitè dixit. Traianus sæpissimè litigantes pro tribunali audiuit, iudiciaque reddidit, vt tradit Dion Cassius. Hadrianus illius successor in imperio, ius assidue dicebat cum primoribus ciuium, aliquando in palatio, nonnunquam in prandio: interdum, & quidem sapius in tribunali, vt quæ fierent publicarentur, quod & ipse Dion retulit. Et de eodem scribit Spartianus, quod à Traiano abductus à patria, & pro filio habitus, non multò post decennio litibus iudicandis datus est. Et postea quoque dicit illum iam Imperatorem & Consulem sæpe ius dixisse. Et rursum, causas, inquit, Romæ, atque in prouinciis frequenter audiuit. Idem quoque fecisse Aurelium Antoninum scribitur in l. non putabam, ff. de condit. & demonstr. & in l. Romanus, quæ est pe. ff. de tut. & cura. dat. ab his. Marcum siue is fuit, & Maximū (quisquis hic fuit) imperatores, in l. extraneo. ff. de qua. & ipsum Marcum, in l. Mulier. ff. ad S. C. Trebel. & in l. Titius, eod. tit. & Antoninum, in l. Aemilius. ff. de minori. & in l. proximè. ff. de his quæ in testam. del. & Commodum in l. Procula. ff. de prob. & in l. j. §. si cohæredes. ff. ad legem Falcid. Et Pertinacem Herodianus libro 2. Seuerum idem Herod. lib. 3. non semel, & Aelius Spartianus in vita illius. Et Antoninum Caracallam illius filium. Idem Herodianus libro 4. & Dion in vita illius. Vtrunque Iurisconsultus in l. minor autem. §. 1. ff. de minor. vbi hinc scribitur, quod si princeps sententiam dixerit, perarò solere eum admittere restitutionem. & in §. seq. scribitur: non nisi ipsum principem concedere debere restitutionem aduersus ipsius sententiam. Maximum & Balbinum, Iulius Capitolinus. Moderatè, inquit, causas audiebāt. Iustinianum, vt ille ipse profitetur in authent. de disposito. in prin. & in authent. vt exac. dot. etiam in princ. & Federicum, quod & ipse testatur in l. imperialem. in prin. ibi, pro tribunali federemus, tit. de prohib. feud. ali. per Fed. vbi id dicit se fecisse de more prædecessorum, ex eoque not. Matth. Afflic. ibi, col. 2. in 4. not. proprium id regum esse. Et alios imperatores, in l. Offidius. ff. de lega. 3. & in l. Imperatoribus. ff. de iure fisci, & in l. vlt. ff. quod cum eo. Et ex recentioribus, Carolum illum magnum Eginhartus eius Cancellarius in vita ipsius.

18 ¶ Hæc de Imperatoribus, nunc ad Reges accedamus. Hieronem illum antiquissimum Mossyncecorum regem idem fecitasse liquet ex Apollonio Rhodio lib. Argonauticón 2. Et Alcinoium Regem Phæacum idem author lib. 4. Priamum Regem potentissimum ex Virgilio lib. 7. Aencid.

Hoc Priami gestamen erat, cum iura vocatis More daret populis. Ex quibus vides, vt id in transcurso dicam, fuisse Regibus priuatum quodpiam & peculiare habitus & ornamenti genus, cum ius dicerent, vt videmus nostris esse præsidibus, cum & ipsi quibusdam diebus statis & solennibus audiunt aduocatos clientibus patrociantes. Et Didonem quoque, cuius testis est idem Virgil. lib. 1. Aencid. *Iura dabat legesque viris.* Nam & scæminas reginas ius dixisse subditis, alibi docuimus. Et Aeneam quoque, vt & ipse profitetur lib. 3. *Iura domosque dabam.* Et Acestem ab eodem Aenea regno præpositum, lib. 5. — *Gaudet regno Troianus Acestes, Indicitque forum, & patribus dat iura vocatis.*

Quibus verbis, vt & id obiter dicam, intelligis, Reges id ipsum non nisi patribus & Senatoribus vocatis facere solitos, id est, assidentibus illis, & ex eorum consilio, ad quod principes admodum aduertere animum debent. Romulum & Remum, idem eo. lib. 1.

— *Remo cum fratre Quirinus Iura dabunt.* Et ipsum præterea Romulum Plutarchus in vita illius. Et Tarquinius superbum alterum Romanorum regem tradit Liius lib. 1. ab vrbe condita, cognitiones capitalium rerum per se solum exercuisse. Midam Gordij filium Phrygia regem ex sella regia ius dicere solitum, & eam postea apud Delphos posuisse, Herodotus libro j. Philippum Macedonum Regem, qui cum Machetæ cuiuspiam pro tribunali sedens causam cognosceret, dormitansq; ac parum iuribus intendens eum condemnasset, Machetæque continuò reclamans se prouocare diceret: Qua re indignatus rex, Ad quem, ait. Et Machetes, ad te o rex, si expergiscaris, & attentius causam audieris. Cùmque ipse aliàs ex tribunali audisset causam duorum scelerosorum sese inuicem accusantium, pronunciauit vt alter exularet Macedonia, alter illum sequeretur. Author vtriusque Plutarchus in apophthegmatis. Alexandrum Magnum illius filium, qui cum in causis capitalibus federet iudex, accusatorique alteram aurem ocluderet, interrogatus cur id faceret. Alteram, ait, seruo reo. idem Plutarchus tum in vita illius, tum in apophthegmatis. Tradit autem Polyenus lib. 4. Strategematón ad Antoninum & Verum imperatores, ipsum Alexandrum cum apud Macedones aut etiam Græcos iudicium exerceret, mediocri vulgarisq; foro vti cõsueuisset. At inter Barbaros splendido & militari, vt etiam fori figura metum Barbaris incuteret, describitq; formam tabernaculi, quo utebatur, cum in Baetris, Hyrcanis & Indis iudicia daret. Agesilaum illum Lacedæmoniorum Regem, qui cum in causa quadã federet, & is qui accusabat rectè dixisset, contra autè rei patronus malè:

Vespasianus.

Domitianus.

Traianus. Hadrianus.

Aurelius. Marcus. Maximus.

Commodus. Pertinax. Seuerus. Caracalla.

Balbinus. Iustinianus. Federicus.

Reges qui id ipsum fecerunt. Priamus.

Regum peculiaris habitus cū ius diceret. Dido. Aeneas. Acestes.

Reges assidentibus Senatoribus ius dicebant. Romulus. Midas. Philippus Macedo.

Alexander.

Agesilaus.

malè: subinde tamen inter dicendum repeteret, Agefilæ Regem decet opulari legibus, quasi ipse bonam causam haberet, & ab ipso starent leges, Agefilæ ipse hominis improbitatem interpellans. Si quis, inquit, tibi domum perfoderit, aut vestem abstulerit, expectarè sine vt architectus, aut qui vestem contexit, tibi sit auxilio futurus? Quibus verbis subindicabat Regem esse veluti architectum: nec conuenire vt is opularetur ei, qui contra leges aliquid admisit. Plutarchus in vita Iulii, & in apophthegmatis. Sed & Cleomenè alterum Lacedæmoniorum Regem in sella sedètem iura populo dixisse author est idem Plutarchus in vita illius. Tigranem quoque Armeniorum regem maximum, & qui se regum regem vocauit apud eundem Plutarchum, in vita Luculli. Nicolem quoque Salaminiorum Regem idem fecisse videmus ex Isocrate in oratione de Antidosi, id est, permutatione facultatum. Sed & Mithridatem duarum & viginti gentium regem totidem linguis iura dixisse scribit Plinius lib. 7. c. 24. Et Dionysium illum regem Siciliae, de quo refert Aelianus variæ historiae lib. 9. quòd cum esset immensa corporis crassitudine, si quando iura dare veller, istam corpori prætendebat, vt sola facies superimmineret, & reliquæ partes occulerentur. Et Philippum vnum ex Iudæorum Tetrarchis, ex Iosepho libro Antiquitatum Iudaicarum 18. cap. 6. Persarum quoque Reges id ipsum facere solitos testatur Phylarchus apud Athenæum, aureas platanos auramque vitem, sub qua Persarum Reges sedètes iura sæpe reddebant, inferiores videri quotidiano sumptu regiae Alexandri Magni. Et Indorum quoque Reges ex Q. Curtio lib. 8.

Persarum reges.

¶ Vt omittam Scipionem illum regibus non inferiorem, qui cum quodam die ius in castris sedens diceret, ex quo loco Carthago procul videbatur, & quispiam è militibus, qui in iure apud illum stabant, ex more interrogasset in quem diem locumve vadimonium promitti iuberet: tum ille manum ad ipsam oppidi quod obsidebatur, arcem protendens, Perendie, inquit, se sistere illo in loco, atque ita factum est die tertio in quem iusserat, oppidum captum est, eodem die in arce eius oppidi ius dixit. Author Gellius lib. 7. c. 1. & ante eum Valerius Maximus lib. 3. c. 7. post prin. vt omittam, inquam, multos magnæ autoritatis dignitatisque viros id iudicis munus exercuisse, & inter cæteros Paulum Iuriconsultum, vt patet ex l. Clodius. ff. de acqui. hæredit. Alios assessorum quoque munus, quos non opus est hoc in loco ponere, vt qui omnibus legum nostrarum studiosis pateant.

An aduocati munus nobilitati obsit. C A P. XXIIX.

HACTENVS de officio iudicis: secundo loco dicendum etiam ducimus de officio aduocati, an videlicet sit vile, & nobilitati minimè conueniens necne. Et sanè primùm videtur huiusmodi officium, ne minimam quidem partem habere honoris aut dignitatis. Nam Libertini nisi impetrato iure aureorum annulorum ad dignitatem eligi non possunt. l. j. C. ad le. Visc. & l. j. C. si fer. aut liber. li. 12. At libertini ipsi possunt esse aduocati. l. j. §. vlt. ff. de postul. & l. 2. C. eo.

Aduocati officium an deroget nobilitati. Libertini possunt esse aduocati.

Hortensius post Consulatum causas non egit. Nec etiã Plinius cum Tribunus esset.

Causidicorum merces olim exigua. Iuuenalis locus.

In idem.

¶ Sed quia hoc fortè non satis est ad probandum munus aduocatorum officere nobilitati, illud amplius probabimus apud antiquos illos Romanos prudentissimos quidem rerum omnium arbitros, fuisse munus hoc vile & abiectum, atque etiam contemptissimum. Quod hinc primùm colligi potest, quòd qui in fastigio dignitatum collati semel fuissent, ab eo sese sponte abdicabant tanquam dignitati suæ tenebras quasdam offundenti. Cuius rei exemplo est Hortensius, qui post suum Consulatum, summum illud suum studium agendarum causarum remisit, quo à puero fuerat accensus, vt testis est M. Tullius illius contemporaneus, in Bruto, haud multò ante fi. Sed & Plinius Iunior lib. epistol. 1. ad Pompeium Falconem scribit, cum Tribunus esset, abstinuisset se causis agendis: quòd deforme arbitrabatur, cui assurgere, cui loco cedere omnes oporteret, hunc omnibus sedètibz stare: & qui iubere posset tacere quæcunque, huic silentium clepsydra indici: & quem interfari nefas esset, hunc etiam conuicia audire: & si multa pateretur, inertem: si vlcisceretur, insolentem videri.

¶ Tum etiam quòd exiguam mercedem ipsis causidicis dabant, & certè tam exiguam, vt ne ipsis quidem artificibus vix auderent offerre, id quod & apertè & decenter insinuat Iuuenalis Satyra 7.

— Hinc centum patrimonia causidicorum.
Parte alia solum rus Hisapone Lacerte.
Sic enim legendum esse, & non rus Satipone, vt passim legitur, admonet Beroaldus in suis annotationibus, hunc dicens esse sensum poetæ, Rus exiguum non in Italia, sed in prouincia, & ea quidem longinqua, hoc est regione Hisaponenfi, tantundem valere, quantum patrimonia centum causidicorum. Ex quo colligimus Iuuenalem demonstrare voluisse causidicos Romæ tenuissimum quaesticulum lucellumque suis fecisse temporibus. Propterea statim subdit,

— Rumpere miser tensum icur, vt tibi lasso
Figantur virides scalarum gloria palmæ.
Quod vocis pretium? siccus petasunculus, & vas
Pelamidum, aut veteres Afrorum epimenida bulbi,
Aut vinum Tyberi deuectum quinque lagenæ, &c.
¶ Martialis lib. 1. epigram. 126. Sabellum causidicum deridet in hæc verba,
Saturnalia diuitem Sabellum
Fecerunt merito tumet Sabellus?
Nec quenquam putat esse, prædicatque
Inter causidicos beatiorem.

Hos

Hos fastus animosque dat Sabello
Farris semodius, fabæque fresæ,
Et thuris, piperisque tres selibra,
Et Lucanica ventre cum Falisco,
Et nigri Syra defruti lagena,
Et ficus Libycæ gelata testa,
Cum bulbis, cochleisque, caseoque,
Piceno quoque venit à cliente,
Parcæ cistula non capax oliuæ,
Et crasso figuli polita cæno
Septenaria Synthesis Sagunti,
Hispanæ luteum rotæ toreuma,
Et lato variata mappa clauo.
Saturnalia si uctuosiora
Annis non habuit decem Sabellus.

Idem quoque lib. 7. Epig. 52. Vmbrum & ipsum causidicum etiam deridet, qui quæcunque munera à clientibus in Saturnalibus acceperat, ad illu miserat, ea autem erant vilissima & nullius ferè pretij.

Carmen Martialis est huiusmodi,
Omnia misisti mihi Saturnalibus Vmter
Munera, contulerant quæ tibi quinque dies.
Bissenos triplices, & dentiscalpia septem.
His comes accessit spongia, mappa, calix,
Semodiusque fabæ, cum vimine Picenarum,
Et Laletanæ nigra lagena sapæ.
Paruâque cum canis venerunt coctana prunis.
Et Libycæ fici pondere testa grauis.
Vix puto triginta nummorum vita fuisse
Munera, quæ grandes octo tulere Syri.

Quantò commodius nullo mihi ferre labore
Argenti potuit pondera quinque, puer?
Idem rursus lib. 5. Epigram. 85. Sextum quendam in hæc verba alloquitur,

Quæ te causa trahit, vel quæ fiducia Romam
Sexte? quid aut speras, aut petis inde referre?
Causas, inquit, agam Cicerone disertius ipso,
Atque erit in triplici par mihi nemo foro.
Egit Atestinus causas, & Caus: utrunque
Noras, sed neutri pensio tota fuit.
Si nihil hinc veniet, pangentur carmina nobis, &c.

¶ In eadem sententia Plinius lib. 2. epistolarum ad Maximum, Heri, inquit, duo nomenclatores mei (habent sanè ætatem eorum, qui nuper togas sumpserunt) ternis denariis ad laudandum trahébantur, Tanti constat vt sis disertissimus, hoc pretio, quamlibet numerosa subsellia implentur, hoc ingens corona colligitur, hoc infiniti clamores commouentur. Apuleius quoque libro vndecimo Metamorph. quaesticulum forensium appellat, id est, pusillum quaestum, quem ex actione forensium causarum receperat. Vt non abs re Plautus in Pænulo in suam scenam induxit aduocatos quosdam pauperculos. Proinde non immeritò ingratum forum appellat Ouidius lib. 1. Elegiarum, cum ait,
Nec me verbosas leges ediscere, nec me
Ingrato voces prostituisse foro.

In idem.

Forū ingrati.

¶ Ex quibus facile constat viles admodum fuisse aduocatos, cum etiam ex legum nostrarum constitutionibus, ij quidem abiecti atque degeneres inter vilissimos computantur, qui vili pretio, inue turpi compendio patrocinium præstant. l. quisquis. C. de postul. & reperitur in §. apud urbem. 3. q. 7. vbi glo. in verbo, non ad turpe, & in verbo pecunia, ea verba ita vt diximus, intelligit. quam sequitur Ioan. Fab. in l. si qui. C. eod. de postul.

Viles sunt qui vili pretio patrocinantur, ut de i. si nu. 3. l. 4.

¶ Adde quod in aduocatorum vituperium Columella dicit in præfatione, Sine causidicis olim satis foelices fuerunt, futuraeque sunt vrbes. Et paulò post, hæc de foro iudiciali pronunciat: Sed ne caninum quidem (sicut dixere veteres) studium præstantius locupletissimum quemque adlatrandi, & contra innocentes, ac pro nocentibus neglectum à maioribus, à nobis autem etiam concessum intra moenia & in ipso foro latrocinium, &c. Anacharis autem Scitha apud Laërtium dicebat huiusmodi forum esse locum destinatum ad fallendum inuicem, atque ad dandas auaritiæ manus. Plutarchus in libro de scenore, forum ipsum dicit esse ἀρεθῶν χώραν. id est, impiorum regionem. Ex quo fortè M. Cato Censorius censebat forum esse muricibus sternendum, vt scribit Pl. lib. 19. c. 1. Qui & inibi tradit admodum mutatis moribus Marcellum Octauia forore Augusti genitum, in Aedilitate sua forum velis inumbrasse, vt salubrius litigantes consisterent.

Aduersus aduocatos.

Causidici rabulæ forenses.

¶ Sidonius Apollinaris lib. epist. 4. ad Claudianu, appellat causidicos rabulas forenses. Quod acce-

pisse videtur à Cicerone, cuius lib. i. de oratore, hæc verba sunt, Neque enim caudicium nescio quem, neque proclamatorem aut rabulam hoc sermone nostro conquiritimus. Quem locum Nonius Marcellus in id expedit, ut rabula diceretur à rabie, quem nunc inquit, aduocatum vel causatum patronum dicimus. Seneca quoque, Iuridici, inquit, velut canes acerrimi non nisi oblato cibo mansuescunt. Nam & Nonius Marcellus in eodem illo loco autoritate Salustij, caninam aduocatorum facundiam appellat. Sed & idem Seneca & in ludo de morte Claudij, caudicos, cum vituperio venale genus vocat. Et Hieronymus, si is est, Iuridici lyncibus & leonibus crudeliores, & si deuorent ore rabido, tandiu tamen deperdendi memoriam non perdunt, quandiu venter est vacuus. Et Apuleius, lib. 10. Metamorph. appellat caudicos vilissima capita, forensia pecora ac togatos vultures. Quod postremum à Cicerone nisi fallor, accepit, qui in oratione pro P. Sestio, nescio quos vultures paludatos vocat. Ouidius caudicos tanquam garrulos & verbosos taxat, lib. 3. de Tristib. eleg. 12.

Canes acerrimi. Venale genus. Lyncibus, & leonibus crudeiores. Vilissima capita. Forēsa pecora. Togati vultures. Garruli. Forum, verbosum.

Ocia nunc isthic, iunctisque ex ordine ludis

Cedunt verbosi garrula verba fori.

Et lib. 4. eiusdem operis, Eleg. 10.

Fortia verbosi natus ad arma fori.

Seneca autem Tragœdiographus in Hercule furente, actu primo, clamorū forum,

Hic clamosi rabiosa fori

Iurgia vendens improbus, iras

Et verba locat.

De his quoque intelligere videtur Iulius Pollux lib. 5. ita loquens, Συκοφαντισ, δικογραφος, δικογραφος, λέγων επί χήμασι, προς ἀγγύρω λέγων, μηδεν ἔημα πορίκα ἐπάρ, μηδὲ φδε γόμην, προς χάρμη λέγων, προς ἰδονήν δμυγορῶν παρὰ τῆ κυκλίδω. Hæc ille, non verbis quidem continuis, sed sparsis, & aliis quibusdam interiectis, quorum hic sensus est, Calumniator, litium conceptor, litiū confutor, loquax pro pecunia, ob argentū loquax, nullum verbum gratis proferēs, pro mercede vocem proferens ad gratiam loquens, ad voluptatem conciones fingens, apud tribunalia semper viuens.

Aduocati omnia mala nouerunt.

Ex nostris Accursius in lab Anastasio, in verbo, morantur. C. mand. dicit quod aduocati omnia mala nouerunt. Cui concinens Plinius Iunior lib. Epist. 2. ad Nepotem. Nos (inquit) qui in foro veris que litibus terimur, multum malitiæ quamuis nolimus, addiscimus. Sed & multa contra aduocatos congestit Zasius in suis scholiis, in l. 2. §. post hos quoque Tubero, in verbo, nec obtinuit. ff. de orig. iur. Quibus & tu denique adde Bart. in l. in fi. C. de frumen. Alex. lib. 11. trahentem illum tex. in arg. pro statutis prohibentibus, ne nobiles sint aduocati.

Verum contra videtur officium aduocati minimè vile esse & abiectum, imò verò laudabile, vitæque hominum maximè necessarium. l. laudabile. C. de aduo. diuer. iud. & c. quia episcopus, in fi. ibi, & laudabilis artis. §. q. 3. Est & honorabile, vt dicit Bald. in l. inuitus, col. j. C. de procur. & in l. j. §. ait Prætor. ff. de postul. Quisquis enim aduocatus est, is & in honore constitutus dici potest, per tex. in l. quisquis, in fi. ibi, honori suo, & ibi gl. C. de postul. & voluit gl. in l. i. §. hoc edicto, & ibi Bart. ff. eod. Sunt & aduocati, etiam deposito officio, in Clarissima dignitate constituti. l. j. C. de aduo. diuer. iud. & ibi Bart. & Fran. Aret. qui ex hoc not. quod non debent torqueri tanquam constituti in dignitate, debetque ad eos mitti, tanquam ad egregias personas, secundum l. ad egregias. ff. de iure iu. & facit etiam d. l. laudabile, eod. tit.

Quinctiam sunt & ipsi nobiles, per text. in l. prouidendum, in princ. in verbo, nobilissimos. C. de postul. exercent enim artem nobilem, vt dicit Bal. in rub. extrà de offi. iud. col. vlt. Et vt dicunt Hofst. & Ioan. And. in c. eò libentiùs, in verbo, militiæ clericali, & ibi quoque Aegid. Bellame. in j. not. Ant. & Panor. vterque ad fi. Petr. Anch. & Cardin. Flo. vterque post prin. ext. de ser. non ord. aduocatum nobilitat suum officium, per tex. in l. aduocati. C. de aduo. diuer. iud. quam tu omnino vide, multa de laudibus aduocatorum continentem. Quod & fuleit, quod scribit Spartianus in Iuliano Imperatore, in hæc verba, Didio Iuliano qui post Pertinacem imperium adeptus est, proauus fuit Sabinus Iulianus, bis Consul, præfectus vrbis & Iurisconsultus, quod magis cum nobilem fecit. Ideoque dicit Bal. in rub. extrà de offi. iud. paulò ante fi. quod aduocati habent artem nobilem.

Infames aduocati esse non possunt. Nec iudici.

Et cum infamibus portæ dignitatum non pateant, l. secunda. C. de dignit. lib. 12. cum sim. Idè infames ne sint aduocati, legibus prohibitum est. l. j. §. ait prætor, l. 2. ff. de postul. & c. infames, in princ. §. q. 8. Cùmque Iudæis nulla ad dignitates & honores via pateat. l. vlt. C. de Iudæis, & facit ca. cum sit, & c. ex speciali, extrà eo. & c. nulla. §. 4. dist. & c. nulla, & c. constituit 17. q. 4. Idcirco non possunt Iudæi esse aduocati, vt voluit Bar. in l. vlt. per illū tex. C. de postul. & Ioan. de Ana. in rub. extrà, de Iudæ. col. 2. & Iafon in rub. ff. de iust. & iur. col. j.

Nec notarij. Nec procuratores. Nec collectores.

Item cum officium notariorum & procuratorum sit vile. l. vniuersos, & l. si quis procuracionem, & vtròque not. C. de Decu. & infra latius dicemus, ideo neutrum debent exercere aduocati. glo. & Bart. in d. locis, & gl. in l. generali. C. de tabel. lib. 10. Bar. in l. j. C. de primicer. lib. 12. Bald. in l. Senatores, in j. lect. ff. de Senat. l. a. super rub. C. de procur. Neque etiam debent assumi ad eorum officium quos nunc collectores vocant, neque ad aliud quoduis munus personale cogi. l. nequis, & l. sanimus, & ibi Bar. C. de aduo. diuer. iud. ea videlicet ratione, vt dicit Bal. in d. l. ne quis. quoniam non debent vilia ministeria exercere in vilipendium togæ, vt ipse loquitur.

Nobiles aduocati.

Propterea nobiles officium aduocati exercentes non tenentur contribuere in subsidiis, vt voluit Marcus Mantua. Bonauitius obseruationum lib. 2. ca. 17. chap. j. & ante eum, licet non alleget, latè concludit

concludit Guid. Pap. deci. 383. quò verò ad Doct. vbi hoc quoque dicit procedere, etià si ex huiusmodi officio quicquã lucratur, cū id facere possint, iure ita permittente. Et quòd huiusmodi officium non deroget nobilitati, expressè cõsultit Barth. Chasse, conf. 64. viso processu, col. vlt. Et hoc aperte probat tex. in l. 2. §. Seruius autem. ff. de orig. iur. in illis verbis, Turpe est patricio & nobili viro, & causas oranti, ius in quo versatur ignorare. Nam primùm illic iungit nobilem & causas orantem, id est, aduocatum: deinde asserit turpe esse nobili viro leges ignorare. Quin in eodem §. paulò post ea verba, scribitur, Tuberonem Patricium à causis agendis ad Ius Civile transiisse.

cati officium exercentes non cõtribuit ad subsidia. Et an si ex eo officio lucentur.

Nec obstant quæ allegata sunt pro prima parte. Et primùm quod dictum est de libertis. Nam hodie iure nouissimo liberti per solam manumissionem, & sine concessione aureorum annulorum efficiuntur ciues Romani, & ad dignitates idonei, per auth. vt lib. de cetero, in prin. vbi glo. hoc not. & gl. in d. l. C. ad leg. Iul. Viccl. & in l. j. C. si fer. aut lib. & ibi quoque Bart. & Ioan. Plat. gl. in l. libertorum vbi & Lucas Pen. C. de dignit. lib. 12. Et ob eam causam, vt nonnulli ex supradictis dicunt, possunt liberti patrocinari, vt dictum est, & asserere iudicibus, per l. 2. ff. de assel. Atqui sicut verum est hodie libertos dignitates posse consequi ex iure nouissimo: ita minimè verum est, quicquid illi dicant, hac ratione illos posse postulare, & asserere, cū id possent ex antiquo iure, ex quo etiam interdicebantur dignitatibus. Idcirco nihil est, quod huic obiectioni responderi posse videatur, quàm vt fateamur patrocinari non dignitatis esse, sed non ideo aduersari dignitati. Nam quicquid non est dignitatis, non contestum est contrariū dignitati. Sunt enim multa cõmunia dignitatis & non dignitatis, vt bibere, comedere, ludere, iocari, & sexcenta huiusmodi, quæ si feceris, non propterea dignitatem assequeris: nec item dignitatē, si quam habes, amittis. Nunc autem illud solùm quarimus: An patrocinari sit adeo aduersum dignitati aut nobilitati, vt eam ex patrocinio amittas.

Responso ad cõtra.

Liberti dignitatu capaces.

Patrocinari an contarium dignitati.

Quod verò dictum est Hortensium post Consulatum studium agendarum causarum remisisse: id quidem non fecit Hortensius abiectioe contemptuque ipsius rei, sed vt idem Cicero, quo loco supra in eam rem citauimus, credit, quoniam videret ex Consularibus neminem esse secum comparandum: negligeret autem eos qui Consules non fuissent. Plinius verò non solum ob eas quas diximus rationes, abstinuisse se Tribunalium causis agendis asserit, sed & quia potuisset contingere, vt altera partium eum appellasset vt intercederet, cuius rei extremum ius erat apud Tribunos. Idè quæ maluisse se Tribunalium omnibus, quàm paucis aduocatum exhibere, vt inibi tradit.

Germanicus triumphalis causas egit. Martianus iurisconsultus aduocatus. Et Paulus.

Cæterum Germanicus Caligulæ pater, quem omnes miris laudum præconiis extollunt, orauit causas, etiam triumphalis, vt à Suetonio traditum est, in ipso Caligula. c. 3. Ex quo patet viros vel in summa dignitate collocatos ea tempestate hoc studium non prætermisisse. Martianus inter nostros Iurisconsultos celeberrimus potest videri aduocatus fuisse, ex l. i. §. vlt. in fi. ff. ne de statu defun. Et Paulus alter Iurisconsultus planè attestatur se huiusmodi officij munere functum, in l. quæritur est. §. cum vir. ff. de leg. 3. vbi & tradit se in causa quadam, in qua postulabat, non id obtinuisse defendebat, & tamen reuerenter & benignè authoritatem & rationem iudicis aduersus suam ipsius sententiam accepit, agnouit, comprobauit. Id quod obiter dicere volui, ne aduocati nostri temporis ægrè ferant, si quando in causa succumbant. Plinius Senior vir omnibus eruditionis ac doctrinæ numeris absolutissimus, aliquandiu causas aditauit, vt refert Plinius Iunior, lib. 3. epist. ad Marium. Vespasianus post stipendia, quibus Tribunalium militum magna fama gesserat, foro operam dedit, authore Suetonio. Vt non iam mirum sit quod Bal. noster, & aduocationis officium exercuit, vt ipse attestatur, conf. 160. quaritur vtrum si emphyteuta, vers. ego istam questionem, lib. 3. & conf. 400. pro parte Zannis, in fi. in subscriptione, eo. lib. 3.

Plinius Senior. Vespasianus. Bal. aduocatus fuit.

Nec desunt qui in laudem huius muneris tradunt dominum nostrum Iesum Christum aduocati partes sibi sapius sumpsisse, vt cum Lucæ 10. c. Mariam Magdalenam primùm cõtra Martham quæ in sorore sua maiorem diligentiam desiderabat. Deinde eiuſdem Lucæ 7. aduersus confidentem illum Phariseum, qui Christum à Magdalena tangi nolebat. Postremo Matth. 16. & Marc. 14. contra discipulos indignè ferentes quòd eadem Magdalena Christi caput & pedes preciosos vnguento inunxisset, admirabili pietatis exemplo defendit. Vt præteream (inquit, Iac. Omphalius, cuius hæc sunt lib. de vsurpatione legum 4. c. 6.) mulierem adulterij conuictam & lapidum micetionibus adiudicandam, quam idem dominus commemoratione peccati, quo omnes Iudæi obstricti tenebatur, defendit, atque vitæ supplicio exemit: quod Ioannes Apostolus scribit sui euangelij cap. 8. quòdque idem Apostolus 1. epist. c. 2. scribit habere nos aduocatum apud patrem Christum.

Quæstiosissimum causas agere.

Nec semper verum extitit, exiguam fuisse caudicis mercedem datam, sed & plerunque fuisse quæstiosissimum causas agere, vel testimonio ipsius Martialis, qui lib. 1. ad Flaccum scribens, epigrammate quadragesimo quarto, nullum esse præmium musis conqueritur, sed in iudiciis tantum, & apud caudicos pecuniam versari. Epigrammatis initium est,

O mihi curarum pretium non vile mearum.

Quod reliquum est, quoniam sit longiusculum, & omnibus pateat, relinquo illic videndum. Idem lib. 2. id quoque clarissimè ostendit in eadem scribens, epigr. 30.

Mutua viginti tertertia forte rogabam,

Que vel donanti non graue munus erat.

Quippe rogabatur fidis que vetis que socialis,

Et cuius laxas arca flagellat opes.

concludit

Is mihi diues eris si causas egeris, inquit.

Quod peto da Cai, non peto consilium.

Sed & alibi, libro scilicet octauo in Ciperum, epig. 16,

Pistor qui fueras diu, Ciperes,

Nunc causas agis, & ducenta quæris:

Sed consumis, & usque mutuaris,

A pistore, Ciperes, non recedis,

Et panem facis, & facis farinam.

Vnde & illi vulgatissimi versus exierunt,

Dat Galenus opes, dat sanctio Iustiniana,

Ex illis paleas, ex istis collige grana.

Quos ponit gl. in proœ. ff. Sed & maximè apud Græcos diuitiæ ex huiusmodi instituto conficiebantur, quod ex eo satis comprobatur quod Stratoles, atque Dromocles, vt scribit Plutarchus, circa initia libri, quem de ciuili institutione ad Traianum scribit, solebant sese mutuo ad messem auream inuitare, sic enim ioco tribunal, & curiam appellare consueuerunt.

Messis aurea tribunal.

21

De mercede aduocatorii.

Lex Cincia de donis & muneribus.

¶ Et quoniam eò usque processimus, vt de mercede aduocatorii loqueremur, non erit alienum, quædam non protrita ad eam rem pertinentia subtexere. Solent enim huiusmodi egressiones fauorabiliter oblectare, & lectorem iucunde refouere, stomachumque naufragantem quodam veluti condimento reficere. M. Cincius aut Cinthius (vtrumque enim legi) vt scribit Cicero lib. de oratore secundo, legè de donis & muneribus tulit, quæ ab eo Cincia, siue Cinthia dicta est, alij Titiam & quidem corrupte, vt opinor, vocant. Huius suator fuit Q. Maximus admodum senex, vt dicit M. Cato apud Ciceronem in lib. de senectute. Ea autem cauebatur, vt author est Tacitus, lib. 11. ne quis ob causam orandam pecuniam donumve acciperet. Idem lib. 15. scribit oratorum licentiam peperisse Cinciam rogationem. Ob idque, si Festo Pompeio credimus, ea lex muneralis dicebatur à prohibendis scilicet muneribus, cuius meminit Plautus. Ne munerale legem neque lenoniã rogo fuerit, necne flocci aestimo. Sed & huius legis meminit Liuius lib. 34. in oratione Catonis, quam habuit de lege Oppia. Quid, inquit, legem Cinciam excitauit, de donis & muneribus? nisi quia vestigialis iam & stipendiaria plebs esse Senatui coeperat. Et Tullius lib. 2. de oratore. M. Cincius (inquit) quo die legem de donis, & muneribus tulit, cum C. Cento prodiiisset: & cum satis contumeliose, quid fers Cinciole, quæsisset, vt emas, inquit Cai, si vti velis. Ex quo enim donum manusve capere lege vetabatur, si quo vti voluisset id ei emendum erat. Meminit & Ausonius, quempiam Iurisconsultum deridens, quod legem Titiam non meruerit, nam cum indoctus esset, nihil lucrabatur.

22

Aliæ leges & S. C. de aduocatorii mercede. Plinius nunquam aduocationes suas voluit esse uenales.

¶ Sed & in eandem rem erant aliæ leges & Senatusconsulta, quæ vetabant vanire aduocationes. Plinius lib. 5. Epistolarum, ad Valerianum tradit Nigrinum Trib. ple. recitauisse libellum disertum & grauem, quo questus est vanire aduocationes, & gloria loco poni ex spoliis ciuium magnos & statos reditus. In eamque rem capita legum recitasse, & Senatusconsultorum admonuisse. Ideoque inibi Plinius aperte gloriatur, quod leges antiquas secutus nunquam aduocationes suas voluit esse uenales, sed pecuniis in ea re semper abstinuit. Subiungit enim in eadem epistola, Quoniam me iuuat, quod in causis agendis non modo pactione, dono, munere, verum & xenis semper abstinuit oportet quidem quæ sunt inhonesta, non quasi illicita, sed quasi pudenda vitare. Iucundum tamen, si prohiberi publice videas, quod nunquam tibi ipse permisit. Idem Plinius in eodem lib. ad Rufum adscribit verba cuiuspiam Senatusconsulti in eam rem, quæ sunt huiusmodi, Omnes, qui quid negotij haberent, iurare prius quam agerent iuebantur, nihil se ob aduocationem cuique dedisse promississe, cauisse. Et subdit, his verbis, ac mille præterea & vanire aduocationes, & emi vetabantur, & Tacitus lib. 13. Multa, inquit, arbitrio Senatus constituta sunt, ne quis ob causam orandam mercede aut donis emeretur. Et rursus eodem lib. Repetitur credebatur Senatusconsultum, poenâque Cinciae legis aduersus eos, qui pretio causas orauissent.

23

Cicero quoque mercede abstinuit.

¶ Ante Plinium & Tacitum, Cicero & ipse legum obseruantissimus, ex prouinciis, neque dona, neque mercedem ab vilo recepit. Munera à Siculis ingentia magnificaque vltro delata constantissimè renuit, eo contentus duntaxat, vt Aeditatem suam transmissione frumetaria, nec illa quidem gratuita adiuuarent. Author Plutarchus. Idem Tullius lib. 2. Officiorum, Diserti, inquit, hominis & facile laborantis, quodque in patriis est moribus, multorum causas, & non grauate, sed gratuito defenditis, beneficia & patrocina latè patet. Ex quibus verbis licet colligere moris fuisse apud priscos Romanos opera gratuita, patronos clientum causas agere. Quidij quoque, qui eadem fuit tempestate, carmen est lib. 1. Elegiarum,

Turpe reos empta miseris defendere lingua,

Quod faciat magnas turpe tribunal opes.

Sed & longo post tempore Symmachus in epistolis laudat quempiam Iulianum causidicum, quod nunquam in mercedem linguæ corruptit meritum.

24

De eadem re.

¶ De eadem re eleganter quidem & copiose, vt semper aliàs differens Quintilianus lib. 12. Oratoriarum Institutionum, c. 7. quo de his loquitur, quæ in suscipiendis causis oratori obseruanda sunt, sic inquit: Gratis ne ei semper agendum sit, tractari potest, quod ex prima statim fronte diiudicare imprudens est. Nam quis ignorat, quin id longe sit honestissimum, ac liberalibus disciplinis, & illo quædam exigimus, animo dignissimum, non vendere operam, nec eleuare tanti beneficii autoritatem?

ritatem? Cum pleraque hoc ipso possint videri vilia, quod pretium habent. cæcis hoc (vt aiunt) clarum satis est. Nec quisquam, qui sufficientia sibi (modica autem hæc sunt) possidebit, hunc questum sine crimine sordium fecerit. At si res familiaris amplius aliquid ad vsus necessarios exigeret, secundum omnium sapientium leges, patietur sibi gratiam referri, cum & Socrati collatum sit ad victum. Et Zeno, Cleantes, Chrysippus mercedes à discipulis acceptauerint. Neque enim video quæ iustior acquirendi ratio, quam ex honestissimo labore, & ab iis de quibus optimè meruerint, quique si nihil inuicem præstent, indigni fuerint defensione. Quod quidem non iustum modo, sed necessarium etiam est: cum hæc ipsa opera tempusve omne alienis negotiis datum, facultatem aliter acquirendi recidant. Sed tum quoque tenendus est modus: ac plurimum refert, & à quo accipiat, & quantum, & quousque. Paciscendi quidem ille piraticus mos, & imponentium periculis pretia, procul abominanda negotiatio, etiam à mediocriter improbis aberit, cum præsertim bonos homines, bonasque causas tuenti non sit metuendus ingratus. Qui si futurus, malo ramè ille peccet. Nihil ergo acquirere volent orator, vltra quam satis erit. Ac ne pauper quidem tanquam mercedem accipiet, sed mutua beneuolentia veteretur: cum sciat se tanto plus præstitisse: quia nec vanire hoc beneficium oportet, nec perire. Denique vt gratus sit, ad eum magis pertinet, qui debet. Hæc Quintilianus.

25 ¶ Non solum autem apud Romanos, sed & Athenienses cæterosque Græcos, atque etiam Barbaros inhonestum fuit, & veluti sordidum ex patrocinio questum facere. Cymon Atheniensis (quod Plutarchus retulit) Persam hominem, quod suo patrocinio vti vellet, pateras duas offerentem, alteram aureorum Daricorum plenam, argenteorum alteram, ea acerbitate à se reiecit, vt diceret mercenarium se non esse: quin si se amico vti vellet, quæ munera obtulisset, ea secum referret. Aristoteles in præceptis Rhetorices de causis ciuilibus, quæ ad Alexandrum Regem scripsit, quo loco de exordiis in genere iudiciali loquitur, sic ait Græcè quidem, sed in hanc sententiam, Eodem quoque modo si quis nos mercede conductos causarum patronos dicat: & fatebimur, & cauillabimur. Huiusque rei autorem accusatorem nostrum, ac reliquos omnes demonstrabimus. Mercedum autem species diuidemus, dicemusque alios pecuniis, alios gratiis, alios suppliciis, alios honoribus aduocatos assistere. Te igitur gratis id obire muneris ostende, aduersarium vero dicitone ne paruo quidem pretio aduocatum assistere. Quin eum vt aliquid argenti iniuste capiat, in iudicium ire. Hæc Peripateticorum princeps. Quibus plane docet, turpe apud Græcos fuisse aduocationes vanire. Saxo autem Grammaticus, qui Danicam historiam scripsit elegantissimum quidem, quàm tempora quibus vixit paterentur, eiusdem historiarum lib. 6. inducit Scarratherum Danicum virum his verbis loquentem:

Dicere se pe foro turpique inhiare lucello

Gaudet, & hoc studio vatem solatur inertem,

Venali celebrans commissa negotia lingua.

26 ¶ Sed Nero Romanus Imperator, quem alteram faciem generis humani vocat Plinius, antiquas leges abrogans, id primum apud Romanos instituit, vt litigatores pro patrociniis certam iustamque mercedem darent. testis Suetonius in eius vita. c. 17. Quanquam si Cornelio Tacito li. 11. credimus, Claudius Cæsar, qui ante Neronem præfuit Romano Imperio, iam capiendis pecuniis modum imposuerat aduocatis usque ad dena sestertia, quæ egressi repetundarum tenerentur.

Apud Græcos & cæteros turpe fuisse questum ex patrocinio.

Nero primum mercedem aduocatis constituit, Aut ut alius placet, Claudius.

27 ¶ Sed vtrumcunque est, id postea receptum approbatumque nostris legibus, vt scilicet aduocati mercedem non inhonestè acciperent. L. si creditor. C. de pac. & l. j. C. de suffra. vbi etiam ex sententia glo. & omnium antiquorum, ex nudo pacto potest aduocatus salarium petere, quanquam ea lex, de salario aduocatorum, nec loquitur, nec intelligi potest: sed de suffragio, quod longe aliud est, vt eleganter & scite declarant duo nostræ ætatis legum & eloquentiæ consultiissimi Andreas Alciatus, & Vldaricus Zasius, ille in lib. 2. Paradoxorum. c. 14. hic in suis scholiis in l. 2. super verbo, suffragio. ff. de orig. iur.

Quod leges postea probauerunt.

28 ¶ Sed vt redeamus, de salario aduocatorum est etiam tex. inter cæteros elegans, in l. 1. §. in honorariis. ff. de var. & extra. cog. vbi salaria aduocatorum debent præstari pro modo litis, proque aduocati facundia, & fori consuetudine, & iudicij in quo est acturus. Quartum vero addit Alexand. Hales Theologus scholasticus minime contemnendus, in tertia parte summæ. q. 44. membro 2. videlicet pro modo laboris.

Cuius modi salarium aduocatorum esse debet.

29 ¶ Subdit autem tex. in d. l. j. paulo post illud quod supra citauimus, licita quantitas intelligitur pro singulis causis usque ad centum aureos. Quem tex. aduocati curiæ Romanæ, vt ibi refert Barb. perperam, & contra mentem legis interpretatur, vt pro singulis capitulis centum aureos liceat accipere, atque ita de facto obseruant. Qui autem volent scire estimationem centum aureorum de quibus in d. l. j. legat quæ scripsit Budæus vir vti que doctissimus, & totius antiquitatis diligentissimus investigator, in lib. 5. eius operis, quod miro nouoq; materie genere de asse & partibus eius elegantissimè scripsit, & rursus in annotationibus Pandectarum, in l. eadem lege. ff. ad leg. Iuliam rep. quibus locis eam legem nominatim citans inter cætera affirmat Vlpianum illius l. conditorem, licitam centum aureorum quantitatem appellasse eam, quæ à Claudio taxata fuerat ad dena sestertia. Id quod etiam asserit Andr. Alc. in suis annotationibus in Tacitum, libro 11. & lib. disputationum 3. c. 9. quo etiam loco declarat post Budæum, quam summam nostri temporis efficiat ea centum aureorum denariumve sextertiorum quantitas. Quæ omnia mire concinunt is, quæ scribit Plinius Iunior lib. 5. Epist.

Ad idem.

stolarum ad Rufum Nepotem, Prætores permisit pecuniam duntaxat decem milium ob aduocacionem dare. Nam idem sunt decem milia nummum quod decem sextertia, ut etiam asserit Budaus in eodem loco, qui tamen huius postremi loci non meminit.

30
Sed et cano-
nes mercedem
aduocatorum
probarunt.

¶ Sed & Canonicis Decretis & Pontificiis sanctionibus comprobatum est, ut aduocati licite patrocinium venderent. c. non licet. 11. q. 3. vbi D. Augustinus in hæc verba, non licet iudici vendere iustum iudicium, etsi liceat aduocato vendere iustum patrocinium, & Iurisconsulto rectum consilium, & ad idem tex. in c. non sanè. 14. q. 5. & in c. Romana. §. nec etiam, de for. cõp. lib. 6. cum si. Et ideo etiam clerico aduocato licet salarium accipere, ut not. gl. in c. 1. 15. q. 2. & Panor. in c. 1. in fi. extra de postul.

31
An aduocatus
respondens sine
reolutione li-
brorum, gratis
id facere de-
beat.

¶ Porro glo. in d. c. non licet, dicit, quod si aduocatus siue labore, & librorum reuolutione possit dare consilium, tenetur gratis consulere. cui etiam sententiæ assentiunt Spec. d. tit. de salario. §. sequitur, post prin. & Alex. Hales, vbi nuper citauimus, freti ambo autoritate Matth. 10. gratis accepistis, gratis date, quæ repetitur in c. 2. extra de mag. ut videlicet quod gratis, & sine labore accepit aduocatus, id etiam gratis impartiri debeat. Sequitur etiam illam glo. & eam facit sing. Barb. conf. 34. præclare optimus dicit Psalmista, col. 19. lib. 2.

32
De eadem re.

¶ Sed huic opinioni refragatur Archid. in d. c. non licet. Io. And. in addit. Spec. vbi supra proxime, Imol. Flor. in c. cum ab omni. col. vlt. de vit. & hon. cler. Bar. sibi contrarius, in c. ex literis, de constit. & in proœmio cler. in 2. lec. in verbo, salutem, col. 15. & in l. 2. §. ite si in facto, cõiuncta l. seq. ff. de verbo. obl. vbi allegat Christoph. Cas. hanc eandem partem tenentem, & Alex. in addi. Bar. in d. l. j. ff. de var. & extraord. cog. & Soc. in tract. fal. reg. 2. 29. & Iaf. in l. nec quicquam. §. vbi decretum, col. 2. ff. de offi. Procon. & in §. sed ista, col. antepe. Insti. de actio. & Ludo. Bolog. in repet. auth. habita, char. 9. col. 1. vers. dixit tamen Spe. C. ne filius pro pat. & Fran. Purp. in trac. de officio assessoris, num. 141. & Alcia. lib. 1. de verb. sign. char. 8. & Ripa. in tract. pestis, in 3. parte, char. 137. Petr. Rebut. in 46. priuilegio scholasticorum, & e theologis Ant. Flor. in 1. parte 3. partis prin. suæ summæ, tit. 6. c. 2. §. de salariis aduocatorum, post princ. & Gab. Biel. in 4. sentent. distinet. 15. in 6. conclusione 8.

33
De eadem re.

¶ Quæ vltima opinio haud dubie verior est, duabus potissimum rationibus, ne videlicet deterior sit doctiorum conditio, quàm cæterorum, contra omnem iuris æquitatisq; rationem: & ne pereant sintq; nobis fraudi, & damno ij sumptus, quos antea impediimus: sudoresque & labores præteriti, quos ægrè diuque sustinuimus ad adipiscendam tantam legum scientiam, ut in promptu & nullo iam negotio de iure respondeamus. Nam
Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.

Ut dicit ille protritius, non tamen contemnendus author, quem citat gl. in §. ne autem, in verbo pedaneis, in auth. de iudicib. vbi & ad hoc bonus tex. vti etiam est, in l. vlt. C. de alluui. in illis verbis, ne diligentiam suam damnosam esse intelligant, quem tex. elegantem dicit Bar. conf. 56. sapienter scripsit Psalmista, col. 2. lib. 2. Quæ posterior ratio imas illi fibras abscindit, cui innituntur Specul. & Alex. Hales, qui præsens tempus tantum respiciunt, nullam præteriti habentes rationem. Sed velim dicat, quisquis eorum partes contumaciter sequi volet, & tueri pertinaciter: Num gratis accipit, qui tot exantlatis laboribus, tot sumptibus factis in libros aliisque prope infinita, ad supremum scientiæ fastigium euaserit: Denique Christofo. Castel. quem ut supra diximus, citat Barb. vbi supra, in eam rem simile quippiam adducit, Num videlicet futur tantum pecuniarum accipiet de iam factis sotularibus, quantum de his quæ nouiter ita sanè.

34
De eadem re.

¶ Non omittendum tamen quod Soc. in tract. fal. in regula 229. in 3. fal. dicit illam glo. quam facit sing. posse procedere in aliquo casu, videlicet quando casus super quo petitur consilium, aliis est tam clarus, ut neminem lateat, ob idque Doctor siue aduocatus super eo consultus sine labore, & librorum reuolutione respondet, verbi gratia, si quis interrogetur de casu §. gallinarum, Insti. de rer. diui. hæc Soc.

35
De eadem re.

¶ Ego idem asseueranter & intrepide asserere audeo in alio quoque casu eam gl. sine dubio procedere, puta cum quis habet scientiam infusam, & ita gratis à Deo acceptam, qualem habuerunt apostoli, & bona pars prophetarum: quam ut gratis accepit, ita & gratis debet dare. Ita videtur intelligere Barb. d. con. 34. & e theologis Ant. Flo. in 3. parte summæ, tit. 7. c. 1. vbi tamen loquitur de medicis, quos dicit posse salarium curationis accipere, nisi ex sciētia à Deo infusa id fecerint. Nam & Helisæus propheta cum ita Naaman à lepra curasset, nihil accipere voluit. Cum autem ipsius famulus aliquid exegisset, lepra percussus est, ut scribitur 4. Reg. 5. c.

36
Modum mercedis
aduocatorum
vult.

¶ Cæterum ut ad modum mercedis aduocatorum, de quo nuper aliquid dicere incepimus, iterum reuertamur, non præmittendum est, quod scribit Aegidius Belle. dec. 437. super interlocutoria, aduocato in prima instantia sex florenos satis esse, nisi multum laboris impendisset. Spec. in tit. de salario. §. sequitur. vers. sed & id quod dicitur, & iterum titulo de magistris, §. j. vers. primo, citat quandam constitutionem Gregorij 10. cuius est initium, properandum. §. cæterum, ad id quod hodie iure nouissimo aduocatus nomine salarii non potest in quacunq; causa recipere ultra 20. libras Turon. & si ultra receperit, non transit dominium in ipsum, & tenetur ad restitutionem, nec ei remitti potest. Sed Ioan. And. in addi. eiusdem in eo tit. de salario. §. nunc de procuratorum, vers. sed nunquid salarium, & iterum, in tit. de aduocato. §. 1. vers. ite quod est præuaricator, dicit illam constitutionem esse reuocatum, quia non est in lib. 6. In regno autem Siciliae est constitutio incip. hac edictali, sub rubr. de salario aduocatorum. Cuius ea est propemodum sententia, quod vbi res quæ deducitur in iudicium,

est æstimabilis, salarium aduocati est sexagesima pars ipsius, præterquam in actione iniuriarum, in qua atque etiam in actione rei inæstimabilis salarium aduocati statuitur arbitrio iudicis. Verum Marth. Assi. super illa constitutione dicit eam non obseruari, nec esse iustam.

37 ¶ Bal. autem, in l. j. in vltimis verbis, post Ray. Forli. C. mand. dicit in causa vitæ nullum esse à iure taxatum salarium. Et ideo illi qui sunt aduocati episcoporum, vel abbatum pro statu dignitatis ipsorum, possunt recipere magnum salarium, etiam ultra centum aureos à legibus præscriptos, arg. l. si pater. ff. de don. in qua & hoc quoque tenuerunt Bar. Sal. Ang. Raph. Co. & Imol. limitantes d. l. de extraord. cogn. procedere in causa civili tantum, & non in criminali, & sequitur Alex. in addi. Bart. in d. l. j. in vers. diuus Bar. con. 3. illud afferam in medium, col. 2. lib. 2. Franc. Arc. in l. si quis, in fi. C. de postul. Car. Alex. in c. 1. col. vlt. tit. de feud. guardiæ. Guid. Pap. dec. 190. in honorariis aduocatorum, & Iaf. in §. triplic. col. pe. Insti. de actio. Philip. Dec. in d. l. creditori, in 2. not. C. de pact. & Franc. Cur. Junior, conf. 6. circa has quatuor, col. 12. vers. & ideo dixit.

Quid in causa
iura.

38 ¶ Sed & in aliis causis si aduocatus à sponte offerenti sine fraude recipiat ultra salarium taxatum à iure communi, vel statuto non tenetur in foro conscientie restituere, ut voluit Inn. in c. quia plerique, & ibi Ant. col. pen. vers. sextus casus, & Panor. col. 11. vers. decima quæstio, de immu. ccclef. vbi hoc tamen declarant. Et ex theologis Nicol. Orbel. lib. 4. Sententiarum, dist. 47. q. 2. Et idem si fuerit promissum ultra eam quantitatem, licite enim exigi poterit, secundum Bald. in auth. ad hoc col. pe. vers. insuper quæritur, in fi. C. de vsur. licet contrarium teneat Car. Flor. in cle. sape, in prin. ad fin. de verb. sign. quem sequitur Philip. Dec. in d. l. creditori, vbi tamen intelligit, nisi iuramentum interueniret, ex sententia Guid. Pap. d. dec. 190. Sed tu hinc vide quæ dicam infra, nu. 52.

Quid si sponte
offeratur ultra
modum.
Quid si promissum fuerit.
Quid si iuramentum interuenit.

39 ¶ A pauperibus autem & egenis nihil debent aduocati exigere, sed tenentur gratis illis consulere & patrocinari, ut voluit Alb. in proœmio C. col. 4. nu. 18. Bald. in l. furiosi, ar. illius text. in verbo gratis. C. de nupt. & in l. si ad excludendam, post medium. C. de iureiur. vbi dicit quod si etiam aduocatus iurauerit, nunquam se gratis patrocinaturum, non est seruandum huiusmodi iuramentum in causis pauperum. Et Masuerius in tit. de expensis. §. item in causa pauperum. Ideoque dicit Alber. in d. l. vnica, col. vlt. C. de suffra. vbi id declarat, & in d. l. ne quicquam. §. vlt. ff. de offic. Procon. & Iaf. in eadem l. §. vbi decretum, col. 2. quod in foro conscientie peccat aduocatus si quicquam capiat à paupere, & idem Iaf. quoque voluit, in d. §. tripli. eadem col. pe. Insti. de act. vbi illud dictum Bald. in d. l. furiosi, pium appellat, & monet obseruari. Idem autem voluerunt Host. Panor. & Fel. in ca. 1. extra de offi. iud. vbi Fel. intelligit de extrema paupertate. Et idem Fely. in c. si pro debilitate, col. vlt. paulo ante fi. de offi. dele. & Corfe. in dec. Capellæ Tol. q. 481. item fuit quæsitum, & ibi post eum Aufter. & e theologis affirmauerunt, Alex. Hales, in 3. parte summæ. q. 46. membro 1. Et diuus Thomas 2. 2. q. 71. ar. 1. vbi plura in eam rem dicit, & etiam ar. 4. An. Flor. in d. §. de salariis aduocatorum, in fi. & Gabri. Biel. d. di. 15. q. 6. conclusione 9. dubio 4. & Henri. Herp. in eo libro, cui est titulus, Speculum aureum decem præceptorum, præcep. 8. sermone 5. ad fi. & Ang. de Claua. in sua summa, in verbo, aduocatus vers. 11. & Nicol. Orbellius. lib. 4. senten. dist. 47. q. 2. Et ita etiam sancit Benedictus 12. in sua constitutione, Decens & necessarium æstimamus, ut retulit Io. An. in sua ad Specul. pap. tit. de aduocato. §. 1. vers. item quod non habet peritiã. Vide Rebutium de priuilegiis scholast. in 90. priuilegio, & Ripam, in l. si constante, nu. 35. & 36. ff. sol. mat. & est fol. 24. in fi. & seq. & Albe. in l. j. §. ait Prætor, in prin. ff. de postul.

Quid si pro
pauperibus pa-
trouantur.

40 ¶ Simile est quod dicit Bal. in auth. generaliter, col. j. C. de epis. & cler. quod in causis miserabilium personarum non debent iudices habere sportulas, ar. tex. in §. ne autem, in auth. de iud. quod & voluit sub dubio fortè Car. in cle. statutum, in 1. oppo. de elec. Sed certè dubitare non debuit, cum sit tex. de hoc expressus in auth. de mand. princ. §. sit tibi quoque. Per quem hoc nominatim firmat gl. in c. cum instantia. in verbo peregrinari, extra de cens. & in c. statutum. §. insuper, de rescrip. libro 6. vbi etiam est tex. quod iudices à pauperibus expensas non debent accipere, etiam quando peregre proficiscuntur. quod ampliant Archi. Io. And. Dom. ibi, ut procedat etiam, si à paupere sponte offerantur expensæ. per l. j. C. de salg. hof. non præbend. li. 12. & in c. placuit. 1. quæst. Quibus adde, & tex. in l. vlt. §. vt autem, ibi, vel spontanea voluntate offerentibus. C. de re milit. lib. 12. & in c. Romana. §. pen. ibi qualitercunque offeratur, & iterum in c. exigit, in illis verbis, etiam à voluntate recipere, & ibi gl. de censib. lib. 6. & in gl. in linuitus. §. vlt. & ibi Bar. & Philip. Dec. ff. de reg. iuris, & in d. c. statutum. §. insuper, in verbo, recipere, de rescrip. lib. 6. Bal. in auth. sed hodie. C. de epis. & cler. Pet. Anc. con. 271. de titulis, col. 4. vers. superest videre de tertio. Lapum, alleg. 37. stante constitutione, in 2. dubio, Fel. in c. cum M. Ferræ. col. 12. vers. & in proposito, de constit. & in c. tua nos, de hom. & in ca. 1. in fi. de simo. Hippo. Marfil. in l. constitutum, col. 1. ff. de fca. & in l. vnus. §. seruus. ff. de quæstio. Sed ut redeamus ad principale propositum, illud quoque quod de sportulis à pauperibus non accipiendis diximus, voluit Henric. in c. cum ab omni, col. 1. in prin. de vit. & honesta. cler.

Simile de iudi-
cibus.

41 ¶ Simile quoque sing. voluit Ro. in repe. l. si vero. §. de viro, in 25. fal. ver. 6. ff. sol. matr. quod notarius non debet pro instrumento pro paupere confecto salarium recipere, per tex. in l. tam demētis, in fi. iuncta gl. C. de epi. extendendo rationem in illo tex. expressam, & in c. charitatem. 12. quæst. 2. Quod dictum pro sing. reassumit Iason, in §. tripli. col. pe. & in d. §. vbi decretum, col. 2. & ita etiam per gl. tam demētis, nulla Ro. mentione facta tenuerunt Alex. in l. argentarius, in princ. ad finem. ff. de eden. & Philip. Dec. in c. 1. col. 26. vers. fic. restringitur hæc prima limitatio, extra de probat. vbi

Simile de nota-
rijs.

etiam paulo post reperies, an hoc casu debeat notario solui de publico. Et idem quoque voluit. Alciat. lib. 1. de verbor. sign. char. 7. Et hoc quidem in legibus Longobardorum expresse cauetur, ne notarij de orphanis, & cæteris pauperibus qui exolucere non possent, mercedem accipiant, vt scribitur tit. de scabinis & cancellariis. l. vlt. quæ incip. volumus.

Et de præceptoribus.

42 ¶ Item magistri & præceptores debent gratis discipulos pauperes docere, vt est tex. in cap. 1. & ibi doc. de mag. per quem ita etiam voluit gl. in d. §. in super, & gl. in c. de quibusdam. 37. dist. & Anton. Flor. in 1. parte 3. partis prin. suæ summæ, tit. 5. c. 2. ar. 6. & iterum ar. 11. vers. 7. & bene etiã facit tex. in ca. quia nonnullis, eo. tit. de magistra. In quam sententiam Damianus sophista egenis mercedem dimisit, ne pecuniarum inopia bona ingenia laterent, vt scribit Philostratus in vitis sophistarum. Quod quidem magis mirandum est quod sophista fecerit, quoniam Alcinous, in eo libr. quem de doctrina Platonis edidit c. 34. ita sophistam à philosopho differre dicat, vt videlicet philosophus gratis doceat, ille mercedem à discipulis recipiat. Taberius quoque Hiera grammaticus Bruui Casiiq; præceptor, ea honestate fuit, vt Syllanis temporibus proscriptorum liberos gratis, & sine mercede villa in disciplinam receperit. Author Suetonius, in lib. de illustribus grammaticis.

Et de episcopis.

43 ¶ Præterea episcopus aut quisquis est qui ecclesias & clericos visitat, non debet à pauperibus clericis procuracionem exigere, vt voluit gl. in d. c. instantia, in verbo, prægrauari, de censib. per text. in c. placuit. 1. q. 2. vbi est bonus tex. quod à pauperibus nihil est exigendum, quãquam non loquitur in casu illius gl. eam tamen sequitur & dicit notandam Panor. in d. c. cum instantia, col. vlt. dicitq; esse similem in c. procuraciones, eo. tit. vbi tamen non extat, sed in c. venerabili, in fi. vbi & ipse Panor. eo tit. & hoc etiam voluit Host. Io. An. in d. c. procuraciones, & Doct. in c. cum apostolus, eo. tit.

Et de medicis.

44 ¶ Sed & medici tenentur gratis curare ægrotos pauperes vt voluit gl. sing. in ca. 1. 83. dist. & Spec. d. tit. de salar. §. postremo, vers. ex præmissis autem patet. Andr. Iser. in constit. Neap. in terra qualibet, & iterum in cõsti. quia nunquam. Io. An. & Ant. in c. ad aures de arat. & qual. Lucas Pen. in l. archiatri in princ. C. de profes. & med. Fel. in d. c. j. de offi. iudic. Ant. Flor. in d. 3. parte, tit. 7. c. 1. §. post princ. & c. 2. §. salarium autem, & rursum §. vlt. vers. 5. cum non visitant infirmos, & etiam in suo confessio nali, & Io. de S. Gem. in sermonibus fun. bribus, dist. 15. sermone 24. & nouissime Adrianus Floren. in suis quæstionibus super quartum sent. vbi de fraterna correctione differit in prima propositione solutionis 1. quæst. prin.

Ad idem.

45 ¶ Quod si medici in ea re alijs credere nolint, non etiam suis credent? cum huius etiam sententiæ fuerit Petrus de Abano insignis medicus, in eo libr. quem Conciliatorem vocant, differentia 2. Alter quoque medicorum expr. sismus Michaël Saouarola, in præfatione eius eruditissimi copiosissimiq; libri, quem de ægritudinibus composuit. Alius item Bertucius Bononiensis in eo libr. quem collectorum medicinæ inscripsit. c. 2. Refert Martilius Ficinus, libr. 1. Epist. virginem Mariã in somnis patri suo medico apparuisse, monuisseque eum, vt artis munera egentibus gratis abundeq; largiretur. Ex constitutionibus Siciliae, medici inter cætera illud iurant, gratis se pauperes curaturos, vt patet in const. cuius hoc caput est, quia nunquam.

Sed an pauperes in id actionem habeant.

46 ¶ Sed posset quæri, an pauperes in id habeant actionem contra aduocatos, medicos, & alios huiusmodi. Fel. in d. c. 1. de offi. iud. dicit hanc quæstionem ex eo pendere, quod dicit glo. not. in c. licet, in verbo, esurientium. 47. dist. quod pauperes non possunt directo iudicio eleemosynam petere, sed denunciare ecclesiæ eum qui non dat, & ecclesia poterit eum cogere, ar. c. ad apostolicam, de simo. Quam gl. ad hoc facit sing. Ro. in repe. d. l. si vero. §. de viro, in 25. fal. ff. sol. mat. & Fran. Aret. conf. 48. reuocatur in dubium, col. 2. & Soc. in tract. fal. reg. 435. vendere rem suam. Sed & idem ferme voluit gl. in c. domino, in verbo, necesse. 50. dist. dum dicit eleemosynam officio iudicis peti posse, nõ iure actionis, Cui similis est & alia, in c. exigunt, 1. q. 7. Et idem quoq; voluerunt Spec. in tit. de instr. edi. §. nunc aliqua, col. 17. ver. sed an pauperes habeant actionem. Ant. Imo. Panor. & Ant. Burg. in c. 1. de empt. & vend. Panor. & Io. An. in c. si quis per necessitatem de fur. Idem Panor. in c. pen. de cle. ægro. & in c. nobis, de iure pat. & in c. at si clerici. §. de adulteris, col. 14. de iud. & in c. 1. & ibi Fel. dist. 1. Io. An. in d. c. apostolicam, in prin. de simo. Ro. in l. 2. in prin. col. 6. vers. 55. ff. sol. mat. Jac. Zoch. in c. inter opera, de sponfa. Fel. in c. si qui, col. vlt. de testib. quod intelligit ipse Fel. in d. c. 1. de offi. iud. & in d. c. 1. col. 4. dist. 1. de constitutis in extrema paupertate, vt ibi poteris videre.

Aduocati qui plus iusto exigunt, deprædatores sunt. Et caues curiarum. Et deuoratores.

47 ¶ Illud verò aduocatos monendos censeo, eos deprædatoribus non esse ab similes, qui salarium plus iusto exigunt, vt est text. l. si qui aduocatorum, in tit. C. de postul. quos etiam eleganter canes curiarum, & deuoratores vocat Bar. in repet. l. omnes populi, in 5. prin. q. ff. de iust. & iure. Plato scienter illos appellat accipitres pecuniæ. Apuleius verò togatq; vulturios non inconcinne appellat, à rapacitate scilicet, quia in causis forensibus vtuntur, in quibus instar vulturum prædatur excarnificantque homines. Sicuti etiam Cicero tum in oratione pro Sexpio, tum in oratione contra Pisonem, Gabinium & ipsum Pisonem imperatores vulturios pãjudatos, à rapacitate illius alitis, quod & nos alibi supra diximus, eod. ca. nu. 8. Sidonius. Ex quo & ipse Cicero in postremo illo loco forensis latrocinium peculiari epitheto appellauit.

Et togati vulturij. Aduocati gratè accipiant, quod spõte offerunt.

48 ¶ In qua re illud aduocatis obseruandum censeo, qui huiusmodi appellationes à se remotas esse velint, vt læta fronte accipiant, quod litigator sponte & alacri animo obtulerit, nihil præterea petentes. Quod etiam præcipit Imperator, in l. quisquis. C. de postu. In quam sententiam Accursius imbi retulit illos versus vulgaris quidem, non tamen inellegantis authoris,

Exigunt

Exiguum munus quod dat tibi pauper amicus, Accipito placide, plene & laudare memento. εἶσοι δῶρα πτωχῶν φίλῳ εὐτελῆ ἔγγυαλίξοι, Δέχουσο τ' ἀπασιῶς, λακείως δ' ἢ χάριτι ἴδου. Δῶριον δ' ὄτι δ' ὠτίσις ἐπαίνας, Id est, Donum quodcumque dat aliquis, laudato.

Quos ita Græcè vertit Maximus Planudes,

Nam & hoc ab oraculo Achiuis est responsum

Id est,

Cuius meminit Strabo lib. 6.

49 ¶ Quo nomine vbique laudatur Artaxerxes cognomento Memor, Persarum rex, cui obequitanti cum obuiam factus operarius quispiam rudis homo, cui aliud nihil esset, vtraque manu è proximo hausitam flumine aquam obtulisset, iucundus ille subridensque suscepit. Quippe qui non rei, quæ dabatur vtilitate, sed alacri dantis voluntate gratiam metiretur. Quod à Plutarcho traditum est in præfatione apophtheg. ad Traianum, atque iterum in ipsis apophthegmatis. Idē Artaxerxes paupere homine malum ingentis magnitudinis ei offerente iucundè suscepit. Per Solem, inquit ns, hic is mihi videtur, quem urbem quoque ex parua magnam reddere posse existimem. Testis idem Plutarchus in vita illius, & in ipsis apophtheg.

Artaxerxes parua munera libenter accipiebat.

50 ¶ Quid quod dominus noster Iesus Christus pauperulam viduam, quæ in corbonam æra minuta duo miserat omnibus qui multò maiora miserant, prætulit. vt scriptum reliquit D. Marcus 12. ad fi. & D. Lucas c. 21. & repetit D. Hieronymus in Decretis Canonicis, in c. odi. 24. q. 1. vbi & huiusce rei rationē esse dicit, quia dominus non ea quæ offeruntur, sed voluntatem respicit offerentium. In quã sententiam Phurnutus in opere de natura deorum, recēset huiusmodi prouerbiale Hermistichion, Munerum autem & animus optimus.

Quo significatur in amicorum muneribus

non esse spectandum rei missæ pretium, sed mittentis potius animum.

Christus duo æra pauperulam prætulit ingentibus muneribus. Munerum non precium sed animus spectandus.

51 ¶ Sed & huc respicit aureum illud præceptum Iosephi Hissopari in eo libello, cui titulum indidit, Lanx argentea, Pro viribus tua dona largiare. Nam est turtur æquiualeus oui capræque. Quod ex diuinæ doctrinæ sacrario depromptum est. Nam ex legibus Mosaicis Leuitici 12. Mulier in die purificationis Deo offerebat agnum anniculum in holocaustum, ita tamen si facultates suppetere. Alioquin satis erat pauperi aut turturem, aut columbinū obtulisse: quasi non magis esset acceptior Deo à diuite agnus oblati, quàm pullus columbæ, aut turtur à paupere.

Ad idem.

52 ¶ Cui omnino simile est, quod scribit Plinius in præfatione ad Vespasianum, Verum & diis lacte rustici, multa que gentes supplicat: & mola tantum falsa litant, qui non habent thura. Et alibi idem Plinius lib. 12. c. 18. Nec minus, ait, propitij erant mola falsa supplicantibus: immo verò, vt palam est, placatiore. Ad stipulatur quoque quod Appollodorus apud Zenodotum in libris de diis prodidit, apud Athenienses Herculi Alexicaco hoc est, depulsori malorum peculiare quoddam victime genus immolari solere. Cum enim euenisset aliquando, vt bos quem erant mactaturi, profugisset, malo arrepto, subditisque ceu crurum vice quatuor ramis, additis item cornuum loco duobus, bouis imaginem quandam præferbantur. Atque id ridiculum simulachrū vice bouis immolarunt Herculi. Vnde natum prouerbium, μῦλον ἑρακλῆος Malum Hercules, vbi quis munuscula quantumuis pusilla boni consulit, quod & videre licet apud Erasmus in Chiliadibus. Et Lilius Gregorium de Diis gentium Syntagmate 3. vbi differit de Melio Hercule.

Ad idem.

Prouerbium.

53 ¶ Quod si quispiam obiciat id quod supra diximus nu. 6. eum vilem atque abiectum existimari, qui modico pretio patrociniū præstat, &c. Illud respondendum est, gl. in d. §. apud urbem. 3. q. 7. quæ illum tex. ad hanc sententiam refert, non satis fideliter exposuisse. Neque enim tex. illos arguit, qui parua mercede contenti, suo patrocinio alios defendunt, vt pote cum in ea ipsa lege, ex qua ille §. veluti sectus est, videlicet l. quisquis. C. de postulan. paulò ante ea verba quæ gl. perperam in illum quem diximus sensum detorquet, illud scribitur, quod nuper citauimus his verbis, Nemo ex his quos licebit accipere, vel decebit, aspernanter habeat, quod sibi semel gratia officij libero arbitrio obtulerit litigator. quem locum enarrans Accursius super verbo, habeat, citat illud, Exiguum munus, &c. vt iam nos supra diximus. Et in gl. seq. in verbo obtulerit, puta, inquit, par caponum. Ex quo satis liquet Accursium ipsum, tex. illum intelligere, vt etiã debuit intelligi, de parua mercede sponte oblata, quam non aspernanter debet accipere aduocatus. Ideo que quod confestim in ead. l. sequitur, & ex quo d. §. iisdem verbis assumptus est, non debet ad contrarium sensum deriuari. Nam si in nostro iure nulla omnino sit contrarietas, multo minus in ead. l. & ipsa breui reperietur, per l. non ad ea. ff. de con. & demon. & c. maiores. de baptis. Verum quoniam vers. supra citatus in illis verbis, quos licebit accipere vel decebit, apertè demonstrat esse aliquos, quibus non licebat mercedem accipere: idcirco paulò mox, vt eos exprimat, subdit, Honoratos vrbis Romæ aduocatos posse, si velint, patrociniū præstare, ita tamen, vt non ad turpe compendium, stupemque deformem hæc arripiatur occasio, sed laudis augmentata quærantur. Nam si lucro pecuniæq; capiantur, veluti abiecti & degeneres, inter vilissimos numerabuntur. Isti enim Honorati vrbis Romæ tempore Valent. d. l. conditoris, ingens quoddam salarium ex publico percipiebant, aut magni cuiusdam honoris locum inter cæteros obtinebant, ex quo Honorati vocabantur. Idcirco cum iam satis salarij vel ex ipso honore fuissent adepti, prohibebatur aliud salarium exigere. Vel etiam lex poterit non incommode ita interpretari, vt eorum auaritiam reprehendat, qui cum inter cæteros honorem non vulgarem sint assecuti, non tam laudis propriæ, & clientum commodi causa, quàm improbi quæstus patrociniū vtuntur. & hoc ita intelligit Domi. in d. §. apud urbem.

Responso ad alia obiecta.

Neque

54 **Ad idem.** Neque tamen omnino discesserim ab ea gl. quin eos despiciatissimos sordidissimosq; esse habendos censeam, qui sola cupiditate caprandi cuiuspiam quæsticuli ad patrocinium accedunt. Quod si non ea ducti ratione, sed vt saluti aut commodo alterius consulant, id ipsum faciunt, parua tamen mercede contenti sunt: non tantum non reprehendendi sunt, sed & magnis laudum præconis extollendi. Contra verò admodum sunt reprobandi, qui salaria immodica exigunt, per ea quæ supra abundè diximus. Quamquam in foro conscientia isti quidem non peccent, neque teneatur ipsi, neque hæredes eorum ad restitutionem, neque possint ob id ecclesiæ denunciari, quando interuenit vltroque consensus clientis soluentis. Possent tamen adeò immoderatum esse salarium, vt iudex ex officio deberet eos cogere ad restituendum. Ita no. voluit Inn. in c. quia pleriq; circa medium, vers. sed quid dices, de immu. eccl. sequitur Bal. in auth. ad hæc, col. pen. vers. insuper quæritur. C. de vsu. & facit quod scribit ipse Inn. in c. cum olim, de cens. Et vide quæ diximus supr. nu. 36. sed & in aliis.

55 **Aduocatus nō minus mercedis habere debet quod uisus sit.** Denique illud non omittemus, non minus salarium aduocato soluendum, quod litigator causa ceciderit, arg. l. sed an vltro. ff. de neg. gest. & quod dicit gl. in c. 1. 83. dist. medico esse mercedem soluendam, licet ægrotus moriatur. Epigrammaticus poeta scribit amissa causa plus debere educato, quam si vicisset. Nam laus fuisset loco præmij. cum ferat pudorem, cum victus est. Carmen Martialis est huiusmodi, lib. 8. ad Sextum, epig. 27.

Egi Sexte tuam pactus duo milia causam.

Misisti nummos quot mihi mille, quid est?

Narraſti nihil, inquit, & à te perdita causa est,

Tantò plus debes Sexte, quod erubui.

56 **Alia de salario aduocatorum.** Sunt & alia pleraque circa materiam salarij aduocatorum quæ huc adscribenda non duximus, tum quia iam propè extra chorū, vt dicitur, saltrauimus, tum quoq; quia res est iam satis vulgò cognita, & quam longè latèq; tractauit Spec. in tit. de salario. §. & doctor. in l. j. C. de suffrag. & Matth. Af. in cōstitutio. Siciliæ, hac edictali, per totū. Ex quibus locis quæ quisq; volet haurire poterit. Et ita finè facimus huic quæst. quam de aduocato fecimus, an videlicet potiatur iure nobilitatis.

An procuratoris officium deroget nobilitati.

CAP. XXX.

1 **Procuratoris officium derogat nobilitati.** Sed illud secundo loco quærimus, Num procuratoris munus nobilitati deroget. Quæ res minime dubia est. Nam omnium calculis, quisquis id munus obit, nobilitatem amittit, vt potè cum sit infamissima vilitas, vt est tex. in l. si quis procuratoriam, & ibi gl. & doct. C. de Decur. lib. 10. quo in loco tamen sunt qui non vilitatem, sed vtilitatem legunt. & in his Alciatus. Sed quod non ambiguum est, is tex. non de procuratore iudiciorum, sed negotiorum loquitur, vt ex verbis illius clare apparet, verum illinc omnes assumunt, quod supra diximus, inter cæteros Io. Mo. in ea. quamuis. de offi. deleg. lib. 6. & Archid. in c. is qui, de procur. eo. lib. officium procuratoris esse vile. Dy. in cap. infamibus, in fi. de reg. iur. lib. 6. dicit id onus procuratoris vilissimum esse & infamissimum, & Bal. in rub. extra de offic. iud. col. vlt. quod procuratores artem vilem exercēt. Et idem in l. inuitus. col. 1. C. de procur. officium procuratoris esse vilissimum. Quod & idem dicit ipse Bal. in l. j. §. ait Prætor. ff. de postul. & ibi quoque Alber. in §. hoc edicto. post prin. per d. l. si quis procuratoriam. Ideoq; Doctores & Licentiatu qui sunt in dignitate constituti, non debent huiusmodi munus exercere, aliàs videntur esse infames, vt dicit Ioan. Faber in §. vlt. Instit. de excep. arg. no. in l. vniuersos. C. de Decur. vbi & Bal. not. quod huiusmodi officium vile est.

2 **Infames possunt esse procuratores.** Quæ cum ita sint, ideo infamis regulariter potest esse procurator de Iure Ciuili, per text. in d. §. vlt. & ibi doc. Instit. de excep. & voluit etiam glo. in d. l. j. §. hoc edicto, & ibi Bar. Bal. Alb. & alij. ff. de postul. & Bar. in l. Pedius. ff. de arbi. & in l. 2. C. de dig. lib. 12. & in l. athletæ, in prin. ff. de excu. tua. Dy. in d. c. infamibus. Bal. in d. rub. de offi. iudic. ante fi. & in c. imperatorum, col. 2. vers. item quia habet iurare, & ibi Panor. col. pe. de iur. cal. & in l. reum criminis, & ibi alij. C. de proc. & in l. Casius. ff. de Senat. Paul. Cast. conf. 32. circa primum quæsitum, col. 2. lib. 2. Panor. in c. post cessionem, col. 1. de proba. vbi etiam dicitur, an hoc procedat de Iure Canonico.

3 **De eadem re.** Denique Guid. Pap. deci. 89. sed quia in hac ciuitate, dicit quod nobiles officium procuratoris exercentes non potiuntur priuilegio nobilium, sed tanquam plebeij & ignobiles debent cōtribue-re, in subsidiis regalibus. quod & idem dicit deci. 388. quo verò ad Doctores col. 4. ver. & hoc dico. Rursūque deci. 396. hoc exordio, an autem procuratores, & Barth. Chaffe. conf. 64. viso processu, col. pen. ver. sed tantum est quæst.

4 **Quid de procuratoribus curie parlamēti.** Sed hoc primò limitandum est, non procedere in procuratore curiæ Regis vel principis, vt videtur voluisse Bal. in rub. de offi. iudic. ante fi. Ex cuius sentētia gloriantur procuratores supremæ curiæ parlamēti, ob id munus nobilitati non derogari. Sed certè Bal. nō id dicit quod illi cōtendunt, sed id tantum, quod infames possunt esse procuratores, præterquam in ea curia, in qua non licet infamibus cōparere, vt in curia Regis vel principis. Et idem fermè voluit, in d. l. reū criminis, in fi. C. de proc. & in d. l. j. §. hoc edicto. ff. de postu. In quibus locis & hanc rationem addit, quoniam non licet infamibus curiā principis ingredi, per l. sed & milites. §. sed & ignominia, aliàs incipit scribit, de exc. iur. vbi & idē no. Bal. Et licet ille tex. vt dicit d. §. hoc edicto, loquatur tantum in curia Romanā, tamen trahendus est ad omnē locū in quo princeps est: quia vbiq; est Imperator, ibi Roma est, secund

secundum Innoc. in c. cum ecclesiastica, de exceptio. & in c. accusatum, de simo. Quæ sententia primum fuit Pompeiani apud Herodianum, lib. 1. Roma, inquit, illic est vbi Imperator est.

5 **At Fran. Are. in l. si cui lege. §. 1. dicit pro d. Bal. esse meliorem text. in l. 2. §. ignominia. ff. de his qui no. infra. quam Ang. ibi ad hoc ponderat, quod infamis non potest esse vbi princeps est. Igitur Bald. non dicit non derogari nobilitati, per munus procuratoris susceptū in curia principis, sed quod infamis non potest huiusmodi munus exercere, quod longè distat. Neq; enim sequitur, Infamis non potest hoc munus exercere, ergo hoc munus non vile est. Nam infamis non potest esse tabellio, ex munere iniuncto ex publico, vt voluit Bart. in l. eandem. §. hac lege. ff. ad leg. Iul. repe. tamen id munus vile est, vt postea dicemus. Sed vt vltius progrediamur, Guid. Pap. d. deci. 399. dicit quod nobiles officium procuratoris exercentes in suprema curia non potiuntur priuilegio nobilium.**

6 **Limita 2. non procedere in procuratoribus illustrium personarum, & episcoporum, & aliorum id genus: quia huiusmodi munus honorabile est, vt dicit Bal. in d. l. Casius, col. 2. ff. de Sena. & idēo infamis, vt etiam ibi dicit, non potest esse procurator huiusmodi personarum, per text. in c. accedens. 50. di. in c. infamis. 3. q. 7. quos ita intelligit Bald. in d. l. Casius. Et hoc quoq; post eum voluit idem Bal. in d. l. reum criminis. C. de proc. & in d. rub. extra de offi. iud. in fi. & gl. in d. c. accedens, & Ioan. And. in regula, quod alicui, de reg. iur. in Mercuria. & Fran. Aret. in d. l. si cui lege. §. si quis. ff. de testa. Ego multum dubito, an hoc obseruaretur, si res in discetatione versatur.**

7 **Limita tertio & multo magis non procedere in procuratore principis, qui dicitur habere dignitatem & honorem, vt dicit Bald. in d. l. Casius. Io. Fab. & Ang. Are. in d. §. vlt. Instit. de exce. vbi ipse Faber dicit quod in curia Franciæ procurator Regius est magnus magister. Et pro his facit tex. in l. nemo præfectus. C. de dig. libr. 12. vbi munus quod aliàs vile est, si demandetur à principe, non iam vile est, sed nobilitatem, & dignitatem continet, vt ex cod. text. no. Io. Plat. qui & ex hoc subinfert, quod ex persona conferentis, res parua & vilis reputatur magna & nobilis. Sed & ad hoc illum tex. notat, & dicit, sing. Ro. 810. tu habes, quod officium, & Cep. qui dicit trac. de imper. mili. dilig. in materia dignitatis, in 16. priuilegio dignitatis. Et vide quæ scripsi supra c. 6. nu. 21.**

8 **Similiter & notarius principis (hi sunt apud Gallos quos vulgò Notarios, & Secretarios Regis vocamus) dicitur habere dignitatem, l. j. & ibi Saly. C. de mand. princ. quam ad hoc dicit sing. Barb. conf. 81. præclare, col. pen. lib. 4. & eius discipulus Ant. Corse. in tract. de pot. & excel. regia, q. 95. quāuis sit & illi similis, in l. laudabile, ibi, clarissimorum notariarum, vbi & hoc no. Franc. Are. C. de adno. diuer. iud. & in l. maximarum, & ibi Io. Plat. qui id no. C. de excu. mun. lib. 10. & in l. j. & ibi idem Plat. C. de prim. lib. 12. & in l. vlt. vbi Bar. & idem Plat. eo. tit. & voluit ipse Bar. in l. vniuersos, & ibi quoque Plat. C. de Decur. lib. 10. & idem Bar. in l. eadem lege. §. hac lege. ff. ad l. Iul. rcp. & in l. generali. C. de tab. lib. 10. & in l. præclaram. C. de dig. lib. 12. & conf. 77. quæritur an notarius, & conf. 174. hic Io. ad fi. Bal. in l. fori, in fi. C. de aduo. diuer. iud. Gasp. Cal. conf. 2. tit. de fid. inst. Pano. in c. venerabilem, col. 2. de elect. Mart. Laud. in tract. de dig. ver. 62. & in tract. de officialibus dominorum, vers. 119. vbi etiam dicit quod habet officium nobile, & Ang. Are. in §. serui. col. 1. in fi. Instit. de iur. perso. Io. Ana. in rub. extra de Iudæ. col. 2.**

9 **Quamuis aliàs id officium sit vile, & probat tex. in d. l. vniuersos, & ibi gl. & doc. de Decur. lib. 10. quem tex. dicit sing. Bal. in cap. post cessionem, col. 2. de prob. & per eum voluit Oldr. conf. 75. quis possit, & Ang. conf. 284. præmitto. Satis autem constat, id munus nihil habere dignitatis, quod hinc constat, quod libertus potest esse notarius. l. vlt. C. de ser. reip. manu. Cum tamen non possit assequi dignitatem, l. j. C. ad leg. Iul. maie. quod & Oldr. d. conf. 75. tradit. Nam & notarij dicuntur serui publici. non aliter. ff. de adopt. l. 2. C. eo. tit. & l. 2. ff. rem pupil. fal. fore, prout illos tex. intelligit Accursus in illis locis. Cui applaudit alius tex. loquēs in casu illarum duarum priorum l. in §. cum autem. Instit. de adop. Ego verò seruos publicos in illis locis intelligo seruos reipublicæ, per l. j. C. de ser. reip. manu. iuncta illa rub. nam quos seruos reipublicæ ca rub. vocat, seruos publicos. l. illa. r. appellat. Neque vilius est tex. nisi me fallat memoria, qui loquens de notariis eos seruos appellet, sed vel notarios, vel tabelliones, vel aſtuarios, vel aliter. Sed redeundo ad propositum, Bart. in d. l. j. C. de manda. prin. dicit infamem posse notarium esse, sicut cum refert Aymo. Crauetta, conf. 163. videndum est. post prin. Licet illud non ita simpliciter dicat, sed id (videlicet hoc quod dicitur, infamem non posse esse notarium) procedere in notario principis: alios autem dici magis habere officium quàm dignitatem. Subdit autem Aymo, per huiusmodi officium perdi nobilitatē. Quod dicit velle Guido, deci. Delph. 90. Sed tu adde Bar. in d. l. eadē. ff. ad leg. Iul. repe. qui illud expresse dicit, infamem posse munus notarij exercere, nisi ex publico haberet officium aliquod iniunctum.**

10 **Sed & cocus principis dicitur habere dignitatem, vt not. dicit Bald. in c. 1. tit. de feud. gard. in addi. quod dictum dicit sing. & peregrinum Barb. in tract. de præstatiā Card. in prin. 1. parte 1. partis in 14. col. vers. 7. cardinales, vbi dicit quod Bald. hoc scripsit in lectura noua. Quod & ante ipsum Barb. notauit. Ro. sing. 651. nunquid esse cocum, vbi tamen de loco subdubians dicit Bal. hoc velle, vel in d. loco, vel in c. j. quis dic. dux, co. vel march. Sequitur etiam idem Bar. in c. post cessionem, col. 9. de prob. & in cle. gratiæ, in fi. de rescrip. & Cepol. in l. si quid. §. vlt. nu. 3. ff. de adil. edic. & in trac. de imp. mili. delic. in trac. dignitatis, in 16. priuilegio dignitatis. Fran. Luca. in trac. de priuileg. in j. parte, in 110. casu. Fely. in rub. extra de of. deleg. col. 2. & Anto. Corse. in d. q. 95. & Catel. Cot. in memor. incip. cocus Imperatoris. Quamquam aliàs cocus vilissimum antiquis mancipium censeretur, vt attestatur Lilius**

De eadem re.

Quid in procuratoribus illustrium.

Quid in procuratore principis.

Notarius principis dicitur habere dignitatē.

Alterius notarij officium vile est.

Serui publici qui dicuntur.

Cocus principis habet dignitatem.

Cocus vilissimum mancipium.

uenit cum eis qui etiam latinè ab appellendo deducunt, id est procul pellendo. Nam Festus Pompeius tradit veteres Apellinem pro Apolline dixisse. Nec omiserim tamen quosdam scripsisse, ipsum Apollin m medicinam non simpliciter, sed oculariam primùm inuenisse, in quibus est Hyginus Fabularum c.274.

10
Dioscori herbarum vires in uenerunt.

¶ Verùm quod de inuentione virium herbarum diximus, id aliis attribui Sanchoniaton Berutius, qui Phœnicum lingua Philalethes vocatus, id est, studiosus veritatis, qui ante Troiana tempora historiam Phœnicum lingua exquisitissimè conscripsit, quam in Græcum Philo non ille quidem Hebræus, sed Biblius traduxit. Is à Sedoch qui ita nominatus est, quoniam vita tenuis, & iustus esset, tradit Dioscuros natos, aut Gabiros, aut Cirbantes, aut Samothracas, quorum nati herbarum vires, & cantus ad medicinam inuenerunt. Cuius rei testis est locupletissimus Eusebius libro 1. de præparatione Euagelica, cap. 7.

11
Cadmus medicæ herbarie inuentor. 12
Chiron inuentor medicæ. Herba à Chirone agnomina.

¶ At Tyrii Cadmo Agenoridæ hanc inuentionem medicinæ, præsertim quæ herbis constat, tribuunt. Ideoque illi primitias offerre solebant, quod herbarum radicibus medicarentur, vt testis est locupletissimus Plutarchus ille Cheroneus Symposiacôn problematon decade 3. c. 1.

¶ Sunt verò qui Chironem Centaurum medicinam simpliciter inuenisse tradunt, vt Hyginus, fabularum c. 138. & Germanicus Cæsar in Arati Phænomena. Et qui medicinam Chirurgicam ex herbis quoque reperisse, vt tradit idem Hyginus, postremi illius operis c. 274. Sunt & qui herbariam & medicamentariam comperisse volunt, vt recenset Galenus, si is est, in introductio siue medico, post prin. & ante eum Plinius, lib. 7. c. 56. qui & alibi videlicet lib. 30. c. 1. tradit Troianis temporibus contentos fuisse illud seculum Chironis medicinis. Sed & alibi, scilicet lib. 25. c. 4. & lib. 26. ca. 14. in princip. scribit Centauriam, Chironiam, & Panacem Chironeon herbas ab eo cognominatas. De quo etiam Theophrastus, lib. 9. c. 12. & Nicander in Theriacis, & Dioscorides lib. 3. c. 53. & Apuleius Celsus, de viribus herbarum c. 3. Quin Plinius ipse lib. 23. c. 1. prodit vitem nigram Chironiam quoque dictam. Et lib. 24. c. 14. Spinam Pyxachanton. Et lib. 25. c. 4. Ampelon. Sed & Festus Pompeius ab eo inuentum Centaurum medicamentum tradit. Ab hoc quoque dictum vulnus Chironium scribit Galenus lib. Therapeutica 2. quoniam primus illud sanauit. Quamquam Paulo Aeginetæ libr. medicina 4. c. 46. Chironia vulnera vocantur *δυσκολία*, id est, quæ vix medicam curam recipiunt. Ideo salutarè Chironis manū requirunt, quod & idè dicit, quo loco tractat de vulneribus, quæ cacoethe vocantur. Et ante eum quoque dixerat ipse Gal. lib. 4. de compositione medic. *ἡ γέννη*, in multis locis, & alibi sæpe in eo opere. & non nihil etiam Cornelius Celsus libr. 5. c. 28. Et Eustathius Homeri interpres, licet hanc appellationem aliunde ducant Aristoteles libr. 3. Ethicorum ad Eudemum, & Plin. lib. 25. c. 6. Hinc Diodorus lib. 5. tradit illum fuisse arte medicinæ insignem.

Centauri medicamentum. Chironium vulnus.

13
Chironis parentes.

¶ Hic Saturni & Philyræ filius fuit, vt tradunt Euripides, Pherecydes, Pindarus, Pythiorum Ode 6. Hyginus lib. 2. de signis cælestibus, & Fabularum c. 138. Apollonius Rhodius libr. Argonauticôn 2. Germanicus Cæsar in Arati Phænomena. Plin. d. lib. 7. c. 56. & Seruius in lib. Aeneidos. Siue Ixionis & Nubis, vt Suidas existimat de rebus Thessalicis lib. 1. Columella videtur voluisse eū fuisse filium Amithaonis, cum scribit lib. 10. rej rustica, *Hinc Amithaonius docuit quæ plurima Chiron.*

Sed vt opinor, falsus est ex versu Virg. lib. 3. Georgicorum, *Phyllirides Chiron, Amithaonisque Melampus.* Tribuens scilicet ipse Columella Chironi, quod Melampi esset, de quo postea dicemus. Quare autem Phylliridem Chironem vocet Virg. satis constat ex eo, quod diximus, & dicemus quoque n. seq. Sunt autem qui & eius matrem Pelopenam vocant.

14
Chironia manus.

¶ Hunc igitur Plutarchus in li. de Musica, appellat musicæ simul & iustitiæ, & medicinæ doctorem. Apollonius Rhodius libr. 2. Argonauticôn scribit Phœbum tradidisse Chironi filium Aristæum, quem è Cyrene susceperat, educandum, quemque & medicinam & vaticinia doceret. Et Virgil. in carmine hendecasyllabo de liuore, Chironiam manum appellat,

Vuit pectore sub dolente vulnus

Quod Chironia nec manus leuaret.

Et addit,

Nec Phæbus, sobolesve clara Phœbi.

Quod intelligitur de Apolline, de quo iam diximus, & Aesculapio huius filio, de quo etiam postea dicemus. Eiusdem quoque vt medici, meminit idem Virg. lib. Georg. 3.

Quæ sitis que nocent artes, cessere magistri,

Phyllirides Chiron, &c.

Nam Phylliridem vocat quod Phylliridem matrem ex multorum sententia, vt supra diximus, habuerit. Et ita quoque eum vocat Hesiodus in Theogonia, Apollonius Rhodius libr. Argonauticôn 1. Propertius, quo loco statim dicemus. Et Ouid. libr. Fastorum 3. & 5. & lib. de arte amand. Et Philyrius siue Philyreus ipsi Ouidio eod. libr. 5. Fastorum. Sed & eum quoque vt medicum memorat Papinius, lib. 1. Syluarum in Soterius, pro Rutilio Gallico,

Si qua salutarifero gemini Chironis in antro,

Herbas, &c.

Et Propertius lib. 2. Eleg. 1.

Tarda Philottetæ sanauit crura Machaon

Phœnicis Chiron lumina Phyllirides.

De Machaone autem postea dicemus.

Sed ante hos Orpheus in Argonauticis, ita de Chirone loquitur,

ὅς ῥα δικάσσοι μὲν εἶται καὶ ἀκέρμασι νόσῳ.

Qui iustitiæ vacat, & med. le morborum.

Hunc quoque docuisse Aesculapium medicinam, scribit Homerus lib. 4. Iliados. Illud autem Plinij, & cætera quæ ex eodem supra citauimus, in hos versus conclusit Antonius Sabellicus,

At Arabus, quem Phæbe tibi Babylona creasse

Fama refert, medicæ fertur dator artis & author,

Repperit Hemonia Chiron vetus incola terræ

Herbarum medicas vires, & nomina primus.

Ex hocque tradit Plutarchus Symposiacôn decade 3. c. 1. Magnetes ipsi Chironi primitias herbarum offerre solitos.

15 ¶ Sed & veteres prodiderunt Apim Aegyptium, Pheronei ac Pithonis filium, vt recenset Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatôn, & Theodoritus, lib. 1. de cura affectuum gentilium, medicinam primùm inuenisse qui ob pulcherrimum saluiferumque inuentum in tanto honore & admiratione habitus est, sicuti & ipse Theodoritus tradit lib. 3. vt pro Deo coleretur, vocareturque Osiris, quod vocabulum si quis ad Latinam linguam transferat, idem est quod multoculus, vt Diodorus & Eusebius prodidere. Osenim Aegyptiorum lingua multum significat: Iris autem oculus: vt etiam scribit Plutarchus in li. de Iside, & Osiride perinde ac vir oculatissimus, ac magno ingenio, magnaque prudentia fuerit, qui tam salutare auxilium mortalibus inuenisset. Ob idque Apollinem esse eundem volunt plerique, & id quidè autumant ipsi Aegyptij, quibus & Osiris Sol est, & Sol Apollo, vt videre licet apud Macrobius, libro 1. Saturnaliorum c. 21. & Diogenem Laërtium in proœmio. Verum non satis constat, idè mne fuerit Apis, qui Apollo, an diuersus vterque. Tacitus autem libro 20. historiarum Augustæ, ad finem, scribit multos Osirim, quem & quidam Serapim vocant, Aesculapium quoque appellare, quod medeatur ægris corporibus. Ab hoc forte inuenta est, & vocata herba Osiris, de qua Dioscorides lib. 4. c. 134. & Gal. lib. 8. Simplicium medicamentorum, in c. de Osiri, & Paulus Aegine, lib. 7. etiam inter simplicia. Sed & huic quod de Api diximus, concinit quod scribit Cyrillus aduersus Iulianum Cæsarem. Cum Apis, inquit, Aegyptius non obscurus inter eos qui illic erant templi ministros, & naturalis philosophiæ scientiam adeptus esset, hunc ferunt primum artem medicam exquisiuisse, & tradidisse scilicet quàm eos qui eum præcefferant, communicasseque Aesculapio. Quod autè ad Serapim peculiariter pertinet, posset videri ex lectione antiquorum scriptorum illum morbos animo & oratione curasse. Nam Varro in Eumenidibus apud Noniū Marc. Ego medicina Serapi vtor, quotidie precantur, intelligo rectè scriptū esse Delphis *θεοῖ, ἀγασ.* Nec multo post: Hospes quid miraris animo curare Serapim? Quid?

Primitie Chironi dicata.

Apis medicina inuentor.

Osiris.

Apollo idem & Osiris.

Osiris qui & Serapis & Aesculapius.

16 ¶ Verùm illud inter omnes cõstat Apollini filium fuisse Aesculapium ex Coronide Larissea, quod Ouidius testatur li. 2. Meta. & lib. 1. Fastorum, Histrus, & illius autoritate Hyginus Signorum cœlestium, li. 2. quo loco de Hydra loquitur, vbi hanc Coronidem filiam Phlegyæ fuisse dicit, & iterum ipse Hyginus, Fabularum c. 14. itèmq; 161. & 202. vbi dicit eum exfecto matris mortuæ vtero natum, iterumque c. 223. & Euphorion, & eius autoritate Seruius, li. 6. Aeneid. & iterum lib. 7. & 10. Tzetzes hist. Chil. 7. c. 97. Arnobius li. 1. aduersus gentes, & ante hos Homerus in Hymnis, & Hesiodus in Theogonia. Hincq; Coronidè illum vocat ipse Ouid. li. 6. Fastorum. Aut vt Diodorus & Seruius malunt, ex Ariadna, Aut ex Arfinoë Leucippi filia, vt etiam alij contendunt teste Apollodoro & Pausania li. 2. & iterum lib. 4. Pindarus autè Pythiorum Ode 3. Arfinoem & Coronidem veluti binominem eandem esse voluit, Aesculapij ipsius matrem, quod & idem scribit Aristides de conditionibus Gnidi. Sed huic sententiæ contradicit Pausanias eo. illo li. 2. nempe has diuersas fuisse. Hinc *Ἀσκληπιῶν* Aesclepium Homerus li. 11. Iliados & Græci propè omnes appellant, ante Hepium vocatum: sed ita tandem nuncupatum, quod Aesclem tyrannum Epidauri sanasset.

Aesculapius inuentor medicæ. Aesculapij parentes.

ἢ ὅς δ' σκέλεσθαι εἶπεν, καὶ θνήσκειν τὸς ἀνδράπων.

Vt scribit Tzetzes, vbi supra. Idem autem Tzetzes in commentariis Lycophronis dicit illum Hepium fuisse vocatum propter mansuetudinem & tranquillitatem, appellatq; eum tyrannum, quem curauit Anem oculis laborantem, vnde Aesculapius est dictus. Hic Aesculapius magna medicinæ attulit incrementa, vtpote qui medicinam adhuc vulgarem & rudem paulo subtilius excoluit, atq; illustrauit. Ob quod in numerum Deorum, vt Cornelius Celsus scribit, receptus est. Sed & ipse de ea re, quod ante ipsum nemo fecerat, libros reliquit. Nam vt Hippocrates tradit, Nauiculam quam nominant, scripsit. Et vt tradit Iulius Firmicus lib. 5. Matheseos scripsit Myriogenesim. Sed & huius smegma memorat Paulus Aegineta, lib. 7. c. 13. & librum cui est titulus, Myriogenesim, Iulius Firmicus lib. Matheseos 5. c. 1. in horoscopo Piscium. Hunc incertis primùm patribus natum, expositum, & à venatoribus inuentum, canino lacte nutritum, Chironi traditum, de quo tam multa diximus, didicisse medicinam scribit idem Apollodorus & Tarquilius, in lib. de viris illustribus, postq; cum Lactantius, lib. 1. c. 10. & Theodoritus Cyrenensis, lib. Curationis affectuum gentilium octauo. Nam & illum discipulum fuisse Chironis præter hos scripsere Homerus lib. 4. Iliados, & Pindarus Pythiorum Ode 3. & Nemeorum Ode quoque 3.

17 ¶ Nec desunt qui ab hoc primùm repertam medicinam volunt, vt Euryximachus medicus, in Symposio Platonis, & ante illum Hermes Trimegistus, in libro de voluntate diuina, quem Latinus fecit Apuleius c. 13. & ex eo quoque repetit D. Augustinus de ciuitate Dei, lib. 8. c. 26. & hoc quoque tradit Tertullianus, in lib. de corona militis, cum scribit, Primus medelas Aesculapius explorauit,

Hyginus autem Fabularum c. 274. scribit eum medicinam clinicem reperisse. Hinc Lactantius lib. 1. c. 10. Artes (ait) suis inuentoribus immortalitatem peperisse dicuntur, vt Aesculapio medicina. Et astruit quoque Virg. lib. 7. Aeneid. de eo ita loquens,
*Tum pater omnipotens aliquem indignatus ab umbris
 Mortalem infernis ad limina surgere vite,
 Ipse repertorem medicine talis & artu
 Fulmine Phæbigenam Stygius detrusit in vnda.*

Et Galenus quoque, siue is Plutarchus fuit, siue Herodotus medicus, siue alius, sed quisquis is fuit, certe doctissimus, in initio eius libri, qui Introductio siue medicus inscribitur, Græci (inquit) artium inuentiones Deorum filiis tribuunt, aut aliis quidem ad eos propè accedētib, quibus Dij ipsi omnes artes communicarunt. Itaque aiunt & medicinam primum Aesculapium ab Apolline patre didicisse, & hominibus tradidisse. Proinde inuentorem ipsius fuisse. Ante Aesculapium autem ars quidem medica nondum hominibus fuit cognita. Et post pauca, Perfectam verò medicinam, & omnibus partibus absolutam, & eam quidem diuinam Aesculapius solus inuenit. De eo autē Diodorus li. 6. Aesculapius (ait) ex Apolline & Ariadna ortus pluribus à patre in medicina perceptus, Chirurgiam & medelarum compositionem, radicum insuper virtutem inuenit. Adeo autem medicinæ artem extulit, vt velut eius inuentor & author coleretur. Sed & de eo idem Diodorus lib. 5. multa scripsit, inter quæ illud, Adeo peritia medicinæ eum excelluisse, vt quamplurimos de salute prorsus desperatos à morbo liberauerit: proptereaq; à nonnullis creditus est defunctis vitā restituisse. Martianus quoq; lib. 2. Ascribit Aesclepio Græcia medicinam, & Theodoritus, li. 3. Græci Aesculapium, quod artis medicæ author saluberrimus extitisset, Deum esse dixerunt. Porro Clemens eiusq; auctoritate Eusebius lib. præparationis Euangelicæ 10. scribit Aegyptios medicinam inuenisse, eam autem Aesculapium amplificasse. Arnobius autem lib. 1. aduersus gentes illi tribuit inuentum herbarum, & paulo post medicaminum. Et certe fortassis hinc profectū est, vt alij Apollinem, alij Aesculapium huius artis inuentorem scripserint: quoniam Aesculapius idem fuit atq; Apollo, si verum dicit Macrobius d. lib. 1. Saturnaliorum c. 20. Quod hinc (inquit) non solum probatur, quod ex illo natus creditur: sed & quod ei, sicuti Apollini, vis diuinationis adiungitur. Nam Apollodorus in iis libris, quibus titulus est *πρὸς θεῶν*, scribit Aesculapium diuinationibus, & auguriis præesse.

18 Aesculapius ἀρχίατρος dicitur. ἀρχίατροι qui dicantur.

¶ Hic autem à veteribus ἀρχίατρος insigniter est vocatus, tanquam primus princepsque ac Deus medicorum. Cuius rei quoque mentionem fecit D. August. lib. 3. de ciuitate Dei. c. 17. Porro de archiatris, id est, principum medicis, vt id in transcurso dicam, fit mentio in l. medicos, & in l. si quis. C. de profes. & med. lib. 10 & in rub. C. de com. & arch. lib. 12. & in l. archiatros. C. de met. eo. lib. 12. & in §. iubemus igitur, in auth. de sanct. epi. nisi illic mendum sit, quod ego opinor. Vindicianus autem in epistola medica, quam ad Valentinianum Impera. scribit, dicit se Comitē archiatrorum ex quo facilius potes intelligere, illam rub. supra citatam de com. & arch. Quo in loco me admodum pudet insignis erroris Bar. Chassenei, qui in illo suo lib. cui titulum putidum & inelegantem, cuiusmodi etiam ipse liber est, fecit catalogū gloriæ mundi, parte 6. confid. 13. interpretatur archiatrū, ostiarium palatij principis, quasi, vt ipse dicit, principem atrij. Optime certe (quod nos alibi diximus) actum fuisset cum Chassen. si contentus suis in Burgundiæ consuetudines commentariis (quæ erat propria ipsius arena) manū cæteris rebus non admouisset, nunc paginas aliorū impudētè suffurans, nūc cum aliquid ex sua moneta cudit, toto cælo aberrans, quod ex hoc vno archiatro interpretamēto lectores intelligunt. Atqui Accurs. noster aliās non admodum hatū rerum gnarus, in hac nullo pacto deceptus, vt qui in d. l. medicos, in prin. archiatros interpretatus est principes medicorum.

19 ¶ Sed ad Aesculapium redeamus. Eum Porphyrius in eo libro quem de responsis fecit, hæc de ipso loquentem facit,

*Τρικκῆς δὲ ἱερῆς ἠκω θεός, ὅν ποτε μητὴρ
 φοίβῃ ὑπενωθεῖσα λυγρὰ σοφίας βασιλῆα,
 ἔδρην ἰγπορῆς ἀσκληπιῶν, ἀλλὰ τί πένθει;*
 Trapezuntius interpres Eusebij, lib. 3. de præparatione Euangelica,
*Natus ego è sacra Tricca, cui tota medendi
 Ars, cui sese omnia pariter sapientia debet,
 Quem mater peperit, &c.*

Quos versus ita reddit Georgius

Cicero cum ope quadam diuina *χολήν ἀκράτου*, id est, bilem meram eiecisset, Terentiæ vxori literis mandauit, vt Apollini & Aesculapio caste & pie satisfaceret. Hæc enim sunt illius verba li. 14. Epist. famil. epist. 6. *χολήν ἀκράτου* noctu eieci, statim ita sum liberatus, vt mihi Deus aliquis medicinam fecisse videatur. Cui quidem tu Deo, quemadmodum soles, pie & caste satisfacias, id est, Apollini, & Aesculapio.

20 Aesculapii baculus nodosus quid significat. Aesculapii Draco quid significat.

¶ Veteres autem illius simulachro baculum nodosum apponebant. Quem Ouid. lib. 15. Metamor. agrestem vocat, qui quidem artis difficultatem notat, vt tradit Festus Pompeius. Id quod comprobatur illius Hippocratis in prin. Apho. Vita breuis, ars longa, occasio præceps, experimentum fallax, iudicium difficile est. Sed & illi, vt tradunt ipse Festus Pompeius, in draconis etymologia, & Macrobius lib. 1. c. 20. Draconem subiungebant, quem acutissima & peruigili oculorum acie præditū tradunt

dunt authores, & nomen ipsum argumento est. nuncupatur enim *αὐτὸ τὸ δεικνῆναι*, quod est acutè videre. Quamobrem incubantes eos thesauris custodia causa finxerunt antiqui, vt scribit ipse Pompeius. Ex quo illud Tullij, in 13. Phil. Qui domini patrociniū complexus, quasi thesaurum Draco, igitur per Draconem Aesculapio subiunctum significari oportere medicos, quorum princeps est & Deus Aesculapius, vigilantissimos esse & oculatissimos, & qui mentis acie possunt prænoscere morborum principia, momenta, finēque; & ægroto dicere, quod Hippocrates ait, circa princ. Prognosticorum, *τὰτ' ἐὶς τὰτ' ἐσόμενα καὶ πρὸτ' ἐόντα*, id est, præterita, præsentia & futura, quod & repetit lib. 1. Epidemicōn, aut vt vtar verbis Homeri lib. Iliados 1. de Chalcaute loquentis.

ὅς ἦδ' ἔτ' ἐὶς τὰτ' ἐσόμενα, πρὸτ' ἐόντα:
 Qui sciebat *ἔτ'* præsentia, *ἔτ'* futura, *ἔτ'* præterita.

Et vt vertit Virg. lib. 4. Georg. de Proteo loquentis,
Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahentur.

Et illius Hippocraticæ sententiæ meminerunt Tancred. Inno. Host. Io. And. & Car. Flor. in c. ad aures. de ætat. & qual. & Fran. Ripa, in repe. I. admonendi, nu. 83. ff. de iureiur. Theodoritus autem, quo loco supra citauimus, aliud huiusmodi Draconis insigne refert. Sicut enim serpens vetustatem seniumque deponit: ita & qui ægroti sunt, ope artis medicæ morbos depellunt. Cui & in ea re cum Macrobio lib. Saturnaliorum 1. c. 20. conuenit. Alij item alio, vt videre licet apud Aelianum & Plinium libro 29. cap. 4.

21 ¶ Cæterum Aesculapius tantum medicina cæteris præstitit, vt non satis ei videretur hominū morbos eurare, doloresq; leuare, nisi etiam mortuos ad vitam reuocaret. Ferunt enim poëtæ ipsius opera quempiam reuixisse, quod & asserit Xenophon statim circa initia libri de venatione, & Serenus Samonicus, cuius post prin. sui libri, hī versus sunt de Aesculapio,

*Tūque potens artus, reduces qui tradere vitas
 Nosti, atque in cælum manes reuocare sepultos.
 Qui colis Aegæas, qui Peræama, quique Epidaurum,
 Huc ades.*

Sed quis is fuerit, qui ad vitam ab eo ita fit reuocatus, incertum est. Hippolytum fuisse tradit Eratosthenes, & Virgilius, quo loco citauimus supra num. 17. & ibi Seruius, & idem quoque Seruius in libr. 6. Aeneidos. Et Pausanias libro 2. & Scholiastes Pindari Pythiorum Ode 3. Nonnulli autem, vt refert Hyginus in Ophulcho, qui tamen eorum nomina subicit, Glaucum Minois filium hunc fuisse existimant Alterum eorum idem Hyginus, Fabularum. cap. 40. vtrumque autem Ouidius libr. 6. Fast. At Propertius libro secundo Elegiarum, scribit fuisse Androgeonem his versibus,

*Et simul extinctum Cressis Epidaurius herbis
 Restituit patriis Androgeona focus.*

Fuit autem & Minois filius Androgeon siue Androgeus, vt Diodorus Bibliothecæ lib. 5. & Plutarchus in Theseo, & alij testantur. Fuit & ipse Glaucus eiusdem filius, vt præter Hyginum tradit Homerus lib. 1. Iliados. Et ne existimes eundem fuisse & Glaucum & Androgeum duobus hominibus appellatum, vtrumq; memorant inter filios Minois Bocatius in genealogia Deorum lib. 11. ca. 27. & scq. & Volaterranus Philologiæ c. 33. nisi parum tuta videatur eorum autoritas sine antiquorū testimonio. At Claudianus de victoria Stiliconis contra Alaricum, scribit Minois filium, quem minime nominat, ad vitam fuisse reuocatum ope vatis cuiuspiam, quem nec ipse nominat.

*Cretaque, si verax narratur fabula) vidit
 Minoium rupto puerum prodire sepulchro,
 Quem senior vates auium clangore repertum
 Gramine restituit, miræ nam munere sortis
 Dulcia mella necens, vitam dedit horridus anguis.*

Hæc ille, non admodum distantia ab eo quod dicit Hyginus, vbi supra. Aesculapium, Glaucum vitæ restituisse, vsū herba ab angue allata. Itaque (inquit) anguis & in Aesculapij tutela, & in astris dicitur collocatus. Qua consuetudine ducti posterī ei tradiderunt, vt reliqui medici anguib, vterentur. Cui etiam rei concinit Ouidius, lib. 6. Fastorum,
Vsus & auxilio est anguis ab angue dato.

Atqui Aeneas Platonicus in dialogo, cui Theophrastus titulus est, & Palephatus, in lib. de non credendis fabulosis narrationibus, scribit Polyidum vatem ex Argis Cretam profectū fuisse Glaucum Minois filium melle suffocatū, herba à Dracone percepta, quod mire congruit cum illis versibus Claudiani, Confestimq; subdit Aeneas Aesculapium fuisse & Hippolytum, & Tyndarum. At Orpheus tradit Hymencum ab ipso Aesculapio fuscitatum. Ideoq; cum à Ioue fuisse fulminatū. Stephichorus autem Capaneum & Lycurgum. Crates deniq; Chironem, quem vnà cum Aesculapio ictum fulmine asserit. Epiphanius Cyprius in li. Ancorato Eucleon nescio quem. Plinius li. 29. ca. 1. Tyndaridem, nec quis ille fuit aliter declarat, verum crediderim Hippolytum eo nomine significasse, quem Tyndaridem appellatum fuisse prodit Pausanias, quod vnus ex Tyndari Lacedæmoniorum regis familia fuit. Nam Aegeneus patruum habuit Tyndari fratrem, à quo Tyndaro (vt ipse insinuat) omnes qui erāt eius familiæ Tyndaridæ appellabantur. Interpres Euripidis in Alceste tradit auctoritate Apollodori, tres illum fuscitasse, Hippolytum, Glaucū, & Tyndarum, quod

Aesculapius mortuos suscitauit.

Qui suscitauit ab eo suere. Hippolytus

Glaucus. Androgeon.

Angues insignia medicorum.

Tyndarus. Hymeneus. Capaneus. Lycurgus. Chiron. Eucleos.

& ipsum scribit Pindari Scholiastes Pythiorum ode 3. Caterum Quidius secum pugnans eo loco, quem statim citabimus, tradit vnum tantum ab Aesculapio a mortuis suscitatum. Staphylus autem nullum ab inferis ab eo suscitatum scribit, sed tantum Hippolytum sanatum ex Træzene fugientem.

22

Aesculapius fulmine ictus & cur.

In hoc autem omnes consentiunt & philosophi & poëta, Aesculapium fulmine ictum occubuisse, quod etiam scribit Cyprianus libro 4. de idolorum vanitate, post prin. & Germanicus Cæsar in Phænomena Arati. & Arnobius lib. 1. aduersus gentes. Causam addunt poëta, vt ad omnia sunt ingeniosi, quia fuerit coram Ioue à Diis inferis accusatus, quod eorum imperium minueret, propterea quod defunctorum animas ad superos arte medendi traduceret: eaque causa exacerbatum Iouem fulmine illum occidisse. Ex quo illud Virg. lib. 7. à nobis supra citatum, Tum pater omnipotens, &c. Illudque Ouidij lib. 2. Metamorph.

Aspicit infanctem, totique salutifer orbi Cresce puer, dixit, tibi se mortalia sæpe Corpora debebunt, animas tibi reddere adeptas Fas erit: idque semel, Diis indignantibus, ausus Posse dare hoc iterum flamma prohiberet auita. Id est aui Iouis. Sed & idem, illo libro 6. Fastorum,

Iuppiter exemplum veritus direxit in illum Fulmina, qui nimie nouerat artis opem.

Et conueniunt hæc cum eo quod supra ex Hesiodo diximus. Pherecides aliam causam affert, quæ non longe ab illa distat, quoniam scilicet eos qui in Delphis moriebantur, ad vitam reuocaret.

23

De eadem re.

Alij item id factum volunt, quoniam Proëctidas sanasset vt Polyanthus Cyreneus, alij, vt Philarchus, quod Phœnidias, alij rursus vt Telefarchus quod Originem voluerit ad vitam reuocare, Pherecides quod qui Delphis interiret, vitæ restitueret. Tarcheus autem, quod vereretur Iupiter, ne Aesculapius ex mortuorum reuocatione ad vitam, inter homines Deus esse videretur. Io. Damascenus in historia duorum Christi militum, illum à Ioue ictum fulmine propter Darij Lacedæmonij filium. Pindarus Pythiorum Ode 3. scribit illum ita fulminatam auaritiæ merito, quia medicinam nocenter exercebat. Cuius etiã rei meminit Tertullianus, in Apologetico, c. 13. & Arnobius, disputationum aduersus gentes lib. 4. Cyrillus & Eusebius lib. Præparationis Euangelicæ 3. Græcè quidem, sed in hunc sensum: Quomodo Aesculapius à Ioue causa turpissimi quæstus fulmine percutitur, iuxta Pindarum sic de ipso loquentem,

ἀλλὰ λίσσεται σοφία δέδεται, ἵτρασι κ' ἀκείνου ἀγάνοι μι- δὼ χυσὸς ἐν χερσὶ φανείσ, ἀνδρ' ἐκ θανάτου κομίσασαι, ἡδὲ ἐαλωκότα χερσὶ δ' ἄρα κρονίου. φιλίας δ' ἀμφοῖν, ἀμνηστὸς σέρνων καβαλερ ἀκείως, αἰθρῶν δὲ λίσραυ- υὸς ἐνέσκηψε μόρου.

Id est ad verbum etiam concisis vocabulis, vt ille sæpe facit:

Sed quæstu etiam sapientia vincitur. Adduxit & illum dulci mercede aurum in manibus apparens, Virum à morte vt restitueret: Iam correptum manibus utique Iuppiter Proiciens per amborum spiritum Pectora ademit Celeriter, ardens autem fulmen infixit mortem.

At Georgius Trapezuntius interpres Eusebij id totum in tres versus hexametros, ita non infeliciter traducit,

Aurum illi nimium preciosaque munera curæ, Horrendum inde pater Diuorum concitus ira Contorsit fulmen, animamque è corpore vulsit.

Meminit etiam Plato, qui & in Pindarum citat, nec tamen ei omnino assentitur lib. 3. de repub. vbi & alia multa de Aesculapio tradit, & Lucianus in dialogo Iouis, Aesculapij & Herculis, in Dialogis Deorum. Quibus consentiens Cyrellus aduersus Iulianum, Aesculapius, inquit, vbi sub Api præceptore in medicina profecit, Lucri cupidus & consiliis turpibus obnoxius, omnem circuiuit orbis regionem ab omnibus lucra petens, & venale studium suum languentibus exhibens: inflatusque ob scientiam & superbiens se etiam Deum nominabat, & mortuos ab inferis excitare posse delirans affirmabat: veniensque ad Epidaurios, & ibi summam sibi gloriam arrogans, quendam se esse Deum, fulmine ictus est, poenam illi dignissimam Deo inferente. Sed & Euripides introduxit Apollin

Apollin

Apollinem querulum super Aesculapij morte hæc dicentem, statim circa initium eius Fabulæ, cui titulus est Alcectis.

Ζεύς γὰρ κατὰ κτάς παῖδά τὸν ἐμὸν αἴτιον ἀσκληπιόν, σέρροισιν ἐμβαλὼν φλόγα.

24 ¶ Nec omiserim quod Orpheus vatum vetustissimus, & Aesculapij coëtaneus, ita de illo in hymnis cecinit,

ἰστὴρ πάντων ἀσκληπιὲ δέσποτα πάσι, ἔλθε μάκαρ σωτὴρ βιόης τέλει ἐδδὼν ὀπάζωμ.

Hi enim sunt primus postremusque versus eius hymni, quem de eo cecinit quorum ad verbum hic sensus est,

Medice omnium Aesculapie domine Pæan, Veni beate saluator, vitæ finem bonum præbens.

De eo quoque Iulianus imperator παραστάτης cognominatus in lib. 2. contra Galilæos Græcè quidẽ, sed in hanc sententiam scripsit, Iupiter in suis intelligibilibus siue mentalibus (Græcè enim scribitur νοητοῖς) ex seipso Aesculapium genuit, & in terram per Solis genitalem vitam destinavit. Hic in terra ex cælo faciès progressum vniformiter quidem in hominis specie circa Epidaurum apparuit auctus. Itaque illis successibus super vniuersam terram porrexit salutarem eius dexteram, vt restitueret animas malè dispositas, & corpora inualidè habentia. Idem rursus multos se nouisse asserit in maximis periculis ab Aesculapio adiuutos, & seipsum ægrè laborantem sæpe medelis eius saluum euasisse fatetur, ad hoc testem citans Iouem. Iamblichus de mysteriis Aegyptiorum, quo loco differit de somniis, tradit in Aesculapij templo accipi somnia, quibus morbi curantur, ipsamque artem medendi comparatam esse diuinis somniis. Pythia oraculo Aesculapium magnum hominum gaudium appellauit, vt tradit Pausanias lib. 2. ὦ μέγα χάριμα βροτοῖς βλασῶν ἀσκληπιε. &c.

25 ¶ Homerus autem lib. Iliados 4. illum appellat medicum ἀμύμονα, id est, irreprensibilem.

ὦτ' ἀσκληπιὸς υἱὸν ἀμύμονος ἰητὴρ, βαῖν' ἀσκληπιὸς υἱὸς ἀμύμονος ἰητὴρ.

Et rursus lib. 11.

Quo etiam epitheto condecorat Apollinem eius patrem, in hymno eiusdem Apollinis. Et Achillem lib. 2. Iliados. Et Glaucum, eod. lib. 2. ad fi. Et Pandarum lib. 4. itẽmq; 5. eiusdem operis. Et Daretum eo. lib. 5. Et Bucolionem Laomedontis filiũ, lib. 6. Et Bellorophontem, eo. lib. Et Menelaum, lib. 13. Et Pelcum patrẽ Achillis lib. 20. Et Mentorem lib. 2. Odyss. Et Antilochũ lib. 3. eiusdẽ operis. Et Nausicaam lib. 7. Et Vlyssẽm, lib. 19. & Penelopẽ, lib. 24. Et Cottum, Hesiodus in Theogonia. Quo quidem epitheto repræsentatur virtus omnibus numeris absoluta, vt tradit Gellius lib. 2. c. 6. & Macrobius lib. 6. c. 7. Litius autem lib. 10. ab vrb. cond. ad fi. scribit, quod cum Romæ pestilentia violentissima grassaretur, portentòque similis clades esset, inuentũ est in libris Aesculapium ab Epidauo Romam accersendum, interimque ipsi Aesculapio supplicationem habitam esse.

26 ¶ Plato in Phædone retulit Socratem moribundũ familiares rogauisse, vt Aesculapio gallum quem vouerat, pro se sacrificarent: Aesculapio, inquit, gallum debemus, quem reddite, neque negligatis. De qua re loquens Laëtantius, lib. 3. c. 20. Diuinarũ Institutionum. Timuit, inquit, Socrates, ne apud Rhadamãthum recuperatorem reus voti fieret ab Aesculapio. dementsimũ hominem putarem si morbo affectus periisset. Cum verò hoc sanus fecerit, est ipse insanus, qui eum putet esse sapientem. Tertullianus quoque in Apologetico. c. 46. eodẽmq; vltimo, Aesculapio (inquit) Socrates galinaceum profecati iam in fine iubebat, credo ob honorem patris eius, quia Socratem Apollo sapientissimum omnium cecinit. Hæc ille. Sed qui Platonicoũ arca curiosius inuestigauerunt, aliter hanc rem diiudicant. Prisci enim Aesculapio Phœbi filio gallum sacrificabãt, diei solisque nuncium, id est diuinæ beneficentiæ morborum omnium curatrici, quæ diuinæ prudentiæ filia nominatur: cui diem, id est vitæ lumen se debere fatebantur. Eiusmodi medicum in superioribus Socrates perquiri iusserat morborum animi curatorem. Præterea priscorum monumenta tradũt animas remeantes in cælum Pæana, id est triumphalem cantilenam Phœbo canere. Reddit ergo Deo votum, vt alacer Pæana canens cœlestem repetat patriam, vt è recentioribus conscripsit Cælius lib. posterioris editionis Antiquarum Læctionum 16. c. 12. Et eadem fermè non longo tempore ante scripserat Reuclin Artis Cabalisticæ lib. 2. & ante vtrumque Marfilus Ficinus in arg. Phædonis in fi. Quibus illud adiciet ex Pausania lib. 5. Idomeneum, quoniam à Sole ducebat originem, in clypeo gallum gallinaceum ferre solitũ, quod hæc auis Soli sit consecrata, Solisque ortũ prænunciet. Sed & Picus Mirandula in ea oratione, quam ad cœtum Rom. habuit, de hac re ita loquitur, Pythagoras gallum nutrire nos admonet, id est, vt diuinam animę nostræ partem diuinarum rerum cognitione, quasi solido cibo & cœlesti ambrosia pascamus. hic est gallus cuius aspectum leo, id est, omnis terrena potestas formidat & reueretur. hic ille gallus cui datam esse intelligẽtiã apud Iob legimus. hoc gallo canente aberrans homo respicit. hic gallus in matutino crepusculo matutinis astris Deum laudantibus quotidie commodulatur. Hunc gallum moriens Socrates cum diuinitatem animi sui diuinitati maioris mundi copulaturum se speraret, Aesculapio, id est, animarum medico iam extra omne morbi discrimen positus debere se dicit. Hæc ferè Picus.

27 ¶ Quamquam quod de leone & gallo dicit (vt illud obiter dixerim) aliter sentit Proclus Platonice in lib. de sacrificio & magia, & Lucretius lib. 4. & Plin. lib. 8. c. 16. & iterum lib. 10. c. 21. & Albertus libro animalium 23. huius rei rationes & eas quidem singuli diuersas reddentes, cur videlicet gal-

Alia de Aesculapio.

Aesculapius ἀμύμων dicitur Et alij plurim.

Socrates moriens Aesculapio gallum vouit.

Quare leo gallum reuertur.

lum leo timet, vt apud eos videre licet. Tameſi Alexander Aphrodiſcus vir alioquin rerum naturæ peritiſſimus eam rem inexplicabilem & ſolî Deo cognitam ſcribit in principio ſuorum Problematôn. Et idem ſentire videtur Aelianus lib. 11. animalium, quo loco de Ellope diſſerit: & illis aſſentire videtur Cælius Rhodiginus vir & ipſe rerum naturalium indagator ſoleriſſimus. d. lib. 16. Antiquarum Lectionum, c. 11. At non omnes omnia nouerunt. Aut ſi illorum rationes cognitæ haberet, eas tamen his non ſatiſfeciffet: ideo maluiſſe id inter res inexplicabiles ponere.

28
Alia de Aefculapio.

¶ Si quis autem alia noſſe cupiat de Aefculapio. neque enim huc omnia afferre cõſilium mihi fuit, neque etiam neceſſe eſt) legat ipſum Hyginum in lib. Poëticôn Aſtronicôn 2. vbi de Ophiulco tractat. & Strabonem lib. 8. geographiæ. Tullium lib. 3. de natura Deorû, vbi tres Aefculapios fuiſſe dicit, quos ibi deſignat. vt etiam facit Arnobius lib. 4. aduerſus gentes. Legat inquam Pauſaniam lib. 2. in quo Corinthiaca deſcribit: & lib. 7. quo Achaica. Cornelium Tacitum lib. 12. hiftoriæ Auguſtæ. & Euſebium Præparationis Euangelicæ lib. 3. c. 3. è recentioribus Bocatium de genealogia Deorum, lib. 5. cap. 19. & Nicolaum Leonicum de varia hiftoria lib. 2. ca. 46. & omnium copioſiſſimè Liliam Gregorium Gyraldum de Diis Gentium Syntagmate 7. & non nihil Syntag. præced. vbi de Serapi loquitur, & quæ dicam infra in tract. primigeniorum, q. 16. nu. 2.

29
Podalirius Machaon.

¶ Aefculapio ex Lampetie, vt in trimetrorum iambo primo tradit Hermippus, vel ex Epione, vt dicit Ariſtides de Gnidi conditoribus, hanc autem dixit vxorẽ fuiſſe Aefculapij Pauſanias in Corinthiacis, vel ex Coronide, vt prodit Iulius Hyginus, Fabularum c. 97. fuerunt duo filij Podalirius & Machaon, ex ducum numero, qui è Græcis ad euertendam Troiam profecti ſunt, qui & inſignes medici fuerunt, nec mediocrem opem Græcorum exercitui attulerunt, maximã ob id adepti gloriam, vt Homerus teſtatur lib. 2. & 11. Iliados, & alibi ſæpe: & Cornelius Celfus circa initia eius operis, quod de medicina eleganter compoſuit, & Diodorus Siculus lib. 5.

30
De Podalirio.

¶ De Podalirio autem hoc quoque veteribus monumentis traditum eſt, quod cum ex aduerſis maris tempeſtatibus in Caria à caprarum paſtore ſeruatus, & hoſpitaliter acceptus ad Damathum Regem fuiſſet perductus, eius filiam nomine Syrnã teſto delapſam cum aliis quibuſdam medicamentis, tum miſſo ex vtroque brachio ſanguine perſanauit, quod Rex admiratus illum ſibi generum aſciuit, Cheroneſo illi tradita, in qua Podalirius mox duas condidit ciuitates, alterã Syrnem de vxoris nomine, alteram de paſtoris, à quo fuiſſet incolumis ſeruatus. De hocque eſt illud Ouidij ad finem lib. 2. de Arte amandi, in ſi.

Quantus apud Danaos Podalirius arte medendi,

Et illud lib. 1. de remedio amoris,

Aeacides dextra, peſtore Neſtor erat.

Curabar propriis eger Podalirius herbis.

Et lib. 4. Triftium, Eleg. 7.

Et fateor, medicus turpiter eger eram.

Quem ſemel excepit, nunquam Podalirius egro

Promiſſam medicæ non tulit artis opem.

31
De Machaone.

Strabo lib. 6. tradit in agro Samnio eſſe Baſilicam Podalirij ex qua riuulus manat ad omnes pecorum morbos ſalutaris. Et de hoc alia quædam videbis apud Nicolaum Leonicum, lib. de varia hiftoria 3. c. 47.

¶ Machaonem autem Homerus lib. 4. Iliado æqualem Deo dicit,

ὁ δ' ἐν μέσοισι παρὶς αἴσῳ ἰοῦδ' ἔσθ' ἄνθρωπος.

Eumque eodem libro dicit fuiſſe diſcipulum Chironis in re medica. Et ab eo Ouidius lib. 2. de remedio amoris, Machaoniam opem appellat pro medica,

Ille Machaonia vix ope ſanus erit.

& Machaonij ſucci in eod. lib.

Illa Machaonij ſuperant medicamina ſucci.

Et Machaoniæ artes eidem lib. 1. de Ponto, epiſtola 4.

Vt que Machaonij Paucantius artibus heros

Lenito medicam vulnere ſenſit opem.

Et de eo quoque eſt illud eiufdem lib. 3. de Ponto, Elegia 4.

Firma valent per ſe, nullumque Machaona querunt,

Et illud Propertij à nobis ſuprà citatum,

Ad medicam dubius conſugit eger opem.

Tarda Philoſteta ſanauit crura Machaon.

Et illud Martialis lib. 2. epig. 16.

Quid tibi cum medicis? dimitte Machaonas omnes.

Scribit Pauſanias lib. 4. quo Meſſenica deſcribit, Glaucum Meſſeniorum regem omnium primum Machaoni ſacra in Gerenia feciſſe. Et lib. 3. qui de Laconicis eſt, tradiderat eius æneo ſimulachro coronam impoſitam eſſe, quæ eorum lingua Ciphos appellatur: Rhodon verò locum conſecratum. Eius quoque meminit Virgilius lib. 2. Aeneidos.

Pelidæſque Neoptolemus, primisſque Machaon.

32
Nicomachus Machaonis filius. Gorgasius Machaonis filius. Polemocrates eiufdem filius.

¶ Is autem filium ſuſcepit Nicomachum Stagiritem medicum quoque peritiſſimum, qui, vt Suidas author eſt, ſcripſit de medicina libros ſex, & philoſophiæ vnũ. Hunc Nicomachum & Gorgasium ipſius Machaonis & Anticleæ filios, eorūq; regnaſſe apud Phæaratas poſt Dioclis patris ipſius Anticleæ obitum tradit Pauſanias in Meſſanicis, vbi & illud ſubdit, vſitatum illis fuiſſe, vt & morbos curarent, & homines luxatos, pro quibus beneficiis ſacrificia eis in templo & donaria offererent. Fuitq; etiam eidẽ alius filius Polemocrates, cuius ſanum memorat, Pauſanias in Corinthiacis, medeturque, vt ille

vt ille dicit, eius loci hominibus, & à finitimis colitur.

33 ¶ Hi ſunt quos antiquitas & medicinam inueniſſe, & nuper inuentam excoluiſſe auxiſſeque tradit. Ideoque Aegyptij Græci, & alia pleraque gentes illos omnes diuinis ſunt honoribus proſecuti, illiſque delubra dicauerunt, authores medicinæ Deos arbitrati: ſiue quia tantum huic arti tribuerunt, ſicuti tradit Quintilianus auus declamatione 268. vt eam vix crederent humanis potuiſſe ingeniis inueniri: ſiue item, vt ille ſubdit, quia medicina per ſe ſacra res eſt, & vt præterea addit Lucianus in Medico abdicato, Deorum doctrina.

Authores Medicinæ ſij exiſtunt. Et cur.

34 ¶ Siue poſtremo, quia vt cum Eraſmo iã loquar) ſi quis ſecũ reputet, quàm multiplex in corporibus humanis diuerſitas, quanta ex ætatibus, ſexu, regionibus, cælo, educatione, ſtudiis, uſu, varietas: quàm infinita in tot milibus herbarum (ne quid interim dicam de cæteris remedus) quæ alibi alia naſcuntur, diſcrimina: Tum quot ſunt morborum genera, quæ ſuprà trecenta nominati fuiſſe prodita ſcribit Plinius lib. 26. c. 1. exceptis generum partibus, quarum omnium nullus ſit numerus: facile perpendet, qui tantum norit, quot formas in ſe febris vocabulum complectatur, vt ex hoc vno cætera æſtimentur: Exceptis his, qui quotidie noui ac plerunq; incogniti accreſcunt, vt Plinius in eo loco aſſerit. neque ſecus accreſcunt, quàm ſi de composito cum arte medicorum ex inſidijs bellum ſuſcepiſſe videantur. Exceptis venenorum plus mille periculis ob quæ ipſe Plinius lib. 18. c. 53. exclamarit tantum eſſe inſidiatum vitæ, quorum quidem venenorum quot ſpecies ſunt, tot ſunt mortis genera, totidem remediorum diſſerentias flagitantia. Exceptis inquam caſibus quotidianis lapſuum, ruinarum, ruptionum, aduſtionum, luxationum, contuſionum, vulnerum, atque his cõſimilium quæ propè cum ipſo morborum agmine ex æquo certant, vt non immeritò dixerit idem Plinius lib. 7. c. 51. morborum infinitam eſſe multitudinem & alibi li. ſcilicet 25. c. 3. Qua quidem in reputatione miſereri ſortis humanæ ſubit, præter fortuita caſusque & nomina, quæ omnis hora excogitat ad milia morborum ſingulis mortalium timenda. Galenus lib. 2. Therapeuticæ, non poſſe quemquam nec inuenire, nec demonſtratione aſſerere morborum numerum. A quo non diſſentit D. Auguſtinus ſcribens lib. de ciuitate Dei 22. ca. item 22. tot eſſe morborum genera, vt nondum libris omnia comprehenſa ſint. Ex quo & illud Iuuenalis, Satyra 10.

Morborum omne genus, quorum ſi nomina quæras,

Promptus expediam, quot amauerit Hippia mæchos,

Quot Themison egros autumno occiderit vno.

Plinius autem ipſe lib. 7. c. 51. morborum infinitam eſſe multitudinem tradit. Idque ex hoc vno potes conuicere, quod oculo omnium membrorum minimo, 112. morbos ſiue affectus diſtinctos aſſignat Galenus, aut quiſquis iſ fuit, in libro cui Introductio ſiue medicus titulus eſt. Seneca autem ad Lucilium epiſt. 95. dicit innumerabilia eſſe febrium genera, atque alios innumerabiles morbos. Et breuiter de his dici poteſt, quod de cæteris caſibus & ſortibus dicit li. ſæpe, poſt prin. C. de præſcrip. 30. vel 40. an. quod ſcilicet nec dici nec numerari poſſunt. Et quod Virg. ſcribit lib. Georg. 2.

Sed neque quàm multæ ſpecies, nec nomina quæ ſunt

Eſt numerus, neque enim numero comprehendere reſert.

Quem qui ſcere velit, Libyci velut æquoris idem

Diſcere, quàm multæ Zephiro turbentur arcus,

Aut vbi nauigis violenter incidit Eurys,

Noſſe quot Ionij veniant ad littora fluctus.

Oculorum CXII. morbi.

35 ¶ Denique qui cogitet, quanta ſit in corporum cœleſtium obſeruatione difficultas, quæ niſi cognoueris, ſæpenumero venenum erit, quod in remedium datur. Ne quid interim commemorem ſæpe fallaces morborum notas, ſiue coloris habitum ſpectes, ſiue lotij ſigna rimeris, ſiue pulſus harmoniam obſerues: vt non immeritò Hippocrates in lumine Aphoriſmorum, vt & ſuprà diximus, pronunciauerit, iudicium eſſe difficile: velut hoc agentibus malis, vt hoſtem medicum fallat & imponant. Tantum vndique ſeſe offundit difficultatum, vt difficillimum ſit omnes, vel oratione proſequi. Sed vt dicere cœperam, has omnes rerum varietates ſtudio proſequi, obſcuritates ingenio aſſequi, difficultates induſtria peruincere, ac penetratis terræ fibris & viſceribus, ac ſolitudinibus aliis proſus inacceſſis, excuſſis vndique totius naturæ arcanis, ex omnibus herbis, fruticibus, ſuffruticibus, arbuſtis, arboribus, ſentibus, plantis, floribus non ſolum arborum & herbarum, ſed aliarum rerum vt ſalis, æris, Aſiæ petræ: ſurculis, foliis, capitulis, fructibus, ramis, acinis, gramminibus, ſurculis, ſeminibus, ſuccis, frugibus, ſtirpibus, corticibus non ſolum arborum, ſed & fabarum & aliorum leguminum: radicibus, liquoribus multi generis, vt Cyrenaico, Medico, Syriaco, & aliis multis: lacrymis, floribus, odoramentis, ſcapis, caulibus, caudicibus, lanuginibus, ſtrigmētis, refinis, Medullis, Oſibus, Car nibus, Sanguinibus, Vngulis ſiue Vnguibus vt caprarum & aſinorum: Putaminibus, Lotiis, ſiue vrinis, vt pueri impuberis, & cæterorum hominum, muli, capræ, cameli, & aliorum: ſtercoribus vt ſturnorum, canum, puerorum & aliorum hominum, luporum, caprarum, bouum, gallinarum, & aliorum. Talis, vt ſuum, boui: Coagulis vt hædi, leporis, hinnuli & cæterorū. Cerebris, vt hirundinis, leporis, galli, cameli, muſtelæ, ouis de quorum medicinis videbis apud Paulum Aeginetam libro 7. c. 3. Cineribus ſiue Pulueribus non ſolum lignorū & herbarum, ſed & animalium toſtorū, vt ſtellionis, ranæ, paſſeris, hirundinis, muſtelæ, ſalamandræ, & bubonis, & lapidum combuſtorum, vt alabaſtræ, & cæterarum rerum, vt calcamentorum veterum. Lactibus, (ſi ita pluraliter vocare poſſumus)

Medicorum diſgentia.

Ex quibus medicina petitur.

non

non solum animalium, sed & herbarum & arborum Cascis. Libris arborum. Pilis, vt caprarum, & aliorum. Crinibus, scicibus, siue recrementis, aut excrementis, vt ferri, plumbi, aris, & aliorum id genus. Fellibus vt muris aranei, cameli, hyenae, perdicis, viperae, ichneumonis, suis, ouis, caprae, vrsi, bouis, tauri, piscis Callyonimi dicti, scorpionis, hyrundinis marinae, caprae syluestris, galli, aquilae, quorum bona ex parte medicinas describit ipse Paulus lib. 7. cap. 3. Testis, vt sepiae: Fuliginibus, vt thuris, myrrhae, terebinthi, styracis, picis, cedri, pini, conii, piceae, vitrariarum officinarum. Pellibus vt ouium, hippopotami viperae. Pudendis, vt cerui. Cernibus, vt ipsius cerui, hirci, caprae, tauri, & aliorum conigerorum: Calcibus. Viscis siue glutinis. Gummi, sunt enim qui a lacrimis separantur. Cretis, vt creta Lemnia: Cotibus, vt Naxia, & Olearia: Arenis, Lapidibus, & iis quidem, quos pretiosos vulgus appellat, & aliis, vt Pyrite, Pyrobolo, Phrygio, Asio, Gagate, Armenico, Hamatite, Schisto, Galactite, Melilote, Moroxo siue Leucographide, Dioscorides vocat *μωροχλωρ*, alij *μολχλωρ*, Iaspide, Iudaico siue Tecolitho, Agerato, Magnete, quem & Heraclium lapidem vocant, Arabico, Alabastrite, Smyri: Eo qui in spongiis inuenitur, & eo qui in Argeo Cappadociae monte nascitur, Ophite, Ostrante, qui & Hæodes dicitur, Hieraciti, Indico, Sapphiro, Aphroscelene, Speculari, quem Graeci Specularion vocant & Spheclarion, quorum vires maxima parte reperies apud Paulum vbi supra. Terrarum generibus vt Samia, quae Aster dicitur, Cretica, Erythriade, Lemnia, quam plerique Lemnium minium vocant, officinae terram sigillatam: Armenia, Cimoli, Aegyptiae praesertim luti ipsius, Selenusia, Chia, Ampelite, Pnigiti, Alanio, Ochra: hanc enim Paulus inter terras nominat. Et ipsius terrae tuberibus Vuis, Vinis, Aquis, & earum differentiis, vt nitrosa, bituminosa, sulphurosa, & ea quae in Cypri metallis coalescit, quam Chalcanthon vocant: Lignis vt aloes, Balsami, Lignorum castae, quae Graece Saprotis dicitur. Sordibus aurium, statuarum, vasorum, lanarum, balnearum, virilitatis: Spumis non animalium solum, sed aliarum rerum vt argenti quam lithargyron vocant, & salis. Oleis multorum generum, vt Cyprino, Gleucino, Balanino, lentiscino, melino, styracino, laurino, irino, rosaceo, chamamelino, fusino, Caryino, amygdalino, raphanino, Nardino, decamyro, infoliato, spicato, comagino, oenanthino, liliaceo, violaceo, ricinino, siue scininino, aegerino, omotribe, picino, Sicyonio simplici & composito, rutaceo. Adipibus & seuis, quae quomodo differant, disces ex Plinio lib. 2. 8. c. 9. Squamis non solum animalium vt testudinum, sed & aliarum rerum, vt aris, Butyris, Ouis, Ceris, Corticibus, Membranis, haec enim duo differunt vt videre licet ex Plinio lib. 16. c. 14. & ex duobus magnus est in medicamentis vsus. Cremoribus, Glandibus, Iecinoribus, vt hirci, capri, canis rabidi, lacertae, lupi, asini, apri, suis mergi, quorum omnium medicinas tradit ipse Paulus vbi supra: Baccis vt lauri, cedri, iuniperi, & myrti. Salibus multi generis vt communi, ammoniaco, fossili, & Cappadocio, Sudoribus, Menstruis, Fumis, Fimis, Cutibus, Sputis, Vomitis, Viperis, Vermibus, Iuribus, siue iusculis, Fragmentis attritarum vestium, pigmentis, metallis, ex omnibus animalium partibus, ex ipsis venenis, ex caeteris denique omnibus, quae parens natura produxit cunctis humanae naturae malis efficacia quaerere remedia, atque horum opportunum vsuum ex tot autoribus, tot disciplinis, & ab ipsis syderibus petere. Haec, inquam, tam abdita rimari cura, tam ardua viribus animi adipisci, tam multa memoria complecti, tam necessaria ad salutem vniuersi mortalium generis in comune proferre, nonne prorsus homine maius ac plane diuinum quiddam fuisse videtur? Sed & huius rei causa in id reuocari potest, quod vt dicit Campanus, nihil tam pestilens & contagiosum, nullum malorum extat genus, cui non sine a medicis excogitata saluberrima remedia, siue ambulare claudos, loqui balbutientes & mutos, resipiscere stultos & infanos plerunque videmus, quae res par miraculo, si miraculum non sit, diuinitati assignanda videri potuit. Item Deus homines natura productos: medici arte, cura, atque vigilantia tuetur. Deus nobis vitam dedit, eam medici (quod Deo proximum est) conseruant, & iam fugientem retinent, atque multo efficiunt diuturniorem.

34 **Mortui a medicis suscitati.**
 ¶ Imò verò, & quod solius Dei proprium est, ad vitam mortuos reuocant, quod praesepere, praeterquam quod supra de Aesculapio & Polyido diximus, experientia comprobatum est. Empedocles enim & philosophus & medicus celeberrimus, maximam ex eo gloriam consecutus est, quod mulierem defunctam viuam dimiserit, vt est testis Heraclides Ponticus in eo lib. cui titulus, *περὶ τῆς ἀνῆρας*, id est, de perdita spiratione, & post eum Diogenes Laërtius. Aesclepiades quoque inter medicos famigerabilis hominem exanimatum, elatum, comploratumque ab rogo domum viuum reduxisse traditur à Plinio, lib. 7. c. 37. & iterum lib. 2. 6. cap. 3. & Apuleio lib. Floridorum. 4. vbi hanc historiam copiosissime simul & picturatisime describit. Sed & Xanthus antiquus rerum Lydorum scriptor, lib. 1. suae historiae tradit occisum draconis catulū, praeterea & Thylonem hominem, quem draco occiderat, vitam restitutum, herba quam Balin nominat (alij legunt Halin) Iuba quoque Mauritaniae Rex in Arabia hominem herba ad vitam reuocatum scribit, quae & ipsa quoque post eos retulit Plin. lib. 2. 5. c. 2.

35 **De eadem re.**
 ¶ Vt interim omitam permultos ab ipso Plinio memoratos, lib. 7. c. 52. qui iam elati partim in ipso rogo, partim post dies complures, & ex iis nonnulli interiectis septem diebus reuixerunt. Haec etsi apud aliquos fide carent, admirationem tamen, vt vixat verbis ipsius Plinij, implent, coguntque confiteri multum esse, quod vero super sit: vt hinc intelligas Plinium id minime credidisse, vti nec ipse credo, cum id sit diuinæ omnino potentiae, vt postea dicemus, nu. 408. tantum autem abest. Quamquam quantum ad eum attinet (vt ad Erasmus redeamus) qui vitam redditur, quid refert vitam anima denuo in artus relictos diuinitus reponatur, an penitus in corpore sepulta morbis

victoris

victoris oppressa viribus, arte curaque medici suscitetur atque eliciatur, iamque certò migratura reuocatur? An non penè paria sunt, mortuum restituere, & mox moriturum seruare, cuiusque animam in corporis latibulis delitescentem ab ipso limine mortis reuocare? Complurium morborum ea vis est, vt certa mors sit, nisi praesens addit medicus, veluti stupor is qui mulieribus potissimum solet accidere, vuluae conuersio, syncope profunda, paralytis, apoplexia, & alij propè infiniti. Quos qui arte sua depellit, id est, qui vitam subito oppressam reuocat, nonne ceu numen quoddam dextrum ac propitium semper habendus est?

38 ¶ Quot censens, vt ille subdit, homines ante diem sepultos fuisse, priusquam medicorum solertia morborum vires, & remediorum naturas deprehenderit: Quot hodie mortalium milia viuunt, valentque, qui ne nati quidem essent, nisi eadem haec ars, & tot nascendi discriminibus remedia, & obstetricandi rationem reperisset: Ad eò statim in ipso limine vitae, & pariens simul, & nascens salutarem medicorum opem miserabili voce implorat. Horum arti vitam debet, & qui nondum vitam accepit, dum per eam prohibentur abortus, dum mulieri feminis recipiendi retinendique vis cofertur, dum pariendi facultas datur. Quod si verè dictum est illud Plinij lib. 2. c. 7. Deus est auare mortale, profecto mea sententia, aut nusquam locum habebit illud Graecorum Adagium, *ἀνθρώπου ἀνθρώπου θεομόνιος*, id est, homo homini Deus (cuius ex Latinis meminit Statius Cæcilius poeta Comicus, & eius autoritate Symmachus in Epistolis) Aut in medico fido probòque locum habebit: qui non iuat modò, verum etiam seruat. Propterea Libanius ad Magnesium, Medicus, inquit, non sine numine quodam interdum abeuntem è corpore animam continet, vitamque producit.

Prouerbiū.

39 ¶ Sed iam satis docuimus, quibusnam potissimum rationibus antiquiores illi medicinae inuatores Deos existimarunt, & vt scribit Hippocrates in lib. *περὶ ἀρχαίων ἰατρικῆς*, id est de antiqua medicina, *ἡ ἰατρικὴ ἀρχαίῳ τῶν τέκνων θεῶν παραδίδεται, ὡς καὶ νομίζεταί.* Nunc ad alia pergamus. Ex iis quae diximus liquidò apparet, non omnino constare, quis omnium primus medicinam inuenit. Sed quisquis is fuit, ipsius certè initium fecit obseruatio. Homines enim cum viderent alia salubria, alia insalubria, ex obseruatione eorum artem medicinae effecerunt, si Quintiliano credimus, hoc ipsum scribenti li. 3. oratoriarum institutionum, quo loco de initio Rhetorices differit. Cui concinit Aristoteles in proemio li. 1. Metaphysicæ, scribens medicinam ab experientia ortam. quod & post ipsum tradit è nostris Bal. con. 136. proponitur quòd Titius, col. 1. vers. circa primū, li. 2. & con. 237. ad euentiam praetermittendū, col. 2. vers. porro ex his cõcluditur, eo. lib. 2. Sed & hoc quoque scribit Cornel. Cels. lib. 1.

Medicina ex obseruatione.

40 ¶ Quibus annectendum censuimus, quod Plutarchus Cheroneus statim post prin. eius libelli, cui est titulus, num re etè dicendū sit, *λατρεῖς βίωσας*, sic viue, vt nemo te sentiat vixisse, scribit priscos illos mortales palam aegrotos curare solitos. Eorum vnusquisque si quid habuisset conducibile, quod vel ipse aegrotans, vel alterum curans comperisset, consulebat ei cui opus erat. Atque ita, ait, serunt artem experimentis natam, in maius auctam esse. Quòdque Maximus Tyrius Platonicus de ea se scribit, sermone quadragesimo, Graecè quidem, sed hoc propemodum sensu, Medicinae veruissimum inuentum his initiis ortum, constans est fama. Eum qui vexaretur à morbo domestici exportantes in frequentissimo vico statuebant, vt à transeuntibus visus de qualitatibus morbi rogaretur. Ita qui tulerat depuleratque similem morbum, aut medicamentis sumptis, aut cauteriis, aut incisionibus, aut tolerantia sitis prodito remedio laborantem iuuabat. Similitudine igitur morbi remediorum colligens memoriam, summam eius quod ex his hominum congressibus acceperat scientiam fecit. Haec Maximus. Sed & Seruius enarrans illud Virgilij lib. 12. Aeneidos, *Ille vt depositi proferret fata parentis.*

De eadem re.

Depositi (inquit) id est, desperati. Nam consuetudo erat, vt desperati ante ianuas suas collocarentur, vt possent à transeuntibus fortè curari, qui aliquando simili laborauerant morbo.

Medicina ex somnis.

41 ¶ Iamblichus autem, ne & id praetermittam, de mysteriis Aegyptiorum tradit in Aesculapij templo accipi somnia, quibus morbi curantur. Ipsaque, inquit, ars medendi somniis diuinis est comparata, quod supra alio in loco diximus. Subditque exercitum Alexandri morbis mox deperiturū euasisse discrimen, remediis adhibitis in somno à Dionysio Deo proditis. Cui concinit quod scribit Plinius lib. 2. 5. c. 2. Vsum radicis rosae syluestris, in somnio cuiuspiam fuisse proditum, ad insanabilem antea morsum canis rabidi, pauorem aquae potusque omnis odium afferentem. Sed & Diodorus lib. 1. tradit Isidem medicinae, vt placet plerisque, sicuti supra diximus, inuentricem, in somnis eis palam opitulari, quos ope sua dignos esse censebat.

Redit author ad historiam medicinae.

42 ¶ Sed de his satis diximus. Igitur vt redeamus ad medicinae historiam, cum ad usque Peloponnesiacum Graeciae bellum, quod gestum est à trecentesimo vrbis Romae anno, in nocte densissima delituisse medicina, eam veluti interemptam tunc primum teste Plinio, lib. 2. 9. c. 1. & Galeno, si is est, in medicorum Introductorio: Hippocrates Cous, Heraclida & Praxithea filiae Phenaretis filius, & Herodici Selybriani, Gorgiaeque Leontini rhetoris & philosophi discipulus, è tenebris in lucem reuocauit, & eam veluti alio quodam partu genuit, & per omnia membra aluit. eduxit, vestiuit, & omni ornatu insignem reddidit. Is enim cum mos fuisset (cuius etiam rei nonnihil meminit Geographus Strabo lib. 8. & iterum lib. 14.) liberatos morbis scribere in templo eius Dei, qui auxiliatus esset, vt postea similitudo proficeret, exscripsisse ea traditur, & ita ex iis hanc artem excerpisse. Vnde, vt tradit Plinius lib. 2. 6. c. 2. primus medendi praeccepta clarissime condidit.

Hippocrates medicinam è tenebris in lucem reuocauit.

43 ¶ Sed sicut hoc à vero abest, vt ex us satis liquet, quae de nauicula Aesculapij, scripsimus, & statim paulò

Pestilentia ab Hippocrate depulsa.

paulò infrà patebit. ita & illud verissimum, quod alibi refert idem Plinius, scilicet lib. 7. c. 37. quòd cum Hippocrates venientem ab Illyriis pestilentiam prædixisset, & discipulos ad auxiliandù circa vrbes dimississet, honores illos à Græcis meruit, quos Herculi decreuerant. Cuius etiã rei meminit Galen. in lib. de cõmoditatibus Theriacæ c. 6. Quemadmodù scilicet iussit mirabilissimus (vt illù appellat videlicet, ἀννασιώτατον) Hippocrates per rotã ciuitatē accendi ignes floribus coronamentisque odoratissimis flagrantibus, vnguentisque suaueolentiam spirantibus perfusos, vt ita aër tabificus emacularetur, atque purior, syncerior, salubrior aspirantibus fufim subduceretur. Quod & Plinius ipse transeunter attigit, lib. 36. c. vlt. & Aëtius Terrab. 2. Ser. 1. c. 9. 4. in fi. Ex quo & Varro lib. 1. de re rustica c. 4. tradit Hippocratē in magna pestilentia, non vnum agrum, sed multa oppida scientia seruasse. Et hanc rem etiam affatim abundeq; describit Theffalus ipsius Hippocratis filius, in oratione, quam habuit in Senatu Atheniensi, cum patriæ excidium deprecaretur. Extatque adhuc Senatusconsultum Atheniensium, quo illi decreti sunt honores Herculis.

44 Hippocrates ab Artaxerxe accitus ire cõtempfit.

¶ Nec silentio præmittendum est, quod Suidas scriptum reliquit, quòd Hippocrates à maximo Regum Artaxerxe expetitus, literisque & ingentibus donis inuitatus ire contempfit. Cuius etiam rei meminit Plutarchus, in Catone Censorio. Sed & literas ipsas quas in id Artaxerxes ad Hystanem scripsit, posteritati commendauit Suidas. Artaxerxes Hystani Hellefonti præfecto Salutem. Hippocratis Coi medici Aesculapio prognati ad me artis fama peruenit. Da igitur operam, vt aurum illi tribuas quantum cupit, aliãque item quorum indiget, & ad me mitte. Erit enim par honore summis in Perside viris. Et hæc quoq; epistola reperitur inter opera ipsius Hippocratis. Quod quidem hic de industria adscripsi, & similia quod adscribam, vt ex iis pateat, in quanto honore, pretio, æstimatione fuerunt medici, vel apud Reges famatissimos.

45 Hippocrates an aliquando falsus sit.

¶ De Hippocrate dicit Macrobius libro 1. de somnio Scipionis, quòd tam fallere quàm falli nescit. Quamquã sunt nonnulli qui illù aliquando errasse contendunt, cum in lib. περὶ φύσεως καὶ πάθῶν, de natura infantis scripsit, ex oui luteo auem generari, nutrimentum autem ex albumine esse: moti autoritate Aristotelis & Plinij, qui contrarium è diametro scripserunt, ille lib. 3. de generatione animalium. c. 1. hic lib. 10. c. 53. Sed cum Hippocrate Alcmeon consentit insignis philosophus, vt Aristoteles ipse tradit. Sed de hac controuersia alibi fortè dicemus, ostendemusque veram esse Hippocratis sententiam. At ipsemet Hippocrates à futuris se esse deceptum memoriæ prodidit, more scilicet, vt prodit Cornelius Celsus lib. 8. c. 4. magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam leuia ingenia quia nihil habent, nihil sibi detrahunt. Magno ingenio, multaque nihilominus habituro, conuenit etiam simplex veri erroris confessio: præcipueque in eo ministerio, quod vtilitatis causa posteris traditur: ne qui decipiantur eadē ratione, qua quis antè deceptus est. Porro Quintilianus lib. 3. c. 8. ita de eo scribit, Hippocrates clarus arte medicinæ videtur honestissimè fecisse, quòd quosdam errores suos, ne posteris errarent, confessus est.

46 Laudes Hippocratis ex externis scriptoribus.

¶ Hunc autem, vt ad eius laudes redeamus, quamquam nondum ab iis discessimus, maximum medicorum, & istius sciētiae conditorem & naturæ peritissimum, vocat Seneca ad Lucillum, epist. 95. Eumque principem medicinæ appellat Plinius, lib. 7. c. 51. Et diuina virum scientia Gellius, & Macrobius alicubi. Et nobilissimum medicum D. August. lib. de ciuitate Dei. 5. c. 2. Ante hos Plato in Protagora, atque etiam in Phædro illum admodum extollit, dicitque illum esse è genere Asclepiadarum. Estque in eum distichon illud Græcum, lib. 1. epigrammaton,

Ἰπποκράτης φάσκει ἢ μεροπῶν, καὶ σάωσ' ὅλα κωμῶν ἔδνα, καὶ νεκρῶν ἢ πάντων ἐν αἰδῶ. Id est, ad verbum,

Hippocrates lumen fuit hominum, & saluauit populorum Gentes, & mortuorum fuit raritas in inferno.

47 Eiusdē laudes ex Galeno.

¶ Tam multa autem vbique Galen. in laudem Hippocratis in multis locis scripsit, vt qui huc omnia velit cogere, volumen conficere necesse esset, sed nonnulla tantùm adscribam. Is circa initia libri 1. de arte curatiua, eum omnium disciplinarum ducem & autorem dicit. Et idem propemodum dicit lib. 3. de Crisibus. c. 11. rursùmque in lib. Prognosticorum c. 2. Sed & idem lib. 1. περὶ φύσεως καὶ πάθῶν, de naturalibus facultatibus cap. 13. scribit: eum omnium primū, quos nouit, medicorum, philosophorumque naturæ opera nouisse. Et lib. 1. Therapeuticæ mirandas in eum laudes congessit, ostenditque Aristotelem, Theophrastum, & alios celeberrimos philosophiæ professores ab eo multa in suos libros transtulisse, & ex iis Platonem illum omnium qui ante se fuerunt, maximè admiratum fuisse. Et eiusdem operis lib. 5. dicit rectè omnia ab illo fuisse tradita. Et lib. 7. eiusdem quoque operis, paulò post prin. scribit eum omnium salutariū præceptorū semina præbuisse. Et lib. 4. Aphorism. c. 66. Hippocrates in his, sicuti & in aliis dignus est admiratione, eorū inuentor, quæ à pluribus medicis ad hunc vsque diem fuerunt ignota. Et lib. Temperament. 2. illum vocat admirabilè omnium rerum magistrū. Et lib. de virtutibus animalibus. c. 7. in fi. diuinissimum illum appellat. Et lib. de Commate, post medium, dicit eum non eorum fuisse, qui verbum quoddam frustra adieciunt. Nam vnumquodque vocabulum ab eo scriptum, imò & omnem syllabam rem semper aliquam significare. Neque eum fecisse sicuti Homerus qui dicit humidū oleum, & lac album, nullius determinationis gratia. Omne enim lac albū, & oleum humidū esse. Et in lib. qui inscribitur, Introductio siue Medicus, quem nonnulli Plutarchi, alij Herodoti esse opinantur, scribit Hippocratē omnibus faciliè præcelluisse, primūque consummatam apud Græcos medicinam in lucem protulisse. Et lib. de

lib. de Vsu partium 1. c. 9. huius scripta veluti Dei vocem esse dicit. Ab Hippocrate, inquit, dictione, tanquam à Dei voce auspicemur. Et paulò antè dixerat, nihil ab eo fuisse perperam scriptū. Et lib. cui titulus est, Subfiguratio Empirica. c. 8. dicit eum expertissimum & amicissimum veritatis. Et in lib. de Difficultate respirationis 2. Hipp. (inquit) confessione ac suffragio omnium medicorum, ad eorum quæ ægris accidunt obseruationem, diligentissimus fuit. Et lib. cuius titulus, Quòd medicus sit philosophus, scribit neminem ampliùs existere qualis fuit Hippocrates inter medicos. Et li. 2. de morbis curandis: Hippocrates primus omnium recta instituit via, quæ cum à posteris absoluenda fuerat, non modò nemo eorum absoluit, sed plerique etiam quæ probè inuenta fuerant, corruerunt.

Et ex aliis medicis.

48 ¶ Sed audi aliorum testimonia de Hippocrate, ne existimes Galenum hæc solū de eo sensisse. Cornelius Celsus in procemio, scribit ipsum Hippocratē primum ex omnibus memoria dignum ab studio sapientiæ medicinam separasse, virum & arte & facundia insignem. & lib. 7. post princip. vocat illum parentem omnis medicinæ. Et in epistola ad Caium Iulium Calistum, quam Marcellus medicus posuit in suo libro medicamentorum, illum conditorē medicæ professionis dicit. Et Oribasius Sardinus in commentariis Aphorismorum eiusdem Hippocratis, lib. 7. c. 18. dicit eum fuisse in omnibus veracem. Theophilus Protospatarius, lib. 5. Fabricæ humani corporis c. 19. eum vocat medicinæ Prometheus. Soranus Medicinam, inquit, inuenit Apollo, amplificauit Aesculapius, perfecit Hippocrates, quem mihi ducem & iudicem omnium causarum & quæstionum oportet accipere, tanquam inuentorem omnium bonorum operum.

Ex nostris.

49 ¶ E nostris Bar. in l. j. col. 4. vers. pro cuius declaratione. ff. si cer. pet. dicit standum esse libris Hippocratis tanquam authenticis: quem refert & sequitur Panor. in c. 2. in fi. de feud. Nam & Iurisconsultus noster Paulus in l. septimo. ff. de stat. homi. de eo ita loquitur: Septimo mense nasci perfectū partum iam receptum est, propter autoritatem doctissimi viri Hippocratis. Quibus verbis tantum illius autoritati tribuit, quantum tribuere potuit. Et alibi quoque citatur à Iurisconsulto, in l. ab intestato. §. vlt. ff. de suis & legi. hæc. & in Decretis Canonicis, in c. ne tales, de consecr. di. 5.

Hippocrates an pulsum notitiã habuerit.

50 ¶ Mirum est autem quod de Hippocrate scribit Theophilus author Græcus in lib. de pulsibus & vrinis, in hunc fermè sensum: Hippocrates diuinus medicus pulsum notitiã non habuit, sed latera & frontē manu contingebat. Cui concinens Galen. lib. de Crisibus 3. c. 11. eodēmq; vlt. scribit Hippocratē nihil de pulsibus tradidisse, vel quia non nouerat, vel quia non magni mōmēti existimabat. Quamquã ipse Gale. in lib. de generibus & differentiis pulsuū, cap. j. scribit Hippocratē omnium primum quos ipse sciuerit, nomen pulsus scripsisse: nec eam quæ in eo est artem, videri ignorasse. quamquam eam penè partē artis intactã reliquit. Et sanè ipse Hippocrates, in libro de humoribus, haud multò post initiū, Venarum (inquit) pulsus, caliditas, frigiditasve medico sunt cõsideranda. Et lib. 7. Epidemion, si is eius sit, ante medium, σφυγμὸς ἐν κροτάφοισιν, ὡς λεπτὸς θερμὸς, id est, pulsus in temporibus, veluti tenuis calor. Et lib. de alimentis, si item is liber eius sit, Venarum pulsus, & spiratio secundum naturã indicant hominem rectè valere. Et lib. Aphorismorum 7. c. 21. A forti in vlcibus pulsus, profluum sanguinis. Sed illud magis mirum est, quòd cum Hippocrates talis tantusque fuerit, vt diximus, repertus est tamen qui contra eum orationem habuerit, Antiphon scilicet Rhamnusus, vnus ille ex decem oratoribus, vt tradit Plutarchus in vita ipsius Antiphonis, sed vix crediderim illum fuisse nostrum Hippocratē. Soranus autem in historiis (neque enim id omittendum fuit) tradit Coos singulis annis Hippocrati parentare solitos.

Antiphon habuit orationem contra Hippocratē.

51 ¶ Post Hippocratē fuit ætate famaque secundus, teste Plinio lib. 29. c. 1. Diocles Carystius Darij Histaspis tempore, cuius extat elegans epistola ad Antigonum Regem de tuenda bona valetudine, & eum citat Galen. lib. 3. de locis affectus, cap. 6. & Aurelianus, lib. 3. Chronion c. 4. & Oxeon li. 3. c. 21. ex libro cui est titulus, Affectio, causa, curatio. Et lib. 4. c. 8. ex libro Prognostico. Et li. Oxeon 1. c. 12. ex lib. de febribus. Et Dioscorides, lib. 7. ex Barbari computatione c. 3. in commentario ad Plutarchum. Et Octavius Horatianus, aut vt alius placet, Theodorus Priscianus, lib. 4. de physica scientia, ad Eusebium filium, vbi illum dicit fuisse sectatorem Hippocratis, & ab Athenisibus iuniorem Hippocratē vocatum. Et Galen. lib. 2. Simplicium Pharmacorum c. 5. ex Archidamo.

Diocles Carystius.

52 ¶ Deinde fuere Praxagoras Cous, qui, vt Galenus scribit lib. 1. Therapeuticæ, ab Aesculapio traxit originem, huiusque pater Nicarchus fuit, vt tradit idem Galenus ad fi. lib. 2. de naturalibus facultatibus: Atque etiam Chrysippus Gnidius, qui vt tradit Plin. lib. 29. c. 1. maiorum placita ingenti garritate mutauit, huius sunt libri de animæ ægritudinibus, de ratione curandi, & Herophilus Bacchius siue Chalcidionius, vt multis placuit, Carthagenensem dicit Galen. lib. 1. de vsu part. Et Erasistratus Chius ex Iulide vrbe, aut Sicyonius, vt Galenus Pharmacorum localū lib. 10. c. 3. & alij malunt, Aristotelis filia genitus, Chrysippi vt ipse & Plinius vbi suprã testatur, & vt plerisque placuit, Theophrasti discipulis. Ille scilicet Heroph. arte miranda motus omnes & pulsus humani corporis in musicos pedes discreuit per ætatum gradus, & venarum pulsus rythmis musicis asseruit moueri, authore Plinio lib. 11. c. 37. & lib. 29. c. 1. & Censorino de die natali.

Praxagoras.

Chrysippus Herophilus. Erasistratus.

53 ¶ Hic veterum medicorum nobilissimus (ita illum appellat Macrobius lib. vlt. Satur. c. 15.) primus miro nouoque modo deprehendit morbū Antiochi ex amore Stratonices noueræ prodeunte. Quam rem cognitū certè iucundiorē in hunc locum subtexere statuimus. Igitur cum Antiochus ipsius noueræ, quam Seleucus pater ei superinduxerat, infando amore corripere, nō immemor quàm improbis facibus arderet, impium pectoris vulnus pia dissimulatione contegebat. At inua-

Erasistrati somertia mira in deprehendendo morbo ex amore nato.

lescente magis magisque amore, diuersi affectus iisdem visceribus ac medullis inclusi, videlicet summa cupiditas & maxima verecundia, ad vltimam tabem corpus eius redegerunt, vt iam esset in oribundo similis. At vero Erasistratus solus inter plerosque medicos, quos Seleucus pater magnis propositis premiis, ad curandum filium vndique conuocauerat, percipere potuit hanc animi amore ardentis, non male affecti corporis aegritudinem esse. Nam cum iuxta adolescentem grauer laborantem sederet, & curiosius omnes illius gestus vultus & totius corporis obseruaret, tandem cognouit ad introitum Stratonices tantam repente perturbationem Antiochum occupare, vt defectum vocis, ruborem vultus, subfultum oculorum, sudores acutos, motum incredibilem venarum, cunctaque alia quae a Sapho de amatoribus referuntur, intueri in adolescente liceret. Statimque posthac, dum videlicet Stratonice discederet, deficiente pedetentim sensu ingens pallor toto corpore diffundebatur, fiebatque anhelitus liberior. Ex quibus deprehendit nullius amore, quam Stratonices captum esse Antiochum. Cui morbo vt mederetur, hac arte vsum ferunt, vt Seleuco patri dixerit illi nouo morbo implicitum, videlicet nimio amoris incendio, quo nisi expleretur, sanari non posset. At eius quidem mulieris amore correptum, quam conserui minimè posset. Stupefactus Seleucus, Cur, inquit, si huius aegritudinis amor causa est, languenti filio opitulari non possumus? ingenium nobis, an facultates desunt? Quae nam quae tanta cupiditas, aut qualis amor adolescentem corripuit, qui omnes nobis deliberandi rationes excludat? At vero Erasistratus, Meam, inquit, vxorem adolescentem ardet. Tum rex multis cum lacrymis, & precibus mirisque pollicitationibus rogat Erasistratum, vt illam in coniugium filio daret, cui tantum regnum deberetur. Cui respondens Erasistratus, Hoc facile tu pater nobis enarras, verum forte aliter sentias, si Stratonice tuam amaret Antiochus. Vtinam, inquit Seleucus, aut dii, aut homines facultatem darent, vt hunc amorem permutare meo arbitratu possem. Deos enim obtestor, quod si ea quae mihi charissima sunt, in vnum conferrentur, omnia libenter abicerem pro tuenda vnus Antiochi vita. Haec vehementi affectu multisque cum lacrymis dicente Seleuco, Erasistratus non amplius cunctandum ratus apprehensa illius dextera, nihil esse dixit, cur Erasistrato amplius indigeret. Non enim coniugem suam, sed Stratonicem filium deperire, & quemadmodum id deprehendisset, declarauit. Qua re cognita Seleucus charissimam sibi coniugem filio cedere non dubitauit, quod in amorem incidisset, fortunae acceptum referens, quod aduque mortem dissimulasset, ipsius pudori imputans.

54. De eodem re. **Theombrotus.** **Quam** historiam graphicè & luculenter admodum describit Plutarchus in Demetrio, & Valerius lib. 5. c. 7. & Appianus in Syrio, & Lucianus in lib. de Syria dea. & meminit Gale. lib. 1. Prognosticorum Hippocr. c. 7. & rursum c. 10. aut vt alij fecant, 11. & iterum, in lib. suorum ipsius Prognosticorum c. 6. vbi & simile quippiam à se deprehensum festiuissimè scribit de muliere, quae Pyladem saltatorem deperibat. possètque credi Plinius de huiusmodi morbo, istoque Antiocho intellexisse, cum scribit li. 29. c. 1. Erasistratus Antiocho rege sanato, centum talentis donatus à rege Ptolemao filio eius. Nisi tum fuisset Antiochus aetate minor, quam vt filium iam grandiotem natu, quiq; intelligeret beneficium in patre collatum, habere potuisset. Sed quem Plinius (vt haec obiter dixerim) hic Erasistratum vocat, alibi Theombrotum idè appellat, videlicet lib. 7. c. 55. cum inquit, Medicinae scientiam in Theombroto Ptolemaeus rex Megalensibus sacris donauit centum talentis, seruato Antiocho rege. Ideoque vel Erasistratus alio nomine Theombrotus vocabatur, vel Plinius non eundem in ea re authorem utrobique fuit secutus. Illud tamen non praetermiserim, Soranum Coum in historia tradidisse Hippocratem multo ante tempore simile quippiam fecisse videlicet deprehendisse amorem quo Perdicas Macedonum rex misere deperibat Alexandri patris pellicem.

55. Iterum de Erasistrato. **Medicina in tres partes diuisa.** Sed vt reuertamur ad Erasistratum, Galenus frequenter eius opiniones refellit, vt videre licet in multis locis, praesertim verò in libris de naturalibus facultatibus: quanquam illum maximum medicum vocat Plinius lib. 14. c. 7. At ipse Erasistratus & Herophilus, de quo etiam supra locuti sumus, sic artem hanc exercuerunt, teste Cornelio, vt in diuersas curandi vias processerint, iisdemque temporibus in tres partes medicina diuisa est, vt vna esset quae victu, altera quae medicamentis, tertia quae manu mederetur. Primam *διαιτητικήν*, secundam *φαρμακευτικήν*, tertiam *χειρουργικήν*, Graeci nominauerunt. Eius autem, quae victu morbos curat, longe clarissimi authores etiam altius quaedam cogitare conati, rerum quoque naturae sibi cognitionem vendicauerunt, tanquam sine ea trunca & debilis medicina esset.

56. Serapion Alexandrinus. **Post** quos Serapion Alexandrinus, primus omnium, vt scribit Celsus, nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinam professus, in vsu & experimentis posuit. Nescio an is sit, de quo scribit Cicero ad Atticum, lib. 2. Fecisti (inquit) mihi pergratum, quod Serapionis librum ad me misisti, ex quo quidem ego (quod inter nos liceat dicere) mille simam partem vix intelligo. Sed Serapionem ipsum de quo loquimur, citat Caelius Aurelianus lib. 3. Oxeon c. 21. & ex libris Curationum. Eumque secutus est Apollonius, & ipse Herophilus quoque siue Herophileus vocatus, quod Herophili illius prioris discipulus fuit, qui de remediis paratu facilibus scripsit, ex quibus citatur à Gale. in lib. de medic. compos. secundum locos, lib. 5. c. 1. atque etiam de vnguentis, vt tradit Athenaeus. Hicque est quem Plinius Apollodorum saepe appellat.

57. Glaucias. Heraclides Tarentinus. **Qua** etiam tempestate fuit Glaucias, & aliquanto post Heraclides Tarentinus, ipsius Apollonij condiscipulus. Sed & ipsius quoque Glauciae auditor teste Galeno, lib. de vsu part. 6. c. 4. Hincque citat idem Galenus in compositionibus Pharmacorum *ἡ γέννησις*, lib. 4. ex libris quos scripsit aduersus Aetiam

Aetiam mandem, Stratotem & Antiochodem. Et Caelius Aurelianus ex libris interiorum curationum. Hi quidem & alij non mediocres viri, vt ipse Cornelius subiunxit, ex ipsa professione se Empiricos appellauerunt.

58. At Plinius lib. 29. c. j. affirmat huiusmodi factionem, quae se ab experimentis Empiricem vocauit, in Sicilia coepisse Acrone Agrigentino Empedoclis Physici auctoritate commendato, quem antiquiorem Herophilo & ipse Plinius dicit. Cuius sententiae adstipulatur Galenus. aut quisquis is est, in Subfiguratione Empirica in prin. Et huius quoque meminit Suidas, qui & ipsum dicit fuisse antiquiorem Hippocrate, & lingua Dorica scripsisse de medicina librum vnum. Et Laertius in Empedocle, vbi ponit epitaphium quod illi Empedocles inscripsit,

ἄκρον ἐν τῷ ἄκρον, ἀκράγαντινον ἄκρον, πατὴρ ἀκροκρύπτει κρημνὸς ἀκροπαροῖδ'.

Galenus autem in Introductione, siue Medico, cui scilicet titulus Graecus est *ἰατρικὴ*, asserit Philinum Coum primum Empiricam sectam à rationali separauisse, occasione ab Herophilo suo praecceptore accepta. Sed cum uellent suam haeresim primam fuisse videri, Acronem Acragantinum, quo rationali esset vetustior, ei dedisse initium dixerunt. Atque, vt subdit, à Philino ipso Serapion Alexandrinus ea secta floruit. Dein & Apollonij duo Antiocheni, pater & filius, Est autem apud Plutarchum in libello de Iside & Osiride Agron Atheniensis, qui cum in pestilentia agrotos prope ignem haberi iussisset, id multum profuisset. De qua re etiam Paulus Aegineta, qui Acronem Agrigentinum id fecisse dicit, lib. 2. c. 35. quo tractat de popularibus publicisque grassantibus morbis, vbi haec scribit, in fi. Porro si quis pyram accenderit, egregie quidem poterit vnum aera in calidum & aridum permutare, quemadmodum Acronem Agrigentinum fecisse perhibent, quod & recenset Aetius Tetrab. 1. Ser. 1. c. 94. in fi.

59. Siue autem ab huiusmodi Acrone, aut ab alio haeresis ista Empiricorum ortum habuerit, satis tamen constat in duas partes eam quoque, quae victu curat medicinam diuisam fuisse: aliis rationalem artem, aliis vsum tantum sibi vendicantibus: nullo verò quicquam post eos qui supra comprehensi sunt, cogitante, nisi quod à superioribus acceperat: donec aetate Magni Pompeij Asclepiades Prusienis Rhetoricae magister, medendi rationem magna ex parte mutauit: totamque medicinam, vt Plinius scribit lib. 27. c. 3. ad casum reuocando, coniecturam fecit, quinque res maximè communium auxiliorum professus, abstinentiam modò cibi, aliàs vini, frictionem corporis, ambulationem, gestationesque. Trahebaturque praeterea mentes artificio mirabili, vinum committendo aegris dandoque tempestiuè, tum frigidam aquam. Alia quoque, vt ille subdit ex Varrone, blandimenta, & veluti quaedam lenocinia excogitabat, iam suspendendo leuulos (qui ob id pensiles à doctis vocantur) quorum molli facilique iactu, aut morbos extenuaret, aut somnos alliceret: iam balneas auidissima hominum cupidine instituendo, & alia multa dictu grata atque iucunda, magna auctoritate, nec minore fama.

60. Is est, qui, vt iam supra diximus, hominem mortuum ab rogo, & vt cum Apuleio lib. 4. Floridorum loquitur, velut ab inferis postliminio vespillonum manibus extortum domum reuulsi, confestimque spiritum recreauit, confestim animam in corporis latibulis delitescentem quibusdam medicamentis prouocauit, vt iam facile credi possit, quod idem Plinius, vbi supra, tradit vniuersum prope humanum genus in se non alio modo circumegisse, quam si caelo emissus aduenisset. De qua re etiam Cornelius Celsus li. 2. c. 6. Aduersus quos (inquit) ne dicam illud quidem, quod in vicino saepe quaedam nota positae non bones, sed imperitos medicos decipiunt. Quod Asclepiades funeri obuius intellexit, quendam viuere qui efferebatur. Hic quoque à Mithridate Ponti Rege expetitus, ipsius legatos & pollicitationes spreuit, spemque fecit cum fortuna, ne medicus crederetur, si vnquam inualidus vilo modo ipse fuisset, & victor suprema in senecta lapsu scalarum exanimatus est, vt ipse quoque Plinius scribit lib. 7. c. 37. Eum citat Celsus in Problematis medicis, c. 40. ex lib. de vlcibus, & Galenus in compos. pharmac. *κατὰ γέννησιν*, ex lib. 10. de facultat. & ex lib. τὰν ἐπιστῶν, id est de his quae extra sunt, siue de exterioribus. Hincque dicit fuisse cognomen Pharmacion, nec tamen cum multi facit, vt videre possumus in lib. de naturalibus facultatibus, & alibi saepe, nisi hic sit alter Asclepiades Iunior: de quo postea dicemus. Sed & is citatur à Cornelio Celso, in epistola ad Caium Iulium Callistum, apud Marcellum medicum, ex libro *παρασκευῶν*, id est, praeparationum, quo etiam in loco illum vocat maximum authorem medicinae. Et ab eodem Celso lib. 2. Medicinae c. 13. in prin. ex volumine communium auxiliorum.

61. Hunc paulò post secutus est Themison Laudiceus Syrius, ex eius auditoribus, qui primus princepsque tertiae illius factionis, quam Methodicem vocant, teste Galeno, aut vt aliis placet, Herodoto, in Introductione siue Medico. Hincque tradit Dioscorides lib. 8. c. 6. secundum Hermolai diuisionem, emorsum fuisse ab homine rabioso, rabiosumque inde factum euasisse postea. Et eum citat Caelius Aurelianus saepe ex 3. libris tardarum passionum, atque etiam ex 9. libris Epistolarum ad Dimantem, atque etiam ex libris Epistolarum ad Asilium, & Paulus Aegineta, lib. 3. c. 15. ex lib. 10. epistolarum: vt non sit recens, quod Manardus & alij recentiores medicinam epistolis tractarunt. Et de hoc Iuuenalis Satyra 10.

Quot Themison aegros autumnio occiderit vno. Vt eum quoque citat Aetius Tetrab. 3. Serm. 1. c. 10. Hunc summum authorem vocat Plinius lib. 14. c. 17.

Empiric. Vbi cepit Empirice. Acron Agrigentinus.

Philinus.

Agron Atheniensis.

Medicina qua victu constat in duas partes diuisam. Asclepiades.

De eodem.

Asclepiades Pharmacion dictus.

Themison.

62 **¶** Quo etiam tempore fuit ipse Dioscorides Cilix, ex Anazarbo: Alexandrinus vocatur Paulo Aeginetæ, lib. 4. c. 34. cognomento Phacas id est, Lentinus, quod lentigine os dehonestaretur, ut scribit Suidas, Marci Antonij & Cleopatraz, ut idem dicit familiaris, qui scripsit libros omnium laudatissimos, de simplicibus quæ ad medicinam pertinent, quibus titulum fecit *πρωτων ιατρικων*, de materia medica. Hunc maximis laudum præconis effert Gal. lib. 6. de simplicibus medicamentis in præfatione, datque illi primas in simplicium cognitione. Et lib. 4. de composit. medicam. κατὰ γέννη, illum dicit perfectissimè tractatum de materia medicamentorum confecisse, nulliq; eorū qui in eadem quasi arma descenderunt, secundum esse. Et lib. de antidotis, Traditum (ait) est abundè de medicinali materia quinque Dioscoridis libris. Scripsitque & alia quædam, si is est. Ex quo Gal. in li. 7. κατὰ τὸ πρῶτον. c. 2. Hypoglossida describit. Sed & ipse Galenus Succidaneorum lib. tradit illū scripsisse librum Reciprocorum medicaminum, id est, quod vulgo dicunt, quid pro quo. Sunt tamen qui existimant Dioscoridem ipsum posteriori tempore fuisse, eodem scilicet, aut paulò posteriore, quo Plinius fuit. Nam & in ea sententia fuit Hermolaus Barbarus, in Castigationibus Plinij, lib. 26. c. 1. & iterum lib. 29. c. vlt. & Ioan. Baptista Plautius, in Commentariis Persij, Satyr. 6. hoc argumèto fult, quòd vterque Licinium Bassum viderit, & quidem prouecti iam, & commentantes, ut patet ex illo e. 1. lib. 26. Plinij, & prologo Dioscoridis. Verum in omnibus Plinij exemplaribus non Licinius, sed Lacanius, vel Locanius scribitur, ut diuersus à Licinio Dioscoridis videri possit.

63 **¶** Fuere & eadem tempestate Antonius Musa, & eius frater Euphorbius, hic Iubæ regis medicus, ut scribit Plinius lib. 5. c. 1. & iterum libro 25. c. 7. vbi & ab eo herbam Euphorbiam vocatam dicit: Ille Augusti, quem aliquando ab omnibus desperatum sanitati restituit. Ideòque illi statuum ære collato iuxta signum Aesculapij, teste Tranquillo in Augusto, c. 59. erexit Romana ciuitas, & tum quidem rerum omnium domina. Et de hoc fortè intelligebat Plinius, quod scripsit libro 19. c. 8. D. Augustus, lactuca conseruatus in ægritudine fertur prudentia Musæ medici. Extat & hodie volumen luculentum, quod de medicina scripsit. Et hunc sapissimè citant Galen. & Aëtius. Et de eo est illud Horatij lib. 1. epist. 15.

Nam mihi Baias

Musa superuacuas Antonius, &c.

Vbi Porphyrius scripsit eum fuisse medicum Augusti. Eusebius autem Chronographus memorat Artorium medicum Augusti, quem dicit post Actiacam victoriam naufragio periisse, putabamq; primum mendum esse in nomine, versis duabus N. in duas R. Sed me ab hac suspitione liberauit Velleius Paterculus lib. posteriore Romanæ historiæ, scribens Augustum fuisse oratum ab Artorio medico, ne in castris quæ apud urbem Philippos aduersus Casium & Brutum collocata erant, maneret. quod & ipsum tradit Valerius Maximus lib. 7. c. 1. in prin. Et quod Lactantius lib. 2. c. 8. meminit ipsius Artorij medici Augusti, atque etiam Cælius Aurelianus Auctorum morborum lib. 3. c. 11. & c. 14. vbi illum dicit Aesclepiadis sectatorem, & c. 16. Huic fuisse nomen Artorium Marcum constat ex Plutarcho in vita Bruti, scribente hunc admonuisse Augustum, ut ab ea pugna de qua supra diximus, excederet. Sed illud monere velim lectores in vetustis codicibus Chronicôn Eusebij, esse scriptum Artorius, sed qui eum codicem cum cæteris operibus ipsius Eusebij prælo nouissimè tradiderunt Basileæ, anno 1542. loco Artorij Antonium perperam substituerunt.

64 **¶** Sed & sub id tempus fuere alij celebres medici, C. scilicet Valgius eruditione spectatus, quem de herbis imperfectum volumen ad Augustum scripsisse tradit Plin. circa initia c. 2. lib. 25. Calsius Felix quem Celsus ingeniosissimum sui seculi appellat. Chaspitanus, alius Carpitanus dictus, Aruntius, Albutius Rubrius, Q. Stertinus, & aliquanto post Vectius, aut vt alij scribunt Vetricus Valens, Messalinæ Claudij Cæsaris vxoris (authore Plin. lib. 29. c. 1.) adulterio nobilitatus, pariterq; eloquētæ affector. Hunc vt scribit Cornelius Tacitus adulterij reum & confessum Claudius ad supplicium tradidit. Hunc citat Gal. in lib. de medi. compositione secundum locos. Scripsit inter cætera libros Antologias, in quibus de annis Climaëtericis septenariis & nouenariis eorumque ratione prius à Petosiri & Nichespo regibus, κατὰ κλιμακτηρια ἑβδομηκετα καὶ ἐννεα δικοσαετονια. Sed & illum citat Serenus Sammonicus, c. 58.

65 **¶** Fuit & eodem tempore ipse Aurelius Cornelius Celsus, quem non semel supra citauimus. Hic præterquam quòd de medicina volumen illud omnium eius materiæ eloquentissimum scripsit, etiam præcepta Rhetorices, rei quoq; militaris & rusticæ reliquit, & de omnibus ferè artibus libros conscripsit, dignus vel ipso proposito, vt eū scisse omnia illa credamus, vt memoriæ prodidit Quintilianus lib. vlt. c. item vlt. Oratoriarum Institutionū. Sed & hunc Columella testis locupletissimus, lib. 2. Rei rusticæ. c. item 2. dicit non solum agricolationis, sed vniuersæ naturæ prudentem virum. Et alibi eum doctissimum appellat, lib. 9. c. 6. Eum citat Plinius, lib. 21. c. 30. & alibi sæpe.

66 **¶** Fuit præterea & Thessalus Tralianus, qui Neronis principatu cuncta maiorum placita delere conatus est rabie quadam, vt scribit Plinius, lib. 29. c. 1. in omni æui medicos perorās. Aduersus quem multa scripsit Galenus, lib. 1. Therapeutica, & alibi sæpe. Et inter cætera in lib. 1. de cōposit. medic. κατὰ γέννη eum dicit medicæ artis operum inexpertum. Isque est quem & alibi quoque sæpe, præsertim in antiquis translationibus Galenus ipse Thessali nomine redarguit. Is inter cætera librum de cōmunitatibus scripsit, & Syncretica, vt tradit Galen. illo 1. lib. Methodi, vbi & ipse scribit hunc in quadam ad Neronem epistola his inter initia verbis vsū fuisse, Cū nouam sectam condiderim, & quæ

& quæ sola vera sit, propterea quòd qui ante me medici fuerunt omnes, nihil vtile prodiderunt vel ad sanitatem tuendam, vel morbos propulsandos. Sed & eodem libro scribit illum promittere solitum se mensibus sex eam artem tradere. Ex quibus satis constat eum mira fuisse arrogātia. Quod & hinc quoque satis constat, quod monumèto suo in via Appia *ιατρονικων*, quasi medicorum victorem se inscripserit. Optarim tamen libros eius extare. Nam & ex fragmentis, quæ videmus, ab aliis citatis, constat eum fuisse acutissimum, atque etiam doctissimum. Hic sæpe citatur à Cælio Aureliano ex libris Regularum, scilicet lib. 3. εἰς αἴμα. id est, acutorum morborum c. 17.

67 **¶** Huius etiam temporis fuere Critias, aut vt alij scribunt, Critias Malsiliensis, qui arte geminata, vt cautior religiosiorque ad syderum motus ex ephemeride mathematica cibos dabat, horāsque obseruabat. Charmis & ipse quoque Malsiliensis, qui damnatis non solū prioribus medicis, sed & balneis, frigida etiam hybernis algoribus lauari persuasit, meruitque ægros in lacus, vt tradit Plinius libro 29. c. 1. Et Antonius Castor cui summa in ea arte autoritas fuit, c. nescimūque ætatis annum excepsit, nullum corporis malum expertus, ac ne ætate quidem memoria aut vigore excussis, quod vix credibile esset, nisi Plinius, qui id optinè nouit, scriptum reliquisset, lib. 25. c. 2. Hunc citat idem Plinius lib. 20. c. 17. in prin. & alibi sæpe.

68 **¶** Nam & Plinius ipse eodem tempore floruit togatorum doctissimus, nullius expertus disciplinæ, totius naturæ interpres, qui qualis quantūque medicus fuerit, satis apparet ex sua ipsius Naturali Historia. Sed & ipsius titulo librum peculiarem habemus de medicina nūcupatim scriptum, quem tamen stylus arguit non esse ipsius, præterquam quòd ipse citat Galenum illo tempore inferiorem. Est tamen hic liber alioqui non malus, & optimos authores aduocat. Putatque Paulus Iouius vir acerrimi iudicij, in lib. de piscibus Romanis, eum librum esse Plinij Valeriani multo, quàm ille fuit, recentioris, cuius marmoreum sepulchrum Comi inspicitur, vbi Pliniorum familia floruit in templo D. Probi. Nec multo post Soranus Ephesius, qui primū Alexandria profecit Dein Romam venit, vbi artem exercuit Traiani & Hadriani temporibus, lib. 6. & optimos composuit, testis Suidas. Huius Isagoge medendi extat, eumque citat Cælius Aurelianus ex libris Casuarum, quos ætiologumenos vocauit.

69 **¶** Sed & ea tempestate, aut certè continuo post emicuit Claudius Galenus Pergamenus Niconis illius geometræ atque astrologi filius, qui reliquos omnes superiores medicos (Hippocratem semper excipio) & ingenij magnitudines, & doctrina, & diligentia facillè superauit. Hunc nonnulli perhibent centum & quadraginta annos vixisse, tantūque in cibo & potu abstinentia vsū, vt ad satietatem nunquam comederit, aut biberit, nec crudum quicquam vnquam gustauit, vnde sit factum, vt odorificum semper anhelitum spiraret. Sed quod longè mirabilius est, citra vllam omnino affectionem sola defecerit senectute. Quod in humanis, vt dicit Cælius Rhodiginus lib. Antiquarū Lectionum 30. c. 12. ex posteriore æditione, est rarissimum in tanta subblandientis gulæ lasciuia. Vtunque tamen res habeat, hinc quibusdam obrepit Adagium, vt Galeni valetudinem dicamus, pro ea quæ vltra humanum captum nimis sit prospera, nimisque inoffensa.

70 **¶** Sed sunt, vt ille subdit, plurima quæ aduersus hanc altitudinem proferri possunt, tum ex Galeno ipso, tum ex scriptoribus aliis. Suidas enim scribit Gal. septuaginta tantū annos vixisse. Huius verba in Latinū traducta huc subnectemus, Galenus arte medica celeberrimus, Pergami est natus, Marci & Commodi, & Pertinacis Imper. temporibus Romæ vixit. Niconem habuit patrē Geometriæ, ac Architecturæ peritum. Plurima non in medicina solū, sed & in philosophia condidit volumina. Immo verò in Grammatica & Rhetorica, quæ quod omnibus ferè sunt obuia, & vulgo notissima, referre consilium non est. vixit annos 70. Galenus porò ex Græcæ linguæ proprietate quietū tranquillūq; signat. Ipse autē Gal. aliquando se morbis conflictatum fuisse testatur, lib. 2. de locis affectis, vbi dicit se passum colicā. Et li. 5. κατὰ ὑγίαιας de sanit. tuenda, circa initia, & diariam febrem, & alias multas magnasq; ægritudines. Et lib. 2. de alimentis, denū corruptionem. Et in lib. κατὰ εὐχρησίας καὶ καποχυρίας. c. 1. scribit se pluries ægrotasse in adolescentia & iuuentute.

71 **¶** Hic autē ita de seipso scribit, lib. 3. de affectis locis, c. 3. Ego verò re ipsa, & publice & priuatim apud eos videlicet, qui sectam quamlibet à me discere cupiebant, ostendi in omnium sectarum scientia (ne maius quicquam dixero) me esse postponendum nemini. Et paulò post, Itaque medicinam possessus vsque ad senectutem, nullam omnino ad hanc diem caluniam subiui, vel curando, vel præfagiendo: id quod celeberrimis medicorum quibusdam obtigisse memini. Diuus autē Hieronymus in Decretis Canonicis de cōsec. dist. 5. c. ne tales, illum virum doctissimum appellat: & in Amos, c. 5. medicorum disertissimum, atque doctissimum. Gregorius Nyssenus lib. de anima c. 9. in princip. & Paulus Aegineta lib. 5. c. 29. in fi. illum vocant admirabilem, siue maius, admirandum medicum. In quodam conuiuio ad quod multi docti viri conuenerant, ait inter cæteros aduissse Galenum Pergamenum medicum, qui neminem habuerat vsque ad suæ ætatis tempora philosophandi scientia, vel dicendi facultate superiorem. Alexandro autem Tralliano vix citatur, nisi cum eo epitheto & διότρατος, id est, diuinissimus. Auerrois lib. 5. Colliget. c. 31. ita illum celebrat, vt experientia præcellentem prædicet, ac veridicum imprimis, & cui comparari non possit alius, nisi forsā is (inquit) qui clamat quidem, sed quid clamet non percipit satis, Auicennam vt opinor, intelligens. Qui se tamen, lib. 1. Fen. 1. c. 2. Galeni fatetur interpretem, ac illum summum quandoque vocat artis medicæ. Halyabbas in primo Theoricæ, Galenus, inquit, sapiens & prior inter cæteros, ac probus, & in

Critias Malsiliensis. Charmis Malsiliensis. Antonius Castor.

Plinius.

Plinius Valerianus. Soranus.

Galenus.

An aliquando Galenus ægrotauit. Prouerbiū.

De eadem re.

Galenus laudes ex seipso.

Ex alio.

rectum est coram eo feceris, & obediueris mandatis eius, custodierisque omnia præcepta illius, omnem languorem quem posui in Agypto, non inducam super te. Ego enim sum Deus sanator tuus, aut ut alij vertunt medicus, quod idem est. Ex quibus intelligis Dominum Deum nostrum se medicum fuisse professum. Sed & Christus Dominus item noster sese medicum esse profiteretur, cum dicit de se loquens, non opus esse bene valentibus medico, Matthæi 9. Marci 2. & Lucæ 5. Ex quo Diuus Cyrillus, aut, ut alij volunt Origenes (de authore enim dubitatur) librum commentariorum in Leuiticum 8. ita exorditur, Medicum dici in scripturis diuinis dominum nostrum Iesum Christum, etiam ipsius domini sententia perdoceatur. Et D. Augustinus in Decretis canonicis, in c. adhuc perfidi, ver. quod autem multos, de pœni. dist. 3. & gl. in ca. conuertimini, de pœni. dist. 1. Et alibi sæpe illum medicum vocant sacri scriptores, ut ipsemet Augustinus, li. Confessionum 9. & libr. item 9. in Genesim: Ambrosius de quadragesima, Sermo. 28. Gregorius Homilia 24. Ex quo illud D. Ignatii Ioannis Euangelistæ discipuli, in ca. epistola quæ ad Ephesios scribit, Medicus noster est solus verus Deus ingenitus, & inuisibilis dominus, omnium pater & genitor. Habemus enim medicum etiam dominum nostrum Iesum, &c. Et ne putes id tantum ad animi morbos pertinere, sed ad corporis quoque: audi alterum Diuum Chrysostomum, Homilia in diuum Marcum 6. in prin. cum dicit Moysem & Esaiam medicos fuisse: Christum autem Archiatrum, id est, principem medicorum, ut diximus in Aesculapij tractatione. Nam quod ille de Moyse & Esaiam dicit, ad medicinam quoque corporis refert, ut ex his patet quæ diximus in præcedenti vers. & ex his quæ statim dicemus, cum de Esaiam loquen. ur. Nam & Ethnici suos Deos præcipuos, Iouë scilicet & Iunonë *ἑξακισῆρας* vocant, veluti sanandi curandiq; morbos vim gerant, *παρα τὸ ἑξακίεω* ut tradit Hesychius.

SANCTI QUI MEDICI, AVT
MEDICINA VSI.

- 81 *Sancti medici. Moyses medicus. Heliseus.* ¶ Deum secuti sanctissimi viri medicinam etiam exercuerunt & cõprobarunt. Nam & ex eo quod nouissimè diximus, satis constat Moysem fuisse à Deo medicinam edoctum: hincq; à Diuo Christo fuisse medicum dictum.
- 82 *Esaias.* ¶ Heliseus ille qui duplicem prophetiæ spiritum habuisse traditur, cum habitaret in Hierico, precibus incolarum motus, sanauit etiam aquas pessimas, idq; arte medicinæ, misso in eas vase nouo fictili cum sale in eo, illud attestante & sacra scriptura 4. Reg. 2. & Aegessippo, libr. historiæ Iudaicæ quarto, ca. 17. Sed & ille eodem modo rursus colocynthidas emendauit, ut in eod. libr. 4. Reg. habetur. c. item 4. Naamam quoq; leprosum arte medicinæ curauit eiusdem lib. c. 5.
- 83 *Esaias.* ¶ Esaias quoq; Ezechiam regem morbo laborantem arte medica curauit, ut scribitur 4. Reg. 20. & Esaiæ 38. quo quidem loco D. Hieronymus ex eo scribit spernendam non esse medicinam, quæ v. su coniter & experimento, quia & hanc fecerit Deus. Et de hac re loquens Tertullianus in li. de corona militis, Memini, ait, Esaiam Ezechiam languenti aliquid medicinale mandasse. Porro Serapio Esaiam, aut ut nonnulli scribunt, Isaiam medicum citat, Antidotoriũ c. 17. siue hic sit, siue alius. Hinc autem fuisse medicum testatur & Chrysostomus in illa in Marcum Homilia 6. ut nuper diximus.
- 84 *Esdras.* ¶ Esdras præterea fuisse medicinæ peritissimum nemo negabit, qui legerit apud Nicolaum in suo Antidotario Antidotum Esdræ, ab ipso propheta inuentore nuncupatum. Sed & de medicamento Esdræ me minit Paulus Aegineta lib. 3. c. 32. & lib. 7. c. 11. & Aëtius Terrabi. 2. serm. 4. c. 18. & c. 29. & c. 33. & iterum c. 67. & Tetra. 3. Sermo. 1. c. 11. in fi. & alibi quoq; scilicet Tetra. 4. Sermo. 1. cap. 101. ita illum citat, Esdra aut propheta doctor. An de hoc intelligat Auicenna, qui sæpe in Antidotis Esdras citauit, ceteri videant.
- 85 *Iesus filius Syrach.* ¶ Sed & Iesus ille Syrach filius qui Ecclesiasticum tam sanctum, quam frugiferum opus reliquit, medicinæ peritissimum se planè ostendit, cum in multis locis, tum verò maximè in duobus. Primùm quidem in 31. c. cum scribit, Si coactus fueris in edendo multum, surge è medio, & vomie, & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem. Hoc enim ex officina huius artis medicæ profectum videri potest, quæ vomitum rerum stomachum grauantium plerunque consulit, ut licet videre apud Celsum, libr. 1. c. 3. & Auicennam, in 4. primi. c. 13. & in 13. tertij tract. 1. c. 35. Rasim in 4. Almansoris, c. 16. & alibi sæpe scriptores medicos. Deinde verò & cum scribit idem Iesus, c. 37. Noli auidus esse in omni epulatione, & ne effundas omnem escam. In multis enim elcis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vsque ad choleram. Quod etiã ex intima huius artis eruditione depromptum esse negabit nemo. Iesum autem vt medicum siue hunc siue alterum, citat Serapio. Propterea non mirandum est si ipse Iesus tantopere medicinam medicosq; laudet in eodem Ecclesiastico, vt nuper diximus: nec si medicinam ante langorem adhiberi monet c. 18. ex quo illud Ouidij, *Principis obsta, sero medicina paratur.*
- 86 *D. Paulus.* ¶ Paulum quoque Apostolum medicinali arte vsu tradit Diuus Gregorius homilia 4. cum videlicet ad Timotheum scribens epistol. 1. c. 5. Noli, inquit, adhuc aquam bibere, sed modico vino vttere propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates. In quo quidè Paulus haud obscure medicum se esse professus est: sicuti etiam annotauit Tertullianus in eo ipso lib. de corona militis, & Isidorus vir omnino non cõtemnendus, libr. 4. Ety. c. 9. eo testimonio cõprobans, medicinæ curationem nõ esse spernendam. Sed & ipse Paulus potionem adinuenit, quæ ab eo potio sancti Pauli dicitur Nicolao, Arnald

- Arnaldo in suo vtrique antidotario. Et Galen. lib. pharmacorum *περὶ τῶν ἰατρῶν*: 7. cap. 5. & Aëtius Terrabi. 2. Ser. 4. c. 65. memorant antidotum Paulinum ab ipso D. Paulo, vt verisimile est, compositum. Sed & Gilbertus Anglicus, lib. septimo morborum, describit emplastrum Diuorum Petri & Pauli ad sanandas plagas pectoris, hepatis, splenis, renũ, lumborum, neruorum, podagræ, & totius quoque corporis accommodatissimum, vt ipse dicit. Ex quo & tu intelligere potes, Diuum quoque Petrum medicinæ non fuisse imperitum. Potuisset autem videri suspectum, quod ipse Paulus 1. ad Corinth. 12. non semel inter apostolicas dotes recensuit donum sanationis, tanquam sua id causa dixisset, quia videlicet esset sanare peritus. Nisi eius fides satis approbata fuisset à Deo optimo maximo, qui eum vas electionis appellat, Aët. 9. cap.
- 87 *D. Lucas.* ¶ Lucas quoque Antiochenus ille ex quatuor Euangelistis vnus, fuit medicus, & quidem professione, nisi verum non dicit Paulus ipse ad Coloss. 4. inquires, Salutat vos Lucas medicus. Quod & attestatur Eusebius Cæsariensis lib. Ecclesiasticæ historiæ 3. c. 2. Epiphanius in vitis Euangelistarum. Diuus Hieronymus de scriptoribus Ecclesiasticis & in epistola ad Paulinum & in Esaiam ca. 6. vbi dicit veteres ecclesiæ tractatores tradidisse Lucam Euangelistam medicinæ artis scientissimum fuisse. Et hic forte est, cuius meminit Galenus in Aphorif. Hippocratis, cum nullus ante Galenum alius huius nominis medicus legatur. Sed non omittam fuisse qui dubitarint, an D. Paulus in illo c. 4. ad Coloss. de nostro Euangelista senserit, præsertim quod articulum addiderit, *λακῆς ὁ ἰατρός*, veluti discernendi causa.
- 88 *Vrsicinus.* ¶ Vrsicinus martyrium sub Nerone passus, cui cum ad martyrium duceretur, Sanctus Vitalis hoc dixisse memoratur, O frater Vrsicine medice, alios curare consueuisti, te ipsum nunc in sanitate conserua.
- 89 *Pantaleon.* ¶ Pantaleon Nicomedensis, qui & ipse sub Maximiano Imp. martyrium quoq; passus est.
- 90 *Eusebius.* ¶ Eusebius Pontifex Maximus, & ipse sub Maxentio martyrium etiam passus, patre fuit medico, & ipse quoque medicus.
- 91 *Basilii magnum.* ¶ Basilium item illum cognomento Magnum huius artis peritum fuisse tradit Gregorius Nazianzenus in monodia ipsius.
- 92 *Cosmas & Damianus.* ¶ Cosmas & Damianus famigerabiles medici, & eo nomine à Chirurgicis præcipuè culti, qui & ipsi martyrio vitam finiuerunt, ab his inuentum medicamen Opopira nuncupatum, ab Arnaldo descriptum in suo Antidotario. *Ἡ ἀνὰ ἑρπυρίοι* à Græcis scriptoribus passim nuncupati sunt, quod sine mercede ægrotos curarint.
- 93 *Alexander Phryx.* ¶ Alexander Phryx medicus, item disciplina vir admodum religiosus, vitæque ac morum probitate insignis, qui sub Antonino Vero martyrij coronam adeptus est, ex Eusebio libro Historiæ Ecclesiasticæ 5. cap. 3.
- 94 *Theodotus Laodicensis.* ¶ Theodotus item Laodicensis episcopus, qui omnibus penè mortibus fide, misericordia, studio, vigilantia, omnibus denique optimis institutionibus præstitit, arte quidem medicus fuit, teste eodem Eusebio, eiusdem operis lib. 7. c. 28.
- 95 *D. Ambrosius.* ¶ D. quoq; Ambrosium vnum ex quatuor præcipuis ecclesiæ doctoribus medicum fuisse, testimonio est Sirupus ab eo confectus, excogitatusq; aduersus febres, vt pote sudorem prouocans, sitimq; sedans, quo multos curauit, sicut retulit Antonius Guaynerius, in 1. c. de febre tertiana pura interpolata, & eius cura, vbi dicit & hodie vti eo Mediolanenses: & Iacobus Milius in eo lib. cui titulus fecit luminare maius, quo loco de Sirupis differit: vt nõ mirũ iam videri debeat, si ipse Ambrosius li. 3. de virginibus scripserit, omnibus locis, omnibusq; temporibus non esse prætermittendam medicinam.
- 96 *Sancti qui medicina vsu sũt. D. Ioannes.* ¶ Fuere & alij pleriq; sancti viri, qui & si professione & arte medici non fuerunt, tamen eius artis præceptis & remedijs, aut ipsi vsi sunt, aut alijs vtendum consuluerunt. D. Ioannes cuius ea peculiaris laus est, quod supra pectus domini recubuit, vt suam ipsius sanitatem tutaretur, balæcis vsus est, vt ipsius discipulus Polycarpus retulit, & Irenæus lib. 3. aduersus hæreses, c. 3. Eusebius libr. 4. historiæ ecclesiasticæ c. 13. & Theodoritus Cyrus hæreticarum fabularum lib. 2. vbi de Corintho loquitur, & Beda in Decretis Canonicis, c. omnis qui. 24. q. 1.
- 97 *Basilius.* ¶ D. quoq; Basilium apud Antonium monachum, Melissæ libr. 1. c. 56. Neq; (ait) prorsus fugienda est ars medica, nec omnem in ea spem collocare decet. Verum vt agriculturam exercemus, quidem, petimus autem fructus à Deo: & gubernatori quidem committimus temonem, Deum autem obsecramus, vt è pelago seruemur: sic etiam introducentes medicum, in Deum sperare ne desinamus, sed Deum obsecramus, vt è pelago seruemur: sic etiam introducentes medicum, in Deum sperare ne desinamus, vt animam Pascalis in specie humana seruientem, vt scriptum reliquit D. Gregorius in Dialogo.
- 98 *D. Hieronymus.* ¶ Diuus Hieronymus in epitaphio Paulæ ad Eustochium scribit medicorũ se consilium fecutum, Paulam monuisse recenter è febre curatam, vt vinum biberet, ne in hydropem abiret.
- 99 *D. Augustinus.* ¶ Sed & Diuus Augustinus in regula (si eius est) loquens de religiosjs, Si non est (inquit) certum de infirmitate alicuius fratris, medicus consulatur, vt scilicet secundum consilium suum, & quantum fieri potest prouideat. Et iterum in eo loco. Lauacrum, inquit, corpori, cuius infirmitatis necessitas cogit, minimè denegetur: fiat sine murmure de consilio medici: ita vt etiam si nõ iubente præposito faciat quod faciendum est pro salute. Ex quo planè consiliatur quod not. Pan. in e. cum ad monasterium, in §. porro, per illum tex. qui ad hoc est optimus, de statu monac. quod religiosi licitè vtuntur & medicis & medicamentis. Idem quoq; Augustinus alibi, videlicet in c. nõ sanè, 14. q. 5. eos incre

Potio S. Pauli.

D. Lucas.

Vrsicinus.

Pantaleon.

Eusebius.

Basilii magnum.

Cosmas & Damianus.

Alexander Phryx.

Theodotus Laodicensis.

D. Ambrosius.

Sancti qui medicina vsu sũt. D. Ioannes.

Basilius.

D. Germanus.

D. Hieronymus.

D. Augustinus.

increpat qui nolunt medico reddere honorem suum.

101 ¶ Diuus Thomas, in prima parte summæ, quæstione 117. ar. 2. dicit, quòd licet solus Deus sit causa principalis sanationis ægroti vt probat tribus rationibus, tamen medicus ministerialiter, vt ipse loquitur, & medicina instrumentaliter concurrunt in naturali sanatione. Ideòque nec medicus sperendus, nec medicina.

102 ¶ Sed & ab aliis & quidem antiquioribus illis diuinis scriptoribus medicinam fuisse approbatam ex eo satis constat, quod scribitur Exodi 21. legem Mosaicam præcipere, cum qui alterum vulnerauerit, operas & impensas in medicos restituere. Et Ezechielis 47. Erunt fructus eius in cibum, & folia eius ad medicinam. Et Hiere. 8. in fi. Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi, & cætera quæ sequuntur. Et Ecclesiasticus c. 7. comparat amicam fidelem medicamento.

ANGELI MEDICI.

103 ¶ Atqui non solum sanctissimi viri sed & Angeli & Archangeli homines medicinam docuerunt. Michaël Archangelus Aquilinum quendam febricitantem medicinam edocuit, qua vomitum aliàs contumacem ac refractarium fisteret. Nam cum ille omnia quæ comedebat euestigio euomeret, mortuòque quàm uiuenti similior in templum sancti Michaëlis ad Cōstantinopolim situm deportari se iussisset, vt illi vitam aut languorem confestim adimeret, Archangelus veluti in somnis aparens præcepit, vt confectionem ex melle, vino, & pipere faceret, qua quidem quæ comederet ægrotus intingeret, quod cum fecisset, extèplò conualuit. Cuius rei testis Sozomenus apud Casiodorum in Historia Tripartita, lib. 2. c. 19.

104 ¶ Thobias à Raphael angelo edoctus est piscem exenterare, atque illius cor, fel, & iecur vtiliter ad medicamenta reponere, vt scribitur Thobias 6. Et multis antè seculis idem Raphael, vt Hebræi asserit, Noë docuit mundum ab immundo segregare. Moyscm quoque, Deo auctore instituit dietam & cibos hominibus ordinare, tam ad viuendi normam, quàm ad corporis sanitatem. Singula enim quæ lege sua prohibet Moyses ne comedantur, si comesta fuerint, malum generant nutrimentum, & humorem corpori nocuum, vt Rabi Moyses Aegyptius in li. Perplexorum tertio cap. 49. scriptum reliquit. Proinde princeps præfèsq; medicinæ Raphael angelus est, vt etiam ab Origene traditum est, in 14. Homilia earum quas in librum Numerorum scriptas reliquit, & hoc quoque nomen ipsum & lingua demonstrat. Est enim Raphael sanans Deo, vt medicina Dei. Id quod etiam annotauit Nicol. Lyren. non omnino malus Bibliorum interpres, & qui linguæ Hebræicæ peritiam quandam habuit, in enarratione illius loci Thobias 12. Et nunc misit me dominus vt curarem te: vbi scribit Angelos nominari ex iis muneribus, quæ illis à Deo demandantur. Sic Esaiæ 6. Angelus missus ad purgandum labia Esaiæ vocatur Seraph, quamuis non esset ordinis Seraphici. Sic & Angelus, inquit, iste vocatur Raphael, id est, medicus, vel medicina Dei, quia missus fuit, vt sanaret Thobiam. Nam & in eiusdem libri Thobias c. 3. in fi. missus est angelus domini, sanctus Raphael, vt curaret eos ambos, scilicet Thobiam & Saram, de quibus illic loquitur.

105 ¶ Quibus addi potest, quod de Angelis dictum est Hieremiæ c. 51. Tollite resinam ad dolorē eius, si forte sanetur. Qui & ipsi inibi respōdent, curauimus Babylonem, & non est sanata. Et quod Ioannes ille cognomento Chrysofostomus ob eloquentiæ præstantiam, scribit de Angelis, Panegyrico 4. in hanc sententiam, Variis morbis, & vniuerso dæmonum nocumento, & omnium corporū medicantur læsioni atque corruptelæ. Refert Vinc. & post eum Io. And. Ant. & Panor. in c. cum ad monasterium, extrâ de stat. mon. fuisse ab Angelo cuiusdam reuelatum, quòd si quis minuerit sanguinē 13. die mensis Februarij, non morietur eo anno febrili distemperantia. Et scribitur in 5. ostendit. 16. q. 1. Angelum cuidam Equitio vitium linguæ phlebotomia curasse. Ex quibus vel cæcis apparet, & Angelos, & Archangelos medicinā ipsam docere homines, & exercere, vt non immeritò scripserit Galen. in li. 1. de sanitate tuenda, Oportere medicos, vt antiquitus dictum est, angelis assimilari.

REGES MEDICI.

106 ¶ Quid igitur nunc Agyptios illos Reges suprâ à nobis cōnumeratos (Apim dico, Osirim, Isidem, Mercurium, Orum) memorem ad cōhonestandam huiusmodi artem? Quid Apollinem & Aesculapium? Quid Græcorum duces Machaonem & Podalirium? Quid alios Reges & principes clarissimos, qui ne arte quidem medicinæ abstinerunt, quòd minùs & ipsi aliquid de ea scriberent, aut docerent. Id certè frustra fuerit, cum satis in eam rem faciat, Deum ipsum diuinòsque viros, atque etiam Angelos & Archangelos in medium protulisse. Tamen quia ea res non erit, vt opinor, lecto ribus inuicunda, non grauabor quosdam ex iis nondum memoratos huc ascribere.

107 ¶ Chiron Centaurus, de quo in principio inter inuentores medicinæ locuti sumus, nò solum Aesculapium, vt illic diximus: sed & Herculem Aristeum Apollinis filium, Theseum, Telamonem, Peleum, Iasonem, & ex eius filia nepotem Achillem medicinam docuit. Quod de tribus illis prioribus tradit Philostratus in Heroicis. & de duobus posterioribus Tzetzes histor. Chil. 7. c. 94. & iterum 98. Atq; ipsum Herculem huius rei fuisse peritissimum constat ex multis herbis ab eo inuentis & cognominatis. Est enim herba Heraclium, siue Herculanum dicta, ex genere papauerum, de qua

qua Theophrastus lib. 9. plantarum, c. 13. Dioscorid. lib. 4. cap. 61. & Plinius lib. 20. c. 19. & Galen. li. 7. de simplic. medic. facult. & Paulus in pharmacis simplicibus. Et alia Heraclion, de qua multa Plin. eo. lib. 20. c. 17. Et Nympha Heraclia dicta, de qua & Dioscorides lib. 4. c. 149. & ipse Plinius, libro 25. c. 7. vbi & illud inter cætera dicit, eam herbam natam Nympha zelotypia erga Herculem mortua: Quare (inquit Heracleon vocant aliqui, alij Rhopalon à radice simili clauæ Herculeæ. Sed & Theophrastus eod. lib. 9. c. 12. & Plinius lib. 25. c. 4. tradunt speciem vnam Panacis dictam Herculanam siue Heracliam, vt aliam Chironiam, aliam item Aesculapiam, vt proinde intelligas eam ab Hercule inuentam, vt alias illas à Chirone & Aesculapio, quos satis constat medicos fuisse peritissimos. Et alias quoque herbas Heraclias dictas videbis apud ipsum Dioscoridem lib. 3. c. 27. vbi de Abrotono. Et c. 150. vbi de Lythospermo. Et lib. 4. c. item 4. vbi de Polygono. Et ca. 35. vbi de Helixine. Et c. 162. vbi de Chamelæa. Sed & Caniam quæ est species vrticæ, Herculanam vocatam scribit Plinius lib. 21. c. 15. Et Galen. lib. 5. de composit. pharmacorum κατὰ γέννην, ad finem describit medicamentum quod Hereulis, alterum quod Heraclidæ appellatur, & alterum ex his Aëtius Tetrab. 4. Ser. 2. cap. 36. & 55. Denique vt nihil de ea re dubites, Plutarchus in lib. cui titulus est, Vt oporteat adolescentem audire poemata, dicit Herculem peritum medicinæ fuisse. Et hunc Alexicacos, id est, expellens mala dictus videri posset, ita enim appellari, auctores sunt Laëtantius libr. 5. c. 3. & Hesychius, qui illum eo nomine in Melita coli tradit. Nam & ita quoque vocatum fuisse Apollinem medicinæ inuentorem constat ex his quæ diximus suprâ eo. c. nu. 9.

108 ¶ Aristei Arcadium regis testis est Apollonius Rhodius libr. 2. Argonauticôn vbi scribitur Apollinem illius patrem & qui illum susceperat ex Cirene, eundem tradidisse in disciplinam Chironi, qui illum medicinam & vaticinium docuit.

109 ¶ De Theseo præter id quod suprâ diximus ex Philostrato, Herba est de eius nomine Theseus vocata, de qua Theophrastus, libr. Historiæ plantarum septimo, cap. 11. quæ coniecturam non leuem præbet, Theseum ipsum harum rerum fuisse peritum, & id nomen indidisse herbæ illi medicæ, vt quæ aluum mirificè purgat, vt tradit ipse Theophrastus in eodem loco. Et de hac quoque herba loquitur lib. 21. c. 17. & lib. 22. c. eod.

110 ¶ De Telamone autem & Peleo nihil aliud quod huc pertineat comperimus, sed autoritas Philostrati ad eam rem satis est. Quæquam Telamonis siue huius, siue alterius pharmacum descriptum videmus apud Galenum lib. 2. medicamentorum κατὰ γέννην, & Aëtium Tetrab. 4. Ser. 3. c. 37.

111 ¶ Verùm Teucrum eiusdem Telamonis filium, & Aiæ fratrem vnum ex Græcis ducibus, & eum quidem Homeri carmine commèdatissimum, medicinæ quoque fuisse peritum, & à patre edoctum, verisimile est ex inuentione herbæ, quam ab eo Teucron Græci & Latini appellant. De qua Dioscorides li. 3. c. 103. & 110. & 111. & Plinius lib. 25. c. 5. ex quibus intelliges hanc quoque vocari Hemionion, aut, vt alij scribunt Hermion, & præterea Splenion. Huius quoque meminit Paulus Aegineta lib. 7. c. 3. quo simplicia tractat. Plinius quoque lib. 24. cap. 15. in prin. tradit Chamædryn herbam quæ Græcè Chamædrope, & Latinè Trifago dicitur, Teucron quoque appellatam fuisse.

112 ¶ De Iasone præter Philostratum testes sunt locupletissimi Euripides in Medea, & Pindarus, Pythiorum Ode 4.

113 ¶ De Achille Vindicianus illo carmine, Quod natum Phæbus docuit, quod Chiron Achillem, Quod didicere olim Podalirius atque Machaon, Preceptore suo, &c.

Et ante eum Homerus lib. 11. Iliados qui & libro primo eiusdem operis tradit eum causam pestilentia Græcorum cognouisse. Et de eo loquens Sidonius Apollinaris, Venatu. fidibus, palestra, & herbis Sub Saturnigeno sene institutus.

Chironem enim Saturnigenum vocat, quòd Saturno, vt suprâ diximus, esset genitus. Et Claudianus in Panegyrico de tertio consûlatu Honorij,

Non ocyus hausit Achilles Semiferi præcepta senis, seu cuspide artes, Sive lyre cantus, socias seu disceret herbas.

Cæterum is herbam Sideritem Achilleam, siue Achillion à se dictam inuenit, qua vulneribus mederetur, quaque sanasse Telephum dicitur, vt scribit Dioscorides lib. 4. c. 33. Plinius lib. 25. c. 5. & Apuleius de herbarum viribus c. 89. quamuis idem Plinius libro 34. c. 15. eum aliter sanasse dicat. Et huc alludit Claudianus ad Adrianum, Sensus Achilleis remeavit Telephus herbis, Cuius pertulerat vires, & sensit in vno Letalem placidamque manum, medicina per hostem Contigit, & pepulit (quos fecerat ipse) dolores.

Vulnus autem illud Thelephi immedicabile existimabatur. Ex quo Græci vulnera quæ multum malignitatis præferunt, τελεφια τραύματα vocant, vt quæ Achillem medicum requirere videatur, teste Paulo Aegineta, quo loco de vlcibus agit, lib. scilicet 4. cap. 46. Et de vulnere Chironio quispian simile diximus suprâ in Chirone. At Telephij vulneris meminit Gall. libro 2. Therapeuticæ.

Herba ab Hercule inuenta.

Iterum de Theseo. Herba à Theseo dicta.

Telamon iterum.

Teucer. Herba à Teucro inuenta.

Iason.

Achilles.

Herba ab Achille inuenta.

Telephia vulnere.

Sed

Sed & ab eodem dicta videri potest quædam hordei species, cui scilicet spica folio perquam proxima est, amplitudinis & crassitudinis maioris, ut quæ Achilleis à Theophrasto, Achilleas ab Hippocrate sit cognominata. Sunt autem qui Achillem ita dictum volunt, ἀπό τῆς ἀχίλλος λέγεται, id est, à soluendo dolore, quoniam is medicus fuerit: quanquam alij aliunde deducunt. Iulius autem Firmicus, Astronomicôn lib. 4. c. 10. scribit prudentissimum, Achillem quisquis is fuit, libros in Astronomia scripsisse. Scio autem Hyginum fabularum c. 101. tradidisse Achillem cum ab eo peteretur, ut Telepum curaret, respondisse se artem medicam non nosse.

114 **Patroclus.** ¶ Sed & Patroclus ille eiusdem Achillis amicus vnicè dilectus, & Palamedes (qui & ex Græcorum ducibus fuere) huius artis periti fuisse videri possunt: ille quidem ex curatione vulneris Eurypili ab eo facta, & quidem scientissimè, & ex artis medicæ regulis, ut postea dicemus, memorata ab Homero lib. 11. Iliados. Ex quo Aelianus ad fil. lib. 1. historia animalium: Ars (inquit Græcè quidem, sed in hunc propè sensum) & doctrina curandi vulnera apud Homerum per manus, vel vsque ad tertiam generationem traditur. Patroclum Menotij filium Achilles Pelei filius medicinam docet. Achillem verò Chiron erudit. Disciplinas nimirum Heroës tantum, & Deorum filij exercebant: & radicum succos, varietates herbarum, vsum pharmacorum, temperationum cautiones tum inflammationibus, tum reprimendo sanguini propitias nouerant. Palamedi autem testimonium non obscurum præbet, quod apud Philostratum in Heroicis, ipse Palamedes dicit opus esse pestem declinantibus tenui diæta, & motu concitatore. Et ita quoque Græcos viuere instituit, ut pestis, quæ ex Ponto Hellepontiacas vrbes inuaserat, atque etiam Ilium, eorum neminem, licet in pestilenti telure castrametati essent, attigerit.

115 ¶ Nicomachus & Gorgasus illi Machaonis filij & Pharaatarum reges à nobis iam dicti sunt supra nu. 32. incip. Is autem filium.

116 **Cadmus.** ¶ Cadmus Agenoris filius regis Phœnicum, de quo nos diximus inter inuentores medicinæ, num. 11. At Tyrij.

117 **Bacchus.** ¶ Sed his omnibus antiquiorem Dionysium illum Bacchum, aliis Liberum Patrem vocatum, Regem & ipsum, & præterea Deum vulgò creditum medicinam calluisse, hinc apertè videri potest, quòd medicus, ut retulit Mnesitheus Atheniensis, vbi que appellatur: & ita illum appellat Plutarchus, Symposiacôn decade 3. c. 1. itemque 2. Pythiæque nonnullis præceperit, ut illum Hygiatem, veluti sanitatis datorem appellarent. Cuius rei & Athenæus meminit lib. 1. Dipnosophistarum, vbi & in hoc citat Chameleonem.

118 **Salomon.** ¶ Salomon Rex, & is quidem sapientissimus atque ditissimus, medicinæ adeò peritus fuit, ut libros fecerit de natura lignorum, herbarum, iumentorum, volucrum, reptilium, & piscium, sicuti scribit Rabanus, eiusque autoritate gl. ordi. & Nicol. Lyren. in enarratione illius loci 2. Regû 1. Scriptum est in libro iustorum. Et huius rei apertissimum est testimonium ex eo quod scribitur 3. Regum 4. ad fin. Locutus est Salomon tria milia parabolas, & fuerunt carmina eius quinque milia, & disputauit super lignis à cedro, quæ est in Libano vsque ad hyfopum, quæ egreditur de pariete: & disseruit de pecoribus, & volatilibus cæli, & serpentibus, & piscibus. Quod & retulit Iosephus, libro antiquitatum 8. ca. 2. Sed eos libros abstulit Ezechias, quoniam multi magis confidebant in herbarum viribus, quàm in Deo, ut tradit author libri Zeror Hammor. Cæterum qui librum illi Sapientiæ ipsius Salomonis personæ inscripsit, Ipse (ait c. 7.) mihi dedit horum quæ sunt, scientiam veram, ut sciam dispositionem orbis terrarum, & virtutes elementorû, initium, finem, & medietatem temporum, ipsorum temporum permutationes, atque vicissitudines, stellarum cursus anni volutiones, naturas animalium, & iras bestiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias platarum, & virtutes radicum & quæcunq; sunt abscondita & inuisibilia cognoui. Omnium enim artifex docuit me sapientia. Quibus quidè autoritatibus ductus Eusebius Cæsariensis asserit li. Euangelicæ Præparationis 11. c. 5. Salomonem fuisse summum physiologum. Quanquam non satis certum est, an ipsius Salomonis is liber sit, an Philonis, an verò alterius. Sed, ut hoc obiter dixerim (neq; enim id prætermittendû esse duximus) ex eo loco satis fatisc; constat, nò minimâ sapientiæ partem esse medicinæ scientiam. Nescio autem an de isto Salomone, an de altero intelligit Auicenna loquens de electuario Almutagnachil relato ad Salomonem. Serapio Antidotorum c. 20. & iterum c. 33. citat Salomonem quempiam medicum, quisquis is fuerit, siue hunc siue alterum.

119 **Ezechias rex.** ¶ Ezechiam quoque regem illum Iudæ, librum scripsisse medicamentorum, videri potest ex rabi Moyse, lib. Perplexorum 3. c. 38. Et ne quis dubitet illum Regem Iudæ fuisse, legat 4. librum Regum c. 16. in fi. & multis seq. & 2. Paralipom. 28. etiam in fi. & multis quoque seq. Isque est quem Ezechias, ut alibi diximus, arte quoque medicinæ curauit.

120 **Seleucus.** ¶ Seleucus, aut ut alij vocant, Zaleucus, aut item ut alij Seleucus, Locrensiu princeps & legislator, huius quoque artis peritus fuisse probabili coniectura videri potest. Nam ex ipsius legibus si quis medico non imperante salutis causa meracius vinum hausisset, perinde ac capitalem fraudem admisset, morte scelus expiabat, ut testis est Aelianus. Sed & huius medicamentum describit Alexander Trallianus alicubi.

121 **Alexander Macedo.** ¶ Alexander Macedonum rex principium medicinæ studium operamque dedit. Eius enim artis non solum contemplandæ studiosus fuit, verum etiam ægotantibus amicis opè attulit, & remedia quædam, ac ciborum obseruationes instruxit, authores Plutarchus in vita ipsius, & præterea Ioan.

Monachus, & ipse author Græcus. Est collyrium Alexandro Regi inscriptum, cuius meminit Aëtius Tetrabili 2. ser. 3. cap. 39. Est & eiusdem Stibium apud eundem eiusdem, Ser. cap. 88. Est idem viride Alexandrinum Cornelio Celso memoratum libro 5. capit. 27. quod forte & ab ipso Alexandro compositum est.

122 ¶ Lyfimachus vnus ex ipsius Alexandri successoribus, & medicinam quoque calluisse ex eo satis videtur, quòd ille Lyfimachiam herbam inuenit, & suo nomine appellauit, apud Plinium lib. 25. c. 7. cuius etiam herbæ meminit Paulus Aegineta lib. 7. c. 3.

123 ¶ Antiochus Syriæ Rex, qui antidotum illud celeberrimum Theriacam in templo Apollinis versibus dedicauit, ut scribit Plinius Valerianus lib. de re medica 4. c. 38. At C. Plin. Secundus, li. Naturalis Hist. 20. c. vlt. tradit ipsum Antiochum id in limine ædis Aesculapij incidisse.

124 ¶ Dionysius Siciliae rex medicinæ nauabat operam, atque ipse curationes, sectiones, vstiones & reliqua ad eam artem pertinentia faciebat ut scribit Aelianus de varia historia lib. 11.

125 ¶ Masiuissam illum Numidarum Regem, Romanorum amicitia & societate nobilem nemo negabit fuisse haud imperitum medicinæ, qui leger apud Titum Liuium, lib. 9. secundi belli Punici, cum in specula quadam occulta delitesceret, vulnera herbis curasse.

126 ¶ Nechepson, siue Nechipson, siue Nichepson, vel Nichepsus, vel denique Necepsus (hæc enim omnia leguntur) Aegypti Rex citatus ab Actio Tetrabib. 1. Ser. 1. quo loco de Anthemi, siue Chamælo differit, & iterum eiusdem Tetra. Ser. 2. c. 19. & 35. vbi eum Regem appellat, & iterum ca. 47. & Tetrab. 2. Ser. 2. c. 9. 2. & Tetr. 4. Ser. 3. c. 12. Et hic quoque magicæ artis peritus fuit, teste Eusebio chronographo. Et huius item mentionem facit Vectius Valens Antiochenus, in libris quos inscripsit Antilogias: & Galenus lib. Simplicium pharmacorû 9. vbi de Iaspide viridi tractat, eumque citat ex lib. 6. atque 10. & Iulius Firmicus li. Astronomicôn 4. c. 16. vbi & illum vocat Aegypti iustissimum imperatorem: & illum quoque dicit fuisse optimum astronomum, omniâque vitia & valetudines collegisse: atque omnium ægritudinum medelas diuinæ rationis magisteriis adinuenisse. Et li. 8. c. 3. ad fi. vbi illum diuinum vocat. Et Aufonius ad Pontium Paulinum epist. 4.

Quique magos docuit mysteria vana Nechepsus.

aut ut alij legunt, Nechepsi.

Et is forte est, quem Nechephen vocat Artabanus, illum scilicet Aegyptiorum Regem, qui Mosè coniecit in carcerem, quòd conaretur liberare populum ab Aegypto.

127 ¶ Petosiris Rex inter medicos & sæpe cum Nichepso, de quo diximus, ponitur. Huius meminit Vectius Valens, in eod. lib. supra citato: & Firmicus d. lib. 4. c. 16. vbi illum vocat magnum Petosirim, & lib. 8. c. 1. & Iuuenalis Satyr. 6.

Aegra licet iaceat, capiendo nulla videtur

Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.

Ex quo facile intelligis illum pro medico ibi posuisse. Vtriusque autem Plinius lib. 2. c. 23. & iterum lib. 7. ca. 49. & ipse Iulius Firmicus, lib. Astronomicôn 3. in præfatione, vbi dicit eorum prudentiam ad ipsa secreta diuinitatis accessisse, & iterum li. 4. c. 5. vbi eos quoque appellat diuinos viros, & sanctissimæ religionis antistites.

128 ¶ Attalum Regem Pergami pro medico citat Galenus, de compositione medicamentorum κατὰ γένος lib. 1. & lib. 10. de facultatibus simplicium medicamentorum, in præfatione, vbi ita illum citat, Rex quondam noster Attalus. Nam & Galen. Pergamenus fuit, ut supra diximus. Huius Regis meminit Plin. lib. 8. c. 48. & lib. 28. c. 3. vbi tradit illum scripsisse de agricultura. Nam & Varro lib. 1. Rei rusticæ c. 1. & Columella lib. 1. c. item 1. inter scriptores rei rusticæ ponunt Attalum, quem hunc nostrum regem fuisse existimo. Cornelius autem Celsus lib. 5. c. 19. describit emplastrum Attalum, sic, ut opinor, ab hoc Rege dictum. Nam & Marcellus Burdegalenus, lib. Medicamentorum cap. 22. etiam describit medicamentum Attali Regis.

129 ¶ Codamum alium Regem medicum citat ipse Galenus libro 6. eiusdem operis medicamentorum κατὰ γένος.

130 ¶ Laodicum quoque Regem idem Galenus citat medicamentorum κατὰ τόπους lib. 3. 1. inter auricularia pharmaca.

131 ¶ Mithridates Rex Põti suæ ætatis Regum maximus, ut cui duæ & viginti diuersarum linguarum nationes parebant, omnes antecessores medendi scientia & arte superauit. Cuius commentationes Pompeius Magnus in Latinam linguam à Lenæo liberto suo traduci iussit, ut scribit Plinius lib. 25. c. 2. Eius est nobilissimum illud Antidotum à se nuncupatum, quod quotidie sumendo Rex ille dicitur aduersus venenorum periculum tutum corpus suum reddidisse, ut tradit Celsus lib. 5. c. 23. Galenus lib. de commoditatibus Theriacæ ad Cæsarem. Et cum quoque citat idem Galenus κατὰ τόπους, lib. 7. c. 2. & alibi sæpe.

132 ¶ Iuba Rex vtriusque Mauritaniæ, qui inter cætera ipsius præclara literarum monumenta sæpe à Plinio, & aliis citata, de Euphorbio herba volumen scripsit, ut dicit ipse Plin. lib. 25. c. 7. & Galen. lib. 9. Pharmacorum κατὰ γένος ca. 4. Dioscorides autem lib. 3. vbi de Euphorbio loquitur, dicit, Inuentionem eius Iubæ Regi Libyæ referimus acceptam, qui eam herbam ita appellauit sui medici nomine, ut scribit Plinius illo eodem loco supra citato.

133 ¶ Gentis, aut ut alij vocant Gentius, Illyriorum Rex, à quo Gentianam herbam, quòd primus eam inuenit, nominatam tradit Dioscorides lib. syluæ medicinalis 3. c. item 3. & Plinius vbi supra.

Huius regis meminit Livijs li. 10. belli Macedonici, in postrema parte, quæ nouissimè reperta est. itemque libro 2. & multis seq. 5. decadis, quæ item postea reperta est: & Florus libro 43. & 44. Epitomes Livijs.

134 Clymenus Rex, quisquis is fuit à quo Clymenon herbam appellatam esse tradit Plinius, libro 25. cap. 7. in princ.

135 Ptolemæus Evergetes, Aegypti Rex herbarum vires ac naturam intelligens, carmen Homeri deprauatum correxit. scripsit enim lib. Odyssæ 5. ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ σὺν ἡδὲ σελίνῳ.

Significans non esse palustrem plantam, & cum palustri apio nasci, quod ignorantibus quidem Grammatici non sicut sed is quod est violæ, legi oportere contendebant, ut nunc quoque vulgo legitur. Contra quos Rex huius rei peritus sit, non violas, cum apii in irriguis pratis nasci in eo poeta voluit. Hic autem citatur à Marcello in libr. de medicamentis, c. 14. vbi illum dicit scripsisse libros in re medica, & iterum ca. 36. Citatur Ptolemæus & à Galeno lib. 4. de compositione medicamentorum κατὰ τὸ πρῶτον c. 7. & alibi non semel, vbi illum modò Regem appellat, modò nobilem. Et Aëtio Terrabibli 2. Serm. 3. c. 110. non semel.

136 Eupator rex Eupatorium herbam inuenit ob id ita dictam: ex quo eam habere regiam dignitatem scribit Plin. lib. 25. c. 6. & de hac quoque Dioscorides lib. 4. c. 38.

137 Panaces Rex ille à quo panaceæ species vna Pharmaccon, quod eam inuenerat, nominauit, ut videtur licet ex eodem Plinio d. lib. 25. c. 4.

138 Agrippa Iudæorum Rex, à quo vnguentum eius nominis inuentum ferunt Nicolaus, & Arnaldus Villanouanus in suis Antidotarijs, Et hic forte est, quem plerique scriptores medici, præsertim Mesue & Rasis, nomine Iudæi sæpius citant. Gal. in lib. de medic. compof. secundum locos Iulium quempiam Agrippam allegat, quod me non nihil suspicari facit Agrippam regem Iudæorum non fuisse. Nam Iulius nomen est Romanorum, non Iudæorum. fuitque familia notissima Agripparum apud Ro. Idem autem simpliciter Agrippam citat Phar. κατὰ γένῃ lib. 7.

139 Amaron Rex nescio quis, citatus à Galeno, aut quod magis credo, ab alio in libro Experimento rum Galeno vulgo assignato.

140 Euax Rex Arabum medicinæ & ipse curiosissimus, de simplicium effectibus ad Neronem Imperatorem scripsit, teste Plinio lib. 25. cap. 2. ferunt huius opera carmine elegiaco scripta esse Ferrariæ apud Petrum Bonum, & Viennæ Austriæ apud Vuolfangum Lazium.

141 Sabud alter Arabum Rex, quem nonnulli Sabidum vocant à medicis Arabibus sæpius citatus.

142 Auicenna Aboali Hispanensis Bitinæ, aut ut alij malunt, Cordubæ Rex, libros in medicina non contemnendos scripsit, sed qui perperam in nostram linguam traducti sunt. Hic à plerisque Abensina quoque vocatur.

143 Sabor, aut ut alij vocant, Sapor Heben, id est, filius Girges Mædorum ac Persarum Rex, à Mesue in libro quem vocauit Grabadin sapor, & à Serapione quoque frequenter citatus in Antidotis, cap. 17. & alibi. De Sapore Rege Persarum legitur apud Aurelium Victorem, in Licinio Valeriano, & Eutropium, de gestis Romanorum lib. 9. c. 8.

144 Principem Orientis, quisquis is fuit, citat Aëtius Terrabibli 4. Ser. item 4. c. 122.

145 Porphyrogeneta quispiam Rex, Constantini epitomen de alimentis Græcè scripsit, de quo nihil aliud comperimus. Scio autem inter Imperatores fuisse Constantinum Porphyrogonnetam, cuius constitutionem citat Hermenopolus Epitome iuris ciuilibis tit. 7. vbi de tertijs nuptijs loquitur, & rursus lib. 6. tit. item sexto. Sed & postea eodem tit. meminit Cæsaris Porphyrogonnetæ. Est autem Porphyrogonnetæ tanquam dicas in purpura natus, id est, ex imperatore.

146 Io. Mesue, quibusdā Io. Chrysothomus dictus, Damasci Rex, aut certe stirpe Regia, utpote cui fuit abauus Abdela Rex Damasci, multa quoque in medicina volumina admodum vtilia reliquit.

147 Abderanus Saracenorum Rex medicinæ quoque peritissimus fuit, ad quem Sanctius cognomen Crassus Hispanus Rex Cordubam profectus est, ut ab eo curaretur.

148 David quisquis is fuit, sed Rex tamen, cuius oleum Auicenna memorat.

149 Kabith & ipse Rex medicus quem & ipse Auicenna citat lib. 5. qui antidotorum est.

150 Iosina Scotorum Rex nonus inter medicos enutritus, medicinæ peritus euasit atque pro morbis vulneribusq; medendis scripsit librū de viribus herbarum, decessitq; ante Christum natum. 137. anno sub Simone Pontifice, ut tradit Balæus in lib. illustrium maioris Britanniae scriptorum.

151 Rhenta alter Scotorum Rex illo antiquior qui medicinæ nouum vsum instituit, ut tradit idem Balæus quo loco de Dornadilla & ipso Scotorum Rege quarto differit.

152 Iaciffuha Mædorum Rex citatus Serapioni Antidotorum ca. 17. quanquam in nonnullis codicibus scriptum sit medicorum Rex.

153 Kermid Rex ab eodem citatur eiusdem tractatus c. 59.

154 Lioras Rex Linoi ab eodem quoque memoratus Simplicium c. 353. sed credo illic mendum esse, scribendumq; Libam Regem Libyæ. Nam loquitur de Euphorbio ex Dioscoride, qui ut supra diximus, eius inuentionem refert acceptam Libæ regi Libyæ.

155 Alcibiadem illum Atheniensium principem, dum atq; imperatorem non verebor Regibus annumerare, ut qui inferior multis non fuit, & multis superior fuit. Eum huius artis fuisse peritum

EX CO

ex eo possumus intelligere, quòd ex Anchusæ herbæ speciebus vna est quæ Alcibiadion dicta est, & alia quoque, ut videre licet apud Dioscoridem libr. 3. c. 455. & lib. 4. c. 24. 25. 26. 27. Nicandrum in Theriacis, qui tamen ab alio quàm ab hoc Alcibiade, nempe ab Alcibio quopiam inuentas dicit. Plinium li. 26. c. 6. & Aëtium Terrab. i. Ser. i. in Anchusa. Paulū Aginet. li. 7. c. 3. vbi de Anchusa. Fuere & quædam Reginæ medicæ, de quibus inter fœminas medicas dicemus nu. 307.

Regine medicæ.

IMPERATORES RO. MEDICI.

157 Nec defuerunt ex Romanis imperatoribus, qui medicinam probè calluerunt. In primis Augustus ille Cæsar, ex cuius commentarijs Plin. Valerianus lib. de re medic. j. c. 18. exscripsit compositionem medicam, Quæ inquit, & libentissimè vtebatur, & eam omnibus laudabat.

Ro. Imperatores medici. Augustus.

158 Quique eum confestim secutus est Tiberius: cuius Galen. lib. 5. de compos. medi. κατὰ γένῃ, pastillum quoque medicum commemorat ad zonam, quam Græci ἐξπηγῆα vocant.

Tiberius.

159 Neronem quoque ut medicum citat Paul. Aegineta lib. 7. c. 17. & Plinius Valerianus lib. Rei medicæ j. c. 29. què non temere possumus coniecere fuisse illum Imperatorem illaudatissimū quidem illum, sed apprimè tamen doctum, ut videre licet ex Suetonio & alijs scriptoribus. Vix enim de alio quopiam Nerone docto comperies, nisi & de Tiberio illo intelligas, qui & ipse Nero dictus est, ut tradit Suetonius. Neronianum Oxyporum describit Marcellus medicus, Medicamentorum c. 20.

Nero.

160 Verùm citra controuersiam Adrianus ille nunquam satis laudatus medendi scientia excelluit, ut testis est Aurelius Victor in eius vita. Et est collyrium vtile ad plurima ab eo inuentū, ut tradit Aëtius Terrabibli 2. Ser. 3. c. 113. & præterea antidotum ab eodem compositum, & Adrianum vocatum descripserunt idè Aëtius Terrab. 4. ser. i. c. 108. Nicolaus Salernitanus, & Nicolaus à Villa noua in suo vterque Antidotario. Quanquam Marcellus Burdegalenis lib. Medicamentorum c. 20. quo describit illud antidotum Hadriani, dicit quòd eo vtebatur Augustus Cæsar, ut hinc possis intelligere Hadrianum, qui longo post Augustum tempore imperauit, id non confecisse, nisi & ipse de eodem Hadriano intelligat. nam & is Augustus ut plerique Imperatorum dictus est.

Adrianus.

161 Sed & Titum Cæsarem, siue is fuit primus ille Vespasiani filius, siue Aurelius Antoninus Pius, qui & Titus vocatus est Iulio Capitolino in prin. vitæ illius: & ex tit. l. j. C. de hæ. inst. & l. j. C. de impub. & alijs substit. atque etiam ex l. Imperator. ff. de postul. & l. eiusdem initij. ff. de mino. & l. 3. ff. de cond. indeb. & l. Imperatores. ff. ad munic. vbi scribitur, Imperatores Titus & Antoninus. Nam Titus fuit Antoninus Pius, alter Marcus Antoninus philosophus. Titum igitur Imperatorem quisquis is fuit, satis constat medicinæ non expertem fuisse, cum eius malagma describat Galenus de medicamentorum compositione secundum locos lib. 10. c. 3. haud multo ante calcem.

Titus.

162 Constantinum quoque Imperatorem huius artis fuisse studiosissimum & peritissimū satis ostendit opus illud γεωτρονικον, id est, de agricultura libris 20. absolutum, quibus scienter describit multarum herbarum vires ad rem medicam pertinentes, præsertim verò lib. 10. Quanquam non defunt qui eum librum non Constantini esse, sed Dionysij Calsij Vticensis, eo argumento innixi, quòd Varro Rei rusticæ lib. 1. c. item 1. scripserit ipsum Calsium libris 28. Magonis Carthaginensis de re rustica vertisse libris 20. In quos non pauca adiecit de libris Græcis eorum quos ibi recēset. Sed id argumentum admodum leue est, præsertim cum ille liber nullos propemodū citet ex his quos Varro memorat: Sed alios plerofq; logè posteriores, & in his Varonè ipsum, & Apuleiū, & Plutarchū & Absyrtū, qui & ipse Constantini tēpore fuit, ut scribit Suidas. Cæterū Serapio ex antiquioribus illis Arabibus, in suis Simplicibus ca. 190. quo de apio loquitur, Constantinum citat ex libris de agricultura, in quibus, libr. scilicet 12. c. 23. quod & ipsum de apio eadem propemodum scribit, quæ ipse ex eodem Serapio. ut intelligas à multis iam seculis eum librum Constantini titulum prætulisse, ut si non sit Constantini illius Cæsaris, sit tamen alterius eius nominis. Et nisi admodum fallor, is est quem Rasis nunc Fallahan, nunc Filahan vocat lib. Continentis 3. c. item 3. & lib. 10. c. vlt. & lib. 11. c. 5. non semel & iterum c. 86. in quibus locis eadem omnino comperies ex eo citata, quæ & scripta sunt in illo libro Agriculturæ Constantini. Scio autem alios esse Constantinos medicos, de quibus postea loquemur. Antidotum autem Constantinum describit Nicolaus ab authore Constantino dictum, siue is fuit imperator, siue alius.

Constantinus.

163 Denique Iustinum & ipsum Imperatorem, huius item artis peritum fuisse satis ostendit & illud antidotum ab eo inuentore Iustinum appellatum, uti referunt idem Nicolaus, & Quiritius Terthonensis. Sed & ante illos Soranus in Isagoge. c. 9. potionem Iustini memorat, quæ huius Imperatoris esse non potest, ut qui longo tempore antè fuerit. Cæsaris autem medici siue horum vnus fuerit, siue alius, memorant electuarium & compositiones Auicenna lib. 5. summa j. tract. j. & iterū summa 2. tract. 2. & Serapio c. 33. Antidotorum. & Rasis lib. 7. Continentis, c. 1.

Iustinus.

SVMMI PONTIFICES MEDICI.

164 Nec interim silentio prætereundi sunt Romani pontifices, qui non in spiritualibus modò, sed & in temporalibus quæ vocamus, sese quibusuis Regibus & si diuis placet, imperatoribus quoque anteponunt. Ex quibus inter Diuos vnum, ne sum longior, satis erit recensere, quem non verebor

οἷον σε πρῶτα μελιθῆς, ὅς τε καὶ ἄλλος
βλάπτει ὅς ἀν μιν χανδρὸν ἐλαμῆν δ' αἰσῖμα πίνῃ,
Vinum te ledit dulce, quod etiam alios

Ledit, quicunque ipsum abundantem capit, neque decenter bibit.

Quem locum & citat & approbat Galilib. de substantia potentiarum animal. c. 3. & in lib. cui titulum fecit, Quod mores animi temperamentum corporis sequantur, & utrobique citat in eam rem Theognidis sententiam, quam mox adscribemus. Ex quo & Artemidorus Daldianus, de somniorum interpretatione lib. 1. c. 68. In somniis (inquit) vinum modicum bibere non in magnis poculis, & iam inebriari bonum est. Quandoquidem Xenophon Socraticus, Vinum, ait, tristitias, veluti mandragora dolores sopit, benevolentias autem veluti oleum flammam excitat. Multum autem & immoderatum bibere multorum malorum causa est omnibus ex aequo, cum Theognis illud scripserit,

Οἶνον τοι πίνειν πολλὸν κακόν, ἢ δέ τις αὐτόν

πίνῃ ἐπιταμένως, ὃ κακός, ἀλλ' ἀγαθός.

Vinum potatum multum, malum. Si vero quis ipsum

Potarit prudenter, non malum, sed bonum.

Quem locum quoque citat, sed non ex Theognide, verum ex Theagene Alexander Aphrodisæus, aut quisquis is fuit, lib. 2. Problematon c. 89. nisi illic mendum sit. Est & in eam sententiam Epigramma incerti authoris lib. 2. Epigrammaton Græcorum, cuius initium huiusmodi est,

Βάκχος μέτρον ἄριστον, ὃ μὴ πολλὸν, μὴ δ' ἐλάχιστον.

ἔστι γὰρ ἢ λυπηρὸς αἰτῖον, ἢ μανίης.

Sumere nec nimium Bacchi valet optimus usus,

Nec minimum: hinc mæror provenit, inde furor.

Quod sic vertit Velius,

¶ De secundo autem præterea quæ iam diximus illud etiam est illo 6. Iliad. lib.

ἀνδρῶν δὲ λεκμῶν τι μὲν ὄ μὲγα αἶνον ἄερα.

Viro autem fessio robur magnum vinum auget.

Ex quo idem lib. 14. eiusdem operis, dicit Dionysium, id est, Bacchum gaudium esse hominibus,

ὃ δὲ δῖον υἱὸν σεμέλη τέκε χάριμα βροδίσιν.

Et hinc Bacchus Hygiotes, id est, Salutaris colebatur, quod vino modico & temperato nihil sit salubrius, ut tradit Athenæus. Nam & Asclepiades utilitatem vini æquari deorum potentiam posse pronuntiauit, ut scribit Plinius d. libro 23. cap. 1. Plato autem in Cratylo dicit οἶνον, id est, vinum dictum ἄρ τὸ ἀνήσως id est, ab adiumento & utilitate nomen accepisse. Ad quam etymologiam ipse Homerus respiciens,

ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς ἀνήσεται ἄικε πῖνῃ δα.

Postea autem & ipse adiumentum consequeris si biberis.

Nam & ipse esculenta quoque ἀνεία appellare consuevit, quod utilitatem afferrent. Ex quo forte illud ut Bacchus medicus appelletur, ut diximus supra nu. 117. sed his omnibus. Et quod postea nomen ab hinc 2. dicemus.

¶ Atque ut ipse suave siue dulce vinum genio, lætitiæque, ac conciliandæ amicitiae dedicavit, cum scribit lib. 7. Odyssææ,

ὡς φάτο, ποντόνοτον δὲ μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα.

Et lib. 14. eiusdem operis,

ἐν δ' ἄρα κισσὸν βίω κίρνη μελιθῆς εἶνον.

Et repetit lib. 16. & alibi sæpe.

Ita temetum, quod dicitur vehemens, & ut Plutarchi verbo utar, κερωτικόν, quasi dicas stupefacitium, vel obdormitativum & capiti noxium Cyclopi obtulit, lib. 9. Odyss. A Pramniū illud vinum quod styptica siue acerbæ maxime naturæ est: ideoque constipandi densandique, & astringendi vim habet, etiam vulnerato Machaoni indulsit, eidemque caseum caprinum æneo quodam instrumento attriuit, farinamque ordeacea caseo miscuit, & adhæc cæpe opsonij loco opposuit, lib. 11. Iliad. Quam rem ex arte medicinæ illum fecisse scribit Plato in eo dialogo, cui Io titulus est, & libr. de Repub. 3. ubi tamen id factum fuisse in curatione Eurypili, de quo postea dicemus, memoria lapsus scripsit. De qua re etiam non nihil tetigit Athenæus lib. 1. τῶν δειπνοσοφιστῶν, ubi & id refert ad veterem Græcorum parsimoniam & frugalitatem in victu. Ex eoque possit videri id quoque esse quod Icarium dicitur. Nam & is scribit Hæmum dixisse in Icario insula lapidem esse Pramniū, & iuxta ipsum magnum montem, a quo Pramniū vinum dicitur, quod & Pharmacidē quidam vocant. Et Paulō post: Vitis autem quæ fert Pramniū vinum, vocatur, ut scribit Eparchides, a peregrinis quidem sacra, ab Oenensibus autem Dionysias, a Baccho. Didymus autem Pramniū vinum ait, aut a Pramniæ vite sic dictum, quod & ipsum tradit ipse Nicander, in Theriacis. Sed ut redeamus ad Athenæum: Qui (inquit) proprie loquuntur, nigrū id vinum vocant. Nonnulli quasi ad mansionē aptum πρᾶμνιον, id est, mansionarium, & nonnullis quoque interiectis Alcyphron: at Meandrius tradit ad Ephesium vicum esse montanum, qui prius vocabatur Lethois, nunc verò Latona ab Amazone eius nominis, ubi vinum Pramniū nascitur. Sed & idem Athenæus tradit id vinum non crassum esse, aut dulce, sed durum, & austerum, ob idque eo Athenienses minimè delectari, scripsisse Aristophanem. Aelianus autem libro 12. de varia historia inter genera vini, meminit & Prannei, siue id fuerit de quo tractamus, siue aliud, quod ut scribit, erat sacrum Veneri. Huius quoque vini Pranneij mentionem facit ipse Homer. libr. 10. Odyss. Plin. ex eodem Homero lib. 14. c. 4. Galen. in lib. cui

titulus

titulus est Hippocratis linguarum expositio, ubi & id dicit nigrum & austerum, & lib. 7. Pharmac. ἢ τὸ τῆς, c. 2. Pollux lib. 6. c. 2. Caterum est gemma (ut id obiter dicamus) dicta Prannion apud Plin. lib. 37. c. 10. quæ ut ibi quoque scribit, Indica est, quæ nigerrimo colore translucet, in qua miscetur & carbunculi color. Ex quo forte possit intelligi id vinum Prannium ita vocari, a nigro colore mixto carbunculi quoque colore.

178 ¶ Cognouit item Homerus, quod vinum ipsum & cibus dant vires & audaciam, cum scribit lib. 2. Od. sic 2. vinum & farinam siue polentam esse medullam hominum,

δῖνον ἐν ἀμφιφορῶσι, καὶ ἀλφίτα μυελὸν ἀνδρῶν.

De farina quoque repetit lib. 20. eiusdem operis.

ἀλφίτα τεύχεσσι καὶ ἀλάφαιτα μυελὸν ἀνδρῶν.

Idque etiam apertius exprimit ad fil. lib. 9. Iliados,

Νῦν μὲν κοιμήσασθε τῆσσι πομπῆσι φίλον ἦτορ

Σίτῃ καὶ οἶνωιο. τὸ γὰρ μὲν ἐστὶ καὶ ἀλκή.

Nunc quidem dormite delectati dilectum cor

Cibo & vino: hoc enim robur est & fortitudo.

Qui posterior versus repetitur & lib. 19. eiusdem

operis. Eumque in id citat Alexander Aphrodisæus, si is est, Problema. ὄν lib. 2. c. 62. A quo Virgil. quoque videtur illud fuisse mutuatus, lib. 1. Aeneidos,

Tum victu reuocant vires, fusisque per herbam

Implentur veteris Bacchi.

Et Valerius Flaccus lib. 2. Argonauticōn,

— Cereis tum munere fessas

Restituunt vires, & barco corpora Baccho.

Et his quidem assentitur Galenus lib. Techn. 3. c. 12. Et quantum ad cibum, Hippocrates libro 7. Aphorismorum c. 62. & Plinius lib. 12. c. 1.

179 ¶ Ex istis quoque Homeri de vino sententiis Macedonius elegans Epigramma confecit, quod extat inter Græcorum epigrammata,

Χθίζῳ ἐμοὶ νοσέουσι παρὶσσο δῖνῳ ἀνὴρ

ἰππῶς δὲ πᾶσιν νέκταρ ἀπειπ ἀμῶν.

Ἐἶπε δ' ὄσῳ πίνειν ἀνεμῶν, ὃ δ' ἐδιδάχθη

ὄσῳ μὲν μερόπων δῖνον ὀμυρῶς ἐφθ.

Febre labor autem medicus me inuiserat intrò,

Vixque ingressus, ait, tollite vina procul:

Tantum indulsit aquam misero miser ipse, nec audit

Quod vinum esse hominum robur Homerus ait.

180 ¶ Nec interim ignorauit Homerus vinum suapte natura calidum, cum dicat ἀἴδοπα δῖνον, tum aliàs tum 4. lib. Iliados,

ἄδ' ἐν δαδ' ὅτε πέριε γερῶσι αἴδοπα δῖνον, &c.

Et lib. seq. quo loco supra citauimus. Et lib. item seq.

Χερσὶ δ' ἀνὴσσι σιμ δῖν λέβαν αἴδοπα δῖνον.

Et lib. 2. Odyssææ,

ἔλαπιναίσι, πῖνσσι τε αἴδοπα δῖνον.

Et libro sequenti,

ὃ γέρων ἐπὶ δ' αἴδοπα δῖνον

Λᾶθε. Et lib. 7. eiusdem operis,

ἢ μοι σίτορ ὄσῳ κεμᾶλις ἢ δ' αἴδοπα δῖνον. Et libro 14.

Σπᾶσας δ' αἴδοπα δῖνον, ὄσῳ σπᾶσσι πτολιπῶρῳ.

ἢ χέρσῳ. Et etiam Hesiodus lib. 2. Operum & dierum, tanquam dicas fumicalidum, ardens,

uens, natura ignitum, quod femina quædam caloris in se habeat: non ut alij putant, propter calorem nigrum, ut etiam annotauit Gellius lib. 17. c. 8. & Macrobius lib. 7. cap. 12. & Suidas, quamuis Plutarchus Problematon coniuualium decade sexta, c. 7. aliò id epithetò refert. Atqui medici omnes id quod diximus testatur, vinū scilicet omne calidū: & in his Hippocrates siue is Polybus, siue Euriphon, siue Phaon, siue Philistiò, siue Aristò, ut plerique existimant, in li. 2. πρὸς διαίτην, id est, de diæta, victus ratione. Dioscorides lib. 5. c. 839. Plin. lib. 14. c. 5. Gal. lib. Temperament. & lib. Simplic. 8. & alibi sæpe. Ex quo Horat. lib. 2. Serm. saty. 8. feruida vina appellat. Plato autem in Timæo, & iterum in secundo de legibus, interdicit vino pueris vsque ad annum duodeuagesimum, ne ignis (inquit) igni addatur. Quod ex eo repetit Gale. in lib. cui titulu fecit, Corporis temperaturā animi mores sequi. Ex hoc autem ignea vini natura Bacchus Græcis quibusdam cognominatur πυρρῶν, id est, ignigena, ut videre licet apud Strabonem lib. 13. & Philostratum in Iconibus. Sed & hinc ab Orpheo in Hymnis, & Ausonio in epigrammate Græco cognominatus est πυρρῶν, id est, igne satus.

181 ¶ Et ut redeamus ad Homerum. Cum ille intelligeret vinum esse huiusmodi, ut ex eo diximus, scilicet calidum & ignitum, ne nimio illo calore, & igne noceret sanitati, sensit non esse merè bibendum, sed aqua diluendum, cum facit Calypso nympham ita Vlystem alloquentem, lib. 5. Odyss.

αἴσα, ἐγὼ σίτορ, καὶ ὄσῳ, καὶ οἶνον ἐρυθρῶν

ἐνδύσω μιν οἴκε, ἃ κέρ τοι λιμὸν ἐρυκεί.

Sed ego panem, & aquam, & vinum rubrum

Apponam placidè, quæ à te famem repellant.

Vini ex cibo vires ex Homero.

De vino Epigramma ex Homero.

Vinum calidū.

Vinum nō merum sed aqua dilutum bibendum ex Homero.

176 Vinum moderate modicum.

176 Vinum moderate modicum.

177 Iterum de vini differentiis ex Homero. Vinum uehementens. Pramniū uinum.

Nam & id in tuenda sanitate obseruandum iubent medici, nisi si quæ causa priuatim id prohibeat. de quo etiam videre licet apud Plinium lib. 17. c. 4. vt interim non prætermittam Athenis Dionysium, id est Bacchum & θου, id est, rectum, cultum fuisse. Amphysteon enim rex Atheniense omnium primus à Dionysio edoctus merum aqua diluit: quo factum est vt homines prius mero incurui, mox recti facti sunt, vt Philochorus scripsit.

Bacchus rectus cur dicitur.

182

Vinum tamen meratius conuenire senibus ostendit ipse Homerus, cum libro Iliados 9. facit Achillem iubentem Patroclo, vt vinum ipsum meratius infundat Vlysi & Phœnici viris iam ætatis prouectioris.

Vinum tamen meratius conuenire senibus ostendit ipse Homerus, cum libro Iliados 9. facit Achillem iubentem Patroclo, vt vinum ipsum meratius infundat Vlysi & Phœnici viris iam ætatis prouectioris.

Ζωρότερον ἢ κέραρα, λέπας δ' ἐν τῶν ἑκάστω.

Quod ex eodem expendit Plutarchus in Sympotiacis ita scribens, ἀγνοῦν ἢ δοκεῖ ὁ Ζώϊλος ὅτι παρῶτον μὲν ὁ ἀχιλλεύς τ' φοίνικα, καὶ τ' ὀδυσσεὶα παρεσβύτερος οὐκ ἴσως, ἐχ' ὕδατος χαίροντας, ἀλλ' ἀκρατοτέρω καὶ ἀπορτοῖ ἀλλοῖ γέροντες ἐπιτῆναι κελύει τῶν κρᾶσι. Additq; aliam eius rei probationem, quod Achilles à Chirone magistro medicinæ peritissimo totius victus rationem exactè didicerat, quare verisimile erat illum iussisse meracius vinum senioribus propinari: quoniam τοῖς ἀργῶσι, καὶ γοῶσι παρὰ τὸ εἰσὸς σάμασι, ἀνεμῶν καὶ μαλακῶν κρᾶσις ἀρμόζει. Sed & alia subiungit quibus ostendit Achillem ipsum medicinæ quoque peritissimum fuisse, cum scilicet apio equos suos pascit in ocio desidentes, id est; pedum & articularum doloribus obnoxios. Cui morbo apium maximè opitulatur. Quæ tu addes ad ea quæ diximus de Achillis medicina supra nu. 113. incip. de Achille.

Achilles equos apio pascebat &c.

183

Vinum intus, Oleum foris ex Homero.

Et cum sint duo liquores corporibus humanis gratissimi & saluberrimi, vt scilicet ipsum vinum intus, oleum foris, vt scribit Plinius lib. 14. cap. vlt. id certè Plinius ipse ab Homero didicerat. Nam quod ad vinum attinet, satis de eo supra diximus. Oleo autem is sæpè inducit homines lotos inuagi, vt Odyssæ 3.

Αὐτὰρ ἐπεὶ λῶσ' ἐμ' τε, καὶ ἔχεισ' ἄνω' ἐλαίω.

Et rursum eiusdem operis, lib. 4. iterumque 17.

τὸς δ' ἐπεὶ δὴ δῶμαί λῶσαμ, καὶ χεῖσαμ ἐλαίω.

Hos autem postquam famula lauerunt, & inunxerunt oleo.

Et lib. 8. eiusdem operis.

ἔνθα δ' ἐμὴ χεῖρας λῶσαμ καὶ χεῖσαμ ἐλαίω.

ἀμβρότω, οἷα θεὸς ἐπενήνοδεν ἀνὴρ ἐβήσας.

Vbi ipsam Gratia lauerunt & unxerunt oleo

Immortali, quatenus Deos decet semper existentes.

Palæstræ oleo ungebantur.

Et huiusmodi propè loca infinita apud eum comperies. Dicitur enim oleum membris vigorem afferre, eaque non minimum recreare, & vt tradit Plinius lib. 12. c. 1. Vnde Palæstræ nudi eo ungebantur & Hannibalem Pœnorum ducem legimus pugnaturum contra Romanos, nō longè à Placentina vnctum habuisse exercitum.

184

Aquam rerum omnium optimam. Aquarum naturam sciuit Homerus. Aqua alba Lympida.

Et quoniam aquam Pindarus in fronte suorum operum pronunciauit omnium rerum esse optimam, ἄριστον μὲν ὕδωρ Certè nec ipsius naturam ignorauit Homerus, cum candorem, id est claritatem, siue lympiditatem, vt sic dicam, leuitatem, frigiditatem in aquis laudauit.

Candorem, cum dicit lib. Odyssæ quinto,

Κρήναι δὲ ἐξέεις πύργους ῥέου ὕδασι λευκῶ.

Fontes autem ex ordine quatuor fluebant aqua alba.

De lympiditate illud est lib. 9. eiusdem operis,

ἄντ' ἐπὶ κρατὸς λιμῶν ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ

Κρήνη ὑπὸ σπέος.

Sed in capite portus fluit lympidam aquam

Fons sub specu.

Et iterum lib. 2. Iliados,

ὄδωρ ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ.

— Vnde fluebat lympida aqua.

Nam & aquam salubrem aëri esse quàm simillimam oportere tradit Plinius lib. 31. c. 3. Et hinc quoque Virgilius vbique laudat fontes & aquas liquidas, quod non admodum distat à lympidis, id enim significat puras, claras, lucentes, & sine sordibus. Nam

Aqua acri simile esse oportere.

Liquidi fontes.

egloga 2.

Perditus, & liquidis immisi fontibus apros.

Et lib. Georg. 2. aliàs 1.

Non liquidi gregibus fontes.

Vb. Seruius interpretatur, puri & sine pestilentia.

Et lib. 3. eiusdem operis,

Pocula sint fontes liquidi.

Et lib. 4. eiusdem operis,

At liquidi fontes.

Et rursum eodem lib.

— Manibus liquidos dant ordine fontes.

Et Ouidius lib. 5. Fastorum,

Est mihi fecundus dotalibus hortus in agris

Aura fouet, liquidæ fonte rigatur aquæ.

Et iterum eod. lib.

Nec liquidæ iuncto flore bibuntur aquæ.

Ex quo etiam illud Ausonij in Mosella,

Et rimos trepido potes equiparare meatu,

Et puras, Virgilius lib. 7. Aeneidos,

Et liquida gelidos fontes præcellere potu.

Et Pellucidas, Ouid. lib. 3. Meta.

— Puroque in fonte lauabat.

Et in epistola Sapphus ad Phaonem,

Fons sonat à dextra tenui perlucidus vnda.

Et in epistola Sapphus ad Phaonem,

Et pellucide.

Est nitidus vitroque magis perlucidus annis

Fons sacer. Et Apuleius lib. 5. Metam. in prin. Videt fontem vitreo latice perlucidum.

Et perspicuas. Statius lib. 9. Sylvarum,

Perspicui viuunt in marmore fontes.

Et Laetantius in Phœnice,

Sed fons in medio est, quem viuum nomine dicunt,

Perspicuus luens dulcibus vber aquis.

Et nitidas. Valerius Flaccus lib. 3.

Tela manu procul ad nitidi spiracula fontes

Ducit. Et candidas. Seneca,

Nineique lactis candidos fontes.

Et splendidas Horatius lib. Carminum 3. Ode 13.

O fons Blandusæ splendidior vitro.

Galen. autem lib. 1. de sanit. tuenda, cauendas omnino tradit aquas turbidas. Et in libello de Pitifana, si eius est, idem præcipit aquam deligi perlucidam ad pitifanæ confectioem. Et Paulus Aegineta lib. 1. c. 50. laudat simpliciter aquam visu puram & lympidam; quod & facit ipse Galen. lib. 1. de Simplic. medic. facul. cap. 5. Cuius verba in eam rem hæc sunt, τὴν δὲ ὀφθαλμοῦ, ὅταν ἐλλειπνὴς ἢ καὶ διαυγὴς ἀκεῖβῶς. Et idem Galen. lib. de renum affectuum curatione, & Oribasius lib. Euporiston.

Et perspicua.

Et nitida.

Et candida.

Et splendida.

185 ¶ Leuitatem autem commendat, cum lib. 2. Iliados in catalogo ducum, Titaresium fluuium ἱμερῶν, hoc est, desiderabilem dixisse videtur, quod ea leuitate super Peneo flumine currat, vt ipsi quidem, vt dicit, non misceatur, sed olei modo supernatet, quod ex eo annotauit Plinius lib. 4. c. 8. vbi corruptè Euroton legitur nisi is fluuius binominis sit. Quod tibi obiter dicere volui. Sed vt redeamus, Aquam leuissimam saluberrimam quoque esse tradit Celsus lib. 2. c. 16. & omnes medici. Vnde & illud Vitruuij, Ex omnibus fontibus leuissimis subtilibusque. Hincq; aqua pluuiua super omnes commendatur, quod ea omnium leuissima sit, vt tradit Rufus Ephesius, & eius autoritate Aëtius Terribili. 1. Ser. 3. c. 165. & Paulus Aegineta lib. 1. c. 50. & ante hos Hippocrates, ad finem lib. de capitis vulneribus, si is eius sit, & post eum Herodotus, eiusque autoritate Oribasius lib. 3. Euporiston, qui de confectioe ciborum est, cap. vlt. & Celsus lib. 2. cap. 18. & Columella lib. 1. Rei rusticæ c. 5.

Aque leuitas ex Homero.

Aqua pluuiua commendatur.

186 ¶ Quoniam autem pacto dignoscatur aquæ leuitas, tradit Hippocr. lib. Aphorism. 5. c. 26. Aqua (inquit) quæ citò calefcit, & citò frigescit, leuissima est. Vbi Galen. hanc leuitatem non ad pondus refert, sed ad id vt celeriter calefcit, & rursum celeriter frigescat, atque in se facillè aduersas qualitates suscipiat, vti etiam tradit ipse Galen. lib. de pitifana, c. 1. & lib. 1. Simplic. cap. 17. Simeon Sethus in libro περὶ δυναμικῶν τροφῶν id est, de cibariorum facultatibus, & Paulus Aegineta vbi supra, qui tamen id non simpliciter admittit: & ante hos Plin. lib. 31. c. 3. Quamquam & ipse Galen. in lib. de bonitate aquæ, si ipsius est, ad pondus quoque refert. Nam si leuis, inquit, & facilis ponderis est, id significat eam non esse terræ permixtam. vti & facit Celsus d. lib. 2. c. 18. vbi dicit, Leuis pondere apparet, & ex his quæ pondere pares sunt, eò melior quoque est, quo celerius, & calefcit & frigescit, quòq; celerius ex ea legumina percoquantur. Tanquam scilicet primo loco inspiciendum sit pondus, deinde celeritas caloris vel frigoris. Plin. autem loquens de aqua d. li. 31. c. 3. Quidam, inquit, statera iudicant de salubritate, frustrante diligentia, quando perarum est, vt leuior sit aliqua. Certior subtilitas inter pares meliorem esse, quæ calefcit refrigereturque citius.

Que aqua leuis dicitur.

187 ¶ Denique & frigiditatem, lib. 17. Odyssæ,

κατὰ δὲ ψυχρὸν ῥέει ὕδωρ

ὕψωθεν ἐκ πέτρης.

— Frigida autem defluebat aqua

Ex alto, ex petra.

Quem secutus Hesiodus (nam post eum fuisse crediderim cum Cicerone in Catone, licet alij addubitent) in Theogonia,

Τηλοθὲν ἐν χρυσίῳ ποχόῳ πολυώνυμον ὕδωρ

ψυχρὸν, ὅτ' ἐκ πέτρης καταλέβεται ἠλιβάταιο.

Longè in aureo vase celebrem aquam

Frigidam, que ex petra defluit alta.

Et Ausonius illis versibus supra citatis, nu. 184. ait profluentem esse vtiliorem stagnante atque pigra: cursu enim ac percursu ipso extenuari atque proficere, quod tradit Plinius libro 31. c. 3. in princ. & medici vbique.

Aque frigiditas ex Homero

Aque profluentes pigre vtiliores.

188 ¶ Ex quibus etiam locis apertè vides, illos non obscure intellexisse aquam eam esse optimam, quæ ex alto loco, & è rupe manat. Nam quatum ad primum pertinet, scribit Hippocrates libro de aëre, aquis, & locis, optimas eas aquas esse, quæ ex sublimibus locis & terreis collibus fluunt. Ad quod alludens Lucanus lib. 2.

Aqua optima que ex alto fluit. Sed et an que ex rupe.

Et tu montani totus nunc fontibus exi.

Et illud de aqua ex petra scaturiente non probat Galen. lib. 1. de sanitate tuenda: nec Aëtius Terribili. 1. Ser. 3. c. 165. nec ante eos Hippocrates in eo. li. de aëre, locis, & aquis. Verum Porphyrius ille Platonice Homero subscribens, Aquarum (inquit) latices illi, qui à montosis fontibus scaturientes per petrarum alueos deoluuntur & fluunt, synceriores multò incorruptioresque esse solent, quàm ij qui cœnosa palustriæque loca defluunt, quibus vt multam lutulentamq; secum atrahât materiam necesse

neceffe est. Et Columella lib. 1. c. 5. post aquam pluuiam secundo loco ponit fluentem aquam e montibus oriundam, si per saxa præceps deuoluitur. Sed & ipse Galenus, aut quisquis is fuit, in illo libro de bonitate aquæ laudat aquas petrosas. Et huc quoque pertinet illud Horatij lib. 3. Ode 13.

*Fies nobilium tu quoque fontium
Me dicente cauis impositam ilicem,
Saxis, unde loquaces
Lympha defiliunt tue.*

Loquaces enim vocat, quod cum e saxo cadunt, perstreperant, ut etiam annotauit Porphirion. Et illud eiusdem Homeri lib. 8. Iliados de fonte loquentis,

ἦτε κατ' ἀγίλιπθ' ἀπὸ τῆς ἀνοφερῆς χέει ὕδωρ.
¶ Huic autem quod de frigiditate dictum est, ut ad id redeamus, concinit illud Lucretij lib. 6.

189
Iterum de frigiditate aque.

*Frigidus hanc ob rem sit rotus in luce diurna.
Hic gelidi fontes, & mollia prata Lycori.* Et Virgilij Eclog. 10.

Et Horatij lib. Carm. 3. Ode 13. qua laudat fontem Blaudusia,

*— Nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine riuos
Lasciui soboles vregis. Et paulo post,
Tu frigus amabile
Fessus vomere tauris*

Et Ouidij Tristium lib. 4. Eleg. 4.

Præbes & pecori vago. Sulmo mihi patria est gelidus vberimus vndis. Et libro secundo Pastorum,

De nullo gelida fonte bibentur aque. Et libro quarto eiusdem operis,

Frigida caelestum matres Arethusa vocabat.

Et Sidonius, Ambientibus (ait) sese fontibus algidis. Plin. autē d. lib. 31 c. 3. aquam Martiam, primum Aufeciā dictam, præ cæteris, & à frigore & à salubritate laudauit: eamque Deum munere vrbi Romæ tributam fuisse tradit. Et in vniuersum aquam frigidam probat Galen. lib. 1. de Simplic. medic. fac. ca. 4. Aquæ autem frigidæ est illud encomium Prouerbiorum 25. cap. Aqua frigida animæ sitienti, & nuncius bonus de terra longinqua.

190
Aquam quædam vulneribus prodesse ex Homero.

¶ Nouit & Homerus *λαγρόν ὕδωρ*. id est calidam aquam, aut ut aliis placet, tepidam vulneribus prodesse, eorumque dolorem sedare, cum ea Euripilum curat, ut paulo post dicemus. Ex quo & illud eiusdem lib. 14. Iliados statim post exordium,

*ἔσοκε θεῖμα λωπρὰ ἐϋλοκάμηθ' ἐκαμάρη
Θερμῆν, καὶ λούσῃ ἀπο βρότου αἵματι βέντα.*
Donec tepida lauacra pulcra crines Hecamedæ
Calefaciat, & aluat saniem cruentam.

Exercitationes Homero probat.

Præcepit & ipse vti exercitationibus: easque sic probat, ut nec Pheacibus lib. 8. Odyssæ. Nec proctis lib. 17. eiusdem operis, eas adimat: laborumque dicit esse causam sanitatis.

191
Somnum remedio esse lassitudinis ex Homero.

¶ Si verò laboribus ipsi adusque lassitudinem grauatum corpus fuerit, somnum remedio esse in Vlyssæ naufrago significat, cum in si. lib. 5. Odyss. inducit Mineruam ei fudisse somnum,

*τῶ δ' ἄρ' ἀθύνῃ
ὑπνον ἐπ' ὀμμασι χεῖρ', ἵνα μιν πάνσθε τάχιστα
Δυσσωνέθ' καμάτοισι, φίλα βλέφαρ' ἀμφικαλύψας.*
— Huic autem Minerua

*Somnum in oculis fudit, ut ipsum quiescere faceret celerrimè
A grauibus doloribus, pharas palpebras circumtegens.* Vnde & illud Virgilij lib. Aeneid. 3.

— Fessos sopor irrigat artus.
Nam & ab illo resolui membrorum compages non ignorauit Homerus, cum scribit Odyss. 18.

Somno membro compages solui, ex eodē.

ἔϋθε δ' ἀνακλινθεῖα, λυθεῖν δὲ οἱ ἄψα παῖτα.
Dormiuit autem reclinata, soluta sunt autem ei membra omnia. Vnde & ab eodem tum eiusdem operis lib. 20. tum lib. 23. ὕπνθ' somnus peculiari proprioque epitheto *λυσιμελής*, id est, membra soluens dicitur, ut etiam ab Orpheo in hymno & Apollonio Rhodio lib. 4. Argonauticōn. Nam &

Somnus lassitudinis

Seneca Tragœdiographus in Octauia, actu 1.

*Quam saepe tristis umbra germani mei
Offeritur oculis, membra cum soluit quis.*

Idem autem in Hercule furente somnum domitorem laborum dicit,

*— Tūque o domitor
Somne laborum, requies animi.* Hæc autem esse ex arte medica deprompta cognosces, tum ex multis, tum ex Paulo Aegineta lib. 1. cap. 97.

192
Somnum conuenire senibus ex Homero.

¶ Eundem autem præcipue conuenire senibus aperte significauit, lib. vlt. Odyssæ,

*ἔπειτα λούσασθ' ἀγαγοί τε,
ἔϋδόμεθα μαλακῶς, ἢ γὰρ σίκη ἐσι γερῶν ὄρωρ.*
— Vi lotus est comeditque,
Dormiuit molliter, hæc enim iustitia est senum.

Id est, hæc iusta & conuenientia senibus sunt. Quem

Quem ex eo ad eam sententiam comprobendam citat Galen. *περὶ ὑγείας*, id est de sanitate lib. 5.

Somnum nimium noxium esse ex eodem.

193 ¶ Verum & somnum ipsum, ut cætera omnia quæcunq; supra modum præterque mensuram fiunt, etiam si altis sint admodum salubria, esse tum periculosa & noxia admonuit scribens lib. 15. Odyssæ,

ἄνιγ καὶ πολλὸς ὕπνος.
Tristitia & multus somnus. Ex quo Hippocrates videri potest deprompsisse illud Aphorism. 2. c. 3. Somnus aut vigilia si alterutrum modum excesserit, male est. Quod & idē propè scribit lib. eiusdem operis 7. c. 67. & confirmat Haliabbas, lib. 5. Theoricæ, & Auicenna in 2. primi doct. 2. c. 12. & in Canticis c. 39. & in 2. par. eorundē. c. 28. & vtrobiq; Auerrois in commentariis, & etiam li. 6. col lig. & Rafis ad Almanforem lib. 4. c. 3. & Continentis lib. 25. & ante hos Casius, qui Problematōn medicorum c. 24. quærit & rationem reddit, cur nimius somnus & nimia item vigilia capiti grauitatem pariant. Plato autē lib. 1. de legibus scribit somnum immodicum corpori & animo obesse.

Laborem salubrem etiā ante cibum ex eodē.

194 ¶ Nec ignorauit Homerus (ut ad eum redeamus) laborem in sanitate tuenda cibum præcedere, cum scribit lib. 24. eodēque vltimo Odyssæ,

οἷδ' ἐπεὶ οὐρ πεύσαντο πόντος τεύχοισι τε δαῖτα.
Hi autem postquam igitur finem imposuerunt labori, paraueruntque conuiuium.

Ita enim fieri debere docuit Hippocrates illo sermonis ordine lib. 6. Morborum popularium *πόνος, σίτια, πῖνα, ὕπνος, ἀφροδίσια, πᾶντα μέτρια*. Labores, cibi, potus, somni, venerea, omnia mediocria. Quod ipsum ex eodem obseruauit Gale. non multo post initium lib. 2. *περὶ ὑγείας*, & nos ex vtroque alicubi diximus in nostris legibus connubialibus.

Concubitiū prodesse melancholicis ex eodem.

195 ¶ Sciuit item concubitum prodesse tristibus & melancholicis, dum lib. 24. Iliados ita facit Thetidem filium Achillem ita monentem,

*Τέκνον ἐμόν, τί ο μέγας ὀδυρόμενος καὶ ἀχέων
Σὴν ἔδρα κρᾶδίνην, μεμνημένος δ' ἔστι σίτος,
ἔτ' εὐνής: ἀγαθὸν δὲ γυναικί πόν ἐν φιλότῆτι
μίσηδ'.* Id est, ad verbum propè,
*Filium, quandiu lugens & dolens
Tuum excedis cor, memor neque cibi
Neque lecti bonum autem femine in amore
Miseri.* Nam & hæc ex arte medicinæ prodiderit Aristoteles lib. Encyclicarum quæstionum 4. c. 3. & eius interpres Aponensis: & Auicenna in 20. 4. tract. c. 10. & diximus, in 15. lege connub. nu. 58. neque tamen.

Aeris habitus ex Homero.

196 ¶ Magnum quoque momentum ad valetudinem esse in aeris habitu atque natura ostendit ipse Homerus lib. Odyssæ 4. in Fortunatarum insularum descriptione, flante scilicet ibi Zephyro semper, vbi hominibus facillima vita est, & vbi multa hyems non est, multa nix, nec imber.

*τῆ πρὸ ῥήσης ἐοῖσι πέλας ἀνδράποισιν,
ἔνι φεῖός, ἔτ' ἀρχαίων πολλός, ἔτ' ἐπὶ βροχός,
ἄλλ' αἰεὶ ζεφύροιο λυγρὸν ἔσθλας αἶτας.*
Atque etiam cum Odyssæ lib. 5. scribit e flumine semper antelucanas horas esse insalubres.

Horæ antelucanæ e flumine insalubres.

ἄσπρη δ' ἐκ πτόαμθ' ὑψὲν κενεῖ νόδι προ. Quod & ex eo expendit Plinius lib. 18. c. 6.

Refrigerantibus Homero cogitata.

197 ¶ Quæ sit refrigerandi vis monstrauit lib. 5. Iliados. in respirante quasi reuiuiscente Sarpedone. Ex quo apertè docuit *λεπθυμίας*, siue *λεποθυίας*, (vtrunque enim Græci dicunt) id est, defæctio nis, siue deliquij animi remedium refrigerationem esse.

*τὰρ δ' ἔλιπε ψυχή, ἵπ' ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλύς
αὐτὸς δ' ἀμπεπνύθη. πρὶ δὲ πνοίη βορέαιο
ζώρηδ' ἐπιπνέει κακῶς κενεφνότα θυμόν.*
Hunc autem reliquit anima, & circa oculos diffusa est caligo.

Aquæ frigide inspersio ad animi deliquia.

*Rursum autem respirauit, circum autem aura boreæ
Recreauit spirans malè suspirantem animum.*
Ex quo etiam aquæ inspersio, quæ ipsa frigida est, hæc animi deliquia ab Hectore vulnerato arcet apud eundem lib. 14. eiusdem operis.

*ἔνθα μιν ἐξ ἵππων πέλας ἄρ' ἔχονε κατ' ἑὸ ὕδωρ
κεῖται δ' ἄμπνύθη καὶ ἀνέσθρακεν ὀφθαλμοῖσιν.*
Tunc ipsum ex equis admouerunt terræ: circa autem ipsum aquam

Euderunt hic autem respirauit, & affexit oculis.
Et hinc quoque illud Laodamiæ Ouidianæ ad Protefilaum,

*Lux quoque tecum abiit tenebræ exanguis obortis,
Succiduo dicor procubuisse genu.*
Vix socer Iphiclus, vix me grandæuus Acastus,
Vix mater gelida mœsta refecit aqua.

Nam & Hippocr. lib. Aphorif. 5. c. 21. tradit frigidæ aquæ multam profusionem, distentionem, siue conuulsionem soluere. Quod & tradit Aristoteles lib. problematōn 9. cap. 9. & Hæthodorus Phœnicæus lib. Historiæ Aethiopicæ 2. Cuius rei ratio est, quod huiusmodi aqua spiritus in vnum cogit, impeditque ne abeant & dissoluantur, qui quidem plurimi & tenuissimi venire solent ad faciem, ut sensum inuicem obeant.

¶ Quantum

198 **Calida fometa** **lapis profunt.** ¶ Quantum autem fatigatis profint calida fometa declaravit in Vlyffe ipfo naufrago, lib. Odyff. 5. ad finem: quantumque lauacra, in eodem Vlyffe, lib. 10. eiusdem operis dum hæc scribit,
*αὐτὰρ ἐπειδὴ ζέσεν ὕδωρ ἐνὶ ἠνοπι χαλκῷ,
 ἐξ ῥ' ἀσάμινθου ἕσασα, λὸ' ἐκ τρίποδος μεγάλοιο,
 οὐμῆρες λερὰ ἄρα κατὰ λερὰ τὸς τε καὶ ὤμων,
 ὄφρα μοι ἐκ λαμῆσιν θυμοφθόρου εἰλετο γύναι.
 Ἄρ' ὅστις ποτ' ἀσάμινθον ἐκείνην ἐκείνην
 Ἰν balneum cum me locasset, lauit ex tripode magno,
 Placidè effundens in capitèque & humeris,
 Vt mihi iustitudinem pernitiosam eximeret à membris.*

¶ In eodem Vlyffe, & Diomede labore & vigilia confectis, ad fi. quoque lib. 10. Iliados. Et dum Hæctori à pugna redeunti calida lauacra iubet Andromache præparare lib. 22. eiusdem operis. Neque enim ignoravit balneas & vnctiones, de quibus eodem loco, & aliis quoq; supra citatis, vbi de oleo locuti sumus: atque eo lib. 10. Odyffæ, & alibi sæpe.

199 **Sulphur & ignis ad expiationem.** ¶ Et cum sulphur & ignis multum virium habeant ad expiationem, ærisque sæculenti purgationem, & multorum morborum medelam, vt de sulphure videre poteris apud Dioscor. lib. 5. c. 78. & Plin. lib. 35. c. 15. & Apuleium lib. vlt. Meta. & Proclum in lib. de sacrificiis. Ex quo illud Ouidij, *Tèrque senem flamma, ster aqua, ster sulphure lustrat.* Et lib. 2. de arte amandi, *Et venit quæ lustrat anus lectumque locumque* Præferat & tremula sulphur & oua manu. Et Iuuenalis satyr. 2. *— Cuperent lustrari, si qua darentur*

Sulphura cum tedis. Et de igne dicemus postea num. 535. & seq. Id certè Homerus & cognouit, & cæteris cognoscendum præbuit, cum scribit lib. Odyffæ 22. haud multo ante finem, *Οἷσε θέσσω γρηῦν πακῶν ἄκων, οἷσε δ' ἐμοὶ πῦρ,* ὄφρα θεσιώσω μέγαρον. *Porta sulphur anus, malorum medelam: porta autem mihi ignem,* Vt fumigem domum.

200 **Salubre post cibum hilarescere.** ¶ Intellexit post cibum salubre esse hilarescere: contra insalubre esse admodum atque noxium laetæ & mærore affici, cum facit Pifistratum Nestoris filium ita loquentem lib. 4. Odyffæ, *καὶ νῦν εἶτι πῦρ ὄβρι, πῖθόιο μοι. ἔ γάρ ἐγωγέ* Τέρπυμ' ὄδ' ὑρόμην & μετὰ δ' ὄρπιον. *Et nunc si quo modo licet, morem geras mihi, non enim ego* Delector iugens post caenam. Nam & alibi, scilicet Iliados 11. Nestor & Machaon postquam biberunt potionem multis cibariis mixtam illis præparatam ab Hecamedæ, abieceruntque aridam sitim, delectabantur inter se sermonibus, *τῶδ' ἐπεὶ δὴ πῖνον τ' ἀφ' ἔργου πολυκαγκέα δ' ἴψαμ,* μῦθοισιν τέρποντο πρὸς ἀλλήλους ἐνέπυθε.

201 **Homeri chironia.** ¶ Nunc verò quod ad chirurgiam pertinet, agè quàm artificiose apud eum vatem libro Iliados 4. faucium Menelaum curat Machaon. Primum enim vulnere telum educit, tum diligentissimè vulnus eiusque altitudinem considerat, exprimit deinde sanguinem, postremò lenia medicamenta inspergit. Ita enim scribit, *αὐτίκα δ' ἐκ ζωσῆος ἀρηρότ' εἰλκεν δῖος ὄϊν,* τὸ δ' ἐφέλκον μύσσο, πάλιν ἄγχι ὄφρες ὄγκοι, λῦσε δ' οἱ ζωσῆρα παναλόλου, ἠδ' ὑπένερθε ζῶμά τε καὶ μήτρην, τὴν χαλκῆς κάμου ἀνδρῶσ. *αὐτὰρ ἐπεὶ ἴδεν ἔλκεν, ὃδ' ἔμπεσε πικρὸς οἷσος,* αἶμα' ἐκ μυζήσας. ἐπ' ἄρ' ἔπειτα φάρμακα εἰδὼς, Γάσσε, τὰ οἱ πῶτε πατρὶ φίλα φρονέων πῶρε χείρων.

Sicuti & apud eundem in calce lib. 11. Iliados, Patroclus Eurypili femur vulneratum, educta quoque primùm sagitta, aqua calida abluit: postea radicem quandam amarā imponit, non ignarus ad abstergendum exiccandumque, ac sedandum dolorem valere amara medicameta, vt tradit Plato, & eius autoritate Plutarchus Caussarum naturalium, c. 5. Et Symposiacón decade 1. proble. 6. vbi & eum Homeri locum aduocat, & Gal. lib. de compos. medi. secundum locos 9. c. 8. & lib. Antidot. 1. vbi illum locum Homeri citat. Carmen autem ipsius tale est, *ἐνθά μιν ἐκτανύσας, ἐκ μὲρ δ' ἔταμνε μαχάρον* ὄφρ' ἐβέλει τριπικρῆσ. ἀπ' αὐτῶ δ' αἶμα λελαϊνὸν νιζ' ὄδ' αἶμα λιανῶ, ἐπὶ ἧ ρίζην βάλε πικρὴν χερσὶ δ' ἔταμνε τὸ δ' ἔμπεσε πικρὸς οἷσος. *Sed & postea videlicet lib. 15. Patroclus ipse eidem Eurypilo etiamnum ex vulnere laboranti diuine affedit, vt eius animum lepidis fabulamentis & cruciani seuocaret,* τὰ φῶδ' ἐνὶ κλισίῃ ἀγκυκλήσθ' ἐκρυπνύσσει.

ἔσοτε, καὶ τὸν ἔταρπε λόγους, ἐπὶ δ' ἔλκεν λυγρῶ φάρμακ' ἀκνήματ' ἔτασσε. 202 ¶ Et cum in curandis vulneribus ligaminum, siue ligaturarū, atque nodorū recta aptitudo & scientia multum valeat, vt ex medicis passim videre licet: id certe Homerus minime ignoravit, vt patet ex eo quod scribit lib. Odyff. 19. loquens de Antolyçi filius qui vulnus Vlyssis curauerunt, *ὦ ταλῆμ δ' ὄδ' ὕσθησ' ἀμάμον & ἔντι θέοιο* Δῖσσαν ἐπισαμένως. *Vulnus autem Vlyssis irreprehensibilis, diuini,* Ligauerunt scienter.

203 ¶ Sed & quod pharmaceuticam medicinæ partem respicit, Homerus probe cognouit. medicina- lium salubriumque pharmacorum alia quidem esse epiplasta, & epiplasta: Alia verò potabilia, vt illud Nepenthes quod Helena lib. 4. Odyffæ in craterem Telemachi miscuit, *νηπενθῆσ τ' ἀχολόν τε, κακῶν ἐπιληθῶν ἀπάντων.* Et quæ sequuntur. Cuius loci meminit Plinius lib. 22. c. 21. Gal. lib. de substantia virtutū animalium c. 3. & in eo lib. cui titulus est, Mores animi sequi temperamentum corporis, vbi tradit nonnullos putare illud medicamentum fuisse Oenopiam radicem.

204 ¶ Cognouit & Homerus mala venena, quæ Græci δὴλυτήρια vocant, quibus partim venenatur sagittæ, vt ipse scribit lib. 1. Odyffæ, *φάρμακον ἀνδραφάνου δ' ἰζήμεν & ὄφρα οἱ εἴη.* Ἰὸς χεῖρῶσ. *Pharmacum homicidam disquirens, vt ei esset* Sagittas quo oblineret. Vnde Virg. lib. 9. Aeneidos illud scribit, *Vngete tela manu, ferrumque armare veneno.* Et iterum lib. 10. *Vulnera dirigere, & calamos armare veneno.* Et lib. 12. *Non secus ac vento per nubem impulsæ sagittæ,* Armatam seui Parthus quem felle veneni Parthus siue Lydon telum immedicabile torsit. Et Ouid. lib. Tristium 3. *Nam volucri ferro tinctile virus inest.* Et Silius, lib. 1. *Spicula quæ patrio saudens acuisse veneno.* Theophrastus etiam lib. Plantarum 9. c. 15. scribit apud Aethiopes radicem letiferam esse, qua sagittas vngunt. Idem quoque facere Gerrheos tradit Nicander in Alexipharmacis: Barbaros Dioscorides lib. 6. ca. 20. Scythas Plinius lib. 12. c. 53. Dacos & Dalmatas Paulus Aegineta, lib. 6. c. 88.

205 ¶ Cognouit item ipse Homerus ex huiusmodi venenis malis esse potabilia, vt quæ socios Vlyssis in porcos mutauerunt, lib. Odyffæ 10. *ἐπεὶ κακὰ φάρμακ' ἔδωκεν.* Et non multo post, *ἀνέμισγε ἧ σίτω* φάρμακα λυγρὰ. Et quæ alibi lib. eiusdem operis 2. θυμοφθόρα appellat, quibus scilicet exhaustis intereunt homines, *πὲ καὶ εἰς ἐφύρην ἐβέλει πείραμ ἄσπαρα* ἔλθειν, ὄφρ' ἐνθεν θυμοφθόρα φάρμακ' ἐνεῖκα.

206 ¶ Ad hæc cum in corpore humano alia sint membra ὁμοίμερα, id est, simularia, siue similiarum partium, quæ scilicet in similes sibi partes diuiduntur, vt caro in carnes, os in ossa, neruus in neruum. Alia ἀνομοίμερα, id est, dissimularia, siue dissimiliarum partium, quæ non aptæ sunt secari in partes similes, sed dissimiles, vt manus non in manus, pes in pedes, & id genus similia. Nullū profecto membrorum genus est, siue homœomeron, siue anomœomeron, cuius mentio non fiat ab Homero, ita vt Anatomiam, id est, membrorum sectionem plepissime vidisse videatur, & ostendisse. Idcirco hæc in re illum sæpe citat Gal. in Anatomia corporis humani, quam graphicè & eleganter describit: atque etiam Commentario 2. in lib. Hippo. de natura humana: & nouissime Philippus Melancthon in lib. de Anima. Est autem anatomia, ne id ignores, medicinæ propria, vt scribit Macrobius lib. 7. Saturnalium, c. 15. paulo post prin.

207 ¶ Præterea multarum herbarum vim & naturam pluribus in locis declaravit, vt cum loton, crocon, & hyacinthum memorat lib. 14. Iliados, *αὐτὸν δ' ἐρσένετα, ἰδὲ κρόκον, ἠδ' ὑάκινθον* πυκνόν, καὶ μαλακόν, ὃς ἀπὸ χθονὸς ὑψὸς ἔργε. Cuius etiam loci non tamè designati alias meminit Plinius libr. 21. c. 7. in princ. Sed & de loto quoque priuatim loquitur libr. 9. Odyffæ, vbi eius admirandam vim describit. & de croco, & Hyacintho in hymno quem in Pana cecinit, *ἐν μαλακῶ λεμώνι, τὰς κροκὸν ἠδ' ὑάκινθον,* ἠμῆσθε δαδῶν, &c. En de Asphodelo vti & ex eo memorat Plin. li. 21. c. 17. Et præterea de moly multa & miranda scribit libr. 19. eius operis. Cuius item meminit Theophrastus lib. 9. c. 15. & Dioscorides li. 3. c. 50. & Plinius lib. 25. c. 4. in princ. & iterum cap. 9. & Gal. in Comment. 1. libri Hippocratis de natura hominis, statim post princip. & Apuleius de viribus herbarum cap. 49. & Macrobius, qui id aliter quàm cæteri intelligit, lib. Saturn. 3. c. 1. & nouissime Lilius Gyraldus dialogismo 14.

Art. nodorum & ligaminum cognita Homero.

Pharmaceutica pars Homeri.

De eadem re.

De eadem re.

Homeri anatomia.

Homeri herbarum vires notuit.

Quaeque nocet serpens, quae iuuet herba, Macer.

Et iterum lib. 4. de Ponto, eleg. 16. eademque vlt.

Cum foret & Marfus, magnique Rabirius oris

Iliacisque Macer.

Atque illum citat Galenus lib. 6. pharmacorum, & Plinius saepe.

Scribitque Eusebius Cosmographus illum paucis annis post Virgilium obiisse. Et tamen ille suppositivus liber citat Plinium, qui aliquantò post fuit. Imò & Galenum, & Oribasium aliòsque qui longo post tempore fuere, saepius testes affert. Is tamen liber alioqui nò malus est, tametsi non satis Latinus in multis.

231 ¶ Ovidium quoque poetam non immerito in hunc ordinem asciscemus, vel autoritate Plinij qui lib. 30. c. 4. cum laudat authorem cuiuspiam medicinae inibi descriptae. Sed & eum saepe citat ex volumine de piscibus quod Haleuticon inscribatur, videlicet lib. 32. c. 2. in prin. & c. vlt.

232 ¶ Andromachus Cretensis Neronis Archiater, id est, primarius medicus, cui salutaris illa Theriacae compositionem acceptam ferunt medici, quam Graecis versibus ad Neronem scripsit, quos Galenus in suum lib. de Theriaca, & in lib. 1. Antidotorum integros transposuit. Ita autem de eo loquitur statim post prin. lib. de Theriaca, quòd medicam artem non solum experientia rerum probe calluit, sed etiam sermonis elegantia rationem in ipsis copiose exercuit quinque libris.

233 ¶ Petricius & Dorotheus carminibus in medicina scripserunt, ut videre licet ex Plinio illos citante libro 22. c. item 22. Ille autem alicubi Petreius, & alibi item Petridius, & Patridius, atque etiam Petroclius nuncupatur, errore librorum: & Ophiaca scripsit saepius à Plinio citata, & inter caetera libro 22. cap. 23.

234 ¶ Cecilius Argivus versibus scripsit de piscibus apud Suidam. 235 ¶ Rufus Ephesius qui tempore Traiani floruit, praeter multa ab eo scripta in medicina à Suida collecta, quinque libros de herbis hexametris versibus scripsit, ut tradit Galenus in praefatione lib. 6. de simplic. medic. facultatibus. Is saepius citatur ab ipso Galeno, qui & quosdam eius versus citat lib. 1. Phat. κατὰ τόπος c. 1. Oribasio, Paulo Aegineta, Aetio, & aliis. Huius autem Rasis, lib. 9. Continentis, dicit esse libros illos diuinos περι ύγιαιας, qui Galeno vulgò adscribuntur. Huiusque cum laude meminit ipse Galenus in ingressu libri de melancholia.

236 ¶ Silius Italicus se medicinae peritum ostendit, cum scribit libro 5. Punicorum, de Synalo Hannibalis medico,

Mulcebat lympham purgatum sanguine vulnus.

Et rursus lib. 6.

— Nunc purgat vulnera lympham,

Nunc mulcet succis, ligat inde, ac velleram molli

Circundat tactus, & torpentes mitigat artus.

Exin cura seni tristem depellere seffo

Ore sitim, & parca viros accersere mensa.

Haec enim omnia ex arte medicinae facta sunt,

ut de aqua insperione diximus in Virgilio. Et de caeteris satis constat ex medicorum libris. Quis enim non didicit ex Plinio lib. 29. c. 2. quantum lana succida profit vulneribus: quis, inquam, quantum commendetur diæta parca & tenuis vulneratis, &c.

237 ¶ Marcellus Sidites, aut ut alij volunt Sidetes, qui, ut author est Suidas, Marco Antonino imperante scripsit Heroico carmine de medicina libros 24. & huius etiam meminit Hieronymus libro 2. in Iouinianum.

238 ¶ Philo Tharseus qui versibus elegiacis aenigmaticè scripsit in medicina, ex quibus illum citat Galenus lib. 9. περι συνδέσεως φαρμάκων τῶν κατὰ τόπους, id est, de compositione medicamentorum secundum locos. c. 4. ubi eius aenigmata scienter declarat. Sed & illum citat Aëtius. Philonem autem simpliciter appellant Paulus Aegineta, & Alexander Trallianus. Hunc de herbis scripsisse tradit Epiphanius Cyprius lib. Hæreseon 1. post princ.

239 ¶ Philotas qui etiam carminibus medicamenta scripsit, apud Gal. in eodem opere lib. 5. c. 7.

240 ¶ Petronius Arbiter cuius fragmenta quaedam de medicina versibus conscripta etiamnum extant.

241 ¶ Quintus Serenus Sammonicus Gordiani Iunioris Imp. praceptor, ut testis est Spartianus in Caracalla. Cuius & hodie supersunt libri versibus hexametris de re medica conscripti.

242 ¶ Timaristus qui carmine de herbis scripsit, teste Plinio lib. 21. c. 31.

243 ¶ Periander medicus in primis celebratus, quem cum poeticae & componendis carminibus sese dedisset, Archidamus Agefilai filius hac ferme sententia compellauit, τί δὴ ποτε ὦ περιανδρε, ἀντιχαρίεντος ἰατροῦ, καὶ δὲ ποιητῆς καλεῖσθαι ἐπιθυμῆς, id est, Quid tandem o Periander, pro eleganti medico malus poeta dici cupis. Author Plutarchus in apophthegmatis ipsius Archidami.

244 ¶ Rhamnius Fannius, aut ut in quibusdam codicibus legitur, Flavius cognomento Grammaticus de medicinalibus librum eleganti carmine ad Laetantium Firmianum scripsit, ut tradit D. Hieronymus in catalogo, quo loco de ipso Laetantio loquitur, & in lib. 2. in Iouinianum.

245 ¶ Ionicus Sardenis medicus poeta non incelebris, & qui inter caeteros ab Eunapio celebratur.

246 ¶ Morfinus Atheniensis Philoclis nepotis ex fratre, aut sorore Aeschylai filius poeta Tragicus, qui & ipse operam medicinae dedit, vnde ut ocularius medicus medicinae oculis exhibebat, ut scribit Suidas.

247 ¶ Vindicianus qui ad Valentinianum Imperatoris versibus latinis scripsit de medicina, cuius fragmenta

gmenta quaedam habemus. Isque fuit ipsius Valentiniani comes Archiatrorum, ut diximus supra in Aesculapio: huiusque quosdam versus adduximus supra in Achille. De eo est illud D. August. ad Marcellinum testimonium, Magnus, inquit, ille nostrorum temporum Vindicianus. Sed & eius meminit Octavius Horatianus lib. 4. statim post prin. & Marcellus lib. Medicamentorum c. 16.

248 ¶ Decius Aufonius Gallus Burdegalenis poeta laudatissimus, medici filius, & ipse quoque, ut plerique credunt, medicus, quod & multa ipsius epigrammata insinuare videntur. Nam & Marcellus & ipse Burdegalenis, in libro de medicamentis in prin. rursusque cap. 25. Aufonium medicum citat, siue is fuit poeta, siue pater eius.

249 ¶ Heliodorus Atheniensis poeta Tragicus de compositionibus antidotorum versibus scripsit, ex quibus nonnullos citat Galenus lib. 2. Antidotorum. Sed & ἀπελυττω, id est, Resolutoria scripsit ad Nicomachum, ut idem Galen. tradit, in quibus planè ostendit quanta artis medicinae religione teneretur, ne videlicet inquinatas manus haberet, quod & suo iureiurando Hippocrates praecipere. Eos versus Grego. Gyraldus ita vertit,

Non per, qui Deus est in Tricca, haud perque ferentem

Solem coelicolis lucem mortalibus almam,

Non per sceptrum Deum, quae fert Saturnia proles,

Non quisquam me induxit donis, me ve coegit

Gratia amicitiae cuiquam nocuisse medendo,

Sed sanctas nunc clara manus ad sidera tollo,

Impolluta mihi vitio super omnia mens est.

Tricca autem, ut id intelligas, oppidum fuit Thessaliae, ubi Aesculapius Tricceus colitur, ut testis est Strabo.

250 ¶ Ioannes Vrsinus, cuius opus est, Profopoeia animalium versibus elegiacis, & quaedam elegiae de peste, & alia plura.

251 ¶ Strabus Gallus, cuius est Hortulus amoenissimus versibus hexametris, de quarundam herbarum viribus.

252 ¶ Flavius cognomento Grammaticus, qui cum Laetantio sub Domitiano Romam accitus est, de medicinalibus libris versibus composuit, ut tradit Hieronymus in Catalogo scriptorum ecclesiasticorum. Hic, ni fallor, est Rhamnius, de quo dixi nu. 232.

253 ¶ Philes qui ad Michaellem Imp. Graecè scripsit versus fenarios, de animalium proprietate.

254 ¶ Aegidius Monachus Benedictinus, natione Graecus, qui carminibus scripsit libros duos, alterum de pulsibus, alterum de vrinis, in quos Gentilis Fulgineas commentarios addidit.

255 ¶ Hieronymus Fracastorius, Veronenis qui hisce nostris temporibus scripsit versibus, & iis quidem elegantissimis, libros 3. quibus titulum fecit, Syphilis, siue de morbo Gallico. Sed & Homocentrica scripsit, & de causis criticorum dierum per ea quae in nobis sunt. Et de Sympathia librum 1. & de contagione & contagiosis morbis, eorumque curatione lib. 3.

256 ¶ Lucas Valentinus Dertonensis qui de compage & vtilitate membrorum carmina scripsit, atque ut tradit Lilius Gyraldus libro 1. de Poetis nostri temporis in tam sterili ac difficili materia non admodum inquinatè pedem extulit.

PHILOSOPHI MEDICI.

257 ¶ SED multos & eos quidem primos atque praecipuos ex antiquis sapientiae professoribus huius artis fuisse peritos, atque ex iis plurimos in ea quoque libris edidisse compertimus, medendi quidem scientiam ceu sapientiae partem, ut scribit Cornelius, arbitantes. Inter quos Pythagoras, qui primus, ut scribit Plinius lib. 24. c. 17. & lib. 25. c. 2. volumen de herbarum effectu composuit, Apollini, Aesculapio, & in totum Diis immortalibus inuentione ac origine assignata. Ideo & Laertius in vita ipsius scribit eum medicinam minimè neglexisse: illumque saepe citat Plinius in materia medica, ut lib. 20. c. 9. & 13. & 17. & 20. & 22. in prin. & Caelius Aurelianus lib. Chromia 5. c. 1. Aelianus autem lib. 9. de varia historia tradit Pythagoreos summum studium in medendi facultatem impendisse.

258 ¶ De Empedocle philosopho celebratissimo ipsius Pythagorae discipulo inter poetas diximus.

259 ¶ Plato philosophorum Deus, quem medicinae artem probe nouisse liquè constat cum ex aliis suis operibus, tum verò ex Timaeo, in quo definit quid sit sanitas corporis, quid morbus: distinguit febrium aliorumque morborum species, singulorumque rationes assignat: atque de pharmacis multa scribit, & alia pleraque ad medicinam pertinentia. Praeterquam quòd is ab Epicrate Ambraciorum medicorum poetae saggillatus est, ob id quòd animalium vitas, plantarumque, atq. herbarum naturas curiosius inuestigaret. Gale. in lib. 7. περι γενν. c. 2. Catapotium Platonis describit, & alibi saepe illum citat. Aelianus lib. 9. variae historiae scribit illum plurimum curae in medicinam contulisse.

260 ¶ Speusippum Atheniensem Platonis in schola successorem, & ipsum philosophum celeberrimum, qui ob eandem causam ab eodem Epicrate reprehensus est.

261 ¶ Epicharmus Couis & ipse auditor Pythagorae, qui, ut scribit idem Laertius, Commentarios reliquit de natura rerum, atque de medicina, quos adhuc dicunt extare in bibliotheca Vaticana. Eum citat Plinius inter medicos lib. 20. c. 9. non semel, & alibi saepe.

262 ¶ Democritus, qui & de herbarum vi & effectu composuit, ut tradit Plinius lib. 25. c. 1. multosque de

medicinalibus libros ædedit, vt prodidit Laërtius. huiusque discipulum Hippocratē fuisse sunt qui existimant, vt tradit Celsus. Apud hunc compositio medicamenti inuenitur, quo pulchri boniqs. & fortunati gignantur liberi, vt tradit Plinius lib. 26. cap. 4. quod quidem medicamentum, si quis fortē scire desiderat, idem Plinius lib. 24. describit c. 17. vide etiam ibi. c. 7. Huius quoque antidotum ponit Auicēna, lib. 5. nisi alterius sit. Hūncq; sæpē citat Plinius in re medica, vt lib. 20. c. 3. & c. 14. & Aurelianus libro Chronion 4. cap. 1. ex libro de Elephantiaci, si tamen (inquit) eius si liber sit. & libro Oxcon 3. c. 15. & alibi sæpē. Hunc tanti fecit Hippocrates, vt cum Doricus esset, tamen lingua Ionica suos libros scripsit in gratiam Democriti, vt tradit Aelianus lib. 4. Variæ Historia.

263 **Timæus.** ¶ Timæus Locrensis, cuius nomine Plato librū inscripsit de natura. Huius vel alterius eiusdē nominis compositionem describit Cornelius Celsus, lib. 5. Hunc citat Alexander Trallianus lib. 11.

264 **Almeon.** ¶ Alcmeō Crotoniata Pythagoræ & ipse auditor, plurimum in medicina versatus, qui primus a tradit Phauorinus in omnimoda historia, & eius autoritate Laërtius, de naturæ ratione scripsit. Quique singulis humani corporis membris atque articulis resectis, intimis omnium partium vitium scrutatis, primus cadauerum lacerationē, quam Græci Anatomiam vocant, excogitauit. Huius aut alterius Almeonis sententias in medicina citat Stobæus, Ser. 98. qui est de morbis, & Ser. seq. qui de sanitate est.

265 **Aristoteles.** ¶ Aristoteles Stagiritæ, alter Platonis discipulus, de quo non necesse est plura dicere, cum eius libri maxima ex parte extant, ex quibus satis apparet qualis quantusque fuerit in philosophia, & in medicina. Illud tantum dixerim, illum originem duxisse ab Aesculapio, & Machaone eius filio, vt tradit Hermippus, & eius autoritate Diogenes Laërtius in vita ipsius, statim in prin. vt verisimilius sit illum arti medicæ, quæ illi hæreditaria erat, impensius operam dedisse. Nam & hic patrem, & filium habuit medicos, vtrosque Nicomachos dictos, vt postea dicemus. Aristotelis antidotum adscribit Auicenna lib. 5. Illum autem tradit Laërtius, vbi supra, conuixisse Amyntæ medicæ gratia, vbi etiam illū dicit scripsisse duos libros inscriptos, Medicinalia, vt traduxit Ambrosius, quamuis Græcum aliud significet.

266 **Theophrastus.** ¶ Theophrastus eiusdem Aristotelis discipulus, & successor in scholæ regimine cuius opus de plantarum historia eum fuisse maximum medicū ostendit: præterquā quod fuit præceptor illius Erasistrati illustrissimi medici, vt nonnulli autumāt, a quibus minimè dissentit Diogenes Laërtius in vita ipsius Theophrasti, in fi. Eum sæpissime citat Galen. in lib. Simplicium medicamentorum.

267 **Strato.** ¶ Strato Lampiacenus Theophrasti ipsius successor physicus appellatus, quod in ea speculatione præ cæteris diligentissimè versatus est, scripsit de morbis, vt tradit Laërtius.

268 **Eudoxus.** ¶ Eudoxus Gnidius, qui vt idem Laërtius tradit præter philosophiam & medicinæ quoque peritissimus, Philistionēque Siculo medico præceptore vsus.

269 **Heraclides.** ¶ Heraclides Ponticus quem Galen. lib. de locis affectis 6. citat, in eo libro cui titulus est, *περὶ τῆς ἀπνῆς* id est, de perdita spiratione, quem & supra post Laërtium citauimus. Sed & in medicina quoque scripsit librum de causis morborum, vt tradit idem Laërtius in vita ipsius.

270 **Simon Atheniensis.** ¶ Simon Atheniensis philosophus, vel ex hoc medicinæ peritus videri potest, quod librum *περὶ ἐνπαθείας* id est, de bona valetudine, siue malis, de bona corporis dispositione, scripsisse dicitur Laertio in vita ipsius.

271 **Metrodorus.** ¶ Metrodorus & ipse Atheniēsis Epicuri discipulus, qui inter cætera ipsius opera libros tres ad medicos scripsit, vt scripsit idem Laertius in vita ipsius Epicuri, illumque sæpē aduocat Plinius.

272 **Apollonius Tyaneus.** ¶ Apollonius Tyaneus philosophus Pythagoricus, quæ satis constat ex Philostrato medicinæ fuisse non imperitum.

273 **Epimenides.** ¶ Epimenides Cretensis, quem herbarum peritum fuisse indicio est herba Epimenidia dicta, de qua Theophrast. lib. Hist. plant. 7. c. 11. quod verisimile sit eam eiusque vim medicam comperisse.

274 **Plutarchus.** ¶ Plutarchus Cheroneus, quem cæteris omnibus philosophis antepone, aut certè æquare ausus fuerim, medicum se optimum ostendit in eo lib. quem de tuenda bona valetudine elegantè & doctè conscripsit, a que etiam in Problematis Symposiaci quæ maxima ex parte medicina constant.

275 **Sextus Cheronæus.** ¶ Sextus & ipse Cheroneus, ipsius Plutarchi ex sorore nepos philosophus Platonicus, qui librum fecit de medicinis ex animantibus bestiis, pecoribus, & auibus, quem & hodie habemus, ex eoque sæpē citatur à Petro Hispano, in Thesauro pauperum: & Petro Largilata in sua Chirurgia. In eum librum scholia scripsit Gabriel Humelbergius.

276 **Michael Psellus.** ¶ Michael Psellus philosophus Peripateticus cuius in philosophia multos libros habemus, scripsit de victus ratione deque facultatibus & succi qualitate alimentorum, quem Georgius Valla Latinum fecit. Sed & aliud opus ex libris medicinalibus ordine alphabeti, quod asseruari in bibliotheca Vaticana ferunt.

277 **Apuleius.** ¶ Apuleius Madaurensis, qui in Apologia prima asserit se medicinæ neque instudiosum neque imperitum. Habemus librum de herbis Apuleij nomine, sed hic non fuit, sed alius, de quo postea dicemus.

278 **Polis.** ¶ Polis siue Polles, vtrunque enim reperimus) philosophus idemque medicus, & qui in medicina quædam scripsit, vt tradit Suidas. Hunc citat Aëtius Tetrabibli 4. Ser. 3. c. 14. non semel.

279 **Trachius.** ¶ Trachius philosophus, & idem quoque medicus Martyrius, ab Aëtio atque etiam Alexandro Tralliano citatus. Sed & ipse Trallianus nonnunquam Martyrium simpliciter citat: in Codice autem

tem Græco, eiusdem Tralliani lib. 11. quo de podagra, non Trachij sed Heraclidis legitur, vt supra diximus in Heraclide. Verum Albanus Thorinus Thrachium vertit.

280 ¶ Comon item philosophus & medicus à Galeno memoratus, in libro de medicamentorum compositione secundum locos.

281 ¶ Azaricon quoque, & Andrizcas, vterque item vtroque titulo insignitus ab eodem, si is est, in lib. de medicinis expertis.

282 ¶ Proclus ille Philosophus Platonicus famatissimus, nisi alius sit, & quem inter Methodicos annumerat Galenus in introductione siue Medico. Sed & Proclus eidem Galeno citatur, libro Methodi 1. & Paulo Aeginetæ lib. 3. cap. 77. & lib. 7. cap. 11.

283 ¶ Theodotus Alexandro Tralliano citatus cum ea adiectione philosophus lib. 11. Hunc aut alium Theodotum simpliciter citant Aëtius Tetrab. 2. Ser. 2. c. 34. & Rafis lib. 1. Continentis c. 1. & 4. & sæpē aliàs.

284 ¶ Alexander Aphrodisæus, qui primus omnium Aristotelem ante à viris doctis magis laudatum, quam intellectum commentariis enarravit. Cuius & in medicina libros de febribus hodie habemus. is fuit sub Seuero & Antonino Imperatoribus.

285 ¶ Porphyrius ab Octauo Horatiano, aut vt aliis placet, Theodoro Prisciano citatus, lib. 4. de Physica scientia ad Eusebium filium, de quo non opus est multa dicere, cum libri eius extant imprimis commendati. sed illud omnium pessimum habuit, quod religionem nostram Christianam multis conuiciis insectatus est.

286 ¶ Epicurus præpè nobis excidit magni nominis philosophus. Hunc fuisse medicinæ peritum, satis constat ex eo quod Galen. in Parua arte illum citat, in tractatione concubitus. & Epicurum medicum citat Gal. lib. 5. de composit. medicam. secundum genus, nec de vilo alio Epicuro medico legitur. Hunc Laërtius in eius vita tradit scripsisse librum de Plantis.

287 ¶ Et alij innumerabiles philosophi non ignobiles, qui in hac arte pariter ac in philosophia aut scripserunt, aut aliàs se exercuerunt. Medicina enim ipsa philosophia est, aut certè vtraque alteri tam arctè tamque tenaciter coniungitur, cohæret, copulatur, vt ne tantillum quidem diueri, sciungi, segregari possint. Meritoque Plato, Aristoteles, Galenus, vt plerique citant, aut veriùs Ioannes Alexandrinus in commentariis in librum Hæreseon philosophiam & medicinam sorores esse dicebāt, alteram animi, alteram corporis conseruatricem. Et propterea philosophia medicina animi dicitur Tullio, lib. 3. atque iterū 4. Tuscul. quaestionum, & Ioanni Alexandrino, vbi supra, in id Aristotelem citanti. Medicina verò est medicina corporis, vt iudè Aristoteles, & Io. Alex. inibi definiunt, & præterea Diocles Caristius ad Antigonium Regem, dum vocat medicinam philosophiā salubria docentem. Ex quo etiam Galen. librum ædedit hoc titulo, Quod optimus medicus idem sit & philosophus. Quibus etiā concinit Græcum Diogenis Laërtij epigramma in laudem Platonis æditum, quo significatur Phœbum genuisse Aesculapium, & Platonem: vt ille corporibus, hic animis mederetur, *φύσιν ἐφύσατο ἑστῆς ἀσκληπιόυ, ἠδ' ἐπαλάσσατο, τὸν ἄνθρωπον, ἵνα σῶμα σῶν.*

Nec ab his disidet quod scribit Isidorus non omnino malus author. lib. Etymolog. 4. cap. 13. eodemque vlt. Medicinam esse secundam philosophiam. Vtranque enim disciplinam totum hominem sibi vindicare. Nam sicut per illam anima, ita per hanc corpus curatur.

288 ¶ Et profectò sicut philosophus (quemadmodum subdit Ioannes Alexandrinus) festinat curare animi morbos, Græci *πάθος* vocant, qui multi & diuersi sunt, vt ægrietas, metus, læticia gestiens, & libido, quam alij cupiditatem vocant, & quæ his quatuor subiciuntur: Sic & medicus philosophatur, vt ita dixerim, circa corpus hominis, primùm inquirens elementa, secundum temperationes, humores, membra, operationes, vtque sanet corporis ægrotationes excogitat.

Acharista celebrata Cornelio Celso lib. 6. c. 5. Gal. lib. 4. pharmacorum *ἢ τὸ πρῶτον* cap. 6. & 7. Aëtio Tetrabibli 2. Ser. 3. c. 109. & Tetrab. 4. Ser. 1. c. 109. Marcello c. 8. & 20. ita dicta quod non satis digna gratia illis referri queat.

Acopa vnguenta euaporantia, quasi sine labore dicas quæ ad lassitudinem præsertim neruorum illitu leuandam, & dolorem leniendum maximè profunt. sic dicta, quoniam contra *κόπρος* id est, labores & lassitudines in vsu sunt, atque mediam inter Cerota & emplastra consistentiam habent, vt scribit Paulus Aeginetæ, lib. 7. c. 19. post prin. Et quamuis in principio ita appellata sint, tanquam lassitudines emendantia, tamen paulatim appellationem suam à seipsis extenderunt ad similia compage medicamenta, etiam si gratia vehementer calfaciendi assumantur, vt scribit Galenus libro 7. Pharm. *κατὰ κόπρος*. c. 1. De quo & tu illum vide lib. 7. *κατὰ γέννη*, in c. de Acopis. Nonnulli quoque Acopa interpretantur lassitudinem non inducentia. Et ea voce Græca pro Latina vsus est Plinius lib. 23. c. 8. & lib. 32. ca. 19. paulò ante fi. Est autem inter gemmas Acopis, cum qua oleum subferuactum perunctis lassitudinem soluit, vt scribit Plinius lib. 37. c. 10.

Acrapala, quæ ebrietatem prohibent, vel discutunt, Dioscoridi, lib. 3. c. 24. in quo de absynthio tractat.

Adecta quæ Cornelius Celsus lenia dicit, mordacitatis scilicet expertia, & quæ partes quibus admoventur leniunt, & à mordacitate liberant, qua gemina vi & natura etiam Aphysa, & Aphlegmanta dicuntur.

Comon.

Azaricon.
Andrizcas.
Proclus.

Theodotus.

Alexander
Aphrodisæus.

Porphyrius.

Epicurus.

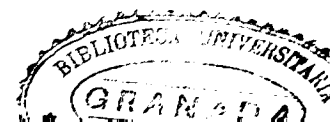
Medicina philo-
sophia est.

Philosophia &
medicina sorores
sunt.

De eadem re.
Infinita medicamentorum genera à medicis excogitata.

Acopis gēma

Adipsa

Adipsa quæ famem sitimque arcunt, extinguunt, & obrepere prohibent. De quibus Hippocr. lib. Epidemion 6. partis 3. c. 22. & Galen. Phar. localium 8. c. 3. & Aëtius Tetrab. 3. Ser. 7. c. 4. & Plutarchus in Sympolio septem Sapientium. Hinc & glycyrrhizâ adipsion, quod famem & sitim sedet, & hydropicis dari solita, ne sitiant, ut scribit Plin. lib. 22. cap. 9. de quo etiam nonnihil Dioscor. lib. 3. c. Et quæ alima in eoloco dicuntur Plutarcho, unde & Alimos herba, quæ gustu famem prohibet.

Alimos herba.

Acroustica frigida atque coërcentia, Cælio Aureliano lib. Chronion 5. c. 2. Alexipharmaca, quasi vim veneni expultricem, & veluti propulsatoriâ habentia, qua voce etiam pro Latina vsus est Plin. lib. 21. c. 20. Hoc autem titulo Nicander librum composuit.

Alexiteria, quæ propriè ea sunt quæ Amuleta dicit Plinius, de quibus paulò post dicemus, dicta à iuandipræstantia, uti & Alexipharmaca. nam ἀλεξίω Græcis opitulor, auxiliior, arceo significat. De his autem Galenus lib. 5. Simplicium medicam. c. 1. & cap. 17. & 18. vbi eadem esse hæc cum Alexipharmacis tradit.

Alima vide supra Adipsa.

Alimmata, id est, vnctiones.

Alipanta & Alipenas, ut loquitur Celsus, quæ nullo pacto pingua sunt, hinc dicta veluti sine pingui, apud ipsum Celsum lib. 5. c. 19. circa prin. & Aëtium Ser. 13. c. 126.

Amuleta.

Amuleta remedia aduersus omnia mala, maximè verò veneficia, ab amoliendo dicta. De quibus Plinius lib. 23. c. 1. & lib. 25. c. 9. & lib. 28. c. 4. & lib. 29. c. 4. & lib. 30. c. 10. in prin. & c. 15. & lib. 37. c. 3. & iterum c. 9. in prin. & alibi sæpè.

Amethystus lapp.

Amethysta, & ἀμείθυρα hinc dicta, quod ab ebrietate præferunt, apud Dioscoridem lib. 1. c. 144. vbi de Amygdala, Galenum Pharm. localium lib. 2. c. 2. Nam & hinc lapis Amethystus à quibusdam dictus existimatur, quod ebrietati resistit, ut videre licet apud Heliodorum Phœniceum lib. Historiæ Aethiopicæ 5. & Asclepiadem lib. 4. epigrammaton Græcorum, quod minimè credit Plinius libro 37. c. 9. & Plutarchus Problematon Symposiacon decade 3. c. 1.

Amyctica, scilicet ut dicit Aurelianus Chronion lib. 2. c. 6. Arteriaca medicamenta, quæ eas partes in passione constitutas exercent. Et acribus quidem laniatibus constant. De quibus Celsus lib. 5. c. 28. & Galenus Phar. localium lib. 7. c. 1. Plinius Valerianus lib. 1. rei medicæ c. 53. & Ostauius Horatianus lib. 2. c. 5.

Anacathartica formem nutrientia. Hæc enim inter medicamenta memorantur Galeno lib. 5. Simplicium Pharmacorum c. 12. Sunt & qui hæc pro Catharticis accipiunt, id est, purgantibus, ut omnes Dioscoridis interpretes lib. 1. vbi de Terebintho tractat.

Anacollemata modò pro adglutinantibus dicuntur, & quæ siccandi vim habent: modò pro his quæ fronti in oculorum fluxionibus applicantur. De quibus Plinius Valerianus lib. 1. c. 8. & iterum c. 16. & Paulus Aegineta lib. 7. c. 16.

Anagargarismos, ita vocatos, quod liquore aliquo in ore retento crebra reuocatione gargareon colluitur, atque ita per superna humor detrahitur. Cornelius Celsus gargarisationes vocat lib. 5. c. 22. & 23. in fi. & Plin. lib. 22. c. 25. & lib. 23. c. 1. & 2. Gargarismata Cælius Aurelianus Chronion lib. 3. c. 2. Sed & gargarizandi verbum vsurpauit idem Plin. lib. 20. c. 9. & iterum c. 17. & lib. 22. c. 23. & lib. 26. c. 4. & lib. 32. c. 8. & ante eum Cornelius Celsus lib. 4. c. 2. vbi de resolutione linguæ loquitur. Græci magis vtuntur priori appellatione, ut apud Paulum Aegin. lib. 3. c. 27. non semel.

Analeptica quæ vires reficiunt, atque ita corpus reparare videntur, à verbo ἀναλαμβάνειν, quod reficere significat.

Anaplerotica quæ cicatrices crassant, alta vulnera complent, & limpidant.

Anastaltica vide infra Catastaltica.

Anastomatia, quæ scilicet superficiem corporis laceffendo iaculare videntur. Et propterea etiam incorporatiua dici possunt, ut scribit Aurelianus lib. Chronion 3. c. 5. qui & de his loquitur lib. eiusdem operis 2. cap. 10. sed hæc loca mihi corrupta esse videntur.

Anastomatia, quæ scilicet referandi siue aperiendi vim habent, quasi Apertoria dicas, Dioscoridi lib. 1. c. 4. vbi de Cypero, & iterum c. 40. vbi de oleo Laurino, & Galeno lib. 5. Simplicium medicamentorum cap. 14. & Aëtio Tetrab. 1. Ser. 2. c. 226. quanquam sunt qui & in his locis legunt anastomatia pro aperitiuis & laxatiuis.

Anetica, placida, quasi dicas remittentia, à verbo ἀνίγειν, ac blanda admodum medicamina.

Anodyna quæ Aurelianus lib. eiusdem operis 2. c. 4. & lib. item 3. c. 4. vertit indoloria, quæ scilicet sensum doloris auferunt, non tamen penitus sanant, sed vim ipsam sentiendi obtorpscere faciunt, ut scribit Galen. lib. 2. ad Glauconem. Cuiusmodi ferè sunt soporifera, siue somnifica rebus frigidis constantia, quæ somno dolorem leuant, ut dicit Celsus lib. 5. c. 25. quæque.

— Faciunt altos medicamina somnos. Vt interim vtar verbis Ouidij lib. 3. de arte amandi.

Quibus vt, ut dicit ipse Celsus, nisi nimia necessitas vrget, alienum est. Sunt enim ex vehemētibus medicamentis, & stomacho alienis. Hermolaus Barbarus, in c. 136. lib. 1. Dioscoridis Anodyna vertit, Somnum allicientia. Marcellus Virgilius Somno dolorem leuantia, ut vbiq; facit. Ruellius dolorem finientia. Galen. lib. 5. Simpl. medic. c. 19. tradit temperato calore, tenuisque substantia hæc dolorem leuare: ibique melius quam quiuis alij, quæ Anodyna dicuntur declarat.

Anoterica apud Aurelianus lib. Chronion 4. c. 3. & Galenum lib. 13. Methodi, quæ scilicet per vomitum

vomitum purgant, quæ & Emetica vocantur.

Anthina quæ floribus constant, & ex illis ita nuncupata.

Antidota, quæ ferè contra venena dantur, quasi dicas contra data, ab ἀντι, & δίδωμι, de quibus Celsus lib. 15. c. 23. ex quo etiam intelliges ad alia quoque quam contra venena esse accommodata. Plin. lib. 20. c. 34. & lib. 24. c. 8. & alibi sæpè. Et ex Oratoribus Quintilianus lib. 7. c. 3. ex Iuriconsultis Caius in l. quod sæpè. §. veneni. ff. de contrah. empr. & ven. & Paulus, in l. non omne. ff. de penu lega.

Antipharmaca, Antidota, tanquam dicas contra pharmaca, id est, venena. Nomen enim pharmaci apud Græcos, ut veneni apud Latinos medium est: & in vtramque partem accipitur, bonam scilicet, & malam, ut etiam tradit Iuriconsultus noster in l. qui venenum. ff. de verb. sig. Hac autem voce Antipharmaci in hac significatione quam diximus, vsus est Dioscorides lib. 1. c. 151. quo de iuglandibus tractat, ἀνασίμων φαρμάκων ἐστὶν ἀντιφάρμακα πικροθεράτεια καὶ ἐπιθεράτεια. id est, contra venena exitialia vim habent antipharmaca, siue à veneno hausto esitentur, siue antè edantur.

Aphepsemata, vide infra Apozemata, ut interim intelligas Galenum hac dictione vsum lib. 6. de simplic. medic. facultatibus, & Aëtium Tetrab. 1. Ser. 2. & Tetr. 3. Ser. 3. c. 5.

Aphlegmata, vide supra, de Adesta.

Aphyfa, vide supra, Adesta. Sed adde & hæc dici veluti flatus discutientia, de quibus Galen. lib. Simplicium Pharmacorum 8. vbi de petroselino.

Apobregmata, id est, diluta, in quibus scilicet est maceratum quippiam, quæ myracopolæ vulgò infusiones vocant. De quibus Paulus Aegineta lib. 2. cap. 53.

Apocathartica, vide infra Cathartica.

Apocrustica, fluxiones repellentia, siue repercutientia, apud Dioscoridem lib. 1. c. 137. quo de piris differit: & Galenum lib. 5. Simplicium pharmacorum c. 17. vbi ea dicit in altum occurrentes ibi succos repellere, & Alexandrum Tralianum lib. 1. c. 23.

Apodacrytica lacrymas prolicentia. Quanquam & hæc vice versa pro supprimentibus & intercipientibus dici quoque possunt. De quibus Galenus lib. 4. Phar. localium c. 5. & ibi Cornarius, qui id declarat in Commentariis eius loci.

Apona ita dicta, quod nullum tormentum, nullumq; dolorem inferunt, siue quæ dolorem leuant.

Apophlegmatismos siue Apophlegmatifera, quæ naribus infunduntur, & pituitam quoque per os educunt, sed & in ore retenta, vel commenducata, vel linguæ subdita noxios humores qui in capite increuerunt, per os ipsum ducunt, vel expurgant, id est, saliuam mouent ut vtar verbis Cornelij Celsi lib. 4. cap. 2. De quibus Galenus illius operis Pharm. κατὰ τὸ πρῶτον 1. cap. item 1. & lib. 2. cap. quoque 2. & lib. 5. Simplicium medicamentorum cap. 20. & iterum lib. 6. in c. de Cappari. & lib. de facile parabilibus, & Tralianus lib. 1. c. 21. & Actius Quater. 2. Ser. 2. c. 53. & Paulus Aegineta lib. 1. c. 46. & lib. 2. c. 5. ad fin.

Apotropæa, quæ appensa alligatæque incantamenta magica, & venenorum insidias arcet, aut certè inefficaces reddunt. In quo à Periammatis & Periaptis, de quibus postea suo ordine dicemus, differunt, quod hæc magis specialem significationem habent, & præterea quod mirabili quadam repugnantia hominibus incognita suum effectum præbent: illa generalem significationem habent, suamq; vim ex medica ratione habent.

Apozemata, de quibus apud Plin. Valerianum lib. Rei rusticæ 1. c. 60. & li. 3. c. 12. & lib. 5. c. 25. Sunt qui ea Elixationes vertunt, alij Decocta, quæ & ipsa ἀφελήματα dicuntur.

Apulotica, cicatrices ducentia, id est, obducentia, ex arfacientibus, magis verò quam conglutinatiua, apud Dioscoridem lib. 1. c. 39. vbi de oleo myrthino.

Araotica, veluti rarefacientia apud Dioscoridem lib. 1. c. 66. vbi de Nardini vnguëti confectio, & Gal. Simplic. medic. lib. 5. c. 2. & 14. & 15. & Aëtium Tetrab. 1. Ser. 2. c. 227.

Arefodyna, quæ vt Anodyna dolorem quoque sedant, à Sisypho, qui & Theosophos dictus est, primum excogitata. Quæ & ipsa Odyniphata, quod similiter dolorem pellat, Homerus vocat lib. 5. Iliados, in duobus locis, quibus loquitur de Pæone Deorum medico curante vulnus Plutonis & Marsus. De quibus & nos quoque postea dicemus. Et eadem ferè ipsa vocat ipse Homerus eod. lib. tanquam dicas mitigatoria,

καὶ ἐκμύνησεν ἐπ' αὐτῷ ἡπτα φάρμακα ὠδύνης. Et iterum lib. 11. eiusdem operis, ἰδὲ τ' ἐν τῷ μνησῆν ἐπ' αὐτῷ ἡπτα φάρμακα πόνου. Rursusque eodem lib. ἰδὲ τ' ἀτι λιαρῶν, ἐπ' αὐτῷ ἡπτα φάρμακα ὠδύνης.

Arregona quæ ad mares concipiendos, vt Thelygona ad foeminas valent, tanquam dicas marginata, & foeminigena. Nam & in hac quoque penetrauit medicorum diligentia.

Arteriaca, vide supra, Amyctica.

Atocia siue Atocia medicamenta abortiuus faciendis facta, aut vt aliis etiam placet, sterilitatis item facientia, quod & nomen ipsum inducit Plinio lib. 29. c. 4.

Auriscalpia, quæ suo nomine satis declarat cui rei sint idonea, qua voce vsus est Scribonius Largus compositione 227. nec memini vocabulū quopiam Græcum in id esse effectum nisi fortè id μολύβδης, à μολύβδης, id est, specillum & ὄψις auris, quod & dicitur μολύβδης. Est autem in Apophoretis, Martialis. 23. Auriscalpium huiusmodi,

Si tibi

*Si sibi morosa prurigine verminat auris,
Arma damus tantis, apta libidinibus.*

B

Balanos siue Balanifmos, vide infra Pessos in fin. atque etiam Suppositoria.

C

Callitricha, quæ capilitium adaugent.

Calliblephara, qua voce sæpius vitur Plinius, vt lib. 21. c. 19. & lib. 23. c. 4. in fi. & lib. 28. c. 11. & libro 32. c. 6. & lib. 33. c. 6. & lib. 35. c. 16. & Marcellus c. 8. non semel, quæ scilicet pulchras palpebras efficiunt (Nam & id & familia quædam tractant medici) quæque palpebrarum malis remedio sunt, nam vtraque eo verbo significantur. Ideo Plinius ipse sic eam vocem variè vertit, modò de glutinandis palpebris, modò replicandis, modò honestandis, modò circumliniendis, modò corrigendis & gignendis, vt videre licet lib. 24. c. 6. & seq. & lib. 25. c. 13. & li. 30. c. 15. & aliis locis: vt & ex eo annotauit Marcellus Virgilius in Dioscoridem lib. 1. c. 81. vbi de Picca, qui tamen loca ipsius non designauit. Græci autem *Βλεφαρο* dicunt, quæ nos cilia vtrinque oculum claudentia vocamus: & *Βλεφαροειδης*, quas dicimus palpebras in extremo oculorum margine natos pilos. At multa huiusmodi Calliblephara describit Gal. lib. 4. Phar. localium c. 6.

Carotica, Soporifera, quæ scilicet soporem accersunt, ac stuporem sensibus iniiciunt, cuiusmodi & Anodyna, de quibus supra diximus. hinc autem sunt dicta, quòd *καρσ* Græcis soporem significat & ebrietatem, & de his apud Paulum Aeginetam lib. 3. c. 6.

Cataclysmata, siue Cataclysmos, id est, aquarum è supernis illusiones & ablutiones de quibus Galenus in Commentario Hippocratis de ratione victus priuatorum, & Aurelianus libro 1. Chronion c. 1. & lib. 2. c. 3. & lib. 3. c. 2. & lib. 4. c. 1.

Catagmatica quæ fracturis idonea sunt, de quibus Gal. lib. 2. *κτλ* & Paulus Aegineta lib. 7. c. 17. non semel.

Catapasmata, quæ ex sicco aromatum puluere conflantur Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 13. Ideòque hæc aromatas vestium conspersiones vocabat Crito lib. 2. vt retulit Galenus lib. 1. Phar. localium c. 3. vbi tamen *καταπασματα* corruptè legitur, quorum forma vestibus conuenire non videtur, vt annotauit Cornarius in suis eius loci Commentariis, qui ob id *καταπασματα* legendum credit, de Cataplasmatibus autem statim dicemus.

Catapasta inspersilia, & puluerosa, de quibus Galenus lib. 9. Phar. localium c. 1. & Aëtius lib. 12. c. 5. Vide infra Epipasta.

Cataplastata veluti fomenta, omnibus intellecta. Eaque sunt arida. De his loquitur Plinius vsus ea dictione Græca lib. 20. c. 17. & lib. 22. c. vlt. & lib. 23. c. 7. & Gale. lib. 2. Phar. localium c. 2. & Apuleius lib. 5. Metamorphoseos. Sed & ea quoque extrinsecus circum colla quandoq; apponi solita dicit Aurelianus lib. Oxeon 3. c. 3. Cataplastandi verbo vsus est Octavius Horatianus, siue vt alij putant, Theodorus Priscianus lib. 2. Medicinæ, parte 2. c. 13. & 16.

Catapotia hinc dicta, quòd vt integra, & qualia sunt à medico præparata deuorantur, & deglutuntur, & vt alij dicunt, corbitantur, & in stomachum transmittuntur, *ἀπὸ τῆς καταπόσεως*, quod est deglutire: aut *καταποθεῖο*, quod est absorbeo. Hæc Pilas nonnulli vocant, Plinius Pilulas lib. 20. c. 3. & lib. 28. c. 9. & lib. 32. c. 4. & iterum 9. paulò ante fi. & Marcellus cap. 15. & 17. Quam appellationem passim sequimur. Sphæria Dioscorides lib. 1. cap. 94. quo de populo alba loquitur, vt etiam facit Paulus Aegineta lib. 7. c. 17. vbi describit Sphæria ad ardores. Globulos Scribonius Largus, & Marcellus Burdegalenis: Oxyporia Plinius Valerianus, vt plerique existimant lib. 1. c. 60. & 62. & alibi sæpe. Sed Oxyporum aliud est, vt dicam postea. Et verbo Catapotiorum pro huiusmodi pilulis vsus est ipse Valerianus eodem lib. 1. cap. 58. & ipse Marcellus cap. 16. & ante eos Plin. lib. 28. c. 1. Trochiscos quoque Græci vocant à rotunditate. Hippocrates in eam significationem Gongyliorum vocabulum vsurpauit. Nonnulli Glomeramina vocant, qua voce vsus est Serenus Sammonicus c. 54. pro testibus, aut alijs rebus rotundis. Sed Orbiculos Plin. lib. 25. c. 13. Rotulos vocant plurimi. Pastillos vocant Celsus libro 5. cap. 17. & Plinius lib. 21. cap. 8. & lib. 22. cap. 25. & lib. 25. cap. 12. & 13. & lib. 28. cap. 8. & lib. 30. cap. 13. & lib. 32. cap. 5. & lib. 33. c. 6. & lib. 34. c. vlt. De quibus & nos dicemus in Emplastris. In his arida tantum medicamenta aliquo humore non pingui, aut vino, aut aceto coquantur, & rursus cocta inarescunt.

Catastaltica, sistendi siue supprimendi, aut cohibendi facultate prædita, & quæ ideo tumentia supprimunt, & carniū excrecentias reprimunt, apud Paulum Aeginetam lib. 7. c. 13. à verbo *κατασταλλω*, quod significat tumentia, vt excrecentia supprimo, reprimō, contrahō. Quæ & ipsa Staltica simpliciter vocantur, de quibus Galenus lib. Simplicium Pharmacorum 5. c. 25. in prin. atque etiam Anastaltica.

Cathartica, purgatiua, quæ vocantur, medicamenta, quæ Aurelianus lib. Chronion 3. c. 4. & lib. 4. c. 7. vertit ventrisiua, à verbo *καθαίρειν*. Hæc quoque apocathartica vocat Dioscorides, lib. 3. c. 24. quo de absinthio differit.

Cataretica, quibus nimio plus excrefcens caro exteritur ac detrahitur, tanquam si dicas, detraetoria. De quibus Galenus lib. Simplicium medic. 5. c. 2. & 15. & 16.

Catoterica, quæ purgant per infimum ventrem, apud Galenum lib. 13. Methodi.

Catolotica,

Catolotica, quæ cicatrices inducunt, easque grossas comedendo æquant, ac velut limpidae.

Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 13.

Cautica, siue Cauteria, id est, desiccatiua, & adustiua, siue vrentia, siue vstoria. Qua etiã Cauticorum voce pro Latina vsus est Plin. lib. 23. c. 9. & 10. & lib. 24. c. 1. & iterum c. 11. & lib. 25. c. vlt. & lib. 26. c. 1. & li. 27. c. 9. & 12. & lib. 29. c. 6. & li. 30. c. 4. & lib. 34. c. vlt. ad fi. Cauteres vocat Aurelianus lib. Chronion 3. c. 4. Cauterion tamè propriè est instrumentum, quo putridæ carnes aduruntur.

Cephalica ita Græcis vocata, veluti capiti dicata, tanquam si Capitalia dixeris, quod capitibus fractis vulneratisque maxime conueniunt, vimque penetrandi in altum habent. Quæ cuiusmodi sint, & quibus cõsent, docet Gal. lib. 6. Therapeutica, & multa eius generis describit lib. 2. Medicamentorum *κτλ*, & Cornelius Celsus lib. 5. c. 19. & Aëtius Tetrab. 4. Ser. 3. c. 13.

Cerota, siue Cerata (vtrumque enim dicitur) siue etiam Ceramenta, atque Ceromata, Aurelianus, Plinius, Valerianus, & Horatianus Cerotaria quoque vocant, Emplastra à cera dicta, de quibus in nostris legibus fit mentio in ladeo. §. cum quis ex aliena. ff. de acqui. rer. domin. De ceromate autem Martialis lib. 4. epig. 4.

Quod ceromata fece de Sabina.

Et lib. 4. epig. 17.

Seu lentum ceroma teris tepidumve trigona.

Et lib. 5. epig. 66.

Et castigatum Libycæ ceroma palestinae.

Et hinc Iuuenali Satyr. 3. collum ceromaticum, ceromate perunctum. Cerata vocant Columella lib. 7. c. item 7. Celsus lib. 4. c. 2. & 4. & iterum c. 24. Plinius lib. 13. c. 22. & lib. 22. c. 8. & 24. Et Martialis quoque ita vocat lib. 11. epig. 99.

Labra pingui delibuta cerato.

Quamquam sunt qui ibi legunt ceroto. Et qui ita vocant, id est, cerotum, à Græcis deducunt, qui & *κρωτον* id genus emplastri vocant. De quo Dioscor. lib. 1. c. 133. vbi de Myrtidano loquitur.

Chalastica, Calorifica, siue calfactoria, laxantiãque, siue laxatoria, quæ scilicet calfaciendo relaxandòque ac remittendo mitigant, distentãque partes remittunt De quibus Gal. lib. 4. itemque 13. Therapeutica, & lib. 6. de simplic. medic. facultatibus, & lib. 3. Phar. localium. c. 2. & generalium lib. 7. & Paulus Aegineta lib. item 7. & Trallianus sæpe.

Cholagoga, tanquam Bilagia dicas, quæ scilicet bilem proliciunt, & educunt. Felliduca vocat Aurelianus lib. Chronion 3. c. 4. alij quoque fellagia.

Clysteres vulgo notissimos, qui scilicet per anum in intestina & aluum immittuntur, de quibus in litem si obstetrix. §. 1. ff. ad leg. Aquil. & apud Plin. lib. 20. c. 2. & lib. 31. c. 6. & li. 32. c. 5. & lib. 33. c. 6. ita dictos, *ἀπὸ τῆς κλύσεως*, quod est abluere. Et hos quoque Enemata vocant, & *κλύσματα*, & Dioscor. lib. 1. c. 17. *ἐγκλύσματα*. Nonnulli etiam Infusa vocant, & infusiones & iniectiones.

Chytica quæ fundendi vim habent, apud Galenum lib. 5. de Simplicium Pharmacorum facultatibus. cap. 3.

Cæliotica, quæ etiam ventrisiua vertit Aurelianus Chronion lib. 1. c. 5.

Colica, quæ dolorem sedant, præsertim in Colica passione. Nam & hæc cum Anodynis, de quibus supra diximus, copulat Galenus lib. 9. Phar. *κτλ* c. 4. vbi multa describit: sicuti etiam Celsus lib. 5. c. 25.

Colletica, tanquam dicas Glutinatoria, quæ scilicet soluta vel fluxa glutinãt, & colligant. quæ & Execolla, & Paracolletica dicuntur, & Anacollemtata, de quibus supra diximus.

Collyria oculorum propria ac peculiaria, vt plerique volunt, medicamenta Dioscoridi lib. 1. c. 114. quo de Ebno tractat. & Plinio lib. 24. c. 11. & lib. 31. c. 9. & lib. 34. c. 13. & Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 16. in prin. & è pœtus Horatio lib. 1. Ser. Satyr. 5.

Hic oculis ego nigra meis collyria lippus

Illinere.

Quamquam Columella author grauisissimus ad aliorum quoque membrorum refert lib. 6. c. 2. & iterum c. 6. in fi. & alibi sæpe, vt etiam facit Cornelius Celsus lib. 7. c. 4. loquens de ani fistulis. Et Aurelianus lib. Chronion 1. c. 4. & iterum lib. Oxeon. 3. c. 16. vbi balanum, id est, suppositorium, vt postea dicemus, Collyrium appellat, & lib. 2. c. 1. iterumque lib. 4. c. 2. vbi Collyria appellat Phlepharica, de quibus postea dicemus: Apuleius Celsus cap. 18. & Octavius Horatianus lib. 2. parte 2. c. 16. & ex Græcis Dioscor. lib. 1. c. 1. eo verbo vsus est ad fœtus ex vtero euellendos. Sed hæc fortassis improprie. Nam id vocabulum hinc quibusdam dictum videtur, quod *ἐκ κοιλῆς ῥεῖ δάκρυον*, id est, ex concauo fluit lacryma. Vnde Horat. lib. 1. Ser. saty. 5.

Hic oculis ego nigra meis collyria lippus

Illinere.

Sed vt vides ex ipsa Græca etymologia potest propriè sumi, quoties ex concauo nõ solum lacryma, sed aliud quippiam fluit. De huiusmodi autem Collyriis fit mentio in l. cum de lanionis. §. in instrumento. ff. de fund. instr. & in ladeo. §. cum quis ex aliena. ff. de acqui. rer. do. & in §. cum ex aliena. Inst. de rer. diui. vbi gl. non inscienter exposuit vnguentum ad oculos. Nemo est autem qui nesciat illud Apocalypsis 3. Collyrio inunge oculos tuos, vt videas. Illudque D. Hieronymi in c. necesse, 29 dist. Nec ad instar imperiti medici vno collyrio omnium oculos vult curare.

Commotica, vide paulo post, Cosmetica.

T

Condita, quæ est vox Latina, à Græcis quoque usurpata, testimonio Palladæ lib. 1. Florilegij,

Κονδίτιον μοι δ' ἄ. τὸ ἕκονδίτιον πῶθεν εἶχε
 τὸν ὄμα φωνῆς, ἐς ἰ γὰρ ἄλλότριον
 τῆς δ' ἑκλῶν, &c.

Hæc autem à propomatis, de quibus postea dicemus, differunt, quòd in his quædam aromatum species veluti cinnamomum, piper, zinziber, & alia huiusmodi induntur: in illis minime. De his autem videbis apud Aëtium Tetrab. 3. Ser. 2. c. 2. & Ser. 3. c. 13. & Tetrab. 4. Ser. item 4. c. 118. Paulum, lib. 3. c. 37. & 43. & lib. 7. c. 11. Palladium lib. 3. c. 32. Plin. Valerianum, lib. 3. c. 14. & Marcellum c. 26. non semel. Martialis lib. 10. epig. 49. Conditi Sabini meminit.

Copra, siue Coptas, siue Coptaria (has enim appellationes reperio) quæ non coquuntur, sed ad placentulæ formam tunduntur, ac liquidioribus modice adstillatis ad malagmatis speciem rediguntur, nisi res tundendæ per se moderate humectæ existant, id est, ut vno verbo verbum vnum interpreter, Futilia. De quibus Galenus lib. 7. Phar. localium. c. 2. & lib. 9. c. 2. & Paulus Aegineta lib. 3. c. 45. & lib. 4. c. 55. & lib. 7. c. 18.

Coptica, quæ incidendi vim habent.

Cosmetica, id est, exornatoria, quæ scilicet naturalem corporis pulchritudinem custodiunt, & tuentur: nec solum ad pulchritudinem, sed multo prius ad ipsam partium sanitatem conducunt, ut scribit Galenus in lib. 1. Phar. localium. c. 2. vbi & hinc dicit huiusmodi pharmaca ad medicinæ partem pertinere, non etiam Commotica, id est, Comptoria, quæ scilicet pulchritudinem fictitiâ, siue ascititiâ inducere conantur. Nam faciei colorem per pharmaca nitidiorem, aut rubicundiorum facere, aut pilos capitis crispas, aut fuluos, aut nigros, aut quemadmodum mulieres solent, in longitudinem auctos, hæc ipsa & id genus cætera comptoria malitiei sunt, non medicæ artis opera. Verum ob societatem quandam quam cum illis habent, quandoque ad Regiarum forminarum, atque adeo ipsorum Regum imperium hæc comptoria tractant medici. Vt & ipse Galenus ibi facit, illa ratione se excusans.

Crocomagmata, vide infra Ecmagmata.

Cyphi siue Cyphoides, quorum materia inter medicamenta, quæ potui dantur, & antidota existit: vsusque est eius incensu ad odorẽ gratum conciliandũ, vti & suffimum. Interimque naris admouentur ut destillationes ex capite in subiectas partes cõcoquant, grauedinẽque, & obstructione liberent, purgẽtque cerebri ventriculos, itẽmque pestilentialibus morbis euitãdis. Sed & per os quoque assumuntur, cum ad hæc, tum ad ea quæ pectori inhærescunt cõcoquenda: nec non ad frigidiores iecoris affectus, vnde & illis nomen. Hæc Paulus Aegineta li. 7. c. 22. Sed & de his Dioscor. lib. 1. c. 24. & lib. 8. c. 5. & c. 6. & plenius c. 7. Gal. lib. 2. vbi τὸ πρῶτον. c. 1. ad fi. & Plutarchus in lib. de Iside & Osiride: & idem Paulus Aegi. lib. 3. c. 13. quod de epilepsia est, vbi meminit Cyphos τὸ ἀλιακῶς, id est, solaris: & lib. 3. c. 28. vbi de destillatione τὸ σεληνιακῶς, id est, lunaris. Nam & vtrũque describit. d. c. 22. lib. 7. quod manifestum est argumentum, fuisse quondam Cyphi apud Aegyptios, quod Soli & Lunæ priuatim incenderetur. Sunt hæc suffituum genera. Et horum quoque meminit Aëtius Ser. 13. c. 117. & seq. & ipse Paulus Aegineta illo eodem lib. 7. c. 11. in duobus locis: & Gal. ex Damocrate lib. 2. Antidotorum. & Alexander Trallianus lib. 8. c. 4.

D

Dacryopoiia, id est, lacrymas citantia, cuiusmodi iridem esse dicit Dioscor. lib. 1. c. item 1.

Deſtica, mordicantia, siue ut alij loquuntur, mordicantia, apud Dioscoridem lib. 2. c. 140. vbi tamen Marcellus ita interpretatur, quali erodendi vim habeant.

Deleteria, quæ suapte natura sunt frigida, ideòque & ipsa in frigidat, quasi dicas frigorifica. de quibus Gal. lib. 3. Temperament. & lib. 3. de simplicibus medic. c. 18. & 22. & aliis multis.

Dentrificia, vide infra, Odontotrimmata.

Dentiscalpia, vide infra, odontoglypha. Hæc autem dictio vsus est Martialis lib. 7. epig. 52.

Diabreëtica humectantia siue madefacientia, apud Galenum lib. 5. Simplicium medicamentorum. c. 2. quamquam sunt qui pro erodentibus accipiunt.

Diabrotica veluti erodentia.

Diachrista quæ palato, columellæ, & naribus ad detrahendam saliuam applicantur, apud Aeginetam lib. 1. c. 46.

Diachytica, quæ diffundendi discutiendive, aut discutiendi vim habent, apud Dioscoridem lib. 1. c. 78. vbi de Terebintho: & lib. 3. c. 59. quo de Aniso tractat.

Diaclysmata, veluti Collutiones dicas, Dioscoridi libro primo. c. 44. vbi de Rosaceo vnguento tractat.

Diapasmata, id est, inspergimina, siue aspergines, siccis odoribus constantia, ut dicit Plin. lib. 13. c. 2. quibus totum corpus obliniunt, quorum maxime in balneis vsus est: valentque potissimum ad sudores à balneis coercendos, ut idem dicit lib. 2. c. 19. & Plutarchus Symposiacõn decade 1. proble. 6. Diēta que sunt ἀπὸ τῶν διαπέσεων, id est, ab inspergendo. De quibus Dioscorides lib. 1. c. 21. quo de Agallocho differit. Et Martialis lib. 1. epig. 55.

Quid, quod olet grauius mixtum diapasmate virus.

Nam diapasma vocat odores, qui in pastillos inspergebantur. Antè enim dixerat,

Pastillos

Pastillos Cosmi luxuriosa voras.

Quamquam videri poterat ipsos pastillos diapasmata dixisse. Sunt & qui hæc diapasmata vocant, de quibus paulo post dicemus.

Diaphoretica, non quæ aluum subducunt, & læuigant, ut perperam opinatur Cælius Rhodiginus, vir tamen doctissimus lib. Lectionum antiquarum postremæ æditionis. 27. c. 28. Sed quæ discutiunt, siue disspant, ac discutiunt per halitum siue insensibilem euaporationem (quam Græci διαφύρσιον vocant) collectiones, cum coeunt: ut videlicet sine suppuratione soluantur, & euanescant. Nonnulli discufforia vertunt. Nam & διαφύρσιον propriè est quod Celsus digerere dicit. possumus etiam discufforia conuertere. Et de his Gal. lib. 6. Medic. vbi γέννη, & lib. 5. Simplic. medic. citem 5. & Aëtius Tetrab. 2. Ser. 2. c. 135. & Alexander Trallianus sæpe.

Diaphylactica medicamenta conseruandis iam defluis capillis, atque etiam mammis idonea, apud Galenum lib. Phar. vbi τὸ πρῶτον. 1. c. 2.

Diapasmata vnctiones & fomenta quibus totum corpus illiniunt, quæ nonnulli pro Diapasmatis, ut diximus accipiunt.

Diaspermata, quæ seminibus constant, quæque somnum conciliant, sensum doloris eleuant, siccandi vim habent. Quamquam sunt qui διασπερμάτων separatim scribunt, quod species est epithematis ex seminibus contexti.

Dipsetica, quæ sitim Dioscoridi afferunt, inducunt, augent, cõtra Adipsa, de quibus diximus.

Diptarmica, vide infra Ptarmica.

Diuretica, quæ vrinalia, & mictualia vertit Aurelianus lib. 1. Chronion c. 4. & lib. 3. c. 4. & lib. 5. c. 10. quæ scilicet vrinam cient & proritant. quæ & Vretica ὑρητικά dicuntur Dioscoridi lib. 1. c. 6. & Gal. lib. 3. & 13. Methodi. Ea calida sunt, & vehementer sicca.

Drimeæ, Acria, quæ nequitiam humorum vel morborum extinguunt, de quibus Dioscorides, lib. 1. c. 66. vbi de Nardini vnguenti confectione, & alibi sæpe: & Gal. lib. Simplicium medicamentorum 6. c. de Anagyro, & alibi sæpe.

Dropaces, siue Dropacifimos, alij Picationes vocant, qui cuiusmodi sint, & quid à Synapifmis differat, ne hic diutius immorer, intelliges ex Hermolao Barbaro Corollarij c. 387. & Ruelio lib. de natura stirpiũ 2. c. 86. Rhodigino lib. vltimæ æditionis 15. c. 11. & Cornario, in Cõment. Gal. Phar. vbi τὸ πρῶτον. li. 4. c. 5. & ante hos Alexandro Tralliano. li. 10. & Aëtio Tetrab. 1. Ser. 3. c. 180. & 2. seq. & Paulo Aegi. li. 7. c. 19. non semel. Et hoc Dropacis verbo vsus est Martialis li. 3. epig. 32. Pylotro faciẽmque lauas, & Dropace caluam.

Nunquid tonsorem Gargiliane times?

Et lib. 10. epig. 65

Leuis Dropace tu quotidiano:

Hirsutis ego cruribus genisque.

Et Ausonius in quempiam qui læuia sibi inguina faciebat, epig. 128.

Inguina quod calido leuas tibi Dropace, causa est,

Irritant volvas leuia membra lupas.

A Dropace autem Octauius Horatianus lib. 4. verbum Dropacandi deriuauit.

E

Ecbolia cienciendo fœtui comparata, de quibus diximus in repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, num. 168. & ego sane. C. de reuo. dona. Sed & hæc Phthoria vocant, ut patet ex Plinio lib. 14. cap. 16.

Eccarthartica contraria Emplastica, de quibus postea dicemus. Hæc etiam factu liberant, & poros expurgant, sicuti & Ecphrastica, de quibus etiam postea dicemus.

Ecdoria, medicamenta excoriantia, siue excoriatoria, siue desquamatoria, quæ scilicet cutis continuitatem soluunt, vrendique vi & potestate eius cutis aliquam partem auferunt, à verbo ἐκδύρειν, quod in arboribus est, decorticare, siue deglubere: in animalibus excoriare, ut vulgo dicitur, quod est exulceratam cutem auferre. De his loquitur Dioscorides lib. 3. cap. 63. quo de Ammi loquitur, & Gal. Phar. localium lib. 5. c. 3. & Aëtius Tetrab. 4. Ser. 1. c. 133.

Echecolla emplaftra, quæ ita cuti inhærent, ut vix auelli possint, ita ob id Galeno dicta eaque vim glutinandi habent, ut & ipse tradit lib. 7. vbi γέννη. De quibus Gal. lib. Simplicium 11. vbi de Cochlearum carne loquitur.

Eclegmata, aut ut vocant alij, & in his Plin. lib. 20. c. 22. & iterum lib. 22. c. 21. rursumque lib. 23. c. 1. atque iterum lib. 24. c. 7. & c. 16. non semel, & lib. 26. c. 7. & 8. & lib. 27. c. 12. sæpe.

Ecligmata, atque etiam alij Eclecta, & Eclicta. Marcellus c. 16. Ecligmatia, quæ in ore tenentes lingentẽque guttatim distillando sorbemus, non autem integra, vti Catapocia, de quibus supra diximus, voramus. ex quo & illis nomen τῶν τὸ ἐκλίγειν, id est, à delingendo, tanquam dicas linctus, siue delingibilia. De quibus Dioscor. lib. 2. c. 144. aut ut alij diuidunt 175. quo de Irione tractat, ἐπεικείσθω δὲ γίνεται ἐς τὰ ἐκλίγματα, ἀποθραχέυ ὕδατι, id est, Mitius autem redditur ad Ecligmata siue linctus, in aqua prius madefacta. Et Gal. lib. 6. de Simplic. medic. facultat. & illius vbi τὸ πρῶτον operis lib. 7. c. 5. Medici & Pharmacopola Electuaria appellant, de quibus in cap. & si quaestiones, extra de simo. Cælius autem Aurelianus lib. 2. Chronion c. 7. & 13. & 14. Et alibi sæpe, Electaria vocat. Antidotarij Loth, & Looch, vulgo appellant.

Emagmata, conspersiones, siue massas, quæ subactæ sunt. Quo etiam nomine Crocomagma significari scribit Galenus, quæ ad verbum significant fecem olei crocini expressis aromaticis, & in massam coactis: & nos quoque aliquid dicemus infra, nu. 426. in libris.

Ephraëtica farctu liberantia, porolisque expurgantia: proindeque contraria Emplastis, de quibus postea dicemus. De his autem Gal. lib. 5. Simplicium Phar. c. 12.

Ecpietica & **Ecpyisonta**, quæ pus siue suppurationem inducunt, tanquam suppuratoria dicuntur apud Gal. Simp. Phar. lib. 5. c. 2. & c. 6. & c. 8. & Aëtium Tetrab. 1. Ser. 2. c. 222.

Ecstatica, quæ animum alienant. nam & hæc inter pharmaca comperies apud Gal. lib. 5. Simplicium medicamentorum c. 2.

Ecstrophia, tanquam extractoria, quæ maxime hæmorrhoidibus cæcis, & non apparentibus aperiendis, extrahendisque sunt accommodata. De quibus Gal. lib. 9. Phar. localium, c. 7.

Ectyloptica, callum obducentia.

Elateria, id est, agitoria, quæ potissimum è fructu cucumeris sylvestris efficiuntur, ut tradit Theophrastus ubi supra, & Dioscorides lib. 4. c. 149. & Plinius lib. 20. c. 1. in princ. & Galen. lib. 8. Simplicium, in capite de Sicyo agresti. Id medicamentum tradit Theophrastus de historia plantarum, lib. 9. c. 14. omnium esse diuturnissimum.

Electica, Attractoria, apud Aëtium Tetrab. 1. Ser. 2. c. 234.

Electaria, vide supra Eclegmata.

Electuaria, vide in eodem loco.

intinctum.

Emammata, quæ intinctus, siue liquamina, alij intrita & protrimēta vocant, ἀπο τῆς ἐμβέτην, id est, intingere, siue immergere. Ita possumus vocare condimenta, quibus obsonia & ciculenta immergimus, ad proritandam scilicet appetentiam. Et de his mentionem fecit Iurisconsultus in l. si quis, §. si acetum. ff. de triti. vino. & ole. leg. Et è medicis Marcellus c. 20. & 30. & ante eum Columella lib. 12. c. 55. Intinctus vocat Plinius lib. 15. c. 29. & lib. 20. c. 7.

Embregmata, aspergines, & linimenta, siue irrigationes, quæcunque humida & liquida, quæ fronti, temporibus, & aliis locis ad fouendum, discutiendum, dissipandum, compescendum, reprimendumque insperguntur. Medici quidam nostri temporis corrupte Emprochas vocant, relictius Embrochas dicerent. Tameris Cælius Rhodiginus, lib. posterioris æditionis Antiquarum Læctionum 3. c. 23. id quoque postremum vocabulum veluti improbum reiecit, quamuis ille ipse alibi id ipsum usurpauerit, videlicet lib. 28. c. 35. uti etiam ex antiquioribus usus est Diuus Ignatius in epist. 8. quæ est ad Polycarpum. Hæc perfusiones traduxit Hermolaus in versione Dioscoridis, lib. 1. ubi de vnguento Rosaceo. Ruellius autem ibi fomenta vertit.

Emetica, vide supra Anoterica. nam vtraque vomitoria, siue vomitum proritātia significant: & hoc usus est Theophrastus lib. 9. de plantis, c. 22. eodemque ultimo, quo de Thapsia loquitur, & Gal. lib. 5. Simplicium Pharmacorum c. 2. dicuntur ab ἐμετος, quod est vomitus.

Emmota medicamenta liquida, quæ linamentis, vel linteolis filatim conceptis excipiuntur, vlceribusque induuntur, apud Gal. lib. 5. Phar. γίνεσθαι, & lib. 13. Methodi. hinc dicta, quod μοτοί & μοτὰ proprie Latinis linteoli, vel linamenta dicuntur, quibus ora vulnerum obturari solent. Et hæc quoque à plurimis vocantur Motophylacia.

Emphraëtica, vide Emplastica, quæ mox sequuntur.

Emplasta, & **Emplastica** à verbo ἐμπλάττω, quod illinere est, & infarcire, quæ ex lenta crassaque substantia consistunt, tenaciterque corporis poris, siue meatibus illita inhaerent, ut scribit Gal. lib. 5. Simplicium medicamentorum c. 9. & 11. eoque opplent, & obstruunt. Inde scilicet dicta, quod obstruendi vim obtinent. de quibus etiam idem Galenus illius eiusdem operis lib. 4. c. 5. & 6. & 7. & lib. 1. γίνεσθαι, c. 4. & lib. 5. Methodi. Aëtius Tetrab. 1. Ser. 1. & Paulus lib. 4. c. 53. & lib. 7. cap. 3. ubi de ouo loquitur. Hæc & Paremplastica Dioscoridi lib. 3. cap. 22. quo de Tragacantha tractat, & Proplastica eidem, lib. 5. c. 43. quo de Pompholige. Emphraëtica quoque dicuntur, quasi dicas infarcientia, à verbo ἐμφράττω, quod oppilo, & obsepio significat, de quibus & ipse Galenus, illo lib. 5. Simpl. medic. c. 12.

Emplastra nomen omnibus cognitum, quæ cum plurima eadem habeant cum malagmatis (de quibus postea dicemus) atque etiam pastillis, eo tamen primum differunt quod malagmata maxime ex floribus, eorumque surculis conficiuntur: Emplastra pastillique magis ex quibusdam metallicis fiunt. Deinde malagmata contusa abunde mollescunt (nam super integram cutem iniiciuntur) Laboriose conteruntur ea ex quibus Emplastra pastillique fiunt, ne lædant vulnera cum imposita sunt. Inter Emplastrum autem & Pastillum hoc interest, quod Emplastrum aliquod liquatum accipit: in pastillo autem tantum arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Hæc Cornelius Celsus li. 5. c. 17. de emplastris fit mētio in l. cum de lanionis. §. in instrumento. ff. de fund. instr. & in l. adeo. §. cum quis ex aliena. ff. de acquir. rer. do. & §. cum ex aliena. Insti. de rer. diui. Emplastrum autem dictum ab ἐμπλάττω, quod est fingo, formo, effingo, ut placet Nebriffenti in lexico.

Emplattomena, quæ exiguis meatibus inhaerent, ideoque ea detinent, quæ per vrinas, & vniuersam cuius exiunt, Galeno lib. 8. Therapeutica, dicta à verbo, ἐμπλάττω, quod est obstruo & oppleo, ut iam supra diximus.

Enama, quæ cruenta vel sanguinea Latinè potes dicere, atque etiam vulneraria, quæ videlicet

cet recentibus & cruentis vulneribus imponuntur, ut dicit Gal. lib. 4. Methodi. iterumque 6. & alibi sæpe, ad reprimendas inflammationes: suppressendumque, ac inhibendum sanguinem. de quibus Aristoteles lib. Problematon 1. c. 33. & Cornelius Celsus lib. 5. cap. 19. & Paulus Aegineta lib. 7. c. 17. in princ. Ideoque ea dicit esse virtutis constrictiua Aurelianus lib. Chronion 2. cap. 1. Plin. autem lib. 12. c. 17. scribit ea contrahendis vulnerum cicatricibus prodesse.

Encathismata, inessus siue infesiones, de quibus Aurelianus Chronion lib. 2. c. 1. & lib. 4. c. 7. & lib. 5. c. 4. non semel: & Aëtius Tetrab. 3. Ser. 1. c. 44. & iterum Ser. 3. c. 5. & Horatianus, aut quisquis is fuit, lib. 3. qui de passionibus mulierum est, c. 3.

Enchrifa, id est liquida, quæ illinuntur, Cornelio Celso lib. 5. c. 24.

Enclysmata, id est Clysteres, ut vertit Theodorus Gaza in Theophrasto lib. de Historia Plantarum 9. c. 10. vide supra Clysteres.

Encoprotica, veluti stercois educantia, siue excernentia, de quibus Gal. lib. 5. Simplicium medic. ubi de Alce: & Paul. Aegin. lib. 4. c. 1.

Enemata. Vide supra Clysteres.

Enstacta, id est, instillatitia, de quibus Gal. κατὰ τόπος, lib. 4. c. 7. Aëtius Quaternionis 2. Sermo 3. cap. 111.

Entatica, quasi dicas Intenforia, de quibus Paulus Aegineta lib. 7. c. 17.

Enthemata, quæ cruentis vulneribus confestim iniiciuntur, ad reprimendas inflammationes, & inhibendum sanguinem.

Ephæctica, quæ recrementa impediunt, atque adstringunt.

Epicraftica, siue Epicerannynra (viroque enim modo dicuntur) temperata medicamenta, quæ mordicamentium humorum acrimoniam ac vehementiam retundunt, mitiorēque reddunt, quæ & ipsa vocari possunt contemperantia, aut humores vitiosos retundentia, de quibus Galen. lib. Simplicium medic. 2. c. 12. & lib. 5. c. 2.

Epichrista, veluti circumlitiones apud Galen, quæ Dioscorides vocat περίχριστα, καλλιβλέφαρος à circumliniendo, id est expoliendo, de quibus Hermolaus in Corollario.

Epicraterica, quæ retentricem vim habent.

Epidesmata, deligaturas, de quibus apud Hippocratem in lib. de medico, ubi multa de his scribit, ut imprimis vtilibus.

Epipasta, ita vocata, quoniam insperguntur. Sunt enim arida medicamenta insperfilia, ut scribit Galenus lib. 4. medicamentorum γίνεσθαι. Quæ etiam nonnulli καταπασα vocant, de quibus supra diximus.

Epipastica, quæ disficiendi, ex altoque auellendi, attrahendique siue extrahēdi vim habent, ut dicit Cornelius Celsus, lib. 5. c. 18. & c. 19. Et ut etiam scribit Scribonius Largus, aperiunt, & educunt pus, vel si quid aliud subest. De quibus Dioscorides lib. 2. quo loco de linapi differit, & lib. 3. ubi de Pyretro. & Gal. lib. 5. & iterum 6. medicamentorum γίνεσθαι, ubi ea ab extrahendo dicta scribit. Et hæc eadem cum Electicis, & Helcysticis, de quibus postea dicemus, scribit Galen. lib. Simplicium medicamentorum 5. c. 17.

Epispatica, quæ inspissatum humorem discutiunt, non tamen fortiter, nec acruatim, uti Diaphoretica, de quibus supra diximus.

Epithemata, siue ut vulgò dicunt Epithymata, quæ Cornelio Celso Pittacia dicuntur, vntiones, & gargarismata, sacculi, fumi. Cæteris opercula ad refrigerandum superimposita. De quibus Paul. Aegin. lib. 7. c. 18. ubi ea dicit mediis corporis partibus iniici, & Aëtius Tetrab. 1. Ser. 3. c. 140.

Epulonica, quæ cicatricem inducunt, hinc quoque dicta, quod ἐλὴ cicatrix est, quæ & Synulotica quoque dicuntur. Horum multa apud Gal. lib. 2. iterum lib. 4. & lib. 6. Phar. γίνεσθαι, & Simplicium medicamentorum, lib. 5. c. 15. & 16.

Errhina quæ naribus induuntur & caput per eas purgant, ut Apoplegmatisimi, de quibus supra diximus. Vūlgus medicorū Nasalia vocat, quæ in oblongam formam coacta naribus indita, aut liquida illis, aut etiam per instrumentum quoddam siue cornu quod δινεγχύτην vocant, infusa, ster nutamenta cient, atque ita mucum prolestant. De quibus Gal. lib. 2. c. 2. Phar. γίνεσθαι, & lib. 5. Simplicium medicament. c. 2. & Paulus lib. 1. c. 46. & lib. 3. c. 5. Græci autem ῥίνας vocant nares, unde nomen huiusmodi medicamentis, ut scribit Gal. lib. 5. Simplicium Pharmac. cap. 20.

Escharotica, crustam indecentia. Crustifica vocare possumus, apud Gal. Simplicium medic. lib. 5. c. 15. & lib. 10. post princip.

Eucoelia, quæ leuiter subducunt. plus tamen quam natura per se faceret, apud Dioscoridē, lib. 1. cap. 134.

Eustomacha, quæ apta sunt stomacho, ut nomen ipsum indicat.

Exenterica apud Octauium Horatianum lib. 2. parte 2. c. 18.

Exiporica quæ concretum humorem dissipant.

F

Fusilia, vide supra, Copta.

G

Gargarificationes, vide supra Anagargarismos.

Glucina, quæ vim habent calfactoriam, emollientemque, ac remittentem. Sîntque ad dolorem ac lassitudinem tollendam accommodatissima. Ideoque Andromachus non malè ea Acopis adiunxit, vt scribit Gal. lib. 7. Phar. *ἢ γένν*, vbi & huiusmodi Pharmaca multa describit. Ita autem vocantur, quod musto conduntur, & incoquantur, quod Græcis *γλυκὺς* dicitur. Ideo & hæc Pharmaca Mustea ad verbum potes interpretari,

Globulos, vide suprâ Catapocia.

Glomeramina, vide in eodem loco.

Glycea, quæ aliquando purgant, & aliquando acriores humores indulcant.

Gongylios, vide Catapocia.

H

Hedysmata tanquam condimenta, siue dulciaria, quæ odorum generibus conficiuntur, vt scribit Plin. lib. 13. c. 1. Sed tu vide Ianum Cornarium aliter declarantem in Commentariis Gal. Phar. localium lib. 1. c. 2. & in com. Paul. Aegin. lib. 3. c. 1.

Helctica, siue etiam Helcystica (vtroque enim modo dicuntur Gal. lib. Simplicium medicamentorum 5. c. 17. in princ. atque etiam in fin.) quæ latinè attrahentia, siue attractoria potes dicere, quæ scilicet ex alto, vt dicit, vehementius extrahunt. De quibus & idem Galen. lib. eiusdem operis 8. c. de Propoli. & Aëtius Tetrab. 1. Ser. 1. in eiusdem rei tractatione. Eadem autem hæc dicit Gal. loco priore cum Epispasticis, de quibus suprâ diximus.

Hydragoga, quæ scilicet aquam intercutem, siue humorè aquosum educunt, tanquam dicas Aquagia, & vt vertit Cælius Aurelianus lib. Chroniôn 3. c. 8. Aquiduca: de quibus etiam Aëtius Tetrab. 1. Ser. 3. c. 52.

Hydrotica, & Hydroteria quæ sudores prouocant siue mouent, tanquam dicas Sudorifica, siue sudatoria, nam & hoc vltimo vitur Plautus in Stichô, vel vnctiones Græcas sudatorias; vel alius malis, & ni fallor, Plinius alicubi,

Hygieina, de quibus Galenus in lib. de bono & malo succo, vbi de aceto loquitur, quæ scilicet tuendæ valetudinis medicamenta sunt, & vim attenuandi habent, vt ille dicit.

Hygremplastra, quæ scilicet sunt liquida emplastra, vt contrâ Xeria sunt sicca & arida, de illis enim loquitur Plinius, qui & ea voce vsus est lib. 3. 4. c. 15.

Hygrocollyria, id est, liquida collyria, de quibus Paul. Aegin. lib. 3. c. 22. non semel.

Hypactica, ventrem subducentia, apud Gal. lib. 5. Simplicium Phar. c. 2.

Hypelata, medicamenta laxatiua per os sumpta, & ea quidem leuia, & blandiora Alexandro Tralliano lib. 3.

Hypnotica, quæ somnum faciunt, quasi somnifera, somnifica, soporifera. De quibus Plin. Valerianus lib. rei medicæ 3. c. 8. vbi Hypnotica corruptè legitur. & Gal. lib. Simplicium medicamentorum 5. c. 19. Sed & ea nonnullis Hypnopoia dicuntur: vt Dioscoridi lib. 1. c. item 1. Sunt & qui *ὑπνωτικά* pro densantibus accipiunt.

Hypoglottides, & Hypoglottia ita dicta, quod linguæ subijciuntur, apud Paulum Aeginetam lib. 2. c. 48. Ea tussis, & thoracis, arteriaque vitis sunt accommodata. Galen. *ὑπογλωσσίδας* vocat lib. 7. *ἢ τόπος*, c. 2.

Hypopia, quæ sugillatis admouentur, vt dicit Galen. lib. 1. medicamentorum *ἢ γένν*. Quamquam *ὑπόπιον* eadem Galeno aliud significare videtur *ἢ τόπος* lib. 5. c. 1. in princ.

I

Inensa, vide suprâ Thymiamata.

Intinctus, vide suprâ Embammata.

Ipia, vide suprâ Aresodyna.

Ischæma, quæ sanguinem attenuant, & cõprimunt, siue supprimunt, apud Paul. Aegin. lib. 7. c. 13.

L

Lapactica, ventrem lubricantia, apud Gal. lib. 5. Simpl. Phar. c. 2.

Leia, quæ & Lianonta, Lenia, quæ scilicet asperitatem leniunt, contraria his quæ Trachynonta vocant, de quibus infrâ dicemus.

Lepryntica Attenuatoria, Extenuãtia, apud Dioscoridem lib. 1. c. 66. vbi de Nardini vnguenti confectio, & alibi sæpe: & Galenum lib. Simplicium Phar. 5. cap. 2. & cap. 23. & Aëtium Tetrab. 1. Sermo, 2. c. 240.

Leuca, alba, eademque lenia emplastra, & ferè non grauibus vulneribus accommodata, de quibus Celsus.

Leucomatica, quæ abstergendi facultate sunt prædita.

Lexopyretos, aut vt alij vocant, Lexipyretos, medicamina priuatim febribus abigendis facta, atque earum ardores mirificè placantia ac lenientia, tanquam feruoris amuleta *ἀπο τῆς λέγειν τοὺς πυρετῶς*, De quibus nonnihil Plin. lib. 20. c. 18. loquens de papauere. Alter Plin. Valerianus lib. rei medicæ 3. c. item 3. & Aurelianus, qui hos ponit inter Anodyna, lib. Chroniôn 3. cap. 4. & Trallianus lib. 5. c. 25.

Linamenta vide infrâ Turundas, & Andernaçum in Commentariis in lib. 3. Pauli Aeginetæ c. 24. ex quo cognosces multa eorum genera.

Lipara, siue Liparas (nam & neutro & fœminino genere reperuntur) lenia quoque emplastra ex

Plinij Valeria
ni locus.

Linamenta.

stra ex vngvine aliquo confecta: ita dicta, quod *λιπαρὸν* pingue significat. De quibus Cornelius Celsus lib. 5. c. 19. & iterum c. 26. Plinius qui Græcam appellationem retinuit, lib. 23. c. vlt. & lib. 33. c. 6. & alter Plinius Valerianus lib. 3. c. 22. & Gal. lib. Phar. local. 1. c. 8. vbi Cornarius simpliciter pinguia vertit, propter pinguitudinis cuiuspiam commixtionem, & Marcellus c. 32.

Lipalmata à pinguitudine item dicta, tanquam pinguedines dicas, de quibus Paulus Aegineta libro 3. cap. 18.

Lysipontia, veluti labores & lassitudines soluentia de quibus Gal. lib. 4. *ἢ τόπος*, c. 7.

M

Magma, quæ expressa aliqua materia supersunt crassa, feculenta atque lignosa, quæ Plinius, lib. 13. c. 2. vnguentorum feces, Celsus lib. 5. c. 15. & ipse Plin. lib. 18. c. 16. recrementa, Varro lib. 1. rei rusticæ c. 64. retrimenta.

Malactica, tanquam dicas mollitiua, siue mollientia, siue etiam mollitoria, quod dura apostemata in pus ducendo mollia reddunt, à verbo *μαλάττω*, quod est mollio, dicta. De quibus Gal. lib. 7. Phar. *ἢ γένν*.

Malagmata, quæ etiam ad molliendum integræ cuti adhibentur, vnde & illis quoque nomen ab eo verbo. Quæ etiam calefaciendi causa dantur, & è floribus aut eorum surculis conficiuntur, vt diximus suprâ in Emplastris, vbi docuimus ex Celso, quid intersit inter hæc, & ipsa Emplastra, & Pastillos. Asclepiades autem & Andromachus omnia pharmaca quæ forissecus imponuntur, siue adstringendo condensent, siue indurent, hac voce appellabant, sed improprie, vt scribit Gal. lib. 8. Phar. *ἢ τόπος*, in princ. Et hac quoque voce vsus est è latinis scriptoribus Columella lib. 6. c. 17. & Plin. lib. 2. 4. c. 7. & 8. & 9. & 11. & lib. 25. c. 13. & lib. 31. c. 6. & lib. 35. c. 6.

Malaxantia, de quibus Orbasius lib. de virtute Simplicium c. 24.

Malaxantia.

Manotica quæ lita rarefaciendi vim habent Galeno, quibus contraria sunt Pycnotica, de quibus infrâ dicemus. nam *μάνωσις* & *πύκνωσις* contrariæ affectiones intelliguntur,

Melana, quæ concludunt, siccantque fluentia, apud Celsum Aurelianus lib. Chroniôn 2. c. 1.

Melina, ita dicta à colore *τῶν μέλων*, id est, mali Cotonei, apud Galenum lib. eiusdem operis 1. cap. 8. & Plinium lib. 13. c. 1. Quis autem sit huiusmodi, discas ex eodem Plinio lib. 35. c. 6. & iterum vide Paulum Aeginetam lib. 7. c. 20.

Orbasij locus.

Metasyncritica, veluti recorporantia, siue recorporatiua, siue incorporatiua. Nam ita interpretatur Aurelianus lib. Chroniôn 2. c. 3. & lib. Oxeôn 3. c. 16. & c. 38. Recuperatiua autem Orbasius in compendio medicinæ, nisi & ibi Recorporatiua sit legendum. Est enim vocabulum sumptum ab his qui putabant corpus ex atomis constare, vt *μετασυγκρίνειν* nihil aliud sit, quàm *μεταπροποιεῖν*. Alij vertunt confirmatoria, & quæ persanant. Sic verbum *μετασυγκρίνειν* interdum à Tralliano, & Aegineta pro *ἀκαλαμβάνειν*, id est, confirmare accipitur. Ruellius in Thapsia Dioscoridis Transconcretiua vertit. Galenus Phar. localium lib. 1. c. 2. & c. 8. & lib. 2. c. 1. ita dicit vocari pharmaca quæ ex alto siue profundo euocare, ac meatus tranfmutare possunt, vel vt vertit Celsus, habitum corporis mutare, cutemque relaxare, & corruptum humorem euocare: quo in loco videas Cornarium in Commentariis eius loci, & Paulum Aeginetam lib. 4. cap. 1. & lib. 5. c. 3. & Aëtium Tetrab. 3. Ser. item 3. c. 26. in fin. & ante hos ipsum Gal. lib. 4. Methodi, & lib. 5. Simplic. Pharmac. c. 25.

Minytica, quæ ex alto valent causas inductione propria detergere, vt scribit ipse Aurelianus lib. Chroniôn 1. c. item 1.

Monohemera, quæ scilicet vno tantum die cruciatus vehementiores sedando vires obtinent, de quibus Gal. lib. 4. Phar. localium, c. 7. & Marcellus medicamentorum cap. 8. & Aëtius in morbis oculorum, & Alexander Trallianus lib. 2. c. 1.

Motophylacia, vide suprâ Emmota.

Myra, Vnguenta quæ exactè consistentiam oleosam habent.

Myracopa, quæ consistentiam corporum obtinent, cœram, aut resinam, aut aliud eiusmodi suscipientia, de quibus Gal. lib. 7. Phar. *ἢ γένν*, & Aëtius Tetrab. 3. Serm. 3. c. 33. Alexander Trallianus lib. 7. c. 14. Paul. Aegin. lib. 7. c. 20.

N

Narcotica, quæ torporem siue torpedinem, vel hebetudinem, aut stuporem faciunt & dolentem partem consopiant, stupefaciunt. De quibus Paul. Aegin. lib. 3. c. 22. & c. 78. Hæc & *καρωτικά* quoque dicuntur, de quibus diximus.

Nasalia, vide suprâ Errhina.

Nasalia.

O

Odontoglypha, dentiscalpia, quæ maximè ex arundinibus in oblongam formam figurantur, eximendis his quæ dentibus à morfu ciborum inhaerent: in quem vsum lentiscus antiquis fuit, vt satis declarat Dioscor. lib. 1. c. 83. aut aliorum sectioe 88. & Martialis lib. 3. epig. 40.

Primas rubentes cuspidisque lentisci.

Et iterum lib. 6. epig. 73.

Foditque tonsis ora laxa lentiscis.

Et in Apophoretis c. 2.

Lentiscum melius, sed si tibi frondea cuspis

Defuerit, dentes penna leuare potest.

Lentiscus dens
tiscalpis con
uenit.

Odontotrimmata, id est. Dentifricia, quæ scilicet dentibus frige factis, motis, & dolentibus, & iisdem poliendis, & gingivis laxis, & ad parulides, & putrefactiones, carieque oris vitia seorsim destinata parantur, & in tenuissimum pulverem redacta affricantur, apud Dioscoridem lib. 2. cap. 5. in quo loquitur de cinere Cornu Cervini: Scribonium Largum de Compositionibus medicamentorum cap. 59. Gal. lib. Phar. local. 5. c. 9. & Aëtium Tetra. 2. Sermo. 4. c. 35. Plinium, qui Dentifricij nomine vitur, lib. 28. c. 11. & lib. 30. c. 3. & lib. 32. c. 6. & lib. 36. c. 21. non semel. Alterum Plinium Valerianum, qui & eadem voce vitur, lib. rei medicæ 1. c. 37. Sextum Platicum, qui & eam usurpat lib. medicæ ex animalibus c. 1. Octavianum Horatianum lib. 1. c. 14. & Marcellum Burdegalem, Medicamentorum cap. 13. Martialis autem in illis ipsi Apophoretis Dentifricij lemna seorsim habet, ad Edentulum epig. 56.

Quid tecum est tibi? me puella sumat.

Emptos non soleo polire dentes.

Odynera, quæ dolorem ciunt. Nam & hæc inter Pharmaca numerat Galen. lib. 5. Simplicium Pharmaco. cap. 3.

Odynephata, quæ contra dolorem pellunt. De quibus Homerus loquens de Pæone Deorum medico curante vulnus Plutonis lib. 5. Iliados,

Ἦν δ' ἐπὶ πάλῳ δ' ὑνέφατα φάρμακα πόνου

ἦν δ' ἐπὶ

Et alio in fin. eiusdem libri de eodem curante vulnus Martis, ubi & eisdem versus adscribit. Iterumque ad fin. lib. 11.

χερσὶ διατριβὰς ὀδυνήφατον, ἢ οἱ ἀπ' αἵμας

ἐπ' ὀδύνας.

Ophthalmica, oculorum medicamenta Dioscoridi lib. 1. capit. 90. ubi de Cedro, & capit. 114. ubi de ebeno.

Orbiculos, vide supra Catapotia.

Orectica, quæ auferunt fastidium appetitus, tanquam dicas appetitua.

Osphranta apud Paulum Aeginetam lib. 3. c. 12. quæ naribus odoranda adhibentur, atque ita cerebrum mouent, & vt vertit Cornelius Celsus, odore mouent.

Ozanica, olfactoria apud Dioscoridem.

Oxyporia, vide Catapotia.

Oxydorcica, quæ oculorum aciem exacuunt, & caliginem discutunt, atque etiam ætate confectis visorios spiritus deficientes instaurant, vt scribit Alexan. Trallianus.

Oxypora, siue Oxyporia, id est, citò penetratã, à Columella descripta lib. rei rusticæ 12. c. 57. eodémque postremo: & Aëtio, Tetrab. 1. Serm. 3. c. 90. & seq. & Tetrab. 2. Serm. 2. c. 10. & Tetrab. 3. Serm. 1. c. 24. non semel, & 27. & Marcello c. 20. & p. 51. Quamquam sunt qui hanc appellationem referunt ad condimenta aceto diluta, quod ὄξος acetum sit. Fiorum quoque mentionem facit Plinius lib. 24. c. 8. paulò ante fin.

Oxytoça partus adiuuantia, aut accelerantia.

Pachyntica, Incrassantia siue impinguantia, apud Galenum lib. Simplicium Phar. 5. cap. 2. & cap. 23. & Aëtium Tetrab. 1. Serm. 2. c. 242.

Panchresta, ita appellata ab omnimoda vtilitate apud Plinium lib. 23. cap. 7. & Galenum lib. Phar. localium 4. c. 7. & Aëtium Ser. 6. c. 96. & Paulum Aeginetam lib. 3. c. 22. & lib. 7. c. 16. Et de eo quoque Cicero in Verrem actione 4. Cum omnes eius comites iste sibi tuo illo panchrasto medicamento amicos redemisset.

Paracollectica, vide supra Collectica. De his autem Celsus lib. 5. c. 19.

Paragogica, id est, demulcentia dolores ex inflammatione prouenientes, & qui ad suppurationem tendunt: habentque vim & mitigandi & sedandi, & somnum inducendi. De quibus Trallianus lib. 1. cap. 23.

Paregorica, lenientia, mitigantia, integrantia, consolatoria: & quæ id agunt, ne malum crescat. cum non persanant. De quibus Marcellus cap. 36. & Galenus lib. Simplicium medicamento 5. c. 19. ubi & ea Prayntica dici scribit, & lib. 10. eiusdem operis, quo loco tractat de sero lactis. Et Alexander Trallianus lib. 1. c. 23.

Peremplastica, vide Emplastica.

Pastillos, vide supra Emplastrum, & iterum Catapotia.

Pelomata eadem terè quæ Hypopya, de quibus supra diximus, apud Paulum Aeginetam, lib. 3. cap. 24.

Pepica, Concoquentia, Concoctoria, quæ & Sympeptica dicuntur, quæ scilicet foris adhibita concoctionem adiuuant, à verbo πέπω, quod significat digero, concoquo. Quæ & ipsa abscessus, & collectiones maturant, Et hoc verbo vice latini vitur Plin. De Sympeptis autem Galenus lib. 6. Simplic. medicam. cap. de Cistho, & Dioscorides lib. 1. cap. 49. ubi de Sampsuchino vnguento: & Aëtius Tetrab. 1. Ser. 2. c. 221.

Periammata & Periapta quæ corporis partibus quibuscunque præsertim collo circumligata, aut ap

aut appensa eas à noxa tutantur: malæque siue maleficia auertunt & amoliuntur, à circumligando, aut circumponendo dicta, tanquam obligamenta dicas. De quibus Dioscorides lib. 4. c. 127. quod de Hippoglossa est, Gal. lib. 2. pharm. localium, cap. item 2. Quid autem interfit inter hæc & Apotropæa, in illis supra diximus. vide supra Epichrista.

Pessaria, vide mox Pessos.

Pessos, quos alij Pessulos, & Pessaria, Græci etiam Pëssas, & Prosthera, & Priapisca, & Priapiscora dicunt, quòd pudendi virilis figuram representent, eaque genitalibus fœminarum partibus induntur, ad multos earum morbos, quorù multos describit Cornelius Celsus lib. 5. c. 11. & Paulus Aegineta lib. 3. c. 60. & lib. 7. c. 24. vbi tres eorum differentias declarat. Ex quo Cherea Terentianus in Eunuchò clausa puella in cubiculo cum adolefcere, pessulum ostio obdidit, non foribus seram aut vectem, ne quis amoris sui cursum impediret obiciens, sed ex istorum Pessulorum, de quibus loquimur, ratione inceptam iam viderem festiuè describens. Magna enim, vt scribit Marcellus Virgilius in Dioscoridem, ioci vis in ostij ambigua voce est, in qua cogitandum poëta relinquit, cubiculine, an virginis ostio pessulum obiceret. Nam & fœminarum naturalia portam, & ostium olim fuisse appellata testimonio est illud Propertij lib. 2. Elegiarum,

Lanuuij ad portas heu mihi solus eram.

De quo loco & nos diximus in 4. lege connubiali, num. 9. quin & nuditas. Huicque aut portæ aut ostio non ex domus custodia, sed ex medicinæ disciplina Pessulum Eunuchus obdidit. Ceterum Cælius Aurelianus lib. Chroniõn 4. c. 7. in si. hos Pessos siue Pessulos etiam Balanos vocat, de quibus supra etiam diximus, atque etiam Balanifmos.

Phlegmagoga, id est, Pituitam educentia apud Alexandrum Trallianum, lib. 4. cap. 2. & Aëtium Tetra. 1. Sermo. 3. cap. 34.

Phlephatica, id est, vt interpretatur Cælius Aurelianus lib. 4. Chroniõn c. 2. Palpebraria, quæ scilicet palpebris sunt accommodata De Calliblepharis autem supra diximus.

Pheniffonta, id est, ruficantia Aëtius, Tetrab. 1. Ser. 3. c. 183.

Phthoria, vide supra Ecbolta.

Picra, quæ sua amaritudine morbos & humores expellunt, & ea ab amaritudine dicta.

Pilas, & Pilulas, vide supra Catapotia.

Piletica, quæ densandi vini habent. Apud Galenum Simplicium Pharmaco 5. c. 2.

Plerotica, ex plentia, siue replentia, Dioscoridi lib. 1. c. 81. vbi de sicca picè loquitur.

Polychresta, quæ scilicet multis & diuersis affectibus conferunt, vt omnibus Panchresta, de quibus diximus. De his autem Galenus lib. 7. Phar. ἢ τόπος, c. 1. & lib. 5. ἢ γένος: & Trallianus lib. 4. cap. item 4.

Prayntica, vide supra Paregorica.

Priapisca & Priapiscota à pudendi humani similitudine, vide supra Pessos.

Proxumetha, quibus urinam ciere volumus, de quibus apud Galenum pharma. ἢ τόπος libro octauo, cap. 3.

Prophylactica, præseruatiua, præmunitiones, præcautiones, & sanitatis tutelæ, apud Galeni eisdem operis lib. 1. Alexandrum Trallianum lib. 1. c. 21. Sunt qui ita appellant peculiariter medicamenta quibus calculorum generatio prohibetur.

Propomata, id est, propinationes, siue pocula, quæ maxima ex parte fiunt ex vino & melle despumato, de quibus Paulus Aegineta, lib. 7. cap. 15.

Proplastica, de quibus supra in Emplastis.

Prosthera, vide supra Pessos. Nam hac voce pro Pëssis vsus est Aristoteles lib. 2. de generatione animalium c. 9. τὰς δὲ γυναῖκας βασανίζουσι τοῖς τε πῶδ' ἐτοῖς ἐὰν δλιγνῶνται αἰσθηματὶ πῶς τὸ πνεῦμα τὸ ὑπερθεῖν κατὰ δυνάμιν τοῖς ἰγγίσις. id est, Mulieres autem his quæ vultu inuuantur, expiorant, cum odores ad spiritum qui totis aduenit, ab infernis partibus sursum perueniant, & his quæ illuminantur. Hæc ille. Dicuntur autem à verbo, πρὸς ἰβήδης, quod proprie, & peculiariter significat subici naturalibus fœminarum, quo verbo vsus est Dioscorides lib. 1. c. 1. quo de Irde tractat, & Gal. lib. 7. de Simplicium medic. facult. Et hinc quoque πρὸς ἰβήδης dicuntur eadem significatione. qua etiam voce vsus est Dioscorides eodem lib. 1. cap. 15. vbi de Costo differit.

Psilothra, depilatoria, quæ scilicet pilos euellunt, & glabretia inducunt, de quibus Gal. lib. pharm. local. 1. c. 4. & Alexander Trallianus lib. 4. c. 12. & Aëtius, Quaternionis 2. Serm. 2. c. 64. & Paulus Aegineta lib. 7. c. 13. Eaque voce pro latina vsus est Plin. lib. 21. cap. 18. & lib. 23. in proemio, & lib. 24. c. 9. & 10. & lib. 28. c. 15. & lib. 30. cap. 14. non semel, & lib. 32. c. 7. & c. 10. & alibi sæpe & Martialis quo loco supra citauimus in Dropace: & iterum lib. 6. epig. 9. eodémque pen.

Psilothro nitet, aut acida latet oblita creta.

Psorica, hinc dicta, quòd scabras in palpebris affectiones sanant. Psorici medicamenti meminit Plinius lib. 34. cap. 12.

Psytica, refrigeratoria, quæ omnem calorem, & lassitudinem mitigant. Gal. lib. 9. Simpl. Pharmaco. scribit ostracitem lapidem esse participem ψυκτικῆς δυνάμεως: Dioscor. lib. 1. cap. 44. vnguentum rosarum: & iterum, c. 46. vbi de vnguento Melino, & alibi sæpe.

Ptarmica, quibus sternutatio cõcitur & elicitur, tanquam dicas sternutatoria, apud Dioscoridem

ridem lib. 4. c. 149. vbi de Cucumere syluestri, & Elaterio loquitur in fin. Ibi enim non *πρακτικόν*, vt vulgò legitur, sed *πρακτικόν* esse legendum contendit Marcellus Virgilius aliorum locorum auctoritate. Et hac appellatione vsus est pro Latina Octavius Horatianus lib. 2. parte 1. cap. 3. & lib. 3. c. 6. Hæc nonnulli Diptarmica quoque vocant, est autem sternutamentum.

Prygmata, quæ cuiusmodi sint, declarat Cælius Aurelianus libro Chronion 1. c. 2.

Pycnotica, id est condensantia, apud Gal. Simpl. medic. lib. 5. c. 5. & 14. vide supra Picnotica.

Pyopœia, suppurantia, pus mouentia, ad suppurationem perducentia, Dioscoridi lib. 1. cap. 81. quo tractat de pice sicca, Suppuratoria vocat Plinius lib. 28. c. 4.

Pyrotica apud Dioscoridem lib. 1. vbi de Amaracino vnguento loquitur, quæ Marcellus interpretatur calorem fouentia. Ruellius feruorem excitantia, Hermolaus corpus adurētia, Manardus lib. 8. epistol. epist. 2. Ignitoria, siue inflammatoria.

R

Rœstera pharmaca vocat Appollonius Rhodius lib. Argonauticôn 3. veluti corruptiua.

Rostica corroborantia apud Aëtium Tetrab. 1. Sermo. 2. c. 20. & c. 256.

Rotulos, vide supra Catapotia.

Rhynchita, quæ pituitam per os educunt. Sed ne decipiatis, hæc medicamenta non sunt, sed vel cornu, vel ferramentum, quo in os vel in nares medicamenta iniiciuntur, apud Scribonium Largum, & Aurelianus.

Rhypica, siue Rhypontia, id est, extergentia, absterforia, quæ scilicet sordem auferunt in superficie, siue in cute, siue etiam in vlcibus, a verbo *ῥυπώω* de quibus Gal. lib. 4. Pharm. localium. cap. 4. & lib. 4. Therapeuticæ. & lib. 6. de Simplicium medicamentorum facultatibus, quo loco de Loto domestica differit, & iterum de Myrice: & Aëtius Tetrab. 1. Sermo. 1. vbi de eadem loquitur, & Sermo. 2. c. 25. & Aegineta lib. 7. cap. 3. vbi de Alyllo.

S

Sarcotica, veluti carnem prouidentia, inducentia atque etiam glutinantia, quæ scilicet carne implent caua vlcera, apud Dioscoridem lib. 1. c. 36. vbi de oleo Myrrino: & Galenum lib. Simplicium Pharmacorum 5. c. 2. & Paulum Aeginetam lib. 7. cap. 13. in princ.

Scarotica, quæ cutem extendere, vel corrumpere valent, Aureliano lib. Chronion 1. cap. 1. & lib. 3. cap. 4.

Secjatica, quæ vim deiciendi, seu dissipandi habent, apud Dioscoridem lib. 5. cap. 62. quo de Ochra differit.

Seleytica, id est, Indurantia, apud Gal. lib. 5. Simplic. Pharma. cap. 2. & 10. Septa, exedentia, siue erodentia, & exulcerantia, Celso lib. 5. c. 19. Quæ & ipse Septica vocat lib. 7. c. 21. vt etiam Plinius, qui eam vocem vt Latinam vsurpat lib. 21. c. 2. vbi eorum vim declarat, quod scilicet vlcus faciant, & 27. c. 12. & lib. 28. cap. 9. & lib. 29. c. 2. & lib. 30. c. 4. & lib. 34. cap. vlt. & Gal. lib. 1. medicamentorum *ῥήγιον*, & lib. 5. de Simplicib. & Paulus Aegineta lib. 7. c. 13. Ipse autem Celsus d. lib. 7. c. 21. Ea, inquit, sic exedunt, ne arrodant. Porro dicta sunt à verbo *σῆπεν*, quod exedere est. Sed & Septica pro putrefacientibus posuit Gal. lib. 5. Simpl. medic. c. 15. a verbo *σῆπεν*, quod putrefacere est. Plin. lib. 23. c. 7. Exulceratoria vocat.

Serapia vide infra Syrupos.

Smectica, quæ abstergendi vim habent, veluti dicas absterforia, siue deterforia apud Dioscoridem lib. 1. cap. 114. vbi de Hebno, & de us quoque Trallianus. Et ea voce pro latina vsus est Plinius libro 30. cap. 4.

Smegmata, siue smigmata, de quibus diximus in 4. lege connubiali, num. 29. denique. Ea autem Aurelianus lib. Chronion 7. c. 2 nuncupat pulueres lacescentes, & purgatiuos. In uca potes dicere repurgatoria. de his multa Aëtius Quater. 2. Sermo. 2. c. 54. & Sermo. 4. cap. 6. & Quater. 4. c. 112. Hæc & Smegmatica vocat Plinius lib. 30. c. 9. ad fin.

Splanchnica, quæ ad viscerum morbos conficiuntur. Ita enim vertit Hermolaus Barbarus in Dioscor. lib. 1. c. 84. quod de thure est. Marcellus autem Virgilius ad Interanea vertit.

Sphærica, ita dicta à figura efformationis, apud Galenum Phar. localium lib. 4. c. 7. Sunt qui existimant hæc esse Catapotia de quibus supra. Sphæria nonnulli vocant, vt Paulus Aegineta lib. 7. c. 17. & ex Latinis Cornelius Celsus lib. 6. cap. 6.

Sphærias, vide Catapotia.

Sragmata, quali distillationes quæ succo constant.

Statistica, vide supra Catalistica. De his autem Dioscorides lib. 5. c. 46. quo de Squamma æris & Gal. lib. 5. Simplicium Pharmacorum cap. 2. Trallianus, & Horatianus, aut, vt alij malunt, Priscianus, lib. 2. parte 2. cap. 16. & cap. 18. in fin.

Stegnotica, obstruentia, claudentia: hinc scilicet dicta, quod claudunt, ac continent in se, nec quicquam quod sensu queat percipi, ex sese emittunt, Gal. lib. 5. Simplicium Phar. cap. 14.

Stomachica, quæ aperienti vim habent, vt dicit Cornelius lib. 5. cap. 18. nonnulli corruptè legunt Stomastica.

Stomatica sic appellata, quod oris vitiis & inflammationibus maximè sunt accommodata, sicut enim os est. Quæ qualia sint, docet Plin. lib. 23. c. 9. & 7. non semel. & lib. 24. c. 11. & 13. & Gal. in sua Isag

sua Isagoge, in cap. de remediorum diuisione, & lib. 6. Pharma. localium, cap. 1. & Paulus Aegineta lib. 7. c. 14. & Aëtius Tetrab. 2. Ser. 4. c. 42. & seq.

Striphna, vehementer scilicet adstringentia, Galeno lib. 8. Therapeuticæ.

Stymmata, veluti Spissamenta, quæ olei generibus constant, vt scribit Plinius lib. 13. c. 1. de quibus etiam apud Galenum lib. 3. Pharma. localium. c. item 3. & Generalium lib. 2. & Aëtium Tetrab. 3. Serm. 1. non semel. Vide tamen Cornarium in Commentariis in ipsum Gal. Pharma. localium lib. 1. cap. 2. & in Paulum Aeginetam lib. 3. cap. 1.

Styphonta, quæ teste Aureliano lib. Chronion 4. c. 3. conficere vehementius possunt. Ea autem austera esse tradit Galenus Simplicium medic. lib. 1. c. 38.

Stypteria, quæ cuiusmodi sint, & quæ sint optima, discas ex Aureliano eiusdem operis lib. 2. c. 13. & Oribasio lib. de virtute Simplicium.

Styptica, ex qualitate scilicet adstringentia, siue reprimentia. Cuiusmodi multa describit Oribasio lib. Euporiston 2. Sunt qui ad saporem tantum trahunt, non ad vires. Et de his quoque Plin. lib. 24. c. 13. paulo ante fin.

Suppositoria, quos Græci Balanos vocant, & Balanifimos, Latini Glandes, Glandulos, nonnulli Collyria, quæ in anum immittuntur ad educendum stercus induratum. Nam & ob id Suppositoria dicta sunt, quod scilicet in anum immituntur, vt Pefsi, siue Pessuli in vuluam, vt diximus in Pefsis. Id enim supponere dicitur à nostro Iurifcon. in l. item si obstetrix. in prin. & iterum in §. 1. ff. ad l. Aquil. dum loquitur de obstetrice supponente, & Octauio Horatiano, lib. 2. c. 4. & c. 7. & Aureliano, lib. 3. *ὑψίων*, c. 17. & à Sereno Sammonico, c. 27.

Aut igitur *tectum lana supponit alumen.* Verbo autem subiiciendi in Pefsis vtitur Cornelius Celsus lib. 5. cap. 2. Et verbo subdendi in balanis Plin. lib. 26. cap. 8. & in hac quoque significatione Suppositorij Marcellus, cap. 29. Et Balani appellatione veluti Latina vsus est Plinius illo lib. 26. cap. 8. non semel.

Sympasmata, Asperfiones, quæ ob pruritus corporis adiuventæ sunt, vt dicit Aurelianus Chronion lib. 3. cap. 5. & cap. 7.

Sympeptica, vide supra Peptica.

Symphytica quæ consolidant.

Synactica, contrahentia, apud Galenum lib. 5. Pharmacorum, cap. 2.

Synapismos, vide supra, Dropaces.

Synchrismata, quæ Acopis propè per omnia respondent, sed consistentiam liquidiorum quodammodo obtinent, vt videre est apud Paulum Aeginetam lib. 7. cap. 19. & Perunctiones vocat Marcellus, c. 1. Medicamentorum.

Santatica, quæ scilicet ad ficcius paulo vergunt, nondum tamen clarè manifestèque contrahentia. De quibus Gal. lib. Simplic. Phar. 5. c. 2. Ea Intensoria vocare potes.

Synulotica, vide supra Epulotica.

Syrupos vulgo notos, quorum nomen, vt multi putant, ab Arabibus ad nos peruenit, qui ea voce vtuntur in succis, vel decocto cum aliqua re dulci inspissatis, quam quidem vocem, si Græca est, putat Manardus Epistolarum medicinalium lib. 13. epig. 1. ab *ἄποις*, hoc est, succis, & *σύρω* verbo, quod est trahere, ductam. Verum Iacobus Goupylus affinis noster aliud huius vocis etymon esse dicit, nempe *ἀπό τῶν ἄποιων καὶ σερπίων*, quod sapæ crassitudinem habeant. Hos autem Alcifius Mundella in suis epistolis medicinalibus Serapia vocat.

T

Tecta, quæ liquari possunt iis contraria quæ *ῥυγὰ* vocant, de quibus infra dicemus.

Tetherapeumena, id est, curata, emplastra cum ex seuo puro omnes membranulæ diligenter exemptæ siue ex alio medicamento, Celso lib. 5. c. 19.

Thalaffera, tanquam dicas marina, ita dicta, vt nonnullis placet, quod nauticis & in mari versantibus commodiora sint. Cuiusmodi est Hermophilli Collyrium recensitum Gal. lib. 4. Pharmacorum localium c. 7.

Thanasima, pharmaca quæ priuatim his venenis aduersantur, quæ in cibo aut potu sumpta sunt.

Thectiria Pharmaca dicuntur Apollonio Rhodio lib. 3. Argonauticôn non semel, tanquam dicas lenitiua, sedatiua.

Thelygona, vide Arregona.

Thermantica, excalcatoria, quæ scilicet calore suo omnem perfrictionem & stricturam calefaciunt.

Theriaca venenatorum animalium medicamenta, Galeno & cæteris celebratissima.

Thryptica, tanquam dicas frangitiua, apud Dioscoridem lib. 1. c. 16. quanquam sunt qui ibi legunt Treptica, id est, nutritiua.

Thymiamata vnguenta & confectiones odorati vaporis, apud Dioscoridem lib. 1. c. 17. vbi de Calamo odorato. Sacrae literæ incensa vocant, Exodi. 40. Leuit. 21. Numer. 4. & 6. non semel, & iterum 28. & 1. Reg. 2. & alibi sæpissimè. vocantque Hebræi *תְּשִׁיבָה* id est, incensum, aut suffumigationem Thymiamatis. Ita enim scribitur in dicto c. 4. Numeri, quo loco septuaginta verterunt *τὸ θυμίαμα τῆς συνδύσεως*, id est, Thymiamata compositionis. Nam compositionem acciperunt

perunt pro eo quod Hebraicè dicitur, **סמך** quod significat aromata, & suavissimam rerum bene olentium misturâ. Nos suffimenta ea vocare possumus, de quibus infra nu. 289. vt interim.

Thymiateria, quasi dicas suffitoria, quæ propemodum eadem sunt.

Tmerica, id est, Sæctoria, de quibus Galenus lib. 7. Smplic. medic. vbi de Myrice tractat.

Tonica quæ robur inferunt.

Trachea, Aspera, quæ suffocata loca vlcera, & exasperant.

Trachomatia, quæ abstergerendi, expurgandique vim habent, apud Galenum libro decimo-quarto Therapeuticæ.

Trachynonta, veluti exasperantia, apud Gal. lib. 5. Simpl. med. c. 2. Quibus contraria sunt quæ **λαϊνοντα** vocant, de quibus supra diximus, cum Leia descripsimus.

Traumatica, quæ vim glutinandi habent: vti Colletica, de quibus supra diximus. Ideoque cruentis vulneribus destinantur.

Trochiscos, vide supra Catapotia.

Tryphera, id est, delicata, ad inuisiones **ἐπικαυμάσα** Græcis dictas, inscripta à Gal. lib. 4. Phar. localium, cap. 7.

Turundas, linamenta illa oblonga & teretia, ex lino siue filis composita, quæ in vlcus immittuntur, vel curandi causa, vel ne os vlcis claudatur, apud Catonem, c. 157. Si fistula (ait) erit, turundam intrò trudit. Nos gallicè vocamus *tantes & mesches*. Linamenta vocat Celsus, lib. 5. cap. vlt. quo de fistulis loquitur: & lib. 7. c. 30. vbi de ani vitio loquitur, & alibi sæpe. Turundas tamen aliter accepisse videtur ipse Cato, rei rusticæ c. 89. & Varro lib. 3. rei quoque rusticæ. c. 9.

Tuscularia medicamenta, apud Aurelianum, lib. 2. Chronion, c. 13. quæ quam vim habeant, nomen ipsum declarat.

V

Vomitoria, quæ scilicet vomitum cient.

Vretica, vide supra Diuretica,

X

Xerantica, exiccantia, resiccatoria, apud Dioscor. lib. 1. cap. 6. vbi de Nardo loquitur, & lib. 3. cap. 3. vbi de Ammi: Gal. lib. 6. Simplicium Pharmacorum, vbi de Glycyfida, id est, Pæonia.

Xeria, vide supra Hygremplastra. Hæc autè **ξυρα** quoque vocantur Paulo Aeginetæ, li. 3. c. 2. 2.

Xyrocollyria, id est, Arida Collyria, qua voce vsus est Plinius Valerianus lib. rei medicæ 4. cap. 57. Marcellus Xerocollyria vocat, c. 8. non semel.

289

¶ Vt interim omittam varia genera gestationum, de quibus Cornelius Celsus lib. 2. c. 14. vestationum, Caballiationum (nam ea voce vtitur Oribasius in lib. Curationum) Plinius equitationes vocat lib. 28. c. 4. Cursuum, Saltationum, Deambulationum. Nam & has inter remedia ægri tudinum & quæ bonam valetudinem conseruant, ponunt ipsi medici, vt Aesclepiades referente Plin. lib. 26. c. 3. & Cicero lib. 16. epist. famil. ad Tironem **πρόσιν, ἀλυπτιαν**, aut vt alij legunt, **ἀποπτιαν, περιπατον, σύμμετρον, τέρψιν, εὐλυσιαν, κοιλιὰς**, id est, concoctionem, doloris vacuitatem, aut secundum aliam lectionem, vitationem defatigationum immodicarum, ambulationem temperatam, delectationem, albi facultatem, & ante hos Aristoteles Physic. lib. 2. c. 3. Natationum, Nauigationum, de quibus Plinius d. c. 4. lib. 28. aliorumque corporis motuum & exercitacionum genera, vntionum, Cupharum, Cucurbitarum, siue vt alij vocant, cucurbitularum leuium, & aliarum item genera: Ventosas vulgo vocant, vt dicit Soranus Isagogæ c. 22. & ita eas vocat Octavius Horatianus, lib. 2. c. 5. De quibus & earum vsu tradit plurima Paulus Aeginetæ lib. 6. c. 41. Cucur bitarum autem in ea significatione mentionem fecit Plin. lib. 32. c. 10. Phlebotomias, Apophoreses apud Oribasium Compendij c. 8. Caraxationes, de quibus ipse Oribasius eiusdem operis c. 14. Irrigationes siue Irrorationes, de quibus Aëtius Tetrab. 1. Ser. 3. c. 17. 2. & Plutarchus in libro de Curiositate, & in lib. de Tranquillitate, & in lib. de Exilio. Humectationes apud eundem Aëtium eiusdem Serm. 3. c. 174. vbi dicit quod hæc ab Irrigationibus differant; Perfusiones, Insolationes, de quibus Aëtius Tetrab. 1. Ser. 3. c. 9. Frictiones, siue fricationes, quarum multa genera describit Cornelius Celsus lib. 2. c. 13. & 14. & Gal. lib. 2. & 3. de sanitate tuenda, & Oribasius in compedio medicinæ, c. 4. & Aëtius Tetrab. 1. Ser. 3. c. 4. Balnea & alia lauacrorum, & sudatoriorum genera. De quibus præter medicos multa Clemes Alexandrinus Pædagog. li. 3. c. 9. Suffitiones, siue suffitus, vel suffimenta Orpheo & Hesiodo præcipue commendata, vt scribit Plin. lib. 25. c. 2. Fasciarum ac Ligaminum quæ Græci **καταγματικά** vocant, Nodorumque genera, inter quos & nodus Hercu- lili paucis, vt reor, intellectus, memoratus Plin. lib. 28. c. 6. & Senecæ in epistola quadam ad Lucil- lium, & Macrobio lib. 1. Saturnaliorum, c. 19. vbi de caduceo Mercurij loquitur. Festo Pompeio lib. 3. in verbo cingulo, & Codro Vrceo, Ser. 1. Et de hoc modo intellexisse videtur Senecæ Tra- gædiographus in Hercule Oetheo,

*Hic nodus, inquit, nulla quem capit manus,
Mecum per ignem flagret: hoc telum Herculem
Tantum sequetur.*

De fasciis autem & earum diuersitatibus videbis apud Gal. lib. de sanitate tuenda 2. & lib. 3. Vo- giferationes quæ Galeno **ἀναφώνους** dicuntur, & aliarum vocis exercitacionum genera, de qui- bus Aët

bus Aërius Tetrab. 1. Ser. 3. c. 5. Sapones de quibus apud Aëtium Tetrab. 2. Ser. item 2. c. 54. Sorbi- tiones, de quibus Cornel. Celsus lib. 7. c. 30. & alibi sæpe, quas Græci **φορηματα** vocant, Aduftio- nes, Flexiones, Euentilationes, Lauationes, Suffumigia, Aromata, Reuulsiones, Illitiones infusio- nes, quæ & infusa. & iniectiones dicuntur, & Diluta quoque vocantur, Vaporaria Græcis Pyriateria dicta, quæ spongiis & aliis rebus fiunt, de quibus Aërius lib. 9. c. 28. Vaporationes vocat Plin. lib. 28. c. 6. & lib. 33. c. 6. & subuaporationes quas **ὕπαρμιςμυς** Græci vocat. Coronas, de quibus & nos loquimur infra vbi de Calimacho differemus. Potionum species, & differentias pro mensibus di- stinctas, Sorano Isagogæ c. 20. Lectiones, Ludos, & alias animi laxationes, siue auocamenta, **ἀνά- χυσας** Græci vocant. Lectos pensiles Aesclepiadi excogitatos, vt scribit Plin. lib. 26. c. 3. Terebra- tiones. Abstinentiæ de quibus Plin. lib. 28. c. 4. & cæteri passim medici. Oris collutiones, de quibus Plin. in eodem loco (hæ enim aliæ sunt quàm Gargarizationes, de quibus diximus) Sanguifugas, siue hirudines, Græci **βδέλλιας** vocant: Aquæ distillationes. Aëris siue locorum mutationes, de qui- bus ipse Plin. d. li. 28. c. 4. Decubitus, vt ille ipse eodẽ loco tradit. Capillorum rasiones, Peregrina- tiones, Vincula, Fomerationes. Masticationes (nam & hoc vulgari verbo masticandi vsus est Au- relianus lib. 2. c. 1. & Octavius Horatianus lib. 1. c. 13. & 14.) Lixiuiorum, siue vt alij loquuntur, Li- xiuiarum genera. Odoramenta. Sanguinationes, de quibus ipse Aurelian. lib. Chronion 2. c. 4. Scal- pellationes, de quibus Oribas. lib. 1. Euporiston. Costriktiones, de quibus idem d. lib. 2. c. 13. **πρω- πησες** in eodem loco & iterum c. 14. eiusdem lib. Paropteres autem vocat Horatianus, aut quisquis est, lib. 3. c. 9. Perfusiones, Gal. lib. 12. Metho. & Plin. d. lib. 18. c. 4. ad fi. Diuersiones. Exhilationes Aureliano lib. Chronicon 3. c. 5. Solicationes, quæ Græcè dicuntur **ἐλιώσας**, ibi lib. 4. c. 2. Quæ & ipsæ Insolationes quoque dicuntur, olim frequetes veteribus, vt dicunt Gal. & Aëtius in cura hy- dropicorum. Spiritus retentiones, & Scarificationes, id est, cutis cõcisiones, de quibus Gal. lib. 13. Methodi & alibi sæpe, & Aëtius Tetrab. 1. Ser. 3. c. 21. Aurelianus lib. Acutorum morborum 3. c. 21. & alibi item sæpe. Et ea quoque voce & verbo scarificandi vtuntur Cato rei rusticæ c. 52. Columel- la lib. 6. c. 12. & c. 17. & Plin. lib. 17. c. 27. & lib. 28. c. 8. & c. 11. & lib. 30. c. 30. non se- mel, vbi etiam vtitur verbo circumsarificandi, & ad inanimantia trahit idem Plin. lib. 18. c. 16. in prin. Sicutque qui existimant apud ipsum Plin. Caprificationem perperam legi pro scarificatione lib. 15. c. 19. & lib. 16. c. 28. sed ij errant. aliud est enim Caprificatio, vt videre licet ex eodẽ lib. 17. c. 27. & Cælio Rhodigino lib. 18. c. 9. Alligatoria, siue ligacula, quæ membris dolentibus illigantur, vel ap- penduntur, Græci **περίασηα** vocant, apud Alexand. Trallian. lib. 9. aut vt alij computant, 10. ad fin. iterumque lib. 11. vbi de podagra tractat. Et Characteres apud eundem eo. lib. 10. quo tractat de colico affectu ad fin. Anulos, vt inibi videre est. Incarnationes, de quibus dicemus infra num. 298. incip. hincque Pythagoras, & multis seq. Retractiones, & deriuationes humorum, Gal. lib. 2. Artis curatiuæ ad Glauconem, & alibi. Pyulca instrumenta puris attractiua, apud Gal. eo. lib. & lib. Meth. 5. Aliæque prope infinita Chirurgicis descripta, & picturata, & cætera id genus multa.

¶ Sed vis audire vocabula nostrorum Practicorum medicorum & Pharmacopolarum de huius- modi medicamentorum generibus partim certe non reiicienda, sed etiam partim non admo- dum à bonis autoribus recepta? Ea tibi ordine alphabeti subiunximus.

Absterfua.	Excorticatiua.	Mollificatiua.
Aduftiua.	Exiccatiua.	Mordicatiua.
Aggrauatiua.	Expresfua.	Mundificatiua.
Aperitiua.	Expulfua.	
Attenuatiua.	Extenuatiua.	Naufeatiua.
Attractiua.	Extractiua.	
Carnis diminutiua.	Humectatiua.	Opitulatiua.
Calfactiua.		Planatiua.
Cauterizatiua.	Impinguatiua.	Pruritiua.
Cicatrificatiua.	Incarnatiua.	Putrefactiua.
Coagulatiua.	Incendatiua.	
Combustiuua.	Incisiua.	Rarificatiua.
Comminuibilia.	Induratiua.	Repercussiuua.
Compressiua.	Inflatiua.	Resolutiua.
Condensatiua.	Infrigidatiua.	Refumptiua.
Confortatiua.	Ingrossatiua.	Rubificatiua.
Cogelatiua.	Infiffatiua.	Sanguinis retentiua.
Conglutinatiua.	Lactis generatiua.	Solutiua.
Consolidatiua.	Lambificatiua.	Sordidatiua.
Constriktiua.	Lapidis frangitiua.	Spermatis generatiua.
Consumptiua.	Lauatiua.	Stupefactiua.
Contractiua.	Laxatiua.	Subtiliatiua.
Corrosiua.	Lenitiua, siue	Sudoris prouocatiua.
Corruptiua.	Lenificatiua.	Ventositatis frangitiua.
Decoratiua.	Liquefactiua.	Vlceratiua.

DE NOBILITATE

230

Deficcatiua.
Digestiua.
Dissolutiua.
Exasperatiua.

Lubrificatiua.
Maceratiua.
Maturatiua.
Menstruorum prouocatiua.

Vomitiua, Aurelianus vomitiua appellat.
Vrina prouocatiua.
Vrina retentiua.

291
Christus medicus.
Sacerdotes medici.

292
Medicina non tantum circa corpus, sed et animam versatur.

293
Carneades scripturus se elleboro purgavit.
Pharmaca hominum purum corpore et animo reddunt.
Omnia corporis bona et mala ab anima in corpus fluunt.

294
Corporis qualitates in animam, et econtrario, magnam vim habere.
Animi uitia et affectus morbos gignunt.

295
De eadem re.

¶ Porro ex hac vtriusque disciplinæ scilicet philosophiæ & medicinæ, id est, curationis animi & corporis coniunctione & conuenientia, Christus, vt opinor, medicum sese esse profitebatur, vt diximus suprâ nu. 77. incip. sed quid quod Dominus, quoniam scilicet morbos animi & corporis curat. Nec ab simili ratione sacerdotes dicuntur medici, in c. omnis, & in c. cum infirmitas, de pœn. & remi. quod curantes animam, & corpus quoque curant, vt inibi scribitur.

¶ Quid plura? Ego illud assueueranter affirmare audeo, medicorû artem non solum circa ipsum hominis corpus, sed & circa animum quoque versari. Siquidem Phœbus, vt Hippocrates testatur in epistolis, animi & corporis curatione in vnum coire arbitrabatur. Vnde apud Aegyptios atque Persas iidem sacerdotes erant & medici. Propterea Alexander Aphrodisæus in prin. sectio- nis 2. Problematon ex Georgij Vallæ traductione, Aesculapij, inquit, munus cuncta ad vsus hominum comparata dignitate longe antecellit. Animato enim ac rationis participi corpori, ad quam se dirigeret metâ exhibuit. Cuius obseruatio, moderatâque custodia reliquis artibus cunctis principium instituit, sensus quidem exacuendo, membra ac inuentionum instrumenta roborando, alia prouidenter animaduersa vtiliter, custodiendo, alia vitiose producta emendando atque dirigendo. Hæc corporis ita curam gerit, vt animâ neutiquam negligat. Philosophiæ enim suggerit cognitiones. Cuius fine illa sibi cõfixit principium, nec à naturali abhorret speculatione.

¶ Quibus & ad stipulat quod legitur apud Gellium lib. 17. c. 15. Carneadē scripturum aduersus Zenonē superiora corporis helleboro purgavisse, nequid ex corruptis in stomacho humoribus, ad domicilia vsq; animi redundaret, & instantiam vigorémque mentis labefaceret. Id quod etiam ante illum scripserat Plin. lib. 25. c. 5. Et Valerius Maximus lib. 8. c. 7. vbi tamen id dicit illum fecisse, cum Chrisippo disputaturum. Nam & alias herbas ad animû & mores multam vim habere scribit Theophrastus lib. 9. de hist. plant. c. 21. Cæterum Plato scribit in Cratylo, purgationes & pharmaca medicorû hoc vnum intendere, purum hominē & corpore & anima reddere. Nam & Gal. in lib. de Theriaca ad Pisonē, tradit nouisse se Theriacâ non esse inefficacem ad animi prudentiâ acrimoniâque. Sensus enim valide vt suo munere fungatur efficere, mentemque vaporibus liberatâ subtiliorem reddere. Sed vt ad Platonē redeamus, Is in Charmide prodit Magos illos animæ & corporis medicos, Xamolxidis & Abaridis Hiperborci sectatores, arbitra- ri omnia corporis & bona & mala ab anima fluere in ipsum corpus, quemadmodum oculorum qualitas fluit à cerebro, cerebri à toto corpore. Atq; vt impossibile est oculos curari, nisi corpus totû purgetur (sicuti & ipsius autoritate cõfirmat Gal. lib. Therapeutica 4.) Ita corpus ipsum nisi anima bene valeat, nõ posse bene valere. Valetudinē vero animæ curati Apollineis incantationibus quibusdâ, id est orationibus, quibus insit vis à Deo, & ab philosophia ratio, vt audientibus temperatiâ amorem ingenerare queat. Socrates inibi præterea narravit vulgatû esse apud Thracas medicos tali quadâ curatione nonnullos homines seruare immortales cõlucuisse. Tantum est animæ in corpus imperiû, tanta potestas. Quæ magica opinio videtur cum illa Hebræorum Christianorûmq; sententia cõsentire, Adâ primi patris animo prius quidē sano, sana fuisse omnia: deinde vero infirmo, infirma omnia euasisse. Et Corn. Cels. integram atq; perfectâ medici- nâ artem intelligi voluit, cum quis hominis valetudinē tueri ex motuum animi & corporis cog- nitione valeret. In quibus duobus naturalis & moralis contēplatio, & vsus quoque continetur.

¶ Nam & Auicenna corporis qualitatē in animum posse in vtranq; partem quamplurimum cen- suit. Ipsius quoque animi affectiones, motus, imagines ad corporis bonâ & malam valetudinem maximam vim habere. Et ante eum Gal. lib. 1. πρὸς ὑγιείας, scribit mores animi corrumpi praua consuetudine cuiusq; horum: cibi, potionis, exercitationis videndi, audiendi, totius denique mul- ces. Proinde peritum horû omnium esse cum medicû oportet, qui sanitatis tuendæ curam susce- perit. Nec ea opinione esse, quasi ad solum spectet philosophû animi mores effingere. Subditque animi vitia & affectus plerunque morbos gignere: seque agros quâuis non paucos persanauisse, solis animi motibus ad debitum motum reuocatis. Citâtque non contemnendû, vt ait, eius sen- tentiâ testem Aesculapium. Sed & ante scripserat non parum interesse, si puer quum primum in lucem est aditus, medico sanitatis tuendæ perito cõmittatur. Ita nanque ad animi quoque affectus non nihil lucrifaciet. Ipsa nimirû recta victus ratione mores quoque probos reddere. Rursum quo- que postea monet pueri septennis animum fingere. Idque potissimû probis consuetudinibus, & grauibus disciplinis, quæ animo modestiam pariant. Quippe ad ea quæ sequente ætate circa cor- pus eius moliri oportebit, maximo compendio sit animi modestia & ad parendum facilitas.

¶ Item Gal. in 3. Technes, c. item 3. & rursum c. 34. inter ea quæ sanitatem corporis labefaciunt, & passiones quoque animi reponit. Et in libro de substantia virtutum animalium, circa princ. & iterum c. 6. & alibi sæpe, scribit potentias animi sequi corporis temperamētum. Idque cõfirmat autoritate Platonis, Aristotelis, & Hippocratis. Quod & idem prodit lib. 3. de locis affectis, vbi id dicit esse in confessõ omnibus tum medicis, tum philosophis. Et in lib. de præfagus ex insomniis, tradit imaginationes animi affectionibus corporis perpetuò similes esse. Cui sententiæ idem

peculiar

peculiarem librum dedicauit hoc titulo. Quod animi mores corporis temperaturam sequuntur, vbi hanc rem plenissime differit, & probat.

296 ¶ Nec ij soli sunt ex medicis in ea sententia. Nam & id apertè voluit Ioan. Damascenus Apho- rismo 2. 2. vbi hinc colligit, cum corpus patitur, & maxime principalia membra, medicinam ani- mæ esse exhibendam. Et quisquis is fuit, cuius de incantatione est liber inter Galeni opera. Haly. Abbas lib. Theorica 5. c. 38. Arnaldus Villanouanus in Speculo introductionum medicinalium cap. 80. & in lib. de regimine sanitatis parte 2. c. 9. & in lib. de conseruanda iuuentute cap. 3. Et in lib. de vinis, quo loco disseit de vino quod vulgo de Sene nuncupant. Gilbertus Anglicus in eo libro quem de morbis conscripsit, tit. de signis sumptis à dispositione partium capitis: & cæteri ferè omnes medici. Et ex Iurisconsultis Vlpianus autoritate Iuliani scribit vitium corporale in- terdum vsque ad animum peruenire, & cum vitare, in l. j. §. apud Iulianum. ff. de edilitio edict. Idemque in l. ob quæ vitia, in princ. eo. tit. tradit vitium corporis quandoque vsque ad animum penetrare. Bald. autem noster qui in omni doctrinæ genere omnibus nostris est antependus, in c. qua fronte, ante fi. extra de appel. dicit quod qui vult sanitatem corporis, prius quærat salu- tem animæ, quia anima iuuat corpus. Et alibi, videlicet in l. j. col. vlt. scribit, ex animi passionibus plerunque generari morbos corporis.

297 ¶ Et ex huiusmodi quoque coniunctione huiusmodi doctrinarû illud procedit, vt sint quædam medicamenta quæ non corporis tantum, sed & animi morbos & vitia curant, aut certe eleuant, quod de Theriaca tradit Gal. in lib. quem de commoditatibus illius priuatim conscripsit c. 6. in prin. Et de aliis Theophrastus, lib. de hist. plant. 9. c. 21. Et scribit Arnaldus Villanouanus in lib. de Simplicibus, medicinâ esse quibus homines in paradysum ducuntur, vt pote quibus fiunt pronio- ces ad misericordiam, pietatem, mansuetudinem, benignitatem, castitatem, religionem, & alias virtutes capeffendas. Sed & Daniel Vlierderius Bruxellanus libellum ædidit, quo & ipse osten- dit medicum non corpori solum, verum etiam animæ suppetias ferre, quod & longo ante tempo- re dixerat Acestorius medicus, apud Heliodorum lib. 2. Historiæ Aethiopiæ. Et id quoque satis probat, quod supra vers. abhinc 4. dictum est de Carneade scripturo aduersus Zenonem.

298 ¶ Et huc quoque non nihil alludere videtur, quod scribit Hippocrates in epistola ad Philopce- monem, Medicationem & Vaticinationem cognata esse inter se. Harum enim duarum artium patrem & autorem esse vnum Apollinem. Hincque proauum suum præsentis & futuros mor- bos prædicare solere, ægrotos & ægrotaturos sanare. Et quod similiter Apollodorus in lib. πρὸς θεῶν, scribit Aesculapium filium ipsius Apollinis, ipsumque alterum medicinæ parentem præc- se auguriis & diuinationibus, vt etiam retulit Macrobius lib. 1. Saturnaliorum, qui subdit non id mirum esse, siquidem medicinæ atque diuinationis consecratæ sunt disciplinæ, quod & nos alibi suprâ diximus, vbi de Aesculapij historia locuti sumus.

299 ¶ Hincque Pythagoras, Empedocles, Apollonius Thianeus non tam herbis, quàm carminibus morbos curasse traduntur. Et apud Homerum Odyssæ lib. 19. Autolici filij sanguinem qui ex vulnere Vlyssis manabat, carmine sistunt, vulnûsque curant. Quem locum in eam rem annota- uit Apuleius Magiæ 1. Veteres, inquit, medici etiam carmina remedia vulnerum norant, & om- nis vetustatis certissimus author Homerus docet, qui facit Vlysi de vulnere sanguinem pro- fluentem sisti incantatione, cum scribit,

ἐπ' αἰοδῆς αἶμα κλαυόνῃ

ἔχου

Sicque apud Heliodorum lib. 9. Historiæ Aethiopiæ sanguis Oroondatis carminibus, & incan- tationibus sistitur. In quam etiam sententiâ Serenus Sammonicus c. 33. docens quomodo ni- mius sanguis menstruus si isti possit, hæc scribit,

Quod si fœminei properabit sanguinis imber,

Est qui frustra mole percussu decutit vno,

Quorum aliquid lanis tectum ad præcordia necit.

Hæc simul incantans, sisti debere cruorem,

Vt lapis ille via solitos iam destitit orbes.

Sed & Marcellus Burdegalensis medicus, Medicamentorum c. 10. adscribit carmina nescio quæ sanguini sistendo vtilia. Vindicianus quoque medicus ad Valentinianû Imperatorē ita scribit,

Sume igitur medicos pro tempore proque labore

Ætate, atque habitu, summa ratione paratus,

Carminibus seu potius. Namque est res certa saluti

Carmen ab occultis ædens miracula verbis:

Que curis hominum physiconum inuenta parauit.

Idem Homerus lib. 1. Iliados cecinit Græcos cantu & Musica fuisse vi pestilentia leuatos;

οἱ δὲ πανμίεροι μολπῆ δέου ἰλάσκοντο,

καλὸν αἰδόντες παλαιὰ κῆροι ἀχαιῶν,

μέλποντες ἐκείροισι, ὃ δὲ φρένα τέρπει' ἀκούει.

Hi autem totum diem cantu Deum placabant,

Pulchrum canentes Præna pueri Achiuorum

Id est ad verbum,

V 2

De eadem re.

Medicamenta nonnulla animi morbos curant.

De iisdem vobis.

Morbos curant carminibus & cantationibus.

Cantentes longe operantem: hic autem mentem delectabatur audiens.

Ac ita veribus reddidit Carolus Valgulius,

Phœbeas iras placabant carmine Achivi

Per lucas totas pulchrum Pœana cantentes,

Pugnantemque ex alto. A si pectora Arcitenentis

Mulcebant cantus, & gaudia pertentabant.

Quem locum in id quod diximus annotat Plutarchus, in lib. de Musica.

300 De eadem re.

Ischiadicos ear mine curari & musica.

301 Luxa membra cantionibus curari.

Carmen podagris auxiliari.

Et infania. Aquâ intercutem incantationibus educi. Et ferrum e corpore & uulneribus.

302 Omnes morbos incantationibus curari.

Demoniacos cantu curari.

Et lymphaticos. Et mentes turbatas. Et furiosos.

303 Et viperarum morsus.

Salomon autem incantationes instituit quibus ægritudines soleant mitigari, ut testis est grauiſſimus Iosephus lib. Antiquit. 8. c. 2. Aegyptij, ut scribit Celsus Aphricanus in iis libris quos inſando admodum titulo aduerſus Chriſtum inſcripſit, qui Magicem maxime coluerunt, tradunt humanum corpus per 36. demones curari, quorum nomina patria voce appellant, iſſque inuocationibus vitiatas corporis partes ad ſanitatē conferre ſolent. Id quod admodum ſuperſtitioſum eſt, & minimè credendum. At Theophrastus ſcriptor certe doctiſſimus doctiſſimi Ariſtotelis diſcipulus Iſchiadicos carmine ſanari dicit, referente Plin. lib. 28. cap. 2. Et ſane Iſmenias Thebanus tibicen Bœotios complures huiuſmodi morbo diuexatos modulis ſuauioribus ſanasse fertur. Ex quo Gellius lib. 4. c. 13. Creditum eſt (inquit) hoc à plerisque, & memoriæ mandatum, Iſchiadicis cum maxime doleant, tum ſi modulis lenibus tibicen incinat, minui dolores. De qua re etiam Martianus Capella lib. 9. & Cælius Aurelianus lib. 5. Chronion c. 1. his verbis, Alij cantilenas Iſchiadicis adhibedas probauerunt, ut etiam Philistionis frater memorat lib. 22. de Adiuutoris ſcribens, quendam fiſtulatorem loca dolentia decantasse, quæ cum ſaltum ſumerent palpitando, diſcuſſo dolore miſceſcerent. Alij denique hoc adiuutorij genus Pythagoram memorant inueniſſe, & c. Quod tamen ipſe poſt Soranum non probat.

Sed quod illam ſententiam confirmat, Caro ille Cenſorius incantamentum docuit ad ſanandas ipſas coxêdices luxas, ut ſcribit Plin. lib. 25. c. 2. Sciôque eundem Catonem Rei ruſticæ c. 160. adſcripſiſſe cantionem, qua luxum ſi quod eſt, ſanum fiat. Neſciôque an id voluit dicere Plinius ſcribens d. lib. cap. 2. Catonem in re ruſtica quibuſdam cantionibus uti ad curandos animalium morbos. Neque enim alium locum in eam rem legiſſe me in eo opere memini. Idem autem Plin. lib. 28. c. 2. ſcribit Varronem illum togatorum doctiſſimum prodidiſſe carmen podagris auxiliari. Quod non admodum diſtat ab eo, quod de Iſchiadicis diximus, nam idem morbus eſt, niſi quod in diuerſa membra ſiuit. Leniſſos quoque carmine curari ſcribit Plin. lib. 30. c. 6. Et ambuſta idem lib. 28. c. 2. ad ſi. Et qui colico affectu laborant. Alexander Trallianus lib. 9. aut ex aliorum computatione 10. ad ſin. Melampus filias Procti inſania laborantes carmine & herbis curauit, autore Ouidio lib. 15. Meta. de quo plenius dicemus poſtea. Nam & Celsus lib. 3. c. 18. tradit ad infantiam ſymphonias, & cymbala prodeſſe. Hadrianus Imperator medicinæ peritiſſimus, ut ſuprà diximus, aquam omnem intercutem quibuſdam incantationibus eduxit, ut tradit Dion Caſſius. Silius autem Italicus lib. 5. ſcribit Synalum illum Hannibalis medicum incantationibus ferrum e corpore & uulneribus eduxiſſe.

Herbarum hic succis, ferrumque e corpore cantu

Exigere, &c.

Quin & Plato lib. 4. de Repub. in vniuerſum aſſerit incantationibus morbos curari. Quod etiam ſcribit Plin. d. lib. 28. c. 2. ad ſi. Idque apud Lucianum in Philopſeude Dinomachus Stoicus, Ion Platonius, & Cleodemus Peripateticus opinantur, & multis rationibus & exemplis comprobant. Ammianus Marcellinus lib. 16. vbi id dicit admittere autoritatē medicinæ, & e recetioribus Petrus Aponenſis in ſuo Conciliatore, differ. 157. Quanquã illud quod de incantationibus diximus, non admittit Gall. lib. de Simplicibus 6. non multo poſt princ. Sed his quæ de carminibus diximus, ſi quid inter ea ſit diſcriminis, cõcinit quod ſuprà diximus nu. 10. verum, quod, ex Sanchoniatis & Eusebij ſententia Samothracas cantus ad medicinam comperiſſe. Quod ne fabuloſum putetur, nõne teſtimonio ſacrarum literarum, David citharæ cantu Saulem Regem demoniacum curauit? 1. Reg. 17. Ut interim omittam quod Aesculapius multas cantilenas ſcribi, mimosque ridicularum rerum fieri, & melodias quaſdam inſtituit, iis quibus vehemẽtiores animosæ partis motus corporis temperamentum iuſto calidius efficerent, ut tradit Galen. lib. πρὸ ὑγείας. Et ante eum Pindarus Ode 3. ſcribit ipſum Aesculapium μαλακὰς ἐπιποιδαίς, id eſt, molliſſibus cantionibus medicinam adhibendo multos curauiſſe. Sed & Pythagoras perturbationes animi lyra componebat, ut ſcribit Seneca lib. 3. de Ira. Nam & Xenocrates organicis modulibus lymphaticos liberauit: Et Aſclepiades phreneticorum mentes morbo turbatas ſæpe per ſymphoniam ſanitati reſtituit, ut prodit Cenſorinus de die natali, & Martianus Capella lib. 9. & Cælius Aurelianus lib. Chronion c. 5. Et alij, ut paulò antè dixerat, vtuntur decantationibus tibiarum varia modulatione; quarum alteram Phrygiam vocant, quæ ſit iucunda atque excitabilis eorum qui ex mœſtitudine in furore noſcuntur. Aliam diram, quæ occupata mente pudorem ſua-deat iniecto rigore, ut in bello, quam Dorion appellant, & c.

Terpander & Arion Methympeus Leſbios atq; Iones grauiſſimis morbis cantus eripuere præſidio. Et Theophrastus viperarum morſibus tibicinem ſcitè modularique adhibutum medorẽ cenſuit, ut retulit Gellius quo loco ſuprà citauimus. Et idem quoque cenſuit Aelianus lib. 9. Animalium, quo loco de morſu aſpidis loquitur: & Scorpionis quoque morſibus, ut tradit Alexander Trallianus

Trallianus autoritate Gal. lib. 9. c. 4. ad ſi. Et ut ſubdit Gellius, Democritus in lib. πρὸ λαιμῶν, id eſt, de peſtibus, incantiones tibiarum plurimis hominum morſibus medicinam præbuiſſe docet. Arnaldus Villanouanus in eo libello, quem de regimine quartanæ nuncupatim inſcripſit, eidem morbo muſicales melodias admodum conferre ſcribit. Quod & nos aliquando dum eo morbo miſerè cõſiſtaremur, experti ſumus. Auicenna lib. 1. Fen. 4. c. 30. omnes morborum dolores cantibus ſedari autumat. Iſaac quoque lib. de Floribus tradit cantus ſonòſque inſtrumentorum muſicalium ad ſanitatē admodum conferre. Quod & voluit Tacuinus eiufque autoritate Nicolaus Niculus in lib. Sermonum medicinæ, Ser. 1. tract. 2. c. 36. Iulius Firmicus Matheſeos lib. 8. c. 26. in prin. Prima pars (inquit) Scorpionis ſi in horoſcopo fuerit inuenta, incatatores faciet, qui verborum poteſtate dolores mitigare poſſint: Et Macrobius lib. 2. de ſomnio Scipionis c. 3. hæc ſcribens, Cantum corporum quoque morbis mederi. Hincque illud (ait) quod ægris remedia præſtantes præcinere dicuntur: & ante hos Horatius lib. Epistol. 2. epist. 1. ad Auguſtum id quoque aperte oſtendit cum dicit,

Auertit morbos, metuenda pericula pellit.
Nam ibi de carmine loquitur. Thaletas vates Gnoſius, aut, ut aliis placet, Colophonius, aut etiã ut aliis, Thales Cretenſis cantu citharæ morbos & peſtilentias fugabat, ut tradit Pauſanias lib. 1. quo de Atticis ſcribit, & Pratinas, eiufque autoritate Plutarchus in ſua muſica, & Martianus Capella lib. 9. vbi etiam dicit veteres Febrem atque vulnera cantione curaffe, & Aſclepiadem tuba ſurdiffimis medicatum fuiſſe, & Herophilum ægrorum venas, rhythmorum collatione penſaſſe.

Mirum autem eſt quod Antonius Beniuenius in libro de abditis nonnullis ac mirandis morborum, & ſanationum cauſis c. 26. tradit ſagittam ſiniſtræ ſcapulæ cuiuſpiam militis ita pertinaciter in hærentem, ut nullis artis medicæ remediis inde auelli poſſet, carminibus quibuſdam vulneri inſuffurratis ex oſſe rediſſe, militemque paucis poſt diebus conualiſſe. Marcellus autem cap. 8. quibuſdam carminibus ſordiculas in oculos ingreſſas erui dicit. Et alibi in eodem c. Hordeolis ſiue Varulis oculorum carmina auxiliari. Et ſi quid adhæſerit faucibus c. 15. Et glandulis ibi. & Corco. c. 21. Et impetigini ex Plinio lib. 27. c. 11. collectionibus & inflammationibus omnibus ex eodem Plinio eo. lib. c. 12. haud multo ante fin.

Quod & hinc prodire videri poteſt, quoniam & muſica, quod iam diximus, mores quoque animi lenire ac ſanare ſolet. Ob idque nouenarius numerus qui ad animum pertinet, muſis attribuitur, ut ſcribit Cenſorinus in eo libro de die natali. Ex quo dicebat eam Theophilus Citharædus magnum ſtabilèſque theſaurum, ut quæ mores inſtituit componitque, ac irarum ardores mollit. Quod & Homericus Achilles aperte inſinuat, qui lib. Iliad. 9. cithara aures ſibi, irarumque procellas permulcebat,

*Τὸν δ' ἔντρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείη,
καλῆ, δαειδάλαιη, ἐπὶ δ' ἀργύρεος ζυγὸς ἤεν.
τὴν ἀρετ' ἐξ ἐνάροιο πῶλιν ἠετρίωνος δλέοσας,
τῆ ὄγε θυμὸν ἔτερπευ.*

Quod & ex eo expendit Plutarchus in eo libro de muſica, & Aelianus lib. 14. variæ hitorix.

Tanta eſt proſus (ut ſcribit Gellius in eo ipſo loco, quem ſuprà citauimus) affinitas corporibus hominum mentibusque: & propterea quoque vitis ac medelis animorum & corporum, ut etiam ſcriptores antiqui abude ſignificauerunt, citharam, atque in vniuerſum muſicam Apollini medicinæ inuentori aſſignantes, ut latiùs diximus ſuprà, eo. c. nu. 6. & 8. atque etiã Chironi alteri medicinæ inuentori, ut etiã diximus num. eiufdem cap. 14. & ſcientiſſimè annotauit Marſilius Ficinus lib. 1. Epistol. ad Caluiſianum. Idcircoque Magi ſacris rationibus orationibusque purgandum ægrotantis animum, priuſquam corpus exiſtimabant: quia videlicet huiuſmodi ars & diuinitus accepta eſt, atque diuinitus exercetur: atque animus ex Deo, corpus autem ex animo pendet. Idque eſt quod præcipit Pontifex in d. c. cum infirmitas, de peni. ac remiſ. ante corpus animam curari, quæ plerunque cauſam præbet ægrotationis corporis, quod & medici ipſi præcipiunt, & in iis Arnaldus Villanouanus in libello de cautelis medicorum. Nam & Diuus Chryſoſt. in Mattheum Homilia 28. Subaperire (inquit) voluit, plurimas ægrotationes ab animi peccatis originè trahere. Nam ſi mors, quæ morborum omnium ſons caputque eſt, à radicibus peccati pullulauit: quid mirum ſi ægrotationes quoque multæ inde naſcuntur, vnde vel ipſa ægrotandi poteſtas egreſſa eſt? Idem in Ioannem Homilia 37. declaras illud ipſius Ioannis 5. c. de paralytico: Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi contingat. Quid hic (ait) admonemur? primùm quod ex peccatis morbi generantur. Quod & palam inſinuat D. Paulus, qui cum in 1. ad Corinth. epistol. c. 11. eos coarguiſſet quorundam facinorum, Ideo (ait) inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Nam & plerunque legimus in ſacris literis bonos probosque viros diutius viuere. Contra improbos & ſcleratos ocyus mori, quod latè poſtea dicemus & probabimus.

Quin text. habemus in authen. ut non luxu. homi. contr. natur. peſtilentias plerunque oriri propter ſclera hominum. Id quod vel Homeri teſtimonio comprobatur, qui lib. 1. Iliad. ſcribit peſtem à Diis in Græcorum exercitum immiſſam, ob eorum quædam ſclera. Quem ſecutus Virgilius lib. 12. Aeneid.

Si quando lethum horrificum, morboſque Deum rex

Abolitur.

Et illius loci Homericæ autoritate ſcribit Celsus, & non nihil quoque meminit

Et omnes morborum dolores.

Et peſtilentias fugari.

Sagittas oſſibus in hærentes euelli. Sordes in oculos ingreſſas erui. Et hordeolis auxiliari. Et ſi quid adhæſerit faucibus. Et glandulis Et corco. Muſicam mores animi ſanare.

Cithara Apollini medicinæ inuentori aſſignata.

Morbos ab animi peccatis originem trahere.

Peſtilentias ex ſcleribus oriri.

Morbos ad iram Deorum referri.

Galenus, non assentiens tamen, lib. 1. Prognosticon Hippocratis c. 2. eiusdem quoque Homeri auctoritate morbos ad iram Deorum immortalium relatos esse, & ab iisdem opem posci solitam. Nam quo pacto a Diis iratis opem quis extorqueat, nisi illis primum pacatis? Et cum Dij non nisi ob nostra animi vitia nobis succenseant; consequens est, ut tum demum illis placatis atque propitiis & opem consequamur, cum vitia ipsa emendauerimus. Ideoque ut Cornelius subdit, inter nonnulla auxilia aduersa valetudinis plerunque sanitatem contigisse ob bonos mores. Tradit Capitolinus in Maximo & Balbino, Græcos quondam in sacrificium fecisse, quod Hecatomben vocant, cum pestilentia laborarent.

De eadem re.

¶ Sed & Græcos in hac re, ut aliis sæpe, secuti sunt primigenij illi prisca; Romani. Nam cum sæpe graui pestilentia cõflicterentur, nec vis morbi tabifici ullis humanis præfidiis leuaretur, sese ad opem diuinã conuertebant, atque cœlestis iræ placamina: inter quæ ludj maxime scenici instituti dicuntur, ut tradit Liuius lib. 7. & repetit Valerius Maximus lib. 2. tit. de institutis antiquis, & August. de ciuitate Dei lib. 3. c. 17. Quin & ipse quoque ob eandem rem templum Apollini dicauerunt sub Mamercio Aemilio iterum Dictatore, ut recenset idem Liuius lib. 4. ab vrbe cond.

De eadem re.

¶ Quibus & ego assentior, vel dissentiente Gal. vbi supra nuper citauimus, cum plerumque in diuinis literis legamus pestilentias & morbos a Deo Opt. Max. in homines immitti ob eorum facinora, ut scribitur Deuter. 28. non semel, Leuit. 26. Num. 14. Reg. 2. c. 24. eodemque vlt. Paralip. 1. c. 21. Ezech. 6. 7. 14. 28. & 33. c. Hierem. 21. & 24. in fi. & iterum 29. c. & Ionæ 4. & aliis propè infinitis locis: Ut ediuerso sanitate & bonam valetudinem iis promitti, qui eius madata seruauerint, Exod. 23. & Deut. 7. & aliis quoque locis, ut non abs re scripserit Theophylactus in Matthæum 8. c. morbos esse milites & vindices Dei. Et in hac quoque sententia fuit Hesiodus, in Operibus & diebus.

Ἡ μάστιξ δὲ ξύμπτωσα πόλις κακῶ ἀνδρῶς ἐπαυρεῖ, ὄσκει ἀλιτρίαν, καὶ ἀτάδαλα μηχανάται. Τῶσι μὲν δ' ἀρανόθεν μέγ' ἐπήγαγε πένιμα κρονίωμ, λοιμὸν δ' αὖ, καὶ λιμὸν: ἀποφθίνουσιν δὲ λαοί.

Item probat medicum animi quoque curam gerere.

¶ Sed his mature relictis propius ad id accedamus, ad quod probandum adeo multa iam produximus, id est, medicum non corporis solum, sed & totius hominis curam gerere. Quis (ut nunc cum Erasmo iterum loquar) æquè pertinax sua ior abstinētia, sobrietatis, moderandæ iræ, fugiendæ tristitiæ, vitandæ crapulæ, amoris abiiciendi, temperandæ Veneris, atque medicus? Scribit Plinius lib. 28. c. 4. ab animo hominis medicina quoque pendere, à cibo scilicet abstinere nimio aut potu, & cæteris id genus in præstatisimis remedijs haberi. Sed & plenos huiusmodi præceptorum libros medicina scriptorum comperies, nullumque ferè caput eorum leges hisce rebus vacuum.

De eadem re.

¶ Sed & ut vltimum procedamus, Cum medicus vel diætetica ratione, vel ope pharmaceutica bilem atram minuit, labâtes cordis vires reficit, cerebri spiritus fulcit, mentis organa purgat, ingenium emendat, memoriæ domiciliũ sarcit, totumque animi habitum cõmutat in melius: Nonne per interiorē, ut vocant, hominē, & exteriorē seruat? Qui restituit phreneticum, lethargicum, maniacum, syderatum, lymphaticum, aliũve id genus, cuius videlicet vitium corporis ad animum penetrat, ex sententia Vlpiani supra relata, nonne totum hominē restituit? Theologus efficit, ut homines à vitijs resipiscant. At medicus efficit, ut sit qui possit resipiscere. Frustra ille medicus sit animæ, si iam fugerit anima, cui paratur antidotum. Cum impium hominem subito corripuit apoplexia, aut alia quædam præsentanea pestis, quæ vitam prius adimat, quàm vacet de castiganda cogitare vita: hunc qui restituit alioquin infeliciter in suis sceleribus sepeliendum, nonne quodammodo tum corpus tum animum ab inferis reuocat? In eum certè locum reponit hominem, ut ei in manu iam sit, si velit æternam mortem fugere. Quid suadebit lethargico, aut philosopho, aut Theologo, qui suadentem non audiat? Quid monebit phreneticum, nisi medicus prius atram bilem repurgarit? Pietas cæteræque virtutes, quibus Christiana constat felicitas, ab animo potissimum pendunt, haud inficior. Cæterum quoniam corpori illigatus, corporeis organis, velit, nolit, vititur, fit ut bona pars bonæ mentis à corporis habitu pendeat.

De eadem re.

¶ Per multos homines infelix corporis temperatura, quam Græci modò κρᾶσις, modò σύστημα vocant, velut inuitos ac reclamantes ad peccandum trahit. Et ut cum poëta loquar, — Trahit sua quenque voluptas.

Dum scilicet infessor animus frustra moderatur habenas, frustra subdit calcaria, sed equum ferocientem in præcipitiũ sequi cogitur. Animus videt, animus audit: sed si oculos occuparit glaucoma, si aurium meatus crassus humor obsederit, frustra vim suam habet animus. Odit animus, irascitur animus, sed plerunque vitiosus humor mentis organa obsidens, in causã est, ut oderis quem amore dignum iudices: irascaris, cui nolis irasci. Philosophiæ summam in hoc sitam esse fatetur Plato, si rationi pareat affectus. At in eam rem præcipuus est adiutor medicus, hoc agens, ut ea pars hominis vigeat, sapiatque, cuius arbitrio geruntur quæcunque cum laude geruntur.

Medicam prudentem esse oportet, & bonis moribus.

¶ Adde quod sicut Philosophia prudentiaque, atque temperantia sunt sibi in diuiduo quodam glutino cõnexæ, ut qui philosophus est, eundem quoque prudentem esse oportet atque temperatum, & per omnia virtutis studiosum, ita & naturã prudentem esse medicum oportere scribit Gal. lib. 1. & iterum lib. 8. Therapeutica. Rursusque in proœmio lib. 7. Aphorif. Et ante eum Hippocrates sua Præfagia quæ vulgò Prognostica vocamus, ita exorsus est, Nihil perinde medico cõducibile censco

censco, quàm ut prudentem se præstare labore. Et in eo libello quem de lege vocant, Qui consummatus (inquit) futurus sit medicus, huic opus est natura, ingenio, doctrina, bonis moribus. Et Soranus Ephesius in Isagoge cap. 1. Disciplinarum (inquit) & virtutum cæterarum minimum sit expers medicus, sed & circa mores habeat diligentiam. Iuxta enim Erasistratum, felicissimum quidem est vbi vtræque res cõueniunt, vbi & in arte sit perfectus, & moribus sit optimus. Si autem vnum de duobus defuerit, melius esse videtur esse bonum, quàm artificem perfectum mores habentem malos, & improbum esse. Modesti siquidem mores quod in arte deest honestate repensare videtur. Culpa autem morum artem perfectam corrumpere, atque improbare potest. Et rursus c. 3. Sit ergo moribus ornatus & modestus, cum decenti ac debita honestate, nec desit ei sanctitas, nec sit superbus: sed pauperes & diuites, seruos & liberos pariter curet.

De eadem re.

¶ Præterea Haly Rodan in tertio Tegni. lib. 55. Oportet (satis quidem ineleganter) ut medicus sit rememorans formationis bonæ, velocis solertiæ, sani intellectus, &c. Ralis quoque auctoritate Iudæi lib. 25. Continentis c. 9. Debet (inquit) medicus esse hilaris, bonæ facultatis, non dissolutæ, non iracundus, non velox, non appetens, non cupidus in diuitiis. Et Gal. ut in eum definamus à quo incœpimus, lib. 1. de Criticis diebus, cap. 7. Manifestum est, ait, quod ille, cuius mens est debilis, cuiusve anima est pessima, non addiscet disciplinam huius scientiæ. Et Cicero, ut non medicorum tantum testimonio utar, lib. 1. Offic. scribit maiorem inesse in medicina prudentiam. Et Libanius ad Magnesium testatur ingenij acumen, singularémque prudentiam in medico imprimis desyderari. Denique leges nostræ statuunt eos deligi medicos, qui probitate morum polleant, l. i. ff. de decre. ab ordi. faci.

Medicine & Philosophie, & Iurisprudentiæ coniunctio.

¶ Ex hac autem Philosophiæ & Medicinæ coniunctione, aut potius vnitute, & illud manare videtur, quod legum scientia, atque medicina sunt etiam quadam veluti cognatione cõiunctæ, ut qui iuris peritus est, idem quoque sit medicus. Nam cum sit legibus cum Philosophia magna atque propinqua necessitudo, & quidem tam propinqua, quàm Ioui legum (ut Astronomis placuit) auctori cum Saturno philosophiæ duce, id est, filio cum patre. Ideoque Cicero lib. 1. de legibus, ex intima philosophiæ penitus hauriendam esse iuris disciplinam putat. Quod & prisca poëtæ, veteresque theologi, significarunt, fingentes Saturnum in abditis contemplatorem, legesque & iura post diuturnam contemplationem excogitantem: quæ deinceps tradat Ioui filio actio-num duci obseruanda, ciuibus mandaturo. Quibus & consequens est quod asserunt Astronomi, Iouem quando cum Saturno coniungitur, nouas asserre leges. Vnde & optimo iure scribit Iurisconsultus in l. j. ff. de iustit. & iure, Iurisprudentiam veram esse philosophiam. Quod & non obscure insinuat l. cum Sillanianum, in duobus locis, & ibi not. Cyn. & Corn. C. de his quibus ut indig. Et alibi scribitur, Iurisconsultos & Imperatores dum leges condunt, & interpretantur, philosophari, in §. aliud quoque. in authen. de æquali. dot.

De eadem re. Leges medicamenta vocari.

¶ Cum igitur Philosophia & Medicina sint adeo connexæ, & Iurisprudentia sit quodque cum Philosophia coniuncta: consequens est & Iurisprudentiã, & Medicinam esse quoque inuicem copularas. Id quod planè demonstrat vtrunque lus nostrum, dum subinde suas cõstitutiones medicamenta, antidota, & alia huiusmodi appellat. Dum dicit, quod medicamenta morbis exhibent, hoc iura negocijs, in Auth. hæc constit. inno. in prin. alibi, Cogunt multas inuenire medicinas multorum experimenta morborum, cap. constitueretur. 50. dist. Et rursus; Nouis morbis noua cõuenit antidota preparari. c. cæterum de iura. cal. vbi Panor. hinc no. Iurisconsultos & iustitiæ administratores esse medicos. Quibus & adde tex. in Auth. neque quod ex dot. est, post prin. vbi Imperator leges sanciendo mederi dicitur, & in §. liceat igitur, in fi. in auth. quibus. mod. nat. effi. leg. ibi, etiã medelam. &c. & in l. vlt. C. qui. ad lib. procla. nō licet, ibi, medendum est, & in l. si cum qua. ff. C. de euiet. ibi, præses prouinciæ medelam iuris adhibebit, & in l. i. §. taceat, ibi, vel per conditionē suo iuri mederi. C. de rei vxō. act. & in l. generaliter, in fi. prin. C. de insti. & subit. vbi dicitur, quo ex cõplo & ams personis medemur: & in authen. nullum creden. agri. post prin. ibi, communē omnibus deponere medicinã: & in §. nec later nos, in authen. ut omnes obe. iud. ibi, ad perfectissimam causæ medelam. & iterum, plurima iniustitiarũ curata: rursusque ibi, Totum erit sanatum, & in l. imperiali, in prin. tit. de prohi. feud. al. per Lotha, ibi, eorum calamitatibus diligenti cura mederi, & in c. adhæc ibi, nos igitur huic morbo, &c. extra de rescrip. & in c. nihil, in prin. ibi, volentes huic morbo adhibere medelam, extra de elect. & c. qualiter & quãdo debeat, ibi, contra morbum vtrunque inuenientes medicinam, extra de accusa. & in c. graue, ibi, volentes huic morbo mederi, extra de præben. & in c. vlt. in illis verbis volentes huic morbo obuiare, de elect. lib. 6. & in c. ad eum dicitur, dignum duximus adhibere medelam, de excep. co lib. 6. & in extrauag. ne in vinea, ibi, nos igitur huic morbo pestifero cupientes congruam adhibere medelam, tit. de limo.

Leges & Canonones sæpe medicorum testimonio vltur. Paps se medicum profiteretur. Priuilegia medicis à legi. trad.

¶ Itaque cum Iurisconsulti medicinã veluti profiteantur, non mirum cuiquã videri debet si legum canonumque cõditores tanti fecerint medicos, ut plerunque eorum, videlicet Hippocratis, Gal. & cæterorum sententiã in vtroque iure & Cæsareo, & Pontificio plerunque citant, ut iam supra diximus. Quum nec erubuerit summus Põtifex se medicum profiteri, dum certi remedij ad quendam morbum moneat, in c. moneat. 6. q. 3. Non mirum (inquam) si Iurisconsulti legum conditores medicos veluti fratres multis sint priuilegijs profecuti, ut patet in l. inter eos. §. vlt. ff. ex quibus caus. maior. & in leg. si duas. §. grammatici, & l. sed & reprobari. ff. de excus. iur. & in l. vlt. §. vlt. ff.

de muner. & hon. & in l. 2. C. qui non ob. long. temp. præfcr. & in l. 1. C. de decre. decur. lib. 1. & in l. 10. & in l. medicos, & in l. archiatri, & l. vlt. C. de profef. & med. eo. lib. 10. & in l. 1. C. de excuf. artifi. eo. lib. 10. & in l. archiatri. C. metar. lib. 12. & aliis compluribus, vt per Guid. Pap. deci. Delphi. 394. de medicis. Cùm & ciuitatis quoque, ficuti legitur apud Lucianum in Medico abdicatione, publicitus honores, præminentias, immunitates, priuilegia medicis tribuunt.

318
Heraclitus medicina cõtēptor perit.

¶ Igitur vt hanc partem concludamus, non abs re philofophi & fapientia profefiores (id enim est quod nos huc vfque aduexit) medicina quoque fcientiam didicerunt & approbarunt. Eorum tamen folus, quem legerim, Heraclitus Ephesius, vt erat fuprà ceteros alto claroque animo, atque omnium contemptore (vt fcribit Laërtius) cùm hydropticus effer, medicinam medicofque fpernens oblitum fe bubulo fimo foli ficcandum præbens dormiebat. Ex quo à canibus dilaceratus est, vt tradunt Neanthes Cyzicenus, Laërtius, Tertullianus in libello ad martyres, & Suidas. Et fanè dignus fuit Heraclitus qui à medicis derelictus, vicifimque contemptui habitus, eo genere mortis interiret.

MEDICORVM PER ALPHABETVM

NOMENCLATURA.

319
Medicorum nomenclatura per alphabetum.

¶ Et hæc quidem de philofophis medicis. Sed vt vterius progrediamur, funt præter ipfos philofophos, poëtas, reges, principes, & alios plerofque quos iam fuprà memorauimus alij plurimi maximæ authoritatis viri, qui fe huic arti deuouerunt, quos huc postremò ex ordine alphabeti fubiiciam, vt ex eo quoque appareat, huiusmodi artem fuiſſe apud homines in maximo honore, vt quæ nulli ceſſerit vnquam numero profefſorũ, & eorum quidem celeberrimorum. Inferamque & huic alphabeto reliquos fuprà memoratos nominibus tantum appofitis, niſi aliquid adiciamus quod dictum non fuerit. Idque facimus, vt vno in loco fuos medici medicos videat. Sed illud primùm te monere volui, eos quorum folam nomenclaturam adſcripſimus, fuiſſe maxima ex parte Arabes, & ab Arabibus citatos, præfertim Auicenna, Meſue, Raſi, Serapione, quos ſigillatim non licuit designare, propter infinitas noſtras occupationes noſtro muneri incumbentes, præter quofdam huius ſæculi ſcriptores, quorum libros etiam ſigillatim annumerare ingentis nimium operis fuiſſet, & quoniam etiam ſatis funt omnibus cogniti.

Hi igitur funt,

Aaron citatus Galeno, ſi is eſt, in lib. de Incantatione, Meſue in Antidotis, Serapioni Simplificium c. 161. Raſi lib. 1. Continentis, cap. 1. & 3. & 5. & alibi ſæpe, & Conſtantino Africano, in lib. de Incantatione.

Abafcantus medicus Lugduni, Galeno lib. 2. Antidorum, vide infra Cletius.

Abbas Curianus, vulgò de Curia appellant, cuius meminit Nicolaus Antidotarius in eleuario Ducis.

Abbatenus, qui tempore Io. Serapionis filij libros Galeni in Arabicum ſermonem tranſtulit. Illud autem hinc te ſcire volui, hunc filium Serapionis poſthac Serapionem ſimpliciter me vocaturum, vt etiam vulgò vocatur.

Abdala filius Hychia, Raſi lib. Continentis 2. c. 3.

Abdalaanarach, Serapioni ſimplicium c. 397.

Abderanus inter reges fuprà nu. 140.

Abduſius, Raſi lib. 3. Continentis c. 2. & iterum c. 6. vbi eum citat ex ipſius ſumma.

Abduſ, vel Abdux, vtrunque enim reperio apud eundem Raſim, eiufdem operis lib. 1. c. item 1. vbi eum citat ex lib. de memoria: & lib. 3. cap. 7. vbi & illum citat ex ſumma ipſius, quod me in certam opinionem adducit, vt ſit ille Abduſius, qui & ex eodem opere citatur.

Abenguefit, ſiue Albenguefit, vtrunque enim reperio. Cuius librum habemus de facultatibus medicamentorũ, & ciborum, à Geraldo Cremonenſi ex Arabico in Latinum conuerſum. Abenguefit autem vocatur Serapioni Simplificium c. 120.

Aben Meſchah, Serapioni Simplificium c. 341.

Aben Meſuai, eidem in eo opere ſæpe citatus.

Abenniel.

Abenruſt vulgò Auerrois dictus, de quo vide Auerrois.

Abhalfadhil, Serapioni tractatu 7. qui eſt de Antidotis c. 17.

Abhomeron, ſiue Abhumeron, ſiue etiam Abymeron, dictus Abyzoar, ſæpe citatus Auerrois, extatque eius liber in re medica, cuius eſt titulus Theizir.

Abichilal Emiſch, Raſi lib. 11. Continentis, c. 5.

Abidhuafim, Serapioni Simplificium, c. 185.

Abigehfar, Raſi Continentis lib. 6. c. 2.

Abimater.

Abimber Abdrazach, Serapioni Simplificium 170.

Abinarax, Raſi lib. 2. Continentis, cap. 2.

Abimiraygi, eiufdem operis lib. 2. c. item 2.

Abix, ſiue Habix (vtrunque enim reperio) apud Serapionem in Simplificibus ſæpe.

Abizianus

Abizianus Syrus qui ſcripſit de pulſibus, apud Georgium Vallam lib. 20. c. 3. Expetendorum & fugiendorum, & lib. 1. Phyſicorum.

Aboali ſæpe citatus Meſue.

Abohanifa, vel ſine ſpiritu Aboanifa. nam vtrunque reperio apud ipſum Serapionem Simplificium c. 47. 58. 66. & alibi ſæpe.

Abolonifus, Raſi lib. 3. Continentis, c. 7.

Abonhaſen Serapioni Simplificium c. 185.

Abraham Auem Hezre, cuius eſt libellus de Luminaribus & Criticis diebus.

Abraham Iudæus, qui inter alia eius opera traduxit quofdam libros Serapionis. Et is eſt vt opinor, qui interdum citatur Abraham ſimpliciter Serapioni, Simplificium cap. 163. interdum Iudæus etiam ſimpliciter. vide Iudæus.

Abraham de Balmis Hebræus noſtri temporis ſcriptor, medicus quidem profefſione, ſed qui multò plura opera ſcripſit in aliis artibus & ſcientiis, quam in medicina, quorum nomenclaturam reperies in Bibliotheca Conradi Geſneri.

Abrucalis, Galeno lib. 6. Simplificium.

Abuambram, ſiue Abuamambram, niſi duo ſint, Serapioni Antidorum cap. 8. in duobus locis, & iterum cap. 16.

Abubeter, vide infra Alubeter.

Abubilket, & Abubiker Abubukir Raſi lib. Continentis 8. c. 1 & 2. in diuerſis locis.

Abuchare Mugamet, vide Alubeter.

Abuchilel Hunifi, Raſi Continentis lib. 6. c. 1. niſi ſit Abichilal, de quo fuprà, quod facile crediderim, præfertim quòd in translationibus Arabum medicorum corrupta ſint frequentiffimè authorum nomina.

Abues, Serapioni Simplificium tractatu 7. c. 8.

Abugeris & Abugerig, & Abugetch, & Abugerius, & Abugerigius, & Abugirigius, & Abugirigius, & Abugeraeg monachus aut nomine, aut ordine, Serapioni Simplificium cap. 107. Raſi lib. 1. Continentis c. 3. & 4. & lib. 4. c. 1. & lib. 6. c. 1. & lib. 10. c. 1. & lib. 12. c. 1. Non tamen in omnibus illis locis titulus ille Monachi ponitur, ſed in multis.

Abuhabram, Serapioni Antidorum cap. 8. & 18. & fortè eſt Abuambram de quo fuprà, vide infra Albuabram.

Abulucus, Auicennæ lib. 5. in quo compositiones Pharmacorum deſcribit.

Aburnius Valens, Galeno lib. Pharmac. 7. fuit & Iuriſconſultus huius nominis, cuius funt libri 7. Fideicommiſſorum.

Abuſeid, & Abuzeid (vtrunque enim reperio) apud Serapionem Antidorum c. 17.

Abumeron vide fuprà Abhomeron.

Abynzoar, vide in eodem loco.

Aceſias qui cauſam dedit illi proueb. ἀκεſίας ἰάρατο, Aceſias medicatus eſt, apud Diogenianũ,

Aceſtinus, apud Heliodorum Hiſtoriæ Aethiopicæ lib. 4. ſi vera eſt ea hiſtoria.

Achaafos Athenienſis Galeno ſi is eſt, quod nunquam credidi, in lib. de medicinis expertis.

Achalaëmen vide infra Alchalahamen.

Achillas πύργου κενώτης, id eſt, Aüriga, Galeno Pharmacorum localium lib. 7. c. 5.

Achillas Secundilo, Galeno lib. Pharmac. generalium 7.

Achillas ſimpliciter, ſiue vnus ex illis, ſiue alius, eidem Galeno eiufdem poſtremi operis lib. 5. & Aëtio Tetrab. 4. Ser. 3. c. 14.

Achilles ille vnus è Græcorum principibus, de quo inter reges, fuprà nu. 109.

Achilles Baſſarus Velcurianus, cuius extat libellus prognofticus, & alia quædam.

Achim Apud Serapionem Simplificium c. 290. vide Hachim.

Achriton.

Achmeth Habramij filius, cuius extant 7. libri Græca lingua, quorum titulus eſt, Peregrinatio viatica.

Acholiuſ Aëtio citatus.

Achromos infra inter fœminas. nu. 329.

Acoſtror Galeno, aut quiſquis is eſt, in medicinis expertis.

Acrabaſius, Raſi lib. Continentis 5. c. 3.

Acriſius, Garioponto in lib. de febribus c. 7.

Acron Agrigentinus, de quo fuprà diximus in ſucceſſione medicorum, nu. 56. Quibus & tu addere potes hoc in illum elogium Empedoclis, aut vt aliis placet, Simonidis apud Laërtium in ipſo Empedocle,

ἀκρον ἰνὰ τὸν ἀκρον, ἀκράγων τὸν ἀκρον,

κατὰ τὸν ἀκρον, κατὰ τὴν κρημνὸς ἀκρον πατρίδος.

Quod ita vertit Ambroſius ipſius Laërtij interpres,

Acronem ſummum medicum ex Acragante profectum,

Qui ſummo in patriæ culmine habet tumulum.

Quidam

Quidam autem, ut ille subdit, secundum versum ita pronunciant, *ἀποστάτης κορυφῆς τῦμβος ἄκρῳ κατέχει*,
Verticis excelsi celsa sepulchra tenent.
Aquarius, cuius extat 7. libri de vrinis ab Ambrosio Leone, aut ut alij vocat, Leonolo latinitati donati, & lib. de compositione medicamentor. à Ruellio in Latinum quoque conuersus.
Acumenus, cuius meminit Plato in Phædro, & Xenophon lib. 3. de factis & dictis Socratis.
Adamatus Salernitatus memoratus Alberto Crazio in Metropoli.
Adamantius, aut ut alij vocant, Adamantus Sophista, qui libros Physiognomicorum Græcè scripsit ad Constantinum, citaturque ab Aëtio Terrab. 1. Ser. 3. c. 163. & Terrab. 2. Ser. 4. c. 27. & 31. & Terrab. 4. Ser. 3. c. 6 & ex aliis libellis.
Adamus Lonicerus, cuius extat naturalis historiae opus, minimè contemnendum.
Adamaſca & Adamaſcus, Serapioni Simplicium c. 81. & 415.
Adelardus Anglus philosophus idem & medicus, qui scripsit quaestionum naturalium lib. 1. & in re medica lib. plurimos, vixitque sub Henrico rege Anglorum 1. anno D. 1130. Huius meminit Balæus in illustribus scriptoribus maioris Britanniae.
Adrianus Imperator supra inter imperatores. nu. 151.
Aegidius Monachus Benedictinus inter poetas, supra nu. 242.
Aegidius alter, qui scripsit de vrinis.
Aegimius Veliensis, Gal. lib. 4. de Differ. febr. vbi dicit eum scripsisse de Palpitationibus.
Aegimus simpliciter, siue ille, siue alius, eidem Gal. lib. 2. *πρὸς ὕγίαις*.
Aegle inter foeminas, infra nu. 316.
Aegyptius quispiam sic simpliciter citatus Galen. in lib. Pharmac. localium 4. cap. 7. & Aëtio Terrab. 2. Ser. 2. c. 68.
Aelius Caius, Gal. in lib. 2. Antidotorum, vide Caius.
Aelius Gallus, eidem Antidotorum lib. 2. & *ἡ ἰατρικὴ* lib. 3. c. 1. & lib. 4. c. 7.
Aelius promotus Alexandrinus Græcus medicinae scriptor, quem ferunt extare in Italia.
Aelius simpliciter, vel illorum vnus aut alius, eiusdem operis lib. 4. c. 6.
Aemilianus vnus è præceptoribus Gal. ut ipse dicit in lib. de Theriace.
Aemilius Macer, supra inter poetas, nu. 219.
Aeneas Galeno citatus, Pharmacor. *ἡ ἰατρικὴ*, lib. 7. & *ἡ ἰατρικὴ*, lib. 2. c. 2. ex quo potes colligere illum fuisse eius amicum & sodalem.
Aeneus, qui Græcè scripsit de pulsibus & vrinis, quem Latinum fecit Plato Tyburtinus.
Aermes, & Aermasios & Armasios, siue Armasius (hæc enim omnia nomina legimus apud Serapionem Simplicium c. 81. & 143. & 220. & 229.
Aescherson, siue Aeschriion, siue item Aeschron Empiricus, & vnus è præceptoribus Gal. cuius ipse meminit lib. 11. Simpl. medic. quo in loco de carcinis loquitur. & nisi id Gal. dixisset, putassem eum fuisse Aeschersonem, quem Varro annumerat inter scriptores rei rusticae.
Aeschines Atheniensis non ille quidem orator, sed alter medicus Plinio citatus libr. 28. cap. 4. & alibi.
Aesculapius supra inter inuentores medicinae, num. 16. & multis seq.
Aëtius Abidenus, aut, ut alij scribunt, Amidenus Antiochenus, qui Constantini Magni temporibus medicorum ante se dicta coniunxit, libris 16. quos ipse distinxisse videtur in Tetrabiblos, id est, Quaterniones 4. quorum quilibet 4. Sermones continet. Ita scilicet, ut in vniuersum 16. Sermones habeat, quos libros alij vocant. Huius vitam Eunapius descripsit. Hunc autem Cappadocem appellat Paulus Aegineta lib. 4. c. 1. in prin. Nisi illic Aretæus pro Aëtio scribendum sit, ut dicam infra in Aretæo. Hic sanè Christianus fuit, ut colligi potest ex Quaterni. 2. Serm. 4. c. 50. & Quater. 4. Ser. 3. c. 14.
Aëtius Sicanus, ex cuius & aliorum libris excerptus est liber de atra bile, qui Gal. ascribitur.
Afranius, Petro Aponensi in addit. Mesue, quo loco differit de ægritudinibus splenis.
Africana, infra inter foeminas, num. 336.
Agamedæ, infra inter foeminas, num. 324.
Agaperus Paulo Aeginetæ citatus lib. 3. c. 78. & lib. 7. c. 11. & Alexandro Tralliano lib. 11.
Agapius Alexandrinus, qui in medicina Commentarios ædidi: Bizantiæque ludum aperuit magna doctrinae suæ fama, ingenique solertia: vnde gloriam ex ea arte, opesque ingentes comparauit, ex Suida.
Agargæus, Galeno, aut cui vis, in lib. de medicinis expertis.
Agariſius, Rasi lib. 11. Continentis c. 1.
Agathinus (æpe Galeno citatus lib. 5. Phar. *ἡ ἰατρικὴ*, & lib. 2. de differentiis febrium, & Aureliano lib. Oxæon 2. c. 10. & lib. 3. c. 16. ex lib. de Helleboro. Sed & is scripsit librum de Semitertiana, ut dicit ipse Galenus in Commentariis lib. 1. Epidemion Hippocratis. Is autem fuit præceptor Archigenis, ut videre licet ex Aëtio Terrab. 1. Ser. 3. c. 172.
Agarhus siue Agathius Cathagetes, nisi & ipse idem sit, Galeno Medicamentorum secundum locos lib. 9. c. 5. & alibi.

Agatho

Agathocles Plinio lib. 22. c. item 22. & Galeno Pharmacorum secundum genus lib. 5. Et huius aut alterius eiusdem nominis meminit Lucianus in Cataplo.
Agazo Atheniensis, quem fuisse magnum experimentatorem dicit Petrus Aponensis, in additionibus Mesue, quo loco tractat de ægritudinibus epatis. Et hic forte est quem simpliciter vocant Experimentatorem idem Aponensis in illo c. & Simon Ianuensis.
Agrippa Iudæorum rex supra inter reges, nu. 131.
Agrippa siue ille, siue alius simpliciter citatus Galeno Pharmacorum *ἡ ἰατρικὴ*, lib. 7.
Agron Atheniensis supra num. 57.
Ahamet siue Haamer, siue item Haamech, siue denique Ahemet Eben David, Serapioni Simplicium, c. 118. & 164. & 224.
Ahiriton.
Ahuar Rasi lib. 11. Continentis c. 7.
Aicyse siue Ayse (hæc enim duo nomina reperio, nisi diuerſorum sint) apud Serapionem Simplicium, c. 117. & 303.
Albanus Torinus Vitodurensis qui Polybæm de natura seminis humani, Alexandrum Trallianum, Paulum Aeginetam, Philaretum, Ioan. Damascenum, Theophilum, & alios multos eleganter vertit.
Albarmachus Auicennæ lib. 5. tract. 9.
Albaromachus, & Alboromachus apud eundem, nisi & idem sit, quod facile crediderim.
Albarfarri, & Albarfari, & Albarfyri, Serapioni simplicium c. 67. & 116. & Rasi lib. 2. Continentis c. 2. vbi eum citat ex lib. summæ de oculis.
Albatarich Serapioni eiusdem operis c. 85.
Albatenus qui primus Galenum in Arabicam linguam vertit, ut dicit Serapio.
Albenguefit, vide Abenguefit.
Albertus Belfortis Reticus vir hac arte clarus, cuius expectatur liber de abolenda morbi Gallici nomenclatura, eiusque explicatione, & curatione.
Albertus Salentinus Philosophiæ & medicinae doctus apud Gyraldum libro 1. de poëtis nostri temporis.
Albertus Theutonicus Dominicanus, qui ob doctrinae magnitudinem Magni cognomentum sibi comparauit. Cuius inter alia & ea quidem prope infinita opera, libros 16. de animal. scripsit, secutus magna ex parte Aristot. Et de medicina librum vnum, de secretis mulierum vnum.
Albhambæ filius Allahagelegi, Serapioni Antidotorum c. 18.
Albotin Auicennæ lib. 5. tract. 5.
Albricius Londinensis Anglus, qui scripsit de ratione, aliisque de re medica non pauca, vixitque sub Ginthelmo Ruffo anglorum Rege.
Albuabram & albruabram (vtrūque enim reperio apud Mesuem) vide num sit Abuabram, aut Abuhabram, de quibus supra.
Albubeter, aut ut alij scribunt, Abubeter, aut etiam Abubater filius Zachariæ filij Arah, aut ut alij scribunt, Errasis, aut ut alij, Rasis, quem & Almanforem vocat, quod ad Almanforem scripserit. Sed & aliis vocatur Bubiæ filius Zachariæ, nepos Errasis. Aliis item Mugamet filius Zachariæ Rasis. Aliis denique Mahumeti filij Zachariæ Arasis. Hic est quem Rasi vulgo vocat. Cui Arnaldus Villanouanus optimi vir iudicij, in libro de diuersis intentionibus morborum, statim in ingressu hoc testimonium perhibuit, quod fuit in speculatione clarus, in opere promptus, in iudicio prouidus, in experientia probatus. Huius habemus libros 12. Elhau, aut ut alij scribunt, Helchay, aut sine aspiratione Elchay, siue E k au, id est, ut interpretantur, totum continentis, ex quo eos libros Continentis vocant, opus quidem ingens: & præterea libros 10. ad Almanforem, & alios multos.
Albucaſius qui & Albucaſis, siue Albucaſis, cuius extat libri tres Chirurgiæ, & liber qui Serapioni dicitur.
Albuensis.
Albugerig, & Albugerix, & Albugerigius, & Albugerag (hæc enim omnia reperio apud Serapionem Simplicium c. 82. & Rasi lib. 1. Continentis c. 4.) Crediderim esse Albugerim, siue Albugerig, de quo supra, præsertim quod hic Albugerig monachus vocatur eidem Rasi, eiusdem operis lib. 11. c. 4. quo etiam nomine aut titulo insignitur ille Albugeris, ut ibi diximus.
Albutius in successione medicorum, nu. 62.
Albuſid Alharabi, Serapioni Simplicium c. 257.
Alcalamet, Auicennæ lib. 5. c. 9.
Alcalaum, siue Alcalame, vtrunque enim reperio, nisi diuerſi sint.
Alcamadus.
Alcanſi, & Alchanſi, & chAlanzi, & Alcanzi, & Alkanci. Hæc enim omnia passim reperio apud Mesuem, & Serapionem, nisi plures sint, quod non credo.
Alceſius Sophiſta Galeno Pharmacorum *ἡ ἰατρικὴ* lib. 8. c. 2.
Alchalahamæ & Alchalchemæ, nisi diuerſi sint, Serapioni Simplicium c. 84. & 185. & 246. & 247.
Alchindus

Alchindus & Alkindus, apud Mesuen, Auincennam, & Rasim sæpe citaturque ex lib. de Electionibus ab ipso Rasi, lib. Continentis 1. c. 3. & ex epistola de podagra & dolore stomachi, eodem c. 9. & lib. 2. c. 3. Is alibi vocatur Elkindus apud eundem Rasim eiusdem operis lib. 4. c. 1. vbi item illum citat ex d. epistola de Podagra, vt iam non dubitandum sit, quin idem sit.

Alcibiades, de quo supra inter principes, nu. 146.

Alcibijs, Nicandro in Theriacis, vide Alcipijs.

Alcimion & Alcimius apud Galenum Pharmacorum $\nu\pi\lambda\gamma\epsilon\upsilon\mu$ lib. 7. & $\nu\pi\lambda\tau\omicron\pi\tau\omicron\varsigma$ lib. quoque 7. c. 2. & iterum 6.

Alcipijs, Gal. lib. 6. Simplicium, nisi sit ille Alcibijs de quo nuper diximus.

Alcon, aut vt alij, Alcontius, aut etiam Accontius, aut Arcontius siue Archontius, vulnerum medicus à Claudio Cæsare centum sextertis condemnatus, eidemque in Gallia exulanti, & deinde restituto acquisitum non minus intra paucos annos, vt tradit Plin. lib. 29. c. 1.

Alcon alter multo posterior, qui apud Aufonium, Aruspice Diodorum vaniloquum fecit, quo quidem epig. & seq. eundem Alconum deridet, ex Græco Lucilij epig.

Alcmeon Crotoniata, supra inter philosophos nu. 251.

Alcimerestem, Serapioni Antidororum c. 18. ad fin.

Alexander Achillinus Bononiensis, qui de subiecto medicina, & alia quædam scripsit.

Alexander Agathimerus Venerus, ad quem Leonicens scripsit librum de Tiro, siue vipera.

Alexander Aphrodisæus supra inter philosophos, nu. 271.

Alexander Benedictus Veronensis, cuius sunt de morbis medicandis lib. 30. Anatomes 5. de peste 1. Aphorismorum 1. & alia quædam.

Alexander Bondinus, cuius extat epistola Græca in organum Aristotelis.

Alexander Laodicensis Cælio Aureliano lib. Oxeon, id est, Celerum passionum 1. c. item 1.

Alexander Magnus supra inter reges, nu. 116.

Alexander Paruus citatus Rasi lib. Continentis 1. c. 9.

Alexander Philalethes Herophili sectator, Galeno lib. 4. de differentiis pulsuum. Hunc esse puto quem Octavius Horatianus, aut vt alijs placet, Theodorus Priscianus libro 4. de Physica scientia ad Eusebium filium dicit amatorem veri fuisse appellatum, eumque fuisse discipulum Asclepiadis, & scripsisse libros de femine.

Alexander Phrix, de quo supra inter diuos nu. 90.

Alexander Traianus Petronius Citacastellanus, cuius in medicina sunt quædam opera ad Paulum Cæsarem Cardinalem.

Alexander Trallianus Iatrosophista, cuius opus Græcum in medicina Albanus Torinus Latinitati primùm donauit, & deinde Iacobus Gopilius multo scèlicius & tersius, cum doctissimis scholijs, nouissime Ioannes Guinterius Andernacus.

Alexander, vt puto alius à Luciano in vita Peregrini memoratus.

Alexander item alius, ni fallor, quem Ioannes Alexandrinus in Commentarijs Galeni de sectis vocat veritatis amatorem.

Alexandrum simpliciter, siue vnum ex illis, siue alium citat Gal. Pharmacor. $\nu\pi\lambda\gamma\epsilon\upsilon\mu$, lib. 6. & $\nu\pi\lambda\tau\omicron\pi\tau\omicron\varsigma$, lib. 2. c. item 2. Paul. Aegin. lib. 3. c. 28. & c. 78. & lib. 7. c. 11. & c. 19. Serapion Simplicium c. 233. & c. 277. Mesue sæpe in Antidotis, Rasis, lib. 1. Continentis, c. 1. & c. 3. vbi illum citat ex lib. de Melancholia, & c. 7. ex lib. Birsen, vt etiam facit c. 8. eiusdem lib. Et in lib. 2. c. ex lib. Congregationis. Et lib. 5. c. 1. ex lib. de Stomacho. Et lib. 6. c. 1. ex Summa ipsius. Hicque est, vt opinor, à quo Nicolaus in Antidotario medicamentum Alexandrinum dictum esse scribit.

Alexander alius, ni fallor, illis tempore inferior, vt qui Iustiniani Imperatoris imperio floruit, medicina peritissimus, apud Agathium lib. 5. de bello Gothorum.

Alexias Thrasia Mantinentis, de quo postea dicemus, discipulus, qui vt scribit Theophrastus lib. 9. historia plantarum, c. 17. plurimum valuit ingenij acrimonia, nec infra magistrum bonis artibus fuit instructus, vt pote qui multas medicina partes, quas ille non tenuerat, egregiè consecutus est, Floruitque tempore ipsius Theophrasti, vt illic colligere licet.

Alexio memoratus Ciceroni lib. 15. epistolarum ad Atticum, epistola 1. & 2.

Alexippus Plutarcho memoratus in Alexandro magno.

Alfalamen, Rasi lib. Continentis, c. 3. Vide num sit Alkalamen, de quo infra.

Alferesi Serapioni Simplicium c. 168.

Alferisei, siue ille, siue alius, eiusdem operis c. 201.

Alferisi ibi. c. 95.

Alfeusi nisi & idem sit, ibi. c. 302.

Alguazir Abuale Zor, filius Abmeleth filij Zor, citatus à Zoar in initio libri de cura lapilli, nisi de seipso loquatur.

Alharif, Mesue in medicinis solutijs.

Aliabbas, vide Halyabbas.

Alimaio, Rasi lib. 2. Continentis c. 1.

Alkalamen Arabibus sæpe, qui forte is est Alchalahmen, siue Alchalechem de quibus supra diximus.

Alkeken

Alkeken.

Alkindus, vide supra Alchindus.

Alkuffeneni, Serapioni Antidororum c. 33.

Almaienir, ibi. c. 143.

Almasaherodi, ibi. c. 177.

Almascadi, ibi. c. 185. ex libro auri, minerarum, margaritarum,

Aloisius Mundella Brixiensis, cuius extant Epistolæ medicinales doctis, & Annotationes in

Antonij Musæ Brasauolæ Simplicium medicamentorum examen.

Aloisius Trisinus, cuius sunt problemata medica ex Galeno.

Alpharabij, vide Ebnafar.

Alphosus Ferrius Neapolitanus, cuius est liber de morbo Gallico, alter de Sclopetorum vulneribus, & alij plurimi.

Alseir, Auicennæ lib. 5. in medicamentis compositis.

Albirosin, Rasi lib. 9. Continentis c. 5.

Amaran, Mesue in ægritudinibus cerebri.

Amaranthus Grammaticus, Galeno Antidororum lib. 2.

Amaran, Mesue in Antidotis. Et forte est ille Amaraan.

Amaron inter reges, supra nu. 132.

Amasas.

Ambram Serapioni Antidororum c. 16.

D. Ambrosius, de quo inter Diuos supra, nu. 92.

Ambrosius Leo Nolanus, qui libros Aëuarij de vrinis non ineleganter vertit, & alia quæque scripsit.

Ambrosius Puteolanus Marcello Burdegalensi citatus c. 26.

Aminulus, Auicennæ lib. 5. tract. 8.

Ammonius, Chirurgus, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 113. & Tetrab. 4. Ser. 2. c. 51.

Ammonius Lithotomos cognominatus Celso, lib. 7. c. 26.

Ammonius simpliciter, siue vnus ex illis, siue alius, Paulo Aeginetæ, lib. 7. c. 16. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. c. 113.

Amphion, Galeno $\kappa\alpha\tau\alpha\ \nu\theta\upsilon\mu$, lib. 4.

Amram filius Hihaume, nisi sit ille Amaraan, vel Amaram.

Amram simpliciter Arabibus citatus, quem credo eundem esse.

Amythaon, siue is fuit pater Melampi, de quo diximus inter poetas: siue alius, sed cuius epithema memorat Aëtijs Tetrab. 2. Ser. 4. c. 57. ex Galeno, Et malagma ipse Galenus medicamentorum $\nu\pi\lambda\gamma\epsilon\upsilon\mu$, lib. 7. & ipse Aëtijs Tetrab. 3. Ser. 2. c. 11. & Alexander Trallianus lib. 8. c. 10. eodemque vlt. & eum quoque citat Paulus Aegineta lib. 4. c. 32. & 55. & lib. 7. c. 17.

Amython, siue, ille fuit detracta vna litera, siue alius, Aëtijs citatus.

Anacreon, cuius est Commentarius de radicum sectione.

Anastafius citatus Aëtijs Tetrab. 3. Ser. 4. c. 47.

Anazare.

Anazilaus, de quo Plinius lib. 25. c. 13. & lib. 28. c. 11. & lib. 35. cap. 15. qui & ipse forte est, quem idem memorat. lib. 19. c. 1.

Anchæus vide infra Antæus.

Andreas siue Andras, siue Andrias, siue Andron, vel Andros, nam & hæc omnia nomina medicorum reperio, nisi diuersi sint. Andream citat Dioscor. in præfatione, Cornelius Celsus lib. 5. c. 1. & 18. & Gal. qui eum nō multi facit: nam in libro qui inscribitur Subfiguratio Empirica, eum vocat superbium: & experientia expertem: & in præfatione lib. 6. Simplicium Pharmacorum, eum vocat præstigiatorum & arrogatem. Sed & eum Andream vocat Epiphanius Cyprius statim post prin. libri primi Hæreseon, vbi eum dicit scripsisse de herbis. Andronem citat idem Cornelius lib. 5. Gal. Aëtijs, & Paulus Aegin. Andram ipse Dioscorides, Celsus, & Plinius. Et quod Andreas & andron vnus sit, potest videri ex eo, quod quem Andream vocat Dioscor. lib. 4. c. 59. vbi de papauere loquitur, Andronem appellat Plinius de eadem re loquens lib. 20. c. 18. Ipse Cornelius Celsus illo eodem lib. 5. c. 20. Paul. Aegin. lib. 3. c. 42. & lib. 4. c. 25. Andreas autem scripsit librum de medica origine, quo Hippocratem infamare nititur, quod, vt credo, Galenū aduersus illum animauit, & armavit. Eum quoque Athenæus citat ex libris de Serpentibus, & de quibusdam falso creditis, & autor magni Etymologici, vbi illum scribit ab Eratosthene $\beta\iota\beta\lambda\iota\alpha\iota\gamma\iota\delta\omicron\upsilon$ fuisse vocatum, quod eius libros furtim excrisperat, allusione scilicet cognomeni proverbialis sumpta ab Aegistho, qui Clytemnestram Agamænonis corruerat. Porro Polybius lib. 5. historiarum meminit Andream medici Ptolemæi regis cui Philopatros cognomen fuit, quem à Theodoro Prorege interfectum fuisse dicit. Comes quoque Andreas memoratur Aëtijs lib. 10. c. 5.

Andreas Albijs Bononiensis, qui dialogos aliquot de aquis scripsit.

Andreas Bellunensis.

Andreas Brentius Patavinus, qui librum Hippocratis de natura, & alterum de insomnijs La-

tinum fecit, epistolamque de ea re dictam conscripsit.

Andreas Camutius qui propositiones quasdam in medicina scripsit, quibus se responsurum pollicetur.

Andreas Carystus, Cassio Problematon medicorum c. 58.

Andreas Comes Aëtio citatus Tetrab. 2. Ser. eod. 2. c. 34. & Tetrab. 3. Ser. 1. c. 5. & 16. & Ser. 4. c. vlt.

Andreas à Lucana Secobiensis Hispanus, qui de febre pestilentiali scripsit, & de sectione corporis humani, & alia plurima lectu non indigna. Et Latinos reddidit libros de natura stirpium Aristolis: & 8. postremos γεωπονικῶν Constantino Cæsari adscriptorum.

Andreas Thurinus Pisciensis, cuius extant libri de Pleuritide, & libellus de Crisi, & alij.

Andreas Vesalius aut vt alij vocant Vuesalius Bruxellensis, cuius extat liber ingens & admodum laudatus de humani corporis fabrica, de quo nos diximus in nostris Legibus Connubialibus, lege 15. nu. 94. incip. Iosephus.

Andrezeos, siue Andrzeas supra inter philosophos, nu. 268.

Androcydes, qui ad Alexandrum Magnum scripsit, Vinum potaturus, rex, memento te bibere sanguinem terræ. Sicut cicuta homini venenum est, sic cicuta vinum, vt prodit Plinius lib. 14. c. 5. Ex illa ipsa breuiuscula epistola aperte videtur rei medicæ non ignarus fuisse, atque etiam ex eo quod de eodem scribit ipse Plinius lib. 17. c. 24. ad fin.

Andromachus Senior, supra inter poetas, nu. 220.

Andromachus illius filius, Neronis medicus primarius, quem Galenus lib. 1. Medicamentorum secundum genera citat ex libro ἑξῆς, id est, eorum quæ sunt extra, siue de externis. Et cum propè vbique vocat Iuniorem. Sed & Aëtius eius medicamen Cyphoides deseribit.

Andronicus Ticianus, quem citat & virum clarissimum vocat Octavius Horatianus lib. 4.

Andronicus simpliciter, siue ille, siue alius citatus ipsi Horatiano lib. 1. c. 18. & lib. 2. c. 6. & Galeno Pharmacorum secundum locos lib. 7. cap. 6. eodemque vlt. & lib. Quod corporis temperamentum animi mores sequantur.

Andronius, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 2. c. 93.

Angedenus sapius Galeno citatus lib. 2. Simplicium.

Angelinus.

Angelus Bolognius, cuius sunt libri de cura vlcærum exteriorum, & de vnguentis communibus in solutione continui.

Anguitia, infra inter feminas, num. 314.

Aninebetem, Serapioni Simplicium c. 164.

Anæus, siue Anthæus, Plin. lib. 28. c. 1. & Galeno Pharmacorum ἑξῆς τῶντος lib. 4. c. 7. vide infra Antistius. Sunt & qui apud Plinium legant Anchæus.

Anthus, nisi idem sit, apud Aëtium Tetrab. 3. Ser. 4. c. 44.

Antigenes Cleophrantinus Aureliano, lib. 2. Oxeon, c. 10. ex lib. de febr. & tumorib.

Antigenes, siue Antigenus simpliciter citatus Galen. lib. 2. Comment. de natura hominis, & Pharmacorum ἑξῆς τῶντος: Aëtio, Alexandro Tralliano, & Marcello Burdegalensi.

Antigonus, Galeno in postremo loco lib. 4. c. 7. & Marcello, cap. 8. & Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 8. in princ.

Antiles & Antilis, Rasi Continētis lib. 2. c. 5. & 6. & alibi sæpe in eo opere, vide infra Antillus.

Antimachus Galeno, κατὰ γέν, lib. 7.

Antiochenus Laodiceus.

Antiochides, Galeno ἑξῆς τῶντος lib. 9. c. 2. & lib. 10. c. 2.

Antiochus Syriæ rex inter reges, num. 118.

Antiochus Philometor, Galeno lib. 2. Antidotorum.

Antiochus alius, siue ille fuit qui annos vixit plusquam 80. senibus illæsis, mēbrisque omnibus integris, vt retulit Galenus, qui & eius vitæ rationem describit lib. 5. περὶ ὕγιαιας. Hunc sæpe citant Aëtius Quater. 1. Ser. 3. c. 114. & Paulus Aegineta lib. 7. c. 8. vide infra Paccius. Et forte de hoc intelligit Lucianus in Philopside.

Antipater Galeno ἑξῆς τῶντος lib. 3. c. 3. & lib. 6. c. 1. & alibi sæpe, & Aëtio citatus Tetrab. 2. Ser. 2. c. 92. & Ser. 4. c. 57. & alibi quem inter Methodicos ponit idem Galenus, aut quisquis est, in Introductione, siue Medico: quique ipsius Galeni tempore artem medicam apud Romanos publice exercuit non sine laude, vt etiam tradit ipse Gal. lib. 4. de locis affectis. c. vlt. Sed & Cælius Aurelianus lib. 2. Chronion c. 13. illum citat ex libris Epistolarum medicinalium ad Gallum.

Antiphanes, Galeno κατὰ γέν lib. 5. c. 9. & Aureliano lib. Chronion 4. c. 8. ex libro quem Paxoncon appellauit.

Antistius, aut vt alij legunt, Antius, apud Suetonium in Iulio Cæsare, c. 82. vide num sit Anteus, de quo supra.

Antoninus simpliciter, eiusdem operis lib. 5. c. 7.

Antonius Beniuenius, cuius habemus librum de abditis nonnullis ac curandis morborum & sanationum causis. Ad hunc Politianus scribit E. legiam,

Antonius

Antonius Bolognius, cuius in Chirurgia extant volumina.

Antonius Castor, de quo supra in successione medicorum, num. 65.

Antonius Cermisonus præceptor Sauonarolæ, cuius sunt cõsilia in re medica: & lib. de vrinis.

Antonius Cous, Galeno lib. 2. Antidotorum.

Antonius Epicurus, qui scripsit de propriorū affectuum ἐφεσθία, cui simili argumento respondit Galenus, quem inscripsit de propriorum animi eiusque affectuum agnitione, & remedio.

Antonius Faentinus, qui Hippocratis Aphorismos versibus reddidit.

Antonius Fortolus Iofriensis, qui plurimos libros Galeni traduxit.

Antonius Fumanellus Veronensis, cuius est Consilium chirurgicum de caluarie fractura Historia & curatio difficultatis & angustie vrinæ, de Balnei ferrati facultatibus, de balneis, aquæ simplicis.

Antonius Gallus Parisiensis medicus, cuius extat libellus non indoctus de ligno sancto. Is certe vir est huius artis peritissimus, & vtraque lingua doctissimus.

Antonius Garnerius, aut vt alij vocant, Guainerus, siue etiam Guaneries, siue denique Guaynerius (nam promiscuè his nominibus appellatur) natione Papiensis, cuius sunt multa opera in re medica.

Antonius Gazius Patauinus, cuius in medicina est Corona florida.

Antonius de Gradis, cuius est liber de febribus.

Antonius Herbarius, Galeno Pharmacorum ἑξῆς τῶντος lib. 2. cap. 2. & κατὰ γέν lib. 6. qui hunc dicit multam habuisse experientiam.

Antonius Ludouicus Olysiiponensis, cuius sunt doctissimi libri de occultis proprietatibus, & Problematon, & alij.

Antonius Musa Augusti medicus, de quo supra in successione medicorum nu. 61. Hic est, vt opinor, quem Musam simpliciter citant Galenus, & Paulus Aegineta.

Antonius Musa Brasauolus Ferrariensis nostri temporis medicus peritissimus, cuius extant doctissimi Commentarij in Aphorismos Hippocratis, & dialogi de simplicibus medicamentis, & alia multa.

Antonius Pharmacopola, Galeno Pharmacorum localium lib. 9. c. 4.

Antonius Stupanus Reticus, qui auxit Dispensariū, quod vocant, medicamentorū Nicolai.

Antonius Zenus, aut vt alij appellant, Zenon Policola Venetus, cuius est liber de natura humana, siue de Embryo.

Antyllus vel Antillus citatus Oribasio lib. 2. Euporiston, Aëtio Tetrab. 1. Ser. 3. sæpe, & aliàs quoque sæpe Paulo Aeginetæ lib. 3. c. 40. & lib. 6. c. 33. & lib. 7. c. 10. & 24. Stobæo Ser. 99. Aui-cennæ lib. 5. & Rasi lib. 2. Continentis, c. 2. & alibi sæpe, qui vt opinor, est ille Antyllus, vel Antiles de quo supra. Nam hæc nominum propriorum diuersitas in hoc authore, & cæteris Arabibus processit vicio interpretum, atque etiam librorum.

Anyasius, Rasi lib. 3. eiusdem operis, c. 3.

Appelles Chirurgus apud Artemidorum Daldianum, in lib. de Somniorum interpretatione.

Appelles, siue ille, siue alius, apud Plinium lib. 3. c. 5. & Galenum, lib. 2. Antidotorum.

Aphricanus, qui de ponderibus & mensuris medelarum scripsit, & hic, siue alter eius nominis citatus Constantino, aut alteri, quisquis is est, lib. Geoponicon 12. in re medica.

Aphrodas, Galeno lib. Phar. ἑξῆς γέν. 2. & κατὰ γέν lib. 3. c. 4. eodemque vlt. ad fi. & lib. 5. c. 7. non semel, & lib. 2. Antidotorum, & alibi sæpe.

Aphrodiseus, Galeno ἑξῆς γέν lib. 7. qui alius est ab Alexandro Aphrodiseo, qui Galeno multo posterior fuit.

Apion, eidem eiusdem operis lib. 5.

Apion Grammaticus, siue is fuit, qui scripsit de metallica medicina, ex quibus Plinius quædam mutuatus est, lib. 35. vt ipse fatetur lib. 2. in nomenclatura authorum eius lib.

Apis Aegyptiorum rex inter inuentores medicinarum, nu. 15.

Apius Phascus, Galeno Phar. κατὰ γέν, lib. 5. c. 7.

Apollinaris, Marcello Burdegalensi in sua præfatione.

Apollinaris Cremonensis, qui sub Eugenio quarto scripsit practicam, & alia quædam.

Apollo inter inuentores medicinarum supra, nu. 6. & seq.

Apollo alius, Galeno Phar. local. lib. 7. c. 3. Nisi nomen ibi sit concisum (vt sæpe fit in nominibus propriis) vt sic significet Apollonium, vel Apollodorum.

Apollodorus, de quo supra in successione medicorum, nu. 54.

Apollodori duo, scilicet Scillaus, siue Citicus & Tarentinus citati Plinio, lib. 20. cap. 4. quos plerique opinantur esse illos Apollonios patrem & filium. de quibus paulo post dicemus.

Apollodorus autem simpliciter citat Gal. in lib. Phar. secundum locos. Vnum autem horum citat Plinius lib. 14. c. 7. & ex eo volumine, quo suavit Ptolemæo regi quæ vina biberet.

Apollonides, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 4. c. 48.

Apolliniades Chirurgus, nisi idem sit, apud Artemidorum Daldianum, in Somniorum interpretatione.

- Apollonides Ciprius, Galeno in Methodo.
 Apollonius Archistator, Galeno Pharmac. secundum genera, lib. 5.
 Apollonius Biblas, eidem lib. 3. Epidemiorum Hippocratis.
 Apollonius Citienis, Cælio Aureliano lib. 2. Chronion c. 4. ex lib. 2. de Epilepticis, & iterum lib. 3. cap. 4.
 Apollonius Citæus, apud Strabonem lib. 14. qui ut opinor, idem est.
 Apollonius Glaucus, qui ex libris de interioribus citatur eidem Cælio Aureliano, lib. Chronion 4. cap. 8.
 Apollonius Herophilus, siue Herophilæus pater, de quo supra in successione medicorum numero 54.
 Apollonius eius filius, sectæ ut pater Empiricæ, ut tradit Gal. aut quisquis est illo libro cui titulus est, *ἰσαγωγή*, id est, Introductio, siue Medicus, ubi utrunque dicit fuisse Antiochenum.
 Apollonius Memphites, nisi vnus ex illis fuerit, quem Galenus in illo libro memorat, & lib. 2. Antidotorum, atque etiam Aëtius Tetrab. 2. Ser. 2. c. 24. & Ser. 3. c. 20. & Aurelianus lib. Chronion 3. c. 8. & lib. 4. c. 8. & Nicandri Scholiastes.
 Apollonius Mys, vel Mus, de quo Strabo lib. 14. & Celsus lib. 5. in princ. Galenus lib. 4. de differentiis pulsuum, & lib. 2. Antidotorum: & Aurelianus lib. Oxeôn 2. cap. 13. ex libris. 18. quos de secta Herophili conscripsit.
 Apollonius Organicus, Galeno Pharmacorum secundum genera lib. 5.
 Apollonius Pergamenus, Oribasio Euporistôn lib. 1.
 Apollonius Pitaneus, Plinio lib. 29. c. vlt.
 Apollonius Stratonis filius, de quo Galenus lib. 4. de differentiis pulsuum.
 Apollonius Tarfeus, eidem Phar. *ἡ γένεσις*, & Pharm. *ἡ τέχνη*, sæpè.
 Apollonius Thespianus Galeno postremo loco. Et ut vix credam tot fuisse Apollonios medicos, sic nec credibile est, vni fuisse tot cognomina.
 Apollonius Thyaneus inter philosophos, supra nu. 259.
 Apollonius illorum omnium posterior, ut qui fuit tempore Apuleij, qui de eo loquitur lib. 9. Asini aurei post princ. ubi eum refert morsum à cane rabido.
 Apollonius quisquis is est, simpliciter citatus Aëtio Tetrab. 2. Ser. 2. c. 78. & seq. & 82. & 91. & Rasi lib. 1. Continentis c. 9. non semel.
 Apollophanes Seleucensis regis Antiochi medicus, & maxima apud eum autoritate, ut scribit Polybius lib. Historiarum 1.
 Apollophanes simpliciter, siue ille, siue alius citatus Cornelio Celso, lib. 5. c. 18. & Galeno Pharmacorum *ἡ γένεσις* lib. 5. & *ἡ τέχνη* lib. 8. c. 9. & Paulo Aeginetæ, lib. 3. c. 46. & lib. 7. c. 18. & Aureliano Oxeôn lib. 2. c. 24. & c. 33. ubi eum dicit Erasistrati sectatorem, & Alexandro Tralliano lib. 8. c. 2. ubi eius malagma describit.
 Apolozantes, Alexandro Tralliano.
 Apuleius Madaurensis, de quo diximus inter philosophos, nu. 264.
 Apuleius, aut ut alij vocant Apuleius Celsus, cuius libros habemus de herbarum viribus, ex quibus citatur Marcello Burdegalensi cap. 16. Huncque præceptorem fuisse Valentis, & Scribonij Largi, scribit ipse Scribonius lib. de compositione medicamentorum cap. 96. & c. 171. Apuleium autem, siue hunc, siue alterum citat Constantinus, aut quisquis est, lib. Geoponicôn. 12. in re medicâ.
 Aprianus, qui descripsit medicamenta quæ valent ad quæque membra affecta, apud Galenum lib. 6. Simplicium.
 Arabas Thebanus, Galeno lib. 2. Antidotorum.
 Arabasius, Rasi lib. Continentis 5. c. 1.
 Arabi.
 Arabs siue Arabus, de quo supra inter inuentores medicinæ, num. 5.
 Arabs simpliciter citatus Celso, lib. 5. c. 18.
 Aram.
 Aratus inter poetas, num. 213.
 Arcaganis, Rasi lib. 5. Continentis c. 3. citatus ex lib. morborum.
 Arcagenisius, eiusdem operis lib. 6. c. 1. ex lib. de vomitu, & li. 5. c. vlt. ex li. de morbis diuturnis.
 Arcanidifus, eiusdem operis lib. 3. c. 4.
 Archagatus Peloponensis Lyfaniæ filius, qui ut Plinius lib. 29. c. 1. refert ex Cassio Hemina, primus è medicis Romam venit, L. Aemilio & Marco Liviio Cons. anno urbis 535. Eiqueius Quiritium datum, & taberna in compito Acilio empta, mirèque gratus fuit aduētus eius initio, mox à sæuitiâ secandi, vrendique, transiit nomen eius in carnificem, & in tædium artis, Archagati istius, aut alterius emplastrum recenset Cornelius Celsus, lib. c. 19.
 Archagillius, Rasi Continentis lib. 8. c. 1. ex lib. de morbis diuturnis. is fortè est qui supra dictus est Arcagenisius.
 Archelaus, Plinio lib. 28. c. 4. & Galeno Pharmacorum localium lib. 9. cap. 6. & Aëtio Tetrab. 4. Ser.

4. Ser. 4. c. 133. Hunc aut alium eius nominis Stobæus Serm. 98. qui est de morbis, citat ex libro de fluuiis, qui ad rem medicam pertinet, ut olfacere possumus. Hic est ut opinor, quem Anaxagoræ discipulum fuisse dicit Strabo, lib. 14.
 Arcestratus.
 Archibius Galeno Phar. *ἡ γένεσις* lib. 5. & lib. 2. Antidotorum.
 Archidemus, siue Archidamus. utrunque enim reperio apud Galenum lib. 2. Simplicium medicamentorum, c. 18. & seq.
 Archigenes sæpe citatus Galeno, Aëtio, Paulo Aeginetæ, Mesuæ, Serapioni, Rasi, quem ipse Galenus lib. 4. de differentiis pulsuum dicit *ὁ φιλοσοφίας* morbum depastum esse, ut nouam, inquit, vocem in re noua vsurpem. Et si, ut subiungit, isto malo esset indignus, in colenda arte vir non ignauus. Citatur ab ipso Galeno ex libris Medicaminum *ἡ γένεσις*, & ex libris 11. Epistol. & ex libro de Pulsibus, & ex libro de oblesæ memoriæ instauratione, & ex lib. de significatione febrium, & ex libro de Musculis, & ex libris Regularum. & ex libro de longorum affectuum notitia. Et ab Aëtio Tetrab. 2. Ser. 2. c. 37. ex epistola ad Marsum, & à Paulo Aeginetæ lib. 3. c. 45. ex epistola ad Atticum, & à Cælio Aureliano sæpè. & Rasi lib. 1. Continentis, cap. 4. & 5. ex libris morborum Chronicorum. Et hunc fuisse Apameum Syrium dicit idem Galenus, aut quisquis est, in Introductione siue medico. de eo est illud Iuuenalis saty. 6.
 — Tunc corpore sano
 Aduocat Archigenem onerosaque pallia iactat.
 Quot Themison egros, &c. Item illud satyra 13.
 Nec dubitet Ladas si non eget Anticyra, nec
 — Archigene.
 Archigenisius, Rasi lib. 12. Continentis, c. 1. ubi eum citat ex libro de Antiquis morbis. Et fortè est Arcagenisius, vel Archagillius, de quibus supra.
 Archis, Serapioni Antidotorum, c. 91.
 Archides siue ille, siue alius, ibi c. 18.
 Arcon, Rasi lib. 1. Continentis, c. 8.
 Arcontius, vide supra Alcon.
 Ardimitrius, qui fuit tempore Galeni ut dicit Serapion tract. 7. qui de Antidotis est, c. 8.
 Aretæus Cappadox, cuius est liber de acutis passionibus, de quo loquitur Paulus Aeginetæ lib. 4. cap. 1. in principio, ubi in nonnullis codicibus Aëtius scribitur pro Aretæus. Neque enim Aëtius Cappadox fuit, sed Antiochenus. ut ipsemet dicit, ideoque in Græco codice Aldi. scribitur *κατὰ ἀδελφὸν ἀρεταίου*. Aretæum autem citat simpliciter ipse Aëtius Tetrab. 2. Ser. 4. c. 46. & Tetrab. 3. Ser. 1. c. item 1.
 Aretæus Sabinus, qui Hippocratem commodissimè commentatus est, ut dicit Aulus Gellius lib. 3. c. 16. vide infra Sabinus.
 Arianialis, Serapioni Simplicium, c. 143.
 Aridion filius Meliz, Gal. aut quisquis est Arabs, ut opinor, in lib. de medicinis expertis.
 Arinasius, Rasi lib. 3. Continentis, c. 4. & fortè est Aniasius de quo supra.
 Ariobarzanes, Paulo Aeginetæ lib. 7. cap. 17. ubi describit emplastrum Ariobarzanion. Vti etiam Alexander Trallianus lib. 3. c. 10.
 Aristarchus Tarfeus, siue Tarfensis, Galeno Pharmacôn *κατὰ γένεσις*, lib. 5. & Aëtio Tetrab. 4. Sermo. 2. c. 15.
 Aristarchum illum, aut alium simpliciter citat idem Galenus Phar. *ἡ τέχνη* lib. 5. c. 1. & 3. & lib. 7. c. 5. & 6. Aëtius Quaternionis 2. Ser. 4. c. 65. & Mesue in Antidotis.
 Aristæus apud Gal. siue Herodotum in Introductione, siue Medico, post principium.
 Ariston, siue Ariston, quem citat Cornelius Celsus lib. 5. c. 18. & Galenus Pharm. secundum locos lib. 9. c. 4. Huiusque dicunt nonnulli esse librum de victu salubri, qui Hippocratis esse dicitur, ut scribit Galenus in Commentariis Epidemion Hippocratis, lib. 6. c. 1. Et illum inter vetustissimos medicos ponit idem Galenus in Commentariis de ratione victus in morbis acutis lib. 2. sectione 18. & in lib. 1. de Alimentorum facultatibus.
 Aristocles, Galeno Phar. *ἡ τέχνη* lib. 6. c. 1. & lib. 8. c. 7.
 Aristocrates Grammaticus Galeno eiusdem operis lib. 5. c. 9.
 Aristocrates simpliciter ibi, nisi idem sit, quod credimus.
 Aristogenes duo Suidæ celebrati, alter Thasius qui ad Antigoni regem Macedoniae plures libros in medicina scripsit: Alter Cnidius Chryssippi philosophi seruus, qui ex curatione Antigoni Gonatæ magnam famam consecutus est. Alterius malagma recenset Cornelius Celsus libro 5. c. 18. illum quoque sæpe citat Plinius lib. 33. 34. & 35.
 Aristogiton Plinio, lib. 27. c. 4.
 Aristolaus, Galeno Phar. localium lib. 9. c. 5.
 Aristophylus Plataicus Theophrasto in Plantis memoratus, lib. 9. de historia Plantar. c. 19.
 Aristoteles supra inter Philosophos, nu. 252.
 Aristoxenus Herophilæus, & Alexandri Philalethis discipulus, Galeno lib. 4. de differentiis

pulsuum, & Aureliano lib. Oxeon 3. c. 16.
 Aristras, Rasi lib. 5. Continentis c. 2. non semel.
 Aristrates, Auicennae lib. 5. summa 2. tract. 2.
 Aristus Chirurgus, Scribonio Largo c. 209.
 Arius Asclepiadeus, Galeno Phar. secundum locos lib. 4. c. 7. ex libro quo propria Pharmaca coaceruauit, & lib. 5. c. 7. & alibi saepe.
 Arius Tarsus, nisi idem sit, ipsi Gal. secundum locos lib. 3. c. 1. & lib. 9. c. 1. vide Lecanius.
 Arlunus, aut ut alij vocant, Arlenus, qui scripsit de faciliiori alimento, & de Balneo.
 Armastios, siue Armestius, vide supra Aermerstios.
 Arnaldus Villanouanus Gallus ex Prouincia, quem vulgo de Villa noua appellant, cuius sunt multa opera in vno volumine impressa. De eo admodum magnifice loquitur è nostris ut ceteros nunc omittam, Io. And. in c. consilium, de obser. ieiun. in add. Spec. in rub. de cri. fal. & Panor. in c. si verò, in 3. ope. de iure iur. vbi illum appellat summum & quasi diuinum medicum. & Barb. qui de illo mirandum quippiam refert in l. Titius, col. antepe. ff. de verb. oblig.
 Arohon & Aroon, Rasi lib. 1. Contin. c. 2. & 3. ex lib. de quaestionibus naturalibus.
 Aron, eodem libro cap. 3. & alibi saepe, nisi sit Aaron, de quo supra, quod facile crediderim, siue etiam superior.
 Arrepenisus eiusdem operis, lib. 7. c. 4.
 Arrhabianus, Galeno medicamentorum secundum locos, lib. 7. c. 4.
 Arfillus Senogallienis, qui versibus traduxit proloquia Hippocratis.
 Artaglis, Rasi Contin. lib. 5. c. 2. non semel.
 Artaganis, eiusdem operis lib. 6. c. 2. ex libris diuturnorum morborum.
 Artanius, Rasi Continentis lib. 3. c. 4.
 Artemidorus cognomento Capito, Galeno lib. 1. Commentariorum de natura hominis, & lib. 1. Praefagiorum Hippocratis, c. 29. & κατὰ τόπος lib. 5. c. 3. vide Capito.
 Artemidorum simpliciter siue illum, siue alterum citat idem Galenus Pharmacorum localium lib. 5. c. 7. & Caelius Aurelianus, qui illum Erasistrati sectatorem dicit lib. Oxeon 3. c. 14. & lib. 2. c. 31. vbi cum Sidensem, & Erasistrati sectatorem dicit, & lib. 3. c. 15. vbi etiam cum Sidensem vocat. vide Cornelius Artemidorus.
 Artemisius Marcello citatus c. 36.
 Artemius, eidem cap. 13. nisi idem sit cum praecedenti, quod videtur ex eodem Marcello, qui vtrunque Dianio ostendisse dicit.
 Artemon Plinio, lib. 28. c. 1.
 Artigenus, Artigenisus, Artiginisus, Artigenisus, Artigenis, Artigenensis. Haec enim omnium nomina pro vno, ni fallor, citat Rasi lib. 5. Continentis, c. 1. & lib. 3. c. 7. in pluribus locis, & lib. 7. c. 4. non semel, & alibi saepe.
 Artorius Marcus, Augusti medicus, de quo in successione medicorum, nu. 61.
 Artram, Serapioni Simplicium c. 228. ex libro de cibis.
 Aruntius Achillas, Galeno lib. 7. Pharmacorum κατὰ τόπος.
 Aruntius, in successione medicorum, num. 62.
 Asameri, Auicennae lib. 5. tract. 1. c. 4.
 Asanitus, Paulo Aeginetae lib. 4. c. 55.
 Asan, Rasi lib. 3. Contin. c. item 3.
 Asasara, siue Asascan, nisi duo sint, Rasi eiusdem operis, lib. 9. c. 4. & lib. 12. c. 1.
 Asaui, Serapioni Simplicium 416. nisi sit ille Asameri.
 Asceos, eidem eiusdem operis, c. 307. & libro de Agricultura.
 Asclimon, Rasi Contin. lib. 12. c. 2. vide infra Aslamen.
 Asclapo Patrensis, apud Ciceronem lib. 13. epistolarum ad Seruium Sulpitium, epistol. 20. & iterum altera ad Tironem epistola, lib. 16. earundem.
 Asclepiades Bithynus, Gal. κατὰ τόπος lib. 1. c. 1. ex lib. de Alopecia, & lib. κατὰ τόπος 7.
 Asclepiades philosophicus, id est, naturae studiosus dicitur Galeno eiusdem operis lib. 7. cap. 5. & lib. 8. cap. 5.
 Asclepiades Prusienis, de quo supra in successione medicorum, nu. 57. & seq.
 Asclepiades alter his iunior Galeno memoratus. d. lib. Pharmacorum localium saepe. Ex his alteruter citatur ipsi Galeno ex libris Interiorum, quae Marcella inscripsit, atque etiam ex libris Exteriorum: citaturque item Aetio & Alexandro Tralliano, & Galio Aureliano lib. 2. c. 7. ex libris Salutarium ad Geminium, & c. 13. ex libris de Clysteribus, & ex libris κατὰ τόπος, id est, praeparationum. Et lib. 3. c. 8. ex libro de Hydrope, & lib. 5. c. 2. ex libris ad Erasistratum scriptis. Et in praefatione librorum Oxeon, id est, Celerum passionum 1. c. 1. ex libris Diffinitionum. Et lib. eiusdem operis 1. c. 15. ex libris Celerum passionum. Et lib. 2. c. 10. ex lib. de Periodicis febribus, & lib. 3. c. 9. ex libris de vini datione, & lib. 3. c. 1. ex Commentariis Aphorismorum Hippocratis, & cap. 5. vbi cum Titiensem dicit, & c. 19. ex libro de finibus, Duos Asclepiadas citat idem Galenus lib. 6. Phar. localium c. 4. post princ.

Asclepius

Asclepius citarus Aetio, alter ab Aesculapio, qui & Asclepius Graecis dicitur, vt diximus in Aesculapio.
 Asirita Romanus, Galeno, si is est, in libro de medicinis expertis.
 Aslamon, Asleman, Asliman, haec enim reperio apud Rasi lib. 1. Continentis c. 6. & lib. 9. c. 4. & c. 5. non semel. Et forte est Asclimon de quo supra.
 Aspasia, infra inter feminas, nu. 322.
 Aspasius, Galeno lib. Phar. κατὰ τόπος 9. c. 5.
 Alphartesius Galeno κατὰ τόπος, lib. 7.
 Astaron siue Asteron Torestes auctori illius libri medicinarum expertarum, vbi dicitur quod fuit familiaris Acostris, de quo supra.
 Asterius, Aetio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 113.
 Astrocanus in illo libro medicinarum expertarum.
 Asustis tara, Rasi lib. 11. Continentis c. 4.
 Atabari, Serapioni Simplicium c. 79. & seq. & c. 87. & 108. & alibi saepe.
 Atahusius, Rasi lib. 4. Continentis c. 4.
 Ateuristus, quisquis is fuit, apud Galenum, in praefatione lib. 10. Simplicium.
 Athenæus Attaleus, apud eundem lib. 1. de Elementis.
 Athenæus Tharsensis, Aureliano lib. 2. Oxeon c. 1.
 Athenæus simpliciter Galeno memoratus Pharmacorum localium lib. 9. c. 5. & Generalium lib. 5. & in introductione, siue Medico, si is est, & lib. 7. Therapeutica, & lib. 2. de Semine, & lib. 2. de causis Symptomaton. Et hunc Attalensem fuisse scribit idem Galen. lib. 4. de differentiis pulsum. Fuitque hic cum Possidonio philosopho magna consuetudo.
 Atheneon, Cornelio Celso lib. 5. c. 25.
 Athinæus, nisi sit ille Athenæus, Galeno lib. 13. Therapeutica. Is, vt ibi dicitur, afferuit principem partem in corde esse.
 Athrylatus Thasius, Plutarcho Symposiacion decade 3. Proble. 4.
 Athuristus, siue Aturistus (vtrunque enim reperio) apud Rasi lib. 3. Contin. c. 1. non semel & lib. 3. c. 6. & lib. 7. c. 3. & alibi saepe. Et idem forte est cum Ateuristo de quo supra, aut cum Atoroscio, de quo mox dicemus.
 Athurfekis, ibi lib. 3. c. 3.
 Atinetus Galeno κατὰ τόπος, lib. 4. c. 7. & Marcello Burdegalensi, c. 120. vbi illum dicit fuisse seruum Celsi medici.
 Atlas Pamphiliensis citatus Galeno.
 Atoroscos, Rasi Contin. lib. 1. c. 6.
 Atorosphos, ibi lib. 2. c. 5. & 6.
 Attalus Atheniensis Attalus Plinio dictus, lib. 32. c. 8.
 Attalio, qui vt tradit Galenus, scripsit in Aphorismos Hippocratis, quod & tradit Orbasius, si is est, in praefatione Commentariorum in eisdem Aphorismos.
 Attalus rex supra, inter reges, nu. 122.
 Attalus alius ab illis Contemporaneus Galeni, vt ipse dicit, lib. 1. Antidotorum in princ. & lib. Therapeutica 13. vbi & illum dicit fuisse discipulum Sorani, eumque Thessalium a sinu vocat quod Thessali sectator esset.
 Attrahyndus, Rasi lib. 10. Contin. c. 3.
 Atursius, ibi lib. 3. c. 7.
 Auenius citatus Petro Aponensi in addit. Mesue, quo loco tractat de aegritud. hepatis.
 Auen, Rasi lib. 3. Contin. c. 3.
 Auerois cognomento Commentator, qui praeter multa opera in primis laudata Commentarios in Aristotelem non indoctos, sed ineleganter admodum versos, scripsit: & libros 7. in re medica, quibus Colliget titulum inscripserunt, veluti vniuersale. vide Abenraff.
 Augustinus Galdadinus Mutinensis, cuius est docta praefatio in Galeni opera Latina, & tractatio libri eiusdem Galeni de musculorum dissectione, & aliorum.
 Augustinus Niphus Pilotheus, cuius est liber de morbo Gallico, & de Diebus Criticis siue decretoriis, & alij plurimi.
 Augustinus Riccus Lucensis, cuius sunt nonnulli Galeni libri latinitate donati.
 Augustus Caesar inter Imperatores, nu. 148.
 Auicenna & inter reges, nu. 135.
 Auidianus.
 Auramasius, Rasi lib. 5. Contin. c. 1.
 Aurelius Cornelius Celsus, in successione medicorum, nu. 63.
 Aurelius, simpliciter Galeno Phar. κατὰ τόπος, lib. 5. c. 9.
 Aurisafius, Rasi Contin. lib. 4. c. 1.
 Aufonius supra inter poetas, nu. 236.
 Aufonius illius pater & ipse medicus, vt satis constat ex multis locis operum ipsius filij. Præ

sertim verò illis qui sunt in Epicædio ipsius patris,
Nominè ego Ausonius non ultimus arte medendi.

Et mea si nossem, temporis primus eram.

Nam & Ausonium citat Marcellus Burdeg. in præfatione, & c. 25.

Autolycus & eius filij, quorum meminit Homerus lib. 19. Odiss. in curatione vulneris Vlysis.

Auynasius, Rasi lib. 5. Contin. c. 1.

Aziologus Galeno lib. 10. Pharm. local. c. 1. nam in Græco Codice legitur ἀζιολόγος, quam Cornarius legit ἀζιόλογος Antiochus.

Axiarius, Galeno Phar. κατὰ τόπος, lib. 5. c. 7.

Medici an sint
qui unam tantum
corporis
partem curant.

Axius ocularius, ibi. Hunc enim & similes ducimus medicis annumerandos, secuti sententiam Vlpiani, qui scribit medicos & eos appellari, qui alicuius partis corporis vel certi doloris sanitatem pollicentur l. j. §. medicos & ibi Bart. ff. de var. & extra. cogni. quam ad hoc dicit not. Bald. in l. i. col. vlt. C. manda. Et ut scribit Cornelius Celsus in epistola ad Caium Iulium Calistum (si ea ipsius sit, de quo dubito, quam tamen eius nomine ac titulo Marcellus Burdegalenensis inseruit in suo lib. medicamentorum) Multos, inquit, animaduertimus vnius infirmitatis sanandæ scientiâ, medici plenum nomen consequutos. Nam & apud Aegyptios, ut hoc addas, ita erat medicina distributa, ut singulorum morborum essent medici, nõ plurium, teste Herodoto in Euterpe. Cuiusmodi medicos Romæ frequentes fuisse tradit Gal. lib. de Partibus medicæ, c. 2. Quamquam non video quomodo quis satis exactè possit intelligere morbum partis cuiuspiam affectæ, & curam illius, nisi & aliarum quoque sciat.

Ayse, vide supra Aieyse, & Hayse.

Azanitus, siue Azanites, Galeno Phar. ἄζανιτῶν, lib. 5. & Paulo Aeginetæ lib. 4. cap. 55. & lib. 7. c. 19. & Aëtio Tetrab. 4. Ser. 2. c. 34. & Ser. 3. c. 21.

Azaramis, Serapioni Simplicium, c. 251. & 262. huiusque etiamnum libros habemus.

Azaricon, supra inter Philosophos, nu. 268.

Azaravi, Serapioni Simplicium, c. 251. & 262. citatus, cuius etiam libros habemus.

Azararius, cuius præcticam habemus.

B

Bacchius, Aureliano lib. Chroniõn 2. & c. 10. & Galeno lib. 4. de differentiis pulsuum, & lib. 3. Commentariorum Epidemion Hippocratis. Hic Commentarios adidit in 6. librũ eius operis, ut dicit ibi Galenus, in princ.

Bacchus inter reges, nu. 112.

Bachmindus, Galeno alicubi citatus.

Badigorius, & Badigorofus, nisi sint diuersi, quod minimè credo, Rasi lib. Continentis, 3. c. 6. & lib. 4. c. 1. & lib. 6. c. 1. non semel.

Bagaylius ibi, lib. 4. c. 1. sæpius.

Bagelardus, qui de ægritudinibus infantium scripsit.

Bagnisius, nisi idem sit, in eodem c.

Bachtisub, & Bachtisus, & Bachtisuch, nam hæc omnia reperio apud eundem, lib. 6. cap. 4. & lib. 7. c. 1. & 4. & lib. 9. c. 4.

Baladius, Rasi lib. 10. eiusdem operis c. 1.

Bamachitus, Galeno lib. 6. Simplicium.

Banchius, Galeno Phar. κατὰ τόπος, lib. 7. nisi sit Bacchius de quo supra.

Bandasar, Rasi lib. 11. Contin. c. 5. qui fortè est Sandazar, de quo infra.

Baphullus, Galeno in lib. 2. Antidotorum.

Baptista Fiera Mantuanus, cuius sunt commentaria in artem Galeni, & quæstio de Attractione medicinarum solutiuarum, & alia de virtute mouente pulsuum, alia item de phlegmatico & bilioso æqualiter febricitantibus, & alia multa opera.

Barbios, Serapioni Simplicium c. 97. ex libro de Agricultura.

Barptolemaeus Argenterius, cuius meminit Gesnerus in sua bibliotheca.

Barptolemaeus de Brugis.

Barptolemaeus Cocles Bononiensis, medicinæ distillator, & Chirurgus.

Barptolemaeus de Mesina Siculus.

Barptolemaeus de Montagnana, qui inter cætera sua opera adidit consilia in hac arte eruditissima. De hoc loquitur noster Paul. Castr. consi. 382. dubium istud, lib. 2. in cuius specie siue factò, ut appellant, illum vocat egregium, & famosissimum medicinæ doctorem. In eum scripsit epigrammum Ioannes Pannonius, ex quo hos versus excerpti,

Credo te Stygias mundo inuidisse sorores

Miratus rivos tartara ad ima trahi.

Barptolemaeus Sylluanus Salonensis, qui ex Galeno quædam vertit.

Barptolemaeus Troheron Anglus, qui chirurgiæ practicæ documenta scripsit lib. 9. & iterum epitomen lib. 1.

Barzujatus cognomento Sapiens, Serapioni Antidotorum c. 17.

Basilus

Basilus Antyciranus episcopus huius artis peritissimus, ut scribit D. Hieronymus in Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

Basilus, siue Basileus simpliciter citatus Paulo Aegin. li. 4. c. 55. & lib. 7. c. 19. qui fortè idè est.

Basilus Magnus, de quo supra inter Sanctos, nu. 88.

Basius, qui de herbis scripsit, ut tradit Epiphanius lib. aduersus hæreses 1. statim post princip. Hunc citat Aëtius, vide Bassus.

Basianus Laudus Placentinus, cuius est Latrologia ad Herculem Estensem Ferrariæ ducem, & alia opera.

Bassus, siue fuit ille Bassus, siue alius, Galeno Phar. secundum locos lib. 7. c. 2. & secundum genera lib. 7. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 99. & Marcello medicamentorum c. 2. 9. vide Iulius & Pomponius, & Tyleus, & Tullius Bassus.

Bassus Stoicus, nisi idem sit Galeno secundum genera, lib. 7.

Basus, nisi sit vnus ex illis, citatus Aëtio Ser. 12. c. 44.

Bauerius de Baueris, Bononiensis.

Bedigoras & Bedigorus, & Bedagorus, & Budegorus. Hæc enim omnia nomina reperio, sed vnum tantum esse existimo, apud Serapionem lib. Simplicium c. 57. & 78. & 95. & Rasi lib. 1. Continentis, c. 3. & 5. & 9. & lib. 2. c. 4. & alibi sæpè.

Benedictus Nursinus, Francisci Sfortiæ familiaris, qui practicam rei medicæ scripsit.

Benedictus de Victoris Fauentinus, qui scripsit libellum de morbi Gallici curatione.

Bengezar.

Benguasit, qui ut opinor, est Abenguefit, de quo supra.

Berengarius Cathalanus, qui in Hippocr. & Auicenn. scripsit quædam quæstiones.

Beritius, Galeno κατὰ τόπος lib. 9. c. 5.

Bernardus Gordonius Gallus, cuius practica est, cui titulum fecit Lilium medicinæ.

Bernardus Felicianus, qui nonnulla ex Paulo Aegineta vertit.

Berotas.

Berthorius Cassinensis abbas, ante monachatum professione medicus, multaque in ea arte opera scripsit.

Bertrucius Bononiensis, cuius extat practica vtilior quàm elegatior, & quam magna ex parte sequuntur medici Empirici.

Berytius & Beritius, Galeno Phar. local. lib. 4. c. 7. vbi ab eo dicit Berytium Pharmacum diætum, & iterum lib. 9. c. 5. Hunc quoque, vel alium eius nominis citat Constantinus Cæsar, aut quisquis est, in Collectaneis Geoponicis.

Betarmen, aut ut alij vocant, Betarnem Siculus, auctori medicinarum expertarum, quæ Galeno assignantur.

Biblis, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.

Biennius, Galeno Pharmac. localium lib. 9. c. 3.

Bennitas, nisi idem sit eiusdem operis lib. 10. c. 1.

Bimasui, & Bimmasui apud Rasi in libris Continentis sæpissimè. Citatur autem ex summa ipsius, eius operis, lib. 4. c. Et ex libro de complemento, eiusdem operis lib. 5. c. 1. Et ex lib. de febris, ibi. Et ex libro nutritionum, etiam ibi. Et ex libro de cura prægnantis, lib. 9. c. 5.

Binabichalid Perfes, Rasi eiusdem operis, lib. 6. c. 1.

Binelhalleg, ibi, lib. 4. c. 1. & lib. 5. c. 1.

Binmasim, ibi, lib. 6. c. 1. nisi sit ille Bimasui.

Binserapion ibi, lib. 4. c. 1. & alibi sæpissimè. Credo esse Io. filium Serapionis, de quo postea.

Blasius Asparius Papiensis, qui scripsit libellum de curandis febris.

Bodex, Rasi Continent. lib. 1. c. 4.

Boëtus, siue Boërhus, apud Celsum lib. 5. c. 21.

Bolas, cuius collyria describit Aëtius Tetrab. 2. Ser. 3. c. 99. & 104.

Bonafet, Rasi lib. 1. Continentis, c. 3. ex libro de cultu terrarum.

Bonominus Bergomensis cuius extat liber de venenis, & alius diuersarum quæstionum.

Bonus præceptor, quisquis is est, citatus Galeno, lib. 7. Phar. localium c. 4.

Botryes, Plinio in nomenclatura medicorum, lib. 29.

Branchaleon, vide Ioannes Franciscus Branchaleon.

Brela Croa, infra inter fœminas, nu. 338.

Brenitus, Galeno Phar. localium 9. c. 4.

Britannicus, Galeno ibi, lib. 4. c. 7. vide Stulus Britannicus.

Brunus Longoburgensis 4. cuius extant opera in Chirurgia.

Brunus pater Dini de Garbo, de quo postea dicemus, chirurgiæ peritissimus.

Bubikir, vide Alubeter.

Bucciesu, Rasi Continentis lib. 1. c. 4.

Bucfigesu, eiusdem operis lib. 2. c. 2. nisi idem sit. Nam & alibi Buccigesu, & Burcigesu legitur, eiusdem lib. c. 3. & Bucciesu, lib. 2. c. item 2.

Bucufon

Buctufon ibi, lib. 2. c. 2. nisi & idem sit.
 Budegorus, vide supra Bedigoros.
 Bugerius.
 Buhahylyha Arabs cuius sunt Tacuim, siue tabellæ aut tesserulæ, in quas totam propè medicinam redegit, uti etiam Elluchafem de quo infra dicemus.
 Buhiel Hutauius, Rasi Continent. lib. 5. c. 1.
 Bulchafis, cuius extat liber de præparationibus medicamentorum, quem librum Seruitoris vocant, alij Albucafis & Albucafa vocant, nisi sint diuersi, vide Albucafa.
 Burciefu, Rasi lib. 1. Cont. c. 3. sed eum puto esse Bucciefu, de quo supra.
 Butaducus, ibi lib. 3. c. 7.
 Byñ Sabur, eiusdem operis lib. 6. c. 1. ex illius Antidotario.
 Byntalius ibi, lib. 11. c. 3.
 Bythonus, cuius meminit Georgius Valla lib. 2. 7. expetendorum & fugiendorum qui est medicina 4. c. 2. 3. 2.

C

Cadmus Agenorides Phœnicum rex, inter inuentores, num. 11.
 Cæcilius Bion, Plin. lib. 28. c. 13. qui ut in eiusdem lib. indice dicit, πρὶ δυνάμειωσιν scriptit.
 Cæcilius simpliciter, ex Commentariis citatur ipsi Plinio lib. 29. c. 4.
 Cælius Aurelianus Siccensis, cuius habemus libros de celeribus passionibus, quos Oxeon appellat, & de morbis chronicis, quos Chronion vocat, id est, tardarum passionum, & eosdem quidem doctos, sed stylum sanè Africum redolentes. Scripsit & libros Medicaminum, ut dicit lib. 2. Chronion c. 4. in fi. Et medicinalium responsionum, ut dicit eiusdem operis lib. 1. c. 1. & lib. 2. c. 4. & lib. 3. c. 4. Et γυναικείων, id est, passionum muliebrium, eo. lib. 7. c. 4. Et specialium Adiutorium ibi, non semel, & Epistolarum Græcarum ad Prætextatum lib. 2. c. 1.
 Cæsar in imperatoribus supra, nu. 154.
 Cæsar Landulphus, cuius est libellus de curis febrium.
 Cæsar Opratus Neapolitanus, cuius extant aliquot liminares epistolæ in scriptores medicos.
 Cahraba, Rasi Cont. lib. 10. c. 1.
 Caius Iulius Plinio memoratus lib. 7. c. 53.
 Caius Neapolitanus, Galeno Phar. κατὰ γένος lib. 5.
 Caius Ocularius, eidem Phar. κατὰ τόπος lib. 4. c. 7.
 Caius Valgius, supra in successione Medicorum, nu. 62.
 Caius simpliciter vnus, ut puto, ex illis, vel Aelius Caius, de quo supra. hic citatur Aureliano lib. Oxeon 3. c. 14. vbi illum dicit Herophili sectatorem.
 Calaf Iudæus Catalanus, qui simpliciter citatur Calaf, Rasi lib. 11. Cont. c. 4. & 5.
 Calaminus, ibi, lib. 5. c. 1.
 Calays, ibi, nisi sit ille Calaf.
 Calhamam, & Calhamen. d. lib. 5. c. 2. & lib. 11. c. 1.
 Callianax, de quo Galenus illud scripsit, quod interrogatus à quodā num moreretur, respondit Homericō illo carmine lib. Iliados 21.
 κατὰ τὴν καὶ πάτροκλος δασεὶ σέο πολλὸν ἀμείνων. Id est, ad verbum,
 Occubuit & Patroclus qui te multo præstantior fuit.
 Calligenes medicus Philippi Macedonum regis illius, qui aduersus Romanos belligauerit, cuius meminit Liuius lib. 10. belli Macedonici.
 Callimachus qui de Coronis priuatim scripsit. Nam & hic est quædam valetudinis portio, teste Plin. lib. 21. c. 3. quod & videre licet ex Gal. lib. 2. Phar. local. c. 2. vbi describit amuletā quæ capiti coronæ modo circumposita, & alligata, dolorem eius arcent. & Dioscor. lib. 4. c. 127. quò de Hippoglossō tractat, ut nonnulli interpretes ibi intelligunt. & ipso Plin. lib. 24. c. 10. vbi de smilace loquitur, & c. 12. statim post prin. & c. 19. & lib. 27. c. 11. statim post prin. & seq. vbi de Polygono tractat. Plutarcho Problematon Symposiacion decade 3. c. 1. Marcello c. 1. non semel.
 Callinicus, Galeno Phar. κατὰ γένος, lib. 7.
 Callisthenes Aristotelis discipulus, qui de herbis scripsit, teste Epiphanio statim post princip. lib. 1. Hæreseon.
 Caluus, vide Marcus Fabius Caluus.
 Camachilis, Galeno lib. 6. Simplicium.
 Cammachirus, siue Camachirus, ibi, nisi idem sit.
 Canamusalus de Baldach, cuius librum habemus de curandis oculorum passionibus.
 Candidus, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 113.
 Capito Ophthalmicus, id est, ocularius medicus, eidem Phar. κατὰ τόπος lib. 4. c. 6. vide an sit Artemidorus Capito, de quo supra.
 Capitonem simpliciter, quisquis is fuit, siue ille superior, siue Artemidorus Capito, de quo supra, citat Galenus in eodem cap. & in Commentariis Epidemion Hippocratis, & Aëtius Tetrab. 2. Ser. 3. c. 77.

Caricles,

Caricles, qui & Charicles, qui mortem Tiberij Cæsaris ex pulsu venarum pronunciauit apud Tacitum lib. 5. cuiusq; memiuit Suetonius in ipso Tiberio. Huncque aut alium eius nominis citat Galeus Pharmacorum κατὰ τόπος, lib. 2. c. 2. & lib. 9. c. 4.
 Caridemus Erasistrati sectator, Aureliano lib. 3. Oxeon c. 15.
 Carixenus, qui & Charixenus, & Charixenes, Galeno κατὰ τόπος lib. 3. c. 1. & lib. 5. c. 7. & lib. 6. c. 2. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 4. c. 52.
 Carik, Rasi lib. 1. Cont. c. 6.
 Carpitanus, vide infra Chaspitanus.
 Carolus figulus, qui de herbis & piscibus scripsit.
 Carolus Stephanus Parisiensis qui libros Anatomicos scripsit, & de nutrimentis lib. 3.
 Carterus, Galeno Phar. localium lib. 7. c. 4. Et forte est Craterus eidem quoque memoratus in uersa litera, de quo postea.
 Carus, de quo extat epigramma Martialis lib. 10.
 Nequius à Caro nihil vnquam Maxime factum est,
 Quam quod febre perit, fecit & illa nefus, Et quæ sequuntur.
 Casiou Armenus, memoratus auctori incerto lib. de Medicinis expertis.
 Casio, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2. nisi is sit Casius de quo mox dicemus.
 Casius Foelix, de quo supra in successione Medicorum, nu. 62.
 Casius Iatrosophista, cuius sunt medica problemata de animalibus Græca, Latinitati donata ab Hadriano Iunio.
 Casius simpliciter, quisquis is fuit, Cornelio Celso in præfatione, & lib. 4. c. 4. & lib. 5. c. 25. & Galeno Phar. κατὰ τόπος lib. 4. c. 7. & lib. 9. c. 4. non semel. & Scribonio Largo de compositione Medicamentorum c. 11. ex quo potes intelligere eum fuisse tempore Tiberij Cæsaris: Aureliano lib. Chronion 4. c. 5. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 99. & Auicennæ sæpe, vide Pironius.
 Castinus Parmensem, siue hunc, siue alterum memorat Plin. lib. 31. c. 2.
 Castor, vide Antonius Castor.
 Castus, Galeno lib. 4. & 7. Medicamentorum κατὰ γένος: Rasi lib. 4. Continentis c. 1.
 Cataginus Antiochenus, Auicennæ lib. 5. tract. 2.
 Catilina regis Lithois medicus, auctori medicinarum expertarum, quem nonnulli dicunt esse Galeni.
 Cato Censorius primus Romanorum, & diu solus, vsus herbarum scripsit, ut dicit Plinius lib. 25. cap. 2. in princ. Et licet medicos inceserit, is tamen medicus fuit, ut videre est ex eodem Plinio lib. 29. cap. 1. & altero Plinio Valeriano, lib. rei medicæ 4. cap. 29. & ex libro ipsius de rustica infinitis locis, præsertim cap. quo describit brassicæ vires in re medica. Sed & ipse librum scripsit, quo docet, quis pacto quis incolumis seruari, vel ægritudine liberari possit, ut tradit Plutarchus in vita illius.
 Cecilius Arguius, inter poetas, supra nu. 222.
 Cecilius Bion, vide supra Cecilius.
 Celer Primipilaris, Galeno lib. Phar. κατὰ γένος. Is tamen si Primipilaris erat (quæ est dignitas militaris) de qua noster Iuriconsultus, in l. pater filium. §. Iulianus. ff. de legat. 3. & Quintilianus lib. 6. c. 3. tamen medicæ quoque artis peritus erat: ut hinc intelligas, nullam aliam artem, nullum ordinem ab hac abhorruisse.
 Celius Aurelianus, vide Cælius Aurelianus.
 Cermifonus, vide supra Antonius Cermifonus.
 Cefar Imperator, vide Cæsar.
 Cefar Landulphus, vide Cæsar Landulphus.
 Cefar Opratus, vide Cæsar Opratus.
 Chalcideus, Galeno Phar. secundum genus lib. 5.
 Chærias Atheniensis Plin. lib. 20. c. 23.
 Chamul Bizagifuch, Rasi lib. 5. Cont. c. 1.
 Charicles, vide Caricles.
 Chariton, Aëtio citatus Ser. 13. c. 18.
 Charixenus, vide Carixenus.
 Charmides, Galeno lib. 2. Antidororum.
 Charmis Malsiliensis in successione medicorum, supra nu. 65. nisi ille idem sit.
 Chaspitanus, siue Charpitanus in successione medicorum, nu. 62.
 Chealferebeni, Serapioni Simplicium, c. 197.
 Chereas, Galeno Phar. localium lib. 5. c. 9. nisi sit ille Chæreas de quo supra.
 Chimrafius, Rasi lib. 6. Cont. c. 1.
 Chimon.
 Chiron Centaurus inter inuentores medicinæ, nu. 22. & seq.
 Chosi, & Chози, Serapioni Simplicium c. 93. & alibi, vide Chuzi.

Christianus

Coronariū vs medicamentaria.

Christianus, Soter Limothermæus, qui nonnullos Galeni libros in Latinum vertit.
 Christianus alius, Serapioni Simplicium c. 282.
 Christiermus Morsianus Danus, cuius præter res medicas extat Arithmetica.
 Christophorus Ballista Parisiensis, qui de re medica libros scripsit.
 Christophorus Barzianus, siue Barzezius Pergamensis, cuius extat liber de cognitione & cura febrium, & Introductorium, siue Ianua ad omne opus practicum medicinae.
 Christophorus clauserus Tigurinus, cuius est dialogus Germanicus de vrinæ iudicio.
 Christophorus Georgius de Honestis, Florentinus, cuius sunt commentarij in Antidotarium Mesue.
 Christophorus Heyll Vuisbadensis, qui scripsit artificialem medicationem, & quosdam Galeni libros in Latinum vertit.
 Christophorus Oroscius cuius extant annot. in Aëtij, & Pauli Aeginetæ interpretationes.
 Chrysanthus Gratianus, Galeno Phar. localium lib. 3. c. 1.
 Chryfaris, Galeno in libro cui titulus est, linguarum Hippocratis expositio.
 Chryfermus, Plinio lib. 2. c. 22. Gal. lib. 4. de differ. puls. & lib. 9. Pharmac. local. c. 2.
 Chrysippus Gnidius, in successione medicorum supra nu. 50.
 Chrysippus illius filius, Ptolemæi medigus, apud Laërtium in Chrysippo Halensi.
 Chrysippus alius Erasistrati discipulus, de quo Laërtius ibi. Vnūque horum citat Galenus lib. 2. commentariorum de natura hominis, & Plinius lib. 20. c. 9. in princ. vbi dicit illum Brasica priuatim volumem dicasse, & Cornelius Celsus lib. 5. & Aurelianus lib. 4. chronion c. 8. ex libris de Lumbricis. Et lib. 2. Oxæon c. 12. ex lib. de catalepticis. Ab vno horum chrysiptea herba dicta Plinio lib. 36. c. 9.
 Chuzi, & chuz, & chusi, & cus, & chus, nisi sint diuersi, quod minime puto, Rasi lib. continentis 1. c. 5. & lib. 2. c. 2. & lib. 3. c. 2. non semel, & c. 3. etiam non semel, & cap. 5. 6. & 7. & hic, ni fallor, idem est cum chosi, & chozi, de quo supra.
 Cienus, qui & Prusias dictus est Herodoto in Introductione siue Medico, quem plerique Galeni esse putant.
 Cimon, Galeno Pharmacorum localium lib. 3. c. 1.
 Circe inter fœminas infra nu. 313.
 Cifadra, Rasi cont. lib. 6. c. 1.
 Claudianus citatus Plinio Valeriano lib. rei medicæ 3. cap. 45. Et hic forte est, cuius meminit Gal. lib. 1. Pharmacorum localium c. 1.
 Claudius Apollonius, Gal. lib. Antidotorum 2.
 Claudius Damonius, eidem Pharmacorum localium lib. 3. c. 1.
 Claudius Philoxenus chirurgus, eidem Phar. generalium lib. 2. vide Philoxenus.
 Claudius Sophista memoratus Epiphania Cyprio, lib. Hæreseon 2. c. item 2. hæresi. 66.
 Claudius, siue vnus ex illis, siue alius simpliciter citatus Plinio lib. 22. c. 23.
 Cleemporus, & cleamporus (vtrunque enim legitur) cui plerique adscribunt eum librum de vi & effectu herbarum, quem tamen pertinax fama & antiquitas Pythagoræ vendicat, vt scribit Plinius lib. 24. c. 17. huncque etiam alibi citat idem Plinius.
 Cleempus, nisi idem sit, nam & id quoque nomen reperitur.
 Clemens Sertorius, Galeno Phar. 171 γένν lib. 7.
 Cleobulus, Galeno eiusdem operis lib. 5.
 Cleodemus Plutarcho in conuiuio septem sapientum, vbi scribit eum cucurbitulis frequentius quam quisquam alius medicorum suæ ætatis vti solere, atque eius opera factum id auxilium imprimis celebraretur, & in vsu frequentissimo esset.
 Cleoderus apud eundem illo ipso libro.
 Cleomenes, apud Plutarchum Problematon Symposiaca, decade 6. c. 8.
 Cleon siue cleo, Cornelio cello lib. 6. c. item 6. & Galeno Phar. local. lib. 3. c. 1. Aëtio Tetrab. 2. Ser. 2. c. 93. & Ser. 3. c. 15. & 18. & 27. & Ser. 4. c. 107. & Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 16.
 Cleopater Aëtio Tetrab. 4. Ser. 1. c. 98. & Paulo Aeginetæ, alicubi ex libris de arte curatiua, & singulorum morborum curatione.
 Cleopatra duæ inter fœminas, infra nu. 326. & seq.
 Cleophanes, & cleophantes, & cleophantas, & cleophantus, Plinio sæpissime, & inter cætera lib. 24. c. 16. & lib. 26. c. 3. vbi scribit illum vini rationem illustrasse apud præcos, & Galeno Pharmacorum secundum genus lib. 9. c. 3. & c. 6. & Cornelio cello lib. 3. c. 14. vbi eum dicit fuisse ex antiquioribus medicis: & Celio Aureliano lib. Oxæon 2. c. 39. Sed & huius, aut alterius eius nominis medici meminit Cicero in oratione pro Aulo cluentio Habito, vbi eum vocat ignobilem medicum, sed spectatum.
 Cleopolemus, Plinio lib. 20. c. 17. nisi Theopolemus sit scribendum.
 Clesipon Cello lib. 5. c. 18. quanquam nonnulli ibi legunt Ctesiphon, de quo infra.
 Cletius Abascantius, siue Abascantus, Galeno medicamentorum localium lib. 7. c. 3. Alij tamen Paracletum Abascantium legunt, quoniam apud Galenum in quibusdam codicibus ita legitur

tur *ἰατρικὸν ἀβασκάντις*. Sed & id separatim ita legi potest, *ἰατρικὸν*. Abascantium quoque simpliciter citat Galenus eiusdem operis lib. 9. c. 4. Extat inter Syriacas Statij primas, lib. 5. de Abascantio siue hoc, siue altero.
 Cliton Rasi cont. lib. 2. c. 6.
 Clodius, qui scripsit libellum de cura Ascaridum, Aureliano lib. 4. chronion c. vlt. Sed & eum citat lib. Oxæon 3. c. 8. vbi eum dicit Asclepiadis sectatorem.
 Clouiacus, Galeno Phar. 171 γένν lib. 7.
 Clymenus inter reges nu. 128.
 Codamus rex supra inter reges, nu. 123.
 Codrus Tuscus, Galeno lib. Antidotorum 2.
 Coitus præceptor Lyci Macedonis, Gal. in initio lib. 3. Aphorif. Hippocratis.
 Comes Andreas, vide supra, Andreas in fin.
 Comon inter philosophos supra, nu. 267.
 Complutus Rabi Moyfi, Aphorifmorum parte 21. ex Introductorio ipsius, & iterum parte 22. in princip.
 Conradus Gesnerus, cuius extant multa opera, & traductiones optimorum authorum medicorum, atque aliorum, quos si sigillatim nosse cupis, adeas eius bibliothecam.
 Conradus Heugater Tigurinus, Caroli 8. Francorum Regis medicus, qui inter cætera scripsit defensionem Astronomiæ.
 Consodomus, Serapioni Simplicium c. 271.
 Constans, qui vocatus est Romanus, citatus à Simeone Setho, in libro de cibariorum facultate, quo loco loquitur de Paguris, siue cancris.
 Constantinus Africanus, cuius sunt libri 7. de morborum cognitione & curatione, & alia multa opera.
 Constantinus Imperator inter imperatores, supra nu. 153.
 Constantinus monachus Calsinensis, cuius viaticum laudant medici.
 Constantinus alter vetustior citatus Aëtio, Quaterni 2. Ser. 2. c. 54. & Paulo Aeginetæ libro 3. cap. 24. & 28. vbi de curatione destillationis, in fi. & lib. 7. c. 13. vbi describit saponem ipsius Constantini.
 Copho, cuius est liber de arte meden, & eius Electuarium recenset Nicolaus Antidotarius.
 Cordus, vide infra Euricius.
 Cornelius Arremidorus Pergamenus ex comitibus Verris in prætura Siciliensi, cuius sæpe meminit Tullius in 5. actione in Verrem.
 Cornelius à Baërsdorp Golenfis, cuius est methodus vniuersalis artis medicæ.
 Cornelius Celsus, supra in successione medicorum, nu. 63.
 Cornelius Mechelingensis, cuius est liber de puerorum, infantiumve morborum dignotione & cura.
 Cornelius, quisquis is est, simpliciter citatus Gal. lib. Phar. localium 2. c. 5. vbi eius medicamentum recenset, nisi idem sit Cornelius ille Celsus, quod minime credo, neque enim vllum tale est medicamentum apud Celsum, neque Galenus solet citare Latinos scriptores. Sed & Cornelius vel ille, vel alius citatur sæpe Octauio Horatiano, aut vt alijs placet, Theodoro Prisciano, lib. 4. de Physica scientia ad Eusebium filium.
 Cosmas inter Diuos supra, nu. 89.
 Cosmus, Marcello Burdegalensi. c. 7. & 8. non semel, & 14. & 30. nisi sit ille, quod minime credo. Sed & cosmianam portionem, Perticen quoque cosmianam, & Antidotum item cosmianam describit idem Marcellus c. 20. Cosmi autem meminit Martialis lib. 1.
 Pastillos Cosmi luxuriosa vorax. Et lib. 5.
 Quod quacunq; venis Cosmum migrare putamus. Et lib. 11.
 Profertur Cosmi nunc mihi siccus onyx.
 Costa, & costes, & costus, & costim, Serapioni Simplicium c. 97. & 173. & 250. ex lib. de Agricultura, & Rasi lib. cont. c. 1. non semel, & c. 8. ex lib. de cholera. Et lib. 7. c. 1. ex lib. de Passionibus, & lib. 8. c. 1. ex lib. de Phlegmate. Et lib. 12. c. 1. ex lib. de Alteratione humoris.
 Cosus, Galeno lib. 7. Phar. Localium c. 5.
 Crateias, siue Crateuas (vtrunque enim nomē reperio) Herbarius sæpe Dioscoridi, & Plinio citatus, & qui de herbis scripsit, vt dicit ipse Dioscorides in præfatione, & Plin. lib. 25. c. 2. vbi illum nuncupat Rhizotomum, id est, radicifecam, & Epiphanius Cyprius statim in initio libri 1. Hæreseon. Fuitque is tempore Hippoc. qui ad eum scripsit epistolam, qua eum rogat, vt optimas herbas ad curationem Democriti colligeret, appellatque eum optimum herbarium.
 Crateuas alius, qui fuit longo post tempore, vt qui nonnullas herbas adscripsit Mithridati apud Plinium lib. 25. c. 6. in princ.
 Craterus, Galeno lib. Phar. localium 7. c. 5. & lib. 2. Antidotorum. Hic sub Augusto fuit, cuiusque meminerunt Cicero in epistolis ad Atticum non semel, Horatius lib. Ser. 2. Satyr. 3. & Persius Satyr. 3. & Porphyrius lib. 1. de Abstinentia ab esu carniū.

Cratippus, quem Heraclides Tarentinus ad Antiochidem, & post eum Galenus Pharmacorum localium lib. 6. c. 1. & iterum 2. in si. ex Ferula citant. Est autem Ferula *νάρθηκα* libri ipsius Cratippi inscriptio. Quam quidem libri inscriptionem etiam Heras Cappadox suis medicamentorum libris posuit, ut postea in eo dicemus. Atque etiam Soranus, ut videre licet apud Aëtium, qui ipsius *νάρθηκα* citat lib. 8. c. 4. 4. Græcis enim, ut id obiter dicam, eum morem fuisse, ut libros suos medicamentarios *νάρθηκας* & *νάρθηκα* inscriberent. Ex quo illud Ciceronis lib. 2. de Finibus, Iam doloris medicamenta illa Epicurea, tanquam de Narthecio promât, si grauis, breuis, si longus, lenis. De Narthecio igitur, id est, de lib. medicamentario Narthecion inscripto. Quamquam sunt, ut scribit Cornarius cuius hæc sunt, qui Pyxidem medicamentariam per Narthecium intelligunt. Sed priori sententiæ ad stipulatur Martialis in Apophoretis, qui huiusmodi Narthecia capsulis eboreis inclusa fuisse dicit, epig. 78.

Artis ebur medicæ Narthecia cernis habere,

Munera quæ cuperet Pactius esse sua.

Craton Celso citatus, lib. 6. c. 7. & c. 18.

Creitas Herbarius, proauus Crateiæ, de quo nuper diximus. Huius autem mentionem fecit Hippocrates, in epistola ibi memorata.

Creon Agrigentinus, sunt enim qui ita vocant Acronem, de quo num. 56. in successione medicorum.

Criamabilis.

Cride Pandionis, à quo Minoa circa pudenda morbo laborantem curatum ferunt.

Criambulus, Galeno lib. 6. Simplicium.

Criinas, aut ut alij scribunt, Critias Mafsiliensis, in successione medicorum, nu. 65.

Crispus Philus, id est, amicus, Galeno Pharmacorum localium lib. 5. c. 7.

Crispus Liberrus Galeno lib. 7. eiusdem operis c. 3.

Crispus simpliciter, siue vnus ex illis, siue alius, eidem Phar. secundum genus lib. 5. & lib. 7. & secundum locos lib. 5. c. 7. & iterum lib. 9. c. 4.

Christades, Rasi lib. 1. cont. c. 1.

Christophorus Orosius, cuius sunt castigationes in Aëtium.

Critias, vide supra Crinas.

Crito, vel criton cortyniates Cretenfis, Galeno Phar. localium lib. 9. c. 1. quamuis Cornarius putat legendum Typhonem pro Critone, de quo postea dicemus.

Chrito, siue ille, siue alius simpliciter citatus eidem Gal. ibi lib. 1. c. 1. & 3. & lib. 5. c. 1. & alibi sæpe, atque etiam Generalium lib. 1. Aëtio & Paulo Aeginetæ ex 4. libris Cosmeticorum, & ex libris de medendis morbis, & ex libris Phar. De altero autem illorum est illud Martialis 11. lib.

Quod sanare Criton, non quod Hygea potest.

Critobulus, qui ut scribit Plin. lib. 7. c. 37. magnam sibi famam comparauit extracta Philippi regis oculo sagitta, & citra deformitatem oris curata orbitate luminis. Huiusque etiam meminit Q. Curtius lib. 9. ubi illum appellat Critopolum dicitque illum fuisse inter medicos artisque eximia, & Alexandrum eum curasse ex admodum periculoso vulnere.

Crucianus Florentinus, vide infra Trufianus.

Ctesias medicus idem & historicus, ut qui res Syriacas & Persicas scripsit, Xerxémque medicatus est, ut scribit Strabo lib. 14. Et eius quoque meminit Plutarchus in Artaxerxe. Hunc Etesiam vocat Diodorus lib. 3. nisi médum sit, quod magis credo, dicitque eum fuisse Cnidium, & ob eam artem annis 17. cum rege Artaxerxe summo cum honore fuisse. Et eum citat Stobæus Ser. 98. quo tractat de morbis.

Ctesiphon, cuius compositiones citat Cornelius Celsus lib. 5. c. 18. Gal. siue Herodotus in Introductione, siue Medico: & idem Gal. lib. Medic. *πρὸ γένου* 7. vide supra Clefipon.

Cureus, Aëtio, & Paulo Aeginetæ lib. 3. c. 48. & lib. 7. c. 18. Hunc Bythinium fuisse memini me legisse apud Galenum, sed nunc locus non occurrit.

Chus, vide supra Chuz.

Cybele inter fœminas, infra nu. 319.

Cyrellus Archiepiscopus, Aëtio Quaterni. 3. Ser. 1. c. 24.

Cyrellus simpliciter, siue ille siue alius, eidem eiusdem Ser. c. 50.

Cyrtus Galeno Phar. *πρὸ γένου* lib. 6.

Cyrus Alexandrinus, apud Gennadium in viris illustribus.

Cyrus Archiater Edessæ, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 2. c. 91.

Cyrus Georgius Chryfococca, cuius liber est *ἡ τῆς σύνταξις τῆς ποσειδῆ*.

D

Dalion herbarius, Plinio lib. 20. c. 17.

Damascenus, Serapioni Simplicium c. 256. vide Ioannes Damascenus.

Damascus, ibi c. 107. & alibi sæpe.

Damegeron, Constantino Cæsari, aut alteri, lib. Geoponicôn 12. sæpe in re medica citatus.

Damianus inter diuos, supra nu. 89.

Damion,

Damion, Plinio lib. 20. c. 9. & alibi sæpe.

Damocrates inter poetas, supra nu. 217.

Damon, Plinio Valeriano lib. 3. c. 20. Et forte is est ille Damion?

Danaus, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 98.

Daniel Vkerdenus Bruxellanus, cuius extat libellus, quo ostendit medicum non corpori solum, sed & animæ suppetias ferre, quod nos alibi diximus.

Daphnus Ephesius vnus è Dipnosophistis, quorum colloquia describit Athenæus.

Darius, Galeno Phar. *πρὸ γένου* lib. 7. c. 3. & *πρὸ γένου* lib. 5. & Auicennæ in Antidotis.

Dation, siue Detion apud Plinium sæpe.

Dauid rex, inter reges, supra nu. 141.

Dauid filius Serapionis, Serapioni tract. 7. c. 17.

Debigorus & Debigoras, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.

Defilaha, Rasi, Continentis lib. 9. c. 6.

Defindus, Rasi eiusdem operis lib. 6. c. 1.

Deleon, Galeno Phar. *πρὸ γένου* lib. 2.

Deletius Epagathus Galeno Phar. *πρὸ γένου* lib. 9. c. 5.

Delphinus Acronis discipulus empiricus apud Galenum.

Demarchus Celio Aureliano lib. 1. Chronion c. 4.

Demetrius Appameus, qui libros interiorum scripsit, fuitque ex Herophili sectatoribus, Celio Aureliano lib. Chronion 2. c. 10. & lib. 3. c. 8. & lib. 5. c. 9. ex lib. Signorum, & etiam lib. Oxcon c. 33. vbi Aponicus scribitur pro Appameus.

Demetrius Attaleus & ipse Herophilæus, eidem Aureliano lib. Chronion 2. c. 2. & lib. Oxcon 2. c. 1. & iterum lib. 3. c. 18.

Demetrius Archiater, nisi vnus sit ex illis, Gal. lib. Antidorum 1. Hic est, ut opinor, qui fuit Antonini Imper. medicus primarius, de quo idem Gal. in lib. de Theriaca ad Pisonem.

Demetrius Bythinus, siue vnus ex illis, siue alter, eidem Phar. *πρὸ γένου* lib. 4.

Demetrius Chlorus, Nicandri Scholiastæ in Theriacis.

Demetrius Nigrinus, Galeno Phar. *πρὸ γένου* lib. 7.

Demetrius simpliciter, siue vnus ex illis, siue alius, Aureliano in præfatione lib. Oxcon, ex libris de Pafionibus.

Demion Plinio sæpe.

Democides Crotoniësis, qui primus apud suos præclarissime omnium hanc artem exercuit, postea eum Aeginetæ vno anno talento conduxerunt: Athenienses sequenti anno centum minis: Polycrates postea talento duobus, quæ summa quanti sit intelliges ex nostro Budæo in libro de Assè. Denique cum Dario Histaspis filio tantam consuetudinem habuit, ab eoque in tanto honore habitus est, ut cum eo ad mensam federet, quæ omnia retulit Herodotus lib. 3. vbi & alia pleraque de eo recet. Et eum tradit Suidas scripsisse librum de medicina. De eo quoque Ioannes Tzetzes historia 9. c. 3.

Democrates inter poetas, supra nu. 217.

Democritus inter philosophos, supra nu. 249.

Demosthenes Massaliota, Galeno Phar. *πρὸ γένου* lib. 5.

Demosthenes Philalethes Alexandri Philalethis, de quo supra, præceptor, qui reliquit tres lib. de oculis apud multos commendatos, Galeno lib. 4. de differentiis pulsuum.

Demosthenes, siue vnus ex illis, siue alius simpliciter citatus Gal. Phar. localium lib. 3. c. 7. & lib. 5. c. 7. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 12. & 16. & 44. & alibi sæpe, & Paulo Aeginetæ lib. 3. c. 22.

Designatianus, Marcello Burdeg. in præfatione, vide Largius.

Detion, vide Dation.

Dexippus Cous, qui aliis Doxippus, & Dioxippus vocatur, Hippocratis discipulus, ut dicit Erasistratus, lib. 1. de febribus, & eius autoritate Gal. lib. 1. itemque 3. & 4. Commentariorum Hippocratis *πρὸ δ' αἰτῆς ἀξίωσις νοσημάτων*, id est, de ratione victus in morbis acutis. Hic de medicina librum scripsit, & de prognosticis, ut tradit Suidas. Eiusque meminit Plutarchus in Sympofiacis, & Gellius lib. 17. c. 12.

Dexius, Cornelio Celso lib. 5. c. 18.

Diagoras Milesius inter poetas, supra nu. 211.

Diana inter fœminas, infra nu. 308.

Diaphantes, & Diophantes, Gal. lib. 2. Phar. *πρὸ γένου*.

Diavulus Chirurgus de quo Martialis lib. 1.

Chirurgus fuerat, nunc est vespillo Diavulus.

Cæpit, quod poterat, Clinicus esse modo.

Et rursum,

Nuper erat medicus, nunc est vespillo Diavulus.

Quod vespillo facit, fecerat & medicus.

Didymus, Aëtio Quatern. 2. Ser. 2. c. 15. & auctori Collectaneorum Geoponicorum sæpe, præsertim lib. 12. ex quo poteris agnoscere illum virium herbarum fuisse peritissimum, & Alexandro

Y

Tralliano lib.7. cap.15. vbi eum citat ex libro qui Octatonus vocatur. Suidas hunc, aut alterum eius nominis Alexandrinum tradit lib.15. Georgicorum scripsisse.

Dieuches, Plinio sæpe, & inter cætera lib.24.c.16. & Gal. lib.2. Comment. Hippocratis de natura hominis, & lib.6. Simplicium, & lib.1. Therapeutica, & Athenæo lib.1. Dipnosophistarum, vbi dicit huius discipulum fuisse Numenium Heracleotum, de quo infra dicemus.

Dinus de Garbo Florentinus, discipulus Thadei, qui primùm Bononiæ, deinde Senis hanc artem professus multos libros in medicina reliquit, & inter cætera, Commentaria in quosdam Hippocratis, Galeni, & Auicennæ libros.

Diochetes, quem nonnulli credunt esse Dieuchem illum de quo nuper diximus.

Diocles Carystius, suprâ in successione Medicorum, nu. 49.

Diocles Chalcidionius, Galeno Phar. localium lib.7.c.4. Vnus ex illis citatur Aureliano lib. Chroniôn 4.c.8. ex Prognosticis.

Diodorus, qui vt tradit Plinius lib.20.c.12. scripsit de Emittericis, aut vt alij legunt, Hemitritæis, aut item vt alij, Empiricis. Eum citat idem Plin. lib.29.c.vlt. Galenus Phar. κατὰ τόπος lib.5.c.7. & lib.9.c.2. & lib.10. in fin. & γένε lib.5.

Diodorus, qui vt scribit Dioscorides in præfatione, & Epiphanius Cyprius lib. Hæreseôn 1. statim post princ. scripsit de herbis, Sed & ἀντιλεγόμενα, id est, Contradictoria scripsit, teste Plinio lib.20.c.8. ad fin.

Diogenes, Cornelio Celso lib.5. Galeno lib. Medicamentorum localium 3.c.3. & lib.9.c.7. & Aëtio Tetrab. 1. Ser. 3.c.109. qui eius Catharticum recenset. Et hic fortè est Diogenes ille Apolloniates Physicus, cuius meminit Laërtius in Diogene Synopeo, ad fin.

Diogefus, Cornelio Celso lib.5.c.27.

Diomedes, Galeno Medicamentorum localium lib.4.c.7. non semel.

Dion, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3.c.28. Galeno qui eum citat ex lib. ad Theonem, nisi hic alius sit, lib.3. Simplicium Medicamentorum c.2.

Dionus, Galeno lib.6. Simplicium.

Dionysius Chirurgicus, Scribonio Largo.

Dionysius Milesius, Galeno Phar. localium lib.4.c.7. & lib.2. Antidotorum.

Dionysius Samius, Galeno Phar. secundum genus lib.4.

Dionysius, siue vnus ex illis, siue alius simpliciter citatus Cornelio Celso lib.6.c.6. Plinio lib.20.c.11. & 20. & aliàs sæpe. Galeno Phar. localium lib.4.c.7. & in Comment. Apho. Hippo. lib.4.c.69. Aëtio sæpe, Plinio Valeriano lib.4.c.34. & Aurel. lib. Chroniôn 2.c.13.

Dionysius, siue item vnus ex illis fuit, qui vt scribit Plinius lib.25.c.2. scripsit de herbis.

Dionysius, quisquis etiam is fuit, condiscipulus Heraclidis Tarentini Galeno Pharmacorum localium lib.5.c.7.

Dionysodorus, Galeno Phar. localium lib.1.c.1.

Diophanes in re medica citatus scriptori Geoponicon lib.13.c.9. & alibi sæpe. Is fortè est qui Nicensis dictus est Varroni, qui eum numeravit inter scriptores rei rusticæ, lib.1.c.1. siue etiam alter Bithynius, nisi & hic idem sit eidem Varroni memoratus, eiusdem lib.c.9.

Diophantus Chirurgus, Galeno Phar. κατὰ γένε lib.5. & κατὰ τόπος lib.5.c.7.

Diophantes Lycius in vtroque loco, scilicet priore lib.2. & posteriore lib.9.c.4.

Dioscorides Alexandrinus, Galeno in lib. cui titulus est, Linguarum Hippocratis expositio, & Paulo Aeginetæ lib.4.c.24.

Dioscorides Anazarbeus, in successione medicorum, nu. 60.

Dioscorides Tharsus, qui tempore Hadriani Imperatoris fuit, vt dicit Galenus lib.1. Commentariorum Hippocratis de natura hominis, illumque etiam citat in lib. Medicamentorum κατὰ γένε. 4. & 5. & 7. & Aëtius Tetrab. 2. Ser. 1.c.88. & c.119. & Ser. 2.c.116.

Dioscorides, quisquis is est, quem Athenæus lib.1. Dipnosophistarum, Hippocratis discipulum vocat.

Dioscorides simpliciter, siue vnus ex illis, siue alius Galeno κατὰ τόπος lib.7.c.2.

Dioscorus, qui de herbis scripsit, Oribasius in præfatione Euporistôn, nisi Dioscorides illic scribendum sit. Dioscorus autem citatur Galeno κατὰ τόπος lib.8.c.7.

Dioscorus alter medicinæ peritissimus Iustiniani tempore apud Agathium lib.5. de bello Gothorum,

Diotas Iarralipites, Galeno Phar. κατὰ τόπος lib.7.c.5.

Diothimus Thebanus, Plinio lib.28.c.7.

Dioxippus, vide Dexippus.

Diphillus Caristius, apud Athenæum.

Diphillus Laodicensis, cuius liber de Nicandri Theriacis citatur ab Athenæo.

Diphilus Siphnius, apud eundem ex libris de Alimentis quæ fanis & ægris offeruntur.

Disarius, apud Macrobius in Saturnalibus.

Doarus episcopus, Aëtio Tetrab. 3. Ser. 4.c.48.

Doles, Paulo Aeginetæ lib.9.c.16.

Dometius

Dometius Nigricus, Galeno Phar. κατὰ γένε lib.7.

Dominicus Blondius apud Liliu Gregorium Gyraldu Dialo. Annotationum 13.

Dominicus Massaria Vincentinus.

Dominicus Sennus Patavinus.

Donnus, qui teste Galeno & Oribasius scripsit Comment. in Aphorif. Hippocratis.

Dorotheus inter poëtas, suprâ, nu. 221.

Dorotheus Helias Galeno lib. Antidotorum 2.

Dorus Scutariorum medicus, apud Ammianum Marcellinum lib.16.

Dositheus, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 4.c.63. & Paulo Aeginetæ lib.7.c.11. Huius, vel alterius medici meminit Vulcatius Gallicanus in Audio Casio.

Doxippus, vide suprâ Dexippus.

Draco medicus vetustissimus, de quo Palephatus in libro de non credendis Fabulosis narrationibus, quo loco de Glauco loquitur.

Draducus, Rasi lib.3. Continentis c.3.

Druidas artis huius peritos fuisse satis constat ex Plinio lib.24.c.11. vbi de Selagine loquitur & de Samolo.

Drusianus Thadei discipulus, quem Tritthenemius Abbas perperam Crufianum vocat cuius sunt Commentarij in artem Galeni.

Dyuridus, Rasi lib.5. Contin. c.2.

E

Ealiem.

Ebengezar, Mesue in cura Catarrhi. Is est, vt opinor, qui alibi dicitur filius Zesar.

Eberhaldus Schlusinger, qui scripsit tractatum Iagogicum in Astrologiam, præsertim ad electiones medicas.

Ebible pater Maruen, filius Zoë, Rabbi Moyfi Aphorismorum parte 22.

Ebugarech, Rasi lib.1. Continentis c.1.

Ebugeraret, nisi idem sit, eiusdem libri c.2.

Ebunafar Alfarabij, Rabbi Moyfi, Aphorif. parte 25. ex lib. Elementorum.

Edigoras, Rasi lib.1. Continentis c.3. non semel. Et is fortè est Bedigoras, de quo suprâ.

Edoarus Vuottonus Oxoniensis, qui nuper & post priorem huius operis editionem elegantissimè simul & doctissimè scripsit de animalium differentiis.

Eichus.

Elcahamen, & Elcalhamen, Rasi eiusdem operis lib.6.c.1. & lib.7.c.1. & lib.9.c.5. nisi duo sint, quod minimè credo.

Elcaymusia, Rasi lib.10. eiusdem operis c.1.

Elcheis, siue Elchuz, siue etiam Elchuz, nisi diuersi sint, eiusdem operis lib.11.c.5. & alibi sæpe.

Eleorates, Garioponto, lib. de Febribus c.7.

Elephantis, siue Elephantides, vide inter fœminas, nu. 333.

Elium apud Arabes, vide infra Exlion.

Elkindus, vide suprâ Alchindus.

Eluchasem Elimithar medicus de Baldath (hic enim est eius titulus) filius Nahadum, filij Ducellam, cuius sunt tabulæ sanitatis tuendæ, iuxta ordinem scilicet rerum naturalium, quæ quidem tabulæ Tacuini sunt dictæ.

Elmifiam, Rasi Continentis lib.7.c.4.

Elmongeh, siue Elmogh, Rasi eiusdem lib.7.c.1. & iterum lib.8.c.1.

Elpidius Theodorici Gothorum regis medicus, apud Procopium lib.1. de bello Gothorum.

Emba, Serapioni Simplicium c.173.

Embularchus, Aëtio Tetrab. 4. Ser. 4.c.122.

Emmasuy, Rasi Continentis lib.4.c.1. Credo esse Bimasui de quo suprâ, siue filius Masui, de quo infra.

Empedocles, de quo suprâ inter poëtas, nu. 212.

Entylus Chirurgus apud Georgium Vallam in libris expetendorum & fugiendorum & medicinæ lib.6.c.113.

Epænetus, cuius liber est de oleribus, cuius meminit Scholiastes Nicandri in Theriacis.

Epagathus, vide Deletius.

Epicharmus Coüs inter philosophos, suprâ, nu. 248.

Epicharmus Demolchi Syracusani pater.

Epicurus inter philosophos, suprâ nu. 273.

Epidaurus, Galeno lib.7. Phar. γένε.

Epigonus, Galeno in libro de ratione curandi ad Glauconem, & Phar. γένε lib.5. & Aëtio Tetrab. 4. Ser. 3.c.124.

Epimenides Cretensis, inter philosophos, suprâ, nu. 260.

Erasistratus in successione medicorum, nu. 50. & multis seq. Is Aureliano lib.2.c.7. citatur ex

libris Salutarium præceptorum, & lib. 4. c. 3. ex libris de ventre, Et lib. 5. c. 1. ex lib. de Hydrope. Et c. 2. ex libro de Podagra. Et lib. 1. Oxæon c. 13. ex lib. de Febris.

Eras Cappadox, vide Heras Cappadox.

Erasmus Stella Libonothanus, cuius extat libellus de Gemmis.

Eratosthenes, quem fuisse medicum constat ex eo quod supra diximus in Andrea.

Eribores Theleontis filius, qui Oilei, vulnus Symphalidibus illatum sanauit apud Orpheum in Argonauticis.

Eriippus, Garioponto lib. de Febris c. 7.

Erophon, cuius sunt nonnulli libri qui Hipp. tribuuntur, vt dicit Gal. in lib. de Dyspnæa.

Eryximachus, Platoni in Symposio memoratus.

Esaias, de quo supra nu. 80.

Esculanus, vide Saladinus Esculanus.

Esdra, de quo inter diuos, supra nu. 81.

Esimon, vide supra Asimon.

Ethefias, vide infra, Ctesias.

Euangeus, Galeno lib. 5. Medicamentorum *ἢ γέν.*

Euax rex, inter reges, nu. 133.

Eubulus, Galeno Phar. secundum genera lib. 3. atque etiam secundum locos lib. 9. c. 5.

Eucharius Rhodion, qui Germanicè scripsit librum de partu hominis, & obstetricatu, & Herbarium Germanicum.

Euclides Palatinus, siue Palantinus, Galeno Antidotorum lib. 2. & Pharm. secundum locos lib. 7. c. 2. At in Græco exemplari legitur, *ὡς εὐκλείδης, ὁ παραλάντιος*: tamen si Cornarius dubitat mendumne sit, vt pro eo Heraclides Tarentinus legendum sit, & ita quoque vertit.

Eudamus, qui apud Aristophanem in Pluto annulos contra venena, & serpentium morsus conficiebat.

Eudemus inter poetas, supra nu. 214.

Eudemus ille, siue alius, qui primus cum Herophilo post Hippocratem neruorum Anatomiam ornate scripsit, vt tradit Gal. lib. 3. de locis affectis c. 10. Huius etiam sæpe meminit Theophrastus, atque etiam alterius, nam duos memorat lib. 9. Plantarum c. 18. Et Galenus Senioremem citat in lib. 9. de compositione Medicamentorum secundum locos c. 5. quasi alius sit Iunior.

Eudemus quoque alius, in adulterio Liuie Drusi Cæsaris deprehensus, vt tradit Plin. lib. 29. c. 1. Cuius etiam meminit Tacitus lib. 4. historiarum. Horum vnum citat Athenæus lib. 9. ex lib. de Oleribus. Et Cælius Aurelianus, qui eum dicit Themisonis sectatorem, Oxæon lib. 3. c. 11. & 12. & 15. & 16. & Gal. lib. 1. Therapeuticæ, & iterum lib. 6. ad fin.

Eudoxus Cnidius, inter philosophos, supra nu. 255.

Eudoxus alter etiam Cnidius, memoratus Laërtio in vita ipsius philosophi.

Euelpides, siue Euelpidius, siue Euelpistes, siue item Euelpistus, siue deniq; Euelpæctus (hæc enim omnia nomina reperio) maximus medicus ocularius, sæpe Cornelio Celso, lib. 6. c. item 6. & Galeno citatus. Quâquam Euelpistus eidem Celso, lib. 7. in prin. non ocularius priuatim medicus esse videatur.

Euemerus, Galeno Medicamentorum localium lib. 4. c. 7. Is fortè est, quem Coum fuisse dicit Athenæus lib. 14. & eum citat ex tertio libro *πρὸς ἱερῶς ἀναγκαφῶς*.

Euenor qui apud Cælium Aurelianus lib. 3. c. 8. citatur ex libris 5. Curationum: & eundem Cælium lib. Oxæon 1. c. 16. citatur & à Plinio lib. 21. c. 31.

Eugamius Octauio Horatiano citatus, aut, vt aliis placet, Theodoro Prisciano, lib. 4. ad Eusebium filium de Physica scientia.

Eugenius, Galeno Phar. localium lib. 7. c. 6. ad fi. & Garioponto, in lib. de Febris c. 7.

Eugerastias, Galeno *ἢ γέν.* lib. 9. c. 2. non semel.

Eunomus, Galeno *ἢ γέν.* lib. 5.

Eunomus alius, nisi idem fuerit, derisus Aufonio epig. 78.

Eupator, inter reges, nu. 130.

Euphorbius, supra in successione Medicorum nu. 61.

Euphranor, Galeno *ἢ γέν.* lib. 2.

Euphrates Catholicus, eidem lib. 1. Antidotorum.

Euricius Cordus Sinesius, cuius Botanologicon, siue colloquium de variis herbis habemus. Isque vertit versibus Theriaca, & Alexipharmaca Nicandri.

Euriphon Hippocratis contemporaneus, sed eo natu maior, vt scribit Soranus Cois in historia: & hunc citat Gal. lib. 2. Commentariorum Hippocratis de natura hominis, & in lib. 1. de Alimentorum facultatibus, & lib. Simplicum medicamentorum 6. in præfatione, & in Comment. in lib. de ratione victus in morbis acutis, in 18. sectione, & Cælius Aurelianus lib. Chronion. 2. c. 10. & lib. 5. c. 1. vbi illum dicit antiquissimum, & lib. Oxæon 2. c. 16. & iterum lib. 3. c. 17. vbi Cnidium illum appellat. Hic fortasse est Erophon, de quo supra diximus.

Euschenius Spado, Galeno lib. 9. Pharmacorum localium c. 4.

Eusebius Papa, de quo supra inter Sanctos, nu. 87. & iterum inter Pontifices, nu. 155.

Eusebius, Octauio Horatiano, siue Theodoro Prisciano citatus lib. 4. de Physica scientia ad Eusebium filium.

Eusitradas, Rasi lib. 6. c. 1.

Eustachius Alexandrinus, apud Porphyrium, in vita Plotini philosophi.

Eustathius Queircetanus, qui scripsit Acroomarôn in librum Hippocrat. de natura hominis commentarium, & scholia in Gal. libros tres de temperamentis, quæ etiam extant.

Eustathius alter medicus, nisi idem sit, ad quem extat epistola D. Basilij.

Eutechnius Sophista, cuius est Græca paraphrasis in Alexipharmaca & Theriaca Nicandri, & in libros Oppiani de piscatione, & venatione.

Euticleus, Celso, lib. 5. c. 18.

Eutropius Marcello Burdegalensi citatus, in præfatione.

Eutythianus archiater eidem citatus c. 14.

Eutydemus Atheniensis, cuius Athenæus citat *ἡ ἀρτυτικὰ* Opfartytica, quasi dicas, de re siue arte culinaria condiendi cibaria.

Exlion, Rasi libro 1. Continentis cap. 6. nisi sit Elium de quo supra. vtrunque enim reperio apud Arabes.

Experimentator, vide Agazo.

Ezechias rex inter reges supra, nu. 114.

F

Fabianus Cretenfis, Galeno Phar. secundum locos lib. 7. c. 3.

Fabius Clemens, Plinio Valeriano citatus lib. rei Medicæ 3. c. 14.

Fabula, inter fœminas infra, nu. 330.

Falgaricus, Rasi lib. 1. Continentis c. 5. ex lib. Medicamentorum laxantium.

Fallaha Perfes, Rasi eiusdem operis lib. 3. c. item 3. & lib. 10. c. vlt. vide Filaha.

Fauelgoris, Auicennæ lib. Antidotorum, tract. 2.

Faufstinus, Galeno Aëtio Tetrab. 3. Ser. 1. c. 45. & 49. & Tetrab. 4. Ser. 2. c. 50. Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 12. & Alexandro Tralliano, sunt qui Phaustinum scribunt.

Faik, Rasi lib. 4. Continentis c. 1. & lib. 8. c. 1. & alibi sæpe. Et hic est, vt puto, quem Fair, vocat idem Rasi lib. 8. eiusdem operis, paulò ante fi. & Faick lib. 11. eiusdem operis c. 7.

Feldius Alexandrinus, Constantino Alexandrino citatus lib. 5. c. 12. vide an sit ille de re rustica.

Fenon, apud Mesue in Antidotis.

Ferdinandus Balamius Siculus, qui Galenum de Ofsibus traduxit.

Fernandus Nonius Pincianus, cuius cum magna laude meminit Christophorus Oroscius in Aëtij Castigationibus.

Fernellus Pisanus.

Filagrius, apud Serapionem tract. 7. c. 9. & c. 17. Est fortè Philagrius, de quo infra.

Filaha, Rasi lib. 11. Continentis c. 5. non semel, & c. 6. vide num sit Fallaha, de quo supra, quod credimus. & vide etiam quæ diximus in Constantino Imperatore.

Filimon, Mesue, in fluxu sanguinis ab ore.

Filius Alharith, siue Alkarith, siue etiam Allarith, nisi diuersi sint. Nam hæc tria nomina reperio apud Auicennam, lib. 5. tract. 9. & alios Arabes: credo tamen vnum esse.

Filius Amaran.

Filius Bacrich, Rasi lib. 3. Continentis c. 1.

Filius Genid, Rasi lib. 2. Continentis c. 1.

Filius Hilgeben, Auicennæ lib. 5. tract. 9.

Filius Hubeire, siue Huberre, vel Hubare, nisi diuersi sint, apud Auicennam lib. 5. tract. 9. & alios Arabes.

Filius Humain Mes. in ægritud. gutturis, nisi sit qui alibi Humain simpliciter citatur.

Filius Hychie, vide Abdala.

Filius Iubeyr, vide Sapiens.

Filius Ligleg, Rasi lib. 1. Continentis.

Filius Many, siue Main.

Filius Maginsui, Rasi lib. 3. Continentis c. 3. non semel.

Filius Masuy, Rasi lib. 3. Continentis c. 3. non semel.

Filius Mesague, Serapioni Antidotorum c. 32. vide Gabriel filius Mesague.

Filius Mesue, Rasi lib. 1. Continentis c. 9.

Filius Mesuey, nisi idem sit, apud eundem eiusdem operis lib. 2. c. 4. vbi illum citat ex lib. Medicamentorum mundificantium.

Filius Musney, eidem Rasi eiusdem operis lib. 2. c. 1. & c. 2.

Filius Muscy, nisi & idem sit, qui ex libro de Complemento & Fine citatur Rasi d. c. 2. libro 2. Continentis.

Filius Patriarchæ, Rasi lib. Conti. 1. cap. 3. ex lib. Topicorum, & iterum, cap. 9. & c. 5. & lib. 2.

eiusdem operis cap. 2.

- Filius Rodoan, Rabbi Moyfi Aphorismorum parte 23.
 Filius Serapionis, vide Ioannes filius Serapionis.
 Filius Talaius, Rasi lib. 2. Continentis c. item 2. non semel, & c. 5.
 Filius Thelaus, nisi idem sit, eidem eiusdem operis lib. 2. c. 4.
 Filius Zesar, Mesue in medicinis solutiuis, & in aegritudinibus cerebri, vide Hamech.
 Filius Zor, Rabbi Moyfi Aphorismorum parte 7. non semel, & 21. vide supra Ebibule, & infra Maren.
 Filodesifis, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.
 Filigonus, Rasi lib. 3. Continentis c. item 3. & iterum c. 6.
 Filogorifius, eidem eiusdem operis lib. 5. c. 1. ex libro de dolore ventris.
 Filogorus, siue Filogorius, nisi idem sit cum præcedente, Rasi lib. 3. Conti. c. 1. non semel, & lib. 3. c. 6. & 7. & lib. 6. c. 1. vbi eum citat ex libro de morbis curandis, & lib. 10. c. 2. vbi eum citat ex lib. de lapidibus ad Georgium, & lib. 12. c. 1. vbi eum citat ex epistola ad Fidisium, de podagra.
 Flavius Clemens, vide Phlabius Clemens.
 Flavius Grammaticus, supra inter poetas, nu. 140.
 Flavius Pictes, id est, pugil, Galeno Phar. localium lib. 9. c. 5.
 Florentinus, Constâtino aut Cæsari, aut alteri eius nominis, in re medica citatus lib. 12. Agri-
 cultura c. 20. & multis sequentibus, & Didymo rei Veterinariæ 2. c. 85.
 Floris, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.
 Florus, nisi idem sit, Galeno lib. 4. Phar. secundum locos, c. 7. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 108.
 Foabitus, Rasi lib. 5. Conti. c. 1. statim post princ.
 Franciscus Bencius, Vgonis Senensis filius, & Ioannis Manardi præceptor.
 Franciscus Bobius Ticinensis.
 Franciscus Caballus Brixienfis, cuius est liber de animali pastillos Theriacos ingredienti.
 Franciscus Catalanus.
 Franciscus Emericus Oppauianus, qui scripsit libros de medicor. auxiliorum dextero vsu.
 Franciscus de Pedemontio, cuius sunt Commentaria in Mesue, & alia.
 Franciscus Valleriola, cuius extant docti Comment. in lib. Gal. de morbis & Sympt.
 Franciscus Victorius Bergomas, qui multa in philosophia & medicina scripsit.
 Fulam, Serapioni Simplicium c. 350.
 Fulukefanus, siue Fulukefanis, Auicennæ lib. 5. Fen. 2. tract. 2.

G

- Gabriel Auernus.
 Gabriel filius Bactifoh, Rasi lib. 8. Continentis c. 1. Alibi autem scilicet lib. 11. c. 1. dicitur Ga-
 briel Binhahtifuh.
 Gabriel simpliciter Mesue, & Serapioni, & Rasi lib. 3. Continentis c. 3. non semel.
 Gabriel Humelbergius Rauenspurgenfis, cuius extant Commentarij non indocti in Q. Se-
 renum Sammoniacum, & Scholia in librum Sexti philosophi Platonici de medicinis ex ani-
 mantibus, & alia quædam opera.
 Gabriel filius, Mesague, aut vt alij scribunt Mesaugue, apud Serapionem Antidot. c. 17.
 Gabriel filius Maginsui, Rasi lib. 3. c. item 3. nisi idem sit.
 Gabriel Zerbus Veronensis, qui Theoricam medicinam composuit, & Anatomiam corpo-
 ris humani.
 Gabrios Salube filius, Arabibus citatus.
 Gaius Ocularius, Galeno Pharmac. localium lib. 4. c. 7. vide supra Caius Ocularius.
 Galaricon, Rasi lib. 1. Continentis c. 3.
 Galeacius de S. Sophia, qui in 9. tractatum Rasis ad Almanforem Commentarios ædidi, at-
 que etiam Practicam composuit.
 Galenus ille Pergamensis, supra in successione medicorum, nu. 67. & seq.
 Galenus alter cognomento Halieus, quem Gal. ipse citat in libris de compos. Medic.
 Galenus item alius, vt puto Menodoti filius, cuius dicunt esse eam doctissimam orationem
 suaforiam ad bonas artes, quæ inter Galeni illius Pergamensis opera reperitur.
 Galenus quoque alius, nisi hunc Galienum vocare malis, qui post Galenum fuit, & nonnul-
 los libros Græcè composuit, qui Galeno illi magno assignati sunt, vt scribit Rabbi Moyfes, Apho-
 rismorum parte 23.
 Gallinicus, Galeno lib. 7. Medicamentorum $\alpha\tau\alpha\ \gamma\acute{\alpha}\nu\alpha$.
 Gallio Ocularius, Galeno Medicamentorum secundum locos lib. 4. c. 7.
 Gallus, vide supra Aelius Gallus.
 Gallus Marcus Asclepiadius, Gal. lib. Phar. localium 8. c. 4.
 Gallus, siue vnus ex illis, siue alius, Galeno lib. Medicamentorum $\alpha\tau\alpha\ \gamma\acute{\alpha}\nu\alpha$ 1. & lib. 4. $\alpha\tau\alpha\ \tau\acute{\epsilon}\tau\alpha\ \gamma\acute{\alpha}\nu\alpha$
 c. 7. & lib. 7. c. 2. & lib. 8. c. 6. & Aëtio Tetrab. 4. Ser. 1. c. 103. simpliciter citatus.
 Gamalielus Patriarcha, Marcello c. 23.

Gariopon

- Gariopontus è medicis, vt videtur, antiquioris temporis, cuius sunt lib. 7. de morborum par-
 ticularium & febrium causis, accidentibus, & curationibus.
 Gaspar Torella Valentinus.
 Gatineria, vide Martinus Gatinaria.
 Gémellus, Galeno lib. Medicamentorum localium 9. c. 5.
 Gemma Phrysius medicus & mathematicus, sed qui multò plura in mathesi, quàm in medi-
 cina scripsit.
 Gemusæus, qui in Paulum Aeginetam scripsit.
 Gennadius, Gal. lib. Medicamentorum secundum locos 4. c. 7. In hunc, aut alium eius nomi-
 nis est epigramma Pallada, à nobis alibi relatum.
 Gentis, siue Gentius rex Illyriorum, inter reges nu. 127.
 Gentilis Fulgineas, cuius sunt plurima & ingentia opera. De quo è nostris loquitur Cyn. in 1.
 septimo mense. ff. de statu. homi. & Ang. in §. vlt. in authen. de restit. & ea quæ parit. & Soc. qui il-
 lum insignem medicum vocat. consi. 65. super propofita, col. j. lib. 3.
 Georgius Agricola, cuius extant libri non indocti de metallicis, de ortu & causis subterraneo-
 rum, de natura eorum quæ effluunt ex terra, de natura fossilium, & alij.
 Georgius Coniata, qui Antidota Persica in Græcam linguam transtulit.
 Georgius Curio, cuius est quædam disputatio Vuitembergæ.
 Georgius Kraut, qui practicam Galeacij à Sophia correxit, & alia quædam opuscula ædidi.
 Georgius Pilander Germanus, qui libros Hippocrat. de morbis traduxit.
 Georgius Stertius, cuius Georgius Agricola mentionem facit in illo lib. Metallicorum.
 Georgius Tifernas, quem & medicinæ operam impendisse videre licet ex Lilio Gyraldo lib.
 1. poetarum nostri temporis.
 Georgius Valla Placentinus, qui vltra multa alia, & ea quidem optima opera in philosophia
 & medicina, ædidi libros septem medicinæ, quibus simplicia tractat, & alia multa.
 Georgius quispiam his antiquior, vt qui Rasi citatur lib. Cont. 1. c. 4. & c. 5. & 6. & alibi sæpe.
 Georgonius, Rasi lib. 1. Continentis c. 2.
 Geraldus Bienrus Parthienfis, qui Commentarios scripsit in viaticum Constantini.
 Geraldus Subuoleranus Cremonens, præter artem medicam lingua Arabica clarus, qui Aui-
 cennæ, Rasis, Serapionis, & aliorum libros in latinum, licet non admodum elegantem sermonem
 vertit. Huiusque est Introductorium medicinæ, & alia opera.
 Geraldus de Solo Gallus, cuius sunt Commentarij in 9. librum Rasis ad Almanforem, & alia
 quædam.
 Gereon Græcus, Galeno in medicinis expertis, si eius est.
 Gilbertus Angelicus, qui de morbis particularibus scripsit, ædidi que librum qui Theaurus
 pauperum inscribitur.
 Gilbertus Sichaldus, cuius est viaticum.
 Giptianus citatus in Tacuinis Elluchafem.
 Glaricon, Rasi lib. 7. Continentis c. 2.
 Glaucias, de quo in successione medicorum, nu. 55.
 Glaucias, siue ille, siue alius, qui Commentarios ædidi in lib. 6. Epidemiorum Hippo. vt dicit
 Gal. ibi, in princ. Glauciam simpliciter citat Plin. lib. 22. c. 23. & lib. 24. c. 16.
 Glaucius, Galeno $\alpha\tau\alpha\ \gamma\acute{\alpha}\nu\alpha$ lib. 5. & $\alpha\tau\alpha\ \tau\acute{\epsilon}\tau\alpha\ \gamma\acute{\alpha}\nu\alpha$ lib. 4. c. 7. non semel.
 Glaucon citatus Plinio lib. 22. c. item 22. & Rasi lib. 1. Continentis c. 6. non semel & lib. 4. c. 1.
 vbi illum citat ex Summa ipsius, & alibi sæpe, nisi sit alius, quàm qui à Plinio citatur.
 Glaticus, cuius meminit Plutarchus in Alexandro.
 Glaucus alter, cuius idem meminit in initio libelli, cui titulus est $\alpha\tau\alpha\ \gamma\acute{\alpha}\nu\alpha$.
 Glaucum quempiam medicum memorat idem Plutarchus in Antonio.
 Glaucum vnum ex illis, aut alium citat Galenus secundum locos lib. 4. c. 7.
 Glicon memoratus M. Bruto in epistola 6. epistolarum Ciceronis ad Brutum, & Suetonio in
 Augusto, c. 11. & Plinio lib. 22. c. item 22.
 Gliconem chirurgum citat Scribonius Largus in lib. de compositione medicamentorum.
 Gordonius, vide supra Bernardus Gordonius.
 Gorgias de quo honorifice loquitur Cornelius Celsus lib. 7. in princ. & c. 14.
 Græcus, quisquis is est, quem simpliciter citat Mesue, qui forte est Gereon, de quo supra.
 Grammaticus sæpe Serapioni eo tantum nomine citatus.
 Granus, Plinio lib. 28. c. 4.
 Gratianus, vide supra Chryfantus.
 Gregorius, citatus Rasi lib. 1. Continentis c. 3. ex lib. de humoribus.
 Gualterius Paulinus, Galeno medicamentorum $\alpha\tau\alpha\ \gamma\acute{\alpha}\nu\alpha$ lib. 7. vide infra Paulinus.
 Gualterus Hermenius Riffus Argentinensis, qui Germanico sermone multa in medicina
 scripsit.
 Guido de Calliaco, siue Cauliaco, Gallus, qui Chirurgiæ tractatum admodum laudatū ædi-
 dit, videt

dit, vide num sit is qui sequitur.

Guido de Caluacantibus, cuius extat practica in chirurgia in primis commendata.

Guillermus Anglicus, qui scripsit de vrina non visa, & alia nonnulla.

Guillermus Brixienfis.

Guillermus Christianus Aurelius, cuius est liber Gallicus, cui titulus est Philalèthes, de erroribus anatomicis partium corporis humani.

Guillermus Copus Archiater, dum vixit, regis nostri Francisci, qui multos Hippocratis, Galeni, & Pauli Aeginetæ libros elegantissime traduxit.

Guillermus Insulanus Menapius Gremburgensis, cuius extat liber de ratione victus salubris.

Guillermus nomine & professione Medicus, Anglus, cuius liber est de vrina non visa.

Guillermus Morbellius Dominicanus, qui primum aliquot Galeni libros non admodum eleganter traduxit, vt eius tempora ferebant.

Guillermus Osterrodus Moguntinensis medicus.

Guillermus Placentinus de Salyceto, qui scripsit de vniuersali medicina lib. 4.

Guillermus Puteanus Blangiacus Gratianopolitanus, qui scripsit defensionem Mesue, & de facultatibus medicamentorum purgantium, vbi sapissime Galeno aduerfatur.

Guillermus Turnerus Anglus, cuius est liber de naturis herbarum.

Guillermus Virignana, siue Varignana, cuius opus est hoc titulo, Secreta sublimia ad curandos varios morbos.

Gyculus, Rasi lib. 2. Continentis c. 4.

H

Haamet, siue Hahamech Eben David, vide Ahamet.

Habdella filius Ychie, Rasi Continentis lib. 2. c. 2. vbi citatur ex lib. de Breuiationibus.

Habix, vide Abix.

Haboali, nam etiam sic reperitur apud Mesue vide Aboli.

Habohanifa, vide Abohanifa.

Habuarit, Rasi lib. 2. Continentis c. 2.

Hachion Eben Huuaim, Serapioni Simplicium c. 107. & seq. & 185.

Hachi simpliciter ibi, c. 319. qui idem est vt puto.

Hadrianus Imperator, supra nu. 151.

Hadrianus Iunius Hornanus, qui problemata medica Calsij Iatrophista in Latinum vertit, atque etiam Problemata Symposiaca Plutarchi, quæ & ipsa ad medicinam magna ex parte pertinent.

Hahamed, Serapioni Simplicium c. 396. qui, vt puto, est Haamet, de quo supra.

Hahefe, Serapioni Simplicium c. 337.

Halachadite, Serapioni.

Halagi, Rasi lib. 4. Continentis c. 1.

Halius, Galeno Phar. *ἡ γέννη* lib. 3. & 7.

Hallag, Rasi lib. 5. Continentis c. 1. nisi sit ille Halagi.

Haly abbas, cuius sunt multa opera in medicina. Is adeo inhæsit recitationibus dictorum Gal. vt à posteris ipsius Simia diceretur. Et eum fidum Galeni interpretem vocat Conciliator.

Haly Rodoan, aut vt aliis vocatur, Rodan Aegyptius, cuius sunt Comment. in artem Galeni.

Haly simpliciter citatus Mesue.

Hamech, aliàs Mahemet (vtrunque enim reperitur) filius Zachariæ Arafî, quem & Mesue in Antidotis modo filium Zachariæ Arafî, modo filium Zachariæ simpliciter, modo Hamech Arafî modo Mahemet Arafî, modo Hembèzozar, modo Hamech filium Zecar, vel Zecar vocat.

Hammonius Alexandrinus citatus Paulo Aeginetæ, & memoratus Cornelio Celso lib. 7. in princ. & Athenæo lib. 3. Dipnosophistarum, vide supra Ammonius.

Harcon, siue Harcez discipulus Sotionis, apud Galenum in medicinis expertis, si ipsius est is liber.

Hartmannus Schedel Nuremburgensis, Theutonicus.

Hargemen, siue Hargemez discipulus quoque Sotionis, Galeno in medicinis expertis.

Harmocrates, aut vt alij legunt, Hermocrates, de quo Martialis lib. 6. Epig. 52.

Lotus nobiscum est, hilaris cœnauit, & idem

Inuentus manè est mortuus Andragoras.

Tam subite mortis causam Faustine requiris?

In somnis medicum viderat Harmocratem.

Quod sumpit ex alio Græco epigrammate Lucilij in lib. 2. Epig. aduerfus Hermogenem medicum, de quo postea dicemus.

Harmocraton citatus Paulo Aeginetæ.

Harpalus & Herpalus, Galeno *ἡ γέννη* lib. 6. & *ἡ τόνος* lib. 3. c. 1. & lib. 2. Antidotorum.

Harpocras, siue Harpocrates, siue etiam Harpocraton, nam hæc tria nomina reperio apud Gal. Phar. secundum locos lib. 3. c. 1. & lib. 6. c. 1. & lib. 9. c. 5. & secundum genera, nisi diuersi sint, quod non credo.

non credo. Plinius autem Iunior Harpocrati medico, quisquis is fuit, à Traiano petiit, & impetravit ciuitatem Romanam, & Alexandrinam Epist. lib. 10. 5. & duabus seq.

Haterofcos, Rasi lib. Cont. 2. c. 4.

Hayfe, Serapioni Simplicium 358. c. nisi sit Hahefe, de quo supra.

Hebeme.

Heben Albararich.

Heben Zecar, Mesue in Antidotis, id est, filius Zecar, de quo supra.

Hebosi, qui ex libris Antidotorum citatur Rasi lib. 1. Cont. c. 9.

Hecatæus, apud Cornelium Celsum lib. 5. c. 19. & c. 26.

Hegeffias Marconites.

Helchendi, Rasi lib. 2. Cont. c. item 2.

Heliades, Aëtio Quaternionis 2. Ser. 3. c. 110.

Heltas, vide Dorotheus.

Heliodorus Atheniensis inter Poëtas, nu. 237.

Heliodorus Chirurgus citatus Paulo Aeginetæ, lib. 4. c. 49. Hunc, vel alium simpliciter citat Galenus *ἡ γέννη*, lib. 5.

Helisæus propheta, de quo supra nu. 79.

Henricus A finius Lyrensis.

Henricus Enticus, cuius sunt quædam opuscula in medicina.

Hephesias citatus Aëtio.

Hepione inter feminas, infra nu. 320.

Heraclides pater Hippocrati. illius magni, illiusque præceptor, vt tradit Soranus in vita illius.

Heraclides Tarentinus, de quo in successione medicorum, nu. 55. Hic inter cætera sua monumenta de herbis scripsit, vt tradit Epiphanius Cyprius lib. Hæreseon 4. post initium, & Commentarios ad Antiochidem, & aduerfus Astydemandem, & librum quem Strationem inscripsit, ex quibus eum citat Gal. lib. 4. Medicamentorum *ἡ γέννη*, & *ἡ τόνος*, & alibi sæpe. De eo quoque apud ipsum Galenum lib. 4. de differentiis pulsuum, & lib. 6. Phar. *ἡ τόνος*, c. 4. vbi eum dicit fuisse optimum medicum, tum circa alias artis partes, tum plurimorum Pharmacorum expertum, fuisse tamen Empiricum.

Heraclides Ponticus inter philosophos memoratus, supra nu. 256.

Heraclides alij duo, alter Hicesius, alter etiam Tarentinus Empiricus, quorum Laërtius meminit in Heraclide Pontico: & posterioris quoque Dioscorides in præfatione, & Celsus lib. 5. inter Catapocia, & Galen. lib. 1. Phar. secundum locos c. 1. & Aurelianus Oxeon lib. 1. c. 17. ex libris Internarum passionum, & iterum lib. 3. c. 17. ex libris de internis passionibus.

Heraclides Erythreus memoratus Galeno in ingressu Artis parua, & lib. 4. de differentiis pulsuum, vbi eum dicit fuisse discipulum Chrysermi: & Straboni lib. 14. vbi dicit eum fuisse ipsius contemporaneum.

Heraclitus, siue Heraclitus citatus Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 17.

Heraclij duo alter Tarentinus, alter Erytreus, quorum meminit Galenus in Commentariis Hippocratis lib. 3. Epidemion. nisi illi sint Heraclides Tarentinus, & Erythreus de quibus nuper diximus, quod facile credidissim, nisi ipse Galenus in eodem loco ipsum Heraclidem Tarentinum memorasset, veluti diuersum ab Heraclide Tarentino, vt videtur, quod tamen legentium iudicio relinquo, vide Galen. vbi supra. Tarentinum citat Aurelianus lib. Chronion 3. c. 8. ex libris Internarum passionum.

Heras Cappadox, Galeno, Paulo Aeginetæ, & Aëtio memoratus, citatusque ab ipso Galeno, lib. 1. & iterum 5. Medicamentorum *ἡ γέννη*, ex libro medicamentorum, quem nonnulli inscribunt *ἡ τόνος*, id est, Ferulam, alij *τόνος συνάμωρον*. Hic fuit discipulus Heraclidis Tarentini, vt dicit Galenus. Hunc puto eum esse qui Cornelio Celso lib. 5. & 6. Hieras dicitur, aliis vt eodem lib. 7. in princ. Hieron, aliis Hyron.

Heras Frontini medicus, Aëtio lib. 12. c. 5.

Herculanus Veronensis, vide infra, Ioannes Arculanus.

Hercules inter reges, supra nu. 104.

Hercules Erythreus interpres Hippocratis citatus à Gal. in Commentario lib. 6. Epidemiorum Hippocratis, vide num sit Heraclides Erythreus, aut Heraclius etiam Erythreus, de quibus supra diximus.

Heres Rasi citatus, nisi sit Heras de quo supra.

Hermannus Cruferius Campensis, familiaris noster qui plurimos Galeni libros feliciter traduxit.

Hermannus, aut, vt alij scribunt, Heremanus Comes à Nuenare, qui de herbis scripsit.

Hermes cognomento Alciptus, Galeno lib. 6. Simplicium.

Hermes simpliciter citatus Auicennæ, lib. 5. tract. 1. & Serapioni tract. 7. cap. 59. ad fin. & Mesue in medicinis solutuis, & ægritudinibus, & alia sæpe. Et de altero forte intelligit Martialis libro 10.

Enterocelavum fertur Podalyrius Hermes.

Qui sanat ruptos.

Hermias Ophthalmicus, id est, Ocularius, Gal. Phar. loc. lib. 4. c. 7. & 8.

Hermocrates, vide supra Harmocrates.

Hermogenes Adriani Imperatoris medicus apud Dionem Cassium in vita ipsius Adriani.

Hermogenes Erasistratus, siue ille, siue alius, apud Galenum Simplicium medicamentorum lib. 1. cap. 2. 9. Aduersus hunc, aut alterum eius nominis medicum extat epigramma Lucilij, lib. 1.

Epigrammaton Græcorum,

Ἐρμογένῃ τῷ ἰατρῷ ἰδῶν δ' ἰόφαντος ἐν ὕπνῳ

οὐκ ἐτ' ἀνυγέρθη, καὶ πρὸ ἰατρῆα φέρω.

A quo accepit Martialis illud suum epigramma, de quo supra in Harmocrate.

Hermolaus Barbarus admirabili vir eruditione, & qui maximam sibi gloriam ex Dioscor. traductione, Corolario opere doctissimo, & ditissimo, & Plinij Glossæmatis comparauit.

Hermolaus multo vetustior, citatus Alexandro Tralliano, lib. 1. c. 23.

Hermon Hierogrammateus, Galeno, *ἡ γένεσις*, lib. 5.

Hermon Cacerdos, Aëtio Tetrab. 4. Ser. 3. c. 12. nisi idem sit, quod magis puto.

Hermon simpliciter, Cornelio Celso lib. 6. c. item 6. non semel.

Hermophilus, Galeno secundum locos lib. 4. c. 7. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 110.

Hermus, nisi idem sit cum Hermone illo, Aëtio citatus Tetrab. 2. Ser. 4. c. 4.

Hero Ocularius: Gal. *ἡ γένεσις*, lib. 4. c. 7.

Herodicus Selybrianus Hippocratis præceptor, de quo in Hippocrate.

Herodicus, siue ille, siue alius memoratus, derisus, & reprehensus ipsi Hippocrati Epidemion lib. 6. particula 3. c. 24. Nam ita legit vetus interpres, & Leonardus Fuchsius: putatque hunc esse de quo loquitur Plato lib. 3. de Republica, & Plutarchus in eo libello, De his qui tardè à numine corripiuntur, qui & hunc Silymbrianum vocat, ut idem cum præcedente videri possit. Tamen si exemplaria illius loci Hippocratis, & Galeni, Prodici nomen habet, non Herodici. Hunc dicunt nonnulli fuisse fratrem Georgiæ Leontini.

Herodicus simpliciter citatus Asclepiadi, deinde Aureliano lib. 5. Chronion c. 1. Sed & Herodicum quempiam memorat Aristoteles lib. 2. Rhetoricorum ad Theodecten, siue is fuit vnus ex supradictis, siue alius.

Herodotus Lycius, qui de ficibus scripsit ex Athenæo.

Herodotus simpliciter citatus, siue ille, siue alius, Galen. lib. 4. Simplicium medicamentorum c. 27. in fi. & c. 28. & lib. 3. c. 9. & lib. 4. de differentiis pulsuum, & lib. 5. medicamentorum *ἡ γένεσις*, & Aëtio Quaternionis 1. Ser. 3. c. 45. & 47. & Serm. 4. c. 45. & c. 47. & Quater. 2. Serm. 1. c. 116. & Quaternio. 3. Ser. 2. c. 29. & alibi. Fuitque, ut dicit Galenus ubi supra, discipulus Menonis. Sed & de eo dicit idem Gal. lib. 3. Simplicium, quod præ nimia philantia seipsum in multis fessellit. Eius quoque meminit Laërtius in Timone, ad si. quem Tarfensem, & Ariæ filium fuisse dicit, illumque audiuisse Menodotum, de quo postea dicemus. Suntque qui eius esse dicunt librum, cui titulus est Introductio, siue Medicus, qui est inter opera Galeni, quod Galenus ipse astruere videtur Commentario 31. particula secundæ lib. 6. Epidemion.

Heron Ophthalmicus, id est, Ocularius, Galeno Pharmac. secundum locos lib. 4. c. 7.

Herophilus, Galeno, Aëtio, & Aureliano lib. 4. Chronion c. 8. ex lib. ad Hippocratis Prognosticum, citatus, quem & ipse Gal. lib. 4. de differentiis pulsuum, ubique obscurum fuisse scribit. Is autem herbarum maxime fuit studiosus, vnde & ab eo dictum ferunt, quasdam etiam calcatas prodesse, ut scribit Plin. lib. 25. c. 2. ubi illum vocat clarum medicina. De quo & tu eundem vide lib. 26. c. 2. & 26. c. 11. & Galenum lib. 2. Therapeuticæ. Illum quoque citat Cælius Aurelianus lib. Oxeon 2. c. 25. ex lib. 12. de Passionibus, & in lib. item 3. Chronion cap. 13. ex libris Curationum. Aëtio Tetrab. 2. Serm. 3. c. 46. illum quoque citat, ex libro de oculis: & nos quoque de eo diximus, supra in success. medicorum, nu. 50.

Herophilum equarium medicum ponemus infra inter Veterinarios medicos.

Herpalus, vide Harpalus.

Hesiodus inter poetas supra, nu. 156.

Hicesius citatus Athenæo statim post initium lib. 7. & Plinio lib. 27. c. 4. ubi illum dicit non paræ authoritatis medicum, & alibi sæpe vide Icesius.

Hieras, vide Heras Cappadox.

Hieremias Thriuerus Brachelius Germanus, qui Commentarios in primum librum Aphorismorum Hippocratis, & alia scripsit.

Hieron, vide Herax Cappadox.

Hieronymus Accorombonus Engubeus, qui scripsit librum de Catarrho, & tractatum de usu & natura lactis.

Hieronymus Baldungius Tigurinus, cuius extant quædam opera.

Hieronymus Brunsvigius.

Hieronymus Cardamus, aut ut alij vocant Cardanus Castellionius Mediolanensis, vir certe multæ

multæ lectionis, & omnifariæ eruditionis, cuius est liber vagantium morborum, de re Venerea, de medicina regulis, Contradicetium medicorum, in quo opere secutus est vestigia Petri Apollonensis in Conciliatore: Et de malo receptum medicorum medendi vtu, & alijs multis, quos ipse collegit in libro in id priuatim ædito, cui titulus est Ephemerus.

Hieronymus Casalinus.

Hieronymus Castellus Ferrariensis medicus, orator, & poëta egregius, apud Liliu Gyrdum, poëtarum nostri temporis lib. 1.

Hieronymus Feroldus, ad quem extant multæ epistolæ medicinales Aloisij Mundella.

Hieronymus Fracastorius, supra inter poetas, nu. 243.

Hieronymus Gemusæus Heluetius, cuius extant Annotationes in Paulum Aeginetam.

Hieronymus Manfredus, cuius est Centiloquium medicorum & infirmorum.

Hieronymus Montuus, cuius liber est de humorum differentiis.

Hieronymus Sonoualera qui de vermibus scripsit.

Hieronymus Tragus, cuius extat Herbarium Germanicum.

Hiesus, qui & Iesus & Iesui, de quo infra, nisi alius sit.

Higinus, Plinio lib. 20. c. 11. & lib. 21. c. 9.

Hildegardis inter sceminas, infra nu. 339.

Hippocrates ille magnus, de quo supra tam multa diximus, nu. 40. & multis alijs seq.

Hippocrates præter illum octo, quorum sex à Suida, Izerze historiarum, c. 155. sunt memorati, scilicet primus auus illius Magni, filius Gnosidici, qui vi plerique autumant, scripsit duos libros de membris fractis, & articulis, Aliorum autem iudicio nihil scripsit, ut tradit Galen. Commentariis lib. 1. Hippocr. de victus ratione in morbis acutis. Alter Nepos Magni illius Hippocr. ex Theffalo illius filio. Tertius & eiusdem Nepos ex Dracone, cuius meminit & ipse Gal. lib. 2. de Dispneæ siue difficultate respirationis, c. 8. & in Commentariis Hippocr. de natura hominis, c. 2. post prin. Quartus & Quintus Tymbræo geniti. Sextus, filius Praxianactis, omnes, ut dicit ipse Suidas, medici, & eius artis scriptores, omnesq; Coi, eodem genere, & familia nati ex his qui Nebrida vocantur: clarissima profapia. Nebrus enim fuit nobilissimus Asclepiadum. Nam ut id quoque scias ex Sorano, Hippocrates ille magnus ad Herculem & Aesculapium originem generis sui referebat, ab alteroq; se vigesimum, ab altero decimum nonum se numerabat. Cuius etiam genealogiæ Eratosthenes, Pherecydes, Apollodorus, Arius Tharsensis, & Izerzes ubi supra mentionem fecerunt. Quibus adde Septimū ipsius Hippocratis magni proauum, de quo ipse Hippocr. scribit ad Philopæmonē, Proauus noster præsentis & fuuros morbos prædicabat, & affectos & afficiendos curabat, quod & nos alibi retulimus. Et octauū, cuius extat Epistola ad Mæcenatem, apud Marcellum medicum, in qua etiā mentionem facit Cæsaribus & Augusti, ut hinc possis intelligere hunc multos cæteris posteriorem, Hippocratem alium memorat Martialis lib. 9. ep. g. 96.

Santonica medicata dedit mihi pocula virgo.

Os hominis, mulsam me rogat Hippocrates.

Et cætera quæ sequuntur, ex quibus intelligi potest, & hunc fuisse medicum.

Hippolytus Bryllus, qui de vermibus scripsit.

Hirenæus Alcyonius, Celso alicubi citatus.

Hismahimel, Rasi lib. 12. Cont. c. 1.

Hobays, siue Hobeys, siue Hobes, hæc enim tria reperio apud Rasi lib. continentis. 7. c. vit. ex Antidotario, & lib. 10. c. 1.

Homerus, inter poetas, nu. 157. & multis seq.

Homerus alter Chius, qui tempore Melanthi regis Athenarum floruit, ut tradit Archilochus in lib. de temporibus, si is liber eius sit. ubi & hunc reponit inter octo Homeros, & arte medicina floruisse tradit.

Horatius Limanus, qui librum Galeni De tumoribus præter naturam, & alium librum cui titulus est, An animal id sit, quod in vterio est, in linguam Latinam vertit.

Hores, Rasi lib. 1. Cont. c. 2. ubi illum dicit plurimum sagacem.

Horus Mandesius, Aëtio Tetrab. 4. Ser. 3. c. 23.

Horus simpliciter, Plin. in Nomenclatura medicorum, lib. 29. & ipsi Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 33.

Hofanes.

Hubertus Barlandus, qui lib. Galeni de medicamentis paratu facilibus transfudit.

Hudas, Rasi lib. 3. Cont. c. 1.

Hugo Senensis, cuius in medicina multa opera habemus omnibus nota. Hic in Concilio Ferrariæ inuitatos ad cœnam Græcos & Latinos philosophos, Theologosque, monuit uti proponerent quicquid vellent, eorumque doctrinis omnibus responsurum, ac partes, siue Platonis siue Aristotelis defensorum.

Humain, aut ut alij vocant Human Arabs Andromachi interpres, quique Commentarios in quædam opera Hippocratis, & Galeni ædidit. Mefue citat Humain & filium eius. Vide supra filius Humain: Serapio tract. 7. sæpe Humain. Hunc nonnulli esse existimant qui Ioannius dicitur, de quo dicemus infra.

Humain filius Yfaac, Serapioni Simplicium c. 179. in fi. ex lib. Theriaces, vide Humayn.
 Huna.
 Hunaym, siue Hunain citatur ex lib. Theriacæ Serapioni Simplicium c. 78. & 94. & 194.
 Hunabin.
 Hupertus Berlandus Philatrius qui traduxit librum Galeni de remediis paratu facilibus.
 Hybristus Oxyrynchitus citatus Galeno in lib. de facile parabilibus, & lib. 4. Antidotorum.
 Hygius, Aëtio citatus.
 Hygrea inter sceminas, infra nu. 316.
 Hygienus Hipparchus Mantia discipulus, ut tradit Gal. lib. Medicament. $\eta\gamma\iota\epsilon\nu$, etiam eisdem $\eta\gamma\iota\epsilon\nu$, lib. 1. c. 8. & lib. 4. c. 7. & lib. 10. c. 1. & 2. & Aëtio Terrab. 2. Ser. 3. c. 110. citatus.
 Hygienus simpliciter, Gal. lib. 2. Medicam. $\eta\gamma\iota\epsilon\nu$, & lib. 4. $\eta\gamma\iota\epsilon\nu$, c. 7. & Aëtio Terrab. 2. Ser. 3. c. 110.
 Hyginus, Plinio lib. 20. c. 11. & lib. 21. c. 9.
 Hyinus, Galeno citatus in libris de compos. Medicam. secundum locos,
 Hyras, vide Heras Cappadox.

I

Iabes Arabs in Tacuinis Elluchasem citatus.
 Iaciffuba inter reges, nu. 143.
 Iacob filius Marzoch, siue ut alibi scribitur, Marzuc.
 Iacobus Alaxinus, cuius sunt medicæ disceptationes.
 Iacobus Alkindus, cuius est liber de gradibus Medicamentorum compositorum, contra quem scripsit Auerrois in 5. colliget, ad fin. vide Alkindus.
 Iacobus Carpus, qui Isagogen in humani corporis Anatomem scripsit.
 Iacobus Christus Alexandro Tralliano lib. 2. citatus, quo loco de tussi loquitur, qui dicit ita vocatum fuisse, quod in curatione morborum frequenter humectantibus cibis vteretur. Christus igitur (ait) dictus tanquam vnctus, ita etiam vertit Albanus Torinus, sed vide infra Iacobus Psychrestus.
 Iacob. Dondus, qui Aggregator Patavinus dictus est, ob librum Aggregationum in medicina.
 Iacobus Forliuensis, cuius sunt Commentarij in Aphorismos Hippocratis, & in artem parvam Galeni, & in primum Canonem Auicennæ: & quæstiones plurimæ in medicina, & alia opera omnibus nota.
 Iacobus Goupylus Pictaviensis, vir Græcè & Latinè eruditissimus, cuius extat libellus Galeni de ludo pilæ in Latinum eleganter conuersus, id quod etiam ludi & animi causa fecit, dum multa magnaque in medicina meditat. Nam & Alexandrum Trallianum è Bibliotheca regia de promptum iam in vulgus edendum curauit, in eumque castigationes scripsit. De quo plura dicere, nisi affinis & amicus meus esset.
 Iacobus Hollerius Stempanus, Patiensis medicus, vir certe huius artis, & omnium bonarum artium peritissimus, cuius extat liber de materia chirurgica.
 Iacobus Mantineas Hebræus, qui nuper 4. Fen. 1. libri Auicennæ sceleriter & eleganter, ut materia ipsa ferebat, traduxit: vti nam & reliqua eiusdem autoris opera vertisset.
 Iacobus de Partibus Gallicis, cuius Commentarios habemus in Auicennam, & alia multa.
 Iacobus Psychrestus Aëtio citatus Terrab. 3. Ser. 4. c. 43. & Alexandro Tralliano lib. 5. c. 4. vbi eum dicit virum magnificum & in arte, Dei obseruantissimum, & iterum lib. 11. non semel, qui is est, ut opinor, qui Iacobus Christus dictus est, de quo supra diximus. Suidas Psycho Christum vocat, dicitque eum Hesychie filium medicum doctissimum.
 Iacobus Reginus.
 Iacobus Ruffi Tigurinus, cuius extant multa opera.
 Iacobus Sehill Argentinus qui vulgarem medicinæ fasciculum, ut vocat, theses aliquot rei medicæ simplicioris breuisiue complectentem integritati astronomiæ restituit, ut præ se fert titulus operis.
 Iacobus Solineus, cuius tumulus est Pontani lib. Tumulorum 2.
 Iacobus Syluius Ambianus, qui fama gloriaque maxima, sed eruditione & doctrina maior, publicè eam artem in hac Parisiorum vrbe proficitur, multosque, & eos quidem eruditissimos & elegantissimos libros adidit, & ædet.
 Iacobus alius à præcedentibus, qui ex Damasco genus duxit, medicæ artis vsque adeo peritus, ut eum nunquam signa salutis, aut mortis fecerint. Erat enim, ut Suidas scribit $\delta\iota\alpha\gamma\omega\sigma\iota\kappa\acute{o}\varsigma$ $\kappa\alpha\iota$ $\pi\epsilon\psi\omega\sigma\iota\kappa\acute{o}\varsigma$, id est, morborum causas tenebat, & salutem vel mortem certissimè prædicebat. Hunc aut alium eius nominis simpliciter citat Trallianus libro 4. capit. 4. vbi eius portionem medicam describit.
 Iagmisus, Rasi lib. 3. Cont. c. 7.
 Ianuarius, Marcello Medicamentorum c. 23.
 Ianus Cornarius Zuicauienis, cuius multa opera in re medica, multasque atque eas optimas translationes habemus.

Iapis Aeneæ medicus, apud Virgilium lib. 12. Aeneidos, ut & nos alibi diximus. De eoque siue alio eiusdem nominis Ausonius in Meroën epig. 2. vbi ostendit illum ita à sanitate vocatum. Nam & Seruius in eundem lib. 12. scribit id nomen aptum esse medico, nam $\iota\alpha\pi\iota$ dicunt curare: quod & nos alibi supra diximus.
 Iasius, qui de odoribus scripsit, citatus Hermolao Barbaro de vnguentorum ratione.
 Iaso inter sceminas, infra nu. 316.
 Iason inter reges, nu. 104. & iterum nu. 108.
 Iason Pratenis Zyricæus, cuius liber est de Sterilitate arcenda.
 Iccius, Plinio lib. 27. c. 4. vbi illum dicit non parua autoritatis medicum, & alibi sæpe, & Galeno citatus in compositionibus Medicamentorum $\eta\gamma\iota\epsilon\nu$, Paulo Aeginetæ lib. 3. c. 64. & Aëtio Terrab. 4. Ser. 3. c. 13. & 64. qui illum Iccium magnum vocat. Hic ut author est Strabo ad filibri dnoæcimi, scholam Erasistratorum Smyrnæ erexit. Sed, ut opinor, hic est Hiccus de quo supra: sed spiritus, ut plerunque fit, alterutri additus, vel ademptus est.
 Ictidas, Plinio lib. 28. c. 7. alij vocant Iccidam.
 Ichæus citatus in Tacuinis Elluchasem.
 Icodotus Galeno citatus in compositionibus Medic. loc. lib. 9. c. 6.
 Idiotas Galeno citatus in compositionibus Medic. secundum locos lib. 9. c. 2.
 Idius, eiusdem lib. c. 5.
 Iemidue, Rasi lib. 4. Cont. c. 1.
 Iesu filius Haly, cuius est tractatus de oculis,
 Iesu Irihe citatus Mesue, nisi sit præcedens, vide Hiesus.
 Iesus, nisi sit vnus ex illis, Serapioni Antidotorum c. 33.
 Iesus filius Syrach, de quo supra nu. 82.
 Ignotus, quisquis est quem eo nomine vocat Serapion Simplicium cap. 194. & c. 240. & 241. & alibi sæpe.
 Ilambo, Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 16.
 Indus simpliciter citatus Aëtio Quaternionis 3. Ser. 1. c. 49. siue sit proprium nomen Gentis. Nam presbyterum Indum citat eiusdem Quatern. Serm. 3. c. 11. & Galenus etiam citat Urbanum. Indum, & Zarchan Indum Ioan. Serapio, & Xarch Indum idem Serapio, & Sarek Indum Rasis, & Sarac Indum, nisi sit ille Sarek. e quibus infra.
 Ioachimus Egellius Rauenfurgensis.
 Ioachimus Martinus Gaudanus, qui libros Galeni de Alimentorum facultatibus traduxit.
 Ioachimus Schillerus Herderensis, cuius liber est de peste Britannica.
 Ioannes Abiofus Neapolitanus, cuius sunt quædam opera.
 Ioannes Agricola Hammonius, qui scripsit scholia in Therapeuticen Gal. & alia quædam opera.
 Ioannes Alexandrinus, cuius sunt non indocti Commentarij in librum Sectarum Galeni, quos plerique putant esse ipsius Galeni. Sed & sunt eiusdem, aut alterius eiusdem nominis Commentarij, in libros Epidemion ipsius Galeni. Hunc tamen non multi faciunt Romanum medicum in suo Antisophista.
 Ioannes Almenar Hispanus, qui de morbo Gallico scripsit.
 Ioannes de S. Aegidio Anglus qui scripsit Practicarum medicinalium lib. 1. & rerum futurarum prognostica lib. 1.
 Ioannes de S. Amando Gallus, qui scripsit super Antidotarium Nicolai.
 Ioannes Gadesder Anglicus, qui in re medica scripsit librum, qui Rosa Anglica inscribitur, & alium cui titulum fecit, Practicas medicinae.
 Ioannes Aquilanus Patavinus, qui de sanguinis missione in pleuritide scripsit.
 Ioannes Arculanus, aut ut alij vocant, Herculanus Veronensis, qui Commentarios scripsit in librum quartum Fen. Auicennæ, & in librum nonum Rasis ad Almanforem.
 Ioannes Argenterius Castellonenis, cuius sunt libri non minus docti, quam elegantes, de morbi generibus, de morbi differentiis, de causis morborum, de Symptomatis, De temporibus morborum, De signis medicis, de officiis medici, sed quos veluti ex professo & de industria aduersus Galenum scripsit.
 Ioannes Atrocianus Germanus, qui scripsit Commentarios in librum, qui Aemilij Macri nomine circunfertur, de viribus herbarum.
 Ioannes Baptista Confalonierius Varonensis qui scripsit libro de vini natura, eiusque alendi & medendi facultate.
 Ioannes Baptista Gyraldus apud Liliam Gyraldum, de poetis nostri temporis lib. 1.
 Ioannes Baptista Montanus & ipse Veronensis, nisi idem sit, qui aliquot libros Aërij traduxit.
 Ioannes Baptista Pigua, apud ipsum Gyraldum lib. 2. de poetis nostri temporis.
 Ioannes Bernardus Felicianus Venetus, qui aliquot libros Galeni, Pauli Aeginetæ, & Alexandri Aphrodisiæ vertit.
 Ioannes Caius Anglus, qui scripsit libros 2. de medendi methodo.
 Ioannes Casamizula.

- Ioannes Clemens Anglus.
 Ioannes Conchoregius Mediolanensis, cuius est Lucidarium, & Flos florum medicinae nuncupatum, & Summa de curis februm.
 Ioannes Crispus Marcello Burdegalensi citatus, vide Crispus.
 Ioannes Damascenus cognomento Mansur, cuius Aphorif. habemus, & alia multa opera. Nonnulli eundem cum Mesue putant, qui nisi fallor, falluntur ipsi. Hic enim multo antiquior fuit. Alij autem pari errore filium Mesue dicunt. Hunc saepe citat Constantinus Africanus.
 Ioannes Dantzius Astensis, cuius sunt tabulae Simplicium Medicamentorum.
 Ioannes Driander Germanus, cuius est disputatio quaedam medica, quaeque Abrahami Iudaei libellos emendauit.
 Ioannes Fernelius Ambianus, medicus Parisiensis, vir certe doctissimus, ut plane constat ex libris septem quos de Naturali parte medicinae ad Henricum tunc Francisci Galliae regis filium, nunc regem nostrum. Is (ut audio) quaedam etiam de abditis rerum causis commentatus est, in quibus viri eruditione & iudicio exquisito praediti seipsum superasse mihi retulerunt.
 Ioannes Fichardus Francofordianus, cuius sunt multa opera & translationes.
 Ioannes filius Serapionis, vide infra Ioannes Serapio.
 Ioannes Franciscus Branchaleon Neapolitanus, cuius est dialogus de balneorum utilitate.
 Ioannes Gorraeus Parisiensis medicus, linguae utriusque cruditissimus, qui conuertit in Latinum sermonem, & exposuit Hippocratis libros de natura foetus, & de Genitura, Iusiurandum, de Arte, de Antiqua medicina, de Medico. Legimus & ab eo elegantissimè conuersa Nicandri Alexipharmaca, annotationibus illustrata, quae propediem videbis.
 Ioannes Grammaticus Alexandrinus cognomento Philoponus, cuius praeter multa opera in Philosophia, & Theologia, liber est de Pulsibus.
 Ioannes Grauius, Parisiensis medicus, huius artis expertissimus, vicinus, amicus, familiaris meus, cuius opem medicam saepe expertus sum.
 Ioannes Guinterius Andernaeus, qui & se alicubi vocat Ianum Antoniacum, cuius sunt multa opera, & translationes.
 Ioannes Hasfurtus Virdungus, cuius est noua medicinae Methodus, & tractatus de iudicandis vrinis.
 Ioannes Horologius Paduanus, cuius sunt nonnulla opera.
 Ioannes Iacobus cognomento Manlius Alexandrinus cuius est Interpretatio in Antidotarium Mesue, & aliorum, quam Luminare maius vocauit.
 Ioannes Iacobus Montispeffulani Cancellarius, cuius Thesaurarium medicinae habemus, in quo tractat de morbis particularibus.
 Ioannes Irensis, qui de peste scripsit.
 Ioannes de Karthan, aut ut alij appellant, Kethan Alemannus, qui Fasciculum medicinae, & alia quaedam scripsit.
 Ioannes Kuefnerus Trochereus, cuius est Pharmacopoliterion, & liber de vitanda, & profulganda Epidemica contagione, & Tabula curatiua.
 Ioannes Lonicerus Germanus, cuius sunt docta scholia in Dioscoridem & Nicandrum, atque eiusdem Nicandri translatio.
 Ioannes Manardus, cuius extant epistolae medicinales, & alia opera doctissima.
 Ioannes Marlianus, qui de caliditate corporum, & alia quaedam opera adidit.
 Ioannes Matthaeus de Gradi, aut ut alij scribunt, de Agradi, Mediolanensis, cuius sunt Comment. in 9. Almanf. & in 2. Fen. 3. Canonis Auicem. & Consilia & alia quaedam.
 Ioannes Michael Sauonarola Patavinus, cuius, sunt multa & ingentia opera.
 Ioannes Monachus, qui scripsit vulgarem introductionem in medicinam.
 Ioannes Morisorus Dolanus, cuius sunt plurima huius artis opera, praeter alia multa non conuenienda.
 Ioannes Nomus.
 Ioannes de S. Paulo Gallus, qui de simplicibus scripsit.
 Ioannes Petrus Arlunus, cuius est Commentarius, Vinumne mixtum, an meracum obnoxiiis iuncturarum doloribus magis conueniat: vide num sit is Arlunus de quo supra.
 Ioannes Philippus de Lignamine Messanenensis, qui scripsit de Cibis & eorum qualitatibus.
 Ioannes Platearius Salernitanus, cuius Practicam habemus, & librum de Medicamentis simplicibus, & Commentarios in Antidotarium Nicolai.
 Ioannes Pollens, cuius quaedam Galeni translationes habemus.
 Ioannes Quintianus Italus, qui nonnulla Galeni scripta de Diebus Criticis redarguit.
 Ioannes Ruellius Suefionensis, medicus Parisiensis, cuius praeter translationem Dioscoridis imprimis laudatam, & alia plurima, sunt libri de natura stirpium, de quibus nihil aliud dicam, quam quod a sexcentis annis nullum opus doctius, nullum vtilius aditum est.
 Ioannes Serapio, aut ut alij vocant, filius Serapionis alter à Serapione illo, de quo supra diximus in successione medicorum, nu. 54. Hic enim longo post tempore fuit, scilicet anno 1070. cuius Breuiar

Breuiarium sex tractatum, & de Simplicibus medicinis, & alia multa habemus.

- Ioannes Sermoneta, cuius sunt Quaestiones in Aphorif. Hippoc. & in Paruam artem Galeni.
 Ioannes Synapius, de quo apud Gyraldum lib. 1. de poetis nostri temporis.
 Ioannes Tagautius Ambianus, Parisiensis medicus, cuius sunt libri sex de Chirurgica institutione, ad Franciscum Gallorum regem, in quorum epistola liminari ad ipsum regem, honorificam mei mentionem facit. Is nuper maximo omnium Parisiensium desiderio, nec minore Reip. detrimento obiit.
 Ioannes Tornamiranus Gallus, cuius sunt Commentarij in 9. Almanforis, & alia quaedam.
 Ioannes de Tusignano.
 Ioannes Vasseus Meldensis medicus Parisiensis, qui multos libros Galeni non infeliciter traduxit. Nos eum vitum aliquando conuenimus modestum sanè, & doctum.
 Ioannes, aut ut alij appellant, Ioannetus de Vigo, Genuensis, cuius Practicam chirurgiae, & alia quaedam habemus.
 Ioannes Vochs Colonienfis, cuius est libellus de omni pestilentia, & diuturna peste morbi Gallici.
 Ioannes Vrsinus, inter poetas supra nu. 238.
 Ioannes Zacharias autor Graecus medicinae.
 Ioannes, quisquis est, simpliciter citatus Serapioni in antidotis, c. 18. & Aetio Terrab. 4. Ser. 1. c. 133. in Graeco exemplari, ubi describitur $\chi\theta\sigma\mu\alpha\ \pi\rho\sigma\ \lambda\epsilon\upsilon\kappa\alpha\varsigma,\ \iota\omega\acute{\alpha}\nu\eta\upsilon\upsilon$, sed interpretes eum locum omiserunt, exemplar fortè mutilum nacti.
 Ioannetus de Vigo, vide supra in versu. Ioannes aut ut alij.
 Ioannitius, cuius est introductio in Paruam artem Galeni, & liber de Theriaca, ex quo illum citat Rasis in lib. 1. Contin. c. 1. & alibi saepe: & liber de electionibus, ex quo eum citat idem Rasis eiusdem lib. c. 3. & c. 6. Et liber Antidotorum, ex quo illum citat ipse Rasis eiusdem lib. c. 9. Et ex lib. Stomachi, eo. c. 9. & lib. 5. c. 1. Et liber de Memoria ex quo citat eum idem Rasis eiusdem operis lib. 2. c. item 2. Et ex lib. de oculis, idem in eodem c. Et ex Badmo, siue Antidotario, idem eiusdem lib. 4. c. 1. Et ex lib. de Balneo, lib. 4. c. 1. Et ex lib. de Regimine cibariorum, lib. 5. c. 1. Et ex libro de Minutione, eidem lib. 6. c. 1. Et liber de Quaestionibus, eidem lib. 9. c. 4. & lib. 10. c. 1. Et liber de regimine conualescentium, eodem c. 4. lib. 6. Et ex libro de Lapide, eidem lib. 10.
 Iob, siue Ioh citatus à Rasi in Continenti.
 Iocus Tarentinus, apud Stephanum de urbibus.
 Iodocus Vuillichius Resellianus, cuius est Commentarius Anatomicus, praeter alia multa opera in Theologia, Philosophia, Dialectica, & Arithmetica.
 Iohachi, Rasi lib. 5. c. 1.
 Iolas, siue Iolais Bithynius, qui de herbis scripsit, teste Dioscoride in praefatione, & Epiphanio Cyprio lib. aduersus haereses 1. post princ.
 Iolas, siue ille, siue alius simpliciter citatus Cornelio Celso lib. 5. c. 22. & Plinio lib. 20. c. 17. & Galeno in lib. 1. Antidotorum.
 Ionicus Sardenfis inter poetas, supra nu. 233.
 Iordanus citatus in Tacuinis Elluchafem.
 Iosephus Grumbeckius, siue Gruempeckius Germanus, cuius est liber de mentulagra, siue morbo regio.
 Iosephus Struthius, qui libros vertit de Astrologia Galeno adscriptos, & Prognostica de infirmorum decubitu.
 Iosephus Testandrus Cracouienfis, qui traduxit librum Galeni aduersus Erasistratum.
 Iosue, Rasi lib. 2. Continentis c. 1.
 Iphitanus Quinti praceptoris Galeni discipulus, apud Galenum lib. 7. de compositione Medicamentorum $\iota\phi\tau\alpha\ \gamma\epsilon\upsilon\eta$.
 Iranus, Mesue in medicinis solutiuis.
 Iras Galeno citatus in compositionibus Medicamentorum secundum locos, vide num sit Eras de quo supra.
 Ireneus Brasauolus, apud Liliu Gyraldum lib. 2. de poetis nostri temporis.
 Irinus Rauanus Galeno citatus, si is est, libro de medicinis expertis.
 Isaach Bon. Sullaimon citatus Ioanni Serapioni.
 Isaac Heben Amaran, siue Amran, siue Maran citatus Mesue, & Serapioni, vide Ysaac.
 Isaac Israëlitae, Mesue in aegritudinibus gutturis, quem & simpliciter Israëlitam citat, ut dicam postea, nisi alius sit.
 Isaac filius Solomonis dictus Beimiram, qui de febris, vrinis, dietis, stomacho tractatus composuit. Ita citatur ab ipsis Serapione, & Mesue.
 Isaac simpliciter citatus eidem Mesue, siue vnus ex illis, siue alius.
 Isacius filius Chunein, qui Graecè scripsit in medicina.
 Ildorus Antiochus, Galeno in compositionibus Medicamentorum $\iota\delta\omicron\upsilon\varsigma\ \gamma\epsilon\upsilon\eta$ lib. 6.
 Ildorus Hispalensis iure medicis annumerandus, ut qui de rerum proprietate scripsit, & mul-

ta alia ad medicinam pertinentia, præsertim in tractatu Etymologiarum.

Isidorus Memphites citatus Aëtio Tetrab. 2. Sermo. 3. c. 110.

Isidorus simpliciter, vel vnus ex illis, vel simpliciter apud Galen. *ἰσίδωρος*, lib. 5. & *κατὰ τόπος*, lib. 9. cap. 5.

Isis regina Aegypti, de qua inter inuentores medicinae, nu. 3.

Ismahelita, Serapioni Simplicium c. 244.

Israëlita Alcanzi Mesue citatus, vide Alcanci.

Israëlita simpliciter eidem citatus, siue ille, siue Isaac Israëlita, de quo supra, siue alius, siue Magnuchil Israëlita, de quo infra.

Israël etiam simpliciter citatus Serapioni Antidotorum c. 33.

Iuaim.

Iubadicus, siue Iubaducus, Rasi lib. 3. Continentis, c. 4. & c. 6.

Iuba rex Mauritaniae inter reges, nu. 126.

Iudæus simpliciter citatus, quisquis is fuit, Cornelio Celso lib. 5. c. 19. & 22. & Aëtio Tetrab. 4.

Ser. 3. c. 14. & Mesue in Antidotis, Ioanni Serapioni Simplicium c. 95. & 107. & 361. & Rasi lib. 1.

Contin. c. 1. & alibi sæpe, & in Tacuinis Elluchafem, vide Abraham Iudæus.

Iulianitus, aut vt alij appellant, Iulianita Bononiensis, cuius sunt tres libri de re medica.

Iulianus Diaconus Aëtij medicus, ab eo citatus Tetrab. 3. Sermo. 3. c. 12. vbi dicit illum fuisse suum contemporaneum.

Iulianus antiquior citatus Gal. in lib. Medicam. *ἰουλιανός*, & Paulo Aegin. lib. 7. c. 5. Aduersus quem scripsit ipse Gal. quod calumniaretur Aphorif. Hippoc. Dicitque idem Gal. in Methodo. lib. 1. illum fuisse sectæ Thessalicae, & discipulum Apollonidis Cyprij, de quo supra. Sed & in eodem opere lib. 1. dicit eum fuisse suum contemporaneum, eumque Alexandriae conuenisse. Ab hoc vt opinor dictum est Iulianum Oxymeli Alexandro Tralliano lib. 11. quo de podagra tractat.

Iulianus Martianus Rota, qui libros de Antidotis Gal. & alios multos latinitate donauit.

Iulius Alexandrinus Tridentinus, qui in Latinum vertit librum Gal. aduersus Lycum.

Iulius Bassus cuius meminit Dioscorides in præfatione. Scribonius Largus, cap. 121. & Plinius lib. 20. in cuius libri indice dicit illum licet Romanum, Græcè tamen in medicina scripsisse, & Marcellus Medicamentorum c. 29.

Iulius Cæsar Scaliger, cuius habemus Commentarios non indoctos in librum Hippocratis de Somniis.

Iulius Secundus, apud Galenum lib. 7. Medicamentorum *ἰουλιανός*.

Iulius simpliciter memoratus Alexandro Tralliano, lib. 5. a quo Iulea, quæ vulgò vocantur à Pharmacopolis, vocata videri vult.

Iulius alius, de quo supra C. Iulius,

Iunaducus, siue Iuanducus (vtrunque enim reperio) apud Rasm lib. 5. Contin. c. 1.

Iunius Crispus, Marcello Medicamentorum c. 23.

Iunius Paulus Cassus Patavinus, qui in latinum vertit libros Theophili Protospatarij, de fabrica humani corporis, & Orisabij de musculorum dissectione, & Galeni quædam opera.

Iustinus Imperator, inter Imperatores, nu. 154.

Iustinus alius, ni fallor, Aëtio citatus Tetrab. 3. Ser. 3. c. 12.

Iustus, cuius Hieram & alia celebrant Aëtius, Paulus Aegineta, & Marcellus Burdegalenis.

Iustus alter, vt opinor Ocularius medicus, ætate Galeni ab eo memoratus in Commentario de morbis curandis, & à Paulo Aegineta lib. 6. c. 20.

Iustus Vellius Hagauus Antuerpiensis, cuius extat oratio, Vtrum in medico variarum artium & scientiarum cognitio requiratur, & alia nonnulla.

Iuaim.

Iuuenalis præsul Narniensis, qui eius gentis populum Christianum fecit.

K

Kabith rex, inter reges, nu. 142.

Kacebras, Serapioni Simplicium c. 322. ad fi.

Kermid inter reges nu. 144.

Kindi, Rasi lib. 6. Continentis, c. 1. ex libro de medicamentis laxatiuis, & ex libro de attractione humorum.

Kiramides, Iacobo Dondo in suo Aggregatore.

Kirannus, cuius & hodie libros rei medicae habemus.

Kiumus, siue Kyume, vtrumque enim reperitur apud Auicennam lib. 5. & alibi,

Kyrandus, qui de Simplicibus scripsit.

L

Lais inter mulieres, infra nu. 329.

Lampon, siue Lampo Pelusiota, apud Galenum *κατὰ τόπος*, lib. 8. c. 1.

Lampon simpliciter, apud eundem Pharmacorum *ἰσίδωρος*, lib. 3. c. 3. siue ille fuit siue alius.

Lanfrancus Mediolanensis, cuius est parua & magna Chirurgia.

Laodicus

Laodicus rex, inter reges, num. 124.

Largius Designatianus citatus Marcello Burdegalenis, in præfat. vide Designatianus.

Latyrion, Rasi lib. 2. Continentis c. 3.

Laurentius Frisius, qui Germanicè scripsit de cura singulorum morborum, quod opus Speculum medicinae appellauit, & præterea Synonymam materiae medicae: defensionem Auicennae.

Laurentius Laurentianus Florentinus, qui multos Galeni libros non ineleganter traduxit, sed adeo atrabile percitus, vt sese in puteum tandem præcipitarit citra euidentem morbi causam, vt scribit Petrus Crinitus ipsius auditor, & Cælius Rhodiginus. Quanquam sunt qui id dicunt aliter contigisse.

Laurentius Lippius Colensis, qui de piscibus scripsit.

Laurentius Marolus Genuensis, qui librum de gradibus medicinarum scripsit.

Laurentius Saxoferratus.

Lazarus Daldus Placentinus.

Lecanius Arius, Galeno Medicamentorum *κατὰ ἴσιν*, lib. 5. vide Arius.

Lectus, siue Lectue, Rasi lib. 1. Continentis c. 8.

Lenæus, vide infra, Pompeius Lenæus.

Lenfastus.

Leontius in re medica sæpe citatus auctori Collectaneorum Geoponicôn, lib. 12.

Leonardus Bertapalia, aut vt alij vocant, Predapalea Paduanus, qui Chirurgiam composuit:

Leonardus Iacchinus, aut vt alij nuncupant, Giacchinus, cuius sunt multi lib. apprimè docti.

Leonardus Legius Papiensis, qui flores ex Galeni libris collegit, & alia quoque scripsit.

Leonarthus Fuchsius Germanus nostri temporis scriptor in re medica doctissimus, vt planè ostendunt eius opera, magna certè & miranda.

Leonides Alexandrinus *ἰπποκράτης*, vt dicit Herodotus in Introductione, siue Medico.

Leonides, siue Leonidas, siue ille, siue alius, Aëtio, Paulo Aegineta, lib. 6. c. 69. & Alexandro Tralliano citatus, & præterea Aureliano lib. Oxeôn 2. c. 1.

Leoparda inter foeminas, infra num. 332.

Leucius, Galeno lib. 1. Pharm. localium, c. 8. & Aëtio Tetrab. 3. Ser. 4. c. 42. vide Lucius.

Licinus Atticus, Galeno Medicamentorum *κατὰ τόπος* lib. 8. c. 5.

Lilhatinatus, Serapioni Antidotorum c. 33.

Linacos, Serapioni Simplicium 389.

Lingon, Galeno lib. Medicamentorum secundum locos 9. c. 4.

Linus inter poetas, nu. 165.

Lisius, vide infra Lusius.

Logadius, cuius Hiera ab Aëtio describitur Tetrab. 1. Serm. 3. c. 111.

Lororacos, Rasi lib. 2. Continentis citem 2.

Loterius memoratus in titulo de pace Constantiae, versic. hi sunt nuncij.

D. Lucas de quo supra num. 84.

Lucas Valentinus Dertonensis, supra inter poetas, num. 256.

Lucius Cathegethes, Galeno citatus in Medicamentis *ἰσίδωρος*, & *ἰσίδωρος* lib. 7.

Lucius Durius memoratus Plinio, lib. 7. c. 53.

Lucius, quem præceptorem vocat idem Galenus in eodem opere lib. 4. c. 7. & lib. 5. c. 7. & Aëtio Tetrab. 4. Ser. 3. c. 14.

Lucius Tarfeis, Galeno Medicamentorum *ἰσίδωρος*, lib. 9. c. 5.

Lucius quisquis is est, simpliciter eidem ibi citatus lib. 3. c. 1. & lib. 9. c. 4. & 5. Aëtio Tetrab. 3. Ser. 4. c. 42. & Tetrab. 4. Ser. 1. c. 3. & Ser. 3. c. 2. in fi. & c. 9. Idem ipse est qui & Leucius alibi dicitur. Nam sæpe Græci *εὐ* pro, u, dicunt, scilicet *λευκί* pro Lucius, & *λευκί* pro Lucullus.

Ludouicus Bellifarius Mutinensis, qui lib. Gal. de instrumento odoratus in Latinum vertit.

Ludouicus Bonaciolus Ferrariensis, cuius sunt libri de variis affectibus grauidarum mulierum. Huius sæpe meminit Leoniceus.

Ludouicus Marlianus Mediolanensis, Hispaniarum regis medicus.

Ludouicus Vasseus Catalaunensis, qui adidit librum Anatomies humani corporis.

Lupus Macedo, qui nouitatis gratia vixit, & veluti oraculum quoddam ex aditis loquens, vt scribit Galenus lib. 1. de Naturalibus facultatibus.

Lucius, qui scripsit libros Tardarum passionum apud Cælium Aurelianum lib. eiusdem tit. 2. c. 8. & lib. 2. c. 7. & lib. 4. c. 3. vbi tamen legitur Lysias.

Lutrios Tarsensis Auicennae citatus, nisi sit ille Lucius Tarfeus, quod magis credo.

Lycomedes, Galeno citatus lib. Medicamentorum secundum locos 7. c. 5.

Lycus Macedo, qui scripsit Commentarios in libros Epidemion Hippocratis, vt dicit Galen. lib. 3. eorundem Epide. Sed & eum prolixè scripsisse de Anatomia dicit idem Gal. eum Lycum simpliciter vocans lib. 1. de Anatomicis administrationibus. Eumque fuisse discipulum Satyri sui præceptoris tradit ipse Gal. lib. 2. Commentariorum Hippoc. de natura hominis, aduersusque illum nuncupatim, & vt sic dicam, titulatim scripsit idem Gal. Vide Macedo.

Z 4

Lycus Neapolitanus citatus Plinio, lib. 20. c. item 20.
 Lycus simpliciter Oribasius in Compendio medicinae, quo loco tractat de Cataplasmatibus & Aëtio Tetrab. 1. Ser. 3. c. 176. & Paulo Aeginetæ lib. 5. c. 3. & c. 13.
 Lyfias, Cornelio Celso lib. 5. c. 18. Galeno Phar. local. lib. 7. c. 2. vide Lyfius.
 Lyfimachus rex, inter reges, nu. 117.
 Lyfo, qui Tyronem Ciceronis libertum in Achaia curauit, apud ipsum Ciceronem prima Epistola lib. 16. Epistolarum familiarium.

M

Mabal, Rasi lib. Continentis 10. c. 2. & lib. 12. c. 1.
 Mabitus qui docuit quomodo fiant Sirupi, & Clysteres, Gal. lib. 6. Simplicium.
 Macedo, Galeno lib. Medicamentorum localium 9. c. 1. & lib. 10. c. 1. Nescio an sit Lupus Macedo, an Lycus Macedo, de quibus supra, an alius.
 Macer, vide Aemilius Macer, inter poetas, nu. 219.
 Macer Balista citatus Petro Aponensi in additione Mesue, quo loco tractat de hydropisi.
 Machaon filius Aesculapij, inter inuentores medicinae, num. 30.
 Machaon alter, cuius Medicamentum ad purulentos oculos ex Scribonio Largo describit Gal. lib. 4. Medic. secundum locos c. 7. Nam priorem illum quicquam scripsisse non legimus.
 Macharion, Galeno in Medicamentis ἡ γένεσις lib. 2.
 Macherion, nisi idem sit, ipsi Galeno in eodem lib. 2. & iterum 5. ἡ γένεσις, & lib. 5. Methodi, & Aëtio Tetrab. 3. Serm. 2. c. 11. & Serm. 4. c. 41. & Tetrab. 4. Serm. 3. c. 12. & Paulo Aeginetæ lib. 3. c. 49. & lib. 4. c. 19.
 Manachus, Plauto memoratus in prologo Captiuorum.
 Magistrinus Aëtio citatus Quaternionis 4. Ser. 1. c. 126. & 134. & Ser. 2. c. 55.
 Magninus Mediolanensis, qui librum Arnaldi Villanouani de regimine sanitatis, additis & immutatis quibusdam sibi vendicauit. Sunt qui hunc Magnum appellant.
 Magnus, quem Circulatore vocat Galenus Pharmac. local. lib. 5. c. 7.
 Magnus Clinicus, Galeno ibidem, & libro eiusdem operis 5. c. 3.
 Magnus Ephesius, Aureliano lib. Oxeôn 3. c. 14. ex libro Epistolarum.
 Magnus Philadelphus, ibi lib. 7. c. 4. & lib. 9. c. 5. & secundum genera libro 5.
 Magnus Tarfeus, secundum locos, lib. 9. c. 7. & etiam secundum genera, alicubi.
 Magnus quispiam, aut vnus ex illis, aut alius, eidem Galeno lib. 4. de differ. pulsuum, & lib. Theriacæ, ad Pisonem. vbi illum dicit scripsisse de Antidotis, Archiatrumque euasisse tempore ipsius Galeni: & Aureliano li. Oxeôn 2. c. 10. & Aëtio Quatern. 2. Ser. 3. c. 105. & Ser. 4. c. 16. & alibi: & Serapioni tractatu 7. c. 8. vbi illum dicit fuisse regem medicorum tempore Galeni.
 Mahazer Io. Serapioni citatus Antidotorum c. 345.
 Mahemet, siue Mahomet Araf.
 Mahemet filius Zachariae,
 Hahemet filius Zachariae Araf. Nam hæc tria comperio apud Mesue, & similiter Mahomet simpliciter, nisi vnus idemque sit.
 Mahraris, Rasi lib. 9. Continentis c. 4.
 Mahumed Brelgehem, Rasi lib. 7. Continentis c. 1. ex autoritate Elkindi.
 Maia inter foeminas, infra nu. 323.
 Maimon, Serapioni Antidotorum c. 32.
 Maiorianus, vide infra Malorianus.
 Malab, Rasi lib. 11. Continentis c. 5.
 Malese, Rasi lib. 1. Continentis c. 1.
 Malorianus, Aëtio citatus Tetrab. 3. Ser. 4. c. vlt. alij ibi legunt Maiorianus.
 Manafeus, & Mnaseus, & Mnaseas, & Mnafias, & Mnafius, & Mnasseus. Hos enim omnes sæpe citatos reperimus, siue diuersos, siue eosdem, quod magis credo, Gal. Aëtio, Paulo Aeginetæ, Cælio Aureliano, & Alexandro Tralliano. Eumque numerat Galenus ipse, siue is est Herodotus, inter Methodicos in Introductione siue Medico.
 Mambateus, Galeno citatus lib. 6. Simplicium.
 Manethon, Paulo Aeginetæ lib. 4. c. 40. & lib. 7. c. 13.
 Manthias, siue Mantias, siue Manteeias Herophilæus, præceptor Heraclidis Tarentini, & Hygieni, vt videre licet apud Galenum in libris Medicamentorum ἡ γένεσις lib. 2. & iterum lib. 6. ἡ γένεσις, lib. 2. c. 1. vbi eum vulgarem medicum vocat. & iterum lib. 6. c. 3. & 4. citatumque ab eo in priore loco ex libro cui titulus est, Pharmacopola in re medica. Sed & idem Galenus in præfatione lib. 6. Simplicium Phar. tradit eum scripsisse de purgantibus, & propositis, & Clysmis, & de Pharmacia secundum locos.
 Maraffen, Rasi lib. Continentis 6. c. 1. & lib. 7. c. vlt. & lib. 8. c. 1. vbi illum citat ex libris Expositioforum.
 Marcellinus Galeno citatus lib. Medicamentorum secundum locos 7. c. 5.
 Marcellus, nisi idem sit Aëtio & Paulo Aeginetæ, vide paulo post, Marcellus alter.

Marcellus

Marcellus Burdegaleus, cuius est liber de Medicamentis empiricis, Physicis, & rationalibus, quem ædidi tempore Gratiani, & Theodosij, fuitque Christianus, vt constat ex c. 21. & 23. & 25. sui operis.
 Marcellus alter citatus Aëtio, Quatern. secundi Ser. 2. c. 11. Paulo lib. 4. c. 11. & lib. 6. cap. 48. & Alexandro Tralliano lib. 8. c. 6. & Marcello illi Burdegaleo c. 20. vbi illum egregium medicum vocat, quem puto eundem fuisse cum Marcellio de quo diximus.
 Marcellus Sidites inter poetas, nu. 225.
 Marcellus Virgilius Florentinus, qui non veritus est de integro vertere Dioscoridem post Hermolaum Barbarum, & Ioannem Ruellium, quem scholiis doctissimis illustrauit.
 Martianus, Aëtio Tetrab. 3. Ser. 1. c. 27.
 Marcus Categetes, apud Galenum, in lib. 2. Antidotorum.
 Marcus Cato, vide supra Cato.
 Marcus Fabius Caluus Rauennas, qui primus omnia Hippocratis opera vertit, hoc ipso conatu laude dignissimus.
 Marcus Leonellus, Faentinus à Victorijs, cuius librum habemus de ægritudine infantium.
 Marcus Talentinus, Galeno ἡ γένεσις lib. 7.
 Marcus Toletanus, qui aliquot libros ex Arabico sermone in Latinum traduxit.
 Marcus Varro, vide infra Varro.
 Marcus simpliciter, Galeno in compositionibus Medicamentorum ἡ γένεσις lib. 4. c. 7. quem credo fuisse vnum ex illis duobus prioribus, siue etiam Gallum Marcum, de quo supra.
 Margareta inter foeminas, infra nu. 340.
 Martianus S. Barolitani, cuius sunt plurimi libri Chirurgici.
 Marinus, Galeno lib. medic. secundum locos 7. c. 2. & lib. 2. Commentariorum in Hippocratem de natura hominis, vbi dicit huius fuisse discipulum Quintum præceptorem suum, & de eo quoque loquitur lib. 7. de Vfu partium, & lib. 2. de semine, in fi. & alibi sæpe. Et huius quoque trochiscos describit Auicenna lib. 5. tract. 8.
 Marinus alius, cui nomen Posthumus fuit, Plinio Secundo memoratus in epistola ad Traianum, quæ est 11. decimi libri, nisi hic idem sit cum præcedenti, quod nõ facile crediderim, quia illum priorem citat Andromachus apud Galenum lib. 7. Medic. secundum locos c. 2. qui quidem Andromachus tempore Neronis & eius Archiater fuit.
 Marrar, Rasi lib. 2. Cont. c. 1.
 Marferogem.
 Marsilius Ficinus, cuius infinita prope opera philosophica, & translationem Platonis habemus, tres libros de triplici vita quibus se ostendit medicum consummatissimum.
 Marsilius Paduanus, vide num sit sequens.
 Marsilius de S. Sophia, cuius inter multa opera sunt Commentarij in Aphorismos Hippocratis, atque in Auicennam, & Consilia quædam medica.
 Martianus Apher, Aëtio citatus Tetrab. 3. Ser. 1. c. 11.
 Martianus simpliciter citatus Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 110. & Ser. 4. c. 47. & alibi, & Scribonio Largo, qui illum dicit fuisse tempore Augusti, siue ille fuit, siue alius. Et ab alterutro vnguentum Martiaton dictum vult Nicolaus.
 Martianus Rota Venetus, qui nonnullas Galeni translationes castigauit.
 Martinus Acaia Catalaunensis, medicus Parisiensis, & familiaris meus, qui inter alia multa præclara opera libros duos Galeni de ratione curandi ad Glauconem, & nouissime Commentarios in Paruam artem ipsius ædidi.
 Martinus Gatinaria Ticinensis, cuius sunt Commentaria in 9. Rasis ad Almanforem.
 Martinus Gregorius, qui nonnullas Galeni translationes ex Græcis exemplaribus emendauit.
 Martinus Steynpeys Viennensis, cuius extat Methodus medicinae.
 Martion Smyrneus, siue Mytilæus, qui de Simplicibus affectibus scripsit, Plin. lib. 28. c. 4.
 Martyrius de quo inter philosophos in mentione Trachij philosophi, nu. 266.
 Maruen filius Zor citatus Rabbi Moyfi Aphorismorum parte 20. ex libro de cibis, vide Ebbule supra, & filius Zor.
 Masageuich, Rasi Cont. lib. 7. c. 4.
 Masarginus, Rasi lib. 3. Cont. c. 2. & c. 6.
 Masarginih, siue Masargench, siue item Masargny, siue Masargimyd, siue Masargnih, siue denique Masarugh. hæc enim omnia nomina reperio, eisdem operis lib. 5. c. 1. & lib. 7. c. 1. nisi idem sit cum præcedente, quod facile crediderim.
 Maserice, siue Masereice. vtrunque enim reperio apud Rasi lib. 1. Cont. c. 3.
 Massaliatas, siue Massaliothes, siue etiam Massaliothus. hæc enim tria medicorum nomina reperimus, apud Galenum, & Paulum Aeginetam lib. 7. c. 13. vide Demosthenes.
 Masilienis citatus Aëtio Tetrab. 4. Ser. 2. c. 58. siue nomen viri medici fuit, siue medici cuiuspiam eius gentis. Nam & Crinas, siue Critias, & Charmis Masilienfes fuerunt, de quibus diximus supra in successione medicorum, nu. 65.

Masinissa

Malsiniffa rex, inter reges, nu. 119.
 Maffurci, Rasi lib. Cont. 2. c. 4.
 Masui Iohey, Rasi lib. 2. Cont. c. 4.
 Mattheolus, vide infra, Petrus Andreas Mattheolus.
 Matthæus Curtius Ticinensis, qui scripsit de venæ incisione in pleuritide.
 Matthæus de Gradi, vide Ioannes Matthæus.
 Matthias Syluaticus Mantuanus, cuius est liber Pandectarum medicina.
 Matthias Theodorus Menanelius, qui librum Græcum de Melancholia ex multis medicis collectum Latinum fecit.
 Maximianus, cuius collyrium describit Alexander Trallianus lib. 5. c. 6.
 Maymo citatus in Tacuinis Elluchasem.
 Medæa inter feminas, infra nu. 312.
 Medeus, Galeno lib. 2. Commentariorum in Hippocratem de natura hominis.
 Medicus Apher, quisquis est, Aëtio citatus.
 Medius, Plinio lib. 20. c. 4. nisi sit ille Medeus.
 Medus, Cornelio Celso, lib. 5. c. 18. nisi etiam sit Medeus ille, aut Medius.
 Meges Chirurgus, quem plurimum laudat Cornelius Celsus lib. 7. in princ. quemque citat idem Celsus lib. 5. c. 28. non semel, & alibi sæpe: Scribonius Largus de compositionibus medicamentorum, & Galenus in Medicamentis secundum locos lib. 3. c. item 3. & lib. 5. c. 7.
 Meges Sidonius, siue ille, siue alius Galeno memoratus ad fi. lib. 6. Methodi.
 Mehererit, Serapioni Simplicium c. 201.
 Meheres, Serapioni eiusdem operis c. 301. in fin.
 Melampus, supra inter poetas nu. 210.
 Meletius, apud Gregorium Gyraldum in præfatione Symeonis Sethi, cuius extat in Græcia opus de Constitutione hominis, & Commentarij in Aphorismos Hippocratis.
 Melissus, apud Hippocratem statim post princ. lib. περί φύσιος ἀνθρώπου, de natura hominis & Galenum in libro de Elementis.
 Meliton, Galeno in medic. περί γένε, lib. 6. & 7.
 Melitus, nisi idem sit, quod puto, Galeno in medicamentis secundum locos lib. 6. c. 1.
 Melofus, Rasi lib. 1. Cont. c. 5.
 Melzigiar, apud Bulchasin in lib. Seruitoris.
 Menader, Galeno in medicamentis secundum locos lib. 9. c. 5. & alibi. Hunc esse puto quem Plinius citat lib. 19. c. 6. & lib. 23. c. 9. quemque in indice. d. li. 19. dicit scripsisse Biochresta, id est, vitæ vtilia.
 Menarchus, vide supra Menarchus.
 Menas chirurgus, Aëtio Tetrab. 3. Ser. 2. c. 5.
 Menecrates Syracusanus Philippi Macedonis medicus, qui cum ægròtos quosdã & penè conclamatos, vel casu vel arte in integrum restituisse, proindeque à nonnullis subblanditijs Iuppiter cognominaretur, elatior iam hoc nomine, sibi que nimio plus placens, nullam accipere solitus mercedem, hac tamen mercede contentus erat, vt liberati se esse illius seruos faterentur, vt prodiderunt Suidas, & Aelianus in varia historia. Tantãque fuit arrogãtia, vt id quoque Iouis cognomentum sibi vsurparit, sibi que aliquando permiserit scribere ad Agefilauum illum magnũ regem Sparta, in hunc modũ: Menecrates Iuppiter regi Agefilao Salutem dicit. Qui quidem rex reliquis non perlectis, sed hominis leuitate protinus irrita, ita propemodum rescribi iussit, Rex Agefilaus Menecrati sanitatẽ dicit. χείρα enim Græci dicunt, quibus bene precantur, υγιαίνειν verbum ambiguum ferè in malum sonat: cum scilicet significamus abesse mentis sanitatẽ. Et eo quidem verbo quidã Casari insaniam exprobrauit. Et hoc quoque vsus est Agefilaus in ea epistola ad Menecratẽ, teste Plutarcho in Apophthegmatis Imperat. atque etiã in Apoph. Laonicis. vbi de Agefilao, & in vita ipsius. Aelianus autẽ de varia hist. lib. 12. scribit Menecratem, ita vt diximus, ad Philippum Macedoniã regem scripsisse, & Philippum ita quoque vt dictum est rescripsisse, addidisseque, consulo vt ad Anticyram te conferas. Significans his hominem non esse sanæ mentis. Cũque aliquando lautissimum cõuiuium instrueret ipse Philippus, illum inuitasse: eorũque mensam ei apparari iussisse, & apponi acerram, suffitumque fieri, reliquos autẽ epulari, Menecratem verò primũ gratanter ferre, latarique eo honore: postquã verò paulatim fames obrepisset: & homo esse conuictus est, non Deus, tum vanus & stolidus confurgens discersit, Philippo eius gloriã redarguente, & in lucem proferete: Hunc Menecratem siue alium eiusdem nominis citat Gal. lib. 2. Phar. περί γένε c. 2. & c. 7. ex libro cui titulus est ἀντοκράτωρ ὀλοζγάματῶ, quasi dicas locupletissimus thesaurus, & iterum lib. 6. eiusdem operis, & lib. 5. Phar. περί τόπος, c. 7. & lib. 6. c. 4. ex lib. quem optimorum Pharmacorum inscripsit. Citat & illum Theophrastus ex libris Naturalium quaestionum. Et de hoc quoque nonnulla Athenæus lib. 6.
 Menecrates Zeophletensis, Aureliano lib. 1. Chronion c. 4.
 Menecles Aëtio citatus.
 Menelaus, Galeno in lib. 2. Antidotorum.
 Menemachus Aphrodisæus, à Galeno positus inter Methodicos in introductione, siue Medico,

dico, huncque citat ipse in medicamentis secundum locos, & lib. 1. Therapeuticæ; & Cornelius Celsus lib. 6. e. 9.
 Menestheus, Galeno in medicamentis περί γένε lib. 5.
 Menestor memoratus Theophrasto in Historia plantarum.
 Menippus, Galeno in lib. 2. Antidotorum.
 Menitheus, Galeno in libro Hippocratis linguarum expositio, citatus ex libro de appellationibus medicamentorum.
 Menodotus, Galeno in compositionibus medicamentorum περί τόπος lib. 5. c. 7. & lib. 6. c. 1. Is fuit discipulus Antiocheni Laodicensi, de quo supra diximus, fuitque ipse Nicomedensis, & Empiricus, vt scribit Gal. lib. 1. de Naturalibus facultatibus. c. 14. & Laërtius in Timone ad fin.
 Menodoctus sæpius Galeno citatus, nisi sit ille Menodotus.
 Menecrus, Galeno lib. Phar. περί γένε 2.
 Menon, qui vt dicit Galenus lib. 4. de Differentiis pulsuum, apud Romanos in exercitũ medicina clarus fuit. Is fuit præceptor Herodoti, de quo supra.
 Menophilus, Cornelio Celso lib. 6. c. 7.
 Menutianus, Gal. in lib. 2. Antidotorum.
 Mercurius inter inuētores medicina, nu. 4.
 Merisinus Thrax apud Alexandrum Trallianum lib. 1. c. 15.
 Mesarugie, apud Serapionem Simplicium c. 79. & seq. & alibi sæpe.
 Meseahen, Serapioni simplicium c. 161.
 Meseac, siue Meseerach, siue Meseal, siue Meseah, siue Mesehah, siue Aben Meseach, nisi sint diuersi, apud Serapionem Simplicium c. 110. & 116. & 120. & 224. & alios.
 Meseha, Mesea, siue Meseacha Serapioni Simplicium c. 66. & c. 140. & 151. & 199. nisi & idem sit cum præcedenti.
 Messas, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.
 Mestli, siue Mifli, vt r̄ique enim reperio apud Rasim Continētis li. 3. c. 1. & c. 3. nõ semel. & c. 6.
 Mestriqhe, Serapioni in Antidotis, qui tractatus est 7. c. 17.
 Mesue inter reges, nu. 139.
 Mesui Iuhæ, cuius syrupum describit Mesue in libro Antidotorum.
 Meton Atheniensis, quem Callistratus, Euphronius, & Phrynicus scripserunt fuisse optimum medicum & astrologum. Is annum magnum ex annis duodeuiginti constituit. Cuius meminit Tullius in epistolis ad Atticum lib. 12. epist. 2. Columella lib. 1. in præfatione, & lib. 9. c. 14. & ex Græcis Aristophanes in Auiibus, & Theon, aut quisquis is fuit, in Commētarijs Arati, vbi illum numerorum rationem diligentissime tenuisse scribit, & Diodorus Siculus lib. 3. c. 11. ad fin. & iterum lib. 12. & Plutarchus in vitã Alcibiadis. Hunc autem Lacedæmonium fuisse scribit Aelianus lib. 10. de varia historia, & de eo quoque loquitur lib. 13.
 Metrodorus Atheniensis inter philosophos, supra nu. 258.
 Metrodorus Sabini, de quo alibi, auditor, vt scribit Galenus, qui de herbis librum scripsit, teste Plin. lib. 25. c. 2. ratione, vt is dicit, blandissima, qua nihil penè aliud quàm rei difficultas significatur. pinxit enim effigies herbarum, atque ita subscripsit effectus: id quod etiam de Crateua & Dionysio scribit, libri enim Metrodori hic titulus erat ἐπιτομή τῶν ἐριστομύμενων, id est, Compendium earum rerum quarum radices secantur, vt idem dicit lib. 20. c. item 20.
 Metrodorum medicum, siue illum, siue alterum memorat Tullius lib. 16. epist. ad Tironem, epistola incip. Solicitar: & Gal. lib. Simplicium medicamentorum 1. c. 29. vbi illum dicit ceteras omnes præter sectam Asclepiadeam contempnisse.
 Meuius Rufus, Galeno medicamentorum secundum genera 7.
 Michaël Angelus Blondus, cuius extat libellus de diebus decretorijs, & alij plurimi.
 Michaël à Capella, cuius sunt Synonyma medic.
 Michaël cognomento & professione medicus, natione Scotus, apud Balæum, centuria 3. & eum quoque memorant Ioannes Picus, Symphorianus Champenius, & Cornelius Agrippa.
 Michaël Pfellus inter philosophos, supra nu. 263.
 Michaël Sauonarola, vide Ioannes Michaël.
 Michaël Villanouanus, qui vniuersam rationem Syruporum ad Galeni censuram diligenter expolitam, & alia quædam scripsit.
 Mison, siue Miction, qui ἐριστομύμενων aduersus serpentes scripsit, teste Plin. lib. 20. c. 23. eiusque malagma describit Celsus lib. 5. c. 18. vbi nonnulli legunt Nicon. Mictionem autem citat Nicandri Interpres.
 Midas, apud Laërtium in testamento Lyconis Troadensis.
 Migisib, Rasi lib. Cont. 7. c. 1.
 Miladius, Rasi eiusdem operis lib. 7. c. 3. & ex lib. Aphorismorum.
 Milesius, Aureliano lib. Chronion 5. c. 7. & seq.
 Miletus, Plinio lib. 28. c. 1.
 Minutianus, Galeno in Aphorismos Hippocratis, lib. 4. c. 69.

Annus Metonis.

Minutian

Minutianus, Galeno medicamentorum $\nu\pi\lambda\gamma\epsilon\nu\mu$, lib. 6. nisi idem sit.
 Mischion, vide infra Mofchion.
 Misafan, Rasi lib. Continentis 3. c. 4.
 Misih, vide supra Mesih.
 Misus, Rasi Cont. 7. c. 4. & lib. 9. c. 6. non semel, ubi illum citat ex lib. de Obstetricibus.
 Misufan, Rasi lib. Cont. 9. c. 4. & 6. & lib. 10. c. 1. & 2. saepe & alibi.
 Mithridates rex inter reges, nu. 125.
 Muih, Rasi Cont. lib. 9. c. 1. sed credo mendum esse, & legi debere Misih, de quo diximus.
 Mnaseas, vide supra Manaseus.
 Mnaseus, vide etiam Manaseus.
 Mnafias, vide item ibi.
 Mnafius, vide & tu ibi.
 Mnafon, Galeno Phar. local. lib. 7. c. 2. & lib. 8. c. 7. in fin.
 Mnesicles, Plinio lib. 2. o. c. 18. in fin. & alibi saepe citatus.
 Mnesidemus, Dioscoridi lib. 4. c. 5. 9. aut ut alij fecant, 68. quo de papauere fatiui tractat.
 Mnesitheus Atheniensis, cuius meminit Gal. lib. 1. & 7. Methodi, & in Introductione, siue Me-
 dico, si eius est, & alibi saepe, praesertim in lib. 1. de Ratione curandi ad Glauconem, non multo
 post princ. ubi ita de eo loquitur, quod cum in omnibus aliis quae ad artem pertinent non me-
 diocriter eruditus esset, tum in exercenda arte quantum via ac ratione licet, nulli peritia secun-
 dus. Meminit etiam Atheneus lib. 11. qui eum citat ex lib. de Edulis: & Pausanias in Atticis, ubi
 illum medicina excelluisse dicit, Is, ut ferunt, nunquam inebriari permisit, sed paucis tantum die-
 bus hilarescere. Citatur ex libro qui $\mu\alpha\beta\omicron\lambda\omicron\gamma\iota\kappa\omicron\upsilon\mu$ medicinae inscribitur.
 Mnestheus, siue Mnestus (vtrunque enim reperio) qui de Coronis scripsit. Nam & in his, ut
 alibi diximus, est aliqua valetudinis portio, ex Plinio lib. 21. c. 3. Hunc, aut alium eius nominis ci-
 rat Gellius lib. 13. c. 30. eodemque vlt. & Plutarchus in lib. de causis Naturalibus c. 26.
 Monus, Aetio. Quater. 2. Ser. 3. c. 4. 2. & c. 110.
 Morfinus Atheniensis inter poetas, supra nu. 234.
 Mofchion, aut ut alij vocant, Mischion, nisi alter sit, qui Graece scripsit de mulierum affecti-
 bus: & a Galeno citatur in Medicamentis secundum genera, praesertim in Cosmetico, scilicet
 lib. 1. c. 1. & $\nu\pi\lambda\gamma\omicron\pi\omicron\upsilon\varsigma$ lib. 1. c. item 1. & lib. 4. c. 7. ubi eum vocat familiarem: & lib. 7. cap. 2. & Aetio
 Quatern. 4. Ser. 3. c. 13. fuitque illi cognomen Correctori, quod quaedam Asclepiadis scripta cor-
 rigeret, ut dicit ipse Galenus lib. 4. de differentiis pulsuum. Hic quoque aut alius eiusdem nomi-
 nis scripsit Graece vnum de Raphano volumen, ut tradit Plinius lib. 19. c. 5. vide infra Theodo-
 rus Muscienus.
 Mofchion alter, ut puto, memoratus Plutarcho Problematon Symposiaco decade 3. c. 10.
 Mofchus, nisi idem sit cum priore, Cornelio Celso citatus lib. 5. c. 18. atque etiam Galeno in
 Medicamentis $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}$ $\tau\omicron\pi\omicron\upsilon\varsigma$ lib. 1. c. 1. & lib. 4. c. 8.
 Mostafes, Galeno in iisdem libris.
 Moyfes de quo supra nu. 78.
 Muliasus discipulus, Rasi lib. 9. Cont. c. 6.
 Mundinus Bononiensis citatus Guidoni Gualiaci.
 Mundinus alter Florentinus, cuius expositionem habemus in Canones vniuersales Mesue, &
 librum Anatomiae.
 Musa, vide Antonius Musa.
 Musca Rasi lib. 1. Cont. c. 1.
 Museia, siue Musya, nisi sit idem, citatus in eo lib. c. 6. & lib. 2. cap. 1. non semel, & in Tacuinis
 Helluchasem.
 Museric.
 Museus inter poetas, nu. 156.
 Muragnachil Israellita, Auicennae lib. 5. tract. 3. citatus, vide supra Israellita simpliciter.
 Myron, Cornelio Celso lib. 5. ad fin. eius lib.

N

Nascarius.
 Naucratis, Galeno Phar. local. lib. 4. c. 7.
 Naumachus praceptor Philagrij, de quo postea.
 Neapolitas, Galeno lib. 4. & 7. Medic. $\nu\pi\lambda\gamma\epsilon\nu\mu$, & $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}$ $\tau\omicron\pi\omicron\upsilon\varsigma$ lib. 4. c. 7. & lib. 7. c. 4. & Paulo
 Aeginetae lib. 3. c. 22.
 Nearchus, Galeno $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}$ $\tau\omicron\pi\omicron\upsilon\varsigma$ lib. 8. c. 7.
 Nebros summus & optimus Graecorum Medicorum, ut scribit Thesalus Hippocratis filius
 in oratione quam in Senatu Atheniensi dixit, cum patriae exodium deprecaretur, quae posita est
 inter opera Hippocratis.
 Nechepson rex, inter reges, nu. 120.
 Neleus, Paulo Aeginetae lib. 3. c. 37. qui forte est Nileus de quo infra.

Neocles

Neocles Aeliano memoratus lib. 8. Animalium, quo loco de rubera rana loquitur.
 Nero inter Imperatores, nu. 150.
 Nicander Colophonius inter poetas, supra nu. 218.
 Nicander simpliciter citatus Caelio Aureliano lib. Chronion 1. c. 4. Paulo Aeginetae, siue ille
 est, siue alius.
 Nicephorus Blemmida, cuius sunt Canones de Vrinis.
 Niceratus, qui de herbis scripsit, teste Dioscoride in praefatione, & Epiphanio Cyprio statim
 post initium lib. 1. aduersus haereses. Citaturque Galeno in Medicamentis secundum locos lib. 3.
 c. 1. & lib. 7. c. 4. & c. 6. & alibi saepe, & Caelio Aureliano lib. Chronion 2. c. 5. ex lib. de Catalepsi.
 Niceratus, quisquis est, memoratur Plinio in Nomenclatura autorum, lib. 31. c. 2.
 Nicetes, Galeno Medicamentorum secundum locos lib. 4. c. 7.
 Nicias Pyrrhi regis Epirotarum medicus, de quo nos alibi diximus.
 Nicodemus, Galeno lib. 9. Phar. loc. c. 7. Mesue in Antidotis non semel.
 Nicolaus Alexandrinus, qui librum addidit de compositione Medicamentorum particula-
 rium Latinitati donatum a Nicolao Rhegino, de quo infra. Et hic forte est quem simpliciter
 Nicolaum citant Gal. lib. 5. & lib. 7. Medic. $\nu\pi\lambda\gamma\epsilon\nu\mu$, & Paulus Aegineta lib. 4. c. 37. & lib. 7. c. 17.
 Nicolaus Ancon temporis nostri scriptor.
 Nicolaus Ferrariensis.
 Nicolaus Iudocus Venetus.
 Nicolaus Leonicensis Vincentinus, cuius extant Commentarii in Galenum, & illius multo-
 rum operum translationes, & alia multa opera elegantissima & doctissima. Is primus post homi-
 num memoriam docuit medicinam Latine loqui.
 Nicolaus Leonicus Thomaeus, qui traducit librum Galeni cui titulus est, Documentum de
 puero epileptico.
 Nicolaus Machelus Mutinensis, qui vertit commentarios Galeni in 1. librum Hippocratis de
 morbis vulgaribus.
 Nicolaus Massa Venetus, cuius sunt libri de febre pestilentiali, pestichii, & morbillis, de mor-
 bo Neapolitano.
 Nicolaus Myrepsus, cuius sunt libri 24. medicinales Graeci secundum literas alphabeti.
 Nicolaus Niculus Florentinus Pogij familiaris, Philelphi contra inimicus, qui librum Scr-
 monum in hac arte mira vbertate composuit, in quo vniuersalem medicinam in vnum veluti
 corpus congesit, quod apud Graecos Oribasius fecit. Illum grauisimae auctoritatis medicum vo-
 cat Leonicensis in libro de Serpentibus.
 Nicolaus Poll Caesaris, medicus, cuius est liber de cura morbi Gallici.
 Nicolaus Praepositus, cuius est Dispensarium ad aromaticos.
 Nicolaus Quintus papa, de quo supra, nu. 155.
 Nicolaus de Regio, siue Regino Calaber, qui primum maximam operum Galeni partem in
 Latinum traduxit non admodum eleganter, ut eius tempora ferebant, sed fideliter tamen, & alia
 quaedam.
 Nicolaus Salernitanus, cuius sunt duo Antidotaria, vnum maius, alterum minus, imprimis
 commendata, & quorum minore passim vtuntur pharmacopola.
 Nicolaus Salycetus, cuius in chirurgia librum habemus.
 Nicolaus, aut ille Micepsus, aut alius, & is quidem superior caeteris omnibus, utpote quem ci-
 rat Rasi lib. Contin. 11. c. 4.
 Nicomachus Stagiritas Machaonis filius, de quo supra nu. 30.
 Nicomachi alij duo medici a Suida recensiti, alter pater Aristotelis, alter filius, qui inter cae-
 tera sua opera scripsit Commentarios in Physicam patris, & 8. Ethicorum libros ad Eudemum,
 qui & tempore Ciceronis extrabant, ut ipse dicit. Nicomachum autem, quisquis is fuit, citat Ga-
 lenus Medicamentorum secundum genera lib. 5.
 Nicomedes citatus Galeno lib. de compositione Medic. $\nu\pi\lambda\gamma\omicron\pi\omicron\upsilon\varsigma$ 2. c. item 2.
 Nicon, cuius librum $\mu\epsilon\tau\epsilon\pi\iota$ $\mu\omicron\lambda\upsilon\phi\alpha\gamma\iota\alpha\varsigma$, id est, de edacitate memorat Cicero ad Trebatium lib.
 epistol. 7. epistola 2. incip. Amabilior. Hunc, aut alium eius nominis citat Cornelius Celsus lib. 5.
 c. 18. quanquam nonnulli ibi Micon legunt.
 Nicon, siue ille, siue alius atiquissimus medicinae author ab interprete Nicandri in Thera-
 cis citatus.
 Nicostratus, Galeno lib. 8. Phar. loc. c. 2. & lib. 9. c. 4. & lib. 7. Generalium, c. 5. & 6. & lib. 2. An-
 tidotorum: & Aetio citatus, qui Anticyrae meretrici hellebori vim magnam moriens dicitur re-
 liquisse, apud Aristophanem in libro de meretricibus.
 Niger, vide Petronius Niger, & Sextius Niger. Nigrum autem simpliciter citat Galenus lib. 6.
 Simplicium c. 1. & lib. Antidororum 1. Aurelianus lib. Oxcon 3. cap. 16. ubi illum vocat amicum
 Tullij Bassi, & Gal. lib. Simplicium 6. in praefatione.
 Nileus, Cornelio Celso, Galeno, Paulo, & Aetio citatus, vide Neleus.

A 2

Nilus etiam Galeno, Paulo, lib. 7. c. 18. & Aëtio sæpe citatus, nisi idem sit cum præcedente.
 Numenius, Celfo lib. 5. citatus cap. 18. & c. 21. Huiusque librum Theriacum citant Scholia in Nicandrum. Hunc Dieuchis discipulum fuisse scribit Athenæus lib. 1. Dipnosophistarum, ut in Dieuche diximus.
 Numisianus, aut ut alij vocant, Nomisianus Corinthius, vnus ex præceptoribus Galeni, ut ipse Gal. dicit post princ. ἀνατομικῶν ἐγκυρίσεων, id est, Anatomicarum administrationum. Et de eo quoque loquitur in Commentariis Hippocratis de Natura hominis, vbi & illum Heraclea- num vocat, dicitque etiam Pelopem alium ex suis præceptoribus fuisse discipulum illius. Et eius item meminit lib. 5. Aphorismorum Hippocratis.
 Nymphodorus, aut ut alij vocant, Nymphodorus, Cornelio li. 8. c. 20. Plin. li. 33. 34. & 35. Gal. li. 6. med. secundū genera. Aëtio Tetrab. 3. Ser. 1. c. 45. & 49. & Paulo Aegineta lib. 7. c. 12. citatus.
 Obes, Rasi lib. 8. Contin. c. 1. & lib. 9. c. 4. ex Antidotario.
 Octavius Horatianus discipulus Vindiciāni, de quo inter poetas diximus, cuius extant libri 4. rerum Medicar. in quorum postremo post princ. meminit illius sui præceptoris. Hos tamen lib. non huius esse, sed Theodori Prisciani tradit Gregorius Gyraldus historia poetarum dial. 7. quo de Menandro differit. Quisquis autem is est, se citat ex lib. Phænomeno in 2. parte lib. 2. c. 7.
 Ocyroes, infra inter fœminas nu. 315.
 Odys de Odys Patauinus, cuius sunt libri de cœnæ & prandij portione.
 Oenone inter fœminas, infra nu. 315.
 Olympiacus, siue Olympicus Milesius, quem Galenus in Introductione, siue Medico ponit inter methodicos.
 Olympiades Thebanus Plinio citatus lib. 20. c. 21. & Gal. lib. 4. de differentiis pulsuum.
 Olympias Thebana inter fœminas, nu. 329.
 Olympicus, siue ille Olympicus siue alius, quem nugacem appellat Gal. lib. 1. Therapeuticæ.
 Olympionicus, Galeno in Medicamentis secundum locos lib. 4. c. 7. & Aëtio citatus Tetrab. 2. Ser. 3. c. 102.
 Olympius, Galeno Pharm. local. 9. c. 3.
 Olympius collega Octauij Horatiani, ut ipse Horatianus dicit in præfatione lib. 1. rerum medicarum,
 Olympus Sophista Aëtio Quater. 3. Ser. 3. c. 29.
 Olympus medicus Cleopatræ familiaris, apud Plutarchum in Antonio, siue ille, siue alius, Alterum autem horum, aut alium citat simpliciter Gal. in Medicamentis secundum locos.
 Omeis Bentamiz, qui & Omas Bentamin citatur Arabibus.
 Onon, siue Onen, Rasi lib. 3. Contin. c. 3. non semel, vbi citatur ex lib. de Electionibus.
 Onasim, Serapioni Simplicium c. 136.
 Onesidemus, Galeno in medicamentis secundum locos lib. 10. c. 1. non semel.
 Onerius, siue Oneter ibi. lib. 7. ad fin.
 Ophilius, Plinio lib. 28. c. 4.
 Ophionicus Concliax citatus à nonnullis ex libris Herbarum. Sed Galenus in præfatione lib. 6. Simplicium Medicamentorum ad si. putat esse nomen supposititium.
 Opion Plinio citatus lib. 20. c. 5. & c. 22. Alij Ophionem legunt.
 Orestinus, Galeno in libris Medicamentorum secundum locos lib. 1. c. 1.
 Oribasius Sardinianus, Iuliani Imperatoris Archiater, qui 7. libros Medicinæ, ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἰατρικαῖς, ad Iulianum ipsum, eorumque Epitomen in lib. 9. ad Eustachium filium composuit. In tanto autem honore apud eundem Iulianum fuit, ut ab eo κοίτηςος Quæstor Constantinopolitanus factus sit, testibus Suida & Eunapio in libro Sophistarum: qui & eum dicit inuidia succedentium Imperatorum rebus suis spoliatum in exilium ad Barbaros missum, vbi tamen animo semper philosophico instructus fuit, tantæque apud eos gratia & opinione fuit, ut quasi pro Deo haberetur, placatisque tandem principibus rediit, & bona recuperavit. Huius quoque nomine circumferuntur Commentarij in Aphorismos Hippocratis, quos vix illius esse crediderim. De eo est Epigramma in lib. 4. Epig. Græcorum huiusmodi,
 ἰατρικὸς μέγας ὕπὸς ἰουλιανῶ βασιλῆος
 ἀξιὸς εὐσεβίης ὀλῖος ὀρεβάσιος.
 ἔιχε γὰρ οἶα μέλιττα ἄφρονος νόου, ἀλλὰ θεῶν ἄλλα
 ἰατρῶν πλεόντων ἀνθεα δροφάμενος.
 Iuliani regis medicus celeberrimus hic est
 Diuus Oribasius dignus honore coli:
 Præuidus instar apri, veterum monumenta pererrans
 Ex variis vnum nobile scripsit opus.
 Origenes, siue Origenias, Galeno in lib. Medic. secundum locos 7. c. 2. & 4. & lib. 8. c. 3.
 Orion Ctesestus, idem ἡλί γένε lib. 7.

Quod sic vertit Lodoicus Iaufferandus,

Diuus Oribasius dignus honore coli:
 Præuidus instar apri, veterum monumenta pererrans
 Ex variis vnum nobile scripsit opus.
 Origenes, siue Origenias, Galeno in lib. Medic. secundum locos 7. c. 2. & 4. & lib. 8. c. 3.
 Orion Ctesestus, idem ἡλί γένε lib. 7.

Ornocas

Ornocas.
 Orpheus inter poetas, supra nu. 156.
 Orpheus, alter cognomento Theologus, qui de Medicamentis compositis scripsit, apud Galenum in lib. 1. Antidotorum.
 Orphitus, apud eundem lib. 7. Medic. ἡλί γένε, de quo & nos diximus in repet. l. si vnquam, in superscriptione eius legis. Orpheum autem citat ex Stratone Alexander Trallianus lib. 1. c. 15.
 Ortho Siculus, Galeno lib. 1. Phar. ἡλί τόπος, c. 1.
 Orus rex Aegypti inter inuētores medicinæ, nu. 3.
 Orus Mendefius, apud Galenum in lib. 1. Antidotorum.
 Osiris rex Aegypti inter inuētores medicinæ, nu. 17.
 Osthanes, Dioscoridi lib. 4. c. 32. quo de Siderite tractat, & Alexandro Tralliano lib. 1. c. 15.
 Ortho Brunfelsius Maguntinus, cuius est Onomasticon medicinæ, & Catalogus, Theses siue loci communes totius Medicinæ, Herbarum tomi tres, & alia pleraque opera.
 P
 Paccius, siue Pacius, siue Pacchius Antiochus Ophthalmicus, Galeno secundum genera, lib. 7. & ἡλί τόπος lib. 4. c. 7. & lib. 9. c. 4. vbi citatur ex Collectaneis Scribonio Largo lib. Compositionum Medicamentorum c. 97. & c. 166. Aëtio Quatern. 2. Ser. 3. c. 109. & Marcello Burdegalenfi, c. 20. post prin. vbi illum dicit decessisse paulò ante Tiberium Cæsarem, & c. 25.
 Pæon Deorum medicus, apud Homerum lib. 4. Odyssæ, & lib. 5. Iliados in duobus locis aliis, quos tibi citabimus infra, nu. 376. proindeque.
 Pasagius, apud Procopium de bello Vandalorum.
 Paladius quisquis est, citatus Rasi lib. 4. Continentis c. 1.
 Palamedes inter reges, supra nu. 110.
 Pallas inter fœminas, infra nu. 321.
 Pamphilus qui de herbis scripsit, ut tradit Epiphanius libro aduersus hæreses 1. statim post initium. Eumque citat Aëtius, & Galenus lib. 5. Medicamentorum secundum locos c. 7. vbi illum artem medicam exercuisse Romæ suo tempore dicit: & lib. 6. Simplicium in præfatione, vbi eum dicit de herbis ex Alphabeti ordine scripsisse, nec tamen earum vires expertum, ceteris qui ante se scripserant fidem habuisse. Sed & eum, aut alium eius nominis citat Constantinus Cæsar, aut quisquis is fuit.
 Pamphilus episcopus, quisquis is est, Aëtio Tetrab. 4. Ser. 4. c. 122.
 Pamphilus Pharmacopola, id est, μιγματοπώλης, eo titulo citatus Galeno lib. 7. secundum locos c. 3. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 4. c. 16.
 Panacea inter fœminas, infra nu. 316.
 Pancius Lucensis.
 Pantaleon Nicomedensis, de quo inter diuos supra nu. 86.
 Pantaleon Vercelleis, cuius sunt libri pilularum & lactiniorum.
 Panthemus Celfo citatus lib. 5. c. 18.
 Papias Laodiceis Autolyti medicus, Gal. lib. Medicamentorum secundum locos 4. c. 8.
 Parthenius, cuius est dialogus de humani corporis sectione.
 Pasocrates, Galeno Medicamentorum secundum locos lib. 8. c. item 8.
 Pasion, siue Palsion (nam vtrunque legitur, sed frequentius Palsion) Galeno, Paulo Aegineta, lib. 7. c. 12. & Aëtio.
 Pasithemis in testamento Lyconis Troadensis laudatus apud Laërtium.
 Patriarcha, qui transfudit quosdam libros Galeni in Arabicam linguam, ut dicit Rabbi Moses Aphorismorum lib. 24. in pluribus locis,
 Patroclus inter reges, supra nu. 110.
 Paulinus Scytopolites, memoratus Porphyrio in vita Plotoni Platonici.
 Paulinus alter citatus Galeno Medicamentorum secundum locos lib. 8. c. item 8. vide num sit Gauleus Paulinus, de quo supra.
 Paulus Aegineta, qui amplissima scilicet 70. volumina Oribasij in compendium quoddam coëgit, ut ipse testatur.
 Paulus Alagenitus, Serapioni tract. 7. cap. 9. nisi sit Paulus Aegineta, cuius nomen sit corruptum apud Serapionem.
 Paulus Apostolus, de quo inter Diuos supra nu. 83.
 Paulus Bagellardus, cuius est liber de ægritudinibus infantium.
 Paulus Iouius, qui de piscibus Romanis scripsit, quemque inter medicos celebres posuit Marsilius nardus epistola 3. lib. 9.
 Pausanias Anchyti filius, de quo est Empedocles epigramma, apud Laërtium,
 Πασανίου ἰατροῦ ἐπώνυμον, ἀγχιπεῖ οἶον
 οὔτ' ἀσκληπιᾶδην πατρὶς ἔβρεχε γέλα,
 δὲ πολλὰς μογεροῖσι μαρμαρομένους καμάτοισι
 φῶπας ἀπέσπρεψεν περσεφόνους ἀδύτων.
 Quod paucis immutatis reponitur in lib. 3.
 A a 2

Epigrammaton Græcorum, ubi ἀδελφῶν inscribitur, veluti incerti auctoris.
 Pausaniam illum, siue alterum, & ipsum medicum memorat Plutarchus in vita Alexandri, & Galenus lib. 1. Therapeuticæ.
 Paxanius, quem ex autore Collectaneorum Geoponicorum lib. 12. c. 32. & alibi sæpe virium herbarum fuisse peritum cognoscimus.
 Paxatas.
 Peleus inter reges supra nu. 104.
 Pelops Gal. præceptor, ut idem Gal. dicit in Comment. 2. lib. 1. Prorrhethici Hippoc. & in lib. Locorum affectuum, & alibi sæpe. Hic scripsit Commentarios in Aphor. Hippoc. ex quibus sæpe ab ipso Gal. citatur. Hunc quoque citat Plin. lib. 3. c. 5. & Paulus Aegineta lib. 3. c. 20.
 Periander inter poetas, supra nu. 231.
 Perigarius, Galeno lib. 2. Antidotorum.
 Perigenes, Galeno Medicamentorum secundum locos lib. 7. c. 2. & 3.
 Petinus, Galeno κατὰ τόπους lib. 7. c. 2.
 Petosiris inter reges, supra nu. 121.
 Petreus inter poetas, supra nu. 221.
 Petrichus quem ex Orphiacis citat Nicandri Interpres in Theriacis.
 Petridius Plinio lib. 20. c. 23.
 Petronas memoratus Erasistrato lib. 1. de Febribus, & Galeno in Commentariis Hippocratis de victus ratione in morbis acutis lib. 1.
 Petronius Arbitrator inter poetas, supra nu. 228.
 Petronius Areta, Galeno Medicamentorum ἡ γέννη lib. 5.
 Petronius Diodotus de quo supra, Diodotus.
 Petronius Musa, Galeno lib. 2. Medicamentorum ἡ γέννη.
 Petronius Niger, qui de herbis scripsit, ut dicit Dioscorides in præfatione, & Epiphanius Cypricus in princ. lib. 1. Hæreseôn.
 Petron, siue Petro citatus Gal. lib. 3. Medicamentorum ἡ γέννη, & Cornelio Celso lib. 3. c. 9. ubi dicit illum vnica ad omnes febres medicina vti solitum, quem imbi declarat.
 Petrus Andreas Mattheolus Senensis, cuius est liber de morbi Gallici curandi ratione.
 Petrus Aponensis, qui maximam sibi gloriam ex suo Conciliatore comparauit, quo decreta veterum Medicorum quæ inuicem pugnare videbantur, conciliat, ex quo ei libro nomen & tit. Conciliatoris datus, hic & Commentarios in Aristot. Problemata, & alia multa adidit.
 Petrus Archiater Aetio citatus Tetrabibli 2. Ser. 3. c. 110.
 Petrus Argelata, siue Largelata, siue etiam De la Cersata Bononiensis, cuius Chirugiam commendatam habemus.
 Petrus Barotius,
 Petrus Bayrus, cuius est liber de pestilentia.
 Petrus Bristorus, cuius doctus imprimis est liber de venæ sectione in pleuritide, qui primus Gallorum recentiorum docuit venam esse aperiendam à parte affecta.
 Petrus Cararius Lanfrancus.
 Petrus Crescentinus Bononiensis, qui, ut ipse dicit in præfatione eius magni operis quod de Plantarum & animalium virtutibus scripsit, totum tempus adolescentiæ in medicina & scientia naturali consumpsit.
 Petrus Franciscus Paulus Florentinus, cuius est tractatus de venæ incisione aduersus Auicennam.
 Petrus Hispanus, cuius est Thesaurus pauperum, Canones medicinæ, & alia quædam.
 Petrus Largelata, vide supra, Petrus Argelata.
 Petrus Leo, qui cum ad Laurentium Medicen curandum accersitus fuisset, nec satis foeliciter cessissent medicamina ab eo exhibita, Melancholiâ correptus sese in puteum præcipitavit.
 Petrus Pinter Valentinus, cuius est liber de Epidemia.
 Petrus Rosatus, qui de phlebotomia in pleuritide scripsit.
 Petrus Toletus Gallus, qui scripsit vniuersalem morbi articularis præcautionem, & curationem, & alia.
 Petrus Tusignanus, cuius sunt Consilia contra Epidemiam, & libellus de Regimine sanitatis.
 Petrus de Vbaldis, pater ille trium in iure ciuili Coryphæorum, Bald. Ang. & Petri, medicus professione quidem ille, sed qui nulla eius artis monumeta, quod sciam, reliquit. Verum qui tantos talesque filios genuit, certè meruit ne eius nomen raceretur.
 Phædus, Galeno lib. Medicamentorum ἡ γέννη, 4. c. 7.
 Phæniæ, Galeno lib. 4. de differentiis pulluum.
 Phæon Deorum medicus, alius Pæon vocatus, de quo infra nu. 376.
 Phanius Phisicus, nisi idem sit cum Phænia, de quo supra Plinio lib. 22. c. 13.
 Phanius, nisi etiam sit vnus ex illis, simpliciter citatus Plinio ex eo libro in quo scripsit de virtutibus laudibus, vide ibi an sit idem.
 Phanius, nisi quoque ille sit, Galeno Medicamentorum ἡ γέννη, lib. 5.

Phaon.

Phaon, cuius meminit Galenus lib. 1. de Alimentorum facultatibus, & in Commentariis lib. 1. Hippocratis de ratione victus in morbis acutis, in 18. sectione, ubi putat huius esse librum, qui dicitur esse Hippocratis, de ratione victus salubris, aut alterius Hippocrate antiquioris.
 Pharastrus, vel Pharaustus, nisi duo sint, Galeno lib. 6. Simplicium.
 Pharnaces Herbarius, Galeno lib. Medicamentorum κατὰ τόπους 8. c. 7.
 Phaustinus, vide Faustinus.
 Pherecides ad quem scribit Hippocrates, cuius nonnulli dicunt esse librum de victu salubri, qui inter lib. ipsius Hippocratis est, ut dicit Gal. in Comment. Aphor. Hippoc. lib. 6. c. 1.
 Pheffonicus.
 Pheffas, cuius etiam nonnulli esse dicunt eum librum de victu salubri, ut etiam dicit Galenus in loco nuper citato.
 Phidippus regis Deiotari medicus, apud Tullium in oratione pro ipso Deiotaro.
 Philagrus Lycius Macrensis, ut Eugenatori placet, aut ut ipse scribit in epistola ad Philemonem, Epirota, Naumachij discipulus, Galeno posterior, qui medicinam Thessalonica exercuit, & libros medicinales aliquot monobibla 70. & alios non paucos, & Commentarium in Hippocratem scripsit. Hæc Suidas. Illum autem sæpe, & ex aliis operibus citant Aëtius Tetrab. 1. Ser. 3. sæpe, & Tetrab. 2. Ser. 1. c. 90. & c. 110. & Ser. 3. c. 105. & alibi sæpe: Paulus Aegineta lib. 7. c. 6. & Alexander Trallianus, lib. 8. c. 10. in prin. & Auicenna Antidotorum c. 2. & Mesue in ægritudinibus neruorum.
 Philaretus, cuius extat liber de Pulsibus, citaturque ex libro trium tractatum Rasi lib. 1. Continentis c. 9. & aliis.
 Philertus qui scripsit de Pulsibus.
 Philes inter poetas supra nu. 241.
 Philibertus Saracenus, cuius sunt non indoctæ Annotationes in versionem Latinam Galeni de Simplicium Pharmacorum facultatibus.
 Philinus Cois, de quo supra in successione Medicorum, nu. 55.
 Plinius simpliciter citatus Galeno, tam in Medicamentis ἡ γέννη lib. 5. quam κατὰ τόπους lib. 4. c. 6. & lib. 7. c. 6. siue ille sit, siue alius.
 Philippus Acarnanes Alexandri Magni medicus, tantæ apud illum authoritatis & fidei, ut intrepidè, nulla prius ab eo inquisitione facta acceperit hauseritque potionem, quam Parmeno illi scripserat Philippum à Dario corruptum in eius necem præparasse, testes sunt Q. Curtius, Plutarchus, Arrianus in vita illius, Valerius lib. 3. c. vlt. in fi. Et huius quoque meminit Diodorus Siculus lib. 17. Iustinus lib. 11. & Ioannes Monachus.
 Philippus Epirotes, apud Celsum lib. 3. c. 21.
 Philipus Flestellus medicus Parisiensis, vir humanitate ea præditus, ut in gratiam eorum, qui chirurgiam amplectuntur Introductionem in eam artem conscripserit, ex quo Commentario æstimare licet, eum non modò scriptis artem illustrare, sed ægris magno medendi vsu iam comparata magna auxilia afferre posse.
 Philippus de Lignamine, vide Ioannes Philippus.
 Philippus Macedo, quisquis is fuit, apud Gal. lib. 2. Antidotorum.
 Philippus de Soldeuilla Cathalanus, qui scripsit in Artem paruam Galeni.
 Philippus Sophista, qui immortalitatem promittebat, conseruando iis qui sibi parerent, humidum corporis temperamentum, ut retulit Galenus lib. 6. de Sanitate tuenda, & Aëtius Tetrab. 1. Ser. 4. c. 96. De quo & nos dicemus infra nu. 464. sed & medici.
 Philippus Viscadius Noribergensis, cuius liber est, Cælum Philosophorum, siue de secretis naturæ, & alius de Epidemia.
 Philippus, quem inter iuniores reponit Gal. lib. 2. de Diffe. febrium. c. 6. quisquis ille fuit.
 Philippum quoque simpliciter, siue vnum ex illis, siue alium citant ipse Gal. lib. 7. & 10. Therapeuticæ, & lib. 2. Medic. ἡ γέννη, & lib. 4. c. 6. κατὰ τόπους, quo ex loco satis eum in Casaria vixisse constat. & iterum lib. 7. c. 5. & alibi, Aëtius Tetrab. 3. Ser. 1. c. 49. & Paulus Aegineta, & Aurelianus lib. Oxeôn 2. c. 10. idem Paulus Aegineta lib. 1. c. 12. & lib. 3. c. 42. & lib. 7. c. 12. non semel.
 Philistion Siculus, aut ut Plutarchus lib. Symposiacorum, & Gellius lib. 17. c. 11. maluit, Locrus, præceptor in arte medica Eudoxi Gnidij, ut dicit Diogenes Laërtius. Is, ut scribit Plutarchus in Symposiacis decade 7. c. 1. author fuit eius opinionis, ut potus laberetur in pulmonem, Ad eumque scribit Hippo crates. Nec desunt qui & huius esse dicunt librum de victu salubri, quem vulgus adscribit ipsi Hippocrati, ut dicit Gal. in Aphorismis Hippocratis lib. 6. c. 1. Huncque inter verustos medicos reponit ipse Galenus in Commentariis de ratione victus in morbis acutis, & lib. 1. Methodi. Huncque, siue alium eius nominis citat Plinius lib. 20. cap. 9. & cap. 12. & alibi sæpe.
 Philistionis frater, Cælio Aureliano Chroniôn lib. 5. c. 1. ex lib. 22. de Adiutoriis.
 Philo, siue Philon Tarsensis, inter poetas, nu. 226.
 Philo ille, siue alius simpliciter citatus Cornelio Celso lib. 6. c. item 6. Galeno lib. 1. Methodi, & Phar. localium lib. 8. c. 3. Aëtio Tetrab. 2. Ser. 4. c. 28. & alibi: Paulo Aegineta lib. 3. c. 23. & 45. &

A 2 3

lib.7.c.11. Tralliano, & Auicennæ. Hic medicamenta quæpiam exquisitissima composuit, quæ Deorum manus vocabat, auctore Plutarcho.

Philonis alterius, ut opinor, meminit Plutarchus Symposiacione decade 4. proble.1. & decade 5. proble.2.

Philocalus, Galeno lib. Medicamentorum secundum locos 10.c.2.

Philocleus, ipsi Galeno lib. Medicamentorum *ἡ γέννη*. 7.

Philocrates, apud Celsum lib. 5.c.19. & c.26.

Philomenus, siue Philominus siue Philumenus citatus Oribasio, & Aëtio Tetrabibli 1. Ser. 4. c.51. & Tetrab. 2. Ser. 1.c.78. & 119. & 120. & 123. & sæpe, & Ser. 2.c.119. & Ser. 4.c.45. & Tetrab. 3. Ser. 3.c.20. & Tralliano lib. 8.c.5. in prin. & c.8. Nisi ij sint diuersi, quod minimè puto.

Philomeum quoque citat Rasis lib. Cont. 5.c.1. qui fortè idem est.

Philonides Siculus ab Erhna, qui priuatim de albo veratro scripsit, ut prodit Dioscorides lib. 4.c.141. aut ut alij secant. 151. & eum etiam citat Galenus lib. 4. de Differentiis pulsuum, & lib. 7. Medicamentorum *ἡ γέννη*.

Philonides Catinensis præceptor Paccij Antiocheni, de quo supra, citatus Scribonio Largo lib. Compositionum Medicamentorum c.57. & Marcello Burdegalsi c.20. post princ. qui & alibi videlicet c.29. citat simpliciter Philonidem siue vnum ex his, siue alium.

Philonij duo, alter Persa, alter Tarsensis, celebrati Galeno & cæteris. Nam quòd duo fuerint hinc ostenditur, quòd Tarsus non in Perside est, sed in Cilicia.

Philoponus, Paulo Aeginetæ,

Philoripus,

Philosophus, quisquis is fuit, medicus, quem ita simpliciter citat Aëtius Quaternionis 2. Ser. 4. c.40. & Quater. 3. Ser. 2.c.4. & Quater. 4. Ser. 2.c.32. & 55. & alibi.

Philotas inter poetas, supra nu. 227.

Philotas Amphisius, siue ille, siue alius Plutarcho in Antonio memoratus.

Philotas simpliciter citatus Cornelio Celso lib. 5.c.19. siue item ille, siue alius.

Philothæus, cuius extant Commentarij Græci, in Aphorismos Hippocratis.

Philotimus, Cornelio Celso li. 8. c.20. vbi illum reponit inter claros medicinae auctores Galeno in li. 4. *ἡ γέννη*, & lib. 2. Commentariorum Hippocratis de natura hominis, & alibi sæpe: & Aureliano li. Chronion 1.c.4. & Aëtio Tetr. 2. Ser. 2.c.9. & Tetr. 3. Ser. 3.c.12. & Plutarcho in lib. de Discrimine adulatoris, & amici, & in lib. de Auditoris officio citatus. is fuit Praxagoræ discipulus teste eodè Galeno li. 1. Alimen. c.8. & lib. 1. Methodi, & Erasistrati contemporaneus, ut scribit idem Gal. lib. 6. Aphor. c.1. citaturque etiam in libro de Melancholia, qui Hippocratis dicitur, sed non ipsius est, vel ex hac vna ratione, quòd Hippocrates longo tempore præcessit Philotimum, & Erasistratum eius contemporaneum, atque Themisonem, qui in eodem libro citatur. Huius autem, aut alterius eius nominis Opfartyticum, & librum de Alimento citat Athenæus.

Philoxenus, quo auctore medicina in Aegypto increuit, pluribusque voluminibus eam diligentissimè comprehendit, ut dicit Celsus lib. 7. in princ.

Philoxenus Chirurgus, Gal. citatus lib. Medicamentorum *κατὰ τόπος*. 3. c.3. & lib. 4. c.6. & 7.

Philoxenus Grammaticus, siue ille fuit, siue alius, citatus Gal. lib. 7. Medic. *ἡ γέννη*.

Philoxenus, aut vnus ex illis, aut alius simpliciter citatus eidem Galeno *κατὰ τόπος* lib. 4. c.7. Aëtio, & Paulo Aeginetæ lib. 7. c.11. vide Claudius.

Philumenus, vide supra Philomenus.

Philosophianus, Octauio Horatiano, aut ut alij malunt, Theodoro Prisciano, lib. 4. ad Eusebium filium de Physica scientia.

Phladius Clemens, Galeno lib. 7. Medicamentorum *ἡ γέννη*. Ita vertunt interpretes. Ego Flauius vertissem.

Phocus ille Ornytionis filius, à quo Phocenses dicti, qui Antiopen furore correptam medicamentis sanauit, & vxorem duxit, ut scribit Pausanias lib. 9. quo Bœoticam describit.

Phœbus, Marcello Burdegalsi ex Basso citatus, Medicamentorum c.29.

Philarus, Rasi lib. 1. Contin. c.1.

Phulamus Ioanni Serapioni citatus.

Phylinus, Plinio lib. 29. & alibi sæpe, & Paulo Aeginetæ, & Galeno *κατὰ γέννη*, lib. 5.

Pirónius Calsius, vide num sit vnus ex illis Calsiis, de quibus supra.

Piscator, quisquis est, citatus Aëtio Tetrab. 3. Ser. 4.c.41. & Tetrab. 4. Ser. 2.c.53. & Ser. 4.c.12.

Pisò, quem ex libro de animalibus citat Aëtius Tetrab. 4. Ser. 1.c.86.

Platearius, vide Ioannes Platearius.

Plato inter philosophos, supra nu. 246.

Plato alius Gal. citatus Pharm. localium 7. c.3. non semel, & Rasi lib. 10. Contin. c.1.

Plato Tiburtinus, qui Almansoris Iudicia verit, atque etiam Acneum de Pulsibus & vrinis.

Plinius ille Veronepsis, de quo etiam ibi. Nam & vtrunque Pliniū citat Marcellus Burdegalsis.

Plistonius, siue Plestonius, siue item Plistonicos Praxagoræ discipulus sapius Plinio, atque Galenò

Galeno

Galeno lib. 2. Commentariorum de natura hominis, & libro 1. Methodi memoratus, itèmq; Athenæo, & Gariopontio in lib. de Febribus, c.7.

Plutarchus Cheroneis inter philosophos supra, nu. 261.

Podalirius inter inuentores medicinae, supra nu. 28. & 29.

Podanitas, Galeno lib. medicamentorum secundum locos 7. ad fin.

Poles inter philosophos, supra nu. 265.

Polonifos, siue Polonifus, Gal. lib. 6. Simplicium, & Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.

Polyarchus Paulo Aeginetæ citatus.

Polyarchus, nisi idem sit, Cornelio Celso lib. 5. c.18. & Galeno lib. Medic. secundum locos 8. c.5. vbi illum citat ex epist. ad omnia interna, & Paulus Aegineta lib. 3. c.74. Ab hoc Polyarchion Malagma, & Epithema dictum, de quo idem Paulus Aegineta lib. 3. c.68. & 70.

Polybius, siue Polybus (vtrunque enim reperitur) gener & discipulus Hippocratis, & illius in instituendis iuuenibus successor, ut dicit Galenus Commentariis ipsius Hippocratis de natura hominis lib. 1. & Aphorismorū lib. 6. c.1. Huiusque plurimi, Galeno tamen vbiq; reclamante, censent esse librum illum *ἡ γέννη* de natura hominis, qui inter opera ipsius Hippocratis est, & alia quædam. Eiusque etiam meminit idem Galenus lib. 3. de Respirandi difficultate, & alibi sæpè, & Celsus lib. 5. c.20. & Plinius lib. 31. c. vlt. in fi. Suntque qui dicunt Polybum fuisse illum generum Hippocratis, Polybium alterum.

Polycletus, cuius honorificam mentionem facit Phalaris in duabus ad eum epistolis, & alia epistola ad Messenios.

Polycritus Mendæi filius Plutarcho memoratus in Artaxerxe.

Polydamna inter fœminas, infra nu. 318.

Polyidas, siue Polyides, siue Polyidus, siue item Polydas, Galeno, in libro de curandi ratione ad Glaucanem, & in Introductione, siue Medico post princ. & de compositione Phar. *ἡ γέννη*, lib. 3. & Aëtio Tetrab. 4. Serm. 2. cap. 58. & Serm. 4. c.4. & Paulo Aeginetæ lib. 4. cap. 25. & lib. 7. cap. 12. citatus.

Polyidus alter multo antiquior, qui Glaucum Minois filium ad vitam vi cuiusdam herbæ reuocasse dicitur, de quo supra diximus, cum de Aesculapio loqueremur.

Polypus, apud Aristotelem lib. 3. de Animalibus.

Pompeius Lenæus Pompeij Magni libertus, de quo Plinius lib. 15. c.30. in princ. & lib. 25. c.2. Is est, quem ipse Plinius sæpe Leneum simpliciter vocat, ut eodem lib. 25. c.6. & lib. 24. c.9.

Pompeius Sabinus, Galeno lib. 7. *ἡ γέννη*, vide infra Sabinus.

Pomponius Bassus, Gal. Medicamentorum secundum locos lib. 4. c.7. vide Bassus.

Ponticus Virmius, aut ut alij vocant, Virunius, Tarunius, qui Theophilum de vrinis & pulsibus, & Aenci libros eiusdem tituli in Latinum vertit.

Porphyrius inter philosophos, supra nu. 272.

Porphyrogeneta inter reges, supra nu. 138.

Posidippus, apud Iulium Capitolinum in Antonino Philosopho.

Posidonius, siue Porsidonius Gal. & Aëtio sæpè, & Paulo Aeginetæ lib. 7. c.3. & 19. & 22.

Potamon, Galeno Medicamentorum *ἡ γέννη*, lib. 2.

Prasion, Galeno eiusdem operis lib. 5.

Praxagoras Cous præceptor Herophili, ut dicit Galenus lib. 4. de Differentiis pulsuum, & ab eo sæpè citatus ex libris de Accidentibus, & alius, & ab Aureliano lib. Chronion 1.c.4. & alibi ex libris Curationum, Et lib. 5. c.2. ex libris de Morbis. Et lib. Oxeon 2. c.10. ex libris Peregrinarum passionum. Fuit que etiam præceptor Philotimi, de quo supra diximus. Sed & de hoc quoque diximus in successione medicorum, supra nu. 50.

Presbyter Indus Aëtio, vide supra Indus.

Presbyter simpliciter citatus eidem Aëtio, siue ille Indus, siue alius, Tetrab. 4. Ser. 1.c.24.

Primton, Galeno Medicamentorum *κατὰ γέννη*, lib. 1. & *ἡ γέννη*

Proclianus, Marcello Burdegalsi Medicamentorum c.22.

Proclus inter philosophos, supra nu. 269.

Procopius Casariensis medicus exercitus Belisarij aduersus Gothos, qui & eius expeditionis historiam scripsit, quam etiamnum habemus.

Proculus, qui de natura hominis inter alia eius artis monumenta scripsit, ut prodit Gal. lib. 2. de Febrium differentiis, c.6. Eumque etiam memorat lib. 1. Therapeuticæ, & Aurelianus lib. Chronion 3. c.8. vbi illum dicit fuisse Themisonis sectatorem.

Prodicus, eidem Galeno in lib. 2. de Naturalibus facultatibus, c.9. & in lib. 2. de Differentiis febrium, c.6. citatus ex libro de natura hominis, quem Proculum quidam esse putant.

Prodicus Selymbrianus Hippocratis discipulus, apud Plin. lib. 29. c.1. siue ille fuit, siue alius.

Prodicum medicum, siue illum, siue alium, quod magis credo memorat Hippocrates lib. 6. Epidemion. si illic Prodicus & non potius Herodicus sit scribendum, quod magis puto, secutus sententiam Leonardi Fuchsij, & veteris Interpretis, de quo diximus supra in Herodico.

Prosechius, Paulo Aeginetæ lib. 7. c.16.

- Prosdochus, Marcello medico Burdegalensi, Medicamentorum c. 29.
 Prosper Calanius Sarzinenfis, cuius est docta paraphrasis in lib. Galeni de Inæquali intemperie, & alia multa opera non contemnenda.
 Protagoras cuius meminit Eupolis poëta Græcus in ea fabula, quæ Colaces inscribitur, & Plutarchus Symposiacôn decade 7. proble. 1.
 Protarchus, Celso lib. 5. c. 18. non semel, & lib. 8. c. 20.
 Protas Peleusiotes, Galeno Medicamentorum localium lib. 10. c. 1.
 Proxenus, Galeno eiusdem operis lib. 7. c. 2.
 Prusias, vide Cienus.
 Prytanis, siue Prytanides, Galeno Pharmacorum secundùm locos lib. 3. c. 1. & lib. 7. c. 3.
 Ptolemæus Chirurgus, Cornelio Celso, lib. 6. c. 7.
 Ptolemæus Cytherius, inter poëtas, supra nu. 216.
 Ptolemæus Euergetes Aegypti rex, inter reges, supra nu. 129.
 Ptolemæus simpliciter, siue alius, siue ex illis vnus, Galeno lib. 5. Medicamentorum κατά γέν, & Aureliano lib. 3. Chroniôn, c. 8. vbi illum dicit Erasistrati sectatorem, & Aëtio Quatermione 2. Ser. 3. c. 110.
 Ptolemæus, quem familiarem vocat Gal. lib. 4. Pharm. κατά γέν, c. 7. non semel, & lib. 7. c. 5.
 Publius Cathegetes, Galeno Medicamentorum κατά γέν, lib. 5.
 Publius simpliciter, siue ille, siue alius eidem Gal. lib. 4. & etiam κατά γέν, c. 4. & Marcello Medicamentorum c. 29.
 Pyëton, Plinio lib. 29. c. vlt.
 Pyramus, Galeno κατά γέν, lib. 4. c. 7.
 Pyro, cuius nugæ deridet Galenus lib. 2. de Temperamentis.
 Pythagoras, inter philosophos, supra nu. 244.
 Pythagoras alter à philosopho, cuius meminit Diogenes Laërtius in vita ipsius philosophi, quem de hernia scripsisse tradit.
 Pythius, vel Pythion, Gal. Phar. secundum locos, lib. 5. c. 9. & secundum genera, lib. 3.
 Pythocles memoratus Hippocrati lib. 7. Epidemiôn.
- Q
- Quadratus, Galeno Medicamentorum κατά γέν, lib. 7.
 Quintus Stertinius, de quo in successione medicorum, nu. 62.
 Quintus præceptor Galeni, eidem sæpe memoratus.
 Quiricus de Augustis Thertonenfis, qui scripsit: Lumen Apothecariorum.
- R
- Rabbi Moyfes, cuius extant Aphorismi medicinales, cui hunc titulum præfixit, Moyfes filius seruuli Dei, Israëliticus Cordubensis. Suntque & alia eiusdem opera.
 Rabirius, Plinio lib. 28. c. 7.
 Rasis apud Arabes celeberrimus, vide Alubeter.
 Raymondus Lulius vir certè reconditæ doctrinæ & eruditionis, qui præter alia multa quæ in medicina scripsit, ædidit librum cui titulus est, Ars breuis: alterum quem Artem generalem vocauit, vtramque adedò difficilem, vt pauci queant intelligere: verùm si semel intelligas omnia pollicentem.
 Reheubarus, Serapioni Antidotorum c. 18.
 Remaclus Fufech Lymburgus, cuius est Methodus curandi morbi Gallici, & Historia aquarum, & tractatus Conditorum, & specierum aromaticarum, & Nomenclatura plantarum.
 Reginus Galeno memoratus lib. 1. Methodi.
 Rhipalus, Galeno lib. 7. Pharm. localium c. 3.
 Riphinus Nicaensis inter Dipnosophistas, Athenæo.
 Richardus Anglicus, cuius sunt libri de Phlebotomia, de vrinis, de anatomia, de signis prognosticis, de febribus.
 Rhamnius Fannius, siue Flavius, inter poëtas, supra nu. 232.
 Roffus, Rasi lib. 6. Continentis c. 1. nisi Ruffus sit legendum, quod facillè crediderim, cum nullo alio loco meminerim me Roffum legisse.
 Roffinus, apud eundem c. 3. eiusdem lib. nisi etiam Ruffinus sit legendum.
 Rogerius Parmensis, cuius est lib. de Phlebotomia venarum omnium, & Practica medicinalis.
 Rolandus Capellus Chrysolitanus Parmensis, cuius est tractatus de curatione pestiferorum apothematum, & libri quatuor de Chirurgia.
 Romanus Medicus, Leonici discipulus, cuius extat liber, cui titulum fecit, Antisophista, de tribus docendi ordinibus Galeni eleganter differit.
 Ruffinus, cuius meminit Nicolaus Antidotarius, & Rasi lib. 4. Continentis c. 1. vide Roffinus.
 Ruffinus Nicaensis vnus è Dipnosophistis, quorum colloquia sunt ab Athenæo descripta.
 Ruffus Hierax Thebanus, apud Galenum lib. 5. Pharmacorum κατά γέν.
 Rufus Ephesius inter poëtas, supra nu. 223.

Rupilius.

Rupilius, apud Ciceronem in oratione pro Aulo Cluentio Habito.
 Rusticus Galeno citatus in lib. 9. Pharmacorum κατά γέν, c. 6.
 Rusticus alter Placentinus Notericus.
 Rutilius Oribasius citatus.

S

- Sabinus qui in libros Epidemion Hippocratis scripsit, teste Galeno in Commentariis librorum Prorrheticis ipsius Hippocratis, fuitque præceptor Stratonicus præceptoris Galeni, vt dicit idem Galen. in lib. de Atra bile, eumque sæpissime citat ipse Galenus, & Gellius lib. 3. cap. 16. Et nos quoque eiusdem meminimus in repet. li. vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 168. & ego sane. Et interim vide supra Areræus Sabinus, & Pompeius Sabinus.
 Sabon, Rasi lib. 3. Contin. c. 3.
 Sabor rex inter reges, supra nu. 136.
 Sabor filius Sehel Auicennæ memoratus lib. 5. quo de Medicamentis compositis loquitur.
 Sabud rex inter reges, supra nu. 134.
 Sabur, Rasi lib. 2. Contin. c. 4. & lib. 6. c. 1. & lib. 7. c. 4. vbi cum citat ex libro de Antidotario, & alibi sæpe.
 Sacrificulus, id est, ἱερεὺς quisquis est, Galeno lib. Pharm. loc. 7. c. 3.
 Sadhsar, Rasi Contin. 11. c. 1.
 Sahat, siue Saharus Rasi lib. 3. Cont. c. 2. non semel.
 Saher, Rasi lib. 3. Cont. c. 6. & lib. 6. c. 1. nisi sit ille, aut Seher de quo infra.
 Saladinus Esculanus, cuius est Compendium aromatariorum.
 Salamine Serapioni Simplicium c. 136. & 364.
 Salemia, eidem Serapioni eiusdem operis c. 427.
 Salycerus, cuius Chirurgiam habemus.
 Salimachus, Aureliano lib. Oxeon 3. c. 17.
 Salomon, siue Solomon rex, inter reges, supra nu. 113.
 Salomon Eben, id est, filius, vt alibi diximus, Hahafen, siue Hasen. vtrunque enim reperio apud Serapionem Simplicium c. 79. & c. 260.
 Salomon simpliciter citatus Rasi, lib. 2. Cont. ad fin. siue vnus ex illis, siue alius.
 Salmute Serapioni Simplicium c. 178. in fin.
 Salpe inter fœminas infra nu. 329.
 Salustius Dionysius, Plinio lib. 32. c. 7.
 Salustius Mopseates qui sub Tiberio Cæsare scripsit in re medica, autore Suida.
 Samithras, Galeno Pharm. loc. lib. 9. c. 6.
 Samuye, Rasi lib. 9. Cont. c. 1. Vide num sit Salmute, de quo supra dictum est.
 Sanctus Pisarenfis, qui Commentarios quosdam scripsit sub Eugenio 4.
 Sandazar, Rasi lib. 11. Contin. c. 5.
 Sanctes de Arduinis Pisarenfis, qui scripsit de omnibus naturalibus, & artificialibus, de venis, de odoratione, de prolificatione.
 Sapiens filius Iubeyr, apud Rasm lib. 2. Cont. c. item 2. vide Zour.
 Sapor, vide Sabor inter reges, nu. 136.
 Sarachus & Saracus, & Sarac, Rasi lib. 5. Cont. c. 1. non semel, & lib. 7. c. 4. non semel, & lib. 11. c. 5. vbi illum Indum vocat.
 Sarek Indus, eiusdem operis lib. 7. c. 1.
 Sarchentitus, Galeno lib. Medicamentorum κατά γέν, c. 6.
 Sagogoras, vide infra Sefagoras.
 Satrius cognomento Cythenas, discipulus Sexti Empirici, apud Diogenem Laërtium in Timone Nicaeo, in fin.
 Satyrus Quanti, de quo supra, discipulus, & vnus primusque ex præceptoribus Galeni, vt ipse Gal. post prim. lib. 1. περί ανατομικῶν ἐγχειρησῶν, id est, de Anatomicis administrationibus, & alibi sæpe dicit. Is interpretatus est libros Aphorismorum Epidemiorum Hippocratis, vt dicit idem Galenus in princ. lib. 1. eorundem Epidemiorum.
 Scate, siue Seark, siue Scharai, siue Scharac, siue Scharac, nam omnia hæc nomina comperiorum apud Rasm lib. 1. Cont. c. 1. & 13. & c. 9. tum apud alios, nisi sint diuersorum.
 Schar, Rasi lib. 2. Cont. c. 4.
 Schiarchandus citatus in Tacuinis Elluchasem.
 Scindaxar Serapioni Simplicium c. 82.
 Scribonius Largus, qui sub Tiberio multa opera in re medica scripsit, quorum etiamnum extat liber de compositione Medicamentorum: eumque sæpe citat Galenus cum in multis locis, tum in lib. Medic. κατά γέν. Is ad tempora vsque Claudij vixit, vt videre licet ex c. 60. eius libri de compositione Medicamentorum, quo loquitur de Messalina diu sui Cæsaris. Quod opus an ipse Latine, an Græcè scripsit, addubitant nonnulli viri docti.
 Sebastianus Aquilanus, qui ad Ludovicum Gonzagam scripsit librum de morbo Gallico, & alium

& alium de febre sanguinea.

- Sebastianus Aultrius Rubeaquentis, cuius est explanatio in Paulum Aeginetam.
- Sebastianus Montuus Gallus, cuius sunt libri docti medicinalium Dialaxon.
- Sebastianus Scrofa, qui traduxit Galeni libros de remediis parabilibus, & de Euchymia, & Cacochymia, id est, de bono & malo succo, cum Scholiis.
- Seber, Rasi lib. 2. Contin. c. 2.
- Sedifnar, Rasi Contin. lib. 6. c. 1.
- Secher, Rasi lib. 1. Cont. 2. c. 4. nisi idem sit.
- Seher, eidem Rasi lib. 1. Cont. c. 9. & lib. 2. c. 5. nisi idem quoque sit.
- Seleucus Cyzicenus memoratus Philostrato lib. 8. de vita Apollonij.
- Semmas Medus, Galeno in lib. 2. Antidotorum, vide Simmas.
- Sendahafar, Rasi lib. 11. Contin. c. 7.
- Sendhefar ibi, nisi idem sit cum præcedente.
- Sendihar, Rasi lib. 2. eiusdem operis c. 4. nisi & hic quoque idem sit.
- Serapio Alexandrinus, de quo supra in successione medicorum num. 54. Is citatur Cornelio Celso lib. 5. c. ult. ubi de impetiginis speciebus, & Gal. in libris Medic. *ἡ γέννη*, lib. 2. & *ἡ τὸ πρῶτον*, lib. 6. c. 1. Aëtio Tetrab. 4. Ser. 3. c. 14. & alibi, & Paulo Aeginetæ lib. 3. c. 64. & lib. 7. c. 17. & alibi, & Ioan. Serapioni Antidotorum c. 20. & Cælio Aureliano lib. Chronion 1. c. 4. ex libris Curationum, & lib. Oxeon 2. c. 6. ex libro Sectarum.
- Serapio alter de quo supra, Ioan. Serapio.
- Serenus Sammonicus, vide Quintus Serenus inter poetas, nu. 229.
- Serenus alter Aëtio citatus Tetrab. 2. Ser. item 2. c. 16.
- Sergius Babylonius ocellarius, Galeno in lib. 4. Medic. *κατὰ τὸ πρῶτον* c. 7.
- Sermoneta, vide Ioan. Sermoneta.
- Seruilus, vide inter poetas nu. 217.
- Sesear, Rasi lib. 11. Contin. c. 8.
- Sesitrid, eidem lib. 9. Contin. c. 1.
- Seuerianus citatus Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 98 non semel, & Alexandro Tralliano.
- Seuerus Galeno lib. 3. *ἡ τὸ πρῶτον*, c. 1. & Aëtio sæpe citatus, vide Theodosius.
- Sextius, aut ut alij scribunt, Sestius Niger, qui licet Romanus esset, tamen Græcè scripsit de medicina, ut scribit Plinius in indice lib. 20. Huncque diligentissimum medicinæ scriptorem dicit idem Plinius lib. 32. cap. 3. illumque alibi sæpe citat, yti etiam facit Plinius Valerianus lib. rei rusticæ 4. c. 5.
- Sextus Afer Empiricus præceptor Saturnij, de quo supra, Galeno in libro Sectarum, & Diogeni Laërtio in Timæo memoratus.
- Sextus Cheroneus inter philosophos supra, nu. 262.
- Sextus Fabius, Niconis, de quo supra locuti sumus, discipulus, apud Tullium lib. 7. epistolarum ad Trebatium.
- Sextus Placitus Papiensis, Iacobo Dondo in suo Aggregatore.
- Siburius, Marcello Burdegalenfi in præfatione, nisi ibi potius scribendum sit Scribonius, à quo satis constat ipsum Marcellum multa accepisse, nec vsquam alibi huius Siburij fit mentio.
- Sidascar, Rasi lib. 1. Contin. c. 3.
- Sideniar, eidem eiusdem operis lib. 4. c. 1.
- Sidhafar, Rasi eiusdem operis lib. 8. c. 1.
- Sigon, Galeno in libris Medic. *κατὰ τὸ πρῶτον* 9. c. 4.
- Silarus, Rasi lib. Contin. 1. c. 5. ex Lapidario.
- Sihgenus, Rasi lib. Contin. 3. c. 2.
- Silimachus Hippocratis sectator, Cælio Aureliano lib. Chronion 1. c. 3. Hic puto est ille Salimachus de quo supra.
- Silius Italicus inter poetas supra, nu. 224.
- Sillanus de Nigris qui à Campegio nominatur, inter medicinæ scriptores.
- Silo, Galeno *ἡ γέννη*, lib. 6.
- Simeon Sethus Antiochenus, qui ad Michaëlem Ducam imperatorem scripsit librum *πρὸς ἑνὸν ἀμειψιὸν τροφῶν*, id est, de facultate cibariorum, qui etiamnum extat.
- Simeon alius ut opinor, citatus Rasi lib. 1. Cont. c. 2. & 3. non semel, & c. 6. & lib. 3. c. 3.
- Simmas Ochlagogus, Galeno in lib. 2. Antidotorum, nisi sit Semmas de quo supra.
- Simon Atheniensis inter philosophos, supra nu. 257.
- Simon alter Seleuci & Nicanoris necessarius, apud Laërtium in Simone illo Atheniensi.
- Simon Genuens, qui inter alia opera traduxit librum Ioannis filij Serapionis de simplicibus medicamentis, & librum Serapionis Bulchasis, adiditque librum Synonymorum.
- Simon alius, ut opinor, simpliciter citatus Rasi lib. 3. Cont. c. 7. non semel, nisi sit ille Simeon eidem quoque simpliciter citatus.
- Simonides medicus memoratus Plin. lib. 7. cap. 24. cum inquit, Ars postremò eius rei facta, & inuenta

Marcelli medici locum.

inuenta est à Simionide medico. Ita enim legitur in veteribus exemplaribus impressis, verum iam pridem Domitius Calderinus monuit ibi legendum esse, melico, non medico, quod & editionibus posterioribus emendatum est.

- Simus Cous, cuius Strabo meminit lib. 14.
- Sindifar, siue Sindihfar, nisi sit Sandaxar, aut Scindaxar, de quibus supra, vel etiam Sindaxar Serapioni Simplicium c. 84. & 111. & seq. & Rasi lib. 5. Cont. c. 1.
- Siphnius Diphilus, Galeno lib. 4. de differentiis pulsuum.
- Syphis Theosophos cognominatus, qui primus Arefodina excogitavit, ut supra in medicamentis diximus.
- Socinus Bentius, cuius frequens est mentio apud Liliam Gregorium Gyraldum.
- Socrates chirurgus, Aureliano lib. 5. Chronion c. 1.
- Socration, Galeno lib. Medic. secundum locos 5. c. 7.
- Solomon rex, vide Salomon.
- Solon Diatarius, Galeno lib. Medic. secundum locos 3. c. 1.
- Solon Lycius sæpe Plinio citatus lib. 20. & 21. & aliis pluribus seq.
- Solon Smyrnæus, Plinio lib. 20. c. item 20.
- Solon simpliciter, siue vnus ex illis, siue alius, Plinio eodem lib. c. 21. in fi.
- Sophocles, Plinio lib. 22. c. quoque 22.
- Soranus Ephesius, qui primum Alexandria profecit, deinde Romam venit, ubi artem exercuit temporibus Traiani & Hadriani, librosque complures & optimos in medicina composuit. Hæc Suidas. Hodieque etiam habemus Isagogen in Artem medendi. Eumque citant Galenus, Aëtius, Paulus Aegineta, atque etiam Cælius Aurelianus lib. 1. Chronion c. 3. ex libris Causarum, quos *ἀπὸ λογομένων* vocant. Sed & is è diuerso Galenum citat Isagoges cap. 13. Fuere enim eodem tempore. Eumque citat ipse Galenus lib. 1. secundum genera, c. 8. ex lib. quem Monobibulum inscripsit. Is nostram Aquitaniam inuisit, & illic medicinam exercuit, si verum dicit Marcellus c. 19. in prin. Sed de eo aliquid diximus in successione medicorum, nu. 66.
- Soranus alter & ipse Ephesius Iunior, qui libros 4. Muliebrium scripsit, ut dicit ipse Suidas, ex quibus Aëtius sæpe eum citat.
- Sofagoras, Cornelio Celso lib. 5. c. 18. alij Safagoras scribunt.
- Sofander, Galeno lib. Medic. secundum locos 4. c. 7. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 78.
- Soficrates, ipsi Galeno eiusdem operis lib. 7. c. 6. eodemque ult.
- Sofimenes Plinio citatus lib. 20. & seq.
- Sofstratus, Celso lib. 7. post prin. & c. 6. & Galeno in libris Phar. & Interpreti Nicandri, & Galieno ponto lib. de Febribus c. 7.
- Sotacus vetustissimus scriptor apud Plinium lib. 36. c. 16. & c. 20.
- Soteridas, cuius meminit Vulcatius Gallicanus in vita Anidij Calsij.
- Sotion, Gal. si is est, in medicinis expertis. Is fuit præceptor Teranonis, de quo infra. Et huius, aut alterius eius nominis meminit Constantinus, siue is fuit Cæsar, aut alter eius nominis, in libris Agriculturæ, ex quibus præsertim libro 12. eum fuisse rei medicæ peritissimum constat.
- Speudusa, Galeno lib. 3. *ἡ τὸ πρῶτον*, c. 1.
- Speusippus inter philosophos, nu. 247.
- Speusippus Herophileus Alexandrinus Diogeni Laërtio memoratus, in vita Speusippi Atheniensis, in fin.
- Stanefmodus Alexandro Tralliano citatus.
- Stanofmodus, Aëtio, nisi idem sit, quod magis puto.
- Statius Anneus Senecæ amicitia celebris, apud Cornelium Tacitum lib. 5. cuius etiam meminit quisquis is fuit, qui vitam ipsius Senecæ descripsit.
- Stephanus Dutepleus, cuius sunt tabulæ in libros Galeni de morbis & Symptomatis.
- Stephanus cognomèto Magister, cuius Collyrium videmus in Matthia Theodoro Manelio.
- Stephanus alius, ni fallor, qui Cabade Persarum rege à morbo curato, multas opes retulit apud Procopium lib. 2. de bello Persico.
- Stolus Britannicus celebris ocellarius, Galeno Phar. loc. 4. c. 7.
- Strabus inter poetas, supra nu. 239.
- Stratotas, Aëtio Quater. 2. Ser. 3. c. 110.
- Stratius, Lulio lib. 5. decadis 5. memoratus.
- Strato Lampfacenus inter philosophos, nu. 254.
- Stratones duo alij, apud Laërtium in philosopho memorati, alter Erasistrati discipulus, aut vt quidam dicunt, alumnus: alter antiquior, ut ille ipse scribit autoritate Aristotelis.
- Stratonem autem simpliciter, siue vnus ex illis, siue alium citat Alexander Trallianus lib. 1. c. 15. non semel, & Aëtius Ser. 13. c. 46.
- Strato alius, ut opinor, & ipse medicus, apud Macrobius libro in Somnium Scipionis 1.
- Stratocles Sydonius memoratus Philostrato in vita Apollonij lib. 8.
- Stratonicus vnus ex Galeni præceptoribus, Sabini Hippocratici discipulus, ut dicit idem Galenus

lenius in lib. de Atra bile.

Sulemen Eben Hafen Serapioni Simplicium 380.

Sulahin Heben Hahafen, & Sulahin simpliciter citatus Ioan. Serapioni.

Surdus, quisquis est, citatus Rasi lib. 7. Contin. c. 4.

Suribes, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2. non semel.

Sycionius simpliciter citatus Galeno in Medicamentis secundum locos.

Symmachus Anatomicus. De quo, aut alio eiusdem nominis Martialis lib. 5. Epig. 9.

Languebam, sed tu comitatus protinus ad me

Venisti centum Symmache discipulis.

Centum me tetigere manus, Aquilone gelat e,

Non habui febrem Symmache, nunc habeo.

Ostendit digitum, sed impudicum

Alconti, Dasioque, Symmachoque.

Symphorianus Champerius, siue Campegius, cuius in re medica, & aliis sunt multa opera non omnino contemnenda. Vnum ei defuit, uti & multis aliis quod putabar non satis præstitit: hoc vno tamen laudandus, quod in magnis voluisse fat est.

Synali duo, alter vetustior Ammonis comes, alter Hannibalis, memorati Silio Italico lib. 5.

T

Tabari, citatus Ioan. Serapioni.

Tabri, nisi idem sit, Rasi lib. 1. Cont. c. 3. non semel, & c. 5. non semel, & alibi sæpe.

Tacuinus, cuius quædam opera habemus, vide supra Elluchasem.

Talius, siue Thalius Aelius Galeno κατὰ τὴν lib. 6.

Talius Atheniensis eiusdem Galeni, ut ipse Galenus sapius dixit, præceptor.

Tarentios Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.

Tarentinus. Galeno in Antidotis, & autori Geoponicon lib. 13. c. 8. & alibi sæpe, nisi idem sit cum priore. Et forte vterque est Heraclides Tarentinus, de quo alibi.

Talsamat, Rasi lib. 10. Contin. c. 1.

Telamon, siue Thelamon inter reges, nu. 104. & iterum nu. 106.

Telamon alius, Galeno Medic. κατὰ τὴν lib. 2.

Telephanes, ibi.

Aemilij Macri
locus.

Temeseon Aemilio Macro, aut quisquis is fuit, memoratus in libro de herbis in Plantagine, de cuius laudibus dicit illum scripsisse. Sed ne erres, ibi legendum Themison, quem Plin. lib. 25. c. 8. in princ. scribit celebrasse eam herbam, volumine de ea edito.

Temimius Miconis, Rabbi Moyfi Aphorismorum parte 8. non semel, & iterum parte 13. ad fi. ubi illum citat ex Introductorio ipsius.

Teranon, siue Theranon discipulus Socionis, de quo supra, Galeno.

Terentius Eutichianus, apud Octauium Horatianum, siue malis Theodorum Priscianum lib. 4. vide Eutyichianum.

Terentius Valens, Galeno Pharm. local. lib. 9. c. 4.

Terentius Velpistus Marcello Burdegalensi, in epistola Hippocratis ad Mæcenatem.

Terentius simpliciter, vel vnus ex illis, vel alius, Galeno in medicamentis, & κατὰ τὸν lib. 4. c. 7. vide Therentius.

Tertius Damianus, Vissenacus Decapolitanus, cuius est Theorica medicina, & Chirurgia, & libellus περὶ τῆς ἰσχυρῆς, id est, de morbo sudorifico.

Teucer inter reges nu. 107.

Thadeus Florentinus, qui scripsit Commentarios in multos libros Hippoc. & in Paruam artem Galeni, Consilia multa, aliisque opera ædidi. Huiusque tanta nominis celebritas fuit, ut ad curam extra urbem vocatus, non vilis quàm aureorum 50. in singulos dies peregrinaretur, vocatusque ab Honorio quarto, centum sibi statui voluit. Itaque reuersus ab eo iam curato decem milia aureorum reportauit, testibus Baptista Mantuano, lib. 1. de patientia, c. 6. & aliis.

Thalasserus, Paulo Aeginetæ citatus.

Thalius Aelius, vide supra Talius.

Thamor Aethiops Galeno, si is est, in medicinis expertis.

Thamyras, Galeno Medic. κατὰ τὸν lib. 9. c. 5.

Tharmadinus, Rasi lib. 5. Contin. c. 1.

Tharreas, siue Tharrias, Celso lib. 3. c. 20. & 21.

Tharseus chirurgus, Galeno Medic. secundum genera lib. 4.

Thebaeus, Galeno Medic. secundum genera lib. 4. & κατὰ τὸν lib. 1. c. 8.

Themison Laodiceus, de quo supra in successione medicorum nu. 59.

Themison alter multo posterior, ut qui fuit tempore Apuleij, qui illius mentionem facit in Apologia 1.

Theocrates, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.

Theocritus, Galeno Medic. secundum genera lib. 6.

Theoclestus

Theoclestus apud Procopium lib. 2. de bello Gothorum.

Theodogius, Rasi lib. 5. Contin. cap. 1. nisi mendum sit, & legendum Theodosius, de quo dicam postea.

Theodoretus, Paulo Aeginetæ.

Theodoricus Cemenis episcopus, idemque Dominicanus, cuius chirurgiam habemus.

Theodoricus Dorstenius, cuius est Botanicon continens herbarum aliorumque simplicium, quorum vsus est in medicinis, descriptiones & imagines.

Theodoricus Gerardus Gaudanus, qui libros Simplicium Medicamentorum Galeni, & alios multos transtulit.

Theodoricus Grefmuntius, qui scripsit de regimine sanitatis tempore pestis.

Theodoricus Reatinus.

Theodorus Muscienus, siue Moschion Alexandro Tralliano lib. 1. c. 15. vide supra Moschion.

Theodorus Priscianus, qui de herbis scripsit, & libros γυναικείων, id est, muliebrium. vide supra Octauius Horatianus.

Theodorus alius, ni fallor, Athenæi de quo supra, discipulus, memoratus Diogeni Laërtio in Aristippo.

Theodorum simpliciter, siue vnum ex illis, siue alium memorant Plinius, Aëtius Tetrab. 2. Serm. 2. c. 91. & Ser. 4. c. 46. & c. 91. & aliis sæpe: alter Plinius Valerianus lib. 3. c. 22. & Tzerzes historiarum Chili. 4. & Rasi Cont. lib. 2. c. item 2. Estque vnus ex istis Diæta, quibus vel salubriter vtendum, vel cautius abstinendum.

Theodosius simpliciter, siue alius, siue vnus ex illis, Aëtio Tetrab. 2. Ser. item 2. c. 54. & in Tact. cuius Elluchasem citatus. & Rasi lib. 1. Cont. c. 1. & c. 4. & alibi sæpe.

Theodotion.

Theodotus Scuerus, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 27.

Theodotus, siue ille, siue alter, de quo inter philosophos nu. 283.

Theodotus, Celso lib. 6. citatus c. item 6. qui forte vnus ex illis est.

Theodotus Laodicensis episcopus, inter sanctos supra nu. 91.

Theognis non ille quidem qui Elegiam ad Cynnum scripsit, quæ γυναικείων inscribitur, id est, Sententia, sed alius Arabibus citatus.

Theombrotus, de quo supra, nu. 52.

Theomedon, apud Laërtium in Eudoxo Cnidio.

Theon Alexandrinus, qui quatuor libros Gymnasticorum, siue de particularibus exercitiis scripsit, apud Gal. lib. 2. de Sanitate tuenda, vbi & alia multa de eo videbis.

Theon, cuius sunt Commentarij in Nicandrum.

Theon, aut vnus ex illis, aut alius Aëtio citatus in præparatione vini bilem purgantis, Tetrab. 1. Ser. 3. c. 58.

Theophilus Protospatrius, cuius sunt sex libri Græci de Fabrica humani corporis, quos Iunius Paulus Crassus Patauinus Latinos reddidit.

Theophilus alter, nisi idem sit, cuius liber est de excrementis & pulsibus, & Commentarij in Aphorismos Hippocratis, & de cogitione vrinae.

Theophilum, quisquis is fuit, citat Gal. in lib. de Symptomatum differ. & Aëtius Tetrab. 2. Ser. 3. c. 42. & Rasi lib. 1. Cont. c. 3. non semel, & lib. 5. eiusdem operis, c. 1. ex lib. de membris dolentibus. eorum vnus fuit contemporaneus Gal. atque ab eo in precio habitus: refertque illius delirium exempli causa, in lib. de Symptomatum differentiis, cum morbo correptus ex cerebro laborasset.

Theophrastus inter philosophos, supra nu. 253.

Theophrastus Bombasius Germanus, qui Germanicè scripsit de chirurgia, & de gradibus & compositionibus receptorum, & naturalium.

Theopolemus Plinio sæpe citatus lib. 20. & seq. Alij autem legunt Tlepolemus.

Theopompus Aëtio Quater. 4. Ser. 4. c. 122.

Theosebius Aëtio Quaternio. 3. Ser. 1. c. 49.

Theosenus, Cornelio Celso lib. 5. c. 18.

Theotropus, Galeno Medicamentorum κατὰ τὴν lib. 5.

Theranos discipulus Socionis, Gal. in Medicinis expertis, si is liber eius sit, vide Teranon.

Theseus inter reges, nu. 104. & seq.

Thesius Marcello Burdegalensi citatus, atque etiam Octauio Horatiano, siue is fuit Theodorus Priscianus, lib. 4. de Physica scientia ad Eusebium filium.

Thestmichin, Galeno in libello de viribus Centauræ, in princ.

Thespianus, siue Thespianus, vtrūque enim legimus, nisi diuersi sint, apud Gal. in libris Medicam. κατὰ τὸν lib. 2. de Dyspnæa, c. 8. & lib. 3. c. 1. &

Thessalus Hippocratis filius, cuius mentionem facit Gal. lib. 2. de Dyspnæa, c. 8. & lib. 3. c. 1. & in Commentario lib. 1. Prorrhethici Hippocratis, & lib. 8. Therapeuticæ, & alibi sæpe. Is, ut tradit Galenus, scripsit libros 2. 4. & 7. Epidemion, qui dicuntur Hippocratis. Fuitque in familia Archelai Macedoniae regis. Et de eo est epig. Græcum incerti authoris lib. Florilegij 3.

B b

- Θέσφαλος ἰπποκράτους καὶ γένος ἐνθάδε κἀταί, οἷβος ἀπὸ φίλης ἀθανάτου γεγάως.
 Πλάσα τροπαια νόσων σήκας ὀπλοῖς ὑγιάνς, Δόξαν ἔλαυ πολλὴν δ' τύχην, ἀλλὰ τέχνη.
 Thesalus Hippocratis, Cous genere hic iacet,
 Phæbi à radice immortalis genitus.
 Plurima Trophæa morborum statuit armis medicina,
 Gloriam trahens multam non fortuna, sed arte.
 Hunc quoque Suidas tradit scripsisse, sed libros medicinales.
 Thesalus alter medicus, qui venenum Alexandro magno, quo ipse interiit, propinasse à nonnullis creditur, vt tradit Iustinus lib. 12.
 Thesalus Trallianus, de quo supra in successione medicorum, nu. 64. quem Galenus alioquin illius hostis perpetuus, dicit Methodicem sectam absoluisse in lib. cui Introductio, siue Medicus titulus est, si modo Galeni est ille liber, quod minime crediderim, ob id quod in eo libro Thesali huius honorifice meminerit, quisquis eum librum ædiderit. Et certe plerique illum dicunt esse Herodoti medici, alij Plutarchi.
 Thesalum, aut illum, aut alterum citat Dioscorides, & Aurelianus lib. 2. Chronion c. 12. ex libro Diætetico, & lib. 1. Oxeon c. 1. ex libris Diætetici.
 Theudas Sarcophagus, aut vt alij vocant, Theodas, Gal. lib. Medic. ἢ γέν. 6.
 Thirron.
 Thomas de Garbo Florentinus, Dini, de quo diximus, filius, cuius liber est Summa medicina, & Commentarij in Galenum.
 Thomas Gybson Anglus, qui scripsit herbarium & alia multa.
 Thomas Tiscus, cuius geniturâ descripsit Hieronymus Cardanus lib. exemplorū genitalium.
 Thomas Linacer Anglus, quem non verebor omnibus auctorū medicina interpretibus antepone.
 Thomas Murchius Genuensis.
 Thomas Paynelus Anglus, qui regimen fanitatis traduxit ex Latino sermone in Anglum.
 Thraseas Chirurgus, Scribonio Largo, vide Thraseas.
 Thrasias Mantinensis radicū peritissimus, Theophrasto lib. 9. Historiæ Plantarum c. 17. & 18.
 Thrasander Aëtio.
 Thrasillus Plinio lib. 32. c. 5.
 Thryphon, Plutarcho Problematon Conuiuialium decade 3. c. 1.
 Thucydides, qui ex libro de peste citatur à Galeno in libris de Spirandi difficultate. Scio autem Thucydidem illum celeberrimum antiquissimumque historicum pestem illam insignem Atheniensem descripsisse lib. 2. belli Peloponnesiaci, de qua sæpius citatur ab ipso Galeno, quam & post eum quoque descripsit Lucretius lib. 6. eodemque vlt.
 Tiaducus, Rasi lib. 3. Contin. c. 2.
 Timaus, qui & Timaos, & Thymaus, Rasi lib. 1. Cont. c. 1. & lib. 9. c. 3.
 Timæus Locrensis inter philosophos, supra nu. 250.
 Timæus quisquis est, cuius compositionem describit Cornelius Celsus lib. 5. c. 22.
 Timæus alius, vt opinor, qui de medicina metallica scripsit, vt dicit Plinius in Indice lib. 33.
 Timæus simpliciter citatus Rasi lib. 1. Cont. c. 3. & 5.
 Timaristus inter poetas supra, nu. 230.
 Timochares Pyrrhi regis medicus, de quo nos alibi, infra nu. 437.
 Timocrates citatus Galeno Pharmacorum localium lib. 5. c. 7. non semel, & Aëtio Quaternio. 2. Ser. 4. c. 35.
 Timotheus Mithridatis medicus, apud Appianum in lib. qui Mithridaticus inscribitur.
 Titianus Octauio Horatiano, aut quod nonnulli credunt, Theodoro Prisciano, lib. 4.
 Titus Imperator, inter Imperatores, supra nu. 152.
 Titus Asclepiadis discipulus, apud Aurelianus lib. Chronion 1. c. 7. ad fi. & lib. 3. cap. 5. & lib. Oxeon 2. c. 29.
 Tlepolemus, vide supra Theopolemus.
 Tonfor Bithynius, siue arte, siue nomine, ita citatus Galeno Pharmac. local. lib. 9. c. 3. & Aëtio Tetrab. 3. Ser. 2. c. 22.
 Torquatus, Alexandro Tralliano.
 Toxaris Scythæ, de quo multa Lucianus in libro cui & est Toxaris titulus. Is statua, & honoribus diuinis dignus habitus est, quod pestilentia populum Atheniensem liberarat.
 Trachius inter philosophos, supra nu. 266.
 Thraseas, Scribonio Largo, nisi sit Thrasias de quo supra, quod facile crediderim.
 Trepius, Galeno lib. Medicamentorum ἢ γέν.
 Tribunus Cosrois Persarum regis medicus apud Procopium lib. 2. Belli Persici.
 Thugon, Paulo Aeginetæ lib. 3. c. 42. & Aureliano lib. 1. Chronion, c. 4.

- Triphon Archeus Galeno κατὰ γέν. lib. 4.
 Triphon chirurgus, Scribonio Largo.
 Triphon Gortyniates Cretensis, Gal. ἢ γέν. lib. 9. c. 2. non semel.
 Triphon alius, ni fallor, ab illis, quem ipse Scribonius, c. 17. dicit fuisse suum præceptorem. Sed & Triphonem citat Aurelianus lib. Chronion 1. c. 4.
 Trophilus, apud Plutarchum in Salutaribus præceptis, & Stobæum Ser. 100.
 Trota, siue Trotula inter scæminas, infra nu. 337.
 Trufianus Florentinus, Tadæi Florentini de quo supra diximus, discipulus, qui aded Techni Galeni suis Commentariis illustrauit, vt plusquam Commentator dici & appellari meruerit. Is autem cum se videret non satis fortunatum in ægris curandis, ordinem Carthufianum professus est. Hic autem nonnullis Cruciatu dictus est.
 Tryphon pater, Cornelio Celso lib. 6. c. 5. & iterum lib. 7. in princ.
 Tryphon antiquus, qui fortè idem est, Galeno Pharmacorum localium libro 5. cap. 1. & cap. 7. vide Triphon.
 Tullius Bassus, Aureliano lib. Oxeon 3. c. 16. Et facile crederem illic Iulius Bassus esse scribendum, de quo supra diximus; nisi hic sapius Tullium citasset, vt statim dicam.
 Tullius, Gal. in lib. Medicamentorum κατὰ γέν. 9. c. 4. non semel, & Sereno Sammonico c. 4. & Cælio Aureliano lib. Oxeon 3. c. 13.
 Tyleus Bassus, Dioscoridi in præfatione, vide Bassus.
 Tylius, qui vt tradit Epiphanius Cyprius lib. aduersus hæreses 1. post princ. de herbis scripsit, quem credo esse illum Tyleum Bassum. Nam eos omnes propemodū illic nominat, qui & Dioscoridi in præfatione memorati sunt.
 Tymausus.
 Tyrannion citatus Nicandri Scholiastæ.
 Tyrannus, siue ille, siue alius, Galeno in lib. 9. Medicamentorum secundum locos c. 6.
 V
 Valens, vide Vectius, & Valens, & iterum Aburnius Valens Gal. autem simpliciter citatur Valens lib. Phar. ἢ γέν. septimo, ad fi. & κατὰ γέν. lib. 7. c. 6. & lib. 9. c. 4. & 5.
 Valens Physicus, Aureliano lib. Oxeon 3. c. 1. ex libris Curationum.
 Valens alius ab illis, Marcelli Burdegalenis præceptor, vt ipse Marcellus dicit, c. 16.
 Valentinus Polydamus, cuius libros habemus de pulsibus, de vrinarum iudiciis, & alios plerosque.
 Valerius Anselmus Ryd Bernensis, vir quidem diligentissimus, qui tamen pauca in medicina scripsit.
 Valerius Paulinus memoratus Plinio Valeriano, lib. 3. c. 14.
 Valerius Pisarenus medicæ artis professor, & poeta recensitus Lilio Gyraldo lib. 1. de poetis nostri temporis.
 Valescus Tarentinus, quem de Tarento vulgò appellant, cuius est Practica quam Philonium nuncupant, & alia quædam opera.
 Valgius, vide supra C. Valgius.
 Varro, quem in re medica citat Plinius lib. 20. c. 5. in fi. & c. 20. & lib. 2. c. vlt.
 Vbesce, quem ex suo Antidotario maiori citat Rasi lib. 1. Continentis c. 1.
 Vectius, aut vt alij scribunt, Vettius Valens in successione medicina, supra nu. 62.
 Vergilius Portus Mutinensis, apud Liliū Gyraldum lib. 1. de poetis nostri temporis.
 Vgæus, Galeno Pharm. secundum locos lib. 3. c. 1.
 Vgo Bentius.
 Vgo Senensis, vide Hugo Senensis.
 Victor Trincauelius, qui multos Galeni libros traduxit.
 Victoria, inter scæminas, infra nu. 331.
 Vidus Vidius Florentinus, qui latinitate donauit lib. Oribasij ex Heliodoro de machinamentis.
 Vincentius Beluacensis Dominicanus qui inter multa sua opera Speculum naturale, opus quidem magnæ molis ædidi libris 33. quorum 13. 14. 15. ad rem medicam spectant.
 Vindicianus inter poetas, supra nu. 235.
 Virgilius inter poetas, supra nu. 203. & seq.
 Vitalis à Furno, cuius est liber de re medica.
 Vranus Syrus, qui multa gratia & autoritate pollebat apud Chosroem Persarum regem Agathio lib. 2. Peregrinarum Historiarum.
 Urbanus Indus Galeno in lib. 2. Antidotorum, Vide Indus.
 Urbiasius, Rasi lib. 6. Continentis c. 1.
 Vrcifinus, de quo inter Diuos supra nu. 85.
 Vrsio, qui de Vrini scripsit, ex quo libro citatur ab Aegidio in libro eiusdem tit.
 Vuolfgangus Lazius Viennensis medicus quidem professione, sed qui magis historias scripsit.

X

- Xanitas, Galeno lib. 9. Medicamentorum localium c. 6.
 Xantus Timonis filius, Diogeni Laërtio in ipso Timone.
 Xarch, & Xarcha Indus, Serapioni Simplicium c. 95 & 107. vide Zarcha,
 Xenocrates non ille quidem philosophus Platonis auditor (neque enim ex libris ab eo editis & à Diogene Laërtio sigillatim designatis conici potest, eum quippiam in hac arte scripsisse) sed alius quisquis est, sæpè Plinio Secundo, alteri Plinio Valeriano, Gal. Alexandro Tralliano, & Aëtio citatus. Huncque Aphrodisiensem fuisse dicit Galen. lib. 6. Simplicium Pharmacorum in præfatione. Eumque citat ipse Galenus lib. 10. eiusdem operis, quo loco tractat de Sanguine vesperilionum, ex libris de perspicenda ab animalibus utilitate, ubi eum dicit non multo ante ipsius sæcula fuisse. Sed & de Theriacis scripsit, & simile quoddam Andromacho confecit antidotum vt tradit Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem.
 Xenophilus citatus Oribasio in lib. ad Eustachium, & Aëtio Tetrab. 3. Ser. 3. c. 13. & 29.
 Xenophon, Gal. si is est, in Introductione, siue Medico, & Aureliano lib. Chronion 2. c. 13.
 Xenophon Cous memoratus Diogeni Laërtio in Xenophonte philosopho, nisi idem sit.
 Xenophon alius, vt opinor, Claudij Imperatoris medicus, apud Tacitum lib. 12.
 Xiraxeg rex Med. corum Ioanni Serapioni vocatus.
 Xylticus Aëtio Ser. 10. c. 26.
- Y
- Yhay, Serapioni Simplicium c. 69.
 Yefu, Rafi lib. 2. Continentis c. 2.
 Yhia Bimmasim, & Bimasin, Rafi Continentis lib. 6. c. 1. & lib. 8. c. 1.
 Yhiagan Atticus, eidem Rafi eiusdem operis lib. 5. c. 1.
 Ysaac Eben Amram, Serapioni Simplicium c. 8. & c. 46. & 49. Hunc esse credo Isaac Heben Amram, de quo supra.
 Ysaac filius Nafe, Rafi lib. 3. Continentis c. 3.
 Ysaac simpliciter eidem citatus.
- Z
- Zabri, Rafi lib. 7. Contin. c. 4. & lib. 8. c. 1. nisi sit Tabri de quo supra.
 Zacarias, Serapioni Antidotorum c. 31. & 33.
 Zaleucus Locrensius rex, inter reges supra nu. 115.
 Zarcha Indus, siue Xarcha, vtrunque enim reperio apud Ioannem Serapionem, vide Xarchi.
 Zeid Mesue citatus in ægri tudinibus gutturis.
 Zenon Atheniensis Galeno in medicinis expertis, si eius est is liber.
 Zenon Herophileus intelligentiæ acuminè potius quam scriptura clarus, vt dicit Diogenes Laërtius in Zenone Critico, & nemini Herophileorum secundus, vt tradit Gal. lib. 4. de Differentiis pulsuum. Huncque etiam citat Cornelius Celsus, & Alexander Aphrodisæus in definitione febris, & Galenus lib. Simplicium Medicamentorum 1. c. 29.
 Zenon Laudaceus, apud Galenum lib. 2. Antidotorum.
 Zenon, quisquis est, simpliciter citatus Cornelio Celso lib. 5. in prin. Plinio lib. 22. c. 2. & Gal. lib. Medicamentorum 171. yvns 7. ad fin. & lib. 4. non semel, & Aureliano lib. Chronion 4. c. 7.
 Zenonem vnum ex illis, siue alium dicit Galenus in Commentariis lib. 3. Epidemiorum Hippocratis scripsisse de rebus notis medicorum.
 Zerbus, vide supra Gabriel Zerbus.
 Zetus Arabs Porphyrio memoratus in vita Plotini Platonici.
 Zeus, siue etiam Zeuxis Tarentinus, Galeno in Commentariis lib. 6. Epidemiorum Hippocratis, & Aphor. 45. lib. 2.
 Zeuxis Empiricus, eidem Galeno in libris Prorrhetici Hippocratis.
 Zeuxis simpliciter, eidem Pharmacorum localium lib. 5. c. 7.
 Zoar, cuius libros Thestir habemus, & libellum de cura calculi, vide Alguazir,
 Zoilius, siue Zoilius Ophthalmicus, id est, oculus Gal. in lib. 2. Antidotorum & 171. τῶν 35, lib. 3. c. 1. & lib. 4. c. 7. sepe. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 11. & 113 non semel, & Alexandro Tralliano lib. 2. vbi eius collyrium Nardinum describit,
 Zopirus Gordientis Plutarcho citatus in Symposiacis, & à me memoratus in legibus Connubialibus in 15. lege connubiabili, nu. 14. Epicurus.
 Zopirus simpliciter, siue ille, siue alius Cornelio Celso lib. 5. c. 25. & Scribonio Largo c. 167. & 171. Galeno lib. 2. Antidotorum, & Paulo Aeginetæ memoratus in compositione Antidoti Ambrosia nominati, quod Ptolemæi regi composuit. Sed & id Antidotum Zopirion nuncupatum memorat Aurelianus lib. Chronion 2. c. 14. & Paulus Aegineta lib. 7. c. 11. & Aëtius Tetrab. 3. Ser. 3. c. 28. Herbam quoque Zopiron dictâ, vt ab eo inuentam suspicari possis, memorat Plinius lib. 24. c. 15. & Dioscorides lib. 3. c. 108.
 Zosimus, Galeno Pharmacorum secundum locos lib. 4. c. 7. & Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 19.
 Zour, qui sapiens cognominatus est, qui fortè is est, qui Rafi vocatur Sapiens filius Iuboye.

VETER

¶ Et alij plurimi, quos si quis omnes recensere velit, is non secus frustra conabitur, quàm qui vendas (vt dicitur) numerat. Nec in illis (neque enim id dissimulanter præterire volumus) Veterinarios medicos, id est, pecorum medicos, qui Græcis ἰππιατροὶ dicuntur, vt prodit Varro lib. rei Rusticæ 2. c. 7. in si. alij mulomedicos vocant, nisi si qui & hominibus quoque Medicameta præscripserunt. Nam scribit Plinius omnibus in genere veterinario animalibus eisdem morbos esse, qui homini sint. Si quis autem & alios nosse cupiat, hic & nos homine tenus tantum subiecimus, quorum vel monumenta etiamnum extant, vel si non extant, ab illis tamen citantur. Hi sunt,

A

- Absyrus, siue Apsyrus (vtrunque enim reperio) qui ἰππιατροὶν scripsit.
 Aemilius Hispanus.
 Africanus.
 Agatocles, ad quem est Apsyræ epistola.
 Agathotychus.
 Ammonius, ad quem etiam extat Apsyræ epistola.
 Anatolius.
 Antipater Alexandrensis, ad quem extat Apsyræ epistola.
 Apellas Laodicensis, ad quem est eiusdem epistola.
 Apolloniadas, ad quem item eiusdem est epistola.
 Archelaus.
 Archedemus, qui fortè est Archidemus, vel Archidamus, de quo inter medicos.
 Auxano.
 Azanites, nisi sit Axanitus de quo inter medicos.

B

Beritius.

C

- Caius Alexandrinus.
 Celsus simpliciter citatus, qui fortè est Cornelius Celsus ex libris de re rustica, in quibus veteri-
 similiter multa scripsit quæ ad hanc Veterinariam artem pertinent.
 Cleodamas Acnus, qui scripsit de cura equorum apud Stephanum.
 Cleomenes Lybicus.
 Cleomenes Lyndius.

D

- Dama Laodicensis, ad quem extat epistola Apsyræ.
 Demetrius Apsyræ auus.
 Democritus, siue ille de quo diximus inter philosophos, siue alius.
 Didymus, nisi & is sit, de quo diximus inter medicos.
 Diophanes.
 Dioscorides, siue vnus ex illis de quibus diximus inter medicos, siue alius.
 Dios, ad quem extat Apsyræ epistola.

E

- Elenus.
 Epicharmus Syracusanus, apud Columellam lib. 7. c. 3.
 Epiphanius, ad quem est Apsyræ epistola.
 Eumelus Thebanus.

F

Fronto Ephesus, ad quem scripsit Apsyrus.

G

- Gaius Alexandrinus, ad quem & ille scripsit.
 Georgius Gemmygenus Germanus.
 Gregorius.

H

- Hegesagoras, ad quem extat Apsyræ epistola.
 Hemerius, siue Himerius.
 Herodion Alexandrinus, ad quem etiam est Apsyræ epistola.
 Herophilus equarius medicus, apud Valerium lib. 9. c. 16.
 Hierocles.
 Hieron.
 Hieronymus Lybicus.
 Hippasius Helias.
 Hippocrates alius ab illis de quibus inter medicos diximus.
 Historicus, ad quem extat epistola Apsyræ.

Bb

L

Laurentius Rufus.
Leontius.
Litorius Beneuentanus.

M

Mago Carthaginensis. Is est, qui inter scriptores rei rusticæ annumeratur à Varrone, & Columella.

Marcus, ad quem scripsit Apfyrtus, qui fortè est Marcus Catagetes, de quo inter medicos, Memnon, ad quem item est eiusdem epistola.

N

Nephon.

P

Pamphilus alius, ut opinor, ab illo medico.
Papias Antiochenus, ad quem est epistola Apfyrti.
Pasicrates Alexandrinus, siue ille Pasicrates de quo inter medicos diximus, siue alius, ad quem est eiusdem epistola.

R

Pelagonius.
Pistorius Siculus.

R

Ruffus Octavius.

S

Secundus, ad quem extat Apfyrti epistola.
Stratonicus.

T

Tarentinus.
Theomnestus.
Tiberius.

V

Vegetius.

FOEMINAE MEDICAE.

321 *Medicina non interdici solet.* Nec prætermiserim tamen foeminas, quæ & hanc artem medicinæ haud infeliciter exercuerunt. neque enim nostris legibus interdictum est mulieribus, ut apertè colligitur ex l. vlt. §. ne autem, vers. sin. autem notarius sit. C. de con. ser. manu. quam ad hoc expendit Alberi. Rosa. in suo focundo Indice, in versu. medica potest esse mulier. & est etiam tex. in l. vlt. post prin. ibi. & medicis vtriusque sexus. C. com. de legatis. Nam & Plato lib. 5. de Repub. tradit mulieres, sicuti & viros ad medicinæ artem aptas esse. Hincque illud Martialis lib. 11. epig. 72.

322 *Diana medica.* *Protinus accedunt medici, medicæque.* In primis Dianam illam Deam ab Ethnicis habitam, à qua Artemisiam herbam & inuentam & nuncupatam videri potest, quod ea ἀρτεμις dicitur, cum antea Parthenis, id est, virginalis vocaretur, quod ei Diana virgo Dea nomen dederit. Nam & Apuleius Celsus de viribus herbarum c. 13. Tres (ait Artemisiam herbæ species Diana dicitur inuenisse, & virtutes earum & medicinas Chironi Centauro tradidisse, qui primus de his herbis medicam instituit. Et subdit, Has autem herbas ex nomine Dianæ Artemisias nuncupat. Plin. autè lib. 25. c. 7. dicit nonnullos esse qui putent eam herbam ab Artemide cognominatam, quoniam priuatim medicatur feminarum malis, quibus scilicet (ut id illi addas) Artemis, id est, Diana præstet. Nam & hanc herbam Vegetius in Mulomedica Dianariâ vocat. Quod planè indicat illam fuisse huius artis peritam. Quod & hinc quoque satis declaratur, quod eam Siculi Lyen appellant, testibus Diomede & probo, ἀρτεμίσια, id est, soluo: quasi scilicet solutricem malorum, quod ea placata laborantes morbis finem malis inuenerunt. Sunt & qui eam ita dicunt vocaram à Siculis, quoniam ea Siculos lienis morbo laborantes liberavit. Cornutus quoque, qui & Phurnutus dicitur, in lib. πρὶ τῶν θεῶν φύσεως, id est, de natura Deorum, tradit Dianam Artemida dictam ἀρτεμίσια, id est, quod sanos & integros efficiat. Sed & apud Pausaniam in Atticis Diana ipsa σώτριά (sospita siue salutifera, vel salutaris cognominata est, quod quidem cognomen fortè etiam illi tributum est ob huiusmodi artis peritiam, quod scilicet salutè daret. Idem Pausanias in Achaicis tradit apud Aegien- ses ad forum fuisse Apollinis medicinæ inuentoris, ut diximus, & Dianæ commune templum. Homerus autem, qui nihil ignorasse videtur, apertè ostendit Dianam ipsam rei medicæ fuisse peritam, cum scribit lib. 5. Iliad. hanc, & Latonam medicasse Aencam à Diomede vulneratum, ἡ ποὶ τῶν λυτῶν, καὶ ἀρτεμίσια ἰοχέαιρα ἐν μεγάλῳ ἀδύτῳ ἀκέρντοτε κινδύλων τε.

323 *Artemisia ves- gina Caria.* Quamuis sint qui dicant eam herbam, de qua locuti sumus, ab Artemisia illa Mausoli regis Cariae uxore inuentam & nominatam, ut tradit Plinius illo cap. 7 lib. 25. Ex quo etiam intelli- gi potest Artemisiam quoque ipsam fuisse huius artis non imperitam. Reginae autem cuiuspiam medicæ,

medicæ, siue huius, siue alterius meminit Gal. lib. 4. Pharmac. localium c. 7. & Auicenna aliter eam nominans lib. 5.

324 Ex illo autem Homeri loco, quo dicit Dianam & Latonam medicasse Aencam vulneratum, intelligere potes & ipsam Latonam Deam medicam fuisse. Id quod magis credibile est, quod ea mater fuit ipsius Dianæ, & Apollinis medicinæ inuentoris, ut scribit Hyginus Fabularum c. 53. & interum c. 140. & Seruius in 3. Aeneidos Virgilij, & plerique omnes.

Latona

325 Hecate, quam nonnulli Dianam fuisse ferunt, ut tradit Festus Pompeus, aliis tamen refragan- tibus, venenorum peritissima fuit, & earum rerum quæ vim medendi habent, ut tradiderunt Dionysius Milesius in primo Argonauticôn, Diodorus Siculus lib. 5. c. 4. & Apollonius Rhodius lib. 3. Argonauticôn, ubi illam dicit docuisse Medeam πρὸς τὴν φάρμακον.

326 Isis & ipsa Regina Aegyptiorum est satis à nobis relata inter primos inuētores medicinæ, nu. 3.

327 Medea, & eius soror Circe, & ex quoque Regina. Medeam enim fatentur omnes herbarum vires probè cognitatas habuisse, quibus & morbos & senectutem arceret. Quod ansam præbuit poëtis, ut dicerent illam potuisse fenes ad iuuentutem herbis quibusdam reuocare. quod & in Esone patre Iasonis fecerit, ut graphicè scripsit Ouidius lib. 7. Metam. Hincq; in æde eius omne genus herbarum erat, ex quibus antistites plerunque medicinas dabant, ut scribit Macrobius lib. 1. Saturnaliorum c. 12. Eam autem docuisse Macubios remedia contra serpentes tradit Seruius in lib. 7. Aeneidos interpretans eum locum

Medea

Quin & Macubia venit de gente sacerdos.

328 Circeam autem ipsam scribit Diodorus Siculus lib. 5. Bibliotheces, ad omnis generis veneno- rum curam multarum herbarum varias mirabilisque vires reperisse. Sed & Plinius lib. 25. cap. 2. eam tradit fuisse herbarum peritam. Ab eaque verisimile est Circeam herbam dictam, ut non- nulli existimant, ut etiam scribit Hermolaus Corollarij c. 562. ut non abs re eam doctam appel- larit Tibullus lib. 4. Elegiarum,

Circe

Solum nec doctæ verterunt pocula Circes.

Proindeque & nos in nostris Legibus Connubialibus eam inter doctas mulieres reposuimus.

329 Anguitia, aut ut alij vocant, Angitia. (Nam ut id obiter dicam, ab Anguitia Angitia facta, ut ab anguipor- tu angiportus tradit Donatus in Adelphis Terentij.) Angitia igitur & ipsa Medea & Circes soror. De qua Silius Italicus lib. 8.

Angitia

Vipereumque herbis hebetare, & carmine dentem

Acetæ prolem Anguitiam mala gramina primam

Monstrauisse ferunt, tactisque domare veneno.

Ex quibus apertè intelligis eam herbarum vires præsertim aduersus, virus non secus ac sorores nouisse. Eam nonnulli dicunt esse, quæ & dicta est Angeronia, à depellendis angoribus & corporis & animi, quod putat Verrius Flaccus: aut quod populus Romanus morbo, qui angina dicitur, præmissio voto sit liberatus, ut Iulius Modestus autumat, ut apud Macrobius videre licet, lib. Saturnaliorum 1. c. 10. Ea autem Solis filia dicitur ob medendi artem, cuius Sol, id est, Apollo in- uentor est, ut diximus. Seruius verò in eum locum quem supra in Medea citauimus, tradit ipsam Medeam fuisse Angitiam vocatam, quoniam Marrubij Italiae populi circa Feucinum lacum ha- bitantes contra serpentes nonnulla remedia edocti carminibus serpentes angerent. Solinus c. 8. diuersas facit hanc, & Medeam, eaque & Circe sorores fuisse dicit filias Oetæ.

330 Ocyroë Chironis illius medicinæ inuentoris, de quo etiam supra diximus, & Carictæ filia, à patre quoque medicinam edocta, ut satis constat ex illis versibus Ouidij lib. 2. Metamorph.

Ocyroë

Filia Centauris, quam quendam nympha Caici

Fluminis in rapidi ripis enixa vocatur

Ocyroen non hæc artes contenta paternas

Edidicisse fuit.

De qua & nos diximus in dd. Legibus Connub.

331 Aesculapij alterius medicinæ inuentoris, aut certè amplificatoris, ut etiam supra diximus, qua- tuor filias, scilicet Hygiam siue Hygeam, siue etiã Hygiam, siue, ut alij corruptè vocant Hygi- nem (nam hæc quatuor nomina legi) secundã Panaceam siue Panacem, siue item Panë (nam & hæc omnia reperi) Tertiam Aegien. Quartã Iaso, eius quoque artis fuisse peritissimas nomi- na earum palam indicant, ut nos etiã diximus in illis Legibus Connub. sed hic iterũ dicendum est. Nam primũ ὑγία & ὑγία sanitatem significat. Panacea omnium medela est, & πᾶν ἴσθητον, ex quo Aesculapius pater herbam Aesclepiion a se nominatam Panaceam vocauit, quæ ipso nomine omnium morborum curacionem promittit, teste Plinio lib. 25. c. 4. αἰγλίης autem splendor est, & αἰγλίης splendidus, cuiusmodi facies est eius qui bene valet. ut è diuerso luividus, niger, palli- dus, plumbeus eius, qui non bene valet, ut videtur licet ex Hippocr. lib. Prognosticorum statim post prip. & Cornelio Celso lib. 2. c. 6. Iaso autem ὄρε τῶν ἰασίων, id est, à medela & sanitate. Ex quo fortè lapis ille Phæbo ante alios dilectus, Aencæ medicus Iasides dictus est Virgilio lib. 12. Aeneidos, quanquam alij aliò trahunt. Hygiæ autem & Panacæ meminerunt Hippocrates in Iureiurando, Aristophanes in Pluto, Ariphron Sicyonius, qui in eas præana cecinit, ex quibus vnus etiam nũ extat. Pausanias lib. 1. quo Attica describit: ubi & Iasonis quoque meminit. Apol- lodorus, & eius autoritate Lycophronis interpres. Et præterea Hygiæ Martialis lib. 11.

Aesculapij

filia.

Hygia.

Panacea.

Aegle.

Iaso.

Vlcus habet quod habere suam vult quisque puellam,

Quod sanare Criton, non quod Hygea potest.

Aegle quoque, & Iaso memoratae sunt

Hermippo lib. i. Senariorum Trimeterorum, Iambo quoque i. Et ipsa item Iaso Aristophani in Pluto. Omnes autem quatuor Plinio lib. 35. c. 11. quo loco describit Socratis picturas.

332 Oenone. ¶ Oenone nympha, quae eadem tempestate fuit, ad calcem suae epistolae quam ad Paridem scribit apud Ouidium, dicit se ab Apolline eam artem didicisse.

Ipse ratus dignam medicas mihi tradidit artes,

Admisitque meas ad sua dona manus.

Quaecunque herba potens ad opem radixque medendi

Vtilis in toto nascitur orbe, mea est.

Me miseram, quod amor non est medicabilis herbis,

Destituit prudens artis ab arte mea.

333 Polydamna. ¶ Polydamnam uxorem Thonis Aegyptij hanc artem calluisse satis constat ex illis Homeri versibus lib. 4. Odyssae, quos Iuriconsultus noster citat in l. qui venenum. ff. de verb. sign.

Τοια δὲς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα κεντρίοντα
ἔδδα, τὰ δὲ πολυδάμνα πορὲ θῶν ὀφθαλμοῖς
Λύγυπτιν, τὴ πλάσσει φέροι ζείδωρον ἄρτερα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἔδδα μειγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ.

Id est, ex translatione Budaei,

Tyndaris haec habuit summo Ioue nata venena,

Quae Polydamna dedit coniunx Aegyptia Thonis

Commoda consulto medica composita sub arte,

Multa legens Pharia solers tellure venena,

Noxia permixtum, carpens quoque commoda multa.

Sic autem ad verbum potes vertere ex Andrea Diuo,

Talia Iouis filia habebat medicamenta prudentia

Bona, quae ei Polydamna praebuit Thonis vxor

Aegyptia, vbi plurima producit fertile aruum

Medicamenta, multa quidem bona mixta, multa autem mala:

Cuius etiam rei meminit Herodotus lib. 2, vbi & hunc locum citat, & Diodorus Siculus lib. item

2. Bibliothecae, & Philostratus in vita Apollonij Tiancei, lib. 7.

334 Cybele. ¶ His vetustior, tamen si vetustissimae haec sunt, Cybele illa Deorum magna mater puerorum morbis remedia adinuenit. Ideoque & ipsam matrem omnium dictam tradit ipse Diodorus lib. 4. eiusdem operis c. 5. & Eusebius de praeparatione Euangelica. Nam & de ea Orpheus

μήτηρ μὲν τε θεῶν, ἠδὲ θνητῶν ἀνθρώπων.

335 Hepione. ¶ Hepione quoque filia Herculis, qui & medicus fuit, ut diximus inter Reges, medicinae quoque non expers fuit, ut satis constat ex epistola, quam Senatus Populusque Abderitanus scripsit ad Hippocratem, illum accersens ad Democriti curationem.

336 Pallas. ¶ Palladem item huiusce artis fuisse doctam ac veluti praesidem aperte declarat Ouid, dum monet medicos libare Palladi, quod medendi arte magis valeant. Eius versus sunt lib. 3. Fastorum,

Vos quoque Phaebea morbos qui pellitis arte,

Munera de vestris pauca referte Deae.

Nam & Plinius lib. 2. c. 19. eodemque vlt. tradit Mineruam (quae ipsa Pallas est) reperisse Argemonem herbam. Et lib. seq. c. 4. nisi hic de alia item herba loquatur, ab ea inuenta. Sed & idem

lib. 22. c. 17. scribit Vernulam Periclis, qui ex templi fastigio cecidisset, Pericio, siue Parthenio herba sanatum, monstrata ipsi Pericli somnio à Minerua: quare Parthenion vocari coepta est.

Ex quo uideatur Minerua ab Atheniensibus culta, cuius statua in Acropoli aenea ab ipso Pericle posita est, ut tradit Plutarchus in vita illius, vbi etiam de illo somnio loquitur. Cuius etiam Deae meminit Lycurgus orator in oratione πορὲ τῆς ἑρέας, Pausanias in Atticis, & Arpocraton. Sed &

eadem Paonia dicta, veluti medica, cuius etiam meminit ipse Pausanias illo eodem lib. Item σῶτρα, id est, seruatrix apud Hesychium & eundem Pausaniam, unde à Galeno aliisque anti-

quis medicis Sotera Pallas antidotus quaedam est cognominata.

337 Aspasia. ¶ Aspasia quoque mulierem, siue ea fuit Aspasia Platonis & Periclis magistra, de qua diximus in nostris Legibus Connubialibus l. 11. nu. 27. nec praetereundum: siue alia quaecunque ea fuit, citat Aëtius Tetrab. 4. Ser. item 4. c. 12. 15. 18. 51. 106. & aliis plurimis.

Maia. 338 ¶ Maia obstetricis pharmacum ad codylomata & fissuras memorat idem Aëtius Tetrab. 4. ser. 2. c. 3.

339 Agameda. ¶ Agameda filia Augiae Epiorum regis, vxor Mulij, quam Homerus lib. 11. Iliados scribit tot medicamenta scire, quot nutrit lata terra,

ἢ τόσα φάρμακα ἔδειξε πρὸς ἐυραία χθῶν.

Et de ea, ni fallor, loquitur idem Homerus haud multo post initium lib. 14. eiusdem operis, dum scribit illam aquis calidis sanem cruentam Machaonis vulnerati abluisse, tamen si ibi eam nominat Hecamedam, nisi & alia sit, quod nos credimus, & ea quoque med. Versus Homeri ij, sunt,

339 Hecameda. ἑισόμει θερμὰ λούτρα ἐὺπλόκαμο ἑκαμήδι
Θερμὴν καὶ λούτρα ἀπὸ βρότου αἵμα τέοντα.

¶ Anthioc

342 ¶ Antiochis, quae Romae hac arte vfa est. Huiusque malagma describit Asclepiades lib. 4. Inter-

Antiochik.

340 ¶ Cleopatra Regina, quaecunque ea fuerit, siue illa Aegypti Regina venustissima, siue alia ab Aëtio citata Tetrab. 2. Ser. 4. c. 6. Reginam autem, siue hanc, siue alteram citat Galenus lib. 4. Pharmacorum κατὰ τόπον c. 7.

Cleopatra.

341 ¶ Cleopatra altera quae ex Cosmoticis citatur à Galeno in lib. 1. de compositione Pharm. κατὰ τόπον, c. 1. non femel, & c. 8. & in lib. de Incantatione, si ipsius est, vbi illam quoque citat ex libro de concinnanda mulierum forma. Et hanc quoque citat Paulus Aegineta lib. 3. c. 2. Aëtius Tetrab. 2. Ser. 2. c. 56. Nonnulli tamen virum fuisse arbitrantur.

Cleopatra altera.

343 ¶ Achromos quae iam meretrix, quae Dysentericis quandam potionem dare solebat, ut scribit Hippocrates lib. 7. Epidemion, in fin.

Achomos.

344 ¶ Sotira, Salpe, Laïs, Olympias Thebana à Plinio citatae lib. 2. c. 21. & lib. 28. c. 7. & 19. & lib. 32. c. 6. & alibi saepe. Et praeterea ipsa Olympias Plinio Valeriano lib. Rei Medicæ 4. c. 5.

Sotira.

Salpe.

Laïs.

Olympias.

Thebana.

Fabula Lybica.

345 ¶ Fabula Lybica Galeno citata lib. 9. Pharmacorum κατὰ τόπον, c. 2. & iterum lib. 10. c. 2. Quamquam Cornarius ibi contendit non Lybicam, sed Liuiam esse legendum, nec hanc fuisse medicam, sed ei praeparatum medicamentum quod inibi describitur, de quo non admodum laboro, uti nec ipse facit.

346 ¶ Victoria, cuius meminit Octavius Horatianus, aut ut alij malunt, Theodorus Priscianus in praefatione lib. 3. cui Gynaecia titulum fecit: ex quo loco intelliges eam hanc artem calluisse.

Victoria.

347 ¶ Leoparda, cuius & ipse meminit lib. 4. ad Eusebium filium de Physica scientia. Vbi etiam vxor Nomenclatoris cuiuspiam memoratur.

Leoparda.

348 ¶ Elephantis quae de Cosmoticis scripsit, quae scilicet ad ornatum pertinet, ut videre licet apud Galenum lib. 1. Phar. local. c. 1. Sed & eam citat Plinius lib. 28. c. 7. vbi perperam Cleopantis in quibusdam codicibus legitur. Et ab ea verisimile est vocari emplastrum Elephantinum descriptum Cornelio Celso lib. 5. c. 19. Et ea forte est, de qua locuti sumus in nostris Legib. Connub. in l. 9. nu. 97. quid ergo, & iterum in l. 11. nu. 30. nec has tantum.

Elephantik.

Plinij locus.

349 ¶ Vestra quoque emplastrum laudat idem Aëtius Tetrab. 4. Ser. 1. c. 22.

Vestra.

350 ¶ Sentia Elis medica reperitur in tumulo antiquo Verona, in fundamento templi diuae Liberae his verbis, Q. Cornelius Melibeus sibi & Sentiae Elidi medicae. uti traditum est à Torello Sarayna in lib. de monumentis antiquis vrbs & agri Veronensis.

Sentia.

351 ¶ Africana quae iam, siue ex nomine, siue ex regione ita nuncupata, & citata à Marcello Burdegalensi in lib. Medicamentorum c. 29.

Africana.

352 ¶ Trota, siue Trotula Salernitana, quae morbos mulierum & eorum curam scripsit.

Trota.

353 ¶ Brela Croa Bohemiae Regis filia, Aenae Syluio, qui Pius secundus, postquam pontificatum adeptus est, appellatus est, memorata in bello Bohemico.

Brela.

354 ¶ Hildegardis virgo Moguntinensis, eruditione, & sanctimonia celebris, inter multa doctrinae suae monumenta scripsit in medicina, quae Simplicia, quae composita tollendis aegritudinibus profunt.

Hildegardis.

355 ¶ Margareta cui Ladislaus Rex, quod eius artis esset peritissima, potestatem fecit eius artis periculum facere. Cuius rei literas se vidisse dicit Matth. Afflict. in constitut. Siciliae incip. vtilitati specialia, col. 2.

Margareta.

356 ¶ Scribonius Largus lib. de compos. medic. c. 12. scribit Romae honestam quandam matronam quam non nominat, aliquot aegrotantes morbo comitiali liberaffe eo medicamento, quod inibi describit. Idem c. 12. etiam Romae mulierculam quandam ex Africa coli dolores curasse certo

Alia femina.

quopiam medicamento ibi descripto. Et ea certe est Africana illa, de quo supra ex Marcello Burdegal. locuti sumus. Est enim vtriusque idem medicamentum. Sed & Aëtius Tetrab. 2. Ser. 2. c. 68. tradit mulierem quampiam achoras certo quodam modo sanasse. Flavius Vopiscus in Numeriano scribit Diocletianum dum in Gallia moraretur, à Druiade quadam muliere curationem conuictus sui quotidiani facere solitam. Auicenna lib. 5. summa 2. tractatu 2. describit Collyrium à muliere quapiam compositum. Et Petrus Apponen. in addit. ad lib. Mesue c. quo de Indigestione stomachi differit, dicit se vidisse multos morbos deploratissimos à mulieribus medicis sanatos fuisse.

357 ¶ Scio tamen Hyginum Fabularum c. 274. scripsisse Athenienses, aliquando suis legibus eam esse ne femina artem medicam disceret. Cum autem Agnodice quaedam puella virgo cuperet medicinam discere, demptis capillis habitu viri se Hierophilo cupiam tradidit in disciplinam, quae cum artem didicisset, & foeminam laborantem audisset ab inferiore parte, veniebat ad eam, quae cum se ei credere nolisset, aestimans virum esse: illa tunica subiata ostendebat se foeminam esse, & ita eas curabat. Quod cum vidissent medici se ad foeminas non admitti, Agnodicen accusare coeperunt, quod dicerent eum glabrum esse, & corruptorem earum, & illas simulare aegritadinem. Quare cum Areopagitae confedissent, Agnodicen condemnare coeperunt. Quibus Agnodice tunicam alleuauit, & se ostendit foeminam esse. At medici validius accusare coeperunt. Quare tum foeminae principes ad iudicium conuenerunt, dixeruntque, Vos coniuges non estis, sed hostes, quia quae salutem nobis inuenit, eam damnatis. Tunc Athenienses legem emendarunt, caueruntque ut ingenuae artem medicam discerent.

Atheniensem

lex ne foemina

medicinam dis

sceret.

Agnodice.

Balex sublat.

¶ Quae

358
Nulla ars uti-
bor medicina.

Nullum genus
hominū, nullus
ordo, nullus se-
xus, nulla aetas
quæ nō sentiat
utilitatem ex
medicina.
Quinta essen-
tia.

359
Medicorū
professorū ead-
em causa.
Medici magis
favendū quam
advocatis
iurisperitis.
Medici advoca-
tis preferendi.

Decretorum
locus.

360
Medicus an
iurisperitus,
vel advoca-
tus sit prefe-
rendus.

361

Quæ ars igitur, aut scientia est quæ tot scriptores, tot professores, tot tractatores habuerit? & nulla certe est: nec si cunctas simul coniunxeris, vix vnam medicinā numero æquabunt. Quod non aliunde est, nisi quod omnes vident, & quotidie experiuntur nullam scientiā, nullam artem, nullam doctrinam vtiliorem, nullam magis necessariā hominibus, nullam vitæ cōducibiliorem, sicuti etiā asserit Lucianus in Medico abdicato, nec cuius utilitas vltusque latius pateat. Nullum enim est hominum genus, nullus civitatis ordo, nullus sexus, nulla ætas, quæ non vtilitatē ex medicina petat. Cum summi, medij, infimi: viri, femina: liberi, serui: infantes, pueri, adolescētes, iuvenes, senes, & si qua præterea est ætas, quotidie ægrotent. Verūm fac abesse morbos, fac omnibus prosperam adesse valetudinem: tamen hanc quæ poterimus tueri, nisi medicus ciborum salutarium, ac noxiorum discrimen, nisi totius victus quam Græci diætā vocant, rationem doceat? Graue est mortalibus onus senectæ, quam non magis licet effugere quàm mortem ipsam. Tamen ea medicorū opera multis contingit tum ferius, tum multo etiā leuius. Neq; enim fabula est, quinta, quam vocat, essentia senio depulso hominē velut abiecto exuuiō reuiuiscere, cum extent aliquot huius rei testes. Verū est igitur quod Quintilianus auus scribit, Sola est medicina, qua opus est omnibus. Nam licet reliquis artibus, nec semper, nec omnes egeamus, huius vtilitate mortaliū constat omnis vita. Et vt testatur Libanius ad Atreū, Medicina pro incolumitate retinenda, prōq; repellendis ægrotudinibus excogitata, vsque adeo præclara, vtilis, necessaria est hominū vitæ, vt quum cæterarū quidem artiū studia aliis præcipue profint: medicina ipsa, & aliis & medico ipsi vsui sit. Apuleius de Asino aureo lib. 3. Saluti, inquit, hominū medicina quæ sita est. Propterea elegantissimè à Iuriscōsulto scriptum est in l. i. §. Medicorum. ff. de vari. & extraor. cogn. eadē esse causam medicorum, quæ & professorum est, nisi quod iustior, cum hi salutis hominum curam agāt, illi studiorum. Qua ratione Bal. in l. i. col. 2. C. mand. asserit magis esse fauendū medicis, quàm advocatis: nempe propter curam salutis humanæ. Ex quo videri potest ipse Iuriscōsultus medicos advocatis iurisperitisque prætulisse. Id quod etiam sensisse videtur Albert. Grandi. in tract. malef. tit. de aliquibus quæstionibus variis in malefic. col. pen. vers. quæstio insuper talis est, dum dicit, quod in mundo sunt tria, res, corpora, & animæ. Res (inquit) defendunt advocati, corpora medici, animas ecclesia & lex. Subditque magis habendam esse rationem medicorū defendentiū corpora, quàm eorū qui res defendunt, per d. l. i. ff. de var. & extraor. cogn. Quibus cōcinit tex. in ordine literæ anteponeus medicos advocatis, in c. non sanē. i. 4. q. 5. cum dicitur. Nam plerique nec medico volūt reddere honorem suum, nec patrono mercedem. Nam patrono ibi legendū, non operario, vt vulgo legitur, censet Spec. qui ad hoc quod diximus illum tex. nuncupatim ponderat, in tit. de salari. §. vlt. in prin. & Lucas Pen. in rub. C. de prof. & med. in prin. lib. 10. Et hoc quoque videtur intellexisse gl. in d. c. non sanē, in verbo, nec medico, dum dicit, præmittit hic medicos tanquā digniores. Nam si intellexisset medicos esse operarios digniores, quis de hoc vnquā dubitauit, vt fuisset opus id ipsum annotasse? Io. And. in c. ad aures, de æta. & qual. legit notarios, dum ex eo tex. dicit medicos excellere notarios. Sed & tex. est de quo minime dubitatur, præferēs ordine medicos legū doctorib. in l. medicos. C. de profe. & med. li. 10.

Super hoc autem, vter videlicet sit dignior & præstantior, medicus, an Iurisperitus, Pogius Florentinus elegantissimam historiam disceptatiuam conscripsit, in qua Iurisperitum & medicum inducit suas quemque partes alacriter defendentem. Neque tamen quicquam certi diffinit. Sed & Petrus Charmentis medicus hanc rem copiosissime differuit in lib. cui Lix operitā titulum fecit, in quo vtrunque parem per omnia fecit, neutrumque alteri vel præstare, vel cedere censuit. Hanc quoque late tractat Barb. in c. clerici, de iud. & Bartholomeus Chasseneus, in Catalogo gloriæ mundi, in 10. parte, in 25. consideratione, & Bernardus medicus Florentinus, qui & disputationem de hac re ædidit, qua medicinam legibus anteposuit: & Collucius Pierus Salutatus, qui disputationem contrariam fecit in tractatu, cui titulum nuncupauit, de nobilitate legum & medicinæ.

Verūm vt obiter hanc rem quoque attingam, omīsis maxima ex parte quæ ab illis in eam rem sunt adducta. Arist. lib. 1. Politicon c. vlt. ea ratione scribit civilem disciplinā esse honorabiliorem præstabilioremque medicina, quoniam qui civilem disciplinam sectatur, eum de anima scire necesse est. Medicina vero circa cognitionē corporis versatur. Et idem eadem ratione voluit è nostris Panor. in c. cæterum, col. 2. vers. venio ad gl. ext. de iura. cal. dum dicit, quod cum Iurisperiti sint medici animarum, tanto sunt medicis præstatiōres Iuriscōsulti, quanto anima præstat corpori, & iustitia sanitati, ergo (inquit) habent nobilius subiectum. Quibus consonat quod scribit Plato in Gorgia, duas esse artes, quæ ad corpus: duas item, quæ ad animā pertinent. Gymnasticam & medicinā ad corpus: Ad animam vero nōtheticam gymnasticæ correspondentē & iustitiam iudiciariā, medicinæ quoque conuenientem. quod idem ferme dicit ipse Panor. in c. clerici, col. 2. extrā de iudic. & ibi quoque Fran. Aret. in 2. not. & Philip. Dec. col. 3. vers. secunda regula, & Lucas Pe. in Rub. C. de prof. & med. lib. 10. Et ex Theologis quoque, quorum fides in hac re minime dubia est aut suspecta. Antho. Flo. in 1. parte 3. partis principalis suæ summæ, tit. 5. cap. 2. §. queritur insuper quæ sit dignior: vbi post Augustinum Anconitanum insignem Theologum, in eo lib. cui de potestate Ecclesiastica titulus est, q. 109. concludit scientiam legalem digniorem esse medicinā, cum illa ordinetur ad conseruationes boni publici, quod præfertur particulari, vt loquit

vt loquitur, personæ, ad cuius conseruationem medicina ordinatur. Monet tamen Anton. ne Iuriscōsultus & medicus sese inuicem contemnant atque despiciant, sed honorent potius. Idque non contemnendis rationibus, quas post eum scripsit domipus Cos. Guy. super Prag. sancti. tit. de colla. §. insuper quod in qualibet ecclesia, in verbo, medicina.

Quod si quis volens Platonis, Aristotelis, Panor. rationem refellere, dicat & medicos quoque circa animas versari (vt iam pluribus supra probauimus) fateor, sed non, vt more nostrorum loquar, directo & primo loco, siue principaliter, vt Iurisperiti faciunt: verū accessorie, & secundario. & in quandam corporis consequentiā: quod non adeo considerandum respiciendumque est: cum sit accidens, vt asserit vel ex medicis Alexander Aphrodisæus in proœ. lib. 2. Problematon, & probat apud nos tex. in l. ff. de auct. tut. cum multis similib. à me alibi relatis.

Sed & tu ad tuendas partes aduocatum, adde aduocatos ipsos præterquam quod bonū publicum cōseruant (in qua re haud dubie medicos antecellunt) idem quoque hominibus præstare, in quo maxime medici gloriatur cæteros superare. Nam & aduocati salutē vitæque hominum agunt, tutantur, & defendunt, vel teste Imperatore in l. aduocari, in fi. C. de adu. diuer. iud. Propterea aduocatorum munus dicitur esse hominum vitæ necessarium, in l. laudabile. C. tit. seq.

Sed quonā, inquires, pacto id aduocati faciunt? id tibi certe declarat gl. in d. l. aduocati, in verbo, vitam: quoniam videlicet patrimoniū & pecuniā (quæ ne temerè & incōsulte, neve iniuria perdamus, præstant aduocati) sunt ipsa vita hominis, quod & ex ea gl. annotarunt Bal. & Fran. Aret. ibi. & idem Bal. in l. si tuis nummis. C. de ope. libe. & in l. pen. C. de const. pec. hinc occasione sumpta, quod ex eo tex. no. quod qui habet pecuniam, omnem rem habet, quam habere vult: & allegat Aristotelem dicentem nummum esse fideiussorem futuræ necessitatis, quem & ipse allegat in l. debitor, in fi. ff. de nego. gest. & in l. rogati, col. 5. vers. ff. si cert. petat. & Soc. in l. i. col. 8. ff. sol. mar. Illud autem Aristotelis deprumptum est ex 5. c. 5. lib. Ethicor. Cuius hæc verba sunt. τὸ πρῶτον ἐστὶ τῆ μὲν ἀληθείας, ἢ χάρις ἢ πάντα συνέχει. ἢ χάρις μὲν δέοντα, ἢ μὴ ὁμοίως, ἢ ἐκ ἐπιτο ἀλλοτρίων, ἢ ἐκ ἑαυτοῦ. διὸ δὲ ὑπάρχοντα τῆ χάρις τὸ νόμισμα γέγονε. ἢ συνθηκῶν. De eo autem quod diximus, eum rem omnem habere, qui habet pecuniam, latius diximus supra, c. 3. num. 5. imo verò.

Sed vt redeamus ad nostram gl. illam quoque ad id quod diximus ponderat, & sequitur Panor. in c. 2. col. 1. vers. hinc dicit gl. extrā, quod mer. caus. & in c. cum oporteat, & ibi quoque Io. And. vterque col. 2. de accus. & in c. suscepimus, col. 2. de homi. Firm. in tract. de Episcopo, lib. 4. in 2. parte 8. partis principalis, col. pen. vers. adde quod verbum pecuniæ. & Barb. in l. cui bonis, col. 3. ff. de verb. obli. & con. 46. scripsit præclare, col. 1. lib. 2. quibus locis illam dicit sing. & con. 53. præclare scripsit, col. 4. lib. 2. & Fran. Curt. in tract. de sequestris, quem posuit sub l. i. C. de prohib. seq. pec. in 1. notabili, & Iason in l. vt vim, col. 5. vers. habes, quod non solum ff. de iustit. & iure. & ja l. nequicquam. §. vbi decretum. col. 1. vers. confirmo per id. ff. de offic. Procon. & Leg. & Steph. Bert. conf. 2. viso processu, col. 3. nu. 16. lib. 1. & Matth. Afflict. in dec. Neapo. q. 24. quidam clericus. col. 2. & Hippo. Marli. in l. furem col. 2. vers. sed vitra eum. ff. de fidei. & in l. si vt allegas, col. 3. C. eo. & in l. 1. §. præterea, col. 6. ff. de quæ. Et est similis gl. quæ pauci annotarūt, in l. lex quæ tutores, super verbo, vitam. C. de admin. tut. Et simile est quod nonnulli ex nostris scripsere, pecuniā esse alterum sanguinem. Saly. in l. admonendi, col. pen. vers. quæro an sit consideranda ff. de iure iur.

Ad quam sententiā pertinent illi versus è comœdia quapiam Timochis, apud Stobæum Ser. 89.

Τὸ ἀργυρίου ἐστὶ αἷμα, καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
ὅστις δὲ μὴ ἔχῃ τὸ πρῶτον, μὴδὲ κτήσατο,
ὁυτος μετα ζώντων πεινῶνός περὶ πατῆρα.
Argentum est anima, & sanguis est mortalibus,
Hoc qui caret, nec sibi parauit sedulo,
Viuos hic inter mortuos circumambulat.

Quibus ad stipulatut Fely. noster in d. c. cū oporteat, col. 5. vers. & adde quod inimicitia, extrā de acco. Inquires, bona esse secundū sanguinem hominis. Id quod & ante eum dicit Anto. in c. accedeus, le. 2. col. 1. vers. nota tex. ne. extrā, vt lit. non cont. & Alex. an. in addi. Bar. in l. 3. §. nō solum. ff. de ad. leg. Nam & Tullius vtrunque copulauit in 5. in Verrem actione, Hic homini, Iudices, honestissimæ civitatis honestissimo, non modo frumentum scitorem, sed vitæ & sanguinis tantum relictum est, quantum Apronij libido tulit. Menandri Senarius non alienus ab hac sententia.

Βίος βίος ἀσπύλον ἐκ ἐστὶ βίος.
Vita victu indigens, non recte, vita dicitur.

Hinc fit, quod quemadmodum apud Latinos vita significat & vitam morti contrariam, & facultates siue opes, & victum, quibus vitam ipsam sustinemus: vt testis est Donatus in Phormionem Terentij, Vita, inquit, significat & animam & alimentum: ita quoque & βίος apud Græcos vtrunque significatum accepit, vt & è Græcis tradit Artemidorus Daldianus lib. de somniorum interpretatione 4. cap. 33. & videmus quantum ad posteriorem significationem (neque enim de priorē dubitatur) ex Homero lib. 5. Iliados;

Τὸν δὲ πατέρα μὲν ἑυαίην εὐκτιμένην ἐνὶ φρεσὶ,
ἀργείος βίοςτιο.
Horum patet quidem habitabat & in bene ædificata Phera

Aduocati quoniam modo vitam hominum tutantur. Bona sunt vitæ hominis. Nummus fideiussor necessitatis.

Vita apud Latinos est vitam mortis contrariam et opes significat.

Diues opum siue victus. Neque enim vitæ illic significare potest. Et lib.6.ciusdem operis statim post princ.

Τευθρανίδην, ὃς ἐναεμ εἰκτιμένῃ ἐν ἀρίσθῃ ἀφνειὸς βίῳ τοιο. Et lib.14.Iliados, καὶ εἰ δὲ δῶμα ἀφνειὸν βίῳ τοιο.

Ex quo Virgilius videtur illud fuisse mutuatus lib.2.Georg. Diues opum variarum. Et lib.1.Aeneidos, — Diues opum, studiisque asperrima belli. Et lib.2.

Insula diues opum, Priami dum regna manerent.

Sed vt redeamus ad Homerum, idem lib.1.Odyssæ,

ἀνδρὸς ἐνὸς βίῳ τοιο νήπιον ὀλίωσαι.

Viri vnus victum illaboriosum, siue maus dicere impunem, consumere.

Et lib.4.

ἕως ἐγὼ πορὶ κείνα πολὺν βίῳ τοιο ξυναγείρωμ ἠλώμην.

Donec ego circa illa multum victum (siue maus, multas opes) congerens Errami, Nam nec hic ratio recti sermonis patitur, vt multam vitam intelligamus.

Et lib.11.vbi facit animam Achillis ita loquentem,

Ἐπὶ δὲ κ' ἐπ' ἀρετῇ ἐὼν θηπέμεν ἄλλω ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρω, ὃ μὴ βίῳ τοιο πλὴν εἶναι, ἢ πᾶσι νεύεσαι κατὰ φθιμένοισι ἀνάσσει. ἀνδρῶν ὑπερφιάλτος, οἱ τοι βίῳ τοιο κατέδρασι. ἀνδρῶν μνηστῆρων. οἱ τοι βίῳ τοιο κατέδρασι, ἢ δ' οἱ χείρεσι βίῳ τοιο νήπιον ἐδόντες. ἀλλ' ὅτε κ' ἐν δὴ νῦν πλὴν βίῳ τοιο γένηται. ἢ ὄνοσαι ὅτι τοι βίῳ τοιο κατέδρασι ἀνακτῶ. ἀλλ' ἐκ ἀλλότριου βίῳ τοιο νήπιον ἐδρασι. τῶ κ' ἐμ' ἐσσοίμην νοσφισμένῃ τῷδε δῶμα, κερρίδιον μάλα καλὸν ἐνὶ πλοίων βίῳ τοιο.

Iterumque eodem lib. Et lib.12.in duobus locis, & lib.15. Et lib.14. Et lib.15.loquens de nauis plena victu, Et lib.17. Et lib.18. Et lib.19.iterumque 21.

Quibus significatur relinquere se domum pulchram plenam opibus. Et aliis plerisque locis, in quibus ea dictio vitam non potest significare, vti etiam apud Euripidem in Supplicibus,

οἱ δ' ἐκ ἔχοντες, καὶ ἀπαιζόντες βίῳ.

Alij pauperes, & egentes victus.

Iterumque in eadem fabula,

κτᾶδαι δὲ πλῆτον, καὶ βίον, τί δ' εἰ τέκνοισι, ὡς τῶ τυράννω πλείον ἐκμοχθῆ βίον;

Compare verò diuitias & victum quid oportet liberis, Vt tyranno maiorem elaboret victum?

Nam & his locis vides βίον vitam significare non posse, sed victum & facultates,

Vti etiam apud Hesiodum lib.1.operum & dierum, haud multo post princ.

Κρύψαντες γὰρ ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισι.

ἐνὶ δὴως γὰρ κ' ἐμ' ἐματι ἐργάσασθαι.

ὡσεὶ κ' εἰς ἐνιαυτὸν ἔχειμ, καὶ ἀεργὸν ἐδόντα.

Occultarunt enim Dij victum hominibus.

Facile enim alioqui vel vno die tantum operatus esses,

Vt in annum quoque satis haberes etiam ociosus.

Ex quo illud Diogenis apud Laërtium ἐβόα πολλὰ κ' λέγων, τὸν ἦν ἀνθρώπων βίον εἶδον ὑπὸ τῶ θεῶν δεδιδῶ, ἀποκεκρυφθαι δὲ αὐτὸν ζυτῆντων μελίπικτα, καὶ μύρα, καὶ τὰ ὄρα πλῆσια, id est, vociferabatur sæpe dicens, hominibus victum facilem, siue maus, parabilem à Diis dari, sed eum illis occultari, dum requirunt placentas mellitas, vnguenta, & his similia. Nam & his locis vides βίον ad victum referri, non ad vitam. Tametsi scio Ambrosium interpretem Diogenis, & post eum Erasmus in Apohthegmatis vitam transfuisse. Ob quod à Francisco Bobertellio reprehensi, quos tamen excusat Nanius Alemarianus lib.8. συμμικτων. Ex his autem fit vt Græci ipsi vitam victu & facultatibus indigentem appellent βίον ἀβίωτον, id est, vitam sine vita, siue non vitalem. Lucianus: βίον ἢ ἀποροῦ ἀπὸ καλῆς καὶ ὀρμιαῆς εἰχου, ἢ ἐσὺρβολὴν πῶχος ἄμ. Idem quoque alibi ἀβίως ἀνδρας, vocat inopes & egenos.

Hesiodus autem in opere ἐργα καὶ ἡμέραι, pecuniam animam mortalibus esse dicit.

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πῖλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.

Est anima heu miseris nummus mortalibus ipse.

Cui concinens Aristoteles pecunias velut alteram hominis vitam esse scribit. Et alibi, videlicet lib.4.Ethic.c.1. Est enim, inquit, prodigus, qui seipsum perdit. Videtur enim patrimonij dissipatio interitus quidam esse: propterea quod patrimonio & facultatibus viuatur. A quo non admodum disidet Martialis epigramma. lib.9.ad Cinnam, epig.84. Cui astrologus prædixerat mortē intra paucos

paucos menses. Ille autem quicquid bonorum haberet, consumpsit. Itaque fecit, ne astrologus esset mentitus, cum omnia absumperit, quibus vitam sustentabat, huius carmen est huiusmodi,

Dixerat astrologus periturum te cito Cinna,

Nec puto mentitus dixerat ille mihi,

Nam tu dum metuis, ne quid post fata relinquis,

Hausisti patrias luxuriosus opes.

Vis quartum decies, non toto tabuit anno,

Dic mihi, non est hoc Cinna perire cito?

Firmianus versus in eandem sententiam ædedit, quos posuit in suo tractatu de episcopo, quo loco nuper citauimus,

Sunt nummi fratres, sunt nummi vita salisque:

Est nummus sanguis, deliciae que hominum.

Antonius quoque Constantius Fanensis, Faistorum Ouidij interpres, in hanc sententiam id distichon prodidit,

Exhaurit venas, & Lesbia Vare crumenam

Demens, cui gemino sanguine constat amor.

Huc vergit text. in auth. quod mater. C. de reuo. don. vbi paria sunt infidari vitæ, & omnibus bonis. Et propterea metus perditionis omnium bonorū æquiparatur metui mortis. l. athletæ, in prin. & ibi Bar. ff. de excu. tut. & no. Ia. Are. in l. propter lit. ff. eo. tit. Guil. Cu. Cy. Bal. in l. isti quidem. §. si is. ff. quod met. cau. Bar. in l. pen. col. vlt. ff. de cond. ob tur. cau. Fulg. con. vlt. super cōtradictione, col. j. Panor. in c. 2. tum in 1. no. tum col. j. ver. hinc dicit, quod met. cau. vbi & idem dicit post gl. 2. & Goff. ibi, de metu perditionis maioris partis omnium bonorū Alcia. in l. interpositas. in verbo, cōrineat. C. de transac. Hipp. Marfil. in l. si vt allegas, nu. 5. C. de sic. Quin plus dicit Bal. in l. certa, in fi. C. de iure fisci, lib. 10. quod maior est pœna priuationis omnium bonorū, quàm mortis, per tex. in l. vlt. C. ad leg. Iul. maie. vbi priuato omnibus bonis mors est solatium, & idem Bal. in l. prohibitū, col. 1. eo. tit. & lib. quod iniuria, quæ fit in omnia bona vel maiorē partem, dicitur fieri in personam: & ita licet resistere ei qui facit, sicuti si in personā faceret, per d. l. propter litem.

Metus amissionis omnium bonorum mortis æquiparatur.

Hinc causæ graues, in quibus videlicet quæstio est de omnibus bonis, aut maiori parte bonorum, æquiparatur causis criminalibus atque capitalibus, vt declarat Bar. in l. admonendi, col. antepe. ff. de iniur. & in l. testiu, post prin. ff. de testib. Bal. & alij in l. parces. C. eo. Pe. Anc. con. 28. rationes inductæ, col. vlt. & cōfi. 64. in causa quæ vertitur, col. 3. ver. sed præsupposito: & Soc. confi. 164. visa bulla Bonifacij. col. 8. & Iason con. 177. in præfenti, col. 5. ver. 2. adest, lib. 2. & Alcia. in l. trāsfigere, in verbo, in alius, post prin. C. de trāsac. A deo quod sicut reus criminis nō potest interim dum lis pendet, nouos honores appetere, per l. reus delatus. ff. de muner. & hon. & l. j. C. de reis postul. lib. 10. Ita & qui patitur cōtrouerfiam omnium, vel magnæ partis bonorū, vt voluit gl. no. ibi, quam sequitur Luc. Pen. col. 3. in prin. & Io. Plar. Et simile voluerūt Pe. Cy. Ray. & Fulg. in l. reum criminis. C. de procur. Et sicut dicitur inimicus capitalis, qui de statu, & capite cōtrouerfiam mouit: ita & qui de omnibus bonis, au maiori eorum parte, secundū Bal. in d. l. athletæ. §. dat re, misionē, per illud tex. ff. de exc. tut. & ante illum Bar. in d. l. testium, in prin. & ibi Alex. in addi. ff. de testib. & voluit quoque Pan. & Io. Ana. in c. cum oporteat vterque, col. 2. de accusa. & Iason, d. confi. 177. vbi supr. lib. 2. Quæ cum ita habeant, ideo non minus dolent homines, si pecuniam, quàm si vitam ipsam amittant. Quin & sunt nonnulli qui pecuniam animæ anteponunt, vel teste Rabbi Moyse Aegyptio lib. 3. Perplexorum c. 41. Quod & Cato de liberis astruit, ita scribens, Et quod perspicuum est, maiorem curam habere nos marsupij nostri, quàm vitæ nostræ.

Causæ maioris partis bonorū æquiparantur criminalibus.

Inimicus capitalis dicitur qui de maiori parte bonorū cōtrouerfiam mouit.

Satis ergo probatum aduocatos vitam hominum defendere, dum eorum bona defendunt. Quin & alius quoque rationibus hoc ipsum facere possunt videri: cum videlicet reos criminis capitalis à morte defendunt, & vindicant, alioquin per accusatorum calumniam, aut iudicum iniuriam perituros. Nōne Ligarium, quem Iulius Cæsar pro condemnato habebat, Cicero suo patrocinio liberauit? Nōne & L. Flaccum omnium opinione damnatū, & testimoniis multarum ciuitatum conuictū Iudicibus extorsit? vt à Plutarcho relatum est. Ex quo Tacitus in eo lib. quo oratores sui tēporis cum antiquioribus confert, dum loqueretur de Forensi caudicorū eloquentia, Sin periculū, inquit, irrepit, nō Hercule lorica, aut gladius in acie firmius munimentū, quàm reo & periclitanti eloquētia, præsidium simul & telum, quo propugnare pariter & incessere, siue in iudicio, siue in senatu, siue apud principē possis. Hæc ille. Qua in re aduocati sunt medicis eo magis anteponendi, quo ea mors, à qua liberāt ignominiosior est, quàm ea quæ morbis contigit. Imo si verius propriusq; loqui velimus, illa omnino ignominiosa est, & morienti & ipsius generi: ista nequaquā. Item leges coërcent, reprimunt, atque cohibent temerariā hominum audaciā, ne alter alterum quotidie interficiat, nē e alter alterius capiti infidietur. Nam vt scribit Horatius,

Alio modo aduocati vitæ hominum defendunt.

Oderunt peccare mali formidine pœne.

Quot enim censes homines fuisse necatos, si qui in aliorum mortem conspirauerant, pœnam legibus statutam non formidassent.

Nec est quod magnopere curemus illum ordinē scripturæ, quo prælatos alicubi medicos patronis reperimus, quando id non aduodum consideretur, per tex. in l. nec enim ordo. ff. de sol. & ibi

Ordo non considerandus.

concord.in gl. Et videmus etiam alibi, patronos non simplicibus tantum medicis, sed & archia- tris ordine ipso antepositos, vt in l.vlt. vers.de aliis autem. C.de inoff.testa. Et notarios medicis etiam prapositos, in l.vlt. post prin. C.com.de leg. quauis continuo post in eadem l. medici pluris astimentur quam notarij, vt hinc facile intelligas non admodum curandum esse de eo ordine.

383
Amicitia vtilis

¶ Sed vt his mature relictis, redeamus ad medicinæ vtilitatem: Nihil fido amico vtilius esse, nihil conducibilius, nihil iucundius omnes existimant. Omnium (inquit Tullius lib.1. de finibus bonorum & malorum) rerum, quas ad beate viuendum sapientiâ comparauit, nihil est maius amicitia, nihil vberius, nihil iucundius: vt interim omittam adeo multa de vtilitate & laudibus amicitia ab eodem descripta in eo lib. quem illi peculiariter dedicauit: & longo ante interuallo à Teophrasto, Xenocrate Calchedonio, Cleante, in libris quoque in eam rem priuatim compositis. Atqui rei adeo vtili & iucundæ comparat Ecclesiasticus medicamentum, Amicus (inquit c.6.) fidelis, medicamentum vitæ.

384
Sanitate nihil vtilius

¶ Et vt hanc quoque medicinæ vtilitatem intelligas: Quid sanitate rerum omnium vtilius est? Certe nihil, vt dicit Galenus in lib. Sectarum, vtpote qua neglecta, vt scribit Hippocrates lib. 3. *ἡ ἀσθενεία*, nulla est cæterarum rerum voluptas. Et sine qua, vt in ipsius hymno cecinit Orpheus, cuncta sunt hominibus inutilia. Idcoque illud hodie vulgo dici solet, Qui sanus est, diues est. Et qui epigramma in Apollinis Deliaci propilæo inscripserat, illud inseruit, autore Aristotele, *ἡ ἀσθενεία*, id est, Optimum est sanum esse, Idem lib. Rhetoricorum 2.c.21. hanc sententiam celebrari dicit solitam, Bene valere præstantissimum hominibus est. Maximus Tyrius Platonicus in initio Sermonis 41. scribit vetustum olim carmen fuisse, quod in supplicationibus canebatur, Beatorum antiquissima sanitas: In reliquam vitam tecum sim.

385
De eadem re.

¶ At ipse Plato in Gorgia scribit cantilenam hanc conuiualem & discumbentibus celebrari solitam ex poëta quopiâ, *ὑγιαίνειν μὲν ἀριστον ἐστὶν, τὸ δὲ δευτέρου καλὸν γυγιᾶς, τρίτου δὲ (ὡς φησὶν ὁ Πρωταγόρας) τὸ πλεονεξία ἀδολῶς*. Id est, Optimum esse bene valere, Secundo loco esse formosum, Tertio habere diuitias (vt verbis poëtae ipsius vtar) nulla fraude quæsitâ. Cuius etiam meminit lib.2. de Legibus. Sed & idem lib.1. de Legibus, & iterum lib.6. de Repub. scribit inter bona humana primum esse sanitatem, Secundum formam, Tertium vires, Quartum diuitias. Sclerias autem apud Stobæum Ser.101. ita similem sententiam pronunciauit,

*ὑγιαίνειν μὲν ἀριστον ἀνδρῶν ἐστὶν,
Δεύτερον δὲ φῶς καλὸν γυγιᾶς,
Τρίτου δὲ πλεονεξία ἀδολῶς, εἴτε
Τέταρτον, ἢ ἕξ μετὰ τῶν φίλων.
Optima quidem est sanitas viro mortali,
Deinde bonum ingenium,
Tertio diuitiæ siue dolo parte:
Postremo virens ætas inter amicos.*

Id est, ex Gesneri traductione,

At Theognis,

*Καλλίστη τὸ δικαιοσύνη, ἡ δὲ ὑγιαίνειν,
ἡ δὲ τὸν τυχόντων πῶς ἐκείσιν ἔσται.*

Quibus significatur pulcherrimam rem esse iustitiam: optimam sanitatem, Suauissimam autem desiderata consequi.

386
De eadem re.

¶ Sed & Cato Censorius, si is est, primas tribuit sanitati, cum scribit, *Sic tibi præcipue, quod primum est, cura salutis.* Quod sic vertit Planudes, *ἔστω σοι μελεδώνων πρώτη φροντίς ὑγείας.*

At Diogenes Synopeus felicitatem quinquepartitâ diffiniebat. Primam eius partem bene consequi, Secundam sensibus & bona valetudine corporis vigere, Tertiam in rebus gerendis fortunatum esse, Quartam gloria & claritudine apud homines excellere. Quintam pecuniis cæterisque rebus ad omnes actus humanitatis affluere. Testis alter Diogenes Laërtius. Qui & ipse in Aristotele tradit eam valetudinem inter bona corporis reponere. Et in Zenone Citrico Panectium atque Popsidonium (philosophos adeo Cicero celebratos) dixisse virtutem minimè sufficere ad bene beatæque viuendum: sed & bona valetudine opus esse.

387
De eadem re.

¶ Porro Crantor Solësis existimabat primas vitæ partes virtuti dandas esse: secundas bonæ valetudini: tertias honestæ voluptatis: quartas diuitiis. At Thales Milesius ex septem vnus, interrogatus quisinā felix esset, Qui in corpore, inquit, sanus est. autor Laërtius. Popsidonium Apameus dicebat maximū inter homines bonū esse diuitias, & sanitatem, vt refert Epiphanius Cyprius lib. cōtra Hæreses 3. Tomo 3. Hæresi 80. eadēmq; vlt. Fertur inter Græcas sententias Menandri senarius, *ὄντι ἔσθ' ὑγείας κρείττον ἔσθ' ἐν βίῳ.* Id est,

*Quam bene valere melius in vita nihil,
ὑγεία καὶ νῆς ἐσθλὰ τὰ βίῳ δ' ὄντι.
Rectè valere est sapere, duo vitæ bona.*

Et alter,

388
De eadem re.

¶ Noster autem Ecclesiasticus c.30. Melius est (inquit) pauper sanus, quam diues imbecillis. Et paulò infrâ, Melius est corpus validum, quam census immensus. Non est census super censum salus corporis. Plutarchus in libello de valetudine bona tuenda, dicit bonam valetudinem maximè diuinum, longēque blandissimum esse condimentum. Martialis lib.10. epig.47. inter ea quæ vitam

vitam faciunt beatiorē salubre corpus reponit. Synesius Cyrenensis in oratione de laudibus Caluicij, asserit sanitatem rerum bonarū esse optimam. Iuuenalis ad calcem Sary.10. nihil aliud orandū esse dicit, quàm vt sit mens sana in corpore sano. Secundū quā sententiā ferunt Pyrrhum Epiratorū Regem belluicōssimū, cum immolaturus tēpla inuiseret, non regni ampliore modum, nō de hoste victoriā, neque item gloriā illustriorem, aut diuitias, & id genus alia quibus mortaliū plerique inhiant, sed vnum hoc *ὑγιαίνειν*, id est, valere ac sanum esse, à diis precari solitum, tanquā hac parte bene cōstituta prosperius cætera viderentur. Nam si toto sinu sese effundat fortunæ afflatus, absit autē valetudo, nullum illinc profluit emolumentū quod iouet. Cuius rei meminit Lucianus in eo opere cui titulus est *ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ πῶχε γορυῶσαι πάλαιμαθ*, id est, pro eo quod inter salutandum lapsus fuerat. Propterea vt idem Lucianus tradit in eodem loco, Antiochus cognomento Soter prælio cum Galatis congressurus, in quiete arbitratus est Alexandrum sibi astare, monerēque vt reseram hanc ante pugnam militibus daret, *ὑγιαίνειν*, id est, bene valere, quod cum is non neglexisset, nobilem de hostibus victoriā assecutus est.

De eadem re.

389 ¶ Pythagoras quoque in epistolis, vt & ipse Lucianus recēset, nō alia vsus est salutatione, quàm vt iuberet *ὑγιαίνειν*, vt ex Oecello Lucano, Archira, & aliis ipsius discipulis cōiicere licet. neque enim is aliquid suorum scriptorū relinquere post se voluit. Id autē institutū & Pythagorici mox seruauerunt, quoties misis inter se murō literis graue, aut serium aliquid scriberent, veluti animæ corporique nil amplius cōgrueret. Hocq; vno bona hominis vniuersa cōprehenderentur. Quin & symbolum quo inter compares vterentur, dicebatur *ὑγεία*, id est, sanitas. In Sicyonia *ὑγείας* simulachrum celebriter cultum ex ipso Luciano, & aliis antiquis monumentis adnotauimus.

De eadem re.

390 ¶ Sed audi diuum Augustinum in Decretis canonicis, in c. decimæ 16. q. 1. Decimæ, ait, tributa sunt egentium animarum. Quod si decimam dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis & animæ consequeris. Videtne August. quanti sanitatem corporis faciat, vt qui eam polliceatur veluti pro maximo præmio. iis qui decimas Deo reddiderint, vt etiam annotat Ioan. And. in c. 1. in fine, de deci. lib. 6. Sed & in sacris literis Esaia 58. sanitas iis promittitur, qui esurientibus panem suum fregerint, egenos, & vagos in suam domum induxerint, & nudum operierint. Et Ecclesiasticus c. 34. proponitur deus dans sanitatem, vitam, & benedictionē, timentibus eum Galenus autem lib. de sanitate tuenda 5. asserit fatius esse, si cui vllum omnino peccatus est, sexcenties malle mori, quàm vitam valetudinariam viuere.

Sanitas medicina finis.

391 ¶ Hanc autem rem adeo vtilem, adeo cunctis expetitam, vel summis viris confert præstatque medicina, cuius finis atque intentio est ipsa sanitas, sicuti dicit Gal. lib. Sectarum in princ. & aliàs sæpissimè, & Gregorius Nazianzenus in Apologetico. Et vt scribitur in l. cum antiquitas, post prin. C. de test. sine medicina sanitas periclitatur. Ex quo planè sequitur, medicinam summè esse vtilem & necessariam, quod & fatetur Imperator in l. Archiatros, & ibi Lucas Pen. quid id annotat. C. de Meta. libro 12. Nihil tamen impedit quin & prætereā audiamus Cæsiodorum de vtilitate ipsius, lib. 6. Epistolarum variarum ita differentem, Inter vtilissimas res, quas ad sustentandam humanæ fragilitatis indigentiam diuina tribuit natura, præstare videri aliquid simile, quod potest auxiliatrix medicina conferre. Ipsa enim morbo periclitantibus maternâ gratiâ semper assistit: ipsa contra dolores pro nostra imbecillitate configit: & ibi nos nititur defendere, vbi nullæ diuitiæ, nulla dignitas potest subuenire. Hæc ille.

Sanitatis pars vna medium.

392 ¶ Sed quoniam in sanitatis mentionem nuper incidimus, hic locus me submonet, ne & aliud de sanitate prætermittam, quod ad medicinæ laudem, & eam quidem non mediocre pertinet. Sanitatis sanè parens est medium, hoc est temperies: imò sanitas est idem ipsum temperamentum, sicut morbus intemperamentum, vt dicit Gal. lib. 1. de Accidenti & Morbo, aut vt alij vertunt, de differentis morborum: & Ioannitius in suis Isagogis. Idco idem Gal. circa initia lib. 1. *ὑγείας*, scribit Temperantiam, siue Symmetriâ calidi & frigidi, sicci & humidum naturalem esse sanitatem, præsertim simularium partium, quam Aristoteles in 3. quæst. Encyclica primè sectionis, diffinit, Secundam valetudinem mediocritatem quandam esse. Ex quo & Gal. lib. 2. eiusdem operis nuperrimè citati, scribit in omni tuendâ sanitatis materia id potissimum esse spectandam, quod mediocre est. Nam & vt tradit Plato in Timæo, corpus nostrum his quatuor qualitibus constat, sicco, humido, frigido, calido, vt quod sit compactum ex terra, aqua, aëre, & igne. Ex quibus quum vnum plus æquo aut excedit, aut deficit, flaccescit corpus, & in ægritudinem labitur: & ita mediocritate ac temperamento de corporibus subducto mutationes variæ, morbi, corruptiones propè infinitæ irroborent, atque inualescunt. Cuius Platonice sententiæ testimonium citat Gal. lib. de Elementis. Sed & Alcmeon quoque scribit sanitatem Isonomia contineri, hoc est, æquabilitate potentiarum quarundam, videlicet humecti, calidi, sicci, frigidi, amari, dulcis, & id genus aliorum. Et si monarchia in his aliqua se ostentari, confestim oriri morbos, deinde quoque mortem consequi, vt retulit Plutarchus in libro postremo de Placitis philosophorum cap. quoque postremo. Diocles quoque apud Stobæum c. 98. dicebat *τὰς πλείους τῶν νόσων διὰ τὸν ἀνομοκρατίαν γίνεσθαι*, id est, plerisque morbos ab inæqualitate provenire.

Sanitas æquabilitate: quatuor humorum continetur.

393 ¶ Sed & Fabius Quintilianus, si is est, Decla. 8. Quicquid nos (inquit) in vitia morborum à naturali sanitate commutat, facit aut nimij sanguinis pondus exæstuans, aut superfluens calor, aut ultra naturalem modum humor exundans, & cæter. Propterea ab Aristotele illo philosophorum

Magne exuberantia pestiferes.

Deo rectè quæsitum in primo omnium problemate, Quare magnæ experatiæ pestilentes sunt? quoniam, ut ille dicit, aut excessum, aut defectum faciunt, qua quidem re morbum consistere certum est. Videmus enim eum qui supra modum bibit, aut comedit, crapula & ebrietate perire. Contrà qui nihil, aut minimū edit, aut bibit, marcescere, & in phthisim, hoc est, tabem incidere. Eodem modo, qui nihil dormit, aut qui minimū, necesse est morbo perire. Quæ & prius annotat Hippocrates, cum inquit lib. 2. Aphorismorū, Somnus & vigilia si alterutrum modum excessit, malum est. Neque repletio, neque fames aliquo modo bonum. Idem quoque, si is est, in lib. de natura hominis, Plura (inquit) in corpore sunt, quæ cum plus iusto inter se calefiunt, aut refrigerantur, aut siccescunt, aut humefiunt, morbos pariunt. Et paulò inferius, corpus humanum habet in se sanguinem, & pituitam, & bilem duplicem, rùm flauam, rùm atram. Ex quibus & consistit, & ægrotat, & valet. Valet quidem, cum ea inter se vim & copiam mediocriter temperatas, maximèque permixtas habuerint. Contrà laborat, cum eorum aliquid est plus minū iusto. Quæ cum ita sint, Paulus Aegineta eum demum esse dicit temperatissimum hominem, cuius corpus omnium extremorum exactè medium tenuerit. Quod non solum in vita humana, sed & in brutis, plantis, & seminibus videre licet, ubi à nimio humore, siue frigore necantur sata à nimia siccitate, seu feruore exiccantur & comburuntur, & ut ait Virgilius Ælog. 7.

Aret ager, vitio moriens sitit aeris herba,

Ziber pampineas inuidit collibus umbras.

394
Medicina & medici à medio disti.

¶ Est ergo medium sanitas, aut sanitatis causa. Qua ratione (ut ad id tandè veniamus propter quod ad eò multa præfati sumus) medicina & medici à medio dicti sunt, ut Senecæ in quadam ad Lucilium epistola, & Prisciano in lib. de 12. carminibus c. 5. & omnibus propè placuit, qui horum etymum adscripserunt: quoniam videlicet temperatiā est medium inæqualitatis, quæ solet fieri ex contrariis elementis. Cuius quidē temperatiæ in corporibus nostris auctores sunt medici, qui & mediis quibusdam, hoc est, temperatis rebus sanitatem tuentur. Ideo Gal. in lib. Hæreseon scribit autoritate Platonis medicinā esse temperantiā corporis aduersus plenitudinem & inanitionem. Quanquam scio Archi. post Papiam scripsisse in c. medicamentum, de pœni. di. j. medicinam à modo dictam, ut nō multum, sed paulatim adhibeatur. Nam in multis, inquit, contristatur natura, mediocri autem gaudet. Sed & posse dici medicos dici à verbo græco *μηδύμας*, id est, curo, quod scilicet morbos curat, & sanitatem restituit, quod in idem recidit. Aliunde quoque ducit Verrius, & ab eo Festus Pompeius, uti apud illum videre poteris.

395
Medicina contineri uictus & alimentorū appellatiōe.

¶ Cæterum quanti medicinā faciunt nostri, quāmq; vtilem & necessariā existimant, vel ex hoc vno apparet, quod voluerunt sub nomine & appellatione victus & alimentorū, medicinā contineri. Tanquā sine illis viuere non possimus, ut qui alimenta, vel victum præstare debet, idem & ægroto medicamēta suppeditare teneatur, ut voluit Bar. in l. cum dotē. §. si autem in sœuissimo, per illum tex. & ibi quoq; Alber. & Angel. qui eum §. legūt cum §. si maritus, vterq; col. 2. & Alex. col. j. ff. sol. mat. & idem Bar. in l. libertis quos. §. j. & in l. legatis, la. j. ff. de ali. legat. & in l. cum hi. §. qui transigit, & ibi quoq; Angel. & Ias. ff. de tranfact. & in tractatu de alimētis, col. 1. vers. quero an ille, & Alberi. in l. cætera. ff. de verb. sign. & Flori. in l. sicut impendia. ff. de vsu. & in l. si filia. §. si filius. col. vlt. ff. famil. hercif. Fran. Are. in l. si seruum, col. 3. vers. 3. adde. ff. de verb. oblig. & Philip. Cor. con. 286. pro præsentis cōsultationis decisione, paulò ante si. lib. 3. & Iason in l. cum antiquitas. in 3. no. C. de test. & Pau. Citad. in tract. de iure patro. in 5. tract. in 6. parte, ar. 4. in 4. quæst. & Caro. Ruy. confi. 139. visis processibus, col. 1. lib. 4. & ante hos Spec. tit. qui filij sunt leg. §. 1. vers. sed nunquid is qui præstare tenetur alimēta, per tex. in d. §. si autem. & in d. l. sicut, & in d. l. legatis. & etiam in d. l. cætera, ibi, curandū ve corporis, & l. verbo victus, & l. quos nos hostes. §. viuere. ff. de verbor. signifi. quod & ante ipsum voluerat Marti. Pha. ut refert Ioan. And. ibi, & iterum in vers. in summa nota, qui aliquantò post sequitur. Quamuis gl. in c. nihil, in gl. vlt. in fi. 7. q. 1. dicat quod medicina non numeratur inter alimenta, per l. non omne. ff. de pecul. leg. quod & idem dicit Bal. in rubi. de vit. & honest. cleri. ubi tamen fatetur eam venire appellatione victus, sed cæteri omnes non distinguunt. Idem autem Bal. in l. si cum dotem. §. si maritus, cum quo legit d. §. si autem, dicit ibi probari medicamenta non contineri appellatione alimentorum, cum ibi ponantur ut diuersa, tamen subdit simile esse iudicium de utroque, ut ibi patet.

396
Indignus censetur qui defuncto ægro tanti medicos nō adhibuit.

¶ Sed quocunq; ea res modo se habeat, satis constat ex supra dictis, iure optimo scripsisse gl. in l. indignum. ff. qui. ut indig. fiscum aduocare posse hæreditatē ab hærede, tanquam ab indigno, qui medicos defuncto, dum ægrotaret, nō adhibuit. Quam & sequitur Marti. Laud. in tract. de fisco, vers. 4. 2. & Alex. confi. 137. viso processu, in princ. lib. 7. Et idem voluit gl. in l. quod si nolit. §. si mancipiū. & ibi Cepol. nu. 16. ff. de ædil. edic. & videtur voluisse gl. in l. si ab hostibus. §. 1. ff. solu. matr. dum allegat d. l. indignum. Quæ & hoc propterea, & quidem nō obscure voluit, virum, qui vxori ægrotati medicos non adhibuit, nihil ex dote ipsius lucrari. sequuntur Docto. ibi, & Bart. in l. idēque. ff. pro socio, & in l. si seruum, in princ. ff. de verb. obli. & in l. in bonorum. ff. de bono. posses. & in auth. dos data, col. 2. C. de don. ante nup. & Bal. in liuris. C. qui admit. ad bono. posses. & in l. quod in vxorem. C. de neg. gest. & con. 254. proponitur quod vxor, post princ. lib. 2. Alex. confi. 91. repetitus. col. 2. lib. 7. & confi. 123. viso processu, ferè per totum, eodē lib. 7. quo loco latè ostendit, quomodo id intelligatur, & Soci. qui & hoc limitat, confi. 115. viso processu, col. vlt. lib. 3.

¶ Pro

397 ¶ Pro quibus est optimus text. in d. §. si mancipiū, ubi is in culpa esse mortis alterius dicitur, qui medicos nō adhibuit, ut sanari potuerit. Et in l. si necessarias, in prin. ff. de pign. acti. ubi si creditor dederit pecuniam medicis, quod curarent seruum pignori datum ægroto, repetit creditor à debitore tanquā necessarias impensas, etiam si seruus ex eo morbo decesserit. Et aliam quoq; gl. in c. prouidendū, in verbo, inferas. 83. di. eum præsumi furiosum, qui ægrotans prohibet sibi dari medicinas, quam sequitur Spec. tit. de salar. §. vlt. vers. sed quid si infirmus, & vers. seq. & ex theo logis Anto. Flo. in 1. parte 3. partis principalis suæ summæ, tit. 7. c. 2. §. salarium autem, col. 1. in fi. Qui & ipsi voluerunt, quod huiusmodi ægroto inuitus & renitens poterit à medico curari, soluetque is expēsas, cum multis cōcord. quas adduxi supra c. 6. nu. 37. adde & tex. Non tamen peccat ægroto non parens medico, cum non sit eius prælatus, secundum Inno. & recentiores, in c. tua nos. de homi. licet malè faciat, ut dicunt Io. And. Cardi. Ioan. Ana. & Fely. ibi. At certè is peccat qui contra præceptum medici ægroto etiam petiti quicquam tradiderit, ut dicunt Hosti. & Iose Io. And. & Ioan. Ana. ibi. Ad eò deferunt nostri Iurium interpretes medicorum autoritati.

398 ¶ Sed & aliàs sæpe, & ipsi & leges, & sanctiones Pontificum multa relinquunt medicorū iudicio, videlicet, an vulnus sit lethale, necne, per c. significasti, le. 2. de homic. Et an ex vulnere, an ex febre quæ superuenit, quis sit mortuus, ut voluit Spec. tit. de homi. §. 1. col. 1. vers. pone A. vulnerauit, & iterum vers. an mortuus, & Card. post Matth. in cle. 1. & ibi quoq; Imo. col. vlt. eo. tit. Signo. Homo. confi. 63. Titus calce percussit, col. 2. & confi. 155. in processu facto, col. 6. in prin. 3. dubij, & confi. 163. factum sic se habet, quidam Simonelus, & Bal. confi. 237. ad euentiam col. 2. lib. 2. & confi. 328. an vulnus fuerit, eo. lib. 2. Floria. in l. ait lex, col. 2. ff. ad leg. Aquil. & Cepol. confi. 28. magister Iacob. col. 4. vers. item etiā magister, & ver. ego tamen sine dubio, & multis seq. & confi. 62. magnifice ac generose rector, col. 2. & Soci. confi. 178. primo aspectu, col. 2. vers. circa primum, ibi, tamen illam op. lib. 2. Et vtrum quis verè sit furiosus, an verò furorem simulet, ut impunè delinquat, secundum Iac. Aret. Nico. Neap. & Bal. in l. obseruare. ff. de cur. furio. Vt proinde proclamare possimus cum Erasmo, O noua dignitas medicinæ, agitur de capite hominis, & iudicis sententia pendet ex medici præiudicio. Item an valetudo militis eiusmodi sit, propter quam is dimittendus sit. l. semel, ibi, medicis denunciatis. C. de re milit. lib. 12. Et an ægroto sit sanæ & integræ mentis, ut hinc sciatur an possit testari, secundum Cyn. in l. senium. C. de testa. & Bar. & Bal. in l. 2. ff. eo. Et an morbus redierit ex priori causa, an ex noua causa, secundum Panor. in cap. presbyterum, de homi. cum concor. alibi à me traditis. Et generaliter in his omnibus, quæ ad medicinam pertinent, secundum Specul. tit. de prob. in 2. parte. §. vlt. vers. hoc quoque notandum, de quo etiam per Bar. in proce. ff. etiam, in §. omnem, & in l. j. ff. de ven. inspic.

399 ¶ Hinc medicinæ vtilitatem considerantes Aegyptij sapientissimi hominū semper habiti ex publico medicis stipendia victumque concedebant, qui secundum legem ab antiquis probatisque medicis traditam ægros curarent, autore Diodoro lib. 1. Indi nullas artes exquisitè discerant præter medicinam, ut scribit Strabo lib. 15. qui & paulò post tradit à Germanis (hi alterum philosophorum genus Indorū, alteri enim Brachmanes vocabantur) medicos fuisse multos, & eos quidem post Syluicolas honoratissimos, ut qui circa hominē philosophantur. Nemo illos hospitio non libetè suscipiebat. Nemo rogatus illis non irrogabat quæ victui erāt necessaria. Sed & Diodorus ipse lib. 2. tradit, apud eosdem Indos fuisse medicos, qui è publico stipendia percipientes peregrinos ægros curarēt. Plato lib. 3. de Repub. Bonos (inquit) medicos habere oportet in ciuitate, qui ab ineunte ætate discendæ artis studiū inter plurimos corpore malè affectos fuerint versati, ipsique omnium morborum genere laborarint, naturaque imbecilla sint. Neque enim corpore corpus curant. Cyrus ille sapientissimus rex Persarum, & qui ad illos primus imperium transtulit, apud Xenophontem lib. j. dicit vrbes medicis indigere, quibus & bene valere opus est. Ideoque post regnum à se adeptū huius quoque rei habuisse curam. Cui Cyri sententiæ ad stipulatur tex. in l. si duas. §. grāmatici. ff. de exc. tur. & in l. j. ff. de Decre. ab ord. faci. quibus cauetur certum medicorū numerum debere esse in vnaquaque ciuitate. Ideoque postea in l. ambiciosa, eo. tit. sancitū est posse Decuriones medicis salaria constituere de publico, quam l. annotat gl. in l. 1. C. de præb. sal. lib. 11. ad limitationem illius l. prohibentis salarium constitui ex iuribus reip. incōsulato principe. Iulius Cæsar omnes medicinā professos quo libentius & ipsi vrbes incolerent, & cæteri appeterent, ciuitate donauit, teste Suetonio, in vita illius c. 42. Eius successor Augustus, ut idem retulit, in magna quadā sterilitate & difficili remedio omnes peregrinos excepris medicis vrbe expulit. Et ut memoriæ prodidit Plin. lib. 29. c. 1. Cum Romani aliquādo Græcos Italia pellerent, medicos exceperunt. Alexander Seuerus & ipse Romanus Imperator, à quo tam multas leges habemus, medicis salaria instituit, ut auctor est Aelius Lampridius.

400 ¶ Nullus fermè celebriorum principum sine medicis sibi quidem propriis fuisse legitur. Quin & hodie publica cōsuetudine receptum est apud omnes orbis nationes, ne princeps viquā gentium agat absque medicis. Et ea potissimum, ut opinor, ratione, quod, ut iam diximus, multa animi vitia ex corporis vitiatis humoribus oriuntur. Nec eorum sæpè mentem esse sanam, quorum corpus inualidum est, in ea præsertim parte, quæ rationis sedes est, id est, in cerebro, quod plerunque principibus vitiatum est. Propterea frustra reclamant qui sunt à consiliis, furis ó princeps, ad te redi: nisi medicus arte sua neque volenti, neque sententi suam mentem purgato cerebro reddi-

Creditor repetit impensas medicorum, etiam si seruus mortuus sit.

Medicorū iudicio in multis statur.

Medicis apud Aegyptios stipendia publica.

Principes nunquam sine medicis esse debent.

derit. Si Cambyſi ſacro (vt ſcribit Herodotus in Thalia) morbo laboranti, proindeque inſanienti fiduſſet medicus, non vſque ad fratris ſororiſque, & eiſdem vxoris, & aliorum domeſticorum interitum inſaniuiſſet. Si etiam Caio Caligula corpore & mente valetudinario aduiſſet medicus, qui cerebrum, vt ipſe aliquando cogitauit (teſte Suctonio) purgauſſet, non vſque ad pugionum ac venenorum ſcrinia in perniciem humani generis inſanuiſſet.

401 ¶ Proindeque & principes adſciſcere ſibi medicos veluti proprios & peculiare docuit antiquitas, quæ ſuum quoque medicum Deos ipſos habuiſſe dixerit, quem Pæana Dorici, Pæonem alij vocant, vt ſcribit Seruius enarrans illud lib. 7. Aeneidos, Pæoniis reuocatum herbis, vbi hinc Pæonias herbas interpretatur medicinales, à Pæone deorum medico. A quo etiam idem Virgilius Pæonium morem appellat medicinalem, cum ſcribit lib. 12. Aeneid.

— Ille retecto

Pæonium in morem ſenior ſuccinctus amiſſu.

Et Galenus lib. Therapeutica 6. Pæoniam manum appellat medicam. Poſteſt & ab eodem Pæonia herba videri appellata, de qua Plinius lib. 25. c. 4. Vetusſiſſima (inquit) inuentu Pæonia eſt, noménque auctoris retinet. Huius autem Pæonis medici meminit Homerus Odyſſæ lib. 4. & lib. Iliados 5. vbi ſcribit illum Plutonium ab Hercule vulneratum, cum in cælum auſuguiſſet ad Iouis domicilium, curauitſe mitigatoriis medicamentis vulneri ipſius appoſitis,

τῷ δ' ἐπὶ παλῶν ὀδυνήματα φάρμακα πάσων ἠκέσαστ'.

Quod & nos alibi ad aliud propoſitum citauimus. Apud eundem, eodem lib. 5. Iliados, ad finem, Pæon ipſe,

παρ δὲ δὴ κρονίωνι καθέζετο χυδῆϊ γάων.

Iuxta Iouem Saturnium ſedebat gloria gaudens.

Ex quo Homerus medici dignitatem inſinuat. Meminit & ipſius Pæonis Aefopus ille Phrix in quadam vulpis vermifque fabula: & Apollonijs Rodius lib. 4. Argonauticôn, & Lucianus in Tragedia cui titulus eſt Podagra,

Nec ipſe vincere ſummis omnium

Pæon Deorum medicus arte ſua poſteſt.

Cæterum Nicædri Scholiaſtes hunc eundem eſſe cum

Aeſculapio ſcribit, cui conſecutus Artemidorus *παλῶν*, inquit, *γὰρ ὁ ἀσκληπιὸς λέγεται.* Pæon autem à *παίω* inſeſtitur, quo medela ſignificatur. Sed vt redeamus, Virgilius ſuo principi Aeneæ aſſiſtere facit lapidem medicum, qui illum à vulnere quod exceperat, curauit lib. 12. Aeneidos. Alexandro Magno ſemper Philippum aduiſſe ſcribunt Plutarchus, Arrianus. Q. Curtius, & cæteri vite illius ſcriptores. Et Pyrrho Epirotarum regi Timocharem, & Niciam, vt alibi diximus. Porro contra hos qui ob medendi curam à comitatu principis diſcedere non poſſunt, non currit præſcriptio, quando iuſta abſentia ratio, & neceſſitatis publicæ obſequium ab eiſmodi præiudicio eos defendit. *tex. eſt ad literam in l. 2. C. qui non ob. long. temp. præſer.*

402 ¶ Nec principes tantum, ſed & exercitus medicos ſecum habere oportet, vt facile perſpici poſteſt ex l. j. C. de profef. & medi. lib. 10. qua huiusmodi exercituum medicos, quando ob eam rem Reipub. cauſa abſuerint, à ciuilibus muneribus excuſet. Et vt ſcribitur in l. inter eos §. vlt. ff. ex quib. cauſ. maio. M. litum medici, quoniam officium quod gerunt & publicè prodeſt, & fraudem eis afferre nõ debet, reſtitutionis auxilium implorare poſſunt. Et apud Homerum legimus, quod iam alibi aliud agentes ſcripſimus, Machaonem, Podalirium, Autolycum, & eiſ filios maxima Græcorum exercitui adiumenta præſtiſſe. Silius quoque Italicus lib. 5. ſcribit Hannibalem ſecum duxiſſe Syalum medicum in expeditionem Italiae.

403 ¶ Sed vt ulterius progrediamur. Diogenes Synopciſ cum inueneretur gubernatores, medicos philoſophos; hominẽ eſſe omnium animalium ſapientiſſimum dicebat. Cum autem ſomniorum interpretes, cõiectores, & huiusmodi cæteros inſpiceret, nihil tum ſe inanius exiſtimare hominẽ dicebat. Lycon Aſtianaꝝ philoſophus peripateticus, Stratonis Lampſaceni in ſchola regimine ſucceſſor, ſuo teſtamento iuſſit honorari medicos Paſthemim & Midam, dignos, vt aſſerebat, magna & honore, & pretio, ob ſummã in ſe diligentiam, & artem. Fuere olim apud præſcos illos inſignes ciuitates, aliãq; loca celebria huius artis ſtudio dedicata, adeo eſt æſtimata medicina. Inter Laodicã & Caruram templum erat mēſis Cari appellatum in maxima veneratione, in quò maxima medicorũ ſchola à Zeuxide cõſtructa eſt, & poſtea ab Alexandro Philalæthe. Eraſiſtratorum quoq; ſchola Smyrnae ab Icelio erecta. author vtriuſq; Strabo ad finem lib. 12. Alexandriae item medicinae ſtudia celebratiſſima fuiſſe tradit Ammianus ad fin. lib. 22. Plinius Secundus vir omnium conſenſu doctiſſimus tanti medicinae medicosque fecit, vt ægrotus denunciarit ne quid ſibi daretur, niſi permiſſibus medicis, vt ipſe retulit lib. Epistol. 7. ad Reſtitutum, epi. eiſ lib. 1.

404 ¶ Quid nunc ingentiſſimos medicorũ quæſtus memorẽ. cum hæc ars diuiniõr ſit, quàm vt huiusmodi rationibus ſit æſtimanda? Propterea Hippoc. ad Abderitas ſcribit, nunquam ſe pro eiſ vſu mercedem recepiſſe: vt quæ ſit libera, Deorumque munus. Auſonius quoque teſtis eſt, patrem ſuum eiſdem nominis, arte medicum, idipſum etiam factiſſe, in Epicedio in ipſum patrem, *Obtuli operem cunctis poſcentibus artis inemptæ, Officiũque meum cum pietate fui.*

At ſi qui

At ſi qui ſint qui rerum pretia malint quæſtu & vtilitate metiri, Neque enim illicitum eſt, nec indecorum medico mercedem accipere ſanitati, per *text. Ang. qui id honorem appellat, in c. non ſanẽ. 14. q. 5. quem item notat gl. in c. qui ſtudet, in verbo, ſanitati. j. q. j. & in c. prouidendum. 83. di. & Spec. rit. de Salar. §. vlt. Sed & Tullius, vt id obiter dicam, medici mercedem honorem vocat lib. 16. Epist. in epist. incip. Nos à te. Si quis igitur res quæſtu & compendio metiatur: ne hac quidem parte cuiquam aliarum cedit artium. Neque vlla magis fuit frugifera, & ad rem ſubito parandam æquẽ præſtantia, vt non abs re ſenſerit Eſaias ſolos ferẽ medicos eſſe locupletes, & omnium rerum minimè indigentes, cum ſcripſerit, c. 3. non ſum medicus, & in domo mea non eſt panis, neque veſtimentum, ex quo & illud carmen minime quidem elegans, ſed verum, Dat Gal. opes, & cæte. ab Accuſio noſtro relatum in proœmio ff.*

405 ¶ Id quod facile exemplis comprobari poſteſt. Eraſiſtratus enim (quod iam ſuprà diximus) Antiocho rege ſanato à Ptolemæo eiſ filio centum talentis donatus eſt. Id ſexaginta millia noſtrorum aureorũ efficit, ſi Budæo credimus hoc ipſum affirmanti lib. 2. de aſſe & partibus eiſ. Fuere Caſſio, Carpitano, Aruntio, Albutio, Rubrio (de quibus & ſuprà locuti ſumus) 250. ſeſtertia annua mercede apud principes, vt ſcribit Plin. lib. 29. c. 1. id eſt, vt idem Budæus autumat, ſex millia ducenti 50. aurei. Q. verò Stertinius, vt idem Plinius ſubiungit, principibus imputauit, quod ſeſtertius quingenis annuis contentus eſſet, cum ſexcenta ſibi quæſtu vrbiſ fuiſſe numeratis domibus oſtenderet, id eſt, vt cum Budæo quoque interpretemur, Stertinius ſummã altero tanto maiorem à principibus habebat, hoc eſt, duodena millia quingentenos aureos, cum priuato quæſtu & vrbico denaquina millia cogere poſſet. quapropter hoc etiam imputabat principibus, quod eorum gratia centum ſeſtertia quæſtus conteneret. Par autem & fratri eiſ (vt Plinius quoque ſubdit) merces à Claudio Cæſare inſuſa eſt, cenſuſque quanquã exhauſti operibus Neapoli exornata, hæredi ſeſtertium trecenties, vt Budæus legit, reliquere (videlicet ipſi fratres) quantum Athenæ, id eſt, Aruncius ſolus, vt intelligamus Aruncium cognomento Athenam dictum. Crinas item Maſſilienſis, vt Plinius etiã ſubneſcit, ſeſtertia centum, vt vulgo legitur, reliquit muris patriæ, mœnibus quoque aliis penè non minori ſumma extructis. At Budæus in hoc loco legit ſeſtertium centies nõ ſine (vt dicit) vetuſtæ lectionis aſtipulari. Alioquin quonã modo centũ ſeſtertium ſufficere mœnibus Maſſiliae poſſent? aut cur Plinius magnam hanc ſummam eſſe diceret? Charmis, vt & idem Plinius ſcribit, & ipſe Maſſilienſis, agrum quempiã ex prouincialibus ſanandum ſeſtertius ducentis, id eſt, quinq; milibus noſtrorũ aureorum ex eodem Budæo conduxit. Archontio autem vulnerum medico condemnato ſeſtertium centies, id eſt, ducenta quinquaginta millia aureorũ Claudius ademit, bonis ſcilicet ipſius conſiſcatis. Verum eidem in Gallia exulanti, & deinde reſtituto acquiſitũ non minus intra paucos annos, vt & idem Plinius ſcribit, & nos alibi diximus. Sed & iam quoque ſcripſimus ex Herodoto, Democedẽ annua mercede ab Aeginetis talento vno, ab Athenienſibus, centũ minis, à Policrate talentis duobus fuiſſe conductũ. Thadæum quoque in ſingulos dies quinquaginta aureis cum peregre proficiſceretur, & Curato Honorio pontifice decem millia aureorum reportauifſe. Sunt qui hoc petro Aponenſi dicunt. Ex quibus colligi poſteſt eam artem præ cæteris fuiſſe æſtimatam, cui tanta bonorum præmia darentur. Nec tamen interim in hac mercedis medicorũ mentione omittam, medicos ea honeſtate eſſe debere, vt libenter & non grauiter accipiant quod illis ſpontè offertur ab ægrotis, quos ſanarunt, vt etiam monuit l. archiatri C. de profef. & med. lib. 10. Id quod etiam de aduocatis ſcriptum in l. quiſquis. C. de poſtul. & nos quoque ſuprà diximus c. 29. nu. 48. & ſeq.

406 ¶ Quid, inquam, maximos honores huic arti delatos iterum inculcem? quibus, vt opinor, perſuaſus Lucianus in Medico abdicato ſcripſit medendi artem cæteris eſſe honoratiorem, vt non immeritò Tullius lib. 1. Officiorum eam cooptari artibus honeſtis, quibus prudẽtia maior ineſt, aut non mediocriſ vtilitas quæritur. Et Seneca epistola ad Lucillum 115. reſpoſuerit inter artes liberaliſſimas. Et Plutarchus in lib. de tuẽda bona valetudine, eam ſic eſſe de numero diſciplinarum liberaliũ dicit, vt politicæ, ſplẽdore. iucunditate nulla ſit inferior. Hæc enim ſunt verba illius, *τῶν δ' ἐλευτερίων τεχνῶν ἰατρικὴ, τὸ μὲν γλαφυρόν, καὶ πόδι ττόν, καὶ ἐπιτερείς, οὐδὲ μίας ἐνδέξασθαι ἔχει.* Propterea cum artes ſordidæ, & non honeſtæ, ſint etiã clericis ſimplicibus interdicitæ, vt in c. 1. de vit. & honeſta. cler. lib. 6. & in cle. 1. eo. tit. & latè voluit Spec. in tit. de cleri. coniug. §. 1. verſi. ſed quam dices honeſtã. Certè poſſunt medici promoueri nõ ad ſimplicem modò clericatũ, ſed & ad ſacerdotiũ, per *tex. in c. ad aures, & ibi gl. & Doct. de arta. & quali. & voluit gl. in c. ſi quis à medicis. 50. di. Et ideo etiam medicus eſt capax nominationis ad beneficia tam ex Pragma. ſanctio, tit. de col. c. 1. §. inſuper, quàm ex pactis inter Papam & Regẽ noſtrũ inuiſiſſimũ, in tit. de elect. verſ. tẽpus autem cõpetens. Poſſunt item iam promoti ad clericatũ ſimplicẽ, aut aliã infra ſacros ordines, medicinã quamcumq; exercere, præter Chirurgiã, & ipſam ſacris tantum ordinibus interdicitã, per c. ſententiã, ne clerici, vel monac. Ideo argumento à contrario ſenſu poſteſt illis videri cõceſſum aliud medicinae genus, maximè cum alibi prohibitũ nõ reperiatur vt dicit Pan. ſibi, col. vlt. At ſacerdotibus ob id eiſ artis in vnuerſum exercitio videretur interdicitũ, quòd illi ipſius ſtudio vacare prohibentur per *textũ in c. vlt. eo. tit. lib. 6. Nam ex quo prohibetur ſtudiũ, videtur & exercitiũ quoque ſatis prohibitũ, argu. l. oratio. ff. de ſponſa. & c. tuã, de procur. & c. cum quid, & ibi not. per Ioan. And. de reg. iur. lib. 6. Sed id nõ eſt, quòd ea ars ſit minimè honeſta.**

Eraſiſtratus ex rege curato accepit 60. millia aureorũ.

Medici ars cæteris honoratiõr.

quia si esset huiusmodi, æquè interdiceretur clericis simplicibus, ac sacerdotibus, ut dictum est: sed ea ratione, ne studio medicina occupati, relinquunt studium Theologiae: néve, si religiosi sint, exeant claustra, ut in d. c. non magnopere, & d. c. vlt. ne cleri. vel mona. quibus etiam rationibus prohibentur & leges alioqui sacratissimas audire.

407 Epilogus laudum medicinae ex precedentibus. Ab antiquitate. Ab inventoriis. Ab honoribus. A difficultate artis. A dignitate. A facultate. A necessitate. Ab utilitate. A compendio.

¶ Sed ut postremo vniuersas eius laudes summam cum Erasmo complectar: Si permultas res sola commēdat antiquitas, hanc artem primam omnium reperit necessitas. Si scientiam autores illustrant, huius inuentio semper Diis attributa est. Si quid auctoritatis addit honos, non alia tam passim ac tam diu diuinos honores meruit. Si magni fiunt quæ summis viris probantur, hæc summos Reges, hæc primates non solum delectant, verum etiam illustrant. Si difficilia quæ sunt, ea sunt & pulchra, ex Solone & Platone in Protagora: nihil hac operosius, quæ tot disciplinis, tantarum rerum peruestigatione, vsuque constat. Si dignitate rem æstimamus, quid excellentius quam ad Dei benignitatem proximè accedere? Si facultate, quid potētius aut efficacius, quam totum hominem certo exitio periturum, ipsi posse restituere? Si necessitate, quid æquè necessarium, atque id, sine quo nec viuere, nec nasci licet? Si virtute, quid honestius quam seruare genus humanum? Si utilitate, nullius usus neque maior est, neque latius patet. Si compendio, hæc imprimis frugifera est. Ut nihil omnino addubitandum sit, non derogare nobilitati (hæc enim ea res est, de qua querimus) qui se huic arti dedicarint.

QUAE CONTRA MEDICOS DICI SOLENT, AUT POSSUNT.

LENT, AUT POSSUNT.

408 Que videntur probare medicinam esse artem illiberalem.

¶ Non desunt tamen qui hanc artem tot tantisque titulis ac nominibus adornatam vellicare, & inter artes sordidas, mechanicas, & minimè honestas reponere conantur. Nam omnis ars, inquit, vel liberalis est, vel seruilis. Nihil est tertium. Medicina autem non est ars liberalis, ut probat textus in l. ambitiosa, ibi, si ob liberalem artem fuerit constitutum, vel ob medicinam. ff. de decr. ab ord. fac. dicitio enim disunctiua ponitur inter diuersa, ut voluit gl. in rub. ff. si ager. vectig. cum si. Et etiam frustra adiecisset, vel ob medicinam, si fuisset ars liberalis, quoniam sub prioribus verbis fuisset comprehensa. Sed & hoc quoque confirmat textus in l. i. in prin. iuncto. §. medicorum. ff. de var. & extraor. cog. vbi cum primò fecisset mentionem præceptorum studiorum liberalium, deinde aliquibus interiectis separatim de medicis loquitur, veluti non comprehenderentur sub primis. Et similis prope textus in l. i. c. de decr. Decur. lib. 10. vbi separatim loquitur de liberalium studiorum antistitibus, & de iis qui medendi cura funguntur. Si igitur non sit ea ars liberalis, necessariò est seruilis & sordida. Id quod etiam apertius probat textus in l. vlt. ff. de iure immu. vbi inter plurimos viles artifices, quibus grauiorum munerum vacatione conditio artis tribuit, illic memoratos, medicum reperitur. Et hoc aperte voluit Petrarca non semel in iis libris quos contra medicum quempiam adidit. Et è medicis Auerroribus Colliget l. c. i. & iterum lib. 6. c. i. Itemque lib. 7. c. 30. de cura apostematum frigidorum, rursumque in lib. 1. de animal. comment. 17. Isidorus Etymologiarum lib. 1. Vgo in Didascalicon. Petrus Aponensis in suo Conciliatore, differentia 4. & iterum in Arzusa, rursumque in Commentariis Problematon Aristotelis, lib. 30. c. 7. in principio: & è Theologis Antonius Florentinus, in sua summa, parte prima, cap. 1. §. 3. quibus locis dicunt hanc artem esse mechanicam. Et ante hos Hippocrates, quo loco citabimus nu. ab hinc §.

409 Artes seruales cur dicantur. Et artes liberales.

¶ Quod & ita probatur. Artes seruales dicuntur, quia liberos homines dedecant: sicuti liberales, quas Græci ἐλευθέρα μαθήματα appellat, ut scribit Iuriscōsultus in l. i. in princ. ff. de var. & extraor. cog. quia libero homine dignæ sunt, ut scribit Seneca epistola ad Lucillum 88. & aperte innuit Terentius in Eunuchio,

Fac periculum in literis,

Fac in palaestra, in musicis, quæ liberum

Scire æquum est adolescentem.

Vbi & id annotat Donatus, & Tullius statim circa initia lib. 2. Academicarum quaestionum, cum dicit, Omnis liberalis & digna homine nobili ab eo percepta doctrina. Ex quibus etiam vides, has artes nobilibus, & liberis dicatas. Et ut plurimi arbitrantur, & innuit Plin. in proœ. lib. 14. & lib. 35. c. 10. vbi de pictura loquitur, quia liberis tantum hominibus in his versari permittitur, ut & è nostris tradit Archi. in c. de quibusdam. 37. di. Hincque cas Cicero in 1. de Oratore ingenuas appellat. Et Ouidius lib. 2. de arte amandi,

Nec leuis ingenuas pectus coluisse ven artes

Cura sit, & linguas edidicisse duas.

Nam ita vocantur, ut ab iis distinguerentur, quas Græci φανλάς ἐπισήμας, id est, viles, & ἀνελεύθερας, βαναύσους, ἀγοράσις, id est, illiberales, sordidas, circumforaneas. Ex quo intelligis has artes liberales esse interdicitas seruis, uti etiam est sententia Euripidis in Antiope apud Sto. c. 60.

ὅτι γὰρ πῶς ἀνελεύθερα δόλον ἔστ, ἐλεύθερας

ἐπισήμας δάσκων.

410 Serui olim me dicit.

¶ Illud autem certum est, olim apud antiquos illos rerum omnium æquissimos arbitratores, fuisse medicos in numero seruorum, quod & ex Iuriscōsultis nostris, & alijs scriptoribus videre licet. Nam primum in l. Thais. §. Lucius ff. de fideicom. lib. ita dicitur, Lucius Titius ita testamentum rogauit, Medicos tibi commendo, illum & illum: in tuo iudicio erit, ut habeas bonos liberos, & medicos.

medicos. Quod si eis libertatē dedissem, veritus sum quod forori meæ charissimæ effecerunt medici, ac serui eius manumissi ab eo. Et in l. alimeta. §. i. ff. de ali. & ciba. lega. in l. Seio. §. vlt. ff. de annuis lega. & in l. patronus. §. item plerique. ff. de ope. libe. & in l. vlt. C. com. de lega. in l. j. §. ne autem C. de com. ser. manu. Extat apud Suetonium in Caligula epistola Augusti Imperatoris in hæc verba, Mitto præterea cum eo ex seruis meis medicum, quem scripsi Germanico, si vellet, ut retineret. Cicero in oratione pro Deiotaro memorat Phidippum medicum seruum ipsius Deiotari. Seneca lib. 3. de beneficiis, Tenebatur (inquit) inclusus Domitius, imperauit medico, eidemque seruo suo, ut sibi venenū daret. Et paulo post, Vixit Domitius seruatus à Cæsare, prior tamē seruus illum seruauerat. Cuius etiā historiam meminit Suetonius in Nerone, cum inquit, In desperatione rerum mortē timore appetitā ita expauit, ut haustum venenū pœnitētia vomeret, medicumque manumisit, qui idem sibi prudēs ac sciens minus noxiū temperasset. Refert quoque Plutarchus in Cæsare, medicum seruum, quum Domitius potionē hausisset, pœnitentiāque mox afficeretur, consolatum esse dominum, tanquam non mortiferam, sed somniferam hausisset potionem. Quam historiam etiam refert Plin. lib. 7. c. 53. Neque id solum apud Romanos, sed & apud Hebræos, & illos quidem antiquissimos serui medicinam discabant. Legitur enim Gen. 50. eodēque vlt. c. Ioseph illum filium Iacob præcepisse seruis suis medicis, ut aromatibus condirent patrem. Suprà autem inter medicos mentionem fecimus Aristogenis Gnidij, serui Chryssippi philosophi.

¶ Ad hæc medici ex suæ artis præscripto inspiciunt, tractantque vrinas, oletum, stercus, spuma, menstrua, sudores, sanie, vomitus, omniaque denique hominum excrementa, quæ sunt res omnium sordidissimæ, fæculentissimæ, putidissimæ. Quinetiam ipsam merdam (honus sit auribus) gustant, quod quidem non piguit Hippocr. aliquando fecisse, ut inde morbi naturam persentisceret, quod tamen alij ad Aesculapium referunt. Vnde & ab Aristophane in Pluto σκατοφάγος dicitur est, merdiuorus, id est, merdam comedens. Ita enim ab eo scriptum est,

ἢ ἄλλοις ἀγοροῖον ἀρα σὺ γ' εἶναι τ' εἶδός;

Καρ. μὰ δὴ ἔκ' ἐγώ γ' ἀλλὰ σκατοφάγος.

Id est,

Mul. Igitur agrestem tu mihi narras Deum?

Car. Non per Iouem, sed scatophagon.

Quo nomine poeta medicos, quos sub Aesculapio intelligi voluit, appellat, ut scribit ipse interpretes, qui videlicet in curadīs ægrotis sordida quædam tractant, lotium, aut ventris excrementa contēplantes. Cuius rei meminerunt è Latinis recentioribus Erasmus Roterdamus, Chiliadis primæ cent. 10. c. 95. Cælius Rodiginus lib. Antiquarum lectionum 16. c. 12. Codrus Ser. 13. vbi etiā scribit hoc vocabulū alicubi à Gal. scriptis mandatū esse, sed nostros Græcarum literarum ignorantes barbarū vocabulū nihil significans, pro mero Græco supposuisse. Vbi autem sit is Galeni locus ignoro: nisi is sit in lib. 10. Simplicium Phar. post principium: vbi non σκατοφάγος dicit, sed σκατοφάγος, id est, stercoriuorum, quod non multū abest. Ut non iam mirari debeas, quod de gustando sudore ægrotantiū dicunt, ut apud Auicennam lib. 4. Fen. 2. tract. 1. c. 70. & seq. Porro legitur apud Diuum Chrysostrum, in lib. quem priuatim dedicauit Babyle martyri, Aristotelem medicum, & philosophum doctissimum, semen quoque humanum degustasse, non alia causa, ut ipse opinor, licet ille non dicat, quàm ut inde etiam naturam vimque seminis ex gustu deprehenderet. Nam quis Aristoteli reuelauit semen humanum falsum esse, uti ipse scripsit Problematon lib. 4. c. 13. iterumque lib. 32. c. 4. nisi ipse degustarit, aut ex alio qui id fecerit, didicerit?

¶ Sed & medici rebus & medicaminibus sordidissimis vtuntur, ut videre licet ex iis quæ scribit Dioscorides lib. 2. c. 90. quod de fimo est, & seq. quod de vrina est, & Gal. lib. de simplicib. medic. 10. c. 1. 8. 9. 10. 12. 13. & multis seq. vsque ad finē eius libri: Plin. lib. 28. c. 4. & iterum c. 10. & alibi sæpe, & D. Hieronym. in Iouinianū lib. 2. Et vt pauca ex multis speciatim perstringamus, vtuntur stercore hominū, canum, & hyrundinū ad eum morbum, quem Græci synanchem, nostri qui Latine loquuntur, anginā, qui corruptè, squinantia vocant, ut scribunt Galenus Mesue, Mahemet Arahi, Auicenna, & alij recētiores, quo loco de ægrotudinibus gutturis disserunt. Item stercore gallinarum ad venena per vomitū educenda, ut tradit Auicenna, & Petrus Apo. in eo libello, quem de venenis cōposuit, c. 4. Stercore quoque canis ad constringendū ventrem, auctore Alberto lib. 22. de animalib. Stercore lupi ex aqua, aut vino albo & tenui, colicis passionibus pro summo remedio apud Galenū, & Aëtium Ser. 9. c. 31. Semine virili, quod post coitum ex vtero fœminæ deciderit, ad scrophulas, ut autoritate Xenocratis scripsit Gal. quibus locis nuper citauimus, vbi & mensuris fœminarū, re omnium sordidissima, sudoribus, & aurium sordibus, sputo, vrina hominum, & aliorum animalium, morbos quosdam curari tradit. Et de mensuris quoque mulierum memoriam prodidit Plin. lib. 28. c. 7. & Octauius Horatianus, aut vt alij putant, Theodorus Priscianus lib. 4. Physicæ scientiæ, c. 1. Et de sordibus aurium Plin. lib. 28. c. 4. Nec tantum hominū sed & pecudum idem Plin. lib. 30. c. 12. Et de vrinis quoque hominū ipse Plin. lib. 28. c. 6. De sordibus virilitatis Plin. lib. 28. c. 4. De spuma equorum idem eodē lib. c. 10. pluribus in locis, & Marcellus c. 10. Et de genitura verrum è scropha ex coitu excepta, & genitali eorundem, atque etiam spuma, & glutino è naturis vitulorum facto & equarum quoque genitura à coitu, vrina pulli asinini, genitali taurorum, Idem Plinius illo c. 10. lib. 28. Quibus etiam rebus Gal. dicto lib. 10. Simplicium caput peculiare dedicauit, ut etiā fecit Paulus Aegineta lib. 7. Aëtius Tetrab. 1. Ser. 2. c. 110. & multis

Medicos sordidissima que tractare. Medici dicti σκατοφάγοι, id est, merdam comedentes.

Medici rebus sordidissimis vtuntur.

& multis seq. & Serapio Simplicium c. 453. & c. 466. Et ante hos Aesclepiades, cui cognomentum fuit Pharmaceon, multa stercore & hominū, & brutorum medicamēta collegit, ita ut multos de ea re libros implevit, & nō modo medicamentis quæ foris imponuntur cōmiscens, sed iis quoque, quæ intra in os & corpus sumuntur, ut scribit Gal. d. lib. 10. Simplicium, in eo c. 4. cui titulus est *κώπρωτος*, id est, sterco. Sed & vrina apri ad vesicæ & calculorū cruciatus, ex Plinio lib. 28. c. 15. Fimo columbino ad eundē morbum, & tonsillas atque cœliacorū dolores teste eodē, lib. 30. c. 4. & c. 7. & alibi sæpe. Fimo quoque equino, aprino, suillo, leporino, vitulino, asinino, ad multas ægritudines ab eodem relatas eo lib. 28. c. 14. & c. 16. ante si. Stercore columbarum ad sperma augēdum, auctoritate Constantini lib. 6. Viatici. c. 1. A fini stercore & eo recente, cum duobus cyathis vini albi, ad Ictericā, ex Arnaldo à villa noua lib. 2. Breuiarij c. 40. Lupi quoque stercore, ex Marcello. c. 29. & generaliter omnium propè animantium stercore, ut per Paulum Aeginetam lib. 7. Gal. in eo. lib. 10. de Simp. Sed & lib. seq. de vngulis caprarum, & asinorum: & canum vomitu, ut retulit Plin. lib. 30. c. 11. Quid quod murem animalium fœdissimum & ipsi mandi iubent, eodem teste lib. 30. c. 3. & c. 6. Eiusdem animalis nares fœculentissimas osculari, in eo. lib. c. 4. & lib. 28. c. 6. Et eiusdem quoque cerebrum potui dari phreneticis, eo. lib. 30. c. 11. Ut omittam quod ipsius stercore ad alopecias vtuntur, ut videre licet ex Gal. lib. 1. *ἰσὶ τὸ πῶς* Multa item medicamēta ex vrinis apud Aetium Tetrab. 1. Ser. 2. c. 18. Et ex sudoribus, ibi. c. 107. Sed & vulturem omnium auium & animalium immundissimum, & illum quidem satiatum humano cadauere, in cibum dari consuevit, ut & Plin. tradit eo. lib. 30. c. 10. ad si. vbi & paulo post subdit fuisse & qui 21. muscas ruffas, & quidē mortuas in potu darēt. Idem lib. 30. c. 12. tradit ex medicorum præcepto cinerem è capite bubonis auis quoque fœdissimæ ambutis prodesse. Qui viperam animal venenosissimum porcelli modo inassatum in cibis sumi iubent, iocinorum doloribus & vlceribus, ut eodem quoque lib. scriptum reliquit. c. 6. & c. 13. Imo & ex ipsa vipera putrefacta vermes natos ad oculorum caligines, Marcellus c. 8. Et vermes qui in arbore caua & putrida nascuntur ad vlcera capiti, idem Marcellus c. 4. Et mulorum impetiginibus, ipse Marcellus c. 26.

¶ Ut non immerito miratus sit ipse Plinius lib. 34. c. 18. eodēque vlt. experientiam vitæ, ne feces quidem rerum, excrementorūque fœditate intentata tot modis. Propterea Hippocrates medicorum antistes in lib. de flatibus, ingenuè professus est medicinam esse artem fordidam, cum medicus res fœdas, fordidæque tractare cogatur. Quibus & ipsi non homines tantum suo halitu, sed & subfella & marmora attractione sua inquinant, ut de Alcone medico scribit Lucilius Græco epigrammate, quod ita vertit Aufonius,

*Alcon hesternum signum Iouis attigit, ille
Quamuis marmoreus vim patitur medici.
Ecce hodie iussus transferri ex æde vetusta
Effertur, quamuis sit Deus, atque lapis.
Eiusdem quoque Aufonij est & aliud epig. quod proxime præcedit id quod adscriptum est,
Languenti medico dixit Diodorus haruspex,
Ad vitam non plus sex superesse dies,
Sed medicus dictis satisque potentior Alcon,
Falsum conuicit illico haruspicium.
Tractauitque manum victuri, ni tetigisset.
Illico nam Marco sex periere dies.*

¶ Quis nunc succēat gl. quæ dicit in c. non sanè, in verbo, nec medico. 14. q. 5. medicos non esse maioris præcij & auctoritatis, quàm obstetrices, per tex. ad id optimū in l. vlt. in 1. respon. C. com. de leg. quod & voluit Spec. tit. de Salario. §. vlt. in prin. & Io. And. in c. ad aures, de æta. & qual. & Io. Ana. in c. 1. col. 2. de Iudæ. Cui concinens Augustinus lib. de ciuitate Dei 3. c. 17. In tanta, ait, strage bellorū, etiam pestilentia grauis exorta est mulierū. Nam priusquā maturos partus æderent grauidæ, moriebantur: vbi se credo Aesculapius excusabat, quod Archiatrū se, non obstetricē profitebatur. Ex quibus verbis satis cōstat hunc obstetricis titulū iam à priscis illis tēporibus medicis fuisse adscriptū: sed eum tamen illos à se reiciere conatos. Imò & tex. habemus in l. j. §. sed & obstetrices. ff. de var. & extraor. cog. qui obstetrices numero medicorū adscribit. Et hac fortassis ratione, quoniā videlicet ars medicina sit adeo vilis & fordidæ, prohibuerūt leges, ne medici postularēt, sicuti & eadem ratione, ne aduocati munus tabellionis ob vilitatem ipsius exercent, ut no. in l. vniuersos. C. de Decur. lib. 12. Illud autē de medicis cauetur in l. placet. C. de episc. & cler.

¶ Quo etiā in loco, & iterum in l. parabolanos, quæ proxime sequitur, medici contēptim parabolani vocātur, quoniā videlicet, ut dicit ibi Accurs. multas habēt parabolos, ob id scilicet, quod ut quisque loquaciōr est, ita doctior medicus vulgi sentētia, & opinione existat. Et eandē expositionem affert ipse Accur. in l. si duas. §. grāmatici, in verbo, circūtores. ff. de exc. tut. & Albe. Rosa. in suo indice, in verbo medici quid sint. Hancque appellationē in vituperiū medicorū vertit Petrarca lib. 4. Inuectiuarū in medicum. c. vlt. quia videlicet cum medicos minimè loquaces esse oporteat, vel etiā testimonio, ut hoc illi addā, Arnaldi à villa noua medici celeberrimi, in lib. de regulis generalibus curationis morborū, doctrina j. aphorismo omnium nouissimo: ut ne interim prætermittam Græcū illum versiculū incerti authoris, adscriptū lib. 2. Epigrammaton Græcorum,

ιατρος

ἰατρος ἀδολεχθῆναι νοσῶντι πάλιν νόσῳ. Id est,
Medicus garrulus ægrotanti iterum morbus.

Et forte hac de caussa, licet alij aliō referant, Virgilius medicinā artem mutam appellauit, cum scilicet inquit lib. 12. Aeneidos, ut tibi locum designem,

*Scire potestates herbarum, vsūque medendi
Maluit, & mutas agitare inglorius artes.*

Sua tamen impudentia, ut lubdit Petrarca, eō rem deduxisse, ut pro mutis parabolani in iure ciuili dici meruerint.

¶ Ut non immerito vituperandus sit Callianax ille medicus à Galeno in suis in lib. 6. Epidimion Hippocrates Commentariis memoratus, qui interrogatus ab ægro num moretur, imprudenter admodum & intempestiuè, atque dicaciter veluti sibi nimium placens respondit illo Homericō versu ex lib. 21. Iliados,

Κάτθανε καὶ Πάτροκλος ὡσπερ σείο πολλὸν ἀμείνων. Id est,
Mortuus est & Patroclus, qui te multo præstantior fuit.

Quod & nos alibi diximus. Et alius nomine Cointus, cuius item meminit ipse Galenus, qui cum diuitem quēdam febre correptum inuiferet, vinūque oleret æger, ut ab eo recederet petiit. Is verò minime annuens respondit, Sustine fœtorem vini, cum ipse fœtorem febris tuæ sustineam. Quis enim non diceret huiusmodi medicos fuisse ægrotis ipsis alterum morbum, secundum illum Græcum senarium.

¶ Alphonfus autem Aragonum Rex cum aliquando capite ægrotaret, & multi pro suo quisque ingenio ac studio oblectamenta ac munera ægrotō Regi excogitarēt, Antonius Panormita, qui hoc scriptis mandauit, ad ipsum quoque Q. Curtium detulit. Quem Rex ea hilaritate, ea auditate, ea denique fœlicitate cœpit audire, ut quod medici obstupescerent, eo ipso die quo legere cœpit, ægra omni valetudine leuatus ac pene confirmatus euaserit. Ex quo frequēter in medicos Rex iocatus Auicennā veluti parabolanum pariuifacere, Curtium laudibus accumulare cœpit.

¶ Verūm huiusmodi appellationis ignominiam diluere volens, & in bonam partem transferre Arnaldus ille à villa noua, Aphorismorum doctrina 7. c. 3. ita scribit, Parabolæ Salomonis ostendunt, quod quæ sapientes in considerationibus naturalibus protulerunt, conuenienti metaphora mortalibus adaptantur. Doctor gratiosus & efficax parabolis vtitur ad occulta per sensibilia declaranda. Aeterni doctoris euangelica lectio testatur eundem fuisse parabolanum. Sapiens igitur ad exemplum illius præmissa redacit in parabolos opportunas. Hæc ille.

¶ Sed tu tamen aduerte, Lector amantissime, quia in d. l. placet, & in l. parabolanos, videtur esse mendum in illo verbo, parabolani. Neque enim ea appellatio medicorū ei loco cōgruit, nec alibi apud antiquiores reperitur, nec in postrema l. ordo constructionis potest cōuenire, si parabolani legas. Ideoque aliud verbū & quidem Græcum fuisse in iis legibus huic verbo proximum conicio, à nostris nō intellectum, qui ideo hoc illius vice suffecerunt. Cui meæ sentētiæ suffragatur Ioan. Reuchlin, vir certe in omni doctrinæ genere cōsummatissimus, qui in epistola quā præmissit ad librum Hippocratis de præparatione hominis, à se traductum, hæc propemodum scribit: Nec id tibi stomachū moueat, quasi nostri sæculi Iudæos, vel formidine pœnæ, ob antea scitā sceleratē vitam, vel propter quæstum ampliorē, aut explēdam libidinē aqua baptizatos, tinctos, aut merfos tanto & tali dignos honore, ut sint in numero clarissimorū medicorum recēsendi. Non enim illis vagabundis nomen artis tam honorabile impertiar, quorum perfidia frequenter ad vomitum redit. Possent tamen fateor inueniri ex eiusdemodi Iudæis baptizatis malæ bestię, qui seipos reiecta omni verecūdia partim vestrates in parabolanos, id est, manus applicantium confortia ingerere nō cessent. Et paulo post, Quos certe nemo sapiēs & non illorum similis rectē medicos appellauerit, sed Græcè *ωδραβαλωνας* potius, & Latine mutata declinatione, (ut alioqui creberrime in aliis fieri posset) parabolanos, antepen. per a. & penult. finalique per o. Hæc ille.

¶ Verūm Andr. Alcīatus vir Iuriscōsultorum elegantissimus, & elegantium Iuriscōsultissimus lib. 4. Dispositionum c. 9. aliqd interpretamentum huius nominis adfert. Parabolanos enim fuisse quosdam plebeios, qui famulitio vel ecclesiarū, vel hospitalium Xenonūm ve deputati erant, & quāsi adscriptitij glebæ, ut sicut illos omni vita ab ægrotorum cultura recedere non licebat: Ita his ab seruitio ægrotorum qui in nosocomijs, id est, valetudinarijs residebant: hōsque dici à Græca præpositione *παρε* & *βαλονας*, quæ vox pro gleba accipitur.

¶ Ego verò malō legere parabolanos, ab eadem præpositione, & *βαλονας*, qua voce glans significatur. eaque ob quandam similitudinem vtuntur Græci potissimum medici, pro eo medicamenti genere, quod vulgo suppositorium vocamus, medicis in sua arte frequentissimum: hincque id nomen illis inditum, ut alibi diximus. Quid tamen si dicantur parabolani, aut etiam parabolani dictione Græca *παρὰβολας*, qua significant Græci audacem, temerariū confidentem, perichitorem, cuiusmodi ferè sunt medici. Plutarchus in Cæsaris vita, *ἦν πολυμυκῆτων τὴν πρῶτον βελα, καὶ μεγάλα μὲν πηλοῖ, τοὺ μῶσι δὲ ἰλίγοι ψάλευ.* Hincque in derisionem huius artis Plautus in Captiuis medicō Menarchi nōmē indidit, veluti infamie principi. Nam *μαίνομα* significat infans, & *αρχος* princeps. Quid tandem si dicas medicos parabolanos à subeundo periculo in ægrotantium cura appellatos, *ἀρτὴ τὸ ωδραβαλωνας?*

Callianax res prehensus.

Alphonstregle in medicos dicitur.

Appellatio Parabolani dicitur.

Mendum esse in legibus, quibus medici parabolani uocantur.

Parabolani nō de medicis dicuntur in illis legibus.

Parabolani nō parabolani in illis legibus. Alia ratio huius appellatio.

¶ Sed

413 Hippocrates hanc artem dicit fordidam propter tractationem rerum fordidarum.

414 Medici obstetrices eiusdem pretij.

Medici postulare prohibiti.

415 Medici parabolani dicitur quare. Medicos minime loquaces esse decret.

422 Catonis sententia de medicis.

Sed ut redeamus, Cato ille Censorius peritissimus alioqui medicus, ut qui ad filium de medicina scripsit, medicos tamē maximopere improbat, atque ut refert Plutarchus odio & suspicione persequebatur. Cūque audisset illud Hippocratis, qui à Rege Persarum multorum talentorum pollicitatione accitus nunquam barbaris Græcorum hostibus sui facultatem facturum dixerat. Hoc, inquit, commune medicorum iusurandum est. Plin. autem lib. 29. cap. 1. verba ipsius Catonis de hac re adscripsit. Dicā de istis Græcis suo loco Marce filii, quid Athenis exquisitum habeam: & quod sit bonū eorum literas inspicere, nō perdiscere. Vincam nequissimum, & indocile genus illorum, & hoc puta vatem dixisse. Quodcumque ista gens suas literas dabit, omnia corrumpet. Tum etiā magis, si medicos suos huc mittet. Iurarūt inter se barbaros necare omnes medicina. Sed hoc ipsum mercede faciunt, ut fides iis sit, & facile disperdant. Nos quoque distant barbaros, & spurcius nos quā alios opicos appellatione scēdant. Subdit autem Plin. suis ipsius verbis. Atque hic Cato DCV. anno vrbis nostræ obiit 85. suo, ne quis illi defuisse publice tempora, aut priuatim vitæ spacia ad experiendum arbitretur. Quid ergo? damnatam ab eorum vtilissimam credimus? Minimè Hercule. Subiicit enim, Qua medicina & se, & coniugem vsque ad longam senectam perduxerit: proficeturque esse etiam commentarium sibi, quo medeatur filio, seruis, familiaribus. Non rem antiqui damnabant, sed artem. Et paulo post, Augebo providentiam illorum (de Romanis loquitur) Solam hanc artium Græcarum nondum exercet Romana grauitas. In tanto fructu paucissimi Quiritium attigere, & ipsi statim ad Græcos transfugæ. Imò verò autoritas aliter quā Græcè eam tractantibus, etiam apud imperitos experteque linguæ non est. Ac minus credunt quæ ad salutem suam pertinent, si intelligunt. Itaque Hercule in hac artem sola euenit, ut cuiusque medicum se proficenti statim credatur, cum sit periculum in nullo mendacio maius. Non tamen illud intuemur, adeo blanda est sperandi (nisi malis legere spirādī) pro se cuique dulcedo. Nulla præterea lex, quæ puniat inscitiam capitalem, nullum exemplum vindictæ: Discunt periculis nostris, & experimenta per mortes agunt, medicosque tantum hominem occidisse summa impunitas est.

423 De eadem re ex aliis.

Quibus postremis verbis adstipulatur Baptista Mantuanus, cum cecinit Ecloga 6. cui Cornix titulus est,

Sunt & equestre genus medici, qui tangere venas Nonnunquam illicitas audent, & ponere quedam Non intellectus temeraria nomina morbis. His & si tenebras palpant, est facta potestas Exeruciandi egros, hominesque impunè necandi.

Nec absimile quod apud Iouianum Pontanum illustre nostri sæculi lumen in eo libro, qui Charon inscribitur, Mercurius à Charone interrogatus, quod genus hominū liberius viueret? Medici, inquit, ut quibus permissum sit impunè hominem occidere. Hæc ibi. Philemon autem Iunior ille quidem, sed tamen antiquus poëta, apud Stobæum Ser. 100.

Μόνον δ' ἰατροῦ τῆτος, καὶ συννηγῶν ἔφεστη, ἀποκτείνων μὲν, ἀποθνήσκων δὲ μή.

Quibus significat soli medico, & aduocato licere impunè occidere.

424 An sit uerum nostris legibus.

Verū nostris legibus, ut id obiter dixerim, quamuis medico imputari euentus mortalitatis non debeat, tamen quod per imperitiam commisit, imputari ei debet. Nam prætextu humanæ fragilitatis delictum desipientis, in periculo hominis, innoxium esse non debet. hæc sunt verba Iulianus. §. sicuti. ff. de offi. Præsi. & ita no. per Can. in c. ad aures, de æta. & qual. & in c. tua nos, de homi. De qua re late Flor. in l. qua actione. §. Proculus. ff. ad leg. Aquil. Legibus autem Platonicis lib. 9. de legibus, Medici qui curantes non sponte occiderint, mundi sint.

425 Iterum Plinii uerba in medicis.

Sed ad Plinium redeamus, Subdit iis quæ iam diximus, quinimo transit in conuicium, & intemperantia culpatur: vltroque qui perire arguuntur. Id est, si ægrotus vel culpa medici obeat, non suæ inscitia medici adscribunt, sed morientium intemperantia. Quem & medicorum morem Aescopus longo ante interuallo mire expresserat. Medicus, inquit, ægrotantē curabat: ægrotus autem mortuo, ille ad deferretes dicebat, Hic si à vino abstinuisset, & clysteribus vsus fuisset, non interiisset. Quod præsentium quispiam excipiens, Optimè, ait, non oportebat te hoc nunc dicere, quando nulla utilitas est, sed tunc monere, quando his uti poterat. Sed & alia pleraque Plinius in eodem loco in medicos scripsit, ex quibus item nonnulla huc transferemus. Nec dubium est, inquit, omnes istos famam nouitate aliqua aucupantes animas statim nostras negociari. Hinc illæ circa ægros miseræ sententiarum concertationes, nullo idem consente, ne videatur accessio alterius. Hinc illa infelicitis monumenti inscriptio turba se medicorum periisse.

426 De eadem re.

Quam quidem inscriptionem sumpsit Plin. ut opinor, à Menandro, cuius ut nonnulli putant hic senarius est, quanquam ponitur tanquam incerti auctoris lib. 2. Epig. Græcorum,

Πολλοὶ ἰατροῦ ἑσοδῶ μ' ἀπώλεσαν. Id est, Multorum medicorum ingressus me perdidit.

Cui concinit quod de Adriano Imperatore (qui & ipse, ut dictū est, erat medicus) refert Dion. Ille enim dum moreretur illud in populo iactatum pronunciauit, quod desumptum fuisse videtur ex illis Græcorum senariis prouerbialit us,

Πολλοὶ στρατηγοὶ καρίαν ἀπώλεσαν. Πολλοὶ δ' ἰατροὶ τ' βασιλέ' ἀπώλεσαν. Multi duces Cariam perdidērunt. Multi autem medici Regem perdidērunt.

Id est, ad verbum,

Cæterum Plato dicebat iis quibus plures medici adfunt, & ægritudines permultas adesse probabile esse. quod & retulit Strabo, lib. 7. Geographiæ. Id quod forte ansam præbuit Damasceno, ut diceret lib. Aphorismorum, ægrotum esse vni medico non pluribus committendum, de qua re late disserit Conciliator dif. 7. & Augusti. Anco. in lib. de potestate ecclesiastica, & Anto. Flo. in 3. parte summæ, tit. 7. c. 2.

Satisne sit plures medicos an unum habere.

Subnectit autem Plinius, Mutatur ars quotidie, toties interpollis & ingeniorum Græciæ statu impellimur, palamque est ut quisquis inter istos loquēdo polleat, imperatorem ilico vitæ nostræ necisque fieri. Ceu verò non milia gentium sine medicis degant, nec tamen sine medicina. Sicut populus Romanus vltra sexcentimum annum, neque ipse in accipiendis artibus lentus, medicina etiam avidus, donec expertam damnauit. Hæc ille, cui subscripsit Dioscorides scribens auctoritate ipsius Catonis, populum Romanum sexcentis fere annis medicina brassicæ vsu fuisse. Nondum enim ad urbem conuenisse medicos, qui peregrina pigmenta secum attulissent: sed ea tempestate militares viros gloriosos cicatrices gratuito olere curasse.

Ad Plinium redit.

Huic autem quod dicit Plinius de cæteris gentibus succinit quod scribit Herodotus lib. 1. & Strabo lib. 16. Babylonicos non uti medicis. proinde hanc legem sapiēter condidisse, ut languentes in foro deponerentur: ut de eorum languore consulant, qui eos adeunt, si quis & ipse eundem passus est morbum, aut alium vidit patientem, hos viri qui illos adeunt, cōsultant, horranturque ad ea quæ ipsi faciendo similem morbum effugerunt, aut alium effugisse nouerunt. Nec fas est cuiquam languentes præterire silentio, nec antequam explorauerint, quonam labore ille languore. Cuius etiam rei meminit Galenus, aut quisquis est, circa initium eius libri qui inscribitur, Introductorius medicorum. Et hoc quoque ipsum Bastetanos Hispaniæ populos obseruare tradit Strabo lib. 3. Imò vero non hos tantum, sed in vniuersum Hiberos, id est, Hispanos, scribit Eusebius Historiæ Ecclesiasticæ lib. 10. c. 11. Assyrios quoque id factitare traditum est, & reliquos item priscos mortales, teste Plutarcho in libello, num bene dictū sit, λάθῃ Βιάσας, id est, sic viue ut nemo te sentiat vixisse. Et ex hoc quidem more depositos dici veluti desperatos scribit Seruius, enarrans illud Virgilianum lib. 12. Aeneidos,

Babylonij medicis uiuentur.

Ille ut depositi proferret fata parentis.

Quoniam videlicet desperati, quibus scilicet iam deerat domesticum priuatūque amicorum consilium, ita in publico deponerentur, ut ibi scribit Seruius.

Arcades nullis medicaminibus uiuentur. Pausania dicit Aeria in medicis.

Sed ut iterum ad Plinium reuertamur, is lib. 25. c. 8. tradit aliorū autoritate, Arcades nullis medicaminibus uti. Hos secutus Pausanias Lacedæmonius (ut iam populos relinquamus) valetudinem regebat sine medicorum auxilio. Cūque ei medicus dixisset, quomodo senex factus es? festiuiter respondit, quoniam non sum vsus te medico. Idem ad medicum dicentem, εἰ δὲν καλοῦ ἔχεις, id est, nullum malum habes? respondit, εἰ γὰρ σοὶ ἰατροῦ χρωμαί, id est, Minime, quia te medico non vtor. Et cum ab amico quodam reprehenderetur, quod in quempiam medicum malediceret, nec eum tamen expertus, nec vlla affectus iniuria, Quoniam, inquit, si essem istum expertus, non viuerem. Dicebat quoque hunc medicum esse optimum, qui non sineret ægrotantes morbo marcescere, sed quā celerrime sepeliret. Ad illum verò, qui ab eo percunctaretur, quo pacto Thraces vincere quiret, Si medicum, inquit, constituerimus ducem. Quæ omnia retulit Plutarchus in apophthegmatis Laconicis. Tiberium Cæsarem valetudine prosperrima vsu Suetonius scribit tempore quidem principatus penè toto prope illæsa, quamuis tricesimo ætatis anno arbitrato eam suo rexerit, sine adiumento consiliove medici. Aurelianus quoque Imperator, ut à Vopisco traditum est, medicum ad se cum ægrotaret nunquam vocauit, sed ipse se inedia præcipue curabat. In quo ipse, ut id transeunter dicam, Aegyptios imitabatur, qui, ut refert Dioscorus lib. 1. de antiquorum gestis, morbos vel icunio curabant, vel vomitu. Idque aut quotidie, aut tribus diebus, aut quatuor interiectis. Asserebant enim ex ciborum superfluitate omnes morbos creari. Eam ergo ad valetudinem curam esse optimam, quæ morborum principia auferat. Sed & in eam rem cōsiliū est antiquiorum medicorum. Nam Cæsar dicebat idem esse sibi consilium aduersus hostem, quod plerisque medicis contra vicia corporum, fame potius, quā ferro superandi, ut scribit Frontinus c. vlt. lib. item vlt. Stratagematum.

Et profecto nihil est (illud enim obiter dicendum ducimus) quod magis sanitatem tuetur & conseruat, quā sobrietas, abstinentia, frugalitas, vnde Horatius lib. Ser. 2. Satyr. item 2.

Sobrietas sanis talis parens.

Aspice nunc tenuis victus quæ quantaque secum Afferat, imprimis valeas bene.

Plin. lib. 28. c. 5. scribit vtilissimam esse temperantiam in cibis. Et lib. 26. c. 8. statim post prin. scribit eō mores venisse, ut homo maxime cibo pereat. D. Chryostomus apud Antonium Monachum Melissæ lib. 1. Serm. 39. Pedum dolores, & capitis grauitates, & oculorum hebetudines, & manuum ægritudines, & tremores, & resolutiones, & morbus regius, & febres longæ & horrètes, ex voracitate & repletionem produci solent. Nam cibo non saturari, sanitatem esse medicorum

filijs pronunciant. Et Philo in eodem Ser. Continentiam sanitas & robur sequitur: incontinentiam vero infirmitas & ægritudo morti vicina. Et Democritus, Homines à Deo sanitate petunt, ignorant autem quòd potestatem eius penes sese habeant. Nam per incontinentiam facientes ei contraria, ipsi desertores sanitatis exiunt. Et Theognis in suis sententijs Elegiacis,

Πολὺν δὲ πλείονας λιμῶ, κῶρ' ὀλίγου κέρη
ἀνδρῶ.

Multò sanè plures quàm fames, satietas perdidit iam Viros.

Nam & vulgò scitum est illud, Plures occidit gula quàm gladius. Et in hanc quoque sententiam multa congestit D. Hieronymus in Iovinianum lib. 2. & multa item comperies in Decretis Canonis, in c. nihil, & c. ne tales, & c. legimus, de conse. di. 5.

¶ Sed vt è semita in viam redeamus, Diogenes Cynicus, sicuti refert Laërtius, cum vidisset ignavum luctatorem medicinam profitentem, quid hoc, inquit? num vt eos, qui te aliquando vicerunt nunc ipse deicias? Quasi sapius medici ægrotantes interimant, quàm curent. vnde illud Satyrographi alibi à nobis ad aliud citatum,

Quot Themison ægros autumno occiderit vno,

Fuit enim Themison medicus celeberrimus, de quo supra diximus. Et hac medicorum infelicitate natum adagium ἀκείρας ἰατρῶ, id est, Acecias medicatus est, dici solitum de re quæ semper vergit in deterius. Cuius meminerunt Aristophanes, & Diogenianus. In eos quoque conuenit illud quod vice proverbij citat Galenus lib. 2. de Arte curatiua, Morbus quidem curatus est, homo autem obiit, quod sepius contingere asserit. Nec mirandum tamen est interim, si cum medici homines interimant, passim tamen ab omnibus ægrotis ex petantur, quando scriptum sit apud psalmographum Ode 77. Cum occideret eos, quærebant illum. Ea est enim hominum natura, imò verò miseria, vt vitæ immodica cupiditate ducti captique, ad eò nihil videant, vt dum viuere diutius contendunt, ocyùs moriantur.

¶ Sed vt ad medicos reuertamur: Tanta esse videtur aut illorum ignorantia, aut etià artis ipsius inefficacia, vt sic dixerim, atque inanitas, vt si fortè fortunà quispiam sub medico conualuerit, non temere quis dixerit illud Ausonianum,

Eua fit fati ope non medici.

Cui respondens Gal. medicorum princeps lib. 2. de Febribus ad Glauconem, Si quis, inquit, curatus à te euaserit, non tui muneris est, sed fortunæ. & in lib. Experimentorum, si eius est, in prin. Si aliquando, inquit, proderit, fortunæ erit.

¶ Tantum autem abest vt mortuos ad vitam reuocare possint, sicuti falsò gloriatur, vt nec Deus id facere possit, si verum dicit Plinius lib. 2. c. 7. quod tamen vt falsum esse comprobatur sacræ scripturæ testimonio: ita quoque id omnino verum est, medicos minime id posse, cum Homeri testimonio lib. 9. Iliados, anima hominis cum semel è corpore migrarit, nunquam rursus aut remigrare, aut instaurari potest.

ἀνδρὸς δὲ ψυχὴ πάλιν ἐλθεῖν οὐ δύναται,
οὐδ' ἐλεῖται, ἐπεὶ ἄρ' ἀμείψεται ἔρκ' ὀδόντων.

Cui concinens Philotas alter Poëta Græcus apud ἀνθολογῶν Stobæum c. 117.

ἄτροκτον εἰς ἄδρα ἦν ἵκα
τῆν οὐτε τίς ἐναντίον ἠλθεῖν ὀδύτης.

Iter ad inferos feci

Per quod nullus retrorsus rediit viator.

Et ex poëtis Latinis Ouidius lib. 2. Meta. de Apolline hæc scribit,

Serâque ope vincere fata

Nititur, & medicas exercet inaniter artes.

Et lib. 4. eiusdè operis, de Sole, quem multi Apollinè esse existimant, vt alibi diximus, hæc scribit,

Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,

Si queat, in viuum tentat reuocare calorem.

Sed quoniam tantis fatum conatibus obstat,

Nectare odorato sparsit corpusque, locumque.

Et vt scribitur Psal. 87. Nunquid mortuis facies mirabilia? aut medici suscitabunt, & cõsuebunt tui tibi? Et Esaiæ 26. ex interpretatione 70. interpretum, Mortui vitam non videbunt, neque medici suscitabunt. Quem locum enarrans D. Hieronymus, Sensus, inquit, perspicuus est, condempnari fabulas poëtarum, qui ab Aesculapio iactant Virbium suscitatum. Non solùm autem hoc de mortuis, sed de omni infirmitate est, quod absque Dei misericordia nihil medendi ars valeat. Sed quomodo, nisi dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam: nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam: sic, inquit, nisi dominus languorem curauerit, in vanum laborant medici, qui cupiunt sanare languentes. Nisi dominus sanitatem custodierit, in vanum custodiunt, qui præcepta custodiendæ salutis proprijs ædunt libris. Et paulò post scribit, solùm esse Deum qui suscitatur mortuos, de quo dicitur Ioan. 5. Sicut pater suscitatur mortuos & viuificat. Et cætera quæ sequuntur.

¶ Sed medici quidam crediti sunt mortuos resuscitasse, quòd morti proximos ac veluti adiudicatos, atque etiam quosdam qui mortui putabantur, cum non essent, sanitati reddiderunt. Sic Cornelius

431
Diogenis dicitur in medicina.

432
Cur medici eum occidant, passim expectantur.

433
Aeger qui eundem diu, fati ope non medici euadit.

434
An uerum sit medicos suscitasse mortuos.

Sanitas à Deo non à medicis.

434
Cur medici cre

nemus Celsus lib. 2. c. 6. refert Aesclepiadem (quem ex alijs supra diximus mortuum vitæ reddidisse) funeri obuium intellexisse eum viuere, qui efferebatur. Et vt scribit Apuleius lib. Floridorum 4. animam eius in corporis latibulis delitescentem quibusdam medicamentis prouocauit. Quandoquidem Democritus, vt ipse Celsus tradit eo. lib. 2. c. 6. affirmat non satis certas notas esse animæ finitæ, quod & nos alibi diximus.

435 ¶ Sed vt redeamus, supradicta confirmat quod etiam scribitur Deuter. 7. Auferet dominus à te omnem languorem & infirmitates. Et Iob 5. Ipse vulnerat & medetur. Et Psalm. 6. Miserere mei Deus, quoniam infirmus sum: Sana me domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. Et plenus Psalm. 102. Sanat omnes infirmitates tuas. Et Sapientiæ 13. Etenim neque herba, neque malagma sanauit eos, sed tuus domine sermo, qui sanat omnia. Tu es enim domine, qui vitæ & mortis habes potestatem. Quibus & probari videtur solius Dei esse morbos sanare, non etià medicorum. Et hinc sacra historia 2. Paralip. 16. Asam Regem reprehendit, quòd ægrotus in medicorum arte esset confusus. quasi medicorum ars sola sit profusus inutilis, & veluti reprobada. quod & insinuat illud Hieremiæ c. 46. Frustra multiplicas medicamina, sanitas nõ erit tibi. Propterea D. Ambrosius, qui & sanctimoniam & doctrinam meruit quatuor sacris doctoribus annumerari, medicorum eorumque præcepta palam damnauit, in hæc verba, Contraria diuinæ conditioni præcepta medicinæ sunt, quæ à ieiunio reuocant, lucubrare non sinunt, ab omni intentione meditationis abducunt: Ita qui se medicinis dedit, seipsum sibi abnegat. Quod & repetitur in Decretis Canonis in c. contraria, de conse. dist. 5. Et Diua Agartha veluti sibi gloriatur, nunquam se pharmaca corpori admouisse, si in ea re satis tuta est Iacobi à Voragine autoritas. In Euangelio Marci 5 c. Mulier quæpiam omnem substantiam in medicos erogauerat, nec quicquam tamen profecerat, ab eis multa perperata: Quod & tradidit D. Lucas 8. c.

436 ¶ Apud eundem c. 4. Christus planè videtur ostendisse, inanem atque inutilem esse medicorum operam. Cum nec seipsum quidè curare possint, alijs tamen medelam sanitatèque pollicentes. Quibus illud Christi obiici potest, ἰατρὸς θεράπειου σαυτοῦ, id est, medice cura te ipsum. Quod & Plutarchus, tum in Commentario quem scripsit aduersus Coloten, tum & in alio Commentario de dignoscendo assentatore ab amico, adducit è poëta quopiam, qui id in huiusmodi senarium concluderat,

ἄλλω ἰατρὸς, αὐτὸς ἴλαστο βούου.

Id est,

Aliorum medicus ipse ulceribus scater.

Quem & aduocat Galenus statim post princ. lib. 5. de sanitate tuenda. Ex quo & illud Seruij Sulpitij lib. Epistolarum familiarium Tullij 4. Denique nolite obliuisci Cicronem esse, & eum qui alijs consueueris præcipere & dare consilium, neque imitare malos medicos, qui in alienis morbis profrenter se tenere medicinæ scientiam, ipsi se curare non possunt.

437 ¶ Hic prætermitto pleræque vitæ medicis veluti peculiariter assignata, adulterium scilicet veneficium, avaritiam, arrogantiam. De tribus illis primis multa Plinius, lib. 2. c. 1. Sed tu præterea habes exemplum memorabile avaritiæ in Aesculapio altero huius artis deo & inuentore, quem ferunt à Ioue istum fulmine avaritiæ merito, quòd scilicet ad turpissimum quæstum ea arte vsus sit, vt scripsimus supra nu. 23. alij item id factum. Aliud quoque exemplum adulterij apud Barpto. Brix. quæst. 32. cum quidam ægrotaret, de medico qui concubuit cum vxore ægroti. quod & retulere Hosti. Ioan. And. & Panor. in c. discretionem, de eo qui cogno. con. vxo. suæ Et aliud apud Martialem lib. 6. epigr. 31.

Vxorem Charideme tuam scis ipse, sinisque

A medico futuri, vis sine febre mori?

Qui locus etiam veneficij nos admonet, cum dicit,

vis sine febre mori: quasi dicat, cum tua vxor à medico subigatur te sinente, vis sine febre mori, id est, non alio morbo, cuius ferè semper febris comes est, quàm veneficio, quod peculiare, proprium, ac facile medico est. Quin & ipsius veneficij medicorum aliud exemplum memorabile habemus de medico Pyrrhi Epitotarum Regis, qui se Regem suum veneficio necaturum obtulit, si necis præmiu sibi daretur. Quod & alij multi, & Plutarchus in vita Pyrrhi retulit, & Claudianus ad Ruffinum lib. 3. his versibus,

Romani scelorum semper spreuere ministros, &c.

Eum medicum Valerius Antias in Rom. historia, & ex eo Gellius lib. 3. cap. 8. Timocharem vocant, Claudius Quadrigarius in lib. 3. apud ipsum Gellium vbi supra, & Curtius, Niciam, Aelianus qui eandem historiam refert lib. 12. variæ historiarum, Cineam, nisi is trinominis fuit. Aliud quoque exemplum Caroli Calui qui ab Hebraeo quopiam suo medico pecunia corrupto Mantuæ veneno sublatus est, vt tradit Blondus.

Est & Ioannis Secundi epigramma in medicum quempiam,

Es simul medicus, simul chirurgus:

Cur? mitis stygium viros ad orcum,

Et manu simul, & simul veneno.

438 ¶ Arrogantiam autem medicorū astruit Cicero lib. 2. de Diuinatione, cum inquit, Democritus tamen non inscitè nugatur, vt physicus, quo genere nihil arrogantius. Quanquam Eustachius apud Macrobiu lib. 7. Saturnaliorum, dicit medicinam esse extremam fecem physicæ partis, vt non immeritò scripserit Petrus Apponenfis & medicus, & philosophus, & astrologus peritissimus.

diti sunt suscitasse mortuos.

Dei est morbos sanare non medici.

Medice cura te ipsum.

Peculiaris medicorum vitia. Adulterium. Veneficium. Avaritia.

simus in suo Conciliatore dif. 7. medicos plerumque esse malorum morum, id partim astris at- tribuens: quoniam medicinae scientia praesertim curatiua Scorpionum attribuitur, & Marti, quo- rum proprietates in malum semper tendunt: partim aliis causis inibi per eum sigillatim descri- ptis, quas quisque videre poterit qui volet.

439 ¶ Adde & aliud medicorum vicium & ipsum quidem frequentissimum, quod morbos soleant multo grauiore dicere quam sint, vel vt plus mercedis accipiant, vel etiam vt maiorem ex il- lius curatione honorem consequantur, id quod Mimnermus poeta antiquissimus describit his versibus à Stobaeo florilegij c. 100. citatis, δία δ' α φιλοῦσι τοῖς ἰατροῖς λέγειν, Τὰ φεῦλα μάλιστα καὶ τὰ δ' αὖτ' ἰατρὸς φόβου, Ευρυγῶντες αὐτὰς.

Sicut medici solent dicere, Leues affectus maiores esse, & graues plusquam timendum sit, exaggerant, seipfos vt extollant, ¶ Sed & omitto multas aduersus medicorum inscitiam facetas à Poggio relatas, eius videlicet qui pil- lulas ei qui asinum suum amiserat, deglutiedas praebuit. Eius quoque qui cum aselli cistellam sub lecto aegroti cospexisset, & putauit, & asseruit aegrotum comedis se asinum. Eius praeterea, qui sorte medi- camina ministrabat, & aliorum copulurium. Alia quoque in medicos dictoria, quale illud Socratis, qui cum audiisset factum quempiam de pistorum medicum, Cautè (inquit) eam artem deseruit, quae errorem suos habet in aperto. Eamque complexus, cuius error terra tegitur, Stratonicus apud Anto- nium Monachum Melisse lib. 1. Ser. 3. 9. adultas medico dicebat, Laudo tuam experientiam, quia non suis infirmos computrescere, statim eos à vita liberans. Alius in eodem loco, cum imperitus me- dicus ei dixisset, Senex factus es: Respondit, quia non sum vsus medico. Et illud Martialis lib. 1. Chirurgus fuerat, nunc est vespillo Diuilius, Caput quo poterat Clinicus esse modo. Et lib. 6. de Andragora, epig. 34.

Zotus nobiscum est, hilaris caenauit, & idem Inuentus manè est mortuus Andragoras, Tam subite mortis causam Faustine requiris? In somnis medicum viderat Hermocratem. Et lib. 8. Hoplomachus nunc es, fueras ophthalmicus antè, Fecisti medicus, quod facis Hoplomachus. Et lib. 10. Epig. 77. Nequius à Caro, nihil unquam Maxime factum est Quam quod febre perit, fecit & ille nefas. Scua noxens febris saltem quartana fuisset, Seruari medico debuit illa suo.

441 ¶ Apud Graecos autem est epigramma Palladae, quo significat melius fuisse in praedonum ma- nus incidisse, quam in Gennadii cuiusdam medici curationem. Is enim accepta primum pecunia ad inferos aegrotantes relegat: illi eadem religiosè auerfantur, & nihil tam sollicitè cupiunt, quam vt aere vitam redimas, Εὐλατῆρον ἢ γέμοντο ληστοκτόνος ἐς κρήνην ἐλθῶν, ἢ τὸ χειρότερον γενναδίου παλάμας, ὅς μὲν γὰρ φονίας ὁπίως συγέωυ κατὰ πέμνη, ὅς δὲ λαβῶν μιδδὸς εἰς αἶψην κατὰ γει, Iudicium melius fuerit subisse latronis, Gennadii medicas quam petiisse manus, Ille etenim cedes sanctè execratur & odit, Hic precium capit, & ducit ad Elysios.

442 ¶ Quid si ostendam nihil omnino certi, nihil solidi in ea esse: aliis Logice, id est, rationalem, alius Empiricem ab experientia, aliis item Methodicem profitentibus. Ex quo Aufonius in Gry- pho ternarij numeri, — Triplex quoque forma medendi, Quae logos, ac methodos, cuique experientia nomen. Et Vindicianus, Quod logos, aut methodos, simplex Empirica pangit. Omnibus autem tot tantisque rationes ad suas quibusque partes tutandas congerentibus, vt nescias quibus victoria potius data est, nec id tamen sine periculo vitae hominum: cum multum intersit, quorum potior sit sententia, vt rectius hominum saluti consularur, vt videre licet apud Cornelium Celsum statim post prin. eius operis, quod de medicina elegantissimè scripsit, & Gal. in lib. 3. de locis affectus c. item 3. post prin. & in lib. Haeresion. & alibi saepe.

443 ¶ Praeterea dissentiant medici de originali causa morbi: cum tamen non dubium sit, vt scribit idem Cornelius eodè in loco, quin alia curatione opus sit, si ex 4. principis vel superas aliquid, vel deficientes aduersam valetudine creat, vt quidam ex sapientiae professoribus dixerunt: alia si in hu- midis omne vitium est, vt Herophilo, & Praxagorae visum est. Alia, si in spiritu, vt Hippocrati in lib. de Flatibus, Aethnao, Herodoto, & Archigeni, qui ob id Pneumatici, id est, spirituales, quod omnia

440 Poggio in medi- eos iacetia. Socratis dictio- rum in medi- cum. Stratonicus.

441 Pallade epis- grama in medi- cum.

442 Nihil certi in arte medicinae.

443 Non conueniunt medici de originali causa morbi.

omnia spiritibus attribuant, nuncupantur, vt tradit Galen. qui & hanc controuersiam describit in Introductione, siue Medico. cap. de elementis humanis, ad fin. & lib. Simplicium medicamen- torum 1. c. 29. Alia, si sanguis in eas venas, quae spiritui accommodatae sunt, transfunditur, & in- flammationem, quam Graeci phlegmonem nominant, excitat: eaque inflammatio talem mo- tum efficit, qualis in febre est vt Erasistrato placuit. Alia, si manantia corpuscula per inuisibilia foramina subsistendo iter claudunt, vt Asclepiades contendit. Nec possit tamen is rectè curare, quem prima origo causae fefellerit.

444 ¶ Item cum ciborum concoctione sanitas maximè costet, meritoque stomachus paterfamilias, vt illum appellat Macrobius lib. vlt. & Rex totius corporis in homine, vt illum vocat Quintus Se- renius. c. 17. & cocus naturae medicis recentioribus dicitur: in hac quoque parte discrepant medici. Nam vt & retulit Celsus quo loco supra citauimus, Erasistratus atteri cibum in ventre contem- dit. Platonius Praxagorae discipulus putrescere. Hippocrates per calorem cibos concoqui, quod Galenus, Auicenna, & maxima pars recentiorum confirmant. Asclepiades omnia ista varia & super- flua proponit. Nihil enim concoqui, sed crudam materiam sicuti assumpta est, in corpus omne de- duci. Et tamen satis constat, alium dandum cibum laborantibus, si hoc alium, si illud, verum est. Nam si teritur intus, eum quaerendum esse qui facillimè teri potest. Si putrescit, eum in quo hoc ex pedi- tissimum est. Si calor concoquit, eum qui maximè calorem moueat. At nihil ex his esse quaeren- dum, si nihil concoquitur, sed ea assumpta quae manent qualia assumpta sunt. Ex quo videri potest hanc medicorum incertitudinem, siue controuersiam ad vitae perniciem maximè pertinere.

445 ¶ Et alia quoque sexcenta possem huc adducere, in quibus secum pertinacissimè pugnant. Nam quid dicam de pertinaci illa contentione, non sine vitae periculo ambigua? An in morbo laterali vena sit secanda à parte affecta, an aduersa: aliis scilicet hanc, aliis illam, aliis vtranque secandam contententibus: aliis item distinguuntibus, sit ne morbi principium, vt diuersa pars secetur, an non, vt affecta? De qua re affatim & doctè Petrus Brissotus, Andreas Turinus, qui libros priuati- tim scripserunt, atque etiam alij multi, qui id in suis operibus obiter tetigerunt, & inter alios Io. Manardus integram, eamque magnam epistolam, quae 1. est lib. 14. Epist. medicinalium.

446 ¶ Quid denique alias infinitas huiusmodi contentiones, quas etiam libris aditis ipsi medici con- cordare (& vereor ne frustra) nixi sunt, scilicet Petrus Aponensis in magno illo opere, quod ex re Conciliatorem vocant: & Hieronymus Cardanus, in libris contradicentium medicorum?

447 ¶ Ad haec infinita sunt propè nomina morborum, rerumque medicarum apud Galenum in an- tiqua traditione, qua multi etiamnum medici vtuntur: Auicennam, aliosque huius artis scri- ptores celeberrimos male (vt vt lingua aliena) intellecta, peius tradita, pessimè vsurpata. In quibus cum dispendio vitae mortalium medici hallucinantur, & aliud pro alio vsurpantes, saepe dant mortiferam potionem pro salutifera. Ex quibus nonnulla gratia exempli adscribemus. omnia enim quis posset? Multi medicorum pro Cinnabari, quae sit permixto draconis & ele- phanti sanguine, in antidotis medicamentisque vtilissima, vtuntur minio, cui & cinnabari no- men est, quod venenum esse scribit Plinius lib. 29. c. 1. & iterum lib. 33. c. 7. De qua re etiam Dios- corides lib. 5. c. 6. 3. aut aliorum sectione 100.

448 ¶ Igitur apud Galenum, vt plerique nuncupatim citant, aut vt alij malunt, Ioannem Alexan- drinum in ipsius Galeni commentariis in lib. Haeresion cap. vt vulgò distinguunt, 15. Diacarion legitur pro diascorodon, hoc est, medicamentum ex aliis. Graeci enim τὸ σκοροδον allium vocant, & τὸ σκοροδον allij purgamentum, nostri autem, videlicet Columella & Plinius inter pulmenta- ria rustica celebrant Aphroscorodon, quod est genus allij grandioris incrementi, quod quidam Vlpicum vocant, de quo Plautus: Tu autem plenior alli Vlpici, quam Romani remiges.

449 ¶ In eodem libro scribitur diacrosimos pro diacrommion, quo significatur medicamentum ex capis. Nam Graeci τὸ κρόμμυον capam vocant, hinc prouerbum κρόμμινα ἐδίειν, id est, capas ede- re, de iis qui lachrymari viderentur, natum à Biantis apophthegmate. Is enim Alyatra Lydiae Regi sibi per nuncium denunciante, vt quamprimum ad se veniret: respondit admodum con- temptum, ἐγὼ ἀλυάτρας κελύω κρόμμινα ἐδίειν, id est, ego Alyatra iubeo capas edere: quod sym- bolicòs significat flere & eiulare: hinc ductum, quod caparum odor, vt est acris, consuevit ocu- lis lachrymas excutere. author Laertius. Ex quo capra lacrymosa Columella dicitur lib. 10. Atque oleris pulli radix, lachrymosaque capra.

450 ¶ In eodem quoque libro Cacholia legitur pro Cachexia, quae dictio significat malam corporis habitudinem teste Cornelio scribente lib. 2. c. 1. Malus corporis habitus (καχεξία Graeci appel- lant) & Paulo Aegineta lib. 3. c. 47. vnde cachectici dicti, quorum corpus macie conficitur, quo- rum meminit & Plinius lib. 32. c. 10. vbi nonnulli pro cachecticis substituerunt cachectis. Sed & eo certe vsus est Octavius Horatianus, aut vt alij censent, Theodorus Priscianus lib. 1. Medici- nae, parte secunda. c. 19. in princ.

451 ¶ In Introductione, si ipsius est, virtutes siue potentiae, quatuor naturales mendo sis dictionibus percipiuntur. Nam ponitur Celtica, pro Elctica, ἐλκτική, id est, attractoria, siue attractiua: Cathet- lica pro Cathectica καθεκτική, id est, retentrix: Allete pro Allectotica, ἀλλοιωτική, id est, digerens siue permutans, aut alterans, si verbo verbum vis reddere. Apoptiaca pro apocritica ἀποκρίτικη,

Stomachus pa- terfamilias ex- rex totius cor- poris. Et cocus natu- ra.

An in pleuritis de uena sit se- canda ex par- te affecta, an ex diuersa, me- dicorum cons- tentio.

Alia infinite eorum cōtem- tiones.

Multa morbo- rum & veris me- dicarum nomina apud medicos corrupta.

Diascorid pro Diacoron.

Diacrommion.

Cachexia.

Quatuor po- tentiae natura- les.

id est, expultrix quæ etiam verba corruptè leguntur apud Ioannem Alexandrinum in prologo illius libri Sectarum Galeni. Ibi enim ita scribitur, Electica, Craftica, Alliotica, Aporopitica, vulgò attractiuam, rerentiuam, digestiuam, expulsiuam appellant.

452 **Crocomagma.** ¶ In libris qui vulgò meri, siue myamir inscribuntur (ij sunt libri Pharmac. ἡ τῶν σς, quibus videlicet ex ipso nomine membratim medicina decurrit) frequens mentio est Crocomagnetis, vbi legendum est Crocomagmatis, quod interpretandum est testimonio Cornelij Celsi, & Dioscoridis lib. i. c. 26. aut vt alij scindunt, 30. pro croci recremento & fece, quod in malagmatis, aliisque medicamentis est efficacissimum. Cuius item meminit Plin. lib. 21. c. 20. & nos quoque suprâ in descriptione medicamentorum, versu. incip. Ecmagmata.

453 **Oesypum.** ¶ In 11. πρὸ ἀπλωμ, id est, de simplicibus. c. quo de velleribus tractat, yfopum legitur, vbi Oesypum, siue œsopon legendum est, quod est medicamentum ex fordibus lanæ ouillæ cum pinguedine confectum. Quod quemadmodum fiat docet Plinius lib. 29. cap. 2. & Dioscorides lib. 2. Ab oue autem dicitur œsypum, quam Græci οἶπυ vocant, quasi οἶσιν ἔμπυ.

454 **Vinum falernum.** ¶ In libello de vinis, quod insertum est in libro, de bono & malo succo, mendæ sunt in omnibus vinorum generosorum appellationibus. Nam Falernū legitur pro Falernum. De quo idem Gal. lib. 1. Antidotorum. Plin. lib. 14. c. 14. & c. 15. & lib. 23. c. 1. Horatius lib. 2. Carminum, Ode 11.

— Quis puer oryus
Restinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha. Ouidius lib. 4. de Ponto, epistola 2.

Quis vel Aristeo? quis Baccho vina falerna?
Varro qui nullum vinum dicit huic conferendū lib. Rei rusticæ 1. c. 2. De eo fit mentio apud nos in l. legatum. §. vini Falerni. ff. de annuis legat. id autē & Malsicum, ne id ignores, appellatur, propter viciniam vtriusque agri. Anysium & Arsinium pro Aruisium, de quo Virgilius, eglōga 5. Vina nouum fundam calathis Aruisia nectar.

Et Plinius lib. 14. c. 7. vbi id Chium esse dicit. Nam & Seruius in Virgilium vbi suprâ scribit id vinum esse ab Aruisio Chij promontorio. Strabo quoque lib. 14. de Chio loquens Aruisia, inquit, locus est asper & importuosus, ferens vinum Græcanicum optimum. Quamquam & Arsinium quoque legitur apud ipsum Galenum lib. 1. Antidotorum. Ego verò Aruisium legendum esse cenfeo ex ipso Strabone d. lib. 14. Plutarcho in lib. quo differit vitam tantopere laudatam ab Epicuro ne iucundam quidem esse, & Clemente Alexandrino lib. 2. Prædagogi vbi reperies ita nominatum ἀρυσίου, Galarianum pro Gauranum. De quo ipse Plinius lib. 14. c. 6. Et cubum pro Cæcubum. De quo Horatius lib. 1. Carminum Ode 20.

Cæcubum, & prelo domitam Caleno
Tu bibes vnam. Et iterum Ode 37.

Ante hac nefas depromere Cæcubum,
Cellis auitis. Et lib. 2. Sermo. Satyra 8.

Procedit fuscus Hydaspes
Cecuba vina ferens. Et alibi sæpe. Et Martialis lib. 13. epig. 115.

Cecuba fundanis generosa coquuntur Amyclis,
Vitis & in media nata palude viuet.

Et Plin. lib. 23. c. 1. in quo tamen illud mihi obiter dicendum fuit, vinum hoc Cæcubum idem esse atque illud Falernum, vt videre licet ex Macrobio lib. 3. Satur. c. 20. idēque & quod Aminæū dicitur ex Gal. tum lib. de vinis, & lib. de ἐχυμια, tum alibi. Et de Aminæo fit mentio in l. vlt. ff. de tri. vino & ole. leg. Et Surrentinum pro Surrentinum, de quo Horatius eo. lib. Sermo. Satyr. 4. Surrentina vaser qui miscet fece Falerna.

Plinius lib. 22. c. 1. Et Pomponius Iurisconsultus, in l. qui vinum, in prin. de tri. vino, & oleo legat. Faustinum pro Faustianū, de quo Plinius lib. 14. c. 6. Glesteos, id est, mixtum pro Gleucos id est, mustum. Nam Græci τὸ γλεῦκος mustum vocāt, vnde quoddam vini genus medium inter dulcia aigleucēs appellant, id est, semper mustum, cuius & Plinius meminit lib. 14. c. 9.

455 **Achrades.** ¶ Consimiliter inter genera arborum quas alicubi describit, legitur Alcadies, modò Alcacrades, cum vtrouque legendum sit Achrades, quæ sunt ex genere pitorum, de quibus Dioscorides lib. 1. & Columella in lib. de cultu hortorum, & Plutarchus in Problematis.

456 **Dyspnœa.** ¶ Apud eundem Gal. sæpe inuenies Disnia & Ortomia, pro Dyspnœa, & Orthopnœa, vtrunque quidem vicium in spirandi difficultate consistens & inde nomen. modica est Dyspnœa, neque ex toto strangulat: cum verò ager spirare nisi recta ceruice non potest, iam appellatur Orthopnœa. Hinc Dyspnoici & Orthopnoici dicti iis morbis obnoxij, quos latini suspiriosos vocāt, & ipsum morbum suspirium, & hæc nominis vicia adeò sunt apud Gal. conspicua, vt etiam libros, quos nuncupatim πρὸ ἀναρνοίας, id est, de Dyspnœa inscripsit, de Disnia nuncupent. Quod semper intelligo in antiqua translatione, qua etiam plurimi nunc vtuntur.

457 **Hypememia.** ¶ Comperies & apud eundē Hypememia, & Geforea, & Aporgi, & Hydophrobia, pro Hypememia, & Zephyria, & apogei, & Hydrophobia. Quæ vt lector intelligat, Hypememia dicitur Græco vocabulo oua quæ aues aliquot sine coitu masculi pariunt, sicut etiam scribit Varro Rei rusticæ lib. 2. c. 1. & Plin. lib. 10. c. 58. & c. 60. Ea Latine vna dictione nō infeliciter subuentanea appellauit

pellauit Theodorus Gaza in traductione Aristotelis lib. 6. de natura animalium, c. 2. Quæ & Albertus Magnus oua venti nuncupat. ex vento enim ea putat generari, & propterea etiâ ζεφύρια Zephyria (quæ secūda est dictio) nominantur, quoniã Zephyro flante, quæ nostri Fauonium vocant, maxime fiunt, vt scribit Aristot. lib. 6. de Animalibus, c. 2. & Plin. d. c. 60. lib. 10. Apogei autē sunt venti è terra consurgētes, vnde & nomen. Nam si verbū Latinū Græco verbo reddere volueris, interpretari poteris subterraneos, qui, vt Plinij verbis vtat lib. 2. c. 45. cum è mari redeunt, tropei vocātur, si pergunt, Apogei, de quibus etiam Aristot. lib. Problematis 26. c. 7. & seq. Hydrophobia Latine dici potest aquæ metus, quam Gal. perniciosissimã ægitudinū esse testatur. Fit autē ex morfu canis rabiosi, per æstus præcipuè caniculares, qui Græca dictione cynocaumata appellatur. De hac re ita loquitur Plin. lib. 8. c. 40. Rabies canum: srio ardore homini pestifera, ita morsis lethalis aquæ metus. Idem lib. 29. c. 5. Hydrophouos appellat ipsos homines potum aquæ expauescētes ex morfu canis rabidi, quod miserrimum est morbi genus, vt scribit Cornelius lib. 5. c. 25. vti etiã diximus suprâ nu. 198. cognouit, vbi & alia quædã de hoc morbo videbis.

458 ¶ In lib. de partibus artis Medicatiuæ sæpe, & in lib. cui est vulgò titulus Subfiguratio Empirica. c. 5. Cirocomia ponitur pro Gerocomia, id est, medicina senum: sicut pedotiophica pro pedotrophica, id est, medicina & alimētis puerorū. Et pedotribus pro pedotribes, qui est magister exercitationis, & exercitator agilitatis in pueris, cuius apud Aristotelē, Plutarchū, in lib. de bona valitudine tuēda, Diogenē Laërtium in Diogene Cynico, Procopiū lib. 1. de bello Persico & Iulium Pollucem est mentio. Legimus Cicronem cum esset valetudinarius & cacostomachos dedisse opesã pedotribæ, atque ita corpus robustius firmiūsq; fecisse, vt refert in ipsius vita Plutarchus.

459 ¶ item sæpe nominat epsima, Siriū, & Ciceonē, cum hepsēma, σίριον, & Cyceon legendū sit. Est autem hepsēma Græco vocabulo, id quod nostri sapam vocāt: sitque misto ad tertiam partem decocto, vt tradit Plin. lib. 14. c. 9. Id quoque, vt ibi tradit, σίριον vocāt. De quo & Dioscor. lib. 5. c. 7. Cyceon verò genus est potionis, cuius meminit Homerus lib. Iliad. 11. scribēs, quemadmodū Hecamedæ Arsinoi filia huiusmodi Cyceonē, quam vocāt, potionem Nestori & Machaoni præparauit, qua omnem penitus sitim sedarūt. De Ciceone etiã loquitur Aristoteles lib. 3. Proble. c. 12.

460 ¶ Quin apud ipsum Galen. leges opum Cyricum pro opon Cyrenaicon, quo vocabulo significatum laser, qui est succus laserpitij siue silphij, magnificus in vsu medicamentisq; vt scribit Plinius lib. 19. c. 3. Cuius etiam meminerunt Theophrastus lib. 6. c. 3. & lib. 9. c. 1. & Strabo lib. 17. eodēque vlt. & Columella lib. 6. c. 17. Dioscorides lib. 3. cap. 85. aut aliorum sectione 93. & ipse Plinius lib. 22. c. 23. Paulus Aegineta lib. 7. c. 3. vbi de Opo & liquore loquitur: Palladius lib. Rei rusticæ 3. c. 29. vbi id dicit Græcos appellare ὄπρον κυρναϊκόν.

461 ¶ Quod si medicus quispiã occurrat dicatque, Quid opus est tam solerter, tamque curiose, tam vigilanter verba in Gal. perpēdere. Nam scire medicinã est non verba tenere, sed vim ac potestatem habere, vti etiã de legibus dicitur in l. scire leges. ff. de leg. Et ideo dicit Accursius ex autoritate Tullij in rub. ff. sol. mar. disputationes nominū esse pertinacibus relinquēdas. Qua ratione Galen. ipse lib. 2. de Differen. febriū scribit nullam sibi esse curã nominū. quod & repetit in lib. 11. de vsu partium, c. 7. Neque enim, vt & ipse tradit c. seq. autoritate Platonis, de nominib. medicis contendendū est. Quod & ipse monuit in lib. de generibus & differētis pulsuum, post princ. Et Therapeutica lib. 1. atque etiam 2. item 3. ac. 4. & 6. statim in ingressu. & lib. 11. vbi hæc scribit: Verum quod diuinum Platonem secuti semper testamur, contemnere nomina oportet, minime autem scientiam rerum. Ea namque ad salutem hominum magis pertinet, errorisq; in ea finis est perniciēs. Nominibus siue propriè, siue impropiè vtare, ad ægrotos id parum pertinet. Et aliis sexcentis locis, ne omnia sigillatim referam. Sed & Fabius oratorum maximus lib. 3. Oratoriarum institutionum cap. 6. quo tractat, quid sit status, scribit non interesse discēntium, quibus quidquē nominibus appelleret, dum res ipsa manifesta sit. Et in lib. 5. c. 10. Nec sum, inquit, de nominibus anxius: vocet enim vt voluerit quisque, dum vis rerum ipsa manifesta sit. Propterea ægrotus nō tam disertum medicum querit quàm salutarem, nec vt elegantior sit in loquendo, quàm in mēdendo, vt etiam ex Seneca asserit gl. in c. sedulo, in verbo, quàm formosiores. 38. dist.

462 ¶ Huic statim respondebo non rem ipsam negligere quisquis verba tractat, sed viam ad rerum cognitionem struere, aut certè efficere, vt sentus ceu commodiore vehiculo traducantur in animos hominum. Nam quomodo, emplastra, malagmata, cerata, pastillos, & alia id genus medicamenta late à nobis suprâ recensita salubriter medicus conficiet, si res illas ignorarit ex quibus conficiuntur? si verba non intelligat, quibus res ipsæ significāt, quæ rerum causa reperta sunt? Dicat quantumlibet ad pondera rerum penetrandum esse, non ad verborum amœnitates diuersitandum: & sanguinem ac medullam esse introspiciendam, omiſsa cute corticēque verborum. Ego certe non dispicio quomodo sanguis & medulla interior introspici possit, nisi cutis & cortex ante diligenter exploretur. Nam est apud Plautum, Qui è nuce nucleum esse vult, frangat nucem. Similitèrque qui ex libris vult sententias eruere, atque penitus exprimere, necesse est vt verborum corticem ante perumpat: nec interiora panduntur, nisi exteriora antè pateſcant. Ideo Pollucis sententia est, partem esse sapientiæ quid quo nomine censeatur imprimis nouisse. Quin Aristoteles Physicorum 4. scire quid nominis, esse principium doctrinæ scribit. Ilocrates autem in Symmachico scribit, appellationes rerum vim earum exprimere.

Opon Cyrenaicon. Laser.

De nominibus non contendendum medicis.

Verborum cognitio nō contemnenda.

463
De eadem re
ex medicis.

¶ Ex medicis autē ipse Gal. lib. 1. de differ. pulsuum, Occupatio (inquit) circa nomina est inuitis nobis necessaria. Ideoq; ipse multos libros de Medicinalibus nominibus scripsit. Et in Prognosticis Hippocratis, & alibi saepe, non aspernandū hunc laborē docet. Sed eatenus querenda nomina, quatenus nos perducunt in rerum cognitionē. Et Arnaldus à villa noua, de regulis generalibus curationis morborū, doctrinā primā Aphor. hunc 18. adscribit, Notitia nominū prodest ad doctrinam. Et nulla profectō ars curiosius, cautius, vigilantius homini discenda, tractāda, meditata est, quā medicina, quā nulla est periculosior, quippe cum in ea versetur salus hominū & vita.

464
De eadem re.
Leges nō intel
ligi, nisi ab his
qui purē &
Latinē loqui
sciunt.

¶ Nec est, quo se tueri possint ignari verborū medici eius legis autoritate, quæ scire leges asserit, non earū verba, &c. vt diximus. Ea enim est eius l. sentētia, vt nō sit necesse leges ipsas ad verbum & memoriter tenere, sed tantū vim & potestātē habere verborū, aut si etiā mauius, legum, quod in idem recidit. Nam quo pacto sensum vimque legis colliges, nisi & verba ipsius recte intelligas: nisi item pure & Latinē loqui scias, cuiusmodi & leges nostræ loquuntur? Certe nō nisi Latinus & eloquens Latinū & eloquentē intelligit, quemadmodū non nisi balbus balbum, vt est in pro- uerbio apud D. Hieron. Labeo Antistius Iurifconsultus celeberrimi nominis omnium bonarum artium non expers fuit, inque grammaticam, dialecticam, literasque antiquiores altiorisque penetrauit: Latinarūque uocum origines rationesque percalluit. Eaque præcipue sciētia ad enodandos plerisque iuris laqueos utebatur, sicuti retulit Gellius lib. 13. cap. 10. Sed nōne etiam videmus Vlpianum, quem Iurifconsultorum *νομομαχόν* Modestinus appellat, ipsūque Modestinum, Pomponium, Celsum, cæterosque Iurifconsultorum antistites accuratissime de verborum significatione scripsisse? ex quorum Commentariis insignis titulus de verb. sign. nostris Pandectis insertus est. Quid tot tituli, de legatis 1. 2. & 3. de auro & argento leg. de suppel. legat. de tri. vino & oleo, legat. de fund. instr. & alij eius notæ plurimi aliud quā verborum ipsorum vim & proprietatem, sensum declarant? Hinc Iurifconsultorum summum circa verborum vim, proprietatem esse laborem scribit Fabius ad calcem lib. 5. Oratoriarum institutionum.

465
Auicenna erro-
res multi cir-
ca res ipsas.

¶ Sed tamen vt ad res ipsas veniamus. Recētiore medici Auicennā principē simpliciter vocant, dum illum citāt, quem si ostēdero in multis errasse, nihil iam erit quod fidendū sit medicis vel peritissimis, cum errare nō possint (quod sæpius cōtinget, si is quem veluti principem omnino sequuntur errauerit) sine periculo vitæ. Igitur vt hoc dilucide ostendā, illud imprimis sciendū est, Auicennā & Rasim elephantiasim siue elephantia pro alio morbo accipere quā Galen. Paulus Aegineta, cæteri que Græci, & alij ætate superiores acceperūt. Illi enim elephātiāsim pro morbo accipiunt, in quo pedes & crura supra modū intumescunt. Hi verō intelligūt morbū quem Auicenna & iuniores medici leprā appellāt. De Auicennā & Rasim significatu neminē ambigere arbitror, qui illos legerit. De secundo Galeni & cæterorū antiquiorum sensu longius à nobis cū Leonicensi viro nunquā satis laudato differendū est. Elephantiasim autem Paulo Aegineta lib. 4. c. 1. est cancer totum corpus occupās: vnde idem Paulus in eodē loco inquit, Si cancer vnum tantū membrum infestans, tamen secundū sententiā Hippoc. insanabilis est, quanto magis elephantia, qui cancer quidē est vniuersalis totius corporis, omnem curationē superabit? Eandem sententiā scribit Auicenna lib. 4. his verbis, Et cum cancer qui est lepra membri vnus, si de illis quibus non est sanatio quid dicemus de lepra, quæ est cancer totius corporis? Et idem prope dixerat circa initia eius capituli, in quo agit de lepra. Sed & eorundē humorum vicio generari elephātiāsim Paulus censet, & leprā, Auicenna. Et quemadmodū Paulus minus malam elephātiāsim speciem statuit, quæ ex quadam veluti fece sanguinis superassata ortum habet: alteram quæ à flaua bile æquē terorruda fit, deterio rem: ita & de duabus lepræ speciebus, quarum altera itidē ex fece sanguinis, altera ex flaua bile in atram propter affationem conuersa generatur, Auicenna decernit, Neque verō aliam Paulus elephātiāsim, aliam lepræ Auicenna adhibet curationē. Neque etiam Gal. scribens de elephātiāsim lib. 2. Artis curatiuæ ad Glauconem, minus quā Paulus cum Auicennā scribente de lepra concordat. Imò verō omnia illa Auicennæ verba barbata tamen scripta, quod videlicet lepra multiplicatur in Alexandria propter caliditatem aeris, & malitiā cibi, & eius essentiam, ex genere piscium, & carne salita, & carne grossa, & carnibus asinorum, & lentibus. Omnia, inquam, hæc sunt ex Galeno de elephātiāsim eodem libro loquente, translata. Ad hæc nisi Galenus per elephātiāsim, morbum, quem diximus, intelligit, illud absurdum sequetur, Galenum qui tot de medicina libros tam accuratē, tam copiose conscripsit, nullam de eo morbo, qui reliquos omnes magnitudine superat, videlicet lepra, quam vulgo vocamus, in suis libris fecisse mentionem. Galeni autem libros intellige, quos idem author in propria lingua reliquit: Nam in his quos vel ex Græca, vel ex Arabica lingua translato habemus, plurima est in hoc verbo, lepra, ambiguitas: quoniam aliquando translator vbi elephātiāsim in Græco Galeni codice inuenit, lepram est interpretatus: vbi verō lepram, nihil immutauit, sed eodem vsus est verbo cum tamen apud Græcos autores alius morbus sit lepra, alius elephātiāsim. Lepra enim, vt inquit Galenus in libro de tumoribus præter naturam, passio folius cutis est, quod de elephātiāsim dici non potest, cum in eo morbo, qui elephātiāsim à Græcis nominatur, non modò cutis, sed carnes etiam atque ossa, vt Celsus quoque testatur, plerunque vicentur.

466
De eadem re.

¶ Quod si quis pertinaciter tueri velit eundē esse morbum, quem Græci lepram, atque Arabes itidem nomināt: videat quid ipsum concedere oporteat, hoc scilicet, esum viperarū, quo nullum esse

esse præstantius remedium aduersus lepram medici omnes vno ore consentiunt, quodque inter nobilia medicamenta contra leprā Auicenna numerat, nō modò non sanare id malum, sed insuper generare Gal. enim lib. 11. c. 2. de simplici medicina, duorū meminit elephātiāsim morbo laborantium, qui ex esu carniū viperinarū in lepram inciderunt. Quare necessariū est dicere alium esse morbū, qui à Gal. & antiquioribus lepra vocetur, alium qui ab Auicenna ac recētiorebus eodem nomine nuncupetur. Quamquam Cælius Aurelianus autor vetustus & magnæ autoritatis lib. Chronion 4. c. 1. scribit plurimos dare viperas elephātiāsim mandēdas, sed amputato capite atque cauda. Quod etiam tradit ipse Paul. Aegin. vbi suprā. Quid autem lepra apud hos significet, nemo ignorat. Quid verò apud Gal. & antiquiores multi nesciunt. vnde data est errori occasio, vt diuersarum linguarum significata distinguere nescientes, vel elephātiāsim non esse lepram, de qua scribit Auicenna, vel non simpliciter lepram, sed quandam lepræ speciem existimauerunt.

467 ¶ In qua re nō solum nomina, sed & res ipsas cōfundunt Auicenna & Rasim, cum videatur Auicenna ipse lib. 3. vbi de elephātiāsim sumpta vt iam diximus, pro tumore pedum, nonnulla dicere, quæ etiā Gal. de elephātiāsim in eo significatu quem ipse capit. Nam Gal. in lib. qui nigra cholera inscribitur, tradit elephātiāsim ex eodē humore fieri atque varices, qui quidem humor primū rubidus apparer, deinde nigrescit. Quod & idē de sua elephātiāsim refert Auicenna: Et sicut Galen. & Paulus elephātiāsim ad rubidū colorem declinantē minus malam arbitrantur: ita Auicenna suam elephātiāsim subrubrā nigra censet esse incolumiorē. Et quia Dioscor. lib. 1. c. 96. aut vt alij diuidūt 105. scribit cedreā, hoc est, liquorē ex cedro arbore fluentē, quem Arabes alchitran vocant, licet Simon Genuesis id verbū Arabicum, picem liquidā Latinē interpretetur. Et quia, inquam, Dioscorides tradit cedreā iuuare elephātiacos, si lingatur aut illinatur: Certe etiam Auicenna scribit alchitran inuiscatum & linitum cōferre suæ elephātiāsim, id est, tumori pedum & crurum. Rasim quoque, qui elephātiāsim eodem significatu accipit, quo Auicenna. Nam & in Almanfore, & in diuisionibus seorsum de lepra & elephātiāsim, tanquam de morbis differentibus tractat. Idem tamen lib. 12. Contin. in quo agit de crurum vitiis, quibus annumerat elephantem, plurima de eo morbo scribit, quæ etiam Gal. variis in locis de elephātiāsim. Imò verò Rasim ipse Galenū citat in lib. de cholera nigra ita scribentem, Vitium elephātiāsim & varices sunt ex humore nigro, quod nisi fuerit cum eis caliditas, non erunt intensæ maliciæ: ex vehemēti quoque declinatione ad choleram nigra puram fit vitium elephātiāsim. Similem ferē sententiā scripsit Auicenna lib. 3. c. illo, quo vnā de elephātiāsim ac de varicibus agit. Multa autem remedia, quæ Græci tradunt contra elephātiāsim pro lepra sumptam, scribit Rasim ipse lib. quem diximus, contra vitium elephātiāsim, vbi de tumore pedum, aut crurum vitiis tantum differit, veluti ex Galeni autoritate plantaginem, quam etiam Celsus ad elephātiāsim præcipuē commendat. Sed & ex Dioscoridis autoritate laudat Rasim ad vitium sui elephātiāsim fel hircinum, atque mentastrum.

468 ¶ Quod si quis fortē Auicenna. atque etiā Rasim ea ratione tueatur, quod crurū, pedūve tumorem, quem elephātiāsim nominant, non lepram, sed tantū lepræ principiu indicauerint, atque ideo diuersis nominibus, alio scilicet lepram, alio lepræ principiu nuncupare voluerint: Certe vt morbi in sua tempora diuisionē non improbamus: ita illos duas eiusdē morbi partes nō debuisse diuersas facere species, vel etiā genera omnino cōtendimus. Quod maxime fecisse videtur Auicenna, qui de elephātiāsim lib. 3. de lepra verò agit in quarto, tanto scilicet intervallo, vt videatur elephātiāsim distinctū omnino genus à lepra putauisse, cū præsertim idem Auicenna. elephātiāsim non, vt Gal. inter figuræ morbos, sed quāritatis potius, lib. 1. collecauit. Hæc propemodū Leonicensus. Scio autē nouissime Sebastianū Montium Dialaxon medicinaliū 2. Dial. 3. multis contendisse, apud Hebræos, Græcos, & veteres quoque Latinos lepræ appellatione etiā elephātiāsim significasse. Sed huius rationibus respondit Leonardus Fuchsius Paradoxorum lib. 2. c. 16.

469 ¶ Sed de hac re iam nimiu, ideo ad alios Auicennæ errores trāscamus. Is altoim morbū, quē nostri Antracē interpretatur, à pruna siue carbone separat duobus capitibus: cū idem omnino sit morbus, vt late ostēdit ipse Leonicensus. Et quod deterius est, cum sit duplex bubo, alter qui fit à causa primitiua (vt loquuntur recētiore medici) atque ideo ex sanguine nō necessariò maligno: alter ex materia venenata, tēpore præsertim pestilentiæ: Primūque ex Paulo Aegin. curetur refrigerantibus atque adstringentibus medicamentis, veluti spongia ex posca, & lana ex vino & oleo acerbo, vel rosaceo, vel melino, id est, pomorū, vel lentiscino, vel myrthino (nullū enim ex his in tali bubone periculū imminet, vt quilibet medicæ artis peritus intelligit) tamē Auicenna. nullo delectu hæc eadem remedia quāuis ex reprimētibus, adhibet in princ. altoim, id est, bubonis pestiferi, quibus nihil potest esse in hoc malo periculosius. Neque verò illud satisfacit, quod nonnulli de hoc genere medicamēti dubitantes dicunt in Auicennæ excusationē, quod videlicet voluerit nō super ipsam altoim, sed potius partes ipsi vicinas, ne corruptio longius serpat, eas quas diximus medicinas reprimētes imponi. Cum si hoc intellexit Auicenna, tamen præster, nō solum ad locum affectum, sed etiā ad proxima tabem pestiferā, quantum fieri potest, euocare. Si enim à locis circumstantibus repercutiatur, quantum extrinsecis partibus, hoc est, ignobilioribus mali depelleretur, tantum ad intrinseca & plerunque lethalia detruderetur. Cum illud quoque in pestilentia sit obseruatū, quanto plures cutis exterioris partes afficiuntur, tota vi noxia foras prodeunte: tanto minus subesse periculi. Sicuti vbi vnum solum locum carbunculus occupauerit, ægri salus pene est desperata.

¶ Adhuc

De eadem re.

De eadem re.

Alij Auicenna
errores.
Antracē Pruna
& Carbo idē
morbū.
Duplex bubo.

470 Alij item. Phlebotomiam non conuenire pruna uel igni Perfico contra Auicennam.

¶ Ad hæc ex Auicennæ opinione, materia prunæ, vel ignis Perfici est cholera citrina ex cholero sanguine genita, vt licet videre apud eum lib. 4. eo. c. quo. de his morbis differit. Et paulo post tamen in curatione eorum præcipit fieri phlebotomiam aliquando vsque ad syncopen, vt sanguis cholericus euacuetur. Qui quidem curationis modus nescio quantum rationi cõueniat, vel etiam ipsi Auicennæ, qui sanguinem esse frenum cholerae vbiq; insinuat. Et lib. 1. cauendum esse admonet, ne superflua sanguinis missione agrum ad humorum cholericorum ebullitionem perducamus. Et alibi tam in curatione erysipelatis, quàm etiam caufonis, visus est dubitare, an in eis sanguinem mittere oporteat, nedum iusserit ad syncopen vsque profundi. hoc enim remedium in his solum febribus conuenit quæ ex multo sanguine vel ebulliente, vel putrescente generantur: quales sunt quæ proprio nomine synochi nominantur. Sed neque propter intolerabiles dolores (hi enim in hoc morbo non adsunt) tanta sanguinis detractio faciendâ est. Quod si etiam adesset distinguendum foret, vt inquit Galenus in expositione Aphorismi, Quæ egeruntur, non multitudinem considerare oportet, sed an phlebotomia, an verò potius purgatione sedari deberent: nihil aliud ex his verbis insinuans, nisi quod vbi humor alius à sanguine faceret dolorem sua qualitate, vel quantitate, purgationem esse præferendam. quod videmus eundem Galenum in omni morborum præcipue cholericorum curatione vbiq; obseruasse, adeo vt in Commentarijs libri 2. de humoribus, etiam in pleuritide, cum sit ex humore cholericico damnet phlebotomiam, quam tamen plus in hoc morbo, quàm in vllò altero alioquin videtur probare.

471 ¶ Quid quod etiam Auicenna in pruna, vel igne Perfico prolibet scalpellationem profundam, quando materia est decliuis ad choleram (his enim ipse vtitur verbis) Et tamen capite superiore vbi agit de formica, suaserat ex Galeni consilio extirpare formicâ cum aliquo, quod sit sicuti embula, & extremitas pennæ, aut alterius rei, cuius extremitas sit acuta, quâ possibile sit deglutire formicâ. Atqui hæc extirpatio formicæ, si diligenter inspicimus, multo est violentior, quàm scapellatio, vt si hanc timet Auicenna quâdo materia est decliuis ad choleram, multo magis debuerit formidare tale aliquid facere in morbo ex materia non decliui ad cholera: sed mera cholera, vt ipse opinatur, procreato. Subditque Leoniceus se putare Auicennâ morbos etiam natura distantes atque eorundem curationes plerunque cõfundere, vel, vt ipsius vtat verbis, quæ solent ipse aliquâdo in aliorum reprehensione vsurpare, capitulum in capitulo, ponere. Quam quidẽ confusionem multis probat ex his quæ ipse Auicenna scribit in tribus capitibus, de Erysiplate, de formica, & de igne Perfico, vt late videre poteris apud ipsum Leoniceum in lib. de morbo Gallico.

472 Quid intersit inter ignem facrum erysiplælas, carbunculas, & Herpetem.

¶ Sed cui tamen illud addes, vt intelligas eorum morborum & similibus de quibus loquitur discrimina ex Galeno lib. 14. Therapeuticæ, & lib. 1. de morb. differen. atque alijs optimis medicinarum scriptoribus, Calidos omnes cum dolore ac inflammatione tumores generali appellatione inflammationis vocari solitos. At variante, qua constant materia, eas etiã & eorum nomina variare. Nam abscedete cum impetu in aliquâ partem sanguine, qui bonus & mediocri crassitudine sit, cum in angusto ob copiam coëctetur, inflammationem, quæ sic priuatim & proprie dicitur, tunc fieri. Quod si cum sanguine & flaua bile in aliquâ partem fluat, sic facit ignis, qui Græcis πυρρασ dicitur. Nam Plinius erysiplælas ignis sacri genus esse dicit. Celsus autem & Galenus diuersa faciunt ignem sacrum ab erysiplate. At in vtroque pus & rubor cum calore fit maxime in pedore, aut lateribus, aut in eminentioribus partibus. Et si confluens sanguis calidissimus simul fuerit & crassus, sunt carbunculi. Postremo inherente alicui parti flaua bile, herpes de quibus Paulus Aegineta in hanc sententiam, Pura & non admixto alio humore secreta, & in parte aliqua herente flaua bile, malum sit quod herpetes nominant, quæ si concretionem suam crassior & maiore acrimonia fuerit, rotam vsque ad subiectam carnem exulcerat cutem, vocaturque hic herpes corrodens. Si vero tenuis minorque acrimonia & calore, exiguas pustulas milij seminibus similes in superficie cutis excitarit: miliaris herpes à similitudine nominatur. Quamquam Orbasius medicus & ipse antiquissimus admixta flauæ bili pituita miliaris hunc herpes fecit, Sed tu interim vide Leonardum Fuchium Paradox. lib. 2. c. 18. & interum c. seq.

473 Auicennæ alij errores. Eupatoriū ea est herba que vulgo Agrimonia vocatur.

¶ Verum vt ad Auicennâ redeamus, ex tot tantisque circa eundem fermè morbum ipsius erratis conuici potest, quot quantaque sint & in alijs morbis, ne si omnia coner sigillatim declarare, tempus me deficiat. Superest vt de cæteris rebus aliquid dicamus. Satis constat apud eruditos, eupatorium herbâ eam esse quæ vulgo agrimonia vocatur. Idque liquidò apparet ex eupatorij descriptione, quàm adscripsit Dioscor. lib. 4. c. 44. Nilumque secutus Plin. lib. 25. c. 6. quæ est humilissimi, Eupatorium herba est fruticosa, caulem vnum attollens rectum, liguosum, tenuem, nigrum, hirsutum, cubitalem, & interdum ampliolem, folia per intervalla diuisa in quinque maximè partes, vel plures, similia folijs pteraphylli, vel canabis, & ipsa quoque subnigra, ferratim incisa per ambitum. Semen verò medio caule erupit pilosum deorsum spectans, quod exiccatur vestibus adherescit. Quæ omnia ita herbæ, quæ agrimonia vocatur, quadrat, vt hanc esse verum eupatorium nemo nõ agnoscat. Tamen nõ est vera argemoniū antiquis celebrata, vt quæ est diuersa ab eupatorio, vt scribit Dioscor. lib. 2. c. 195. eos reprehendens, qui eandem herbam esse autumat eupatorium & argemoniū, quod & plerique ex recentioribus arbitratur, qui ob id eupatoriū agrimonia, vt iam diximus corruptè appellatur. Auicenna verò ita eupatoriū describit, vt longe ab ea vulgi agrimonia discrepet, dicens, eupatoriū herbâ esse aromaticâ habentè folia canabis, florem sicuti

sicuti nenufar. Constat enim herbam vulgo agrimonia nuncupatâ, neque esse odoratam, neque habere florem sicuti nenufar, sed longe & colore, & forma, & magnitudine dissimilem. Sed cui, si Diis placet, plus in hac parte credemus, Dioscoridina an Auicennæ? Auicennæ, inquit, quem principem medici appellant. Atqui Gal. lib. 6. de simpli. medic. non multo post principium, & ipse quoque Auicenna in hac parte medicinarum, quæ de medicamentis simplicibus agit, primum locum Dioscoridi tribuunt. Sed fac autoritatem vtriusque esse parem. Vbi tu mihi, Auicennæ patrone, herbam inuenies aromaticam folijs canabis, flore nenufaris, quæ sit verum eupatorium, sicuti altera est? Ita Dioscoridis, Plinij, & Serapionis super verbo eupatorio descriptionibus cõgruentem, vt nisi malis videri cœcus, quàm fateri Auicennam in veris eupatorij notis designandis aberrasse, nullo modo negare possis, herbam quam vulgo nomine agrimonia vocamus, eam esse, quæ veteribus eupatorium nuncupatur: non autem quæ nunc vulgo & medicis & pharmacopoliis esse putatur eupatorium, ex qua tamen syrupos, & alias compositiones veluti ex eupatorio conficiunt, errore admodum periculoso.

Hedera.

474 ¶ Sed vterius procedamus: apud Græcos hedera κισσός, id est, ciffos nuncupatur, nec tamen omnis hedera, sed ea tantum quæ rigens est, & sine adminiculo stat, vt tradit Plin. lib. 16. c. 34. in fi. Estque & alia herba longe ab illa diuersa colore, forma, viribus, quæ κισσός, id est, ciffos appellatur. Verum vicinitate verborum deceptus Auicenna ciffos pro hedera posuit: quin & eam quoque corruptè ciffos appellat pro ciffos, nec id fecisse contentus, in ipso capite de ciffis hedera vires cum alterius herbæ, quæ ladanū vocatur, ferè viribus miscuit, vt late ostendit Leoniceus. Ita & hedera quoque proprietates cum alterius herbæ proprietatibus, quæ volubilis maior à Mesue & pluribus alijs nominatur, manifeste confundit. quod ex eo constat, quod omnes proprietates quas Galenus hederae assignat, is volubili maiori assignat, quæ quidẽ volubilis maior à Græcis κισσός, id est, hedera vitæ, à Plinio cõuoluolum, vulgo cãpanella dicitur. Hæc autem hedera vitæ lac plurimo manat, & alium ciet. Ideo Auicenna, qui visus est nesciuisse veram hedera ab hedera vitæ discernere, sicuti pro hedera volubilem posuit: ita lac quod nõ habet vera hedera, sed tantum hedera vitæ, hedera tamẽ assignat, quæ tantum habet lacrymâ. Quare Auicenna mixtis ambarum herbarum etiã natura distantium potestatis magnam peperit confusionem: & sicuti in morborum, ita etiã in herbarum tractatione capitulum in capitulo posuit.

Alij plurimi errores.

475 ¶ Denique vt summatim dicam: Is in 2. lib. Cochium pro Phoca, id est, vitulo marino, Cheichè pro canamo, id est, gummi quodam odorato, astratius pro aster atticus, id est, herba inguinaria: Barche pro Aphace, Bilonium pro peplo, Beblisi pro peplo herbis earundem virium, altera tamen portulacæ hortens, altera rutæ similibus: quegneis pro cenchro, id est, milio, sicutum pro simphyto, id est, cõsolida herba, teslic pro thapsia, & mille alias Græcorum verborum corruptiones apud eum inuenies, quas vix puto posse intelligi sine cognitione Græcorum autorum, qui medicinam posteris tradidere. Quando & ipse Auicenna tantus alioquin medicinarum magister in eis sæpissime caligat, vt cum teslic, id est, gummi rutæ agrestis, quod nusquam inuenitur, exponit, sicutum pro semperuua, vel specie feminis mädragora, secundum duas opiniones, quæ tamen falsæ sunt. Quæ quidẽ nominum obscuritate nescio quid possit esse in medicinarum opere periculosus: quâdo ex ea non modò alterum pro altero morbum curari, sed alia etiã pro alijs remedia exhiberi cõtingat, vt maius sit à medico periculum, quàm à morbo. Si quis autem plerisque alios Auicennæ, & aliorum Arabum errores scire desideret, legat Leoniceum in eo libro, quem in eam rem priuatim composuit, & in libello de morbo Gallico, ex quo huc multa transcripsimus.

Medicamentorum compositiones & mixturas damnatas Plinio.

476 ¶ Nec interim tamen prætereunda sunt insuata illa medicamentorum, & eorum quidem extempororum, & quæ orbis noster nõ produxit, compositiones & mixtura, quibus quidem nõ Auicenna modò, sed & alij medici hodie passim vtuntur, imo faciunt imposturam: cum nihil sit magis noxium, proinde & à rerum naturæ scriptoribus, imo & ab ipsis medicis sæpius fuerit damnata. Plin. lib. 20. c. 19. post descriptionem medicamenti diacodion, Hæc, inquit, ostentatione simplex quidẽ & antiqua illa salubritas papauere & melle cõstat. Quibus aperte declarat simplicissimâ compositionem esse optimam. Idem lib. 22. c. 23. in fin. de Laferre loquens. Quas habeat, inquit, utilitates admixtum alijs, immensum est referre, & nos simplicia tractamus: quoniã in his naturam esse apparet, in illis coniecturam sepe fallacem. Nulli sane custodita in mixturis concordia naturæ ac repugnãtia. Et iterum c. seq. Non fecit cerata, malagmata, emplastra, collyria, antidota parens illa ac diuina rerum artifex. Officinarius hæc, imo verius auaritiæ commẽta sunt. Naturæ quidem opera absoluta atque perfecta gignuntur: paucis ex causa, nõ ex coniectura rebus assumptis, vt succo aliquo sicca temperetur ad meatus, aut corpore alio humentia ad nexus. Scrupulatim quidem colligere ac miscere vires, non coniecturæ humanæ opus, sed impudentiæ est. Nos nec Indicarum Arabicarumque mercium, aut externi orbis attingimus medicinas. Nõ placent remedijs tam longe nascentia: nõ nobis gignuntur, imo ne illis quidẽ, alioquin non venderent. Odorum causa vnguentorumque, & deliciarum, si placet etiã superstitiõnis gratia emanant, quoniã thure supplicamus & costo. Salutem quidẽ sine his posse constare, vel ob id probabimus, vt tanto magis sui delicias pudeat. Sed & c. seq. contra compositiones medicorum, medicinas ex frugibus describit. Quin & lib. 24. c. 1. ita de hac re differit, Hinc nata medicina: hæc sola natura placuerat esse remedia parata vulgo, inuentu facilia, ac sine impendio, ex quibus viuimus.

Postea

Postea fraudes hominum & ingeniorum capturarum officinas inuenere istas, in quibus sua cuique homini venalis promittitur vita. Statim compositiones & mixturae inexplicabiles decantantur. Arabia atque India in remedio aestimantur, vicerique paruo medicina à rubro mari importatur. (ita enim legere malo quam quod vulgo scribitur, imputatur) cum remedia vera quotidie pauperimus quisque coenat. Nam si ex horto petatur, aut herba vel frutex quaratur, nulla artium vilior fiet. Hæc ille. Rursum lib. 2. c. 1. Mille præterea penitentiae modis culinarum etiam præceptis, & vnguentorum mixturis, quando nullas omiserit vitæ illecebras. Inuehi peregrinas merces, conciliarique externa precia displicuisse maioribus crediderim equidem, non tamen hoc Catonem prouidisse, cum damnaret artem. Theriace vocatur excogitata compositio luxuriae: fit ex rebus externis, cum tot remedia dederit natura, quæ singula sufficerent. Mithridaticum antidotum ex rebus 54 componitur, interim nullo pondere æquali, & quarundam rerum sexagesima denarij vnus imperata. Quo deorum perfidiam istam monstrante? hominum enim subtilitas tanta esse non potuit. Ostentatio artis & portentosa scientiæ vendicatio manifesta est, ac ne ipsi quidem illam nouere. &c.

¶ Et ne putes Plinium solum in ea sententia fuisse, Galenus multa in huiusmodi medicamentorum compositiones scribit lib. 3. Methodi, & Plutarchus vir in omni disciplina consummatissimus in quarta decade *ἢ συμποσιακῶν*, cap. 15. huiusmodi item medicamentorum mixtura reprobatur, citatque Erasistratum illum medicorum veterum nobilissimum itidem quoque facientem, in hæc verba, *ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὄτ' αὖ μὴ γίνονται τὰς βασιλικὰς καὶ ἀλεξίφάρμακας ἐκείνας δυνάμεις, ἅς θεῶν χάρις ἀνόμαζον. ἐρασίστρατος δὲ ἐλέγχει τὴν ἀτοπίαν καὶ ποδεργίαν ὁμῶς μεταλλικὰ καὶ βοτανικὰ, καὶ θηριακὰ, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάττης εἰς τὸ ἐν συγκεκρανέντων. καλέω γὰρ τὰ ἑτάσαντες, ἐν πῆσαν, καὶ σικύα, καὶ ὑδρελαίω τὴν ἰατρικὴν ἀπολιπέω. ἀλλὰ νῦν διὰ τὸ ποικίλον ἐξάγει, καὶ γοητεῖ τὴν ὄρεξιν.* Id est. Quin multo magis cum regales illas & efficaces variorum remediorum mixturas conficiunt, quas deorum manus appellarunt. Erasistratus autem coarguit insolentiam, & curiositatem illorum, qui simul & metallica, & herbaria, & ferina, quæque terra gignit, quæque mare, in vnum commiscuerunt. At bene haberet si iis omisis in pitana, & cucurbita, & hydrolyeo medendi artem finiissent. Verum per Iouem ipsa rerum varietas imponit nobis, & appetentiam illicit. Et Serenus Sammonicus in lib. de morborum curatione lib. c. 27.

Plinij locum.

477 Et Plutarcho, Erasistrato.

Multos præterea medici componere succos
Assuerunt, preciosa tamen cum veneris emptum,
Falleris, frustraque immensa nomismata fundes.
Quin age, in tenui certam cognosce salutem.

Agessilao Magno.

Secundum hanc sententiam Agessilao ille magnus Lacedæmoniorum Rex, cum medicus quispiam illi præscriberet curationem nimium exactam, ac minimè simplicem, Per Geminos, inquit, quæ præscribis, si mihi prorsus est in fati ut non viuam, ne si omnia sumpsero, viuam. ut author est Plutarchus in apophthegmatis Laco. quo quidem significabat, eiusmodi compositas emptasque curationes ocyus mortem acceleraturas, quam depulsuras morbum.

478 Simplex cibus salubrior.

¶ Et horum quidem sententia huiusmodi ratione probari potest. Nam si simplex cibus est utilior, salubrior, digestu facilius, quam multiplex, & varius, sicuti longe latèque, & lucidis rationibus & argumentis ostendit Disarius Macrobianus lib. Saturnalium 7. qui omnia propè accepit à Plutarcho lib. Problematon conuiuialium decade 4. c. 1. & ex medicis Plin. lib. 11. c. 53. Homini, ait, cibus utilissimus simplex, accruatio saporum pestifera, & condimenta perniciosiora. & Galenus qui in commentario Hippocratis de victus ratione in morbis acutis tradit aliorum autoritate, ciborum varietatem, præsertimque vbi variis constat facultatibus, esse nocentissimam, utpote quæ ingesta ipsa probe concoqui prohibeat. Et rursus Comment. 3. Antea, inquit, didicisti cibos multiplices, & præsertim facultate dissimiles magnam progignere in vêtre perturbationem. Et lib. 1. de iuuamentis membrorum c. 4. scribit res compositas ex multis rebus velocioris esse corruptionis, quam ex paucis compositas. Et planius Rasis de hac re nuncupatim loquens lib. 25. Continentis, & Auicenna in 3. primi, doctrina 2. c. 7. Et de hoc apud nos tex. habemus in c. netales, ibi, vno aut duobus cibus, de conse. di. 5. Et ante hos omnes Hippocrates, qui lib. de flatibus malam dietam vocat quæ fit ex pluribus cibariis, ac multiformi alimonia. Et hoc plane confirmat Plato de Repub. lib. 3. testimonio Homerij, qui ut iam supra diximus, nusquam variorum condimentorum meminit. Et Horatius lib. 2. Ser. Satyr. 2.

Accipe nunc victus tenuis quæ quantaque secum
Afferat, in primis valeas bene. Nam varie res
Ut noceant homini, credas memor illius escæ
Quæ simplex olim tibi sederit, at simul absis
Miscueris elixa, simul conchilia turdis;
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta ferret pituita, vides ut pallidus omnis
Coena desurgat dubia? quin corpus onustum
Hæsternis vitium, animum quoque prægrauat vna.

Ex quo illud quod scribit Diodorus Siculus lib. rerum antiquarum 4. c. 3. Trogloditas ob simplicem eorum victum raro in morbos incidere. Consequens est & simplicem quoque medicinam esse longe

longè vtiliorem salubrioremque, cum contrariorum eadem sit disciplina, Philosophorum ac Iurifconsultorum testimonio.

479 ¶ Sed & alia ratione improbanda fugiendaque sunt huiusmodi mixturae & compositiones, quoniam quæto plura sunt in medicina composita, tanto componenti minus certus est effectus eius, ex sententia Arnaldi à villa noua, doctrina 2. Aphorismo 23. Et sensisse videtur Galenus in Commentariis Aphorif. Hippocratis 1. enarrans illud, Iudiciū difficile est. Igitur si incertus sit, aut certe non adeo certus mixturarum effectus: nonne hos periculo exponis, in quibus earum periculum facis? Sed quod omnium deterrimum est, cum veteres in componendis medicamentis *ἢ πρὸς ἀσθενίαν*, aut ad summum præter sextam speciem non excefferint, videmus hodie audaciam medicorum eò processisse, ut nullus in his componendis neque modus, neque finis sit: mixta mixtis addit, quantoque quis plura miscuerit, tanto peritior & sibi & aliis videtur, maxime si à tribus orbis partibus conquisita in se pharmaca recipiant. Nec quicquam effecisse se arbitrat, nisi Indiam, Aethiopiam, Arabiam, extremos illo Garamates in suis compositionibus coniungant. Et eo quoque maxime fugienda sunt huiusmodi compositiones, quod simplicia ipsa sæpe compositas vires obtineant, ut probat Gal. lib. 3. de simplicium pharmac. composit. c. 14. & 15. ut hinc intelligas naturam ipsam, si quando compositis egeamus, composita quoque in simplicibus posuisse, ut nulla arte opus sit.

480 ¶ Et plerunque alias videmus rerum diuersarum commixtiones malas, noxias, impuras, & inquinatas esse, ut multis probat Porphyrius lib. 4. de abstinentia ab esu carniū. Nam de Iouis Idæi sacerdotibus loquens, Puritatem (inquit Græcè quidē, sed hoc sensu) sacri viri incommixtionem esse statuunt, sicut e contrario impuritatem & iniquitatem esse commixtionem. Vnde etiā venerea inquinat, cum sit maris & feminae commixtio. Et paulo post, Iniquitatis & pollutionis nomen rerum diuersarum genere mixtionem inter se quodam modo significat. Præsertim cum infectio quædam eiusmodi consequitur, quæ abstergi difficulter admodum queat. Vnde in tincturis etiā quæ ex mixtione existunt, cum altera species alteri confunditur, inquinare appellant, non secus ac mulier, inquit Homerus, Tyrio quæ ebur inquinat ostro. Qui locus est, ut id addas, ex lib. 4. Iliados, *ὅς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφοντα γυνὴ φοίνικι μίχνη.* Ex quo illud Virgilij lib. 12. Aeneidos, *Iudum sanguineo veluti violauerit ostro* Si quis ebur. Vbi Seruius dicit esse Home. comparisonem, Et Mart. lib. 4. epig. 4. *Quod bis murice vellus inquinatum.* Et id Statij lib. 1. Achilleidos, *Ve ebur corrumpitur ostro.* Quinetiam ut ad Porphyrium redeamus, pictores mixtiones, corruptiones vocant: communis item consuetudo quod incommixtum & purum est, id incorruptum sincerum, impollutum dicit. Terræ enim aqua commixta corrumpitur, & sincera amplius non est. Quæ verò fluit ac cursu incitato fertur, occurrentem terram reicit, quæ, ut inquit Hesiodus, fluit illimis manans è fonte perenni. Ea enim quia incorrupta & incommixta est, salubrem potum exhibet. Sic femina quæ nullam seminis in se exhalationem mixtionemque admiserit, incorrupta dicitur. Et alia multa in eam sententiam adducit, quæ illic in promptu sunt omnibus. Iosephus autem lib. Antiquitatum Iudaicarum 4. c. 8. eodemque vlt. tradit Mosem suis legibus statuisse, semina esse debere pura & impermixta, nec duorum aut trium generum simul esse seminanda. Abhorre enim naturam mixturam dissimilem.

Alia ratio cur fugienda sunt medicamentorum mixturae.

Commixtiones semper male & inquinatae.

Inquinare quid dicitur.

481 ¶ Quid quod nostris legibus, ut id illi addam, commixtio contractuum admodum suspecta est de fraude, dolo, & simulatione, ut magna autoritate affirmant Guil. Cu. Cy. Alberic. Bart. Bald. & Ang. in l. si tibi decem. in princ. ff. de pactis. & Bal. consil. 149. proponitur, col. 1. lib. 1. & satis liquidò patet ex plenè not. in l. ab Anastasio. C. manda. & diximus quoque in tractatu Retractuum tit. 1. §. 1. gl. 18. in verbo, *le pris que la chose aura cousté.* nu. 11. incip. sed in hac, & seq.

482 ¶ Quid quod medicina, siue ea sit simplex, siue composita, noxia est humano corpori, ut satius sit ea abstinere quam vti, testibus ipsis medicis? Nā Celsus lib. 5. in prin. Omnia ferè medicamenta stomachū lædunt, malique succi sunt. Et idem fermè scripserat lib. 2. c. 12. Gal. quoque lib. 1. *πρὸς ὑγίαιας*, id est, de sanitate tuenda, scribit pharmaca calida esse & sicca, & ex iis proinde exiccari attenuarique corpora. Plutarchus in lib. eiusdem tit. Commotiones, inquit, quæ in aluo inferiore pharmacis fiunt, corrumpunt ac liquefaciunt partes subiectas, pluresque addunt superfuitatis, quam educit. Itaque non aliter quam si quis grauitè ferens Græcorum multitudinem ac turbam eadem in ciuitate commorantem, Arabibus ac Scythijs peregrinis expleat ciuitatem. Sic nonnulli tota errant via, dum eiectionis consuetis ac domesticis superfuitatibus, aliunde grana quædam Cnidia & Scamoniæ, aliarumque rerum vim incomparabilem, atque agrestem in corpus ingerunt, quæ tantum abfunt ut naturam expurgare queant, ut ipsa magis indigeant purgatione. Et paulò post scribit pharmaca corpus perturbare, simul ac viciare, quæ vulgus cupide facillè solet appetere, non aliter quam mulieres veneficiis veteres, &c. Et Mesue lib. 1. intentione 2. summa 1. c. 1. capo. 2. Communis, ait, medicinarum ut plurimum malitia est facere senescere (ita enim loquitur qui illum traduxit) corpus, & frequentatibus illas læsionem afferre principalibus membris, quæ sunt mineræ virtutum: & earum motores debilitare, qui sunt spiritus, & calor naturalis. Hæc ille. In quam sententiam celebratum est vulgò Prouerbiū, Summa medicina est non vti medicina,

Contractuum commixtio sua spectissima.

Medicamenta omnia noxia.

483 ¶ Quod cum semper aliàs, tum maximè in medicinis quæ dantur potui, ut plerunque sit. Nam has scribit Celsus lib. 2. c. 12. in fin. non semper agris prodesse, semper sanis nocere. Præsertim verò in

Præsertim quæ potui dantur.

medicinis solutiuis, quibus hodie tota medendi ars consistit, locum obtinet. Galenus enim in Comment. Hippoc. lib. 2. de ratione victus in morbis acutis, c. 11. scribit omnes medicinas solutiuas esse noxias stomacho, & præfertim ori eius, cum sit maximi sensus, propter nervos qui in eo oriuntur. Et c. sequenti tradit naturam huiusmodi medicaminum solutiua esse contrariam naturæ corporum, quippe quæ ea in vniuersum interimat. Et in lib. 3. de simplicibus medic. scribit in huiusmodi medicinis esse semper aliquid admixtū, quod vim interficiendi habet. Paulus Aegineta lib. 7. c. 4. post princ. Omnia, inquit, purgatiua stomacho aduersantur, sola Aloë excepta. Rasis lib. 4. ad Almanforem, c. 15. Medicinas, ait, ventris solutiuas sæpè fumere, corpus debilitat, & ad ethicam atque phthisim adducit. Mesue d. lib. 1. in tentione 1. c. 2. scribit omnes medicinas laxatiuas esse de genere rerum venenosarum. Auerois 5. Colliget. Nulla, ait, medicinarū purgatiuarum est sine veneno aliquo, in aliqua parte sui. Et Auenzoar lib. 1. Teisir, tract. 9. c. 8. Cavere debet omnino, ne medicinā laxatiuam exhibeas, eò quòd laxatiuum quamuis rectificatum & temperatum quantum possibile fuerit, impossibile tamen est, quin propter acuitatem, & motum ipsius non commoveat, & generet grossitatem & duritiem similem apostemati, & c. Idemque alibi scribit, nunquam se administruisse medicinā laxatiuam, quin multis antè diebus cor ei laboraret. quod & retulit Rabi Moises in lib. de regimine vitæ, c. 4. Auicenna in 3. primi doctrina 2. c. 1. Nobis necesse est proculdubio superfluitates euacuare, quarum euacuatio vt plurimum non completur, neque est conueniens, nisi cum medicinis fiat venenosis, quæ proculdubio naturam frangunt, quæ etiam si venosæ non essent, non posset esse quin eas bibere naturæ laboriosum esset, quemadmodum dicit Hippoc. quòd medicina purgat, & inueterat. Et post pauca, Medicinæ solutiuæ cum humore superfluo euacuant ex humiditatibus naturalibus: & spiritus, qui est substantia vitæ partem magnam, & cum hoc virtutem membrorum principalium debilitat. Et in 4. primi, In pluribus violentarum medicinarū existit aliqua venenositas, & solutione ventris efficiunt, secundum modū quo naturæ violentia infertur. Et in 11. 3. tract. 1. c. 6. Plures medicinæ euacuativæ sunt contrariæ corpori. Et in 13. eiusdem 3. tract. 1. c. vlt. Scias quòd omnes medicinæ solutiuæ, & omnia quæ abominationem faciunt, sunt mala stomacho. Et in lib. de viribus cordis tract. 2. cap. 2. Medicina laxatiua nocet cordi, quoniam omnis euacuatio naturam duobus modis cõprimat: primo quia cum eo quòd nociuū est, euacuatur aliquid de conuenientibus naturæ, secundo, quoniam affert supra naturā ad membra quod trahit, & c. Et paulò post autoritate Rufsi, Laxatio diminuit materiam spiritus, & debilitat cordis complexionem. Macer, aut quisquis is fuit qui Macri nomine librum versibus non ineleganter composuit de herbarum viribus, cum de Aloë loqueretur, testimonio Oribasij hos versus adscripsit,

*Esse tamen stomacho putat Oribasius aptam,
Cum ledant illum soluentia cætera ventrem.*

Ex paulò autem recentioribus Arnaldus à villa noua in suis Aphorismis scribit puëris & decrepitis pharmaca esse admodum metuenda, sed & iuuenibus quoque, si crebrò sint suscepta. Nam quicumque in iuuentute sæpius pharmacis vtuntur, citò deslebunt incommoda senectutis. Propterea Galienus Aphorif. Hippoc. lib. 3. c. 15. scribit pharmaca purgatiua non esse exhibenda nisi valde indigētib, nec sæpè, nec semel, nec bis in mense. Et Asclepiades famigerabilis medicus in volumine quod de sanitate euenda cõposuit, huiusmodi purgationes tanquā perniciosas damnauit, vt relatum est à Celso lib. 1. c. 3. & Plin. lib. 26. c. 3. ad si. Petrarca autem lib. 1. Inuestiuarū contra medicum, c. 6. & iterum lib. 2. c. 18. scribit medicorū colorem abuisse in Prouerbiū, quoties croceum hominem, aut tabescentem conspicimus: tanquam scilicet medici vsu rerum medicarū inuvalidi sint atque imbecilles, & ideo coloris interiorum partium indicis nō admodū boni. Aristoteles autem in lib. de sensu & sensato scribit maximam partem hominum à medicina inserimi.

¶ Sed fac medicamenta non obesse, certè etiam nihil omnino prodesse, propterea que medicinam esse superuacua probat illud Vergilianum lib. 10. Aeneid.

Stat sua cuique dies.

Ad quod etiam Macrobius lib. 1. de Somnio Scipionis refert illud eiusdem de Deiphobo, lib. 6. eiusdem operis.

Explebo numerum reddarque tenebris.

Et illud quoque Senecæ ad Luciliū epist. 102. Stat quidē terminus nobis, vbi illum inexorabilis factorū necessitas fixit. Cui conuenit & illud Iob 14. Breues dies hominis sunt, numerus mensium apud te est. Cõstituit terminos eius qui præteriri non poterunt. A quo non longè ab Aesculapij sententiā, qui statuta vitæ spatia à stellis accipi dicit, autore Plin. lib. 7. c. 4. 9. Nam si hæc vera sunt, vt profectò vera videtur, frustra medicamēta sumimus nullatenus vitam producētia, cuius finis & terminus præteriri non potest, sicuti etiā testis est Arist. lib. 2. de generatione animalium, scribens tempus, & vitam vniuscuiusque numerū habere certum & determinatum. Omnium enim ordinem & omne tempus, & vitā mensurari periodo. A quo non admodū distat quod scribitur Sapiētæ 2. Omnia in mēsurā, num., & pondere disposuisti. Et Ecclesiast. c. 17. vbi de creatione hominis loquens, Numerū, ait, dierum & tēpus dedit. Propterea Arnaldus à villa noua philosophus & medicus celeberrimus, in lib. de humido radicali, c. postremo. eos arguit refellitque, qui philosophis quibusdam rationibus nituntur probare, mortem naturalem arte medica produci posse.

¶ Aut.

¶ Aut certè, si id donemus medicis, vt vitam possint prorogare, nihilo tamen fecius aliquando moriendum est, vt scribit Cicero. Et vt dicit D. Paulus ad Hebræos, c. 3. statutum est hominibus semel mori. Cuius rei & textum habemus in 1. 1. ff. de condit. & demonstr. Propterea Propheta ille omnium famatissimus, Psal. 88. Quis est homo qui viuet, & non videbit mortem? Et vt medicorum quoque testimonio innitatur, Plinius lib. 2. c. 6. Deus, inquit, mortales æternitate donare non potest. Quod sumpsisse videtur ex Homero, qui scripsit lib. 3. Odyssæ,

*ἀλλ' ἦτοι θάνατον μὲν ὁμοίον ὅδ' εὐπίπετος
καὶ φίλον ἀνδρὶ δύνανται ἀλακτέμεν, ὅπποτε κεν δῆ
μοῖς ὄλον κατέλεσσι, πάντ' ἔλεος θανάτοιο.*

Quibus significauit à naturali morte ne amicum quidem virum Deos vindicare, quandoquidem inexorable fatū omnes infesta morte domitat. Sed & idem lib. Iliados 6. scribit, nemini esse datum mortem effugere, siue ignauus sit ille, siue strenuus. in communi nanque nasci vnumqueque mortalitatis conditione,

*μοῖρα δ' ἔτι πάντ' ἐπιπέφυγμένον ἐμμεναι ἀνδρῶν,
ὅν κεν ὄλον, ὅδε μὲν ἑὸν ἄλλοι, ἐπὶ ἡν τὰ πρῶτα γέννηται.*

Cui consonat & illa Menandri sententiā,

βροτῶς ἅπαντες καὶ θανάτῳ ὀφείλεται.

Mortalibus omnibus mori necesse est.

Et illa eiusdem apud Stobæum Anthologiae c. 117.

ἄθανασία δὲ ἐκ ἔστι, ὅδ' ἄμ σωμαγωγῆς

τὰ πάντ' ἀλάτ' ἔχοντα ἰσχυρὰ λεγόμενα.

Quibus significat immortalitatem comparari non posse, nec si collegeris tot talenta, quot Tantalus habuisse dicitur. Et alia Pindari, Isthmiorum Ode 7.

Θανάτοιο γὰρ ὁμῶς

ἔπαντες.

Morimur enim similiter (siue ex æquo)

Omnes. Illa item Sophoclis in Electra,

πᾶσι θανατοῖς ἔφ' ἴσους.

Omnibus mortalibus euenit mors.

¶ Sed & medici quoque in eadem sunt sententiā. Nam Gal. circa initia lib. 1. de sanituenda, scribit ea quæ corpus nostrum lædunt atque corrumpunt, esse duplicia: altera nobiscum congenita, & quæ vitare nequeas, quæque ex ipsi generationis principis veluti radice oriuntur. Et alibi in eodem lib. eos inuocat, qui inuehūt ἀετῶδες, id est, perpetuam inualitudinē: quoniam omne genitum corpus sicuti genitura, sic etiam interitus causas ab initio secum natas habet. Rursum in eodem lib. 1. & in lib. τῶν ἰσχυρῶν μαρμαρῶν, id est, de tabe, siue de marcore, quendam deridet, qui librum scripserat, quo conabatur docere viam immortalitatis, & quoniam pacto quis omnino non senesceret: cum immortale, vt dicit, fieri quod genitum est non possit. Is autem fuit Philippus sophista, qui hominem sibi auscultantem promisit immortalem fore, si fieri posset vt temperamentum cordis humidum perpetuò seruetur. Nam è sicco esse initium corruptionis, sicuti & ipse Gal. recenset lib. 6. de sanitate tuen. vbi dicit quòd quoniam naturæ progressum, qui est ad siccitatē, effugere corpori nō licet: idcirco senescere nobis, corrumpique necesse est. Et lib. 1. 4. de vsu part. cap. 2. scribit, Naturam, si ei licuisset per materiam immortalem facturam fuisse hominem. At cum materia ipsa repugnet (nam ex arteriis nervisque, & venis compositum corruptibile esse necesse est) id quod potuit auxilium ad immortalitatem præstitit, dum hominem ex homine producit. Et Auicen. in 3. primi. cap. 1. Ars, inquit, sanitatem custodiendi non est ars, quæ à morte nos securos facit. In quam sententiā multa allegat Conciliator differ. 113. vt ibi videre omnibus licet.

Omnibus hominibus mori necesse est.

Ad idem medicorū sententiā.

Philippus sophista.

Homo etiā sine peccato Adæ fuisset mortuus.

Mors multis nos arūnis & calamitatibus eximit.

494
Medicinā esse superuacua.
Certe vitæ terminus constitutus, ut de infra.

ἰπάρ δ' ἔγγισ' ὡς τάχιστα ἔναε τέλει. Id est,
 Haud unquam in auras produsse potissimum est:
 Aboleri, ubi sis natus, illico proximum est.
 Adducit quoque Theognidem ex sententiis Elegiacis,
 ἔργον μὲν μὴ φῦνα ἐπιθρονοῖσιν ἄριστον,
 καὶ δ' ἐσιδέειν ἀνγὰς ὄφει' ἡελίος.
 φύντα δ' ὅπως ὠκιστὰ πύλας αἰδέοιο περῆσαι.
 Optima non nasci res est mortalibus agris,
 Nec Solis radios cernere luminibus.

Id est,

499

Aut ubi natus homo est, prope ut descendat ad orcum.
 ¶ In quam etiam sententiam extat epigramma Posidippi, aut ut aliis placet, Cratetis Cynici in
 lib. i. epigrammatum Græcorum,

Ῥόλιω τίς βίῳ τοιοῦτό μοι τριβόν; ἐν ἀγορῇ μὲν
 Νέκεα, καὶ χαλεπαὶ πρήξιες. ἐν δὲ δόμοις
 φρονιόδες, ἐν δὲ ἀγροῖς καμάτου ἄλις, ἐν δὲ θαλάσσοις
 Τάρβει' ἐπὶ ξένου δ' ἡμ' ἔχεις τί, δέο.
 ἢ μὲν δὲ ἀργῶν, ἀνίτρον. ἔχεις γὰρ ἀμύμον; ἢ ἀμείριμον;
 ἢ ὅσπερ. ὃν γαμῆσαι ζῆς ἔτ' ἐρημότερον.

Τέτρα, πόνοι, πῆρωσις, ἀπαισι βίῳ. αἰ νεότητις
 ἀφρονες, αἰ πολιὰ δ' ἐμπειλίη ἀδρανείες.
 εἰδ' ἄρα τοῦ δ' οἴου ἐνὸς αἰρέσεως, ἢ τὸ γνέσθαι
 μηδέ ποτ', ἢ τὸ θανεῖν ἀντίκειναι πικρόμυλον.

Id est, ut festiuiter traduxit Lucinius,

Quem teneas vitæ callem, rogo? iuxta tribunal
 Iurgia, & anxius est quæstus. At in domibus
 Curæ durus agris labor imminet. undique ponto
 Terror, opes peregræ qui gerit, usque pauet.
 Pauperies grauior: connubia mente quietem
 Excitant: cælebs heu malè solus eris.
 Proles, fastidium: genus hac sine concidit: omnia
 Mente caret iuuenis, viribus inde senex.
 Vtrum igitur malis optandum, vel neque nasci
 Vnquam, vel fato perniciose rapi?

500

¶ Ex quibus deprompsisse videtur Aufonius & hanc suam Eclogam de vita humana,

Quod vitæ sectabor iter? si plena tumultu
 Sunt fora, si curis domus anxia: si peregrinos
 Cura domus sequitur: mercantem si noua semper
 Damna manent: cessare vetat si turpis egestas:
 Si vexat labor agricolam: mare naufragus horror
 Infamat: pœnæque graues in cælibe vitæ:
 Et grauior cautis custodia vana maritis.
 Sanguineum si Martis opus: si turpia lucra
 Fœnoris: & velox inopes usura trucidat?
 Omne æuum cura: cunctis sua displicet ætas.
 Sensus abest paruis lactentibus, & puerorum
 Dura rudimenta: & iuuenem temeraria pubes.
 Afflicta fortuna viros per bella, per æquor,
 Iras, insuliasque, catenatosque labores
 Mutandos semper grauioribus, ipsa senectus
 Expectata diu votisque optata malignis
 Obiicit innumeris corpus lacerabile morbis.
 Spernimus in commune omnes præsentia: quosdam
 Constat nolle Deos fieri, Iuturna reclamatione.
 Quò vitam dedit æternam? Cur mortis adempta
 Conditio? sic Caucasæa sub rupe Prometheus
 Testatur Saturnigenam, nec nomine cessat
 Incusare Iouem, data sit quòd vita perennis.
 Respice & ad cultus animi: Sic nempe pudicum
 Perdidit Hippolytum non fœlix cura pudoris.
 At contra illecebris maculosam ducere vitam
 Quem iuuat, aspice & ad pœnas & crimina Regum,
 Tereos incesti, vel mollis Sardanapali.
 Perfidiam vitare monent tria Punica bella:
 Sed prohibet seruare fidem deleta Saguntos.

Vive

Vive, & amicitias semper cole: crimen ob istud
 Pythagæorum perit schola docta Sophorum.
 Hoc metuens igitur nullas cole: crimen ob istud
 Timon Palladis olim lapidatus Athenis,
 Dissidet ambiguus semper mens obuia votis,
 Nec voluisse homini satis est, optata recusant.
 Esse in honore placet, mox pœnitet, & dominari
 Vt possint, seruire volunt. Idem auctus honore
 Inuidia obicitur: pernox est cura disertis.
 Sed rudis ornatu vitæ caret. Esto patronus,
 Et defende reos: sed gratia rara clientis.
 Esto cliens, grauis imperij persona patroni:
 Exterrent (aut ut alij legunt) exercent, hunc vota patrum, mox aspera curis
 Sollicitudo subit: contemnitur orba senectus.
 Et captatoris præda est heredis egenus.
 Vitam parcus agas, auidi lacerabere fama,
 Et largitorem grauius censura notabit.
 Cuncta tibi aduersis contraria casibus. Ergo
 Optima Græcorum sententia: quippe homini aiunt
 Non nasci esse bonum, natum aut cito morte potiri.

¶ Nec aliud voluit ille Iob omnium malorum alioquin patientissimus, dum dicit, c. 10. Quare de
 vulua eduxit me? tanquam cõqueretur primùm quòd esset natus. & paulò mox, Fuissem quasi
 non essem de vtero translatus ad tumulum. quibus verbis aperte ostendit se cupere, vt postea-
 quam natus esset, ipse confestim obiisset, ne tantas calamitates & miserias, quibus homo obno-
 xius est, vt ille ipse testatur, c. 3. 4. subiisset. Propterea & antè, videlicet c. 3. Percreat, inquit, dies, in
 qua natus sum: & nox, in qua dictum est, conceptus est homo. Et infra, Quare non in vulua mor-
 tuus sum, egressus ex vtero non statim perij? Et illum secutus Hieremias ille in vtero matris san-
 ctificatus c. 20. Maledicta, ait, dies in qua natus sum, dies in qua peperit me mater mea, non sit be-
 nedicta. Et paulò post, Quare de vulua egressus sum, vt viderem laborem & dolorem? In quam
 sententiam Salomon Ecclesiastes 4. Laudauit, ait, magis mortuos, quàm viuentes: & felicitem
 vtroque iudicari, qui necdum natus est, nec vidit mala quæ sub sole fiunt. Et iterum c. 7. Melior
 est, inquit, dies mortis, quàm dies natiuitatis. Quem locum enarrans Olympiodorus, Natalitius,
 inquit, dies in turbulentum huius vitæ pelagus nos inducit, vbi Draco latibulum posuit. Transi-
 tus verò dies è stadio nos educit. Et si quidem peccator fuerit qui decedit, peccare vltra iam
 desinit: qui verò fuerit iustus, vita perfructur æterna. Sed & diuus Hieronymus inibi multis dis-
 ferit feliciores esse mortuos, quàm viuentes. hos enim adhuc esse in prælio, & quasi clausi corpo-
 ris ergastulo retentari: mortuos verò iam esse securos & peccare desuisse.

Ex aliis sanctis scriptoribus.

¶ Et Origenes quoque in 1. Homilia, Psal. 38. hunc Ecclesiastæ locum memorans, Laudat, inquit,
 Ecclesiastæ mortuos, plusquam viuos: quia illi hoc saltem lucrû habent, quòd de vinculis huius
 corporis liberati sunt, nec vltra subiaccet necessitati corporis. Idem quoque enarrans istud Leuit.
 12. Mulier quæcunque conceperit semen, & pepererit masculû, immunda erit, &c. Nemo, inquit,
 ex omnibus sanctis inuenitur diem festum, vel conuiuium magnum egisse in die natalis sui: nemo
 inuenitur habuisse lætitiã in natalis sui vel filia suæ: soli peccatores super huiusmodi natiuitate
 lætantur. Inuenimus enim in veteri testamento Pharaonem Regem Aegypti diem natalis sui cum
 festiuitate celebrantem. In nouo verò testamento Herodem, vterque tamen eorum ipsam festi-
 uitatem natalis sui profusione humani sanguinis cruciavit. Ille enim præpositum pistorum, hic
 sanctum prophetã Ioannem obtinuit in carcere. Sancti verò non solum nõ agunt festiuitatem
 in die natalis sui, sed & spiritu sancto repleti execrantur hunc diem. In quã rem citat quod supra
 diximus de Hieremia & Iob: dicitque eos non tam grauiã & tam onerosã imprecari potuisse,
 nisi scissent aliquid esse in ista natiuitate corporea, quod dignû esset maledictionis imprecatione.

Iterum ex Ethnicis.

¶ Plutarchus, vt ad Ethnicos redeamus, in lib. de audiendis poetis, & è Tragico quopiam hos se-
 narios refert, quos Aristides, & Cicero lib. 1. Tusculanarum quæstionum, & Strabo lib. 11. tradunt
 esse Euripidis in Themistocle, aut vt alij citant, in Cresphonte,
 ἔργον γὰρ ἡμᾶς σύνλογον ποισμένους,
 τὸν φύντα θλίβειν εἰς ὄσ' ἔρχεται κακὰ.
 τὸν δ' αὖ θανόντα, καὶ πόνων πεπαυμένον,
 χαίροντας, ἐν φημῶντας ἐκπέμπειν δόμων.
 Oportuit nos funeris luctu graui
 Dolere natum maxima ad discrimina.
 At mortuum qui cassus est laboribus,
 Efferre leto corde, letis vocibus.
 Nam nos decebat cœtus celebrantes domum
 Lugere, ubi esset aliquis in lucem editus.

Ita autem vertit Cicero,

Humana vite varia reputantes mala.

At qui labores morte finisset graues:

Omnes amicos laude, & letitia exequi.

Et hunc quidem morem olim obseruabant qui Gades incolebant, vt refert Philostratus lib. 5. de vita Apollonij, statim post initium.

504 ¶ Nec ij quidē soli, vt ille falsō quidē putat. Nam & Cansianos idem obseruasse tradit aliorum autoritate Stobæus Florilegij c. 119. Et Cæsius, nisi iidem sunt Zenodotus in Collectaneis in prouerbio, νόμος καὶ χάρις, vti & idem dicit de Heniochis, nisi item iidem sint. Sed & Thracēs in lucem editos lachrimis prosequēbantur, mortuos cantibus: referentes quascunque necessē est illi, qui vitam ingressus est, perpeti humanas calamitates. Mortuos autem cantibus & tripudiis terræ demandabant, referentes quot malis liberati in omni sunt felicitate, auctores Herodotus in Terpsichore, Valerius Maximus lib. 2. de institutis antiquis, Quintilianus lib. 5. Oratoriarum institutionum, tit. de exemplis, Pomponius Mela in orbis descriptione lib. 2. Solinus c. 16. & Archias, cuius in hanc rem sunt ij versus in lib. Epigrammatōn Græcorum,

Θρηάκας είνετω τις, ὅτι συναχῆσαι μὲν ἴσας

μητέρῳ ἐκκόλπῳ πρὸς φάτῳ ἐρχομένους;

ἔμπροσθεν δ' ὀλίγου, ὅσος αἰῶνα λιπύνας,

ἀπὸ τῆς κηρῶν λάτρης ἑμαρθε μὲρῳ.

ἢ μὲν γὰρ ζῶντες, ἀεὶ παντὸς περῶσι

ἔς κακά, τοὶ δὲ κηρῶν ἔνθου ἀπὸ φθίμενοι.

Thracas quis laudat, soleant quod plangere natos,

In lucem quotiens edidit alma parens?

Contra felices vocitant quos flore iuuentæ

Ancillans parcis mors inopina rapit.

Illi dum viuunt, properant ad pessima quæque,

Ast iis mors finem contulit ipsa mali.

Ex quo Eleazarus apud Aegæsiptum lib. 5. Excidij Hierosolymitani, Nonnullis (inquit) gentibus mos est, vt ortus hominum stertibus, occasus gaudiis prosequantur. Et illos ad ærumnam natos doleant: hos ad beatitudinem rediisse gratulentur. Illorum animas ad seruitutem venisse ingemiscant: istorum ad libertatem remissas gaudeant. Et Macrobius, lib. 2. de Somnio Scipionis, Mortuos, ait, ad sepulturam prosequi oportere cum cantu, plurimarum gentium vel regionum instituta sanxerunt persuasione hac, quia post corpus animæ ad originem dulcedinis musicæ, id est, cælum redire credantur.

505 ¶ Ex nostris Roma. in l. 1. col. 6. ff. de verb. obl. refert quendam Paduanum suo testamēto cauisse, vt cadaver ipsius ad sepulturam deferretur sine planctibus, sed cum cantibus & sonis: ob idque fuisse iudicatum furiosum, & quidē malè, vt ipse dicit per tex. in c. qui diuina, & c. vbi cūque. 13. q. 2. & sequitur Alex. in l. si cūm dotem §. si maritus, col. vlt. ff. sol. mat. quicquid scripserit Paul. Castr. in l. non oportet. C. de his qui. vt indig. vbi dicit hunc fuisse Doctor. Paduanum. Accurf. autem l. cūm quidam: & ibi post eum Bart. ff. de ann. legat. exponit text. ibi loquentem de quodam, qui suo testamento Decurionibus diuisiones dari iussisset die natalis sui, pro die mortis: quasi tunc nasceretur ad gloriam, vt fit, inquit, de natiuitate sanctorum, quam gl. commendat idem Rom. sing. 33. quia cras est festum. Et est similis gl. in §. vlt. in verbo, natalibus, Instit. de ingenu. & in c. non licet in quadragesima. 33. q. 4. quam & ad hoc ponderat Panor. in c. licet, in 2. not. de fer. vbi ex hoc excipit natiuitatem diuæ Mariæ, & sancti Ioānis Baptistæ, per c. vlt. eo. tit. Cui Brama-norum (ij sunt Indorum philosophi) sententia admodum consona est, existimantium mortem esse natiuitatem ad veram illam & felicem vitam, vt refert Strabo, lib. 15.

Bragmanæ exi-
sim it mortem
esse natiuitatē.
506
Corpus animæ
sepulchrum.

¶ Plato autem in Cratylo σῶμα, hoc est corpus appellat veluti σῆμα, id est, sepulchrum, tanquam anima in corpore sit sepulta, interimq; mortua dum in corpore est. quod & ipsum asserit idē Plato in Gorgia, vbi & illud Euripidis citat, Quis nouit vtrum viuere mori sit, mori autem viuere? Maximus quoq; Tyrius Platonis per omnia imitator Ser. 25. Hoc, inquit, quod mortē homines vocāt, id ipsum est immortalitatis initiū, & futuræ vitæ procreatio, pereuntibus scilicet sua lege, suōq; tempore corporibus, animis verò ad propriū locum, propriamq; vitam ascendētibus. Verum hic vnus inuentus est modus ab ipso Deo, quo humana conditio minorē se esse diuina fateatur. Propterea scilicet quod & animum terrestri corpori tanquam aurigam imposuit currui, & c.

507 ¶ Omnium autem profanorum scriptorum primus Homerus, si is profanus est, hominis viuē-
tis corpus δέμας vocauit lib. 13. Odyssæ,

Κεῖν τὴν μὴ κατῆρε, δέμας δ' ἤϊκτο γυναικί.

εὐρύμαχ' ἦτοι ἐμὴν ἀρετὴν εἰδὼς τε δέμας τε.

Μένειν κερὶ εἰδόμενῳ ἢ μὲν δέμας, ἢ δὲ καὶ ἀνδρῶν.

Quod ipsum vocabulum & corpus ipsum & carcerem, siue vinculum significat, tanquam scilicet corpus sit carcer animæ, quem secutus Virgilius lib. 6. Aeneidos,

Hinc metuumt, cupiuntque dolent, gaudentque, nec auræ

Respiciunt, clausæ tenebris & carcere cæco.

Et lib. 18. vbi Penelope hæc de se loquitur,

Et lib. 24.

Quo in

Quo in loco Seruius interpres id intelligens, Definitiones, inquit, sunt corporis. Et Tullius in Somnio Scipionis, Qui è corporum vinculis tanquam è carcere euolarunt. Quem enatrans Macrobius lib. 1. eiusdem operis c. 11. Corpus, ait, δέμας, hoc est, vinculum nuncupatur, & σῆμα quasi quoddam σῆμα, id est, animæ sepulchrum. Vnde, vt subdit, Cicero pariter vtrunque significans corpus esse vinculum, corpus esse sepulchrum, quod carcer est sepulchrum, ait, Qui è corporum vinculis, & c. vt supra. In quam rem est etiam elegans epigramma Palladæ, lib. 1. Florilegij,

Σῶμα, παθὲν Ψυχῆς, εἰδὼς, μοῖρ', ἀχθῶν ἀνάγκη,

καὶ δῆμον κρατῆρος, καὶ κόλασις βασάνων.

ἀλλ' ὅταν ἐξέλθῃ τὸ σῶμα, ὅς ἐστι δέσμιον.

τὸ θανάτῳ, φεύγει πρὸς θεὸν ἀθάνατον.

Corpus passio animæ, infernus, parca, sonus, necessitas,

Et populus ferox, & pœna torturarum.

Sed quando egressa fuerit è corpore, tanquam è carceribus

Mortis, fugit ad Deum immortalem.

Id est, propemodum ad verbum.

Nec otiosum aut fortuitum putes, quod corpus δέμας, id est, infernum dicit. Nam authore Macrobio in illo 1. lib. de somnio Scipionis c. 10. prisci illi Theologi inferos aliud esse negabāt, quam ipsa corpora, quibus incluse animæ carcerem fœdum tenebris, horridum sordibus & cruore patiuntur. Hoc dicit concaua, hoc inferos vocarunt.

Corporis aliæ
definitiones.

Corpus, inferna
nuncur dicitur.

508 ¶ Iuxta quam sententiam Apollonius Tyaneus apud Philostratum lib. 7. Nos (inquit) homines in carcere sumus omni tempore, quod nos vitam appellamus. Ipsa enim anima corruptibili corpori alligata, multa quidem perfert, omnibus autem struit quæcunque in homines cadunt. Et qui primi domos inuenerunt, non animaduertisse videntur, quod alio carcere seipos circumdarent. Tullius autem alibi, scilicet in Catone maiore, alio, sed non dissimili nomine vtitur. Nam dum sumus (inquit) in illi inclusi compagibus corporis, munere quodam necessitatis, & graui opere perfungimur. Est enim animus celestis ex altissimo domicilio depressus, & quasi demersus in terram, locum diuinitæ naturæ æternitæque contrarium. Hæc ille, vt non mirum videri debeat quod scribit Phalaris, si is est, Singuli ad innumeras nascimur miseras, & cūm vita fungimur, tum demum miseri esse desinimus.

Homines miseri
ri proprio ep̄
theto.

509 ¶ Hincque Virgilius homines sæpe miseros proprio & peculiari epitheto vocat. Nam libro 3. Georgicōn,

Optima quæque dies miseris mortalibus.

Et lib. 6. Aeneidos,

Non tamen omne malum miseris.

Et lib. 11

Αἰὼνα ἰντερεα miseris mortalibus almam

Extulera lucem.

Et illum secutus Papinius lib. Syluarum 3.

Quis rude & abscissum miseris mortalibus æquor

Expulit in fluctibus.

Quod epitheton frequens est apud Homerum, & Hesiodum, δαίσι βροτοῖσι, id est, miseris mortalibus. Nam lib. 22. Iliados,

καὶ τὴν φέροι πολλὸν πυρετὸν δαίσι βροτοῖσι.

Et paulo post,

τὸτο δ' ἰσχυρὸν πέλεται δαίσι βροτοῖσι.

Et lib. 24.

ὅς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δαίσι βροτοῖσι

ζῶειν ἀχνυμένους.

Et lib. 11. Odyssæ hæc multo post princ.

ἀλλ' ἐπὶ νόξ ὀλοὴ τέταται δαίσι βροτοῖσι

Et lib. 2. eiusdem operis,

πάντες μὲν συγροὶ θανάτῳ δαίσι βροτοῖσι.

Et lib. item 15.

κῆρὸς ἐπὶ συγροὶ πέλεται δαίσι βροτοῖσι.

Et Hesiodus in eo opere, cui titulus est ἔργα καὶ ἡμέραι, χρημάτων γὰρ ψυχὴ πέλεται δαίσι βροτοῖσι. Sed & apud ipsum Homerum non absimile epitheton tribuitur hominibus, δίζυροισι βροτοῖσι, lib. 4. Odyssæ,

τῆτό νυ καὶ γέρας οἶον δίζυροισι βροτοῖσι.

Et aliud quoque eiusdem significationis apud Euripidem in Supplicibus,

ὦ ζεὺ τί δῖατα τὸς ταλαεπῶρος βροτοῖς

Et iterum in eadem fabula,

φρανῶν λέγουσι

ὦ ταλαεπῶροι βροτοῖ

Et in Bacchis,

τί κῆραδα λόγχα.

Et aliud quoque Pythagoras in aureis carminibus.

ὁ πάνα τὸς ταλαεπῶρος βροτοῖς.

Τλήμωνος δὲ τ' ἀγαθῶν, & c.

510 ¶ Nam & ipse Homerus lib. Odyssæ 18. & Iliados 17. scribit nihil æquè miserum & ærumnosum esse, vt hominem inter cætera animaantia,

δὴ μὲν γὰρ τίποθ' ὄντι δίζυροισιν ἀνδρῶν.

πάντων ὄσατε γὰρ ἐπιπνεύσατε, καὶ ἔρπει.

Quam & ipsam sententiam refert & probat Plato in eodem Axiocho, & Plutarchus in libello de amore naturali parentum erga liberos. Et huic concinens Simonides apud Stobæum in Anthologio (ita enim eum librum vocat Suidas) Ser. 96.

παλὴ γ' ἔστι πάντων ζῶν ἀθλιώτατον

Ec 4

ἀνθρώπος, εἰς ἐφετάοι ἢ πρόπομ.

Multo est omnium animalium miserrimum

Homo, si quis rem exquirat probe.

Et id probat multis versibus sequentibus, vt inibi videre poteris.

¶ Neuij prisca poetæ Comici sententia est,

Pati necesse est multa mortalem mala. Apud Herodotum lib. i. Musarum, Solon ille qui Athe-

niensibus leges tulit, Cræso regi dixisse fertur ὡς κροῖσε πᾶς ἀνθρώπος ὄνα συμφορᾶ. O Cræse omnis homo est quædam grauis calamitas. Et Menander,

μακρὸς γὰρ αἰὼν συμφορὰς πολλὰς ἔχει.

Longum enim æuam calamitates multas habet.

Quem etiam versum affert Stobæus Anthologiæ c. 115. ex Euripide in Glauco.

Et hinc quoque Palladæ aliud Epigramma,

Δακρυχέων γὰρ ἄμνη, καὶ δακρυχέας ἀπὸ θνήσκω,

Δακρυχέας δὲ ἐν πολλοῖς τ' βίον ἔυρον ὄλου.

ἢ γένεθ' ἀνθρώπων πολυδάκρυτον, ἀδενέες δὲ κτρώων,

Συρόμελον ἢ γῆς, καὶ διαλυόμελον.

Lacrymans sum natus, sed & lacrymans morior,

In lacrymis multus vitam comperi omnem.

O genus hominum lacrymosum, debile, miserabile,

Tractum in terra, solutumque.

Vt interim non omittam illud Job c. 13. Homo natus

de muliere breui viuens tempore, repletur multis miseris.

¶ Ex quo illud Menandri,

ὃν γὰρ φίλῃ θεὸς ἀπὸ θνήσκαι νεῖθ'.

Quem enim amat Deus, moritur iuuenis.

Illudque Sophoclis in Scyriis,

ὄνδρ' ἄλλος, οἷον ἢ πολλὰ ζῶν,

πάντ' ἐμπέφυκε τὸ μακρὸν γῆρας κακόν,

νόθ' φρεσίν, ἐργ' ἀρχαία, φροντίδες κεναί,

Nulla est talis * iustitia, quam longa vita.

Omnia insunt longa senectæ mala,

Mens vana opera inutilia, curæ superuacua.

Vixisse minimo satius est, quam viuere.

Et illud quoque Plauti in Bacchidibus,

Ideoque multi viri sapientes habiti mortem sibi conscuerunt, quo se huius vitæ miseris matu-

re eximerent, & veluti à tempestate in portum se reciperent. Nam mortem ærumnarum requiem,

non cruciatum esse grauius pronunciauit Cæsar apud Salustium in Catilina. Et vt scribit Plin-

lib. 25. c. 3. Optimus portus mori est. Et id quidem fecerunt Lycurgus Lacedæmoniorum legisla-

tor, vt tradit Plutarchus: Cato ille Vticensis, Empedocles qui se in ignem coniecit, vt supra dixi-

mus, & meminit etiam noster Accursius, in l. si quis filio ex hæredato. §. eius qui. in verbo, iacta-

tionis. ff. de iniust. test. Cleombrotus Ambrachiotes, qui lecto lib. Platonis de immortalitate ani-

mæ, se in mare præcipitem dedit, vt tradit Cicero lib. 1. Tuscul. q. Laetantius lib. 3. c. 18. & August.

lib. 1. de ciuitate dei c. 2. 2. & attestatur illud epig.

εἰδὲ βέλεις τ' παῖδ' ἀκλόμωρον ἀμβραχιώτιον

μιμῶ, καὶ τέ γεων σὸν δέμας ἐκχάλασον.

Saluè, dicit, Phæbe Cleombrotus Ambrachiotes,

Præcipitem muro se dedit ipse neci.

Dignum morte malum non vidit, at ipse Platonis

Immortalem animam legerat esse, librum.

Vel de præcipiti venias in tartara saxo,

Vt qui Socraticum de nece legit opus.

Et præter hos mortem sibi conscuerunt Zeno Stoicus, qui seipsum strangulauit: & ex ipsius

schola Cleantes, qui inedia vitam finiuit, vt vtriusque testes sunt Laetantius vbi supra, & Laër-

tius. Calanus ex Indorum Philosophis, quos Gymnosophistas vocant, sese in rogam præcipita-

uit, apud Strabonem lib. 15. Plutarchum, & Arrianum vtrunque in vita Alexandri, & alij pluri-

mi quos nimis longum esset recensere.

¶ Hinc vox illa D. Pauli ad Philip. c. 1. desiderantis dissolui, & ad Romanos c. 7. Infelix ego ho-

mo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et Ionæ prophetæ c. 4. Domine tolle quæso ani-

mam meam à me, quia melior mihi est mors, quam vita. Et Helix quoque prophetæ 3. Reg. c. 19.

Petuit animæ suæ vt moreretur, & ait Sufficit mihi domine, tolle animam meam. Ex quo illud

Plinianū lib. 7. c. 1. Tot periculorū genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties inuocata morte,

vt nullū frequentius votū. Natura vero nihil hominibus breuitate vitæ præstitit melius. Hege-

sia Cyrenaici liber est ἀκαρτερῶν, quo à vita quidā per inediā discendens reuocatur ab amicis,

quibus respondēs vitæ humanæ enumerat incommoda. Sed is à Ptolemæo prohibitus esse dicitur

illa in scholis dicere, quod multi his auditis mortē sibi consciscerēt. Sicuti retulit Valerius Maxi-

mus lib. 8. c. 9. ad fi. & ante eum Tullius lib. 1. Tuscul. q. quo etiam authore Alchidamus rhetor

antiquus

511
Verum de cala
mitatibus hui
us uitæ.

512
Quem Deus
amat, iuuenis
moritur.

* molestia.

Sapientes multi
mortē sibi con
sciscuerunt.

513
D. Paulus cupi
dissolui.
Et Ionas pro
pheta.

antiquus imprimis nobilis scripsit laudationem mortis, quæ constat ex enumeratione malorum humanorum. Plutarchus autem ad fi. libri de amore naturali parentum erga liberos, non librum de morte Hegesiam composuisse scribit, sed id dicit, quod cum de morte differeret, auditoribus multis, vt ipsi sibi manus inferrent, author fuit. Quibus & succinit illud Agathij distichon,

τὸν θάνατον τὴν φοβᾶσθε, τοῦ ἔσυχνης γυέτηρα,
τὸν παύοντα νόσος, καὶ πένθος ἰδύνας;

Id est, ad verbum,

Mortem quid timetis, quietis genitricem.

Sedantem morbos, & paupertatis dolores?

Et vt id caput finiam multa in eam sententiam reperies apud Xenocratem in lib. de morte, & Plutarchum in oratione consolatoria ad Apollonium, Senecam de Consolatione ad Martiam, & D. Augustinum de ciuitate Dei lib. 21. c. 14. quæ in promptu sunt omnibus.

514 ¶ Ad hæc non est quod debeant medici tantopere gloriari, quod ægritudinem abigant, & sanita- tem tueantur. Nam vt dicit D. Ambros. in cilla. 15. q. 1. Nemo sapiens ægritudinem malam dixe- rit, nec in malorum fortem annumerandam. Cui concinens Aeneas Platonius in Theophrasto Græcè quidem, sed in hunc sensum, Neque enim (ait) & ignarus aut memor ægritudinem ne- que turpem esse, neque malam. Et paulo post subdit, malam valetudinem Theagi plurimum ad philosophiam contulisse. Ita enim de illo dixisse Socratem refert, At verò Theagi quoque no- stro cuncta, vt Philosophia excidat, suppetunt. Solus hunc morbus diutinus coërcet, & cōtinet. Cuius rei locus, ne id ignoret, est apud Platonem lib. 6. πρὸς πολιτίαν, id est, vt noster Iurecon- sultus vertit in l. 2. ff. de nund. de ciuili cōuersatione, Marsilius Ficinus & plerique omnes de Rep: De quo, vt opinor, loco intellexit Aelianus de varia hist. lib. 4. vbi scribit Platonem affirmasse Theageni nulla alia occasione philosophiæ statuta cognouisse quàm morbi ocio. D. Gregorius Nazianzenus in monodia D. Basilij dum inquit, ad philosophiæ cognitionem simul & obseruan- tiam corporis debilitas & mala valetudo, vt ait Plato, non parum faciunt. Sed & huius rei testi- monium habemus ex D. Paulo in 2. ad Cor. epist. c. 12. Virtus in infirmitate perficitur. Et paulo post, Cum infirmor, tunc potens sum. quod repetitur in c. nisi cum pridem, vers. alia vero causa, de renunc. vbi ex hoc subiicitur, quod nonnunquam corporis infirmitas fortitudinem animi auget. de quo etiam nonnulla Card. Flor. consil. 34. circa primum, post princ. Ad quod referri po- test illud Eccles. c. 31. post princ. Infirmitas grauis saluam facit animam.

Ægritudo in
ter mala non
connumerada.

515 ¶ Cæterum ipse Aeneas Platonius, vt ad eum redeamus, subdit iis quæ supra ex eo diximus, Platonem ipsum Academiā insalubrem locum, vbi maneret, elegisse, corporeæ sanitatis maxime negligentem. Cum quo cōsentiens D. ipse Basilij Magnus in eo elegantissimo atque doctissimo lib. quem scripsit de legendis gentiliū libris, Platonem (inquit) ferunt bonam corporis habitu- dinem, vt rem omnino incommodā prospicientem Academiā in loco in Attica pestilente de- legisse, vt nimiam corporis prosperitatē veluti vitem palmitē luxuriantē amputaret. Subditque, Ego vero bonam valetudinem, quæ in summo sit, ex medicis sæpe audiui fallacem esse. Id quod certe asseruit, vt hoc illi addas, summus medicorum Hippocr. lib. Aphor. 1. c. 3. & ex eo quoque repetit D. Hieron. in c. ne tales, de consec. di. 5. De hac re autem loquens Aelianus lib. 9. Variæ Hi- storiz, Plato (inquit Græcè quidem, sed in hunc sensum) cum Academia diceretur esse pestilens, & medici consilium darent, vt Lyceum scholam transferret, nequaquam obtemperauit, dicens, Sed ego producendæ vitæ causa, ne in Arho quidem summitatem transmigrare veim.

Plato Acade
miam locū in
salubre delegit.

516 ¶ Sed vt redeamus, huius rei multa exēpla afferre possumus. Legimus enim D. illum Aegidiū ad Rhodani ostia solitariū, cum à venatoribus latens inter syluas fauciatus fuisset, nō modo medici- nam nō admisisse, sed & dominū rogasse, ne quando læsa caro sanaretur, vt videlicet illatus cor- pori dolor ab animo procul arceret voluptatis cogitationes. D. quoque Franciscus nō ante perse- ctum fuisse, quàm in grauisimā corporis valetudinē incidisset. vigesimo enim ætatis anno ægro- tus didicit terrena contēnere, quæ sanus dilexerat: æger soli Deo feruendū esse intellexit, qui an- tea seruus auaritiæ seruierat, dum negotiationibus vacaret: æger ad viam virtutū festināter pro- perauit, quam sanus lento admodū pede arripuerat, faciens locum illi sententiæ Psalmographi c. 15. Multiplicata sunt infirmitates eorum postea acclamauerunt. Benjamin autem Senior qui multos suis orationibus curauit, ægrotus ipse nempe hydropticus, inuisentes se consolabatur, ro- gabatque vt Deum precarentur pro ipsius anima, nihil de corpore solliciti, quia & dum sanum, inquit, esset, nihil mihi profuit. Autor Sozomenus lib. 8. Historiæ Tripartitæ Cassiodori c. 1.

D. Aegidius
curari uulnera
noluit.

D. Franciscus
ex valetudine
persecutus sa-
ctus.

Benjamin Sen
ior corpus sa
num nihil illi
profuisse dice-
bat.

517 ¶ D. Petrus Tiro discipulo interrogati, Cur Petronillam filiam diutius ægrotare pateretur, cum aliis male affectis repente sanitate daret: ita illi expedire respondit: & vt id se facere posse osten- deret, iussit eam surgere, & eis discumbentibus ministrare. Et confestim sana surrexit, & vt officio functa est: rursus patris iussu ad lectum pariter & morbum rediit. Ita igitur ægrotando didicit virginitatis puritatem amare, vt postea sanata mori potius elegerit, quàm Flacco prætori nu- bere. In vita quoque Thomæ Cantuariensis archiepiscopi memoriæ proditum est quempiam comparandæ valetudinis gratia ad sepulchrum eius concessisse, & voti compotem factum, dum rediret secum quærere cœpisse, sanitate corpore, an imbecillitas ad animæ salutem conducibi- lior esset. & rursus Sancti aram repetiisse, orasseque vt quod sibi ad beatitudinem illam adipi- scendam magis conducere, id sibi contingeret, & statim eodem implicatum morbo rediisse.

D. Petrus filiā
suam sanare no
luit.

¶ Sed

518 *Ethnicorum in eam rem testimonia.* ¶ Sed vis audire exempla & testimonia Ethnicorum? Plin. Iunior lib. 7. Epist. ad Maximū, Nuper, inquit, me cuiusdam amici languor admonuit optimos esse nos dum infirmi sumus. Quem enim infirmū aut avaritia, aut libido sollicitat? non amoribus seruit, non appetit honores, opes negligit, & quantuluncunq; ut relicturus satis habet. Tunc Depo, tunc hominē esse se meminit, invidet nemini, neminē miratur, neminē despiciat, ac ne sermonibus quidē malignis aut attendit aut alitur. Plutarchus autem in Apophthegmatis tradit, quod Antigonus rex Macedonū, cum a graui morbo cōualuisset, Nihilo, inquit, peius est. Siquidē hic morbus nos admonuit ne effera- mur, cū mortales simus. tanquā scilicet ex morbo illi plus boni quā mali accessisset. Alexander quoque Magnus, cū aliquando femore fauciatus fuisset, maximōsq; ex vulnere dolores sensisset, sese tum primū nouisse Iouis, ut ante gloriabatur, filiū non esse. Ita enim plerique referunt, quan- quam aliter prodidit Plutarchus in lib. de fortuna Alexandri, & in Apophthegmatis ipsius, sed quod non multū ab hoc disidet. Hieron Sicilia rex antea veluti ἀμύσος, postquā in morbum incidit, factus est literatissimus, cum ocū quod ei corporis imbecillitas imponebat, doctorū ho- minum sermonibus audire tribueret, ut refert Aelianus d. lib. 4. Variæ Historiæ, vbi etiā tradit Stratonē filiū Chorragei vtiliter & cōmodē agrotasse, quoniā cum esset illustri familia oriūsus, & diuitiis abundaret, nō ante corporis exercitia cū vsurpasse, quā ex splendore laborare cōpisset. Plato quoque scribit Phagen nō alia ratione sacris initiatū philosophiæ mysteriis, quā quod ἐν σοφροφία εἴργασα ἀντὸν τὴν πολιτικῶν, σωήλασεν εἰς τὸν τῆς σοφίας ἔρωτα, id est, familiaris agri- tudo à ciuiliū cura ipsum abducēs in sapientiæ amorem coniecit. Strabo lib. 17. tradit Ptolemæum Philadelphū cum corporis imbecillitate & infirma valetudine laboraret, cognoscendarū rerum & rerum nouarū perquirendarum studio flagrauisse: quod & ipsum tradit Aelianus d. lib. 4. va- riæ historiæ. Is autem est qui bibliothecam illam omnium sermonibus celebratam instruxit.

519 ¶ Sed audi Plutarchum statim in initio vitæ Pelopidis. Cum apud Antigonū quidam confidēti animo, habitudine tamē corporis non admodū prospera militaret, interrogatus à rege, quanam esset palloris in eo causa, quandā agritudinem incognitā respondit. Postquā autem virtute ho- minis affectus rex ac magnificentia quadā motus iussit medicis, ut si qua essent ad salutem reme- dia, illum curarent. Cum autem bonæ valetudini plene restitutus fuisset, non eo amplius ardore atque impetu periculis sese certando obiciebat: ideo admiratus Antigonus eam animi mutatio- nem, non poterat eum non accusare. Cui ille nihil causam dissimulans, Tu me inquit, o rex, pro- fecto minime audacem reddidisti, cum ex his malis liberaueris, quibus viuere paruis faciebam.

520 *Canonum tes- timonia.* ¶ Quid moror exemplis, quorū me turba fatigat? Sunt enim & apud nos text. optimi præter eos quos supra citauimus, id ipsum comprobantes, videlicet in c. 1. & iterum in cap. nisi cum pridem, vers. alia, de reñunt. primo enim loco ita scribitur, Vergente deorsum conditione corporea, fer- uor spiritus in sublimiora conscendit. Altero autem ita, Nonnunquam corpori infirmitas for- titudinem corporis augmētat. Et in c. potest, post medium, de pœn. dist. 1. Cuius hæc verba sunt, Aegritudo carnis peccatum repellit: & ibi glossa, in verbo, debilitandum, & Archi. multa de ea re scribunt. ut etiam facit Panor. in c. cum infirmitas, in j. no. de pœn. & remis. & Benedic. in repe. cap. Raynutius, in verbo, mortuo itaque testatore, le. 1. nu. 9. & 10. de testam.

521 *Omnes artes à Deo.* ¶ Nec est denique quod sibi priuatim gloriandum medici existiment medicinam à Deo inuen- tam, & hominibus traditam, testimonio Ecclesiastici, ut diximus: eamque propterea cæteris ar- tibus honestiorem. Nam id commune est omnium artium & liberalium, & illiberalium, vel te- stimonio eiusdem Eccles. c. 1. dicentis, Omnis sapientia à Domino Deo. Et Prouer. 2. Dominus dat sapientiam. Et Sapien. 7. scribitur omnem sapiētiam & operum sciētiam disciplinam ex Deo esse. Et ipse Eccles. c. 7. tradit agriculturam, quam plurimi veluti sordidam existimant, à Deo creatam esse, cum dicit, Non oderis laboriosa, & rusticationem ab altissimo creatam. Nam & Poëtæ rerum omnium peritissimi, ipsius agriculturæ inuentionem Diis tribuunt. An tamen ea ars sit sordida, dicam postea plenius. Similiter leges Deorum donum esse dicit Demosthenes in prima oratione contra Aristogitonem, & eius loci autoritate noster Iuriscōsultus in l. 2. ff. de legibus, & Aphthonius Declamator in lib. Præexercitamentorum, paulo ante calcem eius ope- ris. Ad quod nonnulli referunt illud Homeri lib. 18. Odyssæa,

ἀλλ' ὄγε σιγῆ δῶρα θεῶν ἔχοι, ὅτ' ἰδὲ δίδειν.
De quo & nos diximus in nostro tractatu Retractuum in præfatione, num. 11. igitur satis, & seq. Plato autē in Timæo scribit philosophiam maximū Deorum munus esse. Et idē in Ione tradit, Poētiam deorum immortalium munere datam esse hominibus. Ex quo Orpheus, Homerus, & Hesiodus testati sunt à diuina prouidentia siue inspiratione quæ literarum monumentis prodiderunt didicisse, ut ex eis expendit Theophilus Antiochenus antiquissimus Theologus lib. 3. Institutionum contra gentes ad Autolycum. Epicharmus autem Syracusius poëta antiquissimus plane scripsit omnes artes à Deo fuisse inuentas, his versibus à Clemente Alexandrino in Stro- matis, & Eusebio Cæsariensi,

ὁ δὲ γε τὰς τέχνας πρὸ ἀρεῶν,
ὁ δὲ θεὸς πάντα φέρεται, ὁ δὲ γε τὴν ἀνθρώπων
λόγος πέρφουκε ἀπὸ γε τῶν θεῶν λόγος.
Quibus significatur diuinum verbum artes omnibus suppētuisse, docens quid conducibile fa- cere opus

ere opus sit: neque enim hominem ipsum aliquam artem inuenisse, sed Deum, &c. Est autem Theognidis sententia nihil omnino esse hominibus nec bonum, nec malum sine Diis.
θεοῖς ἔχουσι δὲ δὴ μέγα κέρτος, ὅτι ἀπὸ θεῶν
τίγεται ἀνθρώποις ὅτ' ἀγαθ' ἔκαστα.
Cui, quantum ad id quod de malis dicit, consonat illud Amos 3. Si erit malum in ciuitate quod Dominus non fecit? Sed id quomodo sit intelligēdum, nosces ex Theologis scriptoribus. Et fa- cit ad prædicta c. reuertimini, vers. si quis doctus. 15. q. 1.

RESPONSIO AD OBIECTA.

32 ¶ Hæc sunt quæ cōtra medicos & medicinam ab aduersariis aut dicta sunt, aut dici possunt. Ve- rùm ego primas partes secutus in ea sum sententia, ut medicina sit ars honesta, & minime sordi- da: nec quæ nobilitati præiudicium afferat, ut multorum autoritate longe latēque probatum est supra nu. 73. hanc eandem, & iterum nu. 381. quid inquam maximos. Quibus adde quod scri- bit Plutarchus in eo libello cui titulum fecit περί ὑγιανῶν, quasi dicas, de tuenda bona valetudi- ne, siue de Salutaribus, scribens medicinam sic esse de numero disciplinarum, ut politicæ, splendo- re, iucunditate nulla sit inferior, ἢ δ' ἐλευθερίου τεχνῶν ἰατρικὴ τὸ μὲν γλαφυρόν, καὶ ποδῶν, καὶ ἐπιπερπὲς ὑδρῆμας ἐνδύσερον ἔχει. Et quod item tradit Gal. in calce suæ exhortationis ad bonas ar- tes, dum reponit medicinam inter artes honestas & liberales.

Medicina esse artē honestam & liberalem.

33 ¶ Medicinam autem intelligo omnem quidem speculatiuam, & ex actiua diæticam, ac phar- maceuticam, quarum videlicet prior victus, altera medicamentorum ratione constar. Verùm tertiam quam chirurgicam nominat, quoniam manu medetur, quæ χεῖρ Græcè vocatur, mecha- nicam atque illiberalem omnes fatentur vel ipsi medici. Et hanc distinctionem plane intellexit Mesue in eo libro cui Grabatim, id est, Antidotorum titulus est, c. de tumoribus mamillarum, inquiens, Et si deueniatur ad corruptionem ad illud quod est manuale, hoc illorum est qui chi- rurgia sunt instructi: & non inficiam summam meam huius vestigij, quod ad mechanicam spectat operationem. Ex nostris autem Lucas Pen. in l. vlt. in princ. C. de excus. arti. lib. 10. Et ge- nerale est ut & artes viles sint & sordidæ quæ manu cōstant, ut scribit Seneca epist. 88. Et faciunt quæ diximus sup. d. nu. 381. quid inquam maximos, vbi differuimus, an sacerdos hac arte uti pos- sit. Propterea que iura & alia que videntur probare medicinam esse mechanicam, de huiusmodi medicinā sunt intelligenda, ne aliis sint contraria, qui medicinam simpliciter honestam dicunt. Quamquam aliter etiam in hac re distinguit Nicolaus Nicolus in vberissimo medicinæ opere, Sermo. 1. distinct. 1. cap. 5.

Præter chirur- gicam.

34 ¶ Nec si serui plurimi medicinā exercuerunt, continuo sequitur eam seruilem esse artem, & illi- beralem. Nam tamen si artes liberales dictæ sint, quod liberis dignæ sint: tamen seruos à se non reiciunt, quādo & ij liberalibus studiis erudiri possunt, ut probat tex. in l. vlt. §. vlt. in ff. de adil. edict. multosque seruos legimus ad supremum vsque philosophiæ, & aliarum nobilissimarū arti- um fastigiū euectos fuisse, longoque post se interuallo liberos homines suæ tēpestatis reliquisse. Inter quos Phædon Eliensis Socraticus, cui Plato diuinū illum librum de immortalitate animæ dicauit. Nam hunc seruū fuisse scribit Hierony. in lib. περί ἀρχῆς, & eius autoritate Laërtius lib. 2. & Laet. lib. 3. c. 25. Menippus cuius lib. M. Varro in Satyris secutus est, quas ipse appellauit Me- nippeas. Pompilius, aut ut alij vocāt, Polus Theophrasti seruus. Perseus item Zenonis seruus, & Mys Epicuri quoque seruus apud Laër. in Epicuro, & Epitectus de quo est illud distichon,

Præcedentia. Et primū ad id quod de seruis medicis dictum est.

ἄλλος ἐπιπύτων γενόμενος, καὶ σὺματι παρὸς,
καὶ πύλων ἴσθ' καὶ φίλος ἀθανάτοις.
Id est, ut traduxit Theodorus Gaza,
Seruus Epictetus fueram, qui corpore mancus,
Pauere pressus, charus eram superis.
De quibus Aulus Gellius lib. 2. c. 18. & Macrobius lib. 1. Saturnaliū c. 11. & præterea multas lau- des de illo Epicuri seruo scripsit Mironianus in legibus historicis, & Laërtius in ipsius Epicuri vita. Quibus adde Istrum illum poëtam egregiū, & cum quidem scribam, & seruum Callimachi Cyrenæ alterius poëtæ, sæpe à Grammaticis adductū in testimonium, Et à Plutarcho lib. Proble- maton Græcorū c. 156. & in lib. de Musica. Et Alcman poëtam quoque celeberrimū Agesidæ ser- uum, ut tradit Heraclides in lib. Politic. vbi de Lacedæmoniis loquitur. Et Terentium illum no- strum Poëtam Comicū, Afrum quidē illum, sed qui Romæ Teretio Lucano Senatori seruiuit, à quo ob ingenium & formā non institutus modò liberaliter, sed & mature manumissus, ut à Do- nato illius interprete scriptū est. Et Publium Syrum poëtam mimographū excellentissimum, de quo multa ipse Macrobius lib. 2. c. 7. Et Acopum illum Phrygem fabulatorem laudatissimum, cuius vitam descripsit Planudes. Et Statiū Cæciliū inclytū poëtam Comicū, qui & ob id Sta- tius dictus est, quod id nomen apud antiquos seruile fuit ut tradit Gellius lib. 4. c. 20. & eodem vlt. & Zamolium illum Gerarū legislatorem laudatissimum, ut prodit Herodotus in Melpome- ne, qui liber est 4. & Laërtius in Pythagora, statim post princip. & Phauorinus apud Stobæum Sermo. 60. Et Aristogenem Cnidium Chryssippi philosophi seruum qui ex curatione Antigonē Gonatæ magnam consecutus est famam, apud Suidam. Et Chytonem grammaticum Catonis Cæsarij seruum, apud Plutarchum in vita ipsius Catonis, & Manium Antiochum astrologiæ auditore

auditorum. & Taberium Erotem gramaticum memoratos Plin. lib. 35. cap. 17. & Daphnidem grammaticum, quem idem Plin. lib. 7. c. 39. dicit venundatum fuisse. III. M. DCC.

525 ¶ Et in vniuersum seruos esse rerum & doctrinarum omnium capaces, vt liberos homines aperte docet Seneca epist. ad Luciliu 47. & Macrobius qui multa ex eo accepit, vbi supra: & Hermippus in 2. lib. de iis qui serui docti fuerunt. Et videmus Terentiu plerunque seruis tribuere sententias prudētissimas, quod & ex eo obseruauit Seruus in 10. Aenei. Et apud Sophocle in Trachiniis Deianira alloquens Hyllum filium admodu laudat sententiam pedagogæ ancillæ, in hæc verba,

ὦ τέκνον. ὦ παῖ ἄξ ἀργυρίτων ἄρα
μῦθοι καλῶς πίπτουσι ἡδὲ γὰρ γυνῆ
Δόλη μὲν, εἰρηκεν δ' ἐλευθέρου λόγον.
O fili, o puer, hominum etiam ignobilium
Sermones opportunè cadunt. Hæc enim mulier
Quamuis serua, liberaliter tamen locuta est.

Vt verum videri possit illud Euripidis,

Δόλον γὰρ ἐδδλον τῶνον' ἐ δαφθείρας
πολλοὶ δ' ἀμείνεις εἰσι τῶν ἐλευθέρων.
Πολλοῖσι δ' ἄλλοις τῶνον' ἀισχρόν, ἢ δὲ φρον
τῶν ἐχὶ δόλων ἐς ἐλευθερωτέρα,

Et illud quoque,

526 ¶ Vt non omnino assentiam illi Homeri, aut potius Eumæi bubulci Homericæ sententiæ, lib. 17. Odyss. qua pronunciauit Iouem dimidium virtutis ei auferre, quem seruitus occupauit,

Athenienses seruos arte medicæ arcuerunt.

ἡμῖσι γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποάννεται ἐυρύοπα ζεύς
ἀνέροισιν ἄρ' ἔμιν ἤδη δόλιον ἡμᾶρ ἔλυσιν.

Etiam si illi assentire videatur Plato lib. de legibus 6. Quanquam & illud præterea dici potest, Athenienses tantum medicinam existimasse, vt seruos ab ea discenda veluti ea indignos arcerent, vt scribit Hyginus Fabularum c. 274.

527 Responso ad id quod dictum est medicos sordida tractare.

¶ Sed ne aliud quicquam est contra medicos adductum, quod non facile refelli possit. Nam quod dictum est medicos sordidissima quæque tractare, tantum abest vt id medicorum laudi obfit, vt vel isto nomine ipsi præcipue laudari mereantur, qui quo subueniant hominum calamitatibus, cruciatibus, doloribus, & denique mortibus, ex illa sua sublimitate, vt Erasmus ait, se ad hæc sordida deiiciunt. Quod si medicis tantum esset supercilij, quantum istis est procacitatis, liceret passim impune mori. Verum hoc habet ea ars cum bonis Regibus commune, vt bene faciat, ac male audiat.

528 ¶ Quanquam & illud dici potest, non omnibus placere hæc medicamenta, quæ ex stercorebus, lotis, genituris, sudoribus, & aliis id genus rebus sordidis conficiuntur. Nam Archigenes apud Gal. lib. 2. ἡ τέρπης. c. item 2. Humanum, inquit, sterces in medicamentis tanquam abominandum semper detestatus sum. Sed & ipse Gal. eiusdem operis lib. 6. c. 3. posteaquam retulit Apollonium in lib. 1. Parabilem, consuluisse asini lotium ad inflammatam columellam, Miror, ait, eiusmodi auxilia tradentes. Certo enim scio omnes homines, paucis omnino exceptis, citius mori velle, quam vrinam asini bibere. Idem quoque Simpl. medic. lib. 10. quo loco de vrina humana loquitur, Vrinam, inquit, degustare maxime abominandum est. Et paulo post, cum de medicamentis vrinarum quædam scripsisset, subdit: At nos hæc facere abominati sumus, cum ad manum sint quæ illis conducunt alia medicamenta. Iterumque ad si. eius c. Vrinam pueri orthopnoæ gratia bibere necessariu non est, cum sint & alia medicamina, quæ huic medeantur affectui. Et in eodem lib. vbi de Copro. id est, stercore tractat, Stercus humanu ob factorem abominandum est. Rursusque eo. c. quo differit de stercore caprino, posteaquam multa eius rei medicamina declarauit, subiungit, Quæ omnia optimus medicus ignorare non debet. Cateru potiora eligere potissimum ad vrbanos & honoratos alicuiusque existimationis viros. In quibus ego nunquam tali medicamine vsus sum, cum multorum meliorum suppeteret copia. Attamen existit nonnunquam talium vsus aut in itinere, aut in venatione, aut rusticatione, cum scilicet melioru nihil adfuerit, aut homo rusticus perinde fuerit duræ carnis ac asinus. Et alia quoque in eam sententiã tradit quo loco de stercore murij loquitur. Aerius quoque Terrab. 1. Ser. 2. c. 84. carpit Xenocratẽ & alios qui de medicamentis vrinarum, stercoreum, menstruorum scripserunt. Sed & postea c. 108. de vrinis loquens, Nos, inquit, abominati sumus talia facere, cum alia pharmaca sint ad manum. Et paulo post, At vero bibere vrinam in difficili spiratione quæ erecta ceruice contingit, quemadmodum aliqui prodiderunt, non est necesse, cum sint alia plurima pharmaca quæ huic malo opitulatur.

529 Deus sanat per medicamenta.

¶ Quod dictum est Deum sanare omnia, fatemur. Sed id plerumque facit per causas, vt cum theologia loquamur, secundarias, id est, medicamenta, & alia id genus, vt de hac ipsa re priuatim loquens testatur Ant. Florentinus insignis theologus in 3. parte summæ tit. 7. c. 1. vbi & illud subdit, Quod si quis medicinæ indigens ea non vtiatur, expectans à Deo sanitatem, grauiter peccat, nempe Deum ipsum tentans: nisi super ea habuerit diuinu quopiam consiliu, sicuti D. Agatha, de qua etiam locuti sumus, cum dicebat medicinam corporalem suo corpori nunquam adhibuisse. Id enim agens non peccabat, sicuti etiam scribit D. Thomas 2. 2. q. 97. ar. 1. in si. A quibus non admodum disidet quod scribit D. Ambrosius in lib. de Paradiso c. 6. Neque si medicus, inquit, prescripserit ægrotanti à quibus videatur cauendu, atque ille ab interdicitis non putauerit abstinendum,

causa

causa ei mortis est medicus. Sed vtique ipse sibi reus mortis est propria, hæc ille, An tamen semper peccet ægrotus non parens medico, alibi etiam diximus.

330 ¶ Quid autem ad artis vituperium spectat, si nonnulli artifices fuerint vitii quibusdam obnoxij? Sunt & inter sacerdotes adulteri, inter monachos homicidæ. Sed nihil propterea ad religionem per se optimam. Nulla tam sancta professio est, quæ non alat sceleratos aliquot. Nec tamen æquum est hominum vitia in professionis calumniam detorquere. Votis quidem omnibus optandum omnes principes eiusmodi esse, cuiusmodi Nestor describit apud Homerum lib. 9. Iliad. & ex nostris D. Hieronymus in c. Regum 23. q. 5. Nec tamen accusandus est ideo principatus, quod nonnulli sub eo titul. prædones reique publicæ hostes agant.

Medicine arti non imputandæ si qui medicis vitia astricci fuerint.

¶ Optarim & ipse cum Erasmo ab omnibus medicis eam præstari sanctimoniam, quam Hippo. sacramento verbis solennibus cõcepto à professoribus exigit, vt videlicet eam artem sine auaritia exerceat, in curandis ægrotis pro viribus & ingenio necessariis rebus vteretur, nemini ægritudinem differret, nihil per iniuriam faceret. Nec tamen rogati aut sponte veneficam potionem darent, aut damam alij consulerent: vitam atque artem puram, atque integram seruarent. Quancunque domum ingressi fuerint liberandis duntaxat ægrotis operam darent. Omnem iniuriam, omnem corruptelam, omne genus turpitudinis, res etiã venereas sponte sua euitaret. Quæ reticenda esse intelligerent, nemini patefaceret, sed intemeratã taciturnitatem seruarent. Ea est enim fermè Iurisiurandi Hippoc. formula, quã si sanctè & incorruptè seruauerint medici, vis omnia tam in vita, quam in arte prospera, foeliciaque succedent, & gloria in æternum parata erit, vt Hippocrates ipse pollicetur. Verum si quis transgrediatur, non artis vitium est, sed hominis.

Hippocrate iusturandum.

¶ Quod medici non semper in eadem re consentiant, commune est omnium artium atque scientiarum. Theologia haud dubie omnium doctrinarum est & excellentissima & sanctissima, tamen scholastici eius scriptores, qui eam sibi veluti proprio iure asserunt, & vendicant, nec inter se quoque semper item conueniunt. Nam & statim in initio Sententiarum non conuenit inter eos, quod sit subiectum Theologiæ, aliis Deum simpliciter, aliis Christum, aliis sacramentorum genera affirmantibus. Nec iidem consentiunt, siue theologia scientia contemplatiua, siue speculatiua: an verò actiua, siue practica: aliis contemplatiuam, aliis practicam, aliis vtranque simul, aliis neutram, sed patheticam dicentibus. Suntque & alia non pauca in Sententiarum libris disputata in quibus non consentiunt Alexander Ales, D. Thomas, D. Bonauentura, Aureolus, Alphonsus, Tulletanus, Landolphus, Iacobus Viterbiensis, Garro, Thomas Argentina, Geraldus Sinenfis, Gregorius Ariminensis, Scotus, Henricus Gandensis, Ocham, Holcot, Bernhardinus Gannagus, Vgo victorius, Durandus, Durandellus, Capreolus, Garfias, Ioannes Neapolitanus, Petrus Paludensis, Godofredus Adam, Iohannes Ripa, Richardus de media villa, & alij sententiarum interpretes. Nec id quidem tantum in illis entitatibus, quidditatibus, hæccitatibus, conceptibus, relationibus, instantibus, formalitatibus, realitatibus, intentionibus primis & secundis, & aliis id genus plurimis non admodum vtilibus: sed & in aliis plerisque maioris ponderis & momenti. Hincque illa factionu nomina, Albertistæ, Thomistæ, Scotistæ, Ochamistæ: Nominales, Reales, & eius generis plurima. Nec isti tantum, sed & antiquiores illi, & præcipui Theologiæ scriptores D. Hieronymus, Augustinus, Ambrosius, Gregorius. Cui enim non nota est illa ipsorum Hieronymi & Augustini controuersia tot epistolis eorum celebrata, de cessatione ceremonialium? Quæ eò iracundiæ duxit ipsum Hieronymum, vt cum magna bili illa minaretur, faciam vt meminere Daretis & Entelli. Bos lassus fortius figit pedem. Quæ quidem controuersia orta est ex alia Diuorum Petri & Pauli dissentione, cuius ipse Paulus meminit in epist. Ad Gal. c. 2. In qua tamen neuter eorum peccauit ex Theologorum sententia.

Ad id quod dicitur sum est, medicos non semper inter se conuenire.

333 ¶ Quid philosophorum pugnas memorẽ de rerum principiis, aliisque infinitas iam satis cognitatas omnibus, vis præsertim qui legerint Plutarchu in lib. de placitis philosophorũ, Galenu, si is est, in lib. de historia philosophica, Vitruuium lib. 2. de Architectura c. item 2. Iustinu philosophum eundemque martyrem, in elegantissimo illo gentium admonitorio, in princ. Irenæum lib. 2. contra Hæreses, c. 19. Epiphaniu Cyprium lib. eiusdem titul. 3. c. vlt. Eusebiu Cæsariensem lib. Præparationis euangeli. 1. c. 5. & alibi sæpe, Theodoritum in libris de curatione gentilium affectionum. D. August. de ciuitate Dei lib. 18. c. 41. Macrobiu lib. 1. de Somnio Scipionis, præsertim c. 14. Et ex poetis Claudianum in Panegyrico, quem dixit in Consulatu Manlij Theodori: & recentioribus Antonium Codrum Sermo. 1. & nouissimè Scipionem Capitium, qui de ea re priuatim scripsit elegantissimis simul & doctissimis duobus libris ad Paulum 111.

Nec philosophi.

334 ¶ Quid Iuriscõsultorum? nonne in l. sed an vltro. §. 1. ff. de neg. gest. Labeonem Proculus reprehendit? Cuius item sententiã continuò Celsus eleganter deridet. Vt & Nerua alibi quoque fuit derisus, in l. est differetia, quæ est pe. ff. in quib. caus. pig. vel hypo. rati. contra. Et Claudius Saturninus à Scæuola, sed ironicè, Magno, inquit, ingenio de iure respondit, in l. à testatore. ff. de condi. & demon. Et Celsus Celsi, id est, filius patris, quò magis mireris, sententiã reprehendit in l. dedi. §. si quis quasi statuliber. vers. sed si seruus. ff. de cond. caus. dat. vbi gl'ad annotat, & post eam Ro. qui id dicit procedere in his, quæ sunt iuris. Et Marcellus notat sententiã Iuliani, quam tamen mox sequitur Vlpia. Marcellum ipsum redarguens, in l. apud Iulianu. ff. de her. insti. Nam & idem Marcellus in vniuersum notas scripsit in ipsum Iulianum, vt patet ex l. 1. C. de com. ser. manu. Et

Nec Iuriconsulti.

cum discipulus in præceptoris sententiã pedibus manibûsq; ire debeat, & aduersus cæteros eam tutari, aut certè si non possit, excusare, quod Cassius fecit in l. dicere. ff. de arb. Què ad hoc expedit Bar. ibi, & in l. interdum § Stichus promissor, & ibi Ias. in ff. de verb. obl. Oldr. in l. quæ sit. §. i. ff. de fund. inst. Bal. in l. ult. col. 2. C. de præ. iudic. qui malè iud. & Pan. in c. 1. col. 6. vers. sed vide not. de postul. præl. Tamen Seruius Sulpitius libros integros composuit de erratis & notis Q. Mutij Scæuolæ sui præceptoris, vt videre licet ex l. Mutius. ff. pro soc. & Aulo Gellio lib. 4. c. 1. forte ea contumelia percitus, qua cum Mutius veluti asperferat in l. 2. § Seruius autè. ff. de orig. iur. Turpe esse Patrio & nobili viro, & causas orati, ius in quo versaretur, ignorare, vt iam nò adeo mirari debeas, quod Vlpia. Paulus, & Martianus de notis Papiniani viri acutissimi scripserint, vt videre debes ex l. 1. §. & ideo. C. de vet. iur. enu. & l. ult. C. de sen. pas. & l. vnica, ti. de resp. prud. in Codice Theodosiano. Sed & Claudius Tryphonius in Serbidiũ Scæuolam, Marcellus in Iulianũ, & in ipsum Marcellum Aelium Martianus notas scripserunt, vt ex iis patet qui illorum vitas & libros descripserunt. Celsus autem Domitio Labeoni ita scripsit, Aut non intelligo quid sit de quo me consulis, aut valde stulta est consultatio tua. in l. Domitius. ff. de test. quanquam sunt qui dicunt illum Labeonem non esse illum nostrum Iuriscōsultum sapius in nostris ff. memoratum.

¶ Quid quòd Accursius aliquãdo reprehendit Iuriscōsultos ipsos, vt in l. filius. §. diui. ff. de le. 1. Nam & ij frpius errasse in suis legibus, quas etiam nũ habemus, dicuntur, vt no. in l. qui Roma §. duo fratres. ff. de verb. obl. & no. Iord. Bricius, qui & alia loca nũcupatim in id citat, in repet. cap. Romana. §. contrahentes, col. 18. vers. sed hic quæritur, de for. compe. lib. 6. Nam & ipsi sibi in eadem re aduersi fuisse reperti sunt, & inter alios Papinianus iuris asyllum dictus Iulio Capitolino, vt patet ex l. ult. §. sed cum in secundam. C. de furt. vbi id notat Bal. paulò ante si. in ult. no.

¶ Sed nonne videmus Iustinianum legum nostrarum magna ex parte conditorem in multis reprehensum? Nempe in eo, quod statim in ingressu tit. Instit. de testa. dicit testamētum ex eo appellari, quòd sit mentis testatio: quòd quàm sit ineptum & absurdum nemo non videt, præsertim qui legerit Gellium lib. 6. Noctium Atricarum c. 14. Sed hoc illi facilè condonãdum erranti cum Seruio Sulpitio Iuriscōsultissimo, Verùm in l. ult. C. in quib. caus. in integ. restit. nò est nec. ad eòd fecerit in aliis legibus pugnavit, vt Plac. ibi dixerit illum ex letheo fonte bibisse, cum eam l. scriberet. Accursius autem id malè intelligens ex eodem Plac. dicit illum ebrium fuisse. Sed de Iustiniano minùs mirandum est, vt qui omnium literarum fuerit expert & ἀναλφάβητος, vt scribit Suidas, id est, qui ne literarum quidem elementa nouisset. Cui magis crediderim scriptori eiusdem temporis, aut certè non admodum posterioris, quàm Zasio viro alioqui doctissimo istud defendenti in suis scholiis l. 2. ff. de ori. iu. Alios autem Imperatores errare posse in iure videmus ex l. 3. in fi. iuncta gl. vlt. ff. de supel. lega.

¶ Vt interim mittam Romanos Pontifices, qui iura omnia in scrinio sui pectoris recòdita habere se dicunt, vel Bonifacij illius Octauii testimonio, c. 1. de consti. lib. 6. Tamen nonnunquam eos capit obliuio aliarũ constitutionum, vt non obscurè declarat c. præterea. 23. dist. Quod & hinc videre licet, quòd Vrbanus Papa in c. ult. 30. q. 4. dicit nò reperiri prohibitum, virum & vxorem simul posse puerum in baptismo suscipere, quamuis antè Leo id satis prohibuisset in c. nò plures, de consec. dist. 4. Et id quidè planè fatetur gl. in d. c. præterea. & in d. c. 1. de consti. Licet gl. in d. c. ult. id ipsum excusare nitatur. Sed interdum videmus illos sibi inuicem non consentire. Nam Innoc. 3. & Celestinus item tertius de dirimendo matrimonio pugnantia statuerunt. Hic enim ius facit alteri coniugum iterare matrimonium, si alter in hæresim lapsus fuerit. Ille autem nò facit, vt videre licet ex c. quanto, extrã de diuort. Pelagius constituerat vt subdiaconi Siciliæ abstinerent ab vxoribus quas antè legitime duxerant, quòd decretum veluti durum, & incompetens Gregorius i. eius successor retractauit, vt patet ex c. 1. 31. dist. vbi & gl. dicit illud ipsum decretum fuisse contra euangelium. Alexander III. in c. licet, ext. de spon. duo. statuit sponsalia contracta verbis præsentibus non solui per aliud sequens matrimonium copula carnali consummatum, quanuis quidam illius prædecessores aliter statuissent. Ioan. Gerson in quodam suo sermone Pascha. scribit lo. 2. 2. censuisse animas impiorum non puniri ante diem iudicij, sed hoc explosisse Parisiensem scholam, ita vt pontificem adegerit ad palinodiam. Proinde Ias. in l. Præscriptione, col. 2. C. si contra ius vel util. pub. post Bal. alicubi, dicit quòd licet papa ex eo quòd est Papa, est doctor vtriusque iuris, est tamen doctor autoritate, sed non scientia.

¶ Videmus quoque compilatores nostrarũ Decretalium nonnunquam aberrasse & ita supine, vt aliquando affirmatiuã pro negatiua posuerint, vt videre licet ex his quæ scribunt Hosti. Io. And. & Car. Flor. in c. ult. extrã de precat. vbi ipse Io. And. ad eius erroris excusationè citat illud Horatianum, Quãdoque bonus dormitat Homerus. Sed & infinita propè errata Gratiani, qui Decretorum volumen ex multis & separatis diuersorum scriptorum locis aptissime cõsueit. collegit Alb. in suo indice, in verbo Gratianus, & nouissime Fely. in c. 2. char. pe. vers. opinionè Gratiani, de resc. Et sæpe Cy. noster queritur de erroribus Canonistarũ, vt videre licet apud Bar. in l. 1. §. 1. ff. de requi. reis & Domi. in c. vt animarũ, col. 2. vers. item quia etiã. de consti. lib. 6. & Pet. Ferrar. forma inquisi. super verbo, hæc est quædã inquisi. col. 14. vers. sed pone quòd reus, & vers. seq. & D. Boër. deci. 109. percutiens. col. 3. Et dicit Bal. in l. liberti libertatque, col. 5. vers. item secundum membrum. C. de ope. lib. nonnulla esse in c. pastoralis, de re iud. quæ nò sapiunt veritatem iuris. &

535 Iuriscōsulti ipsi reprehendi

536 Iustinianus reprehensus

537 Papa interdum memoria fallitur

538 Gratiani volumina errata

iuris. & Fran. Are. conf. 23. in præfenti, col. vlt. dicit quòd iuriscōsultus nò abutitur vocabulis vt canonicæ. Vt & prætermittam quoque indefatigabiles atque perpetuas recentiorum Legum & Canonum interpretum contentiones, vt nulla propemodum res sit in vtriusque iurum adeo expedita, quin sint tamen in ea diuersa, varia, atque etiam contraria & sæpe eorundem sententia.

¶ Quòd multa sint nomina corrupta apud medicos, præsertim Auicem. & cæteros Arabes, eorumque sectatores, quòdque ipsi & alij celeberrimi viri aliquãdo errarint: Id certè & cæterorum in aliis artibus scriptorum commune est, vt iam diximus: nihilque id artis præconio officit, cuius non ea culpa est, sed hominũ, quorum vel doctissimorũ proprium est errare, vel testimonio Gal. de Archigene loquẽtis lib. 2. ἡ ἰατρικὴ c. 1. & Rasi lib. 6. Aphorif. Solus enim Dei esse nec falli, nec fallere: hominum contrã sæpè falli, & fallere. c. à nobis, de sent. excom. & latè confirmat Pet. Anc. conf. 210. inter contraria. Nam & Hippocrates de quo, vt alibi diximus, huiusmodi testimonium perhibuit Macrobius, vt nec falli nec fallere posset, quòd & ferè asserit Gal. lib. 3. Prognosticorum cap. 44. Tamen à futuris se deceptum fuisse ingenuè professus est, vt scribit Celsus lib. 8. c. 4. More (inquit) magnorum virorum & fiduciam magnarum rerum habentium: nam leuia ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt. Magnò ingenio multaque nihilominus habituro conuenit etiam simplex veri erroris confessio, præcipueque in eo ministerio, quòd vilitatis causa posteris traditur: nequi decipiantur eadem ratione, qua quis antè deceptus est. Et vt scribit Quintilianus lib. 3. c. 8. Hippocrates clarus arte medicina videtur honestissimè fecisse, quòd quosdam errores suos, ne posterii errarent, confessus est.

¶ Certè nemo mortalium omnibus horis sapit, vt scribit Plin. lib. 7. Naturalis Historiæ c. 15. Et vt tradit Horatius in Arte poetica, quòd 2. ab hinc versic. ex Ioan. And. adduximus,

Quandoque bonus dormitat Homerus. Nec possibile est inueniri qui lapsus non sit, veluti in malo Punico granum etiam aliquod putidum est, vt dicit Crates ille Thebanus apud Diogenem Laërtium, & nos alibi latius diximus. Non omnes possunt esse Apollines, nò omnes Aesculapij, nò omnes Hippocrates, aut Galeni: vt si nonnunquã (quòd hominum, vt diximus, est proprium) saltem rarerent errarent. vt interim non mittam Auicem. & cæteros Arabes non adeo contemnendos, vt plerique arbitrantur, cum rem ipsam medicam non mediocriter adiuuerint, multaque admodũ in eam vtilia Galeno incognita inuenierint. Cuiusmodi sunt Santali, Casia fistularis, Moschus, Sene, Caphura, Saccharum, & alia plurima, res hodie frequētissimas & vtilissimas ad rem medicam, vt saltem eo nomine multum illis debeamus.

¶ Profecto optarim medicos omnes esse verè medicos, quique nullum omnino facerent locum illi Pithyæ oraculo à Philocoro apud Zenodotum memorato,

Πολλοὶ θριβόλοισι, παῦροι δὲ τὴν μάντιν ἀνδρῶν. Plures Triobolos, paucos est cernere vates. Atque illi magis in eam rem peculiari etiam oraculo Hippocratis, Medici quidem famã multi, sed opere valde pauci, cuius meminit Soranus Ephesius in Isagoge c. 4. Quòd sumptum videtur ex illo versu Euripidis in Troadibus,

Τλήμων ἰατρός ὄνομ' ἔχω, τάρτα δ' ἔδ. Infelix medicus nomen habens, opera verò non.

In summa optarim huiusmodi esse medicos omnes, qui sua fide & industria, vt Hippocrates, neque fallerent neque fallerentur, vt interim etiam vtat verbis l. 2. C. de pondera. lib. 11. Sed quando id fieri nequit, non magis certè vituperanda est medicina, quòd plurimi illius peritiam sibi vendicant, qui omnino sunt imperiti: quàm Theologia omnium scientiarum regina, quòd ipsa tamen inepros quosquam tractatores habuerit. Grammaticus, vt scribit Ammianus Marcellinus lib. 21. locutus est interdum barbarè, & absurde cecinit musicus, & ignorauit remedium medicus. & non ideo grammatica, nec musica, nec medicina contemnenda est. Vnde præclare hæc quoque, vt alia, Tullius, Signa ostenduntur, ait, ab his rerum si quis errauerit, non deorum natura, sed hominum coniectura peccauit.

¶ Mixture autem medicamentorũ non arti assignanda est, sed, quòd iam supra diximus hominibus male eam tractantibus, si quòd simplicibus debent facere, id mixtis aggrediuntur: quando qui potest mederi simplicibus, cõposita medicamina aut dolose, aut frustra quærit, teste Arnaldo à Villa noua doctrina 2. Aphorif. 15. Et vt ipse scribit in Antido. c. 1. simplex medicina præferenda est cõposita, si talis comperiri possit, quæ morbum curare possit. Cui concinens Rabbi Moyse in lib. de regimine vitæ ad Soldanũ, c. 2. scribit, Quãdocunque poterit esse regimen cum medicina simplici, non regat cum medicina cõposita: & si non poterit transire, regat cum ea cuius cõpositio minor est: nec eligat medicinas multæ cõpositionis, nisi in magna necessitate.

¶ Porro cum eò processit mortalũ libido & intemperãtia, vt non vno tantum aut duobus cibis contenti, nò vni aut alteri tantum voluptati incessanter dantes operã, non etiam vnũ simplicemque morbũ sibi adsciant: paucos nostro tempore simplices morbos videas, pleròsq; omnes mixtos & varios, imò ipsos sibi cõtrarios ac repugnãtes, vt pote ex cõtrariis & repugnãtibz causis ortos, vt eorũ curationi necesse sit varia mixtaque, atque cõposita, & nonnunquam contraria adhiberi medicamina: ne dum vni qualitati occurris, aliam prætermittas, quæ neglecta hominem interimat. Proptereaque huiusmodi morbis cõpositis non simplicem curationè adhibendam esse censet Gal. Therapeuicæ lib. 4. statim post princ. Serapio Breuiarij tractatu 7. c. 2. Et Arnaldus à Villa noua, doctrina 2. Apho. 17. Nam vt hic subdit in seq. Apho. Cum simplicibus nò occurrit

Ad id quod dicitur est de errore Auicem et aliorum.

Nemo omnibus horis sapit.

Non artis sed hominũ vitia, si in arte quis errauerit.

amplexus virium debeatū composito lapsui, necessitas vrget præparare compositas. Et vt scribit Gal. ipse lib. i. de composit. medic. Non vniuersi præter naturam affectus simplicibus medicamentis curari possunt. Adeo sanè deprauata corruptaque est hominum natura, vt morbos quozidie gignat infinitis propè modis compositos, & aliàs quoque antiquioribus incognitos, proindeque noua, & nondum illis excogitata remedia exigentes, iuxta c. cæterum, extra. de iura. cal.

544
Mulierū intem-
perantia Hip-
pocrati menda-
cem fecit.

¶ Quod vt exemplo aperto tibi ostendam, Nonne Hippocrates Aphor. lib. 6. c. 28. & seq. tradit mulieres podagra nunquam laborare, neque illis capillos desfluere, nisi menstrua defecerint? Et ea quidem erat sexus natura. Tamen mulieres adeo intemperanter viuunt, vt & hos quoque morbos præter naturam sentiant, vt scribit Gal. in Comment. eiusdem cap. 28. & seq. Et Seneca Epistol. ad Lucilium 95. cuius hæc verba sũnt, Maximus ille medicorum & huiusmodi scientiæ conditor fœminis nec capillos desfluere dixit, nec pedes laborare. Atqui etiam capillis destituuntur, & pedibus ægræ sũnt. Non mutata fœminarū natura, sed victa est (ita enim legendū non vitta) Et subdit, Nam cum virorum licetiam æquauerint, corporum quoque virilium vitia æquauerunt: nõ minùs perugilant: non minùs potant, & oleo & mero viros prouocant: æquè inuitis ingestis visceribus per os reddunt, & vinum omne vomitu remittunt: æquè niuem rodūt, solatium stomachi æstuantis. Libidine verò nec maribus cedunt, pati natæ. Dij illas. Deæque malè perdāt, adeo peruersum commentæ genus impudicitia viros ineunt. Quid ergo mirandū est maximum medicorum ac naturæ peritissimū in mendacio prehendi, cum tot fœminæ podagricæ caluæque sint? Beneficium sexus suis vitiis perdidit, Et quia fœminam exuerunt, damnatæ sũnt morbis virilibus. Quam rem quoque cõprobat Petrus Aponensis in Aristotelem Problematorū lib. 10. cap. 37. & in Conciliatore, dif. 9. Subdit autem Seneca his quæ dicta sũnt & hæc verba multum ad rem pertinentia, Antiqui medici nesciebāt dare cibum sapius, & vino fulcire venas cadentes. Nesciebant sanguinem emittere, & diutinam ægrotationem balneo sudoribūque laxare. Nesciebant crurium vincula, brachiorūque latentem vim, & in medio sedentem ad extrema reuocare. Nõ erat necesse circumspicere multa auxiliorum genera, cum essent periculorum paucissima. Nunc verò quàm longè processerunt mala valetudinis? has vsuras voluptatum pendimus, vltra modum fãsq; concupitarum. Innumerabiles esse morbos non miraberis.

545

¶ Antè autem in eadem epistola hæc scripserat ad hunc quoque locum pertinentia. Medicina quondam paucarū fuit scientia herbarū, quibus sifteretur fluens sanguis, vulnera coirent paulatim. Deinde in hanc peruenit tam multiplicè varietatem. Nec est mirum illam tunc minùs negocij habuisse, firmis adhuc solidisque corporibus, & facili cibo, nec per artem, voluptatēque corrupto. Qui postquam cœpit non ad tollendā, sed ad irritandam famem quæri, & inuentæ sũnt mille conditura, quibus auuiditas excitaretur: quæ desideratibus alimenta erāt, onera sũnt plenis. Inde pallor, & neruorū vino madentium tremor, & miserabilior ex cruditatibus quàm ex fame macies. Inde incerti labentiū pedes, & semper qualis in ipsa ebrietate titubatio. Inde in totam cutem humor admissus, distentusque venter, dum malè assuescit plus capere, quàm poterat. Inde suffusio luridæ bilis, & decolor vultus, tabesque in se putrescentiū, & retorti digiti articulis obrigescentibus, neruorū sine sensu iacentium torpor, aut palpitatio corporū sine intermissione vibratium, & cætera quæ sequuntur. Quibus & hæc subicit, Immunes erant ab istis malis, qui nondū se delitiis soluerant, qui sibi imperabant, sibi ministrabant. Et iterum haud multò post, itaque nihil opus erat tam magna medicamentorum supellectile, nec tot ferramentis atque pixidibus. Simplex erat ex simplici causa valetudo. multos morbos multa fercula fecerunt. vide quantū rerum per vnā gulam transcurarum permisceat luxuria, terrarum marisque vastatrix. Necesse est itaque inter se tam diuersa dissideant, & hausta malè digerantur, aliis aliò nitentibus, &c.

546
De eadē re ex
Platonich.

¶ Sed & audi quid Aesculapius dicat apud Maximum Tyrium Platonicum, Sermone 2. 9. Alias quidem artem nullam à temporibus mutationē accipere. Quarum enim vsus identidē est idem, harum etiam opera eadem sũnt. Satis habere medicinam, si temperamēto corporum obsequium impendens, infirmo videlicet negotio, minimèque certo, sed potius propter diuersos educationum modos inconstantissimèque, labentique curationes ac victus rationem ad vsus præsentis educationis aliter atque aliter accommodet. Quamobrem minimè credas Machaonem illum ac Podalirium filios meos, minùs commodos medicos fuisse his, qui succedentibus temporibus in iisdem studiis versati sũnt, qui ve sapientes ac varias hæc curationes inuenerunt. Atque eius temporis ars cum corporibus nequaquam vel pinguibus vel variis, vel dissolutis diuersans, ea longè facilius tractabat: filisque idcirco mei simplicem occupationem habuerunt, vt est,

Viris ab infectis abscindere partibus ægri,

Mitiãve affectus imponere pharmaca membris.

His verò posterioribus temporibus, labentibus corporibus in ordinē viuendi multipliciorem, deteriusque idcirco temperamentum: medicinam & ipsam multiplicatam sequi oportuit, ob eamque causam ex simplicitate antiqua decedētem, varium habitū sumere. Hæc Tyrius, quæ ex Platone accepisse videtur, cuius in lib. 3. de Repub. hæc ferè sũnt, Absurdum præterea existimandum est, homines medicis egere, non ad vulnera sananda duntaxat, morbosque curandos intemperie aëris & casibus contingentes: sed plurimum ad distillationes, & spiritus interioris intumescens impetum, & molliciem atque desidiam, & quæ in vitiis damnauimus luxum. Quibus effectum est, vt homines lacunarum instar a qua flaturque

turque exuberantium, nimis oppleti, coegerint peritos Aesculapij successores morbos quosdam nouo nomine distillationes, inflationes, viscerum crepitus appellare, quæ, vt arbitror, Aesculapij tempore non erant. Quod hinc planè conicio, & cætera quæ sequuntur.

547 ¶ Fateor autem nonnulla medicamenta stomachum lædere, corpus exiccare, virtutes debilitare, ideòque satius fore illis abstinere, si salua rerum substantia (vt verbis legum vtamur) id fieri posset. Sed quando ea est hominum natura, vt tot morbis letalibus sit obnoxia: longè melius est nonnihil & ad tempus læso stomacho, corpore exiccato, virtutibus debilitatis salutē consulere, ac proximam præsentēque mortem euadere: quàm metuentes stomacho, & iis quæ diximus, perire. Tritum est & vice prouerbij celebratum, è duobus malis leuius, si necesse sit, eligendum esse, de quo est optimus text. in cap. duo. 13. dist. Et bene facit tex. in l. fed & si is. §. an autem. ff. de Carb. edict. & in l. 2. C. eo. & in l. quoties nihil. ff. de reg. iur. & vt scribit Plautus in Stichō, *E' malis multis malum quod minimum est, id minimum est malum.*

Ad id quod dicitur
est, medicamēta
lædere.

Non suadent medici, vt passim & temere medicinam sumas, sed cum necesse fuerit, vt maius malum euites. Et vt scribit Celsus lib. 2. c. 10. Satius est anceps auxilium experiri, quàm nullum.

548 ¶ Proinde idem Celsus in lib. 1. c. 3. postquam retulit Aesclepiadem purgationē damnantem quod supra etiam recensuimus, subdit, Et sũnt hæc perniciofa, si minùs valentibus medicamentis fiunt. Sed hic tamen submouenda esse non est perpetuum, quia corporum temporūque ratio potest ea facere necessaria, dum & modo, & non nisi cum opus est adhibeantur. Sed & idem Celsus in quadam epist. ad Caium Iulium Calistum, quam Marcellus Burdegalenis adscripsit in lib. medicamentorum, At Aesclepiades (inquit) maximus author medicinæ negauit ægris danda medicamenta. Quidā enim hoc mendacio etiam pro argumēto vtuntur. Poteram tamen, si verum id esset, dicere quid Aesclepiades senserit. forsitan nõ omnino in hanc partem animū intendit. Homo sanè fuit, qui parum feliciter in hoc negotio se gessit. Itaque non deterreor persona, cum manifesta prodesse video. Nunc verò cum tam impudenter quidam de eo mala comminiscatur, quid possum vltra dicere, nisi quodam modo parricidium ac sacrilegium eos cõmittere, qui hæc dicunt? ille enim febricitantibus vitiisque præcipitibus correptis, quæ dicitur πάλιν Græci dicunt, negauit medicamēta danda, quia vino ciboque interdū dato remediari tutius eos existimauit. Cæterum in lib. qui Parasceudon, id est, præparamentorum inscribitur, contendit vltimæ fortis esse medicum, qui non ad singula quæque vitia binas ternasque compositiones & expertas, & protinus paratas habeat. Vides ergo quàm non placeat Aesclepiadi vsus medicamentorum? cum nisi plura ad vnumquodque genus vitiū medicamenta composita habeat, non videtur dignus professione medicinæ. De qua re etiam Scribonius Largus in liminari epist. lib. de compositionibus medicamentorum iisdem propè verbis, vt alter ab altero accepisse videatur, negat simpliciter Aesclepiadem, illud quod dictum est, dixisse. Sed eum tantum febricitantibus, vitiisque præcipitibus correptis, quæ dicitur πάλιν Græci dicunt, negasse danda medicamenta: quia vino ciboque apte, interdum dato remediari tutius eos existimauit. Cæterum in lib. (inquit) qui πύλας κευαστικῶν, id est, præparationum inscribitur, contendit vltimæ fortis esse medicum qui non ad singula quæque vitia binas ternasque compositiones & expertas protinus paratas habeat.

De eo quod
Aesclepiades dicitur
damnasse
purgationes.

549 ¶ Plato autem in Timæo scribit vnā ex tribus cõmotionis speciem tunc demum esse vtilem, cum summa cogit necessitas: aliter verò nullo modo sanæ mentis homini suscipiendam esse. Medicorum illam esse purgationē, quæ pharmacis, id est, solutiuis medelis fieri solet. morbos enim, nisi periculosissimi sint, pharmacis non esse irritandos. Quicquid enim cõtra naturam fit, molestum est: quod autem pro rei natura, iocundum. Plutarchus quoque in lib. de tuenda bona valetudine, Alui (inquit) subductiones, quæ pharmacis fiunt, vt mala solatia repletionis, nisi grauis exigat necessitas, non oportebit experiri. Et Arnaldus Villanouanus in Aphorismis, Modestus & sapiens medicus nunquam ad pharmaca properabit, nisi exigente necessitate.

De eadem re.

550 ¶ Ego verò in summa illud in omnibus pharmacis agendū censo, quod Gal. lib. 12. Therapeutica in soporiferis monet medicum, vt scilicet iis abstinere quàm maximè potest, vt quæ corporis habitui nonnihil officiant. Sin ex vigiliis & viribus resoluēdis ad mortis discrimen æger tendat, tum profectò tempestiuè eiusmodi medicamentis vtatur: scilicet non ignarus corporis habitum (quod iam dictū est) nonnihil ex his lædendum: læsionē tamen, quàm mortē potius optandam. Id quod etiā repetit lib. 2. Artis curatiuæ ad Clauconē, quo capite de splene indurato loquitur: & Alexāder Trallianus de Narcoticis loquēs, lib. 4. quo loco de podagricis differit, in eo c. cui titulus est, Cerota ex farina fabuli. Vtque etiā scribit Cælius Aurelianus lib. Chroniōn 3. c. postremo, Ferendū est leue damnū naturalis officij, quoties maior vtilitas excludendæ passionis promittitur.

Soporiferis me-
dicamētis quàm
do vitēdum sit.

551 ¶ Ad hæc nõ solum est medicina Pharmaceutica, quod supra diximus, sed & diætetica quoque vt chirurgicam nunc prætermittam. Cuicumque autem (vt scribit ipse Arnaldus Villanouanus in libro de regulis generalibus curationis morborum, doctrinæ secundæ Aphorismo 9.) per alimenta restitui potest sanitas, fugiendus est penitus vsus medicinarū. Et vt ante eum tradit Cornelius Celsus lib. 3. c. 4. Optimum medicamētum, est opportinè cibus datus. Igitur si diæteta nihil proficit, ad pharmaca confugiendum est. Vt cunquē autem feceris, id artis medicæ beneficio fecisse nõ denegaueris. Nec simpliciter dicit Aristoteles in hoc obiecto citatus maximam hominum partem à medicina occidi, sed illud addidit, Propter ignorantiam medicorum ipsius naturæ.

Vbi sanitas
per diæteta resti-
tuitur potest, phar-
macis non est
vitēdum.

Quod ego facile recipio: sed id nihil medicinae laudibus obest.

552 Medici laudati quod ueneno sic ad hominum salutem utantur.

Facitque ad laudem medicinae, quod in eo loco diximus, omnes ferè medicinas laxatiuas esse venenofas. Cum quod in venenum noxamque ac perniciem hominum natura genuit, ars ipsa medicinae in auxilium remediumque morborum conuertit, sicque venenum veneno ut ἄλω φ ἄλωφ, id est, clauum clauo pellit. Et τὸ κενὸν κενῶς, ut simplicius pronuntiat Sophocles & Aeneas Platonius, id est, malum malo medicatur. Nam & Iurisconsultus noster in l. quod saepe. §. veneni mali. ff. de contra. empti. tradit, ex venenis malis antidota, & alia quaedam salubria medicamenta confici. Et D. Chrysostomus in Genesim, Homilia 7. ex eo laudat medicos, quod ad hominum sanitatem venenosis animalibus vtuntur: Sicuti, inquit, in arboribus, ita & in animalibus alia quidem ad cibum nostrum pertinent, alia ad ministerium, ferarum ita & reptilium genera non minorem nobis praestant utilitatem. Multa enim, vt paulò post subdit, inde colligunt medicici quae ad nostrorum corporum medicinam & sanitatem conducunt.

553 Ad id quod dictum est, summi cuique terminum vitae constitutum esse.

Nec verum est, quod superuacua sit medicina, quasi suus cuique terminus vitae sit statutus. Nam licet iussu domini dictum sit Ezechiae, Dispone domui tuae, quia cras morieris: Tamen operam medicinam vixit annos praeterea 15. vt scribitur 4. Regum 20. Et Esaiæ 38. vbi D. Hieronymus, quod supra diximus, ex eo annotat, non esse spernendam medicinam. Sicuti etiã nuncupatim adscripsit Gratianus in §. sed in his omnibus. 23. q. 4. in hac verba, Quamuis certissimè sciamus neminem ultra terminum à Deo sibi praefixum esse victurum, omnibus tamen languentibus non incongruè medemur. Quod & copiosissimè tractauit Anto. Florenti. in 3. parte summæ, tit. 7. c. 1.

554 De eadem re.

In quam rem sunt & alia diuinæ scripturæ testimonia supra latè recensita, vt interim omittamus quod ab antiquis scriptoribus traditum est, Pythagoram, Democritum, Chrysiptum, Platonem, Catonem Censorium, Antonium Castorem, omnes medicos, cumque his innumerabiles alios medicinae obseruatione vitam ab omni morbo liberam, neque fatiscente ingenij vigore, neque concussa memoriae soliditate, neque fractis, aut labefactis sensibus in longum tempus prorogasse. Ex iis Democritum ad 109. annum, qui cum ob ætatis defectum proximè videbatur moriturus, mœrentem sororem, quod illo in celebritate Cereris instante, morituro, ipsa dea vota exoluere nequiret: bono animo esse iussit, & sola mellis euaporatione, aut vt scribit Laërtius, panum calidiorum odoratu, tres illius celebritatis dies viuens pertraxit. De qua re etiam non nihil transeunter attigit Cælius Aurelianus Acutorum morborum lib. 2. c. 37.

555 De eadem re.

Propterea & Galen. lib. 1. de tuenda sanitate, scribit multos huius artis ignoratione ocyùs mori, quàm ferat natura ratio. Et idem lib. de tabe, asserit senectutem extendere ac longiorem facere non esse impossibile. Quod & affirmat Haly. in 3. Techni. & late Petrus Aponensis in Conciliatore, diff. 113. vbi respondet obiectioni in contrarium. Cui & tu adde quæ scribit Diuus Gregorius in enarratione illius loci Iob 14. Constituisti terminos eius &c. Et illius quoque loci eiusdem operis Iob 22. Viri iniqui sublati sunt ante tempus suum. Quin & Virgilius cuius illud est supra in hac obiectione citatum, Stat sua cuique dies, aperte alibi ostendit vitam hominis arte medicinae proferri posse, cum scribit lib. 12.

Ille vt depositi proferret fata parentis, Scire potestates herbarum, vsùmque medendi Maluit.

Vt sit necesse Virgilium ipsum ea sententia, Stat sua cuique dies, non detraxisse huiusmodi laudem medicinae, nisi pugnantia secum scripserit.

556 Mors an quampiam naturalis sit.

Quod autem dictum est ex Arnaldo, non posse mortem naturalem produci, huic nostræ sententiæ non adfert præiudicium: quando & ea mors dicitur naturalis (si naturalis tamen aliqua dici debeat, de qua re differit Cælius lib. 11. c. 38.) quæ fatalis & veluti debita iure naturæ dicitur, de qua Vergilius lib. 4. Aeneidos,

Nam quia nec fato, merita nec morte peribat.

Id est, naturali, vt interpretatur Sertius, siue quæ suos omnes numeros compleuerit, quam euadere nullo pacto possumus. At quæ accidentalis & aduentitia est ex aliqua humorum exuperantia, aut contrà, vi medica arceri potest, vt & ipse Arnaldus in eodem loco probat. Cui planè concinit quod tradit Raymundus Lulius vir abstrusioris doctrinæ, in libro de secretis naturæ 1. parte 1. Vnicuique terminum vitæ à Deo esse statutum, quem nullo ingenio transgredi possumus. Sed & intra eum terminum mortem accelerare in promptu est omnibus. Ideo à medicina petendum remedium, quo corpus nostrum à putrefactione seruemus, & infirmum curemus, & quod perditum est restauremus, donec veniat is postremus dies à Deo præstitutus. Porro Ethnici tradunt necessitatem fati tardari protrahique posse, non penitus tolli, ad quod referunt illud Virgilij,

Nec fata vetabant

Stare, decemque alios Priamum superesse per annos.

Illudque eiusdem lib. 9. Aeneidos,

Torquet qui sidera Mundi.

Vbi Sertius id annotat. Et illud Horatij,

Te Iouis impio tutela Saturno refulgens

Eripuit, volucresque tardauit alas.

Quæ quidem loca in id expendit Sertius in lib. 4. Aeneidos enarrans eum locum,

Dij morientis Elissæ

Accipite

Accipite hæc, meritumque malis aduertite numen.

Præterea non inficior non posse medicinam præstare immortalitatem, sed longiorem vitam tantum efficere. Quæ res quanti sit æstimanda, vel ex eo intelligi potest, quod Deus Opt. Max. longæuitatē veluti magnum virtutis præmium illis pollicetur, qui ipsius mandata custodierint. Contrà vitæ breuitatem, veluti maximam flagitiorum penam improbis minatur. Illis enim dicitur Exod. 20. Honora patrem & matrem, vt sis longæuus super terram. quod & repetitur Deut. 5. Et iterum in fine eiusdem c. Per viam quam prætexit Dominus Deus vester, ambulabitis, vt protelantur dies vestri. Exod. 23. Numerum dierum tuorum implebo. Et Deuter. 6. Timeas Dominum Deum tuum, & custodias omnia mandata, & præcepta eius, quæ ego præcipio tibi, vt prolongentur Dies tui. Et rursus cap. 11. Quando sederis in demo tua, & ambulaueris atque surrexeris, scribes ea super postes & ianuas domus tuæ, vt multiplicentur dies tui. Et iterum 25. cap. Pondus habebis verum & iustum, & modus æqualis & vetus erit tibi, vt multo viuas tempore. Et Psal. 20. Tribuisti ei longitudinem dierum. Et Psal. 33. Quis est homo, qui vult vitam, & diligit dies videre bonos: Prohibe linguam tuam à malo, & fac bonum, & quæ sequuntur. Et Psal. 90. Longitudine dierum replebo eum. Et Prouerb. 9. Principium sapientiæ timor domini, & scientia sanctorum prudentia. Per me enim multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni vitæ. Et sequenti cap. Timor domini apponit dies. Et sequitur (vt de improbis quoque loquamur) Anni improborum abbreviabuntur. De quibus item illud dicitur Iob. 22. Iniqui sublati sunt ante tempus suum. Et Eccles. 8. cap. Non sit bonum impio, nec prolongetur dies eius, sed quasi vmbra transeat. Et Psal. 54. Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos. Et Psal. 77. Defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorum cum festinatione. & alibi saepe. Quibus etiam adstipulantur Decreta Canonica in cap. episcopi, in fi. 11. quæst. 3. & in c. delectissimis, quod est 2. paulo ante fin. 12. q. 1. in quibus locis gloss. annotat, quod citius quis moritur propter peccatum. quod & itidem facit gloss. in c. alienus. 90. dist. Et diuinum hoc statutum leges omnium gentium imitata, facinorosos morte plectunt. Et hæc quidem minime miranda, quoniam quantum ad primum pertinet, Exaltatio viri est longæuitas, vt scribitur Eccles. 30. c.

Longæuitas bonis à Deo promissa.

Vitæ breuitas malis oblata.

Vt è diuerso quantum ad secundum quoque spectat, mors est omnium maxime terribile, vt prodit Aristoteles lib. Ethicor. 3. c. 6. & lib. 2. Rhetor. Estque graue, siue atrox malum, vt asserit Achilles Apud Euripidem in Iphigenia in Aulide,

Mors verum omnium terribilissima.

Et summus dolor Apollonio Rhodio lib. Argonauticon 3.

Propterea Ecclesiasticus ipse c. 41. ita exclamat, Omnis quàm amara est memoria tua. Idque plane suo nos ex emplō docuit dominus noster Iesus Christus, qui tametsi probe sciret se in hunc mundum à Deo patre in hoc missum, vt pro redemptione humani generis mortem crudelissimam ignominiosissimamque pateretur, huicque ipse se sponte obtulerit (nam scriptum est, Oblatus est, quia ipse voluit) Humanitas tamē mortem detestata, Pater (inquit) si potest fieri, transeat à me calix iste. Ideoque leges ignoscendum esse ei censuerunt, qui sanguinem suum qualitercunque redemptum voluerit. l. j. ff. de bon. cor. qui sibi mor. consc. Sunt etenim omnia posthabenda, quo vitæ consulamus, cum nullum sit pretium cum vita comparandum, si credimus Homero lib. 9. Iliados,

ὄν γὰρ ἐμοὶ ἄνθρωπος ἀντάξιον, ὅσ' ὅσα φασὶν ἔλιον ἐκτῆος ἐυναϊόμενον πηλοῖσθερον, τὸ πρῶν ἐπ' εἰρήνης.

In eos qui sibi mortem inferunt, ex legibus.

Præterea & eos qui sibi mortem inferunt, de quibus supra locuti sumus in contraria parte, & leges & canones palam reprehendunt. Leges quidem, vt videre licet in l. qui rei. §. sic autem distinguendum. ff. de bo. eo. qui sibi mor. consc. vbi ita ad verbū scribitur, Merito si sine causa sibi manus intulit, puniendus est: qui cum sibi nō pepercit, multo minus alij parceret. Et alibi in l. si quis filio. §. eius qui. ff. de iniust. testa. Vlpianus clanculum veluti deridet quosdā, qui iactationis causa mortem sibi consciuerunt. Cuius rei exemplum Accursius ibi non in scite ex Empedocle, vt supra diximus, attulit. Canones autem hos omnino damnant in c. displicet, in vers. noli ergo iam dicere. 23. q. 4. & late in c. si non licet, & c. tu dixisti, & c. non est nostrum, & c. placuit. 23. q. 5.

De eadē re ex sacris scriptoribus.

Ex eo Theologis scriptoribus & iis quidem primariis, id plane damnant Origenes in 2. tracta. Commentariorum in Iob, enarrans illius ipsius Iob c. 2. Benedic & morere, & Lactantius lib. 3. qui est de falsa sapientia, c. 18. D. Chrysostomus in epistol. Pauli ad Galatas, vbi inter alia dicit, Deum illos qui laqueo, aut alia violenta morte vitam sibi abrumpunt, atrocius punire, quàm cæteros homicidas. Et D. Hieronymus in epistola ad Paulam, super obitu Blefillæ eiusdem Paulæ filia, vbi inter cætera illud dicit, quod tales habet stulta philosophia martyres. Et D. August. in 1. lib. de Ciuitate Dei, c. 17. & multis seq. vsque ad c. 24. vnde & depromptum est d. c. si non licet. & è recentioribus D. Thomas. 2. 2. q. 64. art. 5.

De eadē re ex Ethnicis scriptoribus.

Ex Ethnicis autem Socrates apud Platonem in Phædone exhortatur monētque, ne quisquam sibi audeat mortē consciscere, inquiens, In quam dimissi sumus homines custodiam, quisquam ne se eduxerit, neque peremerit, vtiturque ea ratione, Deos quidē habere curam nostri: nos vero homines vnam quandam ex possessionibus Deorum esse. Vt autem si quis ex seruis tuis seipsum

velit occidere,ei irascaris, & si possis pœna quadam illum afficias:Hac igitur ratione nulli se in-
terficere licet, nisi Deus necessitatem aliquam imposuit. Quem locum enarrans Ammonius,
Magnum hoc (inquit) nec intellectu facile, seducere sese atque perimere non oportere. Nempe
sicut qui sub custodia ob facinus aliquid malum cohibetur, si se qua pateat effugium in pedes
dare tentauerit, quantum in ipso est, leges subuerterit: ita qui properat corporis vincula dissol-
uere, quæ lege diuina innexa sunt, reuincunturque prouidèria summi pontificis, corporis è vincu-
lis eximere, is leges diuinas subuertit. quare sibi mortem conscire nemo debet. Ob hæcque ipse
Ammonius ipsum Cleombrotum obiurgat, qui sese præcipitem dedit, vt & suprâ diximus in
parte contraria. Sed vt redeamus ad Platonem: Is lib. 9. de Legibus, Qui seipsum (inquit) vita &
forte fatorum vi scelerata priuarit, nec iudicio ciuitatis, nec tristi & inuitabili fortunæ casu
coactus, neque extremo aliquo pudore compulsus, sed ignauia & formidolosi animi imbecillita-
te iniuste sibi mortem consciuerit, ei sepultura fiat solitaria, vbi alius nemo condatur: deinde in
his locis sepeliatur quæ de 12. partibus vltima, deserta, innominatæque sunt, sic obscurus, vt nec
statua, nec inscriptione sepulchrum notetur.

562 ¶ Ipsius Platonis discipulus Aristoteles lib. Ethicorum 3. c. 7. in fin. Mortem, inquit, sibi conscire
ob fugiendam pauperatatem, vel mœrorem, aliudue huius generis, nõ fortis est hominis, sed pot-
ius timidi. Et lib. 5. c. 11. Qui se occidit, sibi iniuriam non facit: quia sponte iniuriam patitur ne-
mo, sed facit cõtra legem, quæ prohibet quenquam interfici. Ideo & ciuitati iniuriam facit. Qua-
propter & ciuitas mulctat, & instituta est ignominia quædam aduersus eum, qui sibi mortem
consciuit, vt ciuitati iniuriam facientem. Et Aeschines in oratione in Ctesiphontem, Si quis, ait,
seipsum necauerit, manus quæ hoc peregerit, abscinditur, & separatim à corpore sepelitur. Ante
hos Pythagoras vetat iniussu Imperatoris, id est, Dei de præsidio & statione vitæ decedere, vt
testatur Tullius in Catone Maiore.

563 ¶ Et eandem prope sententiã astruit idem Tullius lib. 1. Tuscul. q. Verat, ait, dominans ille in no-
bis Deus iniussu hinc nos suo demigrare. Cum vero causam iustam Deus ipse dederit, vt tunc
Socrati, nunc Catoni, sæpe multis: nã ille medijs fidijs vir sapiens, latus ex his tenebris in lucem
ipsam excefferit. nec tamen vincula illa carceris ruperit, leges enim verant: sed tanquam à magi-
stratu, aut ab aliqua potestate legitima, sic à Deo euocatus atque emissus exierit. Idem Tullius
in somnio Scipionis, Tibi, inquit, Publi, & pijs omnibus retinendus est animus in custodia corpor-
is, nec iniussu eius à quo ille est à nobis datus, ex hominũ vita migrandum est, ne munus huma-
num assignatum à Deo defugisse videamini. Iosephus lib. belli Iudaici, 3. c. 21. scribit nõ esse for-
tissimi viri se occidere, imò ignauissimi: Deumque indigne ferre arbitratur, cum domum eius
homo despiciat. ab illo enim vitam accepimus, vt esseamus, rursũque vt esse desinamus, illi red-
dendum est. Si quis ergo depositũ hominis male tractauerit, pessimus statim ac perfidiosissimus
habetur. Sic qui Dei depositũ ex proprio corpore quis eiecerit, maxime peccat. Et alia pleraque
in eam sententiã dicit, vt & post eum Aegessippus lib. 3. c. 17. vbi inter cætera dicit, Ingrati esse ci-
tius discedere, quàm velit qui vitam donauerit: nec licet animã soluere, nisi ei qui ligauit. Helio-
dorus Emissenus lib. 2. Historiæ Aethiopicæ tradit illum in crimen læsæ maiestatis diuinæ in-
currere, qui sibi ipsi vitam abruptit. Lucianus in vita Peregrini philosophi ipsum Peregrinum
deridet, qui gloriæ causã in ignem se præcipitauit. Idem in Tyrannicida scribit mortẽ sibi con-
sciscere, genus mortis præ cæteris miserimum, multoque atrocius, quàm si per alium inferatur.

564 ¶ Sũntque & Poætæ huius sententiæ. Nam Callimachus ille Cyrenæus poëta scripsit epigram-
ma in Cleombrotum, de quo suprâ diximus, quod cum nihil ei accessisset aduersi, è muro se in
mare abiecerit, vt retulit Cicero eodem illo 1. lib. Tusculanarum quæstio. Periandri Corinthij
ex Ausonio sententiã est,

Mortem optare malum.

Alia item Mimi cuiuspiam, siue Publij Syri, siue Senecæ vt alij malunt,

Crimen relinquit vitæ, qui mortem appetit.

Virgilius lib. 6. Aeneidos eos in inferno torqueri, qui sibi mortem consciuerunt, tradit:

Proxima demde tenent mæsti loca, qui sibi lethum

Infantes pepere manu, lucemque perosi

Proiecere animas, quàm velent æthere in alto

Nunc & pauperiem, & duros perferre labores.

Quo in loco Seruius tradit Homerum Achil-
lis vmbra inducere dicentem, libentius se omnia aduersa apud superos tolerare, quàm apud
inferos imperare. Locus autem ille Homeri est Odyssæ lib. 11.

Βολίμην κ' ἐπάρυρ' ἐὼν θυπέμω ἀλλο
ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρω, ὃ μὴ βίωσ' ὁ πολὺς εἶπ'·
ἢ πᾶσι νεκρῶσι κατὰ φθιμένοισιν ἀνάσσει.

Martialis ex lib. 1. hoc 9. epigramma est,

Quod magni Træseæ, consummatique Catonis

Dogmata sic sequeris, saluus vt esse velis,

Pectore nec nudo strictos incurris in enses,

Quod fecisse velim te, Deciane facis.

Nolo.

Nolo virum, facili redimit qui sanguine famam,

Hunc volo, laudari qui sine morte potest.

Idem lib. 10. epig. 47. vitam illam suam beatiorẽ hoc versu conclusit,

Summum nec metuas diem, nec optes.

565 ¶ Ex quibus facile liquet, quantum medicis debeamus, qui id hominibus præstant, quod Domi-
nus suis pollicitus est, id est, longævitatẽ. At nõ omnibus, inquit, præstant, cum multi sub me-
dicis in florida ætate mortem obeant: fareor. Sunt enim morbi quidam adeo iam ab initio insa-
nabiles ac desperati, vt nullum remedio locum faciant,

Non est in mediõ semper releuetur vt æger.

Vt ille ait, quem citat & approbat gl. in lillicitas. §. sicuti medico. ff. de offi. Præsi. vbi & propterea
illic dicitur, quod medico, vt iam suprâ diximus, non debet imputari euentus mortalitatis. citat
& gl. in c. ad aures, de æta. & qualit. vbi est etiam tex. & in c. tua nos, de homi.

566 ¶ Denique non propterea sanitas contemnenda est, quod interdum quibusdam obfuerit: nec
morbus statim suspiciendus, expectendusque, quod contra interdum profuerit. nam sicuti nullum
malum fere in rerũ natura sine aliquo bono est, vt dicit Plin. lib. 27. c. 3. Ita è diuerso nihil adeo
bonum, tam vile, tam perfectum, vt non aliquid mali aut damni, & aliqua ex parte fugiendi ha-
beat, vt eleganter probat Antonius Codrus. in 4. Ser. Nam si primum consideremus superiora,
deinde inferiora (Superiora dico Solem, Lunam, & stellas: Inferiora verò quæ sub his sunt) Sol
vt scribit Plinius lib. 2. c. 6. lucem rebus ministrat, aufertque tenebras. Hic reliqua sidera occultat.
Hic vices temporum, annũque semper renascentem ex vsu naturæ temperat. Hic cœli tristi-
tiam discuit, atque etiam nubila humani animi serenat. Hic ipsum lumen cæteris sideribus scænerat.
Præclarus, eximius, omnia intuens, omnia etiam exaudiens, vt principi literarum Homero
placuisse videtur qui locus, vt id addas, est lib. 2. Odyssæ, iteũque lib. 11. & 12. eiusdem operis,

ἡελίος, ὃς πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἐπακροᾷ.

Solis, qui omnia videt, & omnia audit

Rursũque lib. 3. Iliados,

ἡελίος δ' ὃς πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἐπακροᾷ.

Solque qui omnia videt, & omnia audit.

Ex quo & illud Virgilij lib. 4. Aeneidos,

Sol qui terrarum flammis opera omnia lustras.

Et illud quoque Ouidij lib. 2. Meta.

Sol oculis iuuenem, quibus aspicit omnia, vidit.

Et lib. 4. vbi inducit Solem ita loquentem,

Omnia qui visco, per quem videt omnia tellus,

Et ante hos Orpheus,

Mundi oculus.

Κλύθι, μάκαρ πάνδερες ἔχων αἰώνιον ὄμμα

Τίτηρ ἔχουσαυγῆς, ὅπεριον, ἔρᾶνιον φῶς,

ὄμμα διακοσύνης, ζωῆς φῶς.

Audi beate æternum habens omnia contuentem oculum

Titan, aureo fulgore nitens, Hyperion, cæleste lumen,

Oculus iustitiæ, vitæ lux.

567 ¶ Vt iam non mirum sit, quod veteres, vt scribunt Plato & Plotinus, Solem venerabantur vt
Deum. Et quod in eo prisca illi gentium Theologi omnia gentilium numina collocarẽt, vt lam-
blachus, Macrobius, lib. 1. Sat. c. 17. & Iulianus Imp. testantur. Tullius autem lib. 2. de natura Deo-
rum Solem veneratur vt principem ac moderatorem cæterorum luminum. Cicã hes apud eun-
dem eo ipso lib. Sol, inquit, salutaris omnia conferuat, alit, auget, sustinet, sentitque afficit. lambl-
chus ex Aegyptiorum doctrina sic ferme colligit, Quicquid adfit nobis boni, solari potestate id
adesse, vel ab ipsa tantũ, vel si ab alijs, id quidem vel à Sole abfolui, vel à Sole per alia.

568 ¶ Igitur Sol ille qui tot nobis bona adfert, idẽm & mala plurima ac prope infinita aduehit. Nam
frumenta, & vites, sine quibus vix viuere possumus, & quæ Homerus lib. 2. Odyssæ, vt alibi di-
ximus, appellat medelam hominum, fructũque arborum, plantarum, herbarũque, suis ardo-
ribus quotidie exiccat, vt plerunque videmus: nestilentiam rem omnium deterrimam, & in pri-
mis fugiendam, vt patet ex cap. negotiatorum. 88. dist. plerunque gignit, si credimus eidẽm Ho-
mero lib. 1. Iliados, vt & alibi quoque adnotauimus. Vnde ipsum Solem agnominatum Apollin-
em putant ὃς ἀπόλλων τὰ ζῶα, tanquam exanimantem animalia. Ex quo, apud veteres cum
arcu & sagittis fingebatur simulachrum Apollinis, vt per sagittas radij intelligerentur, quorum
iactu pestiferum virus immittit. vnde Lindij Apollinem colunt ἀιμάρι, id est, pestilentem, & Mi-
lesij ἔλιον, id est, perniciosum. Neque enim tantũ hæc vox salutarium, quod & nos alibi dixi-
mus, significat: sed & perniciosum.

569 ¶ Luna vero, quæ vt dicit Lucanus, suis vicibus Tethym, terrenaque miscet, quæ ventos, imbres,
serenitatem prædicit, aliãque multa commoda hominibus tribuit, vt videre licet apud Plinium
eo lib. 2. cap. 9. & cap. 10. 2. Ex quo & Phryges eam vt Deum colunt, vt tradit Lucianus in Ioue
Tragedo. Ea tamen vt vno in situ satis, arboribus, frugibus, hominibus prodest: ita alio aspectu
plurimum nocet, quod & de reliquis stellis quæ modo fortunatæ, modo infortunatæ ab astrolo-
gis dicuntur, iudicare possumus.

570 ¶ Consideremus nunc elemẽta illis inferiora, & primũ id quod cæteris superius est, scilicet ignem.
Vtilitas eius certe maxima est, sine quo vita viuẽ nõ potest, nõ in cibis tantũ coquendis, tenebris
abigendis,

Medici non est
omnes morbos
curare.

Ad id quod dicitur
est egrum
tudinem multis
profuisse.

Eiusdem Solis
incommoda.

Luna egrum
& incommoda.

Ignis commoda.

abigendis, & frigoribus arcendis, quæ ab omnibus intelliguntur: sed & in aliis quoque ad vsum hominum spectantibus. Igne enim lapides in æs soluntur. Igne lateres coquuntur, quibus hominum habitacula ædificantur. Igne ferrum gignitur ac domatur. Igne cremato lapide cœmentata in tectis alligantur. Ignis suffitu auxiliari certum est, quod Empedocles & Hippoc. diuersis locis scripsit. Et alia multa commoda, remedia & medicamenta hominibus tribuit, vt apud Plin. videre licet lib. 36. cap. 27. eodemque vlt. & Plutarchum in lib. cui titulus est, *πότερον ὕδωρ, ἢ πῦρ χρησιμώτερον*, vtiliorne sit aqua, an ignis. Et Ouid. lib. 4. Fastorum illis versib. *Omnia purgat edax ignis*. & quæ sequuntur. Et vt scribit Xenophon in lib. de factis & dictis Socratis, nihil omnino illorum quæ ad vitam humanam vtilia sunt, homines absque igne faciunt, *ἅδὲν ἀξιοδότηρον ἄνευ πυρός ἀνθρώποι πῦρ ἐστὶ βίον χρησιμώτερον*. Quibus adde, quod ignis vim quandam occultam, sed certissimam aduersus pestilentiam habet. Nam & Plutarchus in Commentario de Iside & Osiride scribit, cum in pestilentia iussisset Aegyptios prope ignem haberi, admodum profuisse. Sed & ignem omnibus venenis resistere tradunt medici, adduntque rationem cur eam vim habet cum putridus calor veneni autor sit, vt videbis apud Cardanum de subtilitate lib. 2. Eueni autem sententia est apud Plutarchum in lib. de discrimine adulatoris & amici, siue etiam Prodicum apud eundem in lib. de tuenda bona valetudine, ignem videri omnium bellariorum & condimentorum iucundissimum, atque potissimum, quali videlicet conuiuia sine igne minime sint iucunda. Idem autem Plutarchus in lib. de vtilitate ex inimicis capienda, scribit ignem omnium artium esse instrumentum.

571
Ignis rerum omnium principium.

¶ Fueruntque plurimi, qui dicerent omnia ex igne esse genita, scilicet Zoroastes, Heraclitus Ephesius, alter Heraclitus Metapontinus, & Hippasus quoque Metapontinus, vt videre licet apud Plutarchum lib. 1. de Placitis philosophorum, c. 3. & in vita Camilli, Iustinum in admonitorio gentium, & Tertullianum lib. 1. aduersus Marcionem, & Epiphanium Cyprium lib. 3. contra Hæreses, c. vlt. & Lactantium lib. 2. c. 10. & ante eos Virgilium in Aethna,

*Quod si quis lapidis miretur fusile robur,
Cogitet obscuri verissima dicta libelli
Heracliti, igni nihil insuperabile gigni,
Omnia, quo rerum natura semina sacra.*

572

¶ Cæterum Zeno Stoicus apud Tullium lib. 1. Tuscula. quæstio. & Varronem lib. 4. de lingua Latina, dicit animum ignem esse. A quo non longe distans Democritus apud Nemesium philosophum lib. 4. de natura hominis, cap. 2. & Lactantius lib. 2. cap. 13. & Gregorius Nyssenus lib. de anima, c. 1. dicunt animam ignem esse. De quo & per eundem Lactantium de opificio Dei, c. 17. quibus in locis declarat, quomodo id sit intelligendum. Et ad hanc quoque sententiam alludens Terentius in Adelphis,

Seni animam primum extinguerem ipsi, qui illud produxit scelus.

Quo in loco Donatus interpres doctissimus bene, ait, extinguerem, quia ignis est. Virgilius, *Ignis est illis vigor, & cœlestis origo seminibus.*

Qui locus est lib. 6. Aeneid. Et id ex Donato, licet non eum citet, Luctantius siue Lutacius grammaticus in lib. 1. Thebaidos, in id quoque detorquens illud ipsius Statij,

Custodem Phariæ somno letoque Iuencæ

Restringas. Et huc quoque pertinet illud eiusdem Virgilij lib. 4. Aeneidos in fi.

— Omnis & vnâ

Discessit calor, atque in ventos vita recessit.

Quo in loco Seruius, secundum eos, inquit, qui dicunt animam calorem esse, quo discedente friget corpus. Ad quod etiam referri potest illud Portij Licinij antiqui Poætæ, ignis homo est. Quamquam ad aliud trahitur, vt diximus in nostris Legibus Connubialibus. Hincque nonnullis videtur vita Græcis dicta *ζωή*, quod *ζέω*, idem sit quod ferueo, comburo. Nam dum anima in corpore est, id ipsum feruet calêque, vt continuo quàm abit, friget omnino.

573
Frigus pro morte.

¶ Ex quo frigus pro morte, frigidus seu frigans pro mortuo bonis autoribus ponitur, & mors frigida & gelida dicitur. Nam de primo est illud Virgilij lib. 12. Aeneid. in fi.

Est illi soluuntur frigore membra.

Frigore, d est, morte, vt declarât verba sequentia. Et ita interpretatus est Seruius ibi, in id referens illud eiusdem Virgilij lib. 6. eiusdem operis,

Vitæque cum gemitu fugit indignata sub umbras.

Corpusque lauant frigentis, & vngunt.

Opuer vt sis

Vitalis metuo, & maiorum ne quis amicus

Frigore te feriat.

Metamorphoseos,

Frigus, que per vngues

Labitur.

Sic letalis hyems paulatim in pectora venit,

Id est, morte te afficiat, vt interpretatur Acron. Illud item Ouidij lib. 2.

Nam & statim post,

Sic letalis hyems paulatim in pectora venit,

Vitalisque

Vitalisque vias, & respiramina clausit.

Et alibi apud eundem,

Frigus letale secutum est.

Illud quoque Statij lib. 3. Sylvarum, in lacrymis Hetrusci post princ.

Animæque supremum

Frigus amat.

Et lib. 8. Thebaidos paulo ante fin.

Ingentisque animos extremo frigore labi

Sensit

De secundo est illud ipsius Virgilij lib. 9. Aeneidos,

Voluitur ille vomens calidum de pectore flumen

Frigidus.

Quem locum in hoc expendit Nonius Marcellus. Illic autem Virgilius calidum flumen ponit pro sanguine, quod animæ vehiculum est & sedes, vt late diximus in nostris Legibus Connubialibus. Cui consonat & illud Quintiliani in proœmio libri 6. Institutionum Oratoriarum, *Τούτονε ego, ὁ inext spes inanes, labentes oculos, tuum fugientem spiritum vidi? tuum corpus frigidum ex angue amplexus, &c.* De frigente est illud Virgilij lib. 6. Aeneidos,

Corpusque lauant frigentis, & vngunt.

De tertio est illud item Virgilij lib. 4. Aeneidos,

Et cum frigida mors anima seduxerit artus.

Et Ouidius illo versu vulgarissimo,

Stulte quid est somnus gelidæ nisi mortis imago?

¶ Sed & ex hoc illud fit, vt Aeneas Virgilianus lib. 1. Aeneidos existimâs se illic naufragij morte periturum hæc veluti eam mortem exhorrens exclamauit,

— O tæque quaterque beati,

Quæ ante ora patrum Troiæ sub mœnibus altis

Contigit oppetere.

Quo in loco Seruius scribit Aeneam non mortem, sed mortis genus timere. Graue est enim, inquit, secundum Homerum perire naufragio: nam anima ignea extingui videtur. Locus autem Homeri, a quo Virgilius est id mutuatus, est in lib. 5. Odyssæa quo ita facit Vlysses, qui & se putabat naufragio perire, hæc loquentem,

Τρὶς μάκαρες δαναοὶ καὶ τετρακτίς, εἴ τί τ' ἔλοντο

Τροίην ἐν ἑσπέρι χαλεπὸν ἀτρεΐδῃσι φέροντες.

ὅς δ' ἂν ἐγὼν ὀφείλου δανείην καὶ πτόμα ἐπαυαῖν

ἤματι τῷ, ὅτε μοι πλάσαι χαλκήρεα δ' ἔρα

Τρῶες ἀπὲρδιδίχαυ τῶν Πηλεΐωνι δανόντι.

τῶ κ' ἐλαχὺν κτερίων, καὶ μὲν κλέειν ἤγον ἀχαιοί.

Νῦν δ' ἐμὲ λευγαλέω δαναΐτῳ εἴμαρτο ἀλῶναι.

Id est ad verbum prope ex Andrea Diuo,

Ter beati Danai quaterque, qui tunc perierunt

Troia in lata gratiam Attidis ferentes.

Quam ego mortem debueram mori, & mortem assequi

Die illo, quando in me plurimas æreas lanceas

Troiani proiecerunt circa Pelidem mortuum.

Sic utique assecutus essem inferias, & meam gloriam extulissent Achiui.

Nunc autem in gloria morte fato sancitum est perire.

Similitérque idem Homerus lib. 21. Iliados inducit Hectorem, qui eodem modo perire verba-

tur ita loquentem,

Νῦν δ' ἐμὲ λευγαλέω δαναΐτῳ εἴμαρτο ἀλῶναι.

Quibus, vt vides, locis Homerus *λευγαλίω δαναῶν* appellat, quod epitheton Diuuspro re loco, ingloriam vertit, vt diximus postenote moietam. Seruius loco iam designa. o. grauem. Sed hæc tantum dicere volui, vt intelligeres ex Seruio hoc genus mortis maximè horrendum fuisse viris fortissimis, ob eam quam dicit, rationem. quod ita anima ignea extingueretur, citatque id quod supra citauimus ex ipso Virgilio,

Ignis est illis vigor.

¶ Vt non tam mirandum sit quod Homerus lib. 12. Iliados ignem *θεσπέλαις* vocat, veluti diuinum dicas & admirandum,

Καὶ νῦν σὺν, ἐνέτε θεσπέλαις πῦρ.

ἵνα νῦν σὺν κρωονισί θεσπέλαις πῦρ

ἐμβάλη ἀκάμαθον

Quod & ipsum epitheton eidem tribuit, lib. 20. eiusdem operis, vt dicemus loco citato infra nu. abhinc 3. ad fin. & rursus lib. Odyssæa 4. Et quod plurimæ gentes ignem vice numinis coluunt. Et in his Persæ, vt tradunt Herodotus in Thalia, & Strabo lib. 15. Lucianus in loue Trauato, D. Clemens in lib. Recognitionum 4. Socrates in Historia Tripartita, lib. 1. cap. 9. Cleogædo, D. Clemens in oratione adhortatoria ad gentes, & Maximus Tyrius Ser. 38. quo differit vtrum diis dicanda sint signa. Nam & Agathius author Græcus lib. 2. Historiarum peregrinarum, scribit ipsis Persis ignem preciosissimū & sanctissimū videri: & ex hoc Magi, qui sunt Persarum philosophi, impium dicebant in igne sepelire, vt scribit Diogenes Laërtius in proœmio. Epiphanius

Frigidus pro morte.

Frigida mors.

Ignis diuinus, & admirandus.

Epiphanius autem contra haereses, lib. 3. c. vlt. tradit apud eosdem Persas Maguseos ignem adorare. Hincque Persae ab igne sua templa πυρῆα vocant, Strabo πυρῆα. Sed & Chaldaei pro Deo ignem colunt, ut retulit Eusebius Historiae Eccles. lib. 11. c. 26. D. Hieronymus, & post eum Nicolaus Lyrensis in Genesim cap. 11. Et Macedones ut scribit Diogenes in 1. lib. Persicorum, & Clemens ubi supra. Et Sarmatas Nymphodorus in libro de legibus barbaricis, & Clemens ubi supra, ubi idem tradit de Medis, & Magis. Quisquis est autem autor libri Sapientiae, tradit multos ignem Deum putasse, ut videre licet ex c. eius lib. 13. Nam & praeter eas nationes est philosophis hunc Deum putauere Hippasus Metapontinus & Heraclius Ephesius, ut tradit Clemens Alexandrinus in illa oratione adhortatoria ad gentes.

576 Deus in igne habitans ex Apolline.

Unde & Apollo Colophonius rogatus a quodam Theophilo an ipse Deus esset, Deum multis verbis descripsit, inter quae est illud ἐν πυρὶ ναῶν, id est, in igne habitans, ut scriptum reliquit Porphyrius lib. 1. ἐν λόγῳ φιλοσοφίας. Et alij quidam Stoici. Dei naturam ex igne constare dicebant, ut prodit Ioannes Damascenus in lib. de Haeresibus. Qui & ipse scribit, ignem in templis asseruari solere ut diuinæ naturæ quasi symbolum esset. Propterea capitale fuisse, si sacerdotes ignem extingui permetterent. Tanquam diuinitas ex eo loco pelleretur, ac veluti extingueretur. Plato quoque ac si caelitus descendisset, & vniuersa quae in caelis sunt diligenter conspexisset, ut scribit Iustinus Philosophus & martyr in Admonitorio gentium, supremum Deum in ignea dicit esse substantia. Et ut tradit Laërtius, Deos esse ut plurimum igneos dicebat. Quem tamen Aristoteles in libro ad Alexandrum Macedonem reprehendit Homeri autoritate innixus. Quibus adde quod Orpheus de Ioue loquens haec inter caetera infert,

Ζεὺς πρὸ πάντων, Ζεὺς ἀκαμάτω πυρὸς ὄρη.

Quem versum ita transtulit Apuleius in libro de Mundo,

Spiritus est cunctis, validi vis Iuppiter ignis.

Tradunt autem Poetae ipsum Iouem ignis specie Aeginam Afopi regis Bœotiae filiam compressisse, ex quo illud Ouidij,

Aureus ut Danaem Afopida luserit ignis.

577 De eadem re ex locis sacris.

Verum Iustinus ipse dicit Platonem eam sententiam accepisse ex libris sacris. Nam scribitur Deuter. 4. c. Dominus tuus ignis consumens est. Quae verba repetuntur a Diuo Paulo ad Hebraeos c. 12. in fi. Et Psal. 119. Ignitum verbum tuum dimis. Et Act. 2. Et apparuerunt illis dispersitæ linguæ tanquam ignis, & repleti sunt omnes spiritu sancto. Quorum locorum primus de Deo patre loquitur, secundus de filio, tertius de spiritu sancto, ut obseruauit Idacius Clarus in lib. Aduersus Varimadum Arrianum. Cui adde & alia plurima loca sacrarum literarum huic rei ad stipulantia. Nam Exod. 3. In flamma ignis apparuit Angelus Domini de Rubo. Et c. 13. Dominus praecedebat eos, ad ostendendam viam per noctem in columna ignis. Et c. 19. Descendit Dominus super montem Sinai in igne, quod frequenter repetitur Deuter. c. 5. Rursusque c. 24. eiusdem Exodi. Erat autem species gloriae Domini, quasi ignis ardens super verticem montis. Et Leuit. 7. Quicquid tertius inuenerit dies, ignis absumat, quod de Deo intelligit D. Cyprianus lib. 3. ad Quirinum, ubi & alia quaedam loca ob id annotat. Et c. 10. Et egressus ignis a Domino deuorauit eos. Et Numer. 9. A vespere autem super tentorium erat quasi species ignis, usque mane. Et c. 12. post princ. Et accensus in eos ignis Domini deuorauit extremam castrorum partem. Et 2. Reg. 22. cap. Ignis de ore eius volauit. Et iterum postea, Eloquium Domini igne examinatum, quae & ipsa repetuntur Psal. 17. Sed & Psal. 118. aut ut alij computant, 119. Ignitum est eloquium tuum vehementer. Et Prouerb. 30. Omnis sermo Dei ignitus, Et Ezechiel. 8. c. post princ. de Deo loquens, Et vidi, & ecce similitudo quasi aspectus ignis.

578 Cur diuinae apparitiones sub ignis forma plerumque sunt.

De qua re Ludouicus Vlysioponensis lib. Problematum 3. lectio. 1. c. 4. Cur (inquit) diuinas apparitiones sub ignis forma sacris Theologis conspectas, sacrarum literarum oracula plurimum praescribunt? An quoniam nihil est quod magis quam per ignis purissimum & illustrans omnia elementum sancta iumentum dotes, & proprietates explicentur: quae a materiali omnium & pedanea cognitione sincerissimae sunt & irradiationis diuinæ radiis praestringuntur? An quoniam nihil in omni rerum natura facile inuenire possis, quod diuinam magis in humanis essentiam representent? Namque meat per omnia, & ab omnibus eximitur, & nisi supponatur materia, utique ignis non videatur, & omnia peruenit & superat, & seipsum clanculum insinuans fomiti, latente visum augmento adauget, & in maiorem molem producit. Quae cuncta in Deo ut in archetypo & exemplari: in igne autem perinde ac in imagine & icone visuntur. Accommodatur autem nonnunquam ad diuina denotanda aeris elementum, quia ritu numinis omnibus insinuatur, & vitam praestat, atque cum sit in omnibus, fugit tamen conspectum, & inuisibile est: nec quod subeat, aut unde progrediatur quisquam satis nouit, ut sacræ literæ produunt. Haec ille. Ego verò breuiter illud dixerim, naturam diuinitatis igni comparari, propter eius inter caetera elementa excellentiam, & quia illa natura lucidissima, & procul ab omni caligine remota. Et quia eius operatio igni est simillima, scilicet omnia celerrimè conficiens, & alia quaedam purgans, alia penitus absumens.

579 Ignis incommoda.

Vides igitur in igne maximam excellentiam, plurimas maximasque utilitates, & tamen illud mali habet, quod interdum testata, quid testata? imò oppida integra cum hominibus & eorum omnibus facultatibus incendit.

scilicet

Scilicet ignis edax summa ad fastigia vento

Voluitur, exuperant flammæ, furit æstus ad auras.

Ut inquit ille. Ex quo & Menander illum inter praecipua mala posuit, illo senario prouerbiali,

πῦρ, καὶ θάλασσα, καὶ γυνή, καὶ τρία.

Ignis, & mare, & mulier, mala tria.

580 ¶ Ut non mirum sit, si Homerus lib. 12. Odyssæ ignem ἀλοῖον, id est, perniciosum vocauerit,

πυρὸς τ' ἀλοῖο θύελλα.

Et lib. 15. Iliados, illius similitudinem hanc afferens,

μαίνετο δ' ὡς δ' τ' ἄρης ἐγγέσασσας, ἢ ἀλοῖον πῦρ

θυρεοσι μαίνοντα βαθείης ἐνὶ πύρρῳ ὕλης.

Currebat autem, ut quando Mars lanceam vibrans, vel perniciosus ignis

Montibus furit profundæ in densitatibus syluæ.

Sed & idem aliam eiusdem ignis similitudinem non absimilem posuit ad finem libri decimiseptimi eiusdem operis,

ἀρηιό, ἢ ὡς πῦρ, τὸ τ' ἐπεσύνελον πόλιμ ἀνδρῶν,

ἄρμιμον ἐξείρηνος φλεγέθει, μινύθσει δὲ οἴκῳ

ἐν σέλαι μεγάλα, τὸ δ' ἐπὶ βρέθει ἔς ἀνέμοιο.

Crudelis, ut ignis, qui irruens ciuitatem virorum

Motus repente comburit: minuuntur autem domus

In splendore magno: hunc in concrepat vis venti.

Et aliam quoque etiam ad fi. lib. 20.

ὡς δ' ἀναμαμαίει βαθεί' ἀγνεα θεσπιδ' αἴς πῦρ

θυρεοσ' ἀφαλείοιο, βαθεία δὲ καίεται ὕλη.

Sicut autem promptus est ad profundas valles admirandus ignis

Montis aridi, profunda autem comburitur sylua.

581 ¶ Ideoque quod a Persis & aliis quibusdam gentibus diuinos igni honores impedi traditum est, non religione quidem, sed potius formidine rei nocentissimæ factum est, ut ex recetioribus scriptoribus prodidit Cælius lib. Antiquarum lectionum 8. c. 36. Nam & illud scimus etiam apud Romanos, Febrem, Rubiginem, aut ut Varro vocat Rubigum, alij Robiginem, Pauorem Pallorem, Murceam, aut ut alij appellat, Murriam, Orbonam, Malam Fortunam, & alia huiusmodi portenta pro Diis culta, illisque aras & templa dicata fuisse ne nocerent, ut videre licet tum ex aliis multis, tum ex Valerio Maximo lib. 2. c. 1. quo loco loquitur de modo comedendi antiquorum, Liuio lib. 1. ab vrbe condita, & Laetantio lib. 1. c. 20. Varrone lib. 5. Linguae Latinae, Plinio lib. 2. c. 7. & D. Augustino de ciuitate Dei, lib. 4. multis in locis. Igitur ut hoc ignis caput concludam, haec ipseus commoda & incommoda considerans, Ouid. haec scribit lib. 3. Tristium,

Ignis pro Deo cultus ne nocet.

Ignis quid vtilius? si quis tamen vrere testata

Ceperit, audaces instruit igne manus.

Et caetera quae inferius subiiciemus.

582 ¶ Praeterea Aer proximum igni elementum, sine quo nec spirare, nec viuere vix puncto possimus. saepenumero pestilens est, & tabificus, maximam stragem infert animantibus, Nam ut scribit Lucretius lib. 6.

Aeris comoda & incomoda.

Primum multarum semina rerum

Esse supra docui, quae sunt vitalia nobis:

Et contra quae sint morbo mortique necesse est

Multa volare, ea cum casu sunt forte coorta,

Et perturbantur caelum: fit morbidus aer,

Atque ea vis omnis morborum pestilitasque.

Et alia quoque multa eiusdem incommoda videbis apud Plinium lib. 2. c. 38.

583 ¶ Aqua verò cuius utilitas ignis utilitatem superat, quoniam multa animalia sunt, quae sine vsu ignis viuunt: at sine aqua nullum omnino animal vitam viuere potest, nec plantae ipsae, nec herbae, sine ea florescunt, aut fructificant: ut in qua sit seminarium rerum omnium virtus. Et ut scribit Vitruuius lib. 8. c. 4. Nulla ex omnibus rebus tantas habere videtur ad vsum rerum necessitates, quam aqua. Ideo quod omnium animalium natura, si frumenti fructu priuata fuerit, arbutis, aut carne, aut piscatu, aut etiam qualibet ex his reliquis rebus escarum vtendo, poterit tueri vitam: sine aqua verò nec corpus animalium, nec vlla cibi virtus potest nasci, nec tueri, nec parari. Haec ille, qui & ipse circa initia eiusdem libri scribit, eos qui sacerdotia gerunt moribus Aegyptiorum, ostendere omnes res è liquoris potestate consistere. Itaque cum hydriam tegunt, quae ad templum ædemque casta religione refertur, tunc in terra procumbentes manibus in caelum sublatis, inuentionibus gratias agunt diuinæ benignitatis.

Aque comoda.

584 ¶ Quare Pindarus (quod nos alibi diximus) non immeritò illud cecinit Ode 1. Olymp. in prin.

ἄριστον μὲν ὕδωρ. Optima quidem aqua.

Quod & idem propemodum dicit Ode 3. eorumdem, haud multò ante fin.

ἔτι δ' ἀριστέον μὲν ὕδωρ.

Quoniam scilicet aqua in vsum multiplicem hominibus cedit, ut scribit Aristoteles huius Pin-

Gg

daricæ sententiæ, quam vice Prouerbij citat, hanc nuncupatim rationem afferens lib. 3. Rhetoricorum. At Gal. lib. 1. Simplicium Medicamentorum, c. 4. in prin. Aqua, inquit, est conuenientissima omnibus hominibus, cum sanis, tum ægrotis, & ad vitam maximè necessaria. In libro quoque de renum affectione, dignotione, & medicatione, id mundanorum & singularium elementorum vnum esse dicit, ex quibus vniuersis tota nostri corporis constitutio constata est. Plinius autem lib. 31. c. 2. multa aquarum commoda enumerat, quæ inibi videre poteris.

585 Aqua alimentum. ¶ Homerus aperte insinuat, vt plerisque placet, maximum inesse aquarum alimentum, cum scribit lib. 17. Odyssæ,

Αμφὶ δ' ἄρ' ἀνθρώπων ὁμοειδέος ἕρπον' ἢν ἄλλοις.

Circum autem populorum aqua visitantium erat lucus.

586 Aqua potio longæuos homines facit. Sunt enim, vt iam diximus, qui eum locum ita intelligunt, in idque quod diximus expédunt. Sed vereor ne ij fallantur. ἀνθρώπων enim non populum, id est, gentem significat, vt de hominibus intelligi possit: sed alnum arborem, quæ populus nigra dicitur: & ἄλλοις non locum propriè significat, sed nemus. Alnus autem maximè aqua alitur. Scio autem Lucianum in Macrobiis, posteaquam scripsit Seres ad trecetos annos viuere, & alios aliis quoque longis temporibus, huius longæuitatis hanc inter alias rationes afferre, quòd aquam tantum potât. Sed & nonnullos maximæ authoritatis Theologos constanter affirmare, ideo illos primos ac vetustissimos maiores nostros, 800. & 900. annos vixisse, quòd aquam tantum biberent. Nam & qui post vitem à Noë primum plantatam fuerunt, multò breuioris vitæ fuisse. Sed quicquid sit de ea re, Festus Pompeius hinc aquam dici putat, tanquam à qua iuuamur. Lactantius autem lib. 1. c. 5. ita vocari, veluti à qua sunt omnia. Licet aliter Varro lib. 4. de Lingua Latina.

587 Aqua unde dicitur. ¶ Fuerunt enim qui aquam omnium rerum principium esse dicerent, & inter hos Thales Milesius ex septem sapiētibus vnus, vt tradiderunt Tullius lib. 1. de natura Deorum, Vitruuius lib. 2. c. item 2. Iustinus in Admonitorio gentium, Gal. in lib. de historia philosophorum, si ipse is liber est, Plutarchus de Placitis philosophorum lib. 1. c. 3. Tertullianus lib. 1. aduersus Marcionem Lactantius lib. 1. c. 5. & iterum lib. 2. c. 10. Eusebius de Præparatione euangelica lib. 1. c. 5. Et Augustinus, qui in ludo Sapientum ita facit illum loquentem,

Milesius Thales, aquam qui principem Rebus creandis dixi. Ille enim, vt tradit Gregorius Nyssenus in libro de Elementis. c. 4. dicebat aquam solam esse elementorum, à qua cætera tria generata sunt. Nam hypostasim eius terram fieri: quod ἀπὸ γῆς, id est, subtilius est, ærē, quod autem est ærē tenuius, ignem. Idque dicit Iustinus, vbi supra, illum accepisse videri ab Homero, qui lib. 14. Iliados,

Ὠκεανὸς π' ἀπὸ γένεσιν, καὶ μητέρα τῶν ἄλλων.

Oceanumque Deorum generationem, & matrem Tethyn, Et iterum eodem lib. Ὠκεανὸς, ὅσπερ γένεσις πάντων τετυκτοῖ.

Ociani, qui generatio omnibus factus est. Cui concinit Hesiodus, qui in Theogonia aquam Chaos nominat, tanquam scilicet omnium rerum principium.

¶ τοὶ μὲν πρότερον γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα γαί' ἐγούσθη.

Hocque imitatus Virgilius, vt aliàs sæpe lib. 4. Georgicorum, Oceanumque patrem rerum Vbi Seruius ita dicit vocari, quòd ex eo omnia gignuntur, & originem ducunt, secundum Thaletam.

588 Aqua utilitas ad animam usque penetrat. ¶ Et vt intelligas aquarum utilitatem nō tantum ad corpus spectare, sed & ad animam quoque Hippo-pon philosophus dicebat animam aquam esse, vt scribit Nemesius & ipse philosophus lib. 4. de natura hominis, & Gregorius Nyssenus in lib. de anima. c. 1. Nimirum quòd arbitraretur vires animæ aqua contineri. Eubulus autem eos ad inueniendum atque excogitandum idoneos reddi & ipse existimabat, qui aquam solam bibunt: Sapiētiam vero nostram vino obumbrari, quod & Plinius lib. 23. c. 1. dicit celsisse in prouerbium. Ex quo Theodorus Larissæus, vt Philarchus tradit, sola aqua contentus fuit, vino neglecto. Et Demosthenes ille oratorum summus cum aliquid scriberet, aquam bibebat vt ingenio esset vigilantiore, vt scribit Libanius Sophista ad Montium proconsulem. Et extat de ea re Demadus iocus, alios ad aquam dicere: Demosthenem verò etiam ad aquam scribere. quod & Lucianus in ipsius Demosthenis encomio scriptum reliquit. Ipse quoque se aquarum potorem fuisse testatus est, vt scribit Plutarchus in Vitis decem oratorum. Sed Apollonius ille Tyanæus quem omnes vbique miris modis extollunt, dicit apud Philostratum, qui eius vitam describit lib. 2. se aquam semper bibisse, vino prorsus neglecto, hydroptas, id est, aquarum potores somnum leuem capere, neque vertigines vllas pati, quibus vini potores afficiuntur, animamque à vino puram facilius conspiceret per somnia vaticinationem, quæ apud homines diuinissima existimatur.

589 Aqua ablutione castimoniam præstari. ¶ Sed & alio quoque modo vtilem esse aquam animo hinc constat, quòd tradit Tullius lib. 1. de Legibus, aspersione aquarum labem corpoream tolli, & præterea castimoniam præstari. Vnde sacra superis facturi aquarum ablutione purgabantur. vt etiam dicit Seruius enarrans eum locum Virgilij lib. 6. Aeneidos,

Corpusque

Corpusque recenti Spargit aqua. Quod & ipsum astruit ipse Virgilius libro secundo Aeneidos introducens Aeneam ita patrem Anchisem alloquentem,

Tu genitor cape sacra manu, patriosque penates:

Me bello ex tanto digressum, & cede recenti

Attrectare nefas, donec me flumine viuo

Abluero.

Vbi & id obseruat Christophorus Landinus, qui & pleraque alia loca eiusdem authoris citat post Macrobius, cuius tamen non meminit lib. 3. Satur. c. 1. Quibus etiam addes illud eiusdem lib. 4.

Dic corpus properet fluuiiali spargere lympha.

Verba sunt Didonis sacra Diis inferis instituentis, in idque expendit Seruius ibi, & illud quoque Ouidij alicubi (neque enim locus nunc succurrit,)

Roratis lustrauit aquis. Et Iuuenalis saty. 6.

Ter maturo Tyberi mergetur, & ipsis

Vorticibus timidum caput abluet.

Et Persius Saty. 2.

Hæc sanctè vt poscas Tyberino in gurgite mergis

Manè caput bis terque, & noctem in flumine purgas.

Vbi & Baptista Plantius interpres omnia loca Virgilij à Macrobio & Landino primum in hoc collecta, vt diximus, iterum colligit. Sed & ex Iuba, Varrone, & ab his Plutarcho in quæstionibus Romanis c. 4. illud quoque intelligitur, eos qui litare vellent, Tyberi se abluere solitos esse. Idemque de his qui lustrare vellent aperte ostendit Virgilius lib. 6. Aeneid.

Ter socios pura circumtulit unda

Lustrauitque viros, & c. Et ex his quoque est illud Ouidij lib. 2. Fastorum,

Ab nimium faciles, qui tristia crimina cedus

Fluminea tolli posse putatis aqua.

Et huc quoque spectat illud Helisei prophætæ lib. Regum 4. c. 5. Vade & laua te septies in Iordane. Apud antiquos illos templa ingredientibus Deos precaturi prius se aqua aspergebant & lauabant. Quod Deucalion & Pyrrha vxor diis supplicaturi obseruarunt apud Ouidium lib. 1. Metamorph. Huius in eam rem ij sunt versus,

Inde vbi libatos irrorauere liquores,

Vestibus & capiti flectunt vestigia sacra

Ad delubra Deæ.

Quod & nostra quoque sanctissima religio hodie obseruat. Et hæc quoque intellexerunt quædam bruta animalia naturæ quodam instinctu. Nam in Mauritaniæ saltibus ad quædam amnem, cui nomen est Amilo, nitescente luna noua, elephantorum greges descendunt, ibique se purificantes sollemniter aqua se circumspargunt, atque ita salutato sydere in syluas reuertuntur, vt aliorum autoritate scribit Plinius lib. 8. c. 1.

589 Præsertim autem aqua marina in id efficax est. Scribit enim Proclus ad finem libri de sacrificio & magia, Sacerdotes in purificationibus solitos inter cætera aquarum marinæ ablutione vti. Et Aristophanis interpres enarrans illum eius Poëtæ versiculum,

πρῶτον μὲν αὐτὸ ἐπὶ θάλατταν ἤγομα, ἔπειτα ἔλαυμεν.

Primo quidem ad mare ipsum produximus, moxque lauimus.

Mos, inquit, erat illis καθαίρειν τὸς ἀφοσιμένους, id est, expiare, siue purgare pollutos. Vnde etiam illud Ciceronis in oratione pro Sexto Roscio loquentis de pœna parricidarum, Quos lex Romanorum insui iubet in culeum viuos, atque ita in flumen deiici: noluerunt nudos in flumen abiicere, ne cum delati essent in mare, ipsum polluerent, quo cætera que violata sunt expiari putantur. Et illud quoque Catulli ad Gellium de profano quodam & iniusto,

Quid facit in patruum, qui non sinit esse maritum:

Ecquid scis quantum suscipiat sceleris?

Suscipit ô Gelli quantum non vltima Thetis,

Nec genitor Nympharum abluit Oceanus.

Quem tamen locum interpretes si intellexerunt, oscitanter nimium præterierunt. Et Apuleij lib. 11. eodemque vlt. Metamorpho. Confestimque discussa pigra quiete alacer exurgo, meque protinus purificandi studio marino lauacro trado, septies submerso fluctibus capite. Legimus autem apud Procopium lib. 2. de bello Persico Cosrorem Persarum regem sacrificaturum Soli, & aliis quibusdam Diis aqua se marina lauasse.

590 Ante hos Homerus lib. 1. Iliad. docuit aquam marinam vim purgandi habere, cum scribit, λαὸς δ' ἀτρεδὸς ἀρλομαίνεσθαι ἀνωγει.

ἔδ' ἀπελυμαίνοντο, καὶ ἐς ἄλλα λύματα ἔβαλλον.

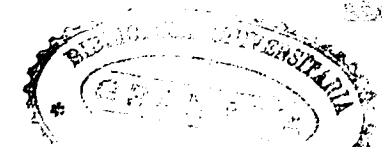
Populos autem Atrides purgari iussit.

Qui purgati sunt, & in mare fordes iecerunt.

Quo in loco Didymus interpres hæc scribit, καὶ ἐς τὴν θάλασσαν τὰ καθαίροντα ἔβαλλον. φῶσι δὲ

Aquam mariam in id maximè esse effectum.

De eademve ex Homero.

το ὕδωρ τ' θαλάσσης καθαροῦ ἐστίν.

Idem quoque ad fil. lib. 10. eiusdem operis idipsum etiam ostendit,

Ἄντρι δ' ἰδρῶ πολλῶν ἀπενίχονθ' θαλάσσης

ἰσθάντες κνήμας τε ἰδὲ λόφους, ἀμφὶ τε μέρους.

Ἄντρι ἐπεὶ σφικκῆμα θαλάσσης ἰδρῶ πολλῶν

κνήμας ἀπ' ἰσθάντων, καὶ ἀνελευχέων φίλων ἴκτορ.

Euripides cum vna cum Platone in Aegyptum se

recepisset, atque ibi morbo comprehensus à sacerdotibus aquæ marinæ ablutione fuisset cura-

tus. Hunc versum postea suis operibus inscripsit,

Θάλασσα κλύει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά.

Mare diluit omnia hominum mala.

Vt retulit Diogenes Laërtius in Platone, & Eustachius Homeri interpres lib. 1. Iliados. Peculia-

riter autem prodest purgandis lendibus, vt testis est Quintus Serenus. Multas autem vires aquæ

marinæ videbis apud Paulum Aeginetam lib. 7. cap. 3. in Thalassio. Cæterum Artabanus apud

Herodotum lib. 7. dicit mare hominibus rerum omnium esse vtilissimum. Plin. lib. 31. c. 6. docet

aquam marinam multis hominum morbis auxiliari, vti etiam facit Dioscor. lib. 5. c. 12. vt distin-

guat Ruellius, aut 11. vti Marcellus Virgilius: Tradit Plin. lib. 30. c. 2. Tyridatem illum Magū ac-

cedentem ad Neronem navigare noluisse, quoniā expuere in maria aliisque mortalium necessi-

tatibus naturam eam violare fas Magi non putant. Vt interim omittam opes quas affatim mare

portigit, commoditatesque maximas ad itinera vitæque commercia.

Ex quibus forte Homerus lib. 15. Iliados diuinum mare appellat,

Ἐρχεται μετὰ φύλα θεῶν, ἢ εἰς ἄλλα δῖαυ.

Et iterum eodem libro,

δὶχεται εἰς ἄλλα δῖαυ.

Nam sunt & qui in vniuersum aquam vice numinis colunt, & in his Aegyptij, vt tradit Lucianus

in Ioue Tragædo. Et Ebionij, aut vt alij vocāt, Ebionei testimonio Ioan. Damasceni in lib. Hæ-

reseōn. Et Sampsei, vt prodit Epiphanius Cyprius lib. eiusdē tit. 2. Tomo 2. Hæresi 53. Ideo Var-

ro lib. Rei rusticæ 1. c. item 1. inter cæteros Deos & Lymphā quoque inuocat, quoniā, inquit, sine

aquā omnis arida, ac misera est agricultura. Agathius quoque lib. 1. Peregrinarū Historiarū scri-

bit Alemannos aquas fluminū vice Deorū adorare. & lib. 2. Perfās maximè aquā venerari, idque

adeo, vt ne hac quidē faciē abluant, nec eam quoquo pacto attingant, siue potandī gratia, siue

arbores irrigandi, siue alia scunq. Arnobius quoque lib. 6. aduersus gentes tradit Perfās prisca

temporibus fluuios coluisse. Et Philo aut quisquis est qui lib. illum Sapientia edidit, c. 13. scribit

aquam Deum nonnullos credidisse. Cæterum Hieremias c. 3. Deum vocat fontem aquæ viuæ.

Denique quod ad laudem aquæ pertinet, non silentio prætermittam quod Rabi Salomon ra-

tionem reddens, quare in Genesi 1. c. in secundo die Deus non dixit, Et vidit Deus quod esset bo-

num, vt in omnibus cæteris diebus, hæc scribit Hebraicè quidem sed in hunc sensum: At quam-

obrem non dicitur de secundo diei opere, & vidit quod esset bonum? quia nondum erat opus

aquarum nisi tertia die perfectum: Ideo negauit esse bonum, eo quod erat imperfectum, veluti

nil omnino sine aqua perfectum dici possit. Quamquam scio Diuum Hieronymum lib. 1. in

Iouinianum, Damascium Platonicum, & plerosque aliō id referre.

Quamuis igitur sint tot vtilitates aquæ marinæ, & cæterarū: vtræque tamen sæpenumero &

homines & testæ, & vrbes subuertūt, segetes & hominum alios labores submergunt, veluti cum

Rapidus montano flumine torrens

Sternit agros, sternit sata læta, boūmque labores,

Præcipitque trahit sylvas.

Vt cecinit Poëta lib. 2. Aeneidos. Ouidius lib. 1. Metamorph.

Sternuntur segetes, & deplorata coloniæ

Vota iacent, longique perit labor irritus anni.

Quem in id citat Seneca de hac re loquens lib. 3. naturalium quæstionum. Et vt dicit D. Augu-

stinus de ciuitate Dei lib. 22. c. item 22. Prouētum optimum frumentorū fluuius improuisus fu-

gientibus hominibus de horreis deiecit arque abstulit. Et quod ad mare priuatim pertinet, non

ne videmus infinita quotidie pericula, tempestates, naufragia? vt non immeritō scripserit Me-

nander id quod diximus eum de igne loqueremur,

Ἦρ καὶ θαλάσσα, καὶ γαῖν κακὰ τρία.

Et Aeschylus in Persis,

ἄμαχον κῆμα θαλάσσης.

Inexpugnabilis vnda maris.

Scitum est illud Biantis dictum de nauta, quem neque inter viuos, neque inter mortuos repon-

bat, vt scribit Plato in Axiocho, nempe propter instantia quotidie pericula. Ex quo etiam Ana-

charsis Scythia apud Diogenem Laërtium, percunctanti cuiquam quænam esset securissima na-

uis: Ea, inquit, quæ in portum venit. Et alteri etiam interrogatū plurēsne essent viui quam mor-

tui? Navigantes, inquit, vtra in parte constituis? Vt non immeritō Horatius lib. Carminum 1.

Ode 3. execratus sit eum qui primus ausus fuerit sese mari committere,

Primus nec timuit præcipitem Africū

Decertantem Aquilonibus,

Nec tribet Hyadas, nec rabiem Nati.

Et Propertius lib. 1. eleg. 16.

Ab pereat

Ab pereat quicumque rates, & vela parauit

Primus, & inuito surgite fecit iter.

Et Ouidius lib. 2. Amorum, eleg. 11.

Prima malas docuit munitantibus æquoris vnda,

Peliaco primus vertice caesa vias.

Quæ concurrentes inter temeraria cautes

Conspicuum fuluo vellere vexit ouem.

O vtinam ne qui remo freta longa moueret

Argo funestas pressa bibisset aquas, &c.

Et Papinius lib. 3. Syluarum,

Quis rude & abscissum miseris mortalibus æquor

Fecit iter, placidæque pios telluris alumnos

Expulit in fluctus?

Quin & terra, cui vni, vt scribit Plin. lib. 2. c. 63. rerum naturæ partium, eximia propter meri-

Terra comoda.

ta, cognomen indidimus maternæ venerationis. Sic hominum illa, vt cælum Dei: quæ nos naf-

centes excipit, natos alit, semelque æditos sustinet semper: nouissimè complexa gremio iam à re-

liqua natura abdicatos, tum maximè vt mater operiens, nullo magis sacramento, quàm quo nos

quoque sacros facit: etiam monumenta ac tit. gerens, nomenque prorogans nostrum, & memo-

riam extendēs contra breuitatem æui. Cuius numen vltimum iam nullis precamur irati graue,

tanquam nesciamus hanc esse solam quæ nunquam irascatur homini. Et paulò post, Hæc beni-

gna, mitis, indulgens, vsusque mortalium semper ancilla, quæ coacta generat? quæ sponte fun-

dit? quos odores, saporé ve? quos succos? quos tactus? quos colores? quàm bona fide creditum

foenus reddit? quæ nostri causā alit? Et alia plurima ipsius beneficia, quæ ibi sequuntur, & posuit

item in lib. 35. c. 12. De cuius quoque laudibus Homer. in hymno ipsius,

Γαῖαν παμμισηταρῶν ἀείβομαι ἠὲ θεμελιον

πρεσβυτην, ἢ φέρεται ἐπὶ χθονὶ πάνθ' ὀπίσ' ἐστίν,

ἢ μὲν ὅσα χθονὶ διαγ' ὑπέρχεται, ἢ δ' ὅσα πόντῳ,

κ' δ' ὅσα πωτῶνται. τὰ δὲ φέρεται ἐκ σέθεν ὄλθον,

Ἐκ σο δ' ἰνπαιδῆς τε, καὶ ἐνκαρποὶ πέλυσσι,

Γόντια σὺ δ' ἔχεται δ' ὄνα βίον, ἢ δ' ἀφελέδω

Θνητοῖς ἀνθρώποισιν. Et alia quæ sequuntur.

Ea tamen est, de qua scribit Ouidius in fronte lib. 1. de remedio amoris,

Terra saluiferas herbas, eademque nocentes

Nutrit, & vrtice proxima sæpe rosa est.

Quod accepisse videtur ab Homero lib. 4. Odyssæ,

Τῆ πλεῖστα φέρεται (εἰδ' ὄρω) ἄρρα

Φάρμακα πολλαὶ μὲν ἰδὲ λα μμιγμένα, πολλα δὲ λυγρὰ.

Vbi plurima fert fertile aruum

Pharmaca, multa quidem bona mixta, multa autem mala. Quam sententiam citat Caius noster

in l. qui venenum ff. de verb. sign. vt probaret pharmacum apud Græcos verbum esse medium,

& tam malum quàm bonum medicamentum significare, vti & venenum apud Latinos. Citat

item Galen. statim in fronte Introductorij, si is liber eius sit. Sed & eadem serpentes animal ho-

minibus exitiale parit, habetque suas concussiones, hiatus, ruinas, & exhalationes pestiferas,

quibus pierunque totam vnā gentem interimit.

Quid quod ferri, auri, & pecuniarum maximus est vsus, & vitæ humanæ necessarius, vt de

Commoda & incommoda ferri auri, & pecuniarum.

ferro latè scribit Plinius lib. 34. c. 14. & de auro & pecuniis suprā latè docuimus c. 3. Tamen multi

ferro, multi auro interficiuntur:

Et plures nimia congesta pecunia cura

Strangulat.

Vt ille scribit. Pecunia, inquam, infinita vitiorum genera producit, & ministrat,

vt alibi quoque latius ostendimus. Et ferrum item multa incommoda affert, vt & Plinius ipse

quo loco suprā citauimus, declarat.

Homines hominibus vtilissimi sunt, & vt est in veteri prouerbio à nobis alibi relato ἀνθρώπῳ

Homo homini Deus. Homo homini lupus.

ἀνθρώπῳ δ' αὐτῷ, quod ita Latine pronuntiauit Statius Cecilius poëta Comicus apud Symma-

chum in epistolis, Homo homini Deus est, & addit, Si suum officium sciat. Idem tamen homi-

nem violat, opprimit, necat. Et vt est in alio veteri prouerbio apud Plautum, Homo homini lu-

pus. Et vt scribit Seneca in epistola ad Lucilium 103. Ab homine homini quotidianum pericu-

lum. Et subdit, Aduersus hoc te expedi, hoc intentis oculis intuere. Nullum est in alium frequen-

quentius, nullum pertinacius, nullum blandius, & cætera quæ sequuntur. D. autem Paulus 2. ad

Corint. 11. ostendit esse pericula non solū à cæteris rebus, sed & à falsis fratribus.

Sed audi quid in eam sententiam in vniuersum scribit Ouid. lib. 2. de Tristib. ad Augustum,

Nihil esse tam innoxium, quod interdum non noceat.

Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit,

Nil prodest quod non ledere possit idem.

Ignem quid vtilius? si quis tamen vrere testæ

Cæperit, audaces instruit igne manus.

Eripit interdum, modo dat medicina salutem:

Quæque iuuet monstrat: quæque sit herba nocens.

Et latro, & cautus praecipitur ense viator, Ille sed insidias, hic sibi portat opem. Discitur innocuas ut agat facundia causas. Protegit haec fontes immeritoque premit.

Ex quibus facile probatur quod iam diximus, nihil esse ex omni parte innoxium, quin interdum noceat.

599 Ut nihil adeo noxium quod non interdum proficiat.

600 Virtute in infirmitate perfici quomodo intelligatur.

Sicuti è diuerso nihil adeo noxium, quod non aliquando proficiat. Serpens quem videtur natura genuisse occidēdis hominibus, ut nō immerito dæmon serpentis effigie iam ab initio mundi primos illos omnium mortalium parentes deceperit: Tamen nonnunquam est pharmacum hominibus. Sed & dæmon ipse, qui nos quotidie in omnia facinora praecipitat, qui que tanquam leo rugiens semper quaerit quem deuoret, prodest hominibus ad meritum incrementum, Quoniam, ut inquit Apostolus. 2. epistolae ad Timotheum. 2. c. Non coronabitur nisi qui legitime certauerit.

Ut iam non mirum videri debeat, si Socratis testimonio, Theagi, & aliis quos supra memorauius profuerit morbus, quibus nocuisset sanitas, quam Socrates ipse apud Platonem ubique miris modis extollit ut iam diximus. Nam quod de Paulo dictum est, qui virtutem in infirmitate perfici asseruit, nihil ad eam rem attinet: cum omnium doctorum virorum sententia nō de morbis corporis intellexit, sed vel de animi tentatione, vel improborum hominum molesta infectione. Id quod maximè eo testimonio comprobatur, quod Paulus ipse monuit Timotheum in priori ad eum epistola. c. 5. (quod alibi diximus) ut modico vino vteretur propter stomachum & frequentes infirmitates ipsius, ita insinuans habendam esse sanitatis rationem. Nec Plato pestilentem sine Sole locum, id est, Academiam eligens, id fecit quod sanitatem contemneret: quam tanti fecit, ut virtutem sanitatem, & contra prauitatem morbum esse diceret, in lib. 4. de Repub. Sed ut scribit Hieronymus aduersus Iouinianum lib. 2. ut cura & assiduitate morborum libidinis impetus frangeretur, discipulisque eius nullam aliam sentirent voluptatem, nisi earum rerum quas discerent. Igitur ut rem ipsam concludamus, non est negligenda corporis sanitas. Et ut cecinit Pythagoras, aut ut alij malunt, Philolaus Crotoniata in illis aureis carminibus, ουδ' υγείης τὸ πρὶ σῶμ' ἀμέλειαν ἔχει χθ'.

An Agricultura Nobilitati deroget. CAP. XXXII.

1 Agricultura an prauidet nobilitati. Agricolas ab omni gradu militia arcevi.

Agricultura et militia non bene conueniunt.

2 Nobilitati non prauidet, qui in suis agris exercet agriculturam propriis manibus.

3 Clerici non prohibentur exercere agriculturam in suis possessionibus.

Agricultura

AM fatis ut opinor de medicina diximus. Nunc de agricultura & de re rustica dicendum. An videlicet qui eam exercet, nobilitati prauidet, quod videtur per tex. in l. colonos, la 2. C. de agri. & censu. lib. 11. vbi agricolae ab omni militia gradu, quantumuis infimo arcentur, propter publicam honestatem. vbi ratione reddit Lucas Pen. quia assuetus vomeri & ligoni, indeque sordidus factus, gladio turpiter vteretur, per tex. in l. vlt. C. de manci. & col. eo. lib. 11. vbi non milites solum, sed & qui castrensibus stipendiis ocia meruerunt, etiam veterani non debent tela in usum vomeris & ligonis convertere: ne scilicet id fiat quod dicitur Isaia 2. Et constabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Et Michea 4. Concident gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones. Addit & Lucas Pen. vbi supra, quod sordes agrorum, & decus militiae non conueniunt. l. 2. C. de Praepo. sacri cubi. lib. 12. Propterea & milites non debent se ad opus rusticum conferre. l. milites. C. loc. Cui adde & tex. in l. originarius. C. de agri. & censu. lib. 11. in l. 1. C. de agri. & manci. eo. lib. 11. vbi nullus colonus ad aliquos honores aduocandus est. Salustio quoque in prooemio Catilina videtur existimasse agriculturam esse officium seruile: Neque, inquit, colendo agrum, aut venando, seruilibusve officiis intentum aetatem agere. Quanquam & in contrarium detorqueri potest. At in priorem sensum est illa Menandri sententia apud Stobaeum c. 55.

Τὸ γὰρ γεωργεῖν ἔργον ὄνησιμον.

Agricolatio enim est opus seruile.

E nostris Alex. consil. 209. ponderatis. col. 2. vers. nec dicitur, & iterum vers. & quamuis. lib. 6. ita de hac re loquitur, ut videatur velle agriculturam nobilitati non conuenire. Thraces autem agricultores. pro contemptissimis habere scribit Herodotus lib. 5. post princ.

Verum his non obstantibus, ausim constanter asserere, eum quidem qui suis etiam manibus agriculturam, aliamque rem rusticam in suis fundis exercet, nullum ob id nobilitati prauidet, quod videtur per tex. in l. colonos, la 2. C. de agri. & censu. lib. 11. vbi agricolae ab omni militia gradu, quantumuis infimo arcentur, propter publicam honestatem. vbi ratione reddit Lucas Pen. quia assuetus vomeri & ligoni, indeque sordidus factus, gladio turpiter vteretur, per tex. in l. vlt. C. de manci. & col. eo. lib. 11. vbi non milites solum, sed & qui castrensibus stipendiis ocia meruerunt, etiam veterani non debent tela in usum vomeris & ligonis convertere: ne scilicet id fiat quod dicitur Isaia 2. Et constabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Et Michea 4. Concident gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones. Addit & Lucas Pen. vbi supra, quod sordes agrorum, & decus militiae non conueniunt. l. 2. C. de Praepo. sacri cubi. lib. 12. Propterea & milites non debent se ad opus rusticum conferre. l. milites. C. loc. Cui adde & tex. in l. originarius. C. de agri. & censu. lib. 11. in l. 1. C. de agri. & manci. eo. lib. 11. vbi nullus colonus ad aliquos honores aduocandus est. Salustio quoque in prooemio Catilina videtur existimasse agriculturam esse officium seruile: Neque, inquit, colendo agrum, aut venando, seruilibusve officiis intentum aetatem agere. Quanquam & in contrarium detorqueri potest. At in priorem sensum est illa Menandri sententia apud Stobaeum c. 55.

Nam licet etiam clerici in artibus sordidis & minime honestis versari prohibeantur, per c. 1. de vit. & hone. cle. & in cle. 1. eo. tit. non tamen est illis interdicta agricultura in suis possessionibus, ut est text. in c. clericus, in verbo, agricultura. 91. dist. & in c. nunquam, ibi seratur, & quae sequuntur, de conse. dist. vbi D. Hieronymus monet Rusticum monachum, ut sese agriculturam dederat, illi interdicit, in illam seratur. & in c. 1. ibi, & si voluerit, exeat ad opus rurale, & ibi gl. & Panor. de celeb. mis. Et in c. 1. §. ceterum, de verb. sign. lib. 6. Et voluit Spec. in tit. de cle. coniu. §. 1. versic. sed quam dices honestam, ibi, veruntamen non prohibeo: vbi per hoc dicit, quod clerici agriculturam vacantes non perdunt priuilegium clericale.

Cicero lib. 1. Offic. Omnium, ait, rerum ex quibus aliquid acquiritur, nihil est agricultura melius,

melius, nihil vberius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius, quem citat gl. Lucas Pen. & Ioan. Pla. in rubri. C. de agri. & censu. lib. 11. Idem Cicero in oratione pro Roscio Amerino, rem rusticam suauissimam esse dicit, & honestissimam: & apud praesatos illos Romanos, summos viros clarissimosque homines in agris colendis plurimum operae, temporisque consumpsisse, ut ex aratro plerumque accerferentur qui Consules fierent. Inter quos & Attilium memorat, quem sua manu spargentem semen, qui missi erant, conuenerunt, quem ob id Seranum vocatum tradit Plin. lib. 2. c. 3. De quo etiam Valerius Maximus lib. 4. c. item 4. Attilium, inquit, Calatinum, qui ad eum accersendum a Senatu missi sunt ad imperium Po. Ro. suscipiendum, semen aspergentem viderunt. Sed illa rustico opere attrita manus, salutem publicam stabilierunt, ingentes hostium copias pessunderunt, quaeque modo arantium bouum iugum rexerat, triumphalis currus habenas retinuerunt. Sed & de hoc Vergil. lib. 6.

Vel te sulco Serane ferentem. Et Persius.

Quem tripida ante boues dictaturam induit vxor, Et tua aratra domum licitor tulit.

Theophrastus quoque ἡ γεωργία ἀνθρώπου ἡ εὐθεία ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ. Id est, Agricultura homine libero est digna. Safferna autem, Nihil, inquit, agricultura liberalius aut dulcius. Columella item statim post principium appellat ingenuum & liberale genus rei familiaris augenda, quod ex agricultura contingit. Ante hos Aristoteles lib. Oeco. c. 1. aut ut alij distinguunt 2. late differit agriculturam esse laudabilem, & minimè vilem & sordidam. Possessionis, inquit, prima cura est, ea quae secundum naturam. At secundum naturam prior est agricultura, secundo loco omnia quae sunt a terra: sed agricultura praecipue, quoniam iusta. Non enim ab hominibus, neque volentibus, ut cauponariae & mercenariae, neque ab inuitis quaerit, quemadmodum bellicae artes. Adhuc autem & earum rerum est, quae sunt secundum naturam. natura enim omnibus educatio est a matre: quare & hominibus a terra. Prodest etiam haec plurimum ad fortitudinem. Non enim (quemadmodum viles artes) corpora eneruat, sed talia facit, ut sub dio consistere & tolerare laborem valeant, & aduersus hostes pericula capeffere. Soli enim hi possessiones suas extra munitiones habent. Sed & ante hunc quoque Xenophon, in eiusdem tituli libro, posteaquam artes omnes mechanicas vituperauit: confestim agriculturam, veluti ab illis longe distantem, & hominibus liberis, & honestioribus conuenientem laudat. Refertque Cyrum iuniorum Persarum Regem gloriari agrum se habere suis manibus confutum, arborisque ordine positas, & in quincuncem directas: ut ex hoc intelligas nihil Xenophonti tam regale videri, quam studium agricolendi. Id quod & ex eodem retulit Cicero in lib. de Senectute. Qui & ipse in oratione pro rege Deiotaro illum ex nomine laudat, quod non solum Tetrarcha nobilis, sed optimus paterfamilias, & diligentissimus agricola, & pecuarius haberetur.

Quin Scipionem illum Africae domitorem Linterni exulantem agrum suis manibus coluisse tradit Seneca. Temporaeque Plinij durabant in eo loco manu eius sata oliuae, ut scribit ipse Plin. lib. 16. c. 44. Quintio Cincinato agrum quatuor iugerum colenti, viator Distaturam attulit, & quidem ut tradit Plin. lib. 2. c. 3. nudo, pleneque pulueris ore. Cuius etiam meminit Lilius lib. ab vrbe cond. 3. & Dionysius Halicarnassensis Originum Ro. lib. 10. Et Tullius lib. 2. de Finibus & in Catone maiore, vbi etiam scribit Marcum Curium cum de Samnitibus triumphasset, & de Pyrrho, consumpsisse extremum tempus aetatis in re rustica. M. quoque Valerium Coruinum, qui sexties Consul fuit, extremam aetatem in agris, eorumque cultura transgressisse. Sed & hoc quod de Cincinato diximus, memorat è nostris Corneus consil. 155. quanquam videatur. col. 2. lib. 1. ut probaret agriculturam rem esse honestam, & fauorabilem, nec indignam viris nobilibus. Sed & de Coruino quoque Valerius Maximus lib. 8. c. 14. M. inquit, Valerius Coruinus, exactissimae agrorum suorum culturae optabile exemplum. Hincque illud Ouidij lib. 1. Factorum,

Perscribatque suas ipse Senator oues.

Et statim post,

Iura dabit populus, posito modo Praetor aratro.

Et lib. 3. eiusdem operis,

An quia cum colerent praeseci studiosius agros:

Et faceret patrio rure Senator agros:

Et caperet fasces à curuo Consul aratro,

Nec crimen duras esset habere manus?

Iulius Capitolinus inter ceteras Antonini Pij Imper. virtutes, quae plurimae erant, illam non praetermisit, quod erat diligens agri cultor. Idem tradit Clodium Albinum & ipsum Imperatorem Rom. agri colendi fuisse peritissimum, ita ut etiam Georgica conscripserit. Diocletianus quoque Imperator Ro. depositis Imperij fascibus Salonam secessit, vbi rei rusticae operam dedit. Cumque ab Herculeo atque Galerio ad recipiendum imperium rogaretur, tanquam pestem aliquam detestans, Vtinam, inquit Salonae possidetis visere olera nostris manibus instituta, profecto istud nunquam tentandum iudicaretis. auctores Sextus Aurelius, & Eutropius. Sed & Theodosium Imperatorem agricolam se aliquando praestitisse scribit Latinus Pacatus in eo Panegyrico, quem ipsi Theodosio dixit. Quo etiam loco tradit Coruncanum, Fabricium, ac Curium, de quibus supra locuti sumus, cum induciae bella suspendebant, inter aratra vixisse.

Et ut de antiquioribus Regibus & principibus loquar, Herculis manu satae quercus fuisse

nihil homine libero dignius.

Agricultura homine libero digna.

Cyrus propriis manibus agrum colentem.

Deiotarus Rex ab agricultura laudatus.

Et Antoninus Pius Imperator.

Et Anchises.

3 *Negotiatores dignitate affectu qui non possunt.*
 ¶ Sed & text. est in l. ne quis. C. de dign. lib. 12. quod negotiatores, alique huiusmodi dignitatem assequi non possunt, & iam ad eam repelluntur. vbi & Lucas Pen. hos dicit esse sordidos. Et ad idem text. in l. si cohortalis, in fi. C. de cohort. eo. lib. 12. quem & ibi no. Io. Plat. Et est etiam text. in l. humilem. C. de incest. nuptiis, qui inter humiles & abiectas personas eam annumerat, quæ mercimonii publice præfuit. Et similis text. in l. i. C. de natur. liber.

4 *Nobiles perdunt privilegia nobilitatis per exercitium mercatorie.*
 ¶ Propterea Io. Fab. vnus omnium maximæ apud nos autoritatis in l. falso. C. de diuer. rescript. scribit quod si Burgensis (ita enim loquitur) qui à principe nobilitatem impetrauit, postea mercaturam exerceat, amittit privilegium nobilitatis. Nempe quod privilegium amittitur per contrarium actum. l. 2. C. de Carbo. edit. & l. privilegio, de Decur. lib. 10. At nobilitas & mercatura sibi inuicem repugnant & aduersantur, nec sese simul compatiuntur, per l. milites. C. loca. & l. r. C. nego. ne mil. lib. 12. quæ tamen iura non multum ad hoc faciunt, vt quæ de militibus loquantur, cum tamen militia non sit nobilitas, ac ne dignitas quidem, vt plene diximus supra c. 8. Et quia etiam illis iuribus alia ratione prohibentur milites negotiari. Idem quod Io. Faber fere voluit Lucas Pen. in l. ult. col. 3. C. de fun. limit. lib. 11. cum dicit nobiles qui se mercimonii implicat, cogendos tanquam plebeios & viles contribuere soluendis collectis. Id tamen limitans, nisi id nobiles facerent modice, & pro ipsorum vitæ sustentatione tantum. Sed illud indiscriminatum & sine delectu tenuit Guid. Pap. dec. 196. incip. nobiles, etiam si de nobiliori genere essent, & iterum dec. 391. cuius est initium, quid autem de nobilibus, allegans d. l. nobiliores, & d. l. milites, & Matth. Afflic. in c. 1. col. 6. vers. qui de mercatoribus, tit. quis dic. dux.

5 *Thebanorum lex de hac re.*
 ¶ Sed & Peripateticorum princeps ille Aristoteles lib. Polit. 3. c. item 3. scribit legem fuisse apud Thebanos, vt nemo idoneus esset ad honores Reipublicæ suscipiendos, nisi per decem annos à mercatura destitisset, de quo etiam lib. 6. c. 7. Sed & lib. 7. eiusdem operis c. 9. Perspicuum est, inquit, ex his, quod in ciuitate quæ optime administratur, & quæ iustos ciues simpliciter & absolute, non ex hypothesi & quadam ex parte nata est, non oportere eos in sordidis artibus ac vili nundinatione versari, propterea quod ignobilis & abiecta, ac virtuti contraria est huiusmodi vita. Plato quoque ipsius Aristotelis præceptor in suis Legibus mercaturam vilibus ministeriis annumerat. Alter quoque præstantissimus legum lator Lycurgus in suis etiam legibus, vetuit ciues in sordida arte versari, atque etiam in quæstuaris quæ operosam congeriem contineret, vt retulit Plutarchus in Apophthegmatis Laco.

6 *Romanorum lex.*
 ¶ Quin etiã apud Romanos lex Clodia prohibebat scribas Quæstorum exercere negotiationes, tanquam id indecorum foret. Cuius rei testis est Suetonius, qui scriptum reliquit Domitianum Imperatorem scribas quosdam Quæstorios negotiantes ex consuetudine, sed contra legem ipsam Clodiam, venia donasse. Sed & apud eosdẽ alia lex Claudia, siue etiã eadem fuit aduersus Senatorem lata est à Q. Claudio Tribuno plebis, ne quis Senator, qui ve Senatoris pater fuisset, maritima nauim, quæ plusquam trecentarum amphorarum esset, haberet, eam enim satis esse ad vendendos fructus ex agris. Nam quæstus omnis Patribus visus est indecorus, cuius rei author est Livius, ad calcem lib. 1. 2. belli Punici. Et etiam meminit Tullius in vltima in Verrem actione.

7 *Tarquinius Priscus humilis, quod mercatore esset genitus.*
 ¶ Valerius Maximus Rerum memorabilium lib. 3. cap. quoque 3. inter cætera quæ Tarquinium Priscum antequam Romanorum regnum esset adeptus, abiectum, humilem, depressum faciebant, illud quoque dicit fuisse fastidiendum, quod esset mercatore genitus. Onofander qui ad Q. Vranium de optimo Imperatore Græcè scripsit, illud inter cætera monuit, ne institores, nundinatores, negotiatores, nummularij, cæteri que id genus homines Imperatores deligerentur. Necessesse enim esse homines huiusmodi sordidos esse, ac pusilli animi, vt qui lucello magnopere inferuiant, quæstuique se prorsus dedant. Proinde nullius honestæ rei, nullius clari facinoris vnquam studio possunt allici.

8 *Sacrarum literarum testimonia contra mercatores.*
 ¶ Quid quod & nostræ religionis scriptores, mercatores quoque improbat, aspernantur, vituperant, veluti à virtute & bonis moribus alienos? Et vt à verustioribus incipiã, David Psal. 70. aut ex aliorum computatione. 71. Quoniam non cognoui negotiationem, introibo in potestas domini. Ita enim interpretatur eum locum D. Augustinus, vt patet ex eius Comment. in eum locum, vbi multa congerit in mendacia, & periuria huiusmodi negotiatorum, vt ibi videre poteris. Apud Ezechielem c. 82. Rex Tyri negotiatione (inquit) tua multiplicasti fortitudinẽ tuam. Et paulo infra, In multitudinem negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate. Et rursus. Et iniquitate negotiationis tuæ polluisti sanctificationem tuam. Et Zacharias alter propheta c. 14. Non erit mercator (inquit) vltra in domo Domini exercituum.

9 *Et sacrorum interpretum.*
 ¶ Et vt alios adferã tempore inferiores, D. Chrysostomus vir & sanctimonia & eruditione celebris, si is est, in secunda parte Homiliarum in Matthæum, enarrans illud ipsius Matthæi 21. Eiiciebat vendentes & ementes de templo. Significauit (inquit) quia homo mercator vix aut nõquam potest Deo placere. Et ideo nullus Christianus debet esse mercator: aut si voluerit esse, prouiciatur de ecclesia, dicente propheta, quia non cognoui negotiationes, introibo in potestas domini. Quæ sententia repetitur in c. eiiciens. 88. dist. vbi & alia multa subduuntur in hanc sententiam, atque etiam in duob. sequent. c. quæ omnibus sunt obuia. Idem Chrysostomus, ex variis in ipsum Matthæum locis Homilia decimanona, de his quoque loquens, Iustorum operationi laborum ex emptione & venditione iniquitatem immiscet, & iuramenta frequenter, & periuria simul, atque

simul, atque mendacia auaritiæ coniungunt: sola curant secularia, & terræ affixi permanent, & modo lucentur, omnia faciunt: vt autem pauperibus communicent, nullam curam gerunt, sua semper augere volentes. Quis referat super hæc conuicia, contumelias, scenora, vsuras, contractus multæ falsitatis plenos, turpia commertia?

10 ¶ A quibus non multum disidet quod Anacharsis Scytha apud Laertium dicebat, τὴν ἀγορὰν ἀγορεύοντες τὸ πᾶν εἰς τὸ ἀλλήλους ἀπαρτῶν, καὶ πλεονεκτῶν. Forum venalium ad fallendum inuicem, atque ad dandas auaritiæ manus locum destinatum esse. Quodque Tullius lib. 1. Officiorum, ita de ea rescriptum reliquit, Illiberales & sordidi sunt quæstus mercenariorum omnium, quorum opera, non quorum artes emuntur. Est enim in illis ipsa merces auctoritatem seruitutis. Sordidi etiam putandi, qui mercantur à mercatoribus, quod statim vendant. Nihil enim proficiant, nisi admodum mentiantur. Nec vero quicquam est turpius vanitate. Opificesque omnes in sordida arte versantur. Ex quibus quædam citat Lucas Pen. in l. maximarum, ante fin. C. de excus. muner. lib. 10. Subdit autem Tullius post pauca, Mercatura autem, si tenuis est, sordida putanda est: si magna & copiosa, multa vndique apportans, multisque sine vanitate impatiens, non est admodum vituperanda. Quam etiam sententiã citat idem Lucas, in d. l. cohortalis. C. de cohort. lib. 12. & Cepola in dicto tract. de Imp. mil. delig. quo loco supra citauimus, per hoc limitas, quod primum dixerat, & supra quoque ex eo diximus. Quin & Iuriscõsultus in l. iustissimè. §. proponitur. ff. de ædil. edit. scribit id genus hominum ad lucrum potius vel turpiter faciendũ pronius esse. Et hæc confirmat quæ antiqui poetæ dicebant, Mercurium Deum præfulẽmque furum & mercatorum, tanquam scilicet furtum & mercatura sint quadam cognitione coniuncta. Nam & Suidas illum κλώπη, id est, furem fuisse vocatum tradit, & κλέπτην Phurnutus. Ex quo Prudentius,

Experies furandi homines hac imbuat arte Mercurius Maia genitus.

11 ¶ Apollonius Tyanæus, quem vnice miratur plerique, ac quod dictu quoque absurdissimum est & impiissimum, Christo comparem, siue mores contempleris, siue miracula, facere nõ dubitant, & inter hos Hierocles: Apollonius, inquam, apud Philostratum lib. 4. mercaturam veluti sordidam & sceleratam abiiciendam esse censet, adolefcentẽ quendam, qui se illi professus fuit, esse deditum carpens, Græcè quidem, sed in hanc sententiã, Infortunatum viuendi genus, vt arbitror, elegisti. Primum enim huiusmodi homines omnes nundinas circumeunt, vt qui minimo emat, quæ sibi sunt opus. Deinde cum peregrinis & cauponibus degentes assidue aliquid emunt venduntque, & sceleratis vsuris capita supponẽtes ad perniciem suam festinat. Quod si prospere res successerint, bene nauigat nauis, & multus illis vbique sermo est, quod neque inuiti neque volentes tale studiũ deserent vnquam: si ex mercatura nõ consequantur vtilitatẽ, minora nauigia conscendẽtes, naues pertingunt, & causam in Deos impie referentes, nõ inuiti alienis opibus potiuntur. Hæc Apollonius, qui et si de maritima mercatura tantũ loquitur, nõ incommode tamen ad cæteras quoque referri possunt hæc omnia. Rursum vero idem Philostratus lib. 8. Apollonium scribit mercatores increpare solitum, quod odium ab eisdem adeo cõtemneretur, vt lucri causa ab omnibus odio haberi paruifacerent. Ideoque adolefcentes ab eorum congressu abducebat.

12 ¶ Et alia quoque multa de mendaciis, peruriis, & aliis vitiis mercatorum videbis apud Lucam Pen. in l. nec ipsi, circa medium. C. de incol. lib. 10. & in rub. C. negot. ac mil. lib. 12. & in l. septem, de erog. mil. anno. eo. lib. 12. Ita tamen ne necias olim legem Atheniensium fuisse, vt in foro rerum venalium omne mendacium abesset ἐν ἀγορᾷ ἀψευδέων. Ex quo & Theophrastus in libris de Legibus scribit Agoranomis, id est, Aedilibus, siue rerum venalium præfectis duo præcipue curanda, quorum posterius est, vt à mendaciis abstineant & vendentes & ementes.

13 ¶ Verum vt etiam mercatorum partes non nihil tucar, illud ex aduerso ausim dicere, nõ prorsus abiiciendam esse sperandamque mercaturam. Plato ille grauisissimus omnium philosophorum, idẽmque princeps (ita illum appellat Cicero lib. 2. de Legibus) negotiatores & mercaturæ sectatores plurimũ laudare consuevit, de quo Calistratus Iuriscõsultorum elegantissimus in l. 2. ff. de nund. ita retulit, Denique summæ prudẽtiæ & auctoritatis apud Græcos Plato, cum institueret quemadmodum ciuitas bene ac beate habitari possit: in primis ipsos mercatores necessarios esse dixit. Sic enim lib. 2. πολιτίαις ait, Πλειόνων ἢ γεωργῶν τε καὶ τῶν ἄλλων δημιουργῶν δὲ ἡμῖν πλεονεξία. Πλειόνων γὰρ καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων διακόνων πο, τῶν τε ἐξαρτῶν, καὶ ἀξαρτῶν ἕκαστα. ὅτοι δὲ εἰσι μὲν ἔμποροι. ἢ γὰρ; καὶ. καὶ ἔμπορων δὴ δευδόμενα. Εὐνογε. ἀμ δὴ κομίνας ὁ γεωργος εἰς τὴν ἀγορὰν πωλῶν ποίει, εἰ πὺς ἄλλο τ δημιουργῶν, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν χρόνον ἡμῖν τοῖς δεομένοις, τὰ παρ' αὐτῶ ἀλλάξασθαι, ἀργύρας δ' αὐτῶ δημιουργίας καθήκοντα ἐν ἀγορᾷ: ἀυδ' αὐτῶ, ἢ δ' ὅς. Αλλ' εἰσὶν οἱ τῶτα ὄρωντες, εἰ αὐτῶς ἐπὶ τὴν διακονίαν πᾶσι τᾶν τε. Ex quibus ea tantum quæ ad hunc locum pertinere videtur, traducemus. Pluribus, inquit, agricolis, aliisque artificibus ac ministris opus est, qui importet & exportent singula. Sunt autem hi mercatores. Hactenus ille. Cui cõcinens Bal. noster in rub. extra. de cler. pere. Mercatura, inquit, est amica populis, quia mundus non potest sine mercatoribus viuere. Et propterea licet leges, vt ille subdit, nulla illis concedant privilegia in corpore iuris redacta, principes tamen sapissime plures eis tribuunt immunitates atque exemptiones. Cæterum huiusmodi homines è sententia illius ipsius Calistrati in l. eos. ff. de Decur. non sunt prohibiti Decurionatum, vel aliquem honorem in sua patria petere. Nec enim infames sunt, neque eos, vt subdit, tanquam viles personas oportet negligi. Quæ Calistrati hominis plane Romani sententia hinc forsitan orta est,

Ciceroni testimonium de mercatura.

Apollonius de mercatoribus.

Pro mercatoribus.

orta est, quod prisci illi Romani tanti mercaturam fecerunt, ut collegium mercatorum instituerint, auctore Lio lib. ab vrbe condita 2.

14 ¶ Aristoteles quoque veluti secum pugnās lib. 4. Politicon c. 3. se iunxit mercaturam à vilibus & sordidis artibus, ex plebe, inquit, partem agrorū culturæ deditam videmus, partem mercaturæ, partem opificiis ac sordidis ministeriis. Inn. autem noster in c. significantibus, de offic. deleg. dicit quod mercatores censentur miserabiles personæ quamdiu sunt in mercimoniis, quemadmodum & peregrini. sequitur Alex. consil. 130. super eo de quo quæritur, ad fil. lib. 7. vbi etiam dicit, quod in dubio debemus mercatoribus fauere in mercimoniis, per cap. fraternitatem. 54. dist.

15 ¶ Plerique clarissimi iudēque prudētissimi viri mercaturam exercuerunt. Solon qui & sapiens vnus fuit ex septem, & legum scriptor solus ex septem, (vt vtar verbis Ciceronis ad Brutum) cum esset admodum iuuenis, & eius pater ad beneficentiam propensus, patrimonium imminuisset, ad mercaturam se contulit, nō tam lucri cupiditate impulsus, quā periclitandi, videndique, sicuti retulit Plutarchus in vita illius. Qui & illud subdit ex Hesiodi sententia, Temporibus illis nullum opus ignominia fuisse, nec vllum artium delectum atque discrimen. Mercatura vero ad Barbarorum necessitudines, comparādāque Regum amicitias plurimum valere putabatur. Ex eaque homines multarum & maximarum rerum vsum & experientiam percipere, & maximum inde ciuitatum ducta initia, vti Masiliam condidit Protus à Celtis prope Rhodanum beneuole exceptus, sed illum Plutarchi locum corruptum illius interpres. Thalem quoque mathematicum, & Hippocratem exercuisse mercaturam ferunt. Platoni etiam olei in Aegypto exportationem peregrinationis viaticum suppetisse. Hæc ille.

16 ¶ Cui in eo quod de Thalete loquitur (is fuit vnus quoque de septē) subscribit Aristoteles lib. 1. Politicon c. 7. quo etiam loco affirmat Thalem ipsum mercaturā exercuisse. Et nō nihil etiam meminit Diogenes Laërtius. Sed & illud de Platone repetit Theodoritus in libro de Actiua virtute. Zeno autem familiae Stoicæ conditor, dicitur Laërtio purpuram ex Phœnice mercatus fuisse, non alia causa, vt conicio, licet ille non dicat, quā vt reuenderet, & inde lucrum quopiam sibi seruaret. Neque enim ea fortuna fuit, aut nobilitate, aut luxu, vt sibi huiusmodi vestem emisset. Et vt magis id credas, Zeno suam pecuniam scenerari solitus est, fuitque illi pater Mnaseas mercator, eodem Laërtio auctore. Cato Censorius vnum virtutis exemplar, & ipse negotiationem exercuit, vt testis est Plutarchus in vita ipsius.

17 ¶ Sed vt de Regibus & Imperatoribus loquar, Vespasianus Imperator Rom. si verum scribit Suetonius, non solum ante imperium ad mangonicos quæstus sustinēdæ dignitatis causa descendit, sed & adepto imperio negotiationes alias propalam exercuit, quædā tantum emendo, vt pluris distraheret. Pertinax item alter Rom. Imperator mercaturas exercere Imperator per homines suos, non aliter quā priuatus solebat, vt scribit Iulius Capitolinus. Ante hos longo intervallo Tarquinius ille Priscus, de quo nuper diximus, qui præclaris virtutibus Romanorum regnum affecutus, cultum Deorum nouis sacerdotis auxit, numerum Senatus amplificauit, equestrum ordinem vberiore reliquit: nō solum mercatore genitus erat, quod iam diximus ex Valerio, sed & mercator ipse extiterat, multasque de mercatura pecunias congefferat, vt scriptum reliquit Dionysius lib. 3. Quin longo antè intervallo Mercurius & Rex, & philosophus, & tandem inter Deos relatus mercaturam non solum exercuit, sed & eam primus omnium tradidit, vt & tradidit Dionysius ipse lib. 6. idēque Petrarcha vir sui temporis doctissimus in lib. Inuectiuarum contra medicum, Mercurium inde dictum existimari dicit, quod Mercatorum κνείος, id est, dominus esse videatur. Verum malo credere Festo Pompeio & Seruio lib. 4. Aeneidos qui Mercurium à mercibus dictum volunt quod negotiationum omnium credebant esse Deum. Quibus concinēs Fulgentius Mercurium dictum tradit, quasi mercium curam. Ex quibus comprobatur quod scribit Diuus Ioannes Apocal. 18. Mercatores tui erant principes terræ.

18 ¶ Ad hæc mercatura ad comparandas quærendasque diuitias (quæ res vtrique non omnino contemnenda est) maximum pondus habet. Quod & Marcus Cato Censorius verum temperantiæ prudentiaque specimen, perspicuus, mercaturam ob id commendauit, Est interdum, inquit, præstare mercaturis rem quætere, ni tam periculosum sit. Et mox paulò, Mercatorem strenuum studiosumque rei quærendæ æstimo. Et Cicero lib. 5. Tusculanarum quæst. quæstuosam mercaturam appellat. Quod quā verum sit nulli non patet. videmus enim hac tempestate mercatores & eos ferè solos bonis, opibus, pecuniis, atque diuitiis omnis generis abunde refertos.

19 ¶ Nec mercaturæ laudibus affert præiudicium quod de mercatorū vitii dictum sit. Non enim artis sunt ista, sed hominum, vt dicit Augustinus in d. Psal. 70. Nam etsi plerique eam artem exercent, dolos, mendacia, fraudes, periuria admiscēt: Ars tamen ipsa longè ab iis distat, neque quicquam cum iis habet commune, si ea rectè vti velint homines. Possunt enim si velint attestatibus etiam theologis, sanctisque scriptoribus, videlicet August. ipso, & aliis qui Commentaria ædiderunt in d. Psal. 70. & eodem Aug. in c. fornicari. 88. dist. & è recentioribus Alexan. Ales in 3. parte summæ q. 50. membro 1. D. Thoma 2. 2. q. 77. arg. 4. Scotus in 4. sentent. dist. 15. q. 2. per totum, & ibi latè Gab. Biel. in q. 10. ar. 1. Ant. Fl. in 2. parte primi li. suæ summæ, tit. 1. c. 16. vers. reuertendo ad primum genus, & seq. & è nostris Inn. & Panor. in c. 1. ne cler. vel mo. Io. And. in rub. eiusdem tit. & latè Luca Pen. in rub. C. nego. ne mil. lib. 12. Verum in eam rem, ne longe auctoritatē quaramus, sufficit

sufficit Christi auctoritas, qui Matthæi 13. simile fecit regnum cælorum homini negotiatori, vt facile ex eo possis cognoscere Christum negotiatores non improbasse.

20 ¶ Tamen tu constanter teneto mercaturam derogare nobilitati, per ea quæ suprā diximus in principio. Neque enim omnis ars non improbara est honesta, vt licet videre in omnibus ferè artibus sordidis, quæ licet sint necessariae, & propterea non improbara, non tamen conueniunt nobilibus: quin si in iis versentur, reputabuntur viles & abiecti, vt suprā diximus. Nam & Aristoteles, quo loco eum citauimus, videlicet libro Politicorum 4. cap. 3. Licet videatur mercaturam vt suprā diximus, à sordidis artibus disparasse, manifestius tamen à nobilitate eam se iunxit. Nam cum dixisset partem ex plebe mercaturæ operam dare, subiunxit nobilium etiam differētias esse, ex quibus non obscure insinuauit mercatores inter plebeios esse connumerandos, non inter nobiles. Quibus & ipse accedo, etiam si reclamet Calca. consil. 8. in causa pendente, dicens nobilem ex genere non perdere nobilitatem ob exercitium mercaturæ, per l. nobiles. C. de commer. & merca. quæ magis probat contrarium, vt supra diximus.

21 ¶ Veruntamen ita procedit quod dicimus mercaturam obesse nobilitati, nisi mos regionis qui haud dubiè seruandus est, vt diximus suprā c. 10. nu. 1. & seq. aliud inducat, vt apud Venetos & Genuenses nobiles quoque mercaturā exercent citra vituperium & nobilitatis detrimētum, sicuti retulit Poggius, in suo lib. de nobilitate, & è nostris Cepola, in materia nobilitatis, in 18. opinione, vbi tamen post Ant. in rubr. ne cler. vel mo. dicit vti suprā retulimus num. 2. quod etiam in istis locis aliquid detrahitur nobilitati per mercaturam. Nisi, inquit, dicamus, quod necessitas loci, in quo nulli ferè alij reditus nisi ex mercatura haberi possunt, hoc permittat, per no. in c. quod non est licitum, de regulis iuris. lib. 6. cum si. & idem propè voluit Cepo. nō citato Mart. h. Afflic. in c. 1. col. 7. versic. sed hoc fallit, titu. quis dica. dux. Sed & hoc intelligit ipse Cepola, si mercatura sit magna & copiosa, non si tenuis sit & vilis. testimonio Ciceronis à nobis suprā citati. Sed id aliter intelligit Afflic. vbi suprā, versic. item hoc fallit, vt scilicet nunquam mercatura ob sit nobilitati, si ea magna sit. Et ita dicit seruari in regno.

22 ¶ Alio quoque modo intelligere poteris, scilicet mercaturā nobilitati derogare, si quis eam per se exercent, secus si per alios. De quo quia suprā ample diximus c. 27. nu. 7. inci. secundò procedit, & multis seq. non id repetendum aliter duximus, lectores eius rei admonere contenti.

In vniuersum quæ sunt alia artes, quibus Nobilitati derogatur.

C A P.

X X X I I I I.

1 P O S T ea quæ priuatim de iudicibus, aduocatis, procuratoribus, medicis, agricolis, & mercatoribus diximus: Restat vt in vniuersum de cæteris quoque artibus summatim dicamus. Sed ita vt primùm illud lectores monuerimus, hac in re obseruandam cuiuslibet nationis consuetudinem morēque. & communem, vt cum nostris loquar, patriæ reputationem an ars quæpiam sit existimanda sordida, an honesta, ex sententia Bar. in l. 1. C. de dignit. lib. 10. & Ioan. Plat. in l. maximarum. C. de excus. mu. lib. 10. & Alcia. in l. merces. ff. de verb. sign. & in tract. de præsumpti. regu. 1. præsumpti. 48. nu. 12. & probat, vt ipse dicit, tex. in l. 1. ff. de muner. & hono. Nam & vt scribit Probus Aemilius statim in initio Vitarum virorum excellentium, Non eadem omnibus gentibus esse honesta, atque turpia. Quibus addes quod de hac re latius diximus suprā c. 10. num. 1. & seq. & in præcedenti c. nu. 19.

2 ¶ Sed cessante consuetudine, prima occurrit ars Pictoria, quæ tametsi aliàs mechanicis artibus annumeretur, vt videre licet apud Senecam epistola ad Lucilium 88. Non adducor, inquit, vt in numerum liberalium artium pictores recipiam: non magis quā statuarios, aut marmorarios, aut cæteros luxuriæ ministros: æquè luctatores, & toram oleo ac luto constantem scientiam expello ex his studiis liberalibus: aut & vnguentarios recipiam, & cocos, & cæteros voluptatibus nostris ingenia accōmodantes sua. Hæc ille. Quem secutus Iulius Firmicus lib. 9. c. 9. in septimo loco, videtur pictores inter sordidos posuisse. Iurisc. autè pictorias operas inter fabriles posuit, in l. si non sortem. §. libertus. ff. de cond. inde. Tamen nō possum adduci, vt putem eos qui huiusmodi artem Pictoriam non lucri, siue negotiationis aut quæstus, sed animi causa exercent, vt faciebat Polygnotus pictor celeberrimus, teste Plutarcho in Cimone nobilitati suæ præiudicium vel minimum facere, auctoritate Galeni, qui in exhortatione ad bonas artes ad finem artes in geminum discrimen distribuit: quasdam enim ex his ratione constare, esseque liberales & honestas: quasdam contrā contempribiles, quod corporis laboribus consent, quas sedentarias ac manuiarias vocant. Præstare autem ex illo priore genere quempiam discere, nam posterior illud genus destituere solere grauatos senectute artifices. Prioris autem generis esse medicinam, rhetoricam, musicam, geometriam, arithmetica, dialecticam, astronomiam, grammaticam, ac legum prudentiam: & subdit, Adde his si voles fingendi, pingendique artificium. quanquam enim hæc manuiaria opera constant, tamen earum exercitatio non eget robore virili.

3 ¶ De ea quoque arte Plin. lib. 35. c. 1. hæc protulit, Primūmq; dicemus quæ restant de pictura, arte quondam nobili, tunc cum ex peteretur ad regibus populisque, & illos nobilitate, quos esset dignata posteris tradere. Et rursus c. 4. in princ. Apud Romanos quoque honos maturè huic arti contigit, Siquidem cognomina ex ea Pictorum traxerunt Fabij clarissimæ gentis, principisque

H h

Mercatura nobilitati derogat.

Nisi ex more regionis aliud sit.

Aut nisi per alios quæ exercent.

Arts aut honesta aut sordida ex more gentis.

Pictoria ars an sordida sit, an honesta.

Fabius pictor.

cuius cognominis ipse ædem Salutis pinxit. Et alia multa in huius artis honorem subiunxit, quæ ibi videri possunt. Inter quæ illud est, Fuit & principum virorū non omittendum de pictura celebre consilium. Q. Pedius nepos, Q. Pedij Consulatis Triumphalisque, à Cæsare dictatore coheredis Augusto dati, cum naturā mutus esset eum Messala orator, ex cuius familia pueri auia erat, picturā docendum censuit, idque etiam D. Augustus comprobavit. Puer magni profectus in ea arte obiit. Sed & totus ille liber scæter Pictorū picturarūque laudibus & præconiis, ut ibi videre poteris. Huic autem quod de Fabio Pictore dicit, suffragatur quod scribit Tullius statim post prin. lib. 1. Tuscul. quæst. Fabio nobilissimo homini laudi datum fuisse quod pingeret. Hic autem est Q. ille Fabius Pictor, quem sæpe Liuius citat ex Annalibus. Et eum Prætorem Flaminemque Quirinalem fuisse tradit lib. 7. belli Macedonici. Eumque Cicero in Oratore, & Iuris, & literarum, & antiquitatis peritū fuisse scribit. Sed & Plin. ipse, ut ad eum redeamus, eodem lib. 35. c. 10. Effectum est, inquit, Sicyone primū, deinde & in tota Græcia, ut pueri ingenui ante omnia diagraphicē, hoc est picturam in buxo, docerentur, recipereturque ars ea in primum gradū liberarium. Semper quidem honos ei fuit, ut ingenui eam exercebant, mox ut honesti, perpetuo interdico, ne seruitia docerentur. Ideo neque in hac neque in toreutice vilius qui seruierat, opera celebrantur. Et rursus c. 11. scribit, cum L. Paulus deuictio Perseo petiisset ab Atheniensibus ut quā probatissimum philosophum, & pictorē sibi mitterent, Athenienses Metrodorum misisse, profectos eundem in utroque desiderio præstantissimum, quod edicto quoque Paulus indicauit.

4 **Marcus Antonius Imperator & idem Pictor.**
 ¶ Aelius Spartianus scribit Hadrianum Imperatorem fuisse picturæ peritissimū, quod & ipsum prodit Aurelius Victor. Sed Iulius Capitolinus tradit Marcum Antoninū philosophum Imperatorem illum laudatissimū operam Picturæ dedisse sub Diogeneto magistro. Et Aelius Lampridius scribit Alexandrum Seuerum & ipsum Imperatorē mirē pinxisse. Et Euripidem etiam poetā nobilissimū Emanuel Moscopulus eius interpres, & Thomas Magister, vterque in vita illius, picturæ fuisse studiosum: ut etiam Socratem & Aeschinē Lucianus in Imaginibus, & priorem Laërtius in vita illius, autoritate Duridis & Timonis, Platonem philosophorum coryphæum Diogenes Laërtius in historia illius, & Apuleius lib. de dogmate Platonis primo post prin. Nam & Iulius Firmicus lib. 4. Astronomicon c. 15 in Venere, ponit Picturā in artibus honestis. Idemque lib. eiusdem operis octauo c. 7. in fixatione vngulæ Tauri, Si fuerit, inquit, horoscopus, & Luna hunc eundē locum vel beneuolē, & maleuolē pariter æquata radiatione respexerint, pictorē faciūt, sed quem hoc studium celebri honore nobilitat. Valerius autem lib. 8. c. 12. cui titulus est, Quædam nulla arte effici posse, Timantem Pictorem nobilem vocat, veluti nobilitas ei arti non repugnet, quamquam & aliō spectare potest. Plin. lib. 34. c. 8. tradit Silanionem Statuarium (hæc est species artis pictoriæ) nullo doctore (quod dicit mirabile) fuisse nobilem, licet & aliō quoque trahi potest. Idem autem Plin. lib. 35. cap. 10. scribit hanc artem apud Græcos fuisse receptam in primum gradum liberalium disciplinarum: semperque honorē ei fuisse, ut ingenui eam exercebant, mox ut honesti, perpetuo interdico ne seruitia docerentur. Denique leges nostræ excusant Pictores à muneribus personalibus l. 1. C. de exc. artifi. lib. 10.

5 **Poetica.**
 ¶ Poetas autem quos Pictoribus iungit Horatius in arte Poëtica, Pictoribus atque Poëtis
 Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.
 Nec sine ratione, quando Poëtis loquens Pictura dicatur Plutarcho, & aliis ab eo citatis in lib. de audiēdis Poëmatibus. Hos igitur inter sordidos non annumerauerim, sed potius inter honestos. De qua re multa dicerē, nisi viderem omnes propemodū libros in huiusmodi artem infinitas laudes congerere. Illud tantum adiecerim Iustinum lib. 6. Poëtam quempiā nobilem appellasse, quod tamen, ut nuper diximus, aliō referri possit. Et quod scribit ipse Firmicus lib. illo 4. cap. 17. Luna, ait, defluens à Mercurio, si in nocturna genitura plena luminibus feratur ad Mercuriū, in publicis actibus providentiā habere facit, in quibus semper gloriæ principatum inueniunt. Alios enim Poëtis, eoque diuinorum carminū autoritate nobilitat. Quamuis scio Platonem Poëtis à sua Republica reiecisse lib. 2. de Republica. Et Plutarchum in eo libro nuper à nobis citato scripsisse Poëticam histrionicæ proximē accedere. Sed tu tamen illum interim vide in eodem opere, ubi videbis multa pro Poëtis, multa item contra eos dicta, & D. Basilium in lib. eiusdem argumenti, cui titulus est de legendis Gentilium libris: & ipsum Platonem lib. 10. de Rep. ubi omnes Poëtis à republica reiciendos concludit. Cui & ipse facilē accedo, quādo veteres, ut scribit Strabo lib. 1. poëticam primam quandam esse Philosophiam perhibuerunt: quippe quæ à teneris nos vnguiculis ad viuendi rationem perducatur, mores atque affectus edoceat, quæque gerēda declinandave sint quadam cantus suauitate præcipiat. Miror autem Philippum Imperatorem sanxisse poëtis nullā immunitatis prærogatiua iuari in l. poëtæ. C. de profes. & medic. lib. 10.

6 **Histrionica.**
 ¶ Et quoniam, ut iam diximus, Poëtis & Histrionica aliquid simile habent, non intempestiue hæc illi subiucimus. Histriones hic intelligo, nō hos Tibicines, Citharædos, Citharistas, Lyristas, aliosque aliorum instrumentorum Musicorū in nuptiis, cæterisque festiuitatibus, quas vocamus, ludos, ut vulgō intelligit, qui operā illam suam publicē venalē habent. Hos enim veluti infames vilēsq; existimāt decreta Canonica, quæ & ipsa illos Histriones vocāt, si eorū interpretibus credimus, c. diffinimus. 4. q. 1. cum dicitur, omnes infamæ maculis aspersi, id est, Histriones, & cæte. & c. pro

e. pro dilectione, de consec. diff. 2. ubi, de Histrione illo, qui adhuc in artis suæ dedecore perseuerat. Ideoque ab ea arte ut vili & fordida clerici abstinere iubentur, ut patet ex c. 1. de vita & honest. cler. lib. 6. quod eos vocat Goliardos & buffones, ut etiam gl. & cæteri interpretes intelligunt.

7 ¶ Nam & apud Græcos huiusmodi hominum genus probrosum fuisse argumēto est quod tradit Plutarchus in Pericle, in princ. Quod cum Antisthenes audiuisset Ismeniam optimum esse tibicem, At homo nequā est, inquit. Non enim si probus esset, tibicen foret. Sed & illud de eodem Ismenia tradit idē Plutarchus, tum in Apophthegmatis Imperatorū, tum de fortuna Romanorum, quod cum Anteus Scytharū Rex eum bello captum canere iussisset, omnibus admiratibus, & præ voluptate plaudentibus, iureiurādo firmavit se hincientem equum libentiū auditurum. Constat autem ex Liuiio, lib. 9. ab vrbe condita, hos homines vini admodum auidos esse.

8 ¶ Scio autē eam artem olim apud Romanos fuisse quæstuosam, vel teste Martiale lib. 5. epig. 57.
 Artes discere vult pecuniosas?
 Fac, discat citharædos, aut chorales.
 Idem conqueritur Iuuenalis, tibicines atque cornicines tantas diuitias cumulasse, ut ludos gladiatorios in vrbe ederent. Eius in eam rem versus ij sunt Saty. 3.
 Quondam hi cornicines, & municipalis arene
 Perpetui comites, notæque per oppida buccæ,
 Munera nunc edunt.

Porto Arion Methymæus ea arte præstantissimus grandem pecuniam & vberes quæstus factitauit, eiusque artis gratia Periandro Corinthiorum regi fuit dilectissimus. Suetonius autem in Nerone c. 30. scribit Menecratem citharædum ab ipso Nerone triumphalium virorum patrimoniis ædibusque donatum.

9 ¶ Nec hos tantum Tibicines & alios aliorū musicorū instrumentorū lufores viles esse, sed & huiusmodi instrumentorū cōfectores tales esse, facilē constat ex illo vno testimonio, quod cum apud Græcos lege fuisset prohibitū ne quis artifex statuā in Olympiis habere posset, Theodorus Isocratis Rhetoris pater ostēdit se instrumēta musica non cōfecisse, cum ipsius statuā in Olympiis cōspiceretur. Quod & nos alibi, ex Philostrato in vitis Sophistarū diximus, scilicet supra c. 27. nu. 3. Quamquā scio id ab Aristophā. & Strati. poëtis Comicis probro datum fuisse ipsi Isocrati, tanquā esset tibiariū faber, quod eius pater Theodorus eiuscemodi fuisset. De qua re etiā videbis apud Plutarchū in vita ipsius Isocratis. Quod semper dixerim, si quæstus gratia id quis faceret.

10 ¶ Non quod Musicam siue vocalem, siue instrumentalem, ut ita loquar, aspernabilem despiciabilemve esse putem, sed contra potius laudabilem: cum ea inter honestas & liberales disciplinas omnium consensu reponatur. De cuius laudibus adeo multa possem dicere, ut iustū legitimūque volumen conficerem. Sed si quis eas scire velit, adeat Fabium Quintilianum lib. 1. Oratoriarum Institutionum, c. 17. Plutarchum in eo lib. quem illi priuatim dicauit, Carolum Valgulium in ipsius Plutarchi Musicam, Philippum Beroaldum in oratione habita in enarratione Quæstionum Tusculanarum, Christophorum Landinum in proœmio interpretationū Horatii, & in Commentariis Virgilianis paulō ante finem lib. 1. Marfilium Ficinum lib. 1. Epistolarum ad Canisianum, & Polydorum de rerum inuentoribus lib. 1. c. 14. & seq. Ut non prætermittam Firmicum Maternum lib. 4. Astronomicon c. 15. reponere Musicos & Organarios inter eos qui honestas artes exercent. Hos quoque ignominiosos non haberi tradit Iurisconsultus in l. Athletas, post princ. ff. de his qui no. inf. qui hos Thymelicos vocat, uti verē sunt, ut videre poteris apud Budæum in Annotationibus eius loci, & Alex. ab Alexandro Genialium dierum lib. 3. cap. 9. & Celium Rhodiginum lib. Antiquarum lectionum 8. c. item 8. postremæ editionis.

11 ¶ Sed in hac re tamen mediocritatem illam aurcam, ut in omnibus cæteris rebus, amplectendam esse censam. Notum est enim illud, quod cum Philippus Macedo cantorem quempiā inter cœnandum emendare vellet, Ne tibi tantum mali, cantor inquit, eueniat, o Rex, ut me ista meliūs scias, quod à Plutarcho traditū est in Apophthegmatis ipsius, & in lib. de discrimine adulatoris & amici, & in lib. de fortuna Alexandri, haud multo post principium. Et simile quippiam refert Aelianus li. 9. Variæ historiæ de Antigono, apud quē cum psaltes quispiā artis suæ specimen præberet, & ei sapius Antigonus diceret, constringe Netem, & rursus Mediam, respondit, Auertant o Rex à te Dij malum hoc, ut me meliūs atque exquisitiūs hanc artem teneas. Sed ut redeamus ad Philippum, is cum aliquando accepisset filiū suauiter quodam in loco cecinisse, vrbane cum est obiurgatus. Non te pudet, inquit, quod ita pulchrē canere scias? Tanquam scilicet non satis honestū sit principibus vritis, cæterisque honesti ordinis excellenter eam artem didicisse. Sed satis illis esse, quod ipse Plutarchus in ipso Pericle scripsit, canentibus aliis audiendi otii superesse, multūque Musis videri ab his impartiri, si cæteris his de rebus certantibus ipsi se spectatores præbeant. Cæterum Strabo lib. 17. tradit Ptolemæum Auletem patrem illius Cleopatæ, præter alia flagitia choraulam & tibias exercuisse, & adeo in ea gloriatum fuisse ut nō cunctaretur certamina in regia celebrare, ad quæ & ipse cū aliis certaturus prodibat. Nam & in re non admodum dissimili annotatum est apud Salustium, Semproniam reprehensam fuisse, non quod saltare sciuerit, sed quod optimē. Saltare, inquit, elegantius, quā necesse est probæ. Id quod inter cæteros animaduertit Macrobius lib. 5. Saturna. c. 14.

Instrumentorū musicorū cōfectores.

Musica laudanda.

Modo ne sit in mia in vrbis honestis.

12 ¶ Porro Paulus Aemilius in Epaminunda, Scimus, inquit, nostris moribus musicen abesse à principis persona. Quod apud Græcos & gratum & laude dignū dicitur. Et paulò post scribit ipsum Epaminundam didicisse citharizare & cantare ad chordarum sonum à Dionysio, qui non minore fuit in musicis gloria quàm Damon aut Lampus. Suetonius in vita Titi illius Imp. omnibus virtutum generibus absolutissimus, cap. 3. scribit eum ne musicæ quidem fuisse rudem, ut qui cantaret, psalleret iucundè, ac scienter. Et Aurelianus Victor scribit Adrianum Imperatorem canendi & psallendi peritissimum fuisse. Aelius autem Lampridius tradit Alexandrum illum Severum Imperatorem laudatissimum musicæ fuisse peritissimum, cantauissetque nobiliter: sed nunquam alio conscio, nisi pueris suis testibus: lyræque ac tibia & organo cecinisse. E diuerso Cimon ille alioquin vir illustrissimus vituperatus fuit quòd musicam non didicisset, ut autoritate Stefimbroti Thasij tradit Plutarchus in vita ipsius Cimonis.

Tragedi.
Comædi.
Histriones.
Ludiones.
Ludij.
Mimi.
Pantomimi.

13 ¶ Igitur ad eos Histriones accedo, qui in scena personati Tragedias, vel Comædias agunt, qui & Ludiones & Ludij quoque vocari possunt. Nam hinc illi Histriones dicti sunt, quòd Hister apud Tuscos, vnde illi à Romanis acciti sunt, Ludio siue Ludius vocabatur, ut scribit Lilius haud multò post princ. lib. 7. ab vrbe cond. & Valerius Maximus lib. 2. c. 1. quod est de institutis antiquis, & Plutarchus in Problematis Romanis c. 17. Sed & iudem Mimi & Pantomimi, & Archimimi dicuntur, scilicet Mimi à μιμίωμαι, quod imitor significat, Pantomimi qui in ea arte tantum excellunt, ut omnia possint imitari, Archimimi veluti principes mimorum. De duobus prioribus fit mentio in l. patronus. ff. de oper. lib. & præterea de Pantomimo apud Suetonium in Augusto, c. 45. Et de postremo apud eundem in Vespasiano, c. 19. Hos autem Duclidas Lacedæmonij vocabant, ut scribit Plutarchus in Lyfandro. Textus autem in cap. 1. de vita & honestate cleric. lib. 6. & Accursius noster in l. si qua. C. de specta. lib. 11. & nostri vbique Ioculatores illos vocant, quamuis ea vox aliud significare videatur apud Ciceronem ad Atticum lib. 4. Huic Ioculatore senem illum, ut noras, interesse sanè voluit. Et vix alibi apud bonos auctores comperies. Et certè hos Histriones (quos Galli vulgò appellant *farfours*, ioueurs de farfes) eam artem publicè exercentes quæstus gratia, inter sordidissimos reposuerim. De quibus etiam fortè intellexerunt illa Decreta Canonica supra numero ab hinc 4. citata, licet gl. & Doct. aliter, ut ibi diximus, accipiunt. Nam & in cap. maritum, 33. dist. prohibentur ij qui in scena lusisse noscuntur, in clericis ordinari. Scribitur enim in l. 2. §. ait prætor. ff. de his qui not. infra. eum qui in scenam prodierit, infamem esse. Scenam autem esse quæ ludorum faciendorum causa, quolibet loco vbi quis consistat moueaturque spectaculum sui præbiturus, posita sit in publico priuatoque, vel in vico, quo tamen loco passim homines spectaculi causa admittuntur. Et paulò post subditur, Omnes propter præmium in scenam descendentes famosos esse.

14
Quid si nō ob
questum, sed
ambitiosa ostē
tatione.

¶ Quo in loco Budæus noster non eos tantum qui propter præmiū, sed & qui ambitiosa ostentatione prodeunt, famosos esse voluit. Nam & eum locum in compendio iuris ciuili, quod Romæ est in Bibliotheca Pontificis, per indicis seriem ordine alphabeti sermone Græco compositum, in hæc verba legisse se dicit, *οτι πάντες οι δια πόρου εις αγωνα παριόντες άπμοί εισι. και οι δια φιλοπυλια εν σκηνις πιδόντες.* Omnes qui quæstus causa in certamen descendunt, infames sunt: simul & qui in scenam per ambitionem prodeunt. Et optimè quoque faciunt alij tex. simpliciter scenicos inter humiles & sordidos reponentes, scilicet in l. humilem, & ibi Alber. C. de incest. nupt. & in l. 1. C. de natur. lib. Sed & est textus qui Histriones & Pantomimos nuncupatim viles & inhonestos vocat in d. l. si qua. C. de specta. lib. 11. Et alius, ex quo intelligis histrionicam operam vilem fuisse, in l. seruos. vers. proinde. ff. de leg. 3. Estque alius tex. qui apertè declarat Pantomimos vilis esse pretij in l. Titius, in fin. ff. de act. empt. & alius item text. qui histrionibus donare (siue de his intelligat, siue de prioribus) dicit immane vitium esse, in c. donare. 81. dist. Lucianus autem in Icaromenippo haud multò ante fin. incesit histriones vt viles.

15
De eis dē reb.

¶ Porro Græci huiusmodi histriones & scenicos maximè honorandos putabant, vt tradit D. August. de ciuitate Dei lib. 2. c. 12. & videre licet ex Liuio 3. decad. lib. 4. loquente de Aristone quodā tragico actore, Cui inquit, & genus & fortuna honesta erant: nec ars (quia nihil tale apud Græcos pudori erat) ea deformabat: Licet Romani è diuerso artem omnem ludicrā, scenāque totam in probro ducebāt, genūque id hominum non modò honore ciuium reliquorum carere, sed etiam tribu amoueri notatione Censoria voluerunt, vt autoritate Ciceronis in libris de Republica scripsit idem Augustinus eiusdem lib. c. 13. Nam & Scipio Nasica in Censura scenicos ludiones tribu mouisse scribitur. De quo etiam Probus in præfatione Vitarum excellētium Imperatorum: in scenam, inquit, prodire, & populo esse spectaculo, nemini in iisdem gentibus (de Atheniensibus autem & Lacedæmonijs loquitur) fuit turpitudini. Quæ omnia apud nos (scilicet Romanos) partim infamia, partim humilia, atque ab honestate remota putantur.

16 ¶ Asinius autem Pollio lib. Epist. famil. Cicero. 10. in epist. inci. Balbus, indignè fert, quòd Balbus Quæstor Herennium Gallum histrionem annulo aureo donatum in XIIII. selsum deduxisset, tot enim fecerat ordines equestris loci. Iuuenalis Saty. 8. multis versibus inuehit in nobiles Romanos qui consumptis per luxum opibus, ad artem hanc scenicam descenderent, & pro histrionibus fabulas agerent,

Consumptis opibus vocem Damasppe locasti

Supparia clamofus agens vt phasma Catulli. Et cætera, quæ sequuntur. Arguitur etiam August. Cæsar, quòd aliquando equi. Rom. vsus esset ad scenicas operas, ex Suetonio in eius vita cap. 43. subditque id fecisse antequam id Senatusconsulto interdictum fuisset. Nam Cornelius Tacitus lib. 18. scribit cautum seuerè senatusconsulto fuisse, ne Equites Ro. ludis & arena polluerentur. At Alexander Seuerus, vt tradit Lampridius in vita illius, scenicis nunquam aurum, nunquam argentum, vix pecuniam donauit: idem tamen (eodem auctore) spectacula frequentauit, sed cum summa donandi parsimonia, dicens scenicos sic alendos tanquam seruos nostros. Contra autem Heliogabalus incesit, quòd quempiam qui histrionicam Romæ fecerat ad Præfecturam Prætoriam asciuerit, vt tradit Lampridius in vita illius. Antoninus Philosophus temperauit scenicas donationes, iubens vt quinos aureos scenici acciperent: ita tamen vt nullus editor decem aureos egrederetur, vt scribit Capitolinus in vita illius. Laberius eques Romanus ægerimè tulit, quòd Iulius Cæsar illum in scenam descendere, & mimos canere iussisset. Nam inter cætera quæ in scena protulit, hæc dolenter recitauit,

*Eques Romanus lare egressus meo
Domum reuertor mimus, nimirum hoc die
Vno plus vixi, mihi quàm viuendum fuit.*

Quos quidem versus retulit Macrobius lib. Satur. 2. c. 7. Arguitur item Domitius auus Neronis, quòd Equites Romanos & matronas ad agendū mimum produxerit, vt scribit Suetonius in Nerone. c. 4. Cæterum Cornelius Tacitus lib. 18. cautū dicit seuerè fuisse à Virellio ne Equites Romani ludo & arena polluerentur. Et subdit, priores id principes pecunia, & sæpius vi pepulerunt ac pleraque municipia & coloniarum amulabantur corruptissimum quenque adolescentiū precio illicere. Constat autem ex l. Imperator. in princ. ff. de fideic. liber. olim seruos fuisse tragædos.

17 ¶ Quanquam his aduersari videtur, primū id quod dictum est de Græcis, quòd Demosthenes in oratione *πρὸ πικραπρέστος*, Aeschinem nō semel per probrum vocauit *πριταγωνιστήν*, veluti vilem, tum quòd histrio fuerit, tum quòd histrio non quidem primarium partium nec secundarum, sed tertiarum, scilicet infimarum. Hæc enim sunt verba illius, *βιβάζω αὐτόν, καὶ βεσούριτε ἐκ τῶν δεύρων, καὶ μόνον ὃ κατὰ λείπει τῶν ὄψεων, ὡς πελευθόντα τῶν πριταγωνιστῶν ἀποσῶναι.* Item quoque ei quod dictum est de Romanis, id quod scribit Macrobius lib. 3. Satur. c. 14. Histriones non inter turpes habitos, eiusdem Ciceronis testimonio, quem nullus ignorat Roscio & Aesopo Histrionibus tam familiariter vsus fuisse, vt res rationesque eorum sua solertia tueretur. Quod cum ex aliis multis, tum ex epistolis quoque eius declaratur. Nam illam orationem quis est qui non legerit, in qua populum Romanum obiurgauit, quòd Roscio gestum agente tumultuauerit? Et certè satis constat eum contendere cum ipso Histrione solitum, vtrum ille sæpius eandem sententiam variis gestibus efficeret, an ipse per eloquentiæ copiam sermone diuerso pronuntiaret. Quæ res ad hanc artis suæ fiduciam Roscium traxit, vt librum conscriberet, quo eloquentiam cum Histrionica compararet. Is est Roscius qui etiam L. Sylla charissimus fuit, & annulo aureo ab eodem Dictatore donatus est. Hæc ille. Cui illud tantum addes, Ciceronem ipsum in lib. 1. de Oratore eosdem Roscium & Aesopum claros Histriones vocasse, & Plutarchum in vita ipsius Ciceronem ipsum vtrunque omni cura in pronuntiatione obseruasse. De quibus etiam est illud Horatii lib. epist. 2. epist. 1. ad Augustum,

Que grauis Aesopus, que doctus Roscius egit.

Nec prætermiserim Domitianum Histrionibus scenam interdixisse, intra domum quidem exercendi artem iure concessio, vt tradit Suetonius in eius vita c. 7. Ante eum autem Nero Pantomimos relegauit, vt in eius vita recenset Suetonius c. 16. Sed & antè Tiberius vt dicit Tacitus lib. 4. & iterum lib. 13. Italia submouit, vbi eos histriones appellat, atque etiam in d. lib. 4. Ob quod Plin. in Panegyrico scribit Pantomimos à malo principe fuisse sublato. At Neruam illius successorem eosdem restituisse, sed mox Traianum eosdem iustulisse. Tradit autem Cornelius Tacitus haud multò ante fi. lib. 1. Tiberium sanxisse ne domos Pantomimorum senator introiret. Cæterum Scipio Nasica Censor scenicos hos ludiones è tribu mouit, vt autoritate Ciceronis in libris de Repub. scribit D. August. de ciuit. Dei lib. 2. c. 13. Tamen si Liuus 1. decad. lib. 7. post princ. tradit institutum fuisse, vt actores Atellanarum, ne tribu mouerentur, & stipendia tanquam expertes artis ludicræ facerent. Verum Augustus histriones immunes verberum fecit, & ne flagellis caderentur edicto inhiuit, vt & scripsit Cornelius Tacitus vbi supra, & nonnihil tetigit Suetonius in vita illius, c. 45.

18 ¶ Illud autem non prætermittendum, quòd si non publice, sed intra priuatos parietes animi causa, vel infirmitatis depellendæ gratia, vel alterius honestæ cuiuspiam occasionis causa quis hanc artem exerceat, non illi fraudi erit, aut dedecori, vt nuncupatim voluit gl. in d. c. 1. in verbo, Ioculatores, & ibi quoque cæteri, de vit. & honest. cler. lib. 6. Innoc. Host. Collect. Panor. & plerique omnes in c. cum decorum, ext. eod. tit. Nam & Domitianus Imp. interdixit histrionibus scenam: intra domum quidem exercendi artem iure concessio.

19 ¶ Ex his autem quæ diximus intelligi potest quid de athletis dicendum sit, qui & ipsi in scenam descendunt, sed Vlpianus in l. athletas, ff. de his qui no. infra, post Sabinum & Cæsium respondit, eos omnino artem ludicram nō facere, virtutis enim gratia id facere, & facit l. 1. C. de athle. lib. 1. Et certè magnos & laudabiles viros legimus eam artem exercuisse. Ex quibus vnum omnium

laudatissimum pro omnibus nominare satis erit. Is fuit Plato, quem athletam fuisse tradit Diogenes Laertius & Seruius in lib. 6. Aeneid. eum locum enarrans.

Atque humeris extantem suscipit altis.

Vbi etiam dicit illum post omnium victoriam se philosophiae dedisse.

20 ¶ Sed id sane intelligendum est, si virtutis gratia eam artem exercerent, ut declarat d. l. athletas. Nam si in id operas suas locarent, ut pugnarēt, non solum sordidi, sed & infames ipso iure fiunt, ut in simili dicitur in l. r. §. item senatusconsultum. ff. de postul. Quod intellige si reipsa in scenam prodirent, alias enim ex sola locatione operarum non infamarentur. l. qui autem. quae est 3. ff. de his qui not. infra. Nisi id ipsum fecissent, ut cum bestiis pugnarent: tunc enim ex eo solo infames efficerentur, etiam si id ipsum non perfecissent. d. l. r. §. bestias, versic. ergo qui locauerit. ff. de postul. Nec tamen exercitium bestiarum conficiendarum per se sordidum est, quod ex eo patet quod scribit Herodianus lib. r. Commodum imperatorem in id sese exercuisse veluti fortitudinis gloria, sed id minus decorē quam modesto principi conveniebat: quasi diceret id illi non fuisse indecorum, si non nimius in eo fuisset, ut etiam supra diximus cum de musica locuti sumus, & dicemus quoque postea in saltatione.

21 ¶ Tantum autem abest ut ars Oratoria siue Rhetorica & eloquentia, cui Roscius Histrionicam comparare voluit, repugnet nobilitati, ut etiā alioquin ignobiles nobilitet, vel teste Firmico Materno, qui lib. 3. Astronomico c. r. Si luna, ait, ad Mercuriū feratur, & ei se cursus sui radiatione coniungat, sitq; luminibus plena, faciet cordatos, ingeniosos, oratores summa eloquentiae nobilitate fulgentes. Constat autē artē ipsam Rhetoricā inter liberales & ingenuas esse positā, ut nō necesse sit de ea re amplius disputare, praesertim quod omnes prope libri eius laudibus sunt referti.

22 ¶ Quid autē de Saltatoribus? Hi enim propius ad Mimos illos & Histriones accedere videntur. Et hos certe Tullius lib. r. Officiorum, ponit inter illiberales artifices scribens, Adde huc si placeat vnguentarios, saltatores, totūque ludum talarium. Et lib. 3. eiusdem operis, Quid inquit, si sapiens rogatus sit ab eo qui eum haredē faciat, cum ei testamento sestertium milies relinquatur, ut antequam hareditatē adeat, luce palam in foro saltet: idque se facturum promiserit, quod aliter eum haredem scripturus ille non esset: faciat quod promiserit ille, necne? Promisisse nollem, & id arbitror fuisse grauitatis: sed quoniam promisit, si saltare in foro turpe ducet, honestius mentietur, si ex hareditate nihil ceperit: nisi forte eam pecuniā in Reipublicā magnum aliquod tempus, ut vel saltare eum, cum patriae cōsulturus sit, turpe non sit. Idque etiam nomen improbrum fuisse ac maledictum satis constat ex eodem Tullio in oratione pro L. Murena, Saltatorem, ait, appellat L. Murenam Cato: maledictum est, si vere obiicitur, vehementis accusatoris: sin falso, maledici conuicatoris. Quare cum ista sis autoritate, non debes M. Cato arripere maledictum ex triuio, aut ex scurrarum aliquo conuicio: neque temere Consulē populi Rom. saltatorem vocare: sed cōspicere quibus praeterea vitii affectum esse necesse sit eum, cui vere istud obiici possit. Nemo enim saltat sobrius, nisi forte insanit, neque in solitudine, neque in conuiuio moderato atque honesto. Intempestiui cōuiuuij, amoeni loci, multarum deliciarum comes est extrema saltatio, & caetera quae sequuntur. Idem in oratione pro Deiotaro multis verbis increpat Castorem, qui Deiotarum ipsum in conuiuio saltauisse dixerat, Quae crux, inquit, huic fugitiuo potest satis supplicij afferre? Deiotarum saltantem quisquam, aut ebrium vidit vnquam? Et paulo post recensitis ipsius Deiotari virtutibus, subdit, Qui igitur adolescens nondum tanta gloria praeditus nihil vnquam nisi seuerissime & grauisime fecerit, is ea existimatione, eaque aetate saltauit? imitari potius Castor aui tui mores disciplinamque debebas, quam optimo & clarissimo viro fugitiuo ore maledicere. Quod si saltatorem auum habuisses, neque eum virum vnde pudoris pudicitiaeque exempla peterentur: tamen hoc maledictum minime in illam aetatem conuerteret, &c. Idem in oratione contra Pisonem, Gabinium increpat, quod nudus in conuiuio saltasset, suūque saltatorium verfaller orbem, fortunae rotam non pertimescens.

23 ¶ Longo ante tempore Scipio Africanus Aemilianus in oratione contra legem iudiciariam Tiberij Gracchi haec grauitate conquerebatur apud Macrobiū lib. 3. Satur. c. 14. Docentur praestigias inhonestas, cum cinædulis & sambuca, psalterioque eunt in ludum histrionū, discunt cantare, quae maiores nostri ingenuis probro ducier voluerunt: Eunt, inquam, in ludum saltatorium inter cinædos, virgines puerique ingenui. Haec cum mihi quisquam narrabat, non poteram animum inducere, ea liberos suos nobiles homines docere: sed cum ductus sum in ludum saltatorium, plus mediūfidius in eo ludo vidi pueris virginibusque quingentis. In his vnum (quo me Reip. maxime misertum est) puerum bullatum, petitoris filium, non minorem annis duodecim cum crotalis saltare: quam saltationem impudicus seruulus honeste saltare non posset. Hora. lib. 2. Ser. Sat. r. scribit Milonium cum primum ebrius esset, saltare solitum,

Quid faciam? saltat Milonius, ut semel iclo

Accesit feruor capiti.

Id quod confirmat quod supra diximus ex Cicerone. Idem lib. Carminum 3. Ode 6. queritur quod puellae Rom. docerentur motus Ionicos, id est, molles saltationes, quas primi Iones inuenerunt, atque ita fingerentur artubus, id est, componerentur ad turpes & libidinosos motus reum vincerarum, ut scite exponunt interpretes, Huius carmen est huiusmodi,

Motus

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo, & fingitur artubus.

24 ¶ Homerus ille omnium virtutum parens, iustissimūque rerum omnium aestimator ἔργων, id est, saltatores inter hominum pessimos, & maximē redarguendos posuit, dum scribit Iliados, lib. 24. eodemque vlt.

Τὸς μὲν ἀπώλεσ' ἄρως, τὲ δ' ἐλέγχεα πάντα λείπειται,
νεύσαι τ' ὀρχησαί τε, χοροῖσι τυπίσι τε αἰετοῖσι,
Ἄρ' ὄν' ἠδ' ἐπιφών ἐπιδ' ἠμῖοι ἀρπακτῆρες.

Id est, ad verbum,

Hos quidem interemit Mars. Haec autem impropria omnia relicta sunt,

Mendacesque, saltatores, choreae strepitibus optimi,

Agnorum & haedorum publici raptores.

Ita autem vertit Erasmus Chilli. 3. cent. 9. c. 43.

Sustulit hos Mauors, reliqua at mala probra relicta,

Ducendis agnis, atque haedis diripiendis

Strenui.

25 ¶ Seneca in prologo Declamationum illud vnum temporū suorum vitium deplorat, quod cantandi, saltandique obscena studia effoeminatos tenerent. Et ut de recentioribus quoque loquar, Alphonfus Aragonum Rex prudētissimus Socratē irridebat, quod saltatione animum relaxaret, saltatorem ab infano nihil differre dicēs, nisi quod hic dum saltat, ille dum viuit, insanus est. Quae ex causa Gallos potissimum leues esse dicebat, qui quo magis aetate prouecti essent, eo magis saltarent, hoc est insania se oblectarent. Testis Antonius Panorm. in facetis ipsius Alphonfi, & aliorum. In quibus etiam illud scriptum est Albertum Imperatorem Romanum dicere solitum, Venationem esse virilem exercitationem, saltationem muliebrem. Refert autem Suetonius in Domitiano. c. 13. ipsum Domitianū Senatu mouisse quempiam Quæstorium virum, quod gesticulandi studio teneretur. Dion in Tiberio tradit ipsum Tiberiū saltatores Roma expulisse, veiuſſequē eam artem vsquam exerceri. E diuerso arguitur Heliogabalus, qui ut tradit Lampridius, saltatorem ad praefecturā praetorij ascuerit. A nobis autem lib. 2. aduersus gentes, Idcirco (inquit) animas Deus misit, ut res sancti atque augustissimi nominis symphonicas agerent, & fistulatorias hic artes, ut in flandis bucculas distenderent tibiis, cantionibus ut praerent obscenis numerositer & scabillorum concrepationibus sonoris, quibus animarum alia lasciuiens multitudo incompositos corporum dissolueretur in motus, saltaret & cantaret, orbis saltatorios verteret, & ad vltimum clunibus & coxendicibus subleuatis lumborum crispitudine fluctuaret. Apud Plutarchum in Philopemene Titus Flaminus Dinocratem Messenium quod in conuiuio ebrius saltasset, laeſsit. Caeterum Decreta Canonica ius non faciunt presbyteris sese his coetibus immiscendi, in quibus obsceni motus corporum saltationibus efferuntur. c. presbyteri. 34. dist. Scitum autem est illud Eccles. 9. Cum saltatrice ne assidus sis, nec audias illam, ne forte pereas.

26 ¶ Sunt tamen multa quae in laudem artis saltatoriae dici possunt, quae si quis scire desiderat, legat Lucianum in lib. quem huic rei priuatim dedicauit hoc titulo, πρὸ ὀρχησεῖ, de saltatione, in quo ostendit hanc saltandi artem maxime nobiles & ingenuos decere, & Athenæum lib. r. Diaposophistarum, non vno in loco, & Macrobiū lib. 3. Satur. c. 14. & Pyrrhum Anglebermeum in eo libello quem & de saltatione & Musica adidit, quem, ut ipse dicit, ex Luciano magna ex parte deprompsit: & Alexandrum ab Alexandro Genialium dierum lib. 4. c. 10. dum de insignibus & dignitate Saliorum loquitur, & item lib. 2. c. 25. & Caelium Rhodiginum Antiquarum lectionum lib. 5. cap. 3. & 4. postremae editionis. Neque enim eorum quae ab aliis in vnum locum abunde sunt congeita quicquam huc speciatim adscripsisse constituimus, nisi ut forte aliquid adiciamus, aut declaremus.

De eadem re. Pro saltatoribus.

27 ¶ Sed quod illo libro de saltatione, de Phæacibus tradunt Lucianus, & Athenæus locis supra allegatis, est ex lib. 8. Odyſſæ, vbi Alcinoſ Rex ita suos Phæacas compellat,

Ἄλλ' ἄγε φαεικῶν βυπάρμονες ὄσοι αἰετοῖσι
φαίλατε, ὡς ὄφρα ἔνισσῃ οἱ σὶ φιλοισίμῃ
θικασὲ νοσησας, ὄσοι πῶδ' ἰγνόμεθ' ἄλλων
ναυπλίῃ, καὶ ποσὶ, καὶ ὀρχισίνῃ, καὶ ἀοιδίῃ.

Sed agite Phæacum saltatores quicumque optimi

Tripudiate, ut & hospes dicat suis amicis

Domum reuersus quantum superamus alios

Nauigatione, & pedibus, & saltatione, & cantilena.

Sed & locus Hesiodi quo facit Musas saltantes, est in initio Theogoniae,

Μουσάων ἑλικωνιάδων ἀρχώμεθ' αἰείδειν,
αἰ δ' ἑλικῶν ἔχουσιν ὄρε' ἄμυγα τε (ἀβύθου τε,
καὶ τε πρὸ κρήνην ἰοειδία πῶσ' ἀπαλοισίμῃ
ὀρχεῶνται.

Musas Heliconiades incipiamus canere,

Quae Heliconem tenent, montem magnūque, diuinūque:

Hh 4

Et circa fontem nigrum pedibus teneris

Saltant.

28 ¶ Sed & quod ipse Lucianus scripsit Socratem iudicatum ab Apolline omnium sapientissimum dedit saltationi operam, & hoc ipsum tradit Xenophon in Symposio, Laertius in vita ipsius, & Plutarchus in lib. de tuenda bona valetudine. Quod item tradit Lacedaemonios saltationibus plurimum vacasse: huic concinit quod refert idem Plutarchus in vita Lycurgi, eum lege sanxisse, ut puellae in quibusdam sacris saltarent, canerentque praesentibus spectantibusque iuuenibus. Et quod etiam scribit Quintilianus lib. 1. c. 11. Lacedaemonios saltationem quandam tanquam ad bella quoque vtilem inter exercitationes habuisse. Et quod denique de Platone dicit: certe ipse Plato de Legibus lib. 2. tradit Deos laboriosam vitam hominum miseratos, remissiones laborum constituisse: Musas quoque, & Apollinem Musarum ducem, & Bacchum concelebratores adhibuisse, qui cum voluptate saltationes nobis ducerent. Sed & inibi scribit unumquodque animal natura saltare consuevisse, hominem vero cum numeri sensum acceperit, saltationem peperisse. Et lib. 6. eiusdem operis, in solennitatibus nudas adolescentulas, cum nudis iuuenibus saltare iussit, ut & ex eo repetit Eusebius Evangelicae praeparationis lib. 13 c. 12. Qui id ipsum ex Lycurgi legibus accipere videtur. Ex quibus tradit Plutarchus in vita ipsius tripudia per omne tempus celebrari solita, nisi forte militiae vacarent.

29 ¶ Quibus & illud addere poteris 2. Reg. c. 6. Dauid illum aliquando saltasse totis viribus ante Dominum, veluti non sit indecorum, nec inhonestum aliquando e re nata, & tempestiue saltare. Nam ut scribit Eccles. 3. cap. Omnia tempus habent, inter quae illud subiungit paulo post, Tempus saltandi. Quodque Pindarus Apollinem saltatorem vocat,

O saltator venustatis rex Phaeatre.

Et Eumelus, aut ut aliis placuit Aritinus Corinthius, Iouem saltatorem introducit, quod ex illis expendit Athenaeus d. lib. 1. Dipnosophiston. Homerus quoque si is est in Hymno Apollinis facit Gratias, Horas, Harmoniam, Heben, & Venerem tripudiantes, atque Iunonem in carpum manus tenentes,

Αὐτὰρ ἐπὶ Λόκῳ μοι χάρειες καὶ εὐφρόνες ὄψαι,
ἄρμονιὴν ἦβητα, Διὸς θυγάτηρ τ' ἀφροδίτη,
ὄρχευντ' ἀλλήλων ἐπὶ κρητῶν χεῖρας ἔχουσαι.

Ceterum Plutarchus in libro de bona valetudine tuenda scribit saltationem Socrati fuisse exercitationem minime iniucundam.

30 ¶ Id quod etiam intellexerim, modò ne nimium scite vel eleganter quis id faciat. Nam ut supra diximus in Musica, probro datum est Semproniae, quod sciret saltare elegantius quam necesse esset probae. In quam etiam sententiam refert Herodotus in Erato historiam non inelegantem. Cum Clisthenes Aristonymi filius, Sicyonis tyrannus filiam nomine Agaristam destinasset nuptum dare ei, quem praestantissimum Graecorum omnium comperisset, nunciarique ob id iussisset, ut quisquis sese dignum putaret, qui eius gener esset, is ad Lx. diem Sicyone praesto foret: illicque multi proci contendissent, inter quos Hippoclidus Tisandri filius qui praecipue Clistheni erat cordi: quippe qui viribus, strenuitate, musica, & oratione longe alios antecelleret. Ille nuptiarum die, quo Clisthenes iudicatum se quem ex omnibus deligeret, iussit tibicinem sibi canere ἐμελίαν, id est, saltationis genus quoddam sedatum: tibicinèque obsequente saltavit sibi quidem placens: sed Clisthenes omnem rem cernens dissimulavit. Posthac aliquantulum interquiescens Hippoclidus iussit inferri sibi mensam, qua illata primum super eam Laonicos saltavit modulos, mox alios Atticos, deinde super mensam capite statuto cruribus veluti brachiis modulabatur, ad cuius primam & secundam saltationem et si stomachabatur Clisthenes tam impudentem generum sibi fieri, tamen sese continebat nolens in eum irrumperè. At ubi vidit cruribus veluti manibus gesticulantem, iam se ultra continere non sustinens ὡ παὶ πρῶτον ἀρχήσαστο γέ μιν τ' γάμου, fili Tisandri desaltasti matrimonium. Cui ille ὁ φροντὶς ἱπποκλέδης nihil curat Hippoclidus. quae vox postea abiit in Prouerbium.

31 ¶ In qua re quoque considerandus est cuiusque gentis mos & consuetudo, vti & in caeteris omnibus artibus supra diximus in principio huius capituli. Nam & Paulus Aemilius in Epaminunda, scribit quod & supra diximus musicem Romanorum moribus, abesse à principis persona. Saltare etiam in vitis poni, quae omnia apud Graecos & grata, & laude digna ducuntur. Lucianusque in illo libro de Saltatione supra citato, scripsit apud alias quoque multas gentes id non probrosum fuisse. Nec semper quoque inhonestum fuit Romanis, ut diximus, & ostendit Macrobius ubi supra citauimus.

32 ¶ Publicani, qui Graecis πελώναι dicuntur, id est, tributorum & vectigalium exactores, collectores, redemptores, siue cōductores, inter sordidos, abiectos, infames, & praeterea male moratos habiti sunt, tum apud Iudaeos, tum Graecos, Romanosque. De primis enim quis nescit illud Matth. c. 18. Si ecclesiam non audit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Et cap. 21. Publicani & meretrices praecedent vos. Et Marc. 2. Multi Publicani & peccatores simul discumbebant. Et Luc. 5. cap. Quare cum Publicanis & peccatoribus manducatis? Et cap. 15. Erant appropinquantes ei (de Domino Iesu loquitur) Publicani & peccatores. Et aliis multis similibus locis. De Graecis autem

Mediocritas
hac in re sequenda.

Notaria

Mos patriae
considerandus.

Publicani.

tem & Romanis testimonium perhibent Aristoteles & Tullius, dum hos negant haberi inter honestos ciues, ut ex his nonnulli repetunt. Ipse autem Tullius alcubi non adeo bene sentit de Publicanis, ut cum ad Q. fratrem lib. 1. Improbum, ait, negotiatorem, paulò cupidiorè Publicanum comprimere non possis. Sed & Vlpia. in l. quantae. ff. de Publi. Quantae, inquit, audaciae, quantaeque temeritatis sint publicanorum factiones, nemo est qui nesciat. Et certe huius tanta illorum audacia, temeritatis & avaritiae exemplum memorabile habes L. Pomponij Veientani, & M. Posthumi Pyrgensis & aliorum publicanorum apud Liuium lib. 5. secundi belli Punici, post princ. Et huius rei arg. Bald. in l. dissoluta. ad fi. C. de condic. ex leg. voluit huiusmodi Publicanos cogendos adere libros suarum rationum, vti vsurarios de quibus in cle. 1. §. caeterum. de vsuris. De qua re tamen vide Rom. Iasa. Alciatum. & alios recentiores in l. 1. C. de edend. & Francif. Aretinum in c. 1. de prob. Plutar. in Lucullo tradit ipsum Lucillum Publicanos, veluti Harpyias labores mortalium depascentes, Asia eiecisse.

Publicanorum
audacia.

An isteneatur
adere libros
suarum ratio-
num.

Pro publica-
nis.

33 ¶ Quamquam scio aliquando Publicanos ipsos fuisse in quodam precio apud Romanos, ut probat illud Ciceronis in oratione pro lege Manilia. Nam & Publicani homines honestissimi & ornatissimi suas rationes & copias in illam prouinciam contulerunt. Et in oratione pro Plancio, Flos Equitum Romanorum, firmamentum reipublicae publicanorum ordine continetur. Et in 3. in Verrem actione, Venit ad Chelidonem C. Mutius Eques Romanus, Publicanus, homo cum primis honestus. Ex quibus intelligis Equites quoque Romanos fuisse eo tempore Publicanos. quod & videre licet ex Asconio Pediano, qui in oratione Ciceronis pro Milone mentionem facit M. Papyrii equitis Romani, Publicani, familiaris Pompeio. Sed ut redeamus, idem Cicero in oratione de prouinciis Consularibus, iam vero, inquit, publicanos miseros (me etiam miserum illorum ita de me meritorum miseriis ac dolore) tradit in seruitutem Iudaeis, & Syris, nationibus natis seruituti. Et haud multo post, Quid multa? crudelis haberetur, si in hostem animo fuisset eo, quo fuit in ciues Rom. eius ordinis praesertim qui est semper dignitate sua, benignitate magistratus sustentatus. Sed & mox paulo, Qui propter illum hostem Senatus inimicissimum ordinis equestris bonorumque omnium non solum bona, sed etiam honestatem miseri deperdiderunt, quos non parsimonia, non continentia, non virtus, non labor, non splendor tueri potuit contra illius heluonis & praedonis audaciam. Ex quibus etiam vides illos fuisse equestris ordinis, in eisque dignitatem, splendorem (quae nobilitas est ut diximus supra c. 2. nu. 19.) & honestatem fuisse. Et in oratione pro Cn. Plancio, Adiungam, si vis, id quod tu etiam huic obesse putas, patrem publicanum. Qui ordo quanto adiumento sit in honore, quis nescit? Flos enim equitum Rom. ornamentum ciuitatis, firmamentum reip. publicanorum ordine continetur. Et in oratione contra L. Calpurnium Pisonem de Gabinio loquens, Ille gurgis arque heluo natus ab domino suo, non laudi atque gloriae, eum equites Rom. in prouincia, cum Publicanos nobiscum & voluntate & dignitate cōiunctos omnes fortunis, multos fama vitaeque priuasset, &c. Et lib. 5. Epist. famil. epist. 20. satis declarat apud illos pecuniam solere deponi, tanquam eorum fides esset probatissima, atque exploratissima. Et in lib. 13. eiusdem operis epist. 10. ad Craspedem scribit se vniuerso ordini publicanorum multum semper libentissime tribuisse, idque pro magnis eius ordinis erga se meritis. Sed & ad Quintum fratrem scribit ordinem publicanorum de ipsis optime meritum, & per ipsos cum Republica fuisse coniunctum. Et non multo post, Nomen, inquit, publicani neque hi debent horrere, qui semper vectigales fuerunt. Et ut tandem de caeteris scriptoribus loquar, Plinius lib. 33. c. 2. Iudicum, ait, appellatione separari eum ordinem (de equitibus loquitur) primi omnium instituere Gracchi, discordi popularitate in cōtumeliam Senatus: mox ea debellata, auctoritas nominis vario seditonum cuentu circa publicanos substitit, & aliquandiu tertiae vires Publicani fuere.

Notarij.

34 ¶ De notariis & Tabellionibus diximus obiter supra c. 30. nu. 8. similiter & notarius, & seq. ex quo loco assimes quae hic tibi necessaria videbuntur. Sed quibus addes quod scribit Ang. consil. 284. praemisso, in fin. Spurios non posse id munus assequi, quod quidem si verum esset, non nihil spectaret ad honorem notariorum. Sed id pender ex iis quae latius scripsimus supra c. 15. nu. 10. sed & illud, & multis seq.

Coqui.

35 ¶ De coquis & nos quoque diximus in illo eo. c. 30. nu. 10. sed & cocus. Quibus item addes Cicero-nem in oratione pro Roscio Amerino, hos poluisse inter viles & illiberales artifices, vti etià facit Iulius Firmicus lib. Astronomicum 3. c. 9. in 7. loco. & ante hos Aristoteles lib. 1. Politicon, c. 4. Sed & Plato in Gorgia hanc Coquinaria artem dicit voluptatis curatricem, facultatè ad ipsam voluptatè, circa quam torum eius studiū versatur omnino absque arte procedere: neque voluptatis ipsius naturam considerantem, neque causam temerariam profus, neque pensi quicquam habentem, sed vsu quodam, & experientia & memoria eius quod cōsuevit accidere solum fretam, voluptates studiose curantè. Aelianus lib. 14. de varia historia, scribit Lacedaemone alios coquos esse non licuisse, quam carnis tantum. Qui vero praeter hanc artem nouisset, Sparta eiiciebatur, perinde ac agrotantium purgamenta. Maximus autem Tyrius, Serm. 7. in princip. tradit Lacedaemonios e Sparta migrare iussisse Mithecum cocum insignem. Apud Homerum Vlysses proficitur fe coquendi & ignem colligendi peritum esse. Quod ex eo annotat Athenaeus lib. 1. Dipnosophistarum. Alibi quoque diximus ex eodem Homero Achillem & Patroclum operam coquinariam exercuisse,

exercuisse, vt videbis supra c. 20. nu. 101. tamē si priorē. Sed & ipse Athenæus autoritate Euemeri Coi in 3. lib. sacræ historiæ, tradit Cadmū auum Bacchi coquū fuisse. Satis autē conitat coquorum artem seruile fuisse ex l. legatis seruis. §. si vnus. ff. de leg. 3. & in l. seruis vrbans. §. seruis lecti carius. eo. 11. Nam & Alex. Seuerus, vt in eius vita scribit Lāpridius, coquos nō nisi seruos habuit, ita vt si quis deesset, emeret. Quinquā olim Ro. coquos non habet: at in seruitiis, sed eos ex macello conducebat, vt tradit Plin. lib. 18. c. 11. Liuius autē 4. dec. lib. 9. de exercitu Asiatico loquens, scribit coquum vilissimum antiquis mancipiū & æstimatione & vsu, tum in pretio esse, & quod ministerium fuerat, ars haberi cœpta. Quod in id notandum quod nostri disputant, an coquum esse ars sit, an artificium, de quo vide tex. in l. si quid. §. vlt. & ibi Bal. & Cep. ff. de ædil. edic. & in d. l. legatis. §. si ex officio. & ibi gl. & d. §. si vnus. ff. de leg. 3. & gl. in l. si cui. ff. quib. mod. vsus fr. acq. Ro. sing. 6. §. 1. quid esse coquum. Cepol. in l. merces. la. 1. v. r. ff. de quid de coquo. ff. de verb. sign.

36 ¶ Sunt tamen nonnulla, quæ ad laudē huius artis pertinere possunt. Nam apud Homerum Vlysses proficitur se eius artis peritum esse, quod & ex eo annotauit Athenæus lib. 1. Dipnosophistarum. Et quod alibi quoque diximus ex eodem Homero Achillem & Patroclum operam coquinariam exercuisse, vt videbis supra cap. 20. nu. 101. incip. tamen si priorem. Quin ipse Athenæus autoritate Euemeri Coi in 3. lib. sacræ historiæ, tradit Cadmum auum Dionysij Bacchi coquum fuisse. Denique tanti ea ars æstimata est, vt fuerint qui de ea scripserint. Nam Plato in Gorgia tradit Mithecum illum, de quo supra locuti sumus, scripsisse de arte coquinaria Siculorum. Extantque etiamnum libri de ea arte Apitij illius, nisi ij suppositiij sint.

37 ¶ Sed & idem Tullius in illa quoque eadem oratione pro Roscio Amerino in eum ordinem vilium & sordidorum artificum redegit Pistores, vti etiam Iulius Firmicus lib. 3. cap. 12. in 6. loco, in si. Et est bonus apud nos tex. in l. maximarum. C. de exc. mu. lib. 10. & in l. 1. C. de perfect. dign. lib. 12. Quo etiam spectat tex. in l. maximarum. vers. sordidorum. C. de excu. mun. lib. 10. Hincque Pistores arcebantur à perfectissimatus dignitate. l. 1. C. de perfect. d. g. lib. 12. imo & alia quavis dignitate. l. 1. C. de pisto. lib. 11. Nam & id munus seruorum erat. l. quæsitum est. §. Trebatius. ff. de fundo instructo. Quinquam quod ad eorum laudem spectare videtur, inter cetera Iouis cognomenta, Romani illi Pistoris cognomentum tribuerunt, vt tradit Ouidius huius rei rationem reddens lib. 6. Fastorum,

Discant Pistoris quid velit ara Iouis.

Cuius etiam meminit Lactantius lib. 1. c. 10.

38 ¶ Sunt autem Pistores, ne id ignores, qui panem conficiunt, ex Varrone lib. 1. de vita populi Ro. apud Nonium Marcellum, Martiale lib. 8. epig. 16. Sueronio in Cæsare, c. 48. & Plin. lib. 18. c. 11. vbi scribit Pistores Romæ non fuisse ad Persicum vsque bellum, ipsique Quirites panem fecisse, mulierumque id opus fuisse. quod & satis declarat d. l. quæsitum. §. Trebatius. ff. de fundo instructo. Et hi quoque Panifices dicuntur, scilicet, à pane faciendo, Varroni lib. 4. de lingua Latina, Cornelio Celso lib. 2. c. 18. vbi ita scribit, Panificia, quæ ex frumentis fiunt, generis valentissimi esse. Nam & hic paulo post, Quominus, inquit, mirum est opus pistorum valentissimum esse, quod ex frumento conitat. Ex quibus etiam vides opus pistorium, & panificium idem esse.

39 ¶ Ceterum sunt & Pittores dulciarij, qui crustula, iucunculos, hamos, lacertulos, & alia scitamenta mellita cōficiunt, vt videre est apud Apuleium lib. 10. A fini aurei. Et de huiusmodi Pittore est distichon Martialis lib. 14. epig. 22. cui titulus præponitur, Pistor dulciarius,

Mi tibi dulces operum manus ista figurat

Extruet, huic vni parca laborat apis.

Heliogabalus autem apud Lampridiū, Dulciarios, inquit, habuit, qui de dulcibus exhiberent, quæcunque coqui de diuersis edulisi exhibuissent. Vbi vides dulciarium simpliciter, & sine adiectione Pistoris significare concinnatorem eduliorum mellitorum, & operis Pittorij dulcedine conditi, esseque substantium. At hos dulciarios Vegetius lib. 1. de re mil. c. 7. a militia & castris abigendos esse censuit.

40 ¶ Fabri quoque simpliciter in'er viles nominantur ab Eccles. c. 38. & Accursio in §. quod autem in verbo, mechanicis, in Authen. de non alie. reb. eccles. & Luciano in Fugitiuo. Quinquam vt omnino non existimemus illos despiciendos, Homer. lib. 5. Iliados cum honore meminit Harmonidæ πείσοϑ, id est, fabri lignarij. nam πείσοϑ, vt scribit Valla, proprie significat fabrum lignarium. E. licet Suidas eam vocem cōmunem esse & lapidarius, & lignarij affirmet: tamen ex sequentibus verbis Homeri satis constat illum fuisse lignarium, quod scilicet Pandi naues fabricasset. Sed & apud eundem Homerum lib. 23. Odyssæ Vlysses, quem & ipse, & alij inter primos Græciæ Reges ponunt, proficitur se suum coniugalem lectum fabricasse, & alium præterea ne-

Εν λ'χει ἀσκητῶ. το δ' ἐγὼ κάμοϑ, ἄδ' ἐπὶ πῆσ ἄλλῶ.

Κομητῆς δ' ἐπέκκε θύρας πυκινῶς ἀραρυίας.

Καὶ τὸτ' ἔπειτ' ἀπέροψα νόμιον παννύχλιον ἐλαίης.

Κορυδὸν δ' ἐκ ρίης πῶτα μὲν, ἀμφέξετε χαλκῶ.

Sed & lib. eiusdē operis §. Idem Vlysses nauem sibi manibus propriis fabricauit, vtpote qui erat, vt ipse dicit, ἐν ἑδῶς πείσοσυνῶν, id est, bene sciēs, siue peritus artis fabrorū. quod & ex eo anno-

tavit.

tavit Aelianus lib. 7. Variæ historiæ, vbi de ea re laudat. De Bachacare carpentario non sine dignitate meminerunt sacræ literæ 1. Paral. c. 9. Et de Artemone Loripide, qui ob id lectica vehabatur, Plutarchus in Pericle. Sunt autem qui hos Fabros lignarios Scandularios vocari volunt, & inter alios Nebriffensis in suo lexico, de quibus in l. vlt. in princ. ff. de iur. immu. & apud Plin. lib. 16. c. 10. & Virruuium lib. 2. c. 1. Vegetium lib. 2. de re milit. c. 23.

41 ¶ Quantum autem ad Fabrum ferrarium pertinet, potuisset videri non esse sordidum, nec indecorum: quādo & hanc artem Vulcano Iouis & Iunonis, id est, maximorum Deorum, aut vt alij dicunt, solius Iunonis, citra viri congressum filio peculiariter tribuunt Homerus, Virgilius, poetæ omnium celebratissimi, & ceteri omnes. Et alibi scilicet c. 4. nu. 7. & vt ad imperatores, ostendimus Martium qui in imperio successit Posthumo & Lolliano, eam artem exercuisse. De quo etiam admodū gloriabatur, vt inibi videre poteris. Tradit autē Plutarchus Theopompi autoritate Demosthenē cognominatum fuisse Macheropiū, quod filius esset Demosthenis, viri quidem boni & honesti, sed gladiorū fabri. quod & Suidas scribit. Homer. lib. 7. Iliad. non sine honore meminit Tichij fabri, qui scutum Aiæ fabricauit. De quo etiam Ouid. lib. 3. Fastor. ad fin. *Nec quisquam iuncta faciet bene vincula plantæ,*

Pallade sit Tichio doctior ille licet. Quo in loco nonnulli legunt Titio.

42 ¶ Fabros autem aurarios, quos probatissimi quique scriptores, vt Plautus in Menæchmi. Cicero in 6. in Verrem acti. & Plin. lib. 33. c. 5. & Apuleius ita Vulcanū appellans lib. 6. Metam. & l. scribit. ff. de aur. & arg. leg. & l. 1. C. de exc. artifi. lib. 10. vno verbo aurifices appellant: Firmicus, quo loco statim citabimus, inauratores, & bractearios vocat: alij Bracteatores appellant, utroque à bracteis vt satis indicat Plin. vbi supra, Græci χρυχόος vocant. Hos, inquam, inter honestos artifices reponit Firmicus lib. 4. c. 15. in Venere. Et certe Homerus Laërceam aurificem non indignum putauit, quem memoraret lib. 3. Odyssæ,

ἔἰς αὐτὸν χρυχόου λαέρκεα δέτρο κελεύω

Ἐλθέτω, ὄφρα βοὸς χρυσὸν κέραιον ποδὶ χένη.

Vnus rufus aurificem Laërcea huc iubeat

Venire, vt bouis aurum cornibus circumfundat.

Sed & idem alibi aperte docet hos non contemnendos, cum scribit eiusdem operis lib. 6.

ὄς δ' ὄτε τις χρυσὸν ποδὶ χένηται ἀργύρω ἀνήρ

ἴδεις, ὄν ἡφαίστος δέδραυ, καὶ παλαιὰς ἀθήνη

τέχνη παντοίων: χαρίεντα δὲ ἔργα πέλει.

Sicut autem quando quis aurum circumfudit argento vir

Peritus, quem Vulcanus docuit, & Pallas, Minerua

Artem omnigenam, gratiosa autem opera perficit.

Veruntamen moribus nostris hæc artes mechanicæ reputantur. De Bracteariis vide tex. apud nos

in d. l. 1. & ibi Alc. & l. Pyrrhum. C. de exc. ar. lib. 10.

43 ¶ Quod autem ad fabros ærarios pertinet, tradit Theodoretus episcopus Cyrenensis in Polymorpho, statim in initio, quod Alexander ille faber ærarius cum nihil in se egregiū & suspiciendum haberet, non generis nobilitatem, non dicendi facultatē, non regendi populi artem, non ducendi exercitū scientiam, nō rerum in bello fortiter gestarum cōmendationem, sed solummodo fordiam & illiberalem artem exerceret, ex ea sola aduersus diuinissimum Paulum notus extitit. Tanti autem fecerunt antiqui Romani fabrum ærarium, vt si quādo quid ab illis factum est, nomen eorum scriptis infererent. Sic Mamurium nominarunt, per quem multa ancilia similia ei quod è celo lapsum est, fecerunt, vt scribit Seruius in 7. Aeneid. in eum locum,

Lenaque ancile gerebat. Et festus Pompeius lib. 11.

44 ¶ Tabernarios, Popinarios, vel Popinones, vt eos vocat Nonius Marcellus, Caupones, & vt vulgo vocamus, Hospites illos publicos, nemo est qui non inter vilissimos reponat, & inter ceteros Tullius in oratione pro L. Flacco, Opifices, inquit, & tabernarios, atque omnē illam faciem ciuitatū quid est negotij cōcitare? Et Iulius Firmicus lib. 4. Astronomico. c. 15. in Venere. Et est optimus tex. in l. humilē. C. de in cæst. nup. & in l. 1. C. de nat. lib. & in Clemen. 1. de vita & honest. cleri. & facit etiā tex. in c. nulli. 4. 4. dist. Videmus autem plerunque tabernarias, & earum famulas pudicitia adeo prostituta, vt non admodū differant ab his quæ in lupanaribus prostant. Quod & satis insinuat text. in l. vlt. C. si mancip. ita ven. ne prosti. & in l. Athletas. §. ait Prætor. ff. de his qui no. inf. & facit etiam text. in l. quæ adulterium. C. de adult. In tabernis autem vinum vendi constat ex Suetonio in Claudio c. 40. dum scribit, Descripsit abundantiam veterum tabernarum, vade solitus esset vinum olim & ipse petere. Hos quoque vinarios appellant vt postea dicemus.

45 ¶ Denique Aymo Craueria consil. 163. videndū est, col. 1. dicit per huiusmodi artem Cauponariam derogari nobilitati, etiam si eam artem quis exerceat pro vendēdo vino, quod ex suis vitibus natum sit: si ad vteriora processum sit, videlicet vendendo carnes & alia edulia, quæ ex suis prædijs non sunt percepta. Et ita debere intelligi quod scribitur in c. citiens. 88. dist. & quod tradit Panor. consil. 6. casus super quo in secundo dubio, lib. 1. quod clericus vendens vinum ex suis vitibus collectum nō dicitur negotiari, nec tenetur soluere gabellas vel datia, vt dicit probari in d. c. citiens, & not. à Doct. in c. quinquam, de censu. lib. 6. & in cle. præfenti, eodem tit. & sequitur

Philip.

Ferrarij.

Fabri aurarij. Aurifices. Inauratores. Bractearij.

Tabernarij. Popinarij. Caupones.

Tabernariæ earum famula plerunque metretices.

DE NOBILITATE

372

Philip. Deci. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. vlt. de constit. Sed tu hic vide quæ scripsimus supra c. 27. num. 8. sed & ad hanc.

46 **Agitatores.** ¶ Agitatores tametsi infames non sunt, vt scribitur in d. l. Athletas, in princ. ff. de his qui not. in fa. Tamen eos esse infamæ sortis, ac vilis pretij aperte ostendit Iurisc. in l. Titius. §. vlt. ff. de act. empr. Hi autem sunt, ne tu ignores, equorum curruumque rectores, vt satis declarat Tullius ad Atticum lib. 13. Nec est melius quicquam, quam vt Lucullus sustineat currum equosque, vt bonus sæpe agitator. Et Virgilius lib. Aeneid. 1.

Et equorum agitator Achillus,

Armiger Automedon.

De quibus & tu videre poteris Budæum in annotationibus ff. l. athletas, de his qui no. in fa.

47 **Campsores. Trapezita.** ¶ Campsores quos vulgò vocamus, id est, Trapezitas, Collybistas, Nummularios, Mensarios, aut vt etiam alij vocant, Argentarios inter viles reponunt nostræ leges, & earum interpretes, scilicet lex si Cohortalis. C. de Cohor. lib. 12. & Bal. in c. transmissam. col. 2. vers. secundum Bar. de elect. & Alcia. in tract. Præsumpti. regula 1. præsumpt. 48. nu. 6. vbi negat esse nobiles. Quamuis Iulius Firmicus, Argentarios inter honestos artifices ponat lib. Astronomicôn. 4. c. 15. in Venere. Hósq; muneribus personalibus eximunt nostræ leges, vt patet ex l. 1. C. de excus. arti. lib. 10. Quid tamen intersit inter hos, & alios supra nominatos, intelliges ex Alcia. lib. 4. Dispunctio. num. c. 2. Alibi autem diximus Augusto fuisse obiectum auum argentarium, vt videre licet supra cap. 4. num. 7. in princ.

48 **Præcones.** ¶ Præconum munus ignobile fuisse videri potest Ciceroni Epistol. famil. lib. 6. ad Leptam. epistola incip. Simul accepi, quam scribit autoritate Ampij Balbi Iurisc. l. eos qui præconium facerent, lege vetari esse in Decurionibus. Et Horatio scribenti lib. 1. Ser. Saty. 6.

Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret olim,

Si præco paruas, aut vt fuit ipse, coactor

Mercedes sequeret.

Nam & hoc quoque visum est Alciato, in l. mercis, la. 2. in fin. ff. de verb. signific. vbi in id citat in margine, vt sui moris est, l. eos. ff. de Decur. que tamen de illis non loquitur. At hi, inquit, simpliciter musicam non profitentur, sed voce & clamore populum alloquuntur. Iuuenalis Saty. 3.

Quondam hi cornicines, & municipalis arena

Perpetui comites, notæque per oppida buccæ.

49 ¶ Verum tamen Homerus lib. 2. Odyssæ, haud multò post princip. Pisenoris præconis non sine honore meminit.

Σκῆπτρον δὲ οἱ ἔμβαλε χεῖρῖ

Κῆρυξ πεισίνων πεπνυμένα μῆδεα εἰλώσ.

Sceptrum autem sibi iniecit manu

Præco Pisenor prudentia consilia sciens.

Idem lib. 1. Iliad. meminit etiam honorificè Thalybij & Euribatis Præconum.

Ἄλλ' ὄγε παλθύβιον τε καὶ εὐρυβάτιον προσέειπε

τῶ δὲ ἔειπεν κῆρυκε καὶ ὄτρυνον θέραιπνον τε.

Sed hic Thalybiūque, & Eurybatem affatus est,

Hi ipsi erant præcones, & fortes ministri.

Et paulò post eos vocat Iouis & virorum nuncios, cum dicit,

καὶ σε κῆρυκες διὸς ἄγγελοι ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν.

Et Demetrii quoque præconis honorificè meminit Plutarchus in Timoleone, in fi. & Lei Agnusi idem author in Theseo. Et alibi quoque Cicero non omnino contemnendos esse præcones declarat: cum in oratione pro Cn. Plancio de Gramio præcone loquitur, quid scilicet aliquando responderit P. Nasicæ Consuli aliquid interroganti medio in foro. Quid item M. Druso Tribuno plebis homini potentissimo. Mercurius autem κῆρυξ θεῶν, præco Deorum dictus est vt tradit Diodorus Siculus lib. 6. Bibliothecæ cap. 15. & Phurnutus. Vnde vt opinor huic Deo præcones & præconia attribuuntur, vt tradit ipse Diodorus vbi supra. Præconum duo genera esse tradit Demosthenis Scholiastes, vt apud eum videre licet. Horum autem ars non admodum quæstiosa fuit, vt patet ex illo Horatij loco supra citato, mediocrem tamen ea in re fuisse testatur Martialis lib. 5. epigram. 57.

Artes discere vult pecuniosas?

Fac discat citharædus, aut choraules.

Quos versus supra attulimus, sed quod ad hunc locum pertinet, subiungit Martialis,

Si duri puer ingenij videtur,

Præconem facias, vel architectum.

Cui ad stipulatur Quintilianus cum dicit, Præco plus debet voci suæ quam orator.

50 **Scribes.** ¶ Scribes apud Græcos in honore fuisse, non ita apud Romanos satis constat ex eo quod scribit Probus Aemilius in vita Eumenis, quæ dicit Philippum Amyntæ filium habuisse ad manū scribæ loco, quod multò, inquit, apud Græcos honorificentius est, quam apud Roma. Nam apud nos se vera sicut sunt mercenarij, scribæ æstimantur. At apud illos e contrario nemo ad id officium admittitur,

admittitur, nisi honesto loco, & fide, & industria cognita: quod necesse est omnium consiliorum esse participem. Plutarchus autem in vita eiusdem illum dicit fuisse Archigrammarum, id est, principem scribam Alexandri Magni. Sed & constat apud Clusinos Scribam secundum locum à Rege tenuisse ex Lio lib. 2. ab vrb. cond. vbi loquens de Mutio Scauola, Abdito inquit, intra vestè ferro proficiscitur. vbi eò venit, in confertissima turba prope regiū tribunal constitit: ibi cum stipendium fortè militibus daretur, & scriba cum Rege sedens pari ferè ornatu multa ageret: cum milites vulgò adirent, timens sciscitari vter Porfena esset, ne ignorado Regem semet ipse aperiret, quis esset, quò temerè traxit fortuna facinus, scribam pro Rege obruncat, & cætera quæ sequuntur.

51 ¶ Apud Hebræos quoque scribæ erant inter præcipuos Regis comites, & principes & consiliorum participes, vt patet ex 2. Reg. c. 8. & 20. & alibi sæpè in lib. Reg. & Paralip. i. c. 18. ad fi. & i. Esdr. 7. & Hieremiæ 36. Nam & ij apud eosdem de rebus ambiguis solebant consuli, & ex oraculis sacrarum literarum respondebant, vt etiam patet ex c. 2. 13. & 23. Matthæi & 12. Marci, & i. ad Cor. 1. & alibi infinite. Et apud Persas quoque, quod vel hinc intelligi potest, quod Alexander Magnus Amenedem prius Darij scribam, eo mortuo Euergetis præfuit, vt tradit Q. Curtius lib. 7.

52 ¶ Sed vt redeamus ad Ro. scribit Valerius Maximus lib. 2. cap. 1. Cn. Flauium libertino patre natum & scribam, cum ingenti nobilitatis indignatione Aedilem Curulem factum, Ius ciuile vulgasse, eumque cum ad visendum ægrum collegam suum veniret, neque à nobilibus quorum frequentia cubiculum erat completum, sedendi loco reciperetur, sellam Curulem afferri iussisse, & in ea honoris pariter atque contemptus sui vindicem confedisse, id quod etiam retulit Lilius i. deca. lib. 9. ad fi. vbi & ipse tradit, quod cum se à tribubus ædilem nominari se videret, nec eius nomen recipi, quod scriptum faceret, tabulam posuisse, & iurasse se scriptum non facturum. De qua re etiã Pomponius noster in l. 2. §. postea cum Appius. ff. de orig. iur. hunc quoque scribã & libertini filium fuisse dicit, & ob id quod Ius ciuile populo tradidisset, Tribunum plebis, & Senatorem & Aedilem curulem factum fuisse. Ex quibus planè intelligis scribas apud Romanos nō in magna dignatione fuisse. Quamquam, ne illud omittamus, apud Valerium Maximum lib. 4. c. 5. legimus aliquando prætoris comitis Cn. Scipionem Africani superioris filium, & scribam Cicereium in campum descendisse, Cicereiumque omnibus sententiis antelatum fuisse: quod videns Cicereius abiecta candida toga, competitoris sui suffragatorem agere cœpit, vt scilicet Præturam meliùs Africani memoriæ concederet, quam sibi vendicaret. Ex quibus faciliè intelligis scribas apud Romanos non fuisse veteris Præturam petere. Dionysius lib. 4. Antiquit. & Iulius Capitolinus tradunt scribas rerum gestarum summam complecti.

53 ¶ Hos Amanuenses esse satis ostendit id quod ex Probo Aemilio adduximus, de quibus Suetonius in Nerone, cap. 44. Quos & à manu vocare possumus, vt etiam vocat idem Suetonius in Iulio Cæsare, c. 74. Qui & ad manum dicuntur Ciceroni lib. 3. de Oratore, & Aemilio vbi supra, Græci γραμματῆας vocant: quo nomine veluti contumelioso Demosthenes subinde vocat Aeschinẽm, vt hinc intelligas id nomen non semper fuisse honorificum apud Græcos. Festus Pompeius scribit antiquos proprio nomine & librarios & poetas vocasse. Nunc autem scribas dici librarios, qui rationes publicas scribunt in tabulis. Et hac voce vtitur Cicero libro 5. Epistolarum ad Rufum epistola 20. incip. Quoquo. & in 7. in Verrem actione. Et hos putarim esse quos nunc vulgari Franciæ vocabulo Secretarios vocamus. De scribis Quæstoris loquitur Suetonius vbi supra, & in Domitiano, cap. 9. & Plutarchus in Catone. Nunc scribas dicimus graffarios, qui scilicet acta iudicialia scribunt.

Amanuenses.
A manu, ad manum.

54 ¶ GYNÆCARIOS inter viles artifices poni certum est ex l. ingenuæ. C. de murile. lib. 11. vbi dicitur ingenuas mulieres quæ se his matrimonio copulant, præferentes splendorem generis vilitati, vt vulgò scribitur, & vt malo legere, vilitati contuberniorum, conditionem maritorum sequi. Qui autem hi sint, videbis apud Alciatum, & Pyrrhum in rub. C. de Murileg. & gynæc. lib. 11. & nos quoque diximus in Legibus connubial. in l. 10. nu. 17. de huiusmodi. vbi videre poteris.

Gynæcarij.
Locus coact.

55 ¶ MONETARIOS quoque viles esse satis declarat l. edicimus. C. eodem tit. de murileg. lib. 11. quæ dicit mulieres quæ his nubunt, nobilitatem perdere, atque etiam l. ne quis. C. de dignit. lib. 12. vbi hi arcentur à dignitatibus, veluti abiecti. Et hi quidem sunt qui monetam cudunt, vt vox ipsa ostendit, & voluerunt etiam Accursius, & ceteri in l. illo tit. de murileg. & satis ostendit tex. in l. 2. C. quib. ex cau. seru. pro præm. liber. accipiunt. & l. in princ. C. de fals. moneta. Quamquam Alciat. in rubr. illius tit. de murileg. aliter eosibi accipi contendit, vt ibi videre poteris. De rebellionem Monetariorum, quicumque hi fuerunt, videbis apud Aurelium Victorem, & Flauium Vopiscum vtrūq; in vita Aureliani.

Monetarij.

56 ¶ ARENARIOS nemo est qui dubitet sordidissimos ignominiosissimosque esse. Et id certè videre licet ex l. in arenam. C. de inoff. testa. & l. 1. C. de naturali. lib. & l. humilem. C. de in cast. nupt. Qui autem hi sunt declarati d. l. in arenam, ne longius significationem petamus. vt etiam l. hæc demum. ff. de oper. liber.

Arenarij.

57 ¶ SERVIENTES, quos vulgò vocamus, nuncios appellare possumus ex Cicerone, in 6. in Verrem actione, & vulgò quoque ita vocamus. Et Apparitores ex eodem Cicerone in quinta in eundem Verrem, & lib. 3. de legibus, & D. Hieronymo ad Saluinam, & ex l. Diuus. ff. de ser. fug. & l. si pignora. ff. de Eui. Et Viatores ex ipso Cicerone, in Catone maiore, & in oratione in Vatinnium, & Lilio

Seruientes.
Nunci.
Apparitores.

lib. 2. ab vrb. cond. Plinio lib. 18. cap. 3. & Iurifconsulto in l. magis puto. §. ne tamen. ff. de reb. eor. De his, inquam, nihil dubitandum est quin inter viles numerandi sint, ex Fed. Senen. consil. 119. nulli, col. vlt. Bal. in l. vlt. col. pen. in 8. q. C. de edic. diui Adr. rollen. & in l. si vt proponis, in prin. C. de exec. rei iud. Vt omittam & alia quæ in eam rem faciunt, à me quoque scripta in tract. Retractuum lib. 1. §. 8. gl. 9. in verbo, *deux recors*, nu. 1. & 2.

VNGVENTARIOS, quos Græci Myropolas, & Myrepsos vocant, inter sordidos ponit Tullius lib. 1. Offic. post alios eius notæ nominatos. Adde, inquit, vnguentarios, & cætera. nam eius verba integra posuimus supra in Saltatoribus. & Plutarchus in Pericle, post princ. & Firmicus Maternus lib. 4. c. 15. in Venere. Et Plinius Iunior lib. 2. epist. ad Arianum, ipse præterea accepisse festertium decem millia sordidissimo quidem tit. nomine vnguentarij, &c. Et alicubi legimus Augusto exprobratum fuisse proauum habuisse qui tabernam vnguentariam exercuisset. Hos à Lacedæmoniis vrbe pulsos tradit Seneca non admodum ante finem lib. 4. Naturalium quæst. & Athenæus. Vulgò hos vocamus Apothecarios. Sed vix crediderim illos ita posse vocari. quandoquidem Apotheca, à quo Apothecarij dicuntur, iis qui rectè & propriè locuti sunt, cella vinaria dicitur, vt patet ex l. cum res. §. sed si id, ff. de leg. 1. & l. quæsitum. §. sed si fundus, vers. sed si qua. ff. de fund. instr. & l. 1. C. de verb. signific. & ex Columella libro 1. cap. 6. Apotheca rectè superponantur his locis vnde plerunque sumus eorum exoritur, quoniã vina celerius verulescunt. Plin. lib. 14. c. ite 14. Apothecas fuisse, & dif. fundi solita vina, &c. & iterum eiusdem lib. c. 18. Vina in apotheca canis ortu mutantur quædam. Et libro 23. c. 1. Vinum si sit fumo inueteratum, insaluberrimum est. mangones ista in apothecis excogitauerunt. Quamquam scio & ad alia trahi. Sed quicquid sit, illud scio Apothecarij, quicumque ij sint, priuatim, interdici dignitatibus. l. si cohortalis. C. de cohort. lib. 12. quod & ex eo annotat Alciatus in l. merces, la 2. ff. de verb. signifi. Pharmacopolas Græci vocant eos, quos nos vulgò Apothecarios vocamus, qui à myropolis, in eo distant, quod hi vnguenta, vt diximus, conficiunt: illi medicamenta, quod longè honestius est. Scribit autem Aelianus lib. 5. Variæ historiæ, Aristotelem Pharmacopolam aliquando fuisse. Theophrastus libro 9. Plantarum c. 19. memorat Aristophilum Plataicum insignem Pharmacopolam.

ADDE & his vilibus & sordidis artificibus, Pigmentarios, Fufores, Architectos, Figulos ex Ecclesiastico c. 38. Quamquam quod ad laudem Figulorum non nihil pertinet, Numa Pompilius religiosissimus atque optimus Rex collegium Figulorum instituit, vt tradit Plinius lib. 35. c. 12. vbi & ipse scribit multas gentes oppida & nationes hac arte nobilitatas fuisse, videlicet Samon, Arretium, Surrentum, Astam, Pollentiam, Saguntum, Pergamum, Tralleas, Mutinam, Rhegium, Cumas, inibi que alia multa in laudem figulinæ artis comperies. Et quod Agatocles Siciliae rex figulo patre natus est, id quod palàm testabatur, vt videre licet ex hoc quod supra scripsimus c. 4. nu. 8. incip. & vt de alijs. Et quod denique D. Paulus ad Romanos c. 9. veluti comparat Deum figulo qui alia vasa effingit ad honorem, alia ad contumeliam: quod & ante illum fecerat Esaias c. 45. & Hieremias c. 18. & quisquis est qui Sapientiæ librum scripsit, c. 15. & repetitur in c. incommutabilis 22. q. 4. Stationarios ex l. ne quis. C. de dignit. vbi Accursius, Bar. & alij declarant qui hi sunt: Venditores salis, & olei, & cæparum, ex gl. & Io. Plat. in eadem l. Pelliparios, vt nostri vocant, Pelliones meliùs vocabimus, à concinnendis pellibus, quos vulgò *peletiers*, vocamus ex glo. in §. quod autem, in verbo, mechanicis, in auth. de non alic. reb. eccle. Spec. tit. de cler. coniug. c. 1. vers. sed quam dices. Bald. in auth. habita. C. ne fil. pro pat. & Alciat. in tract. præsump. in 48. præsump. Lenones, ex l. 1. C. de natural. lib. & l. humilem. C. de ince. nupr. Coriarios. Solearij, solearum confectores siue sutores, apud Plautum in Aulularia. Linteones qui linteamina texunt conficiendarum vestium causa, apud ipsum Plautum in Lampridium in Alexandro Seuero, & Seruium in 7. Aeneid. Manulearij manicarum confectores apud Plautum in eodem loco, & de quibus etiam diximus in ll. Connub. lib. 3. nu. 27. in manicis. Flammearij flammeorum confectores apud ipsum Plautum in eodem loco, & diximus etiam vbi supra in Flammeo. Plaustrarij plaustrorù confectores. Vittrarij, aut vt alij legunt, Cittrarij, & Palliones, aut vt alij etiam legunt, pelliones apud Lampridium in Alexandro Seuero, Vinarij, Lupinarij, Caligarij, apud eundem in eiusdem vita, Braccharij à Bracchis cõficiendis apud eundem Alexandrum: Vinarij autem sunt vini venditores, quorum etiam meminit Suetonius in Claudio, c. 40. Fullones qui scilicet curanda polliendaque vestimenta accipiunt, de quibus in litem quæritur, §. si fullo. ff. locat. & l. itaque fullo, in prin. ff. de furt. Ex quo & illud est Fausti Syllæ filij apud Macrobius libro 2. Saturn. cap. 2. Nam cum soror eius eodem tempore duos mæchos haberet, Fuluium fullonis filium, & Pompeium cognomine Maculam: Miror inquit, sororem meam habere maculam, cum fullonem habeat. Et quod tamen ad eius artis laudem pertinet, inter eos qui sub Diocletiano martyrium passi sunt, fuit Anastasius Aquilensis, qui eam artem priùs exercebat, Lanarios, ex Luciano in Fugitiuo, & Iulio Firmico lib. 3. cap. 9. in 7. loco, & iterum c. 12. in 6. loco in fi. vbi etiam addit Caligarios. Institores mercium, ex d. l. si cohortalis. C. de Cohor. libro 12. Statuarij, & Marmorarij ex Seneca ad Lucilium. epist. 88. Cetarios, Lanios, Farctores, Piscatores ex Tullio lib. 1. officiorum, & præterea ipsos Lanios ex text. in clem. 1. de vit. & honest. cler. qui hos Macellarios, quod tamen generalius nomen est, vocat. De quibus Columella lib. 3. de re rustica & Suetonius in Vespasiano c. 19. & hos quoque iurifconsultus Laniones vocat à laniadis carnibus, in l. cum de lanionis. in prin. ff. de fun. instr. & instr. leg. vulgus nostrum *Bouchiers* appellat à boum carnibus

carnibus quæ frequentius laniant, & vendunt. De taberna autem Macellaria, vt de sordidissima loquitur Valerius lib. 3. c. 4. vbi de Varrone loquitur. Sed & de eodem Varrone loquens Liuius 3. de cad. lib. 2. Loco inquit, non humili solum, sed etiam sordido ortus, patrem lanium fuisse ferunt. Ipsos Piscatores ex Platone ad fi. lib. 7. de legibus, Plutarcho, si is est, in libro de industria animalium, & Firmico, vbi nuper citauimus. Venatores, & aucupes, nam & id opus seruatorum erat, qui in ea arte dominis seruiebant, ex l. seruis vrbatis. §. 1. ff. de lega. 3. vide tamen quæ dicã infra c. 37. nu. 138. incip. Gallia nobiles, & multis seq. Saltuarios, id est, saltuum, sylvarum & pascuorum custodes, vt interpretatur Valla in Raudensem, de quibus in l. si ita. ff. de vsu & habit. & in l. cū quæreretur. ff. de leg. 3. & in l. instrumenta. ff. de fun. instr. & l. quæsitum. §. saltuarium, eo. tit. ex Ioan. Plat. in d. l. ne quis. C. de dignita. lib. 12. Tonsores, quos vulgò barbitosores vocamus, ex Fran. Ripa lib. 2. Respon. c. 16. Allobrogum, col. 2. Vnde & Iuuenalis & Martialis ægrè ferunt virum quempiam tonsorem ad tantas opes peruenisse, vt opibus certaret cum patricijs, & tandem ad equestrem ordinem peruenisse. Versus Iuuenalis ij sunt ex Saty. 1. post prin.

Patricios omnes opibus cum prouocet vnus,

Quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat.

Martialis autem ex lib. 7. epig. 63.

Qui tonsor fueras tota notissimus vrbe

Et post hæc domine munere factus eques.

Et cætera quæ sequuntur.

Adde & Sarcinarios, de quibus in l. fullo. §. fullo. in prin. ff. de furt. & in l. & ancillarum, in prin. ff. de pecul. Hi sunt, qui teste Nonio Marcello, pannos siue vestes ex pannis consuunt. Et cerdones dictos à verbo Græco, *κέρδιον*, quod lucrum dicitur, quos Latini Lucriones vocant, de quibus tanquam de vilibus loquitur Iuuenalis Saty. 8.

At vos Troiogene vobis ignoscitis, & quæ

Turpia cerdoni Volesos Brutusque docebunt.

Suetonius in Vitellio c. 2. veteramentarios vocat scilicet sutores veterum calceorum. Capfarios qui seruanda in balneis mercede vestimenta suscipiunt, de quibus in l. nam salutem. §. vlt. ff. de offi. præfec. vigil. Alijs autem Capfarij dicuntur, qui puerorum libros portant, in l. si collectaneus. ff. de manumif. vind. & apud Suetonium in Nerone c. 36. Scoparios qui scilicet pauimenta scopis deuerrunt, de quibus in l. instrumenta. ff. de fund. instruc. Lecticarios, qui lecticam deferunt, de quibus in l. scire debemus. §. stipulationem. ff. de verb. obl. & in l. legatis seruis. §. 1. & §. 2. & l. seruis vrbatis. §. seruis lecticarijs. ff. de legat. 3. & l. quæsitum. §. Celsus. ff. de fundo instruc. ex quibus patet id munus seruatorum fuisse. Nam & hos in ordinem sordidorum artificum collocat Cicero in oratione pro Roscio Amerino. Molitores, de quibus in d. l. quæsitum est. §. Trebatius. ff. de fund. instruc. Cellarij, Ostiarij, Muliones, de quibus in eadem l. §. cellarium. & in d. l. seruis vrbatis. §. 1. ff. de leg. 3. Quamquam legimus Vespasianum Imperatorem ante imperium adeptum mangonicam artem exercuisse, sed id necessaria sustinendæ dignitatis causa, ob idque vulgò mulio vocabatur, vt in eius vita testis est Suetonius c. 4. Et Ventidium Bassum antea mulionem, postea consul factum, & de Parthis triumphasse, vt & nos scripsimus supra c. 4. nu. 10. Opiliones qui non longè ab illis differunt (hi enim fuerunt ouium custodes, veluti ouilliones) Plautus in Afinaria, Etiam opilio qui pascit inter alienas oues &c. Et de quibus in l. cum quæreretur. §. vlt. ff. de legat. 3. & in l. fundi. §. vlt. ff. de fun. instruc. vbi ouilio appellatur. Ne tamen nescias Maximium Imperatorem Ro. opilionem fuisse vt tradit Herodianus lib. 6. paulò ante fi. Et David quoque Iudæorum regem vt patet ex 1. Reg. c. 16. Ciniflones, siue cinerarios, de quibus diximus in nostris ll. Connubialibus l. 3. inter ornamenta muliebria, vbi de calamistro. Et proxenetas de quibus & nos quoque diximus in nostris Retractibus tit. 1. §. 29. glo. 4. nu. 8. Crepidarios sutores, de quibus Gellius lib. 13. cap. 21. autoritate Sempronij Ascellionis lib. rerum gestarum 14. Textores quos inter seruos ponit Iurifconsult. in d. l. seruis legatis. §. si vnus. ff. de legat. 3. Tinctores, siue infectores vestium, quam artem nunquam inter liberales fuisse satis constat ex Plin. lib. 22. c. 2. & Plutarcho in vita Periclis, post princ. Propolæ, qui res minoris emitt vt postea pluribus distrahant, de quibus Plautus in Aulularia quo loco statim citabimus, & Tullius in oratione contra Pisonem, & Lampridius in Commodo. Et alios plerosque quos sigillatim nominat cum nonnullis ex his quos iam supra attigimus. Plautus in Aulularia his verbis,

Stat fullo, Phrygio, Aurifex, Lanarius,

Caupones (aut vt alij legunt) Ciniflones, Patagiarij, Industiarij,

Flammearij, violarij, carinarij,

Aut manulearij, aut Myrobrecharij,

Propolæ, Linteones, calcolarij,

Sedentarij, Sutates, Diabastriarij,

Solearij astant: astant Molochinarij,

Petunt Fullones, Sarcinatores petunt

Stropharij astant, Semizonarij.

Trecenti constant phylacista in atrij.

Textores, Lymbolarij, Arcularij.

Et alios quoque multos, quos latè & speciatim declaratos videbis apud Angelum Politianum in ea prælectione, cui nomen fecit *Pancstimeron*.

Opifices.
Mercenarij.
Et alij multi.

45 ¶ Denique opifices omnes ex Tullio in oratione pro L.Flacco, Mercenarios omnes quorum vt dicit ipse Cicero in d.lib.1. Offic. opera, non quorum artes emuntur. Est enim vt subdit, in illis ipsa merces authoramentum seruitutis. Idcoque apud Lacedaemonios non erat fas ingenuis discere, aut exercere vlla opificia, sed hæc per Helotas, quod seruorum genus erat, exercebantur. Quibus è diuerso etiam nefas erat vllam artem liberalem discere, vel exercere. Id quod acceperunt ab Aegyptiis, Scythijs, Persis, Lydis, qui vt refert Herodotus lib. 2. pro ignobilioribus ciuibus eos habebant, qui artificia discabant, & eorum liberos. Generosiores autem eos qui à manuariis operibus abstinebant. Quod cum cæteri, inquit, Græci, tum præcipuè Lacedæmonij didicerunt. Corinthiique, vt & idem subdit, minimi faciunt opifices. Ex iis autem opificibus & manuariis, videbis plerosq; descriptos à Spec. in d. tit. de cler. coniug. & Alciat. in d. l. merces, & plenissimè Io. Rebuf. in repet. auth. habita, in verbo, & vilissimis sæpe hominibus. C. ne fil. pro pat. & ex externis Antonio Codro Ser. j. ex quibus accipere poteris, quæ volēs.

An nobilis per exercitium artium sordidarum præiudicet nobilitati filiorum. CAP. XXXV.

An pater per exercitium sordidarum artium præiudicet nobilitati filiorum.

1 SED quæstionis est, An pater qui per exercitium huiusmodi vilium & sordidarum artium amiserit nobilitatem, suis quoque liberis præiudicet, quod minus gaudeant priuilegio nobilitatis? De qua re ex facto consultus Aymo Crauetta conf. 165. videndum est, nu. 4. respondit præiudicari, quia cum pater ipse nobilitatem perdiderit, non eam potest ad posteros transmittere; quia nemo dat quod non habet. l. traditio. ff. de acquir. rer. dom. Ideo videmus, inquit, quod hæreditas repudiata transmitti non potest. l. 3. in verbo, recusauit. C. de his qui ante apert. tab. Nec potest filius inniti nobilitate aui, & aliorum maiorum, quia persona patris tanquam proxima & immediata inspicit debet. l. focium qui in eo. ff. pro soc. & l. pen. ff. de condi. ob turp. cau. cum sim. Hæc ille.

2 ¶ Cui adde tex. in l. diuo Marco. C. de quæst. vbi priuilegium eius leg. transit ad pronepotes, nisi is qui priori gradu est, vitæ turpitudine inspersus sit. nam tunc nec ipse, nec sequentes eo priuilegio potientur, tanquam scilicet patris dedecus & impedimentum oblit liberis ipsius. Ided Ioan. Fab. ibi, ex eo not. liberos eius qui nobilitatem perdidit per infamiam, non cenferi nobiles, de quo nos diximus in tractatu præcedenti de nobilitate, c. 2. 4. nu. 4. Amplia. Cui adde quæ & nos diximus in præceden. cap. nu. vlt. Aegyptios Scythas, Persas, Lydos eos pro ignobilibus habuisse, qui artificia discabant & eorum liberos.

3 ¶ Verum Pet. Anc. in c. j. de natis ex lib. vent. vbi hanc quæstionem nuncupatim adscripsit, an scilicet si pater sit priuatus nobilitate, id oblit filiis, an verò ex persona aui se nobiles dicere possint. Aut quæris, inquit, vtrum filius nepos quo ad auum vt possit priuilegio vel dignitate ex persona aui, maxime in his quæ à genere procedunt. l. 1. ff. de interd. & rei. secundo casu, non, l. 1. §. si quis. ff. vnde cog. si verò quæris an ex persona patris sui hæc possit, tunc aut filius est cõceptus ante maculam patris, & non nocet. l. emancipat. ff. de Senat. Aut post, & tunc ei nocet. d. l. diuo Marco. Quod est verum, vt subiungit quantum ad id vt non possit vt priuilegio ex persona patris, sed aui poterit. Et ita distinguit Bar. in l. si quis. ff. de Senat. Et hæc dicit facere ad not. in l. diuus, & ibi gl. ff. de iure patro. Quibus adde quantum ad distinctionem natiuitatis, ante vel post maculam patris quæ dixi supra c. 15. nu. 7. incip. extende terad, & seq. & quæ dicam in tractatu Primigeniorum in 31. q. per totum.

Quid si pater nobilitate accepit à genere.

4 ¶ Et ego certè si quis primus sibi nobilitatem quæsiuerit, & postea amiserit, crederem & posteros quoque amittere. At si non eam quæsiuit, sed accepit à genere, non facile irem in eam sententiam, vt liberis præiudicet, ob id quod scribitur in l. eum qui, quæ est tertia. ff. de interd. & releg. Cuius verba quoniam in id sunt optima & elegantissima, subiiciam, Eum qui ciuitatem amisit, nihil aliud iuris adimere liberis, nisi quod ab ipso peruenturum esset ad eos si intestatus in ciuitate moreretur, hoc est, hæreditatem eius, & libertos: & si quid aliud in hoc genere reperiri potest. Quæ verò non à patre, sed à genere, à ciuitate, à rerum natura tribuerentur, ea manere eis incolumia. Itaq; & fratres fratribus fore legitimos hæredes: & agnatorum tutelas & hæreditates habituros: non enim hæc patrem, sed maiores eius eis dedisse. Et eius l. arg. & aliis quoque rationibus dicit Bal. in auth. si quas ruias, col. 2. & seq. C. de fac. eccl. tenuit filium posse retinere emphyteusim quæ ex genere est, & repudiare hæreditatem patris. Et per eam scribit Alb. in procem. ff. discipuli, col. 2. non posse patrem priuare filium regno, cum id habeat à genere, de quo nos latius dicemus in tract. Primigeniorum. Quod & tu confirmare poteris ex his quæ diximus in tract. Retractuum, tit. 1. §. 11. glo. 6. in verbo, si il est plus proche. nu. 25. & §. 32. gl. 1. nu. 2.

Quid si princeps eam illi ex suis liberis concesserit.

5 ¶ Sed & si princeps nobilitatem cuiquam & suis liberis concesserit, non putare ipsum patrem posse præiudicare nobilitati liberorum, quam ab eo non habent, sed à principis liberalitate & prouisione: vt & dicimus de emphyteusi, aut feudo concesso cuiquam & suis filiis. neque enim potest pater illi renuocare in præiudicium filiorum, quibus id dominus concessit, ex sententia Dyn. Ray. Salic. Flo. Raph. Com. Pau. Cast. Imo. Alex. & recentiorum in l. apud Iulianum. §. si quis alicui. ff. de leg. 1. De quo & tu latissimè videbis per Iaf. in l. vlt. in vlt. quæst. C. de iure emphy. Ex quo intelliges id haud dubiè procedere, cum id quæsitum est mero concedentis beneficio & liberalitate, vt etiam voluit Bal. in l. 1. ad fi. C. per quas perso. nobis acquir.

¶ Nam

6 ¶ Nam & id quoque retinent filij repudiata patris hæreditate, vt voluerunt Iac. But. in l. si non fortem. §. libertus. ff. de condic. indeb. Bar. in lege, vt iurifuradi. §. j. post prin. ff. de ope. lib. Saly. in l. 2. col. 7. vers. quarto. 18. C. de iure emphy. cum concord. ibi adductis à Iaf. col. 62. vers. tertio quærit, quos ibi videre poteris, ne hic diutiùs immorer. Nec etiam aliter facere potest vt res nõ veniat ad filios, quibus ita prouisum est, vt videre etiã licet ex Pau. Cast. con. 164. in presentia causa, col. 6. vers. sed nos loquimur, lib. 2. & Philip. Dec. con. 468. superiori anno, col. pen. vers. & ad confirmationem, & con. sil. 498. viso casu, col. 3. vers. eiusdem initij. Solent tamen in hoc regno filij horum qui nobilitatem ob artes sordidas perdidit, restitutionem à principe impetrare, ne id sibi fraudi sit. Sed tamen interrim vide quæ dicam infra in tractatu primigeniorum, in 23. q. nu. 18. & 2. seq.

An furore amittatur nobilitas. CAP. XXXVI.

1 ILLVD denique quæserim, An furor superueniens tollat nobilitatem? Qua in re breuiter dicendum putamus non tollere, secuti sententiã Bart. id expressim tenentis in l. 1. col. 5. vers. sciendum est ergo. C. de dig. & Lauren. Calca. qui illam nuncupatim refert & sequitur consil. 8. cuius est, in causa pendente coram reuerendissimo, col. 7. vers. & ex supradictis, & vterque per text. in l. cecus, & l. cum furiosus. ff. de iud. Quibus adde quæ diximus supra c. 6. nu. 34. ex quibus etiam, vbi tractauimus, an princeps possit nobilitate furiosos, & quæ item dicemus infra in tract. Primigeniorum, in 23. quæst. qua differemus an furiosus succedat in iure primogenituræ, neque enim hic diutiùs immorandum ducimus in re minimè ambigua.

Miscellanea ac confusanea quadam, atque etiam prætermissa. CAP. XXXVII.

1 ET quanquam non pauca diximus in superioribus capitibus: fieri tamen non potest quin alia multa prætermissa sint. Ex quibus nonnulla, atque alia quoque quæ non rectè, neque appositè collocari sub illis potuissent, sub hoc caput subiicere constituimus. Cui ob id hunc titulum præfixi Miscellanea, confusanea, prætermissa. Et cum hoc titulo finem huic priori parti nostri operis faciemus.

2 ¶ SENTENTIA lata in causa nobilitatis, qua videlicet quis est declaratus nobilis vel ignobilis, facit ius inter alias personas, tanquã lata in causa status, vt sing. dicit Ioan. Fab. in §. præiudiciales, col. vlt. vers. sed quid in causa nobilitatis, Inst. de actio. Nã sententiã lata super statu vel conditione personæ pro veritate habetur, & facit ius vbiq; & inter omnes absentes, & non vocatos, per l. ingenui. ff. de stat. hom. quam quidè generaliter in omni casu, vbi est quæstio de statu vel iure cõharère personæ intelligunt Cy. Bal. & Ang. ibi, idè. Bal. & Saly. in l. 2. C. quib. res iud. non noc. Anto. & Panor. in c. pe. de re iud. Pet. Anc. conf. 336. cuius hoc caput est, prætermitto quæ sententiã, post princip. vbi in hoc multa congerit. Imo in l. sæpè, quæ est pep. & ibi Alex. qui affert concord. col. 15. vers. quod est verum, & iterum col. 17. vers. aliam fallentiam assignauit, rursùmque col. 19. vers. iuxta hoc quarto. ff. de re iud. Quibus & tu adde quæ nos diximus supra c. 17. num. 3. & pro hoc.

Sententia lata in causa nobilitatis facit ius inter omnes.

3 ¶ Sed hoc tamen multis modis intelligendum. Primo vt procedat, nisi detegeretur collusio eorum inter quos huiusmodi sententiã lata est. Nam tunc ea nihil obesset cæteris non vocatis, quin possent rem ex integro defendere, per l. j. ff. de iure aure. annu. & l. j. & 2. fermè per totum. ff. de collus. deteg. & l. j. C. eo. tit. & l. 3. ff. de præuar. & l. si per lusorio. ff. de appel. & l. quod & lex. §. pe. ff. de lib. hom. ex hi. & l. eum qui. §. in popularib. ff. de iure iur. & voluit gl. in d. l. 2. & ibi Bal. post Bu. col. 2. vers. quarto, secundum But. & Sal. in §. oppo. C. quibus res iud. non noc.

Nisi detegatur collusio.

4 ¶ Secundo intellige procedere, si sententiã fuerit lata cum iusto & legitimo cõtradictore, aliàs perinde erit inefficax, atque si nulla res iudicata extitisset. l. cum non iusto. ff. de collu. det. & l. qui repudiantis. ff. de inoffi. test. gl. in l. j. ff. si libert. ing. esse dicat. quæ secundum hoc intelligit cum tex. & l. p. tronum, eo. tit. Et voluit etiam Inn. in c. caulam, le 2. col. 1. in fi. qui fil. sunt leg. Bar. in d. l. ingenuum. ff. de stat. hom. & in l. j. col. 2. vers. op. sententiã. C. quorum bon. Bal. & Saly. in d. l. 2. C. quib. res iud. non no. & Pan. in d. c. pe. col. 9. vers. sextus casus, de re iud.

Si fuerit lata cum legitimo cõtradictore.

5 ¶ Inno. autem iustum cõtradictorem, ne tu lector in hoc decipiaris, eum cuius primò ac principaliter interest, vt declarari gl. in d. l. cum non iusto, & apertius Bal. & Sal. in d. l. 2. C. quib. res iud. non no. idè. Bal. in c. quãuis, col. 2. vers. deinde scias, extra de sent. & re iud. Ant. in d. c. causam, le 2. extra qui filij sunt legit. Imo. & Alex. in d. l. pen. ff. de re iud.

Quis iustus cõtradictor.

6 ¶ Sed quod tamen ita procedit, vt sufficiat, quod quis veniat tanquam ille, cuius principaliter interest, licet verè is non sit, per l. j. §. si quis ex his. ff. de lib. agno. secundum Ant. in d. c. causam, & Alex. in d. l. pe. col. 18. vers. & sufficit in prædictis, qui tamen hoc intelligit, quando ille qui litigauit, tanquam ille, cuius principaliter interest, obtinuit: secus si succubuit, quia non esset æquum quod alteri cuius verè principaliter interest, qui tamen non fuit in iudicio, ea sententiã noceat obtenta contra non iustum cõtradictorem, per no. per Inn. & Io. And. in c. in nostra, de procu.

Quid si eius principaliter interest, sed eam se ducit.

7 ¶ Intelligit vt ea sententiã faciat ius inter omnes quorum non æquè principaliter interest: non autem inter eos qui habent ius æquè principale, secundum Iac. Ray. & Cyn. in d. l. ingenuum, Bal. in d. l. 2. col. 2. vers. sententiã lata. C. quib. res iud. non nocet. Ant. in d. c. causam, & in d. c. penul. & ibi

Quid si aliorum æquè principaliter interest.

quoque Imo. & Fel. de re iud. eundem Imo. in d.l. pen. & ibi Alex. col. 17. ver. putat tamen. ff. eo. Ita quoque intelligentes d.l. j. & d.l. pen. & ibi Alex. col. 17. ver. putat tamen. ff. cod. Ita quoque intelligentes d.l. j. & d.l. patronum. ff. si liber. ing. esse dic. Et hoc generale est, quod ubi sententia facit ius, quod ad alios, non nocet tamen habenti ius æquè principale, per l. cum duob. C. de inof. test. iunct. l. Papinianus. §. si ex causa. ff. eod. tit. Quod ut facilius in nostro casu intelligas, hoc tibi lector exemplum proposuimus. Ex tribus fratribus duo litigant, videlicet primogenitus, qui præterit duas partes hereditatis paternæ, ex nostra consuetudine Pictonum, quæ inter nobiles defert duas partes primogenitis. Et secundus frater, qui dicit patrem eorum communem fuisse ignobilem, & quod propterea debet æqualiter succedere. Tandem primogenitus obtinuit sententiam, qua pater & ipse fuerunt nobiles pronunciati, fueruntque ipsi primogenito adiudicatae duæ partes. Postea autem tertius frater qui non erat in illa lite prima, vult æqualiter succedere, tanquam inter ignobiles. Certe illi non oberit prima sententia lata contra fratrem, cum eius æquè interfit, ac illius secundo geniti, qui victus est.

8 Quid si partis priuati tantum interest.

4. Intellige non procedere, quando huiusmodi sententia esset lata contra aliquem, cuius priuati tantum interest, vt in casu quem in præcedenti limitatione posuimus. Nam ea sententia non præiudicabit aliis prætendentibus interesse publicè, cum hic mutetur finis, vt voluit subdubie Ant. in d. c. pen. ver. quintus casus, extra de re iud. per l. cum quæritur, cum duabus ll. seq. ff. de excep. rei iud. verbi gratia, Si is qui similem sententiã, cuiusmodi in iam dicto exemplo dicimus, qua scilicet fuit declaratus filius nobilis, obtinuit: vult promoueri ad quosdam honores nobilibus solum permittos ex consuetudine, vel statuto. Et aliquis contra eum opponit, quod est filius patris ignobilis, & ipse quoque propterea ignobilis. Nihil ei obstabit illa sententia lata respectu interesse priuati. At si nunc in hac postrema causa pronunciaretur nobilis, ea sententia faceret ius contra omnes, qui in simili causa vellent illum dicere ignobilem, per text. in ratione sui, in l. cum qui. §. in popularib. ff. de iureiur. & in l. si cui. §. iisdem. ff. de accus.

9 Tamen contra hanc limitationem tenuit ipsemet Antonius, sibi contrarius, in d. c. causam, le 2. ad fin. extra qui filij sunt legit. cum dicit, quod si quis fuerit cum iusto contradictore, cuius scilicet, vt supra diximus, principaliter interest pronuntiatu filius legitimus: hæc sententia non nocebit aliis eius cognationis volentibus (hoc repulso) succedere, & quorum propterea æquè principaliter interest. Tamen aliis & etiam istis, qui hoc tantum agerent, vt ille tanquam spurius repelleretur ab honoribus secundum l. generaliter. §. spurius. ff. de Decur. obstaret ea sententia. Sed & illam quoque limitationem nuncupatim reprehendit Alex. in d. l. pen. col. 16. ver. addit Dom. Ant. ff. de re iud. tanquam nimis violentam, vt ipse dicit, cum d. l. ingenuum, loquatur indistinctè, nec debet ex eo restringi, quod mutatur finis, vt dicebat Ant. per d. l. cum quæritur: quia sola mutatio finis non facit quod sententia lata in vno iudicio ad vnum finem agitato non noceat in alio iudicio ad alium finem agitato.

10 Quin videmus quod sententia absolutoria in causa ciuili, in qua agitur de priuato tantum interesse, nocet in criminali, in quo versatur publicum interesse per l. præses. & ibi glo. C. ad leg. Fau. de plag. & voluit Dyn. in c. nullus plurib. de reg. iur. lib. 6. & Cy. in l. j. C. quando ciui. act. crim. præiud. & Bar. in l. 2. §. i. ff. vi bon. rap. Can. in c. de his. de accus. Et bene faciunt not. per Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres, in §. oppo. ff. de verb. oblig. dum alleg. l. j. cum gl. C. de ord. iud.

11 Quid si de statu persone incidit tantum actum sit. Quid si contra absentem lata sit.

12 Quinto intellige procedere, dummodo fuerit principaliter actum super statu, & non incidenter: & plenè fuit discussum, vt voluerunt Iac. But. Bal. Sal. & Flor. in d. l. 2. C. quibus res iud. non no. Ang. Aret. in d. §. præiudiciales, col. 4. ver. in ea gl. ibi, ingenuum, Instit. de act.

12 Sexto intellige vt procedat si contra præsentem lata sit: secus si contra absentem & contumacem, quia tunc magis censeretur fuisse lata sententia ex contumacia illius, quam quod habuisset malam causam. ideo cæteris non obesset, vt voluit Bal. in d. l. 2. col. 2. ver. quæro, secundum But. ibi, secundum est necessarium, & ibi quoque Sal. in 11. opp. C. quib. res iud. non no. per l. qui repudiantis. §. cum contra, qui est j. ff. de inof. test. Idque generale est ac perpetuum in omnibus sententiis quæ aliis nocent, vt probat d. §. cum contra. iuncta gl. & ibi Bar. & l. si ideo. ff. de euct. & l. vt. in princ. & ibi glo. in verbo, comminus. C. de legib. & l. præses, & ibi glo. in verbo, præscriptione. C. de pig. & c. vt. de empt. & vend. & Bar. in l. sepe, col. 1. in vit. oppo. ff. de re iud. vbi & alia iura allegat, & Panor. in c. in causis, ad vlt. ver. sed ego ultra. extra eo. tit. & Romæ. conf. 329. præfens consultatio, col. 3. ver. sic est omnis iuris regula. Sed id tamen quomodo intelligi debeat, vide Bar. in l. si superatus. ff. de pign. & Panor. in d. c. in causis.

13 Quid si contra consentientem.

13 Septimo intellige vt etiam procedat, si lata est sententia aduersus inuitum, vt iudicium reddi solet in inuitum iuribus vulgatis. Secus si aduersus volentem & consentientem, siue lipi sponte renunciantem. tunc enim minimè noceret cæteris, per l. si te. C. de ingen. manu. Et facit l. diui fratres. §. i. ibi, nec enim penuria. ff. de lib. cau. Et voluit expressè Bal. qui dicit notandum in d. l. 2. col. 3. ver. quæro nunquid, & ibi quoque Sal. paulò ante si. C. quib. res iud. non no.

14 An ex huiusmodi sententia etiam alii priuati.

14 Nec tantum sententia in causa nobilitatis lata nocet aliis nõ vocatis, sed & prodest quoque aliis, verbi gratia, Per sententiam fuit pronunciatum aliquem esse nobilem, tanquam ex genere nobili. Certe huiusmodi sententia prodest cæteris fratribus ex eodè patre natis, vt expressim voluit Matth. Affi. in cõst. Sicilia incip. prosequentes, col. 6. ver. 7. quæro, ibi, & si per sententiã per id quod voluit Ant. in

Ant. in

An in §. ad hoc, in fi. per illum tex. in aut. vt liceat ma. & au. Quod si sint plures fratres ex cod. patre, quorum vnus fuerit per sententiam pronunciatus ciuis Perusinus, intelliguntur quoque & cæteri fratres pronunciati ciues Perusini, & faciet huiusmodi sententia fidè pro eis. Et generaliter quod sententia lata in causa status vt nocet, ita prodest aliis, expresse voluit P. An. in d. conf. 336.

15 Habentes potestatem statuendi pro bono publico, possunt statuere vt nobiles facientes brigam, vt nostri loquuntur, id est, seditiosi, factiosi, tali pena puniantur, vt voluit Imo. in l. 1. & ibi quoque Alex. col. pe. ver. iuxta hæc incidenter tangit. & Mantua Bonauitus/col. ante pe. ver. sumpra præterea occasione. ff. sol. ma. ar. eius quod voluit Bar. in l. ambitiosa, in 3. reg. ff. de decr. ab ord. fac. videlicet ob publicas seditiones vitandas, ar. l. 2. ff. de iurisd. om. iud. & l. ad rem nobilem. ff. de proc.

16 Nobiles possunt esse tutores ignobilium, & è diuerso ignobiles nobilium. Id enim magna auctoritate confirmat is quem non immerito antistitem nostrorum interpretum vocare possumus (iam ex hoc tit. intelligis esse Bar. in l. & qui non sunt. ff. de tut. & cur. dat. ab his, per eam l. qua scribitur, eos qui non sunt Consiliarij vel Senatores, Consiliariorum vel Senatorum filiis authores dari possunt, sicuti & Consiliarios & Senatores his qui non sunt ex Consiliariis vel Senatoribus. Cui concordat l. spadonem. §. scire oportet. ff. de excus. tut.

17 Sed quæstionis est, an nobilis cogi possit assumere tutelam ignobilis. Et sane Nic. Neap. & Bald. post Iac. Are. in l. j. in prin. ff. de excu. tut. no. ex eo tex. quod nobiles interdum assumunt vel inuiti ad ignobilium obsequia, videlicet ob aliarum personarum penuriam. Nam in illo tex. in ver. libertinus, scribitur ingenuum ad suscipiendam tutelam liberti non cogendum, nisi ob aliorum penuriam: vt è diuerso, inquit, ignobiles & infames ad dignitates & obsequia nobilium assumuntur, si aliorum sit penuria. l. generaliter. §. spurius. ff. de Decurionib. & l. honor. §. vlt. ff. de muner. & honor. Et hos sequitur D. Benedic. in repet. cap. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 666. in fin. de testa.

18 Matrimonium nobilium non potest probari, nisi per instrumentum, vt post Pet. voluit Bal. qui tamen nihil allegat, in l. si qua per calumniam, in fi. C. de epif. & cler. & sequitur Hippol. Marfil. qui & ad hoc nihil quoque allegat, in repe. rub. C. de prob. col. 7. Ad quod bene facit tex. in §. illud quoque melius, in Auth. qui. mo. nat. effi. leg. per quem hoc idem voluit Matth. Affi. in const. Sicilia inci. sancimus, in 1. notab. Facit etiam non nihil text. in §. si quis autem, in Auth. vt lib. de cætero. Nota tamen quod illi text. loquuntur in casibus in quibus est suspicio fraudis & simulationis ipsius matrimonij, ad quam quidem suspicionem tollendam statutum est, confici instrumentum. sed aliàs nulla lex est quæ id sanciat. Nisi forte ad id faciat l. i. §. sed & si quis, ibi, & maxime in personas nobiles fieri solet. C. de Lat. libe. tol. Ex quo not. Bald. quod inter nobiles consueuerunt interuenire instrumenta dotalia.

19 Sed & hoc confirmat text. in auth. maxime. C. de nupt. & in §. quia vero legem, le j. in auth. vt lic. mat. & auia, vbi maximis dignitatibus decorati vsque ad illustres non possunt contrahere matrimonium sine instrumentis dotalibus. Et in hanc sententiam Bal. in c. ex parte, ante finem, extra de cõfuet. quærit vtrum valeat statutum, quod matrimonium contractum in seruore amoris carnalis non valeat, nisi interueniant instrumenta dotalia: & dicit primum videri valere, præcipue quando nobilis contrahit cum ignobili. Subdit tamen Arch. negare huiusmodi statutum valere, in ca. Ofius. §. 6. di. Sed tu hic omnino vide Ang. Are. in §. vlt. col. 2. ver. in gl. instrumentis. Inst. de nupt. & Fran. Pur. in l. r. col. 19. nu. 146. ff. de offi. eius cui man. est iurisd.

20 Simplicitate nobilium esse propriam, ac peculiarè videri voluit Ouid. cum li. 2. Factorum de Fabiis loquens Romanorum antiquorum nobilissimis, hæc scribit quæ nos alibi ad aliud retulimus,

Quoruit generosa domus? malè creditis hosti:

Simplex nobilitas perfida tela caue.

Conueniens animo genus est tibi, nobile namque

Pectus, & Herculeæ simplicitatis habes.

Et in libro de Ponto ad Fabium Maximum, Sed nescio quonam pacto huiusmodi simplicitas à nostris nobilibus huiusce tempestatis tam procul abiit. Nihil enim hodie minus sunt quam simplices: sed eam simplicitatem alioqui sibi nativam & genuinam verterunt in ascititiam nescio quam calliditatem, asperitatem, superbiam, vt alibi diximus.

21 Rara nobilitatem vocat Macrobius lib. 7. Satur. c. 1. nec id quidem immeritò: cum ex res ex quibus nobilitas præcipue producitur, virtus scilicet, scientia, ars militaris, diuitiæ, & alia id genus, de quibus supra diximus, rara sint admodum, & in paucis conspiciantur, vt nec abs re quoque Cleopatra apud Lucanum lib. 8. veluti dubitare videatur, si tene aliqua nobilitas, hæc dicens,

Si qua est, sò maxime Cæsar,

Nobilitas. Sed pro hominum fidem, videmus hodie tot passim homines, qui se nobiles superciliose dicunt, profitentur, agunt, vt veluti apum aut formicarum examina, illos refertim congestos conspicias: cum nihil minus sint quam nobiles: nec aliis verbis, gestis, actisque nobilitatem præferant, quam quod fidem gentilis hominis vbique testantur, superbos se & minitabundos in inopes, rusticos, humiles exhibent, D. O. M. & Diuos execrabili ter blasphemant. Plusquam Paniceis terroribus omnia complent: debiles, & infimos atque etiam mulieres si quippiam illis quantumuis modeste denegent, verberibus & colaphis cædunt, in cõsque plusquam viros se præstant,

An statuentes pro bono publico possint imponere penam nobilibus brigam facientibus.

Nobiles possunt esse tutores ignobilium & è diuerso.

Sed an ad id possunt cogi nobiles.

Matrimonium nobilium an requirit instrumentum.

Simplicitas nobilitatis propria.

Rara nobilitas.

cum in hostes aut alios paulo animosiores, & se ad defensionem preparantes minus sint quam feminae: scilicet crocodilos ad amussim imitantes, id est terribiles in fugaces: fugaces contra insequentes, ut scribit Plin. lib. 8. c. 25. Et ut denique finiam, Leones in pace, in praelio cerui, iuxta Proverbum Tertuliani in lib. de corona militis, statim post princ. Sed haec dicta sint non pro veris nobilibus ab huiusmodi moribus longe alienis, qui profecto rari sunt: sed pro iis qui tales cum non sint, haberi tamen & videri volunt, qui certe innumeri sunt, ita ut si eos inter nobiles annumeres, Macrobius mendacem efficient, qui raram nobilitatem appellavit. ea enim contra erit frequentissima & numerosissima, & de qua poteris illud Horatianum merito dicere.

Nos numeri sumus, & fruges consumere nati.

22 ¶ Hic autem tantus est numerus eorum qui se nobiles profitentur nobilitatem ipsam quae alioquin admirabilis & maxime suspicienda colendaque esset, contemptibilem aspernabilemque facit, ac vilem quoque efficit: nam raritas res omnes commendat, frequentia & numerus contra. quod plane intellexit Arist. lib. 3. Rhetoricorum ad Theodocum, καὶ τὸ σπανιότερον τὸ ἀφρόνως, οἷον χρυσοῦ σιδηροῦ ἀχρυσότερον ὀρυμνίζου γὰρ ἢ ἤσπισ δὲ τὸ χαλεπωτέρου ἐστίν. Cicero in li. de amicitia. Et quidem omnia praecleara rara. Notum quoque est illud Iuuenalis Satyr. 11.

—Voluptates commendat rarior usus.

Vnde scribitur in c. si officia, in fi. 59. dist. rarum est omne quod magnum est, & in c. legimus 93. di. omne quod rarum est plus appetitur. Pulegium apud Iudaeos pipere preciosius est. Diacones paucitas honorabiles, presbyteros turba contemptibiles facit. quae sunt verba Hieronymi ad Euagrium. Qui & ipse in Vigilantium scribit, ardentius appeti quicquid est rarius. Et facit c. quamuis. in princ. de poen. di. 3 & diximus plenius in nostris Legibus Connubialibus in 15. lege, nu. 69. inci. nec hoc incommodum. Ex quo intelligis falsos istos nobiles numerosissimos, nobilitatis verum titulum dedecorare, vilemque & contemptibilem efficere.

23 ¶ Homines praesertim nobiles & in dignitate constituti anxij sunt admodum & solliciti, ne principalis eorum domus extra suam familiam alienetur, ut patet ex l. pater. §. Iulius: aut ut alij legunt, Iulianus Agrippa. ff. de leg. 3. quae loquitur de Primipilari quopiam, qui vetuit domum suam maiorem alienari tanquam de caeteris non adeo curaret. Et id quidem praebet quoddam argumentum ad statuta & consuetudines, quae relinquunt primogenitis domum principalem suae successione persona rum nobilium. Cuiusmodi sunt in multis partibus Franciae.

Nobiles cupiunt suam principalem domum manere in familia

24 ¶ Populi appellatione non tantum ignobiles, sed & nobiles quoque comprehenduntur. Plebs autem ignobiles tantum: utrunque enim probatur ex §. plebs. Inst. de iure nat. gen. & ciui. cuius verba postea subiiciemus. Et de priori quoque probatur in c. lex est, vbi & id no. Domi. 2. di. & voluit etiam Archi. in c. fundamenta, de elec. lib. 6. & in c. quamuis, de praeb. eo. lib. 6. Ray. in c. omnes populi, col. j. ff. de iustitia & iure. & in l. i. §. quies. ff. de offic. Praefec. vrb. Ex quo illud est quod appellatione populi comprehenduntur Senatores, ut scribit Ino. in c. sedes, in verbo, minores, in fi. de rescrip. & Lucas Pe. in l. Senatorum, post prin. C. de dig. lib. 12. Tamen si Senatores nobiles sunt, ut late diximus supra c. 6. nu. 20. praeterea princeps.

Populi appellatione veniunt nobiles.

25 ¶ Et id quoque satis patet ex eo quod scribit Plin. lib. 22. c. 3. Corona quidem nulla fuit graminea nobilior in maiestate populi terrarum principis. Nam ibi de populo Ro. loquitur, quem dicit fuisse terrarum principem. Virg. lib. 1. Aeneidos de eodem loquens ita inquit,

Hunc populum late regem, belloque superbum Venturum excidio Libyae.

Sicque rector populorum dicitur, quisquis est caput totius populi, in quo omnes continentur & nobiles & ignobiles, Ouid. lib. 7. Meta.

Dicit refert rector populorum talia centum.

Quae est imitatio Homeri qui sapissimè Agamemnonem vocat ποιμένα λαών, id est, pastorem populorum in qua appellatione & caeteri Reges continebantur. Differentiam quoque hanc esse inter populum & plebem aperte significat Livi. 1. dec. lib. 2. Consul Appius negare ius esse tribuno in quenquam nisi in plebeum: non etiam populi sed plebis cum magistratum esse.

26 ¶ Quamquam popularis pro vili, humili, & abiecto nonnunquam accipitur. nam Donatus ita eam dictionem interpretatur in enarratione illius loci Terentiani, in Phormione, Amicus summus meus & popularis Geta. In qua etiam significatione ponitur in illo loco Plauti à me alibi ad aliud relato, Praestat diuitem esse ac popularem, quam nobilem & menaicum.

Popularis qui dicitur.

Illuc enim popularis ignobili opponitur. ut etiam apud Ciceronem in 7. in Verrem actione. Homines populares, aut nobiles, supplicio aut exilio leuantur. Nam & illic supplicium refert ad populares, id est, ignobiles: & exilium ad nobiles, quia plerunque ex quo crimine supplicio plectuntur ignobiles, ex eodem nobiles exilio tantum mulctantur, ut ex his patet quae diximus supra cap. 20. nu. 140. nobiles ut & alij, & seq. Idem autem Cicero in oratione de Aruspicum responsis. P. Clodius est factus repente popularis, id est, plebeius. Nam ut alibi diximus, ipse Clodius, ut Tribunus plebis fieret, qui magistratus non nisi plebeis tribuebatur, in adoptionem se dedit patri plebeio, & ita factus est popularis. Et dicit Bartol. in d. l. j. col. 10. vers. sed hic potest dubitari, & col. seq. vers. ex istis manifeste. C. de dig. li. 12. ex communi vsu loquendj appellatione populi plebeios & ignobiles tantum contineri. Et postremo loco subdit, Nam nostris legibus id nomen popularis interdum accipi,

procur

prout à nobili distinguitur, ut in l. capitalium. §. solent. ff. de poenis, & l. si constat. ff. de app. qua leges loquuntur de acclamationibus & vocibus popularium. quod tamen non solum de plebeis, sed & de caeteris quoque intelligi potest. Illud autem certum, quod si ita ferat vsus communis loquendi, ut haec dictiones populi & popularis de plebe tantum intelligantur is omnino sequendus est, ut dicit Raym. in d. l. omnes populi. Sed & illud scio, aliter populares accipi à Nannio Alcmariano Miscellaneorum lib. 2. de quo & tu vide Cataneum in Plinij Epistolas lib. 1. epi. 2. Beroaldum in Apuleium lib. 7. in prin. & eos quidem omnes, ex optimis authoribus.

27 ¶ Quod autem attinet ad plebis appellationem, haud dubie non in ea continentur nobiles ut diximus, & probat tex. in d. c. lex est, iuncta gl. 2. dist. nam tex. ibi ita loquitur, maiores natu cum plebibus. gl. autem exponit maiores nobilitate, antiquitate, dignitate, scientia. Et id quoque voluit Bar. in d. l. j. col. 2. vers. 2. quæro. C. de dig. lib. 12. & Bal. in l. cum seruus, col. 2. C. de condit. cau. data. & vterq; per tex. in d. §. plebs. Cuius haec verba sunt, Plebs à populo differt, quod species à genere. Nam appellatione populi vniuersi ciues significantur, connumeratis etiam Patriciis & Senatoribus; plebis autem appellatione, sine Patriciis & Senatoribus, caeteri ciues significantur. Quibus concinit quod Capito apud Aulum Gellium lib. 10. cap. 20. Plebem seorsum à populo diuisit, quoniam in populo omnis pars ciuitatis, omnesque eius ordines continentur. Plebs verò ea dicitur, in qua gentes ciuium Patriciae non insunt. Ex quo etiam illud Lampridij in vita Commodi, Quos æque ex plebe ac nobilitate collegerat.

Plebs appellatione nobiles non contineri.

28 ¶ Hinc illud Horatij in Epistolis, Si quadringentis sex septem millia desunt, Plebs eris. Illudque Statij lib. Syluarum 3. Sylua 2. alibi ad aliud citatum,

Non te series inhonora parentum

Obscurum proavis, & prisca lucis egentem,

Plebeia de stirpe tulit.

Et Martialis lib. 5. epig. 28. in fictum quendam equitem,

Ingenium studiumque tibi, morisque, genisque

Sunt equitis, fateor: caetera plebis habes.

Et illud quoque Ouidij in epistola Paridis ad Helenam,

Forma vigorque animi, quamuis de plebe videbar,

Indicium recte nobilitatis erat.

Illic enim vides plebem nobilitati opponi. Illudque eiusdem in Ibi,

Vos quoque plebs superum Fauni, Saty, ique, Larisque.

Ita enim vocat infimos illos & ignobiles superos, tanquam scilicet ut inter homines sunt nobiles & ignobiles: ita & inter Deos quoque. Sed nemo est qui magis ad viuum exprimat eam plebis significationem, quam Virgilius lib. 9. Aeneidos cum dicit,

Ac multam in medio sine nomine plebem.

Nam supra in 2. c. nu. 7. & hinc quoque docuimus ignobiles Graecis ἀνωμότους, id est, sine nomine di ci. Sed & Lucanus hoc clare exprimit, cum scribit lib. 2.

Nobilitas cum plebe perit.

Et Cornelius Tacitus lib. 12. Aduersus dominationem Gotarzi nobilitati plebique iuxta intolerandam, & Livi. 1. dec. lib. 6. ad fi. Concessumque ab nobilitate plebi, de consule plebeio: à plebe nobilitati de praetorio viro.

Infima plebs.

29 ¶ Proptereaque etiam infima plebs dicitur Ciceroni lib. Epist. ad Atticum 4. epist. 70. Ab infima (inquit) plebe completi gradus templorum. atque etiam Livi. 10. ab vrb. Cond. & iterum li. 4. belli Punici. & Plinio lib. 19. ca. 4. & Cornelio Tacito lib. 18. mox è plebe infima. C. Marius & nobilium seuisimus L. Sylla victam armis libertatem in dominationem verterunt. vbi vides infimam plebem & nobiles veluti opponi. & rursum eod. lib. Omnem infimae plebis rumorem in theatro ut spectaret in circo, ut fautor affectauit. & Q. Curtio lib. 10. Quidam ignotus ex infima plebe, & aliis à nobis citatis supra c. 2. nu. 24. incip. sed & de infimo. Et ima Iuuenali Satyr. 8.

—Tamen ima plebe Quiritem

Facundum inuenies.

Et humilis plebs Claudiano lib. 2. in Eutropium,

Pars humilis de plebe duces.

Et fordida Cornelio Tacito lib. 17.

Quae omnia epitheta ignobilitatem significant, ut etiam diximus in d. c. 2. nu. 20. & seq.

30 ¶ Vnde etiam vbique plebeij ignobiles dicuntur tam apud nostros Iurisconsultos, quam caeteros. Nam l. 3. poena. ff. de cri. stelli. iubet plebeios grauius puniri, quam in dignitate constitutos. Et in c. 1. post prin. tit. de pace tenen. vbi id expendunt And. Iser. & Iac. Alua. col. j. & voluit etiam glo. in c. plebiscita. 2. dist. dum loquitur de discordia nobilium & plebeiorum. Et ex externis scriptoribus Plautus in Poenulo,

Plebeij pro ignobilibus.

Hec tu, quamquam nos videmur tibi plebij & pauperes,

Si nec rectè dicis nobis diues de summo loco.

Et ex hoc quoque plebitatem pro ignobilitate antiquitas usurpauit, ut autoritate Catonis in oratione pro v. c. urtio, & Heminæ in Annalibus probat Nonius Marcellus.

Plebitas pro ignobilitate. Vulgi appellatione ignobiles tantum contineri.

31 ¶ Vulgi quoque appellatione ignobiles, non etiam nobiles contineri, ex hoc liquido apparet, quod vulgus proprio peculiarique epitheto ignobile dicitur Virgilio lib. 1. Aeneidos,

Ac veluti magno in populo cum saepe coortus est

Seditio

Seditio, seu itque animis ignobile vulgus. Nos ad ineptos ignobile reppulit horror Vulgus.

Et Claudianus in Eutropium lib.1.

Et Apuleio lib.4. Afini aurei, & D. Hieremia. c.26. ad si. dum loquitur de sepulchris vulgi ignobilis. quod & nos ex eo alibi ad aliud attulimus. Et humile quoque Plinio in docta sua praefatione, quod non aliud significat quam ignobile, vt ostendimus supra. c.2. nu. 20. Et vulgus seruatorum dicitur Terentio, in Andria. Et alibi etiam appellatur vulgus indoctum Ouid. lib.5. Meta. Rude, & expers artis, eadem lib.2. Fast. Et imperitum ipsi Plin. lib.8. c.25. quae omnia non conueniunt nobilibus. Et hinc vulgare pro vili & contemptibili. Hor. lib.2. Ser. Saty.2.

Ieiunus stomachus raro vulgaria temnit.

Nam & Cicero vtrunque coniungit in oratione pro Roscio Amerino, Denique nihil tam vile, neque tam vulgare est, cuius partem vllam reliquerint. Et vulgares artes pro mechanicis, sordidis, & illiberalibus in eadem oratione, Mitto haec artes vulgares, coquos, pistores, lectarios. Et vulgaris generatio de ignobilibus, apud Plinium lib.7. cap.14. Et vsque ad lxxxv. apud ignobiles vulgaris reperitur generatio. Et hinc vulgandi verbum, cum superior ad inferioris gradum & humilitatem deprimitur. Liuius lib.3. ab vrb. cond. Nimum in ordinem seipsum cogere, & vulgari cum priuatis. Nam & idem lib. seq. dum loquens de Matrimonio Plebeiorum cum Patriciis ita loquitur, Nisi vt ferarum prope ritu, vulgentur concubitus plebis, patrumque. Quamquam Salustius posset videri sub nomine vulgi nobiles & ignobiles comprehendisse, cum scribit in Catilinario, Caeteri omnes strenui, tam nobiles, atque ignobiles, vulgus fuimus sine gratia, sine autoritate. Sed ibi Catilina loquitur in inuidiam eorum qui Rempublicam gubernabant, tanquam alios nobiles & ignobiles eodem in loco haberent.

32 ¶ Magnates in multis locis vocantur nobiles, vt Florentia, teste Bar. in l.j. col. vlt. C. de dign. lib.12. Quo vocabulo nullus, ni fallor memoria, antiquiorum vsus est. Et nescio an alius vllus locus sit in nostris legibus qui eo vtatur, praeter c. ex multa. §. secundo quae uiuisti, extra de voto, quod utrosque simul iungit ita, scilicet nobiles & magnates. Scio autem Graecis μεγαστρες vocari quos Latini vocant Summates, Optimates, Primates, Proceres. D. Marcus c.6. ηγη γενομενης εμετας ευκαιρας ηραδης τοις γενεσις αυτης λειπνον ετοιματοις μεγαστρις, id est vt interpretatur nostra vulgata aeditio, Et cu dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui coenam facit principibus. Erasmus autem vertit Primatus. Nam & μεγασθ dicitur maximus, primus, amplissimus. vnde μεγαστρες dicti sunt. lib.15. Qua voce etiam vsus est Suetonius in Caio Caligula, c.5. & Cornelius Tacitus, lib.15. vbi scribit. Et Megistanes Armenios, qui primi a nobis defecerant, pepulit sedibus, id est, Proceres & Optimates Armeniorum. Et Iulius quoque Frontinus Stratagematum lib.3. ca.9. Domitius (ait) Corbulo, cum Tygranocertam obsideret & armonij pertinaciter viderentur tolerare obsidionem, in quendam ex Megistanis, quos ceperat, animaduertit, &c. Neque enim ea voce populi significantur, vt qui nunquam memorantur. Ammianus quoque Marcellinus tradit, apud Persas neminem consiliorum esse conscium praeter Megistanas.

33 ¶ Sed quod ad illam Magnatum appellationem vulgarem pertinet, illud te scire oportet, non omnes nobiles hoc vocabulo contineri ex communi vsu loquendi (neque enim alium sumere possumus, cum, vt iam diximus, verbum sit vulgare, & minime cognitum antiquis scriptoribus) sed eos tantum nobiles intelligi, qui in aliquo potentatu, siue Baronia, vel qui aliqua regalia possident, quos vulgo Barones vocant. Ita enim voluit Bal. loquens de priuilegio, vt quis possit legitimare filios magnatum, vt hi scilicet quos diximus, tantum comprehendantur, in c. innotuit, paulo ante fi. extra de electi. Quis autem Baro dicatur, videbis plene in nostris consuetudinibus Pictonum, tit.1. §.1.

34 ¶ Proceres quoque, & optimates, & primates siue primores & summates, proceres hos appellare possumus, vocabis quidem non adeo insolentibus: Nam praeter quam quod procerum fit mentio, in l. humanum. C. de leg. & in cap. j. tit. de proh. feu. alien. per Lothar. & in c. j. tit. de proh. feu. alie. per Fed. quibus satis probatur, ita dici nobiles non vulgares, sed inter caeteros eminentes, vt etiam dicit Matth. Affli. in d. c. j. col. 4. nu. 42. de proh. feud. alien. per Loth. & ante eum Varro & Seruius eius autoritate in Virgilium, quo loco statim citabimus. Nam & ipse Virgilius eorum meminit libro 1. Aeneidos,

Tum Banae deat increpitans, ille impiger hausit

Spumantem pateram, & pleno se proliuit auro,

Post alij proceres. Et lib.3.

Delectas populi ad proceres primumque parentem

Monstra Dei refero. Et rursum lib.10.

Tot lecti proceres ter denis nauibus ibant

Subsidio Troie. Lucanus lib.7.

Hoc tot pro meritis solum te Magne precatus,

Vt si fortuna velis proceresque tuorum

Castrorum, regesque tui, &c. Silius Italicus, lib.11.

Pantumque idem inter praelia, & idem

Flaminium proceres rerum amiserit vmbra. Martialis lib.12. epg.6.

Contigit Ausonius Procerum mitissimus aule

Nerua.

Et iterum epig.8.

Parthorum Proceres ducisque Serum.

Liuius lib.1. ab vrbe condita, Cum consensum, inquit, deosque confociatos laudaret mirè Seruius proceres Latinorum, &c. & Plin. lib.11. c.53. Sed sibi proceres medentur grano Afsyrii mali, cuius est suauitas praecipua. Et lib.19. c.4. Pane procerum alio vulgi. Ex quo loco vides proceres vulgo oppositos, quod quidem vulgus, ignobilem significat, vt nuper diximus num.31. Et Cornelius Tacitus lib.2. Proceres plebemque iuxta deuinxerat. Idemque de moribus Germanorum. Nec vlli, inquit, auspicio maior fides apud plebem, sed apud proceres. Quibus locis etiam vides proceres veluti plebi opponi. Hincque metaphoricè proceres gulae dicti ipsi Plin. lib.9. c.17.

35 ¶ Optimates, quam vocem in nostris legibus quod meminim non inueni, sed eam frequentem vident omnes apud caeteros bonos auctores, praesertim verò Ciceronem. Nam in lib.2. de legibus, Continet etiam Reip. consilio & autoritate Optimatum semper populum indigere. Et in Oratione pro Sextio, Duo, ait, genera semper in hac ciuitate fuerunt eorum qui versari in Repub. atque in ea se excellentius gerere studuerunt, quibus ex generibus alteri se populares, alteri optimates & haberi se & esse voluerunt, &c. Quib. verbis aperte intelligis, optimates & populares esse veluti oppositos, vt alibi nobiles & populares apud eundem 7. act. in Verrem, vt ex eo citauimus supra num.

36 ¶ Et eadem quoque voce in ea significatione vitur idem Cicero in oratione de Aruspicum responsis in quatuor locis, & alibi saepe, sed mihi satis fuit ea loca afferre quibus maxime intelligi potest, qui optimates sunt. Cui tamen addam illud Liuij 3. deca. lib.2. ad fi. Alterum de agro virum diuidendo duas faces nouantibus res ad plebem in optimates accedendam. Et libro 4. Apud infimae plebis homines crimina ferebant in optimates. Illudque Probi Aemilij in Phocibus, Erant eo tempore Athenis duae factiones, quarum vna populi causam agebat, altera optimatum. Et paulò infra, Populares Polyperconti fauebant. Optimates cum Pisandro sentiebant. Et illud Suetonij in Iulio Caesare ca. j. Satis constat Scyllam cum deprecantibus amicissimis & ornatissimis viris aliquandiu denegasset: atque illi pertinacissime contenderent, expugnatum tandem proclamasse siue diuinitus, siue aliqua coniectura, vincerent, ac sibi haberent, dummodo scirent, eum quem incolumem cuperent, quandoque optimatum partibus quas secum simul defendissent, exitio futurum. Nam Caesari multos Marios inesse. Ex quo loco & tu facile potes intelligere, illos optimates pro nobilib. sumi. nam certum est, eam fuisse inter Scyllam & Marium perpetuam & pertinacem cōtentionem, quòd Scylla patriciorum & nobilium, Marius plebeiorum partes defenderet, vt videre licet ex Plutarcho, Sallustio, & alijs scriptoribus. Atque illud Cornelij Taciti lib.4. Plebis & optimatum certamina libero egresso memorabor. Suprà autem docuimus Plebis appellatione ignobiles significari. Caeterum Priscianus scribit libro 5. Optimates esse qui defendunt Senatores: populares qui defendunt populum. Sed ex c.5. Hieremias facile intelliges Optimates dici respectu humiliorum. Et ex cap.7. Nehemias intelliges quoque Optimates dici respectu vulgi.

36 ¶ Primates memorat l. sciendū. §. ordine. ff. de legatio. vbi tamen nonnulli legunt primores. & l. qui sub praetextu. C. de sacrosan. eccles. & l. addictos. C. de epif. aud. & l. vlt. C. de offi. diuer. iudic. vbi de primatibus officiorum, & l. Iudaeorum, quae est pen. C. de Iudae. & l. j. C. de monopol. & l. 2. in duobus locis. C. de his qui latr. oc. vbi de Primatibus possessionum, militum, & numerorum, & l. duos. C. de suspec. lib.10. & in rub. C. de Alex. prima. & l. j. de specta. lib.11. & c.1. in prin. tit. de pac. iura. fir. ibi, Primatibus & plebeis, quibus verbis iam satis vides, Primates à plebeis diuidi. atque in eo loco Andr. Iser. primum in prin. deinde in seq. & Matth. Affli. col. 2. & 3. non semel declarant, qui hi sunt, scilicet qui alios vel autoritate vel dignitate vel atate antecut, qui scilicet tenent primum locum. De primatibus autem officiorum fit mentio in d. l. 2. de his qui latro. oc. & in l. j. C. de priua. carce. At ius canonicum ipsum nomen primatis accipit pro specie dignitatis ecclesiasticae, quae & cum Patriarcha eadem est. c. duo simul, & ibi gl. in verbo, Patriarchas, de offi. ordi. & c. sanè, de foro comp. & c. 2. & ibi Host. in fi. de accus. & in summa & in c. 1. & 2. 99. dist. At primatus frequenter legitur pro dignitate, loco & honore vt apud Varronem lib. Rei Rusticae 1. c. 7. Plinium lib. 8. c. 5. & lib. 13. c. 12. Primatiam autem vocat ius ipsum canonicum, dignitatem ipsius primatis in c. vlt. de dila.

37 ¶ Primores verò qui eundem etymum habent, saepe reperimus apud probatos auctores in eadem significatione. Nam Virgilius lib.9. Aeneidos, Protinus armati incedunt, quos omnis euntes Primorum manus ad portas iuuenumque senumque Prosequitur votis.

Quo in loco Seruius primores ait, dicuntur, sicut proceres. Horatius lib. Ser. 2. Saty. 1.

Primores populi arripuit populumque tributum.

Ibi enim vides primores opponi populo. Silius statim in initio lib. 13.

Hic modo primores socium, modo iussa deorum,

Nunc sese increpitat.

Et Liuius lib. 1. ab vrb. cond. Resistere Romani tanquam caelesti voce iussi, ipse ad Primores Romulus praeuolat. Et alibi eod. libr. Ciuitatem dare plebi, primores in patres legere. Vides enim ibi Plebem à primoribus decerni. Et lib. 2. Plebi, cui ad eam diem summa ope inferuit erat, iniuria à

Primores

Contigit

Primoribus fieri cœpere. Et lib. 3. statim post prin. Id verò si fieret non vulgari modo cum infimis, sed prorsus auferri à primoribus ad plebem summum imperium credebant. Ex quibus verbis constat primores opponi plebi, quia voce ignobiles designantur, vt diximus. Et Cornelius Tacitus lib. 3. primores ciuitatis quibus claritudo sua obsequiis protegenda erat. Nam supra c. 2. num. 11. docuimus claritudinem & nobilitatem idem esse. Et idem Tacitus lib. 5. Nam cunctas nationes & vrbes populus aut primores aut singuli regunt. Sed & idem lib. 18. Gratium primoribus ciuitatis etiam plebs approbavit. quibus verbis aperte intelligis primores & plebem disseparari. Plebs autem ignobiles significat, vt nuper docuimus.

38 Summates & Plautus vsurpauit in eadem significatione in Cistellaria,

Summates.

Vbi istas videas summo genere natus

Summates matronas.

Ex quo loco planè intelligis, Summates vocari, qui summo genere nati sunt, id est nobilissimo, vt & nos annotauimus supra c. 2. nu. 22. Sed & idem in Pseudolo 11.

Nunc tibi & ego loquar delitiae summatum virum.

Et hac quoque voce vsa est l. quinqu. C. de Decu. lib. 10. Et hinc summatus apud Lucretium lib. v. pro dignitate summatum. Et vt primatus primatum, vt diximus supra nume. ab hinc 2. versus autem Lucretij hic est,

Imperium sibi cum, ac summatum quisque petebat.

Sed & huic quoque summo loco nati, de quibus & nos diximus. d. nu. 22. c. 2.

39 Nobiles libertatem desiderant.

NOBILES præ cæteris libertatem rerum omnium desiderant, vt quotidie videmus, & viderat Bal. qui id scripsit conf. 327. pridie, col. 4. vers. videtur igitur de primo lib. 1. Cum tamen, si verè sint nobiles, minus eis liceat, aut licere debeat, quam cæteris: neque eis liberum sit mult a facere, quæ cæteris planè libera sunt. Id quod satis ostendit Euripides in Iphigenia in Aulide,

ἢ δυσβουλία δ' ὡς ἐχέει τὴν χρισίμου.

καὶ γὰρ δακρῦσαι βραδύως αὐτοῖς ἐχέει,

ἀνελβὰ τ' εἰπέω ἔθ' ἐ γυναικῶν φύσιν

ἀπὸντα ταῦτα. πρὸς τὴν γὰρ τὸ βίος

τ' ἄνθρωπον ἐχόμεν, ἔθ' τ' ὄχλῳ δολέουσαν.

Si quidem ipsa ignobilitas, vt habet aliquid commodum.

Etenim lacrymare ipsius liberum est,

Miserâ que loqui. Sed nobili natura

Omnia hæc non licent. arbitrum nanque vitæ

Populum habemus, & multitudini seruimus.

Nam & hæc minima quæque vitia solent notari in illis, tanquam eis nec in illa quidem incurrere liceat, quæ cæteris facillè condonantur. Plutarchus in fine eius lib. cui titulum fecit, In principe requiri doctrinam, Minima (ait) etiam nobilium & illustrium delicta calumniantur homines. Cimoni vinum obiciebatur, Scipioni somnus. Lucullus ob cœnas sumptuosiores malè audiit. Hæc ille. Ex quibus intelligis hic illud obtinere, quod vulgò dicimus, peccata venialia in cæteris mortalia esse in nobilibus. Et vide hic quæ dicam, infra, nu. 103. nec desunt aliorum.

40 Nobilitatis propria libertas.

NOBILITATIS propria est & peculiaris liberalitas & munificentia, per tex. literis aureis, aut si quid auro est preciosius, scribendum, in c. 1. de donat. cuius hæc verba sunt: Hanc sibi quodammodo nobilitas legem imponit, vt debere se quod sponte tribuit existimet: & nisi in beneficiis creuerit, nihil se præstitisse putet. Et ibi Collec. & Pan. not. Proprium esse nobilium donare. Quod & ipsum voluit idem Panor. con. 12. casus talis est magnificus, col. 4. & iterum pe. lib. 1. vbi ad hoc allegat no. in c. grandi, de supp. negli. præla. lib. 6. vbi Inn. Io. Mo. Archi. & Io. And. hoc ipsum no. de regibus. tamen loquentes, & Lucas Pe. in l. vlt. col. 18. vers. 29. C. de loca. præd. ciuil. lib. 11. & Barb. qui Inn. vbi supra citat conf. 18. præclare scribitur, post prin. lib. 2.

41 Et bene facit optimus text. in l. filiusfa. ibi, nonnunquam etiam ex persona. ff. de dona. vbi pater nobilis concedens filio liberam peculij administrationem, videtur illi permittere, vt possit donare, licet aliàs donare non possit, neque libera conceditur bonorum administratio. Et ad hoc illum tex. no. Ro. ibi, & sing. 646. nobilitas est, & Doc. in d. c. grandi. Et ex eo dicit Iason in l. contra. §. si filius, col. j. ff. de pact. quod licet filiusfa. etiam habens liberam administrationem donare non possit, per tex. ibi. fallit tamen in filiis regum, principum, vel baronum. Sed & ex eo scribit Signo. con. 28. quæstio talis est vtrum donatio, col. 3. vers. præterea propter nobilitatem, quod ob nobilitatem dantis valet donatio quæ aliàs non valeret. Quinetiâ per eum tex. dicit Andr. Barul. & post eum Mathæ. Afflic. in constit. Siciliæ inci. minoribus, col. 4. vers. tertio quærit, quod filiusfa. nobilis potest donare de bonis patris, non etiam ignobilis.

42 Mirum effet si Bal. illum text. non annotasset, qui nihil rerum omnium prætermisit. Is igitur in l. si filius. C. de donat. limitat. tex. ibi, quo cauetur filium non posse res patris donare suæ spolia, vt non procedat in patre nobili, quem decet donare sponsæ filij, per illum tex. Et idem in l. prima, circa medium. C. de leg. tradit, quod licet aliàs ex legato in genere facta, vel aliàs obscure debeatur non quod maius est, sed quod minus, aut certè modioce est. l. qui lancem. ff. de auro & argento lega. Tamen hoc intelligitur, nisi propter eximiam nobilitatem testatoris amplius præsumatur, arg. d. l. filiusfa. & l.

& l. vxori, in fi. ff. de leg. 2. & idem in repet. l. 2. col. 38. versic. sed iuxta præmissa quæritur. ff. de iure iur. per d. l. filiusfa. dicit quod liberalitas & largitio decet reges, & principes. Hincque eorum largitates, vt ipse appellat, esse multum fauorabiles. l. prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. & l. j. C. si liber. impera. soci. li. 10. Idem in c. vlt. col. 3. vers. scias quod propter, de consuet. tradit ecclesiæ permitti donare, propter nobilitatem ipsius ecclesiæ plusquam aliàs permitteretur, per illum tex. in d. §. filius. Idemque in l. & in legatis, in fin. C. ad legem Falcid. scribit principem ex honestate non debere detrahere falcidiam, quia donare consuevit. proprium enim principis esse, vt sit liberalis & gratiofus, per l. vlt. C. de cad. tollen. & l. si quis rogatus. §. vlt. ff. ad Trebellia.

43 Facit item & alius text. in l. cum plures. §. cum tutor. ff. de admin. tut. per quem dicunt Inn. Io. Mo. Io. And. & Archi. in d. c. grandi, quod licet alius tutor donare non possit, potest tamen tutor principis. & sequitur Collec. in d. c. 1. de dona. & Barb. qui id dicit singul. in tractatu de præstat. Card. in 3. quæst. 1. partis, col. 6. vbi etiam dicit per illum tex. in d. §. cum tutor. quod Cardinales considerata illorum dignitate possunt liberalitatè exercere ex bonis intuitu Cardinalatus quæsitis. & idem Barb. in d. c. 1. de donat. & in c. nisi specialis, col. 31. de offic. delega. & in c. cum sit generale, colum. 2. de foro compet.

44 Hincque spectant & alij tex. ad hoc à nonnullis citati, videlicet in l. eos. §. super. C. de vsur. quæ statuit modum exigendarum vsurarum: nobilibusque tertiam partem centesimæ tantum concessit, cæteris maiorem, tanquam scilicet indecorum sit nobilibus magis quam cæteris scenus præsertim graue exercere, cum illos magis deceat liberalitas. Et etiâ tex. in l. 2. C. de Consul. lib. 12. & in §. hoc amplius, Inst. de rer. diui. Hos enim tex. ad hoc citat An. Bar. in d. constit. Siciliæ inci. minoribus, & ibi post eum Matt. Affl. vbi supra. Ob id puto, quod loquitur de misilibus quæ Cōsules & Prætores in vulgus spargere solebant. vti etiam facit tex. in §. hæc itaque. in auth. de consuli. Id quod etiam (vt id obiter dicam) fecisse Augustum scribit Dion in vita illius. Et Caium Caligulam, qui omnium prodigorum ingenia superauit, Suetonius tradidit in vita illius c. 38. & ipse Dion etiam in vita illius, & Iosephus li. 19. c. 1. Et Neronem ipse Suetonius in vita illius c. 11. Et Domitianum idem in vita item illius. c. 4. Et Heliogabalum Aelius Lampridius etiam in vita illius, & Herodianus lib. 5. vbi scribit illum è turribus misilia sparsisse aurea & argentea pocula, vestesque & lintea genus omne. Et Populum Ro. Sp. Posthumio, & Q. Martio Consulibus. Plinius lib. 33. c. 10. & Tuditanus, qui ob id infanus existimatus est, Valerius Maximus lib. 7. c. 8. statim post prin. & ante eum Cicero in 3. Philip. vbi hunc dicit fuisse auum Antonij. Et Belisarius Iustiniani ducem apud Syracusas. Procopius lib. 1. de bello Gothorum. Quanquam hæc consuetudo pecunias spargendi nostris legibus damnata est, vt patet ex l. 2. C. de consuet. & non spar. ab his pecu. lib. 12.

45 Nec omittendus alius textus, huc quoque pertinens, scilicet in l. 2. C. de Prepo. agen. in reb. lib. 12. in illis verbis, cum per absurdum, perque temerarium sit hanc nostræ liberalitatem pietatis, quæquam astuta interpretatione, non ad augmentum anteriorum priuilegiorum, sed diminutionem conuertere concedi. Cuius & aliorum iurium supra citatorum ar. Alberi. in l. vlt. col. 5. vers. alij autem distinguunt. C. de iuris. om. iud. dicit, in ea quæstione, an in generali donatione castri vel ciuitatis veniat merum, vel mixtum imperium, nonnullos distinguere, an princeps donauerit, & venit: an inferior, & tunc non ita indistinctè. Adde & tu c. sedes apostolica, extrâ de res. vbi, ita scribitur statim in prin. ipsius c. Sedes apostolica consuevit se exhibere petentibus liberalem. Cuius rationem reddunt Panor. & Philip. Dec. ibi, in 1. no. quoniam principum (inter quos summus pontifex annumeratus est, & is quidè primus & summus) proprium est liberalitas, per d. c. 1. de dona. & ibi quoque Barb. multa effundit in principum auaritiam. Et huc quoque non nihil spectat quod tradit Bal. consil. 149. præmissis verbis, col. j. vers. item etiam in honorem, in fi. eius vers. lib. 2. & quæ etiam scripsimus in repet. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus. nu. 84. illud item, & seq. C. de reuoc. donat.

46 Sed vis audire aliorum in eam nobilium liberalitatem testimonium? Homerus, quem omnibus scriptoribus ethnicis facillè anteposuerim, li. 17. Odyssæa ita facit Vlysses alloqui Antinoum Phæacum regem,

ἔπει βασιλῆϊ ἑοικας,

τὸ σε γὰρ δόμῳ αἰ, καὶ λώϊον ἢ πόρ' ἄλλοι.

Quoniam regi similis es,

Ex quo te conuenit dare, & melius quam alij.

Tullius qui & primas inter Latinos scriptores tenet, in oratione pro Rege Deiotaro, inter laudes regias, illas reponit, Largum esse, beneficium, liberalem. Vide quot epithetis in idem recidentibus Reges decorari dicit, vt eos magis in id incitet. Et eum locum è nostris retulerunt Io. Andr. Domi. & recentiores in c. grandi, de supp. negli. præla. lib. 6. Idem Tullius scribit nihil principem magis decere, quam diuitias & opes, ad benignitatem liberalitatemque conferendam. Idem ad Appium Pulchrum lib. 3. epistolarum familiarium, epi. 8. Liberalitas (ait) tua vt hominis nobilissimi latius in proiunctia patuit. Suetonius, Eusebius Chronographus, & Eutropius prodiderunt Titum Imperatorem recordatum super cœnam, quod nihil cuiquam toto illo die præstitisset, memorabile illam mentiq; recordandam vocem ædidisse, Amici, hunc diem perdidisti. quod & è nostris quoque retulit Oldra. con. 94. eleganter, in fi. ex hoc insinuans proprium Regum esse donare: sed in meo codice ipsius Oldra. loco Titus, Tibertius perperam legitur. Nuper Romæ in monte Quirinali & foro Traiani inuenta

Tutor principis donare potest. Cardinales donare possunt ex bonis Cardinalatus causa quæsitis.

Nobiles non adeo vsuris studeere debent.

De eadem re ex aliorum testimonio.

sunt multa marmoris frustra variis signis cælata. In quorū vno est hic titulus, POTENTISSIMA DOS IN PRINCIPE LIBERALITAS ET CLEMENTIA. vt retulit Barptolomeus Marlianus in Topographia vr̄bis Romæ, li. 4. c. 22. Nec theologū huic sentent̄a defuerūt, è quibus Ant. Flo. in 2. parte suæ summæ, tir. 4. c. item 4. inter signa nobilitatis liberalitatem reposuit. quem citat & sequitur Matth. Afflic. in c. j. col. 7. ver. signa autem, rit. quis dica. dux.

47 Donatio in nobilibus presu- mitur.

¶ Ex his autem, præter ea quæ supra diximus, & alia multa prodierunt. Primum quòd licet donatio non præsumatur, per l. cum de indebito. ff. de prob. cum aliis multis si. & concord. à me collectis in repet. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 168. in dubio, & seq. Fallit tamen in nobilibus, vt voluit gl. in l. vxori suæ. §. vlt. & ibi Bar. ff. de le. 3. & idem Bal. qui tamen eā gl. non allegat, in l. si paterno. C. de neg. gest. ar. d. l. si filius. & idē Bal. in l. 2. col. 2. ver. circa primam quæstionem. C. de iure dot. & in l. j. col. vlt. C. ad S. C. Velleia. in l. quæ dotis, col. 8. ver. vltimò ad prædicta. ff. solu. matr. & in tract. de duobus fratribus, in fi. & in c. vlt. in fi. in addi. tit. qui feu. da. pos. & in c. iuravit. colum. vlt. de probat. Ro. sing. 646. nobilitas inducit. Cepola in tract. de Imp. mil. delig. in materia nobilitatis, col. 8. Barb. locis supra citatis, & præterea in d. c. fedes, col. 2. de rescrip. Cor. con. 81. primus consultationis articulus, col. j. lib. 1. Iaf. in l. cum quid, in l. ec. col. 4. ver. eodem modo. ff. si cert. pet. & in l. contra iuris. §. j. col. j. ff. de pact. & con. 45. factum sic se habet. serenissimus col. 3. lib. 1. Mart. Affl. in di. sta constitutione minoribus, col. 4. Ant. Corset. in repet. di. sti cap. grandi, col. 12. Io. Lup. in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 8. incip. limitabis tamen prædicta. & §. 10. vers. & hinc est. Et ad id quoque facit quod voluit gl. & post eam Bal. in l. Lucius. §. idem respondit. ff. de milit. testa. quòd miles magis præsumitur liberalis, quàm priuatus, per text. ibi iunctis aliis.

48 Donatio nobilibus nullū præsumitur sperat.

¶ Et quod voluit Iac. Bel. in d. §. vlt. qui feu. dar. pos. q. donatio quæ fit à nobili debet esse mera & liberalis, sine vlla spe cuiuspiam remunerationis pecuniariæ. Donatio autem quæ fit à vili & ignobili, habet semper remunerationem annexā. Hincq; fieri arbitratur, vt feudum emi possit ab ignobili domino, non etiam à nobili. Et propterea à domino poterit, non item vasallo. Et sequitur Nicol. Neapo. in c. 1. tit. de benefi. frat. Bal. verò in d. §. vlt. in fi. dicit quòd etiam nobilis nedum ignobilis pecuniam potest recipere pro feudo, sed non ita illum decet. Sed tu de hoc vide latius apud Iac. Alua. & Card. Alex. in d. c. 1. tit. de benefi. frat.

49 Nobilis nō potest petere salariū sui laboris.

¶ Quibus concinit quod scribit ipse Bal. in c. grauis, col. 2. ver. sed nunquid nobilis, iuncto e o quod prius dixerat in ver. sed an rusticus, de restit. spol. q. nobilis nō potest petere salariū, siue precium suæ sollicitudinis, vel laboris ad colligendos fructus impensū, & alia id genus: quia non consuevit huiusmodi operas locare. ideòque non referuntur ad æstimationem pecuniariam, per l. naturalis. §. 1. ff. de præscript. ver. quæ quantum ad id faciat, cæterorum esto iudicium. Rusticus autem, vt antè dixerat, potest petere operæ precium, per l. cum duobus. §. si in cõeunda pro socio. Et id dictum Bal. sequitur Io. Lup. in d. repet. rub. de dona. inter vir. & vxor. §. 9. col. 2. nu. 7. Et ex hoc fit quod alibi dicit idem Bald. in l. si pecuniam, col. 1. in 1. oppo. ff. de cond. ob cau. quòd si operarius non consuevit operas suas locare vt nobilis. tunc si data fuit pecunia pro opera illius, non dicitur locatio, sed contractus innominatus: & locus erit pœnitentiæ, licet secus sit in rusticis & ignobilibus, quorum proprii sunt huiusmodi labores, eorūque præmia. Nam vt est Euripidis sententia statim ad fi. suæ Helenæ,

τῶν δ' ἀναριθμητῶν μᾶλλον εἰσιεν δὲ νόμοι.

Quæ significatur ignobilium labores magis esse, quàm nobilium. de nobilibus enim locutus fuerat in versu præcedenti.

50 Nobiles se putant pauca donare cum multa dant.

¶ In hanc quoque sententiam Accursius noster in l. fed & si susceperit. §. 1. in verbo. modica. ff. de iudic. refert Comitē Matildam cum ecclesiæ 30. teræ militariæ donaret, his verbis vsam, Ecclesiæ aliquantulum terræ concedo: veluti principes parua ac modica se concedere putent, etiam si multa magnaque largiantur. Cuius rei arg. Bal. cõsil. 107. quòd ista donatio, paulò ante fi. lib. 2. dicit quòd ex dignitate donatarij præsumitur donatio in potiorem & pleniorē intellectum. Et Pau. Cast. cõsil. 187. notandum est, col. 1. vers. & ex qualitate, li. 2. respondit plenius interpretandam esse donationem à nobili factam propter illam nobilitatis qualitatem, per illam gl. Nam vt consuluit Alex. c. 17. quamuis, col. 2. lib. 6. donationes principum latissimè sunt interpretandæ, sicuti & alia eorum beneficia. l. vlt. ff. de constit. prin. & l. si quando. C. de bonis vac. lib. 10. & c. cum dilecti, & ibi Innoc. & alij de donat. & c. olim tibi, & ibi gl. & doct. de verb. signi.

51 Donatio inter principem & uxorem illius valet.

¶ Ex quo etiam fortè illud fit, vt valeat donatio inter principem & vxorem illius, licet non valeat inter cæteros coniuges. l. pen. C. de donat. inter vir. & vxor. Et similiter donatio facta à principe, filio suo in potestate ipsius constituto. Oldra. cõsil. 231. vt eius de quo quæritur, & Bal. in c. 1. §. item sacramenta, col. pen. vers. secundò vtrum R. ex. tit. de pace iura. fir. Rom. in l. si verò. §. de viro, in 4. fal. vers. 10. ff. sol. mar. & in authen. ex testamento, col. 3. & ibi Alex. col. 2. C. de collat. dum allegat Bal. vbi supra, Corn. col. item 2. Iaf. qui id dicit sing. col. 3. vers. quindò limita. & Philip. Dec. col. 3. vers. inferitur etiam. C. de colla. Alex. in l. quamquam, col. 1. C. de testa. mil. & in l. Centurio, col. 5. vers. tertio in tra. ff. de vulg. & pupilla. & con. l. 11. per spectus, colum. 2. libro 6. Barb. in tractatu de præstan. Card. in vlt. quæst. 1. par. in 5. ar. Soc. col. 66. frustra, col. 2. in prin. lib. 1. Fel. in c. cum nō liceat, col. 4. vers. de istis dicit, de præscript. Iaf. qui & id dicit sing. in preiudic. feud. col. 7. vers. nota etia in prædicta, & in l. frater à fratre, col. 23. vers. adde sextā fallentiam, ff. de cond. inde. & l. ex imperfecto, col. j. vers.

vers. hinc videmus. C. de testa. Iacob. à S. Georg. in tract. feu. in verbo princeps Pedemontium, col. vlt. ver. 64. Anto. Corset. in tract. de pote. & excel. regia, in 6. qu. Catel. Cota in memor. incip. donatio facta à prin. & Fran. Purpu. in l. j. col. 35. nu. 293. ff. de offi. eius cui mand. est iuris. Nec vllus, quod sciam, dubitauit præter Mar. Mantua. in repet. d. l. frater à fratre, col. 81. nu. 348. sed rursus & quindò, propterea quòd eandem purat esse rationem priuati & regis in ea re.

52 ¶ Similiter licet donatio facta à milite suæ concubinæ non valeat l. 2. C. de donat. inter vir. & vxor. Valet tamen facta à principe, licet is miles sit, cum cæteros milites commilitones vocet in l. j. ff. de milit. testa. quæ loquitur de Traiano Imperatore. Nam & id quoque fecisse Iulium Cæsarem tradit Sextus Aurelius Victor, & Eutropius. Claudium Albinum & ipsum Imperatorem, Iulius Capitolinus non semel: Opilium Macrinum Lampridius in vita Diadumeni: Alexandrum Seuerum idem author in vita illius: Maximinum Capitolinus in Gordianis, & iterum in vita illius Saturnium Trebellius Pollio: Tacitum & Martium, Flauius Vopiscus: Constantinum Ammianus Marcellinus li. 14. & Iulianum idem scriptor libro 16. & 21. Id quod faciendum suadet Dion ille Cæsarius, cognomento Cocceius, philosophus & historicus nobilissimus, in libris quos de Principe scripsit. Quod tamen non placebat Augusto, si credimus Suetonio, Aurelio, & Eutropio. Sed vt redeamus, quod diximus, valere donationem principis factam suæ concubinæ, voluit Bal. non vno in loco, scilicet cõsil. 248. quæritur vtrum donatio, lib. 1. & cõsil. 262. recolo, in 1. dubio, eo. lib. 1. & cõsil. 267. ad euentiam, col. 2. vers. ex his satis apparet, eod. lib. 1. & Io. Lup. in d. repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 30. col. 3. vers. ex prædictis infertur, cum seq.

Donatio facta à principe suæ concubinæ ualere licet is miles sit.

53 ¶ Et huc quoque spectat, quòd donationes à principe factæ non egent insinuatione, Bal. cõsil. 300. incip. tex. lib. 2. vbi id dicit Bart. consuluisse, & allegat tex. in d. l. pe. C. de don. inter vir. & vxor. Sed est tex. melior, & is quidem expressus, in l. sancimus, vers. Exceptis, vbi id ipsum not. ipse Bald. C. de donat. Et hoc ante illum voluit Old. d. cõsil. 231. & Io. And. in add. Spec. tit. de instr. edi. §. porrò, in vlt. addit. & ea magna. & Alberi: qui tamen dubitat, in l. illud, col. 2. vers. quæro vtrum donatio. C. de sacrosan. eccle. Bened. Plum. in l. si arrogatus §. cõsul. ff. de man. vindic. & idem Mantua. in repe. l. frater à fratre. vbi supra, vers. ab hinc 2. in fi. sequitur Imo. in c. cum contingat, char. pen. de iure iur. & Rom. in l. Modestinus. ff. de donatio. & cõsil. 59. ad discutiendum, in 5. dubio, Alexand. in l. Centurio. col. 5. vers. comprobo dictum. ff. de vulg. & pupil. substit. vbi alios citat. & Iafon in d. l. ex imperfecto, vbi supra. C. de test. Quasi scilicet nullæ donationes à principe factæ immensæ videri debeat: aut liberalitas principis nullis huiusmodi frenis & cancellis coerceri debeat, vt etiam dicit Marcus Mant. cõsil. 1. vertitur, col. 2. nu. 15. per d. l. sancimus. §. exceptis, & d. l. pen. C. de donat. inter vir. & vxor. & l. vlt. C. de Præpo. agen. in reb. lib. 12.

Donationes principum non egent insinuatione.

54 ¶ Et illud item quòd licet in contractibus, siue aliis actibus inter viuos ius accrescendi locum non habeat. l. si mihi & Titio. ff. de verb. oblig. Fallit tamen in donationibus principum. l. j. & ibi Bart. in 1. oppo. Bal. in 2. oppo. & Io. Plat. C. si libe. prin. soci. lib. 10. quam & in id ponderat idem Bart. in d. l. si mihi & Titio, statim post prin. & ibi quoque Raph. Co. qui ita dicit se consuluisse, Pau. Cast. col. 1. vers. item fallit. Alex. qui id dicit sing. col. 2. in 3. fal. & Iaf. col. 3. vers. tertio fallit. ff. de verb. obligat. & Bal. in l. 1. §. in primo, col. pe. vers. vnus scias. C. de cadu. toll. vbi dicit quòd licet ius accrescendi non habeat locum in feud. c. 1. §. cum verò, tit. qui feud. da. pos. & c. 1. tit. de gradi. succes. in feudo: fallit tamen in feudo concesso à principe, & idem Bal. in d. l. 2. col. 1. in l. ec. ff. de const. prin. & Bald. in l. si qua mulier, circa medium. C. ad S. C. Tertul. vbi & illud dicit de feudi concessione, & in l. 1. col. 9. vers. venio ad 11. quæstionē. C. quan. non peten. part. & in d. c. 1. §. & quia vidimus, col. 3. vers. item hæc est regula, tit. qui feu. da. pos. & in c. 1. & ibi Aluar. & Card. Alex. tit. de fratri. de no. bene. inuesti. & idem Bald. in c. 1. tit. de duo. fratri. à cap. inuest. & in c. 1. tit. an. agna. vel fili. & in c. 1. col. 2. vers. quæro nunquid vasallus potest feudum, tit. de prohi. feud. ali. per Fre. vbi ex hoc dicit, vasallum posse suo conuassallo vendere suam partem feudi à principe concessi: non si ab alio fuisset concessum, & cõsil. 346. Imperator. paulò ante fi. lib. 1. & cõsil. 50. in primis, col. 1. lib. 4. Alexan. cõsil. 30. quoniam, col. 3. vers. 2. dato, libro 1. & cõsil. 24. ponderatis, col. 3. vers. quandoque conceditur, lib. 5. Barb. in c. 2. col. 5. vers. quod limita, nisi feudū de feu. Frā. Cur. Senior. cõsil. 49. memoria, col. 12. vers. 6. probatur. Soc. cõsil. 86. vna donatione, col. 5. vers. prima ratio est, lib. 3. Iacob. à S. Geor. in tract. feud. in verbo, princeps Pedemontium, col. 6. ver. 51. Iafon in l. re coniuncti char. pe. nu. 223. & seq. ff. de leg. 1. & cõsil. 1. in ista quæstione, col. 4. vers. tertium principale, lib. 3. & cõsil. 117. in causa, col. 6. vers. & tenendo, lib. 4. Io. Crot. in repet. rub. de rescrip. col. 2. lib. 6. Ludo. Gozad. cõsil. 26. in causa illustriusimorum, col. 6. nu. 34. Et hæc est communior, receptiorque opinio, quam consulendo, & iudicando sequi debemus, vt dicit Iaf. cõsil. 117. lib. 4. Nam sunt nonnulli qui cõtrarium tenent, vt videre licet apud ipsos Alex. & Iaf. in d. l. si mihi & Titio, & eundem Iaf. in d. l. re coniuncti. & Moli. in addi. Alexand. d. cõsil. 30. lib. 1. Ex illa autem l. 1. C. si liber. prin. soci. dicit Bald. in repet. l. 2. col. 33. in 9. quæst. vers. præterea & hoc regie. ff. de iur. iur. largitores principum multum esse fauorabiles: ad quod etiam allegat l. prohibere §. planē. ff. quod vi aut. clam.

In contractibus inter viuos non est locus iuris accrescendi, nisi in donationibus principum.

55 ¶ Ex eodem quoque fonte & illud manat, quòd licet in alternatiuis sit electio debitoris. l. plerūque, in fine, ff. de iur. dot. & c. in alternatiuis, de regul. iur. libro 6. & ibi concord. Tamen si princeps tibi vnam ex duobus aut tribus concesserit, id est, vnum aut alterum alternatiuè, non eius qui debet; sed tuæ erit electio vtrum ex illis malueris: poterisque optatum si tibi liberit, eligere, vt colligitur.

In alternatiuis concessione principis electio est donatary.

gitur ex l. 2. iuncta glo. C. de Castren. & Ministe. lib. 12. quam ad hoc expendit Bal. omnium rerum vberimus fons in d. l. 2. col. 1. ff. de constur. prin. in priori lec. Quod tibi in primis notandum moneo, quia vix alibi reperies.

56 In donat. prin. le. prefertur, cui primis donatum est.

¶ Huius item monetæ est, quod licet cum duobus separatim res quæpiam vedita, donata, vel aliter cõcessa est, is potior erit cui primû res ipsa tradita fuerit, etiam si sit posterior titulo. l. quoties. C. de rei vend. Id tamen non procedit in donatione aut concessione facta à principe. Nam is semper præfertur cui primûm donata est, vt donatio principis sit amplior & efficacior, quàm priuati, vt ex facto interrogatus respõdit Ro. conf. 2. 98. circa præmissam, per multa quæ ibi allegat. Et sequitur Ias. conf. 2. 7. ad eruendum, in prin. lib. 1. & Card. Alex. in c. si facta, col. 2. tit. si de feud. fuer. contro. inter do. & agna. & latè Iacob. à S. Georg. qui id tamen declarat in tract. feud. in d. verbo, princeps Pede-montium, col. antepen. vers. 52. & ante hos Bal. à nullo illorum citatus in c. licet causam, col. 7. vers. sed quæro quid si duo, de probat. vbi id dicit not. in §. his igitur, in Auth. vt exac. instan. dor. & idem Bal. in c. 1. vers. amplius consueuerunt, super verbo in detrimentum, tit. de pac. Constan.

57 In donationib. ex priuileg. prin. dominiã transfertur sine pos.

¶ Nam ex huiusmodi donationibus, priuilegiis, concessionibus principum, transfertur dominium sine traditione vel apprehensione possessionis, vt voluit Io. And. in c. olim, de verb. sig. And. Iser. in c. 2. & ibi Bal. col. vlt. tit. de noua for. fidel. & vterque in c. j. tit. quid sit inue. idem Bal. in prælud. feu. col. 7. vers. dixi sextò, & in c. ad audientiam, col. j. ver. & ex priuilegio, de rescri. Ang. in l. officium, ad fi. ff. de rei vend. Alex. conf. 187. in hac causa, col. vlt. vers. quod autem ista, lib. 2. & conf. 3. ex his quæ in themate, col. 2. vers. 7. lib. 5. repetito conf. 11. lib. 6. & idem Alex. conf. 203. perspectis his, col. pen. vers. septimo, nõ potuit, eod. lib. 6. Ias. in l. ciuitas, col. 3. vers. adde etiam quod per istam. ff. si cer. pet. & conf. 145. circa primam dubitationem, col. 6. vers. decimò & fortius, lib. 2. & consil. 128. vide-retur in præfenti dubio, col. 6. vers. fitem princeps, lib. 4. Caro. Rui. consil. 32. viso themate, colum. 2. num. 4. lib. 1. & consil. 40. pro euidencia, col. 9. nu. 13. eo. lib. 1. & consil. 208. præmittendum, col. 6. nu. 12. eod. lib. 1. Ludo Goza. conf. 14. prima facie, col. 4. vers. quibus tamen non obstan. & Pau. Pari. con. II. castrum, col. 7. nu. 58. & seq. lib. 1. & Maria. Soc. Juniolem, consil. 65. cum in præfenti casu, col. 3. nu. 5. lib. 1. Vide tamen omnino Ias. in d. l. quoties, col. 2. vers. secundò infero, & seq. C. de rei vend. vbi id tractat amplissimè, & in l. traditionibus, col. 1. & 2. C. de pactis. & Philip. Dec. in l. certi conditio, §. deposui, col. 2. vers. & est speciale, & seq. ff. de si cert. pet.

58 Feuda à prin-cipibus cõcessa sunt perpetua.

¶ Huc pertinet quod feuda concessa à principibus & aliis maioribus, videlicet Capitaneis regiis, regni-que Valuasoribus sunt perpetua, nec reuocari possunt. A minoribus autem concessa possunt liberè reuocari, per c. vlt. tit. qui feud. dat. poss. vbi Iacob. Bel. Bal. Iacob. Aluar. id dicunt hinc procedere, quoniam non esset honestum nobiliores suum beneficiû reuocare, arg. l. vlt. C. de anno. ciuil. lib. 11. & §. illud, in auth. Consti. quæ de digni. Ex quo apud nos in Gallia, Officia à Rege cõcessa, quæ scilicet regia vocamus, sunt perpetua, nec reuocari possunt. de qua re est regia ordinatio, quam vocamus. Quæ verò ab aliis inferioribus concessa sunt, liberè & sine causa reuocari possunt ab iis qui concesserunt vt not. Bal. in l. iudicium soluitur. ff. de iudi. de quo nos latè diximus in nostris consuet. Pictonum, nisi in certis casibus, quos inibi declarauimus.

59 Concessio prin-cipis realis præsumitur.

¶ Sed & huius notæ est, quod licet aliàs admodum dubium sit, an concessio sit realis, an personali, & vtra potius esse præsumatur, vt videre licet apud Bart. & alios, in l. j. ff. de cõsti. prin. & in l. quia tale. ff. solut. matr. & in l. pater, quæ est pe. ff. de serui. leg. gl. & Doct. in c. cum venissent, de instit. cum siml. Tamen si concessio fuerit facta à principe, hoc minimè dubium est. nam ea potius habenda est pro reali quàm pro personali: atque ita transit ad successores, ex Spec. sententia in titu. de instru. ædi. §. nunc autem videndum, vers. si autem dubium est. Ibi enim loquitur de priuilegio concessio à principe, vt patet ex præcedentibus. & Bart. in d. l. pater. ff. de seruit. le. Bald. loquens de Barone con-cedente in d. l. j. §. excepto, col. 2. ver. quid si aliquis. C. de cad. toll. & Ias. d. consil. 27. ad emendum, col. 2. vers. huic conclusioni, lib. 1.

60 Emphyteuta principis non cadit ob cessationem.

¶ Denique neq. illud prætermittendum ducimus, quod à D. Ioanne Igneo præfide ornatissimo scrip-tum est in l. 1. §. cum omnes, nu. 201. iterumque nu. 25. ff. de S. C. Silla. quod qui emphyteusim accepit à principe, non ca. it emphyteusi ob cessationem solutionis pensionis per triennium, per text. in l. fundi. C. de fund. patri. lib. 11. Idque assignat Ign. liberalitati principum. Sed illud tamen in hac re notandum, glo. aliter cum tex. intellexisse, vt patet ex gl. vlt. atque etiam Bar. & Lucam. Pen. & Io. Plat. qui hoc intelligunt, quando expressè fuit pactum appositum, ne res ob huiusmodi cessationem committeretur, trahuntque ad ecclesiam, vt scilicet possit dare in emphyteusim cum eo pacto. Sed vt dicam quod sentio, non videtur posse sumi ex eo tex. huiusmodi pactum fuisse appositum. Tu autem ad omnia sup. riora adde quæ de nobilium liberalitate diximus in repet. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 73. illud autem, & seq.

61 Nobili an sit necesse facere mentionem nobilitatis in impetratione beneficii.

¶ NOBILI impetranti beneficium necesse est mentionem fieri suæ nobilitatis: aliàs non valet impetratio, si credimus Hostien. in c. ad aures, per illum text. de rescrip. quem sequitur Bar. ibi motus, quia facilius vitiantur literæ ad beneficia, quàm ad lites, c. ad audientiam, le 2. eo. tit. In literis autem ad lites debet fieri mentio nobilitatis, per c. significantibus, de offic. dele. Igitur & in literis ad beneficia. Sed contrarium tenet Io. And. in d. c. ad aures, in verbo, dignitatis, & ibi quoq. Panor. col. j. & alij, inter quos id latè disputant Felyn. in prin. & Philip. Dec. col. 2. vers. successiue quæritur, vt ibi omnibus videre licet. Et hinc quoq. capta occasione Fran. Rip. ibi, col. 7. vers. secundò quæro, tenet quod

quod etiam è diuerso non necessarium est facere mentionem ignobilitatis, per c. pe. de præb. Quin-etiam illud de nobilitate tenet ipse Panor. in c. postulasti, col. pen. de rescrip. Sed horum diffinitio ex his pendet quæ supra latè differuimus. c. 29. nu. 10. neque solùm, & multis seq. vsque ad nu. 19. inclu. Et vide interim Pet. Anca. conf. 131. ad exclusionem, col. 1. vers. vlt. vterius aduertendum.

Nobiles nõ patiuntur sua nomina inscribi in instrumentis.

62 ¶ NON patiuntur nobiles sua nomina inscribi in instrumentis, tanquam id eis foret indecorum, vt probatur in l. pupillus, §. pupillus, vers. sanè si quidam emit. ff. de aut. tut. & est etiam bonus text. in l. optimã, ibi fortè propter personas dignitate excelsas. C. de contra. & cõmit. stip. vbi & gl. not. huiusmodi personas non pati sua nomina apponi in instrumentis. Et hoc quoque de nobilibus nuncu-patim voluit Cepola in d. tract. de Imp. mil. delig. in 13. priuilegio nobilitatis.

Nobiles statim ex aspectu apparet.

63 ¶ QUI SQUIS verè nobilis est, is statim ex conspectu huiuscemodi apparet. Sicuti è diuerso qui ignobilis est, talè mox ex vultu, incessu, ceterisq. corporis notis se exhibet, quantulibet nobilitatem mentiri conetur. Tantum habent virium vultus specietque, ac gestus corporis, vt non mores hominum solùm, quod leges nostræ insinuant in l. obseruandum. ff. de officio Præsidi. & l. de minore. ff. de quæst. Sed & generis quoque nobilitatem aut ignobilitatem ad viuum referant. Euripides in Hecuba,

Δεινὸς χαρακτὴρ, καὶ ἀπίσμητος ἐν βροτοῖς
ἔδλωτο γυνεὶ δαί. καὶ ἀπὶ μῶλον ἔρχεται
τῆς εὐχρησίας τὸ νομα τοῖσι μὲν ἀξίους.

Quos versus sic traduxit Erasmus,

Inest in homine mira & euidentis nota
Probis satum esse generis illustrat decus
Qui quis celebribus dignus est natalibus.

Et in Ioue,

Γενναϊότης σοὶ καὶ πρόσω τεκμηριον,
τὸ χαρμῆ ἔχεις τὸ δὲ ἄπιστος εἰς πῶτ' ὦ γύναι,
Γνοῖν δ' ἄμ, ὡς τὰ πολλὰ γ' ἀνδρῶν πρὸς πέλει,
τὸ χαρμῆ ἰδῶν τις ἀπέφικεν εὐχρησίας.

Id est ex translatione Dorothei Camilli,

Generositas tibi, & morum indicium,
Eam formam habes, quæcunque es o mulier.
Vtinam cognosceret, quoniam multa homini accidunt,
Formam videns quis, an esset generosus.

Quos versus sic traduxit Erasmus.

64 ¶ Et huc alludit illud Ouidij lib. 2. Fastorum de Romulo & Remo loquentis,

Si genus arguitur vultu, nisi fallit imago,
Nescio quem è vobis sufficer esse Deum.
Nec facies impar nobilitate fuit.

Et lib. 4. eiusdem operis,
Et lib. quoque 6.

Martia sacrificio deductum nomen ab Anco,
In qua par facies nobilitate fuit.

Aut vt alij legunt,
Et subdit,

In quo par facies nobilitate sua est.
Par animo quoque forma suo respondet in illa,
Et genus, & facies, ingeniumque simul.

Et in epistola Paridis ad Helenam, quod alibi ad aliud propositum citauimus,
Forma vigorque animi, quamuis de plebe videbar,
Indicium teclæ nobilitatis erat.

Quos versus sic traduxit Erasmus.

Quo planè significatur, nobilitatem vel de industria testam & dissimulatam sese gestu, & vultu prodere. Porro Iulius Capitolinus tradit Antoninum Pium. nobilem fuisse vultu. Apud Quintilianum lib. 6. c. 4. cum Longus Sulpitius vultu admodum foedus eum contra quem liberali iudicio ad-erat, dixisset, ne faciem quidem habere liberi hominis: ei respondens Domitius Afer, qui cõtra huic aderat, Tu inquis ex animi sententia Longe. Qui malam faciem habet, liber non est.

Quos versus sic traduxit Erasmus.

65 ¶ Atque vt ad exempla eius rei veniamus. Sic apud Homerum lib. 4. Odyssæ, Menelaus statim visis Telemacho Vlyssis & Pisistrato Nestoris filio, ex eorum tantum occurso, sine alia eorum no-titia aut cognitione, eos nobiles esse, & ex Regibus ortos prædixit,

ἄμ' ἀνδρῶν γένος ἐστὶ διοτρεφέων βασιλῶν
Σικαντῶν, ἐπεὶ ἔτε κἀκεῖ τοῖσδε τέκονεν.

Sed virorum genus estis nobilium Regum Sceptrigerorum, quia nequaquam mali tales genuissent. Sic apud alterum scriptorem Græcum Heliodorum Phœnicæum, lib. Historiæ Aethiopicæ 5. Cy-bele ex vultu & gestu Theagenis & Charicleæ eos cognouit nobili genere ortos esse. Sic apud Vir-gilium post initium lib. 4. Aeneidos, Dido Aeneam ex ore coniecit esse genus deorum,

Quis nouus hic nostris successit sedibus hospes?
Quam sese ore ferens, quam forti pectore & armis?
Credo equidem (nec vana fides) genus esse Deorum.

Apud eundem lib. eiusdem operis 1. de Venere,
Et vera incessu patuit dea.

Quod tamen ad id referri potest, quod nonnulli aliter deos, quàm homines incedere dicunt, ex eòq. etiam solo facile dignosci deos ab hominibus. Ea enim fuit sententia ipsius Heliodori eiusdem

Quos versus sic traduxit Erasmus.

Quos versus sic traduxit Erasmus.

illius operis lib.3. autoritate Homeri de Nepruno loquentis lib. Iliados 13.

ἔχοντα γὰρ μετ' ὅσων ποδῶν ἡδ' ἐκ κνημῶν
ἔσ' ἔγνων ἄπ' ὄντος ἀργυροῦ ἢ θεοῦ πόρ.

Quod animaduersum non fuit ab interpretibus Virgilij. Sed & apud Apuleium lib.1. Asini aurei, non multo ante si Milo de corporis ipsius Apuleij speciosa habitudine, deque virginali eiusdem verrecundia, generosa illum stirpe proditum coniecit.

66 ¶ Quamquam contra supradicta facit, quod sicuti mores vultu plerunque teguntur, ob idque clamavit Iuuenalis Sat. 2. post prin. Fronti nulla fides: Ita quoque & genus. Nam vt dicit Iurisc. in l. quia difficile. ff. de contrah. empt. difficile dignosci potest liber homo a seruo. Et sanè videas hominū plerisque magnificis, qui vultu, gestu, incessu, gradu, pretiosis vestibus, ore & lingua grandiloqua, verbis magnificis, & cæteris id genus adeo nobilitatem effingunt, vt ipsi nobiles omnibus vel prudentissimis esse videantur. Id quod Sclerias intelligens apud Stob. Ser. 2. & Ant. Monachum, Melissæ lib. 2. Ser. 7. 9. & Maximum Ser. 6. 4. hæc scribit,

Ἐμοῖσι θνητῶν ἢ μὲν ὄψις ἐυχρηστος
ὁ νῦν δ' αὐτῆ δουρῆος ἐυείσηται.

Multi mortalium præ se ferunt nobilitatem in vultu,

Quorum tamen mens ignobilis reperitur.

Euripides autem in Medea,

Ἐ ζεῦ τί δ' αἰ χρυσὸν μὲν, ὅς κ' ἐδ' ἠλθ' ἡ,
τεκμήρι' ἀνδρῶ ποισιν ὠπαιεὶς σαφῆ,
ἀνδρῶν δ' ὄψιν ἔτι κακῆν δ' ἰεὸς ἔναε
δουδ' αἰς χαρακτῆρ' ἐμπέφυκε σώματι;

O Iupiter quidnam de auro, quod an adulterinum sit,

Indicia hominibus præbuit manifesta:

Virorum autem quo oporteat malum manifestari,

Nullus character in situs est corpori?

Idque est quod Momus querebatur de compositione corporis, quæ talis esset, vt in exterioribus interiora non apparerent: quod cum multi, tum etiam Lucianus tradidit in Hermetimo.

Momus quereba
aduersus fabri
cā humani cor
poris.

67 ¶ Sunt quidam nobiles simplicis (vt est in vulgari nostrorum Prouerbio) figuræ, id est, infimi ordinis, qui dum maximè ex nobilitate sua, quæ forsitan nulla est, gloriari volunt, dicunt se tam nobiles esse quàm Rex est (*le suis aussi noble que le Roy*) tanquam scilicet qui nobilis est, non magis nobilis esse possit. Sed hi admodum falluntur: nam vt cæterarum dignitatum & honorum sunt gradus alij minores, & inferiores, alij maiores, & superiores. l. vt gradatim, in prin. de mun. & hon. & plenè no. à nostris in l. i. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. & Cano. in rub. & in cap. statuimus, de maio. & obed. Ita & nobilitatis quoque, vt apertè probat tex. in c. i. tit. de matr. contract. ad morg. vbi ita scribitur, Quidam habens filium ex nobili coniuge, post mortem eius non valens continere, aliam minus nobilem duxit. Vides enim ibi duas nobiles, sed alteram altera nobiliorem. Nam in cæteris rebus videmus bono esse melius, l. vbi autem: in prin. ff. de verb. obl. æquo æquius, honesto honestius, vtili vtilius, & alia infinita quæ tibi colligemus in tract. *Le mort saisit le vif*, in præfat. declar. 7. num. 6. incip. ego verò, cum seq.

68 ¶ Sed quod de nobilitate diximus, id quoque satis ostendit quod scribunt Iac. Alua. & Card. Alex. in c. i. vt que, col. 2. tit. quis dic. dux, comes, mar. illum esse magis nobilem qui à principe nobilitatur, quàm qui ab inferiore habente facultatem nobilitandi, cum aliis multis concordant, à me congestis supra c. 6. nu. 7. fateor tamen, & seq. Sed & omnes propemodum loquentes de feudis nobilibus & ignobilibus, quæ scilicet suos possessores nobilitant, aut non nobilitant, ponunt tres ordines nobilium. Alia enim purè nobilia esse, alia minus nobilia, alia aliquatenus nobilia, vt latè diximus supra cap. 7. nu. 6. verum Iac. Et ita de ea re loquuntur, vt velint homines qui ea possident, aut purè nobilitari, aut minus, aut quadantenus, vt etiam satis probat text. in dicto c. i. §. i. & §. cæteri, tit. quis dic. dux. Et si id non traherent ad nobilitatem hominum, tamen satis esset ad probandum homines esse plus aut minus nobiles, cum valeat argumentum de rebus ad personas, & è diuerso. l. qui furere, & ibi Bald. & Alber. ff. de statu hominum. glo. & Doct. in l. cum quid. ff. si certum petat, cum simil.

69 ¶ Porro Bart. in l. i. col. penul. vers. sed quæro qualiter fiat. C. de dign. lib. 12. palam & in aperto nobilitatem aliam esse maiorem, & inter eas vnã quam infimã appellat. Nam & ipse ibi, col. 3. versic. istum intellectum, dicit alicubi Imperatorem vocatum fuisse nobilissimum, scilicet in l. quæro. ff. de nat. rest. Et sic, inquit, in superlatiuo gradu, vt eius ostenderetur maxima omnium esse nobilitas. Et facit etiam text. in l. tam dementis. C. de episcop. audi. & in l. si furiosi. C. de nupt. dum vtroque iubet vocari, qui ex eo genere sunt cæteris nobiliores: vt hinc quoque possis colligere etiam ex eodem genere alios esse nobiliores. quod expressim annotauit Sal. in posteriore loco, in 2. not. vbi addit rationem, quia quidam habent nobilitatem à genere tantum, quidam à moribus & scientia, quidam ab vtroque, & hi sunt cæteris nobiliores, de quo & nos alibi diximus. Cicero autem in oratione in Vatiniū cuiuspiam excellentem nobilitatem vocat, ita declarans aliam esse præstantiorem: vt & ipse in oratione pro Cn. Plancio summam nobilitatem l. Philippi.

Et istem etiam
generis alius
aliq nobilior.

lippi. Quem in hoc secutus Valerius Maximus lib. 6. c. 3. Viguit, inquit, in nostra ciuitate Tiberij & Caij Gracchorum summa nobilitas. Qui & ipse alibi eximiam nobilitatem appellat lib. 7. c. 11. eodemque vlt. vbi de Alcibiade & lib. 9. c. 15. vbi de Corn. Scipione. Denique Plin. lib. 34. ca. 8. Mirum, inquit, in hac arte est, quod nobiles veros, nobiliores fecit.

70 ¶ Nam vt dignitatis, honoris, & nobilitatis sunt gradus: ita è diuerso infamiae horum contrariæ, vt contrariorum eadem solet esse disciplina. Nam alius alio est infamior, ignominiosior, vt scribit Bal. in l. sed & milites. §. i. quem legit cum princ. illius l. ff. de exc. tut. per eum tex. qui huiusmodi erat in eius codice, qui nimium ignominiose dimissi sunt. nam ex illo verbo nimium, not. id quod diximus, in infamia esse gradus, vt in virtute & fama. hæc enim sunt verba illius, Sed in aliis eodicibus aliter legitur. alibi enim legitur, qui nimirum ignominiose dimissi sunt: alibi, qui de numero ignominiose dimissi sunt. At Antonij Augustinus ita eum locum è Græco vertit, Plane ignominiose missi. Tamen illud certum, infamiam aliam maiorem, vt delicta ex quibus infamia fit, alia alius sunt grauiora. Et videmus infamiam iuris maiorem esse infamia facti, vt discas ex gl. in §. porro, in verbo, infamia. 3. q. 7. & Panor. in c. 1. de purg. can. cum sim. & tamen vtraque infamia est.

Infamia gra
dum.

71 ¶ Sunt & quidam, qui titulo ampuloso se vocant in instrumentis nobiles & potentes. Idq; faciunt plerunque Barones & id genus similes, veluti assumentes illum potentiae titulum supra inferiores nobiles. Et certe diuersos esse nobiles & potentes ostendit illud Terentij in Adelphis alibi à nobis adductum,

Nobiles & po
tentes.

Potentes, dites, fortunati, nobiles.

Et in Heauton.

Mea est potens, procax, magnifica, sumptuosa, nobilis.

Et illud Ciceronis in oratione pro P. Quintio, Potentes, disertis, nobiles omnes aduocandi sunt. & in oratione pro Rabirio Posthumo, vbi vocat M. Drusum potentissimū & nobilissimū Tribunum plebis. Et Flauius Vopiscus in Tacito. Nam & limitem trans Rhenum Germani rupisse dicuntur, occupasse vrbes validas, nobiles, diuites, & potentes. Illudque D. Pauli prioris ad Cor. c. 1. Non multi potentes, non multi nobiles. Vt etiam potentiam, & nobilitatem, in cap. super eo, le 2. de testibus cum dicitur, Potentia, nobilitate, honore. Ex quo illa quaestio Cano. an in sacerdotiis conferendis, consideranda sit magis potentia, an nobilitas, de quo per Cano. in c. constitutis, le 2. de appel. & Io. Sel. in tract. de benefi. in 3. parte. q. 7.

72 ¶ Plerunque tamen hæc simul iuncta reperimus, ita vt aliquando potens præcedat, nobilis sequatur: aliquando quoque vice versa nobilis & potens. Prioris habes exemplum apud Tullium lib. Epist. fam. 2. alias 1. epist. 18. ad Q. Thermum, Si adolescens potens & nobilis à te ignominia affectus esset. Et sæpe apud Firmicum, vt lib. 3. c. 6. in 7. loco Solis: & lib. 4. c. 2. vers. 4. lib. 5. c. 2. in finibus Veneris: & c. 6. in Capricorno. Alterius, apud Liuium 1. dec. lib. 8. ad fin. Vir nobilis potensque erat. Et iterum 3. dec. lib. 6. post princ. quod vrbs tam nobilis ac potens sicut defectione sua traxerat aliquot populos, &c. Et rursum 5. Dec. lib. 2. Imenias vir nobilis ac potens. Et Aelium Spartianum in Didio Iuliano, quia multos iam Senatores occiderat, & quidem potentes & nobiles. & in c. 1. in prin. de his quæ vi metusve cau. fiunt, vbi ita scribitur, Quidam nobilis & potens. Ex quo no. Ant. ibi, in no. & Panor. in 2. no. illud no. non quisquis est nobilis, continuò esse potentem: & quod ad incutiendum metum non sufficit nobilitas, nisi adsit potentia. Quibus addes illud Quintiliani lib. 11. ca. 1. Nobilis obscurum, potens infirmum. Atque illud Plinij lib. 6. ca. 19. Sed omnium in India prope potentiam claritatemque antecedunt Prasij. Claritas autem nobilitas est, vt diximus supra c. 2. nu. 9. & sequen. Nec interim omittam quod Cicero lib. 3. Officiorum, vocat Pyrrhum regem generosum, id est, nobilem (vt diximus supra c. 2. nu. 4. 7. verum prius) & potentem. Cuique, inquit, de imperio certamen esset, cum rege generoso & potenti.

73 ¶ Nobilitas igitur, vt ex prædictis patet, & satis constat ex verborum ipsorum proprietate, ad genus refertur. Potentia ad vires & facultates & diuitiarum, & hominum subditorum, & aliorum id genus. Vnde apud Cornelium Tacitum lib. 18. potens & inops ponuntur vt diuersi. Et prout, inquit, potens vel inops reus inciderat, &c. Et paulo ante dixerat, Vibius Crispus pecunia, potentia, ingenio inter claros magis quàm inter bonos. Terentius autem in Eunuchio satis ostendit potentem de diuite intelligi eum scribit,

Quis est tam potens cum tanto munere hoc?

Apuleius verò vtrunque coniunxit lib. 9. Meta. Vicinus potens, & diues.

74 ¶ Statutum est in quibusdam locis, vt nobiles non possint intrare palatium, nisi tempore concilij. Si nobilis accusatus fuerit quod intrauit palatium in mense Maio, ipse autem allegauerit & probauerit factum fuisse concilium eo mense, sed dubium est an cum intrauit, tenebat concilium necne: videbatur illi esse condemnandum, quia reus non clarè probauit suam exceptionem, vt actor succumbit, qui non clarè probat suam intentionem. l. 1. & l. in exceptionibus. ff. de probat. & videtur exceptum in l. matrem. C. eo. tit. vbi Bald. ita tenuit, ad hoc quoque allegans lab ea parte. ff. cod. tit. Et quia etiam huiusmodi exceptio non rectè opponitur, nisi cum tempore licito. ergo id tempus debet probari per e. abbate, de re iud. lib. 6.

Questio in sta
tuto loquente
de nobilibus.

75 ¶ Verum contrarium expresse & in hac specie tenuit Bar. in l. non solum. §. sed vt probari, columna 1. vers. vel pone statutum. ff. de oper. no. nunc. Nam in delictis, inquit, in dubio, debemus intelligere factum tempore licito, vt sic quis à delicto excusetur. l. merito. ff. pro socio. & l. interpretatione. ff.

de poenis. & quod dicimus de teste reducendo ad concordiam, ne incidat in falsum c. cum tu de testib. Et dicit id expressum in l. 2. C. de pet. h. ar. vbi quis fundata intentione aduersarij sui excipiebatur de titulo suae emptionis, sed dubitabatur an dicta cessio praecesserat, vel secuta fuerat litem, & dicit glos. ibi, praesumi eam praecessisse, nisi probetur contrarium; alias praesumeretur delictum, scilicet vitium litigiosi. Alias autem si loqueremur in aliis rebus quam in delictis, succumberet reus clare non probans, per d. l. matrem. & c. auditis, de praescript. & quod voluit gl. in cle. vlt. de rescript. & facit l. Titiae textores. ff. de leg. 1.

76 ¶ Haec propemodum Bart. Quem sequuntur Ro. Alex. qui id dicit sequi totum mundum & Ias. ibi, qui eum §. legunt sub §. sciendum, & Sal. in d. l. matrem, ad fi. Petr. Anc. in c. in praesentia, col. 2. num. 13. & ibi Pan. id dicens valde sing. col. 4. vers. si autem praesumeretur, & late Philip. Dec. num. 12. de probat. idem Panor. in d. c. auditis, col. pen. vers. sed quando contingit, & ibi late Fel. char. vlt. vers. in quantum Ab. de praescript. Alex. conf. 52. viso themate illustrissimi, col. 1. lib. 3. & conf. 30. ex allegatis, col. 2. vers. & pro hoc etiam, lib. 7. Aug. Ari. in addi. Ang. Arc. in tracta. malefic. in verbo de anno praesenti, col. 6. apud quos plenissime videbis hanc opin. multis aliis rationibus fundatam & defensam aduersus rationes Bal. & alias ab ipso Ias. adductas. Sed tu tamen omnino vide Petr. Anch. declarantem op. Bar. in c. cum dilecti, per eum tex. in col. 2. vers. Item per istud, & ibi quoq; post eum Io. And. col. 2. & Franc. Are. in 7. not. & Fel. etiam in 7. no. de accus. & eundem Fel. in c. l. col. 4. vers. tamen factum, de re iud.

77 ¶ Sed super illo ipso statuto aliud dubium fuit hinc ortum, quod medicus quispiam nobilis ingressus fuerat palatium extra tempus concilij, curandi cuiuspiam causa. quarebatur an incidisset in poenam statuti. De qua specie loquens Bal. in auth. ingressi, col. 2. vers. & est arg. ad statutum C. de sac. eccle. respondit, illum non teneri, cum id non ex contentu statuti, sed ex causa rationabili fecerit, arg. gl. i. ibi, dum loquitur de eo qui ingressus est monasterium orandi causa, & l. quamuis. ff. de in ius vocand. quibus probatur verba simpliciter prolata restringi ad id quod rationis est. Quam sententiam alijs quibusdam similibus confirmat Iason in d. auth. ingressi, col. 4. vers. ista gl. diuiditur, & in d. l. quamuis, nu. 5.

78 ¶ Sunt in Italia quaedam statuta prohibentia nobiles conducere datia quae vocant, sub certa poena. Quaesitum est an soluta ea poena valeat contractus conductionis factae a nobili, quod videtur. Nam cum lex prohibitiua imponit poenam extrinsecam, si fiat contra prohibitionem, non censetur auctum contra prohibitionem factum annullare. l. vlt. ff. de diuor. Debemus enim esse contenti poena a statuto indicta, arg. l. stipulatio ista. §. alteri, & l. doli clausula. ff. de verb. oblig. & ca. in causis, de offic. deleg. In contrarium quoque videtur, per l. iubemus. §. sane. C. de sacro. eccle. vbi poena imponitur facienti contra prohibitionem, & tamen actus manet nullus. Et facit etiam l. prima, C. quae res expor. pos. & l. prima, ff. de his quae pro non script. & l. si clericus, & ibi notat C. de episcop. aud. & l. j. C. de sepulchr. viol.

79 ¶ Super quo dubio Cy. in l. non dubium, in fi. C. de legib. dicit quod si imponitur poena actui prohibito de iure communi, actus non valet: secus si de iure speciali. & ita procedit d. l. vlt. Sed tu de hac re, ne te diutius detineam, vide multo latius apud Bald. in d. l. non dubium, col. pen. vers. venio, & ibi quoque Sal. col. quoque pen. vers. quareo vt membrum. C. de leg. & Bar. in l. Praetor ait, in prin. ff. de ope. no. nunc. & Paul. Cast. conf. 62. quod dicta conuentio, lib. 2. vbi nuncupatum loquitur de hac nostra quaestione, & concludit hunc contractum nullum esse.

80 ¶ Nobilitas ex his quae amorem fauoremque conciliare solent, vel testimonio Virgilij, cuius illud est statim in initio libr. 4. Aeneidos, describentis ea quae Didonem in amorem Aeneae incitarunt, pellexerunt, inflammarunt, *Multa viri virtus animo, multusque recursat Gens honos.*

Quo in loco Christophorus Landinus id annotauit. Cui astipulatur illud Tullij in oratione pro P. Sextio alibi a nobis ad aliud citatum, Erat enim hominum opinione nobilitate ista blanda conciliatrix commendata. Omnes boni semper nobilitati fauemus, &c. Et illud quoque eiusdem in oratione pro Cn. Plancio, Nunquam enim nobilitas, integra praesertim atq; innocens, a populo Romano supplex repudiata fuit. Et non nihil etiam diximus supra ca. 20. nu. 193. incip. & vt generalius. Quanquam Propertius huic quod de amore diximus non accedit, scribens lib. 1. Elegia 5.

Nec tibi nobilitas poterit succurrere amanti, Nescit amor vris cedere imaginibus.

Quod & nos alibi quoque ad aliud citauimus.

81 ¶ Non indecorum est nobiles esse emphyteutas, aut rerum emphyteutarum, siue etiam aliarum conductores. Primum probat text. in c. litera, de dilat. quod loquitur de quibusdam nobilibus qui cessauerant triennio & ultra, soluere pensionem rerum emphyteutarum. Secundum, alius text. in c. ex literis, de iure patr. quod & ipsum loquitur de milite (qua voce Ius Canonicum intelligit eum qui Equestri dignitate insignitus est, quae vulgus nostrum *Cheualier* appellat, de quo alibi diximus) qui ad Firmam, vt ipse loquitur, quod apud nos conductionem significat, quasdam res tenebat. Tamen moribus nostris non admodum est honestum nobilibus res alienas conducere. Suntque in id quaedam nostrorum principum edicta.

Creder

82 ¶ Crederem tamen, si nobilis ad usum sui victus & domus, agros aut fundos, quorum fructus sunt sibi necessarij conduceret: non quastus, & negotiationis causa, non ob id illum nobilitati praedudicare, non magis, quam si fructus ipsos sibi necessarios ad usum suum emeret, ar. l. vniuersi, & ibi Doct. C. de vestig. cum sim. Etiam si eos postea ex superueniente causa, id est, de re nata venderet: vt in simili voluerunt Guil. Cu. & Bar. & recentiores in l. caetera. §. sed si separauit. ff. de leg. 1. Alb. & Bald. in l. 1. §. vnde quareit Offilius, per illum text. ff. de exer. aet. Alber. in prima parte statutorum, q. 7. item quareo, statuto cauetur. & in 2. parte, q. 206. praedicta etiam faciunt. Bal. in c. 1. §. si quis de manso, col. vlt. tit. de contro. inuc. Pau. Ca. in l. 2. in prin. ff. si cer. pe. cum aliis multis conc. a me collectis in tract. Retractuum, tit. 1. in praefat. nu. 77. haec tamen.

Quid si postea uendat fructus conductos.

83 ¶ Nobilium, & Nobiliorum cognomina, familiis quibusdam Romanorum fuerunt. Nam quantum ad primum, Plin. lib. 8. c. 40. scribit Volcatium Nobilem qui Caelium Ius Civile docuit, de suburba no redeuntem, cum aduerserasset, canem a grassatore defendisse. Fueruntque & apud alios nonnulli eo cognomento insigniti, & inter caeteros Alexander Antiochi filius, vt patet ex lib. 1. Mach. cap. 10. Et ipsemet, aut alius eius nominis qui Eupatoris pater fuit, eiusdem operis lib. 2. c. item 2. & iterum c. 4. & c. 10. Fuit & Valerius Nobilis Tribunus militum, ex gente Valeria, in quem Cotta Consul in Sicilia virgis animaduertit, apud Frontinum li. 4. Stratagematon c. 1. & Honorius Nobilis, qui Consul fuit cum Euodio sub Theodosio & Arcadio.

Nobilium cognomina apud Romanos et alios.

84 ¶ Quantum autem ad secundum, Notus est multorum scriptorum monumentis Marcus Fuluius Nobilior, qui primum Praetor fuit, deinde Consul, postremo Censor: eique Consuli Aetolia forte contigit, vt haec omnia videre poteris apud Liuium, belli Macedonici libr. 4. & 6. non semel, atque etiam 7. non semel, & li. 9. & 10. Ex eoque lib. 9. intelliges illum fuisse plebeum, quo magis mirum fit, illum Nobiliorem fuisse cognominatum. Huius quoque meminerunt Tullius libr. 1. Tusculanarum q. & Plin. lib. 35. c. 10. haud multo post prin. Paterculus lib. 1. Historiae Romanae, & Iulius Frontinus lib. Stratagematon 1. c. 6. in prin. & iterum c. 11. & Iulius Florus Epitomes lib. 2. c. 9. & Aulus Gellius lib. 5. c. 6. & Eumenius orator, aut quisquis is fuit, qui oratione illam de instaurandis scholis habuit, & Festus Pompeius li. 16. in verbo, Retricib. Fuit & alter M. Fuluius Nobilior longo post tempore, ex Equestri ordine, inter comites Catilinae nominatus a Salust. Et Q. Fuluius Nobilior memoratus Floro in Epitome Liuij, lib. 49.

85 ¶ Nam & Clarorum quoque (quae quidem dictio idem significat vt Nobilium, vt late diximus & probauimus supra c. 2. nu. 8. sed & hinc, & seq.) cognomen fuit Romanae cuiuspiam familiae. Euritij enim Clari Praefecti vrbis, & bis Consulibus meminit Aulus Gellius lib. Noctium Atticarum 13. c. 16. Nam & eum reperimus primum fuisse consulem cum Seuero sub Antonino Pio. Cuius meminit Spartianus in vita Seueri, tum in principio, tum postea, inter nobiles quos occidi iussit Seuerus, & iterum cum Cethego sub Antonino Philosopho. Et adhuc scripsit Antoninus, apud Iulianum Iuriconsultum in l. nam salutem. ff. de offic. praefec. vigil. Alterius quoque nisi idem sit, meminit Plin. lib. 2. epist. ad Apollinarem, quem vocat virum sanctum antiquum, disertum. Et Septicij Clari Praefecti Praetorij Aelius Spartianus in vita Hadriani non semel. Et ad hunc aut alium eius nominis scribit Plin. lib. 1. epist. 15. Calsiodorus autem in Romanis Consulibus memorat Falconem & Clarum consules sub Pertinace. Sed & Antonini Clari meminit Iuriconsultus in l. via. ff. de priuil. vetera. Virgilius autem li. 10. Aeneid. alterum filium Sarpedonis Clarum vocat,

Hos Germani Sarpedonis ambo

Et Clarus & Haemon Lycia comitantur ab alta.

Sed & Didij Iuliani Imperatoris Didia filia Clara vocata est, apud Aeliu Spartianum in vita ipsius Iuliani. Meminit & Apuleius Apologia 2. cuiuspiam Scicij Clari.

86 ¶ Est statutum alicubi, vt poena homicidij sit mille librarum, nisi si nobilis occiderit popularem, tunc enim poenam fore capitis. Iudex autem condemnauit nobilem poena mille librarum, adiecta hac clausula, vt si sententia esset contra, vel praeter formam statuti, eam reducit ad formam ipsius. Quaesitum fuit an hic nobilis sit decapitandus. Hanc quaestionem disputauit Iac. But. cuius rationes in vtranque partem retulit Bal. in c. cum M. Ferrariensis, col. 2. vers. nota hic quod protestatio, de costit. & ibi concludit primum caput sententiae valere, tanquam certum: reservationem autem non valere. & sequitur Corn. conf. 161. subtilis, col. 3. vers. nec etiam obstat, lib. 4. camque aliis rationib. confirmat. Tu illos, si ita tibi libitum sit, videbis.

Quaestio in statuto loquente de nobili.

87 ¶ Est quoque statutum, vt horum nobilium qui popularem occiderint, omnia bona deuaftentur. Quaesitum item est an bona eorum aliis obligata deuaftantur, quod videtur, arg. tex. in l. 1. §. seruus. ff. de Senatuscon. Silla. vbi seruus pignorat & torquetur, & supplicium patitur. Nam & domus illa pignorata manet in dominio debitoris. l. pignus. C. de pign. aet. & l. rescriptum, in prin. ff. de distrac. pign. cum sim. Et huius opinionis fuere Iac. Aret. in d. §. seruus. & Cyn. Alber. & Ang. in d. l. pignus. Sed ex eo, inquit, quod reliquum erit ex deuaftatione satisfiet creditori.

An bona alie obligata deuaftari possint ex statuto.

88 ¶ Contrarium tamen voluerunt Bart. & Ro. in l. j. §. seruus. ff. de Senatuscon. Silla. & Saly. in d. l. pignus. Ang. in l. Lucius. in fin. ff. de euidtio. & Ro. conf. 128. prout ex tenore. quae opin. est aequior & iustior. Nam creditores praefertuntur poenis publicis & fiscalibus. l. placuit. ff. de iur. fisci. & l. 1. C. de poen. fiscal. libro 10. Et habet creditor actionem contra deltruentem pignus. l. qui occidit. ff. ad leg. Aquil. & l.

& l. seruum quem. ff. de pign. Præterea si pignus ad fiscum perueniret, creditor haberet contra eum actionem l. recusare. §. si fisco. ff. ad Senatufc. Treb. & l. cum fisco. ff. de Senatufc. Silla. & l. 2. C. ad leg. Iul. de vi pub. Ergo multo magis habet exceptionem contra fiscum volentem destruere pignus ipsum l. inuitum. §. si cui damus. ff. de regu. iur. Denique de hac re videtur text. apertissimus in l. res quæ §. res autem. ff. de iur. fisco. vbi fisco non potest ius creditorum lædere, nec prius res aliis pignorat distrahere quàm illis satisfiat. Nec obstat d. §. seruus, quia loquitur in seruo, qui delinquendo potest priuare dominum ipsius dominio. l. 1. §. quoties. ff. de vi & vi arma. & consequenter creditorem iure quod in eo habet. Hic autem loquimur de delicto debitoris, qui creditorib. præiudicare non potest. Nec item obstat quod pignus manet in dominio creditoris, quia id verum est, sed cum onere pignoris. vide omnino Io. Igne. in d. §. seruus.

89 **An nobilis rapiens e manu popularis &c.**
 ¶ Statutum est Florentiæ, quod nobili offendente popularem in personam, ipse aliique de domo eius puniuntur. Quid igitur si nobilis quicumque rapuerit ex manibus popularis, vel eius vestes lauariat: an sit locus statuto? Bart. in l. licitatio. §. quod illicite, paulo ante fin. ff. de public. & Petr. Anch. in c. nuper. col. 2. vers. & prædicta inducit, de sent. excom. & in cap. si clericos. col. vlt. in vers. eiusdem initij, eo. tit. lib. 6. dicunt locum esse statuto, quantum ad ipsum nobilem offendentem, vt scilicet dicatur offendisse in personam. Non autem quantum ad alios, scilicet illius domesticos: cum sit odium irrationabile, vt teneantur pro delicto alterius. Ideo non tenentur, nisi corpus ipsum proprie læsum sit.

90 **Alia questio de nobilibus.**
 ¶ Perusij statutum est vt nobilis condemnatur in quadruplum eius, in quod popularis condemnatur. Estque aliud statutum, vt pænæ criminum nocturnorum duplicetur. Nobilis noctu deliquit, Quærebatur an nobilis esset condemnandus in quadruplum pænæ simplicis, quæ condemnatus fuisset popularis, si die deliquisset: an pænæ duplicis, quam sustinisset si noctu deliquisset. De qua re videbis Bart. in l. sanctio. col. 4. ver. quæro ergo pone. ff. de pœ. & Bal. in l. si cum exceptione. §. 1. vers. sed pone quod statutum. ff. quod met. cau. apud quos videre poteris. neque enim amplius hæc & alia huiusmodi tractare decreuimus, loca designasse contenti.

91 **Alia de eodē questio.**
 ¶ Anconæ statutum est, vt nullus nobilis possit facere accusationem, denuntiationem, vel querelam de iure eius ciuitatis, vel episcopatus Anconæ, vel aliunde: nisi pro iniuria in se vel in res suas, & à se possessas, facta. Quidam autem nobilis denuntiationem fecerat aduersus nonnullos, qui dicebantur quicumque delicti perpetrasse, non circa personam ipsius nobilis, sed circa res ab eodem non possessas. fueruntque dicti denunciati tanquam contumaces condemnati. Quæsitum est an huiusmodi processus esset nullus. Id quod Iac. Are. disputauit, & de eadem re interrogatus Baldus multis magnisq; rationibus vtrinque adductis tandem concludit processum nullum esse, vt videre poteris col. 335. statuto, lib. 3. quod repetitur conf. 426. lib. 5.

92 **De statuto ut sufficiat fama quelibet ad probandum contra nobiles.**
 ¶ In multis locis statutum est, vt contra nobiles in criminalibus causis sufficiat probatio ex fama, vt patet ex iis quæ mox subiiciam. Quæ autem ratio mouerit statuentes non satis video. Nisi si ea sit, vt reprimatur feroces nobilium animi, qui non verentur delinquere, metum terroremq; interrim præsentibus incutientes: ita vt malint quoduis subire periculum, quàm veritatem testificari, ne postea ab ipsis nobilibus aut eorum consanguineis malè mulctentur. Et ne dubites de validitate huius statuti, id planum est valere statutum, vt in aliquo casu fama faciat plenam probationem, vt colligitur ex Angelo loquente de alio quopiam statuto Bononiensi in l. 2. §. dum autem. ff. quem admodum test. aper. & ante eum ex no. per Bart. in l. de minore. §. plurimū, ad fi. ff. de quest. & Phil. Dec. loquente de hoc nostro statuto, conf. 37. in causa rigorosæ accusationis, col. 1. & præsupponunt omnes quos postea citabimus. Nam & aliàs valet statutum & consuetudo, vt probatio imperfecta pro legitima & plena habeatur, vt probatur in cap. cum dilectus, & ibi Panor. post alios in vlt. not. de fid. instr. Oldr. conf. 105. videtur dicendum, Io. And. in addit. Spec. tit. de instr. edit. §. compendiose. vers. sed nunquid. Bald. in rub. C. de fid. instr. col. pen. vers. septimum supplementum. Rom. in l. admonendi, col. 10. vers. & ex prædictis. ff. de iureiuran. cum aliis concordantiis adductis per Dec. vbi supra. Licet contrarium teneat ipse Roma. in l. lege Cornelia, col. 2. vers. an autem ex statuto. ff. de Senatufc. Silla.

93 **Quid si probata sit fama contraria.**
 ¶ Super eo autem statuto multa dubia è re nata orta sunt. Bal. enim in l. sacrosancta, in fi. C. de episc. & cleri. querit, an si probata est fama contraria, huiusmodi fama probet contra nobilem. Et dicit non probare, quia cum sit elisa per probationem contrariam, de ea non constat, per eum tex. probantem tum demum voluntatem priuilegiatam, cuiusmodi est hæc probatio, eam esse quæ verè cognita est, id est, de qua constat per legitimas probationes. Id enim quod non apparet, non potest esse priuilegiatum. l. Diuus. ff. de mil. test. Ex quo Raph. Ful. ibi etiam in fin. dicit autoritate ipsius Bald. quod quando datur priuilegium alicui rei, intelligitur si res sit legitima. Et ideo, inquit, cum in partibus Tusciæ, vbi multum puniuntur nobiles, statutum sit vt fama sit sufficiens probatio aduersus nobiles, procedet si fama sit legitima.

94 **Quid si probatum fuerit contrarium.**
 ¶ Idem quoque Baldus in l. si tutor peccatus, in fi. C. de pet. tut. dicit in casu huius statuti posse famam reprobari, quia fama reprobat non est fama, nec apparet de ea: ideo non potest esse priuilegiata, arg. d. l. diuus. ff. de mil. test. Et facit, inquit, quod notat Azo, in summa. C. ad l. Aquil. circa medium, quod dicit bene notandum. In eo autem loco Azo scribit nunquā censeri exclusam probationem, quæ sit per rei euidentiam, & cum secuti multi, quos tibi congesi in tractatu Retractuum, tit. 1. §. 4. gl. i.

gl. 1. nu. 35. has autem. Sed & in illa eadem gl. nu. 1. & multis seq. ostēdimus probationem à lege, aut statuto introductam semper admittere contrariam probationem. Etiam si lex ipsa, aut statutum dicat quippiam haberi pro plena, aut plenaria probatione, siue etiam plenissimam vel omnimodam fidem cuiuspiam rei adhiberi, aut etiam ei standum esse, vt ibi videbis.

95 ¶ Et id in casu de quo loquimur, adeo verum est, vt satis sit probare contrarium per famam contrariam, vt satis videntur voluisse Bald. & Fulg. in locis supra allegatis, & expressius idem Bald. qui id statutum dicit esse Florentiæ, in d. l. diuus. vers. quarto est argumentum, & ibi post eum Angel. ff. de test. mil. per illū ipsum tex. vbi & id dicit notandū, & quod ita tenent assessores, & aduocati. & idem Bal. in l. qui accusare, col. 2. vers. vltimo not. C. de eden. & in l. in pecuniariis, quæ est vlt. col. 4. vers. ex hoc deciditur. ff. de fer. vbi & ad hoc præterea alleg. l. non solum. §. de vno, qui est i. ff. de rit. nup. dicitque ita seruari in practica. & rursus idem Bald. in l. ea quidem, col. pe. vers. item quæro, dicit statutum. C. de accu. Petr. Ancar. in repet. cap. 1. de consti. lib. 6. Panor. in c. cum in tua, col. 1. in 2. no. de sponsa. Alex. conf. 16. in causa & lite, col. 2. vers. præterea statutum, lib. 5. Barb. in tract. de præstan. Card. in 2. q. vlt. partis, col. 2. & in c. cum contingat, col. 3. nu. 14. & ibi Fely. col. 1. de rescript. Philip. Dec. d. conf. 37. col. 5. vers. quinto statutum, & Catel. Cota. memo. incip. qualiscunque probatio, col. 2. vers. sed an contra. An autem possunt esse simul duæ famæ contrariæ, vide Bar. Bal. & Roma. in l. is potest repudiare. ff. de acquir. hæred.

96 ¶ De eodem quoque statuto loquens Ange. in l. 1. C. sent. rescin. non pos. & rursus in l. sub specie. C. de re iud. dicit sententiam latam per huiusmodi famæ probationem aduersus nobilem, retractari citra appellationem per instrumenta de nouo reperta, aut aliàs veritate comperta. & idem quoque dixerat ipse Angel. in d. l. diuus, vers. adde quod vbiunque, de testa. milit. & vbi que dicit id esse de mente Innocen. rectè illam intelligendo in c. tua nos. col. 2. de cohabita. cleri. & mulie. Et sic inquit Angel. in d. l. sub specie, intelligo l. admonendi, quæ no. est & subtilis. ff. de iureiur. Et sequitur Franc. Curt. Senior in repet. ipsius l. admonendi. col. 4.

97 ¶ Bald. item de eodem statuto loquens in d. c. tua nos, col. 1. vers. quid si statuto, scribit in casu huius statuti non sufficere probare nudam famam nullis indicijs suffultam, vt dicit notari à Bart. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstionib. quod dictum, inquit, est satis æquum. Sed aduerte ne erres. Nam Bar. in d. §. tormenta, nihil de hac re dicit: sed in §. plurimum, qui continuò sequitur, in quo latè tractat materiam famæ, paulò ante finē dicit, in casu quo ex statuto sufficit probare maleficium per famam, id intelligi de fama, quæ traxit originem ex probabiliibus causis quæ inducunt populum vt ita credat: aliàs non esset fama, sed magis vana vox populi, quæ exaudiri non debet. l. Decurionum. C. de pœn. Ideo, inquit, sit cautus iudex, vt intelligat non satis esse probare per famam simpliciter, sed per famam legitimam. Et id quoque dictum Bart. retulit, & secutus est ipse Bal. in c. veritatis, col. 2. vers. quærit Bar. an fama, de dolo & contu. vbi id elegans dicit. & rursus in capi. veniens, le 2. col. 2. vers. quærit glo. & ibi Panor. col. 2. vers. quæro nunquid, & Fely. col. 6. vers. quinta conclusio, & Phil. Dec. col. 5. vers. tertia conclusio, & iterum vers. vltimo debet, vbi alios allegat, ext. de testib. & idem Bal. in c. suborta, circa med. de re iud. vbi ex hoc dicit nudam famam non potè inter genera probationis. & allegat etiam c. sicut. §. verum. eo. tit. & iterum ipse Bal. in l. diffamari, col. 1. vers. item not. quod. C. de inge. man. & in l. proprietatis, vers. item fama. C. de prob. & Phil. Dec. qui alios citat d. conf. 37. col. 3. vers. 3. prin.

98 ¶ Quid autem sit statutum sit, vt contra nobilem sufficiat qualiscunque probatio. nam & talia sunt quædam statuta in Italia. Et de his loquens idem Bald. in l. 2. §. & filius. ff. qui satisd. cog. dicit talem debere esse probationem, quæ de iure valeat, nec sit remota per reprobationem contrarij, arg. d. l. diuus. ff. de mil. testa. Et sequitur Hippo. Marfi. conf. 81. salus omnium, col. pen. vers. quia dico, & conf. 89. summi Dei, col. 2. Et id bene notandum dicit Iason in l. quodcunque, in princ. in 2. nota. ff. de verbor. oblig. qui dicit eundem Bald. idem quoque voluisse, vt certè voluit in l. 1. vers. per hoc determinatur. C. de fid. instr. Sed tamē ipse Ias. vbi supra. continuò subdit esse cauendum. Nam isto, inquit, modo statutum esset omnino superfluum, & nihil operaretur contra ius commune, si non nisi probatio de iure valida sufficeret: quod tamen esse non debet, vt per Bar. & alios in l. 4. §. prætor. ff. de dam. infec. cum simil. At Catel. Cota. in d. memo. qualiscunque probatio, in prin. quædam dicit, vt sustineat dictum Bal. quæ non admodum mihi satisfaciunt, tu ibi videre poteris.

99 ¶ Si statutum sit ne liceat magnatibus, vel nobilibus portare, siue tenere picta arma, siue insignia suorum consortium: in idque sufficiat probatio vnus testis de visu, & duorum de fama publica, & absque redditione causæ, cuiusmodi statutum est Florentiæ, vt scribit Philip. Dec. d. conf. 37. qui interrogatus an si testes rationem reddiderunt, sed malam, locus sit statuto. Et videbatur locum esse: nam cum valeat eorum depositio sine redditione rationis, valet & si malam reddiderint, vt in simili dicitur in l. 1. in prin. C. de rei vxor. act. & quod no. gl. de libello incepto, in l. vinum, & ibi Doct. ff. si cert. pet. & in §. multis, in verbo, transitu. Instit. de liber. & Bal. in l. qui testamento. §. per contrarium. ff. de testa. & alibi latissimè diximus.

100 ¶ Respondit tamen Decius contrarium. Nam statutum loquitur quando testes nullam rationem reddunt. Ergo non habet locum, cum reddunt malam: quia cum sit contra ius commune restringitur vt intelligatur in illis ipsis terminis in quibus loquitur, nec ad alios extenditur. l. si verò. §. de vno. ff. solut. matr. gl. Bar. & alij in auth. quas actiones. C. de sacrosan. ccl. Et ita in alio statuto, vt fama

Iterum de fama contraria

Quid si post sententiam alter ueritas appareat.

Quid si fama nuda sit, et sine aliis indicijs.

Quid si ex statuto sufficiat qualiscunque probatio contra nobilem.

Si ex statuto sufficiat testimonium contra nobilem sine redditione rationis.

Statut. ut credatur testibus malam reddentibus non ualet.

fama pro plena probatione habeatur, argumentatus est Pet. Anc. conf. 189. tribus de causis, col. vlti. vers. primò quòd licet. Et præsertim in casu isto, quia statutum sola voluntate statutum innititur: quo casu non trahitur ad similia. Bal. in l. 3. col. 2. vers. ex quo no. quòd statutum. C. de iure dot. Imò verò si statutum expresse diceret credendum testibus malam rationem reddentibus, non est standum esset, vt expressim voluit Bald. in l. si non speciali ad fi. C. de testam. Et bene facit quod idem scribit in l. solam, ad fi. vers. nunquid quando iudex. C. de testi.

101
Responsio ad
contraria.

¶ Nec obstat quod dictum est pro contraria parte, quia illud responderi potest quod dicit gl. in cle. constitutionem, in verbo, de nouo, in fi. de elec. plus nocere malam & ineptam locutionem, quam taciturnitatem, quod & probatur in l. expressa. ff. de reg. iur. cum concord. ibi adductis. Ideòque licet valeat libellus generalis sine expressione causæ, parte non opponente. l. vlt. C. de anna. excep. & c. abbate sanè, de re iud. lib. 6. Si tamen causa inepta exprimitur, vitiatur, vt voluit gl. in l. i. in princ. & ibi Bar. & alij, ff. de eden. vti quamuis iudex non teneatur causam in sententia exprimere. c. sicut, de re iud. si tamen ineptam expresserit vitiatur, vt tradit Inn. in c. in præsentia, de renunc. Et quod idem quoque in simili voluit idem Innoc. in c. vlt. & ibi Pan. col. 2. de procur. Et optima huius rei est ratio, quia cum testes nullam rationem reddiderunt, est quædam præsumptio eos iusta ratione motos fuisse. Sed cum malam reddiderunt, ea præsumptio cessat. nam in certis & claris non est locus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl. Hæc & alia multa ad interpretationem & declarationem huius statuti Dec. dicto conf. 37. quem tu videre poteris si tibi opus sit.

102
Questio super
alio statuto lo-
quente de nobi-
libus.

¶ Paduæ statutum est quòd si qui de magnatibus, siue nobilibus inferebant iniuriam cuiusdam populari, qui esset de fratralis seu societatis, simplici sacramento popularis crederetur, & illi magnates contra quos sic iurabatur, describebantur in quodam libro Communis, qui vocabatur liber potentum Malcablatorum: & alio statuto cauebatur vt nullus de dictis societatis quas fratras vocabant, posset describi in dicto lib. Quidam autem magnates faciebant inscribi in matricula dictarum societatum & tabernariorum, vel bacariorum: & tamen id officium non exercebant. Idque faciebant ne possent describi in dicto libro Malcablatorum, quia ita descripti multis pœnis & periculis subiiciebantur. Et respondit Alber. vbi supra id non impedire quòd minus in eo libro describebantur, arg. illius tex. & l. scriuarios. C. de test. mil. vbi idem Alber. aliud quippiam simile dicit, de quo mox dicemus, in vers. seq. & l. quidam. C. de Decur. lib. 10. & l. i. C. de Colleg. lib. 11.

103
Alia questio
de eod.

¶ Species autem quam tractat Alberi. in d. l. scriuarios, atque etiam in tractatu statutorum parte 1. q. 137. ex statuto, hæc est. Statuto Florentiæ nobilibus & magnatibus multa prohibentur & imponuntur, quæ minimè prohibentur & imponuntur popularibus. Hinc orta quæst. est quoniã domus Cyprianorum reperiebatur scripta in quodam libro securitatum, quæ à nobilibus fiebat. Cuius quidem libri titulus hic erat, Infra scriptæ sunt domus nobilium & potentum, quæ debent securitatem facere pro nobilibus & magnatibus de festo S. Pangratij, domus de Amerijs, & de Cyprianis. Reperiebatur etiam duos eiusdem domus Cyprianorum quinquennio ante dictum statutum fecisse eam securitatem, & post dictum statutum omnes eiusdem domus, excepto vno qui se excusauerat per ætatem 70. annorum. Illi autem Cypriani dicebant se esse populares à natura, allegabantque aliud statutum limitans certo modo domus nobilium & magnatum. De qua re consultus Dy. conf. omnium 1. respondit pro illis Cyprianis multis rationibus relatis ab ipso Alberico, præsertim in d. q. 137. quem si tibi libitum fuerit videre poteris.

104
Si celsio certa
nobili sit nulla
ob defectum so-
lennitatis, an
cadat in pœnã
statuti.

¶ Perusij statutum est ne liceat sub certa quadam pœna nobili recipere vel in se transferre aliquam actionem vel celsionem quocunque titulo aduersum popularem, cedensque cadat iure suo quod fortè non sine ratione statutum est, arg. eorum quæ no. in l. 1. & 2. C. ne lice. poten. Super cuius statuti intellectu multa dubia occurrerunt. Primum an si huiusmodi celsio nulla fuerit, quia ommissa fortè est solennitas quæ in contractibus interuenire debuit, vel aliter, sit locus pœnæ huiusce statuti. Et dicit Bal. locum esse in l. quid ergo. §. cum autem, ad fi. ff. de his qui no. infra. per illum tex. & l. si quis legatum. ff. de falsis. Contrarium tenuit Bart. in l. filium. §. si quis bonorum, per illum tex. & alios. ff. de legat. præstan. & in l. non putauit. §. non quæuis, etiam per eum tex. ff. de bono. pos. contra tabu. Rom. in l. si verò. §. de viro, in 33. fal. ff. solut. matr. & in l. si quis in graui. §. si autè, in fin. ff. de Sc. Silla. Guid. Pap. conf. 192. ex facti narratione, col. 2. vers. ad secundum quæsitum: & Felyn. in cap. ex tenore, col. 5. vers. ad quod facit, de rescript. Ias. in l. 1. §. 1. in 5. no. ff. quod quisque iur. & in l. 3. col. antepen. vers. 2. C. de iure emphy. Firmia. in tract. Gabel. in 3. parte 8. partis prin. quæst. 32. vers. item sequitur, quòd cedens. Franc. Rip. in l. 4. §. condemnati, col. 1. nu. 4. ff. de re iudic. Sed huius rei veritatem intelliges ex his quæ scripsimus in nostris Legibus conubialibus in d. gloss. 6. in 24. quæst. & in nostro tractatu Retractuum tit. 1. §. 1. in gl. 2. in verbo, a vendi, nu. 5. sed hic scire, cum multis seq.

105
An statutum
prohibens ce-
di nobili, ha-
beat locum in
ecclie, vel cleri-
co.

¶ Quæsitum quoque est an huiusmodi statutum habeat locum in ecclesia, vel clerico cedentè nobili. Et an celsio facta est nobili clerico. De quibus tu vide Fed. Senen. conf. 83. quod statutum editum, & conf. 84. in puncto mihi transmissio. & conf. 85. statuto ciuitatis Perusina: & Cardi. Flor. in repet. cap. perpendimus, colum. 13. vers. cul. quarto de quæstione facti, de sentent. ex com. Panor. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ, colum. penul. vers. sic. & iuxta hoc statutum. de constit. & in cap. quod clericis, col. 6. vers. facit quod in simili, & ibi Barb. col. 14. nu. 78. de fo. comp. Dom. dum allegat Fed. in c. vlt. & ibi expressius Philip. Fran. circa medium, de immu. ecclie. libro 6. Alexan. conf. 93. visis & ponderatis

ratis, col. 2. vers. & puto quòd dictum statutum, lib. 2. & Corne. conf. 94. consuluit. col. 3. vers. compro batur, lib. 3. & Rochum Curt. in repet. c. vlt. char. 34. col. 2. vers. quartò limita, de consuet. & Philipp. Dec. in c. ecclesia S. Mariæ, col. pe. vers. & hoc etiam habet locum de constit.

106 ¶ Sed & est quæsitum in casu dicti statuti, si nobilis iure hæreditario successit in aliqua actione contra popularem, an incidat in statutum. Et dicit Bar. in l. 1. §. sed si iure, per eum tex. ff. ad leg. Cornel. de fal. non incidere. & sequitur Panor. in c. 1. col. 2. vers. item vide gl. ne cleri. vel mona. & Barb. in l. si ex legati causa, col. 6. ff. de verb. oblig. & conf. 14. clementissimi. col. 3. li. 2. conf. 1. magnus, col. 17. vers. præterea adduco, lib. 3. & conf. 60. in medium, col. 6. eod. lib. 3. Quod tu confirmare potes ex multis quæ nos diximus in nostro tractatu Retractuum, tit. 1. §. 1. gl. 9. nu. 166. sed huius postremi, & seq. vbi inter cætera cito Ciceronem, qui in oratione pro L. Flacco constantissimè defendit Consules, Prætores, & cæteros magistratus, quibus non erat ius quicquam acquirere in sua prouincia: posse tamen hæreditates, quæ sibi obuenerant, recipere, & quæ item diximus in §. 26. gloss. 1. num. 4. sed si id recipias, & 3. seq.

Quid si nobi-
lis succedat in
actione contra
popularem.

107 ¶ Quid autem si popularis qui habebat actionem contra popularem, constituat nobilem procuratorem cum pacto, vt constituens ab eo non petat rationem eius quod à debitore exiget, & agat nobilis non quidem vt cessionarius, sed vt procurator: an is sit audiendus, an verò possit repelli ex hu iusmodi statuto? Et eum non admittendum, tanquam id factum sit in fraudem statuti, censuerunt Bald. Ange. Paul. Castr. & Iacobus à S. Geor. in l. iuris gentium. §. Prætor ait, per gl. ibi, in verbo, edita. ff. de pactis. Ad quod facit quod dicam in 2. seq. vers.

Questio in ca-
su illius statuti.

108 ¶ Sed quid si stante huiusmodi statuto popularis cedat actionem suam forensi, quod non est prohibi- tum, cum forensis non comprehendatur sub statuto. iste autem forensis postea cedit nobili, an va leat? Et dicit Bart. in l. si qui orthodoxa. C. de heret. non valere. Vult enim, inquit, statutum, vt nullo modo perueniat actio ad nobiles, arg. d. l. & l. 3. C. de natur. liber. Et id dicit tangi per Iacob. Bel. in Auth. vt de cæter. non fiant commut. ecclie. re. ad fin. Et bene facit quod dictum est numero præce- denti, & quod dicam in seq.

Alia questio.

109 ¶ Est enim alicubi statutum, ne liceat nobili siue magnati emere possessionem in Cluso, ita, vt opi- nor, vocant Itali oppidum & suburbia. Quid si nobilis non emat per se, sed per famulum, aut aliam interpositam personam, quæ sit de popularibus, valebitne contractus? Et dicit Bald. nuncupatim de hac specie loquens, non valere, in l. non dubium, col. 4. vers. ex hoc inferitur. C. de legib. & sequitur Petr. Anca. in repet. c. 1. col. vers. iuxta prædicta congruè, de constit. & Barb. qui dicit sing. in tract. de præstan. Cardi. in 3. q. 1. partis, col. 5. vers. facit sing. & Catel. Cota in memor. qualiscunque probatio, col. 2. vers. secundò circa prædicta.

Quid si nobile
prohibitus em-
ere emat per
famulum, aut
alium.

110 ¶ Nobilium facta dictaque aliis nota esse præsumuntur, vt dicit Panor. in c. tuam, in princ. per illum text. de ordi. cogni. Vnde, inquit, in hoc casu non facile admittitur allegatio ignorantie, per cap. il- lorum, de sentent. ex com. Et sequitur Ias. in l. si res obligata, col. pen. vers. 3. limita. ff. de leg. 1. vbi ad id dicit facere gl. in l. si tutor petitus. C. de peri. tut. quæ dicit esse præsumptionem scientiæ eorum, quæ publicè sciuntur.

Nobilium fa-
cta ac dicta om-
nibus nota.

111 ¶ Et ita certè natura comparatum est, vt quo quisq; maiore dignitatis loco ornatus sit, eò conspe- ctiora sint illius facta dictaque. Non possunt, inquit D. Chryostomus lib. 3. de Sacerdotio) episcopo- rù vitia dissimulari, sed vel statim parua, & exigua manifesta fiunt. Et paulò post, Qui priuatim hanc & quietam vitam viuunt, solitudinem habent suorum vitiorum tanquam velamè quoddam: iidem rursus cum in medium prodierint, solitudinem illam sicut vestem exuere, ac per externos aduen- titiosque motus, suos ipsorum animos omnibus nudos exhibere coguntur. Et iterum postea, Nam vulgariū hominum delicta velut in tenebris commissa auctores suos solos perdunt, cæterum ho- minum illustrium & vulgo cognitorum delictum commune omnibus damnum adfert.

112 ¶ Ad quod etiam referri potest illud Iuuenalis alibi ad aliud relatum,

Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto qui peccat maior habetur.
O Corydon Corydon secretum diuitis vllum
Esse putas? serui vt taceant, iumenta loquentur,
Et canis, & postes, & marmora: claude fenestras,
Vela tegant rinas, iunge ostia tollito lumen,
Et medio clament omnes.

Sed propius accedit illud eiusdem Satyr. 9.

Ad te oculos aurisque trahis, tua facta notamus,
Nec vox missa potest principis ore regi.
Sed & Claudianus quoque in Panegyrico 4. Consulatus Honorij,
Hoc te præterea crebro sermone monebo,
Vt te totius medio telluris in orbe
Viuerè cognoscas, cunctis tua gentibus esse
Facta patrum nec posse dari Regalibus vsquam
Secretum vitium. Nam lux altissima fati
Occultum nihil esse finit, latebræque per omnes
Intrat, & obtrufos implorat fama recessus.

At ante illum Quidius ad Liuiam,

Et è poëtis Græcis Pindarus Pythiorum Ode i.Hicroni. Regi dicata,

Ἰσὶ θεοῖσιν ἀφ' ἑστέων παραδεισ-
Σειμένα τοι φέρεται
πὰρ σέθεν πολλῶν παρίας
ἔστι πολλοὶ μάρτυρες ἀμφοτέροις πόσιν.

Quibus ipsum Hieronem veluti monet, si quid inhonesti ab eo dictum fuerit, circumferri vndiq; Multorum enim illum regem esse, multosque vtrisque testes fideles esse.

113 ¶ Nec desunt aliorum testimonia. Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino statim post princip. Cæterorum, ait, neque dictum obscurum potest esse propter nobilitatem. Et lib. 2. Officiorum de nobilibus loquens, Nullum obscurum potest nec dictum eorum esse, nec factū. Salustius in Catilinario, Qui, inquit, demissi in obscuro agunt, si quid iracundia deliquere, pauci sciunt: fama atq; fortuna eorum parca sunt (aut si mauiis legere pares.) tanquam dicat, fama eorum æquè ac fortuna parua est, nec admodum nota. quâquam & parca non ab hoc sensu admodum distat. Subdit autem Salustius, Qui magno imperio præditi in excelso ætatem agunt, eorum facta cuncti mortales novere. Ita in maxima fortuna minima licentia est. Cui sententiæ maximè conuenit quod diximus supra eodem capite, numero tricesimo tertio, nobiles præ cæteris. Idem Salustius in Iugurtha ita facit Marium loquentem de nobilibus, Quântò vita eorum præclarior est, tantò horum fœcordia flagitiosior. Et profectò ita se res habet, maiorum gloria quasi posteris lumen est, neque bona neq; mala eorum in occulto patitur. Herodianus lib. Imperatorum quarto, Principum, inquit, res latere nullo modo possunt.

114 ¶ Sed de hac re latiùs Plutarchus in libro Politicorum ad Traianum Quisque, ait, sibi vitam & mores pulcherrimè excolere debet, quo prorsus omni nota, vituperationeque careat: quando præsertim eorum qui Reipublicæ præfunt, non modò singula verba, nec res tantùm publicitus gestæ animaduerti notarique solent, sed virtus quoque, ioci simul & serua quoque, domus, ipsa familia, vxor, cubile curiosius cõquiruntur. Quid hoc loco commemorare Alcibiadem attinet? quem circa rem communem administrandam solertissimum habitum, atque inuictum compertum Imperatorem, viuendi licentia atque animi ferocia perdidit: cuius cætera virtus ob immodicos sumptus, & vitæ luxuriam parum Reipublicæ visa est profuisse. Quando Athenienses Cimoni vinum, populus Romanus Scipioni somnolentiam soliti exprobrare traduntur; quippe qui nihil præterea aliud, quod illis obiectari posset, haberent. Verùm in Cneum Pompeium inimicos cauillatos accepimus, vnico digito scalpere depræhensum. Quemadmodum enim indignius ferri, maiorique haberi solent de decori verrucæ, fuscisve in facie, quàm notæ, næui, atque mutilationes in reliquo corpore: sic etiam ob eam opinionem quæ plerisque omnes de principibus atque ciuilibus magistratibus tenet, vtrpote de re magna atque dignissima, quæ omni facinore atq; temeritate vacare debeat, minima quæque principum & magistratuum errata notantur, & pro magnis habentur. Et paulò post, Vulgus igitur mores, vitam, actiones, concilia omnia eorum qui Reipublicæ præfunt, curiosissimè rimari atque introspicere solet: etiam si hæc altè admodum obtegat, & tanquam velamenti obnubas & abdas. Hæc ille. quæ & tu addere potes ad illa quæ diximus supra eodem cap. num. 39. incip. nobiles præ cæteris.

115 De eadem re. ¶ Et hæc quidem longè verissima esse arbitror, quanquam Lucas Pen. aliud voluisse videatur in l. mulieres, col. 4. in 20. priuilegio nobilitatis. C. de digni. dum scribit nobilium crimina faciliùs occultari, per l. ad splendidioris. C. de diuers. offic. libr. 12. dum ibi scribitur, vt velut in meliori fortuna positi, aut ea scelera quæ priùs commisisse doceantur, occultent: aut alia deinceps possunt impunè committere. Et ibi certè Aceurf. not. ex eo text. delicta maiorum celari & non puniri, quod, inquit, sæpe contingit: licet iustitiæ clauis errant. Ex quo Bart. ibi, aut quisquis is est, Nota, inquit, quòd clauis ecclesiæ multum errat in hoc quòd delicta maiorum celantur. quod & repetit Io. Plat. ibi. Sed ex his satis intelligis eum text. loqui de delictis præteritis, de quibus atque etiam præsentibus obtentu dignitatis impunitatem sibi promittunt.

116 Matres cupiunt filias suas nobilibus nuptui tradendi, vt satis probat tex. in ca. super eo. le. 2. de testib. & historia relata à Liuiò, lib. 4. ab vrbe cond. Virginem Ardeatem plebeij generis à duobus in matrimonium fuisse expetitam, quorum alter virgini genere par erat, alter nobilis: quem mater virginis præfererat, quæ quàm splendidissimis nuptiis puellam iungi volebat: sed tutores qui è corpore plebeiorum erant, partium memores, plebeium anteponebant. Verùm magistratus Ardeatium secundum parentis arbitrium ius nuptiarum dedit, quæ res Ardeam propè ad internecionem adduxisset, nisi Romani mature succurrissent. Quam rem tu notabis ad l. si pater. C. de spons. & l. r. & l. in copulandis, & l. in coniunctione. C. de nupt.

117 ¶ Supra in capite 7. nu. 16. qua in re, & nu. seq. diximus dominum non teneri inuestire de feud. ignobilem, qui à nobili emit. Quibus adde primum quod voluit Paul. Castr. conf. 335. cuius initium est, laudatio & inuestitura, col. 1. l. j. quòd vasallus nobilis cui à domino facta est potestas alienandi feudum non id poterit alienare in ignobilem, per tex. in c. similiter, tit. de leg. Corra, vbi vasallus miles nò nisi militi dare in feudum poterit feudum domini. Sicut. nec dominus potest eo inuito alienare feudum in inferiorem,

118 ¶ Adde inquam, quod & ipse Paulus tradit in illo eodem consil. versic. quartò probatur, quòd ignobilis est

Leuora errata deprehensa et reprehensa in nobilibus.

Matres cupiunt filias suas nobilibus nuptui tradendi.

Vasallus cui facta est potestas alienandi, non potest alienare in ignobilem.

bilis est incapax feudi nobilis, nisi dominus expresse consentiat, arg. l. apud Iulianum. §. vlt. & l. seq. & ibi no. ff. de leg. 1. & l. fideicommissa. §. si seruo. ff. de leg. 3. Ideòque, inquit, procurator constitutus a domino ad laudandum & approbandum alienationes feudorum, non potest laudare alienationem feudi nobilis in ignobilem: cum censetur fuisse constitutus secundum naturam rei, ad quam constitutus est, c. cum olim abbas, de offic. deleg. Et illa conditio videtur ineffe ipsi procuratorio, arg. l. 1. §. sub conditione. ff. de leg. nomi. & l. si stipulatus. ff. de vsur. & l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis caut. & l. cum quis decedens, in prin. ff. de leg. 3. Nec videtur constitutus sensisse de incapace, ar. l. Lucius. §. Lucius Titius Daman. ff. de leg. 2.

119 ¶ Subditorum autem interest habere dominos nobiles potius quàm ignobiles & plebeios, & potentiores, quàm inferiores. vt voluerunt And. Iser. Iac. Aluar. & Card. Alex. in c. 1. §. ex eadem. tit. de leg. Corn. & Franc. Rip. lib. 2. Respon. c. 25. id in effectu, col. 4. vbi allegat Aegidium Ro. in lib. 1. de regimine principum, dicentem eos esse infelices, quibus pauper vel rusticus dominatur. Nam vt dicunt Docto. supra allegati, tutius & securius viuimus sub potentiori domino, per text. optimum, quem ipse Ripa citat, in §. audiant, in auth. de defen. ciuit. vbi scribitur, Omnem gentem sub maiori constitutam iudice, maiorem sentire prouidentiam.

120 ¶ Latissimè differuimus supra cap. 29. An aduocati munus præiudicet nobilitati: & tandem conclusimus non præiudicare. Quanquam valet statutum prohibens nobiles patrocinari, vt à nonnullis dicitur voluisse Bar. in l. 1. in fi. C. de frum. Alex. lib. 11. Verùm illud ibi non dicit, sed aliud, videlicet valere statutum prohibens nobiles, aduocatos, & similes à quibusdam officiis publicis, vt prædæ auferatur occasio, vt ibi dicit tex. loquens de Curialibus. Et idem quoque dicit Io. Plat. Quali sententiæ nobiles & aduocatos prædæ audiores quàm cæteros.

121 ¶ Pistorij statutum est, ne nobiles possint esse arbitri inter populares, nec è diuerso populares inter nobiles. Dubitatum est, quid si lis est inter nobilem & popularem. An nobiles vel populares poterunt esse arbitri in huiusmodi causa? Quam rem copiosissimè disputauit Salyce. & in vtrâque partem rationes adduxit. Et tandem tenuit nò posse. nam cum contingit ista mixtura personarum, prohibita persona inficit actum cum ea gestum ab alia persona habili & permissa. l. non distinguemus. §. si seruus. ff. de arbit. & c. cum super, de offi. delega. Sufficit enim impedimentum vnus ad remotionem alterius, qui aliàs iure suo posset eum actum gerere. l. præcipimus, ad fi. C. de appel. Item ista verba inter nobiles, vel inter populares, in altero tantùm verificantur. l. videamus. §. curatores. ff. de in lit. iuran. nam ibi verbum, inter ipsas verificatur vbi aliquis maior est 25. annis, ita vt non sit pupillus vel adultus. Deinde verò tenet, quòd poterunt eligi in huiusmodi causa nobilis & popularis simul, quia suspicio quæ obtinet cum vnus tantùm ex illis est, tollitur propter adiunctum ar. l. si quis ex argentariis. §. 1. ff. de eden. Et facit l. 2. si aduer. liber. vbi iudex accumulatur secundum diuersitatem litigantium. & d. l. præcipimus, & l. iuris peritos. §. cum oriundus. ff. de excus. tuto. & cap. cum illorum, de sent. ex com. & quod no. Cy. in l. presbyteros. C. de epif. & cler. Hæc fermè Saly. quem refert & sequitur Petr. Anca. in repe. ca. 1. in 14. quæstio. princ. versic. quæro vltèriùs de tali quæstione, de constit.

122 ¶ Si nobili sit relictus vsufructus, aut aliud quippiam annuum vice alimentorum, potest fieri transactio super eo relicto, sine Prætorè. Non etiam si ignobili id relictum fuerit. text. est secundum vnam lect. in l. cum hi. §. si in annos, ibi, homini honestioris loci. iuncta gl. 1. ante fi. ff. de transac. Tu tamen super intellectu illius text. vide Docto. ibi.

123 ¶ Honor & dignitas familiarum per masculos conseruatur, vt scribit Cy. in l. C. de adult. & plerique omnes hanc rationem reddentes, statutorum excludentium sceminas existentibus masculis, quos nos alibi latè congesimus. Idque potissimum obtinet in familiis nobilium, vt nuncupatim scribit Bal. in c. in præsentia, col. 3. versic. item fauor ciuilis, de prob. & Alber. qui id factum dicit ad conseruationem ipsius nobilitatis, in rubr. ff. de vulg. & pup. substit. col. 64. ver. sed certum est quòd quo ad testatorem. Ex quo illud manasse videri potest, quòd generali propemodum Franciæ consuetudine inter nobiles tantùm, & in rebus quoque nobilibus tantùm non etiam inter ignobiles, nec in rebus ignobilibus masculi præferuntur sceminis, & primogenitus cæteris, vt non sine ratione coniunxerimus in hoc nostro opere ius Primigeniorum nobilitati. Et facit etiam quod scribit Marcus Mantua, conf. 117. cum aliàs, in fine.

124 ¶ NOBILES in vtranque partem & virtutum & vitiorum ignobiles longè superant. Cuius rei clarum testimonium nobis præbet & quotidiana experientia. Et Tullius, cui probè cogniti sunt vtrorunque mores, dum in oratione pro Publio Quintio, Dolabella, inquit, quemadmodum solent homines nobiles seu rectè seu perperam facere cœperunt, ita in vtroque excellent, vt nemo nostro loco natus assequi possit. Iniuriam facere fortissimè perseuerat, & cætera. Quod nos alibi ad aliud retulimus. Et huc pertinet quod de Atheniensibus, gente quidem & antiquissima, vt alibi diximus, & nobilissima, scribit Plutarchus in vita Dionis ad fi. excellentissimos virtute eos esse viros, quos ciuitas illa pertulerit: & viros scelestissimos quos & eadem ediderit.

125 ¶ DOCTRINAM nobiles & principes, si quid aliud, decere ostendimus supra capite quinto, nu. 10 sed si verum, & seq. Illud autem hic adicere voluimus, iuris legumque peritiã maximè illos honestare: contra imperitiã dehonestare, vel testimonio loci imbi citati ex l. 2. §. Seruius autem. ff. de orig. iur. vbi Q. Mutius Seruus Sulpitium ita obiurgauit. Turpe est Patricio, & nobili viro, & causas

Ignobis incapax feudi nobilis sine consensu domini.

Subditorum interest habere dominos nobiles.

An valeat statutum prohibens nobiles patrocinari, et ab officiis publicis.

Nobilis super quo potest liberè transigere.

Inter nobiles conseruatur familia per masculos.

Nobiles in vtranque partem ignobiles vincunt.

Nobiles decere iurisprudenciam.

oranti ius in quo versatur ignorare. Nec enim otiosa sunt illa verba, & nobili viro quibus apertè insinuabat Mutius viros nobiles iuri civili operam dare oportere. Plutarchus autem libro Politicorum ad Traianum monet principes, ut ius civile ediscant. Et in libello cui titulus est, In principe requiri doctrinam, ex quo & illum in eo loco citauimus, monet item principes ut leges quoque ediscant, iustitiamque obseruent. Sed quod dolendum est, rarò video principes legum peritos, ut etiam è nostris dicit And. Iser. in c. i. tit. quis succedere. & Matthæ. Affl. in c. i. col. 2. nu. 12. tit. de prohi. feud. alie. per Lotha.

126

Nobilium ius iurandum cuiusmodi esse solent.

¶ **I** V S I V R A N D V M nobilium vbique huiusmodi esse solet, Per fidem mei corporis, ut retulit Guid. Pap. conf. 31. viso ad plenum processu, in 2. dubio, vers. quinta ratio. Quod quidem valet, ut is subdit. Nam in præstatione iuramenti inspiciendus est mos regionis, ut videri potest ex gl. in cle. i. vers. porro, in verbo, tacta, in fi. de hæreti. & Iac. Bu. in auth. sacramenta puberum, col. i. C. si aduers. vendi. Hodie autem nostri nobiles passim ita iurant, Per fidem gentilis viri, id est, ut loquuntur, *Foy de gentilhome*, quod peræquè est ac si dicerent, nobilis viri. Nam vulgò apud nos gentiles vocamus nobiles, ut diximus supra cap. 2. nu. 50. illud prætereà. Ita enim hi ostentant & venditant suam nobilitatem, quæ nulla multis eorum est. Sed ita ferunt mores nostri, ut plerique omnes malint videri existimarique, quàm esse nobiles.

127

Nobilium clementia et placabilitas in viros et alios id genus.

¶ **Q**UO quis nobilior est, eò clementior, mansuetior, placabilior in victos, imbelles, prostratos, profligatos, inimicos: ut non aliunde magis, quàm ex ea virtute nobilitatem hominum cognoscas: aut ex contraria natura ignobilitatem. Ferarum, inquit Seneca lib. i. de Clementia, nec generosarum quidem præmordere, & urgere proiectos. Elephantes leonésque transeunt quem impulerunt. Ignobilis bestia pertinacia est. Non decet Regem saua, nec inexorabilis ira. Ouidius vsus quoque est leonis similitudine de Tristibus lib. 3. Eleg. 5.

*Quò quisque est maior, magis est placabilis ira,
Et faciles motus mens generosa capis.*

*Corpora magnanimo satia est prostrasse leoni,
Pugna suum finem, cum cadit hostis, habet.*

*At lupus, & turpes instant morientibus vrsi,
Et quæcunque minor nobilitate fera est.*

Sed & de Leonum clementia Plin. li. 8. c. 16. Leoni tantum ex feris clementia in supplices, prostratis parci, & ubi sæuit, in viros prius quàm in sceminas fremit: in infantes non nisi magna fame. In leonibus autem esse & generositatem & nobilitatem ostendit ipse Plinius in eo. ca. sapius. Sed & de clementia elephantorum belluarum nobilissimarum Plinius lib. 8. c. 7. Ipsius, inquit, animalis tanta narratur clementia contra minus valida, ut in grege pecudum occurrentia manu dimoueat, ne quod obterat imprudens: nec nisi lacefsiti noceant. Aristoteles quoque lib. 2. Rhetoric. ad Theodestè, idem de canibus, quod Ouidius & Plinius ubi supra scribunt, ut scilicet prostratos non mordeant. Cæterum princeps ille oratorum & philosophorum Romanorum Tullius lib. Offic. i. scribit, non audiendos eos esse qui grauiter inimicis irascendum putent, idque magnanimi, & fortis viri esse censeant. Nihil enim laudabilius, nihil magno ac præclaro viro dignius placabilitate & clementia.

128

Ad idem.

¶ **S**ed ut redeamus ad Senecam, in libro primo, de Ira, tradit iram ventosam esse & inanem: tantumque abesse à magnitudine animi, quantum à fortitudine, audacia: à fiducia, insolentia: ab austeritate, tristitia: à seueritate, crudelitas. Multumque interesse inter sublimem animum & superbum. Iracundiam nihil amplum, decorumque moliri, & quæ sequuntur. Et ad calcem eiusdem libri, Nihil in ira, ne cum videtur quidem vehemens & deos & homines despiciens, magnum, nihil nobile est. Et lib. 2. eiusdem operis, M. inquit, Catonem in balneo quidam percussit imprudens. Quis enim illi sciens faceret iniuriam? Postea satisfaciendi Cato, Non nemini, inquit, percussum me. Melius putauit non agnoscere, quàm vindicare. Nihil, inquit, illi post tantam petulantiam mali factum est? Imo multum boni, cœpit Catonem nosse. Magni animi est iniurias despiciere. Vltionis contumeliosum genus est, non esse visum dignum, ex quo peteretur vltio. Multi leues iniurias altius sibi demisere, dum vindicant. Ille magnus & nobilis est, qui more magnæ feræ latratus minorum canum sæuens obaudit. Et paulo post, Pusilli hominis & miseri est repetere mordentem, ut mures & formicæ, ad quas si manum admoueas, ora conuertunt. Imbecilla se lædi putant, si tanguntur.

129

¶ **E**st autem apud nos text. in c. paratus, ad fi. 23. q. 1. Regem debere esse benignum erga suos subditos, atque etiam hostes, uti ex eo. no. Matth. Affl. in præludiis feudorum, col. 10. vers. 6. quæro, sed is text. id mihi probare non videtur, sed in eam rem nullis opus est nec textibus nec testibus, quando satis per se pateat. Sed ita tamen, ut non omittam quod Anto. Flor. illustris theologus in 2. parte summæ, tit. 4. c. quoque 4. inter signa nobilitatis posuit mansuetum esse, & post eum Matth. Affl. in c. i. col. 7. vers. signa autem nobilis, tit. quis dicat. dux. Scribit autem Polybius Megalopolitanus lib. 4. tantum mansuetudinem atque benignitatem principum posse, ut non solum cum sunt præsentis, sed etiam maximo interuallo disiuncti, quosdam quasi fomites amoris, & benevolentia erga se peccatoribus hominum relinquunt. Scribit & Plin. lib. 6. c. 22. eos qui Taprobanem insulam incolunt, regem eligere clementia insignem. Qui autem de apibus scripserunt, tradunt regem eorum aculeum non habere: aut si habet, illo non uti, quod inter cæteros prædidit Plinius li. 11. c. 17. magna quidem principum admonitione ne aculeum aduersus subditos exerant. Suprà autem eodè c. nu. 46. diximus

potent

potentissimam dotem in principe liberalitatem & clementiam esse. Et hæc quidem vera sunt, verum ea est nostrorum nobilium veluti insita natura, ut sint iræ implacabilis, licet se ignoscere fingant ut diximus supra c. 23. nu. item 23. eodèque vlt.

130 ¶ **S**i statutum dat aliquem præcipuum fauorem popularibus siue plebeiis, iste fauor includit etiam aduenas ibi commorantes. Ita ut si ibi contrahunt, vel delinquant, eo ipso se faciunt populares, & tanquàm tales sunt iudicandi: licet in sua natione essent nobiles, ita scribit Bald. in c. cum ab ecclesiariarum, col. 2. vers. vnde si statutum, de offi. ord. Id quod aliquatenus ex eo dependet quod supra diximus c. 10. nobilitatem pendere ex hominum nationumque opinione, ut qui vno in loco est nobilis, alio est ignobilis, pertinetque etiam non nihil ad id quod dicemus infra, nu. 143. domi nobilis, & seq.

131 ¶ **S**olent nobiles habere duo domicilia, vnum ætatis, alterum hyemis, ad euitandam æris malitiam, ut dicit Bal. c. dilectus, post medium, de rescrip. per l. i. §. estate. ff. de aqua quorid. & æsti. Nam & quis, inquit, potest habere quatuor domicilia, secundum quatuor anni tempora, arg. l. 3. §. saltus. ff. de acq. poss. vbi scribitur, Saltus hybernos æstiuosque animo possidemus, quamuis temporibus eos relinquamus. Nam & alibi, ut id illi addas, Iurisprudenter placuit duobus locis posse aliquem habere domicilium. l. assumptio. §. Iurisprudenter. ff. ad Municip. Et illud certe scio, nostri os Franciæ nobiles paulo locupletiores maxima ex parte illud obseruare, quod Bal. dicit, ut scilicet estate vnum domicilium habeant, hyeme alterum: nisi si forte in oppidis habitant, quod rarum est apud nos, ut alibi diximus.

132 ¶ **S**i pauper nobilis habet magnum quoppium palatium euersum, vel destructum, quod per paupertatem ei reficere non liceat, potest cogi ad vendendum, ne ciuitas huiusmodi ruinis deformetur, ut expressim voluit Ro. sing. 780. pauper nobilis. Et id dicit voluisse Spec. tit. de satisf. §. est quoque, vers. circa hoc queritur, per l. lege in prin. ff. de S. C. Silla. & l. i. C. qui ex caus. ser. pro præ. liber. accip. Sed aduerte quod Spe. nec de nobili loquitur, nec de hoc casu, sed alio diuise, ut ibi videre poteris.

¶ **S**i quid à populo impetrare desideras, prius in tuam sententiam nobiles adducere tentabis. Nam facilius cæteros in eandem trahes illorum autoritate, ut scribit Arch. in c. commestationes, in verbo, monebuntur. 4. dist. per eum tex. cuius in fine hæc verba sunt, Itaque prius monebuntur spirituales, aut his proximi, quorum autoritate & lenissimis quidem & instantissimis admonitionibus cætera multitudo frangatur. Ex quo etiam Dom. post Hugo. dicit prius incipiendum à maioribus, quàm à minoribus, cum quid persuadere populo volumus: quia inferiores postea facilius attrahentur. Sed & in id Archi. citat, & sequitur Matth. Affl. in c. i. col. 2. nu. 20. tit. de pac. iur. fir. Id quod probe intellexit Isocrates in tertia ad Philip. epist. cum scripsit, Græcè quidem, sed in hanc sententiam, Tum enim suadebam & hortabar ut compositis nostræ urbis & Lacedæmoniorum & Thebanorum & Argiuorum controuersis Græcos in concordiam redigeres, existimans si id à Principibus ciuitatibus impetrasses, quàm primum reliquas quoque secuturas.

134 ¶ **I**n c. 23. nu. 9. obiter diximus nobiles teneri de facinoribus suorum famulorum, illicque nonnullos è nostris citauimus. Quibus addendum putamus tex. in c. constitutus, le 2. & ibi gl. in verbo verum simile, de testib. & in cle. ne in agro. §. porro, & ibi gl. in verbo familiaribus, de sta. mon. & gl. in c. cum ad sedem, in verbo interdictum, vers. sed nonne ex eo, & ibi late Ant. in vers. nup. r. col. 2. ver. opponis quod etiam interdum, de resti. spol. & Alb. in prima parte statutorum, q. 50. item an valere. Et quod de ea re scribit Alc. in l. pronuntiatio. §. feruentium. ff. de ver. sig. Nobiles, inquit, qui in famulitium suum sicarios, lenones, idque genus improbos retinent, ex eorum delictis arbitrato iudicis puniendi sunt. Præsumunt enim eorum conditionem notam habuisse, nec eis licuit de re stabili s. hocce domi habere, & fauoribus prosequi. Et ideo etiam si dolo careant, culpa non caret. Et Tullius in quarta in Verrem actione. Cum Verres ipse se defenderet, quod pecuniam quampiam, quæ male & iniuste ablata fuerat, non accepisset, sed Volcauius, qui à comitibus eius erat: Comitibus, inquit, illi tui delecti, manus erant tuæ, quo quisque te maxime cognatione, affinitate, necessitudine aliqua attingebat, ita maxime manus tua putabatur. Cohors tota illa tua, quæ plus mali Siciliæ dedit, quàm si centum cohortes fugitiuorum fuissent, tua manus sine controuersia fuit. Quicquid ab horum quoppiam captum est, id non modò tibi datum, sed tua manu numeratum iudicari necesse est. Nam si hanc defensionem probabit, non accipit ipse: nemo vnquam tam reus, tam nocens adducetur, qui ista defensione non possit uti. Et paulo post. Si enim innocentes existimari volumus, non solum nos abstinentes, sed etiam nostros comites præstare debemus. Primum omnium opera tanta danda est, ut eos nobiscum ducamus, qui nostræ famæ capitique consulant. Deinde si in hominibus eligendis nos spes amicitia fefellerit, ut vindicemus, m. s. s. faciamus, semper ita viuamus, ut rationem reddendam nobis arbitremur. Et post pauca, Sed tu cum & tuos amicos in prouinciâ quali in prædam inuitabas, ac cum illis, ac per eos prædabare: non statuebas tibi non solum de te, sed etiam de illorum factis rationem esse reddendam. Et alia quoque multa in eam sententiam.

135 ¶ **I**n cap. 4. nu. 8. & ut de aliis, multos reges adduximus humili genere natos. Quibus addendum duximus Amasim sapientissimum Aegyptiorum Regem, quem Aegyptij inter iustia contemnebant nec vilis faue momenti ducebant, quod plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Sed hos Amasis ad se soletia, non aupertate perduxit. Erant ei cum alia bona infinita, tum vero peluis aurea, in qua tam ipse quàm omnes conuiuæ semper abluabant. Hanc ille confregit, ex eaque damo-

Nobiles aduenas utuntur priuilegiis popularium.

Nobiles solent habere duo domicilia.

Pauper nobilis qui palatium reficere non potest.

Nobiles prius in nostram sententiam adducendi.

Nobiles an teneantur de facinoribus famulorum.

Amasis Aegyptiorum rex plebeie gentis.

nis statuum fecit, & in appositisimo vrbis loco statuit. Aegyptij simulacrum adeuntes magnopere venerabantur. Quod Amasis resciscens conuocatis Aegyptiis aperuit ex illa pelui in qua primò Aegyptij euomere immingeretque, & pedes abluere consueissent, factum esse simulacrum, quod tunc tantopere venerabantur. Itaque se aiebat perinde atque peluim esse factum, qui si antea fuisset plebeius, impræsentiarum tamen Rex esset. Atque sic Aegyptios ad se traduxit, vt æquum conferenti ei seruire. Quod Herodotus recensuit haud multo ante si. lib. 2. & nonnihil tetigit Aristoteles lib. 1. Politicon ca. vlt. cum loquitur de Amasi, qui de pelui sermonem habuit, & Plutarchus in conuiuio septem sapientum. Quæ loca vix intelliges sine illa Herodoti historia.

136 Reges ignobiles à subditis contemni. ¶ Quod & nos huc quoque adducere volumus, vt illud præterea intelligeres, Reges ignobiles contemni solere à subditis, nisi solenter prudenterque eos ad se veluti trahant. Non quod Rex quisquis est, sit ignobilis, vt & nos docuimus supra c. 25. nu. 7. præterea quis dicit, vbi de Euandro Arcadum Rege locuti sumus. Nam & eo ipso quod rex fit, is & nobilis fit, vt plenè etiam ostēdimus c. 7. Sed intelligimus de eo, qui ante adeptum regnum erat ignobilis: vt & de eo qui etiam ante regnū erat nobilis intelligitur illud Eccles. 10. Beata terra, cuius Rex nobilis est, quod iam sæpius ad alia quædam adduximus. Quod autem diximus de regno ignobili, aliò pertinet. Et vt illud item hinc intelligas non omnino verum esse, quod nos supra cap. 6. nu. 4. diximus ex Diodoro Siculo, Aegyptios omnes æqualiter nobiles existimare. Quod etiam ostendit quod scribit Lucianus in Nauigio, Comam prolixam in signe nobilitatis fuisse apud Aegyptios.

137 Nobiles non possunt suis subditis imponere angarias. ¶ Non possunt nobiles suis subditis imponere, siue imperare angarias, & per angarias, & alia huiusmodi quæ sunt publici iuris: nisi ex consuetudine vel conuentione. Seruitia enim terminata, suis terminis & finibus sunt contenta. l. cum scimus. §. caueat. C. de agri. & censur. & c. dilecto, de offic. Archid. Quæ autem dicantur Angariæ & Perangariæ, ne id prætermittam, discas ex Suida in verbo ἀγγαρία, & Vegetio lib. 2. non semel. Alciato in l. neminem. C. de sacro. eccl. hinc occasione sumpta, quod illic fit mentio de vtriusque, & in rub. C. de præpo. sacri. cub. lib. 12. Budæo in Comment. Græcæ linguæ: Erasmo in suis annotat. in Matthæum, c. 7. Cælio Rhodigino Læctionum antiquarum lib. 18. c. 8. vltimæ æditionis.

138 Nobiles Gallie venationi dediti. ¶ Gallia nobiles in primis venatione gaudent ac se exercent, vt tradit Gaguinus huius nationis historicus lib. 2. in prin. de Clotario Rege loquens, Moxque ait, vt est Gallia nobilitatis vana consuetudo, ad feras venatu deprehendendas se conuertit. & libr. 3. Dagobertus autem postquam sibi per ætatem licuit, feras indagare & venari, vt Gallis mos est, pergit. Et libr. 4. de Carolo Magno, frequentissimis venationibus, Gallorum more, delectabatur, exercebaturque. Nam & de eodem loquens Eginhartus eiusdem Cæcellarius in vita illius, eum venationi fuisse deditissimum ex more, inquit, & consuetudine Gallorum: cui nationi, vt ipse addit, nulla alia in eo studio comparanda. Et Baptista Mantuanus in D. Dionysio de Gallis loquens,

Venatu, aucupio campos, montana; lacusque sollicitant. Quibus attestatur c. quorundam. 34. dist. Cuius hæc verba sunt, Lanfredus episcopus, qui & iuuenis dicitur, venationi sit deditus, quod vitium plurimos etiam de clericali genere duntaxat Germanos & Gallos irreuerentes implicat.

139 Venatio propria regum & nobilium. ¶ Et certè venatio videtur esse propria ac peculiaris regum, principum, heroum, nobilium. Nam Pollux in Onomastico ad Commodum, quo loco de origine purpuræ differit, ita de Hercule scribit, ἐπιπτο ἀρα & ἡρακλέα ἐκ νόμου, ἢ τὴν παλαιὸν νόμον: οἶδα δὲ ὅτι τοῖς ἡρώσι συνεσιέσθαι μέγιστον ἐκκλησίας οἱ κύνες. Seclabatur autè Herculem canis, vt erat mos antiquus. Nostri enim quod simul cum heroidibus canes in concionem ingrederentur. Quod sumptum videtur ex Homero, qui statim post prin. lib. 4. Odyssæe inducit Telemachum in concionem Achiuorum centum duobus canibus comitatum,

Ἐν δ' ἴμεν εἰς ἀγορῆν, παλάμῃ δ' ἔχε χάλκρον ἔγχυον, ὄνκτιος ἀμα τῶν γε δῖω κύνες ἀργοὶ ἐποντο. Sic & Virgilius lib. 8. Aeneid. facit canes comitari Euandrum Regem nobilissimum.

Græssumque canes comitantur herilem. Quo in loco Seruius aduocat & illud Salustij in Romana historia, Syphax inter duos canes stans Scipionem appellauit.

140 ¶ Idem autem Virgilius lib. 9. eiusdem operis inducit Numanum cognomento Remulum hæc gloriabundum de Italis iactantem,

Venatu inuigilant pueri, syluâsque fatigabant. Et te montose miserè in prælia Nurse, Vfers insignem famam, & felicibus armis, Horrida præcipue cui gens, assuetaque multo Venatu nemorum. Et eod. lib. 9. de Niso,

Vidimus obscuris primam sub vallibus urbem Venatu assiduo. Et lib. 5. de Helymo, & Panope comitibus regis Acestæ,

Tum duo Trinacrij iuuenes Helymos Panopésque Assueti syluis comites senioris Acestæ, Et lib. 5. de Lauso Mezencij regis filio,

Lausus equum dæmitor, debellatorque ferarum. Et lib. 9. de Amyco.

Inde

Inde ferarum Vastatorem Amycum, quo non felicior alter Vngere tela manu firmissimè armis veneno. Ex quo vides Virgilium scribere quos maxime laudare voluit, huic studio admodum se se dedisse.

141 ¶ Nam optimi principes vt docet Dion, venationem exercent. vt rem optimam atque saluberrimam, vnde corpus robustius, & anima fortior efficitur, in qua bellica omnia exercentur. Nam & in ea equitare, & currere, & atroces feras excipere, & æstum frigusque perferre, sæpe famem pati necesse est. Cyrus auctore Xenophonte, suos non prius ad prandium siue cenam ire sinebat, quam sudassent. Itaque in venationem educebat qua sudor maxime euocatur. Damnabat autem ocium & desidiam perinde ac rem pestiferam, & corporibus valde detrimentosam. Idem lib. 1. Pædia, statim post principium laudat Persas, quod publicè operam dabant venationi, & sicuti Rex in bello se ducem iis præstat: ita & ipsa tum venatur, tum vt alij venentur diligentiam adhibet, quod hæc eis verissima videtur meditatio rerum bellicarum. Nam diluculo assuecunt assurgere, frigoraque & calores tolerare. Necessarium est etiam sagitta bestiam ferire, ac iaculo petere: atque animus sæpe cogitur concalescere, vbi ferox aliqua bestia contra sese obiecerit, & irruentem obseruare: vt vix in venatione eorum quicquam abesse videatur quæ inter bellandum accidunt. Et libro 8. eiusdem operis de ipso Cyro loquens. Bellicæ, inquit, exercitationis gratia eos ad venationem educebat, quibus hæc exercenda existimabat. Hanc exercitationem rerum bellicarum esse omnino ratus optimam, equestris autem verissimam. Hæc enim in omnifariâ locis equitantes maxime ostendit, quoniam insequi oporteat feras fugientes: & hæc item reddit ab equis maxime agiles ad efficiendum opus, quoniam capianrur & cupiditate & honoris studio.

Venationis cōmoda.

142 ¶ Idem autem Xenophon venationis imprimis studiosus, vt tradit Laërtius, atque eam tanti fecit, vt ei nuncupatim librum dedicarit, hoc titulo ζωνηετικὸς, in cuius prin. dicit venationem Deorum inuentionem esse, Apollinis scilicet, & Dianæ: eaque exercuisse Chironem, qui & eam docuit Cephalum, Aesculapium, Melanionem, Nestorem, Thestem, Hippolytum, Palamedem, Vlysses, Mæsthem, Diomedem, Castorem, Pollucem, Machaonem, Podalirium, Antilochum, Acneam, Achillem, qui per id tempus chari Diis fuerat. Adde & Menelaum & Leomatum, ex Aeliano lib. 9. de varia historia. Sed vt redeamus ad Xenophontem, is multas laudes in venationem congescit, cum per totum eum librum, tum verò præcipue ad finem illius, quæ illic omnibus sunt obuia.

Venatio Deorum inuentionem. Heroes qui venationi studuerunt.

143 ¶ Nec solus Xenophon de venatione scripsit (vt id in transcurso dicam) Nam & Oppianus Cilix de eadem libros quinque edidit, ex quibus quatuor etiamnum supersunt. Et Grætius poëta, qui sub Augusto Cæsare floruit. Cuius & hodie liber vnus de ea quoque extat. De quo est illud Ouidij de Ponto elegia vltima,

Scriptores venationis.

Tityrus antiquus, & erat qui pasceret herbas, Aptaque venanti Grætius arma daret. Quod sumptum videtur ex ipsius Grætij poëmate, vbi ita cecinit, Carmine & arma dabo, & venandi præsequar arte s.

Et Calisthenes, quem ex lib. 3. de venatione citat Plutarchus in lib. de fluuiis. Softratus, quem & ex lib. 2. de venatione citat Stobæus in Ser. 62. quo Venetiam improbat. Marcus Aurelius Olympius Nemesianus poëta, cuius etiamnum extat de venatione liber. Bellisarius Aquiuuus Aragoneus Nescitorius scripsit, in libro de scientia scribarum publicorum. Et nouissimè Michaël Angelus Blondus, qui nuper ad Franciscum regem nostrum librum eiusdem materiae scripsit. Et Adrianus Cardinalis qui carmine phalecio de venatione ad Afcanium Sfortiam Cardinalem scripsit. Et Angelus Bargaus, qui & ipse libros de venatione scripsit. Ante hos omnes utpote ante natū Christū anno 270. Dornadilla Scotorum rex scripsit de venatorijs legibus librum: nam & ipse venationē venatorijsque canes ob corporis exercitationem post cibos & sacra in magnis habebat delitijs, vt scriptum reliquit Balæus Sudonolcas in illustribus maioris Britannia scriptoribus.

Aliorum testimonia.

144 ¶ Sed vt ad alia pergamus, Plato libro 6. de legibus monet adolentes alendis canibus, & reliquæ venationi dare operam. Et libro 7. paulò ante si. scribit optimam esse quadrupedum venationem, quæ equis, canibus, corporis vniuersis agitatur. Nam quibuscunque diuina curæ est fortitudo, ij quadrupedes omnes cursu, vulneribus, telisque manu propria venando vincere debent. Et paulò post, Sacros hos venatores vbicunque venari velint, nemo prohibeat. Et Cicero libro 1. Officiorum, Suppeditant, inquit, & Campus Martius, & studia venandi, honesta exercitia. Diogenes Synopæus teste Laërtio in vita illius, pueros quos instruendos habebat ad venationem educat. Apud Cretenses ἀγελῆτης is erat, qui pueros quos gregibus siue cohortibus præerat, ex lege eos ad venandum educebat, author Heraclides in politia Cretensium. Sed & Lacedæmonij ex legibus Lycurgi studia circa venationes per omne tempus agebant, nisi fortè militia vacarent, vt scribit Plutarchus in vita ipsius Lycurgi.

145 ¶ Alexander ille magnus post prandium sæpè diem venatu consumebat, vt tradit Plutarchus in vita illius. Pelopidas Thebanus vir animi virtute & corporis robore præcellens, primam militiae suæ institutionem à venationis meditatione accepit, vt tradit idem author in vita illius. Philopœmenes Acheorum dux insignis quoties ab armis ocium nactus esset, venationi operam dabat, vt

Alii viri celebres qui venationi operam dederunt. Imperatores.

qui opinaretur eam rei militaris comitem esse, vt idem author est, in vita ipsius. Pompeius Magnus cum Numidiam victor peragraret, venationibus leonū & elephantorū aliquot diebus operā dedit. Plinius Secundus studiū animū, venatu corpus exercebat, vt ipse profitetur lib. 5. Epistol. ad Apollinarem. Idem alibi lib. 1. ad Cornelium Tacitum scribit se crebrō venationibus interesse, adiiciens hæc verba, Mirum est vt animus hac cogitatione motūq; corporis excitetur. nam vndique fyluæ & solitudo, ipsumq; illud silentium quod venationi datur, magna cogitationis inuitamenta sunt.

146 Traianus. Hadrianus.

¶ Traianus Imperator laudatissimus, quem tanti fecit Gregorius ille magnus, vt eum longo tempore post eius mortem suscitaret, vt nonnulli Theologi scholastici tradiderūt, venationes frequentes cū amicis & familiaribus exercebat, vt tradit Dion Cassius. Et Hadrianus illius in Imperio successor, venandi studio vsque ad periculū tenebatur. Nam inter venādum diffracto humero & crus penē contriuit, vt idem author prodit. Et de eo quoque Spartianus, Venandi, ait, vsque ad reprehensionem studiosus. Antoninus Pius & illius successor laudatissimus, venando se multum oblectauit, vt scribit Iulius Capitolinus. Marcus quoq; Antoninus philosophus, qui mox in imperio successit, & quem Spartianus dicit sanctitate vitæ omnibus retro principibus antecelluisse, venationi item operam dedit, teste Capitolino. Atque etiam Alexander Seuerus Imperator laudatissimus, vt tradit Aelius Lampridius in vita illius. Et vt de aliis recentioribus principibus loquar, Albertus & ipse Imperator Rom. dicebat venationem esse exercitationem virilem, saltationem muliebrem, vt alibi diximus, supra c. 37. nu. 18. Seneca.

147 Achilles.

¶ Achilles ille bellatorum maximus præludia armorum & venationes recensens, apud Statium libro 2. Achilleidos, ita inquit,

*Quid nunc tibi prælia dicam
Sylvarum, & vacuos sæuo iam murmure saltus?
Nunquam ille imbelles Ossa per ania lynces
Sectari, aut timido passu me cuspide damas
Sternere, sed tristes turbare cubilibus vrsas,
Fulmineosque sues, & sicubi maxima tygris,
Aut subducta iugis factæ spelunca leone,
Ipse sedens, &c.*

Venatio salubris.

Nam & illi n venationem à Chirone didicisse supra diximus. Horatius autem, ne à poetis discendam, lib. Epist. 1. epist. 18. ad Lollium, de venatione loquens laudat,

*Fulmenta laboribus emptæ
Romanis solenne viris, opus vtile fame,
Vitæ, quæ & membris.*

Et ante hos Homerus non multò post prin. 5. Iliados, Scamandrium laudat tanquam εὐδαμνὸν θάρπητα, id est, bonum venatorem à Diana edoctum.

148 Decreta canonica venationes abhorret.

¶ Quod si quispiam obiiciat Decreta Canonica venationem clericis interdicitia d.c. quorundam. 74. di. & c. qui venatoribus, & multis seq. 86. di. vbi & eam artem nequissimā appellant, & aliis quoque seq. & per totum tit. extra, de cleri. venat. Huic ita respondendum esse cenſeo, multa esse suapte natura & vtilia & honesta, quæ ex tempore & persona sunt illicita. Ideo multa clericis prohiberi, quæ cæteris sunt permilla. Licet igitur clericis prohibeatur venatio, cæteris tamē permittitur, vt not. gl. & omnes Doct. in c. 1. de cler. vena. & in d. c. qui venatoribus. Et propterea quod ibi dicitur, venationis ars nequissima, intelligitur quantum ad clericos. Sed & illud intelligitur, si causa voluntatis id faciant, non si recreationis vel salubritatis gratia (nam eam salubrem esse supra diximus) vt voluerunt Doct. in d. c. 1. Innoc. in c. dudum le. 2. & ibi Panor. de elec. Fel. qui id commendat in c. auditis, col. pen. de præscrip.

149 Venatio immo dica non laudanda.

¶ Sed & omnia quæ supra diximus in laudem venationis ita velim intelligas, modò ne sit nimium atque immodicum venandi studium, cuiusmodi est nonnullis principibus: ac omnibus prope nobilibus nostræ Galliæ, qui ad insaniam vsque eo studio tenentur, aliarum rerum & publicarum & priuatarum oblit. Antiochus ille qui iterum aduersus Parthos exercitū duxit, cū in venatione quadam studio persequendi feram ab amicis & seruis aberrasset, in casam inopum quorundam virorum ignotus intravit, ac inter cœnandum cū de Rege sermonem inceſſet, audiuit aliàs quidem bonum esse: sed amicis flagitiosis videntem plurima negligere, sæpèque illa que necessaria erant nihil curare, quod venationis nimium esset studiosus. At tunc quidem tacuit, sed posteaquam satellites simul cum die ad casam illam venerunt, cognitus, allata purpura & diademate, Nimirum, inquit, ex quo die vos sumpsi, heri primū vera de me ipso verba audiui. Author Plutarchus in Apophthegmatis Imperatorum. Et nos ipsi quosdam nobiles nouimus in venationē bona sua miserè prodegisse. Interim tamen vicinorum agros miserius deuaſtantes. In quo sunt admodum vituperandi. Cicero lib. 2. Offic. prodigos eos vocat, qui venationū apparatu pecunias profundunt. Notaque est fabula Actæonis venationis omnium hominum studiosissimi, qui in ceruum mutatus à suis canibus dilaniatus est. quod non ob aliud finxisse poetas nonnullis placet, quā quòd omnia bona sua in canes & venationem insumperat, quod quidem inter cæteros scribit Fulgentius, ex Anaximenis autoritate. Supra autem diximus Hadrianum Imp. ob nimium venandi studium fuisse reprehensum. E nostris, Paris Put. in tract. de Sic. 1. 1. nu. char. 3. inceſſit principes qui omnē operam curamque

curamque in venationibus reponunt. Nec tamen facillè accesserim Salustio, qui de venatione ita loquitur, tanquam bonum ocium conerant, sitque veluti inter seruilia officia numeranda: nisi forte de immodica intelligat. Ita enim loquitur in proœmio Catil. Non fuit cōsiliū focordia atque desidia bonum ocium conerere: neque verà venando, seruilibusve officiis intentum atatem agere.

150 ¶ Igitur vt id caput finiam, nobiles honestè possunt venationibus modestè operam dare, modò id fiat circa agrorum alienorum populationem. Nec tamen eam subditis prohibere possunt, vt voluerunt Host. Io. And. Car. Flor. & Ant. in c. non est, de dec. & latè Phil. Dec. conf. 197. in casu inquisitionis, vbi & illud dicit, ius venandi non esse è numero iurium Regalium, nec soli principi competere, neque ideo ab eo legitime interdici posse, cū sit iuris gentium, quod & idem propemodum repetit conf. 271. in casu mihi transmissio, in prin. & Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 898. & multis seq. vbi ex hoc improbat quasdam nostrorum Regum ordinationes, quas vocat prohibetes subditis venationes, vt ibi videre poteris. Sed proh dolor. Nūc enim simplices, vt ita loquar, atque infimi nobiles id tibi ius vendicant, immo verius vsurpant, scilicet venandi vbi libet, & suis subditis prohibendi, & quod deterrimum est, morte multant eos qui venationi illis insciis aliquando vacauerunt, Latrunculatoribus nostris id muneris illis præstatis, commiuentibus, aut quod potius crediderim, ignorantibus nostris principibus. Non quòd nesciam principes id ex iusta quapiā causā subditis prohibere posse. Quid enim si agricolæ, mercatores, artifices, & cæteri id genus homines præ nimia venandi opera agriculturam, mercaturam, artificium suum derelinquant? aut alia quæuis causā intercesserit quæ iure eos moueat?

Nobiles an possunt sine subditis venationes prohibere.

151 ¶ Sunt & alia plurima quæ de venatione dici possunt, quæ poteris videre apud Ioan. Fabr. in §. feras, Instit. de rer. diui. Imo. & Fran. Are. post Iac. Are. in l. 3. §. Nerva. ff. de acquir. pos. Mart. Laud. & Car. Alex. in c. nemo, tit. de pac. tenen. eundem Card. in c. ius naturale. j. di. Cep. in tract. rustic. præd. tit. de Aucupatione, qui est 21. Guido Pa. dec. Delphi. 218. non est licitum. Philip. Dec. in 2. cōsili. in præc. vers. citatis, & præterea conf. quod sine nu. sequitur. illud conf. 271. hoc initio, superoiri anno, & iterum conf. 302. cuius superscriptio incipit, an & quando cessionarius, col. 6. vers. nec ob. quod testes. Iac. à S. Georg. in suo tract. feud. in verbo, & cum venationibus Marth. Afflic. in consuet. Siciliæ incip. scire volumus, in fi.

Alia de venatione.

152 ¶ Statutum est Florentiæ vt magnates siue nobiles teneantur præstare satisfactionem de non offendendo populares, & quod huiusmodi satisfactio comprehendat etiam liberos eorum. Fuit quæsitum an si filius spurius cuiuspiam nobilis offenderit popularem, committatur hæc stipulatio? Et respondit Alb. non cōmitti, in l. cum pater. §. mater. ff. de leg. 2. & iterum in tractatu statutorū parte 1. q. 61. item quæro si statuto ciuitatis, vbi videbis quibus ipse rationibus moueat?

Questio super statuto loquente de nobilibus.

153 ¶ Scripsimus supra c. 20. nu. 104. nobiles vt & alij, & multis seq. nobiles non tam grauitè puniendos esse, quā ignobiles pena corporali. Ideoque, vt dictū est nu. 107. leges, ex quo crimine ignobiles laqueo suspenduntur, quod ignominiosissimum mortis genus est, nobiles esse decapitandos, quæ mors nō tam infamis est. Et id certè præter ea quæ ibi diximus, ostēdit Xenophon ille Socraticus lib. 2. eius operis cui titulum fecit κῆρυξ ἀναβάσεως, de Cyri ascensu siue expeditione, vbi de Menone loquens viro flagitiosissimo, ita scribit, ἀποδυσκόλιον ἢ πῶ στρατηγῶν, ὅτι ἐστρατεύσατο ἐπὶ βασιλεῖα σὺν κῆρυξ, καὶ αὐτὰ πεποικώς ἐκ ἀπέθανε. μετὰ τὴν πῶ ἄλλων θανάτου στρατηγῶν, τιμωρηθεὶς τὸν βασιλεῖα ἀπέθανε, ἐκ ἧσπερ κλέαρχος ἢ ἄλλοι στρατηγοὶ ἀποστρατεύοντες τὰς κεφαλὰς (ὅτι ἐπὶ κάμισον θάνατον ἐδὲκε εἶναι) ἀλλὰ τῶν αἰκιδέας ἐν αὐτοῦ ὡς πονηρὸς λέγεται τελευταῖς τυχεῖ. Quibus significatur, interfectis Prætoribus, ob id quòd Cyrum minorem contra Regem iuissent, cum eiusdem criminis esset damnatus ipse Menon, non statim tamen, neque eodem mortis genere sublatus est. Non enim ei, vt Clearcho & cæteris Prætoribus, caput est à cervicibus abscissum (quod supplicij genus honestissimum habetur) sed quod eius sceleribus dignum fuit, Regis iussu multis corporis cruciatibus laceratus vix anno exarato expirauit. Quò etiam spectat, quòd tradit Valerius Max. lib. 2. c. 2. Africanum superiorem deuicta Carthagine, cū omnes qui ex exercitibus Rom. ad Pænos trāsierant in suam potestatem redeſſet, grauius in Romanos quā in Latinos transfugas animaduertisse. Hos enim tanquam patriæ fugitiuos crucibus affixisse: illos autem tanquam perfidos socios securi percussisse. Hæc autem pena de capitatio est.

Decapitationis pena alienum honestissimum.

154 ¶ Domi nobilis plerunque Ciceroni dicitur, & aliis quoque scriptoribus. Nam ipse Cicero in 1. in Verrem actione, Eubulides est Græphus Centuripinus homo cum virtute & nobilitate domi suæ, tum etiam pecuniæ princeps. quòd & nos alibi ad aliud citauimus. Et in 3. in eundem actione, Ignem ex lignis viridibus atque humidis in loco angusto fieri iussit tibi hominem ingenuum, domi nobilem populi Romani focium atque amicum tum o excruciatum femiuuum reliquit. Et in quarta in eundem actione, Heraclius est Hieronis filius Syracusanus, homo in primis domi suæ nobilis Et actione 5. Itaque cū Pillenus Herbitensis, homo & disertus, & prudens, & domi nobilis. Et actione 6. Melitenſis Diodorus homo & domi nobilis, & apud eos, quò se contulit propter virtutem splendidus, quem locum etiam alibi ad aliud citauimus. Et actione quoque 7. Alter patrens ex altera parte erat Herbitensis Eubulida, domi suæ clarus & nobilis. Et iterum, Erat eius honoris cupidus Arthenio quidam Climachias cognomine, homo sanè locuples & domi nobilis. Et in oratione pro Cluentio Habito, Quas liberaas A. Auryus vir fortis & experiens, & domi nobilis, &c. Et lib. Epist. ad Q. Fratrem secundo, epist. 12. M. Orfium Equitem Ro. tibi commendo maiorem in modum

Domi nobilitas quid significet.

modum, hominem domi splendidum, gratiosum etiam extra domum. Nam quod hic splendidum dicit, per æquæ est ac si nobilem diceret, ut patet ex iis quæ diximus supra c. 2. nu. 17. Et Salustius in Catilina. Ad hæc multi ex coloniis municipiis domi nobiles. Et Hircius Autopius in bello Alexandrino, Sub id tempus, inquit, Mithridates Perpagenus magnæ nobilitatis domi, &c. Et Q. Curtius lib. 3. ad fi. P. erisippus & Onomastorides cum Omaio & Callicratide, ij quidæ domi nobiles. Et Apuleius Apologia 1. Crates vir domi inter Thebanos nobilis. Et Iustinus lib. 5. Erat inter exules Thra-sybulus vir strenuus, & domi nobilis. Id quod Erasmus Chil. quartæ centuria 9. c. 49. adagij formam habere voluit, de eo qui non opibus tantum aut potentia clarus, sed ex nobilibus nobilis prognatus est. Et de eo quoque qui suis virtutibus magnus & clarus est.

155 ¶ Sed, quod pace tanti viri dixerim, aliud his verbis significari puto, vel ex eo loco Tullij ad Q. Fratrem supra citato, quo videri potest domi nobilem, extra domum eundem non esse. Huius ergo rei sensum petendum esse censeo ex Aristotele libro Politicon j. c. 4. qui primum loquens de his qui in bello capti, ut ex nonnullorum sententia serui nec dici nec existimari debeant, quoniam interdum accidit causam belli iustam non esse: & neminem tam abhorreere à veritate, ut confirmet seruum esse, quem seruire indignum est. Alioquin accidit nobilissimos quosque seruos esse. Ideo hos non seruos, sed barbaros appellare volunt. Nihil enim aliud quærunt, quam lege naturæ seruos. Tales igitur quosdam ubique seruos esse, alios verò nusquam. Confestim subdit, eandem esse nobilitatis rationem. Nam hos non solum apud seipfos siue suos, sed ubique apud quoscumque nobiles existimant. Barbaris non alibi quam domi nobilitatem concedunt: quasi aliud sit *ἐπιλασ*, id est, absolute nobile & liberum: aliud nec absolute, nec simpliciter, & ut vulgo dicunt secundum quid, & ut ipse loquitur *κατά τι*. Ex quibus intelligis eos esse simpliciter atque ubique nobiles, qui legibus & moribus omnium gentium nobiles dicuntur, ut qui Regibus aut aliis antiquo claroque ac nobili sanguine sunt prognati. Nulla enim gens est, quæ non hos nobiles existimet. Sed qui priuato peculiarique suæ gentis more aut statuto nobiles sunt, quod fieri potest, ut diximus supra c. 10. hi certè domi, id est, apud suos sunt nobiles, apud externos minimè: tametsi aliunde commendabiles & gratiosi sunt, id est, gratia & fauore digni, quod satis aperte ostendit locus ille Ciceronis in 6. in Verrem actione, & ille alius ad Q. fratrem. Et vide etiam quæ dixi supra eo. c. nu. 119.

156 ¶ De qua re etiam loquens Hieronymus Orosius lib. 1. de nobilitate civili, c. 4. Nobilis, ait, esse quicquam non potest in ciuitate clara ignotis parentibus ortus: nec in ignota clarus: quauis genere sit in illa ciuitate præstantissimus: idcirco ij nobiles in suis tantum sedibus, & à suis nuncupantur. Absoluta autem nobilitas nunquam loco dimouetur: & ubiuis gentium fuerit, semper altis defixa radicibus animis hæret, & eandem apud omnes nationes dignitatem habet. Et paulò infra, Poterit igitur nobilitas ad hunc etiam modum diduci, ut alia sit omni ex parte absoluta: alia verò domi tantum locum habeat. Hæc itaque in solo tantum patrio, & inter suos eminebit magis opinione vulgi, quam veris dignitatis luminibus illustrata. Illa verò quæ & patriæ claritate, & virtute gentis exulta est, apud omnes homines splendorem retinebit. Hæc ille, quæ ab Aristotele accepit, licet ipse sub- ticeat. Et huc quoque spectat illud Ciceronis pro L. Flacco à nobis alibi ad aliud citatum, Cæteri homines apud nos noti, inter suos nobiles. Et in oratione de Aruspicum responsis, Quis Platonem ex Orestide, quæ pars Macedonia libera est, hominem in illis locis clarum ac nobilem legatum Thessalicum ad nostrum, ut se ipse appellauit Imperatorem venisse nescit: Titus Liuius 3. decad. lib. 3. in prin. Cossanus erat Trebius, nobilis inter suos. Et quod Iulius Capitolinus de Clodio Albino loquens, Fuit inquit, Albinus Hadrumentinus, sed nobilis apud suos: Atque illud Liuij 1. decad. libro 8. Vitruuius Vaous Fundanus vir non domi solum, sed etiam Romæ clarus. Nam supra c. 2. nu. 9. ostendimus clarum & nobilem eiusdem significationis esse.

157 ¶ Sunt nonnulli qui nobilitatis & ignobilitatis discrimen statim ab orbis conditi exordio incipit, aut certè paulò post: nempe ab Abel & Cain, ut scilicet ille quandiu vixerit, patris nobilitatem retinuerit: hic ob perpetratum fratricidium amiserit. quòd & è nostris dicit Bar. in 1. j. col. 4. ver. si ergo aliquis. C. de dignit. lib. 12. Et cum postea omnes homines diluuii perierunt, saluis tantum Noë & tribus filiis eius, Sem & Iaphet maiorum virtutem & nobilitatem retinuerunt, & in posteros propagant: Cham ob nudum patrem ebrium derisum, ea decedit, audiuitque patrem hæc non sine bili pronunciantem, Maledictus Chanaan, seruus seruorum erit fratribus suis. Imò sunt qui altius nobilitatem repetunt, nempe ab Angelis & Astris. Angelos enim alios aliis ordine superiores. Astra quoque & sidera non ordine tantum, sed & virtute & potentia inter se longè dissimilia. Ita ut alia quidem quasi Imperium exercent, & reliquis splendorem afferant & dignitatem.

158 ¶ Ego quoque scio omnibus in rebus ordinem quendam esse, nihilque rerum omnium, in quo non quædam nobilitatis, & præstantiæ imago constituatur. Quis enim nunc nescit quò pertineat parabola illa D. N. Iesu Christi apud D. Mattheum, c. 13. de fructu 100. & 60. & 30. diuis pro modo virtutum & meritorum constituto. Nec ignoro inter sordidos illos opifices & artifices longam esse differentiam, uti etiam attestatur Iuriconsultus, in l. inter artifices. ff. de solut. Imò verò & inter seruos infimum genus hominum eum ordinem constitui, ut alius alio sit superior, & ut maius quid dicam, nobilior. nam & id bonis testibus satis probauimus supra c. 8. nu. 4. attende tamen. Est & inter animalia quædam nobilitatis & ignobilitatis effigies ut satis patet ex iis quæ supra diximus eo. c. nu. 117. doctrinam,

doctrinam, & supra quoque c. 2. nu. 25. ex his autem & nu. 47. & sicuti & seq. Ex quibus etiam intel- liges & hæc trahi ad arbores & cæteras res etiam inanimatas. Sed hæc parum ad vulgare nostram nobilitatem pertinent. Ideo ea tetigisse obiter & in transcurso tantum mihi satis visum fuit.

159 ¶ Sunt quidam morbi, qui priuatim & peculiariter nobiles magis quam ignobiles, & è diuerso in- uadunt, & infestant. quod ex eo constat, quod scribit Plin. lib. 26. c. 1. loquens de lichene siue men- tagra. Non fuerat, inquit, hæc lues apud maiores patresque nostros. Et primùm Tiberij Cæsaris prin- cipatu medio irrepit in Italia, quodam Perusino equite Romano Quastorio scriba, cum in Asia apparuisset, inde contagionem eius importate. Nec sensere id malum fœminæ, aut seruitia, plèbsq; humilis, aut media, sed proceres veloci transitu osculi maximè. Hæc ille. Nec id quidem mirum est, cum & aliis sæpè morbi in certum genus hominum grassari soleat, ut videre licet apud eun- dem Plinium libro 7. c. 50. Namque, ait, & vniuersis gentibus, & generatim modò seruitiis, modò procerum ordini, aliisq; per gradus. Et iterum lib. 17. c. 2. 4. Aliquando & pestilentia per genera, sicut inter homines, nunc plebs vrbana, & rustica. Et Liuius 5. decad. lib. 1. de pestilentia quadam loquens, Seruitia maximè moriebantur, eorum strages per omnes vias insepulorum erat. Agathius lib. 5. Hi- storiarum Peregrinarum tradit Iustiniani tempore morbum pestilentem inuasisse Byzantium, quo ætas præcipuè pubescens & florida interit, & in his mares quam maximè: nam fœminas non ad- modum eo morbo affectas fuisse. sed id mirum est, cum sint morbi peculiare adolescentium, alij seniorum, morbi item priuatim marium, alij fœminarum, ut experimento quotidie vide- mus, & passim ab omnibus medicis scribitur.

160 ¶ Suprà sæpè locuti sumus de insignibus nobilium, præsertim verò cap. 6. nu. 12. sed & ex eo, & mul- tis sequi vsque ad 20. inclusiue. Quibus illud addes, olim apud plurimas gentes discrimen fuisse in habitu ornatuque nobilium & ignobilium, atque etiam in cæteris rebus, quibus alij ab aliis discer- nerentur. Nam apud Romanos, ut ab iis incipiamus, bulla aurea insigne nobilium erat, lorum verò Plebeiorum, ut tradunt Asconius Pedianus in 3. in Verrem actione, & Plinius lib. 33. c. 1. & Macro- bius lib. 1. Satur. c. 6. Ex quo illud Iuuenalis Saty. 5.

Vel notus tantum, aut signum de paupere loro.

Nam antè scripserat,

Nec male coniecit, quis enim tam nudus, ut illum

Bis ferat Hetruscum, puero si contigit aurum.

Id est, bulla illa aurea, quam Hetruscam vocat, quod ab Hetruscis à Tullio Hostilio debellatis hæc translata sunt. Et hæc bullarum mentio in memoriam reuocat aliud bullarum genus quibus nobi- lium ostia decorabantur, scilicet scutulati clauj, qui bullæ vocabantur. Plautus in Asinaria, actus 2.

Iustinus in splendorem davi bullas has foribus. Nam & Cicero scribit Verrem bullas aureas ex- valuis templi magnificentissimis abstulisse. Sed & apud eosdem Romanos patricij lunulas in pedi- bus deferbant, nobilitatis signum, ut scribit Plutarchus Problem. c. 101. cuius rei rationem videbis apud Cælium Rhodiginum Læctionum Antiquarum li. 20. c. 28. Et ad id alludens Stadius Syluarum lib. 5. in Protrepico ad Crispinum,

Genitum te curia sensit,

Primæque Patricia clausit vestigia luna.

Et Iuuenalis Sat. 7.

Nobilis & generosus

Appositam nigre lunam subrexit ali. &c.

Et Martialis lib. 1. epig. 17.

Lunata nusquam pelles, & nusquam toga.

Quinetiam apud ipsos Romanos, phaleris utebantur nobiles, vnde illud Persij Saty. 3.

At populum phaleras. Illudque D. Hieronymi, Noli aspicerè ad phaleras. Cæteri uero Liuius 1. decad. lib. 9. ad fin. scribit Comititia Aedilitia Flauij scribæ tantum habuisse indignitatis, ut plerique nobi- lium annulos aureos & phaleras deponerent. Ex quo etiam intelligis aureos annulos fuisse apud eos insigne nobilitatis, quod & satis constat ex Plinio loquente de eadem re. lib. 33. cap. 1. Sed quod eos phaleras priuatim attinet, Cicero in 6. in Verrem act. eas nobiles vocat, quod & alibi annotaui- mus. Præterea apud eosdem Romanos purpura utebatur Patricij, non etiam cæteri. Plinius enim lib. 9. cap. 36. Purpura inquit, distinguit ab equite curiam. Quod tamen abusu abolitum fuisse con- queritur Iuuenalis Saty. 3.

Aequales habitus illic, similè que videbis

Orchestra & populum.

Per orchestra enim intelligit Senatores, qui in orchestra sedebat, ut tradit Vitruuius libro 5. c. 6. Denique apud eosdem prætexta erat nobiliorum, toga viliorum, ut prodit Asconius Pædianus in 3. in Verrem actio. Hincque Iuuenalis Saty. 8. plebem togatam appel- lat, quam paulò antè imam plebem vocarat. Sed id posterioribus temporibus, nam præcis toga communis erat omnium Romanorum, nullo delectu nobilium aut ignobilium. Ex quo Virg. lib. 1. Aeneid. eos gentem togatam vocat.

161 ¶ Et ut Romanos relinquamus, apud Indos byssum non nisi nobilis induebat, ut testis est Philo- stratus in vita Apollonij lib. 2. quod & nos alibi diximus. Apud Parthos nobiles anaxyridè triplam induebant, & manicatam tunicam. Plebs autem erat in tunicis sine manicis. Et apud eosdem nobi- les equo uehebantur, ignobiles minimè, ut tradit Iustinus lib. 41. & nos quoque supra diximus c. 20.

Morbi quiddam nobilium peculiaris.

Et seruorum.

Et plebs.

Nobilium peculiaris insigne.

Lunule patriciorum insigne.

Et phaleras.

Et aurei annuli. Purpura nobilium.

Indorum nobilitatis insigne.

nu. 77. incip. quemadmodum. Apud Germanos viri nobiles non fluctuante veste, sed stricta, & singulos artus exprimente utebantur: ceteri sagis cum fibula, testimonio Cornelij Taciti in lib. de moribus Germanorum, vbi & idē dicit de Sarmatis, & Parthis. Contrā Libvorum principes sagis utebantur: vulgus autē bestiarum pellibus amiciebantur, vt scribit Pomponius Mela lib. 1. quo loco Cyrenaicam describit. Ipsi Indis, Persis, Atheniensibus in auribus aurum ferre nobilitatē designabat, vt de Indis tradunt Q. Curtius, & Arrianus Nicomedēsis, vterque lib. 8. de rebus gestis Alexandri. De Persis omnes qui de illorum moribus scripserunt, de Atheniensibus Apuleius lib. 1. de Dogmate Platonis: Qui aurum, inquit, tantū reliquit, quantum puer nobilitatis insigne in auricula gestant. Thracibus punctos esse in facie nobiles significabat: non punctos, ignobiles. ex Herodoto lib. 5. post prin. Britannis, Gelonis, & Agathyrsis nobiles cæruleo pingebantur: non pingi ignobilitatis signum erat, vt nonnulli ex recentioribus scribunt. Scio autem Cæsarem lib. 5. de bello Gallico, scribere Britannos colere se glasto inficere, quod cæruleum colorē efficiat. de quo nos diximus in nostris Legibus Conubialibus, l. 3. nu. 11. Gelonos autem pictos vocat Virgilius lib. 1. Georgic.

Eoāque domos Arabum, pictōque Gelonos.
Et de his Solinus c. 25. Gelonis, inquit, Agathyrsi collimitantur cæruleo picti colore, fucatis in cæruleum crinibus, nec hoc sine differentia. nam quanto quis altero præstat, tanto propensiore nota tingeritur, vt sit indicium humilitatis minū pingi. Ex quo intelligis Agathyrsos æquē ac Gelonos pingi solitos. Hincque ipse Virgilius lib. 4. Aeneidos,
Creteque Dryopēque fremunt pictique Agathyrsi.

Et Pomponius Mela lib. 2. Agathyrsi, inquit, ora artūsque pingunt, vt quique maioribus præstant, ita magis vel minū pinguntur. Apud Sueuos ingenui crimem obliquabant, & nodo substringebant. Serui fluxa coma, & crinibus incedebant, vt testis est Cornelius Tacitus de moribus Germanorum Apud Aegyptios coma proluxa signum nobilitatis erat, vt scribit Lucianus in Nauigio, quod & nos supra alibi ad aliud diximus. Similiter apud Lacones nobiles & ingenui comam alebāt, serui & humiles tondebantur. Ex quo Aristophanes in Auibus,

ἔπειτα δ' ἄρα δ' οὐλοῦμαι κώλυμα ἔχεις.
Ac dein seruus cum sies, portes comam.

De quo & tu vide Plutarchum in Lyfandro, in prin. & in Apophtheg. Imperatorum, in Lycurgo, & iterum in Charillo, & in Apophtheg. Laconicis in Nicandro. Denique Gallis nobilibus tinctas vestes deferre, aut saga hirsuta virgata mos erat, ex Strabone lib. 4.

¶ Cum aliā ex artibus socialibus præsumitur tacitē contracta societas, vt videre licet apud Iacob. Aretinum, Old. Ricard. Mal. Bart. Raph. Co. & alios in l. Titium & Mæuium. §. altero. ff. de administ. tut. Cy. Bart. Bal. Ioan. Fabr. Salyc. Rapha. Fulgo. & Paul. Castr. in l. si patruus. C. cōmun. vtriusque iud. cum aliis propē infinitis concord. à me collectis in commentariis cōsuet. Picta. tit. 2. 4. qui est de contracter compagnie. §. 2. glo. 6. in verbo, *contractent taiblement compagnie.* Posset tamen videri id non obtinere in nobilibus, ex eo quod scribit Bart. in d. §. altero. col. 3. vers. ex prædictis tamen, & rursum in l. cum duobus. §. si fratres. ff. pro soc. & in d. l. si patruus. & ibi quoque Raph. Fulg. & Paul. Cast. Ex cohabitatione fratrum, & collatione suorum fructuum non præsumi tacitam societatem, nisi & ipsi simul negotientur, quod in nobiles cadere non potest, quibus negotiationes sunt interdictæ, vt latē diximus supra cap. 13. Et in id quoque facit quod scribit idem Bart. in l. 1. §. si quis hoc interdicto. ff. de itin. actūque pri. dum de hac societate tacita loquens nuncupatim loquitur de artificibus. Ex quo ortum videri posset, quod apud nonnullas nostras gentes inter nobiles non cadit tacita societas, vt apud Pictauienses d. §. 2. illius vicesimiquarti tit. qui quidem §. omnium consuetudinum 283. & Engolismenses cap. 41. Et quod apud alias facilius dissoluitur societas aut ei renunciatur inter nobiles, vt apud Parisienses, cap. 115. & seq. Aurelienses c. 184.

¶ Quamquam sunt plurimi qui etiam sine communi negotiatione, & nulla distinctione artificum aut aliorum tenent tacitam societatem contrahi ex aliis actibus socialibus ex quibus verisimile fiat partes tacitē id voluisse facere, & in his sociale affectum fuisse, & inter ceteros Bald. loquens nuncupatim de nobilibus, & Bar. in hoc reprehendens in d. l. si patruus. col. vlt. ver. sed ego dico in primo, vbi & id dicit tenere Iac. Are. Richar. Mal. & Odrofre. & rursum idē Bal. usdē propemodum verbis loquens in tract. de duobus fratr. colum. 4. vers. sed ego dico. & idem quoque voluisse videtur in l. 1. col. 2. ver. extrā quærit hic. C. qui testa. fac. poss. & Petr. Anchar. qui & expressē de nobilibus loquitur, consi. 302. materia de qua quæritur, col. 2. vers. quod ad primum. Alex. consi. 49. mature ponderatis, col. 2. vers. & ista societas, lib. 1. quod paucis immutatis repetitur consi. 37. cōsideratis his quæ in processu, libro quarto, vbi dicit nullam in hoc esse differentiam eorum qui negotiantur, & eorum qui non negotiantur, & Barb. qui & ipse de nobilibus loquitur, consilio 22. scripsit propheta, col. 2. lib. 1. & consi. 37. scribitur sapienter, col. 6. vers. cum ergo ista, lib. 2. & consi. 60. illud in medium col. 7. in prin. lib. 3. Sed tu de hoc vide latē per Ias. in d. l. 1. C. qui testa. fac. pos. & quæ dicam latissimē in d. consuet. Picta.

¶ A me nuper quæsitum fuit, an equites Romani qui veluti medium locum tenebant inter Patricios & plebeios, censerentur esse nobiles, an plebei siue ignobiles. Et certē Hirtius, aut vt alij malunt, Opius in bellis ciuilibus appellauit splendidos & illustres. Cecidere, inquit, eo prælio splendidi ac illustres viri nonnulli equites Romani. Tacitus res Claudij describit etiam illustres, & Plinius

Junior lib. epistolarum 5. epist. 1. & iterum lib. 6. epist. 25. splendidos. & ante illum Cicero lib. 2. de finibus, quæ dictiones per æquē valēt ac nobiles, vt supra diximus c. 2. Alexander Seuerus Imperator apud Lampridium in eius vita consuevit appellare equestrem locum Senatorum seminarium. Lege autem Roscia ius sedēdi in XIII. theatri habebāt. Et hi quoque gerendorum aureorū annulorum auctoritatem tenebant, vt videre licet ex Plinio lib. tricesimo, capite primo & secundo. Ceterum Martialis eos à plebe separat libro 5. epigram. 18.

*Ingenium studiumque tibi morēque genūque
Sunt equitis, fateor, cætera plebis habes.*

*Bisseptem tibi iam non sunt subsellia tanti,
Vt sedeas viso pallidus oceano.*

Quos duos postremos intelligis ex eo quod diximus de iure sedēdi in XIII. Sed & idem libro 4. epigram. 2.

*Cum plebs, & minor ordo, maximūque
Sancto cum duce candidus sederet.*

Nam ibi minorem ordinem vocat equestrem, & maximum patricium, & senatorium: tanquam scilicet equester medius esset inter equestrem & patricium, quod iam diximus. Sed alibi Martialis queritur quod Gellia proauos atque ataus proferret tanquam ordo equestris esset sordidus, lib. 5. epigramma. 17.

*Dum proauos atausque refers, & nomina magna,
Dum tibi noster eques sordida conditio est.*

Est autem apud nos rubr. de equestri dignit. lib. 12. C. cuius l. vnica huiusmodi est, Equites Romanos secundum gradum post clarissimam dignitatem obtinere iubemus. Horum sunt veluti vestigia, hi quos milites auratos vocamus vulgo *cheualiers*, de quibus locuti sumus, supra cap. 8. nu. 13. illud autem.

165 ¶ Statutum est Perusij, quod præter nobiles ciuitatis Perusij omnes artifices possunt esse priores. Quæsitum fuit an artifices comitatus possint esse priores. Et videbatur quod non: quia locus exceptionis arctat locum regulæ. l. nam quod liquidē. §. si cui. ff. de pec. lega. In contrarium videtur per l. hæc oratio. ff. si ingen. esse dic. quicquid enim non excipitur remanet sub iudicio regulæ. l. Titij textores. ff. de leg. 1. Hæc Bal. in l. omnes populi, col. antepen. vers. sed pone statuto. ff. de iustit. & iur.

De quodā statu Perusino.

166 ¶ Apud Romanos nobilibus erant tria nomina, ceteris duo tantum, vt mulieribus. Aufonius in Grypho ternarij numeri,
Tres equitum turmæ, tria nomina nobiliorum.
Et Iuuenalis Saty. 5.

Nobilium tria nomina.

*Tanquam habeas tria nomina,
Ideo Quintilianus lib. Oratoriarum Instit. 7. liberos tantum tria nomina habuisse.*

Ex hocque etiam est illud Horatij Ser. lib. 2.
*Quinte puta, aut Publi (gaudent prænominē molles
Auricula) tibi me virtus tua fecit amicum.*

Quod autem supra de mulieribus diximus, ne id intactum relinquamus, attestatur Plutarchus in vita Marij, in princip. & Problem. cap. 102. in fin. Pausanias in Achaicis. Quamquam id non fuisse perpetuum, testis est Festus Pompeius lib. 14. dum inquit, Prænomibus scēminas esse appellatas testimonio sunt Recilia, & Terratia, quæ ambæ Caiæ solitæ sint appellari, pari modo Lucia, & Titia.

FINIS.

Mm

Sueuorum.

Aegyptiorū.

Laconum.

Gallorum.

162 Societas tacita ex artibus socialibus.

163 De eadem re.

164 Equites Rom. nobilesne essent, an ignob.

ANDREAE TIRA-

QVELLI REGII IN CVRIA

PARISIENSI SENATORIS
COMMENTARIJ,

DE IVRE PRIMIGENIORVM.

PRAEFATIO.

Cur primigenia nobilitati auctor iuxta rit.

OSTEA quæ de nobilitate, quæ est prior pars tituli nostri operis, diximus, consequens est vt de altera, quæ de iure Primigeniorum est scribamus. Cur autem Primigenia nobilitati coniungimus, diximus supra in parte priore c. postremo. nu. 115. honor. Primigenia igitur appellamus ius illud præcipuum, quod primigenij filij ante cæteros fratres accipiunt. Nam primigenios hîc vocamus, quos sacrarum literarum interpretes primogenitos vocât. Sic enim Valla primus, vt reor, omnium, Alphonsum primigenium, id est, ex filiis natu maximû vocauit, Ob quam rem cum reprehenderetur à Bartolemæo Facio, quòd voce insolenti & parum vsitata vteretur, primùm ostendit id verbum minimè nouum esse: deinde primogenitum non rectè dici.

Nam Latina nomina cum componuntur, non o, quod Græcum est, sed i, volunt. Vt enim illi dicunt Discophorus, Theologus, Sarcophagus, Protomartyr, & id genus alia, ita Latini armiger, penniger, corniger, lucifer, auricomus, lapicida, & quæ huic de quo agimus cognata sunt. Primipilus antiquum sanè nomen, & Primicerius nouum quidem, & à D. Hieronymo primû, vt reor, in Chronicis Eusebij, Vegetio lib. 2. Ammiano Marcellino lib. 18. & Casiodoro lib. 6. Epist. vsurparum. Atque etiam Athalarico Gothorum Rege in quadam epistola ad Senatores vrbs Romæ, & Renato Frigirilo in historico Honorij & Theodosij, & ipso Theodosio Imp. in l. Primicerius. C. de offic. præf. vrb. & Iustin. in l. 2. C. de dom. & protec. lib. 12. & Zenone Imp. in l. 2. C. de Primic. lib. 12. & alio quilibet is fuit, in l. Primiceriû. C. de fabr. li. 12. & Suida & Zonara, & Isidoro apud Decreta Can. in §. ad Primicerium. l. 25. dist. Sed quo necessariò vtimur: non vt vnigenitus durante adhuc vetusto, vnicus non primopilus, primocerijs, vnogenitus. Idcoque primigenitus potius dicere deberemus, quàm primogenitus. quam vocem vno tantùm in loco legimus, nisi me fallat memoria, scilicet in monumento antiquo, quod reperitur in ecclesia, vt vocant, cathedrali Veronæ, vt refert Torellus Sarayna in monumentis antiquis vrbs & agri Veronensis, CRESCENS SIBI ET AVILLENÆ PRIMIGENITÆ LIB. Sed aliud est quod sic prohibet, rectè dici. Nam huiusmodi composita non gaudent participiis, vt calicola, agricola, publicola, non calicolens, agricolens, publicolens. Item phæbigena, non phæbigenitus: nubigena, non nubigenitus: alienigena, non alienigenitus, indigena, non indigenitus. Qualia sunt apud Græcos Hermogenes, Diogenes, Protogenes. Ex quo apparet durè componi primogenitus. Nam primogenitus videtur potius non componi, cuius fons Græcus est πρωτόγονος, quòd suauius iucundiusque transfertur primigenius, quàm primogenitus. Nam & primigenius tam adiectiuè quàm substantiuè apud antiquiores scriptores reperitur. Varro enim libro 1. Rei rusticæ, cap. 40. primigenia femina vocat tanquam si dicas primordialis, siue primaria, id est, ἀρχαία, καὶ πρῶτη γένεσις. Et libro 2. c. 1. primigenia pecuaræ, siue vt alij legunt, Primigeniam pecuariam. Et libro 2. aut vt alij computant, quinto, de lingua Latina, primigenia verba, quæ scilicet ab alio non sunt declinata. Et libro 1. de vita Pop. Rom. Primigeniam consuetudinem victus, apud Nonium Marcellum de mutata declinatione. id est prisicam, & veterem, & veluti omnium primam. Et Festus Pompeius primigenium sulcum, qui scilicet, vt ille dicit, in condenda noua vrbe: tauro & vacca designationis causa imprimitur. Tullius & Liuius fortunâ primigeniam, quibus locis designabimus infra nu. 76. vt interim. Arnobius lib. 1. aduersus gentes, primigeniam naturam. Idemque lib. 2. non semel primigenios ortus. Sed & idem libro 5. primigenios flores. & libro sexto, primigenium corpus. & Ammianus Marcellinus libro 14. primigenios feminis fontes. Et Ausonius epist. 4. ad Pontium Paulinum primigenias voces. Et Apuleius libro 11. eodemque vlt. Meta. Primigenios Phryges, ea scilicet ratione, quam attingimus supra in Comment. Nobilitatis. ca. 19. nu. 28. incip. denique huic pertinet. Hyginus autem Fabularum cap. 30. scribit Herculem infantem dracones duos duabus manibus necasse, quos Iuno miserat. Hincque illum primigenium esse dictum. At Lucretius primigenum diem dicit lib. 2. qui scilicet primus omnium creatus est.

Primigenius adiectiuè & substantiuè.

Multaque

Multaque post mundi tempus gentile diemque.

Primigenium maris & terra.

Nam & eadem forma Tullius in lib. de Vniuersitate, mundum vnigenam, aut vt alij dicunt, vnigenum, siue vnigenum vocat. Vt hic (inquit) mundum animanti absoluto simillimus, hoc ipso quòd solus atque vnus esset, idcirco singularem Deus hunc mundum atque vnigenam procreauit. Et Catullus in Argonauticis Palladem item vnigenam vocat.

Vnigenamque simul cultricem montibus Ida, &c.

Quòd scilicet vna solaque è Iouis cerebro nata sit.

2 ¶ Primigenia igitur, vt ad nostrum titulum redeam, voco ius illud præcipuû primogeniti siue primogenituræ, vt vulgò loquimur. Quòd quidem ius Hebræi הַבְּרִיָּה non semel vocant Gen. 25. iterumque 27. & rursum c. 43. & ad Hebræos 12. Nā & apud eos הַבְּרִיָּה primogenitus appellatur. Græci autem ius illud vocant πρωτόγονία, siue πρωτόγονία. Ita enim illa duo priora loca Genes. verterunt septuaginta Interpretes: & illum D. Pauli locum, quisquis ex Hebræo in Græcum traduxit, Nam & primogenitus Græcis non solum πρωτόγονος vocatur, quòd iam diximus, sed & πρωτόγονος. hoc enim vocabulo passim vtuntur septuaginta Interpretes pro primogenito. Vnde & πρωτόγονία primigenia illa, quæ & ipsi πρωτόγονία appellant, πρωτόγονος enim dicunt ætatem senilem, & legatum præcipuum quòd pater maximo filio dedit, atque etiam ius illud præcipuum, quòd legibus aut moribus ipsi filio seniori tribuitur. Primogenita pluraliter vocauit Genes. & Deu. iam longo tempore receptus interpres, siue is fuit D. Hieronymus, quòd putat Augustinus Eugubinus, siue Theodotion, aut Aquila, vt Paulus Sempronienus, & Sebastianus Munsterus autumant. Nam in illo primo loco scilicet, cap. 25. Genes. ita scribitur, Vende mihi primogenita tua: In altero scilicet 27. c. Primogenita mea antetulit. In tertio scilicet c. 43. eiusdem operis, Sederunt coram eo primogeniti iuxta primogenita sua, &c. In 4. scilicet, Deuter. 21. Huic debentur primogenita. At primitiua appellauit interpres Latinus illius loci D. Pauli, Propter vnam escam vedit mihi primitiua sua. Siquidem primitiui appellatione vsus est Columella in libro de arboribus, qui est postremus omnium, cap. 23. & Marcellus Burdegalenis medicus, c. item 23. Erasmus autem vertit ius primogeniti. Et in annotationibus eiusdem loci dicit vocari posse primogenitalia, Vt ita, inquit, docedi causa loquar, veluti ea noua dictione vti non audeat. At Sebastianus Castalio eum locum Genes. 25. ætatis prærogatiuâ vertit. Nos autè posthac & primogeniti, & primogenituræ appellatione vti minimè grauabimur post D. Hieronymum, & alios ecclesiasticos, & nostros quoque scriptores. Sed ea volui dicere quæ maxime pertinent ad nostri tituli declarationem. Nec tamen prætermittendum ducimus, nonnullos esse, quibus differunt πρωτόγονος & πρωτόγονος, siue πρωτόγενος. Illum enim dici respectu matris, veluti quem mater primum omnium peperit. τὸν πατέρα enim parere est, quòd foeminarum est. Hunc respectu patris, veluti ab eo primum genitum, vti etiam annotatû est à D. August. lib. 4. Genes. quæst. 23. vbi tamen dicit apud Latinos indiscriminatim vtrosque dici primogenitos, atque etiam primogenita pro iure illo ætatis respectu vtroqueque, vt & idem declarat lib. quæst. in Num. 4. c. 32.

Tua primigenia apud Hebræos quo nomine dicebatur.

Primogenitalia. Aetatis prærogatiua.

3 ¶ Est autem ferè generalis nostræ Galliæ consuetudo, præsertim inter nobiles, vt in successione sit longè melior conditio primogenitorum, quàm cæterorum vt ex legum Interpretibus retulit Oldr. consil. 224. istæ sunt allegationes, in princ. And. Iser. in c. 1. §. sed & res, tit. per quos fiat inue. & Bald. in l. cunctos populos, col. 8. vers. sed quæro de effectu. C. de sum. trinit. & in l. cum antiquiorib. col. 6. ver. 1. sic, licet possessio. C. de iur. delib. Pet. Jac. qui probè nouit Francorum consuetudines, in tit. de succes. reg. Fran. col. 3. ver. sed quare nõ venit. Jac. Bel. Alua. & Card. Alex. in præfat. feud. in 10. diui. & ibi Ioan. Ray. in 6. diuisi. Iaf. col. 33. ver. circa quintam diuisionem. Jac. Bel. in c. 1. & ibi Mar. Laud. in vlt. diuisione, tit. qui feud. dar. poss. Jac. Bel. & Mar. Laud. in §. & quia vidimus, d. tit. qui feud. dar. poss. Alb. in rub. C. quæ sit long. consil. col. 15. ver. sed an in libello sit opus: vbi dicit hoc esse adeò notorium, vt non sit opus in libello proponi. & idem Alb. in l. vlt. col. 1. C. ad Senatuf. Maced. & in l. cum quis. in prin. C. de nat. lib. & in prima parte statutorum. q. 23. quærit etiam Dyn. vbi & hoc dicit esse notorium. Angel. consil. 287. pro clariori, col. 5. versic. quoniam & in talibus. Jac. Aluar. in cap. 1. §. & quia, col. 6. & ibi quoque Card. Alex. col. 4. tit. de his qui feu. dar. poss. Mar. Laud. in c. 1. §. sed & res, col. pen. tit. quid sit inue. Pau. Cast. consil. 164. in præfenti causa, in prin. libro 2. Nicol. Peru. aduocatus consistorialis in tract. success. ab intest. in prima parte princ. in sexta specie filiorum, versic. & propterea si est consuetudo, qui est in col. 40. Et hoc cauetur in constit. Siciliæ incip. comitibus, & in constit. in successione, & alijs compluribus. Ex quo fit, vt si dicatur, vt viuant vel succedant iure Franc. intelligatur vt primogenitus tantum succedat, vt scribit And. Iser. in c. 1. §. præterea ducatus, in prin. tit. de prohi. feud. ali. per Fed. & in c. 1. §. hoc quoque, col. 2. tit. de succes. feud. & in cap. 1. §. omnes filij, col. pen. tit. si de feu. fue. contro. inter do. & agn. Phil. Dec. consil. 445. in casu, col. 2. ver. & secundum tenorem, Matth. Afflic. dec. Neapo. 119. vtrum dispositio, col. 1. Pau. Par. consil. 72. ad veram, col. vlt. libro 4.

Gallos præferre primogenitos in successione.

4 ¶ Quòd & obseruatur in Hispania, vt colligitur ex Old. loquente de regno Arragoniæ, consil. 94. eleganter circa negotium, col. vlt. & consil. seq. ex forma istius: col. 2. & consilio 231. vt eius de quo quæritur. & Alb. in l. donationes quas. post prin. C. de don. inter vir. & vxor. & in prima parte statuti. q. 144. de statuto Regis, in multis locis, vbi etiam loquitur de regno Arragoniæ. Pet. And. qui & de eodem regno loquitur. consil. 339. pro maiori intelligentia. Pau. Ca. d. col. 164. vbi simpliciter loquitur.

Et Hispanos Arragonenses.

tis constat: nam dextrum pro felici & propitio poni solitum affirmat Nonius Marcellus autoritate Virgilij lib. 8. Aeneid.

Et nos, & tua dexter adi pede sacra secundo.

Vbi & Seruius ita interpretatur. Et tumultuantem multitudinem dextra compescere aut indicere silentium, & pacem afferre antiqui solebant. Ex quo & Principū statuas pedestres & equestres dextera porrecta videmus, & Marius cum in Romanos saeuiret quos seruare voluit dextra porrecta incolumes fecit. Et si quid data fide futurum pollicebatur, dextram porrigebat, vt videre licet apud Liuium 1. dec. lib. 3. & Plin. lib. 11. c. 45. Ex quo Virgil. lib. 3. Aeneid,

Ipse pater dextram Anchises haud multa moratus

Dat iuueni.

Vbi & id Seruius Annotat.

Et alibi lib. 3. eiusdem operis,

Iungimus hospitio dextras, ac testā subimus.

Nam & apud Priscos si quid firmum & illibatum esse volebant, illud dextra sanciebant, vt tradit Probus Aemilius in Datami. De quo & nos amplius dicemus in Alexandrum ab Alexandro lib. Genialium dierum 2. c. 19.

¶ Illam autem glo. in d. c. quā periculosum, vt eam veluti postliminio repetam, in omnibus sequitur Host. Io. And. Pan. & alij in d. c. licet, Arch. Dom. & Car. Alex. in d. c. quā periculosum, vbi & prāterea addunt ex aliorum antiquorum autoritate, primogenitos habuisse vestem quandam specialem, aut, vt in quibusdam codicibus legitur, spiritualem, quam in sacrificiis tātū induebant, eosque in solemnitatibus & conuiujs benedicere solitos fratribus natu minoribus, recepturos tandem parentum benedictionem. Quā omnia fermē tradunt etiam Io. And. & Pan. in d. c. licet, de voto. Bal. in d. l. cum antiquioribus, col. 4. vers. modo quāritur. & ibi etiam Iac. à San. Georg. C. de iure del. vbi ad hoc alleg. Bal. historiam scholasticam, & latiū Mart. Laud. in eo tract. quem de primogenitura addidit, in prin. Barb. d. conf. 100. col. 5. lib. 2. & rursus inter con. Fran. Cur. Sen. conf. 67. sapiēter optimus, col. 10. ver. capio aliū articulū, & Bened. in d. c. Raynutius. vbi suprā. Sed & id quod de veste dictum est, ante Petrum Comestorem cōditorem historiarū scholasticarū affirmat D. Hiero. autoritate Hebræorum scriptorum, pōstq; eum, gl. ord. & Nicol. Lyren. non omnino malus Bibliorum interpres, enarrantes illud Gen. 27. Et vestibus Esau valdē bonis, quas apud se habebat, induit eum, ex quo loco hoc excerpterunt Hebræi scriptores.

¶ Adiciunt Hieronymus, gl. ord. & Lyren. huiusmodi vestes quā pretiosā erant & odorifere, vt dicit Lyr. fuisse sacerdotales, quas induit primogeniti victimas Deo offerebant, quoniam ante legem à Moysē datam, quo tempore Aaron ad sacerdotium assumptus est, primogeniti fungebantur officio sacerdotum, quod postremum scilicet de sacerdotio & illi ipsi asserunt, illud exponentes quod Genes. 14. scribitur de Melchisedech. & rursus idem Hieronymus in epistola ad Onagriū, cuius initium est, Misisti volumen. & in Genesim, dum enarrat illud, Ruben primogenitus meus, quod est in 49. c. & glo. item ord. Isidorus testem citans Gen. 26. in enarratione illius loci, Vende mihi primogenita. Et iterum in epist. Pauli ad Heb. ca. 12. & ibi etiam Nicol. Lyr. super eum locum, Propter vnam escam vendidit primitiua sua: & ipse Lyr. Num. 3. enarrans illud, Ego tuli Leuitas, &c. Quod & infrā nu. 21. in fi. de Aegyptiis dicam.

¶ Addit autem Hieronymus, quo loco proximē citauimus, quod & regnum quoque primogenitis debebatur. Id quod probatur ex eo quod scribitur 2. Paral. c. 21. Regnum autem tradidit Ioram, quod esset primogenitus, & quod à Iosepho traditum est, lib. Antiq. 14. c. 1. Iniquum à multis fuisse existimatum Aristobolum Alexandri Regis Iudæorum filium iuniorem regnare: & Hircanū maiorem, cui propter aetatem imperium debebatur, priuatum manere. Quam etiam rationem coram Pompeio Hircanum ipsum adferentem recenset c. seq. Sed Aristobolum eam ita resellentem, quod Hircanus spontē cefsisset imperio, propter suam naturalem & inefficacem segniciem.

¶ Sed & addit Mart. Laud. vbi suprā, & Barb. d. conf. 67. & Soc. d. con. 47. quod primogenitus, peccorum primogenita solus suscipiebat. Ad quam sententiam referri potest, licet nihil ad hoc alleget, quod scribitur Deut. 21. Iste est principium liberorum eius, & huic debētur primogenita. Et hoc videtur voluisse gl. interli. super illud Gen. 27. vnde mihi primogenita, suprā alleg. inquiring primogenita specialiter deberi primogenitis.

¶ Nec silentio prātereundum est id quod suprā diximus, primogenitos fuisse ceteris honoratioribus, apertē probari Gen. 27. vbi Isaac benedicens filium Iacob, qui Dei ordinatione primogenitus erat, cuique ius ipsum primogenituræ diuenditum fuerat: Esto, inquit, dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuæ. Ex quo apertē colligitur quanto honore prācederet primogenitus ceteros fratres, vt & annotauit Io. And. in d. c. licet, de voto. & Pan. conf. 3. incip. mtar in prāsenti causa, col. 3. lib. 2. Et de hac re dicam postea latiū.

¶ Apud Aegyptios quoque, qui multa à Iudæis mutuati sunt, hunc etiam morem fuisse, vt primogenitus ceteris anteponebatur, liquido significatur ex eo quod scriptum est Exod. 11. Media nocte ingrediar in Aegyptum, & morietur omne primogenitū in terra Aegyptiorū à primogenito Pharaonis, qui sedet in solio eius, vsque ad primogenitum ancillæ, &c. vbi & ad hoc eum locum annotat Lyr. vt non immerito scripsit Trogus, & qui eius Epitomen fecit Iustinus lib. 16. Ptolemæum, cui Aegyptus Africaeque & Arabia pars post Alexandri mortem cefsit, contra ius gentiū minimo natu

natu ex filijs regnum Aegypti tradidisse. Sed & idem lib. 39. scriptum reliquit quod cum Ptolemæus Rex quoque Aegypti (is est cui Physconi cognomentum fuit) regnum vxori Cleopatra, & alteri filio quem illa deligeret, reliquisset: materque prior in iuniorem filium esset, à populo cōpellitur maiorem eligere, qui & Ptolemæus Lathirus vocatus est. Quam rem aliter recenset Pausanias lib. 1. sed ita vt huic loco non minus cōueniat. Nam Cleopatra, inquit, Ptolemæi mater, quem Philomatorum ridiculi causa ob matris odium appellarunt, Alexandrum natu minorem ad Regiam euexit dignitatem, qui mox matre mortua ab Aegyptiis est expulsus. Ptolemæo vero natu maiori regnum est traditū. L. autē Florus Epitome Liuij lib. 46. scribit, Ptolemæus Aegyptiorū rex cum à minore fratre regno pulsus fuisset, missis ad senatum legatis restitutus est. Sed & ex Heliodoro Phoeniceo lib. 1. iterūq; 7. videre licet primogenitum filium Pontificis Maximi vrbs Memphis, quæ prima & prācipua erat totius Aegypti, in ea dignitate succedere solitum. Et vide quæ dicam infrā nu. 55.

23 ¶ Moabitas item quorum frequens est mentio in sacris nostris literis, eo iure vfos vt primogeniti in regno succederent: testis est lib. Regum 4. c. 3. ad finem, loquens de Edom rege illius gentis, Arripientēque, ait, filium suum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocaustum super murum, & facta est indignatio magna in Israël.

24 ¶ Quin apud Albanos illos patres Romanorum satis constat maiorem natu filiorum in regno successisse, authore Liuij, qui post initium lib. 1. ab vrbe cond. scribit Procum regem, Numitorem atq; Amulium procreasse, Numitori, qui stirpis maximus erat, regnum legasse: plus tamen valuisse vim quā voluntatem patris, aut verecundiam aetatis. Pulso enim fratre Amulium regnasse. In quam etiam sententiam Dionysius Halicarnassæus lib. 1. Procas, inquit, annos regnauit tres & viginti, Deinde Amulius haud iure regnum occupans, cum Numitori deberet fratri seniori.

25 ¶ Græci item qui & ipsi multa ab Aegyptiis ad suos mores traduxerunt, quos primū genuerunt; ceteris anteferebant. Cum autem in Græcia fuerint nō parum multæ prāclaræq; gentes, & vrbes optimis legibus ac moribus institutæ: satis erit si vnam omnium nobilissimam in prāsentiā ostenderit istud obseruasse. Apud Lacedæmonios, qui diutius Græciæ imperium tenuerunt, quibusq; sublati Græciam *μονοφθαλμοι*, id est, vnoculam, siue luscā futuram dicebat Leptines apud Aristot. lib. Rhetor. 3. c. 10. in quo de vrbis differit, tanquam Lacedæmon alter esset Græciæ oculus, quod etiam Iustinus tradit lib. 5. dum Spartam, & Athenas duos Græciæ oculos vocat: Apud Lacedæmonios, inquam, tradit Herodotus in Terpsichore, filium ex lege in regno succedere, qui maximus natu esset: atque ob id Cleomenem Anaxandridis Regis primogenitum mentis quidem inopem, Dorico fratri natu minori, qui virtute omnibus aequalibus prāstabat, fuisse prāpositum. Cuius etiam legis Lacedæmoniorum meminerunt Probus Aemilius, & Plutarchus, vterq; in vita Agesilai, in prin. & constat quoq; ex eodem in vita Agidis, atque etiam ipso Herodoto in Polymnia, vbi de Leonida loquitur Spartanorum rege.

26 ¶ Vt tamen silentio non prāterierim alterum Græciæ oculum, Athenienses dico, apud quos quādiu sub regibus vixerunt, filius primigenius regnum obtinebat, quod ex eo videre licet, quod à Pausania scriptum est lib. 1. quo Attica tractat, quod cum Cecrops iunior cū filiis à Metionidis regno pulsus esset, diēmq; suum obiisset. Postea verò eius filij eiecti ipsi Metionidis Athenas reuerfi fuissent, Aegous horum maximus natu regnum obtinuit. Sicuti & apud Rhodios qui & ipsi ex Græcorum numero sunt, si quando à regibus gubernaretur primogenitus regnum tenebat, vel teste Diodoro Siculo lib. Bibliothecæ 6. c. 13. vbi refert, quod Ochimus Solus filiorū natu maximus regnum post patrem ipsum tenuit.

27 ¶ Macedoniam prāterea multæ quondam partis Europæ, maioris Asiæ imperio potitā hoc quoque instituto vsam esse palam ostendit, quod apud Liuium 4. dec. lib. 10. Perseus Philippi Macedonum Regis filius dicit iure gentiū, & vetusto Macedonū more, & ordine natura maiore natu filiorum in regno succedere. Quin apud Diodorū Siculū cod. lib. quo gesta Philippi Regis Macedonū describit, quilibet totius operis eius authoris est 16. statim post principiū, legimus post obitū Amyntæ ipsius Philippi patris Regis Macedonum in regnum primo loco successisse Alexandrum filium illius, & Philippi fratrem qui natu omnium fratrum esset maximus. Quod & Iustinus tradit lib. 7.

28 ¶ Id quoq; à Troianis obseruatum fuisse apertē indicat id quod in Euterpe scribit Herodotus Græcè quidem, sed in hunc sensum, Neq; verò regnum ad Alexandrum erat peruenturum, vt iam sub eo res essent seniore Priamo, cum Hector & natu maior, & virtute prāstantior, quā ille, regnum esset defuncto Priamo suscepturus. Illud quoq; Virgilianum lib. 1. Aeneid.

Præterea sceptrum Ilione quod gesserat olim

Maxima natarum Priami.

In cuius loci enarratione Donatus, Solent, inquit, religiosi parentes quæ habent optima filiis deferre maioribus. Et post eum Seruius Maurus, Antiquitus, ait, scēminē regnabant, præsertim primogenitæ. Sed quod apertius id quod diximus probat, tradit Messala Coruinus in eo libello quem ad Octavianum Augustum scripsit de ipsius Augusti progenie, Troium illum Troianorum regem, à quo & Troia dicta est, duos filios habuisse, illum scilicet, & Assaracū. At illum defuncto patre, quod maior natu esset, regnum obtinuisse. Dares autē Phrygius, si is est, in eo libro, cui titulus est, de excidio Troiæ, tradit Priamum commonefecisse filios, quos multos habebat, vt maiores natu minoribus imperarent.

DE IVRE PRIMIGENIORVM

29 **Perfas.** ¶ Sed & apud Persas quibus etiam orbis imperium diutius fuit, id quoque video fuisse vsurpatum Platonis testimonio, qui id ipsum asserit in lib. quem Alcibiadae de natura hominis dicitur, & Plutarchi in vita Artaxerxis, paulo ante si. & Procopij lib. 1. de bello Persico, ubi dicit legem Persarum maiorem natu ad regnum vocare. quod & comprobatur controuersia filiorum Darij ab Herodoto relata in Polymnia, & Iustino lib. 2. quam adscribemus infra q. 31. & Alia Artaxerxis & Cyri, cuius meminit Plutarchus in Artaxerxe. Ideoque Cyrus Persarum rex, qui primus in eos a Medis imperium transtulit, moribundus apud Xenophontem ita regnum suum instituit, ut Cambysij filio primogenito regnum, Tanazaridi vero alteri filio alia quaedam minutiora reliquerit.

30 **Aqua aurea qua Rex & primogenius eius tantum bibit.** ¶ Apud eos autem aqua fuit cognomento aurea, ex qua Rex tantum probat, ac ex filiis eius natu maximus: ceteris autem ex ea bibere erat capitale, ut retulit Agathocles, & ab eo Athenaeus. Ea erat forte ex amne Euleo, qui circuit arcem Susarum, ac Dianae templum augustissimum, qui ut scribit Plinius lib. 6. c. 27. in magna ceremonia fuit. Siquidem Reges Persarum non ex alio bibunt, & ob id in longinqua portant. Hinc arbitror esse quem Herodorus lib. 1. vocat Choaspem, qui, ut dicitur, circa Susas fluit, eoque vno ex omnibus fluuiis rex potat. Nam aquam illius decoctam, & in argentea vasa diffusam ferentes per multam carrucam quatuor rotarum mulis trahentibus assidue comitantur, quocumque ille proficiscitur. Quod & ex Plutarcho in lib. de exilio, & Aeliano videre licet lib. 12. Variarum Historiarum, ubi de Xerxe loquitur. Sed & tamen Aufonius Medorum regi tribuit in urbium catalogo, ubi de Burdigala loquitur,
*Hunc cuperes rex Mede tuis coniungere castris,
 Flumina consumpto cum defecere meatu,
 Huius fontis aquas peregrinas ferre per vrbes,
 Vnum per cunctas solitus portare Choaspem.*
 Nisi dicas Choaspem & Euleum diuersos amnes esse, ex quibus tantum Parthorum Reges bibere scribit ipse Plin. lib. 31. c. 3. Quamquam sunt qui Choaspem eum esse dicant, ex quo Persarum reges Euleum, ex quo Arabum reges etiam tantum habebant.

31 **Apud Syros.** ¶ In Syria etiam quae & Afsyria dicitur, ut Herodoto lib. 7. placuit, quae item Phoenicia & Palaestina, & Mesopotamia, ut patet ex Plin. lib. 5. c. 12. & Eusebio lib. de preparatione Evangelica 10. & alijs scriptoribus, hoc ipsum fuisse factitatum, testimonio est quod Iustinus lib. 34. memoria prodidit, Demetrium ab Antiocho fratre natu maiore Rege Syriae obsidem Romanis datum, cognita morte ipsius Antiochi, a Senatu petiuisse, ut ad regnum capescendum dimitteretur, id aequum esse dicerem: quoniam sicut iure gentium maiori fratri cesserat, ita nunc sibi qui filium fratris aetate antecederet, regnum deberi, cuius etiam rei meminit L. Florus lib. 46.

32 **Parthos.** ¶ Parthos quoque qui tantae virtutis fuere, ut a Romanis trinis bellis per maximos duces florētissimis temporibus lacerati, soli ex omnibus gentibus non solum pares, verum etiam victores fuere, huiusmodi institutum obseruasse, auctor est idem Iustinus, qui lib. 41. Hic, inquit de Pampacio loquens, actis in regno 12. annis decessit relictis duobus filiis Mithridate & Pharnace, quorum maior Pharnaces more gentis haeres regni, Mardos validam gentem bello perdomuit.

33 **Germanos.** ¶ Apud Germanos item illos, qui quinque simul Consulares exercitus populi Rom. fuderunt, atque uerunt, & debellarunt, maximus natu liberorum omnia iura successionum solus excipiebat, praeter equos, quos quidem excipiebat filius, non ut caetera maximus natu, sed prout ferax erat & melior, ut scribit Cornelius Tacitus in lib. quem elegantissime de moribus Germanorum scripsit.

34 **Numidas.** ¶ Numidae tantum aetati in successione tribuebant, ut non modo primogenitum Regis filium caeteris filiis, sed & fratrem Regis, si quis esset natu maior filiis ipsius Regis anteponebant, ut videre licet ex Lioio lib. 9. secundi belli Punici, quo loco differit de varia Masinissae fortuna in amittendo recuperandoque regno. Cuius haec verba sunt, Militante eo pro Carthaginensibus in Hispania patris eius moritur (Gabae nomen erat) regnum ad fratrem Regis Desalcem pergrandem natu (mos ita apud Numidas est) peruenit.

35 **Apud omnes gentes in unum persum.** ¶ Dies iam me deficiet, si omnes sigillatim recēdere & persequi velim qui hoc iure vsi sunt. Quando apud vniuersos homines, si verum dicit Herodotus in Polymnia, institutum fuit, ut maximus natu liberorum obtineret principatum. Id quod etiam tradit e nostris Bald. in l. ex hoc iure. col. 2. ver. quarto quaeritur. ff. de iust. & iur. Semper, inquit, fuit, & semper erit, quod primogenitus succedat in regno. haec ille. Et sane nostris quoque temporibus apud omnes gentes consuetudo est, & ea quidem a iure approbata, ut in his quae sunt dignitatis, primogenitus caeteris praefertatur, ut no. in c. licet, vbi glo. Host. Ioan. Andr. Pan. & alij de voto. & voluit etiam Old. conf. 94. incip. eleganter, col. 4. & conf. 237. perlectis & diligenter attentis, in 1. dubio, ubi loquitur de Baronius. Per. Iac. tit. de cau. ex quib. vasa deb. amit. feud. col. 3. Bal. in l. vt in testa. C. de suis & leg. & conf. 275. quod pro regula, lib. 2. & col. 389. consuetudo est. col. 3. ver. in contrarium omnes getes. eod. lib. 2. vbi & ob id dicit id esse iuris gentium. Alb. in proce. ff. discipuli, col. 2. & in l. in successione. in fi. C. de suis & legit. haered. Angel. conf. 287. pro clariori decisione, col. v. ver. quinimo, & in talibus dignitatibus. Card. Flor. conf. 137. redemptoris, & c. ad primum, col. 2. Pet. Anc. conf. 339. pro maiori intelligentia, col. 1. in fin. & iterum antepe. etiam in fin. Pan. in c. prudentiam, col. 4. ver. aduerte tamen diligenter. & ibi etiam Fel. colum. 2. velic. & ista limitatio, de offi. deleg. & idem Pan. in c. dilecti, col. 4. super 3. glo. de arb. & conf. 12. casus talis est, magnificus dominus, col. 3. ver. sed est dubium. lib. 1. & con. 3. omnium quae fecit

fecit pulcherrimo, incip. nitar in praesenti, col. 3. ver. sed his non obstantibus, & iterum col. 4. ver. ex his infertur, lib. 2. Pau. Cast. in l. maximum vitium. post medium. C. de li. prater. & conf. 179. in causa quam magnificus dominus, col. 3. ver. vel melius potest dici, lib. 1. Ant. Rosel. in tract. legitimationum, in causa finali, col. 5. ver. vltimus & nunc intro tertium. Mar. Laud. in c. 1. §. & quia vidimus, col. 2. ver. tertio quaeritur, tit. qui feud. da. pos. & in suo tract. de primogenitura, col. 4. ver. quarto an ius primogeniturae. Alex. conf. 25. attentis narratis, col. 4. ver. praeterea dicit, & iterum col. pen. ver. sic etiam videmus, in fi. lib. 5. Barb. inter conf. Fran. Curt. Senioris, conf. 67. col. 10. ver. capio alium articulum. Guido Pap. dec. Delph. 476. vtrum legitima, & conf. 60. ad dubia, in fi. Car. Alex. in c. 1. §. & quia, post prin. tit. de his qui feud. dare pos. & in c. qualiter, tit. si de feu. sic. cont. inter do. & ag. Phil. Fran. in rub. de test. lib. 6. col. 33. ver. 25. & in c. grandij, in 2. no. de sup. negl. prael. Iac. a S. Geor. in tract. feud. in prin. col. 3. ver. idem est. Iason in l. 1. col. pen. ff. de const. prin. & in l. nemo potest, col. 1. ff. de leg. 1. Phil. Dec. con. 225. in causa quae quondam, col. 2. & conf. 289. visa longa serie, col. 3. Caro. Rui. conf. 25. dubitabilis, col. 5. nu. 14. lib. 1. Ant. Corf. in tract. de pot. & excel. reg. q. 9. Matt. Afflic. in const. Siciliae, incip. speciale, col. 2. & Gaspa. Valesc. in repet. l. imperium, char. 8. col. 3. ver. & est notandum. ff. de iurisd. om. iud. Alc. in l. obuenire. ff. de verb. sign.

36 ¶ Et id quidem iuris est, ut dicit Card. Flor. conf. 129. dubia principalia, col. vlt. per l. imperialem. §. praeterea ducatus, tit. de prohib. feud. alien. per Feder. Vt non abs re qui nominarebus imposuerit, principis vocabulo, & eum qui regnum, imperium, potestatem, principatum obtinet, & primum significare voluerunt. Primum clarius est, quam ut probatione indigeat. Alterum illo Tullij testimonio apertissimum est ex 7. in Verrem actione, Vt quisque in fuga postremus, ita periculo princeps. Et lib. 10. Epist. familiar. epist. incip. Antonius, ad omnia pericula princeps esse non recusabit. Et lib. 3. Officiorum, dum appellat Cratippum principem huius memoriae Philosophum, & ex alijs prope infinitis locis eiusdem, & Liiij 1. dec. lib. 10. Sabinum aduenam principem nobilitatis Appij Clausum, & c. Et 3. dec. lib. 1. de Hannibale, Princeps praelium inibat, vltimus conferto praelio recedebat, & aliorum optimorum authorum, Ex quibus non praetermittam illud Virgilij lib. 5. Aeneid. in id expressissimum,
*Princeps ante omnes densum Palinurus agebat
 Argem.*
 Nam illic de primo loquitur. ideo & Seruius ibi vnum, inquit, vocat. Et quem ibi Virgilius principem ante omnes dicit, eundem ipse alibi primum ante omnes dicit, lib. scilicet 2.
Primus ibi ante omnes magna comitante caterua. Columella autem li. 11. c. 2. haud multo post principium appellat Ianuarium principem mensum, id est, primum. Et id quidem Graecorum imitatione, quibus ἀρχὴ principatum quoque & principium significat, vel testimonio Aristotelis li. 3. Rhetoric. c. 11. aut vlt. alij fecit 16. Nam & ante omnes Hebraei hoc vocabulo מַשְׁלָטָה & principium & potestatem intellexerunt. Tanquam scilicet apud omnes gentes is qui primus est liberorum, idem & principatum ante caeteros obtinere debeat.

37 ¶ Qui mos tam late patens, & veluti vno omnium populorum gentiumque ac nationum consensu institutus, a natura ipsa rerum omnium magistra manasse videtur, quae homines primigeniorum amantiores, quam caeterorum efficit, ut omnibus exploratum est, qui filios genuerunt. & e nostris asserit Old. nominatim loquens de huiusmodi consuetudine praeferebat primogenitos, conf. 94. eleganter circa negotium, col. 4. ver. hoc etiam suadet dilectio. & Alb. in proce. ff. discipuli. & in l. pen. col. 2. ver. hoc etiam suadet. C. de don. inter vir. & vxor. & Card. Florent. d. conf. 137. col. 2. & Corne. conf. 244. videtur prima facie dicendum, col. 6. lib. 2. & Benedic. in repet. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento, le 1. nu. 172. & Anto. Corfe. in tract. de pot. & excel. reg. q. 74. Steph. Bert. conf. 1. quamuis donatio, col. 2. nu. 8. li. 4. Quod & probat illud Zachariae 12. cap. Et dolebit super eum, ut doleri solet in morte primogeniti. Et illud 2. Reg. 13. c. Et noluit contristari spiritum Ammon filij sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei. Ideoque Francisc. Arc. cuius omnifaria eruditio passim ab omnibus extollitur, in consil. 14. viso & diligenter considerato, col. 10. ver. venio nunc ad tertium, dicit l. isti quidem. §. vlt. ff. quod met. cau. loquentem de filiis, habere locum maxime in primogenitis. quod & non obscure voluerat Car. Flor. d. conf. 137. vbi supra.

38 ¶ Hinc quoque asserunt scriptores Ecclesiastici vltimam Aegyptiorum plagam, qua primogenita omnia mortua sunt, quae memoratur Exo. 11. c. & in Decretis Canonicis in §. ite peccato Aegyptiorum. i. q. 3. fuisse caeteris multo acerbiorum, grauioremque, ob id quod sui quibusque primogeniti sunt caeteris liberis multo chariores, sintque apud parentes in maiori pretio natu maximi. quod anno tauit Lyr. in d. c. 11. & ante eum Augustinus in eo sermone quem de septē plagis conscripsit dicens, cum de ipsa vltima plaga loqueretur, Nihil est in haeredibus charius primogenito. Cuius etiam rei mentio fit in §. his itaque respondetur, ver. animalia Aegyptiorum. i. q. 4. Et de hac quoque re loquens D. Chrysostomus in Genesim Homil. 51. Apud veteres summus honos erat primogeniturae. & quod ita sit, hoc argumento collige, Cum Deus Israelitarum gentem ex Aegypto liberare, & iuxta promissionem patriarchae factam a tyrannide Pharaonis asserere vellet, obliuente & detinere volente tunc Aegyptio: post varias plagas etiam hanc postremam intulit, quasi facies ut Aegyptij suis manibus extruderent Israelitarum genus. Nam simul omnia Aegyptiorum primogenita occidit fecit, vidissetque in singulis domibus eiulatus & lacrymas & c.

Et id iuris est.
 Princeps significat primum, & qui principatum obtinet.
 Parentes impius amat primogenitos.
 Vltima Aegyptiorum plaga qua primogeniti mortui sunt omnium grauiissima.

39 Natura docet primogenitos esse magis honorandos.

In quam sententiam refert Herodotus in Erato, quod cum Lacedæmonij oraculum aliquando accepissent, quo monerentur, vt geminos Aristodemi & Aeginæ filios Reges constituerent, primo- genitum autem magis honorarent: cfsentq; ignari, vter eorum esset maior natu(mater enim & nu- trix hoc ipsum dissimulabant) illi monitu cuiusdam Meffenij nomine Panitis obseruarunt, vtrum puerorum mater priorem lauaret & cibaret: depræhenderuntque illam primigenium alteri præfe- rentem, tum cibando, tum lauando, cui nomen Euristhenem imposuerunt: iuniori autem Proctem. Quam etiam historiam strictim memorauit Mamertinus, aut quisquis alius is fuit, Panegyrico ad Maximianum scripto, cuius initium est, cum omnibus festis. Quod mater ergo de industria occulta bat, id natura prodidit, quæ natu maximos renitentibus etiam parentibus cæteris honore antepo- fuit. Nam & Diuus Chryostomus in 5. aduersus Iudæos Homil. Primogenitos, inquit, posterius ge- nitis honorabiliores esse oportet.

Idcirco Gregorius Nazianzenus Vitalianum quendam increpat, quod primogenitos tantum fi- lios (quod parentibus est maximum) odio haberet, extraque domum abigeret huius carmen est, πρωτόγονος υἱός, ὁ πατράσιν ἐστὶ μέγιστος, τόσων ἀπεχθαίρεις, ἢ δώματ' ἐκτὸς ἐλάυνεις. Sed & hoc vice Prouerbij celebratum fuisse author est Lucianus in dialogo περὶ παρασίτου, id est, de parasito, cuius hæc verba sunt in fine dialogi, καὶ σοὶ λοιπὸν ὡσπερ οἱ παῖδες ἀφίξομαι, καὶ εἰς ἐμὴν, καὶ μετ' ἀριστον, μαθησόμενον, τὴν τέχνην, σὺ δὲ με ἀντὶ τῷ δίκαιος δὲ, δάσκειν ἀφθόνως, ἐπεὶ ἢ πρώτος μαθη- τὴς σοὶ γίγνομαι. φασὶ δὲ καὶ μητέρας πρώτων φιλεῖν τῶν τέκνων. Id est, Tibiq; posthac manè, & post prandiu puerorū more auscultaturus, artēmq; hanc percepturus veniā. Tu verò meisum citra inui diam, vt par est, edocebis. Nimirum qui omnium hominum primus tibi discipulus fio. Aiunt autem & matres primos foetus præ cæteris diligere. Huc quoque alludit illud Virgilij lib. 7. Aeneid.

Hic iuueni primam ante aciem stridente sagitta Sternitur.

Mouet enim pathos, vt scienter annotauit Donatus cum locum edisserens, & quod Tyrri filius, & quod maximus natu. Illudque Catulli in Argonauticis ad fin.

Optauit genitor primæ vi funera nati,

Liber vt innuptæ potiretur flore noueræ.

Addit enim primæui, vt auget atrocitatem sceleris. Hinc quoq; Deus Opt. Max. populum Israël, quamuis non primus esset ætate, vt dicit Amb. in lib. 2. de Cain & Abel. c. 2. tamè illum primogeni- tum appellauit Exo. c. 4. Primogenitus meus Israël. Quoniā videlicet illum præ cæteris diligebat.

41 Matres cur primogenitos ardentius amanant.

Et cum id in vtroq; parente procedat, tum verò maximè in matribus, vt satis constat ex illo Lu- ciani loco. Cuius rei peculiare quædam rationes affert Antonius Ludouicus Olyssiponenfis Pro- blematōn lib. 2. sec. 3. c. 2. Cur, inquit, matres primos natos ardentius & impatientius amat? An quo- niam ea longius amore prosequimur, quæ pluris constiterunt? primi autem liberi primū genit- alia vincula claustraque ruperunt, & Lucinam doloribus inuocari fecerunt. An quia matres tum primū dici, & inuocari incipiunt, quod magnæ cuiusdam reuerentiæ putatur? An quia pignus quoddam & veluti arrabonem accipiunt, quo viri coniugibus firmiori copula adhæreant? Hinc igi- tur à matribus pueri impensius diliguntur, quia longiori tempore labores & emendi, partūsq; dif- ficultates pertulerunt. Quod verò in senectute pepererūt, ideo etiam amare ægrius & affectuosius solent, vel quia cæteris grandioribus iam factis adhuc sunt paruuli, vel vt fructum Veneris postre- mum, quem vltra fecundari desierunt, vel quia parentibus imbecillis præ senio iam redditæ, sci- pionem quendam & baculum quo imbecillis & inualida eorum senectus fulciatur, sustulisse viden- tur. Hæc ille, quorum multa & ad patres quoque pertinent.

42 Nonnullos eos magis diligere quos in senectute genuerunt.

Scio autem illud nonnullos, filios suos nouissimos, præsertim in senecta generatos præ cæteris di- ligere. Cuius rei exemplum nobis præbet Iacob ille patriarcha, qui vt scribitur Genes. 37. c. circa ini- tium, diligebat Ioseph super omnes filios, eò quod in senectute eum genuisset. Et Priamus qui Po- lydorum nouissimum filiorum charissimum quoque omnium habebat, apud Homer. lib. 2. O. Iliad.

ὄννεκα δὲ μετὰ πᾶσι νεώτατος ἔσκε γόνιος, καὶ δὲ φίλτερος ἔσκε.

Quoniam ei inter filios nouissimus erat generatione,

Et ei charissimus erat.

Idem autem lib. 16. Odysseæ hanc comparationem huc pertinentem posuit,

ὡς δὲ πατὴρ ὅν παῖδ' ἀφιλάφρονων ἀγαπάει, ἢ δὲ πατὴρ ἑὴν ἑαυτοῦ γένεσιν ἀκράτῳ ἐνίσταται,

Μοῦνον ἢ πλὴν γένου.

Sicut autem pater suum filium amicus amplexatur

Venientem ex longinqua terra decimo anno,

Solum vnicūque ei in senectute genitum.

Et 9. Iliad.

καὶ με φίλος, ὡς οἱ πατὴρ ὅν παῖδ' ἀφιλάφρονων ἀγαπάει, ἢ δὲ πατὴρ ἑὴν ἑαυτοῦ γένεσιν ἀκράτῳ ἐνίσταται.

In quam eam sententiam est illud Egidij Virgilia- ni lib. 8. Aeneid. loquentis de Pallante filio,

Dum te chore puer, mea sola, & fera voluptas,

Complexu teneo.

His enim verbis, & fera voluptas, ostendit illum in senectute genuisse. Libanius autem sophista ad Eumorphum scribit liberos senioribus parentibus natos solere gratio- res esse, quàm quos iuniores genuerunt. Sed vt satis videmus, non ob id hos magis diligimus quod nouissimi sunt: sed quod eos in senectute veluti præter spem genuimus, nobis ob eam rem placentes, quasi præter vires naturæ peculiari ac propria quadam virtute id fecerimus. Nec id ta- men perpetuum est, sed cum id contingit à scriptoribus annotatum.

Animalia bruta primogenitum foetus amantiora.

43 Sed vt redeamus ad id quod generalius est, non homines tantum, sed & cætera quoque animan- tia rationis expertia, & quæ solo feruntur naturali appetitu (vt id magis ab arcano quodam naturæ sensu profectum, quàm ab humana sapientia esse intelligas) foetus primogenitos charius amant. Quod mirè expressit certissimus ille naturæ explorator Homerus, cum describit in exordio libr. 17. Iliad. Menelaum per medios bellatores fulgentibus armis irrupentem pro Patroclo pugna- re, quemadmodum & facit mater querula pro vitula, quam primū enixa fuerat. Huius in eam rem carmen est,

δυσ' ἐλαβ' ἀτρεῖς ὄϊον ἀρνίφιλον Μενέλαου

Γάτροκλ' ἄτρεος δαίμων ἐν θυγατρὶ

ἢ δὲ δ' ἐπὶ τῷ ποταμῷ πεκορυθμέν' αἰθερὶ χαλκῷ,

ἀμφὶ δ' ἄραντ' εὐαῖν ὡς τις πρὶ πόρτῳ μήτηρ

πρωτόκ' κινυρὸν ἔσπριν ἐδύια τόκοιο.

Sus primam mammam primo foetui præbet.

44 Et huc quoque pertinere videtur, quod ab antiquis obseruatum est, & scriptum ab Aristotele lib. 6. Historiæ animalium, ca. 18. scrofam cum peperit, primam mammam porco qui primus in lucem prodit, præbere, tanquam scilicet omnium sibi charissimo. Cuius rei etiam aliud memorat Plin. lib. 11. c. 40. cum scribit, Primogenitis, aut vt alij legunt, primis genitis in quoque partu sues primas præbent (eæ sunt faucibus proxima, scilicet mamma) nam de his loquitur subditque, Vt suam quif- que nouit in foetu quo genitus est ordine, eaque alitur nec alia. Et idem quoque scribit Albertus Magnus lib. de animalib. 6. tract. 3. c. 1. ad fin. Et quod tradit Aelianus lib. 3. de natura animalium, canes maximo natu catulo ius primigenium tribuere. Canis, inquit, et si permultos ex sese parit catu- los, horum tamen è numero primus in lucem productus patrem refert, omninoque similitudinem speciẽmque illius gerit: cæteri vt castis tolerant nascuntur, quod studio & prouidentia naturæ fieri vi- detur, & matri patrem anteferentis, & cæteris primigenium longè anteponentis. Plin. autem lib. 8. c. 40. scribit optimū ex canibus in foetu esse, quem primū fert in cubile foeta. Et de his duobus scilicet sue, & cane Tzetzes Historiarum Chilia. 4. c. 126.

ὁ κύων χειροσείει δὲ τὸν τιμῶν πρῶτον,

πρῶτον δὲ χοίρου γέννημα, πρῶτον μάλιστα θυλάξαι,

καὶ καθεξῆς τὰ λοιπὰ, ἢ βαρμὸν δίκειον.

Id est ad verbum,

Canis autem terrestris catulum honorat primū.

Primus verò proceri natus primam mammam fugit,

Et deinceps cæteri secundū gradum suum.

Idem Aelianus, vt ad eum reuertamur, eiusdem operis lib. 15. ca. 15. Iustitiam, inquit, mater hirundo in filios suos seruat in distributione cibatorum, suam cuique tribuens dignitatem. non enim vnica tantum distributione omnes pascit (neq; enim posset, cum ea quæ affert, pusilla & paucillula sint) pri- mum in lucem æditum primò pascit, deinde ab illo secundum, tertium tertio loco, partum alit, sicq; deinceps vsque ad quintum progreditur. neque verò amplius quinque ferre in vtero solet.

Rationes prædictorum.

45 Cuius rei duas comperio potissimum rationes, & ipsas ab imis naturæ præcordiis depromptas. Primum quod primogeniti sunt veluti parentibus coniunctiores, ad eosque propius accedere viden- tur. Id quod licet facile ex eo deprehendere, quod afferunt syderalis scientiæ scriptores, quod cum parentum facta, & euentus ex filiorum etiam natiuitate dignoscantur, cui rei quarta domus assigna- tur, habet in eam rem primogenitorum natiuitas plus virum, quàm cæterorum, vt testis est locu- pleuissimus Almanfor in lib. qui capitulorum, siue propositionum, siue etiam Aphorismorum inscri- bitur, ad Saracenorum Regem, scribens. c. 95. primogenitum fortiolem esse significatorem vitæ pa- rentum, quàm alios. In qua etiam sententia fuit Aomar, & eius autoritate Bonatus Foroliuensis vir astrorum peritissimus in 11. tracta. in quo disserit de natiuitatibus & earum accidentibus, parte vlt. in quarta domo. c. 1. Quisimo Hermes ille Trimegistus, cui multarum rerum & artium scientia hoc cognomen imposuit, in Centiloquio. ca. 20. videtur voluisse solos primogenitos, non etiam re- liquos eam vim habere, inquit: Tribus modis præsciuntur hominū accidentia, ex natiuitate pro- pria, item primogeniti filij, postremò ex interrogatione cum affectu, & sollicitudine cognita.

Primogenitus principium virtutis.

46 Nam & sacrae literæ primogenitū filiū dicunt esse primitias, siue principiu virtutis patris, vt Psal. 78. יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, & c. id est, vt vertit Munsterus, Percussitque omne primogenitū in Aegypto, primitias scilicet virtutis eorum. Proprie autem (vt ille dicit) textus habet, principiu virtutum. vocatur enim primogenitus principium virtutis & virium patris. Vulgata autem editio ita habet, Et percussit omne primogenitum in terra Aegypti, primitias omnis laboris eorum. Castalio au- tem sic vertit, Omniaque in Aegypto primogenita, primordia virilitatis in Chameis domicilijs occiderat. Ad quod etiam referri potest & illud Gen. c. 49. Ruben primogenitus meus, tū fortitudo mea, & principium doloris mei. Et illud Deut. 21. Filium odiosæ agnoscet primogenitum, dabitque ei de

ei de his quæ habuerit cuncta duplicia. Iste est enim ἡνικωσῆρ id est, principium fortitudinis eius, & vt vertit interpret noster, liberorum eius.

47 Primogenitos nomine parentum vocari solent.

¶ Et ex hac quidem arctiori primogenitorum coniunctione & illud quoque manasse videri potest, quod legimus fuisse antiquitus passim obseruatum, vt primogeniti nomine parentum vocarentur, vt nonnulli multi nominis afferunt, in id referentes illud Lucæ 1. & vocabant eum nomine patris, quem locum enarrans Lira. hoc annotauit, ac tradidit hodie frequenter obseruari. Quid autem, si Diis placet, parentes aut alios mouet, impellit, suadet, vt primogenitis magis quam cæteris parētum nomen imponant, nisi natura ipsa rerum omnium dux ac magistra illius arctioris propiorisq; necessitudinis conscia, quæ hominibus rebûsque nomina imponit, non fortuna, non casus, vt scienter tradit, multisque exemplis comprobat ille à secretis conciliisq; naturæ Plato in eo libr. cui tit. est Cratylus, & ex Romanis scriptoribus Gellius ex autoritate Nigidij lib. Noctium Atticarum 9. ca. 4. quauquam Bal. noster contrarium videtur voluisse in rub. de maio. & obed.

48 Primigenij scætus meliores. Nouissimi deterior.

¶ Secundum, quoniã meliores sunt primigenij scætus: deteriores verò siue inutiliores qui nascuntur nouissimi, vt eruditi autumant, ad id referentes illud Virgilij Aeneid. li. 4. de fama loquentis, Extremam, vt perhibent, Cæo, Eucela: ôque sororem Progenit. Quo in loco Seruius hoc ipsum annotauit, & extremam pro pessimam exposuit. Nam qui, inquit, de medicina tractant, dicunt inutiliores esse qui nascuntur vltimi. Cui sententiæ accedere videtur Homerus, qui in catalogo loquens de Protefilao & Philacide eius fratre, vtrumq; laudat. At ille, inquit, vt maior natu erat, ita & melior. huius carmen est eiusmodi,

αυτοκασιγνητῶ μεγαθυμου πρωτεσιλαῶς ὁπλοτερος γενειῶ δ' ἄρα πρώτερος καὶ ἀρείων ἦρος πρωτεσιλαῶ. Et idem dicit lib. Odysseæ 18. loquens de Idomeneo Rege, & eius fratre iuniore Aethone Et apud eundem lib. 4. Iliados gloriatur Iuno Saturni se esse filiam natu maiorem, καὶ με προσβυτάτην τεκετο κρόνῳ ἀγκυλομήτης. Quidius lib. 6. Fast. ipsam Iunonem ita facit loquentem, Est aliquid nupsisse Ioui, Iouis esse sororem, Frater magis dubito glorier, anne viro. Si genus aspicitur, Saturnum prima parentem Fici, Saturni fors ego prima fui.

Nam Homerus lib. 14. eiusdem operis vocat Iunonem filiam natu maximam magni Saturni, ἡνικωσῆρ θεὰ βυγάτηρ μέγαλοιο κρόνοιῳ. Apud Euripidem in Iphigenia in Aulide, ipsa Iphigenia quò se commendatiorem chariorémque patri Agamemnoni redderet, illum sic alloquitur, πρώτη σ' ἐκάλεσα πατέρη, ἢ σὺ παῖδ' ἐμὲ. πρώτη δὲ γούνασι σοῖσι σῶμα δῶσ' ἐμῶν, φίλας χάριτας ἐδῶκα, κἄν τε δεξάμην. Prima te vocavi patrem, & tu filiam me, Prima verò tuis genibus corpus dans meum, Gratas gratias exhibui, & vicissim accepi.

49 Telegonus filius Vlyssæ & Circe. Vlysses à Telegono filio necatus.

¶ Et huc quoque alludens Plinius Iunior libr. Epist. 3. ad Caninium ita de Silio Italico loquitur, Beatus & scælix, nisi quòd minorem è liberis duobus amisit, sed maiorem & meliorem florentem atque etiam Consularem reliquit. Hinc Telegonus propriū viri nomen filij Vlyssis ex Circe, quod quidem Latine nouissimo loco natum significat, pro humili, inglorio ac veluti deterrimo ponitur. Nam is patrem Vlysses occidisse fertur. Ex quo illud Horatij lib. 3. Carminum Ode 39. Telegoni iuga patricide. Vbi Acron & Porphirion interpretes id scripserunt, vt etiam Lucianus lib. 2. Verarum historiarum, & ante omnes Dicitys Cretensis qui eiusdem temporis fuit, Belli Troiani lib. 6. eodemque vlt. in fi. Et nonnihil Aristoteles in lib. de poetica & Chæremone antiquus poëta Tragædus apud Athenæum lib. 13.

50 Priora posterioribus natura esse pretiosiora.

¶ Quibus accedit quod sacra litera statim post conditi orbis principium tradunt Abel iustū quidem virum obtulisse Deo de primogenitis gregis, veluti de melioribus. Ideoque & quia alacri animo offerebat, vt ibi exponunt interpretes, respexit Deus, vt confestim subiungitur, ad Abel & munera eius. Dionysius autem Halycarnassæus, hanc in vniuersum sententiam profert lib. 1. Antiquitatum Romanarum, Preciosiora, inquit, natura sunt priora posterioribus. Quò fit vt magis u. irer, quod tradit Didymus apud authorem ἦν γεωπονικῶν lib. 18. c. 3. in fi. Primogenitos partus ouium abstrahendos, vt pote ineptos qui conferuentur.

51 Filiabus vltimò genitis ancillaria officia demandantur.

¶ Vt tamen interim non omitam solere ancillaria atque vilia officia demandari filiabus vltimò genitis ex Homero, lib. 3. Odysseæ, Τόρα δὲ τηλεμαχῶν λῆσσε καλὴ πηνελόπη Νεσῆρος ὀπλοτάτη θυγάτηρ νηλεΐδῃ. Interim autem Telemachum lauit pulchra Polycastra Nestoris postrema filia Neleidæ. Id enim esse munus ancillare docet idem Homerus lib. 4. eiusdem operis,

τὸς δ' ἐπειδὴν δῖω αἰ λῆσαν καὶ χρίσαν ἐλαίῳ. Hos autem postquam ancillæ lauerunt, & vnixerunt oleo. Sed apud Apollonium Rhodium Argonauticòν lib. 4. boues Solis pascebat Phætuia eius filia natu minima, καὶ τὰ μὲν ἐρῆνεντα ἦν δρυῖα ποιμαίνεσκον ὀπλοτῆρ φάεσσα θυγατρῶν ἡελίοιο.

Primogenita & prima quæ que efficaciora ad medicamenta & magica remedia.

52 ¶ Quid quod in medicamentis, incantationibus, magicis remedijs, & id genus alijs quæ ex animalibus conficiuntur plus habere virium & ponderis creduntur primogenita, & prima quæque cætera: quin & interdum ea solum in eas res prodesse, non etiam alia: vt in his quoq; rebus intelligas primogenita esse meliora? Nam & Palladius Rutilius rei rusticæ scriptor laudatissimus lib. 3. c. 39. de arboribus loquens, Creduntur, inquit, nō fugere, si sterces primogeniti vituli adlinamus oribus vasculorū. Et idē quoq; scribit Constantinus Cæsar, aut, vt alij malunt, Casius Dionysius Vticensis, aut quiuus alius author non contemnendus lib. γεωπονικῶν, id est, agriculturæ, 15. c. 3. ex Didymo, καὶ ἂν δὲ φύγειν αὐτὸ μέλιον, αἰ βοῶν πρωτοτόκος ἀφοδέματι χρίσας τὰ σῆμια ἦν φανθῶν. Miror autem cur Cornarius πρωτοτόκος verterit, recensenti non primogeniti. Nam omnino dicendum fuit primogeniti vituli, aut vaccæ quæ primūm peperit, siue enixa est. Nam πρωτότοκος accētū in antepenultima primogenitum significat: accentu autem in penult. primò enixam. In genitiuo, quo vtitur ille liber, accentus semper in penultima est, siue sit genitiuus prioris, siue posterioris, propter vltimam lōgam. Ideoque vtrumq; potuit significare. Sed authoritas Palladij in ea re mihi sufficit, vt primogenitum intelligamus, quauquam & in alta significatione huc quoque pertinere possit.

Quæ primo partu genita.

53 ¶ Plinius lib. 28. c. 8. Cor, inquit, crocodili annexum in lana ouis nigræ, cui nullus alius color incurfa uerit, & quæ primo partu genita sit, quartanas abigere dicitur. Et paulò post, Cor chameleontis aduersus quartanas, illigatum nigra lana primæ tonsuræ. Idem eod. lib. c. 10. aut vt alij secant, 13. tradit Ienosis dari asinini pulli simum, quod primūm ædidit, in aceto mulso Rursūmq; eiusdem lib. c. 16. scribit simū asinini pulli, quod primūm ædidit, à partu datū fabæ magnitudine è vino, mederi morbo regio intra diem tertium, Dioscorides quoq; maxime apud Gal. & alios autoritatis lib. 2. Materix medicæ c. 60. aut vt alij secant, 48. χελιδόνῳ (inquit) νεοσσὸς τὸς ἐκ τ' πρώτης νεοσσοποιίας ἀνέμενυς τ' σελήνης ἀνατεμῶν, ἐυρήσεις ἐν τῇ γαστρὶ λίθους. ἔξ ὧν δύο λαβῶν, &c. Id est, dissectis crescente luna pullis hirundinis, qui primo partu exclusi sunt, in ventre eorū lapillos offendes, ex quibus duos alterum versicolorum, alterum concolorum eximes. ij priusquam terram attigerint in δαμάλεως, id est iuuençæ, siue bucculæ, vel iunicis, vt vertit Hermolaus, corio, aut ceruina pelle, brachio aut collo adalligati, comitialibus proderunt, & sæpè eos prorsus ad sanitatem restituent. Quod & repetit Galenus, si is est in lib. cui titulus est de incantatione: & Constantinus Africanus in lib. eiusdem tituli, vbi nuncupatum loquitur de primogenitis.

Lac scæminarū ex primo partu.

54 ¶ Et hinc quoq; lac scæminarum ex primo partu in eas res efficacius esse non negabit is, qui legit eundem Dioscoridem scribentem lib. 2. c. 63. aut ex aliorum diuisione 78. ad fi. Primiparæ canis lacte inunctū caput glabrescere, idēmq; lac potum letalibus venenis aduersari, & mortuos scætus ex vitæo pellere, ex quibus etiam primūm asserit Plinius lib. 30. c. 14. ad fi. Idem Plinius lib. 11. c. 37. scribit vuluam primiparæ suis esse optimam, nec nouellarum suūm præterquam primipararum proba ri. Quod & ipsum tradiderat Hipparchus, & eius autoritate Athenæus. Quibus concinens Martialis hæc scribit, Te fortasse magis capiet de virgine porca, Me materna graui de sue vulua caput. Theocritus autem Idyllio quinto satis ostendit lac primiparæ capræ vtilius esse quàm cæterarum, τὸς δὲ παρὺσας Αἰγὸς πρωτοτόκοιο κακὰν κύννα βόλετ' ἀμέλγειν; id est, Sed quis primiparæ, cum possit lactea capræ Vbera, degenerem cupiat mulsisse catellam?

Primūm infantis sterces.

Plinius lib. 8. c. 40. scripsit, ab ea cane, quæ scæmina sit ex primipara genita faunos cerni. Marcellus autem Burdegalis in lib. Medicament. c. 8. Mulieris (inquit) primiparæ puræ, & nitidæ salua ieiunij, instillata oculis luorem suffusionemq; quamlibet cruentam efficaciter adimit.

55 ¶ Idem eodem c. tradit sterces infantis quod primūm dimitit statim ex lacte mulieris, quæ puerū allestat, mirificè prodesse ad albuginem oculorum detergendam. Quod & idem scribit Rasis in li. de animalibus, c. 56. eodemq; vlt. Quò etiam spectat illud Sereni Sammonici de dentitione infantium loquentis cap. 58. Collo igitur molli dentes nescuntur equini, Qui primi fuerint pullo crescente caducti.

Id quod ante eum scripserat Plinius lib. 28. c. 19. Dentes, inquit, qui equis primūm cadunt, facilem dentitionem præstant infantibus adalligati, efficacius si terram non attigere. Sed & idem prius, scilicet eiusdem lib. c. 4. Pueri, ait, qui primus ceciderit dens, vt terram nō attingat, inclusus in armillam, & assiduè in brachio habitus, muliebrium locorum dolores prohibet. Sextus autem Platonius c. 16. de medicina animalium tradit remedium dentis dolentis esse, si equi dentes, qui primūm nati fuerint, dentem ipsum qui dolet, tetigerint. Idem c. 17. Pueri, inquit, primi capilli à natiuitate, si pedibus dolentibus impositi fuerint, sanabuntur. De qua re etiã Plin. illo c. 4. lib. 28. Capillus pucrorū

Hodie primam mammam dedit hęc.

Cui ilico subiunxit Demea frater ipsius Mitionis,

Herclē verò seriō,

Siquidem prima dedit, haud dubium, quin emitti equum sit.

66 ¶ Ex quibus satis constat, prima quæq; esse nouissimas meliora. quod tamen non omnino perpetuum est. Nam ficus nouissimas salubriores esse, quàm primas tradit Plin. lib. 23. c. 7. Quod eò volui dicere, vt hinc intelligas nullam regulam tam generalem, quæ non recipiat exceptionem ex Aristotelis sententia. Illud autem minimè dubium est prima quæq; magis delectare vt nos quotidie experimur, & suo testimonio confirmat Martialis lib. 10. epig. 93.

Vt rosa delectat metitur quæ pollice primo,

Sic noua, nec mento sordida, charta iuuat.

67 ¶ Nec meliora tantùm primogenita, sed & pulchriora atq; robustiora ferè sunt. Pulchriora quidem planè declarat illud Deut. 33. Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius, vt non inscienter scripserit Bald. in 1. const. ff. s. itaq; col. 2. cum dubitatur vter geminorum sit primogenitus, præsumendū formosiorē ac robustiorē prius fuisse natum, vt ex hoc quoq; intelligas robustiora esse primogenita. Id quod etiam insinuat Hom. qui lib. Iliad. 15. Ita facit Iouem loquentem,

ἔπα' εὐφρομὴ βίη πολὺ φέρτερό' ἔναί

καὶ γυνεὴ προτιέει.

Quasi videlicet sentiat Homerus eum ferè inter fratres esse robustiorē, qui est primogenitus. Ad quod etiam referunt scriptores Hebræi illud Gen. 40. Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea. Nempe cum per robur primum, & radicem sobolis totius primogenitum intelligunt, tanquam sentiant hunc cæteris solere esse robustiorē.

Primogenita pulchriora & robustiora.

68 ¶ Quæ cum ita sint, veliq; Dominus Optimus Max. sibi meliora pulchrioraq; ac robustiora offerri: non cæca, non clauda, non languida, non debilita, vt scribitur Deut. 15. & 17. & Malach. 1. nō semel & alibi sæpe. Quod & Ethnici externiq; intelligebant, ex quibus Euripides in Iphigenia ἐν ταύροις tradit Agamemnonem vouisse Dianæ se immolaturum quicquid pulcherrimum annuus prouentus produxisset,

Pulchriora & meliora Deo offerenda.

ὅτι γὰρ ἐνιαυτὸς τέλει

κάλισσι, εὐφρομὴ φωσφόρος βύσσην βεῖ.

Aristoteles in Symposio, Nihil (ait Græcè, sed in hunc sensum) mutilū ac diminutū Diis offerimus, sed integra omnia atq; absoluta. Quod & retulit Athenæus de coronis differens, & Porphyrius lib. 2. de abstinentia ab esu carniū. Ex quo & Solon Philosophus dicere solebat ἐμπρησάμεθα. Ideo dominus ipse sæpissimè præcepit sanctificari sibi omne primogenitum, tam ex hominibus, quàm ex iumentis, Meū (inquit) esse omne primogenitū, vt scribitur Exod. c. 13. in prin. & 22. & 34. & Leuit. 27. & Num. 3. & iterum 8. rursumq; 18. Deut. 12. & 15. Neemiæ 10. & Luc. 2. & repetitur, in c. magna, extra de voto: & in c. nec is qui. 15. q. 1. vt iam non leue videri debeat, quod adeo frequenter in sacris literis perceptum reperitur. Id quod Homerum non latuisse videri potest, qui lib. 23. Iliados scribit Apollinem cupere sibi agnos primogenitos sacrificari.

Primogenita Deo offerenda.

ἔδ' ἀπέλασεν ἀνακτι

ἀνῶν πρωτόγονων ῥέξαι κλειτῶ ἐκατόμβῳ.

Neque promittit regi

Agnorum primogenitorum sacrificare inclytam Hecatomben. Ob quod, vt subdit, iratus Apollo fecit sagittam illius oberrare. Et cum alter eidem huiusmodi sacrificium vouisset horum primogenitorum agnorum, ei victoriam dedit. Ideo & apud eundem lib. 4. eiusdem operis Pandarus monitu Palladis vouit sacrificium se Apollini ex primogenitis facturum, si domum redierit,

εὐχεο δ' ἀπόμωνι λυκηγόρῃ, κλυδοπόρῃ

ἀνῶν πρωτόγονων ῥέξαι κλειτῶ ἐκατόμβῳ.

Quod & mox fecit.

Primitiæ frugum Deo offerenda.

69 ¶ Sed & sacra quoq; litera, vt ad eas redeamus, primitias frugum Deo offerri iubent Exod. 22. & iterum 25. rursumq; 34. & seq. Num. 31. Deut. 12. & 18. & 26. Prouerb. 3. Ecclef. 7. & 35. & Hierem. c. 2. Id quod etiam Ethnici faciebant. Nam apud ipsum Homerum lib. 14. Odysseæ Eumeus ἀργυραπτεῖ θύσε θεοῖς ἀεὶ γυνεῖσι, id est, primitias sacrificauit diis sempiternis. Cuius loci autoritate Iulianus ille Imp. literis iussit Arsatio pontifici Galatiæ docere paganos offerre Diis primitias frugum, nam & Homerum probauisse Eumeum hæc ipsa facientem. Cuius rei testis est Sozomenes apud Cassiodorum in Historia Tripartita lib. 6. c. 29. Sed & ipse Homerus lib. 9. Iliad. scribit Dianam successisse Oenoe, quod ei primitias agri non sacrificasset,

καὶ γὰρ τοῖσι κακῶν χυσοῦσθ' ὅσ' ἀγρῶν ὄρε

χωσαμένῳ οἱ εἴσι θαλάσσια γυνὴ ἀλώης

οἰνεὺς ῥέξ' ἄλλῃ, &c.

70 ¶ Lilius quoq; lib. 6. secundi belli Punici scribit Capenates ad lucum Feroniæ primitias frugum portare. Tradunt & Pöponus Melæ lib. 3. & Plin. lib. 4. c. 12. ad fi. & Solinus c. 26. Hyperboreos gentem felicem frugum primitias Apollini mittere solitos. Nam & Pausanias lib. 10. testatur primitias ipsi

ipsi Apollini offerri solitas. Idem Plinius Romanorum religionem commendans lib. 18. c. 2. Nō degustabant (inquit) nouas fruges aut vina, antequam sacerdotes primitias libarent. Ouidius quoque huc alludens in lib. de Nuce,

Tunc domini memores fertis ornare solebant

Agri colæ, fructu proueniente Deos.

Vbi Erasmus eum locum huc quoq; refert. Sed & idem lib. 2. Fastrorum author est priscos Romanos primitias Cereri dare solitos,

Farra tamen veteres iaciebant, farra metebant,

Primitias Cereri farra resesta dabant.

Idem lib. 10. Meta. aperte insinuat & frugum primitias

Cereri quotannis offerri solitas illis versibus,

Festa pie Cereris celebrabant annua matres,

Illa quibus niuea velata corpora Vestæ

Primitias frugum dant, &c.

Ex quo & illud Calphurnij Eglogæ 4.

Ille dat vt primas Cereri dare cultor aristas

Possit.

71 ¶ Id quod etiã Græcos ipsos facitare solitos videre licet apud Theocr. qui Idyllio 7. hæc scribit,

ἢ γὰρ ἑταῖροι

ἀνέρες εὐπέπλω δαμάττει δ' αἰτὰ τελευτῇ

ἔλθω ἀπαρχόωνοι.

Id est, vt traducit Eobanus Hessus,

Hoc solenne viri curabunt munus amici

Iustaque honorate Cereri conuiuia ponent,

Primitiasque dabunt opulenter.

Idem Idyllio 17. laudat Ptolemæum quod primitias Diis solueret,

Αἰεὶ ἀπαρχομένοιο, &c. Sed & Hesychius scribit morem fuisse Græcis, vt Vestæ primitias offerrent,

vnde natum prouerbium ἀφ' ἑστίας ἀρχομένη, A Vestæ incipiens. vide tamen Erasmū Adagiorum Chil. cent. 6. c. 83. Plutarchus in Theseo scribit Troezenos Neptuno, quem summa religione colunt, primitias fructuum deligere. Idem in lib. de Iside & Osiride tradit Harpocrati primitias leguminum offerri solitas. Apuleius lib. 11. Meta. non multo post princ. scribit sacerdotes Isis ei deæ primitias commeatus libare solitos. Numa autem Pompilius suis legibus statuit fructuum primitias Deo Termino sacrificari. Veteres quoque Diis laribus primitias frugum & vuarum, vt scribit autoritate Aristocratis interpres Aristophanis in σφμῆν, & videre licet ex illis Tibulli versibus li. 1. Eleg. item 1.

Vos quoque fœlicū quondam, nunc pauperis agri

Custodes, fertis munera vestra lares.

Et alibi de Laribus quoque loquens,

His placatus erat seu quis libauerat vnam,

Seu dederant sanctæ spicæ fersa comæ.

Denique Apuleius apologia 2. Aemilianum impietatis accusans, hoc inter cætera illi obiicit, quod segetis, aut vitis, aut gregis nullas Diis primitias impartiret.

72 ¶ Nec tantum primitias animalium & frugum diis offerebant, sed & spoliū ex hostibus captorum, vt videre licet ex Herodoto lib. 8. & Heliodoro lib. Historia Aethiopicæ 9. haud multo post princ. & lib. 10. Ex Pindaro Olympiorum Ode 2. statim post princ.

Primitiæ spoliū ex hostibus.

δλυμπιαδα δ' ἑσασθ' ἑρακλέης,

ἀκρόθινα πολέμου.

Et satis ostendit Virgilius, apud quem lib 11. Aeneidos circa principium Aeneas Marti offert primitias Regis Mezcentij,

Hæc sint spolia, & de rege superbo

Primitiæ.

Ad quod etiam referri potest illud Ouidij lib. 3. Fastrorum,

Te memorant, Gange totioque Oriente subacto,

Primitias magno supposuisse Ioui.

Hinc prima opima spolia possent videri dicta

quæ Romulus Ioui statuit Acrone Cecrinensium duce interempto apud Dionyrium Halicarnasem lib. 2. Liliū lib. ab vrb. cond. 1. & Plutarchum in vita illius. Nam & sunt secunda & tertia opima, de quibus Seruius in lib. 6. Aeneid. illud enarrans,

Tertiæque arma patri suspendet capta Quirino.

De quibus & nos dicemus in Alexandro ab Alexandro lib. 1. Genialium dierum c. 14.

73 ¶ Nec harum tantum rerum, sed & aliarum quoque primitias diis offerebant. Nam & Romanorū vxores Pythio Apollini muliebrem mundum primitias dono dederunt. vnde aureus crater Delphos missus est, vt scribit Plutarchus in lib. Quod non oporteat fœnerari, non adeo post princ. Qui & ipse in vita Thesei tradit eundem Theseum comæ suæ primitias Apollini Delphico consecrasse. Eumque fuisse Athenis morem. Ex quo Mar. lib. 1. epig. 88.

Primitiæ munda muliebria.

Hos tibi, Phæbe, vouet totos à vertice crines

Encolpuz, domini Centautionis amor.

Grata pudens meriti tulerit cum præmia pili,

Quamprimum longas, Phæbe, recide comas.

Dum nulla teneri sordent lanugine vultus,

Dumque decent susse lactea colla iuba:

Vtque tuus longum, dominusque, puerque fruatur

Muneribus: consum fac cito, sero virum.

Et idem lib. 9. epig. 17. de coma Earini Domitiani liberti Aesculapio consecrata,

Consilium formae speculum, dulcesque capillos

Pergameo posuit dona sacrata Deo. &c.

De quo etiam Statius Papinius sylvarum lib. 3. Sylua 4.

Accipe laudatos iuuenis Phaebeie crines,

Quos tibi Caesaris donat puer.

Et caetera quae sequuntur. Nam tota ea sylua ei comae dedicatur. Et lib. 6. Thebaidos in planctu Lycurgi de morte Artemidori filij,

Iuppiter hunc crinem voti reus ante dicatam

Si pariter virides nati libare dedisses

Ad tua templa genas.

Suetonius autem in Nerone c. 12. scribit ipsum Nerone barbam suam primam conditam in auream pyxidem & preciosissimis margaritis adornatam Ioui Capitolino consecrasset. Caeterum Ambratiae primum capillum puerilem demptum, & cirros ad Apollinem ponere solebat, vt refert Cato in lib. de liberis educandis apud Nonium Marcellum, quo loco de Cirris loquitur. Quinetiam apud Megarenes mos erat puellis ante nuptias ad Iphinoes tumulum primitias crinium deponere, vt etiam Deliorum filias in honore Hegargeae, vt tradit Pausanias in Atticis, qui est liber prius. Caeterum Philostratus in Heroicis scribit Aiace Telamoniū Illisso Attico flumini comam nutriuisse.

¶ Nec de nihilo est quod sacrae literae Christum vnicum Dei, atque Mariae filium, vtriusque tamen primogenitum tam saepe vocitant, vt studiosè, vigilanter, industriose fecisse videantur, quasi vnicum dixisse non sufficiat, quod per se tamen multum est, nisi & primogenitus, ex aliqua (vt quisque emulata naris subolere potest) latente causa diceretur. Nam primo loco vnicum per se multum esse ostendit illud Helenae Homericæ lib. 3. Iliad. Agamemnonem alloquentis,

υἱεὶ σφ' ἐπὶ κρη, θάλαμον, γνωτὸς τε λιπῶσα,

παῖδά τε θαλυγέτω, καὶ ὀμηλικίην ἐρατεινήν.

Filium tuum sequebar, thalamum, fratresque relinquens,

Filiamque vnicam, & coetaneam amabilem.

Illudque ipsius Agamemnonis eiusdem operis lib. 9.

τίσω δ' ἐμὴ ἴσον ὄρεση,

ὡς μοι θαλυγέτω τρέφεται θαλίην ἐνὶ πολλῇ.

Honorabo autem ipsum aequaliter Oresti,

Qui mihi vnicus nutritur delitiis in multis.

Atque illud Phoenicis & ipsius Homericis eodem lib. 9.

καὶ με φίλησ', ὡς ἐστὶ πατὴρ ὁ παῖδά φιλήσῃ,

μῦνον, θαλυγέτω πολλοῖσιν ὑπὸ κτεάτεσσιν.

Et me dilexit, tanquam pater suum filium diligit

Solum, vnicum in multis possessionibus.

Et eiusdem Homeri, statim post prin. lib. 16. Odyssae, supra à nobis ad aliud relatum,

ὡς δὲ πατὴρ ὁ παῖδά φιλαφρονέω ἀγαπάει,

ἐλθόντ' ἐξ ἄπειρος γαίης δεκάτω ἐνιαυτῷ

μῦνον.

Sicut autem pater suum filium amabilis amplectitur

Venientem ex longinqua terra decimo anno

Vnicum.

Illud quoque Hesiodi,

μυνοχρῆς δὲ παῖς σῶζει πατρώϊον οἶκον.

Et illud alterius poetæ sed Latini, Plauti scilicet in Afinaria, statim in princ.

Sicut tuum vis vnicum genitum tuæ

Supersse vitæ sospitem & superstitem, &c.

Et Virgilij in lib. cui Cyris titulus est,

Quod si non alia poteris ratione parentem

Flectere, sed poteris, quid enim non vnica possis?

Illud item Dauidis horum multo antiquioris 2. Reg. 1. c. Sicut mater amat vnicum filium suum, ita ego te diligebam. de Ionata loquitur. Atque illud Hierem. c. 6. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum. Illud denique Amos prophetæ c. 8. Et ponam eam quasi luctum vnigeniti. Et Tullij Philip. 9. Est autem ita affectus, vt nemo vnquam vnici filij mortem magis doluerit, quam ille meror patris. In oratione pro Sexto Roscio Amerino, Quæ tanta vicia fuerint in vnico filio, quare is patri displiceret. Tradunt autem Græci Hecaten solam filiam natam esse suis parentibus ideoque μονοχρῆς ab Hesiodo in Theogonia, & Apollonio in tertio Argonauticôn vocatur, quoniam vnigeniti sine fratribus plus honoris assequuntur, vt scribit ipsius Hesiodi Scholiastes. Vnde & vnice amare & diligere apud Plautum in Afinaria, & in Truculento, & Ciceronem in Oratore, & lib. 6. epist. fam. epi. 1. & epi. 13. & lib. 11. epi. 21. & lib. 13. epi. 59. & iterum in epi. vl. & li. 15. epi. 7. & li. 5. de finib. & in oratione

oratione 3. in Catilinam, & in oratione pro Cn. Planco, & Suetonium in Nerone c. 35. & alibi apud eosdem autores, & alios probatissimos quosque saepissimè.

75 ¶ Quod autem diximus (eò enim redeundum est) Christum aliàs vnicum Dei & Mariae filium, primogenitum tamen vtriusque saepius vocitatum fuisse, si quis auctoritatem forte desideret: Primum de Deo probatur P. salm. 88. vbi Deus pater loquens, Ego primogenitum ponam illum excelsum præ Regibus terræ. Et Eccles. 38. Quem coequali primogenito tuo. Et ad Rom. 8. Nam quos præsciuit & prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quem locum enarrans D. Ambrosius ostendit Christum dici primogenitum multipliciter, vt illic omnibus videre licet. Et ad Colof. 1. Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus. Et ad Heb. 1. Introduxit primogenitum in orbem terræ. Ex quibus aliquot congestit D. Cyprianus aduersus Iudæos lib. 2. in princ. vt probaret Christum primogenitum esse, &c. Diuus quoque Ignatius, qui & Theophorus dictus est, in epi. 7. quæ est ad ecclesiam Smyrnesem, In Domino, inquit, Iesu Christo filio Dei primogenito, &c. Philo quoque in lib. de Agricultura apud Eusebium Casariensem lib. 7. de præparatione Evangelica, c. 5. hæc ait, Omnia ducit ac gubernat aptissimè pastor & Rex Deus, præfecto tanquam lege recta, verbo suo & primogenito filio, qui hanc ordinis sacri administrationem, tanquam summi regis magistratus sustinet. ταῦτα ἡ πάντα ὁ ποιμὴν καὶ βασιλεὺς θεὸς ἀγαπᾷ κατὰ δίκην, καὶ νόμον προσήσασκεν ὁ θεὸς, ὃ αὐτὸ λέγει, καὶ πρῶτόγονον υἱόν, ὃς τῶ ἐπιπέλειαν τῆρας τῆς τῆς τάξεως οἰατὶς μεγάλου βασιλέως ὑπαρχος διαδέχεται. Idem in eodem lib. quem inscripsit, Quod peiora soleant melioribus insultare: Et si nondum inquit) aliquis filius Dei appellari dignus est, vt studeat tamen ad primogenitum eius verbum angelis omnibus antiqus, & quasi principem Angelorum in vltionem sequi. Quod & repetit ipse Eusebius, lib. 11. c. 10. D. Hippolytus Episc. & Martyr in oratione, quem fecit in illud, Dominus pascit me. Dic inquit, mihi ὁ beata Maria, quid erat quod erat in tuo vtero conceptum? & quid erat quod à te in virginali matrice gestabatur? Sermo erat Dei primogenitus, de cælis ad te descendens, & homo primogenitus in vtero formatus, vt primogenitus sermo Dei homini primogenito cõiunctus ostēderetur. quod & ex eo repetit Theodoritus in Eraniste seu Polymarcho, dialo. 1. At Basilides ille catalogo Hæreticorum ascriptus, dicebat ingentium Deum primogenitum mentē suam misisse, quam Christum appellant, vt eos seruaret qui vellent credere, vt tradit idem Theodoritus Hæreticarum fabularum lib. 1. Et his quoque D. Iustinus philosophus & Martyr in defensione Christianorum ad Senatū Rom. in multis locis. De Maria autem manifestum est testimonium Luc. 2. post prin. & Matt. 1. c. in fi. cum dicitur, donec peperit filium suum primogenitum. quod & repetitur in c. Ioseph. extra de verb. sign. Quare autem dicatur & primogenitus & vnigenitus Dei filius, vt id obiter dicam, discas ex D. Augustino in libello de fide & symbolo. c. 5. & iterum in libello expositionis quarundam præpositionum ex epist. ad Rom. Et ante eum D. Athanasio in libello de assumptione hominis contra Marcellionem, ad fin.

Christus Dei filius primogenitus.

76 ¶ Vt ne interim omittam testimonium Orphei poetarum vetustissimi qui Deum ipsum simpliciter πρῶτόγονον id est, primogenitum appellat, vt recenset Laetantius lib. 1. qui de falsa religione est. c. 5. carmen ipsius est, πρῶτόγονον φάει δὴν περιμήκεον ἦερος υἱός. Sed & idem Orpheus Priapum Deum πρῶτόγονου quoque vocat, id est, primogenitum in Hymno πρῶτόγονου Pausanias autem in Atticis inter multas Deorum aras reponit, & aram Proserpinæ πρῶτόγονης, id est, primogenitæ, siue malis dicere primigenitæ. P. Sempronius Consul Rom. ædem fortunæ primigeniæ vouit, si Hannibalem cum quo bellaturus erat, vicisset, comprosque eius voti fuit, vt retulit Lilius 2. belli Punici libro 9. Eamque aliquanto post Cn. Domitius in colle Quiniali dedicauit. Testis idem Lilius belli Macedonici lib. 4. Plutarchus autem in lib. de fortuna Romanorum tradit, Fortunæ ipsius primigeniæ templum in Capitolio à Seruio Tullio Rege Romano fuisse extructum. quod & ipse repetit in Problematis, c. 74. & iterum 106. Sed & eius meminit Tullius lib. 2. de legibus, vbi & rationem huius nominis tradit. Et idem Lilius lib. 3. 5. dec.

Deus Primogenitus.

77 ¶ Adde quod apud Eccles. c. 24. Sapientia profitetur se primogenitā ex ore altissimi ante omnem creaturam produiisse. Cui scribens Apollo Mik sius à Polyte quodam cõsultus, moueretne anima post mortem, an verò resoluatur: Græcis versibus respondit à Laetantio Firmiano transcriptis, in lib. de diuino præmio, c. 13. quibus diuinam προνοίαν, id est, prouidentiam siue prudentiam πρῶτόγονον, id est, primogenitam appellat, πρῶτόγονον γὰρ τὸ τοῦ διέταξε προνοία. Claudianus autem in 2. panegyrico, statim in initio dicit Clementiam esse natu maximam Cælicolum. E diuerso Polycarpus ille Ioannis apostoli discipulus sanctimoniam & eruditionem insignis, Marcioni hæresiarchæ aliquādo obuiā factus, & quærenti an se agnosceret, Agnosco, inquit, primogenitū Sathanæ. authores Irenæus 3. lib. aduersus hæreses, c. 3. & Eusebius lib. 4. Historiæ Eccles. c. 13. & D. Hierony. in Catalogo scriptorū Ecclesiasticorum. Polycarpum secutus Felix pontifex Romanus in epist. ad Zenonem Impe. vocat Petrum Antiochiæ episcopum, & ipsum hæresiarcham primogenitum filium diaboli. Dominus autem noster, Exod. 4. vocat populum Israël filium suum primogenitum, quod & nos alibi diximus. Ex quibus vel cæcis apparet multū certè ponderis & momenti in ipsa inesse primogeniura, laterèque inibi recõditius quippiam, quàm vt vulgus possit intelligere. Porrò Erasmus in suis annotationibus in 1. c. Matthæi asserit aliquid mysterij subesse in primogeniti vocabulo, nec tamen aliter aperit.

Sapientia primogenita. Prouidentia primogenita.

78 *Secundogeniti plerumque à Deo magis dilecti.*

¶ Sed his confestim occurreret aliquis, dicētq; Deum ipsum hominū vltimo genitos ferē magis dilexiffe chariorēq; habuiffe, quā primogenitos. Dilexit enim Deus Abel magis quā Cain: Ifaac, quā Iſmaëlem. Dilexit & Iacob, Eſau odio habuit. Phares, electus, reprobatus Zaram: electus Eſſraim, reprobatus Manaffe. Electus Iuda, in quem benedictio ſeminis Chriſti transferretur, reprobatus Ruben. David inter octo fratres minimus electus præ cæteris. Moyſes magis, quā Aaron dilectus, vt ex his pleroſque collegit D. Hieronymus in Eſaiam c. 10. Sed tantum abeſt, vt hoc primogenitis reſtagari poſſit, vt illis etiam contrā ſuffragari non modicum videatur, modò non cæcutiamus, ſed paulò ſolertius rem ipſam introſpiciamus. Nam Deus Opt. Max. nouiſſimos primos fecit, ipſiufmet teſtimonio, Matth. 19. in fi. & iterum c. ſeq. Marc. 10. Lucæ 13. Abieſtaque & infirma, contemptibilia, ignobilia, & nouiſſima mundi delegit, vt non gloriatur omnis caro in conſpectu eius, vt ſcribit Paulus in 1. ad Corinth. epiſt. c. 1. Et vt grauiter pronunciauit Artabanus Perſa, apud Herodot. libro 7. Gaudet Deus eminentiſſima quæque deprimere. Vt etiam ex his poſſis colligere primogenitos eſſe naturaliter antepoſendos vltimogenitis, quos proinde eligit Deus, ne primogeniti naturā ſuperiores in ſuperbiam & elationem ob id veluti præcipites trahantur, niſi frenum hoc illis dederit Deus, qui omnes vult ſaluos fieri, vt ſcribitur 1. ad Tim. 2. quo ſe ſummioſiores agant. Vel etiam dici poteſt id fuiſſe factum in typum Synagogæ & eccleſiæ, teſtimonio D. Hieronymi hoc ipſum affirmantis in Ezech. c. 27.

79 *Seniores in multis, imioribus præferēdi. Seniores honoratiores ex legibus.*

¶ Sunt & alia quæ primogenitos ſuadent cæteris antepoſendos legum noſtrarum autoritate, quæ adeo ætati tribuunt, vt ſeniores in multis ſolius ætatis ratione præferant iunioribus. Ex quibus nonnulla haud grauiter adſcribemus. Primū habes tex. memorabilem id probantem quod ſuprà diximus, maiores natu eſſe cæteris honoratiores, in l. ſemper. ff. de iure immu. in hæc verba, Semper in ciuitate noſtra ſenectus venerabilis fuit. Namq; maiores noſtri eundem honorem ſenibus, quem magiſtratibus tribuebant. Quem textum multum commendat Panor. in c. ſtatuiſmus, in ſecundo notab. de maior. & obed.

80 *Et alibi ſcribitur.*

¶ Et ei quidem ſubſcribit Iuuenalis de antiquis Romanis loquens Satyra 13.
*Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si iuuenis vetulo non aſſurrexerat, et ſi
Barbato cuiſcumque puer: licet ipſe videret
Plura domi farra, & maiores glandis acervos,
Tam venerabile erat præcedere quattuor annis.
Primæque par adeo ſacræ lanugo ſenectæ.
Magna fuit quondam capitis reuerentia canis,
Inque ſuo pretio ruga ſenilis erat.*
Et Ouidius lib. Faſtorum 5.

81 *Lacedæmoniorum mos honorandorum ſeniorum.*

¶ Huic autem quod de Lycurgo & Lacedæmoniis dictum eſt, ſubſcribit Iuſtinus libro 3. Lycurgus maximum honorem non diuiti & potentum, ſed pro gradu ætatis ſenum eſſe voluit. Nec ſanè vſquam terrarū locum honoratiore ſenectus habet. In qua ſententiā reſert Plutarchus in Apoph. quod cum ſenex quidam Athenienſis in Panatheneis ſpectaculis à nullo ſeſſum reciperetur, tandem à Lacedæmoniis cum maximo plauſu populari receptus eſt: tunc quendam Laconam dixiſſe, Athenienſes ſcire quæ honeſta ſunt, non tamen facere. Similiter in Olympiis ludis cum quidam ſenex, vbi ſederet non haberet, ad multos quoque profectus exploderetur ab omnibus: tandem cum

cum ad Lacedæmonios veniſſet, pueri omnes Laconici aſſurrexere, viriq; compluſculi locum ceſſerunt. quod cum cæteri Græci plauſu & admiratione efferrent, ille mouens caput & lacrymabundus, Heu me miſerum, inquit, vt Græci omnes nouerunt quæ honeſta ſunt, ſed his ſoli vtuntur Lacedæmonij. Id quod etiam retulit Tullius in Catone maiore, & Valerius Maximus lib. 4. c. 5. in fin. & è noſtris Ioan. And. in c. quanto, ext. de tranſlat. prælat. Cæterum Cicero, vbi ſuprà ſcribit Lyſandrum Lacedæmonium dicere ſoluitum, Lacedæmoniis eſſe honeſtiſſimum domicilium ſenectutis. Nuſquam enim tantum tribuitur ætati, nuſquam etiam ſenectus honoratior. Et paulo antè ſigillatim reſerens honores præſtari ſolitos ſenioribus. Fruſtus, inquit, autoritatis capit extremos ſuperior ætas. Hæc enim ipſa ſunt honorabilia, quæ videntur leuia atque communia, ſalutari, appeti, decedi, aſſurgi, deduci, reduci, conſuli: quæ & apud nos, & in aliis ciuitatibus, vt quæque optimè morata, ita diligentiffimè obſeruantur. Et vt redeamus ad Plutarchum: Is præterea narrat, quòd cum Lacedæmonia quis veniſſet, honore inſpecto quem iuniores ſenioribus præſtabant, *εὐ αὐτῶν* (inquit) *μόνη λυσιτελεῖ γηράσκων.* In Sparta ſola expedit ſenescere. Apud eundem quoque in Apophtheg. Laconicis interrogatus Telecrus, aut vt alij legunt, Teleclus, cur apud Spartiatis conſuetudo eſſet vt iuniores aſſurgerent ſenioribus: Vt in iis (inquit) qui nihil attinent, honorandis ita ſe gerentes, magis honorent parentes.

Et Aegyptiorum.

82 ¶ Apud Aegyptios quoque iuniores maioribus natu obuij cedūt via ac deſcendunt, aduenientibusq; è ſedili aſſurgūt, vt retulit Herodotus in Euterpe, qui ſubdit hac in re Aegyptios cum ſolis Græcorum Lacedæmoniiſ conuenire. Albani item, vt tradit Strabo, lib. 11. ſenectutem non tantum parentum, ſed & cæterorum quoque præcipuè venerantur. Sed & Phariſæi, vt à Philone proditum eſt, maiores natu venerantur, ita vt nec contrarium quidem alicui aliquando reſpondeant, vt etiam retulit Iosephus de antiquitatibus lib. 17. cap. 1. Quin generalis erat lex apud Iudæos iubens omnibus ſenibus iuuenes honorem exhibere. quin cunctorum ſenior Deus eſt, vt etiam retulit Iosephus contra Appionem, c. 7. Scribunt Aelianus in Varia Hiſtoria, & Philoſtratus in vita Apollonij poſt initium lib. 5. apud Gades templum ſenectuti dicatum, quod vt ſubdit Aelianus, maximè ætatem rerum magiſtram venerentur. Tarſeſi; adeò ſenectutem venerabantur vt non liceret minori contra maiorem natu teſtimonium dicere, vt. x. Nicolao *πρὸ ἐδῶν* tradit Stobæus c. 42.

Rurſum de honore ſenum.

83 ¶ Tullius in lib. de amicitia reſert Scipionem, Q. Maximum fratrem nequaquam ſibi parem, quòd is anteibat ætate, tanquam ſuperiorem coluiſſe. Apud Homerum lib. 13. Iliados, Neptunus Iouis ex vitroque parente frater ipſum Iouem reueretur, neque audent illi palàm obſiſtere, quoniã eſſet maior natu. Apud eundem lib. 23. eiufdem operis Antiochus ſeniori cedendum dicit. Et paulò poſt idem immortales Deos homines natu maiores venerari teſtatur.

ἀθανάτοι τῶν ἀνθρώπων πάλαι ἔτερος ἀνδρῶντος.
Et lib. 15. Odyſſ. & ſeq. vtrobique circa initia inducit ipſe Homerus Telemachum ſubulcum ſeniorrem ipſius famulū honoris cauſa patrem vocitare. Sic & Amphinomus Vlyſſem, qui ſenex admodum videbatur, patrē vocat, quāuis habitu & ſpecie eſſet mēdicus, li. 18. Odyſſæ, *χαῖρε πατὴρ ὦ γῆνε,* &c. In quam etiã ſententiã D. Ioā. in ſua 2. epiſt. c. 2. patres eos, ad quos ſcribit, vocat honoris gratia, quoniã eſſent ſeniores, vt & annotat D. Hieronymus in Eſaiam, c. 3. Similitèr; Imperator Vlpianū parentē appellat, in l. ex diui, C. loca. quoniã erat illo ſenior, vt ibi dicit gl. & Cepol. in traſt. de Imper. mil. delig. in priuilegiis ſenectutis, verſ. 46. Sic & Iuſtinianus Theodorū in §. vlt. in Auth. de litig. Eſt enim pater nomē honoris ac dignitatis, vt dicit Arch. in c. præſ. ns. 20. q. 3. & Franc. Purp. in l. vlt. in prin. C. de edē. Neq; enim etiã ex noſtris licet ſeniores fratres appellare. quin punitur qui id facere præſumit, per l. ſinguli. C. de offic. dimer. ind. quā ad hoc nuncupatim not. Rom. in rep. l. ſi verò. §. de viro, in 53. fal. verſ. 8. deſertur. ff. ſol. mar. & Ferdin. Loaz, qui illius nō meminit in repe. rub. de iuſt. & iu. col. 9. num. 92. Nam & D. Paulus 1. ad Tim. 5. præcipit iuuenes honorare ſeniores vt parentes noſtros, cum ſcribit, Senioreſ ne increpaueris, ſed obſecra vt patrem, auum, & matrem. Id quod olim obſeruabant Athenienſes, qui vt Iſocrates ſcribit in Arcopagitico, ſenioribus aduerſari aut maledicere grauius eſſe putabant, quā in parentes delinquere. Sed vt ad Homerum redeamus, is circa initia lib. 23. eiufdem operis facit Penelopem ſic Eurycliam famulam alloquentem,

Σὺ γὰρ τό γε γῆρας οἴσεις. Quasi vellet dicere ſe illam ſenectæ gratia reuereri, vt proinde aduerſus eam non irſcatur, vti aduerſus aliã feciſſet, quæ ſibi talia nunciãſſet. Quasi famulos etiam noſtros ob ſenectam venerari reuererique debeamus. Latinus quoque Homerus hanc ſententiã grauiter pronunciat, Eglò. 5.

Ἴη maior, ſibi me eſt æquum parere Menalca.
Quem citat ex noſtris Iafon. in l. cum quid, in 2. le. & ante ſi. ff. ſi cert. pet.

De eſſem rebus.

84 ¶ Plato lib. 9. de legibus, Senioreſ (inquit) non paruo intervallo iunioribus præponendum eſſe & apud Deos, & apud homines qui feliciter victuri ſunt. Et paulò poſt, Qui licet (inquit) ſeniorē & re & verbo colat. At ſi viginti annis maior eſt, quaſi patrem ſi vir fuerit: aut matrem ſi mulier reueretur. Idem lib. 4. de Repub. iubet iuniores cedere locum ſenioribus & aſſurgere. Pythagoras autem Laertio dicebat ſeniores eſſe honorandos. Nempe quod tēpore præcederet, id honorabilius exiſtimandū eſt, cui occaſu ortū, in ſeculo principium ſine, in vita autem generationem corruptione. Sententiã eſt & Chilonis vnius ex ſeptē ſapientibus, aut vt alij malūt, Periantri, qui & vnus eſt ex ſeptem, *πρεσβύτερον ἀχύνει*, id eſt, Senioreſ venerare. Altera Phocylidis præcipitiſ ſenec venerari, illiſque

illisque cedere & sede & aliis honoribus, haud disimiliter ac nobilibus,

αὐτῶν πολιορκήσας, εἰπεῖν ἢ γέροντι.
ἔδρος καὶ γέροντων ἀνὴρ ἢ γυνὴ δ' ἀτάλαντος.

Rursusque praecipit senem patris coetaneum æquis honoribus venerari,

Ἐρέσβω δὴ μὴ λιπαρὸς ἴσασις τῆς αἰῆς γέροντι.

Concilium Carthaginense quartum, c. 84. iubet pauperes & senes præ cæteris honorandos. Cicero quoque lib. 1. Officiorum. Est, ait, adolescentium maiores natu vereri, ex hisque eligere optimos & probatissimos quorum consilio atque autoritate nitantur. Ineuntis enim ætatis inscitia senum constituta & regenda prudentia est. Plinius Secundus lib. Epist. 8. ad Maximum, dicit senectutem in homine venerabilem, in urbibus sacram esse. propterea illum monet, ut sit apud ipsum honor antiquitatis, Et hinc illud Quidii lib. 8. Metamor.

Inter honoratos medio de vertice canos.

Illud quoque Claudiani,

Mensura verendus

Scribitur in senex.

85 De eadem re ex testimonio sacrarium litarum.

¶ Et ut de sacris diuinis, scriptoribus aliquid afferamus, Scribitur Leuit. 19. c. Corā cano capite cōsurge, & honora personā senis. Quam sententiā citat è nostris Alber. in l. veluti, col. 2. ff. de iust. & iu. & Lucas Pen. in l. 1. in verbo, prior. C. de Cōsib. lib. 12. Et D. Petrus in 1. Epist. cathol. c. 5. Adolescentes subditi estote senioribus. Et ut redeamus ad nostra iura, in eam rem facit text. in l. 2. §. quæ omnia, verbi gratia. C. de vete. iur. enuel. ubi scribitur in hæc verba. Tanta autē à nobis antiquitati habitata est reuerentia &c. & in Auth. de Quæstore. §. si verò vitæ. Ex quo not. glo. in rub. eiusdem tit. venerandam esse caniciem. Decreta autem Canonica præcipiunt clericis ut debitā senioribus præbeant obedientiā, in c. his igitur. 23. dist. Alibi dicitur veneranda vetustatis autoritas, in §. illud. 2. q. 6. qui sumitur ad verbū ex §. illud, in Auth. de app. & int. quæ temp. Ex quibus fortè dicitur in c. quanto, de trāslat. epi. quòd Decreta primū sanxerunt reuerentiam antiquitati exhib. n. lā. quod & idem scribitur in c. conquestus. 9. q. 3. & in c. contra statuta, 25. q. 1. & facit tex. in c. friscis, in prin. 55. dist. Et hoc, videlicet ut honor & reuerentia senioribus exhibeatur, dicunt Rayn. & Ang. in l. sed si hac. §. sed si per pœnam. ff. de iniur. voc. procedere à iure gentium: & sequitur l. consilio 192. exorta est, col. 2. versic. ex præmissis apparet, lib. 2. & in l. cum quid, in 2. lect. col. v. ff. si cer. per. ubi allegat text. in c. est ordo, 33. q. 5. Et Aristotelem, qui scribit lib. Politic. 2. naturaliter seniores iunioribus dominari, sicuti & eum allegat Alber. in suo Dictionario, in verbo, senex.

85 Antiquus dicitur quod potius venerabilis.

¶ Ex hoc autē honore senioribus omnium gentium consensu impendi solito fortè manavit, ut antiquus id dicamus, non solū quod vetustius est, sed & quod potius ac venerabilis & melius est, ut eum iurisconsultus nostr. r Paulus scribit in l. postlimin. §. filius. ff. de capt. & postli. reuer. Disciplina castrorū antiquior fuit partibus Romanis, quàm charitas liberorū, ubi & hoc annotat Budæus Tullius lib. 1. de Inuentione. Quid hunc tanta Thebanorū gloria, tam claro atq; exornato trophæo catus atq; antiquus habere cōuenit? Et ad Attic. lib. 12. Sanctus & antiquus est hoc mihi, & in lib. de Repub. 1. Sed quoniam plurima beneficia cōtinet patria, & est antiquior parens, quàm si quis ut aiunt, caruerit, maior ei profectò quàm parenti debetur gratia. & Lucilius lib. 4. Quin potius viram degat sedatus quietā, quam tu antiquus quàm facere hoc fecisse videatur. quæ duo postrema loca in id citat Nonius Marcellus de dictionum differentiis Quintilianus lib. 4. Ut in armorum ratione antiquior cauendi, quàm iustum inferendi cura. & alibi sepius apud probatissimos auctores.

87 Senectus cur præcipitur.

¶ Sed & hinc quoque fieri potest, ut senectus γρησας diceretur, tanquam γρησας quo nomine & illis vocatur honor, & præmium. Id autem à natura profectum docet quod scribitur ab A. liano lib. 1. de natura animalium. Græcè quidem, sed in hunc sensum, Ex omnibus legibus humanissimam iudico, qua Lycurgus præcipit natu grandibus iuniores cum vel de sedibus vel de via decedere debere: tum verò eosdem reuerentia aduersus ætatem, quam ut ass. quantur omnes expetunt, assurgere oportere. Elephantorum genus à principio hoc idem solo naturæ ductu sine Lycurgi, aut Solonis, aut Zaleuci, Charondæve præceptione sanctissimè obseruant. Aetate affectis nimirum iuniores de legitimo cibo cedunt, eosdemque summa & obseruantia colunt, & à periculis seruant. In fossam delapsos iniectis fructibus subtrahunt, quibus tanquam scalis senectute graues ascendentes liberantur. Cui & tu adde quod dicam infra, nu. 216. sed quid plura.

88 Superiora intelligenda sunt senes moribus prudentes sunt superiores.

¶ Sed hoc tamen intelligendum est, modò seniores non ætate tantum, sed & prudentia quoque & moribus sint superiores, ex sententia Salomonis, aut potius Philonis Sapientia 4. dicens, Senectus venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata. Cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Nam & idem quoq; Salomon Ecclesiastes c. 4. prætulit puerum pauperem & sapientem regi seni & stulto. quod nos alibi ad aliud citauimus. Prouerb. c. 16. cum dixisset, Corona dignitatis senectus, ne de omnium senectute dixisset videretur, addit, quæ in viis iustitiæ reperietur Cui accedens Philo,

αὐτῶν πολιορκήσας, εἰπεῖν ἢ γέροντι.
ἔδρος καὶ γέροντων ἀνὴρ ἢ γυνὴ δ' ἀτάλαντος.

Id est, ad verbum,

Canicies cum mente honorabiliores. Quæ enim sine mente,

Magis multorum sunt vituperium annorum.

Cicero quo loco nuper citauimus, scribit miseram esse senectutem, quæ se oratione defendit. Non enim

enim canos, non rugas repente autoritatem afferre, sed honestè actam superiorem ætatem. Esaias autem 65. puerum centum annorum vocat senem, qui moribus est puer: propterea non magis honorandus, quàm si verè puer esset. Cuius etiam rei fit mentio in decretis canonicis in c. Paulus, & in §. quibus ergo. 2. q. 7. Notus est ille versus,

Stultitia est, quæ te non sinit esse senem.

Quem citant glof. & Hostiens. in c. cum in iuuentute, in verbo, frequentius, de præsump. Qui versus partim sumptus est ex Ouidio lib. 1. Fastorum cum scribit,

Nequitia est, quæ te non sinit esse senem.

Sed ut redeamus, Ecclesiasticus c. 25. inter tria quæ præcipuè odit, senem fatuum reponit. Ambrosius in Lucam c. 1. Iuxta (ait) animæ & corporis numerantur ætates, non pro ratione temporis, sed pro qualitate virtutis: ut vir perfectus ille dicatur, qui careat errore pueritiæ, & lubricum adolescentis animi maturitate non sentiat. Idem ad Valerianum, Non canicies commendata est annorum, sed morum. Idem in epist. contra Symmachum, Non annorum, inquit, canicies est laudanda, sed morum. Et Chrysof. in epist. Pauli ad Hebr. Sermon. 7. Canicies tunc est venerabilis, quādo ea gerit quæ caniciem decet. Cum verò iuueniliter senex cōuerfatur, plus iuuenibus deprimitur. Senes verò nō eos sacra scriptura vocare consuevit, qui sola temporū quantitate, sed qui morum grauitate maturi sunt. Indi ætati senum nullam prærogatiuam tribuunt, nisi prudentia excellat. testis Strabo lib. 15. 89 ¶ Verūm & Secundo in dubio præsumendum est, prudentiam atque sapientiam & in vniuersum animi virtutes vireque cum ætate crescere. ut quò quisq; senior est, eò præsumatur prudentior, & animi virtutibus superior, vel testimonio antiquissimi illius scriptoris Job c. 12. dicentis, In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia, quem citant Imo. & Alex. in l. Gallus, in prin. ff. de lib. & posth. Et rursum idem Job 32. c. Annorum (inquit) multitudo docet sapientiam. Et Ecclesiasticus c. 15. Quam speciosa veteranis sapiētia, & gloriosus intellectus. Præterea & de Christo legitur Lucæ 2. quòd proficiebat sapientia & ætate. In quam sententiā Homerus lib. Odyss. 2. inducit Telemachum, dum Antinorum cæterosque pæcos alloqueretur, hæc dicentem,

ἔγω δ' ἔτι νῆπιός εἰμι.

Ἴδω δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμι, καὶ πολλῶν μῦθων ἀκούω.

Ἐυνδάνομαι καὶ δὴ μοὶ ἀξέεται ἐν δόδι θυμὸς.

Id est ad verbum,

Ego autem adhuc paruus eram,

Nunc autem quando iam magnus sum, & aliorum verborum audiens

Sapio, & iam mihi augetur intus animus.

Cui ad stipulatur & illud Euripidis in Andromacha,

πολλῶν νόων γὰρ καὶ γέροντων ἐν θυγῶν ἢ κρείστων.

Id est,

Gnauus senex & iuuenibus compluribus præstat.

Et ut scribit è nostris Bal. in c. 1. in prin. per illum tex. extrà de renun. Pluris valet vmbra senis quàm arma iuuenis. Plautus autem in Trinummo, Sapientia (inquit) ætas condimentum est. Sapiens ætate cibus est. Themistocles cum expletis 107. annis se mori cerneret, dixisse fertur, ut retulit Hieronymus ad Neptonianum de vita clericorum, se dolere quòd tunc egrederetur è vita quando sapere cœpisset. Idem Hieronymus in eodem loco, Omnes (inquit) penè virtutes corporis mutantur in senibus: & crescente sola sapientia, decrescunt cætera virtutes. Et paulo post, Senectus ætate fit doctior, vsu tritior, processu temporis sapientior. Socratis est sententia ab Alcibiade in Platonis Symposio relat. αὐτῶν δ' ἀνοίας ὄψις ἀρχέται δὲ βλῆπται, ὅταν ἢ ἢ δὴ μάλιστα ἀκμῆς λήγει ἐπιγῶ. Id est, Tunc mentis oculus acutè incipit cernere, cum primū corporis oculus deflorescit. Tullius lib. de senectute, Temeritas est florētis ætatis, prudentia senectutis. Quintilianus auus declam. 317. Itaq; Hercule militem legimus robustū, legimus iuuenē, Imperatorem facimus senem. In illis enim vis corporum & manus sola spectatur, in his consilium gratia, quæ bona præcedentis ætatis in locum virium subeunt. Et ne longè testimonia repetamus, text. habemus hoc quoq; probantē in c. viduas. l. 1. ibi, quæ perfectioris ætatis, & maturioris sapientia & consilij existunt 27. q. 1. & alibi tex. in c. vlt. 84. dist. enarrans illud Prouerb. 20. Dignitas senum canicies, interpretatur caniciem pro sapientia, de qua (inquit) scriptum est: videlicet sapien. 4.) canicies hominum prudentia est.

Ita legitur apud Plat. Sed corruptus locus: legendū ἄλλοι ἐπιγῶν.

90 ¶ Aristoteles alicubi scribit vires pollere in iuuenibus, prudentiam in senioribus. vti etiam retulit Bal. in repet. l. 1. col. 4. vers. sed pone robustus. C. vnde vi. Idem lib. circularium questionum 30. cap. 3. Cur (inquit) senioris amplius mente valemus? Quia natura parens & autor omnium instrumenta duo nobis inferuit, quorum operā instrumētis extraneis vti valeremus: Manum, inquā, corpori dedit, animæ mentem. Est enim mens quoque rebus à natura nobis impartitis annumeranda, vicem sanè gerēs instrumētī. Cætera omnes scientia artēsq; nostra opera sunt: mentē ipsam opus esse naturæ fatendum est. Vt inde manu non iam inde ab ortu naturæ vti possimus, sed cum eam natura absoluit perfectiq; (procedente namque ætate manus suum opus maximè efficere potest) Ita etiam mens, quæ res naturalis est, nō protinus, sed in senectute maximè nobis obtingit: atq; tunc potissimū consummatur atque absoluitur, nisi detrimento aliquo lacera læsaque sit, quemadmodum cætera quoque opera naturæ. Posterior verò mens quàm manuum facultas accedit: quoniam instrumenta etiam mentis posteriora sunt, quàm manuum instrumenta. Est enim mentis instrumentum scientia;

Ratio præcedētium ex Aristotele.

scientia: menti nanque utilis scientia est, vt tibicini tibia. Manuum instrumenta, res pleraque naturales sunt: natura autem ipsa eiusque; res omnes priores sunt quam scientia. Quorum autem instrumenta priora sunt, facultates quoque eorum prius contingere congruum est. his enim crebro vtentes conficere habitum solemus, & ista sic recipiuntur, vt quam vicem hanc inter se gerunt quorum instrumenta sunt, eandem instrumenta quoque ipsa inter se habeant. hanc Aristoteles. Cui & illud adicere potes ex magistro ipsius Platone in Timæo, Animam ab initio cum mortalis corporis vinculis includitur, amentem effici. At postquam nutritionis & augmenti riuus lenius minusque fluit, animaque circuitus tranquilliore motu iter suum peragunt, processuque temporis sedatioris fiunt, & in figuram naturæ suæ congruam restituuntur: tunc singulorum circuloꝝ directæ conuersiones iisdem & alterius naturam probe discernunt, hominemque sic institutum prudentem efficiunt.

91
Alia ex re ipsa.
Prudentia non nisi per multam rerum experientiam quaeritur.

Adde & tu aliam quoque rationem crassiore quidem illam, sed non minus forte efficacem videlicet prudentiam, nisi per multam rerum experientiam, neminem allequi posse. Proinde opus esse & longo tempore, & rerum in vtraque fortunam multiplicium & variarum vsu, ac pertractatione. Quod Homerus ille animaduertens Vlysem suum, sub cuius nomine sapientem virum intelligi voluit, terra marique diutius iactari fecit. Cuius exemplo, longam experientia & vsu informandum esse sapientem virum præcipit. Ita enim Odysseam inchoat,

ἀνδρα μοι ἔννεπε, μοῖρα πολὺν ἄτροπον, ὅς μ' ἀλάστορα
ἔλαγχθην, ἐπεὶ τροίης ἱερῶν πολίεθρον ἐπερσε,
Ἔμω δ' ἀνδρῶπων ἴδεν ἄσεια, καὶ νόον ἔγνω.
Id est, vt Horatius duobus versibus traducit,
Dic mihi Musa virum captæ post tempora Troiæ,
Qui mores hominum multorum vidit ex urbes.

Quod imitatus Maro noster Aeneam suam per diuersa quoque terrarum spacia circumducit. Constat autem quod seniores sumus eo plus habere nos experientia & vsus, vt est tex. in c. sciendum. 26. q. 4. Et vt inquit Pan apud Apuleium lib. 5. de Asino aureo, Sum quidem rusticanus & opilio, sed senectutis prolixæ beneficio multis experimentis instructus. Et Homerus, vt ad eum redeamus, circa initia lib. secundi Odysseæ de heroë quodam Aegypto ita loquitur,

ὅς διν γῆραι κυφὸς ἐν καὶ μύρια ἦδ' η.
Id est, Qui iam senecta incuruus erat, & multa rerum experientia sapiens. Et apud eundem lib. Iliad. 19. Vlyses dicit se Achilli non parum sapientia præstare, quoniam senior esset, & plura nosset,
ἐγὼ δὲ κε σείο νοῦματ' ἔμυ προβαλομένομ
Ἔμω δ' ἀνδρῶπων ἴδεν ἄσεια, καὶ νόον ἔγνω.

Quæ etiam postrema verba apud eundem eiusdem operis lib. 21. protulit Neptunus Apollinem alloquens. Lib. autem Iliados 13. de Ioue & Neptuno loquens,

ὁ μὲν ἀμφοτέρωσι μὲν ὄμω γένεθ', ἠδ' ἴα πάτρην.
ἀλλὰ ζεὺς πρότερος γέγονε, καὶ παλαιοτέρα ἦδ' ἔα.
Id est,
Verè quidem vtriusque vnum genus & vna patria, Sed Iuppiter prior generatus erat, ac plura norat. Euripides quoque in Phœnisis inducit Iocastem auum Eteoclem filium adulescentem in hæc verba alloquentem,

ὁ τέκνον, ὃχ' ἀπαντὰ τῶν γῆραι κακὰ
ἔπικλεες πρόσθεν, ἀλλ' ἠμωφεία
ἠχ' ἠλέξαι τῶν νέων ὀφώτερον.
Id est,

O gnate Eteocles, cuncta nequaquam mala Adsumt senectæ: nam per experientiam vsuque rerum haud nihil rudi Potest iuuenta melius ac prudentius. Siue malis ad verbum,

O fili, non omnia senectuti mala, Eteocles, adsumt, sed ipsa experientia Potest aliquid dicere iuuenibus prudentius. Sed & eiusdem est ea sententia,
Τὸ γῆρας ὡ πατὴρ νεώτερον φρενῶν
Σοφώτερον πέφυκε, καὶ ἀσφαλέστερον.
Senectus o fili iuuenilibus animis Sapiens est, atque tutior.

A quo Ouidius potest videri mutuatus fuisse illos versus lib. 6. Meta. Non omnia grandior ætas

Quæ fugiamus, habet: seris venit vsus ab annis. Sed & in eandem sententiam est quod Afranius poëta apud Gellium lib. 13. c. 8. Sapientiam dicit filiam esse vsus. versus ipsius ij sunt, vsus me genuit, mater peperit memoria.

Σοφίαν ἠνοῦται με Γραῖ, vos sapientiam. Cui subscribens autor allegoriarum in Hesiodum ob id

ob id tradidit Palladem dici natam ex Iouis vertice, quoniam ab experientia sapientia prudentia oritur: illa verò ex sensibus, quæ in capitis ambitu visuntur. Nam & Isocratis sententia est in epistola ad Iasonis liberos, Experientiam & rerum multarum vsu fenes erudire: atque efficere, vt quid expedit, acutiùs quam alij perspicere posse videantur. Et hinc certè fluit maxima pars eorum, quæ ætati tribuimus, & præcipuè quæ proximè dicemus.

92 Ex quo item & illud fit, vt seniores non facillè dolis & artibus decipiantur: nempe propter multam longamque rerum experientiam, quæ eos prudentiores, astutiores, callidiores, cautiore reddidit. Hincque Senarius ille prouerbialis,

ἄλυσκος ἐν ἀλίσκοις παύει.
Senex vulpes nonprehenditur laqueo.

Illique non absumilis apud Laertium in Heraclide Pontico, ex Dionysio Metathemeno, aut vt alij malunt, Spintharo,

ἄλυσκος ἐν ἀλίσκοις παύει.
Senex simia nonprehenditur laqueo.

Mox tamen subiungitur, ἀλίσκοις μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἀλίσκοις.

Prehenditur tamen, sed post tempus apprehenditur.

93 Igitur & Tertio in consiliis quærendis, causisq; dubiis decidendis antiquiores iunioribus præferuntur c. de quibus, 20. dist. vbi hæc verba scribuntur, Quod si omnibus his inspectis huius quæstionis qualitas non lucidè inuestigatur, seniores prouincia congregate, & eos interrogate. Facilius namq; inuenitur quod à pluribus senioribus quaeritur. & not. Domi. & Card. Alex. ibi. Ex eorum fertur Domi. in dubio standum esse magis op. antiquorum Doct. quam iuniorum, & Archi. in c. domino sancto, 50. dist. & in c. diffinimus. 18. q. 3. Barb. cõsil. 23. scripsit propheta, col. penul. lib. 1. & conf. 20. illud afferam, col. 3. lib. 2. & Ferdi. Loaz. in repet. rub. de iust. & iure, col. 10. nu. 78. Et facit quod in simili dicitur in d. c. domino sancto, in fi. 50. dist. cum dicitur, quod illius consilij sententia magis teneatur, cuius antiquior & potior extat autoritas, & est similis text. in c. hoc ipsum, 33. q. 2.

94 Homerus enim lib. Iliados 3. cum de Vealegone & Antenore loqueretur, eos dicit, arte militari ob senium desuetos, sed in curia ac senatu dicendaque sententia utilisimos,

ἡραὶ δ' ἢ πλεῖστοι πεπαισμένοι, ἀλλ' ἀγορήται
ἔδλοι.
Idem libr. 4. hæc facit Nestorem dicentem,

Κελεύσω
Βελέη καὶ μύθοισι, τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γερῶν.
Iubeo

Id est, Consilio & sermonibus, hoc enim munus est senum.

Sed & lib. 23. grauitè pronunciauit animu iuuenibus esse promptiorem, sed imbecillius consilium, διὰ δὲ αἶμα νέος ἀνδρὸς ὑπερβασίαι πλεῖστοι, κραπνότερος μὲν γὰρ τε νόος, λεπτιὰ δὲ τε μῦθις.

95 Et huc alludens Homerus Latinus per omnia Græci imitator, dandis semper consiliis natura iores destinat. Nam lib. 5. Aeneid.

Hic vna in multis quæ maxima nati
Virgo tot Priami natorum regia nutrix,
Non Beroe nobis, &c. Et paulò post,
Tum senior Nautæ, vnum Tritonia Pallas
Quem docuit, multaque insignem reddidit arte,
Hæc responsa dabat.

Quo in loco & Donatus & Seruius istud quod diximus, annotarunt. Nec iniuriâ, quado & bis postea idem vates de eodem loquens, & ætatem seniore inculcat,

Talibus accensus dictis senioris amici. Item,
Consiliis pare quæ nunc pulcherrima Nautæ
Dat senior. Et Ouidius lib. 5. Fastorum,

Martis opus iuuenes animosaque bella gerebant,
Et pro Diis aderant in statione suis.
Viribus illa minor nec habendis vtilis armis,

Consilio patriæ sæpe ferebat opem. Et apud eundem Oenone ad Paridem,

Consului (neque enim modicè terrebar) anusque,
Longæuòsque fenes, constitit esse nefas
Quid grauis Antenor, Priamus quid suadeat ipse.

Et in eadem epistola, Et Lucretius lib. 3.

Consule, quis ætas longa magistra fuit.
Inde vbi robustis adoleuit viribus ætas,
Consilium quoque manus, &c. auctior est animi vis.

Quibus & concinit illud Claudiani de victoria Stiliconis contra Alaricum, Primòsque suorum

Senex vulpes non capitur laqueo.

Seniores in consiliis preferuntur iunioribus.

Virgo tot Priami natorum regia nutrix.

Talibus accensus dictis senioris amici.

Inde vbi robustis adoleuit viribus ætas.

434 Consultare iubet bellis annisque verendos.

96 Sed & Euripides, vt ad autores Græcos redeamus, in Menalippe apud Stobæum, Ser. 114.

ῥηλαῖος αἰνῶν ἔργα μὲν νεότερων, Βουλὰς δ' ἔχεισι τῶν γερατέρων κράτος.

Dicitum est vetustum, facta iuuenum, cæterum Magis valent consilia natu grandium.

Idem quoque in Bellorophonte apud eundem Stobæum in eodem loco.

ὁ παῖς, νεώτεροι δ' ἔργα μὲν ἔχοντες χεῖρες, ῥηλαῖος δ' αἰνῶν ἐστὶ τῶν γερατέρων.

O filii, iuuenum manus ad agendum robustæ sunt, Sententiæ autem sunt meliores seniorum.

Quem posteriorem versum nonnulli etiam Menandro tribuunt.

Subdit autem Euripides,

ὁ γὰρ χρόνος δίδωμα ποικιλώτατον

Nam tempus multam & variam doctrinam parit.

Id quod etiam pertinet ad ea quæ diximus supra nu. 87. incip. adde & tu. Plutarchus quoque in commentario cui titulus est ἐπεστυτέρω παλιτετέρω πολιτευτέρω, scribit maximè seruari ciuitatè, vbi consilia senum, & iuuenum lancea præcellit. Cicero autè in Catone, Non (inquit) viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur, sed consilio, autoritate, sententiâ: quibus non modo orbari, sed etiam augeri senectus solet. quam sententiâ citat è nostris Lucas Pen. in l. j. col. 2. C. de Consul. lib. 12. & Barb. d. conf. 23. col. pen. lib. 1. Idem in oratione ad Pontifices pro domo sua, Opus (inquit) erat scientia, quam etsi omnes consecuti sunt, tamen certè peritiores vetustas facit.

97 Scribitur 3. Rex. 12. Salomonem Regem omnium mortalium sapientissimū seniores quosdam sibi delegisse, quibus suum ipsius regnum gubernaretur. Quorū cōsilio cum nō acquieuisset Roboam, sed iuniorum potius, regnū amittit, de quo nō nihil habetur in c. ecclesia. 16. q. 1. & per gl. in c. 184. dist. & Specul. tit. de aduo. §. nunc tractamus, verſ. habito igitur. Salomonem autè secutus Lycurgus ille, qui Lacedæmoniis leges scripsit, illud omnium primū instituit, vt octo & viginti seniores Regibus Laconum semper assisterent, vti in eius vita recenset Plutarch. Nam & vt è nostris scitè prudentèr; scripserunt Angel. & Iaf. in 2. lect. in fi. in d. l. cū quid. ff. si cert. pet. melius saniusq; est consilium seniori, quàm iuuenū alleg. Iaf. tex. qui tamen parū facit, in c. ex multa, de voto. Per quem tamen idem quoque voluit ipse Iaf. in l. gallus, in prin. in l. leg. col. 13. verſ. in tertia parte. ff. de lib. & posth. vbi & ad hoc allegat illud Hieronymi ad Augustinū, Bos lassus fortius figit pedem. quod citat idè Iaf. in l. si seruum. §. sequitur. ff. de verb. obl. Et huc quoque alludens Ezechiel. 7. c. Lex peribit à sacerdote, & consilium à Senioribus. Scribitur Iudic. ca. 2. Nabuchodonosor regem vocasse maiores nati, & cum eis habuisse mysterium sui cōsiliij. Sed & huc referri potest, quod dicit Bal. in c. 1. per illum tex. de renun. quod plus valet vmbra senis, quàm ensis & arma iuuenis. quod & idè dicit per illum text. ipsemet Bal. in l. senium, in prin. C. qui testa. fa. pos. & Io. Plat. qui nullā Bal. mentionē facit in l. vlt. C. qui atar. se excus. lib. 10. & Barba. d. conf. 23. Proprius tamen ad hoc accedit quod voluerūt Hostien. & Ioan. Andr. in c. 1. in verſic. verūm vnctiois, extra de sacra vncti. quod opinionibus antiquorum deferendum est, per c. literas, de tempo. ordi. & c. literas, de restit. spol.

97 Roboam consilio iuniorū regnum amittit.

98 Senes errantes reprehēdi possunt.

Subdunt tamen ipsi Host. & Ioan. And. vnum non contemnendum, quod & nos obiter dicere volumus, id procedere, nisi seniores in errore deprehenderentur. Nam tunc reprehēdi possunt per rex. ibi, & in l. 1. §. si vstruſtus. ff. ad l. falcid. & c. noli, & c. negare, & c. neque, 19. dist. Sicui etiam no. Barb. in repet. tub. C. qui admit. col. 8. & seq. & Iafon in l. si seruum. §. sequitur, in vlt. not. ff. de verb. oblig. & Bolog. in disput. vter sit præferendus, doctor an miles, col. 9. Nec propterea fit illis iniuria, per rex. in l. potioris. C. de offic. rect. prouin. quam ad rem ferè similem annotat gloss. in l. 3. §. si quis quasi statuliber, in verbo possēssione. ff. de condic. ob cau.

99 Nec grauiē senes debēt sententiā iuniorū accedere.

Imò verò non debet senior dedignari sequi sententiā iunioris, per tex. in d. l. si seruum Stichum, §. sequitur, ibi, Celsus adolescens scribit, iunctis seq. ff. de verb. oblig. quam ibi sequuntur Imo, Alex. Franc. Aret. & Iaf. D. autem Augustinus in c. si habes, 24. q. 3. Senex, ait, à iuvene episcopus tot annorum, à collega nondum anniculo paratus sum doceri. Et scribitur in c. vlt. 38. dist. Nullus episcopus propter opprobrium senectutis: vel nobilitatem generis à paruulis vel minimis, si quid fortè est utilitatis aut salutis, inquirere negligat. Ideoque David aliàs Ionathā prudentior atque etiam senior, ipse tamen Ionathā consiliū libenter acquirerebat, vt licet videre. r. Regum c. 20. & alibi saepe, & annotauit Diuus Ambrosius lib. Officiorum 1. c. 18. Et apud Homerum lib. 14. Iliados Agamemnon & Græcorum princeps, & iam ætate maturus non dedignatur iunioris potiorem sententiā, Sed existat (inquit) aliquis qui meliorem mea sententiā dicat, seu grandior, seu minor, cum mea bona gratia dicturus.

100 Iuniores non nunquā seniores uincunt cōsilio.

Nam vt & idem Homerus apertè ostendit lib. Iliados 9. Iuniores interdum seniores vincunt consilio. Inducit enim Nestorem (cuius quò ætas prudentiaque maior erat, eò quoque testimoniū certius credibiliusque etiam fuit) huiusmodi testimonium de Diomedè perhibuisse, quod sicut inter omnes Argiuos reges erat natu minimus, ita quoque consilio maximus. Pindarus quoque Pythiorum Ode 4. de Demophilo loquens,

ΚΑΝΘ

Κανὸς γὰρ ἐν παισὶ νέος, ἐν ἡ βολαῖς πρεσβυς, ἐγκύβ- Σας ἐκατονταετῆ βιωτῆ.

Quibus significat illum inter pueros iuuenem, in consiliis verò senem peræquè ac si centum annorum esset. Apud Lium lib. 4. ab vrbe cond. Ap. Claudius nepos eius qui Decemuir fuerat, iuuenis ac minimus natu, ex Patrum consilio optimam omnium sententiam in re admodum perplexa dixit, quam cæteri omnes secuti sunt.

Prudentia ante pilos.

101 Sunt enim quibus ingenium & rerum prudentia velox ante pilos venit, vt à Persio satyr. 4. scriptum est. Nam & Papinianus noster, quem iuris asyllum, & doctrinæ legalis thesaurum vocat Spartianus in Seuero, quique fuit vir prudentissimus l. cum virum. C. de fideicom. acutissimi ingenij, & meritò ante alios excellens. l. cum acutissimi. C. eo. item summi ingenij. l. cum Papi. C. de sent. Papi. inquam, inquam, vir tantus mortuus est annos tantū natus 37. vt è nostris retulit Soc. in rep. l. cum auus, col. 1. ff. de cond. & dem. Quo tamen autore nescio. Nam Spartianus solus ex paulo antiquioribus, quos tamen hætenus legimus, tum in eo loco quem nuper citauimus, tum quoque in Nigro, & in Caracalla, & in Geta, multa de illo scripsit, præsertim autem de morte ipsius, nihil tamen de ætate adscripsit. At Catellianus Cota in suis memoraliis, quo loco Iurisconsultorum ordinem declarat, scribit Romæ inuentam esse ipsius Papiniani vnam argenteam, cum hac inscriptione, Aemilio Paulo Papiniano Præfecto Prætorio Iurisconsulto, qui vixit annos 36. dies 10. menses 3. Et nos certè hanc inscriptionem comperimus inter epigrammata antiquæ vrbis collecta à Iacobo Mazochio Romanæ academix bibliopola.

Nerua filius 17. anno publicè de iure respondit.

102 Et quod magis mirandum est, Nerua filius decimo & septimo anno publicè de iure respondit, Vlpiano teste locupletissimo in l. 1. §. in iur. ff. de postul. quo in loco Angel. tradit Bar. id quoque ipsum fecisse, & Bal. eius fratrem in decimo quinto anno repetisse. l. centū Capuæ. ff. de eo quod certo loco, vt intelligas fabulosum esse quod vulgò dicitur Bal. ad legū studium in quadragesimo anno accessisse, eique Bar. dixisse, Tardè venisti Balde: hunc autem respondisse, Citius recedam Barthole. Subiungit Ang. se anno vicesimo postulasse, & vicesimo quarto doctorè fuisse. At Bar. nō sibi tribuit quod Ang. de eo dicit. Nam in l. quidā cūm filium, in ff. de verb. obl. dicit se anno vicesimo publicè repetendo & disputando de iure respōdisse, & anno vicesimo primo Doctoratum affecutū fuisse. Pau. Cast. in l. ante, quæ est pe. C. quorum appel. non recip. tradit Spec. diuinū illud opus, quod Speculum vocant, vnde ei Speculatoris appellatio data est, in iuuentute fecisse. Ipse autem Specul. tit. de appel. §. breuiter, verſ. sed iuxta, asserit se tum cum ea ea scriberet, ætatis esse 34. annorum.

Celsus adolescens.

103 Sed vt redeamus ad antiquiores illos, Celsus ille nostrorum iurisconsultorum non infimus, sæpius à cæteris adolescens appellatur, quod scilicet ea ætate ius ciuile fuisset interpretatus. nam & inter plurima alia loca ita vocatur in d. l. si seruū §. sequitur. ff. de verb. oblig. vbi Iulianus & Paulus eum secuti sunt. Ex quo Imo. & Franc. Aret. not. vt supra diximus, quod doctor antiquus debet sequi iuniorē bene sentientem, & allegat ipse Are. d. c. si habes, 24. q. 3. Cornelius Tacitus in lib. de oratoribus scribit L. Crassum decimonono ætatis anno Caium Carbonem accusasse: Cæsarem vno & vicesimo Dolabellam: Asinium Pollionem altero & vicesimo Catonem, Caluum non multo ætate antecedentem, Vatinius. Et iis quidem orationibus quas dicit cum admiratione legi, Tullius admodum iuuenis Sextum Roscium feliciter defendit, cuius orationem & omnes quoque admirantur. Augustus Cæsar, vt prodidit Suetonius, duodecimum annum agens, auiam Iuliam defunctam pro concione laudauit.

Eupolis 17. annorum totidem comædiis exhibuit.

104 Eupolis ille Atheniensis prisca comædiæ poëta celeberrimus septemdecim natus annos totidem comædiis agendas populo exhibuit, septiesq; vicit, vt tradit Suidas. Plinius Secundus 14. annos natus comædiam Græcam composuit, vt ipse scribit lib. 7. epistolarū ad Pontium. Idem adolescentulus dicere in foro cœpit, vt & ipse testatur lib. 1. eiusdem operis ad Suetonium. Alibi in eodem lib. ad Capitonem dicit eum fuisse ætatis vnde vicesimo anno, cū in foro cœpit dicere. Sed & idem lib. 9. ad Quadratum, scriptum reliquit, quod cū Veiento senex caudidicus videret se ab ipso Plinio superari, Homericō illo versu questus est,

ὦ γέρον ἢ μάλα δή σε νέοι τέρροι μαχίται.

O senex sanè multum iam te iuuenes premunt milites. Quem etiam versum, vt obiter dicam, tradit Sozomenes scriptor historix eccles. apud C. siodorū Tripartitæ Historix lib. 1. c. 8. vatem, aut vt ipse loquitur, dæmonem Apollinē vsurpasse, cum responsum daret Licinio consulenti, quod aduersus Constantium parabat. Verba autem sunt Dio-medes ad Nestorem lib. 8. Iliados. Seuerus Imp. cuius rescripta saepe à nostris Iurisc. citantur, 18. anno publicè declamauit, vt tradit Spartianus in vita illius. Andreas Alciat. in proem. lib. 6. Paradoxorum, scribit in patriæ suæ monumēto C. Valerium Petronianum, qui annos tres & viginti natus diuina humanaque iura calluerit, nihilominus medicinam, polititiāque professus, legationeque vrbica & peregrina quinquies defunctus. quapropter Græca appellatione υδερσομ dictus, quod breui multa percurrisset. Sæpe inibi dicit Alc. cum illud opus Paradoxorum (admirandum certè mihi semper visum) æderet, fuisse eius ætatis, vt vix veniam ætatis impetrare potuisset. quod peræquè est ac si dixisset se nondum ætatem 20. ann. attigisse, vt docet l. 2. C. de his qui ven. æta. imp. Et hic quoque vide quæ scribam infra, nu. 173. illud autem non ignotum, & multis seq.

105 Quartò maior est seniorum autoritas, per tex. in § illud etiam, in princip. vetustatis autoritas, in

auth. de appel. & intra quæ temp. & ibi glo. in verbo, autoritatis, dicit ea verba esse notanda pro antiquitate. & ad idem text. in c. domino sancto. 50. dist. & in §. illud, in princip. 2. q. 6. Et scribit Cicero de senectute, res magnas geri consilio, autoritate, sententia, quibus senectus augetur solet. Et alibi in eodem lib. superiorem ætatem fructus extremos præbere autoritati. Sed & alibi eodem in lib. Habet senectus honorata præfertim tantam autoritatem, vt ea pluris sit, quàm omnes adolescentiæ voluptates. Et paulo antè de Valerio Coruino loquens, dicit extremam ipsius ætatem in hoc beatiorem fuisse, quàm mediam, quod autoritatis plus habebat, laboris minus. Apicem autem senectutis esse autoritatem, quam sententiam retulit ex nostris Cepola in tract. de imp. mil. delig. in materia antiquitatis: ea tamen iura non allegat. Sed & idem Cicero in Topicis, Autoritatem (inquit) aut natura, aut tempus affert. Et postea ætatem ponit in his quæ tempore autoritatem afferunt. Et idem in Oratore, Habet (inquit) vt in ætatibus autoritatem senectus: sic & in exemplis antiquitas. Et in libro de Partitio. orator. Vterque, inquit, ad augendum habeat exemplorum aut recentium quo notiora sint, aut veterum quo plus autoritatis habeant, copiam. Sed & ex eiusdem sententia in oratione, quam habuit ad Pontifices pro domo sua, Auget ætas dignitatem. Quintilianus libro 12. c. 4. Senibus, inquit, autoritas maior est, quod plura nosse & vidisse creduntur. quod Homerus frequentissimè testatur. Et D. ille Basilius non tantum cognomento, sed & virtutibus & eruditione Magnus in institutione vitæ religiosorum, censet collegio ipsorum religiosorum principem institui vitæ & moribus & ætate grauem, cum in vita antiquitas, & senilis autoritas sit longè venerabilior. Di odoros autem Siculus lib. Bibliotheca 17. scribit apud Spartanos, in omnibus quæ gerenda essent præcipuam fuisse senectuti autoritatem.

106 **Autoritatis seniorum exempla.**
 ¶ Sed ecce tibi ex multis exempla aliquot senilis autoritatis proferam. Solon Atheniensem legislator cum ex eo aliquando Pisistratus quæreret, qua tandem spe fretus sibi tam audacter obstitere: Senectute, respondit, autor Tullius in eo lib. quem nuper citauimus de Senectute: & Plutarchus in lib. an seni sit gerenda respublica, & Laërtius, qui id fufius describit. Marcus Castricius dum Placentiæ magistratū gereret, Cn. Carbone Consule iubente decretum fieri quo sibi obsides à Placentinis darentur, nec summo eius imperio obtemperauit, nec maximis viribus celsit. Atque etiam dicenti multos se gladios habere, respondit, & ego annos. Aulus quoque Cælius, vir iuris ciuilibus scientia clarus, cum multa de temporibus Cæsaris liberius loqueretur, amicisque, ne id faceret, monerent: duas res quæ hominibus amarissimæ videntur magnam sibi licentiam præbere respondit, Senectutem & orbitatem. Horum testis Valerius lib. 6. c. 2. quo de liberè dictis differit. Apud Lium lib. 5. 2. belli Macedonici, cum Actolorum maxima pars, ne admittendos quidem in consilium Romanos censerent, principum seniores autoritate obtinuerunt, vt daretur iis consilium. Et lib. 8. eiusdem belli, Autoritas seniorum voluit vt Cn. Manlio triumphus decerneretur.

107 **Vetustas iurisdictionis habet.**
 ¶ Tanta est autem vetustatis autoritas, & id pro Quinto erit, vt ea vicem probationis obtineat, vel teste Ouidio lib. 4. Fastorum,
Pro magno teste vetustas creditur.
 Et lib. 1. Metæ.

*Saxa (quis hoc credat? nisi sit pro teste vetusta.)
 Ponere duritiam cæperc.*
 Nam & hinc fama antiqua plene probat dominium, si credimus gl. in l. atqui natura. §. cum me absente. ff. de negot. gest. & ibi Ang. qui eam dicit fing. & ita se obtinuisse, & idem Ang. in l. Titius. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. & in l. quidam in suo. ff. de cond. inst. & ibi quoque Nicol. Neapol. qui dicit aliam gl. esse similem in l. iudibus. C. de agr. & cens. lib. 11. Ex quo Bal. in c. 1. §. vassallus. ad fi. tit. si de feud. fuer. contr. inter do. & agn. dicit huiusmodi famam inducere præsumptionem iuris. Et conf. 89. dominus Thomas. col. 2. vers. tertio præmittendum, lib. 1. eam habere vim notorii, cum aliis multis concord. à me latè congestis in Consue. Picta. tit. de præscrip. §. 1. Hincque Solon autoritate antiqui poetæ Homeri ex lib. 2. Iliados in Catalogo, probauit Salaminam à primordio iuris Atheniensium fuisse, contra quam Megarenenses contendebant,
*αἶας δ' ἐκ σαλαμῖν' ἄγρ' θυοκαίλεκα νῆας:
 Στῆσε δ' ἀγῶνι, ἠθρηναίων ἰσαντο φάλαγγες.*

Verba enunciativa antiqua plene probant confinia.
 Vt scriptū reliquere Strabo lib. 8. Geographic, vbi dicit nonnullos id fecisse Pisistratū putasse, & Plutarchus & Diogenes Laërtius vterque in vita Solonis. Et hinc quoque quod verba enunciativa antiqua plene probant confinia, & cætera huiusmodi, Bal. Alb. Sal. & recentiores in l. cum aliquis. C. de iure delib. Bal. conf. 112. quæritur qui intelligantur, col. vlt. lib. 1. Ant. in c. cum olim, de censib. & in c. vlt. de succel. ab intest. cum aliis quoque multis concor. à me collectis in d. §. 1. de præscrip. vbi & alia multa similia videbis.

108 **Senes in ius vocari non debent sine venia.**
 ¶ Sexto non debent senes in ius vocari sine venia, vt voluit glo. ord. in l. generaliter. ff. de in ius voc. per illum text. quo cauetur eas personas quibus reuerentia præstanda est, non esse in ius vocandas sine iussu prætoris. & hoc quoque allegatur è multis voluisse Spec. tit. de actore, ver. sed nunquid edictum, vbi tamen mihi videtur voluisse contrarium. Tamen eum ad id citat & sequitur, nulla facta mentione illius gl. Ferd. Loaz. in d. rub. de iustitia & iure, col. 9. nu. 83.

109 **Senes priuilegiati.**
 ¶ Septimò senes gaudent priuilegio. l. ad egregias personas. ff. de iureiur. vt voluit gl. in ea ipsa l. per text. in §. hinc nobis, in Auth. de hæc. & falc. & sequuntur omnes in d. l. ad egregias, inter quos Ang. dicit

dicit hoc non seruari de consuetudine. sequitur item Ant. in c. quoniam frequenter, in princ. vt lit. non contest. vbi dicit quod in hoc casu intelliguntur senes qui attigerunt 72. annum, & de hoc est bonus tex. in c. si qui testium. & ibi glo. & Doct. extra de testibus: quem & ad hoc ponderat Barb. d. consil. 20. col. 3. lib. 2.

110 ¶ **Quotid quo quis senior est, eo prior inscribi debet, cum multorum nomina inscribuntur, text. est in l. in prin. ff. de alb. inscrib. qui licet loquatur de ordinis antiquitate, non ætatis, & ita etiam debeat intelligi, & similia iura per glo. ord. in c. vlt. in verbo, antiquiores, & ibi Dom. in fi. princ. de consuet. libro 6. & est bonus tex. in c. 1. vbi Pan. post alios ad hoc not. de paroch. facit tamen in arg. quod si eodem tempore fuerint aliqui recepti, ita vt nullus eorum possit dici alius antiquior ordine: Certè antiquior ætate debet cæteros præcedere, quod expressè voluit Bart. in l. 1. ff. de obseq. à liber. præst. & in l. 2. §. prius, col. 2. vers. circa secundum. ff. de vulg. & pup. Id quod dictum & intellectum volumus in cæteris articulis, in quibus reperimus antiquiores ordine cæteros præcedere. Et vide infra nu. 115. decimotertio, qui antiquior est, & iterum nu. 124. sed & hoc secundo, & 3. seq. & in 60. q. nu. 7. & id prope.**

111 ¶ **Nonò simile est quod & seniores ante alios debent subscribere instrumentis, consiliis, & aliis huiusmodi, sicuti not. gl. in c. statuimus. 61. dist. Inno. Hostien. & alij in c. 1. de maior. & obed. Henr. in c. statuimus, eo. tit. Ro. in repet. l. si verò. §. de viro, in 53. fal. ver. nono defertur. ff. sol. matr. Cuius ratio est quia qui dignior est, is quoque prior debet subscribere, per tex. in §. notandum. 17. dist. vt voluit gl. in c. cum olim, extra de consuet. Sed iam supra probatum est, & amplius postea probabimus, quo quisque senior est, eo quoque esse digniorem.**

112 ¶ **Decimò seniores in dicendis sententiis præferuntur, vt videlicet priores & ante cæteros loquantur, & respondeant, per text. in d. l. 1. §. in sententiis. ff. de alb. scrib. & in l. 2. ibi, decernendi loquendiq; facultas antiquior. C. de Præf. Præst. lib. 12. & voluit gl. in l. 1. in verbo, antere. C. de Consul. eod. lib. 12. & in dicto c. statuimus. 61. dist. & Inno. in d. c. 1. in prin. & ibi Bal. Pan. & alij, de maior. & obed. Iac. Bel. in §. ordinationem, in Authentica, de mon. & Bal. in l. obseruare. §. antequam verò, ad fi. ff. de offic. Proc. qui & ad hoc citat illud Eccles. 32. Loquere maior natu, decet enim te primum verbum. Quod & citat idem Bal. in dicto c. 1. de maio. & obed. & in cap. 1. in verbo, prius, tit. de cont. feu. apud par. termi. & Lucas Pen. in rub. C. de leg. col. 11. ver. 3. lib. 10. Rom. sing. 81. qui debet primo loqui, vbi per hoc dicit quod in dandis consiliis debet senior prius loqui, & ad hoc dicit sing. tex. in c. 1. tit. de cont. feu. inter par. & eccle. credo quod voluit allegare d. c. 1. de cont. feud. apud par. ter. & Cep. in d. cont. feu. inter par. & eccle. credo quod voluit allegare d. c. 1. de cont. feud. apud par. ter. & Cep. in d. tract. de Imp. mil. delig. in 33. & iterum in 38. priuilegio antiquitatis. Illic enim plurima scribit antiquitatis priuilegia quæ sæpe conculcat & repetit, vt quæ in duo vel tria diuidit, eadem plerumq; sunt. Idem quoque, vt redeamus, voluit ex recentioribus. Iaf. in l. cum quid, in 2. lec. 2. col. vlt. ff. si cert. pet. & d. conf. 192. col. 2. vers. item in Ecclesiastico.**

113 ¶ **Propterea Homerus libro 2. Odyssææ Aegyptium illum Heroem senem, de quo supra locuti sumus, primo loco loquentem facit, τῶν δ' ἐπειδ' ἦρας ἀγούπης: ἢ ἢχ' ἀγορεύειν, ὅς δ' ἠ γήραι κρυφὸς ἔην, καὶ μύεα ἦδ' ἦ.** Id est, ad verbum, Inter hos deinde Heros Aegyptius cæpit concionari, Qui iam senectute incuruus erat, & multa sciebat. Tradit Dionysius Halicarnassæus tum lib. 7. Antiquitatum Romanarum in duobus locis, tum quoque lib. 11. ex more Romanis fuisse, vt Senatores æuo maximi primo loco sententiâ dicerent. Deinde qui media ætate erant, postremo iuuenes. quod & scribit Tullius in Catone, Multa sunt in nostro collegio præclara, sed hoc de quo agimus in primis, quod vt quisque ætate antecellit, ita sententiæ principatum tenet. Demosthenes in oratione πρὸς τὸν Περικλέην tradit Apheplioni ὁς πρεσβύτερος vt seniori concessam fuisse: πρὸς τὸν Περικλέην, id est, primas loquendi partes, quod & interpretes illius annotauit. Huius quoque ratio est, quia dignior prius cæteris loqui debet, vt voluit gl. in c. bene, in verbo, Mediolanensis 96. dist. & est tex. in d. c. 1. vbi hoc not. Bald. qui ad hoc citat illud Eccles. Aluar. Card. Alex. & alij recentiores tit. de cont. feud. apud par. ter.

114 ¶ **Verum Spec. in tit. de aduoc. §. iam videndum est, vers. iuniores, dicit, quod licet aliàs seniores debeant prius loqui, tamen cum plures adsunt aduocati defendendæ causæ, debent iuniores primo loco proponere, & seniores vltimo, vt eorum speciosas (inquit) ac efficaces rationes melius iudex memoriæ commendat. Nam quæ vltimo audiuntur, melius memoriæ commendantur, per tex. in c. liquido, de conse. dist. 2. vbi gl. & post eam Spec. vbi supra, citant Tullium, qui in Rhetoricis scribit validiora argumenta in fine esse reseruanda. Et ille certè, si is est, in lib. 3. Rhetoricorum ad Herennium, Quoniam inquit nuperrimè dictum facile memoriæ man. atur, vtile est cum dicere desinamus, recentem aliquam relinquere in animis auditorum bene firmam argumentationem. Sed & idem Tullius in lib. 2. de Oratore scribit ea quæ excellent esse seruanda ad perorandum. Cuius etiâ sententiæ fuit & Celsus, & ab eo Quintilianus lib. 5. tit. de vsu argumentorū, & rursum lib. 7. c. 1. Et ipse Spec. tit. de disputatione. §. post hæc, in fi. Propterea peritiores, vt subdit Spec. in d. vers. iuniores, vltimo surgentes melius defendent proposita, & plenius respondebunt obiectis. Sed & hoc obseruant Rota audientes, vt iuniores prius consulunt, vt refert Rom. d. sing. 81. Et hoc quoque aduocari Parlamenti Parisiensis imitantur in suis consultationibus, vt etiam refert Nicol. Lyren. qui &**

Seniorum nomina prius inscribi debent.

Seniores prius debent subscribere.

Seniores in dicendis sententiis præferendi.

Senatores etiam maximi priores sententiâ dicebant.

Senioresne ad iuniores aduocati prius loqui debent.

id dicit obseruandum, in Exod. c. 23. Et doctores Veronenses, vt etiã retulit Cepol. vbi supra in 23. priuilegio antiquitatis. Et de hoc quoque disputat Matth. Afflic. in decif. Neapol. omnium i. vbi & hanc postremam sententiam sequitur. Quanquam Theodorus tragœdiarum actor, neminem vnquam vel vilem histrionem ante se agere permisit, quod eis quæ prima audiuntur spectatores facilius conciliantur, vt retulit Aristoteles lib. 7. Politicorum c. 17. eodémq; vltimo, vbi & illud subdit, idem vsu euenire & in hominum & rerum consuetudine, prima quæq; charissima esse, & delectabiliora. Tullius lib. 10. epist. fam. episto. 12. Eo autem, inquit, die magna mihi fuit pro tua dignitate contentio cum Seruilio, qui cum gratia effecisset, vt sua sententia prima pronunciaretur, &c. Quæ & tu addes ad ea quæ diximus supra nu. 37. qui mos, & multis seq.

115 Seniores primo loco sedere debent.

¶ Undecimò seniores primo loco sedere debent. l. 2. ibi, sit igitur sedes prior antè prouectis, &c. C. de Præfec. Præt. lib. 12. & in l. 1. C. de Præp. sac. cub. eod. lib. 12. & in l. vlt. & ibi Bart. & Lucas Pen. C. de tyro. eod. lib. 12. & in l. vnicuiq; C. de Prox. sacro. scri. lib. 12. & in c. placuit. 18. dist. & not. gl. in dicto c. statuimus. 61. dist. cum dicit, quod seniores in sefsione debent iunioribus præferri, quod & voluit gl. in c. statuimus, & ibi Henr. de maior. & obed. Innoc. & Host. & alij in c. 1. eo. tit. Bal. qui loquitur de antiquioribus clericis & doctõribus, in c. cum olim, de consuet. Rom. in repet. d. 5. de viro in 53. fal. & Fran. Aret. conf. 23. incip. in præfenti, in 3. dubio. Matth. Afflic. dec. Neap. i. in fi. Et bene facit quod scribit Bart. in l. 1. ff. de obseq. à liber. præst. quod si eodem tẽpore duo doctoratus insignia ac dignitatem sunt consecuti, is debet præcedere, qui ætate est grãdiõr. Et quod primogenitus primo loco sedere debeat: & ceteri secundum ætatem, probat illud Gen. 43. ad fi. vbi ita scribitur, Sederunt coram eo primogenitus iuxta primogenitã suã, & minimus iuxta ætatem suã.

116 Ant honora-tiore quisquis is sit. Medius locus apud quodam honoratior.

¶ Hoc intellige quod de primo loco diximus, cum primus locus dignior est & honoratior, Nam satis constat ex mente esse & diurium, & doct. locum digniorem deberi senioribus, quisquis is sit, siue primus, siue secundus, siue postremus. Est enim eius rei varia diuersaque gentium consuetudo: cum apud plerosque videamus medium locum fuisse honoratiorem. Homerus enim lib. Iliados postremo, Senem, vt ipse appellat, Priamum collocat medium inter liberos,

ὁδ' ἐν μέσοισι γέρας ἐν τρυφᾷ ἐν χλαύνη κευκλυμένῳ.

Et à Virgilio Homeri imitatore dictum est lib. 1. Aeneid.

Aulea iam se regina superbis Aurea composuit sponda, mediãque locauit.

Quo loco Donatus & Seruius annotant eum locum apud veteres fuisse potiorem, citantque illud Salustij in historia Romana, quæ temporum iniuria perijt. Igitur discubere (inquit) Sertorius inferior, in medio super eum T. Fabius Hispaniensis senator: ex proscriptis in summo Antonius. Hactenus ille, qui ita Sertorij conuiuij describit, vt ipsum quia dominus conuiuij erat, collocat in imo loco, Senatorem autẽ in medio. Et infra, Scriba Sertorij Versius, & alter Scriba Meccenas in imo: medius inter Tarquinius & Deacium Perpenna. Et idem Virgilius lib. 5. de Aenea loquens, Ille è concilio multus cum millibus ibat

Ad tumulum magna medius comitante cæterus.

Et rursus in eodem lib. de eodem Aenea,

Quò se multus cum millibus Heros

Concessu medium tulit. Et lib. 6.

Museum ante oranes medium, nam plurima turba

Hunc habet, atque humeris extantem suspicit alius.

Et lib. 7. de Latino rege loquens,

Ille intra recta vocari

Imperat, & folia medius confedit auito.

Et lib. 10. loquens de Ioue,

Solio tum Iuppiter aureo

Surgit, caelicolæ medium quem ad limina ducunt.

Et lib. 11. de Latino item rege loquens,

Sedet in mediis rex maximus euo.

Quem & secutus Ouidius in Fastis priuatim loquens de loco seniorum lib. 5.

Et medius iuuenum non indignantibus ipsis

Ibat, & interior si comes vnus erat.

117

¶ Suetonius de Tiberio loquens, Medius (inquit) inter duos consules cum Augusto simul sedit. Idem de Claudio c. 24. De maiore negotio acturus in curia medius inter Consulium sellas tribunitio subsellio sedebat. Salustius in Iugurtha scribit Hiempalem dextrã ad Adherbalem assedisse, ne medius ex tribus, quod apud Numidas honori ducitur, Iugurtha foret. quod & retulit è nostris Lucas Pen. in d. l. 2. C. de Præfec. Præt. lib. 12. Xenophon tradit Cyrum solitum fuisse medium inter amicos honoratos discumbere. Extat apud Spartianum locus Adriani Imper. dignus memoratu, Qui cum seruum suum inter duos Senatores medium ambulare vidisset, misit qui ei colaphum daret, & diceret, noli inter eos ambulare, quorum potes adhuc esse seruus. Ex Niceno concilio sedere in medio presbyterorũ non licet diacono, cum multo sit inferior. c. peruenit 93. dist. Legitur autem Lucæ 2. Inuentum Iesum in medio doctorum. Sed & Dan. 13. scriptum est, Veni & sede in medio nostrum, & indica nobis, quia tibi dedit honorem senectutis.

118 Seniores primo

¶ Duodecimò, vt primo loco debent seniores sedere, ita quoque in eundo debent ceteros præcedere, vt voluit glo. in d. l. 1. in verbo, anteire. C. de Consul. lib. 12. Quod intellige secundum ea quæ diximus

diximus in præcedenti cap. Nam si ex more sit dignius, vltimum vel medium cum cæteris ambulare, & eum quoq; cum antiquiorem nancisci debere.

res debent imcedere. Senior collegij collegium conuocati.

¶ Decimotertio q; antiquior est ex collegio si præses desit, is poterit conuocare collegium, secundum Inno. quem sequuntur Host. Io. And. Bal. Ant. Imo. Pan. & recentiores in d. c. 1. de maio. & obe. sequitur etiam B. in l. j. ff. de alb. scrib. & in l. 2. in 2. no. & ibi Io. Plat. in prin. C. de Decur. li. 10. Bal. & Flor. in l. vlt. ff. de fide inst. idem Bal. in rub. C. pro socio. col. 1. vti à multis citatur, sed ibi loquitur de digniore. & idem Bal. in c. quoniã contra. col. antep. ver. quid si iudex, extra de prob. & in c. imperialem. §. prætea. col. vlt. tit. de proh. feu. alie. per Fed. & in tit. de pãst. const. in verbo, in nomine Christi. Ang. col. 45. vacãte. col. 2. Ant. in c. cum nobis olim. col. 6. & ibi Doct. col. 6. & Pan. col. antepen. de elect. Inol. in l. 1. §. fuit quãsitum. ff. ad Treb. & in c. cum omnes. col. vlt. & ibi latè Fel. col. item pe. ver. sed dubium est, de const. Car. Flo. post Lapum in c. licet. de elect. & in clem. 1. §. abbate, in fi. Pan. in auditis. col. 2. ver. nota 3. de elect. & in c. cum causa. col. 2. ver. quia canonici, de offi. de leg. & in c. iuxta sunt, de his quæ fiunt à maio. par. cap. Ro. in rep. l. si verò. §. de viro. in 53. fal. ver. quarto probat. ff. sol. mat. Pe. de Mont. in sua monarchia. col. 11. Barb. qui dicit fing. in cle. causam. col. 17. ver. eid si appellatio, de ele. & d. con. 23. col. pe. li. 1. & d. con. 20. col. 3. li. 2. & inter con. Fran. Curt. senior. con. 67. sapienter optimus. col. 16. ver. item licet regimen. Iaf. in l. cum quid, in 2. lec. col. pe. ff. si ceper. & con. 192. exorta est, col. 2. ver. item conuocatio. lib. 2. Alc. in h. 1. de verb. sig. char. 12.

¶ Vt, in idẽ Inno. in c. 2. de op. no. nunc. videtur velle, quod in hoc casu, cum videlicet abest præses collegij, debet maior pars congregate minore, sequuntur ibi Io. And. col. 2. & Pan. in fi. & id quoq; voluit Bar. sibi contrarius in l. omnes populi. col. 6. ver. quarto secundò principaliter. ff. de iust. & iur. & Ip. alleg. 131. cuius est initium, nunquid maior. Cald. con. 10. si vniuersitas, tit. de iur. pat. & Pan. sibi quoq; contrarius, in c. in causis. col. 4. ver. & nota de notabili q. de elect.

Contra præses.

¶ Sed pro concordia Fel. in d. c. cum omnes. col. vlt. extra de consti. dicit esse assumenda verba Pet. Ac. in rep. c. 1. char. 15. ver. 20. quarto, eo. tit. vt videlicet prima op. procedat in collegijs Ecclesiasticis in quibus antiquior, si desit præses, poterit congregare & conuocare collegiũ. Secunda autẽ op. procedat in vniuersitate seculari, in qua deficiente magistratu. de quo in l. 2. C. de coll. fun. pa. li. 12. debent conuenire duæ partes, quæ aliam conuocent. quã etiam distinctionem sequitur Lud. Bol. in rep. Auth. habita. char. antep. ver. sed quid si vocat. C. ne fili. pro pat. Sed vt dicam quod sentio, nihil omnino video esse discriminis inter collegium ecclesiasticum, & f. culare, quantũ ad eam rem vertinet. Ideo cogita vtra op. sit verior, & an alia ratione poteris eos concordare.

Cõcordia opt.

¶ Decimoquarto in legationibus sunt præferendi seniores, vt scilicet seniores potius mittantur legati, quam iuniores, vt voluit Lucas Pen. in rub. de leg. col. 4. ver. octauo. li. 10. vbi ad hoc multa allegat, inter cætera illud Salust. in Iugurtha, Legatur tamen in Africam maiores natu, nobiles, amplis honoribus vsi. quod & in eã rem aduocat Cæpol. in d. tra. de imper. mil. de lig. in vlt. priuileg. antiquitatis. Et huc quoq; quadrat quod scribit Linius 3. dec. lib. 1. Romanos nunciato bello Punico in Africam misisse legatos maiores natu, Q. Fabium, M. Lium, L. Aemilium, & alios. Et quod scribitur 2. Mach. 6. Antiochum regem ad Iudæos legatum misisse senem quendam Antiochenum, qui Iudæos ad suam ipsius legem transferret. Quodq; multis ante sæculis Abraham seruum seniorem domus suæ, qui præerat omnibus quæ habebat mittit in Mesopotamiam veluti legatum, qui scilicet nuptias Isaac filij tractaret, vt scribitur Gen. c. 24. & Balach Rex Moab seniores legatos misit ad Balaam qui eum accerferent maledicturum populo Israëlito, Nu. 22. Et apud Dionysium Halicarnasseum lib. 3. Originum, Etrusci ad Tarquinius legatos miserunt auo maximos ex quaq; vrbe, qui cum eo de pace agerent. Et iterum lib. 8. Senatus Romanus decreuit mittẽdos ad Martium Coriolanum legatos quinq; ex auo maximis. Apud Virg. lib. 11. Rex Latinus misit ad Aeneam legatum Drancem seniorem. quod patet ex eo versu,

Tum senior semperque odios crimine Dran. et

Insenus iuueni Turno, &c.

Heraclides in Politis tradit legem fuisse apud Chalcidenses, ne quis infra 50. annos legationem obiret.

Seniores in legationib. præferendi.

¶ Decimoquinto, si plures legati mittantur, is verba legationis debet facere qui inter ceteros est senior, vt voluit Cæpol. in d. tra. in 35. priuilegio antiquitatis, vbi hoc dicit à Venetis obseruari, quos scribit optimorũ mortũ, consuetudinũq; sanctissimã esse sacratissimũ domicilium. Ad quã sententiã referri potest illud quoq; Salustij in Iugurtha de A. Manlio, & L. Sylla, cuius facundia non ætati à Mælio concessũ est, pauca verba huiusmodi locutus. Ex quib. verbis aperte colligitur seniore in ea re præferri, nisi ratione facundia iuniori tribuatur, quod & idem Cæp. annotauerat in 33. priuilegio. Cui adde quod & Linius scribit lib. 8. 2. belli Punici, ex legatis Saguntinorum in Senatũ introductis, maximum natu verba legationis fecisse. Et iterũ lib. 9. eiusdẽ belli, Maximus natu ex legatis Locrensiũ orationem ad Senatũ habuit. Et rursum lib. 10. belli Macedonici in eo fragmento quod recenter Mogõtiã repertum est, Ex legatis Celtiberorum ad Gracchũ misis maximum natu legationem exposuisse. Sed & vide quæ dicam infra in limitationibus.

Senior legatorum verba legationis facere debet.

¶ Decimosexto, non in legationibus tantum, sed & aliis semper, vbi vnus pro multis loquitur seniori id loquendi munus concedendum est. Ad quam sententiã referri potest illud Ecclesiastici supra in 9. ver. citatum. Loquere maior natu, decet enim te. Nam quod sequitur primum verbum, videtur magis ad id referendum quod sequitur, videlicet diligenti scientiam, vt scilicet alia sit

Et aliis semper.

sententia in hæc verba, Primum verbū diligenti scientiā: aliās ea verba, diligenti scientiā, stare non possent. Nam confestim sequitur, Et non impediās musicam: Paulo post autem eam sententiam scribitur, Adolefcens loquere in causa tua, vix cum necesse fuerit. Et verum scim In medio magnatum loqui non præsumas, & vbi sunt senes, non multum loquaris. Quæ etia citat Lucas Pen. in d. rub. de leg. d. ver. octauo, in fi. Sed & illud principium aduocat Bal. in l. obsequere. §. antequam. ff. de offi. Procon. & in c. 1. post prin. tit. de contr. feu. inter par. ter. Idem quoq; Euf. c. 11. In medio (inquit) seniorum ne adicias loqui. In hanc autem sententiam Home. lib. 7. Ody.

οἱ δ' ἀρα πάντες ἀκμὴν ἔχοντες σιωπῆν,
οἱ δὲ δὴν μετέπει γέρον ἤγως ἐχένοσ,
ὅσ δὴ φαιήκων ἀνδρῶν προσηύεσθ' ἦεν,
καὶ μὴ θοισί κέκασο, παλαιά τε, πλά τε εἰδώς,
ὄσφιν εὐ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέπειπεν.

Id est,

Cumq; omnes conticescerent, Echeneus heros qui Phæacum maximus & oratione & longa experientia, & summa prudentia multa notat, inquit, &c. Vides igitur vt Homerus omnium ritutū patrens tacere facit iuniores omnes, solūmq; seniore loqui. Plato quoq; lib. 4. de Repub. p̄cepit iuniores tacere coram senioribus, in hæc verba, σιγάς τε ἴν' νεώτε, ὡν παρὰ πρεσβυτέρους ὠπείπει. Apud Liuium lib. 1.3. dec. cum legati populi Rom. ad Voltranos venissent, iis maximus nati in concilio respondit. Sed & apud Dionysiu Halicarnassu lib. 3. Originū Rom. cum Oratij Trigmini à Tullio Rege interrogati num vellent cū Trigeminis illis Curiatii de imperio certare, paulum fecerant deliberassentq; se certaturos, Maximus fratrum verbis omnium respondit.

125 ¶ Tullius quoq; in 6. in Verrem actione, tradit quod cum adisset ad Senatum Syracusanum, accepit loqui Diodorus Timarchides, qui & autoritate, & ætate, & vsu rerum antecedebar. Et paulo post, Mos est (inquit) Syracusis, vt qua de re ad Senatum referatur, dicat sententiam qui velit, nminatim nemo rogatur. & tamen vt quisq; honore & ætate antecedit, ita primus solet sponte dicere, idque à cæteris eis conceditur. Et paulo post vt quisq; ætate & honore antecedebar, ita sententiam dixit ex ordine. Id quod etiam obseruatum fuisse apud Rom. planum est ex autoritate Cicero in eo loco quem statim ver. ab hinc 3. aduocabimus, atq; etiam Dionysio Halicarnasso, & Varrone apud Gellium lib. 1.4. c. 7. Plin. Iunior in quadā epistola refert ante memoriā suā ita maiores natulere dicere, ne nobilissimis quidem adolefcenibus locus esset, nisi aliquo Consulari producente.

126 ¶ Decimosẽptimū, in deponendis comunib. instrumentis senior ex fratribus, aut sociis præferret vt videlicet apud eum deponatur, per text. in l. vlt. & ibi omnes Doct. ff. de fid. instr. & voluit Arch. in c. domino sancto. 50. dist. & in c. tanta, post prin. 86. dist. Bal. & Fran. Are. in l. procurator. C. de edd. C. deo. in d. tract. in 18. & iterum 24. priuilegio antiquitatis, & Doct. s. p. e.

127 ¶ Quod tamen primò intelligendum est, secundum l. si quæ sunt cautiones. ff. fami. hercis. vt videlicet instrumenta sint apud eum deponenda, qui maiore ex parte hæres est: si autē omnes iisdem ex partib. hæredes sint, nec inter eos conueniat apud quem potius esse debeant, sit senior cæteris antepotendus. At si eiusdem sint ætatis, debeant fortiri, aut ex consensu, &c. vt dicitur in d. l. si quæ sunt. vbi gl. in verbo consensu, dicit eam intelligi secundum d. l. vlt. quod & idem dicit Ro. in rep. l. si verò. §. de viro, in 53. fal. ver. tertio probatur. ff. sol. mar. Quod autem parib. per omnia partibus debeant instrumenta manere apud seniore, ratio est in promptu, quia apud digniorem deponi debet, per text. glo. & Doct. in d. l. vlt. & in d. l. procurator. C. de edend. Sed iam docuimus seniores esse cæteris digniores.

128 ¶ Sed & hoc ita secundò intelligitur per Soci. in d. l. procurator. vt si iunior sit constitutus in dignitate, non etiam senior: tamen non sit seniori in hac re iunior præferendus, vt scilicet primo loco sit consideranda ætas, deinde verò dignitas, per d. l. vlt. quæ primo loco posuit seniore, secundò digniorem. Quam sententiam confirmat quod à Tullio traditum est in Catone maiore in hæc verba, Multa in nostro collegio præclara, sed hoc de quo agimus in primis, quod vt quisq; ætate antecellit, ita sententiæ principatum tenet. Neq; enim honore antecedentibus, sed iis etiam qui cum imperio sunt maiores natu augures anteponantur. Quibus verbis satis constat Romanis potiorē suisse ætatem, quàm honorem aut imperium.

129 ¶ Contrarium tamen vt scilicet primū sit dignior præferendus, & si dignitate sint pares, senior, tenuerunt Phil. Dec. & Franc. Purpur. in d. l. procurator. Nihil allegat Dec. Sed Purp. aduocat gl. in c. vlt. in verbo, antiquiores, de consue. li. 6. quæ vt ipse asserit, voluit dignitatem ætati præferri. Nec ordo (inquit) literæ est necessariò attendendus, per l. 2. §. primus. & ibi no. ff. de vul. & pup.

130 ¶ Ego certè vt mihi cum eo conuenit, vt in d. l. vlt. non sit attendendus is ordo quem ea l. adscribit: alioquin enim seniore sceminā præferemus masculo iuniori, cum d. l. mari, supra sceminā tertium ordinem assignarit, cum ætati primum, dignitati secundum tribuisset, quod tamen nemo dixerit. Sed non statim in ipsius ac Decij sententiam migrarim, cum d. l. vlt. dicat semper præferendum seniore iuniori. Nam vt dicit gl. ibi, semper veneranda senectus, per l. semper. ff. de iur. immu. Semper igitur, id est, omni casu, vt interpretatur gl. in l. 1. in verbo, semper. ff. sol. mar. Nisi dicas eam dictionem, semper, in d. l. vlt. censeri etiam appositam, aut repetitam cæteris casibus sequentibus, ac positam sub eadem oratione, ac vno illo verbo præferemus, quod ego credo. Verum nihil video, cur hoc casu dignior honore præferatur digniori ætate in re priuata vtriusque, & nihil aut minimum ad di.

ad dignitatem, quam vocant, pertinet. Nec glo. in d. c. vlt. id dicit, ad quod citat Purpu. antiquiorem illic intelligi non ætate, sed tempore, id est, receptione vt etiam intelligit Dom. ibi, quod nihil huc facit, quoniam & ipse Purp. post eundem Soci. vbi supra, affirmat hoc casu antiquiorem intelligi respectu ætatis, nõ administrationis domus, licet aliter sumatur per Doct. in casu. c. 1. de paroch.

131 ¶ Quid quod aliās temporis siue ætatis prærogatiua præferatur parrogatiua dignitatis, siue honoris, aut nobilitatis, & facultatum, ex sententia Innoc. quæ sequuntur Io. And. Ant. Imo. Panor. Domi. & recentiores in c. statuimus, de maio. & obed. Imo. in c. vlt. de const. & ipse Philip. Dec. in c. clerici. col. 2. de iudic. vbi & hinc dicit tempus præferri nobilitati. & in l. cum quid, col. 3. ff. si cert. per. & cõ. 161. pro domino præposito, col. 1. ver. 2. dominus, vbi ex hoc dicit seniore præferri nobiliori aut ditioni. Sed tu vide quæ dixi supra in tract. nobilitatis, c. 2. o. nu. 174. instrumenta communia. & rursus nu. 188. verum non ad eò, & quæ dicam infra nu. 147. intellige tertio.

132 ¶ Sed hic quæri posset, quoniam ea ratione quàm de dignitate diximus, si fiscus habeat instrumentum comune cum priuato, debet manere apud fiscum. vt apud digniorem per d. l. procurator. Quid si cum essent duo fratres quorum instrumenta communia erant apud seniore, iuxta d. l. vlt. moritur iunior cui succedit fiscus, qui petit ea instrumenta apud se deponi? Guil. Cu. & post eum Barth. Bald. & Angel. in d. l. procurator. dicit non id iuste fiscum petere, quia in his quæ iam sunt ordinata superueniens dignitas nihil operatur. l. vlt. C. de nupt. & l. quæ à patre. C. de restit. milit. & l. Decur. rio ff. de Decur. & l. milites agrum. ff. de re mili. Præterea fiscus vtitur iure priuati, cui ipse succedit. l. cum quidam. §. fiscus. ff. de vsur. & idem voluit Barb. inter consi. Fran. Cur. senioris, consi. 67. sapienter optimus, col. 16. ver. item licet regimen.

133 ¶ Verum Saly. & post eum Flo. cum quibus communiter consentiunt recentiores, tenent contrariū in d. l. procurator, ea ratione, quia huiusmodi dispositio instrumentorum continet actum successiuum, propterea priuilegium successoris secundum varietatem temporis, & personæ attendi debet, per d. l. cum quidam. §. si debitor. ff. de vsur. & l. fiscum. la. j. ff. de iur. fisc. Item cessante causa priuilegij, cessat ipsum priuilegium. l. Titia. §. vsuras. ff. de lc. 2. cum simi. Addit Ias. & hanc rationē, quædo res non priuilegiati peruenit ad priuilegiatos, ea assumit priuilegium eorum. c. dilectus, de præbend. & c. vnico. & ibi Ioan. And. in nouel. de iur. patro. lib. 6. & Panor. con. 9. hic cadunt quatuor in j. dubio. li. j. Ergo idem quoq; de personis debemus dicere, quando valet argumentum de rebus ad personas, per l. miles ita hæredem, in princ. ff. de test. mil. Et hanc opin. confirmat quod voluit idem Saly. in l. vlt. ff. de fid. instr. quod si tabulæ apud digniorem fuerint posita, iuxta d. l. vlt. & postea alius factus sit dignior, debent priori auferri, & dari alteri, arg. eorum quæ no. in l. iubemus. C. de prob. & l. si quis ex argentariis. §. i. ff. de edend.

134 ¶ Cæterum Alex. & post eum alij recentiores in d. l. procurator, ex mēte Bal. in d. §. fiscus, huiusmodi opiniones concordant, vt videlicet prior opin. intelligatur cum instrumenta fuerint deposita apud vnum ex hæredibus aut sociis, ex conuentione ipsorum: quia tunc non inspicitur persona successoris, per d. l. quæ à patre. neq; enim pactum ex persona hæredis mutari debet. l. 2. §. ex his. ff. de verb. obl. Posterior verò opin. procedat cum non ex contractu, sed ob id tantum quod esset dignior instrumenta sunt apud illum deposita, per d. §. si debitor. Pro quo facit optimè quod voluit ipse Bart. Bal. Angel. & Philip. Deci. post Guil. in d. l. procurator. quod si qui prius erat dignior, effectus est vilior, ab eo auferretur instrumenta, deponenturq; apud alium, arg. l. cum quis, in prin. & l. Stichū. §. vsu fructum. ff. de solut. cum aliis iuribus à Bal. citatis.

135 ¶ Ex quibus etiam illud assumitur quod facultas custodiendi instrumenta competens seniori ex fratribus, nõ transit in hæredem iuniorē, sicuti etiam voluerunt Saly. & Flor. in d. l. procurator. C. de eden. Et And. Alciat. in l. 2. §. ex his. col. 1. ff. de verb. oblig. vbi per hoc dicit, quod in hoc præferatur patruus senior filio primogeniti. de qua re loquens Flor. in d. l. si qua sunt. in fin. ff. famil. hercis. primum dicit videri auferenda esse instrumenta hæredi iuniori, aut minù idoneo, vt dentur socio seniori, siue magis idoneo. arg. illius l. & l. vlt. ff. de fide instr. Deinde dicit cõtrarium facere, quia initium videtur attendendum esse, & assignatio fuisse sortita effectum. Tandem cogitandum reliquit. Aliàs autem an & quando priuilegiatus succedit priuato. quando & quomodo possit vt suo priuilegio aduersus alterum, vide Panor. consi. 14. videtur primò, col. 1. lib. 2. Domi. post alios plurimos, in c. 1. §. 1. col. 1. de iure patr. lib. 6. cum aliis multis concord. aggregatis à Fely. in ca. de quarta, col. 15. ver. dum ponit, de præscript.

136 ¶ Decimo octauo, non hinc admodum disidet, quod not. voluit Bald. in c. quoniam contra falsam, col. 8. ver. quid si iudex non confidens, ext. de probat. quod si iudex commiserit examinationem testium duobus notariis, originale attestatum debet manere apud seniore per d. l. vlt. de fide instr. & not. per Innoc. in d. c. 1. de maio. & obed. Et eodem, inquit, modo si quærat penes quem debeant stare codices rationum mercatorum, quod dictum multum commendat Fely. in d. c. 1. col. vlt. & reputat no. Ias. in l. cum quod, in 2. lect. col. pe. ff. si cert. pe. & d. consi. 192. exorta est col. 2. ver. si item instrumenta. lib. 2.

137 ¶ Decimonono, non longè hinc quoque distat, quod seniori ex liberis debet pater clauem & anulum custodia causa tradere, per text. qui id morientem quempiam fecisse refert, in l. cum pater. §. pater pluribus ff. de leg. 2. quem ad hoc ponderant Bart. & Angel. ibi & Bald. in d. l. procurator & ibi quoque Alex. Soci. Franc. Purpu. C. de edend. & idem Bald. in tract. schismatis, quem posuit super rub. C. si quis aliquè test. prohi. col. 9. & in c. si duo fratres, in vltimis verbis, secundum aliquas

Quid si iunior succedat fiscum.

An heres iunior senioris idē ius habeat.

Apud seniore manere debet originale attestatum.

Seniori filio clauem & anulum relinquēdi.

lect. tit. de frat. de no. ben. inue. Pet. ipsius Bal. frater loquens de sigillo. in tract. de duobus fratribus, in 2. l. q. 11. partis. Ro. in rep. d. l. si verò. §. de viro, in 53. fallē. ver. tertio probatur. ff. sol. mat. Alex. conf. 4. ponderatis verbis testamenti, col. 2. li. 4. Barb. d. conf. 23. col. pen. lib. 1. vbi ad hoc dicit illum text. elegantem, & d. conf. 20. col. 3. lib. 2. & inter consi. Fran. Curtij senioris. consi. 67. quo loco nuper citauimus. Cepo. in d. tract. in 19. & iterum in 24. priuilegio antiquitatis. Ias. in d. l. cum quid, in 2. lect. col. vlt. ff. si cer. pet. & d. consi. 192. col. 2. ver. item clauis, & seq. lib. 2. & Philip. Dec. conf. 453. in casu ad me, col. 4. ver. & ista conclusio. & Caro. Rui. consi. 19. in hac controuersia, col. 3. nu. 8. lib. 1. & Fer. di. Loaz. in repe. rub. de iust. & iur. col. 9. nu. 8c. Tamē Guil. Laud. Imo. & Card. in Cle. 1. §. sanē. dicit per eum tex. quod si sunt plures domini vnus castri, tot debent fieri clauis, quot sunt domini.

138 Insignia domini.

¶ Vicefimò, huic finitimum est, quod insignia domus, quæ vulgò arma vocamus, vt alibi diximus, debent remanere apud primogenitum, vt scribit Guil. Monferratus non indòctus iurium interpres, in tracta. de successione Regum, tum in 1. q. char. 3. tum in 3. q. etiam char. 3. allegans in id quod pulchre scribit Bal. in l. vlt. in fi. C. pro socio. quod arma nobilium remanent apud principalem domus quia in ipso tanquam in capite stat splendor genituræ, arg. l. cum in diuersis, ff. de relig. & sumpt. fune. & l. cum scimus. C. de agri. & censu. lib. 11. Et hoc iure in Gallia vtimur, vt soli primogeniti insignia plana atq; simplicia deferant. Ceteri verò aliquid admisceant quod discrimen appareat.

139 Filia senior debet prior maritari.

¶ Vicefimoprimò, ex filiabus quæ ætate est grandior, ea veluti iure quodam primigeniorum prior nuptui est collocanda, text. est in §. item si quis promitteret, ibi, puta lege primogenitarum. 29. q. 1. vbi glo. dicit & hanc fuisse consuetudinem, vt maxima filiarum primò nuptui traderetur. Et hoc quidem depromptum est ex eo, quod scribitur Genes. 29. in hæc verba, Non est in loco nostro consuetudinis, vt minores antè tradamus ad nuptias. Ita enim Laban sese excusauit Iacob, qui se delusum conquirebatur, quod loco Rachel iunioris, sibi Liam illius sororem natu maiorem pro vxore supposuisset. Eamq; excusationem Iacob boni consuluit, vt illic videre licet. Et bene etiã facit tex. in l. Theopompus. ff. de dot. præle.

140

¶ Et id quidem satis accommodatè poteris addere ad rationes Rom. consi. 408. incip. in proposita quaestione, vbi consuluit legatum relictum pro prima filia nubenda intelligi de maiori natu, non de iuniore quæ prior nupsit. Et eū sequitur Fran. Curt. iunior in tract. feud. in 2. part. char. 3. ver. 18. Quæquam in eadem specie in qua consuluerat Rom. & inter easdem partes contrarium consuluit Imo. consi. 113. in causa quæ vertitur, & versa inter Antonium: sed id quidem aliis rationibus priuatim casum tangentibus, quæ hanc nostram non impugnant, vt ibi videre licet. Ego autem, cum inter liberos duarum sororum contenderetur, vtri essent ex primogenita, nec id aliter appareret propter temporis antiquitatem: essent tamen instrumenta matrimoniorum illarum: super hoc consultus respondi, illam primogenitam fuisse videri in dubio, quæ prior nuptui data fuerat à parentibus, cum id fieri soleat & debeat. An autè dominus possit suis subditis, & vassallis collectam imponere pro maritanda primogenita filia, dicemus infra in 69. q.

141 Seniores ius habent corrigendorum propinquorum.

¶ Vicefimosecundò, senioribus conceditur potestas corrigendorum plectendorumq; suorum propinquorum, per tex. in l. 1. C. de emend. propin. & ibi Doct. inter quos no. Bal. quod senior inueniēs iuniorem coniunctum ludentem, eum potest castigare, nec ex eo poterit accusari, aut puniri. Idem quoq; in fratre seniore corrigente iuniore, quia eadem est ratio, quod dictum sequitur Io. Ana. in c. 1. col. 5. de cleri. percuss. & D. Cirieus in tract. primogenituræ, li. 2. q. 2. in 20. prærogatiua. Sed & ex eo tex. no. gl. in l. nullus videtur, in prin. ff. de reg. iur. quod si senex quispiam reatum sui consanguinei iunioris corrigat. videtur non id dolo facere, sed ex pietate potius. Dicit quoq; nota. per illum tex. Bart. in tract. de tyrannide, col. 2. ver. quartò quæro, quod maior siue antiquior domus habet quodammodo iurisdictionem in vxores, liberos, fratres, fratrum filios, seruos, & alios familiares.

142

¶ In quam sententiam Phocylides ille Milesius, ἢ ὁ δὲ τῆς πατρὸς ἀλίου, καλὸν ἐστὶν εἶναι μῆτρῃ, ἢ καὶ πατρὶ ἡγήσῃ, ἢ ἀμωγέροντες. Id est, Si verò quid puer peccet, coerceat filium mater, Aut valde senes generis, aut populi seniores. Sed & hoc generaliter etiam in non coniunctis voluit Angel. consi. 397. incip. quidam puer. ad fin. & sequitur Aymo. Crauetta consi. 151. neminem existimare velim, col. 4. nume. 17. Quod & ex Lycurgi legibus erat. Nam qui se præsentem peccantem iuniorem non repræhendisset perinde ac si peccasset, ipse plectebatur: & qui obiurgari molestè tulisset, magna ignominia afficiebatur, author Plutarchus in Lycurgo, & in apophthegmatis Laconicis, vbi & illud postea subdit quod puer ab seniore aliquo castigatus, si apud patrem questus fuisset, patri ipsi turpe erat posteaquam audiisset, nisi & ipse rursus alias castigationes addidisset. Plato in suis legibus, libr. 9. Decet, ait, iuuenem à seniore verberatum, id ob senectutis reuerentiam patienter ferre. Sed & antè scilicet libro tertio eiusdem operis, inter rationes imperandi hanc tertiam ponit, vt iunioribus senes imperent.

143 Metus reuerentialis fratris iunioris erga seniore.

¶ Ex hac autem potestate seniorum in iuniores proficisci videtur, quod eleganter consuluit Franc. Are. consi. 2. 4. incip. quatuor dubia, col. 2. ver. sic. & circa primum, quod vt metus reuerentialis præsumitur in filio aut vxore erga patrem, aut maritum, iuxta no. in l. 1. §. quæ onerandæ. ff. quarum rerum act. non dat. Ita quoque in fratre, aut sorore iuniore erga fratrem seniore, cum quo habitat, & à quo gubernatur. Et sequitur Claudius Sey. in repetitio. l. vt vim. col. 15. in paruis, ver. sic. &

illud

illud quod dicitur de patre. ff. de iure nat. gen. & ciuil. & Caro. Rui. conf. 98. visa renunciatione. col. antepen. nu. 24. li. 1. & conf. 170. de tribus, col. 5. num. 16. cod. lib. 1. vbi & idem dicit fuisse consultum à Ioan. Baptist. Cacia. & idem Rui. conf. 6. de re quidem ardua, col. 6. nu. 18. libr. 3. vbi & idem dicit consuluisse Soci. & Doct. Senen. & Perusi. iterumq; consi. 140. circa casum, col. 5. nu. 10. eo. lib. 3. Ad quod etiam optimè facit quod ex Bart. in tract. de tyran. diximus ver. ab hinc 2. Et quod in hanc sententiam Iris Homerica lib. Iliad. 15. Neptunum alloquens, dicit illum parere debere Ioui fratri seniori iubenti, & minitanti ei, nisi parceret,

ἠπάλα καὶ κῆρυξ ἐναντίβιον ἤελε μίχων. ἐν δὲ ἀδελφείᾳ, σέ δ' ἐπεφλέκαδ' ἀνώγα χῆρας, ἐπὶ σέο φησὶ βίη πολυφέρτερον εἶναι, καὶ ἡγεῖν πρότερον.

Et apud eundem lib. 13. eiusdem operis, ipse Neptunus ipsum Iouem reueretur, neq; audet illi palà obfistere quoniam esset maior natu, vt & alibi annotauimus.

144 ¶ Quod & ex eo confirmari potest, quod 1. Reg. c. 20. Ionathas excusat Dauidem apud Saulem Regem patrem, quod non venisset, ob id quod vnus ex fratribus eius (is autem erat omnium minimus natu) cum accersuerat ad solenne sacrificium Bethleem suæ ciuitatis, veluti illi maiori natu parere necesse habuisset. Quem locum audiui ad hoc scienter expendi à D. Adriano Dudraccio Consiliario curiæ Parisiensis meritisimo, intimoque amico nostro, cum sententiam diceret doctissimè & elegantissimè, vt semper solet.

145 ¶ Tantum autem abest, vt iunior debeat seniore plectere, si errauerit, vt nec increpare quidē illū debeat: sed modestè benigneq; admonere erroris. Nam Philippus Macedo apud Plutarchum, Alexandrum filium obiurgat, quod natu maiores increparet. Et D. Paulus 1. ad Timot. 5. Seniore (inquit) ne increpaueris, sed obsecra vt patrem, quod & repetitur in c. Paulus dicit, 2. q. 8. vbi tamē hoc ita intelligitur, cum culpa senioris suo exemplo non trahit ad interitum corda iuniorū. Vbi autem senior iuuenibus exemplum ad interitum præbet, ibi districta increpatione ferendus est. Nā scriptum est Esaiæ 42. c. Laqueus iuuenum omnes vos. Et rursus, c. 66. Maledictus puer centum annorum. Ideo Daniel acriter increpat illos senes qui in Susannam falsum dixerat testimonium, eos inueteratos dierum malorum appellans, vt legitur Daniel. 13. Christus quoq; seuerè à se reuicit seniores illos, interrogatēs in qua potestate hæc facis: vt legitur Matt. 21. & Marc. 11. & Lucæ 20. Legimus autem filium patris correxisse in l. 3. §. si quis quasi statuliber. ff. de cond. ob caus. vt ex hoc quoq; intelligas non esse relinquendos seniores in suis erroribus. Propterea & Aristo. à veterū opinione discessit in l. 1. §. si usufruct. ff. ad l. Falc. Non enim omnia concedenda sunt antiquitati, vt scribit Cicero lib. 4. Rhetoricæ nouæ. Hanc autem seniorum reprehensionem fieri vult cum quadam reuerentia. Host. in c. 1. §. verum vnctionis sacramentū, extrà de sacra vnct. arg. l. semper. ff. de iur. immu. Sed & ad hoc est optimus text. in c. neque ibi, salua honorificentia. 9. distin. vide quæ suprà in 2. priuileg. antiq. diximus.

Iunior ne seniore increpet.

146 ¶ Vicefimotertio, vbi aliquorum consensus requiritur, antiquorum potissimum adhiberi debet per tex. in c. factus, ibi, de sacerdotum antiquorum consensu. 7. q. 1. Propterea Florin. in l. vlt. per illū tex. ff. de fide instr. dicit quod stante statuto, quod mulier vel minor non possit contrahere sine consensu consanguineorum, huiusmodi statutum debet intelligi, vt præferantur seniores consanguinei iunioribus. Et sequitur Ias. in d. l. cum quid. in 2. l. ff. si cer. pet. & d. con. 192. col. 2. ver. item stante statuto. lib. 2. neuter tamen eorum meminit illius tex. in d. cap. factus, qui ad hoc est expressus. Et adde quoq; tex. in l. j. in verbo, & in consensu. C. de præpo. sac. cub. lib. 12. nisi illic sit mendum, vt videlicet pro consensu sit scribendum, confessu, quod magis puto.

Seniorum consensus adhibendus ubi consensus aliorum requiritur.

147 ¶ Vigesimoquarto, in elemosynis dandis & distribuendis præferuntur seniores iunioribus, per c. consideranda est, ibi, vt senibus plus largiatis. 86. distinctio. & not. Archi. in cap. domino sancto. 50. dist. & in c. tanta. 86. dist. Iac. Bel. in c. ordinationem. in auth. de monach. & Lucas Pen. in l. vlt. col. 1. C. de tyro. lib. 12. & Cepola in 5. priuilegio antiquitatis. Card. Alexandr. in c. de quibus, col. 1. 21. dist.

Seniores in distribuendis elemosynis præferendi.

148 ¶ Vigesimoquinto, testes seniores iunioribus præferuntur per tex. in c. quotiens, & ibi Panor. in 3. no. & in c. licet ex quadam, ibi antiquioribus quidem suis, & ibi quoque glo. in verbo, personæ, & Imo. col. 2. extrà de testib. & c. cum in tua, ibi, qui antiquiores tēpore, eo. 11. & in c. si quid verò. 86. dist. & in c. 135. q. 6. & voluit glo. omnibus nota in d. l. cum quid. & ibi Cy. Bar. Bal. Angel. Paul. Cast. Alex. Fran. Are. & alij recentiores. ff. si cer. pet. & Archi. in d. e. domino sancto. 50. di. & in d. c. tãta. 86. di. Specul. tit. de teste. §. postquam. ver. porò. Bal. in d. l. vlt. ff. de fide instr. & in l. in albo. C. de Decuri. lib. 10. & in cap. 1. de maior. & obed. & cõf. 420. verba principis, col. 2. li. 1. & Luc. pen. in l. decurio. col. 1. C. de decur. lib. 10. & in l. vlt. col. j. C. de tyro. libr. 12. Rom. in repet. dict. l. si verò. §. de viro, in 53. fal. ff. solut. matr. vbi per hoc dicit sing. quod licet in pari numero testium sit pro reo ferenda sententia, fallit tamen si seniores sint pro actore. Alexand. consi. 236. perspectis attestacionib. col. j. in fine libr. 6. & consi. 127. viso processu, colum. vltima libr. 7. Cepola consi. 21. ego. Bart. hol. Cepola, col. 4. Barb. qui dicit gloss. in d. l. cum quid. ad hoc dicit valde sing. d. consi. 23. col. pen. lib. 1. & rursus d. consi. 20. col. 3. lib. 2. & rursus consi. 84. incip. illud medium, colum. 9. ver. sic. vigesimus secundus, libr. 3. Et Franc. Cur. Senior in tract. de testib. in 8. conclus. Ias. con. 192. exorta est, col. 2. ver. item in testimonis, libr. 2. vbi id adducit inter prærogatiuas primogenituræ. Philip. Dec. ad idem quoque propositum

Seniores testes præferendi.

propositum conf. 443. in casu ad me transmissio, col. 4. nu. 26. Ferdin. Loaz. in d. rub. de iusti. & iure. col. 9. nu. Alciat. lib. 1. de verb. signif. char. 12. Quibus accedit illud Danielis 13. Creditur eis multitudo quasi senibus & iudicibus, id est, quoniam erant senes & iudices.

149
Præterquam
in testimonio
nisi.

¶ Sed hoc multis modis intelligendum est, neque enim id omittendum ducimus. Primò vt nõ procedat in testimonio visus, in quo magis est credendum iuueni, quàm seni, secundum Specul. d. tit. de teste. §. nunc tractandum est, vers. hoc quoq; notandum. & sequitur Feli. in d. ca. quoties, in 3. no. de testib. quoniam senium oculos hebetet, testimonio Aristotelis lib. 1. de anima, & sacrarũ literarum Genes. 27. in prin. vbi scribitur, Senuit autem Isaac, & caligauerunt oculi eius, & videre non poterat. Et 1. Regum 4. Heli autem erat 98. annorum, & oculi eius caligauerant, & videre non poterat. Et 3. Regum 14. At ille videre non poterat, quia caligauerant eius oculi præ senectute. Et id certè omnibus compertum est, vt id propterea intelligas quod supra dictum est, cum senes deponunt de visu suæ ætatis, non etiam si de visu florentis ætatis, qua is sensus erat integerrimus. pro quo vide quæ dicam in seq. limitatione.

150
Quid autem in
actu recentii.

¶ Intellige igitur secundò procedere, vt senioribus magis credatur in antiquis: secus in actu recentii, vt nõ limitat Pan. in d. c. quoties, in 3. not. de testib. Nam iuuenes (inquit) habent sensus acutiores & velociore ad capiendũ. Cui adde quod dicit glo. autoritate Prisciani in l. gallus, in princ. in verbo, si filius. ff. de libe. & posth. quod quantò sumus iuniores, tantò sumus perspicaciores. Subdit tamẽ Pan. hoc relinquendum arbitrio iudicis, qui ex variis circumstantiis alios alius præferret, arg. c. in nostra, eo. tit. & l. 3. ff. eo. quoq; tit. Cui adde quod tradit Bald. con. 445. qualiter probentur, col. 1. libr. 5. quod in probandis finibus seniores sint testes credibiliores, vbi de rerum memoria agitur. l. 1. in fi. ff. de aqua plu. arc. & l. si arbiter. ff. de probat. Sed & is in d. c. quoties, non not. simpliciter testibus senioribus esse magis credendum, sed cum illa adiectione, in factis antiquis, quod & idem dicit ipse Bald. in cap. literas, versic. item dic quod in facto, de testibus.

151
Quid si iunior
ves dignitate
excellant.

¶ Intellige tertio, vt procedat nisi testes iuniores excellent dignitate, siue autoritate. Nam tum eis magis crederetur, quàm senioribus, vt voluerunt ipse Guil. Cu. Pau. Ca. & Alex. in d. l. cum quid. per text. in §. vlt. in Authen. de mona. Et hoc quidem generale in omnibus casibus in quibus reperimus seniores cæteris præferri, vt semper intelligatur, nisi autoritate aut dignitate iuniores excellent, vt scilicet dignitas antiquitati præferatur, per text. in c. statuiamus, & ibi Henri. de maio. & obe. & voluit gl. in §. Istidorus. 6. di. & in c. vlt. seq. dist. & glo. in c. vlt. in verbo, antiquiores. de consue. lib. 6. & Inno. & Hosti. in c. 1. eo. tit. per quædam iura quæ ibi allegat. Archi. post Gof. Lau. & Hug. in ca. quoniam 16. di. Idem Archi. in c. vlt. 75. dist. Rom. in repe. d. §. de viro, in 53. fal. Fely. qui alios citat, in rub. de maio. & obed. col. 1. Tu tamen in hoc vide quæ dixi in simili, supra num. 124. sed & hoc secundò, & 3. seq. & etiam in tractat. Nobilitatis, c. 20. num. 174. instrumenta communia: & num. 188. verum non adeò.

152
Quid si iunior
ves virtutibus
excellant.

¶ Intellige quartò, vt procedat, nisi etiam iuniores vincant virtutibus, vt voluerunt Bal. Rom. Ale. in d. l. cum quid, per d. §. vlt. de mona. ex quo no. Bal. mores præferri ætati, vt etiam ibi no. Iac. Bel. sed & ex illo text. no. Bal. in c. quoniam cõtra falsam, col. 9. vers. quid si iudex, extra de probat. quod virtus & bona fama præferunt ætati & dignitati. de quo etiam est bonus text. in l. vnicuiq; & ibi no. Bart. C. de prox. sacri. scri. lib. 12. Hincq; dicit gl. in c. 1. 16. di. quod melior est præferendus antiquiori, per multa iura quæ illic allegat. & idem voluit gl. in c. episcoporum 74. dist. Inno. & Hosti. in c. 1. de maio. & obed. Henri. in c. statuiamus, eo. tit. Rom. in repe. d. §. de viro, in 53. fal. ver. quartò probatur, & iterum ver. 11. defertur. Licet glo. videatur voluisse contrarium in c. vlt. 75. di. vide quæ dicam infra in 33. priuilegio. ver. intellige secundò.

153
Seniores iur
tutibus præsu
muntur excels
sere.

¶ Tamen & vigesimosexto, pro senioribus semper præsumitur, vt videlicet virtutibus bonisq; moribus vincant iuniores, per text. in l. si vt certam. §. custodiam, & ibi gl. in verbo, est commedatus. ff. commo. & in §. cogitandum, in Auth. de mona. & in c. nisi cum pridem, ver. alia verò causa, ibi, moralis verò maturitas in senibus esse solet. & ibi Bal. de renun. & in cap. cum in iuuentute, & ibi glo. in verbo, ad senilem. Host. & alij de præsumpt. & in c. fraternitatis, 34. di. & in ca. diffinimus, in verbo, cum quadam vetula, & ibi Arch. 18. q. 2. Et voluit idem Arch. in d. c. domino sancto, 50. di. Hieronymus ad Rusticum, Non est (inquit) facilè malum de perfecta ætate credendum, quam præterita vita defendit, & honorat vocabulum dignitatis, quæ citat Io. And. in d. c. cum in iuuentute. Cæterum vsque adeò præsumuntur senes iuuenibus præstare bonis moribus, vt contrarium probari non possit, nisi per 15. testes. per text. no. in l. vnicuique. C. de prox. sacri. scri. quem ad hoc dicit sing. Rom. in d. §. de viro fal. 53. ver. quarto probatur, in fi. & post eum Alex. in d. l. cum quid, col. 2. ff. si cert. pet. & Fely. in rubr. extra de maio. & obed. col. 1. in fi.

154
Licet nonnun
quam aliter cõ
tingat.

¶ Nonnunquam tamen reperiuntur flagitiosissimi quidam senes, vt apertè probatur in c. tanta. 86. di. cuius initium est huiusmodi, Tãta nequitia ad aures nostras de senectute tua peruenit, vt, &c. Et paulo post, Hortamur vt aliquando respicias, miser senex, atque à tanta leuitate morũ & operum peruersitate compescere, & no. glo. in d. c. cum in iuuentute, de præsumpt. & ibi post eum Host. & Io. Andr. qui & illud dicunt, quod sepe mentiuntur seniores, per c. vnicũ, in fi. de sacra vnct. vbi est text. optimus & expressus in verbo, sicut antiqui mentiuntur, quem & optimè ponderauit Host. ibi & hoc probatur testimonio Danielis cap. 13. Cuius autoritate scribit Lucas Pen. in l. j. col. 1. in verbo prior, C. de Consul. lib. 12. quod iniqui esse possunt senes.

¶ Vigesimo-

155 ¶ Vigesimo septimò. simile est quòd vbi necesse est peritos quosdã in arte rem quampiã attestari & ipsi de ea re non conueniant, videlicet, an vulnus sit letale, & alia huiusmodi, in dubio senioribus præferitur magis credendũ. Ita notabiliter recenrerq; voluit And. Alcia. vnus è multis legũ interpretibus, quæ antiquioribus. Iuriconsultis iure quis annumerauerit, in l. 1. §. vlt. col. 10. ver. sed cõsequenter quaeritur ff. de verb. obl. arg. no. in d. l. cum quid. ff. si cer. pe. & in c. clerici. de iud.

Senioribus præ
feritur magis cre
dendum.

156 ¶ Vigesimo octauò, non solum in iis quæ diximus, sed & in electionibus & aliis quoq; rebus seniorum voces sunt aliis antependendæ. per text. in c. dudũ ad audientia, ibi, qui alios dignitate, ætate, & tempore præcedebant, & ibi Panor. in 4. & 5. not. de elec. & voluit idem Pan. in c. ecclesia, le 2. col. 7. ver. in gl. fi. eo. tit. Ia. d. con. 192. exorta est, col. j. ver. item in electionibus. li. 2. & Philip. Dec. in c. cum omnes, in 2. lec. col. pe. de const. Et ita intelligi potest quòd dicit Io. Plat. post And. Bar. in l. j. in fi. de Consul. quòd antiquiores præferuntur in vocibus. Tamen Bal. in d. c. cum omnes, col. 3. ver. ibi, iuniores extra de const. dicit per illum text. quòd non debet fieri differentia inter senem & iuuenem paria iura habentes: subditq; id esse argumento, quòd tantum valet vox iuuenis, quantum vox senis, etiam inter Cardinales: quòd tamen falsum esse depræhenditur ex supradictis. Licet sint qui Bald. sequantur, videlicet Barb. in d. c. cum omnes & ibi quoq; Philip. Dec. in 2. lect. num. 5.

Seniorum voces in electionibus, & aliis præferendæ.

157 ¶ Vigesimo nonò, cum ferè testimonia & accusationes æquo iure censentur, propterea etiam in institutendis accusationibus, vbi scilicet plures eundem accusare volunt, senior antependendus est cæteris, per text. in l. si plures, in verbo, vel ætate. ff. de accusat. quem ad hoc no. Cepola. in d. tract. de imper. milit. delig. in 26. priuilegio antiquitatis. Et est etiam optimus text. quem is non allegat in l. vlt. §. si plures. ff. de collu. dete.

Seniores in accusationibus præferendi.

158 ¶ Trigesimò, non solum in testimoniis, & accusationibus, sed aliàs semper in veritatis inquisitione senes præferuntur iunioribus, per text. in c. si quid verò. 86. dist. in illis verbis, præsentibus ecclesie tuæ senioribus diligenter veritas est perscrutanda. Et voluit Archi. in c. tanta. 86. di. & Cepola. in d. tracta. col. 2. ver. 2. Id quod bifariam potest intelligi, aut quòd seniores cautiùs veritatem rei inuestigant, ideoq; in eam rem sunt adhibendi: aut quòd etiam fidelius veritatem ipsam si rescuerint, patefaciant, ideoq; ab his ea est inuestiganda.

Et in inquisitione veritatis.

159 ¶ Trigesimo primò, in libris corrigendis præferuntur seniores, text. in c. vt veterum. 9. di. per quem ita voluit Arch. in d. c. domino sancto. 50. dist. & Rom. in repe. d. §. de viro. in 53. fal. ver. 14. & Barb. d. con. 23. col. vlt. lib. 1. & Cepola. in d. tract. in 4. priuilegio antiquit.

Et in libris corrigendis.

160 ¶ Trigesimo secundò, mitius puniuntur seniores in eodem genere delicti, per text. in l. 2. ff. de termini. mo. & l. si quis in graui. §. ignoscitur. ff. de S. C. Sylla. & l. ferè in omnibus, & ibi glo. ff. de reg. iu. & d. c. tanta, vbi no. Arch. 86. di. & c. tanta. 1. q. 7. & c. tempora. 26. q. 7. & no. gl. & doct. in l. quid ergo. §. poena grauior. ff. de his qui not. infã. & in l. si seuerior. C. eo. tit. gl. in c. penitentes. 50. dist. Alb. Gãd. in tract. malef. tit. de poenis, col. 15. vers. item in senec. Bal. in c. 1. de maior. & obe. Ro. in repe. l. si verò. §. de viro. in 53. fal. ff. sol. mar. Io. Plat. in l. vlt. C. qui æta. se excu. lib. 10. Et propterea dicit gl. in cle. 1. in verbo, necessitate, & ibi Panor. de priuilegio quòd senectus est causa probabilis dispensandi cum aliquo super poena delicti.

Seniores mitius puniendi.

161 ¶ Id quod etiam sanxit Plato suis legibus, cum alicubi scribit satis esse, si quid senex deliquerit vt damnum quod intulit simplex restituat, cætera illi remittantur. Sed & lib. 9. Scribis (inquit) peccantibus legislator leges præscribet, sed mitissimas omnium, plurimaq; venia, & indulgentia dignas. Ex quo illud Claudiani de victoria Sciliconis,

Ad id ex Platone.

*Si non mentis inops fraudataque sensibus ætas
Præberet veniam, nunquam hæc opprobria lingue
Turpia, Dannubius me sospite ferret inultus.*
Diuus autem Benedictus in Regula monachorum c. 37. tradit naturam ipsam quodam modo trahi ad senum misericordiam. Ideo statuit vt nullatenus illis districtio regulari teneatur.

162 ¶ Trigesimo tertio, illi proximè accedit, quòd si plures eiusdem facinoris sint suspecti, incipienda est quaestio à iunioribus, quòd re ex illis cõperta cæteri seniores à quaestione vindicentur. l. vnus facinoris, in prin. ff. de quaestio. Et hoc certè inter priuilegia antiquitatis reponit Ro. in d. §. de viro, in d. 53. fal. post prin. Verum hoc non tã in fauorẽ senum statuitur, quàm quòd faciliùs veritas à iunioribus sciri potest, cum aliàs ab eo sit incipiendũ, à quo facillimè verũ scire iudex crediderit, vt ibi satis declaratur. & in l. 1. §. 1. ff. eo. tit. & no. Dy. in trac. de qu. ver. quo ordine. Guido Suza. in eo. trac. col. 4. ver. e. iusdem initij. Alb. Gandi. in trac. maleficiorũ, in rubr. de quaest. & tormen. col. 2. ver. nunc videndum est. Ang. in simili tract. in verbo, fama publica, col. 2. 4. ver. nunc videamus de tortura.

À iunioribus incipienda est quaestio.

163 ¶ Trigesimo quarto, quòd pulchrè consuluit Bal. con. 165. cuius caput est ordinatio testamenti, in fi. lib. 4. Super iure patronatus & regimine cuiusdam hospitalis. nam testator qui illud construi mandarat, de patronatu & regimine ipsius quædam statuerat, ex quibus dubiũ ortum erat, vter ex duobus id ius obtineret. concludit Bal. pro idoniore. Et in dubio, inquit, senior ex duobus istis præferatur, & mas femina, per d. l. vlt. ff. de fide instr. & no. per Inno. in c. 1. de maio. & obed.

Seniores in regimine hospitalis præferendi.

164 ¶ Trigesimo quinto, Imperatorem ducemve exercitus senem esse oportere dicebat L. Paulus, vt à Iulio Frontino scriptum est lib. Stratagematum postremo. c. item postremo, circa initium. Id quod & nostris astruit multisq; comprobatur Cæpola vero in d. tract. de imperatore militum deligendo, quo loco supra sapiùs citauimus. Nam & Aristoteles li. 1. Ethic. Nemo, inquit, eligit iuuenes duces,

Senex imperator at. dux exercitus potius eligendus.

quod & ex eo reassumit Ioan. Andr. in c. indecorum, extra de etate & quali. ordi. Bal. in c. ad hanc, quod est primum, col. 3. ibi congrua. extra. de postul. praelat. Iustinus autem lib. 11. scribit in exercitu Alexandri Magni neminem ordines, nisi sexagenarium duxisse. Quod etiam spectat illud Silij Italici haud multo post prin. lib. 15. dum tractaret Senatus de mittendo duce in Carthaginem,

Nec promptum teneris immania bella lacertis

Moliri, rem inque rudi deponere in auro.

165 **¶** Trigesimosexto, in ceteris quoque honoribus, officiis, dignitatibus secularibus, ut nostri appellant, praferuntur seniores, l. & qui originem. §. praeses, ibi, secundum aetates & dignitates. ff. de muneri. & hono. l. 2. ibi. quae longis prolixisque stipendiis defessa iam sibi pollicetur senectus. C. de Primic. li. 12. & l. sancimus. ibi, cunctis Consulibus honoribus & privilegiis, & anteriori tempore. C. de Consul. lib. 12. & voluit gl. & post eam Doct. in d. l. cum quid. ff. si cer. per. & gl. in l. ut gradatim, in prin. versu. & si lege. ff. de mun. & hon. & glo. in c. vlt. 75. dist.

166 **¶** Hincque illud Ecclesiastes 10. c. Vae tibi terra cuius Rex est puer, quod est nostris citat Bal. qui id trahit ad primogenitorum prerogatiuam in l. cum antiquioribus, col. pe. ver. 10. C. de iure deliber. & Saly. in l. per hanc, in prin. in 1. not. C. de tempo. appel. Et alibi minatur Dominus noster se daturum Regem puerum veluti pro malo, & eo quidem maximo. Dabo (inquit Esaiæ 3.) pueros reges eorum. Quibus concinens Falconius Nichomachus in ea oratione quam ad Senatum habuit apud Flauium Vopiscum in Tacito, Dij, ait, auertant principes pueros. Et paulo ante. cum Senatus Tacitum ipsum imperatorem delegisset, huiusmodi acclamatio in Senatu facta, ac saepius repetita fuit, Quis melius quam senex imperat? Apud Philostratum in vita Apollonij lib. 5. Vespasianus iam tum annum sextum & quinquagesimum natus, veritus tamen esse ne forte iunior quam deceret imperium accipere videretur, idque quantum maximè potest, excusat.

167 **¶** Ceterum sunt infinita exempla, quibus clarissimè patuit quanta regnis & imperiis incommoda veniant ex iunioribus principibus. Ex quibus vnum aut alterum satis erit prodidisse. vnum scilicet ex sacris historiis. 3. Reg. 12. c. vbi de Roboan Rege admodum iuvene, & qui item iuuenibus maluit credere, quam senioribus: vnde ex duodecim regni partibus vna tantum salua sibi mansit, de quo & nos diximus supra nu. 93. scribitur. Iustinus autem lib. 24. tradit Dardaniorum Regem, inclytum illud Macedoniarum Regnum immaturi iuuenis Ptolemaei Regis temeritate breui casurum praedixisse, & id statim euentum comprobasse. Nam & Claudiani ea sententia est,

Tenero tractari pectore nescit

Publica maieestas.

168 **¶** Et sane Romani ipsi in omni genere vitae sapientissimi leges annales siue annarias scripserunt, quibus grandiore aetate ad Consulatum & ceteros magistratus constituebant, sicuti retulit Tullius in Philip. 5. & Liuius ab vrbe condita lib. 7. vbi differit de Consulatu superioris Africani & Titi Flamini, & iterum lib. 10. belli Macedonici. vbi tradit rogationem latam ab L. Iulio Trib. Pleb. quot annos nati quemque magistratum peterent. vnde cognomentum familiae ut Annales appellatur. Latinus Pacarus in Panegyrico ad Theodosium scripto, cuius haec verba sunt, Cuius quidem rei ita fuit cura maioribus, ut non solum in amplissimis magistratibus adipiscendis, sed in Preturis quoque aut Aedilitatibus capescendis aetas spectata sit petitorum. Nec quisquam tantum valuerit nobilitate, vel gratia, vel pecunia, qui annos Comitialis lege praescriptos festinatis honoribus occuparit. Et Laetantius Firmianus in lib. de origine erroris. c. 7. & Iustinus lib. 43. & omnes rerum Romanarum scriptores, & est Poetis Ouidius lib. 5. Faetorum,

Nec nisi post annos patuit tunc Curia seros.

Nomen quo aetate mite Senatus habet.

Iura dabat populo senior, finitque ceteris

Legibus est aetas, vnde petatur honos.

Ex quibus versibus vides huic Senatui nomen inditum, quod in eum cooptarentur seniores, ut etiam scribit Tullius in lib. de Senectute, Plutarchus in Romulo, Lucius Florus Gestorum Ro. lib. 1. c. item 1. & est nostris Arch. in c. Senatusconsultum. di. 2. & Alb. in rub. ff. de Senato. Quinetiam legitur apud Plin. lib. 10. Epistolarum, cautum fuisse Pompeia lege, quae Bithynis data est, ne quis caperet magistratum, neve esset in Senatu minor annorum 30. secutumque deuo edictum D. Augusti, quo permisit minores magistratus ab annis duobus & viginti capere.

169 **¶** Nec in his tantum superioribus magistratibus leges annales locum habebant, sed & in simplicibus quoque iudicibus, ut videre licet ex eo quod scribit Suetonius in Augusto, c. 32. ipsum Augustum iudices a tricesimo aetatis anno allegisse, id est, ut subdit, quinquennio maturius quam solebant. ut hinc aperte possis intelligere non licuisse ante tricesimum quintum annum iudicandi munus gerere. De Quæstura autem est illud eiusdem Suetonij in Caligula c. 1. de Germanico, qui Quæsturam quinquennio ante quam per leges liceret, gessit.

170 **¶** Nec Romani tantum senioribus iuniores postponebant in magistratibus: sed & ceteri quoque populi. Solon Atheniensium legislator lege sanxit, ne quis admodum iuuenis ad magistratum aut consultationes admitteretur, *α καὶ ἀριστα δοκοῖν γυνώμενος ἔχειν*, quod per aequè sonat ac si dicas, etià si maximè existimatissimus habeatur. Id quod Iulij testimonio tradit Stobæus Ser. 112. Et id quoque apud Lacedaemonios fuisse obseruatum, testis est Tullius in eo lib. de Senectute, cum dicit eos, qui amplissimum

plurimum magistratum gerebant, senes fuisse appellatos. Nam & idem lib. 1. de Diuinatione tradit apud eosdem Laceda. consilium publicum Senes appellatos fuisse. Et Plutarchus in vita Cleomenis tradit tempore Lycurgi seniores quosdam Regibus Lacedaemoniorum adhibitos fuisse, atque eo pacto diu Remp. administratam nullo alio magistratu eguisse. Eum autem magistratum siue Senatum *γερσσία* dicebant a senibus, & *γέροντας*, qui participes illius forent, quasi Senes vocabant. Hinc *γερσσία* praemium virtutis quod dabatur illis magistratibus, ut etiam tradit Aristoteles lib. Politicorum 2. c. 7. Sed & *γερσσία* dicebatur Senaculum, is scilicet locus vbi Senatores ipsi confiderent, auctore Varrone lib. de lingua Latina 1. Tradit autem Plin. lib. 35. c. 14. Sardibus Regiam domum Cressi gerusiam factam fuisse.

171 **¶** Et ut de ceteris loquar, Carthaginenses quoque Senatum seniores vocabant, ut scribit Liuius bell. Macedonici lib. 4. ad fi. ut hinc etiam intelligas non nisi seniores ab illis in eum ordine fuisse delectos. Nam ut idem paulo ante dixerat, Seniores imperare oportet, iuniores subesse. Sed & qui Ta-probanen insulam incolunt, Regem sibi eligunt non nobilitate praestantem, sed spectatum moribus, & iam annis grauem. ut scribit Plin. lib. 6. c. 22. & Solinus c. 66. Apud Arabes qui in Oceano sunt versus Meridiem, cuiuslibet aetatis (nam in aetate ipsi diuiduntur) senior tanquam Rex cui parent omnes, imperat, annis centum quinquaginta actis seipsum vita & lege priuat. Post eum senior principatum accipit, ut auctor est Diodorus Siculus ad fi. li. 3. Bibliothecae. Persas autem laudat Xenophon in Paedia Cyri, quod apud eos seniores domi manentes iudicant omnes causas & publicas & priuatas. Quinetiam Hippodamus Euryphontis filius, qui Milesiorum legislator fuit, lege statuit, ut prodit Aristoteles lib. Politicorum 2. c. 6. vnum iudicarium fori principale, ad quod omnia quae male iudicata viderentur, reuocarentur, idque constituit ex senioribus quibusdam delectis. Sed & lex erat apud Chalcidenses, ne minor annis quinquaginta magistratum gereret, ut scribit Heraclides in libr. de Politis.

172 **¶** Ante omnes Moyses iussu Domini septuaginta viros ex omni populo seniores delegit, qui secum regerent iudicarentque populum, ut scribitur Num. 11. c. Et alibi videmus senioribus iudicandi ius fuisse Deut. 21. Si genuerit homo filium & contumacem & proteruum, apprehendent eum, & ducet ad seniores ciuitatis illius, & ad portam iudicij, & cetera quae sequuntur. Ex quo forte depromptum est, quod scribitur in l. si qua. C. de Iudae. causas Iudaeorum a senioribus ipsorum iudicari, atque ita ex eodem text. no. 10. Ana. in c. cum sit, extra eo. tit. & Bar. conf. 15. clementissimi, col. 2. lib. 1. Quibus consonat quod scriptum est Dan. 13. Iudaeos sibi constituisse duos senes iudices. Et illinc quoque posset videri Plato, qui ut plurimis placuit, sacros Bibliorum libros & maximè Moysis legit, & maiori ex parte sectatus est, scripsisse lib. 3. de Repub. Non iuuenem, sed senem esse oportet bonum iudicem. Nam & idem lib. 3. de legibus inter rationes imperandi hanc tertiam collocat, ut iunioribus seniores imperent.

173 **¶** Quid quod Varro ille omnium rerum scientissimus & prudentissimus. lib. 1. Rei rusticae c. 20. monuit eos qui praesunt operariis in villa, oportere esse aetate maiore, quam operarios ipsos. Facilius enim his quam iunioribus dicto sunt audientes. Et iterum lib. 2. eiusdem operis c. 17. praecipit eum magistrum pecoris, cui ceteri pastores subsunt, sumendum esse, qui sit maior natu, & peritior: quod iis qui aetate & scientia praestant, animo aequiore reliqui parent.

174 **¶** Haec tamen intellige primò in officiis & muneribus quae aequè explicari gerique per seniores possunt, atque per iuniores. Nam si quod munus per iuniores commodius idoneiusque tractari exerceri que potest, quia forte magis constat robore viribusque corporis, quam animi, certe sunt ad id magis iuniores assumendi, quam seniores ut voluerunt Ric. Mal. Sal. & Frac. Are. in d. l. cum quid. ff. si cert. per. per tex. in l. cum praeror. §. pe. ff. de iud. & voluit etiam Floria. in l. vlt. in fi. ff. de fide instr. vbi illud generalius dicit, quod si senex & iuuenis sint eiusdem fidei, probitatis, is praefertur cuius aetas est magis apta & idonea negotio, de quo agitur, per l. praecipunt. ff. de aedil. edict. & l. ob carmen. §. vlt. ff. de test. Tullius autem in Catone maiore tradit legibus vacare senectutem iis muneribus, quae non possunt sine viribus sustineri.

175 **¶** Intellige secundò, quando vterque & iuuenis & senex est aliàs aequè dignus. Nam semper dignior est alteri praefertendus, siue iunior siue senior. ut probat tex. in l. honores, & ibi gl. & Bar. ff. de Decur. & in l. vnicuique. C. de prox. sacri. scribi. lib. 12. ibi, nisi forte ab eo qui tempore vincitur, laborum comparatione superetur, & in §. ordinatione, & ibi quoque Bar. & Ang. in Auth. de monac. & voluit Bar. in l. 2. §. prius, col. 2. ver. circa secundum, & ibi Fran. Are. & Ias. ff. de vulg. & pupil. & Alb. in d. l. cum quid, in vlt. char. ver. 10. gl. colligit, & ibi Alex. & Phil. Dec. ff. si cer. per. & idem Alb. in l. 2. C. de offi. mag. offi. & in l. 1. C. de offi. praefec. vrb. Sal. in l. prouidendum, per illum tex. C. de post. Pan. in c. elearici, col. 2. & ibi Phil. Dec. col. 5. ver. quarto regula procedit, de iud. Cep. in d. tract. de imp. mil. delig. char. 11. vers. sed singulariter. Nam semper dignitates & honores sunt conferendi dignioribus atque idoneioribus, l. ad subeunda. C. de Decur. lib. 10. cum si. Quibus adde quae diximus in 25. senectutis priuilegio, in 3. & 4. limita.

176 **¶** Sed haec tamen intelligit Fran. Are. in d. c. clerici, in fi. de iud. quando iunior longo intervallo superat seniore, per l. vnicuique, circa medium. C. de prox. sacri. scribi. lib. 12. quod & idem voluit ipse Are. in d. l. 2. §. prius, & ibi quoque Alex. ff. de vulg. & pupil. per tex. sing. in l. sed & reprobari. §. amplius. ff. de excu. tur. vbi probatur secundum Bal. ibi, quod propter excellentem scientiam & doctri-

Et Carthagine-
nenses.

Arabes.

Persae.

Hebraei.

In re quoque, ru-
stica id obserua-
uandum.

Quid in mune-
ribus qui non
tam animi quam
corporis viribus
geruntur.

Quid si iunior
res sint idonea-
iores.

Quomodo sit
illud intelligen-
dum.

nam receditur à dispositione legis vel statuti. quem tex. ad hoc annotat Ro. in rep. l. si verò. §. de viro, in §. fal. ff. fol. mar. & Alex. in d. c. cum quid, & Bar. qui & illum dicit sing. in tract. de præst. Car. in 1. part. q. r. col. 15. ver. & si quis iam opponat, & Fel. in rub. extra de maio. & obed. & Philip. Deci. in d. c. clerici. qui tamen non exigit excellentiam, vel minor præferatur antiquiori in honoribus deferendis, de quibus hic loquimur: sed tantum in delatis, non quidem vt continui etiam in his præferatur, sed vt cum eo dispèsetur vt ita fiat. Quoniam non statim est recedendum à statuto vel iure communi propter quamcunq; hominis dignitatem, vt no. Bal. in c. 1. in fi. extra, vt lit. non conte.

¶ Illud autem non ignotum, multos ante tempus adeo prudentia, virtute, & doctrina excelluisse, vt etiam ante tempus honoribus & magistratibus lege vel natura præscriptum, cæteris multo senioribus antepositi fuerint. Quis enim nescit Hieremiam vel puerum à domino constitutum super gentes & regna, vt euelleret, destrueret, disperderet, dissiparet, ædificaret, plantaret, Hieremiæ i. c. Daniele quoq; puerum iudicem delectum, Dan. 13. c. P. Cornelium Scipionem, cui postea ex virtute Africano cognomen fuit, fretum virtutibus suis, quanquam adolescentem, ante tempus Aedilitatem à populo petere non dubitasse. Cùmque Tribunos plebis sibi obfistere videret, negantes rationem eius esse habendam, quòd nondum ad petendum legitima ætas esset, dixisse se satis annorum habere, si Quirites habilem facere voluerint. Neq; enim fiduciam, neq; populum qui Aedilem illum ob virtutem spemq; rei bene gerendæ creauit, fefellisse opinionem. Illum enim ita se gessisse in Aedilitate, vt Quirites postea non pœnituerit tanto fauore ad ferenda suffragia in tribus suas discursisse. Cicero §. Phil. multorum Romanorù, & inter cæteros huius Africani exempla commemorat, qui admodum adolescentem ob magnam virtutis indolem, antequam per leges Annales liceret, adepti sunt amplissimos magistratus, in quibus maximis rebus gestis populi Rom. imperium auxerunt. Aliorùmq; qui in adolescentia maximas & ipsi res gesserunt. Eius hæc verba sunt de Augusto, qui primum C. Cæsaris, deinde Augusti cognomen assumpsit, loquentis, Quid est enim P. C. cur cum nõ quamprimum amplissimos honores capere cupiamus? Legibus enim Annalibus cùm grandiozem ætatem ad Consulatum constituiebant, adolescentiæ temeritatem verebantur. C. Cæsar ineunte ætate docuit ab excellenti eximiaque virtute progressum ætatis expectari non oportere. Itaque maiores nostri veteres illi admodum antiqui leges Annales non habebat: quas multis post annis attulit ambitio, vt gradus essent petitionis inter æquales. Ita sæpe magna indoles virtutis priusquam Reip. prodesse potuisset, extincta fuit. At verò apud antiquos Rulli, Decij, Coruini, multique alij, recentiore autem memoria superior Africanus, C. Flaminius admodum adulescentes Consules facti, tantas res gesserunt, vt populi Rom. imperium auxerint, nomen ornarint. Quid Macedo Alexander, cum ab ineunte ætate res maximas gerere cœpisset, nõnne tertio & trigésimo anno mortè obiit? quæ est ætas nostris legibus decem annis minor, quàm Consularis. Ex quo iudicari potest, virtutis esse quàm ætatis cursum celeriore. Et Philippica 10. de eodem loquens, Alter, ait, virtutis robore firmior, quàm ætate, & Philip. 14. An verò quisquam dubitabit appellare Cæsarem Imperatorem? ætas eius certe ab hac sententia neminem deterrebit, quandoquidem virtute superauit ætatem.

¶ Cui mirè concinit quod de Tiberio ipsius Augusti postea successore scribit Ouidius libro primo de Arte amandi,

*Vitor abest primis que ducem profitetur in annis,
Bella que non puero tractat agenda puer.
Parcite natales timidi numerare Deorum,
Cæsaribus virtus contigit ante diem.
Ingenium caeleste suis velocius annis,
Surgit, & ignauæ fert mala damna moræ.
Paruus erat, manibusque suis Thyntius angues
Prestit, & in cunis iam Ioue dignus erat.
Nunc quoque qui puer es, tantus tum Bacche fuisti,
Cum timuit Thyrsos India victa tuos.*

Ante Ouidium Virgilius de Iulo loquens lib. 9. Aeneidos,
Ante annos animusque gerens, curamque virilem.

Spartianus autem de Didio Iuliano Imperatore, Quæstor (ait) ante annum quàm legitima ætas sinebar, designatus est.

¶ Et vt de cæteris quoque loquar, M. Valerius Coruinus tres & viginti annos natus Consul creatus maximas res gessit, vt scribit Liuius lib. 7. ab vrbe condita, non semel. Germanicus à nemine non laudatus Quæsturam quinquennium antequam per leges liceret, & post eam Consulatum statim gessit, in quibus magnas mirandisque res gessit, vt à Suetonio scriptum est in Caligula ca. 1. Iustinus lib. 6. tradit, quòd posteaquam Athenienses à seruitute dominatùque Lacedæmoniorum se vindicauerunt, exercitum contraxerunt, eumque in auxilium Bœotiorum per Iphicratem viginti tantum annos natum, sed magnæ indolis iuuenem duci iubent. Cuius supra ætatem virtus admirabilis fuit, nec vnquam ante eum Athenienses inter tot tantisque duces, aut spei maioris, aut indolis maturioris Imperatorem habuerunt. in quo non imperatoriæ tantum, verum etiam oratoriæ artes fuerunt. Tullius Quæstor decedens de prouincia non dubitauit Celsum adolescentem propter eximiam eius indolem, vt verisimile est, in suum locum prouinciæ præponere, vt ipse Tullius scribit libro

177
Multi ante
pup legitimum
magistratibus
præfetti.
Hieremias.
Daniel.
Scipio Africa
1114

Augustus.

178
Tiberius.

Iulus.

Didius
Iulianus.

179
Valerius
Coruinus.

libro Epistolarum familiarium secundo, epistola 15.

¶ Sunt & alia id genus infinita exempla, quæ ex historicis & aliis scriptoribus videre licet, id satis confirmantia. Plautus scripsit in Trinumo: Non ætate, verum ingenio adipiscitur sapientia. Et Varro in Aboriginibus apud Nonium Marcellum in verbo, Canitudo, Sed neque vitulus cantherius quàm nouellus melior, nec canitudini comes est virtus. Et Quintilianus libr. 2. in princ. Non id est æstimandum cuius quisque sit ætatis, sed quantum in studiis iam effecerit. Cornelius Tacitus lib. 11. Apud maiores virtutis id præmium fuerat, cunctisque ciuim, si bonis artibus fiderent, licitum petere Magistratus, ac ne ætas quidem distinguebatur, quin prima iuuenta Consularum ac Dictaturas inirent. Quæ mirè congruunt iis quæ supra ex Tullio diximus. D. Hieronymus ad Paulinum, Nolo frater charissime annorum æstimare nos numero, nec canos sapientiam reputare, Salomone testante: Cui hominis prudentia eius. Nam & Moyses 70. presbyteros iubetur eligere, quos ipse sciret esse presbyteros utique non æuo, sed prudentia iudicandos. Et Daniel adhuc puer longæuos iudicat, atque impudicos senes ætas lasciuia condemnat, & c. quod & nos supra retulimus.

¶ Nec defunt nobis tex. legum id quoque probantium. Nam in §. plane, in Auth. de monachis, scribitur non omnino esse honorandum tempus. Ex quo not. Accurs. arg. pro nouis Doctor. vt scilicet senioribus minus doctis præferri debeant. Quod & ipsum voluit Saly. in l. prouidendum. C. de postul. Quo in genere etiam est illud vice prouerbij à nostris celebratum, Maliciam siue prudentiam supplere ætatem. primum enim probatur in l. si alterius. C. si mi. se maio. dix. & in c. de illis. le 2. de despon. impub. & in c. 1. §. 1. co. tit. lib. 6. Secundum in c. vlt. extra eo. tit. Et in id quoq; alleg. 1. ff. de decr. ab ord. fac. & in l. omnes. C. de his qui ven. æta. impe. & in l. 1. C. de præ. sacro. scri. lib. 12. & in cap. vlt. 76. di. & ibi gl. quæ alios tex. adfert. Et hæc omnia adde his quæ diximus supra in 3. priuilegio ætatis, nu. 95. imo verò non debet, & multis seq.

¶ Trigésimo septimo, non in dignitatibus tantum & honoribus secularibus, sed & ecclesiasticis quoque & in beneficiis quæ vocant, id est, sacerdotiis & cæteris muneribus quæ ad religionem pertinent, seniores esse præferendos probat tex. in c. cum in cunctis, ibi, ætatis maturitas, de elect. & in c. ecclesia vestra. le 2. ibi, in ætate pati defectum, & ibi, ætatis maturæ, co. quoque tit. & per totum tit. de æta. & qual. or. & ca. episcopi, & ibi gl. & iterum c. quando. 24. di. & c. in nouamus. 60. di. & c. miramur, ver. quid est cito, ibi, ante maturitatem ætatis. 61. di. & c. vlt. ibi, maturiores ætate. 74. di. & c. iuuenctilas. 20. q. 1. & no. gl. in c. statuimus. 61. di. & in cap. obeuntibus, ante fi. gl. magnæ, 63. di. quæ sing. dicit duobus pari numero suffragiorum electis in episcopum, cæteris paribus seniore esse præferendum, & gl. in c. in verbo, singulorum. 85. dist. Inn. in c. cæteri. in d. c. 1. de maio. & obed. Arch. in d. cap. domino. 50. di. & in c. tanta. 86. di. & in d. c. diffinimus. 18. q. 2. Cy in d. l. cum quid, in princ. ff. si cer. pe. Bal. con. 167. ordinatio testamenti, in fi. lib. 4. vbi loquitur de administratione hospitalis. Bart. conf. 23. scripsit propheta, col. vlt. lib. j. Car. Alex. in c. de quibus, col. j. 21. di. Rochus Curtius in tract. de iure patro. in verbo, honorificum, in 15. quæst. & Fran. Purp. in l. procurator, col. 2. C. de eden. & Card. Iacobatus in tract. de Concilio, lib. 1. vbi de Senibus loquitur. Rochus Curt. in tract. de iure patro. in verbo, honorificum, in 15. q. col. 2. ver. comprobo etiam, & in verbo, ecclesia, in 4. q. in fi. & Cæsar Lamberti in eo. tract. in 13. art. 5. q. prin. 3. partis 2. lib.

¶ In quam sententiam D. Hieronymus li. j. in Iouinianum, ipsi Iouiniano respondens, qui contra laudem virginittatis obiecerat, ecclesiam non super Ioannem virginem, sed super Petrum vxori mancipatum fuisse fundatam, ita scribit, At dices Super Petrum fundatur ecclesia, licet id ipsum alio loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti clauis regni cælorum accipiatur, & ex æquo super eos ecclesiæ fortitudo solidetur. Tamen propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite constituto schismatis tollatur occasio. Sed cur non Ioannes electus est virgo? ætate delatum est, quia Petrus senior erat. Hæc ille. Quæ etiam illud admodum confirmat, quod sacerdos Græcè vocatur πρεσβύτερος, presbyter, vt hinc manifesto intelligi debeat, seniores in id muneris præ cæteris assumendos.

¶ Sed & Ethnici quoque id obseruarunt, vt his muneribus quæ suas ipsorum religiones priuatim tangerent, seniores præficerent, quod vel hinc percipi potest quod tradit Liuius lib. 9. secundum belli Punici, Augurem creatum T. Sempronium Gracchum admodum adolescentem, quod tunc (ait) periturum in mandandis sacerdotis erat. Nam & Dionysius Halicarnassæus lib. 1. Antiquitatum Ro. id Romulo laudi assignat, quòd sacerdotia non venalia nec sorte diuidenda fecit, sed cuiusque curiæ binos creauit supra annum quinquagésimum natos.

¶ Sed id tamen iisdem illis duobus modis intelligi quod diximus in muneribus secularibus: Primo si hæc munera sacerdotalia æque possunt applicari & sustineri à senioribus, vt à iunioribus. Nam alias iuniores senioribus essent præferendi, iisdem illis modis & rationibus adductis supra ver. 170. hæc tamen intelligi, quæ & hic locum habent, & præterea text. in id priuatim apertissimo in d. c. 1. ibi, sed ita ætatis senio confectum: & ibi gl. in verbo, senio. 85. di. & in c. petisti. 7. q. j. & in c. literas, & ibi gl. in verbo, senectutem, & Doct. & iterum in c. nisi. §. alia verò causa, extra de renuncia.

¶ Item secundò intelliges, modò vterque & senex & iuuenis sint æque idonei ei sacerdotali muneri & officio. Nam aliàs semper dignior præferendus est, etiam si sit iunior, per ea quæ diximus supra cum de secularibus officis loqueremur nu. 171. intellige, secundò. Quibus addes quod scribit D. Chrysothomus in fi. lib. 2. de sacerdotio, de his differens qui præ cæteris debent in episcopos assumi, asserit in eam rem non oportere prudentiam ætate metiri, neque senem canicie probare: neque iu-

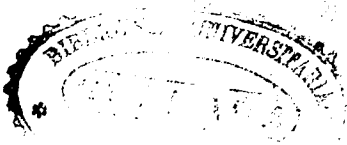
De eadem re.

Seniores in sacerdotiis præferendi.

Etiam apud Ethnicos.

Quid si sacerdotia nõ æque possunt explicari à senioribus.

Quid si iunior res sint idoneiores.

uenem arcendum ab huiusmodi ministerio, sed neophytum nouiciūque, maximum autem esse inter vtrunque discrimen. Et rursus in 3. lib. eiusdem operis. Neque vero (inquit) si quis vitæ tempus perpetuum in extrema sacrarum functionum classe persistens consumpserit, ac si demum ad vltimam vsque senectutem peruenerit, hunc protinus propter ætatis reuerentiam ad summum honorem perducemus. Quid enim vetat, quo minus ille idem vel id ætatis natus minus idoneus reperiri adhuc possit? Quod tamen sic à me dictum non est, quasi velim canicem vituperare: verum illud eo nomine dixi, vt ostendam si senectus longæua satis esse possit, vt eum qui episcopatum obtinuerit, munere illo dignum efficiat. Certe vix hoc ipsum, &c. Liuius autem lib. 5. secundi belli Punici non adeo longe post prin. tradit quod cum comitia Pontifici Maximo creando essent habita, tresque ingenti certamine peterent: Fuluius Flaccus Consul, qui & ante bis Consul & Censor fuerat, & T. Manlius Torquatus duobus quoque Consulatus & Censura insignis: & Licinius Crassus qui Aedilitatem Curulem petiturus erat, hic iuuenis senes honoratōsque deuicit.

187 Antiquiores rationi eligunt.

¶ Trigesimo octauo, antiquiores canonici possunt, si velint (neque enim coguntur) meliores præbendas, cum vacant, suis relictis optare, per tex. in c. cum in tua, quod est vlt. in princ. de consue. libr. 6. & no. Alb. in d. l. cum quid. char. vlt. vers. 10. gl. colligit. ff. si cert. per. & Cepol. in d. tract. de impe. ver. 23. in materia antiquitatis. Sed aduerte quia d. c. cum in tua, loquitur de consuetudine cuiusdam ecclesiæ, & non de iure cōmuni, vt etiam non prætermisit Cepol. vbi supra. Nec intelligitur de antiquioribus ætate, sed administratione, vt ibi dicit gl. & dicemus plenius infra, in 60. q. n. 6. si hæc opi. & seq.

188 Seniores in re vni interpretatiōe præferendi.

¶ Trigesimo nono, in diuinarum literarum interpretatione antiquiores præferuntur iunioribus, per c. de quibus, ibi, seniores prouinciæ congregatæ. 20. di. & c. relatum, ibi, non secundum traditionem, prin. 37. di. & in c. transferunt, ibi, terminos quos posuerunt patres eorum. 24. quæst. 3.

189 Antiquorum dicta seruanda.

¶ Quadragesimo, non his tantum, sed & aliis semper antiquorum dicta seruanda sunt. c. ita dominis, in illis verbis: & id quod accepit à veteribus non sequendo 19. di. vbi & gl. hoc expresse ex eo tex. annotat. Et ad stipulatur illud Eccles. c. 8. Non te prætereant narratio seniorū. ipsi enim didicerunt à patribus suis. Quoniam ab ipsis discas intellectum, & in tempore necessitatis dabis responsum.

190 Antiquorum consuetudo et mos seruandus.

¶ Quadragesimo primo, non modo dicta sed & consuetudinem morumque antiquorum seruandum esse præcepit Imperator in l. testamenta omnia. C. de test. Cuius hæc verba sunt, Mos nanque retinendus est fidelissimæ vetustatis. quem tex. in id ponderat Pau. Cast. Fran. Are. & Philip. Corn. qui eum tex. ob id dicit esse morale. Et est etiam bonus tex. qui ad id solet allegari in c. ridiculū. 12. di. & no. gl. in c. quanto. in verbo, antiquitas, de traslat. prælat. Arch. in d. c. domino sancto. 50. dist. Ro. in d. l. si vero. §. de viro, in 53. fal. ff. sol. mat. & Cepol. & d. tract. vbi supra vers. 7.

Mos et mores an differant.

¶ Quibus concinit illud Ennii, *Moribus antiquis res stat Romana, virisque.* Quod vsurpatum est à Marco Antonino in quadam ipsius epistola à Vulcatio in vita Auidij Cassij relata, atque etiam à Tullio lib. 3. de Repub. vbi dicit eum versus, vel breuitate, vel veritate tanquam ex oraculo sibi quodam effatum videri, vt etiam refert D. Augustinus de ciuitate Dei lib. 2. c. 21. Scio autem, vt id in transcurso dicam, non nihil interesse inter morem & mores, sed ita tamen vt plerunque à doctis confundantur. Igitur huc quoque pertinet illud Plauti in laudem adolescentis in Captiuis, *Ille æmum antiquis adolescens est moribus.* Illud item eiusdem in Trinummo, *Et iterum in eadem Fabula,* *Moribus viuio antiquis.* *Veteres mores veteris parsimonia potius maiori honori* *Hic essent, quam mores mali.* Ex quo etiam loco potes intelligere, id verum esse quod nuper diximus de confusione moris & morum. Nam quod hic mores appellat, paulo post & morem dicit, & mores eadem oratione, cum dicit, *Morem maiorem scias, nam nunc mores nihil faciunt.* &c. Sed & huc quoque spectat illud Iuuenalis Saty. 6. *Quid quod antiquis vxor de moribus illi Queritur.* Illud que Aufonij in laudem Mediolani, *Facunda virorum* *Ingenia, antiqui mores.*

192

¶ Conuenit item illud Periandri Corinthij, aut vt aliis placet Ambraciota, *Τοις μὲν νόμοις παλαιοῖς πρώτοις ἂ ἐπὶ τῶν προσητάρις.* Id est, *Moribus quidem antiquis vtere, cibis vero recentibus.* Cui non dissimile est illud Phauorini apud Gellium lib. Noctium Atticarum l. c. 10. Viue moribus præteritis, loquere verbis præsentibus. Sed & huc pertinet illud Virgilij lib. 3. Aeneid. *Ecquid in antiquam virtutem.* Atque edictum illud Censorium à Suetonio, si is fuit, ascriptum circa initia de claris Rhetoribus. Quæ præter consuetudinem & morem maiorum sunt, neque placent, neque recta videntur. Cuius etiam meminit ipse Gellius libr. 15. cap. 11. Apud eundem Gellium d. lib. 1. cap. 10. laudatur antiquitas his epithetis, quod sit honesta, bona, sobria, modesta. Liuius in sua elegantissima præfatione satis apertè insinuat mores antiquos anteponendos recentibus. Cornelius Tacitus lib. Annaliū 17. Piso, inquit, vultu habitūque moris antiqui, & æstimatione recta seuerus. Apud eundem contentio est

in Dial

in Dialogo Oratorum de antiquitate, quam Messala præfert, contradicente Axio: sed tandem vincit antiquarius. Isocrates ad regem Nicoclem, In iis inquit, quæ ad Deorum cultum pertinet, ita facito quemadmodum est à maioribus præceptum. Nouitatem semper horruerunt sapientes. Hincque etiam illud Terentij in Adelphis, *Homo antiqua virtute ac fide.* Et Virgilij lib. 2. Georg. *Salue magna parens frugum Saturnia tellus, Magna virum, tibi res antique laudis & artis Ingredior.*

¶ Nec desunt in eam rem Christi Domini nostri, Diuorūque testimonia. Primum enim Christus Matth. c. 19. ad antiquitatem prouocat, cum iis qui de libello repudij sciscitabantur, dixit, Ab initio autem sic non fuit, apertè indicans antiquiora esse meliora. Et D. Ioānes in epistola ad Electam c. 1. eodemque vnico: Non tanquam mandatum nouum scribo tibi, sed quod habuimus ab initio. Hieremias deplorans ruinam Iudaicæ Reipub. illud in extremo seu epilogico versu à Deo petiuit, vt reditum ad pristinos mores concederet, dicens, Innoua dies nostros sicut ab antiquo. In Amos propheta c. 9. eodemque vltimo legitur, Promissio non de nouo templo extruendo, aut nouo ahōve in loco, sed de veteri, de collapsō, de diruto restituēdo ac fulciendo. Et illud quoque adiicitur, Et reedificabo ipsum sicut in diebus antiquis. Ceterum D. Chrysostomus, Antiquis (inquit) viris omnis vita operosa, & viatorum instar. Nos omne tempus per negligentiam ducimus.

De eadē re ex sacris scripturis.

¶ Quadragesimo secundo, his optimè respondet tex. elegans in l. si chorus. §. 1. ff. de leg. 3. vbi tradit Celsus, Proculum scribere, sæpe audiuisse se rusticos senes ita dicentes, pecuniam sine peculo fragilem esse, peculii appellantes quod præsidij causa reponeretur. Quem tex. ponderans gl. ad laudem senectutis, & post eam Host. in c. cum in iuuentute, in prin. de præsum. dicunt ex eo Iurisperitum ex dictis senum rusticorum fuisse argumentatum. Et illum quoque annotat gl. in l. licet ex quadam, in verbo, graues, in fi. de testib. & Ro. in d. §. de viro, in 53. fal. Barb. d. conf. 23. col. pen. lib. 1. & d. con. 20. col. 3. lib. 2. & Cepola vbi supra, vers. 25. Bar. autē, ne id omittam, in d. §. 1. eum tex. not. facere pro his, qui volunt probare communem vsum loquendi, vt sufficiat dicere se hoc audiuisse à senibus.

Senes etiam rustici audiendi.

¶ Quadragesimo tertio, mortuo domino relictis pluribus liberis, debet vasallus seniori pro omnibus fidelitatem facere, vt voluit Bal. in c. præterea ducatus, col. vlt. tit. de prohib. feu. alien. per Fe. arg. d. l. vlt. ff. de fid. instr. & not. per Inno. & alios in c. 1. de maior. & obed. & hoc quoque Bald. voluerat And. Iser. ibi, quem sequitur Mar. Laud. etiam ibi, in fin. primæ col. & hoc quoque sequitur Ro. in Repet. d. §. de viro in 53. fal. vers. 4. principaliter defertur, & Fel. in d. c. 1. col. vlt. de maio. & ob. & D. Cirierus de primogenitura, lib. 2. q. 2. in 16. prærogatiua. De qua re longè latèque diximus in Commentariis nostrarum Consuetud. Piætonum, tit. 9. §. item 9. in gloss. 2.

Seniori vasallo pro omnibus fidelitas facienda.

¶ Quadragesimo quarto, Si plures sint domini beneficiarij seruitio clientis eodem tempore egenes, antiquior est præferendus per tex. in c. 1. §. vlt. tit. hic finit lex, & ibi Iac. Bel. Bal. Alua. Mar. Laud. & Car. Alex. & hoc quoque voluit Iac. Ard. in summa, tit. qui. mo. feu. amit. & Bal. in l. 1. §. ne autem, col. 4. vers. habeo duo feuda. C. de cadu. tol. Roma. in d. §. de viro, in 53. fal. vers. quarto principaliter, Barb. d. con. 23. col. vlt. lib. 1. & con. 20. col. 3. libro 2. Cepol. in d. tract. in materia antiquitatis, vers. 45. Et est huius rei euidens ratio, quia cum aliis qui prior est tempore, is iure quoque potior est. l. potior. ff. qui pot. in pign. hab. tum maximè in operarum præstatione locum obtinet, per l. in operis. ff. loca. vbi expresse Bald. illud scribit quod diximus de vasallo duorum.

Antiquior ex domnis præferendus in seruitio vasalli.

¶ Licet id possit videri pluribus intelligendū de antiquiori domino, non ætate quidē, sed feudi concessione, quod & ego arbitror. Facit tamen (vt iam supra diximus, dicendū tamen est sapius) in arg. quod si domini sint eiusdem tēporis in feudi concessione, sit præferendus is, qui ætate est senior, vt expresse voluit Bal. à nemine hoc loco allegatus in l. 1. in 23. q. ff. de rer. diu. Nō quod ille dicat quod necessariō teneatur vasallus seruire seniori alio omisso: sed debet gratificari cui fratrum duorū seruire voluerit. verum bene facit si gratificetur seniori, per d. l. vlt. ff. si cert. pet. Ex quo planè constat, quod loquitur de pluribus dominis eiusdē temporis, quo ad feudi concessionem. Propterea que intelligit de seniori ætate, tum quia loquitur de pluribus fratribus dominis, tum quia allegat d. l. vlt. Et in hac nostra sententia est D. Cirierus, vbi supra in præced. artic. in 19. prærogatiua.

Et ætate senior si tēpore sunt pares.

¶ Quadragesimo quinto, Seniores magistros pueris & adolescentibus ad discere debemus, qui eos literis & moribus instruant, iuxta cap. omnis ætas. 12. q. 1. cū dicitur, Deputati probatissimo seniori, quem & magistrum doctrinæ & testem vitæ habeant. & illum text. ponderat Archid. in d. ca. tanta. 86. dist. ad hoc vt senioribus deferatur in morum & literarum instructione. Glo. autem in c. sic viue. 16. q. 1. dicit arg. illius text. seniores magistros potius esse eligendos. quam sequitur Iaf. consil. 192. exorta, col. 2. versic. seniores, libro 2.

Seniores magistri adolescentibus præficiendi.

¶ In quam sententiam Peleus apud Homer. lib. 9. Iliados Achilli filio Phœnicem senioem præceptorem tradit, qui illum dicere & facere doceret. Homeri carmen est huiusmodi, *Τὸν δὲ με πρῶτος διδάσκόμενα τὰ δὲ πάντα, μύθη τε θητῆς ἑμῆαι, πρῆκτῆρά τε ἔργων.* Propterea me præmisit docere hæc omnia, Verborūque rhetorem esse, factorūque operum. Verba sunt eiusdem Phœnicis. Cuius loci autoritate Tullius lib. 3. de Oratore, idem (inquit) erunt

Phœnix præceptor Achilli.

viuendi præceptores, atque dicendi, vt ille apud Homerum Phœnix qui se à Peleo patre Achilli iuueni comitem esse datum dicit ad bellum, vt illum efficeret oratorem verborum, actorémq; rerum. Et Fabius libro 2. Oratoriarum institutionum c.3. in fi. eiusdem loci Homerici autoritate monet datum esse iunioribus præceptorem qui tam eloquētia quàm moribus sit præstantissimus, qui ad Phœnicis Homerici exemplum dicere ac facere doceat. Plutarchus autem de educandis liberis de ea re ita scribit, Græcè quidem, sed in hunc sensum: Frugi verò pædagogum talem naturâ esse oportet, qualis Achillis pædagogus Phœnix erat, què idcirco Peleus, vt est apud Homerum, Achillis curâ præfecisse dicitur, vt ei dicendi pariter ac faciendi ductor foret ac magister. Xenophon libro 1. Pædiæ Cyri, laudat Persas, quòd apud eos more gentis præfunt pueris, qui selecti ex senioribus eos videantur redditori quàm optimos.

200 ¶ Sed vt ad institutum redeamus, nõ longè ab hoc capite distat illud Tullij à nobis suprâ relatum: Est adolescentis maiores natu vereri, ex hisque eligere optimos & probatissimos, quorum consilio atque autoritate nitatur. Et quod scribit Plin. lib. Epistolarum 8. ad Aristonem, Erat antiquitus institutum vt à maioribus natu, non auribus modò, verum etiam oculis disceremus quæ faciendæ: mox ipsi & per vices quasdam tradenda iunioribus haberemus. Et post pauca, Suus cuique parens pro magistro, aut cui parens non erat, maximus quisque & vetustissimus pro parente. Et huc quoq; referri potest illud Nume. 11. c. Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël, quos tu nosti, quòd senes populi sint ac magistri.

201 ¶ Et huius ratio duplex ex his quæ iam dicta sunt, facillè deprehenditur. Prima quæ mores, altera quæ doctrinam respicit. Sunt enim senes probatoribus ferè moribus, quàm iuuenes, vt ex suprâdictis iam liquet. Assumunt autem celerrimè discipuli magistrorum mores, eosque tenacissimè retinent. Cuius rei exemplum memorabile posteris tribuit Alexander Macedo, quem vitia quædam quibus à Leonide pædagogo imbutus fuerat, robustum quoq; & maximum Regem ab illa institutione puerili sunt profecuta, vt autoritate Diogenis Babylonij scriptum reliquit Fabius lib. 1. Oratoriarum institutionum, c. 2. Propterea scriptum est in l. magistrus. C. de professo. & med. lib. 10. Magistris studiorum excellere oportet moribus. Et est etiam bonus tex. in l. 1. ibi, si laudabilem in se probis moribus vitam esse monstrauerint. C. de profes. qui in vrb. Constan. lib. 12.

202 ¶ Quantum autem ad doctrinam pertinet, satis constat studio ætate illam comparari. nam senectus, vt ait Hieronymus à nobis suprâ ad aliam rem citatus, ætate fit doctior. & vt dicit glo. in c. tum ex literis, in verbo, instructus, argum. illius text. ext. de in integ. restit. non potest quis modico tempore multum addiscere. Et Iuuenalis, Nemo repente fit summus. quod & in Decretis Canonis reperitur in §. hæc quæ de charitate, de pæ. dist. 2. Propterea q; nõ debet quis à studiis ante 25. annū auocari. per text. in l. 1. C. qui ætate vel profes. se exc. lib. 10. quo loco Bar. & Ang. dicunt post eam ætatem non esse idoneos studio, quod & idem voluit per illum tex. Alex. in addi. Bar. in l. 1. C. de digni. libro 12. Seneca autem epistol. ad Lucilium 36. scribit quemadmodum omnibus annis studere honestum est: ira non omnibus institui. Turpis & ridicula res est elementarius senex: iuueni parandum, seni vtendum.

203 ¶ Quibus tamen omnino nõ facillè crediderim, cum nulla ætas fera sit ad discendū, testimonio D. Augustini, qui in quadam ad Hieronymū epist. Ad discendū (inquit) quod opus est, nulla mihi ætas fera videri potest, quia etsi senes magis decet, docere quàm discere, malo tamen discere, quàm quid doceam ignorare. Propterea idem Augustinus, quod iam suprâ diximus, paratū dicit se iam senem, & multorum annorum ab anniculo edoceri, in c. si habes. 24. q. 3. Nam & idem senex & episcopus ad Græcas, literas puero sibi degustatas quidè, sed fastiditas reuerfus est, vt & ipse testatur in libris (ni me fallit memoria) Confessionum. Et Pomponius Iurisconsultus in l. apud Iulianū. ff. de fideicō. lib. dicit se iam annos octo & septuaginta natum, discendi tamen cupiditate teneri, recensetque Iuliani dictum, Etsi alterum pedem in sepulchro haberem, adhuc addiscere vellem. Et Decreta Canonica monent Episcopos, ne propter senectutem discere negligant, in c. nullus. 38. dist.

204 ¶ Porro Socrates ætate prouectus primū dedit operam fidibus tractandis, vt referunt Cicero in Catone, & Quintilianus lib. 1. quo loco de Musica disserit, vbi ita inquit, Socrates iam senex institui lyra nõ erubescerebat: & ante hos Plato, qui in Euthydemo inducit ipsum Socratem hæc loquentem, ἀλλ' ἐγὼ ἐν μόνῳ φοβῶμαι, μὴ ἀντὶς ἀνεῖδ' ὅτι τοῖς ξένοις παλαιῶν, ὡς περὶ κόνου (ἢ) μνηστῆρος (ἢ) κιδάριστῆρος ἐμὲ δὶδασκᾶν ἐπιβήναι κιδάριζον. ὁρῶντες ἄνδρες παλαιῶν οἱ συμφοιτῆταί μοι, ἐμὲ τε κατὰ γέλωσι, καὶ τὸ κόνου καλῶσι γεροντοδιδάσκον. Id est, Sed ego hoc vnum vereor, ne his duobus hospitibus sim dedecori, quemadmodum Conno Metrobij filio citharistæ, qui me etiam & nunc citharâ pulsare docet. videntur igitur pueri condiscipuli mei, & me rident, & Connon vocant senem præceptorem. De quo etiam Libanius in epistola ad Helpidij socios: Neque, inquit, te fugiat, Socratem Dei testimonio sapientem, etiam in senio à discendo non vacasse, cum semper discendi tempus esse duceret. Propterea & de eo fertur, quòd dicenti cuidam, Iam senex discis, respondit κατὰ τὸν ὀψιμαθῆ ἐν ἡμάθει. Id est, Præstantius serò doctum esse, quàm nunquam doctum.

205 ¶ Socratem Cato ille Cenforius secutus iam senex Græcas literas nec erubuit Cenfor, nec desperavit senex discere, vt esset documento ea quoque percipi posse, quæ senes concupiscent, vt scribit Quintilianus in fi. propè Oratoriarum Instit. & meminit etiam Tullius in lib. de Senectute non semel, & lib. Academicarum quæstionum 4. & Probus Acmilus in vita ipsius, & D. Hieronymus ad Nepotianum,

Ratio præceptorum. Mores à præceptoribus sumuntur. Alexand. quædam vitia sui pædagogi reiecit

Doctus ætate comparatur.

Nulla ætas fera ad discendum.

Socrates senior dedit operam fidibus tractandis.

Cato Cenforius senex literas Græcas didicit.

Nepotianum, de vita clericorum, & iterum ad Demetriadè, de virginitate seruâda. Origenes quoq; iam canus & senex ad Hebræas literas se contulit, autore D. Hieronymo in catalogo scriptorū ecclesiasticorum. Sed ipsemet Hieronymus iam cano capite, vt ipse testatur ad Pammachium & Oceanum scribens, Alexandriam perrexit Didymum auditurus, à quo quidem quod nesciebat, vt & ipse ingenuè fatetur, didicit: & quod sciebat illo docente non perdidit. Sed & vt postea subdit, cum putarent homines finem discendi ipsum fecisse, rursus venit Hierosolymam & Bethleem, vt Barabanum præceptorè audiret. Tullius in Catone tradit P. Licinium Crassum, P. Scipionem Pontificem maximum, M. Cethegum illum quem Ennius suademedullam vocauit, senes omnes studio, illos quidem Pontificij & Ciuilis iuris, hunc dicendi studio flagrâtes exerceri solitos. Refert & Plutarchus in lib. de lib. educandis, in fi. Eurydicens Hyropolitanam ætate iam prouectam literas didicisse, vt liberos erudiret. Marcus autem Antoninus Philosophus, quem omnes miris laudibus extolunt, dum senex esset & Imperator, scholam Sexti Cheronensis ipsius Plutarchi ex forore nepotis frequentabat: cui cum semel occurrisset Lucius sapiens illum interrogauit, quònam iret, & ille Ad Sextum respondit, percepturus quæ necdū edidici, subiungens καλὸν ἢ γρηῃσκόνη τὸ μανθάνου. Id est, Pulchrum etiam senescenti discere. Tunc Lucius prolata in cælum manu, O Iupiter, ait, Romanorum Imperator iam appetente senio gestans librum, qui pueris mos est, præceptorem adit. At meus Imperator Alexander annum secundum & tricesimum agens mortuus est.

206 ¶ Et vt de nostris quoque Iurisconsultis aliquid dicam, Seruius ille Sulpitius, qui facillè omnes superioris ætatis Iurisconsultos superauit, tardiusculè ad studium iuris accessit, vt liquidò colligitur ex lib. Ciceronis, de claris Oratoribus, & ex l. 2. §. Seruius autem. ff. de origin. iur. vbi & hoc annotauit Zazius. Ex recentioribus autem Accursius, cui omnes in legum interpretationibus primas tribuunt, iam quadragenarius huic scientiæ cepit operam dare, vt refert Rapha. in d. l. cum quid. ff. si cer. per. Sed & adducerem quod de Baldo vulgò dicitur, illum iam ætate prouectum ad iuris studium sese conuertisse, vt etiam ipse Zazius vbi suprâ ex Paulo Citadino recensuit. Ideo q; Bart. illi ipsius scholam ingredienti dixisse, Tardè venisti Balde: nisi scirem hæc esse commentitia, & prorsus fabulosa, vt ex his constat quæ suprâ diximus.

207 ¶ Sed vt redeamus in eam sanè sententiam Plato in Lachete. ad fi. Si quis (ait) nos irriserit quòd grandes natu præceptoris ludum ingredi statuamus, Homeri est illud obiciendum, αἰσῶς δ' ἔκ ἀγαθῆ κερχὴ μὲν ἀνδρῶν παρέιναι. Pudor autem non bonus indigenti viro inesse.

Qui locus est, vt id obiter dixerim, lib. 17. Odyssæ. Idem Plato in eo ipso libro ex Solonis sententia monet tandiu discendum quandiu viuimus, μανθάνου ἕως πρὸς ἂν ζῆ. Quam quidem sententiam vice prouerbij fuisse celebratâ testatur Seneca epistola ad Luciliū 76. scribens, Tandiu discendum est quandiu nescias, & si prouerbio credas, quadiu viuas. Et id fortassis depromptum est ex illo ipsius Solonis Pentametro in suis Elegiis, γρηῃσκω δ' αἰεὶ ποικίλα δὶδασκόμενον. Id est ad verbum,

Senesco autem semper multa addiscens. Cuius etiam meminit ipse Plato in eodem libro atque etiam in dialogo ἐρασμῶν πρὸς φιλοσοφίας, id est, Amatores, siue de philosophia, itémque in lib. πρὸς πολίτας 6. & Cicero in Catone nõ semel, & Plutarchus in ipso Solone, & Valerius Maximus libro octauo, cap. 7.

208 ¶ Non negauerim tamen iuuenes esse multo dociliores, vt testatur Iurisconsultus in l. præcipiunt. ff. de ædil. edic. & Quintilianus lib. Instit. 1. & Apuleius lib. Floridorum 2. Ex quo Theognis, μή με δὶδασκ' ἔτε γὰρ ἤλικ' ὄμι μαθῆν. Aut vt alij pronuntiant, μή με δὶδασκ', ἔβι τάλικ' ἔμι μαθῆν. Ne me doce, quippe qui per ætatem minimè sim idoneus. Et Plato veluti sui oblitus lib. 7. πρὸς πολιτίαις, scribit non esse Soloni credendum, hominem senescem posse indies plurima discere qui minùs id potest, quàm currere. Iuuenibus enim conuenire multos maximòsque labores. Accursius in l. Gallus, in prin. ff. de lib. & posth. adfert Prisciani sententiam. Quò quisq; iunior, eò quoque perspicacior: quam ad hoc dicit ab omnibus reputari fing. Bar. cons. 1. magnus, col. 31. ver. sed in casu nostro, lib. 3. & inter con. Alex. con. quod ponitur sub con. 55. prospect. col. 12. lib. 4. Aristoteles autem lib. problematōn 30. c. 4. quærit cur ingenij celeritate efficaciatque promptiores sint iuuenes senioribus, eiusque rei reddit optimas rationes, quas inibi videre poteris. Et vt scribit Aufonius ad Paulinum, Non quia mille annos uiuit gangeticus aies, Vincit centum oculos regia pauo tuos. Cedimus ingenio, quantum præcedimus auro, &c.

209 ¶ Propterea que Iustinianus iunioribus veluti docilioribus atque ingeniosioribus suum Institutionum librum veluti dedicat, Cupidæ (inquens) iuuentuti. Quem locum illic ad hoc expendes Ioan. Fab. post Iac. monet vt iuuenes ad legū scientiam accedamus. Quòd si videris, inquit, senem quempiam, tum primū legibus incubere, dic ei, amice tu eris aduocatus in alio seculo. & ibi quoq; Petr. à Bel. Pert. citat in eam sententiā illud Prisciani suprâ à nobis relatum. Quibus & tu adde text. in l. 1. ibi, per omnem ætatem. C. de athlet. lib. 10. Cuius autoritate subnixus Accursius, ibi, not. non posse quem perfectum in aliqua arte euadere, nisi à tenera ætate illi operam nauarit. Et ad stipulatur titulus ille sapius à Nonio Marcello ex fabulis Varronis citatus, Senis doctor, qui appositisimè in eum

Serui Sulpitii ad iuris studium accessit.

Ergo nõ hominem uerecundum.

Tandiu discendum quandiu viuimus.

Iuuenes dociliores.

Iustinianus iuuentuti suam librum dedicat.

in cum conuenit, qui in re fera atque intempeſtiua fruſtra ſumit operam: veluti is operam perdat, qui ſenem docere velit. Nam etiam in prouerbio eſt, Senis mutare linguam, apud Hieronymum in procemio Euangelistarum, pro re admodum difficili & ardua.

210 Labor & in- genium ſepius ſupplet.

¶ Sed vt redeamus, licet ſeniores nō adeo ſint dociles & idonei nouis ſtudijs, tamen ſemper aliquid diſcunt antiquis adiciunt, quō doctiores quotidie fiunt, vt non immeritō eos præceptores nobis adſciſcere magis debeamus, quā iuuenes nondū per ætatē dicendi peritos. Quanquam ſcio nonnullos eſſe, in quibus ſtudioſi labor improbus atq; ingeniū, vt dicit gl. in d. c. tuis ex literis, de in integ. reſt. ſupplet tempus ſicuti & induſtria, per c. monachus. 77. diſt. vbi & gl. illud quoque vult, & adducit concord. veluti ſi in iſtis curſus doctrinæ & eruditionis velocior quā ætatis, quos non addubitē præferre ſenioribus non adeo eruditus, in his præfertim quæ ad literas pertinent: quando & Accurſius in §. ordinationem, in verbo, tempus, in Authent. de mona. anteponat nouos iuuenēſque Doctores antiquioribus, ſi ſint doctiores. & ſequuntur Iacob. Bel. Bar. & Ang. ibi, Ange. Ro. & Alex. in l. cum quid. ff. ſi cert. pet. Saly. in l. prouidendum, per illum text. ex ordine literæ. C. de poſtul. Ro. in d. §. de viro, in 53. fal. Alex. in addit. Bart. in l. ff. de albo ſcrib. Fran. Are. in l. ſi ſeruum Stichum. §. ſequitur, in 4. not. ff. de albo ſcrib. Fran. Are. in l. ſi ſerui Stichū. §. ſequitur, in 4. not. ff. de verb. oblig. Idem Are. & Fely. in c. clericus, de iudic. Et eſt ſimilis glo. quam pauci annotarunt in §. audiēt, in verbo, iudice, in Authent. de defen. ciuit. & idē ferme voluit Spec. in tit. de aduocato. §. iam nunc videndū, col. 2. Imō verō & ſimplex ſcholaris (vt cū noſtris loquar) apprīmē eruditus Doctore imperi- to eſt præferendus, vt voluit gl. in l. c. de anno. ciuil. lib. 11. quā ſequitur Ioan. Pla. ibi, Ro. & Alex. locis ſuprà citatis. Barb. & Fely. in c. paſtoralis, poſt prin. de offic. deleg. de quo tamen vide per Fely. d. rub. de maio. & obe. col. 2. verſ. ſcholaris optimi intellectus.

211 Seniores à lon- gis itineribus excuſandi.

¶ Quadrageſimoſexto ſeniores à longis itineribus, cæteris neceſſariō obeundis, excuſantur, vt patet primū ex c. magnæ, verſ. verū ætatē vitæ ſeneſcentis, ext. de voto. vbi ob ſeneſtutem com- mutatur votum tranſmarinum in alia quædam, ne ſenex quis cogatur adeo lōgum iter metiri. Item ex c. quamuis, de ſenten. excom. vbi propter ſeneſtutem quis excuſatur ne ſummum Pontificem adeat pro violenta manus iniectōne in clericos. Denique ex c. placuit, le 2. 18. diſt. vbi ſenes excu- ſantur ne ad ſynodum perſonaliter accedāt. Quæ multi ex his, qui de priuilegijs ſeneſtutis ſcripſe- runt, ſuum cuique verſiculum ſeparatum tribuerunt.

212 Senes non co- guntur inuiti ferre teſtimon- nium.

¶ Quadrageſimoſeptimō, excuſantur ſenes ne cogantur ferre teſtimonium inuiti, per tex. in l. in- uiti. ff. de teſti. vbi Bal. dicit hoc eſſe priuilegiū ſeneſtutis, & ibi gl. declarat, qui dicantur in hoc caſu ſenes, quod etiam facit Innoc. in c. quoniam, in gl. hic dicitur, & ibi quoq; poſt eum alij, ext. vt lite non conteſt. Verū hoc de conſuetudine non obſeruatur, nec etiam de iure Canonico obtinet, per tex. in c. ſi qui teſtium, ext. de teſtib. vbi hoc not. gl. & expreſſius Imo. & Fely. & etiam glo. in §. item inuiti. Verum eſt quod vt dicitur in d. l. ſi qui teſtium, & ſuprà etiam diximus, non coguntur ſenes venire laturi teſtimonium, ſed ad eos mittendum eſt, & ita coguntur ferre teſtimonium.

213 Declaratio ſen- tentiæ præce- dentiſ.

¶ Quod tamen intellige, cū defunt alij teſtes, per quos fides haberi poſſit. Nam ſi ſit aliorum teſ- tium copia, non ſunt ſenes etiam de iure Canonico compellendi, non magis quā cæteri priuile- giati, de quibus per Hoſti. Io. And. & Panor. in c. 1. de teſtib. cogen. Archid. in cap. ſtatuentium. 2. q. 6. Spec. in tit. de teſt. §. de teſtium compulſione, in prin. Anto. in c. cū nuntius, col. vlt. & iterum in c. cū à nobis, col. item vlt. ext. de teſtib. & in c. dilectorū, & ibi Panor. de teſtib. cog. Imo. in c. 3. eo. tit. Et bene facit glo. in c. quanquam, in verbo, occulteretur. 14. q. 2.

214 Seniores à mul- tis muneribus excuſati.

¶ Quadrageſimoſtauo ſeniores à multis muneribus excuſantur. l. 2. §. vlt. ff. de Decur. & l. & qui ori- ginem. §. quāuis. & §. circa frumenti. ff. de mune. & hono. & l. in honoribus, in prin. ff. de vac. mun. & l. maiores, & l. ſemper, ex qua coſtat id fieri propter honorē ſeneſtutis. ff. de iure immun. & l. excuſan- tur. ff. de excuſ. tut. l. ſi vltra, C. de Decur. li. 10. & l. vlt. C. qui ætat. ſe excuſ. eo. li. 10. vbi gl. hinc no. eſſe deferendum ætati. & l. 2. C. de his qui nō imple. ſtip. cod. lib. & in §. item maior. Inſtit. de excuſ. tut.

215 Senior doctor iuniori præſe- rendus.

¶ Quadrageſimononō, ex duobus Doct. eadem die eo honore inſignitis, is alteri præferendus eſt, qui eſt ſenior, vt dicit Bart. in l. 1. & ibi Alexander. in addi. ipſius. ff. de obſe. à liber. præſt. & Lud. Bolo. in repe. auth. habita, col. 20. verſ. ſed quid ſi plures ſunt. C. ne fil. pro pat. quod intellige cæteris pa- ribus, vt alibi ſuprà diximus.

216 Seniores ma- gis priuilegiati

¶ Quinquageſimō, non in his tantū, ſed in vniuerſum ſeneſtuti defertur in priuilegijs, vt videli- cet ſint cumulatoribus priuilegijs donandi quā iuuenes, per text. in l. ſancimus, ibi, cunctis Con- ſulum priuilegijs. C. de Conſul. lib. 12. & ita per illum text. voluit Cæpola in diſto tracta. de Imper. milit. deligendo, in priuileg. antiquit. verſ. 48.

217 Semper Senio- res præſeren- dos.

¶ Nullus finis reperiri poſſet, ſi quis omnia deſcribere vellet, in quibus ætati, & ſeneſtuti defertur, cū vt ſcribit Iaſin. l. cum quid, in 2. lec. ff. ſi cert. pet. & iterum conſ. 192. exorta, col. 2. verſ. ex præ- miſis, lib. 2. omni iure, & in omni materia præferuntur ſeniores iunioribus. Tamē vltra ſupradicta vide tex. not. in l. prouidendum, cū dicitur in prin. meritum nobiliſſimos fecit, aut vetuſtas. C. de poſtul. Ex quo aperte probatur ſeneſtutē nobilitatem quandam eſſe. Vide præterea text. in l. Ale- xandrinus. C. de Decur. lib. 10. & in auth. de Quæſtor. §. ſi verō aliqui. & ibi gl. in verbo, graues, & in c. ita, & ibi etiā gl. in verbo, à veteribus. 19. diſt. Et quod diuinus ille Plato lib. 3. de legibus, inter ſe- ptē rationes, quæ ad dignitatē imperandi faciūt, tertiam ſeneſtutē poſuit, vt videlicet iunioribus ſe- niores imperēt & dominantur. Cuius etiam meminit lib. ſeq. & in libro 3. de republica, ἀκρῶ ὄτι μὲν πρεσβυτ

πρεσβυτερος τῶν ἀκροντων δ' ἂν ἀνα, νεωτερος ἢ τῶν ἀκροντων, δὴ λον. Id eſt, conſtat quidem quod ſenio- res imperare oportet, iuniores ſubeſſe. Et iterum lib. 5. ſtatuit ſeniorē præeſſe omnibus iunioribus, eōſque corrigere, inquit, πρεσβυτερον μὲν νεωτερον παλιων ἀρχαιον τε, καὶ κολαζειν προσηταεταε. quod optimē facit ad id quod diximus ſuprà num. 137. vigefimoſecundō, & ſeq. Et hoc planē confirmat ipſius diſcipulus Ariſtoteles, qui lib. Politicōn 7. c. 14. ſcribit naturaliter ſeniores iunioribus præeſſe. quem ex noſtris citat Oldra. pro cōſuetudine præferente primogenitum, conſ. 94. incip. eleganter, col. 4. & Alb. Roſa. in l. ſemper. ff. de iur. immun. & in proce. ff. in §. diſcipuli, col. 3. & in ſuo indice, in verbo, ſenex. & Cæpol. in vlt. priuilegio nobilitatis. & Iaſ. in d. l. cum quid, in ff. ſi cert. pet. vbi etiam adducit illud Virgilianum à nobis ſuprà citatum,

Tu maior, tibi me eſt æquum parere Menalca. Adducit tandem multas huius rei rationes, quas ibi videre in promptu eſt omnibus.

218 Cæterū Strabo maximus Geographiæ profeſſor libro 16. tradit in Aromatiferæ regione (ea eſt Arabiæ pars) omnia eſſe omnibus conſanguineis communia, natu tamen grandiorē eſſe dominū. Et de hoc, vt opinor, loquitur Diodorus lib. 2. cū ſcribit conſeſtim poſt Arabiæ deſcriptionem in inſula, quæ in oceano eſt verſus meridiem, cum morē eſſe vt cuiuſlibet cœtus ſenior alijs tanquam Rex, cui parent omnes, imperet: poſtque eum ſenior excipiat principatum. Ex quo fit fortāſſe vt ſeniores interdum pro dominis vſurpentur, vt in c. 1. ext. de cenſib. quemadmodum interpretantur gl. Ioan. An. Pan. & alij, ibi, & Luc. Pen. in l. Decurio, fortunam, col. 1. C. de Decu. libro 10.

Apud Arabes natu grandior dominus.

219 Nec prætermittendum quod ſacræ literæ perhibent Genef. 24. in prin. Abraham illum omnibus virtutum numeris cumulatiſſimum, ſeruum ſeniorē domus ſuæ omnibus quæ habebat gubernan- dis præpopuiſſe. Columella autem lib. Rei rutiçæ 1. c. 12. præcipit eligendū villicum, qui iam tran- ſcēderit ætatē primæ iuuentæ, necdum ſeneſtutis attigerit. Illa ne & autoritatem detrahat ad im- perium, cū maiores dedignentur parere adoleſcentulo, hæc ne laborioſo ſuccumbat operi. Idem lib. eiufdē operis 11. c. 1. Villicū fundo familiarēq; præponi conuenit ætatis nec primæ nec vltimæ. Nā ſeruitia ſic tyrunculū contēnunt, vt ſenē: quō ille nondū nouit opera ruris, hic exequi iā non poteſt.

Abraham ſeru- uum ſeniorē ſuis rebus præ- poſuit.

220 Sed quid plura? cū id à brutis animalibus obſeruari videmus? Nam elephantorū ea eſt na- tura, vt gregatim ſemper ingrediantur, ſed agmen ducat natu maximus, cogat ætate proximus, vt retulit eruditiſſimus ille Togatorum Plinius lib. 8. Naturalis hitoriæ, cap. 5. & Solinus qui vbiq; ex racemis Plinij vindemiam ſibi facit, c. 38. Sed & Aelianus lib. 8. animalium ſcribit formicas cū ad pabulandum proficiſcuntur, natu grandiores ſimiliter eas ac exercitus duces ducere: vt hinc poſſis liquidō cognoscere id à mera natura ortum, vt ſeniores imperent, & dominentur: iuniores ſubſint & obediant. Quæ tu addes ad ea quæ diximus ſuprà nu. 83. ſed & hinc quoque.

Bruta anima- lia imperiū ſe- niorum agnos- ſcunt.

221 Finem huic veluti præfationi fecerim, modō illud prius dixerim, moris fuiſſe apud antiquiores Græcos ſacræ domeſtica filiis natu maioribus relinquere, vt licet colligere ex Valerio Maximo li- bro 2. tit. de inſtitutis antiquis, quo loco deſcribit morem Maſſilienſium in hauriendâ cicuta.

Sacræ domeſti- cæ filiis primo- genitis relin- qui ſolita.

Q V I D E P R I M O G E N I T V R A

S C R I P S E R V N T.

AM tempus eſt, vt ad cætera progrediamur ad hanc primogenituræ materiam perti- nentia, quam ſolus ex paulō ſuperioribus legum interpretibus Matt. Lauden. dignam pu- tauit cui priuatum librum deſtinaret, in quo latiùs, quā alius ante ea tempora eam rem pertraçtauit. At noſtra tempeſtate Io. Lup. vt ipſe dicit in repet. c. per veſtras. §. 26. col. pen. de donat. inter. vir. & vxo. librum eiufdē tituli ædidit, quem tamen nondum vidi. Sed & D. Ioan- nes Ciricerus Senatus noſtri Pariſienſis Cōſiliarius meritiſſimus, librum iuſtæ magnitudinis in lucem de ea re nuncupatim emiſit, in quo adeo rem ipſam copioſe luculentèq; diſſeruit, vt nō parum ab- fuerit, quin ſpongiam his ſuperinduxerim. At non permiſit philautia illa ſuos liberos perire, noſtris auribus illud Columellæ inſuſurrans: An Latia Muſæ non ſolos adytis ſuis Accium & Virgilium recepere, ſed eorum & proximis & procul à ſecundis ſacras conceſſere ſedes? Nec Brutum aut Cæ- lium, Pollionēve cum Meſſala, & Catulo deterruere ab eloquentiæ ſtudio fulmina illa Cicero- nis. Nam neque ille ipſe Cicero territus ceſſerat tonantibus Demoſtheni Platonique. Nec parens eloquentiæ Deus ille Mæonius vaſtiſſimis fluminibus faciendiæ ſuæ poſteritatis ſtudia reſtinxerat. Ac ne minoris quidem famæ opifices per tot iam ſecula videmus laborem ſuum deſtituiſſe, qui Protogenem, Apellēmque cum Parrhaſio mirati ſunt: nec pulchritudine Iouis Olympij Miner- uæque Phidiææ ſequentis ætatis attonitos piguit experiri Bryaxim, Lyſippum, Praxitelem, Poly- cletum quid efficere, aut quouſque progredi poſſent. Sed in omni genere ſcientiæ, & ſummis admira- tio, veneratiōque, & inferioribus merita laus contingit. Illud quoq; Quintiliani in ſi. Oratoriarum Inſtitutionum, ſi quis ſumma deſeret (quod cur faciat cui ingeniū, valetudo facultas, præceptor non deerunt?) tamen eſt, vt Cicero ait, pulchrum in ſecundis tertiiſque conſiſtere. Neque, & cætera quæ ſequuntur. Age igitur mi Tiraquelle, ne timeas nihil tibi laudis hoc tuum opus parere, tamen ſi huius minimē ſtudioſus es. Ne timeas, inquam, exiſtiment ſtudioſi non id ex tuâ produiſſe officinâ: quando id palâm & ſtylus & materia coarguant. Vel ſi quicquam dixeris quod ante in illis Mart. & Cirie. libris dictum eſt, id quod ſæpius neceſſariō contingat neceſſe eſt, quando ex eiſdem fontibus iſdēque riuis, quæ ſcripſiſtis, omnes hauſiſtis. Non diffide tamen quin & alia quæ ab illis mini- mē dicta ſunt, d. xeris non contemnenda, nec ſtudioſis iniucunda.

Primogenitus
quid sit.
Diffinitionum
difficultates
ujus.

Necessaria in
bona diffinitio
ne.

Primogenitus
qui primus na-
tus est.
Etiam si nulu-
lus sequitur.

Primus de uno.
Vnus pro pri-
mo.

Vnus pro quo
dam.

Lex unica pri-
ma dicitur.
Primus uenisse
dicitur qui se-
quentē non ha-
bet.

Igitur post ea quae de laudibus & primogeniturae & aetatis veluti praefationis loco diximus, imprimis quaerendum censemus, Quis sit, dicaturve primogenitus. Quod cum intelliges, nequaquam postea ingenium tuum excrucietis circa diffinitionem primogeniturae, in qua nimium fortassis laborandum esset, ut Logicorum Dialecticorumque subtilibus & acutis scrupulis satisfaceremus, qui adeo multa in bona diffinitione requirunt, ut vix ullam reperias, quae non aliqua ex parte deficiat. Propterea Vlp. noster in l. omnis. ff. de reg. iu. Omnis (inquit) diffinitio periculosa, rarum est enim, ut in subuerti possit. Et Gale. lib. 4. de differentiis pulsuum monet ne quis se committat in definitiones, de quibus nec inter ipsos Dialecticos satis conuenit: & ut eas omnibus numeris absoluas, vsum tamen magnum postulant. Ne dicam (inquit) nihil opus esse ad tradendas disciplinas definitione essentiali. Definitiones quas vocant notionis his qui rem iam cognoscunt sunt superuacuae, ignorantibus non necessariae, & c. quae sequuntur. Cicero autem 2. de Oratore tradit definitionem talem esse debere, ut vis eius rei quam definimus, sic exprimat, ut neque quicquam absit, neque superfit.

Sed non vereor ne intelligas quid sit primogenitura, cum noueris quis sit primogenitus: non magis quam non intelligas, quid sit senectus, si scias quis dicatur senex. Igitur reiecta tractatione & generis, & speciei, siue formae, quod magis Cicero probauit, & priorum, & differentiarum, siue distantium, ut appellat ipse Tullius in Topicis, accidentium, & aliarum huiusmodi futillum argutarum, de quibus per gl. in l. nihil aliud est haereditas, & iterum in l. vlt. ff. de verb. sig. & in rub. extra de sum. trin. & Cy. in l. 2. col. 2. ver. primò ergo quæro. C. quæ sit long. consuet. Bar. in l. 1. col. 1. ff. de test. & in l. j. §. dolum. ff. de dol. & Bal. in l. cum quis, col. 2. C. de iu. & fact. igno. & in rub. C. qui admit. col. 2. & in c. ex parte M. col. pen. extra de appel. & Barb. in rub. de consti. col. antep. Dec. in d. l. omnis diffinitio. & Alcia. lib. 1. de verb. sig. char. 1. & 2. Nam nec Varroni illi Togatorum doctissimo negotium fuit, ut superstitiosè definiret, & legibus rationibusque omnibus definitionum inseruiret, ut etiam scribit Gellius lib. 1. Noctium Atticarum, c. 25.

Primogenitus igitur is dicitur, qui primus natus est, etiam si nullus eum frater sequitur. Id est, non tantum is post quem & alij, sed ante quem nullus est, ut scribit D. Hieronymus aduersus Heluidium, & in commentariis super Matthæum: & repetitur in c. Ioseph, extra de ver. sig. Id autem probat diuus Hieronymus autoritate illius loci Num. 18. Quicquid primum erumpet è vulua cunctæ carnis quam offerunt, domino, siue ex hominibus, siue de pecoribus fuerit, tui iuris erit. ita duntaxat, ut pro hominis primogenito precium accipias. Nam illuc definiuit fieri sermo domini, quid sit primogenitum, cum dicit quicquid primum erumpet è vulua. Sed & postea subiungitur, Cuius redemptio erit post unum mensum siclis argenti quinq;. Ex quo facile colligitur non esse expectandum, an alij filij postea nascatur, ut proinde sciatur, erit ne is qui primus è vulua erupit, vnigenitus, sed post mensum est redimendus tanquam primogenitus, licet nondum sint alij procreati. Et alia quoque multa in eam rem adducit D. Hieronymus, quae quisque videre poterit.

Sed quibus illud addere poteris non mirum esse si primus etiam de vno dicatur, cum è diuerso vno pro primo plerumque ponatur, praesertim apud Hebraeos, quibus id propemodum solene est, ut cum Gen. 1. dicitur ארבעה ימים, dies vnus, id est, primus, ut annotat nonnulli interpretes & ante ceteros Iosephus Antiquitatum Iudaicarum lib. 1. c. 1. & clarè constat ex sequentibus. Et Num. c. 29. in prin. vbi D. Hierony. scienter vertit. Mensis etiam septimi prima dies, quanta 70. interpretes ita vertissent, & ἡμέρας μὴν ἑβδόμενον μίαν ἡμέραν. Et Aggei 1. ca. etiam in prin. vbi tamen vulgata editio habet, in die vna mensis, Munsterus vertit die prima mensis. Idque etiam videre licet apud Euangelistas quorum Phrasis tota Hebraica est: ut cum scribitur Matth. 28. in prin. εἰς μίαν σαββάτων, in vna sabbatorum. Et Luc. 24. & Io. 20. vtrobique etiam in prin. μίαν ἡμέραν σαββάτων, vna sabbatorum, id est, prima sabbatorum, ut & Theophylactus ibi exponit. Et in 1. ad Corinth. epist. c. 16. post prin. ἡ μίαν σαββάτων, vbi & ipse Theophylactus ita quoque exponit, & his verbis intelligi tradit diem dominicam: In quo etiam consentit D. Chrysostomus. Quanta ipse quidam Chrysostomus & Hippolytus illud c. 1. Genes. enarrantes, aliter diem vnum interpretantur. Alibi autem Hebraei vnum pro quodam intelligunt, ut Matth. 21. σὺ κνήμιον μίαν, quod nostra vulgata editio vertit, sicut arborem vnā. Et Luc. 20. in prin. ἡ ἐγένετο ἐν μίᾳ ἡμέρᾳ. Et factum est in vna dierum, & alibi saepe, quod nos obiter dicere voluimus.

Card. autem Floren. in d. c. Ioseph, ex eo dicit, quod possumus l. vnicam alicuius tit. allegare pro prima, non secus ac si essent plures. Sed & Pan. ibi hoc dicit facere ad quaestionem, quod si datur brauium primo venienti ad tale locum, & vnus tantum venit, is certe debet habere brauium, quasi primus venerit, licet nemo secutus est, & sequitur Ant. Corset. in tract. de brauiis, in 6. quaest. Pro quo est opt. tex. licet non allegat, in l. ex duobus, in prin. ff. de vulg. & pup. vbi primus dicitur non solum is qui ante alium est, sed etiam is ante quem nemo sit: sicuti & è diuerso supremus, non is tantum, qui post aliquem est, sed etiam post quem nemo sit. Et tex. etiam in l. qui duos, in prin. ff. de reb. du. vbi quis primus decessisse dicitur, licet post eum nemo decesserit: quemadmodum & proximus dicitur qui solus est, quique neminè antecedit, de quo etiam vltimo est tex. in l. 1. §. proximus, & in l. proximus, & iterum in l. vulgari. ff. de verb. sign. Et in l. 2. §. legitima. ff. de suis & leg. haer. & in §. proximus, Inst. de legi. ag. suc. Sed de eo, quod de primo dictum est text. est in c. Christus, in verbo, primam eucharistiam, iuncta gl. j. q. j. licet in contrarium esse videatur tex. in §. his itaque responderetur, ver. item apostolus laborantem. Sed primas partes sequitur Virgilius, qui probe nominum significationes nouit, cum scribit Eclog. 1.

Hic

Hic mihi responsum primum dedit ille potenti.

Et huc spectat, quod primum decretum dicimus, etiam si secundum non interueniat quemadmodum scribit Spec. tit. de primo & secundo decreto. §. in fi. Quanquam quantum ad text. in d. §. his itaque responderetur, pertinet, potest dici primum proprie eum dici, qui sequentes habet, per tex. no. in l. j. §. aetas, iuncta gl. ff. ne quid in flu. publico, & ad hoc dicit not. illum tex. Fran. Are. in l. qui filius. §. 1. col. 2. ff. de leg. 1. vbi tamen dicit quod propter saluandam dispositionem testatorum communitè primum accipimus pro eo quem nullus antecedit, licet nullus eum sequatur.

Sed ut ad primogenitum redeamus, Bal. in l. 2. col. 1. C. de iure emphy. dicit primogenitum eum esse quem nemo antecedit. Idem in l. cum antiquioribus, col. 4. vers. & primò pramitto. C. de iur. delib. dicit quod primogenitus idem est dicere, quod primò natus, id est, qui primò vidit lucem, & totus ad orbem processit, & ad nullum declinans monstrum, vel prodigium, quod certarum. C. de posthu. haer. inst. & prius & posterius in tempore consisti. l. Aretusa. ff. de stat. ho. & d. l. qui duos, in prin. ff. de reb. du. Et id (inquit) patet ex diffinitione temporis: quia tempus est numerus motus secundum prius & posterius. Et paulò post, hoc verbum primogenitus secundum naturam intelligi debet, id est, qui primo natus est, per d. c. Ioseph. Et proprie dicitur masculinum, quod primò aperit vuluam. haec ibi. Id quod etiam voluit Per. An. con. 82. dicta facti narratio, col. vlt. ver. 2. Id autem quod postremo loco dictum est, eum dici primogenitum qui primum vuluam aperuit, aperto probatur testimonio sacrarum literarum, Exod. 13. & 34. Num. 8. & 18. & iam supra diximus Hieronymi testimonio, ut interim ceteros omittamus.

Ceterum Bal. con. 275. quod pro regula, col. 4. lib. 2. dicit quod primogenitus significat filium, secundo genitus nepotem: non annum, vel mensum natiuitatis. intelligitur enim primogenitus, id est, primus in gradu naturae. Idem quoque con. 389. inci. consuetudo est, dicit quod primogenitus est nomen naturae, per l. tutelae. ff. de ca. di. & nihil praeterea. Panor. autem con. 85. inci. in quaest. praesenti, co. 3. ver. 2. probatur, l. 1. dicit quod primogenitus idem est, quod maior natura vel aetate. Et de his quoque plura D. Cirier. in tractatu de iure primogeniturae lib. 1. q. 4.

Sed illud tamen non omiserim, ut quis primogenitus dicatur ante alium eiusdem veteri, non satis esse ut prior manum proferat, nisi & totus prior nascatur. quod probatur testimonio diuinae scripturae Gen. 38. c. vbi cum Thamar geminos pareret, Zera, aut vt alij appellat Zerah, prior manum extra veteri protulit, in qua obstetric, putans illum priorē quoque nasciturum, coccinum, id est filium rubedine coloratum ligauit, vt hinc dignoscatur. Sed aliter quam ea putabat contigit. illo enim manum retrahente, Phares auertens prior exiit. Hincque primogenitus habitus est. De qua re tamen loquens Diodorus animaduertendum esse monet, Zera natura fuisse primogenitum, qui prior manum protulerat, sed Deum Phares tribuisse principatum, ex quo genus regium processit, & David, postremo etiam Dominus. Haec illius verba sunt, δὲ δὲ ἐπισημαίνεσθαι, ὅτι ἡ μὲν φύσις τῆς ζαρά πρώτοιο ἐποίησεν, πρὸς ἐνεργόντα τὴν χεῖρα, ὁ δὲ θεὸς τὸν φάρεσ παρέσχευε τὸ ἀξιωμα, ἐξ ὅθεν βασιλικὸν γένος, καὶ ὁ δαβὶδ, καὶ ὁ κύριος.

Nec illud quoque praetermittendum, ex his quae diximus perspicue videri, nisi cecutiamus, Primogenitum eum dici qui primus natus est, etiam si non primus conceptus sit, licet alius pro nato habeatur, qui conceptus est, quoties de commodis ipsius quaeritur. l. qui in vtero. ff. de stat. hom. cum si. Hic enim natiuitatem inspicimus. Et ne frustra id dictum putes: illud hic sciendum est, quod & si duo simul & vno impetu nasci non possint. l. Aretusa. ff. de stat. ho. tamen duos pluresve simul eadem seminis iaculatione concipi posse, & plerumque fieri solere cum plures concipiuntur, in confesso est apud eos qui de rerum natura scripserunt, praesertim dum differunt, quomodo gemini pluresve vno concubitu gignuntur, vt videre licet apud Plutarchum lib. de placitis philosophorum §. c. 10. Censorinum de die natali. c. 5. & Auicennam, 21. Fen. 3. Ca. Quantaquam vt & ex illis quoque intelligi potest, plures ex vno concubitu, non vno actu concipi etiam possunt, utpote cum vno concubitu pluribus iaculationibus semem saepe emittitur, hincque etiam plures nonnunquam concipiuntur pro numero iaculationis. Sed & illud item contingere potest, vt mulier post conceptum alio post concubitu superfoeret, autoritate Aristotelis lib. 7. de historia animal. c. 4. vbi & ita conceptos Herculem & Iphiclem ex diuersis parentibus scribit, visamque fuisse adulterum, quae vno partu alterum marito similem, alterum adultero adidit. Et iterum lib. de generatione animal. 4. c. 5. Et Plinij qui eadem prope recenset lib. 7. c. 11. Solini c. 4. & Auicennae vbi supra. Idque astruere Iurisconsult. noster in l. antiqui libero. ff. si pars haer. pet. & in l. cum quidam. §. suum haerem. ff. de acquir. haer. quibus in locis Accursius noster id expendit. Tamen si huic sententiae assentiri non videatur D. August. lib. de Ciuitate Dei, §. cap. 6. Quo in loco Ludouicus Viues cum excusans scribit illum ad id respexisse quod frequentissimum est, non quod rarissimum, vt etiam Io. Camers, in commentariis Solini vbi supra, qui ob id taxat Baptistam Pium, qui acerbè nimis taxauit ipsum Augustinum, qui superfectionem denegauerat. Plin. autem lib. 10. c. 63. scribit Dafyodes & lepores superfoerare, obque solos ex quadripedibus, vt & inibi dicit in fi. Igitur vt redeamus, si forte deprehendi possit coniectura quadam certa (quod tamen difficillimum est) ex geminis eum qui posterior exiuit ex vtero, priorem fuisse conceptum: is tamen ius primogeniturae non obtineret: sed alter qui prior natus est. Et ita quoque expressim voluit D. Cirier. in tract. primogeniturae, lib. 1. quaest. 1. in fi.

Sed nec illud in hoc loco omittendum, quia de maiore locuti sumus, quod vbi sit mentio de maiore simpliciter, licet maior multis modis dicitur, vt per gl. in c. lex est. 2. dist. & in c. sedes. de rescri. & in c. si pluribus, in verbo maiori, de praeb. lib. 6. & Arch. in c. quanquam, 2. q. 7. & Pan. in c. statui.

Primum decre-
tum etiam si se-
cundum non in-
terueniat.

Iterum quis pri-
mogenitus di-
catur.

An primoge-
nitus dicatur
qui manum
primus protu-
lit, etiam si to-
tus prior non
nascatur.

Natiuitas in-
spicitur ad con-
ceptio.

Maior multis
modis dicitur.

Q9

mus in 2. not. de ma. & obed. in c. dudum, le 1. in 4. not. de elec. & Barb. in tract. de præs. Car. parte 1. q. 1. partis, col. 15. vers. 10. Cardinales. & Cor. con. 303. videtur prima facie, col. 3. ver. his tamen non ob. lib. 3. & per Fel. in d. rub. de maio. & obed. & alibi forte dicemus. Tamen in dubio intelligendum est de maiore natu seu ætate, si ratio subiectæ materiæ aliam interpretationem non suadeat, vt consuluit Bal. quem refert & sequitur Pe. An. in rep. c. 1. in 4. q. prin. vers. consuluit etiam Bald. qualiter debet intelligi de cõst. motus hac ratione: quia quãdo verba possunt intelligi de actu naturali & civili, debet indubio intelligi de naturali, per l. vlt. vbi idẽ Bal. de his qui veni. ætat. imp. & l. ex parte. § insulã. ff. de verb. obl. & l. Statius Forus. § Cornelio Felici. ff. de iure fisci, & not. in l. fideicommissum. ff. de cond. & demõ. & per gl. in c. susceptu, de refer. li. 6. & in c. placuit, le 2. in verbo, mortuus. 16. q. 1.

¶ Et hoc sequitur Alex. conf. 123. discussis, col. 1. lib. 1. & con. 4. ponderatis verbis testamenti, col. 1. lib. 4. vbi & hoc dicit probari in l. si pater. § vlt. cum l. seq. ff. de adopt. & l. eum qui, in prin. ff. de interd. & releg. & l. semper, in prin. ff. de iure immu. & in c. quoties, de test. & in c. maior. 34. q. 1. Sequitur etiam Barb. in repet. l. cum acutissimi, col. 48. vers. & primo affero. C. de fideicom. & conf. 10. sapienter scribitur, col. vlt. lib. 2. vbi & de hoc dicit esse tex. in l. 1. ver. maiores. C. de impo. luc. descrip. lib. 10. & iterum con. 18. præclare scriptum est, col. 4. eod. lib. 2. & con. 30. sacro scriptum est Euangelio, col. 1. eo. lib. Bapt. Seuer. in rep. l. omnes populi, in ea q. Bar. an statuta recipiant interpretationem declaratiuam in 19. q. ff. de iust. & iur. Soc. in l. procurator. C. de eden. & con. 252. inci. visis instrumentis, col. 3. ver. ex quibus verbis, & Fel. in d. rub. de maio. & obed. col. pe. & in c. super eo, le 2. col. pe. de testib. & Phil. Dec. in c. cũ omnes, in 2. lec. in 5. not. de constit. & consi. 453. in casu ad me transmissio, col. 3. vers. verba enim illa. Iaf. con. 215. ex Valentia, col. 2. lib. 2. Philip. Dec. consil. 443. in casu ad me transmissio, col. 4. ver. verba enim illa, & Iac. de sancto Georg. in l. 1. col. 2. C. ne lice. poten. & Io. Cro. tus inter con. Ant. Rubei. con. 39. circa quæstionẽ, col. vlt. & D. Cirier. in eo. tract. primogenituræ, libro 1. q. 2. vbi alia multa ad eam rem dicit, quæ nos de industria omisimus, ibi si libet videre poteris, totam enim illam quæstionem huic rei deputauit.

De eadem re.

Major et primogenitum.

Hebræorum mos in eam rem.

Aliorum auctoritas.

¶ Hincque dicunt multi ex nostris maiore & primogenitum idem significare, & inter ceteros Pan. conf. 85. hoc exordio. in præsentia quæstione, col. 2. vers. secundò probatur, lib. 1. & Barb. con. 10. cuius caput est sapienter scribitur, col. 8. ver. item est ponderandum, & seq. lib. 2. & nouissimè Paulus Paris. qui & alios quoque multos citat con. 72. ad veram resolutionem, col. 9. vers. vlt. aduertendum, qui est in nu. 84. lib. 4. Nam & plerunque in nostris legibus maior & minor pro seniore & iunior accipiuntur, in l. si paterfamil. § vlt. in si. cum dicitur, nec maiorem minor. ff. de adop. Suntque qui id citant: legem, cum qui. ff. de interd. & releg. & l. semper, in prin. ff. de iure immu. & c. maiores. 24. q. 1. Sed in his locis maiores in alio sensu accipiuntur: scilicet pro iis qui ante nos fuerunt, vt per Vallam lib. 6. c. 55.

¶ Porro illud scio Hebræorum morem esse, magnum siue maiorem referre ad ætatẽ magis quàm ad conditionem, aut aliam qualitatem. Quod secutus Latinus interpres Genes. c. 19. Et ingressa est maior, dormiuitque cum patre. Et iterum ca. 27. Vocauit (inquit) Esau filium suum maiorem. Rursumque c. 29. Habebat Laban duas filias, nomen maioris Lia. Et in hunc quoque sensum quidam referunt illud Lucæ 9. Qui minor est inter vos, hic maior: quanquam ex præcedentibus satis constat, ea verba ad ætatem non respicere.

¶ Apud alios quoque Latinos scriptores maior simpliciter pro maiore natu, siue ætate plerunque ponitur, vt apud Virgilium Egloga 5. Tu maior, tibi me est equum parere Malca. Et Martialem lib. 9. Epigr. 30. Maior erat mensibus illa triuiv.

Nec aliàs tamen sæpe reperies apud bonos auctores, nisi cum ea adiectione, natu, vel ætate, vel simili, vt etiam ponitur in l. qui cum maior natu. ff. de ope. lib. & in §. minorem. Instit. de adopt. & in d. c. lex est. 2. di. cum si. Sed ex hac tamen significatione Hispani vulgò primogenitum maiorem, & ius primogenituræ Maioriam, & Maioriatam, & Maioratum vocant, vt videre licet ex Paulo Car. conf. 155. in præsentia causa, li. 1. & Ro. conf. 29. in causa maioris, & Car. Alex. in c. ius naturale, col. 4. dist. 1. & Soc. conf. 47. facti narrationis, lib. 3. & aliis multis

SECUNDA QUÆSTIO.

Secundò consequenter quæro: an vt primogenitus quis dicatur, sufficiat vt alterum præcedat ex momento: vt si ex eodem partu duo nascuntur, & quidem vnus confestim post alterum. Nam simul vnòque impetu non possunt, natura id non permitte, vt dicit tex. in l. Arethusa. ff. de statu hom. Certè is qui prior exiuit ex vtero dicitur primogenitus, & ius primogenituræ cõsequetur, vt expressim voluit Io. And. in ad. si. Spe. in rub. de scu. vers. hęc interpone, dicens hoc declarare historiam Esau & Iacob. Nam Esau prior egressus, & protinus nullo tẽporis interuallo secutus est Iacob illius plantam pedis manu tenens, vt scribitur Gene. 25. tamen ex illo solo temporis puncto cõsecutus fuisset Esau ius primogenituræ, nisi Iacob vendidisset, vt ibi quoque scribitur, & ad Hebræos 12. & in c. quàm periculosum. 7. q. 1. hæc ferè Io. And. quem sequitur Fran. Arct. in l. ex duobus, col. 1. ff. de vulg. & pup. vbi & hoc dicit satis declarasse Iurisc. in d. l. Arethusa. ff. de stat. hom. vbi certè est bonus tex. & etiam in l. sequenti.

An sufficiat momento p. a. cedere ut dicatur primogenitus.

Primo et post.

¶ Nam & aliàs ratione breuissimi temporis, vt puta vnus horæ, quid dicitur altero prius vel posterior: & ita præponitur, vel postponitur, vt probat tex. in l. si quis cum. §. si suo testamento. ff. de vulg. & pup.

& pup. & in l. si mulier, vbi id no. Soc. ff. de reb. du. & gl. reputata sing. in l. si ex pluribus. §. vlt. in verbo, dic. ff. de sol. & alia in c. duobus, in verbo, si nõ appareat, de refer. li. 6. & alia in c. si eo tẽpore, in verbo, iam, de elec. eo. libro 6. & alia item, in cap. si à sede, in glo. 2. & ibi Phil. Fran. de præb. lib. 6. Bal. in l. Imperator, col. pe. ver. & nota quòd dies. ff. de stat. ho. & in l. de rebus, C. de do. ante nup. vbi etiã loquitur de prioritate puncti, & in l. cũ proponas, in fi. C. de interd. matr. & in l. vlt. col. 4. C. de edic. D. Adr. tol. & in c. pastoralis, in prin. & ibi etiã Panor. & Fel. col. 3. & Dec. col. 2. ver. 2. infertur, de refer. & in c. capitulum. col. 1. eo. tit. & in c. consuluit, & ibi etiã Fel. col. 3. de offic. deleg. & in c. licet & in c. quoniam contra falsam, de prob. & in c. ego enim, in prin. de iureiur. & in c. 2. de confess. Io. Plat. in l. 1. C. de iure fisci. lib. 10. Barb. in repe. rub. de fide instru. col. 28. vers. quid de hora. Soc. Dec. & Tho. Parp. in l. 1. ff. sol. mar. Fel. in c. 2. in 1. not. de offic. deleg. Iaf. in l. 1. §. 1. in 2. not. ad fin. ff. de eden. Dec. in l. in ambiguis. ff. de regul. iur. & in c. clerici, col. 4. vers. 3. illam, de iudi. Catel. Cotta in memor. incip. actus ita debent interpretari, & iterum in memor. incip. hora. Si autem dubitatur vter ex duobus geminis prior exierit, quid agendum dicemus latissimè inferius in 17. q.

sterius dicitur ratione unius hora.

TERTIA QUÆSTIO.

1 Tertiò quæro, si is qui verè primogenitus est, patris hæreditatem renuntiat, vel fortè etiam incapax est illius, quia frater minor vel iam decesserat ante patrem: vel etiam post non adita apprehensaque hæreditate sine liberis: vel aliàs non succedit: an is qui illum proximè sequitur ex fratribus dicitur primogenitus, ita vt ius primogenituræ cõsequatur: an verò omnes fratres succedant æqualiter tanquam nullus sit primogenitus? Et videtur omnes succedere debere æqualiter inspecto iure communi, ex quo omnium filiorum æqua debet esse portio, nulla habita ratione ordinis generaturæ, vt dicemus in seq. quæst. Nam consuetudo ius deferens primogenito, non potest hic habere locum, cum nullus sit primogenitus eorum, qui succedunt, vt pote fratre illorum primogenito sublato vel excluso. Neque enim is qui illum proximè sequitur, id est, secundogenitus, dici potest primogenitus, cum non sit primò natus, nec vuluam aperuerit, secundò ea quæ diximus in præced. q. Neque enim quod primum est, aliquid ante se habere potest, in proce. ff. ver. in reliqua verò anni parte, & no. Bal. in rub. C. de ser. fug. in fi.

Si primogenitus non succedat, an secundo genitus habeat ius primogenituræ.

2 ¶ Et ideo idem Bal. in c. 1. in fi. tit. de fil. nat. ex mat. ad morga. dicit quod cum regnum Sicilia ex parte deferatur primogenito, si ipse primogenitus moriatur sine liberis, nõ succedet secundogenitus, sed libere deuoluetur regnum ad papam. Sequuntur Marti. Laud. & Cardin. Alex. ibi & Geor. Na. qui hoc dicit sing. & perpetuo not. in tract. statutorum excludentium fœminas à successione, in 26. eadẽque vlt. q. 2. q. prin. & Iaf. qui & hoc reputat sing. & perpetuo notandum, & nunquam obliuiscendum, in l. quoties, col. antepe. vers. illud etiam. C. de rei vend. & Ioan. Lup. in repet. rubr. de don. inter vir. & vxor. §. 69. col. pen. ver. ex istis dicebat, & iterum vers. reperio tamen.

De eadem re.

3 ¶ Sed Nicol. Perus. vt hoc obiter dicam) in tract. successioneum ab intestato, in prima parte principali, in sexta specie filiorum, vers. vnum dicit Bal. qui est in 4. col. dicit se de hoc dicto Baldi mirari, propter ea quæ scribit in l. cum antiquioribus, col. 4. vers. & quia tales transmissiones. C. de iure delib. dum commemorat quasdam conuentiones initas inter papam Clementem, & Carolum Regem Sicilia, anno 1305. quæ aliter sonant. quod & refert Iason in d. l. quoties, & nihil præterea dicit. & Benedictus in rep. c. Raynutius. in verbo, in eodem testamento relinquens, le d. 1. nu. 156. de test. qui item nihil aliud quàm quod distinguit inter pactum & statutum vel consuetudinem. Sed & hoc idem miratur Picus in l. quod te, in gl. ff. si cer. pet. Verum dici potest quod potuerint diuersis temporibus variæ conuentiones fieri. Neque enim Bal. vno eodẽque tempore scripsit super 6. lib. C. & super feudis, vt dicit excusans Bal. Catel. Cot. in memor. incip. primogenitus.

De eadem re.

4 ¶ Sed vtcunque sit de huiusmodi conuentionibus, satis constat ex istorum sententia, quòd si ea sit conuentio vt regnum, aut aliud quippiam deferatur primogenito, certè eo semoto non succedet secundogenitus: quod non ex alia causa est quàm quia primogenitus dici non potest, etiam si qui illum præcedit, vel mortuus est, vel aliàs non succedit. Et cũ verba cõsuetudinis, aut statuti aliquid iuris primogenito deferentis deficiant, cum iam nullus sit primogenitus, deficit & ipsa cõsuetudo vel statutum, l. 2. §. toties, & ibi Paul. Cast. & recentiores. ff. de dam. infect. cum si. Ideoq; res ipsa remanet in dispositione iuris communis. l. cõmodissime. ff. de liber. & posth. cum si. præsertim cum statuta, & consuetudo sint strictissime intelligenda, vt cum iure communi conueniant. l. 2. C. de nox. & c. cum dilectus, extra de cõsuet. cum simil. Et ita expressè in hoc casu voluit Io. Lup. in rep. d. ca. per vestras §. 23. in fi. de don. inter vir. & vxor. vbi & alios allegat, qui tamen hoc dixisse non videntur, & Zasius conf. 8. poteram lib. 1. & Mol. loquens tamen in renuntiatione, vel abtentione primogeniti, in consuet. Paris. tit. 1. §. 3. in gl. 1. col. 3. in 3. q. & iterum in §. 8. gl. 1. in 4. & 5. q. rursumque §. 10. in 9. & 10. q. & ante hos omnes Goffred. Salig. in l. & ideo, post prin. fi. de act. rer. amo. Licet, inquit, secus esset, si consuetudo loqueretur de antiquiore, vt est consuetudo Britannia.

De eadem re.

5 ¶ Et hanc sententiam confirmat quod plerique voluerunt, quod si plures successiuè sunt electi magistratus alicuius ciuitatis, & primus moriatur, vel recuset acceptare magistratum, nõ propterea admittetur secundus, per l. si legata. C. de leg. & tutoribus, & ibi Dyn. ff. de test. tut. & l. 3. §. si quis Titio. ff. de adim. leg. & ar. l. & si sine. §. sed quod Papinianus. ff. de min. & l. ex contrac. ff. de reg. iur. Et ita post Dyn. voluit Cy. in l. post aditam. & ibi quoque Bal. ver. deinde collige. & Salyc. vers. vlt. hæc lec. C. de impub. & aliis substit. Sed tu omnino vide illos & præterea Bar. & Imo. in l. cum sub hac. ff. de iur. &

De eadem re.

de cond. & demonst. Ang. & Inno. in l. quidam testator Proculi, eo. tit. Bal. in l. tutoribus. ff. de test. tut. Imo. in c. tuæ, in fi. de præb. Bart. in l. quandiu. ff. de acqu. vel amit. hæ. & in l. Publius. ff. de cond. & demon. & in l. absenti. ff. de do. Ang. & Imo. in l. quidam ex testamento. ff. de vulg. & pup.

6
De eadem re.

¶ Ego verò in nostra specie aliter sentio, secutus auctoritatem And. Ifern. in c. 1. §. præterea, col. pen. vers. sed quia ponitur, tit. quæ sit pri. cau. bene. amit. quod mortuo primogenito succedit secundogenitus, licet constitutio loquatur tantum de primogenito. & illum nuncupatum sequitur Matth. Afflic. reprehēdens Bal. vbi supra, in c. 1. in 4. no. nu. 7. tit. hinc finit lex, & in d. c. 1. col. 1. vers. sexto not. tit. de fil. nat. ex matr. cont. ad morg. Atque etiam Alb. qui in proœ. ff. §. discipuli, col. 4. vers. item certum est quarto, dicit quod si mortuo patre filius primogenitus repudiat eius hæreditatem, regnum statim deuoluitur ad secundogenitum, per iura illic ab eo allegata. Quod & ipsum quoque voluit in l. donatione, col. 4. vers. item certum est. C. de don. inter vir. & vxo. Et ex eo quoque arg. motus, quod in hoc casu expressim voluit Bal. in l. 2. col. 1. ad fin. C. de iure emphyt. quod is dicitur primogenitus qui tempore mortis patris alios antecedit, quia successio habet naturam relationis ad tempus mortis. & ideo inspicitur prioritas, quæ tunc in rerum natura versatur, per l. ex facto. §. pen. ff. ad Trebel. & sequitur Alc. in l. proximus. ff. de verb. signifi. Cui concinit quod scribit idem Bald. consilio 275. quod pro regula, col. pen. lib. 2. cum non esse primogenitum de iure, qui decepsit ante feudum apertum, per d. l. ex facto. §. pen. ver. si quis autem suscepit. ff. ad Treb. Et deinde col. seq. dicit illum dici primogenitum, qui tempore quo feudum aperitur, in rerum natura est primus, per tex. in §. proximis, Inst. de leg. agn. suc.

7
De eadem re.

¶ Et facit quod in simili voluerunt Iac. Are. Cy. Alb. & ipse Bal. in l. si quis prioris. §. talem. C. de sec. nupt. vb. hanc quæstionem adscriperunt. Consuetudo est vt primogenitus ex primo matrimonio succedat in Baronia. Quidam autem Baro tres vxores habuit, ex prima nullos liberos suscepit, ex aliis multos. Primogenitus secūdi matrimonij dicit Baroniam ex statuto vel cōsuetudine ad se pertinere: alij negant, quia non sit primogenitus ex primo matrimonio, quod consuetudo exigit. Contrarium tamen illi statuunt, quia secundum matrimonium respectu tertij dicitur primus, vt dicit gl. ibi, in verbo, ex secundo thoro. Et propterea is dicitur filius primogenitus primi matrimonij respectu sequentiū. Et ita etiā potest dici in nostro casu, quod iste secundogenitus, cum primus deest, dicendus est primogenitus, & primò vuluam aperuisse respectu cæterorum sequentium.

8
De eadem re.

¶ Propterea subdit Bal. vbi supra, quod si ex omnibus matrimonijs sint liberi, sed is qui solus erat ex primo matrimonio repudiat Baroniam, vel efficitur frater minor: certè is qui illū sequitur, obtinebit Baroniam tanquam primogenitus. Nec enim obstat alijs qui omnino est inhabilis. l. si post mortem. §. liberi. ff. de bon. poss. con. tab. & ita dicit fuisse determinatum in regno Apulix, cum Ludouicus Regis primogenitus sese sodalio D. Francisci addicasset. De quo etiam meminit idē Bal. in l. Deo nobis, col. 4. vers. quarto not. C. de episc. & cle. Et illam Bal. dec. sequitur Alex. in addi. Bar. in l. 1. §. qui habebat. ff. de bon. poss. con. tab. & in sua disput. inci. Sigismundus, in 3. dubio, col. 1. dum allegat. Bal. vbi supra, & Ant. Corf. in tract. de potest. & excef. reg. q. 10. quamuis Barb. in addi. Bal. in d. §. talem, ab eo dissentire videatur.

9
De eadem re.

¶ Et fere concordat, quantum ad hanc rem pertinet, quod dicit ipse Bal. in d. l. cum antiquioribus, col. 6. vers. & primo præmitto. C. de iure delib. cū dicit, quod ius primogenituræ fuit ablatū Ruben primogenito, quoniam thorum patris violauerat, & datum fuit filiis Ioseph. Nam dignitas (inquit) quæ recedit ab indigno, applicatur proximiori gradui, ar. l. 3. §. emancipati. ff. de bon. poss. con. tab. & c. licet, de voto. Et quod dicit And. Ifern. in §. denique, & post eum Card. Alex. in §. prædictis col. 3. tit. quæ fuit pri. cau. bene. amit. Quod si pater habet feudum, in quo ex consuetudine debet succedere primogenitus tantum, & primogenitus eius committit noxam in dominum viuo ipso patre: certè patre mortuo non succedit ipse primogenitus, sed secundogenitus. Et quod dicit Martin. Laud. in tract. de principibus, ver. 351. incip. si primogenitus. quod si primogenitus principis, ad quem principatus pertinebat, repudiat, secundogenitus illum obtinebit, per c. 1. §. 1. tit. quib. mod. feud. amit. Id. & quod ante illum voluit Oldr. consil. 94. eleganter, col. penul. vers. item certum est, quem sequitur Corf. in d. tract. de pot. & excel. Regi. quæst. 74. in fine.

10
De eadem re.

¶ Facit item quod pulchrè consuluit Pet. Anch. cons. 27. non seruato ordine, col. 3. vers. postquā igitur propter dictam repudiationem, in huiusmodi specie. Quispiam hærede instituto substituit duos antiquiores de domo & progenie sua: an ista substitutio restringatur ad duos primos antiquiores solummodo, an vero illis duobus exclusis deuoluatur ad sequētes duos antiquiores: Et cōcludit, quod deuoluitur, per multa quæ illic allegat omnibus obuia, quæ sequitur Ro. cons. 438. in causa cōsultationis, in 4. dubio paulò ante fi. & Barb. cōf. 27. scripsit doctissimus, col. 10. vers. præterea adduco vlt. terius, lib. 1. & con. 18. præclare scriptum est, col. 6. vers. ex istis infertur, lib. 2. & Soc. con. 113. superscripti. col. 3. vers. sed istæ rationes, lib. 1. & Carol. Rui. dū citat Petr. Anc. vbi supra, con. 119. viso & bene ponderato, col. ante pe. sub nu. 14. in fi. lib. 2. & Steph. Berran. cons. 23. ex themate, col. 3. nu. 9. lib. 4.

11
De eadem re.

¶ Et quod scribit Aegidius Bellamera, con. 33. cuius est exordium, quod si ad personas, in prin. quod si ius patronatus pertineat ad primogenitum ex testatoris dispositione, & primogenitus religionem intrat, vel damnatur, & eius bona publicantur: tunc secundogenitus, qui iam in locum illius successit, & proinde factus primus præsentabit. Et sequitur Rebus. noster in commentarijs Concordatorum papæ & Regis tit. de pacifi. pos. nu. iij. sexta concl. Et quod in quibusdam casibus voluit Bal. in

c. cum

c. cum in magistrum, in fi. de elec. & in c. 1. in fi. tit. de succes. seu. & Pan. in c. licet, in 4. not. de voto, de quorum dictis vid. bis infra alius in locis.

12 ¶ Facit præterea tex. not. in §. item opponitur. 2. quæst. 2. vbi secundogenitus dicitur & vocatur primogenitus cedente primogenito, & in c. nam & ego. ext. de ver. b. sing. vbi vnigenitus dicitur qui & fratre habuit qui tamen est mortuus, quasi videlicet natus non videatur, qui non durauit. Per quem tex. dicit Imo. cons. 103. cuius hoc caput, in causa quæ vertitur, col. 2. vers. item pro Peracina facit, quod primogenitus dicitur cuius frater maior natus mortuus est. Quod tamen intelligit vt ex quadam fictione is primogenitus dicatur: quod si verum esset, res hæc magis dubia redderetur. Et huc vergit quod statutum repellens scēminas extantibus masculis, intelligitur cum masculi ipsi possunt & volunt succedere. Nam si non possunt, quia forte religionem mendicantium sunt ingressi, aut nolunt, haud dubiè admittuntur scēminæ, per tex. in l. 2. de qua re & nos alibi latissimè dicemus vbi videre poteris. Facit denique quod scribit gl. in c. cum Vintoniensis, in verbo, concurrebat, ante fi. extra de elec. quod secunda electio dicitur prima respectu tertij.

De eadem re.

13 ¶ Et huc spectat quod Astronomici scriptores prodiderunt, quod si Iupiter in primo cardine partiter in parte horoscopi fuerit constitutus in iis præsertim signis, in quibus gaudet, vel in suis domiellis, ac etiam in suis finibus, vel in altitudine sua: & per noctem in ipsius horoscopi parte fuerit inuentus: faciet primum nasci inter fratres vel qui ante ipsum natus fuerit, interimet, vel in longinquis regionibus ac locis eum separabit ac constituet, vt ipse in paterna domo habeat principatum. Ita enim scribit Firmicus Maternus astrorum peritissimus Matheseos lib. 3. c. 4. Qui & paulò post: Semper (ait) Iupiter in cardinibus genituræ collocatus, aut primum nasci faciet, aut fratres eius maiores interimet, vt ipse in domo paterna habeat principatum. Nam ibi vides astra, mortuis aut absentibus primogenitis, principatum decernere secundogenitis tanquam primogenitis, ac si ij qui primogeniti erant nunquam fuissent. Et idem quoque author eo lib. 3. c. 6. Sol, inquit, primo loco in omnibus cardinibus genituræ, maiores fratres omnes debilitabit, aut qui sic habuerit, inter omnes fratres primus nascetur ac eorum maior.

De eadem re
ex astrologia.

14 ¶ Quæ cum ita se habeant, Rom. omnium primus, quos ego sciam, cons. 98. cuius est initium, quo ad id de quo primo quæritur, col. 2. vers. quod autem ad secundum, vt etur dubitare, an vera sit illa Bal. sententia super Sicilia, in d. c. 1. tit. de fil. natis ex mat. ad morg. quæ supra citauimus in vers. secundo huius quæstionis, vt etiam dubitat las. in l. is potest, col. 6. vltra scribentes. ff. de acqui. hæ. dum dicit quod ea esset valde sing. si vera esset, nec sine ratione dubitant ex iis, quæ diximus.

De eadem re.

QVARTA QVÆSTIO.

¶ Quarto, quæro, an valeat statutum, aut consuetudo præferens primogenitos in successione, & an sit rationalis & fauorabilis necne. vtrumque enim eodē tenore expediā. Nam certum est, id esse contra ius commune, quod quidem filios æqualiter admittit ad successionem parentum, siue ius prætorum respicias, siue etiam ciuile. De iure prætorio est tex. in l. 1. C. vnde libe. & l. si post mortem. §. vlt. ff. de bon. poss. con. tab. De iure ciuili, in l. inter filios. C. fam. herisc. vbi Bald. ex hoc no. omnia statuta quæ inæqualiter admittunt liberos, esse contra ius commune, contraque naturalem æquitatem, & etiam in auth. in successione. C. de suis & leg. Ideo lex quantum potest in id tendit, vt seruetur æqualitas inter liberos. l. pen. in fi. C. com. diuid. & l. vlt. C. com. vtriusque iud. & l. vt liberi, & l. illud. §. vlt. & ferè per totum tit. C. de colla. ex quo quidem tit. facile apparet collationem ob id inductam, vt seruetur æqualitas inter liberos. Nam & aliàs quidem res quæ suapte natura non conferenda est, confertur tamen causa inæqualitatis virandæ inter liberos, vt not. glo. vlt. in d. l. illud, per illum tex. & ibi magna pars Doct. C. cod. & Bal. cons. 37. quoniam re melius intellecta, col. 3. vers. quæstio vertitur, lib. 2.

An valeat statutum vel consuetudo præferens primogenitos.

¶ Et alibi quoque lex exhortatur parentes, vt æqualiter inter liberos testentur, in auth. de nup. §. illud quoque, qui est vlt. vbi Angel. dicit probari illud vulgare, Non debet pater vnum ex liberis facere filium, & alium priuignum. Propterea Iurisc. interpretatur, quod substitutio inter liberos intelligatur fieri æqualiter, iam hoc iure. & l. Lucius. ff. de vulg. substit. & l. in testamento. C. de mil. test. & l. 2. & l. quamuis. C. de impu. & ali. sub. Et adeo quidem lex ipsa amat æqualitatem inter fratres, vt propter eam sæpe ampliet & restringat dispositionem testatoris, quo ad effectum ipsius. l. cum pater. §. cuius. ff. de leg. 2. & d. l. vlt. & quod ibi no. C. com. vtriusque iud. voluit Bal. qui ex supra dictis nonnulla collegit, in l. 1. col. 1. C. de pac. & ran. Are. cons. 1. col. vlt. vers. in casu nostro.

¶ Quibus & tu præterea adde, quod vt seruetur æqualitas inter liberos aliquid venit in legatum, quod aliàs non veniret. l. quæsitum. §. sed & ipse. ff. de fund. intr. quem tex. dicit not. Franc. Are. in l. qui filiabus, in prin. col. vlt. ff. de lega. 1. dicitur per illum text. quod vt euitetur inæqualitas inter liberos, verbum ambiguum recipit aliam interpretationem, quam non reciperet. Quinetiam per illum tex. dicunt Old. Iacob. Are. & Bart. in l. si pater, in prin. ff. de don. quod pater præsumitur filium adhibere ad stipulandum animo donandi, nisi numerus liberorum & quantitas patrimonij repugnaret: ne videlicet ex eo magna sequeretur inæqualitas, & sequitur Bal. in l. filia. cuius, in 7. quæst. C. fam. herisc. & in tract. de duobus fratribus, & Franc. Are. d. con. 1. col. vlt. ver. pro his optimè facit, & cons. 153. breuitate vtendum est, col. 2. vers. confirmatur ista conclusio, & Soc. in l. hæredes mei. §. cum ita, col. 5. vers. tertia ratio. ff. ad SC. Treb. & con. 98. visis instrumentis diuisioni, ad fin. & Philip.

Æqualitatis ratione aliquid venit in legatum, quod aliàs non veniret.

Dec. con. 41. in causa istorum, col. 2. vers. 4. hoc suadet, & con. 43. diuino implorato praesidio, &c. in fi. & con. 319. praeclearissime doc. col. vlt. Sed & vt seruetur aequalitas, interpretatur fideicommissaria substitutio, vbi alias interpretaretur directa, vt voluerunt Bald. Ang. & Salic. in l. in testamento. C. de testa. mil. & Corne. conf. 114. in hac consultatione, col. 2. lib. 3.

4
P. in legibus con-
cessa testibus
inter liberos
intelliguntur, si
aequaliter sibi
instituti.

¶ Ad haec privilegia quae conceduntur testantibus inter liberos, vt in l. vlt. C. famil. hercisc. & l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. & similia, ita demum competunt, si pater aequaliter filios instituat, aut illis aliter prouideat, vt pulchre consuluit Ro. con. 179. amplissime doctor, col. 5. vers. 2. quod & posito, vbi hoc dicit voluisse Specu. in tit. de instr. edi. §. compendiose, vers. quid si pater habens tres filios. quod dictum pro sing. reasumit Phil. Dec. in l. i. in 2. no. C. vnde lib. & conf. 349. consuluit excellentissimus, col. 5. vers. sed tamen his non obstantibus. & etiam sequitur idem Dec. consil. 361. omissa longa ferie, col. 2. & conf. 631. casus de quo quaeritur, post prin. vbi id dicit no. Et bene facit quod & idem Rom. respondit conf. 385. in casu praemisso, quod per secundum testamentum in quo seruatur aequalitas inter liberos, reuocatur primum testamentum etiam factum inter liberos, sed non seruata aequalitate: non obstante auth. hoc inter liberos. C. de testam. & inter caetera allegat Spe. vbi supra. Et idem propemodum voluit Alex. con. 163. visis narratis, col. 3. vers. nec huic fundameto, li. 6.

5
In dubio sequi
da est opi. qua
facit aequalita-
tem inter libe-
ros.

¶ Et in dubio tenenda est opinio per quam fratres reducuntur ad aequalitatem, secundum Soc. in repet. l. cum anus, col. 2. ff. de cond. & demon. & conf. 108. casus Ser. Fran. in fi. lib. 3. & Maria. patrem ipsius conf. 4. visis actis, etiam ad fi. quibus adde quod pulchre consuluit Corn. conf. 309. multum, late, & seriose, lib. 1. post Bal. & Bart. in hac specie, Testator cum haberet duos filios, vnum instituit haereditem in bonis & iuribus quae habebat in Tuscia: alterum in bonis alibi sitis, sciens hoc modo illos fore aequales. Ille autem non potuit exigere quaedam debita ob inopiam debitorum incognitam testatori. Certè concludit per multa quae ibi allegat, istos fratres esse reducendos ad aequalitatem. Et quod tradit Pau. Castr. in authen. hoc inter liberos, col. 1. vers. in contrarium facit. C. de testamen. quod quando plura testamenta apparent condita inter liberos, ei standum est quod continet aequalitatem inter eos. & sequitur Paulus Parisius conf. 24. licet, col. 3. nu. 13. libro 2. quod non longe abest ab eo quod diximus in praecedenti versic.

6
Fratres ficos
inquis non re-
linquunt.

¶ Quid quod fratres ipsi adeo pertinaciter aequalitatem sectantur & desiderant, vt vel ficos in diuisis non relinquunt, ex vetere Graecorum proverbio οὐκ αὐτὸν μερίζω, id est, ficos diuidere, tracto à fratribus bona diuidentibus, qui eo vsque minima quaeque diuidi inter se postulant, vt ne ficos quidem non partiantur, de quo Martialis lib. 5. Epigrammaton in Calliodorum, Calliodorus habet censum, quis nescit? equestrem,

7
Filij Iacob
egre tulerunt,
tunicam dona-
tam fuisse
Ioseph.

Sexta, sed et fratrem Calliodorus habet.
Quadragesima fecit qui dicit οὐκ αὐτὸν μερίζω,
Vno credis equo posse sedere duos?
Et quae sequuntur. vt iam mirari desinas quae caeteri filij Iacob moleste tulerunt Ioseph fratre fuisse tunica à patre donatum, Gen. 37. de qua re loquens D. Ambrosius in lib. de Ioseph Patriarcha. c. 2. iungat (inquit) liberos aequalis gratia, quos iunxit aequalis natura. Lucrum pietas nescit pecunia, in quo pietatis dispendium est. Quid miraris si propter fundum aut domum oriuntur inter fratres iurgia, quando propter tunicam inter Iacob sancti filios exarsit inuidia?

8
Fratrum Pon-
ticorum diui-
sio.

¶ Cui sententiae maxime conueniunt verba Ang. consil. 287. incip. pro clariori decisione thematis, col. 3. quae ipsa, licet non admodum elegantia, libuit huc subnectere. Et hoc inquit potissimum vendicat locum in fratribus diuidentibus haereditatem paternam, qui ex inuidia causata à forma specifica plus solent contentari, quod extraneus etiam inimicus habeat de haereditate paterna, quam alter eorum plus altero vnum iota. Quod & idem penè dicit ipse Ang. conf. 364. Pierus fecit suum testamentum, col. vlt. Vt non mirum videatur quod veterum scriptorum monumentis traditum est, Chariclem Antiochumque fratres Ponticos cum parterna inter se bona diuiderent, poculum argenteum concidisse, vestemque mediam abscidisse, vt neuter altero ditior opulentioreque abiret. Ex quo & illa tragica detestatio Plutarcho in Pyrrho memorata,

9
Acuto ferro
fratres diuidit
domum.

Acuto ferro diuidant fratres domum.
ὄρνιθ' οὐδὲν οὐδὲν ἀδελφῶν διαλαχέω τὸς ἀδελφῶν.
Quod ex Euripide est in Phoenissis loquente de Eteocle & Polynice fratribus.

10
Fratrum con-
cordia maxi-
me seruanda.

¶ Ea autem potissimum ratione aequalitas inter fratres & liberos seruanda est, quia cum aliis semper concordia & pax atque amicitia, tum maxime inter illos seruanda est, atque praeter caeteris quibusuis rebus expetenda. l. fratris, & quod ibi not. Bal. & l. de fideicommissis. C. de transac. & d. l. cum debet. §. sin autem, in fi. & c. iustum est. 23. q. 3. & quod voluerunt glo. Bar. & alij in d. §. euictis, & in l. cum rem alienam. C. de lega. Notum est illud filij Sydrach Eccles. 25. In tribus (inquit) placitum est spiritui meo, quae sunt probata coram Deo, & hominibus: Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier sibi bene consentientes. Scribit Salomon sex esse quae Deus odit: septimum autem, hoc est, eum qui seminat inter fratres discordias, detestari animam eius, Proverbiorum 6. c. Et alibi sacra scriptura fratrum discordiam pessimum crimen vocat Genes. 37. cap. sicuti in eo loco tradunt interpretes.

11
Aequalitas a-
micitia est.

¶ Enimvero aequalitas (vt est Pythagorae ex Platonis lib. 6. de legibus, & Aristot. libro Ethic. 9. c. 8. sententia) amicitia est. id est, vbi aequalitas, ibi quoque est amicitia. Est enim aequalitas amicitiae parens

parens & alitrix. Contra inaequalitas discordiarum bellorumque mater. Id quod eleganter extulit Euripides in illa eadem fabula introducens Iocastam Eteoclem filium ita alloquentem;

Κείνο καλλίον τέκνον,
ὄν ὄντα τιμᾶν, ἢ φίλος ἀπὸ φίλοις,
πόλις τε πόλις, συμμάχος τε συμμάχους
Συλλεῖ. τὸ γὰρ ἴσον νομίζου ἀδελφοῖς ἔφην
Τὸ πλεονεξῆσαι, αἰεὶ πολέμου καθίσταται
Τὸ δὲ λασσὸν ἐχθρῶς ἀπὸ κλέρας κατὰρχεται.
Καὶ γὰρ μήτε ἀδελφοῖσι καὶ μήτε πατρὶσι
ἰσότης ἔταξε, καὶ ἐθμὸν διώκει,
Νυκτὸς τ' ἀρεγίης βλέφαρον ἄλις τε φῶς
ἴσον βαδίζου τ' ἐναντίον κύνεον.
Κ' ὁδὲ πρὸς αὐτοῖν φθόνον ἔχει νικώμενον
ἔνδον μὲν, νύξ τε δάλευσι βροτοῖς,
Σὺ δ' ἔνδον ἀνέμω δωματίων ἔχων ἴσον,
Καὶ τῷ δ' ἀπορίαι καὶ κῆρα πᾶσι δίκαις
Id est ad verbum, quantum fieri potest,

Illud pulchrius est fili

Aequalitatem amplecti, quae amicos semper amicus, Urbisque urbibus, sociisque sociis Connectit. Nam aequalitas legitima hominibus est. Ei verò quod plus est, semper aduersarium efficitur Hoc quod minus, omnique statim initium fit. Etenim mensuras hominibus & partes ponderum Aequalitas constituit, & numerum definit: Noctisque obscurum radium, solisque lumen Aequalem ire annalem circulum. Et neutrum ipsorum inuidiam habet superatum. Ergo sol quidem noxque seruit mortalibus: Tu verò non sustinebis domorum habens aequas partes Et huic distribuere vbi verò esset iustitia?

Aristotel. quoque lib. Politicōn §. c. i. scribit vbi que propter inaequalitatem oriri suspicionem, & cap. seq. multa in eam rem affert, quae sunt omnibus obuia. Quibus admodum concinit tex. in ca. decimas, vers. has verò decimas. 16. q. 7. probans inaequalitatem esse fomitem discordiae.

Gravius fer-
tus fratres,
quam extra-
neos nobis an-
teferri.

¶ Et optimus tex. id probans quod supra nu. ab hinc 3. ex Angel. diximus, qui etiam illum allegat in l. cum oportet, post princ. in illis verbis, vel ad extraneos, vel ad fratres suos, quod grauius multis esse videtur. C. de bo. que lib. Ex quibus verbis colligitur compertum esse, homines plerumque molestius ferre, si quae ad se pertinent aut pertinere contendunt, ad fratres suos peruenerint, quam ad extraneos, sicut etiam ex d. tex. no. gl. in §. & quod sepe, in verbo adducunt, in Auth. de tri. & semil. & in §. nec illud, in verbo, secundis, ibi, item propter, in Auth. de nupt. & ipse Ange. ultra locum supra citatum, in conf. 364. visa facti narratione, ad fin. & iterum conf. 394. cum fratres ad diuisionem, etiam ante fin. vbi ad hoc adducit historiam Esau & Iacob descriptam Genes. 27. Sed & per illum tex. plerique omnes passim afferunt ex inaequalitate oriri inter fratres discordiam, lites, inuidiam, sicut & inter caeteros gl. & Doct. in d. l. cum pater. §. euictis. ff. de leg. 2. & Bal. in ca. cum accessissent, in princ. extra de consti. & in c. cum olim, circa medium, extra de consue. cum dicit not. in d. §. euictis, quod dignitas siue excellentior gradus inuidiam generat, & scandalum seminat inter fratres. & rursum in c. Deus qui, extra de vit. & hon. cler. Et Pau. Castr. con. 150. viso casu, col. 1. lib. 1. vbi dicit quod ex inaequalitate fratrum non solum generatur inuidia inter eos, sed etiam odium mortale, vt contingit in filijs Iacob. & Ro. conf. 385. in casu praemisso, & iterum conf. 438. in causa consultationis, col. 2. & Maria. conf. 4. visis actis, col. 2. & Co. ne. conf. 228. quod dicitur Ser. col. j. l. 4. & doct. alibi saepe. Et ad haec faciunt multa quae diximus in tract. de leg. connubialibus, in §. leg. numc. 17. atque aequalitas, & multis sequentibus.

Ex inaequali-
te discordia, &
inuidia.

¶ Igitur vt redeamus, facile ex iis apparet huiusmodi consuetudinem quae anteponebat primogenitos caeteris, esse contra ius commune, & vt dicit Corne. conf. 199. hoc cap. in hac consultatione, col. 14. in littera, a. l. b. 2. exorbitantissimam à iure communi. Nunc restat vt sciamus id quod in quaestione iam deducimus, an valeat sitque rationabilis neque ea consuetudo, in qua re comperio nostros Iurum interpretes non omnino conuenire. Nam Petr. de Bel. Per. in §. vlti. Instit. de iure nat. in ea est sententia, vt si ex causa & ratione probabili fuerit huiusmodi consuetudo instituta, vt cum bellum mouetur, expedit vt terra vnius imperio gubernetur, & tunc valet consuetudo. Si autem sine causa fuerit introducta, non valet, sed magis dicenda est corruptela. Cy. in l. Barbarius, col. j. de offi. Praeto. aliter peccare primogenitum qui ex consuetudine totum patrimonium retinet, si scit eam consuetudinem esse erroneam prout est. Et si velit esse sine peccato, debet diuidere fratrib. suis. Idem Cy. in l. scripta, in 3. q. post Pe. C. de prec. Imp. of. dicit quod consuetudo disponens vt primogenitus totum habeat, est contra

Consuetudo
praerens pri-
mogenitos est
contra ius com-
mune.
An autem ualeat
est sit ratio-
nabilis, ioco-
ne.

Apostolum dicentem, Filius ergo hæres: id eo q; peccat primogenitus si eam cõsuetudinem secutus totum capiat. Et hoc sequitur Bal. in l. sed ea. ff. de leg. 1. & Hær. Bo. in c. ex parte, le. 2. in fi. i. col. extra de offi. deleg. Et idem videtur voluisse idem Bald. in l. omnes populi, col. 7. vers. tertio quæro quæ sunt illa. ibi, ite, si statutum dicit quod primogenitus. ff. de iust. & iure, dum dicit quod statutum disponens vt primogenitus succedat excluso secundogenito, est odiosum & irrationabile, ea scilicet ratione, quoniam in natura pari non debent contraria constitui. Et sequitur Ale. con. 128. cõsideratis verbis, col. 4. ver. & similiter statutum. lib. 1. vbi & dicit fuisse ex mte Bart. in l. j. in fi. 7. q. C. de sum. tri. sequitur ite Fran. Are. con. 164. diligẽter & mature, col. 3. vers. confirmatur ista conclusio. & Soci. con. 252. visis instrumentis, col. 4. ver. septimo ad idẽ adducitur, Et simile est quod dicit Lucas Pen. in l. quicunq; C. de prin. agẽ. in reb. li. 12. huiusmodi ius primogenituræ esse odiosum, cum de primar secundogenitũ, quẽ sicut & primogenitũ natura creauit arg. l. vlt. C. de lib. præte. & l. lege. C. de leg. hæ. Et idẽ dicit in l. j. col. 4. ver. primò quia constituto, C. de priu. eo. qui in sacro pala. mili. eo. lib. 12.

12 De eadem re.

¶ Sed & idem Bal. in l. cum lege, ante fi. C. de epif. & cler. dicit quod huiusmodi statutum est omnino irrationabile. ideo non valeret, si in totum auferret legitimam. Sed si illam solũm limitaret, valeret, nisi id factum esset in fraudem alimentorum. Sequitur Alex. con. 134. æterni numinis, col. 8. vers. in hanc partem & iterum col. vlt. ver. non obstat quod habetur, libro 6. Et ab hoc non longè distat, quod dicit ipse Bal. in d. l. j. col. 8. deinde quæro circa statuta. C. de sum. tri. eam demum valere consuetudinem, si alij filij alimenta habeant. Ipsa enim alimenta solũm, non etiam reliqua quæ ex successione proueniunt, esse de iure nature. Id quod nuncupatum sequitur Ias. in l. quoties, col. antep. vers. & adde quod talis consuetudo. C. de rei vend. vbi ex hoc dicit, quod stante huiusmodi consuetudine potest primogenitus in foro conscientie totam hæreditatem retinere, quicquid super ea re dubitauit Iac. Are. & Cy. in d. l. Barbarius, & ibi etiam Albe. in 1. col. vlt. char. ff. de offi. Præto. de quorum in eo loco sententiis dicam postea. Id quod videtur Iason intelligere secundum Bal. distinctionem in d. l. j. cui omnino ipse Iason innuitur,

13 Qui contra te auerunt ualent.

¶ Verũm Old. con. 94. eleganter circa negotiũ, col. 2. & 3. simpliciter tenere videtur valere cõsuetudinem præferentẽ primogenitum cæteris, eamq; iure Diuino, Ciuili, & Canonico corroborat. In qua etiam sententia fuisse videtur Bar. in l. 2. in 24. q. & ibi expressim Raymundus de Sabanaco, in repet. vers. quæro quorum consensus requiretur. C. quæ sit longa consuet. & Io. And. in c. sine culpa, in vlt. q. de reg. iu. li. 6. in Mercu. vbi dicit quod talis consuetudo fundatur super æquitate, ne videlicet tandem patrimonia per filiorum diuisiones attenuentur, exinaniantur, ad nihilum reducantur, ac. c. maioribus, de præb. & c. ex literis, de pig. & c. vlt. de concess. præben. & l. ne in plures. ff. de exerc. & quia respub. appetit subiectos fore locupletes. §. cogitatio, in Auth. vt iud. sine quo. sus. Ex hocque concludit quod huiusmodi consuetudo ligat etiã priuilegiatos, scilicet clericos, minores, pupillos, & si qui sunt eiusdem generis, de quo tamẽ quantum ad clericos infra pleniũs dicam. q. 43. Sed & Bal. ipse sibi (vt aliàs sæpe) contrarius con. 389. li. 2. ita exorditur: Consuetudo est in nonnullis regnis, & est rationalis, & præscripta, quod primogenitus succedat. & c. Idem quoque cons. 275. quod pro regula in feudis traditur, col. 2. vers. consuetudo igitur potuit, eo. h. 2. dicit quod consuetudo potest disponere, vt solus succedat primogenitus, vt hoc videlicet priuilegium sibi vindicet primogenitura, per no. in c. licet, de voto, & in c. quàm periculosum. 7. q. 1. Et con. 360. quantum ad punctum, eod. lib. 2. dicit quod consuetudo aliquid insigne concedens primogenitis valet propter honorem familiarum & primogenituræ. Rursum idem in l. in quibus, col. 2. vers. pone consuetudo dicitur. C. de secund. nup. quod hæc consuetudo est approbata de iure Diuino. Quinetiam in c. cum omnes, col. 2. de constit. dicit iure gentium statutum fuisse, vt primogenitus solus in regno succedat, ne regnum ipsum corrumpatur. quoniam nihil ita magnum est, quod in partes diuisum non redigatur ad modicum, vt in Auth. de natu. in cur. depu. & in Auth. de tri. & semel. in prin. Alibi item videlicet in ca. primo. §. mulier, tit. si de feud. fue. contro. inter do. & agn. dicit etiam simpliciter, quod talis consuetudo valet. quod etiam tenet And. Iser. in c. imperialem. §. præterea, col. 25. vers. quomodo probabitur, tit. de prohib. feu. ali. per Fe. Iac. Aluar. Marti. Laud. & Card. Alexand. in d. c. mulier, tit. si de feud. fue. contr. vbi ipsi Aluar. & Card. dicit quod hæc consuetudo valet & est tenenda, licet videatur dura. Idem Aluar. in c. 1. §. & quia, col. 6. tit. de his qui feu. dar. pos. Cal. con. 17. statuto, tit. de consti. & Fran. Rampo. inter cons. illius cons. 34. statuto Ferrariensi tit. de testa. Card. Flor. con. 137. redemptoris omnium qui est Rex, col. 2. ver. & ex eadẽ causa Pano. con. 12. casus talis est magnificus, col. 3. ver. sed & dubium, li. j. Flor. in disput. incipi. Baro. in 2. dubio, in prin. & Io. Bap. à Sãcto Seuer. in c. j. col. 12. vers. 17. regula, tit. de feu. cogn. & Alex. sibi contrarius cons. 87. quantũ ad primũ, statim post prin. lib. 6. Card. Ale. in c. per venerabilem. §. quod autem, col. 30. vers. postremo ad eandem materiã, extra. qui filij sunt leg. & in c. ius naturale, col. 3. dist. j. & Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens. l. nu. 158. & iterum 163. in fi. & nu. 168. & multis seq. de testa. & Guido Papa cons. 131. circa processum reuisionis, in 3. dubio, per multa quæ illic allegat, & Nicol. Perus. in tract. de success. ab inte. in 1. parte, in 6. specie filiorum, col. 5. vers. & propterea si est consuetudo Io. Lup. in repe. c. per vestras. §. 54. de donat. inter vir. & vxo. Iacobi à Sãcto Geor. in l. cum antiquioribus, col. pen. ver. sed an valeat. C. de iu. delib. & Steph. Bert. con. 78. visõ cõsultationis themate, col. j. li. 3. vbi dicit hæc consuetudine honestã & rationabilẽ. Et ex Theologis Scotus celebratissimus Sæctiarũ interpret. lib. 4. Sæten. dist. 15. q. 2. in solutione argumentorum, cum differit de muliere, quæ ex alieno viro filium

filium suscepit, vbi satis apertè innuit, hanc consuetudinem sibi videri bonam esse & æquam, dum illius simpliciter mentionem facit, in eaque, vt ita dicã, se fundat in quæstione, de qua ibi per eum. ¶ Et pro hac parte facit quod dicit Bal. in l. 2. col. 1. ver. item an valeat pactum, & ibi Ias. col. 40. ver. secundò quærit Bald. C. de iure emphy. quod valet pactum, vt emphyteus ad primogenitũ solum perueniat. Et quod consuluit Pau. Ca. con. 160. in causa quam magnificus dominus, col. 4. ver. quod valet testamentum disponentis, quod in feud. iurisdictionali castrorum vel ciuitatũ præferatur primogenitus cæteris, & respondet ad c. j. tit. de succes. feu. vbi videtur dici cõtrarium. & sequitur Fely. in c. prudentiam, col. 3. extra de offi. deleg. Quodq; latè differuit Guido Papa deci. 267. cuius est exordium, pactum factum est, quod valet pactum initum in contractu matrimonij, vt primogenitus ex eo matrimonio præferatur cæteris in successione contrahentium matrimonium, quod & idem voluit Guido, deci. 505. incip. factum est pactum. & Aufrer. in addi. deci. Tholo. q. 452. cuius est prin. item fuit quæsitũ an valeat, de quo dicemus latius infra, in 6. q. Nam si huiusmodi pacta & testamenta valeant, multò magis consuetudo vel statutum, vt per gl. & Bar. in rub. C. de decur. lib. 10. & gl. in l. non impossibile, in fi. gl. magna. ff. de pact. & per tex. in l. vlt. ad fi. & ibi Bal. C. de fideiuf. cum fi. ¶ Cæterum Alber. Rosa. in d. l. Barbarius, col. 7. vers. & prædicta faciunt. ff. de offic. Præto. post Iac. Ra. quærit an possit primogenitus in foro conscientie totam hæreditatem sibi à statuto vel consuetudine delatam retinere. Et primũ arguit quod non, per quãdam familia. Deinde dicit in oppositum facere, quod primogenitus debet sibi formare conscientiam ex lege, quia non debet ea esse clemetior, per tex. in Auth. de iudicib. §. oportet, & quãdam etiam familia adfert, nec definit vtra pars sibi verior videatur, vt non abs re dixerit Iason, in d. l. quoties Albe. in d. l. Barbarius, super hoc dubitasse. Verũm idem Alber. in alio loco, videlicet in proæmio ff. in §. discipuli, col. 2. & 3. & iterum in d. l. ex hoc iu. ff. de iust. & iure, non parum referre arbitratur: an in regno & aliis principatibus loquamur, an verò in cæteris rebus. Nam si primũ valet consuetudo, vt videlicet succedat solus primogenitus in regnis & principatibus, ea scilicet ratione quia humanũ genus pacem appetit, & quietem, per l. vnic. in prin. & ibi no. C. de cad. tol. & no. in c. fundamẽta, de elec. li. 6. Sed pax & quies populi magis proficiscitur & conseruatur ab vno principe, quàm à pluribus: quia principũ multitudo mala secundũ Philosophum vt ipse citat, de quo infra dicemus: & Reipub. melius per vnũ consulitur. l. 2. §. sed quia difficile. ff. de orig. iu. & ordine nature vnus debet esse princeps. c. in apibus. 7. q. 1. ¶ Hæc ferè sunt quæ ad hanc primam partem quæ ad principatus pertinet, adducit Alber. minimè quidem nature iurisque rationibus & institutis dissidentia. Nature enim ratio, vt elegantissimè differit Patricius, edocet omnem multitudinem ab vno incipere. Agit enim in omnibus natura quod optimum est perfectũque secundũ speciem singulorum, vt philosophi omnes tradunt, resque ipsa satis comprobat. Sed vnitas ipsa quæ à Græcis *μονάς* dicitur, eiusmodi est, vt ex ea omnia fieri, omniaque iterum in eam resoluti veteres sapientes purauerint. Cuius sententie auctorem Laërtius circa initia eorum librorum quos de vitis sententis que philosophorũ conscripsit, fuisse tradit Musæum Atheniensem Eumolpi filium, qui longo interuallo Homerum præcessit. Sic & Pythagoras Samius, principium omnium rerum *μονάδα* id est, vnitatem esse arbitratur, & ex ea infinitam dualitatem veluti materiã auctori vnitati præbere, subiectãque ei omnino esse, quemadmodũ proderunt Plutarchus in eo li. quem de dogmatis philosophorum conscripsit, & Alexander in successione philosophorum, & Laërtius lib. 8. eius operis quod nuper citauimus. Sed & vnitatem bonorum, dualitatem malorum exordiũ esse dicebat. Vnitatis enim natura inscia circumferentia, cælo temperiem: animis virtutem: corporibus sanitatem: domibus, & ciuitatibus pacem & animorum gignit concordiam. At dualitas diuersa omnia: Aeri enim tempestatem tribuit: animis malitiã: agritudines corporibus: ciuitatibus, & domibus seditiones & dissidia inducit. Omne siquidem malum ex dispari inoritur voluntate. Proinde Homerus vnitatis naturam in boni quidem portione constituit, in mali verò dualitatem. Nam bonum *εὐνία* sæpe dicit, & *εὐνία* affectum huiusmodi. Contrario autem modo *δυσία* vocat afflictionem ac vexationem.

Confirmatio posterioris sententia.

De eadem re.

Confirmatio parit quæ ad principatus pertinet. Vnitas rerum principium.

Vnitatem bonorum exordia.

Ad idem ex Hebræis.

Ad idem ex Mathematicis.

¶ Moses autem scriptorũ antiquissimus, cum secundũ Hebraicam veritatem primo, tertio, quarto, quinto, & sexto diebus expletis, confectis que singulorum operibus dixisset, Et vidit Deus quia bonum est: in secundo tamen die hoc ipsum subtrahit, insinuans non esse bonum dualitatẽ quæ iam ab vnione discessit, vt à D. Hieronymo annotatum est libr. 1. contra Iouinianum, & repetitum est in Decretis Canonicis, nomine titulõque Diui Ambrosij in c. nuptiæ. 32. di. 1. Cui & assentiens Galenus medicorum princeps libr. de sanit. tuenda 6. scribit in omnium rerum genere quod optimum est, id vnicam esse, vitiosa verò plurima esse. Plato in Timæo omnia producit ab vno. In Philebo, omnia vno metitur. In Epinomide omnia reducit ad vnum. ¶ Sed & hoc à Mathematicis qui numerorũ rationem scrutantur, manifestè ostenditur. *μονάς* enim dicitur ab illis mas eadem & femina, par & impar, nec per se numerus, sed fons & origo numerorum, initium finisque omnium, cum ipsa principij & finis omnino expers sit, vt scriptum reliquit Macrobius de somnio Scipionis nõ semel, & è nostris intellexisse videtur Accursius, in §. affinitatis, inst. de nup. & in l. si quis ante, & ibi Bart. ff. de acq. pos. & Bal. in c. cum in iure, circa medium de elec. & Ange. cons. 56. quæ reformatio, ante mediũ. Itaq; monas ipsa, vt dicit Macrobius, ad summũ Deũ refertur, eiusq; intellectu & sequentium rerũ & potestati numero sequestrat, nec in inferiore post Deũ gradu frustra eam desideraueris. Hæc illa est mens, quæ, vt tradit Trismegistus, è summo patre Deo

Deo vices temporum nesciens, sed in vno semper, quod adest, quo consistit. Sed & ad animam refertur. Anima enim aliena à contagione externæ materiæ, tatum se auctori suo ac sibi dedens simplicem fortita naturam, cum se animandæ immensitati vniuersitatis infundat: nullum tamen init cum sua vnitatem diuortium. Vt igitur in vniuerso mundo omnia regit Deus: in partibus animi, mēs: in membrorum multitudine, cor, aut cerebrum, quandoquidem omnis naturalis gubernatio ab vno manat: sic & consentaneum esse videtur, vt inter multos homines vnus imperet.

19 **Feuda regulariter diuidua.**
 ¶ Ex quibus illud fieri autumo, vt quancquam feuda regulariter, vt ita dixerim, sint diuidua, vt est tex. in c. i. §. item si duo, & ibi An. Iser. Alua. & Card. Alex. tit. qui. mo. feud. amit. & in c. i. §. omnes filij, tit. si de feud. sue. cont. inter do. & agn. & in c. i. tit. de nat. feu. & in §. præterea ducatus, & ibi etiam Andr. Iser. Alua. & Card. tit. de prohib. feud. alie. per Fed. & in c. pe. tit. de prohi. feu. ali. per Lotha. & voluit Spec. tit. de feud. §. quoniam, vers. 34. tit. de feud. Io. An. in addi. ipsius, in rub. eiusdem tit. col. 3. vers. est quæstio in regno. Fed. Senen. conf. 227. factum tale est duo fratres. Bald. in l. si plures, col. 2. vers. item nota quod feud. C. de condi. infer. & in l. si familia, per gl. ibi, in versu, sed iuxta prædicta quæritur, & ibi clarius Saly. C. fami. hercif. Bal. in l. voluntas, vers. quæritur de duobus feudatariis. C. de fideicommiss. & in c. imperialem, in prin. vers. quæro an vasallus, tit. de prohib. feud. ali. per Feder. Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres, in 10. q. de verb. oblig. cum loquendo de emphyteusi, allegat d. c. præterea ducatus, & expressius in l. & ideo, & ibi Ange. ff. de condi. furt. & in l. cum hi. §. si vni, & ibi Bald. Ange. & ferè omnes ff. de transac. & in l. si domus. §. vlt. & ibi recentiores. ff. de legat. 1. & in l. arbor. §. vlt. ff. com. diuid. & in l. i. in si. prin. C. de impo. lucra. descript. li. 10. Saly. in l. vlt. col. 7. C. de iur. emphy. Inno. in c. prudentiam, in prin. extrà, de offic. deleg. Calde. conf. 12. tit. de feud. Jac. Ardi. in rub. vtrum possit diuidi feud. iurisd. Panor. con. 82. conditoris omnium col. pe. & ferè per totum, li. 5. Franc. Curt. Senior, conf. 69. dominus Ioannes, col. 3. vers. sed præmissis non obstantibus. Soc. conf. 67. lib. 1. repetito conf. 165. lib. 2. visis inuestituris, col. 7. vers. his tamen non ob. & conf. 278. in quæstione vertenti, col. 1. & 2. eo. lib. 2. & con. 87. visis inuestitura, col. 3. lib. 3. Quod procedit etiam in feudo iurisdictionis secundum Spec. dicto tit. de feud. §. quoniam, vers. 34 & Bal. Aluar. Mar. & alios in d. c. præterea ducatus, col. j. Alex. con. 7. in consultatione præmissa, col. 2. lib. 5. quod tamen intellige vt Bal. & Alex. in d. locis.

20 **Feudū usufructui comparatur.**
 ¶ Quod & hinc probari potest, quod vsufructui, qui planè diuiditur, per l. j. §. si vsufructus, ff. ad leg. Falc. & no. Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig. æquiparatur feudum, secundum Bal. Aluar. & Card. Alex. in d. §. præterea ducatus, eundè Bal. in l. j. §. excepto, & §. in primo, col. 4. C. de cadu. tol. & in l. cum oportet, in prin. col. vlt. C. de bon. quæ lib. & in c. i. §. si quis de manso, col. 3. tit. de contro. inue. Et dicit idem Bal. in l. j. col. 16. C. de cōfess. quod feudatarius habet vsufructum quandam anormaliter, qui non est casualis, nec formalis, sed singularis. & idem Bal. in l. j. col. vlt. C. si plur. vna sen. dicit quod feudatarius habet vsufructum, id est, fruitionem quandam vtilem & plenam, non quod ab eo exigatur vsufructuaria cautio, nec quod perdat feudum per capitis diminutionem. Et facit text. in c. j. §. vlt. tit. qui. mo. fed. amit. vbi vsufructus ponitur in definitione feud.

21 **Fallit tamen in feudis dignitatibus. Vnus rex esto.**
 ¶ Igitur vt repetam, licet feuda regulariter sint diuidua, fallit tamen in feudis dignitatum, scilicet regni, ducatus, marchie, comitatus, & alius huiusmodi, quæ sunt indiuidua, vt est tex. in d. §. præterea ducatus, & ibi no. Jac. Bel. And. Iser. Bal. Aluar. & omnes, ex quibus Bal. ipse aduocat Aristotelicam, vt ipse putat, sententiã ex 12. Metaphysicæ. Multos imperitare ma. um est, Rex vnus esto. Quam tamen Aristoteles proculdubio sumpsit ex Homero, apud quem in 2. Iliados Rh. p. d. a. Iyff. s. Therfitem seditiofum ea sententia compefcit,

δὴν ἀγαθὸν πολυκοιρανίης εἰς καίρανος ἐσω. Cuius apud Tranquillum primam partem vsurpauit Domitianus, alteram Caligula: vtrunque apud Probum Aemilium Dion Syracusanus. Cui confinis est illa Euripidis sententia in Andromacha,

ἔνός αὖ δὴνασις ἀνά τε μέλαθρα,
 κατὰ τε πόλιος.

Vnius potestas sit & in re domestica,
 Et in Republica.

22 **Ad idem.**
 ¶ Text. est item in c. licet, & ibi gl. vlt. Hosti. Io. An. Ant. Panor. & alij, de voto, & voluit gl. in c. si hæredes, & ibi Doc. de test. & ipse Bald. in d. l. si plures, col. 2. C. de condi. infer. & in auth. hoc amplius, col. 2. C. de fideic. vbi & illam sententiam ex Aristotele quoque allegat, & in ca. vno delegatorum, col. pen. de offi. deleg. & conf. 275. quod pro regula, col. 3. vers. nam si duo sunt, lib. 2. Omnes ferè in diuisionibus feudorum, videlicet Jac. Bel. in 8. diui. Aluar. & Card. in 9. diui. & Mart. Lauden. in 11. di. ui. Cy. in l. si viua. C. de bo. mater. & Spec. in d. tit. de feu. §. quoniam, vers. 34. Hosti. in summa eiusdem tit. §. vlt. vers. sed nunquid tenebitur iurare. Oldr. conf. 231. vt eius de quo quæritur, ante fi. & iterum conf. 237. perlectis. Bart. in l. inter tutores, ad fi. ff. de adm. tut. & conf. 72. ex facto proponitur quod nobiles, & conf. 89. primò quæritur, col. 2. vers. secundò oportet. Alber. in l. communi diuidendo, in prin. ff. com. diuid. Ant. Imo. Panor. Fely. & Philip. Dec. in c. prudentiã, in prin. de offi. deleg. Io. Fab. in §. cum filius, Inst. de hære. quæ ab int. defe. Pe. An. con. 339. pro maiori intelligentia, col. j. & col. antep. vbi & illam quoque sententiam ex Aristotele aduocat, multa q; in eam rem adducit. Lucas Pen. in l. j. col. 3. C. de vetera. lib. 12. Jac. Ardizo. in rub. vtrum feudum diuidi possit. Pet. Iaco. in arbo. succes. Reg. Fran. col. 4. vers. sed quid si dum decepsit, & titulo de cau. ex quibus vasal. deb. amit. feud. col. 2. vers.

vers. item excepto. Ang. conf. 89. pro clariori decisione, col. 3. Pan. in d. c. licet, col. 3. de voto, & in d. c. vno delegatorum, de offi. deleg. & in c. intellecto, in 1. no. de iureiur. & con. 12. casus talis est, magnificus dominus, col. 3. in 3. dubio, lib. 1. vbi item illam sententiam ex Aristotele citat. & conf. 3. col. 2. in fi. vers. sed his non obstantibus, lib. 2. vbi & eam quoque refert, dicitq; præterea istud quod dictum est, vt scilicet soli primogeniti succedant in principatus, fuisse introductum propter bonum publicum, & in fauorem & honorem imperij: vt principatu, & qui sub eo sunt integri perseuerent, arg. line in plures. ff. de exerc. & c. significate, de pig. & c. maioribus, & c. dilecto, de preb. vbi dignitates nõ capiunt sectionem. Idem præterea voluit Domi. in c. 2. col. vlt. de arbit. lib. 6. Fran. Arc. conf. 166. magnifici excelsi, col. pe. & Alex. con. 30. quoniam omne datum optimum, col. 6. vers. nono per hoc, lib. 1. quod & repetitur in con. 2. lib. 5. & idem Alex. con. 18. visis capitulis, col. 2. lib. 2. & conf. 6. visa inuestitura, eo. lib. 5. & con. seq. col. j. eo. lib. 5. & con. 25. attentis narratis, ferè per totum, eo. lib. 5. vbi & hinc fieri arbitratur, quod in istis principatibus primogenitum tantum succedit. & con. 87. quantum ad primum, col. j. lib. 6. & Barb. consilio 14. clementissimi, col. 3. libro 4. vbi etiam citat illud Aristotelicum. & inter con. Fran. Curt. senioris, conf. 67. sapienter optimus, col. 10. 11. 12. vbi & hanc in rem multa adducit. Corn. conf. 199. in præfenti consultatione, col. 18. ver. nam etiam obstat quod vltimo. lib. 2. & Soc. con. 67. visis inuestituris, col. 7. & iterum col. 11. lib. 1. & conf. 165. simili initio, col. 8. lib. 2. Fely. in c. quæ in ecclesiarum, col. 35. vers. hanc declarationem limita, extrà de constit. Ias. in præfatione feudorum, col. pe. & Ludo. Bolog. con. 62. Martinus, col. 4.

23 ¶ Et huc vergit illud Euangelicum Lucæ 11. c. Omne regnum in se diuisum desolabitur. quod & repetitur in c. si ca. 25. q. 2. & citat Zenzel in extrauag. Io. 22. incip. ad nostri apostolatus, in verbo, scissuris, tit. de priui. qui ad hoc allegat d. §. præterea ducatus, vbi & Bal. hoc citat ad hoc propositum, & Barb. d. con. 13. li. 4. & iterum consilio vndecimo, illud afferat, col. 3. lib. 2. & Soc. d. conf. supra alleg. Ad quam etiam sententiam pertinet illud Lucani lib. 1. dum causas describit bellorum ciuiliū,

—Nec vnquam

In turbam missi feralia fœdera regni.

Omaie concordēs, nīm: aque cupidine cæci:

Quid miscere iuuat vires? orbemque tenere

In medio? dum terra fretum, terramque leuabit

Aer, & longi voluent Titana labores:

Noxque diem celo totidem per signa sequetur:

Nulla fides regni socijs, omnisque potestas

Impatiens consortis erit: nec gentibus vllis

Credite, nec longè fatorum exempla petantur.

Fraterno primi: maduerunt sanguine muri.

Quorum versum postremum aduocat gl. in l. vlt. ff. de acquir. rer. do. & in §. sanctæ quoque res. Inst. tit. de rer. diu. Illum autem versum, Nulla fides regni, citat etiam Spec. tit. de iud. §. sequitur in prin. Illud quoque, Omnisque potestas, & allegat Barb. d. conf. 14. col. 3. lib. 4. & con. 20. incip. illud afferam in medium, col. 3. libro 2. & conf. 40. clementissimum, col. 9. lib. 4. & d. conf. 67. quod est inter confi. Franc. Curt.

24 ¶ Hoc autem confirmant Cornelius Tacitus lib. 2. Historiæ Augustæ, & Curtius lib. 9. rerum gestarum Alexandri, scribentes infociabile regnum esse. Quibus subscribens Herodianus Alexandrinus qui Græcè imperatorum scripsit historiam, Incommunicabilis, ait lib. 8. est natura potestatis. Seneca quoque Tragædiographus in Thyeste, act. 3.

Non capit regnum duos.

Quem citat Imo. in lex duobus, in prin. ff. de vulg. & pupil. & Barb. omnibus ferè conf. supra alleg. Nec hinc dissonat illud Statij Papinij lib. j. Thebaidos,

Ambitus impatiens, & summo ducatus vnus

Stare loco socijsque comes discordia regnis.

Quod & vsurpat gl. in cle. 1. in verbo, ambitio, de regular. Illud quoque Ouidij lib. 2. de Arte amandi,

Non bene cum socijs regna Venit, que manent.

Verum ante hos Ennius in Tragædiis à Tullio lib. 1. Officiorum relatus dixerat,

Nulla sancta societas, nec fides regni est.

Refert Plutarchus Cheroneus in Græcorum apoph. quod cum à Dario talentum permulta milia Alexandro offerrentur, petereturque vt Asiam ex æquo diuideret diceretq; Parmenio: Equidem acciperem si Alexander essem. Et ego quoq; Alexander, inquit, si Parmenio essem. Dario autem respondit, Neq; terram duos soles, neq; Asiam Reges duos tolerare. His suffragatur quod D. August. scribit in c. quod autè, 23. q. 7. quis factu dominationis elatus desiderat habere consortem? Apud Herodotum in Thalia Megabyus sic inquit. Propositis tribus statibus, & his omnibus optimis, vt optimè imperent pauci, optimè vnus, inter hæc multo excellere vnus imperiū sentio. Nam vnus viri qui optimus sit imperio nihil melius esse constat. Quod qui sentit, eum non immeritò statū popularem missum faciat, vt taceã sic præcipuè cõsilia in aduersarios trahi solere. Porro in statu paucorū cum plures virtuti incubant in publicum, vehemèntiora priuatim odia excitari consueuerunt. Cum enim quisq; princeps esse optet, & in sententiã dicenda vincere, ad ingètia inter se odia euadunt. Ex quibus sedet

rub. de testa. char. antep. ver. 2. prohibentur, lib. 6. & Iac. à S. Geor. in l. cum antiquioribus, col. vlt. in 8. q. C. de iure delib. Et in simili dicit Bal. in l. alimenta. C. de negot. gest. quod si ex statuto aut aliàs masculus est hæres vniuersalis, tenetur alere sorores per tex. in l. qui filium. ff. vbi pub. edu. deb. vbi & hoc idem dicit ipse Bald. & ipse quoque con. 465. statuto ciuitatis, in fi. lib. 3. & Pan. con. 75. primo videndum est, in vlt. dubio, lib. 1.

34 **Iosaphat primogenito regnum reliquit, cæteri filii res quasdam minores.**
 ¶ Sapienter autem fecit Iudæorum rex Iosaphat, qui vt scribitur libr. 2. Paralip. 21. Ioram filio primogenito regnum tradidit, cæteris filiis minutas quasdam ciuitates, aurumque & argētum reliquit, quo possent honeste viuere. Id quod etiam fecit Cyrus, qui vt supra in præf. diximus, quo loco de Persis locuti sumus, Cambysi primo filio regnum, Tanazaridi alia quædam minora reliquit, vt testatur Xenophon qui vitam illius magis ad principum institutionem scripsit, quam ad historię veritatem. Plato autem suis legibus lib. 11. legem huiusmodi sanxit, Qui liberos habet & testamentum conscribit, primò hæredem de filiis vnum quem dignum putauerit constituat: deinde quemcunque aliorum adoptandum aliis dederit, conscribat: & si filiorum aliquis superest, nulla hæreditate munitus, quem secundum legem in Coloniam sperat profecturum, huic liceat patri de alia pecunia quantum velit, legare.

35 **Quid si ceteri fratres habent unde se alere possunt.**
 ¶ Sed vt redeamus, id quod dictum est supra teneri primogenitum alere cæteros fratres etiam si statutum, aut consuetudo id aliter nõ exprimat (neq; enim id omittendū fuit) intelligit Marti. Laud. in d. tract. primogenitura, col. 7. ver. vlt. quæro, an primogenitus, procedere nisi postremi filij aliunde quicquam haberent, vnde ipsi se possent honeste alere. neque enim tunc primogenitum teneri eos alere, arg. l. si quis à liberis. §. sed & si filius. ff. de lib. agno. quem tamen locum corrupte allegat.

36 **Tolerantur quædam iniuria propter bonum aliquod.**
 ¶ Sed & illud præterea dici potest, quòd licet non sit æquum, vt cæteri filij suo iure priuentur. l. 2. §. 1. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. debet tamen tolerari propter bonum quod inde sequitur, iuxta no. in l. 1. ff. de iust. & iur. Nam & aliàs sæpe cõtingit, vt quis sine culpa sua iure suo priuetur, sed nõ sine causa. c. antiqua, & ibi gl. de priuileg. & per Dy. in c. sine culpa de reg. iur. Quam rationem ad hunc casum adfert Pau. Cast. con. 179. incip. in causa quam magnificus dominus, col. 3. ver. vel melius potest dici, lib. 1. Potuissim huc præterea adducere, quòd legitima statuto, aut consuetudine tolli potest, vt multis placuit. Sed quia in hoc sunt diuersæ op. & alibi affatim remissiones de hac re congeffimus, omittendum hic duximus.

37 **Limitationes eius quod dictum est feuda dignitatum esse indiuidua.**
 ¶ Verum antequam hinc discedamus, quod dictum est feuda dignitatum esse indiuidua, proptereaq; in his solos primogenitos succedere, id certè multis modis intelligendū est. Primo vt procedat de communi iure feudorum. Verum ex consuetudine Alemanię atque Italię & aliarum multarum regionum huiusmodi feuda diuiduntur, secundum Hofst. Io. And. & Card. in c. licet extra de voto. Old. con. 237. perlectis & diligenter attentis, & eius discipulū Io. An. in addi. Spe. super rub. de feud. col. pe. And. Iser. in c. omnes filij, & ibi Alu. tit. si de feu. fue. cont. inter do. & ag. & in c. 1. in fi. de feud. Marc. & in d. §. præterea ducatus, tit. de proh. feu. ali. per Fede. Ang. conf. 286. pro clariore decisione. Soc. con. 165. visis instrumentis, col. 7. ver. his tamen non obstantibus, & conf. 252. visis instrumentis concessionum, col. pe. ver. secundo dico, & con. 278. in q. vertenti, col. 1. & Fran. Curt. senior. con. 69. dominus Io. col. 10. ver. quarto principali fundamento. Alex. con. 18. visis capitulis, col. 2. lib. 2. & cõf. 60. visis dubitationibus, in prim. lib. 3. quod iterum repetitum est, con. 30. lib. 6. & eundem 25. attentis narratis, col. 3. ver. fortificantur etiam prædicta, lib. 5. & And. Barb. inter col. illius, post conf. 55. prospere, col. vlt. lib. 4. & Soc. conf. 467. visis inuestituris, col. 7. ver. primò quia dispositioni, lib. 1. quod & repetitur con. 165. lib. 2. & con. 252. visis instrumentis, col. pe. ver. secundo dico, eo. li. 2. & con. 278. in q. col. 1. eo. lib. 2. & Philip. Dec. in c. prudentiam, col. 5. ver. & notandum est, de offic. deleg. Et idem dicit obseruatum in partibus Citramontanis, Alb. in l. vlt. col. 6. ver. alij dicunt merum. C. de iurisd. om. iud. & Iac. à S. Georg. in tract. statutorum, col. 2. ver. quid sit Rex.

38 **Quæ consuetudo valet.**
 ¶ Et huiusmodi quidem consuetudo valet & obseruanda est, secundum Hofst. & Card. in d. ca. licet, de voto, Old. vbi supra, Bal. in d. c. præterea ducatus, col. j. & ibi Aluar. col. 2. in j. no. & iterum in col. pe. Aluar. in d. c. omnes filij, col. 5. Aegid. Bellamera con. 48. an comes. col. 1. ver. sed aliud dubium. Alex. d. con. 18. lib. 2. & Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, le. 1. nu. 185. de testa. & Ant. Rub. conf. 132. viso casu, col. 2. ver. 4. facit. Et non obscure sentiunt cæteri omnes quos supra citauimus, dum eam consuetudinem simpliciter referunt, eique innituntur sine alia eius reprobatione. Nam & aliàs semper quantum ad successionem feudi Regalis seruanda est consuetudo, vt dicit Bal. in c. 1. de feu. Mar. per tex. in c. 1. in fi. tit. de alie. feu. quod dicit fixū cordi tenendum, quia frequens est mors regum & principum.

39 **Modo in iusta sit sciente & patiente superiore.**
 ¶ Quod tamen intellige duobus modis. Primo vt procedat, si talis consuetudo sit inducta & obseruata sciente, & patiente superiore: aliàs secus, secundū Old. & Io. And. vbi supra, And. Iser. Bal. Alua. & Ca. Alex. in d. §. præterea ducatus, & idem Aluar. in c. vlt. ad fi. tit. de alie. feu. Barb. inter con. Fran. Curt. senioris, con. 67. sapienter, col. 12. & seq. Alex. conf. 6. cuius est initium, visa inuestitura feudi, li. 5. & Soc. d. con. 165. vbi supra, & Iac. à S. Geor. in trac. feud. col. 5. ver. quæro quia dixi. Et huius ratio est, quia ad inducendum consuetudinem legi contrariam scientia principis requiritur, per not. in l. de quibus. ff. de legibus. Et huiusmodi scientia non præsumitur in principe vniuersali, per c. j. de cõf. lib. 6. licet bene præsumeretur in particulari in terris suis, vt per Bar. in extrauag. ad reprimendū, in verbo, non obstantibus, ad finem.

¶ Secun

40 ¶ Secundo modo intellige vt procedat, modo id obtentum fuerit in iudicio contradictorio. Neq; enim sufficeret vt huiusmodi feuda ab vtroneis spontaneisq; hæredibus fuerint diuisa, vt ex hoc inducatur consuetudo quæ alias astringat, vt etiam voluerunt Old. & Alex. locis proxime allegatis, per multa quæ ad hoc allegat, quæ de industria prætermisimus. vide tamè quæ dicā infra in 91. qu.

41 ¶ Et quod diximus de consuetudine, idem intellige de statuto facto sciente & patiente principe, vt expresse in hoc casu voluit Aluar. in d. §. præterea ducatus, col. pen. ver. quæro an per statutum. Et ita debent intelligi quæ scribit Bald. & idem Alua. in c. j. item si fuerit, tit. quib. mod. feud. amit. An autem valeat huiusmodi cõsuetudo priuata cuiuspiam familiæ, dicā latius infra in 16. q. Et id quod de statuto diximus, erit vice 2. limitationis.

42 ¶ Tertio igitur limita, vt procedat nisi omnes hæredes communi consensu diuisionem huiusmodi dignitatum fecissent, quia tunc licet id facere non possint sine cõsensu domini, vt voluit And. Iser. Bal. & omnes in d. §. præterea ducatus, vbi est bonus tex. recte intellectus pōderando aduersatiuam in ver. aliud autem. Voluit etiam Curt. conf. 69. dominus Io. col. 6. ver. capio secundam dubitationem, & Soc. conf. 278. in q. vertenti, col. 2. Tamen tenentur ipsi hæredes, qui huiusmodi diuisionem fecerunt, quantum ad eos spectat, obseruare, vt dubitanter tamen voluit Alex. d. conf. 60. col. j. ver. 2. potest responderi, lib. 3. Motus, quia non potest quis venire contra proprium factum, quod etiam de iure non valet, per l. si creditoribus, & ibi gl. C. de ser. pig. dar. manu. & l. cum profitearis. C. de reuo. don. & l. per fundum. ff. de ser. rust. præd. & no. per Bar. in l. post mortem. ff. de adop.

43 ¶ Quarto limita, vt patet ex præcedenti limitatione, vt procedat nisi dominus huiusmodi diuisioni consensum accommodarit, quia tunc valebit talis diuisio, vt not. And. Iser. in c. j. in fi. de feud. March. & Alex. d. con. 25. attentis narratis, col. 3. ver. fortificantur etiam prædicta, lib. 5. Soc. d. conf. 67. repetito 165. col. 8. ver. quinto responderetur, sentit Bar. in l. inter tutores ad fin. ff. de adm. tuto. cum dicit quod ea feuda diuidi non possunt à seipsis: quasi diceret, sine permissione domini. Sentiunt etiam Ant. & Imo. in c. prudentiam, in prin. de offi. deleg. & Domi. in ca. 2. de arbitr. lib. 6. Et illud quidem est, quod alibi dicunt, posse huiusmodi diuisionem fieri ex speciali priuilegio principis, vt voluit idem And. in d. §. præterea ducatus, & ibi Bald. & Aluar. in j. not. & Car. etiam in 1. no. & idem Aluar. in c. omnes filij, in 3. col. ver. quæro quid si feuda dignitatum, tit. fi. de feu. fuer. contr. & in c. vlt. in fin. tit. de ali. feud. & Soc. d. con. 67. lib. 1. repetito conf. 165. col. 8. ver. 5. responderetur.

44 ¶ Nisi intelligas istos intelligere de vniuersali omnium principe, etiā non de domino primo & immediato, quod non crediderim. Neque enim posset princeps in præiudiciū domini concedere huiusmodi diuisionem non magis, quam alienationem, cum esset contra mentem concedentis per not. in l. vlt. C. si contra ius, cum si. Propterea de eadem re loquens Francif. Cur. Senior. d. con. 69. col. 9. ver. 3. in vnum veluti coniungit principem eundemque feudi dominum, allegatque quod in simili dicitur, quòd præbenda alioquin indiuisibilis, per c. tua, de præb. potest tamen ex permisso papæ diuidi, c. maioribus, & ibi doct. eo. tit. Et hæc erunt loco 5. limitationis.

45 ¶ Et quia tempus cuius non extat memoria habet vim priuilegij & consensus, per l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & asti. & l. 1. §. vlt. ff. de aqua plu. arc. etiam in regalibus, per c. super quibusdam, vbi no. Pan. extra de ver. sig. cum si. à me alibi abundanter traditis. Ideo si feuda huiusmodi per tale tempus consueuerunt diuidi, certe ex eo efficiuntur indiuidua, vt voluit expresse Andr. Iser. in d. c. omnes filij, & ibi post eum Iac. Alua. in ver. quid si feuda dignitatum, & Car. Alex. in eod. ver. tit. si de feud. fue. contr. inter do. & agn. Et hoc erit loco 6. limitationis.

46 ¶ Sed & septimo limita, vt non procedat, quando in hæreditate esset comitatus, & alia feuda, siue bona allodialia, quia tunc ex diuisione posset comitatus vni assignari & alia alij, vt voluit Bal. post gl. in si familia, ver. sed & iuxta prædicta, & ibi quoque Sal. C. fam. excif. Idem Bald. in l. j. in j. q. ff. de rer. diui. & in l. voluntas, ver. quaritur de duob. feudatariis. C. de con. inser. & in d. §. præterea ducatus, col. 2. ver. pone duo fratres. & ibi Aluar. & Car. vterque. col. pe. & Mart. Lau. col. 2. Aluar. in d. cap. omnes filij, tit. si de feu. fue. contr. inter do. & ag. Alex. d. con. 18. visis capitulis, col. vlt. li. 2. & d. conf. 60. col. j. ver. quinimo dicit, li. 3. Soc. d. con. 67. col. 8. ver. tertio responderetur, li. j. repetito con. 165. li. 2. & d. con. 278. col. 1. ver. tertio nam licet, li. 2. Fran. Cur. Senior. d. con. 96. dominus Io. col. 2. & iterum col. 5. rursumque col. 9. & Iac. in l. stipulationes nõ diuiduntur, col. 19. ff. de verb. oblig. & conf. 236. an Rex Romanorum, col. pe. ver. pro eadem parte, li. 2. & iterum conf. 107. in præfenti consultatione, col. 3. ver. ad idem bene facit, li. 4. & Iac. à S. Geor. in tract. feu. col. 6. ver. quæro alterius Marchio. Et facit quod in simili voluit Io. And. in addi. Spec. tit. de feu. §. quoniam, ver. 19.

47 ¶ Quod tamen intelligunt Alua. & Card. post And. Iser. in d. §. præterea ducatus procedere, nisi id fieret in fraudem domini, vt quia totum feudum ad illum ex diuisione peruenit qui habebat filios, bona autem allodialia ad eum qui nullos habebat, neque sperabat habere, & feudum erat nouum: ita quòd ad dominum portio illius erat reuersura, per c. j. tit. de benef. frat. quia tunc talis diuisio non teneret, ar. §. callidis. tit. de proh. feu. ali. per. fed. & l. j. ff. quæ in fraud. cre.

48 ¶ Octauo limita procedere, quando conceditur feudum ducatus vel comitatus vnius solum iurisdictionis, secus si plura loca & castra concedantur in huiusmodi feudū ducatus vel comitatus, quæ quidem loca habent iurisdictionem separaram, quia tunc ea diuidi possunt, assignando vni vnam iurisdictionem, alij aliam, vt voluit Ray. in l. si viua. C. de bon. mater. vbi ita dicit se consuluisse, arg. gl. in l. si cum duorum. ff. de stip. ser. quem refert & sequitur Mart. Laud. in tract. de principibus, ver. 1.

Rr 2

Et obtentum sit in iudicio contradictorio.

Quid in statuto.

2. Limitatio.

3. Limitatio. Cur omnes hæredes consentiant.

4. Limitatio. Cur dominus consentiat.

Ex priuilegio principis.

An princeps vniuersalis id possit concedere in præiudiciū domini.

5. Limitatio.

6. Limitatio. Ex tempore immemoriali.

7. Limitatio. Cum in hæreditate non solum est principatus, sed alia.

Nisi fieret in fraudem domini.

8. Limitatio. Cum in principatu sunt plura loca habentia iurisdictionem separatam.

462. licet regnum. Et ita quoque consuluere Fran. de Rampo. & Gaspar Cal. inter cons. ipsius Cal. conf. 3. in q. testamenti, seu diuisionis bonorum feudalium, quos refert, & sequitur Soc. d. con. 66. repetito in conf. 165. col. 8. ver. quarto respondetur, & d. conf. 278. col. 1. ver. 4. procedit, lib. 2. & Franc. Cur. senior. d. conf. 69. col. 5. & Carol. Ruinus, con. 19. in hac controuersia, colum. vlt. lib. 1. & conf. 29. plura, colum. 9. nu. 17. lib. 5.

49 Sed an omnes erunt princeps.

¶ Verum illud nequaquam prætereundum est, non omnes ex hoc esse duces, comites, marchiones, sed solum primogenitum, qui tenet caput ipsius ducatus, &c. vt voluit Bal. d. conf. 275. quod pro regula, col. 3. ver. 1. & ad euidenciam, li. 2. & Io. Plat. de baronia loquens, in l. 2. col. vlt. C. vt dig. ord. fer. lib. 12. arg. l. peculium. §. quadrigæ. ff. de leg. 2. & l. cum quidam, & l. quæsitū §. si quis. ff. de fun. instru. & l. si in aliquam. ff. de offic. Procon. & l. qui commectus. §. arma. ff. de re mil. & l. cum in diuersis. ff. de religio. vide tamen super hoc quæ dicam infra in §. 2. q. & vide etiam super hac limitatione quid dicam in seq. limita.

50 9. Limitatio. Quo ad administrationem.

¶ Nonno limita procedere quo ad iurisdictionem, & dignitatem. Nam quo ad administrationem, vsum, & exercitium ipsius iurisdictionis, bene potest diuidi, vt videlicet alternis annis administrant liberi: aut vnus in vno loco, alius in alio, ita dicit Bar. nominatim loquens in comitatu, in l. inter tutores, ante si. & ibi etiam Bal. ff. de adm. tut. per illum tex. vbi licet ius aliquod sit indiuiduum, potest ipsius administratio diuidi: & ita dicit se consuluiffe, sicuti verè consuluit, in conf. 289. primo quæritur, in secundo dubio. Et idem voluit Bal. in c. vno delegatorum, de offi. deleg. Ang. in l. 2. §. ex his. ff. de verb. oblig. arg. l. Lucio, in si. ff. de aqua quoti. & æsti. Mart. Laud. in tract. de principibus, ver. 93. duo duces. Paul. Cast. in l. via. ff. de seruit. Imo. Pan. & Fel. in c. prudentiam, de offi. deleg. Dom. in c. 2. in vlt. col. de arbi. lib. 6. Alex. conf. 18. visis capitulis, col. 2. ver. ex his ergo videtur, lib. 2. & consil. 25. attentis narratis, col. 2. ver. fallit in feudis, lib. 5. & Fran. Cur. senior. d. conf. 69. col. 11. ver. sic quinto accidit. Car. Alex. in c. 1. §. vlt. tit. qual. olim feu. ali. pot. Soc. d. conf. 67. col. 8. ver. secundo principaliter, lib. 1. repetito conf. 165. lib. 2. vbi dicit ad hoc facere gl. in c. licet. 16. q. 3. & idem Soc. d. consil. 278. colum. 1. ver. 2. etiam dico, lib. 2. vbi & ad hoc alios allegat, qui dicunt exercitium iurisdictionis diuidi, licet ipsa iurisdictione non diuidatur. Iason qui id dicit sing. in l. stipulationes non diuiduntur, col. 5. ver. ex tra. gl. ff. de verb. oblig. & D. Bened. in repe. c. Ray. in verbo, in eodem testamento relinquens, l. n. 185. de testa. Et Fel. in c. quæ in ecclesiarum, col. pen. ver. cæterum quamuis, de consti. & Carolus Ruin. d. consil. 16. col. vlt. lib. 1. & d. conf. 29. col. 9. nu. 16. lib. 5.

51 Qui contra-rium tenent in feudis dignitatum.

¶ Sed tu tamen aduerte, quod illud haud dubie procedit in simplicibus feudis, quæ videlicet non sunt dignitatum, quæ licet sint iurisdictionis, tamen diuiduntur vt supra diximus, non quod iurisdictione ipsa diuidatur. Nam cum sit res incorporalis, diuidi non potest, sed eius vsum & exercitium bene diuidi potest. At in feudis dignitatum, iurisdictionis exercitium non diuiditur, vt nec feudum ipsum ratione cuius competit, vt expressim voluit Bal. in d. præterea ducatus, col. 1. & ibi Aluar. col. 4. ver. quæro an iurisdictiones. Mart. Laud. col. 1. & Car. Alex. col. pe. ver. quæro an iurisdictiones, & idem Bal. in c. vno delegatorum, col. pen. ver. cum iurisdictione. de offi. deleg. & Pan. in d. c. prudentiam, col. 4. ver. aduerte tamen diligenter, eo. tit. & idem Alex. sibi contrarius, conf. 7. in consultatione præmissa, col. 2. lib. 5. vbi dicit post Bald. in d. §. præterea ducatus, quod illa Bart. decisio in d. l. inter tutores, non intelligitur in feudo Comitatus, Marchiæ, vel Ducatus, quod & expresse quoque voluit Panor. conf. 82. quanquam in his duobus, col. pen. lib. 1.

52 10. Limitatio. Vt commoditas diuidi possit.

¶ Decimo limita, (& hæc quidem limitatio proxime accedit ad præcedentem) vt licet dignitas ipsa, siue nomen & titulus dignitatis non diuidatur, tamen commoditas cæteraq; scilicet bona tempora lia ipsius dignitatis diuiduntur inter hæredes, ita voluit Alb. Rosa. in suo indice, in verbo, feudum, ver. item quæro pulchram & subtilem quæstionem, col. eius, ver. 2. ibi & ratio diuersitatis, vbi ita dicit voluisse Ray. For. & alios plerosque Doc. & in id. allegat quod licet seruitus & iura incorporalia nõ diuidantur. l. vlt. pars. ff. de vfu & habi. prædia tamen & alia ex quibus, vel quibus debentur, sunt diuidua quo ad commoditatem, l. ergo, cum seq. & l. rusticorum. §. 1. ff. de seruit. rust. præd. Et similiter licet ius patronatus sit indiuiduum. c. 1. de iure patro. lib. 6. & voluit Gof. in summa eo. tit. §. in summa notandum, tamen liberi in se accipiunt assignationem, siue diuisionem, per totum tit. ff. & Inst. de assigna. lib. Sed quod specialius ad illud ius patronatus pertinet, habes text. in Cle. 2. de iur. patr. probante in id. ius quo ad commoditatem diuidi posse. Dicitque Alb. vt ad eum redeamus, quod ratio quare dignitas ipsa non diuiditur, cessat in bonis ad dignitatem pertinentibus.

53 Ad idem.

¶ Et illum sequitur Fran. Cur. senior. d. conf. 69. col. 9. ver. secundo principaliter, & idem tacito nomine Alb. voluit Alex. conf. 25. attentis, col. 2. ver. fallit in feudis, & seq. lib. 5. per id quod voluit Inn. in d. c. prudentiam, circa prin. magnæ gl. de offi. deleg. quod licet iurisdictione sit indiuidua quo ad habitum, potest tamen commoditas vsum diuidi, sicuti etiam voluit Paul. Cast. quem Alex. non allegat, conf. 179. in causa quam magnificus dominus, col. vlt. ver. ex quibus patet, li. 1. Sed & adducit Alex. text. in l. Lucius, cum glos. in verbo, patrimonium. ff. fam. hercu. & glos. in l. iubemus nulli, in prin. cum glos. in verbo, diuidere. C. de sacrosanc. eccles. vbi habetur quod res quæ aliis non potest diuidi, vt quia est minoris 25. annis, iuxta l. si pupillorum. ff. de reb. eorum, & in l. inter. C. de præd. minor. Tamen potest diuidi quo ad commoditatem fructuum. Et idem quoq; voluit Franc. Are. l. ex duobus, col. 2. ff. de vulg. & pupi. & idem videtur sensisse Bald. conf. 275. incip. quod pro regula, col. 3. ver. ad euidenciam, lib. 2. vbi dicit quod comitatus est communicabilis, sed non partibilis. Et facit quod

voluit

voluit ipse Bal. in l. communi diuidendo, in si. princ. ff. commu. diu. intelligens gl. ibi, quæ dicit quod feudum diuidi non potest, videlicet quoad plenam diuisionem, sed fructus possunt inter eos diuidi, per tex. in ea ipsa l. §. cum de usufructu, & in d. l. Lucius.

54 ¶ Quibus adde quod licet seruitus aquæ ducendæ sit indiuidua, per l. stipulationes non diuiduntur. ff. de ver. obl. tamen commoditas talis aquæ potest inter plures diuidi temporibus & mensuris, vt dicit tex. in l. Lucio, in si. cum l. seq. ff. de aqua quoti. & æsti. & l. arbor. §. vlt. ff. com. diu. & voluit gl. in l. si partem. ff. de seruit. rust. præd. Et dicit Bar. in d. l. stipulationes non diuiduntur, in 2. opp. ad si. quod quilibet seruitus respectu commoditatis est indiuidua, per text. in l. via. §. 1. ff. de seruit. Sed tu tamen cogita, quia & hoc non videtur procedere in huiusmodi feudis dignitatum, quæ sunt & dicuntur indiuidua simpliciter, nulla distinctione facta ipsius dignitatis & commoditatis. Et alias videretur lex posita magis verbis quàm rebus.

Ad idem.

55 ¶ Vndecimo limita secundum Soc. de consi. 67. repetito consi. 165. col. 8. ver. quinto respondetur, vt procedat quando feudum comitatus in principio concessum fuit vni solum, qui decessit relictus pluribus hæredibus, qui non possunt huiusmodi feudum diuidere. Secus quando tale feudum concederetur pluribus: quia tunc (inquit) aut dicendum est concedentem noluisse concedere in feudum comitatus: quia esset impossibile. Quia, vt dicit Alua. in c. 1. §. vlt. tit. de feud. alien. non potest à principio pluribus dari vna & eadem dignitas, quia esset monstruosum, esse duo capita in eodẽ corpore, per no. in l. 1. C. de metro. Berit. lib. 11. Aut dicendum est principem voluisse imponere naturam, vt ipse dicit, diuisibilem, concedendo pluribus simpliciter: propterea quæ videtur vnicuique pro virili concessisse, per l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. & l. 1. C. si plur. vna sent.

11. Limitatio. Cum principatus in principio pluribus conceditur.

56 ¶ Duodecimo limita procedere, nisi dominus huiusmodi feuda concesserit vasallo, & suis liberis & hæredibus, tunc enim ad omnes filios, seu descendentes æqualiter pertinebunt, vt verba importat: nisi aliud exprimatur, vt voluit Andr. Iser. in d. §. præterea ducatus, qui ita illum tex. limitat per d. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. & in l. si mihi & Titio. ff. de ver. obl. & l. vt iurifurandi. §. si liberi. ff. de ope. liber. sequitur Alex. con. 60. visis dubitationibus, col. 1. lib. 3. repetito cõf. 30. lib. 6. Et idem voluere, nulla eorum mentione facta, Fran. Cur. Senior. con. 69. dominus Io. col. 7. per multa quæ illic allegat, & Soc. d. con. 252. visis instrumentis concessionum, col. pen. ver. 6. confirmatur, lib. 2.

12. Limitatio. Cum principatus concessus est cupiam et suis liberis et hæredibus.

57 ¶ Decimotertio limita procedere, nisi huiusmodi feuda ita fuerint concessa, vt habeant vim feudi paterni & antiqui. Nam cum feudum paternum, & antiquum transmittatur in hæredes, filios, & descendentes in infinitum, vt c. 1. tit. de feud. succes. propterea quæ sit diuisibile. d. c. omnes, tit. si de feu. sue. contro. Ideo & feuda dignitatum quæ ita conceduntur vt illius vim habeant, sunt etiam diuisibilia: quia virtus termini ad quem fit æquiparatio, transfunditur in terminum æquiparatum, per theoreticâ Iac. Arct. & Bar. in l. 1. ff. de leg. 1. pro qua est tex. in l. illud. ff. de don. cau. mor. & in l. 1. §. 1. ff. si quid in frau. pat. & in §. est & aliud. Inst. de don. & voluit gl. in c. 1. extr. ne sed. vacan. Et maxime hoc procedit si dictum fuerit, quod in omnibus & per omnia talẽ vim habeant, per no. per Guil. & Bal. in l. omnia privilegia. C. de episc. & cle. Et hæc limitationẽ expresse voluit Soc. d. con. 66. repetito conf. 165. col. 9. ver. primo respondetur, & d. conf. 278. col. 2. ver. quinto, quia cum, tale, lib. 2.

13. Limitatio. Cum huiusmodi feuda ita concessa sunt ut habeant vim feudi paterni et antiqui.

58 ¶ Decimoquarto limita, vt non procedat si semel huiusmodi feuda fuerint inter aliquos diuisa, vel ex principis concessione, vel alio modo concessa, quia tunc postea semper & inter quoscunque efficiuntur diuisibilia, licet id expressum non fuerit, vt voluit Soc. d. con. 67. lib. 1. repetito conf. 165. li. 2. col. 8. ver. sexto respondetur, his rationibus motus, quod res quæ alienari non poterat, si semel fuerit facta alienabilis, eiusmodi durat in perpetuum, per l. pater. §. quidem cum cum ibi not. ff. de leg. 3. vbi no. Bart. quod causa alias non delegabilis, quia est meri, vel mixti imperij, tamen si princeps semel delegauerit, mutat naturam suam, & efficitur in perpetuum delegabilis, quod & voluit idem Bar. post Guil. in l. 1. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdic. Glo. Bar. Bald. Angel. in l. 1. per illum text. C. qui pro sua iurisdic. Bal. in l. 2. C. de pena iud. qui male iud. Imo. in ea vlt. ff. de offic. deleg. Et similiter actio quæ suapte natura non transit ad hæredes tamen si semel transierit, semper postea transit, per text. quem ipse Soc. dicit sing. in l. videamus, cum ibi no. ff. quod met. cau.

14. Limitatio. Cum semel fuerint diuisa.

59 ¶ Decimoquinto limita procedere, quando huiusmodi feuda Ducatus, Marchiæ, Comitatus fuerunt proprie & simpliciter concessa in talia feuda Ducatus, &c. secus si improprie & secundum quid, secundum Soc. d. conf. 67. repetito con. 165. col. 9. ver. 8. respondetur. Nam vt ipse dicit d. §. præterea Ducatus, quo cauetur ea feuda esse indiuidua, est exorbitans à regulis cõsuetudinum feudorum, ex quibus regulariter feuda sunt diuidua, vt supra late diximus, etiã à regulis iuris communis, per l. in hoc iudicium. §. si conueniat. ff. com. diuid. & l. vlt. C. eo. tit. Propterea est d. §. stricte interpretandus, vt quàm maxime fieri potest, reducat ad communes regulas per l. si serui veltri, & ibi not. C. de noxa. & no. in l. vlt. §. in computatione. C. de iur. delib. Ideoq; intelligendus in bonis & rebus proprie datis, in huiusmodi feuda, per l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. gest. & l. quicquid astringendæ. ff. de ver. ob. cum si. At quod non est simpliciter, sed secundum quid, id improprium est, cum verba proprie debeant intelligi & simpliciter, & non secundum quid. l. Titius textores, ibi Bal. & alij. ff. de leg. 1. & l. hoc legatum. ff. de legat. 3. Sed & debent verba intelligi in potentiori significato. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager vect. hæc fere Socin. qui & idem propemodum dicit con. 252. visis instrumentis, col. pen. ver. sed præmissis, lib. 2.

15. Limitatio. Cum principatus concessus est secundum quid.

60 ¶ Decimosexto limita vt procedat, nisi scandalum bellumve immineret, nisi huiusmodi feuda di-

16. Limitatio.

Cum scandalum aut bellum imminet.

viderentur. tunc enim sunt, vt iis obuiam eatur, diuidenda. ita voluit Alex. conf. 7. in consultatione premissa, col. 2. ver. sexto probatur, lib. 5. & Soc. d. con. 67. repetito conf. 165. col. 9. ver. nono respōdetur. Carol. Rui. d. conf. 29. col. pe. nu. 18. lib. 5. & Fran. Cur. d. con. 69. col. 13. ver. vlt. confirmantur. Et iis potissimum rationibus. Ea quæ suapte natura scindi, aut diuidi non possunt, vt præbenda, tamen ex causa probabili diuidi possunt. c. vacante, de præb. iuncto c. maioribus, & c. tuæ, & vtroque no. eod. tit. Ergo similiter feuda dignitatum ex causa probabili debent diuidi, cum æquiparētur quantum ad huiusmodi diuisionem pertinet feudum dignitatis, & præbenda, per gl. ord. in c. hæredes, de testa. At nulla probabilior causa diuidendæ dignitatis videri potest, quàm vt bellum scandalumq; arceatur, propter quod & alias discendum à regulis iuris communis, per not. in l. æquissimum, in prin. ff. de usufruct. cum si.

61 Ob scandalum aut rixam sit diuisio, que quæ non fuerit.

¶ Quin videmus quod si conuentum fuerit ne fiat alicuius rei communis diuisio ad certum tēpus, tamen si imminet rixa, aut scandalum, ea res ante tempus conuentum diuidi debet, per l. si cōuenit, & ibi Bart. & alij. ff. pro socio. Et validum est argumentum de pacto ad statutum, per no. in rubr. C. de Decur. li. 10. & in l. non impossibile. ff. de pact. cum si. Præterea ratio non diuidendorum huiusmodi feudorum est, vt iam supra diximus, vt in sua integritate conseruentur, quoniam regnum in se diuisum desolabitur. Igitur si ex diuerso integritas sine diuisione operetur discordiã, bellū, & sic quoq; dignitatis destructionem: quia, vt scribit Salustius, Concordia res parua crescunt, discordia maxime dilabuntur. Sequitur potius esse faciendã diuisionem, quæ huiusmodi pericula tollat, vt sic magis ratione consideremus, quàm statutū. Nam sicuti licet argumentari à cessante expressa legis ratione ita quoq; à cessante tacita, & coniecturata, maxime cum sola est, vt casu nostro, per not. in l. quãuis. C. de fideicom. cum si. Deniq; omnia quæ tendunt ad finem iudicantur ex fine, per l. omnino. ff. de spons. Cuncta enim secundum finem moderari oportet, vt dicit Aristot. in 2. de Anima, & in 1. Ethic. Finis autem omnium rerum est conseruatio, teste eodem in 1. Physicorum. Igitur vt huiusmodi feuda conseruentur, sunt omnino diuidenda, cum aliter conseruari non possint.

QVINTA QVÆSTIO.

An autem ex his dignitatibus primogenito delatis debeat legitima ceteris.

¶ Vinto quæro, quoniam diximus in prima quæstione primogenitū solum succedere in regno, comitatu, & aliis dignitatibus regalibus, an facte in his debeat legitima cæteris filiis: Nam de alimentis satis diximus in præcedenti quæstione. Petr. Iac. tit. de success. Regni Franciæ, col. 4. in paruis, ver. sed quid dum decessit ille Carolus, ibi, nec quarta etiã debita, tenet nõ deberi, per c. licet, de voto, quo in loco idē tenent gl. vlt. Inn. in verbo, successione, Host. in verbo, ordine geniture, in fi. Io. And. Card. Flo. qui eam gl. dicit sing. col. 3. ver. tertio soluit, Imo. & Panor. col. 2. ver. in gl. fin.

De eadem re.

¶ Et idem quoq; voluit ipse Card. Flo. con. 64. D. Nera sit audienda, col. vlt. ver. item ex quo est, & idem Panor. con. 12. vt clarè materia, in 3. dubio, li. 1. & con. 3. nitar in præsentia, in 2. & 3. dubio, libr. 2. Pau. Cast. con. 179. in causa quam magnificus dominus, col. 2. ver. proponitur autem, lib. 1. Aegid. Bel lame. con. 48. an comes, col. 1. ver. sed aliud dubium, Gui. Pap. con. 140. consiliū pro nobili, in 2. dub. ver. quia videmus, & deci. Delph. 476. vtrum legitima, vbi ita dicit consuluisse Christo. Caste. atq; ita fuisse iudicatum. Sed & id tamen ita intelligit, vt scilicet legitima non debeat de ipsa dignitate, sed debeat aliquid pecuniarū dari loco legitime. & iterum deci. 487. pater in testamento, ver. quò verò ad regna. Bened. in rep. ca. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, le 1. nu. 145. D. Boëri. deci. 204. quæritur vtrum pactum, col. 7. num. 14. & Ant. Rub. con. 34. præsupponitur, col. 3. ver. et si iterum dicatur, vbi id declarat & Ant. Capyri. deci. Neap. 2. in causa Iudææ, col. 1.

De eadem re.

¶ Mouentur omnes, quoniam huiusmodi dignitates sunt indiuisibiles, vt latè etiam diximus in præced. q. Igitur si ex his legitima deberetur cæteris fratribus, necesse esset eas diuidi contra earū naturam. Præterea huiusmodi dignitates & eæ quidem integræ sunt legitima ipsius primogeniti, vt prope omnes illi voluerunt, & præterea Io. Andr. in d. c. licet, col. 2. ver. sed nunquid pater. Andr. Her. in const. Neap. incip. dignum, col. 2. & Card. Alex. in c. per venerabilem. §. quod autem, col. 31. ver. sic. & nota quòd vbi, qui filii, sunt legit. Nemo autem dixerit ex legitima vnus ex filiis legitimã aliis deberi, cum tota ipsius sit, & ea quidem sine vilo onere, aut grauitamine. l. quoniam. C. de inof. test. cum si. Et ad id quoque vide quæ dicam infra, in 51. q. qua differo an conferendum sit ius primogenituræ, & iterum in 55. quæst. qua etiam tracto, an secundogenitus excludatur à legitima totius hæreditatis à statuto delatæ primogenito, quæ res propemodum in idem recidunt. Et vide etiam quæ ex Bald. in l. cum lege. ad fi. C. de epif. & cle. diximus in præcedenti quæst. nu. 12. sed & idem.

Apanagium.

¶ Quanquam scio Fran. Ripam iuris interpretem non contemnendum in repet. l. in quartã, col. 25. nu. 133. & licet in regno. ff. ad l. Falci. scripisse, quòd licet in regno solus primogenitus succedat, est tamen pro legitima aliquid assignandū cæteris liberis, quod Apanagiū, inquit, Gallico sermone vocatur, à pane, vt dicit se scripisse. li. j. respon. c. j. in quo quidè c. in 2. dubio, nu. 17. & seq. illud tradit, Apanagium apud Gallos id dici solitū, quod filius regū natu minoribus qui in regno non succedunt, assignatur. veluti pro pane quotidiano, id est, pro vsu & alimentis, vt sonat, inquit. Idq; dicit tradit à Io. And. & Pan. in c. licet, de voto, qui tamen nullã Apanagij mentionem faciunt, sed alimētorum tantum, de quibus etiam diximus in præcedenti q. nullus autem horum dicit legitimã deberi, sed contrarium dicit ipse Pan. vti diximus. De eã autè dictione Apanagium nihil certi reperit, quod ausim in medium proferre. Nec solus tamen fuit Fran. Rip. in eã opin. quandoquidè eius quoq; fuit Matt. Aff. in. c. j. col. j. nu. 8. tit. de fili. nat. ex matr. cont. ad morg. vbicitat Panybi supra, pro hac sentētia.

¶ Sexto, quoniam supra in 3. q. locuti sumus de statuto, nunc de pacto dicendum est. Quæro igitur an valeat pactum, aut alia priuati hominis dispositio vt primogenitus succedat, aut aliis prorsus exclusis, aut non æqualiter succedētib. Cuiusmodi quæst. quibusdam fortè videbitur superuacua. Nam si id (inquiet) statuto fieri potest, vt iam dictum est, consequens est & pacto quoque posse, per tex. in l. non impossibile, & ibi gl. Bar. Bal. Albe. Ang. Saly. & Paul. Cast. ff. de pact. Verum ista consequentia, quam vocant, omnino falsa est. Nam licet quod potest pactum facere potest & statutum, vt voluit gl. ord. quæ ad hoc quotidie allegatur, in rub. C. de decre. Decur. lib. 10. & ibi Bar. & alij, & est text. expressus, in l. vlt. vbi & hoc no. C. de fideiuf. Non tamen contra quicquid potest statutum, potest & pactum, vt no. probatque Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. & in l. alia. §. eleganter. ff. sol. mat. & in auth. omnino. C. ne vxor. pro mari. Bal. latè in l. de quibus. col. 2. ff. de le. cum multis simil. congestis à Nicol. Euerl. in locis legalibus. Licet igitur valeat statutum aut consuetudo, vt primogenitus succedat, non hinc propterea assumitur valere & pactum. Proinde non frustra hanc de pacto quæ. ei subieciimus, quam de statuto & consuetudine differuimus.

An valeat pao An ut primogenitus succedat.

¶ Itaque vt ad speciem aliquam pacti, & eam quidem frequentiore descendamus. Fac huiusmodi pactū adiectum fuisse in contractu matrimonij, vt videlicet qui primogenitus foret ex eo matrimonio, is integram coniugum hæreditatem, aut aliquam eius partem præcipuam successione excipiat, num id pactū valeat? Ex cuius speciei tractatione liquidò etiã constabit, quid & in aliis quoque pactis & hominum priuatorum dispositionibus dicendum sit. Sed hanc priuatim speciem tractare statuius monitu viri per omnia consummatissimi Briandi à Valea regij apud Burdegalam Consiliarij, qui dum huc venisset, vnq; Almaricus Buchardus Sanctonum tunc suprafactus, nunc verò magister libellorum Regis, vt nos inuiserent (tanta erant in nos humanitate) ac de communibus studiis multa præfati essemus, fortèque quadam incidissemus in mentionem huius nostræ de primogenitura tractationis, testatus est Briandus quæstionem hanc in Burdegalensi parlamento in iudicium venisse, concertatamque multis magnisque vtrinque argumentis & rationibus. Proinde rogauit ille, ne eam quæstionem quæ sæpius ex facto contingit, prætermitterem, quod & eo libentius feci, quòd Philip. Dec. consil. 225. in causa quæ quondam, col. 2. scribit huiusmodi pacta esse in frequenti vsu in Gallia, quamuis res sit admodum dubia, & quam in medio reliquerit Io. Fab. in l. vlt. C. de pact. & in l. 1. C. si mancip. ita ven. ne prostito.

Quid si id pao An fiat in contractu matrimonij.

¶ Igitur primo loco videtur huiusmodi pactum valere multis rationibus. Primum ex eo, quod in simili scribitur in c. 1. tit. de fil. nat. ex matr. ad morg. valere pactum eorum qui contrahunt matrimonium ea lege, vt liberi ex eo matrimonio nascituri non succedat. Et licet is text. loquatur de nobili, qui primū duxerat vxorem nobilē, ex qua liberos susceperat, quibus aliam minime nobilē superinduxit, ea lege quam diximus: tamen illud ponitur gratia exempli, & habet locum in quibusuis nobilibus & ignobilibus, vt ibi expressè voluerunt Bal. Aluar. Mart. Laud. & Card. Alex.

Rationes qua probat valere ex tex. feudorum.

¶ Præterea incertum est quis ex liberis futurus sit primogenitus, ideò propter illã incertitudinem, dubiūq; eius rei euentū, videtur valere huiusmodi pactum, cum in his quæ dependent ex futuro euentu plerūq; valeant pacta, quæ aliàs irrita essent, quando dubiū est & incertū, ad cuius ex multis commodū res cessura sit, per text. in l. de fideicommissio. C. de transact. vbi si pater duos filios hæredes instituerit, superstitē autē alteri substituerit, possunt liberi sibi inuicē huiusmodi substitutionem remittere: nec propterea is lædi dicitur, qui fortè alteri superstes fuit, cū incertū esset tēpore remissionis, vter prior moriturus erat. Quæ tex. multū commendat Doct. præsertim Paul. Cast. Alex. & recentiores, qui & ex eo not. quòd quando aliquid se habet ad damnū & ad lucrum æqualiter, licet postea damnū contingat, non tamen ex hoc quis lædi dicitur, nec potest restitui. Et ad hoc illum tex. reputat singul. Bal. in l. cum Arthemidorani, col. 1. C. vt in poss. lega. sed similis est text. & in l. si pater puellæ. C. de inoff. test. & in l. si ea lege. C. de vsur. de quo nos multò plura diximus in rep. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus. nu. 108. quarto & principaliter, & multis seq.

Ratione incertitudinis.

¶ Et hinc valet conuentio inter fratres, vt altero decedente sine liberis bona ipsius ad alterū perueniant. Oldr. conf. 139. ad habendã, in 1. dubio. Io. And. in addi. Specul. tit. de instr. edi. §. porrò, col. vlt. ver. fuit etiã alia quæstio. Alber. in d. l. vlt. col. 1. ver. sed quæro pulchrã, & iterū col. 3. ver. itē quæro duo fratres & ibi quoq; Saly. col. pe. ver. iuxta hanc quæro. & Ias. C. de pact. idem Albe. & Ang. non obscurè, in l. hæreditariū. ff. de bonis auto. iud. poss. & ipse Ang. in l. sancimus, post prin. C. de don. sed latius & clarius, conf. 179. visis prædictis. col. 1. 2. & 3. Masuer. ut. de societa. §. item quando in contractu. Imo. & Ro. in l. Attilius. ff. de donat. Alex. in l. licet, col. vlt. & ibi Ias. col. vlt. ver. secundo habes. Iac. à san. Geor. col. 1. ver. ex ista tamē Philip. Deci. col. vlt. ver. in gl. ibi propter vicissitudinem. C. de pact. idem Alex. conf. 83. visa facti narratione, col. 2. ver. & in proposito, & seq. lib. 2. Guido Pap. consil. 31. Iesu, & c. viso ad plenum, col. 2. ver. sed his non ob. & conf. 214. circa materiam, col. 5. ver. & si dicatur, iunctis præcedentibus, Ias. in l. stipulatio hoc modo concepta, colum. 9. ver. secundo hoc prouenit. ff. de verb. oblig. & consil. 211. inter quosdam, col. 5. ver. item ista conuentio, libro 2. & conf. 5. strenui, col. 4. ver. accedat ad prædictorum, lib. 3. & conf. 173. circa primū, col. 6. ver. tertio in terminis, li. 4. & Caro. Rui. conf. 126. primò videndū, col. 3. ver. puto igitur, li. 1. Philip. Dec. conf. 516. quoniam causa, col. 1. Steph. Bertrã. cõ. 121. donatio, col. 2. li. 4. & D. Boëri. qui alios allegat deci. 355. an pactū.

Fratrum conuentio vicissitudinaria ut eorū bona ad superstitem perueniant.

Maria.Soci.conf.143 in facto proponitur,col.4.nu.27.& seq.lib.1. Et id satis voluisse videntur prope infiniti Docto. qui dicunt huiusmodi conuentionem non indigere insinuatione, quos tibi late congepsi in repe.l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu.109. Sed hic tamen vide quae dicam infra nu.24. secundum.

6
Pactum fratru
ut existens
masculis ex eis
foeminae no succedant.

¶ Quibus potes & illud addere quod late tenuit & probauit Ioan Campey. in tract. doti. in vlt. parte, quaeftio. 79. hoc initio, quia dictum est, valere pactum quod fratres inter se faciunt, in diuisione bonorum, vt existentibus masculis ex eis foeminae non succedant, nec ex testamento, nec ab intestato, vt etiam multis rationibus, cum in ea specie interrogaretur, respondit Zasius conf. i. cuius est exordium, illustres, num. 15. & multis seq. lib. 2.

7
Favor et hono
nor matrimo
nij.

¶ Item non parui momenti debet videri fauor honorque matrimonij, quod forte contractum non fuisset, nisi eo pacto appposito, vt primogenitus succederet, sicuti in casu simili dicit Bal. in c. filij nati. tit. si de feu. cotro. inter domi. & agna. Est enim matrimonium res admodum fauorabilis, vt est tex. in c. vlt. vbi & hoc not. gl. de cond. apposi. & in c. directa. & ibi Dec. in vlt. not. extra de appel. Ideo q; sunt in fauorem illius multa specialia constituta, vt per gl. Io. Andr. & alios in c. i. in prin. extra vt lit. non contest. & per Doct. in l. i. ff. fol. matr. Et cum illi adhæreat huiusmodi conuentio, ea certe licet alias per se inefficax, transit in naturam eius rei cui adiungitur, valetque secundum naturam actus cui adhæret & accedit, per l. si tibi rem. ff. de praescri. verb. & l. i. C. de pact. cum simil.

8
Valere institu
tionē heredis
in contractu ma
trimonij.

¶ Qua quidem ratione Masuer. vir apud Gallos magna in practica authoritatis, in tit. de societate, §. item licet institutio testamentaria, illud dicit, quod licet alias de consuetudine institutio testamentaria non valeat, nisi vsque ad certam partem, illa tamen quae est incidens & conuentionalis valet in duobus casibus in solidum, videlicet in contractu societatis omnium bonorum, & etiam in contractu matrimonij, nempe propter cohaerentiam, vt ipse dicit, contractus, in quem huiusmodi pactum incidit. Et idem penè voluit, in tit. de succes. §. item vt dictum est superius, & sequitur D. Benedictus in repe. c. Raynutius, in verbo, duas habens filias, nu. 198. vbi id dicit consuetudine probari.

9
Incideret mult
ta siu que alia
ter no fierent.

¶ Sed & alijs quoque videris multa posse fieri incidenter, & in consequentiam, & accessorie, quae principaliter fieri non possunt, per l. i. ff. de auth. tut. & l. in modicis. ff. de contract. empt. & vend. & l. quaedam. ff. de acquir. rer. do. & not. in c. in literis, de iure patr. cum multis & ferè infinitis similibus quae collegi in Consuet. Piæ. tit. 19. §. 20. in gl. i. in prima limitatione.

10
Valeat pactum
in emphyteusis
ad primogeni
tum perueniat.

¶ Hanc partem adiuuat quod voluit Bal. in l. 2. col. 1. vers. item an valeat pactum, & ibi quoque post eum Iaf. col. 40. vers. secundum quod querit Bald. C. de iure emphy. quod valet pactum in emphyteusis constitutione appositum, vt ea ad primogenitum emphyteutae tantum perueniat, ceteris liberis exclusis. Ergo nec absimili ratione debet valere pactum in nostro casu. Et quod etiam respondit Bar. conf. 72. ex facto proponitur quod nobiles, quod valet pactum inter fratres diuidentes hereditatem, vt foeminae eis non succedant stantibus masculis: quod dictum egregium dicit Iaf. col. 5. strenui & generosi, col. 5. vers. tertio pro ista parte, lib. 3. & idem quoque voluit Benedic. in repe. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, l. i. nu. 186. de testa.

11
Ogi tenuerit
valere pactum
factum in con
tractu matrimo
nij ut prim
ogenitus ex
eo succedat.

¶ Et quod propius ad nostram consuetudinem accedit, Guido Pap. non parua apud nos authoritatis, sicut attestatur Philip. Dec. consil. 318. in causa istorum nobilium, col. 2. ille (inquam) Guido deci. Delphi. 267. pactum factum, vt dicit valere pactum in contractu matrimonij factum, vt primus filius ex eo nasciturus succedat, in re quapiam. De quo dicit esse text. expressum, in l. diu. vers. pactis. C. de natur. libe. & in l. si inter. ff. de pac. dotal. Et ita dicit fuisse iudicatum in curia parlamenti Delphinatus. Sed & idem videtur voluisse ipse Guido deci. 505. factum est pactum, & deci. seq. in contractu, & sing. 523. quod est eiusdem initij, col. 2. ver. pactum factum est, vbi monet not. tanquam sing. Et sequitur Steph. Bertran. conf. 299. alijs cum scriberem, in princ. lib. 1. & con. 1. Christi, & c. viso nu. 10. & 11. lib. 2. & con. 78. viso, per totum, lib. 3. vbi id late & multis rationibus defendit, & Philip. Dec. in l. pactu quod dotali, col. 2. ver. hinc conclusio suprascripta. C. de pac. & conf. 245. in causa quae iam diu, col. 2. & con. 488. viso consilio, col. 3. & Chaffe. con. 53. ex facto, col. 2. vers. pro occasione. & Hiero. Cagno. in repe. l. vlt. char. pe. vers. secundum concludit. C. de pact.

12
Praesertim in iis
quae sunt dis
gnitatis.

¶ Et haec maxime debent procedere in iis quae sunt dignitatis vel iurisdictionis, per id quod not. & copiose consuluit Pau. Cast. conf. 179. in causa qua magnificus dominus, col. j. & multis seq. lib. j. q; valet testamentum disponens quod in castro quopiam aut iurisdictione praeretur primogenitus ceteris, siue id sit allodiale, siue etiam feudate. & responderet ad c. j. tit. de succes. feu. quod videtur dicere contrarium. Et sequitur Alex. conf. 12. perspectis, ad fil. lib. 5. & cely. in c. prudentia, col. 3. de offi. & po. iud. deleg. & Iaf. conf. 236. an Rex Romanorum, col. pen. vers. pro eadem parte, lib. 2.

13
Et maxime si
non disponitur
de omnibus bo
nis.

¶ Haec (inquam) maxime procedunt, cum non disponitur de omnibus bonis in vniuersum, sed tantum de certis quibusda, vt de immobilibus tantum, vel de certa re. tunc enim huiusmodi conuentiones valent, vt no obscure senserunt Bar. & ceteri, in d. stipulatio hoc modo cocepta. ff. de verb. ob. & in d. l. vlt. C. de pact. & idem Bart. d. conf. 72. col. 2. vers. in contrarium videtur. & aperte voluerunt Pau. Cast. conf. 324. super secundo puncto, in princ. lib. 1. Alex. conf. 28. ponderatis verbis instrumenti, col. vlt. vers. non ob. etiam id, lib. 3. & con. 29. perspectis, col. pe. vers. videtur etiam, lib. 5. Guid. pa. d. sing. 523. factum est pactum, in fi. primi vers. Iaf. in d. stipulatio, col. 8. vers. tertio principaliter, vbi ita dicit se consuluisse, vti fecit, conf. 211. praesens consultatio, col. 3. vers. circa ergo secundum, lib. 2. & con. 233. circa primu, col. 4. ver. 7. bene faciunt, lib. 2. quod repetitur inter con. Alber. Brun. conf. 8. vbi ex hoc

scribit

scribit valere conuentiones D. à Scarampis, ne foeminae succedant in bonis immobilibus. & idem Iaf. con. 5. circa primum, col. 6. ver. non ob. secundum, lib. 3. vbi id dicit procedere, etiam si contrahentes vtantur verbo contrahendi. & Philip. Deci. in d. l. pactum quod dotali, nu. 12. & ibi quoque Lancelot. frater ipsius. C. de pact. idem Deci. con. 516. quoniam, col. 4. nu. 17. Fran. Curt. iunior con. 1. facti contingentia, col. 7. nu. 16. Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, duas habens filias, nu. 217. de testa. Chaffe, con. 39. pro decisione, col. 3. nu. 5. vbi & alios quoque citat. & Pau. Paris. consil. 72. ad veram, col. 2. nu. 16. & seq. lib. 4. & Hiero. Gratus conf. 19. dubitatur col. 2. vers. maturius, lib. 1.

14

¶ Illud etiam procedit, vt scilicet valeat huiusmodi conuentio, si certa res etiam per modum quotae relinquatur, vt nuncupatim voluerunt Pet. Cy. Alber. & Bal. in d. l. vlti. C. de pactis, Alex. d. con. 83. li. 3. & Steph. Bertr. conf. 70. viso, col. 1. lib. 3. & d. conf. 78. col. 3. num. 9. eod. lib. 3. & Philip. Deci. consil. 578. viso consilio, col. 3. num. 9. Sed hoc non ausim affirmare, quando contrarium etiam expresse tenuerint Ioan. Fab. & Alex. in d. l. vlt. Per. Anch. & Imo. in rub. extra de testa. vterq; col. vlt. Alex. in d. l. stipulatio, col. 5. vers. item limitari potest, & Philip. Deci. sibi quoque contrarius, in d. l. pactum quod dotali, d. nu. 12. C. de pact. & d. conf. 184. cum in multis locis, tum maxime, col. 4. vers. successue, & ver. seq. & Steph. Bertr. sibi etiam contrarius, con. 292. nu. 4. li. 1. & d. con. 33. nu. 3. lib. 2. & conf. 4. visis hincinde, col. 3. nu. 5. lib. 3. & consil. 62. vtinam, col. 1. eo. lib. 3. & d. conf. 267. post prin. eo. li. 3. & conf. 105. viso casu, in 6. dubio lib. 4. Chaffe. sibi item contrarius, conf. 63. quidam minor, col. 10. nu. 36.

Etiam si certa
res per modum
quotae relin
quatur.

15

¶ Denique pater filiis in quaerendis praedicare potest, per l. quoties. ff. solut. matr. quam ad hoc not. Thomas Parpal. in l. 2. §. 2. vers. ceterum, col. 1. ff. eo. Sicuti e contrario filius patri, vt voluit gl. in l. filius C. de pactis, & Pau. Ca. in l. 3. §. si is pro quo. ff. quod quisque iuris, vbi est etiam text. quod reus principalis potest in quaerendis, fideiussori praedicare, licet non in quaeritis per l. vlt. ff. de pactis. Potestq; similiter debitor fraudare creditorem in quaerendis, licet non in quaeritis. l. qui autem, in princ. ff. quae in frau. cred. cum multis similibus, quae abunde congepsimus Piæ. Conf. tit. 2. §. 11. in gl. 4. At nihil liberis nondum natis quaeritum videri potest. Ergo possunt parentes illis praedicare.

Pater in quaerendis potest
praedicare fi
lius, Et filius pa
tri.
Et reus princio
pals fideiussori
vt.
Contra praecedentia.
Hereditas hinc
cto relinqui no
potest.

16

¶ Contra videtur hoc pactum non valere multis rationibus. Nam primum non potest hereditas pacto aut conuentione inter viuos dari, hereditas. C. de pact. conuen. & l. ex eo. C. de inutil. stip. & l. vlt. ff. de suis & leg. cum si. Nec in fauorem quidem pia causa, vt voluerunt Ang. Fulg. & Pau. Ca. in l. tale pactum. §. vlt. ff. de pact. & idem Paul. Ro. Franc. Arer. & Ant. Alex. in l. pactum. C. de colla. & Rom. in repe. auth. similiter, in 6. speciali contractuum. C. ad leg. Fal. De quo tamen alibi diximus.

17

¶ Hinc pactum quod dotali instrumento comprehensum est, vt quae matrimonium contrahit, aequaliter patri succedat cum ceteris fratribus, iure est improbatum, per d. l. pactum quod dotali. C. de pact. vbi Bal. Saly. & recentiores per eam dicunt, eos decipi, qui matrimonium spe fauoreq; huius pacti contrahunt. Et vt dicit Bal. loquens in huiusmodi casu, in l. cum Archimedoram, col. 2. vers. sed nunquid per consuetudinem. C. vt in poss. leg. stultus est qui sic contraxit.

18

¶ Et id quidem generale est vt quocumque modo non valeat pactum quaerendae futurae successio nis, per l. cum donatione. C. de transac. & l. stipulatio hoc modo cocepta. ff. de verb. obli. cum si. Idq; adeo, vt etiam iuramento non firmetur, vt voluit gl. in l. si quando. §. illud, in verbo, grauari. C. de inof. test. & in l. pactu, & ibi Bal. in 5. oppo. Fulg. Ro. & Pau. Cast. C. de colla. Cy. Bar. Ang. Saly. Paul. Cast. Alex. qui hoc dicit communiter teneri, Iaf. in d. l. pactum quod dotali. C. de pactis. Bar. in l. vlt. & ibi etiam Angel. Pau. Cast. & alij, eo. tit. & idem Bart. in l. 3. ff. de test. & in d. l. stipulatio hoc modo concepta, & ibi quoque Alex. col. 3. & idem Bart. in l. si quis pro eo, col. 3. de fideiuf. & conf. 8. factum tale proponitur, quidam nomine Thebaldus col. 3. vers. sed dubium facit, & conf. 212. promitto tibi. Bal. con. 441. visis statutis, post princ. lib. 5. & Anto. But. in c. cum contingat, col. 3. & ibi etiam Imo. in primo casu secundi membri principalis, extra de iure iur. Domi. in c. quauis, de pactis, lib. 6. Iac. Alua. in c. moribus, col. 2. vers. quare ab extra, tit. si de fau. suc. contro. inter do. & ag. vbi reprehendit Bal. qui solus omnium ibi tenet contrarium, & Fulg. con. 73. paterfa. habens filium, col. 3. Panor. in c. 2. col. 3. de concess. praeben. & conf. 48. Augustinus ad fil. lib. 2. Pau. Cast. con. 448. non est dubium, col. 1. lib. 1. & conf. 419. viso puncto & alijs, in princ. lib. 2. Alex. consil. 28. ponderatis verbis testamenti, col. 3. vers. istam conclusionem, lib. 3. & Philip. Deci. conf. 63. cuius superscriptio incipit, substitutio facta, in fi. & conf. 184. an valeat pactum, col. 3. vers. & tale pactum, & con. 203. vt vera resolutio, col. 1. & conf. 236. non parua, col. vlt. & conf. 494. quod supra, col. 1. nu. 2. & conf. 608. diuino, ad fi. & Geor. Nat. in rep. c. quauis, col. 16. ver. 4. fallit. de pact. lib. 6. Steph. Bertr. con. 29. cum alijs, post princ. lib. 1. & consil. 292. ponitur in facto, nu. 4. eo. lib. 1. & conf. 1. Christi, & c. viso consultationis themate, nu. 88. lib. 2. & con. 33. praesentia conuentiones, nu. 3. eo. lib. 2. & con. 196. ex themate, col. 3. vers. ad quartum, lib. 4. quem plurimi allegant, pro l. lib. & Iaf. consil. 87. in tertio dubio, lib. 1.

Pactum quaerendae
future hereditatis no
ualet. Nec firmitur
iuramento.

19

¶ Et horum quidem ratio est, quoniam huiusmodi pacta sunt contra bonos mores, per l. ex eo. C. de inutil. stipul. & d. l. stipulatio hoc modo concepta. vt pote quae liberam testandi facultatem auferrant, quae nec restringi quidem potest, per text. in l. cum duobus. §. idem respondit, societatem, in illis verbis, nec libertatem de supremis iudicijs quis constringere poterit. ff. pro soc. Quod bene facit pro eorum op. qui dicunt nec quotam quidem hereditatis ita relinqui posse, vt supra diximus numero abhinc 5. Sed & id pactum inducit votum captandae mortis d. l. vlt. ibi, plenae tristissimi euentus, & ibi gl. C. de pact. & l. de fideicommissis. C. de transac. & in simili dicitur, in c. ne captanda, & in c. detestanda, de concess. praeben. lib. 6.

Est enim contra bonos mores.
Et inducit votum captandae mortis.

¶ Confit

20 ¶ Confirmo duobus modis ex d.l. pactum. de pac. Primò, nam si pactum id non valeat in casu d.l. pactum, de pac. vbi pactum deducebatur, id quod erat de iure communi, videlicet quòd succederet filij æqualiter. quæ res admodum æqua est & iuri communi concinens, quòd æquales facit liberos, vt latè diximus quoque in prin. quartæ quæstionis. Multò magis obtinet in pacto de quo agimus, quod prorsus est contra ius commune, & vt plerique existimant, odiosum, sicuti & illic diximus. Secundò, quia in d.l. pactu. atque etiam in d.l. hæreditas, de pac. conuē. aderat fauor matrimonij, sicuti & in nostro casu, vt proinde intelligas hic nihil facere hunc fauorē matrimonij, quò magis tale factū valeat. Et ideo no. Bal. Saly. & Iaf. in d.l. pactu. C. de pact. fauoribiorē esse causam liberi arbitrij, quàm matrimonij vel dotis. quod & idē dicit Bal. in d.l. pactu. C. de collat. Et ita quidē id obtinet, vt nullū remediū cōpetat ob id pactū non obseruatū, vt dicit Bal. in l. cum Archimedoram, col. vlt. versic. secundò queratur. C. vt in pos. l. per d.l. pactum, vbi id dicit esse expressum. Sed & paulo post subdit, non posse agi ad interesse, quia stultus fuit qui sic contraxit, ideo sibi imputer.

Fauorabilior causa liberi arbitrij quam matrimonij.

21 ¶ Adhæc non possunt parentes liberos sine causa priuare sua legitima, vt constat ex tit. ff. & C. de inof. test. & ff. de lib. & posthu. & C. de lib. præte. Et id obtinet in nascituris, nedū in iam natis, quando & qui post testamentum nascitur rumpit testamentū in quo præteritus est. l. posthumus. ff. de li. & posthu. & l. 1. & 3. ff. de inust. test. & l. 1. 2. & 3. C. de posthu. hære. inst. cum si. Nec potest nondum natus exhæredari, cum nulla subesse causa possit l. si quis in suo. C. de inoffi. testa. Quinetiam donationes inofficiosas impugnat, qui post donationem nascitur. l. si totas. C. de inoffi. dona. vt non immeritò Iac. Aluar. & expressiūs Card. Alex. in c. si filij, rit. si de feu. fue. contro. int. do. & ag. dixerint non posse parentum pactum præiudicare filiis etiam nascituris. Sed ex huiusmodi pacto quo primogenitus debet in totum succedere, cæteri liberi priuarentur sua legitima, ergo non valet.

Parentes non possunt filios priuare legitima.

22 ¶ Postremò hanc partem in specie quæstionis nostræ tenuit Ioan. Corfe. in deci. Tholo. d. q. 452. cuius hoc principium, item fuit quæsitum an valeat, vbi & ita dicit fuisse iudicatum, & etiam Philip. Deci. nulla Corfe. mentione facta, consilio 225. incip. in causa quæ quondam tandiu agitata fuit. & voluisse videtur Ioan. Fab. in d.l. vlt. versic. item quid si pactum. C. de pactis, & in l. i. C. si man. ita veni. ne profi. dum se remittit, vt verbis nostrorum vtar, ad ea quæ dicit in priore loco. Et latissimè omnium Aegidius Bellamera conf. 17. contrahens matrimonium, per totum, quem omnino vide. Et hoc ego verius existimo quantum ad ius commune pertinet, vt videlicet nõ valeat pactum vt succedat primogenitus, ne in minimam quidem hæreditatis portionem, quando & d.l. pactu. de pact. non loquatur (quod iam diximus) de vniuersa hæreditate, sed portione tantum, quæ erat ab intestato peruentura ad eum, in cuius fauorem fit id pactum. Nam si de integra hæreditate pactum fit, multò minus valebit, cum eo cæteri filij legitima priuarentur.

Qui tenuerunt nostrum pactu non valere.

23 ¶ Non obstat adducta ad priorem partem. Primum enim quod dicitur, in d. c. r. ti. de fil. nat. ex mar. præterquam quòd continet magnam iniquitatem, vt dicunt ibi Iac. Bel. Bal. Mart. Lauden. & Card. Alex. per text. in §. illud quoque, in Auth. de nupt. non procedit de iure cõmuni, sed tantum de consuetudine, & ea quidem non generali, sed tantum Mediolanensium, vt declarat text. ibi, in fi. & not. Iac. Aluar. non semel, Marti. in fi. & Card. Alex. in princ. & iterum in fi. qui & hinc dicunt non id esse obseruandum in aliis locis, in quibus non esset ea consuetudo. Sed & quòd illud procedat ex consuetudine haud dubiè etiam declarat text. loquens in eodē casu in c. filij nati, tit. si de feu. fue. contro. int. do. & ag. cum dicitur, nam quamuis ratione improbetur talis conditio, ex vsu tamen admittitur, & ibi hoc etiam no. Alua. & Car. qui expressè dicit, quòd vbi non esset talis consuetudo, nõ valeret pactum, de quo ibi agitur, & ante hos Bar. in d.l. pactum, & ibi quoque alij recentiores. C. de colla. Item ibi est pactum de non succedendo: hic autem de succedendo est, vt postea dicemus latius. An autem valeat consuetudo quòd parentes in matrimonio possint pacisci vt primogenitus succedat, inferius quoque tractabimus.

Responsio ad contraria.

24 ¶ Secundū quod dictū est de incertitudine futuri primogeniti, ita dilui potest, vt videlicet iura quæ in eam rem allegantur & similia procedant in pactis, & conuentionibus vicissitudinariis, cuiusmodi non est pactum, de quo loquimur. Sed & illud item dici potest, ea procedere in pactis quæ non respiciunt futurā successionem, vt patet ex iuribus, & deci. Doct. in id adduci solitis. At super futura successione nõ valent pacta etiam vicissitudinaria, vt scilicet ex duobus is qui superuixerit, alterius rebus potiatur, vt est text. aperte declarans ea nõ valere nisi inter milites, non etiam inter priuatos, in l. licet, & ibi Bar. Bal. & alij, qui id multum commendant. C. de pac. & Bar. d. conf. 212. promitto tibi. Alex. d. con. 28. col. vlt. vers. non ob. etiam id, lib. 3. Pet. Ferr. in for. libel. in cau. locieta. colum 3. versic. quid autem si in hac generali. Guid. pap. sibi contrarius conf. 115. dominus Ioannes, in fi. & col. 218. indubitanter, in 7. dubio, vers. tertio quia dictum pactum, & conf. 234. non valuit, col. j. vers. nec etiam valuit. Iaf. d. con. 87. vbi supra, lib. 1. & conf. 146. præsupposito, ad fin. lib. 4. Philip. Deci. in d.l. pactum, col. 2. vers. & ex his inferitur. C. de colla. & conf. 63. cuius superscriptio incipit, substitutio, col. 2. vers. venio igitur, iuncto fin. eius con. & conf. 203. vt vera resolutio, col. 1. & conf. 488. in causa & lite, col. vlt. & conf. 516. quoniam causa, col. j. Steph. Bertran. d. conf. 29. cum alias, in princ. lib. 1. & conf. 33. præsentia, nu. 4. lib. 2. Franc. Curt. Iunior, in d.l. licet, col. 7. vers. septima dubitatio, C. de pact. & col. 81. viso, col. j. in fin. & seq. conf. 151. circa præmissam, col. 2. vers. præmissis, cum seq.

Ad incertum in nem, & pacta vicissitudinaria.

25 ¶ Tertium quod innititur fauore matrimonij, nihil obstat, vt planè demonstrauimus supra ex d.l. pactum. C. de pact. & d.l. hæreditas. C. de pact. conuen. in quibus non absimiliter pactum erat appositum

Ad fauorē matrimonij.

fitum in contractu matrimonij, nec propterea robur ex eo accepit, cum vt iam diximus ex Bal. & Saly. fauorabilior sit causa liberi arbitrij, quàm matrimonij. Præterea licet sint multa specialia & privilegia in fauorem matrimonij concessa, ea tamen locum habent in casibus tantum expressis, nec ad alios sunt extendenda non specialiter privilegiatos, sed in his ius commune obseruari debet, secundum Bald. in l. in fraudem. §. vlt. per illum tex. ff. de testa. milit. cum infantis si. & concor. à me collectis, in tract. Retractuum, tit. l. §. i. in gloss. 14. in verbo, ou equipollent a vntc, num. 96. ego verò, & multis seq.

26 ¶ Ex quibus etiam facile intelligitur nihil hic prodesse coherentiã contractus validi, quia in d.l. hæreditas, pactum fuit adiectum contractui matrimonij: quod & si valeat, non tamen valet pactum ipsum, vt & plerumq; aliàs videmus ratos manere actus principales, irritis reiectisque pactis adherentibus, & clausulis in iis appositis, vt not. per Legistas in authent. ingressi monasterium. C. de sacro. eccle. & in l. vbi ita donatur. ff. de donat. cau. mor. & per Canon. in c. vlt. extrà de condi. ap. po. & aliis locis inibi citatis.

Ad coherentiã contractus.

27 ¶ Nec adfert præiudicium illa Masuer. deci. quia ille ipse in secundo loco alibi eam ita intelligit, vt procedat cū nulli supersunt liberi. Et si aliqui (inquit) supersint, nõ possunt priuari legitima per quascunque conditiones appositae in contractu matrimonij. Sed & ego non video quoniam pacto institutio hæredis possit fieri in cõtractu matrimonij, vt pote legibus resistētibus, per d.l. pactum. cum si. Ideo non puto verã hanc Masuerij sententiã, etiam seruata legitima filiis. Nam in d.l. pactu, optimè seruatur legitima, cum pactum esset de æquali liberorum successione, & tamen non valet.

Ad Masuerij decisionem.

28 ¶ Et eadem quoque ratione refellitur quod mox sequitur, multa fieri posse incidenter, quæ non principaliter: quoniam vt patet ex d.l. pactum, id de quo loquimur nec principaliter, nec incidenter fieri potest. Nam nec id quod de multis dicitur, ad omnia trahi oportet. Nemo enim dixerit hanc consequentiam valere, multa ita fieri possunt, ergo omnia.

Ad id quod multa incidenter fieri possunt que non principaliter. Ad dictū Bal. de pacto, ut emphyteusis perueniat ad primogenitum.

29 ¶ Id autem quod dictum est ex Bal. in d.l. 2. C. de iur. emph. valere pactu, vt emphyteusis ad primogenitū perueniat, multū differt à specie proposita, tū quia illic à principio fuit liberū domino cõcedere aut non cõcedere emphyteusim, ergo potuit eam legē quam voluit apponere. l. videamus. §. iurare. ff. de in lit. iur. hic autē nihil tale est. Tum quia etiã si quis accepit emphyteusim pro se & liberis, potest ex multorum sententia vni illorū prælegare. Et qui contrariū tenent, hac potissimū ratione innituntur, qd emphyteusis per huiusmodi concessione iam est quæsitã saltē spe, si nõ re omnibus liberis, magis ex prouidētia & cõcessione domini, quàm patris, qui ob id non potest illis nocere, vt plenè tractatur ad Spec. tit. de loca. §. nūc aliqua. ver. 78 & plenius ab Imo. in c. potuit, in vlt. char. eo. tit. plenissimè omnium à Iaf. in l. 2. col. 74. ver. 22. & vlt. C. de iure emph. Sed tu vide quos longa serie citauimus in tract. Retractuum, tit. 1. §. 21. gl. 6 in verbo, et si pius prohe, nu. 23. 24. 25.

30 ¶ Quid autem si in hoc casu de quo nunc loquimur, ita concedatur emphyteusis duobus fratribus, vt maior natu alterutrius succedat, vtrum duo primogeniti vtriusque fratris succedant, an alter eorum, qui videlicet est maior natu tantum, videbis postea in 67. quæst. principali, quam de hac re priuatim apponemus.

Si duobus fratribus cõcedatur emphy. ut maior natu alterutrius succedat.

31 ¶ At illæ Guid. Pap. deci. si de donatione facta in contractu matrimonij primogenito nascituro intelligantur, nihil video, quid illis obstat, quo minus valeat talis donatio, si interuenit stipulatio notarij aut patris, vt dicit ipse Guid. quoniam & nascituris filiis potest pater stipulari. l. si quis operas, cum gl. in verbo, posthumos. ff. de ope. lib. cum si. per illū allegatis, & præterea voluit Bart. in l. quod dicitur, ad fin. vers. sed quæro an pater, & ibi Imo. Alex. Iaf. col. pen. & vlt. per text. in l. Paulus. §. Paulus, le. 1. ff. de bonis lib. & idem Bart. in litem prætor. ff. de suis & legi. & Alb. in rub. ff. de verb. oblig. col. j. nu. 2. Bal. in l. si in personam, col. vlt. C. de fideicom. & in l. qui se patris, col. vlt. q. C. vnde lib. & in l. 2. in 17. q. C. de iure emph. Aegid. Bellamer. conf. 17. contrahens, post prin. ipse Guid. conf. 54. cum in facti, in fi. & conf. 60. ad dubia elicita, in 3. d. bio, & conf. 176. pro diffinitione, in 4. dubio, & fing. 499. exceptio, vers. filio nascendo.

Ad deci. Guid. Pap. N. sententia potest stipulari pater aut notarius.

32 ¶ Nec id quidem tantū procedit vt id quoque addas Guido. Pap. vt filio nascituro quid queratur ex stipulatione patris, in vita ipsius patris, sed etiam post mortem eiusdē, vt probatur in l. pater cum filia, & ibi Bal. qui id nuncupatum no. ff. de pact. dot. & l. quodcunque. ff. de verb. oblig.

Vt etiam post mortem patris accipiant.

33 ¶ Quinetiam potest (vt id item addas) titulo donationis inter viuos, ab extraneo aliquid alteri donari post mortem ipsius donantis. l. j. & seq. C. vt act. ab hære. & l. hæreditarium. ff. de bon. auth. iud. poss. & l. nam & si cum moriar, & ibi Bar. in vlt. op. ff. de cond. indeb. & l. vlt. C. de contra. & commit. stipul. & §. post mortem, Inst. de inust. stipul. & no. glo. in l. vlt. in verbo, accommodauerat, in fin. & ibi Doct. C. de pact. & glo. in d.l. hæreditas, in verbo, te nulla actione. C. de pactis conuen. & gl. j. in l. j. ff. de testa. Oldra. latè conf. 114. factum tale est, quædam mulier, & conf. 129. ad habendam, post prin. vbi ad hoc multa allegat Io. And. in addi. Specul. tit. de instr. edi. §. porro, col. vlt. vers. fuit etiam alia quæstio. Bart. d. conf. 212. Ang. conf. 179. visis prædictis, col. 1. Pan. in c. 2. col. 3. de concef. prab. Alex. conf. 83. visa, col. 3. ver. & in proposito, lib. 2. ipte Guid. Pap. conf. 23. viso facto, col. 2. vers. itē viderur, & iterum conf. 31. viso ad plenum, col. 2. & seq. Iaf. conf. 6. exhibentur, col. 3. ver. sed istud, lib. 3. Steph. Bert. conf. 315. quoniam Andreas, nu. 2. lib. 2. & conf. 266. etiam si non tantum, nu. 2. & iterum nu. 7. & 8. eod. lib. 2. & conf. 70. Christi, & c. viso, nu. 2. lib. 3.

Donari potest inter viuos post mortē donantis.

34 ¶ Quod si intelligas illas Guid. Pap. deci. (vt ad eas tandem redeamus) vt aliquid relinquatur per modum

Iterum ad deci. Pap.

modum (vt ita loquar cum nostris) successione, id est, iure successione. hæc certe sunt omnino falsæ, ex his quæ iam latè diximus. Et ita scienter distinguit Bar. in d. conf. 212. promitto tibi.

35 Ad Pauli responsum.

¶ Ad Paul. Cast. d. conf. 179. lib. 1. in quo scribit valere testamentum disponentis, vt in feudo castri præferatur primogenitus, facile est quod respondeatur. Nam is, vt apertè constat, non loquitur de pacto futuræ successione, sed de testamento, in quo potest pater primogenito aut alteri relinquere præcipuum quippiam, seruata alijs liberis & hæredibus sua legitima. Et cum hoc quoque expressè tener contra illum Iacob. à S. Georg. in tract. feud. in verbo, & cum pacto, quod de ipso feudo, &c. col. 5. vers. vlt. quæro.

36 Ad id quod de querendis dicitur.

¶ Quod autem nouissime pro contraria parte dictum est, in quærendis posse patrem filio præiudicare, licet non in quæstis, non procedit in hoc casu, quando liquido comprobatum est, non posse patrem filium nasciturum priuare legitima. Nec de futura successione quicquã inter viuos disponere. Ad id autè quod diximus posse disponi inter viuos de certis quibusdam bonis etiam per modum quotæ: id non expeditum est, quando multi teneant contrarium, vt etiam ibi diximus.

SEPTIMA QVÆSTIO.

An saltem illud pactum possit consuetudine aut statuto confirmari.

Sed quæstionis est, & hæc septimæ locum obtinebit, An saltem possit id pactum de quo quartimus consuetudine, aut statuto confirmari, id est, an possint statutum aut consuetudo facere, vt valeat id pactum. Et primo quidem ingressu multis videbitur non esse dubium, quin vere possint, per tex. in d. c. mulier, tit. de fil. nat. ex mat. & in d. c. filij nati, tit. si de feud. sue. contr. int. do. & agn. vbi Bal. Aluar. & Car. not. istiusmodi pacta, de quibus in illis locis, licet de iure non valeant, ex consuetudine tamen admitti & approbari. Et idem dicit Bar. in d. l. pactu, & ibi quoque idem Bal. in 2. oppo. Sal. col. vlt. vers. quæro primo. Ang. Pau. Ca. col. 2. & Corn. col. 3. C. de collat. & idem Bar. consil. 72. col. 2. vers. præterea per statutum. & Bal. in l. de quibus, col. 2. vers. item nõ valer pactum. ff. de legib. & in l. cum Archimedoram, col. vlt. vers. sed nunquid per consuetudinem. C. vt in pos. leg. Ang. conf. 66. visis, col. vlt. Aluar. in c. mulier, col. 2. vers. nota quod licet pactum, tit. si de feud. sue. contr. Imol. in l. ille autem, in fi. ff. de hære. instit. Steph. Anst. d. dec. Tholo. 452. Philip. Dec. in d. l. pactum quod dotali, col. 1. in i. not. & latius, col. 2. hinc conclusio supradicta, C. de pactis, & conf. 516. quoniam causa, col. 2. vers. non obstat quod Alex. & seq. & conf. 578. viso consil. col. 3. nu. 9. & nouissime Viglius Phrysius in §. accessit, in verbo libripedæ, in fi. Inst. de test. ord. Nec obstat (inquit) Bal. in d. l. cum Archimedoram, quod ea pacta videantur esse contra bonos mores, quia istud est ex quadam suspitione, non autem ex necessitate legis, per l. 2. C. de pactis.

2 De eadem re.

¶ Sed aduertere quod illi tex. quos allegant Doc. vbi supra, loquuntur in pacto de non succedendo, sicuti etiam expressè loquuntur, & declarant magna eorum pars, quos citauimus, vt videlicet possit statutum dare robur huiusmodi pacto de non succedendo. Et si id expressè non dicerent, sed id tantum simpliciter, vt pactum de futura successione robur ex statuto aut consuetudine accipiat, per d. tex. deberent tamen intelligi de pacto de non succedendo, de quibus loquuntur tex. quos allegant iuxta doctrinam Bar. in l. non solum, §. si liberationis, ff. de liber. legat. cum si. Nullus autem eorum expressè aut tacite dicit quod possit statutum confirmare pactum de succedendo, præter Dec. de quo postea dicemus, & Bal. in d. l. Archimedoram, vbi nuncupatum loquitur in casu. l. pactum. C. de pactis, quæ loquitur de pacto de succedendo.

3 De eadem re.

¶ Sed idem Bal. in huiusmodi pacto contrarium tenuit, vt videlicet non possit statuto confirmari, in l. 2. col. 2. vers. item in pacto, de futura successione. C. quæ sit long. consuet. quem sequitur Alex. in addi. eiusdem in d. l. Archimedoram, & in d. l. pactum, col. 2. vers. fallit tamen hæc regula, & ibi quoque Iaf. col. 2. C. de pact. & idem Alex. in l. vlt. paulò ante fi. eod. tit. & in d. l. pactum, col. 1. vers. vtrum autem sit, & ibi etiam Iaf. col. 2. in 4. limitatione. & Iac. à S. Georg. post princ. C. de collat. & idem Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta, col. 3. vers. an autem possit, & ibi etiam Iaf. col. 2. in vlt. not. ff. de verb. oblig. & ipse Iaf. in l. de quibus, col. 17. vers. & an consuetudine. ff. de leg. & consil. 87. consultus, col. vlt. lib. 1. & Philip. Dec. d. conf. 225. nuncupatum loquens de pacto opposito in matrimonio vt primogenitus succedat, & conf. 236. non parua, col. vlt. & Georg. Nata. in repet. c. quamuis, col. 15. vers. ex his regulam habes, de pact. lib. 6. & Steph. Bertran. d. conf. 29. cum alijs scriberem, col. 1. lib. 1. & consil. 1. Christi, &c. viso consultationis themate, nu. 92. libro 2. & conf. 267. si pactum, col. 1. libro 3. vbi hanc dicit esse communem, nec ab ea recedendum in iudicando & consulendo, & Iaf. d. conf. 87. col. vlt. libro 1.

4 De eadem re.

¶ Mouent Alex. quique eum secuti sunt, quoniam, vbi aliquid prohibetur fieri per pactum, ob id quod sit contra bonos mores, nec per statutum quoque fieri potest, vt not. Bar. in l. omnes populi, in 3. q. prin. & ibi Ang. & alij. ff. de iust. & iur. & idem Bar. in l. non impossibile, in fi. ff. de pact. Sed hæc pacta de succedendo ob id prohibentur, quod sint contra bonos mores, per d. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. & lex eo. C. de inutil. stip. & diximus in præcedenti quæst. Igitur per statutum non potest robur accipere. Pactum autè de non succedendo de quo loquuntur iura contraria, & Doct. pro prior parte allegati, vt diximus, non est contra bonos mores, vt not. omnes in d. l. pactu. C. de collat. Alioquin enim non confirmaretur iuramento, per d. c. quauis, de pact. lib. 6. quoniam quod contra bonos mores est, iuramento confirmari non potest, c. non est obligatorium, & ibi Dyn. de reg. iur. lib. 6.

5 De eadem re.

¶ Verum Philip. Dec. in d. l. pactum quod dotali, col. 2. vbi supra. C. de pact. sibi in hoc expressim contrarius, contrariam partem tenet. Nam licet, inquit, tex. in d. c. filij, videatur loqui in pacto negatiuo

gatiuo de non succedendo, dum ibi dicitur, filios natos ex tali matrimonio non succedere, tamen videtur in se tacite continere pactum affirmatiuum de succedendo, pro filiis alterius matrimonij, vt etiam Bal. in eo loco expendit. Et idem dici potest de d. c. 1. de filijs natis. ex mat. ad mor. contract. Ad id autem quod dictum est, non valere statutum vbi non valet pactum, quia est contra bonos mores, responderi posse, illud intelligi, quando continet turpitudinem, & ita loquitur Bar. in d. l. omnes populi. Secus si non agatur de turpitudine, sed tantum de prohibitione iuris, quia licet non valeat pactum, valet tamen statutum, vt dicit Bar. ibi. Et ita videtur in hoc casu, quia facultas testandi de Iure Ciuili, vt not. Ang. in §. 1. in Auth. vt factæ nouæ constit. Et dato quod substantia testamenti esset de iure gentium, tamen adiectiones sunt de Iure Ciuili, vt dicit Bar. in l. interdum. ff. de cond. indeb. vnde ista facultas libertatis, quæ in testamento requiritur, videtur à Iure Ciuili introducta, l. j. C. de sacr. eccle. & d. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obliga. & d. lex eod. C. de inutil. stipul. Et ideo per statutum mutari potest. §. vlt. Inst. de iur. nat. gen. Præterea ad iudicandum an sit aliquid contra bonos mores, inspicitur locus ciuitatis in qua de hoc agitur. l. item apud Labeonem, in princ. & in vers. sed adiecitur, ibi, non videri esse contra bonos mores illius loci ff. de iniurijs, vnde cum à statuto hoc permittatur, non videtur esse contra bonos mores ciuitatis. Et idem prope modum dicit ipse Decius dicto consilio 516.

De eadem re.

¶ Adde & tu ad Dec. ex Soc. in d. l. pactum quod dotali, de pactis, illam Bart. dec. in d. l. omnes populi, procedere quando sunt mali mores, qui per legem boni non possunt fieri, repugnante lege naturali aut diuina, cui lex ciuilis aduerfari non potest, vt not. in l. vlt. C. si contra ius vel vti. publ. Secus si effici possunt boni, remota prohibitione ipsius legis, vt in nostro casu, quo lex ipsa id cõcedit inter milites. d. l. licet, de pactis, ergo & inter alios quoque concedere potest. Et ita vt subdit Soc. declarat illud Bar. dictum elegantem doc. Franc. de Alber. in addi. Quod si quis obiiciat tex. in l. ex facto, in prin. ibi, est enim iniquum. ff. de vulg. & pupil. Ex quo no. Pau. Ca. ibi, quod per priuilegium, vel statutum tolli non potest libera testandi facultas. Certè in promptu responsio est ex Alex. eo. in loco, quod ibi princeps concessisse non videtur, non tamen dicitur, quod non possit. Et ego semper in ea opi. fui, vt statutum vel consuetudo id pactum confirmare possit: atque ita aliquando censui in causa magni ponderis huius nostræ Curie, in qua inter multos audiui duos nostræ Decurie Præsides D. Ió. De Gouy, & Iacobum Spifamum nunc episcopum Niuerniensem laudatissimum multas magnasque reconditoris doctrinæ rationes & argumenta adducere.

An auctoritas sententia.

De eadem re.

¶ Sed vtrumcunque sit verius, illud tamen in multis huius regni partibus obseruamus, vt huiusmodi pactum in contractu matrimonij factum præsertim inter nobiles teneat, maximè si iuramentum interuenerit, vt retulit Auferrius in dec. Tholo. dec. 452. vbi ita dicit fuisse diiudicatum multis arrestis. & Bened. in repe. c. Rayn. in verbo, duas habens filias, nu. 197. & multis seq. extra de test. vbi multa adducit vt hanc partem tueatur, quæ sunt illic omnibus obuia, & ita quoque iudicatum fuisse in Burdegalensi parlamento asseruit Briandus à Vallea, cum de hac re sermo incidisset, vt in principio huius quæstionis recensuimus. Sed hoc semper intelligo seruata legitima cæteris liberis, per ea quæ supra diximus, iunctis not. per Car. in d. cap. 1. tit. de fil. nat. ex mat. ad morg. qui ita intelligit consuetudinem de qua tex. ibi loquitur.

QVÆSTIO OCTAVA.

¶ At illud dubium, & octauo vertitur, An parentes qui in contractu matrimonij huiusmodi pactum apposuerunt, postea poterunt id pactum reuocare & filios ad suam successione æqualiter admittere. Sane Iacob. Aluar. & Cardin. Alexand. in d. cap. filij, in fi. tit. si de feud. fuer. controu. loquens in casu illius cap. dicunt posse contrahentes postea mutare voluntatem, & per contrarium pactum conuenire, vt succedant filij, quos in ipso contractu matrimonij à sua successione repulerunt, per not. per glo. 1. in §. si facta, eod. tit. & in l. si pro parte. §. versum. ff. de in rem verso. Quod & confirmatur, quod quando alicui quæsitum est ius ex meo contractu facto cum alio, possum id ius mea pœnitentia reuocare. l. 3. & ibi Bar. ff. de seruis expor. & l. qui Romæ. §. Flauius, & ibi Bar. & alij. ff. de verb. oblig. & l. 1. & ibi Bald. C. si mancip. ita fue. alien. cum si.

An parentes possunt huiusmodi pactum reuocare.

De eadem re.

¶ Item quia huiusmodi pactum est veluti quædam dispositio à coniungibus facta supremi iudicij, dispositionem præueniens, & inde naturam mutabilem assumens, per l. si filia. §. Papinianus. ff. fam. hercis. & l. parentibus. C. de inof. testa. & l. vlt. C. de pac. Quæ ratione, Ord. conf. 231. incip. vt eius de quo quæritur, post prin. respondit quod si rex diuisionem fecerit inter filios, eam tenere iurantes, & ita vni regnum vnum assignet, alteri alterum, potest Rex ipse si velit huiusmodi diuisionem reuocare, & sequitur Bal. §. item sacramenta, col. pen. vers. quæ fuit de facto, tit. de pac. iur. fir.

De eadem re.

¶ Et hæc partè expressè tenuit Corf. in dec. Tholo. q. 453. inci. itè fuit quæsitum præsupposito quod tale pactu. Quo etiã in loco Aufr. in addi. dicit hoc de iure esse verius. Contrariu tamè dicit in Francia obseruari, & in hoc fuisse lata plurima arresta parlamenti, hincq; occasione sumpta multas rationes adfert, quibus hæc posterior pars defendi posset, quas subscribere superfedeo, cū illic obuia sint omnibus, & idè nouissimè tenuit D. Bœr. dec. 204. quæritur vtrum valeat, col. 7. vers. & hoc probant, vbi & alios multos citat: in alijs tamen casibus loquentes, vt cõperies, si tibi vacet illos videre.

De eadem re.

¶ Priorem autem sententiam confirmat quod Bal. in hac specie interrogatus respondit consil. 383. quod domina Agatella, lib. 2. Quispiam enim alteri donauerat, ea lege vt si donatarius decederet sine liberis, res donata ad alium deueniret. quærebatur an donans posset huiusmodi donationem

reuocare in præiudicium illius ad quem bona debebant peruenire post mortem donatarij, si sine liberis decederet. Et respondit posse, per d.l.3. de ser. expor. & l. si pecuniam. §. si seruum. ff. de cond. ob caus. & not per Bar. in d. §. Flavius. Nam & hæc videtur esse quadam mortis donatio, vel mortis causa capio, quantum ad posteriorem donatarium, per l. nec fratris. C. de don. caus. mor. Ideo habet locum pœnitentia. l. non omnis. ff. cert. pet. & l. Senatus. ff. de don. cau. mortis, & alia quoque multa circa id dicit quæ tu videre poteris.

5 ¶ Et si tu hanc partē sequaris quæ mihi iustior esse videtur, eam intellige procedere, nisi alius quispianam futuris coniugibus aut etiam iam maritatis (nihil enim iam inter vtrunque interest) rem aliquam donauerit ea lege, vt eorum primogenitus in ea tantum succedat. Nam tunc non esset liberum solis ipsis parentibus alios filios ad eius rei successione[m] admittere in præiudicium primogeniti, cui id ius quæsitum est ex prouisione & pacto donantis, arg. l. si post mortem. §. vlt. ff. de bo. pos. cont. tab. & c. r. & ibi per Doct. tit. de succes. feud. & not. per Bald. in auth. si quas ruinas. C. de sacros. eccles. & in l. i. ad fi. C. per quas perso. no. acqui. cum sim.

6 ¶ Et ita nuncupatim in hac specie respondit Pau. Ca. conf. 164. in præfenti causa, col. 6. ver. sed nos loquimur, lib. 2. Neque enim, aut, alter ex contrahentibus potest legem contractui vel donationi appositum immutare. l. aliud. ff. de solut. iuncta l. legem. C. de pact. Et hinc quoque dicit donantem solum sine donatario reuocare non posse, & sequitur Philip. Dec. conf. 468. superiori anno, col. penul. vers. & ad confirmationem, & iterum, conf. 498. viso casu, col. 3. vers. qui similiter incipit, & ad confirmationem. Et vide quæ dicam infra in 68. q.

7 ¶ Et idem dicas si vir & vxor principis auctoritate maioritatis, siue maioriam quam vocant, constituisent, ita vocat Hispani, præsertim Hispani, ius primogenituræ in omnibus aut certis quibusdam suis bonis, vt diximus supra in 1. q. in fi. Tunc enim nec alter sine altero nec vterque sine consensu principis reuocare poterunt huiusmodi maioritatem, vt nuncupatim & in hac specie interrogatus respondit Ludo. Bolo. conf. 62. Martinus & Maria. in 1. dubio, multis rationibus illic adductis, quas videre poteris. Et ita quoque intelligi potest quod scribit Pau. Cast. d. conf. 164. quo loco citauimus in præcedenti numero.

NONA QVÆSTIO.

1 ¶ Nono principaliter quæro, an consuetudo vel statutum præferens primogenitum in successione patris, nulla matris mentione facta, trahatur ad ipsius matris successione[m], Bald. de hac ipsa re nuncupatim loquens in l. diurna, in prima lectu. ff. de legib. asseueranter & intrepide asserit non esse trahendum huiusmodi statutum vel consuetudinem de successione patris tantum loquentem ad successione[m] matris. Motus, quia est contra ius commune, ideo non esse extendendam etiam si subsit eadem ratio, per l. si vero. §. de viro. ff. solut. matr. Nisi forte, inquit, illud in successione feudi disponderet, quia tunc esset præter ius commune, iuxta not. in l. de quibus. ff. eo. de leg. Nec hinc longè abest quod consuluit Philip. Corne. conf. 150. de duabus, col. 1. lib. 2. quod statutum repellens fœminas à successione patris, non obtinet in successione matris, cuius mentione non facit. Quodque etiam consuluit Bened. Cap. conf. 62. punctus Andreas, in quarto dubio, statutum excludens à successione fratris non extendi ad successione[m] sororis.

2 ¶ Et quod ante hos è diuerso voluit Arch. in cap. si quis suadente, col. 3. 17. q. 4. statutum excludens matrem à successione filij, non excludere à successione filiarum. quod & voluit Alber. in l. i. nume. 4. ff. de verb. sign. Imo. in l. si ita sit scriptum filiabus. ff. de leg. 2. Dom. in c. generali, col. 4. vers. & per hoc inferitur, lib. 6. & Alex. conf. 234. puto, col. 1. libro 6. & consil. 45. habita pro viribus, col. 2. vers. secundo principaliter, lib. 7. vbi id dicit not. & Georg. Nata. qui hoc sing. dicit in tract. de statutis excludentibus fœminas à successione. in 9. q. 3. q. princ.

3 ¶ Contrarium in hac nostro casu, vt scilicet statutum loquens de successione patris, ad matris successione[m] trahatur, tenuit Bal. sibi contrarius loquens tamen sub dubio, forte, in cap. i. tit. de succes. feud. nam hæc cõsuetudo, inquit, est præter ius commune, & illum ita refert & sequitur Matth. Afflict. ibi, col. 1. vers. sed quæro quid si dicat, vbi id monet menti tenendum. Et idem in simili voluit ipse Bal. in l. de quibus. ff. de leg. quod scilicet consuetudo vt filij succedant patri in feudo, habeat etiam locum in successione matris. quia ratio diuersitatis reddi non potest. Et ita quoque illum citat & sequitur ipse Matth. vbi supra, ver. quarto fallit. Veruntamen illa dicta non reperi in meo codice Bal. & vix credo illum ita dixisse in primo illo dicto, cum nemo neget hanc consuetudinem esse contra ius commune, vt latè diximus supra in 4. q. At tu hinc vide quæ nos latissimè tractauimus de conceptione fœminæ in masculo, in nostro tract. Retractatum tit. 1. gl. 9. in verbo, ou lignagier. numero 177. vsque ad nu. 244. ex quib. facile intelliges quid hinc dicendum sit.

DECIMA QVÆSTIO.

1 ¶ Decimo quæro, an consuetudo præferens primogenitum in successione, comprehendat primogenitam filiam. Ad quam rem multa faciunt quæ diximus in præced. quæst. sed & alia sunt huc priuatim pertinentia, Nam primum illud sciendum est, an filiarum sint capaces regni, ducatus, comitatus, & aliorum id genus in quibus potissimum primogenitura locum obtinet. Nam si in iis non succedant, frustra quæritur an appellatione primogeniti contineatur filia. Cum masculinum nunquam concipiat fœmininū in iis quæ non possunt adaptari, siue non conueniunt fœminis, per l. vlt. ff. de iur. coniuncta l. fœminæ. ff. de reg. iur. & voluit Bar. in l. j. & ibi Alex. ff. de verb. sign. & l. si quis in tantam,

An statutum præferens primogenitum in successione patris trahatur ad successione[m] matris.

Statutum excludens matrē à successione filij non excludit à successione filiarum.

An statutum præferens primogenitum comprehendat primogenitam.

tantam. C. vnde vi. & Bal. in l. seruus. C. com. de succes. cum aliis multis concord. à me collectis in d. tract. Retractuum vbi supra, in fin. præced. quæst. Præsertim vero. nu. 195. & hæc certè, vbi intelliges & hoc quoque procedere, etiam si statutum esset, vt masculinum conciperet fœmininum.

2 ¶ Igitur vt rem hanc primo loco differamus, Multis id videbitur carere omni scrupulo, cum text. habeamus probantem in huiusmodi dignitatibus regalibus fœminas succedere, easque sicuti & viros moderari & gubernare, videlicet c. significauit. in prin. de reser. multosque alios mentionem facientes reginarum, & comitissarum, vt cum nostris loquar, videlicet in c. dilecti, de arb. & in c. dilecto, de testib. & in c. vlt. de concess. præb. & in c. peruenit, de cens. in supercri. & in c. ex parte, le 3. vbi fit mentio de regina Anglorum, & in c. seq. in supercri. de verb. sign. & in c. cum deuotissimam, in supercri. & in c. seq. 12. q. 2. & in c. si quis. 14. q. 4.

3 ¶ Et videmus ab vsq; multis temporibus fœminas successisse in multis regnis, vt de regno Nauarre attestantur Pet. Iac. tit. de cau. ex qui. val. Et in regno Apuliæ, Bald. in l. cum prætor. ff. de iud. & in l. quoties. C. de suis & legit. & in §. hoc quoque, col. 4. tit. de succes. feud. vbi dicit regnasse Ioannam reginam, & quidem adeo prudenter, vt non sederit in cathedra regali similis ei gratia & virtutibus. Et in regno Hierusalem & Sicilia, Bart. in l. j. col. 2. vers. item mulieribus. C. de muli. & in quo loco, lib. 10. Et ita quidem in regno Sicilia, vt etiam masculus ei non obsit, quo minus succedat, vt retulit And. Iser. in c. i. tit. de his qui sibi & hæc. sius, & in c. 1. §. & quia vidimus, tit. qui feud. da. pos. Sed longè ante tempora legitimus Amalantam Theodorici filiam patri successisse in regno Neapolitano, quod & inter ceteros scripsit Pandolphus Colletutius in historia Neapolitana lib. 2. quod accepisse videtur à Procopio.

4 ¶ Et vt de antiquioribus loquar, legimus in sacris literis, de regina Austri, quæ audita fama Salomonis, ab extremis finibus terræ Hierusalem venit vt illum inuiseret, vt scribitur 3. Reg. 10. & 2. Paralip. 9. & Matth. 12. & Lucæ 11. & repetitur in Decretis Canonicis in c. vereor. 8. q. 1. De Candace quoque regina Aethiopum A. 8. c. quem locum enarrans Beda, vir humanarum literarum non ignarus, scribit moris fuisse illi nationi semper fœminis regi, easque Candaces appellare. quod & ante illum retulit Eusebius in Historia Ecclesiast. lib. 2. c. 1. ante vtrunque Plin. lib. 6. cap. 29. ad calcem. & ante hunc Candaces reginæ Aethiopum meminit Strabo lib. 17. vbi eam dicit fuisse suis tēporibus. Sed & ipse Plin. illo eo. lib. 6. c. 30. scribit Sebritas sub regina esse, quod & ante eum scripsit Strabo statim post initium lib. 17. Vt interim omittam apud Assyrios Semiramim, apud Massagetas Thomirim, apud Aegyptios Cleopatram, aliasque propè infinitas alibi regnasse. Ex quo & illud ipsius Cleopatrarum apud Lucanum libro 10.

Non vrbes prima tenebo.
Fœmina Niluaco nulla discrimine sexus
Reginam scit ferre Pharos.
Pharos enim primū erat in Pelago, quæ postea Aegypto cohaesit, vt scribit Strabo lib. 12. Ceterum Diodorus Siculus li. 2. Bibliothecæ c. 1. non multo post princ. tradit apud Priscos illos Aegyptios quinque mulieres regnasse. Sed & lib. 3. memorat Tarinam Sacarum Reginam.

5 ¶ Quodque scribit Plinius lib. 6. c. 20. gentem Pandeam solā Indorum regnatam fœminis. Vnam enim Herculi huiusmodi sexus genitam fuisse, ob idque gratiorem regno donatam præcipuo. Cuius rei quoque mentionem facit Solinus in Collectaneis c. 65. Pandeia, inquit, gens à fœminis regitur, cui reginam primam assignant Herculis filiam. Sed & non nihil meminit Diodorus lib. 3. Bibliothecæ: & Arrianus ille Historicus, idemque, vt quidam existimant, Iurisconsultus lib. 8. gestorum Alexandri, qui & ipse tradit lib. 1. apud Cariaë populos consuetudinem esse ab vsque Semiramide profectam, qua non masculis tantum, sed & fœminis quoque regnare liceat. Nam & ipse Diodorus lib. 17. quo & eiusdem Alexandri historiam describit, tradit eundem Adam quampiam fœminam regno Cariaë præfecisse, quod in eo regno succedere deberet. Ceterum Polyanius libro Strategematum 8. meminit Artemisia Cariaë reginæ. Sed & idem illo 3. scribit Reginam Cæli filiam post obitum patris communi populorum fratrumque consensu regnum Athlantiadum adhuc virginem cepisse.

6 ¶ Claudianus quoque lib. 1. in Eutropium cecinit plurima esse regna quibus fœminæ imperant, — Medis, leuibusque Sabæis
Imperat hic sexus reginarumque sub armis
Barbarie pars magna iacet.

Et quod de Medis dicit Claudianus fulcit quod scribit Iustinus, lib. 1. Harpagum qui mandatum ab Astyge Medorum Rege acceperat, de occidendo eo infante qui postea Cyrus dictus est, veritum si ad filiam Astyagis, cuius is infans erat, mortuo Rege venisset imperium, quoniam nullum Astyages virilis sexus genuerat, ne illa necati infantis vitionem à se exigeret. ideo puerum pastori exponendum tradidisse. Ex quo palam colligere potes, apud Medos fœminas regnasse, cum masculi ex Rege deerant. Sed & apud Illyrios vel testimonio Plinij qui libro 34. cap. 6. mentionem facit Tericæ eorum reginæ quæ P. Iunium & T. Coruncanū interfecit. Et apud Sitones, qui iuxta Sueuos & Germanos sunt, vetusto more non vir sed fœmina regnabat, vt tradunt Cornelius Tacitus & Strabo. Parthi quoque Erato fœminam in reginam sibi delegerunt apud eundem Tacitum, statim post princ. lib. 2.

Fœminæ succedere in dignitatibus regalibus.

Fœminæ in regnis successisse.

Et Austri.

Et Aethiopia, Candaces.

Indorū qui Pandeam incolunt.

Medorum, Sabæorum.

Illyriorum, Sitonum, Parthorum.

7 Apud Latinos item fœminas regnasse si masculi deerant, indicio est illud Virgil. lib. 7. Aeneid. *Filius huic fato diuim, prolesque virilis Nulla fuit, primaque oriens erepta iuuenta est. Sola domum, & tantas seruabat filia sedes.*

Britannorum. Britannos etiam illos priscos id obseruasse auctor est Cornelius Tacitus in vita Iulij Agricola. Cuius hæc verba sunt loquentis de Britannis, His atque talibus inuicem instructi Voadica generis Regij fœmina duce (neque enim sexum in imperijs discernunt) sumpsere vniuersi bellū. In Asia quoque olim regnasse fœminas tradit Curtius lib. 9. in Bohemia item & Vngaria Aeneas prodidit in descriptione Asiae c. 20. & Albertus Krantzius Vuandalicarum rerum lib. 1. ca. 17. Helenæ quoque Adiabonorum reginæ meminuit Iosephus lib. 20. Antiquitatum, c. 2. Et Eusebius Cæsariensis Historiæ Ecclesiasticæ lib. 2. c. 12. Et Mauiæ Saracenorum reginæ idem Eusebius lib. Historiæ Ecclesiasticæ 11. c. 6. Strabo lib. 16. tradit eos qui habitant Tenesim, imperio fœminæ parere.

8 Idcirco, vt hanc partem concludamus, Pet. An. conf. 339. pro maiori intelligentia, minimè dubitat, quin fœmina in regno succedat, etiam exclusis masculis remotioris gradus. idque dicit obseruari in regnis Arragoniæ, Hierusalem, Siciliæ, Vngariæ. Verùm Imo. & post eum Domi. & Philip. Franc. in c. grandi, de suppl. negl. præl. lib. 6. in his distinguit: aut enim eæ dignitates sunt feudales, & non succedunt in eis fœminæ, nisi aliud inducat feudi conuentio, regni consuetudo, aut priuilegium, per c. 1. §. hoc autem notandum, tit. qui feud. dar. poss. Aut non sunt feudales, & tunc quoque de iure nō succedunt fœminæ, nisi etiam aliud habeat consuetudo aut priuilegium. Et ita voluit in vtroque casu nunquam succedere fœminas, nisi ex consuetudine, priuilegio, aut conuentione. quod & ante illos voluit Vinc. in d. c. significauit de rescriptis.

9 Atqui Host. Io. And. Bal. Ant. Panor. & plerique omnes ibi, id tantum concedunt, cum huiusmodi dignitates sunt feudales, vt videlicet tunc non succedant fœminæ, nisi in casibus in quibus aliās in feudis succedunt. Quod si non sunt feudales, censent in illis fœminas succedere. Quod intelligit Bal. masculis non extantibus instar feudorum fœmineorum, quæ videlicet conceduntur vasallo suisque hæredibus masculis & fœminis, per c. 1. tit. de eo qui sibi & suis hæred. Cui etiam dicit consentire rationem naturalem, quia officia virilis sunt animi. l. cuius bonis. ff. de cur. fur. Neque enim consilium reperitur apud fœminam.

10 Hæc ferme Bal. cū quo fere conueniens Pan. in d. c. dilecti. col. 3. de arbit. hanc rē paulò latius tractat. Nam, aut res (inquit) est feudalis, & tunc fœmina nō succedit, etiā masculis non extantibus, nisi in cōcessione feudi dictū fuerit, quod etiā fœmina possit succedere: quo etiā casu debet intelligi propter naturā feudi ordine, vt admittatur fœmina masculis nō extantibus, per text. in c. 1. tit. de success. feud. At si feudum est fœmineum, tunc etiā succedit fœmina masculis nō extantibus, licet in concessione nō fuerit expressè dictū quod fœmina succederet, per c. 1. tit. de benef. fœm. Aut res non est feudalis, & tunc si est dignitas, puta regnū, ducatus, comitatus, vel aliud simile, tunc ex cōmuni consuetudine iure approbata succedunt tantum masculi, & ex iis quidem solus primogenitus: & eo decedente sine filiis, secundogenitus, per not. in c. licet, de voto. Masculis autem non extantibus, succedit quoque fœmina, per d. c. significauit. Si verò non sit dignitas, & tunc cessante consuetudine masculus & fœmina pariter succedunt vt in ceteris bonis, cum de iure nulla sit in successione differētia maris & fœminæ, per l. maximum vitium. C. de lib. præter.

11 Verùm Mart. Laud. in d. tract. de primogen. col. 5. vers. quæro nunquid fœmina, dum vult tractare hanc nostram principalem q. An videlicet fœmina succedat in iure primogenituræ, allegat Pan. in d. c. dilecti, tanquam de ea ipsa quæstione differentem, eumque reprehēdit quasi dixerit fœminam succedere in iure primogenituræ non extantibus masculis. Cuius rei nullam omnino facit mentionem, sed id tantum scripsit quod supra retulimus. Quibus autem rationibus mouetur Mart. dicam statim in nostra principali quæstione.

12 Illud tantum dixerim, vt huic rei finem faciam, omnes in hoc conuenire, vt possit fœmina in istis dignitatibus succedere ex consuetudine. Ita enim volunt omnes in d. c. significauit, inter quos Vincen. loquitur de consuetudine Gallicana, & Bal. conf. 275. incip. quod pro regula, col. 2. vers. sed quæritur vtrum consuetudo, lib. 2. vbi etiam loquitur de consuetudine Gallicana, & Phil. Dec. conf. 85. cuius superscriptio incipit, de gradib. col. pen. Et Iac. à S. Georg. in l. cum antiquiorib. col. vlt. ver. an autem filia. C. de iure delib. vbi nuncupatim loquitur de iure primogen.

13 Ex quibus planè constat & mulieres nonnunquam in regnis succedere, licet ex Græco. versic. *ἡ φύς ἀρχεῖ δὲ δὴ δὴ οὐ σὺ ἢ φύς ἰς.* Id est, Natura non dedit imperare fœminis. Ex quo & ortum est prouerbium cum alicui negotium aliquod cōmittitur cui penitus est ineptus, *ἡ γυνὴ στρατηγεί, καὶ ἡ γυνὴ στρατεῦσαι.* Id est, Mulier imperat, & mulier militat. Proptereaque apud multos populos fœminæ ad regni successione nō admittebantur. Scribit enim Plutarchus, quod cum Polydectes frater Lycurgi natu maior, ob id Lacedæmoniorum Rex, mortem obiisset: regnavit Lycurgus tantisper dum ignorabatur vxorem fratris prægnatam esse. Sed de hac certior factus, regnum declarauit pueri esse, si mas foret. Enixa autem vxore puerum cui nomen Charilaus fuit, ei regnū celsit. Ex quo illud facile declaratur apud Spartanos fœminas nō regnasse. Sed nec etiam apud Indos, ex eo liquet quod supra diximus ex Plin. gētem Pandæ solam Indorum regnatam fœminis.

Latinorum.
Britannorum.
Asie.
Bohemia.
Vngaria.
Adiabonorum.
Saracenorum.
Tenessorum.
Arragonis.
Distinctio seu galium & nō feudatum.
Ad idem.
Alia distinctio.
De eadem re.
Mulier in dignitatibus succedit ex consuetudine.
Natura nō dedit imperare fœminis.
Prouerbiū Apud Lacedæmonios fœminæ non succedunt in regno.
Nec apud Indos.

minis. Qui mos quoque in regno Francia seruatur, & id quidem ex rationabili consuetudine, vt dicit Bal. in l. ff. de Senat. vbi eo nomine accusat Regem Anglorum, quod titulo fœminæ ius in eo regno sibi arroget. In eamque rem habemus legem Salicam in tit. de alod. ne videlicet fœminæ Francorum regnum hæreditarium nanciscantur.

14 Sed & Lucas Pen. in l. pen. C. de profes. & medic. lib. 10. multa in eam sententiam adfert, vt videlicet mulieri regnare non conueniat, & inter cætera duos versus inelegantes quidem illos, sed lepidos & ridiculos, *Regnare regunt vulua, clamat gens tota simul, veh Destructio regni à muliere regi.* Vel vt ab aliis pronuntiatum audiuius, *Nam turpe est Regi de muliere regi.* At Pandolphus Collenutius lib. 5. Historiæ Neapolitanæ ita hos versus adscripsit, *Regna regunt vulua, gens tota clamat simul, veh, Interitus regni est à muliere regi.* Quos ita in sermonem Italicum traduxit, *Se vulua, regge, oime, gridan le lingue, Il femini governo il regno estingue.* Diodorus Siculus lib. Bibliothecæ 4. tradit ab Hercule Amazones fuisse deletas, indignam rem existimante, cum pro communi salute hominum pugnaret, quibusdam gentibus fœminas imperare. Est autem Euripidis sententia, *Domus, columna, liberi sunt masculi.* Quam citat & probat Artemidorus Daldianus lib. 2. de Somniorum interpretatione, c. 10.

15 Nunc autem tempus vt accedamus ad nostram principalem quæstionem. An videlicet filia primogenita succedat in iure primogenituræ ex statuto vel cōsuetudine huiusmodi ius primogenito deferente. Marti. Laud. vbi supra, concludit simpliciter quod non, nisi id statuto vel consuetudine exprimat. Rationem adducit, quæ tantū dignitates respicit, quia de iure, inquit, fœmina non succedit in regno, vt dicit velle gl. & Arch. in d. c. cum deuotissimam. 12. q. 2. vbi tamē hoc non dicunt, sed id tantum, quod fœmina non potest iudicare, nisi ex consuetudine, vel dignitate cui annexa est iurisdicctio, de quo nos alibi latissimè diximus in cōsue. Picta. lib. j. §. j. Adfert & Mart. vt ad eum redeamus aliam rationē, quia officia publica sunt fœminis interdicta. l. fœminæ. ff. de reg. iur. sed esse Reginam, Ducissam, cum omni regali iurisdictione, est habere officium publicum, per l. j. §. ius publicum. ff. de iust. & iur. Ergo, inquit, fœmina non succedit in regno, neque in ducatu, hæc ille. Et idem voluit Iac. à S. Geor. in l. cum antiquioribus, col. pen. ver. an autem filia. C. de iure delib.

16 Sed Bal. hanc rem generalius absoluens, in l. in multis, in prin. ff. de stat. ho. & rursum in l. omnes populi, col. 7. vers. 3. quæro quæ sunt illa, & c. ibi si statutū dicit quod primogenitus. ff. de iust. & iur. dicit quod consuetudo loquens de primogenito, non trahitur ad primogenitam. addit rationem in postremo loco, quia huiusmodi consuetudo est odiosa & irrationabilis, & in odiosis non fit conceptio personarum. l. j. §. quarū. ff. de ven. in pos. mit. allegare voluit §. sed & si incertum sit, vers. quare, vbi ex hæredatio filij masculini nō comprehendit filiam, quia in odiosis, vt dicit ibi gl. masculinum non cōcipit fœmininum. Illam autem Bal. decisionem nuncupatim secutus est Pet. An. in repet. c. j. in 14. q. princip. ver. circa primum, vtrum scilicet extendatur, extrā de const. Ro. conf. 98. quo ad id, de quo primò quæritur, col. 2. & Fulg. conf. 203. visis, & Bal. de Bar. inter consil. Philip. Cor. conf. 11. stantibus dictis statutis, col. j. lib. j. & ipse Corne. conf. 335. primum consultationis articulum, col. 2. vers. in materia autē differenti, & iterū col. 4. vers. ad id optime facit, eo. lib. j. & iterum conf. 94. circa primum dubium, col. j. lib. 2. & conf. 224. non sequendo ordinem, col. 4. vers. sed interpretatio, eo. lib. 2. & Franc. Aret. conf. 164. diligenter & maturè col. 3. vers. confirmatur ista conclusio. & Maria. conf. 30. quanuis ex iis, col. 8. vers. nec obstat quod allegat, & eius filius Bartol. Socin. conf. 252. visis instrumentis, co. 4. vers. seprimò ad idem, & Lud. Gozad. conf. 43. videtur, col. j. Paul. Paris. conf. 72. ad veram, nu. 168. & multis seq. lib. 4. Et faciunt quæ diximus in præcedenti quæstione.

17 Hanc Bald. & sequacium sententiam adiuuat, quod ex legibus atq; institutis Hebræorū, ex quibus primum iuris primogenituræ vestigium ortū esse satis constat, primogenitura ipsa masculis tantum cōueniebat, non etiā fœminis. Quod hinc probatur, quod licet Exodi 13. scriptum sit generaliter, & nulla sexus differentia, Sanctifica mihi omne primogenitū, quod aperit vuluam in filius Israël, tam de hominibus quàm de iumentis. Mea enim sunt omnia. Et Leuit. vlt. c. Primogenita quæ ad Deum pertinent, nemo sanctificare poterit & vouere. Et Nume. 3. Ego vlti Leuitas a filiis Israël pro omni primogenito, qui aperit vuluam in filiis Israël, eruntq; Leuitæ mei. Meum enim est omne primogenitū. Ex quo percursi primogenitos in terra Aegypti, sanctificauit mihi quicquid primū nascitur in Israël. Et idē fermè scribitur eiusdē lib. c. 8. Sed & c. 18. Quicquid primū erumpet e vulua cunctæ carnis, quam offerit Domino, siue ex hominibus, siue de pecoribus fuerit, tui iuris erunt. Et in aliis quoque locis. Ex quibus potuisset videri non solum primogenita masculini sexus, sed & fœminini quoque comprehendi. Tamen ex aliis locis apertè declaratur de maribus tantum intelligi, cum scribitur Exodi illo ipso c. 13. quibusdam interiectis, Immola Domino omne quod aperit vuluam masculini sexus. Et paulò ante scriptum est, Quicquid habueris masculini sexus consecrabis Domino. Et eiusdē lib. c. 34. Omne quod aperit vuluam generis masculini, meum erit. Et Deuter. 15. De

Nec apud Gallos.
Versus ridiculi.
Hercules cur Amazonas deuicent.
Accedit ad principalem quæstionem. Statutū loquens de primogenito non intelligitur de fœminis.
De eadem re.
Apud Hebræos primogenitura maribus tantum conueniebat.

primogenitis quæ nascuntur in armentis & ouibus tuis, quicquid est sexus masculini, sanctificabis Domino tuo. Et Lucæ 2. Omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Propterea Bal. in l. cum antiquioribus, col. 6. vers. & primò præmittit. C. de iure delib. post multa quæ dicit super diffinitione primogeniti, illud postremo loco adiicit, primogenitum propriè dici masculinum, quod primò aperit vuluam.

18 **Quid si non extant masculi.** ¶ Est igitur firma constantque sententia, quod statutum vel consuetudo præferens primogenitum in successione, non intelligitur in fœmina. Quod tamen intelligendum est, si extat masculus, ut videlicet illi etiam postremo genito non præferatur filia primogenita, sed qui ex masculis primò natus est, præferetur & fœminis primò natis, & cæteris masculis, ut declarat Iac. Arc. in l. Lucius. §. questum. ff. de leg. 3. cum dicit, quod si in contractu matrimonij quis donauerit primogenito nascituro ex suo matrimonio quicquam præcipuum, ex eoque matrimonio nascatur prima filia, deinde & filij, non accipiet filia vi huiusmodi donationis siue pacti illud præcipuum, sed masculus primò natus. Sequitur & multis comprobatur Guido pap. dec. 506. in contractu matrimonij.

19 **De eadem re.** ¶ At si nullus masculus extat, sed sunt tantum fœminæ, primogenita ex illis regnum aut successionem obtinebit, quia succedit in naturali dignitate, licet non in officiali autoritate, ut voluit Bal. in d. l. in multis, in princ. ff. de stat. hom. quem sequitur Ro. d. conf. 98. in 2. dubio. & Io. Lup. in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxor. char. 4. 4. vers. lex etiam regni. & Philippus Decius in l. fœminæ, quæ est secunda, in 4. q. ff. de regu. iuris. & Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo in eodem testamento relinquens, lib. j. num. 173. de testam.

20 **De eadem re.** ¶ Et idè videtur voluisse ipse Bal. in c. j. §. & quia vidimus, col. vlt. tit. de his qui feu. dar. pos. dum dicit quod si actum est in feudi cõcessione, quod deficientibus masculis succedat vna fœmina: certè deficientibus masculis, si primogenita succedit in alia hereditate, succedit & in hoc feudo ceteris exclusis: aliàs forte dirimetur, aut quod iustius est, domini erit electio, ad quam fœminarum feudum ipsum deuoluetur, per iura quæ allegat. Sequitur Marti. Laud. ibi in fi. Alua. in c. j. col. pe. vers. quæro quid si inuestitura, tit. de eo qui sibi & hæred. suis. & Iac. à S. Georg. in tract. feu. in verbo, & fœminis. col. 3. vers. sed iuxta prædicta dubitatur. Et Franc. Cur. Iunior in tract. feud. in 2. parte, char. 3. vers. 18. vbi tamen de ea re ita scribit, tanquã nõ sentiat Bal. quod supra diximus de primogenitura. Innuit igitur Bal. subobscure, quod statuto præferente primogenitum succedat primogenita filia, deficientibus masculis. Et idè quoque Bal. conf. 275. quod pro regula, lib. 2. cum in multis locis tum col. 4. vers. supposita autem consuetudine. Et huic pertinet quod à Valerio Maximo scriptum est, lib. 2. ca. 1. quo loco loquitur de Mafsilienfium cicuta, fœminam Cæam summæ dignitatis moribundam distribuisse duabus suis filiabus patrimonium, filiam autem maiori sacra domestica tradidisse.

21 **Declaratio.** ¶ Declara autem huiusmodi limitatione, ut intelligatur, succedere fœminam primogenitam, cum deest masculus ex eo qui postremo successit aliis exclusis. Nam & si esset ex aliis iam exclusis per inclusione illius, certè sola istius inclusi filia ius primogeniture obtinebit exclusis illis masculis. Verbi gratia, cum duo essent filij primogenitus solus successit, excluso secundogenito. deinde ipse primogenitus moritur relicta vna tantum filia, certè ea succedit excluso etiam patruo secundogenito. Nam quandiu superest aliquis siue masculus siue fœmina, ex linea ad quam hæreditas semel peruenit, alia linea postposita, non fit transitus ad istam lineam iam exclusam. ita voluit in specie Andr. Iser. in c. j. tit. de eo qui sibi & suis hæred. per text. in c. j. tit. de nat. suc. feud. & sequitur Card. Alex. in c. j. col. 10. vers. 15. hoc probatur, tit. de feud. march. & idem quoque tenet Petr. à Bel. Perti. in l. pater. §. quindecim. ff. de lega. 3. & de hoc dicam alibi latius.

22 **De eadem re.** ¶ Verum istud non adeò arctè concluderunt Iac. Ray. & Cy. in auth. post fratres. C. de leg. hæred. Nam si, inquiunt, Rex aut Baro habeat nepotem ex filia præmortua, habeat & fratrem, frater ipse admittitur excluso nepote ex filia, quia tunc nepos venit ex persona matris, quæ non succedebat. At si nullus extet frater, sed alij masculi vltiores, admittitur nepos ex filia illis exclusis: quia tunc non consideratur persona illius à qua descendit, nec persona illorum à quibus illi masculi descenderunt, ut patet per text. ibi, & in auth. præced. Nam vltiores post fratres & filios illorum, ut ibi dicitur, succedunt in capita. Ex quo facillè declaratur, quod illorum persona tantum, non etiam eorum à quibus processerunt, consideratur. Fratres autem & filij eorum in stirpes succedunt. Ex quo etiam colligitur, quod eorum tantum persona à quibus orti sunt, consideratur. Et sic vides, lector amantissime, quod ex sententia Iaco. Ray. & Cy. filia excluditur à fratre, cum & nepos ex ea excludatur, propter id tantum quod est ex fœmina, & ita in hoc non illis conuenit cum ea, quam diximus, declaratione. in cæteris autem satis conuenit.

23 **De eadem re.** ¶ Sed tamen antequam huic abeamus, paulùm siste gradum, lector, & attende an ista limitatio cum sua declaratione sit vera, quia siue extant masculi, siue non extant, semper procedit & habet locum ratio, qua innixi ij, quos supra citauimus, dicunt consuetudinem præferentem primogenitum in successione, non habere locum in filia primogenita: quoniam videlicet ea consuetudo sit odiosa, & contra ius commune, quod nulla ætatis ratione habita æquales facit liberos, propterea que non extendenda de masculo ad fœminam, per d. l. j. §. sed & si incertum ff. de ven. in poss. mit. & not. in d. l. j. ff. de verb. sig. Quæ etiã ratione motus Raph. Fulg. conf. 75. ex facto proponitur, col. 3. vers. sed certè illud sing. consuluit, quod statutum prohibens filium, contrahere sine consensu patris, non habet locum in filia. cum sit correctorium iuris cõmunis, propterea que non extendendū contra ipsum ius commune

commune de masculo ad fœminam, per no. in d. j. Sed & similiter in isto casu non extantibus masculis, si ex multis filiabus primogenita cæteras excluderet, ut statuti loquentis solum de primogenito: certè tale statutum correctorium iuris communis, quod ut iam diximus, æquales facit liberos; extenderetur de masculo ad fœminam, contra ius ipsum commune.

24 ¶ Et in specie huius postre quæst. primogenitam non comprehendit etiam deficientibus masculis, ne in id autoritate deficiamus, expressè tenuit D. Cirier. in tract. primogenituræ, li. 1. q. 20. col. 2. vers. certè credo. & iterum lib. 2. in 12. art. tit. 1. consuet. Paris. & D. Molen. in d. §. 12. in 1. q. & Paulus Parisi. con. 72. ad veram resolutionem, col. 8. nu. 78. & iterum col. 11. nu. 10. lib. 4. vbi expressè repræhendit Bald. in d. l. in multis, dicens illius sententiam eo tex. non probari, ut & allegat in priori loco Cirier. & alibi sæpe in eo consil. quod tibi memorandum censuimus quia admodum id rarum est Italici, ut Gallos citent.

25 ¶ Idcirco multum dubito de hac limitatione, quæ tamen haud dubie procederet, si consuetudo ita fuerit interpretata, ut primogenita non extantibus masculis obtineat ius primogenituræ. valeret enim talis consuetudo, ut sentiunt, quos supra citauimus, & expresse voluit Bald. d. conf. 272. quod pro regula, vbi dicit vnum multum notandum, quod talis consuetudo intelligitur de masculis eiusdem gradus: quod si sint remotioris gradus, certè primogenita illos excludet ut talis cõsuetudinis, limitans per hoc quod scribitur in c. 1. tit. de eo qui sibi & suis hæred. quod dictum pro sing. reassumit Fran. Cur. Iunior in tract. feudorum, in 2. parte, in 15. limit. 1. qu. vbi tamen errore impressorum, ut reor, magis quam suo, allegat Bal. con. 143.

26 ¶ Sunt qui hinc occasione sumpta, quod dictum est fœminas tum demum ius primogenituræ obtinere, cum defunt masculi, quærent quid dicendum, cum fœmina accepit possessionem eorum, quæ iure primogenituræ competunt, & postea apparuit posthumus, an is repellat fœminam, quæ semel possessionem accepit: an verò ea perpetuo illam obtinebit: allegantque in eam rem rationes & argumenta Doct. in d. ca. 1. tit. de eo qui sibi, & suis hæred. in non absimili qu. Illic enim dicitur quod masculus descendens etiam per filiam, ex eo qui primū fuit de feud. inuestitus, repellit fœminam etiam proximiorum. Quid igitur (inquunt) si vasallus fuit inuestitus pro se & hæredibus suis masculis & fœminis postea decedit relicto duabus filiis, ad quas æqualiter feudum peruenit, cum nullus sit masculus. Deinde altera ex iis decedit relicto filio suo, an iste filius repellat materteram à successione partis feud. iam sibi à morte patris quæsitæ. In quo gl. & post eam And. Iser. Mart. Laud. & Card. Alex. tenent pro nepote. At contra tenent Iac. Bel. Bal. Nic. Neap. & Alua. quos sequitur Fran. Curt. Iunior in tract. feu. in secunda parte, char. 5. vers. 28. Et multas hinc & inde rationes adferunt, quas omitto, nihil huic loco profuturas. Nèpe hic casus longè diuersus est, in quo constat nihil iuris fuisse quæsitum filie propter natiuitatē posthumi, qui tēpore mortis patris habetur pro iam nato, ut vide licet æquè succedat, ac si natus esset, dum pater moritur, per l. qui in vtero. ff. de stat. hom. cū sim.

27 ¶ Possit autem principalis illa conclusio quæ abigit fœminam à iure primogenituræ aliter limitari, nisi ipsa primogenitura, aut ut alij vocant maioria, siue maioratus, siue item maioratus fuisse primū à fœmina institutus: neque enim fœmina fœminam repulisse censeretur ab eo iure, ut etiam si vtatur verbis masculini sexus, aut quæ ad masculos referri soleant, præsertim ipsis masculis deficientibus, ut pulchrè per Pet. Ancha. conf. 339. pro maiori, col. 4. vers. tertio quod proles. Socii in l. Galus. §. nunc de lege, col. vlt. vers. pro quo tamen adducas. ff. de lib. & posth. & in repeti. l. cum auus, col. 46. vers. tertius casus. ff. de condi. & demon. & Iac. in l. sed si hac. §. liberos, in 1. not. ff. de in ius voc. & conf. 117. in caussa, col. 2. vers. 2. principaliter lib. 4. & Philip. Dec. in c. in præsentia, col. 14. vers. vltimo etiã alius casus, de probat. & Fra. Curt. Iunior in tract. feu. parte 3. col. 2. vers. secundò singulariter, & Fran. Ripa, lib. 1. respon. c. 1. char. pe. nu. 74. sed vbi cessaret, & Ant. Rub. con. 22. testator, col. 2. vers. quartus casus, & Hier. Grat. confic. 110. thema, col. 4. vers. circa secundum, lib. 1. & Moline. in consuet. Parisi. tit. 1. §. 16. col. 5. vers. hanc conclusionem. Et facit etiam quod scribit Bal. in l. quoties, col. 2. vers. sed pro alia parte. C. de suis & legit. & Fran. Arc. in d. §. nunc de lege, col. vlt. vers. sed quicquid, & quæ scripsimus in legibus Connubialibus in §. 1. nu. 23. cæterum.

VNDECIMA QVAESTIO

1 **V**ndecimò iuxta præcedentia quæro, Nūquid saltem in hoc casu filia primogenita admittetur, videlicet si in contractu matrimonij maritus donauit primogenito ex eo præcipuum aliquod castrum. Ex quo quidem matrimonio nata primū fuit filia, deinde plures filij. Et videtur quod sic per l. illa ver. §. pueri, & l. patrem, & l. liberti. ff. de ver. sign. Nam & masculinum semper continet fœmininū, ut expressè dicit tex. vtens eo verbo, semper, in l. qui duos mulos. ff. de leg. 3. cum aliis multis si collectis à gl. & Decio, in l. ff. de ver. sign.

2 ¶ Verum Guido Pap. sing. 522. incip. in contractu matrimonij, tenuit ad illud præcipuum eam filiam non admitti, sed filium qui prior post eam natus est. Nam donans censetur intellexisse de primogenito masculo, non fœmina cui talia præcipua relinquere aut donari non consueuerunt, arg. c. 1. in prin. & §. 1. tit. de succ. feud. Nec semper verum est masculinum concipere fœmininum, cum Iurisconsultus in l. pronuntiatio, in prin. ff. de ver. sign. scribat pronuntiationem masculini sexus ad vtrunque sexū plerumque porrigi, quasi nõ semper: quia si de cõtrario appareat, nõ id procedet. l. Lucius. §. questum. ff. de leg. 3. Et ex consuetudine nobilitū est, ut tales donationes faciãt masculis, & nõ fœminis.

3 ¶ At etiam ex charitate & affectione, quam maiorem habent in masculos, quam fœminas, ideo hæc

De eadem re.

De eadem re.

Quid si fœmina accepit possessionem primogenituræ, et post nascitur primogenitus.

Quid si fœmina ab initio primogenituræ constituerit.

Si in cõtractu matrimonij siue rit donatū primogenito, an comprehendatur primogenita.

De eadem re.

sequi debemus per l. si seruis plurium. §. vlt. ff. de leg. 1. & l. si fuerit. ff. de reb. dub. In idque conuenit communis loquendi & intelligendi modus, quem inspicere debent. us. l. liberorum. §. quod tamen Causius ff. de leg. 3. & l. cum de lanionis. §. a fin. ff. de fund. inst. & l. Labeo. & ibi Bar. ff. de supel. le. Et ita voluit Iac. Are. in d. l. Lucius. §. quæ situm. ff. de leg. 3. Is autem qui primus nascitur post dictam filiam, est primogenitus respectu aliorum. d. l. si fuerit, in ff. de reb. dub. & in §. ordinatum. iuncta gl. in Auth. de hæc. & falci. Et ita dicit Guid. Pap. se consuluisse. Si vis autem scire an & quando & quomodo masculinum aliàs concipit femininum, nos eam rem omnium, ni fallor, abundantius, me tra & iuimus in tractatu Retractuum libr. 1. §. 1. gl. 9. in verbo, ou lignagiu. num. 277. & quia nostra, cum multis sequent. vsque ad u. 244.

DVODECIMA QVÆSTIO

DVodecimò quæro, quia dictum est primogenitam non cõsequi ius primogenituræ, an saltem filius huiusmodi ius obtineat, cum videatur cessare ratio, quæ filia excludit propter sexum femininum, qui non comprehenditur in statuto loquente per masculinum. Et cessante causa exclusionis, cessat exclusio. l. instituta, & l. pater filium. & l. si is qui. ff. de inoffic. testamen. l. 2. §. si mater, ibi, cum enim prælatio. ff. ad Trebell. & voluit Bal. con. 21. punctus quæstionis, lib. 3. cum multis concor. à me adductis in nostro tractatu, cui titulum fecimus, Cessante causa, cessat effectus, in 1. parte, num. 94. in ip. exclusionis causa, cum seq.

¶ Et propterea dicunt nostri iurium interpretes, quod si ex statuto filia dotata non succedat, aut si filia renuntiavit hæreditati paternæ, & ipsa filia exclusa per huiusmodi statutum, vel renuntiationem decedat ante patrem, relicto nepote, is succedet auctori non obstante matris exclusione. Nempe cessante causa exclusionis, cum ex sua ipsius persona & legis beneficio, & nõ matris veniat. Et quæritur ad primam voluit Bal. in l. maximum vitium. C. de lib. præte, vbi ita dicit tenuisse disputando Iac. Bur. & idem Bal. in l. scimus, omnino in fi. prin. C. de inoff. test. l. as. in l. qui se patris, col. pe. ver. facit quod mirabiliter. C. vnde libe. Quantum ad secundum, voluerunt Bar. & alij in l. qui superstitis, ff. de acquir. hæred. & in l. si arrogator. ff. de adop. Bal. in l. pactum. in 2. q. & ibi recentiores. C. de collat. de quibus & alibi dicam plenius.

¶ Ideò Franc. Tigni. in quodam cons. incip. super quæstione quæ oritur, prout cum retulit Io. Cæpe. in tracta. statutorum feminas repellentium, q. 2. consuluu nepotem ex filia non repelli à successione auctoris ex statuto excludente feminas. Et id quidem huiusmodi rationibus, quia statutum loquitur de filia siue femina, non verò de nepote, ideò remanet in dispositione iuris communis. l. commodissimè. ff. de lib. & posth. cum simil. Item quia femininum non comprehendit masculinum. l. si ita scriptum, in prin. ff. de leg. 2.

¶ Sed & hæc quoque adici potest. Et tantum quæ ad filios perueniunt ex prouisione patris, adimuntur filiis ob causam in patre contingentem. Non etiam ea quæ ex prouisione legis veniunt. l. si arrogator. & ibi no. ff. de adop. & no. in l. diui fratres. ff. de iure patro. Sed successio aut ad nepotem, non ex prouisione aut persona patris, sed legis prouisione transfertur. l. lege obuenire. ff. de verb. sign. & l. vlt. ff. de suis & leg. & l. nam & si, in prin. ff. de inoffic. test. & voluit Bar. in l. §. si sit nepos. ff. de collat. dot. cum concord. quæ adferam infra in 4. q. in 7. ratione pro patruo. Et facit etiam quod dicam de filio primogeniti furiosi infra in 23. q. nu. 14. intellige igitur.

¶ Verùm his non obstantibus credo nemini futurum dubium, si filia non succedit in iure primogenituræ, neque etiam eius filium succedere. Nam quod ex radice est, eius naturam, à quo procedit, & ortum habet, sequatur necesse est & ea amputata ramos decidere necesse est. Ita in terminis nostræ quæstionis dicit Io. And. in c. ad apostolicæ. de re iud. lib. 6. in nouella. quem sequitur Bal. in l. ff. de Senat. vbi per hoc dicit, quod cum filia Regis Franc. in regno non succedat, filius eius scilicet Rex Angliæ in regno Franciæ nullum ius potest prætere. Et si malè, inquit, successit Regibus Franc. forè fuit propter aliam causam, quæ erat in mente diuina, non propter illam, quæ erat clara pro rege Franc. Quia in cautato non potest esse plus virtutis quàm procedat ab influenti potentia causæ, vt dicit esse expressum in c. 1. §. hoc autem notandum, tit. qui feu. dar. post sequitur Marti. Lau. in tract. de primogenitura, col. 7. ver. vidimus in superioribus, & Ant. Corf. qui multum commèdat, in tract. de potest. Reg. in 66. q.

¶ Et ad hoc certe bene facit ille text. à Bal. citatus in d. §. hoc autem notandum, vbi quædam modum regulariter non succedunt feminæ in feudis, ita nec masculi descendentes ex eis, & in c. 1. tit. de success. frat. vel gradi. succe. in feu. vbi ita scribitur, Proles feminini sexus, vel ex feminino sexu descendens ad huiusmodi successione[m] aspirare non potest. Et in priori loco gl. dicit huius rei rationem assignari non posse, sed reijcit in l. gis vel consuetudinis auctoritatem, vt sit pro ratione voluntas, quam sequitur Ludo Bol. cons. 1. col. 4.

¶ Verùm id non esse sine ratione satis constat ex eo quod iam diximus. Ideòque omnes Docto. ibi eam gl. repræhendunt, adducuntque plures rationes, videlicet Andr. Iser. Nic. Neap. Aluar. & Card. Alex. quia successor non debet esse melioris conditionis, quàm autor suus, à quo habuit causam, per l. in his. §. 1. & l. quod ipsis. ff. de reg. iur. vnde vitium auctoris debet durare etiam apud sobolem, arg. in Auth. vt om. obed. iudi. in prin.

¶ Iaco. autem Bel. hanc ponit rationem, quia cum sublata sit media persona, non potest sequi persona admitti, arg. l. meminimus. C. de leg. hæred. & l. duo Marco. C. de quest. & l. hæred. in prin. &

An salte filius primogenita cõsequatur ius primogenituræ. Cessante causa exclusionis ea cessat. 2. Nepos filii a dote exclusæ a statuto, aut que renuntiavit nõ excluditur.

Ad idem. 3.

Ad idem. 4.

Exclusa femina, excluditur et mas ex ea.

Ad idem. 6.

Rationes eius rei. 7.

Alia ratio. 8.

§. j. ff. de pæn. & l. nullus. C. de Decur. lib. 10. Quam rationem confirma ex Alua. quia sublatis mediis videntur sublata extrema, vt per Dy. in c. indultum, de reg. iur. lib. 6.

9 ¶ Aliam in idem tamen recidit reddidit Bal. quia successio non fit per saltum, & ideò necesse est, vt gradus præcedens sit successibilis. destructo enim ordine, destruitur & ordinabile. l. tria prædia. ff. de seruit. rust. prædi. Et ad destructionem antecedentis destruitur & destructio consequentis. l. j. §. hus. ff. de offi. eius cui mand. est iurisdic. A quo non longè etiam distat Marr. Lauden. ratio, quæ est huiusmodi, quia remota radice, remouetur omne consequens ex ea. per l. si viua. C. de bon. mate.

10 ¶ Aliam quoque adfert Iac. Ardiz. quia priuilegia concessa etiam posteris non extenduntur ad posteros descendentes ex feminis. l. j. in fi. & l. immunitates. ff. de iur. immu. Sed & Bal. in l. quoties, post prin. C. de suis & legi. huius rei quoque subtilem, vt aliàs semper, rationem adducit, præcedenti non absimilem, quoniam videlicet masculi ex feminis descendentes carent principio producente, femina enim non est agens aptum ad operandum transmissionem, licet masculus sit patiens aptum ad confirmandum si fieret transmissio. Itaque sicut prædium medium quod non seruit, impedit tamen seruitutem. l. qui sella. §. in rusticis. ff. de seruit. rust. prædi. per quem dicit Pau. Cast. con. 42. r. quod ista mater, col. 2. ver. 2. sic, lib. j. quod quocumque de vno extremo ad aliud fit transitus per medium, si illud medium sit inhabile, transitus impeditur, vbi & ad hoc allegat d. l. tria prædia, eod. tit. & l. seruitutes prædiorum, in fi. ff. de seruit. Igitur sicut prædium mediū (vt ad Bal. redcamus) quod non seruit, impedit seruitutem, ita media persona, quæ non seruit in feu. scilicet mulier quæ non potest seruire, nec dominum in bello iuuare, impedit seruitutem, hoc est feu. quod & ipsum quædam seruitus est. Nam omnis fidelitas est contraria libertati, cum olim, extrà de priuileg. Nec obstat, inquit, l. 3. §. si emancipatus le. j. ff. de bo. pos. contra tab. vbi vitij filij non nocet nepoti, quia ibi subiecta materia non respicit nepotem, hæc ferè Bal.

11 ¶ Idem quoque Bald. in l. maximum vitium, col. 1. C. de lib. præter hanc item adducit: quia mutato sexu, non mutatur tamen ratio exclusiua: cum non possit venire, nisi tanquam matris imago, arg. l. illam. §. pe. C. de colla. sed mater inuenitur exclusa, ergo & filius: quia nisi in capite principij sumat, non potest ulterius procedi, arg. l. quæcunq; gerimus. ff. de act. & oblig. Et rursum col. 4. ver. quare duo, ostendens id procedere etiam si statutum non reciperet interpretationem, quia hoc, inquit, non est per interpretationem, sed per viuam rationem, quia nascitur ex inhabili materia. nam mater eius à qua sumeret formam succedendi, sicut sumit originem nascendi, est inhabilis & aliena: ergo quicquid ex ea sequitur, ar. l. 2. C. de lib. & eorum lib. quæ ratio non admodum distat à superioribus.

12 ¶ Quæ cum ita se habeant, ideo & statutum & pactum arcens feminas à successione parèrum, extantibus masculis, repellit & masculos descendentes ex eis, vt voluerunt vltra prædictos Cy. in l. j. col. 2. ver. iuxta hæc quæro. C. quæ sit long. consue. & in auth. post fratres, la 2. C. de le. hæred. Spec. tit. de loca. §. nunc aliqua, ver. 1. 46. & ibi Bal. in addi. qui dicit vnū huic nostræ quæstioni admodum accommodatum, quia licet nepos ex filia contineatur appellatione liberorum, per l. j. C. de condic. infer. non masculorum. Idem Spec. tit. de feud. §. quoniam, ver. 26. Ioan. And. in addi. ipsius in rub. de testa. col. vlt. & in rub. de succes. ab intest. col. j. & And. Iser. in c. j. tit. de gradi. suc. Barr. in l. 2. §. sed videndum, in fi. & iterum in l. vlt. ff. ad Tertul. & in l. liberorum, col. 6. ver. quæro quid si filia dotata, & ibi Alex. in addi. ff. de ver. sign. Bal. in l. quod verò, post prin. ver. quæro dicit statutum. ff. de leg. & in auth. si quas ruinas, paulò ante fi. C. de fact. eccle. vbi & huius quoque rationem efficit, quia inhabilitas mediij inducit inhabilitatem in extremo, per d. l. tria prædia. & idem Bal. in l. venia. & ibi quoque Raph. Ful. Alex. Anto. de Alex. & recentiores. C. de in ius voc. & in d. l. maximum vitium, col. j. & iterum col. 3. ver. quare dico, & post eum Salyce. ibi, in 1. & 3. q. & Pau. Cast. col. 1. C. de lib. præte. & idem Bal. in l. vlt. col. 1. C. eo. tit. & in l. si verò. §. de viro, circa medium, vbi etiam Imo. in fi. ff. sola. matr. & in auth. cessante, col. 4. C. de legi. hæc. & in l. illam, vbi & Pau. Cast. col. pen. ver. ideo cogitauit, qui hoc dicit esse verum sicut euangelium C. de colla. & in l. gallus. §. instituens, & ibi Imo. ff. de lib. & posth. & in l. sed & si hæc. §. liberos, vbi etiam Angel. Pau. Cast. & Alex. ff. de in ius vocan. & in l. si quis filium, col. pen. ver. quæro retento statuto. C. de inoffic. testa. & in l. sancimus in prin. in vlti. qu. C. eod. tit. & conf. 2. verba statuti, post prin. lib. 1. & conf. 69. antiquum statutum, col. 2. ver. nunc videndum est, eod. lib. 1. quod errore impressorum inculcatum est in conf. 426. lib. 3. & conf. 171. inter illustrem principem, lib. 2. & con. 292. verba pactorum, col. vlt. lib. 2. & late con. 40. quidam magnus nobilis, lib. 3. & con. 76. an statutum idem excludit, eod. lib. 3. Alber. in auth. itaq; C. com. de success. Angel. in §. neque illo, per illum tex. in Auth. de tri. & femis. vbi dicit ita se pluries consuluisse, vti etiam fecit, conf. 210. statutum supradictum, & con. 342. totum dictum statutum. Saly. & Raph. Fulg. in l. si viua. C. de bon. mate. Anto. in cap. vlt. char. 13. de consue. & conf. 46. rectè decusum. Petr. Anc. in repe. c. 1. in 14. q. princ. ver. tertio principaliter, & ver. capio nunc quartum membrum, de conf. & in Cle. r. de bapt. & conf. 339. pro maiori intelligentia, col. 3. in fin. vbi & has rationes adducit, quia non debent admitti quorum repelluntur authores, c. licet ex quadam, de testib. & ex infecta radice fructus non producit. §. vulnerato. r. qu. 1. Card. Flor. in addi. conf. 135. Titius cuius. Pau. Castr. in d. l. qui superstitis. in fin. ff. de acq. hæred. & in l. si defunctus. C. de suis & legi. & in d. l. Gallus. §. nunc de lege. & ibi Alex. Fran. Arc. & Ias. ff. de lib. & posth. idem Pau. con. 7. super i. dubio seu quæsito, col. vlt. ver. his tamen non obstantibus lib. 1. & con. 119. incip. hæreditas prædicta videtur, ante fin. eod. lib. 1. & con. 361. statutum dicit, eod. lib. 1. & con. 431. quod ista mater, col. 3. eo. lib. 1. & con. 91. præsuppositio quod

Alia.

Alia quoque Ardiz.

Alia item.

Statutum arcens feminas à successione extantibus masculis, arcet et masculos ex eis.

quod dictum statutum, lib. 2. & conf. 146. viso puncto, col. 2. eo. lib. 2. & con. 215. primò videndum est vtrum prateritio, in prin. eo. lib. 2. & con. 441. præsupposito, lib. 2. & con. 190. nouiter, col. 2. eo. lib. 2. & con. seq. visis & diligenter examinatis, col. 3. & seq. & con. 215. primò videndum est, ad prin. eodem lib. 2. Domi. in c. j. de tempo. ordi. lib. 6. Raph. Cu. con. 117. in testamento, in primo dubio. Ro. consil. 40. visis & discussis, & con. 129. licet magna apud mc. Alex. conf. 75. visis & indiligenter prospectis, col. 4. ver. quò ad secundū, vsque ad fin. con. lib. j. & con. 43. consideratis his, col. 3. ver. pro hoc etiam adducit lib. 3. & con. 53. inuocato suffragio, col. 2. lib. 4. si tamen Alex. est illud conf. & rursum con. 56. Aldrouandus, col. vlt. li. 5. & con. 37. viso themate, col. 3. nu. 11. lib. 6. & con. 188. consideratis verbis, ante si. eo. li. 6. Benedic. Ca. con. 18. cum viso & considerato, col. 2. & conf. 104. eiusdem initij, col. 2. con. 108. cum vt præsupponitur, col. 3. ver. ad hoc facit, & con. 137. & si viso col. j. D. Nicol. Peru. in tracta. de succes. ab intesta. char. 4. in paruis, ver. sed primò quæro, vbi de hoc late scribit. Corne. consi. 21. videtur prima facie dicendum, col. j. lib. j. & con. 57. videtur prima facie, j. col. vlt. ver. & alià, lib. 2. & con. 124. ardua, col. 4. ver. nam si testator, & seq. eod. lib. 2. & con. 146. in hac consultatione, col. 3. eod. lib. 2. Barb. con. 47. illud in medium afferam, col. 4. lib. 3. & con. 61. illud deducitur, col. 1. lib. 4. Franc. Curt. Senior conf. 45. statuto seu consuetudine, col. 5. Soci. con. 5. præsens consultatio, col. vlt. versic. 9. probatur, lib. j. & con. 51. prosequendo ordinem, col. 2. ver. 3. probatur, & seq. eod. lib. 1. & con. 251. quoniam in præfenti, col. 9. ver. confirmatur ista conclusio, li. 2. & consi. 63. visis testamēti, col. 10. vers. ex quibus inferitur, lib. 3. & con. 73. capiendo primum, col. 5. lib. 4. & con. 89. circa præmissum, col. 2. eo. lib. 4. Cardi. Alex. in arbore consanguinitatis, col. 13. vers. secundam autem partem. Lau. à Fan. in §. cæterum, col. 36. Insti. de leg. ag. suc. Carol. Rui. conf. 39. visis, col. 5. ver. secundò principaliter, lib. 1. & late conf. 18. circa casum, per totum lib. 3. Iaf. in l. si mater tua, col. pen. vers. confirmo etiam per illud. C. de succe. edic. & con. 141. an ista difficillima, col. 6. ver. item statutum excludens, lib. 2. & inter cōf. feu. Alber. Brun. conf. 8. circa primum consultationis articulum, col. 3. ver. ista sunt in effectu, & ipse Alber. Brun. in tracta. de statutis mulierum, in 6. arti. prin. ver. & primò quæro, in 11. char. vbi ad hoc multa allegat. Franc. Curt. Junior, conf. 5. facti contingentia, col. 23. Matth. Afflic. in constitutione Siciliae incip. in aliquibus, col. 5. ver. 4. quæro, & Geor. Nat. in rep. c. qu. muis, char. 8. versic. 8. quæro, de pa. & lib. 6. Philip. Decius, conf. 399. conclusionem, col. vlt. & conf. 484. æquitati, post princip. late Io. Campe. in tracta. statutorum repellantium fœminas à succes. q. 21. an statutum excludens, & Geor. Nata. in fi. tracta. in 8. q. 2. q. prin. Steph. Bert. con. 245. viso testamento, nu. 5. li. 3. Anto. Rub. con. 16. in causa Ioannis, col. 4. ver. non obstat id quod dicit, & Ludo. Gozad. con. 26. in causa illustrissimorum, col. 6. numero 34.

13
Nepos ex spu-
rio nō succedit
vni nec eius pa-
ter.

14
Nec potest in-
stitu ex testa-
mento.

15
De eadem re.

Excl' d' suc-
cessione exclu-
dunt ex 16
descen. ex etc.

¶ Sic & in simili dicimus quòd quæadmodum filius illegitimus non succedit patri, ita nec nepos ex eo etiam legitimus, nempe infecta radice per text. in l. vlt. & ibi gl. Odof. Cy. Saly. & alij. C. de natur. lib. 10. And. in Addi. Spec. tit. de succe. ab intest. §. j. in addi. incip. Accursius, & Collecta. in c. per vene- rabilem, statim post prin. extrà qui filij sunt legit. Bal. in l. vlt. in fi. C. de ver. sig. Panor. in c. causam, le j. per tex. ibi, & etiam in c. lator, quod proximè sequitur, etiam per illum tex. eo. tit. late Raph. Fulg. con. 23. Engelbertus, col. 2. ver. ad secundum respondetur. Pau. Cast. in d. l. Gallus §. quod si is, ff. de li. & posth. Alex. abunde con. 74. super eo de quo quæritur, lib. 5. Bened. Capy. consi. 1. circa quod & si videatur, col. 5. ver. pro quo etiam facit quod tenuit, & con. 136. & si videatur, col. vlt. Corn. con. 130. ad euid. entiam, col. pe. ver. & filij, lib. 4. Iaf. in l. hæreditas, col. vlt. C. de his qui vt indig. Philip. Deci. con. 85. diuino implorato præsidio, & con. 471. iuridicam esse arbitror, circa medium.

¶ Quod adeò procedit, vt ex multorum sentētia nepos legitimus ex incestuoso, aut aliàs nato ex dampnato coitu, non possit ab auo institui ex testamento, vt no. voluit Bald. in l. si quis incestus, circa medium. C. de incest. nup. quod pro sing. refert & sequitur Alex. in d. l. Gallus §. quid si is, col. pen. ver. 2. limita. ff. de lib. & posth. vbi dicit, quòd non meminit ab alio tactum, & hoc quoque pro sing. citat, licet non sequatur Iaf. ibi in vtraque lec. col. pe. Quamquam idem tenuit ipse Bal. in d. l. Gallus §. quidam rectè, col. antepe. vbi & hoc dicit tenuisse Rob. disputado. quem etiam refert & sequitur Spec. tit. de succes. ab intest. §. j. ver. quid ergo si habens, & ibi Io. And. Et idem quoq; tenere Odof. Ray. & Cy. in d. l. vlt. C. de natu. lib. Raph. Fulgo. con. 23. Hengelbertus, in 2. dub.

¶ Tu tamen de hoc postremo ne erres (id enim prætereundum non mihi visum est) vide Bar. in d. l. Gallus §. quid si is, & ibi omnes Doct. & eudem Bar. late con. 118. Odutius, & Signo. conf. 114. thema sic se habet, quidam habens filium, Bal. in l. si seruus, ff. de acq. hære. & con. 66. si dicta institutio, col. 2. lib. j. & con. 146. titulus, col. 2. ver. item licet sint diuersæ, lib. 1. & con. 406. casus talis est, quidam magister, lib. 3. & con. 363. quæritur vtrum filius ad fi. li. 5. Fed. Sene. con. 57. videtur mihi, in 6. dubio. Col- lec. in c. per venerabilem, col. j. extrà qui filij sunt legi. Ange. in l. vlt. C. de natur. libe. Pau. Cast. conf. 467. viso dicto puncto, col. 9. ver. circa tertium, lib. 2. Alex. con. 158. viso testamento, col. 1. vers. item respondeo, eo. lib. 7. Corne. latissimè con. 25. in consultatione, lib. j. & con. j. in præfenti ardua, col. 13. ver. circa sextum, lib. 3. Bened. Cap. con. 2. cum viso considerato, in 6. dubio. Guid. Pap. con. 94. effe- ctus narrationis, col. j. & seq. Iaf. in d. l. Gallus, vbi supra. Ludo. Sard. in tract. legitimationis, quo loco de successione spurcorū differit, in §. q. Phil. Deci. conf. 492. visa legitimatione, col. 2. ver. sed tamen ex abundantia, vsq; ad fi. & Steph. Bertran. con. 96. etiam si verum esset, col. 7. lib. 3.

¶ Sed vt redeamus, est regula generalis, quod quando vna persona prohibetur succedere, prohiben- tur & descendentes ex ea, quique etiam non descendentes ea mediante attinent ad illum, de cuius succes-

successione tractatur, per l. j. & ibi not. ff. quis aliq. test. prohi. & l. mulieri, & ibi not. ff. de condi. & demon. & l. cum quasi. §. sed & si quis, ff. de fideicom. libe. & voluit Bar. in l. 2. §. videndum. ff. ad Tertul. Bal. Ang. Raph. Fulgo. Pau. Castr. in d. l. illam. C. de colla. Bald. in d. l. maximum vitum, col. j. & ibi Saly. C. de lib. præte. & in l. Nefennius, col. j. ver. in tex. ibi repetere, per illum tex. quem dicit melio- rem totius iuris. ff. de neg. gest. & in l. quod verò, col. j. vers. sed quid si verba. ff. de leg. & con. 467. de iure communi, lib. 2. Ange. in §. reliquum, ex diuerso, per illum tex. in Auth. de hære. ab intest. & in d. §. neque illo, in Auth. de tri. & femis. vbi ita dicit se pluries consuluisse. Petr. Anch. post Vber. Cremon. in repe. d. c. j. ad fi. vers. occurrit etià illa qu. de constit. & con. 389. visis diligenter, col. j. Raph. Co. d. con. 117. Fra. Ramp. inter con. Bal. cōf. 88. circa secundū quæsitum, circa mediū, li. 3. Pau. Castr. con. 27. dicendum est dictam hæreditatem, post prin. & iterum circa medium lib. 2. Panor. conf. 75. primò videndum, col. 3. lib. j. Alex. conf. 80. viso & opportune, col. 4. ver. item si statutū, lib. 1. & con. 174. super eo, col. 2. lib. 5. & Bened. Capra. d. con. j. col. 3. ver. sed his non obstat. cum multis seq. & con. 136. & si videatur, col. vlt. & late Corn. d. conf. 21. col. j. lib. j. & con. 335. primum consultationis articu- lum, col. 1. ver. tamen his non obstantibus, eo. lib. j. & d. con. 57. col. 2. lib. 2. & con. 116. difficultas prin- cipalis, col. j. eo. li. 2. & con. 133. quamuis videatur, col. 2. ver. & si non admitteretur, eo. li. 2. & con. 90. scrupulosa, col. 4. in fi. li. 3. & con. 97. quamquam videatur, col. pe. eo. li. 3. & con. 162. constat quod de iure, col. 2. ver. ex quibus patet, lib. 3. & con. 206. viso supra dicto themate, col. 2. eo. li. 3. & con. 234. pro decisione, col. 2. li. 4. & con. 276. constat matrem, col. 2. ver. licet autem, col. 4. & con. 307. in hac con- sultatione, col. 3. in litera g. eo. lib. 4. Soc. con. 241. circa primam difficultatem, col. 8. ver. 3. ista opinio, li. 2. & con. 28. fuit quidam Petrus, col. pe. li. 4. & Phil. Dec. con. 85. diligenter, in fi. & consil. 311. in casu proposito, col. 2. & Hippol. Marf. con. 93. aperiat, col. 2. ver. & sic ex istis, lib. 2. Et facit quod legitur & no. in c. statutum de hære. libr. 6. & in c. vbiunque de poenis, eo. li. An tamen id semper procedat vi- debis per eos quos supra citauimus, & maxime per recēiores, & per Bal. con. 447. statuto cauetur, lib. 4. adeo sibi parum constat in eo dubio an exclusa matre intelligatur exclusa auia, vt bis aut ter sententiam in eodem conf. mutauerit, & forte alibi dicemus. An autem appellarijone descendentiū, siue hæredum masculorum veniant masculi ex fœmina, dicemus infra in seq. q.

DECIMATERTIA QVAESTIO

Decimotertio quæro consequenter superioribus quæstionibus, de specie quã vidi ex facto con- tingere. Titius decedit relictis nepotibus ex duabus filiis ante mortuis, nepos ex primogenita petit eam partem quæ ex statuto vel consuetudine debetur primogenito: nepos ex secundogenita id negat fieri debere, sed tantum id eum capere debere, quod cepisset eius mater quæ primogenita erat, si quicquam præcipuum filia primogenita habet, aut nihil, si nihil ea captura fuisset pro filio primogenitæ facit quod tempore mortis aui de cuius successione agitur, reperitur primogenitus & quidem masculus, quod tempus inspiciendum est, cum quæritur de qualitate & conditione hære- dis. l. non oportet. ff. de leg. 2. & l. interuenit. ff. de leg. præf.

An id semper procedat.

Nepos ex pri-
mogenita an
cōsequatur ius
primogeniti-
æ contra ne-
potem ex secū-
dogenita.

¶ Ideoque obstare non videtur quòd sit ex filia, quia satis est vt sit masculus eo tempore, quo suc- cessio defertur. Nam & masculorum appellatione veniunt masculi ex fœminis vt probat tex. in §. 1. in Auth. de hære. ab intest. vend. in illis verbis, si quis igitur descendentiū fuerit, ei qui intestatus moritur cuiuslibet nature, an gradus, siue ex masculorum genere, siue ex fœminarū descendens. Et iterum in illis verbis, nulla introducenda differentia, siue masculi siue fœminæ sint, & seu ex mascu- lorum prole, seu fœminarum descendant. Ex quibus intelligimus & masculos & descendētes dici etiam qui ex fœminis descendant. Nec simplici appellatione masculorum descendentiū solos de- scendentes ex masculis contineri: ideo non satis fuisset legislatori dicere, siue masculi sint, siue fœmi- næ: sed adiecit, siue ex masculorum, siue ex fœminarum prole descendant: quod fuisset superua- cuo adiectum, si masculi descendentes hi tantū intelligerētur qui descendant ex masculis. Et in hoc expendit cum tex. Raph. Ful. conf. 86. ex facto proponitur, col. 1. vbi ex hoc consuluit, substitutione factam vt veniat hæreditas in descendentes masculos comprehendere masculos ex fœmina, & ei con. subscripsit alter Raph. Co. & idē ante eos voluerunt Dyn. & Alb. in l. Neratius. ff. de manu. test. test. per l. vlt. de pollici. & l. cognoscere. §. liberorū. ff. de verb. sign. sed illi text. loquuntur de appella- tione liberorum simpliciter, & voluit etiam Carolus Rui. con. 120. viso, col. 3. ver. sed præmissis, lib. 1.

Masculorū ap-
pellatione an
ueniant descen-
dentes ex fœ-
mina.

¶ Et facit etiam quod iste primogenitus filia primogenitæ non succedit ex representatione matris. nec enim necesse est, cum non succedat cum patris. Et si necesse esset, tamen non succederet ex persona ipsius matris, sed ex propria ipsius persona, & iure proprio, cum illi filia matri ipsius non fuerit delata hæreditas, vt quæ mortua erat ante eam delatam, vt eleganter declarat Barto. in l. 1. §. si sit nepos. ff. de collat. doti. & in l. 1. §. si sit filius. ff. de coniu. cum emanc. libe. Sal. Alex. Cor. Fran. Aret. & Iaf. in l. si ams. C. de liber. præte. cum aliis multis concord. à me latius congestis infra in 40. quæstione, in 7. ratione pro patruo. Sed hæc ratio non satis est tuta, vt constabit ex seq. vers. in ea- dem 7. ratione.

An succedens
per represen-
tationē patris
ueniat ex per-
sona ipsius, an
propria.

¶ Sed vtrumeunq; sit de e ratione, hanc partē maxime adiuvat quod responsum est à Iac. Butr. vt illud retulit Pau. Cast. con. 421. quod ista mater, col. 2. ver. ad confirmationem, lib. 1. quod stante sta- tuto, vt fœmina non succedat extante masculo, nō excluditur filius filia per masculum, vt qui non sit fœmina, nec ei obstat matris qualitas. Et idem quoque voluit ipse Paul. Castr. in l. 1. post princ. C. condit. inser. in casu illius licet secus esset in cōcessione feudi vel emphyteusis ex natura rei quæ conced-

An filius fœmi-
næ excludatur
per masculum.

conceditur, de quo statim dicemus. & sequitur Cepo. caularum ciuiliu conf. 7. punctus quaestionis, col. pen. ver. item quod ista verba.

5 Praefertur filiis ex foemina etiam remotior filia ex masculo in feudo.

¶ Sed & quod plus est, etiam in feudo coeesso pro se & haeredibus suis masculis, & foeminis ex eo descendentes, ita tamen vt masculi praeferrantur foeminis, constanter responderunt Philip. Cassola Regiis, & cum eo alij sedecim Doctores, & subscripsit Gaspar. Cald. inter con. Bal. con. 137. dominus Iordanus, li. 2. praefertur filium ex foemina etiam gradu remotiorem filiae ex filio, per multa quae illic allegant, quae sunt omnibus obuia, sed nullus omnino melior est tex. quam in c. 1. tit. de eo qui sib. & suis haer. Et idem propemodum consuluerunt Pet. Anc. Floria. & alij inter cons. ipsius Petri Ancha. con. 359. nos Pet. de Anc. videlicet nepotem ex filia praefertur sororibus matris cum sit masculus, licet sit ex foemina. Et idem quoque in simili propemodum casu voluit Carol. Ruin. con. 49. quaritur, per totum lib. 1. Ibi enim erat quaestio de liberatione concessa quibusdam & eorum descendentes masculis, in quibus dicitur comprehendendi masculum ex foemina ex illis descendentes, & ad id alia quaedam allegat quae videbis.

6 Contrarium super periorum. Masculum non censendum ex foemina nati.

¶ Contrarium tamen hic videtur, nempe masculum non esse censendum, qui ex foemina natus est, quantum ad successionem & aliorum exclusionem pertinet, respectu ipsius foeminae, vt expressim voluit Ricar. Malum. in disputa. incip. Titius habens duos fratres, & Io. And. in addi. Spec. in rub. de test. col. vlt. Bald. in addi. eiusdem, tit. de loca. §. nunc aliqua, ver. 146. vbi dicit, quod licet nepos veniat appellatione liberorum, non tamen masculorum, & in auth. si quas, in fi. C. de sacrosan. eccle. & in d. l. 1. in prin. & ibi etiam Sal. qui ita dicit fuisse consultum a pluribus, & Pau. Cast. in 2. no. casu feudi aut emphyteusis, vt diximus C. de condi. infer. & ibi item Corn. col. 4. ver. nota quod conditio, vbi dicit videri casum de hoc esse in d. ca. 1. tit. de eo qui sibi & suis haer. & item Bald. in l. 2. C. de succed. edic. & in l. fed si hac. §. qui liberos, in 3. lec. & ibi quoque Ang. in §. qui manumittitur, Pau. Ca. Alex. & Soc. ff. de in ius voc. Idem Bal. in c. 1. tit. quemad. feud. ad fil. pert. & conf. 238. quidam magnus nobilis, lib. 1. vt a quibusdam citatur, sed illud non reperi. Ant. conf. 9. viso puncto in 1. dubio, & apertius con. 46. recte decisum. Pau. Castr. in l. maritus, ad fin. C. de procur. & in l. Gallus. §. nunc de lege, ver. secus si quis dixisset, & ibi Alex. Fra. Aret. Soci. & Ias. ff. de lib. & posth. Et idem Paul. in d. conf. 42. lib. 1. & con. 91. praesupposito, col. 1. lib. 2. & con. 146. viso puncto, col. vlt. eod. lib. 2. & con. 190. no. uiter, col. 2. ver. certum est, eod. lib. 2. Benedic. Cap. conf. 18. cum viso & considerato, col. 2. & consil. 104. cuius simile est princ. col. 6. Alex. in l. ex facto. §. vlt. col. 1. & ibi Franc. Ripa. col. 2. nu. 8. ff. ad S. C. Trebel. & idem Alex. in d. l. Gallus. §. etiam si parente, col. 3. & con. 43. consideratis, col. 3. ver. pro hoc etiam, lib. 3. & con. 38. perspetis his, col. 1. lib. 6. & con. 188. consideratis verbis, col. 2. eo. lib. 6. Philip. Fran. qui tamen distinguit, in c. si pater, col. 171. ver. & pro declaratione, de testa. lib. 6. Matth. Mathesi, qui id reputat sing. not. 130. nota vnum dictum, vbi dicit multos quos ipse citat consuluisse. Franc. Cre. sing. 20. testator instituit, vbi & id sing. dicit Corn. conf. 24. ardua, col. 4. ver. nam si testator, lib. 2. & conf. 166. in hac consultatione, col. 3. ver. item videtur, eo. lib. 2. Soc. in l. cum auus, col. 46. ver. tertius casus. ff. de cond. & demon. & con. 31. prosequendo, col. 3. ver. postremo, lib. 1. & conf. 251. quoniam in praesenti, col. 9. ver. confirmatur ista conclusio, lib. 2. & conf. 65. viso testamento, col. 9. ver. ex quibus infero, lib. 3. & con. 94. pro clariori, col. 1. ver. & probatur ista conclusio, lib. 4. Guido Pap. dec. Delph. 133. sed postremo, & conf. 28. consilium, in 8. dubio. Card. Alex. in arbore consanguinitatis, col. 12. ver. Iac. Bu. disputauit. Iason in l. 2. char. antepen. ver. adde tamen quod si aliquis. C. de iure emphyteut. & inter consil. Albc. Bru. con. 9. dominus Ioannes, col. 3. vbi notabiliter limitat, nisi dispositio loquens de masculis vteretur verbis vniuersalibus, videlicet quibuscuque masculis: quia tunc intelligeretur etiam de masculis descendentes ex foeminis. Philip. Dec. in c. in praesentia, col. 18. ver. in eadem gl. ibi. l. j. extra de prob. & con. 239. primo non videtur, col. 2. ver. sed praedictis non obstant. Steph. Bertran. con. 54. dubium fuit, nu. 4. lib. 1. & con. 1. Christi, & viso consultationis themate, nu. 36. lib. 2. & con. 245. viso testamento, nu. 2. & 3. li. 3. Ioannes Crotus in rep. c. 1. col. pen. de rescrip. lib. 6. Ant. Rub. con. 35. viso testamento circa medium.

7 Responso ad contraria.

¶ Nec huic sententiae obstat text. in d. §. 1. in Auth. de haered. ab inte. ven. pro priori parte allegatus, sed potius huic posteriori sententiae adstipulari videtur: nam cum primum nominasset masculos, si sub ea nominatione descendentes ex foeminis comprehensi, aut intellecti fuissent, non erat opus postea adiacere ea verba, siue ex masculorum, siue foeminarum prole: frustra que adiecta fuissent vt pote iam intellecta, quod dicere non debemus, per l. ait praetor. §. 1. in prin. ibi, non frustra adiecit. ff. de iure iur. & l. postliminiu. §. vlt. ibi, aliis superflua. ff. de capti. cum si. Adiecit igitur & expressit legislator eo casu, de quo loquitur, intelligi masculos ex foeminis descendentes, quasi sentiat aliis casibus secus esse, vt non immerito Pau. Cast. & d. con. 241. lib. 1. & Card. Alex. in d. arbore affinitatis, & pluri ex his quos supra citauimus, nuncupatum reprehenderint illud dictum Iac. But. quod pro priori parte adduximus. Et pro hac parte faciunt omnia prope quae dicta sunt in praecedenti quaest.

8 De eadem re. 1. Casus. Cum sit mentio masculorum in contractibus.

¶ Porro in vniuersum an appellatione masculorum simpliciter veniant masculi descendentes ex foeminis, Ant. Rube. con. 22. testator, quod repetitur con. 128. id distinguit in quatuor casus. Primus is est, cum sit mentio masculorum in contractibus, & hoc casu non veniant: ideo si quis recipit emphyteusim pro se & descendentes masculis, non veniet nepos ex filia. Et ita (inquit) loquitur Specu. in d. §. nunc aliqua, ver. 146. Bal. Ang. & Pau. Castr. in d. l. sed si hac. §. qui liberos. ff. de in ius voca. & Pau. Castr. in d. l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de liber. & posthu. Nam & videmus etiam quod si quis simpliciter

si quis simpliciter acquirat emphyteusim pro se & filiis, non veniunt foeminae, ex sententia Arch. in c. si quis suadente. 17. q. 4. cum multis concor. a me adductis in tract. Retractu. tit. 1. §. 1. gl. 9. in verbo, om. legu. nu. 181. nec in aliis, Et qui accipit emphyteusim pro se & descendentes masculis, videtur habere animu eam conseruandi in eius agnatione, quae non conseruatur per masculum ex foemina. Et cum excluditur foemina, consequenter & nepos ex ea, per ratione l. si viua. C. de bon. mat.

2. Casus. Cum sit mentio distributio masculis.

¶ Secundus casus est, cum statutum disponit, vt mortuo quopiam cum descendentes masculis, foeminae excludantur, & hoc casu appellatione huiusmodi descendentes masculorum non veniunt descendentes masculi ex filia vel nepte ad exclusionem filiae, cum tale statutum videatur factu conseruanda agnationis causa. Et in hac specie, vt dicit, loquitur Cor. con. 246. videtur prima facie, col. vlt. lib. 2. In quo tamen con. videtur e diametro dixisse contrarium, vt per eum videre poteris.

¶ Tertius, cum instituti sunt fratres testatoris, & si decesserint sine liberis masculis, sunt substituta filiae ipsius testatoris. Et isto casu filij masculi ex filiabus fratrum ipsius testatoris, & sic nepotes ipso rum testatoris fratrum non faciunt deficere conditionem fideicommissi. Et ita dicit loqui Bal. conf. 238. li. 1. & Sal. in suo quodam cons. incip. praesupposito. & Mathesi. d. no. 130. & Pau. Castr. in d. §. nunc de lege. Idque ita declarasse Cor. in l. j. col. 4. ver. idem etiam consuluerunt. Et isto casu militat ratio, quod infecta radice censentur infecti palmices, vt per Bar. Bal. & Pau. Cast. in lillam. C. de collati.

3. Casus. Cum institutio fratribus substituta sunt filiae, si illi sine liberis masculis decesserint.

¶ Quartus casus vbi testator instituit plures filias aequaliter, & si aliqua earum decesseret sine liberis masculis, substituit alias filias. Et tunc testator non habuit animum conseruandi bona in agnatione, sed id tantum voluit, vt masculi positi in conditione praerentur filiabus, & bona sua ad eos peruenirent, licet non essent de agnatione sua. Et ista ratio, quae militat in filiis masculis filiarum ipsius testatoris, militat etiam in nepotibus. Et hoc casu appellatione masculorum descendentes veniunt descendentes masculi ex foeminis, cum substitutio fiat vni foeminae de descendentes masculis. Et ita loqui Doc. relatos a Corn. in d. l. 1. C. de cond. infer. & Soc. qui Corn. nullam facit mentionem, in l. Gallus. §. nunc de lege, col. vlt. ff. de lib. & posth. Et cum his finem huic quaestioni faciam, modò id adiecerim, hanc rem latissime tractatam a C. Ruino, con. 18. circa casum, lib. 3. ex quo alia depromere poteris, & ex Soc. in d. §. nunc de lege.

4. Casus. Cum institutio filiabus aequaliter, si aliqua earum decesseret sine masculis, substituitur alia filia.

QVAESTIO DECIMA QVARTA.

Decimo quarto Quarto, quia in praecedentibus quaestionibus locuti sumus de nepotibus masculis natis ex filiabus. Quid e diuerso de nepte nata ex filio primogenito ante auum mortuo. An ea succedet auo in iure primogeniturae contra patrum secundogenitum? Sed haec quaestio vnum aliud praesupponit, scilicet nepotem ex primogenito mortuo ante auum praereri patrio secundogenito. quod an veru sit, latissime tractabimus in 40. q. Nam si patrius praeretur nepoti ex primogenito non dubium erit quin & nepti praeratur. Sin nepos praeretur, di. bui remanet, an & neptis. Sed accedendo ad hanc nostram quaestionem, Io Fab. in §. ceterum, col. 2. ver. & hanc materiam, Inst de leg. agna. succed. hanc quaestionem nuncupatim ponit in casu statuti vel consuetudinis repellentis foeminas a successione Baroniae. Primuque allegat pro secundogenito, quod si neptis esset filia, ea repelleretur a secundogenito etiam minore natu, vt etiam satis patet ex iis quae diximus supra, in 10. q. prin. Deinde pro filia dicit, quod ipsa repraesentat personam patris, qui si viuet et excluderet secundogenitum. Ergo & ea quoque excludit. Et in hac (inquit) partem videtur inclinare Doct. in l. pater. §. quindecim. ff. de leg. 3. vbi emptor repraesentat personam vendentis, qui est de familia, quamuis ipse non sit. Tandem subiungit huic obstare quod foemina non succedit existentibus masculis etiam remotioribus, c. 1. tit. de succed. feud. & c. 1. tit. de f. uo. rem. Et sic (ait) videtur, quod mulier prohibita succedere in baronia non succedat exist. nubus masculis.

Neptis ex filio primogenito an patrios excludat in iure primogeniturae. Qui tenent non excludere.

¶ Hae ille, qui nihil amplius dicit, tanquam in ea sententia maneat, vt secundogenitus obtineat ius primogeniturae contra filiam fratris sui primogeniti. Quod expressius affirmat in f. q. q. loquens de consuetudine tribuente annagium, vt ipse appellat, primogenito inter nobiles, vbi dicit communiter teneri, quod filia primogeniti praemortui de consuetudine ab eo iure repellitur: quae satis (inquit) consona est iuri. Et hanc quoque partem sequitur D. Bened. in ca. Raynucius, in verbo, in eodem testamento relinquens, nu. 190. de test. & Matth. Afflic. in c. 1. col. 5. nu. 20. tit. de natu. succed. feud. vbi & idem dicit tenuisse Petr. de Monteforti quemadmodum extollit Lucas Pen. in d. l. 1. C. de fru. vrb. Rom. lib. 11. cuius in id con. integrum transcripsit ipse Matth.

¶ Contrarium tamen, vt scilicet filia primogeniti ante patrem mortui succedat in iure primogeniturae quod pater eius habuisset, si vixisset, repulso secundogenito, tenuit Pet. a Bel. Pert. in d. §. quindecim, quem nuncupatim refert & sequitur Io. Lupus in repe. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 10. col. 8. nu. 26. incip. lex etiam regni. Et idem quoque tenet Andr. Iser. in c. 1. tit. de eo qui sibi & suis haer. per. tex. in c. 1. tit. de nat. succed. feud. quem sequitur Cor. conf. 199. in praesenti consultatione, col. 13. ver. quod videtur in terminis, iunctis iis quae postea dicit col. 17. ver. nec ob. quod supra in contrarium, lib. 2. & Sebast. Neapod. in consuet. ciuitatis Neapolit. tit. de succed. ab inte. super verbo, ex masculis. & Car. Alex. in c. 1. col. 10. ver. quindecimo hoc probatur, tit. de feud. Marc. Et idem denique voluit Mol. in consuet. Paris. tit. 1. §. 12. gl. 1. in 1. q. Et ita dicit fuisse iudicatum Matth. Affl. vbi supra col. 10. nu. 54. a Ferdinando Rege Siciliae in suo consilio, licet alterius sit opi. vt diximus. Quin ipse alibi huius opin. fuit, in c. omnes filij. col. 3. nu. 33. tit. de fe. sue. cont. inter do. & agn. Et ad id faciunt multa quae dicemus in d. 40. q. & seq.

Qui contraria tenent.

DE IVRE PRIMIGENIORVM

494

Confirmatio posterioris op. pt. Filia an per presentationem patris succedat stante statuto excludente foeminae.

¶ Vti etiam facit quod scribit Bald. in l. venia, ad fi. C. de in ius voc. quod si ex statuto foemina non succedat existentibus masculis, non propterea repellitur neptis ex filio ante mortuo à patruo: quin ea succedit per representationem patris, qui succederet si superstes foret. Et idem tenet ipse Bald. con. 30. praesupposito statuto, lib. 1. Et sequitur Paul. Ca. in d. l. venia, & in l. vlt. C. de suis & leg. & con. 49. praesens casus, lib. 2. & Pet. Anch. in repe. c. 1. ver. his igitur quinque membris, ext. de const. Corn. con. 96. licet videatur, ad fi. lib. 3. Ang. Aret. in §. ius autem civile, col. vlt. Infti. de iure nat. gen. & civil. Soc. qui hoc reputat sing. con. 12. circa primum, col. 2. ver. quarto statutum habet, libro 5. tit. 3. Iason qui hoc communiter dicit teneri, in l. qui exceptionem, in prin. ff. de condi. indeb.

Deciso principiis quaestio.

¶ Aduerte tamen quia huius postremi dicti contrarium tenent Raph. Fulg. Alex. ipse Iaf. Phil. Dec. & Fran. Cur. Iunior, in d. l. venia, tribus iis rationibus moti, quod sicut filia excluditur, ita & neptis ex filio, quae non debet esse melioris conditionis, quam filia. l. si viua. C. de bon. mater. Et quia etiā qualitas masculini sexus, quae erat in filio cessat in nepte, ideo ea non potest representare patrem. cum illi desit qualitas requisita à statuto, ar. l. vlt. C. de natu. liber. Et quia denique in nepte etiam ex filio cessat ratio statuti, scilicet conseruatio agnationis & familiae. Et hanc quoque partē secutus est ipse Iaf. con. 2. 2. 1. statuto ciuitatis, col. 3. ver. sed quamuis praedicta, lib. 2. in quo con. latissime omnium hac quaestionem tractat multis alis hinc inde adductis: & responder rationibus contrariae sententiae, dicitque se semper hanc opinio. legendo tenuisse. Et sequi etiam videtur Georg. Nat. tracta. statutorum foeminas excludentium, quem posuit super cap. quamuis, de pact. libro 6. in 7. qu. 2. qu. prin. & alibi latius diximus.

Si primogenitus successerit haud dubie filia ipsius illi succedet patruo repulso.

¶ Sed hac cōtrouersia nunc relicta, & quaestione nostra principali repetita, Si mulier statuto vel consuetudine prohibeatur succedere, quo casu loquitur nuncupatim Io. Fab. in d. §. ceterum. Certe opinio ipsius Fabri, vt neptis ex filio primogenito ante mortuo non excludat patruum, verissima est, ex his quae late dicemus infra in dicta 40. q. princ. in 14. ratione pro nepote, verfic. praeterea si prima pars. At in rebus nō feudalibus de iure cōmuni foeminae equē ac mares succedunt. l. maximū vitiū. de liber. prater. & alibi diximus. Sed & in feudalibus ex consuetudine generali Francia etiam succedunt, vt dicit Io. Fab. in auth. ingresi, col. vlt. C. de fac. eccles. & in §. 1. ver. item no. Infti. de leg. patro. tut. & alibi saepe, vt etiam latissime alibi diximus. Proindeq; cessat illa ratio prohibitionis, idēq; nihil ob stare videtur, quominus neptis ex filio primogenito eum representans habeat ius primogeniturae contra secundogenitum ipsius patruum. Et in Gallia passim vtimur.

Ad idem.

¶ Illud autem minime dubium, quod si filius primogenitus superstes fuit patri, & postea moriatur relicta filia, ea suo patri succedit, nec eius patruus quicquam petere potest. nam filius primogenitus moriens transmittit in suum haeredem etiam foeminam, per l. cum antiquioribus. C. de iure delib. & l. i. C. de his qui ante tab. aper. & l. 1. §. in nouissimo. C. de ca. tol. Sufficit enim semel fuisse ius quaesitum. l. videamus. ff. quod met. cau. Et ita per has atq; alias rationes dicunt in statuto repellente foeminas propter masculos, Cy. Alber. & alij, in l. i. C. de adult. Io. Andr. in addit. Spec. in rub. de succes. ab intest. ver. similem quaestionē de amita, & alij plurimi quos tibi citabo infra in dicta 40. q. princ. nu. 49. praeterea si prima pars. Et in hac nostra specie, vt neptis ex primogenito mortuo ante patrē praeferratur patruo secundogenito, voluerunt ii, quos tibi citabo infra in 40. q. nu. 3.

An mulieres possint inducere consuetudinem ut primogenitus praeferratur.

¶ Propterea que si stante statuto vt filia non succedat existente masculo, sed ea dotari debeat ab ipso masculo, filius post mortē patris decedat relicta filia, nondum sorore dotata, poterit ipsa filia amitam dotare, & ita illam repellere, tanquā in filiam ipsam fiat transmissio illius iuris repellendi à patre qui iam successione excepit vt voluit Alber. in tract. statutorum, parte 2. q. 102. item quaeritur, communiter est statutum. & Paul. Cast. con. 7. primo videndum est de intellectu, lib. 1. dum dicit id ius competere quibuscunq; haeredibus filij, etiam si filius ipse nondum haereditatem adierit, poterunt enim aduēdo haereditatem excludere filiam, vt filius potuisset per d. l. i. C. de his qui ante aper. tabul. & l. si quis filium. §. 1. ff. de acq. haere. & latissime Soc. con. 67. in praesenti, in 1. dubio, lib. 4. Et ita quoque expresse in filia primogeniti qui iam successerat in feudo, vt mortuo patre excludat secundogenitum, voluit expresse And. Iser. in c. 1. tit. de eo qui sibi & suis haer. & Car. Alex. in ca. 1. col. 9. ver. quindecimo hoc probatur, tit. de feud. March.

DECIMA QVINTA QVAESTIO.

Decimo quinto quaero, quoniam supra in praecedentibus quaestionibus diximus non praeferrī primogenitam vi consuetudinis praefertentis primogenitum: An tamen possint mulieres inter se cōsuetudinem inducere vt primogenita ceteris praeferratur in successioneibus? Cy. in l. 2. col. 8. ver. item hoc dico, & ibi quoq; Bar. col. 7. ver. deinde quaeratur quorum consensus. C. quae sit long. consue. dicunt quod si mulieres diu ac frequenter vsa sunt aliquo actu cōtra legem, verbi gratia, quod primogenita succedat in totum, illa consuetudo inter eas debet feruari, non tamen ex consensu eorum, quā totius populi, seu maioris partis: quia sic patiendo videtur tacite consentire, arg. l. de quibus. ff. de legi. & l. quod maior. ff. ad muni. Et hoc nuncupatim sequitur Roch. Cur. in repe. ca. vlt. char. 16. velic tertio quaeritur, in 4. limitatione, & iterum in vers. octauo quaero, in duobus locis, extra de consuetudine.

DECIMASEXTA QVAESTIO.

An priuata

Decimosexto consequenter quaero, an etiam priuata quaedam familia, siue domus aut proge- nes possit inducere consuetudine, vt primogenitus, vel solus succedat, vel aliquid praecipuum habeat.

habeat. Quod non videtur, quia hi tantum possunt consuetudinem introducere, qui & statuere & legem condere possunt, secundum Bart. in l. 1. in ff. de leg. quia lex (inquit) & consuetudo equiparantur. l. de quib. ff. eo. Et idem voluit Pan. in c. vlt. col. 6. ver. & est vnum, extra de consu. Et id quidem probatur ex diffinitione consuetudinis tradita à Io. And. quam ipse posuit in fi. tit. de consu. in 1. parte. Consuetudo est ius quoddam illius morib. institutum, qui auctoritate publica ius condere potest, de qua diffinitione late per recentiores, in rub. eiusdem tit.

familia possit inducere consuetudinem primogenitae. Consuetudine inducere si tantum possunt qui statuere possunt Consuetudinis definitio. Statuere si tantum possunt qui iurisdictionem habent.

¶ Sed illis tantum potestas statuendi à legibus concessa est, quibus & iurisdictionis ius est, vt colligitur ex diffinitione iurisdictionis, quam posuit gl. quam sequuntur omnes, in l. ff. de iurisd. em. iud. & alia gl. in §. iusiurandum, in verbo, iurisdictione, in auth. de defen. ciu. Et id scilicet statutum condere, iurisdictionis esse, nuncupatim voluerunt Bar. in l. omnes populi, in 1. q. prin. ff. de iust. & iure, vbi & ex hoc dicit, quod vniuersitates & populi iurisdictione carentes non possunt statuta condere: & Bal. in l. si quis iniquum. §. 1. circa medium. ff. quod quisque iur. & in l. vlti. & ibi etiam Sal. C. de iurisd. om. iud. & idem Bal. in l. decernimus, col. 2. ver. quaero hic pro intellectu. C. de facto. eccl. & in l. nulli, circa med. C. de sent. & in l. 2. col. 1. in 1. opp. C. quae sit long. consuet. vbi & illud expressim dicit, quod sicut condere statutum est iurisdictionis, ita & consuetudinem inducere, & in tit. de pace. Const. in verbo, secundum mores, & in c. cum omnes, col. pe. & ibi Ant. & Imo. extra de const. & in c. cum causa, post medium, de sent. & re iud. & in addi. Spec. tit. de iurisd. om. iud. & con. 31. statuto ciuitatis, post prin. lib. 1. & con. 143. casus talis est, quidam nomine Antonius, col. libr. 1. & con. 267. ad euidetiam. col. vlt. eo. l. 1. & con. 272. super eo quod quaeritur, col. 2. eo. l. 1. & con. 396. quod autem dictum statutum, in prin. lib. 4. & con. 407. ridiculum est, eo. lib. 4. & con. 84. praemittendum, in prin. lib. 5. & con. 372. contrarium. col. 2. eo. lib. 5. & con. 410. quaeritur, col. 2. eo. lib. 5. Angel. in l. imperium, col. 3. ff. de iurisd. om. iud. vbi plus dicit, quod condere statuta est meri imperij, & in l. is cuius, quae est pe. ff. de aqua plu. ar. Pet. Anc. in repe. cap. 1. in 8. q. prin. in prin. de const. Imo. in c. cum accessissent, & ibi Barb. col. 37. eo. tit. Pan. in c. quae in ecclesiis, eo. quoque tit. Ro. in rep. rub. de arb. col. 18. ver. praeterea cum statutum, & con. 218. praesens casus. col. 1. Alex. con. 111. ponderatis, col. 2. verfic. quia ad ista respondeo, li. 1. Barb. in reb. rub. de reb. eccl. non alie. in 2. q. prin. col. eiusdem 2. & con. 1. ex sacris, col. 19. li. 1. & con. 14. scripsit, col. 3. eo. l. j. & con. 13. sapienter, col. 6. ver. ita dicimus, libro 2. & con. 15. illud in medium, col. 3. li. 3. & con. 29. illud, col. 3. eo. l. 3. Fran. Aret. in l. testamenti factio, col. 2. ff. de test. Fran. Cur. Senior con. 73. magnifice vir, col. pe. ver. ad vlt. Soc. qui id optime declarat in d. l. j. col. 2. ver. gl. colligunt. ff. de iurisd. om. iud. & con. 55. l. j. nam sunt duo eiusdem nu. in c. vlt. decreto, post prin. l. j. & con. 272. non prosequendo, col. 2. ver. confirmatur ratione, li. 2. Step. Ber. con. 48. vlt. fo casu, nu. 2. li. j. Fran. Rip. l. j. resp. c. 2. clerici, nu. 14. & late Matt. Afl. in prael. const. Sicilia, in 3. quaest.

Qui tenet priuata familiam statuere non posse.

¶ Ex quo & illud confestim consequens est, vnam aliquam familiam siue progeniem, cui ius nō est iurisdictionis, nec condendi quoque statuti esse, nec consequenter inducere cōsuetudinis. Quod expresse voluit, ne auctoritate careamus, Ang. ea quam diximus ratione motus in l. vlt. col. 2. C. de testa. & Raph. Co. in l. 3. ff. eo. tit. in vna lectione. Alex. in l. si non speciali, paulo post medium, ver. sed an illud. C. de test. & Iaf. in l. si quis à filio. §. vlt. col. 2. ver. adde fortius. ff. de leg. j. & Car. Rui. con. 208. praemittendum, col. j. ver. praeterea negari, libro j. vbi etiam dicit id procedere in marchionibus & aliis quibuscunq; inferioribus principe. Mar. Laud. non ille quidem prior, cuius sunt commentarij in feuda, sed alius multo iunior vt qui discipulus fuit Iaf. in sua disput. incip. Augerius, col. 10. ver. venio ad decisionem, in qua disputa. tractat materiam legitimationum. Neque enim illi possunt condere statutum contra ius commune, & consequenter nec cōsuetudinem inducere l. forma. C. de of. Praef. prat. & c. vlt. & ibi Hof. & Io. And. de offic. ord. & c. cū inferior, de maio. & obed. & ipse Io. And. in c. vlt. de app. lib. 6. & in addi. Spec. in rub. de elect. Doct. in c. vit. de haered. libr. 6. & Bald. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & in l. nequicquā. §. vlti. ff. de offic. Procons. & in l. ex duobus. §. vlti. & ibi quoque Imo. ff. de vulg. & pupi. Alex. qui alios affert, & dicit hanc esse commu. em op. in l. j. col. item 1. ff. quod quisque iuris.

Qui tenent familia possit hanc consuetudinem inducere.

¶ Verum contrarium nuncupatim, vt scilicet vna familia possit consuetudinem inducere tenuit Io. And. auctoritate Vber. Bob. in addi. Spec. tit. de inst. adi. 3. compendiose, ver. sed nunquid dicemus, in parua addi. incip. interposuit, vbi dicit progeniem quampiam posse introducere cōsuetudinem circa solennitatem testamentorum, & sequuntur & dicunt sing. Angel. sibi contrarius, Imo Iaco. Put. & Raph. Co. sibi quoque contrarius in eadem l. sed in alia lec. videlicet in d. l. 3. ff. de test. Barb. in rub. extra de rescrip. col. 7. & in c. 2. col. 7. de prob. Ray. Sabana. in repe. l. 2. quaero quorum consensus. C. quae sit long. consuet. Gui. Pap. con. 131. circa processum reuisionis, in 1. t. r. umque in 6. dubio, vbi expressim loquitur de nostra quaestione, scilicet de cōsuetudine vt praeferratur primogenitus, & Soc. qui & id dicit sing. con. 61. super q. col. 2. lib. 3. Iaf. ibi item cōtrarius, in d. l. omnes populi, col. 9. ver. an autem vna progenies, & ibi quoq; Io. Crot. in rep. col. 4. ver. imo nō solum. ff. de iust. & iur. vbi Iaf. se dicit ita se consuluisse in oppido Caranagij, in familia Sicchorij, inter quos erat consuetudo vt foeminae non succederent, vti verē consuluit con. 46. in praesenti, col. vlt. lib. 1. Et idem loquens de alia quadam consuetudine, con. 192. exorta, col. 3. ver. fortificatur, lib. 2. Carol. Ruy. sibi contrarius con. 19. in hac cōtrouersia, col. 2. nu. 6. libro 1. & con. 34. in hac lite, col. 2. nu. 5. eod. lib. 1. Alber. Bru. in tracta. statutorum, in verbo, parentela, in fin. & Io. Neuiza. inter con. illius con. 11. viso themate, col. vlt. & Io. Campcz. in tract. de dote, in vlt. parte q. 79. quia dictum est supra. D. Boer. dec. 155. Gaillardus.

col.vlt.nu.29.Chaffe.in commentariis consuetudinum Burgundiae, tit. des Fiefs. s. 5. in gl. in fin. & Fran. Cur. Junior in tract. feud. in 3. parte prin. q. j. col. 5. ver. octavo fallit, & nouissime Pau. Paris. col. 72. ad veram resolutionem. col. 2. nu. 11. & iterum col. seq. nu. 19. lib. 4. vbi etiam loquitur de constitutione primogenituræ. Et idem voluit Bald. cuius nullus illorū meminit, vti nec ipse Io. Andrea, con. 347. quæro quidam nobilis, vers. item si valeret, lib. 1. Sed & idem quoque tenuit And. Iser. in §. præterea ducatus, col. 2. ver. sed quomodo probabitur, tit. de proh. feud. alie. per Feder. quem solus eorum qui de hac re loquuntur retulit & secutus est Guid. d. con. 131.

¶ Neq; enim verum est, inquit Ias. in d. l. omnes populi, illud, cui innituntur qui priorem sententiā secuti sunt, statuta esse iurisdictionis, secundū Ray. Forl. in repe. d. l. omnes populi, & ibi Bal. & Ang. illum, col. 2. in fi hunc col. 3. & 4. & eundem Bal. in l. j. col. j. ff. de iurisd. om. iud. cum aliis concord. adductis à recentioribus in d. l. omnes populi. & Ias. con. 71. ordinatio, col. 2. lib. 3. & Philip. Dec. in d. c. quæ in ecclesiarum, col. 4. ver. in fi gl. & seq. extra de const. Cui adde Alc. in c. quod sedem, nu. 59. de offi. ord. Nam videmus (inquiunt) quod omnis populus omnisq; vniuersitas potest statuere circa ne gocia ad curam eius pertinentia, per d. l. omnes populi, & ibi Bar. & alij, & l. 2. in fi. & c. ius publicum. 1. di. & voluit ipse Bar. in l. vlt. C. de colle. illic. & in d. l. i. de iurisd. om. iud. & Alber. in 1. parte statutorum, q. 3. qui possunt, & iterum q. 5. ex prædictis patet. Ant. in c. quod clericis, & ibi Panorm. col. vlt. & Fran. Arc. col. 3. de foro compet. Et tamen non omnis populus aut ciuitas habet iurisd. l. si duas. §. est autem, in verbo, de excu. tut. & not. Bart. in d. l. omnes populi, & in l. j. ff. de dam. infect. Item prudentum responsa vim legis obtinent. l. ius autem ciuile. ff. de iust. & iure. & §. responsa, Inst. de iure nat. Et tamen Iurisconsulti non habent iurisdictionem. Et facit quod tradit Pet. Anc. in repet. d. c. 1. char. 1. vers. primum quæro, extra de constit. quod tum demum potestas statuendi requirit iurisdictionem, cum statuitur de spectantibus ad ipsam iurisdictionem, aliā secus, & sequitur cōcor. affert Fel. in d. c. cum omnes, col. 6. ver. quarto aduertendum, eo. tit. & in c. ex parte decani, col. 2. ver. considera secundo, de rescrip. Quibus adde Bal. con. 457. ad euidentiā col. vlt. lib. 5. quod condere statuta circa iurisdictionem contentiosā est iurisdictionis contentiosæ: voluntariā, voluntariā.

¶ Quid igitur dicendum est in nostra quæstione? Franc. Cur. Junior vbi supra citauimus, scilicet in tract. feu. in 3. parte prin. col. 5. ver. octavo fallit, eam ascribit in materia successione, nec tamen eam certo & asseueranter decidit, quoniam de facto (inquit) decidi debebat, sed tatum eorum fundamentum reprobatur qui dicebant iurisdictionis esse statuta condere, aut consuetudinē inducere. Rochus autem Curt. illius (vt audio) ex fratre nepos in repe. c. vlt. ch. 16. vers. octavo quæro, de consuet. relatis vtriusque sententiis rem hanc ita censet esse diffiniendam, vt vna domus & progenies possit & statuere & consuetudinem inducere de his quæ pertinent ad modum expediendi ea, quæ incumbunt domui aut progeniei, vt circa onera inter eos diuidenda. In his autem quæ pertinent ad causarum decisionem non possunt sine confirmatione populi, per id quod in simili tradit Bar. tractans, an vna pars siue quaternum, vt ille appellat, ciuitatis possit statuere, in d. l. omnes populi, in 3. q. d. 1. q. princ. Ex quo inferri non valere consuetudinem familiæ quod sceminæ non succedant, quia hoc respicit decisionem causarum.

¶ Si hanc opinionē teneas, eam primo limitabis vt procedat, nisi ea domus aut familia haberet ius imperij, siue iurisdictionis, & ita ius statuendi: quia tunc etiam possit consuetudinem inducere. Nam hæc ita expresse declarat Angel. in d. l. vlt. C. de test. & Alex. in d. l. si non speciali, eo. tit. & Ias. in d. l. si quis à filio, §. vlt. circa medium. & ibi Zazius. ff. de leg. j. Idem Zazius con. 1. illustres, nu. 34. lib. 2. Carolus Rui. con. 38. quoniam, col. 3. nu. 6. lib. 1. & con. 40. pro euidentiā, col. 8. nu. 11. eod. lib. 1. & col. 108. vlt. ac bene intellecta, col. 4. ver. nec dicatur, lib. 2. Sed postea col. vlt. nu. 39. declarat. & late Matth. Afflic. in præfat. Const. Sicil. q. 3.

¶ Limita secundo, nisi huiusmodi consuetudo vnius familiæ approbata fuisset à populo, siue maiore parte populi. tunc enim ea sequenda est, per id quod in simili tradit Bart. in repe. d. l. 2. col. 7. vers. deinde queritur quorum consensus. C. quæ sit long. consuet. valere cōsuetudinem mulierum quod primogenita succedat sola, non contradicente populo, quia tunc videtur esse cōsuetudo populi qui in patiendo videtur consentire, arg. d. l. de quibus, & si. De quo etiam diximus in præced. q.

¶ Sed si vis scire quid probari debeat ad huius domesticæ consuetudinis probationē, videbis apud And. Iser. in d. §. præterea ducatus, vbi supra: & Guid. Pa. d. conf. 131. in 1. 2. 4. & §. dubio Carol. Rui. d. con. 34. nu. 3. col. 2. ver. si ergo prædicta, & col. 4. ver. non obstat insuper, & col. seq. ver. nec etiam ex hoc, lib. 1. Cuius rei obiter monendos lectores duximus.

¶ Si autem eorum op. sequeris quæ admittit consuetudinem priuatæ familiæ in ea re: Eam intellige vt si sit talis consuetudo in successione ex testamento, non extendatur ad successione ab intestato, nec contrario: aut si sit inter descendentes, non trahatur ad collaterales, sic & in similibus, vt videre licet ex Bart. & aliis in l. post dotem. ff. sol. mat. & Pet. Anc. con. 339. pro maiori, col. 5. vers. ad secundam rationem. Et nuncupatim de consuetudine priuatorū. Carol. Rui. d. con. 208. præmittendum, col. 1. nu. 2. lib. 1. & d. con. 108. col. vlt. lib. 2. Id enim generale est vt consuetudo non extendatur ad alium casum. Bar. in auth. qui rem. C. de sacro. eccl. sac. Bel. in c. 1. in prin. tit. qui feud. da. pos. Bald. in auth. si quas ruinas, C. de sacro. eccl. & in l. etiam. in prin. ff. sol. mat. & in l. si pupillorum, in fin. ff. de reb. eo. Calde. con. 11. de feud. Imol. in c. ex parte, col. vlt. eo. tit. & in l. quod dicitur. ff. de verb. obliga. Alex. qui hanc dicit esse communem op. vti citat Rui. con. 9. in prin. lib. 3.

Sed

¶ Sed hic quæri potest, quid si in vna familia per mille annos non fuit nisi vnus primogenitus, qui solus propterea successit, an satis sit ad probandam consuetudinem, vt solus primogenitus succedat. Hanc quæstionem nuncupatim posuit Matth. Affli. in c. satis bene. col. 2. ver. secundo nota. tit. de prohib. feu. alien. per Lothar. & ibi decidit per eum tex. non satis esse, nisi aliter probetur per antiquas chartas vel per consuetudinem loci ita debere succedi. Et hoc verissimum est.

QVÆSTIO DECIMASEPTIMA.

¶ Decimo septimo quæro quid agendum sit cum ignoratur vter ex geminis fratribus, aut etiam non geminis sit primogenitus? Nam id interdum ignorari satis cognoscitur, ex l. si fuerit, in prin. & §. j. ff. de reb. dub. Ob idq; quod scilicet facile id ignorari potest, legiur Genes. 38. obstricere ligasse coccinum in manu Zara, aut vt alij vocant, Zazah, cuius ea manus prior exierat, & quæ ideo priorem nasciturum putabat, vt hinc dignosceretur quis esset primogenitus: verum aliter quam ea putabat euenit. Nempe alterum, scilicet Pharen priorem ex vtero exiisse, ex quo ius primogenituræ consecutus est, vt alibi quoque annotauimus. Sed quantum ad nostram quæst. pertinet, D. Molin. in Consuetu. Paris. tit. j. §. 8. in gl. j. col. ver. quæro secundò, hanc rem planè & scièter differuit: & ante eum D. Cirierus Consiliarius huius nostræ Curia: laudatissimus plenissimè & doctissimè, & de ea fecit 6. distinctas separatâsq; quæstiones in suo tractatu Primogenitura, scilicet 6. 7. 8. 9. 10. 11. primi libri eius operis. Ego verò vnam tantum faciam, sed quam in duodecim opiniones distinguam, & relatis primū acertuam nostratium sententiis, deinde illis sigillatim & discussis & examinatis.

¶ Igitur vt ad quæstionem nostram accedamus, Io. And. in addi. Spec. super rub. de feud. col. 4. vers. hic interponit, hanc quæst. priuatim adscribit, dicitq; quod quando res est diuisibilis, vterq; succedit: in indiuisibilis, videretur (inquit) iudicio fortis dirimendum, vtri res debeat. Deinde verò dicit se putare hoc casu esse recurrendum ad dominum, qui prudentiori honestiorq; rem assignet, per l. vlt. ff. de testib. & capitulo vltimo. 97. dist. & capi. de multa, in fin. de præben. & capi. si duo. §. vlt. de procur. li. 6. & ibi concord. in gl. Et si partes sint moribus, deligat vtrum voluerit, per l. si quis seruum. §. si inter. ff. de leg. 2. & c. cum laici, credo quod voluerit allegare c. cum autem. de iure parr. & vtrouque concord. & in c. pen. ver. quod si forsitan, de rescrip. lib. 6.

¶ Bald. verò in præmio ff. §. itaq; col. 2. ver. item consuetudo, loquens de consuetudine, quod primogenitus solus succedat in dominatione, vt ipse loquitur, refert in hac ipsa q. cum videlicet ignoratur ex duobus fratribus, vter sit primogenitus: quosdam dixisse, quod vterque succedat. Nam si eut gemini sunt in caelo, ita in terra erunt. Et quia propter incertitudinem cessat consuetudo, ideo sumus in iure communi. Et sic pares erunt in iure, qui sunt pares ex nascendi æqualitate. At quod dicit facere gl. in l. Arethusa, voluit dicere, in l. idem erit, quæ continuò illam sequitur. ff. de stat. hom. Subdit postea videri in contrarium, quod consuetudo nulli eorum patrocinetur: & quia forma data est, vt per vnum regatur, arg. no. in l. 1. C. de metro. beri. libr. 11. & in l. 1. §. nouissimè. ff. de orig. iuris. & sic videtur quod nullus succedat. Tandè verò ita hanc rem concludit, vt vterque succedat. & sic erit duo in eadem sede, & coniunctam habebunt iurisdictionem. vel, vt subdit, formosior & robustior præferetur, quia presumitur robustior celerius exiisse de carcere materni vteri. ar. l. si fuerit. §. vlt. ff. de re. dub. Postea autè quærit: Sed supposito q; ambo succedat, quis nominabitur prius in scriptis corū, de quo & postea dicemus in 19. q. In eo autè quod dicit de robustiore, eū sequitur Fel. in c. capitulum. col. 18. quæ antep. est. ver. de duobus natis, de rescrip. & D. Molin. in consuetu. Par. tit. j. §. 8. gl. j. nu. 5. vbi id duobus modis declarat. & Cael. Cot. in memor. incip. primogenitus, vers. quid autem si duo.

¶ Sed ex iis quæ diximus est Bal. liquidò apparet eum sibi parum in hac re constare, nec certi quicquam diffinire. Si tamen in dubiis sententia libera cuiq; est, vt profectò libera est, sicuti no. in l. continuus. §. cum ita. ff. de ver. oblig. in eam vtiq; nobis videtur inclinasse sententiā, vt vterque succedat. in qua etiam videtur fuisse idem Bal. in auth. ex testamento, col. vlt. vers. decimo octauum capitulo. C. de colla. cum dicit quod si esset dubiū vter ex duobus sit primogenitus, apud ambos simul resideret administratio dominij vel imperij. ar. not. in d. leg. Arethusa, nec nouum (inquit) id est. nam & duos simul legimus administrasse imperium, vt not. in c. non autè. 7. q. 1. & per gl. in cle. Romani, in verbo, Reges, de iureiur. & Io. And. in addi. Spec. tit. de rescrip. præsent. Et sic, inquit, ea forma tradita, vt per vnum regatur, non est necessaria de iure naturali, vel diuino: sed de iure voluntario & positiuo, per d. §. nouissimè. ff. de orig. iuris, licet aliud in apostolatu, quia ex fidei articulis is vnus est, vnam sanctam catholicam ecclesiam. Quæ verba ad verbum refert Flor. in l. quæ pater, col. 4. ver. si tamen esset dubium. ff. fami. hercis. & sequitur etiam Fran. Arc. conf. 162. diligenter, col. 3. vers. & pro istorum. Huius quoque op. vt vterque admittatur, fuit idem Bal. & post eum Angel. in l. ex duobus, in prin. per illum tex. ff. de vulg. & pup.

¶ Quanquam Imo. ibi subdubius tamen per verbum fortè, teneat neutrum admitti, quia regnum sit indiuisibile, vt no. in c. licet, de voto, & in §. præterea, tit. de prohib. feud. alie. per Fed. Sicq; videtur se mutuo impedire: quia vbiq; personarum, quæ ad lucrum vocantur, est incertitudo, certè nemo id lucrum capiet, per tex. in d. l. si fuerit. ff. de reb. dub. proptereaq; neuter succedat, nisi fortè superior alteri vellet, gratificari: non tamen tenetur, si nolit, per l. si quis seruum. §. si inter duos. cum gl. ff. de leg. 2. & sequitur Carol. Rui. con. 186. consideratis, col. 3. nu. 10. lib. 1.

¶ Sed huic op. tamen occurrunt Fran. Arc. & Alex. ille videlicet Fran. Arc. Nam licet, inquit regnum sit indiuiduum, non propterea sequitur, quod non possint duo fratres simul succedere, seu bene

T t 3

An statuta sūt iurisdictionis.

Populus ex vniuersitas potest statuere in rebus ad eius curam pertinentibus.

Redit ad quæstionem primæ capitalem.

Limitatio opt. quæ non admittit consuetudinem fami. e.

Nisi ipsa familia haberet ius imperij aut iurisdictionis.

Altera limitatio.

Quid probari debeat ad huius domesticæ consuetudinis probationem.

Declaratio alterius opt. admittentis consuetudinem familie.

Quid agendum cum ignoratur vter ex geminis sit primogenitus.

De eadem re.

De eadem re.

De eadem re.

De eadem re.

De eadem re.

sequitur quod ambo in solidum erunt Reges: quia ius indiuiduum, siue sit iurisdictio siue aliud quicquam, competit pluribus in solidum, etiam si competat iure hereditario. l. 2. §. ex his, & §. si in facto. ff. de verb. oblig. cum materia, & l. j. ff. de offic. Consul. & Imperatores. §. magistratus. ff. ad municip. & ita declarat Bar. in l. vlt. ff. vt. possid. & Bald. in d. §. præterea, tit. de prohib. feu. ali. per Fede. Vnde sicut dicit Bal. in supra allegatis, & in l. vlt. ff. de rerum diui. nō est absurdum quod etiam in summo principatu temporali sint duo principes in solidum, per l. diui fratres. ff. de iure patro. & l. si adulterium. §. imperatores, de adult. Ergo licet magis conueniat, expediatq; Reipub. vnicum esse principem, per d. §. nouissimè, tolerari tamen possunt isti cōcurfus principatus. Od idque non stat ipse Are. cū Imo. sed tandem concludit & in regno & in cæteris quoque rebus esse locum gratificationi, quam tenetur superior facere, quicquid dicat Imol. Nam licet cū gratificatio ad eum pertinet, qui concessit gratiam, vel beneficium, vel ad eum qui illum repræsentat, videlicet ad hæredem: certè ille non tenetur gratificari, si non vult, per tex. & gl. in d. §. si inter duos. Sed cū is qui habet gratificari, non est causa immediata beneficij, quin immediatè beneficium ipsum habetur ab alio: aut cū is qui habet gratificari, non concedit beneficium, sed procedit per viam iustitiæ, tunc de necessitate debet gratificari, vt de primo est text. in d. cap. pen. de rescri. lib. 6. de secundo, in d. l. si duos, in princ. de excu. tut. & in l. si quis in graui. §. si cū omnes. ff. de S. C. Syll. Et id quidem vni ex istis contendentibus, per d. iura. & no. per Bar. in l. i. §. permittitur. ff. de aqua quot. & a. sti. In casu autem nostro succedentes in regno immediatè habent beneficium à patre per medium successionis. ideo videtur quod superior debeat necessariò gratificari. hæc Are.

7 **De eadem re.** ¶ Alex. autem relata op. Imo. sequitur tamen Bal. & Angel. vt videlicet ambo succedant, per text. in l. 2. §. hæreditas. ff. de suis & legit. & ar. l. cū inter. C. de fideicom. Cæterum, inquit, si neuter succederet, vt afruit Imol. magna iniquitas resultaret, vtpote cū secundogenitus esset melioris conditionis. quàm illi duo primogeniti. quod & idem tenet ipse Ale. in l. qui filiabus. §. si quis ita, col. 2. ver. quid si statutum disponat. ff. de leg. 1. Io. Ana. in rub. de fortit. col. vlt. & Mart. Lauden. in tract. de primogenitura, col. 9. ver. sed ponamus quod non apparet, & iterum col. antepe. ante fin. Et ipse quoq; Fran. Are. con. 162. diligenter & maturè discussis, col. 4. ver. & pro istorum verborum declaratione, & Bar. in cle. & si principalis, col. 7. in paruis, de rescrip. Fran. Curt. senior, consi. 69. dominus Io. col. 12. Card. Alex. in c. 1. col. 2. ver. quæro ab extrà, tit. de feud. March. vbi etiam respondet ad illud de feudo indiuiduo, quod obiebat Imo. quod licet sit indiuiduum, tamen potest per plures administrari, per no. in c. prudentiam, in prin. de offi. deleg. & Fely. in c. capitulum sanctæ crucis, col. antepe. ver. de duobus natis, de rescrip. & Iason in l. si extraneus, col. 4. ver. pro ista decisione. ff. de cond. cau. dot. & Ant. Corset. in tract. de pote. & excel. Reg. in 64. qu. & D. Bened. in rep. cap. Raynuitus, in verbo, in eodem testamento relinquens, l. 1. nu. 177. de testa.

8 **De eadem re.** ¶ Sed redeamus ad Bal. in l. ex hoc iure, col. 2. ver. quinto quæro. ff. de iure nat. gen. & ciuil. dicit, quod si duo filij Regum nascuntur, nec apparet ordo nascēdi, primum videri quod neuter sit rex, sed alter eorum debeat eligi per magnates & populum ipsius regni, arg. d. l. si duos. ff. de excu. tut. & d. l. si quis in graui. §. vtrum. ff. de S. C. Sylla. & d. l. si quis seruum. ff. de leg. 2. & d. l. Arethusa. ff. de stat. homi. Vel dic. inquit, quod vterque est rex, per d. l. diui fratres, ff. de iure patro. & nihil præterea dicit: ex quo videtur huic postremæ sententiæ adherere, iuxta not. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Trebel.

9 **De eadem re.** ¶ Idem verò Bal. in l. in quibus, col. 2. ver. pone consuetudo dicit. C. de secund. nup. dicit inibi esse arg. quod pater potest eligere eum, quem volet vt primogenitum succedere. quem simpliciter allegat veluti ipsius in ea re sequax Aluar. in c. 1. col. 2. ver. quæro ab extrà, tit. de feu. mar. & Alex. in sua ad Bar. addi. in d. l. Arethusa. & iterum in l. i. §. hoc interdictum. ff. de libe. homi. exhi. atq; etiam in d. l. si fuerit. ff. de reb. dub. & Card. Alex. in c. per venerabilem. §. quod autem, col. 31. ver. & nota quod vbi duo sunt, qui filij sunt legi. & Ant. Corset. in tract. de pote. & excel. Regia in 7. qu. & Franc. Ripa. in l. nemo, col. 2. ver. item adde quod si ignoretur. ff. de leg. 1. & in l. quo minus, nu. 61. ff. de flumi.

10 **De eadem re.** ¶ Sed & idè præterea Bal. cōf. 389. cōsuetudo, li. 2. de hac re ita inuolutè loquitur, vt nescias quid velit: multas enim rationes adducit, quæ vidēt vtrūq; admittere, sed adeo intempestiuas, vt videatur extra chorū eius con. saltare. Hæc autè sunt rationes, In natura pari par est priuilegiū. l. sed & milites. ff. de exc. tut. In actu fauorabili iustior est vtriusq; inclusio, q̄ exclusio. vt per not. in d. l. Arethusa. par nō excluditur à pari, nec ab alio, ergo à nullo. l. i. §. veteres. ff. de ac. pos. Nō est impossibile duos simul regnare, cū habeantur loco vnus. l. j. C. de metro. beri. li. 11. Dominiū regale est indiuiduum, ergo potest esse penes plures in solidum. l. vlt. ff. vt. possi. & l. vlt. ff. de rer. diui. Officiū potest esse penes plures in solidum. l. j. ff. de offi. Consul. & l. i. §. si plures. ff. de exerci. & l. decreto. ff. de admi. tut.

11 **De eadem re.** ¶ At Barba. sibi contrarius, quod sepius illi contingit, in l. si Titius, char. pen. ver. sed pone. ff. de verb. oblig. primò refert op. Bal. in d. lex hoc iure, quæ est vt vterq; succedat, postea eam damnat tanquam ut contra veram monarchiam, dicitq; quod si fuerint plures simul imperatores, fuit de facto & non de iure, idè melius esse, vt non ambo simul imperēt, sed singuli alternis annis, iuxta not. in l. Lucio. ff. de aqua quot. & a. sti.

12 **Diuersa quæstiones.** ¶ Nec mireris tot diuersas fuisse in ea re sentētiās. Neq; enim dissimiliter cōperies in id genus quæstionibus ita fuisse decretatū, vt omnes ferè sentētiās supra in nostrā quæst. allatas ascripserint. Nam idem Bal. in c. j. §. & quia vidimus, col. vlt. ver. extrà quæro, tit. de his qui feud. dar. pos. Quid, inquit, si actum est quod deficientibus masculis feudum transeat ad vnā scēminam, & sint plures scēminæ:

an succedet primogenita, an dominus gratificabitur, an ratione incertitudinis totū vitabitur, an forte dirimetur? Pro primogenita facit l. si quis ita stipuletur. ff. de verb. obl. Quod domino detur electio, facit l. si quis seruū. §. si inter duos. ff. de leg. 2. Quod incertitudo vitiet, facit lex pluribus. ff. de man. vin. Quod forte dirimatur, facit l. 2. C. quād. & quib. quar. pars, li. 10. Postea ita cōcludit, Resjō deo q̄ primogenita si succedat in alia hæreditate, in hoc quoq; succedet: aliàs dirimetur forte. Et subdit cōtrà, q̄ isto casu sit electio domini, quam habeat vafallā, ar. si præ co. §. in verbo, quem dominus vellet. Ex quibus potes intelligere Bal. nihil certi sentire, nisi dicas vltimam opin. sibi placere, vt supra diximus, vt & ea placuit alius, quos nos adducemus infra in 2. opin. nu. 19. nec rationis esset.

13 ¶ Ante Bal. Pe. Jacob. in successione Regū Franciæ. col. 3. ver. sed quid dum decepsit, in ea quæstione, quid cū sint duo eiusdē gradus, ex diuersis tamē descēditibus, qui mortuo Rege sine liberis sunt proximiores ad succedendū, ignoratur tum vter eorū debeat succedere. Dicit primū videri hoc esse insolubile, quemadmodū in casu l. qui quadringēra. ff. ad l. Falc. quo in loco certè nescio quis hæc verba, *ἢ ἐν ἀπορίῃ*, tanquā dicas, ex apicibus, perperā vertit, insolubile in antiquis codicibus impressis. Sed vt redeamus, subdit Iac. posse dici eum potiorē esse, qui posse distet, ar. §. quemadmodū, Inst. de interdic. vel id forte dirimendū, arg. l. si cū ambo. ff. de iud. vel quod vterentur alternis annis, ar. l. si cuius. §. si inter, & l. quoties. ff. de vstut. vel quod eligeretur idoneior, ar. l. 2. ff. de po. & l. vt gradatim. §. 1. ff. de muner. & hono. vel q̄ esset locus gratificationi populi ciuitatis, scilicet quem eorum velit recipere in Regem, arg. l. si quis à filio. §. 1. ff. de leg. 1. & l. Barbarius. ff. de offic. Præt.

14 ¶ Cæterū Spec. in tit. de feud. §. 2. ver. duodecimò quæritur, dicit, q̄ si quis est vafallus duorū, vt esse potest. c. grādi, de suppl. neg. præl. li. 6. & cle. pastoralis. §. aliàs, ver. rursus, de re iu. & ambo domini inuicē belligerātur, vtrū vnū iuuare debeat, & quē videtur, inquit primū q̄ domini cōcurrentes se mutuo impediāt, per d. l. quoties. Item videtur q̄ vtrunq; per iura ibi allegata. Subdit super hoc quosdam dicere locū esse gratificationi, per d. l. si quis in graui. §. si cū esset. ff. de S. C. Sylla. Tandē aliter verius videri de rigore iuris illū debere iuuare, cui primo fecit homagium, per multa iura ibi allegata. Aequū tamen & tutū videri, vt hunc personaliter iuuat, alium per substitutum, per alia multa iura. Subiungitque in ver. seq. Sed quid si nescit cui primo in iure homagij tenetur, quia fortè feudum incipit à maioribus & iam à longo tempore. Et videtur, inquit, q̄ de rigore neutrū iuuare tenetur, per d. l. si fuerit. ff. de reb. dubiis, & d. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tur. Arg. cōtrà quod vtrunq; debet in dubio iuuare. c. non extimemus. 13. q. 2. De æquitate tamen, inquit, dicendum est quod potest gratificari cui velit, personaliter illum iuuando. l. vlt. ff. de relig. & sumpt. fune. alterum verò per substitutum. Et hæc quoque Rom. consil. 47. visis necessariis, col. j. ver. secundò ad idem, & Aegid. Bellem. in c. inuouamus, col. 3. ver. verū dubito, tit. de treug. & pac.

15 ¶ Nec tamen omiserim Saly. qui in l. quamuis. C. de priuileg. fisci, dum quærit si mulier & fiscus agūt contra tertium, nec apparet vter eorum sit prior in hypotheca. Et casus, inquit, iste videtur dubius, quia primò videtur, quod concursu se impediūt. l. duo sunt Titij. ff. de test. tute. & l. si fuerit. ff. de reb. dub. Secundo q̄ potior sit, qui prius ad sententiā peruenit. l. si quis à multis. ff. de noxa. & pro hoc facit l. ista, in verbo, quoduis, quæ videtur velle quod si de prioritare hypothecæ nō apparet, condemnationi stetur. Tertio videtur quod pariter admittantur quilibet pro sua rata, quia hypotheca neutrius attenditur inter seipos, ex quo de prioritare hypothecæ non apparet, & sic pro rata concurrūt l. priuilegia. ff. de priuileg. cred. & ar. l. vlt. C. de bo. auth. iu. pos. & l. cū vnus. ff. de eo. & bene facit l. si Fortidianum. C. de leg. Quartò videtur, q̄ locus sit gratificationi. l. in naue, in fin. ff. loca. & l. si quis seruū. §. si inter duos. ff. de leg. 2. Et tandem subiungit, fortè dicendum est quod ante petitionem factam in iudicio, locus sit gratificationi: postea concurrunt pro rata, si ambo veniant ante sententiā pro altero latam: secus si pro vno iam lata sit sententia, antequam alter veniat, quia ille præferretur, iuribus supra in secundo loco allegatis, & hic, à contrario sensu. Et mox subdit, cogitabis.

16 ¶ Et quod in simili tractatur à Io. And. & alius post eum in c. cū quis. §. cū ab eo de sepul. lib. 6. & ab eodem Io. And. in addi. Spec. in rubr. de paro. quod si habens duo æqualia domicilia, & sic duas ecclesias, relinquat legatum suæ ecclesiæ, nec apparet de qua sensit. nam alij tenent tale legatū diuidi inter illas ecclesias, per text. ibi Et ita tenent Pet. Anc. & Domi. ibi. Alij tenent q̄ in solidū debetur vtrique. l. qui filiabus. §. si quis. ff. de leg. 1. Alij verò dicunt neutri deberi propter incertitudinē, per d. l. duo sunt. ff. de testa. tut. & l. si quis seruū. §. si inter duos. ff. de leg. 2. Alij quod præoccupanti, per l. si pluribus, ad fi. ff. de leg. 1. & l. pluribus. ff. de procur. & c. si duo, eod. tit. lib. 6. Alij quod ei cui episcopus assignauerit, per l. vlt. §. executore. C. de iudi. & l. 3. ad fi. ff. de admi. tut. & c. quoniam, de deci. sed ita vt eam præferat, quæ melius Deo seruit. l. generaliter. C. de episcop. & cler. quæ repetitur in cap. generaliter. 16. quæst. 1. Et si sit paritas, gratificetur per l. 3. §. cū omnes. ff. de S. C. Sylla. & c. cū autem. de iure patro. Alij quod pauperiori, per not. in c. indicante, de test. & in l. si quis ad declinādā. §. sin autem. C. de episc. & cler. Alij contrà ditiori, per not. l. si quæ sunt. ff. famil. herci. & l. 3. ff. de test. & not. in c. constitutis, l. 2. de appel. Alij ei quæ dedicata est digniori sancto, per l. præcipimus. §. vlt. C. de appel. & l. 1. & 2. C. vt dig. ordo serue. lib. 12. Alij quod antiquiori. l. in finalibus. ff. fini. reg. & c. 1. de paro. & cap. is qui, de sepul. lib. 6. Et ita vt antiquior dicatur quæ prius inscripta est in ordine parochialium, per l. cū pater, §. pen. ff. de leg. 2. & c. mandato, de præben. & c. pen. ver. sed si, de cler. non resi. Alij q̄ forte dirimendum est, per d. l. sed cū ambo. ff. de iudi. Sed alij dicunt recurrēdum ad coniecturas, vt si alteram prædiligerat. l. si seruus plurium. ff. de legat. 1. vel si in altera mandauit

Mortuo Rege sine liberis & sint duo eiusdē gradus ex diuersis descēditibus & ignoratur quis debeat succedere.

Vafallus duorum qui mutuum belligeratur, quem eorū iuuare debet.

Si fiscus & mulier agunt contra tertium, nec apparet vter sit prior.

Si habens duas ecclesias, relinquat legatū suæ ecclesiæ, nec apparet de qua sensit.

se sepeliri, ar. l. secundum naturam. ff. de reg. iur. &c. qui sentit, co. tit. lib. 6. vel si in altera magis conuerfabatur. l. legatis seruis. §. si vnus. ff. de leg. 3. Si vero nulla coniectura appareat, dicunt aliqui quod neutra ecclesiarum habebit, per d. §. si inter duos. Et istud sequuntur Pet. & Cy. in l. j. C. de sacro. eccle. & Pet. Anc. in c. relatum, le 2. de testa. At Io. And. tandem dicit priorem op. esse æquiorcm. Philip. autem Fran. in d. §. cum ab eo, dicit seruandam esse op. quæ dicit locum esse coniecturis: & illi ecclesiæ deberi, pro qua concurrunt plures coniecturæ. c. 1. & ibi gl. 13. di. Et coniecturis antecedentibus paribus, deberi pauperiori. §. si quis in nomine, in Auth. de eccle. tit. Et cæteris existentibus paribus tunc episcopum posse gratificari, alteri totum assignando, vel diuidendo vtrique, arg. l. Titus textores. ff. de leg. 1. & d. c. i. de paro. Et ita tenuit Host. & Io. And. & omnes in c. indicante, extra de test. & Imo. in d. c. relatum, le 2. ad fi. cod. tit.

17
Si ciuis duarum coloniarum simul vocatur ad munera.

¶ Et ante hos omnes gl. in l. ciues, in gl. magna, vers. sed quid si quis, ibi quid si simul. C. de incol. lib. 10. dum quærit de eo qui est ciuis, vel incola duorum locorum, à quibus simul vocatur ad munera. Primum dicit locum originis præferri, per l. libertus. §. præscriptio. ff. ad municip. Aliàs fortè inuicem se impediunt, donec conueniant. l. huiusmodi. §. vlt. ff. de lega. 1. & l. quoties duobus. ff. de vsufu. Vel (vt subdit) sortiri eos oportebit. l. vlt. C. com. de lega. & l. sed cū ambo. ff. de iudi. Vel gratificationi est locus. l. vlt. ff. de reli. & sumpt. fune. & l. si quis seruū. §. si inter. ff. de leg. 2. & l. planè. ff. de condi. indeb. sci licet vt electus eligat. Vel defertur nobilitati & maiori ciuitati. §. si quis autē non, in Auth. de hæred. & Falci. & §. interim, in Auth. de defen. ciuit. & l. vlt. ff. de fid. instru. & l. si quis. C. de natur. lib. Vel ci feruiet, qui minus munus imponit. l. vlt. C. qui bo. ced. pos. & l. maiorem. ff. de pac. Et eadem prope modum ad verbum feribit Alber. in l. assumptio, quam legit cum l. Labeo. ff. ad municipi. Illam autem dicit sing. Rom. conf. 47. visis. col. 2. vers. vlt. At eam rem lógius traxat Lucas Pen in d. l. ciues, vt videre poteris, & Maria. Soci. in c. licet, col. 8. vers. sed aduerte. de for. compet.

18
Si eligentes dissentit & sunt pares

¶ Et alia gl. Iuris Cano. in c. obeuntibus, quod est pe. §. nunc quæritur. 63. di. dum tractat cū eligentes dissentiant, quid agendum sit. Et primum dicit considerari oportere auctoritatem, numerum, & zelum eligentium, & meritum electi. Sed si omnia sint æqualia, tunc cassetur vtriusque electio, & alter eligatur. ca. si duo. 79. di. Vel iudex cogat eos ad concordiam. §. sin autem, Inst. de fatid. tut. Vel res forte dirimatur. c. clerus. 21. di. & l. vlt. in prin. C. com. de le. & l. sed cū ambo. ff. de iudi. Vel Metropolitanus gratificetur cui velit. c. i. de paro. & l. 3. §. si cū omnes. ff. de SC. Silla. & l. vlt. ff. de relig. & sumpt. fune. Vel præferatur ille qui prius ordinatus est. c. vlt. 75. dist. Vel senior præferatur. cap. 1. 35. q. 6. & l. vlt. ff. de fid. inst. Vel ille qui prius nominatus est. §. vlt. in Auth. de mona. Vel qui aliquando deliquit illi qui semper bonus fuit, pro qua op. facit licet non alleget, sed id voluit obiter dicere. c. considerandum, & c. fidelior, vbi & idem not. glo. 50. di. Vel vt ad nostram glo. reuertamur, præferatur ille qui diutius in ecclesia militauit. c. quid proderit. 61. di. Hæc ea. gl.

19
De Opt. in no. sibi principali questi.

¶ Ex his certè constat hac nostra quæstione esse omnium ferè sententiã in re diuidua ambos succedere. Cū autē res indiuidua est 12. esse opi. Prima, q̄ forte sit negotiū dirimendū. Secūda, esse locū gratificationi superioris. Et hæc quidē continet etiã duas op. Alij enim dicūt simpliciter esse locum gratificationi, quasi semper possit dominus gratificari cui velit. Alij dicūt teneri dominū gratificari honestiori, & cæteris paribus cui velit. Quarta, igitur q̄ ambo simul succedant. Quinta q̄ alternis. Sexta, q̄ neuter nec simul nec alternis. Septima, q̄ formosior. Octaua, quod robustior. Nona, quod magnates & populus alterutrum illorū eliget. Decima, quod pater eliget. Vndecima, quod præferatur is qui est in possessione. Ego addam & duodecimam, quod præferatur is qui primus adeptus est possessionem, etiam si tempore litis contestatę non possideat, quas omnes sigillatim discutiemus.

PRIMA OPINIO, QUAE SORTI REM COMMITTIT.

Leges que re dubiam sorti committunt.

AD primam igitur opin. faciunt omnia iura quæ dicunt rem dubiam forti committendam esse, videlicet d. l. sed cū ambo. ff. de iudi. vbi in actioibus duplicibus is actor esse intelligitur, qui ad iudicium prouocauit: sed cū ambo ad iudiciū prouocāt, forte res discernitur, & ibi Bal. not. quod vbi non valet ingenium, res est committenda fortunæ. Et l. si quæ sunt cautiones. ff. famil. ercisc. vbi si omnes iisdē ex partibus hæredes sint, nec inter eos conueniat apud quem potius cautiones hæreditariæ esse debeāt, sortiri eos oportet, vbi Floria. not. in rebus dubiis forti esse locum, nec tale iudicium reprobari, præterquam in electionibus. Et in l. generaliter. §. quid ergo si plures. ff. de fideicō. liber. vbi si plures quis sit rogatus seruos manumittere, & ad quorundam pretium sufficiat id quod relictum est ad omnium verò non sufficiat, cogitur eum vel eos quorum pretium patitur, manumittere. Qui autē potius manumitterentur, sortiri eos oportebat. Et in l. vlt. in prin. C. com. de leg. & in §. optionis, Inst. de legat. quibus iuribus caueatur quod si plures quibus optio relicta est non conueniunt in electione, res forte dirimenda est, & vt dicitur in d. §. fortunam esse huius rei iudicem. Et not. Bald. in d. l. vlt. in j. not. quod iudicium fortis dicitur iudicium fortunæ, cuius dux est Deus, vt dicit scripsit Senecam, Sed & not. not. idem Bal. ibi mittere fortes non esse peccatum.

2
Alia leges. Diuisio iure fit. Etiam legibus & consuet.

¶ Et tex. in l. 2. post prin. C. quand. & quib. quar. pars. lib. 10. vbi si hæredes aut socij non conueniunt in rei communis diuisione, ea forte diuidenda est. id quod dicit Bal. in l. iubemus, col. 2. vers. quarto iste iudex. C. de sacro. eccl. generaliter procedere, etiã si ecclesia sit socia, vel si vnus sociorū habeat maiorem partē. Et huiusmodi fortis diuisio legibus quoq; Mosaicis obseruata est, quibus præcipitur Num. 15. c. Pluribus maiorem partem dabis, & paucioribus minorem. Singulis vt nunc recēsi sunt in d. q̄ datur possessio, ita duptaxat, vt fors terram tribus diuidat & familis, quicquid forte cōtigerit, hoc

hoc vel plures accipiant, vel pauciores. Et rursus c. 33. Ego dedi vobis illam in possessionem, quam diuidetis vobis sorte, pluribus dabitur latiorē. Singulis vt fors ceciderit, ita tribuetur hæreditas. Et c. seq. Cū ingressi fueritis terrā Chanaā, & in possessionē vobis sorte ceciderit, his finibus terminabitur. Et iterū, Hęc erit terra, quā possidebitis sorte. Rursusq; c. 36. eodēmq; vlt. Præcepit vt terram sorte diuideretis filiis Israël. Et Deute. c. 1. Et ipse sorte terrā diuidet Israël. Et c. 31. Eā sorte diuides. Id quod etiã præceptū est Iosue, vt scribitur Iosue c. 1. Id quod factū fuisse constat, ex c. 13. eiusdē lib. & multis seq. vsq; ad fi. prope modū illius lib. Et 1. Paralip. 24. Porro diuisit vtrascq; inter se familias sortibus. Et in fi. eiusdē, Omnes fors æqualiter diuidebat. Et psal. 77. cū dicitur, Et erexit à facie eorum gentes, & sorte diuisit eis terram. Et hanc vel legem, vel consuetudinē secuti milites illi vestem Christi sorte sibi diuiserunt, Matth. 27. Marci 15. Lucæ 23. & Io. 19. vt scilicet facerent locum illi prophetiæ Psal. 21. Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.

3 ¶ Sed & hoc obseruatum fuisse apud antiquiores Ethnicos testimonio est quod tradit Diodorus Siculus Bibliothecæ lib. 4. Atlantem & Saturnū Cæli filios imperium sorte fuisse partitos Quodq; tradunt Orpheus, & Homerus lib. 15. Iliados, ipsius Saturni tres filios, scilicet Iouem, Neptunum, & Plutonem sorte quoque sibi Saturni patris imperium diuisisse, & Ioui cælum, Neptuno mare, Plutoni infernum obtigisse. Nam ita facit Homerus Neptunū loquentem, ἢ τει ἐργῶν ἐλαχον πολὺν ἄλα ναίεμεν αἰεὶ παλάμῳ, αἰδῆς δ' ἐλαχεν ἴσθμον ἠερόεντα, Ζεὺς δ' ἐλαχ' ἔρανον ἑυρύν ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλαισι, Ex quo & illud Virgilij lib. 1. Aeneidos eundem Neptunum introducentis, Non illi imperium pelagi seuimque tridentem, Sed mihi forte datum. Et lib. 10.

Et apud Ethnicos. Cæli filij imperium sorte diuiserunt. Et Saturni filij.

Hæc intentata manebat Sors rerum. Nam & id Seruius ibi trahit ad hanc illorum fratrum diuisionem. Et in Aethna, Scilicet haud olim diuiso corpore mundi In maria, ac terras, & sidera: fors data cælo Prima secuta maris, deseditque infima tellus. Et Tibullus lib. 3. Eleg. 5. Parcite pallentes umbras quicunque tenetis, Duraque sortiti tertia regna Dei. Et Ouidius lib. 2. Meta. de Neptuno loquens, Quid meruit frater? cur illi tradita sorte Aquora decrescunt Et Iuuenalis Saty. 13. Nondum aliquis sortitus triste profundi Imperium, aut Sicula toruus cum coniuge Pluton. Et Senecæ Tragœdiographi introducentis Herculem ex inferis redeuntem hæc dicentem, — Vidi inaccessa omnibus Ignota Phæbo, quæque deterior polus Obscura diro spatia concessit Ioui, Et si placevent tertia sortis loca, Regnare poteram. Et iterum in eadem Tragœdia, Natus Eurysitheus properante partu Iusserat mundi penetrare fundum, Deerat hoc solum numero laborum Tertia regem spoliare sortis. Id quod Laetantius lib. 1. c. 11. ex Euhemeri monumentis ad historiam fidem transferre conatus est. Et Ausonius in Mosella de Neptuno loquens, — Haud ille finit, cui cura secunde Sortis, & equorei cessit tutela tridentis.

4 ¶ Quamquam Callimachus in hymnis Iouis negat sortitionem vllam inter eos esse factam, cum scribit Iouem ipsum alloquens, Ἀνηταὶ δ' ἐ πάμπαν ἀληθέες ἦσαν αἰετοὶ, φάντο πάλου κρονίδησι διάτριχα δώματα νεύμαε, Τίς δὲ κ' ἐπ' ἐλύμπε τε καὶ αἰδῆ κληρονομήσῃ, ἔς μετ' ἄλλ' ἀνείληθε; ἐπ' ἰσθμῷ γὰρ εἰσὶ κρηναὶ, τὰ ἡτόλμη δόσον εἴα πλείον' ἔχουσι. νευδαίμω, αἰονίθ' ἀκερ' πεπιδόνη ἀκρόν, ἔσ' ἔσ' ἑσῶν ἐσθῆνα πάλαι θέσῃ, ἔργα δὲ χερῶν, Σὺ τε βίη, τὸ τε κάρτερ, Id est prope ad verbum, Veteres non profus veraces erant poetæ. Dicebant sortem Saturnigenis tripartitē domos distribuissē. Quis enim pro olympo & pro inferno sortem mittat, Qui non planè stolidus fuerit: nam fors de rebus æqualibus solet Mitti, hæc autem longissimè inter se distant. Mentiar si hæc dicam, licet ea persuaserim,

Non

Non te sortes Deorum Regem fecerunt, sed opera manuum tuarum, Tuaque virtus, & robur.

Ianus autem Parrhasius non infeliciter ita traduxit,

Veteres (neque enim commenta poetae Vera satis iactant) Saturni pignora quondam Inter se summam rerum sortita fuisse, Et caelum cessisse tibi nam quis precor, unquam, Quis rudis usque adeo, res ut discrimine toto Distantes vni stultus commiserit vna? &c.

Nam ut hoc illi addas, id quod maximum optimumque est fortunae committere, extremam dementiae est, ut scribit Aristoteles lib. 1. Ethicor. c. 9.

¶ Sed vtrumcunque sit, idem Homerus lib. 14. Odyssae scribit filios Castoris Hylacidis filij haereditatem patris inter se sortibus diuisisse,

Et filij Castoris.

Τοι δ' ε (ωνυ εδ' αζενε) Παίδες ὑπ' ἑσμοιο, καὶ ἐπικλήρωσ' ἐβάλοντο.

Sed & Pausanias in Arcadicis tradit Arcadem illum inter filios imperium sorte diuisisse, & Aphidanti Tegeam sorte obtigisse. & hinc poetas Aphidanteam sortem aφειδαντειου κληρω Tegeam appellasse. Iustinus quoque lib. 13. in multis locis, & Plutarchus in vita Eumenis tradit Alexandri Magni successores prouincias regnaeque eiusdem sorte diuisisse. Sed & illos Triumuiros, Augustum scilicet, Lepidum, & Antonium orbis Imperium sorte partitos fuisse, licet videre ex Appiano Alexandrino paulo post prin. li. 1. Bellorum ciuiliu. Quidam etiam tradunt Constantinum, Constantem, & Constantium filios Constantini illius magni qui post eum imperarunt, orbem sibi sorte diuisisse, sicuti scribit Pomponius Laetus in lib. Imperatorum, qui tamen ij sint ignoro. Neque enim Aurelius Victor, neque Eutropius, neque Rufinus qui ad historiam Eusebii duos libros scilicet 10. & 11. adiecit, neque Paulus Orosius, neque tres illi scilicet Socrates Constantinopolitanus, Theodoritus, & Sofomenus, ex quorum libris confecta est Tripartita Historia, qui quidem omnes historiam eorum imperatorum scripserunt, quicquam de ea re dixerunt. Tradit autem Rufinus in illo 10. lib. Apostolos sorte orbem terrae ad praedicandum verbum Dei diuisisse.

Et Alexandri Magni successores.

¶ Sed & alias quoque res sorte diuidi solitas ex eo pater quod scribit Appianus illo lib. 1. supra citato, Colonias ita diuidi consuetas. Decimus, ita enim dicendum non Decius ex Cicerone in epistolis Plutarcho, & aliis, Decimus inquam Brutus ad Ciceronem lib. 11. Epistolarum familiarium ipsius Ciceronis, in ea epistola, cuius initium est, Quod pro me putat agros legionibus aequaliter, aut sorte diuidi oportere. Et ut aperte declarat Suetonius in Caesare c. 20. Fundi vestigales apud Romanos sorte diuidebantur. Ita enim scribit, Agrum Campanum ad subsidia Reip. vestigalem relictum diuisit extra sortem. Qui autem dicantur fundi, siue agri vestigales (ut id obiter dicam) intelliges ex his quae scripsi in tractatu Retractuum, tit. 1. §. 1. in verbo, Rentes. nu. 2. Et quod huic concinit, scribit Plutarchus in vita ipsius Caesaris, eundem multa Italiae praedia sorte distribuisset. Ante Caesarem Romani agrum Campanum sorte diuiserant, ut videre licet apud Strabonem ad fi. lib. 5. Sed & aliis vbique videmus agros Coloniarum sorte fuisse diuisos, ut apud Diodorum Siculum, lib. 11. in diuersis locis, de Aethna primum dicta Cathanea, & de Scyo, Amphipoli, Camarina. Et li. 12. de Euboea, Sardis, Potidea, etiam in diuersis locis: Aegina, Trachine quae Heraclia dicta est, etiam in diuersis locis. Antiochus Rex lib. Machabaeorum 1. c. 3. Minatur se sorte diuisurum terram Iudaeorum. Plinius lib. 12. c. 19 tradit in Aethiopia Cinamonum nasci idque cum sole diuidi, ternasque partes fieri. deinde sorte cremias, aut ut alij legunt germina discerni: quodque foli cesserit relinqui ac sponte conflagrare. Diodorus Siculus li. 2. Bibliothecae c. 2. scribit Psammiticum Aegyptiorum regem, militibus mercede conductis praeter stipendium dona largi distribuisset, caeteris agros sorte diuisisse. Plutarchus in Pericle tradit ipsum Periclem agri fortitiones edixisse. electis enim Aeginetis eorum agrum sorte diuisisse Atheniensibus. Idem in Fabio Maximo scribit ipsum Fabium & Minutium magistrum equitum, cui aequatum cum illo imperium fuit, exercitum inter se sorte diuisisse. Ex eaque partitione quae sorte fieri solet, Graeci verba in id peculiaria introduxerunt, scilicet, κληροδοτειν, & διακληροδοται. id est, κληρω δ' αναμεδαι, id est, sorte partiti siue diuidere. Nam & hoc vltimo vsus est Theophrastus lib. 9. de Plantis c. 5. διελνε: ε: η τα μερη, διακληροδοται πρως τ' ηλιου. κα ην αυ λαχου ο ηλιου, καταλειπασι.

Graecorum uerba in eam rem propria.

¶ Et ut ad alias leges veniamus quae sorti quicquam incertum committunt. Ad superiores adde I. generaliter §. promde, vers. & fortassis. ff. de fideic. lib. vbi si is cui legatum relictum est, rogatus sit plures seruos manumittere, nec tantum ex legato consecutus est, quantum sufficiat ad pretium omnium, sed tantum quorundam, certe eos tantum manumittere cogendus est, & eos quidem qui primo nominati sunt: quod si ordo non appareat, eos sortiri oportet, ne aliquam ambitionis aut gratiae suspitionem Praetor subeat. Et ibi not Benedic. Plumb. id facere pro sacculis officiorum, quae sortibus extrahuntur.

Aliae leges sortem committentes.

¶ Et text. in c. clericos. 21. dist. vbi scribitur hinc clericos dictos esse, quod Mathias primus sorte electus, qui primus ab Apostolis ordinaretur: κληρω enim fors dicitur, unde & κληρος sorte datus, siue electus. id quod assumptum est ex Actorum Apostolicorum c. 1. vbi cum Petrus & caeteri Apostoli decreuissent in locum Iudae Iffariothis, alterum ex Ioseph, qui vocabatur Barfabas, & Mathia substituere, sorti rem commiserunt: & cecidit fors super Mathiam. & id quoque repetitur in summa, & in c. non statim, & c. non exemplo 26. q. 2. An autem hinc clerici sint dicti, videbis apud Alciatum lib.

Clerici & sacerdotes olim sorte electi. Clerici unde dicti.

Parerg

Parergon. 5. c. 22. Illud autem certum est, in veteri testamento summos sacerdotes, Leuitas, Ianitores & caeteros sacris rebus praefectos sortibus deligi solitos, ut videre licet ex 1. Paralip. c. 24. 25. & 26. Et huius rei exemplo hodie quoque apud Moschouitas Archimandrita & episcopi sorte ducuntur, coniectis in urnam melioribus nominibus, ut scribit Paulus Iouius in eorundem legatione.

¶ Et ab Ethnicis item id obseruatum fuisse, ut sacerdotes & alios reium sacrarum praefectos sorte deligerent, etiam videre licet ex Aristotele lib. Politicon 4. c. 15. & Virgil. lib. 2. Aeneid.

Et apud Ethnicos sacerdotes & alios sanctorum praefectos sorte delictos. Syracusanorum lex in eam re.

Laocoon ductus Neptuno sorte sacerdos. Traditque Tullius in 4. in Verrem actione, Syraculis legem fuisse, quae in annos singulos Iouis sacerdotem capi iuberet. Et cum suffragiis tres ex tribus generibus creati essent, res reuocabatur ad sortem. Ita scilicet, nam quot essent renunciati, tot in hydriam sortes coniciebantur, & cuius nomen exisset, is haberet sacerdotium. Gellius quoque libro 1. c. 12. Capitonis Atteij autoritate scribit Papiam lege cautum fuisse, ut Pontificis Maximi arbitratu virgines e populo viginti legerentur, sortitioque in concione ex eo numero fieret. Quod & recenset quisquis est qui Fenestellae nomine librum illum emisit de magistratibus c. 7. Tangitque Suetonius in Augusto c. 31. his verbis, Nam cum in demortuae Vestalis locum capi aliam oporteret, ambirentque multi ne filias in sortem darent, adiurauit si cuiusquam neptium suarum competeret atas, oblaturum se fuisse eam. Cornelius Tacitus lib. 1. tradit imperante Tiberio nouas ceremonias accessisse, addito sodalium Augustalium sacerdotio, easque sorte ductas ex primoribus ciuitatis. De quo etiam Suetonius in Claudio c. 6. Senatus quoque ut ad numerum sodalium Augustalium sorte ductorum extra ordinem addiceretur, censuit. Ex Demosthene si is est, in oratione contra Neeram videre licet, apud Athenienses regem Sacrificulum sorte deligi solitum. Et ex Philostrato in vita Apollonij lib. 3. apud Aegyptios quoque, sacerdotes sorte eligi solitos. Denique Hesychius tradit Carucates tenera aetate sorte eligi qui sacra Apollini Caruco celebrarent.

¶ Sed ut redeamus ad alia, quae in illa eadem 26. q. 2. in summa ex sacris literis afferuntur. Nam Iosua 7. c. cum Acham de anathemate quicquam furtim surripisset, & ob eius peccatum populus caesus apud Hay, hostibus terga dedisset, praecipit dominus Iosuae, ut sortibus exquireret, quo peccante populus in manus hostium cecidisset: & cecidit fors super Acham. Et 1. Regum 14. Saul sorte deprehendit Ionatham filium contra ipsius praecipitum mel comedisse. Et quod scribitur Ionae 1. c. Ionam ipsum a nautis sorte deprehensum in mare deiectum, & a ceto absorptum. Et Lucae 1. Zachariam sorte exisse, ut incensum poneret.

Sortis probatio ex alio loco sacrarum literarum.

¶ Quibus potes addere ex iisdem sacris literis, quod scribitur Leuitici 16. Cumque obtulerit vitulum, & orauerit pro se & domo sua: duos hircos stare faciet coram domino, mittensque super vtrumque sortem, vnam domino, & alteram capro emittario: cuius exierit fors domino, offeret illum pro peccato, &c. Quo in loco Isichius Hierosolymitanus Gregorij Nazianzeni discipulus scribit sortem tum demum mitti in diuinis scripturis, cum aequalitas nullam relinquit discernendi notam. Et 1. Reg. c. 10. Saul in Regem sorte electus est, & deprehensus. Et 1. Paralip. 24. Dauid sortibus diuisit vtraque & Eleazar & Ithamar inter se familias. Et scribitur Neemie 9. c. Partitus est eis sortes. Et c. seq. Sortes misimus super oblationem lignorum inter sacerdotes. Et Hecter c. 3. Missa est fors in urnam, quo die gens Iudaeorum deberet interfici. Et Psal. 30. in manibus tuis sortes meae. Quo in loco D. Augustinus in 2. concione eius Psalms. Sors inquit non aliquid mali est, sed res in dubitatione humana diuinam indicat voluntatem, quae & ipsa verba adscripta sunt in c. 1. 26. q. 2. Sed & subdit idem August. paulo post, In sorte non est electio, sed voluntas Dei. Sed ut reuertamur, scriptum est Proverbiorum 16. in fi. Sortes mittuntur in sinum, sed a domino temperantur. Et iterum eiusdem lib. c. 18. Contradictiones comprimit fors, & inter potentes quoque diiudicat. Et Esai. 34. Et misit eis sortem, & manus eius diuisit illis in mensuram. Et Lucae 1. c. Factum est autem, cum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis suae ante Deum, secundum consuetudinem sacerdotij, sorte exiit ut incensum poneret, verba autem Graeca postremae clausulae haec sunt, ελαχε τ' θυμιασαι Sors ei obuenerit, siue sortitus est, ut thymiamata incenderet. Quo in loco D. Ambrosius, Sorte ergo inquit deligebatur ut introiret sacerdos. Bada autem mihi ita intelligit, quasi suum illi sacerdotium prius sorte obtigisset.

Ad idem.

¶ Diuus item Augustinus cum ciuitas quaequam esset obfessa, & dubitaret clerus qui deberent auferre, quique remanere in ciuitate obfessa, scripsit illud sorte esse dirimendum, ut etiam refert gl. in d. summa 16. q. 2. in fi. Huius autem. ut id ei addas in eam rem haec propemodum verba sunt, in epistola ad Honoratum, Si inter Dei ministros sit disceptatio qui eorum maneat, ne sit fuga omnium: & qui eorum fugiant, ne morte omnium deseratur ecclesia. Si haec disceptatio aliter non poterit terminari, quantum mihi videtur, qui maneat, & qui fugiant sorte eligendi sunt. Citatque illud Proverb. 18. c. supra relatum. Subditque continuo, melius Deum in huiusmodi ambagibus iudicare, quam homines, tanquam scilicet iudicium sortis sit diuinum.

Ex D. Augustino.

¶ Et iam tempus est, ut ad nostros accedamus. Glos. in ea summa 26. q. 2. magna autoritate affirmat, sortes quae necessitate causa sunt non esse illicitas, ut si contentio sit de electione quorundam, sitque paritas vtrunque in omnibus, illo Matthaei exemplo, de quo supra diximus. Cum enim (inquit) non superest humanum auxilium, tunc possumus requirere diuinum, ca. quaeritur 22. quaest. 2. Et in dubiis, ut subiungit secundum leges ad sortes decurritur, per nonnullas ex ill. supra allegatis. Id quod etiam in electionibus episcoporum, cum omnia sunt paria, obseruandum voluit glo. in cap. penul. in gl.

In paritate electionis sorte res dirimenda. Etiam episcoporum.

DE IVRE PRIMIGENIORVM

504

in gl. vlt. 63. dist. vbi inter multas de hacre sententias hanc affert, vt forte controuersia dirimatur, etiam Mathia exemplo. Et idē quoque voluit Phil. Fran. qui illā priorem dicit ad hoc no. in c. duobus, quod est pen. col. 2. in vlt. not. de rescrip. lib. 6. de quo nos tamen statim dicemus nu. abhinc 2.

14
Sortes regulares
viter permissas.

¶ Alia gl. in c. vlt. in gl. vlt. in prin. per eundē tex. extra de fortit. dicit sortes regulariter esse permissas. Nam cum tex. ibi in electionibus eas prohibeat, videtur (inquit) quod in aliis non reprobet, argu. l. cum Prator. ff. de iudic. & l. ex eo. ff. de test. & c. qualis. 25. dist. & c. de crimine. 25. q. 3. Et eam gl. sequi videtur Inn. ibi, & expressius Floria. in d. l. si quae sunt. ff. famil. et cisc. Alex. in l. huiusmodi. §. vlt. ff. de leg. 1. vbi per eam dicit quod sortes sunt permissae, nisi quibus casibus reperiantur prohibita: reprehenditque Bal. qui in d. l. 2. C. quan. & quib. quar. pars. lib. 10. contradicebat, nunquam res forte dirimendas, nisi in casibus aliter permissis. quem tamen sequitur Imo. in l. suus, in prin. col. vlt. ff. de hær. instit. Sed & eam glo. sequitur Fel. in c. capitulum sanctae crucis, col. pen. vers. sed an fortibus, extra de rescrip. & in c. licet causam, col. vlt. de prob. & Lancel. Gal. in l. 2. §. ex his, col. 5. vers. quinta sit conclusio. ff. de verb. oblig.

15
An autē in electionibus ecclesie
fastidit.

¶ Sed & quod in d. c. vlt. de fortit. dicitur de electionibus, id intelligunt Host. Io. And. Collect. Card. Flo. Pan. & Io. Ana. in electionibus ecclesiasticis, quia in eis tradita specialis forma, ex c. quia propter, de elec. quae ideo obseruanda est, nullo forti loco relicto. Sed in secularibus potest per sortem procedi, vt communiter (inquiunt) Italici faciunt, qui suos magistratus per sortes breuium & taxillorum eligunt. Quod & idem voluit Arch. in d. c. 1. 26. q. 2. Franci. Scylla. in tract. contra haereticos, c. 3. Bal. in c. cleri, col. 1. extra de vit. & hon. cler. Et à Theologis Nicol. Lyrensis Prouer. 16. c. ad fi. & Act. 1. etiam ad fi. Quin Host. Io. And. Card. Panor. & Ana. in d. c. 1. dicunt etiam clericos fortibus vt posse in his quae temporalia tangunt.

16
Quid si a quo
de alterius
prauidicio.

¶ Huc accedit alia gl. in §. sin autem ipsi tutores, in verbo, partes suas, Inst. de satisf. tut. quae in vniuersum dicit in dubiis rem committendam esse fortunae: tum demū tamen si de prauidicio contēdenti tractatur, non etiam si de alterius prauidicio, per illum tex. & d. l. huiusmodi. §. vlt. ff. de leg. 1. & l. si cuius. §. sed si inter duos. ff. de vfu. & eam gl. sequitur Ang. in d. l. sed cū ambo. ff. de iudic. qui tamen eam limitat & intelligit procedere, si graue alterius prauidicium versetur, non etiā si leue, per rex. in d. §. exterius, Inst. de legat. Sequitur etiam Flo. in l. iure. ff. de ser. rust. praed. & Io. Ana. qui & id licuti Ang. limitat, in d. c. vlt. col. 4. de fortit. & Alex. qui illam dicit no. in d. l. huiusmodi. §. vlt.

17
Alius casus
de dirimendis.

¶ Sed & huc pertinet alia gl. in l. in executione. §. item si ita in verbo, prodest, in fi. ff. de verb. oblig. quod si quis promiserit fundum Titianum, & si is fundus datus non sit, centum, ipsiusque haeredes dissentiant, & timeatur de damno, res forte dirimenda est, per d. l. vlt. C. com. de leg. & eam glo. sequuntur Bart. in l. 2. §. ex his, col. 2. ver. circa secundum, & ibi etiā Ang. Alex. Fran. Are. & Ias. Lancelo. Gal. ff. de verb. oblig. vbi idem dicunt, si inter haeredes non conueniat in electione rei debita in genere, versaturque ex eo damnum, & vide quae dicam infra nu. 21. & vt ad ceteros.

18
Alius casus.

¶ Facit praeterea quod voluit gl. no. in c. si testes, in 1. glo. magna, vers. si autem testes ex omni parte. 4. q. 3. quod si duo rem eandem ab alio petant, & ita neuter eorum possidet, & sunt illorū pares omnino probationes, si res sit indiuidua, controuersia forte dirimenda est. Id quod etiam voluit alia gl. adeo illi similis, vt vna ab altera accepisse videatur, aut ambae ab alio quopiam, in c. in nostra, etiam in gl. magna post medium, de testib. Quae & paulo post illud quoque dicit huic loco accommodatissimū, quod si duo petunt eandem vxorem & aequaliter probant, nec vxor alteri mauult cōsentire, suntque ambo per omnia pares, res forti committitur: & cum ea gl. transeunt ibi communiter Doct. inter quos Host. & Io. And. de priori casu loquentes dicunt id iustius esse, & de consuetudine approbati, & Pet. Anc. in d. c. vlt. de fortit. & in d. c. duobus, col. 1. in fi. de rescrip. lib. 6. Licet sint qui hoc casu dicant neutri eam adiudicandam & inter eos Inn. in rub. de spons. duorum, & collec. in d. c. licet causam, col. vlt. de prob. & Panor. in d. c. in nostra, de testib.

19
Alius casus.

¶ Nec hinc lōge abest quod voluit gl. in eo ipso c. licet causam, in verbo, possideris, quod si in interdito, vt possideris, vtraque pars aequaliter probauit, nullūque ostendit titulum, vel vterque etiam ostendit, nec apparer quis ad iudicium prouocauit, forte res est adiudicanda. quam gl. sequuntur ibi Host. qui id dicit consuetudine obseruari: Io. And. qui id tamē intelligit, si ambae partes hoc petunt, vel etiam altera. Imo. & Fran. Are. qui id quoque intelligit, vt nō forti committatur quis sit possessor, sed quis sustinet partes actoris vel rei. Bal. in c. ex literis, col. vlt. vers. quare cum vterque, eod. tit. de probat. licet ipse Bal. in d. c. licet, col. 7. vers. op. quod papa, de hoc admodum dubitat, & ita quidem, vt id sequi non videatur. De quo dicam postea in quarta opin. num. 7.

20
Alius casus.

¶ His quoque ad stipulatur quod voluit alia glo. vt gl. continenter tractemus, in c. quoniam abbas, in fi. gl. magna, extra, de offic. & potest. iud. deleg. quod si actor impetret literas ad Archidiaconum cuiuspiam ecclesiae, in qua sunt duo Archidiaconi eiusdem dignitatis, & in alterum eorum consenserint ipse actor & reus, incertum tamen in quem eorum: & vtrique simul fuerint praesentatae literae (vt sint omnia paria) forte dirimendū est vter eorum iudicabit. De quo tamen, quia non omnes sunt huius sententiae, vide quae dicam infra, in 6. opinione huius quaest. nu. 12. & quod ante eum.

21
Alius item de
duobus paribus
sibi obuia
libra.

¶ Quodque voluit alia gl. in l. 2. §. 1. in verbo, vt simul transire non possint, sintque omnia hinc inde paria, quia neuter alterum prauidit: neuter illum locū prior occupauit, neuter altero est dignior, forti locus est, vter eorum retrocedat. Quod & voluerunt Pet. Cyn. Oldr. Alb. Bald. & Sal. in l. per agrum. C. de

C. de seruit. & aqua. Pet. Iacob. in Succes. Regum Francia, col. 6. vers. crederem, de quo tamen vide quid dicam infra, in 2. opinione huius quaest. nu. 4. hūcque spectant, & in 3. opin. nu. 5. adde.

22 ¶ Et vt ad ceteros Doct. veniamus. Adiuuat hanc partem quod scriptum reliquit Bart. in l. 2. §. ex iis, col. pen. vers. circa secundum. ff. de verb. obl. quod si haeredes eius qui hominē in genere promissit, nō consentiēt de hominē, ex hōc; dampnū timeatur, potest peti vt hęc controuersia forte dirimatur. & hoc cōmuniter sequuntur Doct. ibi. Et quod item tradit ipse Bart. in d. l. huiusmodi. & ibi post eū Imo. Raph. Co. Pau. Ca. Alex. & Ias. §. vlt. ff. de leg. 1. Quod quando plures habentes idē ius discordant in prauidicium ipsorum, nec aliquo pacto perpendi potest quis eorū sit praefendus, si aliquis eorū vult rem forte dirimi, audiendus est: alioquin res effectum non consequeretur, per nōnulla ex iuribus supra allegatis. Et quod ipse quoque scribit, in l. quominus, in 6. q. prin. ff. de sum. quod si duo inceperint eodem tempore opus molendini, vel ductus aquae, & non apparet vter prior, vsū quidem esse inter eos communicandum, & forte dirimendum temporibus vel mēsuris: & sequuntur Ias. & Ripa ibi. Et quod denique voluit idem Bart. in lib. de insign. & armis, col. 3. vers. sed apud quem remanebit, quod signū siue insigne alicuius societatis ea societate diuisa debet manere apud principalem & magistrum societatis: quod si nullus est magister, apud eum qui ex maiori quantitate socius erat: quod si sint pares, fors ipsa id iudicabit, per d. l. si quae cautiones.

Alius.

23 ¶ Sed huc se offert Bal. qui nec huic opi. deest. Nam in l. si maior, post prin. C. com. diu. negat verum esse quod plerique existimant, in diuisionibus maiorē natu debere diuidere, minorem eligere: sed potius rem forti ac fortunae cōmittendam, per d. l. 2. quan. & quib. quar. pars. De qua re latius dicemus infra in 6. o. q. Et idē Bal. in l. si quis haeredes, in fi. ff. de hær. inst. quod in casu illius l. primo nominatus non habet ius optandi tanquam magis dilectus a restatore, cum aequale ius omnium sit, vt ibi dicitur. Ideo oportet, vt ius optandi ex forte sciliciter contingat, per d. l. 2. Idem quoque in c. cum omnes, col. 5. vers. sed quid si duo sunt, de cōstit. Quod si duo socij habeant riuum cōmunem, & vterque velit aquam ad sua prata ducere debent eam diuidere, vel loco vel tempore, non secus ac duo socij sitientes, nec nisi vnum vini cyathum habentes. nam quilibet debet habere partem. l. 2. ff. ad leg. Rhod. de iact. Et eodem modo in agris, & molendinis. Et si alter velit esse prior in vtendo, forte id dirimendum, per d. l. 2. Nam, vt subdit, vbi humanum ingenium non sufficit, fortuna altercationem dirimit, per d. l. vlt. C. com. de leg. & sequuntur Ias. & Fran. Ripa, ibi, in tract. 6. q. Bart.

Alius.

24 ¶ Concini & his quod scribit Alber. post Iac. in l. si sic legatum. §. vlt. col. 2. ff. de leg. 1. quod si stipulatus decem, aut Stichum vtrum vellet, legauerit duobus quod sibi debetur, & legatarij in electione discordent, ad sortem confugiendum est. Et quod prodit Pet. Anch. in d. c. duobus, col. 2. in prin. de rescrip. lib. 6. in illa quaest. de duobus qui simul primi ad brauium peruenerint, an premium vtrique aut neutri aut alteri, vt sit locus gratificationi, aut aliās, vbi adducit multas op. de quibus sigillatim dicemus saepius in hac nostra princ. quaest. Sed in eam videtur inclinare, vt forte sit ea controuersia dirimenda, per d. l. vlt. C. com. de leg. De quo & tu vide quae dicam infra, in 4. op. huius quaest. nu. 15. sed iam, & in 6. op. nu. 9. & quod plurimi.

Alius.

Alius de duobus
bus currentibus
ad brauiū.

25 ¶ Et quod prodit Imo. Dom. & Philip. Franc. in d. c. cum quis, §. cum ab eo. de sepul. libro 6. in ea quaestione de eo qui domum habitat sitam in confinio duarum parochiarum, de qua multa diximus supra, in prin. huius q. nu. 16. & quod in simili, vt scilicet quae diuidi non possunt, vt sepeliri, & similia forte dirimantur. Tu autem vide quae dicam in 2. opi. huius q. nu. 14. nec hoc loco, & iterum nu. 21. nullus rursūque in 4. opi. nu. 17. cui confine. atque etiam in 6. opin. nu. 14. sed & ad hanc. Et quod tradit Ro. in l. stipulatio. §. vlt. ff. de no. ope. nūt. quod in casu illius tex. si nuntiantes discordat, nec possunt inter se conuenire, ea controuersia forte dirimenda. De quo & alibi aliquid per Ias.

De habitate in
confinio duarū
parochiarum.

26 ¶ Et quod etiam scriptum reliquit Card. Flor. in c. licet, col. 14. vers. postquā hęc scripseram, extra de elect. quod & ab eo repetitum est inter cōsil. ipsius cōsil. 150. quaestitū saepe fuit, in quibus locis describit sex modos finiendae cōtrouersiae inter duos cōtendentes de Papatu. Quibus hęc ad verbū subiungit. Postquā hęc scripserā, audiui cōferri an per sortes possit hoc dirimi, & licet possit instari, tamen per ea quae dixi in tertio modo, iste etiam septimus modus posset defendi. Et id expressius cōfirmat Pet. de monte, in tract. de potestate Papae, Imperatoris, & concilij, col. 31. & Fel. in c. capitulum sanctae crucis, col. pen. vers. adde Doct. & in d. c. licet causam, col. vlt. de probat. Nec ob. huic sententiae (inquiunt) quod sortes dicuntur prohibita. 26. q. 2. per totum, quia id verū est cum eis vtimur ad praesentiam & diuinationē futurorum, non autem cum agitur de tollenda cōtrouersia iuris. Nec item obstat quod aliās in beneficialibus non est locus sorti, vt supra diximus, ne videlicet eo pacto ad ea pateat vitiosus ingressus, contra c. 1. de eo qui mit. in pos. lib. 6. quod posset contingere per sortem. Nam id speciale est in papatu, vt possit forte dirimi, vt declarat ipse Fel. in d. c. capitulum sanctae crucis, col. vlt. vers. sed saluando, & Ias. in d. l. huiusmodi. §. vlt. col. vlt. ff. de legat. 1.

Alius de duobus
bus contēdētib;
de papatu.

27 ¶ Postremo ne recentiores scriptores cōtemptim praetermittamus, huc spectat quod scripsit Matth. Afflic. autor certe non contēdendus, in tract. protomiseos, char. 6. col. 3. vers. itē pone quod pluribus. Quod si in retractu qui fit à cōsanguineis ex cōsuetudine, de qua in c. constitutus, ext. de in integr. restit. duo aequalis gradus concurrant ad retractū: ambo sunt aequaliter admittendi, si res sit indiuidua. At si indiuidua sit, quae scilicet duobus cōpetere nō possit, & ij simul & eodē momento ad iudicium prouocauerint, sintque omnia paria, forte dirimendū est vter eorū praefertur, per d. l. si quae. ff. famil. hercis. & alia quae allegat. De quo & nos diximus in tract. retractuū, tit. 1. §. 11. gl. 10. nu. 4. sed id tamē.

Alius.

28 ¶ Sed vt aliquid quoque adferam ex literis mansuetioribus præter ea quæ iam ex illis obiter diximus. Refert Lilius lib. ab vrh. condit. i Romulum & Remum, cum essent gemini, nec ætatis vercundia discrimen facere posset (ignorabatur enim vter eorum esset maior natu) sorte augurij diremisse, vter nomen nouæ vrbi daret, quique conditam imperio regeret. Sed & post mortem Romuli Interrex sorte delectus est. Nam Patricij in Senatum con scripti à Romulo ducenti numero cum essent, diuisi sunt in decurias, posteaque immissa sorte, illi quorum fors prima exibat, vrbi præsidabant Imperatorium magistratum agentes, vt tradit Dionysius Halicarnassæus lib. 2.

29 ¶ Darius ille primus Persarum Rex regnū sorte adeptus est. Nam eo regno vacante, mortuo Cambyse, Smerdisque occiso, septem ex Persis & ij quidem prudentiores successionem regni sorti fortunæque commiserunt, ita scilicet vt sub ortum solis conscens equis eos ante regiam producerent, & cuius equus vocem primus edidisset, is regno potiretur, quod & factum est, Dariusque eo pacto, quoniam scilicet eius equus primus omnium adhinnuit, regnum obtinuit, vt refert Herodotus in Thalia, qui liber est 3. Polyænus lib 7. Stratagematon, Iustinus lib 1 Ammianus Marcellinus lib. 23. Orosius lib 2. c. 9. Nec id sine ratione factum, quādo Plato diuinus ille Philosophus, lib. 3. de legibus, inter rationes imperandi hanc ponat, vt is quæ fors delegerit, imperet: quem verò repulerit, pareat.

30 ¶ Nam & in simili propemodum cōtrouersia, nec absimili fraude, cum inter Cresphontem & Aristodemi liberos, qui ex Heraclidis erant, conenderent de regno Messeniorum, inter eos conuenit eam controuersiam sorte dirimi: ita scilicet vt cuius fors ex hydria prior exiluisset, is esset potior. At qui delectus fuerat vt vtranque sortem faceret (nomen ei Temeno fuit) sortem filiorum Aristodemi sole arefactam, Cresphontæ autem igni coctam fecit, quo factum est vt Aristodemi filiorum fors deliquerit, Cresphontis autē statim exiluerit. Ideo illi regnum cesserit. Quod Pausanias lib. 4. qui de Messeniis est, retulit, & è nostris Alcianus lib. Parergon 5. c. 22. Ad quod respicere videtur illud Chalini Plautini in Casina vxorem sorte contendētis cum alio,

*Vt matrem tuam quidem sicut Herculeis prædicant
Quondam prognatis, ita in fortiendo fors deliquerit.
Tu vt liquefcat ipse actutum virgini calefacto acre.*

Quod & ibi Baptista Pius interpres scite expendit, & post cum Simon Charpentarius, & nuper Victorius in lib. Variarum lectionum 25. c. 15.

31 ¶ Apud ipsum Plutarchum in Lucullo celebratur præclara ac commendabilis illa contentio inter ipsum Lucullum, Hortensium, & Sisennam de Marsica historia componenda. Qui tandem ita conuenerunt inter se, vt cui fors contigisset, is bellum Marsicum describeret prosa oratione, vel carmine, Græcè vel Latinè, prout fors declarasset: quod quidem ipsum, cum Lucullo contigisset, is Græca oratione eiusmodi historiam diligenter absoluit, quæ ab ipso Plutarcho & aliis quoque celebratur. Ex quo, vt id obiter dicam, facillè intelligitur quanto studio & animi cupiditate rogati homines bonis disciplinis incumbere, & sese fortis euentui in maximis quoque rebus committerent. Idem autem Lucullus Imperator maximus habitus est. Hortensius verò, maximus orator, quem & Cicero ipse in dicendo sibi aliquando prætulit. Sisanna quoque in scribenda historia omnes profrus Romanos qui ante se scripserunt superauit: quod & Cicero ipse ad Brutum ingenue professus est.

32 ¶ Est & altera nō minus honesta contentio sorte dirempta apud Homerum libro 7. Iliados. Nam cum Hector fortissimum quenque Græcorum ad singulare certamen prouocaret, nouem ducibus pugnare cupientibus, idque ipsum maximè postulantibus, placuit vnum ex illis qui pugnaret deligi fortis euentu: vbi totus Græcorum exercitus trepida votorum conceptione Iouem precatur, vt in Aiace Telamonium, aut Diomedem, aut Agamemnonem fors ipsa caderet. Quos versus cum legisset aliquando Alexander ille Magnus (nam & hoc quoque obiter dicere placuit,) Occiderem (inquit) illum qui me tertium nominasset, vt scribit Ausonius in Panegyrico ad Gratianum Imperatorem. Ex illo autem Homeri loco est illud Aiace Ouidiani,

*Hunc ego poscentem cum quo concur: eret, vnus
Sustinui, sortemque meam nouisti Achivi.
Et vestre nauere pecces.*

Illud quoque Sophoclis in Aiace Mastigophoro, id est, flagellifero, de ipso Aiace loquentis,

*Χ' ὅτ' αὐδὲς αὐτὸς ἐκτορος μόνῃ μόνῃ
Χαίρων τε, καὶ λυγρῶν ἠλδ' ἐναντίῳ,
ἢ δραπέτην τ' κληῖρον εἰς μέγρον καθῆς
ἤ γὰρ ἀσπράσας βῶλον, &c.*

33 ¶ Apud eundem Homerum libro 9. Odyssææ, Vlysses delegit qui secum sudem in oculum Polyphemi impingeret,

*αὐτὰρ τὸς ἀλλος κληῖρα πεπαλάχθαι ἀνωγον,
ὅς τις πολυμήσειν ἐμοὶ σὺν μοχλοῦ ἀέρας
τρίψαι ἐν ὀφθαλμῷ.*

Et lib. 10. eiusdem operis, idem Vlysses, & Eurylochus sortiti sunt, vter eorum ad domum Cyrces iret, an in nauibus maneret,

*τῶν μὲν ἐγὼν ἤρχομ. τῶν δ' ἐνὺν λῶχῳ θεοειδῆς.
κλήρῳ δ' ἐν κωίῃ χαλκήρεϊ πάλλομεν ὄκησ.*

Ex aliis sortitoribus.
Romulus & Remus sorte contentione de regno diremunt.

Darius sorte regnum Persarum adeptus.

Cresphontes regnum Messeniorum.

Pulchra contentio inter viros doctissimos sorte dirempta.

Alteram apud Homerum.

Alexandri Magni magnanimitas.

Alteram.

¶ Quem Secutus Ouidius de eadem re loquens, lib 14. Metamorph.
*Sorte sumus lecti, fors me fidamque Polytem,
Eurylochumque simul nimitique Elpenora vini,
Bisque nouem socios Circea ad mœnia misit.*
Sed & lib. 3. Iliad. Menelaus & Paris certaturi, sortiti sunt vter prior hastam in alterum iaceret,

*κλήρῳ δ' ἐν κωίῃ χαλκήρεϊ πάλλομ ἐλόντες
ὁσπότερ δ' ἢ προδιδεῖν ἀφείη χάλκεον ἔγχῳ.*
Idem lib. 23. eiusdem operis scribit sortibus commissum fuisse Teucerne prior an Meriones telum mitteret in columbam, sortemque priorem Teucro contigisse,

*κλήρῳ δ' ἐν κωίῃ χαλκήρεϊ πάλλομ ἐλόντες
τεῦκρῳ δ' ἢ πρώτῳ κλήρῳ λάχεν, &c.*
34 ¶ Quem item secutus Virgilius de simili certamine loquens, lib. 5. Aeneidos,

*Volucrem traiecit in fune columbam
Quo tendant telum malo suspendit ab alto.
Conuenerunt viri deieciatque ærea sortem
Accipit galeas, &c.*
Nam & alias in huiusmodi certaminibus sortibus iudicabantur quis primus, quis secundus, & ceteri deinceps in certamen descenderent, vt videre licet apud eundem Homerum, ille eodem lib. 23.

*ἐν δ' ἔλαμ' ἐς δὴ φρῶν, ἐν δ' κλήρῳ, ἐβῆλον δ.
πᾶλλ' ἀχιλεὺς ἐν δ' κλήρῳ θόρε νεσοειδῶο
ἀντιλόχῳ, μετὰ τῶν δ' ἔλαχε κρείων εὐμήλῳ,
τῶ δ' ἀρ' ἐπ' ἀπρεϊδῆος διερικλυτὸς μινέλαῳ,
τῶ δ' ἐπ' ἀπ' ἀπρεϊδῆος ἀλχ' ἐλαυνέμεν, ἴσατ' αὐτῶ.
Τυδείδῆος δ' ἄρ' ἄριστος ἐὼν λάχ' ἐλαυνέμεν ἴσως.*

35 ¶ Sed & Virgilius ipse lib. Aeneid. i. ad labores sorte homines vocat,

*Operumque laborem
Partibus æquabat iustus, aut sorte trahebat.
Sternimur optatae gremio telluris ad vnam
Sortiti remos.*
Id est, vt rectè interpretatur Seruius, per sortem diuisi ad officium remigadi quis esset proreta, quis pedem teneret. A quo non longe distat quod scribit Apollonius Rhodius Argonauticon lib. 1. Argonautas illos Iasonis comites transra sorte partitos fuisse.

*κλήρῳ δ' ἀνὰ σέλαματ' ἀντὶς ἐπιχρῶν ἀλλήλοισιν
ὡς ἐδ' ἀντὶς παροιδεῖν.*
Et iterum postea eodem lib.

36 ¶ Et vt redeamus ad Virgilium, huc spectat & illud lib. 8. eiusdem illius operis,
*Ocyus incubere omnes, pariterque laborem
Sortiti.* Scilicet diuisi sorte laboris officij. Idem statim post prin. libro 2. scribit Græcos illo Troiano equo confecto sortitos fuisse, qui ex eis in eo includerentur,

*Huc delecta virum sortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri.* Et lib. 5. domos nouæ vobis sorte distribuit,
*Interea Aeneas urbem designat aratro,
Sortiturque domos.*

In eodem quoque lib. ostendit cursores in stadio loca fortiri solitos, cum dicit,
Tum loca sorte legunt.
Et id quoque apud Græcos obseruari solitum agnosces ex Heliodoro, lib. Histor. Aethiopicæ 4. & Sophocle in Electra,

*στάντες δ' ὅτ' αὐτὸς οἱ τέτραγυλίοι βραδείς
κλήρῳ ἐπὶ γλαυκῆ κατ' ἐσσηκαίμ' ἀφ' ἑσπέρης.* Id est,

Stantes, cum ordinati ludorum præfecti Sorte loca curribus assignarent.

37 ¶ Sed & apud eundem Virgilium ad pericula sorte legebantur lib. 6. Aeneidos,

*In foribus lethum Androgeo, tum pendere pœnas
Cecropide iusti (miserum) septena quotannis
Corpora natorum, stat ductis sortibus vna.*
Nam vt ibi Seruius refert, ob mortem Androgei Minois filij ab Atheniensibus illatam, Minos illis deuictis eam pœnā indixit, vt singulis annis septem filios totidemque filias, Minotauro edēdos darent, quos illi, vt cōmune omnium esset periculum, sorte accipiebant: tandemq; tertio anno id Theæto Aegei Regis filio sorte euenit. Nam & id propè omnibus solempne erat, vt forte ad pericula vocarentur, vt etiam testatur illud oraculum à Paulania recensitum lib. 4. quo Messeniaca describit,

*Κόρῳ ἀρχαῖον νεφέροισι δ' αἰμοσι
κλήρῳ λαχέσθαι ἀπὸ τῆς ἰσθμῆς ἀφ' αἰματῆς
ὁσπότερ τε νυκτεροῖσιν ἐν σφαιραῖς.*

Alteram similem.

Sorte iudicabatur quis primus in certamine descenderet.

Ad labores sorte homines vocati.

Et ad pericula

Puellam intactam inferis Diis
Sorte acceptam ab Aepytidarum sanguine
Mactate nocturna mactatione.

Idem in libro 3. quo Laconica describit, tradit Limnæum locum fuisse, in quo Dianæ Orthiæ, id est, erectæ, sacellum fuit ubi antiquitus homines ex oraculo sorte ducti mactabantur. Sic & Eubœa à Callisthene patre pro salute patris, & Colophoniam ab Erichtheo quoque patre pro Atheniensibus ex sortibus mactatæ sunt, vt prodit Iulius Hyginus Fabularum cap. 238. Et olim apud Phœnicæ & Carthaginenses diu obseruatum fuit, vt infantes principum filios sorte ductos regio ornata Saturno immolarent, & quos fors morti destinaret, morti subtrahere non licebat. Ex quo Imilce Hannibalis vxor, cum Alpar eius filius ex sorte mactandus esset, dolenter hæc dicit apud Silium ad fin. libri 4. Punicorum,

Que porro hæc pietas, delubra aspergere tabo?

Et cætera quæ sequuntur. De quo & tu vide Lactantium lib. j. c. 21. & Eusebium lib. 4. Præparationis Evangelicæ.

38 ¶ Similitérque apud ipsum Virgilium lib. 9.

De eadem re. *Omnis per muros legio sortita periculum
Excubat.*

Id est, vt & Seruius interpretatur, sorte diuisa ad defensionem periculi, siue, vt ego malo, ad obtinendum periculum, nisi idem sit. A quibus non longè distat quod & scribit ipse Virg. 4. Georg. de apibus quidem loquens, sed illis morem hominum tribuens,

Sunt quibus ad portas cecidit custodia forti.

Id est, vt Seruius annotat, ex sorte. Aduerbium enim est, quod traxit à militia. Et quod Silius Italicus lib. 10. scribit post Cannensem prælium Romanos fortitione custodiendæ vrbs munus accepisse,

Hæc intersed enim reliqui pia turba senatus

Munera sortito inuadunt.

Nam & ex Homero illud quoque didicimus, milites in castris loca sorte accipere solitos. Apud eum enim lib. 10. Iliados, Dolon interrogatus ab Vlyssæ, quibus in locis essent Troiani milites & cæteri, id inter cætera respondit,

πρὸς δὲ μὲν δὲ ἐλαχὺν λόχους ἰμὸς αἰτ' ἀγέρωχοι.

Sed & ex multis fratribus fortiebantur qui ex illis ad bellum proficiscerentur, vt patet ex eo loco Homeri Iliados 24.

ἔφ' ἵ δὲ ὄϊες ἑκάστη ἐγὼ δὲ τις ἑβδόμεθ' ἔμι

τῶν μεταπαλλόμενος κλήρω λόχου ἐνθάδ' ἐπέδωξ.

39 ¶ Et è diuerso apud ipsum Virgilium cod. lib. 9. Aeneidos, ad prædam milites sorte post victoriam vocabantur,

Ad prædam milites sorte vocari. *Si verò capere Italiam, sceptrique potiri
Contigerit victori, prædæ ducere sortem.*

Nam & post paulò,

— Ipsum illum clypeum cristâsq; rubentes

Excipiunt forti.

Ad quod & illud pertinet quod lib. eiusdem operis 3. scripserat,

O felix vna ante alias Priamæa virgo

Hostilem ad tumultum Troiæ sub mœnibus altis

Iussa mori, quæ sortitus non pertulit vllus,

Nec victoris heri terigit captiua cubile.

Ibi enim loquitur Andromeda de Polyxena, quæ nullam fortitionem passa, vt cæteræ quæ in prædam cesserant, morti statim dedita est, ob idque eam scelicem fuisse arbitrabatur. Et huc quoque pertinet illud Ouidij lib. 13. Metamorph.

Nunc etiam prædæ mala fors, quam victor Vlysses

Esse suam nolet &c.

Apud Pausaniam in Achaicis Eurypilus Euemonis filius in Troiana direptione sortitus est arcam Vulcani opus, donum à Ioue datum Dardano. Sed & apud Aelianum lib. 5. de varia Historia Athenienses, de iudicis Chalcedonenfibus terram eorum, quæ Hippobota dicitur, in quadraginta portiones sorte diuiserunt. Et apud Flauium Vopiscum probus Imperator probissimus, cum de præda repertus esset equus non decorus, neque ingens, qui vt captiuus dicebant centum ad decem milliaria currere diceretur, ita vt per octo, vel decem dies continuaret, credereturque omnes ipsum Probum sibi seruarurum, dixit fugituo militi potius quàm forti eum equum conuenire: deinde in vnam milites iussit nomen suum mittere, vt aliquis eum sorte acciperet. Plutarchus in Lucullo scribit Tigranis milites paucitatem exercitus Luculli contentmentes, & iam sibi certam victoriam promittentes super Romana spolia, quasi iam parta essent, sortes iecisse.

40 ¶ Et id quoque apud Homerum reperies lib. 5. Odyss. ubi etiam de præda Vlyssis ex Troia, quam consecutus est, hæc scribit,

ῥόμ' ἄσ' ἀμ' ἐπὶ τῆς τροίης ἐξήρατ' ἰδυσσέως.

ἢ περ ἀπὸ μὲν ἄλλοι λαχὼν ἀπὸ λυδῶος ἄισαμ.

Et lib. 6. Iliad. ubi de præda Achillis,

ἔλεγε

ἄλλοτ' ἐνθένδε χρυσὸν, καὶ χαλκὸν ἐρυθρὸν,
ἢ δὲ γυμναίκα εὐφώνος, πολὺν δὲ σείδιον
ἄξομαι δὸς ἐλαχονγε.

Id quod etiam ex Euripide aperte intelligitur in Troadibus,

τολλοὶς ἢ κωκυδῶσι μ' ἀχμαλώιδωμ

βοῶ σκάμανδρῶ δ' ἐπαίτας κληρομύων,

καὶ τὰς μὲν ἀρκὰς τὰς ἢ θεοσαλὸς λέως

ἔλαχ.

Et alibi sæpe in ea Tragedia. Quem imitatus alter Poëta Tragediographus, sed Latinus, scilicet Seneca in Tragedia eiusdem nominis,

Dominum ecce Priami nuribus & natis legem

Sortitur vna, prædæ quem vilis sequar,

Hic Hectoris coniugia despondet sibi,

Hic optat Heleni coniugem, hic Antenoris,

Nec deest tuos Cassandra, qui thalamos petat,

Me fors timetur. Et alibi in eadem fabula,

Me meus traxit statim

Sine sorte dominum. Rursúmque,

Hele. Magis inuidebis, si tuam sortem scias.

An. An aliqua pœnæ pars meæ ignota est mihi?

Hele. Versata dominos vna captiuus dedit.

And. Cui famula tradar, ede: quem dominum voco?

Hele. Te sorte prima Syrius iuuenis tulit,

Cassandra felix, quam furor sorte eximit.

Nam & Diety Cretenfis de bello Troiano lib. 5. tradit post Troianum excidium, Agamemnoni Cassandram, Menelao Helenam, Demophōti & Achamanti Actram, & Clymenam extra sortem concessas fuisse. Cæteras autem sorte datas fuisse. Et aliàs sæpe videmus apud Diodorum Siculum prædam sorte fuisse distributam, & inter alia lib. 11. ubi loquitur de victoria Gelonis aduersus Carthaginenses, Ciuitates (inquit) eos quos sibi fors dederat, pro seruis habuere.

41 ¶ Lacedæmonios Græcorum præclarissimos populos forti fuisse deditissimos ex eo constat, quod scribit Stephanus in libro de vrbibus, ex quorundam sententia Lacedæmonia appellatam fuisse ἀπὸ τῆς λαχῆς, id est, à fortiendo quoniam post Heraclidarum reditum, qui sorte primam hanc consecutus est, Lacedæmonia cognominauerit. Mos opulus autem scribit dictam ἀπὸ τῆς λαχῆς καὶ δαίμων, quod ibi Dij ciuitates sortiti sunt, mutatione scilicet χ. in ζ. Illud autem planum est ipsos Lacedæmonios ex more principes conuiuiorum sorte facere solitos, testimonio Plutarchi in Apophthegmatis Laconicis. Nam Agesilaus, inquit, Rex Lacedæmoniorum cum sortibus ex more ductis factus esset princeps conuiuij, interrogatus à pinxena quantum vini cuique conuiuium daret: Si multum, ait, vini paratum est, dato cuique quantum pollet: si minus, cunctis ex æquo impartito.

Lacedæmonios à sorte dictos.

Apud eosdem conuiuiorum principes sorte deligi. Et Romanos.

42 ¶ Et id certè commune fuit omnium Græcorum, quos postea Romani imitati sunt, vt in Symposiis, id est, computationibus talis sortirentur quempiam, qui conuiuium præficeret, & leges conuiuales præscriberet. De quibus Valerius Valentinus iocoso carmine cõscripsit, cui titulum nuncupauit Tapullæ, ficto nomine, cuius meminit Lucilius, teste Festo Pompeio, in verbo, Tapullam. Hunc præfectum βασιλέα, id est, Regem vocabant. Plutarchus conuiuialium sermonum decad. 1. proble. 4. συμποσιαρχὸν appellat, id est, conuiuij principem. Varro lib. rerum humanarum 20. apud Nonium Marcellum, Modiperatorem à Latinis vocatum scribit, quasi modum imperantem. Athenæus lib. 10. ex Eupolide tradit & hos δὲ ἀπὸ τῆς δίκης. Huius quoque rei è Græcis meminit Plato libro de legibus 7. Ex Latinis Plautus in captiuus,

At ego dico rectè nam scotum in conuiuium

Sibi amator talos quom iacit, inuocat.

Et in Curculione.

— Iacit vultorios quatuor,

Talos arripio, inuoco almam meam nutricem Herem.

Iacto basilicum, propino magnum poculum, ille ebibit. Et Horatius lib. 1. Carminum Ode 4.

Nec regna vini sortiere talis. Et lib. 2. Ode 7.

— Quem Venus arbitrum

Dicet bibendi.

Quia scilicet alea, in qua Venus obtinet primum locum, sortiebantur, quis in bibendo primatum obtineret, vt ibi dicunt interpretes. Et Plinius lib. 16. c. 22. eodémque vlt. Alius quantum alea quaesierit, tantum bibit, id est, alij tot excieant pocula, quot iusserit conuiuij dominus, qui talorum casu fortuito eum locum sortiebatur. Et Macrobius i. Saturnalibus alicubi, sed nunc locus nõ occurrit. Nam & conuiuus conuiuæ sorte carnes & cæteras res sorte diuidebant, vt videre licet ex Polluce lib. 6. c. 9. ubi dicit primam ἐρμῆ κλήρον id est Mercurij sortem appellari. Idque etiam videre licet ex Plutarcho in Catone Vtigens. In cœnis, inquit, partes sortiebatur: quod si non obtineret, amicis ipsum prius capere iubentibus dicebat, non bene se habere inuita Venere.

43 ¶ Apud Ro. Consules, Proconsules, Senatores, Prætores, Quæstores prouincias sortiebantur, vt de

Consules pro

provincias fortiebantur.

44 Et Proconsules.

45 Et iidem Proconsules sortiebantur.

Fenestella an sit liber qui eius nomine uulgo circūfertur.

46 Et Praetores.

47 Sortis coniunctio & societas.

48 Consules comitia ex sorte habebant.

49 Consules sortiebantur ut aedes diis dedicaret.

Consulibus probatur in Auth.de consulib.in princ.& ex Liuiio, lib.4.ab urb. cond. & apertissimè lib.7.cùm scribit.Censuit igitur Senatus neutram negligendam rem esse, utroque legiones scribi, Consulèque fortiri prouincias iussit. Et lib.10.in ea circūtrouersa, quæ fuit inter Fabium Maximum, & P.Decium, Consules. Et lib.6.2.belli Punici in cōsultu Marcelli & Leuini Et in initio lib.2.belli Macedonici. Et lib.4. cùm dicit Illa tacita suberat cura, ne nouus Consul Græciam prouinciam fortiretur. & post initiū lib.7. eiusdem belli. & Dionysio Halicarnasseo lib.6. & Plutarcho in vita Pauli Aemilij, & in vita Crafsi, & Probo Aemilio in vita Catonis Censorij, & Valerio Maximo lib.3.c.7. ubi de P.Furio Philo, & ante hos Cicerone & alijs plurimis sapissimè.

¶ De Proconsulibus constat ex l. emancipati. §. i. ff. de adopt. Et ex eo quod scribit Tullius libro 5. epist. famil. epist. 2. ad Q. Metellum, & Plin. lib. 2. epistola ad Arrianum, Neruum diiudicare in sortitione prouinciæ, rationem Firmini non esse habendam. Et quod tradit Suetonius in Augusto, prouincias validiores, & quas annuis magistratuum imperijs regi nec facile, nec tutum erat, ipse suscepit, cæteras Proconsulibus sortito permisit. Idque etiam videre licet apud Ciceronem lib. 5. epistolarum familiarium, epist. 2. quæ est ad Q. Marcellum. Appianum in sexcentis locis: & Philostratum in Apollonio lib. 5. Aelium Spartianum in Seucero. Quin & Proconsules ipsos sortibus eligi solitos, ex Dione lib. 58. coniecit Alciatus lib. Parergon §. c. 22.

¶ De quæstoribus, ut scilicet ij prouincias sortirentur, probat Vlp. in l. 1. §. i. ff. de Quæst. & Tullius in 3. in Verrem actione, & in oratione pro Lucio Murena, & in oratione in Vatiniū & li. epist. fa. epist. vlt. Cornelius Tacitus li. 13. Historiæ Augustæ, & in vita Agricolæ Sors Quæsturæ prouinciã Asiã dedit. Valerius Max. lib. 6. c. 9. in fi. ubi de Lucio Scylla. Et Fenestella, si is est, qui vulgò nomine illius circūfertur, in libro de magistratibus, quod minimè credo, cùm is liber citet multos authores Fenestella atq; Vlpiano qui illū citat in ea l. j. de Quæstor. tēpore inferiores, ipse autem Fenestella obiit nouissimo Tiberij Cæsaris principatu, ut scribit Plinius lib. 33. c. 11. Sed ut redeam, idem probat Suetonius in Vespasiano c. 2. cùm dicit, Quæstor Cretam & Cyrenas prouinciam sorte tulit.

¶ De Prætoribus videre licet ex Tullio in 2. in Verrem actione, Cùm Prætores designati sortirentur, &c. Et in illa 3. in eundem actione. Nam ut (inquit) Prætor factus est, & sortem nactus est urbanæ prouinciæ. Et in 4. Qui simulatque ei sorte prouincia Sicilia obuēnit, & cap. nam ibi de Prætura loquitur. Et ij quoq; qui pro Prætoribus in prouincias mittebantur, qui Prætorij dicebantur, ut videre licet ex epist. Cælij ad Ciceronem lib. 8. epist. fam. ipsius Ciceronis epist. 9. Cum imperio in prouincias pro Prætoze mitti oportere, eos sortitō in prouincias mitti placere. & alibi sæpè in eadem epist. Et ex Liuiio in libro 10. secundi belli Punici, & alibi sapissimè. itēque Suetonio in Cæsare c. 18. ubi scribitur, Ex Prætura vltiorem sortitus Hispaniam, &c. In Augusto, c. 3. cùm dicit, Ex Prætura Macedoniam sortitus, &c.

¶ Hinc sortis coniunctio, necessitudo, & societas sapissimè apud Ciceronem, cùm videlicet duobus magistratibus, scilicet Prætori & Quæstori, & similibus eadem prouincia obuēniebat. Nam in prima in Verrem actione, Sic enim à maioribus nostris accepimus, Prætozem Quæstori suo parentis loco esse oportere: nullam neque iustiore, neque grauiorem causam necessitudinis posse reperiri, quàm coniunctionem sortis, quàm prouinciæ, quàm officij, quàm publicam muneris societatem. Et paulò infra, Accusauit eum qui cum Quæstor fueram, qui cum me fors consuetudōque maiorum, qui cum me Deorum hominūque iudicium coniunxerat. Et in secūda in eundem actione, Quæstura primus gradus honoris quid aliud habet in se, nisi Cn. Carbonem spoliatum à Quæstore suo pecunia publica nudatum & proditum Consulem? desertum exercitum? relictam prouinciã? fortis necessitudinē religionēque violatam? Et in tertia, Quod de repub. sensit, ita sensit, ut nec fidem suam, nec motem maiorum, nec necessitudinem sortis læderet. Etenim si hæc perturbare omnia, & permiscere volumus, totam vitam periculosam infestamque reddemus, si nullam religionem fors habebit &c. Iterūque, Qui in Cn. Carbone sortem, in Cn. Dolabella voluntatem neglexerit. Et lib. 2. epist. famil. epist. vlt. Magni enim videbatur interesse, ad eam necessitudinē, quam nobis fors tribuisset, consuetudinē quoque accedere.

¶ Sed & Consules ipsi comitia ex sortibus habebant, id est, inter se sorte comparabant vter eorum comitiis præffet, ut planè ostendit Liu. 3. decad. li. 4. dum scribit Q. Fabiū Maximum, & M. Marcellum sortitos fuisse, vter Cēsoribus creādis comitia haberet. Et eiusdē decad. li. 5. iterūmq; 4. dec. li. 5. Eodē inquit ferè tempore duorū Consulū literæ allatæ sunt Q. Minutij Comitia suæ sortis esse. Et rursus, consulibus ambobus Italia prouincia decreta est, ita ut inter se compararent, sortirentur ve vter comitiis eius anni præffet. Et iterum libro nono, non semel. Vti etiam Tribuni plebis ut ex eodē videlicet libro 3. ab urb. cond. ubi loquitur de M. Duellio Tribuno plebis, Cui inquit, sorte euenit, ut comitiis præffet. Sed & ipsi Consules ut ad eos redeamus, sortitō factas accipiebant, ut scribitur in dicta Auth. de Consul. in princ. Nam & quod in idem recidit, sortiebantur dies, quibus singuli imperabant, ut aperte innuit Liuius lib. 22. cùm dicit, Itaque Varro postero die, cuius fors eius diet imperij erat, nihil consulto collega propositum signum dedit. Vide tamen quod de eo dicam infra in 5. opinione, nu. 10. apud Romanos, & seq.

¶ Apud ipsum Liuium lib. 2. ab vrbe condita Valerius Publicola & Horatius Consules sortiti sunt vter dedicaret aedes Ioui in Capitolio. Horatioque sorte euenit. Idque etiam aliàs fieri solitum satis declarat quod scribit idem Liuius lib. 4. quod cùm Cn. Iulius Consul ædem Apollinis absente collega

collega sine sorte dedicasset, egrè id passus Quintius collega cùm rediisset, in senatu conquestus est. Ex eodē eo ipso li. 4. satis apparet, quod cùm inter Consules non conueniret in deligendo Dictatore, sorte dirimebant vter eorum Dictatorē diceret. Hæc enim sunt verba illius, Sors ut Dictatorem diceret (nam ne id quidem inter collegas conuenerat) T. Quintio euenit. Is Posthumum Tubertum Dictatorem dixit. Idem Consules cæteri; Imperatores exercitus & copias ex more sortiebantur teste Dionysio Halicarnasseo li. 8. Antiquit. Ro. Sed & iidem sortiebantur vtri bellum quodpiam demandaretur, ut videre licet ex Valerio Maximo lib. 1. tit. 5. qui de omnibus est, quo loco de L. Paulo loquitur. Deniq; & ipsi legiones sortiebantur, ut satis declarat Liuius 3. decad. lib. 1. paulò ante fin.

50 ¶ Et hæc quidem de Consulibus. Sed & Censores sorte quoq; dirimebant, vter eorum legeret principem Senatus, ut retulit ipse Liuius 3. decad. lib. 7. Ex cuius etiam verbis de ea re loquentis intelliges, Romanos id Deorum esse iudicium existimasse, quod in huiusmodi rebus sorte contingebat. Sed & ipsi Censores sorte comparabant, vter eorum iustrum conderet, teste eodē Liuiio libro 8. eiusdem 3. decad. & rursus 4. decad. lib. etiam 8. & Varrone lib. 5. de lingua Latina.

51 ¶ Quæstores suos Consules sortiebantur, id est, cum vtriq; Consuli suus Quæstor deputabatur, sorte Consulē cui addicti forent, deligebant. Quod patet ex illo loco Tullij in Oratione pro Cornelio Balbo, Quæstor hic C. Antonij collegæ mei, iudices, fuit sorte, sed societate cōsultorum meus. Et Philip. 2. Quæstor, inquit, es factus, deinde continuo, siue Senatusconsulto, siue sorte, siue lege, ad Cæsarem incurristi.

52 ¶ Tullius in oratione pro Cluentio Habito, Statuerunt ita maiores nostri, ut si à multis esset flagitium rei militaris admissum, sortitione in quosdam animaduertetur: ut metus videlicet ad omnes, pœna ad paucos perueniret. Quibus verbis Tullius insinuat antiquū morem quo in decimum quēque militem sortitione capitaliter animaduertebatur: nam & id paulò post sortiri ad pœnam vocat. Et huius quoque meminit Liuius lib. 2. ab vrbe condita. Cætera (inquit) multitudo sorte decimus quisque ad supplicium lecti. Id quod apud Dionysium Halicarnasseum libro 9. & Frontinum lib. Stratagematōn 4. c. 1. fecit Appius Claudius Consul. & apud Appianū lib. 1. Crassus, quod & Plutarchus retulit in vita ipsius Crafsi, ubi hunc morem Romanorum peruetustum fuisse scribit, qui ut dicit, minorem damno ignominiam continet, plurimūque aspicientibus horrorem incutit. Apud eundem Appianum lib. 2. non semel Iulius Cæsar, & apud eundem in Illyrico Augustus: Rursumq; in Partico Antonius: quod & postremum retulit Plutarchus in ipso Antonio, & Frontinus quo loco supra citauimus, ubi & alios, qui idem fecerunt, memorat, & Apud Cornelium Tacitum libro Annalium 3. L. Apronius. Idque nonnulli decimatione appellant. Nec solum hæc pœna ex decimatione sumpta est à suis militibus, sed quādoq; ab hostibus. Sylla enim cùm Athenas cepisset, omnes quos sibi aduersarios nouerat in Ceramicum conclusos sorte decimum quemque ad supplicium duci iussit, ut author est Pausanias lib. 1.

53 ¶ Et hæc quoque decimatione etiam ex sorte, sed non ob eandem causam vsus est Cambyfes ille Persarum Rex. Nam cùm in expeditione aduersus Aethiopes fame premeretur ipsius exercitus, decimum quēque militem sortiri necarique in cibum iussit, ut retulit grauisissimus author Anneus Seneca lib. 3. de ira, & ante eum parens ille historiæ Herodotus in Thalia, qui liber est 3. Ex quo illud Lucani libro 10:

Vesanus in ortus
Cambyfes longi populos peruenit ad æui
Def. Etisq; epulis, & pastus cede suorum
Ienoto te Nile.

Id quod aliàs non absimiliter ab Vspis factum testatur Cornelius Tacitus in vita Agricolæ. Eò (inquit) ad extremum inopiæ venēre, ut infirmissimos suorum, mox sorte ductos vescerentur. Et à Phœnicibus Porphyrius lib. secundo, de abstinentia ab esu carniū: eos enim ab Amilcare cui cognomen Balcas fuit, aut ut alij appellant, Barca (is Hannibalis pater fuit) in eam victus inopiam fuisse redactos, ut commilitones sorte eductos comederent.

54 ¶ Apud ipsos Romanos olim, ut ad eos reuertamur, causæ sortibus ex vrna ductis ordinabantur. Nam quo tempore agebantur causæ, cōueniebant omnes, & ex sorte dierum ordinem capiebant, quo post tricesimū diem suas causas exequabantur. Quin & ipsi iudices sortibus quoque ex vrna ductis assumebantur, ut etiam tradit Aconius Pedianus in commentariis in orationem Ciceronis in Verrem, quam diuinationem appellant, & videre licet ex l. in criminalibus, sub tit. de iurisd. omni. iud. in C. Theodosiano. Vnde illud Virg. lib. 6. Aeneid.

Nec verò hæc sine sorte data, sine iudice sedes,
Quæstor Minos vrnam mouet, &c.

In cuius loci enarratione Seruius id scribit quod supra in prin. huius vers. diximus.

55 ¶ Quod & astruit Cicero in Verrem actione tertia. Deinde cæteras dicas omnes illo foro M. Posthumius Quæstor sortitus est. hanc solam in illo conuentu reperire sortitus. Et rursus Scribitur Heraclio dica, Primò mirantur omnes improbitatem calumnizati, Deinde qui istum noscent, partim suspicabatur, partim videbant adiectum oculum esse hæreditati. Interea dies aduenit, quo die sese ex instituto ac lege Rupilia sortituro Syracusis iste edixerat, id est, sortitione causas cognituro. Et subdit, Paratus ad hanc dicam sortendam venerat. Cùm enim Heraclius non posset eo die sortiri,

Et Censores vter principē Senatus legeret.

Quæstores suos consules sortiebantur.

Sortitione in quosdā ex multis animaduertebatur. Decimatio.

Decimatio.

Alia decimatio ad cibū ob famem.

Causæ sortibus ductis apud Romanos.

De eadem re.

quod lex Rupilia vetaret, diebus triginta fortiri dicam &c. Et iterum paulo infra. Id. ei postero die venit in mentem, de lege Rupilia fortiri dicas oportere. Eduxit ex urna tres, &c. Et in oratione in Vatinium, Nam quis reus in tribunal sui Quæstoris ascenderit? eumque vi deturbari? subsellia dissi-

parit? urnas deleuerit? Et Propertius lib. 4.

Aut si quis posita iudex sedet Aecus urna

In mea sortita iudicet ossa pila.

Et Iuuenalis Satyra 14. in prin.

—Improba quamuis

Gratia fallacis Prætoris vicerit urnam.

Et Seneca Tragœdiographus in Hercule Furente actu 3.

Non vnus alta sede quæstoris sedens

Indicia trepidis sera fortitur reus,

Auditur illo Gnosius Minos foco,

Radamanthus illo, Theudis hoc audit socer.

Et in Agamemnone actu 1.

Reputemus omnes, quos ob infandas manus

Quæstor urna Gnosius versat reos.

Et Claudianus lib. 2. de raptu Proserpinæ,

Urna nec incertas versat Minoia sortes.

Sortitiones iudicum. Sorte delecti qui capti in bello restituerent. Præfetti sorte delecti.

¶ Vnde & apud Suetonium in Augusto sortitiones iudicum appellantur. Et in nostris legibus fortiri iudicium dicimus. I. Iudæi. C. de Iudæis. Et fortiri iudicem, in l. denunciaffe. §. vlt. ff. de adult. & in l. quoties. C. de priuil. scho. lib. 12. & in §. illud quoque, in Auth. de exec. & iis qui conue. & Apud Ciceronem ad Q. Fratrum lib. 2. Is cum grauitur de Clodianis incendiis, trucidationibus lapidationibus questus esset, sententiam dixit vt ipse iudices per Prætozem Vrbanum fortiretur. Iudicum sortitione facta, comitia haberentur. Hæc ille. & Plinius in docta illa sua Præfatione, Quamplurimum refert fortiatu aliquis iudicem, an eligat. Et fortiri forum, in c. vlt. extrâ de foro compet. Suetonius vt id præcedentibus adiiciam, tradit in Vespasiano c. 10. illum sorte elegisse, per quos rapta bello restituerentur, quique iudicia centumuiralia extra ordinem iudicarent. Ante illum Augustus Cæsar, vt scribit Tacitus lib. 13. promisit Senatui deligere præfectos. deinde ambitu suffragiorum suspecto, sorte ducebantur ex numero Prætorum qui præessent.

57 Iudicum subfortitio.

¶ Nec solam primo loco fortiebantur iudices, sed si qui eorum qui primùm sorte delecti fuerant, reiciebantur, id est, vt nostri loquuntur, recusabantur, vel moriebantur: alios in eorum locum substituebant, id est, sorte substituebant. Cicero pro Cluentio Habito. Et quod C. Verus Prætor Vrbanus homo sanctus & diligens subfortitum in eo codice non haberet, qui tum interlitus proferebatur. Et paulo post. Si ex lege subfortitus non erat Iunius, idcirco illius damnatione aliquid de Cluentio iudicabatur? Rursùmque aut multo post, Ab illo enim quod ex lege subfortitus iudicium non esset, multa petita esse dicitur. Et iterum, Cum præsertim id quod fuit in illo iudicio inuidiosissimum, post paucos dies ex subfortitione sedisset. Rursùmque, Iam non eos Iunius subfortitus est, qui pecunia accepta condemnarent. Et in 2. in Verrem actione, Posteaquam reiectio iudicum facta est, quod & in sortitione istius spem fortuna Pop. Rom. & in reiciendis iudicibus, mea diligentia istorum impudentiam vicerat, &c. Et rursùm, Subfortiemur etiam in M. Metelli locum. Et in 3. in eundem actione, Cur ea quoadiu alium Prætozem cum iis iudicibus, quos in horum locum subfortitus est, de re in consilium iturum putasti, tandiu domi fuerunt? Et rursùm ibi, Nam de subfortitione illa Iuniana iudicium nihil dico. Et in oratione pro Cn. Planco, Iam non eos Iunius subfortitus est. Et Suetonius in Cæsare, c. 41. in fin. Instituit quotannis in demortuorum locum ex his qui recensiti non essent, subfortitio à Prætoze fieret. Quamquã ibi de aliis quàm de iudicibus loquitur. Virg. autem ab hac iudicum substitutione quæ sorte fiebat, fortiri vsurpauit pro substituere lib. 3. Geor.

58 De eadem re.

Ante veni, & subolem armento sortire quotannis. Quod & ibi annotauit Seruius. ¶ Nam vt declarat Afconius Pedianus in 2. in Verrem actione, moris fuit celebrata iudicum reiectione, & haberi in officio prætoris & in arca reponi nomina iudicum delectorum. Deinde in urnam sortitò mitti, vt de pluribus necessarius numerus confici posset. Tertiò permitti accusatori & reo, vt ex illo numero reicerent quos putarent sibi inimicos, aut aliqua ratione incommodos fore. Reiectione autem facta in eorum locum qui reiecti fuerant, Prætor alios subfortiebatur quoad numerus legitimus impleteretur. Nam prima delectio sortitio erat: hæc autem subfortitio. Hæc propemodum Pedianus. Et hæc quoque subfortitio fiebat, si ex iudicibus primùm sorte delectis aliqui eorum morerentur. Nam & tunc subfortitio fiebat aliorum, in locum demortuorum, vt videret licet ex Suetonio, in Julio Cæsare c. 41. At ne qui noui cætus recensitionis causa moueri quandoque possent: instituit quotannis in demortuorum locum ex his qui recensiti non essent, subfortitio à prætoze fieret.

59 Patroni & aduocati sorte delecti.

¶ Nec iudices tantum apud ipsos Romanos fortibus ducebantur, sed & patroni quoque & aduocati, vt planè videre licet ex illis Plinij Iunioris verbis lib. 10. Epist. ad Traianum, in epist. 3. cuius initium est, Vt primum. Omnibus, inquit aduocationibus renunciaui: qua ex causa cum patronum me Prouinciales optassent contra Marium Priscum, & petij veniam, & impetraui. Sed cum postea Consul designatus censuisset tacendum nobiscum, quorum erat excusatio recepta, vt essemus in Senatus potestate, pateremurque nomina nostra in urnam conici, &c. Nec id temerè in alio loco comperies. ¶ Et apud Athenienses quoque à quibus Romani maximam partem suarum legum sumpserunt, vt patet ex l. 2. ff. de ori. iuris, & Liuii libro ab vrbe condi. 3. id etiam fuisse obseruatum, vt iudices fortibus

Iudicium sortitio apud Athenienses.

fortibus deligerentur, satis apertè constat ex oratione primi præcipuèque illorum oratoris Demosthenis contra Aristogitonem, atque etiam contra Neærad: si hæc eius sit, vbi hæc scribit, προσλυθός τις σχόνος λαγχάνει βολιαι απόλωνος. Et ex Aristotele lib. 2. Politicón, c. 10. c. 6. emq; vit. vbi ex hoc scribit Solonem à nonnullis repræhensum, quod omnem ad iudicium, quod sortitione legebatur, traduxisset authoritatem. Διο κή μέμφονται τινές αυτώ. λύσαι γαρ δάπερον κύριον ποήσαντα το δικασήριον πάντων κληρωτόν έ. Atque etiam ex Luciano in eo Dialogo cui tit. est, Δίς κατηγορούμενος, ή δικασήρια, id est, bis accusatus, seu fora.

Magistratus sorte capti apud Athenienses.

61 ¶ Plutarchus in Pericle tradit plures magistratus apud ipsos Athenienses vetere instituto sorte capti solitos, scilicet Prætores, Thesmothetas, belli duces, id quod & ipse de Thesmothetis, & præterea de Archontis scribit in libro de fortuna Alexandri. Habebant autem quosdam magistratus qui vocabantur κληρωτοί, id est, ήτι κληρω γινόμενοι quales erant iudices. Locus autem vbi ipsi magistratus per sorte creabantur, κληρωτόριον vocabatur, vt tradit Pollux lib. 9. c. 1. περι ήτι ήτι δάλατι αυ μερών. Cæterum hic mos erat apud eos creandorum magistratuum, Competitores siue ambientes magno numero paucos, & eos quidè clarissimos eligebant, & eorum nomina in urnam mittebant, ex quo hi competitores κληρωμένοι dicebantur. Demosthenes, κή κληρωμένων πρώτος άρειθαι έλαχον, id est & competitorum primus sorte delectus sum, de qua re multa videbis apud Budam nostrum in illis doctissimis Commentariis linguæ Græcæ. Id autem proprium Democratia esse, vt magistratus sorte deligerentur, scribit Aristoteles, έσι δέ δημοκρατία, εν ή κληρωοί διαίρεμονται τάς άρχάς. Nec intelligas tamen omnes passim ad sortem magistratuum admissos ab Atheniensibus, sed selectissimos quoque, vt scribit Isocrates in Areopageticò, cuius hæc propemodum sententia est, Nec promiscuè omnes ad sortitionem magistratuum admiscere, sed meliores, & singulis muneribus obeundis aptissimos, adhibito iudicio prætulere.

De eadem re.

62 ¶ Porro vt intelligas quemadmodum Athenienses, vt ad eos redeamus, fortiebantur iudices, Athenis erant plura dicasteria, id est, stationes ius dicentium. In aliis enim expendebantur, quæ φονικά Græci appellant, vbi agitur de vita. In aliis ciuiles lites tractabatur, id est, περι δημοτικών. Vnicuique stationi nomè ex elementorū serie indebatur. Erat enim quæ diceretur α quæ β quæ γ. & deinceps vsq; ad literā κ. nam decem fuere stationes Ianuæ autem vniscuiusque stationis erat superpositū elementum rubri coloris, ex quo nomen ei stationi foret Quotquot erat Athenis qui muniis iudicialibus fungerentur, habebant singuli pro ratione stationum pugillares in quibus descriptum adseruabatur & ipsorum & stationis nomen, habebantque pariter virgulam inscriptam. Cum autè appeteret iudicandi tempus, in forum cõmeabant omnes iudices, coniectisq; in urnam fortibus, qui sortitus fuisset literā α pergebat in stationè cui ea litera nomè dabat. Quod si quis sorte cõtèpta ad iudicandū pergebat, graui multa puniebatur. Mos autè erat ex omnibus decè tribubus seligi iudices, & ex qualibet quinq; secerni illustrissimos quosq; ex quibus vnus tantū iudicaret, què fors seligisset.

De eadem re.

63 ¶ Ex quibus certe intelligas locum Aristophanis, in εκκλησιασταις, Id est, Concionantibus, vbi Blepyrus ita Praxagoram interrogat, Τά ή κληρωτοία ποι προφαισι Cui Praxagoras respondet, έις τλω άγοραν καταθίσω. Κάπειτα εήκαε παρ άρμοδίω κληρωσω πάντας, έως αν έιδώς ή λαχών άπει χάρων εν όπόιω χρηματι διανει. Id est, Ble. Locum autem sortiendi iudicij vbi constitues: Pra. In forum deponam, Et postea apud familiarem sorte eligam omnes quousque Sciens sortitus abeat, gaudens in qua litera cœnet.

Subfortitiones apud eosdem.

64 ¶ Et sicut apud Romanos fiebant subfortitiones, vt supra diximus, ita quoque Apud Athenienses quibus επιλαχάνει, subfortiri dicebantur, & οι επιλαχάνοντες qui sortito aliis subleguntur, ac veluti succèturiantur, έκάω γαρ ήτι λαχόντων έτερος επιλαχάνει νομιζει. εν εκαν ό προλαβών αποδοκιμασθ ή τελευταίον άντι εκεινο γανοιτο βουλευτής ή άλιος ό επιλαχών. Id est, Vnicuique enim sortito delecto alterum sortito sublegere mos erat, vt si cuius priore loco fors exierat, præteriretur, aut ei quid cederet, sub sortito ille allectus pro eo vel in senatu censendi locū, vel magistratū gerendi adipisceretur. Aeschines ενταυθα εισερχεται δημοθενής ύπε λαχών, ετ' επιλαχών, αλ' εκ παρασκευής ωριόμηνος. De qua re si multo pluravideri velis, lege Budæū in illis eisdem Comment. linguæ Græcæ.

Apud Ro legationes sortibus ducebantur.

65 ¶ Sed vt ad Romanos redeamus, apud eos quoque legationes sortibus ducebantur, quod satis constat ex illa Prisci Heluidij, & Marcelli Eprij contentione, apud Cornelium Tacitum, lib. 20. Nam cum placuisset senatui legatos mitti ad Vespasianū, Priscus eligi nominatim à magistratibus, Marcellus urnam postulabat. Ille sorte & urna mores non discerni dubitans: hic vetera exempla opponens quæ sortem legationibus possissent, ne ambitioni aut inimicitij locus foret. Tandemque vicit pars quæ sortiri legatos malebat, etiam mediis patrum annitentibus retinere morem.

Et ex multis iudicibus, quis primus & deinceps sententia diceret.

66 ¶ Apud eosdem ex multis iudicibus quis primus, quis secundus, quis tertius & deinceps sententiam diceret, sorte decernebatur, vt satis patet ex eo quod scribit Cicero in oratione pro Aulo Cluentio Habito, iam toties citata, cuius hæc verba sunt, Ecce tibi huiusmodi sortitio, vt in primis Bulbo & Staleno, & Gutta esset iudicandum. Nec dissimilis mos erat Syraculis, vt scilicet cum de aliqua re ad Senatum referretur, si quando omnes tacerent (dicebat autem sua sponte qui volebat) sortito cogebantur dicere, vt scriptis prodidit idem Tullius in 6. Verrem actione.

¶ Nam

67 Apud eosdem ex sorte incōcionem prodibant. ¶ Nam & inibi quoque mos erat, vt prodituri in concionem secundum literarum ordinem quæ sorte ducbantur, in concionem prodirent. Cùmque Dionysius ille Senior, tum priuatus fortitus esset ius habendæ concionis per literam M. quispiam contemptui, vt verisimile est, illum habens, nulliusque aut ingenij aut facundiæ existimans, mox intulit, μορολογίας διονύσιου. id est, garrindi potestatem fortitus es Dionysi. Est enim μορολογία, fatua atque insulsa loquacitas. At ille subinde respondit μοναρχήσουδον, id est, monarchico igitur potiemur principatu, veluti illud elementum nō morologiz, vt ille cauillabatur, vel concionis faceret potestatem: sed plane monarchici imperij mox futuri prælagiū foret, vt etiam obuenerit. quod à Plutarcho relatum est in imperatorū apophthegmatis.

68 Sortes ex Virgilio. ¶ Quid quod Adrianus ille Imp. doctissimus, apud Aeliū Spartianum, Virgilianas sortes de Traiani erga se iudicio consuluisse dicitur. illique hos versus obtigisse ex lib. 6. Aeneid.

Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ
Sacra ferens? nosco crines, incanaque menta.
Regis Romani, primam qui legibus urbem
Fundauit curibus paruis, & paupere terra
Missus in imperium magnum.

Clodio item Albino de fato suo consulenti his versibus Virgilianis, lib. 6. Aeneid. responsum est,
Hic rem Romanam magno turbante tumultu
Sistet eques, sternet Pænos, Gallumque rebellem.

Quod tradit Iulius Capitolinus in vita illius.
Alexandro quoque Seucero Imperatori optimo, cum illi Heliogabalus infidiaretur: vt tradit Aelius Lampridius ad Constantinum Imperatorem, fors Virgiliana in templo Prænestinæ Vestæ talis extitit, ex eodem lib. 6. Aeneidos,

— Si qua fata aspera rumpens
Tu Marcellus eris.

Quin paruulo ei fors huiusmodi obtigit ex eodem lib.
Te manet imperium celi terræque marisque.

Et cum postea parentis hortatu animum à philosophia & musica ad alias artes traduceret: his eiusdem ipsius quoque est, illustratus, lib. 6.

Excudent alij spirantia mollis era.
Credo equidem viuos ducent de marmore vultus:

Orabunt causas melius, cælique meatus
Describent radio, & surgentia sidera dicent.

Tu regere imperio populos Romane memento,
Hæ tibi erunt artes, pacique imponere morem,

Parcere subiectis, & debellare superbos.

Gordiano etiam Iuniori sorte contigerunt ea eiusdem Poëtæ carmina ex eodem lib. 6. à patre, ipsius sapius recitata, vt in eorum vita retulit Iulius Capitolinus ad Constantinum,

Ostendent terris hunc tantum fata, neque ultra
Esse sinent: nimium vobis Romana propago
Visa potens superi, propria hæc si dona fuissent.

Quod vt ille tradit, ita quoque contigit.
Denique Claudio illi secundo imperatori quoque laudatissimo de se consulenti, vt autost Trebellius Pollio, obtigit ille versus ex lib. 6. Aeneidos,

Tertia dum Latia regnantem viderit æstas.
Nam & is biennium tantum imperauit. Sed & ei sollicito de posteris hic item versus ex primo Aeneidos oblatum est,

His ego nec metas rerum, nec tempora pono.
Imperij volebat habere, fors exit, ex illo ipso versu libri 6.

Item de fratre Quintillo, quem consortem imperij volebat habere, fors exit, ex illo ipso versu libri 6.

Ostendent terris hunc tantum fata.
Quod verè contigit, vt qui decimosextimo imperij die interemptus sit, vt tradunt ipse Pollio, Aurelius Victor, & Eutropius.

69 Ex homero. ¶ Sed & ex Homero quoque, illo virtutum omnium parente Iustiniano appellato, sortes rerum futurarum prælagia deprompta esse, testimonio est Socrates ille hominum sapientissimus ab Apolline iudicatus. Qui cum quispiam in fomnis recitasset versum illum Achillis ex lib. 9. Iliados,

ἤματι κερπιδάτω φθίνε εὐβωλονίκοι μῆρ,
Die tertio Phthiam fertilem ibo.

Mox Aeschini prædixit die tertio se moriturum, vt euenit, vt refert Diogenes Laërtius, & Tullius lib. 1. de Diuinatione, vbi illum versum Homeri ita vertit,

Tertia te Phthiæ tempestas læta locabit.
Et meminit etiam Plato in Critone.

Sed & Marcus Brutus vir integerrimus & patriæ libertatis amantissimus, cum explorare vellet sortem belli Pharfalici, in quo occubuit, incidit in illum versum Patrocli moribundi Hectoris alloquentis lib. 16. eiusdem operis,

ἀλλὰ μὲν μοῖρ' ὄλον, καὶ λυτὸς ἐκίανεν υἱός.

Sed me parca pernitiosa, & Latonæ occidit filius. Quod à Plutarcho relatum est in vita ipsius Bruti, & Valerio Maximo, lib. 1. tit. 5. qui est de Ominibus. Opilio quoque Macrino super imperio confuslenti obrigit locus ipsius Homeri lib. 8. eiusdem operis,

ὦ γέρον, ἢ μάλα δὴ σε νέοι τεύροσι μαχηταί,
Σὴ ἢ εἴη λέλυται, χαλεπὸν ἢ σε γῆρας ὀπάσει.

O senex, certe multum iam te iuuenes fatigant milites,
Tua autem fortitudo soluta est, difficilis verò te senectus premit.

Is nanque iam vetulus erat, & cum annum & menses duos tantum imperasset, ab Heliogabalo admodum iuueni imperio deturbatus, & vita priuatus est. Vt interim taceā Musæi vetustissimi poetæ sortes, quarum meminit Herodotus lib. 7. Nec tamen istis fortibus fidem esse adhibendam putarim. Nam nec ex paginis euangelicis sortes legere Diuo Augusti placuit c. hi qui 26. q. 2.

70 ¶ Sortibus autem olim responsa & oracula dabantur, vt plane ostendunt multi antiqui autores. Lucetius lib. 4.

Nequicquam Diuum numen, sortesque fatigant.
Sic fata Deum rex

Virgilius lib. 3. Aeneidos,

Sortitur, voluitque vices, hic vertitur ordo.
Vbi id annotat Seruius.

Et lib. 4.

Nunc Lyciæ sortes.

Et lib. 6.

Hic ego nanque tuas sortes arcanaque fata
Dictamæ genti ponam, lectis que sacrobo

Et lib. 7.

Alma viros, folijs tantum nec carmina manda,
Et veteris Fauni voluit sub pectore sortem.

Et paulo post,

Non patrio ex adito sortes, non plurima cælo
Monstra sinunt.

Vbi Seruius scribit abusiue sortes pro oraculis sumi. Ex quibus duobus postremis locis, de eadem re loquentibus intelliges sortem & sortes singulariter & pluraliter pro oraculo & oraculis poni. Tibullus lib. 1. Eleg. 3.

Delia non vsquam quæ me cum mitteret vrbe,
Dicitur ante omnes consuluisse Deos.

Et Elegia 8.

Illa sacras pueri sortes, &c.
Nec mihi sunt sortes, nec conscia fibra duorum

Et lib. 2. Eleg. 5.

Præcinit euentus, nec mihi cantus auis.
Tæque regis sortes, per te presentit aruspex,
Lubrica signauit cum Deus exta notis.

Et paulo post,
Horatius in arte Poëtica,

Hæc dedit Aeneæ sortes.

Tyrteusque mares animos in Martia bella
Versibus exacuit, dictæ per carmina sortes.

Quod de responsis Apollinis interpretatur Acron. Propertius,

Quidius lib. 1. Metamor.

Et quid Prænestis dubias petis inscisa sortes?
Placuit cælesti precari

Et alibi in eod. lib.

Numen & auxilium per sacras querere sortes.
Mota dea est, sortemque dedit, discedite templo.

Et lib. 3. eiusdem operis,

Dura que iubent Agamemnona sortes
Immeritam seuenatam mactare Dianæ.

Et lib. 15.

Sic dicere vates
Faticinæque ferunt sortes.

Nam & alibi lib. scilicet 3. eiusdem operis Phœbeas sortes appellat. Seneca in Hercule Oetheo,

Querens hanc sortem mihi
Fatidica quondam dederat.

Idem in Oedipo, actu 2.

In tempore ipso sorte Phæbeia excitus
Tiresia tremulo tardus accelerat g'adu.

Plinius Iunior lib. 8. Epistolarum ad Romanum, præfens numen atque etiam fatidicum indicant sortes. Apuleius lib. 5. Asini aurei Sed Apollo quanquam Græcus & Ionicus propter Milesiæ conditorem sic Latina sorte respondit, &c. Ante hos Ennius, aut quisquis is fuit apud Ciceronem lib. 1. de Diuinatione,

Vt se edoceret obsecrans Apollinem
Quo sese vertant tantæ sortes, somnium

Ibi ex oraculo voce diuina adidit
Apollo, &c.

71 ¶ Et ipse quoque Cicero, vt relictis poetis ad alios autores veniamus, in illo lib. 1. loquitur de oraculis quæ æquatis fortibus ducuntur. Et alibi item eodem lib. loquitur de fortibus Iouis Dodonei. Et Cæsar quo loco loquitur de M. Valerio Proculo capto ab hostibus, ter consultum vtrum igni statim

Sortib. oracula dabantur ex poetis.

Faticinæ sortes. Phœbeæ sortes. Fatidica sorte.

Ex alijs scriptoribus.

statim necandus esset, an in aliud tempus reservandus, sortium beneficio evasisse incolumen. Livi-
 1. dec. lib. 1. non longe ante si Delphos ad maxime inclytum in terris oraculum mittere statuit, neq;
 responsa sortium vlli alij committere ausus, &c. Valerius Maximus lib. 1. in prin. Prisco etiam insti-
 tuto rebus diuinis opera datur: cum aliquid commedandum est, precatione: cum aliquid exposcen-
 dum, voto: cum exsoluendum, gratulatione: cum inquirendum, sortibus. Et iterum eo. li. 1. c. 6. vbi de
 Lacu Albano. Cuius rei explorandæ gratiã legati ad Delphicum oraculum misi reppererunt præci-
 pi sortibus, vt aquam eius lacus emissam per agros diffunderent. Rursúmque eo. lib. ca. 8. vbi de Da-
 phida loquitur. Inde cum iocabundus quasi delusa factarum sortium fide reuertetetur, &c. Ibi au-
 tem loquitur de eodem Delphico oraculo. Suetonius autem in Tiberio, c. 14. meminit sortium ora-
 culi Geryonis. Et in Caligula, c. 57. sortium Antiatarum. Et in Domitiano, c. 15. sortium Prænesti-
 narum, quibus vtrisque mors nunciata est. Et Prænestinarum quoque idem Suetonius in Tiberio,
 c. 63. & in Domitiano, c. 15. & Lampridius in Alexandro Seuero, & ante eos Cicero li. 2. de Diuinatione,
 & Propertius vti supra diximus. Et Statius lib. 1. Sylvarum,

Et Prænestina poterunt migrare sorores.

Et vbiq; reperies sortes Apollinis, vt apud Hyginium, Fabularum c. 32. & 69. & 88. & 89. & 101. &
 120. Et Apuleium li. 5. de Meta. de oraculo ipsius Apollinis Milesij loquentem, Ducite me & cui fors
 addixit, scopulo sistite. De qua re etiam quædã videbis apud Alciatum nostrum li. Parergon 5. c. 22.

¶ Augustus Imp. vt tradit Suetonius in vita ipsius c. 35. Sanxit ne Septembri Octobriue mēse in se-
 natu vllos adesse alios necesse esset, quã sorte ductos, per quorum numerum decreta confici pos-
 sent, sibiq; instituit consilia sortiri semestria, cum quibus de negotiis ad frequentem Senatũ referen-
 dis ante tractaret. Ex quibus aperte intelligis apud antiquos illos Romanos illis duobus mensibus
 Septembri & Octobri Senatũ frequẽtem, siue ordinarium, siue legitimũ dimitti solitum: nec ni-
 si quãdam sorte ductos manere, per quos Senatusconsulta facere, si quãdo necesse esset, quibus con-
 ficiendis cerro numero opus esset. Cuius etiãmnũ quãdam vestigia sequimur in nostris Senatibus
 Gallicis, quibus vacatio est à Senatu illis duobus mensibus, præter certum Senatorio numerum,
 qui ibi manere iubentur. Quanquam ne illud omittam, videtur ex eodem Suetonio in ipso Augu-
 sto c. 32. huiusmodi annuam vacationem Senatus fuisse Nouembri & Decembri mensibus.

¶ Romani ipsi in ducendis quoq; vxoribus (quod magis mirum est) si quando controuersia interce-
 debat, sortitionibus utebantur. Quod ex eo intelligere licet, quod apud Plautum in Casina Chali-
 nus seruus & Olympio villicus coniectis in sitellam sortibus super coniugio Casinæ sortiti sunt,
 forsque Olympioni contigit. Nam ea fabula, vt intelligas id Romanos à Græcis mutuasse, sumpta
 est à Græca Comædia, cui ob id nomen à sorte Clerumeni impositũ est, Latine Sortiètes, vt pro-
 logus ipsius Plauti indicat. Quodq; apud Suetonium in Tiberio c. 35. in si. ipse Tiberius quempiam
 Quæstura mouit, quod vxorem pridie sortitione ductam postdie repudiasset. Hincq; sorte vide-
 ri posset dictum esse, sortiri vxorem & maritum, in l. femina. ff. de Senatu. & in l. si rogatus, §. mari-
 monij. ff. de manum. vindic. in l. cum veterum. C. de donat. ante nupt. & in l. 2. vers. quod si per pa-
 rentum. C. quando & quib. par. lib. 10. vbi Lucas Pen. no. & in l. vlt. C. de inco. eo. lib. 10. & §. 1.
 36. di. & c. quia tua. 12. q. 1. Et Ruth. 1. c. & Ecclesiastici c. 7. Et apud Apuleium lib. 9. Meta. Pessimam
 inquit, & ante cunctas mulieres longe deterrimam sortitus cõiugem. Et Firmicum lib. 3. Matheseos
 c. 8. in 7. loco, & lib. 5. c. 1. in horoscopo Sagittarij in si. & in alijs prope infinitis locis. Atq; etiam for-
 tiri matrimonium in l. cum te. C. de inoffic. test. Et fortiri vforis coniuctionem in c. vna 26. di. Et for-
 tiri torum apud Senecam Tragædiographum in Octauia, act. 2.

Sortita fratris more Lunonis toros.

¶ Cornelius Tacitus in eo lib. quem de moribus Germanorum elegantissime scripsit, Germanos
 ipsos sortes, vt qui maxime, obseruare tradit, morẽque sortitum, quibus utebantur, describit. An-
 te eum autem Cæsar lib. 1. Commentariorum de bello Gallico scribit, apud ipsos Germanos eam
 esse consuetudinem, vt matres familias eorum, sortibus declararet vtrum prælium committi ex vsu
 esset, necne. Et vt idem paulo ante finem eius libri tradit, illas quoque de morte captorum in bello
 sortibus consulere solere.

¶ Cum ingens aliquando fames inuasisset vniuersam Lydiam, Tyrrenus, aut vt alij vocant Tyrthe-
 nus & Lydus Atyos tyranni Lydorum filij habito super hac re consilio, bifariam populares suos di-
 uisere, ea lege, vt alter eorum domi cum suis remaneret, alter verò ad quærendas nouas sedes egre-
 deretur. Huiusque rei arbitrium sorti commiserunt, contigitque vt extractis sortibus profectio-
 nis conditio Tyrreno obueneret. Ideoque præparatis nauibus cum suis illas ingressus prospera vsus na-
 uigatione in Italiam peruenit, ibiq; accolas huius loci strenue domuit, regionemque illorum obti-
 nuit, & à suo nomine Tyrreniam appellauit, quod à Velleio Paterculo lib. 1. Romanæ historiæ pro-
 ditum est, & Seruio li. 2. Aeneid. in eum locum, Vbi Lydius arua, inter optima virum, &c. Et rursum
 lib. 8. in eum quoque locum, vbi Lydia quondam Gens Bello præclara, & Nicolao Leonico libro
 Variarum historiarum 3. c. 52. vbi tamẽ neutrum citat, nec aliud vnde id accepit, vti nec semper
 alias fecit in vniuerso illo opere. Verum Myrsilus Lesbios in libello de origine Italiae & Tyrreno-
 rum, id omnino reicit veluti confictum & contrarium ei quod scribit Xanthius Lydius in patria hi-
 storia. Sed quicquid sit de ea. Non dissimiliter Lampeto & Marsipia Getarum reginæ sortito tenta-
 runt, vtra earum in regno ipso manens fines patrios tueretur, vtrave in alienas regiones exercitum
 duceret

72
Sorte ducti se-
natores qui me-
se Septembri &
Octobri mane-
rent.
Vacationes Se-
natuum.

73
Vxores sorte
duci solitas.

Sortiri uxore
& maritum.
Sortiri matrimo-
nium.

74
Germanos sor-
tium obserua-
tatores esse.

75
Fratres sortiu-
m, vter coru-
maneret ut ille
in aliam regio-
nem abiret.

duceret eas subactura & imperio coniuctura, vt tradit Iornandes in eo lib. quem de Origine Getarum scripsit. Qui & ipse eodem libro scripsit Theodemirum regem Gothorum & Germananum missa sorte alterum in partem Italiae, alterum ad regnum Orientale accessisse.

76 ¶ Et vt aceruatim alia quædam hic tandem colligamus, scribit Aristoteles lib. 4. Politicon c. 5. vtile esse quibus est consiliorum potestas, aut suffragio, aut sorte deligi. Sed & vtile quoque esse, si maior sit numerus popularium quàm Reipublicæ gubernatorum, aut non omnibus proponi præmium, sed iis qui numero Patriciorum pro portione respondeant, aut sorte plures à cõcilio reici. De quo & idem multo plura in c. seq. Et lib. eiusdem operis 5. & cap. 3. A largitionum, inquit, corruptela sine seditione mutantur Respublicæ, vt in Heraa ciuitate. quod enim legeret eos qui suffragia largitione corrupissent, electio in sortitionem mutata est. Et lib. 6. c. 1. aut vt alij diuidit 2. Quod si quis magistratus ex antiqua mutatione reliquus sit, tum fas esse ei auctoritatem imminuere, & à suffragiis ad sortitionem transferre. Et ca. seq. Si pares eos esse contigerit, communem hanc esse controuersiam putandum est, vt si nunc inter duas partes diuisa sit concio aut iudicium. Aut enim forti res committenda est, aut aliud tale faciendum.

77 ¶ Et vt ad alios auctores accedamus, Cicero li. Officiorum 3. Quid, inquit, si vna tabula sit, duo naufragi, hiq; sint sapientes, sibi vterq; rapiat, an alter cedat alteri? cedat vero, sed ei cuius magis inter- sit vel sua, vel Reipublicæ causa viuere. Quid si hæc paria in vtroq; nullum erit certamen, sed quasi in sorte aut in micando victus alteri cedet alter. Hæc ille. Est autem micare, vt id obiter dicam, sortiri digitis, vt scribit Nonius Marcellus huius loci, & aliorum auctoritate. Idem in oratione pro Cn. Plancio: vtrum id sortis esse vis, an eius qui eam legem ferebat? Si sortis, nullum crimen est in casu. idem in 3. Philii. Prouinciarum religiosam sortitionem appellat. Et paulo post sortitionem diuinam. Apud Lium lib. 1. Tarquinij duo filij cum accepissent resp̄sum ab Apolline Delphico eum summum imperium Romæ habiturum, qui primus osculũ matri tulisset, ipsi inter se vter prior cum Romam redissent, matri osculum daret, sorti permiserunt. Apud eundem 1. decad. lib. 4. Delectum inquit haberi non ex toto passim populo placuit, decem tribus sorte ductæ. ex his scriptos iuniores duo Tribuni ad bellum duxere. Sed & lib. 5. tradit Ambigatum Celtarum regem ob abundantem plebis multitudinem Bellonesum & Sigonesum fororis filios in alias, quas Dij dedissent auguriis sedes, ostendit. Sigoneso autem sortibus datos Hercinius saltus, Belloneso Italiam.

78 ¶ Diodorus Siculus lib. 4. Bibliothecæ scribit, ad custodiam insulæ Ophiadis custodes sorte fuisse diuisos ab Aegyptiorũ Rege cui ea parebat, ne quis furto lapidem Topazium, quod ea insula abundat, subtraheret. Et lib. 5. eiusdem operis tradit, quod cum Theseus & Pirithous communi consilio Helenam rapuissent, Athenasq; aduexissent, iacta inter eos sorte vtrius ea sponsa futura esset, sorte Theseo obtigit. Idem lib. 11. eiusdem operis scribit Siculo quicquid publici relictum agri accessisset, per ciuium capita quæque suis distributa sorte tradidisse. Et alibi eodem libro Aegestæos, & Lilybæos agrum ad Maxarum fluuium positum pro sorte distribuisse tradit. Et paulo post agrũ Cheronesum sorte quoque mille ciuibus distributum fuisse. Et lib. 12. Sybarienses agrum Thuriorũ mœnibus finitimum pro sorte item distribuisse. Et paulo post, ipsos Thurios eundem quoque agrum rursus æqua sorte inter se distribuisse, vt iam intelligas id vbiq; fieri solitum, quod & videri potest ex his quæ diximus supra, nu. 5. Sed & alias.

79 ¶ Plutarchus in Solone tradit illum ἐν δημοσίῳ præbuisse epulum, quod παρασιτεῖν quasi accubare vocauit. non enim eundem permittebat cibari eo loco sapius. Si is autem cui sorte obuenerat, recu- fasset, plectebatur: quoniam illud plus æquo appetentis hoc superbi & nimis fastidiosi, & communia contemnētis esse putaret. Idem in Pericle, In octo, inquit, partes vniuersam multitudinem partitus, sortibus utebatur, & cui alba faba contigisset, huic permittebatur in conuiujs atque otio agere, cæ- teris pugnantibus. Ideo etiam aiunt eos, quibus res quæpiam suauiter succedunt, eum diem album ab alba scilicet faba vocare. Hæc enim sunt verba illius, οὐκ ἴω μέγθ διελῶν τὸ πᾶν πλὴθὺ ἀπεκλήρω. καὶ τὸ λαβόντι τὸ λευκὸν κῆραμα ἐνοχέει, καὶ χαλάσει παρείχε, τὴν ἀλλοτρίαν μαχομένην. διὸ καὶ πασι τὸς ἐν ἐυπαθείαις τισὶ γηρομένους, λευκὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀπὸ τὸ λευκὸν κῆραμα προσαγορεύου. Apud eundem Plu- tarchum Problematon Græcorum c. 151. Leucippa, Arfinoë, Alcathoë Minyj filia furore percitæ cum carnibus humanis vesci cuperent, de filiis inter se sortita sunt. Idem in Nicia auctoritate Theo- phrastris, tradit cum de pacis conditionibus inter Athenienses & Spartanos conuenissent, atque capti- uos homines agròsque & ciuitates inuicem captas vtrique reddendas statuissent, sorte discerni pla- cuit quinam priores reddendo esse deberent. Niciamque clanculum eos qui ducẽdis sortibus præ- erant, pecunia corrupisse. Idem in Antonio scribit ipsum Antonium & Cleopatram inter se sortitos fuisse, cum se mutuo ad cœnam inuitassent vter eorum inciperet. Idem in Timoleone tradit quod cum inter suos duces cõtentio esset qui primum traiciendi fluminis Damyriæ, & aggrediendi locum haberet, Timoleon hanc controuersiam partibus decernere voluit & ducum singulorum annulos in sua chlamyde coniectos permiscuit. Idem in Parallelis, ca. 66. quod cum pestilentia Lacedæmo- nem vexaret, relatumque esset oraculum ex Apolline finem mali fore, si quotannis virginem quã-
 piam generosam immolarent, sorte eam virginem assumebant. Et c. seq. idem tradit de Phalerorũ pestilentia, vt scilicet in sortem vocarent, quam immolarent. Apud eundẽ in Othone legiones sorte ordinem capiebant. Idem in Theseo tradit ipsum Theseum & Pirithoum sorte contendisse vtri eorum Helena obtigeret. Idẽ in Romulo scribit ex regibus ab Aenea ortis Numitorem, & Amu-

Sortium exem-
pla ex Aristote-
le.

Ex Cicerone.

Micare quic-
sit.

Ex Lilio.

Ex Diodoro
Siculo.

Ex Plutarcho.

lium regnum pecuniisque & aurum forte partitos fuisse, & Numitori regnum, alteri aurum & pecunias contigisse.

80 Ex Dionysio Halicarnasico. Apud Dionysium Halicarnasicum lib. Romanarum antiquit. 4. Etruscus vates asserit fortem non minimam esse partem speculationum in diuinatione, rectam interrogationem. Valerius Maximus lib. 1. c. 1. in prin. Prisco instituto rebus diuinis opera datur: cum aliquid commendandum est, precatione: cum exposcendum, voto: cum exoluendum, gratulatione: cum inquirendum, extis vel fortibus, &c. Et lib. 8. c. 16. vbi de Sulpitia scribit, ex omnibus matronis centum, ex illis autem decem forte ductas fuisse, quae de sanctissima foemina iudicium facerent, quae Veneris Verticordiae simulacrum consecraret. Et Cornelius Tacitus lib. 3. scribit Tiberium quinque Consularium, quinque e Praetoris totidem e caetero senatu forte duxisse apud quos exsoluti plerique legis nexu modicum in praesens leuamentum fuisse. Idem lib. 5. scribit Togonius Gallum orasse Tiberium deligere Senatores, ex quibus viginti forte ducti & ferro accincti, quoties curiam inisset, salutem eius defenderent. Idem lib. 18. satis declarat legiones de ordine agminum fortiri solitos. Idem lib. 20. scribit forte ductos fuisse, per quos redderentur bello rapta, quiq; aera legum vetustate delapsa noscerent, figerentq; & qui fastos adulatione temporum foedatos exornarent, modumque impensis facerent.

81 Ex Suetonio. Suetonius in Julio Caesare, c. 41. declarat forte capi solitos, qui acciperent frumentum ex publico: & si qui eorum vita decessissent, alios subfortitione in id deligi. Idem in Augusto c. 13. tradit illum, rogantes patrem & filium pro vita fortiri, vt dimicare iussisse, vel alterutri concederetur. Sed & ibi c. 30. instituit vt regiones vrbs magistratus annui fortito tuerentur. Ex eodem in Nerone c. 21. intelliges Citharædos ex forte in scenam prodire solitos, cum scribit, Nomen suum in albo profectum Citharædorum iussit adscribi, forticulâq; in vrnam cum caeteris demissa, intrauit ordine suo. Apud eundem in Vespasiano cap. 10. Vespasianus ipse forte elegit, per quos rapta bello restitueretur. quod & nos supra ex Tacito retulimus. Et in Tito cap. 9. ipse Titus curatores restituendae Campaniae e Consularium numero forte duxit. Idem in Domitiano c. 4. scribit illum in Albano celebrasse quotannis quinquatria Mineruae, cui collegium institueret, ex quo forte ducti magisterio fungerentur. Sed & idem in eodem Domitiano c. 14. prodit decretum fuisse, vt quoties Domitianus Consulatum gereret, Equites Ro. quibus fors obrigisset, trabeati, & cum hastis militaribus eum praecederent.

82 Athletarum & Pancratiastarum fortitio. Nec tamen omittemus similem propemodum illi Citharædorum fortitione inter Athletas & Pancratiastas apud Graecos obseruari solitam ex Luciano in Hermotimo: Nam in argenteam, inquit, calpin, id est, vrnam coniciebantur minutulae sortes faba non ampliores, eo ordine semper seruato, vt binis eadē elementa nota inscriberetur fortibus, pro Athletarum numero numerosioribus. Cum autem tempus pugnandi impenderet prodibant ex Athletis singuli forte educuri: nec interim inspiciendi fortem ius erat, id prohibente mastigophoro. Peracto autem orbe Alytarches respiciebat fortes, atque ita dispenfabat, vt qui a, esset fortitus, cum eo componeretur, qui eandem literam eduxisset, atque ita deinceps Homogrammi certaturi prodibant. Sed id tamen demum fieri solebat, si certaturi pares fuissent. Quod si quinque aut septem coniciebantur in vrnam, solitaria supererat litera, quae antigrahum siue antigramma non haberet, qui eam eduxisset, residebat expectans quamdiu certarent alij, ingressurus mox cum fatigatis ingens ipse & integer viribus, quod vtiq; foelicissimum censebatur, hincque dicebatur εφελο, quae dictio indicat nouissimum apud Sophoclem in Aiace flagellifero.

83 Iustinus lib. 1. tradit Cyrum adhuc puerum inter ludentes pastores forte Regem delectum fuisse, quod ei omen fuit futuri imperij. Idem libro 21. scribit centum virgines & foeminas Locrenses forte ductas, quas in templum Veneris quam possent ornatissimas mitterent, vt voto cuipiam ex publico fungerentur. Plinius lib. 33. cap. 3. tradit Sesostrim regem Aegypti annis quibusque forte reges singulos e subiectis iungere ad currum solitum fuisse. Apud Apuleium lib. 4. Meta. Latrones forte ducti noctibus excubabant speculandi gratia, ne scilicet inuenti deprehenderentur. Et paulo post, Sorte quoque ministerium faciebant. Apud eundem in lib. de Mundo, Reges Perfarum stipatores habebant regalium laterum, qui tutela peruigili custodiam per vices sortium sustinebant. Lamprius in Heliogabalo, cum tradit fortes coniuales scriptas habuisse, quales inibi describit, hincque fortis morem primum instituisse, & ad fortem scenicos vocasse eo modo, quem ibi describit. Flavius Vopiscus in vita Probi tradit forti commissum fuisse, cui equus velocissimus cederet, scribitque ipsi illum celsisse. Sunt qui Sortem pro Deo cultam fuisse tradunt, vt videre licet apud Plinium libro 2. cap. 7. vt cuius mater Fortuna, vt dicemus infra, nu. 87. Dea plerisque fuerit existimata, vnde illud Iuuenalis,

Sed te nos Fortuna Deam facimus, caeloque locamus.

De quo plurima videbis per Liliū Gregorium Gyraldum de Diis gentium, Syntagmate 16. Sunt quoque qui Lachesim secundam Parcarum a forte distam putant, aut quod fors ea sit, vt existimat Fulgentius: aut quod vt alij arbitrantur, fatum fortiantur, παρα το λαγχάνειν το περιωμένον.

84 Contra istam opinionem, quae hanc controuersiam fortis iudicio committit, multa adduci possunt, quae fortes improbant, videlicet e. 1. 2. 6. q. 1. & c. non statim, & c. hi qui, & c. non exemplo. 2. 6. q. 2. & c. aliquanti, & c. fortes. 2. 6. q. 5. & c. vlt. ext. de sort. Et quod dicit Balloquens de hoc nostro casu in §. itaque, col. vlt. in proœm. ff. iudicium fortunæ remotum esse à ratione. Ideoque nec rationem ipsam, nec intellectum debere se committere huic fortunæ, quae sapissime praesert iniquum æquo,

nec recte iudicat, vt no. in l. sed an vltro. §. vlt. ff. de neg. gest. Et paulo post, Oportet (ait) intellectum omnia determinare, & quam paucissima fortunæ committere. l. 2. ff. de condi. & demonstr.

85 Sed & idem Bald. in c. licet caussam, col. 7. ver. oppo. quod Papa, de probat. de forte loquens. Non est (inquit) iustum vt opes nostras committamus casibus fortuitis, & incertis. l. quae fortuitis. C. de pig. act. Nam fortuna est nutus Dei nobis incertus: vel si est altera natura in celo habens dominium caducorum, non debemus nos immiscere eius officio. Quinetiam Alci. in d. l. 2. §. ex his, num. 25. dicit id fortis iudicium esse periculosum, & subiectum fortunæ, non rationi. Ob quod non assentitur op. Bar. ibi de qua supra diximus.

Ad idem. Sortis iudicium periculosum.

86 Quibus adde sententiam Ciceronis, qui & id fortis iudicium appellat iudicium fortunæ, in oratione pro Aulo Cluentio habita, Sin autē fortiti ad poenam atque hominum delictum fortunæ iudicio committere minimè censorium est: certe in multorum peccato carpi paucos ad ignominiam & turpitudinem non oportet. Nam & idem Cicero lib. 2. de diuinatione. Dicendum (ait) iugiter putas de fortibus? Quid enim fors est? idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod resse-ras: quibus temeritas, & casus: non ratio, nec consilium valet. Tota res est inuenta fallacis, aut ad quæstum, aut ad superstitionem, aut ad errorem. Idq; multis rationibus & exemplis probat. Supra autem num. 75. docuimus quid sit micare. Isocrates autem in Areopagitico, scribit fortitionis gubernatricem esse Fortunam.

Ad idem.

87 Nec mireris, quod Bal. noster, & Tullius fortem vocarunt fortunæ iudicium, id enim nolui silentio praeterire, quandoquidem Sors τύχης, fortunæ filia est, vt scribit Euripides,

Ad idem. Sors fortunæ filia.

Τὸν τῆς τύχης παῖλα κληρὸν. Et ex eo repetit Plutarchus, aut quisquis is fuit, dubitant enim nonnulli de authore huius libri, cui titulus est, ὡς τὰ τῶν φρονιμώτερων, χερσαῖα ἢ θαλάσσια. id est, Vtra animalia sunt prudentiora, terrestria, an marina. Nam & τύχη Græcis vtrunq; significat, & fortunam, & sortem. Quamquam sunt qui apud Euripidem, non τύχης legunt, sed ψυχῆς, tanquam scilicet fors sit animæ filia, quæ scilicet, vt scribit Cælius Rhodiginus li. Antiquarum lectionum 29. c. 22. posterioris æditionis, diuiti non contribuens τὸ πρωτόγον, hoc est, honorem præcipuum, sed vt conuenit pauperem abiectumque surrigit: magnum verò & potentem æqualitati assuefacit, nec molestè, sed moderatum agere hilariter. Et ita legitur apud ipsum Plutarch. Sympo. decad. 3. prob. 10. nisi ibi mendum sit. Sed prior lectio magis mihi placet. Cui ad stipulatur illud Martiani Capellæ lib. 1. de nuptiis Philologiae & Mercurij, de fortuna, Tunc enim omnium garrula puellarum, & contratio semper subunda luxu, leuitate pernix desultoria gestiebat. Quam alij sortem asserunt, Nemesimq; nonnulli, Tychenque complutes, aut Nortiam. Caeterum & de huiusmodi fortunæ iudicio ex Iurisco. habes, ne illud ignores in l. feruus ff. de stat. hom.

88 Cornelius Tacitus lib. 12. Scribit Augustum permisisse Senatui deligere praefectos, dein ambitu suffragiorum suspecto forte ducebantur ex numero Praetorum qui praesent: neque tamen id diu mansisse, quia fors deerrabat ad parum idoneos. Dionysius autem Halicar. lib. 1. Antiquit. Rom. laudat Romulum quod neq; venalia, neque sorte diuidenda fecisset sacerdotia. Basilus quoque Magnus in Exameron 1. sex dierum cōgressione 8. de apibus loquens. Rex (inquit) apud ipsos non suffragiis est constitutus. Nam imperiua populi sepe numero pessimum omnium in Magistratum assumit, non forte potestatem est assecutus. Sortium enim concursus ad omnium pessimum deterrimūque per sepe deferunt magistratum. Philostratus autem in vita Apollonij, lib. 3. reprehendit illum morem, de quo supra diximus Aegyptiorum, qui sacerdotes forte deligebant, atque Graecorum, qui iudices, quos ludis Olympicis praeficiunt, sorte etiam assumebant. Sorti nanque illos electionem committere, quæ prudentiæ nihil habet, ita vt possit etiam pessimus quisque sorte assumi.

89 Et ne omittam Poetas, Linus Thebanus Poeta vetustissimus, vt Apollinis & Terpsichoræ, vt plurimi volunt, siue Mercurij & Vraniae, vt alij malunt, filius fuit, de huiusmodi fortibus ita scripsit apud Stobæum sermone περί φρονισμῶν,

φράξω δ' ἢ ἀπὸ τῶν ἐντυμῶν, ὅτι ἀκούς
Μύθων ἑμετέρων, ἀτραπὸν περὶ παντὸς ἀληθῆ.
Κῆρας ἀπὸ τῶν ἀμύμων, πολυπύμονας αἰ τε βεβήλων
ὄχλον ἀνισώσαι, αἴταις περὶ πάντα μεδῶσι
παντοίας, μορφῶν χαλεπῶν ἀπατηματ' ἔχουσαι.
Τὰς μὲν ἀπὸ ψυχῆς ἐργεῖν φυλακῆσι νόμοι.
ἔσθ' γὰρ σε καθαρέμος, ὄντος δικαίως ὀσυνύσαι,
εἶπεν ἀληθῆν μισέεις ὄλοον γένος ἀνδρῶν.

Considera studium intendens, audiendo Sermones nostros, viam in omnibus veram: Sortes recte damnosas, quæ & impiorum Multitudinem excitantes damnis omnia inuoluunt Variis, formarum periculofarum imposturas habentes. Has quidem ab animo arcere studiosè cogita. Hæc enim te purgatio omnino verè sanctificabit, Si verè oderis perniciosum genus ipsarum.

Sortes damno se damnis nostris omnia inuoluent.

90 ¶ Sed cui addere poteris quod Apuleius lib. 9. Metamorph. significans has omnes sortes vanas esse, & futiles tradit sacerdotes Isis commentos nouum genus quæstus: euocata enim forte vnica pro pluribus casibus (aut vt alij legunt capsulis, aut vt alij, casibus) consulentes de rebus variis plurimos ad hunc modum cauillatos. Sortem autem hanc fuisse: ideo coniuncti terram proscindunt boues, vt in futurum læta germinent fata: tum si qui matrimonium forte coopantes interrogarent rem ipsam, responderi aiebant, iungendos connubio, & satis liberum procreandis. Si possessiones præstinaturus quæreret, meritò boues, vt & iugum & arua sementis florentia pronuntiarum (siue vt legere malo prænuntiarum.) Si quis de professione sollicitus diuinum cuperet auspiciam, iunctos iam paratòsque quadrupedum cunctorum mansuetissimos, & lucrū promitti de glebæ gerimine. Si prælium capessiturus vel latronum factionem persecuturus, vtiles necne processus sciscitaretur, additam victoriam sorti, prælagio contendebant. quippe ceruices hostium iugo subacturi, & prædam de captiuis vberimam fructuosamque capturi. Et subiungit, Ad istum modum diuinationis astu captioso corraferant non paruas pecunias. Ex quibus planè intelligis has diuinationis species nihil aliud esse quàm meram imposturam.

91 ¶ Et illa, quidem in vniuersum. Sed quod ad quæstionem nostram priuatim pertinet quæ quidem quæstio facti potius est quàm iuris, vt dicitur in l. idem erit. ff. de sta. homi. Omnes propè in ea sententia sunt in huiusmodi quæst. facti nunquam forti locum esse, sed vt qui factum allegat, id ipsum probet, per l. ei qui ff. de probat. & l. actor. C. eo. tit. cum si. Nam ita voluit gl. in l. j. in verbo, prohibebit. & ibi Salyc. col. antepe. vers. nec ob hæc verba. C. vt i possid. fac. Bel. Cy. Ia. Bu. Alex. & Corne. in d. l. vlt. C. com. de lega. Io. And. Panor. & Io. Ana. in d. c. vlt. de sortile. Io. And. Imo. col. 6. qui illam gl. dicit sing. Panor. & Fely. in d. c. licet causam, de prob. vbi ex hoc damnant gl. ibi, de qua diximus supra, nu. 18. nec hinc longè. Bar. in l. si duo, in prin. col. 2. ver. alij dicit. ff. vt i possid. Nico. Neap. Imol. Raph. Co. Pau. Ca. Alex. & Iaf. in d. l. huiusmodi. §. vlti. ff. de leg. 1. ex quibus ipse Imo. Alex. & Iaf. dicitur etiam illam sing. Ang. in d. l. sed cum ambo. ff. de iud. Imo. in c. nostra, de testib. vbi & eam gl. dicit no. repræhenditque etiam gl. ibi, de qua & nos supra diximus, nu. 17. facit prætere. Floria. in l. itinere. ff. de serui. rust. præd. Ang. Are. in §. sed si ex testamento, col. 2. nu. 8. Insti. de satisf. tut. vbi & illam gl. dicit sing. & in d. §. optionis, Insti. de leg. Barb. in d. l. 2. §. ex his, col. 13. & ibi Iaf. qui itè illam dicit sing. col. 7. vers. circa ergo secundam quæstionem. & ibi quoque Lancel. Gali. col. 5. vers. quinta fit conclusio. ff. de verb. oblig. Fely. in d. c. capitulum sanctæ crucis, col. pen. de rescrip. & Franc. Ripa in repe. l. quominus, nu. 59. ff. de flumi.

92 ¶ Sed aduerte, quia licet omnes, vt diximus, vbique id teneant, tamen Philip. Dec. in d. c. licet causam, col. pen. vers. secunda conclusio, de probat. intrepidè tenet contrarium, ea ratione motus quòd sortes sunt permixtæ præterquam in casibus prohibitis, vt supra diximus nu. 13. alia gl. Nec reperitur magis prohibita in qu. facti, quàm iuris. Nam in d. l. duo sunt Titij, quam plerique in contrarium allegant, aliud est quod impedit controuersiam sorte dirimi, quia agebatur de præiudicio tertij, scilicet pupilli: quo quidem casu res ad iudicium fortis non reducitur, vt nuncupatim voluit gl. loquens etiam de præiudicio pupilli in simili fermè casu, in d. §. sed si ex testamento, vers. fin. autem, in verbo, partes, Insti. de satisf. tut. Cy. & ceteri in d. l. vlt. C. com. de leg. Bal. in l. si duas, col. 1. ff. de excus. tut. Ange. in d. l. si cum ambo. ff. de iud. & omnes propè de hac re loquentes.

93 ¶ Igitur cum nulla sit diuersitatis ratio in quæstione facti & iuris, quantum ad hanc rem pertinet, cur aliud in vno statuamus quàm in altero, & potissimum cum ex facto ius oriatur. l. si ex plagis. §. in cliuo. ff. ad leg. A. qui. & l. duobus. §. si ei qui, & §. vlt. ff. de iureiur. Nam ea iura ad id allegari solent. Et prætere similitudinem ius statuendum sit in antecedenti & consequenti, ad rem mobilem, & ibi gl. ff. de procur. & l. ad legatum, co. tit. & §. idem iuris, & ibi etiam gl. Insti. quib. ex cau. manu. non pos. cum si. Et hanc opin. sequi videtur Ant. cuius Decius non meminit, in d. c. vlt. ad fi. de sortile. dum allegat gl. in d. c. licet causam, de probat. Et nuncupatum quoque sequitur Caro. Moli. in Confect. Paris. tit. 1. §. & glof. 1. col. 5. nu. 8.

94 ¶ Et si eam opi. teneas vt possit huiusmodi res forti committi, hoc intelligas si ambæ partes, aut certe etiam altera partium contententium id requirant. Nam utroque inuito id non fieret. Quin in rebus omnino indiuiduis sese mutuo concursu impedirent, per tex. in l. quoties. ff. de vsu. amit. & expressè voluerunt Cy. Iac. Bu. Bar. Saly. Ang. & Philip. Corn. in d. l. vlt. C. com. de leg. Io. Andr. in d. c. licet causam, col. vlti. de probat. & in c. vlt. & ibi quoque Panor. ante fi. & Io. Ana. col. antepe. de sortile. & Bart. in d. l. huiusmodi. §. vlt. ff. de leg. 1. & Floria. in d. l. itinere. ff. de serui. rust. præd. D. Cirier. in tract. Primogenituræ in 9. q. col. 5. vers. si tamen velis, Imò nec altero inuito, nisi vt dicam infra, in fin. huius 17. quæstionis.

95 ¶ Sed & illud postremò annotauerim, quòd si res sorte diiudicata fuerit, non poterit appellari: quia tunc grauamen inferitur à fortuna, quæ in hoc mundo superiorem non habet, vt quæ semper errat, & multas rerum euoluit mutationes, vt sing. dicit Bald. in d. l. vlt. col. 1. C. com. de leg. allegans. §. pen. in Auth. vt omnes obed. iudi. & sequitur Iaf. qui id dicit sing. & perpetua memoria dignum ibi, & in d. l. huiusmodi. §. vlt. col. vlti. ff. de leg. 1. Et Rom. in l. sed cum ambo. quam legit cum l. in tribus. ff. de iud. & Corn. conf. 143. licet in hac, ad fi. li. 4. & Catel. Cota. memor. incip. sortis diiudicatio. & Philip. Deci. in d. c. licet causam, col. pe. ver. & de sorte, de prob. & Hippo. Marfil. in repet. l. r. num. 140. C. de rap. virg. Et ad id citat Cota illud Euripidis, Fortuna cuncta versat in contrarium.

¶ Nam

96 ¶ Nam nec hoc casu, quo scilicet res iudicata est sorte, datur etiam minori in integrum restitutio, vt sing. voluit idem Bald. in l. ait prætor. §. vlti. ff. de minor. dum dicit, quòd si in diuisione minor optet deteriorem partem, is restituetur, nisi illi sorte contigerit, quia tunc vtitur iure communi: & contra aduersam fortunam non datur restitutio. Et idem propemodum dicit in l. verum. §. sciendum, per cum tex. eo. tit. Ad cuius sententia confirmationem facit tex. in l. de fideicommissis. C. de transact. vbi, quando ex incerto euentu quis potest consequi lucrum & damnum, nullo modo læsus dicitur, etiam si damnū consequatur, vel si sit minor: nã in ea l. alter minor erat, de qua & nos plura diximus ad id nostrū propositū in repet. l. si vnquam, in verbo donatione largitus, nu. 110. ceterum superiora.

97 ¶ Sed id tamen intelligendum, modò non sit intolerabilis quædam deceptio, ex eo quod etiã sing. dicit ipse Bal. in l. maioribus. C. com. vtriusque iudi. per illum tex. iuncta d. l. 2. C. quan. & quib. quar. pars, lib. 10. quòd si fratres hæreditatem sorte diuidat, ex qua intolerabilis deceptio insurgat, potest peti rem in melius reformari. & sequitur Ro. in d. l. sed cum ambo, & conf. 471. lucrum, in fi. & Philip. Fran. in rub. de appel. Corne. qui id dicit sing. d. conf. 143. ad fi. lib. 4. Paris. Puteus in tract. de ludo, char. vlt. ver. an à sententia. Barb. in c. cum dilecti, col. vlt. de emp. & vend. & in d. c. licet causam, col. penul. & ibi quoque Deci. vbi supra, de proba. Hipp. Marfil. in d. l. j. vbi supra, de raptu. & Catell. Cota, qui & id sing. dicit in d. memor. sortis diiudicatio. & D. Cirier. in tract. de primogenitura, libr. 2. q. 3. col. 16. in 8. prærogatiua.

98 ¶ In quam sententiam dicit ipse Bal. quem nullus illorum allegat, con. 72. cuius id caput est, factum super quo consilium petitur, in 2. dubio, li. item 2. Diuisionibus esse standum nisi vltra dimidiam alter deceptus esset, vel nisi alteri beneficio minoris ætatis subueniatur, per d. l. maioribus. Etiam si fiat sorte sicut moris est, licet fortè quidã dicerent quòd fortuna similis sit ludo perditionis, vt maiori nullo modo subueniatur, minori autè sic, iuxta no. l. si minor. ff. de mino. Sed & ille subdit, ista nõ est bona similitudo. si in hoc casu fortuna æquiparatur bono & æquo iudici, per d. l. vlt. C. com. de leg.

99 ¶ Sed hæc tamen limitatio non posset procedere in hoc casu de quo agimus. Certum est enim ius primogenituræ ad alterum tantum contententium pertinere: vter tamè is sit, incertum. Propterea ab initio quæst. forti committunt eo animo, eo consilio, vt res alteri tantum ex sorte adiudicetur. Proptereaq; ater nõ se potest dicere læsum, quãuis nihil cõsequatur. At in diuidenda hæreditate inter hæredes nihil tale est, quia certum est omnes hæredes suam legitimam portionem habere, proptereaq; si in diuidenda ex sorte hæreditate cõperiat vñ maxima ex parte læsum esse, quod certum est ad illum pertinere, non mirum est si res reducenda sit in melius, vt etiam in nostro casu foret, si postea liquidò constaret non eum cui fors primogenituræ obtigit, sed alterum esse primogenitum.

100 ¶ Sed quoc haud dubiè verum est, hæc omnia ita demum obtinent, si in sorte nullus dolus aut fraus interuenerit, vt in ea historia quam supra, nu. 28. Darius ille primus, de Dario retulimus: & in alia de Cresphonte, nu. seq. incip. nam & in simili. In quibus vterque, scilicet Darius & Cresphontes regna alter Persarum, alter Messeniorum sorte fraudulenta consecuti sunt. Nam tunc nemò dixerit huiusmodi sortes sequendas esse, cum semper fraus, dolus, captio, à quacunque re excludi debeat. d. l. maioribus. C. com. vtriusque iudi. & l. si vxori. ff. de aur. & argen. leg. cum si. Est autem prouerbium apud Sophoclem *δραπέτης κλέος*, id est, fugitiua fors, de re per dolum facta. Et vide quæ & nos dicemus in re non admodum absimili in 60. qu. nu. 8. intelliges 2. & seq. & diximus in nostris Retrahitibus, tit. 5. §. 2. 4. gl. j. nu. 5. vt id, & seq.

101 ¶ Et vt id caput concludam, si quis plenius nosse cupiat an, quando, & quomodo sortes sint permixtæ aut prohibita, legat Archid. in c. j. 2. 6. q. 2. Io. And. in rub. de sortil. & in c. vlt. co. tit. & ibi quoque omnes scribentes. Cyn. & alios in d. l. vlt. C. com. de legat. Omnes in d. l. huiusmodi. §. vlt. ff. de legat. j. & in d. c. licet causam, de probatio. Feder. Senen. conf. 284. domine reuerende, Alber. in suo dictionario, in verbo fors. Luc. Pen. in d. l. 2. col. 3. in verbo, sortium. C. quan. & quib. quar. pars. Io. Fab. & Angel. Arc. in §. optionis, Insti. de lega. eundem Arc. in §. 2. Insti. de satisf. Paul. Cast. in l. sed cum ambo, quam legit cum l. in tribus, in fi. ff. de iud. Maria Soci. in tract. de sortibus, ex quo se citat in rub. de libel. oblati. in 4. membro 8. arg. prin. ad fin. & Fely. in d. c. capitulum sanctæ crucis, col. pe. vers. sed an sortibus, de elec. & nouissimè Guil. Pontanum in d. l. 2. §. ex his, col. 10. nu. 11. ff. de verbo. obliga. & Alciatum lib. Parergon 5. c. 22. & copiosissimè Moli. in Confect. Paris. tit. 1. §. 8. gl. 1. in 2. quæst. nu. 13. & multis seq. & Paul. Grillandum in libro quem nuncupatim scripsit de Sortilegiis, & Ioan. Oldendorpium, Actionum classe 4. art. 22. nu. 10. eodèmq; vlt. Et è Theologis D. Thomam, in 2. 2. quæst. 95. per totam eam quæst. præsertim arti. 8. & gl. ord. & Nicol. Lyren. in c. j. Io. & eundem Lyren. in c. 34. Nume. in fi. & in Prou. c. 16. in fi. & in c. 1. Actorum Apostolicorum.

102 ¶ Scio autem nonnullos de sortibus hæc scripsisse, Verustos patres non solitos qualibet leui de causa mittere sortem, sed aut necessitate aut grandi vtilitate vrgente: nec nisi cum magna religione, reuerentia, expiationibus, ieiuniis, munditia, precibus, votis, sacrificiis, consecrationibus, ceterisque adhibitis religionum sacris mysteriis. Solere enim sacra ipsa operibus nostris rite præmissa, vt maximè diuinam prouocare voluntatem & benevolentiam, diuinorumque spirituum præsentiam, quorum dispensatione sorte directa, requisita rei veram suscipimus voluntatem. Oportere igitur quencunque per sortes operantem accedere animo bene disposito, non perturbato, non distracto, & cum facti desiderio, firma deliberatione, ac constanti intentione sciendi id quod quæsitum fuerit. Prætere erga Deum puritate, castitate, sanctimonia pollentè, indubia spe, & firma fide sacris orationibus

Nec restitutio in integrum

Nisi intolerabilis sit deceptio.

Ad idem.

Quid igitur in nostro casu si post sortis iudicium constet quis sit primogenitus.

Quid si dolus interuenit.

Reliqua de sorte.

Quorundam opi. de sorte.

Sorti nunquam locum esse in qu. facti.

Contra prædictam opin.

Sorti non esse locum cum de præiudicio tertij agitur.

Idem ius in antecedenti & in consequenti.

Sorti non esse locum, nisi peratur saltem ab altera parti.

Sortes iudicata appellacionem non admittit.

inuocare, vt dignus efficiatur cui diuini spiritus cōgrediantur, diuināque voluntas innotescat. Quibus non nihil subscribit quod Tullius in i. in Verrem aēione, quā diuinatio dicitur, itēque 2. fortium religionem vocat. Suprà autē fatis diximus nunquam fortibus vtendum esse ad diuinationem. id enim ab omnibus prohibetur.

XVII. QVAEST. SECVNDA OPINIO.

1 op. de gratifi catione. Leges qua ad eam faciunt.

Ad secundam opin. quā dicit simpliciter esse locum gratificationi, faciunt multa iura quibus cauetur in rebus id genus gratificationi locum fore. Imprimis l. vlt. ff. de relig. & sumpt. fune. quā & hac dictione gratificationis vtitur, quā cum sit Secuolā eloquentissimi Iuriconsulti, facit, vt minus verear vti ea dictione in hac significatione electionis vnus personā aut rei ex multis. Quāquam scio aliter accipi à probatis scriptoribus, & Vlpiano, in l. quia poterat, in fin. ff. ad S. C. Trebel. Eius autē l. vlt. vt ad eam redeamus, autoritate scribit Alb. in l. scripturā col. 1. ver. quid de duobus. C. de fid. inst. post Guil. & Iac. Are. in suis quāstionibus statutorū, q̄ si potestas iurauerit seruire statuta, & sint quaedam sibi contraria, ceteris paribus, locus est gratificationi, quod seruire maluerit.

Alia.

Et alius tex. in l. 3. §. si cum omnes, in prin. & ibi gl. ff. de S. C. Sylla. vbi si seruus simul omnibus dominis opem ferre non potuit, poterit eligere cui voler. Et ex ea no. gl. gratificationi locū esse. Quā l. innixus Accursius in l. si vt certo. §. nunc videndum, vers. quod verò, in verbo saluas facere, in fin. & ibi Ray. And. Pifa. Alberi. Bal. Ang. ff. commoda. dicunt, quod si quis habeat duas res à duobus sibi commodatas, addit Ange. paris valoris, nec possit omnes ab incendio saluas facere, locus est gratificationi. Et ipse Bal. in l. i. §. fed. & si noxā. ff. si ex noxa. cau. aga. ex eadem l. dicit quod si seruus est duobus noxā deditus, & vterque simul petat, erit locus gratificationi domini. Et idem Bal. in l. vlt. in fin. C. de testa. manu. quod duobus simul idem pretium offerentibus pro re subhastata, locus erit gratificationi. & sequitur Firmi. in tract. gabellarum. in 2. parte prin. q. 9. & Fab. à mente S. Sab. in tract. de emp. & vend. in 5. parte prin. col. 2. 4. eiusdem partis, versic. quid autem fiat, & Franc. Ripa. in l. quominus, nu. 61. ff. de flumi.

Alia.

Suntq; & alij plurimi tex. huic opi. ad stipulantes, quos hic aceruatim colligemus, in l. de die. ff. qui satisf. cog. & l. summa, ver. sed si alij soluit. ff. de pecu. & lei. apud §. primo. ff. de pos. & l. i. iumma, & l. si non fortem. §. vlt. ff. de condi. inde. & l. plane, co. tit. & l. in naue, in ff. locat. & l. si duos, in prin. ff. de excus. tut. & l. si quis à filio. §. i. ff. de lega. 1. & l. si quis seruus. §. si inter duas, & ibi gl. & Doct. & §. seq. & l. cum quidam, & l. statuliberum, in fi. & l. si mihi, & tibi, in prin. ff. de l. 2. & l. pater. filium. ff. ad leg. Falcid. & l. si non expedierit. §. vlt. ff. de bon. autor. iud. pos. quā lex est Pauli, & vtrū quoque verbo gratificandi in hoc sensu, & l. si Titius, ibi & gl. ff. de verb. oblig. & l. si Stichum. §. i. decem. ff. de nouati. & l. foemina, & d. l. in quibus, & ibi Bal. C. de secun. nup. & ca. i. §. inter. & quod ibi not. Alua. & Card. Alex. in 2. no. tit. de leg. Corra. & c. per venerabilem. ver. quod autem in electione, & ibi gl. in verbo, fauere, & Panor. de elect. & c. cum autem, & ibi gl. de iure patr. & in c. duobus, quod est pen. vers. quod si forsan, & ibi gl. in verbo, concurrant. Pet. Anc. Dom. & alij de rescrip. lib. 6. & c. si quis iusto, & ibi etiam Pet. Anc. in 4. no. de elect. lib. 6.

De duobus planstris sibi obuianibus.

Hucque spectant multa glo. videlicet, in l. 2. §. i. ff. ne quid in loco publico, de duobus paustris sibi obuianibus, vt ceteris paribus forti sit locus, vtrum retrocedat, vt nos diximus suprà in 1. opin. huius q. nu. 20. quodque voluit: aut gratificationi. quam gl. sequuntur Pet. Cy. & Bal. in l. per agrum. C. de fer. & aqua. & nulla fortis mentione facta, sed tantum vt gratificationi sit locus, Bar. in d. l. 2. §. 1. & Ange. in l. fluminum, in prin. ff. de dam. infect. Et alia gl. in l. i. §. apud Iulianum, in prin. ff. de pos. quod si duo conueniant se esse hæredes deponentis in solidum & vterq; vult satisf. de deposito, is certe præferendus est, qui præuenit, & si simul veniant est locus gratificationi. Et sequuntur Io. And. & Dom. in d. ca. pe. de rescrip. lib. 6. Et quod voluit alia quoque glo. in l. quod & lex. §. si tamen pares, in verb. eligendi. ff. de li. hom. exhi. quod si sint plures, qui eo interdico expediri volunt, & ij quidem per omnia pares, locus est gratificationi & sequitur Bar. ibi.

An iudex possit gratificari in paritate probationum.

Alia item in l. duo iudices dati. ff. de re iud. vt à multis citatur, quod si vtraque pars æquē suam intentionem fundauerit, potest iudex ex discreto animi sui motu, solo Deo inspecto gratificari secundum quam iudicet. nam & eam in id citat Bal. in c. licet causam, col. 7. ver. gl. dicit, de prob. vbi eam dicit fing. & con. 420. verba principis, col. 2. lib. j. vbi etiam eam dicit fing. & con. 481. vertente quāstione, circa medium, eo lib. j. vbi eam dicit no. & con. 468. qualiter, probentur, col. 2. libr. 3. vbi eam quoque dicit fing. quod consiliū repetitur con. 445. lib. 5. Tamen nulla est ibi gl. in meis codicibus, quā id dicat. Nisi si quis id velit sumere ex eo quod dicit gl. prima, cum dicit, vel hoc intellege in interdico, vt possideris, cum vterque æquē probauit. Tanquam scilicet ex ea gl. Bal. illud assumat quod dicit, tunc posse iudicem litis victoriam adiudicare cui voluerit, si sint pares in probatione, de quo amplius Imo. Pau. Cast. Alex. & Iac. ibi. & nos alibi quoque dicemus.

Vasallus potest gratificari cui ex dominis non conuenientibus sit præst. l. i.

Sed quicquid sit de eo casu, certè habemus aliam gl. in c. præterea ducatus, in verbo, compellatur, tit. de proh. feud. ali. per Fed. quod si filij domini, aut etiam plures domini non conueniant inter se, cui vasallus præstet fidelitatem, is gratificabitur cui voler præstare, & sequitur Iac. Bel. Bal. qui subdubitare videtur. Aluar. Marti. Laud. Io. Ray. & Card. Alex. ibi, & ipse Mart. in c. omnes, paulò ante fin. tit. si de feud. sue. contro. inter do. & agn.

Diobus electis

Nec defunt gl. Iuris Canonici in hanc sententiam, videlicet glo. in c. ecclesia vestra. le. 2. in gl. vlt. in fin. de elect. quod si duo fuerunt electi, sintq; omnia hinc inde paria, scilicet numero, dignitate, & me

& meritis eligentium, & electi, possunt ipsi eligentes procedere ad aliam electionem: & si iterum erunt in omnibus pares, poterit superior gratificari vtri ex electis voluerit. De quo tamen vide Io. And. Pet. Anca. & Pan. ibi, & aliam gl. in c. pe. 63. dist. & Arch. qui illam priorem gl. citat, in d. c. pe. de rescrip. lib. 6. & quod dicam infra, in 6. opi. nu. 9. suntque & gloss.

per omnia paribus an superior potest gratificari.

Et vtruncunq; sit in eo casu, certè alia est gloss. illi finitima, quā non adeo in dubium vocatur, in c. si plures, in gl. prima 16. quāst. septima, quā dicit quod si inter plures patronos non bene conueniat de electione, & illi sint pares numero, poterit episcopus gratiam facere, cui velit, quod & voluerunt alij gl. Host. Io. And. Gaspar Calder. Card. Floren. & Panor. in d. ca. cum autem, de iure patro. Inno. in c. i. in fin. eodem tit. ipse Card. Flo. conf. 90. in discussione, col. 2. vers. si verò in neutra. Domi. in c. pe. in 7. not. de rescrip. lib. 6. Casar Lamber. in tract. de iure patro. in 25. artic. 7. q. princi. 2. par. 2. lib. colum. 2. numer. 2. & in 11. artic. 4. q. princ. 3. partis, eiusdem lib. 2. & latius in 1. artic. 5. q. eiusdem operis. Sed tamen & super hoc vide Bal. in rub. de elect. col. 1. vers. pone in electione.

Patronis dista dentibus episcopus potest gratificari.

Sed & in hoc albo sunt gl. illæ in c. si testes, in 1. gl. magna. 4. q. 3. & in c. in nostra, etiam in glo. magna, post medium, de testib. de quibus locuti sumus suprà in 1. opi. huius quāstionis nu. 17. facit præterea, quod in casu quem ibi ex illis retulimus, locus est forti, vt ibi diximus, aut gratificationi vtrūque enim in eis locis ponunt. Et glo. in c. i. de Iudæis, q̄ cum cuiuslibet permittatur Christianum Iudæi seruum redimere 12. solidis, per text. ibi, Si plures simul eodemque tempore conuenierint ad huiusmodi redemptionem, locus erit gratificationi, & ibi eam simpliciter sequitur Hostien. de quo tamen vide quid dicam in seq. op. nu. 4. & quod scribunt.

Alius casus.

Post glo. adferam & aliorum Doc. in eam sententias, quorum qui inter vetustissimos & doctissimos annumerari iure potest Pet. à Bel. Pert. in l. 2. §. 2. ff. si quis cautio. illud scribit quod si sint duo, & ij quidē æquales magistratus, qui possint & quilibet per se cognoscere, & habeant diuersa tribu- nalia, & ambo simul & eodem tempore cognoscant: poterit reus vtri eorum velit gratificari, vt coram eo procedat & sequitur Bal. in l. i. post princ. ff. de offi. Conf. Idem Pet. in §. 1. Insti. qui, & à quib. manu. non po. tradit, quod si duo impetrarunt mandatum ad beneficium vacaturum in aliqua eccle- sia, nec constet vter prior impetrarit, quia vtrunq; mādaturum est eiusdē diei, locus est gratificationi.

Reus potest gratificari coram quo ex multis iudicibus cōpareat.

Hunc sequitur Io. And. tempore quidem paulò inferior, sed non autoritate, in addi. Spec. tit. de locat. §. nunc aliqua, vers. 77. loquens de patre emphyteuta, qui voluit emphyteusim ad vnū ex plurimis filijs institutis hæredibus peruenire, quem aliter nec nominauit nec designauit, ita vt incertū sit de quo intellexerit. Eius enim rei electionē voluit ad dominum pertinere, per d. l. legato genera- liter, & l. si quis à filio. §. vlt. ff. de leg. 1. Et illo (inquit) non eligente omnes succedent in ea emphyteu- si, per l. cum quidam. §. vlt. cum l. seq. ff. de leg. 2. Et id quidem quod ad illam gratificationem sequitur & dicit no. Iac. in l. 2. char. pen. vers. tenendo hanc partem. C. de iure emphyt. Sed tu tamen hic omni- no vide Caro. Rui. qui id reprobat, conf. 36. prima quāst. nu. 7. & seq. lib. 2. & Doc. in l. si quis Titio. §. si hæres. ff. de leg. 2. Vide tamen quid dicam in simili infra in 6. opi. huius q. nu. 19. denique.

Si non constat ad quem ex filijs emphyteuta veniat emphyteusis an dominus gratificabitur.

Huc pertinent duo dicta Barto. quem non immeritò omnes omnibus legum interpretibus (Ac- cursium semper excipio) anteponunt. Primum in l. 2. §. qui exhibendi, col. 1. in ff. de custo. & exhi. reo. quod si quis vocatus fuerit simul, & ad eundem diem coram diuersis iudicibus eiusdem digni- tatis, & eadem sit & æqualis causa, locus est gratificationi coram quo malit comparere, quod & vo- luit Bald. in l. 2. §. 1. ff. si quis cauti. & in l. Senatus, col. 2. & ibi etiam Sal. C. qui accu. non pos. Alterum est consil. 10. viso statuto communis Tuderti, circa medium, quo respondit, quod si ex statuto requi- ratur in testamento mulieris præsentia aut consensus duorum proximorum consanguineorum, si sint plures eiusdem gradus, locus est gratificationi.

Citatus ad diuersa ea qui dem paria iudicia potest gratificari.

Cui subiciendum putarim aliud dictum alterius Doct. nec minoris autoritate nec iudicio, nec multo tempore inferioris, scilicet Ioan. Fab. quem tamen nonnulli antiquiorem faciunt. Sed is Bart. aliquando citauit, videlicet in l. si quando. C. vnde vi. n. si mendum sit in codicibus qui circumferun- tur, quod non putamus, cum illum appositisimè & ex vero alleget. id quod nos obiter dicere vo- luimus. Hic in l. vlt. col. pen. C. de edic. Diui Adria. tol. scribit q̄ si in casu illius l. non apparet quis li- tigatorum habet potiora iura, quia fortè proferantur duo testamenta eiusdem diei, nec apparet vtrum prius sit aut posterius, neuterque eorum possidet, poterit iudex gratificari, per c. duobus, de rescriptis lib. 6. De quo tamen vide quā dicam infra.

In duobus tes- tamentis eius- dem temporis iudex gratifi- cabitur.

Nec hoc loco prætermittendus est Alberi. Rosar. illorum contemporaneus, nec minoris vir iudi- cij & eruditionis: qui autoritate Mart. Sil. suffultus, in 2. parte statutorū q. 141. cuius id exordium est, quæro etiam quāstionem disputatam, scribit quod si quis habitat domū, quæ est duarum parochia- rum, & promiscuè in ea habitat, poterit gratificari in vtra earum soluet onera & collectas, quæ ex statuto solui debent in parochia in qua habitat, per l. eius qui manumisit §. Celsus. ff. ad municip. sed vide quæ dixi suprà in 1. opi. huius q. nu. 24. & quod producit, & quæ dicā infra, num. 21. nullus quod diximus, & in 4. opi. huius quāst. nu. 17. cui confine, & in quinta opi. num. 7. & huc idem.

Habitans in do- mo duarum pa- rochiarum po- test gratifica- ri in vtra sola- uet onera.

Quod si Bal. in eam rem scripta, vltra alia multa quæ iam suprà ex eo diximus, in vnum collige- re velim, certè multo plura ex eo solo, quā ex vniuersis ceteris adferre possem. Sed fatis erit alia quædam commemorasse. Is igitur & post cum Ang. sed vterque post Guil. Cu. in l. quaritur ff. de sta- tu homi. dicunt, quod si in casu illius l. neuter sexus alterum superat: poterit hermaphroditus gratifi- cari cui sexui malit inferuire. Et idem quoq; voluit ipse Ang. in l. idem erit quā legit cum l. Arethusa,

Quid de heremaphrodito. 16

Quid de heremaphrodito. 17

De duobus rectoribus electis in discordia. 18

Et duobus electis in imperio. Et duobus paribus dignitate. 19

Alius casus. 20

De sepultura eius qui habet duas ecclesias. 21

In alternatiue electio est de bitore. 22

co.ti.dum allegat Guil.Cu.vbi supra. Ex hocq; dicit in casu illius l.cu fore liberu,cui haeres gratifi cabitur.Sed & illud primu de hermaphrodito ante hos voluit Host.in summa tit.de test.s. q testes ¶ His concinit quod & ab eodem Bal.proditum est in l.j.in 23.quaest.ff.de rerum diuisio. que d si do minus decedat relicto duobus liberis, quibus eodem tempore bellum sit cum externis quibusdam, nec possit vasallus vtrique suppetias ferre, poterit cui volet gratificari. Quod & ipsum in duobus dominis voluit Bertran. Caprio. in c.1.tit.de for.fideli. & Ioan. Ray.in c.firmiter, char. 5. in paruis, ver. quæro vidimus qualiter, tit. prohi. feu. ali. per Fede. Id quod etiam in alio seruitio (quod appel lant) indiuiduo debito pluribus liberis obtinere, vt scilicet possit vasallus gratificari cui id præstare malit, tenet Marti. Laud. & Card. Alex. in c. omnes liberi, vterq; col. vlt. tit. si de feud. fu. contr. inter do. & agna. per d.l. 3. §. si cum omnes. ff. de SC. Syl. & alia quædam ex iuribus supra citatis. de quo & tu vide quæ dicam infra in 3. opi. huius quaest. num. 5. eodemque vlt. A quibus non longè abest quod post Iac. Ardi. voluerunt Iac. Aluar. & Card. Alex. in c. 1. tit. an mar. succes. vxo. quod si vxor habeat vasallum, cuius auxilio egeant ipsa vxor & maritus eius simul, poterit vasallus vtri malit, in ea re gratificari, nec ex hoc vxor poterit conqueri. Et simile dicit Bald. conf. 313. ista quaestio, paulò ante fi. l. 3. quod si quis habet duo domicilia in diuersis ciuitatibus, quæ bellum contra se inuicem mo uerunt, potest alteri gratificari cui maluerit opem ferre, nisi altera clarè ius haberet, altera minimè per c. domino guerram, tit. hic finit, &c.

¶ Ad stipulatur præcedentibus & quod scribit idem Bald. in authen. habita, col. antepe. ver. dicto de scholaribus. C. ne filius pro patre, quod si sint duo rectores electi in discordia, superior adeundus est, qui eos ad concordiam compellat, aut vtri placuerit deferat. Et ipse Bal. in l. cum inter. C. de fidei com. liber. post Cyn. in proœmio ff. quod si propositum sit præmium ei qui primus castrum ingres sus fuerit, quod quidem præmium sit indiuiduum, locus est gratificationi cui detur id præmium, si plures simul ingressi sunt. De quo & tu vide quid dicam infra in 4. opi. huius q. nu. 12. hucque etiam. ¶ Quodque tradit idem Bal. in proœmio decretalium, col. 2. ver. sed quid si est schisma, quod si sit schisma in imperio, quia fortè duo fuerint electi, locus est gratificationi. Et in c. vl. paulò ante fi. de dilati. quod si duo paris dignitatis & potestatis quædam facienda eodem tempore mandauerint, quæ simul peragi non possint, locus est gratificationi. Sed id quomodo intelligatur, videbis apud Spec. tit. de feu. §. quoniam, ver. 12. & seq. & Ro. conf. 47. visis necessariis, col. 1. ver. 2. ad idem iudi catur. & Barb. in l. si Titius, col. 15. ver. yenio nunc ad aliqua. ff. de verb. oblig.

¶ Nec rationis esset omittere quod ab eodem Bal. scriptum est ad nostram quaestionem propius ac cedens, in c. 1. §. & quia vidimus, col. vlt. ver. extra quæro, tit. qui feud. dar. poss. quod si actum sit, vt deficientibus masculis, feudum veniat ad vnâ femina; si primogenita succedit in alia hæredita te, succedet & in hoc feudo, cæteris exclusis: aliàs dominus gratificabitur. argu. text. ibi, in verbo, quem dominus vellet. Et sequuntur Marti. Laud. & Card. Alex. ibi in fin. & Aluar. in c. 1. col. pe. ver. sic. quæro quid sit inuestitura, tit. de eo qui sibi & suis hære. Iac. à S. Georg. in tract. feudorum, in verbo, & feminis, col. 3. ver. sed iuxta prædicta. Francif. Cur. Junior in tract. eiusdem tit. in 3. parte, char. 3. ver. 18. & Carol. Rui. qui id dicit no. conf. 186. consideratis, col. 3. nu. 9. l. i. nutat. de quo & nos diximus supra in princ. huius q. nu. 12. nec mireris.

¶ Sed & hic adicienda alia duo eiusdem Bal. dicta, vnum in tract. protomiscos, col. 3. ver. sed quid si sunt æqualiter vicini, quod stante statuto vt vicinus propinquior possit aduocare rem sibi vicinam alteri venditorum, si sint duo æqualiter vicini, præferendus est qui prior prouocauit. Quod si eodem simul tempore prouocauerint, locus erit gratificationi, quod & nos diximus in tract. Retractum. tit. 1. §. 11. gl. 10. nu. 2. Alterum vt à multis citatur, licet reperire non potui, est in conf. quoniam incip. factum sub ista forma, quod statutum loquens de maiore domus debet intelligi naturaliter de ma iore natu & ætate. Quod si sint plures ætate maiores, erit locus gratificationi. Et ita illum refert & sequitur Pe. Anc. in rep. c. 1. in vlt. q. princ. ver. consuluit etiam Bald. de conf. & Io. Bapt. in rep. l. om nes populi, in 19. q. interpretationis declaratiuæ. ff. de iust. & iur.

¶ Nullus, quod iam diximus, finis esset, si omnia Bal. dicta recensere vellè. Sed non omiserim quod à Car. Flor. responsum est d. conf. 90. in discussione super illa quaestione ample tractata, vt supra di ximus in princ. huius 17. q. nu. 16. Et quod in simili à Io. And. in addi. Spec. in rub. de parochi. tractatur de eo qui habet plures ecclesias in quibus æqualiter audit diuina officia, nec in eis habet maiorum sepulturam, nec ipse eligit sepulturam, concertaturque in vtra earum sepeliri debeat. Concludit que cæteris per omnia paribus locum esse gratificationi episcopi. Et id inter cæteras op. adductum fuerat à Io. And. vbi supra. Quod & in simili casu, videlicet in eo qui reliquit aliquid suæ ecclesiæ parochiali, cum duas haberet, nec coniecturis aut aliàs apparet de vtra senserit, sint que omnia pa ria, vt episcopus gratificetur, voluerunt Host. Io. And. & omnes prope in c. indicante, extra de test. Imo in c. relatum, l. 2. ad fi. eo. tit. Philip. Fran. in c. cum quis, col. vlt. de sepul. lib. 2. Verum Io. Plat. in l. 1. circa medium. C. de municip. & orig. lib. 10. multis op. relatis, videtur in ea esse, vt hæres gratifi cari possit. Sed vide quod diximus supra nu. 14. nec hoc loco. & in 1. op. huius q. nu. 24. & quod pro ducunt, & quæ etiam dicam infra in 4. op. huius q. nu. 16. cui confine.

¶ Sunt & qui ad hanc gratificationis opinionem afferunt quod dicere solemus, cum plures res alter natiue debentur, locum esse electioni, & sic, vt illi dicunt, gratificationi debitoris, rem scilicet quam malit soluere. l. plerunque. §. vltim. ff. de iure dot. & cap. in alternatiuis, de regul. iur. lib. 6. & vtro bique

bique concord. in glo. & Doct. An tamen id semper & quando procedat videbis apud Dyn. Io. And. & cæteros. in d. c. in alternatiuis. Cyn. in d. l. cum quidam. C. de verb. sign. Bal. in d. l. plerunque. Sed ita vt omnino videas tex. gl. & Doct. in l. Lucio. ff. de leg. 2.

32 ¶ Denique illud in hoc capite gratificationis notandum est quod scribit Bald. (vix enim possimus eum relinquere) in c. 1. col. pe. tit. de ali. feu. quod ius gratificandi nunquam competit, nisi in casibus à iure expressis, quia aliter id esset disponere de iure tertij. quod nemo facere potest citra illius cõ sensum, per l. cum Hermes. C. locat. & l. dudum. C. de contra. empr. Et idem voluit Franc. Are. conf. 42. ex facto, col. pen. ver. præterea dato, vbi tamen Bal. nõ citat, sed Io. And. in c. in nostra, de testib. vbi id non ita expresse dicit. Et de hoc quoque diximus in tract. Retractum, tit. 1. §. 26. glo. 2. nu. 2. & seq. Alias autem an & quando sit locus gratificationi, videbis apud Alber. in d. l. vlt. iam toties al legata. ff. de relig. & sumpt. fun. & in l. si quis seruum. §. si inter duos. ff. de leg. 2.

TERTIA OPIN. DECIMAESEPTIMAE QVAEST.

¶ Ad tertiam opi. quæ dicit tum demum locum fore gratificationi cum contententes sunt om nino pares moribus, honestate, dignitate, & aliis id genualias enim præferendū esse idoneio rem, faciunt multa, quæ iam diximus in præcedenti articulo. Et quod dicitur magis idoneum præ ferri, cum plures agere volunt de sepulchro violato. l. prætor. §. si plures. ff. de sepulc. viol. vel de alio crimine. l. si plures. ff. de accus. vel interdicto de libero homine exhibendo. l. quod & lex. §. hoc in terdictum, ver. si tamen plures. ff. de popu. act. vel ad collusionem detegendam accedere. l. vl. de col lus. dete. vel bona petere caussa libertatum conseruandarum. l. vlt. §. pen. C. de test. manu. vel com muniem parietem reficere. l. in reficiendo. ff. de dam. infect. Sed si his casibus omnes sint pares, locus est gratificationi. glo. in d. §. hoc in terdictum, & ibi quoque. Ba. in quo satis declarant non aliàs esse locum gratificationi, quàm si contententes sint omnino pares.

2 ¶ In hanc quoque sententiam vergunt & alij plurimi tex. videlicet in l. inter est. ff. de liber. cau. vbi si plures accedant ad litigandum pro libertate liberti: Prætor cum eliget quem potissimū in hoc esse existimabit, & ibi gl. quæ quosdam ex d. tex. citat pro cõcord. & in l. in venditione. §. vlt. ff. de bo. auto. iud. possi. vbi si non conuenit inter creditores, quis eorū locet, aut vendat: Prætor caussa cognita eli gere debet. Et in l. quod si plures. ff. de test. vbi ita scribitur, quod si plures satisfacere parati sunt, tunc idoneior præferendus erit. Et in l. vidua. C. de nupt. in illis verbis, vt si pares sint genere ac moribus nuptiarum petitores, is potior existimetur, quem sibi consulens mulier approbauerit. Et in cap. vlt. 63. dist. vbi si vora eligentium in duas se partes diuiserint, is metropolitani iudicio præferatur, qui maioribus iuuatur studiis & meritis. Et similis fermè tex. in c. quoniam, extra de iure patro.

3 ¶ Et huc spectat quod tradit gl. in l. ciues. C. de incol. lib. 10. & alij post eam, quos supra retuli in prin. huius q. nu. 17. & ante hos. Et alia in c. in nostra, in gl. magna, ante fi. de testib. de vxore quæ à duo bus petita, qui æqualiter probant, vt priori loco detur ditiori, & meliori, de quo & nos aliquid dixi mus supra in prima opi. num. 17. facit præterea. Et gl. in c. venerabilè, in verbo, fauere, de elect. quod si duo electi sunt in Imperatorem, poterit Papa gratificari vtri voluerit, si sint paribus meritis: aliàs debet præferre eum qui meritis superat, per d. c. quoniam, de iure patro. Et alia gl. in c. non iniustè, in verbo, cum alias. post medium, de procur. vbi si plures procuratores insolidum dati se simul of ferant, iudex magis idoneum debet eligere. Et alia item in c. si plures. 16. q. 7. quæ dicit, quod si pa troni in electione dissentiant, præferet episcopus eum qui maioribus meritis iuuatur, per d. c. quo niam, de iure patro. sed si pares sint, poterit gratificari cui volet, per c. cum autem, co. tit. & c. si forte, 63. dist. Et idem quoque voluit Ca. Flo. in cle. plures, in 1. q. & ibi quoque Petrus Anc. col. 2. de iure patro. & Paul. Citat in tract. de iur. patro. in 6. par. in 27. q. & Firmia. in tract. de episc. in 2. parte 2. par tis prim. lib. 3. in 21. q. Gaye. in repet. c. vlt. col. 54. ver. potes ergo præferre, de elec. lib. 6. Cæsar Lam bert. in tract. de iure patro. in 17. art. 5. q. prin. 3. partis lib. 2. col. 2. nu. 7. & alibi sæpe.

4 ¶ Et quod scribit Arch. & Io. And. in c. duobus, de rescript. lib. 6. quod id quod ibi scribitur ordi narium posse alterum ex duobus simul impetrantibus aut præsentatis deligere, vt scilicet procedat, si æquales sint meritis & idoneitate. Nam idoneiorem teneri ordinariu assumere, vt illos refert & sequitur, licet aliud mihi dicere videantur, Dom. con. 34. graduarius, col. j. Quod item voluerunt Io. And. & Pan. in c. 1. de iud. in casu gl. quam supra citauimus in 2. op. nu. 9. sed & in hoc, Idoneio rem esse alteri præferendum. Et Cy. in l. exigendi, col. 2. ver. tertio quæro. C. de procur. & post eum Albert. in l. sed & hæ, col. 2. ver. quærit etiam ipse. ff. eo. tit. quod cum coniunctus pro coniuncto ad mittatur sine mandato: si plures coniuncti eiusdem gradus simul petunt admitti, non audiri debent, per l. non tamen. ff. eo. tit. sed iudex eliget idoneiorem.

5 ¶ Adde Bal. in l. in 23. q. ff. de rer. diui. loquentem in alio casu etiam à nobis supra relato, in 2. opi. 17. huius q. nu. 16. his concinit, cum videlicet duo fratres alii bellum indixerunt, nec possit vasallus duobus opem ferre, poterit gratificari: sed bene (inquit) faciet si grauficetur digniori. In quo tamen videtur Bald. sentire id non esse necessitatis, sed honestatis. Ad idem in l. per agrum. C. de seruit. in casu duorum plaustrorum sibi occurrentium, de quo & nos diximus in 1. op. nu. 20. quodque vo lunt, & iterum in 2. op. nu. 4. hucque spectant. limitat quod ab aliis ibi dicitur, locum esse sorti aut gratificationi. Nisi (ait) ratione dignitatis alterum alteri cedere oporteat. quod dicit no. & semper menti tenendum. Sed & omnes fere (quod iam diximus) quos citauimus in præcedenti op. id sen tire videntur, cum dicunt locum esse gratificationi cæteris per omnia paribus.

Gratificationi nunquam locus est nisi in casibus à iure exo pressis.

Idoneiorem semper præferendum.

Ad idem.

Ad idem.

Ad idem.

Ad idem.

1
Ambos debere
su cedere.
In rebus dubiis
uterque admitt
tendus.

AD quartam opin. quæ dicit vtrunque succedere, quæ communior est & humanior, facit text. in l. lex duobus. ff. de vulg. & pup. substi. & in l. qui duos. ff. de reb. dub. quibus cauetur, quod si quis fuerit substitutus ei qui ex duobus supremus morietur, si ambo in eadem nauis simul mortui fuerint, nec appareat vter eorum prior posteriorve decesserit, censendi sunt tanquam vterque vltimi decessisse videantur, propterea que vterque substitutus erit. Et si quis dicat nihil eos tex. facere, quia ibi duo simul mortui sunt: hic vero in nostra q. duo non simul nati sunt, neq; enim id fieri potest, vt scribitur in l. Arethusa. ff. de stat. hom. sed ignoratur vter prior posteriorve natus fuerit. Sciat nihil interesse, an certum sit duos simul esse mortuos, an vero certum quoque sit eos non simul mortuos, sed incertum vter prior mortuus fuerit, vt videre licet ex tex. not. in l. qui ex liberis, in prin. ff. de bon. poss. secund. tab. quem ad id multum commendat Paul. Cast. Fran. Arc. & Ias. in d. lex duobus.

2
Ad idem.

¶ Sunt & alij sexcenti tex. huc pertinentes, quorum memorabiliores tantum citabo, in l. si quis ita. §. i. ff. de test. tur. vbi si quis filio tutorem dederit, & plures filios habeat, nec constet cui dederit, omnibus dedisse videtur. Et in l. qui filiiab. §. i. ff. de legat. j. vbi si quis ita legauerit: Si qua mihi genita erit, hæres meus decem dato, natis plurimis videtur singulis tantundem legasse. Et in l. Titia textores, eod. tit. vbi si quis Titia omnes textores legauerit, præterquam quos eo testamento alij legauerit. Plotia vernas omnes, præterquam quos alij legauerit: si sint quidam & vernæ & textores, ideoque non constet quos Titia textores, quos item Plotia vernas non legauerit: erunt communes ambobus. Et in l. si quis Titio. §. si hæres. ff. de leg. 2. vbi si hæres damnatus est vni ex liberis decem dare, & non constet cui daret, omnibus præstare debet.

3
Ad idem.

¶ Præterea in l. 2. ff. de lib. & posth. vbi si is qui habet duos filios ita testamento scripserit, Filius meus ex hæres esto, cum non declarauerit de quo senserit, vterque hæres erit. Quamquam & hic tex. aliquo respectu possit pertinere ad eam opi. quæ in nostro casu neutrum admittit, quia scilicet hic neuter ex hæres sit, cum non constet quæ ex hæredem facere voluerit. Et in l. duo socij. ff. de hæred. inst. vbi si duo socij comunem seruū testamento facto hæredem & liberum esse iusserunt, & hi simul ruina oppressi perierunt, nec constat vter prior, duobus ipsis seruus ille existet libertus Orcinus. Cuius l. ar. Ang. & Imo. tradit id quod statim dicemus de duobus qui simul ad brauiū peruenierunt. Sed & Ang. ipse id tradit ad partem qui post mortem prioris viri vndecimo mense natus, ita vt possit esse filius prioris mariti aut posterioris, sed vtrius ignoratur, vt scilicet vtrique succedat: de quo & nos alibi dicemus alio loco. Nam id ab omnibus exploditur. Quid autem sit libertus Orcinus si scire desideras, vide in meis commentariis in l. si vnquam, in verbo libertis, nume. 107. eodemque vltimo.

Orcinus liber
tus quis sit.

4
Ad idem.

¶ Et tex. in l. 2. §. hæreditas. ff. de suis & legit. vbi si hæreditas proximo agnato, id est, ei quem nemo antecedit, defertur, si plures sint eiusdem gradus, hæreditas omnibus competit. Et in l. Labeo. §. i. ff. statulib. vbi huiusmodi fideicommissum, cui voles eorum restituas, si nullum elegisset cui restitueretur, omnibus debetur. Et in l. 3. §. si duobus. ff. de adi. leg. vbi si quis duobus Titius separatim legauerit, & vni ademit, nec apparet cui ademptum sit, vtrique legatum debetur, licet & id quoque ad illam opi. quæ vtrunq; reuocit, pertinere possit, vtpote cum hæc ademptio neutri oblit. Et sunt etiam qui ibi legunt neutri, non vtrique, de quo vide gl. & doc. ibi.

5
Ad idem.

¶ Nec huic opi. defunt alij tex. C. scilicet in l. cum inter. C. de fideic. liber. vbi si fideicommissaria libertas ei fuerit relicta, qui in ventre est, & id quidem singulariter: tamen si plures nascuntur, omnes sunt liberi. Et in l. si quis in testamento. ff. eo. tit. vbi si libertas fideicommissaria fuerit relicta vni ex liberis ancilla, quem hæres elegerit, si is non elegerit, dum vixit, omnes erunt liberi. & in l. vlt. vers. sed hoc quidem. C. de test. manu. vbi si in casu de quo ibi loquitur, non vnus veniat hæreditatis petitor, sed plures, vno momento omnes admittentur. Et vt finem faciam, textibus addam tex. Iuris Canonici in c. cum quis, in ver. cum ab eo. de sepul. lib. 6. vbi si quis habet duo domicilia æqualia, in diuersis parochiis sita, & in alia ecclesia eligat sepulturam, canonica portio debet solui vtrique parochiali ecclesie. Et idem dicit ibi gloss. in verbo, domicilia, si vnum esset domicilium, quod æqualiter esset in duabus parochiis.

6
Ex doct. lib.

¶ Hæcque opinio confirmatur multis nostrorum Doctorum sententiis. Et primum Accursij, qui inter alios facile primas obtinet, in §. inordinatum, in verbo, ordinem, in Auth. de hæ. & Falc. quod si ordo non apparet in casu de quo ille tex. loquitur, scribit posse dici, id forte dirimendum, per l. in rebus. & l. seq. ff. de iud. & l. si duobus. C. com. de leg. quas iam toties in id citauimus in j. op. Deinde subdit, vt ad eum redeamus, Vel dic secundum merita cuiusq; eum procedere. I. generaliter. §. quid ergo. ff. de fideicom. liber. Et hoc pertinet ad præcedentem op. Tandem vero ita cõcludit. Vel melius dic omnes vocandos, vt in legatariis & aliis supra dictum est, cum non appareat quis debeat admitti vel præferri propter æqualitatem partium. Et eam glo. expressè sequuntur Iac. Bel. Bal. & cæteri cum ea transire videntur.

7
Ad idem.

¶ Deinde Gl. non in vno loco habemus: vt si partes æqualiter de iure suo probauerint, res, si diuidua est, vtrique sit adiudicanda, videlicet gl. in c. si testes, in j. glo. magna, vers. si autem testes ex omni parte. 4. q. 3. & in c. in nostra, etiam in gl. magna, post medium, de testib. supra à nobis relatæ in j. opi. huius q. nu. 17. facit præterea. Ex quo etiam fuerunt plerique in ea opin. vt si in interdito, vti possidetis, vtraque pars æqualiter suam possessionem probauerit, sintque omnia vndiq; paria, sit ite possessio vtrique

vtrique pro dimidia parte adiudicanda. faciunt enim sibi partes per concursum, per l. si finita. §. cum autem. ff. de dam. infec. vt dicimus in coniunctis. l. re coniuncti. ff. de leg. 3. Ita enim inter cæteros voluerunt Vincen. antiq. Doc. in d. c. licet causam, & ibi Panor. col. pen. vers. extra glo. & Franc. Arc. & Philip. Dec. qui alia in id allegant, de prob. Bar. in l. si duo, col. vlt. ff. vt possi. & in l. j. col. quoque vlt. & ibi etiam Saly. col. antepe. vers. nec ob. hæc verba. C. eod. tit. & Bald. in d. c. in nostra, col. 2. vers. sed hic quæro, de prob. hoc quoque intelligens, cum res est diuisibilis. & Alb. in rub. ff. de legat. i. col. 2. num. 25. & in l. Titia textores, circa medium, post Dy. ibi, per eum tex. eo. tit. & Panor. in c. auditis, col. 4. vers. facit op. de præscrip. Ang. Arc. in §. quadrupli, col. pen. vers. ex quo sequitur, Inst. de actio. & Soc. in l. si quis cum totum, in 2. no. ff. de excep. rei iud.

8 ¶ Quamquam huic sententiæ aduersantur nonnulli in d. cap. licet causam, hac ratione moti, quod partes, vt inquirunt, id non petunt, nec super non petitis pronunciari debet. l. vt fundus. ff. com. diuid. & c. licet Hely. de simo. Sed hi certè non vident quod qui totum petit, satis partem petere videtur, cum in toto pars sit, vt in maiori minus. l. j. §. si stipulanti. ff. de verbo. oblig. cum sim. quod & bene intellexerunt Panor. & Franc. Arc. in d. c. licet causam: quæ tamen solutio non placet Decio ibi, qui aliter respondet, vt ibi videbis per eum.

9 ¶ Ideoque prioris illius opi. argumento subnixi Anto. & Pet. Anch. inter cons ipsius Pet. conf. 210. inter contraria, scripserunt, quod vbi iura partium sunt dubia, tantæque ac tot vtrunque sunt rationes, vt nesciat iudex in vtram partem inclinaret, debet vtrique rem æquè adiudicare. Sicut & Titus imperator fecit in l. & hoc Titus. ff. de hære. inst. & Solomon. 3. Reg. c. 3. & in c. afferte, de præsump. vbi & id quoque in id no. ipse Ant. & Imo. ita vt illi subdit in illo cons. licet respectu diuisionis pueri, tentando id dixerit, quod inibi dicitur. Tamen respectu iustitiæ suæ sententiæ id declarauit fieri debere in rebus & iuribus adeo dubiis. Subiiciuntq; in eodè cons. & hoc iuriconsultos fecisse, dum mediam viam in rebus dubiis delegerunt. l. sed & si lege. §. adeo autem. ff. de pet. hæ. & l. Titius. ff. ad SC. Trebel. vbi Alex. in 3. not. in id. cum tex. expendit. & hinc occasione sumpta refert & sequitur illud con. Anto. & Pet. Anc. vti etiam facit Io. Cacial. in tractatu de transa. in 12. q. col. 2. & 3. & in quodam cons. quod positum est in lect. Barp. Soc. post tit. de excep. rei iud. & illud cons. commune est ipsorum Cacial. & Soc. & Fel. in c. j. col. vlt. vers. secundo nota, de const. vbi id commendat, & ibi quoque Phil. Dec. in l. lec. col. pe. ver. quarto. & idem Dec. in c. j. col. 6. ver. illud vtiliter no. de prob. & in d. c. licet causam, col. pe. vers. extra gl. eo. tit. & conf. 68. pro resolutione & col. pe. vers. & ita breuiter, & 176. viso themate, col. pen. ver. & omnib. diligenter cõsideratis, & conf. 445. in casu, in prin. vbi & idem dicit voluisse Bal. in l. si paterfam. §. vlt. cum l. se j. quæ est d. l. & hoc Titius, per illu. tex. ff. de hæ. inst. & all. gat etiam Dec. l. filio ff. vt in pos. leg. & l. non sine. C. de bon. quæ lib. & Fran. Cur. iu. nior, & Maria. Soc. etiam iunior inter cons ipsius Maria. con. 33. quoniam articulus post prin. lib. 2.

Ad idem.
Iuribus partiū
dubis, sed æ-
qualibus iudex
debet rem con-
tentosam in-
ter eas diuide-
re.

10 ¶ Quibus adde & idem quoque ipsum Bal. laudauisse in tract. schismatis quem posuit super rub. C. si quis aliq. testa. prohib. col. antepe. & conf. 55. anno domini, in fi. lib. 2. & clarius conf. 457. ad euidentiã præmitto quod concubinitus, etiam ad fi. lib. 5. Raph. Fulgo. conf. 12. ad id de quo quæritur, in fi. vt iam non adeo ridiculum videri debeat illud rusticorum iudicium, qui si quid contentions dubiæ emerferit, rem controuersam mediam inter litigatores diuidunt, vt retulit glo. vlt. in l. Nescenius. ff. de neg. gest. Et ad id referri potest illud Terentianum in Adelphis.

De eadem re.

Vide si Dis placet,

Potius quam venias in periculum Sannio,
Seruésne, an perdas totum, diuiduum face.

11 ¶ Facit & quod voluerunt Guil. Cu. Alber. Bart. Bald. in lec. anti. & Sal. in l. si extraneus. ff. de condit. obli. cau. quod si quis vendit equam prægnatam, ea lege vt si ex ea nascatur pullus masculus, sit venditoris: si foemina, emptoris: & nascantur mas & foemina, vter autem prior natus sit ignoratur (de priore autem actum fuisse videtur, per l. boues. §. hoc fermone. ff. de verb. sign. cum si.) certè emptor & venditor æqualiter partiantur propter dubium: ita scilicet vt mas sit venditoris, foemina emptoris, per id quod in simili dicitur in l. si ita scriptum, in prin. ff. de lib. & posth. & l. qui quadringenta. ff. ad leg. Fal. Et sequitur Soc. in l. si fuerit. §. plane, col. 2. ff. de reb. dub. & Alc. in l. 2. in prin. col. 7. vers. quarto probatur. ff. de verbo. oblig. Contrariū tamen tenet Ro. Alex. & Ias. in d. l. extraneus, multis rationibus ibi adductis. Verum illis respondet Soc. supra, & Fortunus Gartia priorem partem tenens, in l. Gallus. §. & quid si tatum, col. 63. vers. quinto ex superioribus. ff. de lib. & posth. Atqui Fab. à Monte S. Sab. in tract. de empt. & vend. in 7. quæst. prin. in fi. de hac re loquens dicit hoc vsuuenire non posse: quoniam equa semper singulos foetus edit, vt quotidiana experientia videmus, & astruit Plinius, vt hoc illi addas, lib. 10. c. 63. At si forte animal vtriusque sexus genuerit, vt ille subdit, inspicendus est sexus qui in eo præualet, per l. quæritur. ff. de stat. hom. Sed quamuis in equa id procedere non posset, in alio tamen animali accidere potest. Sed & potest contingere, vt vno partu marem, altero foeminam pepererit, & tamen ignoratur vtrius partus fuerit prior aut posterior.

Ad idem.

12 ¶ Hucque etiam alludit quod à nostris tractari solet, an si à principe aut ciuitate statutum sit præmium primo ingredienti castrum à se obsessum, si duo simul & vno vestigio ingressi fuerint, an vtrique debeatur præmium, an neutri? In qua re plerique omnes in hoc consentiunt, vt præmium quod à pluribus obtineri potest, vtrique debeatur, vel integrum, vel dimidiatum, secundum verba edicti propositi. Ita voluerunt Pet. Dy. Iac. Arc. Old. Cy. Bar. Bal. Albe. Ang. Imo. Raph. Franc. Arc. & Alex.

Duobus simul
castru ingresa
si præmium
propositum
dandum.

& Alex. in d. l. qui filiabus. §. i. ff. de leg. i. Guid. Suz. in q. incip. pone quaestione de facto in quodā exercitio. Iac. Arc. Odofr. Cy. Bal. & Alber. in proem. ff. illi in §. itaque, hic in §. discipuli. post prin. Bar. Bal. Imo. Raph. in l. hoc articulo. ff. de hær. inst. Bal. in d. l. cū inter. C. de fideic. libe. Alb. in d. l. si fuerit. ff. de reb. du. & in i. parte statutorū. q. 106. quæro etiā quaestitū. Io. Fab. & Io. Plat. in §. si plures, Inst. de legit. ag. succes. & idem Ang. Arc. in §. proximus. in prin. Inst. eod. tit. Ang. & Imo. in d. l. duo focij. ff. de hær. inst. Aut. Imo. & Barb. in cle. & si principalis, de rescrip. Raph. Fulg. conf. 47. Ser. Michaël, post princ. Dom. in d. c. cum quis. vers. cum ab eo, in 2. not. & Philip. Franc. in 3. not. de sepul. libro 6. Paul. Cast. in l. cum qui, ante ff. ad Trebel. Barb. in l. si Titius, char. pen. vers. & à diuo. ff. de verbo. oblig. Io. Lup. in repet. c. per vestras, §. 17. vt ipse distinguit, nu. 10.

13 De eadem re.

¶ Et quamuis nonnulli tenuerunt neutri deberi, & inter ceteros Guid. Suz. & And. Pifa. & alij, vt videre licet apud Alb. in locis supra ex eo citatis, tamen illam priorem sententiam Scipio ille qui sibi deuicta Carthagine Affricani nomen comparauit, cuiusq; iudicia æquissima sanctissimaque semper habita sunt, & hic quoque sanctissimè iudicauit. Nam cum ei dandum esset præcipuum muralis coronæ præmium, qui primus murum vrbis nouæ Carthaginis conscendisset, incertumque esset ex duobus, qui hunc sibi honorem repetebant, vter prior in oppidum transcendisset, vtrunque Scipio ipse corona murali donauit. Cuius rei testes sunt locupletissimi Titus Liuius lib. secūdi belli Punici sexto, & Plutarchus Cheroneus in vita eiusdē Scipionis, & è nostris Alciat. in l. proximus. ff. de verb. sig. Nec absimiliter cum apud Cumanos aliquando dubitaretur, vtri ex duobus, Aristodemus scilicet an Hippomedontæ corona daretur, ex ea insigni victoria, quam ex Etruscis qui circa finem Ionicum habitabant, Vmbriis, Dauniis, aliisque Barbaris retulerant, censuerūt seniores vtrique eum honorem impertiendum, vt tradit Dionysius Halicarnassæus lib. Romanarum antiquitatum 7. Supra autem in 2. opp. huius quaest. nume. 17. ad stipulatur, diximus, quid agendum sit, si præmium propositum sit indiuiduum, vbi videre poteris.

Scipionis in hac re iudicium.

14 Achilles iudicium.

¶ Sed posteaquam in externa exempla incidimus, continenter aliud subiungemus longe vetustissimum, nec minus memorandum, antequam ad nostrates scriptores redeamus. Apud Homerum libro 23. Iliados cum propositum fuisset ab Achille præmium ei qui in palæstra vicisset, Vlyssesque & Ajax Telamonius ita certassent, vt neuter vicisset, aut victus esset, Achilles vtrique propositum præmium decreuit, tanquam vterque vicisset.

Νίκη δ' ἀμφοτέροισιν, ἀέθλια δ' ἴσ' ἀνέλοντες.
Et paulò post quoque idem factum est eidem Aiaci & Diomedij, qui telis certauerunt,
Ἐνθαμὲν δ' ἐκέλευε ἄεθλια ἴσ' ἀνέλεσθαι.
Quo etiam exemplo Palæmon apud Virgilium egloga 3. arbiter delectus inter Menalcam & Dæmætam vtrique victoriæ præmium in re dubia adiudicauit,
Non nostrum inter vos tantas componere lites,
Et vitula tu dignus, & tu.

15 De duobus simul ad brauiū peruenientibus.

Et apud Q. Curtium libro 7. cum Alexander vulneratus lectica militari deberet gestari, eques pedesque pro se quisque eum lectum subire contendebant. Equites quidem, cum quibus rex prælia inire solebat, sui muneris id esse censebant. Pedites contra, cum faucios commilitones ipsi gestare assueuissent, eripi sibi proprium officium, potissimum cum rex gestandus esset, querebantur. Rex in tanto vtriusque partis certamine inuicem utrosque subire iussit.

¶ Sed iam ad nostrates reuertamur. simile est præcedentibus quod quæri solet de præmio proposito ei qui primus ad brauium, quod vocant, peruenit, vt si duo simul peruenierint, vtrique debeatur præmium aut integrum singulis, aut omnibus inter eos æqualiter diuidendum. Sunt enim in ea re diuersæ opiniones, sed quantum ad id de quo agimus, non opus est eas distinguere. Vide igitur amplissimè Alb. in proce. ff. discipuli, col. 2. & in j. parte statutorum. q. 107. prædicta etiam faciunt, & alios multos quos tibi citabimus infra in 6. op. nu. 10. & quod plurimi, & præterea Dom. & Philip. Franc. in c. cum quis. §. cum ab eo, de sep. lib. 6. Ant. & Imo. in cle. & si principalis, de rescrip. Et vide etiam quæ diximus supra in j. op. huius quaest. nu. 23. concinit.

16 Quis iudex de loci comissi in confinio duarum iurisdictionum.

¶ His concinit quod traditum est à Guid. Suz. in auth. qua in prouincia. C. vbi in rem actio, quod si delictum commissum sit iuxta confinia duarum iurisdictionum, & ignoratur vtrius iudex cognoscere debeat, vterque cognoscat, per l. iurisperitos. §. cum oriundus. ff. de exc. tut. vbi & idem Guid. dicit & Io. And. in addi. Spec. tit. de cõp. iud. ad. §. i. vers. sed pone aliquis. & in tit. de raptor. §. i. vers. sed pone inter statuta, & Alber. in l. libertus. §. præscriptio, per eum tex. ff. ad municip. & in l. de iure, eod. tit. & in l. sine. §. i. col. 2. vers. & primo collige ff. de lib. agno. vbi ad hoc multa allegat. & Bal. in l. si quis ex aliena, in priore lec. ad ff. de iudi. & alij plurimi, quos tibi collegi in tract. Retractuum, tit. j. §. vlt. in gl. quoque vlt. in fi. Quibus adde Ant. id declarantem in c. i. col. l. de rapt.

17 Qui habitat in medio duarum parochiarum est vtriusque parochianus.

¶ Cui confine est id quod ab alio antiquo scriptore And. Barul. in l. omnes profugi. C. de arg. & cõf. lib. 11. traditum quod si quis habitat in medio duarum parochiarum, & ignoratur vtrius is sit parochianus & sint omnia hinc & hinc paria, quia videlicet non longius distat ab vna quàm ab altera, æqualiterque in vtraque conuersatur, censetur esse vtriusque ecclesiæ parochianus. Et sequitur Io. Plat. ibi. de quo etiam per eundem in l. j. C. de munic. & orig. lib. 10. Bar. Ang. & alios recentiores in l. quod conclaue. ff. de dam. infect. Cui dicto aliud iungam alterius antiqui quoque Doct. Goffre. & post eum Panor. in c. quoniam, in fin. extra de dec. quod cum dubium est, vtrius parochiæ sint noualia

noualia in confinio earum sita, debent diuidi inter vtrasque, argum. d. c. 2. de sepul. lib. 6. & §. insula. Instit. de rer. diui. Tu autem hic vide quæ diximus supra in j. opi. huius q. num. 24. & quod produunt, & in 2. op. nu. 14. nec hoc loco, & rursus nu. 21. nullius quod iam diximus.

18 ¶ Huc accedunt duo dicta Io. Fab. Primum in l. j. C. vbi pet. tut. Si pupillus (inquit haberet domicilium in vno loco, & bona sunt sita in alio, iudex vtriusque loci poterit illi dare tutorem, per iura quæ allegat. Sed si vterque dedit, præfertur qui prior datus est. nam habenti tutorem amplius tutor dari non potest. quod si non appareat vter prior fuerit, videtur. ait, quod se impediūt. l. duo sunt Titij. ff. de test. tu. vel forte ambo administrabūt. l. 2. C. de test. tu. Et ita residet, tanquā hanc posteriorem partem (vt fit) secutus. Alterū est in l. vlt. post prin. C. de iure emphy. quod si emphyteuta vni domino soluit quandā pecuniæ summā pro pensione, alteri certā partē fructuū: & dubitetur vtri eorū sint soluenda laudimia, antiquiori soluēda sunt, ex sentētia Spe. ti. de loc. §. nūc aliqua, ver. 105. Si nō cōstat vter eorū sit antiquior, in dubio vtrique soluēda sunt. Et sequitur Ias. in d. l. vlt. col. 1. in 6. q. ver. sed pulchrū est videre. Quod admodū notādū est: nā id vidi in magna cōtrouersia inter duos huiusmodi dominos.

Si iudex domicilij pupilli dederit tutorem & iudex bonorum alij, quis præferatur. Laudimia cui debentur.

19 ¶ Finem huic capiti fecerim, modò dixerim aliud alterius Doc. dictum illius contemporanei quod proprius & peculiarius ad nostram hanc quaestione accedit. Nam Albe. Rosa. alterius magni Doct. autoritate suffultus scilicet Dyn. in l. si quis ita. §. duobus. ff. de adi. leg. Duo, inquit, fratres adeo erāt & facie & omnibus ceteris similes, vt vnus ab altero secerni non posset. Habuerunt & ipsi singulos filios itidem similes, quos ad studia miserunt: alter eorum mortuus est, alter redit, & reperit patrem & patruum mortuos, ignoraturque ob ea quæ diximus vtrius sit filius, quærebatur cui eorum succederet, an neurri, an vtrique, & concludit vtrique. Sed vide quid de hoc quoque casu dicam inferius in 6. op. nu. 8. & quod.

Superstes ex duobus facie similibus cuius duobus eorum patribus mortuis succedet.

20 ¶ Sunt qui hanc etiam reprobant, maximè in dignitatibus regalibus, propterea quod sunt indiuidua, per c. præ. ea ducatus, tit. de proh. seu. alie. per Fed. Pro quibus est optimus tex. in l. qua sitū. §. si quis. ff. de fun. inst. vbi si incertum sit cuius agri sit instrumentum, neutri cedit, cum instrumentum sit res indiuisibilis. Verum hanc opi. satis refellunt rationes Bal. & asseclarū supra in prin. huius quaestione relatæ. quibus & tu addes eundē Bald. in d. l. vlt. in j. lec. ff. de rer. diui. Nec est quod cōtra obiciant gl. in c. in apibus, 7. q. j. quæ ad tex. c. nunc autem. 21. di. probantem duos simul fuisse imperatores, videlicet Diocletianum, & Maximianum, dicit id de facto fuisse, quasi non de iure, quam nūcupatim sequitur Imo. in l. vlt. col. 4. ver. extra gl. ff. de hære. insti. & Iason in l. licet imperator, in j. no. ff. de leg. j. Eam enim gl. & sequaces non plures fecerim, quàm aliam glo. quæ in c. per venerabilem, qui fili. sunt legit. ad text. qui ibi dicit Regem Franciæ in temporalibus non recognoscere superiorem, addit de facto, nam de iure (inquit) recognoscit, per d. c. in apibus.

Obiectio contra c. op. in rebus indiuiduis.

Duos Imperatores simul fuisse de facto.

21 ¶ Nam si verum fateri volumus, nec de iure quoque Rex noster recognoscit superiorem, vt à plurimis iam multis rationibus comprobatum est. Sicuti etiam & de iure possunt esse duo Imperatores, vt constat ex l. vlt. vbi id no. Imo. ff. de hære. insti. & l. si adulterium. §. Imperatores. ff. de adul. & l. Imperatores. ff. de appel. & aliis infinitis legibus. Et voluit etiam è nostris Alex. in d. l. licet Imperator, post prin. ff. de leg. j. At gl. in d. c. nunc autem, postquam ex eo tex. not. duos fuisse simul imperatores, dicit quod erant duæ personæ, sed tamen erant loco vnus. Subiungit autem contra ex d. c. in apibus. Sed forte, ait, vnus habuit dignitatem, alter administrationem. Verum alia glo. in c. non autem, in verbo, vt non succederet. 7. q. 1. postquam expendit duos esse posse episcopos insolidū, per eū tex. & c. relatio. 21. q. 1. quærit, an similiter esse possint duo papæ, & dicit minime, per quædam iura, quæuis plures imperatores fuisse legimus in d. c. nunc autem. 21. di. Sed in papa, inquit, non est ira, quia offenderentur ea regula, vnam sanctam catholicam, & c. qui episcopus. 23. di. Et eam glo. dicit sing. Car. Flor. consi. 150. qua situm sape fuit à me, in fi. Alber. autem in l. bene à Zenone, col. 2. ver. vtrum duo. C. de quad. pos. posteaquā citauit eos tex. quos supra allegauimus in prin. huius ver. dicit eos nō clare probare quod eodē tempore fuerint duo imperatores, sed forte fuerunt successiue. Addit tamen id expressum esse, vt scilicet duo fuerint eodē tempore, in d. c. nunc autem. 21. di. Tandem cōcludit de iure vnum tantum esse debere, per d. c. in apibus, & si quo tempore duo fuerint, casuale & de facto fuit. Denique Car. Alex. in d. c. nunc autem, negat id de iure fieri posse sine permissione papæ. Nec in hoc, inquit, officium exempla imperatorum ethnicorum, qui non agnoscebant veram fidem Christi, nec papam eius vicarium; tanquam scilicet Theodosius, Honorius, Iustinianus, & Iustinus, de quibus mox dicam, & multi alij qui simul cum aliis imperauerunt, non fuerint Christiani, aut etiam ex fide nostra penderet vnum imperatorem esse debere.

De eadem re.

Duos papas simul esse non posse.

22 ¶ Atqui licet videre ex nostris legibus, quod iam diximus, atque etiam Aeliano Spartiano, Aelio Lampridio Iulio Capitolino, Vulcatio Gallicano, Trebellio Pollione, Flavio Vopisco, Aurelio Victore, Ammiano Marcellino, Eutropio, & Paulo Diacono, plures simul imperatores fuisse, simulque imperium eodem titulo administrasse, legesque tulisse. Et ne eius rei longa testimonia petamus, maxima pars legum Codicis constat legibus à binis ternisque atque etiam nonnunquā quaternis Imperatoribus editis. Quin & Iustinianus nostrarum legum conluctor, imò, vt plerique omnes volunt, destructor, cum Iustino auunculo primum, deinde & cum alio Iustino ex filia nepote simul imperauit, horūq; simul multas leges, in C. habemus: multas Gratiani, Valentiniani, Theodosij, Archadij & Honorij simul. Nonnullas Gratiani, Valentiniani, Theodosij, & Archadij simul: vt ex hoc quoque cognoscas quatuor simul imperasse. Multas denique & aliorum qui bini ternique

De eadem re.

DE IVRE PRIMIGENIORVM

530

simul, quod iam diximus imperauerunt, ut legum tituli plane ostendunt, in quibus literæ A. & C. imperatorum nominibus eodem fere numero subiiciuntur. Verbi gratia. Iustinus & Iustinianus AA. & CC. id est, Augusti & Cæsares, nonnunquam A. vni tantum, & C. alteri, puta Philip. A. & Philip. C. id est, Philippus Augustus, & Philippus Cæsar. Erat enim Cæsaris titulus leuior, & qui statim omnibus ad imperium ascitis tribuebatur, Augusti maior, atque, ut sic dixerim, augustior, qui non continuo omnibus concedebatur.

A. & C. in tit.
lum quid si-
gificant.

23

Quid inter
Cæsarem &
Augustum in-
tererat.
De eadem re.

¶ Quinetiam Ammianus testis est tum sæpe, tum vero maxime cum de Iuliano imperatore loquitur, & Mamertinus in Panegyrico eidem Iuliano dicato, & apertius Spartianus in vita Aelij Veri ad Domitianum, statim post prin. & Eutropius in Diocletiano, Augustos illos duntaxat fuisse vocatos, qui imperabant: Cæsares autem eos, qui quasi principum filij designabantur Augustæ maiestatis hæredes, ut loquitur ipse Spartianus, videlicet imperaturi post mortem Augusti, interim tamen administratione rerum illis interdicta, ut etiam indicant Sôfomenus & Socrates Constanti-nopolitanus in historia quam Tripartitam vocant, de eodem quoque Iuliano & Gallo eius fratre loquentes lib. 5. c. item 5. & iterum, c. 12. & 49. & lib. seq. c. 1. & quisquis ille est, qui elegantem illum Panegyricum Maximiano & Constantino dixit. & ante hos Eusebius Cæsariensis lib. Historiæ ec-clesiasticæ 8. c. 16. Nisi tamen & ipsi Cæsares interim Augusti quoque nomine honestarentur, ad-missi æquo iure ad imperium, non expectata ipsius Augusti morte, ut contigit Maximiano Her-culeo, quem Diocletianus Cæsarem primum fecit, & aliquanto post tempore ex Cæsare Augu-stum, ut retulit Eutropius.

24

De eadem re.

¶ Vnde & in legum nostrarum titulis multi comperiuntur insigniti titulo C. tantum, id est, Cæsa-ris, qui & postea in aliis legibus A. id est, Augusti titulum inscriptum habent, ut in illis ipsis Philip-pis de quibus locuti sumus videre licet, qui præterquam q. aliquando ita inscripti sunt, ut diximus, Philip. A. & Philip. C. ita quoque inscriptos reperimus, Phil. & Philip. AA. & CC. nam & qui Augu-sti titulum consequebantur, nihilominus & Cæsaris retinebant, & dicebantur Augusti & Cæsares. Fuere autem Philippi, pater & filius. Pater autem filium consortem imperij fecit, titulo Cæsaris tan-tum, deinde & Augusti quoque ei assignato. Et sic qui ita primū inscribebantur Philip. A. & Philip. C. tandem & sic inscripti sunt, Philip. & Philip. AA. & CC.

25

Initium impe-
rij Ro. violen-
tum.

¶ Præterea quis ignorat cuiusmodi fuerit initium imperij Romanorum? Nam, ut interim taceam quid de ea re scripserunt ipse Alberi. in l. i. col. 1. & multis seq. C. de sum. tri. vbi dicit violentum fuisse. & Card. Lor. in c. venerabilem. §. verum, col. 2. & seq. extra de elect. & Pet. Ber. in tract. de origi. iuris. q. 1. Nonne res Ro. primū sub Regibus fuit & iis quidē singulis, deinde sub binis Consulibus, postea sub decemviris, rursumque sub binis Consulibus, postremo sub Imperatoribus: quorum pri-mus omnium Iulius Cæsar sibi perpetuam Dictaturam vsurpauit, & eo interfecto, Triumviri Ro-manorum imperium sibi diuiserunt, Augustus, Antonius, Lepidus. Tandem solus Augustus, mortuo Lepido & deuicto Antonio, tenuit, & post eum 14. & ij certē singuli vsq; ad Marcum Antoninum philosophum. De quo Capitolinus huiusmodi testimonium perhibuit, quod sanctitate vitæ, omni-bus principibus antecelluit. Et Aurelius Victor, quod virtutum omnium, cœlestisque virtutis fuit. Et Eutropius, quod illum mirari facilius quisquam, quàm laudare possit. Et Papinianus in l. vnum ex familia. §. vlt. ff. de leg. 2. illum vocat prouidentissimum principem, & virum religiosissimum, ut etiam facit l. dissentientis. C. de repud. & Gordianus imperator in l. hæreditas. C. de testa. tutel. con-sultissimum principem, & Iustinianus, prudentissimum & sacratissimum principem, & philosophiæ plenum, in l. cum Syllanianum. C. de his quib. ut indig. atque illi cognomentum Magni tribuit Iu-risconsultus in l. vlt. ff. de priuileg. vetera.

Antonini phi-
losophi impe-
ratoris laudes.

26

Antoninus ille
primus consor-
tem imperij se-
cit.

¶ Et is tamen tot tantisque virtutum cumulis illustratus (quod nondum à cæteris non aded lauda-tis factum fuerat) Annium Verum fratrem ad imperij partem adsciuit, tuncque primum, ut scribit Eutropius, Romana respublica duobus æquo iure imperiū administrantibus paruit. Sed & de iis lo-quens Capitolinus in vita ipsius Antonini: Antoninus (inquit) fratrem sibi participē in imperio desi-gnavit, Cæsaremque atque Augustum dixit, atque ex eo pariter cœperunt rempublicam regere, tunc-que primum Romanum imperium duos Augustos habere cœpit. De his quoque Spartianus in Ha-driano, Hi sunt qui duo pariter Augusti primi rempublic. gubernarunt. Et iterum in Vero, Verus certē cum Marco æquale gessit imperium. Nam ipsi sunt qui primi duo Augusti appellati sunt. Et hi quidem sunt, ut id illis addas, quorū leges à nostris Iurisconsultis adeo sæpe citantur, cum diuos fratres aduocant, ut in l. 3. §. vlti. ff. de testib. & in l. diui fratres. ff. de iure patro. & in l. i. in princ. ff. de effrac. & in l. diui fratres. ff. de accusa. & in l. diui fratres. ff. de pœn. & aliis sexcentis locis. Et alibi sci-licet in l. pen. ff. ad l. Cornel. de fals. rescriptum diui Marci cum diuo fratre suo.

27

De eadem re.

¶ Sūntque qui putant (id enim obiter dicere volui, ne error qui apud nonnullos iam diutius inualuit, posthac quoque maneat) hos intelligi, cum Seuerus & Antoninus in nostris legibus citantur, ut in l. diuus. ff. de extraord. crim. & in l. diuus. ff. de cri. expil. hære. & alibi sæpe. Et in hac op. fuit Accur. in l. de qua re. ff. de inof. testa. Nam quod horum op. iuuare potest, Verus Seuerus quoque appellatus est, ut nonnullis nostri temporis placuit, & videtur probari in l. iam hoc iure, in princ. ff. de vulga. & pup. sub. vbi citatur constitutio diui Marci & Seueri, nam is Marcus fuit Antoninus philosophus, de quo loquimur, prior autem Antoninus Pius dictus, qui & ipse in eadem l. citatur. Sed illic hauddu-bie legendum est non Seueri, sed Veri. nam & postea in ea ipsa l. citantur Seuerus & Antoninus, qui

haud

haud dubie sunt Septimius Seuerus, & Balsianus eius filius, quem pater participem in imperio fecit, ut Spartianus & Herodianus tradunt. nam & hic scilicet Balsianus, Antoninus dictus est, authore eodem Herodiano li. 3. & 4. & eodem quoque Spartiano, in vita ipsius Seueri, itēque in vita eiusdem Balsiani, itēque in vita Diadumeni, & Lampridio in vita Alexandri, Aurelio Victore Eutropio, & D. Hieronymo in Catalogo scriptorum in vita Tertulliani. Nam sub ipsis magna pars nostrorum Iurisconsultorum florere. Ideo nihil immutandum ex antiquis codicibus, in quibus passim & vbi-que legitur Seuerus & Antoninus. Quando & præter tex. Iurisconsultorum, in illis antiquis codici-bus multos legum titulos huiusmodi reperiamus: Seuerus & Antoninus, ut in l. i. C. de non numer. pec. & in l. i. C. de fun. dota. & l. i. C. qui non pos. ad liber. per. & in l. 3. C. de acqui. pos. & in l. pater. C. de hære. instit. & aliis propē infinitis. Sed & in §. sed si quis, Inst. qui. mo. testa. infir. ponitur quodpiam rescriptum Seueri & Antonini. Quin & habemus l. Antonini, qua patrem suum Seuerum appellat, in l. i. C. ad leg. Cor. de fals. & in l. 3. C. de donat. inter vir. & vxor. Et Tertullianus in lib. ad Scapu-lam dicit Seuerum fuisse patrem Antonini.

28 ¶ Et in omnibus etiam antiquioribus codicibus ante eos qui Parisiis à Cheuallonio impressi sunt, vbi-que ut diximus legitur, Seuerus & Antoninus. nullibi autem Verus & Antoninus. Quin propē semper Seuerus in antiquioribus, aut Verus in Cheuallonij codicibus prior nominatur, quod mini-mè decuisset, si illi essent Antoninus & illius frater Verus, de quibus volunt intelligi, cum Antoni-nus prior esset & ætate & imperio, & alterum ad imperium adsciuisset. Aut certē si neuter alteri ces-sisset, tamen non semper aut tam frequenter, ut vix contrarium inuenias, Verus primum ordinem obtinuisset, sed alternis tantum, ut dicemus in seq. q. Igitur libenter eo in sententiam Antonij Ne-brissenfis, qui in Lexico Iuris Ciuilibus tradit, quod cum Antoninus & Seuerus, in libris digestorum legitur, debet scribi Antoninus & Verus, tum ex illis vetustis codicibus Florentinorum, tum ex ipsa temporis historia. de qua re & tu vide alterum Antonium Augustinum in lib. ad Modestinum, & Alciat. lib. 3. disputationum, c. 8. in fi. Et certē sunt nonnullæ leges in quibus ita scribitur, scilicet in l. imperatores, quæ est 3. ff. de transac. & in l. imperatores. ff. de seruit. rusti. prædi. & in l. imperatores, quæ est pe. ff. de prob. & in l. vlt. ff. ad SC. Turpil. & in l. imperatores. ff. de re iud. & in l. imperatores. ff. de cur. bonis dan. & in l. imperatores. ff. de priuileg. credi. & aliis fortē paucis.

De eadem re.

29 ¶ Id autem quod diximus, ne per ambages incedamus, apertè probat l. cum hic status, in princ. ff. de donati. inter vir. & vxor. vbi sic scribitur, Imperator noster Antoninus, ante excessum diui Seueri pa-tris sui oratione in Senatu habita, author fuit censendi Fuluio Aemiliano, & Numio Albino Con-sulibus, &c. Nec est quod conungi possit mendum esse in eo loco, ut scilicet, diui Veri patris sui scri-bi debeat, quoniam Verus qui cum Antonino imperauit, fuit frater ipsius Antonini, & is quidem iu-nior, non pater, ut diximus. Et quia etiam illi Consules haud dubie fuere tempore ipsius Seueri, & filij ipsius, non Antonini & Veri. Præterea titulus leg. 2. C. de procu. hic est, diui fratres. titulus autem l. seq. est huiusmodi, Imp. Seuerus & Antoninus, & simile comperies in l. 2. 3. & 4. C. de alen. liber. ut proinde intelligas alios fuisse diuos fratres, alios Seuerum & Antoninum. Nam si iidem fuissent, tit. posterior hic fuisset. Iidem imperatores, ut videmus in aliis multis legibus.

De eadem re.

30 ¶ Item titulus l. i. C. de pact. est solus Seueri, tit. l. 2. est Seueri & Antonini, qui non potest esse Veri & Antonini illorum fratrum, quoniam ante eos nullus Seuerus imperator fuit, nisi fortē Commo-dus, qui & ipse Seuerus quoque appellatus est, ut patet ex illius epistola, quam posuit Iulius Capito-linus, ad finem vitæ Clodij Albini. Constat autē omnes leges Codicis fuisse in vnoquoque titulo ap-positas secundum ordinem imperatorum, ut quisque qui historias imperatorum & eorum tempora nouerit, haud dubie comperiet. Igitur ille Seuerus in d. l. i. fuit ipse Seuerus qui solus primum impera-uit, & postea filium ad imperium adsciuit, ut diximus. Nec absimiliter titulus l. i. C. ad SC. Maced. est Pertinacis imperatoris, & l. 2. Seueri, & Antonini. Est autem certissimum Pertinacem post illos fratres Antoninum & Verum imperasse, sed ante Seuerum & Antoninum. Nam & in l. i. C. de bo-nis liber. quæ est Seueri & Antonini, fit mentio diui Pertinacis. Adhæc in l. vlt. ff. de publica. vno in loco Iurisconsultus aduocat diuos fratres, & in aliis quatuor locis diuos Seuerum & Antoninum, tanquam diuersos ab illis diuis fratribus. Et idem comperies in l. generaliter. ff. de Decur. Denique in l. fideicommissa. §. vlt. ff. de leg. 3. citantur diuus Marcus, & Lucius Verus. Nam huius Veri fratris Marci Antonini Lucius prænomen fuit, ut videre licet ex Spartiano in vita illius, & Eutropio lib. 8. de gestis Rom.

De eadem re.

31 ¶ Nec quis causari potest hunc nostrum Antoninum Balsianum cognomento Caracallam, adeo fuisse improbari moribus, ut indignus sit, cuius rescripta citentur. Hoc enim illi condonatum fuit ob patrem iuris consultissimū, qui illum imperij participem fecit. Nam & videmus Commodi im-probissimi quoque imperatoris nonnunquam rescripta aduocari à nostris Iurisconsultis, nunc cum pa-tre suo diuo Marco, de quo tam multa iam diximus. ut in d. l. diuus. ff. de offi. Præsid. & l. 2. ff. de SC. Sylla. & l. sed & reprobari, in prin. & iterum l. spadonem. §. scire oportet. ff. de excusa. tut. & l. oratio. ff. de sponsal. & d. l. vlt. §. diui quoque Marcus. ff. de pub. & veft. & l. eum qui, in ff. qui sine manu. ad liber. perue. & l. nihil interest, in princ. & iterum l. si adulterium. §. imperatores. ff. de adult. & l. si quis inquilinos, in prin. ff. de le. 1. & l. cum proponebatur. ff. de leg. 2. & l. à tutoribus. §. i. ff. de admi. tut. & l. si quis à libe. §. si mater. ff. de liber. agno. & l. scire. C. vt in pos. leg. Nunc quoque solius sine patre, ut qui etiam post eum solus aliquandiu imperauit. Sic enim citatur in l. pen. ff. de in lit. iuran. & in l. pro-

Leges ab im-
probissimis im-
peratoribus la-
tis, fuisse rece-
ptas.
Commodi len-
ges.

cula. ff. de prob. & in l. lega. ff. ex qui. cau. maio. in l. diuus Commodus. ff. de iure aur. annu. & in l. diuus Commodus. ff. de iure fisc. & l. alimenta. §. i. ff. de liber. agno. ficuti item Domitiani impurissimi imperatoris rescripta quoque citantur, vt in l. Domitianus. ff. ad SC. Turpil. Et Heliogabali omnium mostrosissimi, qui & ipse Antoninus dictus est cuius est l. qui accusare. C. de ed. vt ostēdit l. vl. eiusdē tit. quæ est Alexandri, qui loquens de d. l. qui accusare, Antoninum Heliogabalum ipsius cōditorem vocat patrem suum, vt qui eum adoptauerat, testibus historicis qui vtriusque vitas scripserunt, & annotauit Alcia. Vnde & Opilius Macrinus & ipse Imperator, & in iure non incalidus, nefas esse dicebat leges videri Commodi & Caracallæ & hominum imperitorum voluntates, cum Traianus nunquam libellis responderit, ne ad alias causas facta præferrentur quæ ad gratiam composita viderentur, vt tradit Iulius Capitolinus in vita ipsius. Sed vt illi non nihil respondeam, nullus ad eò malus est, quin nonnunquam dicat faciãtque aliquid laude dignissimum, vt tradidimus in nostris Legibus connubialibus. l. ii. nu. 2. cui & ego, & seq.

32 De eadem re. ¶ Summa igitur præcedentium hæc est, diuos illos fratres nostris legibus sæpe citatos esse Antoninum, & Verum, atque sic scribendum esse, si quãdo reperitur, Antoninus & Seuerus: Verus enim dicendum est. Et è diuerso cum scilicet Antoninus est posterior, ita scribendum esse, Seuerus & Antoninus: Hòsque esse patrem & filium, patrem scilicet Seuerum, filium autem Antoninum, qui & Balsianus & Caracalla dictus est.

33 Cōclusto præcedentium. ¶ Quid igitur, vt redeamus à semita in viam, ad eò superstiosè nostros legum interpretes duo imperatores aut Reges offendunt? in hoc præsertim casu ad eò obscuro, ambiguo, perplexo, vt quid statuendum sit, ad componendam tam magnam discordiam inter duos fratres non temere ortam, omnes ferme nesciant. Nec id conuenientiùs faciãtque; ac promptiùs citra belli ac tumultus periculum fieri possit, quàm si ex æquo regnum siue imperium aut aliud simile partiantur. Ideò potest videri concludēdum, vt id fieri possit & debeat, etiam si nulla alia ratio id suaderet. Cum ea quæ sunt aliàs indiuisibilia, vt ducatus & similes dignitates, vt supra diximus, si tamen bellum aut scandalum futurum ob id fieri timeatur, diuidi possint, ex sententia Alexandri conf. 7. in consultatione, col. 2. vers. sextò probatur, lib. 5. cum aliis concord. à me adductis supra in 4. q. in 15. limitatione.

¶ Vt alternis annis mutentur. ¶ QVINTA OPINIO DECIMAE SEPTIMAE QVAEST. AD Quintam opi. quæ huiusmodi est vt ipsi fratres alternis annis vel aliis temporibus rerum summa potiantur, quæ & ipsa conuenit cū præcedenti, vt pote quæ apertè sentit & duos ipsos succedere, sed modum vtendi sine controuersia præscribit: qui & legibus quoque defendi potest, vt l. quoties. vers. quòd si Titius. ff. de vsuf. & l. 2. etiam. in prin. & iterum. §. vlt. rursus. q. l. si vsufructus alternis. ff. quib. mod. vsufr. amit. & l. 1. §. quemad. dies vsufr. leg. ced. & l. si sic cōstituta. ff. quemad. ser. amit. & l. communi diuidundo. §. cum de vsufructu, ibi, caueantque se per tempora vsuros, hoc est apud singulos mutua vice. ff. com. diuid. & l. arbor. §. vlt. ibi, diuisum tamen, aut mensura aut temporibus, eo. tit. & l. si conuenit, in princ. eod. item tit. & l. hæc distinctio. §. cum fundum, in princ. ff. loca. & l. & puto. §. vsufructus. ff. fami. hercisc. & l. via. §. vsuf. ff. de seruit. & l. Lucio, cum princ. l. seq. ff. de aqua quot. & æsti.

2 Ad idem. ¶ Sūtque & in hanc sententiam text. Iuris Cano. nempe in cle. 2. vers. & vt faciliùs, de iure patro. vbi dicitur id ius patronatus, quod aliàs indiuiduum est, posse tamen liberè, id est, vt interpretantur gl. & Doc. ibi, siue superioris autoritate, ita diuidi inter patronos, vt scilicet alternis vicibus presentent. Et eum tex. ita intelligunt glo. in verbo, liberè, & ceteri Doct. vt id quoque fieri possit, etiam si ecclesia nondum vacet. Et alia gl. in verbo, alternis, ad id trahit, c. vl. de præb. lib. 6. tanquam ex eo c. sumatur, beneficia quoque per vices mensiũ vel alternis temporibus à pluribus conferri posse, quod & ipsum intelligit gl. in d. c. vlt. in verbo, statuto, quæ id dicit obseruari in multis ecclesiis Gallicanis, vt verè scio in multis obseruari. Illum autem tex. in d. cle. 2. ad id quod diximus, citat & dicit no. Ias. in l. stipulationes non diuiduntur, col. 3. vers. istis adde. ff. de verb. oblig. Et idem quod is text. in d. cle. 2. ante eum voluerat glo. in c. 1. in gl. 1. ad fi. extra de iure patro. quam sequuntur omnes præter Inn. qui hanc diuisionem nec aliam admittēbat in spiritualibus, de quo etiam Panor. in c. querimoniam, vers. sed hoc dictum limita, eo. tit.

3 Ad idem. De ecclesiasticis in consilio duarum diocesium. ¶ Et hanc quoque sententiam adiuuat gl. in c. licet, in verbo, conuenit, in fi. 16. q. 3. quæ dicit quòd si ecclesia est subiecta duobus episcopis, quia sita est in consilio duarum diocesium, & non conueniunt episcopi in ordinatione & administratione illius, superioris erit officium in hac parte. c. nullus. extra de iure patr. vel alternis annis disponant, per d. l. quoties. ff. de vsufr. Et eam gl. sequitur & dicit no. & mente tenendam Pan. in c. vlt. col. 1. in vlt. no. & ibi Fely. col. 2. vers. in quantum D. Ab. extra de re iud. & Ro. qui eam sing. dicit in sing. 762. sunt sub regina. & Ale. in l. 2. §. ex his, col. 3. vers. & per hoc dicit. ff. de verb. oblig. & conf. 18. visis capitulis, col. 2. li. 2. & conf. 7. in consultatione, col. pe. li. 5. & confil. 25. attentis, col. 1. eo. lib. 5. Soci. conf. 278. in quæst. col. 1. vers. 2. etiam dico, lib. 2. & Franc. Curt. senior conf. 25. tria, in 2. dubio, in fi. Fely. in c. quæ in ecclesiarum, col. pe. de consti. vbi illam quoque dicit sing. & in c. prudentiam, col. 2. vers. sed quod erit remedium, de offi. dele. & Ias. in d. l. stipulationes non diuiduntur, & conf. 215. ex Valentia, col. 4. vers. non ob. tertium, lib. 2. quibus locis dicit eam not.

4 Alius casus. ¶ Sed & huius factionis, vt sic dixerim, aliæ sunt duæ gl. prior in c. 1. in gl. vlt. extra de paroch. quæ in casu illius c. si duo episcopi nõ conueniant inter se, alternis annis percipient reditus, per d. l. communi diuidundo. §. cum de vsufructu. ff. com. diuid. Et illam glo. sequuntur Host. Io. And. Ant. Petr. Anc.

Anc. & Card. Flor. & omnes ibi præter Pet. antiquum Doc. Altera autem glo. est in c. non potest, in verbo retinere, de præben. lib. 6. quæ dicit, quòd si alicui fuerit à summo pontifice facta potestas retinendi duo beneficia curam animarum habentia, non ex hoc indultum esse videtur, vt neutrobi resideat, sed debet in altera tãtum, vel etiã in vtraque alternis vicibus residere. Et illã in posteriori parte sequitur Domi. & Philip. Fran. ibi, & in c. 2. §. cū ab eo, de sepul. li. 6. dum eã gl. simpliciter allegat.

5 ¶ Nec hinc discrepat, quod dicit Iac. Ardiz. tit. quib. mo. feu. amit. sub rub. an feuda iurisdictionis diuidi possint, q. cum iurisdictione diuidi non possit, si duo fratres habeant castrum cum iurisdictione, ita poterunt diuidere, vt alternis administrent. q. & idem voluit Bal. in c. 1. §. præterea ducatus, col. 1. vers. item feudum æquiparatur, & ibi quoque Iac. Aluar. & Card. Alex. tit. de prohib. feud. ali. per Fed. & idem Bal. in c. vno delegatorum, quod est pe. col. vlt. extra de offi. deleg. Ale. d. con. 18. col. 2. li. 2. & d. conf. 25. li. 5. Soci. conf. 67. visis inuestituris, col. 11. vers. quartò quia sunt feuda, lib. 1. quod iterum reperitur conf. 165. lib. 2. & idem Soci. d. con. 278. vbi supra, lib. 2. Fran. Curt. Senior conf. 69. dominus Ioan. col. 12. vers. tertio modo. & Baptista à S. Blasio inter conf. feudalia, Albert. Bru. conf. 66. ex thēmate, col. 7. vers. sed quæritur, qualiter.

6 ¶ Nec id solùm possunt facere, sed cogendi sunt vt faciant, vt placuit Ang. in d. l. 2. §. ex his, & ibi quoque Imo. col. 6. & Alex. col. 3. ff. de verb. oblig. Panor. in d. c. vlt. col. 1. de re iud. Rom. d. sing. 762. per d. gl. in d. c. licet, supra allegatam. Alex. d. conf. 7. col. pen. lib. 5. & d. conf. 25. col. 1. & iterum col. 6. vers. non ob. etiam quæ notantur, eo. lib. 5. Iac. à S. Geor. in tract. feu. in verb. marchio in Italia, col. 4. vers. sed ponamus. Ias. in d. l. stipulationes non diuiduntur, col. 5. vers. extra gl. vbi id dicit sing. Fely. in d. c. quæ in ecclesiarum, col. pen. & in d. c. prudentiam, col. 2. Car. Rui. conf. 19. in hac controuersia, ad fin. lib. 1. Philip. Deci. in l. nam & si fur. §. si seruus communis, paulo ante fin. ff. si cer. per. & confil. 249. in casu de quo quæritur, circa medium. Alber. Bru. confil. 79. in causa & lite col. 1. De quibus & tu vide quæ diximus supra in 9. limitatione 4. quæstionis.

7 ¶ Et huc item vergit quod scriptum est ab Imo. Domi. & Philip. Francor. in d. c. cum quis, vers. cum ab eo, de sepul. lib. 6. quòd, si contenditur inter duos parochos de iure sepulturæ, confessionis & administrationis aliorum sacramentorum, & aliorum id genus iurium parochialium, propterea quòd quis habitat in finibus duarum parochiarum, ita vt non constet in vtra earum habitet, ea iura debent inter eos diuidi alternis vicibus per d. cle. 2. de iure patro. Et id adde ad ea quæ supra diximus, nu. 3. & præterea.

8 ¶ Hanc autem opinionem secuti sunt Thyestes & Atreus fratres qui Mycenis alternis annis regnarunt, vt videre licet ex Seneca Tragœdiographo in Thyeste, actu 1.

Alterna scelerum ne redeant vices. Atque etiam Eteocles & Polynices Oedipi Thebanorum Regis filij, qui dum inter eos non conueniret vter eorum regnaret, inuito fœdere inuicem sanxerunt, vt singuli eorum alternis annis regnarent, sortèque dirimeretur, vter prior regnaret. Verùm Eteocles, cui prioris anni fors obtigerat, exacto tempore recusauit fratri vices regni tradere. vnde ortum est celeberrimum illud bellum Thebanũ. authores, Euripides in Phœnissis, nã ea fabula ob id edita est, Diodorus Siculus li. 5. Bibliothecæ, ca. 6. & Papinius in libris Thebaidos in quib. id bellũ bellissime descripsit. Quod ita incipit, Fraternal acies alternãque regna profanus Decretura odiũ. Et ipse Seneca in Thebaide, actu 2. Nam regna repetens frater, & In bella cunctos Græcia populos agit, Septena muros castra Thebanos premunt.

Hyginus autem Fabularum cap. 67. scribit Oedipum eorum patrem regnum alternis annis illis tradidisse.

9 ¶ Sic & Procas Albanorum Rex, Amulio & Numitori filiis regnum annis vicibus habendum, vt videlicet alternis vicibus imperarent, reliquit. Sed Amulius cum primo loco regnasset, fratri imperium non dedit, & quod deterius est, vt eum sobole priuaret, Rheam Siluiam eius filiam Vetta sacerdotem præfecit, vt virginitate perpetua teneretur, quæ à Marte compressa Romulum & Remum ædidit. Id scriptum reliquit Plinius Iunior, siue is fuit Cornelius Nepos, vt nonnulli existimant, siue etiam Suetonius vt & alij arbitrantur, in illo eleganti libro qui de viris illustribus inscribitur, in prin. Quid autem ex eo fecitũ est, videbis apud Liuiũ, & alios rerum Romanarũ scriptores.

10 ¶ Apud Romanos, Consules cum ambo aderant, alternis diebus, vel mensibus, vel aliis temporibus (neque enim in tempore omnes conueniunt) imperabant, vt colligi potest ex eo quod scribit Liuius lib. ab urb. cond. 2. Cautum est, ne si ambo Consules fasces haberent, duplicatus terror videretur. Brutus prior, concedente collega Collatino, fasces habuit. Et iterum li. 8. Aemilius, cuius tum fasces erant, collegam Dictatorem dixit, id est, qui ea die imperium habebat. Et li. 9. Publius, penes quem fasces erant, &c. Et li. 2. 2. belli Punici. Obstitit Paulus Consul, cuius eo die nam alternis imperitabant imperium erat. Et iterum, Summa imperij eo die penes Paulum fuit. Itaque Varro postero die, cuius fors eius dici imperij erat, &c. De qua re etiam Silius Italicus loquens libr. 8. Ni fors alterni iuris quo castra reguntur, Arbitrium pugna propevani in fata negasset. Quod & aliis plurimis ipsius Liuij locis videre licet, & ex Polybio lib. 3. Historiarũ, quo loco descri-

Fratres simul habentes iurisdictionem possunt conuenire ut alternis eam exercent.

Imò debent.

De duobus parochis habitantibus in consilio vtriusque.

Vetusium huiusmodi opi. exemplum.

Aliud exemplum.

Consules alternis temporibus imperabant.

bit praelium Cannense. & ex Plutarcho in Publicola, dum scribit ipsum postquam mortuo Bruto Lucretium collegam sibi subrogasset, ei quod senior esset primo loco cedentem fasces tradidisse, id est, concessisse ut primo illo tempore fasces ipse haberet.

II An autem alternis diebus an mensibus. ¶ Et quanquam Lilius ferè ubique sentiat alternis diebus id diuisum fuisse, tamen Dionysius Halicarnassensis statim post initium Romanarum antiquitatum, iterumque lib. 9. quo loco agit de consulari Titii Quintij Capitolini, & Appij Claudij Sabini de ea re ita loquitur, ut possis intelligere Consules Romanos alternis mensibus fasces deferre solitos. Cui aperte concinens Suetonius in Iulio Cæsare de consulari illius loquens c. 20. Antiquum (ait) morem retulit, ut quo mense fasces non haberet, Accensus ante eum iret, lictores ponere sequeretur. Et Aulus Gellius li. 2. c. 15. cum scribit, Qui l. potiores essent solitos fasces primi mensis collegis concedere.

12 Et Tribuni quoque milium. ¶ Nec in ea re tantum hac diuisione utebantur Consules Romani. Nam ut tradit Lilius libro 4. ab urbe cond. cum L. Sergius Fidenas, & M. Papyrius Tribuni militum in bello aduersus Aequos non satis conuenirent, tandem ita comparatum est, ut alternis diebus summam imperij haberent. Et li. 7. post prin. conuenit inter patricos & plebeios ut alternis ædiles ex plebe fierent. Et lib. 2. belli Punici. Cum Fabij Maximi Dictatoris, & Minutij Magistrum equitum ius atque imperium fuisset æquatum, Minutius ipse se optimè ducere ait, ut aut alternis diebus aut si maiora interualla placerent, partitis temporibus alternis summum ius imperiumque esset. De quo etiam Polybius lib. 3. Historiar. & Plutarchus in Fabio Maximo. Apud eundem Lilius lib. 3. ad urb. cond. Decemviri illi primum alternis fasces habebant, ut hoc insigne regium in orbem suam cuiusque vicem per omnes iret. Ideoque postea id ipse appellat vicissitudinem imperitandi, quod scilicet vicibus alternis imperarent. Præfati quoque ætarij alternis mensibus curam eius sustinebant, ut planè liquet ex epistola Plinij ad Traianum, cuius initium, cum Lilius pater tuus. Sed & inferius in 19. quod ostendimus, Romanos Imperatores, cum plures essent alternis priorem locum obtinuisse.

13 ¶ Nec apud Romanos tantum alternis, cum duo magistratus erant imperabant, sed & apud Athenienses quoque, à quibus maxima ex parte Romani ipsi suas leges & institutiones acceperunt, id obseruatum fuisse, videre licet ex Plutarcho in Aristidis vita. Nam cum ipse Aristides & Miltiades duces essent in illa tam celebri & memorabili pugna Marathonica, illud ipsum inter se statuerunt ut in singulis dies alternis rei summa ad vnum deferretur.

14 Calliopes iudicium super controuersia Adonidis inter Venere & Proserpinam. ¶ Postremo non omittenda est historia (ne fabulam dicam) ad hanc quoque sententiam pertinens, relata ab Hygino (Hyginiū alij vocat) Augusti liberti, Poëticōn Astronomicōn li. 2. in eo c. cui tit. l. yra est. Cum Venus in concertatione cum Proserpina ad iudicium Iouis venisset, vtri earum Adonis cederet: Calliope Musa Orphei mater à Ioue iudex data ita iudicauit, ut scilicet dimidiam partem anni earum vnaquæque possideret. Ob quam rem indignata Venus, quod ut non sibi propriū concessisset, Orpheum Musæ filium Tressis mulieribus discerpendum obiecit.

15 ¶ Nec tamen interim prætermittam aliam historiam non minùs iucundam, cuius meminit Demosthenes, aut quisquis is fuit, nam de autore dubitatur, in oratione aduersus Neerā. Disceptabant Stephanus & Phrynio de Neera meretricula, suā enim vterque esse dicebat. De qua re auctori arbitri Satyrus Alopærensis, Sabrias Lamprensis, Diogiton Acharnensis audita re ex vtroque & ex ipsa muliere, sententiā tulerunt, mulierem ipsam copiam sui facere vtrique; alternis diebus, nisi ipsi sibi mutuò aliud sibi concesserint. Nec quod scribit Spartianus in vita Septimij Seueri, ipsum cum moreretur, iussisse ut alternis diebus apud Bassianū & Getam filios Imperatores in cubiculis fortuna regia poneretur.

SEXTA OPIN. DECIMAE SEPTIMAE QVAESTIONIS.

I AD sextam opi. quæ neutrum dicit succedere, multa quoque faciunt. Et primum text. qui omnium maxime urget in l. si fuerit, in prin. ff. de reb. dub. vbi si fuerit legatum vni ex cognatis, qui primus Capitolium ascenderit, si simul duo ascendisse dicantur, nec apparet quis prior, legatum impeditur. Idem si legatum fuerit ei qui maximus natu est, & duo pares ætate sunt. idem si libertas vni ex pluribus seruis eiusdem nominis relicta sit, nec apparet de quo testator sensit. De quo etiam vltimo est text. in l. si quis de pluribus, eo. tit. & in l. cum ex pluribus. ff. de manu. testa. Vides enim ex eo text. cum ignoratur ex duobus vter natu est maior, quod neutri debeatur legatum relictum maiori natu. Vides & id & similia procedere in libertate re omnium rerum fauorabilissima, ut plenè diximus in repe. l. si vnquam. in verbo, donatione largitus, in 17. q.

2 ¶ Alius text. in eam sententiam solennis & frequentissimè in hisce rebus citatus in l. duo sunt Titij. ff. de testa. tur. vbi si testator reliquerit Titium tutorem, suntque duo Titij, nec apparet de quo senserit testator, neuter tutor erit. & text. in l. nominatim, quæ est 2. ff. de lib. & posth. vbi si testator qui plures habebat filios dicit, filium meum ex hæredo, nomine non expresso, ita ut ignoretur quem voluerit ex hæredare, nullus ex hæres erit. Et ne putes id tantum procedere in ex hæredatione quæ odiosa est: certè & in institutione quoque hæredis obtinet, per l. in tēpus. §. quoties. ff. de hæ. insti. Et idè in legatis, ut scilicet si nō appareat, cui ex duobus Titius legatum sit, neutri legatum debeatur. l. quoties, ver. si verò duo. ff. de vfu & vfufr. vbi eos dicit sibi inuicè legatum impedire. & similes text. in l. si quis ita. §. si duobus, ibi, quemadmodum & in dando. ff. de adi. lega. & in l. qui plures. ff. de vfu & vfufr. lega.

3 ¶ Et text. item in l. qui soluendo, la. cum l. seq. quæ incipit, inuicem. ff. de hæ. insti. vbi si qui soluendo non est, duos seruos suo testamento liberos & hæredes esse iubeat, si apertis tabulis vterque; viuat, neuter hæres erit, propter legem Eliaſcentiam, quæ amplius quàm vnum hæredem necessarium fieri

fieri veteruicem enim eos sibi obſtare. Et in l. cum duo. ff. de in diem. addic. vbi si duæ res venditæ sunt ptiis separatis, ea lege ut eius resoluetur venditio, ad cuius pretium fuerat additum, nec appareat vtrius pretium addiderit, neutra resoluitur. Ex qua not. gl. in dubio nil valere, citatque, nonnulli ex dd. ll. Et in l. si duobus, quæ est 2. §. vlt. ff. quib. mod. vfufr. amit. cum scribitur, nam si concurrere volent, inuicem se impediunt. Et in l. idem Pomponius. §. vlt. ff. de rei vend. vbi si plures sunt eodem nominis serui, nec appareat de quo actum sit, nulla fit condemnatio. & ibi gl. no. ratione incertitudinis condemnationem reddi nullam, & allegat etiam quædam ex d. iuribus, & illum tex. dicit sing. Bald. in c. quoniam abbas, col. 2. extra de offi. dele. ad hoc ut si Titius sit condemnatus, sitque duo Titij in loco vbi lata est sententia, ea sententia nulla est. Et l. quæsitum. §. si quis eodem. ff. de fun. inst. vbi si quis eodè instrumento in pluribus agris vtatur, nec appareat cui potius agro testator destinauerit, nullius instrumento cedit. Et ibi quoque gl. no. ratione incertitudinis neutrum valere.

4 ¶ Et in l. §. apud Iulianum. ff. de pos. vbi si duo contendunt de hereditate depositoris: nec certum sit, ter hæres sit depositarius neutri interim soluere tenetur. Cuius text. autoritate respondit Bald. on. 250. viso isto processu, col. 1. lib. 4. quod si duo contendunt de titulo beneficii, ita ut neuter magis sit in possessione ipsius, quàm alter, pendente lite neutri soluendum est. Et ad hoc quoque citantur l. veteribus. vbi gl. magna, in ff. de pact. & l. in tradendis. ff. com. prædi. & l. sci. niam. §. cum stramentum. ff. ad l. Aqu. & l. adhuc, in prin. ibi, si verò simul, vbi etiam gl. in verbo, nihil fecit. ff. de vfufr. & sed & si de sua. & l. cum falsum, & l. eum qui duobus, in prin. ff. de acq. her.

5 ¶ Citanturque in eam sententiam & text. Iuris Cano. & inter ceteros, in c. si quis iusto, quod est pen. in vers. verum si ambo, & iterum vers. si autem nullus, de elect. lib. 6. vbi si ab absente canonico simul fuerint deputati multi procuratores in solidum, & ambo concurrant, is admittendus est, qui primò nominatus est in instrumento procuratorio. ut si non in solidum sint deputati, nullus eorum admittetur, cum vnus tantum in id admitti debeat, & ei imputabitur, qui sic eos indiscretè constituit. Et ibi gl. in verbo, nominatus, in fi. dicit quod si non apparet de ordine, quia duo sunt instrumenta procuratoria, in quibus singuli sunt constituti, nec apparet quod sit prius, quòdve posterius, se se mutuò impediunt, per d. l. quoties. ff. de vfufr. Et imputet, ait, sibi, qui sic eos constituit. Et eam gl. sequuntur Pet. Anc. in 6. not. & Domi.

6 ¶ Ad quod proximè spectat, quod à multis dicitur, quod si reperiantur duo testamenta vnus diei, in quibus sunt instituti diuersi hæredes, nec appareat, quod sit prius aut posterius, neuter hæredum succedet, si cum tertio contendat, aut etiam si contra se inuicem petant mitti in possessionem. Hi sunt gl. Oldr. Ray. Odof. Cyn. Alber. Angel. Saly. Raph. Pau. Cast. Philip. Cor. & Ias. in l. v. C. de edict. diui. Adri. tol. gl. Azo. Hug. Bar. & Alber. in l. 1. §. non autem, qui est 1. ff. de bono. pos. secund. tab. glof. in §. 1. in verbo, firma est, in fi. & ibi Angel. Are. ad fin. Insti. de ademp. legat. Bapt. Brixien. questione 56. cum duæ mulieres. Oldra. conf. 1. in causa, col. 2. vers. vnde dubium est. Cyn. in l. hac consultissima. §. si quis autem, qui est vlt. & ibi quoque Alber. num. 9. C. de test. Nicol. Neapo. in l. si duas, in princ. col. 2. vers. vltimò dicit. ff. de excus. tut. Bal. Ang. Imo. Fran. Are. in d. l. eum qui duobus, in prin. ff. de acq. hæ. Domi. in c. duobus, quod est pen. col. 4. vers. in fi. glof. de rescrip. lib. 6. Matt. Afflict. deci. Neapo. 387. si vno & eodem, ad fi. Nisi si qui eorum, qui in altero instituti sunt, essent hæredes ab intestato, secundum nonnullos ex illis quos citauimus. Vide infra in 11. opi. nu. 9. huc item.

7 ¶ Idemque si reperiantur duo testamenta, aut etiam duo codicilli, in quorum altero dicatur, fundum Sempronianum Titio lego: in altero autem ita. fundum Sempronianum Titio non lego. nec constat vtrum sit prius aut posterius, tunc propter incertitudinem fundus Titio non debetur. Ita enim voluit & alia gl. in l. cum proponatis. C. de codicil. per d. l. si fuerit, de rebus dub. & eam sequuntur Iac. Ra. Pet. à Bel. Pet. Cyn. Bar. Alb. Bal. Ang. Saly. Pau. Cast. Alex. Corn. Ias. & Iac. à S. Georg. licet alij eorum, aliis rationibus, quàm propter eam incertitudinem.

8 ¶ Et idem quoque si reperiantur duæ diuersæ sententiæ eiusdem diei, nec appareat vtra earum sit prior aut posterior, neutra enim earum valet, ut nuncupatum voluit Bal. in l. 1. col. 2. vers. quæro quid si duæ sententiæ. C. quan. prou. non est nec. argumento eius quod ac duobus testamentis diximus ex not. in d. l. vlt. C. de edict. D. Adri. tol. Subditque haud multo post idem esse in materia electionum, quia neutra, inquit, valet, si propter conflictum & contrarietatem probationum neutra præualeat. Et illum nuncupatum sequitur D. Cirier. in tracta. Primogenituræ, lib. 1. q. 8. Ad quod vide quantum ad electionem pertinet, quæ dicam nu. ab hinc 2.

9 ¶ Suntque & alia gl. Iuris Ciuilis hanc op. confirmantes. videlicet in l. si quis à filio. §. si quis plures, in verbo, hæres elegerit. ff. de leg. 1. Quod si testator suo testamento legauerit vnum de suis Stichis seruis, cum multos haberet, nec declarauerit de quo intellexerit, non valet legatum. Ita enim eam gl. nonnulli intelligunt, licet aliud mihi velle videatur. Et alia gl. in l. ciues, in verbo, alleſtio. C. de inco. lib. 10. quod in casu de quo loquitur, videlicet cum quis est incola duorum locorum, à quibus simul vocatur ad munera, quibus & ipse simul parere non potest, ad neutra tenebitur, ut quæ se mutuò impediunt, nisi conueniant sorte, vel aliter, & sequitur Io. Plat. ibi, col. 2. vers. quid autem.

10 ¶ Suntque & glof. Iuris Canonici hanc op. confirmantes. Gl. in c. ecclesia, le. 2. in gl. vlt. in fi. extra de elect. quod si duo fuerint electi in episcopum, sintque in omnibus pares & zelo, & merito, & autoritate eligentium & electorum, neuter consequetur episcopatum, sed procedendum est ad aliam electionem. At si iterum fuerint pares, superior faciet gratiam cui voluerit, & sequuntur Pet. Anc. ibi in fi.

Ad idem.

Ad idem. Si reperiantur duo testamenta eiusdem temporis in quibus sunt instituti diuersi hæredes, quid agendum.

Alius casus.

De duabus sententiis diuersis eiusdem diei.

Legato uno de suis Stichis sine alia declaratione.

Electis duobus paribus neuter admittetur.

& Pan.col.pen.ver.sed dubiū est,& ver.& in hoc vltimo.Sed & quod neuter electorum in contro-
 uersia omnibus vtrinq; paribus,admittitur,tenuerūt etiā Hofl.Car.Flor.& Io.Ana. in c.lt.de fort.
 de quo & tu vide quod dixi supra in 2.op.nu.7.nec defunt.Et alia gl.in c.si sacerdotes,quod est 2.in
 verbo remouere,de of.iud.or. quod si episcopus dicat,excōmunicō vnū ex illis, qui tale uid fecer-
 runt:nullus ob dubiū erit excōmunicatus,per d.l.duo sunt Titij.Et licet eam gl.reprobe Hofl.ta-
 men eam sequuntur Io.Ligna,qui dicit veriorē de iure,Goffre.Colle& Ant. Pet.Anc.Ca.Flor.
 & Pan.ubi.Et alia glo.in c.latores,extra de cler.ex.com.quod si episcopus ita dicat:ego te suspen-
 do ab officio vel beneficio,à neutro erit suspensus,per d.l.duo sunt Titij.& eam gl.sequitur Doc.ubi.
 ¶ Et quod plurimi in ea quæstione,de qua supra sapius locuti sumus.scilicet in 1.opi.huius q.nu.13.
 eoncinit.& iterum in 4.op.num.15.sed iam ad nostrates,de duobus qui simul ad brauium peruener-
 runt,vt neutri debeatur præmium propositum,sed iterum current,vel soli secundum aliquorū o-
 vel cum aliis,secundum aliorum,aut non amplius current,vt nonnullis placuit,vt per Richar.Oli.
 And.Pisa.& Alb.in proce. ff.in §.discipuli.Iac.Are.Cy.Bal.& Ang.in §.itaque, eiusdem proce. quæ
 legunt eum d.§.discipuli.Ipsū Alb.in d.l.si fuerit. ff.de reb.dub.& in 1.parte statutorum q.107.præ-
 dicta etiam faciunt.Bald.& Imo.in l.ex duobus. ff.de vulg.& pupil.& eosdem,& præterea Alex.in
 qui filiabus. §.i. ff.de leg. 1. ipsū Bald.in d.l.cum duo. ff.de in diem addic. Angel. Imol. Paul. Casti
 Rom.& Alex.in l.cum cui nouissimus. ff.ad S.C.Treb.eundem Imo.in cap.indicante, col.3.versicu-
 quid autem de duobus,extra de test.Pet.Anc.in d.cap.duobus,col.1.de rescript.lib.6.Imol.Alex.&
 recentiores in l.hoc articulo. ff.de hæ.inst.& Bened.in rep.ca.Ray.in verbo,& vxorem nomine A-
 delasiam,nu.609.de test.

11
 De duobus si-
 mul peruenien-
 tibus ad brauiū

12
 Si ab eodē colla-
 tore fuerit
 duobus collatū
 beneficium eo-
 dem tempore.

13
 De rescripto
 directo ad offi-
 ciale cuiusdā
 episcopi qui
 duos habet æ-
 quē principa-
 les.

14
 Cū ignoratur
 an filius sit ex
 priore matri-
 monio an ex
 posteriore.

15
 De casu l. Are-
 thusa.
 De habente
 duas ecclesias.

16
 De eo qui di-
 citur duobus si-
 mul, ego in uos
 consensio.

17
 De duobus se-
 mutuo offendē-
 tibus ita ut in-
 gnoretur uter
 prior aggressus
 fuit.

¶ In hoc album conferendum est quod etiam per d.l.si fuerit, voluit Io. And. in cap. si à sede, & ibi
 post eum Pet. Anc. col. 2. vers. quærit Io. And. & ibi item Dom. col. j. vers. vnde dicit, & Philip. Fran-
 de præb. lib. 6. quod si ab eodem collatore fuerit collatum quodpiam beneficium duobus eodem
 die, nec constat vtrius collatio sit prior aut posterior, ambo sese mutuo impediunt, ita vt neuter be-
 neficium consequatur. Nisi si Papa collator declarauerit, quem velit præferri. Et idem quoque vo-
 luit Pan. in c. capitulum sanctæ Crucis, col. 3. vers. nam quando literæ, extra de rescrip. & in ca. 2. pos-
 prin. per illum tex. extra de offi. deleg.

¶ Et quod ante eum voluit Hofl. in summa tit. de offi. deleg. §. quibus modis, col. 2. vers. si quid impe-
 trant, quod si impetret rescriptum ad officialem cuiuspiam episcopi, qui duos officiales habet
 æquē principales, nec constat de quo Papa senserit, neuter illorum erit delegatus. quod & ipsum vo-
 luerunt idem Hofl. Io. And. Ant. Car. Flor. & Pan. in c. quoniam abbas, de offic. deleg. reprob. henden-
 tes gloss. ibi in verbo, præfixit, ad si. quæ dixerat cæteris paribus id forte esse dirimendum. Et idem
 quoque voluit Car. Flor. post Zenzel. in cle. & si principalis, in 4. q. de rescrip. per d.l. duo sunt Titij, &
 d. l. si fuerit. Id quod addes ad id quod diximus supra in 1. op. nu. 20. his quoque ad stipulatur.

¶ Huius quoque notæ est quod nonnulli non contemnendæ autoritatis voluerunt, quod si vidua
 paulo post prioris viri mortem in alterius connubium coierit, & postea peperit filium septimo men-
 se secundi matrimonij, ita vt potuerit is filius gigni & à priore marito & à posteriore, id è que incer-
 tum sit, vtrius sit: is neutrius esse censetur, neutriusque succedet, de quo per Iaco. Raph. & Cyn. in l.
 vulgo. ff. de statu ho. Alb. late in l. Arethusa, col. 2. eo. tit. & in rub. C. de natur. lib. Dyn. in l. 3. §. si duos.
 ff. de adi. leg. Iac. Bel. in disput. incip. Berta contraxit matrimonium, Bal. & Ang. in l. liberorum. §. i. ff.
 de his qui no. in fa. Bal. in l. si matre. C. de suis & leg. Ang. in d. l. duo sunt Titij. ff. de hæ. instit. Franc.
 Arret. qui ad hoc allegat d. l. si fuerit, & alios recentiores in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & posth.

¶ Sed ad hanc formam & quidem peculiarius pertinet quod voluerunt Pet. Iac. Ra. Guil. Cu. Ray.
 Cyn. & Bart. in d. l. Arethusa, quod si in casu illius legis non apparet de ordine nascendi, nullus liber
 erit. Quodque in ea specie iam sapius in hac quæstione tractata, de eo qui cum haberet duo domi-
 cilia, atq; ita duas parochiales ecclesias aliquod reliquerit suæ ecclesiæ parochiali: nec ex coniectu-
 ris, aut aliter apparet, de qua ille senserit, neutri id relictum debetur. Nam ita voluit Cy. post Pet.
 à Bel. Perti. in l. j. col. 2. vers. sexto quæro. C. de sacro eccle. per d. l. duo sunt Titij, & Pet. Anc. in c. re-
 latum, le 2. col. vlt. vers. extra quæro, extra de test. Sed tu de hoc omnino vide Io. And. & alios in d.
 ea. cum quis. §. cum ab eo, de sepul. lib. 6. & quod supra diximus, in 1. op. huius q. nu. 24. & quod pro-
 dunt. & in 2. op. nu. 14. nec hoc loco, & nu. 21. nullus. & in 4. op. nu. 17. cui confine.

¶ Nec hinc longe abest quod multis placuit, quod si quis contrahat matrimonium cum pluribus
 mulieribus simul & eodem momento, dicens scilicet vtrique, ego in vos consensio tanquam in vxo-
 res, siue ego vos in vxores capio: & mulieres respondeant, & nos quoque te in virum accipimus:
 neutra earum vxor erit, sed se mutuo impediunt. Ita enim voluit Goffre. antiquus Doc. in c. gaude-
 mus, & ibi quoque Hofl. col. 3. in verbo, non ad imparia iudicantur. Vincen. Philip. Io. Andr. col. 2. in
 verbo iudicantur, & Collecta. col. 2. vers. quid si catholicus, Ant. & Pan. in fi. & Car. §. quia vero, ver.
 quæro secundo, extra de diuor.

¶ Et huc quoque referri potest id quod à nostris dicitur, quod si duo pacem fecerunt, promiserunt-
 que se iniucem non offendere sub pœna. Et se postea mutuo offenderunt, sed ita vt ignoretur, vter
 eorum prior aggressus est: neuter poterit accusari de pace fracta. Io. Andr. in addit. Specu. in rub. de
 treug. & pac. Bar. in l. j. §. cum Arietes. ff. si quad. paup. feci. dica. & in l. si seruū. §. si sequitur. ff. de verb.
 oblig. & in l. cum pater. §. libertis, in fi. & ibi Imo. ff. de leg. 2. Bal. Imo. & Ro. in l. semel mor. ff. so. mar.

Bal.

Bal. in l. vt vim, ad fi. ff. de iust. & iure. & in l. qui fidem, quæ est pe. & ibi Pau. Cast. ff. de transac. & in
 l. cum proponas, & ibi quoque Sal. & Raph. C. de pactis. Panor. in c. r. de treug. & pac. & Cor. conf. 51.
 in hoc, col. 3. vers. & hinc est, lib. 1.

18 ¶ Sed huc propius accedit quod Bal. ex facto interrogatus respondit conf. 146. cuius exordium est,
 titulus principis, ante fi. l. i. quod si cum pater haberet duos filios naturales eiusdem nominis, vt qui
 ambo Titij vocabantur, fecerit legitimari Titium filium suum naturalem, nec apparet de quo sen-
 ferit, neuter illorum legitimatus erit, per d. l. duo sunt Titij, subiungitq; non stari declarationi post-
 ea factæ à patre, cum non sit actus ipse tantum, sed & principis. Et id conf. repetitum est in libro 5.
 conf. 388. Et quod item scribit idem Bal. in d. l. si quis à filio. §. i. in fi. ff. de leg. 1. Quod si testator reli-
 querit executores vnum ex Titij, cum duo essent, nec aliter declarauerit, de quo intellexerit, neu-
 ter erit ob incertitudinē, ar. l. nulli. C. de episc. & cle. Et ipse Bal. in l. i. in 23. q. ff. de rer. diui. quod si fra-
 tres domini feudi inter se bellum cōmittunt, vasallus neutrum tenetur iuare, quia iniucē sibi ob-
 stant, per d. l. iniucē. ff. de hæ. instit. Super quo vide quæ dixi supra in prin. huius q. nu. 14. cæterum.

19 ¶ Et quod ab antiquioribus Doc. disputatum est in hac specie. Duo erant fratres fortè gemini facie
 & alia habitudine corporis adeo similes, vt alter ab altero dignoscere non posset. quibus singuli erant
 filij & ipsi omnino similes: hi studiorū vel rei militaris causa peregre profecti, & alter inibi mortuus
 est. alter rediit duobus illis fratribus mortuis, & hæreditatem vtriusq; petiit. Ignoratur autem vtrius
 eorum fuerit filius, quid dicendum? Hanc inter suas disputati. posuit Pile. nu. 158. duo erant fratres.
 Et dicit quod de rigore secundum Io. neutrius habebit, cum & neutrius se filium esse probet, sed de
 æquitate eam habebit, quæ sibi verisimilius debetur. At Alb. in l. si vicinis, ad fi. C. de nup. putat prio-
 rem op. esse veram, ob id quia vtrinq; petēdo est sibi contrarius, cum vtriusq; non possit esse filius,
 & ideo repellendus. l. j. & ibi no. C. si ser. exter. & l. neq; natales. C. de prob. & l. Imperator Titus. ff. de
 stat. hom. De qua re loquēs D. Boer. dec. 299. mulieri, col. pe. nu. 10. dicit quod si fuisset iudex, vtrius-
 que hæreditatem adiudicasset, cum haud dubiè alterius esset filius, alterius nepos ex fratre. Et id
 quidem verum esset in ea specie de qua tractamus, in qua scilicet vterq; fratrum vnicum filium ha-
 bebat. Sed tu tamen vide quid in hoc ipso casu dixi supra in 4. op. nu. 19. finem.

20 ¶ Denique non prætermiserim quod similiter responsum est ab Ang. ipsius Bal. fratre non indigno,
 conf. 311. hoc initio, in themate prædicto in prin. in hac specie. Concessa fuerat emphyteusis cuiuspiam,
 pro se & vna filia. Is plures filias habebat, nec constabat de qua dominus & ipse intellexerant. De
 qua re aditus ipse Ang. respondit neutram earum esse ad huiusmodi emphyteusim admittendam,
 per d. l. duo sunt Titij, iam toties allegatam, & alia quædam similia iura. Vide tamen quod in simi-
 li scripsimus supra in 2. op. huius q. nu. 11. hinc sequitur.

21 ¶ Hæc certe op. in casu nostro priuato, longe cæteris omnibus deterior est, atque etiam solū Imo.
 habet sui assertorem, & eum quidem hæsitandum, & à cæteris omnibus reprobatur, vt dixi-
 mus statim in prin. huius quæstionis. Et quidem merito vel hoc vno argumento (etiam si alia dees-
 sent, quæ tamen sunt multa) quod posthabitis his qui proximiores sunt gradu, & ad quos iure diui-
 no, naturali, gentium, & ciuili hæreditas ipsa defertur, vltiores admitterentur, quod omnium ini-
 quisimum est & absurdissimum, sicuti etiam scientissimè annotauit Alexan. quibus locis hanc op.
 refellit à nobis supra citatis.

22 ¶ Quæ quidē iniquitas atq; absurditas non procedit in d. l. si fuerit. ff. de reb. dub. quæ omniū ma-
 xime virget pro huiusmodi op. Quamquam & illi satis quoque aliter respondent Fran. Are. Alex. &
 cæteri. ex quibus etiam facile intelliges, nihil cæteras leges hinc & vbique allegatas facere, quominus
 contrariam in hac re sententiam amplectamur. Quibus & hoc addere potes in d. l. si fuerit & simi-
 libus, certari inter plures de lucro. hinc verò de damno vitando, ne videlicet amittant rem omni iu-
 re, quod iā diximus, alterutri, sed vtri ignotū, debitā, propterea q; in dubio satius est vtrūq; admitti.

SEPTIMA ET OCTAUA OPIN. DECIMAE-
 septimæ quæstionis.

AD septimam op. quæ dicit formosiorē esse alteri præferendum. Et ad octauam quoque, quæ
 robustiorem anteponit, vtrinq; enim simul expediemus, facit quod supra differimus in præ-
 fatione num. 63. nec meliora tantum. Primogenitos scilicet cæteris esse robustiores atque formosio-
 res. Ex quo consentaneum est, ex duobus natis eodem partu, præsumendum esse, formosiorē ro-
 bustiorēque prius natum. Quod etiam probatur, quantum ad robustiorem pertinet, ex l. si fuerit.
 §. vlti. ff. de reb. dub. vbi eodem partu natis mare & femina, & ita quidem vt ignoretur vter prior
 natus sit, præsumendum est, marem priorem exiuisse, vt & dicit Bart. ibi. Nam perspicuum est om-
 nibus mares esse feminis robustiores, vt affatim ostendimus in nostris Legibus connubialibus in
 l. i. nu. 53. satis, & multis seq.

¶ Et ita per illum tex. voluit gl. in l. idem erit, & ibi quoq; Bal. in prin. l. ec. & iterum in 2. lec. in fi.
 ff. de stat. ho. vbi ipse Bal. id not. ad iura primogenitura, tanquā id sentiat quod diximus robustiorē
 præsumi prius natum. & Pau. Cast. qui id robori tribuit, in d. l. si fuerit. §. vlt. Guid. Pa. in trac. præsum-
 ptionum, col. 3. vers. item si in vtero, & Philip. Dec. in l. 2. nu. 47. ff. de reg. iur. Quamquā id aliò refe-
 runt. Sed illi tamen sententiæ ad stipulatur, quod columbæ marem semper & feminam pariunt, prio-
 rem quidem marem, vt tradit Plin. lib. 10. c. 58. & ante eum Aristoteles lib. 6. de natura animantium,
 c. 4. quod

Si unus ex duo-
 bus Titij filiis
 fuerit legitima-
 tus.

Superstes duos-
 rum patruelium
 similes qui duo
 bus fratribus
 nulli succedere.

De emphyteu-
 si concessa ali-
 cui pro se &
 vna filia cum
 plures haberet

Huius opin. in
 casu nostræ q-
 re solutio.

Responsio ad
 contraria.

Formosiorē
 præferendum.

Ad idem.

Columbarum
 mas prior na-
 sciuntur.

c.4. quod & nos diximus, in Legib. Connub. l. j. nu. 59. incip. sicuti & è diuerso.

3 An illud uerum sit. ¶ Et ego certe fateor id plerunque accidere, ut robustior prior ex utero exeat. neque tamen id ita perpetuum est, ut ex eo certam fixamque presumptionem statuere debeamus, cum nonnunquam & debiliores fetus præcedant. Ideoque Guil. Pet. Iac. Are. Cy. Bar. & Bal. sibi contrarius. & Ang. in d. l. idem erit, quæ solet legi cum I. Arcthusa, reprehendunt illam gl. supra alleg. quæ præsumit marem prius natum, per tex. in d. l. si fuerit. §. ult. qui non ob aliud obtinet, quam propter fauorem libertatis, ut aperte indicat in illis verbis. In ambiguis rebus humaniorem sequi sententiam oportet, ut ipsa libertatem consequatur. Imò si is tex. recte inspiciatur, palam ostendit & filiã quoque posse nasci priorem, cum dicit: si quidem certum est quod prius, &c. Id quod etiam uoluit Bar. in d. l. si fuerit. §. j. & Guil. Cu. Alb. Bart. Bal. Sal. Ro. Alex. & Ias. in l. si extraneus. ff. de condit. cau. dat. in q. quam supra in 4. op. retulimus, nu. ii. facit & quod uoluerunt. Et id quoque experientia demonstrat.

4 Masne an scemina pulchrior. ¶ Sed & istæ opi. aperte secum pugnare uidentur, cum dicunt robustiorem & formosiorẽ prius nasci. Mas enim scemina est robustior, ut diximus: Scemina autem mare est pulchrior, ex sententia Xenophontis in Oeconomico, dum scribit, Deum sceminam pulchriorem viro condidisse, ut formam cum pudicitia domi continendo tueretur. Igitur marem priorem nasci propter robur, sceminã item ob formam necesse est, si huiusmodi sententiã uerã sunt, qua re nihil posset dici magis ridiculum.

5 De eadem re. ¶ Sed quicquid dixerit Xenophon, uidemus in omni genere animantium, mares sceminis esse pulchriores. Sceminas autem uiris pulchriores uideri, ut contra uiros mulieribus ob naturalem uirtutemque sexus mutuum amorem: uixque reperies robustum hominem, qui idem non sit formosus. Nam & Hercules, Achilles, Theseus, Hector, Agamemnon, Ulysses, Aeneas, Patroclus, & ceteri robustissimi, quique formę quoque nomine ac titulo ab Homero, Virgilio, aliisque antiquis scriptoribus insigniti sunt, ut & à nobis annotatum est in nostris Legibus Connubialibus, in l. 2. nu. 32. sed ut ad Homerum.

6 Formosa uix robusti. ¶ Quanquam scio Homerum in Catalogo studiose descripsisse. Nireum Græcorum omnium pulcherrimum quidem illum, sed qui imbecillis, & parum uirilis esset, ueluti claculum nobis indicaret, robur & formam uix simul coire in eodem corpore, id est, raro eundem esse formosum excellenter & fortem, siue uirilem. Huius in eum carmen est huiusmodi,

Νηρεὺς δὲ κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἰλίου ἄλθε
τῶν ἀλλοῦ διαλαθῶν μετ' ἀμύμονα πηλείωνα.
ἔκ' ἀλαπελοῦς ἐνυ.

Cuius rei & loci meminit Gal. in exhortatione ad bonas artes, qui & illud quoque obseruauit, ipsum Homerum illius non nisi semel, scilicet in illo loco, meminisse. Sed & apud eundem libr. 3. eiusdem operis, Hector Paridem incepsit ueluti formosissimum, & tamen effœminatum,

Δύσπαρει, εἰδ' ὄρεισε, γυναιμανίς,

Quod & ipsum repetit lib. eiusdem operis 13.

7 Pronocasse presumitur, qui robustior est. ¶ Non tamen prætermiserim quod ad huius op. confirmationem adducitur, quod post Ray. uoluit Floria. in l. j. §. cum arietes. ff. si quadr. paup. se. dica. quod si in casu illius l. non constat uter ex duobus bobus, uel arietibus alterum prouocauerit, is præsumitur prouocasse, qui robustior est, ar. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mil. & per gl. sing. in c. si bos, de iniur. quod dictum sequitur Cæpol. con. cau. farum criminalium, 28. magister Iacobus, col. 3. versic. octauo quia dictus. & cons. seq. uiso processu, col. 4. ver. septimo ex eod. ubi & hoc dicit procedere, etiam si robustior fuit interēptus. Sed & hoc Flo. dictum simpliciter refert Bar. Bel. aut quisquis is sit, in addit. Pan. in c. constitutus, de pœnis, qui tamen dicit quod ea gl. non facit ad illud dictum. Et ego certe in ea gl. nihil comperi, quod ad hoc vel minimum quidem faciat.

8 Ad idem. ¶ Illud tamen dictum ad propositum huius q. refert & sequitur Fel. in d. c. capitulum. col. ante pe. ver. de duobus, extra de rescr. ubi dicit quod per hoc potest limitari dictum Bal. in l. j. in 7. q. C. unde vi, & in l. ut vim, ad fi. ff. de iust. & iur. & Io. Ana. in c. significanti, col. 2. 9. de hom. cum dicit, quod si duo se inuicem uulnerunt, neuter teneatur, nisi appareat de aggressione, per d. §. cum arietes, ut scilicet intelligatur, nisi sit præsumptio prouocationis contra alterum, quia altero est robustior uel animosior. Sed & hoc Flo. dictum sequitur Hippo. Marf. in repe. rub. de prob. nu. 415. & Ant. Corf. in tract. de pot. & excel. Reg. q. 64. in fi. ad confirmationem huius op. quam & ipse sequitur, & Alc. in tract. præsumpti. regula 3. præsumpti. 39. nu. 10. Sed idem quod Flor. longo antè interuallo sensisse uidetur Bal. cuius Flor. Fel. Hippo. & Corf. non meminere in suo eleganti cons. 312. uisus actis, ad fi. lib. 4. ubi & hoc scribit antiquos scriptores dixisse. Quibus succinit illud Quintiliani lib. 5. tit. de argumentis: Ducitur, inquit, frequenter in argumentum, robur petulantia,

9 An illud uerum sit. ¶ Quæ sententia, si uera est, quantum ad hanc rem faciat, aut non, nemo non uidet. Et ego quidem uerum esse opinor, ut robur & animositas sit quædam præsumptio aggressione, non talis tamen, ex qua rem ipsam per se dubiam tanquam certam iudicare debeamus: cum plerunq; uideamus rixas, lites, pugnas à debiliores incipere, & nonnunquam sceminas uiros appetere. Ex quo natum est illud vulgi carmen non magis elegans tersumque, quam uulgus ipsum,

Minor rota, sunt semper iurgia mota.

Propterea nihil moror quod hoc loco quidam multis uerbis, imo paginis afferunt de præsumptione iuris simpliciter, & iuris & de iure, & de præsumptione hominis.

10 ¶ Adducit præterea Fel. ubi supra ad huiusmodi opi. text. in l. qui duos. §. si maritus. ff. de rebus dub. ubi si

ubi si maritus & uxor simul perierint, stipulatio de dote, si mulier in matrimonio decessisset, habeat locum, si non probatur illa superstes viro fuisse. Et sic ille tex. in dubio præsumit sceminã ocyus mori, quoniam ut ibi dicit glo. debilior est mare. Sed tantum abest ut id ad hanc opinionem faciat, ut etiam illam prorsus euertat. Nam illud propterea non statuitur, quod semper mulier præsumatur citius mori, sed quod posterior mortua non uidetur, quæ simul mortua est: sicuti nec prior, qui simul etiam decessit, ut dicit tex. in l. si inter uirum, eo. tit. & in l. cum hic status. §. si ambo. ff. de don. inter uir. & uxor. Ex quibus facile cognosces non propterea esse præsumendum sceminã citius mortuam fuisse, quæ cum viro periit naufragio, ruina incendio, quod intelligens gl. utrobique dicit tex. in d. §. si maritus, procedere cum agitur de onere dotis, sicuti etiã in text. l. possessor. §. si eodem. ff. de relig. Vides igitur quantum leges nostræ huiusmodi præsumptionibus tribuant, quando nunc pro illis u dicant, nunc contra secundum diuersitatem casuum.

An mulier presumatur ocyus mori quam uir.

¶ Sed tamen interim non omitam unum quippiam quod nonnihil facit ad eam opin. quæ in dubio præfert formosiorẽ, præter ea quæ diximus in prin. huius opin. Quod apud multos ex antiquioribus populis & illos quidem ceteris celebriores, Aethiopes dico & Indos, & alios pluimos, reges sibi deligere solitos qui forma & pulchritudine ceteros antecellerent, ut nos diximus, & autoritate Aristotelis, Strabonis, Diodori Siculi, Pomponij Melæ, & aliorum probauimus in nostris Legibus Connubialibus. l. 2. nu. 36. sed ut redeamus, ubi etiam docuimus quædam animalia id ipsum quoque facere, ut ibi si uibeat, uidere poteris, ne iterum hic repetam.

Formosiores Reges delecti.

NONA OPIN. DECIMAE SEPTIMAE QVAESTIONIS.

1 Ad nonam op. quæ est, ut magnates & populus eligant, utrum ex his duobus uelint, quæ quidem op. cum ea consentit, quæ locum dicit esse gratificationi. Proptereaque faciunt quæ supra diximus in 2. opi. Sed quia alij hanc gratificationem tribuunt superiori, alij magnatibus & populo, pro ista priuatim facit tex. in cap. j. de paro. ubi si episcopus hæreticus, in locum cuius alius fuerat suffectus, ad fidem redeat, fit inter eos diuisio, ut alia loca ad unum, alia ad alium pertineant. Quod si forte vnus fuerit tantum locus, ad eum pertineat quem plebs elegerit.

Magnates & populum eligere debere.

2 ¶ Et quod uoluit Pet. Iac. in arbore successione Regum Fran. col. 4. ver. sed quid dum decessit, ubi in quaestione duorum proximiorum eiusdem gradus uolentium succedere in regno, si ignoratur uter eorum sit ex primogenito, multas opin. adducit, quas supra retulimus, sed hanc postremam posuit, quod populus gratificabitur, arg. l. Barbarius. ff. de off. Prætor. quam propterea sequi uidetur, ex no. in l. qui filii. §. Sabinus. ff. ad Trebel. cum sim. Et quod etiam uoluit Bal. in c. cum in magistrum, ante fin. de elect. quod si Rex decedat nullo relicto capace ad regnum obrinendũ, magnates regni Regem eligent, & Imperator, uel Papa confirmabit, ut in c. venerabilem, eo. tit. & c. licet, de voto, & c. grandi, de sup. negl. præl. lib. 6.

Ad idem.

3 ¶ Illud autem hoc loco tantum dixerim, quod si gratificationi locus sit, si ea res de qua agitur superiorẽ recognoscat, ad superiorẽ pertinet gratificatio, per multa allegata supra in 2. opi. Sin minus recognoscat, ut regnum Franciæ, ad magnates & populum recurrendum est, qui quidem populus, ubi deest superior, principis locũ obtinet, ut late patet ex l. 2. ff. de orig. iu. & d. l. Barbarius, & l. 2. C. de adop. & §. sed & quod principi. Inst. de iure nat. gent. & ciuil. & uide quæ dicam in seq. opin.

DECIMA OPIN. XVII. QVAESTIONIS.

1 Ad decimam, quæ electionem patri tribuit, quæ etiam à 2. & præcedente opi. differt, quod hæc ad patri tribuit, quod alia superiori aut populo, faciunt multæ leges, quæ multa parentum arbitrio in suis successionebus permittunt. Imo etiam omnia, modo legitimam liberis relinquunt. Facit & quidem propius quod dicit Bal. in proemio Decretalium, col. 2. ver. Rex potest determinare, quod potest Rex statuere in uita sua quis ex liberis Rex erit siue primogenitus, siue secundogenitus, per id quod not. Arch. in §. item obicitur. 2. qu. 7. ubi tamen hoc adeo clare non dicit, sed illud tantum, quod quilibet Rex potest filium suum Regem facere. Nam si id potest Rex cum certum est quis omnium est primogenitus, multo magis cum incertum est, de quo tamen dicto Bal. dicam postea in 21. q. ubi & alia pleraque reperies hanc sententiã non parum confirmantia.

Electionem patri dandam.

2 ¶ Facit præterea quod dicit Franc. Are. in l. ex duobus, col. 2. ff. de vulg. & pup. dum loquitur de hac nostra q. rescribendo opi. Imo, qui uolebat superiorẽ in hoc casu gratificari alteri si uelit: at si nolit, neutrum illorum succedere dicit enim quod si gratificatio ad eum pertinet, qui concessit gratiam, uel ad hæredem ipsius, is non tenetur gratificari, si nolit. Secus si is qui habet gratificari, uel non est immediata causa beneficii, uel procedit per uiam iustitiæ, ut supra in prin. ad aliud propositum retulimus. Et subiungit quod in casu nostro succedentes in regno immediate habent beneficium à patre per medium successione, & statim postea allegat quædam dec. quæ patri arbitrium deferunt, præferendum unum ex filiis in certis casibus, quasi magis huiusmodi gratificatio ad patrẽ pertineat, quam ad superiorẽ aut ad populum. Quod equidem credo, si gratificationi locus est. At si pater gratificatus non fuerit in uita, id faciet superior aut populus, secundum distinctionem, quam supra dedimus in præcedenti opin.

Ad idem.

VNDECIMA OPINIO DECIMAE SEPTIMAE QVAESTIONIS.

1 Ad vndecimam opinionem quæ uult eum præferri qui est in possessione, facit text. in c. si à sede, de de. præb. lib. 6. ubi si à sede apostolica uel legato ipsius uiri, & ab ordinario alteri eodem die

Præferendum.

Si enim qui in possessione est. Si beneficium pluribus fuerit collatum ab eodem et eodem tempore.

idem beneficium conferatur, nec appareat quæ collatio prior fuerit, erit potior conditio possidentis. Et idem dicit ibi Imo. si ab eodem scilicet Papa, vel ordinario aut alio iusto collatore fuerit idem beneficium diuersis collatum, nec apparet cui prius collatum fuerit. Is enim præferendus est qui possidet, vt expressim dicit Imo. quem sequitur Phil. Fran. ibi. col. 2. vers. & iste text. procedit. Et gl. regulæ Cancellariæ Inno. 8. regula 15. & Io. Brunellus in tract. de potestate Legati, vers. quarta declaratio, & Matthæus Pac. in tit. de mandatis apostolicis. §. nōsque & successores, in verbo, iure præuentionis, col. 10. ver. primo vt non procedat. Quamquam scio alios aliter dicere, vt scilicet sese mutuo impediunt, per l. duo sunt Titij. ff. de testa. tutel. & l. si fuerit. ff. de reb. du. iuxta ea quæ & nos amplissime diximus in 6. op. Aut recurrit ad collatorem, vt declarat quis prior fuerit: aut superiorem, qui diligenter, studiose, & subtiliter inquirat & declaret, quis prior impetrauit. Ita enim voluerunt Io. And. P. Anc. & Dom. in d. c. si à sede, & Philip. Fran. sibi contrarius in c. duobus, quod est pe. col. 1. vers. quid autem si ab eodem, de rescript. lib. 6. & Do. Cos. Guymier in commentariis prag. sancti. tit. de collat. §. ita tamen quod ipse, in verbo, nominatorum, ante medium.

De eadem re.

¶ Sed priori opi. adhærere videtur Bal. in c. capitulum sanctæ crucis, col. j. ver. quid si eadem die, extra de rescrip. vbi dicit, quod si duo eadem die impetrauerunt à Papa potestariam, vt ipse loquitur, Bononiæ, neuter admittitur ad officium, nisi vnus esset in possessione. nam eo ipso quod possidet, plus iuris habet, eo qui non possidet, vt l. j. in fi. ff. vi. possid. Et idem (inquit) si Papa eadem die diuersis personis concedat idem feudum. Et sequitur Fel. ibi. col. pen. ver. de concursu, & Barb. qui id dicit sing. in rub. C. qui admit. cor. 2. & conf. 23. scripsit propheta, col. antepe. lib. j. & conf. 50. illud afferam, col. j. eo. lib. j. & conf. 18. præclare scriptum est, col. 16. vers. cum ergo in proposito, libr. 2. & conf. 37. sapienter, col. 5. vers. quarto præmitto, eo. lib. 2. & conf. 65. clementissimi, col. 5. vers. item ratione possessionis, eo. lib. j. & Iaf. in l. j. col. 2. in fin. ff. sol. matr. Phil. Dec. dum simpliciter Bal. allegat in c. ex literis, colum. 2. in §. not. de prob. & con. 424. proponitur, col. j. & conf. 467. bene. post prin. & conf. 489. viso casu, etiam in princ. & Catel. Cota, qui & id dicit sing. in memor. incip. Hora quandoque, col. vlt. vers. secundo hoc dictum, & iterum in memor. possessionis commoditas, & Hippol. Marf. in rep. rub. de probat. nu. 396.

Si hora appositæ sit in collatione eiusdem diei, an ea alteri in qua nulla hora est sit præferenda.

¶ Sed & id confirmat quod per tex. in d. cap. si à sede, voluit Doct. certe consummatissimus Philip. Dec. in c. pastoralis, col. 3. ver. sed dubium est, in filiis vers. extra de rescrip. in ea qu. à multistractata de duobus qui eadem die impetrauerunt idem beneficium, & in prouisione vnus hora est appositæ, in alia minime. nam eum esse præferendum in cuius collatione hora est appositæ, voluerunt plerique, tanquam certioris temporis probationem habeat, vt per Mart. Sil. Cyn. & Bald. in l. de rebus, C. de don. ante nup. & alios plerosque, quos tibi congesi in tract. Retractuum, tit. j. §. ii. gl. j. num. 10. & quod haud dubie. Quibus addes Fran. Curt. iuniorem, in l. vlt. col. antep. vers. decimotertio quærit. C. de edic. diui. Andr. tol. aliis tamen contrarium dicentibus, videlicet Socin. in l. j. ff. sol. matr. & conf. 67. eadem die, lib. 3. & Fel. in d. c. pastoralis, col. 3. vers. ratione vnus hora, & alios quos & ego collegi in loco supra citato. Eas autè opi. ita concordat Dec. in d. c. pastoralis vbi supra, vt is qui horam certam habet sit præferendus, nisi alter esset in possessione. nam hic tunc præferendus esset ratione possessionis. Et idem voluit ipse Dec. in l. in ambiguis, in fi. de reg. iuris. Et idem videri voluisse Bal. Nouellum in tractatu dot. in 9. parte, in 2. priuilegio, in fin. Et generaliter per eum tex. in d. c. si à sede, dicit Alex. conf. 19. admodum, in prin. lib. 2. quod vbi non apparet, quæ prior est scriptura, & quæ posterior, debet esse melior conditio possidentis.

Duobus à patrono laico presentatis melior est conditio possidentis.

¶ Et huc quoque possit videri pertinere tex. in c. quod autem, & in c. pastoralis, de iure patron. quibus cauetur, quod si patronus laicus clericum idoneum præsentauerit ad vacantem ecclesiam episcopo diocesano, qui illum noluit admittere, & postea idem patronus alium item idoneum præsentauerit, quem episcopus admisit, & is postea possessionem corporalem beneficii tenuerit, melior est conditio possidentis. Ex eoque assumunt Ant. Car. Flor. regulam, quod cæteris paribus melior est conditio possidentis, Et id quidem verum est, cum, vt dicit c. in pari, de reg. iur. libr. 6. in pari delicto vel causa potior est conditio possidentis, quæ regula deprompta est ex l. in pari. ff. eo. tit. in pari causa possessor potior haberi debet.

Traditio in beneficiis non auget effectum tituli.

¶ Verum Pet. Anc. & Pan. in d. c. quod autem, dicunt in beneficialibus traditionem non augere effectum tituli præcedentis. Imo ille potior est in beneficio, qui primo titulum consecutus est, & sine traditione transferatur dominium. c. si tibi absentis, & ibi Dom. & alij, & c. cum eum qui. l. de præb. li. 6. & quod not. Inno. Pan. & alij, in c. inter cætera, extra de præb. & Pan. in c. suggestum, in j. not. de iure patro. cum si. Nec quicquam facit tex. in d. c. quod autem, & d. c. pastoralis, præferentes, vt videtur, secundum habentem titulum & possessionem. Primo, quia hic primus non habebat titulum efficacem, ex sola patroni presentatione non admissa, & postea ab ipso patrono laico, cui variare licebat, tacite reuocata; quod si ille primus admissus fuisset, tunc præferretur secundo etiam admissio, & possessionem prius adepti, vt satis declarat ille text. Ideoque Panor. ipse ibi super prima glo. dicit, quod ibi narratur factum respectu possessionis, non autem ponitur iuris ministerium. Et vide quod dicam in seq. op. nu. 2. licet, & seq.

Cum ordo nascens est incertus.

¶ Sed huc haud dubie spectat, & quidem proxime ad quæst. nostram gl. in l. idem erit. ff. de stat. ho. quæ in simili casu, videlicet cum ordo nascendi multorum incertus est, multas opin. ponit. & hanc omnium postremam, ita vt sequi videatur, vt scilicet in dubio obtineat, qui est in possessione, per l. vlt. C.

vt. C. de rei ven. vbi res alienas possidens, licet causam iustam tenendi nullam habeat, non restituitur cogitur, nisi suam intentionem implenti. vbi gl. multos text. concord. adducit. Et d. gl. in d. l. idem erit, sequuntur Iac. Are. Iac. Bu. Alb. & Bal. in ea l. idem erit, quam legunt cum l. Arethusa, per text. in l. j. in fi. ff. vi. possid. & in c. licet causam, de probat.

ius; præfertur possessor.

7 ¶ His quoque ad stipulatur alia gl. in c. afferte, in gl. vlt. post prin. de præsumpt. quod si in casu illius c. vtraque mater illud dixisset, quod altera tantum dixit, scilicet date huic infantem viuum, & non occidatur: tunc ei fuisset infans adiudicandus, qui erat in possessione, nisi alia probatio interuenisset. Et in eam gl. sententiam omnes scribentes ibi pedibus eunt. Eamque dicit sing. Bar. in l. in illa stipulatione, col. 2. 9. ff. de verb. oblig. Subditque; ea gl. quod & ad hunc locum maxime pertinet, quod is infans ei succederet, quæ erat in possessione. Et sequitur Laur. Hoff. Io. And. Ant. Imo. Per. Anc. Car. Flor. & Pan. ibi etiam differentes, an & alteri quoque succederet, & Bar. Brixien. q. 65. cum duæ mulieres, vbi & ex hoc decidit aliam pulchram quæstionem, huic affinem, de qua postea dicemus, & Pile. q. 99. quæ est eiusdem initij, & Alb. in rub. C. ad S. C. Orphic. in prin.

In casu c. offerre, omnibus partibus ea obtinisset que possidebat.

8 ¶ Occurrit hic & alia gl. in c. sint manifestæ, in verbo, probantur, ad fi. 12. q. 1. quod cum dubitatur an bona prælati mortui sint acquisita ex bonis ecclesiæ, an & ex bonis ipsius patrimonialibus, is præferendus est, qui in possessione est, nisi aliter constet. Et idem voluit alia gl. in c. nulli dubiū, quod est primum, & ibi Arch. 12. q. 5. vbi & de hoc est bonus tex. quæ ad hoc dicit sing. Pan. in c. vt vnusquisque, in fi. extra de pec. cler. Sed & hanc postremam gl. dicit sing. Ro. in d. l. in illa stipulatione. ff. de verb. oblig. & Barba. in repet. de rub. C. qui admit. col. 2. & conf. 23. scripsit propheta, col. antepe. libro j. & d. conf. 50. col. j. eo. lib. j. & d. conf. 35. libr. 2. & Cat. Cota in memor. possessionis commoditas, & voluit etiam Hostiens. in titu. de success. ab intesta. §. qualiter ecclesia, in fi. Et id omnes sequuntur, cum constat prælatum tempore promotionis habuisse bona propria, videlicet Ioann. Andreas, Ant. Imo. Petr. Anc. & Card. Flor. in d. c. vt vnusquisque. ipse Card. in c. cum in officiis, in 2. q. eo. ti. Ro. conf. 159. super eo quod quæritur, col. 2. ver. tertio casu, & late Soc. conf. 216. accurate, per totum id con. lib. 2.

Si dubium an bona prælati fuerint quæstia ex bonis ecclesiæ an patrimonialibus, possessior præfertur.

9 ¶ Huc item respicit, quod in casu de quo supra diximus in 6. op. num. 5. ad quod videlicet cum duo sunt testamenta vnus diei, in quibus instituti sunt diuersi hæredes, nec aliter constat de ordine, siue tempore vtriusque: neuter hæredum obtinebit, si contendunt cum tertio possessore, aut etiam si secum inuicem petentes, scilicet alter aduersus alterum se mitti in possessionem. At si alter eorum est in possessione, is alteri præferetur. Ita enim voluerunt Cy. Io. Fab. Saly. Rapha. Corne. Iaf. & Philip. Deci. in l. vlt. C. de edic. diui. Adr. tol. Barth. Brix. in d. q. 56. Bar. post alios antiquiores à se citatos in l. j. §. non autem. ff. de bo. poss. secun. tab. Bal. in l. j. col. 2. vers. quæro quid si duo. C. quan. prouo. non est neces. & in d. c. capitulum, col. j. de rescrip. & conf. 390. tam profundè, circa medium, lib. 2. Imo. & Fr. Are. in l. eum qui duobus, in prin. ff. de acq. hære. Pet. Anc. in c. duobus, quod est pe. in fi. & ibi quoque; Domi. col. 4. ver. in fi. gl. intentus, de rescrip. lib. 6. Ange. Are. in §. j. col. 2. Inst. de adi. leg. Barb. in clem. & si principalis, col. 6. ver. quod limito primum, de rescrip. & d. con. 50. col. j. lib. j. & d. con. 35. lib. 2. & Soc. conf. 277. visis, col. pen. ver. præterea licet præsumenda. D. Bened. in c. Raynutius, in verbo, testamentum, le. 2. nu. 30. & seq. de testa. Fran. Ripa in c. sæpe, col. 2. de restit. spoli.

Diuersis in diuersis testamentis eiusdem temporis hæredibus institutis præfertur possessor.

10 ¶ A quibus non longè abest, quod ex facto respondit ipse Bald. conf. 274. cuius caput est, licet allegationes, libr. 2. quod si reperiantur duo instrumenta, vnum scilicet liberationis apud debitorem, alterum autem cessionis apud alium quempiam extraneum, nec apparet quod eorum prius aut posterius sit confectum, erit potior conditio possidentis, per no. in d. l. vlt. C. de edic. di. Adr. tol. In quo videtur sequi eam quam diximus op. de duobus testamentis eodem die confectis. Subdit illud in vniuersum & semper procedere, quando emergunt tales dubitationes, quod postremum etiam dicit ipse Bald. d. con. 390. eo. lib. 2. vers. in præcedenti allegato, videlicet, vt res incertas & dubias semper decidat possessio, vel quasi possessio.

Idem in casu simili.

11 ¶ Et dicit idem Bald. in c. ex literis, col. j. vers. porrò quid conferat, extr. de consue. Quod si sint duo eiusdem nominis & cognominis, & vnus possideat instrumentum debiti, ille præsumetur esse creditor contentus in illo instrumento, non ille alter eiusdem nominis. Et sequitur, & dicit not. Iaf. in d. l. j. col. 2. ver. tertio limita. ff. sol. matr. vbi ex hoc limitat doctrinā Bart. ipsius Bal. & aliorum ibi, quod si reperiantur duo instrumenta eodem die confecta, nec constat de ordine, præsumitur instrumentum dotis prius confectum, vt videlicet procedat, nisi alius creditor qui habet instrumentum eiusdem diei sit in possessione: ad quod etiā allegat rex. optimus loquentè etiam in persona priuilegiata, & quæ in dubio alteri præfertur in d. c. si à sede, de præb. li. 6. vbi collatio sumi potest in dubio præsumitur prior quauis alia, si nõ cõstet de tempore, ideoque; in dubio præfertur is cui cõtulit. Si tamè alter esset in possessione ei præferretur. Quod & ipsi voluerunt Soci. Tho. Parp. & Caro. Rui. in d. l. j. ille, col. 2. vers. ista regula, qui id declarat, col. 4. Ex quo satis intelligis potior em esse causam possessionis, quam fauoris vel priuilegij, quod & videre licet ex eo quod diximus vers. abhinc 3.

Creditor præsumitur qui habet instrumentum etiam si sit alius eiusdem nominis.

12 ¶ Adde & quod scribit Bart. in l. si inter virum, in fi. ff. de reb. dub. quod si facta donatione inter virum & vxorè dubium est virne, an vxor prior mortua fuerit. cum nõ vno casu aut simul perierint, sed vnus fortè in Francia, altera in Italia: erit certè melior conditio possidentis. Nam si hæredes viri vendicent aduersus hæredes vxoris, possidentes debent probare vxorem prius decessisse, & è diuerso, per d. l. vlt. C. de rei vend. & d. l. in pari causa. ff. de reg. iur. & d. ca. in pari delicto. eo. tit. lib. 6. Et sequuntur Imo. & Rapha. in Lex. facto. §. si quis autem. ff. ad Trebel. Alex. consil. 140. circa primum, Z z

Si dubium sit uter prior mortuus sit vir an vxor in diuersis tamè locis potior est conditio possidentis.

col.j.lib.5.Fran.Curt.Senior qui hoc admodum commendat in repe.l.admonendi,ch.29.verf. quartò moueor.ff.de iureiur.Barb.d.con.50.col.j.lib.j.Guido Pap.in tract.praesumpti.col.3.10.Lup.qui id dicit fin.in reper.rub.de donat.inter vir.& vxor.5.75.in princ.De quo tamen vide Alex.sibi contrarium in d.l.ex facto,& Soci.in d.l.si inter virum,col.2.ver.fecundò inferitur.

13 Quid de patre & filio.

¶ Sed illam priorem sententiam admodum fulcit, quod & Bal. ipse respondit conf.176. si per famam, lib.4. Ibi enim dubitabatur, vtrum pater an filius qui in diuersis partibus mortui erant prior posteriorve mortuus esset. Et si per famam (inquit) & aliquas coniecturas potest probari, quod filius prior decesserit, stabo famæ & coniecturis, per no. per gl. & Doc. in l. si quidem. C. sol. mat. & in l. qui ex liberis, in prin. ff. de bon. pos. secun. tab. Aliàs præsumam naturam suam vim seruasse, nec turbasse ordinem, & sic filium superuixisse, per l. hæreditatum. ff. ad leg. Fal. & l. qui duos. §. vlt. ff. de reb. dub. licet illæ ll. in alio casu loquantur, videlicet quando simul ruina sint oppressi, hic quado apparet veritas mortis vtriusq; sed per absentiam dubitatur vter prior decesserit. l. nec nos. C. de capti. & postli. reuer. Vel vt subdit Bal. potest dici quod incubit onus probandi ei qui contra possessorum agit, vbi ordo potest probari per testes, vt hoc casu. Sed vbi nõ possit probari per testes, vt in ruina & naufragio, tunc statur præsumptioni, quæ circa factum præsumit. Et istud est verius, per d. l. nec nos. Nec obstat d. l. qui ex liberis, quia ibi speciale est fauore testamēti, ne in dubio pereat substitutio. Hæc ille.

14 Cum dubiū est sine feudū an tiquū an nouū pro possessore iudicandum.

¶ Huius item notæ est quod scribit Iac. Bel. in c. 1. §. vlt. tit. de gradib. succes. in feud. quod cum dubium est, sine feudum antiquū an nouū, stabitur ab eo qui est in possessione siue is dicat feudum esse nouum, siue antiquum, & sequuntur Aruar. Marti. Laud. & Card. Alexand. ibi, & idem Cardin. in proemio feud. in 6. diuis. cum aliis multis concord. à me collectis in trac. Retractuū. tit. 1. §. 32. gl. j. nu. 93. sed & possent, quod maximè notandū. Nam feudum potius præsumitur esse antiquū, quam nouum, vt probat tex. in d. c. 1. §. vlt. de gradi. succes. in feud. vbi Bal. eum dicit mirabilē, & in c. j. tit. si de feud. fuer. contr. inter dom. & ag. & ibi Iac. Bel. Nicol. Nea. Bal. Alua. Marti. Laud. & Card. Alex. cum aliis multis concord. à me quoq; congeſtis vbi supra, nu. 91. sed quid cum dubium est.

15 Et illud quoq; quod à Pet. Anc. scriptum est in c. si inter, quod est pe. ex. de spons. (vide ibi alios) dum quærit quid agendum cum plures vnam sibi vxorē vendicant. Nam is (inquit) præfertur qui habet validiorem titulum, vt is est qui per verba de præſenti desponsauit. Si autem veniant eodem iure præfertur qui prior est tempore per eum tex. & in c. sicut ex literis. eo. tit. Si autem de prioritate vel posterioritate (vt ipse loquitur) temporis non apparet, potior est qui in possessione est. c. licet causam. in fi. de proba. Et alia subdit ad hunc locum minimè pertinentia.

16 Vasallus debet præstare fidelitatem ei qui principatū possidet.

¶ Superioribus quoq; concinit quod à Guid. Pap. scriptum est conf. 68. cuius initium est, circa processum, col. 2. ver. & facit quod diximus, quod si duo cõtendūt de principatu, & ignoratur vter verè princeps sit, debet in dubio vasallus ei præstare fidelitatē & homagium qui principatum ipsam possidet. Et ita faciens excusabitur, etiãsi alter postea vincat, per tex. in d. l. cuiuscunq; fundi. §. vlt. ff. de vsuf. & §. oportet, in Auth. de manda prin. Et idem tenuit ipse Guid. conf. 92. incip. circa duo, col. vlt. rursūmque sing. 326. hoc capite, si sint duo, iterūmque sing. 481. si vir & vxor, verf. vlt.

17 Et quod in illa specie tractata à Doc. in l. si extraneus. ff. de cond. ob cau. de qua locuti sumus supra in 4. op. nu. 11. facit & quod voluerunt, scilicet de equa prægnante vendita, ea lege vt si ex ea nascatur pullus masculus sit venditoris: si foemina, emptoris. & contingat nasci marem & foeminā, & ignoratur vter foetus sit prior natus, māsne an foemina. Nonnulli fuere in ea opi. vt in eo dubio melior sit conditio possidentis. Quæ fuit opi. Iac. Ray. vt retulerunt Alb. & alij quidā, in d. l. si extraneus, inter quos Raph. Fulg. Alex. & Ias. ibi dicūt eā opi. esse veriorē de rigore iuris, licet alia. quæ scilicet censet rem diuidi inter emptorem & venditorem, vt diximus in verf. nuper citato, sit communior.

18 Si ignoratur an filius sit alterutrius duarum foeminarū ea præfertur quæ in possessione est.

¶ Et huc quoq; spectat quod ab antiquioribus Doc. tractatū est, scilicet Pileo qu. 19. cum duæ mulieres, & Barth. Brix. q. Domi. 56. quæ est eiudē initij, de duabus mulieribus, simul habitantibus, quarū altera viuū infantē pepererat, altera mortuū. Ignorabatur autē vtrius viuus esset, & vtraq; eum sibi asserbat. & interim mortuæ sunt, quærebatur an vtriusq; an alterius, & cuius hæreditas nomine petri petenda esset. Et dicunt, quod si vna earum erat in quasi possessione filij, illius hæreditas ei adiudicanda est. Si neutra, neutrius. Et ita eos refert & sequitur Alb. in rub. C. ad SC. Orphi. in princ.

19 Leges & canones probantes potiorē esse conditionē possidentis.

¶ Et præter eos tex. quos supra citauimus, non omiserim text. in l. siue autem. §. 1. si duobus, & ibi gl. & Doct. ff. de public. in rem act. vbi si à diuersis non dominis eadem res diuersis etiam vendita est, potior est non is cui priori res tradita fuerit, sed qui rem ipsam nunc possidet. Et id voluit gl. in l. si ea res. §. 1. in verbo, apprehenderet. ff. de act. empt. quæ eum text. qui contrarium velle videbatur conciliat cum d. l. siue autem, & Ias. qui alios allegat in l. quoties. col. 8. verf. 15. & vlt. C. de rei vendi. ex hoc limitans d. l. quoties.

20 Leges & canones probantes potiorē esse conditionē possidentis.

¶ Vntque alij plurimi tex. dicentes, potiorē esse causam possidentis, transferriq; in aduersarium non possidentem onus probandi contrarium, videlicet in l. qui accusare. C. de eden. & l. 2. & l. siue possidentis, & l. matrem, iuncta gl. in verbo, conuenit, in fi. & ibi Bar. & alij, & l. acto. C. de probat. Et autoritate d. l. matrem, Bal. in l. de rebus. C. de dona. ante nup. dicit quod vbi dubiū est ex pluribus creditoribus quis sit prior, pronuntiat pro possessore. tex. in l. circa eum. ff. eo. tit. & l. vtriusq; in fin. prin. ff. si vsuf. pet. & l. militis. §. veteranus. ff. de mili. testa. & l. pe. ff. de condi. ob cau. & l. si debitor. ff. de pig. & l. si ob turpem, quæ est pen. ff. de cond. ob tur. cau. & l. 2. C. eo. & l. vlt. ff. de cond. sine cau. & l. si seruum. §. sequitur, in fin. ff. de verb. oblig. & in l. non solum. §. sed vt probari, & ibi Bartol. ff. de ope.

ope. no. nunci. & l. 1. §. si colonus. ff. de Salua. interd. & l. cum de lucro, & l. cum par. ff. de reg. iur. & l. si quidem. C. de excep. & l. non ideo. C. de lib. cau. & §. commodum, Inst. de interd. & in cap. ex literis, extra de prob. vbi si ambarum partiū testes sint pares, & quæ idonei, possi. flor. testes præferuntur, & in c. ad aures, extra de præscr. & in cle. j. vt lit. pen. vbi probatur ex possessione ius præsumi, etiam ad cōmodum tertij, quæ tex. ad hoc dicit sing. Barb. in addi. Bal. in ca. j. tit. de conten. inter do. & fide.

Possessio qua litatis releuat ab onere probandi.

21 ¶ Nec prætermitemus gl. & Doc. multa ex eo decedentes, videlicet gl. in l. si solennibus, in verbo, si aliis, C. de fide instr. quod adeo præsumitur pro eo qui est in quasi possessione alicuius qualitatis, vt releuetur ab onere probandi, transferatūq; id onus in aduersarium. Quam gl. licet Pet. Cy. & Alb. ibi reprobent in his quæ sunt cōtra ius cōmune, vt in priuilegiis, seruitutibus, & id genus similibus, in quibus non satis est esse in possessione, nisi de his probatum fuerit, vt etiam voluit gl. in l. sicuti. §. sed si quærat. ff. si serui. vendic. & Bar. latē in l. si priusquam, col. 3. ver. nec ob. finis. & iterum col. 9. ver. secundò. op. rursūm; col. seq. ver. tertio cōtra istud, & vbiq; propè Alex. in eius addi. ff. de ope. no. nunc. Et est bonus tex. in c. cum personæ, de priuileg. lib. 6. Tamen Paul. Castr. cui assentior in d. l. si solennibus, dicit eam gl. procedere etiam in priuilegiis, & similibus, cum eorum vsus non tendit in præiudicium alterius sicuti ibi optimè declarat. Sed & eam gl. simpliciter probat Bal. conf. 351. in bonis feudalibus post prin. lib. j. Sed tu hic vide quæ dicam infra nu. 2. 4. addes inquam, & seq. vlt. que ad fi. huius opin. Et vide præterea gl. in l. eum actum, in fi. ff. de neg. gest. & in d. ca. j. de content. inter do. & fide. & in c. 1. in prin. & iterum in vlt. tit. si de inue. inter do. & vassal. lis oriatur. & in c. 1. §. si tres, tit. de pace tenend. quæ illud proclamatur, beatos possessores.

22 ¶ Quid quod in illa tenebrosissima controuersia, in qua disputatur vter præferendus sit, neposne ex filio primogenito mortuo ante patrem an patruus ipsius secundogenitus, de qua latē differemus infra in 40. q. fuerunt qui eum præferendum dicerent, qui esset in possessione iuris primogenituræ viuente auo ipsius nepotis eodēmq; patre patruī, quos tibi prodam infra in eadem q. 40. nu. 225. incip. nec defunt, vbi si lubet videre poteris.

Decisiones promiscua.

23 ¶ Si quis autem velit in vnum locum cogere Doct. huic possessionis iuri innitentes, vix erit possibile. Sed tu inter ceteros vide Andr. Isf. in c. 1. §. præterea ducatus, col. 2. ver. sed quomodo, tit. de prohi. feud. ali. per Fed. Bar. in l. is cui. §. bonorum, in fi. ff. vt in pos. lega. & in l. quidam in suo. ff. de cond. & demon. Bal. conf. 66. inter virum lib. 1. & conf. 105. verba dicunt. eo. lib. 1. & conf. 232. fratres prædicatores, in fi. eo. libr. 1. ex quo potes not. vnum illud sing. quod non solum cum est quæstio facti, sed etiam iuris, videlicet de interpretatione rescripti aut priuilegij (nam de hoc casu ibi loquitur) præfertur qui in possessione est. & conf. 304. non est nouum. col. 2. eo. lib. 1. & conf. 489. proponitur quod quidā Hector, in fi. eo. lib. 1. & con. 335. proponitur quidam dudum dominus, col. 1. ver. & ad euidentiā, lib. 5. & Card. Flo. conf. 145. videtur in casu, col. 1. Raph. Fulg. con. 138. visis præcepto, in 2. dubio, post prin. Ale. d. con. 19. in prin. li. 2. Corne. con. 90. viso processu, col. 3. ver. cum possessio, lib. 2. Barb. latē in c. j. char. pen. extra de prob. & d. con. 23. col. pe. li. j. & d. con. 18. col. 16. li. 2. & d. conf. 35. li. 2. & d. con. 95. col. 5. li. 2. & con. 12. difficile, col. pe. ver. præterea aduertendum, li. 3. Soci. conf. 181. visis capitulis, col. 2. his tamen non ob. li. 2. Ias. in l. à diuo. P10. §. si super rebus, col. 2. ver. circa primum. ff. de re iudi. Phil. Dec. in c. ex literis, col. 2. in 5. not. de prob. & conf. 221. in causa quæ Alexandria, col. 2. ver. accidit, & con. 443. in casu ad me transmissio, col. 4. ver. & accedit quod patruus, vbi loquitur nuncupatim in quæst. primogenituræ & d. conf. 467. bene, in prin. & d. con. 498. etiam in prin. & Alcia. in tracta. præsumptionum, regula 3. præsumptione. 43. nu. 1. & 3.

Probatio huius op. ex alijs scriptoribus.

24 ¶ Vt non mirum videri debeat si apud Titum Liuium libr. decimo belli Macedonici (vt non nihil ex historiis antiquioribus nostris legibus immisceam) in ea controuersia quæ erat inter populum Carthaginensem & Masinissam Numidiæ Regem de agro quodam, Masinissa ipse se semper iure possessionis tutabatur. Nec quod tradit Suetonius in vita Augusti. c. 32. Augustum ipsum loca in vrb. publica iuris ambigui possessoribus adiudicauisse.

Ampliationes due ex præcedentibus.

25 ¶ Ex his autem quæ dicta sunt intellexisti duas non contemnendas ampliationes. prima est vt præferatur possessor etiã aduersus priam causam, aut aliàs fauorabilem & priuilegiatam. Nam id patet ex eo quod diximus nu. 8. occurrit hic, & iterum nu. 11. & dicit idem. Sed quibus potes addere text. in d. l. matrem, iuncta gl. j. in fi. & doct. ibi. C. de prob. vbi id probatur etiam obtinere aduersus libertatem, qua nulla res est fauorabilior. Secunda, vt procedat etiam in quæstio. iuris, nedum facti, vt dictum est ver. ab hinc. 2.

3 Ampliatio etiam si possidens sit actor.

26 ¶ Adde & tertiã in primis notandã, vt scilicet in dubio potior sit conditio possidentis, etiãsi actor sit, vt nuncupatim declarat Franc. Are. in c. in nostra, in fi. de prob. vbi respondet ad c. ex literis, eod. tit. vbi ipse aliter dixerat. Et id quoq; sequitur Carol. Rui. con. 137. viso processu, col. 1. libr. 5. Et non nihil facit gl. in l. quoties, in verbo, potiorē. C. de rei vend. cum dicit, siue agat, siue conueniatur, cui nullus scribentium contradicit, vt hinc eam sequi videatur, vt alibi diximus. Atq; ita intelliges omnia iura, quæ dicunt in dubio reum esse absoluendum, vt procedant cum reus possidet, non si actor. Sed ea iura illud dixisse, quoniã rei vt plurimum possident. respexisse igitur ad possessionem potius, quam ad qualitatem, quod scilicet rei sunt, non actores, quia qui possidet, partes rei obtinet. §. retinendæ, & d. §. commodum, Inst. de interd. vt per eos tex. voluit Raph. Fulg. d. conf. 138. in 1. dubio.

4 Ampliatio. Etiam si prius

27 ¶ Adde (inquam) non contemnendam aliam, quartamque ampliationem ad præcedentia, vt procedat quod diximus, in dubio, possidentis conditionem esse potiorē, etiam si primæuus status na-

*meus status
nature repit
Snet.*

turæ repugnet siue possessioni, siue quasi possessioni. Exempli gratia, filius ex primæuo & naturali statu Quiritium, id est, ciuium Romanorum in potestate patris est. Item in potestate. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. Ideoq; filius præsumitur esse in potestate patris, nisi cõtrarium probetur. l. si filius, ff. de prob. & l. si emancipati, in verbo, probatum. C. de colla. Tamen si filius sit in quasi possessione sui iuris, transfert onus probandi contrarium in patrem qui illum dicit esse in sua potestate, qui nisi id probet, iudicabitur pro filio, vt magna autoritate affirmat gl. in l. Titia, in verbo, denegandam. ff. fol. mar. quam sequitur Bar. ibi, & iterum, in l. is potest, col. 4. vers. expedit de theorica. ff. de acqui. hære. & Alex. qui alios citat, in d. l. si emancipati, in 2. no. C. de collat.

28
*An illud sit ue
rius.*

¶ Contrarium tamen in hoc casu voluerunt Pet. à Bel. Pet. Bal. & ipse Alex. sibi è diametro contrarius, in d. l. Titia, col. 2. ver. in gl. si ibi, & Iaf. in d. l. si emancipati, col. 2. per gl. in d. l. sicuti. §. sed si queratur. ff. si seru. vendi. vbi possessio seruitutis, & sic contradicens primæuo statui naturæ, ex qua omnia sunt libera non releuat ab onere probandi, de quo nos diximus supra nu. 19. quod & latissimè voluit Bart. in l. si priusquam, locis in eodem vers. designatis. Ideo Guid. Pap. sing. 337. si pendete, vers. filius, postquam allegauit gl. in d. l. Titia, tanquam sing. mox subiungit videri illi tex. contrarium in l. emancipatione. C. de fid. instr. nec aliud dicit, tanquam non sentiat cum ea gl.

29
De eadem re.

¶ At Philip. Dec. d. l. si emancipati, col. 2. ver. est etiam notandum, negat statum primæuum naturæ contradicere huic quasi possessioni sui iuris etiam si filius natus sit ex legitimo matrimonio, quia & patria potestas non iuris naturalis est, sed ciuili. §. 1. Instit. de patri. pot. Nam & à principio naturæ omnes nascantur liberi & sui iuris. Ideoque dictum ab aliis de statu illo primæuo, non bene adaptatur ad eum qui nascitur in potestate, quia ille non est primæuus status ipsius naturæ de quo ceteri loquuntur. Et continuò declarat quomodo quis cõstituitur in quasi possessione sui iuris & quid requiratur, & quantum tempus, vt ibi videre potes, neque enim opus est hic dicere. Porro Cor. ibi in ea est sententia, vt semper ei incumbat onus probandi, qui se dicit vel patremfamil. vel filiumfamil. Ibi autem Franc. Cur. Iun. col. 3. de hac re ita inuolutè loquitur, vt vix intelligam cuius sit opinionis, nisi mendum sit in meo codice.

30
De eadem re.

¶ Nemo autem meo iudicio meliùs & exactiùs hanc rem tractat, quàm Bal. in d. l. Titia, col. 2. ff. fol. matr. Nam aut status (inquit) quem inducit possessio vel quasi. potest naturaliter inesse ab origine, & tunc releuat ob onere probandi. d. l. circa eum. ff. de prob. Aut non potest naturaliter inesse, & tunc refert an possit inesse de iure communi, sine præiudicio alterius tertij; an verò non possit inesse, nisi de iure speciali. Primo casu aut deducitur incidenter, & releuat ab onere probationis, per no. in d. l. sicuti. §. sed si queratur. ff. si ser. vend. & l. i. ff. fam. hercisc. Aut deducitur principaliter & tunc possessio non releuat ab onere probandi. l. 3. §. hoc autem. ff. de iti. adu. que pri & no. per Oldr. in l. pe. ff. de condit. instit. & per Cyn. in l. 2. C. que sit long. conf. & in l. 2. C. vbi caus. statu & in l. 2. C. de seruit. & aqua. Secundo casu quando scilicet status quem indicat primo non potest inesse, nisi ex priuilegio cum alterius iniuria: & tunc nunquam releuat ab onere probandi, quia habet contra se præcedentem necessariam veritatem, quæ ex præterito infert in sequentia, nisi contra probetur, vt in ea ad decimas, de restit. spol. lib. 6. Quæ tu addes ad ea quæ diximus supra nu. 17. nec prætermitemus.

DVODECIMA OPINIO DE CIMAÆSE-

prime questionis.

*Præferendus qui
prius possessio
nem habuit.*

¶ Superest duodecima eademq; vltima opinio, vt scilicet is præferri debeat, qui primus possessio- nem hæreditatis siue iuris primogenituræ nactus est post mortem patris, etiam si is tempore litis contestate non possideat. Pro qua opin. primum facit tex. ille vulgatissimus in l. quoties. C. de rei vendic. vbi non tantum in dubio prioritatis, vt sic loquar, tituli, sed etiam si constet quis prior sit tit. si tamen posterior prius possessionem adeptus est, præfertur alteri. Et est similis tex. in l. siue autem. §. si duobus. ff. de Pub. in rem act. & alius quoq; loquens in hæreditate vendita, vt proinde intelligas non solum id procedere in rebus singularibus, sed & in vniuersalibus quoq; in l. qui tibi. C. de hære. vel act. vend. & in l. qui tibi. C. de his qui à non domi. manu. sunt.

*Etiam in vni
uersalibus.*

2
*Etiam in be-
neficijs.*

¶ Et licet id nõ habeat locum in beneficijs, quia ius eorum ex solo titulo pendet, non ex possessione, per c. si tibi, de præben. li. 6. & diximus supra in præcedenti op. nu. 5. verum Pet. Tamen in casu ambiguo, videlicet cum ignoratur vter ex duobus est prior titulo, quia eadem die impetrarunt, nec constat vter prior, is præfertur qui prior possessionem beneficii assecutus est, etiam si nunc non possideat, vt voluerunt expressè Domi. & Phil. Frã. in d. c. si à sede, ille col. vlt. ver. sed quo tempore: hic in 2. no. de præb. li. 6. ita intelligentes tex. ibi loquentem de possessione. Nam ex quo (inquunt) possessio validat ius illius qui primò eam adeptus est, necessariò sequitur extinctio iuris alterius, cū duo simul non possint habere idem beneficium. c. cum non ignores, extrà eo. tit. Igitur licet alter de facto postea acquirat possessionem beneficii, non tamen poterit recõualescere ius semel extinctum. e. quàm periculosum. 7. quæ. j. & c. quæris, de consec. di. 2. Et subdit Phil. Fran. hoc quoq; voluisse gl. in d. c. si à sede, in verbo, neuter volentem, vt attendatur, quis primò adeptus sit possessionem. Et id quoq; sequitur Rebus. noster in tract. de paci. pos. nu. 297. vers. 6. procedit. Et id scio in nostra Curia Parisiensi obseruari, quanquam scio Lapum in d. c. si à sede, tenere contrarium.

3
*si duo fuerint
præsentati à*

¶ Huius item ordinis est quod Host. ille, quem Catel. Cota non immeritò dicit fuisse diuini & humani iuris peritissimum, in c. quod autem, in princ. extrà de iure patro. qui interpretatur eum text. qui dicit meliorem esse conditionem possidentis in casu de quo loquitur, id est, eius cui primò tra-

dita

dita est possessio: & allegat pro simili d. l. quoties. C. de rei vend. & c. ad aures. extrà de præscrip. qui tex. loquitur similiter de possidente, vt scilicet sit eius melior conditio, & gl. 1. ibi inter alias concor. affert d. l. quoties, tanquam etiam intelligat, vt eius qui primo possessionem nactus est melior sit conditio. vide supra in præcedenti opi. nu. 4.

4 ¶ Cui & affine est quod traditur in casu l. si debitor. ff. de pign. vbi si debitor res suas simul duobus pignori obligauerit, ita vt vtrique in solidum obligatæ essent: singuli in solidum aduersus extraneos Seruiana vtentur. Inter eos autem si quæstio moueatur, possidentis meliorem esse conditionem: id intelligitur de eo qui prius possessionem acquisiuit. vt voluit Ant. Fauen. in tractatu de pignoribus. in secundo membro quintæ partis, ver. tertio ex prædictis. & expressim sequitur Catel. Cota. in memor. incip. possessionis commoditas.

5 ¶ Et hanc quoq; opi. confirmant iura, quæ dicunt cæteris paribus præuentioni seu præoccupationi locum fore, ad quod allegatur l. si quis posteaquam. ff. de iudi. & l. pluribus. & l. si is qui Stichum. ff. de procur. & l. incola. ff. ad municip. & l. qui prior. ff. de iud. vbi qui prior appellat, prior agat, & l. si pluribus. ff. de leg. j. & l. i. §. fin. autem. C. de com. ser. manu. & c. non iniuste, de procu. & c. si duo, post prin. eo. tit. li. 6. & c. si quis iusto, in prin. de elec. eo. li. 6. & alia propè infinita. Sed ita vt non omittas gl. in l. vnum. §. si duos, in verbo, petent. ff. de leg. 2. quam dicit sing. Raph. Co. in l. cum quidam, paulò ante si. eo. tit. Et quod voluerunt Cy. & Saly. in ea quæstione, de qua iam sæpe locuti sumus de duobus plaustris sibi inuicem obuiantibus, in l. per agrum. C. de seruit. & aqua, vt scilicet præoccupatis melior sit conditio. Et quod à Bar. scriptum est in l. quominus, in 5. q. prin. & aliis recentioribus post eum. ff. de flumi. dum dicunt eum præferendum, qui prior occupauit opus molendini, aut ductus aquæ: tractantque quis dicatur prior occupasse, & Bal. in l. j. in 43. q. ff. de rer. diui. quod si duo sunt, quorum quilibet habet ius efficax, melior est præuenientis conditio, vt dicit no. in l. si cum emptore. ff. de pact.

6 ¶ Autoritate autem d. l. qui prior, gl. in l. ciues, in verbo, allectio, vers. sed quid si is. C. de incolis. li. 10. loquens de ciue vel incola duorum locorum, à quibus ad munera vocatur, dicit eum præferri, qui prior vocauit. Et sequuntur Bar. Lucas Pen. & Io. Plat. ibi, qui & pro confirmatione eius sententiæ adducit id quod scripserunt Inno. & Io. And. in c. cum iam dudum, de præben. de eo qui ratione plurium beneficiorum est subiectus pluribus episcopis qui ei contraria iubent, vt teneatur primo obedire. Sed id non multum facit ad propositum negotium in quo tractamus de eo qui primò vocauit & ita præuenit alterum. Illi autem loquuntur de eo cui primo loco hic subditus est, non de eo qui primò iussit. De quo etiam in similibus casibus, vt id obiter dicam, videbis per Spec. tit. de aduocato. §. 1. ver. quid si aduocatus. & ibi Bal. in addi. & Io. And. in c. contractus, de reg. iur. lib. 6. in Mercuri. & Rom. consil. 47. visis necessarijs, quo in loco alia pleraque affert, vt probet eum qui præuenit esse præferendum.

CONCLUSIO QVAESTIONIS.

7 ¶ Igitur vt totam hanc controuersiam paucis concludamus, placet primo loco ea opinio quæ dicit vtrunque admitti siue in dignitatibus regalibus, siue in cæteris rebus hæreditarijs. Ea enim cõmunior, benignior, iurique ac rationi congruentior est, vt ex iis patet quæ diximus in princ. huius quæstionis, & in tractatione illius opin. Et hoc nisi alter prior possessionem rerum adeptus fuerit. Is enim interim præferetur, nisi alter maiorem natu esse se probaret. Aut nisi hic qui possessionem prior accepit, eandem amiserit, & alter eadem acquisiuerit, & diutius possederit, in eaque esset cum lis de hoc iure intentaretur: tunc enim is qui in possessione est præferetur, nisi etiam alter maiorem natu se esse ostenderit. Quod si magis placent opinionones, quæ in hac re locum faciunt gratificationi: primum locum in rebus priuatis cæterisque prater regnum aliasque magnas huiusmodi dignitates, patri tribuo: secundum superiori: in regnis verò & id genus magnis dignitatibus, quæ superiorem non agnoscunt, magnatibus & populo. Sed ita tamen gratificabuntur, si neuter vincit alterum moribus & meritis. Dignior enim semper præponendus est. Possunt autem ipsi fratres si velint, rem forti bona fide committere. Nollem autem alterum inuitum cogere. secutus opi. Io. And. Ant. Pan. in l. licet causam, illius, col. vlt. huius col. pe. ver. 3. op. de prob. Nisi forte res aliter transigi non posset, immineretque quodpiam periculum.

DECIMA OCTAVA QVAESTIO.

1 ¶ Decimo octavo quæro, quia præcedens quæstio loquitur cum alter altero prior natus est, sed dignioratur ordo nascendi. Quid igitur si ambo in lucem simul sunt editi, non quod simul ex utero exierunt: id enim, vt iam diximus, fieri non potest, vt dicit l. Arethusa. ff. de stat. homi. Sed cæso matris utero id factum est, quod fieri posse docet experientia, & testimonio sunt leges nostræ. l. posthumus, in fin. prin. ff. de inoff. testa. & l. si ego. §. partus, vers. ex omnibus, ff. de publi. in rem actio. & l. 2. ff. de mort. infer. & l. quod dicitur. ff. de lib. & posthu. & l. in lege Falcidia. ff. ad l. Falcid. & l. 1. §. si qua prægnas. ff. vnde cog. & l. 1. §. sed & si matris. ff. ad S. C. Tertul. & Lanniculus. §. vlt. & item l. etiam ea mulier. ff. de verb. sign.

¶ Et ita natum Lycham scribit Virg. lib. 10.
Inde Lycham ferit excludum iam matre perempta,
Et tibi Phæbe sacrum.
Nam scribit Seruius ibi (id etiam volui obiter dicere propter nostrorū in ea re errorem) omnes qui

*patrono laico
& præferendus
qui prior posse
sionem acce
pit.*

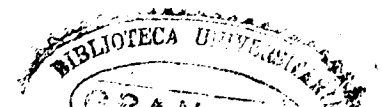
*Inter credito
res eiusdem tē
poris præfer
tur qui primus
possessionem
quæsit.*
*Ceteris paribus
præuentioni
& præoccupati
oni locus
est.*

*Præferendus est
locus qui prior
ad munera non
cauit ciuē duorū
locorum.*

*Conclusio prin
cipalis quæstio
nis.*

*Quid de duobus
simul exci
so matris utero
editis.*

*Ita nati Apol
lini sacri, &
quære.*

fecto matris vtero procreantur, ideo Apollini esse consecratos, quia Deus est medicina, per quam lucem sortiuntur. vnde & Aesculapius fingitur esse eius filius, quia ita natus est, vt & ipse Seruius dicit enarrans illud eiusdem lib. 7. eius operis,

Ibat & Hippolyti vales pulcherrima bello. Quamquam huic repugnat quod tradit Pausanias lib. 2. matrem Aesculapij eum confestim quam editus est, exposuisse. Subdit autem idem Seruius in priori loco, ideo Caesarum familiam facta Apollinis retinuisse, quia primus de eorum familia fuit execto matris ventre procreatus. Vnde etiam (inquit) Caesar dictus est. Plinius autem lib. 7. cap. 9. & Solinus rerum memorabilium c. 4. scribunt, vt plurimis placuit, Scipionem Africanum priorem ita natum, primūque Cæsarem à cæso matris vtero dictum. Et id quidem apertè scribit Solinus, sed non aded vt Plinius, cuius hæc verba sunt, Auspiciatius enecta parente gignuntur, sicut Scipio Africanus prior natus, primūque Cæsar, à cæso matris vtero dictus &c. Nam ea verba primūque, & quæ sequuntur, ita possunt legi, vt intelligantur de alio quam Scipione, qui quidem alius primus Cæsar sit vocatus. Propterea Hermolaus Barbarus in castigacionibus in ipsum Plinium in eo loco. Si (inquit) hoc ad Africanum referas, contradicitur historię, quoniam ante bellum Samnitum Claudius quidam Cæsar appellabatur. idque probat ex tabula quapiam antiquissima. Porro ipsum Africanum ita natum scilicet execto matris vtero tradit Silius Italicus lib. 13. illis versibus, *Quæ fors nostra fuit, &c.* quæ sequuntur.

¶ Quamquam sunt qui ex alia causa Cæsares dictos volunt. nempe quod nati essent cum cæsarię, quod placuit Festo Pompeio, Aelio Spartiano, in Aelio Vero ad Domitianum, vbi & illud præterea scribit, Cæsarem ab elephante qui lingua Maurorum Cæsar dicitur in prælio cæso, eum qui primus sic appellatus est doctissimos candidissimōsque viros existimare dictum. Id quod etiam scribit Seruius edisserens eum locum lib. j. Aeneid.

Nasceur pulchri Troianus origine Cæsar.

De qua Cæsaris nomenclatura quicquam Accursius noster audiuerat, qui statim in prin. ff. & Instit. dicit Imperatorem Iustinianum fuisse vocatum ab Augusto Cæsare, vel quia cæsus fuit de ventre matris. Porro Iulius Cæsar, à quo haud dubiè cæteri Imperatores Cæsares dicti sunt, nō primus fuit suæ familiæ eius nominis, nec ita quoque natus est, vt ob id Cæsar esset vocandus. Is enim patrem habuit eius nominis, qui Prætura functus morte repentina obiit, vt scribit Plin. libro 7. c. 53. Matrem quoque Aureliam, quam, vt retulit Suetonius, amisit cum in Gallia bellum gereret. In qua re paulum euagati sumus, tum propter id, quod iam diximus ex Accursio: tum quia Bald. in d. proœmio. ff. col. 3. dicit ita Iulium Cæsarem vocatum, quod ipse secto matris vtero natus esset. Sicuti ex recentioribus dicit Ias. in d. l. quod dicitur. ff. de lib. & posth. quod magis miror, cum ei multi tribuant literarū humaniorum notitiam. Nec minùs illi quidem decepti, quam Pau. Cast. qui in eadem l. hoc Augusto Cæsari Iulij successori tribuit, vt omnes intelligant, quanta hisce nostris legum interpretibus in huiusmodi rebus adhibenda sit fides. Nec tamen prætermiserim Cæsares quoque appellatos fuisse, qui mortuis matribus execti essent, vt tradit Plin. d. lib. 7. c. 9. & Festus Pompeius, & Titus Probus in epitome lib. 10. Valerij, nisi mendax sit titulus.

¶ Igitur vt redeamus. Cum duo pueri exciso matris vtero simul sunt editi, vel etiã cum Rex quispian more Indorum, Thracum, Parthorum, Namasonum, & Persarum, & aliorum in nostris legibus connubialibus recensitorum plures habet vxores, ex quibus plures eodē momento liberos suscepit. Quid iuris in primogenituræ statuendum est? Hic quæstio iuris solū vertitur, non facti, vt in casu præcedentis quæstionis. Ideoq; putat Fran. Are. in l. ex duobus, col. 2. ff. de vul. & fil. negotium hoc iudicio fortis committendum, vt sciatur quis eorū ius primogenituræ obtinebit, si aliqui ex contententibus id petat. Sin minùs, locum esse gratificationi, per ea quæ no. Io. And. in c. vlt. ad fin. de fortil. dum distinguit an & quādo fors locū habeat. de quo supra diximus in præced. q. in 1. opin.

¶ Verūm Bal. in proœmio. ff. j. itaque, paulò ante si. loquens etiam nominatim in casu huius nostræ quæst. dicit quod omnes succedant, cum nullus eorum antè natus fuerit. Quem sequitur expressè Io. Ana. in rub. de fortil. col. vlt. & Fely. in c. capitulum sanctæ crucis, col. antepe. ver. de duobus, extra de rescr. Et Ant. Corf. in tract. de pote. & excel. Reg. q. 64. Et id credo esse verissimum. Nam si cum dubitatur quis ex pluribus primus natus est, omnes succedunt, vti diximus in præcedenti q. Multo magis cum certum est omnes simul natos fuisse.

¶ Quamquam Corne. nulla Bal. & Ana. mentione facta, con. 199. incip. in præsentī consultatione, col. 18. ver. non etiam obstat quod vltimo loco, li. 2. dicit hoc casu non esse locū consuetudini præferenti primogenitum, cum de hoc casu non loquatur consuetudo, vnde remanet in dispositione iuris communis, ar. l. commodissimè, de lib. & posth. cum si. tanquam sentiat Corne. non solūm hos qui simul primo loco in lucem sunt editi, sed & alios quoque succedere, nec locum esse iuri primogenituræ.

¶ Sed scrupus quispiã oriri posset in exectis ex vtero, si statutū aut consuetudo præferens primogenitū his verbis vteretur, vt is quē primū vxor marito pepererit, eam primogenituræ prærogatiuā haberet: propterea q. sunt nonnulli ex textibus, quos supra citavi, qui videntur dicere eam non peperisse, cui mortuæ filius exectus est, præfertim verò tex. in d. l. anniculus. §. vlt. ff. de verb. sig. quem ad hoc bene expendit gl. in d. l. etiam ea mulier, eo. tit. & Ang. Pau. Ca. Alex. Fran. Are. & Ias. in d. l. quod dicitur. ff. de liber. & posth. vbi ex hoc plerique dicunt legatum mulieri factum, si peperisset liberos, non obtinere secto ipsius mulieris vtero. Tu tamen intrepide tene contrarium, per ea quæ late diximus

3 Aliorum opin. de Cæsari appellacione.

Iulius Cæsar non ita natus est.

Iterum de appellacione Cæsaris.

4 Redit ad primcipalem quæstionem.

5 De eadem re.

6 De eadem re.

7 De eadem re.

diximus in repe. l. si vnquā, in verbo, susceperit liberos, nu. 119. quæro item quod si postea. & multis seq. C. de reuo. don. vbi multa in vtranque partem videbis, quæ consulto nolumus repetere.

DECIMANONA QUÆSTIO.

1 D Ecimonono quæro retenta ea opin. quæ in duabus præcedentibus quæstionibus omnes admittit ad regnum: quis cæteros præcedet sefsione, nominatione, subscriptione, & id genus cæteris. Neque enim possunt omnes simul præcedere, quin alius alium præcedat. Bald. in d. proœ. ff. §. itaque, col. 2. vers. sed supposito quod ambo, loquens tantum de nominatione, hæc ferme scribit. Respondeo, forte diriment, arg. l. 2. C. quando, & quib. quar. pars, lib. 10. vel sibi inuicem defertant. Sed hoc non potest fieri, dum sunt omnes infantes, & ideo nemo nominabitur prius, vel posterius. Cum ergo agitur de iure pendenti, aut huiusmodi, ius pendet in esse, aut in prælatione. Si quidem pendet quo ad esse, non habet locū iudicium fortis, quia iudicium fortunæ est remotum à ratione: & ideo ratio & intellectus non debet se committere fortunæ, & existentibus sine ratione. Fortuna enim sapissime præfert iniquum æquo, vnde non iudicaret recte, vt not. in l. sed an vtro. §. vlt. ff. de neg. gest. Et describitur fortuna, id est, rerum euentus ex incerto motore procedens. Si verò dependet in prælatione, aut agitur de iure tertij, & non committitur forti, sed iudici. Aut de iure litigatorum, & tunc committitur fortunæ, vbi non potest aliud fieri, vt no. glo. in §. fin. autem ipsi, in verbo, partes suas, Instit. de fatid. tut. Ergo propter impossibilitatem permittitur aliquid factis. In rebus autem certis culpa est se committere fortunæ. Oportet denique intellectum omnia determinare, & quàm paucissima committere fortunæ. l. 2. ff. de cond. & demon. Subditque ex his apparere, si geniti exciso vtero extrañi sunt, quo casu per rerū naturā accidit, vt nemo ante fuerit natus, simul vterque succedet, erit vterque dominus regni, & sigillum eorum vocabitur sigillum geminorum, & neuter erit prius vel posterius nominandus: quia qui prius nominatur, maior esse videtur, l. quoties. ff. de vsufu. Verbi gratia diceretur sigillum geminorum de Scala. l. idem erit. ff. de stat. hom. Plurib. ergo simul natis, parem esse conditionem oportet. Hæc Bald. Quem prope ad verbum refert Io. Ana. in rub. de fort. col. vlt. & Barpt. Cep. qui id dicit no. in l. 1. §. idem Iulianus, nu. 10. ff. de ædil. edic.

2 ¶ Ex quibus manifeste apparet, quid agendum sentiant Bal. & Ana. in ordine nominationis, ne alter altero maior aut superior esse videatur. Nam ne illud ignores, ex priori nominatione maior potiorque dignitas arguitur, vt illi ipsi satis innuūt, & aperte voluit gl. in c. bene quidem, in verbo, Mediolanensis 96. di. & in c. sedes apostolica. in 2. glo. & ibi Pan. & Phil. Dec. extra de rescr. & in c. quorundam, in verbo, prædicatorum, de elect. lib. 6. & in c. vlt. in gl. 1. de pactis, eo. lib. 6. ipse Bal. in l. cum quidam, in 3. oppo. ad fi. C. de verb. sign. & in auth. hoc amplius, col. vlt. vers. item no. hic. C. de fideicom. Ang. & Imo. in l. qui soluendo, char. 2. ff. de hæ. instit. Dom. in c. vlt. in prin. col. 1. de offi. deleg. lib. 6. Bened. in rep. c. Ray. in verbo, testamentum, le 2. nu. 28. extra de test. cum si. vt per Phil. Dec. in c. auaritiæ, col. 1. de præb. & confi. 161. pro domino præposito, col. 1. vers. quinto suadet, & seq.

3 ¶ Nempe cum ex huiusmodi priore denominatione arguatur ordo charitatis & maioris dilectionis, vt bene probat d. l. quoties, in prin. ff. de vsufu. & l. hæredes mei. §. peto. ff. ad SC. Treb. & d. l. qui soluendo, le 2. vbi & id no. ipsi Ang. Imo. & recentiores. ff. de hæ. inst. Bald. in d. l. cum quidam, vbi supra. C. de verb. sign. & in l. 1. C. de edic. di. Ad. tol. Ias. in l. qui duos. ff. de leg. 1. Aymo. Crauetra con. 147. col. 1. Et hinc in dubio qui prior ex legatariis nominatus est, is prior eligit, l. si ita legatum, in prin. ibi, Prætor eos quos Titius elegerit, & ibi Pau. Cast. ff. de leg. 1. Dyn. Ray. Nicol. Neapol. Alber. Bal. & Imo. in l. si ita sit scriptum. ff. eo. titu. Dyn. Bar. Ang. Raph. Co. Alex. & alij in d. l. qui duos, eo. quoque tit. Et facit tex. in c. pe. ibi, qui primo instrumento vel literis promotionis est nominatus, de elect. lib. 6. & ibi concordant in gl. & quod tradit Ang. in §. etenim, in Auth. de hæ. & falcid.

4 ¶ Sed vt redeamus ad Bal. Ea cautela, quam ipse tradit in d. §. itaque, fieri non posset in possessionibus & aliis multis. Nos vero nimium prope curiosa obseruatione deprehendimus olim, cum erant simul duo, tres vel etiam quatuor imperatores, vt supra ostendimus in quarta opinione 17. q. nu. 20. sunt qui hanc, & multis sequen. nunc vnum primum, nunc alium sese in suis literis, sanctionibus, & rescriptis nominasse. quasi de industria id fecerint, ne si semper vnus primus fuisset nominatus, veluti aliis superior esse videretur & maior. Hunc enim titulū, Gratianus, Valentinianus, Theodosius, in multis legibus cōperies, in quibus satis erit duas aut tres designasse, videlicet in l. 1. C. de sum. tri. & in l. si quis, de apost. & l. Iudæi. C. de Iudæis. Alibi eo ordine inuerso ita comperies, Theodosius, Valentinianus, Gratianus, videlicet in l. 2. de offi. mag. equi. & in l. 2. de offi. ciu. iud. & in l. nobiliores, de commer. & mercator. & alibi sæpe. Sed & Valentinianū, qui duobus illis titulis medius est, nonnunquam primum comperio hoc ordine, Valentinianus, Theodosius, Gratianus, in l. iusio. C. de Iudæis. Et ita quoque, alio ordine: Valentinianus, Gratianus, Theodosius, in l. 1. C. de offi. magist. mil. & l. ciuitas, de offi. rector. prouin. Et quoniam vna hirundo non facit ver, vt scribit Aristoteles l. 1. morum, & è nostris Bal. in liura constitui, in prin. ff. de leg. & alibi dicam latius: ideo & alterum huius rei exemplum subiiciemus: Theodosius, Archadius, Honorius, hic est titulus l. mimæ. C. de epi. audi. Vis videre inuersam hoc ordine, Honorius, Archadius, Theodosius, ita cōperies in l. vlti. de offic. præfekt. Prætor. & ita quoque Archadius, Honorius, Theodosius in l. 1. de offi. ciu. iud. Multos eiusmodi titulos reperies in nostro C. Neque enim omnes prosequi, consilium est, nec etiam operæ precium.

5 ¶ Ex illis enim satis probatum arbitramur quod diximus, antiquos illos imperatores à quibus leges nostras accepimus, satis suo exemplo docuisse, quid in casu nostræ quæstionis agendum sit, non

Quis autē ex istis duobus præcedet sefsione nominatione, & ceteris huiusmodi.

Prior nominatio maiorem dignitatem arguit.

Et maiorem dilectionem.

Prior ex legatariis nominatus prior eligit.

Plures imperatores non semper eundem ordinem seruabant.

Sed alteri alteris alternis

lib.3.Nicol.Mil.in suo repertorio,verfic.filius primogenitus,Nicol.Peru.in tract.succes.ab inte.in r parte prin.in 6.specie,scilicet verf.& propterea si est cōsuetudo.& Barb.inter con.Frā.Cur. senioris conf.67.fapienter,col.11.verfi.& per hoc cōcludit, & iterum col.14. verfi.quia respōdeo quod non potuit.& Phil.Fran.in rub.de test.lib.6.char.antepe.ver.25.prohibentur.& Fel.in c. prudentiā,col.2. verf.amplia secundo quod potest,de offic.deleg.& Iaf.in l.nemo potest,in vtraque lec.col.1.per illū tex.& ibi quoque Fran.Ripa.col.2.verf.ex isto tex.ff.de leg.1.Car.Alex.in c.per venerabilē. §.quod autē,col.31.ver.& not.quod vbi,qui filij sunt leg.& in c.1.col.7.verf.3.deducitur, & iterū col.pen.tit. de feud.march.Mat.Afflic.in c.1.tit.de succes.feud.& in conf.Siciliā inci.vt de successiōibus,ad fi. Chasse.conf.34.super præcedenti,col.3.verf.ad quartum.Iacob.à S. Georg.in l. cum antiquioribus, col.pen.verfi.quarto quæro.C.de iur.delib.& D.Cirier.in tract.primogenituræ lib.3.q.3.& D. Moline.in consuet.Paris.tit.1. §.8.gl.3.in 3.q.& Io.Dilectus in arte testandi tit.3.caute.8.nu.10.

6 De eadem re ex lege Mo- faica.

¶ In quam sententiā lex est Moisaica Deut.c.21.in hæc verba, Si habuerit homo vxores duas, vnam dilectam, & aliam odiosam: genueritque ex eis liberos, & fuerit filius odiosæ primogenitus, volueritque substantiam inter filios suos diuidere: non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odiosæ: sed filium odiosæ agnoscat primogenitum, dabitque ei de his quæ habuerit cuncta duplicia. Iste enim est principium liberorum eius: & huic debentur primogenita. Hæc ibi. Quæ & Iosephus ita repetit lib.4.c.6. his verbis, ὁσῶν τινὲς δύο γυναῖκων, καὶ τὸ μὲν ἑτέρας ἐπὶ τῆν σφόδρα καὶ ἑνοία καμένης, ἢ δὲ ἑρωτικῆ καὶ κάλλου, ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν. τὸ δὲ ἑτέρας τυγχάνουσιν ἐν ἐλάτῳ μοίρα. ἄρ' ὁ παῖς γινόμενος ἐκ τῆς ἀγαπωμένης, νεώτερος ὢν τῆς φύντος ἐκ τῆς ἑτέρας, ἀξιοὶ τυγχάνειν τῆς προεβίου, ὅτι τῶν ἑνοίων τῆς πατρὸς πρὸς τὴν μητέρα, ὥστε λαμβάνειν διπλῶν τῶν μερῶν τῆς πρώτης ὀσίας (τὸ τοῦ γὰρ διατεταμένη ἐν τοῖς νόμοις) καὶ συγκεχωρηθῶ. ἀδικον γὰρ τὸν προεβύτερον τῆς γυναικὸς σερβίδος τῆν ὀφειλομένην αὐτῆς πρὸς τὴν διαβέσει τῆς πατρὸς, ὅτι ἠτόνα αὐτῆς τὰ τῆς μητρὸς.

7 Quid si ius primogenituræ cōpetit ex dispositione vel priuilegio principis.

¶ Hæc autem maxime procedunt cum ius istud primogenituræ competit ex dispositione vel priuilegio principis. nam cum id ius tunc consequatur primogenitus non à patre aut lege communi, sed ex speciali illa dispositione, vt not. Bartol. in l. vt iurifurandi. §. si liberi. ff. de ope. lib. & Bal. in auth. si quas ruinas, col. 2. & seq. C. de sacrosan. eccle. & videtur probari ex ca. j. cum ibi no. per Bald. tit. de succes. feudi, cū concord. alibi à me collectis. Sequitur ipsum primogenitū cum primū in lucē prodit, id ius cōsequi & habitu, & spe firma & inuariabil, quæ per patrem, aut aliū tolli non possit, cum transierit in contra. c. j. de prob. Io. And. in c. significasti, de for. cōpet. Hæc Pan. qui & alia adducit, conf. 85. in præfenti, col. j. lib. j. quem sequitur Mol. in consuet. Paris. tit. j. §. 85. gl. 3. in 2. q. in fi.

8 An pater possit feminas uocare ad successionem, statuto eas repellente. Ex alijs scriptoribus.

¶ Et facit quod à multis dicitur, quod si statuto vocantur masculi ad successionem repulsi foemini, non potest pater facere, vt filia ipsæ succedat in præiudicium masculorum. Ita enim Bal. Raph. Fulg. & Pau. de Cast. in l. vlt. C. de pact. nam cum id ius, inquirunt, quæ situm sit filii ex statuto, non potest pater illis id tollere, per l. vlt. ff. eo. tit. Tamen si Barto. & Ang. in d. l. vlt. C. de pact. contrarium voluerunt. Sed tu de ea re vide omnino Iaf. lib. i. col. 5. verf. aduerte in quantum.

10 De eadem re. An pater possit priuare primogenitum ex causa ingratitudinis Quid in regno Francie.

¶ Sed quod ad nostram primogenituram priuatim pertinet, tradit Iustinus lib. 16. quod cum Ptolemæus primus eius nominis Rex Aegypti regnum tradidisset minimo natu ex filiis, eius rei populo rationem reddidisse. Cuius non minor fauor in accipiendo, quàm patris in tradendo fuit. Ex quo facile intelligitur non id sine ratione quadam probabili egisse. Idem lib. 39. refert quod cum Cleopatra ad regnum adscisceret Alexandrum minorem natu filium (Ptolemæus enim cognomento Physcon id ei liberum suo testamento fecerat, vt alterum filiorum possit deligere.) Non tamen id populus passus est. quin eam compulsi Ptolemæum maiorem natu deligere. Cuius etiam rei meminit Pausanias lib. j. & nos quoque alibi diximus in præfatione.

11 Quid si primogenitus non est idoneus moderando principatu.

¶ Ex his igitur quæ dicta sunt potes intelligere, patrē ex causa ingratitudinis posse priuare primogenitum eo iure primogenituræ, vt sentiunt magna pars eorum, quos supra citauimus. & præterea voluit D. Bened. in repe. c. Ray. in verbo, in eodem testamento relinquens, le j. nu. 207. & seq. de test. vbi hoc dicit ita fuisse iudicatum in Parlamento Tholosæ, die vlt. Martij, anno Domini 1506. ante Pascha, in causa successionis domus de monte Bordona. Subdit tamen nu. 209. quod primogenitus Franciæ etiam ex causa ingratitudinis non potest regno priuari, quod tamen relinquat considerandum, nec immerito. Tu tamen hic vide D. Cirier. in suo tract. primogenituræ, lib. 3. q. 6. & D. Molin. in consuet. Paris. tit. j. §. 7. gl. 3. in 3. q.

¶ Nec omittendum hoc loco est quod scribit Bal. in auth. hoc amplius. col. 2. ver. quæro an filij Regis. C. de fideicō. quod si primogenitus non est idoneus moderando principatu, potest pater illi secundogenitū antepōnere, quia huiusmodi consuetudo præferens primogenitum nō debet interpretari contra commodū regni, per l. quod fauore. ff. de legib. Et ad hoc quoque adducit exemplū Regis Dauid, qui Salomonem omnium liberorum nouissimum, omnibus tamen anteposuit, vt scribitur 3. Reg. j. c. Et hoc sequitur Mart. Laud. in tract. de principibus, verf. 22. consuetudo regni, & Franc. Are. in l. ex duobus, col. 2. ff. de vulg. & pup. vbi hoc dicit no. & Fel. in d. c. prudentiam, col. 2. de offic. deleg. Car. Alex. in c. vlt. col. vlt. tit. epi. vel ab. Iaf. & Fran. Ripa. in d. l. nemo potest, ille col. j. hic 2. Gaspar Valascus, vir non mediocris doctrinæ, in rep. l. imperium, col. 24. ver. & Reges dicuntur, & iterum col. 84. ver. circa secundā conclusionem. ff. de iurisd. om. iud. Ant. Corf. in tract. de potest. & excel. Reg. quæst. 10. & Rochus Curtius in rep. c. vlt. char. 22. verfi. sexta conclusio, & iterum char. 28. in 9. q. prin. de cōsuet. Io. Lup. in rep. c. per vltimas. §. 26. col. 3. de don. inter vir. & vxo. Zazius in epitome feudorum

feudorum parte 8. char. 10. verstu autem ad singulare, vbi ita dicit consuluisse. Matth. Afflic. in c. omnes filij, col. j. verf. item fallit nisi primogenitus, tit. si de feud. sue. contr. inter do. & ag.

12 ¶ Ex his patet quod pater non potest priuare filium suum iure primogenituræ, nisi ex causa, ex qua posset eum ex hæredare. Et nisi etiam non esset idoneus administrando regno. An autem possit priuari regno vel legitima ex quacunque erga patrem inobedientia, vt ita loquar, id est, si quantlibet voluntatem patris non adimpleuerit, non est præsentis tractationis: cum ea res non magis respiciat ius primogenituræ, quàm legitimam, aut aliud quoduis hæreditarium. Tamen si quis de ea re scire velit, legat Host. Io. And. Ant. Car. Flor. Imo. Pan. & Barb. in c. si hæredes, de test. Iac. Bel. in §. & hæc quidem, col. 2. & 3. & ibi quoque alios in authen. de hæc. & falc. Old. d. conf. 94. ek gant. col. 5. verf. vltius sic probatur. Bald. in d. auth. hoc amplius, col. 2. & ibi quoque Sal. in §. q. Paul. Cast. col. 3. C. de fideicom. eundem Bald. in proce. Decret. col. 3. verf. an Rex qui non seruat. Flor. in l. si feruus. ff. ad leg. Aquil. & Mart. Laud. in d. tract. primogenituræ, col. 7. in paruis, verf. quæro an propter inobedientiam, & Alex. conf. 38. opportune, col. 8. verf. quo ad aliud, lib. j. & nouissime Ant. Corf. in d. tract. de potest. & excel. Reg. q. 71. & Iac. à S. Georg. in l. cum antiquioribus, col. vlt. in 9. q. C. de iure deliber. vbi videbis, an saltem primogenitus ita priuatus possit retinere legitimam.

Quid si incæbediens patri fuerit.

An primogenitus priuatus retineat legitimam.

Quid si claudus sit.

Medon Athenarū rex claudus. Neptunus.

13 ¶ Illud tamen interea dixerim, si primogenitus forte claudus sit, licet ob id satis sanus non sit. item claudus. ff. de edil. edict. non esse tamen satis idoneam causam vt priuetur regno, & ei secundogenitus præferatur, vel ex antiquis Græcorum historiis, quæ perhibent post Codri Athenarum Regis mortem, Medontem & Neleum inter illius liberos natu maiores, de paterni regni successione in contentionem venisse. Cūque res eò procederet, vt ad manus veniretur, nullōque modo Neleus qui natu minor erat, cedere se claudo fratri pāssim iactaret (erat enim Medon altero crure decurtatus) communi omnium consensu placuit Apollinem consultum iri. Interrogata igitur Pitho, Medonti regnum iussu Dei libere demandauit. quod cum alij, tum Pausanias lib. 7. qui de Achaicis tradit. Neptuno quoque quamuis claudus utroque crure non ademptum est regnum maris, quod ei forte obtigit. vt diximus supra in j. op. 17. q. nu. 3. sed & hoc.

Androclidas.

Lacones duo.

Agesilaus magnus claudus.

Amaurus. Baccheus. Horatius Cocleus. Titus Quintus. Gizericus. Tyrteus.

Quid si cæcus.

Homerus cæcus. Et Xenocritus Lydius. Et Didymus.

Quid si bisque sit monoculus.

Philippus Macedo monoculus.

Et Hannibal.

14 ¶ Sed & hoc obseruatum videmus, id vitium nō expellere à successione feudi. c. j. tit. an mut. vel imperfect. Neque à bellandi vsu & arte. Nam cum Androclidas Lacon crure mutilatus inter bellatores seipsum locasset, & nonnulli eum prohiberent, quia crure mutilatus erat. Atqui non fugientem (inquit) sed manentem oportet cum hostibus ex opposito instructis pugnare, vt tradit Plutarchus in apophthegmatis Laconicis, qui & ipse in aliis locis eiusdem operis, scilicet in Agesilao, scribit quod cum quidam admiraretur Laconem quem ipse non nominat, claudum ad bellum exeuntem, ac equum quæreret, An ignoras, inquit, non fugientibus, sed permanentibus in bello opus esse? Sed & in alio item loco, Lacon (ait) claudus ad bellum egressus, cum à quibusdam irrideretur. Non est opus (inquit) fugientibus, sed manentibus, ordinemque seruantibus. Vnum ex illis puto fuisse, qui apud Valerium lib. 3. c. 7. increpatus à quodam quod in aciem claudus descenderet: pugnare, non fugere propositum sibi esse respondit. Cæterum Agesilaum illum magnum Lacedæmoniorū Regem claudum fuisse scribit Plutarchus, & Probus Aemilius, vterque in vita illius & Iustinus lib. 6. & Paulus Orosius lib. 3. c. 2. Nam Lacedæmonij (inquit) in difficillimo rerum statu maluerunt sibi Regem claudicare, quàm regnum. Sed & Amaurum utroque pede claudicantem in Tenedo regnasse tradit Heraclides in rerum publicarum descriptione. qui & inibi quoque scribit Bacchæum certum claudum Corinthi, quæ Ephya dicebatur, regnasse. Sed & Horatium Coclem bellatorem eximium claudū fuisse tradit Plutar. in Publicola: Titum quoque Quintium Ro. Imper. laudatissimum claudum fuisse ex vulnere tradit Linius lib. 7. ab vrbe condita: Et Gizericum Vandalorum regem laudatissimum equi casu prodit Lornandes in lib. rerum Geticarum: Et Tyrteum Lacedæmoniorum Ducē & Poētā celeberrimū claudum fuisse tradit Iusti. lib. 3. & perique omnes. Supra autem in præfatione nu. 6. præterea, locuti sumus de Colomano Vngarorum rege claudus.

15 ¶ Ex d. quoque c. j. tit. an mutus vel Imper. nec cæcus à successione feudi repellatur, vt proinde quoque dici forte possit, nec eum à iure primogenituræ etiam in regno deturbandum esse. fuerunt enim multi cæci etiā à natiuitate, aut non multo post excellenti ingenio. Nam talem Homerū fuisse perhibent, ob idque ita vocatum, cum apud Cumæos & Iones Homerus cæcus dicitur, vt recensent Herodotus & Plutarchus in vita illius. Et Xenocritum quoque Lydium & ipsuū poētā eximium, Heraclides in Politicis. Et Didymum Alexandrinū doctissimū doctissimi Hieronymi magistrum, qui post quintum suæ natiuitatis annum luminibus orbatus est, vt tradit ipse Hieronymus in Chronicis: in Ecclesiasticis autem scriptoribus tradit à parua ætate captum oculis fuisse.

16 ¶ Sed quod intrepide dixerim luscum siue monoculum vel vnoculum, aut vt Græci vocant, μονόφθαλμον, & ἐτερόφθαλμον, ad id esse admittendū: nec ei id vitium obesse, quominus regnum moderari & in pace & in bello possit. Legimus enim multos id vitij vel natura vel casu affectos fuisse optimos bellatores, regnorumque ac rerū publicarū administratores prudentissimos. Quis enim Philippum illum Alexandri magni patrē ἐτερόφθαλμον fuisse, cui scilicet Methonem oppugnanti Alter sagitta alterum oculum effodit, apud Diodorum Siculum, lib. 16. c. 8. Calisthenem lib. 3. rerum Macedonicarum, Plin. lib. 7. ca. 37. Plutarchum in Sertorio, & in Parallelis, ca. 15. & Iustinum lib. 7. in fi. Solinium cap. 13. Et illum Horatium Coclem, de quo nuper locuti sumus in illis ipsis Parallelis, c. 16. & in vita Publicolæ, vbi & illi hinc Coclis cognomentum inditum fuisse scribit. Hannibalem quoque

quoque illum ex Liuiio 3. dec. lib. 2. & Plutarcho in vita illius, & cæteris omnibus. Ex quo illud Iuuenalis de illo loquentis, Sat. 10.

Cum Getula ducem portaret bellua luscum. Antigonum item Philippi filium, vnde Cyclops appellatus est, teste Aeliano de varia historia, lib. 12. & Plutarcho in vita Sertorij, & in vita Alexandri, vbi dicit illum fuisse bellatorem clarissimum. Quin & ipse Aelianus eiusdem ope. lib. 13. atque etiam Pausanias lib. 3. tradunt Lycurgo Lacedæmonio erutum fuisse oculum ab Alcandro ex insidiis iactu lapidis, aut, vt alij dicunt, ictu baculi, de quo & Plutarchus in vita illius. Sertorium virum bellacissimum fuisse ipse Plut. in vita illius ait. vbi hinc sumpta occasione, inter alios plurimos eiusdem fati, vt supra diximus, enumerat Candacem illam virilem Aethiopum Reginam celebratissimam, Strabo, lib. 17.

Et Antigonus. Lycurgus. Sertorius. Candace.

17 Perfarum lex.

¶ Quamquam (nec illud præmittam) scio apud Persas ex lege fas minimè fuisse monophthalmon regem constituere. Ob eamq; causam Cosroem Cabadis regis filium minorem natu in successione regni Perfarum fuisse prælatum Bazi, qui & Lamas vocabatur, natu maiori quod hic altero oculo captus esset, vt prodit Procopius lib. j. de bello Persico, non semel, iterumque lib. 2. Quamuis aliàs ex lege ipsorum Perfarum primogenitus regis filius in regno, cæteris postpositis, succederet, vt docuimus supra in præfat. nu. 29. incip. sed & apud Persas. Sed quod magis mirandum est, è diuerso apud Nigroas rex vnum tantum oculum in fronte habebat, vt scribit Plin. lib. 6. c. 30.

Nigroarū rex monoculus.

18 Reddit ad superiora.

¶ Nec tamen hinc prius discedemus, quàm huc adduxerimus duo D. Chrysofomi loca ad id pertinentia, quod supra ex aliis diximus de Esau & Iacob, & cæteris similibus. Is igitur in Genesim Homilia 20. declarans quare c. 4. eius operis Seth tantum in genealogia inscribitur, non etiã Cain, qui erat primogenitus. Ex hoc enim (ait) posthac beatus Propheta, & genealogia memoriã Seth facturus est, reiecta memoria Cain. Nam quia primatum sibi à natura datum, id est, primogenituræ dignitatem suæ voluntatis malitia dehonestarat, & ipse & qui ex eo nati sunt, catalogo eiciuntur. Seth vero quod sibi natura negatum erat, id mentis dexteritate consequitur, nempe in se transferens primogenituræ ius. Rursus in idem opus Homilia 50. loquens de Esau & Iacob, Ecce (inquit) nunc hic inuersus est ordo, & primogenituræ dignitas transit ad eum, qui virtute animi præfulgebat.

19 An autem frater fratrē hoc iure priuare possit.

¶ Et illud quoque, quod licet pater possit filium priuare iure primogenituræ ex causa, vt diximus: frater tamen fratrem priuare non potest, etiam si aduersus illum iniuste bellum mouerit, vt aperte colligitur ex c. licet, iuncta gl. in verbo, si dictus rex, extra, de voto. vbi hoc nuncupatim annotauit Pet. Anc. in II. eodémque vlt. not.

VICESIMA SECVNDA QVAESTIO.

1 An princeps possit concedere patri, ut ius primogenituræ inter filios diuidat.

Sed vicesimosecundo quæro, an saltem id possit princeps concedere patri habenti plures filios, vt ipse possit inter omnes filios bona diuidere, quæ vel ex consuetudine, vel statuto omnino ad primogenitum pertinent, non consentiente ipso primogenito? de qua re expressim loquens Lucas Pen. in l. pen. col. 2. C. de Decur. lib. 10. dicit hoc posse principem, cum id non sit statuere super iure iam delato primogenito, sed deferendo. Nullum enim ius habet primogenitus in bonis patris, nisi sola spe, & nihil aliud dicit. Tu autem ex hac Luca dec. aperte potes cognoscere, illum velle principem posse ius primogenituræ tollere, antequam sit primogenito delatum per mortem patris, postea autem non possit.

2 De eadem re.

¶ Quantum ad primum, potest videri esse verum, cum possit princeps (de eo intelligo qui ius habet condendæ legis) circa successiones futuras disponere, cum & statutum & consuetudo id possint per tex. in c. j. §. hoc quoque, & ibi Bald. Alua. & Alex. Card. tit. de his qui feud. dar. pos. Nec enim huiusmodi ius primogenituræ ita est ex lege diuina, quin possit tolli per leges principum, vt de præceptis iudicialibus legis Mosaicæ dicunt Imo. & Ro. expressè loquentes de iure primogenituræ, in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obli. cum aliis multis concor. à me coll. etis in tract. Retractuū, tit. j. in præfat. num. 8. & horum quidem. Alioquin enim non valerent leges quæ disponunt seruari æqualitatem inter liberos, nulla sexus aut ætatis differentia, vt latè supra demonstraui. Ego tamen multum dubitarem, si primogenitus iam natus esset, propter ea quæ dicam inferius in 40. q.

3 De eadem re. Dominus feudi non potest præiudicare primogenito.

¶ Secundum autem haud dubiè verum est, cum non possit princeps sine causa quempiam iure suo priuare, vt not. in l. quoties, & l. vlt. C. si contra ius vel vtil. publi. cum si. Ex quo etiam potes intelligere re dominum feudi admittendo ad fidelitatem secundogenitum, non præiudicare primogenito, qui ex consuetudine regni succedit in feudo, vt expressè voluit Alb. post Dy. in l. inter quos, §. alieno. ff. de dam. infe. Ad quod bene facit c. j. tit. de feud. dat. in vicem leg. cõmis. & c. j. tit. qui succed. tene. cū si.

4 Princeps aut papa, vel superior an & quòdo possit regē priuare regno.

¶ Aliàs autem an & quando princeps, Papa, aut superior possit aliquem priuare regno, vide per gl. Inno. Zenze. Ioan. And. & Domi. in d. c. grandi, de sup. negli. prælat. Bal. in proæmio ff. col. 2. & in l. non ambigitur, col. j. ff. de legib. Albert. in suo fertili indice, in verbo, Papa, & in l. bene à Zenone, col. 4. C. de quadri. præscript. & Panor. in c. intellecto, col. 2. ver. de consuetudine, de iure iu. & Ant. Corfe. in d. tract. de potesta. & excel. reg. q. 43.

VICESIMATERTIA QVAESTIO.

1 An demens succedat in regno si pater eum non abdicarit.

Vicesimotertio quæro, an in casu Bald. in d. auth. hoc ampliùs, de quo diximus supra in 21. q. nu. II. cum scilicet primogenitus non est idoneus, quia fortè demens est, vel furiosus, saltem succedet ipse primogenitus in regno, si pater eum expressè non abdicauerit. De qua re idem Bald. in l. omnes populi, col. 9. ver. est ergo aliud exemplum. ff. de iust. & iu. dicit quòd statutum, quo cauetur primoge

primogenitum succedere, intelligitur si sit habilis, quia beneficia legum capacibus scripta sunt, non incapacibus, arg. l. Lucius. §. Lucius Titius. ff. de leg. 2. Sequitur Corne. consi. 42. videtur prima facie, col. 5. vers. & propterea, lib. 4. & Bapt. Seuer. in repe. l. omnes populi, char. 57. in paruis, col. 4. Et idem quoque videtur voluisse ipse Bal. in c. cum in magistrum, ante fi. de elec. dum dicit, succedit alius capax. & sequitur Cardi. Alex. in c. j. col. 2. tit. de feud. marchia. Et idem voluit nullo illorum citato, Zasius in tract. feud. parte 8. in 3. principali cap. ver. tu autem, per l. vt gradatim. ff. de mun. & hon. & Moli. in consuet. Paris. tit. j. §. 8. gl. j. in 3. q.

De eadem re. Quid si ex accidenti effectus est demens.

¶ At idem Bal. in c. j. in fin. prin. ver. quarto consuetudo dicitur, tit. de succed. feud. dicit quòd si vitium est naturale & perpetuū, non succedet ipse primogenitus, sed secundogenitus, quia cõsuetudo regnū deferens primogenito debet intelligi de eo, qui nascitur habilis. Si verò ex accidenti effectus est demens, tunc succedet, & ei dabitur curator qui regnum administrabit, quia iam in persona illius radicatum est, vt ipse loquitur, ius regis potestatis, per c. grandi, de sup. negli. prælat. lib. 6. & no. Archi. in §. item obiicitur. 2. q. 7. & per Io. And. in c. cum inter vniuersas, de elect. in nouella. vbi dicit quòd si Rex sit paruulus, ipse per tutorem regnum administrabit, de quo nos latius dicemus infra in 40. q. in 38. ratione pro patruo.

De eadem re.

¶ Hoc dictum Bald. sequitur Mart. Laud. ibi, qui hoc reputat fing. & Aluar. in c. mutus, col. vlt. ver. quæro quid sit statutum. & ibi quoque Card. Ale. etiam col. vlt. tit. epif. vel abb. idem Mart. Laud. in d. tracta. de primogenitura, col. pen. vers. rursus quærendū est, & in tract. de principibus, ver. 371. incip. primogenitus principis. & Fran. Aret. in l. ex duobus, in prin. col. 2. ff. de vulga. & pup. & Cardi. Alex. in c. j. col. 2. tit. de feud. marchia. Soci. consi. 47. facti narratione, in princ. lib. 3. & Anto. Corfet. in d. tract. de pote. & excel. reg. quæst. 10. & Io. Lup. in repe. c. per vestras. §. 26. colum. 3. de donat. inter vir. & vxor. & Iac. à Sancto Georg. in tract. feu. col. 3. ver. sed quid si primogenitus, & Fran. Ripa. in l. nemo potest, col. 2. vers. item adde. ff. de lega. j.

Imperfectus vitio naturali non succedit in feudo, secus si accidentali.

¶ Et pro hac Bal. distinctione optimè facit, quod in feudo paterno non succedit mutus, cæcus, aut aliter imperfectus vitio naturali. Secus si vitio tantum accidentali, per text. in ca. j. & ibi Pe. Cerne. Bald. Alua. & Card. Ale. tit. an mutus, surdus, vel ali. imp. Nec id videri debet cuiquam iniquū, quòd quis plus incommodi recipiat ex vitio naturali, quòd nemini imputandum est; quàm ex vitio accidentali, iuxta tex. in l. maximum vitium C. de lib. præ. Nā huius rei potest reddi bona ratio, vt colligitur ex dictis Bald. in d. c. j. colum. vlt. & apertius declarant Aluar. & Card. quia quando quis à natura nascitur imperfectus, res in ipsius persona deuenit ad casum, in quo non potuit vnquam conseruari in statu suo, propterea que vitiat, per l. generaliter, & l. Vranus. ff. de fideiuf. At quando est imperfectus ex accidenti, habuit originem fundamenti, & in persona patris, & in sua, vnde fortius est quòd duabus radicibus innititur, quàm quòd vna tantum, per auth. itaque. C. com. de suc. & in §. j. tit. de constan. & vte. fr. Id quòd etiam annotauit idem Aluar. in d. c. mutus, tit. epif. vel abb.

An autem id procedat in aliis rebus priuatis.

¶ Sed hoc duobus modis intelligendum est, primò vt procedat in regno & regalibus dignitatibus, aut etiam feudalibus, in quibus etiam solùm ij ferè loquuntur, quos citauimus. Non etiam in cæteris rebus priuatis, in quibus furiosi, mente capti, & dementes, & quocūque vitio animi aut corporis laborantes, modò non sint monstrosi, non minùs succedunt quàm cæteri, per l. j. & 2. ff. de bon. pos. infan. furi. mut. cæc. compet. & l. vlt. §. tali. C. de cura. furi. & l. humanitatis. & ibi Ang. C. de impub. & ali. subfti. & in §. sui autem, Inst. de hæc. quæ ab intest. defe. cum si. Ex quo sequitur & ius primogenituræ in iis ipsis rebus, furiosis, & cæteris id genus cõpetere, quoniam & primogenitura quoque competit iure successorio, vt dicit Oldr. consi. 94. eleganter, & dicam postea latius in 35. q.

Quid in regnis non feudalibus.

¶ Quin D. Ioan. Igneus in q. ab eo disputata, an Rex Franciæ recognoscat superiorem, col. 28. tenet illud solùm habere locum in rebus feudalibus, & non in aliis, etiam si regna sint, quia ea debentur ratione agnationis. Ideòque propter furorem auferri non debent, sed dabitur coadiutor, secundum glo. in c. alius, in verbo, inutilis. 15. q. 6. per c. quamuis, & c. petisti. 7. q. 1. quæ non multum faciunt ad id quòd nititur probare Igneus, quia ibi furor & corporis imbecillitas post dignitatem iam adèptam superuenerunt, à quo ideò propter id priuari non debent, licet ab initio impedirent, vt in simili no. in l. cæcus. ff. de iudi. cum si.

De eadem re.

¶ Veruntamen Ias. in d. l. nemo potest, in j. lect. col. j. ff. de lega. j. eandem sententiam sequitur, vt primogenitus demens, aut aliàs insufficiens succedat in regno, si aliter pater non disposuerit, tamen debet ei dari curator, per c. grandi, de sup. negli. prælat. lib. 6. Sed & sunt qui simpliciter tenent furiosos succedere in regno, ducatu, comitatu, & similibus, sed eis dandos curatores, per d. c. grandi, & l. j. C. de tut. vel cura. illu. vel clarif. perso. Ita enim nuncupatim voluit Ang. in l. cum Prætor. §. non autè, col. j. ver. & quòd hæc litera. ff. de iudic. Et hoc obseruatum apud Lacedæmonios refert Herodotus in Terpsichore. Nam cum Alexandrides Lacedæmoniorum Rex duos liberos reliquisset Cleomenem primogenitum quidem illum, sed mentis inopè, & Doriam iuniorem, qui virtute omnibus æqualibus præstabat. Illi Cleomenem in regno Dorico anteposuerunt, ex lege quæ primogenitos præfert in regno, sicuti etiam supra recensimus in præfatione, nu. 23. Græci item.

Ex antiqua historia.

¶ Atque Soci. d. consi. 47. facti narratione, in i. dubio, libr. 3. tenuit primogenitum furiosum aut dementem, ne in priuatis quidem bonis & non feudalibus obtinere ius primogenituræ, tribus potissimū rationibus, primò, quia olim primogeniti plures prærogatiuas habebant, quarū adhuc aliquæ eis comperunt, scilicet quòd in festis præ aliis offerant, & sedeant ad dexteram patris, & quædam

Iterum de priuatis rebus ex Soci.

similia : quæ quidem in ira furioso & dementi adaptari non possunt. Nec verisimile est quod constitutus ius primogenituræ ea voluerit concedere huiusmodi carentibus vsu rationis. Et propterea succedit ratio, quam Bald. in regnis tradit. Et si Bald. ipse de hoc fuisset interrogatus, ita respondisset. Ideoque ita habendum, ac si id quoque dixisset, per not. in l. tale pactum. §. vlt. ff. de pact. maximè quia dispositio generalis non includit inhabiles. l. vt gradatim. §. sed si lege. ff. de mu. & ho. & l. in principali. §. vlt. iuncta l. de pupillo. ff. de ope. no. num.

9 ¶ Secunda ratio Soci. hæc est, quia sicut ob id primogenitus in regnis & cæteris huiusmodi dignitatibus solus succedit, ne scilicet principatus diuisione destruat, vt voluit Io. And. post Hosti. in d. c. licet. Id enim facit diuisione, ar. not. in c. maioribus, de præb. & c. ex literis, de pig. & quod not. in l. j. §. ne in plures. ff. de exercit. acti. Ita quoque in alijs bonis patrimonialibus, ne ea item diuisione destruantur, sed ex conseruatione dignitates familiarum cõseruentur, declarat Io. And. post Iac. Are. in addi. Specu. in rub. de succes. ab intest. Dignitas enim familiæ debet seruari in primogenito, secundum not. in c. quàm periculosum. 7. q. 1. & in d. c. licet, de voto. Quod facere non potest primogenitus demens & furiosus.

10 ¶ Tertia ratio, quia huiusmodi primogenitura accedit maxima ex parte ad naturam feudi. Videmus enim quod feudum aliquando defertur ad primogenitum, per not. in c. præterea ducatus, tit. de prohib. feud. al. per Fede. Et sicut pater in feudo paterno & antiquo non potest filio præiudicare, vt c. j. de succes. feud. Ita nec in iure primogenituræ, vt supra dictum est. Ex quo sequitur, quod debet primogenitura iudicari secundum naturam feudi. Sicuti videmus quod donatio causa mortis, quia participat de natura contractus & vltimæ voluntatis, debet iudicari secundum naturam contractus, in eo in quo participat de natura contractus: & secundum naturam vltimæ voluntatis, in eo quo participat de natura vltimæ voluntatis, vt voluerunt Bal. Angel. Imo. & recentiores in l. 2. ff. de le. 1. Ideo cum de natura feudi non succedant furiosi & dementes: ita etiam nõ debent succedere in iure primogenituræ. Et hanc rationem, scilicet primogenituram sapere naturam feudorum, secutus est Paul. Paris. conf. lxxij. ad veram, nu. 74. lib. 4. Et ita residet Soci. in nostra principali quaestione, cum ea tamen limitatione, nisi aliter consuetudo interpretaretur, per l. minimè. ff. de legib. & capi. cum dilectus, de consue. & c. mulier, tit. si de feu. fue. contro.

11 ¶ Hæ sunt rationes Soci. Leberide (pace tanti viri dixerim) tenuiores, quibus tamen nititur probare dementem & furiosum in quibusvis rebus etiam priuatis, & vt vocant, allodialibus non obtinere ius primogenituræ. Sed agere videamus quantum habeant virium illarum rationes. Quantum ad primam pertinet: Nonne satis ostendimus huiusmodi mente destitutos nihilò secius suis parçibus succedere, quàm cæteros? Fac igitur nullum esse statutum aut consuetudinem, quæ primogenitis quicquam amplius deferat quàm cæteris. Ideoque omnes liberi æqualiter de iure communi succedant. Sitque primogenitus demens, is certè virilem portionem in successione parentum accipiet, & ceteri quique æqualiter. Et tamen certum est hunc licet dementem quia ætate antiquior est, alia quoque habere, quæ ius commune antiquioribus concedit, videlicet instrumentorum depositionem, de quo in l. vlt. ff. de fide instr. & alia à nobis supra latè commemorata. Nulla enim lex est, quæ illis hæc auferat. l. illam. C. de collat. Aut si etiam quis contendat ista non competere furiosis & dementibus: non ex hoc propterea sequitur, quod non succedant parentibus in sua legitima portione, cum leges habeamus expressas, vt iam diximus, quod succedunt. Sed illud perspicuum est, ius primogenituræ esse legitimam primogenitorum, ergo & ab ea repelli non debent furiosi, licet eis non competant cætera, quæ primogenitis aliàs competunt.

12 ¶ Secunda quæ ad domus & familiæ cõseruationem respicit, si concluderet, ex ea posset inferri, nec furiosos, nec prodigos, nec infantes succedere parentibus. Nonne enim interest Reipubli. ne quis re sua male vtatur. §. sed etiam maior, Inst. de his qui sui vel alie. iur. sunt? Nam vt dicit text. in §. j. in Auth. de defen. ciuit. & in §. j. in Auth. vt omnes obed. iud. prouin. respundet Resp. quando præstat subditis ditioribus. Et alibi, interest Reipublice ciues habere locupletes. §. j. in Auth. vt iud. sine quo sus. Non iniuriã ergo apud Nabateos qui opes suas imminuit, publicè mulctatur: qui verò auget, honore afficitur, vt scribit Strabo lib. 16. Et apud Abderitas siue Milesios vnde cunq; fuerit Democritus, qui patrimonium consumpserat, sepulchro patrio non dignabatur, vt refert Laertius in Democrito. Propterea Tullius, 2. Offic. Habenda est (inquit) ratio rei familiaris, quam quidem delabi sinere flagitiosum est. Quam sententiam citat ex nostris Panor. in c. ex parte, de consue. & in c. j. de donat. Et apud eundem Tullium lib. 3. Officiorum, Hecaton Rhodius eleganter differit sapientis esse habere rationem rei familiaris. Neque enim solùm nobis diuites esse volumus, sed liberis, propinquis, amicis, maximèque Reipub. Singulorum enim facultates & copie, diuitiæ sunt ciuitatis. Igitur, vt concludam, interest Reip. vt sua cuique domus conseruetur & augeatur. Id autem facere non possunt furiosi, dementes, prodigi, si suo arbitrio relinquuntur. Ergo ex huiusmodi 2. ratione non succedunt, & quidem multò magis, quàm in nostro casu, qui respicit tantum interesse priuatum familiæ, cum iste ad publicum pertineat. Ideo quemadmodum hæc ratio non repellit furiosos à successione: ita etiam nec à iure primogenituræ, quod & iure successorio, vt iam diximus, pertinet. Sed vt obuiam eatur huic non conseruandæ domus periculo, dabitur illis curator, vt iure communi statutum est, & dicemus latè in 40. q. in 38. ratione pro patruo.

13 ¶ Tertia quoque ratio Soci. nihil prorsus concludit, imò contrarium potius probat. Nam ius primogenituræ,

De eadem re.

De eadem re. Ius primogenituræ accedit ad naturam feudi.

De eadem re. Responsio ad 1. rationem Soci. Primogeniti æqualiter succedentes cum cæteris, habent tamen aliquid præcipuum.

Ad secundam. Reip. interest ne quis re sua male vtatur. Nabateorum lex. Abderitarum siue Milesiorum lex.

Ad tertiam.

genitura, quantum ad successionem pertinet, nihil cõmune habet cum feudis, quæ regulariter sunt diuidua, & quidem æqualiter diuidenda inter hæredes, per tex. in c. 1. §. item si duo, & ibi omnes, tit. quib. mod. feu. amit. & latissimè diximus supra in 4. q. Ius autem primogenituræ indiuiduum est, & minimè cæteris conferendum, vt dicit Bald. in authen. ex testamento, col. vlt. C. de collar. & alibi, scilicet quæst. 51. & 55. dicam latius. Propterea non immeritò illam Soci. opi. reprehenderunt D. Cirier. in suo tract. primogenituræ, lib. 3. q. 6. & D. Moli. in Consuet. Paris. tit. 1. §. 8. in 2. quæst. Sed iam ad reliqua pergamus.

14 ¶ Intellige igitur secundò primogenitum furiosum à natura nõ succedere in regno, ita procedere, vt si is habeat filium non dementem, is certè succedat loco patris vt nuncupatum & ex facto respondit Bal. conf. 389. consuetudo, col. 2. ver. item pone primogenitum esse furiosum lib. 2. & nulla eius mentione facta Soci. d. conf. 47. col. 4. ver. sed posito quod hoc dici potuisset, lib. 3. per id quod in simili voluit ipse Bald. in rub. tit. an mutus vel imperfect. quod si mutus vel aliter imperfectus habet filium, non aufertur ei feudum, per not. à Cyn. in l. j. C. qui admit. ad bono. pos. & sequuntur Marti. Lauden. in d. rub. Iac. Aluar. & Card. Alex. in c. 1. col. vlt. eo. tit. & ante illos And. Iser. qui tantum dicit procedere in feudo paterno, in c. vlt. tit. epif. vel ab. per no. in c. hoc quoque, tit. de succes. feud. & in c. vlt. tit. quæ fuit pri. cau. benef. amit.

15 ¶ Confirmat id Soci. ea ratione, quoniam filius primogeniti mortui præfertur patruo, secundum eam opi. quam ipse tenet, & de qua latissimè postea dicemus in 40. q. Ergo & similiter ipse filius primogeniti adhuc viuens, sed inhabilis ad successionem, quia paria sunt in materia successionum, non esse in rerum natura, vel esse, sed à successione excludi, vt locum faciat filio exclusi. l. 1. §. vlt. ff. de bono. posses. cont. tab. & l. si necem. §. si deportatus. ff. de bonis libe. vbi si deportatus sit filius, ideo inhabilis ad successionem, nepos admitti debet ad bonorum possessionem: nec ei impedimento esse filium ipsius nepotis patroni, quia is mortui loco habetur.

16 ¶ Imò verò fortius in hoc casu nostro, vt ipse Soci. subdit, filius primogeniti admittitur, ac si primogenitus ipse non esset in rerum natura: quoniam licet aliàs furiosus & demens sit inhabilis ad successionem iuris, vt in hæreditate extranei, vt habetur in l. vlt. §. tali. C. de curat. furio. Tamen quando debet alij restituere, est habilis ad eam successionem, vt dicit Bar. in l. j. post medium. ff. de bon. poss. infanti, furi. mut. surd. cæco, compe. per l. cum hæres instituta, vbi late Alex. ff. ad SC. Treb. Sed in d. nostro casu ex dispositione statuti vel consuetudinis, vel alterius dispositionis constituentis primogenituram, siue vt ipse loquitur, maioricatum, pater tenetur restituere filio suo primogenito. Ideò satis dicitur habilis ad succedendum, non vt retineat, sed restituat filio. Ita vt interim non possit aliter disponere, iuxta not. in d. c. licet, & alibi diximus.

17 ¶ Et si dicatur, vt redeam ad Soci. quod non tenetur primogenitus restituere, donec viuat: verum est quando est habilis, secus si non sit habilis. Nam etiam ille qui tenetur post mortem restituere, si dum viuat efficiatur inhabilis, tenetur statim restituere, vt patet ex his quæ not. Io. And. post Ricar. Malum. in rub. de secund. nupt. Cuius dicta referunt & sequuntur Paul. Cast. & Modest. in l. 3. C. de inst. & substi. sub condi. fac.

18 ¶ Quanquam contra hoc videtur facere tex. in l. diuo Marco. C. de q. vbi priuilegium parentum in eo casu transit vsque ad pronepotes, nisi is qui in priori gradu est, infamia aspergatur. Nam tunc nec is, nec sequentes gaudent eo priuilegio: quasi impedimentum patris obstat filio. Absurdum enim est plus iuris habere hæredem, quàm eum cuius hæres est. l. aliud est. §. absurdum. ff. de reg. iur. Et non debeo melioris conditionis esse, quàm is à quo ius in me transit. l. in omnibus. §. non debeo, eo. ti. Et quod alicui obstat, successoribus eius etiam obstat. l. quod ipsis, e. tit. cum alijs multis concor. à me collectis in tracta. Retractuum, tit. 1. §. 1. gl. 9. in verbo, u. lignagio. nu. 47. verum quærimus, & 2. seq. q.

19 ¶ Sed hoc tum demum verum est, vt videlicet impedimentum patris obstat filio, quando patri inhabili per filium aliquid quæreretur, secus si patri nihil quærat, per l. diui fratres, & ibi plenè no. ff. de iur. pat. & l. quæritur. ff. de bon. lib. Et ita hoc argumentum in isto etiam casu soluit Ioan. And. in addi. Spec. in rub. de feud. col. pen. versic. quod vltimò, & ante illum Io. Laud. apud Oldr. conf. 224. incip. istæ sunt allegationes, col. 9. Ex quo facillè colligitur istos fuisse in hæc, quam diximus, sententia.

20 ¶ Sed & illud quoque dici potest, quod inhabilitas patris non nocet filio iam natis, maximè quantum ad iura naturæ pertinet, per l. emancipatum. §. vlt. ff. de Sena. & l. 3. ff. de interd. & releg. & l. 2. C. de lib. & eorum li. Postea autem patris nocet, per d. l. diuo Marco. & ita quoque soluit Card. Alex. loquens nuncupatum in casu nostræ q. in c. j. in solutione primi arg. tit. de feud. Marchiæ. Tamen contrarium simpliciter voluit Lucas Penna. in l. j. col. 5. C. de priuil. eo. qui in sac. pal. mil. vbi dicit quod si pater primogenitus est inhabilis, filius quoque eius repellitur, quod vtrique falsum est. Et vide quæ dixi in tractatu nobilitatis. c. 24. nu. 4. & iterum c. 35. per totum.

21 ¶ Sed illud hic sciendum, an si primogenitus succedere non possit ob dementiam aut aliam inhabilitatem, possit princeps ei gratiam facere, vt succedat in præiudicium secundogeniti. Hanc quaestionem posuit Matth. Afflic. in c. mutus, col. 2. ver. iuxta hoc quæro an mutus vel aliàs, & dicit non posse, quia princeps non intendit tertio præiudicare, cui quæsitum est patre mortuo, & fratre primogenito existente inhabili. paria enim esse filium primogenitum non esse, aut esse inhabilem. l. j. §. quibus. ff. quod cuiusque vni. & per alia quæ ipse citat.

22 ¶ Sed & idem ibi continuò quærit, quid si viuente patre dominus fecit gratiam filio primogenito

Quid in filio non demente ipse demet?

De eadem re. Paria non esse & esse sed excludi.

De eadem re. Inhabilis est habilis cum alij debet restituere.

De eadem re. Qui post mortem tenetur restituere, statim id facere tenetur si sit inhabilis.

Contra supra dicta. Infamia tollit priuilegium non tantum infantis sed & successorum. Responsio. Si patri aliquid quæreretur per filium.

Patris inhabilitas superueniens non nocet filio iam natis.

muto à natura & propterea inhabili, de feudo paterno, an post mortem patris hæc gratia præiudicabit secundogenito: In quo distinguit, an feudum sit nouum, & id potest consentiente patre. ac eo non consentiente non potest, nisi pater ipse postea eum cognoscat, vt primogenitum sibi successurum. An verò feudum sit antiquum, & tunc nullo modo potest per ea quæ no. in c. j. in fi. tit. quem admo. feud. ad fil. fr. perti. Quod intelligit vt ibi per eum videre licet.

23 ¶ Denique ipse Matth. in eo. illo c. col. vlt. nu. 31. dicit, quòd si iste inhabilis non habeat vnde possit viuere, & feudum sit magnum, debet ei tantum dare ex fructibus feudi paterni, in quo alius succedit, vt possit sustentari, per tex. in §. vlt. tit. epi. vel ab. & l. extraneo. ff. de vent. in poss. mitt. & l. quæ legatorum. ff. vt in posse. lega. & §. j. in Auth. de incest. nup. cum sim. allegatis à Jac. Ard. in summa de success. feud. §. mutus. nec pro talibus alimentis tenebitur seruire, vt idem Jac. dicit arg. l. si quis in graui. §. subuenitur, & §. ignoscetur. ff. de SC. Silla.

VICESIMA QVARTA QVÆSTIO.

1 ¶ Vicesimoquarto quæro, Quid si primogenitus nõ vult fratres excludere, aut aliter accipere prærogatiuam ei à statuto vel consuetudine delatam, sed vult eos æqualiter admittere ad successionem, & sic renuntiare beneficio statuti vel consuetudinis. Creditores verò eius negant id eum posse facere in præiudicium eorum. Et certè si primogenitus vellet omnino repudiare patris successionem, res non est dubia, quin scilicet id posset facere, per l. qui autem, in princip. ff. quæ in frau. credit. & l. non fraudantur. ff. de reg. iur. Verum hic vult succedere, sed tantum æqualiter cum suis fratribus, sine prærogatiua primogenitura. quod videtur non posse facere, cum iudicium legis vel statuti non possit diuidere, sicuti nec testator, l. j. ff. de acquir. hæc.

2 ¶ Contra item videtur ex sententia Io. And. in c. licet, col. 2. vers. sed nunquid pater, de voto, vbi dicit expressè quòd primogenitus potest esse contentus, si velit, minori portione, quàm quæ illi à statuto vel consuetudine defertur. Et ex eo, quod in simili casu, videlicet in statuto deferente successionem masculis exclusis fœminis, vt illi possint masculi renuntiare, & sorores ad successionem admittere, probabilius videri dicit Bal. in l. maximum vitium, col. 4. vers. sed pone quòd frater. C. de libe. præteri. His potissimum rationibus, quòd res de facili reuertitur ad ius commune, l. si vnus. §. pactus ne peteret. ver. quod in specie. ff. de pact. Et quòd hic potest renuntiare iuri municipalit pro se introducto, arg. §. sed his permittit Prætor, Instit. de hæc. quali. & dif. Et sequitur Alex. in l. patrem. ff. quæ in fraud. cred. & conf. 12. viso processu, col. 2. vers. 5. quia statutum, lib. 1. & Barb. in c. si diligenti, col. 15. num. 64. & adduco vltèrius, de for. comper. & conf. 12. scribitur apud prophetam, col. 2. lib. 1. vbi id dicit elegans, & conf. 42. illud in medium afferam, col. pen. eo. lib. j. vbi id dicit pulchrum, & con. 66. illud in medium referam, col. 4. vers. & si quispiam dixerit, lib. 3. & conf. 70. cuius est idem initium, col. 3. vers. 6. est ponderandum, & col. 8. vers. nec etiam obstat, eo. li. 3. & Soci. conf. 14. viso testamento domine, col. 2. vers. confirmatur hoc, lib. 1. & conf. 153. pulchra, col. 7. vers. sed ad hanc obiectionem, lib. 2. & Iason qui hoc dicit sing. & perpetuò menti figendū. in §. item si quis, le j. col. pe. Inst. de actio. & Hipp. Marfi. sing. 361. extat. Sed & hoc ante Bal. idem voluerat And. Iser. in constitutione Siciliæ incip. in aliquibus, col. 7. vers. quid si frater nollit, & ibi post eum Matthæ. Affli. col. 4. vers. primò quid si isti filij, & iterum col. 9. vers. quid si frater. & idem quoque voluit Pet. Anc. in repet. c. 1. in 13. q. prin. cipali, de constit. & Roma. in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus, ad fi. ff. ad Trebel. & Alberi. Bru. in tract. de statutis fœminarum, in 10. artic. princip. in 2. q. char. 33. & Ioan. Campe. in tract. eiusdem titu. q. 8. vbi hoc reputat sing.

3 ¶ Sed & ipse Bal. post Bart. in l. vlt. col. 2. in fi. vers. ex hoc arguitur, & vers. seq. C. de pact. dicit quòd filij possunt renuntiare statuto excludenti fœminas dotatas, aut cum eo onere, vt à fratribus dotentur, & ita illas ad successionem admittere, vt se ipsas vt libuerit dotent. Et idem quoque tenet Paul. Cast. in l. Titio centum. §. Titio genero, in fin. ff. de condi. & demon. & Roma. in l. stipulatio hoc modo concepta, col. 3. vers. præterea posito. ff. de verbo. oblig. & plurimi ex his quos supra citauimus. Nam & hæc statuta excludentia fœminas propter masculos, siue simpliciter, siue dotatas, aut cum onere dotadi, intelliguntur si masculi velint: illis enim nolentibus admittentur fœminæ, arg. l. in substitutione, in eius ratione, vbi id not. Bal. ff. de vulg. & pupil. substit. Bart. in l. j. qui habebat, col. 2. in §. q. ff. de bono. pos. contra tabu. cum aliis multis concord. adductis à Corne. conf. 134. eleganter, col. 3. vers. & ideò etiam, li. 2. & conf. 186. quanquam, col. 2. vers. ita etiam, li. 3. & cõf. 2. o. 2. pluries, col. 5. vers. præterea & secundò, eo. lib. 3. & conf. 61. licet videatur, col. 2. vers. his tamen non obstat. lib. 4.

4 ¶ Et generale est, vt quis possit renuntiare beneficiis statutorum & consuetudinum principaliter inductarum in fauorè renunciantis, vt latè tradit Alb. in l. si quis in conscribendo col. 2. vers. dubitari etiam conuenit. C. de episc. & cler. & in 1. parte statutorum. q. 18. item quæro an beneficio statutorum & Bal. in l. si finita, in prin. per illum tex. ff. de dam. infe. cum infinitis concor. Nã & bene facit tex. in d. si l. finita, ex quo etiã Bar. no. renuntiare posse beneficio statuti vel consuetudinis tacitè & expressè.

¶ Et id præsertim præcedit quando per huiusmodi renuntiationes ad ius commune reditur, vt fit in nostro casu. Nam consensus partium potest contra statutum, quando volunt redire ad ius commune, vbi aliàs nihil posset, vt ex eo patet quod voluit Bar. in l. omnes populi, col. 11. vers. iuxta prædicta quæro. ff. de iusti. & iure. vbi dicit quòd licet statuente non possint tollere statutum à superiore confirmatum, vt aliud nouum statutum faciant, possunt tamen, vt ad ius commune redeant, per l. 2. ff. de iusti. testa. & l. hac consultißima. §. si quis autem. C. de test. vbi testamentum primum tollitur per

oiff ni
stipulat
miserat

An primogeni
tus possit renū
tiare iuri pri
mogenituræ
sic fratres æ
qualiter admitt
ere.

De eadem re.
Masculus re
pellens fami
nas. ex statuto
potest eas ad
mittere.

De eadem re.

Possumus ren
untiare statu
tis in nostrum
fauorem prin
cipaliter indu
ctis.
Præsertim cum
ita redimus ad
ius commune.
Statutum à su
periore confir
matum tolli po

per secundum minus legitimè factum, quando ad ius commune reditur, quia sunt instituti venientes ab intestato: aliàs secus. & etiam per c. cum accessissent, de constitu. vbi sublato statuto de quo loquitur, reuiviscebat dignitas: & ita res reuertebatur ad ius commune, & ita ibi no. Pan. qui tamen distinguit col. pe. Fel. col. 4. in 3. no. vbi addunt alios concord. vt ibi videre poteris. & Pet. Anca. in repe. d. c. 1. in 14. q. prin. col. j. vers. sed incidenter quæro, de constit.

6 ¶ Quam rationem confirmat quòd in simili dicitur quod etiam in correctoris licita est extensio, quando per eam redimus ad ius commune, gl. not. in c. statutum, in verbo, numerandum, de præb. lib. 6. Ant. in c. olim tibi, in fi. per illum text. & ibi quoque Panor. in 3. not. de verb. sig. Alex. in l. si constan. te, in prin. col. 3. vers. iuxta hoc. ff. sol. mar. vbi eam gl. multum commendat. & idem Ale. con. 75. videtur in presenti col. 2. vers. pro hoc etiam, li. 5. vbi illam dicit reputari sing. & conf. 227. ponderatis narratis, col. 3. vers. & dispositio, li. 6. Fran. Are. qui illam quoque dicit sing. con. 96. in causa & puncto, col. j. & ipse Iaf. in l. si vnus. §. pactus ne peteret, col. 2. ff. de pactis, & in authen. quas actiones, col. 7. ver. 4. limita. C. de sacrosanc. eccles. & in l. nemo potest, in 2. lec. col. 8. vers. 2. quæritur, & ibi Jo. Montefer. col. 10. ff. de l. 1. vbi & ipse Iaf. alia quædam congerit, & in l. properandum, col. pe. C. de iudici. & in l. omnium, col. 3. vers. item inquantum. C. de test. & in l. 3. col. vlt. ff. de re iu. vbi illam gl. dicit sing. & conf. 137. viso, col. antepe. vers. 10. facit, lib. 4. Soci. conf. 112. viso statuto, col. vlt. lib. 3. vbi eam gl. dicit not. & per eam dicit quòd statutum ita debet interpretari, vt reducatur ad dispositionem iuris communis quantum fieri potest, siue intelligendo latè, siue strictè. & iterum conf. 124. quod est simili initio, col. 3. vers. postremo per istam, eo. lib. 3. & conf. 82. pro clariori, col. pe. vers. confirmatur ista responsio, lib. 4. vbi illam dicit sing. Philip. Deci. conf. 11. quoniam iudicantium, col. pe. Alber. Bru. in tract. statutorum mulieres concernentium, art. 7. q. 2.

7 ¶ Superfunt & alia tria hanc rationem adiuuantia, primum text. in c. 1. de pactis, lib. 6. vbi prælatus potest renuntiare in præiudicium ecclesiæ, siue id præiudicium sit leue, siue graue: cum renuntians do reditur ad ius commune. & ita illum rex. intelligit, & dicit not. Panor. in c. veniens, quod est pen. col. 6. vers. hæc vera nisi per pactum, de præscr. & Franc. Are. in rub. ff. de verb. oblig. col. j. vers. quinto adde. & Maria. Soci. in c. qualiter, le 2. in §. q. art. 16. de accus. & Caro. Rui. conf. 2. est in primis, col. 3. nu. 8. lib. j. & conf. 108. visa, col. antepe. nu. 26. lib. 2.

8 ¶ Secundum, licet causa ordinaria de consensu partium non possit fieri summaria, vt not. gl. in c. de causis, & ibi Doct. de offi. dele. Tamen è contrario causa summaria potest de consensu partium fieri ordinaria, quia per hæc reditur ad ius commune, gl. no. in cle. sæpe, in gl. vlt. & ibi Imo. ad fi. de verb. signi. Tertium est quod ab ipso Caro. Rui. responsum est, conf. 52. Lucani, col. pe. nu. 6. li. 3. quod licet probatio dubia interpretetur contra probantem, c. in præsentia, & ibi gl. & Doct. de prob. Fallit tamen si interpretando pro producente rediretur ad ius commune, per gl. in d. c. statutum, de præben. Quibus poteris addere & alia multa similia congesta per Fely. in c. cum omnes, col. 3. vers. sed fortè casu isto, & seq. & iterum in d. c. cum accessissent, col. 4. vers. hanc declarationem, de const. & in c. veniens, col. 2. & 3. de præscr. & nouissimè Io. Neufia. in sylua nuptiali, in posteriore parte. & Sebasti. Sap. in addi. Panor. in d. c. veniens, de præscrip.

9 ¶ Tamen Barb. sibi contrarius in l. j. in prin. col. 5. ff. de verb. oblig. & rursus in repe. c. Raynutius, col. 94. de testa. & conf. 38. præclare scripsit, col. pen. ver. & si quispiam. lib. 2. illum Bald. in d. l. maximum, decis. reprehendit duabus quidem rationibus, quæ si obtinent in casu Bal. æque idem obtinēt & in nostro. Prior quòd constitutioni prohibitorie renuntiare non potest, vt est gl. quam ipse vbique dicit reputari, & esse singul. in l. a duo. ff. de rit. nuptiarum. quam & ipse quoque dicit singul. in addi. Bal. in c. adhæc. col. 6. tit. de allod. Quomuis sit & alia nõ minus expressa in l. j. in gl. ad fi. post Azo. ibi. C. ne fideius. doti. dent. & alia quod in auth. immo. & ibi Bal. C. de actio. & oblig. itemque alia in auth. vt sine prohib. mat. debit. in verbo, senatuscõsulto, paulò ante fi. Alia etiam in l. libertorum, & ibi Bald. C. de testi. & item alia in l. pactum, in gl. mag. in pe. fal. ff. de pactis.

10 ¶ Et id quoque præter eas gl. voluerunt Doct. vbique, scilicet Iacob. Are. Cyn. & Bal. in auth. si qua mulier. C. ad SC. Vellei. & Ioan. And. in addi. Spec. tit. de instr. edi. §. porrò, col. pen. & iterum tit. de appello. §. nunc breuiter, in addi. magna, Colle. in c. 2. vers. sed nunquid, de donati. Cy. in l. si quis pro redemptione. §. cæteris, in fi. C. de donat. Bart. & Bal. in l. 2. C. ne fideius. doti. den. & in l. de his, colum. j. vers. præterea ista lex, & ibi quoque Alber. & Angel. post medium. ff. de transact. & ipse Bartol. in l. cum hi, in fi. princ. eo. tit. & in l. Modestinus, colum. 2. vers. quæro an illis legibus. ff. de donat. & in l. vlt. & ibi quoque Angel. qui eam ynam legit. C. de venden. reb. ciuit. lib. 11. Baldus in l. quos prohibet, in priore lect. ff. de postul. & in l. non dubium, in 9. oppo. C. de legib. & in l. vlt. col. 7. in 13. oppo. in fi. C. de edict. Diui Adria. tol. & in l. j. in vlt. oppo. C. de pact. & in l. pacifici, in addi. ff. eod. tit. & in l. ius publicum, in priore lect. & ibi quoque Iaf. in 4. fal. eodem quoque tit. rursusque ipse Bald. in l. pactum inter hæredem, eo. item tit. & in l. Imperatores, in addi. ff. de contra. empti. vbi nuncupatum loquitur de consuetudine prohibitiua, & in l. 2. C. vt in pos. lega. & in l. quoties ab omnibus, col. j. vers. quæro ad euidentiã. C. de fideicom. & in l. conuenire. C. de pactis dotal. & in l. si quis in conscribendo, col. vlt. C. de episcop. & cler. vbi id dicit maxime procedere, cum annullat ipso iure, per d. authen. si qua mulier, & ibi Cy. C. ad SC. Velleia. & in l. 2. ff. eo. tit. & idem Bald. in l. antiquæ. §. vlt. in fin. C. eod. tit. ad SC. Vellei. & in l. j. ante fi. C. de pactis pig. & in authen. generaliter, col. 2. vers. 2. not. C. de episcop. & cler. vbi tamen not. limitat, & in l. Rutilia. §. impera

est à statuentibus si reditur ad ius commune.

Correctoria extenduntur si redimus ad ius commune.

Prælatus renuntiat in præiudicium etiã graue ecclesiæ si per id reditur ad ius commune.

Ordinaria causa non potest fieri summaria sed non è diuerso. Probatio dubia interpretatur pro producente redeundo ad ius commune, licet aliàs secus.

Barba. sibi contrarius tenet non posse per mares renuntiare statuto excludenti fœminas.

Constitutione prohibitorie renuntiare non potest. De eadem re.

ror. ff. de contrahend. empt. & in c. ex transmissa, ante fi. extra de renuci. & in c. cum contingat, col. j. in fi. de iureiur. & conf. 186. quia allegationes, col. 3. lib. 1. & conf. 215. in praesupposito statuto, in 1. dubio, eod. lib. 1. & conf. 336. iuxta casum eod. lib. 1. & confil. 338. pater condidit testamentum, ante fi. lib. 2. & confil. 382. pro parte cuiusdam, col. 2. lib. 3. & cōf. 232. renunciatio non valuit, lib. 4. Angel. confil. 59. quia filia, ante fin. & conf. 94. cum his, colum. 7. versicu. nec ob. si dicatur, & confil. 353. praemitto pro decisione. col. j. Saly. in d. l. i. in 8. q. C. ne fideiuf. doti. den. Paul. Cast. conf. 255. visa quadam securitate, in princ. lib. 1. & conf. 8. in causa quae vertitur coram domino, col. 2. vers. secundo dicta domina, eod. lib. 2. & conf. 424. ad primum questum, in fi. eod. lib. 2. Roma. conf. 402. in proposita, circa medium, & cōf. seq. pro decisione, col. vlt. vers. secundo quia haec lex, vbi ad hoc allegat alias quasdam gl. quae tamen videntur velle contrarium. Corne. conf. 135. de pluribus, col. j. lib. 2. Maria. Soci. in c. si dilig. nri. col. 5. vers. 2. quando loquitur de foro comp. ipse Barb. in repe. c. Raynutius, col. 94. de testa. & conf. 43. praclare, col. 11. lib. 1. & conf. 63. sapienter. col. 2. eo. lib. 1. & conf. 38. praclare, colum. antepen. lib. 2. & conf. 56. sapienter. col. 9. vers. modò in hoc, eod. lib. 2. Calca. confil. 17. quòd dicta transactio. col. pe. vers. nec obstat sextum. Capola causarum civilium conf. 28. casus talis, quidam erat col. j. vbi dicit sing. gl. in d. l. i. ne fidei. doti. den. Franc. Are. in l. si Titius, col. 4. vers. non obstat text. ff. de verb. oblig. Guid. Pap. deci. Delph. 275. vtrum ciues, col. pe. & in l. fed & si quis. §. 1. col. 5. vers. qu. r. tò facit. ff. si quis cautio. & conf. 168. statuto inclat, col. 6. vers. pro eadem parte, li. 2. Io. Lupus in rep. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 17. col. 2. vbi etiam dicit sing. d. gl. in d. l. i. ne fideiuf. dot. den. Alc. in l. ex conuentione, in verbo, sed si fundus. C. de pactis.

11 Nec privilegio prohibitorio.

Potest prohiberi quàm permisso.

¶ Sed nec privilegio (vt id quoque addas) prohibitorio renuntari potest, ex sententia ipsius Bal. in l. ciues, post prin. C. de appe. in id referentis c. cum dilecti, de foro competenti. Et horum quidem ratio est, quia huiusmodi dispositiones prohibitoriae habent vim praeepti, cuius eludendi fraudandique sola renuntiatione non facit lex potestatem. Quin quod fieri non vult, prohibuisse sufficit, vt dicit text. in d. l. non dubium. C. de legib. Potentiorq; est lex quae prohibet, quàm quae permittit, vel testimonio Quintiliani aui declamatione 374. vt probatur apud nos ex l. 3. §. 1. vers. sed si patronum, vbi id no. Iac. Are. Dy. & Bart. qui eum §. legunt cum prin. eius l. ff. de susp. tut. iuncta l. j. §. cōf. frequens, eod. tit. & l. si Rufinus, & ibi Bal. Raph. Fulg. Alex. Fran. Are. & Ias. in princ. C. de testa. mil. Bal. in proce. Decret. col. 4. vers. item potentius, vbi & ad hoc allegat l. Sabinus. ff. comm. diuid. Ias. qui alios citat in l. si arrogator, col. 7. vers. ad idem contra. ff. de adopt.

12

¶ Et alijs videmus potentiorē esse negationem quàm affirmationem, gl. in c. cum dilectus, in verbo, à suspēsis, vers. alij dicunt & melius, & ibi Ant. de consue. Ex quo videmus quod licet oratio affirmatiua & permissiua verificetur in primo actu l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. sign. cum si. Secus tamen in negatiua siue prohibitiua quae ad infinitum trahitur, per l. si sic stipulatus sum, & ibi Ias. in 2. no. ff. de verb. oblig. & voluit gl. no. in l. hoc genus, & ibi Bar. qui eam dicit no. Pau. Cast. qui dicit sing. ff. de cōd. & demon. Old. conf. 16. thema tale est, Titius, cum alijs multis concord. à me late collectis in cōmentarijs ad l. boues. §. hoc sermone in 7. limitatione. ff. de verb. sig. vbi abūde docuimus plus virium esse in negatione siue prohibitione, quàm in affirmatione siue permissiōe. vt tamen id illis addas, apud Romanos vno ex Tribunis plebis prohibente ceteros etiam maiore numero nihil efficere potuisse, vt testis est Plutarchus in Gracchis, non admodū longe à princ. & in Catone Uticensi.

13 Responso ad quosdam text. qui videntur probare contrarium.

¶ Iam satis confirmauimus priorem Barb. rationem, qua dicit cōstitutioni prohibitoriae renuntari non posse. Cui dicit ipse Barb. vt ad eum redeamus, nō obstat text. in l. i. ff. de feri. & in c. nonnulli, de rescrip. & in c. statutum. §. in nullo, eo. tit. lib. 6. vbi cōstitutionibus dictorū iurium potest per partes renuntari, licet sint prohibitoriae, & ad hoc Bal. solus in d. c. nonnulli, ponderat illū text. quia illae cōstitutiones vltra procedunt permittendo expresse illis renuntari, sicuti etiā intelligit Bal. in d. auth. generaliter, col. 2. in 2. no. C. de epi. & cle. Ang. in l. vlt. ff. de iurif. om. iud. & idem Barb. in l. i. §. si quis ita, col. 5. ff. de verb. oblig. & Ias. in d. l. pe. C. de pact. Quinimo videtur posse ex illis iuribus probari, non posse renuntari cōstitutionibus prohibitorijs. Nam alias frustra d. a. id permisisset, si id alias fuisset permillum, maxime cum ex regula communi quilibet possit renuntiare suo fauori. Ideo non opus erat vltius procedere, immo id superfluum fuisset, cum tamen nihil superfluum debeat esse in nostris iuribus, vt etiam expendit Ant. Corf. in sing. in verbo, prohibitoria cōstitutio. Sed tu de hoc vide quae laius scripsi in rep. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 261. decimum tertium, & 3. seq. C. de reuo. don. Ex quibus aperte intelliges, Barb. ipsum sibi in hac re fuisse contrarium.

14 Altera Barb. ratio qua impugnat contrarium opin. Renuntari nō potest cōstitutioni facte ob publicam utilitatem.

¶ Secunda ratio Barb. haec est, quoniam statutum, de quo loquitur Bal. est conforme legi diuinae, factūq; est propter bonum publicum siue vtilitatem publicam, scilicet ad conseruationem & dignitatem familiae & domus, secundū no. per Cy. in l. j. C. de adul. Bal. in l. j. col. 10. vers. subsequenter queritur. C. de sum. tri. & Doc. vbiq; & satis probatur ex l. 1. §. quamuis. ff. de ven. inspi. cum ibi dicitur, publice enim interest partus non subici, vt ordinem dignitas, familiarūq; salua sit. Nam notandum est illud, publice interest. Ergo non illi potest renuntari, per l. ius publicum. ff. de pact. vt etiam voluit gl. loquens nominatim in cōstitutione facta ob publicam vtilitatem, in d. Auth. vt sine prohib. matres, in d. verbo, Senatusconsulto. & Paul. Cast. d. conf. 251. visa quadā securitate, post prin. l. i. (quamuis perperam Barb. designauit, Quae quidem ratio & in nostro casu obtinet, quoniam huiuscemodi statutum innitur iure diuino, si diuinū ius dici debeat lex Mosaica, de qua etiam Barb. loquitur: & est factum etiam ad conseruandam dignitatem domus & familiae, vt supra late diximus.

¶ Ha

15 ¶ Haec sunt rationes, quibus Barb. nititur infringere dictum Bal. quae exiles admodum atque tenues mihi videntur. Prior enim nihil omnino facit. Nam statutum Bal. quod scilicet defert hereditatem masculis, foeminis exclusis, non est prohibitorium, sicut nec id de quo loquimur, quod etiam defert hereditatem primogenito, ceteris exclusis: nisi essent huiusmodi quae prohiberent expresse foeminas aut ceteros filios succedere, vel dicerent quod foeminae non possint succedere, quae verba prohibitionem inducunt, vt dicit Barro. in l. de his, col. j. vers. hoc praemisso, & iterum ver. praeterea ista lex. ff. de transac. per gl. in c. i. de reg. iur. lib. 6. cum alijs multis concor. à me late congestis in nostris Legib. Connubialibus, in gl. 2. in verbo, ne vtr. in prin.

Responso ad rationes Barb.

16 ¶ Sed nec simpliciter verum est, quod cōstitutioni prohibitoriae non potest renuntari, sed tum demum, cum ea cōstitutio annullat, quo casu certe renuntari non potest, quia consensus est per legem prohibitus. l. cum lege. ff. de fideiuf. & ita pulchre voluit Bal. in rep. l. 2. char. 12. col. 1. vers. sed contra praedicta. ff. de iureiur. & conf. 382. pro parte cuiusdam dominae, col. 2. vers. sed hic occurrit dubium, lib. 3. Alex. qui nullam Bal. in illis locis mentionem facit, conf. 41. visis quae subtiliter, col. vlt. libro 5. quod repetitur conf. 116. lib. 6. Neque enim cōstitutioni actum annullati renuntari potest, vt not. Cy. Iac. Bu. & Bal. in auth. si qua C. ad Vellei. & in l. antiquae. §. vlt. eod. tit. Bald. in l. si quis in conscribendo. C. de epi. & cler. & in l. pen. C. de pac. & in l. j. col. pen. C. qui bon. ced. pos. & in d. c. transmissa, ad finem renuntia.

An semper verum sit ut cōstitutioni prohibitoriae renuntari nō possit.

17 ¶ Et idem in effectu videtur voluisse Bar. in d. l. pacisci. ff. de pac. dum allegat tit. C. ne fide. dot. den. Ex cuius dicto no. Fran. Are. in l. is cui bonis, col. pen. ff. de verbo. oblig. quod illud tantum procedit, vt cōstitutioni prohibitiuae renuntari non possit, quando lex hoc expresse disponit. quod & dicit voluisse ipsum Bart. in l. ius publicum. ff. eod. de pac. vbi non illud dicit, sed hoc tantum quod & ad hanc partem facit, videlicet tum demum non posse renuntari cōstitutioni prohibitiuae, quando prohibitio sit alicuius rei, quae sit contra bonos mores, vt in d. tit. ne fideiuf. dot. den. Cuius ratio est, ne causa perfidiae nascatur in matrimonio.

De eadem re.

18 ¶ Bal. autem ipse in c. nonnulli, col. j. extra de rescrip. no. ex eo tex. posse renuntari cōstitutioni prohibitoriae, nisi miserationis causa fuerit introducta, vt in casu l. j. C. quan. Imper. inter pup. & viduas. Alij dicunt procedere in tacita renuntiatione tantum, non etiam in expressa in id citantes Io. And. in addi. Spec. tit. de feriis. §. vlt. ver. quid si renuntatio, qui id tamen in meo codice non dicit. Sed ita eum citat & sequitur Lafran. in cle. sape, in verbo, necessitatis, de ver. sig. Alij item dicunt posse renuntari huiusmodi cōstitutionibus cum iuramento, vt ipse Io. And. in addi. eiusdem Spec. tit. de instru. edi. §. porro, in magna addi. quae est in fin. illius §. col. eiusdem addi. i. cum alijs multis cōcor. à me collectis in repe. l. si vnquam, in prin. num. 134. item iuri prohibitiuo. De quo tamen vide quae scripsi postea nu. 149. nec etiam in confesso. Sunt denique qui aliter distinguūt, vt per Bald. ipsum in auth. generaliter, col. 2. ver. 2. no. C. de epi. & cler.

De eadem re.

19 ¶ Ad secundam quoque rationem in promptu est quod responderi possit huiusmodi statuta & consuetudines praefertēs primogenitos ceteris, & masculos foeminis, esse principaliter introductas in fauorem priuatum: secundario vero, vt ita loquar cum nostris, in fauorem publicum. Quia in dubio lex quae respicit solum commodum pecuniarium, & patrimonium priuati, dicitur principaliter respicere fauorem priuatum, licet etiam cedat in fauorem publicum, vt est text. apertus, in l. 2. vbi & hoc dicit Bar. in fi. ff. ad munic. atq; etiam in l. j. col. 4. in 4. opp. ff. sol. mat. Et bene etiam facit text. in l. si quis decedens. §. vlt. ff. de lib. leg. vbi iussus à testatore factus de soluendo creditor, plus prodest debitori quàm creditor: licet etiam ipsi creditori emolumentum afferat. Ideo in dubio videtur factum relictum potius fauore debitoris, quàm creditoris. l. si cui legatur. §. vlt. ff. de leg. 1. Et ita declarat Bar. in d. l. si quis decedens, quam legit cum lege 3. in d. §. vlt. & Fran. Are. con. 2. intellecta, col. vlt. Ideoq; huiusmodi cōstitutionibus renuntari potest, nec per hoc dicitur laedi ius publicum, vt concludunt Bar. Bal. & alij in l. pe. C. de pactis. Can. in d. c. si diligenti, de fer. compe. Rom. conf. 147. praefati consultores, ipse Barb. conf. 42. illud in medium, col. pen. libr. 1. & rursum conf. seq. praclare, col. 11. ver. & si quispiam. eo. lib. 1. Soc. d. con. 11. col. 2. vers. his tamen non obstat. lib. 1.

Responso ad aliam Barb. rationem.

Quando lex, vel cōstitutio dicatur introducta in fauorem publicum vel priuatum.

20 ¶ Et propterea Sal. in l. pactum. C. de collati. prout illum refert (neque enim in meo codice reperi) Imo. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. & Franc. Aret. in d. l. vlt. col. 2. C. de pactis, posteaquam dubitant, an sit verum quod dicit Bald. in d. l. vlt. filium posse renuntiare statuto excludenti foeminas dotatas, vt supra ex eo diximus. Et ob id quidem dubitat, quoniam huiusmodi statutum videtur esse inductum in fauorem publicum, vt scilicet conseruetur dignitas familiarum, vt supra diximus. Concedunt tamen quod si tale statutum est principaliter inductum in fauorem filiorum, quod minime dubium est ex eo quod diximus in praecedenti ver. & fatetur ipse quod possunt filij illi renuntiare. Aret. Nam & Ro. de hac ipsa re loquens in d. l. stipulatio hoc modo concepta, col. 3. ff. de verb. oblig. postquam illud in contrarium obiecit, quod id statutum videatur inductum ob fauorem publicum. Decidit tamen illi posse renuntari, vt diximus supra nu. 3. quoniam non sit inductum principaliter in fauorem Reip.

De eadem re.

21 ¶ Et bene facit quod no. Bar. in proce. C. col. 2. vers. venio ad vnum, & in l. ambitiosa. in 1. & 3. regula. ff. de decre. ab ord. fac. & Pau. Cast. in l. 1. §. huius studij. ff. de iust. & iur. Et quod etiam alias dicitur statui in fauorem alicuius, quod eius fauore principaliter fit, non quod secundario. l. rogasti. ibi, & maxime, & ibi Bald. in 3. not. ff. si cert. petat. & quod voluit ipse Bald. in l. col. 2. vers. vnum scias. C.

De eadem re.

de leg. vbi allegat gl. in l. Prator, in prin. in verbo, meum. ff. de eden. Et quæ etiam diximus in nostro tract. Retractum, tit. 1. §. 30. in gl. j. nu. 2. in hac autem, & seq.

22 **Confirmatio op. Bar.** ¶ Ex quib. patet non tanti esse rationes Barb. vt debeamus à sententia Bal. discedere. Tamen vt nō nihil legentium ingenia exerceam, animi causa adducā nonnulla quæ ipsius Bart. op. tutari videtur. Id scilicet quod scribit Henr. Bohic. in c. requisiti, in fi. de test. quod quis nō potest renunciare statuto siue consuetudini in præiudicium alterius, arg. l. quos prohibet. ff. de postul. Ex quo limitatur illa regula communis, quæ cui libet permittit renunciare favori suo, vt procedat quantum ad præiudicium renunciantis, non etiam tertij. Alioquin enim esset alicui liberū priuare alium iure suo sine factō, aut culpa ipsius, contra tex. in l. id quod nostrum est. ff. de reg. iuris, cum si. Et q̄ præterea no. voluit Alb. in l. fideic. §. cum esset, per illum tex. ff. de leg. 3. quod stāte statuto, quod filia à patre dotata non succedat, poterit soror petere dotari à fratre, licet frater eam velit ad successionem admittere, quod & idem voluit Alb. in 2. parte statutorum. q. 102. item quæro, communiter est statutum, in fin. vbi & ad hoc alleg. l. petenda. C. de temp. in inte. rest. cum ibi no. Ex quo clare patet, quod licet frater renunciet statuto admittendo sororem, non tamen illi præiudicat, quin teneatur illam dotare.

VICESIMA QVINTA QVÆSTIO.

1 **An primogenitus patiendo fratres cōmuniter administrare lōgo tempore censeatur iuri primogenitū re renuntiare.** ¶ Vicesimo quinto quæro, quia ex præcedenti quæstione satis perspicuum est, posse primogenitum fratres admittere ad successionem, & ita iuri primogenituræ renūciare, An primogenituræ id tacite censeatur facere, si ceteros fratres secum permiserit habitare, bonæque primogenituræ inuisere, administrare, componere, officialisque ponere, & subditorum inuesturas facere, & alia id genus. Super quo priuatim consultus Paul. Cast. conf. 179. in causa quam magnificus. col. 4. ver. item non obstat quod postea, libr. 1. respondit hæc nullum ius fratribus acquirere, nihilque primogenito obesse, qui id magis tolerasse permisisseque videtur causa honoris & fraternæ cuiusdam familiaritatis & amicitia, quàm vt sibi præiudicium faceret, ar. l. qui iure familiaritatis, ff. de acqu. poss. & l. si mulieri vsus. ff. quib. mo. vsus fr. amit.

2 **De eadem re. Renūtiatio sui iuris non presumitur, si alia coniectura capi potest. Que requiritur ad inducendam eius rei præscripcionem.** ¶ Nec præsumitur (inquit Pau.) quis iuri suo renunciare, si alia cōiectura capi potest l. sicut. §. non videtur. ff. quib. mod. pig. vel hypot. sol. & l. cum de indebito. ff. de probati. Cui in hac ratione addes multa quæ nos in id congesimus in rep. l. si vnquam, in præfat. nu. 128. adde & quod scribit, & iterum in verbo, donatione largitus, nu. 207. vnde si possit capi. C. de reuo. don. Subdit autē Pau. quod qui aliter vellet dicere, necesse haberet probare secundogenitum hæc quæ diximus fecisse iure suo, & vt ex debito, non ex gratia. l. vlt. ff. quemad. seru. amit. & l. r. §. Aristo. ff. de aqua quoti. & æstiu. vbi concord. in gl. Et præterea quod primogenitus id sciuerit, videlicet quod secundogenitus ea voluerit facere iure proprio. & passus fuerit, per id quod in simili no. Inno. in c. bonę. col. 2. in verbo. affuisse, in fin. gl. de cau. pos. & propri.

3 **De eadem re. Quid si primogenitus passus sit fratres aequaliter describi & feudā à domino 4 recognoscere. Vnus fratrum solus possidens hereditatē cōmunem longo tempore non præscribit.** ¶ Huius con. Pau. meminit ipsemet Paul. in d. l. qui iure familiaritatis, ff. de acq. poss. & eum quoque in eo. conf. nuncupatim refert & sequitur Caro. Rui. conf. 34. in hac lite, col. 5. ver. nec etiam ex hoc, libr. 1. & D. Bened. qui id reputat sing. in rep. c. Rui. in verbo, eodem testamento relinquens, le 1. num. 146. de testa. vbi tamen dicit id procedere, nisi forte primogenitus passus sit fratres suos æqualiter describi, feudaque à domino recognoscere, & ipsi domino iura feudi soluere: cum in istis cesset præsumptio honoris, sed magis onus sit, per ea quæ decidit Bart. in l. rura. C. de om. agr. deser. lib. 11. Sed hoc dependet ex his quæ dicam in seq. q. vbi videbis.

4 **De eadem re. Quid si primogenitus passus sit fratres aequaliter describi & feudā à domino 4 recognoscere. Vnus fratrum solus possidens hereditatē cōmunem longo tempore non præscribit.** ¶ Ceterum hanc Pau. Cast. sententiam non nihil fulcit, quod voluit Bald. in l. licet, in j. q. C. de iure delib. quod si mortuo patre remanserint duo filij, ex quibus alter longo tempore omnia bona hæreditaria, tanquam si solus esset, altero sciente & patiente possideat, non tamen propterea censetur huiusmodi tacens & patiens renunciare iuri suo, nec ob id ius aliquod quæratur possidenti. Et id sequitur & dicit tenendum menti esse Paul. Ca. & Cor. ibi in prin. Et adducit idem Paul. huiusmodi rationem, quoniam taciturnitas & patientia longi temporis non inducit cōsensum in his quæ sunt magni præiudicij, secundum Bar. in l. cum de in rem ver. ff. de vsur. Sed & illud dictum Bald. sequitur Imo. in l. recusari. ff. de acquir. hæ. vbi post Bar. & Ange. pulchre limitat. Sequitur item Alex. in addi. Bar. in l. si maior. C. com. diui.

VICESIMASEXTA QVÆSTIO.

1 **An primogenitus possit renūciare in fauorem secundogeniti tantum.** ¶ Vicesimosexto quæro, quia ex iam dictis liquido apparet posse primogenitum in fauorem fratrum renuntiare iuri primogenituræ, An id possit facere in fauorem tantum secundogeniti: ita scilicet, vt secundogenitus solus huiusmodi ius accipiat. Tac. Bel. Bal. Mar. Lau. Iac. Alua. & Car. Ale. in c. 1. §. præterea si ille, tit. qui. mod. feu. amit. dicunt quod sic, dum inquirunt, quod si ad primogenitum Regis vel baronis pertineat regnum, vel feudum, & is consentiat inuestiri secundogenitum, ad illum pertinebit regnum vel feudum, per illum tex. & etiā per c. quàm periculosum. 7. qu. 1. Et idem etiam expresse voluit Bal. conf. 275. quod pro regula, col. 4. ver. supposito autem, libr. 2. per tex. in d. §. præterea, & Mart. Laud. in trac. de primogenitura, col. 6. ver. quæro an primogenitus, vbi dicit esse de mente Host. in c. licet, de vot. Et è recentioribus quoque voluerunt Iason in repe. l. quæ dotis, col. 11. ver. tertio quæratur. ff. sol. mat. & in l. si fundum per fideicommissum, col. 6. ver. item adde. ff. de leg. 1. & Iac. à S. Georg. in l. cum antiquioribus, col. pen. in 5. q. C. de iur. delib.

2 **Qui consentit remotiorē inuestiri, sibi præiudicat.** ¶ Quibus cōcinit quod dicit Paul. Cast. conf. 84. quæstio ita vertitur, col. 2. libr. 1. quod si ille qui debuit inuestiri, expresse consentit alium remotiorem inuestiri, statim sibi præiudicat, per l. sicut. §. si volunt

voluntate. ff. quib. mo. pig. vel hy. folui. & l. mater. §. si autem postea. C. de rei ven. Et sequitur Phil. Dec. con. 389. vifa longa serie, col. 4. vbi & alia allegat, & Ant. Rub. con. 133. vifo casu, col. 4. ver. quarto principaliter. Et est bonus tex. in d. §. præterea, vbi gl. (id enim volui dicere obiter) id intelligit, quocumque modo cōsentiat, siue tacite, siue expresse, ar. l. 2. & l. hypothecas. C. de remis. pig. & l. creditor, in fi. ff. de reg. iur. & sequuntur Iac. Bel. & Bal. ibi. Et idem tenet alia gl. in c. j. in verbo, consentientibus, tit. an agna. vel fili. & Carol. Rui. con. j. videretur, col. 8. sub nu. 18. lib. 1. & Alb. Bru. conf. 40. contra dominum, ad fin. & con. 80. omnipotentis, col. 5. ver. plus dicit. Sed tu de hoc videlicet quantum ad tacitum consensum pertinet, vide quæ scripsi in tract. Retract. tit. 1. §. 1. gl. 9. in verbo, *in ligna gies*, nu. 153. sed & quod.

3 **Facit denique quod generaliter dicit Bal. in c. cum ordinē, col. 2. ver. item nota, quod per consensum, extra de rescri. quod is se deuestit (verbum est Apuleianum, vt id dicam in transcurso) qui sua veste consentit alium inuestiri, puta, inquit, de feudo, per d. c. 1. §. præterea, tit. quib. mo. feu. amit. & l. quæratur. §. si venditor, ff. de ædil. edic. Et nemo, vt opinor, dubitabit de casu nostro, qui cogitabit si primogenitus nolit succedere, secundogenitum continuò iure primogenituræ potiturum, ac si primogenitus non esset in rerum natura: etiamsi ipse nominatim non renunciauerit huic iuri in fauorem secundogeniti, vt late diximus supra in 3. q. Et vide etiam quæ dicam in seq. quæst.**

4 **Illud autem non prætermiserim quod dicit Car. in d. §. præterea, illud limitando, quod supra retulimus, non parum interesse an primogenitus permittat sequentem filium inuestiri, vt de feudo paterno, in vn de nouo. Primo enim casu sibi tantum præiudicat in præposteratione, non verò omnino in successione, quin si moriatur secundogenitus sine filiis, possit venire ad successionē. Secundò casu omnino excluditur, ar. l. creditor. §. si tecum, iuncta gl. ff. quib. mo. pig. tacite contrah. & l. sicut in annos. ff. quib. mo. vsus amit. Et idem certe in simili casu voluit, licet non alleget, gl. in d. c. 1. in verbo, de nouo beneficio, & ibi quoque Iac. Bel. Mart. Laud. ipse Car. tit. an agna. vel filius defunc. & alia gl. in c. 1. & ibi etiam Doc. tit. de vasal. decrep. at. & Carol. Rui. in d. conf. 1. in 2. dubio. lib. 1.**

5 **Sed & illud quoque secūdo limita, vt videlicet possit primogenitus huic iuri renuntiare, & facere locum secundogenito, si ei nulli sint liberi. Si enim aliquos habeat, non potest in eorū præiudicium renūciare, vt expresse voluit Car. Alex. in c. 1. col. vlt. tit. de feud. March per no. per Io. And. in c. licet, de voto: & per Doct. in cap. grandi, de sup. negl. prælar. lib. 6. Sed & hoc quoque voluit Bal. cuius Car. non meminit, conf. 389. cuius est initium, consuetudo est in nonnullis regnis, col. 3. ver. decimosexto, lib. 2. vbi dicit per renuntiationem patris apertum esse edictum filio, excluso patruo secundogenito, per l. si quis filium. C. de inof. test.**

6 **Tertio limita, vt videlicet valeat huiusmodi renunciatio, si primogenitus ipse qui renunciat sit maior. Nam si esset minor, nō valeret ea renunciatio: aut si valeret, restitueretur primogenitus in integritate, tanquam læsus, vt dicit Mart. Laud. in d. trac. de primogenitura, quo loco supra citauimus, dicens id esse ex mēte Bal. in d. §. præterea, tit. qui. mo. feu. amit. vbi tamē nihil dicit quod ad eā rem accedat. Tamē id verū esse, nemini, vt opinor, erit dubiū, præsertim qui legerit Bal. in l. 1. C. si aduer. don. Verū Mart. hoc intelligit procedere nisi minor pubes urauerit, per auth. sacramēta puberū. C. si aduer. v. d. quod & voluit Iac. in d. l. cum antiquioribus, de quo vide etiā quæ dicam infra in 28. q.**

7 **Quarto limita, si primogenitus sciēter, siue, vt nostri dicunt, ex certa sciētia consentit secundogenitum inuestiri, sciens scilicet ius primogenituræ sibi competere: alias potius intelligeretur errare, quàm consentire, vt expresse voluerunt gl. Bal. & alij in d. §. præterea, per l. 2. ff. de iud. & l. si per errorem. ff. de iur. om. iud. & l. nec ignorans. C. de don. & alia iura quæ allegant. Et hoc nuncupatim sequitur Alex. conf. 87. accurate, col. vlt. ver. non obstat etiā, lib. 6. & Iac. conf. 107. in præfenti consultatione, col. 4. ver. primo dicitur. l. 4. vbi postea subdit & hoc quoque procedere, cum is qui cōsentit, de suo iure dubitat. nam pro errante habetur. l. vlt. §. 1. & ibi Bar. C. de furtis, cum multis cōcord. à me collectis in rep. l. si vnquam, in gl. j. nu. 96. incip. secundo modo declara. C. de reuo. don.**

VICESIMASEPTIMA QVÆSTIO.

1 **Ed consequenter vigesimo septimo quæro, An primogenitus possit huic iuri in fauorem tertio geniti renuntiare prætermisso secundogenito. Bal. conf. 389. cōsuetudo est, col. pe. ver. hic incidit dubium, lib. 2. hanc quæstionem nuncupatim facit. Et dicit primum quod sic, quia ius primogenituræ cedi potest, per d. c. quàm periculosum. Item quia si primo loco admittendus cōsentit alium inuestiri, tenet inuestitura, per d. c. 1. §. præterea, tit. quib. mod. feud. amit. propterea ita fuit in Rege Roberto, cuius actio propter ipsius sapientiam nostra debet esse instructio. & decretalis pronuntiat pro eo in cle. pastoralis, de re iud.**

2 **Postea autem subdit, cōtra videri, quia dignitas non est in commercio, nec cedi potest. l. Iulianus. ff. si quis omis. cau. test. quia quæ habet ad vitam, non potest alteri post mortem suā concedere. l. necessario. §. vlt. ff. de peric. & commo. rei vend. & l. peto. §. prædium. ff. de leg. 2. Item sufficit in conditionibus principium aduersarij extinctiuum. l. antep. de inst. & subtit. Item hoc est legis & naturæ donum, quod non potest secundogenito auferri. l. si arrogator. §. sed an impuberi. ff. de adop. Itē conditio actus permanentis requirit perseuerantiam facti. l. inter Castellanū. ff. de arbit. Item omnis actus procedens à potentia influente, definit potētia desinēte, cle. vlt. de procur. Item non potest primus aliquid facere in præiudicium sequentis. l. filius. §. diuus. ff. de leg. j. Hæc Bal. qui aliter non concludit, videtur tamen vltimam partem securus per no. in l. qui filium. §. Sabinus fias Trebel.**

Etiā si tacite consentiat.

Is se deuestit qui sua veste alium inuestiri consentit.

An vero sibi perpetuo præiudicat, an tantum in præposteratione.

An autem primogenitus possit renuntiare præiudicare suis liberis.

Quid si primogenitus renuntiat sibi minor.

Quid si primogenitus ignoret ius primogenituræ sibi competere. Quid si dubitat.

An primogenitus possit renūciare in fauorem tertio geniti in præiudicium secundogeniti.

De eadem re.

De eadem re. Vasallus non potest in praedictum proximioris cedere ulteriori.

De eadem re.

Responsio ad rationes contrarias.

An primogenitus qui renuntiavit, possit poenitere.

Quid si sit minor.

Quid si fratres nondum acceptaverint renunciationem.

De eadem re.

Et eam ego quoque sequor, rationibus in ea allegatis: atque etiam per id quod dicitur, vasallum non posse in praedictum proximioris agnati feudum cedere agnato remotiori, licet in suis praedictum possit, per c. Titius, tit. si de feud. fue. contr. & ibi Doct. & late Bal. in c. j. tit. de ali. feud. vbi & alia multa adducit huc proxime pertinentia, cum concord. a me adductis in tract. Retractuum tit. j. §. ii. gl. 6. in verbo. s. est plus proche. nu. 14. verum haec res. & iterum §. 2. 6. gl. 2. in verbo, non estant dudict lignage, nu. 3. & idem ante eum.

Quibus etiam morus Ias. in l. is potest, col. 5. vers. ideo responde secundo modo. ff. de acquir. hære. scribit ius primogenituræ cedi non posse in praedictum secundogeniti, licet possit in praedictum cedentis. Quinimo non potest vnus fratrum partem quam habet in feudo, vni ex fratribus relinquere in praedictum aliorum, sine eorum consensu vt etiam autoritate multorum tex. & Doct. diximus in d. tract. Retractuum, d. §. ii. gl. 6. nu. 21. verum Bald.

Nec quicquam mouent rationes quæ ad primam partem sunt adductæ. Prima enim & secunda loquuntur de cessione aut renunciatione facta in fauorem secundogeniti, ad quem primo loco hoc ius pertinet, si primogenitus nolit succedere, vt iam diximus. Ideoque ipse impedimento est, ne possit in fauorem tertij renuntiari. Tertia autem nihil omnino concludit. Neque enim id fuisse obseruatum in rege Roberto dicit cle. pastoralis. Nec si id diceret, nobis imponeret necessitatem obseruandi, iuxta l. nemo iudex. C. de sen. & dicemus in 40. q. in 24. ratione pro patruo.

VICESIMO OCTAUA QVAESTIO.

Vicesimo octauo quaero, in casu 22. & 24. q. Cum primogenitus renuntiavit iuri primogenituræ in fauorem omnium fratrum, eos æqualiter admittens: vel solius secundogeniti illi dimittendo ius ipsum primogenituræ, An possit postea poenitere, & reuocare huiusmodi renunciationem? Dic quod si fratres aut secundogenitus acceptauerit, non erit iam liberum primogenito poenitere, vt in casu fratris qui admisit sorores ad succedendum, non obstante statuto illas excludente, voluit And. Iser. in constitutione Siciliae incip. in aliquibus, col. 5. & ibi post eum Matt. Affl. col. 9. ver. 3. quaeritur. Sicuti etiam in simili dicemus, quod confessio semel acceptata amplius reuocari non potest, vt voluit Bal. in l. Gallus. §. quidam recte. ff. de lib. & posth. ar. l. ficuti. C. de actio. & obl. & sequitur Ro. in l. j. §. si quis simpliciter. & ibi Fran. Are. Bart. & Alc. ff. de verb. oblig. Et Alex. conf. 90. fere omnis vis, col. j. lib. j. cum aliis multis con. a me collectis in tract. Retractuum tit. 2. §. j. gl. 5. in verbo, in limine contractus, nu. 16. quæ tamen intellige. Et similiter de renunciatione beneficij, vt postquam fuit acceptata, non possit reuocari, vt post alios late voluit Dom. in cap. 2. col. 2. vers. quid si clericus, de renun. libro 6.

Tamen si primogenitus esset minor 25. annis, posset in integrum restitui, per l. vlt. C. de repud. hære. & voluerunt And. Iser. & Matth. Affl. vbi supra, in casu de quo supra diximus in præcedenti vers. & nominatim in statuto nostro Mart. Laud. in d. tract. primogenituræ, col. 5. vers. quaero an primogenitus, vbi hoc dicit velle Bal. in d. §. præterea, tit. quib. mod. feud. amit. qui tamen ibi de hoc nihil loquitur. Limitat tamen Mart. nisi minor pubes iurauerit, per auth. sacramenta puberum. C. si aduer. vend. vti etiam diximus supra in 26. q. nu. 6. Ad cuius rei confirmationem adde quod dicit Io. Ana. in c. vlt. col. pe. de Iudæis, quod cefsio iuris primogenituræ facta ab Esau Iacob robur accepit à iuramento. Nam expresse dicitur Gen. 25. Et iurauit Esau & vendidit. Certum est autem ipsum Esau poenituisse huiusce venditionis, vt patet ex c. 27. & aliis multis eiusdem lib. expressissime ad Hebræos, c. 12. vbi scribitur Esau propter vnam escam vendidisse primitiua sua, & postea cupientem hæreditare benedictionem, reprobaturum fuisse. neque enim poenitentia locum inuenisse, quanquam cum lacrymis inquisisset eam. Ex quibus etiam illud quoque constat, eam venditionem ratam mansisse. Sed de hoc vltimo dicemus in seq. q.

Sed quid si secundogenitus aut ceteri fratres nondum acceptauerint renunciationem, siue ius ipsum repudiatum, an saltem tunc poterit primogenitus poenitere, cum res sit integra. quod videtur, per ea quæ in similib. traduntur in l. quod si minor. §. Sceuola. ff. de minori. & l. ficuti. §. si voluntate. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. fol. & l. si quis suus. ff. de iure deli. & l. mancipiorum. ff. de opt. leg. & l. filij. §. i. ff. ad S. C. Tertul. & l. 3. ff. de cefsio. bon. & l. vlt. C. de repud. hære. & l. 2. C. qui bonis cede. pos. & c. ea, & ibi gl. i. in prin. 7. q. 1. & c. licet, de proc. li. 6. & c. si tibi absenti, & ibi gl. in verbo, eo lapsò, de præb. lib. 6. & gl. in c. si clericus, in verbo aliam, eo, tit. & lib. & in cle. i. in verbo, intra mensem, & ibi Doct. de concess. præb.

Contra tamen videtur non esse opus acceptatione, sed satis esse vt renunciarit siue repudiarit, vt ius sequenti fratri vel omnibus acquiratur, sine spe poenitentia; ex eo quod scribitur in l. i. §. qui semel. ff. de succes. edic. his quidem verbis, Qui semel noluit bonorum possessionem petere, perdidit ius eius, etsi tempora largiantur: vbi enim noluit, iam coepit ad alios pertinere bonorum possessio. Et similis prope tex. est in l. si cohæredi, in prin. ff. quis ord. in bon. pos. ser. vbi scribitur, quodcumque cohæres tuus constituerit nolle petere bonorum possessionem, tibi delata tota intelligitur: & cohæres tuus amplius petendæ bonorum possessionis facultatem non habebit. Hæc ibi. Nam vbi cunquæ est quispiam, ad quem ius deuoluitur ex renunciatione alterius, statim ad eum ius ipsum deuoluitur, etiam ante acceptationem, vt per d. §. qui semel, dicit gl. in d. ca. licet, in verbo, placebit. & ibi omnes Doc. de proc. lib. 6. Vide tamen tex. & Doct. a me citatos in tract. Retractuum, tit. i. in fin. 8. q. ex quibus intelliges quid hic dicendum sit.

Vice

Vicesimonono quaero generalius, An ius primogenituræ indiscriminatim cedi aut vendi possit? Vt quidem plerique omnes qui de hac re locuti sunt, hoc veluti minime dubium diffinierunt vendi posse, exemploque historico iuris, vt contendunt, diuini, scilicet Esau qui fratri vendidit iura primogenituræ, vt scribitur Gen. 25. & repetitur in epistola Pauli ad Hebræos, ca. 12. & in Decretis Canonicis in c. quam periculosum. 7. q. 1. & in §. item opponitur. 22. q. 2. & aliquid in ca. quisquis. 41. di. & per gl. in l. quoties, in prin. ff. de hære. insti. & in c. ecclesia vestra. le. 2. in verbo, adicere, post prin. extra de elect. Et ita videtur voluisse Hofst. Io. And. Ant. Car. Flor. & expressius Pet. Anc. & Pan. in c. licet, extra de voto. & Old. con. 224. istæ sunt allegationes, col. 9. ver. allegauit secundo pro parte nepotis. & Io. An. in addi. Spec. in rub. de feu. col. 4. vers. ad contrarium. & Bart. in l. is potest, col. 2. ff. de acquir. hære. cum dicit, quod filius non potest renuntiare iuri succedendi, per l. pactum. C. de coll. licet contrarium fuit factum de Esau qui Iacob fratri vendidit ius primogenituræ. Ex quo, inquit, apparet hoc ius esse distinctum à iure filiationis. Subditque hoc probari in Decretis, sed quod non recordatur de loco, qui est in d. c. quam periculosum. Sed & idem voluit expresse Pet. An. conf. 82. dicta facti narratio, col. 3. in 4. ratione. & Pan. conf. 85. in præfenti q. col. vlt. vers. præterea ius primogenituræ, lib. 1. & iterum conf. 3. nitar in præfenti, col. 3. vers. constat autem, lib. 2. Mart. Laud. in d. tracta. de primogenitura, col. 6. vers. an autem ius primogenituræ, & iterum col. 10. versiculo amplectamur nunc iura. Alexand. in l. stipulatio hoc modo concepta, in 6. fal. ff. de verb. oblig. Franc. Aret. in d. l. is potest, col. 2. ff. de acq. hære. Barb. conf. 10. sapienter scribitur, col. antepen. lib. 2. Ias. in l. pactum, col. 2. versicu. vlti. fallit. C. de pac. Socin. conf. 47. facti narratione, col. 5. versic. præterea nos videmus. Philip. Dec. conf. 398. viso puncto, col. vlt. & Bened. in cap. Raynutius, in verbo, in testamento relinquens, le. 1. nu. 189.

Sentiuntque omnes id fieri posse etiam patre viuente, dum se fundant in dicta venditione Esau, quæ fuit facta patre viuente. Et id expresse voluit Ang. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, & Ias. in d. l. pactum, de pact. vbi & ad hoc dicit optime facere, quod ius ipsum primogenituræ competit ex privilegio. propterea facilius tollitur, quam aliud ius succedendi quod competit per ius commune. l. eius militis. §. militia missus. ff. de test. mil. & nouissime Geor. Nat. in rep. ca. quæuis, col. 3. ver. quinto fallit, de pac. li. 6. & Bened. in rep. d. c. Raynutius, in verbo, duas habens filias, nu. 244. & seq.

Verum Bar. con. 72. ex facto proponitur col. 3. dicit quod licet de iure naturali valeret huiusmodi venditio etiam viuente patre, per id quod de Esau & Iacob dictum est, non tamen de iure Ciuili, quia esset pactum super futura successione. quod & voluerunt nulla Bart. mentione facta, Imo. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, col. 2. ver. aduerte tamen, & ibi quoque Ro. col. 7. ver. tertia conclusio. ff. de verb. obl. & Pet. de Monteforti in quodam cons. ad verbum relato à Matt. Affl. qui eum sequitur, in c. i. col. 7. ver. non obstat ibi secundo inspiciendum, tit. de nat. succes. feu. respondentque ad illud Esau & Iacob, quod iudicialia veteris testamenti non astringunt, nisi in quantum reperiuntur approbata, vt no. §. his ita. 6. di. quod & nos latissime diximus in nostro tract. Retractuum tit. i. in præfatione, nu. 8. & horum quidem, & 2. seq. Addit autem Ro. posse dici & melius cessibile fuisse id ius primogenituræ, quia est contra ius naturale deferens successione liberis æqualiter. Ideo id ius facilius extingui posse. Addit item ipse Ro. & post eum Corn. qui hanc etiam partem tenet, in l. pactum. C. de coll. quod illud fuit concessum Iacob in figura, propterea quod ex eo debebat descendere virgo Maria. Ideo meruit primogenituram, hæreditatem, & benedictionem patris. Quæ autem in veteri testamento in figuram concedebantur, non sunt trahenda in exemplum, vt voluit gl. in c. caue. 28. q. 1. quæ ad hoc allegat optimum tex. in d. §. his ita responderetur miracula. vbi ad literam dicitur, quod multa tempore veteris testamenti concedebantur, quæ nunc penitus prohibentur.

Hanc item partem sequitur Paul. Castr. conf. 448. non est dubium, col. j. lib. 1. & Fran. Aret. qui & Bar. non meminit in conf. 162. diligenter & mature discussis, col. 4. ver. non obstat præmissis. & Phil. Dec. nomine quoque Bar. suppresso, in d. l. pactum, col. 6. ver. extra gl. addunt moderni. C. de Colla. & D. Ferro. in commentariis consuet. Burdig. tit. de Retractu. §. i. col. 4. ver. ex his simul. & D. Moli. in consuet. Paris. tit. 1. §. 8. gl. 3. in 2. q. col. 2. vers. infero secundo, & iterum in 4. q.

Sunt autem qui has opiniones ita intelligunt, vt primogenitus possit viuente etiam patre cedere iura primogenituræ, quæ sibi etiã viuente ipso patre competunt. cuiusmodi sunt multa ex his quæ tibi collegimus supra in præfatione nu. 12. sed vt de antiquioribus, & seq. sed non quo ad succedendum. Ita enim simpliciter voluit Alb. in proce. ff. §. discipuli, col. 6. ver. denuo in ista materia & nulla eius mentione facta, & Pet. ille de Monteforti, & post illum Matt. Affl. vbi supra, & Phil. Dec. conf. 443. in casu ad me transmissò, col. 4. ver. vnde primo non obstat. Tãquam hi non obscure sentiant, non posse primogenitum viuente patre, quæ non nisi post mortem illius sibi competunt, cedere. Quod & ipsum expresse distinguens, vt diximus, voluit Iason in d. l. is potest, col. 5. ver. tertio respon. detur. ff. de acq. hæred. Qui & paulò antè dixerat ius ipsum vendi posse in praedictum cedentis, non etiam alterius, ad quem post mortem cedentis spectare debet: imo hic poterit reuocare, c. i. tit. de feud. cogn. & ca. Titius filios, tit. si de feud. fue. contro. int. do. & agna. quod & ipsum quoque voluit Phil. Dec. d. con. 443. col. 4. ver. tertio dici potest.

Solus autem omnium, quos nunc meminimus, ipse Franc. Are. d. conf. 162. illud vnum dicit quod licet

An ius primogenituræ uedi aut cedi possit.

Et an patre viuente.

De eadem re.

De eadem re.

De eadem re.

De eadem re.

licet hoc ius primogenituræ vendi non possit, viuento eo de cuius successione agitur, potest tamen bene remitti, ita vt extinguatur hoc ius. Sicuti videmus in simili quod per pactum potest remitti ius conditionale competens ex vltima voluntate, licet cedi non possit, per l. i. & ibi no. C. de pact. Et secundum hoc intelligit quod dictum est de Esau, vt videlicet per illam venditionem non fuerit illud ius transfusum, sed potius extinctum, sicut extingueretur per mortem ciuilem, de qua in l. galus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth.

7 **De eadem re.** ¶ Quid quod Bal. in l. cum antiquioribus, col. pen. vers. secundò sic. ius quod non est. C. de iure delibe. voluit simpliciter id ius primogenituræ non esse cessibile, quoniam ius ætatis cedi non potest. l. si quis domum. §. hic subiungi potest. ff. loca. & l. peto. §. prædium. ff. de lega. 2. & l. lex veltigali. ff. de pigno. & §. finitur, Infit. de vsufu. de quo & nos dicemus plenius infra in 4. q. in 4. ratione pro patruo, vbi patebit & per se satis patet, ætatem rem esse omnium personalissimam. Quasi intelligat Bal. vt ad eum reuertatur, quod quemadmodum ætas propria alteri cedi non potest: ita nec ius competens ratione ætatis.

8 **De eadem re.** ¶ Quod si verum est Bal. dictum, non solum patre viuento non poterit hoc ius cedi, sed nec etiam eo mortuo, cum vtrobiq; vigeat eadem ratio. Et ita prorsus destrueretur omnium Doc. sententia, qui sentiunt posse hoc ius cedi post mortem, & multi etiam ante mortem. Quorum sententiã, vt illud quoq; adiuciam, confirmat quod voluerunt Pe. & Cy. in d. l. pactu. C. de collati. intelligentes iura quæ prohibent pactum de futura successione, procedere cum sit cum extraneis, secus si cum fratribus, volente eo de cuius successione agitur, per l. vlt. C. de pac. & ar. l. quæ de tota. ff. de rei vend. Et idem tenet Spec. ti. de pac. §. instrumentu, post prin. & Ang. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, in 6. fal.

9 **De eadem re.** ¶ Et hoc tenendo potest responderi ad l. pactum. C. de pac. quod loquitur in alio casu, vt ibi videre licet. Et ad d. l. pactum, de collat. quod loquitur in pacto facto patri, prout etiam videtur expressum in c. quamuis, de pac. lib. 6. & non in pacto alteri facto, vt ibi innuitur, à contrario sensu. Et huius potest assignari duplex ratio. Prima, quia lex potuit suspicari, ne reuerentia paterna induceretur filio ad paciscendum cum patre, iuxta no. in l. i. §. quæ onerandæ. ff. qua. re act. non dat. Secunda, quia facilius inducitur ad paciscendum cum eo, de cuius hæreditate agitur ob id maximè quia pater potest priuare hæreditate per fas & nefas, vt plerunque videmus. Quod licet tolerari possit, tamen durum esset, vt dicit Corne. istud obtinere contra communem omnium sententiam, quæ est vt non valeat pactum de futura successione.

10 **Quid in his que non sunt successione, sed ætatis tantum.** ¶ Et hæc quidem debent intelligi, quantum ad ea pertinet quæ primogenito deferuntur ex successione parentum. Alia autem quæ successione non respiciunt, sed ætatem solam, videlicet honor qui senioribus debetur, per l. semper. ff. de iure immunit. & pleraq; alia quæ supra sigillatim declarauimus in præfatione, quæ non propter successione debentur, cum & locum habeant etiam ante mortem patris, nescio quonam pacto cedi possint, cum ætas, quæ sola illud tribuit, cedi non potest. & ita potest intelligi quod dicit Bal. in d. l. cum antiquioribus. Nò quod velim ex eo asserere, quod nunquam possit senior iuniori cedere in huiusmodi rebus, quæ sunt honorum. Potest enim maior si velit minori cedere. Sed non trahendum erit ad consequentiam, quin postea in aliis actibus vtatur iure ætatis siue senectutis.

11 **De eadem re.** ¶ Ne autem illud prætermittam, scriptores ecclesiastici scrupulosius differunt, an valuerit venditio primogenituræ facta ab Esau fratri Iacob, propterea quod videtur fuisse facta tam paruo pretio, vt pote pulmento, re nullius propè pretij, vt scribitur Gen. 25. & vt loquitur D. Paulus ad Hebræos 12. propter vnam escam. Tum etiã quia ius primogenituræ apud Hebræos res sacra esse videbatur, propter sacerdotium illi, vt iam diximus, annexu. Ideò si de hac re latè videre velis, lege Nicol. Ly. & ceteros recentiores Bibliorum interpretes in d. 25. c. Gene. Neque enim quicquam nostrã interest eam rem longius pertractare.

TRICESIMA QVAESTIO.

1 **An ius primogenituræ præscribi possit.** ¶ Tricesimo quæto an id ius primogenituræ præscribi possit? Soci. conf. 47. cuius hoc caput est, facti narratione. & dubijs, in 4. q. lib. 3. hanc rem nuncupatim tractauit, constantissimèq; diffinit præscribi posse. Motus his tribus fundamentis & rationibus. Prima quia edictum de præscriptionibus est prohibitorium. Regulariter enim omnis res præscribi potest, nisi expresse prohibeatur. l. vlt. C. de præscr. long. temp. & l. sicut. C. de præscr. 30. ann. At hic casus specialiter non reperitur prohibitus. Vnde, vt hoc illi addas, consequens est, vt permissus esse censeatur, ex legum constitutionumque regulis, per l. præcipimus, in fi. C. de app.

2 **Quod cessibile est il præscriptibile est.** ¶ Secunda ratio Soci. ius primogenituræ cedi potest & vendi, vt iam latè probauimus in præcedenti quæstione. Ergo & præscribi, arg. l. alienationis. ff. de verb. sign. vbi alienationis verbum vsucapionem continet. Quam rationem confirma quod præscriptio habet vim pacti & contractus, secundum Bal. & Saly. in l. i. vtrunque in 3. no. C. de seruit. & aqua, & Lucam Pen. in l. cum satis, col. 1. C. de agri. & cens. lib. 11. cum aliis multis concord. à me collectis in tract. Retractuum, tit. 1. §. 1. gl. 9. in verbo, ou lignagier, nu. 146. at maius.

3 **Præscriptio potest potentior.** ¶ Imò verò potentior est præscriptio pacto, vt voluit Spec. tit. de feu. §. quoniam, vers. 3. Quod sic probat. nam pacto sociorum non potest fundo seruitus acquiri, præscriptione potest. l. qui pro parte. ff. de seruit. & l. sed & si post princ. ff. de seruit. vrb. præd. Item ius ascriptionis siue glebæ pacto acquiri non potest, præscribi tamen potest. l. 2. & l. quemadmodum, C. de agri. & cens. lib. 11. & l. 3. ff. de diuers.

diuers. tempo. præscr. Item pactum de non diuidendo non valet, impedit tamen præscriptio volentem diuidere. l. in hoc iudicio, & l. si conueniat. ff. com. diuid. & l. i. C. de anna. excep. Præterea feudum quod alienari non potest, præscribi tamen potest. §. si quis per 30. tit. si de feud. fuer. contr. Denique licet res litigiosa alienari non possit. l. lite. C. de litig. potest tamen præscribi. l. si post acceptum. ff. de rei vend. & l. i. C. de præscr. long. temp. Ex quibus patet præscriptionem quantum ad hoc habere plus roboris, quàm aliam alienationem, vt videlicet quid facilius præscribatur, quàm alienetur. Ex quo sequitur, vt si ius primogenituræ alienari possit, multò magis & præscribi.

4 ¶ Et cum aliàs sit regula cõmunis, vt prohibita alienatione, prohibeatur & præscriptio, per l. si fundu. ff. de fund. dota. & l. 2. & ibi gl. Bar. qui eam primã eius tit. legit. Bal. & Ang. C. de vsuca. pro emp. gl. in d. l. alienationis. ff. de verb. sig. Bar. Imo. & alij in l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. 1. cum aliis multis concord. à me quoq; congestis, loco nuper allegato, nu. 247. sed & hunc quoq; Consequens est vt etiã permissa alienatione, videatur & permissa præscriptio. Tum quia fauorabilior sit permissio alienationis, quàm prohibitio, per l. i. ff. de fund. dota. iuncta l. hac edictali. §. ceterum. C. de secun. nupt. & declarat Bar. in l. si ita quis. §. ca lege. ff. de verb. oblig. Tum quia quod operatur propositum in proposito, operetur & oppositum in opposito. l. si ex toto, in prin. ff. de leg. 1. cum si. Et ideo videmus in eadè re quod cum fundi dotalis, quandiu dotalis est, sicut prohibita est alienatio: ita & præscriptio, per multa iura supra allegata. Ita & cum desinit esse dotalis, sicut est permissa alienatio, ita & præscriptio. Et similiter quando res desinit esse pupilli, vt latè declarat Ang. in l. vlt. C. de anna. excep.

5 ¶ Tertia ratio Soci. vt ad eum redeamus, hæc est. Nam aut (inquit) constitutio maioritatis factus fuit in contractu, & non censetur prohibita præscriptio, vt declarat Pan. in c. cum non liceat, de præscr. Quinimo non potuisset, per ea quæ no. Bar. in l. nemo potest. ff. de leg. 1. cum multis concord. à me allatis in d. tract. Retractuum, tit. 1. §. 2. gl. 2. in verbo, à reu. m. nu. 13. vt omittam. Aut in vltima voluntate, & similiter non impeditur præscriptio, vt concludit Bart. quem sequuntur Raph. Ale. & alij in d. l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. 1. Pan. in d. c. cum non liceat.

6 ¶ Subdit autè Socin. quod ad hanc præscriptionem requiritur spatium 30. annorum, duplici ratione. Primum quia procedit sine titulo, & sic non habet locum spatium longi tēporis, sed necessario requiritur longissimū 30. annorū, per l. sicut. C. de præscr. 30. an. & no. in c. si diligenti, de præscr. Deinde quia similiter in feudo præscribendo huiusmodi tempus requiritur per rex. in d. §. si quis per 30. tit. si de feud. sue. cõtro. Ergo idè dici debet de iure primogenituræ, propter similitudinē quæ est inter vtrunque, vt diximus supra in 23. q. nu. 10. tertia ratio. Et id quoq; vt id ius præscribi possit 30. annis, tenuit ante eum licet non illum alleger, And. Iser. in c. 1. §. præterea ducatus, col. 2. ver. his deficientibus, tit. de prohi. feu. ali. per Fed. vbi dicit in id requiri scientiam & patientiam aliorum fratrum, per no. in cap. cum ecclesia, in fi. de caus. poss. & proprie. & per gl. & Inno. in c. cum dilectus, de consuet.

7 ¶ Sed & in id requiritur, vt ipse Soci. dicit, bona fides, quia licet in feudo sint diuersæ opin. quantum ad ius ciuile pertinet, tamè de iure canonico semper requiritur, per c. vlt. de præscr. Cui statum est etiam in vtroq; foro, cum agatur de periculo animæ, vt voluit gl. in c. possessor, de reg. iur. li. 6. Iac. Bel. loquens in feudo, in d. c. vlt. col. 6. ver. sed pone, de præscr. Quanquam prima fronte posset videri non posse hic esse bonam fidem nisi fortè cum quis se putaret esse primogenitum alicuius, cum talis existimaretur, & ita longissimo tēpore tanquã primogenitus possedit iura primogenituræ. Et postea apparet non esse primogenitū, sed secundogenitum per testes, qui fortè diutius abfuerant.

8 ¶ Sed hæc præscriptio aliter locum posset habere in alio casu, quàm cum dubitatur quis sit primogenitus: videlicet cum filius primogenitus contēdens res hæreditatis subiectas iuri primogenituræ, atq; ita, id est, iure primogenituræ illas 30. annis possedit, scientibus & patientibus ceteris iunioribus fratribus. Nam in hoc casu nuncupatim loquuntur And. Iser. & Socin. locis supra citatis. Nec abs re dixi iure primogenituræ 30. annis possedisse, propter ea quæ no. in l. qui iure familiaritatis, & l. communis seruus. ff. de acq. poss. & l. si mulieri vsus. ff. qui. mo. vsufr. amit. & l. meritò. ff. pro socio. cum si. & quæ diximus supra in 15. q.

9 ¶ At D. Cirier. & Moli. de alio casu loquentes, videlicet cum quis, qui non est primogenitus, præscribere voluit eam qualitatem primogeniti, & cõsequenter ius primogenituræ aduersus ipsum verum primogenitum: scilicet Cirier. li. 3. tractatus primogenituræ, q. 9. eadèmq; vlti. Moli. in Cõmentarijs consuetud. Paris. tit. 1. §. 8. gl. 3. q. 5. In quibus locis tenet scilicet Cirier. posse hanc præscriptionem præcedere inter fratres, vt scilicet frater secundogenitus præscribat aduersus primogenitum: extraneus autem præscribere non possit. Nam filiatio præscribi non potest, nec ideo sinitas, Bald. in l. i. C. quan. non pet. part. vt nec ingenuitas, gl. in l. nemo. ff. de vsucap. Et ita quoq; illum refert & sequitur Moli. vbi supra. Sed attende, lector, ne erres. Nam Bal. in d. l. j. illud non dicit ad quod illi eum allegant, sed alius non omnino ab simile, in col. 4. vers. primæ qu. scilicet, nomen hæredis præscribi non posse aduersus verum hæredem, nec per mille quidem annos, quod plus est si verū sit, quàm quod de filiatione dictum est. Ipsum tamen Bal. vbi supra ad hoc vt sinitas præscribi non potest, citat & sequitur Ro. in l. quandiu, la. r. ante fi. vers. quid tamè dices. ff. de acq. hære. & in l. is qui putat, post prin. eo. tit. Quantum autem ad 2. eorum allegationem, nulla est l. nemo. ff. de vsucap. Et credo eos voluisse allegare gl. in l. nemo. ff. pro legato, quæ videtur dicere legitimatè, si ita loqui sit permissum, vsucapi non posse, quã sequitur & dicit sing. Ro. in d. l. is qui putat. Et idem, ea gl. non citata, voluit Bal. in l. nullo, col. j. ver. sed pone quod aliquis, C. de rei vend. per text. in l. qui in prouincia. §. diuus. ff. de rit. nupti.

Alienatione prohibita & præscriptio prohibetur. Fauorabilior alienationis permissio quã prohibitio. Quod operatur propositum in proposito, & oppositum in opposito.

Ex contractu nõ prohibetur præscriptio. Nec ex testamento. Quantum autè tempus requiritur ad huius rei præscriptionem.

Sed an. requiritur bona fides.

Quid si primogenitus possederit res quas suam, quæ non erant iuris primogenituræ, 30. annis.

Quid si qui nõ est vere primogenitus ut primogenitus possedit.

vbi temporis diuturnitas non facit quem legitimum, sed inducit principem ad legitimandum. Sed & idem Bal. in rub. ex. de p̄sct. in fi. dicit, quod filiatio p̄scribi non potest iuste. ff. de vsuca. quia natura non congruit, ciuilia autē naturalibus conuenire debent. l. confessionibus. ff. de interro. acti. Nec etiā, vt subdit, spurius villo tēpore potest fieri legitimus, quia est de referuatis principi quā p̄scribi non possunt: sed in id necessaria est dispensatio, vel priuilegium principis per tex. vt ipse dicit peregrinum in §. diuus. De veritate tamen illius glos. videbis Alb. & Ang. in ea ipsa l. nemo. Illud tamen non omittendum quod ad hunc locum pertinet, quod dignitas ingenuitatis & primogenitura æquiparantur à Bal. in l. cum antiquioribus. col. antep. ver. tercio arguo ad idē. C. de iur. delib. quem in id expendit Matt. Affl. in c. i. col. 4. ver. decimo arguitur, tit. de succes. feud.

De eadem re.

¶ Cæterum ipse Moli. vbi supra, constantissimè tenet, nec per vnum quidem ex fratribus ius p̄scribi posse, tum illis rationibus Cirier. tum etiam quia id ius datum est primę genituræ, siue natiuitati. Ideo sicut iura sanguinis & agnationis sunt immutabilia, & nullo iure Ciuili dirimi possunt. l. ius agnationis. ff. de pactis, & l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. & l. abdicatis. C. de patri. pote. Sic nec iura p̄cisè & immediatè data à lege, ipsi sanguini vel naturæ. Tum quia quod fieri non potest per verum & expressum consensum, non potest induci per p̄scriptionem, quæ, vt id addam, tacitum consensum inducit, gl. in l. si mulier. §. i. in verbo, ratum. ff. quod met. cau. Bart. in l. filiusfam. §. Diui, col. vlt. ff. de lega. i. & latè diximus in tracta. R. tract. tit. i. §. i. gl. 9. nu. 246. at maius, & q. seq. Aliàs tacitum plus operaretur quàm expressum, contra no. in l. cum quid. ff. si cert. peta. & in l. §. ff. de lega. 3. cum si. Nullo autem pacto fieri potest, vt is sit primogenitus, qui non est. Et certè vix crederem vt quis possit p̄scribere se esse primogenitum alterius, qui minimè est: sed si est primogenitus, potest p̄scribere, vt tanquam talis ius aliàs competens primogenito obtineat, secundum id quod diximus num. 7. Et vide quæ scripsimus supra tractatu p̄cedenti de Nobilitate, ca. 14. quo tractamus an nobilitas p̄scribi possit.

TRICESIMA PRIMA QVAESTIO.

TRICESIMO PRIMO QUÆRO, natus est cuiusdam adhuc priuato filius, deinde & illi Regi factus alius, vter eorum rege mortuo tanquā primogenitus Regis succedet in regno? Res hæc admodum dubia est, vt in qua multi primi nominis in legibus, nihil certi diffiniant, veriti, vt credere est fallere falliq; si rem palam iudicassent. Inter hos sunt Bar. & Io. Fab. in l. imperialis. §. illud his. C. de nup. ille aliò remittere negotium contentus: hic in vtranq; partem aliquid adducere. & Alberi. Rosa. in l. Senatoris filium. ff. de Senat. & in l. moris. §. parentes. ff. de p̄nens. & in prima parte statutorum, quæst. 157. incip. sed supponamus. & in suo repertorio, in verbo, Senatoris filius, & Feli. in c. inter cæteras, in prin. de rescrip. qui omnes rem hanc veluti in medio reliquerunt.

Quis p̄scribitur in regno an primogenitus natus ante regnum an post regnum. Qui du bitauit.

Pro nato post regnum.

¶ Pro nato autem post regnum adeptum facit tex. in l. si Senator. C. de dignit. li. 12. vbi non sequitur paternam dignitatem, qui ante susceptam dignitatem susceptus est. Ex quo no. ibi Bar. quod non dicitur filius Regis, qui natus est antequam pater Rex esset. quod & ante illum dixerat gl. in d. l. imperialis. §. illud his adiungimus, in verbo, nata sunt. C. de nup. vbi & illud quoq; addit, quod non dicitur filius sacerdotis, qui natus est ante sacerdotum. Sicuti è diuerso non dicitur filius scenicæ, qui natus est postquam mater desit esse scenica, vt dicit tex. ibi. Et illam gl. sequitur Bart. in l. cum satis, col. vlt. & ibi quoq; Io. Plat. C. de agr. & cens. lib. 11. vbi tamen ipse Bart. non simpliciter loquitur de filio regis: sed de primogenito filio Regis, tanquā scilicet non dicatur filius primogenitus Regis, qui natus est ante dignitatē regalem. Et Bald. dum illam gl. simpliciter allegat in l. in suis. ff. de liber. & posth. Pet. Anca. & Philip. Fran. in c. ne aliqui, de priuileg. lib. 6. qui ex hoc dicit, huiusmodi filios non gaudere priuilegio concessio Regibus & eorum filiis. & Io. Ana. in c. 2. col. vlt. vers. quid autem si filius, de iudæ. Io. Plat. in l. cum adoptiuum. C. de Decur. lib. 10. & idem sensisse videtur Zenze. in extrauag. execrabilis, in ver. nec itaq; in verbo, filius, in multis quæst.

Ad idem.

Ad idem.

¶ Facit præterea text. in l. si quis Decurio, aut subiectus, & in l. Doctitij, & in l. neminem, non semel. & in l. diuæ memoriæ, & in l. vlt. etiam non semel. C. de Decur. li. 10. quibus cauetur filios natos ante Decurionatum patris non gaudere priuilegiis dignitatis paternæ, sed tantum natos postea. propterea ex dicta l. vlt. not. gl. in c. iam itaq; j. q. 4. non dici filium Decurionis, qui natus est antequam pater esset Decurio. & ibi Cardi. Ale. Ad quod etiam est bonus tex. in l. ex libera, ibi, nec vt decurionis filius. C. de suis & legi. Facit item text. in l. j. §. vlt. ff. de bono. pos. cont. tabu. & in l. si necē. §. si deportatus. ff. de bonis libe. & in l. filij, §. Senatores, ibi, qui eo tempore nati sunt. ff. ad municipa. & in l. quicunq; vers. si vero postquam adeptus fuerit principatum. C. de prin. agen. in rebus, lib. 12. vbi no. Lucas Pen. quod dignitas patris nullum commodum affert filio nato ante dignitatem. Sed & ex eo no. Io. Plat. quod non dicitur filius principis, qui ante principatum natus est.

Ad idem.

¶ Et est generale vt filij eam parentum dignitatem aut conditionem sequantur, quæ est tempore aut natiuitatis, aut certè conceptionis: non quæ antè fuit aut postea, per tex. in l. 2. C. de lib. & eorū libe. Ex qua no. Bal. delicta parentum non nocere filijs primò natis, sed tantum nascituris, quoniam contrahunt rubiginem à linea iam infecta. & per tex. in l. emancipatum. §. j. ff. de Senat. vbi si natus est filius post dignitatem iam amissam, nihil ea dignitas prodest filio, quem tex. dicit optimum Petr. Anc. in dicto. c. ne aliqui, de priuileg. lib. 6. ad hoc quod filius Regis non dicitur, qui post adeptū regnum natus est. Et per eum etiā dicit Cald. cōf. 3. inc. an filij orthodoxi, tit. de hæ. q. filij nati ante hæresim patris non afficiuntur p̄nens à iure filijs hæreticorum indictis, p̄sertim illis quæ excludunt ab honoribus.

noribus. & sequitur Domi. in c. 2. §. hæretici, in fi. de hære. li. 6. & Io. Ana. in vergentis, ad fi. extra. c. tit. cum multis in eandem rem concord. adductis per gl. in d. l. imperialis. §. illud his. C. de nup.

Ad idem.

5 ¶ Adiuuat & hanc partē text. in l. 2. §. in filiis. ff. de Decur. vbi non is solus Decurionis filius dicitur, qui natus est ex Decurione, sed & qui antequā pater Decurio esset, natus est, quantum ad id ne futibus castigetur, & ne in metallum detur. Ex quo facile colligitur, id tantum procedere, quantum ad p̄narum genera, non etiam quod ad dignitates & honores, vt dicit gl. ibi, in verbo, quantum pertinet. & Alb. in d. l. imperialis. §. illud his. & Io. Plat. in d. l. cum adoptiuū. C. de Decur. lib. 10. Ideoque ex illo tex. in d. §. in filiis. Bar. ibi no. filiū natum ante nobilitatem patris non esse nobilem. de quo & nos in tractatu Nobilitatis plenius diximus. c. 15. nu. 7. extende 3. Et est in idē tex. loquens etiam de generibus p̄narū, in l. moris. §. sed vtrum ij soli. ff. de p̄nens, vbi dicitur quod non solum qui patre Decurione, sed & qui plebeio, videlicet antequā Decurio esset, nati sunt, non debent iis p̄nens affici, quibus nec Decuriones. Et text. loquens generaliter in omnibus liberis in l. diuo. C. de quæst.

Ad idem.

6 ¶ Addunt aliqui vltra ea quæ diximus rationem, quæ tantum Reges & cæteros illustres, non etiam alios respicit. Nam natus ante dignitatē patris quæ illum illustrem facit, non illustris est, sed tantum clarissimus, vt voluit gl. in dicta l. Senatoris filium. ff. de Senat. & in d. l. si Senator. & ibi And. Bart. & Io. Plat. C. de dignit. lib. 12. & Alb. in dicto §. illud his. At Reges illustres sunt, vt not. in l. j. C. de offi. eius cui mand. est iuris. & plenè per Ant. Corse. in tract. de pote. & excel. Reg. q. 219.

Ad idem.

7 ¶ Qui hanc partem tenent, respondent ad d. l. Senatoris filium. ff. de Senator. & c. ad extirpandas, de fil. presb. quæ nos statim pro contraria parte adferemus, vt d. l. intelligatur largo modo & in materia fauorabili, quod satis patet ex eo quod idem text. dicit, filium adoptiuum dici Senatoris filium. Secus in nostro casu in quo de p̄iudicio alterius agitur. D. autem c. ad extirpandas, loquitur quod ad effectum de quo ibi agitur: & in effectu voluit dicere ille text. quod repellitur filius in illo casu, siue sit legitimus, siue non & propter id dicitur ibi, siue natus in sacerdotio, siue non. Et ita hos text. refellit Deci. in c. inter cæteras, de rescr. vbi tenet hanc opi. vt statim dicemus.

Qui hanc partem tenent.

8 ¶ Propterea vt ad quæstionē in specie accedamus. Sunt multi & ij quidē maxima autoritate, qui simpliciter tenent, non succedere in regno, aut alia dignitate, qui ante dignitatem natus est, videlicet Cyn. in d. l. emancipatū. ff. de Senat. prout illum refert Tancredus de Corneto, & post illum Panor. qui & hoc videtur voluisse in c. licet, col. vlt. ver. quæro cōsuetudo est, extra. de voto. Collecta. in c. ex tenore, in prin. extra. qui filij sunt legit. Dyn. in dicta l. 2. §. in filiis. ff. de Decurio. & in d. l. moris. §. sed vtrum. ff. de p̄nens, Iac. Ra. & And. Pisa. in d. l. Senatoris filium. ff. de Senatori. prout illos retulit Alb. in ea. l. & ipse Alberi, vt à multis citatur in prima parte statutorum, q. 157. incip. sed supponamus, vbi tamē de ea re, vt etiam supra diximus in prin. huius q. ita loquitur, vt necias in quā partem inclinet. Hanc quoq; partem tenet simpliciter Signo. Homod. loquens in regno Franciæ, cons. 37. factum sic proponitur, quædam mulier, col. vlt. & Lucas Pen. in dicta l. si Senator, in fi. per illum tex. C. de Sena. li. 12. & Fulgo. in d. l. Senatoris filium, per gl. ibi. ff. de Senatori. Fran. Cremon. sing. 50. vidi pulchram disputationē. & ibi Io. Bap. Caste. in addi. qui & hoc dicit se publicè disputasse. Mart. Laud. in tract. primogenituræ col. 8. vers. rursus quæro. & Nic. Perus. in tract. de succes. ab intest. in prima parte prin. in 6. specie liberorū, col. 6. vers. & hæc faciunt ad aliam quæst. Card. Alex. in c. Adrianus. 63. dist. Philip. Deci. in d. c. inter cæteras, col. 5. de rescrip. & Catel. Cota. in memoria. primogenitus, vers. sed quid si Rex, vbi hoc reputat sing. & And. Alcia. in l. bona fides, in verbo, reus capitalis. ff. de pos. Bonus Curt. in tracta. nobilitatis, parte 3. ad fi. Et in hac item op. videntur esse Bar. & alij supra citati nu. 2. & Catel. Cota. in memo. incip. primogenitus, col. 1. vers. sed quid si Rex.

Huius opt. confirmatio ex historiis.

9 ¶ In hanc sententiam Herodotus in Polymnia, qui est libr. 7. statim circa initia describit historiam barbaricam quidem illam, sed quæ instituto negotio optimè cōuenit. Cūm Darius Hystaspis filius, Perfarum Rex aduersus Græcos Aegyptiosq; pararet expeditionem, ingens inter eius liberos de principatu orta est dissensio, quoniā ex instituto Perfarum oportebat ita demum Regem ire in expeditionem, cūm Regem successore declarasset. Erant autem Dario iam antequam regnaret liberi tres è priore vxore Gobris filia suscepti, & post partum regnum alij quatuor ex Atossa Cyri filia. Superiorum maximus natu erat Artabazanes: posteriorū Xerxes. Qui cūm ex eadem matre non essent, disceptabant Artabazanes quidem, quod omnis paternæ sobolis ipse maximus natu foret, cūm apud vniuersos homines sit institutum, vt maximus natu liberorum obtineat principatum: Xerxes verò, quod ipse Atossa genitus esset filia Regis qui Persis libertatem peperisset. Dario nondum ferente sententiam, aderat fortè Demaratus Aristonis, qui per id tempus altercationis Spartano regno exutus, ac Lacedæmone profugus, Susa ascenderat. hic vir audita liberorum Darij controuersia, adiit, vt fama fertur, Xerxemque admonuit, vt ad cætera quæ pro se dicebat, hoc adderet, se quidem genitum è Dario iam Rege & Perfarum regnum obtinente: Artabazanem verò è Dario adhuc priuato. Proinde neq; equum neq; iustum esse alium quempiam, potiusquam se illam dignitatem adipisci: quoniam Sparta quoq; sic vsurparetur, vt si cui antequam regnet filij nascantur, deinde Regi iam alius, huius postea nati successio regni sit. hac à Demarato subiecta ratione videntem Xerxem, tanquam iuste dicentem Darius regem declarauit.

De eadem historia.

10 ¶ Eandem historiam & Trogus, qui que ipse epitomen fecit Iustinus lib. 2. recensent, in hoc tamen ab Herodoto dissentientes, quod post Darij obitum hanc dicunt controuersiam actam, & ab Anapharne vtriusque patris diuicatum atque compositam. Arthememque eum appellat, qui He-

rodoto Artabazanes nuncupatur. Sed & eam quoque tetigit Plutarchus in Artaxerxe, vt postea dicemus, & in libello de fraterna benevolentia, vbi ille maiorem natu filium Ariamenem appellat, dicitque hanc controuersiam ab Artabano Darij fratre fuisse diiudicatam. Sed & hanc quoque de nostris referunt ex Iustino Lucas Pen. in d. l. si Senator. C. de dignit. lib. 12. & Nico. Perus. in d. tractat. de success. ab intest. & D. Ciriterus in tractatu primogenituræ lib. 1. q. 12. in qua hanc nostram principalem quaestionem latissimè & doctissimè tractauit.

11 *Ex Iosepho.* ¶ Nec hinc dissentit quod Iosephus scriptor primæ classis acerrimiq; iudicij, lib. Antiquitatum, 16. cap. 3. veluti indignatè, nec sine bile retulit, Herodem Regem, postpositis Alexandro & Aristobolo suis & Mariannæ filiis, successorem in regno sibi designasse Antupatrum, ante principatum, & de priuata vxore sibi genitum.

12 *Pro nato ante regnum.* ¶ Sunt tamen qui contrà asserunt præferendum esse primogenitum omnium, etiam natum ante patris principatum, per d. l. Senatoris filium, in ff. de Senat. vbi scribitur in hæc verba, Nec interest an in Senatoria dignitate constitutus eum susceperit, an ante dignitatem Senatoriam. Pro quibus est & tex. in l. cum aduocatio in verbo, cum liberis quâdocunq; genitis, & ibi Alber. C. de adu. diuer. iudicio, & in l. 2. C. de adu. diuer. iudicium, vbi scribitur, Cum liberis iam natis, vel postea procreantur dis. & in l. neq; Dorotheum, ibi, & si ante paternas illustres dignitates natus est, & alibi sæpe. C. de Decur. lib. 10. vbi filij quâdocunq; geniti gaudent patris dignitate & priuilegiis. Et dictū capitulū inter cæteras, ibi, filius sacerdotis & in sacerdotio genitus, extrâ de rescript. Ex quo probatur esse filium sacerdotis eum, qui ante sacerdotium natus est. aliâs enim frustra text. subdidisset ea verba, & in sacerdotio genitus. Et ita illic per illū tex. volunt Panor. Maria. & Fran. Rip. & idē Maria. in rep. c. veniens, in 2. no. de accus. Sed & de hoc est clarior tex. in c. ad extirpandas, extrâ de fili. presby. Nam primū filios presbyterorū simpliciter vocat. & postea de iisdē loquēs, dicit, siue geniti sunt in sacerdotio, siue non. Ex quo constat nihil interesse vt filij presbyterorum dicantur, siue nati sunt post sacerdotium, siue ante. Et rursum in c. adhæc, eo. tit. vbi primū nominantur à Pontificibus generati: deinde autem subiungit, quod si ij sint ex legitimo matrimonio procreati (& ita ante pontificatum) nec aliud canonicum obuiat, licite possunt ad sacros ordines ascendere. & in eisdem ecclesiis, in quibus præfunt vel præfuerunt genitores eorum, beneficium obtinere.

13 *Ad idem.* ¶ Item successio post mortem competit. l. j. si impubes. ff. de collat. bon. sed natus ante partum regnum reperitur primogenitus tempore mortis, ergo præferendus, per l. si quis filio ex hæredato, in secundo responso. ff. de iniust. & rup. test. & l. capit. C. vnde cogn. & l. j. §. proximus. ff. eo. tit. & l. non intelligitur. §. quâdo. ff. de iure fisci, & §. proximus, Inst. de leg. ag. suc. vbi proximus quis per hoc tēpus requiritur, quo mortuus est is, de cuius hæreditate quaeritur. Nec enim oportet prius quaeri de conditione alicuius, quàm hæreditas vel legatum ad eum pertineat. l. non oportet. ff. de leg. 2. & l. interuenit, de leg. præst. Non inspicitur igitur quod prius fuit, sed quod nunc est, l. quod ita. ff. de ad. edic. & c. ferrum, 50. dist. & c. non enim, & c. non est, quod est vlt. 32. q. j. & c. eam te, de rescrip.

14 *Ad idem.* ¶ Adhæc si aliter diceremus, absurditas maxima hinc sequeretur, videlicet quod si Rex decederet relicto vnico filio, qui natus esset ante partum regnum, is non succederet. Sequeretur item & alia absurditas, quod præferrentur in successione regni aut comitatus, nati post dignitatem illius de cuius successione agitur, exclusis antea natis, proximioribus fortè in gradu, contra iura, quæ primo loco admittunt proximiores, per d. §. hæreditas. Et alia quoque generalia, videlicet quod filij non succederent in quibuscunq; rebus post eorum natiuitatem acquisitis, sed eos excluderent postea nati, quod nullo iure cautum reperitur: quin ex iure communi liberi omnes nullo delectu æqualiter succedunt, vt supra latè diximus in 4. q.

15 *Ad idem.* ¶ Adde & hanc rationem, quia filiationis substantia & proprietates habetur à patris substantia, non à qualitate patri adhærenti, quia qualitas patris non generat, sed generatum & natum cognominat. Nam natus ex B. tunc Senatore, dicitur filius B. Senatoris, & tandiu sic nominandus est, quandiu pater à Senatu remotus non est. At patre postea remoto, non est dicendus filius B. Senatoris, quoniam secundū illud tempus, quo sic profertur B. non est Senator, sed fuit. Tamen adhuc ei quædam priuilegia referuantur, quæ non amittit, propter casum patris, d. l. moris. §. iste, & sequen. ff. de pœnis, & dicta l. 2. §. in filiis. ff. de Decurio, & d. l. emancipatū. §. 1. ff. de Senat. Et isto respectu, dicitur etiam filius Senatoris, vt ibi dicitur. E diuerso quoq; natus B. nondū Senatore, non dicitur tunc filius Senatoris, sed filius B. plebeij. Sed B. postea factō Senatore, tunc dicitur filius B. Senatoris, quâdiu durabit ea dignitas, per tex. cum non cauillando, in d. l. Senatoris filium, in fi. & in d. §. in filiis.

16 *Ad idem.* ¶ Et id confirmatur ea ratione, quod qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundum tēpus verbi cui adiungitur. l. in delictis. §. 1. & l. quod ait prætor. §. Iulianus. ff. de noxa. & l. Titius. ff. de testa. milit. vbi est tex. optimus ad rem de qua agimus, quod testamentum militis dicitur etiam quod tunc miles fecit antequam cinctus esset. Et sic in casu de quo tractamus, qualitas significata per illud verbū, Senatoris, debet inesse secundum tempus præsens, si per verba præsentis temporis loquimur: & secundum tempus præteritum, si per verba temporis præteriti loquimur. Et hæc ratio & præcedens est Sal. in d. l. imperialis. §. illud his. C. de nupt. vbi hanc partem sequitur, vt statim dicemus, & respondet ad eum tex. quia ibi propria filiorum macula obstitabat priuilegio, Sed in nostro casu nihil inest personæ nati ante dignitatem, quod ei obstat. Item ibi de priuilegio agitur, hic de beneficio, & lege regni interpretanda & declaranda.

¶ Et

17 ¶ Et huc quoq; pertinet quod scriptū reliquit Bald. ille nostrorū legum interpretum (Accursium & Bart. semper excipio) facile princeps, sed qui omnes acumine ingenij (pace omnium dixerim) nemi ne dempto superauit, in l. 2. ad si. ver. item nota quod distinctio. C. de libe. & cor. liber. quod in fauorabilibus factum patris indistinctè ac sine delectu & discrimine potest liberis iam natis, quàm rascituris. Et idè inquit) recepto patre ad ciuitatem, vel extimū, vt appellat, ciuium, omnes filij gaudent priuilegio illius extimi, per no. l. 2. C. qui tra. se excu. lib. 10. vbi gl. vt ex ea omnes vbique assument, dicit extimum patris, esse extimū filij. De quo nos latissimè disserimus in repe. l. si vnquam, in prin. nu. 23. iam satis. C. de reuo. donat. vbi & hoc dictum Bal. inter plurima alia adduximus.

18 ¶ Et hanc quoq; opinionem non modicū fulcit quod in simili à viris doctis scripta in est, quod si in facultate legitimandi excepti sunt filij Comitum. Si quis suscepto antè filio naturali comitatum consecutus est, non poterit huiusmodi filius ex ea facultate legitimari, tanquam is existimetur, & sic filius comitis, quamuis ante comitatum natus. Ita voluit Ant. Rosel. in suo amplissimo tractatu legitimationis, q. 61. vbi & ita dicit se consuluisse, & Zoch. qui & in eam rem dicit se vidisse plura consilia, & se quoq; simul consuluisse, in c. per venerabilem, & ibi etiam Card. Alex. in §. quod autem, col. 116. vers. quæro secundò principaliter, extrâ qui filij sunt legitimi.

19 ¶ Postremò hæc pars in casu de quo loquimur, non caret autoritate nostrorum, vt scilicet natus ante regnum præferatur nato postea. Ita enim in specie tenet Guid. Suz. in d. l. Senatoris filium. ff. de Senatori. per eum tex. quem conciliat cum dicta l. si Senator. C. de dignit. lib. 12. vt videlicet filius natus ante dignitatem præferatur quod ad bona & successorem. Natus postea, quo ad honores & dignitates. & Saly. in d. l. imperialis. §. illud. C. de nupt. Alex. aut quisquis est, in addi. Bald. in l. cum antiquioribus, col. 5. super ver. modò quaeritur. C. de iure delib. Nico. Mil. in suo repertorio, in verbo, filius primogenitus sicuti, in fi. vbi erranter pro hac op. citat Bart. in d. l. cum satis. & nouissimè Franc. Ripa. in d. c. inter cæteras, col. 2. vers. & inducitur, extrâ de iure rip. & D. Ciriterus in d. tract. primog. in d. 12. q. lib. j. & Moline. in consuet. Paris. tit. j. §. 8. gl. j. q. 11. eadēmq; vlt. Et ad hanc quoq; op. trahitur à nonnullis Albe. in d. l. Senatoris. ff. de Senat. & in tract. statut. parte j. d. q. 152. vbi certè videtur inclinare in hanc partem.

20 ¶ Nec caret item hæc posterior opinio exēplo. Nam cum Bela huius nominis secundus Vngariæ, quæ ante Pannonia dicebatur, Rex in priuata fortuna Geicam, aut, vt alij vocant Geisam filium suscepisset, Rex autem postea factus Ladilaum, Stephanum, & Almu, successit Belæ patri mortuo Geica ante regnum natus, suis fratribus post regnum natis antepositus, quos res nouas, vt regnum vsurparent, molientes, facile pepulit, vt à Michaële Riccio in regibus Vngariæ scriptum est.

21 ¶ Sed & ab antiquitate quoq; exēplum eius rei reperimus. Scribit Plutarchus in Artaxerxe. Cum Dario Persarum regi ac Parysatidi ipsius vxori, essent filij Artaxerxes ipse natu maximus, & Cyrus ætate post illum proximus, & alij duo. Mater Cyrum maiori charitate amplexa, eum in regno succedere, postposito Artaxerxe, cupiebat: nitebaturq; non sane probabili (quod ipse Plutarchus dicit) ratione, ea qua olim Xerxes priscus, Demarato Lacedæmone authore, vltus fuerat. Artaxerxem se priuato Dario Cyrum Regi peperisse, nec tamen suadente perficere potuit, vt id obtineret. Nam qui ætate anteibat Rex constitutus est. Ex quibus plane potes intelligere Plutarchum virum in omni doctrina admirabilem huic opinioni subscripsisse.

22 ¶ Nec desunt in hac tanta controuersia, qui non parum referre dicunt, an consuetudo vel statutum deferens successorem primogenito, loquatur simpliciter de primogenito sine alia adiectione: an vero de primogenito Regis, comitis, & similiū, vt scilicet primo casu præferatur primogenitus ante regnum: secundo casu, primogenitus post regnum, quasi is dicatur primogenitus Regis, de quo loquitur consuetudo, non ceteri nati ante. Ita expresse voluit Bal. post lac. Bel. in d. l. imperialis. §. illud his. C. de nup. & idem Bal. in l. vlt. C. de Decur. lib. 11. vbi allegat l. Titius. ff. de test. mil. & l. de eo qui. §. vlt. ff. de falsis, & d. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de nox. & sequitur lac. Alu. in c. j. col. vlt. & ibi etiam Car. Alex. col. 2. vers. quæro si ante regalem, tit. de feu. march. Et cum hac op. videtur conuenire Fel. in c. prudentiā, col. 3. vers. quid si aliquis est natus, de offic. del. dum fatetur, quod natus post regnum adeptum bene dicitur filius Regis, sed non primogenitus Regis, quia ab eo non fuit genitus, tanquam à Rege, sed tanquam à priuato.

23 ¶ Declarat autem Bald. in §. illud, quando dicatur pater regnum adeptus, vt filius ipsius vocetur filius Regis. Nempe, ait, per coronationem, per d. l. Titius, & d. §. si extraneus. De qua re superfluum est in hoc loco disputare, cum nō sit presentis tractationis. Sed si tu de ea videre velis, lege Cy. Bart. Alb. Sal. late, & ceteros in l. bene à Zenone. C. de quad. præsci. & Io. And. & alios in c. venerabilem, de elec. Bal. in l. directis. C. de testa. manu. & in addi. Specul. & post ipsum Spec. tit. de rescrip. præsen. §. vlt. ver. item quod obtentum, in addi. quæ incip. donatio.

24 ¶ Sunt & qui ita quoq; distinguūt, an filij, inter quos contenditur, prætendunt qualitatem à patre tantum, qui scilicet ipsum regnum primum acquisiuit, an etiam ab auo paterno, quia videlicet regnum est auitum, aut aliorum superiorum, vt videlicet primo casu procedat, quod dictum est, præferri natum post dignitatem, alteri ante nato. Et licet non fuerit natus ex patre Rege, tamen quia natus est ex auo Rege, est illustris: vt qui dignitatem regalem statim ab auo veluti ex radice receperit, arg. d. l. emancipatum, in fin. ibi, vt aut ei potius dignitas profuit. ff. de Senat. Ita voluerunt Peti. Cyn. Bald. Alb. Rosa. Raph. Fulg. in d. l. imperialis. §. illud his. C. de nupt. & lac. Rebus. in dicta l. si Senator. C. de

*Ad idem.**Ad idem.**Qui tenent præferri natū ante regnum.**Eius opi. comprobatio ex historiis.**Ad idem.**Distinctio an constitutio loquatur de primogenito, an de primogenito regis.**Quando quis dicatur regni adeptus.**Alia distinctio an regnum sit paternum an auitum.*

dign.lib.12.& omnium latissime Ant.Cors.in tract.de pot.& excel.Regia,in 26.q.vbi dicit hanc esse communem opi.& adducit rationem,vt dicit,inconuincibilem,quæ tantum primam partem huius distinctionis respicit. Accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendum quod quid teste philosopho. Qualitas autē adueniēs enti qualificat & diuersificat illud ens,per tex.in cap.licet canō. iuncto cap. statutum, de ele. libr. 6. Cum ergo qualitas regalis adueniat enti post esse completum, & sic post filium natum. Ergo non debet trahi retro ad tempus, in quo non erat illa dignitas. Nec etiam isto casu, vt dicebat Sal. debet considerari tempus præsens in præiudicium alicuius filij nati tempore dignitatis.

25
Alia distinctio
an regnum ob-
tineretur ex qua
cunque successio-
ne an ex
electione, aut
alia causa.

¶ Alij autem hanc rem non adeo anguste concludunt, vt eam distinctionem auorum tantum qualitate metiantur: sed generalius dicunt natum ante dignitatem præferri in successione natis postea in regno, quod patri obuenit iure hæreditario, & ex successione generis, nedum aui & aliorū ascendentium. Nam talis erat cui erat implicitus, vt ipsi loquuntur, status regalis, & ad regnum spem habebat. At in regno quod electione, aut alia causa aduentitia & non hæreditaria alicui obuenit, præferri natos postea. Ita voluit no. Pet. Iac. in arbore successione regni Franciæ, col. 4. versic. ponamus quod Philippus, vbi dicit quod leges, quæ videntur velle contrarium, loquuntur in Senatoribus, Decurionibus, & cæteris id genus, quas quidem dignitates electione, aut alio quouis modo, præterquam iure hæreditario, nanciscimur. Idem quoq; nominatim voluit Guil. Cu. in d. l. si Senator. C. de dig. li. 12. vbi & hoc dicit procedere, etiam si is qui natus est ante dignitatem est naturalis tantum, nempe susceptus ex concubina, quam pater dum esset in dignitate accepit in vxorem, & Io. Rayn. qui illum citat & sequitur in cap. præterea ducatus, col. 6. in paruis, vers. quæro iuxta prædicta pone quod habens, tit. de prob. feud. ali. per Fed. & iterum in trac. nobilitatis, in 10. q. prin. vbi & hoc dicit se tenuisse in resp. l. nobiliores. C. de commer. & merc. & quendam Egidium Sancium, in d. s. illud. Idem quoq; voluit D. Cos. Guid. in procem. prag. sanctio. post prin. in verbo, primogenito. & Iac. à S. Geor. in tract. feudorum, col. 4. ver. sed iuxta hæc quæro, & D. Bened. in rep. c. Ray. in verbo, in eodem testamento relinquens, le 1. nu. 200. & seq. de testa.

26
Et huic distinctioni consentiunt duæ illæ historiæ quas supra eadem q. adduximus ex rebus Perficis, scilicet altera nu. 9. in hanc sententiam, & seq. Altera autem nu. 21. sed & vt. In priore enim prælatus est natus post regnum à patre adeptum, quia non iure hæreditario, nec à maioribus, nec à genere Darius pater regnum consecutus fuerat, sed sorte, vt diximus supra in 17. q. in 1. op. nu. 28. Darius ille prius. In posteriore, alter Darius qui à primo illo descenderat, regnum per manus à suis maioribus acceperat. Ideoque qui primus etiam ante regnum adeptum natus erat, prælatus est cæteris post natis.

27
Non is sum, Lector amantissime, qui possim ex Heracliti antro res adeo obscuras eruere. Verū si in dubiis sententia libera cuiq; est, nihil prohibet quin & ipse dicam quod sentio. Certe omnium maxime placet mihi secunda opi. quæ indiscriminatim ad successione dignitatis admittit natum ante partam dignitatem: siue ea ex naturali ordine successione, siue ex noua omnino causa, quæ nihil ad genus pertinet, obuenit. Tum rationibus iam allegatis in ea secunda opin. quæ semper & vbi que locum obtinent. Tum quoq; quia licet natus ante regnum patris, interim dum pater est priuatus non dicatur filius Regis: tamen cum primum pater Rex fuit, is quoq; filius Regis fuit, per iura ad hoc in eam sententiam allegata: & ita continuo incipit esse primogenitus Regis. Nam si est filius Regis, & nemo illum præcedit; consequens est vt sit Regis primogenitus, per c. Ioseph, de verbo. sign. cum concord. adductis supra in 1. q.

28
Nec obstant iura allegata, quia loquuntur in his quibus filij parentibus non succedunt, sed in his quæ ex dignitate parentum ad filios transeunt in vita ipsorum parentum, in quibus non prodest ea dignitas natis ante dignitatem. Hic autem loquimur in his quæ transeunt post mortem, & iure successione, vt dicit Bal. in d. l. vlt. C. de Decur. lib. 10. per hoc respondens gl. ibi, in verbo, ediderit, quæ voluit per illam l. quod delictum patris non nocet filio nato ante feudum quæsitum, sed post tatum nato: quia vt dicit Bal. feudum post mortem transit in filium, & non in vita patris. Cui tamen gl. alia est similis in d. l. 2. C. de liber. & eorum liber. vbi etiam de hoc per Bal. & rursus per Bart. in l. eum qui. ff. de inter. & relega. & ibi concord. per Alex. in addi. ipsius Bart.

29
Vel etiā potest dici ex sententia ipsius Bal. in d. l. vlt. C. de Decur. quod ea l. & similes nihil faciūt ad nostram quæstionem, cum loquantur de priuilegio quod competit patri, quod non trahitur ad filios ante genitos, quia certam conditionem habere cœperunt per d. ll. Sed consuetudo regni quæ vocat primogenitos, dat in hoc priuilegium ipsi primogenito, & non patri. Et ideo dicit, quod per alias leges hæc quæstio definita est, Et vide quæ diximus supra in tract. Nobilitatis, c. 15. nu. 7. extendente tertio, dum tractauimus, an nobilitas patris transeat ad filios natos ante nobilitatem partam.

1
An solus primogenitus regis debeat appellari filius regis, an & cæteri quoque. Et ne quæstio superuacanea videatur, pone quod sit constitutio quædam quæ priuilegium concedat filiis regum, sicuti est in cap. ne aliqui, de priuileg. libro 6. & in clem. 1. de Baptis. & in extrauag. exeerabilis, versic. non itaque. Et vt res quoque sit magis dubia. Pone quod rex sit mortuus relicto primogenito, qui solus successit in regno, & aliis quoque filiis. Nam quandiu pater viuit, incertum est quis

TRICESIMASECVNDA QVÆSTIO.

Tricesimo secundo quæro, quia in præcedenti quæstione diutius semper appellatione filij regis immorati sumus. An solus primogenitus regis debeat appellari filius regis, an & cæteri quoque. Et ne quæstio superuacanea videatur, pone quod sit constitutio quædam quæ priuilegium concedat filiis regum, sicuti est in cap. ne aliqui, de priuileg. libro 6. & in clem. 1. de Baptis. & in extrauag. exeerabilis, versic. non itaque. Et vt res quoque sit magis dubia. Pone quod rex sit mortuus relicto primogenito, qui solus successit in regno, & aliis quoque filiis. Nam quandiu pater viuit, incertum est quis

est quis post illum ex filiis sit futurus rex: quia forte qui nunc primogenitus est morietur ante patrem. Et filij ex patre viuente plus lucis splendorisq; recipiunt, quam ex mortuo, per text. in l. vlt. & ibi Bal. C. de iniur. & quod voluit gl. in l. 2. in verbo, filij, & ibi Cy. Bar. & Bal. C. de episc. & cler. c. si.

De eadem re.

¶ Igitur vt in casu magis dubio loquamur, Vtrum iste solus primogenitus, qui patre mortuo successit in regno, dicendus sit filius regis, an vero & cæteri quoque ita sint appellandi, gaudeantq; priuilegijs concessis filiis regum. Io. And. de hac re nominatim loquens in d. c. ne aliqui, dicit, quod omnes dicuntur filij regum & gaudent huiusmodi priuilegijs, nedum primogenitus, qui successit, quem sequuntur Pet. Anc. in 2. not. Dom. col. 2. vers. quæro an sint hic sublata, & Philip. Fran. paulo ante fi. & idem dicit Card. Alex. in c. Adrianus. 63. di. Alioquin (inquiunt Pet. Anc. Dom. & Francus) sequeretur, quod qui haberent hoc priuilegium viuente patre, sine culpa, per mortem patris desinerent habere, contra regulam, de cet. de reg. iur. lib. 6.

Quid si priuilegium sit concessum filiis propter patrē.

¶ Quod tamen intellige, ne id omnimodum, quod de primogenito dicunt procedere in casu de quo loquuntur, videlicet cum priuilegium concessum est filiis regum. Nam cum ea qualitas duret etiam mortuo patre, priuilegium quoque ei qualitati concessum durat. At si priuilegium sit alias concessum filiis propter parentes, certe mortuis parentibus cessat priuilegium, per d. l. vlt. C. de iniur. & voluit gl. in d. l. 2. in verbo, filij, & ibi Cy. Iac. Bar. Bal. Alb. & Sal. C. de episc. & cler. & gl. in l. medicos, in verbo, & filiis. C. de profes. & med. lib. 10. Et facit etiam bonus text. in l. in omnib. ff. de reg. iur. cuius hæc verba sunt. In omnibus causis id obseruatur, vt vbi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea beneficium quoque deficiat. Quanquam huius contrarium tenent Io. And. Dom. & Phil. Franc. in d. c. ne aliqui, de priuileg. lib. 6. nisi dicas quod ibi non competeat priuilegium filiis propter parentes, sed ob eam qualitatem, quod essent filij regum.

TRICESIMATERIA QVÆSTIO.

¶ Sed tricesimotertio quæro, an ipse primogenitus, & alij quoque filij, non solum filij Regum, vt in præcedenti q. sed etiam Reges possint appellari. De qua re nos late, de filijs simpliciter loquentes, diximus in repet. l. si vnquam, in princ. nu. 21. huc quoque pertinent. C. de reuo. don. Verum tamen hic repetemus, propterea quod nonnulla addemus, quæ sola non potuissent congrue hic scribere. Igitur primo loco gl. habes in c. vlt. 24. q. 1. quæ ex eo tex. qui regem vocat quempiam filium Regis, not. filium Regis debere vocari Regem, licet nondum habeat regnum. Et est arg. inquit, pro Comitibus Teuthonia & Italiæ. Iam enim, vt subdit, domini sunt, & sola administratio deest, per text. in l. in suis. ff. de liberis & posth. Ex quo potes intelligere, quod licet loquatur simpliciter de filio Regis, vt videri possit intellexisse de omni filio. Tamen ex ratione illius aperte declaratur, quod tantum de eo intelligitur, qui post mortem patris est regnaturus, & administrationem suscepturus, quod tantum primogenito conuenit.

An primogenitus & cæteri filij regum possint reges vocari.

¶ Et ita etiam intelligit Bal. loquens tatum de primogenito, in l. quæsitum. §. si seruus mihi ff. de leg. 1. & conf. 389. consuetudo est, col. 3. in princ. vers. item primogenitus dicitur Rex, lib. 2. & Panor. dum dicit illis solum deesse administrationem, in c. tanta, col. 3. vers. quidam sunt filij legitimi, extra, qui filii sunt legit & lafon loquens de primogenito, consil. 192. in præfati, col. 3. vers. corroboratur, li. 2. & expressius Carol. Rui. conf. 19. in hac controuersia, col. j. nu. 2. lib. j. & Benedic. in repet. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, le j. nu. 166. extra de testa.

De eadem re.

¶ Illam tamen gl. simpliciter, ac si etiam simpliciter loqueretur de filio, sine discrimine ætatis, citat & sequitur And. Iser. in c. j. in prin. & ibi etiam Aluar. col. pen. vers. quæro an filius Regis. Marr. Laud. col. vlt. Card. Alex. col. 3. in princ. & Matth. Afflic. col. 2. vers. & in tantum, tit. quis dica. Dux, Comes, March. Idem And. in prologo constitutionum Siciliæ, & in const. incip. proficuentes, & ibi post eum Matth. Afflic. in 8. q. vbi ex hoc dicunt quod filius Comitis gaudet priuilegio illius const. loquens de Comite. & idem Afflic. in const. imp. intentionis nostræ, col. 8. vers. item pro ista parte, rursusque in tract. de priuilegijs, in princ. col. 7. vers. item filius.

De eadem re.

¶ Sed & eam gl. sequitur Albe. in l. partum, nu. 3. C. de rei vend. & in d. l. in suis, post medium, versic. item propter prædictam, & ibi quoque Bal. per illum text. tam in l. c. ord. quam in repet. in pen. q. ff. de liber. & posth. Lucas Pen. in l. j. col. j. in verbo, regiam. C. de conduc. & proc. lib. 11. Raph. Co. conf. 131. duo fratres, col. j. 10. Ray. in c. j. præterea si quis, col. 3. versic. & ista inducebant, tit. de prob. feud. ali. per Fed. Barb. in rep. rub. de caus. posses. & propri. char. 22. ver. opportuna se offert modo, q. & col. 49. illud afferam, col. 2. lib. j. & conf. 10. super penter, col. 3. lib. 2. quibus locis dicit eam: gl. valde singul. & confil. 73. magnanimus, col. 3. lib. 4. & Card. Alex. in c. per venerabilem. §. quod autem, col. 30. versic. postremo ad eandem materiam, qui filij sunt leg. las. consil. 10. videretur, col. 3. vers. prædicta fortius, lib. 3. Philip. Dec. consil. 262. in causa magnifici, col. 2. vers. primo late. Ant. Cors. in tract. de potest. & excel. Reg. in 25. q. Franc. Luca in tract. de priuilegijs fisci, parte j. in 109. casu. Ludo. Gozad. qui illam gl. dicit sing. in repe. l. qui se patris, col. 10. versic. tertio sequitur. C. vnde lib.

De eadem re.

¶ Sed & idem plerisque videtur voluisse alia gl. in c. Adrianus, le j. in verbo, Augustos, 63. dist. quæ dicit filios Imperatorum dici Augustos, vt ipsos Imperatores, per eum tex. qui non tantū Basilicum (sic enim legendum est, vt monuimus in d. l. si vnquam, non Basilium, vt vbi que legitur in nostris Decretis) Imperatorem Constantinopolitanum, sed & ipsius filios Constantinum & Leonem Augustos appellat. sed id certe fuit propterea quod pater eos cōsortes imperij fecerat, vt ex historiis Imperatorū patet. Nā supra in 17. q. in 4. op. nu. 22. atqui licet, & 2. seq. docuimus, eos Augustos appellari

De eadem re. Decretorum locum.

folios, qui iam ad imperium asciti erant: Cæsares, qui successores designabantur. ... Alia item gl. in id quoque citatur, scilicet in c. denique, in verbo, Rege suo. 7. q. 1. & ita eam intelligit, citat, & dicit auream Franc. Curt. Senior conf. 74. super memorata. col. j. in fin. tanquam scilicet censeat filios Regum de iure Reges esse, & vocari debere. Verum ea gl. in libris, quos hactenus vidimus, nihil de huiusmodi appellatione dicit, sed illud tantum scribit, filios Regum debere esse Reges, id est, succedere patribus in regno, vt aperte insinuat tex. ibi, loquens de Roboam filio Solomonis, qui patri successit, & alia iura quæ ea gloss. allegat. Sed in hanc sententiam est illud Virgilij loquentis de Rhea filia Numitoris Regis, lib. j. Aeneid.

—Donec Regina sacerdos

Marte grauis geminam partu dabit Ilia prolem.

Regina igitur, id est, Regis filia, vt interpretatur Seruius, in id quoque citans quod alibi de Pasiphaë dicitur, lib. scilicet 6. statim post princ.

Magnum Reginae sed enim miseratus amorem.

Vbi & ipse Seruius Reginae (inquit) id est, filia Regis Ariadnes. Cui adde & illud eiusdem Virgilij, lib. 9. Aeneid. Ascaniū viuente Aenea patre Regem appellantis, ob id scilicet quod Regis esset filius.

R-gemque requirunt.

Quo in loco & ipse Seruius interpres id expressim annotat.

6 De eadem re. ¶ Et huc quoque pertinet quod omnes & Iurisconsulti & ceteri probatissimi scriptores dum loquuntur de Tarquinio Rege, & filiis eius exactis, his verbis passim vtuntur, Exactis Regibus: tanquam & filij ipsius Reges dicerentur. Nam sic loquitur Pomponius Iurisconsultus in l. 2. §. exactis deinde Regibus ff. de orig. iur. vbi Zazius, & post eum Hiero. Cagn. ex eo no. filios ipsius Regis Tarquinij Reges dictos fuisse: tamen si vere nondum Reges essent, nec postea fuerunt, quamuis Accursius aliò nõ iuscite tamen, eam pluralem locutionem referat. Sic quoque de illis loquitur Tullius Philip. 3. rursusq; §. & lib. de Diuinatione i. cum priori loco paulo ante dixisset singulariter Tarquinius expulsus. Et Liuius saepe circa initia lib. 2. & lib. 3. cum primum dixisset, quæ si in Rege tum eodem, aut in filio Regis ferenda nõ fuerit: quem laturum in tot priuatis: paulo post dicit Regibus exactis fuisse Patritios magistratus creatos. Et sic quoque loquitur Valerius Maximus lib. j. c. 8. vbi de Valerio Publicola, & lib. 4. c. j. post princ. & rursus lib. 8. c. 9. etiam post princ. & Plin lib. 7. c. 28.

8 ¶ Possunt & alia pleraque huc adferri ex his quæ latissime scripsimus in d. repe. l. si vnquam, in præfat. à nu. 15. sed quis hunc, vsque ad nu. 24. & alios quoque seq. vt ostenderemus patrem & filium cenferi vnã personam: & quæ statuta sunt in patre, & in filiis quoque obtinere, quæ non est opus hic repetere, cum sint illic amplissime tractata. Sed illud non possum nec debeo omittere, id quod diximus filium primogenitum Regis, siue etiam intelligamus cæteros dici Reges viuente patre, fiste & improprie dici, cum nec vere nec proprie sint reges, vt expresse voluit Raph. Co. in d. l. in suis, vt illum citat & sequitur Ias. ibi, col. 43. vers. item Raph. ff. de libe. & posth. licet id ipse Raph. in meo codice non dicat, sed & idem tenet Mart. Laud. & Car. Alex. in d. c. j. ille col. vlt. hic 3. tit. quis dic. Dux, Comes, March. & idem Card. in d. c. j. col. j. per tex. ibi, cum gl. ti. de vafal. decre. atar. & Ias. conf. 192. in præfenti consultatione, col. pe. vers. non ob. dum dicebatur, lib. 2. & Iac. à S. Geor. in tract. feud. col. j. vers. dubitatur etiam, & Molin. in Consuet. Paris. tit. j. §. 8. gl. 3. in j. q.

9 De eadem re. ¶ Et hoc quidem probatur ex d. l. in suis, qua omnino innitur gl. in d. c. vlt. 24. q. j. quæ vtitur verbis, quasi, & quodammodo, quæ ex propria & genuina vi fictionem important, & impropriatatem, vt de dictione, quasi, voluerunt gl. Bart. & alij in l. si ante nuptias. ff. sol. matr. & Doc. vbi que, & alibi diximus plenissime. Et de dictione, quodammodo, est text. in l. Prætor. §. j. vbi not. Bar. ff. de eden. & in l. j. & ibi etiam gl. & Bart. ff. rerum amo. & in l. 4. §. Cato, & ibi Bart. in 6. oppo. & Fran. Are. qui dicit non esse meliorem text. ff. de verb. obligat. & omnes etiam vbi que. Ergo ea gloss. quæ veluti est asyllum omnium eam sententiam tenentium, debet intelligi secundum eam l. quam allegat ex doctrina Bart. in l. non solum. §. liberationis verba. ff. de lib. leg. cum aliis concord.

10 De eadem re. ¶ Confirma hanc rationem, quæ Ias. est, ex eo quod omnes text. eam partem astruentes, & qui solent allegari pro connexitate, aut etiam vnitatem patris & filij, etiam per verba fictionem aut impropriatatem denotantia loquuntur, videlicet l. cum scimus. C. de agri. & cens. lib. 11. quæ etiã vtitur dictione, quodammodo, cum dicit, pars quodammodo corporis eius, & l. vlt. C. de impub. & ali. substi. quæ vtitur dictione, pene, & l. patris & filij. ff. de vulg. & pupil. substi. quæ vtitur verbo, habetur, quod quandam fictionem denotat, vt not. Ang. Imo. Alex. Franc. Are. & Ias. ibi, & est text. in l. mercis. ff. de verb. sign. & in l. 2. C. de inter. mat. & voluit præterea Bart. in l. si maritus, la 2. §. legis. ff. de adult. Et alia fere iura loquentia de hæreditate paternã respectu filiorum, loquuntur verbis impropriis, videlicet text. in l. nec adiecit, & l. seq. ff. pro soc. vbi dicitur, quod quasi debita nobis hæreditas obuenit, & in l. cum ratio, in princ. ibi, velut ad debitam successionem. C. de bo. damna. & in l. j. §. Largius. ff. de succes. edict. vbi filij pene ad bona propria veniunt: iunct. no. per gl. Bar. Bal. & alios in d. l. 2. C. de iur. & fac. ign. vt non immerito dixerit Bald. in l. potuit, in 7. q. C. de iure delib. quod licet suo hæredi potius inferatur quàm deferatur hæreditas, per text. in d. l. in suis. hoc tamen est quantum ad fictionem, sed non quantum ad veritatem, secundum quam non est continuatio, sed delatio hæreditatis, ex multis ll. vtentibus verbo, delata, & similibus, videlicet in l. vlt. §. cum igitur, in verbo, delata, iuncto vers. in autem dubius, in verbo, immiscuerint. C. de iure delib. & l. si infanti, & in d. l. cum antiquior. b.

Sed an primogenitus & cæteri quoque filij regis dicantur proprie reges.

Quasi, dictio impropriatatis. Et quodammodo.

Pene, nota impropriatatis habetur.

antiquiorib. eo. tit. & idem ferè dicit ipse Bal. in l. j. in fi. C. de appel. & Alex. & Ias. in d. l. in suis. ¶ Similiter Pan. in c. consuluit, & ibi ante eum Collecta. de iure patr. dicit quod licet pater & filius cenferantur esse eadem persona, per d. l. vlt. de impu. & ali. sub. & d. §. hac autoritate. hoc tamen procedit ex fitione, non ex veritate. Et propterea licet patronus nõ possit seipsum præsentare, vt c. per vestras, eo. tit. potest tamen filium, vt no. gl. Inn. Ioan. And. Imo. Pan. & alij, in d. c. consuluit, & gl. in c. quia clerici, & ibi Car. Flor. in j. q. Ant. qui ita dicit consuetudine obseruari, Pan. qui hanc dicit esse communem op. eo. tit. & Host. in summa, eo. tit. §. in quibus. col. pen. vers. sed nunquid filium. Goffre. etiam in summa eiusdem tit. col. vlt. vers. sed opponitur. Nam in spiritualibus est potius attendenda veritas, quàm fictio, secundum Gof. vbi supra, & Arch. in c. vnico, de voto, lib. 6. Et idem omnino voluit idem Pan. in c. ex ore, in j. not. de his quæ fiunt à maio. par. ca. vbi & hanc dicit esse communem, & consil. 96. ad claram decisionem, col. j. lib. 2. vbi & hanc dicit communem, & Fel. in c. afferte, col. 2. de præsump. & in c. j. col. 2. de mag. vbi tamen facit mentionem folius Pan. in d. c. consuluit, & Gaye. in repet. c. vlt. col. 50. de elect. lib. 6. Paul. Cicad. in tract. de iure patr. in 6. parte, c. 3. & Rochus Cur. in eodem tract. in verbo, honorificum, in 4. q. princ. col. pe. vers. circa aliud, & latissime Cæsar Lamb. in eodem quoque tract. in 12. artic. 8. q. princ. 1. part. 2. lib. Similiter licet is cui commissa est electio, seipsum eligere non potest, glo. in l. plane. ff. quod cuiusque vni. potest tamen eligere filium, vt probat text. in l. illud, quæ confestum illam l. plane sequitur, eod. ti. & ibi Bald. qui ex eo not. quod pater executor testamenti poterit nominare filiū in pauperem, si is vere pauper sit, & sequitur Matth. Afflic. in §. contra omnes, col. 2. nu. 27. tit. hic fin. lex.

12 ¶ Præterea Bal. in d. c. j. tit. quis dic. Dux, Co. Marchi dicit per eum tex. quod is proprie dicitur Comes, qui est inuestitus de Comitatu alicuius castri vel loci. Qui autem sine Comitatu est, non dicitur Comes proprie, sed abusue. Et sequitur Iac. Alu. Mart. Laud. qui dicit fing. & Car. Alex. ibi, & Pan. in c. veniens, in 3. not. de præscrip. & in c. legebatur, de maior. & obed. & Iac. à S. Geor. in tract. feu. char. §. in verbo, Comes de Villariis, in prin. & ipse Ias. in l. id quod apud hostes, col. j. ff. de lega. j. Propterea, vt dicit idem Ias. in d. l. in suis, vt ad illum redeamus, si aliquis habet priuilegium ab Imperatore legitimandi quoscunque spurios, exceptis filiis Comitum & Baronum, potest legitimare filium spurium filij comitis viuente, cum huiusmodi filius Comitum non sit proprie Comes, vt in simili determinat Mart. Laud. in d. disputa. Et è contrario filius Comitum Palatinus, cui & successoribus ipsius concessum est priuilegium legitimandi, non potest legitimare viuente patre, sed tantum post mortem illius, cum videlicet erit vere & proprie Comes Palatinus, vt late consuluit Fran. Curt. Senior d. conf. 74. in 1. dubio. Sicuti & similiter filius patrem, ipso patre viuente, præsentare non potest, secundum Car. Flor. post Matth. in Cle. vlt. in princ. in 8. q. de iure patro.

13 ¶ Huc quoque spectat quod scribit Archid. in d. c. vlt. 24. q. 1. intelligens d. gl. ibi, quæ dicit filium Regis vel Comitum dici Regem, vel Comitum patre viuente, vt pe. tantum dicatur, non re. & sequitur Iac. à S. Geor. in tract. feud. in d. verbo, Comes de Villariis, in prin. Quantum autem distet res ipsa à spe, non obscure declarat versus ille prouerbialis Palladis lib. j. Florilegij, *Μοῖα μὲν τὰ φεῖν πάλαι κούλικος καὶ χεῖλεος ἀκροῦ.* *Μulta cadunt inter calicem, supra æque labra.*

De quo nos multa diximus in nostris Legibus Connubialibus, post ipsas ll. nu. 33. in quam rem. & multis tum præcedentibus, tum seq. Ex quibus illud tantum dicã, quod huc priuatim pertinet, Bar. post Guil. Cu. in l. sciendum, in pe. q. ff. qui satisd. cog. bona patris non releuare filium à satisfactione, quia multa (inquiunt) accidere possunt ne filius capiat. & sequuntur recentiores, & Alex. ad hoc nostrum propositum, in d. l. in suis, col. 3. vers. pro hoc facit. ff. de lib. & posth. de quo & nos aliquid dicemus infra in seq. q. nu. 29. sexto iniuriose, & seq.

14 ¶ Hæc sunt quæ in hac quæstione dicenda mihi sese obtulerunt. Ex quibus illud breuiter concludemus, quod ex filiis Regis aut Comitum solus primogenitus, nõ etiam cæteri Reges aut Comites appellari possunt, vt patet ex omnibus iuribus in eam partem citatis, vt pote quæ loquuntur de filiis successoribus, & quibus nihil restat præter administrationem, vt dicitur in d. l. in suis, quæ est præcipuum principalèque fundamentum eius sententiæ. Quod quidem non potest conuenire cæteris filiis, vt iam diximus.

15 ¶ Porro autem primogeniti ipsi non proprie sunt, possuntve dici Reges viuente patre, sed fiste & improprie. Et vt apertius dicam, magis spe & destinatione, quàm re ipsa. Nam & leges eam rem spem appellant, in l. nec et. §. præterea. ff. de adopt. & l. j. ff. de inoffic. testamen. & in l. vlt. in princip. C. de pact. & in l. j. §. si impuberi. ff. de collat. bonor. vbi tamen species corrupte legitur. Et ideo in his quæ vere & proprie intelligi & interpretari debent, primogeniti Regum non venient appellatione Regum.

¶ Tricesimo quarto quæro, an filius naturalis legitimatus succedat in iure primogenituræ, ita videlicet, vt tanquam primogenitus cæteris filiis legitimis & naturalibus natiuitate posterioribus præferatur. Nam naturales non legitimati haud dubie non succedunt in eo iure, vt patet ex his quæ tibi late diximus supra in commentariis Nobilitatis, c. 15. num. 10. incip. sed & illud. Quibus tamen illud addere potes, quod à Tito Liuiio proditum est, 4. deca. lib. 10. quod cum Philippus ille vltimus Macedonum Rex duos haberet filios, Perseum maiorem natu. sed pellice ortum,

De eadem re. Patronus seipsum præsentare nõ potest, filium potest.

De eadem re.

De eadem re.

Conclusio principalis quæstionis.

An filius legitimatus succedat in iure primogenituræ ita ut cæteris legitimis posterioribus præferatur.

ortum, & Demetrium minorem quinquennio, vt alibi postea declarat, sed iusta matrefamilias natum, hunc regnum spe minime dubia destinabatur. Quid igitur si hic Perseus natalibus fuisset restitutus, an is Demetrio praeferendus fuisset in regno?

¶ In qua re possent multa adduci quae pares omnino videntur facere legitimatos, & legitimos, quae omittenda duximus, quando ea res abunde, imo superfluentur tractata sit ab omnibus, in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel & Bened. Plumb. in sua disputa. incip. statuto Pisano, Anto. Rosel. in tract. legitimatum, lib. j. in causa finali, in princip. & Ro. in l. si is qui pro emptore. & ibi latissime Ias. col. 44. vers. non diligenter & perpetuo, cum multis seq. ff. de vsucap. Alex. consil. 2. visis codicillis, lib. j. quod & repetitum est consil. 87. lib. 2. Barb. consil. 27. scripsit doctissimus, col. 17. vers. capio aliam dubitationem, & aliis seq. lib. j. & Soc. consil. 226. quaestio praesentis consultationis: & latissime omnium Franc. Curt. Senior consil. 13. statuto Ianuae, per totum, & consil. 35. statuto seu in capitulis, etiam per totum, & consil. 74. super memorata, in 3. dubio: & nouissime Ias. in l. filio quem pater. ff. de lib. & posth. & in l. cum acutissimi. C. de fideic. & Philip. Dec. consil. 258. in casu domini Francisci, & à me omnium (absit verbo inuidia) latissime in rep. l. si vnquam, in verbo, suscepit liberos, nu. 63. hęc posterior, & multis aliis tam praecedentibus, quam sequent. vsque ad nu. 82.

¶ Sed vt ad speciem nostrae quaestionis veniamus. Sunt qui dicunt, & illi quidem numero & auctoritate superiores, secundogenitum legitimum & naturalem natum ante legitimationem primogeniti naturalis praeferi in iure primogeniturę ipsi naturali legitimo. Verbi gratia in legitimo per subsequens matrimonium (nam in aliis res ipsa satis se exhibet sine exemplo) Titius ex concubina filium suscepit, deinde cum alia matrimonium contrahit, ex qua & alium filium suscipit: ea mortua in uxorem ducit eam concubinam, quae illi, vt diximus, filium pepererat, qui ob id efficitur legitimus. Neque enim medium illud matrimonium (vt id obiter dixerim) legitimationem illius impedit, vt voluerunt Goffr. & Host. in summa, tit. de fili. presb. ille in §. in fi. hic in §. quod si quis natus. Richar. Malumb. in sua dispu. incip. in quibusdam prouinciis. Io. And. in c. tanta, in verbo, post contractum matrimonium, & ibi quoque Pet. Anc. col. 3. vers. secundo facit. Ant. col. 3. vers. quaeo quando. Pan. in 3. not. & Car. Flor. vers. pone procreat quis filium, Car. Alex. col. 10. vers. quaeo 7. ex qui. fil. sunt leg. Idem Ioan. And. in c. sine culpa, in 2. q. princ. & ibi etiam Phil. Fran. de reg. iur. lib. 6. Iac. Are. in l. cum decem. §. vlt. & ibi Bart. & Ang. ff. de sol. idem Bar. in l. pen. §. vxor. & ibi quoque Bald. & Imo. ff. solut. matr. Alb. Io. Fab. & Bal. in l. cum quis. C. de nat. lib. idem Alb. in l. si pater. ff. de adop. Ang. in §. si quis igitur, per text. ibi, in auth. quib. mod. nat. effi. leg. & in §. si vero solummodo. per text. ibi, tit. quib. mod. nat. effi. sui. & consil. 17. Comes Brandisus, col. 2. vers. primus modus, vbi ad id dicit singul. text. in d. §. si vero solummodo. Paul. Cast. qui ita dicit communiter teneri in l. Pomponius. §. quaesitum, in lect. Paduana, & ibi quoque Fran. Are. & Ias. ff. de acquir. posses. idem Paul. in l. naturaliter, in princ. ff. eo. tit. in lect. Bononiensi. Flor. late in sua disputa. incip. Baro. in 1. dubio, vbi id copiose disputat. Ant. Rosel. in tract. legitimatum, lib. j. col. 26. cum multis seq. Nico. Perus. in tract. de success. ab intest. in j. parte prin. in 6. specie filiorum, post princ. Ang. Are. in §. vlt. col. vlt. paulo ante fi. Inst. de nupt. & D. Cirier. in tract. Primogeniturę. lib. j. q. 14. & Mol. in consuet. Paris. tit. j. §. 8. gl. j. in 7. q. & sentiunt multi ex his quos statim citabimus, & vix reperies qui contrarium teneat, praeter Laud. Sard. in tract. legitimatum, char. 5. vers. secundo queritur, habui concubinam. Vide tamen quod dixi in nostris commentariis, ad l. boues. §. hoc sermone, in regula, nu. 4. incip. & alius quoque rex. & iterum in 3. limita. num. 8. huc etiam pertinet, rursusque nu. 18. eodemque vlt. verum aduersus hęc.

¶ Igitur, vt redeamus, ea est multorum sententia, legitimum & naturalem secundogenitum praeferi naturali prius nato quidem illi, sed legitimo post natiuitatem ipsius secundogeniti. Ita volunt Tancr. in sua 9. q. Barth. Brix. in sua 55. q. inci. aliquis habuit filium, vbi & hoc dicit voluisse Hug. Io. And. qui hanc partem multis magnisque rationibus ac munimentis vallauit, in d. c. sine culpa, in j. q. 2. q. prin. vbi & hanc partem dicit se delegisse, communicato consilio cum tribus solennissimis, vt ipse loquitur, Doc. legum, & suo praefectore Theologo. & ibi quoque Phil. Fran. col. 2. & idē Io. And. in d. c. tanta, post prin. & ibi quoque Hen. And. col. 3. vers. de hoc dicit, Pet. Anc. vbi supra, & Car. Flor. vbi etiam supra, qui filij sunt leg. idem Io. And. in d. c. pro te, & ibi Pet. Anc. in fi. & Dom. col. 2. vers. quaerit hic, de rescript. lib. 6. Iac. Bel. qui & ad hoc multa allegat in §. tribus, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui, citatque Ioan. And. vt & ipse Io. And. mutuo illum citat in d. c. sine culpa, vt proinde intelligas eos eodem tempore vixisse & scripsisse, contra quam nonnulli voluerunt, quod nos obiter dicere voluimus. Sed & idem quoque tenuit Iac. Are. & post eum Bart. dum Io. And. in d. c. sine culpa, allegat in d. l. cum decem mihi. §. vlt. & ibi quoque Angel. ante fin. ff. de solut. idem Iacob. Aret. Iacob. Bu. Rayn. Alber. Bald. Angel. Paul. Cast. & Ias. in l. quoties. C. de rei vend. Alber. in proemio ff. in §. discipuli, ante fin. & in l. vlt. col. j. vers. ex quibus potest. C. ad Sc. Mac. & in d. l. cum quis, col. j. & iterum col. penul. vers. sed an ex tempore, & ibi quoque Ioan. Fab. col. 2. vers. quid ergo. C. de nat. lib. & idem Alber. in l. filio. ff. de lib. & posth. dum se remittit ad ea quae dicit in d. l. cum quis, & in l. cum decem. §. 1. ff. de solut. dum etiam se remittit ad ea quae scripsit in d. l. vlt. C. ad Maced. Bald. in l. eam quam, col. antepen. vers. sed pone quod est nominatim dictum. C. de fideic. & in l. potior est. §. si paratus. ff. qui pot. in pig. hab. Io. Ligna. & Fran. Rampo. inter consipius Bal. consil. 18. in quaestione proposita, dum allegant Ioan. And. vbi supra Ang. in l. Gallus. §. & quid si tantum, ad fi. & ibi quoque Alex. qui hanc dicit esse communem opi. col. pen. vers. & hoc facit, & iterum col. vlt. vers. circa

2 Legitimi & legitimi an aequi comparantur.

3 De eadem re.

An medium matrimonium impediatur legitimationem.

4 Qui dicunt legitimum & naturalem praeferi naturali prius nato, sed postea legitimo.

Ioan. And. & Iaco. Bel. contemporanei.

tertium articulum. Franc. Aret. col. 12. vers. confirmatur ista inductio. Soc. col. pen. vers. secundum correlarium, & Ias. col. 18. vers. facit quod vult, in j. lect. & in 2. lect. col. 13. vers. istam conclusionem, & Fortu. Gar. col. 121. vers. ex his breuissime, & Ioan. de Montef. char. 11. col. j. vers. circa primum articulum. ff. de lib. & posth. idem Ang. in sua disput. incip. nobilis quidam genere. Petr. Ancar. in c. quamuis, in fin. de rescrip. lib. 6. & consil. 339. pro maiori intelligentia, in fin. & consil. 427. circa primum quaesitum, col. j. vers. pro hoc specialiter adduco. Imo. in l. ex facto, col. 4. vers. item quia videtur, & ibi etiam Fran. Aret. qui hoc dicit no. col. 8. vers. confirmatur ista conclusio. ff. de vulg. & pupil. & idem Imo. in l. si alienum. §. in extraneis. ff. de her. instit. Panor. in sua disput. incip. Augerio, col. 3. vers. quarto & vltimo. Alua. & Card. Alex. post And. Iser. in ca. naturales, ille col. 5. hic col. pe. uterque vers. pone quod quis, tit. si de feud. sue. contro. inter do. & agn. vbi & hoc dicunt fuisse determinatum in directorio iuris, tit. de fili. legi. & illeg. §. quidam. Marti. Laud. in tract. primogeniturę, col. 8. vers. quaero proposita consuetudine. Ant. Rosel. qui id latissime omnium tractat in tract. legitimatum, lib. 1. in causa finali siue effectiua, col. 2. ver. restat modò, vbi de hoc facit tria dubia. Primum an statutum loquens de primogenito verificetur in primogenito naturali, legitimo ante mortem patris. Alterum an hic legitimatus fingatur retro legitimatus à tempore natiuitatis. Postremum si ita fingatur, an comprehendatur in verbis statuti, vt videre apud eum poteris. Nicol. Perusi. in tract. success. ab intesta. in j. parte, in 6. specie filiorum, colum. eius speciei, vers. & reuertendo ad propositum. Alex. consil. 25. circa primum dubium, colum. 2. vers. addunt etiam, lib. 1. & consil. 67. consideratis his, col. 3. vers. pro hoc etiam specialiter, eod. lib. 1. & consil. 94. col. 3. vers. septimò confirmo, eod. lib. 1. dum allegat Io. And. in d. c. sine culpa, & consil. 5. attentis narratis, col. 2. vers. fortificantur praedicta, lib. 7. & in sua disput. incip. Sigismundus Rex Romanorum, in 4. dubio, Corne. consil. 25. circa primum, col. j. lib. 3. dum etiam allegat Io. And. vbi supra. Barb. in repe. l. cum acutissimi, col. 58. vers. quid si testator dicit si filius meus. & iterum col. 95. vers. non obstat quartum. C. de fideicom. Soci. consil. 225. quaestio praesentis consultationis, col. 4. vers. praeterea not. lib. 2. & consil. 251. quoniam in praesenti, colum. 10. vers. confirmatur etiam, eod. lib. 2. & consil. 246. eleganter, col. 4. vers. confirmatur per ea, eod. lib. 2. quod & repetitur inter consil. Franc. Curt. Senioris, consil. 18. & Card. Alex. in d. c. per venerabilem. §. quod autem, col. 19. vers. & ex his, qui est in num. 32. qui filij sunt legi. Fely. in c. vlt. col. 12. vers. sub ista declaratione, de constit. & in c. cum olim, col. 11. vers. primum exemplum, de re iud. Ias. in l. si is qui pro emptore, col. 48. vers. consuetudo. ff. de vsucap. & consil. 192. exorta est, col. 5. vers. septimò pro eadem parte lib. 2. Caro. Rui. consil. 19. in hac controuersia, col. 3. vers. sed tamen praemissis, & vers. seq. lib. 1. & consil. 106. in quaestione, colum. 3. nu. 6. libr. 3. D. Cof. Guy. in proemio pragma. sancti. post princip. in verbo, primogenito. Philip. Deci. consil. 85. cuius superscriptio incipit, de gradibus, colum. penult. vers. postremò. Franc. Curt. Iunior dum citat Ioan. Andr. vbi supra, consil. 157. praesupponitur, colum. 2. num. 5. & Catel. Cot. in me mor. incipi. primogenitus, vers. nunquid autem. Moline. in Consuet. Paris. tit. 1. §. 8. gloss. j. in 7. q. col. 2. vers. quantum ad secundum, & Maria. Soci. iunior consil. 52. memini me fuisse, col. vlti. vers. & ultra allegata, lib. 1.

¶ Huius sententiae multae sunt rationes, ex quibus nonnullas attulisse non inutile visum est: licet naturalis sit prior natura, tamen est iure posterior: quia naturale & civile vinculum, ex quibus quibus constat successio, reperiuntur prius in legitime nato, quam in legitimo. At quoties duo requiruntur ad ius quodpiam consequendum, is potior est, in cuius persona ea duo prius reperiuntur, quam in vno in alio prius fuerit, per d. l. quoties. C. de rei vend. cum si vbi cum duo requiruntur ad translationem dominij, videlicet titulus & traditio. neque enim titulus sufficit, per l. traditionibus. C. de pact. Certè is praefertur, in cuius persona vtrumque adimpletur reperitur, licet titulum posteriorem habeat.

¶ Idem in pignore. nam si prius cum vno imperfecte conuenit, deinde cum alio perfecte, demum secuta est perfectio cum primo: praefertur ille medius, per l. Titius. ff. quae res pign. obli. poss. & l. i. & l. qui balneum, & l. qui potior, in primo responso ff. qui potio. in pig. hab. Item sponsalia de futuro, & copula matrimonij absoluunt. Sed si inter ista desponsentur alij de praesenti, anteponitur quod medium factum est, c. veniens, de sponsa. & cap. si inter, de eo qui cogn. consang. & c. i. de sponsa duo. Ita similiter in nostro casu is qui prius vtriusque, scilicet naturae & iuris robur affectus est, & ita prior à natura simul & iure cognitus est, ideo praetendus est ei qui posteriori à iure cognoscitur bene scio legitimatum, licet naturae vinculum prior haberet.

¶ 2. Ratio, Tum demum successio defertur naturali filio, si is postea legitimetur, non aliàs, nec ante legitimationem. Si ergo ante huiusmodi conditionis implementum, & vt dicunt nostri, ante conditionem purificatam, nascitur alter filius naturalis & legitimus, & sic ad succedendum aptus huic iuri primogeniturę, is debet succedere alio excluso; cum iam sibi ius sit quaesitum, per d. c. si pro te, de rescrip. l. 6.

¶ 3. Legitimo non trahitur retro in praedictum alterius, per text. optimum in §. liceat igitur, ibi, & suos de cetero. & iterum ibi, & hoc facto exinde filios, & ibi Ange. not. in Auth. qui. mod. nat. effi. legi. & in §. illud tamen, in fi. ibi, quo facto ex hoc filios, & ibi gl. in verbo, facto, & in verbo, ex hoc, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui. & in c. tanta, in verbo, post contractum matrimonium, qui filij sunt leg. & voluerunt Bart. & omnes in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. & ibi concord. per recentiores. quibus adde Bald. contil. 102. incip. est considerandum col. 2. lib. 4. & omnium elegantiss. And. Alcia. lib. Paradox. 3. c. 12. qui & hoc putat passim procedere nullo discrimine, an sit in alterius

Rationes illius opi. Potior est in quo duo necessaria prius reperiuntur, licet unum in alio prius fuerit. Ad idem.

Potior est cuius est quaesitum ante conditionis euentum. Legitimo non retrahitur in praedictum alterius.

refutium

præiudicium, necne, cum text. in d. §. & licet, palam eo casu loquitur, quo pater legitimam sobolem non habebat. Et etiam diximus in nostra repet. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 64. sed in dubium.

¶ Et id quidem verum est, siue legitimatio sit quædam collatio, per d. c. si pro te, de rescript. lib. 6. siue quædam restitutio, per c. quamuis, eo. tit. lib. 6. & per not. in l. vlt. C. de sen. pas. vbi restitutio quæ fit ad bona, non trahitur ad ea, quæ medio tempore fuerunt in alium translata. & est etiam bonus text. in l. & si sine. §. sed quod Papinianus. ff. de minor. & ibi concord. & Ias. latè conf. 139. in causa quæ vertitur super canonica, in col. 2. li. 1. Siue etiam sit quædam cõfirmatio, per c. si apostolicæ, de præb. lib. 6. Siue item habeat vim fictionis, & tunc etiam in præiudicium aliorum non retrahitur, ex sententia Argen. & Paganini, & Vbertini inter conf. Bal. conf. 16. in Dei nomine, & c. visis testamento, & c. lib. 4. ar. no. per Cyn. in l. vlt. C. ad Maced. De quibus omnibus & aliis si nos latius diximus in nostro tractatu Retractuum tit. 1. §. 1. glof. 10. in verbo, *dedans l'v.* nu. 68. est autem generale, & seq.

¶ 4. Quod hodie inceptit valere, non retrahitur. c. 1. de desp. impub. li. 6. valet igitur, vt ex nunc vt nostri loquuntur, per not. in c. nõ firmatur, de reg. iur. li. 6. & patet in l. obseruare, in fi. ff. de off. Procõ. & in l. quod ab initio. ff. de de mil. test. & in §. pen. Instit. eo. & facit l. Tribunus. ff. eo. & l. Titius. ff. quæ res pig. oblig. pos. igitur huiusmodi legitimatio retro vires suas non extendit, sed iam robur inceptit habere à tempore suo. Ergo legitimus ante id tempus ius primogenituræ adeptus, ipsum non perdit per legitimationem naturalis, quam metimur ex suo tempore.

¶ 5. Quid si aliter teneamus: nõne insurget magna iniquitas aduersus mulierem quæ primo loco nupsit huic viro nõ nuptura, si is habuisset primogenitum, qui ceteris suis liberis exclusis huiusmodi ius obtineret? ad quod facit text. in l. vlt. C. de pactis inter empt. & vendi. ad fi. dum loquitur de eo qui aliter non erat contracturus. & in c. filij, tit. si de feud. cont. fit inter do. & ag. Item magnũ illi mulieri imminet periculum ex huiusmodi primogenito antè nato, qui spe huiusmodi iuris consequendi illam veneno fortè, aut vi interimet, vt pater matrem ipsius in vxorem accipiat.

¶ 6. Legitimus ea tantum habere debet, quæ huiusmodi appellationem decent. §. dubitatum, in fi. in Auth. de incest. nupt. nam quid deceat semper inspiciendum est, c. magnæ, & cap. cum nõ deceat, de voto. Sed non decet quod legitimus plus iuris habeat, quàm legitimus, per text. in §. si quis ergo, & §. quoniam variè, & §. si quis autem, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui. Consequeretur autem plus iuris, quàm legitimus, si in hoc iure primogenituræ succederet, quod minimè dicendum est. Ad quam rationem vide omnino quæ scribemus infra, nu. 49. & ego.

¶ 7. Iustus legitimi cœpit esse hæreditas, quia filius, ergo hæres, ad Gal. 4. & l. in suis. ff. de lib. & posthu. Et primò fuit constitutus in iure succedendi. §. sed sui, Inst. de hæred. quali. & diff. Nec est hic fauor proli amplandus, contra aliam prolem prius legitimam. Sicuti nec doti datur fauor aut priuilegium contra dotem, quin in illis temporis prærogatiua feruetur, per l. 1. circa princ. C. de rei vxor. actio. & l. vlt. C. qui potior in pign. habe. vbi fictio stipulationis de dote non habet locum in præiudicium alterius dotis, ne quod legitime factum fuerat, ob superuenientem euentum vitietur aut perdat, contra regulam, factum legitime, de reg. iuris, li. 6. cum concor. Nam & alia est etiam regula, quod id quod nostrum est, sine facto nostro à nobis auelli non potest. l. id quod nostrum. ff. eo. Primogenitus autem nihil fecit ob quod sibi debeat huiusmodi ius deperire. Nec pater ei expressè auferre potest, vt latè diximus supra q. 21. Ergo nec tacitè contrahendo cum concubina. c. dilecto, de præb. Nec enim potest in illius præiudicium mutare consilium, per c. mutare, de reg. iur. lib. 6.

¶ 8. Legitimatio non trahitur ad tempus conceptionis, sed inspicitur tempus partus, per text. in §. tribus, ante fi. in Auth. quib. mod. nat. effi. sui. Ergo multò magis non inspicitur tempus ante conceptionem, per illum text. & in l. nuper, in fi. C. de nat. libe.

¶ 9. Habemus certos modos quibus in successibus constitutus in secundo loco, in locum prioris adducitur, vt in morte naturali, quæ primo subducto facit locum alteri: & morte ciuili, scilicet deportatione vel damnatione in metallum. l. Gallus. §. quid enim si nepos. ff. de libe. & posthu. & l. 1. §. si filius, & seq. vsq; ad §. post suos. ff. de suis & legi. cum si. Sed modus legitimationis nõ reperitur esse de illis modis, nisi quis fortè vellet argumentari de casibus expressis ad legitimationem, quod fieri non potest, cum casus ommissus à lege pro omisso habeatur. l. si verò. §. de viro. ff. sol. mat. & c. dilectus, de temp. ord. cum concord. alibi à me latè traditis.

¶ 10. Ad hoc vt quis ius primogenituræ obtineat, duo requiruntur, quod sit primogenitus & legitimus, quod non est in huiusmodi primogenito: quia licet sit prior filius, hunc enim natura genuit, nõ honestas coniugij. & c. vl. 32. q. 4. imò etiam spurius filius vocatur in c. tanta, qui filij sunt leg. Non tamen in iure succedendi prior est, sed is qui prius illa duo nactus est, ex quibus ius successione competit: vt sic ponderetur huiusmodi ius primogenituræ, non natiuitas, per text. in §. vlt. 22. q. 4. vbi dicitur, quod Iacob dicendo se esse primogenitum non est mentitus. Non enim dicit se esse primogenitum natiuitate, sed iure: & hæc ratio accedit ad primam.

¶ Quod si quis contendat istum censendum esse legitimum à natiuitate, hoc certè non est verum secundum veritatem naturæ, sed secundum dispositionem legis, vel ciuilitatem. Sed cõstat quod illum quem excludunt filij secundum naturam, non excludunt secundum ciuilitatem l. si ita quis. ff. de leg. 2. & l. fideicommissum. ff. de condi. & demon. vnde non est satis ciuilitate fieri. c. susceptum, de rescr. li. 6. & facit text. in l. lex ea parte. §. insulam. ff. de verb. obli. & in l. vlt. C. de his qui veni. tra. imp.

¶ 11. In

9
Nec collatio.
Nec restitutio.
Nec confirmatio.
Nec fictio.

10
Non retrahitur quod hodie inceptit valere.

11
Iniquitas, si aliter dicamus.
Et periculum.

12
Quid decet inspiciendum.

13
Proli fauor nõ est ampliandus contra aliam prolem. Nec dotis contra dotem.

14
Legitimatio nõ trahitur ad tempus conceptionis.
Certi modi quibus secundus locus in primum adducitur.

16
Primogenitus non est nisi & idem sit legitimus.

17
Ciuitate fieri non satis est, nisi & natura fuerit fiat.

18 ¶ 11. In fictionibus quæ ad principium suapte natura trahuntur, oportet eandem causam & essentiã perseuerare, alioquin naturam suam mutant, nec iam trahuntur ad initium, vt patet in l. 1. §. videamus. C. de rei vxor. actio. Cum ergo eo tempore, quo pater habuit primam vxorem & ex ea filium, non potuerit ea concubina esse illius vxor (duas enim vxores simul habere non potuit) certè fictio, qua is debuit censerit legitimus ex sequenti matrimonio, mutat naturam, & ad id tempus non trahitur. Nec enim trahi debet ad tempus, quo sequi potest iuris repugnantia. l. si is qui. ff. de vsucap. & l. 2. C. de inof. dona. & l. donationes, la. r. C. de dona. inter vir. & vxor. Nec item trahitur mutata conditione personæ, vel quando res posset vitari. l. si certarum. §. vlt. ff. de testa. manu. Nec denique cum nuptiæ in parte temporis consistere potuerunt, & in parte non consistere. Aliàs enim sequeretur quod quis partim temporis esset legitimus, siue legitimatus, & partim non: quod esset absurdum. l. cum aliis. C. de cura. fur. & c. per venerabilem, versic. præterea etiam, extrã, qui fili. sunt legi. cum aliis multis concor. à me congestis in repet. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 232. tertia ratio. C. de reuo. donat.

19 ¶ 12. Fictio omnino locum non habet cum alterius præiudicio, vt patet ex eo quod actio de dote quæ non competit cõstante matrimonio, factò diuortio competit, redintegrato matrimonio definit competere. l. si mulier diuerterit. ff. sol. mat. & aliis l. ibi alleg. & id quidem ex fictione, quoniam fingitur non diuertisse. l. plerunque. ff. de rit. nup. Sed hoc tantum procedit quando debetur, vel restituenda est soli mulieri, vel ei simul & patri. Secus si extraneo, per l. stipulatio de dote. ff. de iure dot. & l. in insulam. §. vlt. ff. sol. mat. Quasi videlicet in illius præiudicium non procedat illa fictio. Sic & in hoc casu, licet quò ad parçes & huiusmodi filium naturalem possit procedere huiusmodi fictio, vt videlicet censeatur legitimus, non tamen in præiudicium alterius legitimi nati ante huiusmodi matrimonium, iam habentis ius efficax, vt dictum est.

20 ¶ 13. Eadem fictio non habet locum in statutis, in quibus verba verè ac propriè, non fictè non impropiè accipienda sunt. l. 3. §. hæc verba, & ibi not. ff. de neg. gest. cum si. Legitimus autem etiam per matrimonium non verè, sed fictè, dicitur legitimus l. cum quis, in fi. C. de natur. libe. cum dicit, simili perfruatur fortuna. nullum enim simile idem est, vt not. gl. l. quod Nerua, in verbo, dolum esse. ff. de pos. cum si. Nam & vbi fictio locum habere non potest, nec legitimatio quoque quæ fit per matrimonium. l. Paulus. ff. de stat. ho. & l. si contra. & ibi Cy. & alij. C. de nup. Si ergo is legitimus non potest comprehendi à verbis statuti, nec ab eius dispositione potest. l. 1. §. si is qui nauem. ff. de exer. act. & l. 4. §. toties, & ibi Bart. & alij. ff. de dam. infect. cum infinitis propè concord. à me collectis in repe. l. si vnquam, in vers. libertis, nu. 2. & multis seq.

21 ¶ 14. Quando qualitas, vel solennitas substantialis requiritur certo aliquo tempore, si eo tempore non affuerit, etiam si post superueniat, nihil operatur. l. obligari. §. tutor, & ibi not. ff. de auctor. tut. & l. matrem. C. de prob. & l. his verbis. §. interdum, & ibi Ang. ff. de hære. instit. & no. à Iac. Bu. & Bart. in l. quid ergo, in prin. ff. de his qui not. infra. & Cyn. in l. vlt. C. ad SC. Maced. & Bart. in l. bonorum. ff. rem rat. hab. cum aliis multis si. & concord. à me collectis in Legibus Connubialibus in gl. 4. in verbo, *consequenter*, nu. 2. & 2. seq. At qualitas legitimationis requiritur tempore natiuitatis, vt dicatur primogenitus legitimus. neque enim primogenitus legitimus est, qui non legitime gignitur, siue nascitur. Et hæc ratio maximè procedit in dignitatibus & prærogatiuis, in quibus requiritur habilitatem inesse eo tempore, quo dignitas, siue prærogatiua defertur. Nam superueniens inefficax est. l. si filius fami. ff. de test. & l. 1. §. exigit Prætor, & §. seq. & l. pen. §. testamento. ff. de bon. pos. secund. tab. & c. innotuit. & ibi gloss. in verbo, coniugata, Host. Ioan. And. & alij. & c. dudum, & c. cum in cunctis, & vbiq; not. de electi.

22 ¶ 15. Lex ipsa facere non potest, vt factum infectum fiat: nec è diuerso infectum, factum, l. in bello. §. facta. ff. de capti. & postli. reuer. cuius auctoritate Bal. in c. contingit, col. 2. vers. dicunt Doct. de dolo & contu. dicit nunquam procedere fictionem quò ad veritatem inducendam, neque enim auctoritatem legum posse tollere naturalem veritatem. Ex quo etiam nec pactum, nec contractus factum quoque tollere potest. l. verum. ff. de reg. iur. quod enim factum est, infectum manere impossibile est, vt scribitur in §. 1. vers. quæ igitur, in Auth. de æqua. dot. & apud Platonem lib. 11. de legib. Phocylidè apud Aristotelem lib. Ethicorum 6. c. 2. Plautum in Aulularia, & Terentium in Phormione, cum aliis multis à me collectis in tractatu Constituti, quem mox in lucem edemus in 7. limitat. Ex quo illud consequens est, vt lex ipsa aut matrimonium postea contractum non possit facere, vt hic non fuerit illegitime gignitur vel natus. Præferunt quòd quæ naturaliter contrahuntur, tolli aut immutari non possunt: cum continuo suo sub subiecto inhæreant. l. ius agnationis. ff. de pact. & §. sed naturalia, Insti. de iure natur. gen. & ciuili. & §. vlt. Insti. de legi. agna. succel.

23 ¶ 16. Antequam sit locus fictioni translaturæ, vt scilicet quis dicatur retro talis, necesse est extrema esse habilitas. l. huic scripturæ ff. ad leg. Aquil. Bart. in l. si is qui pro emprore, colum. 3. versic. 3. contra istud. ff. de vsucap. & d. l. bonorum, ff. rem rat. hab. cum si. Hic autem extremum à quo non est habilitas, cum reperitur aliquis iam primogenitus, & idem legitimus, qui hunc legitimatum in ea qualitate legitimitatis præcedit.

24 ¶ Fuerunt tamen & alij magnæ auctoritatis viri, qui contrariam partem tenuerunt, videlicet huiusmodi primogenitum naturalem, legitimatum per matrimonium præferri legitimo ante legitimationem nato (ad eò nihil in iure nostro est sine controuersia) videlicet Gul. Aenei. in sua disputatione

C C

Fictio non retrahitur, cum suam naturam mutat.

Nec cum sequi potest iuris repugnantia.
Nec cum res posset vitari.
Nec cum nuptiæ partim tēporis consistere potuerunt, partim non.
Nec cum alterius præiudicium.

Nec in statutis

Qualitas substantialis superueniens nihil operatur, si defuerit tempore necessario.

Factum infectum lege fieri non potest, nec contra.
Nec pacto.

Fictioni nõ est locus, nisi extremis habilitatibus.

Qui contra tenuerunt legitimatum per matrimonium præferri.

in eam rem nuncupatim facta, incip. cum Rex Anglicus, quem retulit Io. And. in c. sine culpa, vbi & hoc dicit tenuisse alios duos Doc. solennes, & summe scientia, ob quod dicit se tremulū propter auctoritatem illorum contrariam partem sequi. Sed & hanc partem tenuerunt Richar. Mal. in sua disputatione incip. in quibusdam prouincijs, vt illum retulit Alber. in d. l. cum quis C. de natu. lib. Tenuit item & Collecta. in d. c. tanta, col. j. & 2. qui filii sunt legi. Bar. sibi contrarius, in §. tribus. verfic. quærit hic Iac. in Auth. quib. mo. natu. effi. sui. & Sal. in l. quoties, col. 3. verfic. quærit Iac. Bel. C. de rei vend. & Paul. Cast. in d. l. Gallus. §. & quid si tantum, col. pe. verfic. ex istis patet. & ibi quoque Fran. Are. sibi contrarius col. antepe. ff. de libe. & posthu. Flori. in l. in delictis. §. si extraneus, col. 2. verfic. item facit iste text. ff. de noxa. & in sua disputatione, cuius est initium, Baro quidā de nobili stirpe progenitus, in 2. dubio, & Ant. Rosel. in tract. legitimationum lib. 1. col. 15. verfic. vltimò est videndum. Fely. in c. prudentiam, col. 3. verfic. primogenitus, de offi. deleg. & D. Boer. dec. 159. donatio iuris, in fi. Et in hanc partem clanculum inclinasse videtur Panor. con. 84. videtur primò dictam donationem, in fi. iuncto eo quod dixerat col. 2. verficu. quartò principaliter, lib. 1. & And. Alcia. lib. 3. de verb. sign. in 2. axioma. Sed & sunt qui in hanc partem trahunt Card. Alex. in c. per venerabilem. §. quod autem, loco supra allegato in contraria parte.

25 Rationes huius opin. Hic legitimus cum ceteris suis succedit.

26 et excludit agnatos remotiores.

27 Proximitas attenditur secundum tempus mortis. Et capacitas.

28 Qualitas ad iuncta verbo, intelligitur secundum tempus verbi. 29 Amissa per peccatum, restituta per gratiam plenissime restituitur.

30 Iniuste spoliatus restituatur ad omnem modum, causam et locum.

31

¶ Nec suæ huic parti rationes desunt & argumenta, ex quibus aliqua & ea quidem præcipua huc quoque substituemus, vt sit legentibus liberum hinc & inde omnibus collectis discernere, vtra pars sit verior. Prima, Is dicitur primogenitus, qui nullum habet ante se. c. Ioseph, de verb. signific. & latè supra diximus in j. q. Sed iste reperitur primò natus, naturaliter, & etiam legitimus eo tempore, quo defertur hereditas. Ita vt cessante consuetudine haud dubiè cum reliquis succedat, vt in §. dubitatu, in Auth. de incest. nup. & in auth. item si quis. C. de natu. lib. & c. tanta, iam supra sæpius alleg. cum si. Et idè ius est de toto, quod de parte. l. quæ de tota. ff. de rei ven. & c. pastoralis. §. 1. de offi. deleg. cū si.

¶ 2. Iste ita legitimus de iure communi excludit agnatos remotiores, qui aliàs sine huiusmodi legitimatione erant successuri, per text. in §. si quis autem defunctus, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui. & c. 1. qui filij sunt legi. Ergo & etiam ex consuetudine huiusmodi ius primogenito deferente, debet excludere secundogenitum, qui etiam aliàs erat successurus.

¶ 3. Quemadmodum de iure ex gradibus diuersis succedit proximior. l. cōsanguineos. §. 2. ff. de suis & legi. cum si. Ita & hic de consuetudine in personis eiusdem gradus succedit primogenitus. Sed ita est, quòd vt sciatur quis sit proximior, inspiciendum est tempus mortis, vel posterius, non anterius, per d. l. post cōsanguineos. §. proximum. ff. de suis & legi. & l. 1. ff. vnde legi. & §. proximus, Instit. de legi. ag. success. & §. quinetiam, tit. epi. vel ab. cum si. Sicuti & cum aliàs quæritur de capacitate, vel incapacitate prohiberi capere. l. in fraudem. §. 1. ff. de his quib. vt indig. & l. non intelligitur. §. quando autem ff. de iure fisci. Nec enim prius debet de cuiusque conditione quæri, quam hereditas vel legatum ad eum pertineat. l. non oportet. ff. de lega. 2. & l. interuenit, quæ est pen. ff. de lega. præstan. Et si aliter dicamus, id est, tempus natiuitatis filij non mortis patris esse inspiciendum, confestim illud absurdum sequitur, vt si pater trium filiorum moriatur, mortuo iam primogenito, non haberet hereditatem regni, cum inspecto tempore natiuitatis neuter superstitum filiorum sit primogenitus.

¶ 4. Qualitas adiecta verbo recipit interpretationem secundum tempus ipsius verbi. d. l. in delictis. §. si extraneus, & ibi omnes. ff. de noxa. & l. Titius, & ibi Bar. & Bal. ff. de mili. test. Idèd cum dicitur, quòd primogenitus succedit, debet intelligi de eo qui est primogenitus tempore successione, præsertim cum ante mortem patris nullum ius sit quæsitum alteri, cum viuens non habeat hereditatem.

¶ 5. Ista legitimitas reducit ad statum primum contrahentes & eorum liberos, per text. in d. c. tanta, & voluit Host. in summa eiusdem tit. §. qualiter, & à quo. Fit enim per principem principum, videlicet Deum, propter penitentiam, & conuersionem quæ ad eum fit, per huiusmodi sequens matrimonium: & idèd latius operari debet, per ea quæ not. ipse Host. in c. ex transmissa, de renun. Nam cum agimus de amissis per peccatum, restituendis per gratiam, debet restitutio plenissime intelligi, quia Deus opus imperfectum nõ nouit. c. maiores, de Bapt. sicut legitur de Maria sorore Aaron quæ propheta: donum, quod amiserat per peccatum, recuperauit per gratiam, vt legitur in §. è contrario. 50. dist. facit c. quia tua, & c. domino sancto, eadem dist. & §. ex his, de pœn. dist. 1.

¶ 6. Iniuriosè & vitiosè spoliatus restituatur ad omnem modum & causam, c. Pisanis, de resti. spo. & ad locum eundem. l. 2. in prin. verfic. restitutus. ff. de Decur. & c. in primis. 2. quæst. 1. & c. nullus. 2. q. 2. & c. quanto. 2. q. 5. & c. reintegranda. 3. q. 1. & c. hoc quippe. 3. q. 6. & c. conquerente. de resti. spol. & c. ad petitionem, de accusa. cum si. Propterea non obstat d. c. quamuis, de rescript. lib. 6. quia non loquitur de iniuriola spoliatione, qualis hic est cum extra bonum matrimonij proles generatur, vt probatur in c. nasci. 56. di. & in ca. innotuit, ibi, præripuit quasi furtim, extrà de electi. Et quia etià in d. c. quamuis, ius erat expressè acquisitum impetranti. Sed hic ante legitimationem nullum ius quæsitum est legitimis, sed solum spes quædam succedendi, quæ non tanti est, vt ius quæsitum esse dicatur, cum multa interuenire possint, ne filius hereditatem accipiat, arg. l. naturalem. §. 1. ff. de acquir. rer. do. & c. de his, in fine, extrà de sepul. & pulchrè voluit Bar. in l. sciendum, in prin. ante fi. ff. qui satisfda. cog. Ideoque, vt ille subdit, ista spes successione non debet attendi, per l. post emancipationem. ff. de adi. legat. & aliquid diximus supra in præced. quæst. num. 13. huc quoque spectat. & dicemus plenus in 40. quæst.

¶ Et propterea Bal. in l. certum. C. vnde legit. Ange. & Imo. in l. si alienum. §. in extraneis. ff. de hære. instit.

instit. dicunt quòd si pater instituit filium spurium, & postea facit eum legitimum viuente ipso patre, institutio reconualefcit. nam retrahitur legitimitas, cum viuente testatore nullus habeat ius formatum in hæreditate. l. qui superstitus. ff. de acquir. hære. & l. 1. §. si impuberi. ff. de colla. bo. Ex quo satis patet huiusmodi spem non esse considerandam.

Institutio filij spurij conualefcit per legitimationem.

32 ¶ Et id quidem perspicuū videri potest. Alioquin enim sequeretur, quòd ex quo quis natus est suo patri, & idèd spem habet succedendi in totum, natiuitas filiorum sequentium, aut etiam legitimitas sequens nihil illi obesset, quin in totum succederet. quod tamen falsum est: quia id ita intelligitur, nisi & alij nascantur etiam naturales qui legitimentur, per text. supra allegatos. Et propterea etiam in nostro casu spes succedendi in iure primogenituræ acquisita primogenito, ex primo matrimonio, debet intelligi, nisi ante nati ex concubina legitimentur per subsequens matrimonium, vt not. in c. quemadmodum, de iureiur. Imò verò ante natiuitatem istius primogeniti ex primo matrimonio fuit etiam spes acquisita naturali nato ex concubina, succedendi patri naturali, vt not. Host. in summa, tit. de success. ab intesta. §. per successionem, verfic. quid de naturalibus: saltem in quota, circa not. in c. nisi. de renun.

Absurdum.

33 ¶ Et quod aliàs ius in spe quæsitum non impediatur retrotractionem, satis probat text. in l. 1. §. qui mortis. ff. ad SC. Trebel. vbi si is qui mortis tempore cuius Romanus erat, ante aditam hereditatem in seruitutem deducatur, legitima hereditas ei non defertur, nec si postea liber factus sit: nisi beneficio principis fuerit restitutus. Et tamen eo seruo pœnæ effecto interim erat alteri scilicet sequenti proximiori ius quæsitum. Et id quoque proba. l. 1. §. vlt. ff. de bo. pos. cont. tabu. iunctis iis quæ not. gl. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. ex quibus intelliges quòd licet habens primum locum eum perdat, quia forte deportatus est, & sic secundus sit in spe juris suitatis, quam vocant: ille tamen postea restitutus, qui primus erat, recuperat locum suum.

Ius in spe quæsitum non impedit retrotractionem.

34 ¶ Confirmatur, quia ex aliorum sententia legitimitas, quicquid dictum sit in priore parte, retrahitur ad tempus natiuitatis, quia legitimitas est restitutio natalium, quæ fingit medio tempore non fuisse spurium, dicta l. vlt. ff. de nata. resti. per quam ita tenet Bar. in l. 2. in prin. col. 2. ver. item talis legitimitas, & ibi quoque Ale. col. 4. verfic. successiue, & recentiores. ff. de vulga. & pupil. Angel. in l. his verbis. §. interdum, verfic. & idem dicam. ff. de hære. instit. Pet. Anca. cons. 225. videtur prima facie dicendum, col. 2. verfic. his non obstat. Raph. Col. in l. filio quem pater, in princ. ff. de liber. & posth. Iaf. post alios multos in d. l. Gallus. §. & quid si tantum, in priore lect. col. 15. verfic. circa primum vtrum legitimitas. & in 2. lec. col. 10. verfic. prima conclusio. ff. de libe. & posthu. & cons. 127. dubitatur in occurrenti casu, col. 7. verfic. & quod legitimitas, lib. 4. ex quibus intelligere potes istud haud dubiè procedere, cum aliis nondum est quæsitum ius aliquod formatum, vt nostri loquuntur, & incommutabile, cuiusmodi est hereditas, vt diximus in præcedenti verfic.

Legitimitas retrahitur.

35 ¶ 7. Aliquid retrahi procedit non solum in iudicijs, & maleficijs, & in contractibus, vt in cõcord. quæ traduntur in l. vlt. C. ad Maced. & in c. rati habitationem, de reg. iur. lib. 6. Sed & in alijs quoq. Nam videmus quòd retro dicitur in ciuitate fuisse, qui ab hostibus aduenit. l. retro. ff. de capti. cui quidem iuri postliminij nihil adèd simile est ac huiusmodi ius legitimationis. Nam sicut postliminium eum à quo seruitutem amouet, facit esse eius conditionis, ac si nunquam in ea seruitute fuisset. l. postliminium. ff. eod. & c. prima actione, 16. q. 3. Sic & legitimitas istum perinde facit haberi, ac si nunquam fuisset illegitimus. l. si quis filio. §. pe. ff. de iniur. test. Et sicut per postliminium reperitus excludit secundogenitos & remotiores, per d. l. si quis filio. §. sed & si pater, & l. si necc. §. si deportatus. ff. de bo. liber. & l. qui ex liberis. §. 1. ff. de bo. poss. se. tab. ita & per legitimationem, vt iam diximus.

Retractionem nõ solum in iudicijs, maleficijs, & contractibus, sed in alijs. Collatio iuris postliminij cū legitimatione.

36 ¶ 8. Si legitimitas retro non trahatur, illud continuo sequetur, legitimum aliquando fuisse naturale tantum, aliquando quoque naturalem & legitimum, quod esset monstrum, vt not. in c. cum inhibito, de clande. desp. cum alijs multis concord. a me traditis in re. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 232. tertia ratio. C. de reuo. do. Et sic etiam censeretur eadem res duplici iure, imò & contrario, contra l. 1. ff. de rer. perm. & l. vlt. C. de codic. & c. cum in tua, de deci. & c. cognouimus 12. q. 2. cum his quæ diximus supra nu. 17. vnde in fictionibus.

Non potest esse quis filius naturalis tantum & naturalis & legitimus.

37 ¶ 9. Legitimati per matrimonium possunt ad sacros ordines promoueri. d. c. tanta, qui filij sunt legi. & ad dignitates ecclesiasticas eligi, vt not. glof. & Doct. in d. c. innotuit, de elec. Ergo & primogenituram assequi. Tum quia quod in spiritualibus conceditur, multò magis & in temporalibus concessum videtur. c. per venerabilem, in princ. qui filij sunt legit. & c. solita, de maio. & obed. & c. duo sunt 96. dist. Tum quia primogenitura est etiam veluti quædam dignitas, vt not. glof. in c. quam periculosum. 7. q. 1. & alibi latè diximus.

Legitimati per matrimo. promouentur ad sacros ordines. Primogenitura est quædam dignitas.

38 ¶ 10. Hoc est beneficium sacramenti matrimonij, & Iuris Ciuilis & Canonici, vt scilicet naturales filij per matrimonium sequens, cui occasionem dederunt, legitimentur. l. cum quis. C. de nat. libe. & d. c. tanta, qui filij sunt legi. cum si. Ergo id latissime interpretandum. l. beneficium. ff. de consti. princ. & c. cum dilecti, de dona. & c. olim, de verb. signifi. cum si.

Beneficium legitimationis per matrimo. latissime interpretandum.

39 ¶ 11. Videtur de hoc esse text. apertissimus in §. reliqui, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui, ibi, semel eos efficientes legitimos damus habere etiam successiones illas, quas habent hi qui ab initio legitimi sunt, & rursum in §. illud, verfic. si quis ergo, in fi. ibi, nihil à legitimis filiis differentes eo. tit. cum alius multis similibus à me collectis in repet. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 70. horum omnium. C. de reuo. don. vbi etià annotauim vim illius dictionis vniuersalis, nihil, vt ibi videre poteris.

Legitimatis nihil à legitimis differre.

40 **Matrimonium sequens minuit legitimam filiorum primi matrimonij.**
 ¶ 12. Per sequens matrimonium potest diminui ius legitimæ filiorum legitimorum præcedentium, licet aliàs pater non possit filiis in legitima præiudicare, tex. est in §. generaliter, in d. Auth. quib. mo. nat. effi. sui. & melius in §. vlt. in Auth. de tri. & femif. Ex quo aperte patet, quòd pater contrahendo matrimonium potest deteriorem facere eorum conditionem, quibus aliter disponendo non poterat, vt de iure primogenituræ etiam diximus.

41 **Inducta ad augmentum non debent diminutionem operari, nec è diuerso. l. si à milite. §. i. ff. de testa. mili. & l. si Ruffinus. C. eo. tit. & l. legata inutiliter. ff. de le. i. & l. 3. ff. de adi. lega. & l. cum tale. ff. de condi. & demon. cum si. Statutum autem præferens primogenitum inductum est ad augendam successione primogeniti, vt per se patet. At eam diminueret, si hunc legitimatum non comprehēderet, vt qui haud dubiè cum aliis legitimis recipiatur ad successione. d. §. reliqui, in Auth. qui. mod. natur. effi. sui. & diximus supra in i. ratione huius partis.**

42 **Legitimus nihil à legitimo differt.**
 ¶ 14. Legitimitas quæ fit per matrimonium non minoris est potentia, quàm quæ fit per rescriptum, vt patebit ex multis quæ dicam inferius. Legitimus autem à principe perinde censetur, ac si medio tempore nulla fuisset illegitimitatis macula aspersus, l. 2. & l. vlt. ff. de nata. rest. & l. imperialis. C. de nup. Ergo haberi debet, ac si omni tempore fuisset legitimus. Ad quod etiam bene facit quod scribit Bart. in l. si is qui pro emptore, in 3. q. prin. ff. de vsucap. Præsertim cum priuilegium æquipol-leat naturæ, vt per Io. And. in c. vlt. de consuet. li. 6. in nouel. & Bal. in l. siue possidetis. C. de prob. Ergo idem & in legitimitate à matrimonio. Sed hæc ratio dependet ex iis quæ postea dicemus.

43 **Succedendi ius competit legitimo.**
 ¶ 15. Continuo quàm naturalis legitimatus est, ei competit ius succedendi, quod primum & principale est ius primogenituræ, vt latè ostendemus infra q. seq. Vnde & illud quoque consequens est, vt qualitas & ius ipsum primogenituræ, quod ad ius succedendi se habet vt annexum, ac accessorium, sequatur naturam sui principalis. l. cum principalis. ff. de reg. iur. & c. accessorium, eo. tit. lib. 6. & vtrobiq; concor. Vt proinde effectus habilis ad succedendum quod principale est, fit & habilis ad obtinendum ius primogenituræ alterius iuris consecutaneum.

44 **Authoris sententia. Responsio ad contraria.**
 ¶ Tu tamen tene priorem partem, vt quæ numero & autoritate (quod iam diximus) & ratione vincit. Nam quod ad rationes secundæ partis pertinet, satis iis potest responderi ex rationibus primæ partis, quibus ostensum est legitimationem non retrotrahi in præiudicium alterius, cui ius iam est quæsitum. Nec satis huic rationi facit, quod dictum est, nullum hic esse ius quæsitum, nisi spe quadam minimè considerabili. Nam licet aliàs spes successione fortassis non esset tanti, vt ius quæsitum esse videri debeat. Id tamen minimè procedit in iure primogenituræ, quod adeo primogenito, etià viuente patre, competit, vt non possit pater aliter in eius præiudicium disponere, sicui latè supra differuimus in 21. q. & dicemus etiam in 40. q. in multis locis.

45 **Et ex hoc tolluntur fermè omnes rationes adductæ pro 2. parte. Quamquam & illis figillatim potest responderi ex longè latèque in eam rem tractatis à Io. An. in d. regula, sine culpa. & Alberi. in d. l. cum quis. C. de natura. libe. ad quos studiosos relego. Neque enim mihi consilium est (quod alibi sæpe protestati sumus) neque etiam possem, si velim, omnia huc transcribere sed satis est loca demonstrasse, quæ omnes adire possunt, si non ex his quæ hic comperient, illorum ingenio & stomacho satisfactum fuerit.**

46 **Ad idem.**
 ¶ Illud tamen vnum dixerim, iura quæ supra adduximus ad probandum ius in spe alteri quæsitum non impedire restitutionem ad priorem locum amissum ob deportationem vel seruitutem, loqui de restitutione iuris & loci, qui competeat ab initio, ante spem alteri quæstram: hic verò de noua collatione iuris, quod nondum is cui confertur habuerat: legitimitatem dico, quæ ante legitimationem legitimo nunquam fuerat, quod longe abest.

47 **Consuetudo tamen hæc in re seruanda.**
 ¶ Hanc tamen primam partem præferentem legitimum legitimo post ipsius natiuitatem intellige, nisi consuetudo regionis aliter haberet, vt expresse voluit Io. An. in d. c. sine culpa, ad fi. de regu. iur. libr. 6. in Merc. Nicol. Perusi. in d. tract. de succes. ab inte. in prima parte in 6. specie filiorum. & Ant. Rosel. in tract. legitimat. lib. i. col. 30. vers. his igitur decis. per tex. in l. de quibus. & l. si de interpretatione. ff. de leg. Et hoc quoque voluit Car. Alex. in d. c. per venerabilem. §. quod autem, col. 31. vers. sed dubium posset esse, & paulo ante, qui fil. sunt legit.

48 **Quid si primogenitus naturalis legitimatur per matrimonium ante natiuitatem secundogeniti.**
 ¶ Igitur præfertur secundogenitus legitimus primogenito naturali legitimo post natiuitatem ipsius primogeniti, nisi aliter consuetudo haberet. Quod si primogenitus naturalis legitimatur per matrimonium ante natiuitatem secundogeniti, vt fit cum post susceptum ex concubina filium pater, nullo matrimonio intermedio, vxorem ducit eam concubinam, ex qua & alium filium suscipit, ille qui prior natus est naturalis, & prior legitimus factus est per huiusmodi matrimonium, certe omnium sententia alteri præfertur, & id quidem optimo iure, tum quia hic naturalis iam est legitimatus ante natiuitatem alterius legitimi, & sic habet vtrunq; vinculum & ciuile & naturale ante illum. Tum quia hic prior filius causa est, quare pater concubinam ex qua natus erat, duxit in vxorem, & ex ea alios filios suscepit. Qui ob id gratias agere debent illi filio priori, cuius beneficio ipsi legitimi nati sunt, vt dicit text. in l. cum quis. & l. nuper. C. de natura. lib. & §. vlt. in Auth. quib. mod. nat. effi. leg. & §. tribus, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui. & diximus supra nu. 37. incip. 10. hoc est beneficium. Et ita in hac specie non obscure voluit Ang. Aret. in §. vlt. in fi. Instit. de nup.

49 **Quid in legitimo.**
 ¶ Sed id in legitimo per principem non adeo certum est, cum in ea cesset posterior causa quam diximus. Et quoniam ius primogenituræ non fit eiusmodi, quod pendeat à libera patris dispositione,

non, vt diximus, sed ex statuto vel cõsuetudine, velit, nolit pater, defertur liberis primogenitis aut, illis non extantibus, consanguineis proximioribus: & ipsis quidem primogenitis, quo casu nihil prodest legitimatio per rescriptum. vt voluerunt Imo. & Dom. loquentes in regno, in c. grandi, de sup. negl. prælat. lib. 6. quos sequitur Alex. in d. l. Gallus. §. & quid si tantum, col. pen. & ibi Iaf. in l. lect. col. 13. vers. primo limita, & in 2. lect. col. 14. vers. limita istam conclusionem. & Carol. Rui. in rep. col. pen. ff. de lib. & posthu. & idem Alex. conf. 25. circa primum dubium, col. 3. vers. ad prædictorum confirmationem, lib. i. vbi hoc dicit sing. & conf. 67. consideratis his, col. 4. vers. iuuatur ista cõclusio, eo. lib. i. vbi & hoc dicit sing. & conf. 94. quod est eiusdem in initij, col. pen. vers. septimo confirmo, eod. lib. i. vbi hoc dicit not. & Philip. Deci. qui hoc generaliter intelligit de omni iure primogenituræ, conf. 85. cuius tit. incipit de gradibus, col. penul. vers. postremo prædicta legitimatio, vbi & hoc quoque reputat not. Et ante illum Franc. Aret. in d. l. Gallus. §. si eius, col. vlt. ff. de lib. & posth. vbi dicit quod primogenitus legitimatus non capit ius primogenituræ.

50 **Et ego huic sententiæ subscribo, motus primo ex tex. not. in c. & quoniam varie, in Auth. qui. mo. nat. effi. sui, vbi scribitur ad verbum, quod legitimatus nihil dissimilis est legitimo, ita tamen vt non amplius habeat vno horum, qui ab initio legitimi sunt, & inter omnes minus habente. Nam verba Constitutionis Græcæ hæc sunt, ὁ δὲν ἀπεικῶς τῷ γνησίῳ, ὅτω μὲντοι, ὡς εἰ μὴ πλεον γέν. τ. ἕσασθαι γνησίῳ ἐνὸς τ. τὸ πάντως ἐλαχίστον ἔχοντος, quæ sic clarius Haloander interpretatus est, In nullo dissimilis legitimo, sed ita, ne quid amplius habeat, quàm vnus aliquis ex verè, & iam inde ab initio legitimis, qui omnium minimam partem habet. Quem text. ad id dicit not. Bald. conf. 206. casus talis est, quidam A. habebat, col. vlt. lib. 3. & Soc. conf. 246. eleganter, col. pen. vers. præterea dicta clausula, lib. 2. & Iaf. conf. 68. dicta legitimatio, col. 2. vers. sexto facit, & aureum. Ro. in l. necessarius. ff. de acquir. hæc. vbi dicit illum didicisse à Catalano quodam singulari & mirabili viro sibi incognito, dum forte cum eo peregre proficisceretur. Sed & illum quoque aureum dicit Franc. Curt. Senior consil. 16. clarus vir, col. 4. Sing. autem illum dicit Bal. in c. per tuas, de maior. & obed. & Angel. in eo ipso §. & Iaf. in l. i. col. 11. vers. item attende. C. quan. non peten. part. & Franc. Cre. no. 51. filius, vbi tamen dubitat de ratione illius, quia hoc modo, inquit, legitimatus erit deterioris conditionis, quàm extraneus. Sed Cotal. Cota memor. incip. legitimatus per oblationem, dicit nihil esse quod dubitaret, quia cum imperator concesserit hoc priuilegium legitimatis, vt succederent cum legitimis: voluit tamen frænum adhibere, ne nimia patris affectio, quæ ostenditur ex filij legitimatione, in hoc nimium euagari posset, in maximū legitimorum præiudicium: quæ ratio cessat in extraneo, quia lex non præsumit patrem eum propriis filiis anteponere. Pro qua ratione vide omnino quæ scripsi in nostris commentariis consuetudinum Pictauicarum, tit. de donationibus §. 3. vbi reddidi rationem quare consuetudo eius gentis magis permittat donare extraneo, quàm suo hæredi. Et vt redeamus, licet ille text. pro sing. ab illis, vt diximus, citetur: est tamen illi omnino similis in l. communium. §. vlt. in fi. C. de nat. lib. qui à paucis in hoc fuit annotatus. At si iste legitimatus haberet ius primogenituræ, plus haberet quàm cæteri liberi, quod fieri non potest.**

51 **Et quamuis illi text. loquantur expressim de legitimo per oblationem curiæ, ne quis id causetur, tamen & procedit in aliis legitimationibus, præterquam ex matrimonio sequente, vt dicit Ang. in priori loco, & voluit etiam in §. tribus, eod. tit. dum illum tex. loquentem in legitimo per rescriptum intelligit, iuxta per eum dicta, in d. §. & quoniam. & sequitur & commendat Philip. Dec. conf. 393. consilii superioribus diebus, col. 1. vers. sed ad hoc respondetur. Nec id quidem iniuria. nam legitimitas quæ fit per oblationem curiæ, fauorabilior atq; potentior est, quàm quæ per rescriptum, quod & hinc patet, quòd ista non potest fieri existentibus filiis naturalibus, & legitimis, per tex. in §. illud, & §. generaliter, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui. illa fieri potest, per text. in d. l. communium. §. vlt. & d. §. & quoniam variæ: & voluit Bart. & Sal. in Authen. item si quis. C. de nat. lib. Imo. & Paul. Cast. in l. ex facto, in princ. ff. de vulg. & pupil. Alex. in l. necessarius, col. vlt. ff. de acquir. hæred. Maria. Soc. iunior consil. 142. viso puncto cum aliis, col. 5. nu. 33. lib. 1. Et facit quod scribitur in §. vlt. in Auth. de nupt. quod hæc legitimatio curiæ æquiparatur legitimationi sequentis matrimonij, quæ omnium est fauorabilissima. Quamquam scio quibusdam aliis hanc legitimationem, quæ fit per oblationem, videri debiliorem ea, quæ fit per rescriptum, vt videre licet ex Bart. in l. communium. C. de natur. liber. & Angel. in §. & quoniam, per eum text. in Auth. quib. mod. natur. effi. sui. Fran. Aret. in l. Gallus, §. & quid si tantum, col. 15. versiculo circa quartum. ff. de lib. & posthu. & Maria. Soc. iunior, in d. consil. 142. nu. 39. & 40. lib. 1.**

52 **Sed redeundo ad illum tex. & quoniam variæ, per illum dicit Bal. in d. c. per tuas, de maio. & obe. quod si ex statuto masculi repellunt fœminas à successione, aut earum legitimam minuunt, legitimitas per rescriptum id minime faciunt. & idem Bal. in aliis locis, & alij plurimi, quos tibi congesi in rep. d. l. si vnquam, in verbo, suscepit liberos, nu. 98. & quamuis multi, vt hinc possit intelligere hæc esse communem op. vt etiam dicit Philip. Dec. conf. 275. in causa quæ Lucæ agitur, in addi. illius conf. col. pe. vers. superest tertium. Sunt enim nonnulli qui tenent legitimatum ex eo statuto repellere fœminas, quos etiam tibi collegi in d. rep. l. si vnquam, in d. verbo, suscepit liberos, nu. 80. hinc quoque fit, & postea amicus noster intimus Carol. Mol. vsus illo Pythagoræ prouerbio, omnia amicorum communia, in commentariis consuetudinum Parisiensium tit. 1. §. 8. glof. 1. nu. 45. Sed plurimi illorum, vel simpliciter loquuntur de legitimo, vel etiam loquuntur de legitimo per matri-**

simato per principem.

Legitimus plus consequi non possunt, legitimo minus omnium habente.

Sine hi sint legitimi per oblationem cum via sue per rescriptum.

Legitimitas per oblationem fauorabilior est ea quæ fit per rescriptum.

Legitimitas per rescriptum non repellunt fœminas ex statuto.

monium, de quo minime dubium est. Nam & aliis huiusmodi legitimatio est favorabilior, plusque habet ponderis, ut etiam diximus in dicta rep. l. si vnquam, in eadem gl. nu. 71. si hanc opin.

53 Legitimatō que fit matrimonio non reuocatur per natiuitatem filiorum licet de alio dubitatur.

¶ Et ex eo satis patet, quod cum plurimi teneant huiusmodi legitimatōem per rescriptum factam reuocari per natiuitatem liberorum legitimorum, quos & ego quoque cumulaui in d. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 226. verum Dyn. & seq. Minime tamen dubium est eam, quæ fit per matrimonium, non aboleri, ut dicit Bal. in l. cum quis. C. de natur. lib. Cum ibi sit text. sic legitimatos succedere cum legitimis postea natis, de quo etiam diximus in d. gl. nu. 223. quæro 16. vtrum reuocetur. Sed siue illa op. quæ dicit legitimatōem ex rescripto reuocari per natiuitatem legitimorū, siue contraria verior sit: nam & hæc multos habet assertores, ut etiam diximus in eadem gl. nu. 229. sunt tamen maiori. Certe non aduerfatur illi op. quæ dicit, legitimatum per rescriptum etiam ante natiuitatem legitimorū nō succedere in iure primogenituræ ante ipsos legitimos. Nam si primum, haud dubie talis legitimatus non succedet in primogenitura, ut cuius legitimatio renocata est: si secundum, & adhuc non poterit succedere in eo iure, cum plus non possit accipere ex hæreditate, quam qui ex ea minimam partem capit, ut diximus.

54 Legitimatō principis non tantum habet iurium quàm legitimatio matrimonij. Legitimatō a principe non succedit in feudo.

¶ Porro ex aliis multis liquido apparet, legitimatōem à principe factam non tantum habere roboris & virium, quantum quæ fit ex matrimonio: ut non mirum videri debeat, legitimatum ex matrimonio succedere in primogenitura, postpositis his qui post huiusmodi legitimatōem nati sunt: non etiam legitimatos per rescriptum. Nam legitimatus à principe non succedit in feudo, c. naturales, tit. si de feud. contro. sue. inter do. & ag. At legitimati per matrimonium, succedunt, And. l. ser. iac. Bel. Bal. Mart. Laud. Iac. Alua. non semel, & Card. Alexan. & nouissime Matth. Afflic. in 5. not. col. 1. in d. c. naturales, per tex. in §. dubitatum, in Auth. de ince. nupt. & hoc voluit Iac. Bel. & etiam per tex. in c. tãta, vbi & hoc voluit Pan. col. 2. qui fil. sunt legit. Io. And. in c. lator, col. 2. vers. dicit autem, & ibi Ant. Car. Flor. & Pet. Anc. eo. tit. Alber. in rub. C. de nat. liber. col. 1. vers. sed nunquid legitimatus. Cal. sub rub. de feud. conf. 5. an naturales. Bal. in c. quæ in ecclesiarij, col. pe. vers. dubitatur. vtrum naturalis, de consti. & conf. 129. ad euentiam. in prin. li. 3. vbi hanc dicit esse communem op. Panor. in c. innotuit, col. pe. vers. & ex prædictis. Mart. Laud. in c. circa mediū, tit. de leg. Cor. Nicol. Perus. in tract. succes. ab int. in 6. specie filiorum, col. 5. Alex. qui id quoque dicit communiter teneri, in l. ex facto §. si quis rogatus, le 1. col. 9. vers. quid autem in contractibus. ff. ad SC. Trib. Soc. consil. 3. in causa domini, col. 5. vers. præterea in casu nostro, lib. 3. Philip. Dec. conf. 155. cuius superscriptio incipit, an natus ex muliere, col. 2. licet de eo dubitet Bal. conf. 367. quidam tres hæredes, col. 1. li. 5. & contrarium teneat Ang. conf. 29. Titius, col. vlt. vers. item non ob. dictum. & Ro. vt à quibusdam citatur, licet in meo codice non reperit, in l. si quis pro emptore. ff. de vsuc. & Marinus Caramanicus in const. regni, sancimus, de matrimonijs cōtrah. in gl. sed quid de filiis. Et id maxime notandū est ad ea quæ supra diximus in 23. q. nu. 10. tertia ratio, feudū & ius primogenituræ veluti fraternizare, ut sic loquar.

55 Emphyteusis ecclesie non tranfit ad legitimatos. Nisi per matrimonium.

¶ Item licet emphyteusis ecclesie accepta pro se & suis liberis non transeat ad naturales filios legitimatos, ut voluit Bal. in l. generaliter §. cum autem, & ibi Iac. col. vlt. C. de insti. & substi. & idem Bal. in c. quæ in ecclesiarij, vbi supra citauimus, cum concord. traditis per Alex. in d. l. ex facto §. si quis rogatus, vbi supra. & à me supra in tract. Nobilitatis, c. 23. nu. 17. nam & quod. Fallit tamen in legitimato per matrimonium, ex sententia Pet. Anc. consil. 241. ex tenore priuilegij, col. vlt. & Imo. in l. quod dicitur, char. vlt. vers. & per hanc rationem. ff. de verb. oblig. & Alex. vbi supra. & Phil. Dec. in c. cum in cunctis, in princ. col. 2. de elect. & d. conf. 153. col. vlt.

56 Legitimatō per matrimonium habent querelam inoffici. do natio.

¶ Præterea legitimatus ex matrimonio habet querelam inofficiosa donationis, non etiam ex rescripto, ut prodit Bal. in l. i. col. pe. vers. item quæro vtrum filius. C. de iure fisci, lib. 10. Et quamuis legitimati censeantur infames sicut illegitimi, ut voluit Bal. in d. l. generaliter §. cum autem. C. de insti. & substi. cum concord. à me traditis in d. tract. Nobilitatis, c. 15. nu. 17. hoc amplia, & seq. Id tamen non procedit in legitimatis per matrimonium, ut satis patet ex eo quod diximus de feudo. Et ex eo quoque quod huiusmodi legitimati admittantur ad dignitates, ut voluit gl. in d. c. innotuit, in verbo, coniugata, de elec. & satis innuit alia gl. in c. tãta, in gl. 1. qui filij sunt leg. quibus quidem gl. subscribūt Doc. vtrouque. Cald. conf. 2. constitutio, qui fil. sunt leg. & Ang. d. conf. 29. col. vlt. & Ant. in c. per venerabilem, char. ante pe. vers. alius est effectus, eo. tit. & Alex. conf. 5. attentis, col. 1. lib. 7. & Dec. d. conf. 155.

57 Et repellunt. Et dicuntur legitime nati.

¶ Ad hæc huiusmodi legitimati per matrimonium repellunt fœminas exclusas à statuto per masculos, non etiam ceteri legitimati, ex multorum sententia, licet nonnulli dissentiant. De quo videbis quæ scripsimus in rep. l. si vnquam, in verbo, suscepit liberos, nu. 67. hinc quoque, & nu. 81. & quamuis. C. de reuoc. don. Nā & isti legitimati ex matrimonio dicuntur legitime, siue de legitimo matrimonio procreati, etiā in materia stricta & statutaria, ut per d. gl. in d. c. innotuit voluerūt ibi Ant. col. 3. vers. no. gl. quod appellatōe, & Imo. col. 2. vers. & no. ex hac gl. & Pan. col. pe. vers. & ex prædictis.

58 Alia quibus ostenditur legitimatōem effectiorem esse ceteris. Summa huius quæstionis.

¶ Sunt & alia multa quibus facile ostenditur potentiorē esse legitimatōem quæ fit ex matrimonio; quàm quæ fit ex rescripto: sed satis est retulisse quæ memorabilia mihi visa sunt, cætera enim sunt omnibus obuia; de quibus etiam videbis apud Ludo. Gozad. conf. 25. in hac causa, col. j. & vbiq; apud omnes. Si quis autem scire cupiat an legitimatus excludat substitutum, & an rumpat testamentum prius factum, & alia pleraque similia, legat omnino quæ scripsi in d. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, num. 223. vsque ad nu. 263. & iterum in verbo, suscepit liberos, num. 52. vsque ad nu. 83. Sed interim summa postea disputatōis in hac q. hæc est, Primogenitū & naturalē, & legitimū

timū præferri in iure primogenituræ naturali ante genito, sed postea legitimato etiam per matrimonium: atque etiam naturali ante se genito, & legitimato aliter quàm per matrimonium.

59 ¶ Ex quibus satis intelligis filium naturalem primogenitum non eū esse primogenitū, qui ceteris legitimis & naturalibus natu minoribus præferatur, ex statuto vel consuetudine præferente primogenitum: quia licet is sit natu primogenitus, non tamen iure, ut expresse dicit Bald. in l. eam quam, col. ante p. vers. sed pone quod est. C. de fideicommiss. quod haud dubie verum est, ex his quæ diximus. Vnde Titus Liuius lib. 31. de Demetrio Philippi Macedonum Regis filio, Nam & si (inquit) minor ætate quam Perseus esset, hunc tamē iusta matre familiās, illum pellice ortum esse. Constat autem naturales ab intestato non succedere. l. humanitatis. C. de natura. lib. maxime si sint legitimi, auth. licet, eod. tit. Ac ne legitimatos quidem in feudis, nisi ut supra diximus.

Filius naturalis primogenitus natu nō iure. Ex historia.

60 ¶ Quod si nullo alio existente primogenito naturali & legitimo, multi filij naturales simul legitimantur, vel per matrimonium, vel per rescriptum, vel oblationem curiæ, Dubitatū est an illorum primogenitus obtineat ius primogenituræ. Et non obtinere, sed omnes æqualiter succedere tenuit Anto. Rosel. in tract. legitimatōum, col. 30. vers. vbi autem concurrunt, motus quod statutum hunc casum non cogitauit, qui ideo debet remanere in dispositione iuris communis. & Card. Alex. in d. ca. per venerabilem §. quod autem, col. 32. vers. sed dubium posset esse, qui fil. sunt leg. Sed contrarium tenuerunt D. Cirier. in tract. primogenituræ, lib. j. q. 14. col. vlt. vers. vltimam conclusionem: & D. Mol. in consuet. Paris. tit. j. §. 8. gl. j. in 7. q. col. vlt. vers. sed quid si non sunt, quibus accedo.

Quid de multis naturalibus legitimatis nullo legitimo existente.

61 ¶ Sunt autem multi qui in his quæstionibus distinguūt, an statutum loquatur simpliciter de primogenito, an cum ea adiectione, primogenito legitimo, ut scilicet propter eam adiectionem inspiciendum sit tempus natiuitatis, ut videre licet per Flor. in illa disput. incip. Baro. & Ant. Rose. in tracta. legitimatōum, in causa finali, siue effectiua, col. 2. ver. 1. est stat. modo, & alius. Sed ego nihil interesse video, an statutum dicat simpliciter primogenitus, an primogenitus legitimus. nam cum simpliciter loquitur de primogenito, intelligitur de legitimo, etiam si non exprimat. l. generaliter §. cum autem. C. de insti. & substi. cum simil. propterea illa legitimi adiectio siue expressio, quæ per se & tacite satis intelligebatur, nihil omnino operatur. l. 3. & ibi Pet. Cyn. Bar. & alij, ff. de leg. j. Ideo nō im merito hæc quoque differentia reiecit Molin. in consu. Paris. tit. j. §. 8. in 7. q. col. 3. vers. & hæc vera sunt.

An interst. statum loquatur de primogenito simpliciter, an de primogenito legitimo.

62 ¶ Sunt item qui distinguūt, an statutum simpliciter loquatur de filiis siue etiam filiis legitimis, an vero de filiis legitime natis ex corpore legitime descendētibus, ut in primo casu habeant locū diximus, in secūdo vero veniant legitimati etiam per matrimonium. de quo tamē tu vide Host. in c. j. qui fil. sunt leg. And. l. se. Bal. & Aluar. in d. c. naturales, & ibi late Matth. Afflic. in 5. no. col. 2. vers. sed ista conclusio, tit. si de feud. sue. contr. int. do. & ag. Lucam Pen. in Leos qui, col. 7. vers. quarto quærit, tit. de his qui spont. publ. munc. susci. lib. 11.

Quintilian controuersia.

63 ¶ Ad hanc autem nostram principalem quæstionem non nihil pertinet controuersia à Fabio Quintiliano relata lib. 3. c. 6. aut ut alij secant 8. in quo tractat, quot & qui status. Testamenta legibus facta, rata sunt. Intestatorum parentum liberi hæredes sint. Abdicatus ne quid de bonis patris capiat. Notus ante legitimum natus legitimus filius sit: post legitimum natus, tantum ciuis. In adoptionē dare liceat. In adoptionem dato redire in familiam liceat, si pater naturalis sine liberis decessit. Qui ex duobus legitimis alterum in adoptionē dederat, alterum abdicauerat, sustulit nothum: instituto hærede abdicato decessit. Omnes de bonis contendunt. Nothum, qui non sit legitimus, Græci vocant. Latinum rei nomen, ut Cato quoque in oratione quadam testatur, non habemus, ideoque peregrino utimur. Sed ad propositum. Hæredi scripto opponitur lex, & c. Et paulò post, Notho duplex sit quæstio, quod post legitimus natus sit, & quod non sit ante legitimus natus. Prior syllogismum habet, an pro non natis sint habēdi, qui à familia sunt alienati. Altera scripti, & volūtati. Non enim esse hunc natum ante legitimum conuenit, sed voluntate legis se tuebitur, quam dicit talem fuisse, ut legitimus esset nothus, tū natus, cum alius legitimus in domo nō esset. Scriptum autem legis excludet dicens, non utique si postea legitimus natus non sit, notho nocere: ut utique hoc argumento, Finge solum natum nothum, cuius conditionis erit: tantum ciuis. Atqui non erit post legitimū natus. Filius? atqui nō erit ante legitimus natus. Quare si verbis legis stari nō potest, volūtati standū est. Et cætera quæ sequuntur. Ex quibus capere poteris quæ in hanc rē tibi facere videbuntur.

Nothum dicto Græci.

64 ¶ Sed vnum est de quo posset dubitari, quia supra diximus primogenitum nothum legitimatum post natiuitatem legitimi non præferri in iure primogenituræ ipsi legitimo. Quid in filio legitimo ipsius filij nothi? verbi gratia. Quis ex concubina suscepit filium nothum qui postea ex vxore habuit filium legitimum: moritur ille nothus, relicto illo suo filio legitimo: postea pater nothi vxorē duxit ex qua legitimus liberos habuit, & post illius mortē duxit vxorem illam concubinam. Vult nepos illius succedere in iure primogenituræ. nam dicit se nepotem legitimum & ex filio primogenito. Ideoque se esse præferendum patris, iuxta ea quæ late examinabimus infra in 40. quæst. Sed tu dic breuiter tantum abesse, ut hic obtineat ius primogenituræ, ut nec aliquo pacto succedat, ut qui non legitimetur respectu sui aui per matrimonium ab eo contractum cum concubina matre sui patris ante defuncti, ut nuncupatim voluit Guil. Cu. & post eum Bal. & Alber. in l. benignus. ff. de legib. & dicemus infra in 40. q. in 5. ratione pro patruo.

Quid in filio legitimo filij nothi primogeniti.

65 ¶ Nam hic, inquit, deficit persona filij, qua mediante deberent legitimari: ideoque non potest habere locum retractio. l. bonorum ff. rem rat. hab. & l. veluti. ff. de bon. poss. Et bene facit textus

De eadem re.

in l. si ille. C. de Decur. lib. 10. A filio enim debuit hoc beneficium proficisci: ideòq; eo mortuo ces-
sat. nam amotio medij directiui in finem, impedit effectum extremi. l. huic scripturæ. ff. ad leg. Aqu.
& l. qui libertinus. §. posthumus. ff. de ope. li. & l. si ex patronis. §. Iulianus. ff. bo. libe. Nec obstat l. quo-
niam. C. de natur. liber. quæ videtur dicere legitimacionem retrorahit, quia ibi intelligitur quando
in persona patris poterat operari. Hic autem nullo modo poterat. Et huc faciunt multa quæ dixi-
mus supra in 12. q. præsertim verò nu. 13. sic & in simili, & seq.

TRICESIMA QVINTA QVÆSTIO.

1 **T**ricesimoquintò quæro, an primogenitus qui ex statuto vel consuetudine obtinet vel totam
hæreditatem, vel maiorem partem, huiusmodi primogenituræ obtineat & consequatur à
patre, an verò à genere. Multum enim interest, vtrum horum verius sit, vt planè demonstrat text. in
l. cum qui. ff. de interd. Cuius verba non abs re, vt postea patebit, huc adscripsimus, Eum qui ciui-
tatem amisit, nihil aliud iuris adimere liberis, nisi quod ab ipso perueriturum esset ad eos, si intestatus
in ciuitate moreretur, hoc est, hæreditatem eius, & libertos, & si quid aliud in hoc genere reperiri
potest. Quæ verò non à patre, sed à genere, à ciuitate, à rerum natura tribuerentur: ea manere eis
incolumia. Itaque & fratres fratribus fore legitimos hæredes: & agnatorum tutelas, & hæreditates
habituos. Non enim hoc fratres, sed maiores eius eis dedisse.

2 **¶** Ex quibus verbis potest videri ea quæ ciuitas tribuit, non censerì à patre profecta. Ideòque cum
primogenitus hoc ius à statuto vel consuetudine, & sic à ciuitate habeat, consequens est, vt magis
iure proprio quàm hæreditario, id est, nõ tam quia hæres, quàm quia primogenitus est, cõsequi vi-
deatur. Et hoc certè potissimum, cum agitur nõ de cõsequendo eo iure ex morte patris, sed fratris,
aut alterius agnati, qui regnũ, aut comitatũ, aut aliud eiusmodi à maioribus acceperat, vt est in
fine illius l. Et ita expressè voluit Io. Lau. inter conf. Oldr. non ipse Old. vt nõnulli putant, conf. 2. 2. 4.
istæ sunt allegationes, col. 7. ver. hoc autè ius, & Bald. conf. 121. à capite inchoantes, col. pe. ver. modò
facio vnam, lib. 3. vbi quod beneficio progenitorum, & naturæ, non mero iure hæreditario capit. &
Cardi. Alex. in c. j. col. 4. vers. tertio deducitur, tit. de feud. Marchi.

3 **¶** Tamen Oldr. ipse conf. 94. eleganter circa negotium, in 3. dubio, contrarium tenuit, videlicet pri-
mogenitum succedere in regno tanquam heredem, non autem illud iure proprio aut sanguinis cõ-
sequi. Quem sequitur Alberic. in proemio. ff. in §. discipuli, col. 4. vers. & ex prædictis subicicio, cum
multis seq. & in l. pe. col. 2. ver. nunc transeamus. C. de don. inter vir. & vxor. & in d. l. eum qui. ff. de
interd. & releg. & Pet. An. in c. licet, de vot. Lucas Pen. in l. si quis in sacris, ante fi. C. de prox. sacro.
scrin. lib. 12. Panor. con. 12. casus talis est magnificus dominus, col. 4. lib. j. & iterũ in suo vberè & ele-
gantũ con. 3. nitar in præfenti, col. 2. vers. tamen vltra quæsitum, lib. 2. Mart. Laud. in suo tract. primo-
genituræ, col. vlt. ante fi. Soci. conf. 47. facti narratione, col. 2. lib. 3. & Philip. Dec. in l. pactũ quod do-
tali, col. 6. vers. extra gl. addunt moderni. C. de pact. Et idem quoq; voluit ante hos Pet. Iac. loquens
in regno Fran. in arbore successions regni Fran. col. 4. vers. ponamus quòd Philippus.

4 **¶** Mouentur his propemodum rationibus. Prima, ius naturale cetera iura tempore præcessit, vt pa-
tet ex multis legibus, quæ habentur in tit. ff. de iusti. & iur. & in Decretis canonicis j. dist. inter quas
& illud cõperies, regna esse de iure gentiũ, in l. ex hoc iure, eo. tit. At de iure naturali omnes filij nul-
lo ætatis discrimine æqualiter parentibus succedebat, vt dicit Oldr. scripsisse Aristotelè li. 7. Ethic.
& est text. in l. scripto, in fin. ibi, liberos naturæ simul & parentum commune votum. ff. vnde lib. & in
l. cum ratio, in prin. ff. de bo. dam. vbi dicitur, Cum ratio naturalis quasi lex quædam tacita liberis pa-
rentum hæreditatem adiceret, veluti ad debitam successione eos vocaret, &c. cum aliis simi.

5 **¶** Postea verò exigentibus quibusdam rationibus, quas alibi declarauimus, statutum est solum pri-
mogenitũ post mortem patris regnum obtinere. Nec tamen ob id tollitur ratio naturalis, nec veritas
naturæ obumbratur, secundum quam filius primogenitus cum cæteris hæres est patris, arg. l. 2. ff.
de vsufr. ear. rerum, quæ vsu consu. vbi dicitur, quòd naturalis ratio autoritate Senatus commutari
non potest. & l. filio quem pater, in prin. ibi, ne imagine naturæ veritas obumbretur. ff. de lib. & post.
Nec iuri filiationis detrahenda debet ius primogenituræ postea additum, ar. l. j. §. vlti. in fi. ff. si à patri.
quis man. fu. Nam & aliàs quoties lex obligationem introducit, nisi nominatim cauerit, vt sola ea
actione vtamur, etiam veteres eo nomine actiones competere, scribitur ad verbum, in l. quoties. ff.
de acti. & obli. Nec enim propterea iuri veteri derogatũ est. l. qui sepulchra. C. de sepulch. viol. Quod
quidem si obtinet in iure positiuo addito priori iuri etiam positiuo, multò magis in positiuo addi-
to iuri naturali, quod omnino tolli non potest, §. vlt. Inst. de iure nat. gen. & ciuili.

6 **¶** 2. Ratio Dispositio inducta ad excludendas aliquas res vel personas non operatur iuris noui col-
latione. l. ex facto. ff. de hære. inst. & l. legata. ff. de leg. j. & l. cum tale. §. vlt. ff. de cond. & demon. Nam
talis iuris exclusio fit, quò magis certæ personæ à dignitate aliqua excludantur, prout in simili ha-
betur in l. vt gradatim. §. & si lege, & l. rescripto. ff. de mun. & hon. Non verò quò magis alicui ius
nouum conferatur. Nam si ita quis dixerit: Si legitimus nolit esse hæres, tu hæres esto, quamuis
legitimus vi verborum possit excludere huiusmodi institutum: non tamen admittitur ex testa-
mento, sed ex iure intestati aliàs sibi competente. l. si quis ita hæres instituatur, & ibi glos. & Doct.
ff. de hære. inst. Et similiter si dicat, si filius meus decedat sine liberis, tu hæres esto: vel tibi hæredi-
tas restituatur. Nã si filius habet liberos, ij quidè excludunt substitutũ, ex vi cõditionis testamèti, non
tamen sunt ex testamento hæredes, vt no. in l. Lucius, in fi. ff. eo. & l. filius fa. §. cum quis. ff. de leg. j. &
probatum

An primogeni-
tus obtineat
ius primogeni-
turæ à patre,
an à genere.
Quæ probant
à genere obti-
neri.

Ad idem.

Quæ sunt eius
opi.

Quæ sunt con-
trarie opi.

Rationes huius
opi.
Iure natu-
rali omnes filij
æqualiter suc-
cedebant.

Ad idem.
Nec id ius tolli-
tur per statu-
tum præferens
primogenitum
quò minus ex
ipso succedat.

Ad idem.
Dispositio ex-
cludens res vel
personas non
operatur iuris
nouu collatione

probatum in l. ex facto. §. ex facto tractatum. ff. ad Trebel. vbi licet in ea specie liberi excludant sub-
stitutum, non tamen fiscum: quod tamen facerent, si ex testamento admitterentur. & facit text. in l.
Claudius. ff. qui poti. in pig. ha. & in auth. licet. C. de nat. libe.

7 **¶** 3. Ratio hæc est. Is duntaxat in testamento potest grauari, ad quem aliquid ex ipso peruenturum
est. l. j. sciendum. ff. de leg. 3. & l. ab eo. C. de fideicom. Sed filius potest à patre adeo efficaciter grauari,
vt nisi onus iniunctum impleat, iure primogenituræ priuari possit, per c. licet, extra, de voto. Ex
quo sequitur quòd à patre ius ipsum ad filium peruenit: alioquin enim non posset à patre grauari.
Super ista tamen ratione vide quos tibi allegaui supra in fi. 22. quæst.

8 **¶** 4. In omni iure, quod patri tempore mortis ipsius incommutabiliter cõpetit, filius succedit eidem,
& ipso iure est hæres ipsius. l. in suis. ff. de lib. & posth. & d. l. scripto hæredi. ff. vnde legi. & l. j. §. qui in
potestate. ff. si quis omif. cau. testa. & l. liber homo. §. apud Labeonem. ff. de stipul. seruo. Sed certum
est secundum op. quæ præstantior est, de veritate iuris, vt dicit ipse Oldra. quòd si primogenitus an-
te patrem decedat relicto filio, & fratre secundogenito, præfertur ipse secundogenitus nepoti, arg.
l. cum ita. §. in fideicommissio. ff. de leg. 2. & alia iura quæ allegat. Ex quo illud necessariò sequitur,
quòd filio, viuente patre, non fuit ius incommutabiliter quæsitum, alioquin ad filium ipso iure trã-
misisset, per iura supra allegata. Sed tu super hæc ratione vide quæ late dicam infra in 40. q. prin.

9 **¶** 5. Ea quæ filio viuente patre quærentur, eadem retinet post mortem patris, etiam si paternam
hæreditatem repudiet. l. si quis prioris. C. de secund. nupt. & not. in l. vlt. §. in computatione. C. de iur.
delib. Sed si mortuo Rege filius repudiaret hæreditatem patris, mox regnum deuolueretur ad se-
cundogenitum, arg. l. j. §. assignare, & iterum l. 3. §. j. cum duabus ll. seq. ff. de afsig. libe. & cap. j. tit. an
filij vel agnat. & diximus supra in 3. q. prin. Ergo non ob aliud regnum ad filium pertinet, nisi quia
hæres est patris.

10 **¶** 6. Licet legitima sit filio de iure naturæ debita, vt est text. in c. Raynutius, de testa. tamen illam ca-
pit filius vt hæres, & in ea valet institutio, vt voluit gl. ibi, in verbo, legitimam ipsam, & glos. in l. 3. §.
sed vtrum, in verbo, patrimonium. ff. de mino. Ideòq; vt id addas, non potest filius legitimam conse-
qui, si hæreditate abstineat, vt voluit Bar. in l. gerit, col. 5. vers. sed quæro quid si aliquis. ff. de acquir.
hære. & in l. quia poterat. ff. ad Trebel. de quo late Cy. Ray. Alber. Bal. Ange. Saly. Paul. Cast. Alex.
Corne. & recentiores in l. hæres. C. de impub. & ali. substi. Bal. & Ro. in l. j. & ibi Alex. ante fi. C. quã-
do non pet. part. Bal. in l. scimus, in 5. quæst. C. de inof. test. & in l. Papinianus. §. quarta, & ibi Ange. in
§. si conditioni. ff. eo. & in l. 3. ff. de acq. hære. Ang. in l. si pater. C. eo. & conf. 81. subtiliter, Saly. & Paul.
Cast. in l. quoniam prioribus. C. de inof. test. Pet. An. con. 312. ex sola vulgari substitutione. Panorm.
in d. c. Raynutius, ad fi. de testa. Paul. Cast. & Ro. in l. j. ff. de acq. hære. & Corne. con. 119. in præfenti
consultatione col. 15. vers. remanet ergo, lib. 2. Ergo & idem dicendum in iure primogenituræ, quòd
& ipsa legitima est, vt diximus supra in 5. quæst.

11 **¶** Et simile dicimus de feudo, vt videlicet quamuis sit debitum filio, per d. c. j. tit. de succes. feud. ta-
men non potest filius hæreditatem repudiare, & feudum retinere, per text. in ca. j. tit. an ag. vel filij
repu. hære. pote. feud. reti. & in c. filius, tit. de capi. qui curi. vendi. & c. j. de grad. succes. De quo tu vi-
de Host. in summa, tit. de feud. vers. pen. Spec. & Io. An. in eo. tit. §. quoniam, ver. 37. Dy. & Bart. in l. si
patroni. ff. ad S. C. Trebel. Bart. in litem videndum. §. nunc videamus. ff. de peti. har. & in auth. post
fratres, & ibi Paul. Ca. de leg. hære. Iac. Bel. in d. c. i. & ibi And. Ifr. Bal. & alios in tit. an ag. & in capi.
Titius filius, tit. si de feud. fuer. contro. And. Ifr. in c. j. tit. de ali. feud. & in c. i. & ibi Bal. & alios, tit. de
succes. feud. Bal. in l. j. in 2. quæst. ff. de rerum diuis. & conf. 215. proponitur quòd in iustituz, col. 1. in
fin. lib. 2. Alber. in l. tres fratres. ff. de pact. Angel. in §. si verò filiorum, in auth. de nupt. Angel. Imol.
Rom. Paul. Castr. & Franc. Aret. in l. si quis non quasi. ff. de acquir. hæred. Paul. Castr. & Franc. A-
reti. in l. pro hærede. §. quid si tamen. ff. eod. Alex. conf. 19. super eo de quo quæritur, col. j. 2. 3. libro 5.
Fran. Aretin. conf. 14. viso & diligenter considerato, & in 2. dub. Et idem in iure patronatus, vt dice-
mus postea in se. quæst. nu. 1.

12 **¶** 7. Ratio est, vt ad Oldra. & Alber. redeamus. Si primogenitus caperet feudum, non tanquam hæ-
res patris sed iure proprio, & vt sibi omnino debitum, pater non posset primogenitum ex causa pri-
uare feudo. quod & omnino falsum est, vt patet ex iis quæ late diximus supra, in 21. quæst.

13 **¶** 8. Primogenitorum successio est introducta propter bonum publicum, contra omnes regulas iu-
ris communis, quæ nolunt vnum filium admitti, & alios excludi. l. maximum vitium. C. de lib. præ-
teri. & §. hinc lex, in authent. de tri. & semif. Licet ergo lex vel consuetudo deferat regnum primo-
genito, intelligendum est vt hæredi, quia non debemus recedere à regulis communibus, nisi quate-
nus statutum reperitur. l. præcipimus. C. de appella. sed in ea re non reprimus recessum à iure com-
muni, nisi vt dignitas deferatur primogenito, per dictum c. licet, de voto. Ergo in aliis debemus sta-
re iuri ipsi communi, vt videlicet deferatur iure hæreditario, & non proprio, sicut alia bona.

14 **¶** Deniq; vt summoueamus omne dubiũ, est text. de hac re apertus in d. c. licet, in illis verbis, pater
na te reddas successione indignum, & hæreditatis emolumento priueris. Nam ibi agitur de succes-
sione regni quam paternam vocat veluti à patre accipiat, nedum à genere. Sed & hæreditatem
quoq; appellat, vt ostendat tanquam hæredem filium primogenitum, de quo loquimur, accepisse.

15 **¶** Non obstat (inquiunt Oldr. & Alber.) d. l. eum qui. ff. de inter. & releg. Imò magis pro hac parte fa-
cit. Inibi enim cauetur, ciuitatis amissionem adimere liberis, quod à patre ipso ad eos esset prouen-
turum,

Non grauatur
qui non bono-
ratur.

Filius ipso iure
hæres est in om-
ni iure quod
patri tempore
mortis incommu-
tabiliter cõ-
petit.

Filius post mor-
tem patris reti-
net quæ sibi cõ-
mune quæritur
iure etiam si hæ-
reditatem repu-
diat.

Legitima iure
naturæ debita.
Eum tamen ca-
pit filius vt hæ-
res.

Feudum est de-
bitum filio. Fil-
ius tamen hæ-
reditatem repu-
dians feudũ
non retinet.

Ab absurdo.

Primogenito-
rum ius pro-
pter bonum
publicum con-
tra regulas iu-
ris communis.

Responsio ad
contraria.

turum, si intestatus in ciuitate decessisset. **Constat** autem quod si Rex intestatus moriatur, ad filium primogenitum perueniet hereditas illius, non solum quia de genere est, sed quia filius est, & quidem iure filiationis. Si enim filius eius patris non esset, regnum non haberet quamuis esset de genere. Ex quo (inquiunt Oldra. & Alber.) patet, quod de genere esse, non est per se causa, ut regnum obtineat, sed esse filium est causa proxima & immediata. Secunda autem pars illius loquitur de his quae a patre nunquam administrata sunt vel possessa, & in quibus non potest dici haeres ipsius patris, qui ciuitatem amisit, aut certe loco haeredis, aut etiam effectu haeres censendus. Quae responsio quantum ei l. satisfaciatur, aliorum sit iudicium.

16 **Ad idem.**

¶ Nec similiter obstat, dicit Marti. Laud. in d. tract. primogeniturae, ad si. quod ius primogeniturae defertur ex prouidentia superioris, vel ex iure consuetudinario. Nam nihil ob id fecius illud consequimur iure hereditario, ut patet in feudo quod debetur ex prouidentia superioris. c. j. §. cum vero Conradus, tit. qui feu. dar. pos. tamen defertur iure hereditario, per d. c. j. de grad. succes. & supra late diximus. Et vide quid dicam in seq. q.

17 **Sententia de regno lata contra patrem nocet primogenito non uocato. Sententia ei nocet qui alteri succedit in uniuersali regimine.**

¶ Ex quibus illud continuo sequitur, sententiam de regno latam contra patrem adferre praedictum primogenito non uocato, cum sit ipsius haeres, per tex. in auth. de iureiur. a mori. praestit. Et ita in specie voluerunt Oldr. & Alber. ubi supra. & Mart. Laud. in d. tract. col. pen. ver. an autem si feratur sententia. Quam rem ultra praedicta confirmat Oldr. procedere, etiam si primogenitus non diceretur haeres patris. Nam qui alij succedit in uniuersali regimine & administratione bonorum seu iurium, siue etiam in certa parte per modum quotae, licet is reuera non sit haeres, nec causam habet a praedeceffore, sortitur tamen haeredis effectum, in eumque transferuntur actiones, & actiua & passiuae: obstatque ei sententia aduersus praedecefforem lata, etiam si contra voluntatem praedecefforis succedat, ut licet videre in episcopo, & oeconomio, cui patrimonium pauperibus relictum distribuendum lex defert. l. si quis ad declinandam. §. licentiam. C. de epif. & cler.

18 **Et filio exheredato. Et ei cui hereditas restituitur.**

¶ Et uideri quoque potest in filio etiam exheredato, vel alio quocunque, cui ex Senat. Treb. hereditas est restituta. l. si filius. ff. quod cum eo, & l. si necesse. §. vlt. ff. de bon. libe. & l. j. circa prin. ff. ad Treb. Et in fisco, cui alterius bona omnia, vel ipsorum quota quaedam est publicata. l. si marito publico iudicio. ff. sol. matr. & l. 2. C. de vi publ. Et in eodem fisco contra voluntatem defuncti, ex legis tamen permissione succedente. l. cum fisco. ff. de S. C. Sylla. & l. Marcellus. §. vlt. ff. ad S. C. Trebel. & l. quaedam testamentum. §. j. ff. de leg. 1. Et in praetalo in beneficio succedente in regimine & administratione, qui ex contractu sui praedecefforis tenetur. c. j. extra, de solut. Et cui sententia contra praedecefforem lata nocet. c. cum inter, de sen. & re iud. & c. cum olim, de praescrip. Comparatur enim praetatus successor haeredi. d. c. 1. de solut. quamuis tamen a praedeceffore causam non habeat. c. Moyfes, & c. apostolica. §. q. 1. & c. 2. & ibi Io. Mo. post prin. Io. And. Domi. & Philip. Fran. omnes ad fin. vt lit. pen. Inno. & Io. And. in c. ex parte, vterq; in verbo, sublato, post prin. de arbit. Ia. Mo. in c. indemnitate, col. 2. ver. sed ius non habet, de elect. lib. 6. & in c. si tibi absentis, col. 2. ver. item dices, de praeb. eo. lib. 6. Anto. in c. cura, ver. nota tamen, de iure patr. Imo. in c. vlt. col. 2. ver. potes dicere, de praescrip. Panor. in c. cura, col. 2. de iure patr. Alex. con. 213. viso, col. 4. ver. vel secundum, lib. 2. Bar. inter conf. Lauren. Calca. conf. 28. illud in medium, col. 6. & ipse Calca. conf. 124. in causa R. col. 6. ver. nec ob. late D. Col. Guy. qui & alios citat in pra. sancti. tit. de pacifi. pos. in verbo, possedit, Step. Bertr. qui & alios allegat, dicitque procedere, etiam si beneficium fuerit collatum per resignationem, siue renuntiationem praedecefforis, conf. 250. viso processu causae, col. 2. ver. tertia ratio, lib. 2.

19 **Reges possunt facere donationes dignitatem regiam grauius non laedentes. Etiam non obseruatis legum solennitatibus.**

¶ Addunt & Oldr. & Alber. paulo ante finem. quod Reges & principes possunt facere donationes & alienationes dignitatem regiam grauius non laedentes, tenenturque eas filius regni successor obseruare, per text. in c. abbate sane, de sent. & re iud. lib. 6. & no. in c. intellecto, de iureiur. Alias enim, si id facere non possent, ut subdit ipse Alb. in dicto procemio, miserima esset eorum conditio, & prope seruilis, qui neque inter viuos donare, neque in testamento legare possent ob primogenituram filiorum. Subiungitque id ubique fuisse obtentum. Imo vero possunt princip. facere donationes, non obseruatis iuris solennitatibus alias requisitis, ut patet in l. donationes quas diuus. C. de dona. inter vir. & vxor. & in l. sancimus. C. de donat. & late diximus supra in tractatu praecedenti Nobilitatis, c. vlt. nu. 47. & huc quoque. Ideo si donationi per Regem factae, & per quam contrahere dicitur, per l. si donationis. C. quod metus cau. cum concordantibus a me traditis, in nostris Legibus Coniugalibus, in gl. 3. nu. 42. contra tamen, & seq. tenetur stare primogenitus. Eadem ratione tenetur etiam stare gestis in iudicio, cum in iudiciis quasi contrahere dicamur, per l. 3. §. idem scribit. ff. de pecul.

20 **An contra Regem transeant in successores.**

¶ Quibus adde quod in eadem sententiam scribit Bal. in c. vlt. ante si. extra de sent. & re iud. quod Rex potest donare res ad regnum pertinentes, & obligat successorem: quod intelligit de rebus particularibus non reseruat Regiae dignitati. Et con. 159. super eo quod quaritur, col. j. lib. 3. quod etiam in regnis, quae non transeunt ad haeredes per successionem, sed electione deferuntur, contractus Regum, qui contrahunt nomine suo & regni, non finiuntur morte illorum, sed in successores transeunt, per §. illud, in authen. Consti. quae de digni. & c. si gratiose, de rescrip. libro 6. Nam regnum continet in se non solum territorium materiale, sed & ipsum regni populum, cuius circumscrip. obedientia Rex non potest diu regnare l. 2. §. exactis. ff. de origine iur. & haec quidem vera sunt, ut subdit Bal. nisi Rex enormiter laederet ipsum regnum, per not. in Authent. quo. op. ep. & cleri. in prin. & in d. c. intellecto, extra de iureiur. & in cap. grandi, de sup. negl. prelat. lib. 6. Et nisi etiam in quibusdam contract

contractibus, qui ex natura sui transmissionem non recipiunt.

De eadem re.

21 ¶ Vnde sciendum est, inquit, quod utrum dispositio Regis sit realis, an personalis cognoscitur pluribus modis. Primum ex forma. Nam si tenor scripturae facit mentionem successorum ex vtraque parte, ista dispositio est in rem scripta, & transit in successores vtriusque, siue loquamur de successoribus iure hereditario. l. iuris gentium. §. pactorum. ff. de pact. siue de successoribus dignitatis & administrationis, per not. in cap. i. tit. qui. succes. tene. & c. vlt. ne. prael. vic. suas, & in aliis iuribus ibi citatis. Et expressum est in contractibus Regum, quod transeunt ad successores in regno, si celebrati sunt nomine dignitatis, in c. abbate sane, in prin. de re. iud. lib. 6. & per Inno. in d. c. intellectu.

De eadem re.

22 ¶ Nec mirum, ut subdit, quia in regno debet considerari dignitas, quae non moritur, & etiam uniuersitas siue respública ipsius regni, quae etiam exactis regibus perseuerat. Non enim resp. moritur, ideo non habet heredem, quia semper uiuit in semetipsa, ut legitur & no. in l. 1. §. vlt. ff. si quis ius dic. non obtemp. vnde intellectuualiter loquendo non est mortua persona contrahens, scilicet ipsa respub. regni. Nam verum est dicere quod respub. nihil per se agit, sed qui regit rempublicam, agit vi reipub. & dignitatis sibi a repub. concessae. Porro duo concurrunt in Rege, persona & significatio. Et ipsa significatio, quae est quoddam intellectuuale, semper est perseuerans aenigmaticae, licet non corporaliter. Nam licet Rex deficiat, nihil ad rumbum, ut ipse loquitur. Nempe loco duarum personarum Rex fungitur. l. tutorem. ff. de his qui. vt indig. & persona Regis est organum & instrumentum illius personae intellectuualis, & publicae. Et si promissor decedat sine haerede, non tamen cessat promissio, ut not. in l. 1. §. planè. ff. de p. & l. Stichum aut Paphilum, in prin. ff. de solut. & l. postquam. ff. de l. nom. cauea. & l. ex facto. §. vlt. ff. ad Treb. & l. si quis haeredem, in prin. ff. de admin. tut. & l. sancimus. §. cum autem. C. ad Trebel. Tandem subdit, Ex his manifestè concluditur, quod dictus contractus est transitorius ex forma, ac etiam ex dignitate & autoritate concedentis, necnon ex ipsa republi. representata. Deinde respondet quibusdam quae in contrarium possunt allegari, ut ibi late per eum.

De eadem re.

23 ¶ Quod si plenius scire velis an princeps ex suis contractibus obligetur, & possit obligare suos successores, vide tex. in c. non liceat. r. q. 2. & in c. quia iuxta. 16. q. j. & gl. vtrouique. & in c. vlt. & ibi etiam gl. pen. & vlt. de rescri. li. 6. Guid. Suz. Cyn. & Bal. post antiquiores, in l. digna vox, verbi. modò iuxta hoc. C. de legi. Bar. in l. prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. Alb. in l. j. col. pe. & vlt. ff. de offi. procu. Casar. Bald. in l. j. in princ. & ibi etiam alios, maxime Iaf. col. 3. ubi loquitur de regno quod defertur ad primogenitum. ff. de const. prin. & in l. pe. C. de bonis quae lib. & in l. donationes quas diuus, & ibi D. Io. Igne. in repe. col. 2. & seq. C. de don. inter vir. & vx. & eundem Bal. in Auth. qui se patris. col. pe. ver. & adde quod no. & ibi Rom. col. vlt. ver. item in quantum ponit, an princeps. C. vnde liberi. & in c. j. in prin. & iterum ver. quarunt docto. tit. de natur. feud. & in c. j. tit. qui. succes. tene. & in c. j. in verb. successorum nostrorum. tit. de pace Constan. & in c. vlt. ad si. extra de re iudi. & conf. 271. casus consilij talis est, dominus Ferrandus, li. 1. & con. 371. verba Cy. lib. 3. Ant. in c. 1. in 4. no. & ibi alios post eum, praefertim Fely. & Philip. Deci. extra de probati. Io. Ana. in d. c. vlt. col. antep. ver. quod autem in contractu principis, ne praela. vices suas. Mart. Laud. in tract. de princ. conclus. 137. Alexad. conf. 16. in causa & lite, col. pe. ver. quoniam etiam, lib. 5. Ange. Aret. in §. cum filius, col. j. ver. deinde ista regula. In tit. de haere. quae ab inte. defer. Fran. Aret. in l. quoties, col. j. ff. de acq. har. Corne. con. 278. cuius nomè, col. j. ver. cum igitur, li. 3. Ludo. Bol. conf. 6. reuerendissimus, col. antep. in si. ver. accedat pro confirmatione. Iac. a S. Geor. in tract. seu. in verbo, princeps Pedemontium, col. 2. ver. sed an princeps. Iaf. conf. omnium. i. quauis praesentium, col. 2. ver. circa secundum, libro primo, & iterum conf. 227. Carolus, col. 6. ver. quindò facit, eo. lib. 1. & Steph. Bertr. conf. 1. nu. 75. & seq. & nu. 151. lib. 1. & Matthae. Afflic. deci. Neapo. 17. regia curia, nu. 5.

An princeps possit alienare unam ex suis ciuitatibus inuitis subditis et in praedictis cum successorum.

24 ¶ Et an etiam princeps possit alienare vnam ex ciuitatibus, aut aliis rebus regni in praedictum successorum, vel etiam inuitis subditis, videbis apud plurimos ex iis quos citavi in praecedenti versic. & praeterea Inn. Host. Io. And. Ant. Imo. & Panor. in c. dilecti, de maio. & obed. eundem Inn. & alios in d. c. intellectu, de iureiur. Spec. tit. de instr. edi. §. nunc autem, ver. vlt. & ibi Io. And. in addi. Alber. Rosa. in procem. ff. §. discipuli, col. 4. ver. & ex praedictis subiicit quaestionem, & multis sequen. maxime vero col. 6. ver. sed quare quarimus. Bar. con. 196. ciuitati Camerini, in j. dubio. Bal. in procemio C. col. 2. ver. modò ista quaestio, & id praedictis feudo. col. 7. ver. expedita diffinitione & in c. in generali, tit. si de feud. fue. contr. inter do. & agn. ubi loquitur de rege Franciae, & in c. si quis, tit. quo tempore mil. & in c. licet causam, col. 3. ver. item no. quod ecclesiae, & 2. ver. seq. extra de prob. Paul. Cast. cont. 70. quia frustra, col. 3. in 2. dubio, lib. 1. Io. Ana. conf. 81. viso instrumento, prope per totum. Iaco. Aluar. in c. 1. col. vlt. ver. quare an Rex, tit. qui feud. dare pos. Alex. con. 1. ponderatis, col. 5. ver. praemissis non ob. lib. 5. & con. 24. simili exordio, col. vlt. eo. lib. 5. Soci. con. 7. super quaestione, col. j. lib. 3. Guid. Pap. loquentem nuncupatim de Rege Franciae deci. Delphi. 239. Rex Franciae. Fran. Curt. l. uniorè cor. li. 174. sacratissima, col. 4. ver. aggrediar nunc, lib. 2. & Iaf. conf. 56. col. j. nu. 1. & iterum col. 2. ver. in primis ergo, lib. 1. Anto. Corset. in tract. de pote. & excel. reg. quaest. 4. & iterum q. 62. & rursum q. 98. ubi etiam tractat an ipse Rex qui alienauit, poterit reuocare. & Fabia. in tractatu empti. & vendit. in 11. quaestione 3. q. princ.

An reges teneantur solvere debita regum quibus successorum.

25 ¶ Ex illis item quae supra dicta sunt facile colligitur, Reges & principes esse obnoxios exolendis nominibus ac debitis eorum, quibus in regno successerunt, siue sint filij, siue alij agnati. Nisi forte quantum ad agnatos pertinet, regnum teneretur in feudum, propter distinctionem, quae fit in c. j. tit. an ag.

an ag. vel fili. & ibi planè Doct. Nam & aliàs quoq; principes ex contractibus superiorum principum obligantur, quando ij sunt qui non per electionem assumuntur, sed per successionem, & iure sanguinis, vt supra latè diximus.

26 De eadem re. ¶ Et ea quidem maximè locum obtinent, si fuerint debita ex regni commodo contracta. Id enim semper procedit, etiam si non per successionem sanguinis, sed per electionem regnum ad successores perueniat, per id quod in simili no. in c. l. de solut. & ibi glos. & Docto. Videant igitur num rectè agant qui & animis & auribus regum nostrorum ingerunt, non eos teneri luendis superiorum Regum nominibus. Dum Ludouicus 12. regnum nostrum moderaretur: vrbs quædam, cuius nunc non subit recordatio, ab eo repetebat munimenta quædam bellica (vulgò bombardas vocant) quæ Carolus Rex. vti asserant, ex ea mutuò acceperat. Responsum est non esse Ludouicum Regem hæredem Caroli, proinde non teneri earum restitutioni.

27 An primogenitus soluere tenetur debita patris pro portione hereditaria. ¶ Sequitur denique ex iis quæ diximus, primogenitum teneri ad soluenda debita patris pro portione, quam consequitur iure primogenituræ: nempe qui eam consequatur tanquam hæres, vt si duas partes in hæreditate habeat, & duas quoque partes debitorum exoluat. nam debita pro portionibus hæreditariis sunt exoluenda. l. i. C. si cert. pet. & l. pro hæreditariis, quæ est 2. C. de hære. acti. & ibi concord. in glos. Nec est quòd his obiici possit, quod præterea scribitur in d. l. i. si cert. pet. debita non esse soluenda pro æstimatione rerum prælegatarum, quia explorati iuris sit onera ad hæredes pro portionibus hæreditariis, non pro modo emolumenti pertinere. Ita enim ibi scribitur. Quia fautor si quid sit prælegatum vni ex hæredibus, id non pertinere ad onus hæreditarium. neque enim id auget portionem, siue quotam hæreditatis, nec pro maiori parte dicitur hæres, qui prælegatum recipit. veluti si testator prælegat Titio domum, eumque, & Sempronium, & Mauium æqualiter in reliquis bonis hæredes instituit. Certè Titius licet prælegatum acceperit, non est hæres, nisi pro tertia, & cæteri singuli etiam pro tertia parte. At in casu nostro, quod primogenitus plus cæteris capit, non capit iure prælegati, sed iure successorio, vti dicemus, idè què cum in duabus portionibus succedat, duas quoque partes onerum exoluat.

28 ¶ Et ita nuncupatim tenuit D. Ciricus huius nostræ curiæ Consiliarius laudatissimus in tracta. primogenituræ lib. 2. in 5. quæst. Cuius sententia mihi placet, tum ex iis quæ diximus, tum quoque ex his quæ dicemus, 3. nu. seq. Licet D. Moli. in Consuet. Paris. tit. 1. §. 11. col. 4. ver. quæro vtrum primogenitus, & alius multis seq. tenuerit contrarium. Quam opin. si sequeremur, vide quid inde sequeretur. Nempe ipsum primogenitum ad nullam partem debitorum teneri, sed alios fratres ad omnia debita teneri. Nam primogenitus, quicquid haberet iure primogenituræ, id totum ex genere haberet, & sic iure proprio, & non hæreditario: si vera esset prior illa opin. quam supra adduximus in princ. huius quæstionis: eadem enim esset totius ratio ac partis, cum id totum habeat iure primogenituræ, nec quicquam teneatur conferre, vt dicemus infra quæst. 51.

29 De eadem re. Si mobilia deferuntur aliis, & immobilia aliis quomodo ij tenentur satisfacere creditoribus. ¶ Et hoc perinet alia quæstio in simili tractata ab Albe. post Guil. Cu. in l. hinc quaritur. §. potest, qui est 1. ff. de pecul. & in tract. statutorum, 2. parte, q. 105. sed pone statuto, ver. quid si ex forma, quòd si ex statuto bona immobilia veniant ad proximiores ex parte patris, mobilia ad proximiores matris, quærebatur quomodo tenerentur satisfacere creditoribus. Et videtur (inquiunt) quòd si credita respiciunt immobilia, soluentur de immobilibus à proximioribus patris: si mobilia, de mobilibus à proximioribus matris, per tex. in d. l. hinc quaritur. §. 1. & in l. si certarum. §. 1. ff. de testa. milit. Sed vt dicunt, ea iura loquuntur, quando tempore contractus erant duo patrimonia, sed in casu illius statuti vnicum erat patrimonium. Nam paganus licet habeat bona in diuersis locis, non tamen habet diuersa patrimonia, sed vnicum. l. iuris peritos. §. cum oriundus. ff. de excu. tut. Et concludunt quòd bona omnia debeant æstimari, & secundum æstimationem eorum creditoribus satisfieri, vt scilicet qui plus habet, plus soluat, per l. Celsus. ff. de relig. & sumpti. fune. vbi scribitur, quoties mulier decedit, ex dote quæ penes virum remanet, & cæteris mulieris bonis pro portione funeranda est. & l. si vir vxori. ff. ad leg. Falci. vbi tex. est in eandem sententiam.

30 De eadem re. ¶ Subdit tamen Alber. in d. q. 105. 2. parte statutorum, quòd idem Guil. in auth. hoc ius porrectu. C. de sacros. eccl. videtur tenere, quòd isti debeant soluere æqualiter, nullo æstimationis habito respectu. & de hoc ipsum Alber. scripsisse in d. auth. in ver. & ex prædictis soluit, sed ego in eo loco nihil de hac re reperi. Et hanc postrema opin. videtur sequi Pau. Cast. in d. §. potest. quia (inquit) videntur esse æqualiter hæredes, quantum ad ius hæreditarium: alias autem res videntur habere iure prælegati, ex dispositione statuti, quod non disponit super iure, sed super rebus corporalibus. arg. l. ex facto proponebatur, vers. vnde scio. ff. de hære. instit. Et sic, inquit, æqualiter tenebuntur, licet bona æqualiter non habeant, per illam leg. Et hoc si erant æquales in gradu, ita vt de iure communi admitterentur ad hæreditatem. si autem erant inæquales in gradu, tunc proximiores erunt hæredes in solidum: tamen alij habebunt mobilia vel immobilia. Et qui sunt hæredes, debent conueniri, non qui habentur loco legatarij. l. quoties. ff. de hære. instit. Hæc propè Pau.

31 De eadem re. ¶ Ego autem priorem opin. semper secutus sum, vti etiam secuti sunt Raph. Fulg. in d. §. potest in fin. vbi id dicit esse satis conueniens, & neminem Doc. contradicere. Alex. con. 31. viso titulo quæstionis. col. 3. vers. & ad ostendendum, li. 11. quod reperitur conf. 111. lib. 4. & Jac. à S. Geor. in tract. de Roydis, col. 7. vers. & quia ista solutio. Et confirmatur ex alia eiusdem Guil. Cu. deci. in l. 2. in prin. ff. de cap. dim. quòd quando propter publicationem bonorum existentium in diuersis territoriis quilibet fiscus capit

capit bona sui territorij: æs alienum inter eos diuidetur non pro modo territorij, nec pro virili, sed pro rata bonorum ad quemlibet fiscum pertinentium, per illum tex. & in d. l. Celsus, & seq. vsque ad l. sic pro rata. ff. de relig. & quod in simili dicitur in l. sed & si lege. §. quod autem quis. ff. de peti. hære. Et facit text. optimus, vt ipse dicit, in l. vlti. C. de debet. ciuit. lib. 11. Et eum sequitur Alberic. in d. l. 2. ver. ex prædictis concludo, de capi. dimi. & in l. si fideicommissum. §. tractatum, vers. & faciunt etiam. ff. de iudi. vbi id non adèdè clarè dicit. & Alex. & Jac. à S. Geor. vbi supra.

32 ¶ Hæc principalis quæstio, an scilicet primogenitus teneatur solum pro virili, an pro modo bonorum, agitata fuit in magna Camera Inquæstarum, quas vocant, relatoe amico nostro vnico D. Michaële Hospitali, Consiliario huius curiæ integerrimo, doctissimo, & vt vno verbo absoluam, omnibus numeris consummatissimo fuitq; ea quæstio paribus suffragiis calculisque adæquata, vulgò partitâ vocant, cum scilicet sententiæ fuerunt æquo numero (sic enim loquitur M. Celius lib. 8. epist. familia. Ciceronis epist. incip. & si de Repub.) posteaq; in tertia camera iterum relata ad Curiam: tandem frater primogeniti obtinuit, vt pro æstimatione bonorum in quibus successerat tantum, pro virili debita solueret. Idèq; maxime propter quasdam clausulas in contractibus maiorum suorum appositas, mansitq; integrum in aliis causis vt disputaretur, an primogenitus & cæteri fratres soluerent debita pro virili, an pro rata bonorum: nam ea quæstio inter alios vertebatur, cui nolebat curia facere præiudicium, præsertim cum causa de qua agebatur, alio iure poterat defini.

De eadem re. Michaelis Hospitalis.

TRICESIMASEXTA QVAESTIO.

1 Tricesimosextò quæro, stante ea consuetudine, quòd primogenitus succedat cæteris exclusis: Nunquid solus primogenitus etiam obtineat ius patronatus in beneficio, cæteris etiam exclusis. Breuiter dic quòd sic. Nam cum ius patronatus ab hæreditate veluti gubernetur, vt qui hæres est, illud obtineat, qui non est, non obtineat. c. cum seculum, & ibi Ant. Panor. & alij extrâ de iure patr. & no. etiam Inn. in rub. eo. tit. & in c. j. & ibi etiam Panor. & cat. eo. tit. Card. Flo. post alios in cle. plures, in 6. & 7. q. eo. item tit. & in rub. ex. eo. tit. col. vlt. ad fi. cum aliis multis concord. collectis à Cesare Lambertino in tract. de iure patro. in 17. artic. 2. q. prin. 2. partis lib. 1. Idè primogenitus, qui hæreditatem solus obtinet, solus quoq; hoc ius nascitur. Ita voluit Io. And. in c. ex insinuatione, & ibi Cardin. Flor. Petr. Anc. & Panorm. extrâ de iure patro. ad hoc referentes tex. ibi. & idem Petr. Anc. in d. c. cum seculum, & ibi quoq; Panor. col. 2. ver. 2. habes notare, per tex. ibi Philip. Dec. in l. partu. col. 6. vers. extrâ gl. addunt. C. de collat. & Albert. Brunus in tract. statutorum sceminas à successione repellentium, art. 8. q. 2. 4. Laurus de Palac. in eod. tract. col. vlt. Do. Bene. in repe. c. Raynuitus, in verbo, in eodè testamento relinquens. le. 1. nu. 143. & Lambert. vbi supra, & iterum in 9. art. eiusdem quæst. si modò, inquit, valeat cõsuetudo solum primogenitum admittens ad successionem. De quo nos supra latè diximus in 4. q. quod multum facit ad præcedentem quæstionem.

An primogenitus solus succedat ex statuto, solus etiam obtineat ius patronatus.

2 ¶ Simile est quòd si ex statuto vel cõsuetudine scemina dotata non succedit, ius patronatus ad eam non transit, sed ad masculos tantum, vt voluerunt Pet. Anc. & Pan. in d. c. ex insinuatione, eo. tit. Card. Flor. in rub. eiusdem tit. in 8. q. Fede. Sepen. conf. 111. quæstio talis est, an dicebasus, col. 9. in paruis, vers. item quaritur an filius, vbi hoc dicit ita seruari cõsuetudinem optimam legum interpretem, Panor. con. 54. casus contingentia talis est, quidam Iacobus ad fin. l. i. & Laurus à Pallacis in d. trac. col. vlt. & nouissime Rochus Cur. in tract. de iure patr. in verbo, ipse vel is a quo causam habuit, in 6. q. Qui quidem omnes ferè & illud dicunt, filium qui renuntiat hæreditati non obtinere ius patronatus: licet contrarium videatur voluisse gl. in c. constitutum. 16. q. 1. & in c. considerandum. 16. q. 7. in eam rem trahens leges, quæ id in iure patronatus respectu libertorum statuunt. de quo vide plenè per Panor. in disput. incip. Augerio.

Si scemina ex statuto repellatur à successione, & à iure quoque patronatus arcetur.

3 ¶ An autem ius ipsum patronatus diuidatur in stirpes, an in capita, quod nonnihil ad hanc nostram quæstionem pertinet, vide gl. in c. si plures, in verbo, communi, & ibi Archi. 16. q. 7. Inno. Host. Ioan. And. Ant. Pet. Anc. Card. Flor. in cap. 1. extrâ de iure patro. Pet. Anc. conf. 355. cuius est initium, viso puncto, in 1. dubio. Pan. d. con. 54. col. 3. li. 1. Alex. in addi. Bar. in l. vt iuriturandi. §. si liberi ff. de oper. liber. Et quauis nonnulli tulerint in capita altera opin. quæ hæredes admittit in stirpes videtur approbari in cle. 2. de iure patro. de quo ibi latissimè Imo. in prin. & Card. Flor. in 2. q.

An ius patronatus diuidatur in stirpes, an in capita.

TRICESIMASEPTIMA QVAESTIO.

1 Tricesimoseptimò consequenter quæro, si ius patronatus ex consuetudine præscripta, aut aliàs spectet omnino ad primogenitum, siue seniore domus. Si iste senior vendit partem suam castri, ratione cuius competit huiusmodi ius patronatus, vtrum id ius transeat ad emptorem, an ad alium primogenitum, vel seniore familiæ post hunc venditorem. Super qua quæstione aditus ipse Card. Flor. respondit, conf. 48. cuius est caput, quidam nobiles: id ius non tranlire in emptorè, per regulam c. privilegium, de reg. iur. li. 6. vbi privilegium personale extinguitur cum persona, tanquam id teneat vicem priuilegij competentis seniori domus, quòd in alium transmitti non potest. Igitur cum desinat competere huic seniori qui vendidit, nec transeat in emptorè cum ea prærogatiua: consequens est, vt seqvès senior ius id habeat. Et nonnihil ad id faciunt quæ scripsimus supra in 3. q. prin. 2. par. 1. lib. & iterum in 16. artic. 5. q. prin. d. 2. partis 1. lib. Et in posteriore loco posteaquam ipsius responsum retulit, ita tandè in hac re distinguit. nam aut cõsuetudo disponit seniore familiæ siue parentela præscribere, & tunc procedat dictum Card. vt scilicet donec superest quispiam ex huiusmo-

An ius patronatus cõpetens primogenito transeat in emptorem.

di familia, is habeat ius praesentandi ante alios extraneos, etiam si illis sit senior. Sed si consuetudo haberet ut senior patronus id ius praesentandi habeat, tunc emptor, si sit ceteris senior, praesentabit, non autem si iunior.

TRICESIMO OCTAVA QVAESTIO.

An valeat consuetudo deferens ius patronatus soli primogenito ceteris fratribus aequaliter succedentibus. Quid autem requiratur ad probationem huius consuetudinis.

Tricesimo octavo consequenter quoque quaero, an si omnes filii succedant aequaliter valeat tamen consuetudo huiusmodi deferens ius patronatus soli primogenito. Et certe Card. Floren. cons. in praecedenti quaestione allegato, satis innuere videtur valere. Et id nuncupatum respondit etiam Rom. cons. 368. praesens consultatio, col. 1. in 2. dubio.

Sed dicit ipse Rom. eam consuetudinem esse admodum probatu difficilem. Primum enim ea est contra ius commune, quod defert id ius omnibus haeredibus, non soli primogenito. ca. si plures, & cap. filiis vel nepotibus. 16. q. 7. & cle. si plures, de iure patro. Igitur ad eius praescriptionem requiritur de iure Canonico tempus 40. annorum, ut concluditur in c. vlt. de consue. & in c. vlt. eo. tit. libr. 6. & in c. consuetudo. 12. di. licet aliter sit de iure civili, ut no. in l. de quibus. ff. de leg. & in l. 1. & 2. C. quae sit long. consue. Requiritur etiam quod ex certa scientia patriae, & non per errorem iuris fuerit introducta, ut concludit gl. in d. c. vlti. Nam cum consuetudo sit tacitus populi consensus l. sed ea qua. ff. de legi. si error sit, excluditur consensus. l. si per errorem. ff. de iuris. om. iudic. Requiritur praeterea populum usum fuisse ea consuetudine non semel, sed saepius animo consuetudinis introducere & ita quidem notorie, quod verisimile sit in notitiam populi non contradicentis transiisse, ut per glossam in d. c. vlt. & Bart. in d. l. de quibus. vnicus enim actus quantumvis notorius non inducit consuetudinem, ut concludit Barto. in d. l. de quibus, & pater ex l. 3. C. de episc. audi. Nisi actus ille vnicus, & notorius habuisset causam successiuam, & continuationem temporis, quod potest introducere consuetudinem contra ius commune, per textum no. in c. cum de beneficio, de praeb. n. lib. 6.

Ad idem.

Requiritur item quod maior pars populi ex habitibus ius patronatus vlti fuerit huiusmodi consuetudine, secundum gl. in d. c. vlti. Nec enim minor pars potest facere consuetudinem, sicut nec legem. l. nulli, & l. plane. ff. quod cuiusq. vni. cum si. Denique, requiritur quod ante completam huiusmodi praescriptionem nullus actus contrarius interueniat. Vnicus enim interrumpit, essetque opus nova praescriptione ut etiam concluditur in d. cap. vlti. & in l. nemo alieno. §. temporalis. ff. de reg. iur. & in d. l. de quibus. Sed tu de hoc vide Ioan. And. in d. cap. vlti. col. 7. versicu. 6. an iudex, & in aliis multis quaest. de consue. vbi nominatim tractat, qualiter inducatur consuetudo, quod primogenitus solus succedat.

Post vero priorem nostram editionem comperimus Caesarem Lamberti. in d. tracta de iure patro. in 20. articulo. 2. q. princip. 2. lib. hanc q. tractantem, An possit consuetudo inducere ut primogenitus solus succedat in iure patro. vbi dicit non inuenisse se specialiter tractatum, sed id ex eo pendere, an consuetudo valeat ut primogenitus solus succedat in successione paterna, de quo inquit per Cald. in c. ad probandum, & ibi Felyc. col. vlt. de re iudi. & nos quoque latissime diximus supra in 4. q. prin. Nam si non valet ea consuetudo in hereditate, nec in iure quoque patronatus valet, quod hereditatem sequitur, ut etiam diximus in 36. q. Adducitque praeterea Rom. in d. cons. 368. col. 2. dicentem, ut ipse refert, non valere consuetudinem temporis immemorialis, inducentem ius patronatus per se consideratum posse dari in feudum, & tanquam ad primogenitum transire, ex quo sequitur (inquit) nec valere consuetudinem, ut solus primogenitus succedat in iure patronatus.

TRICESIMA NONA QVAESTIO.

Si ius praescriptum in quibusdam beneficiis, an ad cetera trahatur. Praescriptio non extenditur.

Tricesimo nono consequenter item quaero, Quid si primogenitus id ius praescripserit contra fratres in quibusdam beneficiis, an & hoc praescriptum censeatur in aliis. Rom. in d. cons. 368. col. 2. vers. dum quaeritur, respondet non censeari, quia praescriptio veluti odiosa non extenditur ultra quam quis reperitur possedisse. l. j. §. si quis hoc interdicto, & ibi glo. & Bart. ff. de iur. actus q. pri. Et id quidem siue ad rem, siue ad personam, siue ad locum respiciamus, per c. auditis, & c. cum olim, de praescrip. & c. dilectus, de cape. mo. & c. cum contingat, & c. cum in tua, de deci. & quod voluit gl. in c. odia, de reg. iur. li. 6. Inn. in c. tua, le. 1. in fi. de deci. vbi no. dicit, quod licet quis probauerit, quod per totam alienam parochiam percepit & praescripserit excepto vno praedio, de quo non probauit, non debet ei adiudicari decima in illo praedio, per d. c. cum contingat. Ideo (inquit) quando quis petit decimas, quas dicit se praescripserit in aliena parochia, debet probare de singulis fundis, ut in singulis obtineat. Et quod etiam voluit idem Inn. in c. vlt. de offi. Archid. & in c. dilectus, de capel. mo. Host. in c. cum officij, de praescrip. Archi. in c. 1. de iure patro. li. 6. Aegidius in c. ecclesia, de elec. Fede. Senen. cons. 125. ut illum citat Rom. vbi supra, vbi dicta illorum sigillatim declarat. Cui adde. And. Iser. in praedictis feud. in l. q. in fin. & in rub. de consue. recti feud. vers. item in consuetudine, & in c. 1. §. praeterea ducatus, col. 3. vers. nunquid sufficit probare, tit. de prohi. feu. al. per Fede.

Possessionem generalem iuris queri et praescribi unico iurisvisu modo. Et quare.

Nec obstat (inquit) quod a multis dicitur, possessionem generalis iurisdictionis quaeri & praescribi per vnicum actum & exercitium iurisdictionis, secundum eundem Inn. in d. c. dilectus, de capel. mo. Bald. in l. 2. col. 8. vers. sed nunquid qui fecit. C. de seruit. & aqua. Ant. in repe. c. vlt. col. pen. vers. ideo si dominus, de cau. pos. & proprie. cum aliis multis concord. ut id ei addas, citatis ab Alex. qui idem repet. cons. 68. & visio & dudum discussio, col. pen. vers. hoc probatur, lib. 2. Quia illud ideo est, quia iurisdictione respicit vniuersalitatem, ut noster loquuntur, & ipsa vna est, etiam si multis modis exerccatur, vnde vno modo exercitata, ut & ipsi loquuntur, inducit quasi possessionem iurisdictionis vniuersalis,

vniuersalis, cum quis intendit eam quaerere, arg. leg. vna est via. ff. de seruit. rusti. praedi. & restituta. ff. ad SC. Trebel. & l. 3. in princ. ff. de acquir. poss. Hic autem loquimur in casu, in quo non quaeritur de praescriptione alicuius vniuersalitatatis.

Nisi alter esset in possessione illius.

Sed & illud tum demum procedit, si nullus alius est in possessione iurisdictionis vniuersalis, secundum ipsum Innoc. in d. c. dilectus. Nam si alius erat in possessione, tunc non nisi in illo actu, in quo iurisdictionem exercuit, eam praescripsit, per l. quod meo. §. vlt. ff. de acquir. poss. quod & ipsum voluit, ut id ei addas, idem Innoc. in d. c. vlt. col. vlt. de offi. Arch. vbi & ad hoc allegat c. vlt. de relig. domi. vbi & ipse idem quoque tenet, & Panor. in d. c. cum olim, in vlt. not. de praescri. & in c. cum inter, col. 4. vers. quarto & vltimo casu, de sentent. & re iudi. & cons. 54. videtur primo, col. 2. vers. secundum ad idem, lib. 1. & cons. 71. videtur prima fronte, li. 2. vbi ad hoc multa adducit.

De eadem re.

Nec item obstat rex. in c. 1. de relig. domi. vbi, ut dicit, videtur nota. probari, quod ex eo quod in quopiam loco probat se exercuisse ius baptizandi, intelligitur etiam probasse sibi quaesitum fuisse ius consecrandi ecclesiam in eodem loco constructam. Et sic posset videri fieri extensionem acquisitionis ex praescriptione praecedenti, de vno iure ad aliud, quoniam illud ideo ibi fit, secundum Inn. quia locus ille erat in dioecesi ipsius episcopi: saltem non constabat, quod esset in dioecesi alterius. vnde exercendo iurisdictionem in vno actu, probatur retentio iurisdictionis in quocunque actu. l. si stullicidium. §. vlt. ff. quemadmod. seruit. amit. & hoc quoque ita intellexit Panor. in multis ex dictis locis supra citatis. Hic autem nihil tale est, quoniam constat de iure communi facultatem praesentandi in omnibus ecclesiis pertinere ad omnes haeredes, non ad solum primogenitum.

QVADRAGESIMA QVAESTIO.

Quadragesimo quaero, vter praeratur in iure primogeniturae an filius primogeniti, an vero patruus ipsius. Et certe si primogenitus patri superstes fuerit, ita ut ipsius patris haeres in eo iure primogeniturae fuerit, & postea moriatur relicto filio & fratre, tunc haud dubie filius primogeniti id ius primogeniturae consequetur, patruo suo omnino excluso. nam tunc non agitur de successione aui, sed primogeniti filij, cui filius debet succedere, & non frater. Et de ea re est text. in c. licet, vbi id not. Card. Flo. in vlt. q. & Panor. in vlt. not. & etiam in cap. grandi, de supplen. neg. praelat. lib. 6. vbi Pet. Anc. & Philip. Franc. dicunt id minimè esse dubium. Et hoc quoque satis voluisse videtur And. Iser. in c. 1. §. olim, col. 2. vers. si ergo viuens, tit. de success. feu. & Bal. in l. rutela. §. si duo. ff. de legi. tur. Marti. Laud. in tract. primogeniturae, col. pen. Nicol. Perus. in tracta. success. in j. parte, in 6. specie filiorum, col. 6. vers. item quaero an filius, ibi, & haec procedunt. Alex. in disputa. incip. Sigismundus, in 3. dubio illius disputa. vbi id late tractat. Caro. Rui. cons. 13. praesupponitur quod Ioannes, col. pen. & vlt. lib. 1. & Card. Alex. in c. 1. col. 9. vers. decimoquinque hoc probatur, tit. de feud. March. Ias. in l. is potest. col. 5. vers. adde pro ista parte. ff. de acq. haered. Philip. Deci. cons. 443. in casu ad me transmissio, col. 4. vers. quid non obstat. Ant. Corfe. in repe. c. grandi, col. 21. vers. nota, ibi, qui eidem Regi, de suppl. negl. praelat. li. 6. & in tract. de potest. & excel. Regi. quaest. 115. Hiero. Gratus cons. 6. visis ac diligenter, lib. 1. vbi loquitur in casu qui videbatur dubius ob quaedam verba concessionis. & iterum cons. seq. & si satis. & And. Alcia. cons. seq. quod est. 8. verba priuilegij, statim post prin. & per totum, & omnes propè passim & vbi que. vix enim reperies, qui id neget. Et optime facit quod in simili tradit Cyn. post Vgol. de la Fontana, in l. j. in vlt. q. C. de adul. & And. Iser. in c. 1. in fi. princ. tit. de eo qui si & suis haered.

Vter praeratur filius primogeniti, an patruus. Et quid si primogenitus superstes fuerit patri.

Comprobatio ex historia.

Idque veteri atque memorabili exemplo comprobatur. Nam Eunomus Lacedaemoniorum Rex reliquit Polydestem, aut, ut alij vocant, Polibitan ex priore vxore, & Lycurgum iuniorum ex Dionassa, regnauitque Polydestes post mortem patris aliquo tempore, quo quidem mortuo cum ignoraretur, vxor illius praegnans esse, regnauit & ipse Lycurgus. sed postea quam rescivit viduam fratris praegnantem esse, continuo declarauit regnum pueri esse, si quidem mas foret: principatum vero ipse tanquam tutor moderatus est, tametsi mulier eum clanculum accerferet, verbaque faceret de perdendo puero, quo illi Spartae imperanti nuberet. Id quod Lycurgus dissimulanter laudans, sed non oportere (inquit) per abortum partum atque medicamentum ipsam sibi corporis detrimentum afferre periclitarique: sibi enim curae fore, ut confestim quam nasceretur, e medio tolleretur. Hocque pacto ad tempus vsque parienti mulierem deduxit, atque vbi illam parientem sensit, misit qui parturienti assiderent, eamque asseruarent, hincque imperat, si foemina nasceretur, eam mulieribus traderent, si mas, eum ad se deferrent. Accidit autem, ut ipso cum principibus coeunte matrem pareret: ministri autem ad eum infantem deportarent, quem ille suscipiens ad discumbentes dixit, Rex natus est nobis o Spartiae, illumque Charilaum nominauit. testes historiae, Plutarchus in vita ipsius Lycurgi, & tetigit etiam Iustinus libro tertio.

Ad hoc quod id obtinet, ut etiam filia primogeniti, qui auo superstes fuit, & ei successit, praeratur patruo suo, si pater eius filia postea moriatur. ita enim voluit And. Iser. qui aliam semper tenet pro patruo secundogenito contra nepotem ex primogenito mortuo ante auum (ut dicemus infra numer. 13.) in c. 1. vers. nunquid hoc c. habet locum in regno, tit. de eo qui vbi & suis haere. & Neopodanus, & Matth. Aftlic. qui & ipse tenuit pro patruo in illo casu, tamen in hoc tenuit pro filia primogeniti, in c. 1. col. 3. num. 19. tit. de natu. success. feud. & in c. omnes filij, col. 3. num. 33. tit. si de feud. fuer. controuer. inter dom. & agna. Licet aliter obseruabant Lacedaemonij, ut patet ex historia num. praecedentis. Et facit quod scriplimus supra in 14. q. num. 7. & seq.

Regni causa in uolari so-
lutione.

¶ Quamquam ut homines ad dissentiendum minima quaque occasione proni sunt admodum & procliuus, præsertim regnandi cupiditate, Nam si violandum est ius, regnandi gratia Violandum est, aliis rebus pietatem colas, Ut apud Euripidem in Phœnissis sceleratissime Eteocles pronunciauit. Nam ita vertit Cicero lib. 3. Officiorum illos Euripidis versus.

Εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν ἔστι τυραννίδος ἄριστον
καλλίστην ἀδικεῖν τ' ἀλλὰ δ' εὐσεβεῖν ἄριστον.

Quos ad verbum ita potes traducere,

Si enim iniuste facere oportet, tyrannidem propter Potissimum ius violandum est, cætera pium esse oportet.

Subdit autem Cicero, Capitalis Eteocles, vel potius Euripides, qui id vnum, quod omnium sceleratissimum fuerat, exceperit.

Diversa historia.

¶ Igitur Demetrius ille, qui obses Romæ fuit, mortuo Antiocho fratre maiore Rege Syriæ, relicto filio paruulo à Senatu petiit se dimitti ad regnum petendum, id æquum esse dicitans, quod sicut fratri maiori cesserat, ita sibi à pupillo quem ætate antecedeat cedendum esse. Et cum se non dimitti animaduertit, specie venandi ab vrbe profectus, & in Syriam naui delatus, secundo fauore omnium exceptus est, regnumque occiso pupillo traditum, vt à Lucio Floro lib. 4. & Iustino lib. 34. traditum est, vt videre quoque licet ex lib. 1. Machab. c. 7. in prin. & nos supra in præfatione meminimus. Sed & Agide Lacedæmoniorum Rege mortuo, in regno prælatus est Agesilaus Agidis frater Lenticidæ filio ipsius Agidis, vt scribunt Probus Aemilius, & Plutarchus vterque in vita Agesilai. Sed Plutarchus Lenticidem nothum fuisse tradit. Legimus quoque apud Pandolphum Collenutium li. Historiæ Neap. 3. Robertum Guiscardum ægrè ferentem, quod Gofridus Comes Poloniae, frater eius, suum ipsius filium Bagelardum Comitatus successorem reliquisset, ipsum Bagelardum Comitatu armis pepulisse.

Alia quoque.

¶ Similiter parum dubij est, si nepos ex primogenito ante patrem mortuo (Is apud antiquos, vt id obiter dicam, Cæsar Opiter dicebatur, qui scilicet patre mortuo auo viuo gignebatur, vt tradit Caius Titus Probus in Epitome li. 10. Valerij Maximi, si non fallax est titulus) Si inquam hic nepos sit maior natu patruo secundogenito, nil dubium est quin ipse nepos præferri debeat patruo ætate iuniori. Nam & id constanter affirmant Bal. & Raph. Fulg. nisi verba consuetudinis, vel statuti resisteret, vt quia loqueretur de primogenito filio, in l. vt intestato. C. de suis & legi. Marti. Lauden. in trac. primo genituræ, col. pe. Nicol. Perus. vbi supra, & Alex. in d. l. is potest, col. 2. & Iaf. col. 7. versic. vlt. in isto. ff. de acqui. hæ. & idem Alex. consi. 4. ponderatis verbis, col. 2. ver. prætereà qualitas, li. 4. & Phil. Dec. consi. 453. in causa ad me transmissa, col. 3. versic. verba enim illa. & Chasse. consi. 53. ex facto, col. 12. ver. 16. facit. & Matt. Afflic. in c. 1. col. 15. versic. secundò fallit, tit. de succes. feud. Nam & potissima pars eorum, qui aliter præferunt patruum nepoti, innitur maiori ipsius patruj ætati, vt postea dicemus.

Item alia.

Quid si nepos est senior patruo. Cæsar Opiter antiquis quis dicebatur. Quid si nepos est iunior.

¶ At si primogenitus filius mortuus est ante patrem relicto nepote, & eo quidem minore natu patruo, vter eorum præferatur, altissimum est omnium pelagus, cuius vix fundum reperias. Propterea Bal. in l. cum antiquioribus. C. de iure deli. post multa in vtranque partem adducta, rem minime decisam relinquens. Soluat (inquit) Apollo, secutus loquendi formam Io. relatam ab Accursio in l. 2. ff. ad leg. Aqu. Et idem Bal. con. 275. quod pro regula, col. 3. versic. quæstio talis est, li. 2. dicit hanc rem potius consistere in ingenij qualitate, quam possit in alterutram partem vere determinari. Ita quod certum quicquam asserere potius superstitiosum, quam discretum. Et in l. ex hoc iure, col. 2. versic. sexto queritur. ff. de iusti. & iure, & dicit se in hac re habere oculos nycticoracis.

Magna huius dubij difficultas ex Bal.

¶ Refert autem Firmianus in suo vberè repertorio, in verbo, nepos, versic. 50. audiuisse se à Franc. Patuino auditore Rotæ legisse in quibusdam Annalibus Ottonem imperatorem iudicio gladiatorio eam rem commisisse, tanta erat rei perplexitas: nepotemque victorem bis euasisse. Id quod etiam retulit idem Firmianus, in verbo, filius Regis, versic. 8. & Do. Col. Guy. in ti. de nun. & qualitate Card. in verbo, fratres: & Iaf. in d. l. is potest, col. 5. ff. de acqui. hæ. & in d. l. maximum vitium. C. de lib. præte. & And. Alcia. in lib. de Monomachia. c. 7.

Et controuersia iudicio gladiatorio commissa.

¶ Sed vt ex antiquiori tempore exempla repetamus. Scribit Iustinus lib. 23. Agathocle Rege Sicilia mortuo, aut certe moribundo bellum inter filium nepotemque eius ortum, regnum sibi vendicantes: nepotemque victo occisoque filio regnum occupasse. Eandemque penè controuersiam, Corbis & Orsua fratres patrucles de regno contententes ferro diremerunt in eo spectaculo gladiatorio, quod Scipio Africanus Carthagini nouæ præbuit, vt retulit Luius li. 8. 2. belli Punici, & Plutarchus in Scipione.

Et alijs multo ante tempore.

¶ Quid quod Robertus Rex Siciliae pro quo pronunciauerat in regno Apuliae Bonifacius contra nepotem ex fratre Carolo primogenito Caroli Martelli, postea pronunciauit pro nepote contra patruum, in comitatu Sancti Seuerini, assistentibus illi multis Cardinalibus, vt retulit Oldra. qui & in ea causa pro nepote tenuit, consi. 224. incip. sunt allegationes, in fi. Idemque Rex Robertus nixus est regnum transferre ad ipsum nepotem Regem Vngariæ, aut descendentes ex eo, dum neptem suam ex Carolo filio Ioannam reginam vxorem dedit Regi Andreae, qui descenderat ex nepote & primogenito Regis Vngariæ, vt retulit Bal. in l. si viua. C. de bonis mater. Et alibi dicit idem Bal. videlicet in l. liberti libertæque, col. 5. versic. sed dubitatur de tali q. C. de bon. liber. Bonifacium fuisse magis partialem quam apostolicum, dum pro Rege Roberto iudicauit, respexissetque, vt idem Bal.

Roberti Siciliae regis iudicium. Et Bonifacij papa.

dicit in l. vt intestato. C. de suis & legi. ad prudentiam ipsius Roberti, qui fuit alter Salomon, vt etiam ex eo retulit Pandolphus Collenutius Historiæ Neapolitanæ lib. 5. Et ita quoque comperies apud Paulum Aemilium lib. rerum Gallicarum 9. haud multò post princ.

Qui doc. id du-
bium indecisum
reliquerunt.

¶ Ex quibus satis constat rem hanc esse admodum difficilem. Ideoque & multi præter Bal. in d. locis, supra nu. 6. citatis eam in medio, quod dicitur, reliquerunt, nihil certi diffinientes, aut ita obscure loquentes, vt nescias vtrâ partem sequantur, videlicet idem Bal. Pau. Cast. & Corn. in d. l. vt intestato. C. de suis & legi. Paul. Cast. Alex. Corn. & Iaf. in d. l. maximum vitium. C. de lib. præteri. vbi ipse Iaf. dicit hoc sibi semper visum fuisse dubium. idem Paul. in Authen. post fratres. C. de legi. hære. Nicol. Mill. in suo Repertorio, in versic. filius primogenitus. Marti. Laud. in cap. 1. in fin. tit. de gradib. succes. in feudo. & Fel. in cap. auditis, col. 7. versic. consuetudo præferens, de præscr. & Hiero. Gratus consi. 6. visis, col. 3. nu. 25. lib. 1. & D. Crier. lib. 1. de primogenitura, q. 25. vbi in fin. dicit tutius sibi visum fuisse hanc fabam alij cudendam relinquere, quam inter tantos iuris interpretes suum iudicium proferre.

Qui pro nepo-
te tenuerunt.

¶ Vterque tamè & nepos & patruus multos magnosque habet autores & propè ex æquo, vt vix facile dignosci possit, quæ sit communis opi. vt dicit Philip. Dec. consil. 443. in casu ad me transmissio, post princ. & Gratus d. consi. 6. Pro nepote tenet Oldra. aut quisquis is fuit, sunt enim qui alterum fuisse dicunt, cons. 224. ista sunt allegationes, vbi etiam refert alios Doc. sui temporis eam partem fuisse secutos, videlicet Ioan. Laudunensem, & Armandum Narcesium auditorè sacri palatii. Et eam quoque sequitur Ioan. And. in addi. Specul. in rub. de feudis, col. 3. versic. redeundo ad indiuiduum, neque enim dubium esse potest, quicquid nonnulli dicant, qui eam partem tenuere. non ob id tantum quod eam postremam scripsit, sed & quod argumenta & rationes alterius refellit. Albe. in proemio ff. in §. discipuli, col. antepen. versic. decimò in ista materia. Bald. subobscure, in d. l. liberti libertæque, quo loco nuper citauimus. C. de ope. lib. & apertius in d. l. ex hoc iure, col. 2. ver. sexto queritur. ff. de iusti. & iure. & cons. 386. in regno libero, lib. 2. vbi dicit hanc esse communem opin. & iterum consi. 389. consuetudo est in nonnullis regnis, col. j. & seq. vsque ad fin. eod. lib. 2. Eandem quoque partem tenet Io. Fab. in §. cum filius, col. 2. versic. sed quid dices, Instit. de hæred. quæ ab inte. defer. Pet. Anca. Card. Flor. & Panor. in d. c. licet, de voto. idem Pet. Anca. in c. grandi, in 2. not. de suppl. negli. prælat. lib. 6. Panor. cons. 85. in præsentia quæstione, in 1. dubio, lib. 1. & iterum consi. 3. nitar in præsentia causa, col. 3. versic. ex quibus omnibus, & seq. lib. 2. Pau. Cast. in d. l. is potest, in prin. & ibi quoque Franc. Are. col. 2. ff. de acqui. hæ. idem Paul. Cast. late cons. 164. in præsentia causa, lib. 2. vbi idem dicit si statutum loquatur de maiore. Ro. consi. 29. in causa Maioria, vbi tamen se fundat in ratione & verbis concessionis, Io. Rayn. in c. 1. prætereà ducatur, col. 5. in paruis, vbi quæro præsupposita, tit. de prohi. feud. ali. pet. Fed. Iac. Alua. in c. 1. in fi. ti. de feud. March. dum simpliciter remittit ad Io. And. vbi supra, & ibi Card. Alex. col. 2. cum multis seq. vsq; ad fi. Bella Mera. dec. 724. etiã de extra rotan. Barb. cons. 10. sapiens, ter scribitur, col. 4. li. 2. vbi etiã dicit communè opi. Franc. Are. col. 162. diligenter & mature, per totum, vbi itè dicit esse communiorè Nicol. Perus. in tracta. succes. ab inte. in j. parte, in 6. specie filiorum, col. 6. versic. itè quæro an filius. Soci. in l. si cognatis, col. 2. ver. secundò infertur. ff. de reb. dubi. vbi & ipse de maiore quoque loquitur, & cons. 252. visis instrumētis, per totum, lib. 2. & col. 47. facti narratione, col. pe. versic. confirmatur etiã, & iterum versic. non omitto, li. 3. Bert. in suo Repertorio, in verbo, filius Regis, versic. 8. & in verbo, nepos, versic. 50. Felyn. in cap. prudentiam, col. 2. versic. amplia adeo, de offi. deleg. & subobscure in c. auditis, col. 7. versic. consuetudo præferens, de præscr. Corfe. & Aufter. in deci. Tholosa. q. 433. item fuit quæsitum an ius primogenituræ. Lud. Bol. cons. 62. viso igitur puncto, col. 6. versic. vel & tertio dico. Iac. à S. Geor. in tract. feud. in prin. col. 3. versic. sed pone deceisit Rex, vbi hanc dicit quotidie obseruari. D. Col. Guy. in proemio pragma. sancti. in verbo, primogenito, col. 2. & iterum in ti. de mun. & quali. Car. in verbo, fratres. Guil. Bened. in repe. c. Raynutius in versic. in codè testamento relinquens, le. 1. nu. 187. & multis seq. & rursus in verbo, mortuo itaque testatore, nu. 42. itè quæ in verbo, & vxorè nomine Adelasia, nu. 620. Matth. Afflic. in c. omnes filij, col. 2. versic. sed dubium stat, tit. de feud. fuer. contr. inter do. & ag. Io. Montol. qui & hanc dicit esse communem in suo Promptuarij vtriusque Iuris, in verbo, primogenitus, & nouissime Bart. Chaf. in Conf. Bur. tit. des successions, §. 10. col. j. ex quo videtur, & cons. 53. ex facto, col. 4. versic. ii. facit, & iterum col. 17. versic. ii. non obstat, vbi hæc quoque dicit esse communem. & Paul. Paris. cons. 72. ad verã, col. pe. nu. 107. lib. 4. & nouissime Phil. Probus in additione Ioan. Mo. in d. c. grandi, col. j. versic. & tales primogeniti, de suppl. negli. præ. lib. 6.

Etiã si statutum loquatur de maiore.

¶ Et eam opi. passim sequimur in Fracia, Anglia, & Hispania, vt testatur de Fracia & Anglia Bal. d. cons. 389. col. 4. versic. sequitur aliud dubium, li. 2. vbi & id dicit ita fuisse determinatum in illis regnis, & idem dicit, in d. l. cum antiquioribus, col. 5. versic. 10. sic, & in d. l. ex hoc iure, col. 2. de iusti. & iure, vbi dicit Regem Angliæ ita decreuisse cum cons. suorū procerū. Et de Gallia itè Card. Alex. in d. c. 1. col. 3. versic. & ita plerique, de feud. Marc. Similiter de Anglia Bal. in d. l. liberti libertæque, col. 4. ver. itè secundum membrum. C. de bonis liber. Et de Hispania Pau. Cast. d. con. 164. in prin. vbi plus dicit, legem esse in hoc æditam, quam se vidisse dicit. & Card. Alex. in d. c. 1. de feud. March. vbi idem dicit de regno Castellæ. Et quantum ad Angliam illud certum est, Anglos Eduardo Regi Richardum nepotem ex Eduardo filio eius primogenito (is est ni fallor, qui Ioannem Regem nostrum in bello ceperat) sufficisse, postpositis alijs tribus ipsius Eduardi Regis filiis: & si mater ipsius Richardi de impudicitia male audiuisset: sed id nihil obfuit eius filio, videmusque Regem Robertum, quem alterum Salomonem vocat Bal. vt diximus, iudicasse pro nepote, tamen si ipsemet fuisset prælatus nepoti, vt etiã diximus.

Gentes quæ in
opi. sequuntur.
Franci, Angli,
Hispani.

14 **H**ancque legem obseruatam fuisse apud Lacedæmonios illos legum obseruantissimos testimo-
nio est, quod cum Cleomeni Regi superstites fuissent Areus nepos ex Accotato maiore natu filio
ante patrem Cleomenē mortuo, & Cleonymus filius minor, magnā inter patruum & nepotē con-
trouersiam ortam, vter eorū in regno succederet, de qua re Lacedæmoniorū senatus aditus regnū
Areo nepoti adiudicauit. Quod Cleonymus ægre ferens Pyrrhum Epitotarū regē in patrios fines
asciuit. Quod à Pausania tum li. 1. quo Attica, tum latius lib. 3. quo Laconica describit, pròditum est.
15 **P**ro patruo autem tenuerunt alij plurimi, scilicet Old. sibi contrarius, conf. 94. elegāter, col. 5. vers. f.
amplius certum est, vbi dicit hanc partem de veritate iuris esse præstantiorem (ita enim loquitur)
licet illud conf. nonnulli allegent pro alia parte. And. Iser. in c. 1. col. 4. vers. quærit glo. iuncto vers.
hæc essent vera, tit. de natu. succes. feud. & in c. 1. §. & olim, col. 2. vers. si ergo viuēs, tit. de succes. feud.
& in c. 1. §. his verò, & ibi Card. Alex. sibi contrarius, sed incogitās, in fi. omnino, tit. de grandi succes.
in feud. & idem Iser. in consti. Siciliae incip. comitibus, vbi tamen dicit hanc quæstionem indigere
Cæsarea decisione, Archi. in c. vlt. 2. q. 1. Ricar. Mal. Cyn. Bal. sibi cōtrarius, Saly. Paul. Cast. sibi item
contrarius, & Raph. Fulg. in l. si viua, per eum tex. C. de bonis mater. vbi & ipse Bal. ita dicit tenuisse
nescio quem Guid. de Vallodo. Bart. in auth. post fratres, per illum tex. C. de legi. hære. vbi tamen
mouetur ex verbis concessiois. Bald. in l. tutela. §. si duo. ff. de legi. tut. & conf. 275. quod pro regula,
col. 2. vers. quæstio talis supposita, lib. 2. Petrus de Monte forti, quem Lucas Pen. in l. 1. C. de can. fru.
vrb. Ro. lib. 11. dicit fuisse profundæ intelligentiæ in quodam suo consilio quod ad verbum transcrip-
sit Matthæ. Affl. in d. c. 1. col. 3. vers. sed dubium stat, tit. de natu. suc. feud. vbi & idem ipse sibi con-
trarius tenet, sicut etiam facit in c. 1. col. 2. & multus sequen. tit. de succes. feud. vbi hanc controuer-
siam latissime disputat, & dicit hanc opinio. esse communem, & refert Barptolomæum Capuen. vi-
rum mirabilem, hanc eandem tenuisse in allega. quas fecit pro Rege Roberto contra Regē Vnga-
riæ Pet. Anc. etiam sibi contrarius conf. 812. dicta facti narratio. Imo. Domi. & Philip. Franc. in d. c.
grandi, de suppl. negli. prælat. lib. 2. Raph. Fulg. in d. l. vt intestato. C. de suis & leg. Lucas Pen. in l. ne-
potes, col. 1. & seq. C. de his qui num. libe. lib. 10. & in l. si quis. C. de profes. & medi. eo. lib. 10. & in l. si
quis in sacris, ad fi. C. de proxi. sac. scrib. lib. 12. & in l. quicumque. C. de princ. age. in reb. eo. lib. 12. &
in l. j. col. 2. & multis seq. C. de pri. eo. qui in sac. pala. mil. eo. lib. 12. & in l. tyrones, quæ est vlt. col. 1. &
seq. vsque ad fin. C. de tyr. eo. lib. 12. Ioan. ab Arenone præceptor Ioan. Rayn. in l. pactum, in l. vlti.
quæst. C. de col. Ant. Rosel. in tract. succes. ab inte. col. 31. Franc. de Porce. in suo tract. de duobus fra-
trib. in 3. parte, quæstio. 54. Anton. de Prato veteri, in l. in quartam, in 6. quæstio. ff. ad l. Falci. Guil. de
Perno. conf. 13. in hac causa agitata. Manfueri. tit. de succes. §. itē in pluribus. Alex. conf. 123. discussis,
col. 2. vers. tum etiam, cum multis seq. lib. 1. & conf. 4. ponderatis verbis testamenti, col. 3. vers. pro
ista secunda parte, lib. 4. vbi dicit se semper secutum fuisse istam opi. tanquam communem, & me-
lioribus rationibus suffulram. Barb. sibi contrarius conf. 27. scripsit doctissimus, col. 2. vers. præte-
rèa faciat, lib. 1. Corn. conf. 199. in præsentī consultatione, col. 17. vers. nec obstat quòd mater, lib. 2.
Phil. Deci. latē conf. 443. in casu ad me transmissio. Franc. Curt. Iunior in tracta. feud. in 2. parte, col.
pe. vers. 2. moueat. Anto. Rub. conf. 149. in contractu matrimonij, vbi tamen principaliter moue-
tur ex verbis contractus deferentis idius, de quo quærebatur, primogenito.
16 **N**ec huic parti defunt populi qui eam obseruant. Scribit enim Strabo lib. 16. in aromatifera Ara-
bum regione fratres honore filios fratrum antecedere, quòd natu grandiores sunt. Sed & Numidæ
fratres regis filius eiusdem anteponebant, si maiores natu essent: vt scribit Linius lib. 2. secundi belli
Punici, & diximus supra in præfatione, num. 31. Numidæ.
17 **A**pus Gallos quoque, vt ex nostris annalibus didicimus, Carolus ille Magnus reliquit Bernardum
nepotem ex Pipino filio natu maiore, vt nonnulli tradunt, & Ludouicum cognomento Pium, natu
minorem filium. Hic tamen successit patri in regno. Cum autem Bernardus regnū ipsum vsurpare
conaretur, quòd non deterioris iuris esse contenderet, ad aui Regis regnū obtinendum ex maiore
filio nepotem esse, quàm filium minorē. Ipse tandem victus captusque & luminibus orbatus, ac pos-
tremò interēptus est. Id quòd inter cæteros retulit Paulus Aemilius lib. de rebus gestis Francorum
3. vt non omnino verum non sit, quòd dicit Barpto. Capu. vbi supra, Francos hoc iure vt, vt refert
Matthæ. Affl. in d. c. 1. col. 14. nu. 88. tit. de succes. feud. Porro ex consuetudine expressa Normano-
rum qui sunt Franciæ populi, patruus præfertur nepoti in primogenitura, tit. de escheance, qui est 25.
§. 27. pource dont l'on scauon. & §. ce sont les coutumes, & iterū tit. de brief de prochaineté de antecesseurs,
qui est 99. propè per totum illum tit. vbi tamen scribitur, hanc malam esse consuetudinem.
18 **I**ure quoque Longobardorum frater excludit filium fratris, vt not. Carol. in Longo. de successio-
ne lib. 1. referente Luca Pen. in d. l. vlti. col. 3. vers. hæc maxime. C. de Tyro. lib. 12. Sed id minime ve-
rum esse puto, eum ex legibus ipsorū Longobar. nepos ex filio mortuo ante auum ipsi auo succedat
cum patruis in ea portione quam pater percepisset, si vixisset. Ita enim scribitur in l. si quis habuerit,
ti. de succes. Vandalos quoque hoc iure vsos fuisse constat ex eo quòd Procopius de bello Vanda-
lico lib. 3. tradit, post mortem Grizerici Vandalorum Regis, qui decessit Honoricho eius filio mino-
re, & Gundabundo nepote ex Genzone filio maiore, ipsum Honorichum prælatum in regno illi filio
primogeniti, qui tamen postea mortuo patruo regnauit. Sed id fuit propterea quòd ipse Grizericus
suo testamento iusserat, vt per manus eius regni successores illi propinquiori ex genere virilis prolis
traderentur, & ex his qui ætate præcederent. Honorichus autem erat patru maior quàm Gundabun-
dus.

Qui pro pa-
truo tenuerunt.

16 Gentes que ea
opi. sequuntur.
Arabes. Numi-
dæ. 17 Galli aliquando.

Normani Gal-
liæ populi.

18 Longobardi,
Vandal, Syri.

19 **S**upra autem nu. 4. igitur Demetrius, diximus Demetrium eo nomine sibi regnum Syriæ ven-
dicasse, expulso interemptoque filio fratris Antiochini natu maioris.

RATIONES QUÆ PRO NEPOTE FACIUNT.

19 **V**triusque autem patris rationes maxima ex parte huc adferam, vt quisque videre possit, quæ iu-
stiores sibi videbuntur. Et primo quidem loco eas quæ pro nepote faciunt: secundo quæ pro patruo,
quas & ipse qui semper partes nepotis seclatus sum, refellam. Pro nepote igitur hæc sunt. Prima est, ex
iuribus, quæ statuit nepotem ex filio iam mortuo succedere pariter cum patruis per repræsentatio-
nem, & in locū ipsius patris. l. vt intestato. C. de suis & legi. & l. posthumorū, in prin. ff. de iniust. testa.
& auth. cessante, & auth. post fratres. C. de leg. hære. & §. cum filius, Inst. de hære. quæ ab int. defer.
& in Authen. vt fratrum filij, in princip. vbi inter cætera dicitur, quòd nepotes ingrediuntur gra-
dum paternum.
20 **N**ec id solum procedit in rebus allodialibus, quas vocant, sed & in feudo quoq; & in emphyteu-
si, & in iure patronatus ecclesiæ, vt de feudo est text. in c. 1. & ibi gl. in verbo, solus. Bald. & alij, tit. de
nat. succes. feud. & c. 1. in prin. & ibi etiā Bal. & Iac. Alua. qui id dicit esse indubitatum secundum omnes,
per eum tex. tit. de succes. feud. & c. 1. vers. his verò definitibus, ibi, vocantur primò fratres cum fratru
præmortuorum filiis: & ibi And. Iser. Bal. Marti. Laud. & alij: tit. de succes. frat. vel grad. succes. in feu.
& cap. 1. §. si capitanei, & seq. tit. de feu. March. Alb. in auth. cessante, in fi. C. de legi. hære. Ant. conf. 47.
Iesu, & c. præmittendum quòd quauquam, vbi id dicit haud dubie procedere in successione ascen-
dentium. Raph. Fulg. in auth. post fratres. C. de leg. hære. Panor. consil. 86. in præsentī quæstione. col.
pen. lib. 1. Corne. consil. 24. ad euentiam, col. vlt. vers. sed dubitatur, co. lib. 2. & consil. 131. præmitten-
dum, propè per totum, eo. lib. 2. Soci. consil. 252. visis instrumentis, col. 1. lib. 2. Iason in l. si auia, col. 2.
vers. item adde. C. de succes. edic. Anro. Rub. conf. 85. citra dubium, col. 1. Idem, nisi alius sit cui simile
nomen est, Ioan. Anto. inter conf. Alber. Brun. conf. 70. diuino, col. 1. Ex quibus intelliges procedere
non tantum in successione ascendentium, sed & fratrum.
21 **E**t de emphyteusi respondit Corne. consil. 24. ad euentiam, col. vlt. vers. sed dubitatio est, lib. 2.
vbi dicit id se pluries vidisse consultum ab alijs egregijs & insignibus Doct. Et de iure patronatus
ecclesiæ tenuit Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelatiam, nu. 6. 18. de test.
& ante eum Ioan. Fab. & Angel. Aret. in §. cum filius, Inst. de hære. quæ ab intest. defe. Quid autem
in iure patronatus libertorum, videbis in 21. ratione pro patruo, & vide etiam, quantum ad id caput
pertinet, quæ dicam infra in 34. ratione pro patruo.
22 **S**ed & quod multò plus est, id quoque obtinet in statutis vocatibus proximiores in gradu ad suc-
cessionem, vt scilicet nepos admittatur cum patruo, tanquam patrem repræsentans, licet aliàs statu-
ta sint strictè & propriè intelligenda. Nam eandem recipiunt extensionem passiuam, procedentem
ab alijs regulis iuris communis. l. 1. §. 1. ff. ad leg. Falci. Bart. & alij in l. si quis seruo. C. de furt. & dice-
mus plenius infra nu. 47. mouentur tribus. Et ita in specie de qua loquitur, ex facto consultus Alex.
respondit conf. 88. q. cōcurrere, li. 1. q. conf. repetitur conf. 137. eo. li. 1. sed quòd est alio initio, nempe
hoc, præclare à priori. & Ias. conf. 159. Odericus, col. 4. vers. 5. & vltimò, lib. 4. & Phil. Dec. in l. 1. col. 6.
in 14. not. C. de secun. nup. & conf. 484. æquitati, col. 2. vers. & ex hoc colligitur, & conf. 527. in ciuita-
te Rauen. col. 1. & conf. 553. in ciuitate Lucana, col. 1. & Bened. in repe. d. c. Raynutius, in verbo, & vxo-
rem nomine Adelatiam, nu. 625. de test. vbi ex hoc repræhendit dictum Bal. in quodam consil.
23 **E**t vt intelligas legem hanc repræsentationis veluti nutu diuino conditam, Thare duos filios ha-
buit Abraham & Aram. hic mortuus est ante patrem, & reliquit filium suum Loth. Thare mor-
tuo Abraham admisit Loth nepotem ex fratre ad successionem, eumque fratris nomine voca-
bat, tanquā frater esset, aut certè fratrem repræsentaret, eiusq; locum teneret, vt videre licet ex Ge-
neseos c. 11. & duobus seq. Sic & apud Apollonium Rhodium l. Argonauticò 3. Medea dicit filios
Chalciope sororis suæ sibi esse fratres. hæc enim sunt verba illius suam illam sororem alloquens.
Εἰ ἐπὶ τὴν ψυχὴν προφερῆσθαι ἢ π πατρὶος
Σὺν δὲ φίλῳ, ὅτι δὴ μοι ἀπὸ λῆσσοι γεγάασιν.
24 **V**erum in his quæ diximus (vt inquit aduersarij) nepos nō excludit patruum, sed pariter cum
illo admittitur. Ergo non licet extendere ad exclusionem, quia aliud est simul admitti, aliud cæteros
repellere, quòd multò grauius est. Sed hi non vident, quòd iuris est in parte quò ad partem, id quoq;
eius in toto quò ad totum. l. quæ de tota. ff. de rei vend. & c. pastoralis. §. item cum totū, de offi. deleg.
cum si. à me adductis in tracta. Retractum, tit. 1. §. 1. glof. 7. nu. 40. quibus illud. Videmus inquit
sed & illud etiam scimus, huiusmodi argumētum de parte ad totum procedere, cum pars & totum
eodem iure deferuntur, aliàs secus, vt not. per Io. And. in regula, sine culpa, de regu. iur. lib. 6. atque
etiam cum eadem est vtriusque ratio, aliàs non. l. sed si lege. §. adeo, & ibi glof. ff. de peti. hære. cum si. à
me quoque collectis in illa eadem glossa, nu. 40. tum postremò. In hoc autem casu pars deferretur
ex iure communi, totum autem ex iure speciali, & contra ius commune, quòd æquales facit libe-
ros, vt supra alibi dictum est in quarta princ. quæst. Item est loc. & diuersa ratio succedendi pariter
cum alio, & illum omnino excludendi.
25 **S**ed ista sane responsio non valet, quia etiam de iure communi cessante iure Auth. proximior
solum admittebatur posterioribus exclusis. Ita vt soror excluderet fratres, per l. consanguinitatis.
C. de legi. hære. Et ideo etiam in hoc casu, quo admisi sunt nepotes cū patruis, id fuit ex iure speciali

Rationes pro
nepote.
Nepos ex filio
iam mortuo suc-
cedit cum pa-
truis in locum
patris.

Etiam in feudo.

Et in emphy-
teusi.
Et in iure pa-
tronatus eccle-
siæ.

Etiam si statu-
tum non est pro-
ximiores.
Statuta reci-
piunt extensio-
nem passiuam
ex regulis iuris
communis.

Representatio
iuris diuini.

Sed an habeat
locum ad exclu-
sionem proxi-
mioris.

De eadem re.

& contra regulas iur. communis, & propterea privilegium nuncupatum appellatum est, verum huiusmodi vero privilegium, in Auth. de hære. ab inte. Ex quo aperte demonstratur id esse ius speciale, per c. privilegia, 3. di.

26 De eadem re. 2 Ratio.

Filius fratris per representationem sui patris repellit patruum defuncti.

¶ Ut tamen non omittam, & erit pro 2. ratione, quod etiam de iure communi, ubi representatio fit, ea etiam fit ad exclusionem eorum qui sunt remotiores ob eam representationem, ut hinc intelligas eandem esse rationem & succedendi cum alio, & illum excludendi, si pater exclusisset. Nam id videre licet in filio fratris, qui ipsi fratri succedit per representationem sui patris, qui erat frater defuncti: atque sic repellit auunculum, aut patruum eiusdem defuncti, ob id quod patris gradum ingreditur, text. est expressus in d. auth. post fratres autem. C. de legi. hære. ubi ita scribitur. Hi autem fratrum filij cum patres sint defuncti fratribus, præferuntur proculdubio eiusdem defuncti patris, & alius similibus, quem text. ad hoc bene annotavit Bal. conf. 101. super primo quaesito, in prin. lib. 4. Et id satis intellexit glo. in d. auth. post fratres, cum dicit, quod sine illa representatione isti filij fratrum non excluderent patruos, ut qui sint cum illis in eodem gradu, sed per representationem sunt proximiores, ideo illos excludunt. Et vide alium casum in quo fit representatio ad exclusionem alterius, vers. seq. & qua dicemus infra in 2. ratione pro patruo, & in responsione illius.

27 Filius fratris utriusque lateris per representationem patris repellit patruum unius lateris.

¶ 3. Ratio, & ea quidem fortior assumitur ex d. §. reliquum, nuper allegato, ubi, quemadmodum frater ex utroque latere excludit fratres ex altero tantum, sicut etiam est tex. in auth. itaq; C. de success. & in d. auth. post fratres. C. de legi. hære. & in Auth. de consan. & vteri fratri. in prin. Ita & liberi ipsius fratris coniuncti ex utroque latere excludunt alios fratres ex altero tantum, licet liberi non sint coniuncti defuncto ex utroque latere, sed ex vno tantum, videlicet ex parte patris: propterea quæ in illis non sit repulsiva qualitas, scilicet utriusque, vinculi, sed ob id tantum quod in illis representatur qualitas patris. Et propterea etiam in nostro casu licet in nepote iunioris annis non sit qualitas ætatis, quæ in patre erat, & propter quam ceteros fratres repellebat, tamen quia patrem representat, cui ea qualitas inerat, æque repellit patruos, ac pater repulisset, si viveret.

28 De eadem re.

¶ Porro notandum, quod in d. §. reliquum, primo loco dicitur, quod fratres utrinque coniuncti ceteros excludunt: deinde quod nepotes ex fratre utrinque coniuncto succedunt cum aliis fratribus etiam utrinque coniunctis. Postremò in versic. vnde consequens est, ex iam dictis inferitur id quod supra diximus, nepotem ex fratre utrinque coniuncto præferri fratribus ex altero tantum, quoniam, ut ibi etiam dicitur, ponitur nepos in locum patris, ut succedat cum patruis: ponitur etiam, ut excludat in eo casu, quo pater illius, si viveret, exclusisset.

29 Fit representatio ad exclusionem, etiam in materia correctionis, ut in d. §. reliquum.

¶ Colligitur, inquam, hanc conclusionem procedere etiam in materia correctiva, & contra ius antiquum iure nouissimo instituta. Nam iure antiquo fratres, siue ex utroque parente, siue ex altero tantum, nulla huius rei differentiâ, æqualiter succedebant, ut patet in dd. iuribus. Sed & præterea ad aliud ponderanda est d. ratio, quæ in fin. illius text. ponitur, quoniam videlicet filius ponitur in locum patris. Nam ex eo clarè probatur, quod qualitas, propter quam frater fratrem excludit, transit in nepotem, qui in eius locum ponitur. Nam esse utrinque coniunctum, est qualitas quædam naturalis, quæ inest alicui, sicuti esse primogenitum. Constat autem, quod iam diximus, nepotem non esse utrinque coniunctum patruo defuncto, de cuius successione agitur, sed tantum ex latere patris, ut diximus. Et tamen tanquam esset utrinque coniunctus, excludit ceteros. Quod & similiter dicendum est in nostro casu, ut nepos tanquam primogenitus etiam patruos excludat.

30 Adequatorum par privilegii.

¶ Quinetiam ponderandus est ille tex. in eo quod adequat nepotem patri, eo mortuo, in successione, & portione patris: dum dicit, Tantam ex hæreditate percipiunt portionem, quantum eorum patris futurus erat accipere, si superstes esset. Nam & ex hac adæquatione omne privilegium patris censetur filio attributum, per not. in l. i. ff. de leg. 1. Item & in eo quod postea ille text. ea verba ponit, sicut pater si viveret. Nam dictio sicut, regulariter denotat omnimodam similitudinem, per l. si quis obreperit. ff. de falsis, & c. olim, & ibi not. de verb. sig. & voluit lo. An. in c. nouit, de iudi. & Ant. cõf. 19. quia hic agitur de potestate episcopali. Et maxime id procedit in eo tex. ubi præcedit dispositio, quæ in successione & portione patris, ut iam diximus, idem statuit in nepote, ut in fratre. Nam tunc hæddubie ea dictio, sicut, omnimodâ similitudinem significat, etiam si aliàs non id faceret, per tex. in c. parochianos, ibi, excommunicatos publice nunciatis, ipsosque sicut excommunicatos vitari, de sen. exc. quæ tex. ad hoc allegat Ro. conf. 328. præsens cõsultatio, col. 3. vers. aliquando verò ponitur in materia.

31 Pater & filius eadē persona.

¶ 4. Ratio ex eo assumitur, quod late diximus & probauimus in rep. l. si vnquam, in princ. nu. 15. sed quis hunc, & seq. C. de reuo. don. patrem & filium cõferi vnâ & eandem personam, vnâ carnem, vnâ utriusque vocem, alterum alterius esse partem: filium existimari dominum bonorum patris, solamque ei deesse administrationem: & alia in eam rem ibi copiosè congregata. Quæ non omnino ex fictione sunt, uti illic diximus, sed partim ex veritate, ut etiam probat tex. in l. vlt. C. de impub. & aliis substi. cum dicitur, Naturâ pater & filius eadem esse persona pene intelliguntur. Est enim vere filius patris portio, in eoque est substantia & caro patris. Imò vnus est cum patre ipso, ut expressè dicitur in cap. iam itaque, ibi, vbi dicitur, Et cum illo. i. q. 4. Nam ut scribunt rerum naturalium scriptores, & asserit Bal. in l. vlt. C. de se. fugit. pater in generatione filij præbet formam. Ea autem dat esse rei, sicuti & illi autumant, & etiam nostri in id citantes tex. in l. adeo. §. insulam, ante ff. de acqui. re. do. & in l. Iulianus. §. si quis rem. ff. ad exhib. cum fi.

Pater præbet formam.

Caro filij est caro patris est.

¶ Ideoque, ut eleganter scripsit Paul. Cast. d. confil. 264. col. 3. lib. 2. Caro filij est veluti caro patris aucta,

aucta, ita quidem ut licet efficiatur nouus homo, propter nouam animam, non tamen dicitur primus homo omnino extinctus. Sicuti in simili dicimus, quod nec arbor ob id mortua dicitur, quod antiquis radicibus mortuis, quæ loco animæ sunt, cum vitam suppeditent, nouas egerit; argu. d. l. adeo. §. vltim. & l. qua ratione, in princ. ff. de acqui. rerum domin. licet alio respectu dicatur alia arbor, propter nouas illius radices. l. sed & si ex meis. §. arborib. eod. titu.

33 ¶ Et aliàs quoque in simili videmus, quod si vna actio in aliam transferatur, uti actio ex testamento in actionem ex stipulatu animo nouandi: licet prima extinguatur, non tamē censetur extincta, propterea quod superest alia in eius locum subrogata, in quam fuit transfusa substantia prima. Ita ut dici possit debitum esse ex testamento, licet non ex actione ex testamento debeatur. l. cum filius. §. hæres meus. ff. de leg. 2. quia non titulus actionis, sed originalis causa inspicienda est. l. tutor. ff. de fideiuf. & l. qui id quod. ff. de donat. Et ad hoc ut aliquid dicatur esse verum, sufficit, ut aliquid sit veritati admixtum. l. quid tamen. ff. de contrah. empt. Vtque aliquid dicatur extare, sufficit aliquid quantuncunque modicum ex illo extare. l. domum, vers. si verò quantacunque pars. ff. eo. & l. si cui vsufr.

Actio in aliam transfusa non censetur extincta. Verum dicitur quod veritati admixtum est.

34 ¶ Ex quibus illud confestim assumitur, quod primogenitus non dicitur extinctus, siue non desit extare, cum nepos ex eo superest, in quem transfusa fuit caro & substantia patris. Quod & apertè significat illud Ecclesiastici, 30. c. Mortuus est pater eius, & quasi non est mortuus. similem enim reliquit sibi post se. Et eo quoque satis probatur, quod videmus in substitutionibus non dici patrem extinctum, ex quo viuit nepos. l. cum acutissimi. C. de fideicom. & l. generaliter. C. de insti. & substi. & l. cum auus. ff. de condi. & demon. & late diximus in repet. l. si vnquam, in præfatione.

Primogenitus non dicitur extinctus, cum ex eo nepos superest.

35 ¶ Ex iis quoque illud subsequitur, quod cum in casu nostro secundogenitus ex mente legis vel statuti videatur esse substitutus loco primogeniti deficientis, dicta legalis substitutio intelligitur habere conditionem, si primogenitus sine liberis decesserit, per dicta iura: tanquam non videatur ipse extinctus, qui liberos reliquit, de qua re dicemus latius in 45. ratione. Sicut non dissimiliter non videtur consumptum tutelæ iudicium, quod alterius officij querelam habuit. l. tutores. §. adolescens. ff. de admi. tut.

De eadem re.

36 ¶ Ideoque & dicitur nepos natus ex auo siue corpore aui, ut ipse filius, per leg. 1. C. de condi. inser. iuncta l. Lucius, la 2. ibi, ex se natum. ff. de hære. insti. ubi conditio si decesserit sine filiis ex se natis, deficit, si reliquerit liberos, & consequenter nepotes, qui appellatione liberorum continentur. l. liberorum. ff. de verb. signifi. Et ita etiam ad id illum tex. expendit Bar. in d. l. liberorum, col. penul. vers. quæro quid si in aliqua dispositione. & ibi quoque Alcia. Et Bald. in d. l. i. col. 1. versic. quæro quid si dicatur, & ibi Paul. C. colum. 2. in fi. 2. not. & Corne. colum. 4. vers. u. quinimo etiam. C. de condi. inser. ubi addit ipse Bal. rationem, quia in nepote est sanguinis continuatio. Et immediatè dicitur fieri, quod per rerum naturam continuatiuè vnum est & idem, per d. l. cum acutissimi. C. de fideicom. & rursus idem Bal. in l. imperialis. §. his illud, ad finem. C. de nup. & in c. 1. col. 1. vers. sed immediatè op. tit. de eo qui sibi vel hære. suis. & in c. 1. §. filia, in fi. & ibi quoque Aluar. & Card. Alex. col. 4. vers. quæro ab extra, tit. de success. feu. & conf. 13. punctus talis est quidam testator, lib. 3. Imò in d. l. Lucius, col. 1. Pet. Anc. in repe. c. 1. in 14. q. princ. vers. quid si statutum, de constit. Paul. Cast. conf. 410. viso facto, col. 3. vers. tertio opponitur, li. 1. & conf. 165. in præfati causa, col. 3. in fi. lib. 2. & conf. 198. super primo quaesito, col. 2. vers. septimò probatur. eo. lib. 2. Alex. in l. ex facto. §. vlt. col. 1. & ibi Fran. Ripa col. item 1. vers. vlt. ff. ad SC. Trebel. Bened. Capra conf. 22. punctus, quidam Thadæus, col. 3. versic. quod & demonstratur. Barb. in repe. c. Raynaldus, col. 31. vers. expedita sunt textualia, de testa. Guid. Papa. conf. 176. pro diffinitione, in 4. dubio, post prin. Steph. Bertran. confil. 1. viso, col. 6. nu. 33. & multis seq. lib. 2. & iterum confil. 249. eod. initio, col. 1. eo. lib. 2. & Steph. Bertran. conf. 302. visis copius, col. 3. vers. & quamuis illa, lib. 3. ubi adducit illud Matthei 1. Ioram autem genuit Oziam, veluti Ozias dictus sit genitus ex Ioram, quamuis inter utrunque fuerint Ochozias, Ioas, & Amazias, ut patet ex lib. 4. Reg. De quo tamen vide ipsum Guid. Pap. deci. Delph. 353. testator, & sing. 355. sub verbis de proprio corpore. & Franc. Ripam lib. 2. Respon. c. 26. Allobrogum, nu. 1. & 20.

Nepos dicitur natus ex auo & aui corpore.

37 ¶ Proinde si pater erat primogenitus, ita & nepos etiam ex eo natus, est etiam primogenitus, quia generatio secum habet concomitantiam, ut nostri appellant, temporis necessariam, c. abbate sanè, de re iudi. li. 6. Nam & ex eo tempore debet existimari fuisse natus, quo & pater natus est, licet etiâ postea iterumque natus fuerit, quia huiusmodi iterata natiuitas non tollit, nec obumbrat veritatem primæ, ar. l. filio quem pater. ff. de libe. & posthu. & l. assumptio, in princ. ff. ad municip. Ex quo dicitur in l. vlt. C. de impub. & ali. substi. patrem & filium naturâ reputari eandem personam. Nam dum dicitur id naturâ fieri, demonstrat id esse non tam ex fictione iuris, quam ex veritate iuris naturalis, ut supra diximus in princ. huius rationis. Et vide quæ dicam infra in 9. ratione.

Filius primogeniti primogenitus est.

38 ¶ 5. Tex. in l. 3. §. vlt. cum duabus seq. ff. de assignan. liber. ubi si pater assignauit vni ex liberis libertum: fratres eius, cui ea facta est assignatio, nunquam ius in eo habent, donec is cui facta est, vel ex eo aliquis superest, siue is patri superstes fuit, siue non. Propterea & in simili quandiu superest primogenitus, cui huiusmodi ius primogenituræ est à lege aut consuetudine assignatum, aut aliquis ex eo non possunt fratres ipsius quicquam iuris prætere. Nam non est minoris roboris hæc legis vel statuti assignatio, quam quæ fit ab homine, per l. si libertus minorem. ff. de iure patro.

Non fictè, sed vere & natura liter.

Simile de libertato assignato uni ex filijs.

39 ¶ 6. Licet emancipatus emancipato de iure communi non conferat, per l. 1. §. portiones. ff. de collat. bo. Conferat tamen filius emancipatus nepoti emancipato ex filio in potestate constituto, per text. in l. si

Emancipatus conferat nepoti emancipato ex fratre filiosa.

in l. si nepotes, eo. tit. & expressius in l. i. §. si sit filius. ff. de cōiung. cum eman. libe. Ex quo planè constat filium habere ex persona & qualitate patris, quod ex sua habere non posset. Ex sua enim non sibi conferretur, cum sit emancipatus, vt diximus: sed quia est filius eius, qui erat in potestate, conferretur. Nam cum patrem representet, succedit in priuilegium & qualitatem ipsius, vt ponderat gl. in d. §. si sit filius, & Io. An. in rub. de feu. & Bal. in l. si emancipati. C. de colla. Salyc. post Ray. Forli. in l. illam. C. eo. tit.

Nepotes nō debent esse deterioris conditionis quam filij.

Filius ante parentis mortuus transmittit in nepotes lucrum sibi prouenturum ex secundis eorum nuptijs.

Ius primogenituræ transmissibile est cum sit cessibile Transmissio requirit eandem qualitatem. Nepos ex primogenito primogenitus dici potest.

Subrogatum sapit naturam eius in cuius locum subrogatur.

Et utitur iisdem priuilegijs. Etiam competentibus ex antiquitate temporis. Præsertim subrogatione 45 naturali. Natura præuollet accidit. Priuilegiū honor. beneficiū partium trahit ad filios.

Impugnatio præcedentis rationis.

47

¶ 7. Tex. in l. maximum vitium, ver. sancimus, ibi, & hoc non solum. C. de libe. præteri. vbi nepotes ex filiis non debent esse deterioris conditionis, quam ipsi filij, prout illum text. ponderant Bal. Pau. Cast. Corne. & recentiores, ex quibus ipse Paul. & posteriores illum trahunt ad nostram. q. pro nepote. Nam si patruus secundogenitus excluderet nepotem ex primogenito esset nepos multo deterioris conditionis, quam filius.

¶ 8. Tex. in l. in quibus, & l. si quis prioris. C. de secun. nup. vbi filius mortuus ante patrem aut matrē, aut etiam ante secundas nuptias alterius parentis superstitis, transmittit ad nepotes portionem lucri, quod erat sibi prouenturum ex futuris illis nuptiis, si ad eas vsque vixisset: nec quicquam ex ea portione obtinent patri. Quod trahit Bal. in ar. statuti disponentis, quod filia dotata existentibus liberis non succedat, sed ipsi filij obtineant hæreditatem. Nam si is qui habet filium, & nepotem ex altero filio iam mortuo, dotet filiam, & decedat: vel itaque filius omnino obtinere quod soror de iure communi habuisset supra dotem, repulso nepote, quia pater eius decessit eo tempore quo transmittere non poterat, nec continentur nepotes appellatione filiorum in materia stricta. Concludit tamen contrarium, quia nepotes ita ingrediuntur gradum paternum, vt omnino obtineant portionem, quam pater percepiisset, si vixisset.

¶ 9. Ius primogenituræ est cessibile siue alienabile in singularem successorem, per c. quàm periculosum. 7. q. 1. & diximus supra in 29. q. Ergo est transmissibile, ar. l. si ex pluribus. ff. de adm. tut. & l. i. ff. de fund. dot. præsertim in filium eundemque vniuersalem successorem, ar. l. quædam. ff. de acqui. rer. do. & l. i. ff. de fun. dota. cum si. Si autem est transmissibile, consequens est, vt qualitas quæ est in filio, inhæreat nepoti, in quem fit transmissio, per l. si quis filium. §. pen. ff. de acqui. hæ. Et propterea nepos dicitur primogenitus, sicuti & pater ipsius: vti etiam is primogenitus dicitur, cui ius primogenituræ cessum est, licet is sit secundogenitus, vt dicit text. in c. vlt. §. item opponitur. 22. q. 1. vbi scribitur, Iacob non fuisse mentium dicendo se esse primogenitum. quamuis enim non esset primogenitus natiuitate, erat tamen iure cessionis huiusce iuris. Ad quod etiam vide quæ dixi supra nu. 34. proinde. Tamen id quod de cessione diximus, non admodum tutum est, ex eo quod diximus supra in d. q. 29. vbi tractauimus, an & quomodo id ius cedi possit, vbi videre poteris.

¶ 10. Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur. leg. i. §. hæc actio. ff. si quis testa. lib. esse ius. sue. & l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis caut. & c. ecclesia S. Mariæ, extrâ vt lit. pen. & c. 1. vt eccl. bene. cum si. Ideo si sponus alienum annulum sponsæ muneris misit, & post nuptias pro eo suum dedit, valet donatio, quâuis sit facta constante matrimonio, per tex. no. in l. si donatæ. §. vlt. ff. de don. inter vir. & vxor. Quod non ob aliud est, nisi quia secundus representat primum, cuius valebat donatio, vt pote facta ante nuptias, illiusque locum tenet, vt dicit gl. ibi quæ adducit concord. & illud text. ad hoc dicit sing. Rom. consil. 146. cuius caput est, ista quæst. in fi.

¶ Hincque etiam fit, vt persona subrogata vtatur iisdem priuilegijs, quibus illa in cuius locum subrogatur, vt eretur. l. decernimus, & ibi Bar. C. de aquæ duct. lib. 11. Idque etiam in priuilegijs competentibus ex antiquitate temporis, per text. optimū, quem & idem Bar. si is est, annotat in l. comperimus. C. de prox. sac. scri. lib. 12. Et bene facit text. in l. maior. §. pen. & quod ibi scribit Bal. ff. de procur. Et hæc maximè debet procedere in subrogatione naturali, cuiusmodi est nepotis in locum filij. l. posthumorum. ff. de iniust. testa. & l. vlt. in verbo, natura. C. de impub. & ali. substit. Natura enim longè plus ponderis habet, quàm accidens. l. qui habet. §. 1. & ibi Dyn. Bar. & alij. ff. de tutel. cum si.

¶ 11. Priuilegium, honor, beneficium parentum regulariter transit ad filios. l. emancipatum. ff. de Sena. & l. milites, & ibi Cy. & l. diuo Marco. C. de quæst. & l. Decurionum. C. de pœ. ff. de iniust. rup. & irri. testa. & §. posthumorum, & l. 1. C. de priuil. eo. qui in sac. pala. mili. lib. 12. Idque etiam si in temporis prælatione consistat, per l. asiduis. §. exceptis. C. qui poti. in pig. hab. & not. per gl. & Doct. in l. 1. C. de priuil. dot. & in l. etiam, in prin. ff. sol. mat. Item etiam si sit priuilegium personale, per d. l. etiam, iuncta l. maritum, & l. seq. ff. eo. ti. & l. asiduis. §. exceptis. C. qui poti. in pig. hab. & l. fordidorum. C. de excusa. mune. lib. 10. Licet huiusmodi priuilegium personale non transeat in extraneos hæredes per l. in omnibus, & l. priuilegium. ff. de reg. iur. Et ita distinguit gl. in d. l. maritum, & in d. §. exceptis, in verbo, eis, & in l. & si fideius. §. si maritus. ff. de re iudic. & in l. 1. C. de priuil. dot. & in l. ex pluribus, in gl. vlt. ff. de adm. tut. quæ tamen hoc omnino non asserit, & in l. dabimus. §. 1. ff. de priuil. credi.

¶ Sed ne erres, aduersus hæc pugnare videtur tex. in l. pe. §. si puellæ. ff. de rit. nupt. quem ad hoc expendit Bar. ibi, post Iac. Are. & in d. l. ex pluribus, & Alex. in d. l. quia tale, quæ continuè d. l. maritum, sequitur. ff. sol. mat. vbi hanc dicit esse communem op. Ideò super hoc cogita, & vide quæ dicam infra in 59. q. prin. nu. 2. & multis seq. & quæ scribit Bal. consil. 355. incip. præmittendum est, lib. 1. & Soc. consil. 58. visis priuilegijs, lib. 1. & consil. 84. accuratissime, col. 3. lib. 3.

¶ 12. Persona ipsius primogeniti non est causa huius priuilegij, quod datur primogenito, saltem propinqua, sed ipsamet primogenitura, seu ipsius dignitas. Igitur non extinguitur cum ipsa persona, cum

edm comperat ratione dignitatis, quæ non moritur, c. quoniam abbas, extrâ de offic. delega. & c. si gratios. de rescrip. lib. 6. propterea, vt ibi scribitur, transmittitur ad successores, saltem filios huius dignitatis capaces.

Dignitas non moritur.

Nepos iura suorum nanciscitur, & præteritus rumpit testamentum.

Si ex statuto frater excludit sororem, ita & nepos amitam.

48 ¶ 13. Si filius viuo patre moriatur, ita nepos in eius locum succedit, vt eodem modo iura suorum heredum nanciscatur: proindeque si præteritus fuerit, æquè rumpit testamentum, vt pater rupisset, si superuixisset, per d. l. posthumorum, ff. de iniust. rup. & irri. testa. & §. posthumorum, Instit. de exhæ. lib. & idem quoque habetur in l. si a. us. C. de lib. præter. Quod apertissime ostendit eadem iura comperere nepoti ex filio mortuo ante auum, quæ & ipsi filio compererent si auo superstes esset.

49 ¶ 14. Quod voluerunt multi verèdè apud nos autoritaris, in statuto disponente, quod filia non succedat existente masculo. Quid enim si filius viuo patre decedat relicto nepote? An ex huiusmodi statuto nepos excludat amitam sororem patris? Et profectò excludet, quem admodum pater ipsius, in cuius locum subrogatur, excludisset, si vixisset. Ita voluit Iac. Are. in sua dis. ut. incip. statutum est, & Iac. Butr. in alia etiam disputa. cuius initiū est, statuto vel consuetudine, quos refert & sequitur Io. And. in addi. Spec. tit. de succel. ab inte. col. j. Bart. in l. liberorum, col. 5. ver. his præmissis. ff. de verbo. sign. Albe. in l. sic euenit. col. j. ff. de adul. Bal. in l. maximum. itum. col. 2. & seq. & ibi Sal. Pau. Cast. & Alex. col. j. & seq. C. de lib. præteri. & idem Bal. in l. venia, in fi. & ibi quoque Saly. Pau. Cast. Ale. Frã. Are. Iason, Philip. Deci. & Franc. Purp. C. de in ius vocan. idem Bal. in l. scimus, in prin. in 7. quæst. C. de inof. testam. & in l. j. col. 3. ver. & no. istum text. pone dicit statutum. C. de secun. nup. & iterum in l. in quibus, col. j. ver. & prædicta faciunt, eo. tit. Pet. Anc. in repe. c. j. in 14. q. prin. ver. terriò principa. liter. & rursus cha. penul. ver. dominus Bal. itemque ch. vlt. ver. accedant hic, extrâ de consti. & in cle. j. col. pe. de baptis. Fulg. in l. de quibus, col. 3. ver. si ergo statutum, & ibi Iason col. 4. versiculo visa theoricæ. ff. de legib. Idem Fulgo conf. 78 supposito statuto. Rom. consil. 129. licet magna, ante si Pan. consil. 75. primò est videndum, col. 4. lib. 1. & Pau. Cast. in l. si verò. §. de viro, circa medium ff. solut. mat. & conf. 47. proponitur in castro, in fi. j. dubij, lib. 1. & conf. 40. præns casus modicū videtur, lib. 2. & conf. 83. eiusdem initiū, col. j. eod. lib. 2. Bella Mer. deci. 72. 4. etiam extra rectam, col. pen. ver. pro præmissis facit. Maria. conf. 14. sequendo ordinem, col. 2. ver. 4. prædicta conclusio, & conf. 30. quamuis ex his, ver. nec ob. quod allegari potest. Alex. in disput. incip. Sigismundus, in 3. dubio, col. eiusdè 3. ver. & pro hac parte. & conf. 36. viso rhemate, col. 3. ver. sed ita est, lib. 6. vbi dicit communiter approbati. Ang. Are. in §. ius autem ciuile, col. vlt. Instit. de iure natu. Fran. Are. in l. si quis posthumos. §. j. col. 5. ver. sed ista ratio ff. de lib. & posthu. vbi id dicit communiter approbati. Card. Alex. in c. i. col. 12. ver. 20. tit. de feu. Marc. & in arbore consanguinitatis, quam ponit in fi. tit. de consang. & affinit. col. 12. ver. Iac. But. disputauit. Laur. Fauen. in repe. §. ceterum. col. 4. Instit. de legi. magna. succes. Iason in l. j. hoc autem, col. 2. ver. hinc est quod stante statuto. ff. ad Trebel. Lauren à Pala. in tracta. statutorum fœminas repellentium, col. 3. Io. Campez. in eodem tract. quæst. 41. & seq. Georg. Nat. in eodem quoque tract. quem posuit in c. quamuis, de pactis, lib. 6. in 11. & 12. quæst. 4. quæst. princip. Fran. Cur. Senior conf. 80. rectè præfatus, in toto j. dubio. Ias. in l. qui se patris col. ante p. nu. 57. C. unde libe. latè Philip. Deci. conf. 372. visis & diligenter consideratis, col. penul. ver. postremò in terminis, & conf. 97. viso puncto, col. vlt. Carol. Ruin. in repe. l. Gallus. §. & quid si tantum, col. 34. sed hic oritur nouum dubium, & ibi etiam Fortu. Grat. subdubius tamen, col. 14. ver. superiora reddunt, & seq. ff. de libe. & posthu. Bened. in c. Raynuitus, in verbo, duas habens filias, nu. 150. de testa.

50 ¶ Mouentur tribus illis, quas iam iam dicemus, rationibus, scilicet quia subrogatum sapit naturam, & c. vt diximus in 10. ratione. Et quia cum per statutum non disponitur an huiusmodi beneficium transeat ad nepotes, debemus sequi ius commune, quod id fieri voluit. Et quia nepos sublato filio incipit tenere locū filij, eiusque iura nancisci. Hæc enim huiusmodi statuti interpretatio siue extensio vt dicit Bar. vbi supra, passiuæ est, cuiusmodi recipit quæcumque dispositio etiam correctiuæ & pœnalis, vt & voluit gl. not. in l. si quis seruo & ibi Bar. & Bai. C. de furt. & in l. quod verò. ff. de legib. & idem Bart. in l. omnes populi, in 6. q. princ. in materia interpretationis passiuæ. ff. de iust. & iure. & in l. Marcellus. §. quid autem. ff. ad Treb. & in l. 2. ff. de lega. 2. & in l. j. ff. de muner. & honor. & alibi sepe. Quin & per huiusmodi interpretationem passiuam extenditur etiam fictio inducta de iure speciali, per l. j. lex Falcidia, & ibi Bart. ff. ad leg. Falc. vbi etiam Alex. adducit multas concord.

Passiuæ extensio habet locum etiam in correctiuæ & pœnalis libus.

Et per eam extenditur fictio inducta de iure speciali. Similitudo huius speciei cum ea de qua quæramus.

51 ¶ Ista autem quæstio de nepote excludente amitam, tam similis est huic nostræ de qua differimus, quam apes, quod dicitur, apibus. Nam sicut hic primogenitus propter primogenituram præfertur cæteris liberis eiusdem gradus, ac si essent posteriores. Ita & isto casu masculus propter sexum præfertur fœminis eiusdem gradus non secus ac si essent remotioris. Item sicut hic quæritur, an nepos ex primogenito mortuo ante patrem nanciscatur priuilegium excludendi patrum gradu potiorè: ita & in isto casu an nepos ex masculo allequatur etiam huiusmodi priuilegium excludendi amitam gradu quoque propinquorem. Denique rationes quibus in huiusmodi statuto mouentur Doct. habent & locum in hac nostrâ q.

52 ¶ Sed attende, Lector, quia ista decisio non est omnino sine dubio, quandoquidem contrarium tenuit Bal. sibi contrarius, in d. l. si verò. §. de viro, in fi. & ibi post eum Imo. in repe. col. vlt. ff. sol. mat. Idem Bal. qui id dicit. o. dignum, in l. d. & milites, in prin. ff. de excus. tut. & in l. Gallus. §. institut. es, colum. vlt. versic. & ex superius dictis. ff. de libe. & posthu. & conf. 30. præsupposito statuto, col. j. ver. quæritur vtrum filius, lib. j. Barb. conf. 39. clementissimi, col. 2. ver. 1. & adduce, lib. 2. Philip. Deci. sibi contrarius

Qui contra vnum tenuerit.

contrarius conf. 315. superioribus diebus, col. 3. vers. præterea à tali ratione. Et hanc quoque partem videtur tenere Alberi. post alios in l. ex pluribus. ff. de adm. tut. per l. pen. §. si puella. ff. de rit. nupt. & alia multa quæ ibi allegat.

53 Nepotus ex filio non repellit amitam.

¶ Præterea si prima pars esset vera, non videretur quicquam ad nostram quæstionem facere, quia ibi eadem qualitas repulsiva, ut sic loquar, scilicet masculinitas, ut sic quoque loquar, verè est in nepote: sicut in filio. Quod si non eadem esset, quia scilicet neptis esset, & non nepos ex filio, non repelleret amitam, ut multi dicunt simpliciter, aut ut alij dicunt, nisi iam filius hæreditatem aui excepisset: quos simul, & sine illa distinctione, quia nihil huc pertinet, tibi hic citabo. Hi sunt Iaco. Are. Cvn. qui dicit Vber. Bob. & Vgol. Font. sic tenuisse, Alber. Saly. Ang. in lect. Paduana in l. j. C. de adulter. Io. And. in addi. Spec. in rub. de succes. ab inte. col. 3. vers. similk in quæstionem de amira Bar. in d. l. liberorum, col. 6. vers. 4. pone retento. ff. de verb. signific. Alber. in l. ex pluribus. ff. de adm. tut. & Per. Anca. conf. 26. in qua sit. supradicta, col. 2. vers. ad hoc responderetur Card. Flor. conf. 80. præsupposito statuto. Pau. Cast. in l. vit. eo. tit. & d. conf. 47. in 2. dubio lib. 1. Masuer. ti. de succes. & vl. volunt. §. item in pluribus. Franc. Aret. in d. l. Gallus. §. & quid si tantum, col. 10. vers. non ob. text. ff. de libe. & posth. & latè conf. 14. v. viso statuto communis Aretij, Soci. consil. 116. non potest negari, col. 6. versic. 3. hæc opi. lib. 1. vbi hæc reputat sing. & consil. 153. quod est 1. 2. vol. incip. pulchra & subtilis, in 2. dubio, & consil. 252. visis instrumentis, col. 4. versic. 7. eod. lib. 2. & consil. 296. in præsentis consultatione, col. 2. vers. sed præmissis, lib. 2. Iason in l. venia, col. 2. C. de in ius vocan. & in l. si arrogator, col. 8. vers. istam quæstionem. ff. de adopti. & consil. 201. præsentem consultationem, per totum, lib. 2. & Philip. Deci. consil. 309. viso puncto, col. 1.

54 Qualitas requisita in filio si non sit in nepote non idem de utroque iudicatur.

¶ Nam quando qualitas requisita in filio, ut quicquam obrineat non est in nepote, ut erat in filio, nõ idem iudicatur de nepote, ut de filio, ut probatur ex no. in l. vit. C. de natur. lib. & in l. j. C. de priuil. dot. & in l. pe. §. si puella. ff. de rit. nupt. & voluit Bar. in d. l. liberorum, col. 4. vers. item prædicta vera. ff. de verb. signi. Bal. in repet. l. in suis, ad fi. ff. de lib. & posth. Per. Anca. in cle. j. col. 3. in 2. q. de Baptif. Alex. consil. 223. discussis, col. j. vers. sic etiam videmus, lib. 1. & cons. 4. ponderaris, col. 2. nu. 7. lib. 4. Et si filia succederet in locum patris, non tamè succederet ut masculus, sed ut femina. l. si quis sub hac, & l. plures. ff. de oper. lib. & l. non tantum. §. si emancipatus. ff. de bon. pos. contra tabu. & l. Titia Scio. §. de vsuris. ff. de leg. 2. & l. adoptium. ff. de in ius voc. & l. si quis in suo. C. de inof. testa.

55 Non inspicitur qualitas subrogati, sed eius tantum, in cuius locum subrogatur.

¶ Tamen huic impugnationi est quod responderi possit, videlicet quod ea patris qualitas inhæret nepoti, ita ut dicatur primogenitus, sicut pater illius, ut dictum est supra in 9. ratione. Deinde si etiam concedamus eam qualitatem non transire in nepotem, nõ h. lo tamen fecius transit potentia succedendi ex ea qualitate producta, per text. in d. §. reliquum, in Auth. de hære. ab in. esta. vbi licet in nepotem non transeat qualitas vtriusque vinculi, transit tamen potentia excludendi, quæ non ab ea proficiscitur, ut plenè declarauimus supra num. 23. ut tamen, & f. q. Item nepos subrogatur in locum priuilegiatum l. ij, ut supra pluribus ostensum est: vnde non attenditur qualitas ipsius nepotis subrogati, sed eius tantum, in cuius locum subrogatur, per litem illa. ff. de constitu. pec. & l. si eum. §. qui iniuriarum, cum sua materia. ff. si quis cautio. & diximus etiam supra in 10. ratione.

56 Qualitas filii sua sui, & ceterorum exclusiua transmittitur au. au. filium.

¶ Præterea ex quo semel fuit in filio qualitas illa inclusiua ipsius, & exclusiua ceterorum filiorum, iuxta no. per Io. And. in regula, sine culpa. ff. de reg. iur. lib. 6. Talis potentia succedendi & excludendi transmittitur ad nepotem, secundum no. per Bar. in l. is potest, col. 2. vers. est aliud, & alibi sæpe in ea. l. ff. de acqui. hære. vbi nepos succedit in ius filij, id est, in spem quam habet viuente patre, quæ approbatur à iure, & ius quoddam dicitur: quod quidè sufficit, licet non sit in eo qualitas maioris ætatis siue primogenituræ. Nec obstat quod dictum est de nepote ex filio in casu statuti repellentis feminas, quia ibi est in ea nepte qualitas sexus prohibita succedere: propterea non mirum si repellatur à nepote, ut in simili dicitur in c. j. tit. de eo qui tibi vel hære. suis.

57 Nepotes an proprie dicantur filij.

¶ Ratio, nepotes proprie dicuntur filij, secundum gl. in §. vit. in verbo, appellatur, Instit. qui testa. tut. da. pos. per text. in d. l. liberorum. §. sed & Papinianus. ff. de verbo. signi. & aliam gl. in §. cum igitur, in verbo, filiorum, in Authen. de non elig. secun. nub. & Iac. But. in quadam disputatione allegata per Bar. in d. l. liberorum, col. 4. vers. secundò principaliter. Bal. in l. maximum vitium, col. 2. & seq. C. de liber. & posthum. Per. Anc. in repe. d. c. j. char. vlt. vers. accedant hic, de constit. & latè Cepol. conf. causa. ciuil. 7. punctus quæstionis, per totum.

58 De eadem re.

¶ Tamen hoc fundamentum non admodum tutum est, cum multi teneant id non esse ex propria significatione vocabuli, per l. iusta, vbi hoc voluit Dy. ff. de verb. sig. & l. filium. ff. ad SC. Mace. & gl. in cle. j. in verbo, libe. de baptif. latè Io. And. & Anc. in c. ad extirpandas, de fili. presby. Bar. in d. l. liberorum, col. j. in vit. oppo. & iterum col. 4. vers. 2. principaliter, vbi id latè examinat. Alb. in tract. statutorum, in 2. parte, q. 107. item an statutum loquens de filijs. Bal. sibi cõtrarius in l. filium, in 2. no. ff. de his q. n. sum. sui iur. & in l. Gallus. §. instituens, col. vlt. ff. de lib. & posth. & consil. 2. verba statuti, circa medium, lib. 1. Saly. in l. 2. in 21. q. C. de iure emphy. Flor. in l. j. ff. de fid. instr. Pau. Cast. in l. j. col. 2. vers. tertio & vltimo. C. de cond. insert. & cons. 40. præsens casus, in 2. locis, l. 2. & cons. 97. ne improprijs, lib. 2. Pan. in c. 2. de verb. signific. Lucas Pen. in l. 3. col. 3. C. de tyro. lib. 12. & Alexan. qui hanc dicit esse communem opi. conf. 194. perspectis his, in fil. lib. 6. Corn. conf. 182. videtur, col. 3. vers. 6. videtur, lib. 2.

59 De eadem re.

¶ In quibus locis de hac re latè poteris videre, præsertim apud Bart. in d. l. liberorum, & Bal. in d. l. maximum vitium. & præterea Hosten. & Aut. in c. penult. de pecnis. Bart. & alios in d. l. Gallus. §. instituens,

instituens, de liber. & posthu. & in l. Lucius, la 2. ff. de hære. insti. Signo. consil. 157. in quæstione quæ vertitur, & consil. 247. quidam fecit testamentum. Bal. in l. quisquis, col. 1. vers. super ista lege. C. ad leg. Iuli. maief. & in d. l. j. C. de condit. infer. & in c. j. §. & quia vidimus, col. 3. vers. 3. not. & ibi Barb. in addi. tit. qui feu. dar. pos. & cons. 303. ad euidentiã, lib. 2. & cons. 302. non continentur, lib. 4. & cons. 362. opiniones variæ, eo. lib. 4. & cons. 414. viso testamento eo. li. 4. & Iaco. But. inter cons. ipsius, cons. 364. paterfa. condidit testamentum, eo. lib. 4. Pet. Anc. in d. cle. j. col. 3. vers. sed iuxta omnia, de baptif. Ro. conf. 438. in causa consultationis præsentis, in vlt. dubio. & Alex. conf. 1. perspectis, col. antep. vers. 6. principaliter, cum multis seq. & ibi Carol. Moli. in addi. lib. 1. & eundem Alex. conf. 9. visis verbis, ferè per totum, eod. lib. 1. & cons. 26. videretur, lib. 3. & latissimè cons. 37. viso themate, per totum, li. 6. & Corne. conf. 97. primò consultus, col. 3. & seq. lib. 1. & cons. 248. circa hanc, col. 1. vers. nec ob. si dicatur, & seq. eo. lib. 1. & cons. 199. in præsentis, col. 11. vers. nec etiam ob. l. quandiu, lib. 2. & cons. 207. de pluribus, propè per totum, eo. li. 2. Franc. Are. conf. 145. respondendo summam. Maria. consil. 14. sequendo ordinem, in j. dubio. Bartol. Soci. eius filius, in l. cum vir, col. j. ff. de condi. & demon. & cons. 152. casus iste, per totum, & in multis subscriptionibus Deci. illi subiunctis, lib. j. & consil. 17. casus super quo, lib. 4. & consil. 51. visa facti narratione, col. 2. eod. lib. 4. & consil. 73. capiendò primum, col. 5. & alibi sæpe in eo consil. eod. lib. 4. & Philip. Deci. consil. 445. in casu, nu. 52. & Franc. Curt. Iuniorum in l. venia, col. 3. vers. ex ista communi. C. de in ius vocan. & in tractatu feudo. char. 19. col. eiusdem 3. vers. circa hanc materiam. & Lud. Gozad. conf. 36. in facto præsupponitur, per totum. In quibus, ut diximus, latè comperies an, quando, & quomodo nepos veniat appellatione filij, neque enim hic opus est aliter & specialiter eam rem tractare.

Filij de nepotibus apud ecclesiasticos scriptores.

60 Illud tantum adiciemus, apud Evangelistas aliòsque scriptores ecclesiasticos ipsi, id est, filios dici de nepotibus & omnibus posteris, ut in princ. euangelij D. Matthæi, liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. Et Ioãnis 8. c. Scio quia filij Abraham estis. & id passim, & infinitis locis reperitur, quæ minimè necessarium est huc adducere, contenti illis duobus iam citatis, quæ id aperitissimè probant.

Radix suam naturam impartitur ei quod pro ducit.

61 Ratio, nepos nascitur ex radice priuilegiata, & quæ cæteris præferatur: ergo & eandem naturam priuilegij assumit, quam pater habebat, quia forma & origo quæ à radice ducitur, in quolibet deriuato reperitur. l. in ratione, la j. §. si filio, ibi formam & originem. ff. ad leg. Falci. & l. qui id quod, in princ. ff. de don. & l. tutor. ff. de fideiuf. Et omne quod decedit per medium sapit naturam medij, si illud medium sit naturale, & non simpliciter instrumentale: quia per medium specificatur & naturatur, ut vtar verbis Bal. consil. 389. consuetudo, post princ. lib. 2. Quod & natura manifestum facit, quia quod insertum est, facit poma suæ speciei, nõ poma radice. Et hoc est ex l. natura, quæ vnunquodq; generat tale, quale ipsum est. Idè causa naturalis transit in nepotem, qui ex femine patris producitur, & in quo nomen patris perpetuatur. Hic enim accipimus primogenitum, prout est ex radice parentis, & ex massa ipsius. l. pronuntiatio. ff. verb. signifi.

Absurdum.

62 Si diceremus patruum esse nepoti præferendum, tanquam natu maiorem, huiusmodi absurdum subsequeretur. Ponamus enim quod & primogenitus & secundogenitus habeant liberos, sintque liberi secundogeniti ætate antiquiores. Certè ipsi anteponuntur liberis primogenitis ex istiusmodi ratione, quia antiquiores: quod nemo sanæ mentis dixerit.

Liberi ex persona parentum alijs præferuntur.

63 Sæpe aliàs videmus quod liberi ex persona parentum alijs competitoribus præferuntur, ut in l. nemini. §. filios autem. C. de aduoc. diuer. iud. & in l. iubemus, versic. & filios aduocatorum, & in l. petitiones, in simili vers. tit. seq. C. de aduoc. diuer. iudi.

Iura sanguinis transeunt in liberos.

64 Successio est ius sanguinis, ut not. in l. ius agnationis. ff. de pactis, & l. iura sanguinis. ff. de regul. iur. Iura autem sanguinis transeunt in liberos. l. 3. ff. de interd. & releg. & l. j. C. de priuil. eo. qui in sac. pal. milit. lib. 12.

Nepotes rediguntur ad conditionem filij eo subducto.

65 Nepotes subducto filio de medio rediguntur ad conditionem filij, tex. ad literam in l. sed & si in conditione. §. nepotes. ff. de hære. insti. Idèoque nepos ex filio censendus est & ipse primogenitus sicut filius, ut ad illius conditionem redigatur.

Prima causa representatur in secunda.

66 Prima causa semper representatur in secunda, in quam influit. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procu. sed primogenitus est prima causa quæ vim suam ac potestatem transmittit in filium suum qui est ex patris natura. & idè debet esse eiusdem censuræ, quia legis censura naturam imitatur. l. nam adoptio. ff. de adopt.

Statutum in causa proxima, & in remota statutum est, quæ ex illa descendit.

67 Quæ proximè ad præcedentè accedit, quod statuitur in causa proxima, censetur statutum in causa remota quæ per illam vel ex illa descendit: verba sunt Bal. in l. illam. C. de colla. quæ reasumit Paul. Cast. consil. 119. hæreditas prædicta, col. 2. lib. j. Ex eoque infert, quod si statutum excludit sororem à successione fratris existente fratre, censetur etiam excludere existente filio fratris, qui coniungitur ex persona patris. Quod multum hic notandum est, quia filius intrat in locum patris, ut alium excludat à successione. Tu tamen de hoc casu Paul. vide latè per Soci. consil. 9. viso statuto terræ, lib. 3. & quæ etiam latè diximus supra in decimaquarta ratione.

Quod per nos non habemus, per alium in eius locum reponitur, habemus.

68 Quod quis non habet per se, habet per alium, in cuius locum reponitur, per l. Aristo. §. j. ff. que res pig. oblig. pos. & l. qui prior. ff. qui pot. in pig. hab. vbi tertius creditor præfertur secundo, propter iura ei concessa à primo creditore: idèoque simili ratione debet præferri nepos, qui habet ius primogenituræ à patre primogenito. Et ad hoc quoque bene facit tex. in c. autoritate, de cõces. præb. li. 6. vbi

ex tribus expectantibus secundus qui ex persona sua primam præbendam obtinere non potuisset, ex persona tamen tertij, qui primum superat, illam obtinet.

69 Ius accrescendi nondum competens transmittitur in filium. Et spes competens ex contractu conditionali.

¶ 24. Hoc ius primogenituræ videtur in filium transmitti, siue illud æquiparemus iuri accrescendi nondum competentem, per l. si pluribus. ff. de suis & legi. siue iuri deliberandi, per l. cum antiquioribus, in princ. C. de iure delibe. siue etiam spei competentem ex contractu conditionali, per l. is cui. ff. de act. & obli. & §. ex conditionali, Instit. de verb. obli. & l. dies. ff. de cond. & demon. Nam & si concedimus ius primogenituræ nondum filio competere viuentem patre, quantum ad successionem pertinet, quod tamen admodum dubium est, per ea quæ alibi supra q. 21. diximus, Tamen negari non potest quin spes consequendi sit huiusmodi iuris, & ea quidæ firma & inuariabilis, utpote quæ non possit pater, nec alius cuius inuito filio adimere, ut latè ostendimus ea. q. 21. & dicemus quoque postea infra in 6. ratione pro patre, in responsione illius, & alibi sæpe. Propterea non est de ea spe iudicandum, sicuti de cæteris, quæ plerumque fallunt, uti copiosè demonstrauimus in nostris Legibus Connubia. post easdem in 1. q.

70 De eadem re.

¶ Idèòque non ob. lex vnica. §. sin autem sub conditione. C. de cad. tol. & l. si ita legatum. §. illi si voler. ff. de leg. 1. vbi legatum conditionale ante conditionis euentum non transmittitur. Quia præter rationem diuersitatis adductam per gl. in d. §. ex conditionali, quæ est huiusmodi, quod magnum est discrimen, an quid debeat sub conditione in spe ex vltima voluntate, an ex contractu. Nam hic interuenit factum paciscentis volentis non solum sibi, sed & suis hæredibus prospicere. l. si pactum. ff. de prob. quod non est in legatario cuius nullum factum interuenit. Alia est in promptu. Illi enim tex. loquuntur in his, quæ nec debita sunt, nec quasi, possuntque simplici voluntate testatoris adimi, vsque ad extremum ipsius vitæ exitum. l. cum hic status. §. hæc oratio. ff. de dona. inter vir. & vxor. & l. si quis in princ. testamenti. ff. de leg. 3. & l. ex parte. ff. de adi. lega. & c. cum Marthæ, de celeb. mis. Igitur eum hoc ius primogenituræ non dependeat à mera voluntate patris, sicuti nec contractus à voluntate eius, qui semel contraxit, per l. sicut. C. de act. & obli. Certè ita de huiusmodi iure debemus iudicare, sicuti de contractu, cuius spes conditionalis transit in hæredem, ut supra diximus.

71 Pars calamitas non nocet filio.

¶ 25. Quantum ad dignitatem ingenuitatis, aut aliam quamuis, calamitas aut patris, aut matris non nocet filio iam nato, aut etiam concepto ut de primo est tex. in l. emancipatum. §. vlt. ff. de Senat. vbi si pater amiserit Senatoriam dignitatem, eius tamen filius eam ex persona aui retinet. & facit etiam tex. in l. 2. ibi, quia illis delicta parentum non nocent, & c. C. de liber. & eo. libe. De secundo in §. & econtrario, instit. de ingenu. Ergo non absimiliter quantum ad dignitatem primogenituræ non debet filio obesse mors patris, quæ calamitas quædam est, & ea quidem omnibus communis, ut proinde nulli sit vitio assignanda. Præsertim quod dignitas ipsa primogenituræ, & ingenuitatis de qua loquitur d. l. 2. & d. §. & econtrario, æquiparantur. Bal. in l. cum antiquioribus. col. antepen. vers. tertio arguo ad idem. C. de iur. deliber. & Marthæ. Afflic. in c. j. col. 4. versic. decimo arguitur, tit. de success. feud. & alibi quoque diximus.

72 Paciscens & contrahens & suis hæredibus pacisci videtur.

¶ 26. In dubio prouidens sibi pacto vel stipulatione, videtur & suis hæredibus pacisci vel stipulari, etiam si illorum mentionem non faciat. l. si pactum. ff. de pact. cum multis concor. alibi à me adductis in consuet. Picta. tit. 9. §. 3. in princ. & in tracta. Retractuum, tit. 2. §. j. in gl. 6. in verbo, ou ses heritiers. Igitur & eodem modo prouisio legis aut consuetudinis facta primogenito ut succedat, videtur & ipsius hæredibus prouidisse. Alioquin nec id paciscens fecisse videri debet, cum in dubio censetur & ipse legis & consuetudinis dispositionem sequi, per not. per Bart. Ang. Imo. Raph. Co. Paul. Cast. in lect. Paduana. & recentiores, qui adducunt concor. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. & dixi latissimè in repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nr. 84. sed illud hic quæro. Et aliàs par est potestas legis, & contractus. l. non impossibile. ff. de pact. & l. vlti. C. de fideiuf. Et in dubio prouisio legis censenda est realis ut ad hæredem transeat, nisi aliud expressè dicatur. l. non solum. §. vlt. & ibi gl. ff. de no. ope. nunci. Imò verò & priuilegium in dubio reale est, si credimus gl. in l. forma. §. quamquam, iuncto text. ff. de censib. & gl. in summa 15. quæst. 2. De quo tamen latè per Alex. & alios recentiores in l. quia tale, ff. sol. mat. quos alibi citauimus.

Legis prouisio realis esse censetur in dubio. Priuilegium in dubio reale.

73 Primogenitus se includens secundogenitum perpetuò excludit.

¶ 27. Primogenitus nascendo & sese inclusit, & hoc agens secundogenitum perpetuò excludit, per c. j. §. quinetiam, tit. epi. vel ab. & not. Bald. in c. j. tit. de matr. ad morg. cont. Nam durante finali causa exclusionis (ea enim durat etiam primogenito mortuo, cuius intererat transmitti in filium propter naturale votum. l. nam & si parentibus, in princ. ff. de inoffi. testa.) Durante igitur causa finali exclusionis, durat & exclusio: quia quod vni est collatum, alteri est sublatum. l. quod in rerum. §. si quis. ff. de leg. 1. Et ad id facit quod diximus supra nu. 50. præterea.

74 Absurdum.

¶ 28. Quid si vnicus est tantum filius, nonne primogenituræ vis (is enim est primogenitus licet vnicus, ut diximus supra in 1. q.) transit ad nepotem? Et certè transit, aliàs remaneret regnum sine hærede: aut certè eo nepote excluso succederet alius ex sanguine remotior. quod nemo dixerit. Igitur nepos est primogenitus: neque enim aliàs succederet, cum consuetudo exigat primogenitum. Si igitur est primogenitus, consequens est ut excludat secundogenitum, si quis sit.

75 Edictum successorium loci habet ex renuntiatione.

¶ 29. Edictum successorium ita locum habet ex renuntiatione, sicuti & ex morte. l. si is qui. ff. de test. Ponamus ergo quod primogenitus renuntiat regno, vel efficitur Franciscanus postquam genuit filium, nunquid excludemus ipsum nepotem, & dabimus regnum patruo? Nequaquam: apertum est enim edictum nepoti. l. si quis filium. C. de inoffi. testa. Et diximus supra tum alibi, tum in 26. q. nu. 7. sed & illud, & dicemus infra in responsi. 33. rationis pro patruo.

76 ¶ 30. Auus paternus propter filium aut filiam debet dotare neptem ex filio aut filia, quemadmodum & ipsam filiam, si vueret. l. dedit dotem. ff. de coll. bo. Bar. in l. j. col. 2. versic. quid in auo, & ibi omnes. ff. sol. mat. Bar. Bal. & Sal. post antiquiores in l. vlt. C. de dot. promif. & omnes propè vbique. Quod non ob aliud statutum videri potest, quam quod filia ipsa repræsentat personam patris, aut matris, quam & auus tenebatur dotare. Tu tamè super eo an auus teneatur dotare neptem vide omn. Ant. consil. 56. si filius sola habet, & Iaf. in d. l. j. col. 7. versic. iuxta prædi. ff. sol. mat.

Auus debet dotare neptem ut filiam.

77 ¶ 31. Vbi rei quæ deficit, supersunt aliquæ reliquæ, nondum locus est ei quod iuris ordine erat successurum, ut videre licet in materia tutelarum. Nam primum locum obtinet testamentaria, si aliqua sit: & ea deficiente, legitima: qua etiam deficiente, datiuæ. Quod si testamentarius tutor tãquam suspectus remouetur, vel etiam se excusat, non propterea succedit legitima, sed ad datiuam confugitur, ut est tex. in l. si quis sub conditione. ff. de test. tute. nempe propter reliquias prioris tutela testamentariæ, quæ subsequentè excludit, ut dicit ibi Bar. col. j. Et sic datiuæ tutela adimiculo testamentaria excludit legitimam: quod per se non faceret, ut ex hoc nuncupatim colligit gl. in l. j. in fi. vlt. gl. C. eo. tit. Et facit l. 3. §. sed si omnes. & §. vlt. cum l. seq. ff. de legi. tut. Cum igitur ex filio primogenito supersunt reliquæ, id est, nepos ipsius, non debet esse locus secundogenito, qui aliàs deficiente primogenito erat successurus. Præsertim quod valet arg. à tutela ad successionem: cum eodem iure vtraque deferatur. l. j. in princ. ff. de legi. hæ. & l. quod tutela. ff. de reg. iur. & §. j. Instit. de legi. patro. tute.

Dñ supersunt reliquæ eius quod præcedit, non est locus ei quod ordine sequitur.

78 ¶ 32. Querela inofficiosi testamenti non nascitur ante aditam hæreditatem. l. Papinianus. §. si conditioni. ff. de inoff. test. Tamen si filius moriatur ante aditam hæreditatem ab hærede instituto, transmittit in filium querelam, licet nondum natam, nec præparatam, ut est text. expressus in l. si quis filium. C. eo. tit. Cuius rationem reddit gl. ibi, in verbo, causam, quoniam pater spem habuit. Igitur si etiam fateremur primogenitum viuentem patre nihil iuris ex primogenitura habere, tamen ratione spei, & eius quidem certæ, & quæ tolli non potest, ut alibi diximus, transmittit hoc ius in filium.

Filius moriens ante aditam hæreditatem transmittit in filium querelam inofficiosi testamenti licet nondum natam nec præparatam. Pater & filius inter se sunt in primo gradu. Ex duobus requisitis non satis est unum interuenire.

79 ¶ 33. Pater & filius sunt in primo gradu inter se. l. Iuriscōsultus. ff. de grad. & §. j. Instit. eo. ti. Ex quo illud subsequitur, & ambo sunt in iure primogenituræ. Alioquin enim non essent ambo in primo gradu.

¶ 34. Quoties plura requiruntur, ut alius aliis præferatur, non vnum satis est interuenire. l. qui balneum. ff. qui pot. in pig. hab. & not. in l. quoties. C. de rei vend. & diximus supra in 34. q. prin. nu. 4. huius sententiæ, & seq. Sed ad hoc ut secundogenitus succedat, plura requiruntur: scilicet quod tempore mortis ipse sit ætate prior, ac etiam ratione efficator. Sed ita est, quod non est efficator ratione, ergo non excludit nepotem. Et si quis huiusmodi rationem retorquet contra nepotem, quoniam non sit ætate maior, responderi potest ex eo, quod dicemus infra in 4. ratione pro patruo, & in resp. illius, & iterum in 13. ratione pro patruo, & respon.

Ius competens lege nondum delatum transmittitur.

81 ¶ 35. Videmus aliàs ius competens ex beneficio legis transmitti ad hæredem, antequam deferatur. Exempli causa. Is qui datur in adoptionem, habet quartam in bonis arrogatoris, ex constitutione diui Pij, quæ & ipse moriens, etiam patre arrogatore superstite, ad hæredem transmittit. l. j. §. si impuberi. ff. de col. bo. Et dicemus etiam infra in responsione 8. rationis pro patruo. Et hæc quidem ratio proxime accedit ad 32.

Text. qui uidentur expressi pro hac parte.

82 ¶ 36. Huc pertinet tex. quem nonnulli dicunt hanc quæstionem decidere, in l. si operarum. ff. de ope. lib. vbi si operarum iudicio actum fuerit cum liberto, & patronus decesserit: filio eius, & si hæres non existat, sique non fuerit contestata, omnimodo competit. Imò verò est apertior tex. in l. à duobus, eod. tit. vbi si à duobus manumissus vtrique operas promiserit, altero ex his mortuo, filio eius (quamuis superstite altero) datur petitio operarum.

Successorium edictum de gradu in gradum præferitur edicto de capite in caput.

83 ¶ 37. Successorium edictum de gradu in gradum, præferitur successorio edicto de capite in caput. tex. habes & exemplum in l. j. in princ. ff. si tab. testa. vbi de iure veteri secundus gradus etiam vltimus agnatorum, præferitur primo gradui cognatorum, quia facilius transit successio in habentibus symbolum. Nam & è contrario vbi est maior differentia, ibi quoque est maior difficultas. l. cum in adoptiuis. C. de adop. Cum igitur sint duo capita, videlicet primogeniti inclusi, & secundogeniti exclusi, nunquam transit caput primogeniti in alterum secundogeniti, donec superest aliquis ex primo capite.

Seminalis vis tandiu durat quandiu semen vel fructus eius reperitur.

84 ¶ 38. Quæ per seminalem rationem procedunt, tandiu durant in sua essentia, quandiu semen vel fructus eius reperitur in sua etiam essentia, sicut dicit lex de subrogatione, quæ fit in locum capitum demortuorum. l. vetus. ff. de vsufruc. Sed ista successio transit per seminalem rationem. Ergo transit in nepotem.

Successor eodè iure uitur.

85 ¶ 39. Qui succedit in locum alterius, utitur eo iure, quo ille uti poterat, per text. in l. qui quadringen. ta, vers. nam hære. ff. ad Trebel. & l. Caius. ff. de manum. At filium succedere in locum patris non est dubium, cum text. id expressim dicat, in §. cum filius, Instit. de hære. quæ ab inte. defe. & alibi supra sæpius diximus. Igitur & eodem iure primogenituræ uti debet, ut pater ipsius.

Lex potest, quod contrahentes.

86 ¶ 40. Quod possunt contrahentes, potest & lex vel statutum. l. non impossibile. ff. de pact. & l. vlt. C. de fideiuf. cum simi. & diximus supra ad aliud propositum in 26. ratione. Constat autem conuentione partium ius competens posse transmitti ad posteros. §. Conditionalis, Instit. de verb. oblig. Ergo & id potest lex vel statutum ex quo ius primogenituræ competit. Et quamuis hæc ratio adducatur à quibusdam hanc partem sequentibus, ea tamen non videtur mihi concludere, nisi si statutum expressè diceret, quod primogenitus mortuus ante patrem transmitteret id ius ad filios, quia posset facere per hanc rationem.

Pactum ius competens potest transmitti.

87 *Quæ quis ca-
pit magis ut fi-
lius quam ut hæ-
res transmittit-
ur.*

¶ 41. Ea, in quibus quis magis consideratur ut filius, quam ut hæres, transmittuntur ad filios eius qui decessit ante patrem, ut probatur ex l. in quibus, & l. si quis prioris. C. de secun. nupt. quas & nos ad aliud non admodum dissimile citauimus supra in 8. ratione. Sed in dignitatibus cuiusmodi est primogenitura, atque etiam in feudis & officiis magis attenditur filiatio, quam hereditas. I. a duobus, & l. ut iurifurandi. §. si liberi, & l. si operari. ff. de ope. liber. quas & nos ad aliud item citauimus in 36. ratione, & alibi, & l. si quis in sacris. C. de prox. sacri. scri. lib. 12. & c. j. tit. an agna. vel filius. Specul. tit. de loca. §. nunc aliqua, ver. 78. Bar. in l. si non fortem. §. libertus. ff. de cond. indeb. & in l. quod dicitur. ff. de verb. oblig. Bal. in l. qui se patris. C. vnde lib. & in l. liberti libertæque. C. de oper. liber. & in auth. si quas ruinas. C. de sacros. eccles. Et eò quidem magis, quòd omnia iura dignitatis & prærogatiuæ debent generi, & iure naturali & ciuili descendunt ad posteros. l. 3. ff. de interd. & releg. & not. Cyn. in l. diuo. C. de quæst. & Guil. Cu. in l. emancipatum. ff. de Senato. & dicemus infra in 11. ratione. Sed tu tamen vide quæ diximus supra quæst. 35.

88 *Filius primoge-
niti tractat de
damno uitando.*

¶ 42. Filius primogeniti tractat de damno uitando, ut probatur in l. in suis. ff. de lib. & posth. & not. auth. sed cum testator. C. ad leg. Falci. & in auth. hoc amplius. C. de fideicommiss. & in l. vlt. §. penult. C. de iure delib. & in l. 2. C. de iur. & fac. ignor. & voluerunt Dy. & Bart. in l. vlt. ff. de libe. agno. & in l. is potest. ff. de acq. hæ. Et facit quod scripsit Bal. in l. lex Cornelia. ff. de vulg. & pup. & in l. omnimodo. §. j. & iterum in l. si quando. §. j. de inoffic. testamen. Sed statutum patitur interpretationem secundum ius commune, ne quis indebitè damnus patiatur vel lædatur. l. si ferui. C. de noxali. & l. quanuis. ff. de in ius vocan. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. & c. cum dilectus, de cõsuet. & not. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & in d. l. vlt. §. pen. C. de iure deli. Vnde etiam si statutum diceret, ut mortuo primogenito succedat sequens, intelligeretur si primogenitus decederet sine filio, ne ipse filius indebitè damnus pateretur.

89 *An & secun-
dogenitus tra-
ctat de damno
uitando.*

¶ At huic rationi respondent nonnulli, quòd secundogenitus eadem ratione tractat de damno uitando, qui per primogenitum fratrem fuisset exclusus, si superuixisset. Vnde in pari causa uitandi damnus, magis est fauendum verbis & menti statuentium loquentium de antiquiore vel primogenito, vel maiore, arg. l. in ambigua, & l. benignius. ff. de legib. Et quoties sermo capit duas sententias, sumenda est, quæ rei gerendæ aptior est. l. quoties idem serm. ff. de reg. iur. Sed ad hoc facilius est responsio ex his quæ postea dicam in responsionibus rationum, quæ faciunt pro patre.

90 *Ius primogeni-
tura uenit iure
naturæ.*

¶ 43. Ratio naturalis facit pro filio eodèmpote nepote, maxime quia ius primogenituræ uenit iure naturæ. l. cum ratio. ff. de bo. dam. & l. scripto. ff. vnde lib. & d. l. 3. ff. de interd. & releg. Nec tam personæ, quam causæ uidetur id ius datum. ideòque in nepotem transit, sicut ipsa primogenitura & sanguis. Ea enim iura causæ data transmittuntur ad hæred. l. non solum. ff. de in test. restit. & no. Dy. in c. priuilegium, de regul. iur. lib. 6. Card. Alexan. cuius hæc ratio est in c. j. col. 9. versic. duodecimo facit tit. de feud. Mar.

91 *Succedendi po-
tètia transmitti-
tur.*

¶ 44. Licet ius ipsum primogenituræ non transmitteretur, ueluti non quæsitum ante mortem aui, de cuius successione quæritur, iuxta no. c. licet, de vot. uti in simili dicit Bar. in l. is potest. ff. de acqui. hæ. quòd filiatio non transmittitur, cui annexum est ius primogenituræ. Tamen dici potest transmitti potentiam succedendi, quæ surgit ex primogenitura, ut uidetur decidere idem Bart. in d. l. is potest. col. 2. versic. est & aliud, dum dicit, potentiam, quam habet filius, succedendi patri, esse quippiam diuersum ab ipsa filiatio. Quod hinc, inquit, patet, quòd filio mortuo in vita patris, nepos ex eo succedit in hanc potentiam. l. j. §. suos. ff. de suis & legi. & §. j. in auth. de hæ. ab inte. licet non succedat in filiatio quæ cum persona extinguitur. Et hoc sequuntur Paul. Cast. Franc. Are. & Ias. in d. l. is potest. idem Paul. consil. 304. primum dubium, ante fin. j. dubij, lib. j. Franc. Curt. Senior conf. 74. super memorata, col. 2. & Soci. consil. 252. visis instrumentis, col. 9. versic. sextò ad idem, lib. 2. Caro. Rui. consil. 86. attentata, col. 2. nu. 5. lib. 3. & consil. seq. col. 4. nu. 6. co. lib. 3.

92 *Agnatio non
tollitur renun-
tiatione.*

¶ Et hoc quoque ex eo patet, quòd filius potest renuntiare successioni patris uiuentis, c. quanuis, de pact. lib. 6. & tamen non desinit esse filius. Et hinc dicit Bal. in auth. in successione, ad medium, versic. ult. quæritur. C. de suis & legi. quòd renuntiatione agnatio non tollitur à radice, licet tollatur à successione, per l. ius agnationis. ff. de pact. Ut non absimiliter ius cognationis ab ipsa cognatione est discretum & separatum, quòd ex eo patet, quòd ipsum ius cognationis tolli potest, ut no. gl. in §. quòd autem, In tit. de cap. dimi. Bal. in l. ius naturale, in prior. lect. col. vlt. ff. de iust. & iur. Ro. conf. 82. quòd ad id de quo quæritur. Ipsa autem agnatio non tollitur. l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. & l. abdicatio, cum glo. C. de par. pote. & not. in d. l. ius agnationis, de pact. & nos quoque diximus in repe. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 259. nec id quidem.

93 *Qualitas ces-
satis non tollit
potentiam.*

¶ Ex quo fit ut id concludamus, quòd licet qualitas propter quam primogenitus succedebat & secundogenitum excluderet, siue ea sit filiatio, siue ætas, extinguatur simul cum ipso primogenito, durat tamen illa potentia succedendi in nepote: utpote cum etiam uiuente auo talis qualitas acquiritur. Nam uidemus quòd in primogenito adeo inest qualitas exclusiua secundogeniti, ut si secundogenitus efficiatur clericus, ligatur tamen statuto vel consuetudine præferente primogenitum cæteris liberis, cum ante clericatum, ut nostri loquuntur, iniectum sit vinculum, ut disputando per hanc rationem tenuit Io. And. in c. sine culpa, de reg. iur. lib. 6. & alij multi quos tibi colligemus infra in 43. quæst. ex quibus Soci. d. consil. 252. col. 10. nu. ex quibus infero, lib. 2. hanc rationem adducit pro nepote contra patrum.

¶ 45. Hæreditas, legatum, fideicommissum cuiuspiam relictum, ea lege, ut post suam mortem ad alium quempiam res redeat, intelligitur si is cui primo loco relicta est, decedat sine liberis, etiam si id expressè dictum non sit. l. cum auus. ff. de cond. & dem. & l. cum acutissimi. C. de fideicom. & l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. & substi. Nam semper intelligitur ea conditio, si sine liberis decesserit: ut not. omnes quotquot in eas l. scripserunt, & latissimè diximus in rep. l. si vnquam, in prin. num. 6. hinc dicunt plerique. Idque procedit etiam (& hoc maximè ad hunc nostrum casum notandum est) si res reditura esset ad alterum filium relinquentis, & sic ad fratrem ipsius cui primo loco relicta fuerat, ita ut nepos ex hoc cui res relicta est, præferatur patruo, cui res restituenda erat post mortem patris sui. Id enim aperte declarat d. l. cum auus, quam in hoc expendit Raph. Co. ibi, & Bald. in d. l. cum acutissimi, col. j. versic. quæro si pater. & ibi quoque Saly. Paul. Cast. & Barb. in rep. col. 26. versic. nihilomin. & alij prope infiniti, quos tibi congesimus in d. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 240. quòd si dicatur, sed quib. addere potes Car. Rui. consil. 131. in themate, col. 3. num. 4. lib. 3. Ph. Dec. consil. 568. domina Daria, col. vlti. versic. non ob. quòd nepris, & Lud. Goza. consil. 4. prima facie, col. 4. nu. 15. Licet ipse Bald. alibi incogitans in hoc lapsus fuerit (quod pace tanti viri dixerim) uidelicet in l. cum quidam, post prin. C. de impub. & ali. subst. dū dicit contra tex. d. l. cum auus, eam & similes non habere locum, cum substitutus est alius filius, quem tamen secuti sunt nonnulli quos tibi quoque adscripsi in d. l. si vnquam, in verbo, libertis, num. 61. & sicut.

*Ratio de prom-
pta ex l. cum
auus. & ff.*

*L. cum auus. ha-
bet locum etiã
si alter filius
sit substitutus.*

De eadem re.

¶ Ex eo autem quòd dictum est, illud conficitur, quòd cum lex ita interpretetur dispositionem hominis relinquentis quippiam alteri filio post alterum filium, ut intelligatur si is cui primo loco relicta est, decedat sine filio, scilicet præferens sobolem illius prioris filij alteri filio, cui deficienti alter in ea re ex patris communis dispositione succedebat, tanquam scilicet decessisse non videatur, ut locum alteri faciat, qui filium relinquit, ut etiam diximus supra num. 31. ex quibus illud. Ita quoque legis aut statuti vel consuetudinis dispositio, quæ primogenitum primo loco præfert, deinde secundogenitum, illo sublato, ut diximus supra q. 3. etiam debet intelligi, si is primogenitus sine filio decesserit, utpote cum lex ipsa hanc eandem interpretationem hominum dispositionibus dederit, per ea quæ traduntur in l. nõ impossibile. ff. de pact. & in l. vlt. C. de fideiuf. supra ad aliud alleg. Nam & aliàs testamentum (de eo enim loquitur d. l. cum auus, & similes) & lex eodem iure censentur. l. seruus hæc lege. ff. de manumif. & l. si ita fuerit seruus duobus, in fi. & ibi Bar. ff. de manu. test. & l. cum quidam, ibi, quemadmodum enim. C. de verb. sign.

*Testamentum
& lex eodem
iure censentur.*

*Spes succeden-
di certæ & legi-
tima.*

¶ Denique supra sæpius diximus, sed obiter, spem primogenituræ in filio primogenito patre uiuente firmam esse ac certam & immutabilem, ut quam non possit pater vel alius primogenito filio inuito sine causa tollere, ut diximus supra quæst. 21. Sed quibus addere potes id quòd generaliter dicit Bar. in l. is potest, col. 2. versic. est & aliud. ff. de acquir. pos. succedendi spem in filiis esse legitimam & considerabilem, per l. nec ei. §. præterea. ff. de adopti. Nempe, ut subdit, propter commune votum naturæ, simul & parentum. l. scripto, in fin. vnde libe. Quod & hinc, ut ille quoque dicit, patet, quòd mortuo filio primi gradus, nepotes in locum patris succedunt. l. j. §. suos. ff. de suis & legi. & l. Gallus, per totum, & maximè in §. nunc de lege. ff. de libe. & posth. & §. j. in auth. de hæ. ab inte. Quæ ratio ad hunc locum priuatim pertinet.

De eadem re.

¶ Sed & illi adde text. illum vulgarem in l. in suis. ff. de lib. & posth. ubi scribitur in suis hæredibus continuatione dominij perdurare, ut nulla videatur hereditas fuisse: quasi olim h. domini essent, qui etiam uiuo patre quodammodo domini existimantur. Et statim post, Itaque post mortem patris non hereditatem percipere videntur, sed magis liberam bonorum administrationem consequuntur. Ex quo tex. Doct. ibi & alibi sæpe multa annotant quæ huc admodum spectant, ut latè diximus in d. l. si vnquam, in prin. nu. 9. & sanè, de reuo. dona. quæ illic videre poteris, ne hic repetam. Ut non immeritò dixerit Bal. in l. vlt. ad fi. C. de impub. & ali. substi. quòd pater habet, & filium censeri habere, cum aliis multis simi. à me quòque collectis in d. l. si vnquam, etiam in prin. nu. 15. sed quis hunc.

*Hereditatem
patris esse de-
bitam filio aut
quasi debitam.*

¶ Ex quo etiam plerique dicunt hereditatem patris deberi filio, quòd apertissimè dicit tex. in d. l. scripto, in fi. cuius hæc verba sunt, Liberis parentum debetur hereditas. Ut minùs mirum videri debeat quòd dicit glo. si quis autem non implens, in verbo, auferri, ibi, item hoc erat, in auth. de hæ. & falc. hereditatem aut certe legitimam filius esse debitam uiuente patre, quam dicit sing. Imo. in l. cum filius, in prin. ff. de verb. obl. sed est alia quæ id quoque non obscure uoluit, in l. si quis legatum. §. vlti. in verbo, non posse. ff. ad leg. Cor. de falc. Et minùs, quòd dicit alia glo. esse quasi debitam, in l. & quia. C. de cura. furio. & in l. si emancipata, quæ est 3. & ibi Bar. Bal. & Paul. Cast. C. de iur. & fac. ignor. & glo. in l. si duo, & ibi Imo. & recentiores. ff. de acqui. hæ. Cy. Bal. Paul. Cast. & alij plerique in l. iuris ignorantia. C. qui admit. & Bart. in l. vlt. ff. de lib. agno. Et facit quòd scribit Bald. in l. 2. col. 2. versic. sed pone pater. C. si in fraud. patro. & Ro. in l. 2. §. quòd si in patris. ff. sol. matr. & in l. Imperator. ff. ad SC. Trebel.

*In feudis filij
censentur esse
nasalli etiã pa-
tre uiuente.*

¶ Et cum hæc semper aliàs procedunt, tum verò maxime in feudis, in quibus Francorum moribus maxima ex parte ius primogenituræ locum habet, non etiam in cæteris rebus: ex quo id ius & feudum ueluti fraternizant, ut etiam diximus supra in 23. quæst. num. 10. 3. ratio. In feudis igitur filius ipse primogenitus, & cæteri pro sua quisque portione etiam patre uiuo censentur esse ueluti iam domini, ut per d. l. in suis, uoluit glo. in c. j. §. vlt. tit. de feud. cogni. quæ dicit filium post mortem patris non acquirere feudum succedendo ipsi patri, sed iam in vita patris acquisitum capere cum libera

adminiftratione. quam expendunt Iac. Bel. Bald. qui dicit menti tenendum hunc pulchrum & fap- dum morem loquendi, sunt enim hæc verba illius. & præterea Marti. Laud. Iac. Alua. & Card. Alex. ibi, & ipse Bal. in l. cum antiquioribus, col. 5. ver. 10. sic licet. C. de iure deli. vbi per eam dicit, quod in in feudis filius viuo patre intelligitur esse inueftitus, ac etiam pofidere, & fic, inquit, continuatur in eum poffeffio feudi, fine alia inueftitura, adeo quod viuo patre non deeft ius filio, fed adminiftratio. Et idem Bal. in c. j. col. j. tit. de cont. inter mafcu. & foemi. de benefi. vbi dicit, quod in feudis filius ma- gis venit ad poffeffionem continuatiue, quam ad noua poffeffionis adeptionem. & in c. j. tit. an mur. vel alt. imper. quod filius viuo patre dicitur feudatarius, cum fit eadem perfona: nec post mortē pa- tris dicitur acquirere fiue fuccedere, fed retinere. Marti. Laud. in tract. primogenituræ, col. 10. ver. 4. quia licet, Bapt. Cacia. qui illam gl. dicit no. in repe. c. j. in 6. parte prin. in vlt. differentia, d. tit. de feud. cogn. Barb. qui eam dicit valde fing. in repe. rub. qui admit. col. 14. ver. 2. mihi videtur, & confi. 10. fapienter, col. 3. lib. 2. & confi. 73. magnanimus, col. 3. lib. 4. Firmia. in tract. de epifcopo, in j. parte, lib. 3. quæ. 56. Card. Ale. in c. j. col. 10. ver. 17. tit. de feud. Marchi. Iaf. in d. l. in fuis, col. 2. ff. de libe. & pofthu. & in l. quoties, col. 8. ver. nota etiam perpetuo. C. de rei vendi. vbi dicit fing. illud dictum Bal. in d. l. cum antiquioribus, nondumque fuffe ab aliquo ponderatum. & idem Iaf. in l. si forori, ad fin. C. de iure delib. & confi. 87. confultus, col. 2. ver. & circa istud, lib. j. vbi dicit fing. & confi. 182. vertitur quæftio, col. 7. ver. feptimo notabiliter, lib. 2. & confi. 10. videretur, col. 3. circa medium, lib. 3. vbi item id dicit fingui. Caro. Rui. qui & id fing. dicit confi. 19. in hac controuerfia, col. j. lib. j. Catef. Co- ta in memor. incip. feudum etiam viuo patre, & Anto. rub. in l. non folùm. §. morte, col. 8. nu. 56. ff. de no. op. nuntia. De qua re tamen plenius dicemus in tractatu, *Le mort fait le vif*, quem propediem ædemus, in feptima limitatione. Atque hinc finem faciam huic parti, modò intelligas alias multas rationes pro nepote depromi ex refponfionibus rationum, quas mox afferam pro patruo.

RATIONES QVAE PRO PATRVO FACIUNT.

100
Filij non de-
bent esse dete-
rioris conditio-
nis, quam ne-
potes.

¶ PRO PATRVO igitur multæ magnæq; rationes militat. Præter eas quas iam adduximus in priori parte, refpondendo quibusdam rationibus nepotis. Prima hæc est, Non debent filij esse dete- rioris conditionis, quam nepotes. l. si viua matre. C. de bon. mater. vbi & hoc not. Richar. Cy. Bal. Saly. Raph. Pau. Caf. & Corne. qui & ipsi no. illum tex. pro patruo, in nostra quæftione. Nam si ne- pos admitteretur ad regnum excluso patruo, effet filius deterioris conditionis nepote.

101
Refponfo ad
eam rationem.

¶ Sed huic rationi responderi potest, quod in hoc casu non tam dicitur filius esse deterior nepote, quam altero filio fcilicet primogenito, patre ipsius nepotis, in cuius locū subrogatur. propterea que eandem fapit & retinet naturam & priuilegium, vt fatis dictum est fuprà, in decima & vndecima ratione pro nepote. Item illud procedit de iure communi, ex quo non magis filius nepote est dete- rior, quam filius, altero filio: cum de iure communi omnes filij æqualiter fuccedant, vt plenè dixi- mus fuprà in tertia quæftione. At cum ex ftatuto vel confuetudine primogenitus est melioris con- ditionis, quam fecundogenitus. Certe etiam filius ipsius debet esse melioris conditionis, ex iis quæ dicta sunt fuprà, in tertia ratione pro nepote.

102
Præfertur qui
gradu prior
est.

¶ 2. De rigore iuris præfertur is, qui gradu prior est. l. pater filium. ff. de inof. testa. & §. j. Inftit. de legi. ag. fucces. cum si. verum ex æquitate ftatutum est in filiis fratrum, vt videlicet æqualiter fuccedant cum cæteris fratribus eorum patruis, per tex. in l. j. §. si filius, ibi, naturali æquitate. ff. de fuis & legit. cum fimil. quæ fuprà pro nepote adduximus. Et ided cum illa æquitas fit folùm fcripta, cum agitur vt æqualiter nepos fuccedat cum patruo, non etiam vt ei præferatur. Secus est dicendum, cum agi- tur de præferendo altero alteri: neque enim tunc habet locum eadem æquitas, propterea ftandum est rigori, qui præfert proximior.

Non est eadem
æquitas fucces-
dendi æquali-
ter & exclusi-
dendi.

103
Refponfo qua
ostenditur ea-
dem esse æqui-
tatem & iuris va-
ria.

¶ Sed & huic responderi potest, quod imò est eadem æquitas. Nam qua ratione in hæreditate diui- fibili inter plures, nepos in portione fui patris patruum excludit, qui est in potiori gradu, cum tamē de rigore videretur patruum esse præferendum, vt in fuccessione liberti videmus. l. si libertus præte- ritus. §. j. ff. de bon. liber. cum si. quæ infrà adferemus. æquum est enim nepotem, qui est eadem perso- na cum patre, fuccedere in locum ipsius: & ita cenferi esse eiusdem gradus, cuius & pater, vt dicit Bart. in l. liberorum, col. 5. ver. his præmissis, de verb. signifi. Eadem ratione in hæreditate indiuisi- bili, & quæ ad vnum duntaxat debet peruenire, ex rei ipsius natura, debet nepos excludere patruū, nec ob id iudicatur esse æquitas, aut iniquitas ex alterutra parte, fed iuris quædam ratio.

104
Ad idem.

¶ Sicuti videmus in eo qui ftipulatus est, vel aliàs sibi comparauit feruitutem itineris per fundum alterius, cum effet in initio folus, nec propterea multum grauaretur fundus feruiens. Si tamen dece- dat pluribus relictis hæredibus, quilibet illorum ea feruitute vtitur in folidum, ficque grauius feruit fundus. Tamen hoc debet æquo animo pati dominus, quia hoc contigit propter naturam rei, ar. l. j. §. pen. ff. de aqua plu. arc. Et etiam quia qua æquitate aut ratione nepos fuccedit in locum patris in parte hæreditatis, quam pater obtinuiffet: eadem debet fuccedere & in toto, quod pater habitu- rus fuiffet, si vixiffet, per l. quæ de tota. ff. de rei vendic. cum si. Cæterum fuprà num. 21. verum in his, & 3. fequen. ostendimus repræfentationem habere vim non folùm fuccedendi æqualiter, fed & alios excludendi.

105
Alia ratio.

¶ 3. Aut vult nepos venire ex confuetudine loquente de primogenito, & non potest: quia non est primogenitus, vt pote quem geniturâ præcedit patruus. Aut ratione iuris communis, & non potest, vt præferatur, fed folùm vt æqualiter veniat, vt dictum est: fed regnum est indiuisibile, nec reperitur æquitas

æquitas fcripta, quæ illum præferat, vt iam diximus. Igitur præferri non debet, & hæc ratio conue- nit cum præcedenti.

Refponfo.

¶ Sed ad hoc facilis est refponfo. Nam quantum ad primum caput de confuetudine loquente de primogenito, certè confuetudo etiam in nepote primogeniti verificatur, vt more noftro loquar. Nam dici potest primogenitus ficuti pater ipfius, vt fuprà ostendimus in multis rationibus pro ne- pote. Et esto quod non poffet dici primogenitus: fatis tamen illi est esse filium primogeniti, vt ex- cludat fecundogenitum, vt pater excludat per 2. & 3. rationem pro eodem nepote adductam. Quantum autem ad fecundum caput de iure communi, fatis refpondimus in præcedenti ratione.

Nomen primo-
geniti est no-
men etatis. Aet-
as fuccessoris
infpicienda, nõ
eius cui fucces-
fit.

¶ 4. Nomen primogeniti est nomen ætatis. At qualitas ætatis non est transmissibilis ad hæredes, vt not. in c. j. de reg. iur. lib. 6. Nam vbi confideratur ætas, infpicimus fuccessorē, non eum cui fuccesfit, in his quæ post mortē illius fumunt initium, vel effectum. l. ea quæ. C. de tempo. in inte. rest. Et ided si minor fuccedit maiori, vtitur iure minoris, & è contrario. l. Aemilius. ff. de minor. vbi minor qui maiori fuccesfit, debet iudicari & cenferi ex fua ætate, & non ætate eius cui fuccesfit, quantum ad confequenda beneficia, quæ ex perfona fumunt originem, nec reperiebantur in perfona ipsius præ- decessoris consummata, fed consummanda.

Ætas perfona
iffima.
Priuilegiū etas
tis p. rfonale.

¶ Est enim ætas res omnium personaliffima, vt quæ nunquam transit in filium. Nec enim potest esse ætas patris, ætas filij. l. si pater. §. vlt. de adopt. & §. minorem. Inftit. eo. tit. Nec ea quidē cedi po- test, nec transmitti. l. peto. §. prædium. ff. de leg. 2. & §. vlti. Inftit. de vfufu. Et si ætas est personalis, ita quoq; priuilegium ratione ipsius competens, quod ideo personam non egreditur, per l. i. ff. de consti. prin. & l. in omnibus. ff. de reg. iur. & c. priuilegium, eo. tit. lib. 6. & vtrobiq; concord.

In tutela legiti-
ma nepos afa,
funt locū pa-
tris cum demū
fi maior est, nõ
alias.

¶ Hincq; videmus quod licet deferatur legitima tutela, ficut hæreditas. l. j. ff. de legit. tutor. & §. ex his, cum feq. in Auth. de her. ab inte. Et ex confequenti in ea nepos affumat locū patris. Id tamen ve- rum est, si is fit maior 25. annis, vt erat pater illius. Nam si minor fit, non poterit affumere locum pa- tris maioris, vt probatur in d. §. ex his, iuncto §. & in l. vlt. C. de legi. tutel. iuncta l. de tutela, quæ est antene. ff. de tutel. Ex quo & illud fequitur, filium primogeniti non poffe affumere locum illius, nisi & ipse fit primogenitus, vt erat pater illius.

Refponfo.

¶ Cui rationi ita responderi potest, quod ficut corpus patris partim in filium transfunditur & pro- pagatur, vt diximus fuprà in 4. ratione pro nepote: ita effectus ætatis & primogenituræ inceptus in patre, etiam propagatur & transfunditur in filium, vt quemadmodum pater excludiffet fecundoge- nitum: ita & filius, qui est eadem perfona, & eius locum ingreditur, vt fuprà pluribus ostensum est, iure propagationis, & repræfentationis etiam excludit. Et id quidem etiam si qualitas exclusiua non effet verè in eo. Satis enim est vt fit repræfentatiue, vt plenè ostensum est in 3. & iterum in 6. ratio- ne pro nepote. Nam subrogatus qualis est filius in locum patris, eadem obrinet priuilegia, quæ & is in cuius locum subrogatur, vt dictum est in 10. ratione pro nepote. Idedq; priuilegium, honor, & be- neficium patris etiam personale transf. in liberos, licet non in extraneos hæredes, vt & ostensum est in 11. ratione. Et patet hinc in huiusmodi priuilegio primogenituræ, quia fic diceretur id non transf. in nepotem tanquam personale, quod nemo non falsum dixerit.

Ad idem.
Et etiam sine
transmissione
ius auoluitur
ad fequentem.

¶ Præterea licet ea res non transmittatur, nihil tamen ob id impeditur nepos, quin patruo præfera- tur, non quidem iure transmissionis, cum extinguitur cum perfona defuncti, si hoc concedimus fed ex alio iure penitus diuerso, quod viuente ipfo filio primogenito erat etiam in nepote, obumbra- tum tamen & fufpensum: ficut & ius ipsius filij fufpenditur viuente auo, per id quod in fimili habe- tur in l. si feruus communis Marui. §. vlt. ff. de ftipu. feruo. vbi si feruus fructuarius locat operas fuis, & ftipulatur aliquo annuum loco mercedis, vfufu. feruarius agit ex ea ftipulatione, quandiu durat vfufu. feruus. At eo finito agit proprietarius, non quod ftipulatio femel præftita fructuario transmit- tatur in proprietarium. Nam ea finitur, & incipit alia, quæ fuit iam ab initio in proprietario produ- cta: fed ea fufpenderetur, nec locum habebat viuente vfufu. feruario.

Ad idem.

¶ Similiter in l. quandiu inftitutus, in fin. ff. de acqu. her. vbi si fint plures vulgariter fubftituti, vnus post alium: mortuo primo ante aditam hæreditatem, ius ad eundem fiue spes illi competens extingui- tur, & venit fubftitutus ex iure fuo, non ex iure primi ad fe transmiſſo. Idedq; poftremus fubftitutus feductis prioribus venit perinde ac fi folus ab initio fuiffet fubftitutus, & ingreditur locum priorum. l. cohæredi, in prin. ff. de vulg. & pup.

Ad idem.

¶ Et hoc quoq; videmus in fuccessione inftituti, cum sunt plures gradus. Cuilibet enim gradui de- fertur fuccesſio à lege & feducto primo gradu, per expreffam vel tacitam repudiationem, ius illius non transmittitur ad gradum fequentem, quia ius repudiatum non transf. per l. si quis filium. C. de inof. testa. Sed ius illud prioris extinguitur, & fequens venit iure fuo, & ex fua perfona, vt pa- tet ex no. per Bart. in l. qui fupstitit. ff. de acqu. her. & Bal. in l. vlt. C. de pac. dum quarunt, an cum fi- lia renuntiauit hæreditati paternæ, noceat nepoti. Et fanè si vult venire tanquam hæres filia, noceat: fed si ex fua perfona pro fuccesſorium edictum, non noceat, quia illud est ius nouū, cui renuntiatum non fuit. Et hoc maxime procedit, si filia quæ renuntiauit, mortua est in vita patris, fecudum ipſum Bal. quia tunc ea femota venit nepos ex fua perfona, de quo latiffime alibi dicemus.

Renuntio
matris an no-
ceat nepoti.

Ad idem.
Nepos admittitur
ad quere-
lam repudian-
tã nõ iure trã-
miffionis, fed ex
fua perfona.

¶ Patet & hoc in querela inofficioſi teſtamenti per filium repudiata vel expreffè, vel tacitè per la- pſum temporis. Nam nepos ex eo non admittitur ad huiusmodi querelam ita repudiatam, ex perso- na patris, & fic ex iure transmissionis, per dictã l. si quis filium. C. de inof. testa. Potest tamen venire

ex sua persona, cum ipse censetur exheredatus, licet fuerit prateritus, quia non tenebat primum locum in suitate, secundum Bar. in l. pater filium. ff. eo. ti. & in l. in suis. ff. de lib. & posth. venitque per successorium edictum. l. si is qui. ff. de inof. testa. nec hoc casu merita vel demerita filij considerantur, sed ipsius tantum nepotis. l. 3. §. si emancipatus filius. ff. de bon. pos. contra tab. Ex quo patet id competere nepoti ex nouo diuersoq; quam quod patri competeat, remedio.

115 Legitimo non extenditur ad nepotes ex naturali filio ante mortuo.

¶ 5. Legitimitas quae fit per subsequens matrimonium, qua nulla naturalior, nulla favorabilior est, ut late ostendimus supra in 34. quaestione, non extenditur ad nepotes natos ex naturali filio iam praemortuo, ita ut tales nepotes succedant auo tanquam nati ex legitimo patre, ut no. voluerunt Guil. Cu. Alber. & Bal. in l. benignius. ff. de legi. & Fran. Cre. no. 3. 2. habebam, & late Iason qui adfert concord. in repe. l. si is qui pro emptore, col. 29. vers. ista conclusio, Bar. ff. de vsucap. & diximus etiam supra in 34. quaest. nu. 6. 2. sed vnus est, & seq. vbi eius rei rationem reddidimus. Ergo non absimiliter ius istud primogeniturae & succedendi competens tanquam primogenito, non debet extendi ad nepotes filij praemortui.

116 Responso.

¶ Sed ad hoc dici potest, quod hoc ideo fit, quoniam ut dicunt Guil. Bald. & Alber. vbi supra, ista fictio requirit personam filij, ut per eam extendatur ad nepotem. Ergo a mortuo medij directiui in finem impedit effectum extremi, arg. l. huic scripturae. ff. ad leg. Aquil. Hic autem nihil tale requiritur, quando nepos ex filio praemortuo succedit, ut plane probauimus. Quamquam etiam non omnino indubitata est illa decisio, cum de ea multum dubitaret Soc. in l. Gallus, §. si eius, col. 2. vers. 2. aduerte. ff. de lib. & posth.

117 Quod in spe est transmitti non potest.

¶ 6. Quod in spe tantum est, id vtrique transmitti non potest. l. sed si plures, in princip. & leg. qui plures, & l. qui habebat. ff. de vulg. & pup. substit. & l. Sempronius. ff. de vsu & vsufr. lega. & l. si cum haeres. ff. quando dies lega. ced. & l. haeres meus, in secundo responso. ff. de cond. & demonstr. & ad hoc quoque allegatur c. non ex quo, de consec. dist. 4.

118 Responso.

¶ Sed & huic responderi potest, quod supra in 4. ratione diximus, ut videlicet quamuis ius primogeniturae non transmittatur in nepotem, nihilò tamen fecius nepos ipse iure proprio id ius obtinet. Quin negari potest esse verum simpliciter, spem non esse transmissibilem. Sed tum demum id pro cedit, cum spes non satis firma est nec certa, cuiusmodi non est haec de qua agimus, quae primogenito tolli non potest, ut diximus supra in 21. q. atq; etiam in vlt. ratione pro patruo. Ideoq; haud dubie transmittitur, ut liquidò apparet ex iis quae dicta sunt, in 24. ratione pro nepote.

119 Nepos succedit auo non ex persona patris, sed propria. ut de tamē nu. 119

¶ 7. Licet nepos in successione aui succedat in locum patris ante mortui, ex eo tamē non sequitur quod succedat ex persona patris tanquam ex iure transmissio: sed illud tantum, quod succedit in gradum paternum, ex propria tamen persona, atq; iure proprio, tanquam nepos, non tanquam representans filium, cum illi ipsi filio nunquam fuerit delata haereditas, ut no. declarat Bar. in l. i. §. si sit nepos. ff. de collat. dotis, & in l. i. §. si sit filius. ff. de conium. cum emaci. libe. & in l. i. auus, quae est 2. per illum tex. & ibi Bal. in 4. opp. Saly. Alex. Corne. Franc. Aret. & Iaf. C. de lib. prateri. vbi Bart. id dicit apparere ex eo, quod institutio patris sibi prodest, vel nocet, si inspicitur institutio vel exhereditatio. Igitur quod in locum succedit, intelligitur in gradum, ut scilicet obtineat primum gradum, ut pater tenebat. Bal. autem dicit quod succedit in locum patris priuatiuè, non transmissiue. Nam si ita succederet, non esset necesse instituere nepotē si filius esset institutus, quia transmissio fit in successorem cum isdem qualitatibus Sed hoc falsum est, per d. l. si auus, & l. posthuminum. ff. de in iust. testa.

120 Ad idem.

¶ Et eadem propè voluerunt ipse Bal. in l. viti. col. pen. vers. hic incidenter quaeritur. C. de pactis, vbi ex hoc fieri dicit quod pactum de non succedendo factum per filiam mortuam ante patrem non nocet nepoti: utpote qui veniat ex propria persona, & Pet. Anc. conf. 315. dominus Bar. plenè tangit, & Alex. con. 20. viso processu, col. 3. vers. octauò probatur, & col. pen. vers. non ob. octauum arg. lib. 1. & iterum con. 4. ponderatis verbis, col. pen. lib. 4. & con. 117. viso tit. col. 3. libr. 6. quod iterum repetitur con. 57. lib. 7. Fran. Aret. in l. 2. col. 2. C. de in ius vocan. & in l. qui superstitis, col. 6. vers. tu autem dic. ff. de acq. haer. & Cor. conf. 116. difficultas, col. 4. vers. praterè licet succedat, lib. 2. Iaf. in l. si arrogator, col. 8. vers. pro pleniori. ff. de adop.

121 Ad idem.

¶ Et hoc quoque ita probare potes, quia tex. in l. Gallus, §. nunc de lege. ff. de lib. & posth. & in §. sui, Insti. de haer. quali. & dif. dicunt, quod tum nepos ingreditur locum patris in suitate cum per mortem naturalem vel ciuilem filius definit esse suus. Si igitur in filio extinguitur suitas, quomodo potest nepos succedere iure transmissio: Porro si successio non potest transferri in nepotem iure transmissio: consequens est, ut nec ius item primogeniturae, quod ad successionem. Quoniam haec est vna qualitas, & vnus modus succedendi, quae non potest esse sine subiecto. l. Iulianus, §. i. ff. ad exhib. & l. adeo. §. cum quis. ff. de acq. rer. dom.

Qualitas non potest esse sine subiecto.

122 Contra superiorem opin.

¶ Verum quod huic respondeatur in promptu est, ex responsione 4. rationis. Nec enim refert an iure transmissio: an aliàs nepos succedat in locum patris, ut excludat patruum, sicut illic probatum est. Quamquā & aliter responderi potest, videlicet illā doctrinā Bar. & sequaciū nō omnibus placere, & inter ceteros gl. in d. §. si sit filius, quae dicit ibi cōferri filio emancipato ex persona patris, nō filij, quā sequuntur Io. And. in rub. de feu. & Bal. in l. si emancipati, loquētes in casu d. §. si sit filius. Sed & quod alias succedat nepos ex persona patris, & tāquā illū representās, tenet Bar. sibi cōtrarius, in d. l. Gallus, §. & quid si tantum, col. pen. ff. de libe. & posth. & Io. Fab. & Io. Plat. in §. cum filius, Insti. de haer. quae ab inte. defe. & Pau. Cast. conf. 421. quod ista mater, col. 2. vers. & primò probatur, lib. 1.

¶ Nec

¶ Nec quicquam facit quod de iure suitatis dictū est. Nam illud ideo est, quia huiusmodi ius respicit successionem, & continuationem iuris de patre in filium, per l. in suis. ff. de lib. & posth. & no. in l. apud hostes. C. de suis & legi. & in l. si fratris. C. de iure delib. & nullum effectū potuit habere in filio, qui mortuus est viuo patre, eodēmq; auo. Ideò non transmittit ius illud in nepotē. Sed nepos ex persona sua, ut priores illi dicunt, subintrat locum patris, ut no. in d. l. Gallus. Quod non ira obtinet in iure primogeniturae, quia statim quā filius natus est, veluti ius illud prioritatis occupat. In eoque iam fundata est primogenitura iure quidem naturae, quod ad actus iuris, licet quod ad bona paterna effectus primogeniturae sit suspensus, donec viuit pater. Ideoq; ex persona ipsius trāsīt in filium eius per quandam continuationem, & propagationem, ut saepius iam dictum est.

Respondet ad ius suitatis.

¶ 8. Aut dicimus transmitti ius primogeniturae in nepotem in actu, aut in potentia. Primum dici non potest, quia primogenitus viuo patre non habet ius actuale, propterea nec illud transmittere potest, per l. si quis filium. C. de inof. testa. Nā secūda causa debet agere suū effectum ex vi primae causae. l. tutor. ff. de fideiuss. & l. qui id quod. ff. de dona. A primordio enim tituli posterior formatur effectus. l. i. C. de impto. lucr. descrip. lib. 10. Et omnis derivatio praesupponit vim derivatis in alterū, sine qua nulla potest fieri derivatio. l. 2. §. i. ff. de stip. seruo. Secundum quoq; quod de potentia est, fieri etiam non potest, quia talis potentia est effecta caduca morte filij: ideo nec trāsmitte potest, per l. i. §. pro secundo, & §. in nouissimo, & §. fin autem. C. de cad. tol. & no. in l. i. C. de his qui ant. apert. tab.

Ius nondum actuale non trāsmititur. Secunda causa agit ex vi primae. Caducum non trāsmititur.

¶ Sed huic rationi praeter ea, quae dicta sunt in praecedentibus, ex quibus apertum colligitur responsum. Illud quoq; dici potest, quod ius competens beneficio legis transmittitur etiam antequam fuerit delatum, ut patet in arrogato, qui legis beneficio habet quarram in bonis arrogati, quam & in haeridem transmittit nondum delatam, per l. si arrogator. ff. de adopt. & l. i. §. si impuberi. ff. de collat. bon. & diximus supra in 32. ratione pro nepote, & iterum in 33. item dici potest, quod potentia succedendi etiam transmittitur in nepotem à filio mortuo ante patrem per tex. in §. i. in auth. de haer. ab inte. & expresse voluerunt Bar. & Pau. Cast. in l. i. potest. ff. de acq. haer. Et facit etiam quod diximus in 24. ratione pro nepote.

Beneficium legis etiam non delatum trāsmititur. Potentia succedendi trāsmititur.

¶ 9. Per medium inhabile & imperfectum non potest fieri perfectus trāsitus in aliquod extremorum. l. qui sella. §. in rusticis ff. de seruit. rusti. praes. Sed primogenitus est medium inhabile & imperfectum, cum mortuus sit viuo patre. Igitur in nepotem ipsius filium trāsitus fieri non potest. Cui rationi ultra iam dicta in superioribus, quae hanc quoq; rationem refellunt, potes respondere ex iis quae dicta sunt supra, in 23. q. nu. 14. intellige igitur, & seq. vbi inhabilitas filij primogeniti non impedit, quin nepos ex eo in iure primogeniturae succedat.

Per mediū inhabile non fit trāsitus. Responso.

¶ 10. Quando quis venit per alium, non potest venire, si medio tempore ille alius sit extinctus vel inhabilis effectus. l. proinde. ff. ad leg. Aquil. & l. vlt. C. com. praed. & l. Diuo Marco. C. de quaest. & no. Cy. ut à nonnullis citatur, in Auth. post fratres. C. de legi. haer. Ex quo fit ut quod obstat patri, obstat & filio. l. in omnibus. §. non debeo. ff. de reg. iur. cum aliis concor. adductis supra ante fin. 12. q. vbi & tu responsionem ad eam rem videre poteris praeter ea quae diximus in praecedentibus rationibus.

Per alium iam extinctum quis venire nō potest.

¶ 11. Non potest nepos sese fundare in patre qui sublatus & praecisus est à rerum natura, antequam esset ipse pater fundatus in iure succedendi. Nam destructo fundamento destruantur cetera omnia. l. nam origo. ff. quod vi aut clam, & l. lex veltigali de pign. & cap. cum Paulus. l. quæst. i. cum aliis infinitis similibus.

Fundamento destructo destruantur cetera. Responso.

¶ At hoc nihil obest nepoti, tum quia possumus dicere, quod non se fundat in patre, ut qui ex persona sua venit, non patris, ut diximus supra in responsione 4. rationis, nu. 111. patet & hoc, & iterum in 7. ratione pro patruo, Tum quia pater ipse etiam viuente auo potest dici ius primogeniturae saltem habitu occupasse, ut diximus in responsione 7. rationis, Tum quia ad minus, ut vulgò loquimur, in spe iuuvismodi ius habuit, & ea quidem summa & non variabili, utpote quae tolli non potest. Propterea & illi potest nepos ex eo inniti, per ea quae dicta sunt in 24. ratione pro nepote, & latius in vlt. ratione pro eodem, & in responsione 6. rationis pro patruo.

¶ 12. Primogeniturae qualitas nō potest esse extincto proprio subiecto, arg. l. qui libertinus. §. posthumus. ff. de oper. liber. & l. tutela. §. si duo. ff. de legit. tut. & nota. in l. defuncto. C. si in fraudem patris. Nam ista qualitas inhæret ipsi subiecto, id est, personae primogeniti, qua extincta extinguitur ipsa qualitas: quia non entis, ut nostri loquuntur, nullae sunt qualitates. l. eius qui in prouincia. ff. si cert. p. t.

Qualitas non potest esse extincto subiecto.

¶ Sed & huius quoque aperta est responsio, quod non dicitur extinctum primogeniti subiectū, cum ex eo superest nepos, qui eadem est persona cum patre primogenito. Ideoq; & ipse primogenitus in eo viuere dicitur, ut late patet ex iis, quae diximus supra in 4. ratione pro nepote.

Responso.

¶ 13. Aetas huic beneficio primogeniturae causam praestat, non filiatio, quod hinc patet, quia non satis est filium esse, ut obtineat hoc ius, nisi & ipse sit primogenitus. Quod ergo tempus ei concedit, alteri concedi non potest. l. si filius. §. cum filius. ff. de bonis lib.

Beneficium temporis alteri nō potest cōcedi.

¶ Sed ex superioribus satis apparet responsio, praesertim ex iis quae dicta sunt in responsione 4. rationis pro patruo, & etiam in 2. & 3. ratione pro nepote, ex quibus colligitur aetatem patris representari in filio: ita ut idem privilegium obtineat ratione huiusmodi representationis, ac si veram ipsam aetatem haberet. Et vide etiam hic quae diximus supra in 44. ratione pro nepote.

Responso.

¶ 14. Et haec quidem ratio erit veluti praecedentis responsionis destructrix, Vt ea sunt intelligenda natura

Verba naturae licet intelligenda.

naturaliter & non secundum fictionem. l. filio quem pater. ff. de iniust. testa. ibi, ne imagine veritas obumbretur, cum concord. adductis supra in fi. i. q. Sed quod aetas patris representetur in filio, procedit ex iuris fictione, & non vere & naturaliter, ut dicit Bald. in Auth. cessante, col. vlt. C. de suis & leg. hære. & in l. tutela. §. si duo, in fi. ff. de leg. tut. & in c. i. in fi. tit. Imper. Loth. Euge. Pap. Alex. conli. 204. consideratis verbis col. 2. ver. confirmatur prædicta. lib. 2. Hiero. Gratus conf. 25. cum magnifica, col. i. ver. maturius lib. i. At patruus reuera & naturaliter est primogenitus, & filius. Igitur videtur esse anteposendus, tanquam de eo sentiat consuetudo loquens de primogenito, præsertim cum statutum vel consuetudo loquens de primogenito, non habeat locum in casu fi. to. l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. gest. & in specie voluerunt Iac. Bu. & Bal. in l. quoties. C. de rei ven. Et idem de statuto loquente de proximiorie respondit Gratus d. conf. 25.

Representatio fit ex fictione.

135 Responsio.

¶ Sed dici potest, quod non tam ex fictione nepos est primogenitus, quam ex rei veritate, sicuti & pater ipsius erat, per tex. apertum in l. vlt. C. de impub. & aliis substit. Ibi enim dicitur, quod natura pater & filius eadem esse persona intelliguntur. Ponderandum est enim verbum, natura, quod ostendit id esse ex veritate iuris naturalis, ut diximus supra in 4. ratione pro nepote, tum in prin. eius rationis, tum nu. 2. 4. proinde. Atque etiam in 9. ratione etiam pro nepote. Ideoque etiam in statutis filius intrat in locum & gradum patris, ut post alios voluit Franc. Aret. in l. Gallus. §. instituens, ad fi. ff. de lib. & posth. Quibus adde & quæ dicam in responsione sequent. rationis.

136 Dispositio in dubio intelligitur de casu vero, non ficto.

¶ 15. Quæ admodum præcedenti rationi concinit, vbi casus verus & casus fictus operantur eundem effectum, debet in dubio dispositio intelligi de casu vero, non ficto. l. ex ea. §. in insulã, & ibi no. ff. de verb. oblig. & l. cum pater. §. hæreditatem filius. ff. de leg. 2. & l. Statius. §. Cornelio. ff. de iure fisci, & not. Bal. Imol. & recentiores in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. Imo. in l. i. §. i. ff. ad leg. Falcid. Propterea & constitutio loquens de primogenito debet intelligi de primogenito verè, & nõ fictè, ut expressè voluerunt Iacob. Bu. & Bald. in d. l. quoties. C. de rei vendi. Nam consuetudo (inquunt, præferens primogenitum, respicit in dubio naturalem & realem veritatem, & non fictionem, per l. vlt. C. de his qui veni. æta. impe.

137 Consuetudo contra ius commune nõ trahitur ad casum fictum. Maxime cum tendit ad præiudiciũ alterius.

¶ Et generale est vt consuetudo præsertim contra ius commune, qualis hæc est, vt dictum est in 4. q. debeat intelligi in casu vero, nec trahi debeat ad fictum, vt per Io. And. & Archi. in c. vlt. de consuet. lib. 6. & Bart. in l. omnes populi, in 6. q. princ. ff. de iusti. & iure, & in l. hæres quandoq. ff. de acq. hære. Bal. in l. si quis non dicam rapere, col. 2. ver. iuxta hoc incidenter. C. de epi. & cleri. & in l. siue possidetis. col. 2. ver. secundò quæro. C. de proba. & no. in d. l. i. §. i. ff. ad leg. Falc. cum similibus. Idq. maxime quando fictio tendit ad præiudicium alterius, vt declarat Io. And. loquens in huiusmodi consuetudine præferente primogenitum, in c. sine culpa, de regu. iur. in Mercur. in ea videlicet q. vter præferatur primogenitus legitimatus, an secundogenitus legitimus.

138 Dux fictiones concurrunt.

¶ Sed & id quoque præsertim procedit, quando concurreret duplex fictio, vt necessariò fieret, si nepos succederet in iure primogenituræ, excluso patruo maiore ætate. Prima quia nepos fingeretur primogenitus ex persona patris. Altera quod qui est in vltiori gradu, fingeretur esse in proximiori cum tamen duplex fictio circa vnum & idem non possit concurrere, vt no. Bar. in l. si is qui pro emptore. ff. de vfucap. & ante eum gl. & alij in l. j. C. de dotis promiss. cum infi. fi.

139 Responsio.

¶ Sed & hoc dici potest primùm quod diximus in præcedenti ratione. Deinde & illud quoque quod hic non agimus, an sit nepos primogenitus verè & naturaliter, an verò fictè. Sufficit enim quod habeat priuilegium annexum gradui patris primogeniti, in quo fictè succedit. Sicut videmus quod ille qui fictè representat personam defuncti, hac sola fictione omnia defuncti iura & priuilegia obtinet. In non solum. ff. de in te. resti. & l. hæred. §. an ea. ff. fami. hercis. & l. 3. C. de nego. gest.

140 Ad idem. Non dispositio facta in casu vero trahitur ad fictum.

¶ Præterea, & illud, quod nepos æquiparatur patri, ac si ipse pater succederet, si viueret, per tex. in d. §. reliquum. in Auth. de hæc. ab inte. veni. At dispositio noua facta in casu vero, extenditur ad casum fictum vero æquiparatum, per d. l. Gallus. §. & quid si tantum, & ibi Bald. ff. de lib. & posth. & d. l. i. §. i. ff. ad l. Falcid. & c. ad audientiam, & c. cum dilectus, & vtrouque Imol. & Panor. de cler. non resid. Et id est quod diximus supra in 1. ratione pro nepote, nu. 20. sed & quod, & iterum in 14. ratione, num. 47. mouentur, quod consuetudo & statutum admittunt interpretationem passiuam.

141 Dux fictiones concurrere unã in consequentiam alterius.

¶ Quod autem dictum est non posse duas fictiones in vnum concurrere, non procedit quando vna venit accessorie & in consequentiam alterius, per l. sub cõditione, & ibi Barb. ff. de sol. & l. cum duæ. ff. de capt. & postli. reuer. & §. si ab hostibus. Infit. quib. mo. ius patri. pot. sol. gl. in l. seruus communis Mæuij, in princ. in verbo, stipulatio, ad fin. ff. de stip. seruo. Bar. in l. si is qui pro emptore, col. pe. ver. circa id verò, & ibi Iac. col. vlt. vbi adducit alios concord. ff. de vfucap. Hic autem ita fit ex eo quod nepos fingitur esse in gradu filij, & sic subrogatur loco illius: sequitur accessorie, quod debet fingi primogenitus, vt vtatur illius priuilegio. Vel etiam dici potest, quod hic est vna tantum fictio producens diuersos effectus. Nam fingitur nepos esse in gradu filij, & ex hoc sequitur quod quauis fictè succedit. Sicut aliàs hæres qui representat personam defuncti, consequitur priuilegia illius, vt nuper diximus.

142 Priuilegiũ datum qualitati

¶ 16. Ratio, quæ & præcedentibus congruit, ex text. nota. in l. cum hic status. §. si sponsus. ff. de dona. inter vir. & vxor. vbi cum donatio sit sponso, licet conferatur in tempus matrimonij, tamen non comprehenditur sub verbis legis ad consequendum priuilegium confirmationis ex morte donatoris, quem

quem tex. dicit not. Fran. Are. in l. diuortio, col. vlt. ff. de ver. oblig. Ex eòq. dicit fing. not. quod vbi cunque ad priuilegium quodpiam consequendum requiritur certa qualitas, si ea inest fictè tantum & non vere, non comprehenditur sub verbis legis. Nam sponsus qui ita donat, vt donatio effectum habeat post matrimonium, vere quidem non est maritus, sed fictè censetur donare tanquam maritus, ex quo confert in tempus quo erit ipse maritus. Et ad hoc quoque illum tex. ponderat Soc. Aret. discipulus in l. i. col. i. 4. in fi. ff. sol. mat.

requirit qualitatem ueram, non fictam.

¶ Sed quod respondeatur huic rationi vltra ea quæ diximus supra, videlicet nepotem non fictè, sed verè esse primogenitum, in promptu est ex eo ipso tex. qui dicit, quod licet ea donatio non comprehendatur sub verbis legis, qua cautum est donationem inter virum & vxorem non valere, sed morte tamen confirmari: ad sententiam tamen legis pertinet. Ideoque & lex in ea donatione locum obtinet, vt ibi scribitur. Igitur licet hic noster casus non comprehendatur in verbis consuetudinis præferentis primogenitum, quod tamen non concedimus, comprehendatur tamen in sententia, quod quidem fatius est. Nam verba sensui, menti, & sententiæ subseruiunt, c. intelligentia, & c. propterea, & c. ex his, extrã, de ver. sign. cum sim. Ideoque iudicandum de hoc casu, ac si in verbis comprehendatur, vt etiam dicitur in d. §. si sponsus.

Responsio.

¶ 17. Filius est causa proxima, nepos remota. At de causa proxima intellectum fuisse videtur, non de remota. l. qui liberis. §. hæc verba & l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pup. substit. & l. socium qui in eod. ff. pro soc. & l. huic scripturæ. ff. ad leg. A qui. & voluit Bal. qui & hoc multis rationibus confirmat in l. ex placito, col. i. & 2. C. de rer. permut. cum multis concord. quas dedi in tractatu, cessante causa, cessat effectus, in 20. limit.

Filius causa proxima nepos remota.

¶ Tamen huic respondere potes, quod id procedit, nisi prima causa in secundam influat, vt in hoc casu ex iis quæ diximus supra in 21. ratione pro nepote. Atque etiam cum causa remota longè distat à prima, secus si non sit admodum remota, sed proximè coniuncta. Tunc enim ea æquè attenditur, vt proxima & immediata, per l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fun. instr. & l. vxori quis, & ibi Bart. ff. de auro & arg. leg. cum si. quæ & tu videre poteris in d. tract. cessante causa, loco supra alleg. hic autem adeo nepos proximè coniunctus est patri, vt idem esse videatur, vt iam supra diximus. Ideo æquè attenditur ac pater ipse.

Nisi prima influat in secundam.

¶ 18. Si feudum fuerit concessum alicui & ipsius liberis masculis, & eis deficientibus, fœminis. Si vassallus decedit relictis superstitibus vna filia, & nepote ex altera filia, nepos filiam eadèmq. amitam excludit, quia in eo est qualitas sexus inclusiuæ: & in filia è contrario exclusiuæ, licet sit ex patre masculino, per tex. in c. i. tit. qui sibi vel hæred. suis, & ibi latè Doc. & Calde. tit. de feud. conf. 13. concessum est feudum. Quod & similiter videtur dicendum in hoc casu, vt videlicet considerata ætate nepotis potius quàm filij ex quo natus est nepos, ipse excludatur, contra includatur secundogenitus.

Nepos ex filia excludit amitam si mares excludant fœminas.

¶ Huic tamen respondebis, quod ideo ibi ratione fœminini sexus illi successores repelluntur, quia sunt inhabiles, vt dicit ille text. In casu autè nostro nepos non est simpliciter inhabilis: imò verò ipse per representationem censetur primogenitus, vt supra diximus. Vel etiam dici potest, quod ille text. loquens de sexu & in materia feudali, non est trahendus ad alios casus in quibus nepos de iure communi succedit in locum patris, vt etiam patruos excludat, quibus casibus filius ipsius pater excluderet, per §. reliquum. de hæc. ab intest. Vel illud denique, quod ideo illud procedit in d. ca. i. quoniam expressè dictum fuerat in concessione feudi, quod ita demum admitterentur filia, si masculi omnes deficerent: & propterea, cum aliquis masculus superesset, repelluntur fœminæ etiam ex masculis. hic autem nihil omnino tale est.

Responsio.

¶ 19. Si nepos præfertur patruo, is ex patre plus consequitur, quàm pater ipse primogenitus habebat tempore mortis suæ, contra regulam illam vulgarissimam, nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habeat, vt ad verbum scribitur in l. nemo, & ibi concord. in gl. & Philip. Deci. ff. de reg. iur. & ca. Daibertum, i. q. 7. Quæ etiam sententia est Platonis in Symposio. Quod quis non habet, dare non potest.

Nemo plus iuris in alterum trãfert quàm ipse habeat.

¶ Sed hæc ratio in hoc casu non militat, quia videmus quod etiam de iure communi nepos vnà succedit cum patruis in portione, quam filius pater ipsius habiturus fuisset, licet eam non haberet, cum mortuus est, per d. auth. cessante, & auth. post fratres. C. de legi. hære. & alia iura supra allegata, in §. 2. ratione pro nepote, idque etiam vsque ad exclusionem patruorum, per d. §. reliquum. Et aliàs videmus quod plerumque plus habet hæres, quàm defunctus, per l. i. C. de dome. & protec. lib. 12. & l. si quis in sacris. C. de proxi. sacro. serini. eo. lib. 12.

Hæres plerumque plus habet quàm defunctus.

¶ 20. In hanc partem facit tex. in l. si quis filio ex hæredato. in princ. ff. de iniust. testa. vbi nepos non rumpit testamentum aui, quo casu filius, idèmq. pater ipsius nepotis in eo testamento ex hæredatus rumpere, si viueret. Ex quo facile omnibus liquet, quod nepos non representat patrem. Nam si representaret, æquè testamentum rumpere, vt pater ipse ex hæredatus.

Nepos nõ rumpit testamentũ aui etiam si pater ipse rumpisset.

¶ Sed hoc non obstat, quia ibi auus, qui filium ex hæredauit, & nepotem præterit, mortuus est superstitè filio ex hæredato, & nepote præterito: quem quidem nepotem præcedebat filius pater ipsius tempore mortis aui. Ideo non poterat rumpere testamentum etiam post mortem filij, cum casus superueniens nihil officiat testamento iam cõfirmato morte testatoris. Quod si filius diem obiisset viuo patre, & nepos reperiretur ex hæredatus tẽpore mortis aui, æquè rumpere testamentum, ac filius ex hæredatus rumpisset, si viueret, per l. posthumorum. ff. de iniust. testa. & diximus supra in 13. ratione pro

Responsio.

Nisi reperitur ex hæredatus.

pro nepote. Et ita ea iura conciliat Bald. in l. si auus, col. 1. in 2. op. C. de libe. prateri.
 ¶ 21. Videmus etiam in iure patronatus, quod filius non representat patrem, sed à patruo excluditur, tam in tutela, quam in successione liberti. l. tutela. §. si duo, vers. prouinde, & ibi glo. ff. de legi. tuto. & l. à duobus. ff. de oper. liber. & l. si libertus praterito. §. 1. & l. communi, iuncta gl. in verbo, decesserit, in prin. ff. de bon. lib. Et facit etiam ad huius rei confirmationem. l. idem erit. §. vlt. iuncta l. vtrum portio, vers. quod si sine liberis. ff. de asig. liber. vbi si libertus assignatus est duobus fratribus, altero mortuo etiam cum liberis, prafertur frater in iure patronatus filius fratris mortui: quod procedit etiam si id factum esset contra voluntatem fratris defuncti, per l. si ex duobus, co. tit. Et hæc quidem veluti iure accrescendi, vti dicit glo. in d. l. vtrum, & Bart. in l. re coniuncti, col. 12. versic. secundò in assignatione libertorum. ff. de l. 3. de quo etiam loquitur Bald. allegans d. l. vtrum, in aut. si quas ruinas, paulò ante si C. de sacr. ecclef. quasi scilicet per mortem alterius ex fratribus totum alteri fratri accrescat, nulla libertorum fratris mortui ratione habita. Ergo non ab simili ratione idem dicere debemus in iure primogenituræ.

152
 Filius patrem non representat in iure patronatus.

153
 Responso. Rationes differentie inter ius patronatus & alius successiones.

154
 De eadem re.

155
 De eadem re.

Ius accrescendi non habet locum, nisi cum plures simul admittuntur eodem tempore. 156
 De eadem re.

Ius accrescendi non habet locum in iure speciali.

157
 Ius firmius quod venit iure communi quàm quod iure speciali.

158
 Responso. Consuetudo ius facit. Et statutum. Et priuilegium. Exclusus habetur ac si non esset.

159

¶ Sed quod huic respondeatur omnibus palàm est. Aliud enim est in successione libertorum, aliud in successione sanguinis. In illis enim nepos non succedit loco filii per ed. iura: in his secus, vt patet ex multis iuribus allegatis supra in prima ratione pro nepote, & aliis etiam multis. Quam differentiam expressim adscripsit gl. in d. §. si duo, & in l. 2. C. si in fraud. pat. Ratio autem differentie est, quia ius patronatus non defertur iure hæreditario. l. vt iur. iurandi. §. vlt. ff. de ope. libe. quam rationem adducit Ioan. Fab. in §. cum filius, Instit. de hære. quæ ab inte. defe. Siue etiã propter ampliorum libertatem, ne scilicet libertus plures patronos habeat. Quam etiam rationem adducit idem Faber, in §. vlt. Instit. de succes. liber. & approbat Ias. in l. si auia, col. 2. C. de suc. edic.

¶ Siue etiam quia ius patronatus est merè personale, vnde non ita de facili transmittitur, vt nepotes cum patris in locum defuncti veniant, quam rationem adfert Christo. Castell. in l. si duo patroni, in prin. ff. de iur. iur. & Iason qui & alias quoque rationes adducit, consi. 215. ex Valentia, col. pen. vers. non obstat text. libr. 2. Sed & præterea quantum ad tutelam pertinet, dici potest, quod ea quoque iure hæreditario ad alium transire non potest, vt est tex. in l. iute. ff. de tut. sicuti nec alia officia & dignitates. l. non distinguemus de officio. ff. de arbit. & c. quod sicut, & ibi gl. de elec. & c. vno delegatorum, de offi. deleg.

¶ Quanquam etiam aliter eas obiectiones diluit Alex. in d. disput. Sigismundus. col. 4. 4. ver. non ob. text. in l. Nempe quod in dictis legibus ideo illud fuit statutum, quia hæreditas spectare debebat ad compatronos, vt ipse loquitur, non ad libertos, vnde ad illos etiã trahitur ab eis tutela. l. quo tutela. ff. de reg. iur. & §. 1. Instit. de legi. patro. tutel. & id per ius accrescendi, quod est potentius successorio edicto. l. meminimus, quæ est vlt. vers. cum autem tertio in illis verbis, nullusque alius sit in secundo gradu, & ibi Bald. qui id not. C. de legi. hære. Sed in casu nostro nullum potest esse ius accrescendi, quod tum demum tantum habet locum cum aliqui sunt coniuncti, & admittuntur vel admitti sperantur ad partes eodem tempore, & per concursum, vt probatur in l. si Titio fructus. §. 1. ff. de usufruc. & l. hæc scriptura. ff. de cond. & demonst. & l. 1. & ibi doc. C. quan. non per. par.

¶ Hic autem ambo fratres scilicet primogenitus & secundogenitus non simul admittuntur ad ius primogenituræ, sed vnus post alium in solidum. Ideo tractandum est de successorio edicto, non de iure accrescendi, c. 1. §. cum verò Corradus, & ibi Bal. tit. qui feud. dar. poss. & c. 1. tit. de grad. succes. in feud. & not. ipse Bald. in cap. 1. col. 1. tit. an agna vel fili. Sed in successorio edicto prima causa est libertorum & descendendum, l. 1. §. sciendum. ff. de suis & legi. & no. in l. qui se patris. C. vnde libe. & in §. placebat. Instit. de legi. agna. suc. Vel rectius, inquit, tractandum est de ordine succedendi ex legibus duodecim tabularum vel legis feudalis, quibus cauetur filium semper præferri. l. lege. C. de legi. hæred. & §. 1. Instit. de hære. quæ ab inte. defe. & cap. 1. de succes. feud. cum si. Præterea ius accrescendi non habet locum cum quis admittitur ad partem suam de iure speciali. l. mulieri, & ibi not. ff. de conditio. & demonstrat. Bart. in dicta l. re coniuncti. col. 11. vers. tertio est considerandum, cum si. Certum est autem id ius primogenituræ esse iuris specialis.

¶ 22. Patruus iure communi ad successione aui patris ipsius vocatur, vt & probatur præter leges nostras ex illa Pauli sententia, Filius, ergo hæres. Nepos verò iure quodam singulari, ob id videlicet quod patrem representat, per d. §. cum filius, Instit. de hære. quali. & dif. Firmius autem est ius quod venit iure communi, quàm quod iure singulari. l. eius militis §. militia. ff. de testa. mili.

¶ Verùm dici potest, quod imò etiam nepos iure communi veniat, per d. §. cum filius, & alia supra allegata in 1. ratione pro nepote. Præterea cum consuetudo, statutum, & priuilegium ius faciant, Primum quidem, per c. vlt. de consuetudi. Secundum per l. omnes populi. ff. de iust. & iure. & c. omnes, de constituti. Tertium per c. 1. di. 3. Et ex his, videlicet consuetudine, statuto, vel priuilegio excludatur secundogenitus per primogenitum, nullo respectu potest dici concurrere cum eo, vt supra alibi diximus. Ergo perinde est ipse secundogenitus, ac si non esset, vt in simili dicit Bart. in l. 1. §. sciendum. ff. de suis & legi. & in l. vlt. ff. ad SC. Tert. Bal. & Ang. in l. Gallus §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. & in l. posthumus §. si quis ex iis. ff. de inof. testa. & in l. vlt. C. de libe. prateri. Ideoque non poterit secundogenitus tanquam semel exclusus concurrere cum nepote ex primogenito, Et sic frustra consideratur, quod vnus veniat iure communi, alter speciali.

¶ 23. Licet aliàs nepos representaret filium, Non tamen id procederet cum sit mentio de proximior.

miore. l. si libertus praterito. §. si libertus. ff. de bo. liber. Nam nec tunc comprehenditur sequens, licet is sit qui soleat representare proximior per tex. in l. iubemus, in prin. iuncto §. vlt. C. ad SC. Trebel. vbi Bal. per illum tex. dicit, quod licet vbi sit mentio de filiis, comprehenduntur nepotes, qui succedunt in locum illorum per l. liberorum. ff. de verb. signif. Tamen vbi sit mentio de filiis & de gradu, non comprehenduntur nepotes. Sed nomen primogeniti gradum denotat, vt proximior. Ideò sub eo non comprehenditur nepos.

Appellatio proximior sequentem non admittit.

¶ Sed tu dic primùm fatendo priorem illius rationis partem, negando inferiorem. Aliud enim est, cum dispositio loquitur de proximioribus, vt tunc nepotes non comprehenduntur, aliud cum de primogenitis. Nam primogenitus non dicitur respectu illius cui succeditur, sed aliorum fratrum postea genitorum. Igitur cum quis decedit relicto nepote ex primogenito iam mortuo, & secundogenito filio. Certè licet ipse secundogenitus sit proximior fratri, non tamen est primogenitus, sed is qui decessit. Quàm primùm enim is natus est, sibi & posteris ius primogenituræ vendicauit. Nam primogenitura est qualitas instantanea & momentanea, quam continuò quis acquirit, vt natus est, & ita etiam confestim excludit postea natos quandiu superest, vel aliquis ex eo, cui & hoc ius veluti ex propagatione atq; ex traduce ipsius competit. Ideò non mirum, si quocunque postea tempore tractatur de iure primogenituræ, filius ipsius primogeniti sit tanquam primogenitus præferendus. At verba proximior, proximior, agnatus, & alia similia habent tractum successiuum, per l. si cognatis. ff. de reb. dub. & propterea ex tempore variantur, non autem momentanea, ar. l. insulam in bienium, vers. neq; enim. ff. de verb. oblig.

Nepotes non ueniunt appellati ratione filiorum si de gradu sit mentio. An sit differentia inter appellationem proximioris & primogeniti.

¶ Et ita distinguit inter primogenitum & proximior Pau. Cast. d. con. 164. in præfenti causa, col. 7. ver. ad secundum responderetur, lib. 2. Licet vtrunq; nihil differre quantum ad casum nostrum pertinet, consuluerit Soci. con. 252. visis instrumentis, propè per totum id conf. sed expressius col. euidem 12. ver. secundò ego respondeo, lib. 2. & id quidem opinione mea rectius. Nam licet aliàs etiam de iure communi proximiores ceteros repellant, tamen nepos succedit cum patris in locum patris, vt supra dictum est. quin excludit patros, quo casu pater exclusisset, per d. §. reliquum. Et ideò dicit tex. in auth. post fratres. C. de leg. hære. quod post fratres & filius fratrum qui proximior est admittitur. Quibus satis datur intelligi, quod in fratribus & filiis fratrum huiusmodi proximitas gradus non attenditur. At in d. l. iubemus supra alleg. ideo non comprehenditur, quod ita nominatim ea l. declarat & disponit, vt etiam intelligit Bar. in d. l. liberorum, col. 2. ver. primo casu ff. de verb. sign.

De eadem re.

¶ 24. Bonifacius Papa, quod iam diximus, in prin. huius q. pro Rege Roberto patruo contra nepotem pronuntiauit, de quo pleriq; omnes allegant cle. pastoralis, de re iudi. Sententia autem Papæ & principis facit ius & tenet vim legis inter omnes. l. vlt. & ibi Doc. C. de legi. & l. 1. ff. de constit. princ. & c. in causis, & ibi omnes Doc. de re iudi. & And. Iser. in c. 1. §. præterea ante mediū, tit. de cap. Cor. Ang. in l. 1. col. 2. vers. in gl. quæ incipit, imò, & ibi Alex. col. pe. vers. in gl. in verbo derogat. ff. de feri. & Doc. vbiq;. Nec ad rem facit, si quis dicat quod non obstat sententia aut constitutio papæ in terris imperij quibus legem imponere non potest in temporalibus, per not. in ca. per venerabilem, qui filii sunt legitimi. Nam id haud dubiè verum est, cum de iure ciuili casus minime dubius est. Quod si non certus est, vt profectò hic noster casus est, in quo omnes & cum aliis & secum quoq; nonnumquam pugnant, certè standum est dispositioni Papæ, etiam in terris imperij, per no. in c. 1. de bo. ope. nunci. Et id quidem maxime debet procedere in ipsius Bonifacij sententia, vt pote quo nemo sedit in cathedra piscatoris ingenio excellentior, vt scribit Archi. in proce. libr. 6. Quin de eo huiusmodi perhibet testimonium Bal. de hac nostra questione loquens, in d. l. cum antiquioribus. C. de iure de lib. quod in aurea, quam appellat, ipsius compilatione libri Sexti nullus error reperitur.

Sententia papæ & principis facit ius & habet vim legis. An autem ubi que.

Bonifacius 8. cuiusmodi fuerit.

¶ Atqui est & aliquid, quod huic responderi potest, præter ea quæ ex aliis diximus supra in prin. huius q. nu. 2. §. quid quod rex. Et quæ item possemus dicere de probitate & moribus ipsius Bonifacij, ex ipso met Bal. in c. 1. tit. de nat. feu. vt interim ceteros taceam. Ex quibus multo credibilis est Bonifacium, quod Bal. ipse dicit, fuisse in hac re partialem, quem vocant. Nam & illud quoque dici potest, non apparere ex d. cle. pastoralis, Bonifacium ita pronuntiasse, nisi id ipsum ex ea ob id expromas, quod Robertum Regem Siciliae illic vocitet. Sed hoc certe sententiam, iudiciū, probationem non inducit, per cle. vlt. de sent. exc.

De eodem Bonifacio.

¶ Et si aliàs constaret id ab eo fuisse nuncupatim factum, potuit moueri ex quibusdam conuentionibus in concessione ipsius regni appositis Multum enim refert, quò ad hoc dubium, de quo nunc differimus, quibus verbis utatur statutum, aut priuilegium hoc ius deferens primogenito, cum talia esse possint quæ si non expresse, tacite tamen præferant patrum nepoti, vt licet colligere ex no. in eam rem expressim per Bal. post Nicol. Mar. in l. liberti liberti. C. de ope. liber. & in d. l. cum antiquioribus, in fin. istius quæsti. C. de iure delib. & conf. 389. consuetudo est, col. vlt. vers. teneor disputationis, lib. 2. & in l. ex hoc iure, col. 2. vers. sextò quaritur. ff. de iust. & iur. Pan. con. 85. duo vt morem, lib. 1. Alex. conf. 123. discussis hæitationibus. lib. 1. & conf. 4. ponderatis verbis, lib. 4. vbi dicit referre an constitutio loquatur de maiore, an primogenito, de quo tamen alibi diximus. & latè Barb. conf. 10. sapienter scribitur, post princ. libr. 2. & etiam apparat ex his quæ tradit Ro. conf. 30. in causa Hispanensis, & quæ diximus in præcedenti ratione.

Concessio rei qui uerba implecienda.

An referat concessio loquatur de primogenito, an de maiore.

¶ Præterea Papæ siue Imperatoris aut alterius principis sententia contra ius commune non facit ius generale, secundum Bal. inter con. Ange. con. 106. sanctissima & illustissima regina. Quicquam

Papæ & Imperatoris sententia.

ita contra ius commune non facit ius generale.

vt pronuntiatio principis habeat vim legis,debet fieri cum causæ expressione.Imo.in c.1.in principi extra vt eccl.bene. Et hæc duo dicta nuncupatim sequitur Cardi. Alex.in c.1.§.& quia vidimus,col. pen.verf.præterea ad hoc,tit.qui feud.dar.pof.quamuis non reperi illud posterius dictum Imol.in meo codice.Verum vt causæ cognitio in id requiratur , nuncupatim voluit Panor.in d.ca.in causis,col.2.ver.& circa hanc,de re iudi.arg.à contrario sensu illius tex.& d.l.vlt. C.de leg.Et Alexan.in l.apud Iulianum.§.vtrum.col.2.verf.quartò nota.ff.ad S.C.Treb.

166 An hic casus sit dubius de iure civili.

¶ Cæterum non potest videri hic casus esse dubius de Iure Ciuili, cum præter plurimos tex. qui in locum & gradum patris nepotem substituunt, vt patet in prima ratione pro nepote, tex. habeamus apertum, qui ita illum loco patris substituit, vt excludat patruos, si pater exclusisset, in d. §. reliquum, in 2. ratione adductum, & alios in d. quoq; ratione adductos. Nec me præterea latet Bella. Mer. affatim aliis multis rationibus ostendisse in decif. 724. quæ incipit, etiam de extra. ipsius Bonifacii in hac re declarationem non posse habere vim legis, vt ibi videre licet. Vereor enim ne si omnia huc adferam, fastidium studiosis pariam.

167 Casus à Bonifacio decisus nihil perimet ad nostrum casum.

¶ Sed & aliud est quod satis ostendit quæstionem illam à Bonifacio Papa decisam nihil ad hunc locum pertinere, in quo tractamus de successione aui inter nepotem ex filio primogenito, & alterum filium secundogenitum. In illa autè quæstione non tractabatur de successione aui, imò nec patris quidem, sed alterius remotioris, in qua nunquã filius assumit locum patris, vt est tex. in auth. post fratres. C. de legi. hære. vbi Bar. ipse id optimè expendit, dicitq; ob id meritò regnū Roberto vt pote proximiori fuisse adiudicatū. de quo & nos latius dicemus in seq. quæst. nu. 4. illud autem fateor.

168 Consuetudo præferens primogenitum an sit odiosa.

¶ 25. Consuetudo præferens primogenitum est odiosa, & contra ius commune, quòd æquales omnino facit liberos nulla ætatis & sexus differentia, vt abundantissimè dictum & ostensum est supra in 4. quæst. Ergo restringenda est vt non extendatur ad nepotem, cuius nullam facit mentionem, per c. odia, de reg. iur. lib. 6.

169 Interpretatio declaratiua habet locum in dispositionibus etiam odiosis.

¶ Sed responderi potest negando simpliciter huiusmodi consuetudinem esse odiosam, cum ea magis sit favorabilis, vt diximus etiam in d. 4. quæst. Et si odiosa esset, nihil tamen obest, quin nepotem comprehendat non tam vi extensionis, quàm interpretationis cuiusdam declaratiuæ, quæ procedit in quibusvis dispositionibus, quantuncunq; odiosis. l. vt gradatim. §. & si lege. ff. de muner. & hono. & l. quicquid. ff. de verb. oblig. Aut etiam, vt aliter id fore pronuntiemus, vi interpretationis passiuæ, quæ obtinet in quibuscunq; dispositionibus etiam correctoriis & poenalibus, vt diximus supra in 14. ratione pro nepote, num. huius quæstionis 47. mouentur.

170 Cessante causa cessat effectus. Prælegium cessat cessante causa illius.

¶ 26. Cessante causa cessat effectus. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. & c. cum cessante, de appel. & propterea cessante causa prælegij, cessat prælegij. l. lex facta, in prin. & ibi Bar. & Bal. ff. de vulg. & pupil. cum infinitis prope sim. quæ tibi congesi in tractatu, cui hunc titulum nuncupauimus, cessante causa cessat effectus. Quibus adde, ad huius rationis corroborationem, quòd prælegij concessum respectu certæ qualitatis rei, cessat cessante ea qualitate. l. vlt. vbi hoc no. Fran. Are. in 5. not. C. de inof. test. & l. Titius. ff. de test. mili. & l. cui eorum. §. affinitas. ff. de postul. At in nepote cessat primogenitura, quæ causa est huiusmodi iuris & prælegij, de quo contendimus. Ergo cessat prælegium, quod primogenitura tribuit.

171 Nisi supersint quedam reliquæ ipsius uel qualitatis.

¶ Sed & dici potest, primò limitando priorem partem, vt videlicet procedat, nisi remaneat quedam reliquæ causæ. Nam tunc licet cesset causa, non tamen cessat effectus, propter reliquias illius, per tex. in l. 2. & 3. ff. rerum amo. & voluerunt Dy. & Io. And. in c. decet. de reg. iur. lib. 6. cum multis similibus à me adductis supra loco nuper alleg. in 14. limitatione. Hic autè supersunt reliquæ ipsius primogenituræ, vt supra diximus in 31. ratione pro nepote. Ideo & hac ratione consuluit Soci. conf. 84. incip. accuratissime, lib. 3. transfert prælegium patris in filios in casu de quo loquimur, cum causa finalis ipsius prælegij non extinguatur omnino morte patris, sed supersunt reliquæ, videlicet liberi. Deinde etiam negando posteriorem partem. Nempe cum nepos ipse æquè dicatur primogenitus, vt pater ipsius, vt supra in multis locis ostendimus præsertim in 4. ratione pro nepote, tum in prin. eius rationis, tum nu. 34. proinde, atque etiam in 9. ratione pro ipso nepote.

172 Potentius ius quod quis habet iure proprio quàm quod alieno.

¶ 27. Potentius est ius quod quis habet iure proprio, quàm quod habet iure alieno. l. si filius. §. 1. ff. de fideic. liber. & l. pater. §. 15. ff. de leg. 3. & l. assump. §. filius. ff. ad munic. & l. sacrosanctæ. C. de sacr. eccl. & melius in l. si quid in bello, & ibi gl. & Bart. ff. de capti. & postli. reuer. & in l. more, ibi, suo iure non alieno beneficio, & ibi etiam Bal. & recentiores. ff. de iurif. om. iud. Bal. con. 485. statuto ciuitatis, col. 1. l. 1. Ang. con. 100. sanctissima, col. 2. Philip. Dec. in l. 2. col. 2. ff. de reg. iur. cum aliis si. Sed patruus maior est ætate, & ideo primogenitus iure quidem proprio: nepos autem iure alieno, scilicet patris iam mortui. Ergo præferendus est patruus.

173 An secundogenitus habeat ius proprio in re. Et an nepos iure alieno.

¶ Cui respondemus, vtrumque falsum esse, quòd & patruus sit primogenitus iure proprio, & nepos iure alieno. Primùm enim patruus non potest dici primogenitus, quandiu superest primogenitus, aut aliquis ex eo qui eius locum tenet, vt supra multis ostendimus in responsione 22. rationis, & alibi sæpe. Secundum quoque falsum est, vt pote cum nepos sese possit dicere primogenitum, vt pater, non quidem ex persona patris, sed ex propria ipsius, vt etiam constat ex iis quæ diximus in responsione 4. rationis, & alibi quoq; sæpe. Et si teneamus eam partem cui magis placet, vt nepos succedat ex transmissione & persona patris. Tamè hic nihil oberit, quia nõ refert siue ex sua, siue aliena sit primogenitura, cum nemo sit alius qui se primogenitum nec iure proprio, nec alieno possit dicere.

¶ 28. Quod

¶ 28. Quod in alterius locum statuitur, non idem est cum eo. l. 1. & ibi latè Lucas Pen. C. de Castrè. si. lib. 12. Et ideo qui iuris fictione in locum eius quem natura prius genuit, constituitur, non habet eundem effectum. l. si ita quis. §. 1. ff. de leg. 2. & l. fideicommissum. ff. de cond. & demonst. & lex ea. §. in insulam. ff. de verbo. oblig. & l. vlt. C. de his qui veni. æta. impe. Proinde licet nepos consequatur locum patris, non tamen habet reale atque integram formam ipsius. Ergo nec ipsius prælegium, & effectum. l. si is qui quadraginta. §. sed & si opus. ff. ad leg. Falcii.

Quod in alterius locum ponitur non est idem cum eo.

¶ Responde primùm illud non procedere in patre & filio, qui locum patris tenet. Censetur enim esse vna & eadem persona, non tam fictione quàm natura, vt diximus supra in 4. ratione pro nepote, non semel. & iterum in responsione 14. rationis pro patruo, & aliis locis ibi citatis. Deinde non semper verum esse, non habere eundem effectum quod in locum alterius substituitur, conuincitur ex eo quod no. in l. portiones. ff. de his qui. vt indig. vbi à pari procedunt dominus, & qui loco domini est, & l. interdum. §. qui tutelam. ff. de furt. & l. sciendum. §. pen. ff. de ædi. edic. vbi similiter idem iuris est in domino, & in eo qui loco est domini, & in l. rei iudicatæ. §. vlt. cum l. seq. ff. solut. matrim. vbi si cetero idem honor debetur, qui & patri, quia & ipse patris locum obtinet, & aliis infinitis. & id maxime procedit in filio in locum patris substituto, qui & idem prælegium nanciscitur, per l. vnicuique, & l. in sacris, la 3. C. de prox. sacri. scrib. lib. 12. Ideoque & eandem portionem in successione aui obtinet, quam pater obtinisset partem quidem, si partem: totam, si totam pater excessisset, vt supra satis diximus.

An semper illud uerum sit.

¶ 29. Qualitas verbo cuiusdam aut participio iuncta interpretatione ab eo tempore mutuatur, quod inest verbo participiove, cui adiecta est. l. Titius, & ibi Bart. & Bal. ff. de mili. casta. & l. in delictis. §. si extraneus, & ibi Dy. Iac. Bu. Bar. & Bal. ff. de noxali. acti. & l. quod ait. §. Iulianus, vbi etiam Bar. cod. tit. & l. 2. ff. de aut. & argen. lega. & declarat Bart. in l. lex facta, in prin. ff. de vulg. & pupil. ad prin. & in l. præcipimus. §. sanè. C. de appel. & per Ioan. And. in c. statutum, in prin. de rescrip. lib. 6. & Bald. in l. humanitatis, col. 5. C. de imp. & ali. subst. & in l. si quis hæredem. C. de instit. & substit. cum aliis concord. late collectis à Lud. Bolog. conf. 40. reuerendus dominus, col. 10. verf. præterea dato. Vnde cum statutum dicat aut consuetudo, quòd primogenitus post mortem succedat, debet intelligi de illo qui tempore mortis, quo debet succedere, reperitur primogenitus. Nec enim attenditur quis fuerit tempore præcedenti. l. 2. §. vlt. ff. de suis & leg.

Qualitas adiecta verbo mutuatur tempore ab illo.

¶ Confirmatur, quia nomina aut participia denotantia præsens aut præteritum tempus, reldata tamen ad verbum, effectum suum producens in futurum tempus, intelliguntur secundum illud tempus futurum. l. si seruitus. ff. de seruit. vrb. prædi. & l. si ita fuerit. ff. de leg. 3. & c. sicut, & ibi Io. And. in nouella, de verb. signifi. lib. 6. Igitur licet primogenitus ex se denotat tempus præteritum, tamen quia refertur ad verbum, succedit, quod suum effectum porrigit in futurum tempus mortis, debet intelligi secundum illud tempus.

Nomina et participia cum iuscuque temporis intelliguntur secundum tempus uerbi alterius temporis.

¶ Et vt generalius loquamur, quæcunq; dispositio, cuius effectus & executio differtur in tempus, consideratur secundum illud tempus. l. quod sponsa, & ibi Bar. qui hoc dicit nunquam fallere. C. de dona. ante nup. & l. cum qui. ff. de iurif. om. iud. & l. si res, & ibi Bal. ff. de iure dot. & l. si sponsus. §. si vxor, & ibi Barto. & iterum l. cum hic status. §. si sponsus. ff. de don. inter virum & vxor. cum multis concordantiis, quas adduxi in tract. Consti. in 2. limitatione. At euentus dispositionis, qua defertur successio primogenito, excurret in tempus mortis, quo ipsa successio obtingit. Et eo quidem tempore primogenitus qui fuit, non amplius est, nec potest capere, quia mortuus est. Sequens autem & ætate & gradu proximior, & propterea etiam primogenitus, tunc reperitur.

Qualiter dispositio refertur ad tempus in quod differtur illius executio.

¶ Sed huic rationi breuis sit responsio. Nepotem videlicet tempore mortis aui reperiri primogenitum, vt iam sæpius dictum est, propterea nihil obstare eam ratione. Item verbum succedit, est verbum iuris, & secundum ius interpretari debet. Sed de iure filius in successione repræsentat personam patris, & cum aliis succedendo, si pater cum aliis successisset: & alios excludendo, si pater exclusisset, vt ex supradictis apparet. Ergo & ita quoque hic intelligi debet.

Responsio.

¶ 30. Si pater filio substituit, filius autem viuo patre moritur apud hostes: substituti vi substitutionis non succedunt, vt pote mortuo ante patrem filio, cui substituti fuerant. l. lex Cornelia. ff. de vulg. & pupil. Ideoque similiter in hoc casu nepos, qui post filium legum destinatione erat hæreditatem habiturus, & ita quodammodo substitutus erat filio, non eam potest percipere, filio ipso ante patrem eundemque auum mortuo.

Substitutio eius necit mortuo ante testatorem in iustitiam.

¶ Verum ad hanc rationem potes dicere, quòd ibi substituti non admittuntur, non tam ob id quia mortuus est filius ante patrem, quàm quòd in hostium potestate decessit, propterea que nulla bona in ciuitate reliquit, & ita hæredes nullos habuit, vt dicit etiam ille text. Nam eo iure filius non habebat hæredem ab intestato, sed quicquid eius erat, quasi peculium patri deferebatur. l. 2. ff. de Castrè. pecu. Præterea cum text. habeamus expressim disponentes, vt filius succedat in locum & gradum patris mortui ante auum, non est quod laboremus huiusmodi argumentis à simili sumptis illos infringere, corrigere, conuellere, labefactare, per not. in l. conuenticulam. C. de episc. & cler. cum sim. Nam si illa ratio aliquid momenti haberet, nunquam filius in locum & gradum patris ante mortui succederet.

Quomodo illud procedit.

¶ 31. Non prælegiatus hic succedit non prælegiato, quia non erat prælegium consummatum, unde casus superueniens impedit originem prælegij, propterea etiam cessat ipsum prælegium. l.

Casus superueniens impedit

origines pri-
uilegij.

183

Responso.

pluribus. §. & si placet, & linter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. obl. & l. ea quæ. C. de temp. in in-
tegrum restit.

¶ Sed dic quod vterque hinc erat priuilegiatus. Primùm pater cùm viueret, vt cui spes erat firma, &
quæ tolli non poterat, percipiendi iuris primogenituræ, & alios excludendi. Deinde & nepos post
mortem illius, qui in ipsius locum successit ad integram hæreditatem, si integram pater erat habitu-
rus, per d. §. reliquum, iam supra sæpius allega. Qui quidem ita est in ea re apertus, vt nulli cauillo
subiaceat, nullaq; ratione aut argumento subuerti possit.

184

Ratio iuris
correcti durat.
Et ex ea sumi-
tur argumen-
tum.

¶ 32. Iure veteri non solum frater, sed etiã soror quæ erat secundi gradus præferbatur filio fratris,
qui erat in tertio gradu, ex computatione iuris Ciuilis. l. consanguinitatis. C. de legi. hære. Hoc au-
tem iure Authenticorum correctum est & statutum, vt nepotes succedant cum patris, per auth.
cessante, & auth. post fratres, eo. tit. cum si. supra alleg. Licet igitur illud ius sit correctum, ratio tamen
illius durat. l. eas obligationes. ff. de capi. dimi. & c. nouit, vers. nec illud, de iudi. Ideò ex ratione legis
correctæ argumentum sumi potest, vt censet gl. in l. j. in princ. ad si. gl. j. ff. de coniu. cum eman. libe.
Cùm igitur daret ratio illa proximioris gradus in materia, in qua non est correctæ. Et hinc queratur
de re, in qua non potest esse locus pluribus: debet præferri patruus nepoti, maximè cùm ex hoc res
reducatur ad antiqui ius, ar. eorū quæ supra diximus in 24. q. nu. 5. & id præfertim, cum multis seq.

185

Responso.

¶ Sed tu dic istam rationem non concludere, quia & nos similiter videmus, quod ante iura Authen-
ticorum nullum erat discrimen in successione fratrum, an essent vtrinque coniuncti superstites de-
functo, an ex altero tantum latere: sed hanc primùm differentiam, vt præferretur vtrinque con-
iunctus coniunctis ex altero latere tantum, introduxit ius Authenticorum, per d. auth. cessante, &
in corpore vnde assumitur, videlicet in d. §. reliquum, in auth. de hæ. ab intest. veni. Tamen in illo
ipso §. huiusmodi consequentia assumitur, quod cùm nepos in successione obtineat locum pa-
tris, vt succedat cum patris: etiam in illo casu ita obtineat, vt nepos ex vtrinque coniuncto exclu-
dat patros ex vno tantum latere coniunctos. Et propterea apparet valere eam consequentiam in
materia correctoria, & noui iuris introductiua, vt etiam diximus supra, in 3. ratione pro nepote, nu.
huius quæst. 26. colligitur inquam.

186

Renuntiatio
primogeniti
facit locum se-
cundogenito.
Ergo et mors.

¶ 33. Si primogenitus renuntiat iuri primogenituræ, ad secundogenitum peruenit. l. j. §. assignare. ff.
de assignan. liber. & ca. j. tit. an filij & agna. & diximus latè supra quæst. 3. Ergo idem illo sublato de
medio per mortem naturalem. Nam si hoc facit mors ciuilis, debet & naturalis facere, per no. in l.
ex ea parte. §. i. ff. de ver. obl. & in c. susceptum, de rescript. lib. 6.

187

Responso.

¶ Sed quod huic respondeatur facile est. nam non simpliciter verum est, quod primogenitus renun-
tians iuri primogenituræ faciat locum secundogenito. Sed tum demum id procedit, si nullos relin-
quat liberos. Neque enim potest in illorum præiudicium huic iuri renuntiare, vt voluit Bald. consi.
389. incip. consuetudo, col. 3. vers. 16. lib. 2. & Card. Alex. in ca. j. col. vlt. tit. de feud. March. & diximus
supra in 21. quæst. prin. & iterum in 26. q. nu. 5. sed & illud, & in 29. ratione pro nepote.

188

Vocati sub no-
mine vniuersa-
li uel indefini-
to ueniunt ordi-
ne successiuo.

¶ 34. Cùm plures vocantur sub nomine familiæ, generis, liberorum, agnatorum, consanguineorum,
& aliorum id genus vniuersalium, vel indefinitorum, non omnes simul eiusdè familiæ aut generis,
siue omnes liberi, agnati, & consanguinei admittuntur, sed tantum primo loco proximiores, & dein-
ceps cæteri ordine successiuo. l. cum ita. §. in fideicommiss. ff. de lega. 2. vbi ex hoc not. Bald. & Raph.
Co. quod eo casu non admittuntur filij fratris cum patris, quia vbi consideratur sola prioritas gra-
dus, frater excludit filium fratris, per l. 3. §. si duo. ff. de leg. tur. Id quod Bald. ipse dicit esse menti ten-
endū, & ad idem est text. in l. peto. §. fratre, & in l. omnia. §. vlt. ff. eo. tit. de leg. 3. cum multis concor.
à me collectis in tract. Retractuum, tit. i. §. 11. gl. 4. nu. 2. & quia etiam.

189

Si res relicta
sit alicui pro se
& suis filijs &
nepotib. solus
filius primo lo-
co succedit.

¶ Et ideò si emphyteusis data sit, aut res quæpiam legata alicui pro se & suis filijs & nepotibus, aut
pro se & liberis si is cui emphyteusis data est, aut res legata, relinquat filium & nepotes ex altero fi-
lio, solus filius succedit exclusis nepotibus, vt voluerunt ipsi Bald. Flor. & Raph. Co. qui dicit sing. in
d. §. in fideicommiss. & Ang. in l. Gallus. §. quidam rectè, col. 2. in 2. conclu. in fin. iterumque in 3. ff.
de libe. & posth. Raph. Co. consi. 160. mulier instituit maritum, col. 2. vers. accedat ad hanc partem,
Benedic. Capra consi. 5. punctus, quædam domina, ante fin. Ange. Are. in §. cùm filius, col. j. vers. dein-
de ista regula, Insti. de hære. quæ ab intest. dese. Alex. consi. 204. consideratis verbis, col. 2. vers. con-
firmantur prædicta. lib. 2. & con. 4. ponderatis verbis testamenti, col. 3. ver. fortificantur, lib. 4. & col.
129. perspectis his, col. 2. vers. istis sic præsuppositis, li. 5. Corne. consi. 182. videtur, col. 4. vers. concurren-
tibus alijs, lib. 2. vbi tamen dubitat, propter autoritatem gl. de qua statim dicemus, & consi. 131. vide-
tur, col. 2. vers. item dato, lib. 3. Iaf. & Phil. Dec. in l. si auiæ, ille col. 2. vers. item adde, hic col. etiam 2.
ver. ex prædictis. & ibi quoque Anto. Rube. C. de succes. edic. vbi Dec. negat eam gl. de qua statim
loquimur, id velle: ad quod allegatur idem Iaf. in l. qui liberis. §. hæc verba, col. j. vers. tertio adde. ff.
de vulg. & pupil. vbi tamen subdubitat: & in l. pater impuberis, in fin. eod. tit. & consi. 4. Nicolaus,
col. 2. vers. secundò ad idem, lib. 1. Phil. Dec. qui propè vbiq; dicit id, quod iam diximus de d. gl. in
l. j. col. 8. in 14. no. C. de secun. nupt. & consi. 1. memini, col. 2. vers. tertio non ob. & consi. 79. cuius su-
perscriptio incipit, in fideicommiss. in prin. & con. 217. in casu proposito, per totum, & consi. 408. in
præfati, col. 2. vers. 3. conclusio, vbi ita dicit fuisse iudicatum in rota curiæ Romanæ, & consi. 412. vi-
so elegant, col. 2. ver. tertio respondetur, & seq. vbi & illud idem dicit. & consi. 478. in causa domi-
ni, col. vlt. & consi. 480. in casu qui contingit, col. 3. vers. sed ad ista, Franc. Cur. l. i. in tractatu
feud.

feud. in 2. parte, col. penul. vers. secundò moueor, & consi. 22. præsupponitur, col. 4. vers. ex præmissis.
Anto. Rub. consi. 36. col. vlt. & consi. 37. circa primum, per totum, qui videtur esse Iaf. & consi. 38. me-
mini, etiam per totum, & consi. 40. circa dubium, col. 2. vers. sed præmissis, & consi. 85. circa dubium,
in fi. & Car. Rui. inter con. illius con. 40. cui est simile initium, etiam in fi. & Ludo. Gozad. con. 29. vi-
detur prima facie, col. 4. ver. corrobore quia licet.

¶ Quam rationem ita subuertes vt primum dicas illam procedere in successione ex testamēto vel
ex contractu, & sic ex prouisione siue dispositione hominis, sicuti etiam dicta iura & similia, & po-
tissima pars Doct. quos citauimus, loquuntur. Tunc enim consideratur affectio, quæ videtur esse ma-
ior circa proximiorē, vt dictis iuribus probatur, & in l. hæredes mei. §. vlt. ff. ad S. C. Treb. Secus au-
tem in successione ab intestato, quæ scilicet defertur ex dispositione legis vel statuti, quia tunc ne-
pos obtinet locum patris cum patris, per d. auth. cessante, cum sim. Et ita etiam distinguunt Bal. &
Raph. in d. l. cùm ita legatur. §. in fideicommiss. & late Alex. d. con. 139. lib. 5. Philip. Dec. d. consi. j. &
penè maior pars eorum quos supra citauimus.

¶ Sed & illud potes dicere, quod siue ex testamento, siue ab intestato, siue ex lege vel statuto, siue
ex dispositione hominis res deferatur familiæ, aut aliter sub nomine vniuersali aut indefinito, sem-
per debet intelligi, vt proximiores tantum admittantur, sed ita vt nepos cum patris succedat: nisi
expresse testator aut contrahentes aliter disposuerint, iuxta tex. in d. auth. cessante. Et ita expresse
voluit gl. vt ab omnibus præter Decium, quod diximus) intelligitur in d. §. in fideicommiss. quam
expresse sequitur Imo. Paul. Ca. Ang. Perig. & Iac. Pute. qui eam æquiorē esse dicit, & ibi etiam
tacite Bar. Ang. & reliqui qui eam non impugnant, ob quod eam approbare videntur, vt probatur
in litem quod Sabinus, in fi. ff. de hæ. insti. & diximus latius in tract. Retractuum tit. j. §. 35. in gl. 4. in
verbo, ignorans. nu. 45. nam minores. nam vt hoc addam, aliter lectores dissimulando deciperent.

¶ Sed & eam expresse sequuntur Fran. Are. con. 162. diligenter, col. vlt. vers. venio igitur ad quartū.
Alex. sibi contrarius con. 88. quod cōcurrere debeant, col. 1. lib. 1. quod repetitur sub alio initio, con.
137. præclare, eo. lib. 1. & con. 26. videatur fortasse, col. pen. vers. præterea gl. lib. 3. & con. 124. viso pro
cessu, col. j. in fi. lib. 7. Corn. in l. vlt. col. vlt. vers. posset etiam hic. C. de ver. sig. vbi dicit, id seruadum
esse in practica: & con. 97. primò consultus, col. 6. vers. consultum verò, lib. 1. & con. 37. in hac consul-
tatione, in litera h, in fi. & seq. eo. lib. 1. & consi. 97. primò consultus, col. 6. vers. consultatio verò, eo. li.
1. & con. 22. in hac consultatione, col. 5. ver. & dicitur consuluisse, & consi. 24. ad euidētiā, col. vlt. eo.
lib. 2. vbi dicit ita vidisse se consultum ab alijs egregijs, & insignibus Doc. & con. 115. in hac consul-
tatione, col. vlt. ver. confirmatur, eo. lib. 2. & con. 131. præmittendum est, per totum, eo. lib. 2. in quibus
etiam id dicit fuisse consultum à Bened. Cap. excellentissimo & famosissimo Doc. & consi. 95. diu
post reditum, col. 2. vers. & insuper videtur, iuncto eo quod dicit ante fin. lib. 3. & con. 222. quāquam
in hac, col. vlt. eo. lib. 3. & con. 159. in hac præfati, col. 3. vers. vltimò hæc pars, lib. 4. & con. 254. prin-
cipalis, in litera F, eo. lib. 4. Soci. in l. si cognatis, col. vlt. ff. de reb. dub. & con. 252. visis instrumētis, col.
13. ver. ad secundam rationem, lib. 2. & con. 51. visa facti enarratione, col. 4. ver. his tamē non obstan.
lib. 4. Iaf. sibi contrarius consi. 215. ex Valentia, col. 5. ver. sed præmissis, lib. 2. vbi id multis probat. &
consi. 159. in præfati, col. 3. ver. tertio pro ista parte, lib. 4. Caro. Rui. con. 13. præsupponitur, col. vlt. lib.
1. Phil. Dec. sibi item contrarius, con. 87. pro resolutione, in fi. & con. 427. in ciuitate Rauennæ, post
prin. & iterum col. 2. vers. sed ad hæc. Ludou. Gozad. sibi etiam contrarius consi. 4. prout potui, col.
penult. versic. non obstat, dum dicit, iunctis his quæ dixerat col. 3. ver. septimò si volumus, & consilio
19. dubitatur, col. 2. vers. septimò adduco. & Anton. Rubeus sibi quoque contrarius, con. 82. viso ele-
ganti consilio, per totum.

¶ Et idem, nulla illius gl. mentione facta, voluit Bal. sibi contrarius, consi. 488. casus talis est, quidam
Titius lib. 3. & Imol. in d. l. Gallus. §. quidam rectè, in fi. ff. de lib. & posth. & Pau. Ca. in d. l. vlt. C. de
verb. sig. Quibus ego facile accedo. nam dispositio testatoris & contrahentium in dubio debet intel-
ligi, secundum ius commune, aut statutum, si quod sit. d. l. hæredes mei. §. ita, & ibi Dy. Bar. Ang. Imo.
Raph. Co. Pau. Ca. in lec. Padu. Ro. Alex. & alij recentiores. ff. ad Trebell. cum alijs multis concord.
à me collectis in repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 84. sed illud.

¶ 35. Casus omissus siue à lege, siue à canone, siue à statuto vel consuetudine, siue à testatore, siue à
contrahentibus, siue à principe, siue à iudice, aut à superiore aliquid decernente, siue ab arbitro
vel arbitratore, siue ab impetrante, siue ab appellante, siue à dante procuratorem, siue ab actore, pro
omisso habetur. Vt de lege probatur in l. si verò. §. de viro. ff. solu. matr. cum infinitis simi. De ca-
none, cap. 2. de transl. præla. & c. dilectus, de temp. ordi. & c. is qui primò, de sent. ex com. lib. 6. & cle.
ne Romani. & cle. constitutionem, de elec. De statuto & consuetudine, cap. pen. de iureiur. & c. in no-
stra, de iniu. Bal. in l. si plures, col. 8. ver. iuxta prædicta. C. de condi. infer. & consi. 452. statuto ciuitatis,
in prin. lib. 1. Alex. qui assertor concord. con. 13. circa primum, col. 5. ver. bene facit, lib. 3. & Phil. Dec. col.
188. in casu proposito, ver. sed breuiter. De testatore probat tex. in l. cō modissimè. ff. de lib. & posth.
& l. ex his. ff. de execu. tur. Bal. in l. cùm proponeretur, in secunda oppo. ff. de leg. 2. De cōtrahentibus,
linter focerum, & l. Bebius. ff. de pact. dota. & l. si cùm dotem, in prin. & ibi Doc. ff. sol. mat. & l. si ex-
traneus. ff. de condi. ob. caus. & l. quicquid astringendæ. ff. de verbo. oblig. & l. vlt. C. de pactis conuen.
Bal. in l. 2. per illum tex. C. de nauti. foeno. De principe Bald. loquens in dispensatione, con. 490. po-
nitur quod quidam, circa medium, lib. 1. per text. in c. 1. de fili. presbyte. lib. 6. De iudice, l. solemus. §.
FF 3

An id proce-
dat, cū res de-
feratur ex dispo-
sitione legi uel
statuti.

Sed & an etiã
ex dispositione
hominis.

De eadem ra.

De eadem re.

Casus omissus
à lege pro omis-
so habetur.
Et à canone.

Et à statuto &
consuetudine.

A testatore.
A contrahenti-
bus.

A principe.

A iudice.

Ab arbitro. vlti. ff. de iudi. & l. si de proprietate. C. si a non compet. iudic. & cap. susceptum, de rescript. lib. 6. Bal. conf. 60. sicut proponitur, lib. 3. De arbitro siue arbitratore, Bal. conf. 142. quidam dominus Pafius, col. 2. subseque[n]ter prae[m]ittendum, lib. 2. De impetrante, d. c. susceptum, & c. cum in illis, & c. cui, de non sacerdotali, de praeben. lib. 6. De appellante, l. praecipimus, C. de appell. & cle. appellanti, cod. tit. De dante procuratorem, l. maritus. C. de procurat. & c. cum olim. de of. deleg. De actore, Bal. conf. 335. statuto, in fin. lib. 3.

195 De eadem re. Ex quibus multa congestis Io. And. in d. c. susceptum, & Bal. in l. si mater. C. de instit. & substitu. & Lucas Pen. in l. vlt. col. 2. C. de priui. scho. li. 12. Petr. Anc. con. 37. contra Ioannem, col. 2. vers. item casus, & iterum conf. 356. ex. serie, col. 2. ver. secundum hoc probat. Barb. conf. 35. clementissimi, col. pe. li. 1. & conf. 10. sapienter scribitur, col. antep. ver. nec obstat si quispiam, lib. 2. & consequen. col. 15. eo. li. 2. & conf. 82. clementissimi, col. 4. lib. 4. & Maria, con. 32. ex his quae superius, col. 6. Et id in omnibus dispositionibus dicit procedere Petr. Anc. con. 120. pro clariori, in prin.

196 In casu omisso nec tacita quidem voluntas praesumitur. Et id quidem optimo iure. Quandoquidem in casu omisso ne tacita quidem voluntas praesumitur. l. militis codicillis. ff. de mili. testa. vt per eum text. dicit Bal. con. 167. quidam Franciscus, col. 2. li. 5. At statutum vel consuetudo loquitur tantum de primogenito, non etiam de nepote: & verificatur in patruo, qui inter proximiores descendentes reperitur primogenitus tempore mortis. Nec de nepote quicquam dicitur. Ergo is omissus esse censetur.

197 Responso. Sed dic quod hic casus non est omissus. Nam statutum vel consuetudo loquens de primogenito comprehendit etiam nepotem ex eo primogenito, vt qui est & dici potest primogenitus, vt supra diximus in quarta ratione pro nepote, & alibi saepe. Quin & illud quod dictum est, omissum haberi pro omisso, procedit, nisi casus omissus sit similis expresso, per d. l. si extraneus. ff. de condi. ob. caus. & in l. vlt. §. vlt. ff. man. & l. si quis mihi bon. §. sed si mandavi, & ibi Bal. & recentiores. ff. de acq. har. & voluit gl. in l. si cum dotem, in prin. in verbo, mulieri, post prin. ff. sol. mar. & in l. Gallus. §. & quid si tantum, in verbo, emancipatus. ff. de lib. & posth. Io. Laud. apud Old. con. 224. ista sunt allegationes, col. 8. vers. nec ob. quod dicebatur, vbi nuncupatum loquitur de nostro casu, cum aliis concord. a me adductis in tracta. Retractuum, tit. j. §. 2. gl. i. nu. 19. incip. nisi tamen diceres. Quid autem, si diuis placet, magis simile est, quam patri filius? Denique ponamus hunc casum esse omissum, & praeterea non esse similem expresso: quid deinde sequitur, nisi vt remaneat in dispositione iuris communis? per d. l. extraneus, & si. At de iure communi nepos succedit in locum & gradum filij.

198 Dispositio generalis an et quandoer quo modo omnia sui generis supposita comprehendit. Dispositio generaliter loquens, cuius tamen finis, euentus, executio in vno tantum supposito vim suam exercet, licet omnia supposita ipsius generis ex vi orationis videatur completi, iuxta l. Mauius. §. duobus. ff. de leg. 2. & hoc quidem veluti sub declaratione ipsius futuri euentus, per l. 3. ff. qui & a qui. man. libe. non si. Tamen secundum veritatem nullum suppositorum sub ipsa dispositione determinate comprehenditur. l. si duo, & l. inter stipulantem. §. sacram. & l. continuus. §. illud. ff. de verb. oblig. & l. qui decem. §. Stichum, in secundo respon. ff. de solut. & l. cum incertus. ff. de leg. 1. Verum illud suppositum, in quo per sequentem declarationem, vel euentum terminatur ipsa dispositio, habetur perinde, ac si fuisset ab initio specialiter, & determinate in ipsa dispositione comprehensum, per c. pastoralis, in fi, de rescri. Tamen quia, vt diximus, in ea generali dispositione nullum suppositorum determinate extendebatur. Si ante declarationem vel euentum esse definat, vel mutet statum, perinde est ac si ex diuerso ab initio non fuisset sub illa generalitate comprehensum. l. cum quis. §. si hominem, & d. §. Stichum. ff. de solut. & d. §. sacram. & l. qui hominem. ff. de adi. leg. & c. quia cunctis, ver. subiunctum, de concess. praeben. lib. 6. & cle. si de beneficio, eo. tit.

199 Ad idem. At statutum vel consuetudo loquens de primogenito incerta est & generalis, aut certe (quod idem est) indefinita, quia ad illud refertur, qui ex pluribus reperietur primogenitus. Et licet sit maior spes de primo filio: tamen potest esse quod morte praeventus eam non capiet. §. illud quaesitum, in fi. Insti. de rer. diuisi. Igitur haec incertitudo generalis facit quod nullus nec ipse primogenitus, nec alius censeatur ab initio determinate comprehensus sub statuto vel consuetudine. Ideoque si interim moriatur ipse primogenitus, perinde est ac si non fuisset ab initio comprehensus, per iura supra alleg.

200 Responso. Ista quidem ratio satis est subtilis, sed quae non admodum subtiliter discuti potest ex iis quae supra saepe diximus. Nam confessum quae primogenitus natus est, is sibi & posteris ius primogeniturae veluti occupatione vendicauit, tam firma & certa spe (si spes tantum sit appellanda) vt ne a patre quidem aut principe sibi tolli possit. Ideoque nec sibi obest praematura mors, quin & posteris illius suum ipsius locum retineant, vt iura statuunt: nec expectare casum aduersamque fortunam illius, qui sine posteris mori potuit, ciuile, neque naturale est, iuxta dictum §. fac. & §. homo liber.

201 Paria non nasci et natum mori. Paria sunt non nasci, & natum mori. §. dubitatum, in authen. de incest. nupt. maxime si moriatur viuo eo de cuius successione agitur. Nam viuens haereditas non censetur, nec viuens habet haereditatem. l. j. ff. de har. & act. vend. & l. i. ff. pro har. & l. qui haereditatem, & l. neminem, & l. qui superstitis. ff. de acq. har. cum aliis concor. adductis a gl. in l. neminem.

202 An illud semper procedat. Sed praeter id quod supra diximus in quarta ratione pro nepote, non censeri mortuum qui reliquit filium. Negari quoque potest semper ea esse paria non nasci & natum mori: quin sufficit quae fuisse natum, etiam si coeque moriatur, vt alii excludat, vt liquidum patet ex no. per Bal. in l. si quis posthumos. §. j. col. j. ff. de liber. & posth. & in l. si quis haereditem, in secunda opposi. C. de instit. & substitu. & in l. in quibus, vers. sed hic concurrat alia quaestio. C. de secund. nupt. & Antonius consi. 20. aequitas valde suggerit

suggesterit, cum aliis concordantiis a me adductis in repeti. l. si vnquam, in verbo, suscepit liberos, num. 157. in diuersam, cum multis sequent. C. de reuoc. donat.

203 Ratio praerelationis primogeniti est, quoniam propter aetatem maiorem praesumitur ceteris prudentior, & animi quibusque viribus superior, quibus idoneior censetur moderando principatui, vt supra late in praefatione ostendimus. Igitur cum patruus hic sit maior natu ipso nepote, est etiam nepoti in principatu maxime praerendus, ex statutu vel consuetudinis ratione, quae veluti pro anima ipsius est, vt dicit Bal. in l. si quis seruo, col. vlt. C. de furt. cum multis alibi a me allatis, in dicta repetitio. l. si vnquam, in verbo, libertis, nume. 46. incip. nec id quidem. C. de reuocan. donatio. Quid enim si nepos, vt plerunque euenit, sit infans? Num illi dabimus principatum gubernandum reiecto abiectione patruo iam aetate graui? Facientes locum ei quod scribitur Ecclesiastes 10. Vae tibi terra, cuius Rex puer est, cum similibus allegatis supra in praefatione, nu. 162. hincque illud, & multis seq. & per Corfe. in tract. de pote. & excel. Reg. quaest. 89.

204 Ex quo & Ascanius Aeneae filius cum moreretur, reliquit Syluium Posthumium fratrem regni post se haereditem, posthabito Iulio proprio filio, qui necdum per aetatem idoneus erat regendis ciuibus, vt tradit Eutropius lib. 1. de gestis Romanorum, cap. 2. Quamquam Dionysius Halicarnassus, lib. 1. Anti. Roma. aliam huius rei rationem adfert. Sed & Pharnaces ille Parthorum Rex qui Medos validam gentem domuit, cum moreretur relictis multis liberis paruulis, illis quidem praeteritis, Mithridati fratri se iuniori, insignis vir: utis viro imperium reliquit, plus regno quam patrio nomini deberi, potiusque patriae quam liberis esse consulendum ratus, vt scribit Iustinus lib. 41. Quinetiam Pyrrhus ille Epirotarum Rex cum a filio interrogaretur, cui ex iis relinqueret imperium. Quicumque (inquit) vestrum acutiorem ensen habuerit. Significans se non aetati daturum principatus successione, sed virtuti. huius autor Plutarchus tum in vita illius, tum in apophthegmatis illius.

205 Sed profecto illa prudentiae & morum praesumptio in aetate maiore, non vnica est ratio statuti praerentis primogenitum: quin & alias plures esse naturae magis innitentes docuimus supra post princip. huius tractatus, in praefatione. Et hoc quoque ex eo satis probatur, quia si ea esset vnica, sequeretur quod ea cessante, cessaret & statutum, per not. in l. quamuis. C. de fideicommiss. cum concord. ibi adductis a recentioribus, & a me plenissime in commentariis consuetudinum Pictorum, tit. 9. §. 2. 7. in octaua limitatione, versic. intelligendum est tertio. Ideoque si secundogenitus esset prudentior, praeretur primogenito, quod nemo vnquam dixit, praeter Lucam Pen. in l. j. col. j. in verbo, credere. C. de Consul. li. 12. vbi id tenet simpliciter: licet alibi etiam simpliciter teneat pro secundogenito, vt supra diximus in prin. alibi quoque distinxerit inter dignitates regales, & alias, vt postea dicemus.

206 Et vbi que tamen, vt opinor, perperam, quando & Lacedaemonij a quibus maxima pars legum Romanarum defluxit, Cleomenem Anaxandridis Regis filium primogenitum Dorico natu minore virtute quidem omnibus numeris superiori in regni successione anteposuerunt, vt tradit Herodotus in Terpsichore, & supra alibi diximus. Dolebat & Ioannes Galeacius Mediolani dux quod Philippum Mariam ex filijs natu quidem illum minorem: sed animi viribus maiorem, non posset antepone Ioanni primogenito, vt & retulit a nostris Barb. conf. 20. illud afferam, col. 5. li. 2. & alibi item diximus. Quamquam legimus apud Albertum Crantium lib. Historiae Vuandalicae 2. c. 24. quod cum principes Vuilforum duo fratres Ludouicum Imperatorem Caroli Magni filium arbitrum delegissent de paterna eorum successione & regno, cum amborum pater moriens aetatis iura secutus maiorem praefecisset, sed is per ignauiam regno impar a populo improbatur praerente minore, Ludouicus ipse studium populi secutus minori regnum adiudicauit.

207 Nec ad rem pertinet quod de infante & puero diximus, cum & si id spectandum foret, certe etiam primogenitus, qui infans esset, aut prior a regno esset abigendus, tanquam regni minimè capax. Quod nemo non falsum videt, quando etiam potest in Regein eligi, & regnum per tutorem, & cum pubes esset, per curatorem administrare, vt no. Bar. in l. quidam consulebant, ante. ff. de re iud. & Bal. in l. vlt. & ibi Roma. Alex. & Iaf. C. de mili. testa. & in c. cum vicissimum, & ibi quoque Pano. & recentiores, extra, de offic. deleg. Oldr. consil. 72. quaestio est talis, an tutela Regis. vbi & illud dicit, curatorem dari Regi minori, etiam inuito, vt & plerique ex his quos citauimus, & mox citabimus, voluerunt Ioan. And. in c. cum inter vniuersas, de elect. & in addi. pec. in rub. de tuto. col. 1. versic. nostris temporibus, & seq. vsque ad fin. rub. & Alber. in l. de creationibus. C. de epi. audi. & in rub. ff. de curat. furio. in princ. & in rub. C. quando tuto. esse desi. Imo. Domini. Philip. Fran. in c. grandi, & ibi etiam Corfe. in repe. col. pe. de supplen. neglig. praelat. lib. 6. Ioan. Ana. in rub. de delic. puer. col. 2. Iacob. a S. Georg. in tract. feud. in princ. & iterum paulo post, col. 4. versic. 2. pro hac parte, & versic. 3. adducitur. Philip. Deci. in l. 2. §. item impuberes, col. 2. versic. 2. regula. ff. de regu. iur. & late Ant. Corfe. in tract. de pote. & excel. Regia, q. 18. & iterum q. 89. in fi.

208 Idque iure veteri, scribit enim Cornelius Tacitus lib. 2. cum regnum Thraciae a Senatu fuisset diuisum in Rhoeme Talcen filium Rhescuporidis, liberisque Coryis, usque nondum adultis datum Trebellenum Rufum praetura functum, qui regnum interim tractaret, exemplo quo maiores Marcum Lepidum Ptolemei liberis tutorem in Aegyptum miserant. Quod postremum etiam recenset Iustinus lib. 30. Quin legimus longo ante tempore Lycurgum tutorem Charilai, aut vt alij vocant, Charilli ipsius ex fratre nepotis, Regis Lacedaemoniorum principatum eo nomine administrasse, vt refert Aristotel. lib. Politicon 2. c. 8. & Iustinus lib. 30. & Plutarchus in vita ipsius, vbi &

Maior aetas proinaeque sapientia maior facit ut praerari debeat patrum.

Vae terra cuius rex puer est.

Ascanius praetulit fratrem filio adolescenti in regno. Et Pharnaces.

Responso. An praesumptio maioris prudentiae sit ratio statuti praerentis primogenitum. Non praeretur se. undogenitus ob maiorem prudentiam. Lacedaemoniorum in earemos. G. leauius dolo b. t. quod non posset praerere minore maiori quod praudentior esset. Ludouici imperatoris in eare iudicium.

Infans rex esse potest. Et per tutorem et curatorem regnum administrat.

Antiqua eius rei exempla.

Lacedaemoniorum regum tutores, Prodicti dicit.

hoc quoque dicit pupillorum Regum tutores apud Lacedæmonios vocari Prodicos, vt ex hoc quoque intelligas, eam rem semper obseruari solitam apud eosdem. Nam & Pausanias libro tertio, scribit Pausaniam Cleombroti filium Plistarcho Leonidæ filio Regi Lacedæmoniorum tutorem datum fuisse. quod & tradit Herodotus lib. 9. eodémque vlt. & Diodorus Siculus lib. 11. vbi ipsum adolefcentem non Plistarchum, sed Leonidem vocat. Sed & idem Diodorus eodem quoque lib. tradit Nicomedem Pleistonaëtis Lacedæmoniorum Regis tutorem fuisse. Et Polybius li. 4. tradit Agesipoli etiã Regi Lacedæmoniorum tutorem datum fuisse Cleomenem Cleombroti filium. Et Plutarchus in Agide scribit, Leonidã Cleonymi filii tutelã filij Acrocati pupilli Lacedæmoniorum regis suscepisse.

¶ Sed & Iustinus lib. 4. scriptum reliquit Anazilaum Siciliae Regem filis suis paruulis tutorem reliquisse Micythum seruum. quod & retulit Macrobius lib. 1. Saturnali. c. 11. idem Iustinus lib. 7. Philip-pum Argei filium Regem Macedonum sibi successore reliquisse Europum (Herodotus Aeropum appellat) paruulum admodum, cuius infantiam Illyrij contemnentibus bello Macedones sunt aggressi: qui praelio pulsi, Rege suo infante in cunis posito, & pugnae ante aciem prolato acrius certamen repetierunt, tandemque magna caede Illyrios fuderunt, ostenderuntque hostibus suis priore bello Regem Macedonibus, non virtutem defuisse. Quam rem etiam eleganter memorauit Nazarius in Panegyrico Constantino dicto. Idem autem Iustinus lib. 13. tradit mortuo Alexandro Magno relicta Roxane vxore prægante, cum inter magnates diu certatum esset de successore Alexandri, tandem consensu vniuersorum placuisse Roxanis partum expectari, & si puer natus fuisset, tutores Leonatum, Perdicam, Craterum, & Antipatrum fore. De quo tamen vide Q. Curtium lib. 10. Idem Iustinus lib. 17. scribit Arysbæ filio Pylae Regis Epirotarum tutores publice constitutos, quod ei pupillo regnum obtigerat. Sed & paulo post tradit Pyrrho illi eiusdem nepoti annorum 11. idem regnum adepto datos tutores fuisse, qui regnum vsq; ad adultam eius ætatem tuerentur. Idem in initio lib. 28. memoriæ prodidit, Olympiadem illam Pyrrhi Epirotarum Regis filiam amisso Alexandro marito tutelam filiorum ex eo susceptorem regniq; administrationem suscepisse. Sed & idem eod. lib. refert Demetrio Macedoniae Rege defuncto Antigonũ tutorem datum filio illius paruulo Philippo. De quo etiam Polybius lib. Historiarum 2. Sed & Iustinus ipse lib. 34. scribit mortuo Antiocho rege Syriae tutores à populo datos filio illius paruulo, de quo & non nihil Iosephus lib. Antiquitatum Iudaicarum 12. c. 14.

209

Alia.

¶ Sed ad alios auctores accedamus, Labdacus Cadmi nepos ex Polydoro, patris regnum sub Lyco tutore obtinuit, post quem & Laius ipsius filius sub eodem tutore regnavit, vt scribit Pausanias lib. 9. quo Bœotica describit. Qui & paulo post tradit, Laodamantem Eteoclis filium & ipsum puerum patris imperium assecutus, Creonte Menæcei filio eius tutore imperium administrante. Liuius li. 1. ab vrb. cond. tradit, Ascanium Aeneæ filium sub tutela matris post mortem patris Aeneæ regnasse. Et lib. 4. 2. belli Punici Hieronem Siciliae Regem Hieronymo nepoti & successori in regno 15. tutores reliquisse, qui regnum ipsum administrarent. Sed & lib. 10. belli Macedonici, & Asiatici, cuius fragmentum nuper Moguntia compertum est, Antigonum Philippi Macedonũ Regis tutorem fuisse, quẽ ob id, vt ille subdit, Græci Tutorem, vt cognomine à cæteris distinguerent, appellarunt. Polybius autem li. 4. scribit eidẽ Philippo Apellẽ vnũ ex tutoribus ab Antigono patre fuisse relicto. Sed & Iulius Florus Epit. Titi Liuij li. 46. tradit Antiocho filio Antiochi Regis Syriae tutore fuisse Lyfiã.

¶ Legimus quoque apud Procopium lib. 1. de bello Persico, & Agathium li. 4. Historiarum peregrinarum Græcos auctores, Arcadium Imperatorem reliquisse Ildigertem Regem Persarum curatorem Theodosij filij sub mammis adhuc educati, & imperij. Legimus itẽ Dauidem & Salomonem in adolefcentia vnctos fuisse. quod & in Decretis canonicis repetitum est, in §. hoc regulam riter. 7. 8. dist. & Azariam 16. annorum regnasse in Iuda 4. Reg. 14. Et Manassẽ 12. annorum cepisse regnare in Hierusalem. 4. Reg. 21. c. & 2. Paralip. c. 33. Et Iosiam eius ex filio nepotem 8. annorum. 4. Reg. 22. in prin. & 2. Paral. c. 34. in prin. Et Augustulum puerum Occidentis imperium suscepisse. Ex quo & Augustulus vocatus est, vt tradit Procopius lib. 1. de bello Gotthorum, in prin. In quo etiã libro scribit Atalaricum annos 8. tantũ natum regnum Gotthorum suscepisse sub matre Amalassunta. Quod & tradit Iornandes in lib. rerum Geticarum, vbi dicit illum vix decennem regem factum. Et Baldarum admodum puerum Longobardorum regnum sub Adriano tutore suscepisse scribit idem Procopius lib. 3. eiusdem operis. Sabori autem adhuc in vtero existenti regnum Persarum consensu gentis delatum est, & Cidaridis ventris matri imposita, vt tradit Agathius lib. 4. Historiarum peregrinarum. Et vt de nostris regibus tandem aliquid dicamus, vetus lex est apud Francos, quæ filios etiam infantes ad paternum regnum vocat, vt tradit ipse Agathius li. 1. de bellis Gotthorum. Nam & in Francorum Annalibus legitur, D. Lud. eius nominis nonum, & Carolũ 8. impubes ad regnum euectos fuisse, & coronatos. Sed si plura scire velis de eo quod ex nostris diximus de Regum tutoribus & curatoribus, vide omnino (neque enim opus est, vt plura huc afferamus) Benedi. in repet. c. Raynutius, in verbo, adiecte impuberi, nu. 41. & multis seq. de test. & Molin. in commentariis Consuet. Paris. tit. j. §. 29. nu. 2. & seq. vsque ad fi. eius §.

Francorum lex vetus.

Privilegiũ atq; etiam hereditas nisi ium intelligi debet sine alterius praeiudicio.

¶ 39. Si huiusmodi constitutio siue statutum loquens de primogenito traheretur ad nepotem ex filio ad exclusionem patris, ea extenderetur cum alterius praeiudicio, quod fieri non debet, per l. 2. & ibi Bal. C. de bo. que libe. & in c. j. §. cum verò, & quod ibi not. idem Bal. tit. qui seu. dare pos. Et ita communiter limitatur l. beneficium. ff. de constit. princ. & c. cum dilecti, de donat. quia privilegium siue etiam

etiam beneficium quod est cum alterius praeiudicio, est semper stricte interpretandum, vt per Ioã. And. loquentem in statuto praeferente primogenitum, in c. sine culpa, de reg. iur. lib. 6. in Mercur.

- 213 ¶ Cui rationi ita sanè respondebis, non hanc esse extensionem, sed interpretationem declaratiuam & passiuam, quæ semper & in quibuscunque dispositionibus locum obtinet, etiam cum praeiudicio alterius, vt liquidò apparet ex iis quæ diximus in 1. ratione pro nepote, nu. huius q. 18. sed & quod, & iterum in 14. ratione pro nepote, num. huius quaestiois 43. mouentur, & in responsione 25. rationis pro patruo.
- 214 ¶ 40. Privilegium concessum filiis non extenditur ad nepotes. Liubemus. §. vlt. C. ad Treb. vbi & id not. Bal. in prin. & conf. 2. verba statuti, col. j. li. j. Sed tu ad hoc responde ex vndecima ratione, quam supra pro nepote adduximus, quia dictum est & probatum, privilegium patris transire ad filios.
- 215 ¶ 41. In his quæ inseparabiliter insunt in filio & eius ossibus adherent, nõ fit extensio ad nepotem. l. 3. §. si emancipatus. ff. de bon. pos. contra tab. quam ad hoc citat Bal. conf. 67. si dicta institutio, col. j. lib. j. At ætas & qualitas primogenituræ est eiusmodi. Sed hæc ratio in eam recidit, quam diximus supra in 4. ratione pro patruo, vbi & tu responsionem videbis.
- 216 ¶ 42. Statutum loquitur de primogenito, nec ab eius verbis recedendum est, nisi appareat de mente. l. j. §. si is qui nauem. ff. de exerci. act. & l. non aliter. ff. de leg. 3. & l. prospexit. ff. qui & à quib. cum multis concord. à me congestis in repe. l. si vnquam, in verbo, libertis, num. 2. & multis seq. C. de reuo. don. At secundogenitus in casu de quo loquimur, est maior natu filio primogeniti, atq; ita primogenitus. Ergo ex verbis statuti succedere debet. Sed ad hoc patet responsio ex his quæ supra diximus.
- 217 ¶ 43. Ius primogenituræ quod filio primogenito competeat, eius morte extinctum fuit, vt etiam dicimus de suitate quæ per mortem filij extinguitur, vt est tex. expressus in §. sui autem, ibi, desierit esse suus, aut morte interemptus, aut qualibet alia ratione liberatus potestate, in Auth. de hæc. quali. & dif. Sed ad hoc responderi potest, id ius non esse peremptum morte filij, vt ostendimus supra in 4. ratione pro nepote, per totam eam rationem, & alibi sæpe in ea parte.
- 218 ¶ 44. Quod nepos censeatur esse in eodem gradu quo filius, id ex fictione est. neque enim verè in eodem gradu est: fictio autem non fit nisi ex æquitate. l. postliminium, in princ. ff. de capti. & postli. reuer. & l. deniq; & l. nec vtilem. ff. ex quib. cau. maior. Ideo & ea cessante, cessat æquitas. l. qui in vtero. ff. de stat. homi. Bart. in l. si is qui pro emptore, tum in 2. oppo. 1. partis, tum in 6. q. ff. de vlt. & latè Ias. lib. 1. char. pen. Quæ verò, si diuis placet, æquitas est, vt nepos qui est gradu posterior, sit melioris conditionis quàm filius gradu prior, contra l. si viua. C. de bon. mater. licet aliquando sit paris conditionis. §. cum filius, Instit. de hæc. quæ ab intest. dese. & §. reliquum. in Auth. eiusdem tit.
- 219 ¶ Sed ad id responsio clara est: primũ hanc non esse fictionem, sed potiùs veritatem & eam quidem naturalem, vt ostendimus supra in responsione 14. rationis pro patruo. Deinde quòd hic nepos non est melioris conditionis, quàm filius pater ipsius in cuius locum subrogatur cum privilegio exclusionis alterius, vt & nos quoque clarè docuimus supra nu. 23. vt tamen non omittam, & seq. præsertim ex text. in d. §. reliquum, ex quo manifestè patet nepotem ex vno filio esse melioris conditionis, quàm alterum filium, cum pater eius est melioris conditionis.
- 220 ¶ 45. Spes succedendi in filio viuente patre neq; legitima est, neque villo pacto consideranda per l. post emancipationem, ibi, id enim: & ibi Bar. ff. de libe. lega. & l. vlt. in verbo, acerbitissima spe, & ibi idem Bart. in j. oppo. & iterum in vlt. q. C. de pactis, & l. j. §. si impuberi. ff. de collat. bono. quæ hanc spem præmaturam vocat, licet nonnulli ibi legant speciem, non spem, sed ille text. ne fallaris, loquitur in filio impubere arrogato, & non in filio naturali. Et l. vltim. ff. de libe. agno. Sed is text. loquitur non de successione sanguinis, sed patroni in bonis liber. quod longè differt, vt supra alibi diximus. & l. lex Cornelia, ibi, qui nulla bona in ciuitate reliquit, & c. ff. de vulg. & pupil. ex qua not. Bal. Angel. Imo. Alex. Franc. Arc. & Ias. latè, quòd filius viuente patre nulla bona habere dicitur: ex eoque dicunt plurimi eorum statutum quo pater tenetur pro condemnatione filiorum vsque ad legitimam eorum, esse iniquum & irrationabile, & ad alia quoque trahunt, vt ibi videre licet: & Bal. in l. non potest, in j. le. & ff. de adop.
- 221 ¶ Sed & quòd hæc spes sit prorsus inanis, astruunt alij plurimi, & inter hos Spec. ti. de execut. senten. §. sequitur, versic. quid si filius fa. Bart. in authen. si qua mulier, col. vlt. versic. quæro quando filij. C. de sacrosanc. eccles. & in l. sciendum, circa fin. princip. & ibi quoque recentiores. ff. qui satisd. cog. per d. l. post emancipationem: & idem Bart. in l. qui Romæ, col. 1. vers. certe dixi, & alibi quoque in eadem l. & ibi etiam Imo. ff. de verb. oblig. Bal. in l. illud, in 3. q. C. de sacrosanc. eccles. & in l. quanquam, in fi. C. ad leg. Fal. & in §. si quis miles, col. 3. vers. sed pone quòd instrumento, tit. Imper. Lotha. Eug. Pap. aliàs est, Constit. Feud. domi. Lotha. vbi dicit, quòd quædam est potentia, quæ non est ens, sicut est posse succedere alicui: nam etiam antequàm pater moriatur, ista propositio est vera, filius potest succedere patri: tamen ista potentia nihil est. Et facit quod voluit idem Bal. in l. si qua pœna, col. j. versic. quæro an filio. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in l. omnimodo. §. imputari, col. 2. vers. quæro quid de eo. C. de inoffic. testa. & in l. si filius, in fi. C. de bon. dam. & Ang. in l. qui cum tutoribus, in princ. col. j. ff. de transact.
- 222 ¶ Sed ad hanc rationem præter ea quæ iam diximus allegando illos text. pro ea, possunt & alia responderi quæ tu videre poteris supra in 21. quæst. prin. vbi nuncupatim loquor de spe iuris primogenituræ, & quæ item diximus supra in 24. ratione pro nepote, & rursum nu. 93. denique, & tribus seq. quibus

Responsio.

Privilegium filiis concessum an ad nepotes transeat. Inseparabilia à filio non transeunt ad nepotem. A verbis statuti non recedendum.

Suitas per mortem filij extinguitur.

Fictio non nisi ex æquitate fit.

Responsio.

Spes successiois an sit legitima.

De eadem re.

Responsio.

quibus ostendimus spem hanc succedendi maxime in filiis non improbari, hæreditatem aut certe legitimam filiis deberi, aut quasi deberi. Idque præfertim procedere in feudis, in quibus quidem ius nostrum primogenituræ potissimum consistit; ex quo ut & illic diximus ex alio loco, feudum & ius primogenituræ veluti fraternizant.

223 Qui in hac questione distinguunt.

¶ Sunt autem, qui in hac questione distinguunt. Nam Bal. in l. vt intestato. C. de suis & legi. scribit multum interesse, an consuetudo loquatur de filio primogenito, an verò simpliciter de primogenito. Primo enim casu præferri patrum: secundo nepotem, si sit ætate maior; & id quidem iure primogenituræ, non iure transmissionis. Si autem sit ætate minor, semper succubit. Et si nullo modo appareat de verbis, in dubio natura plus influit in filium, quam in nepotem, per iura quæ illic allegat. Hæc Bal. distinctionem & doctrinam sequitur Raph. Ful. in d. l. vt intestato, & Alex. in l. is potest, col. 2. & ibi las. col. 7. vers. vlt. in hoc. ff. de acq. hæc. & idem Ale. conf. 4. incip. pōderatis verbis, col. 2. in fil. li. 4.

224 Qui aliter.

¶ Sed aliter distinguit Nicol. Mat. in l. vt. ff. de iurisd. om. iu. prout illum refert Bal. in l. liberi, libertat. q. 3. col. 6. C. de oper. liber. Vtrum videlicet res de cuius successione agitur, est feudalis, an non feudalis. Primo casu præferri nepotem, per c. j. circa prin. & ibi not. tit. de gradi. succes. secundo casu præferri patrum, arg. eius quod dictum est supra in 21. ratione patrum, de iure patronatus, in quo patronus præfertur nepoti. Nam eiusmodi iura non iure successione siue hæreditatis veniunt, sed ex proximitate liberorum, per l. vt iurisurandi. §. si liberi. ff. de ope. libe. At idem Bal. conf. 396. in regno libero, ad fil. lib. 2. dicit contrarium ex diametro, nempe in regno feudali præferri patrum, in naturali nepotem.

225 Qui ite aliter.

¶ Verum Bar. in auth. post fratres, la 2. C. de legi. hæc. contrarium omnino sentire videtur, vt videlicet in cæteris rebus nepos sit præferendus, in feudo autem patruus: quia feudum non iure successione obtinetur, sed ex concessione domini. & idem in effectu voluit Bal. in l. ex hoc iure, col. 2. in 6. q. ff. de iusti. & iur. & apertius Raph. Co. in l. cum ita. §. vlt. ad fi. ff. de lega. 2. & multi ex his quos supra citauimus in 34. ratione patrum, versic. & ideo si emphyteusis. Ex quo aperte videntur voluisse, quod si feudum obtineatur iure hæreditario, prout verè obtinetur, sicuti diximus supra in 35. q. princ. nu. 11. & simile dicimus, ita quod etiam nepos in feudo filium representat, vt diximus supra in 1. ratione pro nepote. Certè etiam nepos in feudo præferretur patruo, sicuti & in alia hæreditate. Quamquam & illud præterea dici potest, quod vbi agitur de successione generis siue iure hæreditario, nepos semper reputatur eadem persona cum filio patre ipsius. Id è q. in locum ipsius succedit, per rationes pro nepote allegatas, quæ vbi que locum obtinent. Et etiam in feu. vt ostendimus supra in prima ratione pro nepote, vers. nec id solum.

226 Qui ite aliter.

¶ Lucas autem Pen. in l. j. col. 9. C. de priuileg. qui in sac. pal. mili. lib. 12. & iterum in l. 3. C. de tyro. eo. lib. aliter quoque distinxit. Nam refert dicit an loquamur in regno & cæteris dignitatibus, vt Ducatu, Comitatu, Marchionatu. An verò in aliis non regalibus. In istis enim præferri secundogeniti. ù patrum nepoti: in illis prudentiorem idoneiorémque regni administrationi, siue is sit nepos, siue patruus, per hoc destruens omnia legum & canonum, & eorum interpretum placita & rationes. & nihilominus eum sequitur Matthæ. Afflic. in c. 1. col. 15. versic. quartò fallit, tit. de succes. feud. Fateor tamen quod si per electionem regna deferretur, non per successionem: satis esset è multis idoneiorém anteponi. At cum per successionem iam à multis seculis obueniant, vt late diximus in §. j. tit. j. consuet. Pictau. debemus sequi iura de successione loquentia, nisi aliud suaderent conuentiones in eorum concessione appositæ, statuta, & consuetudines patriæ.

227 Qui rursus aliter.

¶ Atqui Nicol. Mil. in suo Repertorio, in versic. mortuus pro republica, dicit, quod cum is qui pro Repub. mortuus est, censetur viuere ad commodum suorum parentum, per text. in §. filij autem, Instit. de excu. tut. mul. o. 3. magis ad commodum filiorum, cum pars patris maneat in filio, non filij in patre, vt not. Ioan. Andr. in addi. Spec. super rub. de feu. Ideò si primogenitus quispiam ante patrem mortuus sit pro Repub. filius ipsius primogeniti succedet in iure primogenituræ excluso patruo: quia primogenitus censetur adhuc viuere, ad vtilitatem sui filij patrem ipsum representantis. Quod dicit tenendum esse menti fixum. Ex quibus facile potes intelligere, Nicol. ipsum in ea esse sententia, vt patruus excludat nepotem, nisi primogenitus causa Reipub. sit mortuus.

228 Qui et aliter.

¶ Cæterum Marti. Laud. in d. tract. primogenituræ, col. pen. aliter & quidem cæteris latius eam rem fecit. Nam aut constat de consuetudine, quod nepos excludat patrum, vel è contrario, & statandum est consuetudini, per l. minimè. ff. de legi. & in c. vltim. & ibi no. de consue. Aut de nulla appareat consuetudine. Et tunc si constat de mente concedentis ex verbis, vel aliter quod nepos excludat patrum, vel è contrario, est statum, per c. si Papa, de priuileg. lib. 6. Qualiter autem mens colligatur, traditur per Cyn. in l. voluntatis. C. de fideicom. & in l. si feruus plurim. §. vlt. ff. de lega. j. Aut non constat de mente, & tunc aut verba constitutionis loquuntur de potiori in gradu, videlicet quod solus potior in gradu succedat, & tunc patruus qui est potior in gradu, succedet, per l. contanguntatis. C. de legi. hæred. Aut loquuntur de iure primogenituræ; & tunc si prior natus est patruus, excludit nepotem: alioquin nepos patrum, cum tunc sit primogenitus, per c. Joseph, de verbo. signific. Aut non constat vtræ ætate sit prior, & vtræque succedit, secundum no. Balan. auth. ex testamento, col. vlt. C. de colla. Et hæc quidem esse vera subiungit, nisi regnum iam fuisset deuolutum ad patrem nepotis, quia tunc nepos excluderet patrum succedendo patri suo, per c. licet, de vot. & c. grandi, de suppl. negli. præl. li. 6. quo in loco Ant. Corfe. in sua repet. col. 21. vers. nota, ibi qui eadem Regi. hanc Marti. doctrinam ad verbum refert & sequitur, prout etiã facit in tract. de pot. & excol. Regu. q. 115. Sed & quod

quod de consuetudine in ea re obseruanda illi dixerunt, idem voluit Alex. in disputa. incip. Sigifmundus in 3. dubio, post princ.

¶ Nec desunt qui distinguunt, vter eorū sit in possessione iuris primogenituræ, viuente auo nepotis eodemq; patre patrum. nam si nepos erat in huiusmodi possessione, is præferendus erit, alius patruus. ita enim voluit Barpto. Capuen. in allegationibus quas fecit pro Rege Roberto contra Regem Vngariæ, vti illum refert & sequitur Matth. Afflic. in d. cap. j. col. 16. versic. sextò & vltimò fallit, tit. de succes. feud. nam statutum inquit de hærede habet locum in bonorum possessore, vt not. Bart. in l. j. §. de illo quæritur. ff. ad Trebel. Et sic ille dicitur primogenitus, qui est in possessione primogenituræ. Et sic not. & tene menti, vt subdit, quod ex possessione ius primogenituræ quæritur, sicut naturaliter quæritur. Cui adde & quod nos late cumulauius supra in 11. opi. 17. quæst.

¶ Nec hic omiserim D. Cirier. in tract. primogenituræ post eam quæstionem quæ est de nepote & patruo, quæ apud illum est 25. lib. 1. continud aliam subiecisse, an posthumus ex primogenito mortuo ante patrem excludet etiam patrum: & quædam allegat in vtranque partem, & tandem concludit illum posthumum præferendum patruo: tametsi in præcedenti quæst. dubitasset an filius iam natus ex patre mortuo ante auum, esset præferendus patruo, vt diximus supra in quæst. præced. nu. 10. ex quibus constat: tanquam scilicet minus esset dubium in posthumo, quam in iam nato. Sed quod ad hanc quæstionem de posthumo pertinet, vide omnino quæ latissimè differuimus in tractatu Retractuum, tit. 1. §. 1. glof. 9. in verbo, ou lignagier, num. 75. sed vt ad institutum, & multis seq. vsque ad nu. 103. ideo & ei finem, atque etiam in repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, num. 122. sed & illud, & multis quoque seq. Et eam historiam quam de Lycurgo illo Lacedæmoniorum legislatore retulimus supra huius quæst. nu. 2. idque veteri, ex qua intelliges nihil interesse inter posthumum & iam natum, in hoc iure primogenituræ.

¶ Quadragesimo primo quæro, An quod diximus nepotem tenere locum filij primogeniti, & excludere patrum secundogenitum in successione aui procedat etiam in successione fratrum. Nam vt id intelligas, etiam in successione collateralium est locus iuri primogenituræ, vt satis probat text. in calicet, de voto, vbi mortuo Rege sine liberis, relictiis multis fratribus, non succedit omnes fratres, sed solus secundò post illum genitus. & post alios multos ab illo citatos tradit Paulus Paris. consil. 72. ad veram, col. pen. num. 109. & multis seq. lib. 4. Quid igitur hic dicendum? Et sanè in hac quoque successione filius fratris primogeniti alium fratrem excludet. Verbi gratia, ex pluribus fratribus moritur primogenitus Rex sine liberis superstitibus nepote ex fratre secundogenito iam mortuo, & altero fratre tertio genito: certè nepos ex secundogenito, qui respectu tertio geniti dicitur primogenitus vt diximus supra in 3. q. princ. præfertur tertio genito ipsius, licet ætate maiori, vt nuncupatum in ea specie consuluerunt Franc. Aret. consil. 162. diligenter, col. j. & multis seq. & Soc. ipsius Are. discipulus consil. 252. visis instrumentis, per totum, & maxime col. 7. versic. præsuppono etiam cum multis seq. lib. 2.

¶ Quamquam Ant. consil. 47. præmittendum est quod quamquam, tenuit simpliciter, quod in successione transuersalium non habet locum primogenitura inducitur per representationem. Et in hac quoque partem multos alios insignes Doct. consuluisse tradit Matth. Afflic. qui ob id non ausus est suum in eam rem proferre iudicium, in const. Sicilia incip. vt de successione, col. 8. vers. sed iuxta hoc quæro. Sed idem in c. omnes filij, col. 2. vers. sed dubium stat, tit. si de feu. fue. contro. inter domi. & agn. tenet, quod frater in successione fratris excludit nepotes ex alio fratre in iure primogenituræ. Et idem ante hos voluit And. Iser. in const. Sicilia incip. vt de successione, & in c. 1. §. his vero, & ibi idè Matth. col. totius tit. 5. vers. sed quæro hic an primogenitura, tit. de gradib. succes. in feu.

¶ Verum pro prima parte facit, quod non solum cum agitur de successione ascendentium nepotes obtinent locum patris, vt iam multis docuimus supra, in præce. q. & maxime in j. ratione pro nepote. Sed & etiam cum agitur de successione fratrum inter se, per Auth. cessante, & Auth. post fratres. C. de legi. hæc. & §. reliquum, in Auth. de hæc. ab inte. veni. cum si. Et id quoque in rebus feudilibus, per tex. clarum & apertum in c. 1. §. his vero deficientibus, & ibi And. Iser. Bal. & alij, tit. de succes. fra. vel de gradi. suc. in feu. & in c. decedente fideli, de nat. suc. feud. quod tamen c. vulgò non reperitur, sed ipsius verba adscribit Bal. in c. 1. §. & quia vidimus, col. 2. tit. de his qui feu. dar. pos. & diximus plenius supra in q. præcedenti, nu. 18. nec id solum. Igitur isdem omnino rationibus, quibus in successione aui, similiter quoque in successione patrum nepos qui patrem primogenitum representat, patrum ætate maiorem excludit, præfertur cum d. §. reliquum, ex quo maxima ex parte nepotis partes aduersus patrum tutatum sumus, loquatur non de successione aui sed fratris eiusdemq; patrum.

¶ Illud autem fateor quod in aliis successioneibus collateralium, siue transuersalium quam fratrum & filiorum fratrum, forte non habet locum ius primogenituræ, quod per representationem inducitur, vt pote cum representatio de iure communi non habeat locum, nisi in linea directa in infinitum, aut vt alij malunt, vsque ad pronepotes tantum, & in collateralibus inter fratres & filios fratrum duntaxat, vt late diximus in commentariis consuet. Picta. tit. ues successions. §. 1. Et ita in specie nostri casus videtur voluisse Bar. in auth. post fratres. C. de legi. hæred. Nam nepos (inquit) succedit in locum patris sui tantum, quando tractatur de successione aui vel patrum, secus in aliorum successione, per text. ibi. Ob idque dicit Romanam ecclesiam pronuntiasse in regno Neapolitano pro Rege Roberto

Quid autem in posthumo, ex filio primogenito, an et ipse patruo præferatur.

An quæ dicta sunt in præce. quæ procedant in successione fratrum. Primogenitura habet locum in successione collateralium. Qui idem tenent in successione fratrum.

Qui contrariū tenent.

Nepotes tenent locum patris in successione fratrum in non feudilibus. Et in feudilibus.

Quid autem in successione aliorum collateralium quam fratrum.

Roberto cōtra Regem Vngariæ, qui erat nepos Caroli primogeniti. Et sequitur Raph. Co. in l. cum ita. §. in fideicommissio. ff. de lega. 2. Alex. consil. 204. consideratis verbis, col. 3. lib. 2. & consil. 129. per spectis his col. 2. verfic. istis sic præsuppositis. Philip. Deci. latè consil. omnium 1. & iterum consil. 127. in casu proposito, lib. 5. & alij multi ex his quos supra citauimus in 40. q. prii. in 34. ratione pro patruo. Ideo in illis gentibus in quibus repræsentatio habet locum ultra hos gradus, filius primogeniti præferendus est patruo. In cæteris minimè.

QVADRAGESIMA SECVNDA QVÆSTIO.

1 An primogenitus secundogeniti uenies per repræsentationem illius ad successionem aui habeat ius primogenituræ.

1 **Q**uadragesimo secundo quæro, quoniam ex consuetudine Prætorum & aliis multis huius re- gni primogenitus capit duas partes hereditatis. Secundogenitus autem, aut cæteri filij, cum plures sunt, tertiam partem. Aut etiam secundogenitus habet aliam quampiam partem aut maiorem aut minorem, ut aliis in locis: nihil enim, quantum ad id quod volumus tractare, interest. Igitur nobilis quispiam reliquit primogenitum & nepotes ex altero filio secundogenito, nunquid in ea ter- tia aut alia parte, quam accipiunt huiusmodi nepotes per repræsentationem filij secundogeniti eor- um patris, primogenitus ipsius secundogeniti debeat iure primogenituræ habere duas partes, aut aliam partem debitam primogenito? Nam illud certum est, quod si pater eorum superstes fuisset auo, & ei successisset in illa sua parte, & postea deceisset, primogenitus illius iure primogenituræ obtinisset duas illas partes, aut aliam debitam primogenito. Sed in specie nostræ quæstionis, hic se- cundogenitus mortuus est ante patrem suum. Ob quod dubitabatur, an filij eius auo succedant per repræsentationem sui patris cum iure primogenituræ in sua portione, idque ex facto contigit.

2 De eadem re.

2 **¶** Et fuerunt qui dicerent & hunc primogenitum nepotem ex secundogenito filio obtinere debe- re ius primogenituræ, in ea, in qua hi fratres succedunt, parte. Neque enim negari potest quin ipse sit primogenitus patris, eumque & cæteros fratres venire ad suc- cessionem aui ex repræsentatione patris iam mortui, tam de iure communi, quam ex nostra consuetudine: proindeque eque rem esse æstimandam, ac si pater illorum, videlicet filius secundogenitus iam patris eiusdemque aui suc- cessionem exceperisset, & postea deceisset: quo casu, ut diximus, haud dubiè filius ipsius primogenitus huiusmodi ius primogenituræ habuisset.

3 De eadem re.

3 **¶** Contrarium tamen verius semper mihi visum est. Nam aliàs sequeretur, quod in eadem suc- cessione essent duo iura primogenituræ, videlicet primogeniti filij, & primogeniti ex secundogenito, quod est contra mentem & verba consuetudinis loquentis de principali hærede, aut de primogeni- to. Cum stante huiusmodi consuetudine, non possint esse duo primogeniti, sed vnus tantum, ut ex- præse voluit Oldr. conf. 231. cuius hoc caput est, ut eius de quo quæritur, col. 2. per tex. in c. Ioseph, de verb. signifi. Nisi in casu de quo locuti sumus supra in 17. & 18. q. qui non potest huic nostro casui conuenire, cum non est dubium, quis ex omnibus filiis est primogenitus, nec sunt duo simul extra- cti ex utero matris. Est quoque huiusmodi consuetudo contra ius commune, quod omnes liberos æqualiter admittit, ut latè ostendimus supra in 4. quæst. princ. idè que restringenda, ut in eo minus lædat ius cōmune, quam fieri potest, iuxta not. in l. 2. C. de noxa. & in c. cum dilectus, de cons. cū si.

4 In eadem suc- cessione nõ pot- sunt esse dua primogenitu- ra.

4 **¶** Item si aliter id fieret, essent duo specialia primogenituræ iura in vna eademque suc- cessione, contra not. in l. 1. C. de dot. promif. & in cle. 1. §. sanè, in verbo, assertionibus, de foro compe. cum si. Deni- que si ita fieret, vide quid absurdi inde sequeretur. Pone enim quod auus deceisset relictis ex primo- genito, & ex quinque aut sex aliis liberis, multis nepotibus. Certe omnium liberorum primogeniti iure primogenituræ duas tertias partes portionis parentum accipiant. Neque enim erit maior ratio in primogenito secundogeniti, quam cæterorum posteriorum liberorum.

5 De eadem re.

5 **¶** Nec obstat quod dictum est, nepotes per repræsentationem patris succedere, quoniam non pro- pterea ex hoc sequitur, quod primogenitus nepos habeat ius primogenituræ, sed id potius per hu- iusmodi repræsentationem ponuntur omnes nepotes in locum & gradum patris, ut succedant in portione, quam ipse erat accepturus, ut dictum est supra sapius in 26. q. Nec propterea perinde est ac si pater eorum iam successisset, nisi quantum ad ipsum, quod obtinet locum & gradum patris: in cæteris autem lata est differètia. Nam cum filius moritur ante patrem, deinde verò pater ipse, idem- que auus, nepotes quantum ad res ipsius aui, illi succedunt per repræsentationem patris, non autem ipsi patri, cum nondum hæreditatem acceperit aui viuens. nam viuens non habet hæredem, ut satis supra diximus in 40. q. in 37. ratione pro patruo.

6 De eadem re.

6 **¶** At cum auus moritur ante ipsum filium, qui ipsius hæreditatem adit, iam ex ipsa aditione definit esse hæreditas ipsius, & incipit esse filij, per l. sed & si plures. §. filio. & ibi omnes Doct. ff. de vulg. & pupil. & l. hæres per feruum. ff. de acqui. hæ. & voluit Bar. in l. vlt. post prin. ff. ad Tertul. & omnes ubi- que. Idè filio post auum mortuo, nepotes dicuntur succedere ipsi filio eidemque patri, non auo. Et ex hoc quoque videmus quod si filius viuo patre moriatur relictis nepote debet auus nepotè ex eo aut exhæredare, aut instituere veluti suum hæredem: alioquin rumpet nepos ipse tanquam præteri- tus testamentum illius. l. posthumorum. ff. de iniust. testa. & l. si auus. C. de libe. præter. At si auus prior moriatur, satis est instituere vel exhæredare filium, nulla nepotis mentione facta, nec poterit nepos ipse tanquam præteritus conqueri, ut qui non est hæres ipsius propter patrem filium, & qui illum gradu & iure præcedit, per l. si quis filio exhæredato, in princ. ff. de iniust. testa. Ex quo facile liquet, quod licet nepos repræsentet filium in successione aui, non tamen perinde est ac si filius fuisset auo superstes & hæres, præterquam quod locum & gradum ipsius obtinet, ut iam diximus.

¶ At

Quid si auus decedat relictis nepotibus ex primogenito, & aliis filiis.

7. **¶** At vnum est quod rem magis dubiam facit. Quid enim si è diuerso deceffit auus relictis nepo- tibus ex primogenito, & relictis quoque secundogenito, certum est quod nepotes isti tanquam pa- trem repræsentantes iure primogenituræ accipiant duas tertias partes hereditatis, quas pater habuisset. Ex quibus partibus primogenitus nepos accipiet alias duas tertias partes, ut omnes apud nos pro re iudicata accipiunt, & passim obseruant. Quod si verum est, nulla videtur esse ratio diuersita- tis, quin & primogenitus nepos ex secundogenito accipiat etiam duas 3. partes ex portione ipsius se- cundogeniti patris. Nam & similiter in hoc postremo casu, cum videlicet primogenitus deceffit re- lictis nepotibus, concurrent duo specialia, id est, duo iura primogenituræ in eadem successione, vi- delicet quod omnes nepotes simul obtinebunt ius primogenituræ ante patrum, deinde antiquior nepotum ante cæteros nepotes. Quod si res ita haberet, ut viuo patre deceffissent omnes liberi re- lictis nepotibus, certe si teneremus eam op. quæ hoc casu vult nepotes succedere in capita, non in stirpes, de quo latè per glos. & Doct. in auth. cessante. C. de leg. hæ. & alios quos tibi acruatim col- legimus in tractatu Retractuum tit. 1. §. 11. glos. 12. in verbo, pour vne test. nu. 1. & seq. res esset minus dubia. Nam tunc nepos primogenitus ex filio primogenito ius primogenituræ acciperet, cæteri au- tem & fratres ipsius, & patruales reliquam partem hereditatis in capita obtinerent. Tu circa hoc cogita quid dicendum. Quocunque enim me vertam, in vado mihi hæere videor. Tu tamen vi- de quæ scripsimus supra in 13. quæstio.

QVADRAGESIMATERTIA QVÆSTIO.

1 **Q**uadragesimo tertio, an huiusmodi consuetudo præferens primogenitum cæteris fratribus liget secundogenitum clericum, ut ei præferatur primogenitus laicus. Fuerunt qui tenerent huiusmodi consuetudinem non ligare secundogenitum clericum, videlicet Hosti. in summa de consu- et. §. vlt. verfic. sed pone. & Iac. Aret. alicubi prout illum refert Io. Ana. in c. sine culpa, col. 6. lib. 6. in Merc. & ex recentioribus Philip. Dec. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. 22. verfic. & licet prædicta re- sponso, de constit.

An hæc consue- tudo primoge- nituræ liget se- cundogenitum clericum.

2 **¶** Et simile est quod à quibusdam traditur, quod statutum præferens agnatos cognatis non nocet clericis cognatis quin possint succedere. Ita enim voluit Imo. in c. quod clericis, verfic. & per hoc vi- detur, de foro compe. prout illum refert & sequitur Alex. consil. 44. cuius initium est, videretur pri- ma facie, col. 3. verfic. & sic manifestè, lib. 5. & Phil. Deci. consil. 13. cuius superscriptio incipit, in appel- latione, in fi. verum Imo. ubi supra, id non dicit, sed aliud quod proximè accedit, de quo dicemus in- fra in 45. quæst. in princ. uti ibi videre poteris.

Quid in statu- to præferente agnatos cogna- tis.

3 **¶** Pro quibus pugnat hæc ratio, quod statuta vel consuetudines laicorum non ligant clericos, nec res ipsorum. c. quæ in ecclesiis, & c. ecclesia sanctæ Mariæ, de constit. & c. vlt. de reb. eccl. non ali. & ubique per Doct. & quod etiam not. Io. An. post Hosti. in c. postulasti, col. vlt. de for. comp. & Cy. in l. 2. col. vlt. verfic. 3. quæritur. C. quæ sit long. consue. Et hoc potissimum procedit in statutis odio- sis & quæ grauamen inferunt clericis, per auth. cessã. C. de sacros. eccl. & d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, de constit. & c. 1. de consuet. & c. clerici. de iudi. & c. cum causa, de re iudi. cum si.

Statuta laicorū non ligant cle- ricos nec res ipsorum.

4 **¶** Cuius rei triplex redditur ratio. Prima, quia clerici sunt superiores, maiores, digniores laicis. l. 3. C. de sum. tri. & l. 2. C. ut nemo pri. & c. denique. 4. di. & c. duo sunt. 12. q. 1. cum si. At inferiorum statuta superiores dignioresque non ligant. c. cum inferior, de maior. & obe. & c. infer. 2. di. Hinc plebiscita Patricios & Senatores, utpote plebe superiores non ligabant. l. 2. §. deinde. ff. de ori. iur. & §. plebiscitum, Instit. de iure nat. gent. & ciuili. Secunda, quia statuta non ligant nisi subditos. l. 1. & ibi plene not. C. de sum. tri. & c. à nobis, le 1. de sen. exco. & c. quod autem, de pœni. & remif. & c. 2. de constit. lib. 6. cum si. Ad eod autem non sunt clerici subditi laicis, ut nec sponte quidem possint se illis submittere. c. si diligenti, & cap. significasti, de for. comp. Tertia, quia condere statutum iurisdictionis est, ut per glos. in l. 1. ff. de iurisd. omn. iud. & plene per Bar. & alios in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure, & plenif- time diximus supra in 17. q. princ. Laici autem non habent iurisdictionem in clericos iuribus supra allegatis. ergo nihili possunt in illos statuere.

Clerici dignio- res laicis. Digniores non ligantur statu- tis inferiorum. Statuta non ni- si subditos li- gant. Statutum con- dere iurisdic- tionis est.

5 **¶** His tamen non obstantibus plerique omnes tenent, quod si statutum, vel consuetudo inducta est ante clericatum secundogeniti, & ita iniectum est iam vinculum in ipsum nondum clericum, est que ius semel acquisitum primogenito: qualitas clericatus postea acquisita non tollit huiusmodi vincu- lum statuti, nec ius iam quæsitum etiam in vita patris, utpote cum pater non illum posset eo iure pri- uare, ut late diximus supra in 21. q. Quin si aliter fieret, facile posset fieri fraus: quia secundogenitus, ut statutum frustraretur clericus efficeretur. Cui quidem fraudi obuiandum est. l. in fundo. ff. de rei ven. & l. 1. §. exceptiones. ff. quar. rer. act. non dat. & c. quanto, de diuor. cum si. Aliud esset si fieret sta- tutum secundogenito iam facto clerico, quia tunc illi non obesset statutum.

Opi. eorum qui diuinit clericū ligari statuo ante factu, non postea.

6 **¶** Et hæc fuit sententia Io. An. in d. c. sine culpa, in vlt. q. quæ est in col. pe. verfic. quia in præcedenti, & ibi quoque Philip. Fran. in fi. de reg. iur. lib. 6. Alber. latè in l. cum quis, col. vlt. C. de natu. liber. Henr. Bo. in c. tanta, col. 2. verfic. secundum dubium, extrà qui fili. sunt legi. Anto. in d. c. ecclesia sanctæ Ma- riæ, & ibi quoque Imo. & Panor. col. vi. in lect. & in repe. col. 13. verfic. 5. quæritur, ibi, secundus quan- do in eccl. & iterum col. 15. verf. prima quando tendit, & Fel. col. 30. verf. secunda conclusio. & ite- rum col. 43. verfic. decimoquintò, extrà de const. Idem Ant. in d. c. quod clericis, & ibi quoque Imo. col. 3. verfic. & per hoc videtur, & Panor. char. pen. verfic. si verò iniicit vinculum, & verfic. si verò consuetudo, & Barb. col. 16. nu. 19. & seq. & de for. comp. Io. Calde. in sua disputatione, quæ incipit, in d. c. sine culpa.

Qui fuerunt illius opi.

statuto ciuitatis cauetur, col. vlt. Pen. An. in repe. c. 1. in 12. q. prin. vers. accedat hinc quaestio disputata, de const. & c. postulasti, in 5. q. in fi. de foro compe. & conf. 433. postquam ista domina, col. j. Imo. & Ro. in l. stipulatio hoc modo concepta, ille col. 2. vers. nec obstat quod not. hic col. 6. vers. vbi autem constitutio, ff. de verb. oblig. Idem Imol. conf. 35. in casu praemisso, circa primum dubium, col. 1. Card. Flor. in c. perpendimus, in 9. q. extra de sen. exc. Pau. Cast. confil. 423. ex puncto transmissio, col. 3. lib. 2. Panor. confil. 3. saluatoris, in 2. dubio, lib. 2. Marti. Laud. in tract. de primogenitura, col. 7. vers. pulchrum dubium est. Maria. Soc. confil. 36. recte ac mature, col. 4. & Barth. Soc. eius filius confil. 81. in praesenti consultatione, col. pen. lib. j. & confil. 183. eleganter sunt omnia, ad fin. lib. 2. & confil. 230. visio testamento, col. vlt. eo. lib. 2. & conf. 241. circa primam difficultatem, col. 2. & iterum col. 6. eo. lib. 2. & confil. 252. visis instrumentis, col. 10. vers. ex quibus infero, eo. lib. 2. & conf. 45. supponitur in facto, lib. 3. dum allegat Io. An. in d. c. sine culpa, & confil. 12. ni fallor, lib. 4. dum etiam eundem allegat. Bar. conf. 4. scribitur. i. Reg. col. antep. vers. item potest dari alia responsio, lib. j. Alex. confil. 217. visio facti narratione, col. 2. vers. praeterea casus noster, & iterum col. antep. vers. nec etiam obstat si diceretur, lib. 2. & conf. 9. ponderatis his, col. j. lib. 5. Ang. Cla. in sua summa, in verbo, lex, vers. 5. Io. Bapt. de S. Seue. in repe. l. j. col. vlt. & ibi etiam Fran. Aret. col. 12. C. de sum. tri. Card. Alex. in c. per venabilem, §. quod autem, col. 30. vers. vlt. ex consequentia praedictorum, extra qui filij sunt legi. Ias. in l. vlt. col. antep. vers. primò illud. C. de pactis. Alb. Bru. in tract. statutorum ad foeminas pertinentium, ar. 6. in 2. q. col. 4. Corn. conf. 94. circa primum dubium, col. 2. vers. quod in successione, lib. 2. & confil. 205. quanquam videatur, col. vlt. lib. 4. & Roch. Cur. in repe. c. vlt. in 11. q. prin. in 6. limitatione, & dominus Benedic. in rep. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, le 1. num. 143. de test. Franc. Ripa. lib. j. respon. c. 6. viso, col. pen. vers. circa secundum. Et in effectu idem voluit ante hos omnes Pe. Bel. Pert. ab horum nullo memoratus, in d. §. plebiscitum. Insti. de iure nat. gēt. & ciuil. dicens huiusmodi statutum esse in rem, non in personam, ideòque ligare res quae erant laicorum tempore statuti, licet postea facta sint clericorum, non etiam res quae iam sunt clericorum.

7
Qui idem tenuerunt in statuto repellente foeminas.

¶ Et simile dici solet in statuto repellente filias, existentibus filiis, vt videlicet filius excludat fororē monialem ex huiusmodi statuto facto ante ingressum religionis. Secus si post ingressum: quia non comprehendit monialem iam factam vt voluit Lapus alleg. 110. incip. in ciuitate Florentia, col. pen. vers. nec obstat si dicatur, Ant. Imo. & Pan. in d. c. quod clericis, de foro comp. vbi & ipse Ant. scribit se & Pet. Anc. simul ita consuluisset in ciuitate Ferrariæ. Idem Ant. in c. ecclesia, le 1. vt lit. pen. Pet. Anc. in repe. c. 1. col. 21. vers. primò quæro, cum seq. de consti. Panor. in d. c. ecclesia, in lect. col. vlt. & iterum in repe. col. 11. vers. secundus casus, & ibi Fely. col. 30. in 2. confil. 6. q. & iterum. d. col. 43. in 15. q. de consti. Idem Panor. conf. 111. in causa Catherinæ monialis, in 2. dubio, lib. 2. Ro. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, vbi supra. ff. de verb. oblig. Paul. Cast. conf. 304. primum dubium de quo quaeritur, col. 3. vers. si verò statutum non loquitur, lib. 1. Barb. d. confil. 4. col. antep. vbi supra, lib. 1. Cor. confil. 94. circa primum, col. 2. vers. quod in successione. lib. 2. Soci. d. confil. 81. col. pen. lib. 1. & d. confil. 230. col. vlt. lib. 2. & in tract. fal. regula 40. hoc capite, causa quando de iure canonico, in 2. fal. Ias. in l. seruo legato, §. si testator, col. 2. ff. de leg. 1. Matth. Afflic. in constituti. Siciliae, cuius initium est, in aliquibus, col. 6. vers. 6. quæro. Laurus à palaciis in tract. statutorum foeminas repellentium, col. 4. vers. an autem hoc statutum. De quo postremo alibi fortè dicam latius.

8
Et idem in statuto repellente uerinum.

¶ Et idem in simili casu scilicet statuti repellentis fratrem vterinum ob patrum, vt scilicet habeat locum, quamuis frater sit clericus, respondit Signo. confil. 6. cuius caput est, Titius in infantili ætate, in fin. Sed & idem quoque in statuto repellente foeminas, & descendentes ex eis, vt repellatur filius fratris clericus, tenuit Card. Flor. conf. 144. incip. statuit ciuitas, col. 3. vers. si verò nihil.

9
Tributa imponi non possunt rebus iam translatis in ecclesiam, nondum translatis possunt.

¶ Nec item ab simile est, quòd rebus iam translatis in ecclesiam non possunt tributa aut alia onera imponi: nondum translatis possunt, vt postea translatis durent, vt voluerunt Archi. Pet. Anc. Domi. & Imo. in c. 1. de immunit. eccles. lib. 6. Idem Archi. & Ioan. And. in c. 1. de cens. eo. lib. 6. Guil. Cun. Iac. But. & Bar. in l. placet. C. de sacros. eccles. Idem Bar. in authen. item nulla communitas. C. de epi. & cleri. & melius in l. rescripto, §. sciendum, vers. sed quæro vtrum. ff. de mun. & hono. vbi hoc dicit esse de mente Inno. in c. postulasti, de for. com. Et idem Bar. in l. vlt. C. de exact. trib. lib. 10. & in l. j. ad fin. C. de mun. & hon. & in quo loco, eo. lib. 10. & confil. 18. si aliqua possessio, in fin. Bal. qui id late disputat, conf. 280. praemisso statuto, lib. 2. & Calder. confil. 7. an si statuto, in tit. de constit. & conf. 2. statuto Perusino, in tit. de cens. quibus locis dicit ita fuisse responsum à Doc. Perusinis Ang. conf. 24. ecclesia non tenetur. Petr. An. confil. 214. dubium facit in praedicta q. & confil. 303. hoc statutum communis pistori. Henri. Boh. & clarius Panor. in c. 1. extra de censib. Car. & apertius ipse Panor. in c. non minus, de immu. eccles. ipse Panor. in d. cap. quod clericis, col. antep. vers. & idem dicit generaliter, de for. comp. Soci. d. confil. 81. col. vlt. lib. 1. & confil. 12. ni fallor, per totum lib. 4.

10
De statuto ut monachus non succedat.

¶ Quid quòd ipse Bar. ille nostrorum interpretum facile princeps conf. 37. quidam Cola Pauli, consuluisset, quòd valet statutum, vt monachus non possit succedere: ad hoc quidem vt nondum monachus factus tempore testamenti, si postea efficiatur monachus, non succedat. Nam quod potest fieri per pactum, & id quoque per statutum fieri potest. l. non impossibile, & quod ibi not. ff. de pac. cum si. Sed si quis antequam sit monachus, fecerit pactum de non succedendo, interposito iuramento: certè postea factus monachus non succedet, per cap. quamuis, de pact. lib. 6. Ergo & eadem ratione statutum quod est quædam sponsio vel pactum totius Reipublicæ. l. j. ff. de legi. astrinxit illum monachum

monachum, vt non succedat. sed de hoc dicam alibi latius.

11 ¶ Aduerte tamen quòd contra huiusmodi decisionem de qua in nostra quaest. differimus, fortiter vrget quod dicit Saly. in d. Auth. cessan. C. de sacros. eccl. & reasumit Fran. Are. in d. c. quod clericis, in fin. de foro compe. quòd cum hic tractemus de successione, non potest videri iniectum vinculum ex statuto, nisi tempore delatae successione, id est, mortis patris, quòd inspiciendum est, iuxta no. in l. si cognatis. ff. de rebus dub. Nam & exclusio videtur fieri eo tempore, quo deferretur hæreditas, ar. l. qui superstitis. ff. de acquir. hære. Sed tempore delatae successione reperitur secundogenitus clericus. Ergo nondum in illum iniectum est vinculum statuti. Quod & ita confirmatur. nam exclusio dicitur respectu inclusionis, vt per Bar. in l. 2. §. videndum. ff. ad SC. Tert. Sed viuente patre de cuius successione agitur, non potest quis dici inclusus, cum nondum illi sit delata successio, nisi spe, quæ non habet causam de præterito, vt not. idem Bart. in l. is potest. ff. de acquir. hære. Ergo nec similiter potest dici alter inclusus.

Contra superiores opin.

Exclusio respicit tempus delatae hereditatis.

12 ¶ Hæc fermè Fran. Are. qui ob id dicit forte illam Ioan. An. & sequacium doctrinam non procedere de iuris subtilitate: ideòque super ea esse cogitandum, licet tandem dicat, esse ab omnibus sequendam, tanquam communiorem, nulla tamen responsione facta ad huiusmodi objectionem. Cui & tu adiciis ex Philip. Dec. quòd not. Bald. in l. omnes populi, col. 6. vers. sed pone statutum. ff. de iusti. & iure. quòd filia dotata ante statutum, excluditur à statuto postea facto disponente quòd filia dotata non succedat: quia licet ratio exclusiua, scilicet dotatio sit ex causa de præterito, casus tamen deferendæ hæreditatis est de futuro. Quod & idem dicit ipse Bal. in l. illam, post medium. C. de dona. & Iason confil. 11. in dubio, col. 2. vers. nec ob. illud dictum, lib. 1. vbi idem dicit voluisse Bar. in confil. incip. statuto ciuitatis Assisij, quòd non aliter designat, sed est confil. 99.

Confirmatio precedit op.

13 ¶ Adde, inquam, quòd semper aliam inspiciamus tempus executionis & effectus statuti, quo scilicet sortitur effectum, non ipsius statuti, vt videre licet ex eo quòd scriptum est à gl. in c. j. in fi. de iniuriis, lib. 6. ex qua Domi. ibi in fin. no. quòd vbi lex punit actum & eius executionem, trahitur ad actum habentem originem ante constitutionem si habet executionem de futuro. & gl. in cle. 2. in verbo, in posterum, de ata & quali. ex qua Anto. Card. Flor. qui illam dicit sing. in 5. opp. & Panor. not. quòd constitutio comprehendit actus præteritos, respectu suorum effectuum futurorum. & gl. in cle. 2. in verbo, vtetur, & ibi Pau. Eleaz. Steph. Lau. Imo. Cardi. Flor. in 4. q. de vita & hone. cleri. glo. in cle. 1. in verbo, deputatis, & ibi Imo. Cardi. Flor. in 1. oppo. & Panor. de testa. Cy. & Alber. in l. leges & constitutiones, col. 3. vers. si verò lex noua: & iterum col. pe. vers. & ex prædictis. C. de legi. Bar. in l. omnes populi, col. 16. vers. ecce alia dicit statutum, & ibi Bal. col. 6. vers. sed an trahatur ad veteres ff. de iusti. & iure. Alb. in quarta parte statutorum, quaestio. 55. aliam quaestionem quaero. Bal. in l. si ita scriptum, §. vlt. ff. de legat. 2. & confil. 93. primo statuto cauetur, in fi. lib. 4. & conf. 477. punctus quaestio, col. 2. eo. lib. 4. Rosel. inter consil. ipsius Bal. confil. 91. viso prædicto puncto, d. lib. 4. Angel. confil. 382. statuto communis. Anto. in sua disput. incip. stante statuto municipali. Pet. Anc. in cap. licet canon, col. 3. vers. secunda quaestio, & ibi Domi. col. 3. vers. Iacob. de Bel. disput. de elec. li. 6. & idem Anca. conf. 225. visis & diligenter, ad fin. ipse Domi. in cap. vlt. col. 2. vers. quid si tempore. de elec. lib. 6. & in c. ex antiquis, col. 5. vers. tertio, quando repetitur 54. di.

Ad idem. Tempus executionis & effectus statuti inspicitur, non ipsius statuti. Statutum trahitur ad actus præteritos respectu effectuum futurorum. Vide infra num. 17.

14 ¶ Sed hic potes dicere, quòd in casu de quo loquimur ius est quaesitum primogenito ante mortem patris, quòd patet ex iis quæ habentur in c. quam periculosum. 7. q. 1. & quæ diximus supra in 21. q. & iterum in 40. quaestione, in locis infinitis. & expressim in nostro casu voluit Io. An. in d. regula, sine culpa, & Alex. in d. confil. 212. col. pe. lib. 2. & multi eorum, quos supra citauimus. Quemadmodum etiam in casu statuti excludentis filias dotatas existentibus masculis, cõstitutum vt masculus natus est, recipit qualitatem inclusiua: & filia etiam, vt nata est, impotentiam succedendi. Id. oq. ingreditur monasterium cum illa impotentia, existentibus masculis. Sicuti semoto illo statuto ingreditur cum facultate succedendi, quam habet de iure communi. Sufficitque quòd per ingressum non efficiatur deterioris conditionis, iuxta tex. in l. Deo nobis. §. hoc etiam, in fi. cum aliis seq. cum etiam sine ingressu vterque & secundogenitus & foemina essent exclusi. Nec enim debet conueniri, si non melioris efficiatur. ar. l. qui autem. §. vlt. ff. quæ in fraud. credi. Et propterea non est verum, quòd monialis excludatur, cum prius esset exclusa iam à tempore natiuitatis suæ, vt optime declarat Paul. Cast. d. conf. 304. lib. 1. Id quòd similiter dici potest de secundogenito clerico. Et ita dicitur iniectum vinculum ante clericatum, cum exclusio nascatur ex qualitate præcedenti clericatum. Et hoc modo ius quaesitum considerat in hoc casu Lapus. d. alleg. 9. ad fin.

Responso ad precedentia.

15 ¶ Verum his se continuò aduersum opponit Decius in d. ca. ecclesia, quoniam, vt ipse dicit, si secundum illam considerationem dicamus esse iniectum vinculum, fere semper statuta laicorum ligabunt clericos, quia quando nascuntur, sunt laici & subiiciuntur statutis: & propterea licet postea efficiantur clerici, remanent semper ligati, quia iniectum est t vinculum. Nec est, inquit, verum, quòd primogenito sit ius quaesitum in regno vel hæreditate patre viuente, secundum Oldra. confil. 94. eleganter, & Pe. An. confil. 82. dicta facti narratio, cum similibus adductis per Alex. vt ipse dicit, cõf. 4. ponderatis verbis, col. 4. lib. 4. Nec placet, vt ille subdit, ratio Paul. Cast. quòd sufficiat monialem non esse deterioris conditionis, quæ prius esset: quia si attenderet huiusmodi ratio, clerici ferè semper per statutis laicorum subiicerentur. Ideò videtur quod nec secundogenitus, nec monialis excludantur ex huiusmodi statutis, nisi in fraudem ille clericatum arripuisset, illa religionem. Et ita refidet Decius.

Impugnatio illius responsonis.

16
Responsio ad
illam impugna-
tionem.

De statuto pro
habente proba-
ri solutionem
debiti per tes-
tes.

17
Adversus id
quod diximus
statuta trahi ad
ipsum effectum
et executionis
statui.

18
Non solum quan-
tum ad formam
et solemnitate
sed quantum ad
reliqua.

19

20
Filij parvulus
utulus habet pro
babilem spem.
Quia tenentur
simpliciter us-
que ad statum.

¶ Sed huic obiectioni possumus dicere: primum huic quod dictum est, omnia ferme statuta ligaturam clericos, si huiusmodi interpretationem sequamur, negando id esse verum: tum quia sapientius sunt nova statuta & reformationes, in quibus illud considerabimus: tum quia ea consideratio non adeo late patet, ut sit locus obiectioni Decij. Nam ut optime declarat Calder. in d. disput. incip. statuto civitatis, col. vlt. tantum habet locum in casibus, qui iam robur, effectum, & consummationem acceperunt ante clericatum, ut in d. casu Ioan. And. loquentis de primogenito & secundogenito clerico, in quo sola genitura confert ius ipsi primogenito. Non autem in iis casibus, in quibus actus habuit initium ante clericatum, & consummationem post eundem. Verbi gratia, in statuto prohibente probari solutionem debiti per testes. Nam laicus post solutionem factus clericus, poterit probare per testes, nec ligabitur eo statuto: quia statutum non iniecit vinculum ante clericatum, utpote cum respiciat actum probationis, qui tempore clericatus conficitur. Quam Cald. doctrinam sequitur Per. Anc. in repe. d. c. i. in 12. q. princ. versicu. accedat hic quaestio disputata. & praeterea in c. ea quaer., in 2. quaestio. & plenius, in vigesima sexta, de regu. iur. lib. 6. & Raph. Co. consil. 140. Pilacus, col. 2. & seq. & Fely. in d. c. ecclesia sanctae Mariae, in 15. quaest. & ibi quoque idem Dec. col. 21. versicu. & ista conclusio, de constit. & Roch. Cur. in repe. d. cap. vlt. in 6. limit. 11. quaest. de consuet. Id quod etiam, licet videre in aliis casibus in quibus loquuntur ij quos citavimus supra, versicul. ab hunc tertio, ad des inquam.

¶ Quamquam & illud quoque dici potest, non id adeo certum esse, ut quidam putant, ut scilicet inspiciendum sit tempus effectus & executionis statuti, potius quam ipsius statuti, cum tex. huic sententiae repugnet, in l. ubi dicitur. C. de testa. vbi constitutio dans formam testamenti non extenditur ad praeterita testamenta, licet testator adhuc viuat, proindeque adhuc pendeat testamentum, & ipsius effectus ex morte testatoris, ut ibi subtiliter annotat Pau. C. paulo post medium, vers. circa finem, & Corne. col. 1. vers. nota quod quod ad formam. Ex quo & ibi Ias. in 3. not. colligit quod constitutio noua procedit etiam si effectus actus praeteriti conferatur in futurum, & sic post statutum nouiter conditum, & ad hoc eum text. dicit not. quem & ad hoc expendit Angel. in §. 1. vers. aduerte pro declaratione, in auth. vt cum de appel. cogno. & Pan. in c. vlt. col. pen. & ibi etiam Fely. col. 2. vers. amplia quarto, de constit. Hincque est quod scribit Bal. in l. si quis heredem, ad medium. C. de insti. & substi. quod si rusticus ruri confecerit testamentum cum quinque testibus tantum, cum plures habere non posset, secundum l. vlt. C. de testa. posteaque urbem aliquam habitat, manet tamen validum illud testamentum prius factum, inspecto scilicet tempore quo fuit conditum: non mortis, quo effectum sortitur. Et sequitur Paul. Cast. consil. 184. ex facto proponitur quod testator, in fi. lib. 2. & Iason in d. l. vlt. col. 1. vers. tertio responde. C. de testa.

¶ Et ne quis putet id tantum obtinere quantum ad formam, siue solemnitate testamenti, legat Innoc. in c. statuimus, circa medium, vers. item not. quod priuilegium, de maio. & obed. dicentem, quod recepti in canonicos auctoritate Papae ante illam decretalem, praecedet maiores ordine postea receptos, iuxta antiquum stylium, licet praebendas assequatur post illam decretalem. Et sic etiam intelligitur ille text. nam licet praebendam sint habituri post illam l. nouam, tamen ius est in praebenda quaesitum prius ex receptione facta Papae auctoritate, per c. hi qui, de praeben. lib. 6. Et ideo per illam l. nouam tale ius non tollitur.

¶ Et illud dictum sequitur Imo. in d. cap. vlt. col. 3. vers. iuxta praedicta, & iterum col. pen. vers. sed aduerte, & ibi Fely. vbi supra, & per hoc tenent, statutum de lucro dotis non habere locum in dotibus datis ante statutum, quarum restituendarum tempus post ipsum statutum cessit, ut scilicet inspiciendum sit tempus matrimonij, non mortis, vel alterius dissolutionis ipsius, contra quam voluerunt Bar. in d. l. omnes populi, loco supra allegato. Cui consonat quod scripsit Iaco. But. in sua quadam disputa. quam retulit & secutus est Per. Anc. in cap. 1. in 13. quaest. princ. vers. hic subiciio quaestionem. Iaco. But. de constit. quod dispositio cle. super cathedram, de sepult. quaerit quod de relictis factis ecclesiis conuentualibus medicantibus soluat quarta portio parochiali ecclesie, non habet locum in legatis factis a testatore ante illam constitutionem, etiam si talia legata post illam constitutionem incipiant habere effectum. Quod & sequitur Fran. Are. consil. 85. considerata diligenter, col. 1. Et id confirmat quod tradit Panor. in c. pastoralis. §. verum, col. 1. per illum tex. de appel. quod licet noua constitutio concernat futura & non praeterita, si tamen illa futura omnino dependant a praeteritis, non illa comprehendit noua constitutio.

¶ Nec verum est quod dicit ipse Decius, quod nullum est ius quaesitum primogenito in vita patris: cum aperte contrarium probetur in d. c. quam periculosum. Quin & si de hereditate patris tantum ageretur, & non de iure primogeniturae adhuc acquisito, satis videtur esse qualitas succedendi. Nam filij habent viuentibus parentibus probabilem spem succedendi, ut not. Bart. in l. 1. §. pater. ff. de acquir. hære. & Paul. Cast. d. consil. 304. & Soci. d. consil. 241. col. 6. libro 2. & plene diximus in 40. quaest. Nec interim tamen praetermittendum est fuisse quosdam, qui simpliciter dixerunt, huiusmodi statutum excludere clericos secundogenitos, videlicet Card. Flor. in c. perpendimus, in 9. quaest. de senten. ex com. vti eum allegat, & sequitur Paul. Cast. consil. 423. ex puncto transmissio, col. 3. vers. clerici autem, lib. 2. quamquam Card. ibi illud non dicat, sed aliud in quo illum citabo in seq. quaest. nu. 7. & idem in statuto.

QVAD

1 QVADRAGESIMO QUARTO quaeritur, quid est diuerso, si primogenitus sit clericus, secundogenitus laicus, an possit ipse primogenitus clericus uti beneficio huiusmodi consuetudinis ad excludendum ipsum secundogenitum? Hanc quaestionem latissime tractauit D. Cirier. in suo tractatu primogeniturae, lib. 1. in 24. q. At nos eam breuius concludemus: alia, si tibi videbitur, videbis apud eum. Et primum videtur quod non, duabus potissimum rationibus. Prima, quia licet valeat huiusmodi consuetudo, ius tamen iniquum inducit, dum quos natura simul & lex aequales fecit, inaequales prorsus efficit, alios aliis praeferebat: & interdum alteri videlicet primogenito totum deferens, alteri nihil. Propterea non debet eo iure uti ecclesia, nec personae ecclesiasticae, arg. c. vlt. 17. q. 4. vbi non debet ecclesia recipere, quod ei defertur ex haereditis exheredatione.

2 ¶ Nec aliis quoque debet uti iure iniquo, etiam ex iure communi introducto, per id quod dicit gl. not. in §. hoc ius, in verbo, vt plus. 10. q. 2. quod licet ius commune permittat contrahentes sese inuicem decipere, per l. in causae. ff. de minor. Non tamen debet ecclesia id facere: nec ideo cum aliquid vendit, recipere plus iusto pretio, si offeratur, per c. per tuas, de donat. Quod & idem putat de personis ecclesiasticis Anto. in c. in ciuitate, de vsur. cum multis concord. quas adduxi in Legi. Connub. in 9. lege, nu. 10. sed tamen, ne hic iterum repetam.

3 ¶ 2 Quia statuta laicorum aliorum quidem quam imperatoris, quantumuis fauorabilia, etiam si generaliter loquantur, nihil prosunt ecclesiis, & ecclesiasticis personis, nisi sint a Papa approbata, per tex. in c. bene quidam, 96. dist. & in c. ecclesia sanctae Mariae, extra. de cost. & ita voluit Host. in c. vl. & ibi post eum Io. And. col. pen. & Panor. col. vlti. de solu. Bal. consil. 135. articulus, col. vlt. vers. praeterea quamuis, lib. 2. & Pe. Anc. in repe. c. 1. in 12. q. princ. vers. hic etiam quaeritur vtrum statuta, de constit. vbi & ad hoc allegat not. per Ioan. And. in d. c. 1. de oper. nou. nun. & idem quoque voluit Matth. Matthes. not. 111. nota vnam lucrosam, & Barb. in c. dilecti, col. 4. de for. compe. vbi ad hoc multa allegat, quae omnibus videre licet.

4 ¶ Nec id mirum videri oportet, cum extranei non debeant potiri beneficiis statutorum, per l. vlti. ibi, aequum quippe est, vt qui nostris, &c. C. de sum. tri. vbi hoc not. Iac. Aret. & Alberi. qui alios antiquiores citat in 2. parte statutorum, q. 9. cuius est exordium, sed ex quo diximus & Guido Susa in quaestione incip. sed pone quaestionem, statutum, Bart. qui multas rationes affert in tract. Repraesentiarum in 1. q. 5. q. prin. Bal. in rub. C. qui admit. ad fi. Ang. consil. 73. in statuto Florentino. Paul. Cast. in l. omnes populi, ad fi. ff. de iust. & iure, & consil. 343. statutum supra relatum. Ro. consil. 224. ista captura, col. 2. vers. tertia prin. ratione. Alex. consil. 44. videretur prima facie, col. 3. vers. accedat praedictis, lib. 5. & consil. 41. ex multis in themate, col. 1. lib. 7. & Soc. consil. 241. circa primam difficultatem, col. 5. lib. 2.

5 ¶ Ideoque fuerunt plerique in ea op. vt ex statuto vel consuetudine disponente, quod filia non succedat existens masculis, filius clericus non repellat filiam. Ita enim expresse voluerunt Per. Anc. & Matthesal. in dd. locis, & subobscuris Imo. in d. c. ecclesia sanctae Mariae, de cost. & rursum in c. dilecti, eo. tit. vbi tamen dicit contrarium seruari in practica. & Ro. vt illum aliqui allegant, sing. 443. cuius est initium, habeo casum in facto, dum dicit se multum dubitare. Barb. in c. quod clericis, col. 27. de for. compe. & consil. 53. praclare, col. vlti. lib. 2. Et in hanc partem videtur inclinare Alex. in d. consil. 41. lib. 7.

6 ¶ T A M E N quod in casu nostrae consuetudinis praefertis primogenitum ceteris liberis, possit uti primogenitus clericus ea consuetudine, tenet expresse Panor. in d. c. ecclesia sanctae Mariae, col. vlt. de constit. & Mart. Laud. in tract. primogeniturae, col. 7. vers. pulchrum dubium. Barb. in rep. rub. de reb. eccles. non alie. in 2. dubio, col. eiusdem 13. vers. & inducit ad duo. & Carol. Rui. consil. 195. ex themate, col. 2. lib. 2.

7 ¶ Et idem in statuto praefertente masculos foeminis, vt scilicet possit masculus clericus ex eo repellere foeminas, quicquid dicant ij quos supra citavimus, tradit Bal. in repe. l. 1. col. 7. vers. sed hic vltimus quaeritur. C. de sum. tri. & consil. 30. praesupposito statuto, col. 2. vers. quaeritur vtrum statutum, lib. 1. & subobscuris Ang. consil. 68. Martinus, col. 2. vers. nec obstat quod quidam, q. & repetitur consil. 281. Lap. Ab. alle. 109. in quaestione proposita, & Io. Lig. Fran. Alber. & Lap. Cast. qui in casu ipsius Lapi Ab. consuluerunt alleg. seq. incip. in ciuitate Florentiae. Ant. in c. quaeritur in ecclesiarum, col. j. de consti. & in d. c. quod clericis, ad fi. & ibi Card. Flo. & Pan. tam in lec. col. antepe. quam in repe. col. 26. vers. secundus casus, de foro compe. Card. Flo. in rep. c. perpendimus, col. 12. vers. quid si constitutio, de sen. exc. Pau. Cast. in l. omnes populi, post medium, ibi, item an clerici. ff. de iust. & iur. Panor. in d. c. eccle. tam in lect. col. vlt. quam in rep. col. 15. vers. vnde si statutum, & ibi Fel. in 7. q. de consti. & idem Pan. in c. constitutus, in §. no. de in inte. rest. & in d. c. 1. col. 3. vers. 2. casu, de no. ope. nunc. Ale. sibi contrarius in addi. Bar. in l. 1. §. qui habebat. ff. de bo. pos. contra tab. & consil. 111. videretur prima consideratione, col. 2. lib. 7. Soci. d. consil. 241. circa primam difficultatem, col. j. lib. 2. vbi hanc dicit esse communem op. & consil. 128. circa praesentem, col. 2. lib. 4. vbi & idem dicit Bar. sibi contrarius in repe. rub. C. qui admit. col. 5. vers. tertio facit. & consil. 50. illud afferam, in 1. dubio, lib. 3. & consil. 73. magnanimus, col. 3. vers. faciat quod consuluit, lib. 4. Ang. Claua. in verbo, lex, vers. 5. Philip. Dec. consil. 282. viso puncto, col. 3. vers. vltimo quaeritur. Bened. in repe. c. Raynutus, in verbo, duas habens filias, nu. 142. Georg. Nata. in rep. c. quamuis, char. 15. vers. 16. quaeritur, de pactis, lib. 6. Matth. Atsic. in constit. Siciliae incip. in aliquibus, col. 17. vers. 5. quaeritur. Laur. a Palacis in tract. statutorum terminas repellentium, col. 16.

An primogenitus clericus possit uti iure primogeniturae aduersus secundogenitum.

Ecclesia non debet uti iure communi iniquo.

Statuta laicorum fauorabilia etiam generalia non prosunt ecclesiis, nec clericis. vide nu. 7.

Extranei non possunt beneficiis statutorum.

Clericus non repellit foeminam ex statuto repellentem foeminas ob mares. vide num. 7.

Clericus potest uti iure primogeniturae ex statuto.

Et repellere foeminam ex statuto praefertente mares foeminas.

8 *Statuto generali favorabili an et quanto possint uti clerici.*

8 ¶ Mouentur plerique omnes, quoniam si statutum generale sit favorabile, nec procedat prohibendo, præcipiendo, puniendo, aut aliàs imperiose, & veluti specie quadam autoritatis & iurisdictionis, sed magis concessionis aut priuilegij, possunt eo uti clerici & monachi, ut etiam præter illos ac loca supra aduocata voluerunt ipse Card. in d.c. perpendimus, in 2. q. ad fi. de sen. exc. Pan. in c. ex literis, quod est vlt. in 1. no. per eum tex. de vita & hon. cleri. Ro. sing. 443. capitulum. Domi. in c. vl. in prin. circa medium, versic. quarto pone, de offi. dele. lib. 6. & Alex. consil. 111. ponderatis his omnibus, col. pen. vers. ad id quod no. lib. 2. & conf. 211. vifa, col. 1. latè Roc. Curt. in rep. c. vlt. in 11. q. de consue. Ant. Rubeus, qui alios quoque allegat, conf. 159. clari iuris est. in fi.

9 *Comprobatio illius opi.*

9 ¶ Pro quibus est optimus tex. in d. constitutus, de in inte. restit. vbi clericus utitur consuetudine, que dat facultatem retrahendi rem à consanguineo venditam, & illum tex. ad hoc facit sing. Ro. d. sing. 443. & nos quoque diximus in nostro tractatu Retractuum, tit. 1. §. 1. glof. 8. in verbo, *le parent*, nu. 41. sed consequenter. Facit etiam tex. in d. dilecti, de foro compe. vbi priuilegium simpliciter concessum hominibus alicuius loci, comprehendit clericos illius loci, ut etiam ex illo not. Io. And. in verbo. Anglicis, Card. Flor. Ant. Pet. Anc. Pan. post prin. & alij. Et etiam in c. 2. de consuet. vbi & ecclesia utitur consuetudine transferente rei possessionem ex aliquo actu, & c. si adiutorium, ro. di.

10 *Quid si statutum priuilegium specialiter loquatur de clericis.*

10 ¶ Imò verò sunt nonnulli non infimæ autoritatis, qui ea quæ diximus dicunt procedere, etiam si statutum priuilegium nominatim & specialiter loquatur de clericis. Et inter hos Bal. conf. 241. verba capituli, lib. 3. Pan. in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, ad fi. in priori lect. & ibi post eum Phil. Dec. col. 22. versic. & ista conclusio, de constit. & idem Deci. d. consil. 282. in fin. & D. Cirier. in tracta. primogenituræ lib. 1. q. 24. col. 12. vers. his adde. & alibi sæpe in ea quæst.

11 *Laici possunt conferre priuilegia clericis.*

11 ¶ Quis enim ignorat laicos posse clericis conferre priuilegia, cum tex. de hac re sit apertus in c. no. uit, de iudi. in l. omnia priuilegia. C. de episc. & cleri. nec solum Imperatores de quibus ea iura loquuntur, sed etiam inferiores, ut patet ex c. auditis, & ibi gl. 1. Ligna. Pet. An. Ant. Imo. & Aegid. Belleme. de restit. in integ. & c. inter dilectos, de fide instr. & c. dudum, de deci. quæ in id expendit Card. Flor. in rep. c. perpendimus, col. 11. vers. de priuilegiis, de sent. exc. Nam & quilibet, inquit, priuatus potest donare & conferre ecclesiæ. c. cum dilecti, de condi. app. Possunt enim & omnes non subditis concedere priuilegia, sicuti & alias eorum commodo consulere, ut est text. expressus in l. 1. & ibi glof. C. de eman. libe. & Card. in d. c. perpendimus, col. 12. versic. quid si constitutio. Et facit l. non dubito, & l. postliminium. §. induciæ. ff. de cap. & postli. reuer. & l. conuentionum. ff. de pact. Et ita quidem, ut huiusmodi priuilegia non subditis concessa non possint reuocari, ut voluit Inno. & recentiores, qui adferunt concord. in d. c. nouit, de iudi.

12 *Responsio ad contraria.*

12 ¶ Nec obstat quod primo loco dictum est, huiusmodi consuetudinem esse iniquam, propterea nec debere clericos ea uti. Nam id falsum esse satis deprehenditur ex iis quæ scribit Io. An. in regula, sine culpa, in vl. q. de reg. iur. lib. 6. dum probat eam consuetudinem in æquitate fundari. Quod cum semper verum sit, ut & latè ostendimus supra in 4. q. princ. Tum verò maximè cum cedit in commodum clericorum, quadoquidem ex lege Mosaica, quam diuinam multi appellant, omnes primogeniti, & ij quidem soli erant sacerdotes, & diuinis mysteriis mancipati, ut & supra in præfati. docuimus post princ. eum de Iudeis loqueremur, nu. scilicet 17. adiiciunt. Quis igitur est ad eò mentis impositus, ut nunc clericos ab eo iure repellat, quod veluti diuino nutu illis priuatum competebar?

13 *Ad idem.*

13 ¶ Secunda autem ratio qua dictum est favorabilia laicorum statuta non proderit clericis, facile diluitur ex iis quæ supra diximus. Ea enim procedit, cum statutum sit specie quadam autoritatis & iurisdictionis. Tunc enim clerici eo uti non debent, ne videantur id agentes recognoscere laicorum in se auctoritatem & iurisdictionem, quod facere non possunt, per c. si diligenti, & c. significasti, de for. comp. At si fiat specie tantum priuilegij, nihil est iam quod impediatur clericos eo uti, cum & externis prorsus, & non subditis possit conferri priuilegium, ut supra probatum est.

14 *Commoda ut facere possimus quibus incommoda non possimus.*

14 ¶ Alioquin quod in fauorem eorum est introductum, in illorum læsionem retorqueretur, contra l. quod fauore. C. de legi. cum si. Nec mirandum est si commoda illis possumus conferre quibus grauaamina inferre non possumus, cum id & aliàs fieri videamus, in l. quotiens. C. vbi Sena. vel clar. & not. per gl. loquentem expressè de laicis erga clericos, in l. nemo qui condemnare. ff. de reg. iur.

QVADRAGESIMA QVINTA QVÆSTIO.

1 *Quid autem sit de cuius successione agitur, erit clericus.*

1 ¶ Vadragesimo quinto quæro, quid si is de cuius successione agitur, erit clericus, an in successione illius locum habeat statutum præferens primogenitum cæteris? Imo. in c. quod clericis, col. 2. versic. & per hoc videtur, de for. compe. loquens in statuto præferente mares fœminis, tener quod non habet locum, quando agitur de hæreditate clericis, cum non sit eorum subditus, qui voluerunt suo statuto facere hæredem ipsi decedenti, per ea quæ habentur in d. c. quod clericis, & not. per Bart. in l. cunctos populos. C. de sum. trin. & ita dicit Imo. se pridie consuluisse apud ciuitatem Lucanam, & sequitur Alexan. consil. 44. incip. videretur prima facie, col. 4. versic. & sic manifestè concludere, lib. 4. & Phil. Deci. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, char. pen. col. 1. versic. nota tamen quod tale statutum, de constit. & Benedic. in c. Raynutius, in verbo, duas habens filias, num. 145. Georg. Nat. in repe. c. quamuis, char. 14. vers. 18. quæro, de pactis, lib. 6. vbi hoc dicit esse no. quia sæpius contingit de facto.

2

2 ¶ Sed ego tamen non id recipio, rationibus allegatis supra in duabus præcedentibus quæstionibus, quas non est opus hic repetere; nisi forte quis esset iam clericus ante huiusmodi conditum testamentum,

mentum per ea quæ diximus in 43. q. nu. 5. his tamen non obstantibus, & multis seq. & voluit expressè idem Imo. in d. c. quod clericis, vbi supra. Verum id in Gallia non obseruaretur.

QVADRAGESIMASEXTA QVÆSTIO.

1 ¶ Vadragesimo sexto quæro, In successione de qua agitur, sunt bona non solum in ea prouincia quæ primogenitum cæteris præfert, sed & in alia, in qua filij succedunt æqualiter, quid agendum in hoc iure primogenituræ? Sunt in hac quæstione, qui simpliciter dicunt inspiciendum cuiusque prouinciæ statutum, ut videlicet nulla ratione habita originis, domicilij mortis defuncti, nulla item domicilij hæredum, iudicetur secundum statuta, & consuetudines locorum, in quibus bona sita sunt: ut scilicet in prouincia quæ præfert primogenitum, præferatur primogenitus in bonis ibi sitis: in alia quæ æqualiter omnes admittit, omnes æqualiter succedant, per l. pupillo. ff. de tut. & cur. dat. ab his, & l. Titium. §. tutor. ff. de adm. tut. & l. constitutio. ff. ad municip. & l. certa forma. C. de iure fisci, lib. 10.

Si sunt bona in loco qui utitur iure primogenituræ et in loco qui non utitur quid agendum. Statutum cuiuslibet loci sequendum in bonis ibi sitis. Quid id tenuerunt.

2 ¶ Et ita voluerunt Iac. Ra. Iac. Are. Guil. Cun. Dy. Ray. Io. Fab. Bal. col. 9. vers. venio ad secundum in l. cunctos populos. C. de sum. tri. Collec. in c. 1. col. 2. vers. quid si consuetudo, & ibi quoque Pet. Anc. in repe. in 12. q. prin. post prin. ver. sed circa personas, & vers. per ista soluitur quæstio, & iterum ver. quæro iuxta prædicta, de constit. in quo postremo loco dicit Pet. An. communi esse opi. vt in successione intestati attendatur locus bonorum, sine distinctione, an sit statutum personale, an reale. Hanc quoque sententiam tenet Bal. con. 245. quæritur vtrum ille, l. 1. vbi dicit hanc opi. communiter practicari, & obseruari. & conf. 132. quanquam super hoc puncto. ad fi. li. 2. Masuer. in tit. de succes. & vlt. volunt. item illud quod dicitur. Nicol. Perus. in trac. de suc. ab inte. in 6. specie filiorum. 1. partis prin. col. 5. ver. sed nunquid stante tali consuetudine. & Alex. con. 16. viso titulo quæstionis, in j. dubio, li. j. & conf. 128. consideratis verbis testamenti, col. 2. ver. & pro hac opi. & col. seq. li. 1. & con. 19. primū dubium, col. 2. li. 6. Corne. con. 115. in hac consulatione. col. 1. li. 2. & con. 202. circa præsentem consultationem, col. 4. vers. dato autem sine præiudicio, li. 2. & iterum con. 85. plura dubia, col. 3. in litera g. in fin. li. 3. & Soc. con. 288. circa primam quæstionem, col. 2. lib. 2. & iterum con. 292. visis statutis magnificæ ciuitatis, col. 2. eo. lib. 2. & Iacobus à S. Geor. in tract. feud. col. 6. vers. insuper quæro quidam. & Geo. Nat. in c. quamuis, col. 61. vers. 9. facit, de pact. lib. 6. vbi hoc dicit not. Nicol. Eueraldus in Locis legalibus, loco quidem 79. col. 9. vers. hinc etiam videmus.

Qui idem in similibus casibus.

3 ¶ Et idem quoque in cæteris similibus casibus voluit Bal. in l. si arrogator, col. antep. vers. & facit ad plures quæstiones ff. de adop. vbi ita dicit se pridie consuluisse Bononiæ, & Lopus Ab. alleg. 92. quæ à multis citatur pro cons. ipsius 306. cuius initium est, in primis videndum est, in 4. dubio. Card. Flo. con. 2. hoc capite, circa statutum, ver. item præsupposito, Pau. Castr. conf. 32. incip. circa primū quæsitum, in princ. libr. 1. Corne. d. con. 85. col. 4. vers. hinc dicit Bal. li. 3. & iterum con. 162. hoc principio constat quod de iure, col. 2. nam huiusmodi statuta, eo. lib. 3.

Qui distinguunt utrum in rem an in personam sit concepta.

4 ¶ Alij concedunt eam opin. procedere cum statutum vel consuetudo est in rem, siue disponit circa rem, videlicet per huiusmodi verba, bona decedentium veniant ad primogenitum. statutum enim reale respicit, afficit, à quocunque possideantur siue à ciue, siue ab extraneo, per l. rescripto, in fin. ff. de mun. & hon. & l. an in totum. C. de edic. priuat. Secus in personam, per huiusmodi verba, primogenitus succedat, quia tunc non respicit res, sed personas, nec idè extraneos & forenses etiam ibi bona possidentes complectitur, per l. 1. C. de mulieri. & in quo loco, lib. 10. cum sim.

Qui id tenuerunt.

5 ¶ Ita enim voluerunt Pet. & Cy. in d. l. cunctos populos, vterque col. vlt. C. de sum. tri. Pet. Anc. conf. 163. visis & diligenter inspectis, in 1. dubio. Imo. in c. cum olim, ad fin. de cleri. coniug. Panor. in capit. quod clericis, col. 6. vers. & cum hoc temperamento, & ibi quoque Barb. col. 14. de foro comper. Idem Panor. in c. postulasti, col. pen. eo. tit. Et facit quod in simili voluit Cald. in sua disputatione, cuius est initium, statuto cauetur, & in d. c. quod clericis, & ibi quoque Panor. col. 3. & sequen. & Roch. Cur. in repe. c. vlt. in 11. q. princ. in 2. limitatione, extra de consuet.

Ea distinctio non dicatur uerbis magis quam reals.

6 ¶ Et ne quis putet huiusmodi distinctionem vanam esse & verbalem, magis quàm realem, uti putauit in re quapiam simili Pet. Anc. in c. accessorium, col. 5. vers. aduertatis domini, de reg. iur. lib. 6. & Franc. Arret. in l. iuste, col. vlt. ver. præterea ista differentia. ff. de verb. oblig. Sciat similem quoque distinctionem ad plures effectus fieri in legibus & edictis Prætorum, ut patet ex l. si seruum. §. ait prætor. ff. de acq. hære. & l. aut qui aliter. §. vlt. & ibi Bar. ff. quod vi aut clam. Et in testamentis, l. pater filia. ff. de seruit. lega. Et in stipulationibus, l. si sic stipulatus. ff. de verb. oblig. Et in pactis, l. contra. §. si filius, & l. qui in futurum. §. 1. ff. de pact. & l. iurisdictionum. §. pactorum, eo. tit. vbi ea differentia verbis ipsius expressitur, scilicet in rem, & in personam, & declaratur quando sunt in rem, & quando in personam, non eo tamen modo quo declarat Bar. loco supra allegato. Et in rescriptis ad lites. c. quoniam abbas, de offic. deleg. Et in priuilegiis, c. priuilegium, de reg. iur. lib. 6. Et in concessionibus & immunitatibus, l. aratem. §. vlt. & l. forma. §. quanquam. ff. de centib. Quæ omnia ab ipomet Pet. Anc. sunt collecta, conf. 327. discurrit, in prin. & quædam quoque, conf. 244. quia quæstio, col. 1. ver. in contrarium. Et in statutis præter eos, quos supra citauimus, & ad alium effectum per Saly. in Autn. cessan. col. 4. vers. quid dicemus. C. de sacrosanct. eccl.

Ut que habet locum in legibus et edictis prætorum. Et in testamentis. In stipulationibus.

7 ¶ Cæterum Bartol. in d. l. cunctos populos, in 7. q. vers. sed posset dubitari, hanc distinctionem refert, ad illamque quippiam addit. Aut enim statutum est circa rem, & tunc de omnibus bonis iudicabo secundum consuetudinem & statutum vbi bona sita sunt, à quocunque possideantur. Aut

In pactis. In rescriptis.

In privilegij. In concessionibus & immunitatibus. Et in statutis. Aliadistinctio.

circa personam, & tunc aut is, de cuius successione agitur, est eius patriæ quæ præfert primogenitū, vel origine, vel domicilio: & tunc succedit in bonis eius patriæ secundum huiusmodi statutum: in aliis verò secundum ius commune. Si sit alterius patriæ, & tunc non potest illum comprehendere statutum, utpote quod non porrigitur ad forenses, per l. in fi. ff. de tut. & cur. dat. ab his. & l. etiam, & ibi no. ff. de tutel. Ideoq; succedunt omnes æqualiter ex iure communi.

Quid id tenet.

¶ Et hanc opin. sequitur Sign. Homo. in repe. d. l. cunctos populos, col. 10. ver. sed posset dubitari, si tamen is est, quod non crediderim, propterea quod ea repetitio similis est ab initio ad finem, le. & Bart. nec aliud quippiam vna dicit quam alia, suntq; per omnia & ad verbum similes. Ideo putauerim impressores falsò eam repe. signo. attribuisse, nisi is Bart. surripuerit Nam fatentur omnes eam lec. esse. Bart. illumque ex ea ubique citant. Et inter cæteros hanc ipsam distinctionem ex eo refert & sequitur Fran. Are. ibi, col. pen. & Calde. con. 17. statuto civitatis cauetur, tit. de constit. & Francif. Rampo. inter con. illius conf. 34. statuto Ferrariensi, tit. de testa. & Pano. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. pen. vers. ad prædicta faciunt, de constit. & Alex. conf. 44. videretur prima facie, col. 2. vers. sic. sed præmissis non obstantibus, lib. 5. & Barb. con. 75. illud in medium ref. ram, col. 4. & iterum col. pen. libr. 3. vbi dicit hanc esse communem opin. & Soci. conf. 128. circa præsentem consultationem, col. 1. vers. secundò respondeo. lib. 4.

Qui dicit inspiciendum locum aditæ hæreditatis in omnibus bonis.

¶ Alij rursus, sicuti refert idem Barto. in d. l. cunctos populos, vbi supra proximè citauimus, inter quos fuit Iac. Butr. dicunt inspiciendum esse locum vbi est adita hæreditas, & sic in quo est celebratus quasi contractus, iuxta l. apud Iulianum, in fi. ff. ex quib. cau. in pos. eat. sicuti in contractibus inspiciamus etiam locum contractus, per l. si fundus ff. de euctio. Sed hanc opi. pauci admittunt, quoniam, ut postea subiungit Bart. non potest adiri hæreditas, nisi prout ea defertur. l. antiqui. ff. si pars hære. pe. l. & si ex affe, & l. ex semisse. ff. de acq. hære. Sed non est delata nisi modo prædicto. At contractus se extendunt quatenus voluntas contrahentis fuit, quæ fuisse præsumitur secundum consuetudinem loci vbi res agitur.

Qui locū mortis eum de cuius successione agitur.

¶ Alij item statuta loci in quo decessit is de cuius hæreditate tractatur, hac ratione moti, quia sicut hæredes instituti capiunt ex testatoris expressa voluntate: sic venientes ab intestato ex tacita. Sicut ergo se habet expressa ad institutos: ita tacita ad venientes ab intestato. l. conficiuntur, & l. si quis nullum. ff. de iure codi. & l. 1. §. pen. & vlt. ff. de leg. 3. Sed expressa regulatur ex loco, vbi disposita est. l. si non speciali. C. de testa. arg. l. 2. C. quemad. testa. aperi. Ergo & tacita. At tacitè quis censetur disponere, cum moritur, de venientibus ab intestato, si de aliis non disponit. Igitur consequens est, ut locus mortis, id est, dispositionis tacitæ, sicuti expressæ inspiciatur.

Qui illius opi. fuerunt.

¶ Et in hac opi. fuisse Iac. Butr. refert Alberi. in 2. parte statutorum quæst. 110. incip. ex hoc insurgit. Et hunc nuncuparim sequitur Signo. conf. 250. super dubiis, col. 3. ver. his visis. Quod tamen intellige secundum ipsum Iac. Butr. si nullum est factum testamentum. Aliàs enim inspiciendus est locus, in quo factum est, per l. 2. C. quemad. testa. aperi. Et in hac quoque opi. ut locus mortis inspiciatur, fuisse Ia. Rauen. in d. l. cunctos populos, testatur Alex. d. con. 16. col. 1. lib. 1. Sed ea passim reprobat per auth. omnes peregrini. C. com. de succesf.

Qui inspiciendum statutum originis & domicilij defuncti.

¶ Sunt & qui dicunt inspiciendum esse statutum originis atque domicilij eius de cuius successione agimus, quò ad omnia bona vbicunq; sita sint, per l. nulli. C. de epis. & cleri. & l. data, & l. illam. C. de dona. & l. vlt. C. de præscrip. long. temp. & l. magis puto. §. illud quæri. ff. de reb. eorū. Et quia etiam ex persona fit executio in bonis quibuscunq; vel alibi sitis. l. à diuo. ff. de re iudi. & l. cum vnus, §. penul. iuncta gl. ff. de bo. autor. iud. pos. Et in hac sententia fuit Alber. Rosates in d. l. cunctos populos, col. 7. & ibi quoque Fulgo. & idem Alber. in 1. parte statutorum quæst. 46. incip. item quæro aliquis mercator, col. 2. ver. & ex iis soluit aliam quæstionem, & iterum in 2. parte d. quæst. 136.

Qui originis tantū non etiam alterius domicilij.

¶ Et idem quoq; in simili casu consuluit Roma. citans Alber. in d. l. 1. loco, con. 39. in proposita quæstione nobilis. in 2. dubio, vbi & hoc dicit procedere, si aliò domicilium transtulerit: tum quia non potest renuntiare origini, per l. assumptio, in prin. ff. ad municip. nec ideò mutatio domicilij eximit eum iurisdictioni suæ originis. l. j. ff. de Decur. & in l. qui originē, in prin. ff. de mun. & hono. Tum quia cum sint diuersa statuta originis & domicilij, potentius est originis, per l. liberus §. cum simul. ff. ad municip. Facit item quod in simili consuluit Pet. Anc. con. 37. cōtra Ioannē. in 2. dubio, & ante hos Oldra. conf. 248. præsupposita consuetudine, in 1. dubio. Et ita in statuto repellente fœminas tenent Ioannes Campcz. in tract. eius rei. q. 49. incip. an talis exclusio, vbi ad hoc multa allegat.

Alia opin.

¶ Fuit & in alia opi. Pet. Ferra. in tit. formalibel. quo pet. hære. ex testa. in verbo, vallatum legitimo numero testium, col. penul. vers. vltra quæritur. Nam postquam ad verbum recensuit distinctionem Bart. in d. l. cunctos populos, primam partem sequitur, quæ loquitur de consuetudine vel statuto disponente circa rem. At in statuto vel consuetudine disponente circa personam, si defunctus sit eius patriæ, in qua est huiusmodi statutum vel consuetudo disponente primogenitum cæteris præferri (nam in hoc casu loquitur) succedit in omnibus bonis vbicunq; sitis ex statuto suæ patriæ. Nam cum persona, inquit, sit in hoc habitata, ut ipse loquitur, per legem municipalem, porrigit de legi. pa. tut.

Alia item in

¶ Sed Salyc. in d. l. cunctos, col. 5. vers. sic. postquam vidimus de statutis, nullum priorum scriptorum secutus eam rem ita dissecat. Nam aut origine cuius alterius patriæ moritur in altera, in qua do-

mici

micium non constituit, sed est prorsus extraneus & advena: aut in qua domicilium constituit: aut moritur in sua ipsius patria. Si primum, debet vbiq; attendi statutum & consuetudo originis à qua non recessit, sed secundum illam voluit viuere & mori, per l. omnes peregrini. C. com. de succesf.

tria membra. Primum membrum. Secundum.

16 ¶ Si secundum, debet inspici consuetudo cuiuslibet loci, scilicet eius qui præfert primogenitū in bonis ibi sitis: alterius, qui æquales facit liberos, in bonis etiā ibi sitis, arg. d. l. rescripto. §. vlt. ff. de mune. & hono. & l. incola. ff. ad municip. consuetudo enim ligat externū habentem ibi domicilium, fingiturque in hoc casu defunctus homo duplex, scilicet originis, quam mutare non potuit. l. origine. C. de mun. & orig. lib. 10. & domiciliij, in quo simpliciter, ut in origine debet subire munera, per l. j. co. tit. & l. ciues. C. de incol. eod. lib. 10. Ideoq; ex ipsius tacita volūtate consuetudo originis est seruanda in bonis originis: & consuetudo domiciliij in bonis domiciliij.

De eodem.

17 ¶ Adducitq; simile, pupillo ab alio arrogato, cuiq; à patre naturali datus est vnus substitutus, ab arrogatore alius. Is enim fingitur duplex homo, & tanquam duos patres habeat. Propterea in bonis quæ ab vno prouenerunt, succedit substitutus ab eo, in aliis alius, ut no. in l. si arrogator. ff. de adopt. quo in loco, vt illud præterea dicam, Bal. col. pen. ver. & facit ad plures quæstiones, hoc trahit ad similem quæstionem, de eo qui origine est vnus loci: domicilio, alterius, & vtrobiq; habet bona: vt videlicet suum quibusq; bonis statutum seruetur, ut ita fiat separatio bonorum: sicut & Prætor alibi facit, in l. ff. de separat. bon. Iste enim est subditus diuersis patriis, sicuti diuersis patribus. Quilibet enim in suo territorio præualet, argu. eo. quæ no. in l. apud eum ff. de manu.

Tertium. Prima ratio Saly.

18 ¶ Si tertium, quia decessit in loco originis, nec habet alibi domicilium, tunc licet dubium sit, ut ipse dicit, arduum, tamen putat esse seruandum statutum originis in bonis vbiq; sitis. Mouetur primum, quia cum in domicilio originis perstiterit, videtur voluisse mori, & bona ipsius ab intestato peruenire, secundum statuta & consuetudines illius tantum, & non loci in quo bona sita sunt: vt sic quod operatur expressa voluntas testari, secundum statutum & privilegium patriæ suæ. l. si non speciali, & l. omnium, & l. vlti. C. de testa. idem quoque operetur tacita voluntas morientis ab intestato, arg. l. si quis nullum, & l. conficiuntur. ff. de iure codi. & leg. j. §. vlt. ff. de leg. 3. At in testamento institutus hæres vniuersalis succedit in omnibus bonis, vbicunq; sitis. Igitur etiam ab intestato debet primogenitus succedere ex tacita voluntate defuncti, quam accommodasse videtur primogenito, secundum consuetudinem suæ patriæ, quam non mutauit, sed in ea perstiterit, arg. l. qui vniuersorum. ff. de pign. acti. & l. quod si nolit. §. qui mancipia ff. de adil. edic.

Secunda ratio. Collecta potest imponi substituto, pro bonis alibi sitis. ut de nu. 24.

19 ¶ Secunda ratio, quia statutum potest afficere personam sibi subditam etiam respectu bonorum in alieno territorio existentium, vt patet in collecta, quam vocant, quam ciuitas potest imponere ciui suo, etiam pro æstimatione rerum, quas possidet extra territorium, per text. in d. l. rescripto. §. vlti. & iterum in l. munerum. §. patrimoniorū. ff. de mune. & hono. & quod no. gl. in rub. C. de muner. patri. lib. 10. Nam si id procedit in collecta, multo fortius in successione prælatione: cum inuitus collectetur, vt ipse loquitur, & successor voluntarius spontaneo detur.

Tertia ratio. Datio tutoris extenditur ad bona alterius iurisdictionis.

20 ¶ Tertia ratio, quia videmus, quòd simplex datio tutoris à iudice vnus territorij, vim suam extendit ad bona alterius, per l. propter litem. §. licet. ff. de excu. tut. & l. magis puto. §. illud. ff. de reb. eor. & l. 1. in fin. ff. de tut. & cur. dat. ab his, & l. j. si bene expendatur. C. vbi per. tut. & arg. l. fideicommissum. §. tractatum. ff. de iudic. & ita voluerunt Dy. & Iac. Are. in l. nou. solum. §. qui testamento, contra gl. ibi. ff. de exc. tut. Idem Dy. in l. j. & in l. pupillo, & ibi quoque Bart. ff. de tut. & cur. dat. ab his, Cy. & Bart. post Azo. & Iaco. Arct. in d. l. j. C. vbi per. tuto. Ergo multò magis destinatio successoris vniuersalis facta à statuto debet extendi & ad bona alterius prouincia: cum potētius agat lex, quam iudex, vt voluit, licet non alleget, Inno. in c. præterea requisisti, de appella. & Bald. con. 454. quidam Ioannes, lib. 1. & Petr. Anc. con. 97. in quæstione quæ vertitur, col. 1. vers. 2. probatur.

Quarta rat. Hæreditas non concernit locū.

21 ¶ Quarta ratio, hæreditas non concernit locum, sed est successio in vniuersum ius defuncti, quod incorporale est, l. hæreditas. ff. de reg. iur. & l. j. §. imperialis. ff. de rer. diui. Ideoq; frustra locus bonorum consideratur: sed secundogenitus à statuto exclusus & veluti interdictus eo iure vniuersali censetur exclusus, & interdictus rebus omnibus particularibus in eo iure vniuersali comprehensis, per l. si quis cum totum, in prin. §. vlti. ff. de excep. rei iud. vt etiam in simili videmus quòd interdictio iudicis effectum suum trahit ad bona alterius territorij, per l. is cui. ff. de test.

Quinta ratio.

22 ¶ Quinta ratio, quia statutum originis valet tam autoritate Iuris Ciuilis, quam Canonici. l. omnes populi. ff. de iust. & iure. & c. cum olim, de cler. coniug. & c. ex parte, le 3. de verbo. sign. & c. 1. de constit. lib. 6. Quare etiam cum statutum autoritate vtriusque Iuris det vniuersalem successorem defuncto, eadem quoque autoritate dat eum successorem in bonis omnibus vbicunq; positis, arg. l. nihil aliud. ff. de verbo. sign. & l. hæditas, de reg. iur. Et hoc dicit procedere siue statutum sit in rem, siue in personam: quia omni casu hæreditas pertinere uocatur ad primogenitum iure directo. l. hæredi. C. de pact. comuen. & l. si infanti. C. de iure deli. & l. j. §. vlt. C. de cadu. tol. & l. de emancipatis. C. de leg. hære. & l. Lucius. ff. de vulg. & pup. Et facit doctrina Inno. lo. And. & aliorum in c. Raynuttius, de test. & Bart. in l. centurio. ff. de vulg. & pup. Et ita demum dicit Saly. se consuluisse, cum q. ex facto contigisset, & obtinuisse: secumque multos insignes doct. & Bononiæ & Florentiæ consensisse. Et hanc Saly. doctrinam (nisi fallor) visus est approbare Mari. Soci. licet & alias in eam rem sententias adferat, conf. 36. rectè ac maturè, col. 3. & seq.

23 ¶ His tamen rationibus Saly. sigillatim respondet Alex. d. conf. 128. lib. 1. Nam primo loco quod di-

sum

Responsio ad rationes Saly. Ad primam.
 Cum est de hærede vniuersali instituto in testamento, qui succedit in omnibus bonis, hoc id est, quia non se fundat in statuto vel consuetudine locali, sed in iure communi, quod vbiq; seruari debet, quando statutum non contradicit. l. 2. C. de legi. & c. 1. de constit. Sed quando non est conditum testamentum, necesse est vt primogenitus volens succedere in omnibus bonis, se fundet in statuto vel consuetudine, quod est contra ius commune. Ideoque non operatur, quantum ad bona alibi sita, secundum doctrinam omnium, in d. l. cunctos populos. Et licet videatur defunctus tacite velle seruari illam consuetudinem: non tamen sequitur quod velit eam seruari aliter quam se habeat, videlicet in bonis in loco statuti sitis.

Ad secundam. 24. Collecti an possit imponi pro bonis alibi sitis. Statutum an possit afficere pro bonis alibi sitis.
 Quod secundo loco dictum, ciuitatem posse afficere subditum, etiam respectu bonorum alibi sitorum, vt patet in collecta, respondet duobus modis. Primum enim non omnino expeditum est, posse collectam imponi pro bonis alibi sitis, cum contrarium voluerit Guil. quem refert Bartol. in l. j. col. 5. vers. item quæro aliquis est hic ciuis. C. de mulieri. & in quo loco, lib. 10. per l. cum vnus ff. de iuris. omn. iudi. Præterea si hoc esset verum, quod statutum possit afficere subditum respectu bonorum alibi sitorum: hoc posset procedere quando expresse statuentes hoc dicerent, argu. l. vlt. ff. de decre. ab ordi. faci. & l. mercatores, & l. non solum. C. de commer. & mer. Alias autem secus, per c. vt animarum, de constit. lib.

De eadem re. 25.
 Et hanc distinctionem facit Bart. post antiquiores in d. l. cunctos populos, in 7. qu. princ. iunctis iis quæ scribit sub eadē q. vers. item quæro quid si in statuto, & ibi etiam Bal. in vlti. char. vers. viso an forensis intra territorium, in lec. & rursus in repet. col. 30. ver. de secundo membro, & ibi quoque Saly. & Io. Andr. in addi. Spec. tit. de compet. iudi. addi. §. i. in addi. magna. Bal. in repe. l. neganda, col. 7. & seq. C. qui accu. & in l. vlti. in 2. qu. prin. ff. de iuris. om. iudi. & Petr. Anc. in repe. c. postulasti, in 5. q. de foro compet.

Ad tertiam rationem. 26.
 Ad tertium de datione tutorum, quæ vbiq; vim suam obtinet, dicit non esse id mirum, cum actus sit fauorabilis. At hoc statutum est odiosum, vt voluit Bal. in l. omnes populi, col. 7. ver. tertio quæro. ff. de iusti. & iure, & fuit de mente Bart. in d. l. cunctos populos, in fi. 7. q. Ideo non extendendum ad bona alterius territorij, per l. ex ea. & ibi no. ff. de postul. & c. si sententia, §. i. de sent. excom. lib. 6.

Ad idem. 27.
 Sed quia hoc dubium est, propter ea quæ diximus in 4. q. prin. Potes dicere, quod si etiam huiusmodi statutum non esset odiosum, tamen non extenderet vim suam ad bona alterius territorij, non suppositi huic statuto: quia contraria dispositio iuris communis, vel etiã alterius statuti, quæ in hoc seruat in altero illo territorio, impedit ius accrescendi in illis, in quibus ex forma statuti accrescit alia bona supposita statuto, per l. mulieri & Titio. ff. de cõd. & dem. vt ea ratione voluit Bal. in statuto quod præfert agnatos feminis, in d. l. cunctos populos, char. vlt. vers. sed hic quæro de effectu, & non nihil in l. 2. col. vlt. vers. & ideo si consuetudo, C. quæ sit long. consuet. de quo dicam latius. Item cum statutum hoc sit contra ius commune, vt diximus in d. 4. quæst. ita restringendum est, ne ad bona alterius loci trahatur, secundum omnes in d. l. cunctos populos, & ipsum Alex. conf. 16. viso titulo quæstionis, col. 1. libr. 1. & aliquid diximus in nostris Legibus Connubialibus, in gl. 6. in verbo, de son mary, in 28. quæst.

Alia responsio. 28.
 Sed & Alex. vt ad eum super principali proposito redeamus, aliter respondet, quod videlicet tutor simpliciter datus habet administrationem bonorum etiam alibi existentium, cum de alio tutore non est prouisum illis bonis. Nam si de alio prouisum est, non se extenderet datio tutoris ad ea bona, per l. pupillo. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. si tamen, cum ibi not. ff. de testa. tut. Cum igitur in casu nostro in bonis alibi sitis iam prouisum sit per ius commune, vel etiam statutum illius loci, non debet ad ea bona extendi prouisio alterius statuti.

Ad quartam rationem. 29.
 Ad quartum, quo dictum est hæreditatē non concernere locum, id certum est. Sed non propter ea sequitur, quod propter diuersitatem patrimoniorum subiectorum diuersis legibus seu statutis, & sic habentium diuersas qualitates, non debeat fieri diuisio ipsorum patrimoniorum diuersimodè, ex diuersitate legum vel statutorum, quibus subiiciuntur. Sicut videmus quod pupillus arrogatus propter diuersitatem patrimoniorum, potest in vno decedere intestatus, in alio testatus, per d. l. si arrogator, & ibi gl. & Doct. ff. de adop. Et idem de milite dicitur in l. 1. & 2. ff. de testa. mili.

Ad idem. 30.
 Nec simile est quod de interdictione bonorum dictum est. Ea enim fit de iure communi, quod vbiq; vim suam extendit, vt dicit Bal. in d. l. cunctos populos, col. antepe. vers. viso an forensis obligetur. Hic autem loquimur de dispositione statuti, quod nõ ligat extra territorium. Item huiusmodi interdictio est fauorabilis, ne bona scilicet prodigi pereant, ideo extendit effectum suum vbiunque sint bona, vt dicit Bar. in l. cunctos populos, in 6. q. Hoc autem statutum excludens secundogenitos est odiosum, vt dictum est. Ideo non extenditur ad bona alibi sita, per d. l. ex eo. Sed tu circa hoc vide quod dixi in responsione præcedentis obiectionis.

Ad quintam. 31.
 Ad quintum quo dictum est statutum robur sumere ex Iuris & Ciuilibus & Canonici autoritate, non responderet Alex. Sed D. Ioannes Cirierus, ne illum ea re defraudem, dicit hoc verum esse, vt valeat quantum ad territorium statuentium, non etiam quantum ad alia, per c. illa. 12. dist. & quod post Bal. voluit Philip. Fran. in c. 1. col. 5. de constit. quod consuetudines locales quod ad locum ipsum, dicuntur ius commune, quia iure communi confirmantur: quasi dicat, non etiam quod ad loca alia. quæ res amplissime tractatur in d. l. cunctos populos, & etiam in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & in l. de quibus. ff. de iust. & iure.

32. Hactenus Doc. sententias in eam rem recessimus. At in Gallia fermè vtuntur, vt secundum eam opin. quam primo loco posuimus, in successionebus inspiciatur consuetudo & statutum cuiuslibet loci, siue in rem sit, siue in personam, vt videlicet bona Pictauia diuidantur inter hæredes secundum consuetudinem Pictauia: bona Turonia, secundum consuetudinem Turonia, & sic de aliis. Quid autem dicendum sit in casu testati, vide in quæstione seq. & in 54. quæst.

QVADRAGESIMASEPTIMA QVÆSTIO.

1. Qvadragesimoseptimo, quia in quæstione præcedenti locuti sumus in casu intestati, **QVÆRO** quid in casu testati. Verbi gratia, Quis in suo testamento instituit primogenitum in omnibus suis castris, & is habet castra in Gallia, in qua est consuetudo vt primogenitus succedat: & in Lombardia, in qua primogenitus ex iure communi æqualiter succedit: Vtrum ex huiusmodi institutione ipse primogenitus debeat habere castra, quæ sunt in ea prouincia, in qua succedunt liberi æqualiter? Bald. in d. l. cunctos populos, col. 9. vers. sed quæro de effectu. C. de sum. trin. ita distinguit. Aut condidit testamentum de iure communi, puta in præsentia septem testium, & trahitur institutio ad omnia castra. l. ex facto proponebatur. ff. de hæredi. instit. Aut fuit testatus secundum legem Francorum, in præsentia duorum testium. Et tunc, inquit, sunt diuersæ opi. Vera tamen conclusio est, quod cum effectus institutæ causæ suæq; tit. sicut titulus est vniuersalis: ita eius effectus. l. non solum. §. & qui in testamento. l. propter litem. §. vlt. ff. de excu. tut. Licet Iac. But. dixerit esse inspiciendum locum additionis, quod non est verum, quia aditio dependet ex testamento, non à loco. l. Titius. §. Romæ. ff. de excu. tut. Et sic primogenitus institutus habebit omnia castra in vtroq; casu. hæc Bal. quem ad verbum sequitur Iaco. à S. Geor. in tract. feud. char. 3. vers. insuper quæro, quidam Marchio. De quo tamen vide Saly. in d. l. cunctos populos, col. 5. vers. nunc quæro an testamentum.

2. Sed tu interim tamen hæc Bald. declarat, nisi sit statutum aut consuetudo quæ prohibeat ne quis possit testari vltra certam partem suorum bonorum, cuiusmodi multa sunt in Italia & Gallia, quia tunc quatenus ea castra excederent eam partem quæ statuto vel consuetudine præscripta est, rescinditur testamentum: cum nemo possit facere, quin leges aut statuta locum habeant. l. nemo. ff. de leg. 1. Et idem si aliàs etiam cessante statuto, aut consuetudine testamentum esset inofficiosum, quia locus esset tit. de inof. testamen.

QVADRAGESIMOCTAUA QVÆSTIO.

1. Qvadragesimo octauo, in ea quoq; quæ in duabus proximis quæstionibus diximus, procedant in bonis mobilibus. Nam & ex multis consuetudinibus primogeniti soli habent bona mobilia. ea enim erat vetus Pictonum consuetudo. Bal. in l. mercatores. C. de commer. & merc. illud dicit interesse inter bona immobilia & mobilia, quod illa sequuntur suum territorium: hæc verò personam domini. l. de ois; Imperator ibi confiscat bona mobilia subditorum existentia extra territorium ipsius. Quod dictum pro eleganti refert & sequitur Ale. in addi. Bar. in l. j. col. pe. C. de sum. trin. & fid. cathol. & conf. 31. viso titulo, col. 2. vers. pro quo primò allego, lib. 1. quod repetitur con. 111. lib. 4. nisi quod huius initium est, viso themate quæst. & idem Alex. con. 19. circa primum dubium, col. 2. vers. subdo tamen, li. 6. vbi & per hoc dicit quod vbi sunt diuersa locorum statuta, bona mobilia sequuntur personam testatoris. & con. 141. viso statuto, col. vlt. lib. 7. Et Soci. con. 101. viso testamento, col. 2. lib. 1. Iac. à San. Geor. in tract. feud. in verbo, cum mero mixto imperio, col. 4. ver. sed sermo vobis q. & in tract. de ope. col. 6. ver. 3. pro hac parte Io. Roger. Mot. in repet. l. 1. nu. 75. ff. de iudi. & Bartho. Chasse. in Consuet. Burg. tit. de confiscationibus in verbo, & appartient la confiscation col. postremæ editionis 3. ver. aduerte quia Bal. & Matthæ. Affl. in c. 1. §. his consequenter, col. 3. nu. 11. tit. hic finit lex. & in c. 1. in 10. no. col. 1. tit. de pac. tenen. Et idem quoq; voluit Masuer. in tit. de dote. & matri. §. ite cum agitur. Secundum quam sententiam, si vera est, semper esset inspiciendum statutum loci, originis, vel domicilij defuncti, quantum ad successionem bonorum mobilium, & non loci in quo ea existunt, tanquam scilicet personæ inhæreant, non territorio.

2. Verum ipse Bal. sibi contrarius in d. c. 1. in prin. col. 2. in verb. publicentur, de pac. tenen. dicit, quod bona mobilia censentur esse eius territorij, in quo reperiuntur. Ideoque populo siue fisco eius loci confiscantur, per illum tex. quem ad hoc dicit sing. & sequuntur Alua. in §. si verò pacis, col. 2. Mar. Laud. & Card. Alex. vterq; in prin. ille col. 1. ad fi. hic col. 2. eo. tit. ad hoc quoq; dicentes facere, quod habetur in l. forma. §. si verò. ff. de censib. Sequitur item Alex. sibi etiam contrarius in addi. Barto. in l. 1. in princ. ff. de requir. reis. & con. 16. viso titulo quæstionis, in 2. dub. lib. 1. vbi & hoc dicit esse obseruandum in successione, vt videlicet mobilia sequantur statutum loci in quo sunt. & Stephan. Bertrand. conf. 109. etiam si verum esset, lib. 1. & conf. 105. ponitur in facto, nu. 2. lib. 2. Hippo. Mar. conf. 57. Spiritus Sanctus, col. 3. lib. 1. Alber. Bru. in tract. statutorum feminas concernentium, ar. 8. q. 23. & Ludo. Gozad. conf. 49. circa primum col. 2. nu. 4. Miror autem eos omnes vtriusque partis assertores non meminisse Oldr. con. 17. thema tale est, quidam clericus, vbi in re non admodum ab simili multa in vtranque partem allegat, quæ ibi videre poteris.

3. Saly. autem in d. l. cunctos populos, col. 6. ver. & hoc intelligo, loquens etiam in casu successionis, hanc ita sententiam admittit, quando bona sunt in loco, vt ibi perpetuò maneant, non etiam si ad tempus tantum. Et sequitur Alexan. d. conf. 16. col. 2. ver. venio ad secundum, lib. 1. & d. con. 19. col. 3. ver. idem voluit, lib. 6. & d. con. 141. col. vlt. paulò ante fi. lib. 7.

4. Et id quidem verum est. Nam quæ sunt ad tempus in loco, ad alium locum reuocanda, non censentur

Quam opi. seruatur in Gal. lia.

Quid si testamento primogenitus si instituitur, an ei is habebit bona eius loci ubi liberi succedunt æqualiter.

Declaratio dicitur de opin.

Quid si primogenitus debeat habere omnia bona mobilia, & ea sint in diuersis locis diuersorum statutorum. Mobilia sequuntur personam.

Alia opi. Mobilia sequuntur statutum loci in quo sunt.

Si ibi sunt ut perpetuo maneant.

De eadem re.

sentur esse eius loci in quo sunt, sed alterius, ad quem reuocanda sunt. l. ex facto. §. rerum. ff. de hær. instit. vbi Pet. Cy. Bald. Albe. Ang. Imo, & recentiores hoc no. & trahunt ad multas quæstiones, & l. huiusmodi. §. legatum, & ibi Ias. post cæteros, in 2. no. ff. de leg. 1. & l. qui filium, & l. si fundus legatus, & l. si chorus. §. j. & l. qui saltum, & l. seruus qui fundo. ff. de leg. 3. & l. pen. §. cum ita. ff. de aur. & arg. leg. & l. debitor, & ibi Alb. ff. de pig. & l. cum de lanionis. §. Sabinus, & l. prædia. §. i. ff. de fund. instr. & l. quæsitum. §. Papinianus. ff. eo. l. & Seia. §. Pamphilæ, eodem quoque tit. & l. generali. §. vxori. ff. de usufr. lega. & l. fundi. §. Labeo, & ibi Albe. ff. de acti. emp. & l. is qui natus, & ibi Bar. & Alcia. ff. de ver. sign. & l. 1. & 2. C. eo. tit. Et bene facit l. testamento. ff. de ali. & cib. leg. & l. 3. §. non perpetua. ff. de sepulch. vto. & c. ex parte tua, de cle. coniug.

5 **Qui eius sententia** ¶ Et id voluerunt alij multi ex nostris legum interpretibus, scilicet ipse Bal. qui nulli vnquam sententia defuit, con. 341. super primo puncto circa medium, lib. 4. Card. Flor. conf. 51. Titius condidit testamentum in fi. Pet. Anc. con. 155. optimis, col. vlt. Alex. con. 167. visis & ponderatis, col. 2. libr. 7. Bened. Cap. con. 45. punctus testator, col. pen. in 2. dubio & iterum in 4. & con. 159. punctus Bartholomæus, col. 1. Philip. Dec. con. 472. testator legauit, col. 3. ver. venio ad tertium, Steph. Bertr. d. conf. 105. in 1. dubio, lib. 2.

6 **Confirmatio. Que in edificio sunt ut ibi perpetuo manent, censentur esse portio edificij.** ¶ Quæ autem ita sunt in loco quopiã, vt ibi perpetuo maneat, ita censentur coherere loco, vt quodammodo sint immobilia, per not. in l. iubemus, la 2. in princ. C. de sacr. eccl. Et est tex. optimus in d. l. fundi. §. Labeo. ff. de acti. emp. & vend. vbi scribitur, ea esse ædificij quæ perpetui vsus causa sunt in ædificiis: non etiam ea, quæ sunt ad præsens. Sed & est alius bonus tex. in l. cætera. §. item hoc prohibetur, ibi, vt si qua ibi fuerint perpetuo, quasi portio ædium, distrahi non possunt. ff. de legat. 1. Ex quo not. Iac. Are. Bal. & Alex. ibi, in fi. quod domo vendita cedunt emptori ea, quæ ita sunt in ea domo, vt perpetuo maneat, licet non sint affixa. Quod dicit no. ipse Bal. & sequitur etiam Ias. ibi, in §. hoc senatusconsultum, in fi. & in l. beneficium. col. 2. de ff. constit. prin.

7 **Quis iudex est rei mobilis.** ¶ Ex his quoque fit illud, quod huc admodum pertinet, vt cum in actione reali possit reus conueniri coram iudice rei contentiosa, per l. vlt. C. vbi in rem actio. cum simi. Idq; etiam procedit in re mobili, secundum gl. & Doct. in ca. vlt. extrã, de for. compe. Inno. & Compstet. in cap. dilectus, le 2. de rescript. Azo in summa, de for. compe. Franc. Accursi. Oldra. & Saly. in l. vlt. eod. tit. Host. in summa, eiusdem tit. §. 2. ver. item ratione possessionis. Hoc tamen tum demum procedit, si in hoc ea res est ibi posita vt remaneat in eo loco, aliã secus, vt voluerunt Petr. Cyn. Alb. Bar. Io. Fab. Ange. & Pau. Castr. in d. l. vlti. C. vbi in rem actio. per d. l. debitor. ff. de pigno. vbi est text. optimus quod obligans res in aliquo loco existentes, intelligitur eas tantum obligare, quæ ibi sunt, vt perpetuo maneat: quod & ibi not. Bart. & Bald. ex eod. text. Io. Andr. in d. cap. vlti. col. 3. ver. in gloss. ratione possessionis, & ibi quoque Panorm. col. 16. ver. quod ad primum, de foro compe. & in addit. Spec. tit. de com. per. iudi. adit. §. 1. ver. quid si quis, qui est sub ver. 20. Panor. in repet. c. ecclesia sanctæ Mariæ, colum. penult. ver. ex hoc infero, de constit. & Maria. Soci. qui & alia allegat in c. sanè, col. 2. ver. sic. secunda declaratio, de foro compe.

QUADRAGESIMA NONA QUÆSTIO.

1 **Quid autè de nominibus, debitoribus & actionibus.** ¶ Vadragesimononò quæro, & longè maior est dubitatio de nominibus siue debitis & actionibus. Nam & ex multis consuetudinibus Franciæ primogenitus eas accipit ea lege, vt ipse soluat debita hæreditaria. Hæc autem nullo loco circumscribuntur, nec veniunt appellatione bonorum existentium in loco. l. fideicommissum. §. tractatum. ff. de iudi. & l. Caius, in prin. ff. de leg. 2. & l. vxorem. §. legauerat. ff. de leg. 3. & l. si mihi. §. 1. eo. tit. & d. l. cum de lanionis. §. vlt. & d. l. quæsitum. §. Papinianus. ff. de fun. inst. & l. vlt. C. de præscr. long. temp.

2 **Quibus opi. sunt.** ¶ Et id certè not. Bal. in l. 1. post prin. ff. de sta. hom. cum alijs multis concor. à me collectis in repe. l. si vnquam, in verbo, bona, nume. 9. quid autem si quis. C. de reuo. donat. Sed quibus addere potes eundem Bald. conf. 483. qui legat, lib. 4. Alex. d. conf. 31. lib. 1. & Franc. Are. conf. 54. in causa magistri Blasij, col. vlti. Ias. in repe. l. cunctos populos, col. vlt. ver. secundò mouetur. C. de sum. tri. Carol. Rui. con. 155. viso testamento, in fi. lib. 3. Steph. Bertran. conf. 162. visa & sapius reuifa, lib. 1. & con. 186. ponitur in facto quod Titius, in 3. dubio, eo. lib. 1. & conf. 74. ponitur in facto quod pridem, nu. 3. libr. 2. & conf. 167. viso præcepto, colum. 2. num. 5. libr. 4. & Benedic. in cap. Raynutius, in verbo, cætera bona, nu. 8. de testam.

3 **Nomina sunt incorporalia.** ¶ Neque id mirum, vt quæ sint incorporalia. d. l. vlt. de præscr. long. temp. & §. incorporales, Instit. de reb. corpo. & incorp. & ibi gl. & Doct. & in l. seruus. §. seruus. ff. de acq. rer. domi. Propterea ea nec mobilia nec immobilia sunt, vt multis placet, optimis ll. innitentibus, vt omnium (ni fallor) latissime tractaui in tractatu Retractuum, tit. 1. §. 1. gl. 7. in verbo, ou autres choses censées pour immeubles, nu. 1. & multis seq. vsque ad nu. 29. vt ibi videre poteris.

4 **Oci. que licet inspiciendū esse locum originis defuncti.** ¶ Igitur quis locus est hic inspiciendus, cum in nullo loco esse censeantur? Saly. in d. l. cunctos populos, col. 7. ver. sin autem essent iura, loquens, in casu nostro, dicit inspiciendum esse locum originis defuncti: quia licet nomina sint cum extero cõtracta, non tamè dici possunt esse extra territorium, cum locum non occupent, vt diximus: sed cohererent personæ creditorum, veluti eius ossibus affixa, per l. 3. & ibi gl. ff. pro focio. & no. etiam glo. in l. quis ergo casus. ff. de pecul. quæ concord. allegat. Et in concernentibus personam potior est locus originis. l. liberti. §. præscriptio. ff. ad municip. Licet quantum ad administrationem, cura, & exactionem, censendum sit nomē debitorum eius esse loci, in quo

in quo debet fieri ipsa exactio, per l. Titium & Mæuium. §. tutores. ff. de administ. tuto. & l. quæro. ff. de solut.

5 ¶ Hæc Saly. quem ad verbum ferè sequitur Maria. conf. 36. restè & maturè, col. 5. in prin. & Bartho. eius filius conf. 101. repetito conf. 175. viso testamento, col. 2. & Alex. d. conf. 31. col. 3. lib. j. & d. con. 19. col. 2. in fi. lib. 6. & conf. 141. viso statuto, col. vlt. lib. 7. & Barth. Chasse. in commentariis consuetudinum Burgund. quo loco citauimus supra in præcedenti quæstione, nu. vlt. & ante hos omnes Bald. quem tamen nullus memorat, conf. 357. nulla mulier, col. vlti. lib. 3. dum tractat an statutum possit prohibere, ne quis extraneus possit petere dotem maternam consistentem in quantitate, vt ibi plenius videre poteris.

6 ¶ At Lapus alleg. 92. la 1. (nam sunt duæ eiusdem numeri) inci. in primis videndum est, col. vlti. loquens in successione, dicit quod nomina debitorum ad eum locum pertinent, vbi de iure & facto fieri potest exactio, per l. ex facto. §. rerum. ff. de hæred. insti. & d. l. quæro. ff. de solut. Nec obstat, vt subdit, quod nomina non sunt in loco: quia illud verum est circumscriptuè, sed per effectum exactio nis sunt in loco. Et sequitur Ro. in l. si constante. §. vlt. ff. sol. mat. & sequi etiam videtur Alex. con. 16. incip. viso titulo, in fi. lib. j. & Steph. Bertran. conf. 74. ponitur in facto, col. vlt. lib. 2. & conf. 105. eiusdem initij, in 2. dubio, eod. lib. 2. vbi tamen subdubitat. & Alcia. in l. cum stipulamur, in fin. de verb. oblig. & Ant. Rube. con. 136. viso statuto, col. 1. ver. suadetur & secundò.

7 ¶ Alij dicunt inspiciendum esse locum debitoris. In qua sententia fuerunt Pet. Bal. & Ang. in d. l. ex facto. ff. de hære. insti. vbi dicunt quod cum fiscus cuiuslibet territorij occupat bona, quæ in suo cuiusq; territorio habebat, is qui omnia sua bona cõfiscavit, etiã exiget quisq; debitores sui territorij, tanquã sint eiusdem loci, cuius est & debitor. Et ipse Bal. in c. j. col. vlt. extrã de constit. & Pau. Castr. conf. 319. primum dubium, lib. 1. Fran. Are. conf. 10. casus talis est, quidam Titius, col. vlt.

8 ¶ Sed hanc opi. improbat Imol. d. l. ex facto, & Alex. d. con. 31. lib. j. & Iac. à S. Geor. in tract. de Roydis seu operis, col. 4. ver. quæro de nota. quæst. quibus locis respondent iuribus allegatis à Pet. & sequacibus, vt ibi videre poteris, neque enim consilium mihi adducere omnes rationes.

9 ¶ Res hæc admodum obscura est, vt in qua non admodum asseueranter loquuntur Doct. præsertim Soci. d. conf. 101. vbi hanc rem omnium copiosissime differit, & recenset omnes sententias Docto. præter vlti. omnesq; videtur sequi, tametsi sibi aduersantur, vt planè ex iis conspicitur. Ego autè in ea sum sententia, vt si debitum tale est, qualis census est, siue vestigal, aut pensio emphyteutica, & huiusmodi redditus fundales, quos vulgò fonciales vocamus, hi sequuntur locum rei, ob quã debentur, vt qui ei coherant, & eius naturam fortiantur, vt latè diximus & probauimus in tract. Retractuum, tit. 3. §. 32. nu. 79. sed is satis, & §. seq. Nam & ex iis fundi ipsi denominationem accipiunt, vt qui vestigales ob id dicantur, vt etiam diximus in eo tract. tit. j. §. j. gl. 6. nu. 2. nec interim.

10 ¶ Cætera autem debita etiam si ex huiusmodi redditibus generalibus procedant, sequi debent personam creditoris, & secundum statuta sui domicilij regi in successione & cæteris id genus. nam cum nullius loci sint, rationis est, vt sequantur personam ipsius creditoris de cuius successione agitur. Quod si ageretur de re quapiam quæ respiceret personam debitoris, vt in materia retractus, in qua consanguinei debitoris possunt retrahere redditum annuum generalem ab eo venditum, debeatq; emptor suam venditionem insinuare, vt currat tempus ipsis consanguineis, crederem eam insinuationem fieri debere in iurisdictione ipsius debitoris, vt tenuimus in d. tract. Retractuum, tit. j. §. 26. eodèmq; vlt. in gl. 3. de la iurisdiction. nu. 15. quod si nostra, & 2. seq. vbi multa ex iis quæ supra diximus, adscripsimus: quod rarò facimus, sed mihi visum est hic repetere.

QUINQUAGESIMA QUÆSTIO.

1 **Quid si castrum situm sit in loco primogeniturae.** ¶ Vinquagesimò superioribus quæstionibus hanc continenter subiiciendam ducimus. Quia supra diximus ex communi opinione inspiciendum esse cuiusque rei immobilis locum in successione. Quid igitur si castrum aliquod situm est in Pictauiâ, in qua primogenitus ex consuetudine eius loci debet habere duas partes: sed quod in feudum tenetur ab alio castro sito in alia prouincia, in qua primogenitus non tantam habet portionem, aut etiam filij succedunt æqualiter. Cuius loci statutum inspiciendum est, an castri quod in successione est, an alterius à quo in feudum tenetur? De qua re nos latè diximus in dicto tract. Retractuum, in eadem gl. quam nuper citauimus, nu. 20. quid autem si res vendita, & 7. seq. Ex quibus satis intelliges quid hic dicendum sit.

2 ¶ Et vt breuiter dicam, ego in ea sum sententia, vt locus castri hæreditarij, sit inspiciendus, secutus sententiam Io. Fab. in l. cunctos populos, col. 7. in paruis, ver. si quis. C. de sum. trin. vt qui hæc opi. posteriorem posuit, quam ideò sequi ipse videtur, vt dicit gl. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad S. C. Trebel. & est bonus tex. in l. si idem. §. vlt. & ibi Bald. Ang. & recentiores qui concor. adducunt. ff. de iurisd. om. iud. Sed vide tamen omnia quæ scripsimus in d. tract. Retractuum, vbi supra.

QUINQUAGESIMA PRIMÆ QUÆSTIO.

1 **Quid si castrum situm sit in loco primogeniturae.** ¶ Vinquagesimoprimum quæro, an conferendum sit cæteris fratribus, quod ad primogenitum peruenit iure primogeniturae. Quæ res minime dubia est, quando superuacuum omnino esset atq; illusorium ius ipsum primogeniturae, si fratribus esset conferendum. Nec quæstionem hanc hoc loco apposuissim, nisi Bal. inter primos legum interpretes ab omnibus semper meritò annumeratus, eam his attigisset, veluti non contemnendam. Nam in repet. l. cunctos populos, col. 8. ver. venio ad secundum. C. de sum. tri. dicit quod non est conferendum, quod obunct primogenitus ex statuto

Qui sunt eius opin.

Alia opi. inspiciendum locum in quo exactio fieri potest.

Alij, inspiciendum locum debitoris.

Qui illam res probant.

Authoris opi. quantum ad debita realia siue fundalia.

Quid si castrum situm sit in loco primogeniturae, sed tenetur in feudum ab alio castro sito in loco ubi nulla est prima genitura, vel è contrario.

Authoris sententia.

An conferendum sit fratribus quod iure primogeniturae ad primogenitum pertinet.

Qui eius sententia

Confirmatio. Que in edificio sunt ut ibi perpetuo manent, censentur esse portio edificij.

Quis iudex est rei mobilis.

Quid autè de nominibus, debitoribus & actionibus.

Quibus opi. sunt.

Nomina sunt incorporalia. Nec mobilia sunt aut immobilia. Oci. que licet inspiciendū esse locum originis defuncti.

vel consuetudine. quia istud est proprium lucrum ex eadem causa dependens. Sed & hoc quoque voluit in auth. ex testamento. col. vlt. versu. 18. C. de collat. vbi rationem reddit, quoniam huiusmodi ius ea forma defertur, vt non diuidatur. nec enim recipit separationem, vnde conferri impossibile est, arg. l. quaedam mulier. ff. famil. hercif. & l. Carmelia pia. ff. de iure patro.

De eadem re.

¶ Nec fuit Bal. solus in hac opi. nam eum sequitur Ro. in d. auth. ex testamento, de eadem re. col. vlt. versu. item in quantum dicit quod iura, & Floria. in l. quæ pater, col. 4. versu. item quid de his. ff. fami. herci. & Panor. conf. 12. casus talis est, magnificus, col. 3. versu. sed est dubium, lib. j. Marti. Laud. in tract. de primogenitura, col. 9. versu. quæro an ius primogenituræ. Et Franc. Cur. Senior conf. 69. dominus Ioannes, col. 12. versu. quarto modo diuiduntur. Et dominus Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, le j. nu. 144. de testa.

Limitatio primo vbi opi.

¶ Id quod tamen limitat Marti. Laud. vbi supra, esse verum, nisi pater propria pecunia emerit feudum, in quo est huiusmodi ius primogenituræ. Nam tunc etiam si sit indiuisibile, debetur pretium, secundum Andr. Iser. in c. j. præterea ducatus, tit. de prohib. feud. ali. per Fede. per l. omnimodo. §. vlt. C. de inof. testam. iuncta l. illam. C. de colla. Ipsum And. omnino vide hæc rem in vtranque partem latè tractantem.

¶ Tu autem ad hanc quæstionem vide quæ scripsimus in §. quæst. in qua tractauimus, an in his quæ iure primogenituræ obueniunt, debeat legitima cæteris fratribus, & quæ item dicemus infra in §. quæst. vbi tracto, an secundogenitus exclusus possit petere legitimam. nam si non possit, nec ei quoque conferendum est, vt no. Bal. Pau. Cast. Alex. & recentiores in l. emancipati. C. de collat.

QVINQVAGESIMASECVNDA QVÆSTIO

An secundogenitus qui habet partem in Baronia sit cõsentendus & appellandus Baro ut primogenitus. De eadem re.

¶ Vinquagesimosecundò quæro, Baro decessit relicto primogenito, & altero, & nulla alia bona reliquit præter Baroniam: ita quod primogenitus ex multis consuetudinibus Franciæ habet castrum, & duas vel alias partes Baroniarum, secundogenitus reliquam partem: an & hic consentendus est & appellandus Baro, sicuti primogenitus videtur quod sic, ar. c. i. tit. quis dica. Dux. Comes, March. vbi capitaneus dicitur qui à principe de plebe aliqua vel plebis parte est inuestitus. Ergo in simili videtur satis esse obtinere partem Baroniarum, vt Baro quis appelletur.

¶ Contra videtur illum tantum dici & reputari Baronem, qui caput Baroniarum obtin. ar. l. peculium, §. quadrigæ. ff. de leg. 2. & l. cum quidam, & l. quæstiu. si quis. ff. de fun. instr. & l. si tu aliquam. in princ. de offi. Procon. & l. qui cõmeatus §. arma. ff. de re milit. & quod in simili dicitur in l. cum diuersis. ff. de relig. & sump. fune. Et ita expressè in casu nostro hanc vltimam partem tenuit Io. Plat. in l. 2. col. vlt. versu. item ibi aliquid. C. vt digni. ord. ser. lib. 2. Et ante eum quoque voluerunt Bal. & Alber. quos non citat, scilicet ille conf. 275. quod pro regula. col. 2. versu. & ad euidentiã, lib. 2. Hic in suo indice, in verbo, feudum, versu. item quæro pulchram & subtilem, col. eiusdem versu. 2. ibi, illa nim. Tamen, vt audio, contrarium sæpius fuit decisum in nostro Senatu Parisiensi. Et vide hæc quæ diximus supra in 4. q. nu. 49. verum illud, & nu. 52. decimò limita, & seq.

QVINQVAGESIMATERTIA QVÆSTIO

Si primogenitus qui ex statuto habet integram hereditatem instituat heredes solus. Ius succedendi & ius rumpendi testamentum sunt diuersa. vide nu. 13. Interest habere ius rumpendi non succedendi.

¶ Vinquagesimotertiò quæro stante statuto aut consuetudine, quæ ad assem integrum admittit primogenitum, vt in multis locis sunt statuta aut consuetudines eiusmodi, Si pater testamento instituit ipsum primogenitum cæteris filiis præteritis, poteruntne isti rumpere aut nullum dicere testamentum, ex capite præteritis in patria (vt more nostro iuris scripti, iuxta l. j. ff. de iniust. testa. & l. inter cætera. ff. de lib. & posth. cum sim.

¶ Et primò quidem videtur, quod potest, multis rationibus. Prima quia sunt duo iura diuersa, ius succedendi, & ius rumpendi testamentum. quod hinc apparet, quod filius præteritus ipso iure rumpit testamentum, etiam antequam succedere possit. atque etiam si viuo testatore decedat. l. filius qui in potestate. ff. de lib. & posth. Ideò licet testamentum remoueat vnum, tamè alterum non videtur remouere, ab illo penitus separabile. l. si domus. ff. de ser. vr. præd.

¶ 2. Ratio, quia interest nostram habere ius rumpendi, etiam si successuri non sumus, pater in filio ex hæredario, qui post paratam querelam potest renuntiare hæreditati. l. quemadmodum, & l. qui de inofficio. ff. de inof. testa. Sed & ex alio capite interest, quia beneficium rumpendi poterit esse venale. l. filium. §. erit ergo. ff. de bo. pos. cont. tab. Item quia satis lucratur, qui suæ voluntati satisfacit atque iniuriæ, glof. in l. pen. & ibi Bar. Bal. & Ang. qui dicunt no. ff. de cond. ob cau. cum aliis multis conc. à me adductis in trac. Retractuum. tit. j. in præfatione, nu. 25. ideòque cum ipse. Et fortè is cui locum facit secundogenitus, non acceptabit hæreditatem, vel non poterit adire, vel non adibit, vt oportet, ar. l. posthumus à primo. ff. de lib. & posthu.

Rumpit in totum etiam qui in totum non succedit 4. ratio. Quæ via electa est, sola patere debet.

¶ 3. Ratio, Quis in totum rumpit, licet in totum non succedat. l. i. in fi. ff. si tab. testa. Ergo argumento illo, de parte ad totum, rumpit: etiam si omnino non succedat. l. quæ de tota, in prin. ff. de rei vèd. cum simi. Quarta ratio, vt hanc cum præcedente iungam, quis aperit edictum alteri, qui sibi non proficit. l. si post mortem. §. vlt. ff. de bono. poss. cont. tab.

¶ 5. Ratio, potuit pater vti prouisione statuti vel consuetudinis excludentis secundogenitum, moriendo intestatus. Si igitur aliam viam elegit, scilicet causam testati, hæc sibi sola pateat. l. mulier. §. vlt. ff. quod met. caus. Et hac quoque vtratur cum sua causa & natura, quæ huiusmodi est, vt filius instituat, aut ex hæredetur. l. inter cætera. ff. de libe. & posth. Alioquin imputer sibi, qui pro nouo

statuti beneficio vetus elegerit testandi, & ita instituendi ex hæredandiq; grauamen. l. vlt. §. si autem hoc aliquis. ff. de iure delib.

¶ 6. Ratio, dominium rerum paternarum continuatur in secundogenitum, pro portione hæreditaria, idq; etiam de iure communi, & ante id statutum, nisi ex hæredetur. l. in suis. ff. de lib. & posth. Ergo institutus non potest effici dominus eius portionis, quæ ad secundogenitum debet pertinere de iure communi, nisi is ex hæredetur, siue extra hæreditatem ponatur: cum duo in solidum domini esse non possint. l. si vt certo. §. si duobus. ff. commod. & l. 3. §. ex contrario. ff. de acq. pos. & c. inter dilectos, de fid. instr. Igitur videtur ratione impossibilitatis huiusmodi testamentum vitari.

Correctoria non extenduntur per maiorem rationem.

¶ 7. Ratio, exclusio facta à statuto exorbitante, eodemq; omnino correctorio iuris communis in causa intestati, non debet extèdi ad causam testati, etiã si esset eadè aut maior ratio. gl. in auth. quas actiones. C. de sacro. eccle. & alia gl. in c. fidei, in verbo, inquisitionis, de hæreti. l. 6. cum aliis multis cõcor. collectis à recentioribus in d. auth. quas actiones. Præsertim cum semper aliàs statutu loquens de causa intestati, nihil censetur mutare de causa testati, per no. per gl. in l. Gallus. §. & quid si tantum, in verbo, emancipatus. ff. de lib. & posth. & in l. si emancipati, in verbo, nec vllum testamentum. C. de collat. cum si. Nam diuersæ sunt causæ testati & intestati. l. quandiu potest. ff. de acq. hæ. Hincq; exclusus ab intestato, non censetur exclusus ex testamento. §. emancipati, Instit. de ex hæ. lib. & no. omnes in l. vlt. C. de pact. & in c. quanuis, eo. tit. lib. 6. Et generale est, vt cum alicui ius aliquod competit duplici iure, si vni renuntiet, vel ab eo aliter excludatur, non censetur propterea exclusus ab alio. l. si seruo meo. ff. de leg. j. & l. Aurelius. §. vlt. ff. de aur. & arg. lega. & l. & an eadem, & ibi not. ff. de excep. rei iudi. Nam & ex separatis non fit illatio. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poss. & l. duobus. ff. de testa. tutel. & c. quod translationem, de offi. deleg.

¶ 8. Ratio, non valè id argumentum: non potest quis succedere, ergo non potest contratabulare: quia datur instantia in cõtrarium, in l. non putauit. §. in adoptionem datos. ff. de bono. pos. cõtr. tab. & d. l. filium. §. videamus, eod. tit. Ex quo consequens illud fit, vt licet secundogenitus non succedat ab intestato, vt qui excludatur à statuto, non tamen sequitur quin possit testamentum, in quo præteritus est, cõtratabulare. Et maximè quia exclusus à successione, intelligitur ab intestato: cum verbum successione comprehendat tantum causam intestati, vt no. in l. 3. §. de illo ff. pro socio, & probatur in l. quædam. §. is autem. ff. de eden.

Qui non succedit non impeditur cõtratabulare. vide n. 12.

Verbum successione.

¶ 9. Iste secundogenitus solum excluditur ab intestato tempore successione, cum statutum dicat quod ab intestato non succedat. nam qualitas adiuncta verbo, secundum tempus illius intelligitur. l. Titius, & ibi Bar. ff. de vul. & pup. Et iste exclusus videtur solum tempore delatæ successione. Sed in vita patris, cum ipse fecit testamentum nondum delata hæreditate, non erat exclusus. Idè cum fuerit præteritus, testamentum videtur fuisse nullum, per d. l. inter cætera. ff. de lib. & posth. & §. j. Instit. de ex hæ. lib. Et istam rationem in simili quæstione affert Fran. Are. in c. quod clericis, de fore cõpe.

Alia ratio.

¶ Deniq; in simili casu, videlicet stante statuto, quod masculus repellat fœminam dotatam. Si filia præteratur in testamento, potest contratabulare testamentum iure Prætorio, licet non possit dicere nullum iure Ciuili, vt post Iac. Bu. voluit Bal. in l. si emancipati, col. 2. in §. oppo. C. de colla. & Angel. in l. filia dotem, in lec. Flor. C. eo. & Pau. Ca. in l. certum. C. vnde legi. & Ro. con. 179. amplissime doctor, col. 2. versu. secundò principaliter respondetur, & Barthol. Cepol. cautela 168. scire debes, & Io. Camp. in tract. statutorum exclu. fœminas à succes. q. 53. incip. statuto prædicto. Nam & aliàs qui non potest de iure Ciuili succedere ab intestato, & ita nec dicere nullum testamentum, potest tamen contratabulare de iure Prætorio, vt patet ex eo quod scribit Bar. de nepotè ex filio emancipato, in l. j. in prin. col. 2. ff. de coniun. cum eman. libe.

Filia exclusa à statuto si præteratur, potest cõtratabulare testamentum. vide infra nu. 22.

¶ 11. Contrarium tamen in casu statuti, vel consuetudinis deferentis integram hæreditatem primogenito, cæteris omnino exclusis, voluit author non contèndendus Card. Alex. Præpositus vulgò dictus, in repe. c. per venerabilem. §. quod autè, col. 55. extrà qui fili. sunt leg. prout cum allegat (neque enim apud illum in meo codice reperit) & sequitur alter primæ classis nostrorum Gallicorum scriptorum Gul. Bened. in copiosissima illa rep. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, le j. (sunt enim duæ gl. super illis verbis) nu. 143. cuius id initium est decimo octauò limitabitis, extrà de testa.

Qui contrariè tenuerit in spē cie primogenituræ.

¶ Quæ sententia probabilior est, quoniam qui ab intestato non succedit, nullo modo potest testamentum impugnare, nec iure quidem Ciuili, nec Prætorio. l. non est ambigendum, ver. vbi cunque lex. ff. de bo. pos. tit. generali, & l. j. post prin. §. vocatur, & §. pe. & ibi Bar. in 4. q. & l. si in adoptione, & l. illud. §. 1. & l. si post mortem. §. liberi. ff. de bo. pos. cont. tab. & l. posthumus, in prin. & iterum §. si quis ex his, & ibi Bal. Ange. & alij. ff. de inof. testa. & l. si necem. §. si deportatus. ff. de bo. libe. & l. 2. §. vlt. ff. ad §. C. Tertul. & l. si quis filio ex hæredato, in princ. ff. de iniust. rup. & irri. testa. & l. maximum vitium, in prin. C. de lib. præ. & in §. item adoptiuos, Instit. de hæ. quæ ab inte. defer. & no. ab omnibus propemodum in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. & per Bal. in l. vlt. C. de lib. præ. & Alex. con. 57. in casu præmissio, col. 2. versu. restat videre, lib. 4.

Qui ab intestato non succedit non impugnat testamentum.

¶ Ista enim sunt connexa, scilicet ius succedendi, & ius rumpendi: & connexè se habent in actu & priuatione. l. suus. C. de repud. hæ. & l. si post mortem. §. liberi. ff. de bo. pos. cont. tab. & ar. l. si ita. §. regula. ff. de lib. & posth. Hinc videmus quod si filius emancipatus instituat suo nepote præterito, non poterit huiusmodi nepos rumpere testamentum autum, quia non succedit ab intestato. sc. cum

Iura succedendi & rumpendi testamētū connexa.

dum Bar. & Bal. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. Nec id mirum, quia qui remouetur ab effectu, æquè & ab eo remouetur, per quod ad effectum peruenitur. l. quod dictum. ff. de pactis. & l. 3. §. vtrum. ff. de mino. & l. oratio. ff. de sponsal. vbi gl. adducit alios tex. concord.

14 **Legitima non debetur ei qui nullam partem habet ab intestato.**
 ¶ Secunda ratio, qui nullam partem est habiturus ab intestato, non dicitur ei legitima deberi. est enim legitima quota eius portio, quod quis habiturus est ab intestato. l. cum quæritur, & l. parentibus, & l. cum nuper. C. de inof. test. & ca. Raynutius de testa. Sed is demum potest rumpere, cui legitima competit: & contra. l. si quis filium, & l. omnimodo, & d. l. cum quæritur, & l. fratris, & l. fratres. C. de inof. test. & d. l. posthumus. §. si quis ex his. & ibi Bal. & Ang. ff. eo. tit. & l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. eod. tit. in ratione ipsius. Igitur cum secundogenitus nullam sit partem habiturus, nec propterea ei debeatur legitima: consequens est, vt non possit rumpere.

15 **A statuto exclusus censetur extraneus.**
 ¶ 3. Ratio, iste secundogenitus à statuto exclusus, est instar extranei, definitq; esse suus, vt in simili dicit Bart. in l. sciendum, per illum text. ff. de suis & legi. & Imol. in l. ventre, & ibi quoq; Ro. qui id dicit sing. col. 3. ver. vlt. & secundò. ff. de acq. hæc. & in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. ff. ad Trebel. cum infinitis concor. Extraneus autem non rumpit testamentum, sed tantum suus, vel qui iura suitatis obtinet. l. si quis filio, & l. posthumorum. ff. de lib. & posth. Nam & in hunc tantum dicitur continuari dominium, iuxta l. in suis. ff. de lib. & posth. vt ibi dicit Bart.

16 **Paria sunt non extare & non succedere.**
 ¶ 4. Ratio, qui non succedit ex statuto vel aliàs, æquiparatur ei qui non est in rerum natura. Paria enim sunt filios non extare, aut extare, & non succedere. l. pater filium, & ibi gl. ff. de inof. testa. & l. 2. §. sed si sunt sui, & ibi no. Bar. ff. ad S. C. Tertul. & l. 1. §. vlt. cum l. seq. & ibi etiam Barto. ff. de bono. pos. cont. tab. & iterum l. si post mortem. §. liberi, & ibi Dy. in addi. eo. tit. & l. 1. §. si pater emancipatus, & §. sed & si patruus, ibi, pro mortuo habetur, rursusq; §. si pater in potestate, & ibi quoq; Bart. ff. de coniun. cum eman. libe. & l. si necem. §. si deportatus, & iterum l. & si ex modica. ff. de bon. liber. & no. Guil. Cu. & Bal. in auth. nouissima. C. de inof. testa. Bald. in l. maximum vitium, col. pen. ver. sic. item quæro nunquid. C. de libe. præteri. & in l. in substitutione, per illum text. ff. de vulg. & pupil. & Doct. frequentissimè. Qui autem non extat non potest rumpere, ergo nec qui non succedit.

17 **Lex nihil frustra facit.**
 ¶ 5. Ratio, quid prodesset secundogenito rumpere testamentum, cum id faciendo deueniretur ad causam intestati, quæ nihil commodi ei afferre posset: cum ab intestato exclusus sit? Lex autem nihil frustra fieri vult. l. non agendum. §. vlti. & ibi gl. vlti. ff. de proc. & l. quibus idem. ff. de verb. oblig. & dicemus latè in commentariis consuetudinum Pictauicarum tit. 2. §. 9. in gl. 2. in 6. q. & latius in nostro tract. cui titulus est, Nihil frustra. Nam & hinc diximus eum tantum rumpere, qui sibi locum facit. l. nam & si sub conditione. §. rumpendo, & §. sed si à primo. ff. de iniust. testa. & d. l. si post mortem, §. liberi. ff. de bon. pos. cont. tab. Et id generale est, vt quis non admittatur ad id quod alteri nocet & sibi non prodest. l. qui vias. ff. de dam. infect. & l. 1. ff. de aqua plu. arcen. & cap. cum ecclesia Vulterana, extrà de elect.

18 **Responso ad contrarian.**
 ¶ Quod si quis quantum ad hanc rationem pertinet, obiiciat d. l. si filius qui in potestate. ff. de lib. & posth. vbi testamentum secundum, in quo filius est præteritus, est nullum: licet non profit filio, sed instituto hæredi in primo testamento. Sciatur eam l. debere intelligi, quando filius erat in primo testamento institutus: quod si erat exhæredatus, tunc locus est l. si ex duobus. §. si prius. ff. de bon. pos. cont. tab. quæ dicit tunc valere secundum, vt tollat primum, & sic filius contratabulet secundum. Vel si in primo filius fuerit exhæredatus, secundum in quo fuit præteritus, erit nullum, quia ipsius filij interest, vt si instituti in primo non adeant hæreditatem, ad ipsum deuoluatur ab intestato, quod non esset si valeret. Quæ ratio probatur in l. si posthumus à primo, in prin. ff. de lib. & posth. Sed in casu nostro nihil omnino interesse potest secundogeniti, cum non sit habiturus, sed alius.

19 **Non est melior conditio eius qui uenit contra uoluntatem defuncti quam qui non uenit.**
 ¶ 6. Ratio, quia si verum esset, vt qui non succederet ab intestato, posset rumpere testamentum, esset melioris conditionis qui ueniret contra uoluntatem defuncti, quam qui non ueniret, contra nota in l. vlt. C. de lib. præteri. Et aliàs semper videmus, uoluntatem testatoris in omnibus dominari, camq; imprimis spectandam seruandamq; esse. l. ex facto proponebatur. §. rerum. ff. de condi. & demon. cuius hæc uerba sunt, & facit quidem totum uoluntas defuncti. & l. in conditionibus primum, ff. de condi. & demon. vbi scribitur, uoluntatem primum locum obtinere, cum aliis multis si. à me congestis in repe. l. si vnquam, in verbo, libertis, nu. 42. sed non solum. C. de reuo. donati.

¶ 7. Eaq; postrema ratio, Ideò præteritus rumpit testamentum, quia testator ei facit iniuriam, nec iuris solennitatem obseruat. d. l. Gallus. §. in omnibus, & d. l. inter cætera. ff. de lib. & posth. & l. vlt. ff. de posth. hæc. inst. & no. Bar. in l. cum ex filio. ff. de vul. & pup. Sed quantum ad primū pertinet, iste testator nullam facit iniuriam filio, cui nihil aufert ex eo quod sibi debetur ab intestato, quippe cui nihil debetur. Nec est quod imputet patri ob id solum quod intestatus non decessit. l. posthumus, in prin. ff. de inof. testa. Nam quod ad eum attinet, pater liberas ædes habet, vt utar uerbis iuriconsulti in l. lpei corpus §. competit. ff. si seruit. vend. Ergo potest & ipse liberè testari, ar. l. vlt. C. de bon. lib.

21 **Qui incognitus est eius mentione fieri non necesse est in testamento.**
 ¶ Quantum ad secundum, quod de iuris obseruantia dictum est. Cum iste secundogenitus filius sit incognitus à Iure Ciuili suæ ciuitatis, de eo mentionem fieri minimè necesse est, sicuti nec olim de emancipatis, cum essent incogniti ex legibus XI l. tabul. Et ideò Prætoris peculiari auxilio eguerunt. l. certum. C. unde legit. Quod quidem Prætoris auxilium in hoc casu non reperitur, nec ad alium casum illud extendendum est, vt in simili dicit Bart. in l. Titia. §. Imperator, col. vlti. ver. quæro pone filij. ff. de leg. 2. & diximus plenius in d. repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 161.

nec

nec huic rei. C. de reuo. donat. Nam & regulariter remedium contratabulandi iure prætorio illis tantum datur, qui nullum possunt dicere, si non sunt emancipati, nec aliàs capitis diminutio eis obfaret. l. 1. in r. respon. ff. de bono. pos. contra tab. Ideò illam deci. Bar. de nepote ex filio emancipato in d. l. ff. de coniun. cū eman. libe. à nobis relata supra nu. 10. reprehendit Imo. Raph. Co. & Alex. in l. vlt. ff. de lib. & posth. & Fran. Aret. con. 160. longa, in 11. dubio. Iaf. in d. l. filia. C. de colla. Igitur, vt concludam, cum nec Ius Ciuile, nec Prætorium patrocinetur huic secundogenito excluso, nullo etiam modo potest rumpere, vel nullum dicere testamentum.

22 **Ideòque stante statuto, de quo supra in priori parte diximus, uidelicet quod filia dotata non succedat, si filia dotata præteratur, nullo pacto potest impugnare testamentum ex capite præteritionis, quicquid illi uoluerint, quos supra in ea parte num. 10. citauimus, ex communi scribentium sententia, scilicet Bar. in d. l. vlt. col. pe. ver. quid si ista filia. ff. ad S. C. Tertul. & in d. l. 1. §. si pater in potestate, ver. ex hoc concedo. ff. de coniun. cum eman. liber. & in l. 1. §. qui habebat, in 4. q. ff. de bono. pos. cont. tab. & conf. 20. factum sic se habet, quidam dominus, col. 1. si tamen id con. est ipsius Bart. & conf. 37. quidam Cola, col. 2. & con. 44. super prædictis, in prin. Alber. in 2. parte statutorū, q. 104. ex eodem themate. Signo. Homo. con. 153. q. talis est, vtrum, ad si. & con. 250. super dubiis, col. 3. ver. his uisus, & conf. 256. in quæstione transmissa, in prin. Bal. qui se dicit ita consuluisse, Ang. Pau. Ca. sibi contrarij, Imo. Alex. qui hanc dicit esse cōmunem. Fran. Are. Soci. qui ab ea dicit non recedendū & iudicando & consulendo, Iaf. & alij recentiores in d. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. Bal. & Ange. in d. l. posthumus. §. si quis ex his. ff. de inof. testam. Bald. Imol. Raph. & Pau. Ca. in l. si quis posthumus. §. 1. ff. de lib. & posth. Bal. in l. maximum vitium, col. pe. ver. ext. quæritur. C. de lib. præteri. & in l. si auus. C. eo. tit. & in l. lege XI l. tabularum. C. de legi. hæc. & in l. cum lege. C. de epi. & cleri. & in l. si defunctus, col. vlt. C. de suis & legit. & in c. 1. §. 1. tit. epif. vel abba. & con. 68. proponitur quod pater, lib. 1. & con. seq. in 1. dubio, eo. lib. 1. & con. 407. statuto ciuitatis, col. 2. libr. 2. & conf. 34. quæritur vtrum filia, lib. 3. & con. 36. proponitur quod dominus, in 1. dubio, eo. lib. 3. & con. 215. uerba legis, circa medium, eo. lib. 3. & con. 328. cum in causa, in 1. dubio, eo. lib. 3. & con. 95. cōsiderandum est, ver. & hoc est uerum, lib. 5. Iac. Solanus inter con. illius con. 329. circa primum dubium, lib. 3. Pet. Iac. tit. de cond. ex lege, omnimodo ætu. ex test. col. 3. ver. sed quid erit si filius, Ang. in l. Papinianus. §. si quis mortis, ver. vltimò allegatur. ff. de inof. test. & con. 99. uiso themate, col. 1. & con. 136. in quæstione uertente, in fi. Imol. in l. si ita quis promiserit. §. ea lege. & Fran. Are. col. 4. ver. dicit etiam not. hic. ff. de verb. oblig. Pet. Anc. con. 26. in quæstione, in prin. Fulgo. Pau. Ca. Alex. Cor. Iafon. & Phil. Dec. in d. l. filia dotem, de colla. Raph. Co. in repe. d. l. si filius qui in potestate, col. 18. ff. de lib. & posth. & con. 16. casus talis est. A. decessit, col. 2. & con. 89. derisorium est. in 2. dubio, & con. 127. Mengus in testamento. Pau. Ca. in auth. ex causa, col. 5. ver. & prædicta inducuntur. C. de libe. præteri. & conf. 196. in puncto quæritur, col. 1. ver. secunda quia & si in nullo, & iterum col. 3. ver. præterea filia, lib. 1. & con. 213. si dicta domina, eo. lib. 1. vbi ita dicit se sapius consuluisse, & ab aliis consultum uidisse. & con. 289. in facto præfenti, col. vlt. ver. sed respondetur, eo. lib. 1. & con. 286. quoniam fundamentum, col. 2. ver. restat nunc expedire, eo. lib. 1. & con. 323. super primo puncto, quo quæritur an testamentum, col. 2. ver. breuiter super isto passu, eod. lib. 1. & con. 6. super eo de quo quæritur, in princip. lib. 2. & conf. 27. dicendum est dictam hæreditatem, in fi. eod. lib. 2. & con. 67. in casu præfenti post princ. eod. lib. 2. & con. 146. uiso puncto, col. 2. eod. lib. 2. & con. 15. primò uidentum est, in princip. eod. lib. 2. & conf. 274. præsupposita ualiditate, eod. lib. 2. & con. 280. præsupposito statuto, columna 3. eo. lib. 2. Rom. sibi etiam contrarij, in l. vt liberis. C. de colla. & conf. 13. idem uidetur mihi, in prin. Steph. Phede. in lib. de legum interpretatione, parte prima, col. 3. ver. hinc dicitur quod si filia. Per. Ferr. in forma libel. quo petit. hæc. ex testa. in gl. ac etiam realiter, col. 3. ver. sed circa hæc quæritur. Alex. conf. 47. abunde, col. 3. ver. ideò totum. lib. 2. & con. 68. circa præmissam, col. vlt. ver. ergo sequitur. lib. 4. & con. 19. circa primum, col. 2. lib. 6. & con. 125. quoniam abunde, col. 1. eod. lib. 6. & con. 108. uisus & ponderatis, col. 1. ver. hoc præsupposito, lib. 7. Collegium Padua. inter con. ciuiliū causarum, Cepol. con. 53. in nomine, & c. nos doctores, col. 2. vbi dicunt hanc esse communem opin. Ang. Are. in §. ita demum, circa medium, Inst. de hæc. quæ ab inte. defer. & in §. sed ea omnia, in pen. no. eod. titu. Bened. Capra. con. 64. uiso & considerato, in 1. dubio, & con. 84. & si uiso, col. 1. & con. 106. punctus cum prout in facto, col. 2. Franc. Are. d. con. 160. longa. in 11. dubio, vbi id dicit obtinere in practica Barb. con. 50. illud afferam, col. 10. libr. 3. & con. 54. illud in medium, col. 6. & multis seq. eod. lib. 3. Maria. Soci. conf. 36. rectè ac maturè, colum. penult. ver. quartò probatur, vbi etiam id dicit consuluisse Ioann. Pagli. Franc. Ramp. Flori. à S. Petro, & alios celeberrimos iuris Doct. & Barpr. Socin. eius filius conf. 150. & nos introducere, col. 3. ver. præterea ille admittitur, & alibi sæpe in eodem conf. lib. 1. & con. 82. in causa uertente, col. lib. 1. Corn. conf. 150. hanc quæstionem, col. 3. ver. quod exclusus, lib. 1. & con. 316. quò ad primum, col. 1. eo. lib. 1. & con. 1. col. pen. ver. & maximè, li. 2. & con. 48. de pluribus, col. 1. ver. & si aliquis, eo. li. 2. & con. 107. in hac consulatione, col. 2. ver. ramentum concludendum, & seq. eo. lib. 2. & con. 116. difficultas, col. 1. ver. quia licet, eo. lib. 2. con. 40. circa hanc, col. 3. ver. uerum quia extat, li. 3. & con. 85. plura dubia, col. 5. eo. li. 3. & con. 291. uidetur prima facie, col. 3. lib. 4. Lauren. à Pala. in tract. statutorum foeminas repellentium, col. 6. ver. & quoniam dixi supra. Guid. Pap. deci. Delph. 295. an filius. & Deci. 598. item quod non est necesse. Geor. Na. in rep. cap. quanuis, col. 3. & iterum, col. 66. ver. quartò quæro, & seq. de pactis, li. 6. Iaf. in authen. nouissima,**

Filiam exclusam à statuto, præteritam non impugnare testamentum.

col.vlt.de inof.testa.& in l.non licet,col.pen. verf.6.limita.C.de lib.præter.Philip. Deci.conf.105,di-
uino,in princ.& conf.264.reuocatur,col.3.& conf.505.copiosè,col.1.Laurus de Pala.in tract.foemi-
narum exclusarum à successione,col.6.verf.& quoniam dixi.Steph.Bertran.conf.367.Christi, &c.
viso.consultationis themate,ante fi.lib.1.& conf.299.supposito statuto, in prin.vbi & hanc dicit esse
communem opin.Lance.Poli.in repet.l.filium quem, char.13.col.4.verf.at iuxta prædicta.C.famil.
hercif.Bene. in repe.c.Raynutius,in verbo,duas habens filias, nu.178.& iterum nu.261.And.Alcia.
lib.Paradox.3.c.11.fi statuto municipali.Ant.Rub.conf.122.præsupponitur,col.1.& conf.156.circa pri-
mum,col.2.nu.4.& Matth.Affl.deci.Neapol.158.dicit constitutio,vbi ita dicit fuisse decisum com-
muni omnium suffragio.

23 **Limitatio, cū secundogenitus ad tempus excluditur.**
¶ Sed hoc limitabis primò, procedere quando secundogenitus simpliciter esset exclusus, puta quia
statutum omnia defert primogenito, excluso secundogenito.Secus si ad tempus, quia videlicet ex-
cludit secundogenitum viuentem primogenito, aut donec siue quousq; viuut primogenitus.Nam tūc
licet non possit secundogenitus cōqueri, dum viuut primogenitus:tamen si moriatur sine liberis, vi-
detur, q; possit testamentum impugnare, ex capite præteritionis.Nam statutū replendo secundogeni-
tum,quandiu viuut primogenitus,post illud tēpus cēfetur illū admittere.l.imperator,& ibi Pau.Ca.
ff.de postu.& l.fi vnus.§.si cum reo.ff.de pac.cum multis fi.à me collectis in tract.Retractū. §.2.gl.
2.à tel tempus nu.46.nā & è diuerso,iūctis 2.præced.Si igitur hodie admittitur, debet & hodie posse
vt præteritus rūpere testamentū.l.illud.§.1.ff.de bo.pof.cont.tab.Nam ex quo exclusio est tēporalis
à successione ab intestato,similiter est temporalis à successione contra testamentum,cū exclu-
sio ab intestato trahatur ad exclusionem contra testamentum, vt supra diximus post prin.huius q.

24 **Idem in filia ad tempus excludit.**
¶ Ideòq; & in simili statuto repellente filiam dotatam, quandiu viuut masculus, voluerunt plerique
filiam præteritam post mortem fratris posse impugnare testamentum ob præteritionem, licet eo
viuente non poterat. Nec hæc est potius quædam temporalis suspensio, quàm præcisā exclusio:
ideòq; filia incipit esse hæres.Ita voluit Bar.in d.l.vlt.col.vlt.ff.ad S C. Tertul.& conf.11.proponitur
q; pater,post quod conf.Tyndarus ipsius Bar.pronepos afferit in eadem idē consuluisse collegiū Flo-
rentinum,& multos Doc.& idem Bar.d.con.44.super prædictis, in prin.Bal.Saly.Pau.Cast.Alex.&
Cor.in l.2.C.de libe.præteri. inter quos Bal.ita dicit consuluisse Fran.Tig.& collegium Flor.Bal.in
l.Gallus.§.& quid si tantum,ad fi.& ibi Ange.col.vlt.ff.de libe.& posth.Bal.Imo.Pau.Ca.qui tamen
declarat.Alex.Fran.Aret.& Iaf.in d.l.fi quis posthumos.§.1.ff.co.tit.Bal.in l.fi quis filium, col.3.verf.
extrā quæritur.C.de inof.testa.vbi etiam dicit Fran.Pisa.in hac sententia fuisse.& idem Bald.in l.in
quibus,circa medium,verf.& intellige hoc. C.de secun.nup.& in c.1.§.quin etiam,in fi.tit.episc.vel
ab.& con.68.proponitur quòd pater,per totum.& conf.seq.cū statutis ciuitatis Perusij,col.2.verf.
in contrarium,lib.1.vbi etiam ita dicit consuluisse collegium Florentinū & multos Doc.& rursus
conf.95.considerandum est,ante fi.lib.5.Ange.in l.& si pauciores.ff.si pars hære.pet.& in l.ei qui solu-
uendo.& ibi quoq; Imo.ff.de hære.instit.vbi etiam dicit Ange.in hanc partem consuluisse collegium
Bono.& in auth.hoc amplius,post medium.C.de fideicom.& in §.si quis autē non implēs, in Auth.
de hære.& falc.vbi ita etiam dicit cōsiliū Florentinū respondisse.Pet.Anc.con.220.hæc quæstio
iam vulgaris,col.2.verf.fed reperio hanc quæstionem.& Panor.conf.92.illud indubitati iuris,col.2.
verf.ad prædicta,li.2.& Raph.Fulgo.conf.8.dominus Petrus,circa medium.Benedic. Capra.d.con.
64.col.4.& iterum con.117.subscripsi me cuidā consilio.Franc.Aret.con.144.visa consultatione, &
d.con.160.in 11. dubio in fi.& Cor.con.126.principale dubiū,col.2.ver.fed his minimè lib.2.& Geo:
Nat.in repet.cap.quanuis,col.69.ver.decimosexto quæro,de pactis.& Aufre.in dec.capellæ,quæst.
459.item fuit quæritum si filia dotata. Soci.con.63.in causa vertente, col.2.lib.j.& con.92.circa pri-
mum,col.10.verf.circa quartam dubitationem, lib.j.vbi hanc dicit esse communem opinionem.&
huius nepos ex fratre Maria.Socinus Iunior con.31.in causa dominæ Honoratæ, post prin.lib.j.

25 **Tenentes con- trarium.**
¶ Non desunt tamen qui tenent contrarium in eodem statuto repellente foeminas quædiu vixerint
masculi, vt videlicet post mortem masculorum non possit filia præterita impugnare testamētum,
vt voluit Raph.Co.in d.l.fi quis posthumos.§.si filium.ff.de libe.& posth.& in hanc partem consule-
runt Ray.Forl.& collegium Senen.vt ferme omnes referunt,& inter ceteros Bal.in d.l.2.C.de libe.
præter. Atque etiam collegium Paduanum,vt etiam retulerunt Ange.& Imo.in d.l.ei qui solēdo.
ff.de hære.instit.& ipse Ange.in d.l.& si pauciores.ff.si pars hære.pet.& nouissimè Barth.Chasse.conf.
55.stante consuetudine,in 2.dubio.

26 **Testamentum non potest par- tim tēporis ua- lere & partim nō ualere. 27 vide nu.29.**
¶ Et ista pars non leuibis argumentis innitur.Nam imprimis si aliter dicamus,duo absurda subsē-
quentur. Primum quia testamentum aliquo tempore valebit,videlicet donec viuut filius: alio non
ualebit,videlicet post mortem illius,contra iura vulgaria. Alterum quia qui semel fuit hæres ex te-
stamento,desinet esse hæres,contra l.& si sine.§.sed quod Papinianus.ff.de mino.& l.ei qui ff.de hæ-
re.instit.cum sim.

¶ Vel certè aliud æquè absurdum continget, videlicet quòd filius interim non possit adire, nec
suus hæres esse,nec actiones hæreditarias exercere:sed manerent omnia in pendentia:quia ex testa-
mento,quod possibile est aliquando impugnatum iri, non potest adiri hæreditas,neque suus hæres
esse.l.cūm quidam.§.quod dicitur.ff.de acq.hære.& l.fi illud.ff.si pars hære.peta.& l.pen.ff.de iniust.
testa.& l.fi filius hæres.ff.de libe.& posth.Expectandiq; antè sunt,quibus bonorum possessio cōtra
tabulas potest competere.l.æquissimum.§.expectādū.ff.de bo.pof.secun.tab. Ideòq; nō poterit filius
intenta

intentare actiones hæreditarias,iuxta not.in l.vlt.C.de peti.hære. Item filia tempore mortis non ea
est,quæ deberet institui, vel ex hæredari. Igitur merito testamentum impugnabile tenet, per l.fi
quis filio ex hæredato,in prin.ff.de iniust.testamen.

8 ¶ Adhæc in eam rem est text. in d.l.fi quis posthumos.§.si filium,ex quo clarè constat,quod in iure
impugnandi testamentum debet inspici tempus mortis testatoris.Ita quòd qui tunc non potuit rum-
pere,nunquā postea admittetur,etiā si ad eum casum perueniat,quo potuisset tempore mortis rum-
pere:quia contra eum firmatum fuit testamentū morte testatoris.Ibi enim dicitur,quòd filio ex hæ-
redato, & eo querela excluso morte vel repudiatione, nepos ex eo qui tempore mortis testatoris
non tenebat primum locum, non potest rumpere testamentum ob præteritionem. Denique filia
quæ à statuto excluditur,non censetur esse sua, sed potius extranea,vt voluit Bart.in l.j.§.sciendum.
ff.de suis & legi.& supra diximus.Ergo non potest tanquam præterita rumpere testamentum.

29 ¶ Sed qui priorem partem tenent,his rationibus ita respondent. Nam quòd dictū est, testamentum
potest aliquo tempore valere,& alio non:illud verum est ex factō hominis. At statutum id potest,
vt dicit Bal.in d.l.2.C.de libe.præteri.& in l.fi quis filium.C.de inof.testa.& Imo.in d.l.ei qui soluen-
do.ff.de hære.instit.Quod ex eo probatur,quòd miles ex legis permissione potest decedere testatus
ad tēpus,& postea intestatus.l.miles ita, in princ.ff.de mil test. Sicuti similiter qui semel hæres fuit,
non potest desinere esse hæres ex factō quoque hominis,vel iudicis,per iura supra allegata. At po-
test ex legis dispositione,per d.authen.hoc amplius,& ibi Bal.in r.oppo.C.de fideic.& in d.§.si quis
autem:& ibi quoque Ang.in Auth.de hære.& falc.& not.gl.in l.in substitutione filij.ff.de vul.substi.
Statutum autem est pars Iuris Ciuilis.l.omnes populi.ff.de iust.& iure.

30 ¶ Quod autem dicitur postea id futurum esse,vt non possit masculus adire,nec suus hæres esse,nec
actiones hæreditarias intentare,ex iuribus supra allegatis facilè dilui potest.Ea enim iura procede-
re,quando ius rumpendi testamentum denegatur de præsentis,& differtur in aliquem futurum euen-
tum: non quidem fauore instituti, sed propter qualitatem personæ rumpentis,vel alia ratione. At
hic filia tempore mortis rumpere non potest fauore filij masculi instituti: ideòque non prohibetur
ipse institutus interim adire,& eius contemplatione filia interim remouetur.leg.cūm emancipari.§.
si duo.& ibi Barto.ff.de collat.bon.& idem Barrol.in l.2.§.videndum.ff.ad Tertul. Aliàs enim sta-
tutum, quod in fauorem ipsius introductum est,nihil omnino prodesset.

31 ¶ Nec obstat denique quòd dictum est filiam in casu huius statuti non esse suam, quia illud proce-
dit cūm perpetuò, vel aliàs simpliciter est exclusa, secus si ad tempus tantum: quia cūm tunc non
omnino sit priuata,non habetur pro ex hæredata,per l.Papinianus.§.si quis mortis,& ibi Ang.ad hoc
not.ff.de inoffic.testa.Et per consequens isto casu erit sua,vt not.declarat Alex.in simili casu, consil.
131.cuius exordium est transmissum est ad me,lib.1.

32 ¶ Sed in hac re maior est dubitatio inter eos qui priorem partem sectantur. An filia rumpet te-
stamentum,tanquam fingatur retro nullum fuisse: An verò tanquam nunc, videlicet mortuo fi-
lio incipiat nullum esse, quod antè valuit:alius aliud tenentibus, & omnibus suam alacriter partem
defendentibus.Sed quia res non paucis expediri potest, latissimèque ab iis tractatur, quos supra ci-
tauimus, præsertim à recentioribus, atque etiam à Bal.d.conf.68.proponitur q; pater,lib.1. & Corn.
conf.11.pro decisione,lib.2. Idèd longius non procedo:illud tantum studiosos admonuisse conten-
tus,antequam hinc digrediamur,Bar.si is fuit,in d.conf.20.incipt.factum sic se habet, quidam domi-
nus Iacobus,non admodum bene secum in hac re conuenire,cūm statutum his verbis vtitur,quousq;
masculus filius vixerit,vt videre omnibus illic facilè est.

33 ¶ Ex illis autem omnibus,quæ dicta sunt & tractata etiam sunt ab iis quos in præcedentibus verf.ci-
tauimus, facilè intelliges, an si primogenitus, qui ex statuto loquente per ea verba, quandiu, aut
quousque viuut ipse primogenitus,integram hæreditatem accepit,eandem aut partem ipsius alteri
vendidit: poterit secundogenitus,mortuo primogenito eam alienationem reuocare:vt similiter si
soror exclusa à simili statuto,quandiu fuerit masculus, masculis deficientibus poterit reuocare quæ
ab illis alienata sunt. De quo nuncupatim loquitur Chassæ.d.conf.55.

34 ¶ Limita 2. quòd dictum est,in principali quæstione,secundogenitum præteritum non posse impu-
gnare testamentum,ex capite præteritionis,tum demū procedere,si fuerit institutus primogenitus
qui ab intestato succedere debuit.Et ita quidè haud dubiè, vt sic primogenitus qui ab intestato suc-
cedere debuit.Et ita quidem haud dubiè, vt sic primogenitus ipse non sit deterioris conditionis ex
testamento,& sic ex voluntate expressa defuncti:quàm fuisse ab intestato, & sic ex tacita ipsius vo-
luntate.l.Titia Seio.§.vlt.ff.de lega.2.& l.fi quis nullum.ff.de iure codic.& l.Titia.ff.ad l.falc.& quod
not.Bar.in l.pater filiu,in 2.q.ff.de inof.test.& in l.fi filius qui patri,verf.præsertim.ff.de vulg.& pupi.
Nam & aliàs voluntas testatoris expressa est fortior,quàm tacita.l.fi ex pluribus.ff.de suis & legi.&
l.2.§.vl.ff.de bon.pof.secun.tab.Nec item secundogenitus sit deterioris cōditionis factō testamēto,
& sic eo quodammodo ex hæredato ex patris voluntate:cūm præteritio sit quædam ex hæredatio,
vt nō.Bar.in l.filio præterito.ff.de iniust.testa.Non sit (inquam) secundogenitus exclusus ex hæreda-
tūq; veluti expressè à statuto,& à patre,deterioris cōditionis:quàm si à statuto tantū esset exclusus.

35 ¶ At si extraneus quispiam fuerit institutus, certè cessante causa ob quam secundogenitus excludi-
tur,scilicet fauore primogeniti,quem statutum introducere voluit, debet etiam cessare exclusio se-
cundogeniti,quæ fiebat in consequentiam,ar.l.filius.§.sed cum ex hæredatio,ibi,nec testamentum

Ad idem.

Filia exclusæ censetur extra nea non sua.

Testamentum potest partim temporis ualere & partim non ualere factō legis. Et hæres desinuit hæres esse legis dispositio ne.

Ad absurdum.

Ad id quòd dictum est filia exclusam non esse suam.

Sed an tunc te- stamentum ita rumpatur ut ex nunc, an ex tunc.

Et si primoge- nitus interim aliquid aliena- uerit,an secun- dogenitus pote- rit reuocare.

Quid si alius quam primoge- nitus sit institu- tus.

Qui capit ex- stituto, capit ex uoluntate dea- functi.

De eadem re. Cessante causa exclusionis ces- sat exclusio.

Nudum nomen heredis alteri non nocet.

36 *Alie rationes.*

Statutu excludens ob alium habet caput in eludendi & alterum excludendi.

37 *Filia preterita in testamento in quo extranei sunt instituti, potest rumpere testamentum.*

Supra b. d. q. d. q. d. q. d. q. d.

38 *Contra superiorem sententiam.*

39 *Responsio ad fundamentum posterioris op.*

40 *Ad idem.*

41 *Ad idem.*

per omnia irritum, &c. ff. de bon. posses. cont. tabu. & l. si iure. ff. de lega. 3. in ratione sui. Alioquin nudum nomen ipsius primogeniti, qui per institutionem alterius exclusus est, noceret secundogenito, contra l. 2. §. sed si sint sui. ff. ad SC. Tertul. Ex quo Bar. & omnes ibi & vbiq. dicunt filiam quæ ex statuto repellitur à successione, si masculus propter quam repellitur, non succedat, debere succedere. De quo etiam est bonus text. & quidem melior totius iuris, si Ang. credimus, in d. l. & si pauciores. ff. si pars hæred. pet. cum multis si.

¶ Neque id quidem iniuria. Nam qui non succedit, is tanquam non extet habendus est, vt latè supra diximus & probauimus nu. 16. quarta ratio. Sed si non extaret primogenitus, ceteri liberi preteriti possent testamentum impugnare. Igitur idem dicendum est, si extet, & non succedat instituto extraneo. Præterea statutum admittens primogenitum ad integram successione[m] habet duo capita, vnum inclusiuum primogeniti, alterum exclusiuum cæterorum filiorum, vt in simili scribit Bart. d. l. 2. §. videndum. ff. ad SC. Tertul. Et vnum dicitur respectu alterius. Vnde cum non habet locum caput inclusiuum primogeniti, instituto scilicet extraneo, debet cessare & alterum, ar. l. vl. C. de indi. viduit. & si. Et facit text. in l. alteri, & in l. filio. §. matri, & quod ibi no. Bar. in fi. ff. de adi. lega. Denique priuilegium, quod conceditur primogenito contra ceteros fratres non censetur statutum communicare extraneis propter quos non ipsos fratres, exclusit. l. vlt. in vlt. respon. C. de inof. testamen. & l. hac consultißima. §. ex imperfecto. C. de testamen.

¶ Propterea in simili casu statuti repellentis filias ob masculos, multi notæ autoritatis voluerunt filiam preteritam in testamento, in quo instituti sunt extranei, posse id testamentum rumpere, ex bonorum possessione contra tabulas: licet nullum dicere non possit. Ita enim voluerunt Imo. Franc. Are. & Soci. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. ex quibus ipse Soci. col. 3. vers. secunda conclusio, dicit ita se vidisse consultum à solennibus aduocatis Floren. Salusti. & Bened. de Accol. tis, & aliis: & præterea à patre suo Maria. & aliis aduocatis Senen. Roma. in l. vt liberis. C. de collat. Paul. Cast. consil. 196. in puncto quaeritur, col. 2. vers. quidam verò mediam viam, lib. 1. & consil. 275. super primo quaesito, in 2. dubio, eo. lib. 1. & consil. 96. si dicta Cornelia, post princ. lib. 2. Laur. à Pala. in d. suo tract. statutorum foeminas repellentium, col. 6. vers. istam theoricam primò limita. vbi id latè profequitur. Bened. Capra. conf. 84. & si viso, col. 3. & consil. 151. subscripsi me. Corne. d. consil. 107. col. pen. vers. & idem communiter, lib. 2. & d. conf. 40. col. 4. lib. 3. & conf. 90. ar. dua, col. 9. vers. nec prædictis, eo. lib. 3. Soci. conf. 150. dominus, &c. & nos introducere, col. 6. vers. quam etiã confirmo, vbi ita dicit consuluisse quatuor solennes aduocatos Florentinos, quos ipse nominat. & latissimè, conf. 35. visa narratione, col. pen. vers. præterea contra Bart. lib. 4. vbi etiam dicit vidisse se ita consultum per multos solennes aduocatos Florentinos: non aded tamen asseueranter loquitur. & latissimè Philip. Dec. consil. 296. in casu proposito, col. 2. vers. sed tamen in fauorem, & multis seq. & Caro. Rui. consil. 152. profequendo ordinem, col. pen. nu. 13. lib. 5. & Alcia. d. lib. 3. Parad. c. 11. vbi hanc dicit esse communem. & iterum lib. 4. c. 12. Et tacitè voluerunt magna pars eorum quos supra citauimus nu. 22. incip. ideòque dum loquuntur de primogenito instituto.

¶ Tamen contrarium voluit Bart. in d. l. 1. §. si pater in potestate, col. 2. vers. ex hoc concluso, ff. de coniu. cum eman. lib. motus quia is qui ab intestato succedere debuit, priuatus est successione, facto defuncti: & actus priuationis non præcedit actum translationis in alterum, sed vnus est & idem. Ideò licuit defuncto illi auferre, & dare alteri: & is cui aufertur, ita impedit illum qui ipso remoto succedere debuit, ac si successisset, per l. 1. §. vlt. ff. de assigna. lib. Et idem quoque & expressiùs & latius voluit Pau. Cast. sibi contrarius consil. 323. super primo puncto quo quaeritur, an testamen. col. 2. vers. cum verò institutus, cum multis seq. lib. 1. & Alex. in d. l. filia dotem, col. 2. C. de coll. Barb. conf. supra allegatis, præsertim conf. 54. lib. 3. vbi concor. allegat. & Georg. Nata. vbi supra.

¶ Sed poteris respondere ad d. l. §. vlt. ff. de assign. libe. quòd ibi ille qui subrogabatur loco exclusi, non subrogabatur contra mentem legis deferentis ius successione, de quo ibi dicitur. erat enim facta assignatio vni ex filiis patroni, in quem poterat, vt in hæredem sanguinis, transire ius patronatus, per l. vt iurisurandi. §. si liberi. ff. de ope. lib. Sed si hic extraneus subrogaretur, esset contra mentem statuti, vt iam diximus. Item in d. text. exclusus facit partem (vt cum nostris loquamur) vt filius alterius patroni excludatur à lucro: quia de portione debita nihil perdit, sed nihil etiam lucratur. Hic verò si primogenitus exclusus faceret partem, secundogenitus ab hæreditate sibi debita excluderetur. Et lata est inter vtrunque differentia. l. vlt. C. de codicil. cum si.

¶ Adhæc in d. tex. testator habuit liberam potestatem disponendi: ideò assignando libertum vni ex filiis, voluit quòd portio alterius illi acquireretur: nec de hoc conqueri potest filius alterius patroni, quia de iure suo nihil minuitur. Et sic ibi filius exclusus per illam assignationem facit partem filio alterius patroni, secundum intentionem testatoris, qui voluit eam assignationem cedere ad vtilitatem illius. Non sic autem in hoc casu, in quo primogenitus exclusus per institutionem extranei, non potest facere partem ad exclusionem secundogeniti: quòd hoc non pender à potestate testatoris, sed à statuto, quòd excludit secundogenitum in fauorem primogeniti, qui quidem fauor cessat institutis extraneis.

¶ Præterea non videtur esse rationalis ea differentia, quam facit Bart. in dicto §. si pater, vtrum videlicet præcedat priuatio eorum qui deberet succedere ab intestato, & sequitur institutio extranei: an verò simul fiat vtrunq. quia saltem prioritate intellectus & ordinis, quando vnū confertur alteri,

per

per quod alter priuatur, ademptio præcedit collationem: aliàs non valeret collatio, quia duo non possunt esse domini vel hæredes in solidum. l. hæreditatem. §. vlt. ff. de Castrensi pecu. & l. si vt certo. §. si duobus. ff. commo. & declarat ipse Bar. & post eum recentiores in l. in suis. ff. de lib. & posth.

41 ¶ Fuit & in hac re, tertia Angel. sententia in d. l. Gallus. §. & quid si tantum, nullum esse testamentum, si velit præteritus nullum dicere, & sic erit in pendenti, prout alibi not. gl. in l. is qui, in prin. ff. de leg. præstan. & in l. filio. ff. de iniust. testa. & licet illa gl. communiter non teneatur per Doct. dicentes statim nullum esse testamentum, in quo filius præteritus est. l. i. ff. de iniust. testa. & quidem non expe stata ipsius declaratione. quod hinc patet, quia confestim aperta est via intestati cæteris filiis. l. vl. ff. si tab. test. In isto tamen casu procedunt illæ glos. vt videlicet validitas & inualiditas testamenti pendeat ex approbatione vel improbatione filia præterita, ad hunc finem, vt ea possit gratificari cui voluerit, vel instituto, vel venienti ab intestato: & sic erit venale beneficium, vt & alibi in l. filio. ff. de bon. pos. contr. tab. Quod non possit, si simpliciter esset nullum, quia non posset ius alteri quaesitum, & apertum per viam intestati, auferre per suam approbationem. l. si post mortem. §. vlt. ff. de bo. pos. cont. tab. & l. vlt. ff. de liber. & posthu.

42 ¶ Sed hæc opinio Angeli non videtur posse sustineri, quoniam testamenti validitas vel inualiditas non potest esse in pendenti, sed statim vel nullum est, vel validum est. l. vlt. in fi. C. com. prædi. Ideò non potest filia gratificari, vel vendere hoc beneficium impugnandi testamentum. Neq. enim obstat d. l. filium. ff. de bo. pos. contr. tab. Ibi enim certum erat testamentum valere, & institutum posse adire, si velit: vel non adire, si nolit: vnde poterit ipse gratificari filio exhæredato, non ad eundo: vel filio præterito, ad eundo. Hic autem nihil tale est.

43 ¶ Ideò si vis tenere priorem op. quæ communior est & verior, eam intelliges procedere, quando extranei instituti adissent, & primogenitus cui statutum intendebat fauere ex exclusione secundogeniti, esset omni remedio destitutus. Nam tunc cum cesset & mens & verba statuti, sitq. primogenitus veluti mortuus, poterit secundogenitus contratabulare testamentum. Quòd si extranei non adierint, aut quia repudiarint, & ita noluerint adire: aut quia non potuerint, tunc quia causa est deuoluta ad causam intestati, certè defertur successio primogenito, qui ex statuto succedit excluditque secundogenitum: nec poterit secundogenitus venire ex bonorum possessione contra tabulas, vt aliquid inde obtineat. Ita limitat Philip. Corne. in dicta l. filia, col. vlt. C. de colla. & ante illum Bart. quem non allegat in dicto §. si pater in potestate, ad fin.

44 ¶ Sed & tu principalem illam conclusionem qua diximus, secundogenitum qui ex statuto non succedit præteritum, non posse impugnare testamentum, intellige, vt non procedat, quando statutum loqueretur solum in causa testati, videlicet quòd secundogenitus non succedat facto testamento. nam cum res ita se habeat, vt si in testamento præteratur secundogenitus, huiusmodi testamentum non fit propriè testamentum, vt pote cum non sit solenne, vt patet ex iis quæ not. in l. 2. C. de edict. diui Adri. col. & in l. 2. in prin. ff. quemadmo. test. aper. & l. si quis aliquid. §. testamentum. ff. de pænis, vnde nec tunc dicitur defunctus testatus decessisse, cum ipso iure testamentum careat solemnitate. l. si vnus. C. de testa. & l. Gallus. §. in omnibus. ff. de libe. & posthumis, & linter cætera, co. tit. & l. 1. & l. posthumorum, & l. cum in secundo. ff. de iniust. test. cum si. Ideòque cum non repellatur secundogenitus nisi facto testamento, & hoc casu pro non facto habeatur, consequens est, vt possit ipse secundogenitus conqueri, tanquam præteritus. Et ita in simili casu videtur voluisse Bal. non omnino tamen eius rei securus consil. 36. proponitur quòd dominus Antonius, col. 1. vers. vnde est aduertendum, lib. 3. Sed istud minimè verum esse crediderim, per ea quæ supra diximus.

QVINQVAGESIMAQVARTA QVAESTIO

Sed quinquagesimo quarto quaero consequenter, Quid si defunctus qui fecit testamentum in quo præterit secundogenitum, in ea quidem prouincia, in qua ex statuto excluditur secundogenitus, habet & alia bona in alia prouincia, quæ hoc iure non vitur. nunquid valebit huiusmodi testamentum, etiam quantum ad illa alia bona, ita quòd nullo modo ipsum poterit impugnare secundogenitus? Certè hoc pendet ex iis quæ diximus supra in 46. q. & seq. Sed tu præterea vide Soci. conf. 288. circa primam quaestionem, col. 6. vers. secundò quia magister 10. lib. 2. vbi dicit, quòd testamentum factum Florentia, vbi ex forma statutorum repelluntur foemina à masculis, obinet, & par robur habet, nec poterit dici inofficiosum à foeminis, etiam quantum ad bona alibi sita, per id quòd scribit Bal. in l. cunctos populos, col. 10. vers. sed quaero de effectu, quidam Baro. C. de sum. trin. per tex. in l. Titius. §. Rom. ff. de exc. tut. & alia quædam quæ illic omnibus videre licet. Quibus & tu adde quòd si aliter fieret, certè sequeretur quòd testator partim decederet testatus, partim intestatus, contra ius nostrum. ff. de reg. iur. cum si. Nam & testamentum non potest pro parte valere, & pro parte non valere, vt not. Cy. in l. furiosum. C. qui testa. fac. pos. & Bal. in l. is qui. ff. de testa.

2 ¶ Verùm Albertus Brunus in tract. statutorum repellentium foeminas à success. in 4. quaest. 10. ar. tenet expressè in casu statuti repellentis foeminas stantibus masculis, valere testamentum, quo filia præterita est quantum ad bona quæ sunt in loco illius statuti, non etiã quantum ad cætera, per multa quæ illic allegat, & respondet ad id quòd diximus aliquem non posse esse testatum simul & intestatum. illum omnino vide. & illi adde quæ late congestit Philip. Deci. in d. l. ius nostrum probans multis casibus, quem posse decedere & testatum & intestatum. Ex quibus huc aliqui accommodari possunt. Et vide etiam Maria. Soci. conf. 36. rectè ac maturè, in 1. dubio.

Tertia opi. Nullum esse testamentu siue sit præteritus.

Reprobatio illius opi.

Quid si extranei instituti adierint & primogenitus omni remedio est destitutus.

Quid si statutu loquatur in casu testati.

Quid si defunctus qui præterit secundogenitum habet alia bona, in alio loco qui vitur tunc communis.

De eadem re.

An secundogenitus excludatur à legitima, ut à iure impugnandi testamentum. Statuentes non videntur voluisse sibi impossibilia.

Generalis renuntiatio successione non includit renuntiationem legitimam.

Etiam si iurata fuerit.

Ergo nec statutum generaliter excludens. A pari procedere pactum & statutum, vide nu. 14.

Legitima veluti alienum.

Qui tenent statutum generale non adimere legitimam.

1 **Q**uinquagesimoquinto etiam consequenter quæro, nunquid quemadmodum secundogenitus excluditur à iure impugnandi testamentum, excludatur etiam à legitima in casu statuti defertentis totam & integram hæreditatem primogenito. In qua re prius discutiendum esset, an possit statutum priuare filium legitimam. Nam si id facere non possit, non est necesse ulterius progredi, sciscitarique an id videatur fecisse, cum statuentes non videantur voluisse sibi impossibilia statuere, per tex. in c. à nobis, & ibi Pan. de sen. exc. & in c. quod clericis, & ibi etiam Pan. de for. cõpet. & not. Bal. in l. vlt. col. 5. C. de sacros. eccl. & in l. vlt. §. in computatione ad fi. C. de iure delib. & in c. cum non ab homine, & in cap. clerici, de iudic. & alibi sæpe. Quin & si censerentur voluisse, nihil omnino proderet, quia si expresse facere non potuissent, nec tacite quoque. Sed de ea re, an videlicet facere id possit, alibi latè diximus in commentariis consuetudinum Pictauicarum.

2 **¶** Sed fac posse. Quæstionis est, an simpliciter excludendo secundogenitum, censeatur à legitima, cuius mentionem non facit, excludere. Quam rem latè tractauit Soci. conf. 150. & nos introducere, col. 3. versic. succedit alia, & seq. per 4. col. vbi multas rationes pro vtraq; parte adducit, neutram tamen eligit. Sed primo loco videtur, quod non censeatur, multis rationibus. Nam primum, generalis renuntiatio successione vel hæreditatis non includit renuntiationem legitimam, nisi expresse id dictum fuerit, per l. si quando. §. & generaliter, & ibi Guil. Cun. Bal. Ang. qui id dicit fin. Saly. Pau. Cast. & recentiores. C. de inof. test. & scæterum, in Auth. vt cum de appel. cog. & no. Guil. Cun. Albe. Bal. & Ang. in l. de his. ff. de trans. Bar. in l. gerit. in 3. q. prin. vers. ad secundum. ff. de acquir. hæred. & in l. pro hærede, post prin. in quibusdam lect. ff. eo. tit. & in l. r. in 4. q. prin. vers. item, quæro. ff. de vulga. & pupil. substit. & in l. quia poterat. ff. ad SC. Trebel. Bal. in rub. ff. de iureiuran. col. vlt. in prin. & in l. Papinianus. §. quartum. ff. de inof. testa. & in l. quando, la. 1. ff. de acquir. hæred. & in l. sancimus, in prin. in §. quæst. C. de inof. test. & in l. r. & ibi Ro. C. quan. non peten. part. Idem Bal. confil. 69. cum statutum ciuitatis, col. 1. lib. 1. & confil. 375. certum est quod filia, in prin. lib. 3. & confil. 474. vicarius, lib. 5. & confil. seq. Barptolemaus, col. 2. eo. lib. 5. Sig. confil. 80. factum sic præsupponitur. D. Gu. col. 2. vers. præterea ex verbis, & conf. 181. factum sic se habet, nobilis vir, in 3. dubio. Ang. in l. iubemus, post medium, ibi, sed respondi. C. ad SC. Trebel. & in l. si pater. C. de insti. & substit. & in d. l. Papinianus. §. si conditione. ff. de inof. testa. & conf. 94. cum lis, & quæst. col. 7. vers. diceret quis Pau. Ca. & Ro. in d. l. ff. de acquir. hæred. idem Paul. Cast. confil. 73. licet ista domina, lib. 1. Ro. in l. qui superstitis, in 3. limitatione. ff. de acquir. hæred. Io. Ana. conf. 99. visis & ponderatis, col. vlt. Alex. confil. 89. vtrum employteus, col. vlt. lib. 4. & confil. 209. ponderatis his, col. vlt. lib. 6. Fran. Are. in l. r. §. si quis ita, col. 5. vers. adde dictis. ff. de verb. oblig. Barb. confil. 19. scripsit propheta, col. vlt. lib. 1. & conf. 25. scribitur sapientia, col. pen. eo. lib. 1. & conf. 47. præclare scribit, col. penul. libr. 2. & conf. 64. illud in medium, col. 1. li. 3. Geor. Nata. in tracta. statutorum scæminas excludentium in 20. quæst. 2. quæst. princ. Iason in l. hæres instituta, ad fi. C. de impub. & ali. substit. & in l. r. col. 3. vers. & confirmatur. ff. sol. mat. & confil. 4. dominus Baptista, col. pen. vers. confirmatur, lib. 3.

3 **¶** Idque etiam si huiusmodi renuntiatio fuerit iurata, neque enim tunc comprehendit legitimam, vt placere videmus Ro. in l. r. §. si quis ita, col. 9. & vlt. & ibi quoque Barb. col. 12. vers. item inquantum. ff. de verbo. obli. & Paul. Cast. in l. in ratione, la. 2. in fin. princ. ff. ad leg. Falc. Alex. conf. 181. perspectis, circa medium, lib. 5. & aliis multis, quos tibi collegi in repe. l. si vnquam, in princ. nu. 139. sed quoniam. Quibus addes Iason. confil. 207. in præfenti consultatione, col. 3. versic. secundò facit, lib. 2. & Franc. Ripam in rub. ff. de verbo. oblig. col. 2. nu. 4.

4 **¶** Ergo & idem dicendum de statuto simpliciter excludente, nulla legitimæ mentione facta. Nam statutum est legitima cuius conuentio. l. sed ea quæ ff. de legi. & not. Bal. in l. contractus. C. de fide instr. Ideò verba statuti & pacti æqualiter interpretantur. l. legitima, de pactis. Valerque argu. à pacto ad statutum, vt not. gl. in l. non impossibile. ff. de pact. & in rub. C. de decre. Decu. lib. 10. & id quidem hoc præsertim loco. Nam si pactum liberatorium adeoque fauorabile non excludat à legitima, multò minùs statutum exclusiuum filiorum: quod propterea est odiosum, saltem respectu ipsorum, qui excluduntur, ex not. per Bal. in l. 2. C. de in ius vocan. cum si. Quod item est correctorium iuris communis, & quales liberos facientis. Ideoque restringendum vt non trahatur ad legitimam, & ita minùs corrigat ius commune quàm fieri potest. l. 2. C. de noxa. cum si. Et vt non lædat ius tertij, præsertim cum habeat vim priuilegij quod ita intelligendum est, iuxta d. l. si quando, in princ. C. de inof. testa. & l. impuberi. ff. de adm. tut. & c. relatum, de præben. Est autem legitima veluti æs alienum. l. si quis legatum. §. si patronus, in fi. iuncta gl. in verbo, non posse. ff. de falsis, & l. vlt. §. si quis verò. C. de codi. & leg. vl. §. 1. C. de cura. fur. cum si. quod propterea ex huiusmodi priuilegio alteri sublatum censer non debet, per dd. iura.

5 **¶** Et in specie, de qua agimus, vt scilicet ita debeat statutum quantumuis generale intelligi, vt ius legitimæ adimere, aut etiam diminuere non censeatur, nisi id expresse, specialiter, nuncupatim disposuerit, ne autoritate in eam rem careamus. Bal. ex facto interrogatus respòdit, in aliq; tamen casu loquens, confil. 391. cuius id caput est, præmittendum est, quod latè statutum dicat, versic. item per statutum non intelligitur, lib. 4. atque iterum confil. 273. incip. super dicto puncto, dico quod de iure, lib. 5. vbi allegat in arg. d. l. si quando. §. & generaliter. C. de inof. testa. loquentem, vt iam diximus, de pacto vel renuntiatione generali.

¶ Nam

6 **¶** Nam & aliàs sæpe videmus in iure, quod qui non succedit, non tamè excluditur à legitima. Nam propter causam testati quis excluditur à successione ab intestato. l. quando. ff. de acqui. hæred. & l. antequam. C. com. de succes. & tamen non is prohibetur petere legitimam. l. scimus. §. repletionem, & l. omnino, & l. si quando. §. 1. & 2. & l. vlt. C. de inof. testa. Similiter fauore monasterij non succedit filius patri ingresso monasterium: nec tamen per hoc priuatur legitima, auth. si qua mulier, in fi. C. de sacrosanc. eccl. Nec ab simili ratione, filius arrogatus qui non succedit patri arrogatori, debet nihil fecius habere legitimam in bonis ipsius. l. si arrogator, cum sua materia. ff. de adopt. Et filia damnata criminis maiestatis à materna successione repellitur: nec propterea legitima illi denegatur. l. quisquis. §. ad filias. C. ad leg. Iul. mai. Et hæres qui intra annum non paruit iudici petendo iustum testatoris iudicium, priuatur illius successione, non tamen legitima, authent. hoc amplius. C. de fideicommiss.

7 **¶** Nec id mitum est, quoniam successor is dicitur, qui iuris vniuersalis, vel quotæ ipsius successor est. l. quidam. §. is autem. ff. de eden. Sed qui succedit in legitima, nõ succedere dicitur in iure vniuersali, quia non in ære alieno. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inof. testa. nec etiam in quota hæreditatis, sed bonorum, vt no. in l. non amplius. §. vl. & ibi Bal. ff. de lega. 1. & in l. eum à matre. C. de rei vendi. cum si. Ex quo pater diuersum esse succedere vel non succedere: & legitimam consequi, vel non consequi. Ita quod qui à successione simpliciter repellitur, non propterea legitima arceretur, veluti de re profus diuersa. Nam non est proprius successor, qui in legitima succedit. l. si quis priore. ff. ad SC. Trebe.

8 **¶** Ideoque multi magnæ autoritatis viri in ea fuerunt sententia, vt qui simpliciter ex statuto repelluntur à successione, non propterea repellantur à legitima, & inter eos Bal. conf. 452. statuto ciuitatis Mantuæ, lib. 1. Saly. qui in eodè casu consuluit conf. seq. isto dicto casu, & in alio ipsius conf. incip. Petrus habuit filium, in quibus conf. ita dicit fuisse pronuntiatum per auditores Cardinalis Albanensis fratris Urbani Quinti. & idem Saly. in repe. d. l. 2. col. pen. C. de noxa. & in l. sancimus, ad fi. C. de nupti. vbi plus dicit, hoc procedere si statutum prohibeat vt nihil exclusi possint petere. & authent. nouissima, col. sexta, versic. quæro. 11. C. de inof. testa. vbi tamen id certò non diffinit, sed in id declinare videtur. Car. Flo. conf. 80. præsupposito statuto. Roma. in l. vl. col. 17. vers. subiungitur etiam. C. de pactis. Alex. confil. 7. visis & diligenter ponderatis, col. secunda, vers. facit pro hoc. & seq. lib. 2. & conf. 88. visis & diligenter animaduersis, col. 3. vers. quinimo fortius, & iterum vers. fortificantur prædicta, li. 6. Bene. Capra. consilio sexto, punctus fuit quidam Vitalis, col. 2. Maria. Soci. conf. 30. quamuis ex his, col. 13. vers. sit ergo clarissima, & alibi sæpe in eo. conf. & eius filius Barptol. Soci. in l. Gallus. §. & quid si tantum, col. 3. versic. postremo circa præmissa, & seq. ff. de libe. & posthu. & conf. 124. viso initio, col. 4. versic. sed præmissis, lib. 3. vbi tamen multum dubitanter loquitur Barb. confil. 61. illud deducitur, col. 2. & seq. lib. 4. Franc. Curt. Senior confil. 13. statuto Ianuæ, col. pen. & confil. 27. magnificus vir, col. 14. versic. venio ad quartum, & confil. 37. considerato themate, per totum, præsertim col. 3. vers. primò quia statutum, & confil. 39. visis & diligenter, col. 2. versic. quinimo fortius. Iasin. d. authent. nouissima, col. pen. vbi hanc op. dicit æquiore, & rationabiliorem. Ferdi. Loaz. in repe. l. filius. §. diui, col. 11. nu. 66. ff. de leg. j.

9 **¶** Verum contrarium, videlicet legitimam non deberi, nisi his qui ab intestato succedunt, ideo & ab ea repelluntur, qui & à successione repelluntur, tenuerunt plurimi nec autoritate nec numero inferiores, Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero, & ibi Paul. Cast. col. vlt. versic. secundò præmittit. ff. de cõd. & demonst. Bal. sibi contrarius in d. l. Gallus. §. & quid si tantum, col. 3. vers. ex prædictis elicio. & ibi Imo. col. pe. & vlt. vers. & hoc facit ad questionem. Fran. Are. col. 8. vers. 2. ratio, & Ale. sibi quoq; contrarius col. quoq; 8. vers. fui pluries requisitus. ff. de li. & post. vbi Alex. ipse dicit se sapius requisitum pro contraria parte consulere, nunquam voluisse: quamuis videamus contrarium ex conf. supra pro contraria parte citatis Idem Bal. subobscure in l. scimus, in prin. in 7. eademq; vlt. q. C. eo. tit. & apertius in l. maximum vitium, in vlt. q. vers. in contrarium. C. de lib. præter. & conf. 17. præteritio matris, lib. 2. & confil. 328. cum in causa Pisani conuentus, col. j. in fi. lib. 3. & confil. 426. antiquum statutum, primo dubio, eo. lib. 3. vbi tamen distinguit, an per statutum excludatur simpliciter, an ad tempus, videlicet donec sint masculi, vt scilicet primo casu simpliciter quoq; sit excluda à legitima: secundo temporaliter, & Argen. Ray. & Paga. à Sella inter conf. ipsius conf. 404. diligenter, in quarto dubio, lib. j. & Iac. Solanus etiam inter conf. eiusdem, conf. 329. circa primum dubium, lib. 3. Ang. conf. 105. statuto cauetur, & conf. 359. præsupposito statuto, & inter conf. ipsius Bal. conf. 465. statuto ciuitatis, lib. 3. Imo. in l. planè. §. si duobus, col. pen. vers. quid autem si statutum dicat quod filia. ff. de leg. j. & in l. nõ est ambigendum. ff. de bon. pos. tit. generali. Raph. Co. confil. 35. stante statuto Vincentiæ, & conf. 124. dominus Antonius, col. pen. & conf. 188. spectabilis miles, vbi id dicit communiter seruari. Pau. Cast. conf. 275. super primo quæsito dicendum videtur, in 2. dubio, lib. j. & conf. 196. in puncto quæritur clara, in prin. eo. lib. 2. & confil. 9. respondendo breuiter, post prin. eo. lib. 2. & conf. 16. viso dicto puncto & dubiis, etiam post prin. eo. lib. 2. & conf. 67. in causa præfenti, post prin. eo. lib. 2. & conf. 96. si dicta Cornelia, post prin. eo. lib. 2. & confil. 276. puto sine dubio, paulò post medium, eod. lib. 2. & confil. 280. præsupposito statuto, col. 3. eo. lib. 2. & conf. 403. visis, & ponderatis omnibus, eo. lib. 2. & confil. 438. quantum ad primum quæsitum clarum est, in 4. dubio, eo. lib. 2. Pan. conf. 75. primò videndū est, in vlt. dubio, li. j. Ro. conf. 16. viso themate, col. vl. & conf. 32. visa municipali constitutione, in vlt. dubio.

Qui non succedit non propterea excluditur à legitima, vide nu. 15.

Qui in legitima tantum succedit non dicitur succedere.

Qui tenent nõ repelluntur à legitima qui à successione repelluntur.

Qui tenent contrarium.

Io. Pet. in l. omnimodo. C. de inof. testa. & in quodam suo consil. incip. tota vis. Alex. & Ias. in l. si emācipati, ille col. 3. vers. pro hoc etiam, hic col. 6. vers. secundò principaliter. C. de coll. idem Alex. conf. 68. circa præmissam, col. penult. & seq. libr. 4. vbi etiam dicit nunquam se voluisse consulere pro alia parte, licet læpius requisitum, & conf. 3. circa primam consultationem, col. vlt. libr. 7. vbi idem dicit. & conf. 168. visis ac ponderatis, col. j. & seq. eo. libr. 7. Bene. Capra. conf. 165. cum vt facto præsupponitur, col. 2. vers. contrarium tamen puto. Franci. Curt. Senior sibi etiam contrarius, conf. 13. statuto Ianuæ, col. 6. vers. adde quòd legitima, & conf. 35. statuto seu in capitulis Ianuæ, col. 12. vers. attamen verior, vbi etiam dicit ita consuluisse Doct. ætatis suæ solennes. Angel. Aret. Hugol. Arimi. & Franc. Are. & hanc esse communem op. Io. Bap. Sanfeuer. in rep. l. omnes populi, char. 70. in paruis, vers. quintò statutum in successione. ff. de iusti. & iur. Cor. conf. 150. hanc quæstionem, col. pen. vers. & exclusio, lib. j. & conf. 210. in hac consultatione, col. vlt. eo. lib. j. & conf. 316. quòd ad primum, col. j. & seq. eo. lib. j. & conf. j. col. pen. vers. & ius petendi, lib. 2. & conf. 48. de pluribus, col. j. eo. lib. 2. & conf. 57. videtur prima facie, col. 2. vers. tunc etiam, eo. lib. 2. & conf. 107. in hac consultatione, col. 2. eo. lib. 2. & conf. 116. difficultas, in princ. eo. lib. 2. & conf. 150. circa præsentem, col. 2. eo. lib. 2. & conf. j. col. 4. vers. quòd autem legitima, lib. 4. Soci. sibi item contrarius conf. 246. eleganter, col. 3. vers. secundo fundamento, lib. 2. quòd & inter conf. Franc. Cur. Senioris reperitur conf. 18. & rursum idem Soci. conf. 288. circa primam quæstionem, col. 8. vers. vltimo loco, & iterum col. 12. vers. primum probatur, vbi hanc dicit esse communem opi. eo. lib. 2. & conf. 89. circa præmissum, col. vlt. libr. 9. vbi ita dicit fuisse consultum per solennes Doct. & conf. 127. rectè & iustè, col. j. vers. secundum autem probatur, eo. lib. 4. vbi etiam dicit esse communem opin. & secundum eam consuluisse Io. Paglia. Senen. Ias. subobscure in d. l. si arrogator, col. 8. vers. vel secundò ff. de adopt. & in d. l. si quando. §. & generaliter. in fin. C. de inof. testa. & conf. 221. in primo consultationis articulo, col. 6. vers. circa secundum, lib. 2. Philip. Dec. conf. 276. proponitur quòd dominus, col. 2. & conf. 299. in causa mihi commissa, col. 2. vers. est ergo videndum, & conf. 303. in casu occurrenti, col. vlt. & conf. 505. copiosè, ad fi. Io. Camp. in tract. statutorum scæminas repellentium, quæst. 23. statuto cauetur. Bened. in c. Raynutius. in verbo, duas habes filias, nu. 179. de test. Lancel. Poli. in repet. l. filium quem, char. 13. col. 4. in 7. quæst. vers. at iuxta prædicta. C. fam. hercis. & alter Lancelo. Gali. in repet. l. centurio, char. 11. vers. circa secundam quæstionem. ff. de vulga. & pupil. Maria. Soci. Juni. conf. 25. casus iste frequenter contingit, col. 3. nu. lib. 1.

10 Rationes præcedentis opi. Legitima est quota portio eius quòd quis habiturus est ab intest.

Materia sublata tollitur materiaturum.

A quo remouetur diffinitio, et diffinitum.

11 Legitima succedit loco que reue uel bonorum posses.

12 Quod operatur propositum in proposito, et oppositum, in opposito.

13 Dispositio statuti et testatoris æquiparantur.

¶ Mouentur ij, quoniam legitima est quota portio eius, quòd quis habiturus est ab intestato. l. parentibus, & l. quæ nuper, & auth. nouissima. C. de inof. testa. & l. Papinianus. §. quoniam autem, & ibi Ang. & §. vnde si quis, & ibi gl. ff. eo. tit. & c. Raynutius, ibi legitimam ipsam, videlicet eius partis, & c. de testa. & Doc. vbi que. Sed huic nihil debetur ab intestato. ergo nec legitima quoque, quia ex dispositionibus priuatius non inducitur habitus. l. ex facto. ff. de hære. insti. & l. Titia. ff. de manu. testa. & l. non hoc. C. vnde legi. Et eius quòd non est, impossibile est dare partem, aut quotam. l. eius qui in prouincia. ff. si cer. per. & l. si quis cum totum. §. si ancillam. ff. de excep. rei iudi. & c. super hoc, de renütia. De nihilo enim non fit aliqua portio. l. actor. C. de prob. Nam in toto pars est. l. cum toto. ff. de reg. iur. Propterea nullo existente toto, impossibile est partes inueniri. Cum & eorum quæ non sunt, nullæ sint causæ, testimonio Aristotelis. & probatur in l. adeò. §. si tota. ff. de acquir. rer. domi. & l. 2. ff. de vsufr. Et sublata materia, tollitur materiaturum, vt vulgò nostri loquuntur. l. quæsitum. §. illud fortasse. ff. de lega. 3. At definita illa oratio, quòd quis non succedit ab intestato, æquipollet vniuersali negatiuæ, iuxta l. si pluribus, cum ibi not. per Bar. ff. de leg. 2. A qua quidem vniuersali negatiua nihil solet excipi. l. legitimos. §. an ergo. ff. de legi. tut. Confirmaturque & huiusmodi ratio, quia à quo remouetur diffinitio, remouetur quoque & diffinitum. l. j. §. dolum, cum ibi not. ff. de do. mal. Sed ab isto remouetur diffinitio legitimæ, cum ei nulla portio ab intestato debeat: ergo & legitima.

¶ Item legitima succedit loco quærelæ vel bonorum possessionis contra tabulas d. l. omnimodo & l. si quis filium. C. de inof. testa. Sed huic non competit querela, nec bonorum possessio contra tabulas, vt diximus in præcedenti q. Ergo nec legitima. Nam quòd in locum alterius si biogatur, sapit eandem naturam. l. certi conditio, in princ. ff. si cer. pet. cum simil. Sed & subrogatio requirit duo extrema, scilicet id quòd subrogatur, & id ad quòd. Sed extremum ad quòd, non est hic: igitur non fit subrogatio. Et ita nec actio quoque subrogata competit. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis caur.

¶ Præterea quòd operatur propositum in proposito, operatur oppositum in opposito, ex sententia Aristotelis lib. j. Ethicorum, & probatur in l. si vt proponis. C. de nupt. cum alius quæ diximus in nostro tract. Retractuum, tit. j. §. 12. gl. j. nu. 16. posset item. Sed vbiunque lex admittit aliquem ad successionem, censetur in solidum vocare. arg. l. si defensor. §. qui interrogatus. ff. de interrogat. acti. cum si. Ergo eodem modo cum excludit, censetur in solidum excludere. & facit text. in l. j. C. de nat. lib. Ex quo videmus quòd filius qui propter emancipationem excludebatur à lege XII. tabul. à legitima quoque excludebatur. §. emancipati. Insti. de hære. quæ ab inte. defe. Ergo & idem in statuto dicendum est, quòd recipit interpretationem à iure communi, secundum Bart. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. cum si.

¶ Denique dispositio statuti & testatoris æquiparantur. l. Labeo. ff. de statulib. & l. seruus hac lege. ff. de manumif. cum simi. Sed testator non potest pro parte ex hæredare, sed necesse est, à toto, vt fiat. l. & si pepererit. §. filius. ff. de libe. & posth. & l. cum quidam, eod. tit. Et hæc ratio est Ro. in d. §. filius, quem legit cum princip. illius l. quam tamen dicit se ponere per viam argumenti, veluti de hac re dubitet.

dubitet. nam & illum reperimus fuisse in diuersa opin. vt supra diximus.

14 ¶ Nec videntur obstare allegata pro contraria parte. Nam quòd primo loco dictum est, non videri renuntiarum legitimæ per generalem renuntiationem, per d. l. si quando. §. & generaliter. Ce de inof. test. dilui potest multis modis. Primò quòd ille tex. loquitur, cum renuntiat successioni iam obuentæ, & ita iuri quæsitio: quòd propterea non ita facile amittitur, quàm ius nondum quæsitum, sed tantum speratum, de quo loquimur, per l. filius. ff. de solu. cum multis concor. collectis à Bar. conf. 41. illud afferam, col. 16. vers. est ponderandum, & seq. lib. j. & Feli. in c. quæ in ecclesiarum, col. 19. vers. & consideratio, de constit. & Ias. consil. 236. an Rex, Rom. col. 4. lib. 2. & Philip. Dec. in l. seruus. C. de pact. & consil. 269. consultus, col. 4. vers. & hoc præsertim, & latius à me congestis in commentariis consuetudinum Præstaurum titu. 2. §. vlt. gl. 4. Præterea exclusio legis siue statuti est multò fortior exclusione hominis, vt probatur ex not. per Bart. in l. j. §. si pater. ff. de con. cum emancip. lib. & in l. j. ff. de bono. posses. contra rab. & in l. pater filium. ff. de inof. testa.

Responiones ad contraria. Primum ad id quòd dictum est de generali renuntiatione. Ius quæritum facilius amittitur quam quæsitum.

15 ¶ Item non valet argumentum de pacto ad statutum negatiuè, hoc videlicet modo. Non potest id fieri per pactum, ergo nec per statutum: sed tantum affirmatiuè, videlicet, hoc fieri potest per pactum, ergo & per statutum, vt declarat Bar. in l. alia. §. eleganter. ff. solut. matr. & late diximus supra in 6. q. princ. in prin. Nec officit quòd statutum hoc sit correctorium, quia in correlatiuis correctio facta in vno eorum, extenditur ad aliud, per l. vlt. & ibi no. Bar. C. de ind. vid. to. & per hoc quoque tollitur id quòd dictum est, huiusmodi statutum esse odiosum, præterquam quòd id negari potest ex iis quæ dicta sunt in 4. princ. quæst.

Argu. de pacto ad statutum nõ valet negatiuè.

16 ¶ Ad iura autem quæ admittunt ad legitimam, quos à successione repellunt, in promptu est quòd responderi potest, leges in illis casibus ulterius progredi referuando legitimam: quòd in hoc casu nõ facit statutum, sed simpliciter excludit ab intestato. Quin & in primo casu allegato de l. quandiu. ff. de acq. hære. illud quoque dici potest, quòd ibi ab intestato legitima debebatur, quòd non hic est.

Ad id quòd dictum est, admitti ad legitimam qui non succedunt.

17 ¶ Sed & si quis vellet tueri priorem partem possunt multa responderi ad argumenta & rationes in posteriore allegatas, adeo omnia in iure nostro sunt obscura, quæ si quis nosse cupiat, legat præter eos quos supra citauimus, Soci. d. conf. 150. incip. & nos introducere ferme per totum, lib. j. & Corn. conf. 290. cuius est initium, ardua plurimum etiam ferè per totum, lib. 2.

Responiones ad rationes alterius partis.

18 ¶ Illud autem minime dubium est, quòd in regno, ducatu, comitatu, & id genus aliis dignitatibus indiuiduis, non potest petere secundogenitus legitimam, vt satis diximus supra in 5. quæst. Sed & semper in nostro casu, quòd videlicet defertur tota hæreditas primogenito iure primogenituræ haud dubie videtur secundogenitum non posse petere legitimam, cum tota hæreditas iure primogenituræ sit legitima primogeniti, vt & inibi quoque diximus. Tenetur tamen primogenitus illi alimenta præstare, secundum Host. Io. An. & Panor. in c. licet, de vot. & late diximus supra in 4. q. princ. nu. 33. nec obstat, inquit, vbi etiam videbis idem esse in casu statuti repellentis scæminas. Ex quo plane constat non parum interesse inter legitimam & alimenta. Quòd & multis ostendit Cor. consil. 316. quòd ad primum, col. 4. vers. negatur, & seq. lib. j.

Quid in regno, et aliis dignitatibus indiuiduis.

1 ¶ Vinquagesimosextò quæto consequenter, si pater fecerit testamentum, in quo non præteriuit secundogenitum, de quo in præcedentibus locuti sumus, sed eum instituit in re quapiam modica infra legitimam, an saltem hoc casu poterit secundogenitus petere supplementum legitimæ. Et certe ad hanc speciem sunt quædam rationes particulares & priuata ultra eas quas diximus in tribus præcedentibus quæstionibus, vt secundogenitus id possit. ex quibus multas sigillatim videbis collectas à Cor. consil. 309. supra est ergo. & Franc. Curt. Sen. conf. 37. considerato themate, per totum. nam id con. ob id factum est. Quibus ipsi moti tenent in casu statuti repellentis filias ob masculos, eas (si institutæ fuerint) posse agere ad supplementum legitimæ. vt etiam tenet Saly. in d. auth. nouissima, col. vlt. vers. sed scias quòd si statutum. C. de inof. testamen. vbi dicit se ita consuluisse Mantuæ, idemque fecisse Bald. Papia. & Io. Riccium Florentia, & quosdam Doct. Paduanos, vt etiam tenuit Benedi. Capr. conf. 151. subscripsi, in 2. dubio. & Soci. in l. Gallus. §. & quid si tantum, col. 3. vers. postremò circa præmissa. ff. de lib. & posth. vbi & multa in hanc partem adducit.

Quid si pater non præterijt secundogenitum, sed instituit infra legitimam an possit petere supplementum.

2 ¶ Tamen communiter tenetur contrarium isdem prope rationibus quas diximus in præcedenti quæstione, ex quibus satis responsum est rationibus contrariis. Nam præter multos ex iis, quos tibi citavi in d. præcedenti quæst. qui hoc expresse tenuerunt: id quoque tenet Bart. consil. 8. factum tale proponitur, quidam nomine Thebaldus, in vlt. dubio. Angel. consil. 105. statuto cauetur, in 2. dubio. Pet. Anc. consil. 428. super casu nuper proposito. Paul. Calt. conf. 196. in puncto quaritur, col. 2. vers. secunda verò inspectio, lib. j. quem & nos citauimus in d. præcedenti quæst. sed ad alium finem. & late Corne. consil. 316. quòd ad primum, in primo dubio, lib. j. Carol. Rui. consil. 152. prosequendo ordinem, col. pen. nu. 13. lib. 5. Sed tu tamen hic vide omnino Soci. consil. 150. dominus labia, &c. & nos introducere, &c. col. 7. vers. succedit tertio illa principalis, lib. j. vbi hanc rem latissime omnium disputat.

De eadem re.

3 ¶ Sed non video tamèn (vt interim meum interponam iudicium) si secundogenitus, aut cuius alius non admittitur ad petendum legitimam, quomodo admitti possit ad petendum supplementum ipsius, neque enim eius quòd non est supplementum esse potest. Et quia etiam si præteritus fuisset, non potuisset impugnare testamentum, vt late diximus in 53. quæst. imò nec si ex hæredatus fuisset,

Authoris sententia.

querelam habuisset, cum ab intestato non succedat. l. posthumus. §. si quis ex iis. ff. de inoffic. testam. Ergo nec ei debet dari petitio supplementi legitimæ quæ succedit loco querelæ, & pro iniuria illata filio. l. omnimodo. C. de inof. testa. & probat Bar. & recentiores in d. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. Et si aliter diceremus, sequeretur quod imputaretur testatori, quare testamentum condidit, & sic minùs posset disponere testando, quàm non testando, contra tex. in d. l. posthumus, in princ. vt & alibi diximus.

QVINQVAGESIMA SEPTIMA QVÆSTIO.

Q Vinquagesimoséptimò. Si pater aliquid reliquit secundogenito, aliàs excluso, An satis sit ei relinqui quoquo relicti titulo: An verò necesse sit ei relinqui titulo institutionis, vt aliàs de iure communi relinqui necesse est. §. cæterum, in auth. vt cum de appel. cogno. Nam & is titulus honorabilior est, & pinguior ob ius accrescendi, & alia quædam. l. filium. §. si legata. ff. de leg. præsta. & no. per Bar. post antiquiores in l. illa institutio, & l. his verbis. ff. de hæ. instit.

¶ Tu tamen dic non requiri huiusmodi titulum. Nam si secundogenitus præteriri potest, vt iam satis diximus quaest. 53. certe maiori ratione ei relinqui potest quouis titulo, atque etiam sub conditione. Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & demon. Et ita in casu statuti repellentis feminas tenet Laurus à Palatiis in tractatu statutorum repellentium feminas, char. 7. vers. rursus quæro, vtrum filiarum exclusæ.

QVINQVAGESIMA OCTAVA QVÆSTIO.

Q Vinquagesimooctauò quæro, quid si statutum dicat quod primogenitus succedat in feudaliibus: an habeat locum & in allodialibus? Breuiter dic q non. Tum quia verba statuti allodialibus non conueniunt, cum tantum de feudaliibus loquantur, & vbi verba statuti deficiunt, deficit & ipsum statutum. l. 4. §. totiens. ff. de dam. infe. cum simi. à me late congestis in repet. l. si vnquam, in verbo, libertis, nu. 2. C. de reuoc. donatio. Tum quia casus omissus à statuto, pro omissò habetur, & remanet in dispositione iuris communis, secundum Bal. in l. si plures, col. 8. vers. iuxta prædicta. C. de cond. infer. cum concord. adductis per Alex. conf. 13. circa primum, col. 5. vers. bene facit, lib. 3. & à me latius supra in quæst. 40. in 35. ratione pro patruo. Tum denique quia huiusmodi statutum est contra ius commune, vt plene ostensum est supra in 4. quæst. princ. & propterea strictè interpretandum, nec extendendum, per not. in l. si verò. §. de viro. ff. sol. matr. cum si.

¶ Et ita nuncupatim in casu nostræ quæst. voluit Bal. in l. omnes populi, col. 7. vers. 3. quæro quæ sunt illa. ff. de iust. & iur. quem sequitur Pet. Anc. in rep. c. j. in 14. q. prin. vers. circa primum, vtrum scilicet excludatur, de consir. & Marti. Lauden. in c. j. §. & si clientulus, in fi. & ibi quoque Cardi. Alex. etiam in fi. tit. de ali. feud. Idem Marti. in tracta. de primogenitura, col. 7. vers. quæro si statuto vel consuetudine. & Maria. conf. 30. quamuis ex iis, col. 8. vers. nec obstat quod allegari. Sed & sequi videntur dum Bal. eo in loco alleg. Franc. Aret. conf. 162. diligenter & mature, col. 3. vers. confirmatur ista conclusio. & Soc. conf. 252. cuius hoc caput est, visis instrumentis, col. 4. vers. 7. ad idem adducitur lib. 2.

QVINQVAGESIMA NONA QVÆSTIO.

Q Vinquagesimononò quæro, an priuilegium Regi concessum transeat ad primogenitum: & an ad eum tantum, an verò ad cæteros quoque, qui in regno non succedunt? In qua specie illud primum discutiendum est, an priuilegium simpliciter alicui concessum, nulla liberorum mentione facta, liberis ipsius competat. Sunt enim qui simpliciter dicunt non competere, sunt & qui contra simpliciter dicunt competere: sunt præterea qui dicunt competere in vita patris tantum. Sunt denique qui contra post mortem patris tantum, vt facile apparebit ex iis quæ infra subiiciemus. Sed illud primo loco dicendū est, quò cætera facilius intelligantur, magnam esse altercationem inter nostros iuris interpretes, an & quando priuilegia dicantur personalia, vt personæ non transgrediantur: an verò realia, vt transeat ad hæredes, aut rerum successores, de quo per gl. in l. forma. §. quanquam. ff. de censib. & in l. ffordidorum, vbi & Bal. & Io. Plat. C. de excu. mun. lib. 10. & in c. cum venissent, de insti. & in c. tua, in gl. vlt. de his quæ fiunt à præla. sine consen. capit. & in summa, 15. q. 2. & in c. possessione. 16. q. j. Pet. & Cyn. in l. vlt. in 4. q. ff. de constit. Dy. & Ioan. An. in c. priuilegium, de reg. iur. lib. 6. Cyn. Rayn. Bar. Bal. Ang. Imo. Alex. & recentiores in l. quia tale, quæ communiter legitur cum l. maritum. ff. sol. matr. Cy. in l. hæredes. C. ad Velleia. Spec. tit. de instr. edi. §. nunc autem, vers. item quod fuit concessum, & vers. seq. Bar. & Bal. in l. j. ff. de constit. prin. Bar. in l. continuus. §. si ab eo. ff. de verb. obli. & in l. pater filiarum. ff. de seruit. leg. Bal. in l. cum seruus, aliàs, idem Iulianus. §. si quis alicui. ff. de leg. j. & in l. liberti libertæque, col. 5. vers. de vno quæro, Imperator. C. de ope. lib. & in l. qui se patris. C. vnde lib. & in l. si non speciali. C. de testa. & in rubr. C. de priuileg. dot. col. 4. Paul. Liaz. in sua disputatione incip. Papa scribit Episcopo. Fede. consil. 68. super eo quod quæritur. Petr. Anc. in c. ne aliqui, de priuileg. lib. 6. & consil. 377. discurrit materia dubij. Alex. consil. 86. in causa Datorum, lib. j. & Barb. consil. 44. sapienter scripsit, col. 2. & seq. lib. 2. quos omnes videre poteris.

¶ Sed dubitatur à nostris, an eo casu, quo priuilegium non transit ad hæredes, procedat in hæredibus extraneis: an verò etiam in liberis? Et sanè videtur priuilegia etiam personalia ad liberis nihilominus transire, licet non ad extraneos, per l. etiam, iuncta d. l. maritum, & d. l. quia tale, quæ consistit eam, sequitur, & ibi etiam gl. ff. sol. matr. & l. asiduis. §. exceptis, & ibi quoque gl. in verbo, eis. C. qui poti. in pigno. hab. & in d. l. ffordidorum. C. de excu. mu. lib. 10. & gl. in l. & si fideiussor. §. si maritus. ff. de re iud. & in l. dabimus. §. j. ff. de priuileg. cred. & in l. lex pluribus, in gl. vlt. ff. de adm. tut. & in l. j. C. de

An si secundo genito quicquid relinquitur, id fieri debeat titulo institutio. De eadem re.

An statutum primogenituræ loquens in feudaliibus habeat locum in allodialibus.

De eadem re.

An priuilegiū regi concessum transeat ad primogenitum. Et an ad cæteros liberos. Priuilegia an et quando dicantur personalia.

Priuilegia parentum transire in filios licet non in extraneos hæredes.

C. de priuileg. dot. & diximus supra in 40. q. in 11. ratione pro nepote, & ex aliis iuribus offendimus, priuilegia parentum transire ad filios.

3 ¶ Quibus & tu adde quod voluit Bar. in l. libertus. §. patris. ff. ad munic. quòd ciuitas patris transit ad filios, tum aliis rationibus, tum quoniam priuilegia acquisita ob dignitatem transeunt ad filios, per l. filij. §. Senatores, eo. tit. quod & idem tenet Bal. in l. non plures, ad fi. C. de sac. eccl. & in l. 2. col. vlt. vers. item not. C. de lib. & eor. libe. de quo etiam per eundem in l. j. C. de par. qui filios distra. & quod voluerunt Ioan. And. Pet. Anca. Domi. & Philip. Fran. in d. c. ne aliqui, de priu. lib. 6. priuilegium concessum Regi & eius filiis non amitti per mortem ipsius Regis, quin ipsi filij eo potiantur.

4 ¶ Verum contra hanc sententiam facit text. in l. pen. §. si puellæ. ff. de rit. nupt. vbi priuilegium quod habet pupillus in actione tutelæ, non transit etiam ad liberos. & ad hoc illum tex. ponderat Bar. post Iac. Aret. ibi contra gl. in d. l. ex pluribus, vbi idem quoque Bart. reprehendit gl. ibi, & Alex. in d. l. quia tale, col. 2. vers. sed an in casibus. ff. sol. matrimo. vbi dicit aliàs tenuisse priorem partem, sed nunc hanc sequi, per d. text. quem tamen corruptè allegat, nisi sit mendum in codice, in tit. de in inte. resti. & ita dicit communiter teneri.

5 ¶ Hæc autem intelliguntur post mortem eius cui est concessum priuilegium, vt videlicet filius succedat in priuilegio. Sed in controuersia est, an & in vita patris competat illud ipsum priuilegiū filiis. Et videtur esse text. quòd sic, in l. 2. & ibi Cy. & Bal. C. de episc. & cler. & in l. vlt. & ibi quoque Cy. & Bal. C. de iniur. Per quos etiam tenet Pau. Cast. in d. l. maritum, col. 2. vers. an autem priuilegium. ff. sol. matr. quòd priuilegium concessum personæ extenditur ad filios, viuente illo cui concessum est, si sint tales qui possint participare, vt ipse loquitur, de priuilegio. Et ad idem est tex. in l. medicos, & in l. vlt. C. de prof. & medi. lib. 10. & in d. c. ne aliqui, & ibi Lap. & Pet. Anc. & Domi. de priuileg. lib. 6. Et ita quoque voluit gl. in c. 3. 11. q. 3. quæ dicit quòd eodem priuilegio vtitur filius clerici, quo ipse clericus, per d. l. 2. C. de episc. & cleri.

6 ¶ Et ita quidem filiis viuente patre videtur competere priuilegium patris, vt tantum eo viuente competat, non etiam eo mortuo. per text. in d. l. vlt. vbi hoc not. Cy. & Bal. C. de iniur. & voluit gl. in d. l. 2. in verbo, filij, & ibi Cy. Bal. Alberi. & Saly. C. de epi. & cleri. & gl. in l. medicos, in verbo, & filiis, & ibi Ioan. Plat. col. 2. vers. & hæc priuilegia. C. de prof. & medi. lib. 10. & idem Io. Plat. in l. filius, ante fi. C. de Decuri. eo. lib. 10. Nam cum pater ipse sit causa priuilegij, ipso deficiente, deficit & priuilegium, vt dicit ipse Plat. Et idem voluit Panor. in c. licet, in fi. de censib. Nisi hoc (inquit) effet priuilegium dignitatis innatæ, videlicet nobilitatis, quæ transit ad filios.

7 ¶ Quibus adde quòd aliàs generaliter mutatione personæ, quæ causa est immediata priuilegij, mutatur priuilegium, per l. licitatio. §. vlt. ff. de publ. & vect. & l. Paulus. ff. de acquir. hæ. & l. j. C. de impo. lucra. descrip. & voluit per illos text. Bal. in rub. C. de vsur. in q. 4. & l. fed & si restituatur. ff. de iudi. quam & ad hoc expendit ipse Bal. in repe. l. 2. in 7. quæst. C. de scrui. & aqua. & voluit etiam Io. Ana. in c. salubriter, de vsur. & Barb. in tracta. de præstan. Cardi. in 2. q. j. partis, col. j. & Soci. consil. 93. circa primum, col. 6. vers. ad quintam rationem, lib. j. vbi & ad hoc allegat l. si fundum per fideicom. missum. §. vlt. cum ibi not. ff. de leg. j. & l. cum patronus. ff. de leg. 2. Sed quibus addere potes optimum text. in l. in omnibus. ff. de reg. iur.

8 ¶ Alij contra negant competere filiis patrum nec ipsorum quidem viuentium priuilegia, & inter hos Bal. in l. j. col. j. in fi. per illum tex. C. si rector prouin. vbi eleganter decidit, quòd si ex forma statuti offendens Potestatem obnoxius est alicui magnæ pænæ: offendens filium Potestatis, non cadit in pœnam statuti, & ita non gaudet filius priuilegio patris. & hoc dictum Bal. pro singul. sequitur Fran. Are. conf. 130. incip. consultissime domine collateralis. De quo & in vide eundem Are. in d. l. maritum, col. vlt. ff. solu. matr. & quæ scripsimus in Legibus Connubial. post eandem, nu. 56. contrarium tamen.

9 ¶ Et pro hac parte faciunt text. declarantes priuilegia patrum non competere liberis, videlicet in l. in honoribus. §. vacationum. ff. de vac. mu. & in l. semper. §. immunitati. ff. de iure immu. & d. l. in filiis. C. de Decu. lib. 10. Nisi etiam quis dicat hos text. magis contrarium probare, quasi videlicet priuilegia patrum, de quibus loquuntur, ad liberos quoque spectassent, nisi contrarium expresse statuisset. Tamen gl. in l. fed & milites. §. j. in verbo, neque horum filij. ff. de exc. tut. ita eos videtur intellexisse, vt ex iis probetur & teneat priuilegium patris non competere filio pro cuius sententia facit & text. in d. c. ne aliqui, ibi, Regibus eorumque filiis, de priuileg. lib. 6. ex quo not. Ioan. And. Lopus. Petri. Anc. Domi. & Philip. Fran. priuilegium patri concessum non extendi ad filios, nisi exprimat.

10 ¶ Quæ quidem tantæ difficultatis anxietates non nisi distinctionibus limitationibusque leuari possunt: ad quas quotidie cogimur confugere, cum nihil in promptu est aliud, quo legum tenebras amoliri possimus. Sed satis est sigillatim sententiarum discrimina ostendisse. Tu autem, lector amantissime, nostrorum in eam rem distinctiones videbis per Alberi. in d. l. semper. §. immunitati. ff. de iure immu. & in j. parte statutorum. q. 114. incip. sed pone quòd concessa est & Ioan. Plat. in d. l. in filiis, in 4. not. vsque ad fin. C. de Decu. lib. 10. & in d. l. vlt. post And. Bar. ibi C. de prof. & medi. eo. lib. Pan. in d. c. licet, ante fin. de cens. & Franc. Are. in d. l. maritum, ante fi. ff. solu. matr.

11 ¶ Sed nunc ad principalem quaest. onem nostram accedamus. An videlicet cum priuilegium concessum Regi aut baroni, censetur esse concessum filio, vel quia exprimitur, vel quia est eiusmodi priuilegium, quod transit ad filios: num ad primogenitum tantum transeat qui solus in regno aut baronia succedit, an & ad alios quoque filios. Et vt res sit magis dubia, pone aliquod priuilegium esse

Ciuitas patris trãst ad filios.

Contra supra d. d.

Sed an in vita patris cõpetat ipsum priuilegium filiis. Qui dicunt cõpetere.

Sed non post mortem ipsius.

Mutatio personæ, quæ est causa priuilegij, mutat priuilegium.

Qui dicunt nec viuentium quidem patrum priuilegia filiis competere.

Leges id probantes.

Qui distin. gunt.

Redit ad principalem quaest. onem.

generatim concessum Regibus & eorum filiis, quale est in d.c. ne aliqui, de priuileg. lib. 6. Nam si esset priuilegium aliquod concessum speciatim Regi alicui & eius filiis, non tanta esset dubitandi occasio: quia filij pluraliter essent expressi, & ideo ad omnes haud dubie censeretur pertinere.

12
Decisio principalis quæstionis.

¶ Et sane Ioan. And. in d.c. ne aliqui, tenet in casu d.c. quod ad omnes transit, nedum ad primogenitum, licet illi in regno non succedant, quia non tantum primogenitus qui succedit, sed & alij qui non succedunt dicuntur filij Regum. sequuntur Pet. Anc. Domi. & Phil. Fran. ibi. & Mart. Laud. in tract. de primogenitura, col. pen. vers. sed nunquid si Papa, vbi tamen limitat procedere, nisi priuilegium esset concessum fauore primogenituræ, quia limitata causa limitatum parit effectum, l. in agris. ff. de acquiren. rer. domin. & l. age cum Geminiano. C. de transact. Et propterea etiam si id esset priuilegium, quod Regi concederetur, quia rex esset, videretur quod non transiret nisi in filium, qui etiam regnaret eadem ratione. Non etiam in ceteros, quibus non ea esset Regis qualitas.

SEXAGESIMA QVAESTIO.

1
An primogenitus debet diuidere, et iunior eligere.

Sexagesimò quarto, An verum sit quod vulgò dici solet, Primogenitum fratrum debere hereditatem diuidere, alterum autem postea eligere. Quæ vulgi persuasio non à paucis seculis orta videri potest, quando apud Senecam scriptorem antiquissimum, si paucos tollas, titulus 3. declamationis lib. 6. huiusmodi est, Maior frater diuidat patrimonium, minor eligat. Cuius & è nostris mentionem fecit Pet. An. in rep. c. j. ante fi. 5. q. pri. de const. & Io. Pla. in l. j. col. i. C. de his qui se defe. lib. 10. & in §. vlt. Instit. pro socio.

2
Exemplum in hoc re veteris testamenti.

¶ At multis antè seculis cum Abraham & Loth nepos ex fratre eius sese separare vellent, & veluti terram sibi diuidere: Abraham natu maior diuisionem fecit, & Loth minori optionem dedit, vt scribitur Genes. 13. C. De qua re loquens D. Ambr. lib. j. de Abraham patriarcha. c. 3. Cuiusmodi, inquit, esse debet diuisio, patriarcha edocet. Firmior diuidat, infirmior eligat, ne habeat quod conqueratur. Electionis enim suæ partem non poterit calumniari. Non residet occasio resiliendi, cui datur optio eligendi. Nec diuisor grauatur. nam quò est prudentior, eo cautior, vt nec diuisione circumscribatur, nec in electione fraudetur. Sed & D. Aug. lib. de ciuit. Dei 16. c. 20. hinc dicit manasse pacificam inter homines consuetudinè, quæ maiori diuisionem, minori optionem tribuit, quem è nostris retulit nò designato tamen loco, Bal. in l. si maior, post prin. C. cõ. diui. & multi ex iis, quos infra citabimus.

3
Qui tenent ita fieri debere de iure communi.

¶ Et ita quoque obseruandum esse ex iure communi voluit Ray. Forl. in linter pupillos. ff. de auth. tuto. Nicol. Neapo. in l. j. & ibi quoque Lucas Pen. col. 2. in verbo, priuilegium, & Alex. in addi. Bar. C. de his qui se deferunt, lib. 10. Idem Nicol. in l. 2. in prin. C. quando & qui. quar. pars, eo. lib. 10. Ray. Forl. in linter pupillos. ff. de auth. tut. Bal. vt plurimi referunt, licet in meo codice aliter dicat, in l. sius quoque, in prin. col. 2. vers. item quarit Bar. ff. de hæ. insti. Collec. Pet. Anca. & Anto. in c. j. in princ. extrà de parochi. Floria. in l. j. in ff. fam. ercisc. & Ioan. Ana. in c. qualiter & quando, le 2. col. item 2. vers. & prædictis, de accusa. & Guid. Papa, qui hoc dicit de iure communi procedere, & consuetudine obseruari, deci. 289. sunt duo fratres, & in. 92. in diuisione, & Alex. aut quisquis est, in addi. Bal. in l. si maior. C. com. diui. & non obscure Corne. conf. 234. licet in hac, per totum, præsertim verò ante finem lib. j. & las. in l. j. col. 7. vers. adde prædictis. ff. si cert. pet. & in §. quædam, col. 17. in paruis, vers. quæro de quæstione, Instit. de actio. & Matth. Afflic. in tract. prothomiseos, char. 6. col. 3. vers. item pone quod pluribus, & tacitè Steph. Bertr. consil. 117. viso casu, lib. 2. & Hiero. Zanet. in tracta. contrario. Iuris cano. & ciuil. in 88. differ. & Hiero. Schiur. consil. 71. domini, & c. casus super quo, per totum. & maxima pars eorum, quos tibi citabimus in 3. ab hinc vers. si hanc opi.

4
Comprobatio illius opin.

¶ Et pro hac parte facit text. in d. l. j. C. de his qui se defer. vbi in casu illius l. quo filius & vxor defun. & iuterque pro media parte rem habent communem: mulier nimirum debilior pars habet optionem eligendi. Ex quo dicit vulgares, vt scribunt Bar. Ang. & Io. Plat. ibi, q. maior debet dare optionem minori. Quod si quis contendat id tantum procedere in eo ipso casu, de quo loquitur, legat Bar. in l. Senatus. §. Senatus, in fin. ff. de iure fisci, qui ex text. in d. l. j. not. id in vniuersum obtinere, vt cum quis habet rem communem cum fisco, fiscus debeat diuidere, alter eligere. Facit & text. in d. c. j. de paro. vbi cum sit diuisio episcopatus inter duos, is debet diuidere, qui diutius episcopatum administravit, minor autem eligere. Ex quo not. gl. meliorem esse conditionem minoris. Et hoc confirmat, quia cum is text. iuris Canonici sit in eam rem clarus & apertus, nec habeamus text. Iuris Ciuils, qui istud clarè decidat, huic debemus adharere etiam in foro ciuili, iuxta gloss. in c. licet ex suscepto, in verbo, vacante, de foro compe. & in c. Rayn. de testa. & not. in c. j. de oper. noui. nunci.

5
Sancti auctores munus auctoritate veteris aut noui testamenti præferunt constitutioni papæ & imperatoris.

¶ Facit etiam, quia auctoritas sancti, cuiusmodi fuisse & Augustinus & Ambrosius, munita auctoritate veteris aut noui testamenti, debet præferri constitutioni Papæ aut Imperatoris, vt voluit gl. no. loquens nominatim de Augustino in c. de libellis, in verbo, illorum. 20. dist. quam sequitur & dicit sing. Panor. in c. tua, le 1. in 3. not. de deci. vbi etiam dicit semper esse menti tenendum. & in d. c. qualiter & quando, le 2. in j. no. & ibi quoque Io. Ana. & Fran. Arc. vterque col. j. de accu. & Rom. qui eam quoque dicit sing. in l. j. col. 8. dicas quæ auctoritas. & Alex. qui dicit sing. in l. j. col. 8. vers. circa tertiam partem. ff. si cert. pet. Sequitur item Barb. in c. j. col. 11. extrà de offic. dele. Card. Alex. in c. noli, le j. 9. dist. Socri. in l. j. col. 5. ff. si cert. pet. Fely. & Philip. Deci. in j. le. in c. ne inuitaris, vterque col. 2. de Const. Sed de hoc est optimus text. in §. hæc auctoritas, & ibi etiam gloss. 36. quæst. 2. quem ad hoc etiam expendit Roma. vbi supra.

6
Limitatio illius opin.

¶ Si hæc opinionem sequaris, ita eam limitabis, vt procedat cum maio. diutius, aut certè æquali tempore

tempore rem communem administravit, vt proinde sit verisimile illum melius certiusque rerum qualitates & æstimationes intelligere, vt voluerunt Host. Ioan. And. Colle. Anto. Pet. Ancar. & Pan. in d. c. j. de paroch. Lucas Pen. in d. l. j. quo loco supra citauimus. C. de his qui se defer. lib. 10. Felin. in rub. de maior. & obedi. in fi. las. in d. l. j. ff. si cert. pet. & in d. §. quædam, instit. de act. Fran. Purpur. in l. procurator, col. 2. vers. & maior in proposito. C. de eden. & Steph. Bertran. d. consil. 117. lib. 2.

Si maior diutius aut æqualiter administraverit.

7 ¶ Et id propè perpetuum est, vt in huiusmodi casibus & similibus loquentibus de maioribus vel antiquioribus, intelligamus de his qui diutius rem de qua agitur, administrarint. Sic enim intelligit gl. in c. cum in tua, quod est vlti. in verbo, antiquiores, in prin. de consue. lib. 6. quod ibi dicitur de optione præbendæ data antiquioribus ex consuetudine. nam ea interpretatur antiquiores non ætate, sed tempore quo in ecclesia militauerunt. Et eam sequuntur Io. And. Pet. Anc. Domi. & prope omnes ibi, cum aliis multis si. & concord. congestis à Io. Plat. in l. j. C. de Consuli. lib. 12. vbi est bonus tex. & Fely. in c. j. col. 2. & iterum in fi. de maio. & obedi. Caro. Rui. consil. 19. in hac controuersia, col. 3. vers. sed tamen præmissis, lib. j. & latissimè las. qui super eodem casu consuluit consil. 192. exorta est gloriosa, lib. 3. Quibus adde Philip. Deci. consil. 161. pro domino, col. j. vers. 2. dominus. & Franc. Purpur. in d. l. procurator. C. de eden. & quæ diximus supra in præfatione nu. 106. octauò quò quis senior, & nu. 115. decimotertiò qui antiquior est. & iterum nu. 124. sed & hoc ita, & seq. Scio autem in nostra curia Parisiensi antiquiores non respectu ætatis, sed receptionis dici.

Id quod generale est.

8 ¶ Intelliges secundo huiusmodi priorem sententiam, si tenenda sit, vt sit tamen liberum minori, post diuisionem factam à maiore non eligere, sed petere rem aliter diuidi, si diuisio ab ipso maiore facta esset fraudulenta. vt expressè voluit Ioan. Plat. in d. l. j. col. j. vers. & ex hoc dicunt. C. de his qui se defer. lib. 10. & iterum in §. vlt. ad fin. Instit. de societa. Debet enim diuisio fieri ex bono & æquo, vt scribitur in §. quædam, vers. in quibus, Instit. de acti. ideòque si fraudulenta fuerit, debet in melius reformari. l. maioribus. C. com. vtriusque iudicij de quo nos etiam diximus in nostris Retractibus tit. j. §. 24. nu. 5. & seq.

Altera limita. Si ea diuisio sit fraudulenta.

9 ¶ Porro fraudulentæ diuisionis exemplum habes, vt & ipse Plat. in illis locis retulit ex Senecæ declamatione, cuius supra meminimus, quæ est huiusmodi, Maior frater diuidat patrimonium, minor eligat. Liceat filium ex ancilla tollere. Quidam cum haberet legitimum filium, alium ex ancilla sustulit, & decessit. maior frater sic diuisit, vt totum patrimonium ex vna parte poneret, ex altera nothi matrem. Minor elegit matrem, & accusat fratrem circumscriptionis. Et inter alia adducit. Lex (inquit) te diuidere, me eligere iussit. Apertè ne minor circumscribatur, timet. Sic diuisit, vt si vellem, non essem mendicus: relinquerem fratrem in egestate, matrem in seruitute. Non est diuidere, ex altera parte patrimonium ponere, ex altera onus. Et postea, Elige aut patrimonium careas, aut scelere. Et iterum post, Obiici (inquit) non potest, quod lege factum est. Imò non nisi quod ex lege factum est. Nam si quid aliter factum est, per se irritum est. Circumscriptio semper crimen sub specie legis inuoluit. Quod apparet in illa, legitimum est: quod latet, insidiosum. Semper circumscriptio per ius ad iniuriam venit. Lex iubet maiorem diuidere, minorem eligere. Nec tu diuisisti, nec ille elegit. Sic à te alligatus est, vt necesse haberet, quod non expediebat.

Exemplum huiusmodi fraude diuisionis.

10 ¶ Tamen communis nostrorum Doct. sententia est, fratres per omnia in ea re esse æquales, nullique ratione ætatis vel maioris siue minoris partis, vel alterius qualitatis tribuendam esse diuisionem, aut electionem: sed vel fortis iudicio, aut aliter iudicis arbitrio esse committendam: nisi, quod iam diximus, aliter diceret consuetudo, per l. non amplius. §. vlt. cum l. seq. ff. de leg. j. & d. l. 2. C. quan. & quib. quar. pars. lib. 10. & §. si familiaris, & §. seq. Instit. de offi. iudi. Ita voluerunt Bar. Bal. Ang. & Io. Plat. in d. l. j. C. de iis qui se defer. lib. 10. Bar. & Io. Plat. in d. l. 2. C. quæ. & quib. quar. pars. lib. 10. Fab. Alber. & Pau. Cast. in l. ad officium. C. com. diuid. Idem Io. Fab. in d. §. quædam, col. 4. vers. quid si sint plures, & ibi etiam Angel. Aret. col. pe. vers. quæro de quæst. contingente, Instit. de acti. Ipse Alber. in l. cum omnes, quam legit postremam tit. C. de prædi. mino. dum se remittit ad d. l. ad officium. Bal. in l. iubemus, la 2. in prin. col. 2. vers. quæro iste iudex. C. de sacros. eccl. & in d. l. si maior, in princ. C. com. diui. per illum tex. qui vult æqualitatem per omnia seruari inter liberos. & idem Bal. in l. sancimus, in prin. col. 3. vers. rem donatam habuit: & ibi etiã Ang. in §. j. C. de dona. vbi hanc opi. dicunt seruari de consuetudine. Ipse Bal. in l. Lucius, in addi. in ff. fam. ercisc. & in l. vlt. ad fi. prin. & ibi Ang. in vna lec. C. com. de leg. & Pet. Vbal. eius frater in tract. societatis, in 11. parte, col. 46. vers. quæro plures fratres diuiterunt. Floria. sibi cõtrarius in l. arbitrium. ff. fam. ercisc. Imo. in d. l. sius quoque, in prin. col. vlt. ff. de hæ. insti. Ro. in l. sed cum ambo, quam legit cum l. in tribus. ff. de iudi. vbi eos vocat imperitos, qui priorem illam opi. tenent. & conf. 471. lucrum autem ex dote, in 2. dubio. Panor. in d. c. j. col. 2. vers. nota q. episcopus, de paroch. Io. Plat. & Ang. Arc. in d. §. vlt. col. vlt. Instit. de societa. & idem Ang. in trac. malef. in verbo, dâdis & soluendis generali Camerario. statim post prin. Marti. Laud. in tract. primogenituræ, col. j. vers. rursus quærendum. Masue. qui id dicit obseruari de consuetudine, tit. de societa. §. item si frater. Barb. in rub. de reb. eccl. non ali. col. 49. n. 182. & seq. Iac. à S. Geor. in l. Imperator, circa medium, vers. sed addo hic vobis. ff. de pactis. Caro. Rui. d. conf. 29. col. 3. vers. circa tertium lib. 5. Steph. Bert. sibi cõtrarius, conf. 4. donatio, in 3. dubio, in fi. lib. j. Bened. in repe. c. Rayn. in verbo, in eodem testamento relinquens, le 1. nu. 211. extrà de testa. Fabia. Gioch. qui ita dicit communiter teneri, in repe. auth. nouissima, in 10. q. prin. col. 3. C. de inof. test. & Fran. Ripa in d. l. j. col. 11. nu. 69. ex quo infert. ff. si cert. pet. Et dicit Ioan. Ana. in d. cap. qualiter & quando, le 2. de accusa. ita ex facto

Qui tenent illam priorè opi. non esse uerã.

consuluisse omnes doctores Bono. excepto vno, quamuis ipse sit alterius opin. vt diximus.

11
Responso ad
contraria.

¶ Nec ob. d. c. j. de paro. quod est precipuum principaléque fundamentum eorum qui tenent priorat. quia id nō loquitur de maiore aut minore respectu ætatis, sed temporis administrationis, vt iam diximus, & aperte insinuat text. ibi, vt ille diuidat qui amplius temporis in episcopatu habet. Nec etiam loquitur in diuisione rerū hereditariarum, in quibus nihilo plus iuris habet maior ætate, quàm minor: sed æquales sunt omnes in omnibus. Sed loquitur de re communi, non quidem vt cæteræ solent, sed iure quodam speciali introducto fauore fidei: quia videlicet alter, episcoporum, qui deiectus fuerat ob hæresim, ad catholicam fidem reuertitur: & ita ad mediam partem episcopatus, cum eo qui in eius locum suffectus fuerat, recipitur. ea lege, vt qui diutius episcopatum administrat, diuidat, alter eligat. Item ibi nō agitur de tam graui præiudicio, quàm in nostro casu, in quo præiudicium perpetuum est filiis, & eorum hæredibus: ubi autem ad tempus vitæ duntaxat. Ex quo satis intelligis non esse hic distinguendum inter Ius Ciuile & Canonicum: nec inter bona ecclesiastica & temporalia, vt nonnulli contendunt, & inter alios Ludo. Gomes. in §. quædam, col. pen. & vlt. Insti. de actio. nisi in casu d. c. j.

12
Ad idem.

¶ Text. autem in d. l. j. C. de his qui se deser. lib. 10. nihil probat pro priori sententia. Est enim ibi ius speciale quoddam introductum fauore mulieris, quæ seipsam detulit, ob idque priuilegium obtinet, vt prior eligat. Nam is text. nuncupatim priuilegium id appellat. Ex quo aperte colligitur ius commune esse in contrarium, per c. priuilegia. 3. di. 1. quod verò, & l. ius singulare. ff. de legi. cum si. Si cuti scienter annotauit Bal. in d. l. j. in 4. no.

13
Ad authorita-
tem veteris tes-
tampti.

¶ Ea autem veteris testamenti autoritas de Abraham & Loth supra in priore parte adducta, non ea est quæ pro lege habenda sit, cum nullo pacto mores respiciat, sed iudicia, & leges. Ideo non nos obligat, neque adstringit, vt no. in §. his ita. 6. di. & voluerunt Imo. & Ro. loquentes de venditione primogenituræ inter Esau & Iacob, in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. & omnes in c. vlt. de consti. cum multis concord. à me adductis in tractatu Retractuum, lib. 1. in præfatione, nu. 8. & horum quidam, & 2. seq. vbi etiam comperies scriptores Theologos hoc ipsum tenere: & aliquid etiam diximus supra in 29. q. qua tractamus an illud ius primogenituræ cedi possit, nu. 3. verum Bar.

14
Cōsuetudinem
hac in re seruā-
dam.

¶ Ex quibus satis apparet posteriore illam sententiam esse veriore de iure communi, vt scilicet non sit necesse maiorem diuidere, minorem eligere. Nisi tamen huiusmodi esset cōsuetudo, vti est, sicut dicit Ang. in d. l. sancimus. §. j. C. de dona. & Guid. Pap. d. deci. 289. Illa enim valeret, & sequenda esset, vt nuncupatim in hac specie voluit Ro. d. conf. 471. in fi. & Barb. in d. rub. de reb. ecclef. non ali. vbi supra citauimus. & Corne. d. conf. 234. licet in hac, lib. j. vbi in supercrip. illius hanc esse Senis consuetudinem tradit. & conf. 239. visis statutis, lib. 3. vbi tamen dicit posse partes huic consuetudini renuntiare, & consentire in arbitros, qui aliter diuidant. & Carol. Rui. qui & hanc quoque consuetudinem esse in Germania scribit d. conf. 29. col. 4. vers. nec etiam obstat quod de iure, lib. 5. & D. Cirierus in tract. primogenituræ, lib. 2. q. 3. in 8. prærogatiua, vbi hanc rem latè tractauit. Constat autem hanc consuetudinem esse apud Cenomanenses. c. consuetudinum eius loci. 295. & Andegauenses. c. 279. Sed apud Neustrios, quos vulgò Normanos vocamus, contrariā omnino esse consuetudinem, vt scilicet minor diuidat, & maior eligat, vt videre licet tit. consuetudinum eius gentis. 26. §. qui est de partib. a heritage. §. quant a aucun, & aliis multis seq. At D. Ferro. consue. Burdi. 11. de testa. §. 25. eodémque vlt. in princ. ita de hac quæstione loquitur, vt nescias quæ sit ipsius sententia.

15
Alia diuidendi
& eligendi for-
mæ.

¶ Non omiserim esse aliquos text. qui videntur astruere in diuisione electionem esse eius, qui maiorem partem in re communi habuerit, videlicet in d. l. sancimus. §. ne autem. C. de donat. vbi si ex donatione aliquid sit commune inter donantem & donatarium, is qui habet maiorem partem, habet electionem offerendi alteri suæ partis æstimationem, vt totam consequatur. & ita illum text. intelligit gl. in l. vlt. in prin. C. com. de lega. & Lucas Pen. in l. 2. col. 4. C. de exac. lib. 12. Est etiam tex. quem & ipse Lucas allegat in l. 2. C. de metat. & epide. li. 12. vbi in diuidenda habitatione domus inter dominum ipsius & hospitem qui principem sequitur, dominus duas partes habet, hospes tertiam: domoque in tres partes diuisa, dominus primo loco eligat, secundo hospes, tertia item domino relinquatur: vt qui aut successione, aut emptione, aut extructione gaudet, electam præcipuè iudicio suam partem teneat & relictam. Sunt enim verba text.

16
De eadem re.

¶ Ex quo clarè liquet non id procedere in rebus cæteris communibus, in quibus non eadem obtinet ratio, vt etiam scribit Ioan. Plat. ibi, qui dicit rationem specialem esse illius l. vt etiam idem fecerat in l. 2. col. 2. vers. secundum speciale est. C. quan. & quib. quarta pars, lib. 10. Quantum autem ad l. sancimus. §. ne autem pertinet, dicendum est eam tantum procedere in suo casu, videlicet cum fit diuisio inter donantem & donatarium, vt autumat Ang. vbi que in locis supra allegatis. Nam in aliis casibus in diuidenda re communi nō cogitur focus accipere æstimationem suæ partis, nisi res aliàs non posset commode diuidi, iuxta text. in l. j. & ibi gl. Bar. & Bal. C. com. diuid. Quo etiam casu cum videlicet res ipsa commode diuidi non potest, & ita ad licitationem peruenitur, posset habere locum d. l. sancimus. §. j. vt videlicet cum socij sunt pares licitatione, is præferatur qui maiorem habet, sicuti etiam sentit Bal. in d. leg. sancimus, cuius dictum in ea re pro sing. refert & sequitur Iason in §. quædam, col. 15. in paruis, versic. & quomodo debet iudex, Insti. de actio. vide tamen Bal. in c. j. vers. quærit gloss. titu. de duo. fratri. de no. bene inue.

De eadē re. 17

¶ Ex quibus & illud quoque potes facile intelligere, quod primogenitus ex maiori parte consuetudinum

tudinum huius regni habeat maiorem potiorémq; partem in successione, præsertim in rebus feudaliibus. Is certè, si aliter commodè huiusmodi res diuidi non possint, præferetur in licitatione cæteris suis fratribus & fororibus. Id quod ex nostris nuncupatim voluerunt duo Regij in nostro Senatu Parisiensi Consiliarij meritissimi, scilicet Do. Io. Cirierus in suo laudatissimo opere Primogenituræ lib. 2. q. 4. in fin. Alter Do. Io. Sainxon in commentarijs consuetudinum Turonensium tit. de successione. §. 4. col. 3. vers. quid si appreciatores. Quibus & nos accedimus.

SEXAGESIMA PRIMA QVÆSTIO.

1 Exagesimo primo quæro, An pater possit dotare filiam ex iis bonis quæ sunt ad filium primogenitum peruertura iure primogenituræ. Certè in regno Francia hæc quæstio nihil dubij habet, quoniam omnia sunt apud nos instar patrimoniorum redacta, possuntq; liberè dari in dotem & donari adufque portionem à consuetudinibus cuiusq; provincie præscriptam: & aliàs quoq; in vniuersum alienari, vt alibi dicemus, præterquam tamè in ipso capite regni. Nam non potest Rex Francia quicquã ex his quæ sunt regni siue coronæ, vt vulgò in Gallia dicimus, alienare, ex lege perpetua Francorum. Nam quod ad ius commune pertinet, de ea re latè diximus supra in 35. quæstione.

An pater possit dotare filia ex bonis primogenituræ.

2 Sed fac ex pacto aut ex concessione principis ius primogenituræ alienari non posse, siue quia id expressè dictum fuerit, siue etiam quia simpliciter fuerit concessum alicui, & primogenitus, ex se tractim descendens: quo casu alienari non potest in præiudicium primogenitorum, quibus ex concessione forma est ius quæsitum, per no. in c. 1. tit. de feud. suc. & per Bar. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ff. de op. liber. & Bald. auth. si quas ruinas. C. de sacros. ecclef. & Ro. conf. 98. quò ad id, col. j. & Franc. Aret. in l. apud Iulianum. §. si quid alicui. ff. de leg. 1. cum concord. Nunquid hoc casu poterit pater donare in dotem filie, aut etiam suæ vxori propter nuptias? Hanc quæstionem soluere potes ex eo, quod scribit Oldrad. conf. 95. ex forma istius statuti, quòd cum ex statuto à rege Aragonum edito & iurato, non possent aliqua eiusdem regni bona immobilia alienari, sed integrum ipsum regnum ad primogenitum deferri deberet, tamen Rex ipse vxori propter nuptias quædã donasset: valet huiusmodi donatio, nec illam potest primogenitus infringere, quoniam propter matrimonium contrahendum, & propter dotem & donationem ante nuptias possunt alienari res aliàs inalienabiles, per auth. res quæ. C. com. de lega.

Præsertim si aliàs alienari non possint. Qui posse dicuntur.

3 Et idem quoq; voluit in eodem casu Alber. qui nullam Oldr. mentionem facit, in j. parte statutorum, q. 144. cuius caput est, de statuto Regis. & in l. vlt. C. de don. inter vir. & vxor. & sequitur Barb. in repe. de reb. eccle. non alie. col. antepe. vers. 4. facit. & Iason in d. auth. res quæ, col. 6. & in l. filius. §. diui. col. 8. vers. pro ista communi opi. in 1. lect. & iterum in 2. lec. col. 14. vers. intendo istum articulum. ff. de leg. 1. vbi hoc dicit not. & ibi quoq; Ambro. Opin. col. 86. vers. facit quòd voluit. & Ferdi. Loaz. char. 16. nu. 345. & Alciat. lib. 1. de verb. sign. char. 4. & Io. Lup. in repe. rub. de donat. inter vir. & vxor. fol. 7. col. 3. vbi & hoc dicit generaliter procedere in omni iure primogenituræ.

Ad idem.

4 Nam & aliàs quoq; alienari prohibita possunt in dotè dari, atq; propter nuptias donari, vt etiam probatur in l. mulier. §. cum proponeretur, & ibi Alex. & Soci. ff. ad S. C. Trebel. & in l. filia, in prin. ff. eo. tit. & in d. auth. res quæ. C. com. de leg. & in l. vlti. in fin. C. de litig. & voluerunt Iac. Aret. Cy. & Bal. col. 2. & Saly. in l. voluntas. C. de fideicom. Spec. & Io. And. in add. ipsius, tit. de loca. §. nunc aliqua, vers. 109. vbi de emphytheusi loquitur. Bar. post Iac. Aret. in d. l. filius. §. diui. vers. quæro vtum hic fundus, & ibi omnes post eum, præter Iaso. in j. lec. ff. de leg. 1. Bald. & Saly. in l. vlti. col. vlt. C. de reb. alie. non ali. Pau. Cast. con. 80. quia per supradictum, lib. 1. & conf. 131. circa ea quæ superius, col. j. eod. lib. j. Alexan. conf. 56. consideratis verbis testamenti, in 2. dubio, lib. 1. & latè Franc. Cur. Senior conf. 27. magnificus vir dominus Vgutio, col. 6. vers. verum istis omnibus non obstantibus, quem tu omnino vide, & Marthæ. Afflict. in constit. Siciliæ incip. scire volumus, col. 2. versic. sed an possit, vbi loquitur in iure Regio.

Res alienari pich bitas in dotè dari posse

5 Et id in emphyteusi procedere voluerunt Specul. & Io. And. in add. ipsius, tit. de loca. §. nunc aliqua, vers. 109. Host. in summa de loca. §. vlt. vers. nunquid ergo res emphyteutica. ipse Io. Andr. dum allegat Specul. vbi supra in c. potuit, col. 2. super gl. 3. & ibi Imo. col. 8. vers. tangit etiam hic, extra eo. lib. Alberi. in l. 3. col. 2. & ibi Saly. qui id declarat, col. 2. vers. quæro ab extra an res. & Iason col. 31. vers. prima ergo. C. de iure emphy. Pau. Cast. in l. usufructu, ad ff. fol. mar. & Hiero. Gratus conf. 76. videtur pro domina, col. 4. vers. secundò principaliter, lib. j. Quænis de feudo aliud statutum sit in c. donare, & ibi Bal. & alij, tit. quali. olim feud. ali. pote. vt etiam dicit Bal. in c. j. in prin. col. 2. vers. quæro an vassillus tit. de prohi. feu. ali. per Fed. Quòd tamen an & quomodo procedat, videbis latè per Iaso. post alios in d. auth. res quæ, col. 8. vers. an autem res prohibita, & conf. 66. breuiter, per totum, lib. 1. & conf. 89. aggredior. col. 4. in 5. dubio, eo. lib. 1.

An autè id in emphyteusi procedat.

6 Et hinc quoque videmus quòd licet non valeat donatio à patre facta filiosa. per l. antep. C. de donat. inter vir. & vxor. & l. 2. C. de inof. dona. valet tamen donatio illi facta in causam dotis. l. Pomponius Philadelphus. ff. fami. hercis. & l. si cum dotem, in princ. ff. fol. matr. & not. gloss. & Doc. in d. l. 2. C. de inof. testamen. & Pau. Castren. in l. cum pater filie. ff. de leg. 2. & Alexan. conf. 117. viso titulo quæstionis, col. vlt. lib. 6.

Valet donatio facta filiosa in causam dotis.

7 Hoc tamen limitat Io. Lup. vbi supra fol. 8. colum. 1. vers. nisi specialiter, vt procedat nisi expressè contrarium disposuit is qui huiusmodi ius primogenituræ, siue, vt appellat more Hispanorum, maioratum constituit, videlicet quòd non possit etiam causa dotis vel donationis propter nuptias

An ea procedat si is qui ius primogenituræ constituit contrariū disposuit

alienari. Tunc enim cessat dispositio d. auth. res quæ, vt dicitur consuluiffe Alex. d. con. 56. col. j. quem sequitur Ias. in d. s. diui. col. 8. vers. quæro, quærit, & ibi etiam Ambro. Opizo, & ipse Ias. cons. 157. aggre dior, col. 2. vers. sed præmissis, lib. 2.

De eadem re.

¶ Quamquam Ias. sibi contrarius in d. auth. res quæ, col. 5. vers. quintò no. & iterum col. vlt. vers. deci motertiò, hoc reprobatur duabus rationibus: Prima, quia cum pater sit debitor dotis vel donationis propter nuptias, non debet esse in potestate ipsius debitoris tollere obligationem, per I. sicut. C. de acti. & oblig. & sic d. auth. procederet nõ obstante dicta prohibitione ex defectu potestatis, vt expresse consuluit Pau. Castr. d. con. 80. Secunda ratio, quia quæ sunt inducta fauore publico, vt in hoc casu non possunt mutari vel tolli ex dispositione testatoris. l. quod de bonis. §. vlt. ff. ad leg. Falc. & no. Bar. & alij in auth. sed cum testator. C. e. in l. nemo potest. ff. de leg. 1. Idem Io. Lup. vbi supra, char. 8. vers. hoc tamẽ intellige, dicit istam limitationem non procedere in prohibitione patris, quia ipse teneretur dotare. sed tantum in prohibitione extranei, qui bona quædam in maioratum concessit, & multa præter Iaso. allegat, quæ sunt illic omnibus obuia.

Idem re.

Quid si res primogenituræ prohibita sunt alienari per contractum, ea prohibitio ne que impedit translationem dominij.

¶ Illud autem hic notandum est pro secunda limitatione, quod si per contractum inter viuos huiusmodi res primogenituræ essent prohibita alienari etiam simpliciter sine mentione dotis, tali quidem prohibitione, quæ impediret translationem dominij: tunc nec in causam quidem dotis alienari possent, per gl. in l. nulla, & ibi Cy. & Bal. qui eam dicit valde signandam, & Saly. C. de iure doti. Alex. qui id dicit fortè nõ esse alibi, in l. filiusfa. §. diui. col. 4. vers. secundò limita, & ibi Fed. Loaz. char. 19. nu. 357. ff. de lega. 1. & idem Alex. qui eam dicit no. cons. 103. visis scripturis, col. pen. vers. secundò respondeo, lib. 2. Ias. in d. auth. res quæ, col. 8. in §. no. vers. item res prohibita, & iterum col. pen. vers. 4. limita, & in l. quæ de legato, col. 2. vers. tertio contra istam. ff. de leg. 1. vbi eam dicit no. & approbatam. Et in hac quoq; opi. videtur esse Soc. dum citat Bal. & Saly. vbi supra, cõf. 75. circa præsentem, col. 1. lib. 1. & in tract. fal. regul. 12. in 2. limitat.

Quid si alium de possit filia dotari.

¶ Sed & tu tertio limita, vt procedat quod dictum est, huiusmodi bona posse dari in dotem vel donationem propter nuptias, si is qui dat, non possit aliunde dotare, vel in donationem dare, vt colligitur ex d. auth. res quæ, prout illam ponderat Io. Lup. vbi supra, char. 6. col. 4. vers. intellige tamen, qui & cum ad hunc casum trahit, char. 8. col. 2. in fi. propterea q; si extaret fructus ex huiusmodi bonis, qui satis essent ad dotandum non possent ipsa bona dari, per tex. in d. l. mulier. §. cum proponere tur, in fi. vers. q; si fructus. ff. ad S. C. Trebel. & ibi Ang. Raph. Co. ad fi. Alex. col. 2. & alij recentiores. & Ro. qui illum tex. reputat sing. con. 232. quatuor sunt quæ sita, in fi. & ita quoq; in casu d. auth. res quæ, voluit Ang. ibi col. 2. vers. sed si haberet, & Iac. Are. Cy. Alberi. Bald. & Saly. in l. voluntas. C. de fideicom. Bar. in l. filiusfa. §. diui. ff. de lega. primo. Saly. in l. vlt. in pe. q. C. de reb. ali. non ali. Alex. con. 56. consideratis, in 2. dubio, lib. j. Et facit quod in simili dicitur in l. pater filium, ad fi. prin. ibi, si non erat aliud in hæreditate, & quod per eam tradit Raph. Co. in l. peto. §. prædium. ff. de lega. 2. & quod diximus supra in 4. q. nu. 35. sed vt redeamus,

Alia limitatio nes.

¶ Alias quoq; limitationes potes huc adducere ex limitationibus d. auth. res quæ, quas adferunt Doct. præsertim recentiores, ex quibus Iason omnium copiosissimè. 15. apposuit, vt illic promptum est videre omnibus neq; enim statuimus omnia sigillatim referre, præsertim quæ ab aliis in vnum locum congesta reperimus: quod sæpe aliàs diximus. Sed tu hinc omnino vide quæ dicam pro declaratione huius quæstionis in seq. q. nu. 12. at dices licet, & seq.

SEXAGESIMASECVNDA QVAESTIO.

An autè pater aut frater primogenitus teneatur dotare filiam uel sororẽ ex rebus primogenituræ.

Sexagesimosecundo consequenter quæro, An etiam pater aut frater primogenitus teneatur dotare filiam siue sororem ex rebus primogenituræ, si cætera bona desunt. Et certè quantum ad patrem, si is possit facere, consequens est vt teneatur, cum aliàs semper teneatur pater dotare filiam, si id possit facere. l. qui liberos. ff. de rit. nup. & l. vlt. C. de dot. promi. cum infinitis fi. Quid autè de fratre dicendum sit, id hinc pender, an teneatur frater sororem dotare. Et certè plerique omnes in ea sunt sententia, vt teneatur dotare sororem vtrinque coniunctam, aut certe consanguineam, id est, ex eodem patre natam: vterinam autem tantum non teneatur, per l. cum plures. §. tutor, & ibi gl. Dy. Bar. & Alber. ff. de adm. tut. & l. tutor secundum dignitatem. §. vlt. eo. tit. & l. qui filium. ff. vbi pupil. edu. debe. Et ita quoque voluit gl. in leg. non omni, & ibi etiam Cy. Bar. Bald. & Saly. C. de adm. tut. glo. in l. nihil. ff. de in rem ver. Bart. dum se remittit ad loca supra citata, in l. r. col. 2. vers. sed quid in fratre, & ibi clarius Alex. col. 7. vers. quid autem in fratre. & Iason qui dicit ab hac opi. nemi nem discrepare, col. quoq; 7. vers. vltimò quærit. ff. sol. mat. idẽ Bar. in auth. res quæ, col. 1. vers. eodem modo dico. C. com. de lega. Bald. in l. qui liberos. ff. de rit. nup. & in l. vlt. col. 2. C. de dot. promi. & in c. super literis, col. 2. vers. idem in sorore, de rescrip. Ang. Imo. & Alexan. in l. à filia, in prin. ff. ad S. C. Trebel. Panor. con. 12. vt clarè, col. 4. in 7. dubio, lib. 4. Raph. Fulg. dicens id etiam procedere in feudis, con. 228. Antonij, col. 2. vers. & dato sine præiudicio. Pet. Anc. con. 434. ex narratis, col. 2. vers. ego de iure, Pau. Ca. conf. 335. ad confirmationem, col. 2. vers. præterea & vltimò, lib. j. Alex. con. 66. viso themate, col. 1. lib. 4. Matth. Affl. in constit. Siciliæ incip. comitibus, col. 1. in 2. no. & omnes vbiq; de hac re loquentes.

Et an frater clericus.

¶ Idque dicunt nonnulli procedere etiã in fratre clerico, scilicet Ang. vt à multis citatur in d. l. à filia: sed non rep. eri in meo codice. Ant. & Imo. in c. peruenit vterq; in j. no. & ibi quoque Pet. Anc. & Panor.

Panor. in 2. no. & Card. Flor. in 4. no. ext. de rescrip. Inter quos ipse Panor. dicit quod cum bona conscientia, si non habet bona patrimonialia, potest eam dotare de rebus ecclesiæ, per c. j. de coha. cleri. & c. omnia, iuncta gl. 31. di. & c. non satis. 88. di. & voluerunt etiam Alex. & Ias. in d. l. j. quibus locis supra citauimus. ff. sol. mat. vbi ipse Alex. videtur plus velle, scilicet ipsum clericum teneri id facere ex rebus ecclesiæ, citans in id Panor. vbi supra, qui tamen nil aliud dicit quàm quod supra ex eo diximus. & sequitur etiam Iason in d. auth. res quæ, col. 4. vers. item tamen, & Nicol. Eueral. in locis legalibus, in loco ab alimentis ad dotem, col. 2. vers. quintò istud facit.

Iterum de vterina.

¶ Sed hic paululum attende lector. Nam sunt nonnulli, qui putant Bar. in d. auth. res quæ, voluisse fratrem teneri dotare sororem etiam vterinam tantum, & ita eum allegat, & tamen reprehedit Angel. in d. l. à filia, in prin. Sed Alex. ibi, atq; etiã in d. l. j. vbi supra. ff. solut. mat. dicit iniuriã fuisse illum reprehensum, cum id non dixerit. Verum Iason in d. l. r. etiam vbi supra, nititur ostendere Bart. id ipsum dixisse, atq; ita meritò fuisse reprehensum, vt ibi videre poteris: neq; enim de ea re admodum laboro, sed potius vtrum sit verius, scilicet an teneatur, an non teneatur. Quid enim interest inter sororem consanguineam, & vterinam, quantum ad id de quo tractamus pertinet: nam vt frater teneatur alere sororem consanguineam inopem: ita & vterinam inopem, vt placuit expresse Cy. in l. i. in 2. q. C. de alen. libe. & Bal. in d. l. qui filium, per illum tex. simpliciter loquentem in fratre. ff. vbi pupil. edu. deb. Ange. subobscure, sed clarissimè Alex. in d. l. à filia. ff. ad S. C. Trebel. Imo. & Alex. in d. l. j. ff. sol. mat. Iason in d. auth. res quæ, col. 4. vers. tertium est.

De eadem re. Argumentum de alimentis ad dotem. vide infra nu. 12. & seq.

¶ Ergo & vtranque dotare tenetur: hoc enim argumento, vt scilicet dotare teneatur qui alere tenetur, vt utrumque passim Doc. & in his gl. in d. l. non omni, dum ad id probandum, quod de dotanda vxore diximus supra in prin. allegat l. i. in prin. vers. sed nonnullos. ff. de tute. & rat. distra. quæ de alimentis tantum loquitur. Et Bart. dum in eodem casu loquens in d. s. cum tutor, allegat etiam d. l. qui filium. ff. vbi pupil. edu. deb. loquentem etiam de alimentis. vt & faciunt Cy. & Bal. in l. neq; mater. C. de iure doti. idem Cy. & Saly. in d. l. non omni, & alij pleriq; ex his quos supra citauimus: & præter eos Bart. in l. vlt. C. de his quib. vt indi. & Nico. Neapo. in d. l. à filia. ff. ad S. C. Trebel. & Saly. in d. auth. res quæ, in 4. q.

De eadem re.

¶ Dos enim & alimenta æquiparantur, vt multis confirmat Corn. cons. 316. quò ad primum, col. 4. vers. negatur, & seq. lib. 1. Ita vt vbiq; de vno ad alterum sumant nostrates argumentum, vt videre licet apud Bart. in l. si certis annis, circa medium. C. de pactis. & in l. cum de in rem verso, col. 1. vers. contra hoc facit. ff. de vsur. vbi ex hoc dicit dotem esse dignam pari fauore alimentorum, per not. in l. si cui. ff. de annuis lega. & in l. cum post diuortium. §. generi. ff. de iure doti. & idem Bart. in sua disput. incip. mulier habens magnum patrimonium, col. 3. vers. octauò probatur, & iterum. col. pen. vers. non obstat quod dicitur. Bald. cons. 456. reco. col. 2. vers. præterea dos, lib. 5. vbi & ex hoc dicit dotem succedere loco alimentorum. quod & ante dixerat, cons. 179. anno domini, col. 2. vers. statutum quod totaliter, eod. lib. 5. Alex. in l. Centurio, col. 2. vers. & similiter dicimus. ff. de vulg. & pup. & latè Nicol. Eueral. in locis legali. in loco, ab alimentis ad dotem. Imò verò dos est favorabilior alimentis, vt dicit Cy. in d. leg. 1. in 2. q. C. de alen. libe. Saly. in d. l. neq; mater, & in d. auth. res quæ, col. vlt. & Raph. Fulg. d. conf. 228. Antonij de Morando, col. vlt. Idq; optima ratione. nam in dote est fauor alimentorum, vt dicemus postea. & præterea procreãda sobolis, de quo loquitur l. i. ff. sol. mat.

Dos favorabilior alimentis.

¶ Et sanè nullam video esse rationem differentie inter sororem consanguineam & vterinam: præsertim cum hanc quoq; inopem teneatur frater alere, vt supra diximus. Nisi si quis dicat, fratrem consanguineum ad id potius teneri, quàm vterinum: quoniam pater, cuius hæres est, tenebatur dotare filiam: ergo & frater hæres patris ad id quoq; tenetur. Omnes enim obligationes & actiuas & passiuas, quas nostri vocant, transire in hæredem etiam non nominatum. l. si pactum. ff. de prob. cum aliis multis simil. & concord. à me traditis in nostris Consuetud. Picta. titu. 9. §. 3. in prin. & in nostro tractatu Retractuum. tit. 2. §. j. glof. 6. in prin. Pater autem vt redeamus, tenetur dotare filiam, vt diximus in princ. huius quæstionis: non etiam mater. d. l. neq; mater. C. de iure doti. gl. in d. l. leg. vlti. in verbo, paternum. C. de dot. pro. & in d. l. à filia, in prin. & ibi Bar. ff. ad Senatusc. Trebel. Pet. Cyn. & Ang. in d. auth. res quæ, cum si. Ergo nec filius aut hæres ipsius matris.

An & que sit ratio differentie sororis consanguineæ & vterinæ.

Mater an teneatur dotare filiam. vide nu. 8.

¶ Sed huic rationi differentie posset duobus modis responderi. Primum enim, quod nullus nostrorum quotquot sunt, nisi me fallit memoria, eorum quos legimus, dum tractant an frater teneatur dotare sororem, aut consanguineam, aut vterinam: expresse loquitur de fratre hærede, sed de fratre simpliciter: quanquã, vt verù dicã, de hærede possunt videri intellexisse. Et in casu de quo loquimur, ex nonnullorũ sententia filius primogeniturus consequitur ius primogenituræ, etiã si hæres non sit. quæ si vera est, nihil esset quod eo nomine obligaret primogenitũ dotare sororẽ etiã consanguineam. Verum huius sententiæ contrarium tenuimus supra q. 35. Ideo hæc responsio non satis tuta.

Iterum de differentia sororũ.

¶ Possent igitur aliter responderi, scilicet id quod diximus, matrem non teneri ad dotandam filiam, igitur nec filium & hæredem ipsius: non procedere, si mater diues est, & filia inops, nec potest dotari à patre item inope. tunc enim tenetur mater dotare filiam, per id quod de alimentis dicitur in l. si quis à liberis. §. 1. vers. igitur matrem. ff. de lib. agno. Nam ita tenent Dy. Cy. Bar. Bal. Alb. & Ful. in d. auth. res quæ. Iac. Ra. Cy. Ray. Bald. & Sal. in d. l. neq; mater, de iure dot. Alex. cons. 117. viso tit. col. 3. vers. nec dicatur. lib. 6. Id quod respõdet ei quod supra diximus n. 3. fratrem teneri dotare sororem vterinam

Iterum an & quando mater teneatur dotare filiam.

uterinam inopem. Verum eius quod nunc diximus de matre, vt teneatur dotare filiam inopem, contrarium item tenuit Ang. in d. auth. res qua, & in d. l. filia, in prin. & ibi quoq; Alex. sibi contrarius, & idem Ang. in d. l. vlt. C. de dot. promif. Ro. Alex. & subobscure Iafon in d. l. j. ff. fol. mart.

9 **Alla ratio.** ¶ Quid igitur si dicamus hanc esse rationem, vt frater teneatur dotare sororem consanguineam, non etiam vterinam, quod frater & soror consanguinea sunt eiusdem familiae & agnationis, vt not. in l. pronuntiatio. ff. de verb. sign. quauis ea sit finis suae familiae & agnationis, vt ibi dicitur. Suntq; eiusdem nominis gentilitij, cum filij filiarq; id nomen a patribus accipiant, non a matribus, vt no. in ca. Raynutius, in prin. de testa. & alibi late diximus. Quae res habet non modicam vim & affectionem, vt etiam diximus in nostris Legibus Connubialibus, l. 5. nu. 2. 4. quid quod simplex. Ideoq; is tantum proprie frater est, qui ex eodem patre est, vt expresse voluit Alex. conf. 144. viso themate, col. 1. lib. 6. per tex. in l. Iurifconsultus. §. secundo gradu. ff. de gradibus affin. Idq; dicit voluisse Bart. in l. Lucius. §. quafitum. ff. de leg. 3.

10 **De eadem re.** ¶ Verum is tex. ne tu decipiaris, dicit contrarium, nempe fratrem dici qui ex vtroq; parente, aut ex altero tantum est. Nec id etiam negat Bar. vbi supra, vbi illud tantum dicit, fratres patruels, id est, filios fratrum nec proprie, nec simpliciter fratres dici, sed cum ea adiectione, patruels. de quo etiam, vt id obiter dicam, per gl. in l. 1. in verbo proprii. ff. de inof. testa. & Bal. in l. vxor. in prin. C. qui accus. poss. & in c. qua in ecclesiarum, col. pen. vers. quero concessum est, de constit. Ang. in auth. matri & auia. C. quan. muli. tutel. of. fun. potest. Imo, & ipsum Alex. in l. si dotali. ff. de inof. testa. & eundem Alex. con. 97. viso themate, col. 2. non semel, lib. 2. & con. 204. consideratis, col. 3. vers. quia respōdeo, col. lib. 2. & conf. 36. viso themate, col. 2. vers. ecce ergo, lib. 6. & con. 221. pōderatis verbis, col. 1. eo. lib. 6. & Corn. qui multos citat, con. 92. videtur, col. 2. vers. praeterea est aduertendum, lib. 3. Soc. conf. 25. viso statuto, col. 2. vers. sed dicam lib. 3. Fran. Curt. Seni. conf. 9. Ticinensi statuto, col. 3. vers. & bene facit. Iaf. conf. 205. in occurrenti, col. 6. vers. nec obstat ergo, lib. 2. & Hiero. Grat. conf. 38. viso, lib. 1.

11 **Redit ad prim. questionem.** ¶ Sed vt redeamus ad principale nostrum propositum, Vnum est quod videtur obstat ne frater primogenitus sororem, etiam paternam dotare teneatur ex rebus suae primogeniturae, sed nec pater quidem possit filiam, nec frater item sororem in praedictum sui filij primogeniti. Nam supra in 21. quaest. satis ostendimus non posse patrem filio primogenito praedictare in iure primogeniturae: & in 5. q. prius docueramus nullam deberi legitimam caeteris liberis. de quo etiam diximus in 55. quaest. Est autem dos loco legitimae, Ricar. Mal. Cy. & Bal. in l. sancimus. C. de nupti. idem Ricar. & Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & demon. cum aliis multis concord. a me traditis in repe. l. si vnquam. in verbo, susceperit liberos, nu. 93. & id quidem. C. de reuo. dona.

12 **Dos loco legitime.** ¶ At dices, licet ex his rebus non debeatur legitima, tamen alimenta debentur caeteris liberis. & masculis & foeminis, vt plene diximus supra in 4. quaest. Ergo & dos filiabus, per id quod diximus supra num. 4. ergo & vtranq; Sed ex supradictis satis patet, multos non admittere id argumentum de alimentis ad dotem: & inter caeteros Ang. in d. l. vlt. C. de dot. promif. Saly. in d. auth. res qua. & ibi late Iaf. col. 4. vers. secundo considero, Ro. in d. l. i. & ibi item late Alex. col. 6. vers. ex quo habes. ff. sol. mat. Nec id quidem sine ratione, vt & ipsi dicunt. Nam pater tenetur alere filiam naturalem, auth. licet. C. de natur. lib. & c. cum haberet, de eo qui du. in ma. quam pol. per adul. dotare tamen non tenetur. l. vxorem. §. pater naturalis, & ibi Bart. ff. de leg. 3. cum multis si. a me adductis in repe. l. si vnquam. in verbo, susceperit liberos, nu. 5. o. neque prodest. C. de reuo. donat. Quamquam, ne tu hic quoque decipiaris, id intelligit Bal. in d. l. neq; mater, nisi filia esset admodum inops. nam tunc eam dotare tenetur vsq; ad modum alimentorum. & sequitur Nicol. Eueral. in locis legali. in loco ab alimentis ad dotem, col. 2. vers. quarto istud facit.

13 **Pater tenetur alere filiam naturalem.** ¶ Praeterea filius tenetur alere matrem d. l. si quis a liberis, in prin. in verbo, matrem. ff. de liber. agn. dotare autem non tenetur. l. 1. §. praeterea, vers. sed si munus, & ibi Nicol. Mat. & Bal. ff. de tutel. & rati. distra. & l. tutor secundum. §. vlt. ff. de admi. tut. cum aliis multis concord. congestis in nostris Legibus Connubialibus. l. 2. nu. 6. cui respondens. In quo & illud tibi notandum, quod filius non tenetur alere matrem, nisi adco inopem, vt se alere non possit, vt declarant tex. supradicti. Dotare quoque inopem, & qua se dotare non possit, si ea sit & pulchra, tenetur, ex sententia Bal. No. in tract. de dotibus, in 6. parte, in 16. speciali, col. 2. vt etiam in d. loco diximus.

14 **An etiam dotare.** ¶ Adhuc frater tenetur alere sororem vterinam, vt diximus supra nu. 3. nec tamen tenetur dotare, ex communi omnium pene sententia, vt etiam diximus nu. 1. Deniq; pater non tenetur alere liberos, qui aliunde sustinere se possunt. d. l. si quis a liberis. §. sed & si filius, & ibi gl. & Bar. & idem Bart. in l. 1. C. de mendi. vali. lib. 11. Tamen tenetur dotare filiam etiam diuitem, & qua se potest dotare: vt probatur ex d. l. vlt. & ibi gl. in verbo, intelligi. Bal. & Ang. C. de dot. promif. Et haec est omnium superiorum rationum fortissima, vt ex his patet qua diximus. Et si alia videre velis de huiusmodi arg. de alimentis ad dotem, lege Nicol. Eueral. vbi supra citauimus.

15 **Pater non tenetur alere liberos diuites.** ¶ Ego autem vt tandem meum iudicium in hac re proferam, in ea sum sententia, vt nec pater, nec frater teneatur, imo nec possint in praedictum filiorum primogenitorum dotare filiam aut sororem, siue paternam, siue maternam, ex rebus priuatim ac specialiter deputatis iuri primogeniturae, plena quidem dote qua ad legitimam ascendat: ea enim tum demum congrua dos est, qua ad usq; legitimam est, vt no. Saly. Fulg. & Iaf. in d. auth. res qua. per illum text. cum aliis multis concord. a me adductis in repe. d. l. si vnquam. in verbo, susceperit liberos, nu. 92. quod autem filia. Nam ius ipsum

primogeniturae est ipsa legitima primogeniti, vt diximus in 5. q. nu. 3. mouentur omnes: propterea nec id conferendum est, nec ex eo debetur legitima caeteris liberis aut fratribus, vt etiam ibi diximus, & rursum in 51. q. & iterum in 55. quaest.

16 ¶ Igitur vt hoc concludam, Pater & frater possunt, imo tenentur, alere filiam & sororem, possuntq; illis in rebus primogeniturae dotem constituere, quemadmodum & alimentu, si aliunde se sustinere non possint, iuxta ea qua latius diximus in 4. q. nu. 33. nec obstat inquit, & quod item diximus ex Bal. supra nu. 11. Nam qui exclusus est legitima, etiam sua culpa, non per hoc alimentis excluditur, ex sententia Bal. in l. cum scimus, in 6. q. C. de inof. testa. per l. libertus qui operum, & ibi Iac. Arc. ff. de ope. liber. & arg. l. Imperator, in fi. ff. ad S. C. Trebel. Nec in hoc distinguo inter sororem paternam siue consanguineam, & maternam siue vterinam, per ea qua iam satis supra diximus.

SEXAGESIMATERTIA QVAESTIO.

1 **Primogenitus filiorum Titij substitutus aut uocatus sub cond. an intelligatur de tempore testamenti, aut quo alio.** ¶ Sexagesimotertio quaro, Quid si testator substituit, aut alias sub conditione vocat primogenitum filiorum Titij, vtrum intelligatur de eo qui primogenitus est tempore testamenti siue mortis testatoris: An vero de eo qui est primogenitus, cum cedit dies substitutionis vel conditionis? Et sane videtur eum solum vocari, qui primogenitus reperitur tempore diei vel conditionis, per tex. in l. interuenit. ff. de leg. praestan. vbi ad hoc vt veniens contra tabulas teneatur liberis praestare alimenta relicta in testamento rupto, sufficit in legatario adesse qualitatem libertorum eo tempore quo cedit dies relicti, & per tex. in l. j. §. proximus. ff. vnde cognat. vbi sufficit qualitatem agnationis illi adesse, qui vt cognatus vult succedere eo tempore quo cedit dies bonorum possessionis. & per tex. in l. eum qui post. ff. de cond. & demonst. vbi ad hoc vt valeat legatum conditionale, sufficit in legatario adesse capacitatem tempore conditionis.

2 ¶ Contra autem videtur eum praeferrri, qui est primogenitus tempore testamenti, vel mortis, per tex. in l. si cognatis. ff. de reb. dub. & l. cum ita. §. in fideicommissio, & §. fratre. ff. de leg. 2. vbi cum testator generatim aliquem vocat, si in eo adfit certa qualitas, necesse est eam qualitatem adesse tempore testamenti, vel mortis, vt sit locus voluntati legatoris. Et vt intelligas, ea iura non tantum loqui in dispositione pura, sed & in conditionali. Nonne videtur in d. §. in fideicommissio, & §. fratre, testator eos vocare, qui sunt de sua familia, & sic gradatim, per l. vlt. C. de verb. sign. Ideoq; vteriore vocari sub conditione, si videlicet decesserit proximior.

3 ¶ At inquires, in d. §. fratre, iuncta gl. in verbo, familia, dicitur, quod si nemo vltior de familia testatoris foret, tamen in futurum esse speratur. Ex quo videtur quod quauis in his qui volunt admitti primo loco post testatoris obitum, requiratur qualitatem adesse tempore testamenti vel mortis, tamen in his qui volunt admitti post primos, sufficit adesse tempore cedentis diei fideicommissi. Sed hoc nihil obesse videtur, quoniam ibi sperabatur in futurum esse aliquis ex familia testatoris per eius natiuitatem, vt sit propterea necesse tempore testamenti, vel mortis eiusdem fuisse iam conceptum: quoniam si post mortem ipsius fuisset conceptus, etiam ex aliquo qui esset ex familia testatoris, ille tamen quod ad testatorem non diceretur esse ex eius familia. d. l. i. §. si quis proximior. ff. vnde cognat. & l. si quis filio exhaeredito, in prin. ff. de iniust. testa. cum multis concord. a me late congestis in tract. Retractuum tit. j. §. j. gl. 9. in verbo, om. lignag. or. nu. 70. & haec quidem, & multis seq.

4 ¶ Nec etiam videntur obstat contraria, quoniam primum d. l. interuenit, ff. de leg. praestan. loquitur, vt ibi dicit Bar. in eo qui petitionem relicti non meretur, ex quo ad eam venit ex praetoria equitate. Id quod etiam possumus dicere de d. l. j. §. proximus. ff. vnde cognat. qua haud dubie loquitur in eo qui succedit ab intestato ex aequitate Praetoria. At d. l. eum qui post. ff. de condi. & demonst. loquitur vbi tractatur de consideratione capacitatis, qua est ex iure communi, quo casu dicendum est vt ibi, & in l. 3. §. quando autem. ff. de iure fisci. & in l. si alienum. §. in extraneis. ff. de haere. inst. & in §. extraneus, Inst. de haere. qualitate, & differ. Nos autem loquimur in qualitate requisita ex voluntate testatoris, in eo qui alias est capax de iure communi.

5 ¶ Non hic, Lector amantissime, meam profero sententiam, sed rem tibi ex iis qua diximus discutendam relinquimus. Sed velim primum videas Pet. An. conf. 27. non seruato ordine dubiorum, in 2. dubio, vbi loquitur de substitutione facta de antiquioribus. & Ro. a quo haec omnia deprompsimus (neque enim sustinet animus aliorum nomen subtrahere) con. 438. in causa consultationis praesentis, in 4. dubio, vbi loquitur de substitutione facta de maiore filiorum alicuius. Et ex iis facile cognosces, quid in hac causa tibi diffiniendum sit. Sed ita vt etiam videas qua scripsimus in d. tractatu Retractuum titulo primo. §. 1. d. gl. 9. nu. 95. ex quibus vides, & seq. & iterum nu. 98. & hanc opin. & sequi. & qua dicam postea in 80. quaestione, vbi loquimur de concessione feudi facta ea lege, ne ad alium filium quam primogenitum veniat.

SEXAGESIMA QVARTA QVAESTIO.

1 **Si Titio instituto substitutus eius filius infusus est nomen deferre duobus relicti filijs, an primogenitus an alter.** ¶ Sexagesimoquarto quaro, Quispiam in suo testamento haeredem Titium instituit, & ei filium ipsius Titij naturalem & legitimum substituit, iussitque eum ipsius nomen & arma deferre: huiusmodi haereditate accepta moritur Titius relicti duobus filijs legitimis & naturalibus: vter istorum primogenitus videlicet, an secundogenitus, an vterque, an neuter admittetur? Videtur neutrum admitti, & ita substitutionem vitari propter incertitudinem, per l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. & in l. si fuerit, in prin. ff. de reb. dub. & in l. si quis de pluribus, eo. tit. cum aliis multis similibus & concord. a me adductis supra in 17. q. prin. in 6. opin.

¶ Contra

De eadem re.

Exclusus legitima, sua culpa, non excluditur alimentis.

Primogenitus filiorum Titij substitutus aut uocatus sub cond. an intelligatur de tempore testamenti, aut quo alio.

Tempus diei vel conditionis. Tempus testamenti vel mortis.

De eadem re.

Responsio ad contraria.

De eadem re.

Si Titio instituto substitutus eius filius infusus est nomen deferre duobus relicti filijs, an primogenitus an alter.

interque an 2 nullus admittitur.

Primogenitus tantum intelligitur substitutus.

Si castrum debet peruenire ad primogenitum aut alium que pater maluerit, quid agendum, si pater non elegit. 2 De eadem re.

De eadem re. 3

De eadem re. 4

An lex primogenitura data Iudeis sit hodie inter eos obseruanda.

Iudeos habere filios in potestate iure Ro. Ideo nec filios san. eorum testari posse.

¶ Contra videtur valere huiusmodi substitutionem, cum certus de certis videatur substitutus, per l. vnum ex fratribus. ff. de condi. insti. & l. Quintus. §. si quis ita. ff. de hære. insti. & l. 2. §. si ita. ff. de bon. pos. secun. tabu. & voluisse videtur Bar. in l. quidam ita. ff. de reb. dub. Iura autem contraria loquuntur, cum relinquatur incerto de incertis. Et hac posteriore sententia videtur vtrunq; esse admittendum, & singularitatem resolui in pluralitatem, cum de vtriusq; favore agitur. Sicuti in simili habetur in l. si quis ita. §. si quis filio. ff. de testa. tut. & l. qui filiabus. §. i. ff. de leg. i. cum aliis multis con. adductis supra in eadem q. 17. in 4. opin.

¶ Tamen Guid. Pap. cuius ista sunt, decis. 467. cuius hoc caput est, testator in suo testamento, dicit hoc casu primogenitum tantum intelligi substitutum, veluti de eo senserit testator, arg. l. eum qui calendis, vers. si autem. ff. de verb. obl. & l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. sig. & l. hæc conditio. la. j. ff. de condi. & demon. & ita dicit fuisse diiudicatum in curia Parlamenti Delphinatus. Et sequitur & dicit sing. D. Guil. Bened. in rep. c. Raynu. in verbo, in eodem testamento relinquens, nu. 174 de testam. Quibus adde quæ latè congersimus in nostris commentariis ad d. §. hoc sermone, & quæ dicam in sequen. quæst.

SEXAGESIMA QUINTA QVAESTIO.

Sexagesimo quinto quæro, quid si in contractu matrimonij, aut aliàs dictum est quod castrum quoddam perueniet ad primogenitum, aut alium nasciturum, si pater ipse maluerit. Posito quod valeat huiusmodi pactum de iure vel consuetudine, de quo supra latè diximus in 6. q. & in 7. Et pater ipse moriatur, nulla alia declaratione facta: vtrum primogenitus tantum ad huiusmodi castrum admittetur, an alij quoque? Et primo loco videretur omnes admitti. l. cum quidam ita in princ. & l. vnum ex familia, in prin. & l. cum pater. §. hæreditatem filius, & §. rogo. ff. de leg. 2. & l. Labeo. §. Pacuuius. ff. de statulib. & quod habetur in l. vtrum. §. cum quidam. ff. de reb. dub. cum sim.

¶ Ideo Lamber. Rampo. in sua disputat. incip. quidam Metius, & post eum Io. And. in addi. Spec. in rub. de testa. col. 3. ver. item Lambert. dicunt quod si talis facta fuerit substitutio: Petro filio meo hæredi vniuersali substituo vnum ex filiis Titij alterius filij mei, quem ipse hæres elegerit, aut nominauerit, si is decedat nullo electo aut nominato, omnes equaliter admittentur, per quædã ex dd. iuribus, & alia inibi allegata. Et eos expressè refert & sequitur Alex. cõs. 2. visis ac etiam perlectis, col. 2. vers. sed præmissis, libro 3. quod iterum reperitur conf. 13. lib. 4.

¶ Contra tamen in casu nostræ quæstionis tenuit Guid. Pap. deci. 505. factum est pactum, & rursus sing. 521. cuius est initium, maritus facit pactum, tenens vtrobiq; primogenitum solum & in solidum admitti. Nam donatio respectu primogeniti pura est: respectu autem aliorum conditionalis, videlicet si testator ipse maluerit. Quæ conditio cum defecerit, cum nulla alia voluntas fuerit declarata: Ideo respectu secundogeniti non cessit dies obligationis. l. cedere diem. ff. de ver. obli. Proinde tota donatio peruenit ad primogenitum. l. 2. & ibi gl. in verbo, ad eos, & rursus l. antiqui libero, cum ibi no. ff. si pars hæ. per. & q. no. per gl. & Bar. in l. si quis. ff. de hæ. inst. & in l. planè. §. si cõiunctim. ff. de leg. 1.

¶ Nam cum donatio facta fuerit secundogenito sub hac conditione, si pater maluerit: consequens est vt sub eadem cõditione adempta censeatur primogenito, & eidem concessa sub cõditione contraria, videlicet si non maluerit, ar. si legatum. ff. de adi. lega. & l. pecuniam, & ibi not. per gl. & Bart. ff. si cert. pet. Quæ quidem conditio declarationis cessat per mortem, nulla ante facta declaratione. l. locatio, quæ est 4. ff. locat. & l. mandatum. C. mand. Ex quo & illud sequitur, talem donationem nunquam sibi locum vendicasse in persona secundogeniti, arg. l. j. §. fin. autem. C. de cad. tol. & l. j. & ibi not. ff. de condi. & demon. vbi autem non fuissent adiecta illa verba, si maluerit, sed simpliciter, fuisset donatum primogenito aut alij nascituro, tunc omnes liberi concurrerent, per iura in princ. allegata. hæc fere Guido. Cui per omnia accedo, vt etiam facit Philip. Dec. conf. 578. viso consilio, col. 4. vers. ex quibus.

SEXAGESIMASEXTA QVAESTIO.

Sexagesimo sexto quæro, An hodie inter Iudeos sit obseruanda lex Mosaiica, quæ multa primogenito tribuit, quæ sigillatim descripsimus supra post princ. An verò ius cõmune Romanorum, quod æquales facit liberos: An deniq; statutum vel consuetudo regionis quam inhabitant: Quam quæstionem adscripsit Alex. con. 161. examinatis iuribus, in fi. li. 2. nec tamen soluit. Cõperio autem in id genus quæstionibus fuisse varias diuersasq; nostratum sententias. Quidam enim in successiõnibus Iudeorũ aliisq; huiusmodi ipsi Iudeis congruentibus, & vt nostri dicunt, proportionabilibus, dicunt locum esse statuto vel consuetudini loci, in quo morantur, si illic sit statutum vel consuetudo: Sin minùs iuri communi Romanorum, per l. Iudæi. C. de Iudæ. vbi Iudæi vtuntur communi iure Romanorum, habentq; ea, vt inibi intelligit Bar. quæ sunt ciuium Romanorum.

¶ Cuius l. auctoritate gl. in c. vlt. j. di. no. voluit Iudeos habere filios in sua potestate, quod est proprium ciuium Romanorũ. §. j. Insti. de pat. pote. sicuti etiam voluerunt Host. Io. And. Ant. Pet. Anc. Card. Flor. & Panor. in c. 2. de conuer. infide. Bal. & Alb. post Iac. Ra. & Cy. in litem in potestate. & iterum ipse Bal. in l. nam ciuium. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. vbi & per hoc dicit in postremo loco filios Iudeorum non posse testari impediẽte patria potestate. sunt enim, vt ipse ait, sub iure cõmuni, Gaspar Calde. inter con. Io. Cald. con. 2. an filij Iudæi, tit. de Iudæ. Card. Flo. in cle. j. in fi. de Iudæis. Pano. in c. cum sit, eod. tit. & in c. vlti. col. 2. de conuer. infid. Io. Ana. in c. & si Iudeos, col. vlt. eo. quoq; ut. vbi etiam illud dicit filios Iudeorum ob id testari non posse. Ro. Alex. Franc. Aret. in l. multum

in ultum interest. ff. de verb. obl. Alex. con. 71. ponderatis verbis, col. 2. ver. nam & Iudæi, lib. 2. vbi ex hoc dicit filios Iudeorũ parentibus suos hæredes esse. & d. conf. 161. col. 1. eo. lib. 2. & con. 99. visa inquisitione, col. 2. li. 6. & con. 13. attentis his, col. 3. ver. & cõprobat. li. 7. & in addi. Bar. in d. lit. in potestate. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. Barb. in tract. de præstan. Card. in 1. q. primæ partis, col. pe. vbi dicit sing. gl. in d. c. vlt. j. di. & conf. 57. illud in medium, col. 1. lib. 3. licet postea dubitet, col. 4. vers. nec ob. quod dicitur, Car. Alex. contra Arch. in c. qui syncera. 45. di. Soci. con. 62. in præsentis consultatione, col. 4. ver. secundò pro hac parte, lib. 1. Phi. Dec. in c. 1. col. 1. vers. confirmatur hoc, de proba. & in c. consuluit, le 3. in 2. not. de appel. Catal. Cota. in memor. incip. Galli, in fi. & rursus memor. vsuræ trientes, col. vlt. vers. & ista omnia. Matth. Affl. Dec. Neap. 151. serenissimus Rex, col. 1. in fin.

¶ Et hoc quoque aperte sentit gl. in c. Iudeorum, 28. q. 1. dum dicit filios Iudeorum per baptismum exuere patriam potestatem, quam sequitur Pan. qui illam dicit no. in d. c. 2. de cõuer. in fi. & Bar. qui illam reputat sing. in l. 2. §. ex his, col. 8. ff. de verb. oblig. & in rub. de reb. ecc. non alie. col. v. vers. & superioribus diebus: & d. conf. 57. col. 2. ver. prætereà faciat, lib. 3. & Iaf. qui & eam negat alibi reperiri, in l. moribus, quæ est secunda, col. 4. ver. similiter filij Iudeorum. ff. de vulg. & pup.

¶ Et in hanc quoq; partem est bonus tex. in l. spadonem. §. iam autè & Iudæi. ff. de exc. tut. vbi aper re probatur quod Iudæi viuunt legibus Romanis, præterquam in his rebus per quas superstitio, siue cultus eorum pollui videatur. Ex quo no. Bal. ibi, quod Iudæi in actibus humanis participant nobiscum, non etiam in diuinis: infertq; Iudæum posse esse procuratorem Christiani, & interuenire in iudicio pro eo: & contra, quod dicit bene not. Et prætereà statuta & immunitates ciuitatum comprehendere Iudæos illic commorantes, vt se consuluisse dicit, & sequitur Marti. Laud. in rub. ff. de iust. & iur. & ibi quoq; Iaf. in fi. qui hoc reputat sing. & Io. Ana. qui hoc limitat in rub. extra de Iudæ. col. 3. & Barb. conf. 15. clementissimi, col. 1. libro 1. & con. 63. licet in medium, col. 1. lib. 4. & Alex. cõf. 75. videtur in præsentis, col. 2. lib. 5. & late d. con. 13. lib. 7. & Fran. Are. in c. licet vniuersis, in 1. no. de testib. Cepo. conf. caufarum criminalium. 75. pater potest admitti, ver. item pro hoc. & Phil. Dec. in d. cap. consuluit, le 3. in 2. no. de appel. & in c. 1. col. 13. vers. confirmatur hoc, de probatio. & Hippo. Mar. fil. consil. 101. illumina quæso, & cap. in præmissa, col. pen. vers. item & vlt. Rochus Curti. in repe. c. vlt. in 15. q. de consuetud. Cæsar Lamberti. in tracta. de iure patron. in 3. articu. 7. quæst. princ. 1. partis. libro 1. columna 1.

¶ Et est etiam bonus tex. in l. Christianus. C. de Paga. & Sara. & in c. 2. ibi, cuncta quæ de colonis vel originariis iura præcipiunt, peragant, extrà de Iudæ. Et facit tex. in c. post miserabilem, & ibi glo. & Doc. & c. quanto, de vsu. & c. quanto, de priui. & capitu. de terris, de deci. & quod no. Inno. in capitu. quod super his, de voto. & Io. And. in c. gaudemus de diuor. & Pet. And. conf. 15. incip. spiritualis iudex. & Io. Plat. in l. omnes qui quolibet. C. de Decur. lib. 10.

¶ Et hinc fit vt possit Iudæus præscribere, sicuti & alius, vt voluit gl. in c. porrò, & ibi Archi. 16. q. 3. quam gl. sequitur & dicit sing. Ro. con. 489. est hæc domina, & sequitur etiam idem Ro. sing. 80. incip. Iudæus. Sed est etiam similis gl. in l. si fur. §. 1. in verbo, vsucapere. & ibi Imol. ff. de vsucapio. & id quoque voluit Archi. in c. de rebus. 12. q. 1. Pe. An. in repe. c. peccatum, circa medium, vers. sed quæro, de reg. iur. lib. 6. Fran. Are. in d. l. multum, in fi. de ver. ob. Cepola d. conf. 75. circa medium. Io. Fran. Balb. in tract. Præscrip. in 5. q. prin. 1. partis prin. in fi. & Iaf. in d. rub. de iust. & iur. col. 2. vers. itè potest Iudæus. & in d. l. si insulam, col. 2. vers. 2. mouetur, & ibi quoque Fran. Ripa, col. 3. vers. nota primò. ff. de ver. obl. & Iac. de S. Geor. in tract. feud. col. 5. ver. vlt. quarto. & Fely. in d. c. 2. col. vlt. de Iudæ.

¶ Ex quo Fely. in d. c. 2. reprobat gl. ibi in verbo, seueritate, quæ dicit seueritate rigoremq; iuris seruandum esse in negotiis & causis Iudeorum. nam si id verum esset, non posset Iudæus se tutari exceptione præscriptionis, quæ mero rigore iuris innititur, vt quæ dicatur iniquorum hominũ impium præsidium, & improba temporis allegatio. §. habeat, in Auth. vt eccl. Roma. & ibi gl. ex eo no. odiosam esse præscriptionis exceptionem. & illum tex. ad hoc dicit no. Ang. in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsuca. Et ex hac quoque dicit Fely. vbi supra, Iudæum posse morã purgare (quod certè æquitatis est. l. si seruum. §. sequitur. ff. de ver. ob.) vt quemlibet alium. Quauis cam gl. sequantur Ant. & Maria. in d. c. 2. vti etiam facit Iaf. in l. & si post tres, in 2. no. ff. si quis cau. & in repe. admonendi, col. 97. ver. 36. istud iuramentum. ff. de iure iur. & in l. si insulam, col. 1. in 2. not. ff. de ver. obl. quibus locis tenet contra Fely. in illa morã purgatione, sed illum defendit Fran. Ripa. in d. l. si insulam, col. 3. ver. no. primò. Sed vt redeamus, illum quoque gl. sequitur Io. à S. Blasio in l. in bonæ fidei. C. de iure iur. & in tract. Correla. in 5. parte, in 28. fal. & Corset. in c. interposita. §. fanè, post prin. de appel.

¶ Et illa quoque Fely. sententia ex eo defendi potest, quod ex facto respondit Corne. con. 260. visa inquisitione, ad fi. libro tertio, quod Iudæus minor restituitur in integrum, vt alius quilibet, quando læditur, & sequitur Aymo Crauetta conf. 73. dicendum videtur prima facie, col. 7. ver. secundò illa opi. Nam illud certum est, restitutionem in integrum esse introductam ex æquitate. l. 1. ff. de mino. & l. deniq; & l. inter vlt. ff. ex quib. cau. maio. Et ex hoc quoq; & aliis infert ipse Aymo, iuramentũ suppletium (quod vocat probationis posse deferri Iudæo secundũ l. in bonæ fidei. C. de iure iur.

¶ Sed & ex eo quod diximus ius commune Romanorum seruandum esse apud Iudæos, si delit conseruato loci, in quo degunt: illud fit quod Iudæus confugiens ad ecclesiam, vt nostri id vocabulum vsurpant, gaudeat immunitate, peræquè ac Christianus, modo simulatio absit, vt tradit glo. no. in c. K K

Si quis esse hæ. edes suis parentibus.

Filij Iudeorum per baptismũ exeunt patriã potestatem.

Statuta & immunitates ciuitatum comprehendere Iudeos.

Ad idem.

Iudeus præscribere pot.

An Iudeorũ causis sit seruandus rigor iuris.

An Iudeus possit purgare moram.

Iudæi gaudent immunitate ecclesie si simulatio desit.

inter alia, in verbo, extrahendus, & ibi Host. in verbo, & hoc verum est, Vincent. Io. An. Ant. Card. Flor. in 1. q. extra de immu. ecclef. 1. Guil. Laud. in cle. 1. & ibi etiam Imo. col. 2. vers. secundò principa liter, de pœn. & remis. Io. Fantu. & Archi. in c. diffiniuit. 17. q. 4. Fely. in c. Iudæi, le 1. extra de Iudæ. Hip po. Marfil. in repe. l. 1. nu. 11. 4. C. de rapto. virg. Quauis videatur esse tex. in cõtrarium, in l. 1. & ibi gl. 1. Bar. & Saly. C. de his qui ad eccle. confug. & Oldr. conf. 54. an fugiens ad fi. vers. quid de Iudæo. & Cy. in l. præfenti, in 1. q. in princ. eod. tit. & alia gl. in §. publicorum, in Auth. de man. prin. Pan. in d. c. inter alia. & Io. Ana. in d. c. Iudæi.

10 Priuilegium ta cite hypothe cæ pro dote an habet locum in ter Iudæos, 37

¶ Et illud quoque, quòd priuilegium tacitæ hypothecæ, quod habet vxor in bonis mariti pro sua dote, de qua in l. asiduis. C. qui poti. in pign. hab. habet locum & inter Iudæos, Host. in c. gaudemus, col. 2. in verbo, præfertim, & ibi Io. And. col. 1. in eodem verbo. & Pet. Anc. ad fi. de diuor. Matth. Af. in constu. Sicilia incip. si quis in posterum, col. 1. 6. vers. item & quartò quarit. & Io. Lupus in repet. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 35. vbi ex hoc & aliis quibusdam dicit, quòd etiã inter Iudæos non valet donatio inter vir. & vxor. vti nec inter alios de iure communi, cum ipi legibus Romanis ligentur.

11 Iterum de pri uilegio tacitæ hypothe cæ.

¶ Quauis tamẽ de eo quod diximus de priuilegio dotis (id enim obiter dicendũ putamus, ne quis decipiatur) contrarium voluerunt Andr. Iser. in d. constit. Sicilia. si quis in posterum. Cy. & Nicol. in d. l. 1. ff. sol. mat. Ant. Card. Flor. & Pan. in d. c. gaudemus: dicitq; Pan. de hoc esse tex. in auth. hoc pri uilegium. C. de hære. vbi priuilegium dotium non his competit, qui catholicam communionem non participant. & Iason §. fuerat, char. pen. ver. antequam vltèrius procedam, instit. de acti.

12 In instrumẽtis Iudæorum ob seruadã esse solemnitatẽ iu ris communi aut consuetudi nis loci.

¶ Sed & illud itẽ quod tradunt Doc. q. si conficiatur instrumentum inter Iudæos, debet obseruari solennitas iuris cõmunis vel statuti siue cõsuetudinis loci, in quo conficitur. Ita enim voluit Bar. in l. si quis ex argẽtariis. col. 4. ver. primò dixi. ff. de eden. Ant. in proemio Decretalium, col. 2. vers. sed nunquid vitiatur, & in c. inter dilectos, col. 4. vers. & an si conficiatur, extra de fid. instr. vt à multis ex illis locis citatur, quãuis id mihi dicere non videatur, tametsi de ea re loquitur. Fely. in c. j. col. 2. ver. & ista cõsuetudo, eo. tit. Et itẽ in testamentis Iudæorũ, vt scilicet in eis debeant seruari solennitates consuetudinis loci, si quæ sint: sin minus, Iuris Ciuilis, non autẽ ritum. eorũ: respõdit ex facto inter rogatus Pau. Ca. con. 377. ad primũ videtur dicẽdũ dispositionẽ, in j. dubio, li. 2. per d. l. Iudæi. C. de Iudæ. & consi. seq. instrumentũ diuisionis, dicit q. ab intestato succedunt secundum leges Romanorum. Sed & idem Pau. Ca. vt dicta eius in eam rem colligamus, conf. 90. visa quadam scriptura, dicit quòd in donationibus Iudæorum excedentibus quingentos aureos requiratur insinuatio.

In donationibus Iudæorum insinuatiõem requirit.

13 S. C. Maced. ha bere locum in Iudæis.

¶ Sũntq; in eam sententiam multa Bald. dicta. Is enim in l. 1. in lect. antiqua. ff. ad S. C. Maced. scribit Iudæos fœneratẽs filiiis. a quẽ repelli ob huiusmodi S. C. vt ceteros. Idẽ in auth. res quæ, paulò ante fi. C. com. de succes. tradit eam auth. habere locum inter Iudæos. Et ita intelligendam esse gl. in l. si verò. ff. de in rem vers. quòd pater tenetur dotare filiam Iudæam: nisi, inquit, & ipse Iudæus sit. & sequitur Ro. in l. j. ff. sol. mat. Sed & idem Bal. conf. 383. quaritur vtrũ signum, lib. j. respondit benefi cium inuentarij à iure communi concessum, Iudæis prodesse vt ceteris.

14 Statutum de of fendente ciuẽ comprehendit ciuem Iudæũ. Et securitas da ta alicui ex suis socijs.

¶ Idem in l. 1. §. hæc verba. ff. de neg. gest. dicit statutum de offendente ciuem comprehendere Iudæum ciuem offensum. Nam & in simili securitas alicui data pro se & socijs, Iudæũ socium cõpre hendit, Ange. in l. vltimur. ff. de sepul. viol. vbi id dicit fuisse iudicatum. & in l. 1. ff. ad leg. Jul. maie. vt à multis citatur. & consi. incip. datus est saluus conductus, sed id non reperi. & Alex. d. con. 75. col. 2. li. 5. & d. con. 99. col. 2. lib. 6. & d. conf. 13. col. 2. li. 7. Bar. d. conf. 63. li. 4. Fely. in c. ego Nicol. pen. ver. item infert, de iure iur. Phil. Dec. in d. c. j. col. 11. vers. confirmatur hoc, de prob. & conf. 51. cuius superscri ptio incipit, de quodam saluo conductu, col. 2. vers. vnde videmus. & Corfet. in c. sedes, char. 3. in 4. consideratione, de rescrip. & in ca. cum M. Ferra. col. 4. & 5. de const. vbi dicit se ex hac deci. lucratiũ fuisse vnã crateram argenteam, & in suis singu. in verbo, societas, le 1. & Cefar Lamberti in d. trac. de iure patro. vbi supra col. j. Ex quo Bertha. in tract. Gabel. in 7. parte princ. q. 17. scribit q. Iudæus Anconitanus non tenetur soluere gabellam pro mercibus per eum delatis in portũ Firmianum, in quo Anconitani sunt exempti à gabella: quia talis exemptio etiam Iudæos comprehendit. Et ita di cit etiam tenuisse Io. Bombellum in con. incip. viso consilio supra scripto. & Prosperum in consi. incip. venditio introitus commercij, & iterum consi. incip. licet bene subtiliter.

15 Iudæus iurat aduersus uolẽ tum & ipsum Iudæum Non tamẽ con tra Christianũ.

¶ Hũc; spectat quod sing. consuluit Imo. con. 2. cuius hoc caput est, in casu proposito, quòd l. si quã do. C. vnde vi, quæ admittit vi spoliatum ad iuramentum rerum sibi ablatarum, habet locum inter Iudæos, ita tamen vt contra Christianum eius in hoc iuramentum non admittatur. Nam cum Iudæi in causa alterius non sint testes idonei contra Christianum, per l. quoniam multi. C. de hære. & cle. 1. de Iudæ. & no. in c. Iudæi, de testib. multò magis in causa propria recipi non debent, ar. not. per gl. in c. cum in cunctis, ad prin. de elec. & no. in auth. multò magis. C. de sacro. eccle. Et ad confirma tionem huius dicti Imo. vide quæ dicam inferiùs nu. 26. verum hæc quæ diximus.

16 Iudæus pater admittitur ad defensionem. Iudæus incidit in penas periu rj.

¶ Sed & huius gregis est quod traditum est à Barptole. Cepol. dicto con. causarum crimin. 75. pa trem Iudæum admitti ad defensionem filij in causa capitali, sicuti & alios, ex no. in l. serui quoq; §. publicè. ff. de procura, & in l. pen. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. & sequitur Cefar Lambert. vbi supra. col. 2. nu. 13. Et quod non obscure præsupponit Corne. conf. 107. viso themate & tenore, Iudæũ qui venit contra cõtractum iuratum, incidere in pœnas. l. si quis maior. C. de transac. de quo tamen vi de quod dicam infra nu. 29. in fi. Et quod etiam tradit Franc. Ripa in l. femina, num. 3. C. de secun. nupt. dispositionem illius l. habere locum in Iudæa. per d. l. Iudæi. C. de Iudæ.

¶ Et

17 ¶ Et quod denique consuluit Bar. conf. 15. clementissimi, in r. dubio, lib. 1. Iudæam matrem posse esse tutricem filij, ex auth. matri & auia. C. quan. muli. tutel. offi. cum Iudæi vntur legibus Romano rum. & allegat quãdam ex his quæ diximus. Imò verò fuerunt qui tenebant Iudæum posse esse tutorem Christiani, videlicet Raph. Fulgo. & Marti. Laud. in rub. ff. de iust. & iure. De quo videtur esse tex. in l. spadonem. §. iam autem. ff. de excu. tut.

Iudæa an pòt esse tutrix filio rum.

18 ¶ Sed quantum ad primum de matre contrarium tenuit Ang. Aret. in §. præterea. col. 25. ver. ex isto rex. Instit. de excep. vbi dicit se ita Bononiæ consuluisse, & id expressè sentire Iac. Bel. in suo summa rio. §. ex his, licet, inquit quidam Doc. Bononiæ non gustauerit, & fortasse intelligit de Barb. Quan tum autem ad secundum, quia multi dissentiunt, vide Ro. in l. pactum, col. 4. ver. secundo induci potest, & ibi Corne. col. 3. in sexta limitatione. C. de colla. Ang. Aret. vbi supra. Io. Ana. in rub. de Iudæ. col. 2. vers. nunquid autem Iudæus, Bertha. in tract. Gabel. in tertia parte prin. in octaua quæst. Socin. dicto con. 70. ad fi. Fely. in c. cum sit, in 1. no. de Iudæ. & latissime Ias. in d. rub. ff. de iust. & iure.

Iterum de ma tre Iudæa.

19 ¶ Et in vniuersum, quòd ius commune & statuta locorum ligent Iudæos in materia illis conuenien te, tenent Pau. Eleaz. & Imo. in cle. 1. de Iudæis, Laur. Rod. in c. consuluit, ver. 146. de vsur. Domi. in c. 1. §. vlt. eo. tit. li. 6. & in c. ius Quiritum. 1. di. Rom. conf. 155. præmissum laudum, in fi. Alex. d. conf. 75. col. 2. ver. confirma etiã prædicta, lib. 2. Barb. dicto con. 63. lib. 4. vbi eleganter consuluit adulterium Iudæi esse vindicandum pœna statuti eius loci, in quo commoratur: non mortis à lege Mosaica sta tutæ. Soci. dicto con. 62. lib. j. & conf. 70. in præfenti consultatione, col. j. iunctis his quæ scribit in ca pite eiusdem con. eo. lib. j. Et aperte innunt Pau. Ca. con. 23. quia de defectibus, lib. 2. Alex. conf. 3. in causa & lite, lib. 2. & dicto conf. 71. eod. lib. 2. & conf. 161. examinatis, per totum, eod. lib. 2. dum cau sas quorundam Iudæorum definitionibus iuris communis & statutorum locorum, in quibus com morabantur, definiunt.

In vniuersum Iudæos teneri legibus & sta tutis locorum. Iudæi adulterij qua pœna vindicandum.

20 ¶ Sed & apertius id declarant qui dicunt Iudæum qui Christianam, aut aliam alterius religionis compresserit, non esse morte puniendum, secundum legem Mosaicam, de quã Num. 25. & in c. nos si incompetenter. §. his ira respondetur, le 2. quæst. 7. & in c. nos, 25. q. 5. sed aliter arbitrio iudicis, ex legibus vel statuto loci, si quod sit. Ita enim voluit Oldra. con. omnium postremo, qualiter puniatur Iudæus. Alex. d. con. 99. col. 2. lib. 6. & late con. decimotertio, attentis his, per totum, li. 7. Corn. con. 114. licet primo aspectu. col. vlt. lib. j. Barb. d. con. 63. li. 4. Soci. d. con. 62. lib. j. Philip. Dec. in ca. i. col. 7. vers. & aliàs dubiosum fuit, de constit. in 1. le & in c. consuluit, le 1. de appel. & Hipp. Marfil. d. con. 101. col. 5. ver. sed posito, lib. 2. D. Boër. deci. 316. si quis volens, col. 3.

Iudæi concubi tus cum Chris tiana qua pœ na puniendus.

21 ¶ Et vt specialius loquamur de successione. Sũnt & qui in ea sequendum dicunt statutũ loci si quod sit, aut ius commune: non etiam legem Mosaicam. Ita enim nuncupatim voluit Imo. con. omnium 1. in casu præmissio, ad fi. vterque Raph. Fulgo. & Co. in quodam con. prout illos allegat Cornel. in l. maximum vitium, in fi. C. de liber. præteri. & conf. 210. in hac consultatione, col. p. n. lib. 1. & consil. 115. quod est eodem initio, col. 2. vers. nam ius diuinum, lib. 2. sed illo u. consi. non reperi. In hac quo que sententia fuit Io. Ana. in c. Iudæi, le 2. col. vlt. de Iudæ. vbi ad hoc inter cetera allegat, text. in §. 1. in Authen. de Quæstor. ibi, ciuitas nostra populosa turbis diuersorum hominum: ex quo colligitur populares ciuitatis dici extraneos & aduenas illic commorantes, vt etiam per illum tex. no. Bald. in d. l. 3. §. hæc verba, in fi. ff. de neg. gest. & in c. j. dominus verò, tit. de for. fidel. vbi illum tex. ad hoc dicit sing. Bald. licet contrarium ipsem tenuerit in rub. C. qui accu. post vbi dicit illum tex. loqui in casu speciali. Idem quoque voluit Corne. in d. l. maximum vitium, in fi. Alex. d. con. 99. col. j. ver. sed præmissis non ob. lib. 6. & d. con. 13. lib. 7. Geor. Nat. in repe. c. quauis, in 1. chart. vers. 23. quaro. de pactis, lib. 6. Soci. d. con. 62. lib. j. Carolus Rui. consi. 159. super col. vlt. nu. 13. lib. 5. Benedic. in repe. cap. Raynutius, in verbo, duas habens filias, nu. 139. de test. Hippol. Marfil. d. con. 101. col. vlt. vbi & ex hoc dicit post alios, statuta excludentia fœminas existentibus masculis, habere locum in Iudæis. Quibus adde quod scribunt Pet. à Bel. Perti. & Cy. in l. celebrandis. C. de nupt. natos ex duobus consobrinis inter Iudæos non succedere parentibus. Nam Iudæi (inquiunt) debent contrahere secundum ritum Romanorum. l. Iudæorum. C. de Iudæis.

In successio nibus Iudæorum statuta locorũ esse seruanda, si quæ sunt: sin minus, ius com mune.

22 ¶ Alij tenent legem Mosaicam esse seruandam in successioneibus Iudæorum, vt pote quæ sit eorum priuata lex, quæ derogat iuri communi, sicuti statuta ciuitatum. l. omnes populi. ff. de iustit. & iure, & l. de quibus. ff. de legib. quemadmodum & species generi, capitu. generi, de regul. iur. lib. 6. cum sim. Et quia etiam suis legibus à Romanis sunt relictũ. l. in synagoga, ibi, Iudæica legis, & in l. Iudæos, ibi, hiritus suos, & ibi, amissuri permissa hætenus. C. de Iudæ. Vnde in c. omnia, in fi. 12. di. Iudæi non hu manis constitutionibus, sed diuinis & veteris testamenti subiciuntur, sicuti & per illum tex. no. gl. in c. vlt. 8. di. Et facit etiam tex. in ca. qui syncera, vers. Iudæi. 45. di. & in c. non satis, 34. q. 2. & in c. 1. 35. q. 1. vbi & gl. in verbo, peruenit, colligit Iudæos non ligari canonibus, sicuti & hoc comprobatur illud E uangelicum Ioã. 18. à Pilato pronuntiatum, qui vices Imperatoris gerebat, Accipite eum vos, & se cundum legem vestram iudicate. Et quod postea c. seq. à Iudæis dictum, Nos legem habemus, & se cundum legem nostram debet mori. Nam & scriptũ fuerat Nume. 27. Erit hoc sanctũ filius Israëli lege perpetua. Et facit etiã text. in d. c. gaudemus, & in c. vlt. cum gl. de diuor. & in c. de infidelibus, etiam cum gl. de cõsan. & af. & c. vlt. qui filii sunt legi. Neq; obstat, inquit, d. l. Iudæi. C. eo. tit. & simi lia iura, quia intelliguntur, cum est cõtentio inter Iudæum & Christianũ, vel etiã inter eos tantum in casu quo nihil disponit lex Mosaica: aut si disponit, tamen ea est legibus Rom. expressè reprobata.

Alla opin. Le gem Mosaicã in successio nibus Iudæorum seruandam.

23 ¶ Et ita, nuncupatim in materia successio-
 num consuluit Io. Calder. con. 30. sub tit. de testa. quod est
 omnium con. 459. incip. an si Iudæus dicitur etiam consuluisse Saly. in quodam con. incip. Mathesias
 Hebræus civis Perusinus: & illi cons. subscripsisse Fran. Rāpo. Gaspa. Cald. & Io. à Fantu. Idē quoque
 ferunt consuluisse Petr. Anc. consi. incip. decessit Iudæa ab intestato. & ei quoque subscripsisse Iac. à
 Saly. quod tamen cons. non reperi inter cons. ipsius Anc. Sed & idem tenuit Flo. in d. l. maximum vi-
 tium. C. de libe. præteri. vbi & ita se consuluisse t. statur. cum Pet. Anc. Raph. Fulgo. Gaspa. Cald. &
 Imo. in causa 30. milium ducatorum. & ipsius cons. reperitur hoc capite, dubitari dicitur mortuo He-
 bræo. cui etiā subscripsit ipse Imol. hoc initio, visis quæ superiùs consulta. Idem prætereā tenuit Io.
 Calder. con. 30. an si Iudæus, tit. de testa. Alex. in l. j. col. 8. ver. circa tertiam partem, & ibi quoq; Iason
 col. 6. ver. quid autem sit de lege Mosaica. ff. si cert. pet. Corn. con. 127. viso supradicto themate, col.
 vlt. ver. & hoc etiā reperitur, lib. j. & d. cons. 210. col. pe. ver. quod saltem videtur dicendum, eo. li. j. &
 con. 13. ad huius consultationis euidentiā, col. 4. lib. 2. & d. con. 115. col. 2. lib. 2. & cons. 150. circa præ-
 sentem consultationē. col. 2. ver. licet igitur fiat. eo. lib. 2. & con. 172. in consiliis, col. 2. ver. nam quan-
 do statuta, eo. li. 2. & cons. 180. in hac consultatione, col. vlti. ver. sed addo vsq; ad fi. cons. eod. lib. 2. &
 cons. 123. licet breue sit, col. 2. ver. potest etiam lib. 3. & con. 323. in præfenti, col. 3. ver. & ita aliās. cod.
 lib. 3. Barb. d. cons. 15. col. 1. lib. 1. Card. Alex. in c. de infidelibus, in 4. no. de consan. & affi. Ias. in l. qui se
 patris, col. 4. ver. & nota quod inter Iudæos. C. vnde li. Feli. in c. j. col. 10. ver. fallit. 5. de consti. & in c.
 Iudæi, le 2. col. 2. ver. extra gl. de Iudæis. Laurus à Palaciis in tract. statutorū fœminas excludentium
 col. antep. Io. Campez in tract. eiusdē tit. q. 36. an prædictum statutum, & iterum q. 60. eadēmq; vlti.
 Rochus Curt. in repe. c. vlt. char. 37. ver. 15. quæro, de consue. Thom. Ferrari. in tract. Cautel. c. 24. &
 nonisimè. Vigilius Zuichemus in §. sed hæc, in gl. j. in fi. Insti. de exher. libe.

24 ¶ Nec in successioibus tantum, sed & semper aliās vbi lex Mosaica reperitur quicquam statuisse,
 eam inter Iudæos imprimis seruandam esse censuerunt præter illos, Bal. con. 316. quia sepe reuoca-
 tur, lib. j. cui subscripserunt Io. Ligna. Gaspa. Cald. Io. Fant. & alii præclari Doc. Calde. cons. 10. incip.
 lex Mosaica. tit. de consti. & vt à plerisq; citatur, licet non reperi, con. 11. factū super quo consilium
 petitur tale supponitur, Mathesias, eod. tit. & cons. 2. consuetudo quæ habet, tit. de consuet. Saly. lo-
 quens de gradibus prohibitis in matrimonio, in d. l. vlt. ff. de rit. nup. Pet. Anc. cons. 271. de titulis cri-
 minum, col. 2. Flori. in litem in potestate. ff. de his qui sunt sui vel ali. iuris. Corn. cons. 65. licet in hac
 consultatione. col. 2. ver. in super dicta prima, & multis seq. libr. 2. Alex. cons. 2. visis dubitationibus,
 col. vlti. lib. 2. & cons. 6. per præmissa dubitatione, col. 1. & seq. lib. 6. Barb. con. 65. illud in medium
 referam. col. 3. ver. quoniam consideret, vsq; ad fi. cons. lib. 2. Soci. in d. l. j. col. 5. ver. ad supradicta. ff. si
 cer. pet. Io. Campez. in suo tract. de dote, q. totius operis vlt. vbi ita dicit fuisse seruatum Mantuæ,
 in ardua quæstione, anno 1461. & Lud. Gozad. cons. 24. quæritur an David, col. 3. nu. 10. & Rochus
 Curt. in repe. d. c. vlt. in 15 q. de consuet. secundum id intelligens quod supra diximus in princ. vt sci
 licet ius commune vel statuta loci apud Iudæos sint seruanda, in quibus casibus lex Mosaica spe-
 cialiter non prouiderit.

25 ¶ Et in hanc partem videntur inclinare Inno. Hosti. Io. And. Panor. & ceteri in c. quod super his, de
 voto, dicunt, quod si Iudæi quicquam commiserint contra vetus testamentum, potest eos Papa pu-
 nire. & sequitur Fran. Are. qui hanc rem latè disputat con. 158. copiosè, in j. dubio. Et similiter ij qui
 dicunt Iudæos inter se debere obseruare prohibitiones matrimoniales legis Mosaicæ, non legis Ci-
 uilis, vel Canonice. Item Hosti. in summa de Iudæis. §. in quibus tolerantur, ver. sed addit lex. Io.
 And. Panor. & alij in c. literas, de resti. spoli. Archi. in ca. peruenit. 30. q. 1. vbi ex hoc dicit, quod ideo
 Iudæi licitè contrahunt matrimonia cum suis commatribus. Alberti. in rub. C. de Iudæ. in prin. Bald.
 cons. 428. inquisitio, libr. 5. vbi dicit Iudæum non esse puniendum, ob id quod misso libello repudij
 aliam vxorem viuente prima duxerit, ex lege Mosaica. Panor. in d. c. de infidelibus, in 1. not. per il-
 lum tex. de consan. & affi. Flori. in d. litem in potestate. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. & Barb. con.
 11. illud in medium, lib. 4. & Philip. Deci. in l. conditioni, in 2. no. C. de insti. & substi.

¶ Quamquam contrarium tenuerunt Pet. à Bel. Pert. & Cy. in l. celebradis. C. de nup. Saly. & Raph.
 Fulg. in l. nemo, la 1. C. de Iudæ. & Imo. cons. 3. illud in dubium reuocatur. Ex quibus Pet. vbi supra,
 dicit quod nisi Iudæi contrahant matrimonium secundum ritum nostrum, liberi eorum non eis suc-
 cedunt. Et omnes quidem propè, per tex. in d. l. nemo, quæ ad id videtur expressa, nisi dicas eam tan-
 tum intelligi in vno casu, videlicet ne Iudæus duas simul vxores habeat, vt etiam dicas secundum
 Hosti. vbi supra, quod lex Ciuilis id prohibet, sed Canonica permittit, per d. c. de infidelibus, & cap-
 gaudemus, in prin. de diuor. vbi est etiam tex. expressus.

¶ Hinc manare videri potest, vt iuramentum Iudæi non confirmet contractus, pacta, & renūtiatio-
 nes, quæ aliās per iuramentum confirmantur, vt in casu c. quauis de pactis, lib. 6. ex quo confirma-
 tur pactum de non succedendo, si iuramentum interuenerit, voluit Philip. Corn. in l. pactum quod
 dotali, col. 2. ver. sextò limita. C. de collati. & con. 37. in hac cōsultatione, col. 3. ver. & licet iuramen-
 tum, lib. 3. & D. Benedic. in repe. c. Raynutus, in verbo, duas habens filias, nu. 289. de testa. qui quidē
 innituntur autoritate eorum quos in seq. ver. citabimus.

¶ Nam & plurimi dicunt in casu, auth. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. etiam non cōfirma-
 ri contractum iuratum inter Iudæos, sicut à multis dicitur voluisse Bald. in c. j. §. item sacramenta
 puberum, col. 3. ver. quæro nunquid ista, & ibi Matth. Afflic. in gl. 4. col. 5. num. 63. tit. de pace iur. fir.
 & haud

Qui tenent.
Puniuntur Iudæi si quicquid commiserint aduersus vetus testamentum Iudæi in suis matrimonijs legem Mosai. obseruant. Iudæus mittit libellum repudij, & aliam vxorem ducit. Qui tenent Iudæos in matrimonijs sequi leges nostras.
An iuramentū Iudæorum confirmet suos contractus.
De eadem re.

8haud dubiè voluit Ro. d. cons. 155. in fin. Pau. Ca. con. 90. visa quadam scriptura, col. 2. lib. 2. Maria.
 Sc. cons. 65. circa primam quæstionem, col. pe. ver. postremò quod iuramentum, vbi hoc dicit fing.
 8Bar. ipsius filius. con. seq. frustra plenitudini, col. antep. ver. secundus effectus. & col. seq. ver. postre-
 mò hæc omnia, & cons. 119. præsupponitur, col. 6. ver. & in simili, lib. 4. Corne. d. con. 37. col. 3. ver. &
 iramentum Iudæorum, lib. 3. vbi generaliter dicit contractus nullos & inuálidos non cōfirmari iu-
 ramento Iudæorum. & Philip. Dec. in d. c. j. in 2. lec. col. 4. ver. infertur etiā, de const. Carol. Rui. con.
 15. super eo. col. 3. nu. 9. & 10. lib. 5. Ant. Corfe. in repe. c. grandi, col. 18. de supp. negli. prælat. lib. 6.

29 ¶ Verum hæc quæ diximus de confirmatione huiusmodi contractuum, non sunt omnino indubita-
 ta. Nam de his admodum dubitat Io. Ana. qui nil audet asserere, in c. vlt. col. 3. ver. vltimò quæritur,
 & seq. de Iudæis. & similiter Steph. Bertran. con. 10. ponitur in facto quod dudum, nu. 5. lib. 2. Et non
 obscurè videtur contrarium voluisse Bal. quicquid illi dixerint, in d. §. item sacramenta. dum postea
 quæ dicit pro priori op. cōfestim subiungit, vel dic cōtrā, quia arctat eos Imperator, vt hic. & l. quo-
 niam C. de hæret. & ita illū intelligit Iac. Alua. ibi. Et id quoq; apertissimè voluit Imol. d. cons. 1. col.
 3. veritem non videtur, iunctis his quæ dixerat col. 2. ver. item. quintò dici potest. Ro. sibi cōtrarius
 in d. l. pactum, col. 4. ver. secundò in quantum. & ibi latè Philip. Dec. col. 4. ver. nonò limitatur. C. de
 collati. & idem Ro. in l. qui superstitis. ff. de acq. hære. Io. Ana. in c. vlt. in fi. de Iudæis, Corne. sibi con-
 trarius, con. 45. duo principaliter, col. 2. ver. nam ex quo, li. j. Barb. d. con. 15. col. 2. ver. & si dicat quis-
 piam, lib. 2. & Fran. Curt. Senior in repe. d. auth. sacramenta, col. pe. ver. octauò limitatur. & Stephan.
 Bert. con. 233. ponitur in facto quod pridem, col. 2. ver. nec opponat aliquis, lib. j. Et facit quod Iudæi
 debent iurare de calumnia vt ceteri, vt expressè dicit Specul. tit. de iura. calum. §. restat, ver. sed po-
 ne Iudæus. & Pet. Anc. in c. 2. col. j. ver. nunquid autè Iudæus, eo. tit. lib. 6. Facit etiam quod ex Imo.
 diximus supra nu. 14. hūc; spectat.

30 ¶ Verum si prior sententia vera sit, tamen ex alio fonte deriuari videretur, quàm quod ius commu-
 ne Ro. non sit seruandum à Iudæis. Nempe quod in his quæ concernunt vinculum animæ, cuiusmo-
 di sunt illi casus, non comprehenduntur Iudæi, vt dicit glo. in c. sepe. 28. q. j. quam sequuntur omnes
 vbiq; vt pote qui sunt extra ecclesiam, nec ad nos quicquam atinet de his qui foris sunt iudicare,
 vt dictum est à D. Paulo. 1. ad Corint. 5. c. & repetitur in d. c. gaudemus, de diuor. & in c. multi. 2. q. 1.

31 ¶ Qua etiam ratione tenent multi. c. quauis, de vsur. & alia huiusmodi iura de vsuris loquētia,
 non procedere in Iudæis, videlicet Pet. Anc. in c. ea quæ fiunt, col. 15. in 6. q. de reg. iur. lib. 6. vbi idem
 dicit de iuramentis, decimis, & aliis id genus vinculum animæ respicientibus. Flor. in l. vlt. C. de Iu-
 dæis, Io. Ana. in c. super his, col. 1. de Iudæis. Fran. Aret. con. 157. copiosè, col. 3. ver. & per hæc & ferè
 per totum. Soc. d. con. 70. col. vlt. li. 1. Io. Bapt. Sanseuer. consi. seq. cor mundum, & c. super quæstione.
 Alex. etiam cons. super præmissa, quod & ponitur in li. 6. con. eiusdem con. item 6. Idem Soc. con.
 119. præsupponitur, col. 6. ver. vndecimò clarum est, li. 4. De quo tamen dubitat Phil. Dec. in d. c. j. de
 const. in 2. lec. & apertè contrarium tenuit idē Dec. in c. j. col. 13. ver. circa primā q. cum multis seq. de
 prob. & in l. j. col. 4. ver. & circa dispositionē. C. de eden. & in d. l. pactū, vbi supra. C. de collat. & ante
 eum Domi. in c. j. in fi. de vsur. lib. 6. & ante vtrunq; gl. in cle. j. in verbo, censura. & rursus in verbo,
 hæreticum, & ibi Card. Flor. in 8. q. Imo. & Panor. eo. tit. & Bal. in l. j. §. rationes. in fi. ff. de eden.

32 ¶ Eadem quoque ratione respondit Pau. Ca. d. con. 90. lib. 2. quod si aliās iuramentū haberet eam
 vim vt faciat valere donationem excedentem quingentos aureos sine insinuatione, vt multi existi-
 mant, quos tibi latè congesi in repe. l. si vnquam, in prin. nu. 138. & quauis legibus. C. de reuo. dona-
 ti. id tamen non procederet in donatione Iudæorum. Similitèq; Ro. d. con. 155. in fi. tenet non obli-
 gari Iudæum ex iuramento apposito in compromisso. Et Maria. d. con. 65. col. pe. quod donatio in-
 ter virum & vxorem quæ, vt iam diximus supra nu. 9. & illud non valet etiā inter Iudæos, non con-
 firmatur iuramento eorum, licet inter Christianos confirmetur. Et Stepha. Bertr. cons. 340. etiam si
 pro obseruantia, in fin. lib. 2. Iudæos super contractu iurantes non teneri pœnis. l. si quis maior. C. de
 transac. contra quod dixi ex sententia Corn. supra nu. 15.

33 ¶ His accedit quod tradit Archi. in c. si quis suadente. 17. q. 4. Iudæos non teneri ea cōstitutione, per
 d. c. gaudemus, & sequitur Collec. in c. in audientia, extra de sent. excom. Quodq; respondit Bal. con.
 110. statuto cauetur quod nullus artifex, lib. 4. quod statutum prohibens artifices in certis festis ar-
 tem exercere, non comprehendit Iudæos, qui ad dies festos legis Mosaicæ tantum tenentur. De quo
 ru vide Bertha. in tract. gabel. parte 7. q. 17. vbi erranter allegat Fed. Senen. pro Bald. nisi Fed. aliud
 simile con. fecerit eiusdem initij, quod tamen non reperitur inter ipsius con.

34 ¶ Ex his autem omnibus potes concludere, legem Mosaicam disponentem de successione primo-
 genitorū obtinere inter Iudæos, sicuti & alias leges Mosaicæ: nisi si quid nostris legibus fuerit expres-
 sum de Iudæis cōstitutū, vt in casibus annotatis per Arch. in c. pagani. 2. q. 7. At vbi deficit lex Mosai-
 ca, tunc debet seruari statuta loci, in quo moratur, si quæ sint: aut si desint, ius commune, in his quæ
 ad Iudæos, vt ad ceteros, adaptari possunt: siue ea sint fauorabilia, siue odiosa, vt constat ex multis
 quæ adduximus, licet de fauorabilibus dubitauerit Soci. d. con. 62. in 3. dubio, lib. j.

35 ¶ Et hæc vera esse arbitror, quod ad casum nostrum attinet, siue omnes filij eius Iudæi, de cuius suc-
 cessione tractatur, sint & ipsi Iudæi, siue Christiani, siue primogenitus tantum Christianus, siue de
 diuerso ceteri tantum. Nam cum differimus de successione aliquorum certæ cuiusdam cōditionis,
 status, aut qualitatis, eius tantum cōditio, status, qualitas inspicitur, de cuius successione quæritur:

De eadem re.
Iudæi iurant de calumnia.
Iudæi non comprehenduntur in his quæ respiciunt vinculum animæ.
Iura loquentia de vsuris non comprehendunt Iudæos.
Iuramentū Iudæorum non tollit insinuationē donationis. Donatio inter vir. & vxor. nō confirmatur iuramento inter Iudæos.
Iudæos non teneri. ca. si quis suadente.
Principale quæstionis decisio.
Et quid si desinatus erat Iudæus, sed filij aut quidam ex ijs Christiani.

nisi aliud de hæredibus disponitur. Verbi gratia, ex statuto vel cõsuetudine aliter in successione nobilium, aliter plebeiorũ succeditur. Illud tantũ quæritur, an defunctus erat nobilis, an verò plebeius. nec refert sint hæredes nobiles necne, vt tractauimus in §. 8. tit. de successione nobilium, consuetud. Piſtavi. vbi nobilis succedit plebeio, tanquam inter plebeios: & e contrario.

36 De eadem re. ¶ Et hoc quoque de iure communi probatur per not. in simili per Imo. in ca. quod clericis, de foro compet. dum quærit an statutum præferens mares fœminis in successione clericorum. & Signo. Homo. consil. 166. incip. quæstio disputanda, col. 3. vers. sed si tu ponis ipsum, vbi differens an & quando statuta super successione facta trahantur ad forenses habens bona in loco statuti: dicit inspiciendum esse locum eius, de cuius successione disputatur, non hæredis, per multa iura quæ illic allegat.

37 De eadem re. ¶ Nam aliàs semper in successione, vbi sunt diuersa statuta, ea tantũ respicimus, quæ conueniunt aut personam defuncti. aut bona ipsius: nunquam autem ea, quæ ad hæredes tantũ pertinent. Nisi vt quibusdam placuit, statuta in personam hæredum disponant: quo etiam casu, si is de cuius successione agitur, subit statuto quod præfert primogenitum vel origine, vel domicilio, vel aliàs, inspiciuntur institutum eius loci, quantum ad bona ibi sita, vt plenissimè no. per omnes in l. j. C. de sacro. eccle. & latissimè disputauimus supra. q. 46. At in casu nostro Iudæus mortuus subest statuto legis Mosæicæ quæ præfert primogenitum, quæ quidem lex utpote vniuersalis, quantum ad bona Iudæorum, ad omnia bona extenditur vbiq; sita, non inspectis statutis locorum, aut iure communi, vt supra diximus. Igitur reliquum est, vt lex defuncti, non hæredum sit inspicienda.

38 De eadem re. ¶ Præterea aut primogenitus est Christianus, & hoc casu haud dubiè potitur priuilegio legis Mosæicæ vt etiam farentur qui de hac re scripserunt. Aut verò est Iudæus, sicuti pater & secundogenitus Christianus: & tunc cum lex Mosæica iniecerit vinculum ante religionem Christianam ab isto assumptã: consequens est vt ea quoque postea locum habeat, vt in simili voluit Io. An. in regula, sine culpa, in vlt. q. de reg. iur. lib. 6. cum multis concord. quos videre poteris supra in 43. q. prin.

39 De eadem re. ¶ Deinde ius Primogenituræ etiã viuente patre est in rerum natura productum, ita vt eo priuari nequeat à patre quidem possit, vt latè ostendimus supra. q. 2. 1. & alibi sæpe. Idq; maximè procedit in eo iure delato à lege Mosæica, vt quod maxima ex parte iam in vita patris primogenito competit, vt patet ex his quæ diximus supra in præfatione, num. 12. sed vt de antiquioribus. Igitur cum huiusmodi ius cum primũ natus est primogenitus, in eius persona iam radices egerit, sitq; ideò stabilitũ, firmatũ, quæsitum: vt etiã ex multis apparet, quæ diximus in 40. q. cum in multis locis, tum in 24. ratione pro nepote, atque etiam in vlti. & in responsione 6. rationis pro patruo. & adfirmat Alexan. consil. vlt. facti narratione, col. 4. vers. nam ius primogenituræ, libro 2. per not. in cap. quàm periculofum. 7. quæst. j. Quis feret primogenitum hunc suo iure priuari sine suo facto, contra l. id quod nostrum est. ff. de reg. iur. cum sim.

40 De eadem re. ¶ Adhæc si hoc dicamus, facile fiet fraus legi Mosæicæ, cui & pater & filij primũ subditi sunt. Nam secundogenitus, vt æqualiter cum primogenito succedat, & ita fraudem legi faciat, quæ huiusmodi ius defert primogenito, sese simulatè quidem & non ex animo nostræ religioni & fidei mancipabit: quod ferendum non est. Sicuti nec quòd Iudæus Christianus factus non puniatur ex delicto antè perpetrato, vt multi voluerunt, hanc inter cæteras fraudis præsumptionem adferentes. de quo latè per omnes in c. gaudemus, de diuort. cum multis concord. à me congestis in cõmentariis Consuet. Piſtæ. tit. 1. §. 1. in 25. causa minuendæ pœnæ. Et facit tex. in l. j. C. de his qui ad eccl. confu. & no. per Barto. & alios in l. 1. ff. de pœnis. in illa q. de eo qui se clericum fecit post perpetratum delictum: cum concord. ibi adductis per ipsum Barto. & alios recentiores.

41 De eadem re. ¶ Postremò ita sensiff: videntur recentiores in d. c. Iudæi, le 2. de Iudæi. si non oscitanter rem ipsam expendamus. Nam primũ is tex. innuit, & etiam ex eo no. Io. An. & Panor. ibi, & gl. in c. Iudæorum. 28. q. j. quòd Iudæi baptisati non perdunt ius agnationis, ideòq; debent succedere parentibus aliis: que consanguineis, perinde ac si Iudæi permansissent. Hincque occasione sumpta quærit Io. Ana. an seruandum sit in huiusmodi Iudæorum successione statutum loci, in quo morantur, quod repellit fœminas stantibus masculis: sicuti & itidem facit lex Mosæica, Numer. 27. & concludit quòd sic. Fely. autem inibi multorum autoritate suffultus contendit legem Mosæicam non in ea tantũ specie, sed & aliàs semper in huiusmodi successione obtinere. Attende igitur primum casum illius c. nimirum loquentis de Iudæo baptisato, deinde quid inde subinferant Doc. filium videlicet Iudæi baptisatum succedere patri. Postremò quid in ea sciscitantur, an scilicet sit seruanda lex Mosæica in huiusmodi successione, quod fatètur. Et non dubitabis, vt reor, quin senserint id procedere in c. ex quo ea quæstio veluti deriuata est, præsertim cum aliud in eo ipso casu expressim non dixerint.

42 De eadem re. ¶ Vnum est autem quòd Iudæorum filios iure primogenituræ possit videri arcere, quoniam scilicet primogenitura est dignitas, vt dicit gl. in c. quàm periculofum. 7. q. 1. & omne qui de ea loquuntur. Dignitatis autem & honoris prorsus expertes Iudæos pronuntiat l. vlt. & ibi Doc. C. de Iudæi. & ca. nulla. §. 4. di. Ideo nec iudex esse pòt, gl. in §. 1. & ibi Doct. in Auth. ius si quod præst. ab his. Nec docto. Bar. in d. l. vlti. C. de Iudæi. & in l. generaliter. §. vlti. ff. de Decur. & in l. omnes, l. 2. C. de Decur. & in proc. C. hac que necessariò col. 3. vers. quæro, circa hæc. Ang. in d. §. j. in auth. ius, quod præst. ab his. col. 2. Pan. in c. cum sit, in 1. not. ex. de Iudæi. Nec aduocatus. Bart. in l. vlti. C. de post. & alibi quos diximus. Quibus nihil officit l. generaliter. §. vlti. ff. de Decur. quæ ad honores admittit, qui Iudæam

cam superstitionem sequuntur. Quoniam non de Iudæis intelligitur, sed Christianis, qui in Iudæa primũ fuerant: Ideòque Iudæicam superstitionem sequi dicuntur à Iureconsulto, vt eruditè, elegantè, & copiosè ostendit And. Alc. lib. dispensationum 3. c. 8. & in l. quidam ignauia. C. de Decur. lib. 10. vt interim omittam quid super ea scripserint gl. & Bart. & idem Bart. in d. l. omnes.

43 ¶ Sed hic obex nihil hic obesse potest, quoniam & d. l. vlt. C. de Iudæi. intelligitur de dignitatibus publicis, non autem priuatis, vt apertè probat ratio illius quæ huiusmodi est. Ne acquisiti sibi officij autoritate muniti aduersus Christianos, &c. vt bellè expedit Ias. in rub. ff. de iust. & iure, col. 2. vers. cõtra Bar. & ante eum Alb. post Iac. Ra. quos tamen nõ citat in l. item in potestate. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. At ius hoc si dignitas sit, ea prorsus priuata est, non publica, vt palàm est omnibus.

SEXAGESIMA SEPTIMA QVAESTIO.

1 ¶ Sexagesimoseptimo quæro, Quia supra dictum est in 6. q. nu. 10. hanc partem, posse emphyteuticam ita concedi, vt solus emphyteute primogenitus succedat. Quid si fuerit concessa emphyteutis aut feudum duobus fratribus, ea lege, vt filius maior natu alterutrius solus succedat: an tunc primogenitus vtriusque succedat, an alterius tantũ, qui videlicet maior erit ætate? Quæ res minimè erit obscura iis, qui latinitatem intelligunt: nec eam huc adscripsisse m. nisi comperissem Soci. virum summæ eruditionis in legibus bis in hac re veluti quadantenus dubia consuluisse. Is enim primũ consil. 87. visis inuestitura feudi, col. 3. vers. circa secundum deinde, & seq. consil. lib. 3. concludit, re non aliàs concertata, solũ eum succedere, qui ex duorum fratrum liberis est omnium maximus natu. Hanc enim esse illius dictionis alterutrius significationem, vt vnum tantũ includat, per l. si ex toto. §. 1. & ibi Bart. Angel. & Paul. Castr. ff. de lega. 1. & in §. sed si ab alterutro vestrum, Instit. de rer. diui. & clariùs in c. cum contingat, de scriptis.

2 ¶ Item & hoc quoque indicare verba illa maior natu, quæ vni tantũ conueniunt per l. qui duos, in princ. ff. de reb. dub. Præterea & hoc adstruit intentio concedentis, ne contingat feudum per diuisiones diminui, iuxta no. in c. præterea ducatus, tit. de prohi. feu. ali. per Fed. & in c. licet, de voto. Adhæc si concedens voluisset duos succedere, ita expressisset, arg. l. 1. §. si in autem ad definentis. C. de cad. tol. Deniq; dictio, solus, de vno tantũ intelligitur, cum sit taxatiua, & aliorum exclusiua. l. aduersus. C. si aduer. rem iudi. & l. his solis. C. de reuo. dona. & c. quæ sunt, de verb. signi. cum si. Hæc fermè Soci. quem & satis sequi videtur dum illum simpliciter allegat Alcia. inter consil. Hiero. Grat. consil. 8. verba priuilegij, ad f. lib. 1. Quibus & ego assentior propter naturam dictionis alterutrius, nisi aliter constaret de intentione concedentis ex aliis verbis præcedentibus aut sequentibus.

SEXAGESIMA OCTAUA QVAESTIO.

1 ¶ Sexagesimo octauo quæro, Quid si maritus & vxor maioricatum (vt appellant Hispani) constituerint, id est, bona quædam communia ita coniunxerint, vt in iis solus eorum primogenitus succedat. An poterit alter coniugum sine alio huiusmodi maioricatum reuocare quantum ad suam partem, quam videlicet habet in iis rebus cõmunibus, pertinet, inuito aut inscio altero. An verò & vterque simul id possunt facere? Et primum quidem videtur vtrunque, aut etiam alterum posse id reuocare. Nam huiusmodi constitutio maioricatus censetur habere vim supremi iudicij. l. si filia. §. si pater. ff. famil. ercisc.

2 ¶ Est autem natura supremi iudicij mutabilis, sicut etiam testamentum mutabile vsque ad postremum vitæ exitum. l. 4. ff. de adi. leg. & optimus tex. loquens de voluntate non testamentaria quidem illa, sed quæ vim etiam habet postremi iudicij, in l. vlt. ibi, si donec vixerit, in eadem permanerit voluntate. C. de pact. Et quòd huiusmodi voluntates etiam circa testamentum sint mutabiles, consulti Oldra. in simili fermè casu, consil. 231. vt eius de quo quæritur, post princ. Nec dubium est, si duo simul testamentum suum confecerint, posse alterum, quantum ad se pertinet, illud testamentum reuocare, veli nolit alter.

3 ¶ Nec id impedit principis autoritas. Quando & testamentum factum consentiente aut autoritate accommodante principe, reuocari tamen potest inscio principe, per l. omnium, vbi & hoc no. Bar. Bal. & alij. C. de testa. Quod & tradit Barto. & post eum Saly. Raph. Pau. Cast. & cæteri recentiores, distinguentes tamen, in arg. posse statuentes solos reuocare statutum ab iis factum de consensu principis, ab ipso confirmatum. De quo & per eundem Bart. in l. omnes populi, in 3. q. quarta q. princ. vers. iuxta prædicta quæro. ff. de iust. & iur. & Panor. in c. accessissent, col. pen. & ibi Fely. in 3. nor. de const. cum concord. vtrouique adductis per ipsos recentiores.

4 ¶ Et hinc quoque videmus, quòd si filius a. rem suam cum consensu patris (is enim requiritur) donauerit causa mortis, potest ipse filius patre inconsulto huiusmodi donationem reuocare, vt constat ex no. per Dy. Cy. Saly. & alios in leg. nec fratris. C. de dona. causa. mor. & per Bar. in l. 2. §. 1. in 4. q. ff. de donat. Raph. Fulgo. & Corne. in l. seruum. C. qui testa. face. pos. & alibi plenè differuimus in tract. de Legib. Connubialib. & iure maritali, in gl. 3. in verbo, *tractato*, in 6. quæst.

5 ¶ Nec huic quoque obstarè videtur quòd vir & vxor simul eodem supremo iudicio vel testamento id disposuerint, quia nihilo secius censentur esse duo suprema iudicia siue testaments, scilicet alterum viri, alterum vxoris. l. Pap. n. §. sed nec impuberis. ff. de inof. testa. & quod not. gl. in l. patris & filij. ff. de vulg. & pupil. Vt etiã de pluribus simul contrahentibus dicitur in l. cõd. quod à multis. C. si cer. pet. Ita vt si alter eorũ decesserit, & confirmatum fuerit id iudiciũ respectu ipsius, alter tamen quantum ad se pertinet, poterit reuocare huiusmodi supremũ iudicium, ac si ipse solus testatus fuisset,

Et quibus.

Si concessa sit emphyteutis duobus fratribus ea lege ut primogenitus alterius succedat: An primogenitus alterius an utriusque succedet. Dicitio alteruter. De eadem re.

Solus dictio.

An alter coniugum sine altero possit reuocare maioricatum quem simul constituerunt.

Post eum iudicium etiã extra testamentum.

Testamentum factum autoritate principis potest eo iustoreuocari.

Filius. post test solus reuocare donatorem causa mortis à se facta cõsenti patris. Testamentum à duobus uno contextu factum censetur esse duo testaments si vir et vxor simul tes-

flamentum suū fecerunt uno mortuo, alter quantum ad se potest reuocare. 6 Contra supra dicta.

vt ex facto consuluit Steph. Bertran. consil. 329. ponitur in facto quod nobilis, in 1. dubio, lib. 1. Nam & aliàs reperta esset via qua quis se ita astringeret, vt non possit reuocare suum testamentum, ita scilicet testando simul cum altero: quod tamen fieri non potest. l. si quis in principio testamenti. & ibi no. ff. de leg. 3. & l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obl. & l. cum donatione. C. de transac. ¶ Contrarium tamen in hac specie nostræ quæstionis consuluit Lud. Bolog. consil. 62. incip. cor mundum, & c. viso igitur puncto, in 1. & 3. dubio. Mouetur iis potissimum rationibus. primum enim princeps hac inter cæteras ratione, huiusmodi facultatem constituendi maioricatum concessisse videtur, vt memoria ipsius perpetuò in eorū descendentes, vt ipse loquitur, conseruaretur, sicuti voluit Ro. consil. 29. inci. in causa maioricæ. Ex quo, inquit Bol. inferitur nō tantum priuatam eorum, qui authore principe maioricatum constituerunt, & suorum descendendum vtilitatē in hac re versari, sed & publicam principis concedentis pro ipsius memoria conseruanda, & eorum qui futuri sunt sub regimine maioricatus.

7 Maioricatus dignitas regitur eisdem legibus quibus & caput regni.

¶ Item dignitates maioricatus reguntur iisdem legibus, statutis, & consuetudinibus, quibus & caput regni, cum ita intellexisse videtur concedens prout consuluit Paul. Cast. consil. 164. cuius initium est, in præfenti causa, col. 1. & 2. lib. 2. Regnum autem nullo pacto, nulla conuentione aboleri, alterariue potest, c. dilecti, de maio. & obed. & c. intellectu, de iureiur. & voluit Oldr. d. consil. 231. in fi. Denique regnum & dignitates Regales indiuiduæ sunt, c. imperialem. §. præterea ducatus, de prohib. feud. ali. per Fed. cum multis concord. supra à nobis relatis in 3. q. Ergo & maioricatus, qui caput ipsum sequi debet, indiuiduus quoque est.

8 Responsiones ad rationes Bol.

¶ Hæ sunt in effectu Ludo. Bol. rationes, quibus non admodum difficile est respondere. Nam quantum ad primam pertinet, Rom. consil. ab eo allegato nō id dicit simpliciter ad quod illum citat ipse Bol. Sed ex verbis apposis in concessione maioricatus de quo ibi consuluit, colligit principem eam concessione fecisse, vt memoria ipsius perpetuò maneret in descendentes eorum, quibus id ipsum concedebat. Quæ res non est perpetua, nec generalis omnibus, nec eiusmodi vt legem vniuersalem ex ea faciat. Nec si talis esset, propterea concluderet inibi publicam vtilitatem versari. Quid enim commune est perpetuæ principis præferti mali memoriæ, non quidem omnium, sed paucorum quorundam cum publica vtilitate?

9 Ad idem.

¶ Sed fac hic versari publicam vtilitatē, num id impedit mutari quod legibus mutabile est? Si quis in testamento quicquam legauerit, aut disposuerit in publicam vtilitatem, num id prohibebit mutare aut prorsus reuocare testamentū? At maioricatus nec aboleri, nec diuidi, quemadmodum nec regnum, potest, vt aliis rationibus dissertatum est. Fateor libens equidem, vbi semel fuerit stabilis, semel, inquam, id est, irreuocabiler, quod non nisi per mortē constituētium accidere potest. Illi enim quando viuunt, reuocare possunt quicquid instar supremi iudicij cōstituerint, vt plenè probauimus.

10

¶ Imò verò & si non in testamento, sed in contractu vtputa matrimonij, vt fieri solet, id factum sit, vt in simili voluerunt Iaco. Aluar. & Card. Alexan. in c. filij, in fi. tit. li. de feud. fuer. contro. & late diximus supra in 8. principali quæstione, vbi multa videbis ad hunc quoque locum pertinentia, quæ hic repetenda non ducimus.

SEXAGESIMANONA QVAESTIO.

1 An dominus possit pro sua primogenita filia maritanda collectam subditis imponere. Consuetudines diuersæ de hac re.

Sexagesimonono quæro, Quia supra in præfatione, num. 135. vicesimoprimum, & seq. diximus filiam primogenitam ante cæteras esse matrimonio collocandam. An dominus possit suis subditis & vasallis collectam imponere pro illa sua filia primogenita nuptui tradenda, vt in multis locis Franciæ nuncupatim consuetudine cauum est. videlicet apud Pictauienses. §. totius voluminis consuetudinum eius gentis. 169. Turonenses tit. de luyaux aydes. §. 4. Ambianenses. §. 76. Monstrolenses maritimos. §. 57. Artesienses. §. 26. Sūntque aliæ consuetudines id ius tribuentes pro primo matrimonio suæ filia, sine qualitate primogenita, vt Borbonienses. §. 344. & Marchienses. §. 130. Aliæ pro primo matrimonio tuarum filiarum, vt Aruernienses tit. 25. §. 1. & 2. Aliæ pro matrimonio vnius filia tantum, vt Burgundienfes tit. 1. §. 4. & Britonienfes tit. 2. qui est des droitz du prince & autres seigneurs. §. 37. Estque in eam rem constitutio Siciliæ quæ incip. quamplurimum, quæ simpliciter dicit pro maritanda filia.

2 Qui dicunt id de communi iure procedere.

¶ Et certè de ea re nonnulli è nostris ita loquuntur, vt videri velint id ius de iure competere. Et inter cæteros Roffred. Beneuent. in rubr. de sacra. cuiuslib. vasal. vers. isti autem vasalli. & post eum Io. Blanc. in sua summa tit. quib. mo. & in quib. cau. feu. amit. §. erunt etiam quæ dicta sunt, Specu. tit. de offic. ordi. & tit. de maior. & obed. §. 1. vers. eodem modo, & iterum in tit. de feud. §. quoniam, col. pe. versic. & nota quod vasalli. Hosti. in summa tit. de immu. eccle. §. à quibus muneribus, col. 1. vbi dicit & huius rei esse consuetudinem propè generalem. Alber. in suo lexico, in verb. dominus, versic. 1. Mar. Laud. in c. 1. paulò ante fi. versic. & est aduertendum, tit. an apud iudi. vel domi. Alex. in addit. Bart. in l. placet. C. de excusa. muner. lib. 10. & Ias. in l. placet, in 1. lec. col. 1. vers. & aduerte. & in 2. lec. col. 4. versic. & iuxta has. C. de sacro. eccle. & nouissimè Zasius in tract. feud. parte 7. cui titulus est, ad quid vasal. domino tene. char. 9. in paruis, versic. tenetur etiam vasallus.

3 Caligula munita & collationes in dotem filia à subditis recepit.

¶ Secundum quam sententiã Caus ille Caligula Imperator Romanus (sic enim Diuis placuit) munita & collationes in dotem filia à subditis recepit, vt tradit Suetonius in vita illius c. 42. Et id quidem mansisse videtur à Romulo vrbis conditore, qui instituit patronos omnia pro clientibus facere debere, quæcunque efficiunt parentes pro liberis. Clientes autem è diuerso patronis suis ad filia

ad filiarum dotem pecuniam contribuere, vt scribit Plutarchus in vita illius. Alibi autem in nostris commentariis consuetudinum Pictauiarum ostendimus, vasallos nostri temporis proxime accedere ad clientes prisca temporis.

4 ¶ Verum alij id non admittunt, cum nullo iure id cautum sit, & in his Io. And. in addi. Specu. in d. tit. de feud. vbi supra. Pet. Iaco. in tit. de caus. ex qui. vas. & c. col. 11. in paruis, versic. audiui dici. & iterum tit. de cau. ex quib. domi. deb. amit. proprie. in 9. diui. feud. ad fi. Bal. in c. 1. §. similiter, & ibi Iac. Alua. & Card. Alex. tit. de capit. Cor. Pau. Cast. in l. neminem. C. de sacro. eccle. & in l. in nostræ, versic. & est arg. C. de statu. & imagi. & consil. 20. in causa istorum, col. 1. in fi. lib. 1. Guid. Pap. decif. 57. an vasallus. Card. Alex. in prælud. in feud. vers. sex tamen. Iaco. à S. Georg. in tracta. feud. col. 4. versic. sed an talis nobilis. Matthæ. Afflic. in d. constitutio. Siciliæ incip. quam plurimum, in 6. not. Alber. Brun. consil. trigessimosecundo omnipoteris, & c. dum quæritur an homines.

Qui dicunt id de iure nō esse.

5 ¶ Et id certè verissimum est. Nam nec mater vt dicunt, Ioannes Andreas, & Petrus Iacobus quibus locis supra citauimus, tenetur dotare filiam, nec in eius dotem quicquam conferre. l. neque mater. C. de iure doti. Nec frater sororem, vt clare colligitur ex l. cum plures. §. cum tutor, & l. seq. ff. de admi. tut. & diximus late supra in 62. quæst. Adde nec filius matrem. l. 1. §. præterea, versic. sed si minus, & ibi Nico. Mat. & Bal. ff. de tutel. & ratio. distr. Guil. Cu. in l. 1. & ibi Bald. ad fi. ff. de inoffi. doti. cum aliis concord. à me adductis in nostris legibus Connubialibus l. 2. nu. 6. cui respondens.

Authoris sententiæ. Mater non tenetur dotare filiam.

6 ¶ Et quia etiam regulariter nō potest dominus suis subditis collectas imponere, secundum Pet. Jac. vbi supra, deplorantem mores dominorum, qui quotidie fatagunt exugere, vt dicit, sanguinem subditorum, & eundem titu. de causis ex quibus domi. deb. amit. proprie. Oldra. consil. 224. factum tale est, quidam miles. Bart. in l. 1. in fi. C. de excu. mu. lib. 10. Alberi. in l. vlt. col. 4. versic. item quæro an habens. C. de iuris. omn. iudi. Bal. post Ricard. Mal. in l. cum multa, in fi. C. de bon. quæ liber. per l. si priuatus. ff. qui & à quib. & l. domini prædiorum. C. de agri. & cens. lib. 11. & id Bald. dicit esse no. & ipse Bald. in l. his quibus. C. de fideicom. hære. Alex. consil. 145. quoniam abunde, post princ. lib. 2. Iac. à S. Georg. in illo tracta. feud. in verbo, cum mero & mixto imperio, versic. quæro vterius. Ias. in d. l. placet, in 1. lec. col. 1. vbi supra. C. de sacro. eccle. Philip. Dec. consil. 199. visis, in princ. Alber. Bru. consil. 103. casus iste, col. 1.

Dominus non potest subditis collectas imponere.

7 ¶ Cuius rei est promptissima & optima ratio, quoniam huiusmodi iura imponendi collectas subditis sunt ex iuribus regalibus, vt est text. in c. 1. tit. quæ sunt rega. propterea que soli reges & principes eas imponere possunt. C. no. vesti. in rub. & per totum titu. & l. 1. & ibi Barb. & alij. C. de superind. lib. 10. & late consuluit Imo. consil. 121. cuius initium est in causa quæ vertitur, in 2. dubio, & Doctor. vbi que.

Iura collectarū di sunt ex regalibus.

8 ¶ Sed intellige tamen, nisi esset statutum vel consuetudo imponendæ collectæ pro filia maritanda, vt est in multis locis, vt diximus in princ. huius quæstion. Ea enim esset seruanda, vt videntur voluisse omnes prope quos supra citauimus, & præterea Cy. in l. 2. col. 4. versic. sed nos quid dicemus. C. quæ sit long. consu. & ibi quoque Alber. in rub. col. 15. versic. quid dicemus aduertendum est. & Alex. consil. 35. viso themate & dubijs, in primo dubio, lib. 2. & Masuer. titu. de tallis, versic. item quatuor casus. Vel nisi etiam id esset præscriptum, vt scribit ipse Pet. Iac. in d. tit. de cau. ex quib. domi. deb. amit. proprie. & Alex. vbi supra proxime.

Nisi esset statutum uel consuetudo.

9 ¶ Sed & hæc omnia quæ diximus, siue id ius competat de iure quod non crediderim, siue de consuetudine, debes ita intelligere, secundum Albe. in d. suo dictionario, vbi supra, & Alex. in d. l. placet, de exc. mu. quando ipse dominus per se id ipsum facere non possit: & dummodo id moderate exigat, per c. vnio, circa medium. 10. q. 3. & c. cum apostolis. §. prohibemus, de cens. Aliàs autem possent subditi implorare officium superioris, vt oppressionem domini reprimat vt voluit Spec. in dicto §. quoniam, vbi supra, de feu. & Bal. in c. 1. §. præterea si inter, col. 3. vers. pone quod vasallus, tit. de prohi. feu. ali. per Fede. & Iac. Alua. in c. 1. col. 3. vers. sed si pares, tit. apud quem vel quos contro. feud.

Dominus tamē id per se facere non potest. Et moderate debet facere.

10 ¶ Imò verò dominus ipse non potest huiusmodi collectam per se facere & taxare, sed debet vocare subditos, vt dicit Masuer. d. tit. de tallis. §. item & prædicta, & seq. & adire iudicem qui eam faciat, vt dicit expressè Old. d. consil. 134. in secundo dubio. Neque enim, inquit, potest esse iudex in sua causa. C. ne quis in sua causa iudi. in rub. & nigro. & l. pen. ff. de arbit. nec hoc ex singulorum affectionibus estimari debet, arg. l. videamus. §. iurare. ff. de in lit. iuran. & l. prædia. ff. ad leg. Falcid. Sed hæc per subtilitatem iudicis competentis dirimenda. l. 1. circa med. C. de sent. quæ pro eo quod inter. Et bene facit. §. si verò aliqui, in auth. de Quæsto. Et regulariter cum est controuersia inter dominum & vasallum, non cognoscit dominus, sed alter, plenè not. in cap. cæterum, de iudi. Hæc ille, quem sequitur nuncupatim Bal. in cap. 1. in princ. col. vlt. versic. alia quæstio, titu. de vasal. qui curi. vend. Et bene facit quod tradit Io. And. in addit. Spec. dicto tit. de feud. §. nunc dicamus, versic. cæterum, & Cardinalis Alex. in d. prælud. feud. vbi supra.

Et debet adire iudicem.

11 ¶ Et si dominus non desistat ab huiusmodi immoderatis collectionibus, poterit priuari feudo per superiorem, vt dicit Bal. in cap. publici, ibi, & ex hoc, tit. de pace tenen. per eum textum, & alia iura. Et bene etiam facit capit. ad apostolicæ, & quæ ibi scripta sunt à Doct. de re iudic. l. 6. Nec excusabitur dominus ex eo quod vasalli has immoderatas collectiones soluerunt, quia in dubio præsumuntur metu extortæ, ex eo quod dicit idem Bal. in §. pactiones, tit. de pact. constan. & in cap. 1. post princ. tit. quali. deb. iura. vasal. domi. & Card. Alex. quæ ad hoc alia quædam allegat in prælat. feu. vbi tamen

Dominus non est iudex inter se & vasallum.

Dominus priuatur feudo si non desistat ab immoderatis collectionibus.

Dominus potest iniicere manum in feudum usalli pro seruitute non 12 dubie.

Quid si dominus qui id ius habet, diutius non usus est.

Si consuetudo simpliciter loquitur de filia maritanda, an intelligatur de primogenita tantum.

De eadem re.

An intelligatur de nepte primogenita, cui maritanda subditi nihil coherant. Lex uel statutum loquens de filiis an trahatur ad nepotes.

Alia quaestiones ad eam rem pertinentes.

Quae est ratio cur tot consuetudines deserat principale domum primogenito.

tamen subdit, quod dominus propria autoritate potest a vasallo inuito exigere ea seruitia quae non sunt dubia, iniicendo manum in feudum, quod nos saifire dicimus, vt expressim voluit Spec. dicto tit. de feud. §. quoniam, ver. xvij. per multa sibi allegata. ¶ Sed quid in casu dictarum consuetudinum, vt dominus possit collectare, vt sic dixerim, subditos, pro maritanda sua filia primogenita aut alia, si dominus aut sui praedeccessores multis temporibus retroactis non collectauerunt subditos, ob eam causam: an se poterunt tueri praescriptione, & quae vide omnino Cyn. de hac specie nuncupatim loquentem in d.l.2. col.4. d. verfic. sed nos quid dicemus: & ibi quoque Albe. in eadem quoque specie loquentem in rub. vbi supra citauimus, distinguentes an id ius competat domino ex consuetudine, an ex praescriptione: vt primo casu possit nihilominus dominus collectare, secundo non possit: ibi eos videre poteris, arque etiam Ange. de hoc quoque casu loquentem conf. 337. inter alia capitula, col. vlt. verfic. ideo ibidem dixit.

SEPTVAGESIMA QVAESTIO.

¶ Sed quaestio est, & id erit pro septuagesima quaestione, si consuetudo vel statutum simpliciter loqueretur de filia maritanda sine illa adiectione, primogenita, vt est in pluribus locis citatis supra in principio huius quaestiois: an ita fuisset intelligendum, an de caeteris quoque. Et dicit Guid. Pap. dicta decisione Delphinatus 57. in fi. de prima tantum esse intelligendum, & de primo ipsius matrimonio, per l. sancimus, la. r. C. de Consul. lib. 12. & l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbo. signific. & sequuntur D. Sainxon in commentariis consuetu. Turonensium. d. tit. de loiaux aydes. §. quarto in princ. & D. Chasse. in consuetud. Burgun. tit. 1. §. 4. etiam in prin.

¶ Masuerius autem tit. de Talli. verfic. item quatuor, dicit id iterari posse in personis plurium filiarum, sed non in persona vnus: quasi dicat id procedere in omnibus filiabus, sed pro primo tantum cuiusque matrimonio. Sed de hac re latissime Matthaeus Afflic. in dicta constitutione Siciliae incipient. quam plurimum, col. 3. verfic. & prima vtrum, vbi primum multis rationibus argumentatur, dominum non nisi pro vna filia id ius petere posse. Deinde aliis multis, pro omnibus filiabus. Et hanc partem veriore putat, & respondet rationibus alterius partis, vt ibi videre poteris. Et vide quae diximus supra in praefatione num. 133. incip. vicefimoprmo, & seq.

¶ Illud quoque quaeri potest, si filius primogenitus vel etiam filia primogenita, cui collocanda subditi nihil contulerunt, decessit: an conferre debeant nuptiis neptis, scilicet filiae ipsius filij, aut filiae primogenitae. Quod videtur, quia vbi lex vel statutum facit mentionem de filiis simpliciter, trahitur ad nepotes. l. liberorum. & ibi Bar. col. 3. verfic. secundo quero. ff. de verb. signi. Cuius tex. autoritate Bal. conf. 2. verba statuti, post prin. lib. 1. dicit appellatione filiae contineri neptem ex expositiua interpretatione, sumpta ratione exponendi ab ipsa natura. Subditque paulo post, rationem quae mouit disponentem de filia, eandem & mouere de nepte. Igitur perinde habendum esse, ac si de nepte expressisset. l. tale pactum. §. vlt. ff. de pactis, & no. per Nico. Matthe. & Cyn. in l. 1. C. quae sit longa consuet. Ideo & idem Bald. in l. maximum vitium, col. 4. verfic. quare dico, C. de libe. praeteri. dicit, quod vbi statutum loquens de filio recipit interpretationem, id quod facit, nisi sit expressè prohibita, tunc nepos includitur: quia huiusmodi interpretatio venit ex mente, id est, ratione eiusdem statuti. & ideo non dicitur extendi, sed intelligi, vt se dicit plene dixisse in l. si quis seruo. C. de furt. & ita in hanc partem inclinat Bartho. Capua. & post eum Matth. Afflic. in d. constit. quam plurimum, in secundo dubio. Super hoc tamen an appellatione filij vel filiae veniat nepos & neptis, & an proprie an improprie, vide omnino quos tibi longo ordine citavi supra in 40. quaest. nu. 54. 15. ratio, & tribus seq.

¶ Alias autem quaestiones, ad hanc quoque rem pertinentes tractat Matth. Afflic. vbi supra, videlicet an id procedat, cum dominus maritat amitam suam. Cum item seipsum. Cum filiam suam spuriam. Cum foemina domina maritat suam filiam. An cum filia ipsa ingreditur monasterium. An cum pater reliquit dotem filiae in suo testamento. An cum filius secundogenitus successit in baronia, quoniam primogenitus decessit ante patrem relicta filia, & hic secundogenitus maritat illam, filiam scilicet suam neptem ex primogenito. quae omnia ibi videre poteris. Sed quantum ad filiam spuriam adde quae nuncupatim de ea re scripsit Marti. Laud. in c. 1. in fi. ti. an apud iudi. vel do. Card. Alex. in c. 1. §. similiter, col. 1. verfic. item an teneat. tit. de cap. Corra. Jac. à S. Georg. in tracta. feu. in verbo, qui quidem inuestiti praestiterunt iuramentum, col. vlt. verfic. sed restat, & late D. Boeri. dec. 127. ad secundam veniendo, nu. 1. 2. 3. 4. 18. & 19. & Chasse. in consuet. Burgundiae tit. 1. §. 4. in verbo, marriage a' vne fille, col. 1. in qua etiam glossa alia quaedam tractat huc pertinentia, vt etiam facit D. Sainxon in dd. consuetudines Turo. vbi supra, quos tu videre poteris.

SEPTVAGESIMA PRIMA QVAESTIO.

¶ Septuagesimoprmo quaero, quia maxima pars consuetudinum Franciae deserit principalem domum primogenito vt praecipuam, scilicet consuetudo Parisiensis tit. 1. §. 8. Et Meldensis §. 165. Meldunensis §. 165. & seq. Senonensis §. 190. Trecentis §. 14. Caluimontensis §. 8. & 13. Victriacensis §. 55. Carnutenis §. 4. Aurelianensis §. 25. Turonensis tit. de successions de fiefz. §. 3. Cenomanensis §. 238. Andegauensis §. 222. Pictauiensis §. 221. Aruernensis tit. de successions §. 51. Borboniensis §. 301. Blesensis §. 143. Engolismensis §. 87. & seq. Rochelensis §. 54. Marchiensis §. 215. Montargiensis tit. 1. §. 22. Niuernensis tit. de droit d'ainesse. §. 5. Britonensis tit. 22. qui est de successions & partages. §. 35. & sequen. Laudunenses, aliisque Viromandenses tertiae partis §. 7. Siluaneenses §. 126. Claromontenses §. 81. Valeisenses §. 57. Bituricensis tit. de successions. ab intestat. §. 301. Burdegaleses.

§. 76. Et de huiusmodi consuetudine mentionem faciunt Iac. Ra. Nicol. Neapo. Bar. & Alberi. in l. praediis. §. qui domum. ff. de legat. 3. Masuer. tit. de succes. §. item primogenitus. Alex. consil. 223. eodemque pen. col. 1. lib. 2. & Cepo. in tracta. vrb. praedi. ti. de horto, qui est omnium septuagesimus sextus. Quae igitur ratio est huiusmodi consuetudinis? Neque enim videri potest id sine ratione statutum & obseruatum a tot populis.

¶ Et profecto magna est. Nam id ius primogenituae introductum fuisse videtur ad conseruationem domus, familiae, & agnationis, vt voluit inter multos Soci. consil. 47. facti narratione, col. 2. verfic. secunda ratio, lib. 3. & Paul. Paris. conf. 72. ad veram, col. 9. nu. 81. vt etiam dicunt plerique omnes de statuto praefereute masculos foeminis, vt alibi late diximus. Familia autem tribus maximè constat, domo primum, deinde vxore, postremò boue aratore, id est, redditu ex agricultura, qui omnium est honestissimus, ne inopia scilicet opprimaris. Id enim est ex Hesiodo haud multò post initium libri secundi Operum & dierum,

ὄμω μὲν πρόπρωτα γωαὶνὰ τε, βέντ' ἀροτῆρα.

Quod & Aristoteles ex eo repetit lib. 1. Politicón, c. 1. & Oeconomicón, lib. item 1. c. 2.

¶ Igitur consuetudo volens conseruare familiam nobilium, imprimis voluit primogenito domum assignare, & eam principaliorem, quam scilicet maximè cupiunt nobiles in familia manere, honoris, memoriae, & dignitatis causa, vt videre licet ex l. pater. §. Iulianus. ff. de leg. 3. vbi Primipilaris quispian testamento suo vetuit domum suam maiorem alienari. De quo & nos diximus supra in tractatu de Nobilitate, c. 37. nu. 22. homines. Notum est autem illud Ennij apud Ciceronem lib. 1. Officiorum alibi in eodem tractatu ad aliud a nobis relatum.

¶ Domus antiqua heu quam dispartit dominari domino. Sed & alibi docuimus, apud veteres Graecos sacra domestica filiis natu maioribus relinqui solita.

SEPTVAGESIMASECVNDA QVAESTIO.

¶ At super hac consuetudine quaero septuagesimosecundo. Quid si in hac successione est vna tantum domus, an ea pertinebit ad primogenitum. Dubium enim facit id verbum quo vtitur ea consuetudo, scilicet principalis. Nam videtur principale, & alia similia, cuiusmodi sunt, praecipuum, primum, primum, supremum, & si quae alia sunt eius generis, dici & intelligi de vno ex multis, qui scilicet caeteris praestat & excellit, vt probatur in c. principali, in prin. 63. di. cum dicitur, principali deuotissimorum militum. Et aliàs semper principalis dicitur respectu aliorum, vt cum dicimus principalem, & fideiussorem, principale & accessorium siue quod consequitur, vt in l. cum principalis. ff. de reg. iur. vbi ita scribitur, cum principalis causa non consistit, nec ea quidem quae sequuntur locum habent. Et alibi principales liberalitates, scilicet respectu aliarum non principalium, in l. patronus, in princ. ff. de leg. 3. & alia huiusmodi infinita. Si ergo solum sit & vnicum, quomodo principale & primum siue praecipuum dici potest? Et si tale non sit, consequens est, vt non sit primogeniti ex hac consuetudine, cuius verba ad hunc casum adaptari non possunt. Ergo nec eiusdem dispositio. l. 4. §. toties, & ibi Bart. & alij. ff. de dam. infec. cum aliis multis concord. à me collectis in rep. l. si vnquam, in verbo, libertis, nu. 2. C. de reuo. donati.

¶ Quod si quis contendat primum etiam dici de vno, qui scilicet neminem sequentem habet vt scribitur in l. qui duos, in princ. ff. de rebus dub. & late diximus & probauimus supra in 1. quaest. prin. nu. 3. primogenitus, & seq. veluti & idem dici debeat de principali, & aliis similibus. In promptu est responso, quod illud non est verè ac proprie, sed improprie, vt liquidò probat textus in l. 1. §. aetas, iuncta glossa in verb. non proxima. ff. ne quid in flu. publi. quem ad id expendit & dicit not. Franc. Aret. in l. qui filiabus. §. 1. col. 2. ff. de legat. 1. Consuetudines autem & statuta praesertim quae sunt contra ius commune, debent strictè & proprie interpretari, vt alibi late diximus.

¶ Verùm D. Molin. in suis commentariis consuetudinum Parisiensium tit. 1. §. 8. glo. 4. in verbo, principal manoir, in 3. 4. & 5. quaest. aperte nobis declarat, hanc domum vnicam ad primogenitum deferri iure primogenituae, dum quaerit an si nulla alia sint bona in successione praeter eam domum, caeteri liberi poterunt petere legitimam, & qualem, tanquam scilicet nullum sit dubium, quin consuetudo loquens de principali domo, intelligatur de ea quae etiam sit vnica: nec aliter tractat an domus vnica possit dici principalis. Nullusq; etiam eorum qui consuetudines interpretati sunt, id dubium tetigit: quamuis nonnulli eorum tractarunt, quae dicatur principalis domus inter multas, de quo tu illos videas, videlicet Sainxo. in consue. Turo. tit. de successions de fiefz. §. 3. & D. Ciriet. in suo tract. primogeni. libro 2. quaest. 4. qua interpretatur §. 8. 1. tit. consuetudinum Paris. loquentem de hac consuetudine, & ipsum Molin. ibi, in principio, ex quibus intelliges, primogenitum posse eligere quam maluerit pro principali, vt & plurimae ex his consuetudinibus quas tibi designaui in princ. praecedentis quaestiois, expressim statuerunt.

¶ Sed quantum ad hanc nostram quaestioem pertinet, ego in ea sum sententia, vt si etiam vna sit domus, ea cedere debeat primogenito, ex mente consuetudinis, quae illi in quo est principalis conseruatio domus & familiae, habitationem relinquere voluit, vt diximus in praeced. quaest. & eam quidem principalem & praecipuam si plures sunt, quasi non satis fuerit consuetudini habitationem quilibet ei relinquere, nisi & principalem relinqueret. Cuius quidem consuetudinis mentem, rationem, sententiam, & voluntatem magis inspicere debemus, quam verba, etiam si verba quodammodo offenderent, vt voluerunt Cyn. & Bald. in l. ff. si cert. peta. Bart. in l. contra legem. ff. de legib.

Ad idem.

Familia tribus maximè constat.

Nobiles maximè cupiunt suam domum principalem manere in familia.

Quid si una sit tantum domus an ea pertinebit ad primogenitum. Principale an de uno dici possit.

Quid de primo.

Ad idem.

Authoris sententia.

Consuetudinis mentem magis quam uerba inspicienda.

cum aliis multis concord. à me congestis in d.repe.l. si vnquam, in verbo, libertis, nu. 44. & quonia.
 5 ¶ Quamquam ea verba principalis domus, minimè læduntur intelligendo de vna, vti nec ea nomina, primum, supremum, primarium, præcipuum. Nam de primo, & supremo, quod est nomen superlatiuum, quod ideo magis de multis intelligi videretur, ramen habes text. vtrunque dici etiam si soli sint, modò nullus præcedat, in l. ex duobus, in princ. ff. de vulga. & pupil. & alios multos supra relatos in d. j. quæstione, ex qua intelliges & illud procedere etiam in materia stricta. Nec ea gl. in d. j. æstas, loquitur de primo, sed de priori, quod comparatiuum est, & quod magis de multis dici videatur: nec tamen ei omnino accederem, quando apud probatissimos scriptores plerunque comparatiuum pro positiuo ponitur, vt videre licet apud Priscianum & Vallam, & ex nostris Zasium in intellectibus sing. quo loco deridet nostros iuris doct. distinguentes specie culpam latam, latiore, latissimam, leuem, & leuissimam.

Comparatiuum pro positiuo.

6 ¶ Denique nemo nescit principale à principe dictum esse: nam & hinc principales constitutiones, id est, principum, in l. j. in princ. ff. quod cuiusque vnuer. & in l. j. ff. de bono. poss. ex testa. mili. Et principalis auctoritas, in l. hæreditas etiam. ff. de peti. hære. cum dicitur principali vel pontificali auctoritate, id est, principis vel pontificis, vti Accursius & ceteri optime intellexerunt. Et in hac quoque significatione apud Plinium in Panegyrico, Tanta benignitas principis, tanta securitas temporum est, vt ille nos principalibus rebus existimet dignos. & alibi sæpe apud probatissimos authores. Princeps autem & primus eiusdem sunt significationis vt diximus & probauimus supra in præfatione, nu. 36. incip. & id quidem. At primus de vno dicitur, vt dictum est, igitur & princeps. Et quod hanc opi. confirmat, vnus pro primo plerunque ponitur, vt etiam dictum est supra in j. q. nu. 4. incip. sed quibus. Ex quibus vides vnum, primum, & principem sæpissime confundi, & consequenter principale dici de vno, & primo.

7 Principale & principaliter quid & quomodo dicitur.

¶ Aliàs autem quando, & quibus modis quid dicatur principale, vel principaliter fieri, ne te hinc longius detineam, videbis apud Bar. in l. ambitiosa, col. 4. versic. sed contra op. quia istud. ff. de decre. ab ordi. faci. & in proœmio C. col. 2. versic. non obstat primum.

SEPTVAGESIMATERTIA QVAESTIO.

8 Quid si de domo simpliciter facta sit mentio nulla horti & ceterorum huiusmodi. Fossam dictio Plinij & Iurij consulti.

Septuagesimotertiò quæro etiam circa hanc consuetudinem, An si ea loquatur simpliciter de domo deferenda primogenito, nulla horti & septorum eius mentione facta, hortus quoque intelligitur & cetera ipsius domus appendices, vt cors, aut, vt Ouid. lib. 4. Fastorum appellat, cohors, stabula equilia, bouilia, ouilia, caprilia, porcilia, nihil enim prohibet quin sic loquar exemplo præcedentium, tamen si nondum id verbum comperi: balneæ, porticus, vestibulum, conclaue, ostium, arca, cœnaculum, apotheca, theatrum, atrium, molendinum, viuarium vel ferarum, vel auium, vel pisciũ, de omnibus enim dicitur. Columbaria, fossæ siue fossata, hac enim voce, ne cui insolens videatur, vsus est Plin. lib. 17. c. 21. & Iurijconsultus in l. desertorem. §. is qui exploratione. ff. de re mili. quibus scilicet plerunq; domus circummuniuntur siue circũuallantur: & si qua alia sunt vel iuncta ipsis edibus, vel etiam non iuncta, sed tamen intra claustra siue septa earum posita, clausuras vulgò appellat.

9 Qui de ea re tractarunt in hac consuetudine.

¶ Nam & ob hanc consuetudinem id tractant Iac. Ra. Nico. Neapol. Bar. & Alb. eiusdem consuetudinis expressam mentionem facientes in l. prædiis. §. balneas, & §. qui domum. ff. de leg. 3. vti etiam facit Alex. conf. 223. visis verbis, col. j. li. 2. & cõf. 204. perspectis verbis, col. j. li. 6. & nouissimè duo clarissimi consuetudinum interpretes D. Cirier. in tracta. Primogenituræ, lib. 6. q. 4. in qua interpretatur consuetudinem Parisiensem de ea re loquentem tit. j. §. 8. in verbo, cum horto. & Moli. in eundem §. gl. 5. quæ est in verbo, le iardin, vbi hanc rẽ vterq; & eruditissime & copiosissime tractarunt.

10 Qui de ea re textus & doctores ad hunc locum pertinentes.

¶ Quibus tantum nonnullos text. & doct. ad eum locum non modicum facientes ab illis forte de indultia omisso addam, si quis etiam forte eos scire, & adire cupit. Vide igitur tex. in l. Seix. §. Tyrannæ, & ibi Bar. ff. de fun. instr. & l. arbor. §. de vestibulo, qui est j. ff. com. diui. & l. Iulianus. §. vlt. cum 3. ll. seq. ff. de act. emp. & l. sed etiam, iunctis ll. præcedentibus. ff. de in ius vocan. & l. vxorem. §. in testa mento, qui est j. in illis verbis, domum meã cum horto. ff. de leg. 3. & l. lex Cornelia. §. si tamen, & ibi Bar. ad fi. vers. vltimò ista materia, & iterum vers. secunda q. ff. de iniuri. & l. si quando, la 1. & ibi Bal. C. de bonis vacan. lib. 10. & c. Raynutius, in illis verbis, domum & hortum, & ibi Io. And. Pet. Anc. & Cardi. Flo. vtrunq; col. j. in 4. not. & Panor. col. 3. vers. nota ibi domum, de testa. gl. in c. vlt. 12. quæst. 2. Specul. & Io. And. in addi. illius, tit. de iniuri. §. j. vers. pone in statuto. Iac. Are. Bar. Bal. Alber. Angel. Imo. Paul. Castr. Franc. Are. & alios recentiores in l. cetera. §. hoc Senatusconsultum, le 2. ff. de leg. j. eundem Iac. Are. & Bar. in l. item apud Labeonem. §. conuitum. ff. de iu. Nico. Neap. in d. l. prædiis, §. balneas. ff. de leg. 3. Bar. in ea ipsa l. §. vlt. l. 1. §. j. ff. de cloacis, & in l. quis sit fugitiuus. §. apud Cælium. ff. de ædil. edict. Bal. & Imo. in l. Gallus. §. ille casus, ibi latè Fran. Aret. col. 3. vers. 4. adde, ff. de libe. & posth. Bal. Ang. Ro. Pau. Cast. in l. pleriq; & ibi quoq; Alex. col. 1. & 2. & Soc. in 8. 9. 10. & 11. q. ff. de in ius vocan. eundem Bal. in rub. ff. sol. mar. col. j. vers. & ideo si statutum, & in l. data, col. 9. vers. quintum prædicamentum. C. qui acc. pos. & in l. si ita. §. idem ait. ff. nauar. caup. stab. & in l. j. col. 3. vers. sed pone quòd duo. C. de ædil. edic. & in c. duo fratres, in verbo in communi casa, ti. de duob. frat. de no. be. pe. inue. Albe. in 2. parte statuto. q. 35. item quæritur si ex statuto. Pet. Anch. consil. 191. super pluribus, in 1. dubio. Imo. & recentiores in l. Senatus. §. Marcellus. ff. de leg. j. Anto. in c. j. col. j. versic. nota quòd appellatione, de censib. Panor. in c. j. col. j. vers. ex hoc, de dec. Rom. in l. j. §. domum, le 2. ff. de Senatusconsult. Silla. Paul. Castr. in l. Olympico, quæ est vlt. ff. de seruit. vrb. præd. & consil. 211. viso puncto

supra scri

supra scripto & consilij, lib. j. Alex. d. consil. 223. eodẽmque pen. visis verbis, col. 1. lib. 2. & consil. 26. consideratis verbis in princip. Cornel. consil. 203. quamuis in præcedenti per totum, lib. j. & Cepolam in tract. de seruit. vrb. præd. tit. de claustro siue conclau. qui est 44. col. 2. versic. 2. quæro. Anto. Rube. consil. 95. viso & diligenter considerato, col. pen. versic. circa aliud dubium. & Maria. Soci. consil. 61. in præfenti consultatione, col. 1. lib. j.

4 ¶ Disces autem ex Ciriero, & Molin. locis supra citatis, hortum destinatum ad domus vsum deberi primogenito, etiam si non sit intra septa siue claustra domus. Sed super hoc posset dubitari, si inter domum & huiusmodi hortum sit via quædam publica, aut vicinalis, siue etiam riuus: an id prohibeat, nõ domui cedat? Et non puto: neque enim id impedit quòd minùs confinis dicatur. l. sed & loci. §. vlt. cum 2. ll. seq. ff. fini. regun. Et id quoque satis probare videtur text. in d. l. prædiis. §. vlt. ff. de leg. 3. vbi ita scribitur. Appellatione domus insulam quoque iunctam domui videri, si vno pretio cum domo comparata fuisset, & vtriusque pensiones similiter acceptò latas rationibus ostenderetur. Vides enim ibi insulam cedere domui legatæ, si eius vsui erat destinata. quod quomodo intelligatur, is text. declarat, scilicet si vno pretio, & cetera. Et tamen certum est eam insulam non immediatè iunctam esse ipsi domui. Insula enim dicitur domus, quæ vndique aquis vel alio circuitu publico vel priuato cingitur: à similitudine scilicet earum terrarum quæ fluminibus aut mari imminent, sũtque in salo, à Græcis δὲ νῆα ποδὲ μὲν ποδὲ dicta, vt docent Festus Pompeius, & Budæus noster in l. sed & addes. §. si inquilinus. ff. loca. Et tamen ille text. dicit insulam eam esse domui iunctam, quasi illud intermedium non prohibeat, vt iuncta esse dicatur. Et facit text. in l. licet. ff. de cont. emp. Et quod traditum est à nostris Grammaticis, proximum à veteribus dici non solum adhærens & adiunctum, sed etiam longe remotum, si tamen inter duo discreta nihil medium extitisset. Id enim inter ceteros voluit Nonius Marcellus de Dictionum indagine, auctoritate Virgilij lib. 5. Aeneidos, Proximus hinc loco, sed proximus intervallo.

Quid si locus non sit intra septa. Quid si inter domum & hortum est via publica.

Et nonnihil etiam huc spectat l. Martius. ff. de acqui. rer. domi. & quod ex ea scribit Bart. in tracta. de Insula, col. 9. versic. prope ripam. Et vide Corne. consil. 29. in præfenti consultatione, lib. 3. vbi late respondit & probauit, constitutionem protomiseos permittentem vicino retractum rei sibi vicinæ, habere locum, etiam si quid sit intermedium.

Alie quæstiones ad hanc consuetudinem pertinentes.

5 ¶ Alias autem quæstiones ad hanc consuetudinem deferentem domum principalem primogenito, priuatim pertinentes, videbis apud DD. Cirier. & Moline. locis supra citatis, & largissime in nostris Commentariis consuetudinum Pictauicarum tit. de successions. §. 10. qui est omnium eius gentis consuetudinum 221. ex quibus poteris decerpere quæ in hanc rem vtilia tibi videbuntur.

SEPTVAGESIMA QVARTA QVAESTIO.

1 ¶ Septuagesimoquartò quæro, sunt plurimæ consuetudines quæ integram hereditatem deferunt primogenito, relictis tantum alimentis ceteris fratribus, vel certa quadam portione ad vitam tantum eorum, loco alimentorum. Cuiusmodi est apud Britones titul. 22. qui est de successions & partages. §. 55. & Andegaus. c. 222. & Cenomanos c. 39. An si quid præstadium sit principi ratione rerum feudaliũ, vel subeandus onus quoppiam, vt scilicet regi seruiat in bello vel aliud simile. An primogenitus solus suis expensis id faciat: an verò etiam ceteri fratres debebunt contribuere pro sua rata portione? De qua re aut certe non multum dissimili loquens Matthæ. Afflic. deci. Neapo. 252. magnificus dominus, nempe in casu quo filio secundogenito aut eius filius debetur certa portio fructuum pro alimentis, aut etiam, vt constitutiones Siciliae loquuntur, pro vita & militia: an iste secundogenitus teneatur contribuere in solutione adoha impositæ a rege (est autem Adoha verbũ vulgare regni Neapolitani, quo significatur seruitium militare, cui obnoxij sunt subditi, quod nos in Gallia vulgò, arriereban, vocamus) dicitur primũ quòd si secundogenitus suam partem habeat pro alimentis, non teneatur contribuere, quia limitata causa vel legati vel alterius dispositionis, limitatum producit effectum. l. in agris. ff. de acquirendo rerum dominio cum similibus.

An secundogenitus qui ex consuetudine habet tantum alimentum aut aliquid loco alimentorum ad vitam teneatur contribuere sicut & collectus est principũ. Adoha quid sit.

2 ¶ At si habeat pro vita & militia, vt habet in feudo antiquo, in quo viuunt iure Francorũ per const. incip. comitibus. Et dicit An. de Alex. (is est qui scripsit in lib. 2. C.) in consilio Neapolita primũ distinxisse. An solutio adoha fiat ad perpetuam vtilitatem feudi: an ad temporalem. Si primum, fratrem non debere contribuere: si secundum, debere. vt dicimus in vsufructuario, qui impensas temporales debet subire, non etiam perpetuas. l. hætenus, & l. si pendentes. §. si quid cloacarij. ff. de vsufr. Et ad hoc bene facit text. loquens de militia legata, in l. pen. §. vlt. & ibi gloss. ff. de leg. 3. & in l. quæro, & ibi Bar. ff. de vsufr. lega. & quod voluit gloss. in l. qui concubinam. §. qui hortos, in verbo, præstaturũ. & ibi quoque Bar. de lega. 3. & ipse Bar. in l. quæro. ff. de vsufr. legat. Ipse autem Anto. de Alex. erat in ea op. vt adoha quæ soluitur regi, respicit perpetuam vtilitatem feudi, quia seruitium quod præstatur pro feudo, quando princeps declarauit velle huiusmodi seruitium præstare in pecunia. debet enim vasallus interpellatus id ipsum vt à principe petitur præstare, cap. j. §. sed nec est alia, titu. quæ sit pri. çau. amit. bene. nec potest vasallus dicere se velle personaliter præstare, vt dicit Andr. Ifser. in c. j. §. firmiter, tit. de prohib. feud. ali. per Fed. & in c. j. §. vlti. ad fi. titu. quis dicat. Dux, Co. March. Et si hæc adoha non soluitur, feudum amittitur. d. §. sed nec est alia.

Ad idem.

Vsfructuarius quas impensas facere teneatur.

3 ¶ Verum ipse Matthæ. dicit hanc vitam & militiam nõ posse æquiparari vsufructui, quoniam vsufructus non recipitur ab alterius manibus quàm ipsius vsufructuarij, & non proprietarij, vt dicit gl. in l. fundi Trebatiani, in verbo, differentiam, & ibi Bartol. & alij. ff. de vsufr. leg. Fratres autem, vt ipse

Vsfructus nõ recipitur ab alterius manibus quàm vsufructuarij.

subdit, recipit portionem suam à manibus primogeniti, vt patet ex scriptis per And. Iser. in d. constit.

Comitibus, & per Host. in c. licet, de voto.

¶ Nec quod dictum est, vasallum perdere feudum, si adoham non praestet, facit censeri eius praestationem esse ad perpetuam feudi utilitatem: id enim non esse considerandum: quia cum vasallus iuravit id se facturum, non praesumendum est postea illum deieraturum. arg. l. merito ff. pro socio, & quia tristis euentus considerari non debet. linter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. oblig. Nam & videmus quod usufructuarius tenetur soluere collectas & tributum rei usufructuariæ. d. l. haftenus. & d. §. si quid cloacarii, quia iudicatur ista praestatio temporalis: & tamen si non soluitur, mittetur fiscus in possessionem rei, vt scribit Lucas Pen. in l. vt. C. de exact. trib. lib. 10. & in l. obistere. C. de an. po. & tribu. cod. lib.

¶ Et propterea And. Iser. in d. consti. Comitibus, atque etiam in constit. in aliquibus, quæ paucis interiectis sequitur, dicit quod fratres minores tenentur facere seruitium curiæ debitum pro feudo, expensis, equis, & armis fratris maioris: debet tamen semper tantum manere apud maiorem, & tantum dari minori, vt inde possit minor viuere, vt primogenitus. Sicque ex sententia ipsius And. frater minor debet seruire regi expensis primogeniti, qui cum alet non solum quando seruit, sed & quando non seruit: & tamen de istis alimentis nihil detrahendum est. arg. l. cum hi. ff. de transact. Et propterea satis erit vt teneatur seruire personaliter, eo modo qui dictus est, si personale seruitium rex exigat. At si praestationem exigat pecuniariam, eam praestabit primogenitus: & nihilominus etiam praestabit alimenta fratri, nec ex eis aliquid detrahetur, quia ista vita & militia æquiparatur alimentis, secundum ipsum And. in dd. constit.

¶ Sufficiat ergo primogenito quod ipse honoratus est in succedendo in feudo, cuius ipse solus est dominus: nec inuideat fratri secundogenito, qui sola ab eo alimenta recipit, & tamen tenetur seruire personaliter, si rex id petat: nec de huiusmodi alimentis in morte potest disponere, cum huiusmodi vita & militia finiatur cum persona illius. & propterea vita dicitur, nec proinde transmittit ad filios, secundum gl. & ipsum And. in d. constit. Comitibus, vbi & ipse Matthæ. idem dicit, col. 5. in 8 q. Nam & alijs, vt ibi subdit, alimenta finiuntur cum persona, nec transmittunt ad hæredes, vt tradit Bal. in auth. cui relictum, col. vlt. versic. quid enim. C. de indic. vidui & in l. vlt. in 6. opp. C. de hare. instit. & est bonus text. in d. l. cum hi. §. constat, ff. de transac. & in l. Mela, in prin. & ibi gl. in verbo, vitæ suæ, Bart. ff. de ali. lega. & in l. hæreditatum, ff. ad leg. Fal. Et præterea ista portio est adeo exigua, vt aliud onus ferre non possit, arg. l. Titia. §. qui in vna. ff. de lega. 2. & l. nauis onusta ff. ad leg. Rho. de iac. que iura allegat ipse And. in c. j. in verbo, & extraordinaria collatio, tit. quæ sunt rega. Et facit, inquit, ilud generale, quod qui in vno grauatur, in alio releuatur. leg. eum qui, in princip. ff. de iureiur. cum concord. ibi adductis.

¶ Nec obstat si diceretur quod huiusmodi alimenta debentur præstanti, que ex fructibus feudi, vt satis colligitur ex mente gl. & ipsius Iser. in d. constit. Comitibus, & satis quoque per se patet. Et fructus intelliguntur deductis impensis. l. fructus, & l. diuortio. §. impendia. ff. sol. mat. cum si congestis à Spec. tit. de expensis. §. i. vers. expensæ igitur. & à me omnium latissimè (quod citra arrogantiã dictum sit) in nostro tract. Retraatum tit. j. §. 15. in gl. nu. 1. & multis seq. Nam non omnes impensæ minuunt fructus, sed illæ tantum, quæ sunt gratia culturæ & colligendorum fructuum, secundum gl. & doct. in d. §. impendia, & diximus quoque vbi supra.

¶ Sed nec hæc quoque deducuntur, vbi est fauor publicus vel fisci, secundum Bal. in l. si à domino. §. vlt. ff. de peti. hæred. Saly. & Pau. Cast. in d. l. fructus, & ipsum Matthæ. Afflic. in constit. incip. quanto, in 9. q. & diximus etiam in dicto tract. Retraat. vbi supra, nu. 11. & ex hoc inferunt, vbi inter alios citauit eundem Matthæ. in d. deci. Neapo. 252. Est autem hic & fauor fisci & publicus pro tuitione regni, vt patet ex c. j. similiter. & ibi And. Iser. tit. de cap. Cor. Sed tu quantum ad hanc rationem pertinet, vide quæ scripsimus vbi supra, nu. 12. verum huius & seq.

¶ Subiungit & ipse Matthæ. quod quando tractatur de restitutione quotæ vel alicuius partis, non fit deductio impensarum, secundum Hosti. & Panor. in c. tua nobis, de deci. quibus & tu adde alios multos, quos & ipse collegi vbi supra nu. 19. fallit quintò, vbi & ipsum Matthæ. ex hoc loco citauit, qui & ipse alia quædam in hanc sententiam scripsit. subditque paulò ante si, has rationes tandem placuisse ipsi Anto. ab Alex. & se credere ibi scripsisse veritatem, licet aliud scripsisset in l. imperialem. §. præterea ducatus, tit. de prohibi. feu. ali. per Fed. Sed & ipse in d. constit. Comitibus, col. 5. versic. septima dubitatio, eandem omnino quæstionem facit, & se omnino remittit ad ea quæ scripsit in d. deci. 252. Ex quibus potes intelligere, quod si tantum alimenta debentur, non debent fratres secundogenitis aliquid contribuere in rebus id genus: alioquin enim viuere non possent, cum nihil aliud quam ipsum viuere, vt ita loquar, habeant. At si certam aliquam portionem ipsorum feudorum habeant, quam & ipsi per se & diuisim, si velint, percipiant, non video cur pro æstimatione earum rerum quibus potiuntur, onera ipsorum feudorum non terant. Sed interim vide quæ in simili diximus supra in 23. quæst. in fi.

¶ Et ad hanc controuersiam pertinet alia non longè quoque dissimilis, an sacerdotiorum, id est, beneficiorum, vt nostri vocant, pensionarij debeant contribuere decimis papalibus, aut regalibus, subfidis charitatijs, quæ vocant, & alijs id genus oneribus: an verò titularij, quos item ita appellamus, soli huiusmodi onera exoluant. De qua, ne te diutius detineam, vide extrau. Bonifacij. 8. incip. declaratio

Tristis euentus considerari non debet. Usfructuarius tenetur soluere collectas, & tributum And. Iser.

Alimenta finiuntur cum persona.

Fructus dicuntur deductis expensis.

Nec tamen deducuntur vbi est fauor publicus vel fisci.

Nec cum tractatur de restitutione quotæ.

Beneficiorum bene factorum aut te restit. cap. 10. bene decimis papalibus & ceteris id genus.

clarationem. §. & quia nonnulli obtinent, quæ ponitur inter extrau. communes sub titu. de deci. & gl. j. in cle. si beneficiorum, in 3. q. & ibi Imo. col. j. vers. tertio querit, de deci. Barpt. Bele. in tract. de charitatiuo subsidio, in 37. q. iterumque in 75. Cacialu. in tractatu de pensio. q. 17. Pau. Ro. in tractatu eiusdem operis c. vlt. §. item vlt. Philip. Deci. consil. 156. statutum cathedralis ecclesiæ, per totum. Pet. Rebuf. in tracta. de pacifi. pos. nu. 120. vbi refert quædam arrepta nostræ curiæ Pari. Chasse. in commentarijs consuet. Burgun. tit. 3. qui est, les droitz & appartenances à gens mariés §. 6. in verbo, & supporter la moitié des charges, col. 2. vlt. editionis, vers. dubitatum fuit. & nouissimè Hierony. Gigantem in tracta. de Pensio. q. 38. iterumque 59. atque iterum 90. Et quod in similibus scribunt gl. & Bart. in l. j. C. de anno. & trib. lib. 10. Innoc. in c. à vobis, de deci. & Pau. Cast. consil. 442. videtur dicendum, ad fi. lib. 1. & consil. 463. nouissimè, eo. lib. 1.

SEPTVAGESIMA QVINTA QVÆSTIO.

¶ Septuagesimo quinto consequenter quero. Quid si in casu huius consuetudinis deferentis totum feudum primogenito, & alimenta tantum alijs, si habeant aliunde quo se possint alere, vt quia in successione sunt alia multa bona in quibus ipsi succedunt æqualiter, vel patet in suo testamento illis alia bona reliquit. An nihilominus tenebitur primogenitus illis alimenta præstare super ipsis feudis: Et certè si consuetudo simpliciter illis deferat certam portionem feudorum ad eorum vitam tantum, nihil video cur eam portionem non percipiant, quamlibet alijs diuites. At si consuetudo ipsa illis tantum deferat alimenta, id tum nonnihil dubium est: propterea quod vna alimenta vni sufficiunt, videnturque alimenta à consuetudine illis relictæ, ne egeant. ideoque cessante ea causa, cessare etiam debet dispositio, iuribus vulgatis.

¶ Ideoque pater non tenetur alere filium, qui se ipse potest alere. l. si quis à liberis. §. sed & si filius. & ibi gl. & Bar. ff. de liber. agno. Pan. in c. vlt. col. 2. versic. & intellige, de conuer. infid. Alex. consil. 48. viso statuto, col. j. lib. 1. & doct. vbi que. Nec libertus patronum, in d. l. si quis §. alimenta autem, & §. vlt. de lib. ag. gl. in l. alimenta, in princ. in verbo, etiam si potest, eo. quoque tit. cum si. Nec ei mulieri cui relictæ erant alimenta, debentur postquam dotata est, vt voluit Iac. Bel. in §. quia verò, in auth. de nupt. & Bal. in auth. cui relictum, col. 2. vers. quæro ergo si pater. C. de indic. vid. Et ex hoc quoque sequitur, quod relictum simpliciter diuiti, nunquam videtur relictum pro alimentis: contra si inopi, vt patet ex tex. in l. cum hi. §. si in annos, & ibi Guil. Cu. & Bart. qui dicit no. & mentitendum ff. de transact. Bald. consil. 255. confirmans, ad fi. lib. 2. & expressius consil. 225. ad euidentiã, statim post prin. li. 3. Et ita nuncupatim in hoc nostro casu videtur voluisse Marti. Laud. in tractatu primogenituræ col. 7. versic. vltimò quæro, id intelligens, quod ex multorum sententia primogenitus, cui tota hæreditas ex consuetudine delata est, debeat alere ceteros fratres, vt procedat nisi ipsi habeant vnde se possint honestè alere, per d. §. sed & si filius, vt etiã ex eo diximus supra in 4. q. n. 35. sed vt redeamus.

¶ Contrarium tamen tenent in illo casu constitutionis Siciliæ incip. Comitibus, deferentis vitam & militiam, vt scilicet etiam si pater reliquerit castrum quo se poterit alere, non tamen prohibeatur petere vitam & militiam, tenent expressè Matthæus Afflic. deci. Neapo. 138. stante consuetudine regni, versic. & in dictis causis, vsque ad fi. eius deci. & in d. constituti. Comitibus, col. 6. in 14. q. dum se remittit ad eam deci. Nec tamen aliud allegat, quàm quod cum pater reliquit quippiam filio secundogenito, non videtur reliquisse pro cõpensatione illius vitæ & militiæ, cum ipse pater nõ sit debitor ipsius, sed eius filius primogenitus post mortem patris. Ideoque cessat ea disputatio à nostris facta, an quis suo creditori videatur reliquisse animo compensandi, vt per doct. in l. si cum dotè. §. si pater. ff. sol. mat. & in l. huiusmodi. §. cū pater. ff. de lega. j. & alibi sæpe. & bene facit l. is cui. ff. de ali. & cib. leg.

¶ Quod autem, vt hoc ei addas, alimenta cuiquam debita ex dispositione legis vel hominis, debeantur etiam ei qui se aliunde alere potest, satis ex eo liquet quod is poterit petere alimenta præterita, quibus iam amplius non eget. l. libertis quos. §. j. ibi, tam præteriti temporis, quàm futuri, & ibi Bart. & alij. ff. de ali. & cib. lega. & l. j. in fi. ibi, si qua in præteritum præstata non sunt. & ibi Bal. col. 2. versic. nota quod legatarius. & Saly. col. vlt. versic. nunc quæro. C. de fideicom. Cy. in l. sancimus, ad fi. C. de nupt. Bald. consil. 58. in restitutione, in 4. dubio, lib. 2. & consil. quinquagesimonono, præmittendum est, ad fi. lib. 4. & consil. 481. infra scripta sunt, col. 1. vers. sequitur videre, eo. lib. 4.

¶ Præterea huiusmodi alimenta à consuetudine relictæ filijs minoribus, sunt veluti loco legitimæ, quia consuetudo illos omnino priuare noluit, sed illius vice eis alimenta relinquere: quæ ideo isti obtinent iure hæreditario, vt quæ debentur illis hæredibus patris ex bonis eius hæreditarijs: neque enim si hæreditatem repudiarent, ea petere possent, vt nec aliam legitimam. Est enim recepta apud nostros sententia, ei legitimam non deberi, qui hæreditatem repudiavit: nec posse eundem legitimam petere, & hæreditatem repudiare, Cy. Ray. Bal. Ang. Saly. Raph. Fulg. Pau. Cast. qui declarat Corne. & Iaco. à S. Georg. in l. hæres, C. de impub. & ali. substi. Bar. in l. pro hærede. §. j. ff. de acqui. hære. & in l. gerit, col. 5. vers. sed quæro quid si aliquis, & ibi latè Alex. in addi. illius, eo. tit. & idem Bal. in l. quia poterat, vers. quæro an ille, & ibi quoque Ang. vers. sequitur in litera, omni. Imo. Ro. & latè Alex. col. penul. vers. postremò ff. ad SC. Trebel. Bal. in effectu in l. j. col. sexta, vers. quod ad primam quæstionem. C. quan. non pet. par. Ang. consil. 83. subtiliter, col. j. Pet. Anca. consil. 312. ex sola vulgari, post princ. Paul. Cast. in l. j. col. j. vers. sed ponamus quod cras, & ibi Alex. col. 2. vers. extra, gl. & las. col. 2. vers. si amplia istas. ff. de acqui. hære. & consil. 286. quoniam fundamentum, col. j. vers. si verò sit exclusus. lib. j. Pan. in c. Raynautius, col. vlt. versic. item notabis, & ibi Benedic. in verbo, & vxorem nomine Adeliam,

Quid si se undogeniti habeant unde possint se alere.

Pater non tenetur alere filium qui se alere potest. Nec libertus patronum.

Opti. Matthæi Afflicti.

Alimentarius potest petere alimenta præterita.

Alimenta relictæ sunt loco legitimæ. Legitimam ei non deberi qui hæreditatē repudiavit.

prælu. 4. nu. 110. & iterum, & latius in verbo, si absque liberis, le 2. nume. 48. & seq. de testa. Alex. conf. 75. visis & diligenter, col. vers. nec isto casu, lib. j. & conf. 189. eodemque vlt. perlectis, col. 2. vers. & ibi propterea, lib. 5. Franc. Are. in l. j. col. 10. vers. tu verò aduerte, & ibi Iason col. 11. vers. 8. quærit. ff. de vulga. & pupil. substit. & nouissimè D. Boer. deci. 204. quæritur vtrum valeat pactum, sub nu. 43. & alij quos tibi citavi supra in 3. quæstione, nu. 10. sextò licet.

6 Legitima debetur iure institutionis & sic in re hereditario.

¶ Cuius sententiæ est optima ratio. Nam filius debet habere legitimam iure institutionis, & sic iure hereditario. I. inter cætera. ff. de libe. & posthu. & §. aliud quoque capitulum, in authen. vt cum de appel. cogno. Ignur debet eam agnoscere cum reliqua hereditate, aut totam repudiare: aliàs esset pro parte hæres, & pro parte non hæres, contra l. j. & l. 2. & l. ex affe. ff. de acqui. hære. Et licet Bald. & R. o. sibi contrarij in quibusdam locis, & nonnulli alij tulerunt contrarium quibusdam rationibus, illis tamen doctè ac scitè respondit Alex. tum in d. l. quia poterat, tum in addi. Bar. in d. l. gerit, & Frã. Are. in d. l. j. vbi supra. ff. de vulg. & pupil.

7 Exclusus à successione per statutum excluditur à legitima.

¶ Nam & aliàs quoque videmus, quòd exclusus per statutum vel consuetudinem à successione, exclusus quoque est à legitima. Bar. & Pau. Cast. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & demonstra. ipse Bal. in l. Gallus. §. & quid si tantum, col. 3. vers. ex prædictis elicio, & ibi Imo. col. vlt. vers. & hoc facit ad quæstionem. Alexan. col. 8. vers. fui pluries requisitus & Franc. Aret. col. item 8. vers. secunda ratio. ff. de libe. & posthu. & alij propè infiniti, quos tibi cumulaui supra in 55. q. nu. 9. verum contrarium, & nu. sequentibus addidimus eius rei rationes, quæ & ad hunc quoque locum non modicum pertinent.

8 Cocluso quaestiois. Legitimam potest petere, qui etiam habet unum de aliis se possit alere.

¶ Igitur vt hunc locum concludamus, huiusmodi alimenta relicta à statuto vel consuetudine, fratribus minoribus, sunt vice legitimæ huiusmodi fratrum, atque loco illius succedunt; propterea que eodem iure esse censentur, atque eiusdem naturæ, vt dicit Bal. consil. 121. præsupposito quòd statutum, col. 2. vers. nam cum hoc loco, lib. 4. Et tantò magis sunt fauorabilia, quantò sunt minora ipsa legitima. Quis autem dixerit eum legitimam petere non posse, qui aliàs habet vnde se possit alere: & certè nullus, imò omnes vbiq; dicunt posse, ex quibus in re tam clara satis erit vnum citasse autoritatis maximæ, Cy. in l. fancimus, ad fi. C. de nupr.

9 Responsio ad deci. Martin. Laud.

¶ Quid ergo, an non bene dixit Marti. Laud. quem supra citauimus nu. 2. primogenitum non teneri præstare alimenta cæteris fratribus, qui aliunde possunt se alere? Imò optimè in casu in quo loquitur, videlicet in consuetudine quæ integram hereditatem relinquit primogenito. nec aliquid dicit de alimentis præstandis cæteris fratribus: vt scilicet tunc nihilominus teneatur primogenitus eos alere, nisi ipsi se aliunde alere possint. At hic consuetudo relinquit cæteris fratribus vel alimenta simpliciter, vel aliquod loco alimentorum, quod ipsi capiunt iure hereditario ac proprio, loco suæ legitimæ & portionis: ita vt ad eos pertineat, non ad primogenitum, quandiu ipsi viuunt. Sed in alio casu totum est ipsius primogeniti qui tamen tenetur eos alere, si se alere non possint. Et ita sunt casus diuersi.

SEPTVAGESIMASEXTA QUÆSTIO.

1 An pater possit grauari primogeniti substitutione aut aliter.

Septuagesimosextò quæro, quia supra in 21. q. diximus patrem non posse priuare filium iure primogenituræ directo, scilicet relinquendo id ius alteri filio. An saltem ipse pater poterit primogenitum grauari substituendo ei alterum, aut aliàs? Et certè si sint certa statuta vel consuetudines, vt sunt plurimè in hoc regno, quæ disponunt quid & quantum possit quis disponere de bonis patrimonialibus, vel acquæstibus, vel aliter, hæ sequendæ sunt: si nullæ sunt, id tum dubium est. In qua re tamen non diutius immorabor. Nam cum totum ipsum ius primogenituræ sit legitima filij, secundum Hosti. & Ioan. And. & alios multos in c. licet, extrà, de voto, cum concord. à me collectis supra in 5. q. nu. 3. & in 21. q. num. item 3. & alibi sæpe. Consequens est, vt nec in eo grauari villo modo possit. I. quoniam, & l. cum scimus. §. cum autem. C. de inof. testa. Et ita nuncupatim voluit, & quidem latissimè Ioan. de terra rubea in libro cui titulus est vinea ecclesia, tract. j. ar. 1. 4. 9. 10. & 13. & Do. Benedict. in c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, le 1. nu. 147. & multis seq. & nouissimè Moli. qui multos allegat in consuet. Paris. tit. j. §. 8. glo. 3. in verbo, pour son droit, nu. 24. & sequen. iunctis præceden. & Do. Boer. deci. 204. quæritur vtrum valeat pactum, in multis locis illius consil. vbi & alios quoque citat.

SEPTVAGESIMASEPTIMA QUÆSTIO.

1 An pater possit assignare feudum primogenito sine consensu aliorum filiorum.

Septuagesimoseptimò, vtrum ipse pater possit assignare quodpiam feudum filio primogenito non consentientibus cæteris filiis. Hic casus contigit inter quosdam filios ducis Sabaudia, propterea quòd Aymo Amadeus & alij duces suis testamentis prætulerant primogenitos secundò & tertio genitis in quibusdam feudis, & nihilominus Philippus secundogenitus volebat in illis succedere pro sua portione. De qua controuersia consultus Anto. Rube. respondit consil. 133. viso casu proposito, nihil ei obesse ducum illorum testamenta, quin is admitteretur ad dimidiam partem eorum bonorum feudalium (erant enim duo fratres tantum) quoniam ij fratres non venirent ex personis dictorum ducum, sed ex concessione Cæsarea, per no. per Bar. in l. vt iurifuradi. §. si liber. ff. de ope. libe. & Paul. Cast. consil. 353. voluit allegare, consil. 374. visis omnibus punctis, col. 2. vers. cum ergo ista Ioanneta, lib. j. Non potuerunt ergo, vt redeamus ad Rubeum, dd. Duces testari de huiusmodi feudis vocando tantum primogenitos & excludendo alios filios, vt per Bal. in c. Imperialem, in princ. cpl. 4. vers. quæro vtrum pater, titu. de prohi. feud. ali. per Fe de. vbi dicit sicuti refert ipse Rubeus, quòd

quòd pater non potest primogenito assignare feudum aliis non consentientibus, cum aliis concor. adductis à Deci. conf. 389. visa longa serie, col. j.

2 ¶ Sed aduerte lector, quòd nec Bal. nec Dec. nec alij ab eo citati loquuntur de primogenito aut secundò, vel tertio genito, sed tantum de filiis simpliciter, vt scilicet non possit pater vni filiorum, cæteris non consentientibus, feudum relinquere. In qua re nos in tract. Retractum, tit. j. §. 1. glof. 6. in verbo, si estoit le plus proche, nu. 23. & huc spectat, plurimos adduximus qui tenuerunt posse id patrem, & nume. seq. alios plurimos, & ex his nonnullos ex prioribus qui contrarium tenuerunt, scilicet non posse, & alios item nu. quoque seq. qui multifariam distinxerunt, vt in illis locis videre poteris. Neque enim id admodum pertinet ad nostrum tractatum primogenituræ. Nisi si dicas primogenitum in hac re non magis esse fauorabilem quàm cæteros, vt scilicet non magis id possit pater facere in fauorem primogeniti filij, quàm aliorum, ex sententia ipsius Anto. Rube.

De eadem re. An pater possit unum filiorum integrum feudum relinquere.

3 ¶ Quanquam huic Rub. sententiæ, ex diametro contradicere videtur alia Pau. Cast. sententia conf. 179. in causa quam magnificus dominus, col. 1. & aliis seq. li. 2. quod valet testamentum quo quis disponit, vt in castro vel iurisdictione præferatur primogenitus aliis filiis, siue id allodiale sit siue etiam feudale. & respondet ad c. j. tit. de succes. feud. quo potissimum innituntur qui tenent patrem non posse in feudis filium filio præferre. Et eam sententiam Paul. sequitur Alex. conf. 12. per spectis, ad fin. lib. 5. & Fely. in c. prudentiam, col. 3. ff. de offi. & pote. iudi. dele. & Jac. à S. Geor. in tract. feud. in verbo, & cum pacto quod de ipso feudo, col. 5. vers. vltimus quæro, & Ias. conf. 236. an rex Romanorum, col. pen. vers. pro ea parte, lib. 2. & iterum conf. 107. in præsentia, col. 3. vers. ad idem bene facit, lib. 4. & diximus in 6. q. nu. 6. & hæc maximè. Sed id semper reuocandum est ad calculum illius dubij, an pater possit disponere de feudo in fauorem vnus filiorum, sine consensu aliorum.

De eadem re. Valet testamentum quo quis disponit, ut in castro præferatur primogenitus.

SEPTVAGESIMOCTAUA QUÆSTIO.

Septuagesimo octauò, an valeat pactum vt primogenitus perpetuò administret res communes, nec vnquam earum fiat diuisio. In qua specie interrogatus Alex. conf. 18. visis capitulis, lib. 2. respondit id pactum non valere. nam pactum, inquit, siue conuentio de nunquam diuidendo rem communem, non valet. I. in hoc iudicium. §. si conueniat. ff. com. diui. & l. vlt. C. eod. tit. licet valeret, si facta esset ad certum tempus, vt vtrouque not. Ideò que etiam si in id interpositum fuerit iuramentum, tamen poterit contraueniri, per id quod in simili voluit gl. in c. vlt. in verbo, reuocatus, de procur. li. 6. quam ibi communiter sequuntur Doct. qui loquuntur de eo, qui promittit iureiurando interposito non reuocare procuratorem: cum multis concord. collectis à Fel. in c. ex parte decani, col. 6. vers. amplia quindò, de refer. Et quod in alio simili scribitur per Io. And. in c. quod semel, de reg. iur. lib. 6. in Mercu. & in addit. Spec. tit. de instr. edic. §. compendiosè, vers. quid si quis, cum aliis multis cõcor. ab eo allegatis loquentibus de eo qui etiam per iuramentum promiserat se non reuocaturum testamentum. Et quod item in alio simili scribitur à Bart. in l. cum precario, per illum text. ff. de precar. cum si. qui loquuntur de eo qui promissit, nõ se reuocaturum administratorem à se datum. Et quod similiter dicitur ab Ant. in c. pe. de offi. vicar. loquente de eo qui promissit non reuocaturum vicarium.

An valeat pactum ut primogenitus perpetuo administret res communes.

2 ¶ Sed hæc communia sunt omnibus liberis, nedum si primogenito concessa fuerit administratio, vt videre licet ex illis rationibus. Sed quod iam diximus in præcedenti quæst. id ostendit, hic nih il face re fauorem primogeniti, cui huiusmodi perpetua administratio concessa est. quin ab ea discedi possit: quamuis essent multa quæ huic dispositioni suffragarentur, quæ nos collegimus supra in præfatione huius secundæ partis, præsertim verò in decimoseptimo priuilegio maioris ætatis, rursus in 19. & 20. & 43. Et quod scribit Soci. conf. 252. visis instrumentis, col. 3. vers. ex quibus verbis, lib. 2. iuris præsumptione feudum, aut aliud quippiam commune meliùs administrari per antiquiorem, per multa iura quæ ibi allegat.

De eadem re.

SEPTVAGESIMANONA QUÆSTIO.

Septuagesimononò, an princeps possit vni primogenito ex multis fratribus adiudicare totius feudi iurisdictionalis præminentiam pro bono pacis, aut aliter. De qua re bis consultus Iason primò in Comitatu Mirandulæ, & Concordiæ consil. 236. viso titulo quæstionis, lib. 2. deinde in aliis castris Sauonæ, consil. 107. in præsentia consultatione. lib. 4. audenter vtrouque respondit, posse ex iusta causa atque etiam sine causa, ex plenitudine potestatis. multaq; allegat, quæ illic omnibus sunt obuia, neque enim repetenda duximus, & maximè illud quod supra adduximus in 77. q. ad fin. ex Paul. Cast. conf. 179. lib. 2. Dicitque in priori loco in princ. idem consuluisse Soci. sed illius consil. in eam rem non reperi. Tu tamen interim vide quæ nos scripsimus supra, in 22. quæst. vbi tractauimus è diuerso, an princeps possit patri concedere, vt ius primogenituræ diuidat inter fratres.

An princeps possit unum primogenito adiudicare totius feudi præminentiam.

OCTVAGESIMA QUÆSTIO.

Octuagesimò quæro, Si quis receperit feudum vel emphyteusim ea lege, ne ad alium filium transferat quàm ad primogenitum. Quod tempus inspiciendum est, vt quis dicatur ille primogenitus, ad quem feudum vel emphyteusis transeat: vtrum concessiois, an verò mortis. Nam si concessiois, si is qui tunc primogenitus erat, postea decedat ante patrem cui concessio facta est, eo quo dictum est modo: finita erit emphyteusis per mortem patris, cum nullus reperiat primogenitus, inspecto eo tempore concessiois.

Si datum fuerit feudum ut ad alium quàm primogenitum non transeat, quod tempus inspiciatur ut dicatur primogenitus.

2 ¶ De qua re Bal. in l. 2. col. j. vers. item an valeat. C. de iure emph. posteaquam dicit huiusmodi conuentioem valere, subdit eum tunc dici primogenitum, qui tempore mortis alios antecedit: quia

successio habet naturam relationis ad tempus mortis. & ideo inspicitur prioritas, quæ tunc in natura seruat, per lex factio. §. si quis autem, qui est pen. ff. ad SC. Trebel. quo in loco Alex. in j. not. refert & sequitur illud dictum Bal. dicitque præterea ad id bene facere, quod intelligitur recipiens ordinem successio recepisse, scilicet primò pro se donec uiuet, deinde pro filio post mortem, vt plenè per Bart. & alios in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & posth. Sequitur item Ca. Rui. conf. 192. quæritur quis succedat, col. antep. nu. 18. li. 2. & Alc. in l. proximus. ff. de verb. obl. & nos alibi in 3. q. ad aliud retulimus. T. autè vide quæ latissimè tractauimus in 4. q. & quæ itè scripsimus in 63. q.

OCTVAGESIMA PRIMAE QVAESTIO.

1 **O**ctuagefimoprimum quæro, Si res quædam feudalis in qua primogenitus succedit pro media parte secundum multas consuetudines Franciæ, aut pro alia parte maiori quàm cæteri fratres, vendita fuerit, ea lege vt redimi possit à venditore restituendo pretium intra aliquod tempus, An primogenitus venditoris succedet in ea facultate redimendi pro eadem parte, in qua successisset in ea re, si vendita non fuisset. An verò æqualiter. Quam rem tractauit Carol. Moli. in suis Commentariis in consuetudines Parisienses. tit. j. §. 11. nu. 28. & aliis seq. Et illum nuncupatim secutus sum in nostro tracta. Retractum, tit. 2. in fi. in 43. q. Mouetur autem Moli. tum aliis rationibus, tum & hac (meo iudicio) non inefficaci: quia hæc actio quæ datur ad recuperandam rem feudalem, est eiusdem naturæ & qualitatis, cuius res ipsa. quod ex eo patet, quod qui habet actionem ad rem, ipsam rem habere censetur. l. qui actionem. ff. de reg. iur.

An primogenitus succedat in iure redimendi rem uenditam pro portione qua in re successisset, an æqualiter.

2 **¶** Nam & aliàs actio, vt id addas, existimatur talis qualis res ipsa est, vt si res sit mobilis, existimetur & actio ad eam mobilis: si immobilis, & eadem quoque immobilis, vt placuit gl. & aliis Doct. in l. j. C. si aduer. trans. & in §. hæc ergo, in verbo, numeranda. in auth. de non ali. cum infinitis prope concord. à me collectis in tracta. Retractum, tit. j. §. gl. 7. in verbo, ou autres choses censees pour immeubles, nu. 1. Ideoq; actiones competentes ad res mobiles, triennio vsucapiuntur: ad immobiles, longo tempore. §. j. verfic. & ideo, Insti. de vsucap. cum si à me item congestis in illa ipsa gl. nu. 2. quo loco, & sequen. quoque nu. ostendimus actiones ad ciuitatum, aut ecclesiæ, competentes ad res immobiles, eodem iure censeri, ita vt non sine decreto alienari possint. Easdemque vel diuiduas esse, vel indiuiduas: certas, aut incertas, secundum naturam rei ad quam competunt, vt ibi videre poteris.

Actio talis est, qualis res ad quam cõpetit.

3 **¶** Et ibi item nume. seq. adduxi rationem quæ satis huc pertinet. Finem demonstrare qualis quæque res sit censenda. i. e. sed & si quid. §. j. ff. de vsufruct. & c. fraternitatis. §. vlt. de frigi. & malefi. & voluit Spec. tit. de fructi. & interef. §. scias igitur, verfic. sed quid si debeo. Finis enim ad quem quid tendit, potius inspicendus est, quàm quod præfens est. l. si idem. §. vlt. & ibi Pau. Cast. ff. de iurisdic. omni. iudi. & l. si domum. ff. loca. cum aliis similibus à me quoque collectis in illa eadem gloss. nume. 44. incip. tum etiam quia finis, quo loco etiam docuimus omnia ex fine denominari. At finis huius facultatis & actionis pro ea competentis est, vt res ista feudalis vendita redeat ad venditorem, & eo quidem iure quo prius erat, vt etiam ostendimus in d. tracta. tit. j. §. 19. in gloss. j. num. 4. verum si huiusmodi, & seq.

Finis demonstrat qualis res sit censenda. Finis semper inspicendus.

4 **¶** Sed quid in hoc casu, si cæteri fratres nolint pro sua portione redimere, nec velit emptor primogenitum ad redimendam suam partem admittere, neque enim ad id cogi potest, vt latè ostendimus in d. tracta. Retractum, tit. j. §. 25. in gl. j. nu. 6. in hanc quoque, & multis seq. & iterum tit. 2. §. j. in gl. 6. in verbo, ou ses heritiers, nu. 30. sed vt iterum, & seq. Et tunc certè poterit primogenitus fratres suos cogere ad redimendam suam partem, nisi velint ius suum ipsi primogenito vendere. l. his consequenter. §. Celsus, & l. hæredes. §. idem iuris. ff. fam. hercisc. & diximus in illa gl. vlt. loco alleg. nu. 32. verum quæstionis est. Aut etiam ipse sine celsione poterit totum reducere, restituendo totum pretium, vt & inibi diximus nu. 37. postremi.

Quid si nolint fratres suã portionem redimere.

OCTVAGESIMAE SECVNDAE QVAESTIO.

1 **O**ctuagefimosecundò quæro, quid ediuerso si quis emerit rem feudalem, in qua primogenitus debet succedere pro maiori parte, etiam hac lege, vt venditor possit redimere, & re vera ea res redimitur à venditore: vt primogenitus tantam portionem feret ex pretio redemptionis quantum tulisset ex re ita redempta. Et certè eandem quoque quæstionem adscripsit ipse Moli. in dictis suis Commentariis vbi supra, nu. 31. vbi dicit illum eandem portionem laturum, per l. codicillis. §. insulam. ff. de lega. 2. vbi si plures legatarij eiusdem rei pro inæqualibus portionibus consenserint rem ipsam vendi, debent consequi pretium pro sua quisque portione, quam in re legata habebant.

Si res qua venditur erat ad primogenitum redimitur, an ipse totum pretium habeat.

2 **¶** Nos verò in d. tract. Retractum, tit. 2. in fi. in 43. q. contrarium tenuimus. Id enim pretium esse inter eos diuidendum, vt alia successione bona mobilia, atque si pretium semper mansisset in bonis emptoris, per l. 2. §. id quoque. ff. de coll. bo. vbi resolutio contractus retrahitur ad tempus ipsius. Cuius autoritate adducti Iac. Ra. Cy. Alber. Bal. Corne. & Philip. Deci. in l. ea demum. C. de colla. tenuerunt hæredes mobilia succedere in huiusmodi pretio, non item hæredes immobilium, vt etiam latè diximus in tit. j. eiusdem tract. in fi. in 3. q.

Pretium rei venditæ pertinet ad hæredes verum mobilium.

3 **¶** Nec in contrarium quicquam facit d. §. insulam, quia cum inibi res ipsa est pluribus legata non erat ex antecedenti obnoxia venditioni vel reuenditioni. neq; enim tenebantur legatarij eam vendere, aut reuendere: sed sponte sua, nulla re præcedenti eos cogente, consenserunt venditioni rei suæ, & quæ ab eis inuitis auctori non poterat. Ideo que ferunt suam quisque portionem pretij huius venditionis. In hoc autem casu res ipsa non erat irreuocabiliter hæredum: quin coacti sunt eam reuendere, ex pa

Responsio ad contrarium.

ex pacto in venditione appposito. Ideoq; pretium censetur esse eius naturæ, vt erat tempore prioris venditionis: vt etiam res ipsa eodem iure, natura, & qualitate qua prius erat, redit ad priorem venditorem, vt diximus in præcedenti quæstione.

OCTVAGESIMAE TERTIAE QVAESTIO.

1 **O**ctuagefimotertiò quæro, quid si sit statutum, aut consuetudo, vt primogenitus ex primo matrimonio succedat solus in Baronia, cuiusmodi esse in multis locis refert Alb. quo loco statim citabimus: vtum si non extet liberi ex primo matrimonio, primogenitus ex secundo matrimonio solus succedet in ea Baronia: an verò omnes liberi eius matrimonij atq; etiam tertij æqualiter admittentur, veluti desit primogenitus qui ex statuto, vel consuetudine vocatur ad Baroniam? Hanc quæstionem nuncupatim, vt alibi retulimus, posuerunt Iac. Are. Cy. in 6. q. Alb. ad fi. Bal. circa mediū, Saly. col. vlt. verfic. quod deducit ad quæstionem, in l. si quis prioris. §. talem. C. de secun. nupt.

Si statutum præferat primogenitum ex primo matrimonio, si nullus extat ex eo, an primogenitus ex secundo præferatur. De eadem re.

2 **¶** Et primùm, vt dicit Bal. videri poterat omnes admittendos. Nam hæc consuetudo vel statutum loquitur de filiis primi matrimonij, sed ex hoc primo matrimonio nulli extat filij: ergo nulla est persona privilegiata, & excludens. Ideo omnes debent succedere, cum omnium æqua debeat esse cõditio: non obstare ordine genituræ. l. posthumorū. ff. de iniust. testa. Si igitur nulla sit cõsuetudo, aut statutum in contrarium, vt non est in hoc casu, in quo cessant verba istius consuetudinis loquentis de primogenito & filiis primi matrimonij, cum nulli extent. Consequens est nec consuetudinem habere locum. l. 4. §. toties, & ibi Bar. ff. de dam. infec. cum multis concord. alibi à me congestis.

De eadem re.

3 **¶** Verum hi omnes quos supra citauimus, vno consensu tenent contrarium, nēpe primogenitum ex illo secundo matrimonio censeri, cæteris primi matrimonij filiis deficientibus, esse primogenitum primi matrimonij, respectu aliorum filiorum huiusce matrimonij, & tertij illius matrimonij. Nam secundum id matrimonium dicitur primum respectu tertij, & sic deinceps, secundum gl. in d. §. talem, in verbo, ex secundo toro, quam ibi omnes sequuntur, vt & illos in hac nostra quæstione sequitur Ripa, in rub. ff. de vulg. & pupil. substit. col. 2. verfic. quod facit ad quæstionem, vbi & alia quædam ad hoc allegat, & nos quoque obiter ad aliud propositum diximus supra in 3. q. nu. 6. & facit quod in simili, & seq.

OCTVAGESIMAE QUARTE QVAESTIO.

1 **O**ctuagefimoquartò, supra in 34. q. tractauimus an filius primogenitus naturalis, & postea legitimus succedat in iure primogenituræ, vel ante alios naturales, & legitimos, vel etiam ante alios similiter legitimos. Nunc igitur quæro, an filius adoptiuus in eo iure succedat? Et certè si consuetudo vel statutum loquitur de filio primogenito, non video quomodo hic filius adoptiuus in eo iure possit succedere, vt qui non sit nec dici possit primogenitus: nempe quia genitus non est à patre adoptiuo de cuius successione agitur. nec enim dicitur primogenitus illius, qui ab illo non est genitus: aliud enim est gignere, aliud adoptare. illud enim naturæ est, hoc minimè. Et propterea Bal. in l. cum antiquioribus, col. 4. verfic. & primò præmitto. C. de iure delib. dicit hoc nomen, primogenitus, naturæ esse. At dubium esse posset, si statutum loqueretur de primo, aut maiore, vel antiquiore filio. Nam adoptiuus filius, filius est, & quidem primus, si prius quàm pater alios filios haberet, eum adoptauit. An igitur hic filius potietur iure, quod defertur primis siue maioribus, vel antiquioribus filiis, ante ceteros filios naturales, & legitimos post eius adoptionem natos, vel etiã postea adoptatos?

An filius adoptiuus in iure primogenituræ succedat.

Primogenitus nonè natura.

2 **¶** Hanc quæstionem tetigit Caro. Moli. in suis Commentariis in Parisienses consuetudi. tit. 1. §. 8. gl. 1. in verbo, le filz ainsé, in 6. q. quæ est in nu. 33. Et primùm pro illis dicit facere, quod huiusmodi filij succedunt vnà cum cæteris filijs naturalibus & legitimis. l. vlt. C. de adop. & §. sed ea omnia, Insti. de hære. quæ ab intest. defer. Adde l. si te parens. C. de suis & legi. & l. penè. §. & si quidè. C. de adopt. Et id quoq; procedere de iure auth. vt per Cyn. in auth. in successione. C. de suis & legit. quæ tamen ipse legit sub titu. ad S. C. Tertul. de quo tamen vide alios ibi. Eisq; suos hæredes dici vt patet ex l. arrogato. §. vlt. ff. de adop. & l. cum in adoptiuus, in prin. ibi, sui iuris habere iura, & ibi Bal. C. eo. tit. & l. certum, in prin. ff. de in iust. test. & in l. j. §. suos hæredes. ff. de suis & legi. & §. intestatorum, Insti. de hære. quæ ab intest. def. r. gl. in l. 3. §. vlt. in verbo, non mutat, in fi. ff. de hære. inst. Bal. in l. eam quam, col. 1. C. de fideicom. Ro. qui eam gl. ad hoc dicit fing. in l. venter. ff. de acq. hære. & ibi quoq; Franc. Aret. col. 15. verfic. vltimò adde, vbi etiam id dicit esse verè ac propriè, & respondet ad quædam iura quæ videntur probare contrarium. & Ias. con. 141. vifa longa, col. 4. verfic. secundo principaliter, lib. 4.

Filij adoptiuus succedunt cum naturalibus & legitimis.

Sintque sui hæredes.

An autè uerè & propriè.

3 **¶** Adde inquam, hos succedere non solum in rebus priuatis, sed & in regnis & cæteris regalibus dignitatibus, etiam cum cæteris naturalibus & legitimis. id enim obseruatum est in Iugurtha, qui per adoptionem Micipsæ Numidarum regis successit in regno cum Adherbale, & Hiempsale filijs naturalibus & legitimis, & id quidem iudicio ipsius Micipsæ, & S. P. Q. R. vt scribit Salustius in bello Iugurthino. Nā & sic Tiberius Augustus successit, Nero Claudio, Traianus Neruæ, Antoninus Pius Adriano, & ipse Antonino alius Antoninus philosophus, vt ab Imperatorum scriptoribus traditum est, & nos quoq; diximus in l. si vnquam, in verbo, suscepit liberos, nu. 6. aduerte. Galba autem Imperator Pisonem adoptaturus vt illum successorem designaret, eleganti oratione probauit hunc morem autoritate probatissimorum præcorum principum, apud Tacitum, lib. 17. Annalium.

Idque etiam in regnis.

4 **¶** Hos, inquam, adoptiuos transmittere hæreditatem non aditam ad suos hæredes: excludere naturales filios, ascendentes, & uxorem: impedire bonorum publicationem, si non in fraudem adoptio facta sit: reuocare alienata in fraudem: eisque deberi legitimam & alimenta: eosque venire contra

De eadem re.

testamentum patris, si fuerint prateriti vel exheredati: mittiq; in possessionem bonorum aui adoptiuu. quæ omnia latè diximus, & probauimus in d.nu.16. quibus & alia multa adiiciemus in altera editione meorum commentariorum in eam l.

5 *Consuetudo simpliciter loquens de filio intelligitur de naturali.*

¶ Verùm ipse Moli. vbi suprâ concludit eos non esse admittendos ad id ius. nam cõsuetudo loquens simpliciter de filio intelligitur de naturali, non de legitimo tantum vel ficto. l. vlt. C. de his qui veni. æta. impe. & l. fideicommissum. ff. de cond. & demonstr. Nec adoptiuus filius venit appellatione filij simpliciter, nam is filius est, qui ex viro & vxore eius natus est. l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alii. iur. Et propterea, inquit, stante statuto vt filia non succedant extantibus filiis masculis, filij adoptiuu ex eo statuto non excludunt filias, vt dicit Geor. Nat. in tracta. statutorum excludentium feminas parte 3. q. item 3. & Alber. Bru. in cod. tract. artic. 12. q. 1. Hæc ille.

6 *Filius adoptiuus simpliciter non est filius. Verba in dubio naturaliter intelligenda.*

¶ Et sanè quantum ad id quod primo loco dicit, illud verum est, quòd quæ & naturaliter & ciuilitèr possunt intelligi, debent in dubio potiùs naturaliter, quàm ciuilitèr accipi, per dicta iura, & præterea. l. ex ea parte. §. in insulam, & ibi Bar. & alij. ff. de verb. oblig. cum aliis multis si. & cõcor. & tex. & doct. à me collectis in dicta lege, si vnquam, vbi suprâ, nu. 15. quin si ea, & suprâ in prima q. nu. 10. sed nec illud, & fed.

7 *Filius adoptiuus est filius imaginarius non verus.*

¶ Quantum autem ad secundum quo dictum est filium adoptiuum non dici propriè filium, adde text. probantem huiusmodi filium, non verum esse filium, sed imaginarium, in l. filio quem, in prin. ibi, ne imagine naturæ veritas obumbreret. ff. de libe. & posth. quem ad id expendit Alex. in l. adoptiuum, in prin. post mediū. ff. de in ius voc. & ibi quoq; Soc. qui & illud præterea dicit, & probat multis rationibus contra Pau. Ca. ibi, filium adoptiuū in nulla dispositione venire appellatione filij simpliciter. Et text. in l. cum in adoptiuis. §. sed ne articulum. C. de adop. in illis verbis, quasi imaginaria quadam, &c. Et in l. adoptiones, ibi, perinde quasi ex vero filio, & iterum in verbo, videatur. ff. eo. Præterea q; Bal. in d. l. fideicommissum, iterumq; cons. 2. 4. statuto ciuitatis, lib. 1. & cons. 1. 4. 6. titu. prin. col. 1. vers. respondeo ad dubia, cod. libr. 1. dicit statutum loquens de filiis nunquam intelligi de adoptiuis. sunt enim, vt dicit, filij ficti, quod etiam dicit Card. Alex. in c. adoptiuus, tit. de feud. fuc. cour. int. do. & ag. Ang. autem in dicta l. cum in adoptiuis, col. 2. C. de adop. dicit nomen filij simpliciter prolatum, & sine adiectione adoptiuu, non conuenire filio adoptiuo, quod & nos latius tractauimus & probauimus in d. l. si vnquam, vbi suprâ, nu. 6. præterea & seq.

8 *Statutū de filiis loquens simpliciter non intelligitur de adoptiuo.*

¶ Quod item postremò dicit Moli. statutum expellens filias ob filios non intelligi de filiis adoptiuis, præter eos duos, quos in id ipse citauit, tenuit Bal. d. cons. 2. 4. lib. 1. & cons. 102. est considerandū, ante fin. libr. 4. lo. An. consil. 27. viso casu. & ibi Lud. Bolo. in addi. & Maria. Soci. Iunior consilio 32. vers. & bene consideratis, col. 3. nu. 9. libr. 1. & alij plurimi quos tibi citauit in d. verbo, suscepit liberos, nu. 11. nec etiam. Quod proximè accedit ad casum nostrum, nam vt ex statuto repellit masculus feminas, ita & in nostro casu primogenitus cæteros, & vtrobiq; ad conseruationem domus & familiaræ, vt alibi plenè diximus.

9 *De iisdē rebu.*

¶ Sed & iis omnibus addes, quòd ius primogenituræ est veluti legitima primogenitorum, vt diximus suprâ quæst. 5. nu. 3. & iterum in 21. q. nu. quoq; 3. ita vt statutum vel consuetudo deferens id ius primogenito, & ita augens portionem quam de iure communi habuisset, legitimam eorum auxisse videatur. Constitutio autem augens legitimam filiorum non comprehendit filium adoptiuum, vt dicit gl. in §. 1. in verbo, quale, in auth. de hære. & Falci. & in §. 1. in verbo, hoc obseruando in omnibus, & ibi Ang. in auth. de trien. & semif. & voluerunt Iac. Bu. Bart. & alij, in dicta l. si arrogator. ff. de adopti. Bened. Cap. cons. 80. punctus quidam Raynaldinus, in 2. dubio, & con. 115. cum prout in facto, col. vlt. & Nicol. Vbal. in tracta. de succed. ab inte. char. 3. in §. specie filiorum, & diximus etiam, in d. l. si vnquam, vbi suprâ, nu. 5. sed vt vltèrius.

10 *Constitutio augens legitimam filiorum non comprehendit filium adoptiuum.*

¶ Et quod maximè hîc annotandum est, In feudis in quibus maximè ius primogenituræ obtinet, magis quàm in cæteris, ex plurimis Franciæ consuetudinibus, adoptiuu filij non succedunt ex dicto c. adoptiuus, & ibi Bal. & omnes, tit. si de feud. fuer. contro. inter do. & ag. Quin & adoptio ita fuerit expressè facta à principe, vt adoptatus succedat in feudo, tamen si filia extant, quæ ex pacto possint succedere in feudo, eas hic adoptatus non excludet, sed excludetur ab illis, vt videre licet ex Andr. Iser. & expressiùs Car. Alex. ibi, quanuis aliàs filia in feudis non succedant nisi deficientibus masculis c. r. §. filio, tit. de succed. feud. Et per d. c. adoptiuus, dicit Alex. in d. l. adoptiuum, post prin. ff. de in ius vocan. nunquam filios adoptiuos comprehendendi in priuilegiis.

11 *Adoptiuu in Gallia nunquã succedunt.*

¶ Deniq; filij adoptiuu in Francia nullo pacto succedunt, vt testatur Masuer. in tit. de pro. vers. item & si defunctus, & Bened. in c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiã, nu. 758. & nu. 760. & diximus etiã in nostris Retractibus, tit. 1. §. 1. gl. 8. in verbo, le parent. nu. 16. sed & ex istis, & in d. l. si vnquam vbi suprâ, nu. 17. nec hîc quidem. qua quidam in gl. à nu. 2. vsq; ad nu. 20. inclusiue, videbis & alia multa ad hanc rem pertinentia, & multò plura videbis in secunda editione, quam nos iterum edemus, & quæ etiam dixi suprâ in tract. Nobilitatis, c. 15. nu. 5. & seq.

12 *Si sint plures filij vasalli an i solus primogenitus faciet fidelitatem domino.*

OCTVAGESIMA QVINTA QVÆSTIO.
¶ Ctuagesimoquintò quæro, Si vasallus reliquit plures filios, an primogenitus solus præstabit domino iuramentum fidelitatis, an & omnes filij, & è diuerso si sint plures hæredes domini, an omnes recipiant iuramenta vasallorum, an solus primogenitus? Et certe si res feudalis tota ad primogenitum pertineat, vel de iure feudorum in feudis regalibus, vt no. in cap. 1. §. præterea ducatus, tit. de

tit. de prohib. feud. ali. per Feder. vel aliter ex statuto vel consuetudine, ad primogenitum solum ea res pertinet. Sed si omnes succedant, tunc dubium est. Et sunt multæ huius regni cõsuetudines quæ in hoc specialiter prouiderunt, vt scilicet primogenitus solus quandiu res feudalis est communis, præstet & recipiat homagia quæ vocamus. Et talis est apud Pictauienses, vt scribitur in §. 96. consuetudinū eius loci. Engolismenses. §. 25. Blesenses, c. 69. Aruernienses tit. des sieff. qui est 22. §. 38. & 5. seq. Meldenses. §. 120. & seq. Senonenses. §. 216. Trecentenses. §. 14. Carnutenses. §. 2. qui tamen loquitur de consensu cæterorum fratrum. Caluimontenses. §. 13. Aurelianenses. tit. 1. §. 35. Marchienses. §. 186. & §. 204. Montargienses tit. 1. §. 32. Laodenses, & cæteros Veromandienses, in 3. parte consuetudinum. §. 16. Claromontenses. §. 82. Quanquam ex his nonnullæ loquuntur de præstatione tantum, non etiam de receptione, vt non ab re dixerit Spec. tit. de feudis. §. quoniam. vers. 9. quæritur, de consuetudine quorundam locorum obseruari, vt primogenitus solus faciat fidelitatem.

Eius rei consuetudines.

¶ Quid autem sit aliàs, cessante scilicet consuetudine, is ibi latè disputat, vt faciunt alij multi in multis locis. Tamen in hoc ferme omnes conueniunt, vt omnes filij, quandiu res feudalis indiuisa est, teneantur iurare fidelitatem: sed si ex diuisione ad vnum peruenit, is solus teneatur iurare, nam de vtroq; est text. expressus in c. omnes filij, & ibi gl. & omnes Doc. tit. si de feud. fuer. contro. inter dom. & ag. & omnes vbiq; nemo enim vnus contradicit. Adiciunt gl. & Bal. & alij in d. c. omnes, rationem primi capitis, quia cum plures in locum vnus succedunt, omnes vnus loco habentur, l. cum fundus. ff. de cond. & demon. & l. 2. §. quæcunq; ff. de excus. tutor. & l. si quis. C. de secund. nup. Addit Bald. quòd fidelitas est quippiã indiuiduum, quia quicquid non est corpus hæreditarium actu vel habitu, reputatur indiuiduum. l. Cornelia, quæ est vlt. ff. de iure patr. & l. quædam mulier. ff. fami. herci. cum similibus ab eo adductis. Ex quo sequitur, licet non dicant, quòd quilibet hæredum id ipsum præstare tenetur, quia in his quæ sunt indiuidua quilibet hæredum tenetur in solidum. l. hæredes. §. an ea stipulatio. ff. fami. herci. & l. 2. §. ex his. ff. de verb. obl.

Omnes teneantur iurare si feudum sit omnium pro indiuiso. Plures in vnus locum succedentes loco vnus habentur.

Et in solidum tenentur.

¶ Ex qua ratione illud planè colligitur, quòd si omnes hæredes teneant vnum illud feudum, ratione cuius fidelitas vni domino præstatur, & quidem separatim & pro diuiso, qui casus non est decus per d. c. omnes filij, omnes non pro sua quisq; portione diuisa, sed in solidum tenentur præstare iuramentum fidelitatis, vt expresse voluerunt Ang. Franc. Areti. & Lancelotus Gali. in d. §. ex his, & idem Aluar. inter con. feudalia, Alb. Bru. con. 65. cuius caput est, super casu feudali, ad fidem Aluar. in d. c. omnes, Io. Ray. in c. Imperialem. §. præterea ducatus, tit. de prohib. feud. ali. per Fed. & Iac. à S. Geor. in tract. feudo. in verbo, qui quidem inuestiti, col. 5. vers. nunc quæro ponamus, vbi tamè subdit post Aluar. vbi suprâ, quòd poterunt vnum ex illis eligere, qui omnium nomine iuret fidelitatem, arg. l. ita autem. §. gessisse. ff. de admin. tut.

Quid si omnes teneat, sed pro diuiso.

¶ Ratio autem secundi capitis d. c. omnes, quo dictum est eum solum præstare fidelitatem, ad quem feudum integrum peruenit, in promptu est. nam is qui solus totum feudum possidet, solus quoque vasallus cõsensus est, argumèto eius quod scribitur in l. 3. §. hæres. ff. cõmo. & l. si plures. ff. de vi & vi arma. Ideo iã nihil amplius est quare cæteri filij, qui non sunt vasalli, ad eã fidelitatè teneantur. Et bene facit tex. in d. l. si quis ex argentiariis. §. 1. ff. de eden. quòd licet omnes filij argentiarij teneantur edere rationes, si tamè vnus eas habeat, solus ad editionem compellitur. Cuius loci autoritate Iac. Are. & Alb. ibi qui eum. §. legunt cum prin. l. illud, dicunt quod suprâ diximus, scilicet quòd si plures sunt fratres vasalli, & vnus ex eis quia primogenitus, vel aliàs totum feudum possidet, solus tenetur iurare fidelitatem. Et facit etiam quod dicam vers. seq.

Ex filiis is qui solus feudum possidet, solus quoque vasallus censendus est.

¶ E T HÆC quidem quantum ad præstationem fidelitatis: sed nescio quo pacto maior est difficultas in receptione ipsius, verbi gratia, si dominus reliquerit plures filios, an vni & cui, an omnibus debeat vasallus iurare fidelitatem: & consequenter an vnus & quis, an omnes debeat eam recipere. Sunt enim qui putant solū primogenitum eam recipere debere, vt ex iis quæ dicam constabit. Igitur illud primo loco sciendum est (& hoc quidè minime dubium est) quòd si feudum domini cui fidelitas debetur, ad vnum filiorum domini peruenit, vt aliquando fit ex not. in c. 1. tit. de eo qui sibi vel hære. & per gl. in l. si familiaræ. C. fami. herci. illi soli præstandum est iuramentum fidelitatis, sicuti & de iure patronatus dicitur in d. l. vltim. ff. de iure patr. Et ita nuncupatim voluit Io. And. in addi. Spec. tit. de feudis. §. quoniam, in 29. q. & Iac. Bel. in c. præterea ducatus, tit. de prohib. feu. ali. per Fed. Iac. Alua. & Card. Alex. in d. c. omnes filij, & Iac. à S. Geor. in d. tractatu feud. in d. verbo, qui quidem inuestiti præstiterunt iuramentum, col. 6. vers. quid autem econtra.

Quid si è diuerso dominus reliquit plures liberos an vni primogenito, an cui alteri, an vero omnibus præstanda sit fidelitas.

¶ Nec item dubium videtur, si omnes hæredes domini ad quos feudum dominans, vt nostri loquuntur, peruenit, conueniant de vno ex ipsis, qui pro omnibus recipiat fidelitatem, quin id possint facere, per l. quòd si nolit. §. si plures. ff. de æd. edic. & l. stipulatio. §. quæsitum. ff. de noui oper. nuntia. & l. hæredes. §. pluribus. ff. fami. herci. & iam tamen. ff. de iudi. sol. vbi ius indiuiduum potest vni committi, & l. 4. §. addici. ff. de fideicom. libe. Et ita quoq; expressim voluit Io. An. vbi suprâ. Bal. & Mart. Laud. in d. c. præterea ducatus. Aluar. & Card. Alex. in d. c. omnes filij. Ias. in l. de pupillo. §. si pluriū, col. pe. ff. de oper. noui nunt. & Iac. à S. Geor. vbi suprâ.

Idem si omnes de vno inter se conueniunt.

¶ At dubium est, & id quidem non modicum, Si feudum peruenit ad omnes filios, qui nolunt vni eorum hanc rem committere. An tenebitur vasallus vni, an omnibus iurare: Sunt enim eius rei diuersæ diuersorum sententiæ, & magno se iudice quisq; tuetur. Primum enim sunt qui tenent omnibus esse iurandum, & in his Accursius in l. si vsusfructus (nonnulli eam l. allegant pro §. l. si cuius: tit. de

Si non conueniunt.

Qui tenet omnibus præstanda.

DE IVRE PRIMIGENIORVM

82

in prin. in verbo, oportet, & ibi Bal. & Ange. ff. de usufru. Pileus in disputa. quam in id dubium fecit, vt ab omnibus citatur. Dyn. Ray. & Bart. in l. cum vnus, in princ. per eum tex. ff. de bon. auctori. iudi. pos. idē Dy. Bal. Imo. Rapha. Co. & latē Iaf. in l. stipulatio. §. quæsitū. ff. de no. ope. nuntia. And. Iser. & Iaco. Alua. qui ira dicit consuluiffe Doct. Tholosanos, & Cardi. Alex. in d. c. omnes filij. Bar. in d. l. de pupillo. §. si pluriū, & ibi etiam latē Iaf. ff. de no. ope. nuntia. Bal. in l. i. in 2. quæst. ff. de rer. diu. Ange. in l. loci corpus. §. si fundus, per eum text. in illis verbis, de iure ipso singuli experientur. ff. si ser. vendi. & in d. l. 2. §. ex his, & ibi Ro. col. 3. ff. de verb. obl. Imo. in l. 4. in fi. prin. eo. tit. Floria. in d. l. heredes. §. an ea stipulatio. ff. fami. hercif. Card. Alex. in d. cap. præterea ducatus, col. 2. vers. oppo. cum gl. tit. de proh. feud. ali. per Fede.

8
Rationes eius
opin.

Ius domini in
vasallos indui
dum.

9
Qui uni dicit
sufficere præ
sari.

10
Rationes hu
ius opin.
Responso.
Declaratio c.
præterea duc
tus.

11
Impugnatio il
lius rationis.

12
De eadem re.
Omnes debent
consentire di
uisioni in casu
d. c. præterea.
ex aliorū opi.

¶ Nam si omnes filij vasalli tenentur iurare, quod tex. expresso est decisum, vt supra diximus, nu. 2. Ita & omnibus filiis domini iurandum est ex natura reciprocorum siue correlatiuorum. l. vlti. & ibi Bar. Ang. & alij. C. de indic. vidui. cum si. Itē feudalis obligatio transit actiue in hæredes domini, etiā si de illis nulla facta sit mentio. l. si pactū. ff. de pactis, cum aliis multis cōcord. à me collectis in tract. Retractuum. tit. 2. §. 1. gl. 6. in prin. & in nostris cōmen. consuetudinum Picta. tit. 9. §. 3. in princ. Si igitur transit ad hæredes, ergo ad omnes, arg. l. si seruitus. ff. de seruit. vrba. prædi. cum si. Præterea ius quod habet dominus in vasallos, est indiuiduū, sicuti & ius patroni in liberos. d. l. vlt. ff. de iur. pat. gl. in l. sub conditione. ff. de asig. liber. quam facit sing. Ray. in d. l. quædam mulier. ff. fami. hercif. sed est & alia gl. in d. c. omnes filij. Si ergo indiuiduum est, ergo cuilibet hæredi in solidum præstari debet. d. l. 2. §. pe. ff. de ver. obl. & l. vlt. ff. de seruit. cum si. Ad hæc si libertus habet plures patronos, aut vnus patroni plures filios, omnibus iurat. l. si quando. ff. de ope. libe. Deniq; in hanc partem solent allegari tex. in d. l. stipulatio. §. quæsitum. ff. de no. ope. nunt. & l. i. §. quanuis, in fi. de ven. inspici.

¶ Sunt tamen nec minori numero & autoritate qui diuersam sententiam secuti sunt, scilicet vasallum non nisi vni ex filiis & heredibus teneri iurare fidelitatem, gl. Pet. Cer. Iac. Bel. Bal. sibi contrarius, Caprio. & Mart. Laud. hæc intelligēs, vt vni fiat pro omnibus, non vni simpliciter, in d. c. omnes. idem Pet. Cer. And. Iser. Iac. Bel. & Mart. in d. c. præterea. Host. in summa de feudis. §. vlt. ante si. ver. sed nunquid tenebitur. Spec. eo. tit. de feud. §. quoniam, d. ver. 29. & ibi Io. And. in Additio. Pet. Iaco. in tit. super conditi. ex moribus, col. 4. ver. sed e contrario si vnus. Iac. Ardiz. in summa tit. de succes. feud. §. sed vbi dominus. Iac. Aret. Alberi. & Ro. sibi contrarius in d. l. de pupillo. §. si pluriū. ff. de noui ope. nuntia. ipse Alber. in d. l. stipulatio. §. quæsitum. ff. eod. tit. & in d. l. si usufructus, quam legit cum l. si cuius, in prin. ff. de usufr. vbi ita dicit communiter teneri. & in l. cum vnus, in prin. ff. de ali. & cib. leg. & in d. l. 2. §. ex his, & ibi quoq; Franc. Aret. qui dicit hanc opinio. rāquam communem esse sequendam in practica, Io. Fab. in §. quædā actiones, col. 5. vers. & propter hoc videtur, Inst. de acti. & subobsure Panor. in c. dilecti. vers. & facit iste tex. col. 2. de maio. & obed. vbi ad hoc dicit facere sing. tex. in d. c. præterea ducatus, & Barb. in d. l. 2. §. item si in facto, col. 6. versic. in illa quæstione. ff. de verb. obl. & Iac. à S. Geor. vbi supra.

¶ Et cum sint huius sententiæ multæ rationes adductæ per gl. & alios in d. c. omnes filij, nihil est tamen quod magis vrgeat quàm d. c. præterea ducatus, cui qui primam opin. sequuntur, respondent multis modis, ex quibus vnus, qui cæteris melior atque efficacior mihi videtur, satis erit retulisse. Nam ibi, inquiunt, plures fiebant domini ex mera voluntate ipsius ex diuisione voluntaria, vt patet ex illis verbis, aliud autem feudum si hæredes voluerint diuidatur. Ideo non immeritò ex hoc non est cogendus vasallus habere plures dominos. At si sint plures domini ex necessitate successiois, ipsi omnes sunt vnus loco, cui successerūt. d. l. cui fundus. ff. de condit. & demon. Et facienti actū ex necessitate lex magis subuenit, quàm qui ex voluntate. l. si fideiussor. §. si necessariò. ff. qui satis. cog. & l. cum postulassem. §. vlt. ff. de dam. infec. & l. quod si minor. §. restitutio. ff. de minori. Imò vt hoc illis addas, ex eo quod quis facit ex necessitate, nullum ei paratur præiudicium. l. post legatum. §. aduocatum, & l. tutorem. ff. de his quib. vt indig. & l. cum quidam. ff. de administ. tut. & l. & ideo, in 2. respon. ff. de conditio. furt. & l. si pignori, ad fin. ff. fami. hercif. Bart. in sua 2. disput. incip. Pisanae ciuitatis, col. 1. vers. tertio hoc probat. Ideo clarè videtur quòd non sumus in casu d. c. præterea.

¶ Verùm Iaf. in d. l. de pupillo. §. si pupillum, dicit hæc solutionem non esse sine scrupulo, quia etiam in d. c. præterea, in quo consortes veniūt ad diuisionē, non videtur esse actus merè voluntarius, ob eam iuris regulam, qua nemo cogitur in comunione persistere. l. si non fortem. §. si centum, in fi. ff. de condit. indeb. & l. vlti. C. com. diuid. Quin non valet pactum, vt non possit fieri diuisio. l. in hoc iudicium. §. si conueniat. ff. eo. tit. Nisi, inquit, dixeris quòd aliud est in diuisione quæ fit ex successione, quia illa magis est necessaria. quod ex eo patet, quia diuisio inter hæredes non dicitur alienatio, vt est tex. no. in §. 1. in auth. de litigio.

¶ Sed & tu præterea poteris dicere ad sustinendam illam solutionem, quòd in d. §. præterea, diuisio est semper merè voluntaria: quoniam non potest fieri diuisio feudi, nisi omnes nemine reclamante consenserint, vt not. voluit Pan. con. 82. conditoris omnium, & c. quanquam in his, col. pen. vers. ego tamen notanter dico, lib. 1. per tex. quem dicit sing. in eo ipso §. præterea, si bene, vt dicit, pōderetur, in illis verbis, si cōsortes voluerint, ex quibus dicit colligi consensum omnium requiri, per text. iuncta gl. in cle. saxe. in fi. de verb. sign. Nam cum ille tex. permittat diuisionem contra naturam feudi, debet intelligi in propriis suis terminis, nec à verbis tex. est recedēdū. l. non aliter. ff. de leg. 3. & c. vlt. de verborum sign. Et id quidē Pan. ipse veluti extollit dicitq; ab aliis se non reperisse pōderatum.

Et hoc

Et hoc quoque voluit Alex. conf. 6. visa inuestitura, in prin. lib. 5. Barb. conf. 14. clemētissimi, col. vlt. lib. 4. & Fely. in c. quæ in ecclesiariū, col. pen. vers. secundò limitatur, de consti. & in c. prudentiā, col. 2. de offi. deleg. Hippo. Marfi. sing. 9. nemo cogitur. & Albe. Bru. conf. 66. ex themate, col. 1.

13 ¶ Sed quia nonnulli tenuerunt contrarium, vt scilicet sufficiat quosdam hæredum consentire diuisionem fieri, & inter hos late Alex. sibi contrarius, conf. 7. in consultatione præmissa, in princip. iunctis his quæ dicit col. pe. ver. restat ad allegata, lib. 5. & con. 25. attentis narratis, col. 3. vers. non obstat quòd alia, eod. lib. 5. Soci. conf. 278. in q. vertente, col. 2. & 3. libr. 2. & late Franc. Cur. Senior, con. 69. dominus Ioannes, in 3. primis col. Franciscus Curtius Iunior in tract. feudo. in 4. parte 15. eiusdē partis, 13. nu. 30. quæstio. col. ipius vlti. vers. limitatur sing. hæc secunda regula. Iaf. in l. stipulationes non diuiduntur, char. vlti. vers. sed aduerte pro magna. ff. de ver. obl. Phil. Deci. in d. c. prudentiam, col. 5. vers. vltimò notandum. de offic. deleg. & nouissime Carol. Mol. in consuet. Parisien. tit. 1. §. 35. in 1. q. Tamen illud saltem certum est, ipsos prouocantes sponte & nulla necessitate adactos ad eam prouocationem proflire. & ideo ex parte eorū mere est ea diuisio voluntaria, licet non talis sit ex parte eorum qui sunt prouocati.

Alij contra.

14 ¶ Verùm diligentius rem ipsam consideranti videtur huiusmodi solutionem non satisfacere. d. c. præterea ducatus, in quo statuitur quòd consortes feudi possunt illud, si voluerint, diuidere: ita tamē vt vasallus pro vno feudo plures dominos habere non compellatur. hæc enim sunt verba illius ca. Et sic patet ex mente & verbis huius c. quòd si sint plures domini feudi superioris, non compellendus est vasallus nec ante, nec post diuisionem habere plures dominos. nam si post diuisionem id fieri non debet, cum suam quisq; partem diuisam iam habeat, ex quo videbatur facienda cuiq; fidelitas, pro sua cuiusq; parte: multò minùs ante diuisionem feudo permanente omnibus integro & indiuiso. Nec distinguit ille §. an illi domini essent consortes ex successione, an aliàs: imò generaliter de consortibus loquitur, cuiusmodi sunt plures filij vnus domini aut vasalli. Ideò cum non habeamus in feudis tex. expressum in contrarium, videlicet quòd omnibus filiis domini debeat fieri fidelitas, quid est qd illū tex. expressum in d. §. præterea ducatus, ita distinguamus, vt non intelligatur de cōsortibus ex successione: cū vbi lex nō distinguit, nec nos distinguere debeamus, iuribus vulgatis.

De eadem re.

15 ¶ Nec est quòd moueri debeamus rationibus ex iure cōmuni depromptis, cum etiam in iure cōmuni non reperiamus id expressim decisum. nec debemus vti argumentis & rationibus ad correctionem eius quod nominatim decisum est, vt de argumentis habemus gl. in c. 1. tit. de feud. cogni. & alibi late diximus. De rationibus est text. in l. prospexit. ff. qui & à quibus. Tum quia in materia feudali leges Romanorum non ligant in his quæ sunt decisa feudorum constitutionibus, vt constanter affirmant omnes feudorum interpretes. Præterea cum plures vnus domini hæredes feudū diuidunt, quid est, si diuis placet, quod magis illos cogat diuidere, quàm alios consortes eiusdem rei? nōne si velint poterunt feudum indiuisum tenere, æque ac cæteri consortes? & certe poterunt. Et ideo quòd ad diuisionem par est omnium voluntas, par quoq; necessitas diuidendi, si vnus prouocauerit. Et ideo sunt ferè plures qui sequuntur eam opin. quæ vni duntaxat fidelitatem fieri voluit. Quibus adde quæ diximus supra in 4. q. nu. 30. adde quòd subditorum.

De eadem re. Argumenta nihil faciunt ad correctionem iuris cōmuni. Nec rationes.

16 ¶ Quòd si & tu eam sequi volueris, illud remanet in ambiguo, cui sit potiùs facienda. Et certe si omnes filij in vnū eorū conueniunt, nullū est, vt iam diximus, dubium, quin illi fieri debeat. Quòd si non conueniunt, sed contendunt sibi quisque fieri debere, id maxime dubium est. nam gl. in d. §. præterea ducatus, dicit vasallum posse eligere, cui malit fidelitatem facere, arg. l. plerunq; §. vlt. ff. de iure doti. vbi in alternatiuis est rei electio, cum concord. ibi per gl. adductis. Et hanc sententiam sequitur Iac. Bel. in d. §. præterea, per tex. in l. 1. ff. de soluti. & post eum Io. And. in addit. Specul. d. tit. de feudis. §. quoniam, in 29. quæstio. & Franc. Aret. in d. l. 2. §. ex his, col. 2. in fin. ff. de verb. obliga. & alij quos tibi citavi supra in 2. opin. 17. q. nu. 6. sed quicquid. Et in hanc quoque sententiam affertur tex. in l. si quis à filio. §. si quis plures. ff. de leg. 1. vbi si quis plures Stichos habens, Stichum legauerit, hæredis est electio, quæ dare maluerit, & tex. melior in l. 3. §. si cum omnes. ff. de S. C. Sylla. vbi si seruus non possit opem ferre omnibus dominis, est in eius arbitrio, quem cæteris in ea re anteponat, cum his quæ diximus supra in d. 2. opi. 17. q. nu. 2.

Sed cui potius ex filiis est facienda fidelitas.

17 ¶ Alij vt refert Bald. in d. c. præterea ducatus, dicunt fidelitatem fieri debere seniori ex filiis. arg. l. vlt. ff. de fide instr. & not. per Inno. in c. 1. de maio. & obe. vbi & hoc retulit Fely. col. vlt. vers. inferunt etiā & Ro. in repe. l. si verò. §. de viro, in 53. fal. vers. quartò principaliter. ff. solu. mat. & diximus etiam supra in præfatione, nu. 191. quadragesimotertio, & in nostris commentariis consuetudinum Picta. uicarum, titu. 9. §. item 9. in glos. 2. in verbo, les doit v. cenoir. Et hanc sententiam omnibus vlnis amplectitur consuetudo Picta. & similes quæ dicunt primogenitum filiorum recipere debere fidelitatem vasallorum. Quam etiam sequitur Mart. Laud. in d. c. præterea, dum limitat gl. ibi concedentem vasallo arbitrium eligendi, vt supra diximus, nisi quis esset antiquior. Quanquam non video quid velit Mart. dum hanc limitationem facit, tanquam sentiat posse fieri vt nullus eorum sit antiquior, quo casu. opi. gl. procedet, cum tamē id fieri non posse natura ipsa declarat, quæ non permittit vno impetu duos infantes de vtero matris procedere. l. Arthusa. ff. de stat. hom. Idē q; semper alter altero est antiquior, nisi dicas Marti. intellexisse, cum ignoratur, vter prior eorum natus sit, secundum ea quæ diximus supra in d. 17. q. aut. cum matre mortua, vtero exciso simul exierunt, de quo etiam diximus in 18. q. aut. etiam de duobus dominis qui fratres non sunt.

Qui dicunt seniori vel primogenito.

¶ Sed

18 **¶** Sed tamen quod de antiquiori dictum est limitat And. Iser. & post eum ipse Marti. in d.c. preterea ducatus, nisi alter preuenierit, quod vix recipere, si vera est ea sententia quae antiquiorem in id caeteris praefert. neque enim praeventio habet locum in praedictum eius, ad quem res de qua agitur primo loco pertinet: sed tum demum cum ad plures aequaliter pertinet, aut cum ignoratur ad quem ex pluribus pertinet, secundum ea quae & nos diximus supra in 12. eademque; vlt. opi. 17. q.

19 **¶** Nec tamen omiserim Bal. in c. ea te, ante fi. vers. sed pone plures sunt, de iure iur. fuisse in noua quadam opinio. Aut enim, ait, feudum est indiuiduum, ut est feudum iurisdictionis, & potest vni praestari fidelitas pro omnibus: quia non nisi in solidum praestari potest: aut est diuiduum, & non potest vni praestari pro caeteris, nisi ratum habuerint, arg. l. qui in aliena. §. vlt. ff. de neg. gest. & d. c. ea te. Adeo Bal. fuit versatilis ingenij, ut vix illum sibi constare comperias, ut & nos saepe obseruauimus. haec tamen eius opi. propius accedit ad eam quae vult omnibus esse iurandum, cum feuda omnia sint diuidua praeter Ducatum, Comitatum, & Marchiam, ut est tex. in d. c. praeterea ducatus. Ceterum igitur hic Bal. semper esse iurandum omnibus, praeterquam in istis tribus feudis. Sed quod dicit feudum iurisdictionis esse indiuiduum, ut id obiter dicam, ne interim lectores decipiantur, non sine dubio est, per not. ab eodem Bald. in d. cap. praeterea ducatus, & ibi quoque aliis, & maxime Card. Alexan. col. pen. versic. an iurisdictionis, & Bart. in l. tutore, in fin. ff. de administ. tut. & ante hos Spec. tit. de feud. §. quoniam, in 34. q. vbi expresse tenet contrarium, & late Alex. d. conf. 7. in consultatione, libro 5. & quos ibi allegat, ne hic diutius immorer, praesertim quia & nos aliquid diximus supra in 4. quaest. num. 19. ex quibus.

Feudum iurisdictionis an sit indiuiduum.

1 **An primogenitus qui renuntiauit primogeniturae in fauorem secundogeniti eiusdem secundogenito sine liberis decedenti succedet in primogenitura.**

Octuagesimo sexto supra in 26. quaestione princ. diximus primogenitum renuntiare posse iuri primogeniturae in fauorem secundogeniti. Quid igitur si id fecerit, & postea secundogenitus, qui eo iure ex huiusmodi renuntiatione potitus est, moritur sine liberis. An hic primogenitus qui ita renuntiauerat, poterat in illis ipsis bonis, in quibus renuntiauerat huic iuri, suo fratri succedere, ut primogenitus & caeterorum fratrum maximus, stante consuetudine, ut in successione fratrum locum habeat ius primogeniturae: quod nos obiter & per transennam tetigimus supra in d. 26. q. nu. 4. illud autem, sed hic paulo amplius tractandum ducimus. Videtur igitur primum non posse, cum semel huic iuri primogeniturae eorumdem bonorum renuntiauerit. ideo non amplius ad id admittendum esse, cui renuntiandum putauit. l. si quis iurandum. C. de reb. cred. cum concord. ibi a gl. adductis, & praeterea, c. quam periculosum. 7. q. 1. quod nuncupatim loquitur de renuntiatione iuris primogeniturae, cum sim.

2 **¶** Et optimè etiam facit tex. in l. qui liberis, aliàs l. sed si plures. sunt enim qui ex eo. §. faciunt l. principium. §. filio impuberi. ff. de vulg. & pup. substi. vbi scribitur, eandem esse haereditatem patris, & filij eius haeredis. Ideo si patris haereditatem repudiauero, filij haereditatem habere non possum. quae res tam similis est huic nostro casui, quam ouum ouo: imò verò idem est casus. nam utrobique is qui renuntiauit haereditati paternae, vult nihilominus venire ad successione filij haeredis, quae non admittendum clarè dicit is tex.

3 **¶** Et id quoque confirmat quod à Bal. traditum est in c. i. §. vlt. col. item vlti. vers. sed pone concessum est, tit. de contro. inue. Concessum est, inquit, duobus feudum pro diuiso, alter autem sua negligentia passus est alterum praescribere fines & limites ipsius, vtrum mortuo eo qui praescripsit sine haerede, illud ita praescriptum redeat ad fratrem contra quem praescriptum est: an ad dominum, tanquam scilicet ei non noceat illa sua negligentia, adueniente successione fratris qui praescripsit. Et concludit, ad eum qui semel amisit, reuerti non posse, per l. sicut in annos. ff. qui. mo. vsuf. amit. Nam quod, inquit, non vtdo perditum est, postea non recuperatur, l. solita, quae est vlt. C. de remis. pig. Et ibi eum sequuntur Iac. Alua. in fi. Marti. Laud. col. 3. ver. eodem modo, & Card. Alex. haud multò ante fin.

4 **¶** Verum aliàs cum ex facto huiusmodi species de qua tractamus, contigisset, contrarium respondimus, ea ratione ducti, quod alia est successio patris cui in eo iure primogeniturae renuntiatum est, alia fratris, de cuius successione nunc agitur, & id per se clarum est: idque etiam si sint eadem vtriusque successione bona, nam post mortem patris defierunt esse patris, factaque sunt fratris qui illi successit, & eius patrimonium. l. i. §. veteres, cum gl. in verbo, per vnū reliquorum, ibi, tu dic quod haereditarius, & ibi omnes docto. ff. de acq. her. & alia quoque; gl. in l. heres per feruor. ff. de acq. heredi. & in l. per hereditarium. ff. de acq. rer. dom. cum aliis multis text. gl. & docto. concor. relatis à Ias. in d. §. veteres, col. 8. ver. circa conclusionem, & Decio in l. haereditas. ff. de reg. iur.

5 **¶** At renuntiatio respectu bonorum vnus successione non trahitur ad aliam successione, ut est optimus text. in l. qui cum tutoribus, in prin. ff. de transac. Nec aliàs semper renuntiatio limitata ad vnā causam, extenditur ad aliam. l. si vnus. §. sed si pactum, & §. ante omnia. ff. de pactis. & cap. cum inter, de renuntia. & ibi concord. in gloss. & bene etiam facit lex, si de certa, & ibi gl. & Docto. C. de transac. Et hinc fit vt sententia contra aliquem lata ex vna causa, non ei noceat agenti ex alia lege. & an eadem. §. actiones. ff. de except. rei iudi. & ibi concord.

6 **¶** Ex quibus & illud quoque fit, vt si filius aut filia renuntiauerit successione patris, aut aliter fuerit ab ea exclusus, non propterea impeditur succedere caeteris fratribus sine liberis decedentibus, qui patri successerant, etiam in bonis quae ad eos à patre processerant. Angel. conf. 52. dominus Ziglius, circa medium. Raph. Fulgo. in l. quanquam, in princip. C. ad l. Falci. Roma. subdubius tamen, in l. i. §. veteres,

Renuntiatio vnus successione non trahitur ad aliam.

veteres, & ibi apertius Alex. col. 5. ver. quae inducuntur. Franci. Aret. & Soci. vterque; post medium, & Ias. late col. 9. ver. expedita theoric. ff. de acq. haere. idem Ro. sed minime dubius con. 186. circa primum, quo quaeritur, in 1. dubio. Pau. Ca. qui ita dicit Oldr. consuluisse in l. Paulus, aliàs incipit, per procuratorē. §. 1. & ibi quoque Fran. Aret. qui eum §. legit cum l. ipsa, in prin. ff. de acq. haere. & idem Pau. con. 252. viso puncto suprascripto, lib. j. nisi, vt ibi dicit, apparet eam renuntiationem comprehendere bona siue haereditatem fratrum, ipse Franci. Aret. in d. l. sed & si plures, quam legit cum l. si pater. §. filio impuberi, in 2. nota. ff. de vulg. & pupil. substi. & conf. 160. in praesenti, col. 1. iterumque pen. ver. & ideo statuta. rursumque; conf. seq. verum est, col. 3. ver. & pro euidencia, & iterum col. vlti. Bene. Cap. con. 12. punctus quidam Antonius, & conf. 73. punctus quidam Petrus, in 2. dubio, Corn. con. 305. in hac consultatione, col. 2. ver. his tamen minime refragantibus, lib. 4. Guid. Pap. dec. Delphi. 231. fuit etiam & Phil. Dec. in d. l. hereditas, in fi. ff. de reg. iur. & iterum in l. quoties duplici iure, nu. 6. co. tit. & conf. 379. requisitus.

non trahitur renuntiatio successione patris succedit tamen bonis fratribus quae à patre processerunt.

7 **¶** Fit ite & illud, vt si frater fratri renuntiauerit in feudo communi, non tamen prohibetur illi decedenti sine liberis succedere in eo ipso feudo, nisi domino vel omnino renuntiauerit. c. Titius cum Sempronio, quod est vlt. tit. si de feud. fuer. contr. inter dom. & agn. & iterum c. j. tit. de eo qui. si. fecit agna. & vtroque; gl. & Doc. & praeterea Bal. in l. j. in 50. q. ff. de rer. diui. & in c. statim post princ. tit. Imper. Lotha. Euge. Pap. & Cardi. Flor. con. 129. dubia principalia, in 3. dubio, Alex. in d. §. veteres, col. 6. vers. optimè facit, & ibi quoque; Ias. col. 10. ver. secundò pro ista, & idem Alex. conf. 13. perspectis his. in princ. & iterum vers. sed praemissis, lib. 5. Nisi tamen ita renuntiauerit, vt frater inuestiretur tanquam de feudo nouo, quia tunc non succederet illi fratri postea morienti, non ob id quod renuntiauerat, sed quia consensit, vt tanquam de feudo nouo inuestiretur: in quo quidem feudo nouo frater non succedit, sed id ad dominum reuertitur, vt diximus supra in 26. q. nu. 4. illud autem.

Frater fratri renuntians in feudo communi fratri decedenti sine liberis succedit in eo feudo.

8 **¶** Nec aliàs semper renuntiatio, exclusio, priuatio vnus iuris, inducit renuntiationem, exclusionem, priuationem alterius etiam in eadem re. l. si domus. ff. de serui. vrba. praedi. & l. si mihi. ff. de serui. rusti. praedi. & l. nec is qui. §. 1. ff. de acq. haere. & l. si prius, post prin. ff. de aqua plu. arc. & l. quoties duplici. ff. de reg. iur. & l. iubemus. C. ad S. C. Vellicia. & l. suum. C. de iure delib. Alber. post Guid. Suz. in l. dani, la. j. §. Sabini. ff. de dam. infec. Signo. con. 169. quaest. nu. 16. Ro. con. 132. vt retulit, in fi. & con. 168. circa primum, in prin. vbi & alia iura in id citat. Pau. Ca. con. 70. breuiter, in prin. l. 2. Et patet ex his quae scribunt Lopus, Pet. Anc. Domi. & Philip. Franc. in c. si clericus, de praeben. lib. 6. Lucas. Pen. in l. vniciuque. C. de prox. sacro. scri. li. 12. Floria. à S. Petr. inter con. Pet. Anc. con. 371. quod de domina, ad fi. & quae nos retulimus in trac. Retra. tit. j. §. j. gl. 9. in verbo, ou lignagier, nu. 43. sed & in alio, & seq. & iterum nu. 124. sed in duobus, & nu. 159. sed his maturè, post princ. & seq. Et vide etiam quod diximus supra in 26. q. prin. nu. 4. illud autem, vbi & hoc veluti obiter tetigimus.

Renuntiatio vnus rei non inducit renuntiationem alterius.

9 **¶** Nec obstat allegata in contrarium. nam quod primo loco dictum est, renuntiantes non amplius admittendos, id verum est cum ex eadem causa ad ipsum admitti volunt cui renuntiauerunt. Hic autem renuntiauit iuri primogeniturae, quod sibi post renuntiationem obligit, per mortem, & ex successione fratris: sed tamen ei quod tunc ei competeat per mortem, & ex successione patris. Quod autè est dictum ex d. l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. de vulg. & pupil. hic nihil obstat. ibi enim is qui substitutus fuerat instituto in eadem haereditate, separare volebat haereditate patris, à quo ipse fuerat substitutus, & sine cuius substitutione nihil erat habiturus ab haereditate filij instituti. quod ibi negatur fieri posse, sed aut vtriusque debere haereditatem habere, aut neutrius. Iuncta enim haereditas, vt ibi subiungitur, cepit esse: hic nihil omnino capit à patre. Ideoque; & Fran. Aret. in d. §. filio impuberi, trahit eum tex. ad sententiam, vt scilicet is qui renuntiauit successione paternae, non impediatur succedere fratri, vt supra ex eo & aliis diximus. & omnes propè qui de ea loquuntur in d. locis, citant etiam d. §. in eam sententiam.

Responsio ad contraria.

OCTVAGESIMA SEPTIMA QVAESTIO.

1 **O**ctuagesimo septimo, hic aduonebo lectores quaestione tractatae ab Alber. in rub. ff. de vulg. & pupil. col. 66. ver. quaro etiam aliam pulchram. Rex Aragonum in testamento ordinauerat vt regnum Maioricarum quod ad eum pertinebat, esset Iacobi filij sui: & si ipse & filij eius decederent sine filiis, reuertetur ad regem, vel regnum Aragonum. D. Iac. mortuus est relicto Petro filio rege: hic autem Petrus decepsit sine liberis, relicto haerde filio fratris regis Maioricarum, non tamen primogeniti: ob quod quaerebatur an esset locus substitutioni, an verò deficeret per existentiam huius nepotis nati ex filio, non tamen primogeniti Iacobi regis Maioricarum. In quo controversia erat, an verba substitutionis de primogenitis tantum intelligerentur, an etiam de caeteris. Et tandem concludit substitutionem non deficere, nec testatorem de primogenitis tantum intellexisse, ex quibusdam verbis testamenti, vt ibi videre poteris.

An sit locus substitutioni in specie hic proposita.

OCTVAGESIMA OCTAVA QVAESTIO.

1 **O**ctuagesimo octauo quaero, quia supra in 78. quaesiuimus an valeat pactum vt semper primogenitus administret res communes. Quid si testator reliquit administrationem omnium suorum bonorum primogenito suorum filiorum: an mortuo eo primogenito, huiusmodi administratio transeat in liberos & haeredes ipsius iuniores patris: an ad patruos qui erant cohæredes illius primogeniti? Et videtur transire. Nam haeres repraesentat personam defuncti, & censetur esse eadem persona cum eo, in authent. de iure iur. à mori. praestit. Succeditque; in haereditate quae est

An administratio bonorum relicta à patre primogenito transeat ad filium ipsius.

successio in vniuersum ius defuncti. l. nihil aliud. ff. de verb. sign. & l. hereditas. ff. de reg. iur. Et praesertim id obtinet in filiis hereditibus, qui sunt pars corporis patris, testimonio Aristotelis lib. 5. Ethicorum, c. ite 5. & nostri Imperatoris in l. cum scimus. §. vlti. C. de agri. & censu. li. 11. Imò verò censentur esse idem corpus vnàque persona. l. vlti. C. de impub. & aliis substit. cum aliis multis concord. à me latè congestis in repe. l. si vnquam in praefatione, nu. 15. sed quis hunc, & multis seq. C. de reuo. don. & diximus etiam in 40. q. prin. in multis locis.

Hereditas repraesentat personam defuncti.

2 Filius potest substitui in locum patris etiam in his in quibus electa est industria personae.

3 Deciso quaestione.

4 An ius custodiendi instrumenta communia transeat in heredem.

¶ Sed vnum illud non omittendum ducimus, quod maximè ad hunc locum pertinet, ne quis causetur in hoc censi electam industriam primogeniti. Nam id nihil obest quin filius in ea re succedat, per text. in l. sciendum. §. lega. ff. de lega. 1. vbi legati vicarios alios dare non possunt, nisi filios suos, quam expendit Bal. in rub. extr. de procur. col. vlt. & Ro. in l. 1. ff. de in ius voc. vbi per eam dicit filium delegari posse etiam in his in quibus est electa industria personae. & sequitur & dicit sing. Fely. in c. 1. in fi. de magi. & alij quos tibi collegi in d. illa praefatione, nu. 16. ex quibus illud fit.

¶ Tamen Corn. super ea specie interrogatus respondit, filium in hac administratione non succedere, conf. 243. circa primum consultationis articulum, col. 5. vers. deuenio modò, lib. 3. Hic enim, inquit, primogenitus filius non fuit per eum testatorem vocatus ad proprietatem & dominium bonorum successione: sed ea manserunt communia ipsius & aliorum suorum fratrum: & administratio regiminis fuit iussu & mandato ipsius testatoris commissà ipsi filio primogenito veluti maiori natu, & qui verisimiliter prudentius & ex communi omnium vtilitate res ipsas administrabit. Mandatum autem expirat morte mandatarij. l. mandatum. C. manda. & cap. vno delegatorum, de offic. deleg. vti etiam videmus in tutoribus, curatoribus, & aliis administratoribus. & adfert quoque quæ tu ibi videre poteris.

¶ Sed miror eum virum non meminisse in eo loco eius quod à nostris tractatur, an ius custodiendi instrumenta communia competens seniori ex fratribus, aut aliis sociis, per l. vlt. & ibi omnes Doct. ff. de fide instr. transeat in heredem iuniorem ipsius senioris. Et non transire dicunt Saly. & Flor. in l. procurator. C. de eden. & sequitur Alcia. in l. 2. §. ex his, col. j. ff. de ver. oblig. vbi ex hoc dicit, quòd in ea re praefertur patruus senior filio primogeniti. De qua re & nos diximus supra in praefatione huius tit. de iure Primigeniorum, nu. 135. ex quibus etiam. Sed & tu hoc ei addas, quòd quæ sunt & dependent ex hominis intellectu, non transeunt in successorem. l. j. §. ne autem. C. de cad. toll. & c. quonia abbas, de offi. deleg. & voluit per ea iura Bal. in c. 1. in prin. super verbo, marchio, col. eiusdè verbi 2. ver. extrà, no. quòd quædam, & ibi Matt. Aff. col. 8. ver. item querit, tit. de his qui feud. dar. poss.

OCTVAGESIMANONATA QVAESTIO.

¶ Octuagesimononò, retenta eadem specie, quæro an hic primogenitus qui ita administravit ex testatoris dispositione, possit petere salarium huius administrationis à cæteris fratribus. Et certè Fulgo. in l. illud, col. 2. ver. praestant hæc argumèta. C. de collat. non in maiore natu, qui administravit post mortem patris, sed qui administrat viuente patre iussu illius, quærit an hic post mortem ipsius poterit quippiam petere à cæteris fratribus pro modo laboris, & quantum alius administrator habuisset: dicitq; illum iuste petere, argu. eius quod voluit Barto. ibi, de filio qui patris iussu mercaturam illius exercuit, auctiorèmq; multò sua industria & cura fecit: vt is ex huiusmodi lucro post mortè patris auferat partè pro modo laboris & industria, reliquū autè cõferat fratribus. nam quod ex pecunia patris est, profectitiū est: quod ex labore, aduentitium. quod & idem dicit ipse Bart. in l. cum oportet. C. de bonis quæ lib. quem multi sequuntur, qui tibi collecti sunt à Iaf. & Philip. Dec. in d. l. illud, & Corn. con. 311. ad euidentiã, col. 2. ver. & ideo quando vnus, lib. 3. Et id dicit Fulg. in casu de quo loquitur, satis habere æquitatis: vt vix tamen id obtineri posset, & aliquando petitum à maiore natu non obtentum. & eum refert Pyrrhus Englebermeus in consue. Aureli. tit. de feud. §. 27.

1 An primogenitus qui bona communia ex dispositione testatoris administravit possit eius rei petere salarium.

2 De eadem re. Si vnus sociorum pro se & sociis negotiatur ei debet cõstitui salarium ex more regionis.

De eadè re. 3

¶ Sed tamen quòd ipse maior natu iustum petere videatur, facit quòd cum ex multis sociis vnus eorum negotiatur pro se & cæteris, debet ei constitui salarium ex more & cõsuetudine loci secundum Pet. Vbal. in tract. societatis, in 6. parte, in vlti. q. vers. quæro quidã contraxerunt, & Corn. latè con. 116. licet videatur, lib. 4. Et quanuis Ro. con. 168. circa primum quo quæritur, in 4. eodèmq; vlt. dubio, scribat nihil de salario iure cautum, respondet tamen maiorem partem lucri illi tribuendam, considerata a iudice qualitate personæ & industria. l. si non fuerint. ff. pro socio. Tacitè enim hoc luci socio industriofo & operoso tribuendum potius quàm alteri. l. si societatem mecū, eo. tit. & quod no. Bal. in l. 1. C. eo. tit. Et idem propemodum voluit Corn. d. con. 311. in litera b. in fi. lib. 3.

¶ Iafon autem in d. l. illud, col. pen. ver. secundò principaliter, constanter tenet quòd in casu Fulg. filius qui viuente patre administravit bona familiae, nihil possit petere à cæteris fratribus, auctoritate Ang. qui conf. 85. pater habens plures filios, col. j. ver. in contrarium, quòd si filius viuo patre cum pecunia patris, & de eius mandato exercuit longo tempore mercaturã, ex qua multa lucratus est: omne lucrum & damnū fore ipsius patris, siue dicamus huic filium fuisse procuratorè, siue institorem. l. qui proprio. §. procurator. ff. de procura. & l. 2. & l. negotia. ff. de neg. gest. & l. si quis putans. §. siue autem. ff. com. diui. & l. j. cum 4. seq. vsq; ad §. sed & si immesum, & l. si cum milite, & l. pe. in fi. & l. vlt. ff. de inst. actio. Nec potest dictus filius petere salariū, quia mādatum solet esse gratuitū in nõ assueto operas suas locare. l. j. in fi. ff. mād. Cui adde ad hãc rationè tex. & in l. si tibi rē, & in l. si tibi areq; & l. si tibi polienda. ff. de praescrip. verb. & gl. in l. j. in verbo, alieno, in fin. ff. de procur. Addit Iaf. aliam rationem

tionem, quia filij ex debito reuerentiæ astricti sunt obedire mandatis patris. l. veluti. ff. de iust. & iur. & §. j. Inst. de pa. po. & §. si verò expectet, in aut. de nupt.

De eadem re.

4 ¶ Adducit prætereà Iaf. id quod nota. decidit Bald. in c. j. circa medium, ver. & hæc est notabilis, tit. de beneficio fra. vbi ponit quaestionem de duobus fratribus rusticis simul commorantibus: quòd si vnus eorum acquisiuit cum bobus communibus, debet totum id lucrum esse commune inter fratres: quonia m opera personæ inter fratres negotiantes præsumitur gratuita & amicitia fraterna impenfa, arg. l. ex duobus. ff. de neg. gest. licet, inquit Bar. medietatem lucri assignet operæ, cuius opin. aliquando, vt subdit, secutus est consulendo, tanquam discipulus magistri. at illi magis priorè opi. placere. Et illam Iaf. decit. sequitur Mar. Mātua. in repe. l. frater à fratre, col. 8. nu. 65. ff. de condi. indeb.

De eadem re.

5 ¶ Sed hic paululum attende lector, quia Ang. d. con. 85. postquam ea dixit quæ supra ex eo diximus, illud quoque dicit, ex sententia gl. in d. l. illud, & aliorum quos allegat, lucrum procedens ex paterna pecunia esse profectitiū: sed ex sententia Bar. ibi, id esse intelligendum, quantum ad partem quaestus, qui attribuendus est soli pecuniæ: sed quòd ad partem eius qui attribuendus est labori & industria, hoc totum aduentitium esse, nec cæteris fratribus communicandum: quantum autem vtrique tribui debeat, sequendam esse consuetudinem regionis. l. 3. §. vlt. cum l. seq. & l. centum Capuæ. ff. de eo quod cer. loc. iuncta l. pretia rerum. ff. ad l. Falci.

De eadem re.

6 ¶ Quātum autè ad illud dictum Bal. in d. c. j. tit. de bene. frat. idem ipse Iaf. ibi, dicit sibi non placere, vti etiam dicit in l. vt nemini, col. 3. vers. sed quid erit e contra, eo. tit. vbi in eam rem multa allegat. quem omnino vide vsque ad fi. eius l. & quæ antè scripserat, eiusdem l. col. 2. vers. extra gl. quærit, vsque ad d. vers. sed quid erit, vbi videbis multa ad hanc rem pertinentia, quæ de industria omittenda duximus, quia non admodum spectant ad hanc nostram tractationem primigeniorum: cum & locum habeant simpliciter inter fratres, sine respectu primogenituræ. quanquam Fulg. qui eam primus mouit quaestionem, nuncupatim loquitur de maiore natu, ob id, vt opinor, quòd plerunque ea cura solet demandari & relinqui natu maioribus.

NONAGESIMA QVAESTIO.

1 ¶ Nonagesimò quæro, si maior pars populi consensit vt primogenitus habeat totã hereditatem, vel maiorem ipsius partem, tamen ex quibusdam actis, vel instrumentis reperitur quosdam contrarium fecisse, & æqualiter hereditatem diuisisse: an per hoc impediatur consuetudo præferens primogenitum. Hanc quaestionem in specie posuit Cyn. in l. 2. col. pen. vers. circa hoc quæro, pone. C. quæ sit long. consuet. Et dicit gl. in l. nemo alieno nomine. §. j. ff. de reg. iur. distinguere, an consuetudo sit iam præscripta, & tunc non tollitur per vnum aut alterum actum contrarium. l. obseruare. §. hoc etiam. ff. de offi. Proco. aliàs secus. Et eam gl. dicit sequi Dyn. & Cano. & pro ea facere l. naturaliter. ff. de vsucap.

Si maior pars populi consensit ut primogenitus acciperet totam hereditatem, vel maiorem partem, si tamen vnus alterue aliter usus est, an per hoc impediatur consuetudo. Ad idem.

2 ¶ Adde quòd eam gl. sequitur Bart. ibi, & in l. 2. ad fi. prin. dum simpliciter allegat not. in d. §. j. & ibi clariùs Alex. etiã in fi. ff. sol. mat. Host. in c. ex parte, col. vlt. vers. quòd si post lapsum, de consuet. Specula. tit. de praescrip. §. j. vers. quid si post completam, & ibi Io. And. in addit. & idem Io. An. post Compostel. in c. vlt. col. 3. vers. quærit Compo. & ibi Anto. coi. 5. vers. sed hic est vnum, & Panor. col. antepe. vers. sed quæro circa, extra de consuet. Bal. in d. l. 2. paulò ante fin. C. quæ sit long. consuet. & in l. vlt. in prin. per eum tex. C. de feruit. & aqua, & in l. de quibus, col. 9. vers. tertio quæritur. ff. de legib. & in c. j. in princ. col. 1. vers. adde quòd consuetudo, & ibi Barb. in addit. tit. de feud. cog. vbi tamen limitat Card. Flor. con. 131. videndum est, j. ad fi. vbi & ad hoc allegat l. 1. vlt. cum 2. seq. ff. de rei. actūque pri. Ant. post alios, qui tamen eam gl. non allegat, in c. accedentibus, col. 2. vers. & idem dicit, & iterum ver. quæro quanto tempore de priuileg. Panor. qui eam gl. dicit valde not. in c. pro illorum, col. 2. vers. sed est dubium, de præben. vbi eam aliter limitat, & conf. 94. videtur primò, ad fin. lib. Alex. conf. 5. si vera sunt, col. pe. ver. & eodem modo, iunctis præcedentibus, lib. 5. Fran. Aret. qui eam gl. non citat, sed alios multos, conf. 23. in præfenti, in 4. eodèmq; vlt. dubio. Fely. qui multos adfert, in c. cum accessissent, col. 16. vers. septimò limita, de constituto.

De eadem re.

3 ¶ Subdit tamen Cyn. vbi supra, Iac. Ra. & Pet. tenuisse indistinctè cõtrarium: quia consuetudo sicut & statutum inducitur ex consensu maioris partis populi: nec differunt nisi per tacitum & expressum, vt probatur in d. l. de quibus, in fi. Sed si maior pars potest facere statutum, etiam minori parte dissentiente. l. quod maior. ff. ad Municip. & d. l. de quibus. Ideo idè in consuetudine. Nec obft. (inquunt d. gl. nescit enim quid dicat: non enim præscribitur consuetudo, quia est ius disponens, vt ibi omnes dicunt. Sed & subdit alios distinguere: aut illud in quo maior pars consentit, est præter legem, vt in consuetudinibus feudorum, & tunc quorundam contradictio nihil facit: aut est contra legem, & impedit. §. vlt. ibi, nullo reluctantè, in auth. de defen. ciuita. & ita residet Cy. nullo addito.

De eadem re.

4 ¶ Alberi. autem in d. rubr. quæ sit long. consuetu. col. 19. vers. sed quid si constat, eandem quæst. posuit, scripsitque propè ad verbum quæ Cyn. ipse scripserat, nulla in eo loco illius mentione facta, sed illud tandem subiunxit, salua pace reprobantium, eam malè fuisse reprehensam: quia loquitur quando maior pars populi fecit contra consuetudinem. Et ideo dicit quòd si consuetudo erat consummata & perfecta, actus contrarij non nocent. quod est, inquit, intelligendum, nisi essent tot & tales qui sufficerent ad inducendam contrariam consuetudinem. Si autem non esset perfecta, tunc actus contrarij nocere nt, & consuetudinem interromperent. Hæc ille. Cui & nos accedimus.

An haec consuetudo possit introduci sine actibus iudicialibus.

Nonagesimoprimum, Cyn. in d.l.2. col.6. vers. tertio quaeritur, hanc nuncupatam quaestionem facit. Alicubi ita longo tempore usitatum est, ut maior natu totam hereditatem haberet, nec aliquando contingit, ut fratres iuniores contradicerent in iudicio: nec aliter, an ea consuetudo poterit introduci sine contradictione, & actibus iudicialibus. & eandem quoque posuit Alber. in rubr. eiusdem titu. col.11. vers. item quaeritur an sine contradictione: quod in causa fuit, ut eam quoque huc adscriberem, quauis pertineat non solum ad hanc consuetudinem primogeniturae, sed & ad alias quaslibet. Et ita quoque eam generaliter tractat Bart. in d.l.2. col.9. vers.16. quaero an sine contradictione: & concludit Bart. posse, & actiue & passiuè: licet alij distinguat, & ut ibi per eos videre poteris. neque enim hoc pertinet priuatim ad nostrum tractatum.

2

Sed tu tamè interim vide tex. & gl. in c. abbate, in verbo, contradictorio iudicio, & ibi quoque Card. Flo. in §. ad hoc, in 2. q. & Panor. super ea gl. de ver. sig. & eundè Bal. conf. 210. casus talis est quidam, lib. j. Card. Flor. in c. vlt. in 2. o. q. & ibi Ant. col. 3. vers. secundò circa actus. & Imo. qui hoc dicit communiter teneri, col. 5. vers. in ea gl. ibi, contradictorio, & Panor. qui eam dicit esse communem opi. Cano. & Legi. ch. item vlti. vers. sexto requiritur, & ibi Rochu. Curti. in repe. col. 117. in 6. q. prin. de consuet. eundè Panor. con. 73. in quaest. qua ad praesens col. pen. in 3. dub. lib. 2. Alex. consi. 173. viso & diligenter col. 2. vers. rursus etiam non constat. lib. 6. Corne. con. 293. circa supradictam, col. 3. in litera y. lib. 1. & conf. 155. ex quo statutum, col. 3. vers. nec ob. quod non fuit. lib. 4. & Cepol. con. caufarum ciuiliu. 31. super causa & lite. in fi. Socin. conf. 99. in causa eximij. col. 1. vers. aut volumus, lib. 1. Iaf. conf. 46. omiffa vteriori, col. 2. vers. nec supradicta decisioni lib. 1. & Aymo. Crauet. conf. 55. reuocatur in dubium, col. 2. vers. non obstat quòd consuetudo, & qua scripsi supra in 4. q. n. 49. incip. secundo modo.

NONAGESIMA SECVNDA QVAESTIO.

An haec consuetudo possit introduci per errorem consensum.

Nonagesimosecundò quaero, ut sequar ordinem Cyn. in d.l.2. col.6. vers. quartò quaeritur, an huiusmodi consuetudo primogeniturae poterit introduci per erroneum consensum. Pone enim, inquit, quòd laici, qui leges ignorant, credebant ex lege primogenitum totam hereditatè debere habere. Et ita ideo vsi sunt longo tempore: nunquid consuetudo ex hoc inducta fuerit. Et eandem quoque quaestionem posuit Alberi. in d. rub. col. 10. vers. quaeritur etiam an per errorem. Sed & eandem generaliter tractauit ipse Bar. in d.l.2. col.9. vers. 17. quaero an consuetudo: & Io. And. in d.c. vlt. col. 5. vers. ad hoc ergo, & ibi etiam Cardina. Flo. in repe. loquens de hac nostra consuetudine primogeniturae, col. 18. in 17. q. & Ant. col. 3. vers. nunquid autem. Imol. col. 4. vers. in ea gl. ibi, & non per errorem, de consuet. ibi illos vide. nam mihi satis est te eius rei admonuisse: propterea quòd, ut iam diximus, Cy. & Alber. loquuntur expresse de consuetudine primogeniturae.

NONAGESIMA TERTIA QVAESTIO.

An si qui coacti sint consentire consuetudini quo maior pars efficitur, valeat consuetudo.

Nonagesimotertidò, sequèdo item ordinem Cy. in eadem specie consuetudinis primogeniturae, col. 7. eiusdem l. 2. vers. quintò quaeritur qua sit longa consuetudo, vsitatum per maiorem partem populi alicuius loci exceptis duobus, ut maior natu totam hereditatè habeat. Nunc cõtingit, ut quispiam maior natu sperans integram hereditatem patris, compulit istos duos ad consentiendum, ut sic haberetur consensus maioris partis: an per hoc videtur inducta consuetudo. Et idem in eadem specie tractat ipse Alber. in d. Rub. col. 9. vers. item quaeritur an inducatur. Et breui vterque concludit post Pet. Aut hii fuerunt coacti per priuatum, aut per iudicem. si primum, talis consensus non sufficit. l. si priuatus. ff. qui & à quib. Si secundum, aut per iudicem exercentem iurisdictionem, & per viam iurisdictionis, & valet. l. Imperator, & l. cum de consuetudine. ff. de legib. nam & iudicium redditur in inuitum. l. inter stipulantes. §. j. ff. de verb. oblig. Aut per iudicem tanquam priuatum. & tunc non valet: quia tunc tanquam priuatus debet censer. l. prohibitum. C. de iure fisci, lib. 10. & l. deuotum. C. de meta. lib. 12. Et idem in omnibus tenuit Bart. loquens generaliter de omni consuetudine in d.l.2. col. 10. vers. 18. quaero, vbi & alia quaedam allegat.

NONAGESIMA QVARTA QVAESTIO.

An si iudex sepius iudicauerit pro primo ge. contra ius commune quod maior natu habet tota hereditatè an ex hoc introducatur consuetudo.

Nonagesimoquartò, sequendo quoque ordinem Cyn. in d.l.2. eadem col. 7. vers. sextò quaeritur. Quid si iudex sepius iudicauerit pro primogenitis contra ius commune, ut scilicet quòd maior natu haberet totam hereditatem: an ex hoc introducetur consuetudo? Dubium faciebat, quòd huiusmodi sententiae sunt contra legem, idè nullè. l. 1. §. item cum contra. ff. qua sent. sine app. re. & consequenter nullum effectum operari possunt. l. nam & si sub conditione. ff. de iniust. testam. Concludit tamen consuetudinem hinc introduci, si toties iudicatum sit, ut ex eo tacitus consensus populi vel maioris partis colligi possit, & diuturnitas temporis fuerit sequuta. l. 1. eodem titulo. & l. diuturna, cum l. sequens. ff. de legib. Et respondet ad contrariam rationem, quòd illae sententiae re vera sunt nullae, & nullum effectum habent virtute sua: sed consensus totius populi vel maioris partis populi, qui inde colligitur, cum diuturnitate temporis, habent effectum inducendi consuetudinem. Et idem penè ad verbu & in eadem specie, de qua tractamus, scripsit Ioannes And. in c. vlti. col. 17. vers. sextò an iudex pluries: & ibi quoque Card. Flor. in hac quoque consuetudine loquens in rep. col. 29. in 21. q. de consu. Quibus adde, quòd etià ex actu nullo colligitur consensus & voluntas. l. vlt. ff. de reb. eor. cù si. Qua ratione Bal. in l. de quibus, col. 5. vers. sed quaero. cõf. ex actibus. ff. de legi. tenet in vniuersum consuetudinem induci posse ex actibus à prin. nullis, & respondet rationibus

tionibus contrariis, quas & ipse inibi attulit.

NONAGESIMA QVINTA QVAESTIO.

Nonagesimoquintò relictis aliis multis quaestionibus quas Cyn. & Alber. posuerunt, ille in d.l.2. hic in rub. qua sit long. consue. super consuetudine primogeniturae, qua generaliter ad quauis consuetudinem pertinent, contentus 4. aut 5. huius generis summatim his adscripsisse. Quaero cum And. Iser. in c. §. hoc quoque, in verb. olim, col. 2. vers. si ergo viuens, tit. de succel. feud. Si pater vendidit feudu de consensu sui filij primogeniti, ad quem id feudum integrum erat peruenturum post mortem patris, ex statuto vel consuetudine, vel aliàs: An post mortem patris secundogenitus qui non consensit, poterit eam alienationem reuocare? In qua re dicit And. quòd aut viuo patre mortuus est primogenitus, aut post eius mortem: si primum, tunc hic secundogenitus qui reperitur primogenitus tempore mortis, & ad quem ideo feudum venire debebat, poterit reuocare, c. j. tit. de ali. feud. pater. quauis ante mortem patris non potuisset. l. 2. §. j. ff. de vulg. & pupil.

Si pater feudum vendiderit consentiente primogenito ad quem feudum integrum erat peruenturum ex statuto an post mortem patris secundogenitus qui non consensit, poterit eam alienationem reuocare. De eadem re.

¶ Si secundum, quia scilicet primogenitus ille qui consensit ei alienationi, superstes fuit patri, & ita ad eum illud feudum, si alienatum non fuisset, peruenisset, & tunc ille secundogenitus reclamare non poterit: quia is contractus fuit perfectus ab alienante cum consensu illius qui erat successurus: & successisset in ea re, si alienata non fuisset, non alius agnatus, cum is non fuit primogenitus nec tempore alienationis, nec mortis ipsius patris. Nec nepos quidem contrauenire potest: ei enim obstat, quòd ipsius patri scilicet illi filio primogenito qui consensit, obstat, per l. quod ipse. ff. de reg. iur. Hac propemodum ille, qui & alia quaedam in id allegat, ut tu videre poteris. Sed tamen quantum ad primum membrum pertinet, id certè dependet ex eo quod tam latè tractauimus supra in 40. q. an videlicet praferatur nepos ex primogenito ante patrem mortuo, an patruus.

NONAGESIMA SEXTA QVAESTIO.

Nonagesimosextò quaero, stante consuetudine ut primogenitus succedat in feudo: Quid si nihilominus secundogenitus iurauit fidelitatem domino qui illum sponte admisit: An cogetur dominus illum inuestire? Et hanc quaestionem nuncupatim posuit Dyn. & post eum Ray. Forli. & Alberi. in l. inter quos. §. alieno. ff. de dam. infect. Et dicunt primum videri quòd sic, arg. illius text. l. Titio. ff. de municip. Concludunt tamen contrarium, quia dominus illum recipiens errauit in corpore, arg. l. quoties, in prin. ff. de hære. instit. Addit Alberi. Quia etiam talis admissio ad iuramentum, non potuit prauidicare iuri primogeniti.

Si dominus receperit ad fidelitatem secundo ge. de feud. per tinente ad primogenito. an illum inuestire teneatur. De eadem re.

¶ Et ego certè minimè dubito, dominum non posse recipiendo secundogenitum prauidicare primogenito, cui ius est quaesitum ex consuetudine. Nec mihi quoque dubium est, si secundogenitus se domino obtulit dicens se primogenitum, non teneri ipsum dominum inuestire secundogenitum, qui illum circumuenit: neque etiam si non circumuentus ab eo errauerit, putans illum esse primogenitum. errans enim sibi non prauidicauit, per ea qua in simili latè diximus in tract. Retraatum tit. j. §. j. glof. 10. in verbo, dedans l. an. nu. 21. sed hoc tamen, & seq. vbi videre poteris, ne hic repetamus.

De eadem re.

¶ At si non circumuentus fuit nec errauit, sed sciens prudensque secundogenitu forte renitentem dicentemque se esse secundogenitum, nec ad se feudum pertinere, prouocauit, incitauit, persuasit, impulit, ut sibi fidelitatem faceret: quid causa est cur eum inuestire non debeat: aut si non possit obliuente primogenito, teneatur in id quod ipsius primogeniti inter est, arg. c. j. tit. si de inuesti. feud. contro. fuer. & c. j. §. vlti. tit. de no. for. fidei. & c. si facta, tit. si de feu. fuer. conten. inter domi. & agna. & c. j. tit. an apud iudic.

De eadem re.

¶ Quòd si secundogenitus sciens feudum ad suum fratrem primogenitum pertinere, sese sponte nec prouocatus à domino detulerit, & dominus id quoque sciens illum sponte receperit, non poterit ipse dominus quantum in se est contra venire. At si primogenitus impediatur, non tenebitur dominus de euictione, per l. si fundum, & ibi gl. & doct. C. de euicti. & l. si à matre, & ibi gl. & doct. C. de iure doti. cum aliis multis concord. à me collect. in d. tract. Retraatum tit. j. §. 12. gl. 1. nu. 7. sed hoc de euictione. Et est optimus tex. in feudo in c. j. tit. de inuesti. de re ali. fac. qui aperte declarat id procedere, ut diximus, id est, etiam si dominus sciat. de quo & nos diximus vbi supra proximè, numero 8. qua & tu.

NONAGESIMA SEPTIMA QVAESTIO.

Nonagesimoseptimò quaero, Nemo vnus negat, vasallum qui concubuerit cum vxore filij primogeniti domini, feudo priuari, ac si cum vxore ipsius domini concubuisset. Sed quaestionis est, an idem si cum vxore secundogeniti aut aliorum filiorum. Qua in re Andr. Iser. in c. j. §. item si fidelis, in verbo, aut nupta filio. in prin. tit. quib. mod. feud. amit. dicit id dubium non videri, quando feudum diuiditur inter omnes filios. Sed id demum dubium est quando solus primogenitus succedit, uti apud eos, inquit, qui viuunt iure Francorum. Nam ille tex. loquens de nupta filio, debet intelligi de filio successuro, qui futurus est dominus feudi, & sic idoneo ad successionem: non etiam de cæteris, quibus vasallus nec quicquam debet nec debiturus est, argu. l. vt gradatim. ff. de mun. & hono.

An vasallus qui concubuerit cum vxore secundogeniti amit tatur feudum ac si concubuisset cum vxore primogeniti.

¶ Tandem concludit nihilominus hanc priuari. Nam is text. punire voluit vasallum qui facit vituperium domino, & eius domui. propterea nihil quantum ad id referre, sunt filij successuri, necne. Nam & similiter illum priuat, qui concubuerit cum filia domini: qua etiam deficientibus masculis non succedit, nisi id expresse dictum sit. c. 1. §. hoc autem, titu. de his qui feud. dar. poss. neque immeritò:

De eadem re.

cum iniuria illata non tantum filia, sed etiam cuilibet de genere, censetur facta toti generi. lex Cornelia, in prin. ff. de iniur. Hac ille propemodum, quem secutus fuisse videtur Matth. Afl. in d. 5. item si fidelis, in fin.

NONAGESIMO OCTAVA QVAESTIO.

Nonagesimo octavo quæro. stante consuetudine vel statuto, ut primogenitus solus succedat, Si post mortem patris relicto primogenito & secundogenito, tertius quispiam detinet hæreditatem aut certum aliquid, in quo primogenitus solus succedit, primogenitus ab ipso tertio reperit quod ipse detinet: sed & secundo quoque genitus id ipsum petit, dicens ad se spectare, quoniam dicit primogenitum esse inhabilem. Tertius autem ille recusat suscipere iudicium nisi cum vno. Quæ quæstio cum aliquando ex facto contigisset, agitareturque in regio concilio Neapo. fuere nonnulli, ut scribit Matth. Afl. in c. j. col. 3. ver. sed iuxta hoc quæro, tit. de grad. succed. in feud. in ea opi. ut ambo possent agere, uti plures iudicio familiæ erisc. agere possunt. l. vlt. C. de peti. hære. Et licet dicatur non admitti secundogenitum, donec extat primogenitus, id tamen habet locum quod ad successionem, & non quod ad actionem. Et licet (inquit) agat primogenitus, tamen nondum liquet ei ius esse, cum aduersarius defendat, ideo debet ad merita causæ referuari. c. i. de litis contest. li. 6. c. 5. fi.

si statum difponat primo-ge. solum succedere: secundo-ge autem dicat primoge. inhabilem esse, an simul possunt agere cum tertio detinente hæreditatem.

De eadem re,

¶ Subdit Matthæ. in contrarium facere, quia requiritur primum esse exclusum, ut secundus possit agere. per l. pater filium. ff. de inoff. test. vbi si filius emancipatus instituit extraneum hæredem, & filios suos exhæredauit, & patrem præterit, non potest pater bonorum possessionem contra tabulas petere aduersus tertium illum hæredem institutum, priusquam filij fuerint exclusi per sententiam, cum filiorum prima sit causa, ut hic quoque primogeniti. Et per l. vlt. & ibi gl. ff. de succe. edic. vbi agente vel petente primo gradu, secundus non auditur. quod & probatur in l. si filius, vers. quia verò, ibi, interim, & c. ff. de bonis liber.

De eadem re,

¶ Et hanc sententiam confirmat hæc ratio. Hæres institutus sub conditione ante conditionem impletam non potest adire hæreditatem. l. is qui hæres. ff. de acq. hæred. & l. si ita scriptum. §. sub conditione. ff. de leg. 2. & l. si alio loco. §. vlt. c. l. seq. ff. ad S. C. Treb. & l. delata. ff. de verbo. sig. Ergo nec ad eam agere. Id ipsum enim adire est, ut dicit Bald. in d. l. pater filium. At secundogenitus censetur vocatus ad successionem sub conditione si primogenitus sit inhabilis, vel moriatur, ut dicit Andr. Iser. in c. j. præterea. col. 45. ver. item lex omnimodo. tit. quæ sit prin. cau. bene. amit. & Bal. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. Ergo non potest agere donec constet eam conditionem esse impletam, id est primogenitum esse inhabilem vel mortuum. Et facit l. interdum, & ibi Bart. ff. de verb. oblig. & l. eum qui ita. §. qui ita. eo. tit. & l. quod si in diem, & ibi Ang. ff. de peti. hæred. & quod scribit Spe. tit. de actore. §. j. vers. item excipitur.

De eadem re,

¶ Quibus adde alia multa iura quibus probatur ante conditionem agi non posse, quæ congeessimus in tracta. Retractuum tit. j. glo. 2. in verbo, *venit*, nu. 21. incip. sed & illud. Igitur huic secundo obstat exceptio carentiæ, ut nostri loquuntur, actionis. l. si pupilli. §. videam. us. ff. de nego. gest. & l. quoties. §. si temporalis. ff. de adm. tut. Bart. in l. Titius, & Senus. ff. de verbo. oblig. Et licet quis ante litem contestatam non teneatur legitimare causam suam, personam tamen tenetur. l. o. And. in addi. Spe. tit. de instr. editi. §. nunc dicamus. ver. sed quid ecce, in addi. incip. & per ibi & hic scripta. Legitimare autem non potest donec constet primogenitum esse inhabilem, neque enim ipse habilis est, nisi primogenitus sit inhabilis.

De eadem re,

¶ Postea verò subiunxit Matth. posse dici hunc tertium vtrunque repellere posse, nisi concordent, 5 vter eorum succederet, per id quod voluit Bart. in l. litibus, ad fi. C. de agri. & censit. lib. ii. per glo. ibi, quod si duo contendunt se esse dominos cuiuspiam fundi, petantque à colono fructus eius, posse colonum denegare solutionem vtrique, satisfaciendo de illis ei restituendis, qui per sententiam obtinebit. quod no. esse dicit ad limitationē d. l. vlt. C. de peti. hæred. Sed nihilominus persistat ipse Matth. in præced. opin. nec ei ob stare dictum Bart. quia loquitur in multum diuerso casu, scilicet in colono qui nullum ius habet, nec prætere de potest in fundo & fructibus illius. Hinc verò tertius contendit rem ipsam ad se pertinere, eamque contendit suam esse. Dicit tamen aliter fuisse iudicatum in illo concilio Neapo. per ea quæ dicit Bal. in c. si duo, post princ. tit. de pace tenen. Tu tamen præter ea vide tex. gl. & doct. præsertim Bal. & Ale. in addi. Bart. in l. is à quo. ff. de rei vendi. Inno. in cap. veniens, le 2. in verbo, incontinenti, in prin. extra de testib. & ipsum Matth. in d. c. si duo, col. vlt. vers. postremò est sciendum,

De eadem re,

¶ Cæterū idē Mat. in c. j. præterea inter duos, in fi. tit. de prohi. feud. ali. per Fed. dicit quod si primogenitus agat contra tertium qui ei opponit quod non est primogenitus, vel quod est inhabilis, & secundogenitus velit agere dicendo sibi ius succedendi esse propter inhabilitatem primi: certè nisi constet per sententiam de inhabilitate ipsius primi, secundogenitus non est admittendus, quia ei obstat exceptio ordinis, per l. pater filium. ff. de inoff. testa. Et id dicit se quoque scripsisse in d. §. j. de grad. succ. in feud.

F I N I S.

INDEX RERVM ET VERBORVM IN TRACTATVM DE NOBILITATE ET PRIMIGENIIS, COPIOSISSIMVS.

A
Abel magis à Deo dilectus quàm Cain. 428. nu. 78
Abdelmonius patre figulo natus, Africæ rex factus. 39. num. 9
Abderitarum lege, qui patrimonium suum cõsumpsit, sepulchro patrio non dignabatur. 573. nu. 12
Abiecta & infirma mundi cur Deus elegerit. 428. n. 78
Abisai fortitudo. 129. nu. 1
Abraham Loth nepoti minori in bonorum diuisione optionem dedit. 649. nu. 2
Abraham seruum seniore suus rebus præposuit. 454. 219
Abrahæ filij qui opera Abrahæ faciunt. 136. nu. 11
Abramus ex seruo viri Romani Homeritorum rex factus. 32. nu. 9
A. & C. in titulis legum quid significant. 529. nu. 22
Acestes rex. 101. nu. 26
Achilles bili quare dicatur nutritus. 111. nu. 88
Achilles operam coquinariam exercuit. 369. nu. 35
Achilles Deq lacte nutritus. 111. nu. 88
Achilles equos suos apio pascebat. 200. nu. 182
Achilles & Patro-lus operam coquinariam propriis exercuere manibus. 114. nu. 101
Accipitres pecuniæ qui. 164. nu. 47
Acleris quid. 130. nu. 3
Acleris quid. ibid. nu. 3
Acopis gemma. 213. nu. 288
Accusatio nobilis. 9. nu. 28
Accursius reprehendit Iuriconsultos. 338. nu. 535
Actæon à suis propriis canibus laniatus. 404. nu. 149
Actio famosa. 17. nu. 38
Actio in alium transfusa, non censetur extincta. 597. nume. 33
Actio talis est, qualis res ad quam competit. 678. nu. 2
Actiones non censentur esse in loco. 636. nu. 1. & seq.
Actiones coherent personæ creditorum. ibid. nu. 4
Actiua pars medicinæ ex Homero. 197. nu. 171
Actores ludorum nobilissimi. 9. nu. 28
Actus priuationis non præcedit actum translationis in alterum, sed vnus est & idem. 644. nu. 37
Adam humani generis parens medicinam primus diuino munere adeptus est. 168. nu. 2
Adæquatorum par priuilegium. 596. nu. 30
Admissio secundogeniti ad iuramentum fidelitatis, non potest præiudicare iuri primogeniti. 689. nume. 1. & seq. vsque ad finem quæst.
Adoha quid sit. 673. nu. 1
Adoptiui non succedunt in feudis. 680. nu. 10
Adoptiui in Gallia nunquam succedunt. 680. nu. 11
Adoptiui filij sequuntur statum & conditionem patris adoptiui. 73. nu. 5
Adrianus Imperator Virgilianas sortes de Traiani er-

ga se iudicio consuluisse dicitur. 514. nu. 68
Adrianus Imperator cum vidisset seruum suum inter duos senatores ambulare colaphum ei impingi iussit. 428. nu. 117
Adriani Imperatoris dictum in medicos. 312. nu. 426
Adrantenus Adriscus in fullonia natus ad regiam maiestatem euectus est. 38. nu. 8
Adulteria medicis peculiaria. 315. nu. 437
Aduocari & patroni sorte delecti. 512. nu. 59
Aduocati, notarij vel procuratoris officium, cur non debeant exercere. 158. nu. 14
Aduocati munus non præiudicat nobilitati. 399. n. 120
Aduocati gratè accipiant, quod sponte offertur. 164. nume. 48
Aduocati officium laudabile & necessarium. 158. nu. 11
Aduocati & procurator generalis regis, Clarissimi vocantur. 51. nu. 22
Aduocati viles qui dicantur. 157. nu. 6
Aduocati omnia mala nouerunt. 158. nu. 10
Aduocati nobiles dicuntur. ibid. nu. 12
Aduocati qui plus æquo exigunt deprædatores sunt. 157. nu. 7
Aduocati officium an derogat nobilitati. 156. nu. 1
Aduocati quomodo vitam hominum tutantur. 299. nu. 364. & 302. nu. 381
Aduocati in honore constituti. 158. nu. 11
Aduocatorum salarii cuiusmodi esse debeat. 161. nu. 28
Aduocatus an Iurisperitus, vel Medicus præferendus. 298. nu. 360
Aduocatus respondens sine reuolutione librorum, an gratis id facere debeat. 162. nu. 31. & nu. seq.
Aduocatus non minus mercedis habere debet, quod victus sit. 166. nu. 55
Aduocato si offeratur aliquid ultra summam constitutam à iure, an teneatur restituere. 163. nu. 38
Aduocatus si iurauerit se gratis nunquam patrocinaturum, an huiusmodi iuramentum obseruandum sit in causis pauperum. ibid. nu. 39
Ædificia nobilita. 9. nu. 28
Æris commoda & incommoda. 349. nu. 582
Æris in habitu finitas hominis sita. 203. nu. 196
Æger inuitus curari potest, medicòque impensas & mercedem soluere cogitur. 53. nu. 38
Æger qui à morbo conualefcit nō medici, sed fati opem conualefcit. 314. nu. 432
Ægritudo inter mala non connumeranda. 333. nu. 514
Ægritudo multis profuit. 345. nu. 566
Ægyptij primogenitū cæteris anteponebant. 414. n. 22
Ægyptiorum mos in honorandis senioribus. 429. n. 82
Ægyptiorum vltima plaga, qua primogeniti mortui sunt, omnium grauisima. 47. nu. 38
Ægyptiis omnes æqualiter nob. 139. nu. 20
Ægyptij morbos vel ieiunio vel vomitu curabant. 315. nume. 429
Ægyptij primi hominum dicti. 95. nu. 28
Ægyptij omnes homines æqualiter nobiles existimant. 47. nu. 4
Ægyptij & Saytæ suam rempublicam in tres ordines diuiserunt. 45. nu. 10
Ægyptij aquam vice numinis colunt. 252. nu. 595

I N D E X.

Aegyptiorum nobilitatis insignis. 207. nu. 161
 Aegyptiorum & Scytharum de utriusque gentis vetustate contentio. 95. num. 28
 Aegyptiorum lex. 85. nu. 21
 Aemilianus impietatis accusatus, quod segetis aut vitis, aut regis nullas diis primitias impartiret. 425. num. 71
 Aeneas Marti obrulit primitias Regis Mezentij. ibid. num. 72
 Aequalitatis ratione aliquid venit in legatum quod alias non veniret. 461. num. 3
 Aequitas & iuris ratio eadem censentur. 606. num. 103
 Aequalitas omnium in bello, fame, morbis, morte & ceteris id genus. 136. num. 12
 Aesculapius quare dicatur filius Apollinis. 545. nu. 2
 Aesculapius diuinationibus & auguriis praest. 171. numero 17
 Aesculapij in templo somnia accipiuntur quibus morbi curantur. 175. nu. 24
 Aesculapius à Ioue cur ictus fulmine fuerit. 315. nu. 437
 Aesculapij parentes. 171. nu. 16
 Aesculapij Draco quid significet. 172. num. 20
 Aesculapij baculus nodosus quid significet. ibid. nu. 20
 Aesculapius ἀρχαίεργος dictus. ibid. nu. 18
 Aesculapius Apollinis filius praest. auguriis & diuinationibus. 231. num. 298
 Aesculapij quatuor filiae medicinae peritissimae, quod & nomina eorum indicant. 295. num. 331
 Haec autem sunt.
 Hypraea.
 Pauacca.
 Aegle.
 Iaso.
 Aesculapius ἀμύμων dictus. 175. num. 25
 Aesculapius medicinae inuentor. 171. num. 16
 Aesculapius quos à mortuis suscitauerit. 173. num. 21
 Aesculapius mortuos suscitauit. ibid. nu. 21
 Aesculapius cur barbatus. 186. nu. 74.
 Aetatem an suppleat nobilitas. 103. nu. 41
 Aetatis portio causa, quam nobilitatis. 129. nu. 194
 Aetatis praerogatiua. 411. num. 2
 Aetas nulla sera ad discendum. 452. nu. 203
 Aetatis praerogatiua praefertur praerogatiuae dignitatis. 441. nu. 131
 Aetas successoris inspicienda non eius cui successit. 607. nu. 107
 Aetas res est personalissima. 607. num. 108
 Nec transit in alium. ibid.
 Nec cedi potest. ibid.
 Affectio maior circa proximiorum. 617. num. 190
 Agamemnon agri colendis operam dedit. 356. nu. 9
 Agamemnonem ποιμένα λαῶν vocat Homerus. 381. numero 25
 Agamemnoni Cassandra post Troianum excidium extra sortem concessa fuit. 508. nu. 40
 Agamemnonis votum. 424. nu. 68
 Agathocles Siciliae rege mortuo, bellum inter filium nepotemque eius ortum est: ac nepos victo occisoque filio regnum occupauit. 592. nu. 9
 Agathocles Siciliae Rex figulo patre natus. 371. numero 44
 Agathocles Siciliae rex, ex humili loco natus. 38. nu. 8
 Ager apud Hebraeos peculiariter destinatus regum sepulchris. 123. nu. 152
 Agefilai principis conuiuij sorte delecti responsum. 509. nu. 41
 Agefilus, Agide Lacedaemoniorum rege mortuo, praelatus est Lentichidae filio ipsius Agidis in regno. 591. num. 5
 Agefilus magnus Lacedaemoniorum rex claudus. 551. num. 14

Agefilai in improbum hominem egregium dictum. 155. num. 18
 Agefilai dictum. 71. num. 17
 Agefilus Lacedaemoniorum rex, quare sine tunica hyeme circumierit. 120. nu. 137
 Ἀγελούτης apud Cretenfes quis dicebatur. 403. nu. 144
 Agitatores inter homines infimae fortis numerantur. 372. num. 46
 Agitatores qui sunt. ibid. num. 46
 Agnatio non tollitur renuntiatione. 604. nu. 92
 Agnodice virgo Atheniensis medicam artem exercuit, & eius egregium factum. 297. nu. 357
 Agricola ab omni gradu militiae arcentur. 371. nu. 1
 Agricolae priuilegia. 357. num. 12
 Agriculturae plurimi scriptores, reges, principes & Imperatores. 356. nu. 11
 Hi scilicet.
 Hiero Siculus.
 Philometer.
 Attalus.
 Archelaus.
 Mago Pœnus.
 Hamilcar & ipse Pœnus.
 Constantinus Cæsar.
 Et alij philosophi, alijque item magni nominis quos tu ibi ordine alphabeti videbis.
 Agricultura nihil homine libero dignius. ibid. nu. 5
 Agricultura homine libero digna. ibid. num. 5
 Agricultura & militia non bene conueniunt. 354. nu. 1
 Agricultura an praedictet nobilitati. ibid. num. 1
 Agrigentorum primus tyrannus Phalaris. 34. nu. 3
 Ἀγρονοί apud Athenienses ignobiles dicti. 22. nu. 56
 Ἀγρονοί pro rustico & rudi dictum. 23. nu. 59
 Aiax Telamonius Illisso flumini Attico comam nutrit. 425. nu. 73
 Alapam qui pratori dederit, capitaliter puniendus est. 153. num. 6
 Albani non senectutem tantum parentum, sed & ceterorum quoque praecipue venerantur. 429. nu. 82
 Albani patres Romanorum. 415. nu. 24
 Albanorum in regno, maior natu filiorum succedebat. ibid. num. 24
 Albertus Imper. Ro. dicere solebat venationem, exercitationem virilem esse: saltationem, muliebrem. 377. num. 25
 Alcibiades circa rem administrandam solertissimus habitus. 398. num. 114
 Alemanni aquas fluminum vice deorum adorant. 352. num. 591
 Alexandri exercitus quomodo morbos euitauerit. 179. num. 41
 Alexander Macedo iure materni generis, Achille auctore, paterni Hercule gloriatus fuisse traditur. 88. nu. 34
 Alexander quaedam vitia sui pedagogi retinuit. 452. nu. numero 201
 Alexandri responsum, cum ei à Dario multa millia talentum offerrentur. 467. nu. 24
 Alexandri animus magnanimus. 506. nu. 32
 Alexandri magni successores prouincias & regna forte inter se diuiserunt. 502. nu. 5
 Alexander Seuerus coquos nō nisi seruos habuit. 369. num. 35
 Alexander magnus Iouis Ammonis filius appellatus. 135. num. 7
 Alexander Seuerus Imperator cantauit nunquam alio conscio, nisi pueris suis testibus. 364. num. 12
 Alexander Seuerus scenicis nunquam aurum, nunquam argentum, vix pecuniam donauit. ibi. nu. 16
 Alexander Magnus quomodo perierit. 208. nu. 229
 Alexander magnus spurius fuit. 78. num. 31

Alex

I N D E X.

Alexander Magnus cum ius diceret alteram aurem occludebat. 155. num. 18
 Alexander Seuerus pudebat se Syrum dici. 69. nu. 6
 Alexander Seuerus medicis salaria instituit. 305. numero 399
 Alexicacos Hercules. 190. nu. 107
 Alexidemus Milesius philosophus, Thrasibuli tyranni spurius fuit. 79. nu. 31
 Alia est successio patris, alia filij. 684. nu. 4
 Alienationis permissio fauorabilior quam prohibitio. 565. num. 4
 Alienatione prohibita & praescriptio prohibetur. ibid.
 Alienatio bonorum non est permissa minoribus xxv. annis. 104. nu. 42
 Alimentis in constituendis dignitatis ratio habenda est. 121. nu. 143
 Alimos herba gustu famem prohibet. 213. nu. 288
 Alimenta finiuntur cum vita. 774. num. 6
 Alimenta relicta sunt loco legitima. 675. nu. 5
 Alimentarius potest petere alimenta praeterita. ibi. nu. 4
 Alnus maxime aqua alitur. 350. nu. 585
 Alynomus ex hortulano Paphi rex factus est. 38. nu. 8
 Allia, Serpillum, & ceterae herbae messorum propriae. 122. nu. 147
 Allium cibus illiberalis. ibid. nu. 148
 Allium est rusticorum theriaca. ibid. nu. 148
 Allobroges primogenitum in successione praefert. 412. nu. 9
 Alphonfus Aragonum rex ob saltum peculiarem Gallos leues existimabat. 367. num. 25
 Alphonfus Aragonum rex saltatorem ab infano nihil differre dixit. 367. num. 25
 Alphonfi regis Aragonum in medicos dixerium. 311. num. 417
 Alti sublimes & summi nobiles dicuntur. 7. nu. 20
 Altiores in insulam deportantur, humiliores vero bestiis subiiciuntur. ibid. nu. 20
 Altum in malam partem quandoque accipitur. 16. nu. 33
 Altum genus. 7. nu. 20
 Amanuenses qui dicuntur. 373. nu. 53
 Amanuensium officium non semper apud Graecos honorificum fuit. 373. nu. 53
 Amasis Aegyptiorum rex plebeiae gentis. 401. nu. 135
 Amasis peluis aurea. ibid. nu. 135
 Amazones cur ab Hercule deletae. 504. nu. 14
 Ambasiatores debent esse viri magnae auctoritatis. 104. num. 43
 Ambraciae primum capillum puerilem demptum, & cirros, ad Apollinem ponere solebant. 426. nu. 73
 Ambrosius medicorum aliqua praecipua dānauit. 315. nu. 435
 Amethystus lapis ebrietati resistit. 214. nu. 288
 Amicitiae utilitas. 302. nu. 383
 Amissa per peccatum, restituta per gratiam, plenissime restituuntur. 578. nu. 29
 Amotio medij directiui in finem, impedit effectum extremi. 583. 65
 Amphinomus Vlyssēm qui senex admodum videbatur patrem vocabat, quamuis habitu & specie mendicus esset. 429. num. 83
 Amulius fratrem Numitorem regno pepulit. 415. nu. 24
 Amuleta remedia vnde dicta. 213. nu. 288
 Amphitheon Atheniensium rex omnium primus merum aqua diluit. 199. nu. 181
 Amyntas Macedoniae rex, seruus fuit. 38. nu. 8
 Ammianus Marcellinus. 410. nu. 1
 An princeps obligetur ex suis contractibus, & possit obligare suos successores. 586. nu. 20. & nu. seq.
 An ius patronatus diuidatur in stirpes, an in capita. 589. num. 3
 An in emphyteusim res alienari prohibita possit dari. 655. num. 5

An ius custodiendi instrumenta communia transeat in heredem. 687. nu. 4
 An princeps possit alienare vnam ex suis ciuitatibus inuitis subditis, & in praedictum successorum. 587. num. 24
 An pater possit vni filiorum integrum feudum relinquere. 677. nu. 2
 An semper verum sit, vt constitutioni prohibitoria renuntiare non possit. 559. nu. 16. & nu. seq.
 An primogenitus soluere teneatur debita patris pro portione hereditatis, an pro virili tantum. 588. n. 27
 An & quae sit differentiae ratio sororis consanguineae & vterinae. 657. num. 6
 An ignorans possit creati ciuis. 53. nu. 34
 An nobilitas praescriptione quarti possit. 72. nu. 1
 An nobilitetur is cui princeps insignia tribuit. 48. n. 12
 An nobilitas liberorum ad parentes ascendat. 80. nu. 1
 An nobilitetur quem princeps nobilem vocat. 51. n. 24
 An magis parcendum sit nobilibus in adulterio vxoris deprehensis, quam plebeiis. 45. nu. 22
 An princeps extra territorium possit nobilitate subditum. 52. num. 26
 An quis proprie facit quod per alium facit. 152. nu. 11
 An omnes aduocati Parlamenti nobiles efficiantur. 51. num. 23
 Anchises bubulcus fuit. 356. nu. 8
 Ancillaria officia filiabus vltimo genitis demandantur. 420. nu. 51
 Andia Proeti vxor. 131. num. 7
 Androclidas Lacon crure mutilatus cum se inter belatores collocasset, & nonnulli eum prohiberent, respondit, non fugientem sed manentem oportere cum hostibus ex opposito instructis pugnare. 551. nu. 14
 Androgeon à mortuis suscitatus ab Aesculapio. 173. num. 21
 Andromacha equos Hectoris viri sui curabat. 114. numero 101
 Andromachus Cretenfis Theriacae compositionem inuenit. 210. nu. 232
 Angeli medici. 190. nu. 103. & nu. seq.
 Angli Richardum nepotem Eduardi regis praetulerunt in regno, filio eius primogenito. 593. num. 13
 Angli primogenitos praefert in successioneibus. 412. n. 5
 Angues insignia medicorum. 173. num. 21
 Anacharsis Scythae scitum de mercatura dictum. 359. num. 10
 Anacharsis retaliatio in eum qui illi patriam exprobrabat. 70. num. 9
 Anastasius Aquilensis martyr figulinam artem exercuit. 374. nu. 59
 Anatomia Homeri. 205. nu. 206
 Anima hominis cum semel è corpore migravit nunquam rursus aut remigrare aut instaurari potest. 314. n. 433
 Anima quomodo curetur. 230. nu. 293
 Anima impiorum an non puniantur ante diem iudicij. 338. nu. 537
 Animae remeantes in caelum, praena, id est, triumphalem cantilenam Phaebo canunt. 175. nu. 26
 Anima apud philosophos ignis habetur, quomodo intelligatur. 346. nu. 572
 Anima ab initio cum mortalis corporis vinculis includitur, amens efficitur. 431. nu. 90
 Animae & corporis numerantur aetates non pro ratione temporis, sed pro qualitate virtutis. 430. nu. 88
 Animalia bruta primogenitorum saeuum amantiora. 419. num. 43
 Animae sepulchrum corpus. 330. nu. 506
 Animi vitia & affectus morbos gignunt. 327. nu. 294
 Animi vitia ex corporis vitiatibus humoribus oriuntur. 305. num. 400
 Animus nobilis. 9. num. 28

Ante

I N D E X.

Ante litem contestatam licet quis non teneatur legitime causam suam, personam tamen teneatur. 690. n. 4
 Antenor & Vcalegon arte militari defuncti in curia ac senatu, dicendaque sententia vtilissimi. 433. nu. 94
 Antiochus Soter à Prompalo regno Syriæ priuatur. 39. num. 8
 Animi curam gerit medicus. 234. nu. 310
 Animalia nobilia. 9. nu. 28
 Animi potentia sequuntur corporis temperamentum. 230. nu. 295
 Anthrax, pruna & carbo idem morbus. 321. nu. 469.
 Antigoni Macedonum regis dictum. 120. nu. 137
 Antigonus à Græcis tutoris cognomine cur appellatus sit. 620. num. 210
 Antiochus rex ad Iudæos legatum misit senem quendam Antiocheum, qui Iudæos ad suam legem transferret. 439. nu. 122
 Antiochi regis immodica venatio. 404. nu. 149
 Antiochus Seleuci filius ex amore nouerca quomodo in morbum grauem incidit, & quomodo ab eodẽ liberatus fuerit. 181. nu. 53
 Antiphõ Rhanius Hippocratis aduersarius. 181. n. 50
 Antiquæ nobilitati nouam qui præferant. 95. nu. 32
 Antiquitas nobiles alio pane vesci solitos, alio vulgus. 121. num. 145
 Antiquum pro nobili aliquando accipitur. 94. nu. 25
 Antiquum genus. ibid. nu. 24
 Antiquum feudum quare sapiat nobilitatem. 90. nu. 6
 Antiquitati nobilitas præfertur. 105. nu. 52
 Antiquior ex dominis præferendus in seruitio vasalli. 451. num. 196
 Antiquorum dicta seruanda. 450. nu. 189
 Antiquorum mos & consuetudo seruanda. ibi. nu. 190
 Antiquitas institutum, vt à maioribus natu non auri- bus modo, verum etiam oculis disceremus quæ faci- enda essent. 452. nu. 200
 Antiquius dicitur, quod potius & venerabilius est. 430. num. 86
 Antiquitas seculorũ ad nobilitatẽ etiã pertinet. 90. n. 5
 Antiqua familia. 93. nu. 20
 Antiquitas generis. 94. nu. 24
 Antiqui templa ingredientes prius se aqua aspergebant & lauabant. 350. nu. 588
 Antiquissima familia. 94. nu. 24
 Antisthenes optimum tibicinem, hominem nequam di- xit. 363. nu. 7
 Antisthenis dictum in eum qui illi matrem peregrinã obiectabat. 75. nu. 13. & 88. nu. 35
 Antonius Pius Imperator diuigens agriculor fuit. 355. n. 7
 Antonius Musa medicus insignis. 184. nu. 62
 Antonius Scala Verona quare eiectus. 127. nu. 181
 Anna Helcanæ vxor Samuelem filium & ipsum san- ctissimum propriis vberibus aluit. 109. nu. 82
 Annius Verus in partem imperij Romani à fratre An- tonino adscitus. 530. nu. 26
 A pari ratione procedunt pactum & statutum. 646. n. 4
 Aphthonius declamator. 69. nu. 7
 Apis medicina inuentor. 171. nu. 15
 Apium rex non habet aculeum, aut si habet, eo non vitur. 400. nu. 129
 Apollinis Milesij responsum de anima. 427. nu. 77
 Apollini cur tribuatur inuentio medicina. 169. nu. 7
 Apollo variè à diuersis appellatus. ibid. nu. 9
 Apollo ita vocatus à medicina & ceteris artibus. ibid. num. 8
 Apollo idem & Osiris. 171. nu. 15
 Apollo Vulcani & Mineræ filius, medicina inuẽtor. 168. num. 6
 Ἀπολλών simul vertens, vnde & idem dictus. 169. nu. 8
 Ἀπολλών, & ἑπιδόμων abluens à malis soluẽtque. vn- de Apollo dictus. ibid. nu. 8

Apollonij de mercatoribus sententia. 359. nu. 11
 Apollonius Thyaneus semper aquam bibit. 350. nu. 587
 Apollini Pythio Romanorum vxores mundum mulie- brem primitias dono dederunt. 425. nu. 73
 Apollonius medicus idẽ Apollodorus dictus. 182. n. 56
 Apostoli nobiles an ignobiles fuerint. 99. nu. 14
 Apostoli orbem terræ forte ad prædicandum verbum Dei inter se diuiserunt. 502. nu. 6
 Apothecariis priuatim interdictum est dignitatibus. 374. num. 58
 Apud Arabes cuiuslibet cætus senior tanquam rex cui parent omnes imperat. annis centum quinquaginta actis, seipsum vita & lege priuat. 447. nu. 171
 Apud Locros nobilitas ex mulieribus erat non ex viris. 86. num. 25
 Apuleius Madaurensis. 212. nu. 277
 Apuli primogenitos in successione præferunt. 412. n. 7
 Appellatio proximioris sequentẽ nõ admittit. 612. n. 159
 Appellationis proximioris & primogeniti differentia. 613. nu. 160. 161
 Arcefilai Pictaui dictum in quendam loquacem. 112. num. 89
 Argumentum à contrario sensu non inducit correctio- nem legum. 107. nu. 70
 Aquam calidam vulneribus prodesse scribit Homerus. 202. nu. 190
 Aqua cursu exercita salubrior. 208. nu. 217
 Aqua frigida fluxum sanguinis sisti. ibid. nu. 216
 Aqua marina peculiariter prodest purgandis lendibus. 351. nu. 590
 Aqua vnde dicitur. 201. nu. 186
 Aqua pluuialis omnium leuissima. ibid. nu. 185
 Aqua leuis quæ dicitur. ibid. nu. 186
 Aqua marina ad purgandũ maximè efficax est. 351. n. 589
 Aqua ignis vtilitatem superat. 350. nu. 583
 Aqua omnium rerum optima. 200. nu. 184
 Aqua rerum omnium principium. 350. nu. 586
 Aqua optima quæ ex alto fluit. 201. nu. 188
 Aqua alba. 200. nu. 184. Limpida, ibid.
 Aquam inter cutem incantationibus educi. 232. nu. 305
 Aquam aëri similem esse oportere. 200. nu. 184
 Aquarum incommoda. 352. nu. 593
 Aquarum naturam sciuit Homerus. 200. nu. 184
 Aquæ ablutione castimonia præstatur. 350. nu. 588
 Aquæ alimentum. ibid. nu. 585
 Aquæ commoda. 349. nu. 583
 Aquæ frigida inspersio ad animi deliquia prodest. 203. num. 197
 Aquæ frigiditas. 201. nu. 187
 Aquæ liquidæ. 200. nu. 184
 Aquæ nobiles. 9. nu. 28
 Aquæ profuentes pigris vtiliores. 201. nu. 187
 Aquæ potio longæuos homines facit. 350. nu. 585
 Aquæ puræ. 200. nu. 184
 Pellucidæ.
 Perspicuæ.
 Nitidæ.
 Candidæ.
 Splendidæ.
 Aquæ leuitas commendatur ab Homero. 201. nu. 185
 Aquæ vtilitas ad animam vsque penetrat. 350. nu. 587
 Aqua aurea quam rex Persarum & eius primogenitus, soli bibebant. 416. nu. 30
 A quo remouetur diffinitio, remouetur quoque & dif- finitum. 648. nu. 10
 Arabus Apollinis & Babiloniæ filius medicina inuen- tor. 168. nu. 5
 Arabes fratres regis filii eiusdem in regno antepositi, quod natu grandiores sint. 594. nu. 16
 Arbitrio iudicis nobiles dicuntur maiores & minores. 66. num. 11

Arbitra

I N D E X.

Arbitraria pœnæ sub arbitrio iudicis relictae sunt. 119. num. 132
 Arbitrio iudicis relinquuntur non determinata. ibid. nu- mero 10
 Arborea transplantata, vim & naturam terræ in quam transferuntur, adsciscunt. 112. nu. 90
 Arcades ante Lunam se creatos iactant. 95. nu. 29
 Arcades nullis medicaminibus vtuntur. 330. nu. 429
 Ἀρχιδιάκον qui dicantur. 171. nu. 18
 Archidiaconus an maior sit archipresbytero. 154. nu- mero 16
 Archiepiscopus duos habere vnã prouinciam mon- strosum est. 468. nu. 26
 Ardea cur ad internecionem propè adducta sit. 398. nu- mero 116
 Archimi qui. 364. nu. 13
 Architecti, Pigmentarij inter viles & sordidos nume- rantur. 374. nu. 59
 Arenarij inter sordidissimos de iure habentur. 373. nu- mero 56
 Arenarij qui sunt. ibid.
 Arete Phæacum regina suis ipsa manibus Alcinoõ ma- rito lectum construit. 113. nu. 98
 Argumenta nihil faciunt ad correctionem iuris com- munis. 683. nu. 15
 Argumentum à pacto ad statutum valet. 646. nu. 4
 Argumentum de alimentis ad dotem valet. 657. nu. 4. vide nu. 12. & seq.
 Arideus Alexandri frater Larissæo scorto natus. 87. nu- mero 33
 Arideus qui post Alexandrum magnum Macedoniæ imperium tenuit filius Philippi Macedonis ex Phil- lina quadam saltatrice natus fuit. 87. nu. 31
 Arion Methymnæus citharedus Perianthro Corinthio rum regi dilectissimus. 363. nu. 8
 Aristippi dictum. 71. nu. 17
 Aristotelis dictum in quendam qui se in illustri vrbe gloriabatur natum. 71. nu. 14
 Aristoteles dubitat quos vocet nobiles. 136. nu. 13
 Aristoteles Pharmacopola nonnunquam fuit. 374. n. 58
 Aristotelis sententia de nobilitate. 136. nu. 13
 Aristotelis iudicium de senectute. 431. nu. 90
 Arma alterius an possit quis sibi assumere, sed an præ- scribere. 49. nu. 17
 Arma an pro insignibus dici possint. 50. nu. 19
 Arma ferre omnibus interdictum. 107. nu. 69
 Arma nunquam licet deferre in locum iudicij, aut con- uentum quempiam. 108. nu. 73
 Arma siue insignia an liceat ignobiles habere. 49. nu- mero 17
 Arma siue insignia gentilitia an liceat omnibus defer- re. 50. nu. 18
 Armata militia cælestis. 64. nu. 3
 Armentum generosum. 20. nu. 50
 Ἀρα rex rephensus quodd in medicorum arte ægrotus esset confusus. 315. nu. 435
 Arfaces Parthorum rex incertæ originis fuit. 38. nu- mero 8
 Ars Apollinea. 168. nu. 6
 Ars aut honesta aut sordida habetur ex more gentis. 362. nu. 1
 Ars medica incerta. 316. nu. 442
 Ars nodorum & ligaminum cognita Homero. 205. nu- mero 202
 Ars nulla vtilior medicina. 298. nu. 358
 Artaxerxes Artabano rege Persarum interfecto regnũ occupauit. 38. nu. 8
 Arte militari qui excellunt, an nobiles sint. 62. nu- mero 14
 Artem vilem qui exercet, nobilitatem an amittat. 151. num. 1

Artes in vniuersum quæ nobilitati derogent. 361. nu. 1
 & sequentibus per totum caput, vbi, an hi artifices ipsi nobilitati derogent,
 Pictores. Numularij.
 Poëtæ. Mensarij.
 Histrones. Argentarij.
 Tibicines. Præcones.
 Instrumentorũ musi- Scribæ.
 corũ confectores. Amanuenses.
 Thymelici. Gynæciarij.
 Tragædi. Monetarij.
 Comædi. Arenarij.
 Ludij siue Ludiones. Apparitores.
 Mimi. Viatores.
 Pantomimi. Vnguentarij.
 Ioculatores. Myropolæ.
 Scenici alij. Apothecarij.
 Oratores. Pigmentarij.
 Rhetores. Fusores.
 Saltatores. Architecti.
 Publicani. Figuli.
 Notarij. Statuarij.
 Coqui. Salmarij.
 Pistores. Pelliparij.
 Lecticarij. Lenones.
 Fabri lignarij. Cortarij.
 Fabri ferrarij. Fullones.
 Aurifices. Lanarij.
 Inauratores. Calgarij.
 Bractearij. Initiatores.
 Tabernarij. Marmorarij.
 Popinarij. Ceterij.
 Caupones. Lanij.
 Agitatores. Fartores.
 Campores. Piscatores.
 Trapezitæ. Macellarij.
 Collibistæ. Saltuarij.
 Tonfores.
 Et generaliter de opificibus & mercenariis.
 Artes seruiles cur dictæ. 308. nu. 409
 Artes suis inuentoribus immortalitatem pepererunt. 171. nu. 17
 Artes liberales cur dictæ. 308. nu. 409
 Artes prohibitas qui per alios exercet non vacat cul- pa. 154. nu. 17
 Artes omnes à Deo sunt inuentæ. 354. nu. 521
 Artificia mechanica qui exercent, apud quos pro igno- bilibus habeantur. 149. nu. 2
 Artis medicæ difficultas. 187. nu. 75
 Artium vilium operarij à ciuium consilio excludun- tur. 151. nu. 2
 Artabani Persæ dictum. 428. nu. 78
 Artabazanis & Xerxis de regno disceptatio. 567. nu. 9
 Artaxerxes parua munera libenter accipiebat. 165. nu- mero 49
 Artemidorus Daldianus de somniorum interpretatio- ne librum conscripsit. 413. nu. 15
 Aragonenses præferunt primogenitos in successioni- bus. 411. nu. 4
 Afcanius sub tutela matris, patris imperium suscepit. 620. nu. 210
 Afcanius prætulit fratrem filio adolescenti in regno. 619. num. 204
 Afclepiades purgationem damnauit. 359. nu. 548
 Afclepiades negauit ægris danda medicamenta. 341. nu- mero 548
 Afclepiades Pharmacion dictus. 183. nu. 60
 Afclepiades hominem exanimatũ, elatum, complora- tũque ab rogo domum viuum reduxit. 178. nu. 36
 Asparagum raporum in prima germinatione sciendæ vrinæ esse vtilem. 442. nu. 57

Astra

Astra quæ homines reddunt ignobiles. 67. nu. 1
Astra an nobilitate. ibid. nu. 1
Astra quæ reges & principes faciunt. ibid. nu. 2
Astra ex astrologorum sententia nobiles faciunt. ibid. nume. 1
Astorum vis. 152. nu. 10
Astrologorum iudicii quantum sit credendum. 58. nu. 4
Astyages Medorum rex Cambysi, viro de gente obscura, filiam suam nuptui dedit. 5. nu. 14
Astyages Medorum rex quare filiam suam neque nobili viro, neque cui nuptui dederit. 87. nu. 33
Athenarum nomen vnde tam procul dimanarit. 70. num. 10
Athenienses seruos arte medica arcuerunt. 376. nu. 526
Athenienses Cimoni vinum exprobrarunt. 398. nu. 114
Athenienses hominum primi dicti. 95. nu. 30
Atheniensium ignobilium sepulchra in Eleuteris, principum verò in Eleusiniis erant. 123. nu. 152
Atheniensium lex ne fœmina medicinam disceret. 297. num. 357
Atheniensium lex. 88. nu. 35
Athenis decem fuerunt stationes ius dicentium. 513. numero 62
Atheniensium in regno, primogenitus succedebat. 415. nume. 26
Atheniensium legislator lege sanxit, ne quis admodum iuuenis ad magistratum aut consultationes admitteretur. 446. num. 170
Athletæ quando inter infames habeantur. 366. nu. 20
Athletæ artem Ludicram non faciunt. ibid. nu. 19
Athletarum & Paucratistarum fortitio. 518. nu. 82
Artilius cur Seranus dictus. 355. nu. 4
Atreus & Thyestes fratres alternis annis Mycenis regnarunt. 535. nu. 8
Atrenses serui olim ceteris fuerunt digniores & notiores. 61. nu. 4
Auaritia medicis peculiaris. 315. nu. 437
Auaritia & paupertas in magistratibus suspecta. 30. nu. 20. & 21
Aues generosæ. 20. nu. 50
Augurum & Pontificum in numerum olim apud Romanos soli patricij eligebantur. 99. nu. 12
Auguriis & diuinationibus Aesculapius præest. 171. nu. mero 17
Augusti qui dicebantur. 530. nu. 23
Augusti an vocentur Imperatorum filij. 571. nu. 5
Augustus Cæsar quodecim annos agens annum auiam Iuliam defunctam pro concione habuit. 435. nu. 103
Augustulus puer Occidentis imperium suscepit. 620. nume. 211
Augustinus superfectionem denegauit. 457. nu. 9
Augustus Imperator quibus progenitus parçibus. 37. nume. 7
Augustus Histrones immunes verberum fecit. 365. nu. mero 17
Augustus lactuca conseruatus in ægritudine prudentia Musæ medici. 184. nu. 63
Augustus Imperator assidue ius dixit. 154. nu. 17
Auicenna errores multi circa res ipsas. 320. nu. 465. & seq. num.
Auli Cæselij virtus & industria. 436. nu. 106
Aurei annuli nobilitatis insigne. 407. nu. 160
Aurum & argentum pro diis habentur. 30. nu. 12
Aurelianus Imperator medicis parentibus natus. 37. nume. 7
Ausonius Ausonij poetæ pater gratis medicinam exercuit. 306. nu. 404
Authoritas veteris testamenti quæ iudicia & leges respicit, pro lege habenda non est. 654. nu. 13.
Authoritatis seniorum exempla. 436. nu. 106
Auus tenetur dotare neptem vt filiam. 693. nu. 76

Babylonis rex occidit omnes nobiles Iuda. 129. nu. mero 1
Babylonij non vtuntur medicis. 313. nu. 728
Bacchus Hygiees quare dictus. 198. nu. 176
Bacchus spurius fuit. 78. nu. 31
Bacchus pro vino apud poetas sæpe ponitur. 21. nu. 51
Bacchus rectus cur dictus. 189. nu. 181
Baculus nodosus Aesculapij quid significet. 172. nu. mero 20
Bagelardus Comitatu Poloniae pulsus. 592. nu. 5
Balbus Quæstor Herennium Gallum histriorem aureo annulo donatum in xiiij. selsum deduxit. 364. nume. 16
Balach rex Moab seniores legatos misit ad Balaam, qui eum accerferent maledicturum populo. 439. nu. mero 122
Balach rex Moab. 104. nu. 44
Baldarus admodum puer Longobardorum regnum sub tutore suscepit. 620. nu. 211
Baldus aduocationis officium exercuit. 159. nu. 18
Balin herbæ virtus. 178. nu. 36
Barbaria regio, olim Africa dicta. 39. nu. 9
Barbari domi solum nobiles existimantur. 65. nu. 3
Barbaris nobilitas, Romanis virtus in pretio fuit. 42. nume. 17
Barbatus sibi contrarius tenet non posse per mares renuntiare statuto excludenti fœminas. 557. nu. 9
Barca pater Hannibalis fuit. 511. nu. 53
Bannitus perdit iura ciuitatis in iis solum quæ tendunt ad ipsius commodum, non item ad suum incommodum. 147. nu. 11
Basilides catalogo hæreticorum adscriptus. 427. n. 75
Bastardi non dicuntur de domo aut familia parentum. 75. num. 12
Bastardi nobilium in Francia nobiles reputantur. 77. num. 25
Bastardi non potiuntur priuilegiis & dignitate parentum. 75. num. 11
Bastardi à Venetis non admittuntur in consilium. 76. num. 19
Bastardi nobilium de consuetudine an nobiles dicantur. 77. num. 25
Bastardi nobilium quare non sint nobiles. 74. nu. 10
Bastardi an dicantur filij nobilium. 78. nu. 26
Bastardi multi viri nobiles & maximi nominis. 78. nume. 30. & seq.
Hi autem sunt, si quis fortè hic desideret.
Iephte Iudæorum rex.
Hercules.
Alexander Magnus.
Gafelicus.
Giferichus.
Romulus primus Ro. rex.
Seruius Tullius & ipse Ro. rex.
Timotheus Atheniensium Imperator.
Themistocles & ipse Atheni. Imperator.
Medon vnus ex Græcorum ducibus.
Teucer alius ex illis.
Oeneus Pandionis.
Arideus Macedoniae rex.
Homerus.
Demosthenes oratorum primus.
Marcus Brutus.
Bocchus.
Thefeus.
Ioannes Andreas.
Bartolus.
Gratianus.
Petrus Lombardus.
Petrus Comestor.

Bastardi sunt infames. 75. nu. 14
Bastardi an dicantur nobiles de patrimonio. 78. nu. 28
Bastardi legitimi an nobiles dicantur. 76. nu. 17
Bastardis non licet deferre insignia parentum. 75. nu. 13
Bastardorum filij legitimi an nobiles sint. 77. nu. 24
Bastardos infames non esse aliquorum sententia. 78. num. 30
Bastardus etiam legitimatus infamis est. 76. nu. 18
Bartolus librum de armis & insignibus nobilium edidit. 50. nu. 19
Bartolus quibus parentibus natus sit. 79. nu. 32
Beatitas & beatitudo. 4. nu. 12
Beate qui vult viuere, patriam oportet habere gloriosam. 69. nu. 7
Bela Vngariæ rex. 569. nu. 20
Belitaras Persarum rex quare sic dictus. 38. nu. 8
Belli in necessitate nobiles an teneantur contribuere. 126. nu. 169
Bellum nobile. 9. nu. 28
Benedicebant olim fratribus minoribus primogeniti. 414. nu. 17
Beneficium aliquod ab vno collatum duobus eodem tempore, nec costet vtrius collatio sit prior, aut posterior, vter eorum beneficium consequatur. 536. nu. 12
Beneficium legis etiam non delatum transmittitur. 609. num. 125
Beneficium legitimationis per matrimonium latissime interpretandum. 579. nu. 38
Beneficium si pluribus fuerit collatum ab eodem & vno tempore quis eorum sit preferendus. 540. nu. 1
Beneficium temporis alteri non potest concedi. 609. num. 132
Beneficij renuntiatio postquam est acceptata non potest renuntiare. 562. nu. 1
Beneficio vbi locum facit persona cõditio, ea deficiente beneficium quoque deficit. 571. nu. 3
Beneficij in sufficientia nobilitatis ratio habenda. 121. num. 142
Beneficia siue priuilegia cõferuntur absentibus, & ignorantibus. 53. nu. 34
Beneficiorum multitudo nobilitati defertur. 99. nu. 13
Beniamin Senior corpus sanum nihil illi profuisse dicebat. 333. nu. 516
Berytensium ciuitas nobilissima. 68. nu. 4
Bion celeberrimus philosophus meretricis Olimpiæ Lacanæ filius fuisse traditur. 78. nu. 31
Biantis scitum dictum. 352. nu. 593
Bizantium lex. 88. nu. 35
Bonus quandoque dormitat Homerus. 107. nu. 69
Bonus vir quis æstimandus. 139. nu. 19
Bona immobilia qui non possident, satisfare non coguntur. 128. nu. 189
Bona vxor quomodo inuenienda. 149. nu. 10
Bona aliis obligata an deustari possint ex statuto iubente deustari bona nobilium. 393. nu. 87. & 88
Boni omnes semper nobilitati fauent. 132. nu. 12
Bonis ex viris improbi filij aliquando nascuntur. 140. num. 25
Bonorum appellatione an contineantur feuda. 60. nu. mero 18
Bona in diuersis locis sita non sunt diuersa patrimonia, sed vnicum. 588. nu. 29
Boni fessuri sunt ad dextram Dei, reprobi ad sinistram. 413. nu. 14
Bonum non est dualitas. 465. nu. 17
Bonifacius 8. cuiusmodi fuerit. 613. nu. 162. & nu. 163
Bonifacius Papa magis partialis quam apostolicus fuit. 692. nu. 10
Brancus Allobrogum rex. 412. nu. 9
Bragmani existimant mortem esse natiuitatem. 330. nu. mero 505

Breuitas vitæ improbis oblata. 343. nu. 557
Britanni soliti sunt se glasto inficere. 407. nu. 161
Britannia à Carausio occupata. 37. nu. 7
Brutus ex adulterio Iulij Cæsaris, & Seruiliae fororis Catonis Vticensis natus fuisse à multis dicitur. 79. num. 31
Bruta animantia primum in pestilentia pereunt. 206. num. 210
Bruta animalia imperium seniorum agnoscunt. 455. nu. mero 220
Budæus antiquitatis inuestigator diligentissimus. 161. num. 29
Bulla aurea apud Romanos insigne nobilium. 407. nu. mero 160
Burgensis quis. 57. nu. 5
Burgense feudum suum non nobilitat possessorem. 58. num. 7
Byssum apud Indos nobilitatis insigne. 407. nu. 161

C

Cachexia quid. 317. nu. 450
Cadmus medicinae herbariæ inuentor. 170. nu. 11
Caducum non transmittitur. 609. nu. 124
Cæcus à successione feudi non repellitur. 551. numero 15
Cain primatum sibi à natura datum, id est, primogenituræ dignitatem voluntatis suæ malitia dehonestarat. 552. nu. 18
Cædes nobilis. 9. nu. 28
Cæsar Opiter apud antiquos quis dicebatur. 591. nu. 6
Cæsarem inter & Augustum quid intererat. 529. numero 22
Cæsares qui dicebantur. ibid. nu. 23
Cæsarium familia quare sacra Apollinis retinuerit. 547. num. 2
Cæsarum appellatio vnde dicta. ibid. nu. 3
Ceteris paribus præuentioni & præoccupationi locus est. 545. nu. 5
Ceteri dictio, quam vim habeat. 62. nu. 11
Caius Caligula Imperat. Ro. munera & collationes in dotem filia à subditis recepit. 668. nu. 3
Caius Marius septies consul Arpinas humili loco natus fuit. 8. nu. 23
Calamitates huius vitæ. 332. nu. 511
Calida fomenta lassis profunt. 217. nu. 198
Callianax reprehensus. 311. nu. 416
Calliopes iudicium super controuersia Adonidis, inter Venerem & Proserpinam. 534. nu. 14
Caluaria suspendio interempti, cõtra rabidi canis mortem dicitur esse remedium. 116. nu. 114
Cambyfes patri Cyro in regno successit. 416. nu. 29
Cambyfes Persarum rex, decimum quaque militem fortiri, necarique in cibum iussit. 511. nu. 53
Cambyfes sacro morbo laborauit. 305. nu. 400.
Cambyfes Persarum rex obscura gente natus. 38. numero 8
Canes maximo natu catulo ius primigeniū tribuunt. 419. nu. 44
Canes in concionem olim cum heroibus ingrediebantur. 402. nu. 139
Canes generosi. 21. nu. 50
Canes nobiles. 9. nu. 28
Canes curiarum qui. 164. nu. 47
Caniculæ ortus & vis. 196. nu. 170
Canis rabidi morsus quomodo sanetur. 179. nu. 41
Capenates primitias frugum ad lucum Feroniæ portare soliti. 224. nu. 70
Capillus puerorum qui primum decisus est, podagrae impetus dicitur leuare circumligatus. 421. nu. 55
Capita vilissima caudicidici. 157. nu. 8
Capfarij qui dicantur. 374. nu. 59
Captiuus nobiliori parere debet. 128. nu. 185

Carauſius Britannias occupauit. 37. nu. 7
 Cardinales donare poſſunt ex bonis Cardinalatus cau-
 ſa quaſitis. 385. nu. 43
 Cardui olim fuerunt in deliciis. 122. nu. 147
 Carmen famoſum. 17. nu. 38
 Carmen nobile. 9. nu. 28
 Carmen podagris auxiliari. 132. nu. 301
 Carminibus & cantionibus morbi curantur. 231. nu-
 mero 299
 Carneades ſcripturus ſe helleboro purgauit. 230. nu-
 mero 293
 Carnes aſſæ ſalubriores ſunt. 197. nu. 173
 Carnes & oſſa ſuſpentionum magicis ueneficiis me-
 dicatiſſima exiſtuntur. 116. nu. 114
 Caro filij caro patris eſt. 596. nu. 32
 Carolus 8. Francorum rex impubes coronatus eſt. 620.
 num. 211
 Carolus Caluus ab Hebræo medico ſuo Bononiæ uene-
 no ſublatus. 315. nu. 437
 Carolus Magnus frequentiffimis uenationibus dele-
 ctatur. 402. nu. 138
 Carthaginienſium mos in eligendis magiſtratus. 30.
 num. 20
 Carthaginēſes principum filios forte ductos regio or-
 natu Saturno immolabant. 507. nu. 37
 Carthaginēſes Senatum ſeniores vocabant. 447. nu-
 mero 171
 Caſſandra filiarum Priami formoſiſſima. 125. nu. 164
 Caſiodori locus de nobilitate. 44. nu. 2
 Caſtella ignobilis. 69. nu. 5
 Caſtitati maior obſeruatione eſt in nobilibus. 143. nu. 12
 Caſtor Hylacis filius quare pro deo habitus. 80. nu. 5
 Caſtoris filij forte hæreditatem patris inter ſe diuiſe-
 runt. 502. nu. 5
 Caſus ſuperueniens nihil officit teſtamento iam con-
 firmato. 611. nu. 151
 Caſus ſuperueniens impedit originem priuilegij. 615.
 num. 182
 Caſus omiſſus à lege habetur pro omiſſo. 617. nu. 194.
 & ſequen.
 Et à canone. ibid.
 Et à ſtatuto & conſuetudine. ibid.
 Et à teſtatore. ibid.
 Et à contrahentibus. ibid.
 Et à principe. ibid.
 Et à iudice. ibid.
 Et ab arbitro, vel arbitratore. ibid.
 Et ab Imperatore. ibid.
 Et ab appellante. ibid.
 Et à dante procuratorem. ibid.
 Et ab actore. ibid.
 Sed hæc omnia niſi caſus omiſſus ſit ſimilis expreſ-
 ſo. 618. nu. 197
 Caſtrum qui nobili cuſtodiendum dedit, & is cui cuſto-
 dia commiſſa eſt caſtrum inimicis prodiderit, is qui
 cuſtodiendum dedit excuſatur, per hoc quod nobili
 dederit. 101. nu. 27
 Cato Cenſorius ſenex literas Græcas didicit. 452. nu-
 mero 205
 Cato L. Murenam ſaltatorem appellat. 366. nu. 22
 Cato Cenſorius mercaturam exercuit. 369. nu. 16
 Catoſis ſententia de medicis. 312. nu. 422
 Catoſis Cenſorij reſponſum de ſtatuis & imaginibus.
 49. nu. 15
 Catuli vnde dicti. 206. nu. 210
 Caulis vitis albæ quæ primo germinu partu erumpunt
 vinas ciere, menſes pellere, lienem abſumere, verti-
 ginofis, comitialibus, neruorum reſolutione tenta-
 tis, prodeſſe. 422. nu. 57
 Cauſa prima & proxima attenditur, non ſecunda, &
 remota. 611. nu. 144. nu. 145

Cauſæ fortibus ductæ apud Romanos. 511. num. 54. &
 ſequen.
 Cauſas agere quaſtuofiſſimum. 159. nu. 20
 Cauſa nulla tam grauis, quin iudex deferre poſſit iura-
 mentum in ſupplementum probationis. 103. nume-
 ro 36
 Cauſæ maioris partis bonorum æquiparantur crimi-
 nalibus. 301. nu. 380
 Cauſidici venale genus. 158. nu. 8
 Cauſidici rabulæ forenſes dicuntur. ibidem, numero 8.
 & ſequen.
 Togati vultures. ibid.
 Canes acerrimi. ibid.
 Venale genus. ibid.
 Lyncibus & leonibus crudeliores. ibid.
 Viliffima capita. ibid.
 Forenſia pecora. ibid.
 Garruli. ibid.
 Forum verboſum. ibid.
 Cauſidicorum merces olim exigua. 156. nu. 3
 Cedri natura. 207. nu. 215
 Celeftinus Papa pro animali irrationali habitus fuit,
 quod quæ conceſſerat mane vnus diei, veſpere eiuf-
 dem reuocabat. 101. nu. 24
 Celſus adoleſcens ius ciuile interpretatus eſt. 435. nu-
 mero 103
 Cenſores forte dirimebant, vter eorum legeret princi-
 pem Senatus. 511. nu. 50
 Centaurium medicamentum. 170. nu. 12.
 Cerdones vnde dicantur. 374. nu. 59
 Cera veteres. 92. nu. 16
 Ceſſante cauſa ceſſat effectus. 513. nu. 1. 614. nu. 170. 488.
 num. 1
 Ceſſante cauſa excluſionis, ceſſat excluſio. 681. nu. 34
 Ceſſibile quod eſt, id eſt præſcriptibile. 564. nu. 2
 Ceſſio iuris primogenituræ facta ab Eſau Iacob, robur
 accepit à iuramento. 562. nu. 2
 Ceſſio certa ſi nobili ſit nulla ob defectum ſolemnita-
 tis, an cadat in pœnam ſtatuti. 396. nu. 104
 Chaldaei pro deo ignem colunt. 347. nu. 575
 Charonda lex de Magiſtratus. 153. nu. 5
 Charondas Tyrionum princeps & legiſlator ſibi mor-
 tem intulit, quod legem ſuam imprudens violafſet.
 108. nu. 74
 Charidea Hydaspis Aethiopiæ regis filia. 50. nu. 20
 Charitas mater omnium bonorum. 134. nu. 5
 Cheualiers qui dicuntur, nobiles ſunt. 62. nu. 13
 Chironia manus. 170. nu. 14
 Chironi herbarum primitiæ dicantur. ibid. nu. 14
 Chironis parentes qui. ibid. nu. 13
 Chironium vulnus. ibid. nu. 12
 Chiron centaurus medicinæ inuentor. ibid. nu. 12
 Chirurgia eſt mechanica ars & illiberalis. 335. nu. 523
 Chirurgia Homeri. 204. nu. 201
 Chirurgia ſacris ordinibus interdicta. 307. nu. 406
 Choafpis & Elei annium diuerſitas. 416. nu. 30
 Chofroes Perſarum rex doctrina & eruditione clarus.
 48. nu. 11
 Chriſtus Dei filius primogenitus. 427. nu. 75
 Chriſtus ſedit à dextris Dei patris. 413. nu. 14
 Chriſtiani ſcriptores qui de nobilitate ſcripſerunt. 40.
 num. 12
 Chriſtus medicus. 230. nu. 291
 Chriſtus medicorum princeps. 187. nu. 80
 Chriſtus aduocati partes ſibi ſumpſit. 159. nu. 19
 Chriſtus duo æra pauperculæ prætulit ingentibus nu-
 meribus. 165. nu. 50
 Chryſippus Gnidius medicus. 193. nu. 52
 Cibus ſimplex eſt ſalubrior. 197. nu. 172. & 326. nume-
 ro 478
 Cibi per calorem concoquantur. 317. nu. 444

Cicero

Cicero legum obſeruantiffimus ex prouinciis neque
 dona neque mercedem pro aduocatione ſua ab vilo
 accepit. 94. nu. 23
 Cicero à regibus originem duxiſſe fertur. 95. nu. 32
 Ciceronis teſtimonium de mercatura. 359. nu. 10.
 Cimon vituperatus quod muſicam non didicit. 364.
 num. 12
 Cimon vinolentus. 398. nu. 114
 Cineres corticis ſalicis ex primis ramis aqua mixta ſa-
 nant clauum & callum. 423. nu. 61
 Cincia lex de donis & muneribus. 160. nu. 21
 Cinnabarum quomodo conſiatur. 317. nu. 447
 Citatio nobilium an in ſcriptis fieri debeat. 128. nu. 187
 Ciuilia naturalibus conuenire debent. 565. nu. 9
 Ciuilitate fieri non ſatis eſt niſi & naturaliter fiat. 576.
 num. 17
 Ciuilis & ciuilitatis appellatio ad quos referatur. 22.
 num. 58
 Ciues magnæ ciuitatis, præferendi paræ. 68. nu. 1
 Cithara Apollini medicinæ inuentori aſſignata. 233.
 num. 306
 Ciuitas illuſtris. 6. nu. 18
 Ciuitatis & gentis nobilitas. 92. nu. 19
 Ciuitatem qui acceptat, videtur eam acceptare cum
 ſuis oneribus, etiamſi ea ignoret. 56. nu. 54
 Clariffimæ vxores quæ dicantur. 82. nu. 1
 Clara perſona. 5. nu. 13
 Ciuitatum munera apud Romanos Patriciis commiſ-
 ſa. 22. nu. 56
 Clari nobiles dicuntur. 3. nu. 9. & ſeq.
 Clarus genus. ibid.
 Clarus natalibus. ibid.
 Clarus ſanguis. ibid.
 Clara propago. ibid.
 Clara progenies. ibid.
 Clara proles. ibid.
 Clari parentes. 4. nu. 9
 Clari natales. ibid.
 Clara familia. ibid.
 Clara gens. ibid.
 Clara ſtirps. ibid.
 Clarus & nobilis. ibid.
 Clara nobilitas. ibid.
 Clariſſimi viri non niſi per ſcripturam citari poſſunt.
 128. nu. 187
 Clariſſimatus dignitas. 5. nu. 13
 Claritas vrbium. 68. nu. 4
 Claritas non ſolum ex genere, ſed etiam ex opibus eſt.
 24. nu. 4
 Claritas natalium. 4. nu. 11
 Claritas perſonæ. 5. nu. 13
 Claritas & claritudo. 4. nu. 11
 Claritas & claritudo an differant. 4. nu. 12
 Claritas pro nobilitate. 4. nu. 11. & ſeq.
 Claritas generis. ibid.
 Claritate conſpicuus. ibid.
 Claritas naſcendi. ibid.
 Claritudo generis. ibid.
 Clarus & nobilis. 4. nu. 10
 Cleombrotus Ambraciotes lecto Platonis libro de
 immortalitate animæ, ſe in mare præcipitem dedit.
 332. nu. 512
 Cleomenes fratri Doreio in regno præpoſitus. 553. nu.
 7. 619. 206
 Clauis eccleſiæ multum errat. 398. nu. 115
 Cleanthes aquam traxit & rigado horto manus loca-
 uit. 36. nu. 5
 Clementia & placabilitas decet nobiles. 96. nu. 23
 Cleombrotus è muſo ſe in mare proiecit. 344. nume-
 ro 564
 Cleops Aegyptiorum rex in Pyramidis operarios mille

talenta pro apio, cepis & aliis erogauit. 121. nume-
 ro 147
 Clerici & ſacerdotes olim ſorte delecti. 502. nu. 8
 Clerici vnde dicti. ibid. nu. 8
 Clerici digniores laicis. 6. nu. 4
 Clericus non repellit fœminam ex ſtatuto repellente
 fœminas ob mares. 629. nu. 5. & nu. 7
 Clericus poteſt vti iure primogenituræ ex ſtatuto. ibid.
 num. 6
 Κληρωτοι apud Athenienſes qui fuerint. 513. nu. 61
 Κληρωτοι quid. ibid. nu. 61
 Clerici inter plebeios non annumerantur. 64. nu. 4
 Clerici non prohibentur exercere agriculturam in pro-
 priis poſſeſſionibus. 354. nu. 3
 Clerici ſunt in honore & dignitate. 64. nu. 4
 Clerici an ſint nobiles. ibid. nu. 1
 Clericorum appellatione an veniant epiſcopi. 56. nu. 52
 Clithenis elegans dictum in ſaltatorem. 368. nu. 30
 Clodius Albinus Rom. Imperator Georgica conſcri-
 pſit. 355. nu. 7
 Cluſini Scribæ ſecundum locum à rege poſuerunt. 372.
 num. 50
 Clypeum Achillis ælatum ac depictum multis arato-
 ribus à Vulcani, cuiusque nomen. 356. nu. 10.
 Κλυπος quid. 130. nu. 3
 Κλυπος à Græcis nobilis dicitur. 9. nu. 26
 Codrus antiquiſſimus Athenienſium rex. 95. nu. 27
 Cœli filij imperium ſorte diuiſerunt. 501. nu. 3
 Cœi ſingulis annis Hippocrati parentare ſoliti. 181. nu-
 mero 50
 Collatio non habet locum in iure primogenituræ. 638.
 num. 1
 Collecta imponi poteſt ſubditis à domino pro ſua pri-
 mogenita filia maritanda. idque tam iure communi
 quam conſuetudine procedit. 668. nu. 1 & 2
 Collecta an poſſit imponi ſubditis pro bonis alibi ſi-
 tis. 634. nu. 19 & nu. 24
 Collegium inter eccleſiaſticum & ſeculare nulla diſſe-
 rentia. 439. nu. 121
 Collegium cuius ſit conuocare. ibid. nu. 119
 Colomanus Barodinenſis epiſcopus Vngariæ rex crea-
 tus. 412. nu. 6
 Colonia olim ſorte diuidebantur. 502. nu. 6
 Coloſtri vis & virtus. 422. nu. 56
 Colonus nullus eſt originalis rei priuatæ alicuius. 359.
 num. 3
 Color nobilis. 9. nu. 28
 Collum nobile. 9. nu. 28
 Columbarum mas prior naſcitur. 537. nu. 2
 Columnæ nobiles. ibid. nu. 28
 Comes nubens doctore, non indignè nubit. 46. nu. 4
 Comes per ſolam infamiam nõ perdit comitatum, nec
 nobilitatem, ſiue dignitatem quam habet ex ipſo co-
 mitatu. 146. nu. 6
 Comitibus Palatinis conceſſa eſt poteſtas legitiman-
 di. 144. nu. 20
 Commagenus rex ignobilis dictus. 2. nu. 4
 Commixtiones medicamentorum ſemper malæ & in-
 quinatæ. 325. nu. 490
 Commoda & incommoda ferri, auri, & pecuniarum.
 353. nu. 596
 Commodus Imperator, vt athleta ſeſe exercuit. 366.
 num. 20
 Commoda iis facere poſſumus, quibus incommoda
 non poſſumus. 630. nu. 14
 Comodi leges. 531. nu. 31
 Commoditas rerum indiuiduarum diuidi poteſt. 472.
 num. 52
 Communia inſtrumenta deponenda ſunt apud ſenio-
 rem. 440. nu. 126
 Communionem parere diſcordias. 468. nu. 27

Comparatiuum plerūque pro positio ponitur. 72. nu. 5
 Competitores *καλῶς μισοί* dicti. 513. nu. 61
 Composita quæ non gaudent participiis. 410. nu. 1
 Concessio principis realis præsumitur, licet de aliis sumitur. 388. nu. 59
 Concessio regni verba inspicienda. 613. nu. 164
 Concessio verba loquentia de maiore an ad primogenitum trahantur. ibid.
 Concubitus primos, primosque sæminarum mens plerūque comitiales morbos, & alios plurimos curare. 423. nu. 62
 Conditio, si sine liberis decesserit, an semper, & quādo intelligatur. 605. nu. 94
 Conditio, pro se & suis filiis & nepotibus, solum filium primo loco comprehendit. 616. nu. 189. & nu. 190
 Conditio possidētis etiam si sit actor an sit potior. 543. num. 26
 Consensus seniorum adhibendus vbi aliorum consensus requiritur. 443. nu. 146
 Concubitus prodest melancholicis. 203. nu. 195
 Canones mercedem aduocatorum probantur. 162. numero 3
 Consciētia in foro an magis sit puniēda nobilis quā ignobilis. 120. nu. 135
 Consiliarius Parlatenteus an nobilis efficiatur. 51. numero 21
 Consiliarij & Decuriones aliquibus in ciuitatibus habentur pro nobilibus. 65. nu. 1
 Consilij publicis apud Indos præesse solitos, qui nobilitate maxime essent insignes. 106. nu. 59
 Constantini filij orbem sorte sibi diuiserunt. 502. nu. 5
 Constitutio augens legitimitatem filiorum non comprehendit filium adoptiuum. 680. nu. 9
 Constitutio vel lex quādo dicatur introducta in fauorem publicum vel priuatum. 559. nu. 19. & nu. seq.
 Constitutioni factæ ob publicam utilitatem non potest renuntari. 558. nu. 14
 Constitutioni prohibitorie renuntari non potest. 557. num. 9
 Constitutionibus iurium potest per partes renuntari licet sint prohibitoria. 558. nu. 13
 Consuetudo simpliciter loquens de filio, intelligitur de naturali. 680. nu. 5
 Consuetudo præferens primogenitos est contra ius commune. 463. nu. 11
 An valeat & sit rationabilis. ibid.
 Consuetudo, statum & priuilegium ius faciunt. 612. num. 158
 Consuetudo contra ius commune non trahitur ad casum fictum. 610. nu. 137
 Consuetudo præferens primogenitum an sit odiosa. 614. nu. 168
 Consuetudo induci potest ex actibus à principio nullis. 659. nu. 1
 Consuetudo præscripta non tollitur per vnum aut alterum actum contrarium. 637. nu. 1
 Consuetudinis mens magis quā verba inspicienda sunt. 671. nu. 4
 Consuetudine Normanorum patruus præfertur nepoti in primogenitura. 594. nu. 17
 Consuetudinem ij tantum inducere possunt qui statue re possunt. 494. nu. 1
 Consuetudinis definitio. 495. nu. 2
 Consules alternis temporibus imperabant. 533. nu. 10
 Consules sortiebantur vter aedes diis dedicaret. 510. numero 49
 Consules comitia ex sorte habebant. ibid. nu. 48
 Consules apud Romanos provincias sortiebantur. 509. nu. 43 & seq.
 Contentio pulchra inter viros doctos sorte dirempta. 506. nu. 31

Contractus regum an transeant in successores. 586. nu. mero 20. & nu. seq.
 Controuersa inter Carthaginenses & Masinissam Numidiae regem. 543. nu. 24
 Constitutum ad fauorem non debet in damnum conuerti. 55. nu. 49
 Consuetudinis & statuti differentia. 65. nu. 5
 Consuetudo loci vbiq; obseruanda. 152. nu. 13
 Consuetudo pecunias spargendi legibus damnata est. 385. nu. 44
 Consuetudo & statutum minorem 25. annis, facere maiorem, an valeat. 104. nu. 42
 Consuetudo an valeat, vt non nisi nobiles recipiantur in canonicos. 100. nu. 18
 Consuetudo nobiles facit. 65. nu. 1
 Consuetudo aut statutum an possit facere nobilem aut ignobilem ex genere materno. 85. nu. 22
 Consuetudo quid. 65. nu. 5
 Consuetudo & statutum an & quomodo nobilitent. 65. nu. 1
 Consules & ceteri magistratus, ex patribus apud Romanos creabantur. 97. nu. 6
 Consulares scemina que dicantur. 80. nu. 2
 Continentiam sanitas & robur sequitur. 313. nu. 430
 Contractuum commixtio suspectissima. 326. nu. 493
 Contumelia insignis. 16. nu. 34
 Contumacia in nobilibus magis puniēda quā in cæteris. 119. nu. 131
 Contumax in respondendo habetur pro confesso. 147. num. 10
 Coniualis cantio. 362. nu. 385
 Coquinaria ars voluptatis curatrix. 69. nu. 35
 Coquorum ars feruilis fuit. ibid. nu. 35
 Coqui inter viles & illiberales artifices numerantur. ibid. nu. 35
 Coquus principis dicitur habere dignitatem. 170. numero 10
 Coquus vilissimum mancipium olim censebatur. ibid. num. 10
 Corbis & Orsua fratres patruales de regno contendentes. 59. nu. 9
 Corinthus nobilis ciuitas. 69. nu. 4
 Corpus animæ sepulchrum. 330. nu. 506
 Corporis definitiones. ibid. nu. 507
 Corpus humanum quæ in se continet. 304. nu. 393
 Corporis infirmitas fortitudinem corporis nō augmen-
 tat. 334. nu. 520
 Corpus primogenium. 410. nu. 1
 Corpus infernus cur dicatur. 330. nu. 507
 Corporis omnia bona & mala ab anima in corpus fluunt. 230. nu. 293
 Corporalis pœna quantumuis minima, maior est pecuniaria vel maxima. 119. nu. 127
 Corporis qualitates in animum, & è contrario, magnā vim habere. 230. nu. 294
 Correctoria non extenduntur per maiorem rationem. 639. nu. 7
 Correctoria extenduntur si redimus ad ius commune. 577. nu. 6
 Cotta nobilis sed egenus. 148. nu. 6
 Crassi virtutes auaritiæ sordibus obscuratæ. 26. numero 10
 Crassus seruorum opera diues factus. 152. nu. 10
 Crassus decimonono. ætatis suæ anno Caium Carbonem accusauit. 435. nu. 103
 Creditor is præsumitur qui habet instrumentum, etiam si sit alius eiusdem omnino nominis. 541. nu. 11
 Creditor repetit impensas medicorum etiam si seruus mortuus non sit. 305. nu. 397
 Creditores præferuntur pœnis publicis & fiscalibus. 394. nu. 89

Crescens

Crescens nobilitas. 91. nu. 10
 Chresphontes Messenium regnum sorte adeptus est. 506. nu. 30
 Crimine falsi an teneatur qui doctoris nomen sibi vsurpat, cum non sit. 72. nu. 2
 Crimen quando dicatur augeri nobilitate. 117. nu. 118
 Criminalibus in causis nobili per procuratorem licet comparere. 121. nu. 141
 Criminis læsa maiestatis reus est qui sibi vitam abrum-
 pit. 344. nu. 564
 Crocomagma 318. nu. 452
 Cuiusmodi fuerit dux, vt plurimum subditos fieri necesse est. 120. nu. 137
 Cynegyus nobilior Xerxe. 34. nu. 3
 Cynofarges locus sic dictus. 79. nu. 31
 Cypri florum vis ac virtus. 422. nu. 58
 Cyrus Persarum rex propriis manibus agrum conseruit. 353. nu. 5
 Cyrus suos non prius ad prandium siue cœnam ire sinebat, quam sudassent. 403. nu. 141
 Cythiis vis. 207. nu. 215

D

Damianus sophista egenus mercedem dimisit. 164. num. 42
 Damonidæ dictum. 71. nu. 17
 Daphitas poeta maledicus cruci suffixus est. 39. nu. 9
 Darius, qui ab Alexandro fuit superatus serua Simiclia natus. 38. nu. 8
 Darius forte regnum Persarum adeptus. 506. nu. 29
 Datio tutoris extenditur ad bona alterius iurisdictionis. 633. nu. 20
 David Iudæorum rex ouium pastor fuit. 38. nu. 8
 David in adolescentia vnctus in regē fuit. 620. nu. 211
 David aliis Ionathæ prudentior ac senior, ipse tamen Ionathæ sententiæ acquiescebat. 473. nu. 99
 David prætulit Salomonem iuniorem Adoniæ seniori. 549. nu. 1
 Debita realia siue fundalia sequuntur locum rei ob quam debentur: cætera verò debita personam creditoris sequi debent. 637. nu. 9. & seq.
 Decapitationis pœna aliarum honestissima est. 405. numero 153
 Decreta Canonica prohibēt venationem. 4. nu. 148
 Decreta Canonica ius non faciunt presbyteris sese sal-
 tibus immiscendi. 367. nu. 25
 Decretalium compilatores sæpius errarunt. 338. nu. 538
 Decretorum locus. 298. nu. 359
 Decuriones aliquibus in ciuitatibus pro nobilibus habentur. 64. nu. 1
 Decurionum honoribus fungi prohibētur plebei. 98. num. 2
 Degeneres nobiles genus suum deturpare. 140. nu. 23
 Dei est sanare morbos, non medici. 315. nu. 435
 Deiotarus rex ab agricultura laudatur. 355. nu. 5
 Delectus pœnarum non habet locum in monachis qui sunt ex genere nobili. 149. nu. 1
 Delicta nonnunquam dignitate augentur. 117. nu. 116
 Demosthenes incerto patre natus dicitur. 78. nu. 31
 Demosthenes dum aliquid scriberet, aquam bibebat. 350. nu. 587
 Deo vero tribuitur nobilitas, ignobilitas verò aliis. 118. num. 123
 Deorum ethnicorum impudicitia. 143. nu. 10
 Deorum doctrina, medicina. 177. nu. 33
 Deorum promissa pro factis habenda esse. 101. nu. 23
 Deum qui honorant, nobiles dicuntur. 129. nu. 1
 Deus honorat patrem in filiis. 81. nu. 6
 Deus elegit ignobilia & contemptibilia huius mundi, vt potentes ac nobiles ad humilitatem facilius adduceret. 40. nu. 2
 Deus quem amat, iuuenis moritur. 332. nu. 512

Deus sanat homines per medicamenta. 336. nu. 529
 Deus solus suscitatur mortuos. 314. nu. 433
 Deus stulta mundi elegit, vt confundat sapientes. 99. nu. 16
 Deus in sacris scripturis ignis nonnunquam appellatur. 348. nu. 577
 Deus sanitatis author. 187. nu. 78
 Deus principalis causa sanationis ægroti. 190. nu. 101
 Deus in igne habitans ex Apolline. 348. nu. 576
 De vino, epigrammata ex Homero. 348. nu. 179
 Decimatio ad cibum, ob famem facta. 511. nu. 53
 Decimare quid. ibid. nu. 52
 Decimatio quid. ibid. nu. 52
 Decisiones promiscuæ. 543. nu. 23
 Decreta Canonica præcipiunt clericis vt debitam senioribus præbeant obedientiam. 430. nu. 85
 De duobus rectoribus electis in discordia quaestio. 524. nu. 17
 De duobus electis in imperio. ibid. nu. eod.
 De duobus paris dignitatis iubētibus aliquid fieri, quod simul peragi non possit. ibid. nu. eod.
 De eo quid dixit duabus mulieribus simul, ego in vos confentio. 536. nu. 16
 De duobus simul ad brauē peruenientibus. 528. nu. 15
 De duobus se mutuo offendētibus ita vt ignoretur vter prior aggressus fuerit. 536. nu. 16
 De sepultura eius qui habet duas ecclesias quaestio. 524. num. 21
 De casu L. Arethusa. 536. nu. 15
 Demaratus Aristonis Spartano regno exutus. 567. numero 9
 Demens an succedat in regno, si pater eum non abdicauerit. 552. nu. 1
 Demens qui ex accidente quodam effectus est demens, non priuatur regno. ibid. nu. 2
 Demetrio regnū Syria, occiso pupillo Antiochi quondam regis filio, traditum est. 592. nu. 5
 Demetrius Romæ obles fuit. ibid. nu. 5
 Demetrius specie venandi Roma profectus, in Syriam delatus est. ibid. nu. 5
 Demetrius pellice ortus fuit. 583. nu. 59
 Democratia proprium, vt magistratus sorte deligerentur. 513. nu. 61
 Demophonti & Achamanti Aetra & Clymena extra sortem concessa fuerunt. 508. nu. 40
 Dentes qui primum equis cadunt, facilem dentitionem præstant infantibus alligati. 421. nu. 55
 Deus *αγαθὸς ὁμοῦς* dictus. 427. nu. 76
 Deo primogenita offerenda. 424. nu. 68
 Dextera pars corporis validior, & præstantior. 413. nu. 15
 Dextera antiquè tumultuantem populum compefcere, aut silentium indicere, aut pacem afferre solebant. ibid. nu. 16
 Dextrum pro felici & propitio aliquādo ponitur. ibidem nu. 16
Dea in sceminino genere pro nobili ponitur. 131. nu. 7
 Diacrommion quid. 317. nu. 449
 Diacoron quid. ibid. nu. 448
 Diacono non licet in medio duorum presbyterorum sedere. 438. nu. 118
 Diana Orthia. 507. nu. 37
 Diana Oeneo succensuit, quod ei primitias agri nō sacrificasset. 424. nu. 69
 Dictamni vis & natura. 207. nu. 214
 Dictator & Magister equitum alternatim summæ rei præferunt. 534. nu. 12
 Dictatores cur creabantur. 468. nu. 28
 Dictatores Romanos sæpius & maximis periculis ex-
 merunt. ibid. nu. 29
 Dictio, sicut, significat omnimodā similitudinem. 596. num. 30
 Dictio, alteruter, vnum tantum includit. 607. nu. 1

Dictio solus, taxatiua est & aliorum exclusiua. *ibid.* nu. 2
 Dido ius dixisse fertur. 155. nu. 18
 Dies nobilis. 9. nu. 28
 Didymus Alexandrinus doctissimus doctissimi Hieronymi magister, quinto ætatis suæ anno luminibus orbatus fuit. 551. nu. 15
 Differentia inter nobilitatem ac potentiam. 391. nu. 73
 Difformes poenæ quæ. 119. nu. 132
 Diffinitionum difficultates & vsus. 456. nu. 1
 Dies primigenius. 410. nu. 1
 Diffinitione in bona quæ sint necessaria. 456. nu. 2
 Dignitas ornanda est domo, non ex domo dignitas tota quaerenda est. 58. nu. 10
 Dignitas filij, gloria est & laus patris. 80. nu. 4
 Dignitatis definitio. 152. nu. 2
 Dignitas omnis non est nobilitas. 129. nu. 191
 Dignitas est quæ dignitas reputatur. 66. nu. 7
 Dignitatis habenda ratio in alimentis constituendis. 121. nu. 143
 Dignitas in seruis. 60. nu. 4
 Dignitas qualibet non nobilitat. *ibid.* nu. 4
 Dignitas sacerdotij apud nonnullas Græciæ ciuitates regiæ maiestati par habebatur. 99. nu. 12
 Dignitas maior superueniens, non tollit priuilegium minoris. 56. nu. 50
 Dignitas non minuit statum. 56. nu. 48
 Dignitates tantum amittuntur per ingressum religionis. 149. nu. 3
 Dignitatibus in secularibus dandis ponderatur dignitas siue nobilitas. 97. nu. 2
 Dignitate duplici cohonestatus præferendus est ei, qui alteram tantum habet. 45. nu. 8
 Dignitas & nobilitas differunt. 62. nu. 10
 Dignitatis nomen generale. *ibid.* nu. 10
 Dignitas nobilitati propria. 60. nu. 3
 Dignior semper est proponendus. 543. nu. 7
 Dignior semper est indigniori præferendus. 447. nu. 175
 Digniores non ligantur statutis inferiorum. 661. nu. 4
 Dignitas non moritur. 598. nu. 47
 Dignitas an sit ætati præferenda. 440. nu. 129
 Dignitas non est in commercio, nec cedi potest. 562. nu. 2
 Dij gentium sine pedibus in humeris portantur, ostendentes ignobilitatem suam hominibus. 129. nu. 1
 Dij aliter quam homines incedunt. 390. nu. 65
 Dij ignei dicuntur. 348. nu. 576
 Δικαιοσύνη venena quæ. 205. nu. 204
 Dimocrazia optima quæ. 31. nu. 25
 Diocles Carystius Darij Histaspis tempore viguit. 181. nume. 51
 Diocletianus Imperator depositis imperij fascibus rei rusticæ operam dedit. 355. nu. 7
 Dioculus Syracusorum legumlator. 108. nu. 74
 Diodorus Bibliothecæ historiographus. 47. nu. 4
 Diogenes Babylonius. 1. nu. 2
 Diogenes Synopæus pueros ad venationem instruebat. 403. nu. 144
 Diogenis de nobilitate sententia. 34. nu. 3
 Diogenis dicitur in medicum. 314. nu. 431
 Dionysius primus Siciliæ rex, obscurus fuit & genere & gloria. 71. nu. 17
 Dionysio Siciliæ rege mortuo, in locum eius milites filium maximum natu Dionysium successerunt. 412. nume. 8
 Discordia & inuidia vnde oriuntur. 463. nu. 10
 Dispositio excludens res vel personas, non operatur iuris noui collationem. 534. nu. 6
 Dispositio generalis an & quando omnia sui generis supposita comprehendit. 618. nu. 198
 Dispositio in dubio intelligitur de casu vero, nõ ficto. 610. nu. 136
 Ditiore magis comitari solere disciplinam & nobili-

tatem. 29. nu. 14
 Diues vnde dicatur. 31. nu. 22
 Diues ad scelera timidiore. 32. nu. 27
 Diuine apparitiones, cur sub ignis forma plerunque fiant. 348. nu. 578
 Diuitem & popularem præstat esse, quam nobilem & mendicum. 149. nu. 10
 Diuites non gignunt diuites. 34. nu. 3
 Diuites principum loco habentur. 25. nu. 6
 Diuites pauperibus ad honores & magistratus præferuntur. 30. nu. 19
 Diuites cur pauperibus sint patriæ amantiore. 33. numero 27
 Diuites principes dici possunt. 25. nu. 5
 Diuites sapientes vulgo existimantur, pauperes insipientes & stolidi. 32. nu. 26
 Diuitiæ non possunt dare nobilitatem. 148. nu. 5
 Diuitiæ sunt nobilitas, aut certe nobilitatis parentes. 146. nu. 3
 Diuitiæ vnius compensantur cum nobilitate alterius. 127. nu. 177
 Diuitiæ in urbibus nobilitati præferuntur. 23. nu. 61
 Diuitiæ in fortunæ potestate sitæ sunt. 34. nu. 3
 Diuitiæ nobilitati anteponuntur. 31. nu. 22
 Diuitiæ nouis hominibus antiquam donant familiam. 24. nu. 2
 Diuitias antiquas qui nobilitatē esse dixerint. 26. nu. 8
 Diuitiæ an nobilitent. 24. nu. 1
 Diuitiæ à maioribus acceptæ pluris æstimantur quam recenter partæ. 26. nu. 9
 Diuitiæ sua natura viles sunt. 28. nu. 13
 Diuitiæ non faciunt insignes nisi quos possunt bonis operibus facere clariores. *ibid.* nu. 13
 Diuitiæ nonnunquam dant causam nobilitati. 30. nu. 18
 Diuitias ad nobilitatem nihil pertinere qui dicant. 28. num. 13
 Diuitias à multis anteponi cæteris rebus omnibus. 27. nu. 12.
 Diuitias & virtutem maiorum qui ad nobilitatē coniunxerint. 26. nu. 11
 Diuitum prærogatiuis qui non gaudeant. 31. nu. 23
 Diuersis in diuersis testamentis eiusdem temporis hæredibus institutis præfertur possessor. 541. nu. 9
 Diuino iure valet consuetudo præferens primogenitum cæteris. 464. nu. 13
 Diuisio forte fit, etiam lege Mosaica. 500. nu. 2
 Diuidendi & eligendi forma. 654. nu. 15
 Diuisio feudi non fit, nisi omnes consentiant. 682. numero 11
 Diuisio fieri debet ex bono & æquo. 653. nu. 8
 Diuisio alicuius rei communis fit ob rixas aut scandalum, quæ alias non fieret. 464. nu. 61
 Doctor non potest prohiberi delatione armorum. 107. num. 68
 Doctor non debet habere salariū nisi per se legat. 152. num. 9
 Doctor nobilis, an doctori ignobili sit præferendus. 45. num. 6
 Doctores dicuntur nobiles. 44. nu. 3
 Doctores & Licentiati debent abstinere officio procuratoris. 166. nu. 1
 Doctores constituti sunt in dignitate, quando iudicandi ius habent. 152. nu. 2
 Doctoris nomen qui falso sibi vsurpat, an crimine falsi teneatur. 72. nu. 2
 Doctorum dicta intelligenda secundum iura ab eis allegata. 149. nu. 4
 Doctrina facile exornat generosum, quæ etiam ex obscuro nobilem facit. 44. nu. 2
 Doctrina ætate comparatur. 452. nu. 202
 Domi nobilis quid significet. 406. nu. 155

Dominus

Dominus an teneatur inuestire ignobilem, qui à nobili emit. 59. nu. 16
 Dominus priuatur feudo, si non desinat ab immoderatis collectionibus. 669. nu. 11
 Dominus non potest subditis collectas imponere. 669. nu. 6. & seq.
 Nisi esset statutum vel consuetudo, *ibid.* nu. 8
 Dominus tamen id per se facere non potest. *ibid.* nu. 9
 Et moderate debet facere, *ibid.*
 Et debet adire iudicem. *ibid.* nu. 10
 Dominus non est iudex inter se & vasallum. 669. numero 10
 Dominus potest iniicere manum in feudum vasalli pro seruitiis non dubiis. 669. nu. 11
 Dominus qui ius habet collectandi subditos, si eo diutius vsus nõ fuerit: an ius suum perdidit. *ibid.* nu. 12
 Dominus quilibet quantuncūque vilis & rusticus, habet iurisdictionem super rebus feudalis. 59. nu. 15
 Domicia Decidiana splendidis natalibus orta. 7. nu. 19
 Domitiani cadaver populari sandapila per Vespillones fuit exportatum. 123. nu. 151
 Domitia nus Histronibus scenam interdixit, intra domum verò exercendi artem concessit. 365. nu. 17
 Domitius auus Neronis Equites Romanos ad agendum mimum produxit. 367. nu. 26
 Domus nobilis. 9. nu. 28
 Donatio remuneratoria inter virum & vxorem an valeat. 84. nu. 19
 Donatio facta à principe suæ concubinæ valet, licet is miles sit. 387. nu. 52
 Donatio nobilis nullum præmium sperat. 386. nu. 48
 Donatio inter principem & vxorem illius valet. *ibid.* num. 51
 Donatio in nobilibus præsumitur. *ibid.* nu. 47
 Donationes principum latissimè sunt interpretandæ. *ibid.* nu. 50
 Donationes principum non egent insinuatione. 387. numero 53
 Donari potest inter viuos post mortem donantis. 479. nu. 33
 Donatio inter virum & vxorem non confirmatur iuramento inter Iudæos. 665. nu. 32
 Dornadilla Scotorum rex venationem venatoris que canes in magnis habebat deliciis. 403. nu. 143
 Dos fauorabilior est alimentis. 696. nu. 5
 Dos est loco legitima. 632. nu. 11
 Dotis fauor non est ampliandus contra aliam dotem. *ibid.* nu. 13
 Dote in constituenda nobilitas viri consideranda est. 124. nu. 163
 Δόξα apud Græcos quid significet. 27. nu. 12
 Draco Aesculapio quare adiunctus, & quid significet. 172. nu. 20.
 Dracontea de gente nati, in corpore gemitum habuerunt signum. 50. nu. 20
 Dualitas malorum exordium. 465. nu. 16
 Ducatus & alia similes dignitates an diuidi possint. 532. nu. 33
 Duces & alij eius generis non perdunt priuilegia nobilia. 56. nu. 51
 Ducissæ maritus ignobilis, an per tale matrimonium nobilitetur. 89. nu. 40
 Duellum an sit licitum. 106. nu. 61
 Duobus è malis leuius eligendum est. 141. nu. 547
 Duo contraria procedunt diuersis respectibus. 154. numero 13
 Duplex bubo. 321. nu. 469
 Duplici onere nemo grauari debet. 126. nu. 170
 Duris Historicus. 38. nu. 8
 Duæ primogenituræ non possunt esse in eadem successione. 624. nu. 4

Duæ fictiones concurrere vnam in consequentiam alterius possunt. 610. nu. 141
 Duæ fictiones non concurrunt. *ibid.* nu. 138
 Duo si fuerint præsentati à patrono laico, is præferendus qui prior possessionem accepit. 545. nu. 3
 Duo si fuerint ex vtero matris excisi, vter eorum iure primogenituræ gaudebit. *ibid.* nu. 1
 Duobus simul castrum ingressis præmium propositum dandum. 527. nu. 12
 Duobus electis per omnia paribus an superior possit gratificari. 522. nu. 7
 Duobus à patrono laico præsentatis melior est conditio possidentis. 540. nu. 4

Ecclesia sita in confinio duarum diocesium, cui illarum subiecta sit. 532. nu. 3
 Ecclesia non debet vti iure communi iniquo. 665. numero 2
 Edictum successorum ita locum habet ex renuntiatione, sicuti & ex morte. 602. nu. 75
 Ἐδραμος quis dictus. 435. nu. 104
 Effectus exactionis in nominibus consideratur. 636. num. 6
 Egestas turpis. 148. nu. 3
 Eiusdem etiam generis alius nobilior. 390. nu. 69
 Electionem patri dandam. 559. nu. 1
 Electionis in paritate forte res dirimenda. 503. nu. 13
 Electis duobus paribus neuter admittitur. 535. nu. 10
 Ellebori filiorum ex primo partu vis ac virtus. 422. numero 57
 Elegans olim in malam partem accipiebatur, postea verò in bonam translatus est. 18. nu. 42
 Elephantorum greges nitescere luna ad Amilonem aqua se circumspergunt. 381. nu. 588
 Elephantorum clementia. 400. nu. 127.
 Elephantorum in gratia affectus beneuolentia & gratitudo. 430. nu. 87
 Emancipatus confert nepoti emancipato ex fratre filio famil. 597. nu. 39
 Empedocles mulierem defunctam, ad vitam reuocauit. 178. nu. 36
 Empedocli diuini honores delati. 209. nu. 123
 Emphyteusim qui accipit pro se, & descendētib; masculis, videtur habere animum eam conseruandi in eius agnatione, quæ non conseruatur per masculum ex fæmina. 492. nu. 8
 Emphyteusis cuiuspiam concessa, pro se & vna filia, & is plures habeat filias, nec constat de qua dominus intellexerit, quid dicendum. 537. nu. 20
 Emphyteusis ecclesiæ nõ transit ad legitimatos nisi per matrimonium. 582. nu. 55
 Emphyteuta principis non cadit emphyteusi ob cessationem. 388. nu. 60
 Emphyteusi in ecclesiastica an succedat legitimatus. 141. nu. 17
 ἐπιγραμμα quid. 144. nu. 13
 Epigrammata famosa. 17. nu. 38
 Empirici qui dicti. 182. nu. 57
 Encyclopædia medicis necessaria. 186. nu. 73
 Epaminudas didicit citharizare & cantare ad chordarum sonum. 364. nu. 11
 Epidauriorum senatores, Antyni dicti. 22. nu. 56
 Epilogus laudum medicinæ. 308. nu. 407
 Ab antiquitate.
 Ab inuentoribus.
 Ab honoribus.
 A difficultate artis.
 A dignitate.
 A facultate.
 A necessitate.
 Ab vtilitate.

A compendio.
Episcopus à paupere clerico procuracionem exigere nõ debet. 164. nu. 43
Epicharmus poeta. 70. nu. 9
Equi nobiles. 9. nu. 28
Equites Romani nõnunquam publicani fuerunt. 369. num. 33
Equites Romani medium locum tenet inter patricios & plebeios. 408. nu. 164
Equites Romani nobilesne essent an ignobiles. ibidem num. 164
Erasistrati solertia mira in deprehendendo morbo ex amore nato. 181. nu. 53
Erasistratus ex rege curato accepit lx. millia aureorum. 301. nu. 405
Erasistratus Theombrotus dictus. 182. nu. 54
Error qualitatis nobilis nec impedit nec dirimit matrimonium. 127. nu. 174
Eruditio maior requiritur in nobilibus, quàm in ignobilibus. 45. nu. 10
Et, dictio ponitur inter diuersa. 61. nu. 8
Ethnici sacra facturi aquæ ablutione purgabatur. 352. num. 588
Ethnici necessitatem fati protrahi posse existimant. 342. nu. 556
Ethnicorum testimonia, satius esse infirmitate corporis laborare, quàm sanum esse. 334. nu. 518
Euander Arcadum rex, inops fuisse dicitur. 148. nu. 7
Eudorus Mercurij filius. 132. nu. 11
ἠυρωγῆς dicitur, qui propriè nobilis est. 21. nu. 52
Eumenes Alexandro in Cappadocia & Paphlagonia successit. 38. nu. 8
Eupatoria herba vnde dicta. 194. nu. 136
Euphorbia herba vnde sit dicta. 194. nu. 63
ἠυφωρῖδαι qui. 97. nu. 4
ἠυφωρῶπων quid. 136. nu. 13
ἠυρωγῖδαι Atheniensium nobiles dicti. 22. nu. 56
Eupatorium ea est herba quæ vulgo Agrimonia vocatur. 322. nu. 473
ἠυρωγῖδαι κληρῶς. 510. nu. 43
Esau propter vnam escam vendidit primogenita sua. 414. nu. 18
Esau pœnituit venditionis primogenituræ. 562. nu. 2
Ethnici sacerdotes, & aliorum factorum præfecti sorte deligebantur. 503. nu. 9
Euleus amnis. 416. nu. 30
Eumeus primitias sacrificauit diis sempiternis. 424. num. 69
Eumonius Lacedæmoniorum rex. 591. nu. 2
Eupolis vii. annorum nat. is, totidem comœdias populo agendas exhibuit. 455. nu. 104
Ex actu nullo colligitur consensus & voluntas. 688. nu. mero 1
Ex duobus requisitis non satis est vnum interuenire. 603. nu. 80
Ex testamento, quod possibile est aliquando impugnatum iri, non potest adiri hæreditas, neque suos hæres esse. 642. nu. 27
Ex filiis is qui solus feudum possidet, solus quoque vasallus censendus est. 681. nu. 4
Ex inæqualitate discordia & inuidia. 463. nu. 10
Exclusus habetur, ac si non esset. 612. nu. 158
Exclusus à successione per statutum excluditur à legitima. 676. nu. 7
Exclusio respicit tempus delata hæreditatis. 627. numero 11
Exclusi à successione, excludunt & descendentes ex eis. 490. nu. 16
Exclusus legitima sua culpa, non excluditur alimentis. 659. nu. 16
Excommunicatus tenetur iurare de calumnia. 147. nu. 10,

Excommunicatus inuitus absoluitur. 54. nu. 39
Excommunicatus conueniri potest. 146. nu. 8. & in ipsius damnum agere cogitur. ibid. & ipsius gesta valent in ipsius præiudicium. ibid.
Exercitationes Homero probata. 202. nu. 190
Exercitui qui præficitur, an is nobilitari tacitè videatur. 63. nu. 15
Exercitus medicos secum habere oportet. 306. nu. 402
Expensis cuius partis sit mittendum ad nobilem vt deponat. 105. nu. 50
Extare dicitur, si aliquid quantuncunque modicum ex illo extet. 593. nu. 33
Extinctum quod semel est, non reuiuiscit. 151. nu. 6
Extranei non potiuntur beneficiis statutorum. 629. nu. mero 4

F

Fabij clarissimæ gentis apud Romanos cognomina pictorum ex arte traxerunt. 361. nu. 3
Fabius Pictor eius cognominis princeps ædem Salutis pinxit. ibid. nu. 3
Fabri aurarij inter honestos artifices numerantur. 371. num. 42
Fabri ferrarij inter sordidos non habentur. ibid. numero 41
Fabri inter viles annumerantur. 370. nu. 49
Fabula Actæonis. 370. nu. 149
Facilitas & opulentia, eandem rem significant apud Græcos. 25. nu. 5
Facultates quare sic dictæ. ibid. nu. 5
Facinus nobile. 13. nu. 30
Factum infectum lege fieri non potest. 577. nu. 22
Falsarij nobiles grauius puniuntur quàm ignobiles. 174. num. 121
Falsi crimen omnium criminum maximè abominabile. 118. nu. 122
Falsitas proditiõni affinis & cognata. 117. nu. 121
Fama antiqua probat dominium. 436. nu. 107
Fama nuda, nullisque indicij suffulta non probat. 395. num. 97
Fama reprobata, non est fama. 394. nu. 94
Fama contraria an probet. 395. nu. 95
Fama publica constituit aliquem in quasi possessione ingenuitatis. 66. nu. 8
Familia antiqua. 93. nu. 20
Familia clarissima. 3. nu. 9
Familia illustris. 6. nu. 18
Familia vetustas. 93. nu. 20
Familia claritudo. 3. nu. 11
Familia nobilissima opponuntur ignota. 2. nu. 6
Familia priuata an possit inducere consuetudinem primogenituræ. 494. nu. 1. & nu. seq.
Familia tribus maximè constat. 711. nu. 2
Famofa actio. 17. nu. 38
Famofa epigrammata. ibid. nu. 38
Famofa causa. ibidem.
Famofa iniuria. ibid.
Famofa libelli. ibid.
Famofa versus. ibid.
Famofa qui in sacris literis dicantur. ibid. nu. 39
Famofum pro infamato dictum. ibid.
Famofum pro infamante dictum. ibid. nu. 38
Famofum interdictum. ibid.
Famofum iudicium. ibid.
Famofum carmen. ibid.
Famofus in bonam partem quandoque accipitur. 17. num. 41
Famuli plerunque dominos imitantur. 143. nu. 9
Fastu & iactantia referti sunt quibus claris parentibus nasci obtigit. 142. nu. 4
Faticinæ fortes. 516. nu. 70
Fatidica fors. ibid. nu. 70

Fatum

Fatum nobile. 12. nu. 28
Fauor & honor matrimonij. 476. nu. 7
Fauore publico inducta non possunt mutari vel tolli ex dispositione testatorum. 656. nu. 8
Fauorabilior causa liberi arbitrij, quam matrimonij. 478. nu. 20
Federicus secundus Romanorum Imperator Græcè & Latinè doctus. 46. nu. 11
Fenestellæ an sit liber qui eius nomine vulgò circumfertur. 510. nu. 45
Ferrum è corpore & vulneribus incantationibus educitur. 232. nu. 301
Fertilitas nobilis. 12. nu. 28
Feudum infanti concedi potest. 56. nu. 28
Feudorum varia genera. 52. nu. 6
Feudum antiquum potest dici nobile. 90. nu. 6
Feudum receptum à minoribus vasallis dicitur ignobile, siue plebeium. ibid. nu. 6
Feudum an nobilitet siue etiam iurisdicção. 57. nu. 1
Feudum nobile suum nobilitat possessorem. 58. nu. 7
Feudum nobile quare sic dictum. ibid. nu. 8. & nu. 12
Feuda regulariter sunt diuidua. 466. nu. 19
Feuda licet regulariter sint diuidua, fallit tamen in feudis dignitatum. ibid. nu. 21
Feuda dignitatum esse indiuidua, id multis modis intelligendum esse. 470. nu. 37. & seq.
Feudi à successione non repellitur cæcus. 551. nu. 15
Feudi dominus non potest præiudicare primogenito. 552. nu. 3
Feudum est debitum filio. 585. nu. 11
Feudum vsufructui comparatur. 466. nu. 20
Feudum an antiquum an verò nouum cum dubitetur, pro possessore iudicandum. 542. nu. 14
Feudum iurisdictionis an sit indiuiduum. 684. nu. 19
Feudum antiquum quare sapiat nobilitatem. 57. nu. 6
Feuda à principibus concessa sunt perpetua. 388. nu. 58.
Feuda nobilia non obtinet legitimatus ad feuda. 144. num. 18
Feuda nobilia an veniant in venditione bonorum. 60. num. 18
Fictio non habet locum cum alterius præiudicio. 577. num. 19
Fictio non habet locum in statutis in quibus verba verè, ac propriè, non fictè, non impropiè accipienda sunt. ibid. nu. 20
Fictio non nisi ex æquitate fit. 621. nu. 218
Fictio inducta de iure speciali extenditur per interpretationem passiuam. 599. nu. 50
Fictio non retrahitur, cum suam naturam mutat. 577. nu. 18
Nec cum sequi potest iuris repugnantia, Nec cum res posset vitari, Nec cum nuptiæ partim temporis consistere possunt, partim non. ibid.
Fictioni non est locus nisi extremis habilibus. ibid. numero 23
Ficus nouissima salubriores sunt primis. 424. nu. 66
Fidelitas an fieri debeat seniori ex filiis. 683. num. 17. & sequen.
Fides sine operibus quemadmodum mortua est, ita nobilitas sine diuitiis. 149. nu. 9
Figuli, Fusores inter abiectos habentur. 374. nu. 59
Filia si non succedat in primogenitura, neque etiam filium eius succedere. 487. nu. 5
Filia exclusa à statuto præterita non impugnat testamentum. 641. nu. 22.
Nisi filia ad tempus sit exclusa. 642. nu. 24
Filia exclusa à statuto si prætereat, potest contrahere testamentum. 639. nu. 10. & nu. 22.
Filia præterita in testamento in quo extranei sunt instituti, an possit rumpere testamentum. 644. nu. 36. &

seq. vsque ad num. 42. inclusuè.
Filia exclusa censetur extranea, non sua. 643. nu. 28
Filia ad tempus exclusa non habetur pro exheredata. ibid. nu. 31
Filia succedens in locum patris, non succedet vt masculus, sed vt femina. 600. nu. 54
Filia damnata criminis maiestatis non perdit legitimam, licet à successione repellatur. 647. nu. 6
Filia senior debet prior maritari. 442. nu. 139
Filia an per præsentationem patris succedat stante statuto excludente feminas. 494. nu. 4
Filiabus vltimò genitis ancillaria officia demandantur. 420. nu. 51
Filiatio non transmittitur. 604. nu. 91
Filiatio præscribi non potest. 565. nu. 9
Filiatio potissimum attenditur in dignitatibus. 604. num. 87
Filiam dotare pater an teneatur, aut alere, quæ sibi dotem aliqua arte comparare potest. 114. nu. 106
Filia naturalis nobilis an admittatur ad legatum. 144. num. 19
Filij matris originem apud quosdam populos sequuntur. 86. nu. 25
Filij repudiata patris hæreditate, non admittunt feudum vel emphyteusim patri sui que liberis concessam. 377. nu. 6
Filij horum qui nobilitatem ob res sordidas amiserunt, solènt in regno Francia restitutionem à Principe impetrare. ibid. nu. 6
Filij proscriptorum, petèdorum honorum iure prohibentur. 147. nu. 12
Filij adoptiui sequuntur statum & conditionem patris adoptiui. 73. nu. 5
Filij patris ignobilis & matris nobilis sunt ignobiles. 85. nu. 20
Filij nati ex ancilla vel liberta ante matrimonium, contracto matrimonio legitimantur. 77. nu. 23
Filij nobilitas aliquid ad patris nobilitatem adiicit. 81. num. 4. & nu. 6
Filiorum virtus ignobilitatè progenitorum tegit. 138. nu. 17
Filius non potest inniti nobilitati aui & aliorum maiorum. 376. nu. 1. & 2
Filius debet ferre insignia familie paternæ, non materne. 85. nu. 81
Filius naturalis inuitus non legitimatur, etiam per matrimonium. 54. nu. 41
Filius potest esse patre nobilior. 90. nu. 7
Filius potest retinere emphyteusim quæ ex genere est, licet repudiet patris hæreditatem. 376. nu. 4
Filij in feudis censentur esse vasalli etiam patre viuente. 605. nu. 99
Filij non debent esse deterioris conditionis, quàm nepotes. 606. nu. 100
Filij adoptiui succedunt cum naturalibus & legitimis. 679. nu. 2. & multis seq.
Suntque sui heredes, ibid.
An autem verè & propriè, ibid.
Nec solum in rebus priuatis, sed & in regnis succedunt, ibid. nu. 3
Filij Iacob agrè tulerunt tunicam donatam fuisse Ioseph. 462. nu. 6
Filij Iudæorum per Baptismum exeunt patriam potestatem. 667. nu. 3
Filij parentibus viuis habent probabilem spem. 665. num. 20
Filij nati ante Decurionatum patris non gaudent priuilegiis dignitatis paternæ. 566. nu. 3
Filij Imperatorum Augusti dicuntur. 571. nu. 5
Filij eam dignitatem parentum aut conditionem sequuntur, quæ fuit tempore aut natiuitatis, aut conceptionis. 567. nu. 4

Filij

I N D E X.

Filij de nepotibus apud ecclesiasticos scriptores dicuntur. 601. nu. 60
 Filius ante parentes mortuus transmittit in nepotes lucrum sibi prouenturum ex secundis & eorum nuptiis. 598. nu. 41
 Filius si inobediens patri fuerit an possit priuari iure primogenituræ. 551. nu. 12
 Filius hereditatem repudians, feudum non retinet. 585. num. 11
 Filius ipso iure hæres est in omni iure quod patri tempore mortis incommutabiliter competit. ibid. nu. 8
 Filius tenetur alere matrem. 638. nu. 13
 Filius feminae an excludatur per masculum à feudo. 491. nu. 4
 Filius natus ante nobilitatem patris non est nobilis. 567. nu. 5
 Filius vnicus vnice diligitur. 426. nu. 74
 Filius fratris vtriusque lateris per representationem patris repellit patrum vnus lateris. 596. nu. 27
 Filius post mortem patris retinet quæ sibi eo viuente quærentur, etiamsi hereditatem repudiet. 585. nu. 9
 Filius primogeniti tractat de damno vitando. 604. numero 88
 Filius habet ex persona & qualitate patris, quod ex sua habere non potest. 647. nu. 39.
 Filius, cum ignoratur an ex priori matrimonio an verò ex posteriori natus sit, in cuius bonis succedat. 536. nu. 14
 Filius adoptiuus est filius imaginarius non verus. 680. num. 7
 Filius primogeniti primogenitus est. 597. nu. 37
 Filius naturalis primogenitus natus, nõ iure. 583. nu. 59
 Filius potest substitui in locum patris etiam in his in quibus electa est industria personæ. 686. nu. 2
 Filius primogenitus moriens transmittit etiam in suum heredem feminas. 494. nu. 7
 Filius adoptiuus simpliciter non est filius. 680. nu. 5
 Filiusfamilias potest solus reuocare donationem causa mortis à se factam cum consensu patris. 667. nu. 4
 Filius viuente patre administrans bona familiae, non potest eius rei salariam à cæteris fratribus petere. 687. nu. 3. vsque ad finem quæst.
 Filius legitimus ipsius filij nothi, an præferatur in iure primogenituræ ipsi legitimo. 583. nu. 64
 Filius moriens ante aditam hereditatem transmittit in filiam querelam inofficiosi testamenti, licet nondum natam nec præparatam. 603. nu. 78
 Filius causa proxima: nepos remota dicitur. 611. nu. 144
 Finis semper est inspiciendus. 678. nu. 3
 Plagitiis nobiles. 17. nu. 39
 Flauius Vopiscus. 70. nu. 8
 Florentiæ multa priuilegia competunt popularibus, quæ nobilibus non conceduntur. 56. nu. 53
 Flos generosus. 21. nu. 51
 Flumen nobile. 12. nu. 28
 Fluxus sanguinis quomodo sistatur. 208. nu. 216
 Felicitas quinquepartita. 302. nu. 386
 Felicitas diuitiis indiget. 27. nu. 12
 Felix quisnam dicatur. 302. nu. 387
 Fœmina mare est pulchrior. 538. nu. 4
 Fœmina ex statuto vel consuetudine à successione repulsa, & à iure quoque patronatus arceatur. 589. numero 2
 Fœmina senior an præferenda sit masculo iuniori. 440. num. 139
 Fœminæ succedunt in multis regnis. 483. nu. 3
 Scilicet in regnis
 Nauarræ, ibidem.
 Apuliæ, ibid.
 Siciliæ, ibid.
 Austriæ, ibid.

Aethiopia, ibid.
 Sæbitarum, ibid.
 Assyriorum, ibid.
 Massagetarum, ibid.
 Aegyptiorum, ibid.
 Indorum qui Pandem incolunt, ibid.
 Caria, ibid.
 Athlantiadum, ibid.
 Medorum, ibid.
 Sabæorum, ibid.
 Latinorum, ibid.
 Britannorum, ibid.
 Asia, ibid.
 Bohemiæ, ibid.
 Vngariæ, ibid.
 Adiabænorum, ibid.
 Saracenorum, ibid.
 Tensiorum, ibid.
 Arragoniæ, ibid.
 Fœminæ apud Lacedæmonios non succedunt in regno. 484. nu. 13. nec apud Indos, nec apud Gallos.
 Fœminas succedere in dignitatibus regalibus. 483. numero 2
 Fœminæ Medicæ. 294. nu. 321
 Fœtus mares in dextris fiunt: fœminæ in sinistris. 413. num. 15
 Fontes liquidi. 200. nu. 184
 Fontes nobiles. 12. nu. 28
 Forensis quæsticulum. 157. nu. 5
 Forensia pecora. ibid. nu. 6
 Forma vxoris pro dote est. 125. nu. 164
 Forma nobilis. 12. nu. 28
 Forma rei essentiam. 596. nu. 31
 Formæ titulo ac nomine insigniti. 538. nu. 5
 Hercules. Acneas.
 Achilles. Patroclus.
 Theseus. Hector.
 Agamemnon.
 Formosi vix robusti. ibid. nu. 6
 Formosiores reges delecti. 539. nu. 11
 Fossatum, dictio Plinii & iuriconsulti est. 672. nu. 1
 Fortunæ eminentes sæpe contrarium euentum sortiuntur. 139. nu. 22
 Fortuna primigenia. 410. nu. 1
 Fortuna sæpe præfert iniquum æquo. 547. nu. 1
 Fortunæ descriptio. ibid. nu. 1
 Fortunæ iudicium à ratione remotum. 518. num. 84. & 410. nu. 1
 Fortunæ primigeniæ ædem P. Sempronius Cõsul Romouit, si Hannibalem vicisset. 427. nu. 76
 Fortuna primigeniæ in capitolio sacellum à quo fuerit extructum. ibid. nu. 76
 Forum ingratum. 167. nu. 5
 Forum nobile. 12. nu. 28
 Forum dictum impiorum regio. 157. nu. 7
 Forum verbosum. ibid. nu. 7
 Franciæ nobiles non coeunt societatem. 408. nu. 162.
 Franciæ nobiles vnum æstate domicilium habent, alterum hyeme. 401. nu. 131
 Franciæ reges olim nullas edebant ordinationes, sine consilio multorum principum, præsidum ac cõsiliariorum Parlamentorum. 101. nu. 26
 Franciæ regum in funeribus ipsorum imagines ad viuum representatæ præferuntur. 122. nu. 150
 Franciæ in regno nullo dignitatis nobilitatisue discrimine habito, omnes quæstioni subiiciuntur, si ita res exegerit. 120. nu. 140
 Francisci primi, Gallorum regis eruditio & laus. 46. num. 11
 D. Franciscus ex corporis egritudine perfectus factus. 333. nu. 516

Franciæ

I N D E X.

Franciæ in regno omnia bona sunt ad instar patrimoniorum redacta. 655. nu. 1
 Francorum lex filios etiam infantes ad paternum regnum vocat. 620. nu. 211
 Franciscanorum historia. 548. nu. 6
 Frater vt ex statuto excludit sororem ita & nepos amiratum. 599. nu. 49. 51. 52
 Frater an teneatur sororem dotare. 655. nu. 1. & multis sequen.
 Et aũ vterinam, ibid.
 Et aũ frater clericus, ibid. nu. 2
 Iterum de vterina. 657. nu. 3
 Frater an possit fratrem iure primogenituræ priuare. 552. nu. 19
 Frater licet renuntiet statuto, admittendo sororem ad successione, non tamen illi præiudicat quin teneatur illam dotare. 560. nu. 22
 Frater quis proprie dicatur. 658. nu. 9
 Frater fratri renuntians in feudo communi, fratri decedenti sine liberis, succedit in eo feudo. 685. nu. 7
 Frater vt tenetur alere sororem consanguineam inopem ita & vterinam inopem. 657. nu. 3
 Frater non tenetur dotare sororem. 669. nu. 5
 Fratres patruales non sunt proprie fratres. 658. nu. 10
 Fratres sortiuntur, vter eorum maneret vt ille in aliam regionem abiret. 516. nu. 75
 Fratres habentes simul iurisdictionem, possunt conuenire vt alternis eam exercent. 533. nu. 5
 Fratres ficos diuifas non relinquunt. 462. nu. 6
 Fratrum Ponticorum diuisio. ibid. nu. 7
 Fratrum vnus solus possidens hereditatem communem longo tempore, non præscribit. 560. nu. 4
 Fratrum concordia maxima seruanda. 462. nu. 8
 Fratrum conuentio, vicisitudinaria vt eorum bona ad superstitem perueniant. 475. nu. 5
 Fraudi obuiandum est. 525. nu. 5
 Frigidus pro mortuo. 346. nu. 573
 Frigus nobile. 12. nu. 28
 Frigus nonnunquam pro morte accipitur. 346. nu. 573
 Frumentum non ex pulchritudine agri æstimandum. 139. nu. 19
 Fructus dicuntur deductis expensis. 674. nu. 7. & seq.
 Nec tamen deducuntur, vbi est fauor publicus. ibid. num. 8
 Nec cum tractatur de restitutione quotæ, ibid. nu. 9
 Frugum primitiæ Deo offerendæ. 424. nu. 69
 Frugum primitias prisca Romani Cereri offerre soliti. ibid. nu. 70
 Fumosa imagines. 94. nu. 26
 Fumosi equitum magistri. ibid. nu. 26
 Fundamento destructo destruuntur cætera. 609. numero 128
 Fundus dotalis alienari non potest. 565. nu. 4
 Furiosus primogenitus à natura, nõ succedit in regno, sed si is habuerit filium non dementem, is patris loco succedit. 555. nu. 14
 Funeris pompa nobilium, maior & sumptuosior debet esse, quàm ignobilium. 122. nu. 149
 Furiosi & dementes an possint nobilitari. 53. nu. 35
 Furor superueniens an tollat nobilitatem. 377. nu. 1
 Fustium & verberum pœna à nobilibus est aliena. 114. num. 108

G

Gabinus nudus in conuiuio saltauit. 366. nu. 22
 Gades qui incolunt, natos lacrymis, mortuos cantibus prosequuntur. 329. nu. 503
 Galba Imperator adoptionis ritum ac formam elegantiorum oratione probauit, idque prisca principum authoritate. 679. nu. 3
 Galbanæ natura. 207. nu. 215
 Galerius Imperatorum pastor fuit. 37. nu. 7

Galecius dolebat, quod non posset præferre in regni successione minorem maiori, quod prædior esset. 219. nu. 206
 Galenus dat opes. 307. nu. 404
 Galenus an aliquando agrotauerit. 197. nu. 69
 Galenus pro deo cultus. 185. nu. 71
 Galliæ nobilitatis consuetudo. 402. nu. 138
 Galliæ nobiles in primis venationi sunt dediti. ibid. numero 138
 Galli aliquando patrum nepoti in regni successione anteposuerunt. 594. nu. 17
 Galli præferunt primogenitos in successione. 411. num. 3
 Gallorum nobilium insigne. 407. nu. 161
 Gallorum nobiles nihil magis existimant obesse nobilitati, quàm literas. 45. nu. 10
 Gallum gallinaceum quare Aesculapio olim sacrificabant. 174. nu. 26
 Gallus gallinaceus Soli consecratus. 175. nu. 26
 Gafelicus spurius Alarici Gothorum regis. 84. nu. 31
 Gaza nobiles. 12. nu. 28
 Geisa Belæ Vngariæ regis filius. 569. nu. 40
 Gelon Syracusarum rex. 412. nu. 8
 Gellij locus de nutriendis filiis. 110. nu. 86
 Gemma nobilis & plebeia. 12. nu. 28
 Generale statutum simpliciter excludens, non excludit legitimam. 646. nu. 4
 Generalis renunciatio successione nõ includit renunciationem legitimam. ibid. nu. 2
 Etiam si iurata fuerit, ibid. nu. 3
 Generali Franciæ consuetudine, inter nobiles masculi præferuntur fœminis, & primogenitus cæteris. 399. num. 123
 Generatio secum habet concomitantiam temporis necessariam. 597. nu. 37
 Generis antiquitas. 94. nu. 24
 Generis splendor per inopiam perit. 148. nu. 2
 Generis nobilitas ex antiquitate procedit. 139. nu. 21
 Generis humilitas. 8. nu. 23
 Generis nobilitas per monachatum extinguitur. 149. num. 2
 Generis vel sanguinis nobilitas non amittitur per monachatum. 159. nu. 5
 Generis claritudo. 4. nu. 11.
 Generis splendor non est inspiciendus in electione episcopi aut sacerdotis. 99. nu. 15
 Generis & loci nobilitate non comparatur gratia. 70. num. 11
 Generosissimus is est qui optimus est. 34. nu. 3
 Generositas vnde dicta. 19. nu. 48
 Generosi etiam ex virtutibus dicuntur. 19. nu. 45
 Generosi & nobiles an differant. ibid. nu. 47
 Generosi nobiles dicuntur. ibid. nu. 47
 Generosi ignoti opponuntur. 2. nu. 6
 Generosos diuites magis quàm nobiles quærimus. 25. num. 7
 Generosus etiam de inanimatis dicitur. 20. nu. 51
 Generosum & generositas etiam de cæteris animantibus dicitur. 20. nu. 50
 Generosum de rebus inanimatis. 20. nu. 51
 Generosus flos. ibid.
 Generosa vites, ibid.
 Generosa vinea, ibid.
 Generosa arbuta, ibid.
 Generosa vua, ibid.
 Generosum vinum, ibid.
 Generosus vini sapor, ibid.
 Generosa ficus, ibid.
 Generosum pomum. ibid.
 Generosa pruna, ibid.
 Generosum & Generositate dici de aliis quàm de hominibus

hominibus. 20. num. 50
 Generosus eques. ibid.
 Generosus taurus. ibid.
 Generosum pecus. ibid.
 Generosi canes. ibid.
 Genialis quis dicatur. 21. nu. 52
 Gens clarissima. 3. nu. 9
 Gens infima. 8. nu. 24
 Gentiana herba vnde dicta. 193. nu. 133
 Gentiles qui dicantur. 21. nu. 53
 Gentiles homines apud Gallos pro nobilibus dicuntur. ibid. nu. 53
 Gentilitas qua dicatur. 93. nu. 21
 Gentilitas vnde dicta. 21. nu. 53
 Gentilitia insignia & familiaria qua. 48. nu. 13
 Gentis & ciuitatis nobilitas. 92. nu. 19
 Genuentes nobiles citra vituperium & nobilitatis detrimentum mercaturam exercent. 361. nu. 21
 Genus alium. 7. nu. 20
 Genus incipiendum, & ad finem trahendum. 138. numero 18
 Genus hominum subinde deterius fit cum mali coniuges bonis admiscuntur. 26. nu. 11
 Genus clarum. 3. nu. 9
 Genus & nobilitas differunt. 48. nu. 11
 Genus agens nobilius est patiente. 85. nu. 20
 Genus antiquum. 24. nu. 24
 Germani quinque consulares exercitus Romanorum fuderunt. 416. nu. 33
 Germani fortium obseruatores. 516. nu. 74
 Germanorum in regno maximus natu liberorum omnia iura successione solus excipiebat. 416. nu. 33
 Germanicus triumphalis causas egit. 119. nu. 18
 Germani reges ex nobilitate, duces ex virtute sumunt. 97. nu. 5
 Germanorum mulieres filios propriis vberibus alunt. 110. nu. 84
 Germanorum nobilitatis insigne. 407. nu. 161
 Gestus corporis non hominum solum mores, sed & generis quoque nobilitatem aut ignobilitatem ad vnum referunt. 389. nu. 63. 64. 65
 Gizerichus Vandalorum rex. 594. nu. 18
 Gizerichus, nothus filius Gontharis regis Vandalorum prelatu fuit in regno fratri legiuno Gogydisco. 78. num. 31
 Gladiator nobilis. 15. nu. 30
 Gladiator famosi. 17. nu. 38
 Glaucus Minois filius à mortuis suscitatus. 173. nu. 21
 Gloria maxima maximo in imperio sita est. 58. nu. 11
 Gloria definitio. 1. 8. nu. 3
 Glotiosa pro nobili aliquando accipitur. ibid. nu. 3
 Gofridus comes Poloniae. 592. nu. 5
 Gordiano iuniori sorte contigerunt Virgilij quaedam carmina. 513. nu. 68
 Gorgasus Machaonis filius medicus. 176. nu. 32
 Gracia quare *νοτιφθω* dicta. 415. nu. 25
 Graeci multa ab Aegyptiis ad suos mores traduxerunt. ibid. nu. 25
 Graeci in symposiis, talis conuiuij praesidem fortiebantur. 536. nu. 42
 Graeci Vestae primitias offerre soliti. 425. nu. 71
 Graecorum lege quibus statuam in Olympiis habere non licebat. 151. nu. 3
 Graeci histriones & scenicos maxime honorandos putabant. 364. nu. 15
 Graeci ponunt artem pictoriam in primum gradum liberalium disciplinarum. 362. nu. 4
 Graeci ante omnia pueros ingenuos diagraphicen, hoc est, picturam in buxo docuerunt. ibid. nu. 3
 Gratianus qui apud Graecos dicantur. 373. nu. 53
 Gratianus quibus parentibus natus dicatur. 79. nu. 32

Gratiani multa errata. 338. nu. 538
 Gratianopolitanum parlamentum. 57. nu. 2
 Gratificationi nunquam est locus nisi in casibus à iure expressis. 524. nu. 23
 Gratis scientiam qui accepit, debet dare. 162. nu. 35
 Gramen generosum. 21. nu. 51
 Graue perire naufragio fuit apud ethnicos. 347. nu. 574
 Grauius ferimus fratres, quam extraneos nobis anteferri. 463. nu. 10
 Gregorij Nazianzeni de nobilitate sententia. 42. nu. 19
 Gubernatio vnius, multorum est potior & naturalior. 468. nu. 25
 Gubernator aliquando sua praesentia est causa salutis sua nauis, idem absens causa periculationis. 154. numero 13
 Guido Bonatus. 67. nu. 2
 Gulosi sunt nobiles. 141. nu. 2
 Gustus nobilis. 12. nu. 28
 Gymnasium nobile. ibid. nu. 28
 Gynaeciarij inter viles artifices ponuntur. 373. nu. 54

H

Habetur, quandam fictionem significat. 674. numero 10
 Habidis Tartesiorum rex ex stupro patris & filiae natus. 78. nu. 31
 Habitans in domo duarum parochiarum potest gratificari in vtra soluet onera. 523. nu. 14
 Hadrianus Imperator inter venandum distracto humero, & crus penè contriuit. 404. nu. 146
 Hadrianus Imperator pictura peritissimus. 362. nu. 4
 Haeretici nobiles grauius puniri debent quam ignobiles. 118. nu. 123
 Hannibal Syalum medicum in expeditione Italica secum dixit. 302. nu. 402
 Hannibal à P Sempronio superatus. 427. nu. 76
 Harmonidas faber. 370. nu. 40
 Hebraeis nobiles & ignobiles quomodo vocentur. 6. numero 15
 Hebraeorum regum sepulchra. 123. nu. 152
 Hebraeorum lege non admittebatur in iudices mechanicarum artium operarij. 151. nu. 3
 Hebraeorum nobiles in vrbe, ignobiles ruri habitabant. 22. nu. 56
 Hebraeorum mos erat magnum siue maiorem referre ad aetatem magis quam ad conditionem, aut aliam qualitatem. 458. nu. 13
 Hecates quare *μυρο* dicta. 426. nu. 74
 Hector *αἰδ* dictus. 131. nu. 8
 Hecuba Hectorem filium propriis vberibus lactauit. 118. nu. 80
 Hederæ differentia. 323. nu. 474
 Heliogabalus reprehensus quod dignitates ignobilitate hominum polluerit. 97. nu. 6
 Heliogabalus saltatorem ad praefecturam praetorij adsciuit. 367. nu. 25
 Helisai famulus lepra cur percussus. 162. nu. 35
 Heluetiorum legati nobilissimi ad Cesarem missi. 104. nu. 44
 Henricus quartus Imperator iuniorem filium suum Henricum quintum Aquisgrani coronauit. 549. numero 1
 Henrici nostri regis dies natiuitatis, & regni idem anno septies quaternario completo. 122. nu. 150
 Heraclius domi suæ nobilis. 405. nu. 154
 Heraclius medicinae contemptor quomodo perierit. 236. nu. 318
 Herbarum vires Homero nota. 205. nu. 207
 Herbarum primitiae Chironi dicatae. 170. nu. 14
 Herbarum vires qui inuenerint. ibid. nu. 19
 Herba à Chirone agnominata. ibid. nu. 12
 Herba à Thesæo dicta. 191. nu. 109

Herba

Herba montanae caeteris salubriores. 208. nu. 219
 Herba ab Achille inuenta. 191. nu. 113
 Herba à Mercurio inuenta. 168. nu. 4
 Herba ab Hercule inuenta. 190. nu. 107
 Herba à Teucro inuenta. 191. nu. 111
 Herbae nobiles. 12. nu. 28
 Herculis manu fata quercus fuerunt. 356. nu. 8
 Hercules spurius fuit. 78. nu. 31
 Hercules Alexicacos dictus. 190. nu. 107
 Hercules Alexicacus. 165. nu. 52
 Hercules quare primogenius dictus. 410. nu. 1
 Hermodica Mida Phrygum regis vxor. 38. nu. 8
 Haeredes ad transuersales nobilitas an progrediatur. 79. nu. 1
 Haereditas repudiata non transmittitur. 376. nu. 1
 Haereditas pacto relinqui non potest. 477. nu. 16
 Haereditas ad quos deferatur. 537. nu. 21
 Haereditas non concernit locum. 634. nu. 21. & 29
 Haereditas patris est debita filio, aut quasi debita. 605. nu. 98
 Haereditatem plus iuris habere quam eum cuius est haeres absurdum est. 555. nu. 18
 Haereditas institutio in contractu matrimonij an valeat. 476. nu. 8
 Haeres iunior an idem ius habeat senioris. 441. nu. 735
 Haeres repraesentat personam defuncti. 685. nu. 1
 Haeres plerumque plus habet quam defunctus. 611. numero 149
 Hermaphroditus aequaliter in vtroque sexu gratificabitur vtrum sequi malit. 523. nu. 15
 Herodes rex postpositis Alexandro & Aristobolo suis & Marianna filijs, successorem sibi designauit in regno Antipatrum ante principatum & de priuata vxore genitum. 568. nu. 11
 Hesperia antiqua. 94. nu. 25
 Hiempales dextra ad Adherbalem assedisse dicitur, ne medius ex tribus, quod apud Numidas honori ducitur, iugurta foret. 438. nu. 117
 Hiero Sicilia rex matre ancilla natus. 38. nu. 8
 Hiero Sicilia rex successori in regno xv. tutores reliquit. 620. nu. 210
 Herodes quomodo natalem suum celebrauerit. 329. nu. 502
 Heroës qui venationi studuerunt. 403. nu. 142
 Herophilus humanos pulsus humani corporis in muscos pedes disiecit. 181. nu. 52
 Hieronymus Oforius Lusitanus de nobilitate ciuili liberos duos, & de nobilitate Christiana tres consecravit. 1. nu. 1
 Hilaritas & Hilaritudo. 4. nu. 12
 Hippafus Metapontinus, & Heraclius Ephesus ignem deum putauerunt. 348. nu. 575
 Hippoclidis facerem pro saltatore dictum. 368. nu. 30
 Hippocratis iuramentum. 337. nu. 531
 Hippocratis libris tanquam authenticis standum. 181. nu. 49
 Hippocrates gratis medicinam exercuit. 306. nu. 404
 Hippocrates quosdam errores suos, ne posterij erraret, confessus est. 339. nu. 539
 Hippocratis foletia mira in deprehendendo morbo ex amore nato. 182. nu. 54
 Hippocrates medicinam è tenebris in lucem reuocauit. 179. nu. 42
 Hippocrates quare artem medicam omnium fordifsimam esse dixerit. 310. nu. 413
 Hippocrates mercaturam exercuit. 360. nu. 15
 Hippocrates an aliquando errauerit. 180. nu. 45
 Hippocratis laus. ibid. nu. 46
 Hippocrates ab Artaxerxe accitus, ire distulit. ibid. numero 44
 Hippocrates omnium disciplinarum dux & author. ibid. num. 47

Hippolytus à mortuis suscitatus. 173. nu. 21
 Hircanus sponte celsit Imperio propter suam naturalem & inefficacem segnitiam. 414. nu. 19
 Histriones & scenici inter viles reponuntur. 364. numero 14
 Histriones vnde dicti sint. 364. nu. 12
 Homeri chirurgia. 204. nume. 201
 Homeri medicina. 196. nu. 166
 Homerus vbique deos & homines nobilitatis titulo decorat. 131. nu. 6
 Homerus *ὄπ* inter hominum pessimos & maxime redarguendos posuit. 367. nu. 24
 Homerus omnis virtutis pater. 113. nu. 98
 Homerus saepe Galeno citatus. 207. nu. 212
 Homerus incerto patre natus. 78. nu. 31
 Homerus omnium virtutum parens à Iustiniano appellatus. 514. nu. 69
 Homerus sub Vlyssæ sapientem virum intelligi voluit. 432. nu. 91
 Homerus caecus. 552. nu. 15
 Homines forte ad labores vocati. 507. nu. 35
 Homines plerumque vitam principis imitantur. 120. num. 137
 Homines miseri proprio epitheto. 331. nu. 509
 Homines non rebus, sed res hominibus accedunt. 58. num. 9
 Homines ex luto vt lateres originem habent. 136. numero 10
 Hominum maxima pars à medicina occiditur. 341. numero 551
 Hominum est saepe falli, & fallere. 339. nu. 539
 Hominum miseria. 314. nu. 431
 Hominum nobilitas in quo sit sita. 34. nu. 3
 Hominum in genere non omnes aequales sunt. 60. n. 4
 Hominum genus quodnam liberius viuat. 312. nu. 423
 Homo homini deus. 179. nu. 38
 Homo veteris profapiae ac multarum imaginum. 93. num. 20
 Homo ad nihil redigitur per falsitatem vt qui semper postea sine fide sit, nec ei vquam postea credatur. 118. nu. 121
 Homo nouus quis dicatur. 93. nu. 22
 Homo liber potest cogi à iudice ad suspendendum hominem condemnatum: nobilis vero non. 114. nu. 103
 Homo ob medicos sapientissimus animalium iudicatus à Diogene. 306. nu. 403
 Homo etiam sine peccato Ada fuisset mortalis. 327. num. 497
 Homo homini deus. 353. nu. 597
 Homo homini lupus. ibid. nu. 597
 Honorati qui dicti. 165. nu. 53
 Honores publici inter filium magistratum, & patrem priuatum, in re domestica cessant. 153. nu. 10
 Honores virtutum studiosis decernuntur. 41. nu. 15
 Honesti persona ratione officij vel dignitatis, non prius debet conici in carcerem quam fuerit conuicta. 102. nu. 51
 Honestitudo pro honestate accipitur. 4. nu. 12
 Honor & dignitas familiarum per masculos conseruatur. 399. nu. 123
 Honor iudicibus impendi solitus. 153. nu. 3
 Honorem sibi indebitum aliquis usurpans sacrilegij poena punitur. 72. nu. 3
 Honoribus in decernendis inspicenda est consuetudo. 105. nu. 55
 Honorichus regis Vandalorum frater in regni successione prelatu est filio eiusdem regis primogenito. 594. nu. 18
 Honoris & pretij eiusdem sunt apud deum qui Christi sanguine redempti sunt. 40. nu. 12
 Honorum petendorum iure qui prohibeantur. 147. n. 14

O O

Honorius Imperator matris vberibus ab lactatus. 109. num. 81
 Hora si apposta sit in collatione eiusdem diei, an ea alteri in qua nulla hora est, sit præferenda. 540. nu. 2
 Horæ antelucanæ è flumine insalubres. 203. nu. 197
 Hortensius post consulatum causas non egit. 156. nu. 2
 Hortus nobilis. 12. nu. 28
 Hortus destinatus ad domus usum debetur primogenito, etiamsi non sit intra septa siue claustra domus. 673. nu. 4
 Quid si inter domum & hortum est via publica, ibid.
 Hospes famosus. 17. nu. 40
 Hospitalis in regimine præferendi seniores. 445. nu. 163
 Hostium spolia diis offerre solebant veteres. 425. numero 72
 Humanum corpus per 36. demones curatur. 232. numero 300
 Humiles pro ignobilibus. 8. nu. 23. & seq.
 Humili loco nati, ibid.
 Humiles & obscuro copulati, ibid.
 Humilis & minimè generosus ortus, ibid.
 Humile genus, ibid.
 Humile & sordidum genus, ibid.
 Humili de stirpe creatus, ibid.
 Humiles & nobiles oppositi, ibid.
 Humiles ignobiles dicuntur. 8. nu. 23
 Humiliores bestis subiciuntur, altiores verò deportantur in insulam. 7. nu. 20
 Humilitas generis. 8. nu. 24
 Humilitas opponitur nobilitati à Valerio Maximo. ibid. nu. 23
 Humilitas pro ignobilitate aliquando sumitur. 5. nu. 14
 Humilis ortus. 8. nu. 23
 Hyperboli Atheniensium principis fraus & improbitas. 38. nu. 8
 Hyperborei gens felix frugum primitias Apollini mittere soliti. 424. nu. 70
 Hydrophobia quis morbus & vnde veniat. 206. n. 209
 Hydropotæ somnum lenem capiunt. 350. nu. 587

I
 Iacob patriarcha Ioseph filium minimum natu supra omnes alios diligebat. 418. nu. 42
 Iacob quare meruerit primogenituram. 556. nu. 3
 Iacobus Mazochius Romanæ academiæ bibliopola. 435. nu. 101
 Iactantia & fastu referti sunt quibus claris parentibus nasci obtigit. 142. nu. 4
 Ianuæ vniuersi cuiusque stationis pictum fuit elementum rubri coloris. 513. nu. 62
 Idomeus gallum gallinaceum in clypeo ferre solitus. 175. nu. 26
 Idoneiorem semper esse præferendum in gratificationibus. 525. nu. 1. 2. & seq.
 Iephte bastardus fuit. 78. nu. 30
 Ignis pro deo cultus est, ne noceat. 349. nu. 581
 Ignis incommoda. 348. nu. 579. 580
 Ignis *divinus* vocatus. 349. nu. 580
 Ignis commoda. 345. nu. 570
 Ignis contra venenum remedium. ibid. nu. 570
 Ignis contra pestilentiam. ibid. nu. 570
 Ignis & sulphuris vis. 204. nu. 199
 Ignis rerum omnium est principium. 346. nu. 571
 Ignis in templis Ethnicorum cur asseruari solitus. 348. nu. 576
 Ignis diuinus & admirandus Ethnicis. ibid. nu. 575
 Ignobiles non possunt notas & insignia nobilium vsurpare. 49. nu. 17
 Ignobiles laqueo suspenduntur. 405. nu. 153
 Ignobiles non tenentur contribuere in subsidiis ratione bonorum feudalium. 126. nu. 170
 Ignobiles vrbes quare dicantur. 69. nu. 5

Ignobiles & nobiles si æquiparentur per statutum, an alteri alterorum priuilegiis potiantur. 56. numero 55. & 56
 Ignobile lethum. 12. nu. 28.
 Ignobilis an soluat collectam pro rebus acquisitis à nobili. 126. nu. 171
 Ignobilis pro ignoto accipitur. 2. nu. 4
 Ignobilis non satis idoneus ad felicitatem. 132. nu. 12
 Ignobilis non est quis, quod rus habitat. 21. nu. 54
 Ignobilis apud Græcos *ἀδύμοτος* & *κατώμοτος* dicitur. 3. num. 8
 Ignobilis incapax est feudi nobilis sine consensu domini. 398. nu. 118.
 Ignobilis an alterum ignobile superioris gradus provocare possit ad pugnam. 106. nu. 60
 Ignobilis vir constante matrimonio potest dotare uxorem nobilem ob compensationem nobilitatis. 84. num. 19
 Ignobilibus an liceat insignia, quæ arma vocantur, habere. 48. nu. 12. & nu. 13
 Ignobilibus generosi imperare debent. 97. nu. 5
 Ignobilitas contemptui & vituperio habetur in sacris literis. 129. nu. 1
 Ignobilitas pro innotitia aliquando accipitur. 2. nu. 5
 Ignobilitas ex ocio, & militia odio & vacatione paratur. 62. nu. 14
 Ignobilitas in malorum sorte non annumeranda. 141. num. 27
 Ignorans an legitimari possit. 53. nu. 32
 Ignota terra pro ignobili. 2. nu. 6
 Ignoti generosis opponuntur. 2. nu. 6
 Ignotus pro ignobili accipitur. 2. nu. 4. & 5
 Illesum lege filij à matribus non à patribus nomen fortiebantur. 86. nu. 25
 Ilion nobilis ciuitas. 69. nu. 3
 Illustris in malam partem sæpe accipitur. 16. nu. 31
 Illustris proles. 6. nu. 18
 Illustre & obscurum inuicem contraria sunt. ibid. n. 17
 Illustris nobiles dicuntur. ibid. nu. 17
 Illustrissimorum & clarissimorum eadem dignitas. 63. num. 16
 Illustrare pro nobilitate accipitur. 6. nu. 18
 Inlustris olim pro illustris dicebatur. 63. nu. 16
 Imagines & statuæ quibus olim dedicata fuerint. 18. num. 43
 Imagines & statuæ nobilium. 49. nu. 15
 Imagines fumosæ. 94. nu. 26
 Imagines maiorum olim apud Romanos in funeribus deferebantur. 122. nu. 150
 Imagines superbæ. 142. nu. 6
 Imagines animi, corporis affectionibus perpetuo similes sunt. 230. nu. 295
 Imilce Hannibalis vxor. 507. nu. 37
 Imperatorem ducemve exercitus senem esse oportere dicebat L. Paulus. 445. nu. 164
 Imperatores duos simul fuisse de facto. 529. nu. 20
 Imperatores plures non semper eundem ordinem seruabant. 547. nu. 4
 Sed alteri alteris alternis temporibus præferbatur, ibid. nu. 5
 Imperator quis sit. 63. nu. 15
 Imperatores qui venationi operam dederint. 404. numero 146
 Imperatores mercatores qui fuerint. 360. nu. 17
 Imperatores & iuriscòsulti castitatis amatores eximij, acerrimique libidinum castigatores. 145. nu. 22
 Imperatores & reges non dedignantur militum nomen sibi assumere. 60. nu. 3
 Imperatores multi medici. 195. nu. 157
 Hi autem sunt. Hadrianus. Constantinus. Tiberius.

Tiberius. Iustus.
 Nero.
 Imperatores multi humili loco orti. 37. nu. 7
 Hi sunt si quis fortè vno loco videre velit.
 Augustus. Opilius Macrinus.
 Vitellius. Posthumus.
 Vespasianus. Lollianus.
 Traianus. Martius.
 Pertinax. Maximinus.
 Pescennius niger. Galerius.
 Maximus Pupienus. Licinius.
 Balbinus. Maximianus.
 Philippus. Carausius.
 Aemilianus. Valentinianus.
 Aurelianus. Iustus.
 Probus. Maurilius.
 Bonosius. Leo.
 Diocletianus. Bassilius.
 Imperatores qui iudicum munus pro tribunali exercuerunt. 154. nu. 17
 Hi autem sunt. Pertinax. Seuerus.
 Augustus. Caracalla.
 Vespasianus. Maximinus.
 Domitianus. Balbinus.
 Traianus. Iustinianus.
 Hadrianus. Federicus.
 Aurelius Antonius. Carolus magnus. [nati.
 Maximus. Et alij plerique innomi.
 Commodus. Et alij plerique innomi.
 Imperatoris vnus propria ac peculiaris nobilitas. 139. num. 20
 Imperatorum filij Augusti dicuntur. 571. nu. 5
 Imperfectus vitio naturali non succedit in feudo, secus si accidentali. 553. nu. 4
 An id procedat in aliis rebus priuatis. ibid. nu. 5
 Quid in regnis non in feudalibus. ibid. nu. 6
 Imperij Romani initium violentum. 530. nu. 25
 Impudicitia nobilibus summo opere fugienda. 143. nu. 12
 In donationibus Iudæorum insinuatio requiritur. 662. num. 12
 In alternatiuis electio est debitoris. 524. nu. 22
 In iure impugnandi testamentum, inspicitur tempus mortis. 643. nu. 28
 In regno & aliis dignitatibus indiuiduis non potest petere secundogenitus legitimam. 649. nu. 18
 Is tantum rumpit testamentum, qui sibi locum facit. 640. nu. 17
 In concernentibus personam potior est locus originis. 636. nu. 4
 In casu omisso nec tacita quidem voluntas præsumitur. 618. nu. 196. & 197.
 In instrumentis Iudæorum obseruanda est solennitas iuris communis, aut consuetudinis loci. 662. nu. 12
 In successione Iudæorum statuta locorū sunt seruanda, si quæ sint, sin minus, ius comune. 663. nu. 21
 In testamentis duobus eiusdem temporis iudex gratificabitur. 523. nu. 15
 In alternatiuis concessionis principis, electio est donatarij. 387. nu. 55
 In alternatiuis electio est debitoris. ibid.
 Incantatio duplex. 232. nu. 302
 Incantationibus omnes morbi curantur. ibid.
 Incarceratus inuitus redimitur. 54. nu. 39
 Incipiens nobilitas. 91. nu. 10
 Inclytus in malam partem quandoque accipitur. 16. n. 35
 Inclyti nobiles dicuntur. 9. nu. 26
 Incontinentiam quæ sequantur. 313. nu. 430.
 In principe dos potentissima liberalitas & clementia. 385. nu. 46
 In factis nobilium non facillè admittitur allegatio ignorantia. 397. nu. 110

In delictis in dubio intelligitur factum tempore licito. 391. nu. 75
 In donationibus principis is semper præferitur, cui primum donatum est, etiamsi alij priores possessionem acceperint. 388. nu. 56
 In donationibus & priuilegiis principum dominium & ius transfertur sine possessione. ibid. nu. 57
 In contractibus inter viuos non est locus iuri decrescendi, nisi in donationibus principum. 387. nu. 54
 In vinculis dicuntur hi etiam esse, qui sine dedecore in publicum comparere non possunt. 105. nu. 49
 Indignus censetur qui defuncto a grati medicos non adhibuit. 304. nu. 396
 Indorum mos in constituendis magistratibus. 30. n. 20
 Indorum mos in publicis consiliis. 106. nu. 59
 Indorum nobilitatis insigne. 407. nu. 161
 Inducta ad augmentum non operantur diminutionem. 580. nu. 41
 Inæqualitas discordiarum. 461. nu. 9
 Infamia tollit priuilegium non tantum infamis sed & successorum. 555. nu. 18
 Infamia repellit aliquem à dignitatibus. 61. nu. 7
 Infamia iuris maior est infamia facti. 391. nu. 70
 Infamia semper remanet apud infamem, extincta etiam causa infamiae. 76. nu. 18
 Infamiae gradus. 391. nu. 70
 Infames licet priuentur honoribus non habent vacationem nec curialium, nec ciuiliū munerum. 146. num. 8
 Infamis potest esse miles. 61. nu. 7
 Infamis an possit esse procurator. 166. nu. 2
 Infamis portæ dignitatum non possunt. 168. nu. 13
 Infans rex esse potest. 619. nu. 207. & seq. vsque ad nu. 211. inclusiue
 Et per tutorē & curatorē regnū administrare, ibid.
 Antiqua eius rei exempla, ibid.
 Infans miles creari potest. 52. nu. 28
 Infans rex creari potest. ibid.
 Infans in vtero existens an nobilitari possit. 55. nu. 46
 Infans an possit nobilitari. 55. nu. 27
 Inferiores Imperatore an nobilitare liceat. 47. nu. 5
 Infima plebs. 3. nu. 24
 Infima Gens. ibid.
 Infimi ignobiles dicuntur. ibid.
 Ingenuitas summa est, in qua Christi seruitus comprobatur. 40. nu. 12
 Ingenuis omnibus, præterquam senatoribus & eorum liberis, vxorem libertinam habere licet. 126. nu. 173
 Ingenuis non fuit licitum apud Lacedæmonios discurrere vlla officia. 336. nu. 60
 Inglorij, iidem & ignobiles dicuntur. 130. nu. 3
 Ingrati est citius decedere, quam velit qui vitam donauit. 344. nu. 563
 Inhabilis est habilis cum alij debet restituere. 555. n. 16
 Inhabilitas patris superueniens non nocet filiis iam natis. ibid. nu. 20
 Inimicitia nobiles. 12. nu. 28
 Inimicus capitalis dicitur qui de maiori parte bonorum controuersiam mouet. 301. nu. 380.
 Iniquitas famosa. 17. nu. 40
 Iniuria magistratui facta grauius punitur. 162. nu. 6
 Iniuria insignis. 16. nu. 34
 Iniuste spoliatus restituitur ad omnem modum, causam & locum. 578. nu. 30
 Initium Imperij Romani violentum. 530. nu. 25
 Inopia generosos facit ignobiles. 148. nu. 2
 Inopia patroni ex nobilitate illius consideratur. 124. num. 159
 Inopia rebus perpetrands prompta. 31. nu. 25
 Infamia carminibus auxiliatur. 232. nu. 301
 Inscriptio vetus, quæ Romæ in templo Concordiæ in-

uentra est. 63. num. 16
 Inseparabilia à filio non transeunt ad nepotem. 621. num. 215
 Insignia domus remanent apud primogenitum. 442. num. 138
 Insignia. 8. nu. 25
 Insignia quibusdam naturalia. 50. nu. 20
 Insignia gentilitia & familiaria. 48. nu. 13
 Insignia cui princeps tribuit, an nobilitetur. ibid. numero 12
 Insignia nobilitatis apud Romanos quæ fuerint. 407. num. 160
 Insigne singulari in numero pro armis accipitur. 50. nu. mero 19
 Insigne liberorum regum Aethiopiae. 50. nu. 20
 Insignis pestilentia. 16. nu. 34
 Insignis lauro. ibid. nu. 34
 Insignis quandoque in malam partem accipitur. ibid. num. 34
 Insignis persona delinquendo fit vilis. 145. nu. 2
 Insignire. 9. nu. 25
 Institutio filij spurij conualefcit per legitimationem. 578. nu. 31
 Instrumenta communia deponenda apud seniorem sunt. 440. nu. 126
 Instrumenta communia apud nobilem deponenda. 127. num. 180
 Instrumentorum musicorum confectores. 363. nu. 9
 Insuores in successione primogenitum præferunt. 412. nu. 19
 Insula Diomedis tumulo nobilis. 15. nu. 29
 Insula illustres. 68. nu. 4
 Insulae nobiles. 12. nu. 28
 Intellectus debet omnia determinare & quàm paucissima fortuna committere. 547. nu. 1
 Inter creditores eiusdem temporis præfertur qui primus possessionem quæsiuit. 545. nu. 4
 Interest habere ius rumpendi non successuri. 638. nu. 3
 Interpretatio declaratiua & passiva semper & in quibuscunque dispositionibus locum obtinet etiã cum præiudicio alterius. 621. nu. 213
 Interpretatio declaratiua habet locum in dispositionibus etiã odiosis. 614. nu. 169
 Inter nobiles præsertim conseruatur familia per masculos. 399. nu. 123
 Introitus vnus omnibus ad vitam, & similis exitus. 134. num. 4
 Inuito an possit conferri nobilitas. 53. nu. 36
 Inuito nec datur, nec quaritur beneficium. 54. nu. 40
 Inuitus detinetur, qui in locum periculosum ire vult. ibid. nu. 39
 Inuitus à domo ruitura depellitur. 53. nu. 37
 Inuitus defenditur in causa libertatis. 52. nu. 36
 Inuitus quis non adoptatur. 54. nu. 41
 Ioan. And. & Iac. Bel. contemporanei. 571. nu. 4
 Ioannes Fab. alicubi Bartolum citauit. 523. nu. 13
 Ioannes Galeatus primus dux Mediolani appellatus. 412. nu. 19
 Iosaphat primogenito regnum reliquit, ceteris filiis res qualdam minutiores. 470. nu. 34
 Ioannes Euangelista propter generis nobilitatem notus fuit pontifici. 99. nu. 15
 Ioannis Baptistæ nobilitas. 131. nu. 5
 Ioannes Andreas quibus parentibus ortus. 79. nu. 32
 Ioannes de Camerino. 144. nu. 19
 Ionas propheta magis expetiuit mortem quàm vitam. 332. nu. 133
 Ioui Pistoris cognomentum à Romanis inditum. 370. num. 37
 Iordanes Gothicæ historiæ scriptor. 37. nu. 7
 Ioseph ab Arimathia nobilis Decurio. 130. nu. 2

Iphigeratis retaliatio in eum qui illi genus exprobrabat. 129. nu. 19
 Ischiadicos carmine curari & musica. 232. nu. 300
 Isis emplastrum atræ bili accommodatum. 168. nu. 3
 Isis Aegyptiorum regina, medicinae inuentrix. ibidem num. 3
 Ismenia optimus tibicen. 363. nu. 7
 Israel quare primogenitus dictus. 418. nu. 40
 Is se deuestit qui sua veste alium vestiri consentit. 567. num. 3
 An verò sibi perpetuo præiudicet, an tantum in præposteratione. ibid. nu. 4
 Iuda electus in quem benedictio seminis Christi trãfferretur. 427. nu. 78
 Iudæa an possit esse tutrix filiorum. 663. nu. 17. & numeris sequen.
 Iudæi non tenentur constitutione c. si quis suadente. 17. q. 4. 665. nu. 33.
 Iudæi an arceantur dignitatibus. 666. nu. 42.
 Iudæi iurant de calumnia. 665. nu. 29.
 Iudæi non comprehenduntur in his quæ respiciunt virtutum animæ. ibid. nu. 30.
 Iudæi puniuntur, si quicquam commiserint aduersus vetus testamentum. 664. nu. 25
 Iudæi in suis matrimoniis legem Moisaicam obseruant. ibid. nu. 25
 Iudæi in causa alterius non sunt testes idonei contra Christianum. 662. nu. 15
 Iudæi tenentur in vniuersum legibus & statutis locorum. 663. nu. 19
 Iudæi adulterium qua pœna vindicandum. ibid. nu. 19
 Iudæi concubitus cum Christiana qua pœna puniendus. ibid. nu. 20
 Iudæi gaudent immunitate ecclesiæ, si simulatio desit. 661. nu. 9
 Iudæi habent filios in potestate iure Romanorum. 660. num. 2
 Ideo nec filii familiarum testari possunt. ibid.
 Suique heredes suis parentibus sunt. ibid.
 Iudæorum primogeniti in successione bonorum duplicia recipiebant. 413. nu. 12
 Iudæorum iuramentum an confirmet suos contractus. 664. nu. 27. & duobus seq.
 Iudæorum in causis seruandus est rigor iuris. 661. nu. 7
 Iudæus iurat aduersus violentum & ipsum Iudæum. 662. nu. 15
 Non tamen contra Christianum. ibid.
 Iudæus an possit purgare moram. 661. nu. 7
 Iudæus pater admittitur ad defensionem filij in causa capitali. ibid. nu. 16
 Iudæus incidit in pœnas periurij. ibid. nu. 16
 Iudæus mittit libellum repudij & aliam vxorem ducit. 664. nu. 25
 Iudæi filius per baptismum liberatur à patria potestate, sed non quantum ad commodum ipsius. 56. nu. 50
 Iudæis nulla ad honores via patet, & pro infamibus habentur. 158. nu. 13
 Iudæus præscribere potest. 661. nu. 6
 Iudex arbitrari debet ex præscripto legis, statuti & consuetudinis. 66. nu. 12
 Iudex an excusetur qui nobili palatium pro carcere assignauit, à quo aufugit. 102. nu. 28
 Iudex an possit gratificari in paritate probationum. 522. nu. 5
 Iudices apud Romanos fortibus ex vrna ductis assumebantur. 511. nu. 54
 Iudicum sortitio apud Athenienses. 512. nu. 60
 Iudicum sub sortitio. 512. nu. 56
 Iudices censentur nobiles. 152. nu. 1
 Iudices in causis miserabilium personarum nõ debent habere sportulas. 163. nu. 40

Iudicis

Iudicis munus an deroget nobilitati. 152. nu. 1
 Iudicis arbitrio relinquuntur nõ determinata. 66. num. 10
 Iudicis arbitrio nobiles dicuntur maiores & non minores. ibid. nu. 11
 Iudicibus honor impendi solitus. 153. nu. 3
 Iudicandi munus honor est. ibid. nu. 4
 Iudicum epitheta. 158. nu. 9
 Iugum nobile. 12. nu. 28
 Iugurtha per adoptionem Micipsæ Numidarum regis successit in regno cum Adherbale & Hiempsale filiis naturalibus. 679. nu. 3
 Iulianus Imperator literis iussit Arsatio pontifici Gallia: docere Paganos offerre diis primitias frugum. 424. nu. 69
 Iulius Cæsar non est ex ventre matris carus. 576. nu. 3
 Iulianus causidicus nunquam in mercedem corrumpit linguæ meritum. 160. nu. 23
 Iuliano eruditio magis obfuit quàm profuit. 46. nu. 11
 Iulius Cæsar omnes medicinam profitetes ciuitate donauit. 305. nu. 399
 Iulius Cæsar in deorum numerum relatus. 122. nu. 150
 Iulij Cæsaris dictum. 68. nu. 2
 Iunii Rustici in matrem suam dictum. 120. nu. 92
 Iuniori an liceat seniorem increpare. 443. nu. 145
 Iuniores quanto sumus, tanto sumus perspicaciores. 444. nu. 150
 Iuniores nonnunquam seniores vincunt consilio. 434. num. 100
 Iupiter pater omnium hominum secundum ethnicos dictus. 134. nu. 6
 Iupiter ignis specie Aeginam Alopei regis Bæotia: filiam compressit. 348. nu. 576
 Iuramentum non defertur propter vnum testem spurium. 76. nu. 15
 Iuramentum Iudæorum non tollit insinuationem donationis. 665. nu. 32
 Iura non sunt violanda ob nobilitatem. 129. nu. 195
 Iura quæ videntur probare medicinam esse mechanicam, de Chirurgia & similibus artibus sunt intelligenda. 336. nu. 523
 Iura causa data transmittuntur. 604. nu. 90
 Iura collectandi sunt ex iuribus regalibus. 669. nu. 7
 Iura sanguinis transeunt in liberos. 601. nu. 64
 Iura loquentia de vstris non comprehendunt Iudæos. 665. nu. 31
 Iura sanguinis & agnationis sicut sunt immutabilia, & nullo iure ciuili dirimi possunt, sic nec iura præcisè & immediatè data à lege ipsi sanguini vel naturæ. 567. nu. 10
 Iura succedendi & rumpendi testamentum connexa sunt. 639. nu. 13
 Iure naturali omnes filij æqualiter succedebant. 584. num. 4
 Nec id ius tollitur per statutum præferens primogenitum quò minus ipse succedat. ibid. nu. 5
 Iure cõmuni liberi omnes nullo delectu habito æqualiter succedunt. 568. nu. 14
 Iure naturali quamuis valeat venditio primogenituræ patre supersite, non tamen iure ciuili. 563. nu. 3
 Iuribus partiũ dubiis sed æqualibus iudex debet rem contentiosam inter eas diuidere. 527. nu. 9
 Iuris plus habet qui possidet, quàm qui non possidet. 540. nu. 2
 Iuris patronatus, & aliarum successione differentia. 612. nu. 153. 154 & 155
 Iuris postliminij cum legitimatione collatio. 579. nu. 35
 Iuris ignobiles. 8. nu. 24
 Iuris legumque peritia maximè nobiles honestat. 399. num. 125
 Iuris ex dispositione tenetur vxor marito operas præ-

stare, & seruire. 173. num. 95
 Iuridici velut canes acerrimi non nisi oblato cibo mansuescunt. 157. nu. 8
 Iurisculti inter se non conueniunt. 337. nu. 534
 Iurisdicchio an nobilitet. 57. nu. 1
 Iurisprudencia, Philosophia & Medicina coniunctio. 235. nu. 315
 Ius accrescendi nõ habet locum, nisi cum plures simul admittuntur eodem tempore. 612. nu. 155
 Ius patronatus est merè personale. ibid. nu. 154
 Ius patronatus ab hereditate veluti gubernatur. 589. num. 1
 Ius primogenituræ accedit ad naturam feudi. 554. nu. 10
 Ius fuitatis successione & continuationem iuris de patre in filium respicit. 609. nu. 123
 Ius accrescendi non habet locum in iure speciali. 612. num. 156
 Ius in spe quæsitum nõ impedit retractionem. 579. num. 33
 Ius domini in vasallos indiuiduum est. 723. nu. 8
 Ius firmius quod venit iure communi quàm quod iure speciali. 612. nu. 157
 Ius primogenituræ quantum ad successionem pertinet nihil commune habet cum feudis. 554. nu. 13
 Ius primogenituræ non est huiusmodi quod pendeat à libera patris dispositione. 580. nu. 49
 Ius primogenituræ etiã sine transmissione deuoluitur ad sequentem. 607. nu. 111
 Ius primogenituræ quomodo apud Hebræos vocetur. 411. nu. 2
 Ius primogenituræ an vendi possit patre adhuc supersite. 563. nu. 2
 Ius primogenituræ in feudis maximè Francorum moribus locum habet. 605. nu. 99
 Ius primogenituræ conferri non potest. 545. num. 1. & sequent.
 Ius succedendi & ius rumpendi testamentum sunt diuersa. 638. nu. 2. & 639. nu. 13
 Ius quæredum facilius amittitur quàm quæsitum. 649. num. 14
 Ius accrescendi nondum competens transmittitur in filium: et spes competens ex contractu conditionali. 602. nu. 69. 70
 Ius primogenituræ transmissibile est cum sit celsibile. 598. nu. 42
 Ius primogenituræ an præscribi possit. 564. nu. 1
 Ius primogenituræ transmittitur in filium. 602. nu. 69
 Ius competens lege nondum delatum transmittitur. 603. nu. 81. 82
 Ius nondum actuale non transmittitur. 609. nu. 124
 Ius primogenituræ venit iure naturæ. 604. nu. 90
 Ius imaginum non nisi magistratibus cõpetit. 49. num. 15
 Ius scriptum nobilius est iure non scripto. 91. nu. 10
 Iusurandum nobilium cuiusmodi esse soleat. 400. numero 126
 Iustinianus legum conditor reprehensus. 338. nu. 536
 Iustinianus iuuentuti suam librum dedicat. 453. numero 209
 Iustus contradictor qui sit. 377. nu. 5
 Iuuenes dociliores senioribus. 453. nu. 208
 Iuuenalis locus de causidicis. 157. num. 3. & numeris sequentibus.

L

Laberius eques Romanus in scenam descendit & mimos canere iussus. 364. nu. 16
 Labdacus patris regnum sub Lyca tutore obtinuit. 620. nu. 210
 Labor in sanitate tuenda cibum præcedere debet. 403. num. 194
 Labor & ingenium tempus suppleat. 454. nu. 210

Lac matetnum melius nutrit infantem quam alterius, 109. nu. 83
 Lacedaemone alij coqui esse nō poterant, quā carnīs, 369. nu. 35
 Lacedaemonij non permittebant ingenuis discere aut exercere vlla opificia. 376. nu. 60
 Lacedaemonij plurimum saltationibus vacarunt. 368. nu. 28
 Lacedaemonij eos ignobiles existimant qui viles artes discunt. 149. nu. 2
 Lacedaemoniorum lex reprehensa, quā Ephoros ex plebeis creari iubebat. 97. nu. 5
 Lacedaemonia alter Græciæ oculus. 415. nu. 25
 Lacedaemon ciuitas appellata est, *ἡ πόλις Λακεδαιμόνιον*. 509. nu. 41
 Vel, *ἡ πόλις Λακεδαιμόνιον*, ibid.
 Lacedaemonij nepotem minorem natu prætulerunt in regno patris. 594. nu. 14
 Lacedaemonij in difficillimo rerum statu maluerūt sibi regem claudicare quā regnum. 551. nu. 14
 Lacedaemonij diuini Græciæ imperium obtinuerunt. 415. nu. 25
 Lacedaemonij sorti fuerunt deditissimi. 509. nu. 41
 Lacedaemonij conuiuiorum principes sorte deligebāt. ibid. nu. 41
 Lacedaemoniorum in regni successione mos. 619. nu. 206
 Lacedaemoniorum mos honorātorum seniorum. 428. nu. 81
 Lacedaemoniorum regum tutores Prodicti dicti. 619. nu. 208
 Lachesis secunda Parcarum à forte dicta putatur. 518. nu. 83
 Laconum nobilitatis insignis. 408. nu. 161
 Lactis per alimoniam mores pueris infundi. 111. nu. 87
 Lactis fœminarum ex primo partu virtus. 421. nu. 54
 Ladislaus Vngariæ rex. 412. nu. 6
 Laertes Vlvisis pater agriculturæ deditus. 355. nu. 8
 Laici possunt conferre priuilegia clericis. 630. nu. 11
 Lampſacum oppidum vetusta nobilitate inclutum. 68. nu. 4. & 93. nu. 21
 Lamusius Longobardorum rex matre prostituta & patre incerto genitus. 39. nu. 9
 Lanfredus episcopus (qui & iuuenis dicitur) venationi fuit deditus. 402. nu. 138
 Laocoon rex ex serua matre natus. 38. nu. 8
 Laomedon *ἡ γυνὴ* dictus. 132. nu. 10
 Laodamates patris imperium sub Creonte tutore suscepit. 619. nu. 210
 Laquei poena omnium pœnarum fœdissima, vilissima & ignominiosissima. 115. nu. 110
 Laquei poena præpostera. ibid. nu. 110
 Laquei mors nō omnibus ignominiosa est. 116. nu. 112
 Laqueum suspensioſi circumdatum temporibus, dolorem capitis sedare traditur. ibid. nu. 114.
 Laqueo suspensionis poena ignominiosissima. 405. nu. 133
 Laqueo interemptus infepultus olim abiiciebatur. 123. nu. 110
 Laribus dijs Veteres primitias frugū offerre soliti. 425. nu. 71
 Latini scriptores quos nobiles appellent. 35. nu. 4
 Latio famosus. 17. nu. 40
 Latio insignis. 16. nu. 34
 Larrones forte ducti noctibus excubabant speculandi gratia. 518. nu. 83
 Laudes regia quæ dicantur. 385. nu. 46
 Laudes Hippocratis ex externis scriptoribus. 180. nu. 46
 Laudimia cui debentur. 519. nu. 18
 Laus ex ciuitate. 69. nu. 6

Lausus equorum domitor. 402. nu. 140
 Legatione qui funguntur, quales debeant esse. 104. numero 45
 Legationibus in obsequiis præferēdi sunt nobiles. ibid. num. 43
 Legatum ex dignitate legatarij augetur. 124. nu. 155
 Lege Mosaica omnes primogeniti, & ij quidem soli erant sacerdotes & diuinis mysteriis mācipati. 630. nu. 12
 Lege Mosaica prohibebatur de scorto natū Ecclesiam Domini ingredi. 76. nu. 16
 Leges Annales Romanorum de adeundo Consulatu. 446. nu. 168
 Legata quando non valeant. 535. nu. 5
 Legationes apud Romanos fortibus ducebantur. 513. nu. 64
 Leges ab improbis Imperatoribus latas, fuisse receptas. 531. nu. 31
 Leges & canones probantes potiore esse conditionem possidentis. 542. nu. 19. & 20
 Leges rem dubiam forti committunt. 500. nu. 1
 Leges & canones sæpe medicorum testimonio vtuntur. 235. nu. 317
 Leges omnes non sunt omnibus ciuitatibus accommodatæ. 65. nu. 4
 Leges medicamenta vocari. 235. nu. 316
 Leges & canones non fauent iis qui sibi mortem infertunt. 342. nu. 559. 560
 Leges & S. C. de aduocatorum mercede. 160. nu. 22
 Leges non intelligi nisi ab his qui pure & Latine loquuntur. 320. nu. 464
 Leges sanciri debent nobilium consilio. 101. nu. 26
 Leges & authores ponentes differentiam inter virtutem & nobilitatem. 41. nu. 14
 Legibus ignoscitur ei, qui sanguinem suum qualitercunque redimit. 343. nu. 558
 Legionibus qui imperitabant, pro nobilibus habebantur. 63. nu. 15
 Legis prouiso realis esse censetur in dubio. 602. nu. 72
 Legitima nō possunt filios priuare parentes. 478. nu. 21
 Legitima succedit loco querelæ vel bonorum possessionis. 648. nu. 11
 Legitima iure naturæ debita. 585. nu. 10
 Eam tamen capit filius vt hæres. ibid.
 Et in ea valet institutio. ibid.
 Legitima est veluti æs alienum. 646. nu. 4
 Legitima debetur iure institutionis, & sic iure hæreditario. 676. nu. 6
 Legitima ei non debetur, qui hæreditatem repudiavit. ibid. nu. 5
 Legitima est quota portio eius quod quis habiturus est ab intestato. 648. nu. 10
 Legitima non debetur ei qui nullam partem habet ab intestato. 640. nu. 14
 Legitima statuto aut consuetudine tolli potest. 470. nu. 36
 Legitimam potest petere, qui etiam habet vnde aliàs se possit alere. 676. nu. 8
 Legitimitas vsucapi an possit. 565. nu. 9
 Legitimati per matrimonium succedunt in feudo. 582. nu. 54
 Legitimati per matrimonium habent querelam inofficiosa donationis. ibid. nu. 56
 Nec infames censentur.
 Et admittuntur ad dignitates.
 Et repellunt fœminas exclusas à statuto per masculos. ibidem.
 Legitimati per matrimonium promouentur ad sacros ordines. 579. nu. 37
 Legitimati non plus consequi possunt, legitimo minus omnium habente. 581. nu. 50

Legitim

Legitimati ex matrimonio dicuntur legitime nati etiam in materia stricta & statutaria. 582. nu. 57
 Legitimandi in facultate excipiuntur filij Comitum. 669. nu. 18
 Legitimatō nō retrahitur in præiudicium alterius. 575. nu. 8
 Nec collatio.
 Nec restitutio.
 Nec confirmatio.
 Nec fictio.
 Legitimatō principis nō tantum habet virium quā legitimatō matrimonij. 582. nu. 54
 Legitimatō non trahitur ad tempus cōceptionis. 576. nu. 14
 Legitimatō non extenditur ad nepotes ex naturali filio antè mortuo. 608. nu. 115
 Legitimatō quæ fit ex matrimonio non reuocatur per natiuitatem filiorum, licet de aliis dubitetur. 582. nu. 55
 Legitimatō quæ fit ex matrimonio efficacior ea est, quæ fit ex restituto. 582. nu. 58
 Legitimatō per oblationem fauorabilior est ea quæ fit per rescriptum. 581. nu. 51
 Legitimatōnis definitio. 579. nu. 34
 Legitimatōnem an impediatur medium matrimonium. 574. nu. 3
 Legitimatō à principe nulla illegitimitatis macula aspergitur. 580. nu. 42
 Legitimatō cum cæteris succedit. 578. nu. 25
 Legitimatō à principe non succedit in feudo. 582. numero 54
 Legitimatō per matrimonium cæteris præferri qui teneant. 577. nu. 24
 Legitimatō nihil à legitimis differre. 579. nu. 39
 Legitimatō facultas quibus concessa. 144. nu. 20
 Legitimatō potest infans. 52. nu. 29
 Legitimatō per matrimonium an nobiles sint. 77. numero 20
 Legitimatō consensus an possit interuenire ex intervallo. 54. nu. 41
 Legitimatō non sunt deinceps turpes personæ. 77. numero 20
 Legitimatō debet reuerentiam legitime natis. 76. numero 19
 Legitimatō an excludatur à successione nobilis patris. 144. nu. 15
 Legitimatō an succedat in emphyteusi ecclesiastica. ibid. nu. 17
 Legitimatō ad feuda, non obtinet feuda nobilia. ibid. num. 18
 Legitimatō quare non succedat in feudo. ibid. nu. 16
 Legitimatōnis vis. 77. nu. 20
 Legitimi & nothi discrimen. 79. nu. 33
 Legitimi & spurij natura non differunt. 80. nu. 35
 Legitimi & legitimati an æquiparentur. 574. nu. 2
 Legitimus & naturalis, an præferatur naturali prius nato, sed postea legitimo. 574. nu. 4
 Legitimus quis dicatur. 79. nu. 33
 Lenticides nothus fuit Agidis Lacedaemoniorum regis. 591. nu. 5
 Lenitudo pro lenitate dictum. 4. nu. 12
 Lenticus dentibus scalpendis conuenit. 213. nu. 288
 Leo in viros prius quā in fœminas fremit. 400. numero 127
 Leo quare gallinaceum vereatur. 175. nu. 27
 Leo in infantes sicut non nisi magna fame. 400. numero 127
 Leones Phrygum insignia. 50. nu. 19
 Leones nobiles dicuntur. 19. nu. 47
 Leonidas Spartanorum rex. 415. nu. 25
 Lepre & Elephantiasis differentia. 320. nu. 465

Leuiora errata deprehensa & reprehensa in nobilibus. 398. nu. 114
 Lethum nobile. 12. nu. 28
 Lex Atheniensium, vt in foro rerum venalium omnem mendacium abesset. 359. nu. 12
 Lex xii. tabularum abolita. 118. nu. 126
 Lex potentius agit quā iudex. 633. nu. 20
 Lex magis subuenit facienti actū ex necessitate, quā ex voluntate. 682. nu. 10
 Nemo cogitur in communionem persistere. ibid. numero 11
 Lex nihil frustra facit. 640. nu. 17
 Lex vel statutum loquens de filiis, an trahatur ad nepotes. 670. nu. 3
 Lex Mosaica in successione Iudæorum est seruanda. 663. nu. 22 & duobus seq.
 L. cum auus, habet locum etiam si alter filius sit substitutus. 605. nu. 94. 95
 Lex vnica prima dicitur. 456. nu. 5
 Lex potest, quod contrahentes. 603. nu. 86
 Pacto ius competens potest transmitti. ibid. nu. 86
 Lex vel constitutio quando dicatur introducta in fauorem publicum vel priuatum. 559. nu. 19
 Lex muneralis. 160. nu. 21
 Lex Cincia de donis & muneribus. ibid. nu. 21
 Lex Q. Claudij Tribuni aduersus senatum. 80. nu. 3
 Lex xii. tabularum quid de magistratu sentiat. 153. nu. 9
 Lex Claudia vetuit Senatorem maritimam nauem, quæ plusquam trecentarum amphorarum esset, habere. 358. nu. 6
 Lex Clodia prohibuit scribas quaestorum exercere negotiationes. ibid. nu. 6
 Libelli famosi. 17. nu. 38
 Liberas ædes habet testator. 640. nu. 20
 Liberalitas & largitio decet reges & principes. 384. numero 42
 Liberationem à morbo impari numero fieri. 207. numero 211
 Liberi ex persona parentum alijs præferuntur. 635. numero 63
 Libertas quibus debeat si ex testamento plures serui manumittantur quā leges sinant. 548. nu. 8
 Libertus non tenetur alere patronum qui se alere potest. 675. nu. 2
 Liberi insipientes maiorum nobilitatem inquināt. 138. nu. 17
 Liberi eorum qui per infamiam amisserūt nobilitatem, an nobiles reputentur. 146. nu. 4
 Liberos nobilitas an ad parentes ascendat. 80. nu. 1
 Libertas sola est apud Deum, non seruire peccatis. 49. nu. 12
 Libertas inuito conferri potest. 31. nu. 37
 Libertas ignoranti conferri potest. ibid. nu. 32
 Liberti dignitatem capaces. 159. nu. 6
 Libertini an possint esse aduocati. 156. nu. 1
 Libertini an militare possint. 61. nu. 6
 Libertini & serui, ad dignitates aspirare prohibentur. 157. nu. 6
 Libertini qui dicantur. 90. nu. 7
 Libertinorum filij ad senatorias dignitates non admittentur. ibid. nu. 7
 Libertini qui olim dicebantur. ibid. nu. 7
 Libido venerea peculiariter in nobilibus debacchatur. 143. nu. 10
 Libidinosi sunt nobiles. 141. nu. 2
 Libri nobiles. 12. nu. 28
 Lichenis sive mentagræ initium. 407. nu. 159
 Licinius Imperator literas, virus & pestem publicam appellabat. 45. nu. 10
 Lignum cuius virtute amara aqua indulcata est. 187. nu. 79

Lindij colunt Apollinem *169. nu. 9*
 Lingua à maledictis principum coercenda. *39. nu. 9*
 Lingua vna & calamus vnus quibus debeat esse. *101. nu. 24*
 Linozostis herba. *168. nu. 4*
 Liquores duo humanis corporibus gratissimi. *200. nu. mero 183*
 Litigiosa res alienari non potest. *564. nu. 3*
 Lixiuij primarij vis ac virtus. *423. nu. 61*
 Loci consuetudo vbiq; obseruanda. *152. nu. 13*
 Loci & generis nobilitate non comparatur gratia. *70. nu. 11*
 Locus castri hæreditarij inspiciendus est. *674. nu. 2*
 Locus mortis eius de cuius successione agitur in statu inspiciendus. *632. nu. 10*
 Locus medius apud quosdam honorator. *438. nu. 116*
 Locus præferendus est qui prior ad munera vocauit ciuem duorum locorum. *545. nu. 6*
 Locus aditæ hæreditatis in omnibus bonis inspiciendus. *632. nu. 9*
 Locus hominem non nobilitat, sed homo locum. *71. nu. 17*
 Locus hominem non sanctificat, sed homo locum. *58. nu. 9*
 Lollianus priuata virtute, non nobilitatis pondere vixit. *37. nu. 7*
 Longæuitas bonis à Deo promissa. *343. nu. 55*
 Longobardorum lex de constituendis magistratibus. *97. nu. 5*
 Longobardorum iure an frater excludat filium fratris. *594. nu. 18*
 Longus sanguis. *92. nu. 16*
 Loquaces aquæ. *201. nu. 188*
 Lorum plebeiorum insignia. *407. nu. 160*
 Loti vis. *207. nu. 215*
 Lucere, nobilitatis est. *6. nu. 16*
 Lucius Petronius admodum humili loco natus ad equestrem ordinem peruenit. *8. nu. 23*
 Ludouici Imperatoris in regni successione iudicium. *619. nu. 206*
 Ludouicum Franciæ regem XII. eius nominis responsum est non fuisse Caroli regis hæredem. *588. nu. 26*
 D. Ludouicus eius nominis nonus ad Franciæ regnum etiam impubes euectus est, & coronatus. *620. numero. 211*
 Luna commoda & incommoda. *345. nu. 569*
 Lunula patriciorum insignia. *407. nu. 160*
 Lupanaria non infamant castitatem, sed castitas loci abolet infamiam. *58. nu. 9*
 Lupi generosi dicuntur. *19. nu. 47*
 Lusci aut monoculi an debeant repelli à moderatione regni. *551. nu. 16*
 Lusitani præferunt primogenitos in successione. *411. nu. 4. & 5*
 Lutum omnium principium. *135. nu. 10*
 Luxa membra cantionibus curantur. *232. nu. 301*
 Lycurgi experimentum de duobus catulis. *42. nu. 18*
 Lycurgus lege sanxit, vt puellæ quibusdam in sacris saltarent. *68. nu. 28*
 Lycurgi legibus qui se præfente iuniorem peccantem non correxisset, perinde ac si peccasset ipse plectebatur. *442. nu. 142*
 Lycurgi legibus maior omnium rerum honos maiori ætati habebatur. *428. nu. 80*
 Lycurgi illud scitum dictum, rex natus est nobis à Spartiata. *591. nu. 2*
 Lycurgus tutor Gharilai regis Lacedæmoniorum principatum eo nomine administrauit. *619. nu. 208*
 Lymphaticos organicos modulis Xenocrates liberauit. *232. nu. 302*
 Lysimachus illustri quidem Macedonia loco natus,

sed virtutis experimentis omni nobilitate clarior. *42. nu. 18*
 Lysimachus illustri Macedonia familia natus, sed virtutis experimentis omni nobilitate clarior. *6. nu. 17*
 Lysippi munus nobile. *13. nu. 28*

Macedones prelio pulsi, rege suo infante in cunis posito, & pugna ante aciem prolato, acrius certamen repetunt. *620. nu. 209*
 Macedonum in regno primogenitus succedebat. *415. nu. 27*
 Macer poëta & medicus temporibus Ouidij vixit. *209. nu. 230*
 Machaon Chironis discipulus fuit. *176. nu. 31*
 Machaonia artes. *ibid. nu. 31*
 Magi impium dicebant in igne sepelire. *348. nu. 575*
 Magister equitum & peditum quis dicatur. *63. nu. 16*
 Magister militiæ & militum. *62. nu. 15*
 Magister vtriusque militiæ quis dicatur. *64. nu. 17*
 Magistratus filios patres reuereri debent. *153. nu. 8*
 Magistratus maior autoritas quam patris. *ibid. nu. 8*
 Magistratus vitio carere debet. *120. nu. 137*
 Magistratibus in assequendis nobiles præferendi. *96. nu. 1*
 Magistratibus præfecti ante tempus legitimum. *448. nu. 177*
 Daniel.
 Scipio Africanus.
 Augustus.
 Tiberius.
 Didius Iulianus.
 Valerius Coruinus.
 Magistratus forte capti apud Athenienses. *513. num. 61. & sequen.*
 Magnates & populum eligere debere. *539. nu. 1*
 Magnates dicuntur nobiles. *382. nu. 32. 33*
 Magnæ exuperantiæ pessilentes. *303. nu. 393*
 Magnificus & illustris idem. *63. nu. 15*
 Mahumetes qui primum camelos vectigales ductabat, Arabum rex factus. *39. nu. 9*
 Maiestatis crimine tenetur, qui priuatus potestate, magistratus, quid sciens dolo malo gesserit. *72. nu. 1*
 Maior dignitas quæ. *66. nu. 7*
 Maior factus à consuetudine ante 25. annos aliquis, non intelligitur, quo ad alienationem bonorum. *104. nu. mero 42*
 Maior ætas, proindeque sapientia maior, facit vt præferri debeat patruus. *619. nu. 203*
 Maior & primogenitus idem. *458. nu. 12*
 Maior simpliciter apud Latinos scriptores pro maiore nati, siue ætate plerunque ponitur. *458. nu. 14*
 Maior debet dare optionem minori. *632. nu. 4*
 Si maior diutius aut æqualiter rem communem administrauerit. *652. nu. 6. & seq.*
 Maioricatus constituitur ad perpetuam principis in descendentes memoriam. *668. nu. 6*
 Maioricatus dignitas regitur eisdem legibus, quibus & caput regni. *ibid. nu. 9*
 Maiorum gloria posteris quasi lumen est. *133. nu. 1*
 Maiorum virtutes qui imitantur magis laudandi sunt. *540. nu. 24*
 Mala & inepta locutio plus nocet quam taciturnitas. *396. nu. 101*
 Mala nobilitas, quæ se per superbiam apud Deum reddit ignobilem. *113. nu. 99*
 Maledictus à Deo qui pendeat in ligno. *116. nu. 113*
 Malim hic primus esse, quam Romæ secundus. *68. nu. 2*
 Malitia igni rectè comparatur. *34. nu. 3*
 Malitiæ velamentum nobilitas. *138. nu. 16*
 Mammæ duplices natura cur mulieribus addiderit. *110. num. 85*

Manus nobilis. *12. nu. 28*
 Marcus Aemilius Scaurus nobilis & pauper. *148. nu. 6*
 Marcus Aemilius Scaurus repetundarum reus propter vetustissimam nobilitatem & recentem patris memoriam absolutus fuit. *93. nu. 21*
 Marcus Antonius Imper. & idem pictor. *362. nu. 4*
 M. Cato melius putauit non agnoscere iniuriã, quam vindicare. *400. nu. 128*
 Marci Castrici dictum. *430. nu. 106*
 Mare diuinum appellatur. *352. nu. 591*
 Mare rerum omnium vtilissimum. *591. nu. 590*
 Mares sunt omnibus fœminis robustiores. *537. nu. 1*
 Marechalij qui dicantur. *64. nu. 17*
 Maris incommoda. *552. nu. 593*
 Mariti nobilitas an ad vxorẽ vsque transiliat & è contrario. *82. nu. 1*
 Maritus ignobilis reginæ, an nobilitetur. *89. nu. 39*
 Maritus ignobilibus natus parentibus. *36. nu. 5*
 Marius plebeiorum partes defendit. *83. nu. 35*
 Martia Flauia splendidi generis fuit. *7. nu. 19*
 Martianus iurisconsultus aduocatus fuit. *159. nu. 18*
 Martius Septimius triduo solum imperauit. *37. nu. 7*
 Martinus Laudensis tractatum de Primogenitura edidit. *414. nu. 17*
 Mafne an fœmina pulchrior. *538. nu. 4*
 Masculorum appellatione, an veniant descendentes ex fœmina. *491. nu. 2*
 Masculum non censendum ex fœmina natum. *492. nu. 6*
 Masculinum proprie dicitur, quod primo aperit vuluam. *457. nu. 6*
 Masculus repellens fœminas ex statuto potest eas admittere. *556. nu. 2*
 Mafilia à Proto condita. *360. nu. 15*
 Mafilia olim Phocensum colonia. *108. nu. 75*
 Materia sublata tollitur materiaturum. *648. nu. 10*
 Mater an teneatur dotare filiam. *657. nu. 6. & nu. 8*
 Mater non tenetur dotare filiam. *669. nu. 5*
 Matres cur ardentius primogenitos ament. *408. nu. 41*
 Matris ex vtero casu Apollini sunt consecrati & quare. *545. nu. 2*
 Mater tenetur lactare filium, ita demum si eam non dedecet. *109. nu. 79*
 Matres cupiunt filias suas nobilibus viris collocari. *115. nu. 115*
 Matris nobilitas quid faciat erga filios. *86. nu. 26*
 Matrum ignobilitas tenebras offundit filiis. *88. nu. 35*
 Matrimonium nõ consistit inter nobilem & infamem aut turpem personam. *126. nu. 173*
 Matrimonij in dispensatione nobilitas exprimenda. *139. nu. 20*
 Matrimonium nobilium an requirat instrumentum. *246. nu. 18. 19*
 Matrimonio contracto inter nobilem & ignobilem an liberi legitimentur. *127. nu. 178*
 Matrimonium, dos, & donatio ante nuptias efficiunt vt res aliæ inalienabiles, possint alienari. *655. nu. 2. & sequen.*
 Matrimonium sequens minuit legitimam filiorum primi matrimonij. *580. nu. 40*
 Maximinus Imperator Romanus opilio fuit. *374. nu. 59*
 Maximinus obscuris natus parentibus. *37. nu. 7*
 Mechanicæ artes omnino sunt abiectæ, ac iure à plerisque improbantur. *151. nu. 2*
 Medius locus apud quosdam honorator. *438. nu. 116*
 Medon Athenarum rex claudus. *551. nu. 13*
 Megarensium puellæ ante nuptias ad Iphinoes tumultu primitiã erinnum deponere solebant. *425. nu. mero 73*
 Medicina ad rem subito parandam frugifera. *306. nu. mero 404*

Medicina olim fuit scientia paucorum herbarum. *340. nu. 545*
 Medicina ex quibus petatur. *179. nu. 39*
 Medicina quomodo inuenta ab antiquis. *179. nu. 40*
 Medicina philosophiæ an pars sit. *213. nu. 287*
 Medicina omnium artium & doctrinarum nobilissima. *168. nu. 1*
 Medicina ab experientia orta. *179. nu. 39*
 Medicina in tres partes diuisa. *182. nu. 55*
 Medicina ex obseruatione inuenta. *179. nu. 39*
 Medicina quæ victu constat in duas partes diuisa. *183. nu. 59*
 Medicina est deorum munus. *187. nu. 77*
 Medicina est superuacua. *326. nu. 494*
 Medicina non tantum circa corpus sed & animam seruatur. *230. nu. 292*
 Medicina simplex vtilior salubriorque composita. *324. nu. 478*
 Medicina ab oraculis deorum multifariam petita est. *168. nu. 2*
 Medicina & medici à medio dicti. *304. nu. 394*
 Medicina ars quare omnium sordidissima esse dicitur. *310. nu. 413*
 Medicarum rerum & morborum multa nomina apud medicos corrupta. *317. nu. 447*
 Medicatio & varicinatio sibi inuicem cognatæ. *231. nu. mero 298*
 Medicina vtilitatem omnes sentimus. *298. nu. 358*
 Medicinæ diuinitas. *177. nu. 34*
 Medicina auctores ab antiquis dii existimati. *176. nu. mero 33*
 Medicina arti non imputandum si qui medici vitiiis affecti fuerint. *337. nu. 530*
 Medicina scientia præsertim curatiua Scorpioni & Marti attribuitur. *315. nu. 438*
 Medicina & philosophiæ & iurisprudentiæ coniunctio. *235. nu. 315*
 Medicina origo. *168. nu. 1*
 Medicina ars è numero præstantiorum. *187. nu. 76*
 Medicina ars an deoget nobilitati. *168. nu. 1*
 Medicina quibus homines in paradysum ducuntur. *231. nu. 297*
 Medicina parens Hippocrates. *181. nu. 48*
 Medicinam esse artem honestam ac liberalem. *335. nu. mero 522*
 Medicinam extremam faciem physicæ partis esse. *315. nu. 438*
 Medicinam omnium artium cognitione constare. *186. nu. 73*
 Medicinam esse artem illiberalem, quæ videntur probare. *308. nu. 408*
 Medicinam victus & alimètorum appellatione contineri. *304. nu. 395*
 Medendi ars absque misericordia Dei nihil valet. *314. nu. 433*
 Medendi ars ceteris honorator. *307. nu. 406*
 Medendi ars somniis diuinis comparata. *179. nu. 41*
 Medicamenta omnia noxia. *325. nu. 492. præsertim quæ potui dantur. ibid. nu. 493*
 Medicamenta nonnulla animi morbos curant. *231. nu. mero 297*
 Medicamentorum infinita genera. *213. nu. 288. vbi inuenies nomenclaturam, eiusque rationem, vim & qualitatem. 228. plus minusve per ordinem alphabeti.*
 Gestationes. Perfusiones.
 Vectiones. Insolationes.
 Caballicationes. Frictiones.
 Cursus. Balnea & alia lauacrorum & sudariorum genera.
 Saltationes. Suffitus.
 Deambulationes. Suffitus.
 Natationes. Falsci, ligamina & nodi.
 Nauigat

I N D E X.

Navigaciones.
Alia morum & exerci-
tationum genera.
Vnditiones.
Vaporationes.
Cupha.
Cucurbita siue Cucurbi-
tula.
Ventosa.
Phlebotomia.
Apophoreses.
Caraxationes.
Irrigationes.
Humectationes.
Pyrrateria.
Potionum species.
Lectiones.
Ludi.
Alia animi laxa-
tionis.
Lecki pensiles.
Terebrationes.
Abstinentia.
Oris collutiones.
Sanguisuga.
Aqua distillationes.
Aeris mutationes.
Capillorum rationes.
Peregrinationes.
Vincula.
Medicamentorum infinita genera à medicis excogita-
ta. 213. nu. 288
Medicamentorum mixtura quare sint fugienda. 325.
num. 479
Medicamentorum compositiones & mixturas damna-
tas à Plinio. 323. nu. 476
Medicæ plurimæ mulieres. 294. nu. 321. & sequen.
Diana regina & dea æstimata.
Latona.
Isis.
Medea.
Circe.
Anguitia.
Oecyroë Chironis filia.
Hygea.
Panacea.
Aegle.
Iaso.
Oenone nympa.
Pylydamna regina Aeg-
gyptia.
Cybele. deorum magna
mater.
Hepione Herculis fi-
lia.
Pallas illa omnibus no-
ta.
Aspasia.
Maria.
Agameda Hometica.
Hecameda & ipsa Ho-
merica.
Medicæ artis difficultas. 187. nu. 75
Medicæ cura. te ipsum. 315. nu. 436
Medici cum multis occidant cur passim expetantur.
314. nu. 431
Medici dicti *οὐκ ἔστιν*, id est, merdæ comedentes.
309. nu. 411
Medici in suis medicamentis rebus sordidissimis vran-
tur. ibid. nu. 411. & seq. tercore hominū & aliorum
animalium.

Vociferationes quæ *εὐφρα-*
νισαί.
Sapones.
Infectus.
Sorbitiones.
Adustiones.
Flexiones.
Euentilationes.
Suffumigia.
Aromata.
Reuulsiones.
Illitiones.
Infusiones.
Vaporaria Græca.
Fomenta.
Masticationes.
Lixiua.
Odoramenta.
Sanguinationes.
Scalpellationes.
Constrictiones.
Paropteres.
Diuerfiones.
Exhalationes.
Solicationes quæ & *ἰνδύ-*
οεις.
Spiritus retentiones.
Scarificationes.
Retractiones.
Semine virili.
Menstruis mulierum.
Sudoribus hominum.
Aurium sordibus.
Sputo hominum.
Vijna eorundem, & aliorum animalium.
Vngulis caprarum & asinorum.
Canum vomitu.
Muribus.
Vulture satiato cadauere humano.
Muscis.
Cinere ex capite bubonis.
Vipera & vermibus ex eadem.
Vermibus ex arbore putrida.
Mulorum impetiginibus.
Medici laudadi quod venenosis ad hominum salutem
vtantur. 342. nu. 552
Medici à sacris scriptoribus probati. 190. nu. 102
Medici & obstetrices eiusdem pretij. 310. nu. 414
Medici tenentur gratis curare ægrotos pauperes. 164.
num. 44
Medici qui curantes nõ sponte occiderint mundi sunt.
312. nu. 424
Medici parabolani dicti & quare. 311. nu. 415
Medici cur credantur fuscasse mortuos. 314. nu. 434
Medici non est omnes morbos curare. 345. nu. 565
Medicis apud Aegyptios stipendia publica constituta.
305. nu. 399
Medicis magis fauendum quàm aduocatis & iurisper-
ritis. 298. nu. 359
Medicis de nominibus non est contendendum. 319. nu-
mero 461
Medico iuueni non est fidendum. 186. nu. 74
Medicorum nomelatura per alphabetum. 236. nu. 319.
& eorum opera sigillatim descripta. ibid.
Medicorum vana & inutilis opera. 315. nu. 436
Medicorum & professorum eadem ratio. 298. nu. 359
Medicorum iudicio stamus, an vulnus sit lethale. 305.
num. 398
An ex vulnere quis sit mortuus. ibid.
An quis verè sit furiosus. ibid.
An militis valetudo ea sit, vt dimittendus sit, ibid.
An ægrotus sit sanæ mentis. ibid.
An morbus redierit ex priori causa, an ex noua. ibi.
Et generaliter in omnibus ad medicinam pertinen-
tibus. ibid.
Medicorum puerilia vitia. 315. nu. 437. & seq.
Adulteria. ibid.
Veneficia. ibid.
Auaritia. ibid.
Arrogantia. ibid.
Medicorum infinitæ contentiones. 317. nu. 446
Medicorum opera multi perierunt. 312. nu. 426
Medicorum diligentia. 177. nu. 35
Medicos minime loquaces esse decet. 310. nu. 415
Medicos sordidissima quæque tractare. 309. nu. 411
Medicum prudentem esse oportet, & bonis moribus
præditum. 334. nu. 313
Medicus non nisi ætate confecta absolutus. 186. nu. 74
Medicus animi curam gerit. 234. nu. 310
Medicus principis dicitur habere dignitatem. 168. nu-
mero 11
Medicus, an iurisperitus, vel aduocatus sit præferendus.
298. nu. 360
Mediocritas in omnibus rebus amplectenda. 363. nu. 11
Mediocritas in salutem corporis consentanea. 203. nu.
mero 19
Mediocritas in salutatione sequenda est. 368. nu. 29
Medon vnus ex Græcorum ducibus, qui ad euertend-
am Troiam nauigauit. Oilei filius nephus fuit. 78.
num. 31

I N D E X.

Miles. 152. nu. 1
Latini Summates vocant. 382. nu. 32
Melampus poëta verustissimus. 208. nu. 221. & medi-
cus. ibidem.
Mendicitas est consideranda iuxta qualitatem perso-
narum. 121. nu. 143
Mendum esse in legibus, quibus medici parabolani vo-
cantur. 311. nu. 419
Menedemus philosophus relicta priore vxore, aliam
duxit nobiliorem, quod reipub. præfesset. 89. nu. 41
Menelaides pararus vnde dicta. 356. nu. 9
Menelaus auus Philippi Macedonis, teste Acltano, no-
thus fuit. 8. nu. 31
Menesthei Iphicratis Atheniensis filij responsum. 69.
num. 7
Menelao Helena extra sortem concessa fuit. 509. nu-
mero 40
Menonis pœna. 405. nu. 153
Mentes turbatas per symphoniam Asclepiades sani-
tati restituit. 232. nu. 302
Mercatura an nobilitati obfit. 357. nu. 1
Mercatura quarendis diuitiis multum habet ponde-
ris. 360. nu. 18
Mercatura ad Barbarorum necessitudines plurimum
valet. ibid. nu. 15
Mercatura nobilitati derogat. 361. nu. 20. 21. & 22.
Mercaturam plerique celebres viri exercuerunt. 360.
num. 15. Scilicet

Solon Atheniensis.	Massalias.
Thales milesius.	Hippocrates.
Zeno.	Caro Censorius.

Et plerique Reges & Imperatores nu. 17. scilicet

Vespasianus.	Pertinax.
Tarquinius Priscus.	Mercurius.

Mercatores necessarii in repub. 350. nu. 13
Mercatorum codicibus an credendum sit. 103. nu. 35
Mercatorum vita non artis sed hominum sunt. 360.
num. 19
Mercedis modus aduocatorum 188. nu. 36
Mercurius vnde dictus sit. 360. nu. 17
Mercurius præco deorum dictus est. 372. nu. 49
Mercurius deus præsulque furum & mercatorum à
poëtis dictus. 359. nu. 11
Mercurius primus omnium mercaturam tradidit. 360.
num. 10
Mercurius medicina inuentor dictus. 168. nu. 3
Meretrix nobilis. 15. nu. 30
Meretrix famosa. 17. nu. 40
Mesis aurea, tribunal dictum. 159. nu. 20
Metallum generosum. 21. nu. 51
Metrodorus Atheniensis Epicuri discipulus. 1. nu. 1
Metrodorus & summus philosophus & pictor fuit.
361. nu. 3
Merus reuerentialis iunioris fratris erga seniorem. 442.
num. 143
Merus amissionis omnium bonorum morti æquipara-
tur. 301. nu. 69
Micare, quid sit. 517. nu. 77
Michælis Hospitalis laus. 589. nu. 32
Midas Phrygum rex auriga fuit. 38. nu. 8
Miles aut nobilis habens mille in bonis, pauper est:
plebeius aut rusticus multo minus habens, diues est.
124. nu. 156
Miles quis intelligatur iure Canonico. 392. nu. 81
Miles & priuatus an differant. 60. nu. 3
Milites quare concubinis dare non possint. 145. nu. 21
Milites à libidine omnino oportet alienos esse, ne vi-
ribus enercentur. ibid. nu. 21
Milites ad prædam forte vo. ati. 508. nu. 39
Militis nomen non dedignantur sibi assumere Impe-
ratores & reges. 60. nu. 3
Militia an nobilitet. 60. nu. 1

Militia est nomen generale. 65. nu. 2
Militia in animantia bruta quoque confertur. ibid. nu-
mero 2
Militia non est nobilitas. 145. nu. 21
Militiam simplicem apud nonnullos nobilitatem esse.
64. nu. 18
Militiam nobilitare qui negent. 61. nu. 5
Militiarum genera. 62. nu. 13
Militari arte qui excellunt an nobiles sint. ibid. nu. 14
Milonius cum primùm ebrius esset, saltare solitus est.
366. nu. 23
Mimi vnde dicti sint. 364. nu. 13
Mimmermi poëte antiquissimi in medicos carmen. 316.
num. 439
Minoris melior est conditio. 652. nu. 6
Minor 25. annis potest in integrum restitui. 262. nu. 2
Minotauro singulis annis septem filij totidemque filia
edendæ tradebantur. 507. nu. 37
Mithecus coquus insignis è Sparta migrare iussus 369.
num. 35
Mithridates duarum & viginti gentium rex, totidem
linguis iura dixisse fertur. 155. nu. 18
Mithridati vigintiduarum linguarum nationes pare-
bant. 193. nu. 131
Moabitæ primogenitos suos aliis præferunt. 415. nu. 23
Mobilia sequuntur statutum loci in quo sunt. 636. nu.
1 & seq.
Aditio dependet ex testamento, non à loco. 635. nu-
mero 1
Modi quibus secundus locus in primum adducitur.
576. nu. 15
Modiperator quis dicatur. 509. nu. 42
Modicum donas pauperibus de nobilitate sensisse non
videtur. 123. nu. 153
Mœcha famosa. 17. nu. 40
Momi querela aduersus fabricam humani corporis.
390. nu. 66
Monachus licet exeat patriam potestatem, non tamen
perdit iura suitatis. 56. nu. 50
Monachus habetur pro mortuo. 149. nu. 2
Monachus non perdit iura sanguinis. 152. nu. 8
Monachorum nobilitas non consideratur in beneficiis.
149. nu. 1
Moly herba. 168. nu. 4
Monetarij inter viles de iure habentur. 373. nu. 55
Moras principium omnium rerum. 465. nu. 16
Montes nobiles. 12. nu. 28
Morbi innumerati. 177. nu. 34
Morbi ab animi peccatis originè trahunt. 248. nu. 306
Morbi quidam nobilium peculiare. 407. nu. 159
Morbi curantur carminibus & cantionibus. 231. nu-
mero 299
Morbi nisi periculosissimi pharmicis sunt irritandi.
341. nu. 549
Morbi innumerabiles ex libidine oriuntur. 340. nu-
mero 544
Morborum vis. 178. nu. 37
Morbos ad iram deorum referri. 233. nu. 307
Morbos sanare Dei est non medici. 315. nu. 435
Mores à præceptoribus sumuntur. 452. nu. 201
***Μορφορμα* quid sit. 514. nu. 67**
***Μορφορμῆς διαίτη*. ibid. nu. eod.**
Morum nobilitati nihil obest patria. 70. nu. 9
Mors primogeniti facit locum secundogenito. 616. nu-
mero 186
Mos & mores an differant. 450. nu. 191
Mors an quæpiam naturalis sit. 342. nu. 556
Mors naturalis proferri non potest. ibid. nu. 556
Mors, & alia humana mutationes magis diuites inua-
dunt, quàm pauperes. 136. nu. 12
Mors rerum omnium terribilissima. 343. nu. 558

I N D E X.

Mors multis nos ærumnis & calamitatibus eximit. 327. num. 498
 Mortem quæ accelerent. 324. nu. 477
 Mortis genera quot Mosaicis legibus statuta fuerint. 116. nu. 113
 Mortui à medicis resuscitati. 178. nu. 36
 Mortui an à medicis suscitentur. 314. nu. 433
 Mortuo an nobilitas conferri possit. 55. nu. 45
 Mos patriæ considerandus. 368. nu. 31
 Mosaica lex prohibebat de scorto natum ecclesiam domini ingredi ad decimam vsque generationem. 76. num. 16
 Moyses iussu Domini septuaginta viros ex omni populo seniores delegit, qui secum tegerent, iudicarentque populum. 447. nu. 172
 Moyses medicus fuit. 188. nu. 81
 Moyses ex nobilibus cõstituit Tribunos & Centuriones. 64. nu. 19
 Myes sapienrissimus ab Apolline dictus. 69. nu. 7
 Mulier in dignitatibus succedit ex consuetudine. 484. num. 12
 Mulieres an possint inducere consuetudinem vt primo genita præferatur. 494. nu. 1
 Mulieris primiparæ nitida salua ieiunis instillata, oculis liuorem suffusionemque quamlibet cruentam efficaciter adimit. 421. nu. 54
 Mulier coniugata nõ amplius retinet nobilitatem aut ignobilitatem familiæ. 89. nu. 43
 Mulier in quam turpis suspicio cadere potest, ex testamento militis aliquid capere non potest. 145. nu. 21
 Mulier quæ in suum corpus peccat perdit, nobilitatem. 145. nu. 2
 Mulier ignobilis per maritum nobilem nobilitatur. 82. num. 3
 Mulier naturalis si viro naturali & legitimo nubat, ea legitima efficitur, vt maritus eius est. ibid. nu. 2
 Mulier nobilis an teneatur lactare filium. 109. nu. 78
 Mulier nobilis maiore dote indiget, quàm ignobilis. 124. nu. 155. & 125. nu. 164
 Mulieres bonis viris præferunt opulentos. 25. nu. 7
 Mulieres habent & dignitatem & nobilitatem ex genere. 89. nu. 44
 Mulieres nobilitatis capaces sunt. ibid. nu. 44
 Mulieribus etiam nobilibus duo tantum apud Romanos nomina erant. 409. nu. 166
 Mulierum intemperatã Hippocratem mendacem fecit. 340. nu. 544
 Multos imperitare malum est. 466. nu. 21
 Mundana nobilitas nihil aliud est quàm rota. 140. numero 22
 Mundus vnigenius. 410. nu. 1
 Munerum non pretium, sed animus spectandus. 165. num. 50
 Munus nobile 13. nu. 28
 Musica laudanda. 363. nu. 10
 Musica, Romanorum moribus, absuit à principis persona. 368. nu. 31
 Musica nimia non laudatur in honestis viris 363. numero 11
 Musica morbos animi lenit ac sanat. 233. nu. 305
 Musa nobilis 13. nu. 28
 Mutatio personæ, quæ est causa priuilegij, mutat priuilegium. 651. nu. 7

N

N Abateorum lege, qui suas opes immittit, publicè mulctatur. 554. nu. 12
 Nannius Alemarianus Miscellanea scripsit. 48. nu. 14
 Nascendi claritas. 4. nu. 11
 Nasciturus potest stipulari pater aut notarius. 479. numero 31
 Natalis clari. 3. nu. 9

Natalium claritas. 4. nu. 11
 Natalium, familiæ, nobilitatis & generis splendor. 7. num. 19
 Natalibus restitui quid significet apud iurisperitos. 46. nu. 3
 Natalium restitutio non ad libertos tantum, sed ad ingenuos quoque pertinet. ibid. nu. 3
 Natalibus clarus. 3. nu. 9
 Natiuitas inspicitur non conceptio in primogenitura. 457. nu. 9
 Natos qui lachrymis, mortuos verò qui cantibus prosequantur 329. nu. 503
 Natura præpoller accidenti. 598. nu. 44
 Natura omnes olim liberi nascebantur. 544. nu. 29
 Natura docet primogenitos esse magis honorandos. 418. nu. 39
 Natura primigenia. 410. nu. 1
 Natura non dedit imperare sceminis. 484. nu. 13
 Natura ratio edocet omnem multitudinem ab vno incipere. 465. nu. 16
 Naturalis ratio auctoritate Senatus commutari non potest 584. nu. 5
 Naturales potentia quatuor. 317. nu. 451
 Naturales ab intestato non succedunt. 583. nu. 59
 Maximè si sint legitimi, ibid.
 Ac ne legitimi quidem in feudis, ibid.
 Natus ante dignitatem præfertur in successione natis postea in regno quod patri obuenerit iure hæreditario. 570. nu. 25
 Natus ante dignitatem patris quæ illum illustrem facit, non est illustris, sed tantum clarissimus. 567. nu. 6
 Natus in terra in qua Christus natus est, an maiori gaudeat priuilegio quàm alius 71. nu. 16
 Nauta nequè inter viuos neque inter mortuos reponitur. 352. nu. 593
 Nectar nobile. 13. nu. 28
 Negatio potentior est quam affirmatio. 558. nu. 12
 Nemo plus iuris in alterum transfert quàm ipse habet. 611. nu. 148
 Negotiatores dignitatem assequi non possunt. 358. numero 3
 Nemo omnibus horis sapit 339. nu. 540
 Nemo sibi mortem consciscere debet. 343. nu. 561
 Nepos filia doraæ exclusa à statuto, aut quæ renuntiavit an excludatur. 488. nu. 2
 Nepos ex spurio non succedit, vt nec eius pater. 490. num. 13
 Nec potest institui ex testamento ibid. nu. 14
 Nepos iura suorum nanciscitur & præteritis rumpit testamentum. 599. nu. 48
 Nepos non succedit auo ex persona patris sed propria. 608. nu. 119. 120. & 121
 Nepos admittitur ad querelam repudiatam non iure transmissionis, sed ex sua persona. 607. nu. 114
 Nepos ex filio iam mortuo succedit cum patris in locum patris. 595. nu. 19. & seq.
 Etiam in feudo, ibid.
 Et in emphyteusi, ibid.
 Et in iure patronatus, ibid.
 Etiam si statutum vocet proximiores, ibid.
 Nepos ex primogenita an consequatur ius primogenitura contra nepotem ex secundogenita. 491. nu. 1
 Nepos non rumpit testamentum aui etiam si pater ipse rupisset. 611. nu. 150
 Nepos ex filia excludit amitam, si mares excludat feminas. 611. nu. 146. nu. 147
 Nepos ex primogenito, primogenitus dici potest. 598. num. 42
 Nepos dicitur natus ex auo & aui corpore. 597. nu. 36
 Nepos ex primogenito mortuo ante auum, an præferatur auo secundogenito. 493. nu. 1

Nepos

I N D E X.

Nepos in tutela legitima assumit locum patris, tum deum si maior est, non aliàs. 607. nu. 109
 Nepotes non debent esse deterioris conditionis quàm filij. 697. nu. 39
 Nepotes an propriè dicantur filij. 600. nu. 57
 Nepotes rediguntur ad conditionem filij eo subdueto. 601. nu. 65
 Nepotes non veniunt appellatione filiorum, si de gradu sit mentio. 612. nu. 159
 Neptis ex filio non repellit amitam. 600. nu. 53
 Neptis ex filio primogenito an patruos excludat in iure primogenitura. 493. nu. 1
 Neptuno quamuis vtroque crure claudo, non ademptum est ei maris regnum quod sorte ei obrigerat. 551. nu. 13
 Neprunus à Troëzenis cultus. 425. nu. 71
 Neptunus Iouis ex vtroque parente frater, ipsum Iouem reueretur. 429. nu. 83
 Neptunus quare Iouem reueretur. 442. nu. 143
 Nequitia est quæ te non sinit esse senem. 430. nu. 88
 Nero barbam suam primam cõditam in auream pixidem, & preciosissimis margaritis adornatam Ioui Capitolino consecrauit. 425. nu. 73
 Neprunus dicitur. 132. nu. 9
 Neratij cuiusdam improbitas. 118. nu. 126
 Nero Pantomimos relegauit. 365. nu. 17
 Nero altera fax humani generis mercedem aduocatis constituit. 161. nu. 26
 Nerua filius 17. anno publicè de iure respondit. 435. nu. 102
 Nescio quis, vel qui, siue quidam simpliciter pro ignobili. 3. nu. 7
 Nestoris regis vxor marito lectum & cubile parasse traditur. 113. nu. 98
 Nicomachus Machonis filius. 176. nu. 32
 Nicomachus meretricis filius fuisse traditur. 78. nu. 31
 Nigroarum rex monoculus. 552. nu. 17
 Nihil interest an statutum loquatur de primogenito simpli iter, an de primogenito legitimo. 583. nu. 61
 Nihil est tam innoxium quod interdum non noceat. 353. nu. 598
 Nihil adeo noxium quod non interdum proficit. ibid. num. 599
 Nihil sine aqua perfectum. 352. nu. 592
 Nireus Græcorum omnium pulcherrimus. 538. nu. 6
 Nobilitas patris an transeat ad filios natos ante nobilitatem partam. 570. nu. 29
 Nobiles maximè cupiunt suam domum principalem manere in familia. 671. nu. 3
 Nobilitas in Sanctis. 427. nu. 148
 Nobilitas amorem fauoremque conciliat. 392. nu. 80
 Nobilitas in angelis. 404. nu. 147
 Nobilitas à principe procedit. 46. nu. 2
 Nobilitas viri in dote constituenda consideranda est. 124. nu. 163
 Nobilitas an progrediatur ad transuersales hæredes. 80. nu. 1
 Nobilitas à principe data, dicitur natalium restitutio. 46. nu. 3
 Nobilitas pecuniis comparari non potest. 59. nu. 14
 Nobilitas non verborum, non vultus, non corporis, sed animi est. 17. nu. 14
 Nobilitas ab origine orbis repetita. 404. nu. 147
 Nobilitas vnde procedat. 58. nu. 11
 Nobilitas in astus & syderibus. 404. nu. 147
 Nobilitas patriæ an quicquam faciat ad ciuium nobilitatem. 68. nu. 1
 Nobilitas consistit in acceptatione eius qui eam confert, nec est in voluntate nec intellectu eius qui nobilitatur. 52. nu. 27
 Nobilitas liberorum an ad parentes ascendat. 80. nu. 1

Nobilitas indignorum dominorum non laudanda. 139. n. 20
 Nobilitas eò maior, quò antiquior. 90. num. 1. & 6. & 95. nu. 31
 Nobilitas non nascitur in ictu oculi. 91. nu. 10
 Nobilitas ignorantem conferri potest. 53. nu. 32
 Nobilitas incipiens, crescens, & perfecta. 91. nu. 10
 Nobilitas & mercatura sibi inuicem repugnant. 358. num. 4
 Nobilitas quod sit à patre, iure ciuili inductum est. 85. num. 24
 Nobilitas verbis continetur non re. 136. nu. 13
 Nobilitas nihil aliud quàm verbi sonitus. ibid. nu. 12
 Nobilitas est ius quoddam sanguinis, quod est incommutabile. 150. nu. 5
 Nobilitas est res aduentitia. 66. nu. 13
 Nobilitas sine virtute nulla. 138. nu. 16
 Nobilitas viri ex vxoris nobilitate illustratur, ignobilitas verò ob vxoris nobilitatem minus obscura redditur. 89. nu. 41
 Nobilitas apud omnes in honore habetur. 105. nu. 51
 Nobilitas dedecori est sceleratis. 133. nu. 1
 Nobilitas apud Barbaros, virtus apud Romanos in pretio fuit. 42. nu. 17
 Nobilitas generis quæ. 133. nu. 14
 Nobilitas an per infamiam & scelera amittatur. 145. num. 1
 Nobilitas an perdat ob paupertatem. 147. nu. 1
 Nobilitas ex sola vulgi opinione pendet. 65. nu. 6
 Nobilitas in dispelatione matrimonij exprime da. 144. num. 20
 Nobilitas & dignitas sunt diuersa. 62. nu. 10
 Nobilitas etiam inuito à principe conferri potest. 54. num. 42
 Nobilitas an in puncto mortis conferri possit. 55. n. 44
 Nobilitas mundi, nihil aliud est, quàm inueteratæ diuitiæ. 26. nu. 8
 Nobilitas quibus ex rebus quærat. 24. nu. 1
 Nobilitas an vltra pronepotes deriuetur. 73. nu. 2
 Nobilitas ex multorum sententia inter bona externa, & fortunæ ponitur. 139. nu. 21
 Nobilitas paratur ex militia eiusque laboribus. 62. numero 14
 Nobilitas non perditur per infamiam, sed ipsius priuilegia. 146. nu. 5
 Nobilitas matris quid faciat erga filios. 86. nu. 26
 Nobilitas a tatem an suppleat. 103. nu. 41
 Nobilitas in rescriptis & aliàs intelligitur ex loci consuetudine. 66. nu. 9
 Nobilitas probatur per famam & communem hominum estimationem. ibid. nu. 8
 Nobilitas generis an scientiæ præferenda sit. 45. nu. 5
 Nobilitas vxoris ex viro, non tantum virtutem habet quàm quæ ex genere est. 83. nu. 11
 Nobilitas & diuitiæ sunt res omnino separata. 29. n. 16
 Nobilitas non excusat ab his quæ facere tenemur. 113. num. 99
 Nobilitas attribuitur antiquitati. 90. nu. 5
 Nobilitatis laus. 132. nu. 13
 Nobilitas sanguinis non amittitur per monachatum. 150. nu. 5
 Nobilitas summa apud Deum, clarum esse virtutibus. 40. nu. 12
 Nobilitas an descendat ad bastardos legitimatos. 76. num. 17
 Nobilitas monachorum non cõsideratur in beneficiis. 147. num. 1
 Nobilitas vero Deo tribuitur, ignobilitas aliis. 131. numero 5
 Nobilitas an inter bona naturæ, an fortunæ collocanda sit. 47. nu. 4
 Nobilitas an transeat ad liberos natos ante nobilitatem

PP

tem parentis. 74. nu. 7
 Nobilitas à Platone in quatuor species diuisa. 42. nu. 18
 Nobilitas non præsumitur, nisi probetur. 66. nu. 13
 Nobilitas sanguinis quæ. 32. nu. 1
 Nobilitas contemptui & ludibrio est, vbi paupertas est, 149. nu. 9
 Nobilitas sola sine literatura sufficit ad obtinendam dispensationem beneficiorum. 99. nu. 13
 Nobilitas mariti an ad vxorem vsque trāsiliat, & e contrario. 10. nu. 1
 Nobilitas & ignobilitas morte non finitur. 123. nu. 152
 Nobilitas sine diuitiis manca est & mutila. 149. nu. 9
 Nobilitas per gloriam intelligitur. 130. nu. 3
 Nobilitas politica & ciuilis. 41. nu. 13
 Nobilitas an sit de iure naturali. 47. nu. 4
 Nobilitas inter bonorum genera collocatur. 132. nu. mero 12
 Nobilitas an transeat ad filios naturales. 74. nu. 10
 Nobilitas an, & quomodo præscribatur. 72. nu. 1
 Nobilitas facit vt concedatur immunitas. 126. nu. 172
 Nobilitas non supplet scientiæ defectum. 45. nu. 9
 Nobilitas quid. 19. nu. 46
 Nobilitas parentum etiam ad filios furiosos & dementes descendit. 73. nu. 4
 Nobilitas in posteros an descendat. 72. nu. 1
 Nobilitatis lux. 6. nu. 15
 Nobilitas & diuitiæ inuicem compensantur. 30. nu. 22
 Nobilitatis commendatio ex sacris literis. 129. nu. 1
 Nobilitatis definitio. 29. nu. 11. & 46. nu. 1
 Nobilitatis in præscriptione an scientia principis requiratur. 72. nu. 2
 Nobilitatis scriptores. 1. nu. 1
 Nobilitatis & virtutis discrimen. 41. nu. 14
 Nobilitatis nomina inania. 139. nu. 19
 Nobilitatis propria liberalitas. 384. nu. 40. & numero 41. 42
 Nobilitatis gradus sunt. 390. nu. 67. 68. 69
 Nobilitatis prærogatiua & priuilegia. 96. nu. 1
 Nobilitatis tria genera. 24. nu. 3
 Nobilitati nõ præiudicat, qui in suis agris exercet agriculturam propriis manibus. 354. nu. 2
 Nobilitati virtus anteposenda. 41. nu. 16
 Nobilitati morum nihil obest patria. 70. nu. 9
 Nobilitati magis omnibus in rebus fauendum. 129. nu. mero 193
 Nobilitati derogatur per artem cauponariã. 372. nu. 45
 Nobilitatem annexam quæ feuda habeant. 57. nu. 1. & num. 2
 Nobilitatem qui sola virtute metiantur. 40. nu. 11
 Nobilitatem vnam & eandem omnibus donauit Deus. 134. nu. 5
 Nobilitatem perdit qui viles artes exercet. 151. nu. 1
 Nobilitatem inducere potest consuetudo. 85. nu. 23
 Nobilitatem mentientes superbi plerunque sunt. 143. nu. 9
 Nobilitatem sibi falso assumentes, in quod crimen incurrant. 72. nu. 1
 Nobilitate aliquem flagitiis. 15. nu. 30
 Nobilitate pro notum facere apud Plinium accipitur. 2. nu. 4
 Nobilitate periuriis mulier. 15. nu. 30
 Nobilitate crudelitas. ibid. nu. 30
 Nobilitas à principe an amittat beneficia popularium. 55. nu. 48
 Nobilitas ab Imperatore vel Rege, præfertur nobilitate ab inferiore. 47. nu. 7
 Nobilis domi, quid sit. 406. nu. 155
 Nobilis quando restituatur in integrum. 128. nu. 188
 Nobilis statim ex aspectu apparet. 389. nu. 63
 Nobilis raptus è manu popularis, vel eius vestem dilacerans, an offendat in personam. 394. nu. 89

Nobilis potest liberè transigere super relicto annuo pro alimentis. 399. nu. 122
 Nobilis non cogitur solus viuere. 121. nu. 142
 Nobilis satis is dicitur, & inter nobiles cõnumeratur, qui habet merum & mixtum imperium, ex priuilegio, vel consuetudine. 58. nu. 8
 Nobilis si per aliquem pauperem committat aliquod delictum, an eadem pœna puniendus sit qua pauper qui delictum perpetravit. 119. nu. 129
 Nobilis ob feudum nobile definit esse nobilis, si feudum habere desinat. 60. nu. 18
 Nobilis sine liberis videtur decessisse, qui etiam naturales filios reliquerit. 144. nu. 14
 Nobilis qui per delicta amisit nobilitatem, si ad bonos mores redierit an eandem recuperet. 146. nu. 3
 Nobilis an possit facere vt ignobilis sibi cedat. 106. nu. mero 56
 Nobilis si desinat ab artibus sordidis an recuperet nobilitatem. 151. nu. 5
 Nobilis vxor non minus subdita viro quàm ignobilis. 113. nu. 97
 Nobilis prohibitus emere si emat per famulum aut alium, an valebit contractus. 397. nu. 109
 Nobilis transgrediens & contemnens mandatum principis, vtrum grauius puniatur quàm ignobilis. 118. nu. 124
 Nobilis obscuro opponitur. 5. nu. 14
 Nobilis impetratus fugere non tenetur. 107. nu. 63
 Nobilis quando in vinculis & carcere detineri debeat. 102. nu. 32
 Nobilis quis verè dicatur. 33. nu. 2
 Nobilis fraudem faciens statuto prohibenti ipsi cedi actionem, non admittitur ad actionem. 397. numero 107. 108
 Nobilis absolute non est qui ex maioribus bonis ortus est, sed qui author posteriorum est. 26. nu. 11
 Nobilis proprie dicitur quem princeps nobilitat. 46. nu. 2
 Nobilis censetur egregia persona. 104. nu. 46
 Nobilis quis verè appellatur, cui nõ aliena, sed sua virtus ad nobilitatem opitulatur. 42. nu. 18
 Nobilis & literatus præferendus est literato tantum. 98. nu. 10
 Nobilis an per exercitium artium sordidarum præiudicet nobilitati filiorum. 376. nu. 1
 Nobilis est, qui vulgi opinione nobilis est. 65. nu. 6
 Nobilis & nobilitas vnde & quare sic dicuntur. 1. numero 3
 Nobilis maior 14. annis potest contrahere & litigare cum procuratore. 103. nu. 41
 Nobilis non potest petere salarium sui laboris. 386. numero 49
 Nobilis pro noto accipitur. 1. nu. 3
 Nobilis succedens in actione contra populem non incidit in statutum prohibens nobili actionem cedi. 397. nu. 106
 Nobilis & generosi differentia. 21. nu. 52
 Nobilis satis est qui diues est. 24. nu. 5
 Nobilis epitheton tribuitur & hominibus ignobilibus & aliis rebus quàm hominibus, atque etiã rebus in animatis: ita enim vocantur. 11. nu. 28. & multis seq.
 Actores ludorum. Accipenser.
 Aedificia. Aes.
 Ancilla. Serui.
 Animalia. Antidota.
 Arator. Aues.
 Bella. Canes.
 Collum. Coronæ.
 Colores. Cura.
 Dies. Emplastra.
 Equi. Exemplum.

Fel.
 Flumina.
 Forma.
 Gustus.
 Inimicitia.
 Medici.
 Nomen.
 Olympionica.
 Opus.
 Oratio.
 Pecuaria.
 Philosophi.
 Pocula.
 Pugnæ.
 Rhetores.
 Spolium.
 Tabula.
 Virga.
 Vina.
 Fera.
 Fontes.
 Fundi.
 Herba.
 Lethum.
 Municipia.
 Numen.
 Opes.
 Opera.
 Palma.
 Phalera.
 Pictores.
 Pœna.
 Purpura.
 Sagittarij.
 Sulphur.
 Templi.
 Vites.
 Vibes.
 Nobili an sit necesse facere mentionem nobilitatis in impetratione beneficij. 388. nu. 61
 Nobili de sanguine qui superbit, de nobiliori stercore inrumescit. 140. nu. 22
 Nobili dedecus in publico comparere cum squalidis vestibus. 104. nu. 48
 Nobili dicenti se habere mandatum à principe an credatur. 103. nu. 39
 Nobili relicto nõ ita diuiti, vt viuere possit, aut filias dotare pro suæ nobilitatis ratione, in piam causam censetur datum. 123. nu. 154
 Nobile de omnibus rebus in malam partem interpretari potest. 15. nu. 29. ibid. nu. 30
 Nobile feudum suum nobilitat possessorem. 58. nu. 7
 Nobilem ac splendidum non maiorum nobilitas, sed animi virtus efficere solet. 34. nu. 3
 Nobilem ad pugnam prouocare an possit ignobilis. 106. nu. 60
 Nobiles à diis geniti olim putabantur. 131. nu. 6
 Nobiles se putant pauca donare cum multa donant. 386. nu. 50
 Nobiles perdunt priuilegia nobilitatis per exercitium mercaturæ. 358. nu. 4
 Nobiles vrbes quare dicantur. 69. nu. 5
 Nobiles in vtranque partem & virtutis & vitiorum ignobiles vincunt. 399. nu. 124
 Nobiles ciues in iure Canonico. 23. nu. 61
 Nobiles libertatem præ cæteris desiderant. 384. nu. 39
 Nobiles efficiuntur qui lateri principis adherent. 48. nu. 10
 Nobiles non possunt suis subditis imponere angarias. 402. nu. 137
 Nobiles aduenæ vtuntur priuilegiis popularium. 400. nu. 130
 Nobiles viros iuri ciuili operã dare decet. 399. nu. 125
 Nobiles cupiunt suam principalem domum manere in familia. 380. nu. 23
 Nobiles ij existimantur, quibus adest progenitorum virtus & opulentia. 26. nu. 11
 Nobiles olim quinam dicebantur. 18. nu. 43
 Nobiles an possint subditis venationes prohibere. 405. nu. 150
 Nobiles an ignobilibus mitius puniantur, aliquorum sententiã. 116. nu. 115
 Nobiles nõ patiuntur sua nomina scribi in instrumentis. 389. nu. 62
 Nobiles in collectis tenentur contribuere pro bonis non seruilibus, pro cæteris verò non. 125. nu. 166
 Nobiles etsi ad præsens videantur ignoscere, tamen in posterum iram seruant. 145. nu. 23
 Nobiles qui sceleribus amiserunt nobilitatem, an immunes sint ab oneribus nobilitatis. 146. nu. 7

Nobiles domi suæ conueniendi, si quid cum eis agendum est. 104. nu. 46
 Nobiles hi existimantur apud Turcas qui stipendia ex militia à principe accipiunt. 62. nu. 14
 Nobiles facti populares ex statuto non perdunt priuilegia nobilium. 56. nu. 53
 Nobiles solent habere duo domicilia. 401. nu. 131
 Nobiles mitius puniuntur quàm ignobiles. 146. nu. 5
 Nobiles, & alij qui in dignitate sunt constituti, an mitius puniantur quàm ignobiles & plebeij. 114. nu. 108
 Nobiles præferendi in assequendis magistratibus. 96. nu. 1
 Nobiles & ignobiles si æquiparentur per statutum, an alteri alterorum priuilegijs potiantur. 57. nu. 55. & 56
 Nobiles pretiosius vestiri debent quàm ignobiles. 128. nu. 188
 Nobiles & ignobiles dicuntur iudicis arbitrio. 66. nu. 11
 Nobiles an sint immunes à publicis muneribus. 125. nu. 165
 Nobiles facit consuetudo. 65. nu. 1
 Nobiles olim non nisi cum laude dicti. 18. nu. 42
 Nobiles, aduocati officium exercetes, etiam si ex eo officio lucrètur, non contribuunt ad subsidia. 158. numero 15
 Nobiles decapitandi sunt. 405. nu. 153
 Nobiles legationibus obeundis præferendi. 104. nu. 43
 Nobiles cæteris prudentiores & exercitiores præsumuntur. ibid. nu. 41
 Nobiles non tam facile conueniri possunt. 124. nu. 161
 Nobiles an subiiciantur quæstionibus plebeiorum. 120. nu. 139
 Nobiles vrbiu habitatores, rus habitantibus præferendi. 21. nu. 55
 Nobiles in selsionibus, & id genus cæteris vtrum sint ignobilibus præferendi. 105. nu. 51
 Nobiles prohibetur exercere mercimonia. 357. nu. 2
 Nobiles an puniendi sint inconsulto principe. 108. numero 138
 Nobiles an in carceribus detineri debeant. 102. nu. 30
 Nobiles suarum vxorum amantiore. 143. nu. 11
 Nobiles Galli vrbes fugiunt, & quare. 23. nu. 61
 Nobiles pœnis in rebus a quæ ac ignobiles puniuntur. 119. nu. 128
 Nobiles honorum appetentiores suorum progenitorum laudatores, & aliorum contemptores. 141. nu. 1
 Nobiles in elemosynis præferendi. 123. nu. 154
 Nobiles iuramentum fidelitatis præstantes admittuntur ad osculum principis. 127. nu. 179
 Nobiles nobiliter viuentes apud Gallos immunes sunt à talliis, nulla distinctione facta bonorum allodialium, & feudaliu. 126. nu. 168
 Nobiles proditores grauius puniuntur quàm ignobiles. 117. nu. 120
 Nobiles nostri temporis & legum & omnium bonarum artium ignari. 108. nu. 75
 Nobiles an hi dicantur qui nati sunt ex matrimonio contracto à nobili cum ignobili muliere. 77. nu. 22
 Nobiles an possint grauius puniri ex eodem delicto, quàm ignobiles. 120. nu. 134
 Nobiles possunt suos homines capere & plagis mediocriter castigare. 129. nu. 190
 Nobiles prisca genus suum in deos referebant. 18. nu. 44
 Nobiles qualiter dicti apud Græcos. 19. nu. 45
 Nobiles qui in loco, in quo habitant, nullam habent iurisdictionem, an in collectis contribuere teneantur. 125. nu. 167
 Nobiles an teneantur de facinoribus famulorum. 401. nu. 134
 Nobiles an deceat esse emphyteutas aut conductores. 392. nu. 91. 92
 Nobiles pro actore si deposuerint, ignobiles verò pro

reos, quibus credendum magis sit. 103. nu. 34
 Nobiles in sacerdotiis ceteris preferendi. 98. nu. 10
 Nobiles primi in nostram sententiam adducendi. 401. nu. 133
 Nobiles ingrati in Deum. 120. nu. 135
 Nobiles possunt esse tutores ignobilium, & è diuerso. 379. nu. 16
 Nobiles nonnunquam coguntur assumere tutelam ignobilis. ibid. nu. 17
 Nobilium familia à re rustica cognominata. 356. numero 10. scilicet
 Fabiorum. Pisonum.
 Lentulorum. Ciceronum.
 Bubulcorum. Iuencorum.
 Porcorum. Scrofarum.
 Pulumorum. Iuniorum.
 Straliorum. Taurorum.
 Vitulorum. Vitelliorum.
 Nobilium facta ac dicta omnibus nota presuntur. 397. nu. 110. nu. 111. nu. 112. 398. nu. 113
 Nobilium consensus, aut dissensus plebeiorum preferendus est. 128. nu. 182
 Nobilium tria apud Romanos nomina erant. 409. nu. 166. & 393. nu. 83. & seq.
 Nobilium testamenta an preteritione liberorum rumpantur. 128. nu. 185
 Nobilium vitia. 141. nu. 2
 Nobilium voces in electionibus, & aliis semper preferenda. 103. nu. 37
 Nobilium consilio leges sanciri debent. 101. nu. 26
 Nobilium differentia. 33. nu. 2
 Nobilium promissa pro factis habenda. 101. nu. 23
 Nobilium familia è re rustica. 356. nu. 10
 Nobilium iusturandum cuiusmodi esse soleat. 400. numero 126
 Nobilium in funeribus imagines maiorum deferbantur. 122. nu. 150
 Nobilium peculiaria insignia. 407. nu. 160
 Nobilium hominum virtutem veteres Romani, nobilitatis inertia preclerunt. 42. nu. 18
 Nobilium clementia & placabilitas in victos & alios id genus. 400. nu. 127
 Nobilibus solum deferuntur armorum insignia. 48. nu. 12
 Nobilibus permittitur arma deferre. 107. nu. 67
 Nobilibus ex matribus qui nati sunt de earum nobilitate aliquid retinent. 86. nu. 26
 Nobilibus etiam prohibitum arma ferre nisi dum peregre proficiscuntur. 107. nu. 69
 Nobilibus omnibus magnis & feriis in rebus non semper fidendum. 102. nu. 27
 Nobilior nemo altero est, nisi cui rectius ingenium & bonis artibus aptius. 40. nu. 11
 Nobiliores ad tractandas nuptias liberorum demeritis conuocandi. 101. nu. 25
 Nobiliorum arbitrium preferendum in dementis liberorum nuptiis. 94. nu. 25
 Nobiliter viuere qui dicantur. 151. nu. 4
 Nodorum & ligaminum as nota Homero. 205. numero 202
 Noe agricola fuit. 356. nu. 9
 Nomen primogeniti est nomen aetatis. 607. nu. 107
 Nomina non temere imposta. 169. nu. 8
 Nomina & actiones non veniunt appellatione bonorum existentium in loco. 635. nu. 1. & seq.
 Nomina sunt incorporalia: nec mobilia sunt aut immobilia. ibid. nu. 3
 Nomina & participia cuiuscunque temporis intelliguntur secundum tempus verbi alterius temporis. 615. nu. 177
 Nominatio prior maiorem dignitate arguit. 541. nu. 2. & maiorem dilectionem. ibid. nu. 3

Nonetius laudatus, quod esset sine superbia nobilis. 142. num. 5
 Non artis, sed hominum vitium, si in arte quis errauerit. 332. nu. 541
 Non est melior conditio eius qui venit contra voluntatem defuncti, quam qui non venit. 640. nu. 19
 Non preferitur secundogenitus ob maiore prudentiam. 619. nu. 205
 Non retrotrahitur quod hodie incepit valere. 576. numero 10
 Non est eadem æquitas succedendi æqualiter & excludendi. 606. nu. 102
 Non grauatur qui non honoratur. 585. nu. 7
 Non potest esse quis filius naturalis tantum, & naturalis & legitimus. 579. nu. 36
 Normanni Gallia populi. 594. nu. 17
 Nostra non sunt, quæ ex genere sunt. 139. nu. 21
 Notabilis in bonam partem quandoque accipitur. 16. nu. 36. quandoque in malam partem. 17. nu. 37
 Notarius principis dicitur habere dignitatem. 167. numero 7
 Notarij pro instrumento pro paupere confecto non debent salarium recipere. 163. nu. 41
 Notarij officium vile. 158. nu. 14
 Nothi & legitimi discrimen. 79. nu. 33
 Nothus dictio Græca. 583. nu. 63
 Noua dispositio facta in casu vero trahitur ad fictum. 610. nu. 140
 Nouam nobilitatem antiquæ qui preferant. 95. nu. 32
 Nouissimi primi facti à Deo. 428. nu. 78
 Nouus homo quis dicatur. 93. nu. 22
 Nudum nomen hæredis alteri non nocet. 643. nu. 35
 Nullum est testamentum, si velit preteritus. 645. nu. 41
 Numa Pompilius suis legibus statuit fructuum primitias Deo Termino sacrificari. 425. nu. 71
 Numa Pompilius Rex collegium figulorum instituit. 374. nu. 59
 Numidæ fratres Regis filiis eiusdem anteponunt. 594. num. 16
 Numidæ quantum ætati in successione tribuerint. 416. num. 34
 Nummus fideiussor necessarius. 299. nu. 364
 Nunciij, Apparitores, & Viatores inter abiectos & viles numerandi sunt. 373. nu. 57
 Nutricatio amicitia patens. 423. nu. 65
 Nutrix erubescit fieri ea, quæ mater facta est. 110. numero 84

Obligatio feudalis transit actuè in hæredes domini, etiam nulla eorum facta mentione. 682. num. 8
 Obscuro loco natus de nobilitate loquens non est tollerandus. 138. nu. 18
 Obscuri ignobiles dicuntur. 5. nu. 14
 Obscurum nobilitati opponitur. 6. nu. 16
 Obscuritas pro ignobilitate. 5. nu. 14
 Obstetrices & medici sunt eiusdem pretij. 310. nu. 414
 Oculi non possunt curari nisi totum corpus purgetur. 230. nu. 293
 Oculorum ex illi morbi. 177. nu. 34
 Oeneo Diana succensuit, quod ei primitias agri non sacrificasset. 424. nu. 69
 Omnia verba quod apud Græcos quid sit. 673. numero 4
 Oenopia radix. 205. nu. 205
 Oeneus Pandionis heroum vnus, qui Atheniensium tribubus nomina imposuerunt, nothus fuit. 78. nu. 31
 Oesypum quid. 318. nu. 453
 Officium notarij vile est. 167. nu. 9
 Officium procuratoris vilissimum. 166. nu. 1
 Oliuæ nobiles. 13. nu. 28

Olympiades amisso Alexandro marito tutelam filiorum regniq; administrationem suscepit. 620. nu. 209
 Olympiades Alexandri Magni mater Eacidarum gentem, & genus quomodo illustrauerit. 81. nu. 6
 Omar Belualfargidianus astrologus. 67. nu. 2
 Omne malum ex dispari inoritur voluntate. 465. nu. 16
 Omnes filij tenentur iurare fidelitatem quandiu res feudalis indiuisa est. 681. nu. 2
 Omne fieri per antiquitatem nobilius. 93. nu. 21
 Omnes homines iidem elementis constant. 144. nu. 9
 Omnia habet, pecuniam qui habet. 25. nu. 5
 Omnibus nobilibus nobilior est sapientia. 42. nu. 17
 Omnis sapientia à Domino. 334. nu. 521
 Omnibus hominibus mori necesse est. 327. nu. 495
 Onus nobile. 13. nu. 28
 Operarij qui præfunt, oportere esse ætate maiores quam operarios ipsos. 447. nu. 173
 Opes sunt pabulum malitiæ. 35. nu. 3
 Opes suas apud Nabateos qui imminuit publicè multatur. 558. nu. 12
 Opes hominibus pretiosissimæ. 31. nu. 22
 Opifices omnes olim viles habebantur. 376. nu. 60
 Opifices etiam post mortem nobilitari volunt. 55. numero 45
 Opilius Mactrius humili loco natus. 37. nu. 7
 Opima spolia quæ dicta. 425. nu. 72
 Opinio eorum quæ dixerunt diuitias esse nobilitatem. 148. nu. 8
 Opinio quæ non admittit consuetudinem familiæ, nisi ipsa familia haberet ius imperij aut iurisdictionis. 146. nu. 7
 Opinio quæ facit æqualitatem inter liberos, in dubio sequenda est. 462. nu. 5
 Opinio eorum qui dicunt clericum ligari statuto antè factò, non postea. 625. nu. 5
 Qui fuerunt illius opinionis. 662. nu. 6
 Opiniones quorundam de sorte. 521. nu. 102
 Oppida ignobilia. 69. nu. 5
 Optimates popularibus opponuntur. 383. nu. 35
 Optimum medicamentum cibus opportunè sumptus. 341. nu. 551
 Opulenti ignobilibus opponuntur. 24. nu. 4
 Opus nobile. 13. nu. 28
 Orchestra quid sit. 407. nu. 160
 Orcinus libertus quis sit. 526. nu. 3
 Ordo inter hominum pessimos & maximè redarguendos posuit Homerus. 367. nu. 24
 Ordinaria causa non potest fieri summaria, sed è diuerso. 558. nu. 8
 Ordinem qui vult turbare, tenetur actione iniuriarum. 106. nu. 58
 Ordo clericalis an nobilitet. 64. nu. 1
 Ordo nascendi cum est incertus præfertur possessor. 540. nu. 6
 Oribasi locus. 223. nu. 288
 Origo medicina. 168. nu. 2
 Originalis morbi causa medicis incognita. 326. nu. 443
 Originale attestatum debet manere apud seniores hæredes. 441. nu. 136
 Originalis causa, non titulus actionis inspiciendus est. 597. nu. 33
 Originis & domicilij defuncti locus in statutis inspiciendus est. 624. nu. 12
 Qui originis tantum, non etiam alterius domicilij. ibid. nu. seq.
 Origenes iam canus ad literas Hebræas se contulit. 452. num. 205
 Orpheus à Tressis mulieribus discerptus. 534. nu. 14
 Ortho quandam iuris controuersiam iudicio gladiatorio commisit. 592. nu. 8
 Quis primo partu genitæ virtus & efficacia. 421. nu. 53

Pacificens & contrahens suis hæredibus pacisci videtur. 602. nu. 72
 Pactum, siue conuentio de nunquam diuidendo rem, communem non valet. 677. nu. 1
 Pactum aut alia priuati hominis dispositio an valeat vt primogenitus succedat aut aliis prorsus exclusis, aut non æqualiter succedentibus. 474. nu. 1
 Pactum fratrum vt existentibus masculis ex eis, foemina non succedant. 476. nu. 6
 Pactum de futura successione non valet. 564. nu. 9
 Pactum an valeat vt emphyteusis ad primogenitum perueniat. 476. nu. 10
 Pactum quod dotali instrumto comprehensum est, vt quæ matrimonium cõtrahit, æqualiter patri succedat cum ceteris fratribus, iure improbatum est. 478. nu. 17
 Pactum quarendæ futuræ hereditatis non valet. ibid. num. 18
 Nec firmatur iuramento, ibidem. est enim contra bonos mores, & inducit viam captandæ mortis. ibid. nu. 19
 Pactum valere in contractu matrimonij vt primogenitus ex eo succedat, quinam teneant. 476. nu. 11
 Paan Apollo. 169. nu. 9
 Paan laus Apollinis. ibid. nu. 9
 Padico famosus. 17. nu. 40
 Palestricæ oleo vnguebantur. 200. nu. 183
 Palma nobilis. 10. nu. 28. & 13. nu. 28
 Palmæ primigeniæ vis ac virtus. 422. nu. 60
 Palladæ epigramma in medicos. 316. nu. 441
 Pallas quare dicatur nata ex Iouis vertice. 432. nu. 91
 Pallas vnigena dicta. 410. nu. 1
 Pandari votum. 424. nu. 68
 Pantaleon medicus martyrio coronatus. 189. nu. 89
 Pantomimi qui dicantur. 170. nu. 13
 Panacea vis. 207. nu. 214
 Papa an possit permittere nobili monacho vxorem vt ducat. 128. nu. 186
 Papa debet patrem reuereri. 153. nu. 9
 Papa interdum memoria fallitur. 338. nu. 537
 Papa est doctor autoritate, non scientia. ibid. nu. eod.
 Papa se medicum proficitur. 236. nu. 317
 Pape & Imperatoris sententia contra ius cõmune non facit ius generale. 613. nu. 165
 Papas duos simul esse non posse. 529. nu. 21
 Parabalani non parabolani legendum esse: & quare. 411. nu. 421
 Parabolani qui fuerint. ibid. nu. 420
 Parabolani appellatio diluta. ibid. nu. 418
 Paradogium quid sit. 57. nu. 2
 Parentes impensius amant primogenitos. 417. nu. 37
 Paria sunt, non extare & non succedere. 640. nu. 16
 Paria non nasci & natum mori. 618. nu. 201. & 202
 Paria non esse & esse, sed excludi. 554. nu. 12
 Paris hospes famosus. 17. nu. 40
 Palsiua extensio habet locum etiam in correctiuis & pœnalibus. 599. nu. 50
 Pater an possit filium suum primogenitum priuare iure primogenitura ex qualibet causa. 549. nu. 4. & sequen. & quid lex Mosaica ea de re sentiat. 550. numero 6
 Pater & filius eadem persona censentur. 596. nu. 31
 Pater an possit vnum ex secundogenitis præferre primogenito, & ita hunc priuare iure primogenitura. 549. nu. 1
 Pater non tenetur alere liberos diuites. 658. nu. 14
 Filiam tamen diuitem tenetur alere, ibid.
 Pater per exercitium sordidarum artium an priuaret nobilitati filiorum. ibid. nu. 1
 Pater an cogatur alere filium, qui suis manibus potest

sibi victum comparare. 114. nu. 10 4
Pater nō potest praeiudicare nobilitati liberorum concessa à principe sibi suisque liberis. 376. nu. 5
Pater vt omnium vnus, ita mater omnium vna. 468. num. 26
Pater non tenetur dotare filiam quā indigno nupsit. 127. nu. 176
Pater tenetur alere filiam naturalem. 697. nu. 12
 An etiam dotare. ibid.
Pater est nomen honoris ac dignitatis. 429. nu. 83
Pater an possit priuare primogenitum iure primogenituræ ex causa ingratiitudinis. 550. num. 10. & quid in regno Franciæ ea de re sit statutum. ibid.
Pater non tenetur alere filium qui se alere potest. 675. num. 2
Pater & filius inter se sunt in primo gradu. 603. nu. 79
Pater an possit fœminas vocare ad successionem, statuto eas repellente. 550. nu. 8
Pater in querendis potest praeiudicare filiis, & filius patri. 477. nu. 15
 Et reus principalis fideiussori. ibid.
Patres filios magistratus reuereri debent. 153. nu. 8
Patrem solum generis esse auctorem, matrem verò nutrimentum & locum infanti præbere Aegyptij tradit. 93. nu. 21
Patris nobilitas non potest filios degeneres nobilitare, etiam si mater fuerit deflorata vi aut dolo. 74. numero 10
Patris impedimentum obest filio, quando patri inhabili per filium aliquid quiritur. 555. nu. 19
Patris calamitas an nocet filio. 602. nu. 71
Patria nihil obest nobilitati morum. 70. nu. 9
Patria potestas non est iuris naturalis sed ciuilis. 544. num. 29
Patria à quibus nobilitat. ibid. nu. 10
Patria nobilitas an quicquam faciat ad ciuium nobilitatem. 68. nu. 1
Patricij nobiles dicti. 22. nu. 56
Patricij soli apud Romanos olim in numerum Augustum & Pontificum allegebantur. 99. nu. 12
Patricij qui & quare dicti. 97. nu. 4
Patricio ac nobili turpe est ignorare ius. 45. nu. 10
Patricios inter & plebeios olim apud Romanos non consistebat matrimonium. 127. nu. 175
Patroclus & Palamedes medicæ artis periti. 192. numero 114
Patroclus operam coquinariam exercuit. 369. nu. 35
Patrocinari non est dignitatis. 159. num. 16. non tamen contrarium est dignitati. ibid.
Patronatus ius, quod aliàs indiuiduum est, quomodo diuidi debeat. 532. nu. 2
Patronis dissidibus episcopus potest gratificari. 523. num. 8
Patrono nobili alimenta ampliora præstanda. 121. numero 143
Patronus seipsum representare non potest, filium potest. 573. nu. 11
Patruus non est præferendus nepoti in iure primogenitura. 601. nu. 62
Parthi & Persæ quomodo nobilitatem ab ignobilitate distinguebant. 108. nu. 77
Parthorum nobilitatis insigne. 407. nu. 161
Parentes ex nobilitate filiorum cohonestantur. 80. numero 3
Pater si nobilitatē acceperit à genero ob suum factum liberis non præiudicat. 376. nu. 4
Parthi trinis bellis à Romanis lacepsiti superari nō poterunt. 416. nu. 32
Paulus Iurisconsultus aduocati munere functus est. 159. nu. 18
Paulus cupit dissolui & esse cum Christo. 332. nu. 53

Paupertas aliquibus fuit causa magni mali. 31. nu. 25
Paupertas vilem siue inglorium etiam nobilem facit. 148. nu. 2
Paupertas nō reddit hominem vilem, sed origo & mali mores. ibid. nu. 5
Paupertas vilitas dicitur. ibid. nu. 3
Paupertas non potest auferre nobilitatem. ibid. nu. 5
Paupertas & auaritia in magistratibus suspecta. 30. numero 20
Paupertate an perdat nobilitas. 147. nu. 1
Pauperes cur ab honoribus & magistratibus arceantur. 31. nu. 24
Pauperes pluris æstimant porcellum quàm oculum. 118. nu. 126
Pauperes discipuli gratis instituendi sunt. 164. nu. 42
Pauper nobilis ludibrio habetur. 149. nu. 9
Pauper aut diues dicitur ex personarum discrimine. 124. nu. 156
Pauper nobilis qui palatium reficere non potest, cogitur illud vendere. 401. nu. 132
Pauperibus præferuntur diuites ad magistratus & honores. 30. nu. 19
Pauperibus & egenis, gratis tenentur aduocati patrocinari. 163. nu. 39
Pausaniæ dicteria in medicos. 313. nu. 429
Peccata venialia in cæteris, mortalia sunt in nobilibus. 384. nu. 39
Peccati causa. 25. nu. 25
Pecudum nobilitas in quo sit sita. 34. nu. 3
Pecuniaria pœna qui mulctentur. 118. nu. 125
Pecunia est omnium regina. 25. nu. 5
Pecuniæ obediunt omnia. ibid. nu. eod.
Pecuniæ sunt vita hominis. 299. nu. 364
Pecuniæ appellatione omnia continentur. ibid. nu. 5
Pedum doloribus quomodo remediatur. 421. nu. 55
Pelopidas Thebanus primus militiæ institutionem à venationis meditatione accepit. 403. nu. 145
Penè, dictio improprietatis. 572. nu. 10
Penelope Telemachum propriis vberibus aluit. 109. num. 81
Pensionarij beneficiorum an teneantur cōtribuere decimis Papalibus, & cæteris id genus. 674. nu. 10
Per alium iam extinctum quis venire non potest. 609. num. 127
Per medium inhabile non fit transitus. ibid. nu. 126.
Perdiccas Macedonum rex præ amore in grauem morbum incidit. 182. nu. 54
Peregrino de subtractione rerum, quas se dixit possidisse in nauis, aut diuersorio, quantum credatur. 103. numero 36
Perfecta nobilitas. 91. nu. 10
Periandri dictum de honorandis senibus. 429. nu. 84
Perculo imminenti an nobiles teneantur contribuere. 126. nu. 169
Persæ toti orbi olim imperarunt. 416. nu. 29
Persarum lex maiorem natu ad regnum vocat. ibid. numero 29
Persarum lege minime licebat regem monophthalmon constituere. 552. nu. 17
Persæ aqua faciem non abluunt, nec eam quoquo pacto attingunt. 352. nu. 591
Persæ ignem vice numinis coluerunt. 347. nu. 575
Persæ publicè operam dabant venationi. 403. nu. 141
Persarum templa *πυρῆ* dicta, & vnde. 347. nu. 575
Persarum reges iura populo reddebant. 155. nu. 18
Persica in Persis perniciofa, alibi innocua nonnullorum opinione. 112. nu. 90
Persona insignis delinquendo fit vilis. 145. nu. 2
Persona rem nobilitat, non res personam. 58. nu. 9
Personis data immunitas, cum persona extinguitur, rebus nunquam. 126. nu. 171

Pertinax Imperator mercaturam per suos exercebat. 152. nu. 10
Pertinax Imperator quibus ortus parentibus. 37. numero 7
Perusij si plebeius efficiatur miles, habetur pro nobili. 65. nu. 1
Pestem quæ generent. 206. nu. 210
Pestilentia primùm bruta animantia inuadit. ibid.
Pestilentia ab Hippocrate depulsa. 180. nu. 43
Pestilentia citharæ cantu fugatur. 232. nu. 303
Pestilentia ex sceleribus oriuntur. 233. nu. 307
Petrus Bellonus. 63. nu. 14
Petrus Bellonus Cenomanensis. 96. nu. 34
Petrus Comestor ex adulterio natus traditur. 79. numero 32
Petro claus regni cælorum credit. 41. nu. 12
Petrus Lombardus quibus parentibus dicatur natus. 79. nu. 32
D. Petrus cur filiam suam sanare noluerit 353. nu. 517
Phalaris primus Agrigentinarum Tyrannus. 34. numero 3
Phalera insigne nobilitatis. 407. nu. 160
Pharao Aegypti rex quomodo natalem suam celebraverit. 329. nu. 502
Pharisæi maiores natu venerantur. 429. nu. 82
Pharmaca hominem purum corpore & anima reddentia. 230. nu. 293
Pharmaca somnifera temporibus admouenda. 208. numero 220
Pharmacis non est vtendum, vbi sanitas per diatam potest restitui. 341. nu. 551
Pharmacum apud Græcos verbum medium est. 353. numero 595
Pharmaceuticam partem medicinæ Homero cognitam. 205. nu. 203
Pharnaces Parthorum rex prætulit fratrem liberis suis impuberibus in regno. 619. nu. 204
Pharnaces Parthorum rex Medos validam gentem perdomuit. 416. nu. 32
Phœbeæ sortes. 515. nu. 70
Phlebotomiam non conuenire prunæ vel igni Perfico. 322. nu. 470
Philippus sophista sibi auscultantibus promisit immortalitatem. 327. nu. 496
Philippus Macedo ius dixit. 155. nu. 18
Philippus Imperator sanxit poetas nulla immunitatis prærogatiua iuari. 362. nu. 5
Philopœmenes agriculturam exercuit. 356. nu. 8
Philosophia & medicina sorores. 213. nu. 287
Philosophiæ ratio in quo sit sita. 234. nu. 312
Philosophi inter se dissentunt. 337. nu. 533
Philosophus philosophum generat. 100. nu. 21
Philosophi multi medici. 211. num. 257. & sequent, vsque ad num. 287. inclusiuè. Horum nomenclatura hæc est.
 Pythagoras. Empedocles.
 Plato. Speusippus Atheniensis.
 Epicharmus Cous. Democritus.
 Timæus. Alcmeon.
 Aristoteles. Theophrastus.
 Strato. Eudoxus.
 Heraclides Ponticus. Simon Atheniensis.
 Metrodorus Atheniensis. Apollonius Tyaneus.
 Epimenides Cretensis. Plutarchus.
 Sextus Cheronensis. Michaël Pfellus.
 Apuleius. Poles.
 Trachnis. Conon.
 Azaricon. Proclus.
 Theodosius. Alexander Aphrodisicus.
 Porphirius. Epicurus.

Phœbea ars. 168. nu. 6
Phœnix præceptor Achillis. 451. nu. 199
Phryges primigenij. 410. nu. 1
Phryges lunam pro deo colebant. 345. nu. 569
Phryges primigenij dicti. 95. nu. 28
Phrygum insignia leones. 50. nu. 19
Phrygum & Aegyptiorum contentio de gentis vetustate. 95. nu. 28
Plantula reuulsa à parète terra flaccescit ac quasi emoritur. 112. nu. 91
Plato nobilitatem in quatuor species diuisit. 42. numero 18
Plato nudas adolescentulas cum nudis iuuenibus saltare iussit. 368. nu. 28
Plato oleum in Aegyptum exportauit, peregrinationis viaticum. 360. nu. 15
Plato poetas à sua Repub. reiecit. 362. nu. 5
Plato Academiam locum insalubrem delegit. 333. numero 515
Plato athleta fuit, ac post se philosophiæ studio dedit. 366. nu. 20
Platonis sententia de nobilitate. 134. nu. 3
Plebeij & ignobiles an grauius puniantur quàm nobiles. 114. nu. 108
Plebeij grauius puniuntur quàm in dignitate constituti. 381. nu. 30
Plebeij honoribus Decurionum fungi prohibentur. 97. num. 2
Plebeij *δημοτικῶν* dicti. ibid. nu. 4
Plebeij diuites & honesti nobilium pœna puniuntur. 129. nu. 192
Plebeiorum quæstionibus an subiiciantur nobiles. 120. num. 139
Plebeiorum pœnis milites non subiiciuntur. 60. numero 3
Plebeius aduersus nobilem de dolo aut alia famosa causa agere potest. 128. nu. 184
Plebeitatis macula quomodo abstergetur. 151. nu. 6
Plebis appellatione ignobiles tantum continentur. 60. num. 2
Plebis appellatione ignobiles tantum cōprehenduntur. 380. nu. 24. 381. nu. 27. 28
Plebeitatem pro ignobilitate antiquitas vsurpauit. 381. num. 30
Plinius nunquam aduocationes suas voluit esse venales. 160. nu. 22
Plinius Iunior cum tribunus esset, abstinuit se à causis gerendis. 156. nu. 2
Plinius Secundus studiis animum, venatu corpus exercuit. 403. nu. 145
Plinij Valeriani locus. 222. nu. 288
Plinij verba in medicos. 312. nu. 425
Plinius Secundus XIII. annos natus comœdiam Græcam composuit. 435. nu. 104
Plures in vnus locum succedentes loco vnus habentur. 681. nu. 2
Pia causa est dotare puellas nobiles, etiam dotatas, sed non pro ratione nobilitatis. 124. nu. 155
Pictoria ars an fordida sit, an honesta. 361. nu. 2
Pictoriæ artis laus. 361. num. 3. & 4. vbi videbis multos celebres viros, & inter hos quosdā Reges & Imperatores huic arti dedisse operam, videlicet, Fabium Pictorem hinc ita cognominatum. Metrodorū philosophū. Hadrianum Imperatorem. Euripidem. Socratem. Aescrinem. Platonem.
Piscinum statutum nobiles magis pueniens de matrimonio quàm populares. 78. nu. 28
Piscennius Niger quibus progenitus parentibus. 37. numero 7

Pisonis nobilitas. 35. nu. 40
 Pistorum à perfectissimatus dignitate arcetur. 370. numero 37
 Pistorum inter viles & fordidos annumerantur. ibid. numero eod.
 Pistorum dulciorum qui. 370. nu. 39
 Pistorum ad Persicum vsque bellum Romæ non fuerunt. ibid. nu. 38
 Podagra carminibus auxiliatur. 232. nu. 301
 Podalirius Cynnam Damathis regis filiam tecto delapsam pristina sanitati restituit. 176. nu. 30
 Pœna paricidarum, eiusque ratio 351. nu. 589
 Pœna eius qui sibi mortem conscivit. 344. nu. 562
 Pœnarum arbitraria sub arbitrio iudicis relicta sunt. 129. num. 132
 Pœnarum delectus non habet locum in monachis qui sunt ex nobili genere. 149. nu. 1
 Pœnarum ad deprecationem prodest nobilitas & dignitas. 116. nu. 115
 Pœonia manus. 306. nu. 401
 Pœonia herbæ. ibid. 401.
 Pœon vnde dicitur. ibid. nu. 401
 Pœsis loquens pictura dicitur. 362. nu. 5
 Pœtica ars histrionica proxime accedit. ibid. nu. 5
 Pœticam artem deorum immortalium munere hominibus datam esse, multorum testimonio. 334. nu. 521
 Pœtæ pictoribus iunguntur. 358. nu. 5
 Pœtæ post mortem nobilitantur. 55. nu. 45
 Pœtæ quos laudant, à diis genitos dicunt. 19. nu. 45
 Pœtæ multi medici. 196. nu. 165 & seq. vsque ad num. 256. inclusiuè. Horum nomina sunt.
 Orpheus. Aegidius monachus.
 Homerus. Museus.
 Virgilius. Hesiodus.
 Diagoras. Melampus.
 Aratus. Empedocles.
 Alcæus. Endemus.
 Seruilius Democrates. Ptolemaus Cytherius.
 siue Damocrates. Nicander Colophonius.
 Aemilius Macer Veronensis. Andromachus Cretensis.
 Dorotheus.
 Petritius. Ruphus Ephesus.
 Cecilius Arginus. Marcellus Sidites.
 Silius Italicus. Philotas.
 Philo Tharsus. Q. Serenus Sammonicus.
 Petronius Arbitr. Periander.
 Timaristus. Ionicus Sard. n. s.
 Rhamnius Fannius. Vindicianus.
 Morfinus Atheniensis. Heliodorus Atheniensis.
 Strabus Gallus.
 Decius Aufonius. Philes.
 Ioannes Vrsinus.
 Flavius Grammaticus. Hieronymus Fracastorius.
 Poggi in medicos facit. 316. nu. 440
 Poleocrates Machaonis filius medicus. ibid. nu. 32
 Polycarpus Ioannis Apostoli discipulus. 427. num. 77.
 Eiusdem dictum in Marcione hæresiarum, ibid.
 Polygnotus pictor celeberrimus animi causa arte pictoriam exercuit. 168. nu. 2
 Pomorum quorundam exquisitorum esus interdictus olim pauperibus. 122. nu. 147
 Pompeius vincto digito scalpere deprehensus. 398. numero 14
 Pompeius magnus venationibus leonum & elefantorum operam dedit. 403. nu. 145
 Pompeius ignobilibus ortus parentibus. 36. nu. 5
 Pontifices medici. 195. nu. 164
 Pontifices maximi ex humili fortuna clarum nomen qui sibi vendicauerint. 39. nu. 9
 Pontifices Romani omnia iura in scrinio pectoris sui recondita habent. 338. nu. 537
 Popularis pro vili, humili & abiecto nonnunquam ac-

cipitur. 380. nu. 26
 Popularis effectus nobilis, an excusetur à muneribus nobilium. 56. nu. 54
 Popularium inimici sunt nobiles. 141. nu. 2
 Populi appellatione veniunt nobiles. 380. nu. 24. 380. num. 25
 Populus & magnates vbi locum eligendi obtineant. 540. nu. 3
 Porcorum carnes, seruorum cibus olim fuit. 122. numero 147
 Porphyrius religionem Christianam multis conuitiis infectatus est. 213. nu. 285
 Porri primitiui, & primum producti succum expressum, & aceto pari mensura immixtum absorptumque sapius à lienoso, prodesse. 422. nu. 58
 Portugallia olim Lusitania dicta. 411. nu. 4
 Possessio generalis iurisdictionis quaeritur & praescribitur per vnicum actum & exercitiu iurisdictionis. 589. nu. 2. & seq.
 Eiusdem ratio, ibid.
 Et nisi alter esset in possessione, ibid.
 Possessio qualitatis releuat ab onere probandi. 543. num. 21
 Possessio ius primogenituræ inducit. 623. nu. 229
 Possessionem qui prius habuit, praescribendus. 544. numero 1
 Etiam in vniuersalibus, ibid.
 Etiam in beneficiis. nu. 2
 Possessiones nō viros, sed viri possessiones nanciscuntur. 58. nu. 9
 Possessor quot modis praeseratur aliis. 543. nu. 25
 Possidentis melior est conditio. 545. nu. 4
 Posthumus ex filio primogenito, an & ipse patruo praeserendus sit. 623. nu. 230
 Postremum iudicium etiam extra testamentum dicitur. 667. nu. 2
 Posthumus Imperator quibus ortus parentibus, 37. numero 7
 Potentia succedendi transmittitur. 608. nu. 115
 Poterius ius quod quis habet iure proprio quam quod alieno. 614. nu. 172
 Potentes potenter tormenta patiuntur. 120. nu. 135
 Potestatem offendens, æquè post officium puniendus, ac si adhuc esset in officio. 153. nu. 7
 Potio sancti Pauli. 188. nu. 86
 Potior est in quo duo necessaria prius reperiuntur, licet vnum in alio prius fuerit. 575. nu. 5
 Potior est cui ius est quaesitum ante conditionis euentum. ibid. nu. 7
 Potor nobilis. 14. nu. 28
 Pramnii vini virtus. 127. nu. 177
 Praxagoras Cous medicus ab Aesculapio traxit originem. 181. nu. 52
 Praeclara nobilitas. 4. nu. 10
 Praeclara omnia rara. 380. nu. 22
 Praeconum munus non omnino contemnendum. 372. num. 49
 Praeconum duo sunt genera. 372. nu. 49
 Praeconum munus ignobile. ibid. nu. 48
 Præda forte plerumque distribuitur. 508. nu. 40
 Prædo famosus. 16. nu. 40
 Praefecti praetorio sub Alexandro clarissimi fuerunt. 3. num. 13
 Praefecti forte delecti. 512. nu. 56
 Praesertur de iure qui gradu prior est. 521. nu. 102
 Praelatus renuntiat in praedudicium etiam graue ecclesiæ si per id reditur ad ius commune. 557. nu. 7
 Præmia non paternæ sed propriae fortitudinis. 138. numero 25
 Præmium cui debeatur si duo simul ad brauium peruenierint. 536. nu. 11
 Praescrip

Praescriptio non extenditur. 590. nu. 1
 Praescriptio habet vim pacti. 564. nu. 2
 Praescriptio pacto potentior. ibid. nu. 3
 Praescriptio non prohibetur ex contractu. 565. nu. 5
 Praeside collegij absente, maior pars debet conuocare minorem. 439. nu. 120
 Praesertur diuitem esse & popularem, quam nobilem & mendicum. 30. nu. 22
 Praesumptio maioris prudentiae, an sit ratio statuti praeserentis primogenitum. 619. nu. 205
 Pretium rei redemptæ pertinet ad hæredes rerum mobilium. 678
 Praetori qui alapam dederit, capitaliter puniendus est. 153. nu. 6
 Priamus Polydorum nouissimū filiorum charissimum habuit. 418. nu. 42
 Prima causa representatur in secunda. 601. nu. 66
 Prima pro optimis ponuntur. 423. nu. 63
 Prima quæque nouissimis esse meliora. 424. nu. 66. & 40. num. 114
 Primates plebeis opponuntur. 383. nu. 36
 Primigenia verba. 410. nu. 1
 Primigenia quæ dicantur. ibid. nu. 1
 Primigenia femina. ibid. nu. 1
 Primigenia pecuarum. ibid. nu. 1
 Primissus tertius Bohemorum rex, ex bubulco & armentario rex factus. 39. nu. 9
 Primitias spoliatorum ex hostibus diis offerre soliti veteres. 425. nu. 72
 Primitia mundi muliebris. ibid. nu. 73
 Primogenij qui dicantur. ibid. nu. 1. 410. nu. 1
 Primogenius adiectiuè & substantiuè dicitur. ibid. nu. 1
 Primogenius qui renuntiauit iuri primogenituræ in fauorem omnium fratrum an possit reuocare huiusmodi renuntiationem. 562. nu. 1
 Primogenius ex geminis simul & eodem partu natis vter sit cum ignoratur, quid faciendum sit. 497. numero 1
 Primogenius an possit renuntiare in fauorem secundogeniti tantum. 560. nu. 1
 Primogenituræ qualitas non potest esse extincto proprio subiecto. 609. nu. 130
 Primogenituræ ius an vendi aut cedi possit. 564. numero 7
 Primogenituræ definitio. 413. nu. 12
 Primogenituræ dignitas transit ad eum qui virtute animi praesulget. 552. nu. 18
 Primogenituræ ius quomodo statuendum. 546. nu. 4
 Primogenituræ ius tantum ad alterum contententium pertinet. 521. nu. 99
 Primogenituræ ius est indiuiduum. 554. nu. 13
 Primogenius an possit renuntiare in fauorem tertio-geniti, in praedudicium secundogeniti. 561. nu. 1
 Primogenius an possit renuntians sit minor, ibidem num. 6
 Quid si primogenitus ignoret ius primogenituræ sibi competere, ibid. nu. 7
 Quid si dubitet, ibid.
 Primogenitus legitimatus an succedat in iure primogenituræ, vt cæteris legitimis posterioribus praeseratur. 573. nu. 1
 Primogenitus cum solus succedit in regno aut comitatu & aliis dignitatibus regalibus, an debeatur legitima cæteris filiis. 573. nu. 1
 Primogenitus si non possit succedere ob dementia aut aliam inhabilitatem, princeps potest ei gratiam facere vt succedat in praedudicium secundogeniti. 555. nu. 21
 Primogenitus si succedat, haud dubie filia ipsius illi

succedet patruo repulso. 494. nu. 7
 Primogenitus si non sit idoneus moderando principatu, an pater poterit ei secundogenitum praeserere. 550. num. 11
 Primogenitus priuatus an retineat legitimam. 551. numero 12
 Primogenitus regis an debeat solus appellari filius regis, an & cæteri etiam. 570. nu. 1
 Primogenitus si non succedat, an secundogenitus habeat ius primogenituræ. 459. nu. 1. & seq.
 Primogenitus, pecorum primogenita recipiebat. 414. nu. 20
 Primogenitus tenetur fratribus alimenta praeserere. 469. num. 33
 Primogenitus vt quis dicatur, an sufficiat momento praecedere. 458. nu. 1
 Primogenitus an possit renuntiare iuri primogenituræ, & sic fratres æqualiter admittere. 556. nu. 1
 Primogenitus quid sit. 456. nu. 3. & 457. nu. 7
 Primogenitus principium virtutis patris dicitur. 419. num. 46
 Primogenitus legitimatus non capit ius primogenituræ. 580. nu. 49
 Primogenitus si sit inhabilis, & non habeat vnde possit viuere, & feudum sit magnum, is qui ei succedit debet ei tantum dare ex fructibus feudi paterni, vt inde possit sustentari. 556. nu. 23
 Primogenitus si sit claudus, an possit priuari iure primogenituræ. 551. nu. 13
 Primogenitus non est nisi & idem sit legitimus. 576. num. 16
 Primogenitus & cæteri filij regum, an possint reges vocari. 571. nu. 1
 Primogenitus non dicitur extinctus cum ex eo nepos superest. 597. nu. 34
 Primogenitus & proximior, an differant. 613. nu. 160. 613. nu. 161
 Primogenitus non recte Latine dicitur. 410. nu. 1
 Primogenitus succedit tanquam hæres, non iure proprio, aut sanguinis. 584. nu. 585. nu. 12
 Primogenitus multorum naturalium legitimatorum nullo existente legitimo, non obrinet ius primogenituræ. 583. nu. 60
 Primogenitus regis quis dicatur. 566. nu. 2
 Primogenitus se includens secundogenitum perpetuo excludit. 602. nu. 73
 Primogenitus si possederit res quaspiam quæ non erant iuris primogenituræ 30. annis, scientibus & patientibus fratribus, an praescriptio hic locum habeat. 565. num. 8
 Primogenitus si renuntiauerit primogenituræ & fratres nondum acceptauerint renuntiationem, an sit locus pœnitentiæ. 562. nu. 3
 Primogenitus regis ad dextram eius sedere debet. 413. num. 13
 Primogenitus & cæteri filij regum an propriè dicantur reges. 572. nu. 8
 Primogenitus an patiendo fratres communiter administrare longo tempore, censeatur iuri primogenituræ renuntiare. 560. nu. 1
 Primogenitus furiosus ne in priuatis quidem bonis, & non feudalibus obrinet ius primogenituræ. 553. nu. 8
 Primogenitus naturalis si legitimetur per matrimoniu ante natiuitatem secundogeniti, an praeseratur secundogenito. 580. nu. 48
 Primogenitus an dicatur, qui manum primū protulit, etiam si totus prior non nascatur. 457. nu. 8
 Primogeniti æqualiter succedentes cum cæteris, habet tamen aliquid praecipuum. 554. nu. 11
 Primogeniti olim habebat vestem peculiarem. 414. numero 17
 Primog

- Primogeniti olim fungebantur officio sacerdotis. *ibid.* num. 18
 Primogeniti ceteris sunt robustiores & formosiores. 537. nu. 1
 Primogeniti fetus meliores, nouissimi deteriores. 420. num. 48
 Primogeniti in vocabulo aliquid mysterij subest. 427. num. 77
 Primogeniti olim benedicebant fratribus minoribus. 414. nu. 17
 Primogeniti apud vniuersas gentes in regno succedunt. 416. nu. 35
 Primogenito si dominus fecerit gratiam adhuc patre superstiti, de feudo paterno, an post mortem patris hæc gratia præiudicabit secundogenito. 555. nu. 22
 Primogenito masculo non existente, filia primogenita succedit. 486. nu. 18
 Primogenitum omne quare Deus præceperit sibi sanctificari. 424. nu. 68
 Primogenitorum ius propter bonum publicum contra regulas iuris communis introductum. 585. nu. 13
 Primogenitos esse magis honorandos natura docet. 418. num. 39
 Primogenitos parentum nomine vocari solitos. 420. num. 47
 Primogenita pulchriora & robustiora. 424. nu. 67
 Primogenita & prima quæque efficaciora esse ad medicamenta & magica remedia. 421. nu. 52
 Primogenitura non habet locum in successione aliorum collateralium quàm fratrum. 623. nu. 4
 Primogenitura est quædam dignitas. 579. nu. 37
 Primogenitura apud Iudæos sacra. 564. nu. 11
 Primogenitura apud Hebræos maribus tantum conueniebat. 485. nu. 17
 Primores populo opponuntur. *ibid.* nu. 37
 Primus an de vno dicatur. 671. nu. 2. & 3. & 5
 Primum decretum dicimus etiam si secundum non interueniat. 456. nu. 5
 Primus venisse dicitur qui sequentem non habet. *ibid.* num. 5
 Primus de vno apud Hebræos dicitur. *ibid.* nu. 4
 Princeps aut Papa vel superior an & quando possit regem priuare regno. 552. nu. 4
 Princeps quid significet. 417. nu. 36
 Princeps an possit concedere patri vt ius primogenituræ inter filios diuidat. 552. nu. 1
 Princeps etiam aliquem tacite nobilitat. 48. nu. 9
 Princeps nouas dignitates potest constituere. 57. nu. 5
 Principes nunquam sine medicis esse debent. 305. numero 400
 Princeps an possit indignum nobilitare. 52. nu. 25
 Princeps quos vult nobilitat. 46. nu. 1
 Princeps an & quomodo, & quos nobilitet. *ibid.* nu. 1
 Princeps exercitus quis. 63. nu. 15
 Principes quales in repub. tales reliquos esse ciues. 120. num. 137
 Principis procurator dicitur habere dignitatem. 167. num. 7
 Principis filius is nõ dicitur qui ante principatum natus est. 566. nu. 3
 Principium, cuiusque rei potissimam partem esse. 423. num. 64
 Principium statuarum cur dextra porrecta sculptantur. 413. num. 16
 Principale an de vno dici possit. 671. nu. 1. & 3. & 5
 Principale & principaliter quid & quomodo dicitur. 672. nu. 7
 Principium verba nunquam irrita esse debere. 101. numero 24
 Prior ex legataris nominatus prior eligit. 547. nu. 3
 Prior qui nascitur an semper robustior sit. 673. nu. 3

- Prisci nobiles genus suum in deos referebat. 18. nu. 44
 Priscis temporibus nullum opus ignominie fuit. 360. num. 15
 Priuati qui dicantur. 60. nu. 3
 Priuati duobus modis dicuntur. 62. nu. 11
 Priuata nobilitas. 10. nu. 19
 Priuatus omnis non est ignobilis. 62. nu. 12
 Priuilegia medicorum à legibus tradita. 235. nu. 317
 Priuilegium priuilegiato nunquam est noxium. 56. numero 53
 Priuilegium confertur etiam ignorantibus. 53. nu. 34
 Priuilegium non procedit à priuilegiato sed à priuilegiante, à quo sumit essentiam. *ibid.* num. 34
 Priuilegium nouum non tollit antiquum. 56. nu. 50
 Priuilegium amittitur per contrarium actum. 358. numero 4
 Priuilegium personale non egreditur personam. 82. numero 4
 Priuilegium si sit filiis concessum propter parentes, mortuis parentibus cessat priuilegium. 571. nu. 3
 Priuilegium filiis concessum an ad nepotes transeat. 621. nu. 214
 Priuilegium successoris secundum varietatem temporis & personæ attendi debet. 441. nu. 133
 Priuilegium tacite hypothecæ pro dote, an habeat locum inter Iudæos. 662. nu. 10. & seq.
 Priuilegium in dubio reale. 602. nu. 72
 Priuilegium ætatis personale. 607. nu. 108
 Priuilegium cessat cessante causa illius. 614. nu. 170. & an semper. *ibid.* nu. 171
 Priuilegium personale patris transit in liberos. 607. numero 110
 Priuilegium atque etiam beneficium intelligi debet sine alterius præiudicio. 620. nu. 212
 Prius & posterius dicitur ratione vnius horæ. 458. nu. 2
 Probandi onus semper ei incumbit qui se dicit vel patrem familias vel filium familias esse. 544. nu. 29
 Probatio dubia interpretatur pro producente redeundo ad ius commune, licet aliàs secus. 557. nu. 8
 Probatio non intelligitur probatio nisi sit valida & efficax. 395. nu. 98
 Probum & bonum quid dicatur. 137. nu. 13
 Procas Albanorum rex quot annis regnauerit. 415. numero 24
 Procas Albanorum rex Aemilio & Numitori filiis regnum annuis vicibus habendum reliquit. 533. nu. 9
 Proceres vulgo opponuntur. 382. nu. 34
 Procuratoris officium an derogat nobilitati. 166. nu. 1
 Procuratoris officium vile. 158. nu. 14
 Procuratoris officium in curia an derogat nobilitati. 166. nu. 4
 Prodigus quis dicatur. 300. nu. 368
 Proditoris insignia delenda. 117. nu. 120
 Prohibitio potentior quàm permissio. 558. nu. 11
 Prolis fauor non est ampliandus contra aliam prolem. 576. nu. 13
 Promissa nobilium pro factis habenda. 101. nu. 23
 Prompalus, postea Alexander dictus, Antiocho de iuncto Syria regnum occupauit. 38. nu. 8
 Propoles inter abiectos habiti. 376. nu. 60
 Propositum in proposito quod operatur, idem & oppositum in opposito. 565
 Proscriptorum filij petendorum honorum iure prohibentur. 147. nu. 12
 Proserpina *Προσερπίνη* ara. 427. nu. 76
 Prototomi caules. 422. nu. 59
 Prouerbum de pane albo. 121. nu. 145
 Prouincia illustris. 6. nu. 18
 Prouidentia primogenita. 427. nu. 77
 Prouocasse præsumitur qui robustior est. 538. nu. 7
 Prudentia quibusdam ante pilos. 435. nu. 101

- Prudentia maior præsumitur in senibus. 431. nu. 89
 Prudentiam non nisi per multam rerum experientiam quæri. 432. nu. 91
 Pruna generosa. 20. nu. 51
 Prusias Bithynia rex voluit filium suum primogenitum occidere, quo ceteris filiis locum faceret. 549. nu. 1
 Πρωτόγενος quid significet. 410. nu. 1
 Puer pauper sapiens præfertur regi seni & stulto. 430. num. 88
 Pulchriora & meliora Deo offerenda. 424. nu. 68
 Punica primogenita, quæ Græci Cyrtinos vocant ad stomachica medicamenta esse admodum vtilia. 422. num. 58
 Pupilli res alienari non possunt. 565. nu. 4
 Psammiticus Aegyptiorum rex militibus præter stipendium dona largè distribuit. 502. nu. 6
 Ptolemæus laudatus quod primitias diis obtulerit. 425. num. 71
 Ptolemæus Philadelphus cum corporis imbecillitate, & infirma valetudine laboraret, cognoscendarum rerum, & rerum nouarum studio flagrauit. 354. nu. 518
 Ptolemæus Lagus ex gregario milite Aegypti rex factus. 38. nu. 8
 Publicani quodam in pretio aliquando apud Romanos fuerunt. 369. nu. 33
 Publicani libros suarum rationum edere tenentur. 368. num. 32
 Publicanorum audacia quanta fuerit. *ibid.* nu. 32
 P. Craesi Mutiani laus. 29. nu. 16
 Puella Romana docta fuerunt motus Ionicos. 366. num. 23
 Pugna debet fieri inter æquales. 106. nu. 60
 Pulsum notitiam an Hippocrates habuerit. 181. nu. 50
 Purpura vsi sunt soli patricij. 407. nu. 160
 Pyramides supra cadauera nobilium quare olim collocabantur. 123. nu. 152
 Pyrrhus regnum non ætati, sed virtuti putauit relinquendum. 619. nu. 204
- Q**uæ vita electa est, sola patere debet. 638. nu. 5
 Quæ in ædificio sunt vt ibi perpetuo maneat, censetur esse portio ædificij. 636. nu. 6
 Quæ requirantur ad inducendam consuetudinem. 590. nu. 2. & seq.
 Quæ quis capit magis vt filius quàm vt hæres transmittuntur. 604. nu. 87
 Quæ statuto vel consuetudine ad aliquem perueniunt, non videntur iure hæreditario peruenisse. 584. numero 2
 Quæ ratione frequentioris vsus exprimuntur, non restringunt dispositionem. 108. nu. 71
 Quælibet dispositio refertur ad tempus in quod differatur illius executio. 615. nu. 178
 Quærendum non est sintne homines ex magnis ciuitatibus, sed an magna ciuitate digni sint. 71. nu. 14
 Quæstio super statuto quodam Florentiæ loquente etiam de nobilibus. 396. nu. 103
 Quæstio in statuto loquente de nobilibus. 391. nu. 74
 Quæstio incipienda est à iunioribus. 445. nu. 162
 Quæstionibus in facti sorti nunquam locum esse. 547. num. 91
 Quæstiones olim non nisi seruis, non item liberis adhibebantur. 120. nu. 140
 Quæstiones quomodo prouincias fortiebantur. 510. numero 45
 Quæstiones suos consules fortiebantur. 511. nu. 51
 Quæstum ex patrocinio facere apud Græcos & alios turpe est. 161. nu. 25
 Quæstuosissimum est causas agere. 159. nu. 20
 Quæstura in aliquibus locis inter honores non habetur. 65. nu. 1

- Qualis rector ciuitatis, tales habitantes in ea. 120. numero 137
 Qualitas vtra, naturalis, an accidentalis sit inspicienda. 89. nu. 42
 Qualitas cessans non tollit potentiam. 604. nu. 93
 Qualitas adiecta verbo quomodo intelligi debeat. 568. num. 16
 Qualitas subrogati non inspicitur, sed eius in cuius locum subrogatur. 600. nu. 55
 Qualitas adiuncta verbo mutatur tempus ab illo. 615. nu. 176
 Qualitas ætatis nõ est transmissibilis ad hæredes. 607. num. 107
 Qualitas requisita in filio, si non sit in nepote, nõ idem de vtroque iudicatur. 600. nu. 54
 Qualitas adiecta verbo, intelligitur secundum tempus verbi. 578. nu. 28
 Qualitas substantialis superueniens nihil operatur, si defuerit tempore necessario. 577. nu. 21
 Qualitas inclusiva sui & ceterorum exclusiua transmittitur ad filium. 600. nu. 56
 Qualitas adiuncta verbo secundum tempus illius intelligitur. 639. nu. 9
 Qualitas non potest esse sine subiecto. 608. nu. 121
 Quædiu superest masculus vel femina ex linea ad quam hæreditas semel peruenit, alia linea postposita, non est transitus ad istam lineam iam exclusam. 486. nu. 21
 Quantum ad Deum nobilitas perditur per monachatum. 150. nu. 6
 Quantum credendum sit astrologorum iudiciis. 68. numero 4
 Quanto maioribus quisque præest, tanto & ipse maior est, & honestior. 58. nu. 11
 Quare præteritus rumpat testamentum. 640. nu. 20
 Quasi dictio impropretatis. 572. nu. 9
 Quatuor modis augetur erimen dignitate. 117. nu. 119
 Quatuor mortis genera lege Mosaica statuta. 116. numero 113
 Quatuor potentia naturales. 317. nu. 451
 Qui incognitus est, eius mentionem non est necesse fieri in testamento. *ibid.* nu. 21
 Qui consensit remotionem inuestiri, sibi præiudicat. 560. nu. 2. Etiam si tacite consentiat, *ibid.*
 Quis iudei sit rei mobilis. 636. nu. 2
 Qui non faccedit non propterea excluditur à legitima. 647. nu. 6 & nu. 8
 Qui contrarium teneant *ibid.* nu. 9
 Legitima filij non minuitur patre ingresso monasterium. 647. nu. 6
 Qui in legitima tantum succedit, non dicitur succedere. *ibid.* nu. 7
 Qui habitat in confinio duarum parochiarum est vtriusque parochianus. 528. nu. 17
 Qui possident, partes rei obtinent. 443. nu. 26
 Qui ab intestato non succedit, nõ impugnat testamentum. 639. nu. 12
 Qui semel hæres fuit non potest definire esse hæres. 642. nu. 26. & 29
 Qui post mortem tenetur restituere, statim id facere tenetur si sit inhabilis. 555. nu. 17
 Qui non succedit non impeditur contratabulare. 639. nu. 8. & nu. 12
 Qui capit ex statuto, capit ex voluntate defuncti. 643. num. 34
 Qui nobilitatem paupertate amitti dicant. 147. nu. 1
 Qui nobilior est in liga, conuocare alios potest. 106. numero 59
 Qui eximantur à contributione subsidiorum. 57. numero 2
 Qui reges ex seruis & è diuerso orti sint. 39. nu. 9

I N D E X.

Qui de nobilitate scripserint. 1. nu. 1. 2.
 Qui scientiam nobilitatem, aut nobilitatis speciem esse dixerint. 44. nu. 1.
 Qui ex genere nobili est, quare, & quomodo nobilitatur. 48. nu. 11.
 Qui sua culpa priuatur officii, nō intelligitur de onerosis. 147. nu. 11.
 Qui ad clarum nomen euecti sint. 39. nu. 9.
 Quibus casibus filij matris originem sequantur. 86. nu. 25.
 Quibus modis amittatur nobilitas. 145. nu. 1.
 Quid faciat matris nobilitas erga liberos. 86. nu. 26.
 Quid inter sit inter ignem sacrum, Erysipelas, carbunculum, & Herpetem. 322. nu. 472.
 Quidam, siue quis contemptum indicat. 3. nu. 7.
 Quinta pars Geminorum in horoscopo inuenta, nobiles facit, & erecto semper superbia spiritu sublato. 142. nu. 5.
 Quinta essentia. 298. nu. 298.
 Quintiliani controuersia de notho, qui post legitimos natus sit, quique non sit ante legitimos natus. 583. nu. 63.
 Quintillus Claudij Imperatoris frater decimosextimo imperij die interemptus est. 514. nu. 68.
 Quinto Cincinnato agrum quatuor iugerum colenti viator dictaturam attulit. 355. nu. 6.
 Q. Fabius Pictor iuris & literarum & antiquitatis peritus fuit. 261. nu. 3.
 Q. Pedius puer magni profectus in arte pictoria obiit. ibid. nu. 3.
 Quis praeferatur in regno an primogenitus natus ante regnum, an post regnum. 566. nu. 1.
 Quis iudex delicti commissi in confinio duarum iurisdictionum. 528. nu. 16.
 Quod quisque iunior, eod quoque perspicacior. 453. numero 208.
 Quod iuris est de parte quoad partem, idem de toto quoad totum. 596. nu. 29.
 Quod per nos non habemus, per alium in cuius locum reponimus habemus. 601. nu. 68.
 Quod operatur propositum in proposito, operatur oppositum in opposito. 648. nu. 12.
 Quod in alterius locum ponitur, non est idem cum eo. 615. nu. 174. & nu. 175.
 Quod non apparet non potest esse priuilegiatum. 394. num. 93.
 R
 Radice infecta censentur infecti palmites. 493. numero 10.
 Radix suam naturā impartitur ei quod producit. 601. num. 61.
 Ratio iuris correcti durat, & ex ea sumitur argumentum. 616. nu. 184.
 Rationes nihil faciunt ad correctionem iuris communis. 683. nu. 15.
 Rebus in dubiis neuter succedere debet. 534. nu. 1.
 Refrigerandi vis. 203. nu. 197.
 Rege aliquo decedente, nullo capace ad regnum obtinendum relicto, magnates regni regem eligent. 540. nu. 2.
 Reges an teneantur soluere debita regum quibus successerunt. 587. nu. 25. & seq.
 Reges possunt facere donationes dignitatem regiam grauius non laedentes. 586. nu. 19.
 Etiam non obseruatis legum solennitatibus, ibid.
 Reges Romanorum noui homines dicti. 37. nu. 6.
 Reges humili genere nati. 37. nu. 6.
 Reges mercatores qui fuerint. 360. nu. 17.
 Reges quidā pauperes, non tamen ignobiles. 148. nu. 7.
 Reges & principes docti. 46. nu. 11.
 Reges Franciā olim nullas edebant ordinationes sine

consilio multorum principum, praesidium ac consiliarios. 101. nu. 26.
 Reges assidentibus senatoribus ius dicebant. 155. nu. 18.
 Reges ignobiles a subditis contemnuntur. 402. nu. 136.
 Reges non dedignantur militum nomen sibi assumere. 60. nu. 3.
 Reges & principes plurimi medici. 190. nu. 106. & sequentibus. Hi autem sunt.
 Apis. Attalus.
 Osiris. Codamus.
 Mercurius. Laodicus.
 Orus. Mithridates.
 Chiron. Iuba.
 Hercules. Gentis.
 Theseus. Clymenus.
 Telamon. Ptolemæus Euergetes.
 Peleus. Eupator.
 Iason. Pharnaces.
 Aristeus. Agrippa.
 Achilles. Amaron.
 Hercules. Euax.
 Teucer. Sabud.
 Patroclus. Auicenna.
 Palamedes. Sabor.
 Nicomachus. Princeps Orientis.
 Cadmus. Porphyrogeta.
 Bacchus. Melue.
 Salomon. Dauid,
 Ezechias. Kabith.
 Alexander Magnus. Iosina.
 Lyfimachus. Rhenta.
 Antiochus. Iaciffuha.
 Dionysius Siciliae rex. Kermid.
 Masinissa. Lioras.
 Neehepsion. Alcibiades.
 Petosiris.
 Reges & comites quando amittant dignitatem. 149. num. 3.
 Reges praestantissimi claudi. 551. nu. 14.
 Agelilaus.
 Bacchæus.
 Horatius Coeles.
 Titus Quintius.
 Gizericus.
 Tyrteus.
 Reges lufci & monoculi. ibid. nu. 16.
 Philippus Macedo.
 Hannibal.
 Antigonus.
 Lycurgus.
 Sertorius.
 Candace regina.
 Regis filium debere regem vocari licet nodum habeat regnum. 570. nu. 1.
 Et quomodo hoc sit intelligendum, ibid.
 Rex an possit quem velit ex filiis suis regem constitutur. 549. nu. 2.
 Rex duarum personarum loco fungitur. 587. nu. 22.
 Rex Franciā non potest quicquam ex his quae sunt regni siue coronae (vt vocant) alienare. 693. nu. 1.
 Rex est, qui diues est. 25. nu. 6.
 Regis electio in Taprobane insula. 97. nu. 5.
 Regis vidua, regina dicitur. 82. nu. 7.
 Regem oportet esse benignum erga subditos. 400. numero 129.
 Regibus data est potestas a Deo. 120. nu. 135.
 Regum peculiaris habitus cum ius dicerent. 155. nu. 18.
 Regnum ignobile. 2. nu. 4.
 Regum filij qui appellari debeant. 573. nu. 14.
 Regnum continet in se non solum territorium materiale, sed & ipsum regni populum. 595. nu. 20.
 Regnum

I N D E X.

Regnum primogenitis olim debebatur. 414. nu. 19.
 Regnum omne in se diuisum desolabitur. 467. nu. 23.
 Regum ira sic se habet, vt etiam si ad praesens ignoscere videantur, stimulos iracundiae ad futurum in iniis pectoribus referunt. 145. nu. 23.
 Regni causa ius violari solitum. 592. nu. 4.
 Regnis & imperiis quanta veniant incommoda ex iunioribus principibus. 446. nu. 167.
 Regum familiares calculis similes. 46. nu. 2.
 Rei cuiusque potissimam partem esse principium. 423. num. 64.
 Religio nescit personas, nec conditiones hominum. 150. nu. 7.
 Religionis per ingressum, an nobilitas perdat. 149. num. 1.
 Reliquis eius quod praecedit extantibus, non est locus ei qui ordine sequitur. 603. nu. 77.
 Remi nobiles. 14. nu. 28.
 Renuntiatio respectu vnus causae, ad aliam non trahitur. 684. nu. 5.
 Renuntiatio matris an noceat nepoti. 607. nu. 113.
 Renuntiatio sui iuris non praesumitur si alia coniectura capi potest. 560. nu. 2.
 Renuntiatio vnus successionis non trahitur ad aliam. 684. nu. 5.
 Renuntiatio primogeniti facit locum secundogenito. 616. nu. 186. & nu. 187.
 Renuntiatio vnus rei non inducit renuntiationem alterius. 685. nu. 8.
 Renuntians successioni patris succedit tamen bonis fratris quae a patre processerunt. ibid. nu. 6.
 Representatio fit ex fictione. 609. nu. 134.
 Representatio fit ad exclusionem etiam in materia correctoria iuris antiqui. 596. nu. 29.
 Representatio iuris diuini est. 595. nu. 23.
 Reprobare possumus, quod approbauimus diuersis respectibus. 154. nu. 15.
 Rescriptum directum ad officialem vnus Episcopi qui duos habet officiales aequae principales, nec constat de quo Papa senserit, vter eorum sit delegatus. 536. num. 15.
 Res alienari prohibita in dotem dari possunt. 657. numero 4.
 Res primogeniturae prohibita alienari per contractum, ea prohibitione quae impedit translationem dominij, ne in causam quidem dotis alienari possunt. 656. num. 9.
 Res magna geruntur consilio, autoritate, sententia, quibus senectus augeri solet. 435. nu. 105.
 Res a persona, non a diuerso, accipit conditionem. 57. num. 3.
 Res eadem diuerso iure censetur intellectuali consideratione. 154. nu. 12.
 Responso ad id quod dicitur medicos non semper inter se conuenire. 377. nu. 532.
 Responso ad id quod dicunt medicos fordida tractare. 336. nu. 527.
 Reipublica interest ne quis re sua male vtatur. 554. numero 12.
 Respublica non habet haeredem. 587. nu. 22.
 Restitutio principis plebicitatis maculam abstergit. 151. nu. 6.
 Retrotractionem non solum in iudiciis, maleficiis & contractibus procedere, sed & in aliis. 579. nu. 35.
 Reuerentia quae debetur marito, eadem & vxori debetur. 32. nu. 2.
 Reus potest gratificari coram quo ex multis iudiciis compareat. 523. nu. 10.
 Rhea Syluia Vestae sacerdos a Marte compressa Romulum & Remum addidit. 533. nu. 9.
 Rhetores nobiles. 14. nu. 28.

Rhetorica ars inter ingenuas & liberales artes reponitur. 366. nu. 21.
 Robertus Siciliae rex alter Salomō dictus est. 592. nu. 10.
 Robertus Guiscardus Bagelardum fratris sui filium Comitatu Poloniae armis pepulit. 592. nu. 5.
 Roberti Siciliae regis iudicium. ibid. nu. 10.
 Robertus Gallorum rex eruditione clarus. 46. nu. 11.
 Roboam Abiam omnium filiorum minimum ceteris in regno praeposuit. 549. nu. 1.
 Roboam consilio iuniorum regnum amisit. 434. nu. 97.
 Robur & animositas sunt quaedam praesumptio aggressionis, non talis tamen ex qua rem per se dubiam tanquam certam iudicare debeamus. 537. nu. 9.
 Robustior praesumitur prius natus. 537. nu. 2.
 Robustum hominem vix inuenias qui idem nō sit formosus. 138. nu. 5.
 Romana respublica quando duobus aequo iure imperium administrantibus paruerit. 530. nu. 26.
 Romani id deorum iudicium existimabant, quod forte contingebat. 511. nu. 50.
 Romani causas sortibus ex vrna ductis ordinabant. ibid. nu. 54. & seq.
 Romani prisca primitias frugū Cereri dare soliti. 424. num. 70.
 Romanis potior fuit aetas quam honor aut imperium. 440. nu. 128.
 Romanorum vxores Pythio Apollini mundum muliebrem primitias dono dederunt. 425. nu. 73.
 Romulus laudatur quod neque venalia neque forte diuidenda fecisset sacerdotia. 519. nu. 88.
 Romulus & Remus forte contentionem de regno diremerunt. 506. nu. 28.
 Romulus sacerdotia non venalia nec forte diuidenda fecit, sed cuiusque curiae bonos creauit supra annum quinquagesimum natos. 449. nu. 184.
 Romuli lex de pecuniarum contributione ad filiarum dorem. 668. nu. 3.
 Romanorum religione nefastum erat libare diis vino vitis, iuxta quam hominis mors laqueo pependit. 115. nu. 110.
 Romanorum lege constitutum erat, ne cui ius annulorum esset, nisi cui ingenio ipsi patri, auoque paterno festertia ecce. census fuisset. 92. nu. 19.
 Romanorum conditores lupa vberibus nutriti. 111. numero 88.
 Romanorum lex de mercatura. 358. nu. 6.
 Romani coquos non habebant in seruitiis. 369. nu. 35.
 Romani prudentissimi rerum arbitri. 156. nu. 2.
 Romani illi eteres hominum nobilium virtutem, nobilitatis inertiae praetulerunt. 42. nu. 18.
 Romani prisca tanti fecerunt mercaturam, vt collegium mercatorum instituerint. 359. nu. 13.
 Romani omnem artem ludicram, scenamque totam in probro ducunt. 364. nu. 15.
 Romani Scipioni somnolentiam exprobrabant. 398. num. 114.
 Romani pontifices omnia iura in scrinio pectoris sui recondita habent. 338. nu. 537.
 Romuli lex. 22. nu. 56.
 Romulus noluit sacerdotia venalia esse nec forte diuidenda. 99. nu. 12.
 Romulus nobiles ab ignobilibus diuisit. 97. nu. 4.
 Romulus incerto patre natus. 78. nu. 31.
 Roscius, Aescopus clari histriones vocantur. 365. numero 17.
 Roscius librum conscripsit, quo eloquentiam cum histrionica comparat. 365. nu. 17.
 Roscius annulo aureo a L. Sylla dictatore donatus. ibid. num. 17.
 Rumpit in totum etiam qui in totum nō succedit. 638. num. 4.

Ruris ignobilitas. 22. nu. 56
 Rustica vitæ felicitas. 23. nu. 60
 Rustici an infeudare possint. 59. nu. 15
 Rustici possunt emere feuda, etiam vasallus non consentientibus, & tunc desinunt esse rustici & efficiuntur nobiles. 59. nu. 13
 Rustici anteferunt utilitatem honestati. 22. nu. 57.
 Rustici ob scientiam superbiunt. 143. nu. 8
 Rustici moribus & cæteris rebus rudes, & inculti. 22. num. 57
 Rustici olim vinum non bibebant, sed aquam tantum. 121. nu. 146
 Rusticus emens feudum nobile, non ex hoc fit nobilis. 58. nu. 9
 Rusticus debet ire pedes, aliàs non repetit expensas equi. 109. nu. 77
 Rusticus non potest emere feuda nobilia. 59. nu. 14
 Rusticus nobilis, rusticorum etiam privilegii vitur. 19. nu. 54
 Rusticus propriè is dicitur qui ruri habitat. 108. numero 72
 Rustici & ignobilibus nisi certo casu arma ferre licet. 107. nu. 67

S

Sabaudia statuta de filiis legitimis bastardorum nobilium. 77. nu. 24
 Sabori adhuc in vtero existenti Perfarum regnum delatum est. 620. nu. 211
 Sacerdotes Aegyptiorum ostendunt omnes res à liquoris potestate consistere. 349. nu. 583
 Sacerdotes medici. 230. nu. 291
 Sacerdoria venalia noluit esse Romulus. 99. nu. 12
 Sacerdotij dignitas apud nonnullas Græciæ ciuitates regie maiestati par habebatur. ibid. nu. 12
 Sacerdotiorum in electionibus an nobiles præferantur. 103. nu. 38
 Sacerdotis officio olim fungebantur primogeniti. 414. num. 18
 Sacra domestica filiis primogenitis relinqui solita. 455. num. 221
 Sacrarum literarum testimonia contra mercatores. 358. nu. 8
 Sagittæ ossibus inhaerentes carminibus euelluntur. 233. num. 304
 Sagittarij non ex genere, sed ex arte deliguntur. 138. numero 15
 Salarium aduocatorum non est taxatum in causa vitæ. 163. nu. 37
 Salicis natura & vis Homero cognita. 206. nu. 208
 Salomon rex sapientissimus medicæ artis peritissimus. 192. nu. 118
 Salomon in adolescentiâ vnctus in regem fuit. 620. numero 211
 Salomonis prouerbium de mendicitate. 31. nu. 25
 Salij sacerdotes ex patriciis creati. 99. nu. 12
 Saltanidi ars maximè nobiles & ingenuos decet. 367. num. 25
 Saltatores inter illiberales artifices ponuntur. 366. numero 22
 Saluius Iulianus Iurisconsultus. 44. num. 4. & 46. numero 11
 Salubre post cibum hilarescere. 204. nu. 200
 Et sermonibus delectari. ibid.
 Salyceti distinctio in statutis diuersis, in quibus bona successione sunt sita. 632. nu. 15. & seq.
 Sandapila quid. 123. nu. 151
 Sandapilarij qui. ibid. nu. 151
 Sancti authoritas munita autoritate veteris aut noui testamenti præfertur constitutioni Papæ & Imperatoris. 652. nu. 5
 Sanguis longus. 92. nu. 16

Sanguinis nobilitas, nihil aliud est quàm stercoris & fætoris. 140. nu. 22
 Sanitas æquabilitate quatuor humorum continetur. 303. nu. 392
 Sanitas à Deo non à medicis est. 314. nu. 433
 Sanitas Mercurio iuncta. 168. nu. 4
 Sanus qui est, diues est. 302. nu. 384
 Sanitas medicinæ finis. 303. nu. 391
 Sanitatis parens medium. ibid. nu. 392
 Sanitate nihil est vtilius. 302. nu. 384
 Sancti qui medicina vsi sunt. 189. nu. 96. & sequentibus numeris.
 Sancti nobiles. 406. nu. 158
 Sancti qui medici fuerint. 188. nu. 81. & numeris seq.
 Sancti à nobilitate laudati. 131. nu. 4
 Sapientia pauperis contemnitur. 32. nu. 26
 Sapientia vtilior est cum diuitiis. 149. nu. 9
 Sapientia omnibus nobilibus nobilior est. 42. nu. 17
 Sapientes multi sibi mortem conscuerunt. 332. nu. 512
 Sapientia crescente decrescunt cæteræ virtutes. 431. num. 89
 Sapientia primogenita. 427. nu. 77
 Sapientiæ ætas condimentum est. 431. nu. 89
 Sabaudenses olim Allobroges dicti. 412. nu. 9
 Sara Abrahamæ vxor Isaac filium propriis vberibus lactauit. 109. nu. 82
 Sardanapalus ex purpuræ carminatore rex factus est. 38. nu. 8
 Sardanapali & Socratis comparatio. 34. nu. 3
 Satisfacere qui non cogantur. 128. nu. 189
 Saturni filij sorte imperium diuiserunt. 500. nu. 3
 Saul Iudæorum rex ouium pastor fuit. 38. nu. 8
 Scelere nobilis quis dicatur. 15. nu. 30
 Scientia an nobilitet. 44. nu. 1
 Scientia cuiusmodi nobilitas sit. 45. nu. 5
 Scientiæ defectus non suppletur per nobilitatem. ibid. num. 9
 Scientiam maxime nobiles decere ac principes. ibid. num. 10
 Scipio Nasica scenicos ludiones tribu mouit. 364. numero 15
 Scipio Africanus agrum suis manibus coluit. 355. numero 6
 Scipio somnolentus. 498. nu. 114
 Scholares iubentur tractari vt ciues, non per hoc perdunt priuilegia scholarium. 55. nu. 49
 Scholaris habens priuilegia ciuis, non perdit propterea priuilegia scholaris. 56. nu. 54
 Scribæ apud Hebræos erant inter præcipuos Regis comites. 373. nu. 51
 Scribæ apud nonnullas gentes in honore fuerunt. ibid. num. 50
 Scriptores venationis qui fuerint. 403. nu. 143
 Scriptores nobiles. 15. nu. 28
 Scylla gloriabundus, reprehensus. 26. nu. 10
 Scylla patriciorum & nobilium partes defendit. 383. num. 35
 Scytharum & Aegyptiorum de vtriusque gentis vetustate contentio. 95. nu. 28
 Secretarij qui vulgari Franciæ vocabulo dicantur. 373. num. 53
 Secunda causa agit ex vi prima. 609. nu. 124
 Secundogenitus & cæteri fratres si habeat vnde se possint alere, an primogenitus teneatur eis suppeditare victum. 470. nu. 35
 Secundogenitus an tractet de damno vitando. 604. num. 89
 Secundogenitus licet non succedat extante primogenito, habet tamen cum tertio detinente hæreditatem actionem. 689. nu. 1. & seq. vsque ad finem quæsit.
 Secundogenitus qui ex statuto nõ succedit præteritus, an non

an non possit impugnare testamentum. 642. nu. 23
 Et quomodo intelligendum sit. 645. nu. 44
 Secundogenitus qui habet partem in Baronia censendus, & appellandus est Baro vt primogenitus. 638. nu. 1. & seq.
 Secundogeniti magis à Deo plerunque dilecti. 428. numero 78
 Securitas data alienis & suis sociis, comprehendit socium Iudæum. 662. nu. 14
 Sed dictio ponitur inter diuersa. 61. nu. 8
 Seleuci regis naturale insigne Anchora. 50. nu. 20
 Semina primigenia. 410. nu. 1
 Seminalis tandiu durat, quandiu semen vel fructus ætus reperitur. 603. nu. 84
 Semiramis Assyriorum regina ex ancilla regina facta. 38. nu. 8
 Senatores patres dicti. 101. nu. 26
 Senatores ætate maximi priores sententiam dicebant. 437. nu. 113
 Senatoris filius natus ex illustri ante dignitatem adeptam, clarissimus solum dicitur. 74. nu. 7
 Senatus nomen vnde desumptum sit. 446. nu. 168
 Senatusconsultum Macedonianum locum habet in Iudæis. 662. nu. 13
 Senecæ testimonium de sceminis 340. nu. 544
 Senectus cur præcipue dicatur. 430. nu. 87
 Senectus honorata tantam habet authoritatem, vt ea pluris sit, quam omnes adolescentiæ voluptates. 436. num. 105
 Senectus misera est quæ se oratione defendit. 430. numero 88
 Senectus venerabilis est, non diuturna neque annorum numero computata. ibid. nu. 88
 Senectuti olim iuuentus ita cumulatam & circumspicuum honorem reddebat, tanquam maiores natu adolescentium communes patres essent. 428. nu. 80
 Senes in ius vocari non debent sine venia. 436. nu. 108
 Senes priuilegiis egregiarum personarum gaudet. ibid. num. 109
 Senes non debent grauare sententiæ iuniorum accedere. 433. nu. 95
 Senes errantes reprehendi possunt. ibid. nu. 98
 Senes non coguntur inuiti ferre testimonium. 454. numero 212
 Senes cumulatoribus priuilegiis donandi. ibid. numero 216
 Senex vulpes non capitur laqueo. 433. nu. 92
 Senior legatorum, verba legationis facere debet. 439. num. 123
 Senior doctor iuniori præferendus. 454. nu. 215
 Senior collegium conuocat. 439. nu. 119
 Senioreni principatû moderari magis conuenit quàm iuniorem. 469. nu. 31
 Seniores à multis muneribus excusari. 454. nu. 214
 Seniores in honoribus & dignitatibus præferendi. 446. num. 165
 Seniores sacerdotiis præficiendi. 449. nu. 182
 Seniores in multis iunioribus præferendi. 428. nu. 79
 Seniores magistris adolescentibus præferendi. 451. numero 198
 Seniores prius debent subscribere. 437. nu. 111
 Seniores ius habent corrigendorum propinquorum. 442. nu. 141
 Seniores in consiliis præferuntur iunioribus. 433. numero 93
 Seniores mitius puniendi. 445. nu. 160
 Seniores in distribuendis elemosynis præferendi. 443. num. 147
 Seniores honoratiores ex legibus. 428. num. 79
 Seniores in rerum interpretatione præferendi. 450. numero 188

Senioresne an iuniores aduocati prius loqui debeant. 437. nu. 114
 Seniores in legationibus præferendi. 439. nu. 122
 Seniores à longis itineribus excusandi. 454. num. 211
 Seniores in dicendis sententiis præferendi. 437. nu. 112
 Seniores in accusationibus præferendi. 445. nu. 157
 Seniores primo loco federe debent. 437. nu. 115. aut honoratior, quisquis is sit. ibid. nu. 116
 Seniori filio relinquuntur clauis & annulus. 441. numero 137
 Senioribus peritis magis credendum. 445. nu. 155
 Senioribus magis creditur in antiquis, secus in actu recenti. 444. nu. 150
 Seniorum nomina prius inscribi debent. 437. nu. 110
 Seniorum voces in electionibus & aliis præferendæ. 445. nu. 156
 Sententia ei nocet, qui alteri succedit in vniuersali regimine. 586. nu. 17
 Et filio exheredato, ibid. nu. 18
 Et ei cui hæreditas restituitur, ibid.
 Et filio, cui alterius bona omnia vel ipsorum quota quædam est publicata, ibid.
 Eidem filio contra voluntatem defuncti succedenti, ex legis tamen permissu, ibid.
 Et prælato in beneficio succedenti in regimine & administratione, ibid.
 Sententia de regno lata contra patrem nocet primogenito non vocato. ibid. nu. 17
 Sententia Papæ & Principis facit ius, & habet vim legis. 613. nu. 162
 Sententia sine iusto & legitimo contradicte lata inefficax est. 377. nu. 4
 Sententia in causa nobilitatis vt nocet aliis non vocatis, ita & prodest. 378. nu. 14
 Sententia lata aduersus inuitum non nocet cæteris. ibid. num. 13
 Sententia lata per famam probationem aduersus nobilem potest retractari citra appellationem per instrumenta de nouo reperta. 395. nu. 96
 Sententia lata super statu vel conditione facit ius vbi que. 377. num. 2
 Sententia lata in causa ciuili nocet in criminali. 378. num. 10
 Sententia lata in causa nobilitatis, facit ius inter omnes. 377. nu. 2
 Sententia licet ius faciat quò ad alios, nõ nocet tamen habenti ius æquè principale. 377. nu. 7
 Sententia contra absentem lata magis censetur fuisse lata ex contumacia illius, quàm quòd habuerit malam causam. ibid. nu. 12
 Sententiæ duæ si reperiantur eiusdem diei, nec appareat vtra earum sit prior aut posterior, neutra earum valet. 535. nu. 8
 Sententiæ contra legem latæ sunt nullæ. 688. nu. 1
 Septimius Seuerus Imperator ante adeptum imperium aduocatus filii fuit. 51. nu. 22
 Septimius Seuerus Græcis & Latinis literis eruditissimus. 46. nu. 11
 Sepultura apud Lacedæmonios omnibus æqualis. 123. num. 152
 Serapion Alexandrinus artem medicinæ in vsu & experimentis posuit. 182. nu. 56
 Serui olim medici. 308. nu. 410
 Serui publici qui dicantur. 167. nu. 9
 Serui omnium rerum & doctrinarum capaces. 336. nu. 525
 Serui manumissi, libertini dicuntur: ex ipsi autem procreati, ingenui. 90. nu. 7
 Serui ad militiam aspirare possunt. 61. nu. 6
 Serui plurimi medicinam exercuerunt. 335. nu. 524
 Seruius Sulpitius tardius ad iuris studium accessit. 453. nu. 206

Seruorum cibus quis. 121. nu. 147
 Seruus acquirat inuito domino. 53. nu. 36
 Seruus alterius serui dominus. 60. nu. 4
 Seruus ante seruum, dominus ante dominum. ibid. numero 4
 Severus Imperator, cuius rescripta à Jurisconsultis saepe citantur, decimo octavo anno publice declamavit. 435. nu. 104
 Sicilia regnum quomodo deuoluatur ad papam. 458. nu. 2
 Sicilia in regno primogenitus solus ex pacto succedit. 412. nu. 8
 Si dubium sit vter prior mortuus sit vir an vxor in diuersis tamen locis, potior est conditio possidentis. 541. nu. 12
 Quid de patre & filio. 542. nu. 13
 Si iudex domicilij pupilli dederit tutorem & iudex bonorum alium. 529. nu. 18
 Si vnus ex duobus Titij filiis fuerit legitimatus, nec constet quem ex his duobus pater intellexerit, neuter erit legitimatus. 537. nu. 18
 Si ignoratur an filius sit alterius duarum foeminarum, ea praefertur quae in possessione est. 542. nu. 18
 Si dubitetur an bona praelati fuerint quaesita ex bonis ecclesiae, an patrimonialibus, possessor praefertur. 541. nu. 8
 Si non constet ad quem ex filiis emphyteuta veniat emphyteusis, an dominus gratificabitur. 523. nu. 11
 Si vir & vxor simul testamentum suum fecerunt, vno mortuo alter quantum ad se, potest reuocare. 667. nu. 5
 Simonidis sententia de nobilitate. 136. nu. 13
 Simonidis poetae sententia. 69. nu. 7
 Simplicitas nobilibus propria. 379. nu. 20
 Singuli ad innumeras nascimur miseras, & cum vita fungimur, tum demum miseri desinimus esse. 331. nu. 8
 Si ex statuto sufficiat testimonium contra nobilem sine redditione rationis: an locus sit statuto, si communem reddiderint, sed malam. 395. nu. 99. nu. 109
 Sobrietatis sanitatis parens. 313. nu. 430
 Socius non cogitur accipere aestimationem suae partis, nisi res alia diuidi non possit. 654. nu. 16
 Societas tacita ex artibus socialibus. 408. nu. 162
 Socrates senior dedit operam fidibus tractandis. 452. nu. 204
 Socrates saltationi operam dedit. 368. nu. 28
 Socrates quomodo desinierit nobilitatem. 34. nu. 3
 Socrates moriens Aesculapio gallum vouit. 175. numero 26
 Socratis generis ignobilitas, Sardanapali gloria nobilior fuit. 34. nu. 3
 Socratis dictionum in medicum Stratonici. 316. numero 440
 Socratis sententia de nobilitate. 136. nu. 13
 Sol apud ethnicos colebatur. 345. nu. 567
 Sol vnde Apollo dictus. ibid. nu. 568
 Solis incommoda. ibid. nu. 568
 Solon mercaturam exercuit. 360. nu. 15
 Solon reprehensus. 513. nu. 60
 Solonis dictum. 436. nu. 106
 Solius Dei est nec falli nec fallere. 379. nu. 539
 Solonis lex de magistratibus constituendis. 30. nu. 20. & 97. nu. 5
 Solutio casus c. afferte. 541. nu. 7
 Somnum nihil noxium esse. 203. nu. 193
 Somnum conuenire senibus ex Homero. ibid. numero 192
 Somno membrorum compages resoluuntur. 202. numero 191
 Somnus remedio est lassitudini. ibid.

Somnus λουσιμειν. ibid. nu. 191
 Soporiferis medicamentis quando vtendum sit. 341. num. 550
 Sors nobilis. 15. nu. 28
 Sors est pars speculationum in diuinatione. 518. numero 80
 Sors fortunae filia. 519. nu. 87
 Sortis iudicium periculosum. ibid. nu. 85
 Sortis probatio ex sacris literis. 503. nu. 10
 Sortis necessitudo. 510. nu. 47
 Sortis coniunctio & societas. ibid. nu. 47
 Sorti non esse locum nisi petatur saltem ab altera partium. 520. nu. 94
 Sorti nunquam locum esse in quaestionibus facti. ibid. num. 91
 Sorti non esse locum cum de praedicio tertij agitur. ibid. nu. 92
 Sorte milites ad praedam vocantur. 508. nu. 39
 Sorte res iudicata appellationem non admittit. 520. numero 95
 Nec restitutionem in integrum. nu. 96
 Sorte iudicabatur quis prius in certamen descenderet. 507. num. 34
 Sorte delecti qui capta in bello restituerent. 512. numero 56
 Sorte ad labores homines vocati. 507. nu. 35
 Sorte fieri potest electio secularium administrationum. 548. num. 8
 Sorte ducti senatores qui mense Septembri & Octobri manerent. 516. nu. 72
 Sorte ad pericula homines legebantur. 507. nu. 37
 Sortes ex Homero. 514. nu. 69
 Sortes damnosae damnis variis omnia inuolutes. 519. num. 89
 Sortes regulariter permittuntur. 504. nu. 14
 Sortes ex Virgilio. 514. nu. 68
 Sortium exempla ex Aristotele. 517. nu. 76. & seq.
 Ex Cicerone, ibid.
 Ex Liuiio, ibid.
 Ex Diodoro Siculo, ibid.
 Sortibus oracula dabantur ex poetis. 515. nu. 70
 Sortitiones iudicium. 512. nu. 56
 Sortitione in quosdam ex multis animaduvertebatur. 511. num. 52
 Sortiri matrimonium, quid sit in l. cum te. C. de inoffic. testa. 516. nu. 73
 Sortiri vxorem & maritum, quomodo intelligatur in l. foemina. ff. de senat. ibid. nu. 73
 Solthenes ignobilis, regno Macedoniae praeficitur. 38. nu. 8. & 99. nu. 9
 Soltrati responsio in eum qui ei ignobilitatem obiecebat. 139. nu. 19
 Sparta & Athenae duo Graeciae oculi. 415. nu. 25
 Spartacus vilis dictus, quia ignobilis esset. 23. numero 62
 Speculatiua pars medicinae ex Homero. 196. numero 166
 Spes successione an sit legitima. 221. nu. 621. nu. 220. & 221. & multis seq.
 Spes succedendi certa & legitima. 605. nu. 96. & 97
 Spes non est transmissibilis. 608. nu. 117. & 118
 Spiritualibus in rebus, nulla est habenda ratio nobilitatis. 99. nu. 16
 Splendor tenebris opponitur. 6. nu. 19
 Splendor natalium familiae, nobilitatis & generis. ibid. num. 19
 Splendor pro nobilitate aliquando accipitur. 94. numero 24
 Splendidi nobiles dicuntur. 6. & 7. nu. 19
 Splendidum ac nobilem non maiorum nobilitas, sed animi virtus efficere solet. 34. nu. 3

Splendidus in malam partem quandoque accipitur. 16. num. 32
 Spuri & legitimi natura non differunt. 80. nu. 35
 Spuriij à beneficiis arcentur. 76. nu. 16
 Spuriij in ordinem decurionatus allegi possunt. 83. numero 30
 Spuriij non possunt munus notariorum assequi. 79. numero 34
 Spuriij non admittendi ad studium medicinae. 187. numero 76
 Spuriij quare non succedant matribus nobilibus. 143. num. 12
 Spurio non deferuntur iuramentum. 76. nu. 15
 Spurius non continetur in statuto loquente de liberis, appellatione liberorum. 405. nu. 152
 Spurius an possit creari notarius. 76. nu. 15
 Spurius an possit doctoratus insignibus decorari. ibid. num. 15
 Spurius an ad sacros ordines promoueri possit. ibid. num. 16
 Spurius an possit ferre testimonium. ibid. nu. 15
 Spurius legitimatus similis est homini curato à vulnere, cui aliqua remanet cicatrix. 76. nu. 18
 Spurius est testis infamis. ibid. nu. 15
 Statuta de nobilibus loquentia, quomodo intelligenda sint. 394. nu. 89. nu. 90. nu. 91
 Statuta prohibentia ne nobiles sint aduocati. 158. numero 10
 Statuta successione nobilium non habent locum in monachis. 147. nu. 1
 Statuta an sint iurisdictionis. 496. nu. 5
 Statuta laicorum fauorabilia etiam generalia non profunt ecclesiis nec clericis. 629. num. 3. & num. 8. & 9. & sequent.
 Quid si statutum priuilegiatum specialiter loquatur de clericis. ibid.
 Statuta recipiunt extensionem passiuam ex regulis iuris communis. 595. nu. 22
 Statuta & immunitates ciuitatum comprehendunt Iudaeos. 661. nu. 4. & seq.
 Statuta non nisi subditos ligant. 625. nu. 4
 Statuta si sint diuersa in locis quibus bona successione sunt sita, quae sequenda sint in forma succedendi. 631. nu. 1. & seq. per totam eam quaest.
 Statuta repellentia foeminas existentibus masculis habent locum in Iudaeis. 663. nu. 21
 Statuta laicorum non ligant clericos nec res ipsorum. 625. nu. 3
 Statutis in nostrum fauorem principaliter inductis possumus renuntiare. 556. nu. 4
 Praefertur cum ita redimus ad ius commune. ibid. num. 5
 Statutum praefertur primogenitum in successione patris, an trahatur ad successione matris. 482. nu. 1
 Statutum quod deserit hereditatem masculis, foeminis exclusis, non est prohibitorium. 559. nu. 15
 Statutum arcens foeminas à successione extantibus masculis, arcet & masculos ex eis. 489. nu. 12
 Statutum excludens matrem à successione filij non excludit à successione filia. 492. nu. 2
 Statutum recipit interpretationem iuris communis ne quis indebitè laedatur. 604. nu. 88
 Statutum repellens foeminas factum ante ingressum religionis, comprehendit moniales; secus si post factum sit. 626. nu. 7
 Et idem in statuto repellente vterinum. ibid. nu. 8
 Statutum praefertur agnatos cognatis, an noceat clericis agnatis qui succedere possunt. 625. nu. 2
 Statutum de filiis loquens simpliciter non intelligitur de adoptiuis. 630. nu. 7. & nu. seq.
 Statutum loquens de primogenito non intelligitur

de foemina. 485. nu. 15
 Primogenitura apud Hebraeos maribus tantum conueniebat. ibid. nu. 17
 Statutum in rem, res ipsas afficit à quocumque possideantur, siue à ciue siue ab extraneo; Secus in statuto in personam. 631. nu. 4. & seq.
 Quae distinctio locum habet in legibus & edictis praetorum. ibid.
 Et in testamentis. ibid.
 In stipulationibus. ibid.
 In pactis. ibid.
 In rescriptis. ibid.
 In priuilegiis. ibid.
 In concessionibus & immunitatibus. ibid.
 Et in statutis. ibid.
 Eiusdem distinctio alia item distinctio. ibid. nu. 7. & seq.
 Statutum an possit afficere pro bonis alibi sitis. 634. num. 24
 Statutum à superiore confirmatum, tolli potest à statutibus si reditur ad ius commune. 556. nu. 5
 Statutum praefertur primogenitum, an comprehendat primogenitam. 482. nu. 1
 Statutum cuiuslibet sequendum in bonis ibi sitis. 631. nu. 1. & seq.
 Statutum est legitima ciuium conuentio. 646. nu. 4
 Statutum originis valet tam auctoritate iuris Ciuilis, quam Canonici. 632. nu. 12. 633. nu. 22. 634. nu. 31
 Statutum vel consuetudo praefertur primogenitos an valeat. 461. nu. 1
 Statutum prohibens cedi nobili, an habeat locum in ecclesia vel clerico. 396. nu. 105
 Statutum prohibens nobiles patrocinari an valeat. 399. num. 120
 Statutum prohibens nobiles ab officis publicis, an valeat. ibid. nu. 120
 Statutum potest facere ex insufficienti probatione sufficientem. 394. nu. 92
 Statutum aut consuetudo an possit facere nobilem vel ignobilem ex genere materno. 85. nu. 22
 Statutum, vt credatur testibus malam rationem reddentibus, non valet. 396. nu. 101
 Statutum prohibens quippiam fieri à nobili non comprehendit monachos. 148. nu. 2
 Statutum, vt sufficiat fama qualibet ad probandum contra nobiles, an valeat, eiusdemque ratio. 394. nu. 92. ibid. nu. 93
 Statutum Perusinum agens de nobilibus. 409. numero 165
 Statutum, ne nobiles possint esse arbitri inter populos, quomodo intelligatur. 399. nu. 121
 Statutum prohibens probari debiti solutionem per testes non ligat clericum factum post solutionem. 628. numero 16
 Statutum de offendente ciuem comprehendit ciuem Iudaeum. 662. nu. 14
 Statutum Florentiae remouet foeminas à masculis. 645. num. 1
 Statutum in causa proxima, & in remota statutum est quae ex illa descendit. 601. nu. 67
 Statutum excludens ob alium habet caput includendi, & alterum excludendi. 643. nu. 35
 Statutum trahitur ad actus praeteritos respectu effectuum futurorum. 627. nu. 13. & nu. 17. & seq.
 Statutum condere iurisdictionis est. 625. nu. 4
 Statuto vel consuetudini renuntiare nemo potest in praedictum alterius. 560. nu. 22
 Statuere tantum ij possunt, qui iurisdictionem habent. 495. nu. 2
 Statuentes non videntur voluisse sibi impossibilia. 646. num. 1

Valet statutum quò quis disponit, vt in castro præferatur primogenitus. 677. nu. 3
 Valet donatio facta filiofa. in causam dotis. 655. nu. 6.
 Valentiniani pater funarius quare dictus. 37. num. 7
 Valetudo est blandissimum condimentum. 302. nu. 388
 Vandali fratrem regis filii eiusdem in regni successione anteponunt. 594. nu. 18
 Vanitudo pro vanitate accipitur. 4. nu. 12
 Vassallus cui facta est potestas alienandi, non potest alienare in ignobilem. 398. nu. 117
 Vassallus potest gratificari cui ex dominis non conuenientibus fidem præstet. 522. nu. 6
 Vassallus non tantum feudo priuatur, si concubuerit cum vxore primogeniti, sed etiam si cum secundogeniti vxore. 689. nu. 1. & seq.
 Vassallus gratificabitur cui ex pluribus filiis domini suppetias feret. 524. nu. 16.
 Vassallus non potest in præiudicium proximioris cedere vltiori. 562. nu. 3
 Vassallus debet præstare fidelitatem ei qui principatum possidet. 542. nu. 16
 Vassallus non nisi vni ex filiis & heredibus tenetur iurare fidelitatem. 682. nu. 9
 Et qui id sentiant, ibid.
 Et rationes eius opinionis, vide ibid. nu. 10
Barrabas in conuiuio apud Lacedæmonios quis dicebatur. 509. nu. 42
 Vastitas & vastitudo. 4. nu. 12
 Vaticinatio & Medicatio sibi inuicem cognata. 231. num. 298
 Vbi vnus pro multis loquitur, seniori id munus concedendum est. 439. nu. 124
 Vbi verba statuti deficiunt, deficit & ipsum statutum. 650. nu. 1
 Vcalegon & Antenor arte militari defuere, in curia ac senatu, dicendaque sententia vtilissimi. 433. nu. 94
 Vectius Melsius Volcorum rex nobilior factis quam genere. 38. nu. 8
 Vel dictio, ponitur inter diuersa. 61. nu. 8
 Vena in pleuritide an sit secanda ex parte affecta, an ex diuersa, medicorum super hac re contentio. 317. nu. 445
 Venatio immodica non est laudanda. 404. nu. 149
 Venatio propria regum & nobilium. 402. nu. 139
 Venatio deorum inuentum. ibid. nu. 142
 Venatio virilis est exercitatio: saltatio muliebris. 404. nu. 146
 Venatio Iuris gentium est. 405. nu. 150
 Venatio optima quadrupedum, teste Platone, habetur. 403. nu. 144
 Venatio salubris est. 404. nu. 147
 Venationis ars nequissima. ibid. nu. 148
 Venationis heroës studiosi. 403. nu. 141. & seq.
 Et in his,
 Chiron. Cephalus. Aesculapius.
 Melanion. Nestor. Theseus.
 Hippolytus. Palamedes. Vlysses.
 Menestes. Diomedes. Castor.
 Pollux. Machaon. Podalirius.
 Antilochus. Aeneas. Achilles.
 Menelaus. Scamandrius.
 Alij item recensiti nu. 145
 Alexander magnus. Pelopidas. Philopemenes.
 Pompeius. Plinius.
 Alij quoque Imperatores & reges. 404. nu. 146
 Traianus. Hadrianus.
 Antonius Pius. Antonius philosophus.
 Alexander Scuerus. Alphonus rex.
 Venatores & aucupes inter viles habiti. 374. nu. 59
 Venationis commoda. 403. nu. 141
 Veneficia medicis peculiaris. 315. nu. 437

Venenum veneno pellitur. 342. nu. 552
 Veneti non admittunt bastardos in suum consilium. 76. nu. 19
 Veneti nobiles citra dedecus mercaturam exercent. 361. nu. 21
 Venetiis nulli arma ferre licet. 108. nu. 75
 Venialiter peccat qui pauperibus delicia vel sumptuosa cibaria præparat. 121. nu. 146
 Ventidius Bassus primò mulio, postea consul factus est. 374. nu. 59
 Ventidius Bassus cum sibi fricandis mulis victum comparasset, tandem consul Romanus factus est. 40. numero 10
 Venus in alea obtinet primum locum. 509. nu. 42
 Verba in dubio naturaliter intelligenda sunt. 721. nu. 6
 Verba primigenia. 410. nu. 1
 Verba enuntiatia antiqua vim habent probationis. 436. nu. 107
 Verba naturaliter intelligenda sunt. 610. nu. 134
 Verbum herbam Mercurius Vlysi dicitur dedisse, cum ad Circem venisset. 168. nu. 4
 Verborum cognitio non contemnenda. 319. nu. 462
 Verè nobiles ceteris demissiores sunt. 143. nu. 7
 Versari in sordidis artibus qui dicantur. 151. nu. 4
 Vespasianus post tribunatum militum foro operam dedit. 159. nu. 18
 Vespasianus Imper. vulgò mulio vocatus. 374. nu. 59
 Vespasianus Imperator negotiationes propalam exercuit. 360. nu. 17
 Vespasianus obscuris ortus parentibus. 37. nu. 7
 Versus famosi. 17. nu. 38
 Veteranorum medicorum nomenclatura per alphabetum. 293. nu. 320
 Veteres ceræ. 92. nu. 16
 Veteres aliis laribus primitias frugum offerre soliti. 425. nu. 71
 Veteri in testamento quæ in figuram concedebantur, non sunt trahenda in exemplum. 563. nu. 3
 Verbum successions comprehendit tantum causam intestati. 639. nu. 8
 Verum dicitur quod veritati admixtum est. 593. nu. 33
 Vestæ primitias offerre Græci soliti. 425. nu. 71
 Vestem peculiarem habebant primogeniti olim. 414. nu. 17
 Vetusitas vim probationis habet. 436. nu. 107
 Vetus familia. 93. nu. 20
 Vetus nobilitas. ibid. nu. 20
 Vetusitas familiar. 93. nu. 20. & 94. nu. 24
 Vetusitas generis. 94. nu. 24
 Vetusitas pro nobilitate accipitur. 94. nu. 24
 Vicissitudo imperandi. 574. nu. 12
 Victus recta ratio mores etiam probos reddit. 230. numero 294
 Vidua retinet omnia priuilegia, honores, & dignitates viri mortui. 82. nu. 5
 Et ciuitatem, ibid. nu. 6
 Et familiam, ibid.
 Et domicilium, ibid.
 Vidua impudica non retinet domicilium viri. 83. numero 14
 Perdit legatum à viro factum, ibid.
 Et etiam tutelam filiorum, ibid.
 Vidua retinet viri nobilitatem si honestè viuat, aliàs non. 83. nu. 13
 Vidua regis, regina dicitur. 82. nu. 7
 Vidua nobilis genere viri ignobilis, retinet mariti conditionem. 88. nu. 38
 Vidua est vera viuæque imago mariti mortui. 83. numero 10
 Vidua censetur esse in matrimonio defuncti mariti, ibidem, nu. 9

Vilani

Vilani non à villa, sed à vili dicti. 23. nu. 62
 Viles & infamæ fortis homines quo mortis genere affici debeant. 115. nu. 111
 Villani & rustici apud Gallos pro ignobilibus dicuntur. 19. nu. 53
 Vinum nobile. 15. nu. 28. & 84. nu. 15
 Vini vsus moderatus prodest sanitati corporis. 197. nu. 174. & 198. nu. 176
 Vinum merum sed aqua dilutum esse bidendum. 199. nu. 181
 Vinum nimium noxium. 197. nu. 175
 Vinum falernum. 318. nu. 454
 Vinum generosum. 20. nu. 51
 Vinum meracius conuenit senibus. 200. nu. 182
 Vir clarissimus. 5. nu. 13
 Vir nobilis vxorem ignobilem nobilitat. 82. nu. 3
 Vir ignobilis non nobilitatur ab vxore nobili. 84. nu. 15
 Vir calidior femina. 196. nu. 169
 Vir ignobilis constante matrimonio potest dotare vxorem nobilem ob compensationem nobilitatis. 84. numero 19
 Viri capacitas ad vxorem porrigitur. 81. nu. 2
 Viri celebres qui mercaturam exercuerunt. 360. nu. 15
 Viri celebres qui venationi operam dederunt. 403. numero 145
 Virga nobilis. 15. nu. 28.
 Virgilius medicus fuit. 207. nu. 214
 Virgines strangulare vetusto Romanorum more nefas erat. 116. nu. 113
 Virgo Ardeas plebeij generis à duobus in matrimonium fuit expetita. 398. nu. 116
 Virgo quotannis apud Lacedæmonios immolabatur. 517. nu. 79
 Vires pollent in iuuenibus, prudentia in senibus. 431. nu. 90
 Virtutes corporis mutantur in senibus. 431. nu. 89
 Virtus in infirmitate perficitur. 333. nu. 514
 Virtus nobilitati anteponenda. 41. nu. 16
 Virtus ex Peripateticorum sententia indiget opum adminiculis. 149. nu. 9
 Virtus deformior est in qua generis nobilitas periclitatur. 40. nu. 12
 Virtus quos nobilitat, verè sunt perfecti nobiles. 141. nu. 2
 Virtus hominis non genus spectandum. 37. nu. 7
 Virtus præfens antiqua præstantior est. 136. nu. 13
 Virtus hominis, non patria aut genus spectari debet. 71. nu. 16
 Virtus dat causam nobilitati. 41. nu. 15
 Virtus, non patria cuiusque æstimanda & ponderanda est. 70. nu. 11
 Virtus nobilitati anteponenda. 98. nu. 9
 Virtus an nobiliter. 32. nu. 1
 Virtutis studiosi pro nobilibus habentur. 68. nu. 3
 Virtutis & nobilitatis discrimen. 41. nu. 14
 Virtutem nobilitatem esse qui dicant. 32. nu. 1
 Virtutem in infirmitate perfici, quomodo intelligatur. 354. nu. 600
 Virtutes maiorum qui sequantur, sunt pauci. 131. nu. 5
 Vita apud Latinos & vitam morti contrariam & opes significat. 299. nu. 367
 Vita Græcis nonnullis *Zōn* dicitur. 346. nu. 572
 Vita hominis arte medicina profertur potest. 342. numero 554 555
 Vita breuitas malis oblata. 343. nu. 557
 Vita terminus certus constitutus. 326. nu. 494
 Vitelliorum genus. 5. nu. 14
 Vitriges obscura familia ortus Gotthorum rex factus. 39. nu. 5
 Vitis in alium collem translata mutat ingenium. 112. nu. 91

Vlpianus nobilis dictus. 44. nu. 4
 Vlysses *δολογικὸς* dictus. 131. num. 6
 Vlysses proficitur se artis coquinariæ peritum. 370 numero 36
 Vlysi patriæ ignobilitas laudi fuit. 71. num. 14.
 Vlysses à Telegono filio necatus. 427. nu. 49
 Vna eademque res an possit diuerso iure censeri. 154. nu. 11
 Vnctiones & lauacra Homero non incognita. 204. nu. 198
 Vngari primogenitos in successibus præferunt. 412 numero 6
 Vnguentarij Myropolæ inter vilissimos habiti sunt. 374. nu. 58
 Vnguentarij à Lacedæmoniis vrbe pulsi fuerunt. ibid.
 Vnicuique vitæ terminus à Deo staturus. 341. nu. 556
 Vnitas Græcis *μονὰς* dicitur. 465. nu. 16
 Vnicus actus quantumvis notorius non inducit consuetudinem. 590. nu. 2
 Vnicus actus contrarius interrumpit consuetudinem. ibid. nu. 3
 Vnus pro quodam apud Hebræos accipitur. 456. numero 4
 Vnus pro primo apud Hebræos accipitur. ibid. nu. 4
 Vnus omnium pater. 134. nu. 4
 Vocati sub nomine vniuersali vel indefinito veniunt. ordine successiuo. 616. nu. 188
 Voces primigeniæ. 410. nu. 1
 Voces nobilium in electionibus, & aliàs semper præferendæ. 103. nu. 37
 Voluntas offerentis, non quæ offeruntur spectanda. 165. nu. 50
 Voluntas testatoris in omnibus dominatur. 640. numero 19
 Voracitas quos morbos generet. 330. nu. 430
 Vrbes nobiles. 68. nu. 4
 Urbana rusticis nobiliora. 21. nu. 55
 Vrbes ignobiles. 69. nu. 5
 Urbani & vrbantatis appellatio. 22. nu. 58
 Urbium claritas. 68. nu. 4
 Vrsicinus martyr, medicus sub Nerone passus. 189. numero 88
 Vsurarius censetur mercator, quò ad onera. 147. numero 12
 Vusufructuarius quas impensas facere teneatur. 673. numero 2
 Vusufructuarius tenetur soluere collectas. ibid. nu. 4
 Vusufructus non recipitur ab alterius manibus, quam vusufructuarij. ibid. nu. 3
 Vtilitas honestati quibus sit potior. 22. nu. 57
 Vva generosa. 21. nu. 51
 Vva nobilis. 15. nu. 28
 Vulgi appellatione ignobiles tantum continentur. 381. nu. 31
 Vulgus pessimus rei bene gerendæ author. 112. numero 91
 Vulpes senex non capitur laqueo. 433. nu. 92
 Vxorem vnā cum multi sibi vendicant quāquam præferendus. 542. nu. 15
 Vxores forte duci solitæ. 516. nu. 73
 Vxor an, & quomodo dicatur pauper. 124. nu. 158
 Vxor an teneatur lactare alienum filium ex præcepto mariti. 113. nu. 93
 Vxor nobilis viri ignobilis, & econtrario an puniatur pœna nobilium an ignobilium. 89. nu. 42
 Vxor bona quomodo inuenienda. 149. nu. 10
 Vxor nobilis non tenetur operari viro. 113. nu. 94
 Vxor quæ teneatur facere marito. ibid. nu. 94
 Vxor conditionem mariti sequitur. 84. nu. 18
 Vxor nobilis viri ignobilis, per huiusmodi matrimonium ignobilis efficitur. ibid. nu. 16

Vxoris

I N D E X

Vxoris nobilitas pro dote est. 125. nu. 164
 Vxoris nobilitas ex viro, non tantum virum habet,
 quam quæ ex genere est. 83. nu. 11
 Vxorem malam, malique generis non renuit vir gene-
 rosus, modo multas pecunias ei dederit. 25. nume-
 ro 7
 Vxores viris suis se commendant ex ablaetatione libe-
 rorum. 109. num. 82
 Vxores diuites magis quam nobiles quaruntur. 25. nu-
 mero 7
 Vxores clarissimæ quæ dicantur. 82. nu. 1
 Vxores maritorum dignitatem participant. ibid. nu-
 mero 1
 Vxores nobiles superba. 113. num. 100
 Vxorum imperiis quinam olim parebant. 86. num. 25

Vxorum suarum amantiore sunt nobiles. 143. nu. 11
 Vxorum nobilitate multi gloriantur. 84. num. 17

X

Xanthiorum lege filij à matribus non à patribus
 fortiebantur nomen. 86. num. 25
 Xerxis & Cynegyri comparatio. 34. num. 3
 Xystus Betulius Augustanus scripsit de vera nobilita-
 te. 1. num. 1

Z

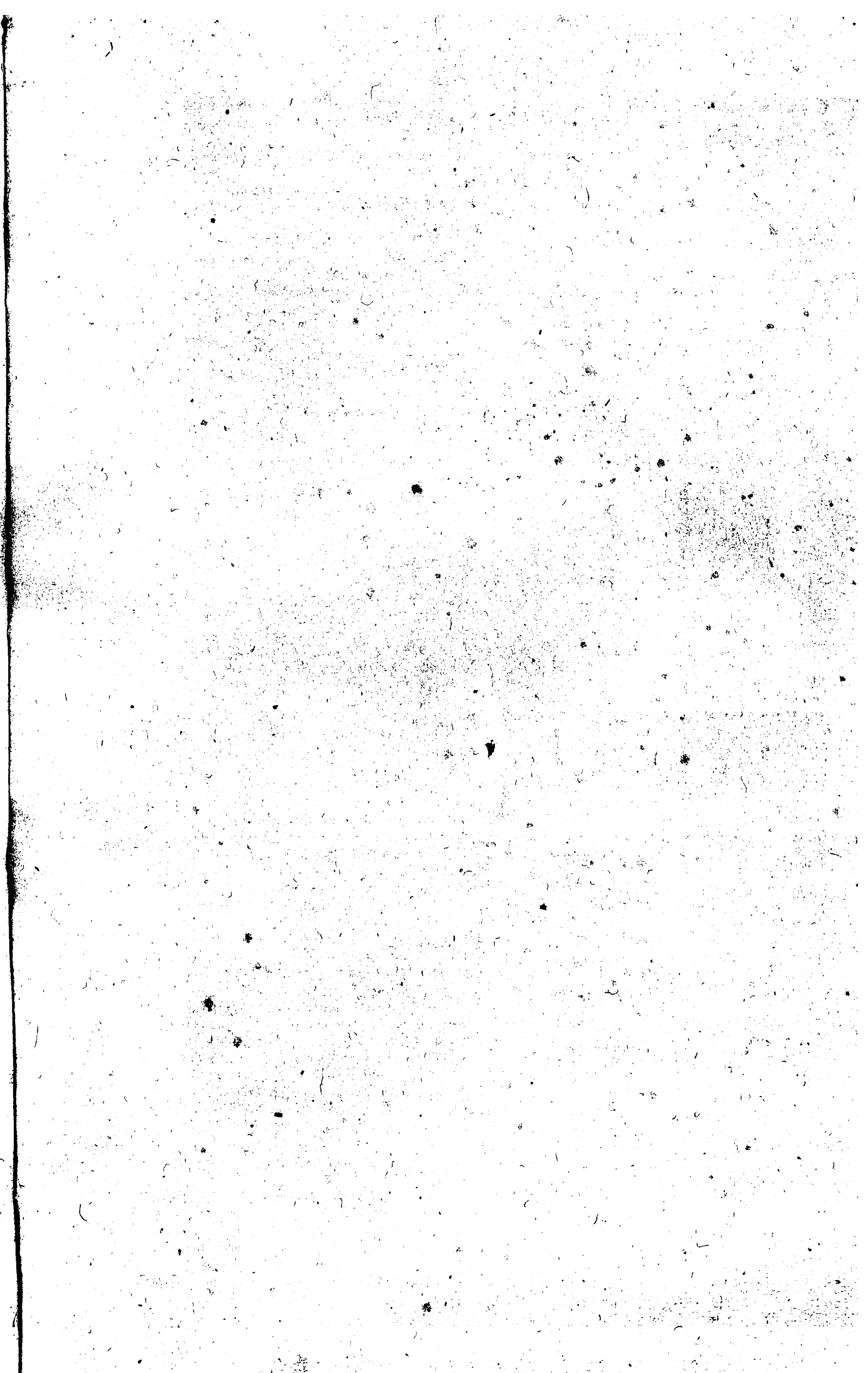
Zeno familiae Stoicæ conditor mercaturam exer-
 cuit. 360. num. 16.
 Xenostorcus se ipsum strangulavit. 332. num. 512.
 Zonæ vita nonnullis apud Græcos dicitur. 572. nu. 572

F I N I S.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

del collegio de la comp^a de v^{os} de granada R.4994

B²

ANDREÆ

TIRAQVELLI

REGII IN CVRIA

PARISIENSI

SENATORIS

COMMENTARII

DE NOBILITATE ET

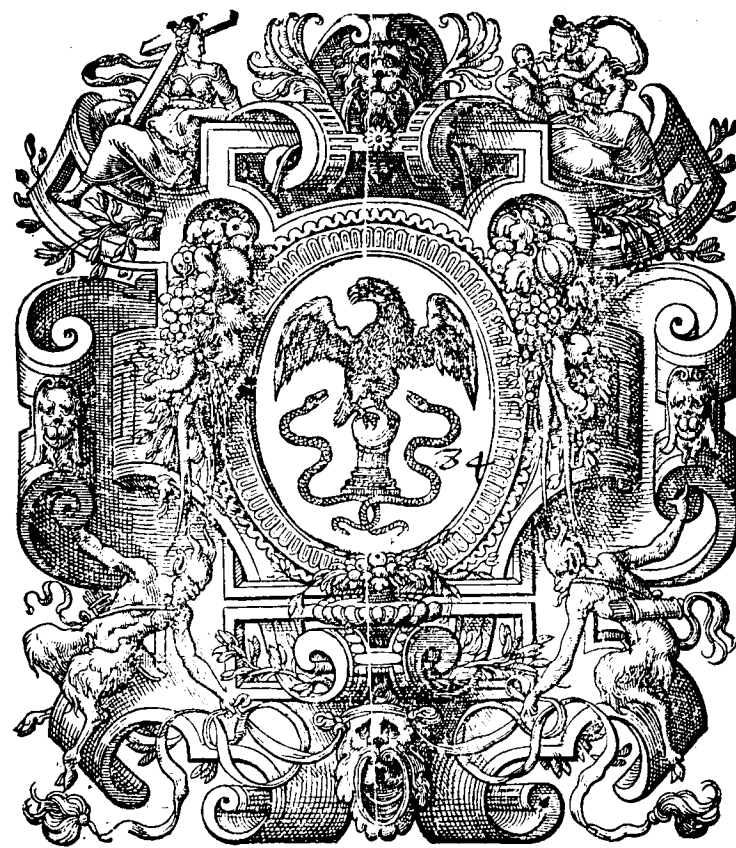
IVRE PRIMIGENIORVM,

*Tertia hac eademque postrema editione, ab auctore ipso diligentissimè recogniti,
& tertia amplius parte locupletati.*

CVM INDICE COPIOSISSIMO.

IN VIRTUTE

ET FORTUNA.

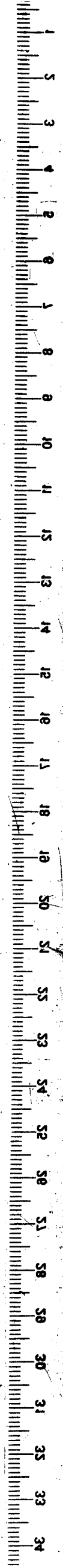

LUGDVNI,

APVD GVLIELMVM ROVILLIVM,
SVB SCVTO VENETO.

M. D. LXXXI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

del collegio de la comp^a de v^{os} de granada R.4994

B^o

ANDREÆ

TIRAQVELLI

REGII IN CVRIA

PARISIENSI

SENATORIS

COMMENTARII

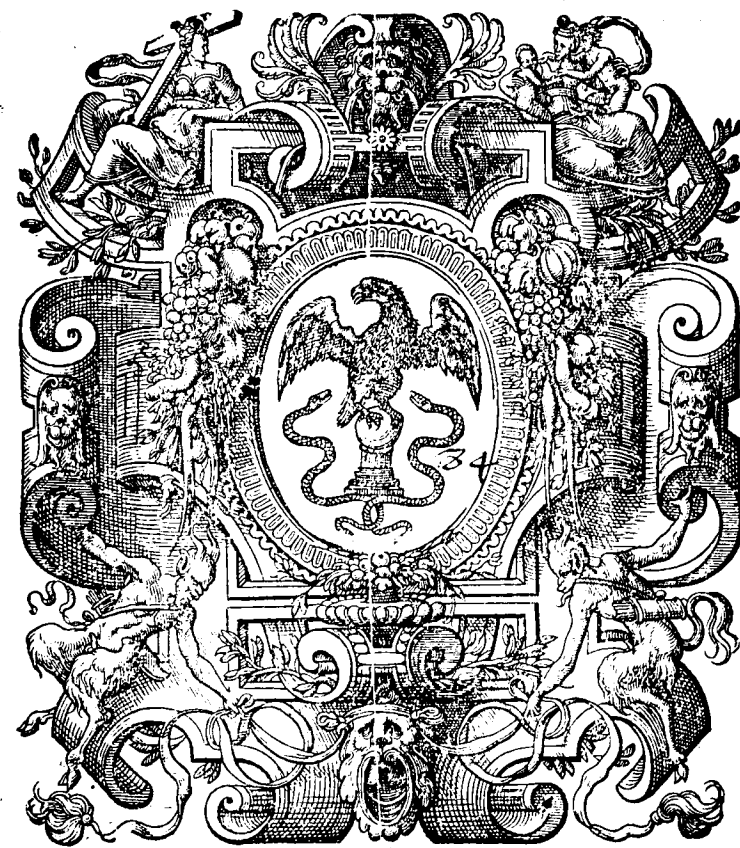
DE NOBILITATE ET

IVRE PRIMIGENIORVM,

*Tertia hac eadēque postrema editione, ab auctore ipso diligentissimè recogniti,
& tertia ampliùs parte locupletati.*

CVM INDICE COPIOSISSIMO.

IN VIRTUTE

ET FORTUNA.

LUGDVNI,

APVD GVLIELMVM ROVILLIVM,
SVB SCVTO VENETO.

M. D. LXXXI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

IO. VICTORII IN EFFIGIEM ANDREÆ
TIRAQUELLI, REGII IN CVRIA
Parisiensi Senatoris, Hexastichon.

*Iam nihil est, venerande senex, quod pulla sororum
Stamina, vel Stygias quod verearis aquas.
Subtrahet hac vultus morti pictura: perennem
Ingenio vitam tot tua scripta dabunt.
Ergo ubi fatalem Lachesis tibi neuerit horam,
Magna tamen fugiet pars Acheronta tui.*

Extrait du Priuilege du Roy.

De grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Bouille Libraire & Lyon, d'imprimer, ou
faire imprimer une fois ou plusieurs, ce present liure intitulé Andree Tiraquelli, Regij Consiliarij,
De Nobilitate, & iure Primigeniorum, reueu, corrigé & augmenté par le dit Tiraquellus: ce qui est fait
à l'instance & par le dit Seigneur, à tous autres Libraires, Imprimeurs, & personnes quelconques, & moy
imprimeur, ne faire imprimer, vendre, ne distribuer, en ses pays, terres & seigneuries, led liure ainsi reueu,
corrigé & augmenté, si ce n'est par le consentement dudit Bouille: & ce jusques au temps & terme de douze
ans, à compter du iour & date que sera paracheuë d'imprimer led liure, sur peine d'amende arbitraire,
& de confiscation des liures qui en auroyent imprimé. Et à fin qu'aucun ne puisse prétendre ignorance du
present priuilege, led Seigneur veut & entend, que l'extrait d'icelluy estant mis au commencement ou
à la fin dudit liure, serue pour toute notification, comme si la signification estoit faite sur l'original.
Car tel est son plaisir, comme plus à plain est contenu & déclaré par lesdictes lettres & priuilege
sur ce données à Paris le 22. de Feuier, mil cinq cens soixante six.

par le Roy et son Conseil,

Signé, & VABRES.

Et scellé du grand sceau en Ciro jaune à simple queue.

AD HENRICVM

SECVNDVM FRANCIAE REGEM
CHRISTIANISSIMVM,

ANDREAS TIRAQUELLVS S.

*Antum in me semper de bonis literis, atque earum studio-
sis promerendi studium voluntasque fuit Rex Opt. M. ut se
quando studia nostra, labores, vigilias studiosis prodesse, aut
fructum aliquem adferre posse intellexerim, eò protinus om-
nes animi ingenii que nervos, posthabita etiam rei familia-
ris ac propriae valetudinis cura, intendere non dubitarim.
Quod si pluribus tibi exponere aut probare pergam, pro-
sus, iuxta proverbum, actum agere videbor. Huius enim
rei fidem certè amplissimam faciunt tria illa iusta equi-
dem magnitudinis, quae superioribus annis vitinam rata felicitate, quam magno conscripta
studio, in lucem emisi volumina. Quorum primum, quod de legibus Connubialibus & iure
Maritali pertractando mihi institutum, lectoribus nuncupatum volui, quò eos magis ac
magis ad bonarum artium & disciplinarum studia cohortarer atque incenderè. Alterum,
in quo tota illa nobilissima simulque sapientissima l. si unquam. C. de reuoc. dona. copiosissima
disputatio est à nobis suscepta, Burdegalensi. Tertium denique, in quo omnia quae ad vtrius-
que Retractus & Municipalis & Conventionalis cognitionem pertinent, quanta à nobis
feri potuit diligentia, complexi sumus, Parisiensi Senatui ampliss. graviss. que deuoti: cum
ut vtrique illi summo ordini immortales gratias agerem, qui me nihil tale cogitantem, ne am-
bientem quidem in suum sacrosanctum collegium vltro suis suffragiis aduocarint & asciue-
runt. Tum etiam ut vna eademque opera eorum librorum editione, quam de me illi ipsi viri con-
sultissimi opinionem conceperant, palam omnibus probarem. Quibus accedit etiam quartus
hic mearum lucubrationum fetus, multis laboribus vigiliisque collectus, cui ex materia & ar-
gumèto de Nobilitate & iure Primigeniorum titulum feci. Superbam reuera, magna-
que expectationis inscriptionem, ac propter quam vadimonium deserui possit, ut interim Pliny ver-
bum in eruditissima ad suam naturalem historiam praefatione vsurpem. Faxit Deus, ut opus
ipsum tanto ac tam magnifico titulo, si non in totum, saltem aliqua ex parte respondeat. Eum
autem ut tibi dicarem, ac sub tuo sacratissimo nomine apparere vellem, multis usque grauissi-
mis sum adductus rationibus. Quid enim vel pro rei dignitate aptius, vel pro nobilitatis &
primigeniorum propugnatione firmiter facerè potui, quam istos ipsos de Nobilitate & iure
Primigeniorum conscriptos Comentarios tibi Regi Principique meo inuictissimo, tibi inquam
omnis nobilitatis auctori & principi inscribere atque consecrare? A quo quicquid vera
germana-que ac solida nobilitatis est, id totum quasi ex fonte perenni manat atque profisciscit-
tur. Tibi denique qui mihi videris primus esse praecipuusque, ac veluti primigenius caterorum
omnium, qui nobilium numero habentur censenturque, regum & principum, quos Homerus
& Hesiodus Graecorum poetarum facile primi ab origine & educatione diuina Διογενῆς
ἢ Διοτρεπῆς, id est, Iouis filios & alumnos, atque etiam nobiles isdem verbis vocant. Mo-
uebat etiam me non mediocriter, quòd opus istud eum librorum meorum numerum consti-
ciebat, quem tibi tuo iure vendicare asserereque potes, quaternarium scilicet, qui ut omnium
perfectissimus ac integerrimus habetur, ita tibi eum singulari quodam fato, aut diuina po-*

*ius providentia consecratum cum ex multis certisq; signis & argumentis observauimus:
 tum vero maxime ex eo quod qua die pulcherrima in lucem editus es, eadem ipsa postea
 quatuor septenarijs, aut si mauis, septem quaternarijs aetatis tuae annis reuolutis atque ex-
 actis rex sis appellatus, atque huius regni amplissimi ac florentissimi gubernacula magna
 omnium spe atque gratulatione ad te primum a summo Deo delata sint. In quo natura non
 solum quaternario numero te donauit, sed & illum ipsum numerum cum septenario ita
 coniunxit, ut nihil omnibus ex partibus perfectius absolutiusq; dici aut sperari possit. Quorum
 certe numerorum tam auspicijs concursus & coniunctio siue copulatio, quaternarij scilicet,
 & eo etiam perfectior pleniorq; septenarij, maiora & augustiora de te tuisq; egregijs vir-
 tutibus sperare me iubet, quam liceat hoc tempore propter assentionis suspicionem prae-
 dicare. Verum aliquo huius libri loco, idque obiter ac velut per transennam memini subno-
 tasse, & ut spero, dicam aliquando per occasionem copiosius. Hanc enim epistolam ad mode-
 stiam tuam, eamq; qua uti soles breuitatem accommodare volui, consideras quid aures tua
 pati possent, non quid virtutibus tuis deberetur. Neque etiam me finit libri huius, quem tua
 maiestati offero, magnitudo, longiore ad te epistolam dare, aut in virtutum tuarum pra-
 dicationem (quas si recensere velim, iusto volumine sit opus) liberius excurrere vel exspa-
 riari: sed eam volumus breuiorem esse, quod sit excusatijs, quod librum ipsum non quidem
 ultra causa materiaq; amplitudinem, sed supra affectata breuitatis modum extendimus.
 Nunc autem, Rex O. M. & si pro facultatum nostrarum mediocritate, ne tenuitate di-
 ca, & numerosa librorum multitudine, ac tua ista vere regia erga omnes liberalitate & mu-
 nificencia, ampliore horum multiplicium laborum mercedem expectare multis videri pos-
 sem: hoc tamen unum abs te contendo ad quod natura ipsa compositus esse videris, ut iusti-
 tiam illam, qua (inquit Aristoteles) κρατισυ των αγαθων εστι η ηδ' εωρεθη, εδ' εωθ' δαυ-
 νασος, cuius beneficio, ac munere principes & diu & feliciter imperant, summo quod
 facis studio, colere & amplecti pergas: bonasque literas vindicare, in tuamque tutelam &
 fidem suscipere, ac trilingue collegium a Diuo patre tuo, non studiorum tantum, verum etiam
 studiosorum amantissimo liberaliter institutum magis ac magis exornare, & in dies no-
 ua liberalitate augere cumulareq; non cesses: ut de te aliquando dici possit, quod de Ale-
 xandro illo, qui a rebus praclare & fortiter gestis Magni cognomen meruit, audimus,
 ου γαρ ταυτων παθε τοις αιμοις βασιλευσιν, οις ακριβ' ην η παιδια κικριται, τιν εδ' ευ-
 δαιμονιας ερε' η τρυφη. Nullum enim est, nullum magno principe immortalitatemq; me-
 ritumq; impendij genus dignius, quam quod in literas & literatos erogatur. Quod quidem si ad eximias & raras illas virtutes, quas sibi
 quisque de tua ac vere regia natura pallicetur, adiun-
 xeris, nomen illud Henrici secundi ingenti glo-
 ria ac fama, maximaque cum om-
 nium beneuolencia & admi-
 ratione tota posteritas in-
 perpetuum ce-
 lebrabit.*

BARP

**BARPTOLOMAEI FAII REGII IN PA-
 RISIENSI CVRIA SENATORIS, AD MICHAELEM
 Hospitalem Regis itidem Senatorem, ac eiusdem Christianissimi Principis in oeu-
 menico concilio Bononiae Legatum agentem, Epistola huius
 operis Elenchum continens.**

 Vi me quadrupede veluti calcaribus vrges
 Pigritia infimulans, facile id tibi, fluctuat
 itic
 Acta renasceti dum Petri cymba procella,
 Regius interea legatus, & ocio abundas,
 Iustinianis promissis tu, nisi planè
 Soluendo, quid iam concludis Opistographorum,
 Nuuc absiste queri. Vix dum postrema dierum
 Factorum lux iustitio concessit, & ecce
 Intermitta diu studia hanc vel Apolline solo
 Te fretus reuoco, te praedem cominus into:
 Qui prauidicijs haud deturbandus iniquis,
 Incussum nobis perfricta fronte pudorem
 Soluisti prior: atque tuo deducere ab hortis
 Hesperidum iuris gnarum, vigilemque Daconem
 Protinus exemplo potuisti ad proximo auitos
 Distractosque Lareis redhibentis limina libri,
 Inque Modestini suaueis diuertere lus:

 Quis candore pari canos authoris, & huius
 Iconas exprimeret, rursus quaturus agenti
 Legiferum, qua connubij valet arte subactus,
 Multiplicem plausum captasti: te duce quis non
 Audeat in medium procedere: proinde parentem
 Clericus, & patruum referens Veriusius, ambo
 Illicet arguto pede, iudicijque verendis
 Testati laudem egregiam scribentis amici.
 Conscius interdum, quamuis facer iste, prophani
 Concilij accitu, nimioque fauore Dearum,
 Festiuo versu hinc arcana retexit, & eius
 Muneris Andreae delegandi ordine caussas.
 Cuius & allusit pictis Gæurorius vndis,
 Apposuit subdens fonteis Helicone refusos,
 Idem iustitia certus rigidusque satelles.
 Quin vetus Octonuir nostris in clausibus, acii
 Præditus ingenio, longoque exercitus vsu,
 Contulit æquæ decori Quclainus & aptum
 Carmen, & exucti mucorem lactis abhorrens.
 Denique qui dudum cultus, meritumque sub isto
 Consimilemque, adeo vestigia presit, honorem
 Nactus erat, verum pastorali insuper auctus
 Ad Niuernenses fecelsit Spifama caulas,
 Felices equidem tanto cultode, quid ille
 Auribus his toties, æqui insinuator acutus,
 Qua primum incubuit non eluctetur arena?
 Hic inquam multo vocis splendore soluta
 Protulit elogium Tiraquello, scilicet ordo
 Me meus irridere velit, quod te holsque secutus
 Mitto Maerini Lyricos, elegos Coterati,
 Quorum docta minus relet quam nostra morati,
 Quantumus operetpretij in commune reponant,
 Tempora: tunc etiam sim suauiter expatiatus
 Iplius in raris virtutibus, ac mihi summi
 Iudicis exciderit tantum graphis, insituenti
 His humeris maius quiddam, Xenophontis & instar
 Pædia, enim uero tanti huius facta Valenti est
 Quæ modò membratim, neque dum percussa vagatur,
 Calda recenti oculos sœtura nec inficit are,
 Duxerit Hendecasyllabicis huc antè merendum,
 Alternis quam quò properabat abire Senator,
 Magnus in officiis, zelus & cognomine dignus.
 Aurea Christophoro melsis quoque spreta Thuano
 Hunc numeris donec decorant, & ore rotundo,
 Quòve aurata ferit laquearia, tendere is vltra
 Suetus, & ima patrum præcordia figere dictis.

Illum Tyrones subfellia nota prementem,
 Haud exultantem temerè, digitulve micantem
 Suspiciunt taciti, media stipantque corona.
 Fortitan eiusdem grauioris fasciculo quam
 Committi rectè queat, argumenta requiras,
 Quam tibi do paucis operam, capita ipsa recensens,
 Principio præfatus, eos prouincia id olim
 Qui sibi sumpserunt, quæ nobilitatis origo
 Sit, trahat vnde suum nomen, quibus illa paretur
 Rebus, opes, virtus, an quæ ve scientia, princeps
 Nobilitent: cuiusque modi hic, qui, reddere quòsve
 Protogenum claris potis est natalibus, amplè
 Differit, insittens tacitè idne, quotupliciterve,
 Non concedendo his insignia: de quibus illic
 Multa, vel ad summum quemuis oprando Senatum?
 Inque sui Procuratoris, Causidicive
 Munus? ad ius item latus admittendo? vocando
 Num, sicubi blando huic venit vsu, nobilem eundem?
 Indignumne? ignorantem? minimèque volentem?
 Infanrem? furiosum? possit vtrunlibet horum
 Nobilitare suæ fines ditionis & extrà?
 An quæ feuda vocant portientibus id decus indunt?
 Militia? ve status? cleiue nouacula? constans
 Consuetudo? statutum? non & opinio vulgi?
 Famâ nobilitas, communi & lance probatur?
 Num dubijs poterit præsumi? duciet altris?
 Emendicari patriæ, veterumque decoris?
 Deprimat ac ibi se sublatus inde ferentes,
 Indicitque ausis falsò hanc sibi sumere pœnas.
 Mox ea præscribi valeatne fluentibus annis,
 Inque alios vni data deriuetur, & in quos
 Edocet: ad natòsve, gradus certive nepotes,
 Amentes, quid adoptiui nûmmam vique recurrunt?
 Susceptisque priusquam stemmata patribus essent,
 Legitimique thori? probris pudefacta nothorum
 Corda subinde terit, monitis simul erigit in spem.
 Nonne sacerdotis cortinâ textit ad aram
 Quos diuinus Hymen, reuocauit & in sua iura,
 Vllave subtraxit vitio indulgentia, iidem
 Pellucet patrum fulgoribus? hsq; vicissim
 Natorum? num se transuersam agit in latus abdens
 Nobilitas adgnatitium? coniunxne mariti
 Lata coruscabit radiis: vxorius hinc
 Fiet, ab hac lumen merita fuligine sumens?
 Hac istis geniti quoque condicione fruentur?
 Porro vetustatem commendat nobilitatis
 Hoc pluris faciens, quò antiquior: at nisi nostris
 Egerit auspicijs radices, nam Cicerone hæc
 Iudice vel Mario fumos supereminet omnes.
 Dein quæ, quanta suis (cadem sobolescere sanè
 Vifa polo, tot iis sacrorum commoda fundit)
 Præroget, exequitur, subiunctis laudibus horum
 Eximius, neque enim Francorum pœnitet vsquam.
 Sic Cataphractorum cuneis haud fisisile robur
 Enitet, ingenuum sic spirat Celtica verè
 Gens animosa, se quax, acerrima verus agendis,
 Sed ducis imperium modò cunctatoris abhorret,
 Impatiensque moræ clangoribus excita, ad ipsas
 Inuitata epulas veluti, festinat ad arma:
 Strenua terribilisque foris, in pace clientes
 Continet, æquanimèque domi studiosa tuctur.
 Incluta nobilitas quantò sublimior, ipsi
 Splendida diuitijs, necnon popularibus auris,
 Tantò se gerit hæc submissius, ac genuinum

Non minus obseruat media gravitate decorum.
Angenzus eâ Rambollia indole noster
A teneris fruitur, vegetatque propagine, ab illa
Quam tu saepe mihi laudas heroides, multus.
Solum recordes, sibi eâ stolidèque placentes
Nulla praterea fultos virtute retundit,
Queis gentilitium est inopes deglubere, quosque
Pulsare imbelles, passimque libidine ferri.
Atqui dum ditos vertenda ferocia in hostes
Aufugere acturum: siquidem faba cuditur illic
Durior atque domi, cum luctatore doloso
Mitius hic agitur, praestat pugnare sub umbra.
Ac vereor vicina lues proserpat vbi que.
Pars quota nostrorum Solea, Tiberive talitro
Vile pati colaphum censent, nisi porro pietur?
Nobilius multo fibris haurire cruorem,
Impactumque semel tristi referre ruina.
Quem non istorum miseretque, pigretque reatus?
Hic mutare iuvat vestem, praetexte culpam,
Quaeso magistratus ignoscite, scilicet illi
Parcere qui in minimis, saluòque nequiuit honore.
Siccine degeneres inuertitis omnia? nigris
Candida? nequicquam tamen implorabitis aqua
Numina, iure quidem vineam contentiditis, at quo?
Quid modicae fidei dubitatis? barbaro id ipsum
Asserat Henrici verò clementia Regis.
Sed vobis suspectus aui hic, patrique imitator.
Iste fuit generi huic hominum insensibilis, arteis
Palladis inuexit regno, doctissimus harum,
Queis fera barbarie, caecòque furentia Marte
Corda cicuraret, disciplinisque sciantes
Aemula Romanis, alerent sua secula plures
Langos: magis huc sensus inflecteret omnes,
Exemplò quo suo Rex humanissimus. ille
Quamprimum regale tulit diadema, quibusdam
Prateritis odiis velut hunc stimulantibus agrum
In proceres aliquot, priuato scilicet ipsi
Quondam aduersatos: isthac, ait, Aureliarum
Vlciscenda Ducis nequaquam iniuria Regi
Francorum fuerit, quae vox memorabilis, hocque
Principe digna, patrem pleno sapit ore popelli.
Vera rudimento narretur & altera vestro
Fabula, quae pudeat tantae hic audacia, eodem
Coniuncta censore leui ratione furendi.
Fortè lacessitus cum probris armiger esset,
Aulici, adaequarat ventosae nobilitati
Seque suumque genus, facinus quod pugio solus
Diluat, ergo iubet coram se sistere ambos,
Atque adeo rixae causas exponere: iisdem
Perceptis, cuius te dicam seminis? inquit,
Armigerum intuitus: te huic aequiparare quid audes?
Aulicum ei monstrans. here si tamen (excipit ille)
Fas est vera loqui, me quenquam nobiliorem
Neminem eò discerno loci, te demere tantum,
Regiticoque tibi coniunctos sanguine par est.
Nam vos primigenae natorum è stipite Noe
Ipse libens fatear deductos: porro necesse est
Inde referre meum propius genus, eque duorum
Alterutro saltem, quos cum illo totius orbis
Diluuium reliquam sobolem modò fecerat huius.
Tum re- subridens, ne tu verissima proferas,
Ac conuersus in hunc, vultum illicò contrahit, & tu,
Subiciens, consanguineus mihi qui sit, eundem
Aequar sine tibi permittes? aulica dicto
Hoc inopinato, subito, ast in serua verso
Turba ioco, risu crepitauerit vsque soluto,
Hunc ignobilium Regemque vocauerit, isti
Praparcus quoniam foret, antiquisque tributis
Quotidie genium fraudans plebem ipse leuaret.
Floruit hocne minus, validos mouitque lacertos
Gallica nobilitas? nemo haecenus vndique fuisse

Tot lauros exercitiis tulit, Italia huius
Passa iugum, tremuit circumuicinaque tellus.
Quicquid terrarum ex aequo hic ambiuerit, vnus
Plurima ad extremum vororum praelia ducens,
Subiecisse mihi visus, quod praemia multis
Improuisa daret, quos obriguisset sub armis
Intellexisset, magis autem religioni,
Iustitiaeque suum quòd conseruaret honorem,
Hanc omni ratione tenens. Vlticibus ausis
Praecipue verò implacabilis. hinc capitones
Cedite proposito, nec Regum obfistite iustis
Imperii, satius fuerit dimittere fratri
Noxiam, & huic contra benefacta rependere. quid me
Contempnim toruis oculisque tuemini? eritne
Naturalis, & haec fatiabilis vltio, quae vos
Nusquam sollicitos reddet, compunget & hostes
Synderesis acu, penitus magis hac vice torquens?
Sunt Christi paradoxa, sed haec ridebitis vltro.
Nimirum inuehitur si vir bonus acriter in vos,
Hicque suas paribus dictis exaggerat iras:
Qui veluti vestrum pertasus, inurit ob aequè
Turpiter acta, notam viridis tantummodò cera,
Vix equidem lachrymis expressa virentis Oliuae,
Gummosis aliàs vbi vis cohibenda latronum,
Quam posito inducat fastu. causas quibus ergo
Nobilitas amittatur, profitetur, càmne
Consilium respicientis retrahat fugientem,
Cenobij ingressu vel paupertate prematur,
Et quibus haec exercitiis, num iudicis? & quo
Ostendit plures defunctos munere Reges:
Praeonis? Patronorum? simul Agricolarum?
Non quoque priuatis Procuratorum aboleat,
Aut Mercatorum studiis? non sordibus harum
Denique? Mechanicas quas fufius explicat arteis,
Qua; notans. Trapezita, Telon, Stabularius, Hospes,
Nauita, Caupo, Cocus, Lanio, Piscarius, ac qui
Farris & altitium Pistor, qui aut iaccara micet
Pineae amigdalice ve nuci, vel salgama condit,
Pharmacopola gule magno sua quique venena
Vendit, Chirurgus, Tonfor, Myropola, Choragus,
Auletes, Tubicen, Cytharædus, Ludio, Mimus
Scurra, Cybisteres, Agoræus, Schenobatésque,
Pyrrhiacus saltem pugnans, Athleta, Lanista,
Dexter Equisio Celetis, Agafo citique Veredi,
Auriga, vsurarum interpres, Mangoniue,
Coniuit & duplici qui vestimenta taberna
Sartor, calceolos, aut Sutor ephippia facta
Tomento fingit, fufis Coriarius lurtas
Qui pelles concinnat aquis, specularia arena
Concoctâ cineri rutilat Vitriarius, vinas
Vreolos Figulûve rotat proplastice adornans,
Qui Textor telas, lanas, peristromata, iunes,
Et tegetes, vlnâ nectit, iuncòve palutri,
Insector, Fullo, Phrygio, Lanarius, auri,
Argenti, ferri, stanni, ac cuiuslibet aris
Ductilis hinc, illincque Faber caldarii, & à quo,
Præter bracteolas & friuola, multa suppellex,
Intestino operi aut crasso Lignarius, itis
Additur & Latomus, cum Materiario, agrorum
Finitor, Menfor, Pictor, Sculptorve, Anaglyptes,
Rhetor, Pedonomus, Phonascus, Ludimagister,
Scriptor, Bibliopola, Librarius, Amanuentis,
Scriba, Notarius, Accensus, Præco, Phylacista,
Tortor, & hunc imitans cum Pollinctore, meraci
Vespillo madidus fetu, pax, id genus omnes
Sortis quique sue, tum quo sint iure monentur.
Artibus hinc parens natorum Nobilitati
Iamdudum per auos que sit de roget, ipsam
Num rabièmeve status abiectione concomitetur
Sciscitar, adiiciens his miscellanea, primam
Queis huiusce operis finit. pars altera verò

Subseq

Subsequitur fortasse operosior, vnica cuius
Incudem exierat modò pagina, proinde locorum
Quos ibi, t in reliquis, contexit ingeniosus
Ne seriem quæras, sed qualem autographo in ipso
Captim sublegi, authoris meminisse relatu:
Qua cognata ferè hæc prædictis themata tractat.
Qui sint Primigenae, vocitentur cur ita, queisve
Dotibus existant Naturæ iure beati,
An, quibus accrescant, & quomodo fratribus, vtri
Ius erit aut solidum, commune aut omnibus harum:
Cui cedi, endi, præscribi id, & à quibus, & qui,
Post reuocare gradum possit qui cesserit vltro,
Num patrij arbitrij sit & optio Primigenarum,
An casus, simul exacta quòd matris ab alio
Prodierint duo vel plures, aliterve quis horum
Liquerit vtriculum prior ignoretur (id autem
Momento satis est) dubiis at rebus abundè
Consultit, anteferendique omnes excutit anfas.
Attamen afflictis nec eò in procliuè locatis,
Qua quis præferri specie vt queat, orbiculari
Supprimat inuidiam ratione omniscius author,
Hic quem demirans relegat studiosa iuuentus.
Mystica coccineo exertantis brachia filo,
Huius at insultu subito retracta gemelli
Aemuli, vt inde suo manaret semine Iesus,
Primigena æterni patris almæ & Virginis idem,
Humanis scitè iungens diuina recludit.
Quærit adhac saltem rescripto principis inde
Pellere Primigenam, loco & exturbare priore
Ingratùmne parens, aliisve obtentibus: illum
Ecquâ naturam præter virtute tueri
Filius, expellere potest ignauia eodem:
Acceptum referat geneti hoc ius, anne parenti:
Legitimus, adoptiuus, qui postea adepto
Natus & imperio genitori, sint ne capaces
Istius, ac inibi nimius propè, p'rima confert
De Regum, priuatorum contractibus, atque
Inueterata consuetudine, deque statutis
Primæque proli plus gratificantibus æquo:
In quibus obtineant, & quâ fiducia iniri,
Dissoluiue queant, interserit adque forenssem
Sermones varios, quos denique discutit, vsum.
Tandem, iuxtaque siti restincta progrediendi,
Longum opus optatâ, serâque coronide claudit.
Occupat hic medium, scribendo nec inuidet illum
Cui magis ardent præsentia secula morem,
Sed quem commodius verfatilis ingenij vir
Sat scio præstaret, quadantenus adque vetusti
Consultò vergit speciem, quòd barbariei
Fallat infescatâ notulis vestigia sparsis,
Ac sensum deuoluat eò, quò incautiùs acta
Gustato meliore cibo, iam non voret hamum.
Si non pressa, tamen tersa est oratio, diues,
Læta, fluit facilis, studet inferuire palatis
Omnibus, ac ideo breuitatem sponte remittit,
Profit vt indoctis, nulla hinc fastidia doctis
Vel generans, magis inque sui trahit hosce stuporem.
Quemlibet vsque adeo lapidè mouet, hucq; trilinguis
Bibliotheca adfert sacri, quicquid' ve prophani
Congerit, ac è vepretis decerpere flores
Systinet, vt pleno hinc exundet copia cornu,
Fructifero visenda libro. me iudice verum
Quippiam ei desit, corrugas hiccine frontem
Desidiose? moras sed enim causaris inanes.
Instares præcibus reditum timidissime? quid te
Nondum ampullarum isthic tædunt atque stropharum?
Huc demum cursu delatus & ipse secundo
Suppleres, quòd abesse modo ex tot contigit vni,
Carminibus mirè graphicis. hac buccina amicum
Laudari, pingive manu delectat Apellis.
Qualiter hinc Flaccum prædoctus acumine vocis,

Illinc inflato pulmone referre Maronem,
His dum animo indulges hinc, illinc tristia narras,
Quæ mihi si superis placet, emendanda, nec antè
Iutsisti luerem, licet huic conducta Draconi.
Illudis? quid n' sic verbis cuncta geruntur,
Si mihi visa rarus submersa, Philoxenus vnâ
Fluctibus Eridani, sabulo, contextus & alga,
Sic mihi contusum nimia formidine pectus.
Huc redeunt igitur properè, data nanque facultas
Ista tibi, nisi me studiosi præsidis, arctæ
Profus amicitiaque Fabri scriptura sefellit,
Exiguo tantum huic traiectu credere oportet.
Hinc te mulus, equiue gradarius ad iuga rectâ
Coctia, conualles Graiæque reuexerit, vllus
Ni metus ingruerit mediis Insubribus aruis,
Quod Deus auerrat. tum verò hæc linque sinistra,
Rhetica per Venetas vrbsque cacumina finde,
Continuò Rheni transmisissis fontibus, oram
Helueticam peragras ad commata foeda Lemani:
Indèque digressum te Regni limina sistent.
Hac, maior quanquam est erratio, prætereundum,
Vestigas nequando via compendia, vitæ
Feceris. incolumis maturè veneris, ordo is
Conspicuis passis reducem te exceperit vlnis,
Nec tam durus ero tibi creditor, exigat alter
Quas operas decimo detrectet mense diurnas,
Plurima subducam rationibus, oia queis te
Morigerum externis decuit regionibus esse,
Comparcam morbòque tuo, quo tabui & ipse.
Postremò submæsta tuis ambagibus vxor,
Nulla sed immittens placidæ friguscula menti,
Nec se delusam toties frustrata queretur.

ADRIANVS DRACVSANVS
Tiraquello Collegæ amicissimo.

Omne vetustate vt vinum non semper acescit,
Omnis sic atas haud senio aficitur.
Improbis iste labor tuus hæc nos dicere iure
Cogit, & atatis robora suspicere.
Nil equidem præter canos agnosco senile:
Sed nec canescit dictio, nec ratio.
Illa ferent nunquam senium, nam si pedem haberes
In tumulto, velles scribere vel legere.

IOANNIS DE GVELLIS VA-
lentis, Regij in magno Consilio Senatoris.

Clari militiæ domique quondam,
Illustrésque viri fuere plures,
Quorum, quamlibet elegans fuisset
Virtus, amplior elegantiorque
Et scilicet habita est magis, virorum
Laudes quòd retulit celebriorum:
Hinc gaudet sibi Neuianus Hector
Laudato à patre contigisse laudem.
Fœlicem quoque ter quaterque Achillem
Censebat Macedo Imperator, illi
Præconem quòd habere bellicarum
Rerum, Mæonidem datum poetam.
Sic à Luceio suo probari
Scriptis Tullius expetebat, ob res
A se Consule & hinc & inde gestas.
Se ornatum quoque Plinius fatetur
Paucis hendecasyllabis fuisse,
De ipso quos cecinit, suisque chartis
Facundo dedit ore Martialis.
Præstare officium hoc tibi merenti
In magno hoc opere & laborioso
Quam vellem Tiraquello paginâque
Commendare tuas satis superque:
Per me accedere plenior valeret
Ad laudem vt cumulus tuam? Quod ipse

Quando tam tenui assequi camœna
 Non possum, veniam dabis: nec istas
 Laudes hæc iuuat inuenta Clio,
 Sed musa est opus eloquentiore,
 Quæ tot pro merito sonare dotes
 Possit, Longè igitur tacere præter
 Me, quàm pauca loqui indecenter: & sic
 Non lucem addere, sed magis tenebras
 Contingat titulis tuis amicam.
 Nam quis nobilium hætenus vitorum
 Leges edocuit magis peritè?
 Vera aut nobilitas minùsque vera
 Quæ censenda, quibùsve, quòtque iure
 Est quærenda modis, potèstve perdi?
 Quæ artes nobilitant, gradùque pellunt
 Sublimi artificem, infimæque reddunt
 Plebi? Denique quis, patris bonorum
 Primò quæ geniti sibi arrogare
 Pridem iura solent, originèsq
 Illorum notat aptius, per æuum
 Dudum præteritum, atque nationes
 Multas: materies tibi ergo nulla

Maior gloriæ erit petenda, quàm si
 Lectorem fueris adeptus æquum, &
 Acris iudicij, ac proinde tanti
 Quantum est, ingenium tuum æstimantem.

*Jacobus Verius Regius in curia Parisiensis Consiliarius,
 de Tiraquello trium iam librorum authore.*

Qui sua coniugibus præscripsit iura, modòsq
 Diuite queis maneat integra iuta domo,
 Nobilium nunc iura docet, prius & genitorum:
 His tribus vna domus fit bene composita:
 Tranquilla ex primis & sancta, opulenta secundis,
 His, certa & stabilis legibus, efficitur.

**AD LECTOREM ROBERTI DE
 Pelleue olim Abbatis à Sancto Fro-
 mondo, nunc Episcopi.**

Indoctum cum te & cæcum natura crearit,
 Exorta tibi nunc Pallade lumen adest:
 Quicquid in immensis Latæ Graiæque Mineræ
 Artibus est, sapiens hoc Tiraquellus habet.
 Ergo magna homini debetur gratia, Lector,
 Qui menti præfert lumina tanta tuæ.

**CHRISTOPHORI THOVANI PARI-
 SIENSIS IN ILLO AMPLISSIMO ORDINE PRAESI-
 dis, de Andrea Tiraquelli Senatoris Iurisperitorum eloquenti-
 & eloquentium Iurisperitis, Scriptis & Com-
 mentariis in lucem editis Sylua.**

Scriptorum genus omne petit nemus, & fugit urbem:
 Et quæ scribuntur, secessum, atque ocia quarunt
 Scribentis, qui totus in hoc incumbat, in hoc sit,
 Ociam nulla minùs cui sint, quàm cum ocia capret.
 Vrbe tamen media, mediis in fluctibus, inter
 Litium inhorrentes scopulos, strepitùsque forenses,
 Lites sectantum studia importuna, quietem,
 Horasque has interrumpentia, sed meliores,
 Interpellatorum aditus, reditùsque frequentes,
 Et matutinas, vespertinasque querelas
 Hostia pulsantur, queis nec mens, nec ratio vlla est,
 Tempora vti saltem legere apta, & idonea possint
 (Tanta est vincendi cura omnibus insita nobis)
 Singula quæ totum valeant retinere Quiritem
 Nil aliud prorsus meditantem, vel facientem.
 Qui patriæ fueras positus modò villicus vrbi
 Parua autè (vt quondam magnù decus vrbis Vlysses)
 Nunc in supremo, superillustrique senatu
 Parrisiarum Francisco à rege vocatus,
 Syssiphium saxum recidiua mole reuoluens,
 Dum pertractandis totum explet litibus annum
 Illo in perpetuo certamine diuitiarum:
 Vis tribus absolua de te quod sentio verbis,
 Omnium homo horarum (sic te Deus adiuuet) vnus
 Ausus es æternum factura volumina nomen
 Edere, & in vulgus dimittere, quæ studiose
 Omne forum, schola tota legat, legat omne tribunal,
 Et relegat mirò candore, & honore, & amore,
 De fece authorum purum qui colligis aurum,
 Dum prodesse cupis, dum delectare legentem,
 Dum simul & iucunda, & idonea scribere, dum vis
 Languentem stomachum vario recreare sapore:
 Dum desyderio lectis maiora legendi,
 Et meliora, reposita, recondita; dum peregrina,
 Abstrusa in venis silicis velut, obuia paucis,
 Suspensos animò semper sitiente mortaris,
 Quò plus sunt poti, suavis dulcedine fontis,
 Quos non offendit nouies, decies repetita
 Lectio, principiis oculo propeante relicta,

Et finem optatum, finem expectantibus ipsum.
 Porro prudenti, cognoscenti, atque scienti,
 Pauci post cineres quod habent, tibi contigit vni
 Tanto, & tam magno vt viuens in honore habearis,
 Tanto exquiraris studio, relegaris, ameris.
 Fortunata senex, ergo tua scripta manebunt,
 Nec tibi magna satis, dum animo maiora capaci
 Concipis, intento studiis & rebus honestis,
 Tempusque omne vacans studio, periisse putantis
 Deficere, & maus quàm desinere. Ergo age perge,
 Perfer & obdura, quondam hæc scripsisse iuuabit.

Eiusdem ad candidum Lectorem.

Nemo minùs solus, quàm quando est solus: & ipsi
 Ociam quàm cum sunt, ociam nulla minùs.
 Quàm verè à nostris dictum maioribus hoc sit,
 Nobile & egregium testificatur opus
 Andrea Tiraquelli illius, quem bene nosti
 Ociam communi distribuisse bono.
 Cumque suam posset rem tractare, ocio in alto,
 Publica priuata præposuisse rei.

**ANDREAE TIRAQUELLO
 Consiliario Regio Clodius Coterius Ca-
 nonicus Parisiensis.**

Cum similem faciem mater natura dedisset
 Omnibus, ac nihilo plus tibi, plùsve mihi:
 Lex, ac arbitrium fecit cum tempore, vt iret
 In lucem ad hæc nomina nobilitas.
 Quid tu his figmentis vetulus, plenusque dierum
 Naturam impugnans hæc simulachra lauas?
 Adde etiam, si quis vacuus virtutibus extat,
 Is genus ac ataus, & monumenta petit.
 Quis sine auis natus? nemo: mutatio causa est,
 Casus amicorum ne hos numerare queant.
 Posterius, prius hic genitus, quidnam istud ad æquum,
 Atque bonum? dicas, qui prior, is melior?
 Naturæ, quæ aqua est describe, & stemmata linquas,
 Quæ in fumos abeunt, illa perire nequit.

NOMEN

**NOMENCLATURA ALPHABETICA AVTO-
 RVM IN HOC OPERE CITATORVM, PRÆTER
 legum & canonum interpretes, quos vix numerare posses.**

A Bachuc propheta.
 Acron Horatii interpres.
 Acta Apostolorum.
 Actius poeta antiquus.
 Adrianus Florentinus Papa Theo-
 logus.
 Aegesippus historicus.
 Aegidius Romanus.
 Aelianus.
 Aelius Lampridius.
 Aelius Spartianus.
 Aemar Astrologus.
 Aemilius Probus Historicus.
 Aeneas Platonius.
 Aeneas Silvius, Pius Papa dictus.
 Aeschines.
 Aesculapius. Aescopus.
 Aetius medicus.
 Afranius poeta antiquus.
 Agaperus.
 Agathius, aut vt alij appellant, A-
 Agathocles. (gathias.
 Aggæus propheta.
 Albertus Crantius.
 Albertus magnus.
 Alcimus Siculus.
 Alcinous Platonius.
 Alciphron Menandrius.
 Alcifius Mundella.
 Alceon.
 Alexander Aphrodiseus.
 Alexander Halez Theologus.
 Alexander Tralianus medicus.
 Alexander alius qui de philosopho-
 rum successione scripsit.
 Almanfor Astrologus.
 Diuus Ambrosius.
 Ammianus Marcellinus.
 Ammonius Platonius.
 Amos propheta.
 Amphicrates.
 Anapandrides Comicus.
 Anaximenes.
 Andreas Thurinus medicus.
 Androcides.
 Angelus Clauasius Theologus.
 Antiphon.
 Antonius Beniuenius medicus.
 Antonius Codrus Vrseus.
 Antonius Constantius Fauensis.
 Antonius Florentinus Theologus.
 Antonius Guarnerius medicus.
 Antonius Ludouicus Olysiiponen-
 sis.
 Antonius monachus Græcus
 Theol.
 Antonius Nebriffensis.
 Antonius Panormita.
 Aomar astrologus.
 Aphthonius declamator.
 Apocalypsis.
 Apollodorus Atheniensis.
 Apollodori interpres.
 Apollonius Rhodius.
 Apollonij ipsius interpres.
 Appianus Alexandrinus.
 Apuleius Madaurensis.
 Apuleius Celsus medicus.
 Archias poeta Græcus.
 Archigenes medicus.
 Archilochus poeta Græcus.
 Ariphron Sicyonius.
 Aristides Milesius rerum Italicarum scriptor.
 Aristo medicus.
 Aristophanes poeta Comicus.
 Aristophanes alter qui librum de
 Meretricibus scripsit.
 Aristophanes. Aristoxenus.
 Arius Tharsensis.
 Arnaldus Villanouanus medicus.
 Arnobius Theologus.
 Arrianus historicus.
 Artabanus.
 Artemidorus Daldianus.
 Asclepiades medicus.
 Asconius Pedianus.
 Asinius Pollio.
 Asydamas poeta Græcus.
 Athalaricus Gothorù rex ex ipsius
 epistolis.
 Diuus Athanasius.
 Athenæus Naucratis.
 Athenæus alter medicus.
 Auenzoar medicus.
 Auerrois.
 Auicenna.
 Diuus Augustinus.
 Augustinus Anconitanus Theolog.
 Augustinus Eugubinus.
 Aulus Gellius.
 Aurelius Victor historicus.
 Aufonius.
 Author Allegoriarù in Hesiodum.
 Author libri Zeror Hammor.
B Aleus Sudonolcas.
 Baptista Fulgosius.
 Baptista Mantuanus.
 Bardefanes Syrus.
 Barptolomeus Facius.
 Barptolomeus Martianus.
 Baruch propheta.
 Basilides.
 Basilius Magnus.
 Bebellius. Beda.
 Bernardus medicus Florentinus.
 Beroaldus.
 Bertrucius Bononiensis medicus.
 Blondus. Boetius.
 Bocatius.
 Budaus.
Cæsar.
 Caius Titus Probus.
 Calcedonius.
 Callimachus poeta Græcus.
 Callisthenes ex libris rerum Mace-
 donicarum.
 Callisthenes idem, aut alius ex li-
 bris de Venatione.
 Callistranus.
 Calphurnius Terentij interpres.
 Campanus.
 Campegius medicus.
 Capito Arreius.
 Carolus Valigulus.
 Casiodorus.
 Casius Heminia.
 Casius historicus.
 Casius medicus.
 Castalio.
 Cataneus interpres Plinij Secundi.
 Cato Censorius.
 Catullus.
 Cælius Aurelianus.
 Cælius Rhodiginus.
 Cælius Africanus.
 Censorius.
 Chameleon.
 Chereimon tragicus poeta.
 Chilon vnus ex septem sapientibus.
 Christophorus Landinus.
 Diuus Chryostomus.
 Cicero.
 Claudianus.
 Claudius Quadrigarius.
 Cleantes.
 Clemens Alexandrinus.
 Diuus Clemens.
 Clysticus poeta.
 Collutius Pierus Salutatus.
 Columella.
 Concord. Bibliorum scriptor.
 Conradus Gesnerus.
 Constantinus Africanus medicus.
 Constantinus Cæsar.
 Constantinus Monachus medicus.
 Cornarius medicus.
 Cornelius Agrippa.
 Cornelius Celsus.
 Cornelius Fronto.
 Cernelius Nepos.
 Cornelius Tacitus.
 Cornutus.
 Crantor Solensis.
 Crates Cynicus poeta epigramma-
 tarius.
 Crito medicus.
 Cyclicus.
 Diuus Cyprianus.
 Diuus Cyrillus Alexandrenus.
D Amascius Platonius.
 Daniel propheta.
 Daniel Vliederius medicus.
 Dantes Florentinus.
 Dares Phrygius.
 Dauid propheta.
 Decimus Brutus.
 Demetrius Phalareus.
 Democrates.
 Democritus.
 Demosthenes.
 Derachides.
 Deuteronomij liber.
 Dictys Cretensis.
 Didymus.
 Didymus alter Homeri interpres.
 Diocles Carystius medicus.
 Diodorus Ephesius.

Diodorus

Diodorus Siculus.
Diodorus Theologus.
Diogenes Laërtius.
Diogenes Synopeus.
Diogenianus.
Diomedes. Diomus.
Dion Calsius.
Dion Nicæus.
Dionysius Halicarnassæus.
Dionysius Metathemenus.
Dionysius Milesius.
Dioscorides.
Domitius Calderinus.
Donatus.
Dorotheus Camillus.
Duris Samius historicus.
Dynus medicus.
Ecclēsiastes.
Ecclesiasticus.
Egeſias Cyrenæicus.
Egidius Ro. ſuprà Aegidius.
Eginarthus ſcriptor vitæ Caroli
Emanuel Moſchopulus. (mag.
Empedocles.
Ennius poeta antiquus.
Eparchides. Ehippus.
Ephorus Cumæus.
Epicharm⁹ Syracuſius poeta Græc.
Epiphanius Cyprius.
Epiphanius alter Theodori inter-
pres.
Epiſtola S.P.Q. Abderitani.
Eraſiſtratus medicus.
Eraſmus. Eratoſthenes.
Eſaias propheta.
Eubulus.
Eudoxus. Euenus.
Eugenator.
Euhemerus.
Eumenius orator.
Eunapius.
Euphorion. Euphronius.
Eupolis poeta Græcus.
Euriphon medicus.
Euripides.
Euſebius Cæſarienſis.
Euſtathius.
Eutropius historicus.
Exodi liber.
Ezechiel propheta.
Fabius Quintilianus.
Felix pontifex Romanus.
Feneſtella.
Feſtus Pompeius.
Firmicus Maternus.
Flavius Vopifcus.
Franciſcus Barbarus.
Franciſcus Mirandula.
Franciſcus Patricius.
Franciſcus Philephus.
Franciſcus Robertellus.
Frontinus.
Fulgentius Placiades.
Galenus.
Galeottus Martius Narnien-
Gariopontus medicus. (ſis.
Genesis liber.
Gennadius ſcriptor eccleſiaſticus.
Gentilis Fulgineus medicus.
Georgius Genimyngeus Germa-
Germanus Cæſar. (nus.

Gilbertus Anglicus medicus.
Gregorius Gyraldus.
Diuus Gregorius magnus.
Diuus Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Nyſſenus.
Guido Bonatus Astrologus.
Haly abbaſ medicus.
Haly Rodoan medicus.
Hammonius.
Hegecias Cyrenæicus.
Helias propheta.
Heliodorus Phœniſſeus.
Hemina ex annalibus.
Heraclides Ponticus.
Heraclitus Ephēſius.
Heraclitus Metapontinus.
Hermes Trimegiſtus.
Hermippus.
Hermolaus Barbarus.
Herodianus.
Herodorus historicus.
Herodorus alter medicus.
Herophilus medicus.
Herpillidas.
Hefiodus. Heſter liber.
Hefychius.
Hieremias propheta.
Hierocles.
Diuus Hieronymus.
Hieronymus ex libro *de ieroſol.*
Hieronymus Cardanus.
Hieronymus Montuus medicus.
Hieronymus Oroſius.
Hipparchus.
Hippaſus Metapontinus.
Hippocrates. Hippodotus.
Hippolytus Theologus.
Hippolytus ſiue ille, ſiue alius epi-
ſcopus & martyr.
Hipponax. Hiſtrus.
Hochylaxes Halicarnasſeus.
Homerus.
Horatius noſter.
Horatius alter Ephēſius medicus.
Hugo Victorinus Theologus.
Hyginus.
Iacobus Dondus medicus.
Iacobus Manlius.
Iacobus Mazochius.
Iacobus Voragineus Theologus.
Iamblicus.
Idacius Clarus Theologus.
Ieſus filius Syrach.
Diuus Ignatius, qui & Theophorus
dictus eſt.
Diuus Ioannes Euangelista.
Ioannes Balæus Sudonolcas.
Ioannes Baptiſta Pius.
Ioannes Baptiſta Plancius.
Ioannes Camers.
Ioannes Damascenus medicus.
Ioannes Damascenus Theologus.
Ioannes Gerſon Theologus.
Ioannes Marlianus.
Ioannes Monachus.
Ioannes Pannonius.
Ioannes Rheuclinus.
Ioannes Ribitrus.
Ioannes Secundus.
Ioannes à S. Geminiano Theolo-
Ioannes Tzetzes. (gus.

Iob liber.
Ionas propheta.
Ioſephus historicus.
Ioſephus Hyſſoparns.
Ioſue liber.
Ioſianus Pontanus.
Iphicrates.
Ireneus antiquus Theologus.
Iſaac medicus.
Iſychius Hieroſolymitanus anti-
quus Theologus.
Iſidorus. Iſocrates.
Iuba rex Mauritanæ.
Iudicum liber.
Iudich liber.
Iulianus Imperator.
Iulius Capitolinus.
Iulius Firmicus, ſuprà Firmicus.
Iulius Frontinus.
Iulius Modestus.
Iulius Pollux. Iuncus.
Iunius Paulus Craſſus.
Iunius Ruſticus.
Iuſtinus historicus.
Iuſtinus Philoſophus & martyr.
Iuſtus Veſſius Haganus medicus.
Iuuenalis.
Iuuenius poeta Chriſtianus.
Laertius, ſuprà, Diogenes.
Lactantius Firmianus.
Lactantius Placidus Statij inter-
Lampridius. (pres.
Latinus Pacatus.
Laurentius Valla.
Leonarthus Fuſcius medicus.
Leuitici liber. Libanius.
Liber Staturorum Sabaudia.
Liber Zeror Hammor.
Lilius Gregorius Gyraldus.
Linus Thebanus poeta vetuſtiſi-
Liuus historicus. (mus.
Liuus antiquus poeta latinus.
Ludoicus Louſſerandus.
Longobardorum leges.
Lucanus. Diuus Lucas.
Lucianus.
Lucius Florus.
Lucilius poeta Græcus.
Lucilius alter Latinus.
Lucretius.
Ludouicus Viues.
Ludouicus Vlyſiponenſis.
Luſcinus.
Lycophronis interpres.
Macer Licinius.
Machabeorum liber.
Macrobius.
Mahemet Araſi medicus.
Malachias propheta.
Mamertinus Panegyriſta.
Manardus medicus.
Marcellus Burdigalenſis medicus.
Marcellus Virgilius.
Marcus Celius. Marius.
Marinus Victorinus.
Marſilius Ficinus.
Martialis.
Martianus Capella.
Matthias Theodorus Menelius me-
dicus.
Maximus philoſophus & martyr.
Maximus

Maximus Tyrius Platonicus.
Mepander.
Meſſala Coruinus.
Meſue.
Michael Ritius.
Michael Saonarola medicus.
Mimnermus poeta antiquiſſimus
Græcus.
Minutius Felix.
Mneſitheus.
Mironianus.
Moſchopolus, vide Emanuel.
Myrſilius Leſbius.
Nannius Alcmarianus.
Nazarius Panegyriſta.
Neantes Cyziænus.
Neemias propheta.
Nemeſius philoſophus.
Neuius poeta antiquus.
Nicander.
Nicandri Scholiaſtes.
Nicias.
Nicolaus Leoniceus.
Nicolaus Leonicus.
Nicolaus Lyrenſis Theologus.
Nicolaus Nicolus medicus.
Nicolaus Orefmius.
Nicolaus Salernitanus medicus.
Nigidius.
Nonius Marcellus.
Numerorum libri.
Nymphodorus.
Octavianus Horatianus medi-
Olympiodorus.
Omar Beluaſargdianus astrologus.
Onoſander.
Oribasius Sardianus medicus.
Origenes.
Orpheus.
Ouidius.
Palephatus.
Palladas poeta epigrammata-
rius.
Palladius ſcriptor rei ruſtica.
Pamphilus qui de herbis ſcripſit.
Pandulphus Collenutius.
Paralipomenon liber.
Paulinus Nolinus.
Diuus Paulus.
Paulus Aegineta.
Paulus Aemilius.
Paulus Corteciſus Theologus.
Paulus Dionyſius.
Paulus Iouius.
Paulus Oroſius.
Paulus Sempronienſis.
Pauſanias.
Periander vnus ex ſeptem.
Perſius.
Petrarcha.
Diuus Petrus.
Petrus Aponenſis dictus de Abano
medicus.
Petrus Briſſorus medicus.
Petrus Charmenſis medicus.
Petrus Hiſpanus medicus.
Petrus Largelata medicus.
Petrus Marſus.
Phalaris.
Phaon medicus.
Pharnurus.

Pherecides Syrus.
Philarcus.
Philephus.
Philemon poeta Græcus.
Philippus Beroaldus.
Philiftion medicus.
Philiftionis ipſius frater.
Philochorus.
Philo Iudaus.
Philolaus Crotoniata.
Philoſtratus.
Philotas poeta Græcus.
Phrynicius. Phurnutus.
Phylarchus.
Picus Mirandula.
Pindarus. Plato.
Plautus.
Plinius ſenior.
Plinius iunior.
Plinius Valerianus medicus.
Pliftonicus medicus.
Plorinus Platonicus.
Plutarchus.
Pogius Florentinus.
Poliænus.
Polyantus Cyrenæus
Polybius Hiſtoricus.
Polybus medicus.
Polycarpus antiquus medicus.
Polycrates.
Polydorus Virgilius.
Pompelianus.
Pomponius poeta antiquus.
Pomponius Latus.
Pontus Paulinus.
Porphyrio Horatij interpres.
Porphyrius Platonicus.
Portius Latro.
Poſidippus poeta epigrammatarius.
Pratinas.
Praxagoras medicus.
Prifcianus.
Probus Aemilius, vide Aemilius.
Proclus Platonicus.
Procopius.
Prodicus. Propertius.
Prouerbiorum libri.
Prudentum.
Ptolemaus Ageſarchus.
Pythagoras.
Quintilianus auus.
Quintilianus nepos.
Quintus Curtius.
Quintus Labeo.
Quiricus Thertonenſis medicus.
Rabbi Ioſephus Hyſſopparus,
vide Ioſephus.
Rabbi Moyses Aegyptius.
Rabbi Moyses medicus.
Rafis medicus.
Raymundus Lulius.
Regum liber.
Renatus Frigilius.
Romuli lex.
Ruellius medicus.
Rufinus Aquileienſis.
Rufus Ephēſius medicus.
Rufus.
Salomon.
Santhoniato Berutius.
Sapientia liber.

Safferna. Satyrus.
Saxo Grammaticus.
Scipio Africanus Aemilianus.
Scipio Capritius.
Sclerias.
Scribonius Largus medicus.
Sebaſtianus Caſtalia.
Sebaſtianus Montuus medicus.
Sebaſtianus Munſterus.
Sempronius Aſellio.
Semus.
Seneca philoſophus.
Seneca Tragædiographus.
Senerion.
Septuaginta interpretes.
Serapio medicus.
Serenus Sammonicus poeta medi-
cus.
Seruius interpres Virgilij.
Seruius Sulpitius.
Sextus Aurelius Victor, vide Aure-
lius.
Sextus Empiricus.
Sextus Platonicus medicus.
Sextus Pirrhoneus medicus empiri-
cus.
Sidonius Apollinaris.
Silenus Calananus.
Silius Italicus.
Silius Baſſus declamator.
Simeon Sethus medicus.
Simonides poeta Græcus.
Simon Carpentarius.
Simon Genuenſis medicus.
Sirach.
Siſenna historicus.
Socrates historicus eccleſiaſticus.
Solinus.
Solon legiſlator.
Solon Philoſophus.
Sophocles poeta Græcus.
Sophocles ipſius interpres.
Soranus Couus.
Soranus Ephēſius medicus.
Soſomenus historicus eccleſiaſti-
cus.
Staphilus. Stadius.
Stadius Cecilius poeta Comicus.
Stephanus ex libro de vrbibus.
Stelichorus.
Stelimbrotus Thafius.
Stheneus.
Strobæus. Strabo.
Stratis poeta Comicus.
Suetonius. Suidas.
Symmachus.
Symphorianus Champerius.
Synelius Cyrenenſis.
Tacuinus medicus.
Tarquilius.
Teleſarchus.
Tharceus. Terentius.
Tertulianus.
Theagenes. Theocritus.
Theocriti interpres.
Theodeſtes Phæſelites.
Theodontius.
Theodoritus Theologus.
Theodorus Priſcianus medicus.
Theodoſij Codex.
Theognis Megarenſis.
Theoga

Theognitus poeta.
Theon. Theopemptus.
Theophylactus Græcus Theologus.
Theophilus Alexandrinus.
Theophilus.
Theophilus Protospatarius medicus.
Theophilus alter medicus.
Theophilus Antiochenus Theologus.
Theophrastus. Theopompus.
Theſſalus Hippocratis filius.
Theſpides.
Diuus Thomas Aquinas.
Thomas Magiſter.

Thucydides.
Thucydidis interpres.
Tibullus. Timæus.
Timocles poeta Comicus.
Timon. Titius Probus.
Titus Linius.
Torellus Saraynus.
Trellius Pollio.
Trismegistus.
Tritthemius. Tzetzes.
Valerius Antias.
Valerius Maximus.
Valerius Valentinus.
Varro. Vegetius.
Velleius Paterculius.

Verrius Flaccus.
Vindicianus medicus.
Virgilius. Vitruuius.
Volaterranus.
Vouianus.
Vulcatus Gallicanus.
Xanthus Lydus.
Xenocrates medicus.
Xenocrates philoſophus.
Xenophon.
Zacharias propheta.
Zenodorus.
Zoar medicus.
Zonaras.
Zoroaſtes.

TABVLA CAPITVM PRIORIS PARTIS

HVIVS OPERIS, QVÆ DE NOBILITATE EST.

- Caput primum, folio 1
Qui de nobilitate ſcripſerunt.
Caput 2. fol. 1
Vnde, & cur Nobiles ita uocentur, & de alijs eorum appellationibus. Et quæ inde ſequuntur.
Caput 3. fol. 24
Quemadmodum, quibusſue ex rebus Nobilitas queritur. Et primum an diuitie nobilitent.
Caput 4. fol. 32
An uirtus nobilitet.
Caput 5. fol. 44
Scientia an nobilitet.
Caput 6. fol. 46
Principes an, quomodo, & quos nobilitet, & quæ inde ſequuntur.
Caput 7. fol. 57
Feudum an nobilitet, ſiue etiam iuriſdictio.
Caput 8. fol. 60
Militia an nobilitet.
Caput 9. fol. 64
Ordo clericatus, quem uocant, an nobilitet.
Caput 10. fol. 65
Conſuetudo & ſtatutum an, & quomodo nobilitet, & quæ inde ſequuntur.
Caput 11. fol. 67
Aſtra an nobilitent.
Caput 12. fol. 68
Patriæ nobilitas an municipes ſuos nobilitet.
Caput 13. fol. 72
An puniantur, & quomodo, qui ſibi falſo nobilitatem aſſumunt.
Caput 14. fol. 72
An nobilitas præſcriptione queri poſſit.
Caput 15. fol. 73
Nobilitas an in alios deriuetur, & in quos. Et primum an in liberuſque, & in quos.
Caput 16. fol. 80
An nobilitas liberorum aſcendat ad parentes.
Caput 17. fol. 81
An nobilitas progrediatur ad tranſuerſales hæredes.
Caput 18. fol. 82
An nobilitas mariti ad uxorem uſque tranſſiat. Et è contrario
- uxoris ad maritum, & eorum filios, & quæ inde ſequuntur.
Caput 19. fol. 90
De antiquitate nobilitatis.
Caput 20. fol. 96
Nobilitatis prærogatiue & priuilegia.
Caput 21. fol. 129
Nobilitatis commendatio.
Caput 22. fol. 133
In eos qui nulla uirtute ſuffulti, ſola nobilitate gloriantur.
Caput 23. fol. 141
Sua nobilitas eſſe uicia, à quibus tamen eos longe abeſſe oportet.
Caput 24. fol. 145
Quibus modis amittatur nobilitas. Et primum an per infamiam & uitæ turpitudinem. Et quomodo.
Caput 25. fol. 147
An nobilitas perdat ob paupertatem.
Caput 26. fol. 149
An per ingreſſum religionis perdat nobilitas.
Caput 27. fol. 151
An nobilitatem perdat, qui utitur artibus uilibus.
Caput 28. fol. 152
An iudicis munus derogat nobilitati.
Caput 29. fol. 156
An & aduocati munus nobilitati obſtat.
Caput 30. fol. 166
An & procuratoris, derogat nobilitati.
Caput 31. fol. 168
An ars medicina nobilitati derogat.
Caput 32. fol. 354
An agricultura nobilitati derogat.
Caput 33. fol. 357
An mercatura nobilitati derogat.
Caput 34. fol. 361
In uniuerſum quæ ſunt aliæ artes, quibus nobilitati derogatur.
Caput 35. fol. 376
An nobilitas per exercitium artium ſordidarum præiudicet nobilitati filiorum.
Caput 36. fol. 377
An ſuore amittatur nobilitas.
Caput 37. fol. 377
Miscellanea & conſuſanea quædam, atque etiam prætermiſſa.

TABVLA

TABVLA CAPITVM ET QVÆSTIO.

NVM POSTERIORIS PARTIS, QVÆ EST
DE IVRE PRIMIGENIORVM.

- R**atio, fol. 410
Qui de primogenitura ſcripſerunt, 455
Quæſtio. Quis ſit primogenitus, 456
An primogenitus ſit qui prior manu exerit, nec tamen totus prior naſcitur, 457
An quoque ſufficiat priorem conceptum fuiſſe, etiam ſi natiuitate ſit poſterior, ibi. nu. 9
2 An ut primogenitus quis dicatur ſufficit ex momento alterum præcedere, 458
3 Si primogenitus eſt incapax vel renuntiat, an is qui proximè ſequitur habeat ius primogenituræ ſupra cæteros fratres, 459
4 An valeat ſtatutum vel conſuetudo præferens primogenitum, præfertim ſi illi deſert totam hæreditatem, 461
Et an huiusmodi conſuetudo vel ſtatutum ſi valeat, ſit fauorabile, an odioſum, ibi. nu. 3
5 An autem ſi tota hæreditas deſertur primogenito, cæteris debeatur legitima, 474
6 Sed an valeat pactum ut primogenitus ſuccedat vel in tota hæreditate, vel in maiore parte, 475
Et quid ſi huiusmodi pactum factum ſit in contractu matrimonij, ibi. nu. 2. & ſeq.
7 An ſaltem id pactum poſſit confirmari ſtatuto vel conſuetudine, 480
8 Vtrum parentes qui id pactum fecerunt poſſint reuocare, 481
Quid autem ſi alter extraneus donauerit iſtis parentibus, ea lege ut ad primogenitum res donata ueniat, poſſintne ipſi parentes omnes filios ad eam rem admittere, 482. nu. 5
Quid item ſi ipſi parentes conſtituerint ius primogenituræ ſiue maioritatum autoritate principis, an ipſi ſine principe id reuocare poſſint, ibi. nu. 7
9 An ſtatutum præferens primogenitum in ſucceſſione patris, habeat locum in ſucceſſione matris, 482
10 An & ipſum præferens primogenitum comprehendat primogenitam, ibi.
Sed quid ſi nulli extent masculi, an tunc primogenita inter fœminas præferatur, char. 486. nu. 18
Quid uero ſi primogenitus qui patri ſucceſſit, poſtea relinquat filiam & fratres, 486. nu. 21. & ſeq.
Quid ſi extent masculi ſed non eiufdem gradus ut fœmina, ibi. nu. 22. & ſeq.
Quid ſi fœmina prior accepit poſſeſſionem iuris primogenituræ, cum nulli eſſent masculi, ſed poſtea naſcitur masculus, 487. nu. 26
Quid denique ſi fœmina ab initio conſtituit ipſam primogenituram ſiue maioritatum, ibi. nu. 27
11 Vtrum uero ſi non ex ſtatuto, ſed ex pacto primogenitus habeat aliquid præcipuum, an tunc comprehendatur primogenita, 487
12 An ſaltem filius primogenitæ ius primogenituræ ex ſtatuto vel pacto competens obtinebit, 488
13 An nepos ex primogenita contra primogenitum ex ſecundogenita, 491
14 An nepus ex primogenito contra patruos ſcilicet fratres ipſius primogeniti, 493
Et quid ſi primogenitus filius huius neptis fuit ſuperſtes patri, 494. nu. 7
15 Vtrum mulieres inter ſe poſſint inducere conſuetudinem ut primogenita ſuccedat, ibi.
16 An priuata quædam familia poſſit conſuetudinem primogenituræ inducere, ibi.
Et quid ſi ea familia habeat ius imperij vel iuriſdictionis, 496. nu. 7
Et quid etiam ſi maior pars populi eam priuatam conſuetudinem approbavit, 498. nu. 7
Quid autem debet probari ad huius domesticæ conſuetudinis probationem, ibi. nu. 8
Et ſi in ea familia ſit conſuetudo primogenituræ in ſucceſſionibus ex teſtamento, an extendatur ad ſucceſſiones ab inteſtato, ibi. nu. 9
Et ſi ea ſit in conſuetudine directa, an trahatur ad collateralem, ibi.
Quid ſi per mille annos fuit vnus tantum filius primogenitus qui ob id ſolus ſucceſſit, ibi. nu. 11
17 Si ex duobus liberis geminis, aut etiam non geminis ignoratur uter eorum ſit primogenitus, uter eorum ſuccedat in iure primogenituræ. In quare ſunt 12. opinio. quæ poſtea ſigillarim diſcutiuntur, 497
Prima quod forte ea controuerſia dirimatur, 500
Sed quid ſi poſt fortis iudicium aperte conſtat eum qui eo iudicio ſuccubuit, eſſe primogenitum, 520. numero 94
Quid item ſi dolus in eo iudicio interuenerit, ibi. numero 95
2 opi. quod locus eſt gratificationi, 522
3 quod tum demum ipſi gratificationi locus ſit tantum, cum pares ſunt, alijs idoneiorem ſemper eſſe præferendum, 543
4 quod uterque ſuccedat in eo iure, 544
5 quod alternis annis eo potentur, 551
6 quod neuter, 553
7 quod formioſior in dubio præferatur, 556
8 quod robuſtior, ibi.
9 quod magnates & populus eliget alterum eorum, 598
10 quod pater eliget, ibi.
11 quod is præferatur qui in poſſeſſione eſt, ibi.
12 quod is qui prior poſſeſſionem eius iuris accepit, 563
18 q. Quid ſi ſimul ex utero matris exciſi ſunt, 545
Sed quid ſi ſtatutum de filio quem primum uxor marito peperit, ſeq. nu. 7
19 Quis in illis caſibus, ſi uterque ſuccedat, præcedat nominatione, ſeſſione, & id genus cæteris, 547
20 Et ſi alter eorum deceſſerit ſine liberis, an totum ad alterum ſuperſtitem perueniet: an uero & alij fratres ad partem illius admittentur, 548. 549
21 An cum certum eſt quis ex liberis eſt primogenitus, poſſit tamen pater quem illorum uoluerit eligere pro primogenito, 549
Et quid ſi primogenitus ſit ingratus in patrem, 550 nu. 10. & 12
Quid ſi non idoneus moderando principatu, ibi. nu. 11
Quid ſi claudus, 551. nu. 13
Et ſi priuatus fuerit ex iuſta cauſa, an tamen habeat legitimam, ibi. nu. 12
An autem frater fratrem poſſit priuare hoc iure, 552. numero 19
22 Vtrum princeps ſaltem poſſit permittere patri ut id poſſit facere, ibi.

Et quid

Et quid si primogenitus ante eam permissionem principis sit iam natus, ibid.

23 Si primogenitus est demens vel furiosus, an ipse potest iure primogenituræ, an maior natus post eum, 552

Sed quid si hic demens primogenitus habet filium minime dementem, 555. nu. 14

24 An primogenitus possit admittere ceteros fratres ad æqualem successionem, nolens eos excludere, 556

25 An autem id censeatur facere patiendi illos bona secum administrare, 560

Sed quid si præterea patiatur fratres æqualiter describi, & eos dominum recognoscere, & onera feudalia pro sua portione solvere, ibid. nu. 3

26 An primogenitus possit renuntiare in fauorem secundogeniti tantum, ibid.

An sic faciens sibi perpetuò præiudicet, an verò in ea præposteratione tantum, 561. nu. 4

Quid si filios habeat, an ita renuntiando eis præiudicet, ibid. nu. 5

Quid autem si is primogenitus renuntians sit minor, ibid. num. 6

Quid item si ignorat sibi ius primogenituræ competere, ibid. nu. 7

Quid denique si dubitet, ibid.

27 An primogenitus possit renuntiare in fauorem tertio geniti, in præiudicium secundogeniti, ibid.

28 An primogenitus qui renuntiavit iuri primogenituræ, possit postea pœnitere, 562

Quid autem si fratres nondum renuntiationem acceptauerint, ibid. nu. 3

Et quid si ipse renuntians sit minor, ibid. nu. 2

Quid item si iurauerit, ibid.

29 An ius primogenituræ vendi aut aliter cedi possit, 563

Et an patre viuente, ibid. nu. 2. & 3

Et an saltem in præiudicium cedentis, si non tertij, ibid. num. 4

Quid in his quæ tantum ætatis sunt, non successionis, 564. nu. 10

30 An id ius primogenituræ præscribi possit, ibid.

Quid si verò primogenitus possederit 30. annis iure primogenituræ res quasdam, quæ eius iuris non erant, 565. nu. 8

Quid si qui non erat verò primogenitus, ut primogenitus possedit res primogenituræ longissimo tempore, ibid. num. 9

Quantum autem tempus requiratur ad hanc præscriptionem, ibid. nu. 6

Et an requiratur bona fides, ibid. nu. 7

31 Quis præferendus est in iure primogenituræ, an is qui prior patre, tamen priuato natus est, an verò qui postea ex eodem rege factus, 565

Et quid in aliis rebus quàm dignitatibus regalibus, ibid.

32 An solus filius primogenitus regis debeat appellari filius regis, an & ceteri quoque, 570

Et quid si priuilegium loquens de filiis regum sit ipsi filii concessum propter patrem, ibid. nu. 3

33 Sed an & ceteri filij regum, nedum primogenitus, reges appellari possint, 571

Et an propriè, 572. nu. 8. & multis seq.

34 Vtrum filius legitimatus, succedat in iure primogenituræ, ita ut ceteris filiis legitimis postea natis præferri debeat, 573

Et quid si de ea re sit consuetudo, in eadem quæstio. num. 47

An autem legitimatus per matrimonium, ibidem, numero 48

An per rescriptum, nu. 49

An per oblationem curiæ, nu. 51

Quid si nullo existente legitimo primogenito, multi naturales legitimentur, an inter eos sit locus iuri primogenituræ, nu. 60

Quid si statutum nuncupatum id ius deferat primogenito legitimo, nu. 61

Quid si filio legitime nato siue de corpore legitime descendente, ibid. nu. 62

Quid in filio legitimo primogeniti naturalis, cuius post ea matrem pater in uxorem duxit, nu. 64

35 An primogenitus id ius primogenituræ habeat à patre, an à genere, 584

Et an sententia lata contra regem habeat vim contra eius successorem in regno, in d. quæstio. num. 17. & sequent.

Vtrum & ipse rex in præiudicium successorum possit donare, vel aliàs alienare, ibid. nu. 19. & seq.

An possit obligare suos successores, ibid. nu. 20. & seq.

Et an successores ipsi teneantur soluere illius debita, ibid. nu. 21. & seq.

An primogenitus teneatur soluere debita pro virili siue equali portione, an pro commodo quod capit iure primogenituræ, ibid. nu. 27. & seq. vsque ad fin. illius quæstionis.

36 An primogenitus qui solus succedit, solus etiam obtineat ius patronatus ecclesiæ, 589

37 An id ius patronatus transeat ad emptorem castri, ratione cuius primogenitus id ius habet, an ad secundogenitum, ibid.

38 Si omnes filij succedunt æqualiter, an valeat consuetudo deferens patronatum soli primogenito, 590

39 Si primogenitus id ius patronatus præscripserit in quibusdam ecclesiis, an & in ceteris præscripsisse videatur, ibid.

40 Quis præferatur in iure primogenituræ, nepos ex primogenito, an patruus, 591

Et primum quid si primogenitus ipse superstes fuit patris, ibid. nu. 1. 2. 3. & 4

Quid si ipse primogenitus superstes reliquit filiam, ibid. num. 3

Quid si nepos est senior patruo, nu. 6

Quid si iunior, & pater eius mortuus est ante auum, nu. 7. & seq. per totam eam quæst.

Quid si statutum loquatur de proximioribus: ita scilicet ut proximiores præferantur, nu. 22

Quid si de maioribus, nu. 12

Quid denique dicendum est de posthumo ex filio primogenito, 623. nu. 230

41 Sed quid in successione fratrum, vter scilicet in ea præferatur, frater, an filius alterius fratris primogeniti, 623

Quid autem in successione aliorum collateralium, ibid. num. 4

42 An primogenitus secundogeniti veniens cum fratribus suis per representationem sui patris ad successionem aui, habeat prærogatiuam primogenituræ in portione quæ eis obuenit, 624

An verò primogenitus primogeniti, ibid. nu. 7

43 An consuetudo præferens primogenitum liget clericum secundogenitum, 625.

44 An contra primogenitus clericus possit uti ea consuetudine contra fratres, 629

45 Quid si is de cuius successione agitur, erat clericus, 630

46 An statutum vel consuetudo primogenituræ trahatur ad bona immobilia alibi sita, 631

47 An & testamentum præferens primogenitum, 635

48 Quid autem in bonis mobilibus, 635

49 Quid item in nominibus siue actionibus, 636.

50 Quid si castrum situm est in loco qui hoc iure primogenituræ nõ vitur, sed tenetur in feudum ab alio castro sito in alio loco qui eo iure vitur, vel ceterario, 637

51 An

51 An primogenitus teneatur conferre ceteris fratribus quod ex statuto habet iure primogenituræ, ibidem.

Et quid si pater data pecunia acquisiuit feudum in quo filius primogenitus habet id ius primogenituræ, an saltem tenebitur conferre pecuniam pro portione, ibid. num. 3

52 An secundogenitus qui habet partem in Baronia, sed minorem, debeat vocari Baro, vtrprimogenitus qui habet maiorem & castrum, 638

53 Si primogenitus ex statuto habeat integram hereditatem, & pater fecit testamentum, in quo primogenitum solum hæredem instituit, & præterit secundogenitum, an hic poterit dicere testamentum nullum, ibid.

Et quid si secundogenitus non simpliciter excludatur, sed ad tempus, ita videlicet, viuente primogenito, vel quandiu siue quousque viuet primogenitus, 641. num. 23.

Et an tunc testamentum erit nullum vt ex, tunc, an vt ex nunc tantum, 643. num. 32.

Et si primogenitus interim quicquam alienauerit, an secundogenitus poterit reuocare, ibid. nu. 33.

Quid autem si pater nõ primogenitum ipsum, sed alium instituit, ibid. nu. 34.

Et quid si ille alius institutus adiit, & primogenitus omni remedio est destitutus, 645. nu. 43.

Quid denique si statutum loquatur in casu testati, ibid. num. 44.

54 Quid si pater ita testatus, vt diximus in princ. præced. quæstio. habeat bona sita in alio loco qui iure primogenituræ non vitur, 545.

55 An autem secundogenitus ita præteritus excludatur à legitima, stante illo statuto deferente integram hereditatem primogenito, 646

Et quid in regno & aliis dignitatibus indiuiduis, 649. num. 8.

56 Et si secundogenitus qui statuto excluderetur, fuerit institutus in re quapiam, an poterit petere supplementum legitimæ, 649.

57 An autem satis erit ei relinquere quouis relicti titulo, 650

58 Si primogenitus ex statuto vel consuetudine succedat in feudibus, an & in allodialibus succedat, ibidem

59 An priuilegium Regi concessum transeat ad primogenitum, & an ad eum solum, ibid.

60 An verum sit quod vulgò dicitur, primogenitum debere hereditatem diuidere, & secundogenitum eligere, 652

Quid si diuisio sic facta sit fraudulenta, ibid. num. 8. & sequent.

61 An pater possit dotare filiam in iis quæ statutum defert primogenito in præiudicium ipsius, 656

Et quid si is qui primogenituram iure maioritatem constituit, id ipsum expressim prohibuit, numer. 7. & sequ.

Quid si huiusmodi res sunt prohibite alienari per contractum, ea quid in prohibitionem quæ impedit translationem dominij, 656. nu. 9.

Quid item si is qui dotat, habet alia bona quibus eam dotare potest, num. 10.

62 Sed an ipse pater aut etiam frater primogenitus teneatur dotare filiam vel sororem, ex rebus primogenituræ, si cetera bona desint, 656

63 Si testator substituit aut aliàs vocat sub conditione primogenitum filiorum alterius, an intelligatur de primogenito tempore testamenti, an mortis testatoris, an denique dici, vel conditionis substitutionis, 659

64 Si quis hæredem instituit Titium, & ei filium ipsius

substituit ea lege, vt nomen & arma testatoris deferat, & Titius reliquit duos filios, vter eorum, id est, an primogenitus, an verò secundogenitus, an ambo simul, an neuter succedat, 659

65 Si dictum sit vt castrum quoddam veniat ad primogenitum, aut alium si pater maluerit. Et ipse pater decedat nulla declaratione facta. Vtrum primogenitus tantum admittetur, an & ceteri, 660

66 An hodie inter Iudeos seruanda sit lex Mosaica in prærogatiua primogenituræ, ibid.

Et quid si defunctus erat Iudeus, sed eius filij aut aliqui ex his Christiani sint, 665. num. 35.

67 Si confessus fuit emphyteusis duobus fratribus, ea lege vt primogenitus alterutrius solus succedat, an primogenitus vtriusque succedat, an alterius, 667

68 Si maritus & vxor simul maioritatem, vt Hispani vocant, constituerint, an alter eorum solus poterit reuocare, & an ambo, ibid.

69 An dominus possit suis subditis imponere collectam pro maritanda filia sua primogenita, 668

70 Et quid si statutum vel consuetudo id ius tribuens domino dicat simpliciter pro filia maritanda, an intelligitur de primogenita, 670

Sed & an de nepte primogenitæ cui maritanda à subditis nil collatum fuerat, ibid. nu. 3.

An autem habeat locum, si dominus maritat amitam suam, ibid. nu. 4. remissiuè.

Cum seipsum, ibid.

Cum filiam spuriam, ibid.

Cum filia ingreditur monasterium, ibid.

Cum filius secundogenitus successit in Baronia, quia primogenitus decessit ante patrem relicta filia, & hic secundogenitus maritat illam filiam scilicet suam neptem ex primogenito, ibid.

71 Quæ est ratio consuetudinis deferentis principalem domum primogenito, 670

72 Quid autem extante huiusmodi consuetudine, si vna tantum domus sit in successione, 671

73 Quid si de domo simpliciter facta sit mentio, nulla autem horti, & ceterorum huiusmodi, an & ea comprehendantur, 672

Quid verò si hortus non sit intra septa siue claustra, & vt nostri loquuntur, clausuras domus, 673. nu. 4.

Quid item si inter domum & hortum sit via publica aut vicinalis, ibid.

74 An secundogenitus qui ex consuetudine habet alimenta tantum, aut aliquid loco alimentorum ad vitam tantum teneatur contribuere in subsidijs & collectis principis, & alijs id genus, 673

75 Et stante eadem consuetudine aliquid deferente secundogenitis pro alimentis, si ipsi habeant vnde se possint alere, an tamen primogenitus teneatur illis id dare quod consuetudo illis reliquit, 675

76 An pater possit grauare primogenitum in rebus suæ primogenituræ aliqua substitutione, aut etiam aliter, 676

77 An pater possit assignare feudum primogenito sine consensu aliorum filiorum, ibid.

78 An valeat pactum vt primogenitus perpetuò administraret bona communia, 677

79 An princeps possit primogenito adiudicare totius vnus feudi præminentiam, ibid.

80 Si concessum feudum fuerit ea lege, vt ad alium quàm primogenitum non transeat, quod tempus inspicitur, vt dicatur ille primogenitus, ibid.

81 An primogenitus succedat in iure redimendi rem venditam à parte pro ea portione qua successisset in re si non vendita fuisset, an æqualiter cum ceteris, 678

82 Si è diuerso pater sub pacto reuendendi emerit rem quapiam in qua filius primogenitus succedit pro maiori

I N D E X.

- iori portione, an si res ipsa redimatur, pretium erit illius pro sua illa maiori portione, an pro vicili, ibid.
- 83 Si statutum præfert primogenitum ex primo matrimonio, & nullus extat primogenitus ex primo matrimonio, an primogenitus ex secundo præferatur, 679
- 84 An filius adoptiuus succedat in iure primogenituræ, ibid.
- 85 Si vasallus reliquit plures libros, an solus primogenitus, an verò omnes præstabunt fidelitatem domino. 680
- Quid si è diuerso dominus reliquit plures liberos, an vni primogenito, an alteri & cui, an & omnibus sit præstanda fidelitas. 681. no. 5. & seq.
- 86 An primogenitus qui renuntiavit iuri primogenituræ in fauorem secundogeniti, succedet eidem secundogenito decedenti sine liberis in iure primogenituræ, 684
- 87 Quoniam rex Aragonum in testamento ordinauerat, vt regnum Maioricarum quod ad eum pertinebat, esset Iacobi filij sui, & si ipse & filij eius decederent sine filiis, reuertetur ad regnum Aragonum: D. autem Iacobus decesserat relicto Petro rege, qui postea decessit sine liberis relicto hærede filio fratris regis Maioricarum, non tamen primogeniti. Quæsitum est an esset locus substitutioni, an verò ea deficeret, 685
- 88 An administratio omnium bonorum à patre relicta filio suo primogenito transeat ad filium ipsius, ibid.
- 89 An primogenitus qui sic, vel aliter administraret bona communia, posset petere salarium huius administrationis, 686
- Quid si administravit viuente patre ipsius iussu, ibid.
- 90 Si maior pars populi vsa est vt primogenitus cape-

- ret totam hæreditatem vel maiorem partem ipsius, tamen vnus aut alter aliter vsus est, an per hos impediatur consuetudo præferens primogenitum 687
- 91 Si ita obseruatum est longo tempore vt primogeniti caperent totam hæreditatem vel maiorem partem, tamen id contradictorio iudicio non est obtentum, quia iuniores fratres contrarium non contenderunt, an id impediatur, ne consuetudo inducta fuerit, 688
- 92 An autem ea cõsuetudo possit induci per erroneum consensum populi, 688
- 93 Quid si omnes consenserint huic consuetudini, ea longo tempore vtendo, præter duos qui coacti sunt ita consentire, an ex his videatur inducta consuetudo, ibid.
- 94 Si iudex ita pluries iudicauit contra ius commune, an ex hoc inducatur consuetudo, ibid.
- 95 Si pater vendidit feudum consentiente filio suo primogenito, ad quem id feudum integrum erat peruenturum post mortem ipsius patris ex statuto vel consuetudine vel aliàs: an post mortem patris secundogenitus qui non consensit, poterit eam alienationem reuocare, 689
- 96 Si dominus receperit secundogenitum ad fidelitatem de feudo pertinente ad primogenitum, an illum inuestire teneatur, ibid.
- 97 An vasallus qui concubuerit cum vxore secundogeniti amittat feudum, ac si concubuisset cum vxore primogeniti, 689
- 98 Si statutum disponat primogenitum solum succedere: secundogenitus autem dicat primogenitum inhabilem esse, an simul possint agere cum tertio continente hæreditatem, 690

F I N I S.

DE NOBILITATE, ET
IVRE PRIMIGENIORVM.

Qui de Nobilitate scripserunt.

CAP. I.

DE Nobilitate plurimi & antiquorum, & recentiorum, tam nostratum (ita voco nostros, Iuris interpretes) quam externorū scripserunt, nonnullique eorū libris priuatim in id editus. Ex externis quidem Diogenes Babylonius, Metrodorus Atheniensis Epicuri discipulus, & Aristoteles Stagirita, quilibet librum vnum, vt de primo tradit Athenæus, qui illum citat ex libris de Nobilitate, li. 4. c. 21. de cæteris duobus Diogenes Laërtius, scilicet de Metrodoro in vita Epicuri non semel, de Aristotele in vita ipsius. Quanquam Plutarchus in Aristidis vita videtur subdubitare an liber, qui de Nobilitate inscribitur nomine Aristotelis, sit ipsius. Philo ille Iudæus, de quo vt D. Hierony. scribit in catalogo scriptorum Ecclesiastic. vulgò apud Græcos dicitur *ἡ φιλοσοφία*, libellum vnicum de Nobilitate scripsit, qui etiam non extat. Plutarchus duos libros fecit, alterum pro nobilitate, alterum contra nobilitatem, ex quibus citatur à Stobæo Ser. 84. & Ser. 86. Ex recentioribus Dantes Florentinus in ea cantilena, cuius initium est, *Le dolze rime d'amor*, cum cõmentariis doctis. Rodoricus Zamorensis, qui in lib. 1. eius operis, cui titulum fecit, *Speculum humanæ vitæ*, quatuor capita integra de hac re fecit, scilicet 5. 6. 7. 8. Pogius Florentinus, Felix Paleolus, libros vterque proprios. Platina, Clitoveus, Bonagardus Pistorientis, Xystus Betuleius Augustanus, omnes hi de vera nobilitate. Io. Gerson, Francisc. Patricius in lib. de institutione Reipublicæ 6. cap. 1. Et vt nouissimè, ita eloquentissimè omnium, quorum libros vidimus, Hieronymus Osorius Lusitanus de nobilitate ciuili libros duos, & de nobilitate Christiana libros tres.

2 Ex nostratibus, omnium primus (quod ad posteriores venerit) Bar. in l. 1. c. de dignit. lib. 12. multa de ea re in vnum veluti corpus congefsit. Deinde Io. Rayn. apud nos non infimi nominis, cuius liber est hoc tit. de Nobilitate. & Cepola in tract. de Imperatore militum deligendo. & Barb. in repet. extrauag. volentes. Ant. Corset. in repet. c. grandi. de supplen. negli. prælar. lib. 6. Pet. Artibolus in suo tract. de munerib. circa 20. char. Bonus Curtilius, qui librum etiam de nobilitate inscripsit. Et quisquis est, qui primus, vt opinor, gl. in regulas cancellariæ Innoc. 8. & Iulij 2. edidit, qui & in id librum peculiarem scripsit, vt ipse refert in 2. parte regulæ ipsius Inno. quem tamè nondum vidi. Et nescio quis Bonartius, qui quæstionem de nobilitate disputauit ad principè Montisferrati, vt refert D. Bened. in repet. c. Raynutius. in verbo, duas habens filias. nu. 132. sed eam mihi videre non licuit. Et nouissimè Barp. Chasse. in Catalogo gloriæ mundi in 8. parte. Et Ludo. Gomef. qui & libellum de Nobilitate scripsit, in quo decidit sex quæstiones, vt ipse refert in cõment. regularum Cancellariæ in parte 3. regul. Iulij Papæ 2. Horum id præcipuum institutum est, vt doceant, quid sit nobilitas, vnde primùm manarit, quot sint eius species, ad quos progrediatur, quæ sint ipsius priuilegia, quando, & quibus modis amittatur.

Externi scriptores nobilitate.

Unde, & cur nobiles ita vocantur, & de aliis eorum appellationibus, & qua inde sequuntur. Cap. II.

Nobilis, et nobilitas unde, et quare dicitur.

3 Illud autem primùm scire oportet, nobiles à noscendo dici, veluti noscibiles, & nobilitatè tantquam noscibilitatem, vt ita loquar, præ cæteris notam, claram, illustrem, apertam, spectabilem, conspicuam, vulgatam, atque hominum sermone celebratam. Nam & ita nobilem, quem per G, Gnobilem scribebant, accipi, & nobilitatem tradunt, multisque antiquorum scriptorum testimoniis probant Festus Pompeius, & Nonius Marcellus. Et inter alios Plautus in Pseudolo,

Nobilis pro noto.

— Cum ys mihi

Nec locus nec sermo conuenit, ijs nunquam nobilis fui.

Quibus addere potes illud Ciceronis in Paradoxis, Lapfa est ipsius libido in muliere ignota: do-

lor ad pauciores pertinet,quam si petulans fuisset in aliqua nobili virgine. Vides enim illic opponi ignotam nobili. Et in oratione pro L. Flacco, dubitabitis iudices, quin ab hoc ignotissimo Phryge nobilissimum ciuem vendicetis. Et in secunda in Verrem actione, vbi huc alludens ita scribit, Proponit inania mihi nobilitatis nomina, qui non tam me impediunt, quod nobiles sunt, quam adiuant, quod noti sunt. Illud quoque Virgilij lib. 7. Aeneid.

Est locus Italiae in medio sub montibus altis,

Nobilis — Quid enim ea dictione voluit significare declarauit verbis mox sequentibus, vt illic etiam annotat Seruius,

Et fama multis memoratus in oris.

Cui Germanum est illud Ouidij lib. 3. Amorum, Elegia 6.

Quid si legitimum fluere, si nobile flumen,

Si tibi per terras maxima fama foret.

Nam & illic cur nobile dixerat, sequenti versu declarat. Et illud Horatij lib. 2. Serm. Satyra 3.

— Pat nobile fratrum.

Quo loco Acron interpretatur nobile, id est, notum, famosum.

Martialis lib. 10. Epigr. 26.

Vare Parethonias, Latius modo ritè per vrbes

Nobilis, & centum dux memorande viris.

Sed nullus locus ad eam rem apertior, quam ille Plinij lib. 4. c. 12. Artemisio aquis calidis nobilis, notior tamè marmore. Ex quo & Deut. 1. c. vbi in Hebræo dicitur ירדניו irduhim, id est cogniti, interpretes verterunt nobiles, Tuli de tribubus vestris sapientes & nobiles. ita enim intelligit Franciscus Georgius de Harmonia mudi, Cantici 1. Iouo 4. c. 7. quanquam Eugubinus & Caste Ilio non in passua significatione, sed in actiua accipiant: pro iis scilicet qui cognoscunt & sciunt, & habent rerum peritiam. quod & Septuaginta interpretes intellexerunt, cum eum locum ita verterint ἀνδρας σοφους, ἐπισήμους, συνεπείους. Ideo Castellio peritos vertit. Sed vtcunq; sit, ex eo quod diximus nobilem pro noto accipi, fit vt nobilitate pro notum facere vsurparit Plinius in proemio lib. 23.

Sicq; etiam è contrario ignobiles pro ignotis antiqui intelligebant. Plautus in Amphitryone,

Nunc quando ego sum, vapulabis nisi hinc abis ignobilis.

Et in Pseudolo,

Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis.

Virgilius Egl. 9.

Si valeam meminisse, neque est ignobile carmen.

Et lib. 7. Aeneid. de Hippolyto,

Solus vbi in Syluis Italis ignobilis eum

Exigeret — Vbi Seruius, ignobilis (inquit) non vilis, sed ignotus. Neque enim, vt id illi adiciam, pro vili, siue ignobili in vulgari significatione posses illic rectè intelligere, cum Hippolytus esset admodum nobilis, vt pote qui filius Thefei regis Atheniensium, & qui è genere deorum erat. Aegeus enim & ipse rex, quem Neptuni filium fuisse ferunt. At Isocrates in Helenæ encomio scribit Thefei patrem fuisse Neptunum. Tullius autem lib. 2. Epistolarum ad Q. fratrem, vocat Commagenum regem ignobilem, quasi diceret, non admodum cognitum, celebrem, famatum. Vti Horatius lib. 1. Sermo. Satyr. 6. paulò post princ. regnum ignobile, de quo scilicet non multus est sermo populis. Apuleius lib. 5. Metam. post princ. ignobilem maritum Psyche vocat Cupidinem, quoniam scilicet ei ignotus erat, non quòd aliàs ignobilis esset. Aufonius in epistola ad Symmachum. Latebat inter nugas meas libellus ignobilis. Cornelius Tacitus lib. 12. Ne Romæ quidem ignobile Catarahti nomen erat. Aulus Gellius libro noctium Atticarum 17. c. 2. Arboreta ignobilis verbum est, arbuta celebratius. Quibus verbis planè declarat ignobile, & celebratum esse, veluti cõtraria. Et hoc omnium apertissimè declarauit Epiphanius in traductione Theodoriti historiarum, de Osio loquentis in tripartita historia apud Casiodorum lib. 5. c. 16. Non enim (inquit) ignobilis sed omnibus noscitur esse notissimus.

Hucque ignobilitas pro innotitia (si ita fari liceat) apud Plinium lib. 34. c. 8. Artifices, qui compositis voluminibus condidere hæc, miris laudibus celebrant, & Telephanem Phocæum, ignotum aliàs, quoniam in Thessalia vbi habitauerat, latuerint opera eius: alioquin suffragiis ipsorum æquatur Polycleto, Myroni, Pythagoræ. Laudant eius Larissam, & Spinarum Pentathlon, & Apollinem. Alij non hanc ignobilitatis fuisse causam, sed quoniam se regum Xerxis atque Darij officinis dederit, existimant. Vides ibi, ignotum: deinde ibi, latuerint opera. Postremò, ibi, hanc ignobilitatis causam, &c.

E diuerso autem ignotos pro ignobilibus vsurpauit Virg. lib. 5. Aeneid.

— Et classe subegit

Amisissos socios ignote linquere terra.

Ignotæ igitur, id est, ignobili, vt interpretatur Seruius. Nam Troianis de quibus loquitur, ignota nõ erat, ad quam iam bis venerant. Sed & ad id quoque refert illud eiusdem, lib. 4. Georg.

— Nam sepe fuos ignotus acaei

Stellio

Quo etiam in loco idem Seruius interpretatur ignotus, ignobilis, vel ex improuiso veniens. Horatius in eadem illa Saty. 6.

Non quia Mecænis Lyuorum quicquid Hetrufcos

Incipit fines nemo generosior est te.

Nec quòd auus tibi maternus fuit atque paternus,

Olim qui magnis legionibus imperitarint,

Vt plerique solent, naso suspendis adunco

Ignotos, vt me libertino patre natum.

Et alibi quoque in eadem Satyr. opponit ignotos generosis,

Sed fulgente trahit constrictos gloria curru

Non minus ignotos generosis.

Rursúmque,

Quo patre sit natus, cum ignota matre inhonestus.

Et Valerius Maximus lib. 9. cap. 7. in princ. Nec oportere clarissimæ familiæ ignotas fordes inferi. Illic etiam clarissimam familiam vocat pro nobilissima, vt dicemus infra. Igitur nobilissimæ familiæ opponit ignotas, id est, ignobiles fordes. Et Suetonius in Tiberio, cap. 42. Ignotissimū quæsturæ candidatum nobilissimis anteposuit, ob epotam in conuiuio, propinante se, vini amphoram.

Ex quo & illud, vt cum ignobilem quempiam significare volumus, his verbis vtimur, nescio quis, vel qui, siue quidam simpliciter. Nam Donatus interpretans illud Terentij in Hecyra, Nam vitium est oblatum virgini olim ab nescio quo, Mirè (ait) contempsit personam dicendo, Nescio quo, vt ostendat ignobilem. Nam si nomen illi est, habet & dignitatem: vt

Et nos aliquod noménque decúsque

Gessimus. —

Qui locus, vt illi id addam, est Virgilij lib. 2. Aeneid.

Idem quoque Donatus enarrans etiam illud eiusdem Terentij in Adelphis, Quædã mulieres, &c. Nam quædam (inquit) dicit, vt ignobiles demonstrarentur. Et in Eunuchò illud quoq; interpretans, Quod quidam facit. Contemptum (ait) indicat hoc verbum. Quibus adstipulatur illud Ciceronis in Oratione pro Sexto Roscio Amerino: Iam quos nemo propter ignobilitatem nominat, sexcenti sunt.

Et hinc quoq; apud Græcos ἀνόνημος, atq; etiã νόνημος dicitur, qui sine nomine est, & qui ignobilis est & obscurus, quive à nullis, aut paucis noscitur. Homerus lib. Odyf. 1.

ὁ μὲν τοι γενεήν γε θεοὶ νόνημον ὀνόησω

Θήκων.

Non enim progeniem dei ignobilem in posterum

Posuerunt.

Et lib. eiusdem operis 12. iterumque 13. & 14.

νόνημος ἀπολέσθαι ἀπὸ ἀργεὺς ἐνθάδ' ἀχαιῶς. Et rursum eod. lib. 13.

— ἴδ' ἔτι λίλυ

ὄτω νόνημός ἐστιν ἴσασσι δ' ἐμὴ μάλα πολλοί.

id est, ad verbum;

— Neque enim valde

Sic ignobilis est, norunt autem valde multi.

Quasi dicat, Neque enim adeò obscura terra, quin eam multi norint. Et hinc illud Virgilij libro 9. Eneidos,

— Ac multam in medio sine nomine plebem.

Plebis enim appellatione intelligi vulgus ignobile alibi ostendemus.

Sed & hinc quoque fit, vt nobiles claros vocemus, ignobiles contrà obscuros.

Nam de primo Virgilius lib. 1. Aeneidos,

Troianòque à sanguine clarus Acestes.

Et Horatius lib. 4. Carminum, Ode 6. lib. Sermo. 1. Saty. 5.

Virginum primæ, puerique claris

Patribus orti.

Messi clarum genus Osce.

Et Saty. 6. eiusdem libri,

Non ego me claro natum patre.

Et paulò post,

Non patre præclaro, sed vitæ, & pectore puri.

Itémque ibi,

Quod non ingenuos habeat, clarosque parentes.

Ouidius lib. 1. Fastorum,

Hinc fuit Euader, qui quanquam clarus vtroque,

Nobilior sacræ sanguine matris erat.

Et in epistola Helenæ ad Paridem,

Clara domus satis hæc nobilitate sua est.

Et rursus Herus ad Leandrum,

Nobilis ille quidem est, & clarus origine.

Et Statius lib. Syluarum 3. Sylua 3.

Non tibi clara quidem senior placidissime gentis

Lineæ, nec proavis demissum stemma.

Valerius Maximus lib. 5. c. 9. Idem fecit clari generis, magnæq; dignitatis vir Fuluius. Et Plinius Junior lib. 8. epistolarum ad Rufinum, epistola incip. falsum est, Mulier (inquit) natalibus clara, moribus proba. Et Liuius li. 9. ab vrb. cond. Clarus genere, & factis. Et apud Senecã in Octauia, actu 1. Sanguine claro genitus. Et, Genere claro tumens dicitur. Hincque Lucretio lib. 1. Clara propago dicitur. Et Virgilio lib. 5. Aeneid. Clara progenies. Et Lucano lib. 10. Clarissima proles. Et clarissima familia Valerio Maximo lib. 9. c. 7. vt diximus supra num. 6. Et Plinio lib. 18. cap. 3. ad fi. Clarissima gens, in eod. significatu. eod. li. 7. c. 53. Et clara stirps Suetonio in Augusto c. 4. Et Tacito lib. 11. Clari

Ignobilis pro ignoto.

Nescio quis quidam, pro ignobili.

ἀνόνημος & νόνημος pro ignobili.

Clari dicuntur nobiles.

Claræ genus. Clarus natalibus. Clarus sanguis. Clara propago. Clara progenies.

4 **Clari patres.** parentes, Claudius Cæsar in numerum patriciorum adsciuit vetustissimum quenque ex Senatu, aut quibus clari parentes fuerant. Et lib. 12. Claris maioribus ortus. Et lib. 18. Sed procurator aderat Cornelius Fuscius vigens ætate, claris natalibus. Et Iustinus lib. 1. Hoc responso perterritus neq; claro viro, neq; cui dedit filiam, ne paterna mater, neque nobilitas nepotis animum extolleret: sed de gente obscura tunc temporis Perfarum Cambyfi mediocri viro in matrimonium tradidit.

10 **Clarus & nobilitas.** Ex quo nonnunquam clarus, & nobilis à bonis authoribus copulantur. Tullius in oratione pro Rabirio Posthumo, Clarus & nobilis vir. Et in oratione pro M. Cælio. De cognatorum sententia nobilissimorum & clarissimorum hominum manumissi. Et pro C. Ligario, M. Marcellum vocat hominem nobilissimum & clarissimum. Et in Philip. 2. L. Domitium. Et in oratione de Aruspicum responsis non semel alios. Et in Paradoxis, Quæ est ista seruitus tam claro homini, tamque nobili. Et in 3. in Verrem actione, Oppidum est in Helleponto Lampfacum, in primis Asiæ prouinciæ clarum, & nobile. Et lib. 2. Tusculanarum quæstionum, Clari & nobilitati labores. Et clara nobilitas Plauto dicitur in Rudente. Et præclara nobilitas Tullio in 6. in Verr. act. Plinius autem minùs clarum opponit nobili, lib. 2. 4. c. 15. Nunc subtexemus, ait, herbas mirabiles quidem sed minùs claras, nobilibus in sequentia volumina dilatis. Sed & idem lib. 6. cap. 17. cum Hydaspem fluuium clarum nominasset, confestim subdidit Hypasim non ignobiliorem. Et cap. 20. eisdem fluuios clarissimos dicit. Et lib. 3. c. 5. nobilitatem & claritatem veluti confundit, cum dicit, Nobilitas omnium locorum, quos quis attigerit, tanta rerum singularum populorumque claritas tenet.

11 **Claritas & claritudo.** Claritas enim, & Claritudo, pro nobilitate accipi solet. Nam claritudo generis dicitur apud Tacitum lib. 2. Et quia claritudo mater generis anteibat, auum M. Antonium auunculum Augustum ferens. Et lib. 4. Apronius claritudine generis abstrictus, &c. Et rursum eod. lib. L. Antonius multa claritudine generis, sed improspere. Et lib. 5. Parthus imperium claritudinem Arfacidarum, contraque ignobilem Hyberum differere: hic enim vides claritudinem opponi ignobilitati. Et libro 12. Nec diu inquirendum quin Agrippina claritudine generis anteiret. Et lib. 13. cum de Sabina Poppea loquitur: Opes, inquit, claritudinis generis sufficiebant. Et iterum libro 16. Et familiaris claritudo apud eundem lib. 15. Quia super Iuniarum familiaris claritudinem diuum Augustum atauum ferebat. Et lib. 20. Bremio claritate natalium insigni, & claritas generis in l. 1. C. de dignit. li. 12. & in extrauag. execrabilis. §. nos itaque, tit. de præben. Et apud Valerium Max. lib. 6. c. 2. ita scribitur, Vidi pari claritate conspicuum Brutum ferro laceratum. Et nascendi claritas apud Quintilianum lib. 5. c. 11. Ita hominum, non qui claritate nascendi, sed qui virtute maximè excelleret. Et claritas natalium apud ipsum Tacitum lib. 17. de Galba loquens, Sed claritas natalium obtinuit, ut quod seignitia erat, prudentia vocaretur.

12 **Claritas & claritudo an differant.** Tametsi Cornelius Fronto in libro de nominum, verborumque differentiis, scribit id interesse inter claritatem & claritudinem, quod claritas tam luminis est, quam perspicuitatis, claritudo generis: prior splendoris, posterior nobilitatis. Quod & è nostris tradit Lucas Peri. post Papiam nescio quem in l. 3. col. 3. in verbo, clarissimis. C. de can. larg. tit. li. 10. & in l. 1. col. pen. C. de dig. li. 12. Veruntamen Festus Pompeius & Nonius Marcellus idem putant claritudinem & claritatem. Et videmus etiam ex aliis scriptoribus claritudinē ad virtutē, &c. referri. Sisenna li. 3. apud ipsum Marcellum, Quod fortasse an ex voluntate sua summa claritudine celeriter confecisset. Sallust. in Iugurtha, Cum præsertim tam multa, variæque sint artes animi, quibus summa claritudo paratur. Et Cornel. Tacitus li. 4. Mandabat honores, nobilitatem maiorum, claritudinem militiæ. Et lib. 12. veniam exilij pro Anneo Seneca, simul præturam impetrat, lectum in publicum rata, ob claritudinem studiorum eius. Et lib. 14. vbi facit Senecam ita loquentem, Ego quid aliud magnificentæ adhibere potui, quam studia, è quibus claritudo venit: Et idem lib. 15. Tradereturque imperium Senecæ, quasi infanti claritudine virtutum ad summum fastigiū electo. Et li. 17. Quos nobilitas, aut opes, aut aliqua insignis claritudo rumoribus obiecerat. Nam & clari appellationem, uti etiam nobilis, ad alia quoque referri, quam ad vulgarem nostram nobilitatem. Sallustius in Iugurtha, Consulatum nobilitas inter se per manus tradebat. Nouus nemo tam clarus, neque tam egregius factis erat, quin is indignus illo honore, & quasi pollutus haberetur. Lilius 1. decad. libro 2. Ambos claros genere, factisque. & lib. 9. Offilius Calanius clarus genere, factisque. Et Iuuenalis Satyr. 2.

— Clarus generis, atque opibus vir.

Beatitas, Beatitudo, Teneritas, Teneritudo, Sanctitas, Sanctitudo. Cui simile est illud ipsius Liliij 3. decadis li. 2. Buba mulier genere clara ac diuitiis. Ideo nihil interesse video inter claritatem, & claritudinē, non magis quidem quam inter beatitatem & beatitudinē. Cice. li. 1. de nat. deor. At ista siue beatitas siue beatitudo, &c. Teneritatem, & teneritudinē. Altero enim vsus est idē Cice. li. 5. de finib. & Plin. li. 9. c. 42. Altero in eodē sensu Varro li. 1. de re rust. c. 36. Et Apul. li. 5. Met. Sanctitatem & sanctitudinē, quibus etiam in eadem significatione ipse Tullius vsus est. Priore, in oratione pro Cælio, & alibi sæpe. Posteriore lib. 4. de Republica apud Nonium Marcellum. Vt hinc intelligas aberrasse Cataneum, virum sanè doctissimum, dum in commentariis in Plinium li. 1. epist. scribit id verbum sanctitudinem Apuleianum esse. Item seueritas & seueritudo: illud enim vbiq; obuium est, hoc reperitur apud Plaut. in Epidico, & Apuleium ad fi. lib. 1. Afini au rei. Sæuitas & sæuitudo, illud enim vsurpauit ipse Apuleius lib. 4. eius operis. Hilaritas & Hilaritudo apud Nonium Marcellum, autoritate Plauti in milite glorioso. Vastitas & Vastitudo, illud apud Ciceronem libro 1. de diuinatione, & alibi sæpe, hoc apud Catonem de re rustica cap. 141. Necessitas

fitas & Necessitudo, de quibus diximus in nostris Retractibus, titu. 1. §. 1. numero 14. Pulchritas & Pulchritudo: de illo enim est illud Cæcilij in Arpaco apud Nonium Marcellum, Mane diij boni, quod illud est pulchritatis. Magnitas & Magnitudo, Actius in Verres apud eundem Marcellum, Neque sat fingi, neque dici potest pro magnitate. Tarditudinem & Tarditatem apud Nonium Marcellum autoritate Plauti in Penulo. Qui sit esus pigri vincitis cocleas tarditudine. & Actij in multis locis. Teneritudinem & teneritatem apud eundem in duobus locis autoritate Pacuuij in Doloreste & Cicetonis. Vanitudinem pro vanitate apud eundem, autoritate Pacuuij in Doloreste, & Plauti in Polego. Acritatem & Acritudinem: de primo est illud Actij in Neoptolemo apud Gellium libro 13. cap. 3. & apud Marcellum de mutata declinatione vis veritatis atque acritas. Lenitatem & lenitudinem, illud apud Ciceronem ad Atticum libro 10. & in Partitionibus, & libro 1. Officiorum, hoc apud eundem libro 5. Tuscul. & in Verrem, act. 6. Laxitatem & laxitudinem apud eundem autoritate eiusdem Ciceronis Offic. lib. 1. & Sallustij lib. 4. Historiarum, Castitudinem & castitatem, ibi, ex Actio in Phœnissis. Firmitudinem & firmitatem ibi, autoritate Plauti & Ciceronis. Honestitudinem & honestatem apud eundem autoritate Actij in Oenomas & in Mirmidonibus. Acerbitatem & Acerbitudinem ex Gellio d. lib. 13. cap. 3. Orbitudinem & Orbitatem ex Nonio Marcello, ex Plauto, Turpilio, & Pacuio. Suauitatem & Suauitudinem apud eundem ex Plauto in Bacchidibus & Turpilio in Leuca. Solitudinē & Solitatem apud eundem ex Actio in Eurytace. Vicissitudinem & Vicissitatem apud eundem ex Actio in Phœnissis. Celeritatem Celeritudinem, illud notum est, hoc Varronis est de re rustica lib. 3. c. 12. Crebritatem & Crebritudinem apud Nonium Sisennæ autoritate, & alia id genus plurima.

13 Sed vt redeamus, ex his, quæ diximus, Claritas familiaris dicitur Valerio Maximo lib. 4. c. 3. vbi de Antonia loquitur. Et clarissima familia, eod. lib. 3. c. 3. vbi de Pompeio, clara persona dicitur in l. curator. ff. de cura. furi. & claritas personæ apud Plinium Iuniorem lib. 2. epist. ad Arrianum, Accipe quod per hos dies actum est claritate personæ famosum. Et vir clarissimus apud Tullium lib. 1. de Oratore, & in oratione pro lege Manilia. Quæ quidē appellatio his notis V. C. significabatur, nempe vir clarissimus, tandemque abiit in dignitatem: quæ Clarissimatus dicebatur. De qua in l. 2. C. de dome. & protect. lib. 12. quæ interpretatur Consularem, id est, clarissimatus dignitatem. & in l. pecu. liari. C. de prox. sacri. scrip. co. lib. 12. & in l. 1. C. de Equest. digni. co. lib. vbi scribitur equites Rom. secundum gradum post Clarissimatus dignitatem obtinere, & apud Ammianum Marcellinum lib. 21. & Casiodorum li. 6. epistol. variarum. iterumque lib. 7. vbi adscribit formulam qua ea dignitas conferebatur. Et de clarissimis quoque fit mentio in l. si Senator, & in l. clarissimis. C. de digni. eod. lib. & in l. vlt. C. de prin. agen. in reb. eod. lib. & in l. 1. C. de præp. lab. eod. lib. & in l. 1. §. illud. C. de can. larg. tit. lib. 10. & in l. femina. ff. de Senat. & in l. sed & si suscepit si. §. 1. ff. de iud. & in l. tam demeritis. C. de epi. audj. & l. si furiosi. C. de nupti. & in l. j. in prin. ff. de reb. eor. vbi prætor vocatur co. tit. & in l. 2. §. vlt. C. de his, qui veni. ata. impet. & in rub. C. vbi Sena. vel clarif. nam & in l. 1. eiusd. tit. clarissima dignitas memoratur, & in rub. C. de tut. vel curato. & in l. seuerior. C. ex quib. cau. infra. irro. & in l. 1. C. si ex falsis instru. quæ duæ postremæ leges vocant proconsules viros clarissimos. & in l. vlt. C. de excu. tut. & in l. j. C. ne lice. poten. & l. j. C. de sent. pas. quæ vocat præfectos prætorio clarissimos viros, quæ lex est Antonini. Quæquæ Læpidius ipsos præfectos prætorio clarissimos fuisse sub Alexandro dicit, qui quidem successit postremo omnium Antonino. At idē in Seuerio scripserat, ipsum Seuerum eisdem præfectis prætorio Senatoriam dignitatem addidisse, vt viri clarissimi essent, & diceretur. Quod antea vel rarò fuerat, vel omnino non fuerat. De hac autē dignitate vide nostros legum interpretes in l. j. ff. de offi. eius, cui mand. est iuris. & Alciatij lib. Dispunctionum 3. c. 4.

14 De altero, vt scilicet ignobiles contra obscuros vocemus, probat illud Tullij lib. 2. officiorum. Qui magna sibi proponunt obscuris orti parentibus. Quem locum in id expendit Nonius Marcellus in diuersis acceptionibus nominum & verborum in litera O. Cui concinens Cornelius Tacitus lib. 17. Ophonius, inquit, Tigillinus obscuris parentibus. Sed vt redeamus ad Ciceronē, is in 7. in Verrem actione, Obscuro loco natus. & Lilius tertiar. Decad. li. 6. de Seppio Lesio Campano: Obscuro (inquit) loco natus. Et alibi in eodem lib. Quintus obscuro genere ortus. Cui concinens Valerius Maximus, lib. 1. c. 7. vbi de Dionysio: Himeca, inquit, quædam non obscuri generis femina. Sallust. in Catilinario, Sed & in ea coniuratione fuit Q. Curtius natus haud obscuro loco. Et apud Macrobiū li. 7. c. 3. obscure natus dicitur. Et in l. in cōcubinato. ibi, Obscuro loco nata. ff. de cōcub. Nam & Quintilianus lib. 11. c. j. nobilē obscuro opposuit. Nobilis (inquit) obscurū, potēs infirmum. Et Suet. in Vitellio statim in prin. Vitelliorum originem alij aliam, & quidem diuersissimam tradunt, partim veterem & nobilem, partim verò nouam & obscuram. Et in Vespasiano etiam, in princ. Gens Flauia obscura illa quidem, ac sine vllis maiorum imaginibus. Et Statius lib. Sylua. 3. Syl. 2.

Nun te series in honora parentum,

Obscurum prauis, & pryca uicis egentem

Piebeta de stirpe tulit.

Et Iustinus tradit lib. 1. Astyagen Medorum regem filiam suam nuptui dedisse, neque clario viro, neque cuius, sed de gente obscura Cambyfi. Et hinc obscuro viri pro ignobilibus, in §. sancimus. in authent. de testibus. & in §. 1. authent. de defen. ciui. & in §. quisquis. in authent. quib. mod. nat. effie. legi. Nam & obscuritas pro ignobilitate à Tullio vsurpatur lib. 2. Officiorum: Quorum autem prima

Clara persona Claritas personæ. Vir clarissimus.

Clarissimatus dignitas.

Obscuro ignobiles dicuntur.

etas propter humilitatem, & obscuritatem in hominum ignoratione versatur. Humilitas enim pro ignobilitate plerunque sumitur, ut postea dicemus. Idem autem Tullius li. i. de Oratore, obscurum & ignotum copulauit. Ignoti enim, ut supra diximus, ignobiles quoque dicuntur. Sed & idem claros, & obscuros homines opposuit in oratione pro Annio Milone, Quum non alio facinore clari homines, alio obscuro necantur. Et huc quoque spectat quod Virgilius lib. 5. Aeneid. post multos iuuenes nobiles nuncupatim nominatos subiunxit,

Multi praeterea quos fama obscura recondit.

Quo loco Seruius, per contrarium, inquit, illos superiores omnes esse nobiles iudicauit. Cornelius autem Tacitus lib. 3. obscurissimam domum P. Quirinij dicit ad ignobilitatem illius respiciens. Et huc quoque pertinet quod ex Iustino citauimus supra num. 9.

15 **Hebraei nobiles & ignobiles quomodo uocentur. Nobilitatis lux.**
¶ Porro quod ad hunc locum maxime pertinet apud Hebraeos Albor & Candor, qui nomine אור significatur, proxime ad lucem accedit. Unde ea vox ad claros, illustres, & nobiles viros transfumitur, ut eo loco Salomonis Ecclesiastes 10. Beata terra, cuius rex nobilis est: siue ad verbum, filius nobilium, sicuti etiam contra אור à tenebris accepta metaphora ad obscuros & ignobiles, ut in eo loco Proverbiorum eiusdem authoris 22. Coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles. Silius autem li. 8. hanc nobilitatis lucem intelligens, & contra ignobilitatis obscuritatem, hanc ita graphicè describit,

Est illi sine luce genus, surdumque parentum

Nomen. —

16 **Lucerna nobilitatis. Tenebrae ignobilitatis.**
Nam & Plinius lib. 22. c. 2. surdum appellat, quod ignobile est. Interdum (inquit) fortius augetur autoritas, quae quanta debeatur etiam surdis, hoc est ignobilibus herbis perhibebant. Statius autem lib. 4. Thebaidos utrunque coniunxit,

Aequatus caelo surdum atque ignobile muros

Formatur. —

¶ Sed ut redeamus, ab his non longè abest, quod scribit Tullius aduersus Sallustium, Ego meis maioribus virtute mea praeluxi, ut si prius noti non fuerint, à me accipiant initium memoriae suae. Tuis, vita, quam turpiter egisti, magnas obfudisti tenebras, ut etiam si fuerint egregij ciues, certe uenerint in obliuionem. Vides enim primum verbum praelucendi ad nobilitatem pertinere: Deinde ea verba, noti non fuerint, ad ignobilitatem spectare. Et ea quoque, magnas obfudisti tenebras. Et huc quoque spectat illud Liuij in praefatione, Et si in tanta scriptorum turba mea fama in obscuro fit, nobilitate eorum, qui nomini officiant meo, consolor. Illic enim obscurum nobilitati opponitur. Et illud Valerij Maximi li. 3. cap. item 3. ad fin. Quo cuenit, uti & humili loco nati ad summam dignitatem cõsurgant, & generosissimarum imaginum foetus in aliquod reuoluti dedecus acceptam à maioribus lucem in tenebras conuertant.

17 **Illustres nobiles dicuntur.**
¶ His quoque consequens est, ut cum illustre, idem sit quod clarum: nam uti clarum opponitur obscuro, ut diximus, ita & illustre & obscurum inuicem sunt contraria, ut videre licet ex Tullio li. 4. Academic. quaest. Ex quo idem li. 2. de Oratore illustrare obscura dicit. Et idem clarum & illustre copulauit in Somnio Scipionis, & in 7. in Verrem actione, & lib. 2. de diuinatione. Cumque obscurum (quod item diximus) ignobile dicatur. Ita quoque è diuerso illustre pro nobili. Idem Tullius in oratione pro Murena. Et familia veteri & illustri. Et Virg. li. 6. Aeneid. cum dicit,

Illustres animas.

Vbi Seruius id nomen notitiae esse dicit. Nam & nobiles inquit illustres vocari.

Et Propertius lib. 2. elegia 14.

Nec si qua illustres facinora tacet auos.

Et Iustinus lib. 15. Lyfimachus (inquit) erat illustri Macedoniae familia natus, sed virtutis experimentis omni nobilitate clarior. Et illustri loco natus apud Valerium Maximum li. 4. c. 3. paulo post princip. Et illustris sanguis, apud eundem eod. li. c. 6. ad fin. Seneca autem tragædus in Octauia, actu 4. genere illustris dicit, sicuti & Cornelius Tacitus li. 18. Iulius, inquit, Blæsus genere illustri.

18 **Illustris provincia Ciceronis. Illustris ciuitas. Illustris proles Illustris familia. Illustrare pro nobilitate.**
¶ Hincque provincia illustris Ciceroni 3. in Verr. act. Et ciuitates illustres eidem in 4. in ipsum Verr. Et proles illustris, Claudiano in 7. panegyri. Et familia illustris Plin. li. 34. cap. 13. Nam & utrunque scilicet illustre & nobile copulat ipse Tullius in eundem Verr. act. 7. Tam illustre (inquit) & nobile municipium. Et idem quoque illustre noto coniungit in eadem oratione, Illustris notumque omnibus. Hincque illustrium & superillustrium dignitatum nomina, de quibus nostri latè in l. i. §. i. ff. de offic. eius, cui mand. est iuris, & Alciat. lib. 3. Dispositionum, cap. 4. dicit, & quidem recte, nullam esse in nostris legibus superillustrium mentionem. Et hinc quoque illustrare, pro nobilitate in l. j. C. de praepo. lab. lib. 12. ut eam intelligunt Io. Pla. ibi. Ang. Fran. Aretin. Cornel. & Iaf. in l. omnium. C. qui test. fac. poss. Neque hic fati intelligo quod scribit Velleius Paterculus, grauis quidem author, lib. 2. Romanae historiae, Varus Quintilius, illustri magis, quam nobili ortus familia. Nisi nobile ad genus, illustrem ad gesta referat, vel e contrario: aut etiã nisi ea forma dicat, qua Seneca in loco quem infra nu. 2. 4. citabimus, dicit notos magis, quam nobiles. Cicero autem in Calpurnium Pisonem, Nullum non modo illustre, sed ne notum quidem. vbi vides illustre nescio quid plus esse quam notum. Sed & is li. 2. epist. familiarium, epist. 12. obscurum & illustre veluti opposita posuit, cum dicit, Omnis enim peregrinatio obscura est iis, quorum industria Romae potest esse nobilis.

19 **Similiter & splendidum, quod eiusdem significationis est pro nobili plerunque sumimus.** Liuius

1. Dec

1. Decadis lib. 4. Nobilis superior iudicio matris esse, quae quam splendidissimis nuptiis iungi puellam volebat. Cornelius Tacitus in vita Agricolae tradit Domitiam Decidianam splendidis natalibus ortam. Et Valerius Maximus lib. 8. cap. 1. vbi de Caesii fratribus loquitur, Splendido (inquit) loco natus. Et Plinius Iunior lib. 6. epist. ad Romanum, Accia Variola foemina splendide nata. Et Aurelius Victor in Othone, Saluius, inquit, Otho splendidis ortus maioribus. Hincque splendor natalium apud eundem Plinium lib. 10. ad Traianum, Impense rogo, ut Actium Suram praetura exornare digneris, cum locus vacet: ad quam spem alioqui quietissimum hortatur & natalium splendor. Et splendor familiae apud Tullium in oratione pro G. Plantio, & Liuii 1. decad. lib. 4. & Suetonium in Vespasiano cap. 1. Et splendor generis in Lingenua. C. de murile. lib. 11. Nam & Suetonius in Tito, cap. 4. scribit, Martiam Flauiam splendidi generis fuisse. Et splendor nobilitatis Valerio Maximo lib. 7. cap. 5. vbi de Lucio Aemilio Paulo, & iterum lib. 9. cap. 3. vbi de patriciis Romanis. Et splendidior gradus in I. edicimus. eod. tit. Et splendidiores personae in l. 2. ff. de termin. mot. Firmicus autem lib. 3. Matheseos, cap. 14. in quarto loco, splendorem ignobilitati opponit. Ab ignobilitate (inquit) ad splendorem perducet. Nam & eo. lib. cap. 18. splendidum genus nobilitatis appellat. Et lib. 6. c. 11. splendore nobilitatis. Splendore autem tenebris, quae ignobilitatis propriae sunt, ut nuper diximus, esse oppositum docent sacrae litterae Isaia 59. Expectauimus splendorem, & in tenebris ambulauimus.

20 ¶ Et cum quae alta sunt, & sublimia atque summa, caeteris notiora sint, & conspicuora. Et e contrario humilia & infima, siue ima, non adeo oculis perspicua atque patentia. Ideo etiam altos & sublimes & summos vocamus nobiles: humiles & infimos, ignobiles. De alto est illud l. 3. §. legis. ff. ad leg. Corn. de ficar. humiliores solent bestis subici, altiores vero deportantur in insulam. Et illud Vergilij lib. 9. Aeneidos,

— Thebana de matre nothum Sarpedonis alti.

id est nobilis, ut exponit Seruius.

Et iterum lib. 10. Aeneidos,

Et Clavus & Hermon Lycia comitantur ab alta.

Quo in loco idem Seruius interpretatur alta, id est, nobili. Ad quod & referri potest quod idem lib.

1. eiusdem operis, altam vocat Romam,

Albanique patres, atque alta moenia Romae.

Et Carthaginem lib. 4.

Suspectas habuisse domus Carthaginis alta.

Et quod scribit lib. 5. eiusdem operis,

Dardanide magni genus alto à sanguine Diuum.

Et lib. 6.

Deiphobe arripotens genus alto à sanguine Teucris.

Et illud Horatij lib. 2. Ser. Saty. 5.

Tempore quo iuuenis Parthus horrendus ab alto.

Demissum genus Aeneas, &c. Illudque Iuuenalis Saty. 6.

Quaeam de numero Lamiarum & nominis alti.

Et alibi in eadem Satyra,

— Hos fouet omnes,

Inuoluitque sinu, domibus tunc porrigit altis.

Itemque Satyr. 8.

Plance, tumes alto Drisforum sanguine, tanquam

Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses.

Quaquam ibi, alto, pro antiquo & longo accipi potest, verum & ad nobilitatem quoque pertinet, ut dicemus postea in 19. cap. Firmicus autem Maternus lib. Astronomicon 6. cap. 31. altum genus vocat pro nobili. Eritque (inquit) publicis meritoriis prostituta, etiam si ex alto genere videatur esse progenita. Apud Gallos solemus altum, & potentem dominum, hinc & possunt Seigneur, principem aut qui quapiam dignitate non vulgari praecellit, vocare, velut comitem, baronem, & similes, de quo & nos alibi dicemus.

21 ¶ De sublimi autem est illud Statij lib. Sylua. 3.

Quis sublimis genus formamque insigni Hetrusci,

Nesciat: — Et lib. 10. Thebaidos,

— Cur maneat castris ignauaque seruent

Otia pars sublimis genus. —

Illudque Claudiani in Panegyri. 4. Honorij,

Sufficeret sublimis genus, luxuque fluentem

Deside nobilitas posset te sola tueri.

Et ante hos Ouidij ad Pisonem,

Vnde prius cepti surgat mihi carminis ordo,

Quosve canam titulos, dubius feror, hinc tua Piso

Nobilitas veterisque citant sublimia Calpi

Nomina, Romanas inter fulgentia gentes.

22 ¶ De summo est illud Liuii 1. decad. lib. 1. Tanaquil summo loco nata. Et Ciceronis lib. 2. epist. fam. epist. 18. Sed tamen tres fratres summo loco natos, promptos, non indifertos, te nolo habere iratos. Et lib. 7. epist. 9. Octavius summo genere natus. Et lib. 2. epist. 22. Nutus tuus potest hominem summo loco natum incolumem in ciuitate retinere. Nam & de eodem paulo superius, Magno, ait, tibi

Splendidi nobiles dicuntur.

Splendor natalium.

Et familiae. Et nobilitatis. Et generis.

Altum genus.

Sublimes nobiles dicuntur.

Sublime genus.

Summo loco nati.

DE NOBILITATE

erit ornamento nobilissimum adolescentē beneficio tuo esse saluum. Et in oratione pro Cn. Plan-
cio, in summa familia natus. Quod vt intelligas intelligi de nobilitate, ostendūt verba hæc sequen-
tia præposuisse Q. Catullo sapientissimo & sanctissimo viro, non dico C. Serenum subtilissimum
hominem (fuit enim & animi satis magni, & consilij) sed Cn. Manlium non solum ignobilem, ve-
rum sine virtute, sine ingenio, vita etiam contempta, & fordida. Et lib. 2. Offic. M. Bruto summo ge-
nere nato. Et illud Valerij Maximi lib. 6. cap. 2. Vidi cruentum Cn. Domitium Anobarbum descen-
tem, quod summo genere natus, in ipso iuuentutis flore tuo iussu esset occisus. Nam & mox subiun-
git, Vidi pari claritate conspicuum Brutum, &c. Claritas enim & ipsa nobilitas est, vt supra dixi-
mus. Et illud quoque eiusdem Valerij lib. 9. cap. 6. Cn. autem summi generis & magni animi vi-
rum. Id autem nescio quid significat præter vulgarem nobilitatem, porro hinc summates pro no-
bilibus, vt dicemus infra cap. 37.

Summa fami-
lia.Summo gene-
re.23
Humiles igno-
biles dicuntur.Humilis or-
tus.
Humile genus,
Humili loco
nati.

¶ De humili probatur in d. l. 3. §. legis. ff. ad leg. Corn. de sica. cuius verba supra posuimus, & in l. il-
licitas. §. ne potentiores. ff. de offic. Præsid. & in l. vlt. ff. de incen. rui. nauit. & l.annonam. §. pœna. ff. de
extraor. cri. & l. i. §. vlt. ff. ad leg. Cor. de sica. & l. in seruorum. ff. de pœn. Apud Tullium in 7. in Ver-
rem actione, Pompeius humili & obscuro loco natus. Et lib. 1. de diuinatione, Amphiarus & Ti-
refias non humiles, & obscuro. Et in lib. de amicitia, Humilem relinquunt, & minimè generosum
ortum. Et Quintilianus lib. 3. cap. 7. aut enim respondisse nobilitati pulchrum erit, aut humilium ge-
nus illustrasse factis. Et Valerius Maximus lib. 3. c. 4. in tit. eius capit. qui huiuscemodi est, De his, qui
humili loco nati clari euaserunt. Et lib. 4. c. 7. Lucius Petronius admodum humili loco natus ad e-
questrem ordinem peruenerat. Plinius, aut quisquis est, in lib. de viris illustribus, quo loco de Ma-
rio loquitur, Caius (inquit) Marius septies consul Arpinas, humili loco natus. Valerius Maximus
loco à nobis citato supra nu. 16. Capitolinus in Macrino, Humili natus loco. Suetonius in Vespasia-
no, c. 4. Nec metuendus vilo modo ob humilitatem generis. Iustinus lib. 15. haud multo ante si. Hu-
mili genere natus. Et lib. 2. 2. statim in princ. Ex humili & fordido genere. Et Pompeianus de Tul-
lio loquens, Tullius existens nobilis ex humili, id est ignobili. Et Ouidius lib. 14. Metamorph.

— Humili de stirpe creatus. Et Iuuenalis Saty. 8.

Vos humiles (inquit) vulgi pars vltima nostris,

Quorum nemo queat patriam monstrare parentis,

Et Ammianus Marcellinus lib. 31. de Agathyrhis loquens, Humiles (inquit) minutis, atque raris: no-
biles verò latis, fucatis, & densioribus notis. Ex quo humilitas generis apud Tullium in oratione ad
equites Rom. antequam in exilium iret. Et apud eundem Philip. 13. At scurræ filium appellat, quasi
ignotus nobis fuerit splendidus eques Rom. Trebonij pater. Is autem humilitatem despiciere au-
det cuiusquam qui ex Fadia sustulerit liberos. Et Liuium 1. deca. lib. 9. ad fin. de C. Flauio scriba, Cæ-
terum inquit, contumacia aduersus contemnentem humilitatem suam nobiles certant. Is enim, vt
ante dixerat, patre libertino humili fortuna ortus erat. Et apud Valerium lib. 6. cap. 2. In quo cer-
tamine cum Pompeius magnus humilitatem ei exprobrans, &c. Idem autem lib. 3. cap. 8. humilita-
tem nobilitati opponit, cum scribit, Nam vt humilitas amplitudinem venerari debet, ita nobilitate
fouenda magis, quàm spernenda bonæ indolis nouitas est. Et infima natalium humilitas apud Pli-
nium lib. 18. cap. 6. Vt non omittam illud eiusdem Plinij lib. 8. cap. 35. Humilis in plebe, & ideo igno-
bilis. Et illud Titi Liuij 1. deca. libro 5. M. Ceditius de plebe nuntiauit Tribunis in noua via vo-
cem notis silentio audisse clariorem humana, quæ magistratibus dici iubebat Gallos aduentare,
id vt fit propter authoris humilitatem spretum.

Humilitas ge-
neris.24
Infimi ignobi-
les dicuntur.
Infima plebs.

¶ Sed & de infimo probat illud Tullij Ciceronis in oratione pro Flacco, Si quem infimo loco na-
tum nullo splendore vitæ. Et pro Cornelio Balbo: Sin autem multorum virtus, ingenium, huma-
nitas ex infimo genere, & Fortunæ gradu, &c. Hincque infima plebs apud eundem lib. epistolarum
ad Atticum 4. epist. 70. & apud Liuium lib. 4. secundi belli Punici, & Suetonium in Othone cap. 7.
Ac super cæteras gratulantium adulantiumque blanditias ab infima plebe appellatus. Et alij citati à
nobis infra in 37. c. nu. 2. 9. incip. Propterea que. Et infima gens apud Horat. lib. 2. Carminum, Ode 3.

Diues ne præscio natus ab Inacho

Nil interest, an pauper, & infima

De gente sub dño moreris.

De imo quoque est illud Horatij lib. 3. Carminum, Ode 1.

— Aequa lege necessitas

Sortitur insignes & imos.

Nam, vt mox dicemus, insignes nobiles dicuntur. Et illud Iuuenalis Saty. 8.

Tamen ima plebe Quiritem

Facundum inuenies.

¶ Aliis quoque nominibus idem propè significantibus nobiles vocamus, scilicet insignes, & incly-
tos. Nam insignes dicuntur, qui signo quopiam præcellenti sunt cæteris notiores. Noti enim &
insignes eodem sensu dicuntur Ciceroni, si est, in lib. 3. ad Herennium: Idem fit in imaginibus, vt
quæ nobis diligenter notæ sunt, hæc parum videantur insignes aliis. Inclyti, qui veluti fulgore quo-
dam famè respicent. Insignes igitur nobiles dicuntur. Q. Cicero ad Tullium fratrem, de petiti-
one Consulatus, Nequaquam hi sunt tam genere insignes, &c. Et Lucanus lib. 8.

Infimi ignobiles.

Insignes nobi-
les dicuntur.

— Titulis insignis auorum.

Cornelius Tacitus lib. 2. de Germanico loquens, Insigni inquit, genere. Et lib. 5. de Sinnace, Insigni,
ait, familia. Et lib. 13. de Iulia Syllana, Insignis ait, genere. Et lib. 15. de C. Pisone, Is Calphurnio ge-
nere ortus, ac multas, insignesque familias paterna nobilitate complexus. Nam & insignem & no-
tum copulauit Cicero in 11. Philip. & lib. 2. de Oratore. & Donatus enarrans illud Terentij in Eu-
nuchis, Insigne aliquid, id est, magnum, & nobile facinus. Et hinc insignia substantiue dicuntur, quæ
vulgò arma vocamus nobilium proprie, de quibus alibi dicemus. Et verbum Insignire pro Nobili-
tate Virgilio lib. 11. Aeneidos,

— Passimque trophæis

Insignis agros.

Vbi Seruius ita interpretatur.

26 Et inclyti item nobiles vocantur. Seneca tragœdiaj.

Nobiles non sunt mihi aui,

Nec alius inclytum tituli genus.

Et alibi eadem tragœdia, actu 2.

Ducet è genere inclyto

Nouitas colorem nostra.

Et in Troade, actu 3.

Veterisque soboles sanguinis nimium inclyti.

Et in Medea, actu 3.

Qui probè facta misceat prolem inclytam,

Phæbi nepotes Sisyphi nepotibus.

Et in Hercule Oetheo, actu 14.

Compece voces inclytum Alcideæ genus.

In quam etiam sententiam Valerius lib. 9. cap. 1. vbi de Gemello Tribunitio loquitur, Mutiam &
Fuluiam tum à patre, tum à viro vtranque inclytam & nobilem. Quod à Græcis profectum vide-
ri voluit Seruius lib. 6. Aeneidos in eum locum, Inclyta Roma, vt quibus κλυτός nobilis, & clarus
gloriosus dicitur, de quo nos dicemus & alibi latius. Quod autem generosi & ipsi nobiles dicun-
tur, aliò spectat, de quo & nos postea dicemus. Cæterum Festus Pompeius hanc dictionem inter-
pretatus, Inclytus, inquit, nobilis, clarus.

Insignia.
Insignire.Inclyti nobi-
les.Noti et nobi-
les an differat.

27 Sed vt reuertamur ad id, vnde incepimus, Nobiles dicuntur veluti noti: Ignobiles, ignoti. Quan-
quàm Tullius differentiam, nescio quam, fecit inter notos, & nobiles, vt patet ex eo loco supra ci-
tato ex 2. actione in Verrem, Qui non tam me impediunt, quod nobiles sunt, quàm adiuuant, quod
noti sunt. Et quod scribit in oratione pro Marco Cælio, Res est omnis in hac causa nobis, iudices,
cum Clodia muliere non solum nobili, sed etiam nota. Et pro L. Flacco, Cæteri homines apud nos
noti, inter suos nobiles. Et Varro lib. Rei Rusticæ 3. c. 1. Hæc nota & nobilis. Et post eos Seneca lib.
3. de beneficiis, Qui imagines in atrio exponunt, & nomina familiæ suæ largo ordine, & multis il-
ligata flexuris in parte prima ædium collocant, noti magis, quàm nobiles sunt. Et quisquis est, qui
elegantissimum illum panegyricum Constantino dixit, Notiorem te gentibus reddidisti, cum non
posses esse nobilior. Et Iulius Firmicus lib. 4. Astronomicôn, cap. 1. in applicatione Lunæ ad Vene-
rem: Erunt (inquit) noti, & nobiles. Et lib. 5. cap. 1. in horoscopo Sagittarij: Erit nobilis & notus. Et
lib. 6. cap. 3. in Marte, facient notos & nobiles. Et rursum in Sole, Notitiam & nobilitatem confe-
runt. Et lib. 8. cap. 21. in 29. parte, Nobiles faciet, & notos. Et lib. 8. cap. 19. Vicefimanona pars Ge-
minorum si in horoscopo fuerit inuenta, præsentem Luna, nobiles faciet, & notos.

28 Ex his autem fit, vt nobile, & ignobile, & nobilitas, & nobilitate dicantur non solum de hac vul-
gari hominum nobilitate, sed etiam de cæteris rebus maximè cognitis & celebribus: atque etiam
ad vituperium nonnunquam trahantur. Nam quod ad primum pertinet hæc.

A

Accusationem nobilè appellat Cic. lib. 2. Officiorum, loquens de accusatione quadam Liuij Crassi.
Actum nobile vocat Plinius lib. 14. c. 6.

Actores ludorum nobilissimos Iustinus lib. 6.

Aedificia nobilia Romanus Pontifex in extrauag. execrabilis. §. vnde inter cætera. de præben. vbi
Zenzel. declarat quare sic dicantur,

Aetatem Cladianus:

— Iam nobilis etas

Principe sollicito votis exexerat aulam

Incertus —

Agentem M. Cælius apud Ciceronem lib. 8. epi. fam. epist. incip. Certè inquam.

Amnem Cicero lib. 7. eiusdem operis, epist. 21. vide infra flumina & fluuios.

Ancillam sacræ literæ. Leuit. 19. c. vbi ita scribitur in vulgata editione: Homo si dormierit cum mu-
liere coitu feminis, quæ sit ancilla nobilis, qui locus in id expensus est à Bart. in l. 1. col. 6. versi. se-
cundò igitur. C. de dignit. lib. 12. Et ita quoq; legit quisquis is est, qui concord. Bibliorum colle-
git in verbo, libertas. & quod magis miror, ante hos Isichius Hierosolymitanus libro 6. Com-
mentariorum in Leuiticum, illum ipsum locum enarrans in duobus locis. Quanquam ita nec in
Hebræo

Hebræo, nec apud septuaginta interpretes legitur. In Hebræo enim ita scribitur **אשר** id est, quæ ancilla, sed viro addicta, siue desponsata. Apud Io. sic, *ἡ αὐτὴ δίκαιος διαπεφυλαγμένη ἀνθρώπων*, id est, & ipsa famula seruata est viro. Sic autē Castelleo hunc locum vertit, quæ sit serua viro destinata. Ideoq; putarim in eo loco fuisse scriptum in vulgari illa editione, non nobilis, sed nubilus. Sed quicquid sit, Plinius lib. 7. c. 63. nobilissimam ancillam vocauit. Et alibi quoque ostendimus & seruos quoque dici nobiles & generosos, scilicet in c. 8. nu. 4. incip. attēde tamen.

Animalia nobilia vocat Aristoteles lib. 1. Historiæ animalium, c. item 1.

Animum, Valerius Maximus lib. 3. c. 8. eodēque vlt. vbi de C. Mæuio loquitur. & iterum lib. 5. c. 4. vbi de duobus fratribus.

Antidota, Cornelius Celsus lib. 5. c. 23. vbi antidotum Mithridatis describit, & Plinius li. 28. c. 8. & alter Plinius. Valerius de re medica lib. 2. c. 22.

Aquas, Seneca Tragœdiographus in Hercule furente, actu 4.

Nobiles Duces aquas.

Aratorem, Tullius in 5. in Verrem acti.

Arbores, & priuatim Ilicem Plinius lib. 16. cap. 44 eodēque vlt. Et Palmam idē Plinius lib. 13 cap. 4. in duobus locis. & Horatius lib. 1. Carminum, Ode 1.

— Palmæque nobilis

Terrarum dominos euehit ad Deos.

Arietem, Arnobius aduersus gentes, lib. 5.

Artem, Plinius lib. 35. c. 1. in princ.

Artificem, Lampridius in vita Heliogabali.

Astra, Plinius lib. 2. cap. 29.

Aues idē Plinius lib. 10. c. 26. & iterum c. 37. vbi de columbis loquitur.

Autorem, Apuleius de Heraclito loquens in libro de mundo.

Autoritatem, Macrobius Saturn. lib. 7. c. 15. in fin.

B

Bacchas, Plinius lib. 35. c. 10.

Bella, Clysticus, aut, vt alij vocant, Cyclicus, ille poëta apud Horat. in arte poëtica,

Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.

C

Cædem, Cornelius Tacitus lib. 20. Ignotum adhuc ingenium, & nullis defensionibus expertum, cæde nobili imbuiisti.

Canes, Q. Curtius lib. 9. de gestis Alexandri.

Capreas, Plinius lib. 3. c. 6.

Caput, Lucanus lib. 7.

— Nobiles nec vultum fatis caput.

Carmen, Virgilius in Aetna,

— Hinc audis nobile carmen

Plurima pars scenæ.

Et iterum,

Tu quoque Athenarum carmen tam nobile sidus

Erigone. — Et Seneca in Agamemnone, actu 3.

Non que verno nobile carmen.

Nam & contra Virgilius egloga 9. ignobile carmen dicit:

Si valeam meminisse, neque est ignobile carmen.

Censuram, Liuius 4. decad. lib. 9. vbi de censura M. Portij Catonis.

Centaurum, Horatius in Epodo, Ode 13.

Nobiles & grandi cecinit Centaurus alumno.

De Chirone intelligit præceptore Achillis,

— Ramo cantat tristis Aedon.

Gratæque nobilium.

Cincedos, Virgilius, aut quisquis est in Priapeis,

Cui dant oscula nobiles Cinædi.

Cocleas, Plinius lib. 9. c. 56.

Colles, Varro loquens de colle Viminali lib. 4. Linguæ Latinæ.

Collum, Euripides in Helena,

οὐσὶ βροχῶ γ' εὐγενῆ δέην *ἔσφαρεν.*

Nam Græcè δέην, collum dicitur. Et alter poëta Tragœdiographus, sed Latinus, Seneca in

Troade, actu 3.

Famulare collo nobili subeat iugum.

Coloniæ, Aurelius Victor in vita Traiani, & Vlpianus noster in 1. in princ. ff. de censib.

Colores, Bart. in tract. de Insign. & armis, col. 4. vers. sed dabitur quis color.

Columnas, Seneca in Thyeste, actu 4.

— Cuius auratas trabes.

Variis

Variis columnæ nobiles maculis ferunt.

Competitorem, M. Cælius apud Ciceronem Epist. Famil. epi. 2. incip. Certè inquam.

Constitutionem, Imperator noster in 5. sed nostra, Instit. de hæred. qualit. & differ.

Coronas, Plinius lib. 22. c. 3. & Gellius lib. 5. c. 6

Corpus, Lucanus,

— Et nobile corpus

Pascit aues. —

Curas, Marcellus Burdegalenis medicus, statim post prin. præfationis.

D

Dies, Seneca in Hercule Oethæo, actu 4.

Nobilem hunc faciam diem.

Et ante eum Plautus in Pœnulo, actu 3.

Die festo, celebri, nobilique Aphrodisiis.

Documentum, Solinus c. 7.

Domum, Seneca in Thebaide, actu 1.

— Vt altis nobilem muris domum.

E

Emplastra, Cornelius Celsus lib. 5. c. 19. quo loco *διὰ δ' ἀφροδῖνυ* emplastrum describit.

Emporium, Plinius lib. 6. c. 20.

Epigramma, Quintilianus lib. 1. c. 10.

Equos & equas, Tullius in 1. in Verrem Actio. & Liuius 5. Decad. lib. 5. & Iustinus lib. 9. & Ouidius

lib. 2. Metamorph.

Nobiliumque greges custos seruabat equorum.

Et lib. 1. de arte amandi,

Nec te nobilium fugiat certamen equorum.

Et lib. 3. Amorum, eleg. 2. in princip.

Non ego nobilium sedeo spectator equorum.

Exemplum, ipse Liuius Decad. 1. lib. 2. non multò post princ. & iterum 5. Decad. lib. 5. in oratione

Pauli Aemilij, & Plin. lib. 14. c. 4. & Claudianus in laude Senecæ.

F

Famam, Valerius Max. lib. 4. c. 6. ad fi. & T. Liuius 5. Decad. lib. 5. aliquantò post princ.

Fatum, Martialis lib. 11. Epigram. 70.

Non potui fato nobiliore mori.

Fel, Plinius lib. 11. c. 37.

Feras, Claudianus in Panegyri. 3. Stiliconis,

Tu quoque nobilibus spectacula nostra laboras

Illustrare feris —

Et Apuleius lib. 10.

Fertilitatem, Liuius 3. Decad. lib. 7. Agrumque, inquit, nobilissimæ fertilitatis effusè vastauit.

Fictores, Plinius lib. 34. c. 2.

Fidicinem, Cicero lib. Epist. Famil. 9. epi. 21.

Flores, & priuatim Croceum, Plinius lib. 21. c. 6.

Flumina, & Fluuios, Tullius lib. 7. Epist. Famil. epi. incip. amabilior, vbi ita vocat Alethon fluuium.

& Ouidius lib. 3. Amorum, eleg. 6.

Quid si legitimum flueres si nobis flumen.

Et Plinius lib. 6. c. 17. non semel. & Q. Curtius loquens de Tigri fluuiio lib. 4.

Fontes, Horatius lib. 3. Carminum, Ode 13.

Fies nobilium tu quoque fontium, &c.

Formam, Seneca in Hippolyto, actu 2. paulò ante finem,

— Formæque nobilis

Deformis serui limina transeat.

Forum, Propertius lib. 4. eleg. 10.

Nobile erit Roma pascua nostra forum.

Frigus, Martialis lib. 14. epigram. 116.

Quo tibi decreta nobile frigus aque.

Fruticem, ipse Martialis lib. 5. epigram. 94.

Illic videres frutice nobili caules.

Fulcrum, Iuuenalis Saty. 11.

Clarum Troiæ factura ac nobile fulcrum.

Fundos, Tullius in oratione pro roscio Amerino.

Funus, Martialis lib. 8. epig. 30.

Ille ramentum spectator adest, & nobile dextra

Funus amat. —

Garum, idē Martialis lib. 13. epig. 82.

Nobile

Nobile nunc sitio luxuriosa garum.
Gaudium, Cornelius Tacitus Historiæ Augustæ lib. 19.
Gazas, Claudianus in Panegyrico Stiliconis,
Nobilibus Gazas opibusque cubita surgent
Barb riu —
Gemmam, Q. Curtius lib. 10 & Plinius lib. 37. cap. 8. Nam & ipse cap. seq. gemmam plebeiam vocat, veluti ignobilem, & abiectam. Et rursus cap. 18. vtrunque copulat, Iudicatis, inquit nobilibus gemmis & pl. beis, &c.
Gustum, Columella lib. 3. cap. 2. Si modo is locus habetur in quo gustus nobilis, pronosusque fuit. Et iterum cap. 31. eodemque vlt. cum dicit, Deprehenditur nobilitas in gustu.
Gymnasium, Cicero lib. 4. Epist. Famil. epist. 12.

H

Herbas, Plin. lib. 19. cap. 5 vbi de Sifere. & lib. 21. cap. 15. vbi de Colocasia, & lib. 24. cap. 15. & lib. 25. cap. 8. vbi de Aristolochia, & lib. 25. cap. 8. vbi de Lada & Ladano. Et eadem ignobiles ipse Plinius lib. 22. cap. 2.
Hermaphroditum Plinius 24. cap. 28.
Horum, Virgilius, aut quisquis est in Priapeis,
Qualis Hesperidum nobilis hortus erat.
Hospitem, M. Cælius lib. 8. Epist. Famil. Ciceronis, epist. 16. ad fin.

I

Ilicem, de qua diximus in Arboribus.
Imperatorem, Cicero in oratione contra Calpurnium Pisonem.
Indolem, Seneca lib. 1. de Clementia ad Neronem, non multo post princ.
Ingenium, Idem Seneca loquens de M. Antonio in epistola ad Lucillum 84. & Apuleius lib. 2. Floridorum, post princ.
Inimicitias, Livijs 3. decad. lib. 7. & 4. decad. lib. 10. Priori enim loco refert nobiles inimicitias fuisse inter C. Claudiu Neronem & M. Liviium Consules: posteriori nobilissimas inter M. Acmilium & Marcum Fulvium Nobiliorem. Quanquam in illo posteriore loco, in codice bibliothecæ Moguntia, notissimæ legitur, non nobilissimæ.
Inimicum, Livijs 5. decad. lib. 5. in oratione M. Servilij.
Insulas Cornel. Tacitus de Lesbo loquens lib. 5. Plinius de Barauorum insula lib. 4. cap. 15.
Iugum, Seneca in Hercule furente, actu 3.
Spartana tellus nobile atollu iugum.

L

Lacus, Plinius lib. 3. cap. 12.
Lanas, Plinius lib. 8. cap. 48. in prin.
Lapides, & inter cæteros Smaragdion, idem Plinius lib. 35. cap. 5.
Legationem, Cicero lib. 2. Academicarum quaestionum. & Plinius lib. 7. cap. 30.
Lethum, Horatius lib. Carminum 1. Ode 12.

— *An Catonis*
Nobile lethum. Et è diuerso ignobile, Silius lib. 3.
Cis ruis ignobile lethum.
Belligeris in pace mori.
Libros & libellos, Horatius lib. 1. Carminum, Ode 29.
Cum tu coemptos vnaque nobiles
Libros Panæti, Socrati, cam & domum
Mutare lorica Theris. Et Martialis lib. 7. Epig. 96.
Turni nobilibus leget libellis.
 Et Valerius Maximus, lib. 8. cap. 7. vbi de Isocrate.

M

Liquorem, Plin. lib. 36. cap. 26.
Locos, idem Plinius lib. 3. cap. 5.
Manum, Seneca in Hercule furente, actu 3.
Humeris que, & alto nobilem trunco manum,
 Et iterum in Thyeste, actu 4.
Post terga iuuenum nobilis reuocat (aut vt alij legunt, renodat) manum.
Marmor, Martialis lib. 11. Epig. 14.
Noli nobile pra. teire marmor.
Medicamentum, Plinius lib. 20. cap. 18. & lib. 24. cap. 14. ad fin.
Medicos, Tullius in oratione pro Cluentio, & Gellius lib. 17. cap. 11.
Menforem, in l. 1. C. de condit. in publ. horr. lib. 10.
Montes, Plinius loquens de Elato Cephalonia monte lib. 4. cap. 12. & de quibusdam Asia montibus, lib. 5. cap. 29.

Municip

Municipia, Cicero in 7. in Verrem actione.
Manus, Martialis lib. 9. Epig. 44.
Nobile Lysippi munus, opusque vides.
Musam, Vouianus in epitaphio Virgilij,
Musa Maronis adest nobilis ingenio.
Mysteria, Varro de lingua Latina lib. 6.

N

Navigium, Livijs 4. Decad. lib. 5.
Nectar, Martialis lib. 13. Epig. 14.
Pallados à syluis nobile nectar apis.
 Verum de melle intelligitur.
Nomen, Livijs lib. 1. belli Macedonici, & Martialis lib. 9. Epig. 12.
Nomen nobile, molle, delicatum.
Cum mihi boleti dederint tam nobile nomen.
 Et iterum libro 14. Epigram. 102.
 Et Probus Aemilius in Milciade, ad fi. & Valerius Maximus lib. 3. cap. 4. vbi de Carone. Et idem quoque ignobile Silius lib. 13. paulò post princ.
Cætolidas interfuit, haud ignobile nomen.
Numen, Ouidius in consolatione ad Liviã Augustam,
Et mergi stygia, nobile numen aqua.

O

Obstetrices, Plinius lib. 28. cap. 6.
Odorem, idem author lib. 21. cap. 7.
Oliuas, Martialis lib. 5. Epig. 120.
Succurrent tibi nobiles oliuæ.
Olympia, Tullius loquens de Diagora Rhodio lib. 1. Tusculanarum quaestionum.
Onus Martialis lib. 14. Epig. 3.
Essemus Libyci nobile dentis onus.
Opes, Quintilianus, si is est, decla. 14.
Opus, & opera, præter locum citatum ex Martiali supra in munere.
Ouidius lib. 1. de Remedio amoris, in fin.
Quantum Virgilio nobile debet opus.
 Et ipse Martialis lib. 1. Epig. 6.
Nobile, & Herculeum fama canebat opus.
 Et rursus lib. 6. Epig. 73.
Dispensatoris nobile cernis opus.
 Et iterum libro 9. Epig. 95.
Qui posuit sacra nobile gentis opus.
Oraculum, idem Plinius lib. 2. cap. 93.
Orationem, Cicero de claris oratoribus.

Et Plinius lib. 35. cap. 10.

P

Palmam, de qua diximus in Arboribus.
Pannum: Valerius Maximus lib. 7. cap. 2. vbi de rege quodam, cuius nomen non edit.
Pauimenta, Varro lib. Rei rusticæ 3. cap. 1.
Pectinem, Claudianus in nuptiis Honorij & Mariæ.
Pecurias, idem Varro lib. eiusdem operis 2. cap. 1.
Pecus, Seneca in Thyeste, actu 2.
Est Pelopis altis nobilitate stabulis pecus.
Pelagus, idem in eadem fabula, actu 1.
 — *Nobile reddidit*
Mutato Pelagus nomine.
Phaleras, Tullius in 6. in Verrem actione.
Philosophos, idem Tullius lib. 2. de Oratore: & iterum in Bruto, & in Philip. 5.
Pictores, Valerius Maximus lib. 8. cap. 12. vbi loquitur de Timonte & Plinius lib. 34. cap. 8. & lib. 35. cap. 11.
Picturas, idem Plinius eod. lib. 35. cap. 7. & cap. 10. non semel, & seq.
Pigmenta, Plinius lib. 9. cap. 41.
Pignus, Silius lib. 5.
 — *Ac spectat nobile pugna*
Germano dederat portare in prelia pignus.
Pisces, Tullius loquens de Acipenser, in lib. de Fato: & Macrobius ex eodem Tullio, lib. 3. Saturnalium cap. 16. Ex quo Ouidius in libro Halieuticon.
Tuque peregrinis acipenser nobilis vndis.
 Et Ausonius in Mosella,
Nobilibus celsis celebratur piscibus ille.

B

Et Plinius lib. 3. cap. 5. & lib. 32. cap. 11. eodémque vlt. vbi de turdo pisce loquitur.
 Piscinas, Varro lib. 3. Rei rusticae, cap. 3.
 Pocula, Martialis lib. 9. Epig. 60.
Pocula Mentorea nobilitata manu.
 Pœnam, Solinus cap. 12. & Silius lib. 5.
Dignam me pœna tum nobilitate paternæ, &c.
 Poëtas, Iustinus lib. 6. & D. Augustinus de Ciuitate Dei lib. 4. cap. 11.
 Macrobius Satur. lib. 7. cap. 15.
 Populos, Titus Lilius 5. decad. lib. 2.
 Portenta, Valerius Maximus lib. 3. cap. 5. in princ.
 Portum, Lilius 4. decad. lib. 1. vbi de portu Euboia loquitur, & Plinius lib. 3. cap. 10.
 Potionem, Apuleius lib. 10. Asini aurei.
 Potorem, Martialis lib. 6. Epig. 78.
Potor nobilis. Aule, lumine vno, &c.
 Pugnas, Lilius 3. decad. lib. 2. & 4. decad. lib. 3. & 10. haud multo ante finem. & Seneca in Hercule
 furente, act. 3.
Nunc ede nati nobilem pugnam mei.
 Pulchritudinem, Apuleius lib. 9. Metam. Sed ardentem Philesteri vigilantiam matronæ nobi-
 lis pulchritudo latere non potuit. quanquam ibi nobilis ad matronam referri potest, sed re-
 tius ad pulchritudinem refertur.
 Apuleius in prima magiæ Apologia.
 Pugilem, Q. Curtius lib. 9.
 Purpuram, Claudianus de equo Honorij,
Nobilis auratos iam purpura vestiet annos.

R

Radicem, Plinius lib. 23. cap. 1.
 Raptum, Plinius lib. 34. cap. 8.
 Regiam, Seneca in Thyeste, act. 2.
Tandem regia nobilis
Antiqui genus Inachi.
 Remos, idem author in Medea, act. 3.
Quisquis audacis tetigit carine
Nobiles remos. —
 Rhetores, Cicero de Isocrate loquens lib. 2. de Inuentione,
Nobilis hæc esset pietatis rixa duobus,
Quod pro fratre mori vellet vterque prior.

S

Sagittarios, Iulius Firmicus Astronomicon lib. 8. cap. 3.
 Satyrum, Plinius lib. 34. cap. 8. & lib. 35. cap. 11.
 Scriptores, Horatius lib. 1. epist. 1. ad Mecœnatem,
Non ego nobilium scriptorum auditor, & vsor.
 Sepulchrum, Plinius lib. 34. cap. 3.
 Signa, Lilius 3. decad. lib. 6. & Plinius lib. 36. cap. 5. & Ouidius lib. 3. de arte amandi,
Cum fieret lapis asper erat, nunc nobile signum.
 Societatem, Plinius lib. 7. cap. 33.
 Sortem, Virgilius in Aethna,
Nec minus ille prius, quanquam fors nobilis ignis.
 Spolium, Silius lib. 5.
Nobile Gorgonis spolum.
 Et Seneca in Hercule furente,
Detrahit spolum nobile corpori.
 Stellam, D. Augustinus de Ciuitate Dei lib. 21. cap. 8.
 Stirpem, Plinius lib. 7. cap. 53.
 Sulphur, idem Plinius lib. 35. cap. 15. post princ.
 Syluam, Seneca in Thyeste, act. 1.
Autumnus rapitur, soluaque nobilis.

T

Tabulas, Plinius lib. 35. cap. 11.
 Tempa, Lilius loquens de templo Lacinia Iunonis 3. decad. lib. 4. non multo post princ. Et de
 templo Aesculapij 5. decad. lib. 5. Et Ouidius lib. 15. Metamorph.
 — Præterque Lacinia templa
 Nobilitata dea, &c.
 Et Plinius loquens de templo Apollinis lib. 4. c. 1. & Iustinus loquens de templo Ammonis lib. 1.
 & Laet

& Lactantius loquens de templo Iunonis Samia lib. 1. cap. 17.
 Temulentiam, Plinius lib. 3. cap. 4.
 Terram, Seneca in Hercule Oetheo,
Meritisque terram nobilem quæram tuis
Triumphis.
 Et D. Hieronymus in vtroque prologo Librorum Machabæorum.
 Turdum piscem, vbi supra diximus in piscibus.
 V
 Vappam, Plinius ex cap. Caligula, lib. 1. cap. 1.
 Vellera, idem Plinius lib. 3. cap. 5.
 Victoriâ, idem lib. 2. cap. 70. & lib. 10. cap. 2. & Q. Curtius lib. 8. loquens de victoria Philippi
 apud Charoneam.
 Virgam, Martialis lib. 8. epig. 66.
 — Nobilique virga
 Vatis Castalam domum sonare.
 Vina, Columella lib. 3. cap. 2. & Plinius lib. 14. cap. 6. non semel. & 7. & cap. 11. & lib. 17. cap. 23.
 Et Lucanus lib. 4.
Nobilis ignoto diffusus consule Bacchus.
 Ibi etiam Bacchus pro vino accipitur, & alibi frequenter. Nam & è diuerso vinum ignobile
 dicitur Plinio lib. 23. cap. 1.
 Vites, Columella lib. 4. Plinius lib. 14. cap. 2. & lib. 33. cap. 10. Nam & è diuerso ignobiles vites di-
 cuntur eidem Plinio lib. 14. cap. 2. & 3.
 Vnguentum, Aelius Lampridius in Heliogabalo.
 Volumen, Plinius lib. 7. cap. 52.
 Vrbes, vt latè dicemus infra cap. 12. num. 4. incip. quibus adde.
 Vuam, Martialis lib. 1. epig. 124.
Presserat hic madidos nobilis vna lacus.

29 ¶ Quibus similia sunt & illa Lilius in initio lib. 9. ab vrb. condi. Sequitur hunc annū nobilis cla-
 de Romana Caudina pax. Et lib. 2. belli Punici, Nobilior alius Thrasimeno locus nostris cladi-
 bus erit. Et iterum in eodē lib. Maioris patris sententia ad nobilitandas clade Roma Cannas, &c.
 Rursūque, Hæc est pugna Cannensi clade nobilitata. Cui simile est illud Plinij lib. 3. c. 11. No-
 biles clade Romana Carmentes. Et idem Lilius, vt ad eum redeamus. lib. 3. eiusdem decad. No-
 bitem eam pugnam cladibus suis fecerūt. Et lib. 6. belli Macedo. Thermopylae locus nobilis La-
 cedæmoniorū aduersus Perfas morte magis memorabili, quàm pugna. Et Plinij lib. 5. c. 24. Car-
 ræ clade Craffi nobilis. Et lib. 10. c. 44. Hæc in solo loco totius orbis visuntur in insula, quam di-
 ximus nobilē Diomedis tumulo. Et Cornelij Taciti lib. 17. Nobilitatus cladibus mutuis Dacus.
 30 ¶ Quod ad secundum spectat, vt scilicet nobile dicatur quicquid excellit vel in re bona, vel in
 mala: non est quod in bona testimonium quærere debeamus, cum ea vbiq; sint obuia. De mala
 autem sunt & plurima optimorum authorum veterum testimonia præter multa, quæ iam ad-
 duximus, Plautus in Rudente,
Ne impiorum potior sit pollutia,
Quam innocentum, qui se scelere fieri nolunt nobiles.
 Terentius in Eunuchis,
Tu iam pendebis, qui stultum adolescentulum nobilitas
Flagitij. Tullius lib. 2. offic. Testis est Phalaris, cuius præter cæteros nobilitata est crudeli-

tas. Et in 4. in Verrē actione, Accipite nunc aliud eius facinus nobile, & multis locis memoratū.
 Et Quintus Cicero illius frater ad eundē Tullium de petitione cōsulatus. Nequaquã hi sunt tam
 genere insignes, quàm flagitiis nobiles. Salustius in eundē Tullium, Vxor sacrilega, ac periurij
 nobilitata. Portius Latro in declamatione aduersus Catilinã, Adhibiti sunt & cuncti barbarorū
 hominum nobilitati non solum magnitudine, & summa æris alieni, verū etiam consuetudine, ac
 studio turpissimarū rerum. Et iterū, Nam vitam eius cōmemorare nō est necesse, versatã semper
 in obeudis libidiniibus, ac societate turpissimorū hominum nobilitatã. Et Ouid. lib. 2. Tristium,
Nobilis est Canace fratris amore sui.
 Et Lilius qui lib. 9. belli Macedonici Hispalam Feceniam scortum nobile vocat, vti Valerius
 Phrynem lib. 4. cap. 3. quo loco de Xenocrate loquitur, & Lactantius lib. 3. cap. 15. Laidem. Nam
 & Donatus interpretans illud Terentianum in Hecyra, Scit sibi nobilitatem ex eo, &c. Propriè
 (ait) nobilitatem dicit, Nam & meretrix, & gladiator, nobiles dici solent. Nam, vt illi id addas,
 Cicero pro Sexto Roscio Amerino. Alter plurimarum palmarum vetus ac nobilis gladiator
 habetur: Et in 3. Philip. Quod gladiatores nobiles faciunt, vt honestè decumbant, &c. Seneca
 Tragedus in Agamemnone, act. 3.
Hinc scelere Lemnon nobilem.

Et Plinius lib. 2. c. 1. Vectius Valens adulterio Messalinæ Claudij Cæsaris nobilitatus. Corne-
 lius Tacitus in Dialogo de oratoribus. Nobilitatus criminibus. Et D. Hieron. in Heluidiū, No-
 bilitatus in malâ partem. Scelere nobi-
 litas.
 Meretrix no-
 bilitas.
 Gladiator no-
 bilitas.
 B 2

Nobile de re-
 bus omnibus
 in malam par-
 tem.

Nobile item in
 malâ partem.
 Scelere nobi-
 litas.

Nobilitate fla-
 gitij.
 Nobilitata cru-
 delitas.
 Facinus nobi-
 le.
 Flagitiis nobi-
 les.
 Nobilitata
 periurij.
 Nobile scora-
 tum.

Meretrix no-
 bilitas.
 Gladiator no-
 bilitas.

DE NOBILITATE

16

bilis factus est scelere. Cæterū Plutarchus in vita Scyllæ in princ. scribit Ruffinum quempiã ex maioribus ipsius Scyllæ Consulare gessisse dignitatē, sed huic longè maiorē ex ignominia, quàm ex honore nobilitatē affuisse. Et hoc quoq; minime latuit ex nostris Lucā Pen. in l. i. col. i. C. de condi. in publ. hor. lib. 10. Cepolā in d. tra. & de Imper. milit. delig. in materia nobilitatis, in 2. r. po.

31
Illustris in ma-
lam partem.

¶ Nam & cætera quoq; illa vocabula à nobis suprā relata, quibus scilicet nobiles & nobilitatem significamus, in malam quoq; partem plerunq; & pro magna parte accipi, & inter ea quidē illustres appellationē, declarat Seruius in 6. lib. Aeneid. cum dicit hoc nomen notitiæ nomen esse: nō meriti. Vnde etiā in meretricibus, vt subdit inuenitur: nā & nobiles & illustres vocātur. Hæc ille.

32
Splendidus in
malā partem.

¶ De splendido item, quod etiā ad vituperium trahi possit, aperte probat illud Horatii libro Carminum 3. Ode II.

*Periurum fuit in parentem,
Splendidè mendax.*

33
Altum in ma-
lam partem.

¶ Altum quoque in malam partem intelligi, ex eo intelligitur, quod altas stirpes stultitiæ dicit Cicero lib. 3. Tusculanarum quæstionum. Altum dolorem Virgilius lib. 1. Aeneidos,

Spem vultu simulat. premit altum corde dolorem.

Quamquam illic altum pro profundo, & recondito sumitur.

Gemitum altum idem Virgilius lib. 11. eiusdem operis,

Substitit Aeneas, gemitūque hæc addidit alto.

Sed & illic altum, pro magno capitur.

34
Insignis in ma-
lam partem.

¶ Insignis item vocabulum in vituperium accipi tradit Festus Pompeius. Et probat Lucretius, malefacta insignia appellans lib. 3. de rerum natura,

Sed mortus in vita poenarum pro malefactis,

Est insignibus insignis.

Et Terentius in Eunuchis,

Nam iam diu causam querebat senex,

Quamobrem insigne aliquid faceret.

Id est, vt interpretatur Donatus, magnum & nobile facinus. Et iterum in eadem fabula,

Hancine ego vt contumeliam tam insignem in me accipiam?

Contumelia in-
signis.

Nam & insignis iniuria dicitur apud Ciceronem in oratione pro Cecinna. & lib. 5. epistol. famil. epist. 2. Insignis ignominia apud eundem in oratione de prouinciis consularibus, non semel. Et insignis nota, ibi. Et insignis nequitia in oratione in Pisonē. Insignis temeritas, apud Cornelium Tacitum lib. 17. Notus, & insignis latro, apud eundem in 11. Philip. Et Philip. 3. Quis autem rex ynquam fuit tam insigniter impudens, &c. Et in oratione pro Quintio, Neque tamen quisquam inuentus est tam insigniter improbus, &c. Et pro Rabirio, Insignis homo omnibus notis turpitudinis. Et lib. 3. de legibus, insignis ad deformitatem puer. Et Ouidius lib. 4. de Ponto, eleg. 13.

Insignis vitiiis forsitan esse suis.

Insignis pesti-
lentia.

Et Lilius lib. ab vrb. cond. 2. Arripi virum insignem ducem seditionum iussit. Et apud eundem lib. 7. etiam ab vrb. cond. insignis pestilentia. Et apud Plinium lib. 35. c. 10. insigne flagitium. Et in l. si ab arbitrio. ff. qui satisd. cog. insignis calamitas. Et Quintilianus lib. 1. c. 1. Hebetes & indociles non magis secundum naturam hominis eduntur quàm prodigiosa corpora, & monstris insignia. Cornelius Tacitus lib. 13. qui ad id, quod suprā ex eo diximus, scilicet insignis genere, addit, & lasciuia. Suetonius in Augu. c. 38. Et senio vel aliqua corporis labe insignibus permisit, &c. Suntque in id alia infinita testimonia. Lilius autem ea dictione vitur in ea significatione, in qua plerunque nobilis appellatio vsurpatur, vt suprā diximus, in lib. 6. ab vrb. cond. Diem insignem duplici clade. Et Iustinus lib. 6. Cladibus insignes fuere. Et Silius Italicus in initio lib. 11.

Nunc age quos clades insignis Iapyge campo,

Verterit ad Libyam populos.

35
Inclutus in ma-
lam partem.

¶ Inclutus quoque, de quo magis dubitandum fuerat, ad vituperium dici, testimonio est illud Solini cap. 7. Sæuum & Scyllæ Carybdisque læuis nominibus inclutum. Nec temerè in aliis locis reperies.

36
Notabilis in
bonā partem.

¶ Quin & notabilis & famosi appellationes, quæ propemodū sunt eiusdē significationis, vt quæ à notione, & fama deriuantur, etiam in vitæque partē accipi videmus. Nam de primo in bonam, illud est Tullij lib. epistol. 3. ad Lucium epistola 12. Si vero exitu notabili concluduntur, expletur animus iucundissima lectionis voluptate. Et Suetonij in Augusto, c. 72. Sua, quāuis modica, non tam statuarum, tabularūmq; pictarum ornatu, quàm xylistis, & nemoribus excoluit, rebūque & vetustate, & claritate notabilibus, &c. Et in Caligula, cap. 14. Accessit ad immensum ciuiū amorem notabilis etiam externorum fauor, Et in Domitiano, cap. 20. Dictorum etiam notabilium, vellem (inquit) tam formosus esse, quàm Metius sibi videtur. Et Cornelij Taciti lib. 17. Notabili tempestate etiam deos infaustā adoptionem aduersantes. Et iterum, Ob aliquam notabilem illa die operā. Et lib. 19. Notabili constantia Iulius Agrestis, & in Agricola, Ac ne notabilis celebritate, & frequentia occurrentium introitus esset. Et Plinij Senioris lib. 35. c. 10. Noua nupta verecundia notabilis. Et alterius Iunioris lib. epistol. 5. epistola 1. quæ ad Seuerum est, Et factum meum, nisi fortè blandior mihi, antiquorum notabili honore signauit. Et alibi, Notabilis prorsus res, & mira. Rursum alibi, lib. 9. ad Quadratum, Notabilem te futuris principibus fecisti.

¶ In mal

37 ¶ In malam autem partem est illud Vlpiani in l. 1. §. 2. loco. versic. Item notatur. ff. de postul. vbi scribitur, Notauit personas turpitudine notabiles. Nam & illic verbum notandi, à quo notabilis dicitur, in malam partem sumitur, vt aliàs sæpe. Et in l. quisquis. §. denique. C. ad leg. Iul. ma. iest. Et Cornelij Taciti lib. 17. Quibusdam vt in tumultu notabilibus turbantibus. Et lib. 18. Notabile iurgium inuallē fuit. Et lib. 19. Eo notabilior cædes fuit, quia filius patrē interfecit. Et lib. 20. Quippe intra vallum deformitas non perinde notabilis, &c. Et de moribus Germanorum, Nec quicquam notabile in singulis. Nam & notatissimus, cuius est eadem origo, in eandem partem posuit Cicero in oratione pro domo sua, de Gabinio loquens, Quid? Homini teterrimo, crudelissimo, famosissimo omnium scelerum, libidinūque maculis notatissimo.

Et in malam.

38 ¶ Ex quo etiam loco iam plane intelligis famosum in malam partem accipi. Vti etiam apud nostros pro infamante & infamato. Infamante quidem, cum dicimus famosum iudicium, in l. cessat. ff. de act. & oblig. & in l. si in duabus. ff. de reg. iur. & in l. nam postea. §. si damnetur. ff. de iure iur. & apud Suetonij in Tiberio, cap. 35. Famofam causam, in l. sed si hac. §. Prætor ait. ff. de in ius voc. & in l. si quid. ff. de solut. Et famosam actionē, in l. Diuus. ff. de in integ. rest. & in l. furti. in prin. ff. de his, qui no. infa. & in l. 1. §. ait prætor. & l. non debet. ff. de do. mal. Famofum interdictū, in l. neque. ff. de vi & vi arma. Et famosum carmē apud Horatiū lib. epist. 1. epist. 20. quæ est ad Meccenatem,

Nec sponsæ laqueum famoso carmine nectit.

Et Suetonium in Tiberio, c. 28. Sed aduersus conuicia malōsque rumores, & famosa de se ac suis carmina firmus ac patiens subinde iactabat. Et Cornelius lib. 16. Neque famosi carminis, quia protulerit ingenium, extorrem agi. Famofos versus apud ipsum Horatium lib. 2. Sermo. Saty. 1.

Famosisque Lupo cooperto versibus.

Famofa epigrammata, Suetonium in Cæsare, c. 73. Famofa scripta, apud eundem in Domitiano. Famofos libellos in rub. ff. de iniur. & famo. libel. & in l. 1. C. de famo. libel. & apud ipsum Suetonium in Augusto, cap. 55. Et famosam iniuriam apud Valerium Maximum, lib. 9. cap. 1. vbi de Curionibus loquitur. Et famosos gladiatores, apud Apuleium, lib. 10. Metamorphoseos.

39 ¶ Infamatum quoq; siue infamem, & turpem, & vilem significat. in l. famosi. ff. ad leg. Iul. læf. ma. iest. & l. Sabinus. ff. de dol. mal. & l. deferre. §. 1. ff. de iure fisc. & l. capitaliū. §. vlt. ff. de poen. vbi scribitur, Maiores nostri in omni supplicio seuerius seruos, quàm liberos, famosos, quàm integræ famæ homines puniuerunt. & in l. non potest. ff. de furt. & in d. l. furti. in prin. ff. de his, qui no. infa. & in d. l. nam postea. §. si dānetur. ff. de iure iur. Et apud Cicer. lib. 2. de Oratore, ex poëta quopiam,

—Quid tu Egilia mea

Quando ad me venis cum tua cola & lana?

Non pol (inquit) audeo,

Nam me ad famosas vetuit mater accedere.

Quem locum in id expendit Nonius Marcellus. Tacitus lib. 5. Dein multorum amoribus famosa Albucilla. Et lib. 20. Crebris apud Neronem delationibus famosos. Et Suetonius in Tiberio cap. 35. Fœminæ famosæ, vt ad euitandas legum poenas, iure, ac dignitate matronali exoluerētur, lenocinium profiteri cœperant. Et in Claudio, Alium corruptelis, adulteriūque famosum. Et Iustinus lib. 2. 2. Post hæc apud vtrunque sexum famosus vitam latrociniis mutauit. Et Sacra literæ Gen. c. 6. de gigantibus: Isti sunt potentes à seculo viri famosi. Quo in loco à Moyse scriptore Hebræo אַשְׁמֹרֶת אֲנָשִׁים appellati sunt, id est, ex vulgata editione, viri famosi, aut, vt alij vertunt, viri nominati, qui scilicet turpibus factis famam & nomen magnum sibi comparauerant. Quamquam sunt nonnulli, qui inibi non in malam partem accipi contendunt.

Famosum pro infamante.

Famosum iudicium.

Famosa causa.

Famosa actio.

Famosum interdictionum.

Famosum carmen.

Famosum versus.

Famosa epigrammata.

Famosi libelli.

Famosa scripta.

Famosa iniuria.

Famosi gladiatores.

Famosum pro infamato.

Famosi apud Hebræos.

Pudor famosus.

Mœcha famosa.

Meretrix.

Pædico.

Latro.

Prædo.

Iniquitas.

Famosus in bonam partem.

40 ¶ Sed vtruncunq; sit in eo loco, certè ab ea mala parte pudor famosus dicitur Ouid. lib. 3. Amor. eleg. 5. Persona famosa, in l. 3. §. 1. ff. de offi. præfec. vig. Mœcha famosa Martialis, lib. 2. Epig. 39.

Coccina famosæ donas, & ianthina mœche.

Et rursus Epig. 47.

Subdola famosæ (moneo) fuge retia mœche.

Meretrix famosissima Lactantio lib. 3. cap. 15. vbi de Aristippo loquens, Quid ergo interfuit quo animo Philosophus ad meretricem famosissimam conueniret. Et famosa Materno lib. Astro-nomicōn 6. cap. 31. Meretricem (inquit) publicam, & famosam nundinato pudore perficiet. Et eodem lib. cap. 27. Audacem meretricem, & multa teptigine famosam. Famosus pædico, eodem lib. cap. 30. Famosus latro, in d. l. capitalium. §. famosos. ff. de poenis. Famosus prædo Apuleio lib. 7. Alni aurei. Famosa iniquitas Macrobio lib. 7. Saturnalium, cap. 3. Et famosus hospes Paris Horatio lib. Carmi. 3. Ode 3.

Iam nec Lacenæ splendet adultera

Famosus hospes.

Famosum stuprum, Lactantius lib. 1. c. 17. ipse autem Firmicus lib. 3. cap. 7. in decimo loco vtrun- que copulauit, Faciet (inquit) infames famosos.

41 ¶ Sed & in bonam interdū partem accipi docet Cornel. Tacitus lib. 19. Nota per eos dies Iunij Blesi mors & famosa fuit. Et lib. 21. Sed quia famosæ vrbis (de Hierosolyma loquitur) supremū diem tradituri sumus, cōguens videtur primordia eius aperire. Iuuenalis Saty. 8. statim post prin.

Famosos equitum cum Dictatore magistrōs.

Quamquam ibi malo legere fumofos, vt alibi dicam. Suetonius in Caligula, c. 19. Postridiē qua-

drigario habitu,curriculôq; biugi famosorū equorum præ se ferens Darium puerū,&c. Plinius junior,li.2.epist.ad Arrianū,post prin. Accipe quod per hos dies actū est personæ claritate famosum,seueritate exēpli salubre,rei magnitudine æternū. Et li.6.ad Triariū,Impensē petis vt agam causam pertinentē ad curā tuam,pulchrā alioquin & famosam, faciā,&c. Et alibi, Præterea qua gratia,quibus amicitis fultū nominat quendā qui tunc ad orientē amplissimū,& famosissimum exercitum obtinebat. Apuleius lib.9 asini aurei,cūm dicit,Matronā quampiā fuisse famosa castitate. Et lib.11. At ille vir,alioquin grauis, & sobriæ religionis obseruatione famosus. Macrobius lib.7. c.3. Critobolū famosæ pulchritudinis adolescentē Socrates, cūm ad cōparationem formæ prouocaret,iocabatur,non irridebat. D. Hieron.ad Paulinū de institutione Monachi, Caue ne quasi fidelis & famosus tuorum quondā dispensator alienam pecuniā dispensandā suscipias. Et lib.Iudich.c.8.aut quisquis est eius libri interpres,de Iudich loquens, Et erat hæc in omnibus famosissima,quoniā timebat dominū valde,nec erat qui loqueretur de illa verbū malum. Et li.2. Machab.c.2. Famosissimū in toto orbe templū recuperarent.Iulius Capitolinus in Vero Imperatore. Villam præterea extruxit in via Clodia famosissima. Quāquā & ibi etiā in malam partem accipi potest. Nam subdit, In qua per multos dies & ipse ingētū luxuria debacchatus est. Iulius Firmicus Maternus lib.2. astronomiæ,vbi famosos oratores appellat,famigeratos scilicet,& celebres. Boëtius in Topica Cicer. Ea nanq; sunt probabilia,quæ videntur vel omnibus,vel pluribus,vel maximē famosis,atq; præcipuis,&c. Ex quo etiā famositas in eundē sensum apud Apuleiū lib.9. Hic vxorē generosam,& eximia famositate præditā,&c. Nisi illic famositate legendū sit,quod magis puto,vel reclamātib; codicibus. Hæc autē,quæ diximus,hinc fiunt quod fama, à qua famosus in vtrāq; quoque partē sumitur,vt clarius est,quā vt alia probatione indigeat.

Famositas.
Apuleij locus.

42
Nobiles olim non nisi cum laude dicti. Elegans primum in malam partem. Postea in bonam.

43
Nobiles tandē cum laude tantum.

44
Prisci nobiles in deos genus suum referebant.

¶ Igitur vt redeamus,Nobiles ij olim dicebantur,qui aliquo nomine,vel titulo virtutis,sive vitij,aut aliter noti erant,& hominū fama celebrati. Sed vt tempus omnia immutat,& ea quidem interdum in melius,& interdū in deterius:ed postea processum est,vt nobilis fermē nō nisi cum laude diceretur. Sicuti etiam non dissimiliter, elegans primum vsque ad Catonis tempora vitij, non laudis fuit,vt scribit Gellius lib.11.c.2. Postea reprehendi desuit,nulla tamen laude dignabatur,nisi cuius elegātia esset moderatissima. Idēd Marcus Tullius L. Crasso,& Scæuolæ non meram elegantiam,scd multa parsimonia mistam laudi dedit. Crassus (ait) parcissimus elegātiū, Scæuola parcorum elegantissimus. Hæc enim, vt id addam, sunt verba ipsius Tullij in libro de claris oratoribus. Postremō autem elegantē laudando simpliciter diximus,vel testimonio ipsius Tullij,qui lib.3. de finibus,paulō post princ.artes liberales vocat elegantes,& ingenuas.

¶ Sic quoque eō deuentum,vt eos nobiles cum laude duntaxat diceremus, qui alios virtutibus, diuitiis,scientia, industria, eloquentia, re militari, Reipublicæ gubernatione, sua, aut maiorum dignitate,aut alia quauis excellentia non vulgari,& ea quidem nota,& celebri anteirent,vt prodidit Aristoteles lib.Politicōn 4.c.3.& 4. & iterum lib.1. Rhetoricum ad Theodecten,cap.5. Quasi videlicet in iis laudandis,& admirandis rebus præ cæteris noti & excellentes,habentēsq; quipiam maius atque augustius,quā cæteri homines, ita vt diuini quodā modo esse existimarentur, ab iisdēque fontibus, & initiis prodierit nobilitas ipsa, atque falsa illa diuinitatis opinio, cūm vera ipsa diuinitas non satis esset hominibus cognita. Nam vt illos propter quandam supra vires humanas excellentiam, vt vulgus existimabat, deos esse credebant, idēdque illis simulachra, statuas, & imagines consecrabant, vt tradit Ioannes Damascenus statim circa initia libri Hæresion, ita etiam illis nobilibus, qui scilicet cæteris, vt diximus, antecellebant, notōsq; se omnibus faciebant,statuas quoque,& imagines palām, & in foribus templorum, ædiūque publicorum ponebant. Ex quo videmus huiusmodi statuas,& imagines, pro cuiusdam nobilitatis insignibus passim intelligi,vt dicemus latius infrā,cap.6. nu.14. de secundis,& sequent.

¶ Nam & quod huiusmodi opinionem maximē confirmat,Prisci illi, qui notabilitate illa maiorum imprimis gloriabantur, vnum suæ nobilitatis fundamentum iactabant,se maioresve suos Diis,Deabusque genitos,procreatosque esse. Quod nos videmus passim apud Homerum, Virgilium,cæterosque poetas. Ex quibus vnum aut alterum tantum locum ex aliis infinitis afferemus. Achilles enim apud Homerum lib.2. Iliados,

Αὐτὰρ ἐγὼ γενεῶν μεγάλῃ Διὸς ἔυχμαι ἔειπ.
τίτῃ μ' ἀνὴρ πολλοῖσι μὲν ἄνασσει Μυρμιδόνεσσιν,
Φηλεὺς ἰακόνεσσιν. ὃ δ' ἄρ' αἰακὸς ἐκ Διὸς ἦεν.

At ego generationem magni Iouis gloriari esse.
Genuit me vir multis imperans Myrmidonibus
Peleus Aeacides,hic autem Aeacus ex Ioue fuit.

Et apud Virgilium lib.6. Aeneidos,Aeneas hæc Sibyllam Cumeam alloquens,
Quid memorem Alciden, & mi genus ab Ioue summo?
Nam & apud Homerum ipsum lib.20. Iliados, idēd Aeneas ipsum quoque Achillem alloquēs, gloriatur se à Ioue per gradus, quos ipse sigillatim enumerat, descendisse. Apud Ouidium autem lib.13. Meta. Ajax & Vlysses illud quoque iactitant, ex diis se esse prognatos. Nam Ajax ita statim post princ.eius libri,

Atque ego si virtus in me dubitabilis esset,

Nobilit

Nobilitate potens essem Telamone creatus,
Mænia qui forti Troiana sub Hercule cepit,
Littorāque intravit Pegasea Colchacarina.
Aeacus huic pater est, qui iura silentibus illic
Reddit, vbi Aeoliden saxum graue Sisyphon vrget.
Aeacon agnoscit summus, prolemque fatetur
Iuppiter esse suam. Sic à Ioue tertius Ajax.
— Sed enim quia rettulit Ajax
Esse Iouis pronepos: nostri quoque sanguinis author
Iuppiter est: totidēque gradus distamus ab illo.
Nam mihi Laertes pater est, Arcefius illi,
Iuppiter huic. —

Vlysses autem sic,

45 ¶ Sed & ipsi poëtae vbi que quos volunt ante cæteros laudare, nobilitatis titulo atque nomine, horum genus ad deos referunt. Quid enim Virgilius toties inculcat, Nate Dea. Quid Homerus aliud significare voluit, cum reges, & alios præ cæteris nobiles διογενέας, & διοτρεφέας ferē semper vocat: id est, Iouis filios, & Iouis alumnos, siue Ioue genitos, & à Ioue nutritos, quæ & vtraque vocabula Græcis nobiles, & generosos significant. De Diogenis appellatione multa ex eodem afferemus infrā, cap.20. num. quid igitur amplius. Sed & seq. num. ostendemus ipsos nobiles ab eodem Διός, & scæminas nobiles Διῶς appellari, veluti diuinos & diuinas. Nam & Διός & Διῶν, vtrāque habent significationem, & nobilis & diuini, siue diuinæ. Sed quod ad διοτρεφέων appellationem pertinet, multa eiusdem Homeri testimonia habemus, quibus vel reges in vniuersum, vel quosdam nuncupatim ita vocat. Nam de primo illud est lib.1. Iliados,

ἔχθισθ' δὲ μοι ἐστὶ διοτρεφέων βασιλῶν.
— ἀκρόσεσσι δὲ διοτρεφέων βασιλῶν.
ὅτι δ' ἄμφ' ἀτρεΐωνα διοτρεφέες βασιλῆες.
ὃ ἔε πετῆσθ' διοτρεφέθ' βασιλῆθ'.

Et lib.2. eiusdem operis,
Et iterum,
Et lib.4.

Et lib.5. eiusdem operis loquens de filiis Priami regis,
Δὲ πριάμοιο διοτρεφέεσσι κέλευν,
ὃ ἕσθ' πριάμοιο διοτρεφέθ' βασιλῆθ'.

Iterumque lib.4. Odyssæa,

Et alibi sæpe, vbi etiam Hesiodus in Theogonia. Et ita nuncupatim appellat Homerus Menelaum eodem lib.4.

Σοὶ δ' ἑὸσφάτορ ἐστὶ διοτρεφὲς ὃ μὲν λαῶ.
ἀντί τοι εἶ μ' ἐκέταο διοτρεφὲς ἀδελόιο.
Verba sunt Lyaonis ad Achillem.
Μὴ μέπω ἐς θρόνον ἴξε διοτρεφὲς.

Et Achillem lib.21. Iliados,
Et iterum lib.24.

Et Agamemnonem lib.23 eiusdem quoque operis,
Μεμνημαι τὰ δὲ πάντα διοτρεφὲς ὡς ἀγορεύεις.
Nam, vt dicit ipse Hesiodus in Theogonia,
ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες.

Et aliàs sæpe.

46 ¶ Sed vt reuertamur, huiusmodi hominum persuasio, eas res excellētes, vt suprā diximus, num. abhinc 3. admirantium, colentiumque, multis occasionem dedit, vt alij simpliciter dicerent virtutem nobilitatem esse: alij scientiam, alij diuitias, alij maiorū propriamve dignitatem, alij aliud pro ingeniorum, animorumque, & iudiciorum varietate, vt latissimē profequitur Bart. in d. l. j. C. de digni. lib.12. & Lucas Pen. in l. mulieres. eod. tit. & lib. & alij plurimi ex iis, quos suprā in primo capite diximus de nobilitate scripsisse, & infrā etiam sigillatim declarabimus.

47 ¶ Verum prius mihi dicenda sunt alia quædam ad appellationem rei, de qua tractamus, pertinentia. Plerique omnes, nobiles generosos vocant, sed alij aliter Aristote. lib.1. πορὶ ζώων ἰσορίας, id est, de historia animalium. c. item 1. paulo ante fin. Leones nobiles dicit, lupos generosos. Nobile enim id esse, quod ex bono prodit genere, generosum quod nō à sua natura degenerat. Ita enim vocat Theodorus Gaza. Illius autē hæc verba sunt, τὰ ἢ ἐλευθερα, ἢ ἀνδρα, ἢ εὐγενῆ ὄιον λέων. τὰ δὲ γενναῖα, καὶ ἐπὶ βελα, σὶον λέων, εὐγενὲς μὲν γὰρ ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν γένος. γενναῖον δὲ τὸ μὴ βλάπτου τῆς αὐτοφύσεως. Quod & ipsum propemodum repetit in lib. 2. Rhetoricorū ad Theodecten, c. 15. his verbis, ἐστὶ δὲ εὐγενὲς μὲν, ἢ πλὴν τοῦ γένους ἀρετῶν. γενναῖον δὲ, ἢ τὸ μὴ ἐξίστασθαι ἐκ τῆς φύσεως. Verūm Corn. Frōto in lib. de nominū verborūmq; differentijs, Nobile (inquit) dicimus nobilitate rerū, Generosum autē eum, qui Græcè εὐγενὲς appellatur. Ita alter ex re, alter ex cognatione est.

Generosi nobiles dicuntur. Nobiles & generosi an differant.

48 ¶ Et fanē inter hos esse discrimen fati innuere videretur Tullius in Paradoxis, in eo loco, quem alibi ad aliud retulimus, Lapsa est (inquit) ipsius libido in muliere ignota, dolor ad pauciores pertinet, quā si petulās fuisset in aliqua generosa, ac nobili virgine. Nam Tullius ipse verborū obseruator diligētissimus, si duo hæc verba idem significarent, neque vlla aliqua re disiderent, inertis, illepidi, frigida, atque inepta geminatione non cōiunxisset, vt de aliis duobus verbis, quibus vsus fuerat idem Tullius eleganter, & doctè differunt Phauorinus apud Aulum Gellium lib.13. c.2.3. Et huc quoque spectat illud eiusdē Tullij in oratione pro Roscio Amerino

De eadem re.

Rofcius, pater huiusce, municeps Amerinus fuit, & genere, & nobilitate non modò sui municipij, verùm & eius vicinitatis facilè princeps. Hic enim genus à quo generofitas, & nobilitas veluti aduerfa ponuntur. Et Ouidius in epiftola Hypfipylyæ ad Iafonem,

Si te nobilitas, generofaque nomina tangunt.

Et Iuuenalis Saty. 7.

Felix, & fapiens, & nobilis & generofus.

49
Generofus etiã ex virtutibus dicitur.

¶ Sunt tamen qui & generofos ex virtutibus, nedù ex genere, vocat. Et in his Salluft. verborum proprietatis fcientiffimus in Iugurtha, vbi hæc facit Marium loquentem: Contènunt nouitatem meam, ego illorù ignauiam: mihi fortuna, illis probra obiecta naur. Quanguàm ego naturã vnam & cõmunem omnium exiftimo, fed fortiffimù quenque generofiffimù effe. Et Iuuenalis Saty. 8.

Quis generofa putet, nifi fortia?

Sed & Ouidius vtrosque confudiffe videtur lib. 13. Metamorph.

Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis

Alterã nobilitas, deus est in vtroque parente.

Sed neque materno, quòd fim generofior ortu. &c.

Nam quam primùm nobilitatem appellauit, generofitatem postea vocat, & vtramque ex genere. Et iterum lib. 2. Faftorum, vbi de Fabiis loquitur,

Quò ruitis generofa domus? malè creditis hosti.

Simplex nobilitas perfida tela caue.

Nam & hic quam generofam domum primo loco vocauit, eandem postea nobilitatè nominat.

50
Generofum & generofitas etiam de ceteris animatibus.

¶ Et ficuti nobilis & nobilitas de aliis quoque dicitur, quàm de hominibus, ita & generofitas.

Nam de equis est illud Quintiliani lib. 5. c. 11. Quis equus est generofus? nonne qui optimus? Et Statij lib. Sylua. 3. Syl. 2.

— Titulus generofus auitis

Expectatur equus.

Et ante hos Virgilij de pecude equino loquentis lib. 3. Georgicorum,

Continuò pecoris generofi pullus in aruis

Altiùs ingreditur, & mollia crura reponit.

Taurus generofus.
Armentu generofum.
Canes generofus.
Oues.
Caprae.
Sues.
Aues.
Testa.
Et de inanimatis quoque, Generofus flos.
Vites.
Arbusta.
Vinea.

Et de tauris quoq; Plinij lib. 8. c. 45. Tauris (ait) in aspectu generofitas, torua fronte, &c. Et de armento Columellæ lib. 3. c. 9. Et spem futurarù victoriarum cõcipiunt propagata fobole generofi armeti. Et de canibus idem lib. 7. c. 12. nec ynquã eos, quorù generofam volumus indolem conferuare, patiemur, &c. Et de quibus Plinij lib. 8. c. 48. ad fin. Et de capris idem eodem lib. c. 50. Et de fuis idem lib. 11. c. 40. De auibz Columella loquens de gallis & gallinis lib. 8. cap. 2. vti etiam de ipfis gallinis Plin. lib. 10. cap. 56. Id quod accepiffe videri poffunt ab Aristotele, qui lib. 1. iterumq; 8. de generatione animalium, *γυναικας ἀγνιδας* vocat. De testa. Horat. lib. 2. ferm. Sat. 4.

Sed non omne mare est generofe fertile testæ.

¶ Sed & de inanimatis quoque dicitur. Florem enim generofum vocat Ouid. lib. 5. Faftorum.

Nunc meus impleuit generofa flore maritus.

Vites siue vineas, vnam, vinum, & vini saporem. De primis & in ynuerfum de arbutis. Columella lib. 3. cap. 4. Qui vineam vel arbutum constituere volet, feminaria priùs facere debet. Sic enim fciet cuius generis vitem pofiturus fit. Nam quæ pretio parata disponitur, certam generofitatis fidem non habet, cùm dubium est, an is, qui vendit, legendis feminibus adhibuerit diligentiam. Et eodem lib. c. 9. Poffet his pariter generofas vineas & vberes efficere. De vua Ouidius lib. 2. de remedio amoris,

Est tibi vire bono generofe fertilis vna

Vinea. —

De vino Tibullus, lib. 3. eleg. 6.

Chare puer madeant generofa pocula Baccho.

Illic enim Bacchum pro vino pofuit, vt fape aliàs poetæ: vt paulo antè diximus, Et Horat. lib. epiftolarum 1. epift. 16. quæ est ad Vallam,

Ad mare cum veni generofum & lene requiro.

Et Columella lib. 3. cap. 2. Sunt generofiora vina sub auftro. Et Palladius lib. 17. cap. 2. in princ. Plantam generofæ vitis & in feminario. Et Plinius lib. 17. c. 24. in princ. lib. 14. c. 6. & lib. 23. cap. 1.

Quò inquit, generofius vinum est, hòc magis vetustate crassescit. Et hinc vini generofitas apud eundem lib. 14. cap. 6. & Martialem de vino cæcubo loquentem lib. 13. c. 115.

Cacuba Fundanis generofa coquuntur Amyclis.

De vini sapore Columella lib. 3. c. 7. Et de ficibus, pyris, malifque, idem Columella eo. lib. 3. c. 21. ad fin. De pomo Quintilianus lib. 5. cap. 11. Quod pomum (inquit) est generofiffimum, nonne quod optimum? de Prunis Ouidius lib. 13. Metam.

Prunæque non solùm nigro liuentia succo,

Verùm etiam generofa — De metallis, idem Ouid. in carmine ad Pifonem,

Abditã quid prodest generofa vena metalli?

De herbis Plinius lib. 19. cap. 6. vbi de fifere vno in loco, & de scilla, in alio loco.

De fyderibus Ouidius lib. 2. Amorum, eleg. 2.

Tum generofa voces facunda fydera Ledæ.

Sapor vini.
Ficus.
Pomum.
Pruna.
Metalla.
Herbe.
Sifer.
Scilla.
Sydera.
Gramen.

Quangu

Quanguam ibi loquatur de Castore & Polluce filiis Iouis & Ledæ.

De gramine Iuuenalis Sat. 12.

— Quarum generofi gramini ipfum

Infecit natura pecus.

De liquore olei Plinius lib. 3. cap. 4.

52 ¶ Ex quibus facilè intelligis hanc generofi & generofitatis appellationem non abfimilem esse à nobilis & nobilitatis appellatione, quàm & huiuscemodi brutis animalibus, & inanimatis quoque tributam suprã docuimus, & multis ex iis, quæ nunc diximus. In quibus non est, quod discernere possimus nobilitatem à generofitate, vti in hominibus discernunt, qui illam differentiam inter hæc ponunt. Ego verò vt tandem meum iudicium interponam: illud arbitror, generofum, & generofitatem propriè, & priuatim dici, qui quæve ex genere est. Id enim nomen ipsum declarat. Nobilem autem, & nobilitatem latius patere, vt quæ & ad eam etiam quæ ex genere est & propriè ad reliquas pertineat. Quod & videre licet ex Ouid. lib. Tristium 4. eleg. 3. in princ.

O qui nominibus cùm sis generofus auorum,

Exuperas morum nobilitate genus.

Sed nonnunquam illam cum hac cõfundi, vt fape fit in huiuscemodi eiusdem generis verbis. Et apud Græcos quoq; *εὐγενής*, qui propriè nobilis est, & *γενναίος*, qui generofus, fape cõfunduntur.

53 ¶ Illud præterea non omittendù circa nobilium appellatione, eos apud Gallos gentiles homines, *Gentilz hommes*, vulgò vocari: ignobiles autem & plebeios, villanos & rusticos, *Vilains & rouffuriers*. Quæ loquendi cõfuetudo ab antiquitate profecta videri potest. Scribit enim Cicero in Topicis ad Trebat. auctoritate Scauolæ pontificis, gentiles esse, qui inter se eodè nomine sunt, qui ab ingenuis oriundi sunt. quorù maiorù nemo feruitutè feruiuit, qui capite nõ sunt diminuti. Et eum locum enarrãs Boëtius Gẽtilis, inquit, sunt, qui eodè nomine inter se sunt, vt Scipiones Brutii, & cæteri. Quid si serui sunt? num vlla gẽtilitas esse potest? Minimè. Quid si liberrinorù ciuium Romanorum, eodè nomine nuncupentur? num gentilitas vlla est? Ne id quidem, quoniã ab antiquitate ingenuorù gentilitas dicitur. Et huc quoq; alludit illud Ouidij de Fabiis loquẽs li. 2. Faft.

Vna domus vires & onus suscepit vrbis,

Sumunt gentiles arma professa manus.

Egreditur castris miles generofus ab isdem,

È queis dux fieri quilibet aptus erat.

Quanguam posteriore tempore gentiles etiam dicti sunt, qui à seruis sunt oriundi, vt patet ex illo Plinij loco lib. 33. c. 1. Singuli marcipores, luciporesve: dominozù gentiles, victum in promiscuo habebant. Sed ex illa antiquiore huius verbi significatione satis constat, non temere, vt etiã admonet Budæus antiquitatum peritiffimus, linguã vernaculam gẽtilis homines pro nobilibus appellare, Quasi ingenuos ab origine, & quorum maiores feruitutè nullam prorsus feruerunt, videlicet ab adscriptitiis, & conditione quadã obnoxius distinguentem. Qui & ob id eadè lingua villani dici videntur, vt subdit Budæus, quòd villæ, vnde villici dicti, adscripti, & colonariæ conditioni addicti aut ipsi sunt, aut eorum maiores fuerunt. Vnde etiã & rustici fortasse sunt appellati, tanquã ruri & glebæ addicti.

Nam & leges feudales quas vocant, ignobiles rusticos appellant. c. si rusticus. & c. si miles. & c. si quis rusticus. ut. de pace tenen. Et Frælix Palicochus hunc titulum suo operi, quod huic materiæ destinauit, de nobilitate & rusticitate præfixit. Vbi rusticitatè pro ignobilitate intellexit. Villa enim est prædiù rusticum, vt probat apud nos tex. in l. j. §. siue autè. ff. de ope. no. nunt. & in l. si ita. §. vlt. ff. de fun. insti. & l. si maritus. §. legis Iuliz. ff. ad l. Jul. de adul. Et satis declarat Varro lib. rei rusticæ 1. c. 2. & Plin. li. 18. c. 6. in princ. Nam quod alicubi reperis villam vrbana, vt in l. videamus. §. vlt. ff. loc. que & prætorij dicitur in l. plenù. in princ. ff. de vsu & hab. nõ propterea intelligendù est eã in vrbe esse, sed in agris: sed ita vocari, quòd ad vsum domini agros inuisentis, aut animi causa ibi aliquãdo immorantis vrbicarù domuù imitatione ædificantur, vt videre licet ex Varrone illius li. 1. c. 13. & plenius Columel. villas distinguẽte li. 1. c. 6. Sic enim rus vrbana vocat Iust. li. 31.

54 ¶ Villani igitur, & rustici, ignobiles dici possunt à villa & vrbe, non propterea quòd sit ignobilis & plebeius, quisquis rus habitat, vt dicit Ias. in §. item Seruiana. col. 4. insti. de act. per tex. in l. vrbana familiam. ff. de verb. sig. vbi dicitur, vrbana familiam à rustica non loco, sed genere distingui. Quasi etiam nobilis ab ignobili non loco, sed genere distinguat: licet sit, & dicatur rusticus, & rusticanus eo sensu, quo sumunt, qui propriè & Latinè loquuntur, vt licet colligere ex l. j. vbi & hoc not. Luc. Pen. & Io. Plat. C. ne ruiti. ad vllum obseq. deuo. lib. 11. & not. Bar. in l. conficiuntur. §. codicilli. paulò ante ff. de iure cod. & Iac. Bel. in §. 1. in 9. not. in auth. quib. mod. nar. effic. sui. & in sua disputatione incip. Rex. cõcessit. quam pofuit sub §. illud tamen à nobis. eo. tit. Etiam si is sit nobilis, qui rus habitat. Nam & is quoque rusticus, & rusticanus dicitur, gaudetque rusticozum priuilegiis, vt scilicet testari possint, cum quinque testibus, & id genus cæteris, nec tamen amittat iura nobilitatis, vt voluerunt Pet. Cyn. Ray. Bal. Ang. qui id dicit bene notãdum, & menti tenendù, Salic. Raph. Fulgos. Corri. & Ias. in l. vlt. C. de testam. & Bal. post Pet. Cer. in §. si rusticus. & ibi quoq; Iac. Aluar. tit. de pace tenen. vbi dicunt, quòd in Italia multi sunt nobiles rus habitates. Ex quibus etiã apertè constat id quod suprã diximus, nõ esse ignobilè, qui rus habitat.

55 ¶ Quanguam leges pluris faciunt, habentque in maiori pretio nobiles, qui in vrbibus morantur. vt probat tex. in auth. præfides. in illis verbis, Nobiliores ciuitatum habitatores. C. de episc. audi. & text.

Authoris sententia de discrimine nobiliter generosi.

Gentiles homines pro nobilibus. Villani & rustici pro ignobilibus. Gentiles qui dicuntur.

Villa.

Villa vrbana.

Ignobilis non est quis quòd rus habitat.

Rusticus etiã nobilis, rusticozum priuilegiis iuitur.

& text. vnde ea auth. sumitur, in §. interim in iisdem verbis, in auth. de defen. ciuit. quem tex. ad hoc expendit Iason in d. §. ite Seruiana. & ante eum Barb. qui illum facit sing. in cle. & si principa...

urbana rustica nobiliora.

56 Atheniensem nobiles.

Apud Ro. urbium munera nobilibus commissa.

Romuli lex Ruris ignobilis.

Hebraei nobiles in urbe, ignobiles ruri habitabant.

57 Rustici moribus & ceteris rebus rudes & inculti.

¶ Et id quidem, quod diximus de nobilibus urbium habitatoribus, ex antiquorum Atheniensium, & Romanorum imitatione est: Illi enim nobiles ἐπατριδᾶς vocabant, quibus ciuitatē demandabant. Ignobiles verò ἀγροίκους dicebāt, quasi agros habitantes, siue agrestes. Romani quoque ex instituto Romuli nobiles Patricios vocabant, quibus & munera ciuitatum committebant. Ignobiles autem & plebeios colere agros, pascere pecora, & exercere artes quæstuaras iuebāt. Vtrumque, author Dionysius Halycarnasseus lib. Antiquitatum Rom. 2. Et idem propemodum tradit Plutarchus in Theseo. verba autem illius legis Romuli, quæ in Capitolio fixa erat, ut cæteræ leges, hæc sunt, Patres sacra magistratūque soli peragunt, plebei agros colunt. Et id quoque apud Hebræos fuisse obseruatum, ut nobiles in urbibus, ignobiles ruri habitarent, aperte ostendit D. Hieron. in prologo Esaiæ, cum scribit, Esaias in sermone suo disertus, quippe ut vir nobilis & urbana eloquētia, nec habēs quicquā in eloquio rusticitatis admistū. Sed & apud Epidaurios centū & octoginta Senatores, quos Antynos vocabant, Remp. in vrbe administrabāt: Plebs autem magna ex parte in agro agebat, ut scribit Plutarc. Probl. c. 114. Iulius autem Firmicus lib. Matheos 8. c. 23. rusticos & ignobiles copulat: veluti eosdem. Decimafextra pars (inquit) Leonis si in horoscopo fuerit inuēta, rusticos faciet & ignobiles, & nulla penitus disciplina morosos. ¶ Et quod huic rei ad stipulatur, videmus rusticos istos, siue agrestes, esse moribus, vita, sermone incultos, rudes, ineptos, stolidos, duros, inhumanos, truces, inluaves, sæuos, asperos, immanes, ferros, & penē barbaros, nullāque honestatis, sed vtilitatis potius rationem habentes, & modis omnibus dissidentes à moribus, quibus nobiles potissimū munitos, insignitōsq; esse decet, ut ex his, quæ postea dicemus, patebit. Quid enim aliud significat Cicero, cum dicit Philip. 10. Solicitant homines imperitos Saxa, Capho, ipsi rustici atq; agrestes. Et illud eiusdem in oratione pro M. Cælio: Quod in alicuius agrestis periculo nō prætermittet id homo eruditus in insidiis doctissimi hominis dissimulandū putaret? Et pro Archia, Quis nostrū tam animo agresti, ac duro fuit, ut Roscij morte nuper non commoueretur? Et de lege Agraria contra Rullum, Ligones montani duri, & agrestes. Et pro Milone, Seruos agrestes, & barbaros. Et lib. epistol. ad Atticum, epistola 258. Exculto animo nihil agreste, nihil inhumanū est. Et in Partitionibus, Hoc primū intelligamus, hominū esse duo genera, alterum indoctū, & agreste, quod antefert semper vtilitatem honestati. Alterū expolitū, quod rebus omnibus dignitatē anteponit. Et in lib. de Senectute, Libenter verò isthinc tanquam à domino agresti, & furioso profugi. Et in lib. de oratore, A fera, agrestiq; vita ad hunc humanū cultum, ciuilemq; deducet. Et in lib. 1. Officiorū, adhibenda prætereà munditia est nō odiosa, neq; exquisita nimis, tantūm quæ fugiat agrestem, & inhumanam negligentiam. Et in lib. 1. de diuinatione, vbi agrestem immanitatē appellat. Et Virgilius Egl. 2.

Rusticus es Corydon. Quasi diceret ineptus, & inamabilis. Et in Priapeis, si is est, Rusticus indoctē, si quid dixisse videbor, Da veniam.

Et Horat. lib. epistolarum 1. epistola 18. quæ est ad Lollium, Asperitas agrestis & inconcinna. Quid mores rustici Tullio in oratione pro Roscio Amerino memorati: Quid manus indoctæ & rusticæ Quintiliano lib. 1. c. 11. Corda rustica Propertio lib. 4. Eleg. 1.

Pellitos habuit rustica corda patres. Quid dura rusticitas Martiali lib. 7. Epig. 57. ad Gallam, Hirsutum, & dura rusticitate truce. Ante hos omnes Homerus lib. 21. Odyssæ, rusticos peculiari epitheto νηπιῖς appellat, id est, stolidos, stultos, parum eruditos.

¶ Quid e diuerso urbani, & urbanitatis appellatio significat, ostendit Tullius in oratione pro domo sua, Et homo factus inducis sermonem urbanum, ac venustum. Et Horatius lib. Ser. 1. Saty. 10. eademque vlt.

— Fuit Lucilius, inquam, Cornis, & urbanus: fuerit limatior idem, Quam rudis, &c. Et Quintilianus lib. 5. c. 3. Nam meo quidem iudicio, illa est urbanitas, in qua nihil absonum, nihil agreste, nihil inconditum, nihil peregrinum, neque sensu, neq; verbis, neque ore, gestūq; possit deprehendi. Quid item ciuile, & ciuilitatis appellatio, idem Quintilianus in præfatione lib. 1. cum vir ille verè ciuile, & publicatum, priuatarūque rerum administrationi accommodatus, qui regere consiliis vrbes, fundare legibus, emendare iudiciis possit, nō alius sit profecto, quam orator. Et lib. 2. c. 15. scribit ciuilitatē quibusdā visam fuisse eadem Rhetoricen, alius ciuilitatis particulā simulacrū esse Rhetoricā. Et li. 3. c. 8. cum appellat ciuile & humanum

58 Urbani & urbanitatis appellatio.

59 Ciuile & ciuilitatis.

humanum ingressum orationis. Et Suetonius in Augusto, cap. 51. cum scribit, Clementiæ, & ciuilitatis eius multa, & magna documenta sunt. Quidius autem lib. 4. Tristium, eleg. 4.

Ipsa pater patriæ (quid enim ciuilius illo?) Sustinet è nostro carmine sæpe legi.

59 ¶ Possē huc adducere & alia bonorum authorum testimonia, id quod diximus probantia, sed nunc his contenti erimus, modo illud dixerimus eos omnes illa dixisse Græcorum imitatione, quibus ea dictione ἀγροίκους, qua agrestis significatur, ut iam diximus, & ἀμαλῆς quoque, & σκαιὸς τὸς τῶπος, ut dicit Hammonius, intelligitur, id est, indoctus, rudis, insipiens, imperitus, ferox, ineptus, rusticus, inscitus, improbus moribus. Et id quoque intelligentes Hebraici sermonis interpretes, quem ipsi Hebræi יָשִׁיב id est, formosum vocāt, & D. Hieronymus, si is est, Exodi 2. capite statim post princ. elegantem vertit, Septuaginta interpretes ἀσείον, id est, urbanum venterūt. Quos secutus Philon Iudæus in vita Moyfis ex eodem Exod. cap. 2. Hæc scripsit γεννηθεὶς ἐν τῷ οὐρανῷ ὁ παῖς ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνεφάνη ἀσφοτέρῳ ἢ κατ' ἰδιώτην, ὡς ἐστὶ τὸ τυράννης κυρυγμάτων ἐφ' ὅσον οὐδὲ ἦν, τὸς γυνᾶς ἀλογῆσαι. Natus itaque infans Moyfes urbaniorē præ se ferebat vultum, quā quis de plebeio homine suspicari posset, adeo ut parentes quantum possent, vranni edicta facillè parvipenderent. Hæc ibi. ex quibus intelligis ἀσείον, id est, urbanum, & ἰδιώτην, id est, plebeium vultu opposita accipi. Sunt autem qui astutos dicunt, ab ἀστύ, id est, ciuitate, quod videlicet sunt rustici astutiores. Nam & Homerus sæpe ita ciuitatem vocat. Sicque Athenienses urbem suam vocabant, ut indicat Terentius in Eunuchō, cum scribit, An in astu venit, quo in loco Donatus ita interpretatur. & Probus Aemilius in Alcibiade, Postquam, inquit, astu venit concione aduocata, verba sic fecit. Steph. Rober. Asconius autem Pedianus in 2. in Verrem actio. astuta interpretatur urbana, quod ἀστύ vrbs dicitur, citatque & illud Terentij. De quo & tu vide Diodorum Siculum lib. 1. cap. 2. non multo ante fin.

Hebrais eadē uox elegantem significat, & urbanum, ἀσείον.

Astuti. Asty.

Rustica uitæ felicitas.

60 ¶ Quanquam, ut id obiter dixerim, illud scio, plurimos in vita rustica magnam felicitatis partem reponere. Quis enim nescit illud carmen Horatij Epodon Ode 2.

Beatus ille, qui procul negotiis, Ut prisca gens mortalium, Paterna rura bobus exercet suis, &c. Illud quoque Claudiani, Felix, qui patriis æuam transegit in aruis, &c. Nam & hæc vtriusque carmina in rhythmos Gallicos elegantissimè traducta sunt, ideoque mulierculis nostris cognitissima. Quibus etiam succinit Seneca Tragediographus in Hippolyto, actu 2. Non alia magis est libera, & vitio carens Ritūque melius, vita, quæ Priscos colat, Quam quæ relictis manibus, syluas amat, &c. Et nos quoque aliquid dicemus infra, cum tractabimus an agricultura præiudicet nobilitati.

61 ¶ Verum apud Gallos, atque Britannos, nobiles de industria vrbes fugiunt, cæque habitare ignominia loco ducunt, sicuti & retulit Poggius in suo libro de nobilitate, vbi de hac re adeo verè scripsit, ut nihil vnquam verius comperiat: Mercatorum (inquit) aut quorumuis opificum filij, qui diuitiis præstant, & empto prædio rus se conferunt, vrbe relicta, atque eius fructu contenti, feminobiles euadunt, suisque posteris nobilitatem præbēt. Ita plus illis rura, & nemus contenti, quā vrbes, ad consequendam nobilitatem. Hæc ille. Et sane apud Gallos: nobiles ut plurimum ruri habitant in suis villis urbanis, de quibus supra locuti sumus: suspectaq; est propemodum eorum nobilitas, qui in urbibus, & oppidis habitant. Illud ausim dicere, illos libentius ruri morari, quā in urbibus. Illic enim sibi reges esse videntur, dum adorantur à suis villicis, & aliis id genus rusticis, quibus leges, quas volunt, imponunt, præscribunt, iubent, vetant quod videbitur. In urbibus autem, & oppidis, solent habitare plurimi mercatores, alique admodum opulenti quos non adeo sibi obediētes, tantūmque honoris imperitantes essent habituri. Nam, ut scribit Theophilus Alexandrinus lib. pascali 3. Diuitiæ in urbibus nobilitati præferuntur. Sunt autem, ne illud omittam, quædam c. de nobilibus quorundam urbium ciuibus, ut in c. accedens. extra de procur. & in c. series. extra de testibus. Seneca autem in Agamemnone. actu 4.

Nobiles Galli vrbes fugiunt & quare.

Nobiles ciues in iure canonicis.

Vilani non à villa sed à vili.

Viles pro ignobilibus.

Spartacus vili dictus, quia ignobilis esset.

Locus iuris consulti.

Argo nobilibus nobile ciuibus. 62 ¶ Cæterum dici potest, plebeios, siue ignobiles, non dici Vilains, nostra lingua à villa, sed potius à vilitate, tanquam scilicet viles. Cui etymologiae applaudit text. in d. auth. præfides. in princ. C. de epi. audi. cum dicitur homines non vilissimos, sed nobiliores, &c. Ibi enim, ut vides, contrarij ponuntur viles, & nobiles. Et similiter in l. ingenuæ. C. de murile. lib. 1. quæ splendori generis vilitatem opponit. Cuius arg. Lucas Pen. in l. 1. col. 2. in princ. C. de cond. in pub. hor. lib. 10. dicit nobiles dici ad differentiam vilium. Et alibi ignobiles, & vilissimi coniunguntur in §. 1. verfic. sancimus in auth. de testibus. Sic vilem Spartacum vocat Claudianus,

— Vilis cum Spartacus omne Perlatas Italiae ferro bacchatus & igni, &c.

Ob id, ut opinor, quod is vili, & infimo genere natus esset. Nam eum seruum, & quidem fugituum, fuisse constat ex Plutarcho in Craffo. Plinio lib. 33. cap. 3. & Iuriconsulto in l. 3. §. si seruus. ff. de acqui. poss. Vbi tamen in antiquis codicibus Spartacus legebatur, sed huius erroris primus

nos monuit Ioan. Baptista Pius in posterioribus annotationibus, cap. 52. Cæterum Seruius enarrans illud Virgilij lib. 7. Aeneidos,

Solus ubi in syluis Italus ignobilis eum

Exigeret. Ignobilis (ait) non vilis, sed ignotus, quod nos alibi ad aliud propositum citauimus. Nam sic vides Seruium vilem appellare, quem nos vulgò ignobilem dicimus.

63
Alia nobilium
appellationes.
Prouerbum.

¶ Sunt & alia, vt id caput tandem finiam, nomina, quibus nobiles ipsi vocantur, præsertim apud Græcos, quæ videre poteris infra, 2. i. cap. num. 6. Quid igitur amplius? & quinque seq. ne hic te diutius detineam. Maturè enim pergendum est ad antiquæ illius nobilitatis species, quas non omnes tangemus: sed satisfaciendes veteri prouerbio, λέγειτε ἢ μὴ οἴσθε, reliquum facito aliquid & Medis. Eas tantum sigillatim describemus, quas à nostris legum interpretibus tractatas comperimus, quarumque his nostris temporibus, quædam etiamnum reliquæ manent, & ex quibus faciliè, ac perspicuè cæteras omnes intelligere poteris.

Quemadmodum, quibusve ex rebus Nobilitas queritur. Et primùm an diuitia nobilitent.

C A P. III.

¶ Diuitias igitur, vt ab ea parte incipiam, quam maxima pars hominum maximè miratur, ac colit, nobilitatem esse, aut certè nobilitatis speciem multi adstruxere, sed alij aliter. Nonnulli enim diuitias ipsas simpliciter. Alij diuitias antiquas, scilicet à nostris progenitoribus, relictas. Alij easdem, cum virtute etiam progenitorum coniunctas, Primæ sententiæ videtur fuisse Euripides, in Archelao, cuius hi versus sunt,

Μὴ πλοῦσιον θεῶς, ἐν δόξῃσι γὰρ ὄν,
Ταπεινὸς ἔσται. κείνο δ' ἰχθυὶ μέγα
πλοῦτον λαβὼν τεύχοι, εὐγενὴς ἀνὴρ.

Quos sic reddidit Gesnerus in Stobæi translatione, Sermo. 89.

Ne reddideris eum diuitem. nam si pauperior sit,
Humilis erit. Ingens autem vis est
Diuitiarum, quas qui nactus est, statim nobilis euadit.

Et rursus idem Euripides in Aeolo,

Τὴν δὲ εὐγένειαν πῶς θεῶν μή μοι λέγῃ,
Ἐν χήμασι τὸ δ' ἔστι.

id est, vt & idem vertit,

Nobilitatis mentionem amabo ne mihi feceris,

Hoc in pecuniis situm est. Item quæ in Erechtheo,

Ἐχέω δὲ πλοῦτον. ἴστο γὰρ τὸ τ' εὐγενὴς,
Καὶ τὸς γάμους δίδωσι τὸς πρώτους ἔχων.
Ἐν τῷ πένεθρα δ' ἔστιν ἢ τ' ἀδοξία,
Καὶ ἢ σοφὸς τις, ἢ τ' ἀτιμία βίη.

Da operam opibus, nam illæ nobilitatem donant.

Et nuptiis primariis potiri in causa sunt,

In paupertate verò obscuritas inest,

Vt cunque sapias, & ignominia vitæ,

Et in Iphigenia in Aulide,

Οἱ δ' εὐδαίμονες
Ἐν πᾶσι κλένοι καὶ πρὶ βλεπτοῖς βροτοῖς.
Nam diuipes

In omnibus inelyti, & illustres hominibus. Et in Alcmena.

¶ Et Aristoteles quoque lib. Politicón 4. cap. item 4 qui postea quàm recensuit multa plebeiorum genera, illud confestim subdit, ἢ δὲ γνωρίμων, πλοῦτον, εὐγένειαν, ἀρετὴν, παιδείαν, ἢ τὰ τέτοις ὁμοίαν λεγόμενα ἢ τῶν διαφορῶν. Nobilium siue maui, Patriciorum verò opulentia, clari natales, virtus, eruditio, & his similia, quæ differentiæ causa nominantur. Et Quintilianus, si is est, quod Valla putat, declamatione 14. dum appellat opes nobiles, quod non nisi ab effectu intelligi posse videtur. Et Theophilus Alexandrinus lib. Paschali. 3. dum scribit diuitias nouis hominibus antiquam donare familiam.

Qui ex nobilitate

¶ Ex nostris autem legum interpretibus eius sententiæ haud dubiè fuit Alber. non leuis auctoritatis vir, in l. Imperatores. statim post princ. ff. de Decuri. dum dicit, diuitias nobilitate, & Bald. qui minimè illi auctoritate cedit, in cap. super eo. le. 2. in fin. extra de test. vbi per eum text. dicit, cum satis esse nobilem, qui diues est. & Barb. qui suo ipsius iudicio nemini cedebat, consi. 57. præclare scribitur. col. 2. lib. quoque 2. per text. in l. nobiliores. C. de commer. & merc. qui videtur tria nobilitatis genera tetigisse, scilicet natalium, honorum, & diuitiarum.

Qui huic opioni accedunt.

¶ Quibus omnibus accedit quod scribit Horatius lib. Epistolarum 1.

Scilicet uxorem cum dote, fidemque, & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat.

Et Liuius 3. dec. lib. 2. mulier Paula nomine Buba, genere clara ac diuitiis. Et Iuuenalis Saty. 2.

Clarus genere atque opibus vir.

Quæ

Quæ loca & nos alibi supra ad aliud citauimus. Nam, vt supra diximus cap. 2. numero 9. Clarus idem est quod nobilis, Iuuenalis autem aperte declarat claritatem, siue nobilitatem, non solum ex genere esse, sed etiam ex opibus. Et quod Ennius veteris ille poeta in Tragediæ, in Hecuba, titulus erat, opulentos ignobilibus veluti opposuit, tanquam scilicet opulenti ipsi sint nobiles, inopes autem ignobiles. Versus eius sunt apud Aulum Gellium, lib. Noctium Atticarum 11. cap. 4.

Nec tu si peruerse dicas facile Achivos flexeris.
Nam cum opulenti loquuntur, pariter atque ignobiles,
Eadem dicta, eademque oratio aqua non æque valet.

Cui proximum est, quod scribit Ecclesiasticus cap. 13. Diues loquutus est, & omnes tacuerunt, & verbum eius vsque ad nubes perducunt: Pauper loquutus est, & dicunt, quis est hic?

¶ Imo verò plus dicebat Guil. à monte Laudu. in cle. 1. de bapt. quem ibi refert Card. Flor. in q. 6. quod omnes diuites dici possunt principes, ita vt in illis locū habeat d. cle. loquens de principibus, arg. c. omnes. de maio. & obedi. & eius, quod scribitur, vt ipse dicit, Eccles. 1. Pecunia est omnium regina. Sed credo illum voluisse citare illud Eccles. 10. Pecunia obediunt omnia, quod & è nostris quoque citantur Hosti. & Io. And. in c. significatibus. post prin. de offi. dele. & Bal. in l. singularia. col. 4. vers. 11. est speciale. ff. si cert. pet. & Sal. in l. recepticia. col. 3. versic. item no. ibi. C. de constit. pecun. Hinc occasione sumpta, quod in eo text. dicitur in versic. nec quenquam moueat, appellatione pecuniæ res omnes contineri, vt etiam in l. pecuniæ. ff. de verb. sign. & in c. totum. 1. q. 4. Tanquam scilicet res omnes is habeat, qui pecuniā habet, vt etiam not. Bal. in d. l. recepticia. Vt non absque ratione facultates à nonnullis ita dictæ putentur, quod redem omnium facultatè ac vcluti facilitatem quandā præbeant, Græcorum imitatione, qui facultatem, & opulentiam vno verbo significat, vt diximus, & probauimus in nostra repet. si vnquam. in verbo facultatum, nu. 3.

Diuites principes.

Pecunia obediunt omnia.
Pecunia appellatione omnia contineri.
Omnia habet qui habet pecuniam.
Facultates cur ita dicuntur.

¶ Quo etiam loco adduximus & alia loca huic opinioni mixtum in modum suffragantia. Illud scilicet ipsius Horatij lib. Ser. 2. Satyr. 2.

Omnis enim res
Diuitiis pareat, quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, iustus, sapiens, etiam rex.

Ex quo loco maximè annotandum

est, quod dicit, Clarus erit nam id peræquè est, ac si diceret nobilis, quod nos supra multis probauimus. Et illud etiam Rex, ad id quod supra diximus ex Guil. de monte Laud. Diuites principum loco haberi. Item illud Aristophanis in Pluto, quem ita alioquitur Chremylus,

Rex est, qui diuites est.

καὶ νῦν δὲ, εἴ τί γ' εἶ λαμπρὸν καὶ κλέον,
ἢ χᾶρειν ἀνθρώποισι, διὰ σε γίγνεται
ἅπαντα. τῶ πλοῦτον γὰρ εἶσι ὑπὸ κρημνῶν.

Id est, ad verbum,

Et per locum, si quid est splendidum, & honestum,
Vel gratum (siue malis lepidum) hominibus, per te fit
Omnia. ipsi diuiti enim sunt inorigera, siue obedientia.

¶ Hinc autem fit, vt subdit ipse Guil. de monte Laud. vbi supra, vt sapissime nobiles viri suas filias nuptui dant filis diuitum ignobilium, nihil suam præ diuitis nobilitatem curantes, id quod satis dixerat Horatius illis versibus supra, numero abhinc 3. citatis. Scilicet uxorem, & cætera. Sed tamen ad illud dictum Guil. propius accedit illa Theognidis sententia,

Generos diuites magis quam nobiles querimus.
Et uxores quoque diuites magis, quam nobiles.

ὡς τὴν μὲν εὐγένειαν ἀνδρῶν βροτοῖς,
μάλλον δὲ κλεῦσαι τοῖσι πλοῦτοις.

Qua significat homines maximè nobilitatem laudare, magis autem affinitatem inire cum ditioribus. Quæ quidem sententia citatur ab Aristotele apud Stobæum Serm. 84. non designato libro ipsius Aristotelis, nec reperitur apud eum in libris, qui nunc extant, & nisi me coniectura fallit, id erat in eo libro, quem Lærtius eum tradidit scripsisse de nobilitate. At idem Stobæus Serm. 90. eandem sententiam citat ex Euripide, in Thyeste,

πλοῦτον δ' ἀπαρρύνενος, ἀσθενὴς γάμοι,
τὴν μὲν γὰρ εὐγένειαν ἀνδρῶν βροτοῖς,
μάλλον δὲ κλεῦσαι τοῖς εὐδαίμοσι.

Id est, ex Gesneri translatione,

Diuitiæ si abint, imbecilles fiunt nuptiæ.
Laudant enim nobilitatem homines,
Magis autem affinitatem sequuntur diuitum.
Hinc autem sententiæ Theognidis affinis est & alia eiusdem in eo libro, cui titulus est, γάμοι ἐλευγενεῶν ad Cynnum.

Κρεῖττος μὲν καὶ ὄντος διήμιθα. κύνει, καὶ ἵππος
εὐγενέας. καὶ ὅτι βύλεται ἐξ ἀγαθῶ
κτινέας, γὰρ αἱ δὲ κακὴν κακῶ ὁ μελεδ' αἶνει
ἔδδλος ἀνὴρ, ἢν τις χήματα πολλὰ δίδω.
ὄνδ' ἡ γυνὴ κακῶ ἀνδρὸς ἀναίνεται εἶναι ἀκοίτης
πλοῦσις, ἀλλ' ἀφρονὸν βύλεται ἀντ' ἀγαθῶ.
Χρήματα γὰρ τιμῶσι, καὶ ἐκ κακῶ ἐδδλος ἔγνηται.
καὶ κακὸς ἐξ ἀγαθῶ, πλοῦτον εἶμιγε γένεθ'.

C

Alibi autem docebimus nobilitatem per gloriam intelligi. Ideo & apud Græcos illud vocabu-
bulum δῖα, quo utitur Euripides, & gloriam, & maiestatem, & splendorem, & opinionem cele-
brem, quæ omnia ad nobilitatem pertinet, significat, ut alibi quoque diximus. Sed & Sophocles.

ὁ πόθεν πένης ἀνὴρ,
Μὴ δ' ἐντυχῶν δώματ' ἄν' ὦν ἐρεῖ τυχῆμ.
Vnde vir pauper

Quamuis fortunatus desiderio potiri non posset.

Quæ etiam est sententia Aristotelis lib. Ethicorum ad Nicomachum 1. cap. 8. felicitatem diui-
tis indigere, fieri non posse, aut non facile, ut is præclaras res agat, cui facultates desunt. Subdit
autem Sophocles,

Καὶ γὰρ διυσιδὲς σώμα καὶ δυσώνυμου
Γλώσσῃ βρομὴ πῖθισιμ, εὐμορφόντ' ἰδέειν.
Μόνω ἢ χεῖρα καὶ νοσεῖν ἔχουσία
Φαρέστῃ αὐτῷ. κ' ἀποκρῦψαδὲς κακῆ.
Hominem enim deformem, & inauspicati corporis,
Lingua disertum, visûque pulchrum efficiunt opes:
Soli autem gaudendi, & ægrotandi facultas
Diuiti permittitur, & mala celandi.
Iterumque in Creusa.

ἑστὶ δ' οἱ πινεῖς
Αἰνῶσιμ ἀνοβμ. αὐτῷ ἐμοὶ δ' ἔδεις δὲ καὶ
ἔμαι πένης ὦν ἀνοβς, ἀλλ' αἰ νοσεῖμ.
Sunt autem nonnulli, qui

A morbis immunem laudant. At mihi nullus videtur,
Qui pauper sit, vacare morbo, sed ægrotare perpetim.

Menander quoque hæc in eandem sententiam apud Stobæum, vbi supra,

ὁ μὲν εἴπαρχμ. τὸς θεὸς εἴν λέγει,
Α νέμςς, ἡλιον, γῆν, ὕδωρ, πῦρ, ἀστέρας.
Ε γὼ δ' ἰσέλαβον χρυσίμςς εἴν θεὸς
τὸ ἀργύρεον ἡμῶν, καὶ τὸ χρυσίμ.
ἰδουσαμλν. τὸτὸς γὰρ εἰς τῶν οἰκίαν,
εὐφαί τὶ βόλαι, πάντα βι γνήσεται.
Α γρος, οἰκίαι, θεράποντες, ἀργυρῶματςς,
φίλοι, δικασταὶ, μάρτυρες, μόνου δὲ δ.
Α υτὸς γὰρ ἔβεις τὸς θεὸς ἰσμερτας.
Epicharmus quidem deos esse dicit,

Ventos, Solem, terram, aquam, ignem, stellas:

Ego autem vtilis esse deos arbitror
Argentum nostrum & aurum,

Nam illos si collocaveris in domum,

Pete quicquid voles, affequêris omnia,

Agnum, domos, seruos, argentea pocula, (vasa malim dicere)

Amicos, iudices, testes: largire solum.

Sic enim vel ipsos deos habebis ministros.

Quibus concinit & illud Philemonis,

τὸ δ' ἀμαλθίας δὲ καὶ εἴν κέρας,
οἶον γράφσιμ οἱ γραφεῖς κέρας βοόςς
Α γγύριου δὲ, πούτ' εἰμ ἔχης, λέγε
προς τούθ' ὁ βούλει. πάντα βι γνήσεται.
φίλοι, βοηθοί, μάρτυρες, συνοικίαι,
Putæne Amaltheæ cornu huiusmodi esse,
Quale pictores cornu bouinum depingunt?
Argentum est, quod si habueris, petas
Ab ipso quicquid voles, omnia tibi addentur,
Amici, auxiliares, testes, domuum multitudo.

Putæne Amaltheæ cornu huiusmodi esse,

Quale pictores cornu bouinum depingunt?

Argentum est, quod si habueris, petas

Ab ipso quicquid voles, omnia tibi addentur,

Amici, auxiliares, testes, domuum multitudo.

At huic sententiæ, quæ diuitias genus nobilitatis facit, nõ assentit Lactantius lib. 5. qui de iusti-
tia est, c. 16. vbi ita scribit, Diuitiæ nõ faciunt insignes, nisi quos possunt bonis operibus facere cla-
riores. Et Plutarchus in libro contra nobilitatē, cuius in eam sententiā verba afferemus c. seq. vbi
de nobilitate virtutis differemus, nu. 3. Phalaris ipse Dantes Florētinus in sua illa Cantilena inci.
Le dolx e rime d' amor, vbi dicit diuitias suapte naturā viles esse: nec quod vile est, posse dare nobi-
litatē. Cuius sententiā sequitur Bar. in d. l. 1. col. 3. vers. 3. ergo quæro. ibi quoq; Io. Pla. C. de dig. &
Iac. Bel. in suo sermone de moribus quæ collocavit super l. omni modo. C. de inof. test. & Bal. in c.
sedes. col. vlt. extrā de rescri. dum reprehēdit In. ibi dicentē, quod rescriptū nominans quasdam
personas,

13 Qui diuitias
nihil ad nobili-
tatē pertinere
dicunt.

personas, non trahitur ad maiores personas potētia, vel diuitiis, dicens se nõ putare verum, quod
dicit de diuitiis, nisi sint personæ aliæ nobiles. Nā licet nobilitas sæpe ex diuitiis surgat, eæ tamen
non faciunt nobiles. & Sali. in l. furiosi. C. de nupt. vbi allegat l. humilē. C. de incest. nupt. & Ang. in l.
si quis vxori. §. cū Titio. ff. de furt. & Io. Rayn. in trac. nobilitatis, col. 2. in l. q. principali. Et Cepola
in tract. de imperat. mili. deligendo, in materia nobilitatis, col. 1. Et nouissimè Franc. Ripa. in c. ad
aures. col. 7. vers. 3. quæro. de rescrip. Quibus proximè accedit quod dicit Lopus alleg. 110. in ci-
uitate Floren. col. 15. in paruis. vers. ex diuitiis, quod nõ tribuitur dignitas ex diuitiis, quia cadunt
etiam in vilissimas personas & infames, dignitatū prorsus incapaces, per l. 2. C. de dign. lib. 1. 2.

14 ¶ Et huic quoq; sententiæ Aristoteles alicubi adstipulatus est. Nam lib. Politicōn 4. c. 8. scribit, di-
uitiores magis comitari solere disciplinā & nobilitatē δὲ τὸ μᾶλλον ἀνοβλῆειμ παιδείαν & ἐν γένει ἐν-
πρωτέρως. Ex quibus planè intelligas diuitias nõ esse nobilitatē. Sed & paulo post subdit, Diui-
tes appellari solere honestos, siue maus pulchros, bonos, & nobiles. εἶθεμ καὶ καλὸς κ' ἀγαθὸς, καὶ
γνωρίμςς πούτὸς πῶς ἀγορεύοισιμ. Quibus apertè significat diuites non esse nobiles, sed ita tamen
plerumque vocari. Sed & alibi vt diuersos posuit nobiles & opulentos, eiusdem lib. c. 12. ὅπςς δὲ τὸ
ἔν ἐν πούρω καὶ γνωρίμωμ ἰσπερτῆνει ἔν πνίω, &c. Et Euripides cū scribit in Bellerophonte,

Τρισῶν ἢ μορῶν ἐνὶ κρῖνω νίκαμ μίαμ.
Γλῶτςς π, καὶ ὄτω σπέρμα γηνάου πῶσῃ
πνίασ τ' ἀφιδμὸν γὰρ βρομ δὲ πρὸ βῆμω.
ὁ μὲν ἰσπερτῆς, εἰς γῆος δ' ἔκ ἐντυχῆς,
ἀλγῆ μὲν ἀλγῆ, παγκάλως δ' ἀλγύνετα
ὄλθςς δὲ τῶν δάλαμωμ ἡδῖσῶν χερεῖ.

Quæ sic vertit Gesnerus.

Ex tribus autem vitæ generibus vni victoriam tribuo.

Alius diues, alius genere nobilis est,

Alius pauper. De istis enim tribus dicere proposui.

Vir igitur prædiues, genere autem obscurus

Doloribus afficitur, sed pulchrè dolet,

Manibus interim aperiens iucundissimum thalamum diuitiarum.

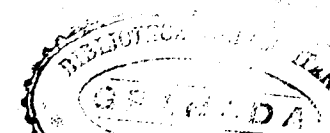
15 ¶ In quam etiam sententiam est bonus tex. in d. l. nobiliores. C. de commer. & merca. Vbi diuitiæ
& nobilitas ponuntur vt diuersa & separata. vbi Iaco. But. eum text. ad hoc ponderat, & etiam
Io. Rayn. qui illum ad hoc dicit fing. vbi supra. Et iterū in c. 1. §. firmiter. char. 10. vers. quæro quid
de sumptibus. tit. de prohib. feud. ali. per Fede. Sed est similis in ea re tex. in d. c. super eo. l. 2. ibi, di-
uitiis, nobilitate. extra de testib. & in c. significantibus. ibi, nobilis, & diues, extrā de offi. deleg.

16 ¶ Quibus admodum concinit quod Sempronius Afellio scriptor Ro. historiæ tradit. P. Crassum
Mutianum quinque habuisse rerum bonarum maxima, & præcipua, quod esset ditissimus, quod
nobilissimus, quod eloquentissimus, quod iuriconsultissimus, quod Pontifex Maximus. sicuti
etiam refert Gellius lib. 1. c. 13. Ex quibus clarè liquet, illis quoque temporibus non continuo no-
bilem fuisse qui diues esset: sed nobilitatem & diuitias res esse omnino separatas. Quibus etiam
accedit illud Cornelij Taciti lib. 16. Calsius (inquit) opibus vetustis, Syllanus claritudine gene-
ris præcellabant. Et lib. 17. Maligna cura in omnes, quos nobilitas, aut opes, aut aliqua insignis
claritudo rumoribus obiecerat. Illud quoque Plauti in Captiuis,

Nobilitatem occultate, & genus, & diuitias meas, Et paulò post,
Ego patri meo esse fateor summas diuitias domi,
Mæque summo genere natum, Et iterum,
Cum apud hunc confessus es & genus, & diuitias meas. Et in milite glorioso,
At illa laus est magno in genere, & diuitiis maximis, & c. Et in Penulo,
Fuerit summo genere, & summis diuitiis, Et Terentius in Heautontimo,
Parentes, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, diuitias, Et in Adelphis,

17 ¶ Et Tullius in oratione pro Sex. Roscio Amerino, Roscius pater huiusce, municeps Amerinus
cū genere, & nobilitate, & pecunia, non modò sui municipij, verum etiā eius vicinitatis facilè
primus. Quibus verbis genus, nobilitatē, & facultates, vt diuersa posuit. Et in 1. in Verrē actione,
Eubulides est Grosopus Centuripinus homo cū virtute & nobilitate domi suæ, tum etiā pecu-
nia princeps. In 6. etiam in Verrem actione, Philarchum Centuripinū hominem locupletem, ac
nobilem dicit. Et rursum, ibi de eodem loquens, illum dicit primariū hominem genere, virtute,
pecunia. Et lib. 1. Rhetoricorū ad Herenniū, si is est, quo loco de exordiis loquitur, In inuidiam
(inquit) trahemus, si vim, potentē factionem, diuitias, incontinentiā, nobilitatē, &c. Vides enim
his locis nobilitatē, & diuitias à Tullio disseparari, atque vt diuersa poni, quod minimè fecisset, si
vnum in altero fuisset cōprehensum, vt & nos supra diximus c. 2. nu. 45. & sanè inter. Et Aristo-
teles lib. 3. Politicōn, c. 8. Rationabiliter (inquit) sibi arrogat honorē nobiles, & opulēti. Et Va-
lerius Maximus lib. 3. c. 2. vbi de Theramene, Cū omnes eius ciues nobilitate, pecunia, honori-
būque præstaret. Et lib. 6. c. vlt. tradit Alcibiadi fuisse nobilitatē eximiam, & abundātes diuitias.
Et Quintus Curtius lib. 10. Persica est gens, cuius Satrapes Orcines erat nobilitate, ac diuitiis in-
ter omnes Barbaros emines. Et Iulius Firmicus lib. Matheseos 2. c. vlt. omnes diuites, omnes no-

In idem.

biles. Et lib. 3. c. 15. in 4. loco. his verbis, Matrem faciet nobilem ac diuitem, Et iterum lib. 4. c. 2. in prin. cum dicit, Faciet locupletes, diuites, claros, nobiles. Et simile quippiam reperies eodem c. in defluxione Veneris. Et lib. 8. c. 30. in 5. parte Piscium. Et Martialis lib. 5. epig. 36. de Euclide,

Equiti superbo, nobili, locupleti.

Et iterum epig. 38.

Notam, superbam, nobilem, locupletem.

Et lib. 12. epig. 98.

Diues, nobilis, erudita, casta.

Et Apuleius Apologia 1.

Crates vir inter Thebanos proceres diues & nobilis.

Quibus accedit illud Horatianum in Epodon Ode 4. a Ray. & Cepol. citatum.

Licet superbus ambules pecunia,

Fortuna non mutat genus.

Illud quoque Ouidianum lib. 1. de Ponto eleg. pen.

Si modo non census, nec clarum nomen auorum,

Sed probitas magnos, ingeniumque facit.

Vetus est adagium in eos, qui ob diuitias, nobiles haberi volunt, alioquin obscuro, & humiles, γυναικῶς ἐκ βαλαντίου, id est, generosus es ex balneo, cuius meminit Erasmus Roterodamus in suis Chiliadibus.

18 ¶ Et vt id donemus, quod certè verissimum est, diuitias non nobilitare, id tamen negari non potest, eas nonnunquam dare causam nobilitati, vt tradit Bart. in d. l. 1. quo loco supra citauimus. C. de dignit. lib. 12. Bal. in d. c. sedes. col. vlt. de rescrip. Ray. in d. tracta. nobilitatis. col. 2. in 1. quæst. princ. & plerique omnes, qui de nobilitate scripserunt. Quod & intellexisse satis videtur illud Horatianum lib. 1. epistolarum, à nobis supra citatum,

Et genus & formam regina pecunia donat.

19 ¶ Nam & hæc non nihil honoris, & dignitatis habere putantur. Ideoque sicuti ad honores & magistratus consequendos, nobiles ignobilibus præferuntur, vt aperte probat tex. in §. 1. in prin. & vers. interim. & §. vlt. in auth. de defen. ciuit. & alibi latissimè dicimus: ita quoque diuites pauperibus. l. rescripto. in princ. ff. de muner. & hono. & l. ad subeunda. & ibi Lucas Pen. C. de decur. lib. 10. & voluit etiã And. l. ser. in c. 1. in verbo Primatibus, & ibi quoque Matth. Afflic. co. 2. in 4. notab. tit. de pace iura. fir. Ioan. Plate. in l. ne quis. C. de digni. lib. 12. idem Matthæ. Afflic. in constit. Siciliæ incip. cultus iustitiæ. col. 2. in 2. no. & cætera nostrates vbique. Et Alber. in auth. præfides. C. de episc. aud. & Marti. Laud. in tract. de officialibus dominorum. c. 38. magistratus debent.

20 ¶ Quibus responderet illud Esaia 3. In domo mea non est panis, neque vestimentum, nolite me constituere principem populi. Et quod Solon suis legibus magistratus omnes constituit ex nobilibus & locupletibus, vt tradit Aristoteles lib. 3. Politicón, c. 10. & Plutarchus in vita ipsius Solonis. Quanquam huic refragari videtur quod apud Thucydidem lib. 2. Pericles recensens mores & instituta Atheniensium, hæc inter cætera prodidit, Neque propter paupertatem quis, quò minus publico munere fungatur, pro virili parte prohibetur. Sed vt cunquē id se habeat, certè apud Indos respublicas optimi ditissimique temperabant, iudicia reddebant, & iudicibus assidebāt, teste Plinio lib. 6. c. 19. & Solino Collectaneorum c. 60. Sed & Carthaginensium legibus locupletissimi ad magistratus assumebantur, quod scribit Arist. illo lib. 3. Politicón, c. 9. Qui & ipse eiusdem operis lib. 2. c. 7. Lacedæmoniorum rempublicam arguit, in his, quæ circa Ephoros erant constituta, quòd scilicet ad eum magistratum, qui apud illos maximarum rerum potestatem habebat, etiam inopes admitterentur. Notum est autem illud Scipionis Aemiliani, cum Seruius Sulpitius Galba, & Aurelius in Senatu contenderent, vter aduersus Viriatum in Hispaniam mitteretur, rogareturque ipse Scipio, quæ esset eius sententia, Neutrum, inquit, mihi mitti placet: quia alter nihil habet, alteri nihil satis est, æquè malam licentis imperij magistratam iudicans inopiam & auaritiã. Author Valerius Maximus lib. 6. c. 4. Nam alicubi scribit Cicero duas esse res, quæ possunt homines ad turpe compendium commouere, inopiam & auaritiã. Quem è nostris citat Lucas Pen. in l. Lenones. col. 1. in verbo, Paupertate. C. de spectac. lib. 11.

21 ¶ Nec huic sententiæ defunt poëta. Nam Ouidius lib. 3. Elegiarum,

Curia pauperibus clausa est, dat census honores,

Inde grauis Iudex, inde seuerus eques.

In pretio pretium nunc est, dat census honores,

Census amicitias, pauper vbique iacet.

Et è Græcis Sophocles, apud Stobæum Ser. 89.

Τὰ χήματα ἀνθρώποισι ἐυρίσκει φίλος,

αὐθις ἢ πικρὸς, εἴτε δ' ἀπερτάτης

τυραννίδος ἢ κούριον ἀρχίστω ἔδραυ.

Pecuniæ mortalibus comparant amicos,

Deinde honores, tandem verò supremæ

Tyrannidis ad sedem proximè perueniunt.

Et huc quoque referri possunt & alia aliorum poëtarum loca, supra in princ. huius cap. citata.

22 ¶ Et propterea alicubi diuitiæ & dignitates æquiparantur, vt probat l. 1. ff. de custod. reo. vt etiam diuitiæ ipsæ & nobilitas, vt quæ secum inuicem compensantur, vt in casu d. cap. super eod. le. 2. de testib.

Diuitias dare causam nobilitati.

Diuites pauperibus ad magistratus & honores præferendos.

Ad idem. Solanis lex.

Indorum mos in eam rem. Et Carthaginensium. Et Lacedæmoniorum.

Paupertatē & auaritiã in magistratibus suspectas.

De eadem re.

Diuitias &

testib. loquentis de matrimonio, scribit Bal. ibi in fi. & Alex. consil. 209. ponderatis. lib. 6. & dicemus infra, cap. 20. num. 168. sed hoc tamen. Ex quibus vides (quod & nos supra diximus) satis esse nobilem, qui satis diues est. Imò, vt id addam ex Plauti sententia, Præstat diuitem esse & popularem, quàm nobilem & mendicum. Sed ante eum Euripides in Alemena scripserat, nihil esse nobilitatem præ diuitiis. Eas enim pessimum quenque primum facere.

Αἷμα δὲ ἐν γένει πρὸς τὰ χήματα,

Τὸν γὰρ κακίστην πλοῦτος εἰς πρῶτος ἀγα.

Quod ex eo repetit Antonius Monachus Meliffæ lib. 2. Ser. 79. & Stobæus Ser. 90. Apud eundem verò in Phœnisis. cum Iocasta Polynicem ita interrogasset,

αὐδ' ἢ ἐν γένει σ' ἦσεν εἰς ὕψος μέγα.

Ita ille respondit.

Κακὸν δὲ μὴ ἔχειν, δὲ γένος δὲ ἐσοκί μὲν.

Malum est esse pauperem, ipsa nobilitas nõ pascebat me. Ex nostris autem Geor. Nat. in tract. de statutis excludentibus scæminas à successione, in 3. q. 1. quæstio. princ. & Benedic. in c. Raynuitus, in verbo, duas habens filias. num. 112. & Matth. in d. c. 1. col. 8. vers. septima nobilitas. tit. quis dignus. dux. dicunt autoritate Inno. in d. c. sedes. de rescript. nobiles ob diuitias reddi nobiles. quod tamen non dicit, nisi mendū sit in meo codice. Sed tu de his vide alia multa, quæ scribemus in 25. cap. quo tractamus, an nobilitas paupertate amittatur, & quæ etiam scripsimus in d. l. si vnquam. C. de reuo. don. & apud Antonium Meliffæ lib. 1. Ser. 31. & duobus seq. & Maximum philosophum & martyrem, A phorismorum cap. 12. & Stobæum Ser. 86. & 6. seq. In quibus locis plurima videbis commoda, & incommoda paupertatis, & diuitiarum, ex antiquioribus scriptoribus, vt tamen illud non prætermiserim ipsius Euripidis in Phœnisis,

Τὰ χήματα ἀνθρώποισι πικρότατα,

Δύναμιν τε πλείω πρὸς ἀνθρώποις ἔχει.

Opes hominibus pretiosissimæ,

Potentiamque maximam in humanis rebus habet: quam sententiã accepit à Theognide, qui id vulgo iactari dicit. Varro autem diuitiæ à diuo dici scribit, quòd is vt deus nihil indigere videtur.

23 ¶ Sed quæ de honore diuitiarum diximus, intellige de his, quæ iustis honestisque rationibus partæ sunt, non vi, non rapinis, non vfuris, non adulteriis, nõ aliis sceleribus. Qui enim ita diuites fiunt, nec nobilitatem, nec dignitatē consequuntur, nec sibi viam ad honores & magistratus struunt, nec aliàs gaudent priuilegiis, & prærogatiuis diuitum, vt post Iac. Are. & Pet. voluit Cy. in lan bonæ fidei, in 7. quæst. C. de iureiur. & Matth. Afflic. in c. 1. col. 2. vers. item illud quod dicitur. tit. de pace iura. fir. Et facit l. cura. §. 1. ff. de munc. & hono. & c. hæc autem scripsimus in fi. 30. dist.

24 ¶ Cur autem pauperes honoribus & magistratibus arceri debet, ex his, quæ diximus, satis constat: nempe quòd paupertas ad scelera, & maleficia nos veluti impellit, & mouet, propterea & Callistratus elegantissimus iuriconsultus in l. 3. in prin. ff. de testi. testium fidem diligenter esse examinandam monet, & an locupletes an egentes sint, vt lucri causa quid facillè admittat. & in idem est text. in §. sancimus, in authent. eod. titu. & in cap. in primis, vers. licet. sed & de personis. 2. quæst. 1. Ex quo illud Iuuenalis Sary. 3.

Da testem Romæ tam sanctum quàm fuit hospes

Numinis Idei, procedat vel Numa, vel qui

Seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam:

Protinus ad censum, de moribus vltima fiet

Quæstio: quot pascit seruos, quot possidet agri

Iugera, quàm multa magnâque paropside cœnat,

Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,

Tantum habet & fidei iures licet & Samothracum

Et nostrorum aras, contemnere fulmina pauper

Creditur, atque deus, diis ignoscentibus, ipso.

Hæc ille, qui arguere videtur leges, quæ magis, vt ipse putabat, rationem habebant diuitiarum, in testibus, quàm morum. sed is fallitur. primum enim explorandum iubent an testis honestæ & inculpatæ vitæ sit: an verò notatus & reprehensibilis sit: deinde an locuples vel egens vel lucri causa, & c. vt supra diximus ex d. l. 3. de testibus. Neque abs re. nam vt scribitur in cap. habebat. in fi. 12. quæst. 1. timendum est, ne propter inopiam iustitia deseratur.

25 ¶ In quam etiam sententiam notum est illud Salomonis prouerb. 30. mendicitatem ne dederis mihi, ne egestate compulsus furer, & periurem nomen dei mei. Nam & Ecclesiasticus, quisquis ille fuit, Iesu filius Sirach in initio cap. 27. propter inopiam multi deliquerunt. Et Sycophanta ille Plautinus in Trinummio,

Viden' egestas quid negotij dat homini

Mifero mali qui ego nunc subigor trium nummorum causa, vt has

Epistolas dicam ab homine me accepisse, quem ego qui sic homo, nescio,

Neque novi, neque natu necne is fuerit, id solide scio.

nobilitatē inuicem compensari. Diuitias nobilitati anteponi.

καὶ τὸς δίκαιος, ἢ κενὸν δόξασμάτων
 καὶ ἴσσι δόλων, εὐχρηστέρως λέγω.
 Ego quidem nescio, qua ratione considerata sit
 Nobilitas, nam fortes naturā
 Et iustos, vel à seruis natos,

Et Astydamas,

Νοβiliores esse dico, quàm inani gloria tumidos.
 γένος δ' ἑπαινός δὴν ἀσφαλέστατον
 κατ' ἀνδρ' ἑπαινεῖν, ὅστις ἀνδρ' ἀδικαίῳ,
 Τρόπος τ' ἀριστος, τοῦδ' ἐν γένει καλεῖται.
 τοιοῦτον ἐστὶ χαλεπὸν εὐρεῖν ἀνδρ' ἕνα
 καὶ φρονίον ἰσχυρὸν ἐπὶ μύθοις.
 Generis laus est tutissima
 Virum collaudare, qui iustus fuerit,
 Moribusque optimis, ac eundem vocare nobilem.
 Sed huiusmodi vel vnum inuenire difficile est,
 Et inquirentes ipsum infiniti sunt.
 Et Epicharmus, aut vt alij malunt Menander,
 ὅς ἀνδρ' εὐγενῶς ἢ τῆ φρονίως τ' ἀγαθὰ,
 καὶ ἀβιοῦ ἢ μητρ', δὴν εὐμελῆς.
 Quisquis suapte natura procliuus fuerit ad bona,
 Etiam matre natus Aethiops, nobilis est.

Alij item.

3 Phalaris primus Agrigētinorum tyrannus ille quidem, sed doctus, Axiocho interrogāti, quid de nobilitate sentiret, respondit, σεμνύνεις μὲν ὡς περ ἄλλω πνι τῶν καλῶν ἐπ' εὐχρηστία, ὅκ ἀπαινός δὴν. ἐγὼ δὲ μίαν εὐχρηστίαν ἀρετῶν οὐδὲν ἄλλο πάντα τυχῶν. ἢ γένοιτο. ἀνδρ' μὲν ἐκ φαύλων, ἀγαθός, ἢ βασιλέων, ἢ πάντων εὐγενεστέος, ὃ δὲ ἀγαθῶν φαύλος, αὐτὸς τε ἀνδρ' ἢ τ' ταπεινοτάτων δυσγενεστέος, ὅς εὐχρηστίας ἐπαινοῦ ἀνδρ', μὴ προγόνοιο τεθνηκυῖα εἰς ἀδελφοτέρως εὐγένειαν. Id est, gloriari de nobilitate vt de alio quouis bono, non indecēs est. Ego autē vnam nobilitatē, virtutem noui, cetera fortunā. Nam humili genere natus, vt bonus, ita regum & omnium hominum nobilissimus fieri potest. Contra, aliquis parētibus bonis ortus, malus euadere potest: ac tum seipso, tum vilissimis quibusque ignobilior. Igitur de laudibus animae gloriaris, non de maiorū nobilitate, in obscuriori posteritate iam extincta. Democrates, aut vt alij legunt, Democritus, κτηνέων μὲν εὐγένεια, ἢ φρονίως ἐκ εὐδένεια. ἀνδρῶν ἢ, ἢ φρονίως εὐπροπίη. Pecudum nobilitas in bono validiorque corporis habitu sita est: hominum autem in bonitate morum. Chrylostomus apud Antonium Monachum Melisse lib. 2. c. 79 & Maximum, sententiarum c. 63. λαμπρόν καὶ ἐπίσημον ἢ πρὸς φάνατα προγόνοιο, ἀλλὰ ψυχῆς ἀρετῆ ποιῶν εἶωθε. id est, Splendidū & nobilem nō maiorū nobilitas, sed animi virtus efficeret soler. Diogenes vt tradit Stobaeus Ser. 84. interrogatus qui hominum essent nobilissimi, respondit, οἱ καταφρονῶντες πλούτου, δόξης, ἰσχυρίας, ἢ ἡγεμονίας, ἢ ἐναντίων ὑπεράνω ὄντες πείνας, ἀδελφίας, πόνοιο, θανάτου. id est, Contemptores opum, gloriae, voluptatis, & vitae. Contrariorū autem victores, scilicet paupertatis, ignominiae, laboris, & mortis. Plato, vt scribit Laërtius in eius vita, nobilitatē in quatuor species diuidebat, ἐν μὲν, ἐάν ᾧσιν οἱ πρόγονοι καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ, καὶ δίκαιοι, τὸς ἐκ τῶτων γεγεννημένους εὐγενεὶς φασὶν εἶναι. ἄλλο δὲ ἐάν ᾧσιν οἱ πρόγονοι δεδωκῶσι εὐκότους ἢ ἀρχόντες γεγεννημένοι, τὸς ἐκ τῶτων, εὐχρηστίας φασὶν εἶναι. ἄλλο δὲ ἐάν ᾧσιν οἱ πρόγονοι ὀνομαστοὶ, ὅσιν ἀπ' στρατηγίας, ἀπ' ἀριστοτεχνίας, ἢ ἀπ' ἀγώνων, ἢ γὰρ τὸς ἐκ τῶτων γεγεννημένους εὐχρηστίας φασὶν εἶναι. ἄλλο εἶδος ἐάν αὐτὸς τις ἢ γένεσθαι τῶν ψυχῆν ἢ μεγαλόψυχος, ἢ τῶν εὐχρηστίας φασὶν, καὶ τῆ εὐχρηστίας ἀντι κρατίστη. τ' ἀπ' εὐγενείας, τὸ μὲν ἀπ' προγόνοιο ἐπικεικῶν, τὸ δὲ ἡδωστων, τὸ δὲ ἐνδύξων, τὸ δὲ ἀπ' αὐτῶν καλοκαγαθίας. Id est, Eos enim, qui honestis, bonis, iustisque maioribus nati fuerunt, nobiles vocari: quorum item parentes potētes & principes fuerunt, quorum maiores fama & opinione fuere celebres, quam vel ex bellicis rebus praclarè gestis, vel ex certaminū coronis reportauerunt. Illud denique nobilitatis genus, idque praestantissimum, cum quis per se animi magnitudine excellit. Theopēptus, aut, vt alij vocant, Theopompus scripsit, eos generosos esse existimandos, non qui ex bonis & probis nati sunt, sed qui honesta & bona sequenda sibi proponunt. Eius verba adscripsit Antonius Monachus lib. 2. εὐγενεὶς εἶναι νόμιμα, μὴ τὸς ἐκ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν γεγεννημένους, ἀλλὰ τὸς καλὰ καὶ ἀγαθὰ πεποιημένους. Iphicrates apud Aristotelem lib. 2. Rhetoricorum ad Theodecten, c. 23. dixit, ὅτι γενναϊότητα ὁ βέλτιστος, καὶ γὰρ ἀρμόδιον καὶ ἀεισημένον. ἔστιν πρότερον ὑπῆρχε γενναϊοῦ, πρὶν γενναϊὸν τι πράξαι. Quibus significatur, eum generosissimum esse, qui optimus sit: Nihilque Harmodio & Aristogitonum generosum prius fuisse, quàm, quod generose gessissent. Socrates apud Stobaeum illo Ser. 84. interroganti quid esset nobilitas, εὐκρασία (inquit) ψυχῆς καὶ σώματος, id est, temperies animae & corporis. Plutarchus in lib. aduersus nobilitatem, quem etiam retulit Stobaeus (neque enim is liber extat inter eos, quos habemus) ita de nobilitate loquitur, τί γὰρ ἄλλο νομίζομεν εἶναι τῶν εὐχρηστίας, ἢ μὴ παλαιὸν πλούτου ἢ παλαιὰν δόξαν, ἢ ἀλιεπρόν ἐφ' ἑμῶν ὄν: ἀλλὰ τὰ μὲν τυχῆς ἀφ' ἡλῆς, τὰ δὲ ἀκρασίας χάριν ἀνθρώπων. ὡστ' ἐκ δ' οὐκ ἄλλοις κρείμαται τὸ πεφουσιμῶν ὄνομα ἢ εὐγένεια, καὶ ὁ πλοῦτος μὲν δὲ ὁμοίως αὐτῶ τὸς γεννηθέντας ποιεῖ, ἀλλ' ὃ δὲ ἀρετῆς γεννηθείς, εἰκονίζεται ἀπ' τῶν ἐπὶ τῆ ψυχῆς δίκαιων εἰς τὸς ἐκ γένους διαχομένους, καὶ τὸ τ' ὄν, ἢ ὄντως εὐγένεια, ὁμοίως εἰς δίκαιοσύνης. id est, Quid aliud nobilitatem

bilitatem esse existimamus, quàm antiquas diuitias, vel antiquam gloriam: quarum rerum neutra in nostra potestate est. Siquidē altera in fortunae arbitrio sita est, altera ex intemperatā humana proficiscitur. A duabus igitur rebus alienis superbum hoc nobilitatis nomen pendet. Et diuitiae quidem non reddunt nascētes sibi similes (id est, diuites nō gignunt diuites) virtutis autem à iusto animi habitu profecta facultas, ad posteros transfundi potest. Atque haec re vera est nobilitas, iustitiae similitudo. Sed & ille inibi, Graecē quidem, sed in hunc sensum: An verò Midæ regis diuitiae, nobiliores erant Aristidis paupertate? Quamuis hic ne sepulturae quidem sumptus reliquerit, Phrygis autem sepulchro omnia cedere potuerint. Verum in diuitiis nobilitas non est (cum opes potius pabulum sint malitiae.) Omnis sanè malitia rectè comparatur igni, Vtrunque enim pabulo destitutum extinguitur. Socratis verò generis ignobilitas ex obstetrice & statuario nati, nōne Sardanapali gloria nobilior fuit? Xerxem quoque non aestimare debes nobiliorem Cynegyro fuisse. Nam huic quidem manus pro patria amputata est: ille autem vitam fuga seruaui, magni regni loco, magna timiditate praeditus. Haec ibi, Antisthenes autem apud Laërtium eodē esse dicebat nobiles, & virtutis studiosos.

4 Sed ad Latinos veniamus, primūque ad poetas, Quidius lib. Tristium 4. eleg. 3. in prin. (quod alibi supra ad aliud citauimus)

O qui nominibus cum sis generosus auorum,
 Excuperas morum nobilitate genus.
 Et lib. 1. de Ponto, eleg. 2. ad Maximum,
 Maxime qui tanti mensuram nominis implet,
 Et geminas animi nobilitate genus.

Latini scriptores huius sententia.

Quibus in locis tangit nobilitatem & animi, id est, virtutis, & generis. Idem lib. 5. eiusdem operis eleg. 10. eadēque pe. quod & nos supra citauimus,

Si modo non census, nec clarum nomen auorum,
 Sed probitas magnos ingeniumque facit.
 Et lib. 13. Metam. vbi ita facit Ariacem loquentem,
 Atque ego, si virtus in me dubitabilis esset,
 Nobilitate potens essem Telamone creatus.
 Et in carmine ad Pisonem,
 Vnde primū coepti surgat mihi carminis ordo,
 Quosve canam titulos, dubius feror, hinc tua Pisonis
 Nobilitas, veterisque citant sublimia Calpi
 Nomina, Romanas inter fulgentia gentes.
 Hinc tua me virtus rapit, & miranda per omnes
 Vita modos, quae si deesset tibi forte creato
 Nobilitas, eadem pro nobilitate fuisset.
 Nam quid imaginibus, quid auitu fulta triumphis
 Atria, quid pleni numerofo consule fasti
 Proficerent, si vita labat? perit omnis in illo
 Gentis honos, cui laus est in origine sola.

Quod nos alibi ad aliud regulimus.

Iuuenalis in eam sententiā multa scribit Saty. 8. ex quibus hos versus huc scribendos duximus.

Tota licet veteres exornent undique ceras
 Atria: nobilitas sola est, atque unica virtus.
 Plance, tumes alto Druforum sanguine, tanquam
 Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses.
 Vos humiles (inquit) vulgi pars vltima nostri,
 Quorum nemo queat patriam monstrare parentis.
 Ast ego Cecropides, viuas, & originis huius
 Gaudia longa feras, tamen ima plebe Quiritem
 Facundum inuenies, solet hic defendere causas
 Nobilis indocti, veniet de plebe togata,
 Qui iurus nodos, & legum aenigmata soluat.
 Hic petit Euphraten iuuenis domitique Batavi
 Custodes aquilas armis industrius, at tu
 Nil nisi Cecropides, truncoque simillimus Hermae.
 Nullo quippe alio vincis discrimine, quàm quod
 Illi marmoreum caput est, tua viuit imago.

Et alibi in eadem Satyra,

Itemque in eadem Satyra,

— Quis enim generosum dixerit, hunc qui
 Indignus genere, praclaro nomine tantum
 Insignis. Et iterum,
 Dic mihi Teucrorum proles, animalia muta
 Quis generosa putet, nisi fortia?
 In hanc quoque sententiam Horatius lib. Sermonum 1. Saty. 6. multa scripsit,

Non, quia

*Non, quia Mecenas Lydorum quicquid Hetruscos,
Incoluit fines, nemo generosior est te:
Nec, quod auus tibi maternus fuit, atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarint:
Ut plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos, ut me libertino patre natum,
Cuius referre negas, quali sit quisque parente
Natus, &c.*

Nam tota ea Satyra nihil aliud docet quam veram nobilitatem non generis & stemmatum antiquitate, aut quavis alia re, sed sola virtute constare.

M. Tullius Cicero Romani princeps eloquij, idemque regij generis, ut alibi dicam, in oratione, qua respondet Sallustio, qui eum contempnim vocat nouum hominem Arpinatem, Ego (inquit) meis maioribus virtute mea praeluxi, ut si prius noti non fuerint, a me accipiant initium memoriae suae. Tu tuis vita, quam turpiter egisti, magnas obfudisti tenebras: ut etiam si fuerint egregij ciues, certe venerint in obliuione. Quare noli mihi antiquos viros obiecare. Satius enim est, me meis rebus gestis florere, quam maiorum opinione niti: & ita viuere, ut ego sim posteris meis nobilitatis initium, & virtutis exemplum. Idem in oratione pro Lucio Murena respondens Catoni, qui Seruium Sulpitium Murenae anteponere satagebat, titulo nobilitatis maiorum, Ego te (inquit, de Sulpitio loquens) semper in nostrum numerum aggregare soleo, quod virtute, industriaque perfecisti, ut cum Equitis Romani esses filius, summa tamen amplitudine dignus putarere. Nec mihi unquam minus in Q. Pompeio nouo homine & fortissimo viro virtutis est visum esse, quam in homine nobilissimo M. Aemilio. Etenim eiusdem animi atque ingenij est, posteris suis (quod Pompeius fecit) amplitudine nominis, quam acceperit, tradere, & ut Scaurus, memoriam prope intermortuam, generis sui virtute renouare. Quanquam ego iam putabam, iudices, multis viris fortibus, ne ignobilitas obiceretur generis, meo labore esse perfectum, qui non modo Curiis, Catonibus, Pompeiis antiquis illis fortissimis viris nouis hominibus, sed his recentibus Mariis, & Didis, & Caeliis commemorandis iacebat: cum ego verò tanto intervallo claustra ista nobilitatis refregissem, ut aditus ad Consulatum posthac, sicut apud maiores nostros fuit, non magis nobilitari, quam virtuti pate-ret, non arbitraber, cum ex familia veteri & illustri Consul designatus ab Equitis Romani filio consule defenderetur, de generis nouitate accusatores esse dicturos. Ipse autem Marius in oratione, quam habuit apud Sallustium in bello Iugurthino, Confitentur (ait) nouitatem meam, ego illorum ignauiam mihi fortuna, illis probra obiecat. Quanquam ego naturam unam & communem omnium existimo, sed fortissimum quendam generosissimum esse. Et paulo post. Quod si me iure despiciunt, faciant idem maioribus suis: quibus, uti mihi, ex virtute nobilitas coepit. Et rursus, Nunc videte quam iniqui sunt, quod ex aliena virtute sibi arrogat, id mihi ex mea non concedunt: scilicet quia imaginem non habeo, & quia mihi noua nobilitas est, quam certe peperisse melius est, quam acceptam corrupisse. Ex quibus nonnulla aduocat noster Luc. Pen. in l. mulieres, col. 4. C. de incol. lib. 10. L. uis r. decadis lib. 1. tradit Lucumone & eius vxorem Tanaquilem hinc consilium sumpsisse Romam migrandi, quod ibi omnis repetina, atque ex virtute nobilitas esset. Fabius Quintilianus lib. 5. c. 11. Quis (inquit) generosissimus? Nonne qui optimus? non qui claritate nascendi: sed qui virtute maxime excellit. Seneca in libello de moribus, Nobilitas (ait) animi, generosus sensus: Nobilitas corporis, generosus animus. Et in sexta controversia lib. 2. Ex Sillio Basso nobili declamatore, Quidam auitas paternamque flagitiis obruerunt imagines, Quidam ignobiles nati fecere posteris genus: in illis non seruasse quod acceperunt, maximum dedecus: In his quod nemo dederat, fecisse, laudabile. Si possent homines sibi forte facere nascendi, nemo esset humilis, nemo egenus: vnusquisque felicitatem domum inuaderet. Sed quadiu non sumus, natura nos regit, & in quocumque vult casum nos mittit. Hinc sumus aestimandi, cum sumus nostri. Quis fuit Marius, si illum in suis inspexerimus maioribus? humilis. In consularu nihil habet clarius, quam se authorum. Pompeium si hereditaria extulissent imagines, nemo magnam dixisset. Seruium regem tulit Roma, in cuius virtutibus, humilitate nominis nihil est clarius. Quid tibi videntur illi ab aratro asciti, qui paupertate sua beatam fecere Rempublicam? Quocumque uolueris, reuolue nobilem, ad humilitatem peruenies. Quid recensco singulos, cum hanc urbem possim tibi ostendere? Nudi stetero colles, inter quos tamen effusa moenia. Nihil est humili casa nobilior. Fastigiatis supra testis auro puro perlucet Capitolium. Potest oburgare Romanos, cum humilitatem suam, cum obscuritatem suam possint, ostendunt. Sed haec non putant magna, nisi apparuerit ex paruis surrexisse. Sed & ille ipse Seneca in epistola ad Lucilium 31. huc respicere videtur, cum scribit animum rectum, bonum, magnum, nihil aliud esse, quam Deum in humano corpore hospitem. Hic (inquit) animus tam in Equite Romano, quam in libertino, quam in seruo potest cadere. Quid est eques Romanus, aut libertinus, aut seruus? nomina ex ambitione, aut ex iniuria nata. Subsistere in caelum ex angulo licet, &c. Sed & epist. 44. multa in eandem sententiam scribit, ex quibus inter caetera haec sunt, Omnes si ad originem primam reuocantur, a Diis sunt. Patritius Socrates non fuit. Cleantes aquam traxit, & rigando hortum manus locauit. Platonem non accepit nobilem philosophia, sed fecit. Plato ait, neminem regem non ex seruis esse oriundum, neminem non seruum ex regibus. Omnia ista longa varietas miscuit, & sursum deorsum, que fortuna versauit. Quis est generosus? ad virtutem bene a natura compositus. hoc unum intuen-

dum est

dum est. Non facit nobilem atrium plenum fumosis imaginibus, animus facit nobilem, cui ex quacumque conditione supra fortunam licet surgere. Haec ille. Vnde autem illud a Platone accepit nescio, nisi forte id sit, quod scribit ipse Plato in Theaeteto in haec verba: *ὅδ' ἐλογίζεσθαι ὅτι πάππων καὶ πατρῶν μυριάδες ἐκάστω γενόνασι ἀναριθμητοί, ὅτι αἱ πλάστοι καὶ πτωχοὶ βασιλεὺς καὶ δόλοι, βαρβαροὶ τε καὶ Ἕλληνας πολλὰ κίς μυριοὶ γενόνασι ὄτρωδ'.* id est, Neque reputare quod auorum & proauorum myriades vniciue fuerunt innumeræ, in quibus diuites & inopes, & reges & serui, barbarique, & Graeci saepe decies mille, id est, infiniti fuerunt cuilibet.

¶ Quam sententiam bona ex parte infinitis prope exemplis probare possumus, regum & principum, qui seruilis vel aliam fordidae originis fuerunt. Et ut incipiam a Romanis illis rerum dominis, Tarquinius Priscus illorum rex celebratissimus, patre mercatore, eoque exule natus est, ut testis est Dionysius Halicarnassaeus lib. 3. & Valerius Maximus lib. 3. c. 4. & praeterea matre serua, ut tradit Seruius in Virgil. lib. 3. Aeneid. Seruius Tullius, aut, ut alij vocant, Tullus, qui illi in regno successit, verna patre, matre ancilla, ut & ipse Valerius tradit in eodem loco, vbi & ex hoc dicit, in illo praecipue fortunam vires suas ostendisse. Rursus idem Valerius lib. 1. c. 6. princ. & Iornades lib. de regionum & temporum successione. Seneca autem de eo loquens lib. Declamationum 3. Seruum (inquit) natum regem habuimus. Sed & idem epistola ad Lucilium 108. scribit annotatum fuisse, duos Roma. reges fuisse, quorum alter patrem non habuisset, alter matrem. Nam de matre ipsius Tullij dubitatur. L. uis autem lib. 1. & 4. ab urbe cond. scribit illum matre Corniculana captiua natum fuisse, quod & reperit Porphyrio enarrans illud Horatij lib. 1. Ser. Satyr. 6. *Ante potestatem Tulli, atque ignobile regnum.*

Nam & ob id dicit ipsum Horatium, illius regnum ignobile vocasse. Acron autem in eodem loco scribit illum fuisse seruum ipsius Tarquinij Prisci. Plin. lib. 36. c. 27. eodemque vlt. dicit illum natum fuisse Tanaquilis Tarquinij vxoris ancilla, Ocrisia captiua, Ocretiam vocat Plinius Iunior, aut quisquis est, qui librum elegantissimum de viris illustribus edidit. Ex quo etiam Iuuen. Satyr. 7.

*Quid Tullius? an ne aliud, quam
Sidus, & occulti miranda potentia fati.*

Seruis regna dabunt. Et iterum Satyr. 8.

*Ancilla natus trabeam, & diadema Quirini,
Et fasces meruit, regum vltimus ille bonorum.*

De quo etiam Dionysius Halicarnassaeus lib. 4. in princ. & Tzetzes historiarum Chili. 6. c. 72. Sed & Tullius Hostilius, qui vtrunque in regno praecessit, humili genere & loco natus, ut cuius incurabula agreste tugurium cepit, & adolescentia in pecore pascendo fuit occupata, ut testatur Valerius Maximus, quo loco nuper citauimus. Ut minus mirum sit, quod ipse Hostilius apud Dionysium Halicarnassaeum lib. 3. veluti suam ignobilitatem clanculum eleuas, haec in oratione, quam ad populum habuit, grauitate & sermo pronuntiauit, rei, de qua agimus, admodum conuenientia. Apud nos imperat, & consulit, aliisque honoribus fruitur, qui non multas possidet pecunias, nec qui multos potest progenitores gentiles ostendere, sed quisquis potius est his honoribus dignus. Non enim vlla in re alia, quam in virtute nobilitatem esse existimamus. Hincque Camillus Tribunus Pleb. apud Livium lib. 4. ab urbe condit. reges Rom. nouos homines vocabat, id est, ignobiles, ut alibi ostendemus.

¶ Et ut ad Imperatores & ipsos Romanos veniamus, Augustus ille cuius nomen tam celebre fuit, aum habuit argentarium, patrem ad stipulatorum, ut ei obiecit Cicero in quadam epistola, quae est in si. epistol. ad Q. fratrem, in qua vtrunque precarium quaestum fecisse addit. Idque Suetonius in illius vita. c. 2. & 3. illi Antonium obiecare solitum scribit, & praeterea libertinum proauum. Sed & is inibi, c. 81. dicit proscritionis tempore ad statuam ipsius adscriptum fuisse argentarium. Vitellium authorem generis libertinum quoque habuisse, plurimum prodiderunt ut tradit Suetonius in illius vita, c. 2. vbi & illud subdit, Calsium, Seuerum, & alios eundem futorem veteramentarium tradidisse. Et illius successor Flavius Vespasianus, quem idem author in vita illius c. 1. dicit fuisse gente obscura, & sine vllis maiorum imaginibus. Et Eutropius etiam dicit obscure natum. Et quod minime est praetermittendum, id ipse neque dissimulauit vnquam, ac frequenter etiam ipse ruir. Quin & conantes quosdam originem Flauij generis ad conditores Reatinos, comitemque Herculis referre, irritis vltro, ut & tradit ipse Suetonius c. 12. Traianus quoque videri potest non admodum claro genere ortus, ex eo quod cum Nerua illum adoptaret, successioneque Imperij designaret, virtutem hominis, non genus spectari oportere existimauit, ut prodit Dion in vita illius, Pertinax optimus imperator auo seruo, & patre libertino, & qui negotiationem lignariam, & tabernam coctiliam in Liguria exercuit, quam & ipse Pertinax, tam pertinaciter gessit, ut hinc nomen adeptus sit, ut testatur Iulius Capitolinus. Hincque Sextus Aurelius Victor illum dicit origine gentis fordida, primūque grammaticū fuisse. Herodianus autem lib. 2. non multo post princ. dicit eum fuisse priuatae & obscurae foris. Pescenninus Niger, non illaudatus Imperator, quem nonnulli modicis fuisse parentibus tradunt apud Aelium Spartianum. Opilius Macrinus humili loco natus, ipso Capitolino teste, in ipsius vita. Na & is libertinus fuit, ut ille ait, & consequenter primū seruus, Posthumus, & Lollianus, qui sub Gallieno imperij arripuerunt, priuata quidem virtute, non nobilitatis pondere vixerunt, teste Trebellio aut, ut alij vocant, Treuellio Pollione, & illum quoque obscurissimè natū scribit Eutropius. Martius Septimius, qui post eorum mortem triduo imperauit,

Reges humili genere nati. Tarquinius Priscus.

Imperatores. Augustus.

Pescenninus Niger. Opilius Macrinus. Posthumus. Lollianus.

faber ferrarius fuerat, vt idem Pollio tradit: qui & eius oratione, quam confestim quam ad imperium adscitus est, habuit, adscripsit: quam non indignam duximus, quae hic inscriberetur. Scio, commilitones, posse mihi obiici artem pristina, cuius mihi omnes testes estis. Sed dicat quisque quod vult, vt in a semper ferrum exerceam, non vino, non floribus, non mulieribus, non popinis, vt fecit Gallienus indignus patre suo, & sui generis nobilitate. Ars mihi obiiciatur ferraria, dum me & extera gentes ferrum attrectasse suis cladibus recognoscant in Italia. Denique vt omnis Alemaniam, omnisque Germania cum caeteris, quae adiacent, gentibus, Rom. populum ferrata putent gentem, vt specialiter in nobis ferrum timeant. Vos tamen cogitatis velim, fecisse vos principem, qui nunquam quicquam scierit tractare nisi ferrum. Maximinus ex infimis parentibus in Thracia natus teste Iornande in libro rerum Gotthicarum. Galerius Armentarius armentorum pastor, parentibus agrariis, vnde ei cognomen Armentario fuit, vt prodit Aurelius Victor. Maximus Pupienus ignobilis genere, vt scribit Capitolinus in Maximinos: imo vero obscurissimo genere, vt tradit Eutropius lib. 9. c. 2. nempe fabri ferrarii, aut, vt alij dicunt, veredarii filius. Balbinus illius in imperio consors, & ipse obscurissimo genere, vt idem Eutropius scribit, quamuis Iulius Capitolinus huic aduersari videatur, scribens hunc Maximum, illum, quasi ignobilem, contempsisse. Nam & ante scripserat Balbinum ipsum nobilitate clarum fuisse. Philippus Arabs humillimo loco ortus, vt tradit Aurelius Victor, Aemilianus & ipse obscurissimè natus, obscurius imperauit, vt prodit Eutropius illo lib. 9. cap. 7. Aurelianus Imperator laudatissimus, modicis parentibus, & familia obscuriore, vt tradit Flavius Vopiscus, & vt quidam ferunt, teste Aurelio Victore, patre Aurelij colono. Probus verè probus, patre olitore, vt nonnulli dicunt, & inter hos Aurelius Victor, quod vt admittere non videtur Vopiscus, ita eum dicit nobiliore matre, quam patre fuisse. Bonosus patre pedagogo literario, ex eodem Vopisco. Diocletianus obscurissimè natus, vt scribit Eutropius, adeò vt à plerisque, vt ille subdit, scribatur filius crederetur. Aurelius autem Victor illum libertinum fuisse tradit. Licinius & Maximianus, quos nouos homines vocat Eutropius lib. 10. c. 3. & Paulus Orosius lib. 7. cap. 8. veluti plebeios & ignobiles, vt alio loco ostendimus. Carausius, qui Britannias occupauit, & diutius tenuit, genere quidem infimus, vt dicit Paulus Orosius lib. 7. c. 16. & vilissimè natus, quod in idem venit, vt scribit Eutropius lib. 9. c. 19. eodemque vlt. Valerianus, cuius pater funarius à nonnullis dicitur, quod funes torquebat, quauis Aurelius Victor, & Paulus Diaconus aliunde id nominis trahant, nec tamen negant mediocri stirpe natum. Iustinus armentarius. Maurilius aut, vt alij vocant, Maiorinus, Cappadox, famulus, & excubitor. Leo, & Basilus Macedo, quos Tzetzes c. 7. 2. Chili. 6. ponit inter principes, qui humili loco nati erant.

Galerius Maximus Pupienus.

¶ Et vt de aliis quoque regibus loquar, Saul & David primi Iudaeorum reges fuerunt pastores quorum, vt ex 1. lib. Regum aperte ostenditur. c. 9. & c. 16. Laocoon rex ex serua natus est, vt tradit Apollonius Laocoon. Rhodius lib. Argonauticon primo. Abdolominus, qui ad puteos exhauriendos, hortosque irrigandos operam locare solebat, Sidoniae rex ab Alexandro Magno constitutus, spreto nobilibus, ne generis id, non dantis beneficium putaret, vt tradit Iustinus lib. 11. & nihil Curtius lib. 4. qui tamen eum dicit regiae stirpis fuisse, sed eo paupertatis deuenisse, vt suburbanum hortum exigua stipe coleret, & steriles herbas repurgaret. Sardanapalus qui ex purpurae carminatore rex factus est, vt tradit Plutarchus in libro de fortuna Alexandri, statim post principum humili & sordido genere, quippe qui in Sicilia ipsa, patre figulo natus, vt scribit idem author statim in initio lib. 2. & Ammianus Marcellinus lib. 14. de quo est illud Ausonii epigramma.

*Fama est fictilibus coenasse Agathoclea regem,
Atque abacum Samio saepe onerasse iusto,
Fercula gemmatis cum poneret aurea vasis,
Et misceret opes, pauperiemque simul.
Querenti causam respondit, Rex ego qui sum
Sicania, figulo sum genitore satius.*

Dionysius ille primus & ipse Siciliae rex obscurus fuit & genere & gloria, vt scribit Isocrates in illa elegantissima oratione, quam ad Philippum Macedoniae regem scripsit. Antipater, Alexandri in Macedoniae successor, mulieris mimae nepos, vt scribit Seneca ad Lucilium epistola 108. Archelaus Macedoniae rex natus Simiche matre, serua Alcerae fratris Perdicae, vt prodit Plato in Gorgia, & Aelianus lib. 2. de varia historia. Arsaces Parthorum rex, à quo Arsacidae postea dicti sunt Parthorum reges, incertae originis fuit, auctore Iustino lib. 41. Cambyfes Persarum rex obscura gente natus, eodem teste lib. 1. Darius Hystaspis filius primum Cyri Pharetophoros, tandem Persarum rex primus eius nominis, vt tradit Aelianus de varia historia lib. 12. Alter Darius, qui ab Alexandro superatus est, serua Simicha natus fuit, vt idem eodem in loco testis est, qui & ipse illic scribit Amyntam Philippi patrem seruum fuisse Aegorae, & Perseum illum quoque Macedoniae regem, quem Paulus Aemilius denicit, fuisse ignobili quodam patre progenitum, quamuis Liuius & alij plerique dicant eum fuisse filium postremi Macedoniae regis, sed nothum. Eumenes, cui post mortem Alexandri, Cappadocia, & Paphlagonia sorte cecidit, inope admodum patre, qui ex vehiculis sibi familiae quae suae victum quaeritabat, vt Duris Historicus, & eius autoritate Plutarchus in vita illius, & Aelianus ubi supra, prodiderunt. Probus autem Aemilius nihil ei defuisse, praeter generosam stirpem scribit, cumque

Alij reges Saul, David.

Antipater, Archelaus.

Arsaces.

cumque primum Philippum Macedonem habuisse ad manum, scribae loco. Hic Siciliae rex matre ancilla, apud Iustinum lib. 23. Hyperbolus Atheniensis princeps ex humili stirpe post Cleonis potentiam ad principatum urbis sua verfucia peruenit: cum enim prius lucernas areas factitaret plumbum aeri immiscebat, vt pondere emetes falleret, sed à Republica tandem eiectus est, vt Thucydides scribit. Huius etiam meminerunt Theopompus, Antiphon, Cicero in republica. D. Augustinus alicubi in libris de Ciuitate Dei, & Andocydes, qui ita de eo scribit, De Hyperbolo dicere erubescio, cuius pater inscripto vultu in argyrocoepo publice seruiuit, id est, officina, vbi dicitur pecunia, eius vero mater panem venditabat. Midas ἀμαφεύς ὦν τῶν ἀποτρυνόντων. Id est, plaustrarius, siue auriga existens aratorum siue arantium, dum boues ad aratrum duceret, à Phrygibus ad regnum raptus est auctore Tzetze historiarum Chil. 6. c. 12. Sed & Lydorum quispiam rex innotatus ab Heraclide in Politicis recensitus, Lydi, inquit, cum graui dominatu premeretur, audiissentque Cymam quendam esse, missa legatione in regnum cum accersuerunt. Hic in officina fabri Plaustrarii seruus erat, cui Lydi cum libertatis pretium exoluissent, eum assumpserunt. Cumque Cymensis quidam, qui currum ei fabricandum locauisset, abire prohiberet, atque multi ne impedimento esset, iuberent: non destitit, sed cum mordace quodam scommate dixit, sibi permagnam videri curram à Lydorum rege confectum possidere. Et forte hic ille Midas fuit, de quo proxime locutus sum: nam ipse Heraclides confestim loquitur de Hermodica ipsius Midas uxore. Belitaras Persarum rex, ideo sic vocatus, quod ante fuerat plantarum infector, & regionum hortorum magister, vt scribit Agathias lib. 2. historiarum Persicarum. Quo etiam in loco tradit Artaxerxes, non illum quidem antiquiore, sed alium multo posteriore in primis obscurissimum, regnum Persarum Artabano rege interempto occupasse. Alynomus Paphi rex ex hortulano factus, apud Plutarchum de fortuna Alexandri. Prompalus postea Alexander dictus, extremæ fortis iuuenis, regnum Syriae, deuicto Antiocho, cui Soter cognomen tum fuit, occupauit diutiusque tenuit apud Iustinum lib. 35. Protarchus negotiatoris filius, Syriae quoque rex factus, cui & cognomen Alexandri impositum est, eodem teste, lib. 39. Ptolemaeus Lagus ex gregario milite, vt idem tradit lib. 13. Aegypti rex fuit, & quidem primus eius nominis. Ex quo illud, quod à Plutarcho relatum est in libro de cohibenda iniuria. Nam Ptolemaeus ex huius successoribus, grammaticum irridens, quod literas nesciret, ex eo petebat quis fuisset pater Pelei, At ille, dicam, inquit, si tu prius dixeris, quis fuit Lagi pater: quo dicto tangebatur regis ignobilitatem. Sosthenes ignobilis, multis ignobilibus regnum Macedoniae affectantibus, ob virtutis beneficia praepositus est, vt idem prodidit lib. 24. Sybaris seruus de ergastulo cuiusdam, à Cyro Persis praepositus est, eique sororem in matrimonium dedit, eodem teste lib. 1. Tellephanes curruum fabricator, rex Lydorum factus est. Tyridates Parthorum rex ex seruo factus, apud ipsum Iustinum lib. 43. Vectius Mesiis Volcorum rex non admodum nobilis fuit, vt quem Liuius ab urbe cond. lib. 4. dicit nobiliore factis, quam genere. Nec praetermittenda ducimus Semiramidem illam Assyriorum reginam, quae ex ancilla, regina facta fuisse videri potest, ex illa Echionis nobilis pictoris pictura, cuius meminit Plinius lib. 35. cap. 10. Ea erat Semiramis ex ancilla adipiscens regnum. Tu tamen hic vide Diodorum Siculum libro bibliothecae 3. c. 2.

Midas.

Artaxerxes, Alynomus.

Ptolemaeus.

Sosthenes.

Vectius Mesiis.

¶ Et vt ad inferiores tempore principes descendamus: Abramus ex seruo viri Romani factus est rex Homeritorum, apud Procopium lib. 1. belli Persici. Apud eundem lib. 1. belli Gotthici. Vittiges obscura familia ortus rex Gotthorum factus. Primislaus, aut, vt alij volunt, Prislus, tertius Bohemorum rex, ex armentario & bubulco factus. Ex Alberto Krantzio lib. 1. Vuandaliae. c. 17. Lamusius, aut, vt alij, Lamusio, & ipse tertius Longobardorum rex, matre prostituta, patre, vt patet, incerto. Tamburlanus Scytharum rex, porcarius. Mahumetes, qui primum veftigales camelos ducebat, deinde Arabum rex. Abdelmonius patre figulo, Africae, quae nunc Barbaria dicitur, rex, & alij tanto numero, vt potius arenam maris, quam illos numerare queas. Ex quibus iam satis probatum habes, quod ex Platone supra diximus, neminem regem, qui non ex seruis: neminem seruum, qui non ex regibus originem trahat, quod intelligo maiori ex parte. Sunt enim reges, quos ausim dicere iam à prima orbis constitutione per omnes descendenti gradus, ab illustribus & gloriofis parentibus descendisse, eos praefertim, qui verè principes, & reges agunt: eos autem qui se tyrannos praestant, à seruis ortos dicere non dubitarim, quorum infinitus fuit numerus. Qui locus in memoriam reuocat Daphitan antiquum poetam & grammaticum maledicum, qui inter caetera regum maledicta, eos dicebat seruos ad regium fastigium euectos, his quidem versibus:

Alij reges tempore inferiori res: Primislaus, Lamusius.

Qui reges ex seruis, & cetera uerso.

Daphitan.

*Πορφύρεοι μολωθῆες ἀπὸ τῶν ἀρχαίων γένεσι
Λυσίμαχου, λυδῶν ἀρχετῆ καὶ φρυγίας.*

Ob quam rem in Thora, monte Magnesia, iussu cuiuspiam regis (hunc Attalum Pergami regem esse putant) cruci suffixus est. Vnde illud vice prouerbij, celebrari coeptum, φυλάττεις τὸν θάνατον, id est, cauendum à Thora, quo monemur metu mortis linguam à maledictis principum coequecedam. Cuius rei meminit Strabo, lib. 14. licet aliter referat Valerius Maximus, lib. 1. c. 8. eodemque vltimo, & Cicero lib. de Fato. Vt interim praetermittam alios quoque multo recentiores, non eos quidem reges, sed qui ex humili fortuna clarum sibi nomen vendicarunt, Franciscum Sfortiam, Nicolaum Picinium, Franciscum Carmaniolum, Blasium Axaretum Genuesem, & alios à Baptista Fulgoso memoratos, & Pontifices Maximos, Ioannem 2. Nicolaum 5. Innocentium octauum, Sixtum primum, alterum Sixtum quartum, viros omni laude dignissimos.

Alij ad clarum nomen euecti. Pontifices maximi.

40

10 ¶ Sed non possum silentio præterire, quod scribit Gellius libro Noctiū Atticarum 15. c. 4. in sermonibus seniorum hominum, & eruditorum multos in veteri memoria altissimum dignitatis gradum ascendisse, ignobilissimos prius homines, & despiciatissimos: affertque exemplum Ventidij Bassi, qui humili loco natus, cum diutiùs victum sibi fordide parasset, comparandis, fricandisque mulis, tandem Consul Romanus factus est. Ob quod & huiusmodi versiculi vulgò per vias vrbs præscripti sunt.

Concurrere omnes augures, aruspices.

Portentum inusitatum conflatum est recens:

Nam mulos qui fricabat, Consul factus est.

Subdit tamen confestim ex Suetonij autoritate, hunc ipsum Bassum præpositum à Marco Antonio prouinciis orientalibus, Parthosque in Syriam introrumpentes tribus ab eo præliis fufos, eumque primum omnium de Parthis triumphasse, & tandem morte obita publico funere sepultum esse, quod & scripsit Plutarchus in Antonio. De hoc quoque est illud Iuuenalis,

Si fortuna volet, fiet de rhetore consul.

Ventidius quid enim?

Et paulo post loquens de eodem, & de Seruio Tullio, de quo supra, subiungit,

Serui regna dabunt, captiuis fata triumphos.

Is enim à Pompeio Strabone patre Pompeij Magni Asculo subacto captus fuerat. Nescio an de hoc intelligat Cicero in oratione in Calpurniū Pisonem. Nemo queritur Syrum nescio quem de grege nouitiorum factum esse consulem. Credo autem de hoc intelligere L. Plancum inter epistolas familiares Ciceronis lib. 10. epist. 10. dum eum mulionem appellat.

11 ¶ Sed vt redeamus ad Senecā ex his diuerticulis, si ita dicenda sunt, & ad præcipuum nostrū institutū, id est, ad eos, qui sola virtute nobilitatē metiuntur: Idē Seneca, qui penè in hoc totus est lib. 3. de beneficiis, Eademque (inquit) omnibus principia, eademque origo. Nemo altero nobilior, nisi cui rectius ingenium, & artibus bonis aptius. Qui imagines in atrio exponunt, & nomina familiarum suarum longo ordine, & multis stemmatum illigata flexuris, in 1. parte ædium collocat, noti magis, quam nobiles sunt. Vnus omnium parens mundus est, siue per splendorum, siue per sordidum gradus, ad hunc prima cuiusque origo producit. Velleius autē Patriculus lib. 2. Ro. historiz. Non nouus (ait) mos est Senatus populique Romani, putadi quod optimū sit esse nobilissimū. Nam & illi antiqui ante primū bellum Punicū ab hinc annos C C C. T. Coruncanū hominē nouum, cum aliis omnibus honoribus, tum Pontificatu etiā maximo ad principale extulere fastigiū. Et Equestri loco natum Sp. Carbilium, & mox M. Catonem nouum etiā Tusculo vrbs inquilinum, Mummiūque Achaicum Consulatus, Censuras, & triumphos prouexere. Et qui C. Marium ignota originis, vsque ad sextū Consulatum sine dubitatione Romani nominis habuere principem. Et qui M. Fuluius tantū tribuere, vt penè assentatione sua quibus vellet, principatus conciliaret. Quique nihil A finio Pollioni negauerunt, quod nobilissimis summo cum sudore consequendum foret. Profectò hoc senserunt, in cuiuscunque animo virtus inesset, ei plurimū esse tribuendum.

12 ¶ Nec hæc in re omittendi sunt Christiani scriptores, qui id clariùs scripserunt. D. Hieron. siue is fuit Iulianus, vt putat Beda, siue alius, vt suspicatur August. Sed quisquis is fuit in epist. ad Demetriadem de virginitate, Ille (ait) clarus, ille sublimis, ille sit nobilis, ille tunc integrā nobilitatem suam se feruare putet, si dedignetur seruire vitii, ab eisque non superari. Cui concimens diua Agatha inter acerrimos martyrii cruciatus, Summa (inquit) ingenuitas est ista, in qua Christi seruitus comprobatur. Sed & idem Hieron. siue is fuit Paulinus, vt autumat Erasmus, ad Celeutiā, Nulli te vnquā de generis nobilitate præponas, neque obscuriores quoque humilioris loco natos te inferiores putas. Nescit religio nostra personas accipere, nec conditiones hominum, sed animos suscipit singulorum. Seruum & nobilem de moribus pronuntiat. Sola apud Deū libertas est: non seruire peccatis. Summa apud Deū nobilitas est, clarus esse virtutibus. Quid apud Deū in viris nobilior Petro, qui piscator, & pauper fuit? Quid in scemina beata Maria illustrius, quæ sponsa fabri describitur? Sed illi piscatori & pauperi celestis regni à Christo creduntur clauis. Hæc sponsa fabri meruit esse mater illius, à quo ipsæ clauis datæ sunt. Elegit enim Deus ignobilia & contemptibilia huius mundi, vt potentes ac nobiles ad humilitatē facilius adduceret. Nam & alias frustra sibi aliquis de nobilitate generis applaudit, cum vnuerfi, paris honoris, & eiusdem apud Deū pretij sint, qui vno Christi sanguine sunt redempti. Nec interest qua quisque conditione natus sit, cum omnes in Christo renascamur. Nam & obliuiscimur, quia ex vno omnes generati sumus, saltē id semper meminisse debemus, quia per vnum omnes regeneramur. Hæc ille. Ex quibus aperte cognoscitur, quemadmodum est intelligenda istorum sententia, qui virtutē solam & vnicam nobilitatē dicunt, vt scilicet procedat apud Deum, vt etiā intelligunt nostri de ea re loquentes. Illud autē quod dicit Hieronymus, Elegit enim Deus ignobilia, &c. depromptū est ex D. Paulo, primo ad Corinth. 1. c. Et quod dicit, Ex vno omnes generati sumus, hoc quoque ante illum annotauit Malachias propheta contra illos, qui nobilitate generis gloriatur, inquit c. 2. Nunquid non pater vnus omnium nostrum nonne Deus vnus creauit nos? Cui concinit & illud Iob 31. Nunquid non in vtero fecit me, qui & illum operatus est, & formauit me in vulua vnus? Sed & D. Ambrosius in lib. de Nabuche lezraclita, c. 3. Nonne (inquit) sic vtero conceptus, & natus es ex vtero, quemadmodum & pauper

pauper es natus? Quid te iactas de nobilitatis profapia? Soletis & canum vestrorum origines, sicut diuitum recensere, soletis & equorum vestrorum nobilitatem, sicut Consulum prædicare. Ille ex illo patre generatus est, & illa matre editus. Ille auo illo gaudet, illis se proauis attollit. Sed nihil istud currentem iuuat. Non datur nobilitati palma, sed cursori. Deformior est virtus, in quo nobilitas generis periclitatur. Cui adde in eo quod de nobilitate canum & equorum dicit, quæ diximus supra c. 2. num. 25. Adde, inquam, alia multa, quæ nos collegimus infra, c. 2. quod nominatim scribemus aduersus illos, qui gloriantur de nobilitate generis.

13 ¶ Sed hæc quoque sententiam longè latèque comprobant Poggius & Platina in iis libris, quos de nobilitate scripserunt, nobilitatem sola virtute metientes. Et Ioannes Gerson in sermone de natiuitate Virginis, in prima consideratione. Quibus adstipulatur illud Dei Opt. Max. 1. Regum, 2. c. Quicumque honorificabit me, ego honorificabo eum: & quicumque cõtempserint me, erunt ignobiles. Et hæc quidem sententiam intellectam, vt supra diximus, ex Hieronymi verbis, nemo negabit esse verissimam. At si de ea nobilitate loquamur, quam nostri politicam & civilem appellant, quàmque vulgò intelligimus, eam sententiam plerique falsam adstruunt, & inter ceteros Iac. Buttr. & Bal. in d. l. nobiliores. C. de commer. & merc. per illum tex. distinguunt virtutem à nobilitate, Bart. & Ioan. Plat. in d. l. C. de dign. idem Bart. in l. 1. in fin. C. de cond. in publ. hor. lib. 10. & Io. Rayn. in d. tract. nobilitatis, in 1. q. princ. in 2. opinione, & iterum in expositione diffinitionis, rursumque in q. 4. princ. & Panor. in c. 1. in princ. de purg. cano.

14 ¶ Pro quibus etiam est tex. nobilitatem & virtutem discriminans, in d. l. C. de cond. in pub. hor. lib. 10. & in l. viduæ. in illis verbis, Pares genere & moribus, iuncta Bal. interpretatione. C. de nupt. Et illud Terentij in Adelphis, Tale, tali genere, atque animo. Nam genere, ad nobilitatem generis refertur: animo, virtutis. Et illud Ciceronis tum in 5. tum in 6. in Verrem actione, à nobis citatum supra, cum de diuitiis loqueremur, quo genus, virtutem, & pecuniam disseparat, & in 4. in eundem actione, Matro Solentinus homo summa nobilitate, ex estimatione, virtute. Iterumque in 6. Melitenis Diodorus homo & domi nobilis, & apud eos, quò se contulit, propter virtutem splendens. Rursumque, Optimum, & nobilissimum quenque ad se accererebat, & pro M. Cælio, Vt eundem, quem optimi, ac nobilissimi petere cursum laudis videretur. Et in oratione pro M. Marcello, Quis enim est illo, ait, nobilitate, aut probitate præstantior? Et rursum, Aduersarium nobilitate, ingenio, virtute præstantem. Et illud item M. Fabij apud Liuium 1. decadis lib. 8. Nec virtus nobilitasque Magistri equitum à te ipso nominati valet. Et illud quoque Valerij Maximi lib. 2. c. 2. vbi de Papyrio loquitur, neque virtute eius, neque nobilitate motus virgas expediri, eumque nudari iussit. Et lib. 3. c. 2. vbi de Q. Corio Piresium nobilitate ac virtute omnes Celtiberos præstantem succumbere sibi coëgit. Et lib. 6. c. 4. in fin. Nobilitate & sanctitate præstans. Et lib. 9. c. 8. Aulus, inquit, Albinus nobilitate, moribus, honorum omnium consummatione cuius eximius. Illud quoque Horatij lib. 3. Carminum, Ode 1.

— Hic generosior

Descendat in campum petitor,

Moribus hic, meliorque fama

Contendat.

Illud item Papinij lib. 4. Sylvarum ad Marcellum,

Stemmata materno felix, virtute paterna.

Illudque Martialis lib. 5. in factum Equitem,

Ingenium, studiumque tibi, morisque, genisque,

Sunt Equitis &c.

15 ¶ Fatentur tamen Bar. Plat. Ray. plerumque virtutem dare causam nobilitati, quoniam ad eam conferendam princeps sapius mouetur, & moueri debet illius virtutibus, cui vult concedere, per l. & virtutum, quæ est vlt. C. de statu. & imagi. vbi virtutum præmia tribui meritis conuenit. Ideo que honores virtutum studiosis etiā decerni, cum honor sit virtutis præmium, vt scribit Aristoteles lib. Ethicorum 4. & iterum 8. & rursum lib. 8. c. 14. Et Tullius lib. Epistol. Familiarium 10. ad Plancum, quæ est epi. eius lib. 1. 9. & alibi sæpe. Ex quo fortassis dicebat Marius, vt supra retulimus, nobilitatem ex virtute cœpisse. Nam, vt & scribit Liuius lib. ab vrbs. cond. 1. Romæ omnis repentina atque ex virtute nobilitas fit. Et probant infinita alia loca supra citata.

16 ¶ Sed vtruncumque sit, omnes cõsentiunt, bonos mores, siue virtutem, esse nobilitati anteposendam, vt præter eos, quos supra citauimus, voluit expressè Bal. in c. penul. in fin. de proba. per text. quem ad hoc reputat sing. in l. pronuntiatio. §. matrem fa. in ff. de verb. sign. Ex eoque dicit anteponi testimoniū honestarū & bene meritarum personarū, testimonio nobiliū. & sequitur ibi Fel. ante fin. & in d. c. super eo. l. 2. col. 3. in ff. de testib. Et Barb. in c. 1. col. 1. de dona. & in l. 1. cui bonis. col. 3. ff. de verb. obl. & conf. 27. scripsit doctissimus. col. 5. vers. & si dicatur. lib. 1. & consil. 54. illud afferam. col. 11. eo. lib. 1. & conf. 46. scripsit præclare. col. 1. lib. 2. & consil. 57. præclare scribitur. col. 3. eo. li. 2. & Corfe. in repe. c. gradi. col. 9. de sup. negl. præla. lib. 6. Et bene facit tex. in c. nos qui 40. dist. & in c. illud, eadē dist. vbi not. etiā Card. Alex. post prin. quod qui habet virtutes, præfertur nobili carenti virtutibus. Et idem quoque voluit Sal. in l. prouidendū. C. de postul. Panor. in d. c. pen. in 4. not. de præbend. Et Lucas Pen. qui ad hoc multa allegat, in l. mulieres, col. 1. in duobus

Alij item.

Nobilitas politica & civilis.

Leges & auctores discriminares virtutem & nobilitatem.

Virtutem dare causam nobilitati.

Virtutem nobilitati anteposendam.

locis, & rursum 3. vers. item nota quod nobiles. C. de dign. lib. 12. Imo. in c. pe. col. r. de præb. ubi
 17 ¶ Quibus ad stipulatur quod dicit gl. 2. in l. 2. ff. de testib. bonos mores præferri dignitati. Et illud
 Sapient. 7. omnibus nobilibus nobilior est sapientia. Ita enim nonnulli legunt, & inter hos Lucas
 Pen. in d. l. r. post princ. de dign. & Matth. Afflict. in c. 1. col. 4. vers. & prima species titu. quis dicat.
 dux. sed ij decepti sunt utriusque vocis similitudine, quæ vnus tantum literæ immutatione con-
 tigit. De qua re Tullius lib. 2. de oratore, Alterum (inquit) genus ambigui, quod habet paruum
 verbi immutationem, quod in litera positum Græci vocant *ᾠνομασίαν*, vt nobilitatem mobi-
 liorem. Cato. Sed vt redeamus, Solomon Ecclesiast. 4. præponit puerum sapientem etiam pau-
 perem regi seni & stulto. Et huc quoque pertinet illud Iuuenalis Saty. 8.

*Atala pater tibi sit Therfites, dummodo tu sis
 Acacida similis, Vulcaniæque arma capeffus:
 Quam te Therfite similem producat Achilles.*
 Quos versus citat gl. in c. nunquam. § 6. dist. Cui concinens Codrus Poëta, recentior quidem ille,
 sed quo vix alius est festiuor.
*Sunt tibi Gallorum rex & regina parentes,
 Et maneat virtus pectore nulla tuo:
 Non pluri faciam te, quam tibi rustica mater
 Si sis, & ignarus rusticus ipse pater.*

Sed & Iuuenalis ipse, vt ad eum redeamus, in eadem Satyra,
*Libera si dentur populo suffragia, quis tam
 Perditus, vt dubitet Senecam præferre Neroni?*
 Sed & alia multa in eam sententiam scribit in ea Satyra, quam huic rei peculiariter dedicauit, &
 Ouidius lib. Tristium 4. eleg. 3. quod alibi non semel citauimus,
 O qui nominibus cum sis generosus auorum,
 Exuperas morum nobilitate genus,

Id quod fati innuisse videtur Claudianus in Panegyrico 4. Consulatus Honorij, dum scribit
 nobilitatem apud Barbaros, virtutem apud Romanos in precio fuisse. Hæc enim facit Theo-
 dosium dicentem eidem Honorio,
*Si tibi Parthorum solum fortuna dedisset
 Chare puer, terris que procul venerandus Eois,
 Barbarus Arsacio consurgeret orbe thyasus,
 Sufficeret sublime genus, luxuque fluentem
 Deside. nobilitas posset te sola tueri.
 Altera Romana longè rectoribus aula.
 Conditio, virtute decet, non sanguine niti.*

18 ¶ Plato, vt alibi supra diximus (si Laërtio credamus) nobilitatem in quatuor species diuidebat,
 quarum postremam omnium præstantissimam esse dicebat, videlicet cum quis per se animi inge-
 nuitate, & magnitudine excellit. Hunc enim profectò, verè appellari nobilem, cui non aliena, sed
 sua virtus ad nobilitatem opitularetur. Quibus ad stipulatur Iustin. lib. 15. Erat (inquit) Lyfima-
 chus illustri quidem Macedonia loco natus, sed virtutis experimentis omni nobilitate clarior,
 quod nos alibi ad aliud citauimus. Solonis est sententia apud Aufonium,
 Pulchrius multò parari, quam creari nobilem.

Secundum quam ij qui Taprobanè insulam inhabitant, regem eligunt spectatū moribus, inuete-
 rata clementia, & iam annis grauem. Neque enim nobiliras præualet, sed vniuersorū suffragium,
 vt tradit Solinus, c. 66. Lycurgus ille Lacedæmoniorū legislator duos catulos, alterū ex cicuri-
 tiis, alterū ex veneratoriis genitos enutriuit. Natum autē deteriore genere venationibus exer-
 cuit, & meliore natū edacitati aduefecit, deinde eos in concionē produxit, & quædā gula irri-
 tamēta subinde dimisit. Inde vterq; ad quæ fuerat assuetus impetū cum fecisset, Lycurgus, Sic nos
 (ait) ô ciues, splendor generis, quem multi admirantur, Herculisque posteritas nihil adiuuat, ni ea
 gesserimus, propter quæ ille omnibus se hominibus, clariorē nobiliorēque ostendit, testis Plu-
 tarchus in apophthegmatis Laconicis. Veteres illi Romani hominū ignobilium virtutē persæ-
 pe nobilitatis inertia prætulerūt, vt attestatur Cicero in oratione pro L. Cornelio Balbo. Sed &
 D. Hieron. ad Principiā, de obitu Marcellæ, Nihilque in ea laudabo, nisi quod propriū est, & eò
 nobilius, quod ex opibus & nobilitate, facta est paupertate & humilitate nobilior. Et iterū, Qui
 virtutes non sexu, sed animo iudicamus, contemptæque nobilitatis ac diuitiarum maiorem glo-
 riam ducimus. Quisquis autem fuit qui apud Salustium elegantissimam habuit orationem ad
 Cæsarem de Repub. ordinanda, Sed plebs eò liberè agitabat, quia nullius potentia super leges
 erat, neque diuitiis, aut superbia, sed bona fama factisque fortibus nobilis ignobilem anteibat.

19 ¶ Denique Diuus Gregorius Nazianzenus de hac re multis versibus scripsit, quos non graua-
 bor subicere,
*αἰμαδὲ δ' ἀγαθὸς τις, ἄπαι κακῶν ἀνδρῶν γένος μὲν,
 ἢν τῷ ἐν πατέρων, τ' ἄλλα ἢ δαυμασίω,*

*ἢν τῷ ἀφ' ἐρε τὸς πθρόνους, καὶ μάλα ἠδ' ὑ γαλάσας,
 ἔπε λογομ μνήμης ἀξίον, ὡς τὸ γένος
 ἔσιμ ἀνευδὸς ἐμὸν γέ γένει ἢ σὺ. Ἔπο φύλασσε,
 ὡς μὴ τ' ἀρετ' ἄλλο π πρόδωμ ἀγοίς.
 ἔϊ γὺ πὺ τὸ δ' ὑσσεδὲς ἐκέρθμεν, ἢ τὸ δ' ὑσσεδὲς,
 εἰπες ἄμ ὡς ὁ πατὴρ ἢμ καλὸς, ἢ μυρι πνὸς.
 εἰδ' ἔε πὺ ὡς δ' εἰλὸν ἐπέσ κωπῆμ, καὶ ἀνανδρῶν,
 ὡς πρέγονοι πολλὰς εἰλὸν ἑλυμπιάδας.
 οὐτως, εἰ σε κακὸν πὺς ἐλέγγει, καὶ ἀνόητον,
 μὴ μοι τὸς πατέρας μὴ ἢ τὰ νεκρὰ λέγε.
 χρυσόδετον κιθάριμ τίς ἐχωμ, ἐχρεε κάκισον,
 ἄλλ' ἄπ' εἰκαίης δ' ἡγέες ἢ κε μέλος.
 τίς τὸ τῶν ὦ λῶσε, ἀμείνων ὅι κιθαριστὴς;
 ὅς σώζει τέχνης κρούμασιν ἀρμονίας.
 ἀλλὰ σὺ μὲν χρυσῶν πατέρων ἔφους, ὡς σε λέγουσιν,
 αὐτὸς δ' ἔκ ἀγαθὸς, εἴτα μέγα φρονέεις.
 τὸτο λαμπρὸν σοι γένος ἔδην, ὅι πῶπάλαιοι
 νεκροὶ, καὶ μύθων πλάσματα, καὶ κραιδὲς.
 φαίεις, πρὸς σε δ' ἔγωγε βλέπω μόνον ἢε δικαιοῦ
 ἢ κακὸς, ἠδ' ἀρχὴ, πηλὸς ἀπασσιν ἴσως.
 δέματᾶ πασιν ὅμοια, φυσώμεθα δ' ὅι μετέωρα
 πλῶτᾶ, καὶ δδξμ, καὶ πατρῶσιν μεγαλάς.
 ὡς τί μοι τὰ πόδισσά πατῆρ γένος, ἔτ' ἐ με μῦθοι
 τέρεσσ', ἔ τ' ἀφοί. ἀλλ' ὦ γαθε πρὸς σε βλέπω,
 εἰς χρεὲς πάντες, ἐνὸς πλάσ γένος, ἢ ἢ τυραννίς
 εἰς δ' ὑο τὰ θνητῶν ἔσχισμ, ἔχι φύσις.
 ἀλλ' ἔμοι πᾶς σκαίος, ἐλευθέρ' ὅς εἰς ἀριστῶ
 εἰ δ' ἐ σὺ τὸ τῶν ἔχεις, τὸτο τί πῶς τὸ γένος
 ἠμείνων τε πατῆρ πόθ' ὁ κἀνθῶν, ἔδην, ἀνευδὸς
 οὐδ' ἔμ, τίς δ' ἐ τ' ὄνοι δδξμ παρ' ἠμείνων;
 ὅι δ' ἀεὶ δὲ τί τῶσιν, καὶ ὡς ἔρεπῆσιν νεοσσὸς.
 ὡς ἐ τί μοι πατέρας, σαυτῶν ἀφείς, σὺ λέγεις
 κρεῖσσον, ἀριστῶ ἔοντα κακὸν γένος, ἢε κάκισον
 ἐμμεναὶ δ' ἡγέτην, καὶ ἔσδην ἐκ πραχέσ
 ἐ βλάσσει φυτῶσιν, ἔσδην μὲν: ἠδ' ἔκ γαίης
 ἢλθεσ ἀκωνθ' ἀπαλάς, ἔ πυρὸς ἀξί' εἰ.
 πῶς σὺ κάκισος ἐῶν, τῶσων φρονέεις πθρόνοισιν;
 ὡ κἀνθῶν μυλικὲ ἴππιον ὦ ἔχωμ.*

Id est, propè ad verbum,

Sanguine ex bono quis, omne malum, viro genere quidem
 Non nobilium, cætera autem admirabilem,
 Exprobrabat maiores, & hic, admodum suauius aridens
 Dixit verbum memoria dignum: vt genus
 Est opprobrium mihi quidem, generi autem tu, hoc caue,
 Vt virtuti aliud quippiam anteponas.
 Si tuam quis deformitatem derideat, aut graueolentiam,
 Diceris quòd pater erat formosus, vel vnguenta redolens;
 Si verò te quis vt ignauum irrideat, & pusillanimum;
 Quòd maiores multis vicerint olympiadicis,
 Sic si te malum quis arguat ac fatuum,
 Ne mihi parentes, neque mortua prædices.
 Auream cytharam quis habens, pulsauit pessimè,
 Alius ex vulgari, generosum duxit melos.
 Quis horum, ô optime, præstantior cytharista?
 Qui obseruat artis pulsationibus harmonias.
 Verum tu quidem aureis parentibus natus es, vt te dicunt,
 Ipse verò non bonus, deinde magnopere superbis.
 Hoc splendidum tibi genus est, maiores
 Mortui, & fabularum figmenta, & anus.
 Irasceris? in te autem ego respicio solum, si iustus
 Vel malus: principium autem, lutum omnes æqualiter,
 Pelles omnibus similes, inflamur autem sublimes
 Diuitiis, & gloria, & patria magna.
 Quare quid mihi superuacua pater, genus? neque me sermones

Handwritten marginal notes in Greek and Latin, including phrases like "Id est, propè ad verbum," and other commentary.

Delectant, neque sepulchra, sed ò bone, in te respicio.
 Vnus pulvis omnes, vnus figuli genus, sed tyrannis
 In duo res mortalium secuit, non natura.
 Seruus mihi, omnis improbus: liber, quisquis optimus.
 Si autem tu superbiam habes, hoc quid ad genus?
 Mulis quidem pater quando a finis est, opprobrium
 Nullum. quid verò a finis gloria à mulis?
 Aquilæ autem pariunt & quos prouinciant pullos?
 Quare quid mihi parentes, te omisso, tu prædicas?
 Melius, optimum esse malum genere, quam pefsimum
 Esse nobilem. & rosa ex aspera
 Nascitur planta, rosa quidem: si autem à terra
 Venisti spina tenera, igne dignus es.
 Quo pacto tu pefsimus existens, tantum intumescis maioribus?
 O asine molaris, equinam superbiam habens.
 Alia huc pertinentia, quod & nos supra admonuimus, videbis infra in c. 22.

Scientia an nobilitet.

CAP. V.

1 Qui scientiam nobilitatē aut nobilitatis speciem esse dixerunt ex nostris.

Scientiam item alij speciem nobilitatis existimarunt quibus succinit tex. in l. prouidendum, ubi quos scientia nobilissimos facit. C. de postul. Vbi & hoc not. glos. in verbo, nobilissimos, Cyn. Io. Fab. Bal. Ang. Saly. & Franc. Arret. ex quibus ipse Saly. hoc quoque dicit, Nobilitatem esse filiam scientiæ. Et hoc quoque voluit gl. in cap. de multa, in verbo, literatas, & ibi etiã Imol. col. 2. versic. & pro hoc facit extrã de præbend. Rayn. & post eum Nicol. Mat. in l. 2. §. vlt. ff. de excus. tut. Collect. in c. eò libentiùs, ext. de ser. non ordi. Signo. Homo. conf. 2. 3. quæstio disputata, col. 2. Alb. in l. Imperatores, post princ. ff. de decur. Saly. in l. si furiosi. C. de nupt. Luc. Pen. in l. 1. col. 1. in prin. & ibi etiam Ioan. Plat. C. de cond. in pub. hor. lib. 10. idem Luc. in l. mulieres, col. 1. C. de dign. lib. 12. Ioan. Plat. in l. 2. col. 1. in 1. nor. C. de primice. lib. 12. Domi. in c. lex est, in fi. dist. 2. Rom. in rep. l. si verò §. de viro, in §. 2. fal. ff. sol. mat. Barb. in rub. de offi. deleg. col. 3. & in proœmio cle. in verbo, salutem, col. antepe. versic. §. 7. & confi. §. 7. præclarè scribitur, col. 6. versic. præterea pondero, lib. 2. Matth. Afflic. in c. 1. col. 4. versic. & prima species. tit. quis dicat. dux.

2 Qui ex externis Casiodori locum.

Et ex externis scriptoribus, huius sententiæ fuit Arist. lib. 4. Politicôn. c. ite 4. & Aulus Gellius dum scribit lib. 19. c. 10. Sedentiùs doctrina, aut genere, aut fortuna nobilibus viris. & Casiodorus lib. epist. 9. epist. 7. cū inquit, Doctrina facit exornat generosum, quæ etiã ex obscuro nobilem facit, credo illic legendū esse ex obscuro, & Plinius lib. 3. c. vlt. Melius hic fuit Geometrica scientia nobilis, & alij plurimi quos tibi citabo versic. ab hinc 2. vt tamen nō omittã quod Seneca. Neronē alloquens apud Cornelium Tacitū lib. 18. Ego quid aliud munificentia adhibere potui, quàm studia (vt sic dixerim) in vmbra educata è quibus claritudo venit. quem locum ad aliud, & nos citauimus supra in 2. c. nū. 12. Claritudo autem eadē est & nobilitas, vt ibi docuimus. nu. 11.

3 Doctores dici nobiles.

Hinc doctores dicuntur nobiles, vt dicit Cyn. in d. l. prouidendum. C. de postul. & Bar. Lucas Pen. & Io. Plat. in l. iudices. C. de dignit. lib. 12. B. dd. in l. nemini. C. de aduo. diuer. iudi. Ang. in l. sed & si suscepit. §. 1. ff. de iudi. Paul. Cast. in 1. constit. C. col. 2. Io. Ray. in tract. nobilitatis in 1. q. princ. Cepol. in d. tract. militū deligen. in materia nobilitatis in 26. opinione, Alex. confi. 94. cōsideratis his, col. 2. versic. sed ita est. lib. 1. & confi. 213. ponderatis his quæ in themare, col. vlt. lib. 6. Vbi ex hoc dicit sing. quòd si testator iusserit aliquid dari vni pauperi nobili, possunt executores id dare doctori, de quo tamen multum dubitatē, propter id quod postea dicemus in sequen. versic. & latè Guido Papæ, deci. 88. sed quæro an domini, vbi per hoc decidit, doctores tanquã nobiles, non esse cogendos cōtribuere subsidis impostis personis plebeiis. Franc. Arret. in cap. super eo, le 2. de testib. Barb. in cap. proposuisti, de probat. Paris à Puteo in tract. de syndicatū. in verbo, testis, cap. 2. col. 1. Fel. in rub. de mag. Card. Alex. in proœmio decret. col. vlt. Ant. Corsetus in c. grandi. nu. 27. de supp. neglig. præla. lib. 6. Maria Soci. iunior confil. 39. perspectis his, col. 4. nu. 28. lib. 2.

4 Vlpianus nobilitatis dicitur.

Hinc & pleriq; ex iis, quos supra citauimus, arbitratur Vlpianū iurisconsultū nobilitē appellatum, in l. 2. §. vlt. ff. de excu. tut. & etiam nobilissimum, in l. diximus, in fi. ff. eo. tit. Et præter illos voluit Matth. Afflic. in proœ. feud. col. 2. nu. 7. in fi. in d. c. 1. col. 4. vbi supra, tit. quis dica. dux, licet Nicol. Neapo. in d. l. 2. §. vlt. dicat esse referendã eam appellationē ad nobilitatē generis, cū Vlpianus fuerit nobilis origine, per l. 1. in prin. ff. de censib. Sed vt magis probem priorem sententiã, facit id quod huic consentaneū scribit Spartianus in Iuliano Imperat. Didio (inquit) Iuliano, qui post Pertinacem imperiū adeptus est, proauus fuit Saluius Iulianus, bis consul, præfectus vrbis, & iurisconsultus, quod magis eum nobilitē fecit. Hæc ille: Gennadius in catalogo virorū illustriū, Seuerus (inquit) presbyter, cognomēto Sulpitius Aquitaniæ prouinciæ, vir genere, & literis nobilis. Et ante hos Plin. lib. 10. c. 2. Manilius (inquit) Senator ille, maximis nobilis doctrinis. Et hoc quoque prior Tullius in oratione pro Rabirio Posthūmo vocat Phaleriū ex doctrina nobilitē & clarum. Et ex hoc quoque dicit Sal. in d. l. prouidendum, quòd si domina titulo comitis insignita, nubat doctori, nō dicitur nupsisse indigno, sequitur & commendat Campe. in tract. dot. in 1. parte q. 13.

Comes nubens doctori nō indigno nubit.

¶ Verum

¶ Verum hæc quoque op. ita intelligenda est, vt superior qua diximus, de virtute. omniū quidem iudicio, qui de nobilitate tractauerunt, vt videlicet scientia nō sit nobilitas eo modo, quo nobilitatem vulgò distinguimus à plebeitate siue rusticitate, vt ita loquar. Tamen ea nobilitas, quæ ex scientia est, qualiscunq; sit, non postponenda est illi nobilitati, imò multorū iudicio est etiã anteposenda. gl. habemus in l. societas contrahitur, quæ est §. ff. pro soc. quòd viri literati, ita vt nobiles, recipiuntur in canonicos. Ex qua no. Bal. Sal. & Raph. Fulg. æquiparari nobiles & literatos ad obtinenda beneficia, de qua re dicemus postea. Sed & gl. in clem. 1. in verbo, necessitas, de bapt. dicit nobilitatē & literaturã æquiparari, per tex. in d. c. de multa, de præb. Et Cyn. in d. l. prouidendum, loquens de nobilitate scientiæ, dicit eam potiorē nobilitate generis, quam quis nō ex se, sed à parentibus accepit. Et idem voluit Rom. singul. 646. nobilitatis, & Alex. disto confi. 94. vbi supra, lib. 1. & disto confi. 213. col. vlt. lib. 6. & Card. Alex. in d. proœmio decreti, col. vlt. & Felyn. in d. c. super eo, le 2. de testib. & de theologis Alex. Ales. in 2. parte suæ summæ, q. 136. membro 2. §. 1.

Cuiusmodi nobilitas sit scientia. Vira præferenda nobilitas, scientie an generis.

¶ Imò plus voluit Barb. d. confil. 57. col. 6. vers. præterea pondero, lib. 2. & in c. ad aures, col. 4. de rescrip. & in repet. extrauag. volentes, in verbo nobiles, quòd doctor literatus & ignobilis præfertur doctori nobili, æquè literato, per id quod in simili voluit gl. quam dicit sing. in c. nūquam, per tex. ibi §. 6. di. Illud esse magis laudandū, qui natus ex parentibus prorsus alienis à bonis moribus, sese virtutibus addixerit: quàm qui ex bonis probisque parentibus natus, ipse quoque bonus probusque est. Et per illum text. dicit Panor. in d. c. pen. col. 2. de præb. quòd licet ignobilis, qui se virtutibus addixit, nō adeò est honorandus, quàm nobilis æquè bene moratus, quia in isto duplex decor fulget, & parentū, & proprius. Est tamen ille magis cōmendandus, vt qui sua sponte, nullo maiorū exemplo, virtutis viam arripuerit. In quam sententiã Plato post initiū lib. 9. de leg. Filiis eorum qui ob scelera mortem passuri sunt, si mores paternos fugerint, quia nati ex malis fortiter virtutē secuti sunt, honorē exhiberi iubet & laudem. Porro Ifocrates in epist. ad Timotheū, Solent, inquit, plerique omnes non ita cōmendare ac venerari natos ex illustribus & laudatis parentibus, vt eos qui patrum sequiriã & immanitatem non imitatur, sed ab illorum vitis toto pectore sunt alieni. Quicquid enim boni mortalibus præter expectationem & consuetudinem offertur, id omnibus in rebus longè gratius est, quàm ea quæ vsitata & legitima ratione contingunt.

Vter præferendus, doctor nobilis an ignobilis.

¶ Sed non desunt, qui huic opinioni reclamant. In primis Cyn. in d. l. prouidendum. C. de postul. vbi dicit quòd præferendus est is, qui sua virtute, & parentū imaginibus pollet, ei qui altero tantum innititur quem sequitur Bal. vt à nonnullis citatur, sed nō reperi in meo codice, in l. cum plures, §. 1. ff. de admin. tut. & Panor. in c. 1. in 1. no. de don. & Iac. Aluar. in c. 1. §. ceteri, col. 3. vers. quæro quis magis, tit. quis dic. dux, com. mar. Et hoc quoque voluit Bal. ipse in d. l. nobiliores, in fi. C. de commer. & merc. cum dicit nobilem dici tribus modis. Primo, genere, & ita (inquit) vulgus accipit. Secundo, virtute, & ita philosophus accipit. Tertio, vtroque, & ista est (ait) perfecta nobilitas, scilicet generositas animi magnitudine decorata. Idem in l. nemini, in fi. C. de aduo. diuerf. iud. dicit simpliciter, quòd si duo sunt æqualis scientiæ, is est magis honorandus, qui est de meliori sanguine, per illum tex. quem sequitur Fel. in rub. de maior. & obed. col. 1. & in c. clerici, col. 2. vers. doctor qui est, & ibi Philip. Dec. de iud. & idem Felyn. in c. super eo, le 2. col. pen. de testib. & Ant. Corsan. repet. c. grandi. col. 9. de sup. neglig. prælat. Et hoc quoque voluit ipse Bal. in l. vlt. in prin. per illum tex. & ibi quoque Corn. in vlt. not. C. comm. de leg. & Ludo. Bolo. in auth. habita, col. 20. vers. sed sumpta occasione. C. ne fili. pro patr. Et ante hos omnes voluit Host. Alioquin nobilitatis cōtemptror in c. venerabilis, in verbo, nō multos, de præbend. cum dicit, quod si quærat de nobili, & ignobili, æqualibus meritis, & scientia, semper nobilis erit præferendus, quia nobilitas gradum adicit, sicut cōstitutus in dignitate vel personatu. c. dudum, le 1. §. 1. de elect. & facit (inquit) l. quod si nolit §. qui mancipia. ff. de adil. edict. & c. de multa, in fin. de præb. & c. vlt. 6. dist.

De eadem re.

¶ Et hoc generale est, vt qui duplici dignitate cōonestatus est, præferri debeat ei qui alterã tantum habet. Sic & doctor vtriusq; iuris, præfertur doctori vnus tantū, secundū Hostienf. Panor. & alios in c. 1. de consang. & affi. Io. And. Panor. & recentiores in d. c. clerici, de iud. Fel. in d. rub. de maior. & obed. Iaf. in l. cohæredi. §. qui discretis, col. 1. ff. de vulg. & pup. Sic comes & baro præfertur comiti tantū, aut baroni, secundū Bal. in l. sed & milites. ff. de exc. tut. quem sequitur Fel. & Philip. Dec. in d. c. clerici, ille col. vlt. hic 4. de iud. vbi per hoc dicunt, quod miles & doctor præfertur doctori tantū aut militi, vt etiã voluit Alex. in l. centurio, col. 5. vers. adde tamē. ff. de vulg. & pup. Sequitur etiã Philip. Dec. qui & illud superius adscribit conf. 161. pro domino præposito, col. 1. vers. 3. cōsiderandū. Sunt enim duo vincula fortiora vno, vt alibi longè latèq; tractabimus.

Duplex dignitas simplici præferenda.

¶ Ceterū illud sciendū est, vbi scientia requiritur, eam, si desit, minimè suppleri per nobilitatem, vt magna auctoritate affirmat Bal. testimonio Iac. Arret. in l. in dādo, per eum tex. ff. de tut. & cur. dat. ab his. Ideo, vt subdunt, nobiles cū promoueri cupiunt ad gradus, aut magistratus, in quibus scientia requiritur, ex aminantur vt ceteri ignobiles. Quanquã ex nonnullorū sententia, mediocri doctrina in nobilibus æquipollet paulo maiori doctrinã in ignobilibus, vt videre licet apud Barb. conf. 35. sapieter. col. 1. lib. 2. Nam & in simili, nobilitatē pauperem cum diuitis ignobilibus compensari, vt voluit Bal. in c. super eo, le 2. de testib. de quo supra diximus. c. 3. nu. 20. eoque vlt.

Scientia deficiente non suppleri per nobilitatem.

¶ Sed si verū dicere volumus, maior eruditio in nobilibus requiritur, quàm in ignobilibus. Nemo enim sanæ mentis negare potest, doctrinã & eruditionē, si quicquã aliud, nobiles decere atque cōonest

Scientia maxime nobiles decere, & principis.

cohonefate. Contra verò ignorationem disciplinarū dedecere admodū ac dehonefate, testimo-
nio Q. Mutij, cuius eam sententiā retulit Pomp. in l. 2. ff. de orig. iuris, Turpe esse Parritio & no-
bili viro ius ignorare. A qua non admodū abhorret, quod Ammianus Marcellinus de Orphito,
summè nobilitatis viro, scribit, Vir (ait) prudēs & forensiū negotiorū oppido gnarus, sed splēdo-
re liberaliū doctrinarū minus, quā nobilem decuerat, institutus, Tradit Diodorus Siculus lib. 1.
c. 2. Aegyptios & Saitas suam rempublicā in tres ordines diuifisse, primum autem gradum fuisse
nobiliū, qui prae ceteris doctrinā dediti maiore honore digni haberētur. Quòdque admodū vitu-
peratur Licinius ille Imperator, alias etiā non admodū laudatus, qui literis adeo infectus erat, vt
vtrius ac pestem publicā eas appellaret, vt tradit Aurelius Victor in vita Constantini, Constantij
& Helenae filij. Eo autē mores apud Gallos deciderūt, vt qui se nobiles esse gloriātur, nihil magis
obeffe nobilitatis decori existiment quā literas, cum nihil contrā magis eam illustret, & ornet.
¶ Vellem vt illi saltem historias noscerent, ex quibus intelligerent maximos principes, reges, im-
peratores alios aliis artibus & scientiis, alios omnibus instructissimos fuisse, & ex illis nonnullos
quoque libros scripsisse, quibus suam eruditionem testatissimam posteris reliquerunt. Numam
Pompilium dico, secundū Rom. regem, Alexandrū Magnum, Iubam Mauritaniae regem, Michri-
datem, Iulium Cæsare, & ceteros duodecim Imperatores, & praeterea Nervam cuius carmina
laudantur Martiali lib. 8. & 9. & Plinio lib. 5. epistol. ad Aristonem: Hadrianū, Aelium Verum ab
ipso Hadriano adoptatū, Aurelium Antoninū Pium, alterum Antoninū philosophum, alterum
item Verum, ipsius Antonini in imperio confortē Pertinacē, Saluium Iulianū, quem iuris peri-
rissimum fuisse scribit Eutropius, Septimium Seuerum, Graecis & Latinis literis eruditissimum,
Pescennium Nigrum, Opilium Macrinū, Clodium Albinum, qui se imperatorē nominauit, Ale-
xandrum Seuerum, Gordianos patrem, & filium, Gallienum, alterū Iulianum, cuius extāt multi
libri, sed cui, vt verum dicam, magis obfuit eruditio, quā profuit. sed id nō fuit scientiae vitium,
sed hominis, & Libanij, & aliorum praceptorū, qui illum à religione nostra dimouerunt, Theo-
dosium ex Aurelio Victore in vita illius, Federicum secundū Germanorum Imperatorē Graecē
& Latine doctū & in primis Astronomiae studiosum, Zeutā Dicenæum, & Zalmoxen Getarū
Scytharūque reges ex Iornāde de origine Getarū: Chosroem illum magnum Persarū regem,
de cuius doctrina & eruditione multa scribit Agathius lib. 2. Historiarum peregrinarum, & Al-
phonsum omnium scientiarum & praesertim astrorum peritissimum. In qua multos ab eo libros
conscriptos etiamnum videmus. Et ne nostros reges praeterrittamus, Robertū illum Gallorum
regem, cuius etiamnum cantātur in nostris templis hymni & diuinæ aliæ cantiones, Franciscum
primum eius nominis, patrem Henrici regis nostri, cuius quanta doctrinarum artiumque erudi-
tio fuerit, videbis in orationibus eiusdem funebribus, editis à viris longè doctissimis, & quibus
cum principe ipso erat quotidiana consuetudo. Denique Plutarchus librum scripsit hoc titulo,
In principe requiri doctrinam, breuem quidem illum, sed dignum qui noctēque diēque in ma-
nibus, ore, oculis, memoria, & sermone principum versaretur.

Princeps an, & quomodo, & quos nobilitet, & qua inde se-
quuntur. CAP. VI.

1 Princeps quem vult, nobilitat, Bald. in l. sacrilegij. C. de diuer. rescrip. Quem sequitur Iason
in l. omnium, in 1. not. C. de testa. & ante illum Bart. hanc nobilitatem civilem & politicam
appellās in d. l. 1. in multis locis, & ibi post eum Iac. Plat. col. 2. C. de dign. Vbi & huiusmodi nobili-
tatem ita definiunt, Est qualitas illata per principatū tenentem, qua quis ultra honestos plebeios
acceptus ostenditur. quam diffinitionem sequitur Imo. in cap. de multa, ad fide. præb. Panorm. in
c. 1. col. 2. de purg. can. & Iac. Alua. in c. 1. §. ceteri, col. 3. tit. quis dic. dux. co. mar. Ioan. Rayn. in d.
tract. nobilitatis in 1. q. princ. Guid. Pap. decis. 196. nobilis, col. 2. & consil. 65. viso themate. col. 12.
versic. sicut enim, & Soc. consil. 246. subtiliter, col. 2. & Franc. Purp. in l. 1. char. 12. versic. tertium
ponunt exemplum. ff. de offic. eius cui mandat. est iurisd.

2 Et in hac etiā op. fuit Alber. in l. imperatores, in prin. ff. de Decu. dum ex eo tex. no. nobilitates
procedere à principe. Iac. Alua. qui idē dicit in c. 1. col. 2. vers. no. quod in declarādo, & ibi Matth.
Afflic. col. 8. vers. 10. & vlt. tit. quis dic. dux. Nec immeritò (inquit Alua.) quia is dicitur nobilif-
simus. l. quæris. ff. de nat. rest. & Paul. Cast. in l. quoties, in fin. C. vbi Sen. vel clarif. vbi dicit per illū
tex. quòd nobilitas provenit à principe, & cons. 2. 2. visis omnibus, col. 2. lib. 2. vbi dicit quòd illi
proprie dicitur nobiles, quos princeps nobilitat, & quòd propterea rescripta loquētia de nobili-
bus, de istis sunt intelligēda, & ipse Matth. Afflic. in c. si rusticus. col. 1. in 4. not. tit. de pace tenend.
Quibus cōcinit quod scribitur Hester. 6. Hic honorabitur, quēcunque voluerit rex honorare: &
quod scribit Plin. in Panegyrico, Cæsaris esse, vt nobiles cōseruet & efficiat. Et in hac sententiā
Solò dicebat eos qui apud reges in pretio erāt, esse calculis similes, quibus in exponēdis rationi-
bus utimur. Vt enim illi interdū maiorē numerū, interdū minorem significāt: ita & reges horū
quēque, prout libitū fuerit, aliquādo illustre & inclytū, aliquādo obscurū habere & ignobilem.

3 Et huiusmodi principis nobilitationē admonet Budeus, in annotationibus Pandectarū super
l. vlt. col. 5. ff. de Senat. Latine dici apud nostros iuriconsultos, aliōsque idoneos scriptores, nata-
lium restitutionē. Neque enim solum natalibus restitui libertum, vt patronatus obseruatiā libe-
retur:

Licinius impe-
rator dicebat
literas vtrius &
pestē publicā.

II
Reges & prin-
cipes docti.

1
Princeps quē
vult nobilitat.
Nobilitatis dif-
finitio.

2
Nobilitas à
principe.

Nobilis pro-
prie quē prin-
ceps nobilitat.
Regum fami-
liares calculi
similes.

Nobilitas à
principe data
dicitur nataliū
restitutio.

retur: sed etiā plebeium, cum ad nobilitatem asciscitur, quamvis antea nunquam inter nobiles
fuerit. Distinguuntur enim nobiles ab eis, qui ingenuitatē intactam illibatamque nō habent, sed
aliqua conditione obnoxia: cuiusmodi sunt plebeij omnes, qui ipsi maiorēve eorum seruitutem
aliquam seruerūt. Propterea igitur dicitur restitui natalibus, qui ad nobilitatē vocantur, quasi
absterfa natalium plebeiorum sordida cōditione, & in priscam communēque, ab initio, generi
humano ingenuitatem repositis illis, qui hoc beneficio affecti sunt. Plinius ad Traianum, Postu-
lantibus, ait, quibusdam, vt de cognoscendis liberis, restituendisque natalibus secundum episto-
lam Domitiani scriptam, Minutio Ruffo, & secundum exempla Procōsulum ipse cognoscerem,
respexi ad Senatusconsultum pertinens ad eadem genera causarum. Et hanc sententiam confir-
mant tex. in l. 1. ff. de nata. rest. vbi etiam ingenuus natalibus restituitur. vbi tamen Accursius, vim
vocabulary ignorans, aliter exposuit: Et alibi differunt iura ingenuitatis impetrare, & nata-
libus restitui. l. etiam fœminæ. ff. de iure aureo. annul. Ex quo planē constat, natalium restituti-
onem non ad libertos tantum pertinere, vt ingenuitati restituantur, sed & ad ingenuos quoque.

4 Quāquā huic sententiæ non nihil refragari videtur, quòd nobilitas ex iure naturali esse nō vi-
deatur, ex tex. in l. quod attinet. ff. de reg. iur. vbi ita scribitur quod ad ius naturale attinet, omnes
homines æquales sunt, propterea alibi scribitur, naturā inter homines cognationem quandam
constituiffe. l. vt vim. ff. de iust. & iur. & §. ius autem gentiū, Instit. de iure natu. gen. & ciuili. Hinc-
que Marius apud Salustium in Iugurtha clamat, naturā vnā & communē omnium esse, quod
alibi retulimus. Aegyptij, qui se omniū vetustissimos esse credunt, omnes æqualiter nobiles exi-
stima-
bant. Ideoque cum quis mortuus esset, in oratione funebri nihil ab his referebatur, quod
maiores aut cōsanguineos eius respiceret, vt Græci facere solent, vt tradit Diodorus Bibliothe-
ces lib. 1. c. 5. Vt his facillē credam, qui nobilitatē non inter bona naturæ, sed fortunæ siue externa
collocant, vt Aristot. apud Laërtium in vita illius, & videre licet apud ipsum Aristot. lib. 2. Rhetor-
icorum ad Theodecten, c. 15. Eandēque fortunam appellat eiusdem lib. c. 12. Quamvis ipse,
veluti secum pugnant, in eodem lib. c. 9. eam ponat inter bona naturæ. Sed tu hic videas quæ scri-
bam inferius eod. c. quo de his loquimur, qui adeo sibi de nobilitate gloriāntur.

5 Quod tamen diximus principē, quem vult, nobilitare, intelligit Franc. Ripa lib. respon. 2. c. 26.
Allobrogum, 2. col. 2. versic. 1. quia iura, in solo Imperatore procedere, non item in reliquis prin-
cipibus, etiā non recognoscētibus superiorē. vt dicit velle Bar. in l. 1. col. 9. C. de dign. lib. 12. Nam
& alias (inquit) videmus non tantam esse in istis maiestatem, quam in Imperatore, vt in si-
mili probat Soc. consil. 275. in causa fratrum, col. 4. vers. si verò & tertio, cum multis seq. lib. 2. Et
constat (inquit Ripa) exemplo stellarum, quarum splendor non æquē lucet sicut splendor solis.
Hinc negat ius esse D. Delphino nobilitandi, etiam si superiorē non recognosceret.

6 Hic miror Ripam, virum alioqui doctissimum citasse Bart. in suam illam sententiam, cum ex-
presse tenuerit contrarium in d. l. 1. col. 9. vers. sequitur in diffinitione, per principatum, de dign.
lib. 12. dum ita propemodum scribit, & post eum Io. Plat. col. 3. Ille qui tenet principatum, potest
dignitatem concedere, non alius. l. si constat. ff. de appell. & c. 2. extrā de elect. Intelligo generali-
ter, siue sit is qui tenet principatum omnium, vt Deus, qui quandoque istas dignitates & no-
bilitates immediate constituit, vt lib. 1. & 2. Regum, quibus Saul & David titulo regio, proinde-
que nobilitate insigniuit: Siue de principe vniuersali huius orbis, vt est princeps Romanus, cu-
ius sunt omnia. l. bene à Zenone. C. de quad. præscript. & l. de precatio. ff. ad legem Rhodiam de
iactu. Siue sit alius princeps inferior, vt Rex, Marchio, Dux, vel magnus comes, aut etiam popu-
lus, cui ius est condendi leges in suos. l. 1. ad princip. & l. vt gradatim. ff. de muner. & hon. Nam &
per leges conceditur nobilitas, vt per totum illum lib. 12. Hæc ille. Sed & ibi col. vlt. dicit quòd
populus qui habet iurisdictionem, potest nobilitatem inducere. Bald. autem consil. 327. pridie, ad
fi. lib. 1. respondit principem eadem posse, quæ imperator. Et facit quod dicam, infra, num.

7 Fateor tamen nobilitatum ab imperatore, vel Rege non recognoscete superiorē, cuiusmo-
di rex noster est, anteponi alteri nobilitato ab inferiore, qui nobilitare potest, vt expresse voluit
Io. Rayn. in tract. nobilitatis, in 3. q. 3. quæst. princip. & ante eum Andr. Iser. in c. 1. §. vlt. & ibi quo-
que Marti. Laud. & Card. Alex. qui id cap. nulla. §. distinctione legerunt, vterque col. 2. tit. quis
dic. dux. com. marc. per tex. in l. 2. ff. de alb. scrib. in l. restituenda, in fin. C. de aduo. diuers. iud. Ad-
dit Card. c. per tuas, de maior. & obed. & id quoque satis probatur ex d. §. ceteri.

8 Sed quibus & tu addes alia iura præferētia receptos à maiori siue digniori, ceteris receptis ab
inferiori, etiā si illi sint tempore posteriores, videlicet c. hi qui. de præb. lib. 6. vbi Io. And. id trahit
ad milites, & ibi quoq; post eum Pet. Anc. in 3. no. Dom. & Philip. Franc. vterque in 1. no. gl. in d. l.
restituēda, & ibi quoque Alberic. de aduo. diuers. iud. & gl. in c. episcopos, & ibi quoq; Domi. 17.
dist. & gl. in c. Dominus noster, in verbo eligit. 93. dist. & in c. filium. 1. q. 1. Innoc. in c. statumus, de
maior. & obed. Alberic. in d. l. 2. & ibi quoque Bar. qui eam l. legit cum l. 1. ff. de alb. scriben. Lucas
Pen. in l. 1. C. de Eque. dign. lib. 12. Nam, vt subiungit, alia est claritas Solis, alia stellarū, vt scribit
D. Paulus 1. ad Cor. 15. Panorm. & alij in d. c. per tuas, de maior. & obed. & in c. postulasti, extrā de
conces. præb. Rom. in repet. l. si verò. §. de viro. in 29. fallēt. ff. sol. mat. Mart. Laud. in tract. de prin-
cipibus, tit. de dignitatibus, vers. 15. Fel. in rub. de maior. & obed. col. 2. vers. miles imperialis, & in c.
clericus, ad fi. extrā de iud. Iac. in l. moribus. §. prius, col. 3. vers. limita nisi iunior. ff. de vulg. & pupil.
Chasse.

Nobilitas an
sit de iure na-
turali.

Aegyptij om-
nes æquales
esse existima-
bant.
Nobilitas an
inter bona for-
tunæ an natu-
ræ.

An inferiores
imperatore
possint nobilita-
tare.

De eadem re.

Nobilitas ab
imperatore,
uel rege, præ-
fertur nobilita-
tato ab inferi-
ore.

Semper præ-
ferri qui à ma-
iore receptus
est.

Chasse, in suo catalogo gloria mundi (nihil enim nocet & hunc citare) parte 10. confid. 31. & Matth. Afflict. in constit. Siciliae incip. constitutione praesenti, in 2. not.

9 Princeps tacite nobilitat.

Nec solum is nobilis est quem princeps expresse nobilitat: sed & plerunque tacite, & sine alia expressa nobilitate, quis a principe, aut alio huiusmodi potestatem habente nobilitatur, vt nuncupatum tradit Bar. in d. l. i. col. vlt. C. de dign. per l. de quibus. in ff. de legib. vbi ita scribitur. Nam quid interest suffragio populus voluntatem suam declarer, an rebus ipsis & factis? Cui adde text. in l. recusari. ff. de acquir. haered. vbi etiam gl. not. nihil referre verbis, an re aliquid fiat, & multa in id citat, cum aliis multis si. Imo vero, vt & id addam, multo amplius est facere, quam pronuntiare. l. si tamen. §. ei qui seruum. ff. de adil. edict. & c. cum dilecti, de app. ex quo not. glos. quod plus est factis demonstrare, quam verbis, & in id etiam quaedam allegat. Ideo Bal. in rub. C. de iure emphy. dicit, quanlibet dispositionem magis ex re ipsa, quam ex verbis diiudicari. quod pro not. citat Philip. Dec. in c. ad audientiam. de app. vbi & alia quaedam allegat.

10 Nobiles efficiuntur qui lateri principis adherent.

Et id quidem speciatim in materia nobilitatis, multis modis & speciebus a nostris annotatum comperio. Primum enim, si quis lateri principis, ipsius permisso adhaereat, nobilis efficitur. Ang. in l. omniū, col. 1. & ibi post eum Franc. Aret. & Philip. Corn. vterque in 3. notab. & Iason in 1. no. C. qui testa. fac. poss. Et Franc. Purp. in l. i. col. 18. ff. de offic. eius cui mand. est iuris. & plerique omnes, per tex. quem Ang. dicit not. in l. i. in illis verbis, quos nostri lateris comitatus illustrat. C. de praepo. Lab. lib. 12. vbi & haec quoque no. Io. Plat. Cui adde alium not. tex. in l. i. C. de dome. & pro test. lib. 12. cum dicitur. Si his honorificentia non deferatur, qui contingere nostram purpuram digni aestimati sunt. Et facit l. vlt. C. de excus. tut. ibi, circa latus nostrum militantes. Et facit quod scribit Ang. Aret. in §. vlt. col. 1. Inst. de except. cum loquitur de tabellione, qui est ad latus principis.

11 Qui ex genere nobili est quare & quomodo nobilitatur.

Ex eo item princeps aliquem nobilitare videtur, quod is sit ex genere nobili, tanquam scilicet non ex eo tantum, quod sit ex genere nobili, sit nobilis: sed quia, ob eam originem, princeps illum suis legibus nobilitat, vt expresse voluit Bar. in l. vlt. C. de incol. lib. 10. per illum tex. in illis verbis, genere nobilitamus: Cui similis est alius tex. in l. mulieres. C. de dign. lib. 12. Et id quoque non obscure voluit Bart. in l. i. col. 5. versic. & ista est vera, eod. tit. per d. l. mulieres. Nam & alibi supra c. 2. num. 44. verum prius mihi, & seq. ostendimus genus & nobilitatem esse diuersa.

12 An nobilitatur & cui princeps insigni tribuit. Ignobilibus an liceat insignia quae arma uocant, habere.

Sed ex eo quod princeps alicui arma siue insignia concesserit, videtur & illi nobilitatem conferre, vt dicit Ioan. Rayn. in tract. nobilitatis in 1. q. 3. q. princ. Ex quo videtur intelligere Rayn. non nisi nobilibus licere, deferre armorum insignia. Nam nulla alia ratione videri potest princeps conferre nobilitatem, concedendo insignia, nisi quia insignia sunt nobilium tantum: & propterea ea concedendo videtur, & eam qualitatem concedere, quae ad ea deferenda requiritur, ar. l. quidam consulebat, & ibi not. ff. de re iud. Nec enim refert vt dicit ipse Rayn. diuersimode, an factis quis animum suum declaret, per not. in l. de quibus. ff. de legib. cum concord. alibi a me traditis.

13 De eadem re.

Et hoc quoque, videlicet non licere plebeis, haec arma deferre, videtur sentire Ant. & Panorm. in c. dilecta, in vlt. not. de excess. praelat. dum trifariam distinguens insignia, dicit quaedam esse insignia singularis dignitatis, quibus scilicet vtuntur reges, principes, & nobiles, & istis non posse priuatas personas vti. Quae sententia potest comprobari, auctoritate Ouidij lib. 7. Metamorph. loquentis de Aegeo & Theseo eius filio, Sumpserat ignara Theseus data pocula dextra, Cum pater in capulo gladij cognouit eburno Signa sui generis.

Insignia gentilitia & familiaria.

Quibus verbis satis declarat sua cuique generi insignia peculiaria fuisse, quae Gentilia vocare possumus, & familiaria, id est, cuiusque familiae propria ac peculiaria. Suetonius in Caligula c. 35. Caetera familiarium insignia nobilissimo cuique ademit, Torquato torquem, Cincinnato crinem.

14

Sed & id probari potest aliorum veterum scriptorum testimonio, qui stemmata, & imagines, siue statuas, tanquam nobilitatis tantum insignia usurpabant. De primo illud est Iuuenalis in fronte Satyr. 8.

Stemma nobilitum.

Stemmata quid faciunt? Quem locum enarrans Accurs. in l. stemmata. ff. de gradib. affin. non male scribit, illic accipi pro sanguinis nobilitate. Illudque Statij lib. Syluar. 3. Syl. 3.

Non tibi clara quidem senior placidissime gentis Linea, nec proavis demissum stemma. Stemmate materno felix, virtute paterna. Longinque pulchra stemma reperit a Leda. Atria Pisonum stabant, cum stemmate toto.

Et iterum lib. Syluarum 4. ad Marcellum.

Et Martialis lib. 5. epigr. 36.

Et lib. 1. epig. 120.

Et Persius Satyr. 3.

Stemma quid & unde dicitur. ἑφάρα. ἑφάρα.

An deceat pulmonem rumpere ventis, Stemmate quod Thusco ramum millesime ducis. Et Plinij lib. 35. c. 2. expressi cera vultus singulis disponebantur armariis, vt essent imagines, quae comitareretur gentilitia funera, semperque defuncto aliquo totus aderat familiae eius, qui vnquam fuerat, populus. Stemmata vero lineis discurrebant ad imagines pictas. Et Suetonij in Nerone, cap. 37. Obiectum est Caisio Longino quod in vetere gentilium stemmate C. Caisij, percussoris Caesaris, imagines retinisset. Stemma autem a Graeco dicitur, quasi ἑφάρα. nam, ἑφάρα, coronam significat,

significat, & ἑφάρα corona, ex quo ἑφάρα coronamentum. nam & haec insignia gentilitia, vt & nunc quoque videmus, insigi depingique solebant in medio coronae ex multis floribus compositae. Et hinc stemmata pro insignibus dici coepit. Scio tamen Alciatum non semel scripsisse, in his locis & similibus, non stemmata, sed schemata legi oportere, scilicet lib. vlt. de verb. sign. & lib. Parergon 2. cap. 30. ob id quod Stemma pro corona accipitur, ἑφάρα autem pro imagine & facie quadam, vt optime probat. Et certe vt Schemata illis locis bene conuenissent: ita nec stemmata male, ob eam quam diximus rationem. Et non est admodum verisimile, tot loca apud tot auctores in illo verbo fuisse corrupta. Scio autem Sophoclis interpretem in Oedipode, tanno scripsisse stemma esse lanam ramo circumuolutam. De quo si plura scire velis, lege Nannium Alcmarianum Miscellaneorum lib. 7.

5 φάρα. Schemata.

De secundis, scilicet imaginibus & statuis praeter loca praedicta, Cicero in prin. secundae orationis, de l. Agraria Est hoc in more positum, Quirites, institutumque maiorum, vt ij qui beneficio vestro imagines familiae suae consecuti sunt, eam primam habeant conditionem, qua gratiam beneficij vestri cum suorum laude coniungant. Et Horat. de nobilibus loquens Scr. lib. j. Satyr. 6.

Imagines & statuas nobilium.

Et iam seruit inceptus,

Qui stupet in titulis, & imaginibus.

Et Propertius lib. 1. Eleg. 5.

Nec tibi nobilitas poterit succurrere amanti.

Nescit amor profectus cedere imaginibus.

Et Ouidius in carmine ad Pisonem,

Nam quid imaginibus, quid auito, fulta triumphis

Atria, quid pleni numerofo consule fasti

Proficerent, si vita labor perit omnis in illo

Gentis honos cuius laus est in origine sola.

Quod nos alibi ad aliud citauimus.

Et Martialis lib. 2. ad Quintilianum,

Atriaque immodicus aetat imaginibus.

Sallustius in Iugurtha ostendens Marium ignobilem fuisse sine maiorum imaginibus. Et Seneca de remediis fortuitorum ad Gallionem, Inuenies (inquit) bonam uxorem, si nihil quaeris nisi bonam, dummodo ne imagines proauosque respicias. Et Plinius ad Spurinam lib. epistol. 5. Mirè inquit cupio, ne nobiles nostri nihil in domibus suis pulchrum, nisi imagines habeant. Et alibi videlicet lib. 8. ad Fabatum profocerum, subitas imagines appellat nobilitatem non multum antiquam, sed repente, & quodam fortunae beneficio quaesitam. Neque enim (inquit) ardentius tu pronepotes, quam ego liberos cupio. Quibus videor a meo, tuoque latere pronum ad honores iter, & audita latius nomina, & non subitas imagines relicturus. Et Valerius Maximus lib. 3. c. 8. quod de Constantia est, Sine vllis, ait, imaginibus nobilem animum. Et Suetonius in Vespasiano c. 1. Gens Flauia obscura illa quidem ac sine vllis maiorum imaginibus. quod & nos alibi ad aliud citauimus, & c. Ammianus Marcellinus lib. 14. Cato (inquit) Censorius a quopiam interrogatus, quam ob rem inter multos nobiles statuam non haberet, Malo, inquit, ambigere bonos, quam ob rem id non meruerim, quam (quod grauius est) cur impetrauerim, musitare. Id quod etiam retulit ante cum Plutarchus in vita, atque apophthegmatis illius, itemque in Politicis ad Traianum. Et huc quoque spectat illud Ezechielis 26. c. Statuae tuae nobiles in terra corruent. Ius autem istud imaginum, siue statuarum, non omnibus passim competeat, sed his tantum qui in magistratu fuissent. Ideoque Tullius non nisi in Aedilitate id ius affectus est, vt videre licet apud eundem, in vltima in Verrem actione, & ex eo expendit Alc. in d. lib. 2. Parergon, c. 30. Quod & magis confirmat, haec iura nobilitatis esse propria.

Ius imaginum non nisi magistratibus competere.

Propterea Budaeus, vir antiquitatis peritissimus, existimat pro huiusmodi stemmatis & imaginibus, posteriora tempora insignia gentilitia habuisse, quae vulgo arma vocantur. Sicuti etiam videtur intellexisse Bald. inter con. Ang. con. quidem 28. Martius. Ion. de Florètia, col. 3. dum intelligit maiorum imagines, de quibus loquitur lex qua tuores. C. de admin. tut. pro armis, quae vocamus, & auctorem Bart. in l. eorum qui. ff. de pœnis, intelligens tex. ibi loquentem de statu damna-torum detrahendis, de huiusmodi armis, siue insignibus: sicuti etiam intelligit Ro. sing. 476. eorum arma. Quas quidem statuas Cicero, de eadem re loquens, imagines appellat in oratione pro Sylla. Nam tempore quidem, ait, si erit vestro iudicio liberatus, quae habet ornamenta, quae solatia reliquae vitae, quibus latari & perfrui possit Domus erit, credo, exornata, aperientur maiorum imagines, ipse ornatum & vestitum recuperabit. Omnia, iudices, haec amissa sunt, omnia generis, honoris, nominis insignia atque ornamenta vnus iudicij calamitate occiderunt. Fuerat autem Sylla antea ambitus damnatus, quia damnatione omnia haec amiserat. De huiusmodi autem imaginibus fit etiam mentio in nostris legibus, in l. iniuriarum. §. si quis de honoribus. ff. de iniur. & in l. capitalium. §. ad statuas, iterum ac tertio. ff. de pœnis vbi & de statu fit mentio, & in l. si legatum, in prin. ff. de oper. pub. vbi etiam de vtriusque. Caeterum ex illis locis Plinij & Suetonij citatis num. ab hinc 2. aperte vides stemmata & imagines non eadem esse.

Iterum de stemmatis, imaginibus & statuis.

Attende tamen Lector, quod Panor. in d. c. dilecta, dum dicit, non licere priuatis personis arma, siue insignia nobilium deferre, non per hoc videtur plebeios huiusmodi armis interdiceri, sed illud tantum, ne possint nobilium armis vti, quod patet ex l. i. C. de his qui poten. no. quam ipse allegat. Fac enim, vt id illi addas, more cuiuspiam gentis alia esse nobilium insignia, alia ignobilium, vt

Iterum an ignobiles arma possint habere.

apud Agathyrhos humiles, id est, ignobiles, minutis, rarisque notis, id est, insignibus: nobiles vero latius fucatis, & densioribus utebatur, ut scribit Ammianus Marcellinus, quod nos alibi, ad aliud retulimus: Certè ignobiles non possent notas & insignia nobilium usurpare, ex sententia Panor. Qui tamen mox subdit, quod quilibet, nulla facta distinctione nobilium & ignobilium, potest sine principis concessione, sibi assumere certa insignia siue arma, sicuti & nomina, ut ab aliis dignoscatur, per l. ad cognoscendum. C. de inge. manu. & §. si quis in nomine, Instit. de leg. quod & voluit ante illum Bart. quem tamen non allegat, in tract. de insign. & ar. col. j. vbi & ad hoc alia quaedam allegat. Et ibi quoque expresse videtur velle, plebeios posse arma deferre, dum dicit esse quaedam insignia nobilium, quaedam popularium. Et hæc quidem, consuetudo apud nos approbatur. Fateor tamen non posse ignobilem, sibi propria autoritate, insignia cuiuspiam nobilis assumere, sicuti iam diximus ex sententia Bart. in d. tract. dum quarunt, an possit alter alterius arma sumere, de quo etiam per Bal. in l. j. C. quæ res vend. non pos. & in c. quanto, col. i. quaritur hic utrum vnus miles. de iureiur. & in sua disputatione, incip. accusatus de vi turbatiua, col. 3. & Anto. in d. c. dilecta, col. vlt. vers. vnus portat, & ibi Panor. col. i. sed an possit, & de excep. prælat. Alex. in l. si vnus, col. i. C. de test. An autem id possit præscribi, & quomodo, videbis apud Host. in c. cum contingat, de atat. & qualit. & Io. And. in c. Abbates, de priuil. lib. 6. in nouella. & Rom. sing. 291. nunquid vsus insigniorum, & alios ibi à Ion. Bap. Castell. in addit. citatos.

An autem arma cuiuspiam nobilis.

Arma alterius an possit quis sibi sumere sed an præscribere possit.

18 Arma siue insignia gentilitia an liceat omnibus liberis deferre.

19 Valla contra Bart.

Arma an pro insignibus dici possint.

¶ Hæc autem huiusmodi armorum mentio non patitur, ut ulterius progrediamur, antequam illud dixerimus, Quod, licet arma nobilium sint omnibus liberis, siue descendētibus veluti communia, tamen remanent apud principalem domus, & in eo, tanquam in capite, stat splendor genituræ, arg. l. cum in diuersis. ff. de relig. & l. cum scimus. C. de agric. & censit. lib. 11. Hæc sunt verba Bald. in l. vit. in fi. C. pro soc. Et illud sanè videmus obseruari apud nos, quod insignia omnino plana & simplicia deferunt primogeniti nobilium. Cæteri autem liberi aliud quippiam illis ipsis admiscunt, aut barram, quam vocant, aut etiam aliud, de quo & nos dicemus infra, in tractatu primogenituræ.

¶ Sed iam satis de istis armis diximus, præsertim cum Bart. librum de iis nuncupatim edidit, à nostris admodum laudatum, à Laurentio autem Valla miris modis suggillatū, libro in eam rem priuatim edito, in eo maximè quod Bart. dixit, de insigniis pro insignibus, & quod arma vbique pro insignibus posuit, cum arma aliud significant. Quantum ad primum, in sententiam Vallæ ibimus, sed ita ut interim Bart. parcendum censeamus, qui non ad normam Grammaticorum loquebatur, ut nec cæteri id genus scriptores. Quantum ad alterum, secutus est Bart. cōmunem vsum loquendi omnium populorum, & cæterorum vtriusque iuris interpretum, ita insignia, armorum nomine appellantium, & fortè non ineptè, aut certè non sine ratione: quoniam plerunque hæc insignia in armis insculpi, & antiquis, & nostris temporibus solebant, ut hinc armati, facie armis operta, dignoscantur. In quo sensu accipi potest illud Virg. lib. 1. Aeneid.

Aut Capyn, aut celsis in puppibus arma Caii. Et lib. 3.

Cristæ, que comantes,

Arma Neoptolemi. Tanquam scilicet cristæ illæ comantes essent illius insignia. Et libro 6.

Nomen & arma locum seruant.

Quo in loco Seruius, Arma, inquit, depicta, quod rectius de insignibus, quàm de armis propriè intellectis, imò vix de illis intelligi potest. Et rursum lib. 10.

Pacem orare manus, præfigere puppibus arma.

Nam & huiusmodi insignia, puppibus quoque solebant præfigi, ut idem author ostendit eodem libro 10. scribens,

— Aeneia puppis

Prima tenet, rostro Phrygiæ subuectæ leones.

Leones arma Phrygum.

Ex quo intelligis, Leones fuisse Phrygum insignia. Et, quod hanc quoque opinionem adiuuat Donatus in Eunuchum Terentij enarrans eum locum, Hanc cene ego, ut contumeliam tam insignem, in me accipiam: scribit insignia armorum esse. Cæterum Virgilius insigne singulariter, pro eo quod arma vulgò dicimus, videtur posuisse lib. 7. Aeneid.

Cypræque insigne parentum

Centum angues, cinctamque gerit serpentibus hydram.

At idem lib. 8. insignia dicit.

Ipse oratores ad me regnique coronam

Cum scepro misit mandatæque insignia Tharcon.

Ex quibus etiam regum fuisse propria quaedam insignia intelligis.

Insigne singulariter pro armis.

20 Insignia quibusdam naturalia.

¶ Nec illud postremo in hac insigniorum, siue armorum mentione prætermittendum ducimus, fuisse quibusdam nobilibus naturalia, & ab vtero corpori infixæ, atque impressæ, & insculpta insignia. Scribit enim Hyginus fabularum c. 72. omnes, qui ex Dracontea gente erant, in corpore gentilitium insigne habuisse. Iust. lib. 15. tradit Laodicem Seleuci matrem, cum nupta esset Antiocho, viro claro inter Philippi Macedonis duces visum esse sibi per quietem, ex concubitu Apollinis concepisse, grauidam factam, munus concubitus, annulum à Deo accepisse, in cuius gemma, anchora sculpta esset, iussamque id donum filio, quem peperisset, dare. Admirabilem hunc visum fuisse, & annulum, qui postera die, eiusdem sculpturæ in lecto inuentus est: & figuram anchoræ quæ in femore Seleuci

Seleuci regis naturale insigne anchora.

nata

nata cum ipso parvulo fuit. Quamobrem Laodice annulum Seleuco eunti cum Alexandro Magno ad Persicam militiam edocto de origine sua dedit, vbi post mortem Alexandri occupato regno Orientis, urbem condidit, ibique geminæ originis memoriam consecrauit. nam & urbem ex Antiochi patris nomine Antiochiam vocauit & campos vicinos Apollini dicauit. Originis eius argumentum etiam posteris mansisse. Siquidem filij nepotisque eius anchoram in femore, veluti notam generis naturalem habuere. Ex quo illud Aufonij in urbium Catalogo, vbi de Antiochia & Alexandria,

— Illa Seleucum

Nuncupat, ingenuus natus fuit anchora signum,

Qualis iniusta solet generis nota certa, per omnem.

Nam soboles seriem nativæ cucurrit imago.

Hincque Seleucus ipse pro signaculo in annulo deferebat anchoram nauticam, ut scribit Clemens Alexandrinus Pædagogi lib. 3. c. 11. Sed & Heliodorus Phœnicus libro historiarum Aethiopiae. 10. eodemque vlt. Charicleam Hydaspis Aethiopiæ regis filiam, habuisse tradit insigne progenitorum in brachio quod quidem nigrum erat, & rotundum instar lapidis Hebeni, ex quo agnita est filia ipsius Hydaspis. Plinius lib. 7. c. 11. scribit quarto partu Dacorum originis notam in brachio reddi. Super quo loco tamen vide Budæum lib. 2. de Assæ. Plutarchus quoque in Thesæo tradit illum insigne nescio quod in corpore habuisse, unde illi nomen Thesæo.

Insigne liberorum regum Aethiopiae.

Dacorum.

21 ¶ Præterea princeps eum tacitè nobilitat, cui Consiliarij munus, in curia Parlamenti, ut vocant, Parisiensis, aut alia suprema contulit, ex èplo Senatorum Ro. quibus dignitas Clarissimus maris (ita enim quaedam ll. nostræ, & alij nonnulli appellant, ut diximus supra cap. 2. nu. 11. sed ut redeamus) collata censebatur. l. fœminæ. ff. de Senato. & in rub. vbi Senato. vel Claris & in l. vbi id not. Bart. col. j. & iterum in l. si Senator. C. de dignit. lib. 12. in quibus viri Clarissimi vocantur. Ex quo Alexander Seuerus præf. præf. Senatoriam addidit dignitatem, ut viri clarissimi essent, & dicerentur, ut in eius vita scribit Lampridius. Sed & alibi Senatores dicuntur Illustres, scilicet in l. vlt. ff. de Senat. Sunt enim qui dicunt, vtrorumque eandem esse dignitatem, ut licet videre apud Doc. præsertim recentiores in l. 1. ff. de eo cui madata est iurisdictio. Cicero autem nobilissimum Senatoriæ vocat lib. 2. epist. fam. epist. 7. Vnde & Senatores liberi sunt, & immunes ab omnibus oneribus, omnibusque sordidis, extraordinariisque muneribus. l. Senatorum. & l. nemo. C. de dignit. lib. 12. Sunt enim pars corporis principis. l. quisquis. C. ad leg. Jul. maie. Hincque Imperator in Lius Senatorum. C. illo tit. de dignit. dicit eos esse eius ordinis, in quo, inquit, nos quoque ipsos numeramus. Ex quo & illud continuo sequitur, illos esse nobiles, vel si nihil aliud esset, ex iis quæ diximus supra num. 9. nec solum is. Quod & apertissimè dicit Guid. Pap. Deci. Delphi. 376. in generali, vbi ex hoc dicit eos esse immunes à subsidiis. Sed & postea, scilicet decis. 379. duo quæro, idem dicit de viduis corundem. Quibus adde illud Cic. in oratione pro Cn. Plancio, Est tuum nomen vtraque familia cōsulatæ. Et paulò post, ut intelligas hinc nobilitatem oriri, non dubitas igitur quin omnes qui fauent nobilitati, &c. Atque ita, ut videlicet sint ipsi Consiliarij nobiles, iudicatū fuit in nostra curia Parisiensis, inter filios defuncti magistri Caroli de la Mothe, huiusce curiæ Cōsiliarij, die 26. Julij, anno Domini 1546. quo quidem adiudicatum fuit magistro Bertrando de la Mothe, magni Consilij regij Consiliario, filio primogenito ipsius Caroli, ius primogenituræ, quod ex consuetudine Pietauensis competit filijs primogenitis nobilium, tamen idem Carolus, aliàs plebeie gentis esset.

An consiliarius Parlamenti efficiatur nobilis.

22 ¶ Et idem quoque dicendum est in Aduocatis, & Procuratore generali regis, in ipsa curia Parlamenti. Nam priores, scilicet Aduocati principis nostris legibus nunc quoque Clarissimi vocantur. l. laudabile, post prin. & l. restituendæ, etiam post prin. C. de aduo. diuer. iud. Nunc Spectabiles. l. in sacris scriniis militantes, vers. nec pro tempore. C. de proxi. sacro. scrin. lib. 12. & §. quia verò competens. in auth. de iudicib. Posterior quoque Spectabilis, in §. vetus, eo quoque tit. Ideoque & illi à cuiuslibet vilioris conditionis nexibus immunes sunt. l. aduocatio. C. de aduo. diuer. iudicio. & l. 2. C. de aduo. diuer. iud. Et ita quoque iudicatū fuit in d. nostra Curia inter alios liberos, defuncti magistri Ioan. Magistri, aduocati regij in ea curia, & viduæ magistri Antonij Magistri, filij quoque d. aduocati die 13. mensis Augusti anno D. 1540. Legimus autem apud Aclium Spartianum in vita Getæ, & Eutropium lib. 8. c. 10. septimum Seuerum imperatorem Romanum ante adeptum imperium aduocatum fisci fuisse, & vide quæ dicam infra in c. 30. nu. 7.

Aduocati & procurator generalis regis.

Arestum.

23 ¶ Plus autem dicit Guid. Pap. deci. Delphi. 388. cuius initium est, quod ad doctores, Nèpe doctores aduocantes, ut ipse loquitur, id est, patrocinantes in Curia Parlamenti, censeantur nobiles, nobiliter viuentes, per multa quæ illic allegat, quæ omittimus de industria, quia illic in promptu sunt omnibus, sed quibus alia multa addere potes ex his, quæ latè scribemus inferius, cum plenissime tractabimus, an id munus aduocati ob sit siue deroget nobilitati. Ex quibus intelliges, quid hic dicendum sit.

Quid de ceteris Aduocatis Parlamenti.

24 ¶ Licet princeps etiam tacitè plebeium nobilitet, ex hoc tamen non videtur nobilitari, quod aliquem nobilem appellat, nec ex hoc probatio nobilitatis inducitur, ut expresse consuluit Pau. Ca. con. 25. dubitatur primò, an comes, col. 4. vers. quinto, quaritur, lib. 2. per not. in c. si Papa, de priuil. lib. 6. & in cle. literas, de probat. & in l. optimam. C. de contrah. & comit. stipul. & in l. cum aliquis. C. de iure delib. sequitur Card. Alex. in c. per venerabilem. §. vlt. char. antepen. vers. sed quid si comes, extra qui filij sunt legit. Quibus addo optimum tex. in cle. si summus, de sent. excō. vbi si papa

An nobilitetur quem princeps nobilem vocat.

aliquem sub titulo cuiuslibet dignitatis, e certa etiam scientia verbo, constitutione, vel literis nominet, honoret, seu quouis alio modo tractet, per hoc in dignitate illa ipsum approbare non intelligitur, aut quicquam ei tribuere noui iuris. Adde inquam not. per Io. Calde. & Ant. in c. post celsionem, de prob. & late Franc. Aret. qui plerosque alios citat con. 23. in presentia consultatione, in 2. dubio. Quamquam in casu de quo loquimur, contrarium videtur voluisse Pau. Castr. sibi contrarius, con. 107. quantum ad primum dubium, in prin. lib. 2.

25
Priniceps an possit indigni nobilitate.

¶ Tantum habet potestatis princeps in hac re, vt, faciens locum veteri prouerbio, γαλῆ κροκωτόν, id est, mustelæ, siue, vt alij malunt interpretari, feli crocoton, Possit etiam indignum nobilitate donare, quando ex certa scientia, & non ignorata illius conditione id facit. Tunc enim, licet non exprimat, videtur cum illius indignis moribus dispensare, iuxta dictam legem, quidam consulebant. ff. de re iud. Et ita in hoc casu sentit Bart. in l. j. col. 8. vers. sequitur in diffinitione, illata. & ibi etiam Ioan. Plat. col. 3. vers. tertio propter vicia. C. de digni. & expressè voluit Io. Raynaudus, in d. tract. nobilitatis, in tertia quæst. 4. quæstionis princ. Dicunt tamen Bart. Plat. & Raynaudus principem peccare, qui indignum promouet, testimonio diui Thomæ, in secunda secundæ, quæst. 63. vbi tractat, an acceptatio personarum sit peccatum. In dubio autem, vt subdit idem Ray. præsumitur princeps id fecisse, propter virtutes eius, quem nobilitat, per l. j. ad fi. ff. de offic. Prætor. Laudandus autem est admodum eo nomine dux ille, à quo, sicuti retulit Pogius (ni me fefellit memoria) cum quispiam subrusticis moribus, & vita incultus petiisset, vt se nobilem faceret: dux ipse, qui naturam hominis probe nouerat, Diutem (inquit) te facillimè possem facere, nobilem nunquam possem.

26
An princeps extra territorium possit nobilitate subditum.

¶ Sed hic quæri potest, an princeps, vel alius principis tenens locum, possit extra territorium ipsius nobilitatem conferre subdito. Videtur quòd non. quia illic est loco priuati, per l. vlt. ff. de offic. præfec. vrb. & in l. ij. ff. de offi. præsid. Contrarium tamen expressè in hoc casu tenuit Ioan. Plat. in d. l. i. col. penul. vers. nunquid autem aliquis rex. C. de dign. lib. 12. & ipse Ioan. Rayn. in dicto tract. nobilitatis, in tertia quæstione, tertiæ q. prin. motus, quia hic actus est voluntariæ iurisdictionis ideò potest extra territorium exerceri, per l. 2. ff. de offi. Proconsul. & idem est eadem ratione in militia, vel dignitate, sicuti etiam voluit Bart. in d. l. i. col. 9. vers. sed tamen dubitatur. C. de dignit. lib. 12. & Iordanus Brixii. in repet. c. Romana. §. contrahentes, col. 17. de for. compet. lib. 6. vbi & ad hoc allegat text. in c. i. in fi. de offic. deleg. & quod voluit Innoc. in c. nouit. de offic. deleg. & no. in c. qua fronte, de appel. & in clem. 1. de for. comp. Et refert Regem Romanorum, dum esset apud Parisios in Senatu, quem Parlamentum vocant, creauisse quempiam militem. Sed & idem voluit Barb. in d. c. nouit, col. 11. vers. & ex ista glo. poterit inferri, de offic. leg. & Corse. in tract. de potest. & excellentia Regia q. 80. Et idem de legitimatione per Innoc. & Host. in c. per venerabilem, qui fil. sunt legit. & Paul. Cast. con. 353. curator datur, post medium, lib. 1.

27
Infans an possit nobilitari.

¶ Infanti potest principem nobilitatem concedere, Bart. in d. l. i. col. 9. vers. ex prædictis sequitur, & ibi quoque Ioan. Pla. col. vlt. C. de dign. lib. 12. Nam, vt inquit Bart. Nobilitas consistit in acceptatione eius, qui eam confert: nec est in voluntate, vel intellectu eius qui nobilitatur, vt ex eo constat, quòd puer natus ex nobili, statim est nobilis, licet nihil intelligat, vt probatur in §. sed interim, in authen. de defen. ciuit. & nor. in l. priuatorum. C. de iurisd. omn. iud. Et hæc quoque voluit Ioann. Rayn. in dicto tractatu nobilitatis, in prima quæst. prin. in secunda opp. & Bened. in repet. c. Raynuitius, in verbo Adiectæ impuberi, in prin. de testa.

28
Infans miles creari potest.

¶ Nam & videmus infantem & impuberem, posse creari militem, lege, sed & milites. §. iam autem & militi. ff. de execu. tut. Quamquam Antonius Augustinus, vir certe doctissimus & optimi iudicij, dicit illic malè versum fuisse impuberi, sed minori vertendum. Verum quod citra cōtrouersiam est, id planè probatur in l. vlt. C. de testam. milit. quæ loquitur de impubere Tribuno, & eo quidem milite, vt apertè declarat eadem l. & rubr. sub qua ea posita est. Et ita etiam voluit Bart. in l. j. in fi. C. de muner. & hon. non cont. lib. 10. & in d. l. j. col. 10. vers. ex prædictis patet. C. de dign. lib. 12. Iac. Aluar. in c. 1. col. 3. ver. no argumentum, tit. quo tempo. miles & Matth. Afflic. in constit. Siciliæ incip. terminum vitæ, in fi. Et regem quoque creari posse, & coronari, voluit Bar. in d. l. j. C. de muner. & honor. non cont. & ibi Alex. in addi. qui rationem reddit. Et idem Bart. in l. quidam consulebant, ad fi. ff. de re iud. & Bal. in d. l. vlt. ad fin. C. de testa. milit. & in c. cum vigesimum, post medium vers. non tamen credo, & ibi quoque recentiores, de offic. deleg. cum aliis multis concor. à me collectis infra, in tractatu de iure primigeniorum, in 40. q. nu. nec ad rem. Potest & ei feudum concedi, Bal. in l. si quis seruo. C. com. de manu. quia feudum, inquit, magis accedit beneficio, quàm contractui. c. 1. §. personam, tit. per quos fiat inue.

Et rex quoque.

Et ei feudum concedi.

29
Et legitimari potest.

¶ Potest item legitimari, Bar. Bal. & Angel. in l. vlt. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. Bar. Bal. & Saly. in l. i. libemus. C. de eman. lib. Bal. in auth. prætereà. C. de natur. liber. & con. 146. titulus principis Achæ, col. vlt. col. j. vers. itè præmitte, & col. seq. vers. si pater, lib. 1. quod reperitur, con. 388. li. 5. vbi declarat, quomodo id intelligitur, & idē quoq; Bal. con. 204. super primo articulo, in 1. dubio, lib. 4. & con. 105. primo est videndum, lib. 5. & con. 119. quidam vxoratus, in 1. dubio eo. li. 5. Raph. Fulgo. con. 16. casus talis est. A. decepsit, col. 2. & con. 83. Nicolaus. col. j. Pau. Ca. con. 41. viso testamento Reliquiant, lib. 2. Corneus consil. 77. repetito, col. 1. lib. 1. & lafon consilio 125. pondus, colum. 4. vers. in prima q. lib. 4.

¶ Quod intellige, secuta illius ratificatione, postquam ad ætatem peruenerit, Angel. in disput. incip. nobilis

nobilis quidam genere, in 1. dubio, col. 3. vbi reperies, an possit fieri post mortem patris, & Raph. Fulgo. in d. l. vlt. ff. de his qui sunt sui, vel ali. iur. Rom. con. 199. in proposita consultatione, in 4. dubio, cum aliis concor. cumulatè à Fran. Curtio Seniore con. 19. viso priuilegio, in 1. dubio, & con. 65. ex speciosa narratione. Lud. Sard. in tract. de legitimatione, in 4. quæst. 4. partis. Iac. con. 156. quoniam per eximium, col. 4. vers. item infans, lib. quarto. Philip. Decis. consil. 167. viso puncto. Quod & in nobilitate procedere constabit ex vers. ab hinc 2.

31 ¶ Nec tamen intelligas, vt sit necesse, illum expressè ratificare, siue consentire huic nobilitati, vel legitimationi, & id genus cæteris. sed satis esse, cum rescuerit, illum non dissentire, ex sententia glo. in simili re, in l. in adoptionibus, in gl. vlt. ff. de adop. & late Philip Dec. d. con. 167.

32 ¶ Ex his clarè liquet, quòd & ignoranti potest conferri nobilitas, sicuti & expressim voluerunt Bar. & Plat. in d. l. j. C. de dign. lib. 12. quibus locis citauimus, supra nu. 26. & Io. Ray. etiam in d. tract. in 3. q. 4. q. prin. Sicuti etiam in simili videmus, quòd etiam ignoranti quærentur legata. l. cum pater. §. furdo. ff. de leg. 2. & l. vlt. C. quan. dies leg. ced. Et libertas, vt multis probauit Fran. Aret. in l. qui absentis, in prin. col. 2. vers. licet autem. ff. de acq. poss. Et ignorans etiam potest legitimari, vt etiam asserit Bald. d. con. 146. lib. 1. & Ang. con. 71. arbiter & arbitrator, vbi dicit de hoc esse tex. in §. fit igitur, cum glo. sing. in verbo, neque, in fi. in auth. quib. mod. natu. effi. legi. & videri casum, in §. quantum, in auth. quib. mo. nat. effi. sui, & rursus consil. 87. spurius naturalis, col. 2. de quo tamen vide eundem Bal. d. consil. 146. lib. 1. & con. 306. proponitur quòd quidam Antoniolus, lib. 1.

33 ¶ Subdunt tamen Bart. & Ray. vbi supra, quòd post scientiam eius, cui concessa est nobilitas, ea vires roburque accipiet, imprimeturque in illum, cui collata est qualitas, quia incedet vt nobilis, similiaque faciet, quæ conueniunt nobilitati. Nam cum homo acceptum se cognoscit, plurima audet. l. 2. §. pe. ff. de orig. iur. Et hoc (inquiunt) videtur velle glo. in d. l. priuatorum. C. de iurisd. om. iud. quæ dicit, quòd statim habet dignitatem sed nõ effectum. Id quod de legitimatione etiam voluit etiam Bald. d. consil. 146. lib. 1. & Steph. Bertran. consil. 116. viso, in §. 6. codemque vlt. dubio. & plurimi ex his quos sup. citauimus.

34 ¶ Adde quod scribit idem Bal. con. 449. statuto Placentiæ, in 2. dubio, lib. 1. vbi quærit, an extranei absentes, atque ignorantes possint recipi in ciues cuiuspiam ciuitatis, ab incolis ipsius, & concludit quòd per viam, vt ipse loquitur, beneficij & priuilegij, possunt, quia id potest cõferri absenti & ignorant, dummodo ratificet. c. si tibi absenti, de præben. lib. 6. & not. in l. Labeo, quæ est pen. ff. de iure iur. Nam & legitimatus per priuilegium, & oblationem curiæ, potest ratificare. §. & generaliter, in authen. quib. mod. natur. effi. sui. Sed & idem Bald. in eo ipso consil. col. 2. vers. sed hic occurrit, dicit quòd ista ciuilitas est beneficij, quod acceptatur sicut legatum: nec dicitur ratificari. quia non procedit ab ipso, sed in ipsum: & omnis eius vis dependet à ciuibus statutentibus. Ratificari enim id tantum proprie potest, quod per ratificationem fingitur factum à ratificante. l. si pupilli. §. sed si ego. ff. de negot. gest. Et nemini dubium est quòd priuilegium non procedit à priuilegiato, sed à priuilegiante, à quo sumit essentiam: sed per acceptationem assumit incommutabilem beneficij acquisitionem. l. si quis hæreditatem. ff. de condit. instit. Hæc ille, cuius, vt id strictum & summatim dicam, ea est sententia, vt beneficia siue priuilegia conferri possint absentibus, & ignorantibus: sed tum demum effectum & vires perfectas, consummatasque atque irreuocabiles assumere, cum fuerit acceptatum.

35 ¶ Ex quibus etiam apertè potes intelligere, furiosos, dementes, mente captos, & alios huiusmodi posse quoque nobilitari à principe, vt & infantes, & ignorantes, quibus vbiq; æquiparatur nostris legibus. Et ita quidem expressè voluit ipse Io. Ray. in illo tractatu nobilitatis, in 4. q. prin. iterumque in 5. q. prin. 7. quæstio. Nam & ad hos descendit nobilitas primogenitorum, vt dicemus inferius in 15. c. nu. 4. extende quod dictum est.

36 ¶ Verum maior est dubitatio, an in inuitum possit cõferri nobilitas. Quam etiam quæstionem posuit idem Ray. in d. tract. in 4. quæst. 4. quæst. prin. vbi primum dicit videri posse, cum nobilitas, vt iam dictum est, consistat in acceptatione eius qui illam confert. Et aliàs videmus, quòd quis potest pro alio inuito debitum soluere, & hoc faciendo illum inuitum liberare. l. si debitor. ff. de solut. & ibi concord. in glo. Et potest coniuncta persona in causa libertatis, pro inuito contendere. l. j. 2. 3. & 4. ff. de libe. cau. Potest etiam quis appellare pro inuito condemnato ad mortem. l. non tantum. ff. de appel. Potest item seruus vetanti & inuito domino acquirere. l. etiam inuitis. ff. de acquir. rer. do. & l. seruus vetante. ff. de verb. oblig.

37 ¶ Hæc Ray. Quibus addes quòd seruo inuito & reluctanti potest libertas conferri. l. vlt. §. si verò. & ibi Bal. C. de man. test. Imo. in l. si fundum per fideicommissum. §. 1. ff. de le. 1. & Fran. Aret. in d. l. qui absenti, vbi sup. ff. de acq. pos. Adde item tex. meo iudicio fing. in c. ipsa. 23. q. 4. vbi possumus quempiam inuitum & renitentem è domo ruitura abducere, imò & id debemus, facere, & ibi glo. in verbo, si duo, quam facit fing. Alex. in addi. Bart. in d. l. non tantum ff. de appel. & Fel. in c. contingit, le. j. col. 2. de sent. exc. & Hip. Marfil. sing. 189. tu audiuisti, quanquã tex. ille ut in hoc expressior, quam gl.

38 ¶ Adde & tex. in c. & qui emendat. 45. dist. vbi multa bona præstantur inuitis, quando eorum consultur vtilitati, non voluptati. Quæ vltima verba vsurpauit Magister sententiarum, quem vocant, lib. 4. di. 15. Et auctoritate illius tex. atque etiam illius tex. in d. c. ipsa pietas, dicit gl. in summa. 83. di. medicum posse ægrotum, etiam inuitum & repugnantem curare, curationisque impensam & mer-

53
Secuta ratificatione.

An autem expressè id fieri debeat.

Et libertas. Ignorans an legitime possit.

Et quomodo.

An ignorans possit creari ciuis. An acquirere priuilegium.

An furiosi, & dementes possint nobilitari.

An inuiti. Inuito libertatio quæritur. Inuitus defensor dicitur in causa libertatis. Inuito domino seruus acquiritur.

Libertas inuito confertur.

Inuitus à domo ruitura depellitur.

¶ Inuitus æger curatur.

cedem repossidere, & sequitur Spec. in tit. de salar. §. postremo, ver. quid si infirmus, & 2. seq. & Collec. in c. cum infirmitas, ad fi. de pœnit. & remis. & Ro. sing. 123. tu habes, ubi id dicit sing. & Legistis & penè Canonistis incognitum, & Pan. con. 91. postulato, & c. quò ad primum, col. 2. vers. præterea ex quo, col. vlt. lib. 2. vbi eam gl. dicit not. Alc. qui dicit valde not. in l. vlt. col. 2. C. de neg. gest. & Maria. con. 26. ex his, col. pen. vers. sextò probatur. Barpro. Soc. eius filius in tract. fal. reg. 137. expendens, in 4. fal. vbi eam gl. dicit sing. si ille tractatus illius sit, quod nonnulli negant. Barb. con. 54. clementissimi, ad fi. lib. 2. vbi eam dicit reputari sing. & con. 46. illud adducam, col. j. lib. 4. Fel. in d. c. contingit, vbi illam quoque dicit sing. Ant. Corf. in suis sing. in verbo, expensa, in l. limita. vbi & eam dicit no. Et è Theologis Ant. Fl. in j. par. 3. partis prin. suæ summæ, tit. 7. c. 2. §. salarium autem, col. j. in fin. & Adria. Flo. is qui summum pontificatum gessit, in suis q. in 4. Sent. vbi de fraterna correctione differit, in l. prop. solutionis. i. quæst. prin.

39
Incarceratus
inuitus redimi-
tur.

Inuitus de-
inietur, qui in
locum pericu-
losum ire vult.
Excommunicatus
inuitus ab-
soluitur.

¶ Nec dissimile est, quod tradit Io. And. in c. vlt. de fo. comp. lib. 6. quòd quis potest incarceratum inuitum redimere, atque ab eo solutum in id pecuniam repetere, de æquitate canonica, non obstante dispositione. l. vlt. C. de neg. ge. quo in loco idè voluerunt Bal. Sali. Pau. Cast. & Alex. & iidem Pau. & Alex. in l. quamuis. ff. sol. mar. Bar. in l. Stichus. ff. de pe. leg. Et quod voluit gl. not. in l. sed eximendi. §. Prætor ait. ff. ne quis eū qui in ius voc. est, q. impunè possum vi detinere eum, qui in locum quempiam, periculosum ire vult: nec tenetur id faciens pœna illius edicti. Et eam sequuntur Bar. & alij ibi. Quòdque scribunt Theologi, posse inuitum ab excommunicatione absolui. Id enim nuncupatim tenuerunt Diuus Thomas & Rich. in 4. Senten. dist. 18. ille quæst. vlt. art. 5. hic q. 1. art. 10. vbi & id generalius dicit, inuitis posse, imò debere præstari beneficia, quæ eis profunt, de quo etiam è nostris Io. And. in c. 1. in verbo, medicinalis. de sen. exc. li. 6. & Pau. Eleaz. in c. vl. de postu. prel. Ant. post Io. Cald. in c. ab excommunicato, col. 13. vers. nunquid autem possit. de resc. & diximus in nostris legibus Connubialibus in 9. lib. nu. 226. hætenus hic noster. quòd multis doctè & philosophicè differit Sen. lib. de beneficiis. §. etiam in inuitos conferri beneficium.

40
Inuitus nõ que-
ritur beneficiũ

¶ In contrarium autem subdit Ray. vbi suprà, faciunt iura, quæ dicunt, inuito nec dari, nec acquiri beneficium, & liberalitatem. l. hoc iure §. non potest. ff. de donat. & l. soluendo. ff. de neg. gest. & l. solutionem. ff. de solutio. & l. inuito. ff. de reg. iur. & vbi que concor. per glo. & Doctores. neque enim opus est omnes cæteras leges, quæ huc pertinent, sigillatim adducere, præsertim quòd omnibus sunt notæ. Vt tamen non omiserim illud Horatij lib. 1. epist. in vlt. epist.

— Quis cum inuitum seruare laboret?

Si quis tamen plenius scire velit, an, & quomodo inuito beneficium conferri possit, adeat gl. in l. clericus, le 3. in verbo inuiti, de vit. & hon. cle. & ibi quoque Doc. Bar. in l. seruus ff. de ver. ob. & latissimè Cæs. Lamber. in tract. de iur. pa. 18. ar. 7. q. prin. i. par. 2. lib.

41
Inuitus nõ ad-
optatur.
Nec legitima-
tur nec per ma-
trimonium qui
dem.

¶ Sed illud tantum addiderim, ex hoc fieri, vt inuitus quis adoptari non possit, etiam si adoptio in illius commodum cedat, vt dicit Bal. con. 1. quædam ecclesia, vers. in contrarium, lib. 1. Vt nec filius naturalis inuitus legitimitur, etiam per matrimonium, vt voluit Guil. Cu. in l. benignius. ff. de legi. per tex. in d. §. generaliter, vbi & hæc voluit Iac. Beh. in §. illud, in auth. qui. mo. natur. effi. sui, vbi inuitus quis non emancipatur. Et hoc sequitur, & dicit notandum Bal. in d. l. benignius. Et idem simpliciter in legitimatione, nulla matrimonij mentione facta volunt Bar. in l. vlt. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. & ibi quoque Pet. Anc. in suis reportatis, quæ vocant. Et idem Pet. con. 241. ex tenore priuilegij, col. j. Bal. in auth. item si quis, in fi. per tex. ibi in fi. C. de natu. lib. & in l. j. col. pe. C. de iure ficti, lib. 10. & d. cõ. 1. circa mediũ, li. 1. Saly. inter con. illius cõ. 17. super legitimatione, col. 2. vers. quintò est hic attendendũ, lib. 4. & Pau. Ca. d. con. 42. viso testamẽto, li. 2. Floria. in sua disputa. incip. Baro quidem de nobilitate genere. Ant. in c. per venerabilem, col. 30. vers. requiritur etiam consensus, qui filij sunt leg. vbi allegat Spec. De quo latè per Fran. Curt. Seniore, con. 4. punctus de quo quæritur, vbi etiam comperies, an sufficiat consensus legitimatij interuenire ex interuallo post legitimationem, & per Lud. à Sardinis in tract. de legitimatione, in 2. q. 4. partis. Estque casus sing. in quo filius naturalis inuitus legitimitur, in §. liceat igitur, vers. sit igitur, iuncta glo. in verbo, adiicere, in authen. qui. mo. nat. effi. legi. cum scilicet ipse filius naturalis occultat matrem, quam pater vult in vxorem ducere, quem ad hoc expendit & dicit no. Ang. in sua disp. inci. nobilis quidam genere, col. 3. vers. addendo. quod etiam, & Ro. qui sing. dicit, sing. 229. tu habes. Ex quo intelligis, etiam si aliud testimonium non haberes, ius commune esse in contrarium.

An consensus
possit interue-
nire ex inter-
uallo.

42
Cõ-lusto nego-
tij prin.
Responsio ad
contraria.

¶ Tandem verò concludit Ray. vt ad eum, & principale nostrum institutum redeamus, quòd princeps, in quo est libera potestas acceptandi, & habendi aliquem sibi gratum, potest ei etiam inuito conferre nobilitatem. Hoc enim solũ consistit in acceptatione eius, qui nobilitat. Verum potest ille, cui collata est nobilitas, eam non retinere, vt in simili no. glo. in d. l. seruus vetante. ff. de ver. obl. quæ ita soluit contrarium. d. l. hoc iure. §. non potest. ff. de don. vt videlicet seruus possit acquirere domino inuito, per d. l. seruus vetante. Sed tamen dominus non retinet inuitus, per d. §. non potest. Et ita (inquit Ray.) operabitur huiusmodi collatio commutabiliter, sicut dicitur in l. cum pater, §. furdo. ff. de le. 3. Nec obstant iura allegata in contrarium, quia vbi que speciale est fauore liberationis, libertatis, & vitæ. Hæc Ray.

43

¶ Cui adde alias responiones d. iuribus contrariis factas, per glo. & Doc. maximè verò Pau. Cast. in d. l. soluendo ff. de neg. gest. Glo. & alios in d. l. inuito, & ibi Do. præsertim Philip. Dec. ff. de regul.

iur.

iur. & in d. c. & qui emendat. 45. di. Pan. in c. clericis. de vita & hon. cleri. Ang. Aret. in §. j. col. 2. Inft. quib. mod. tolli. oblig. Iason, post antiquiores ab illo citatos, in d. l. seruus vetante. ff. de ver. obl. neque enim opus est, huc cætera adducere.

44 ¶ Potest & in puncto mortis alicui nobilitas conferri, sicuti & militia, vt etiam dicit Bartolus in l. j. col. 8. vers. ex prædictis patet, & ibi quoque Io. Plat. ante fin. C. de dign. libro 12. & Io. Ray. in d. tracta. nobilitatis, in 3. q. 4. q. prin. & Bened. in rep. d. c. Raynutius in verbo, in extremis, nu. 11. de test. Moti hac ratione, quia potest & ignorantia conferri, vt diximus.

An in puncto
mortis nobili-
tas cõferri pos-
sit.

An mortuo.

45 ¶ Sed & illud præterea addo, posse etiam mortuo nobilitatem conferri, sicuti & militiam, vt ex his quæ dicit Bar. vbi suprà, infert Pan. in c. à nobis, le 2. col. 2. vers. in gl. in verbo, relaxatum, & ibi Fely. col. 2. vers. eiusdem in itij, extrà de sent. excom. & Io. Selua. in tract. de iure iur. in j. q. vlt. partis prin. vers. 104. Et quod in hanc sententiam scribit Spartianus, Hadrianum imperatorem recusasse triumphum sibi à Senatu delatum, qui Traiano nuper defuncto debitus erat, imaginemque ipsius Traiani curru triumphali vexisse, ne post mortem, triumphum amitteret dignitatem. Et Tullius lib. j. Tu scularum quæst. Quid poëtæ, nonne post mortem nobilitari volunt? vnde ergo illud?

Aspicite, d. ciurs. senis Enny imaginis formam,

Hic vestrum sanxit maxima facta patrum.

Et paulò post, Sed quid poëtæ?

Opifices etiam post mortem nobilitari volunt. Quid enim Phidias, & cætera quæ sequuntur. Ad quod etiam vide quæ dicam infrà c. 20. nu. 145. sed vt redeamus ad pompas.

46 ¶ At illud in dubium quoque reuocari posset, an infans adhuc existens in vtero, id est, nondum natus, nobilitari possit: quod videtur, ex eo quod in simili scriptum reliquit Bal. in c. naturales. in fin. tit. si de feu. sue. contro. in domi. & ag. eum qui adhuc in vtero est, posse legitimum Et illum ita allegat: & sequitur Bened. in d. c. Raynutius, in verbo, & soboles quæ gestabat in vtero, nu. 22. de testa. Verum Bald. vbi suprà, nihil de ea re loquitur, in contextu ipsius, sed vel ipse, vel alius quisquis est, qui additiones ad ipsum contextum fecit in fi. illius.

An existens in
utero.

De eadem re.

47 ¶ Sed hoc illis addes, vterum posse institui hæredem. l. placet. ff. de lib. & posth. cum si. Eiq; etiam legari posse. l. si qui quartam. §. si quis. ff. de leg. j. & l. j. §. ad eos, vers. sed & si seruo. ff. ad leg. Falc. cum alius infinitis si. à me collectis in repe. l. si vnquam, in verbo, suscepit liberos nu. 12. sed & illud, & multis seq. vsque ad nu. 131. C. de reu. dona. & in tractat. retractu. tit. j. §. j. gl. 9. in verbo ou ligna. ger. nu. 75. sed vt ad institutum, & multis quoque seq. Et ne de legitimatione dubites, habes tex. id decidendum in l. nuper. C. de natur. libe. & voluit ipse Bal. in l. vlt. ff. de his qui sunt sui, vel ali. iur. & in l. eam quam, col. 7. vers. circa impossibile. de natura. C. de fideic. Et vix etiam de nobilitate dubitare possum, quando per nobilitatem alicuius, nobilitantur eius liberi, etiam nondum nati.

48 ¶ Si quem princeps nobilitauerit, is propterea non amittit beneficia popularium, sed poterit admitti ad dignitatem & officia tanquam popularis, ad quæ scilicet non nisi populares ex statuto admittuntur, per id quod voluerunt Bart. Ang. & Io. Plat. in l. Alexandrinis. C. de decur. lib. 10. quòd licet Doctor, qui legit per viginti annos, efficiatur comes, per l. j. C. de profes. qui in vrb. Constan. lib. 11. Si tamen erat ante popularis, & sic per statuta suæ ciuitatis poterat admitti ad quædam officia & dignitates, vt popularis, poterit etiam nunc admitti. Nam per dignitatem non minuitur status, vt ibi dicitur: nec dignitas superueniens debet esse ad diminutionem priorum commoditatum, sed potius ad augmentum, per l. per adoptionem. ff. de adopt. & not. in l. si pater filium, eod. tit. quibus adde & text. in l. j. ff. de iur. aur. anul. Et hoc sequitur Paul. Castr. in l. nulla. ff. de legib. & Alex. conf. 32. visa concessione, lib. 5. & Iaf. in l. legata inutiliter, col. 2. vers. adde quòd similiter. ff. de leg. j.

A principe no-
bilitatus an a-
mittat benefi-
cia populariũ.

49 ¶ Et bene facit quod vulgò dicimus, quod ob fauorem alicuius constitutum est, non debet in eius læsionem & damnum conuerti. l. quod fauore. C. de legi. & ibi multæ concor. in l. quibus adde text. in l. non tantum. §. si emancipatus. l. j. ff. de bon. pos. cont. tab. Ex quo no. Bar. ibi in fi. quod si statuto caueatur, quòd scholares tractetur vt ciues in omnibus, non per hoc perdit scholaris priuilegium, quod antè habebat vltra ciues. quod & idem voluerunt Bald. Ang. Raph. Fulg. Paul. Cast. Ro. Alex. Cor. Fran. Aret. & Iaf. in l. si Rufinus, per illum text. qui est ad hoc optimus. C. de test. mili. & Bald. in auth. habita, col. 2. vers. item cum aliquid conceditur. C. ne fili. pro par. & in proemio ff. §. vlt. in 6. q. & in l. ea lege, circa medium, in j. q. C. de cond. ob cau. & in auth. sed omnino, col. 5. vers. vnde de tibi hanc conclusionem. C. ne vxor pro marito. Ang. & Imol. in l. talem. §. j. per illum text. ff. de hære. infti. Ang. in l. si à milite. §. j. & in l. diuus, per illos tex. ff. de test. mili. Rom. in l. adoptiuus. §. patronus. ff. de in ius vocan. & conf. 92. indubitatisima, col. 2. vers. tertio illud. Io. Plat. in l. vlt. in fin. per illum tex. C. de agen. in reb. lib. 12. Pau. Ca. in l. si duo. ff. de acquir. hæred. & in d. l. nulla, de legi. Franc. Aret. in l. quidam cum filium, col. 2. vers. sed contra istam. ff. de ver. obl. Io. Bertha. in tract. Gabel. in 7. parte, quæst. 19. vers. sed an tales, Steph. Phede. in lib. de interpretatione legum, parte j. char. 9. vers. vnde si statuto scholares. Alex. in l. j. col. 4. ff. de leg. j. Fely. in c. dilectus, le 2. col. 5. vers. quarto facit de rescrip. & in tractatu, quando literæ apostol. præiudicent patronis, col. 5. vers. ampliatur octauò, & Iason, qui hoc limitat in l. eum qui, in primo notab. ff. de iure iur. & consilio 59. magnifici, columna tertia, vers. præterea, etiam libro 3. & Philip. Deci. conf. 457. in causa gabellæ, col. 2. vers. is tamen, & Franc. Ripa. lib. j. interpret. j. respon. defuncto, num. 44. Super quo & tu vide Bart. Imo. Fran. Aret. & alios recentiores in d. l. quidam cum filium. ff. de verbor. oblig. & Bal. in d. l. quod fauore, col. vlt. in 7. oppo. C. de legib.

Constitutũ ad
fauore non de-
bet in damnum
conuerti.
Scholares qui
iubentur tra-
ctari ut ciues,
non perdunt
priuilegia
scholarium.

50
Maiores dignitates superueniens non tollit priuilegium minus.

Tabellio factus doctor non desinit esse tabellio. Filius Iudaei liberatur a patria potestate, sed non quantum ad commodum ipsius.

51
Duces & alij eius generis non perdunt priuilegia nobilitatis.

52
Clericorum appellacione aueniant episcopi.

53
Nobiles facti populares ex statuto non perdunt priuilegia nobilitatis.

54
Populares si esse etiam nobiles in excusetur a muneribus nobilitatis.

55
Si nobiles & ignobiles equi parentur per statutum, an alteri alterorum priuilegijs participantur.

¶ Facit & text. in l. eos. C. de excus. mune. lib. 10. vbi maior dignitas superueniens non tollit priuilegium minorum dignitatum praecedentium, sicuti & ibi not. lo. Plat. qui adducit concord & text. in l. receptitia. C. de constit. pec. ex quo not. Bald. col. j. quod per nouum priuilegium non tollitur antiquum, & optimus tex. in l. municeps. ff. ad municip. vbi qui Senatoriam dignitatem adipiscitur, municeps esse definit, quantum ad munera, sed non quantum ad honores. & in l. talem institutionem. §. vlt. ff. de haered. institut. Ex quo not. Bald. ar. ad quaestionem de eo qui concessit cuidam domicello (sunt enim haec illius verba) certam pensionem, donec erit in suo seruitio. Iste domicellus factus est miles, & in seruitio permansit. debet habere eam pensionem, quia ista digressio ad maiorem statum non debet ei officere. Et text. in l. falsa. §. sed si cui. ff. de condi. & demonst. Vbi honor superueniens non mutat conditionem priorem, quamuis augeat statum. Ex quo no. Bal. ibi, quod tabellio factus doctor, non desinit esse tabellio. Et text. in auth. sed episcopalis, & ibi doct. C. de episc. & cler. quod licet episcopus liberetur a patria potestate, ob suam illam dignitatem, id tamen intelligitur ad suum commodum, non autem incommodum, quod etiam voluerunt Guil. Cun. Cy. & Bald. in l. item in potestate, & in l. nepotes. ff. de his qui sunt sui, vel ali. iur. Ex eoque dicit ipse Bald. quod si statuto caueatur, vt dominus terrae occupet bona morientis sine filio in potestate, non occupabit relicto filio episcopo, & Ale. in l. sub conditione, in 2. no. ff. de lib. & posth. vbi & hoc dicit, quod licet monachus exeat patriam potestate, non tamen perdit iura suarum, de quo nos latius infra dicemus. Et dicit Barb. in rep. rub. de reb. eccl. non alie. col. 4. vers. & superioribus diebus, quod licet filius Iudaei per baptismum liberetur a patria potestate, glof. in cap. Iudaei. 28. q. j. Tamen non procedit quantum ad commodum ipsius filij, & ita dicit se consuluisse Ferrariae.

¶ Nec absurdum est, quod ad nostram materiam nobilitatis peculiariter spectat, quod licet duces, comites, marchiones habeant aliquid maius praeter vulgarem & communem caeterorum nobilitatem: non tamen ob id perdunt nobilitatem appellationem. vt est text. in c. constitutis, le. 2. ibi, fororis nobilis viri marchionis, de testib. & in c. grandis, ibi, nobilem virum comitem, de suppl. negli. praelat. lib. 6. vbi Domi. in 3. no. dicit facere ad priuilegia, quae nonnullis conceduntur, vt possint omnes legitime, praeter filios nobilitatis, vt comprehendant filios ducum, & comitum. Id quod sequitur Corfe. ibi in repet. col. 12. vers. venio nunc ad ea. & Barb. con. 57. praclare scribitur, col. 3. libro 2. & Cepol. in d. tract. de imperat. militum deligendo. in 40. priuilegio nobilitatis, & voluit etiam Brixii. in verbo, nobilis.

¶ Quibus adde vltra allegata in praecedenti vers. text. not. in l. 3. C. de digni. lib. 12. vbi maior dignitas nulli debet circa priores dignitates praerudicium facere, & concord. in gl. & per doc. ex quibus not. lo. Plat. id facere ad quaestionem de eo, qui promissit dare scacum cum pedona (ita enim loquitur) quod si dederit cum pedona, quae interim facta est regina, satisfecit promissioni, quasi ipsa etiam pedona dicatur, postquam facta fuit regina. Id quod etiam dicit idem Plat. in l. Senatores. C. de incol. libr. 10. De quo tamen vide Cy. & Saly. in l. 2. C. de susp. tuto. Bart. in l. pe. ff. de Senat. & in l. legatis seruis. §. j. ff. de leg. 3. Et faciunt etiam no. per Panor. in rub. de vita & honest. cleri. col. vlt. dum quaerit, an appellacione clericorum veniant episcopi, ibi illum videto.

¶ E diuerso autem si per statutum nobiles fiant populares, non perdunt ex eo nobilitatem, sed eis praeterea accrescit popularitatis beneficium, vt est Florentiae, vbi multa competunt priuilegia popularibus, quae nobilibus non conceduntur. Ita voluit Bald. in d. l. per adoptionem, arg. illius text. ff. de adop. & sequitur Alex. d. conf. 32. col. 2. libro 5. qui & addit rationem, quia nunquam ita interpretandum est priuilegium, vt priuilegiato possit esse noxium. I. diuus, ibi, nec villo magis interest, vbi & hoc not. Ang. ff. de testam. milit. Alcia. in tracta. praesumptionum, regul. 3. praesum. 29. numero 9. vers. & ista. & seq.

¶ Sed haec quae diximus ita intelligas, vt videlicet popularis effectus nobilis, non amittat priuilegia popularium, sicut nec scholasticus habens priuilegia ciuis, perdit priuilegia scholaris, & similia. Verum non excusatur huiusmodi nobilitatis, aut ciuis factus, ab oneribus atque muneribus nobilitatis. siue cuius, vt eleganter declarat Pau. Castr. in l. si duo, in vlt. no. & ibi quoque Fran. Are. in 2. no. ff. de acquit. hanc. Nam ex eo quod quis acceptat ciuilitatem, vt loquuntur, videtur eam acceptare cum suis oneribus, etiam si ea ignoret, per text. ibi & voluerit Pet. & Bal. in d. l. quod fauore. C. de legib. Bar. & Imo. in l. quidam cum filium. ff. de ver. oblig. Ex quo & illud fit, quod si ex statuto acrius puniantur nobiles, quam ignobiles, certe ignobilis factus nobilis, acrius punietur, vt dicit Alexan. qui alios allegat, in addi. Bar. in l. non tantum. §. si emancipatus. le. j. ff. de bon. pos. conf. tab. Sed super hac declaratione vide omnino Fran. Are. in d. l. quidam cum filium, col. pen. & seq.

¶ Sed circa haec quaeri posset, si ex statuto nobiles aequiparantur plebeis, haud dubie nobiles consequuntur priuilegia popularium. Sed an ex diuerso populares consequantur per huiusmodi statutum priuilegia nobilitatis: tanquam populares, quibus aequiparati sunt nobiles, censentur etiam aequiparati nobilibus, ac si statutum simpliciter aequiparasset nobiles & populares inuicem. Nam si ita statutum loqueretur, eam vim haberet, vt nobiles popularium, & e conuerso populares nobilitatis priuilegijs vterentur. I. quia autem, versiculo si verò non incidit. ff. si quis omis. cau. testam. & l. secunda. C. com. de lega. & authent. in successione, & quod ibi not. glof. C. de suis & legi. §. nostra autem, Instit. de lega. & §. si verò neque fratres, in authent. de haere. ab intest. & nemo est qui de hoc casu dubitet.

¶ At

¶ At hic aliud quaerimus, cum videlicet statutum aequiparat nobiles popularibus, & tunc certè, licet nobiles consequantur quicquid habent populares, non tamen è diuerso populares id quod habent nobiles, & idem in casu opposito, arg. l. princeps. ff. de legib. & l. maximum. C. de libe. praeter. Et ita nuncupatim voluit Bart. in d. l. j. col. j. & ibi quoque Ang. etiam col. 1. Paul. Cast. col. 2. vers. in tex. ibi exequata, Alex. col. 5. vers. vlt. no. Fran. Aret. col. 1. in 2. no. Iaf. col. 5. vers. vltimò in quantum, & Fran. Ripa. col. 4. vers. praemissa inducit ff. de leg. j. Alberi. in j. parte stat. quaest. 165. statuto Pergami. Ang. dum citat Bar. vbi supra, in d. l. 2. C. com. de leg. & d. auth. in successione. C. de suis & legi. & omnes vbique praeter vnum Rapha. Co. in d. l. j. col. 2. ff. de leg. j. per tex. in §. sed non vsque, Instit. de legat. cui respond. Iaf. in d. l. vbi supra.

Feudum an nobilitet, siue etiam iurisdictione.

CAP. VII.

¶ Haec duo, scilicet feudum & iurisdictionem, simul copulauimus, tum quia ex nostris nonnulli de vtrisque promiscue loquuntur, tum quia in Gallia nostra, cuius est feudum, eius est & iurisdictione, vt plurimum. Quia in re nostrorum sententias sigillatim primum adferam, tandem meam interponam. Igitur Bar. vt ab eo incipiamus, cui primas plerique omnes tribuunt, in eo loco, in quo tractat materiam nobilitatis, scilicet in l. j. col. vlt. vers. ciuitas verò. C. de digni. lib. 12. dicit, quod si alicui conceditur ducatus, marchionatus, vel comitatus, & similia (quae scilicet nostri feuda regalia nuncupant) is nobilitatem acquirit. Et subiungit, id feudum ceteri habere nobilitatem annexam, quod in eo populo eam habere reputatur, per tex. in l. vlt. in princ. ff. de muner. & hono. & no. per Inno. in c. de multa, ext. de praebend. vbi dicit dignitatem eam esse, & ceteri, quae & dignitas in ea ecclesia reputatur. Ex quo intelligis Bar. id totum referre ad consuetudinem, secundum ea quae nos latius dicemus in c. 10. vbi illum tex. illudque dictum Innoc. citabimus, cum aliis plurimis concord. & sim.

¶ Andreas Iser. in cap. 1. §. persona, circa medium, tit. per quos fiat inue. scribit simpliciter per eum text. infeudationem nobilitare, quia paradoxum, id est, qualis qualis nobilitas, per hoc confertur. Et idem propmodum dicit ipse And. in cap. j. col. j. vers. item propter dignitatem, tit. de capi. qui curi. vendi. Nempe id, quod feudum possessorem nobilitat, quia inducit paradoxum, per c. j. tit. quis dica. dux. com. marc. Et illum simpliciter etiam sequitur Guid. Pap. sing. 486. vers. infeudatio, & iterum deci. Delphi. 385. quid autem de habitantibus, vbi ex hoc dicit quod habentes castra, cum territorio, & omnimoda iurisdictione, sunt exempti a contributione subsidiorum, vt nobiles, licet non sint a nobili progenie. Et ita dicit fuisse iudicatum in parlamento Gratiano politano, & sequitur Bart. Chassaneus conf. 64. viso processu, col. 2. vers. iuncto etiam quod habet.

¶ Idem And. in d. c. j. §. ceteri, tit. quis dica. dux. confuse quidem dicit, sed in hanc sententiam, quod feudum nobilitat, quando is qui id habet, est dominus vasallorum, & in eos habet iurisdictionem, non quod res ipsa id virum habeat, sed homines & vasalli, qui in feudo sunt, propter ipsorum hominum dignitatem, ar. l. iustissimè, in princ. ff. de aedil. edic. Nam res a persona, non è diuerso conditionem accipit. l. j. ad finem C. de impo. lucra. descrip. libro 10. & hominum causa sunt omnia. In pecudum. ff. de vsur. Sic (inquit) dicuntur laudare dominum flumina, maria, gelu, & frigus: quia homines attendentes, mirantesque prorumpunt in laudem Dei, qui fecit ea, & de illis nascitur in nobis laus Dei, vt dicit diuus Augustinus.

¶ Haec ille, quanquam scio illum aliter referre Mart. Laud. & Car. Alexand. ibi illum quidem, col. 2. vers. & nota quod vbi, hunc col. quoque 2. vers. eiusdem initij, videlicet, quod si tenor inuestiturae dicat, quod dominus inuestit vasallum in feudum nobile & gentile, id feudum nobilitat vasallum: quia illa verba videntur posita in fauorem ipsius vasalli, non rei feudalis. Nam res propter personas dicuntur. d. l. iustissimè, & in d. l. in pecudum. Et ita eos quoque refert Zasius in tracta. feud. in 2. cap. 5. partis ad medium eiusdem 2. c. quibus tamen non aliter assentitur, quam si domino ita infeudanti adsit auctoritas siue potestas nobilitandi, & sequitur Carol. Moli. in commentariis consuetudinum Parisi. ut. 1. §. 9. gl. 3.

¶ Nam & quod hanc Zasij sententiam admodum confirmat, idem And. Iser. alibi, scilicet in c. j. §. si verò contigerit, circa medium, tit. de pac. iura. fir. posteaquam elicit ex praecedentibus, quod aliquis de alodio suo potest feudum facere, illud mox subiungit. Sed quomodo, si burgensis (ita rusticum vocat siue ignobilem, vt ex sequentibus patet) hoc faciat, cum non sit nobilis, & per infeudationem contrahitur nobilitas paradoxum. ca. j. & tit. quis dica. dux, quomodo item dabit nobilitatem, quam non habet, contra regulam, Nemo dat quod non habet. l. traditio. ff. de acquirendo rerum dominio. & l. nemo. ff. de regulis iuris. Dic quod hoc fecerat cum voluntate, permissione, vel confirmatione principis, qui nouas dignitates potest constituere. l. prima. C. de metropo. Bery. libro vndecimo. Et tunc princeps videtur facere, cum auctoritatem faciendi dat. l. 2. §. quicumque. C. de veter. iure enu. Et cum confirmat id, per quod dare videtur. l. lege obuenire. ff. de ver. sign. & §. interim, in auth. de defen. ciui. & in §. vlt. & ibi gl. Instit. de tutel. Haecenus ille.

¶ Verum Iac. Bel. hanc rem latius caeteris pertractauit in proemio feudorum, in 6. diuisione, Feudum enim (inquit) aliud simpliciter nobile est, aliud minus nobile, aliud quadamtenus nobile, aliud simpliciter ignobile. Nobile dicitur, quod a papa, vel imperatore, conceditur in regnum, ducatum, marchionatum. Minus nobile, sed tamen nobile, quod a rege, duce, marchione conceditur.

Quid si nobiles popularibus exequantur aut è diuerso.

Feudum an nobilitet siue iurisdictione.

De eadem re. Paradoxum quid sit.

De eadem re.

De eadem re.

De eadem re.

De eadem re.

ceditur. Aliquatenus nobile, quod ab habentibus feudum, à rege, duce, marchione, id est, à vafallis regis marchionis, conceditur aliis inferioribus. Ignobile verò quod cōceditur ab istis inferioribus, minoribus, scilicet valuasoribus, qui & minimi dicuntur, à quibus nullam dignitatem cōsequi possumus, quæ omnia dicit probari ex cap.j. in prin. tit. qui feud. dar. pos. & in d. c. j. in prin. & §. ceteri, cum gl. tit. quis dica. dux. & in c. j. tit. de feud. march. & 2. tit. seq. Et idem propemodum voluit Pet. Iac. tit. de cau. ex quib. dom. deb. amit. proprie. in 10. dist. feud. Et hęc dist. secuti sunt Io. And. in addi. Spec. in rub. de præf. co. vlt. Imo. in c. vlt. col. pen. vers. item secundum, de feud. Iac. Aluar. in procemio feud. in 2. diuif. & in d. §. ceteri, col. j. vers. no. quòd omnes illi, Mar. Laud. in d. c. j. in 9. diuif. titu. qui feud. dar. pos. Io. Ray. in c. imperialem, col. 6. in 7. diuif. tit. de proh feud. al. per Fed. Alex. cōf. 30. quoniam omne datum. col. pen. vers. ad septimum. lib. j. Card. Alex. in procemio feud. in 2. diuif. & ibi Iaf. in 10. diuif. idem Card. in d. c. j. col. 2. tit. quis dic. dux. & Iaco. à S. Geor. in tract. feud. in verbo, in feudum, col. 4. in 8. diuif.

7
De eadem re.

¶ Bal. autem in ipso feudorum procemio, in pe. diuif. quæ ipsa est in pe. col. eiusdem procemij, Aliud, inquit, feudum nobile est, quod scilicet suum nobilitat possessorem, aliud burgenfe, vt ita, inquit, dicam, quod suum possessorem non nobilitat. c. j. §. ceteri, quis dic. dux. feudum enim antiquum sapit nobilitatem, sed non feudum nouum: quia nobilitas non nascitur in ietu oculi. vt not. in l. stemmata. ff. de gradi. cogn. Hęc Bald. quem simpliciter sequitur Philipp. Deci. con. 53. placet mihi, col. 2. vers. quarto facit. fuit autem aliquando (id enim obiter dicere volui) vt non in ietu oculi scribendū esset, sed in nictu, quod certè non malum erat, sed nec etiam in ietu malum est. Sed vt redeamus, Mart. Laud. Card. Alex. & Iaf. quibus locis supra citauimus, Bal. vbi supra reprehendunt in eo, quòd dicit feudum nouum non nobilitare, quia aliquando, inquiunt, nobilitat, videlicet ducatus, comitatus, & id genus cetera, vti etiam supra diximus. Ad hęc idem Bald. in d. cap. j. §. ceteri. tit. quis dicat. dux. dixit cum tex. nobilitatem attribuere antiquitati, ita vt omne antiquum feudū possit dici nobile. Quem illic sequi videtur Card. Alex. col. 2. vers. iussit ex eo.

8
De eadem re.

¶ Idem Bald. in c. inter dilectos, col. 3. vers. item scias quòd non est, de fide instr. dicit quòd feudum nobile dicitur, aut quia nobilem inuenit, seu recipit ad se, aut quia nobilem facit, ar. l. filius. ff. de donat. Sed & idem con. 129. factum proponitur in terminis, col. 1. vers. circa tertium sciendum est, lib. 2. dicit eum satis dici nobilem, & inter nobiles connumerandum. qui habet iurisdictionem, merum, & mixtum imperium, ex priuilegio, vel consuetudine, non tamen tyrannica, & nihil allegat. Idemque voluit Cepo. in tract. de impe. mili. delig. in materia nobilitatis, in 25. op. Quibus satis concinit quod supra diximus ex Guid. Pap. nu. huius c. 2.

9
De eadem re.

¶ Lucas Pen. in l. cum neque, in fi. C. de incol. lib. 10. dicit quòd rusticus emens feudum nobile, non ex hoc fit nobilis, tum per eum tex. vbi qui emit domū Decurionis, nō propterea fungitur munere Decurionis. Cui adde alium tex. in l. 2. C. de præd. & om. reb. nauic. eo. lib. 10. vbi nauicularius non fit, qui emit rem nauiculariam: Tum quia res hominibus accedunt, non rebus homines, per d. l. iustissimè. ff. de æd. edict. Cui posteriori rationi (vt hoc illi addam) concinens Pericles apud Thucydidem lib. 1. Non possessiones (ait) viros, sed viri possessiones nanciscuntur. Neque enim, vt alibi dicam, locus hominem sanctificat, sed homo locum. c. multi, & c. illud, & c. nos qui, & ferè per totum. 40. di. Nec è diuerso, lupanaria infamāt castitatem, sed castitas loci abolet infamiam. c. tolerabilis. 32. quæ 5. Et vt scribit Rabbi Iosephus Hysloparus in libello, cui titulus est, Lanx argentea, Vir dat loco suo honorem, sed non vicissim viro locus. Et vt è nostris dicit Masuer. tit. de Tallis. §. item & la persone, Persona rem nobilitat, non res personam. Nam & scribitur Mach. 2. c. 5. Non propter locum, gentem, sed propter gentem locum Deus elegit.

Homines non rebus, sed res hominibus accedere.

10
In idem.

¶ In quam etiam sententiam Democritus apud Diogenem Laërtium, non ex loco gloriam aucupari volebat, sed loco gloriam imponere, *ἐκ τόπου δόξαν λαβεῖν βολόμενος, ἀλλὰ τόπου δόξαν περιδεῖναι προσόμενος.* Ornanda est enim dignitas domo, non ex domo dignitas tota quaerenda, vt scribit Tullius libro 1. offic. Nam si euenerit, domum amplam atque magnificam, dominum ignaum rudemque, atque ignobilem fuisse sortitam, quid aliud dicemus, quàm aut illud Ennium ab eodē Tullio relatam, O domus antiqua, heu quàm dispari dominaris domino. Aut etiam illud, quod ille non domum possidet, sed ab ea possidetur. quod de indocto quodam adolescente, qui domum præclaram ædificarat Apollonius Thyaneus apud Philostratum libro 5. testatus est. Quibus adde quæ dicemus in c. 12. nu. omnium postremo.

11
De eadem re.

¶ At idem Lucas Pen. in l. mulieres, colum. 2. vers. quarto ex comitatu. C. de dign. lib. 12. scribit nobilitatem procedere ex comitatu, baronia, vel dominio, quod homo in homines & fideles suos habet, etiam si castrum vnicum habeat, per d. cap. j. quis dic. dux. Et hęc, ait, nobilitas, non quaeritur ex alio feudo, quàm in quo sunt vafalli & fideles secundum And. Iser. in c. 1. in fin. tit. de ca. qui cur. vend. Et ita quidem, vt subdit Lucas, vt non sint pauci, sed multi vafalli, vt dicit voluisse eundem And. in c. 1. §. vlt. in quib. cau. feu. amit. vbi id non ita expressè dicit, sed id tantum, quòd per infeudationem non nobilitatur accipiens, propter valorem vnus vniciæ. Modica enim, inquit, non curat Prætor. l. omnino. ff. de impen. in re dot. fac. & l. in rebus. §. possunt. ff. commo. & idem voluit Matth. Afflic. ibi, col. vlt. nu. 302. Subiungit autē Lucas, vt ad eum redeamus, præmiū dignitatis siue nobilitatis esse, subditos habere. §. volumus, in auth. vt iud. sine quoc. suffrag. & eos quidem locupletes, per quos imperium abundare dicitur. §. 1. vers. considerauimus, cod. tit. quanto enim quisque maioribus præf.

præf. tanto & ipse maior est, & honestior. §. nos igitur, in auth. de defen. civit. vnde & illud, Gloria regis in lata gente, & in diminutione populi contritio principis. §. his ita, vers. item David. i. q. 4. Et quanto quis maiora tractat, tanto & ipse maior est. c. de his verò, de consecr. dist. 5. Et scribit Salustius in procemio Catilinarij, Maximam gloriam in maximo imperio esse. Tandem verò concludit ipse Lucas Penna, non veram esse nobilitatem, si ab alio quàm à principe teneatur castrum siue feudum, ar. d. c. 1. tit. quis dic. dux. & l. 1. & ibi no. C. de domest. & prote. lib. 12. & l. 1. in fi. C. de præp. labo. eo. lib. 12. & eorum quæ ipse scripsit in l. vniuersos. C. de decurio. lib. 10.

De eadem re.

12 ¶ Pau. Cast. con. 461. visis & diligenter examinatis col. pen. ver. sed ad hoc respondeo, lib. 1. dicit, quòd non ideo feudum nobile dicitur, quod habeat dignitatem annexam, cum etiam tenuissima, & vilissima quæque castra concedantur in feudum nobile: sed ita dicitur feudum nobile à seruitio & præstatione: si quado pro feudo quædam præstatio nobilis fortè annui vnus accipitris, aut canis, & nihil aliud præstatur. Non nobile, cum fit quædam seruilis aut durior præstatio, siue seruitium, cuiusmodi ea sunt, inquit, de quibus per Spec. tit. de feudis. §. quoniam. col. pen. ver. & nota quòd vafalli. Hęc Paul.

De eadem re.

13 ¶ Matthæus Affl. in procemio constitutionum Siciliae in 25. quæst. paulò ante si. dicit, quòd si à principe conceditur feudum, vt sit quaternatum, contrahitur nobilitas. & dicit hoc velle And. Iser. in d. c. 1. quis dicat. dux. & in d. c. 1. tit. de capita. qui cur. vend. Idem quoque Matth. in consti. incip. vt vniuersos, col. 8. in 5. not. dicit per infeudationem factā à comitibus, & baronibus, non contrahi nobilitatem, & allegat quoque ipsum And. Iser. in illis duobus locis, in quibus tamen nil aliud dicit quàm quod supra ex eo diximus. Idem denique Matth. in c. 1. col. 3. tit. quis dic. dux. post aliorū sententias relatas, ita concludit, id feudum nobilitare, quod datur à rege, & quod habet vafallos in numero copioso siue feudum sit nouum, siue antiquum. Sed vbi haberet à rege & non haberet vafallos, non contrahitur paradoxium, id est, nobilitas, nisi princeps fecisset eum nobilem. Quod si feudum habens vafallos ab inferiore concederetur cum assensu regis, induceretur nobilitas. Igitur, inquit, qui præf. alicui castrò vel villæ, vbi sunt vafalli, dicitur habere nobilitatem & dignitatem, vt dicit velle Io. Andr. in c. cum olim, de præb. & Bal. in eo ipso c. 1. Sed & idem Matth. alibi scilicet in c. 1. §. ex eadem lege. tit. de leg. Corra. dicit quòd rustici possunt emere feuda etiam vafallis non consentientibus, & tunc desinunt esse rustici, & efficiuntur nobiles. Et sæpe alias dicit simpliciter per infeudationē contrahi paradoxium, id est, nobilitatē, scilicet in c. 1. col. 3. nu. 26. tit. an ille qui interfe. fra. dom. idē in c. vlt. col. 6. nu. 88. dicit feudū etiā quod datur à rege nō nobilitare, nisi sub se habeat vafallos.

Authoris sententia.

14 ¶ Hęc quidem nostrates. Ego verò in ea sum sententia cum aliis supra citatis, vt si imperator, vel rex in suo regno, vel etiam alius, qui ius habet conferendæ nobilitatis, concesserit feuda illa regalia, quæ diximus, aut etiam alta nobilia, ignobili cuiquam, quem scit ipse esse ignobilem, illi eo ipso nobilitatem concedere videtur, ar. not. in l. quidam consulebant. ff. de re iud. Quòd si alius cui id ius non sit: ea feuda concesserit, non video, quomodo is cui concessa sint, ex eo nobilitetur, nisi si princeps qui id ius habet, confirmauerit. Alioqui nullus erit rusticus, siue ignobilis locuples, qui non à quocunque feudum nobile habente, nobilitatem sibi acquirat, id feudum emendo multo pluris, quàm valeat, si iusto precio habere non possit. Nec tamen nobilitas pecuniis comparari potest. Nam vt dicit Euripides apud Stobæum Ser. 85.

Nobilitas pecuniis comparari non potest.

κρίνον δ' ἂν ἀντὶ χρημάτων ὄν ἂν λάβοις, γενναίετ' ἴσ' αὐρίων. Id est, vt traduxit Gfnerus,

Hęc sola pecuniis comparari non possunt, Generositas, inquam, & virtus. Licet tamen rustico feuda, dignitates, & iurisdictiones quæ sunt in patrimonio, vt sunt in Gallia feuda omnia, vt alibi diximus, emere & acquirere, vt dicit Bald. in c. j. §. ex eadem lege, co. 1. ver. & est notandum per eum tex. tit. de lege. Contra. quem sequuntur ibi Iac. Aluar. col. 2. vers. no. ab extra, & Car. Alex. co. etiam 2. vers. & est notandum, & Panor. cons. 3. nitar in præf. in 22. q. lib. 2.

Rusticus potest emere feuda nobilia.

15 ¶ Nam & è diuerso, rustici siue ignobiles possunt infeudare, modo habeant liberam bonorum administrationem, vt dicit idem Bal. post Iac. Ra. in c. j. §. marchio, col. vlt. vers. sed hodie, tit. de his qui feud. dar. pos. per tex. in c. j. §. noui. tit. per quos fiat inuc. & sequuntur Iac. Aluar. & Car. Alex. in a. §. marchio, quem legunt cum prin. illius tit. vtrque. col. 2. vers. nota quod secundum ista iura, nam id Car. ad verbum sumpsit ex Alua. vt alia pleraque. & Iac. à S. Geor. in tract. feud. in verbo in feudū, col. 4. in 8. diuisione feudorum, vers. dicit enim. Et ita Aluar. & Car. vbi supra dicunt voluisse Innoc. & Car. Florent. in cap. verum, de foro comp. sed in meo codice non reperit, sed illud tantum dixisse Innoc. statim post prin. quemlibet dominum quantumcunque vilem & rusticum habere iurisdictionem super rebus feudalibus.

Rustici an infeudare possint

16 ¶ Quæ in re tamen illud admodum notandum est, quod scripsit Pet. Iacob. in tit. de act. in rem pro re feudali, col. 2. vers. attamen dominus, quòd si nobilis vendat feudum rustico, non tenetur dominus illum inuestire, & sequitur Guid. Pap. decis. Delph. 415. ego enim, col. 2. vbi tamen dicit aliud obseruari in Delphinatu, vti etiam obseruatur in Gallia. verum tamen tenentur ignobiles, qui huiusmodi feuda acquisierint, pro iis quippiam soluere principi, vti cauetur ordinationib. principalib. in id factis, quas vulgò vocant. *Ordonnances des francs fiefs & nouueaux acquets.*

Aut dominus tenetur inuestire ignobilem qui à nobili emit.

17 ¶ Illi autem sententia stipulatur altera Spec. titu. de iudis. §. quoniam, vers. 30. quòd si dominus à vafallo

vasallo requisitus feudum emere, recufauerit, poterit vasallus alteri vendere, modo is fit non inferioris qualiraris. Nam si nobile vendat ignobili, non tenebitur dominus illum in vasallum recipere, aut saltem poterit ipsum priorem vasallum retinere. Nam is per subrogationem huius ignobilis non videtur liberari ab homagio, per l. nemo. ff. de duob. reis, & l. veteres. C. de contrah. & comit. stip. & l. 2. C. de fund. limit. lib. 11. Et sic dicit seruari in plerisque locis.

18 An in uenatione bonorum uentant feuda nobilia. Bonorum appellatione an contineantur feuda.

¶ Postremo hic locus me admonet dubitationis, quam fecit And. Iser. in c. 1. in fi. prin. tit. de Ca. qui cur. vend. de vasallo qui habet bona feudalia & allodialia, quique simpliciter uendit alteri bona sua, an videatur uendidisse feuda. Is autem (ne illum putes in hoc fecisse dubium) censet appellatione bonorum simpliciter, comprehendit feuda, de quo nos late diximus in rep. l. si unquam, in uerbo, bona, nu. 10. sed utrum. C. de reuo. don. & in nostro tract. retractuum, tit. j. §. j. gloss. 3. in uerbo, uicinis bien. nu. 9. igitur ut ad casum, & nu. 12. eodemq; vl. an autem uerum. Tamen ipse And. dicit illum non uideri id feudum uendidisse, sine quo remaneret ignobilis, nisi contrarium aperte probaretur, ar. l. qui pec. ff. de pec. Ex quo illud potes intelligere, quod si quis effectus est nobilis ex acquisitione feudi nobilis, eam nobilitatem perdit, si id feudum uendat, aut aliter relinquat.

Militia an nobiliter.

CAP. VIII.

1 Militia an nobiliter.

Militia nobilitat. ut quisquis est miles, is quoque continuo fit nobilis, ut clanculum uoluisse uidentur Host. & Io. An. in c. eo libentius, uterque in uerbo militia clericali, & ibi quoque Car. Flo. & Pet. Anc. uterque post prin. Ant. & Pan. uterque ad fi. ext. de ser. non ord. & aperte sentit Bar. in l. 2. §. in filiis. ff. de Decu. & expressius uoluit Sal. in l. j. col. 4. in §. q. in fin. C. de iuris & fac. ign. Et Lucas Pen. in l. j. col. j. C. de cond. in pub. hor. lib. 10. & Domi. in ca. grandi, in 2. nor. de supp. neg. pre. li. 6. Io. Rayn. in suo tract. nobil. col. 4. & Guid. Pap. dec. Delph. 388. quo uero ad doctores, col. 2. uerf. quarto si militia. & sing. 331 legitumatus. uerf. militia nobilitat. & nouissimè Andr. Alc. in lib. de singulari certamine. cap. 30. ubi hanc dicit fuisse sententiam Ioannis Iacobi Triuultij, magistri equitum Francisci regis, & iterum cap. 34. ubi ex hoc dicit militem origine ignobilem posse prouocare nobilem ad duellum.

2 De eadem re.

¶ Pro quibus facit tex. in l. 2. in princ. ibi. praelaram nobilemque militiam. C. de primice. lib. 12. & in l. inter alias que est pe. ibi. mirari dignitate. C. de pal. fac. largi. eod. lib. & in rubr. C. qui milit. pos. ibi, ad militia dignitatem aspirantibus, lib. 12. & in c. cum essent. de sim. ubi qui primum dicitur nobilis, postea miles appellatur, & in c. militare. ibi, dignitatis sue miles adscribitur 23. quaest. j. & in l. ij. C. ut nemo priua. ubi ex eodè delicto aliter miles, aliter plebeius punitur, tanquam qui miles est, iam non fit plebeius. infra autem ostendemus, plebis & plebeorum appellatione, ignobiles tantum contineri, non etiam nobiles.

3 Miles & priuatus, ut diuersi.

¶ Sed & in plerisque aliis iuribus, miles & plebeius atque etiam miles & priuatus ponuntur ut diuersi, & separati, ut de primo est text. in l. milites, & l. diuo. C. de quaest. ubi milites plebeiorum pœnis non subiciuntur. De secundo in l. sed & milites, in prin. duobus in locis, & iterum. §. scribit. ff. de excus. tut. & in l. ne quid. §. vlt. ibi, aut militem, aut priuatum. ff. de incen. rui. nauif. & in l. j. in prin. ibi, quicumque militum, vel priuatorum. C. quando lic. vni. & in l. nolimus, ibi priuatis & militantibus. C. de testam. & in l. j. uerf. si quis autem. C. de fal. mon. & in l. quisquis. C. ad leg. Iul. maieft. & in l. ne cui, in fi. C. loc. & in l. j. uerf. his ita iur. C. de com. ser. manu. & in auth. ut nullus mut. agr. ad fi. & in §. vlt. uerf. quia uerò duplex. in auth. de hæc. & falc. & in §. sed neque, uerf. hoc autem, in auth. de san. etif. epi. & c. si quis, in prin. 6. q. j. ubi gl. expresse no. milites non esse priuatos. Illi autem sunt & dicuntur priuati, qui sunt sine dignitate, ut dicit gloss. in cap. denique. 4. dist. & in cap. qui contra pacem. 24. quaest. 1. quam ad hoc expendit Bartol. in cap. consultationibus, col. 2. extra de don. Ut scilicet militia fit dignitas, & milites non dicantur priuatae personae de quo & per eundem in cap. quanto. de mag. Et dignitas propria est nobilitatis, ut declarat Sallust. in Iugurthino bello, cum dicit, Namque coepit nobilitas dignitatem in superbia populis, libertatem in libidinem trahere. Ex quo sequitur milites esse in dignitate, & sic quoque in nobilitate. Facit praeterea in hanc partem text. in auth. ut nullus mut. agr. in illis uerbis. Ne priuati quidem homines putent legem contra se solummodo esse positam, milites autem, altiore nitentes fastigio, legem contra se non esse prolatam existiment. Et paulo post, scituris militibus, qui praesenti legi non esse obediendum existimant, quod cingulo denudati inter priuatos habebuntur. Adde quod imperatores & reges non dedignantur militum nomen & titulum sibi assumere, cum ceteros milites commilitones appellant, ut dicemus infra c. 37. nu. 52. incip. similiter licet donatio.

4 Non quilibet dignitas nobilitat. Dignitas in seruis. Seruus alterius serui domini. Prouerbum.

¶ Attende tamen super hoc, quod non quilibet dignitas nobilitat, ut declaratur per Bartol. in d. l. j. colum. 2. uerf. secundo quaerit. C. de dign. lib. 12. Nam & inter seruos omnium hominum abiectissimos dignitas est, ut uoluit gl. in cap. denique. 4. dist. & bene probat. l. habitatio. §. seruus. ff. de ven. in poss. mit. & l. sed & si quid. §. sufficienter. ff. de usufru. ubi ita scribitur, sufficienter autem alere & uestire debet, secundum ordinem & dignitatem mancipiorum. Nam & seruus, respectu alterius serui, potest dici dominus, ut probat tex. in l. si seruus. ff. de pecul. Et, ut est in ueteri prouerbio apud Aristotel. lib. 1. Politic. c. 4. hoc senario, Δελοσ προ δολαδ, δελαου αντε προ δεαου αντε. Seruus ante seruum, dominus ante dominum. quo significatur, in eodem genere hominum non omnes aequales esse, sed alterum alterum antecellere nobilem, alterum

alterum nobilem: ignobilem, alterum ignobilem. Et, quod magis mireris, seruum respectu alterius serui, dici nobilem & generosum.

Quod Euripides aperte declarauit in Helena,

Εγω μὲν εἶμι, καὶ πεφυχόμενος λάτρως

Εὔτ' οἱσι γενναίοισι κρημυμένω

Δόλοισι, πτόνω δ' ἔχωμ' ἐλευθέρωμ.

Ego quidem sum, & existo tamen seruus

Inter generosos numeratus

Seruos, nomen non habens liberum.

Rursusque in eadem fabula,

Πρὸ δεαου αντε

Τοῖσι γενναίοισι δόλοισι εὐκλείεσσου θανειμ.

Ante dominos

Generosus seruus gloriosissimum mori.

Notum est autem olim seruos athenenses fuisse ceteris digniores & notiores. Ex quo illud Ciceronis in Paradoxis, In magna familia sunt alij lautiores, ut sibi uidentur serui athenenses. Estque discrimen inter dignitatem, & nobilitatem, ut satis probat illud Quintil. lib. 6. ca. 1. Periclitantem comenat dignitas & studia fortia, & suscepta in bello cicatrices, & nobilitas. Ideoq; si militia etiam esset dignitas, de quo paulo post dicemus, non tamen ex hoc necessariò sequeretur quod nobilitaret.

¶ Et sunt sane multi, qui tenent militiam neque dignitatem esse, neque nobilitatem conferre, & ij quidem illis multo numerosiores, qui primam partem tenuerunt. Et inter hos gl. in l. vnica in uerbo, prohibemus. C. nego. ne mi. lib. 12. & in l. 1. & ibi Io. Plat. C. de dig. lib. 12. Io. And. in addit. Spec. tit. de de testib. §. 1. uerf. item excipitur quod miles. Sign. conf. 23. q. disput. col. 2. Bart. in d. l. j. col. 10. uerf. quarto inferitur ex praedictis. C. de dign. lib. 12. & in l. ex eo tempore. in prin. ff. de test. milit. & con. incip. quidam capitaneus, ut à nonnullis citatur, sed non reperi. Et Lucas Pen. sibi contrarius in l. mulieres, col. 2. uerf. quinto secundum quosdam. C. de dign. lib. 12. & in l. errat, col. antepen. C. de castr. pec. eo. lib. 10. Fab. in l. milites. C. de q. & in rubr. Instit. de milita. test. Bal. & Ang. in l. filiusfam. §. veterani. ff. de procur. Bal. in l. testamento. la. 1. in fi. C. de test. milit. Sal. in l. non prohibentur. C. qui accu. Alber. in l. milites. C. loca Aluar. & Car. Alex. in §. si miles aduersus, tit. de pace tenen. Ant. in c. Raynutius, col. 19. extra de testa. Imo. & Panor. in c. in nostra, de procur. Panor. & Io. And. in c. quanto, de magi. Paul. Cast. consil. 125. dubitatur primo, in 4. dubio, lib. 2. ubi tamen dicit, quod in multis ciuitatibus ex consuetudine milites sunt nobiles. Ro. sing. 507. an sit militia dignitas, & in l. diem functo. ff. de affe. Io. Plat. in d. l. 1. col. pen. C. de dign. lib. 12. Mart. Laud. in tract. de militib. uerf. 15. incip. militia si iungatur. Ang. Aret. in §. vlt. col. vlt. Instit. de test. mil. Alex. in d. l. diem functo, col. 5. uerf. tamen puto ueram. ff. de offi. affe. & Iaf. qui hoc tribus modis limitat, in l. pen. in 4. not. C. de pac. Lancel. in c. j. Gal. in rep. l. Centurio, col. 4. uerf. quarta cadit dubitatio. ff. de uulg. & pup. sub. Matth. Afflict. col. 5. uerf. quinta nobilitas, tit. quis dic. dux.

Qui negat militiam nobilitatem.

¶ Et hæc sententia multis rationibus comprobatur. Nam & si olim apud priscos Romanos libertini nullo modo militarent, sequentibus tamen temporibus militare coeperunt, ut refert L. Florus lib. 7. 4. epitome Liuij. Idque postea à iure ciuili receptum est, per tex. in l. si duobus. ff. de testam. mil. & l. operis obligatus. ff. de oper. liber. & l. vlt. C. de libert. & eor. fil. cum si. ibi adductis. Imo etiam serui ad militiam aspirare possunt. l. super seruis. C. qui mil. non poss. lib. 12. At non serui modo, sed & libertini ad dignitatem aspirare prohibentur. l. vnica. C. ad leg. Visce. cum si. & hanc rationem sentit gl. in d. l. vnica. C. neg. ne mil. nam & Alexander Scuerus libertinos nunquam in equestrem ordinem redegit, asserens seminarium Senatorum equestrem locum esse. ut tradit Aelius Lampridius in uita illius.

Libertini an militare possint.

Libertini ad dignitates non aspirant.

¶ Præterea infamia repellit à dignitatibus. l. infamia. C. de decur. lib. 10. & l. 1. de infam. eod. lib. 10. & l. neque. C. de decur. lib. 12. Infamis autem miles esse potest, quod hinc liquidè patet. quia damnatus de crimine publico, fit infamis. l. infamem. ff. de pub. iudic. cum si. Non tamen definit esse miles. l. si quis filio ex hæredato. §. irritum. ff. de iniust. testa. & hanc quoque rationem adducit Fab. in d. rubr. Instit. de milit. test.

Infamis potest esse miles.

¶ Denique sunt multi tex. facientes discrimen inter dignitatem, & militiam, tanquam militia non sit dignitas, in l. si quis, ibi, cuiuslibet militiae, dignitatisue, & rursus ibi, militiae, seu dignitatis. C. de offi. rec. prouin. & in d. l. pen. ibi, militiae, vel dignitatis. C. de pac. & l. vlt. ibi, dignitate, vel militia, & statim post, militiae, vel dignitatis. C. de paganis, ubi etiam Salyc. ex hoc not. expressim, militiam non esse dignitatem. & l. vlt. ibi, militiae, vel dignitatis. & rursus, ibi, in militia connumerati fuerunt, vel qui dignitatem aliquam prætendunt. Sed & in calce cum dicitur, militia cingulo, seu dignitatis honore. C. de iurisd. om. iud. & l. vlt. C. com. & merca. & l. j. ibi, militia, vel dignitas. C. in quib. cau. milit. & in l. j. uerf. his itaque, ibi, militis, seu priuati. C. de com. ser. manu. & l. nullus. C. ad leg. Iul. maie. ibi, militiae vel generis, aut dignitatis defensione, ubi non tantum fit discrimen inter militiam, & dignitatem: sed & inter eandem, & genus siue nobilitatem. & in l. fordidorum, ibi, dignitatis, aut militiae. C. de excu. muner. lib. 10. & in l. penult. ibi, quaedam militia, aut dignitas, & rursus in l. vlt. ibi, militiae, vel dignitas. C. de cohor. lib. 12. & in l. vlt. ibi, non militia, sed dignitas. C. qui milit. non poss. lib. 12. & l. j. ibi, dignitatis, seu militiae. C. de dig. lib. 12. & in §. sancimus, ibi, dignitatis, aut militiae, in

Militiam non esse dignitatem.

authent.de testi.vbi Bart.in fi.not.quod militia non est dignitas, cum ibi ponantur vt species separata, & in §. quia verò. l. i. ibi, dignitatis & militia, in aut. vt lic. mar. & auia. & in §. i. ibi dignitatis, & militiis, in auth. vt neque mil. neq; fed. vbi & ex hoc no. Bart. quod militia non est dignitas, & in auth. vt diui. iusi. ver. nam præfenti, ibi, militia, aut dignitatis, & in §. ad hæc fancimus ibi, & dignitates, & militia, in auth. de collat. & in d. c. qui contra pacem, ibi, dignitatem, aut cingulum militia, 24. q. 1. Nam huiusmodi dictiones aduersariæ, copulatiuæ & disiunctiuæ ponuntur inter diuersa, id est, apertam demonstrant horum, inter quæ ponuntur, diuersitatem. Primum probatur, in l. quodcunque. §. si quis ita, & l. qui vsum fructum, & ibi glo. Bart. & alij. ff. de verb. oblig. cum si Secundum, pro glo. omnibus notissimam in rub. ff. de iuris, & fac. igno. cum sim. Tertium per glo. non minus vulgatam in rub. ff. si ager. veët.

Sed ponitur inter diuersa. Et, et Et, uel.

9 Responso ad contraria.

¶ Nec obstat huic sententiæ tex. in d. l. præclaram. C. de primic. Nam ea lex non loquitur de simplici militia, de qua nunc loquimur, sed de militia spectabilium tribunorū, vt is text. exprimit, dum dicit præclaram nobilēque militiam spectabilium tribunorum. Et ita de iis tantū militibus loquitur, qui cæteris præfunt, qui censentur habere dignitatem, vt etiam voluit Ioan. Plat. in d. l. i. C. de Equæ. dignit. lib. 12.

10 Dignitatis nomen generale.

¶ Neque similiter obstat iura, quæ videtur assignare dignitatē militiae. Nam dignitas est nomen quoddam generale, quod multifariam accipitur, & plerunque improprie accipitur, vt patet latè ex no. per Bar. in d. l. i. in 1. & 2. q. & ibi quoque Io. Plat. col. 2. in 3. q. C. de dig. lib. 12. & voluit ante illos gl. in l. liberta, per illum tex. & ibi quoque Bal. C. de oper. lib. & gl. in c. denique, in prin. 4. di. & in c. quia nonnulli, de cler. non resid. Et ex eo quod supra diximus, seruos habere dignitatem. Sed nec omnis dignitas etiam proprie sumpta nobilitat, vt iam diximus, & longè latèque declarant Bart. & Plat. vbi supra. Nam & non idem esse dignitatem cum nobilitate, apertè ostendit illud Ciceronis in 3. actione in Verrem, Non vt honos & dignitas nobilitati restitueretur. Ex quibus satis intelligis, dignitatem inesse nobilitati, at non nobilitatem omni dignitati.

Nobilitas et dignitas ut diuersa.

11 Priuati duobus modis dicuntur.

¶ Nec obstant denique iura, quæ faciunt discrimen inter priuatos, & milites. Nam priuati apud nos duobus modis dicuntur. Primo, ij qui non sunt in aliqua dignitate, vt diximus, aut in magistratu, vt probat illud Tullij Philip. 9. sæpe magno vsui Reip. Seruius Sulpitius & priuatus, & in magistratibus fuit. Et in oratione ad Equites Rom. antequam iret in exilium, Cedam inermis armatis, innocens nocentibus, priuatus furibundo magistratu. Et in 2. in Verrem actione, Erit tum Consul Hortensius cum summo imperio & potestate: ego autem Aedilis, hoc est paulò amplius quàm priuatus. D eum qui non sunt ex eorum numero, quos priuilegiarios dicimus, cuiusmodi sunt milites minores, & id genus alij, vt per gl. in l. licet inter priuatos. C. de pac. & in c. priuilegia. 3. dist. Et in hoc postremo sensu, differunt à priuatis milites, quibus iura, multa priuilegia concesserunt. In primo autem sensu, milites & ipsi priuati dicuntur, vt in l. 3. ff. de mune. & hono. Vbi cum de militibus quicquam fuisset statutum, subiungit tex. Cæteri autem priuati. Constat enim dictionem cæteri, eam vim habere propriam germanamque, vt idem prorsus, & substantia, & qualitate implicet, & referat, licet diuersum specie & numero, vt voluerunt glo. & Bart. in l. non solum. §. quæritur. ff. de procur. cum sim.

Distio Ceteri, quam vim habet.

12 Non omnis priuatus est ignobilis.

¶ Quid plura? tex. est in d. c. qui contra. 24. q. 1. qui palam ostendit eos, qui priuati dicuntur, non propterea esse ignobiles, sed ex priuatis alios esse nobiles, alios ignobiles: vt proinde possis liquidò deprehendere, milites, etiam si à priuatis differant, non propterea esse nobiles. Primum enim is text. dicit, quod qui contra ecclesie pacem sunt, si dignitatem, aut cingulum habent, nudentur eis. Si autem nobiles sunt, suarum substantiarum proscriptionem patiantur. Si autem ignobiles, &c. Ex quo etiam textus apertè comprobatur id quod supra diximus, longè interesse inter dignitatem, & nobilitatem.

13 Cheualiers qui dicuntur, nobiles sunt.

¶ Illud autem non prætermittendum, eos, quos nostra Francorum lingua, Cheualiers appellamus, quamprimū eam dignitatem assecuti sunt, fieri nobiles, vel si antea non fuissent, sed ij, milites nō dicuntur, vel reclamantibus omnibus legum interpretibus. Verū qui rectè locuti sunt, illos vocarunt Equites auratos. Quam appellationem primus omnium comperit Franciscus Philephus, vt ipse scripsit libro epistolarum 24. epist. 1. ad Albertum Parrisiū. At Laurentius Valla in suis Elegantis libro 6. cap. 22. Decuriones vocat & approbat Bebellius in commentariis de abusione linguæ, vbi multa contra nostros interpretes congerit, qui hos milites appellant, & nos quoque aliquid dicemus in titu. 10. consuetudinum Picæ. §. vltimo, in gloss. 2. Quod si interim scire vis militiarum genera, de quibus nostræ leges loquuntur veluti de re, quæ vendi, legariue potest, vide Andr. Alcia. lib. Prætermissorum 1. in verbo, militia, & Lælium Taurellum in libello, bello quidem & scito, de militis ex casu.

Militiarum genera.

14 Qui excellunt arte militari sunt nobiles.

¶ Sed nec tamen omittendum, quod licet simplex illa militia non nobiliter, tamen si quis arte militari excellat, eiusq; clarum specimen, & testimonium non semel præbuerit, sibi gradum ad nobilitatem parat, vt qui scientia, aut virtute excellunt, de quibus supra diximus cap. 2. 3. 4. & 5. Quin pluri eos iam satis nobiles esse dicunt, vt & illos multi, quos in præcedentibus citauimus. Hanc enim magnam nobilitatem antiqui Romani esse censebant. Sallustius in Catilinario, Sic se quisque hostem ferire, murum ascenderet, conspici, dum tale facinus faceret, properabat: eas diuitias, eamque bonam famam, magnam nobilitatem putabant. Tacitus lib. 3. de Sulpicio Quirino, Lanuij, inquit,

ortus

ortus modicis parentibus, & opibus, militia clarus, Consulatu sub Augusto meruerat. Igitur militia clarus, id est, nobilis, vt docuimus supra cap. 2. numero 8. sed & hinc. Probus Aemilius, Iphicrates, ait, Atheniensis non tam magnitudine rerum gestarum, quàm disciplina militari nobilitatus. Et Liuius 1. deca. lib. 6. Centurionem inquit nobilem militariibus factis. Et libro 7. de Sexto Tullio, Septimum primipilo, vir, inquit, factis nobilior. intelligit enim de factis militariibus. Iterumque libro decimo per virtutem Imperator acciri iubebat nobilissimum quemque genere factisque. Et in hanc quoque sententiam versus sunt Euripidis, quibus apertè ostendit nobilitatem parari ex militia eiusque laboribus: ignobilitatem contra ex ocio & militia odio & vacatione. Hi autem sunt apud Stobæum ser. 49.

Νεανίας γάρ ὄσις ἀνδρῶν σὴ γαῖ
Κόμη μόνου, καὶ σάρες, ἔργα δ' ὀδραμῶ
ὄρας τὰν ἐν πρᾶπτελον, αὐτ, vt alij legunt, ἐν βᾶπερον, ὡς ἄν' ὅς βιθ;
, τ' ὀλ βος ἐξωθεν τῆς ἐσὶ παραγμάτων:
ἀλλ' ὅκ ἐνεσι σέφανθ, ὅδ' ἐνανδρία,
εἰ μήτι καὶ τολμῶσι λινδ' ὡς μέτα:
ὅς γὰρ πόνου τίκτ' ὡς τῆν ἐνανδρία,
ἢ δ' ἐυλάβεια σκότου ἔχει ἄν', αὐτ, vt alij habent, καθ' ἐλάδρα
τὸ διαβίῶναι μόνου ἀεὶ θηρωμένη.

Apud Turcas autem ij maximè nobiles existimantur, qui stipendia ex militia à principe accipiunt, vt scribit Petrus Bellonus lib. 2. obseruationum, c. 95.

15 ¶ At illud minimè dubium, quod si quis à principe exercitui præficiatur, is satis nobilitari tacitè videtur. Nam & hi apud Romanos nobiles existimabantur, & in maximo dignitatis gradu collocati. Tullius in oratione pro Murena, scribit duas artes esse, quæ locare possunt hominem in amplissimo dignitatis gradu, quarum alteram imperatoris esse dicit. Imperator enim dicebatur, ductor exercitus, præfectus copiarum. Cuiusmodi fuit, qui Hebræis, princeps exercitus dicitur, de quo Gen. 21. & 2. Reg. 24. & magister militiae, eiusdem lib. c. 19. & Gen. 37. & alibi sæpe, & Princeps militiae 4. Reg. 5. c. & Iudith. 2. & Hieremias 39. vbi 70. interpretes vocant ἀρχιμάχου, vt & annotauit D. Hieron. in Esaiam lib. 7. Nostri quoque legibus, magister militū vocatur, & in l. i. C. de exhib. reis & in l. 2. & l. vlt. C. de Decur. lib. 10. & l. vlt. C. de Comit. rei milit. lib. 12. vbi is inter illustres ponitur, & l. viros, & l. vlt. C. de diuer. offic. eod. lib. 12. & l. vlt. C. vt dig. ord. ser. eo. lib. 12. vbi Magnus vocatur. Ex quo D. Claudius Sciffel. in d. l. §. i. col. 3. vers. addo etiam. ff. de eo, cui man. est iurisd. dicit eundem esse magnificum, & illustrem. Et in §. i. in auth. vt ord. præf. vrb. vbi ἐνδοξότατος vocatur, id est, gloriosissimus, quod peræquè valet, ac nobilissimus. gloria enim & nobilitas eadem est, vt agnosces ex his quæ dicam infra c. 21. nu. 3. sed illud. Ex quo etiam est illud Horatij li. Serm. 1. Sat. 6. quod nos alibi ad aliud adduximus,

An qui à Principe exercitui præficiuntur. Imperator quis sit. Princeps exercitus. Magister militiae & militū.

Magnificus et illustris idem.

Nec quod auis tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnus legionibus imperitarint:
Vt plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos, vt me libertino patre natum.

Vides enim illic pro magna nobilitate esse, q̄ legionibus imperitarint. In ea enim Satyra nil aliud quàm inuehit in eos, qui nobilitate maiorum gloriantur.

16 ¶ Porro Romæ sub templo Concordiæ, inuentus est Cippus hac inscriptione,

FL. STILICHONI. V. C.
FLAVIO STILICHONI INLVSTRISSIMO VIRO
MAGISTRO EQVITVM PEDITVM QVE,
COMITI DOMESTICORVM, TRIBVNO PRAETORIANO
ET AB INEVNTE AETATE PER GRADVS CLARIS-
SIMAE MILITIAE AD COLVMEN GLORIAE
SEMPITERNAE ET REGIAE ADFINITATIS EVECTO,
PROGENERO DIVI THEODOSI COMITI DIVI
THEODOSI AVGVSTI IN OMNIBVS BELLIS
ADQVE VICTORIIS, ET AB EO IN ADFINITATEM
REGIAM COOPTATO ITEMQVE SOCERO D. N.
HONORI AVGVSTI APRICA CONSILIIIS EIVS
EX PROVISIONE LIBERATA EX S. C.

Vetus inscriptio.

Quam inscriptionem nobis scriptam reliquit Barprolomez Marlianus libr. Topographiæ vrbis Romæ 2. c. 10. Ex qua potes multa intelligere maximè notanda, scilicet Magistrum equitum & peditū dici, qui alibi Magister militiae vel militum dicitur: idque muneris magnam nobilitatem, dignitatemq; prætere, vt pote cum vir clarissimus, & vir illustrissimus dicatur, qui ei præfuit. Ille enim notè V. C. positæ in titulo inscriptionis significant, viro clarissimo. Ex quo item vides eandem esse dignitatem illustrissimorum, & Clarissimorum, vt annotarunt nonnulli recentiorum in d. l. j. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. Præterea, quod extra rem est, sed obiter volui dicere, eò tempore illustris, non illustris scribi solitum. Et adque pro atque. Adhæc genitiuum nominū in ius finientium,

Illustrissimorum et clarissimorum eadem dignitas. Illustris pro illustris.

per simplicem i, fuisse pronunciatum, videlicet Theodosi, Honori. Denique huiusmodi inscriptiones ex Senatus consulti autoritate fieri solitas.

17 Magister utriusque militiae. Tribunus Celerum. Tribuni militum.

¶ Deniq; vt redeamus, Hic Schilico is est, de cuius laudibus tam multa scripsit Claudianus. Et quia in alia inscriptione ab eodem Marliano posita, eiusdem operis li. i. c. 5. vocatur Magister utriusque militiae, intelligis eundem esse magistrum equitum & peditum, & magistrum utriusque militiae. Apud antiquos autem Rom. vocabatur Tribunus Celerum, qui equitibus praerat, veluti secundum locum a regibus obrinebat, vt scribitur in l. 2. §. quod ad magistratus. ff. de ori. iu. Sed & postea Tribuni militum creati sunt Consu. potestate, vt & inibi scribitur in §. deinde. De quib. etiam fit metio in l. Tribunus militum. ff. de mil. test. & in l. vlt. C. de tit. Quos Bud. noster eos esse putat, quos in Gallia Mareschalcos vocamus. Hipparchos Graeci vocant. Ex quibus ite illud plane vides eos satis nobilitari, quibus id munus a principe demandatur. Nam & Matth. Affl. in constit. Siciliae incip. constitutione praesenti, in 1. not. dicit, quod licet simplex militia non connumeretur inter gradus dignitatis, ea tamen quae cum praepositura est, vt sunt Capitanei equestres vel pedites, dignitatem habet.

Mareschalij.

18 Militiam simplicem apud nonnullos nobilitatem esse.

¶ Sunt tamen nonnulli loci, in quibus simplex militia, eorum moribus nobilitat, ita vt cum primum quis ad militiam assumitur, is simul nobilis efficitur. Quod Perusij obseruari tradit Bar. in d. l. i. col. 6. ver. examinemus ista verba, & iterum col. 9. vers. quartò inferitur, & ibi quoque Ioan. Plat. co. 2. & iterum 3. C. de dign. li. 12. Subduntque vterque in ciuitate Florentiae aliter obseruari, nempe militiam manere ignobilem, vt prius erat. Sicubi igitur ea erit consuetudo, vt militia nobilitet, ea seruanda est, vt quae vera ac propria mater nobilitatis, vel ignobilitatis sit, vt dicemus infra c. 10.

19 Nobiles exercitus duces constituti.

¶ Illud denique monuerim principes, vt dum huiusmodi militum & exercitus praefecturis prouident, ob oculos illud Euripidis in Archelao ponant apud Stobaeum Ser. 86.

Φέρει δὲ καὶ τὸ πᾶν ἄ μικρὸν εὐγενὲς Ἀνὴρ στρατηγῶν, ἐκκληῖαν ἔχων φάτιν. Non parum adfert momenti, si nobilis Exercitus dux fuerit, & gloriosa fama insignis.

Id est, vt vertit Gesnerus,

Nam & nobilium, & maxime principum maior est autoritas in milites, & militum in hos obediencia quae quantum momenti habeant, discas ex Tullio in oratione pro lege Manilia, vt non immerito Moyses, vt ipse dicit Deute. c. 1. ex nobilibus constituerit Tribunos & Centuriones. De quo tamen loco dicam inferius cap. 20. nu. 3. vbi & alii seq. alia videbis ad hunc locum pertinentia.

Ordo clericalis, quem vocant, an nobilitet.

CAP. IX.

1 Clerici an sint nobiles.

Ordo clericatus nobilitat, si credimus Host. & Io. And. in c. eò libentiùs, in verbo, militiae, & ibi quoque Aegidius Belleme. in 1. not. Ant. & Panor. in fi. Pet. Anc. & Card. Floren. post princ. de seruis non ord. per tex. ibi, in verbo, militiae clericali, & in c. ex parte B. ibi, Deo militans, de corpo. vitia. & in c. clericum, ibi, militibus ecclesiae. 50. di. Et sequitur Anto. Corset. in repet. c. grandi, col. 13. de suppl. neg. praelat. li. 6. & Andr. Alciat. in c. cum non ab homine, co. 6. vers. primò per istum text. de iud. vbi dicit clericos haberi pro nobilibus, nihil tamen allegat.

2 De eadem re. Militia nomen generale.

¶ Sed constat, ex illis text. quibus innititur Host. & Io. And. & illorū affectu. id minimè probari, cum de nobilitate nihil aliud dicant, sed tantum de militia, & ea quidem non mundana sed diuina & caelesti. Est enim militiae nomen generale, omni ferme generi vitae commune. Ex quo illud Quid. Militat omnis amans. Et apud nos probatur in l. aduocati. C. de aduo. diuer. iud. & l. vlt. C. de pig. & l. creditor. §. inter venditorē. ff. de act. emp. & l. Lucius, la 1. ff. de le. 2. & in l. quauis. C. de Decur. lib. x. cum si. Quod ad animantia quoque bruta ab eruditis scriptorib. transfertur. Vnde & illud prodiit, Militat in iugis catulus.

3 Argu. armatae militiae ad caelestem. vide inu. seq. in fi.

Nec propterea ordo clericalis nobilitate probatur, quod sit, aut appelletur militia, cum, vt iam diximus in praecedente capite, militia non nobilitet.

¶ Quod si ipsa mundana militia, quam armatam vocamus, nobilitaret, posset fortè dici & ordinem clericalem, id est, caelestem militiam nobilitare, per id quod voluit in simili glo. trahens legem loquentem de milite armatae militiae, ad militem caelestis militiae, in l. militem. ff. de re iud. & in l. filiusfa. §. veterani. ff. de procur. & in l. milites, in verbo, procuratores. C. locat. & in l. de die. §. 1. ff. qui satisfda. cog. & in l. stipendia. C. de execut. rei iudi, & in l. si vt proponis. C. de rei vend. & Doct. in d. locis, & praeterea Bart. in l. affectionis. ff. de donat. cum si. adductus à Fely. in c. cum ex officij, col. 1. de praescrip. & Philip. Decio con. 132. in casu proposito, col. 1.

4 Clericos in honore esse & dignitate. Nec inter plebeios esse annumerandos.

¶ Et eo quidem magis, quod vt iam diximus militia non est dignitas, cum tamen ordo sacerdotalis, atque etiam clericalis, dignitas sit & honor, vt est tex. in l. atrocem. C. de iniur. in c. denique, in princ. & ibi gl. quae id no. 4. dist. & in c. reperuntur. 1. quaest. 1. & not. etiam gl. in c. sedes. de rescri. & Lopus alleg. 110. in ciuitate, col. 15. in paruis, vers. remouetur etiam. Et talis quidem dignitas quae maior est omni alio honore seculari, vt dicit Bar. con. 180. si aliqua, col. 2. vers. praeterea, quem sequitur Iaf. in l. generaliter. col. 2. ff. de in ius voc. Et quae quidem facit, vt non sit clericus inter plebeios numerandus, vt probat tex. in l. 2. C. vt nemo pri. Estq; sacerdotium regale genus, vel teste locupletissimo D. Petro in 1. ep. c. 2. vos autem genus electum regale sacerdotium. quod & repetitur in decretis canonicis. An tamen semper valeat illud arg. de milite armatae militiae ad caelestem, vide Cyn. in l. 1. co. 2. in §. q. & ibi Bar. in fi. Saly. col. 4. in 7. q. C. de iur. & fac. igno.

Consuetudo & statum an & quomodo nobilitet, & qua inde sequuntur. CAP. X.

1 Consuetudo nobiles facit & ignobiles, ita quidem, vt quis sit in vno loco ex consuetudine illic obseruata nobilis, qui ignobilis alibi reputatur. Ita voluit Bart. in l. 1. col. 7. vers. examinemus ista verba, & iterum col. 9. vers. 3. ex praedictis. & rursum vers. quartò inferitur, & etiam col. penul. & ibi etiam Io. Plat. col. 2. vers. & ex his inferitur, & iterum col. 3. vers. ex quo inferit hic. C. de dign. lib. 12. Vbi dicunt, quod Turcae & Saraceni, qui apud se sunt nobiles, apud nos sunt ignobiles & e contrario. Et Perusij, si plebeius efficiatur miles, habetur pro nobili, non etiam Florētia. Et licet, inquit, is qui est de numero Consiliariorum, vel Decurionum, sit de iure communi nobilis, per l. spurij, in princ. & l. vlt. in fi. ff. de Decur. quod & admittit ciuitas Venetiarum: Ciuitas tamen Perusij non admittit, vbi Decuriones manent ignobiles. Et pro hoc etiam allegant tex. in l. vlt. §. 1. ibi, quaestura in aliqua ciuitate inter honores non habetur. ff. de muner. & hono. Vbi munus reputatur vile vel honorabile, secundum consuetudinem regionum, sicuti & ex illo tex. not. idē Bar. in d. l. 1. col. vlt. vers. illud officium. C. de dignit. lib. 12. & in l. 1. col. 2. vers. sed quæro quæ dicantur, & iterum vers. venio ad secundum. C. de mulier. & quo loco, lib. 10. & ipse Plat. in l. maximarum, in 4. not. C. de excu. muner. eod. lib. 10.

Consuetudo nobiles facit.

2 ¶ Sed & illud de nobilitate voluit Bal. conf. 387. Archidiaconus, col. 2. lib. 1. dum dicit quod consuetudo nobilem facit, & eximium, per l. honor. §. 1. ff. de muner. & honor. credo quod voluit allegare d. l. vlt. Et id quoque voluit Pau. Cast. con. 125. dubitatur primò an comes. in 4. dubio, lib. 2. vbi & ex hoc dicit, quod si princeps in rescripto aut priuilegio faciat mentionem de nobilibus aut filiis nobilium, debet intelligi secundum consuetudines, & diuersitates locorum, ad quæ referuntur, per ea quæ ibi allegat & Ioan. Ray. in d. tract. de nobilitate in 4. q. prin. & iterum in vlt. q. prin. & Imo. in c. de multa, ad fin. de prebend. & Cepol. in d. tract. de imper. mil. deligendo, in materia nobilitatis, in 11. op. & Iaco. de Zochis in cap. per venerabilem, vers. videbatur, in 3. quaest. & ibi Card. Alexā. in §. vlt. chart. antepen. vers. quæro ergo principaliter, qui filij sint legit. & Socin. conf. 246. eleganter & subtiliter, col. 1. lib. 2. quod & ponitur inter con. Fran. Curtij senioris, conf. 18. & Philip. Dec. in c. no. uit. in 6. no. de iudi. & in l. scemina, col. 18. in paruis, vers. similiter descendentes. ff. de regul. iur. Matthaus Afflic. in constitutione Siciliae. incip. intentionis nostræ, in 6. not. Carol. Rui. conf. 66. perlectis, col. 8. nu. 23. lib. 3. & Rochus Curtius in repet. c. vlt. char. §. vers. septimò inferitur. Fran. Ripa lib. 2. respon. cap. 26. incip. videtur respondendum, col. 2. & Alciat. in l. merces. ff. de verb. sign. Matth. Afflic. in c. 1. col. 8. vers. ego addo duos, ut. quis dica. dux.

De eadem re.

3 ¶ In quam sententiam Aristoteles lib. 1. Politicōn cap. 4. scribit plerosque se non solum domi siue apud seipos nobiles, sed vbique existimari: Barbaros verò, domi solum nobiles, quasi existat alia simpliciter nobilitas, alia non simpliciter, vt apud Theodesten Helena inquit, θειων δ' ἀμφοτέρων γένουσι γένουαται τῆς αὐτῆς προσητέου ἀξιώσεως λατρίης. Ex diis ab vtraque stirpe prognatam Quisquam appellabit seruum? Et Boëtius quem Rayn. vbi supra allegat, libro 3. de consolatione philosophiae. Si quis (inquit) multiplici consulatu functus, in barbaras fortè venerit nationes: venerandissime honor barbaris efficit: Vanescunt illico, cum ad eos deuenierint, qui dignitates non esse existimant.

De eadem re.

4 ¶ Pogius quoque in suo opusculo de nobilitate, multa de hac re scribit, inter quæ illud, Sed cum nihil minus vulgi opinio respiciat, quàm virtutē, aut rationem in appellatione nobilis: ac propterea varietur admodum pro cuiusque generis vsu & opinione, quæ admodum sibi inuicem repugnant, non à certa ac determinata re, sed à quadam consuetudine hominum inconsulta videtur duci. Et cum plurimas diuersasque nationum consuetudines de nobilitate recensuisset: postea subiungit, Licet ea pro gentium varietate multiplex videatur: omnes tamen, quos modò recensuisti, & esse, & rectè dici nobiles arbitror posse. Nam sicut non omnes leges omnibus ciuitatibus sunt accommodatae, sed variantur pro rerum publicarum commodis & vtilitate: Cumque aliis profint, aliis obesse videantur: & tamen legum vim autoritatēque conseruant, neque propterea non habentur leges, quia non omnibus eadem conferuntur: Sic ego Italos, Gallos, Germanos, Britannos, Barbaros existimo, qui à suis dicuntur nobiles esse. & c.

De eadem re.

5 ¶ Ex quibus faciliè iam intelligis id quod de consuetudine diximus, procedere & in statuto ciuitatis: vt quemadmodum ex consuetudine cuiusque nationis quis censetur nobilis & ignobilis: Ita quoque ex statuto. Et eo quidem magis, quod expressum fortius est tacito, vt late scripsimus & probauimus in nostris legibus connubialibus, in glo. 5. nu. 48. nunc restat, & multis seq. nemo enim nescit consuetudinem esse tacitam populi vniuersitatem, statutum expressam. Et ita nuncupatum in statuto, vt scilicet nobiles faciat & ignobiles, voluit Bar. in d. l. j. col. 9. vers. quartò inferitur. & iterum col. pen. ver. ciuitas verò. C. de dign. lib. 12. & ibi quoque Ioan. Plat. col. 3. vers. ex quo inferit. Matth. Afflic. in d. c. 1. vbi supra, tit. quis dica. dux.

Statutum quoque facit nobiles.

6 ¶ Hinc fit, vt is praesumatur & sit nobilis, quem vulgus, & communis hominum aestimatio nobilem reputat, vt voluit Dy. con. 11. quaestio & articulus talis, an domus & casatum de Ciprianis, &

Nobilis est qui populi opinione est nobilis.

Alber. in j. parte statutorum. q. 137. ex statuto civitatis Florentiæ. Lucas Pe. in l. mulieres. col. 3. vers. nonò. ex com. nuni opin. C. de dign. lib. 12. Pau. Ca. con. 2. 2. visis omnibus, col. 2. lib. 2. & consil. 107. quantum ad primum, col. 1. lib. 2. Barb. consil. 57. præclare. col. 3. rursumque. col. ult. lib. 2. Guid. pap. dec. 88. sed quæro an domini col. antep. Calca. con. 8. in causa pendente, col. 7. ver. & ex supradictis. Soc. con. 246. eleganter, col. 2. vers. prima ratio lib. 2. quod reperitur in con. Fran. Cur. Semo. con. 18. vbi plus dicit, quod ad probandum nobilitatem, non sufficit dicere, quod quis sit nobilis sed debet dici quod talis vulgò reputatur, tanquam scilicet nobilitas ex sola vulgi opinione pendat. Cardin. Alex. in c. per venerabilem. §. vlt. char. antep. vers. quarit dehinc, qui fil. sunt. leg. Fely. in c. super eo, le 2. col. 3. de testib. Fran. Ripa li. 2. respon. c. 26. Allobrogum, col. 2. vers. secundo respòdetur. Matth. Afflic. in c. 1. col. 8. vers. nona nobilitas, tit. qui dica. dux. vbi tamen addit post Lucam Pen. vbi supra, horum nobilium esse infinitum numerum, nec tamen ex hac communi opinione contrahi nobilitatem, cum ea plerunque mendax. l. si priuatus. ff. qui & à quib. quibus certè assentior, sed ita tamen vt huic communi opinioni standum sit tantisper, dum eam esse mendacem appareat per quæ diximus in legibus connubialibus. gl. 8. in verbo, *de son maris*, in 8. q.

7
Dignitas est que dignitas reputatur.

Maiores dignitas que talis existimatur. Nobilitas probatur per famam & communem hominum estimationem.

8
Fama publica constituit in qua si possit ingenuitatis.

9
Nobilitas iure scriptis & aliis intelligitur ex loci consuetudine.

10
Arbitrio iudicis relinquuntur non determinata.

11
Arbitrio iudicis nobiles dicuntur maiores res & minores.

12
Iudex tamè arbitrari debet ex præscripto legis & stat.

13
Nobilitas non presumitur.

¶ Quibus accedit, quod dicunt iuris Canonici interpretes dignitatem esse, quæ habetur & reputatur dignitas in tali ecclesia, vel loco. Ita voluit Innoc. in c. de muta, & ibi Host & Io. And. expressius Imo. col. 14. vers. vltimò tangit hic, & rursum col. pen. vers. an autè custos, & in fi. & Pan. col. pe. vers. quod tertia conclusio, de præben. Archi. in c. 1. de consue. lib. 6. Domi. con. 130. dubium. Pan. in c. non minis col. 3. vers. veniamus igitur ad primum, de immu. eccl. vbi & per hoc dicit, id vile esse, quod in eo loco vile reputatur. & Card. Flo. in cle. 1. de præben. vbi dicitur quod archipresbyteratus est dignitas, nisi consuetudo sit in contrarium & sequitur Nicol. Mil. in suo repertorio, in vers. dignitas est esse archidiaconum. Sed & idem in ver. dignitas est quicquid dicit dignitatem esse, quicquid ex consuetudine dignitas reputatur. & allegat Ro. in duobus con. & Steph. Bert. con. 2. viso processu, numero 10. & iterum 32. lib. 3. Et dicit Bal. d. con. 387. lib. 1. quod illa est maior dignitas, quam generaliter homines existimant esse maiorem, per l. Athletas. §. 1. ff. de his qui no. inf. Ex quibus facillè intelligis, quisquis es qui te nobilitatis titulo extollis, nobilitatem ipsam opinionibus totam consistere, non rerum natura.

¶ Hinc quoque est, vt nobilitas per solam famam, id est, cõmunem hominum æstimationem probetur, vt voluit Bal. in l. providendum per illum tex. C. de postu. & sequitur Alex. in addi. Bar. in l. de minore. §. tormenta, col. pe. ff. de quæstio. & Guid. Pap. con. 217. omiſſa facti narratione, in prin. & dec. 196. nobiles, co. 2. & deci. 387. sed quid si nobilis, in fi. & fing. 251. nobilitas probatur. Card. Alex. in §. similes aduersus. titu. de pac. iur. firm. Fely. in c. veniens, le j. col. 3. & ibi Decius col. vltima, de testibus. & Iason in repet. l. admonendi, colum. 79. versic. item nobilitas. ff. de iure iur. Philip. Decius in c. j. col. 4. vers. secundus casus, extrà de appellat. vbi dicit ad hoc facere, quod not. Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de nou. oper. nunc. Quod & confirmatur ex eo quod scribit Baldus in l. 2. per eum textum. C. si ser. aut liber. lib. 10. Famam publicam constituere aliquem in quasi possessione ingenuitatis.

¶ Ex his item fit quod si in rescripto vel alia dispositione fiat mentio nobilium, intelligendum est de nobilibus secundum cuiusque loci cõsuetudinem. Nam verba rescripti siue principis intelligenda sunt secundum consuetudines locorum, ad quæ referuntur, sicuti & secundum qualitates personarum. l. plenum. §. equitij. ff. de vsu & habit. l. si quis filio. §. irritum. ff. de iust. testa. Et id expressè in hoc casu voluit Pau. Ca. loquens de priuilegio legitimandi, in quo excipiuntur filij nobilium, consil. 126. dubitatur primò, col. 3. vers. quartò dubitatur. & Cardin. Alex. in c. per venerabilem. §. vlt. char. antep. vers. quæro ergo principaliter, extrà qui fil. sunt legit.

¶ Cùm nobilitas res sit adeò incerta, ambigua, & minimè (vt dicit Pogius) determinata, & in non determinatis sit locus arbitrio iudicis l. j. in fi. & ibi Bal. ff. de iure deli. & l. mora. ff. de vsu. & l. de accessionibus ff. de diuer. & tem. præsc. & c. in causis, & ibi Panor. de offi. deleg. & voluit gl. in c. finem, de dol. & cont. cum si. Ideò in arbitrio iudicis est, diiudicare vtrum quis sit aut dicatur nobilis, an ignobilis, vt voluit Alex. in addi. Bar. in l. 3. in prin. ff. de testib. ad id allegans Bal. in l. Gracchus, in prin. C. de adul. vbi dicit esse in arbitrio iudicis, an quis sit vilis conditionis, necne.

¶ Et bene facit quod voluit gl. no. in c. sedes, in verbo, maiores, de rescrip. quod est in arbitrio iudicis, qui debeant dici maiores, quique minores, & sequuntur Imo. Pan. & recentiores ibi, & Specu. tit. de rescrip. præfata. §. vlt. col. j. vers. sed quæ sunt personæ digniores, quodque voluit Laud. in cle. 1. & post eum Card. in 6. qu. de baptis. quod relinquuntur arbitrio boni viri, quis dicatur princeps, in casu d. cle. cum aliis multis similibus à me latè cõgestis in repet. l. i. vnquam, in verb. omnia vel partem aliquam, nu. 30. quin & aliàs.

¶ Tu tamen hoc intellige, vt iudex, dum arbitrabitur an quis sit nobilis, necne, sequatur quod iure communi statutum est, & statutis atque consuetudine patriæ obseruatum, vt plenè nota. in l. j. C. de sum. trin. & per Alex. con. 5. puto de iure considerandum, col. j. lib. 4. & per Card. in d. cle. 1. de baptis. loquentem in casu d. clem. 1.

¶ Cùm ex his quæ dicta sunt, liquidò appareat nobilitatem rem esse aduentitiam, & quæ non nobis inest à natura, ideò non præsumitur, nisi probetur, per tex. in l. non ignorat. C. qui accu. non pos. & voluit gl. in c. si fortè, de cle. & no. doc. in l. si verò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satis. cog. & in c. vj. de præf.

de præsump. cum si. Et ita in specie voluit Bal. in d. nò ignorat, statim post prin. vbi dicit quod quis præsumitur popularis, nisi probetur magnas, & in l. in action. §. planè. col. j. in fi. ff. de in lit. iur. vbi dicit, quod quilibet præsumitur popularis siue ignobilis. Ideò qui se dicit magnatcm, siue nobilè, debet probare, quia ista qualitas paucis inest, & ideò nò præsumitur, nec est prima qualitas, quæ veniat à natura, sed habet ortum ex accidētibus sibi vel progenitoribus & propterea qui eam allegat, debet illam probare, per l. 2. ff. de prob. & idem Bal. & Mart. Laud. in c. j. §. si rusticus, & ibi quoq; A. Iu. & Card. Alex. in ver. si miles aduersus, & Matth. Afflic. col. j. in j. no. tit. de pace ten. vbi dicunt per illum tex. in illis verbis, probare possit, quod qui nobilitatem allegat, eam probare debet, & Flori. in l. j. in prin. ff. de prob. vbi dicit quod qui agit contra aliquem, tanquam nobilem, debet probare eam qualitatem, & Soci. d. con. 246. quod inter consil. Fran. Curtij senioris est. 18. col. j. vbi etiã dicit, quod quis magis præsumitur ignobilis, quàm nobilis. & Cep. in d. tract. nobilitatis, in 26. op. & Corf. in d. c. grandi. col. 12. de sup. negl. præl. li. 6. & Fr. Rip. li. 2. resp. c. 26. Allobrogū, col. 2. Barth. Chasse. con. 64. viso processu moto, col. 3. versic. ad secundū. Bonus Curt. in tract. nobi. in 6. parte, in princ. Rebus. in tract. nominationum, in 12. q. nu. 13. Matth. Afflic. in c. j. col. 5. vers. nono accipitur, rit. quis dic. dux.

sed probari debet.

14 ¶ Illud tamen intellige, nisi quis se fundet in ignobilitate aduersarij, vt si quis frater secundò genitus diuisionem fecit cum primogenito tanquam nobili, & postea vult rescindere istam diuisionem, quia dicit patrem & maiores eorum non fuisse nobiles: Certè huic incumbit onus probandi, vt in simili dicimus de eo, qui se fundat in paupertate, eam debet probare, licet aliàs præsumatur. gl. Alber. Bar. Ang. Pau. Ca. Soc. & alij recentiores, in l. si verò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satis. cog. cū aliis multis concord. à me congestis in tracta. retractuum. tit. j. §. 32. nu. 94. nam & videmus, & seq. vbi etiam videbis id procedere in negatiua. Et id haud dubiè procedit in specie propòsita, in qua is secundò genitus in illa diuisione confessus est nobilitatem. Ideò ei confessioni, nisi doceat de errore, id est, de ignobilitate, vt plenissimè not. ab omnibus in l. j. C. de confes.

Limitatio.

Astra an nobilitent.

CAP. XI.

1 Quid quod astra, si Diuis placēt, nobilitatem tribuunt, si modò credimus astronomicis scriptoribus id ipsum affirmantibus, ex quibus is qui primas facillè obtinet, Iulius, aut vt alij vocant, Villius Firmicus Maternus li. 3. c. 4. Iuppiter (inquit si in primo cardine partiliter in parte horoscopi constitutus fuerit, in iis præfertim signis in quibus gaudet, vel in suis domiciliis, ac etiam in suis finibus: vel in altitudine sua, nobiles facit. Et c. 6. eiusdem lib. in prin. Cùm Sol in horoscopi parte constitutus in masculino signo, in domo aut altitudine sua, ac beneuolæ stellæ radiatione coniunctus, beneuolisque protectus, magnæ nobilitatis largitur insignia. Et rursus in eodem c. Sol. plasticè in signo horoscopi constitutus, faciet ingenuos, & nobiles. Et alia plurima sæpe apud eundem comperies, scilicet in eo ipso c. in 7. loco. Et eiusdem lib. c. 7. in primo loco. Et c. 14. in 4. loco, & c. 16. paulò post medium. Et li. 4. c. j. in applicatione Lunæ ad Venerem. Et iterum c. 2. in cõiunctione Veneris. Rursumque c. 3. in delatione ad Venerem, itémque c. 12. in Saturno domino genituræ, & in Ioue, & in Venere. Et c. 15. etiam in Venere, & c. 18. ad fi. Et li. 5. c. j. In horoscopo Libræ, rursumque Sagittarij & c. 2. in horoscopo Mercurij. Et c. 3. in signo Geminorum. & c. 4. in signis Sagittarij & Piscium. Et c. 6. in signo Capricorni, Et c. 7. in signo Tauri. Et c. 9. In signis quoque Tauri, & Libræ & Capricorni. Et lib. 6. c. 3. in radiatione Martis, & iterum Solis. Et c. 4. in radiatione Lunæ. Et c. 6. etiam in radiatione Lunæ. Et c. 11. in radiatione Solis. Et c. 13. etiam in radiatione Solis. Et c. 31. in Luna cum Mercurio, & alibi sæpe in eodè c. Et li. 8. c. 19. in 12. parte Arietis. Et c. 21. in 29. par. Gemin. Et c. 22. in 2. parte Cancr. Et c. 23. in 8. parte Leonis, Et c. 24. in j. parte Virginis, itémque 8. & 11. Et c. 25. in 17. parte libræ. Et c. 26. in 5. parte Scorpionis. Et c. 27. in j. parte Sagittarij. Et c. 28. in 4. parte Capricorni. Et c. 29. in 30. parte Aquarij. Et c. 30. in 5. parte Piscij. Et c. 31. in j. parte Aquarij, & apud Alcohazem Haly filij Albenragel in li. de iudiciis astrorū, parte 4. c. 9. tum alibi, tum vbi tractat de significationibus triplicitatis ascendētis, & rursus parte 5. c. 6. & 10. & 14. & Guido. Bonatū in trac. de proiectione partium parte 2. c. 13. & alibi sæpe. Sicuti è diuerso ignobiles faciunt, vt videre licet apud ipsum Firmicum lib. 3. c. 4. & c. 6. in duobus locis. Et c. 9. eiusdem li. 3. c. 9. in j. loco, iterum in 4. & in 6. loco, Et c. 15. in 4. loco. Et li. 5. c. 9. in signo Capricorni. Et c. 16. in domo Martis in 5. parte Piscium.

Astra ex astrologorum sententiis nobiles faciunt.

2 ¶ Nam & eadem quoq; Reges & principes, faciunt, vt minùs mirum sit, quod alibi supra diximus, nullum regem, qui non è seruis sit: nullum seruum, qui non è regibus. Idem enim Firmicus li. 3. cap. item 3. Saturnus (ait) in quinto loco ab horoscopo per diem constitutus, Reges faciet. Et eiusdem li. c. 5. Mars in decimo loco ab horoscopo constitutus, id est, in M. C. partiliter in nocturna genitura, si in masculino signo inuentus fuerit in suo domicilio vel Iouis, & Saturnus in alio genituræ cardine fuerit constitutus, erunt Reges, & Imperatores. Et c. 6. sol in parte horoscopi per diem constitutus in masculino, in domo aut altitudine sua, ac beneuolæ stellæ radiatione cõiunctus, beneuolisq; protectus, Imperatores faciet & Reges. Et rursus si Sol solus in parte horoscopi fuerit inuentus, in illis iisdem signis, & Mars in Anaphora Lunæ fuerit iniunctus, & Luna in ceteris cardinibus vel anaphoris cardinum constituta, eos qui nati fuerunt, Reges faciet. Et alia huiuscemodi multa, scilicet ibi in septimo loco Solis, & in 10. loco. Et c. 9. in 4. loco, Et lib. 5. cap. 6. in signo Leonis. Et iterum in

Et ignobiles.

Et reges & principes.

figno Capricorni. Et c. 7. in signo Piscium, Et c. 9. in signis Arietis, & cancri, & Leonis, & Sagittarij. Et c. 11. in domo Solis. Et c. 12. in domo Iouis. Et c. 13. in princ. Et c. 16. in domo Solis. Et lib. 8. c. 19. in prin. Et c. 25. in 23. parte Libræ Et cap. 27. in j. parte Sagittarij. Et c. 29. in j. parte Aquarij, itémq; 30. & c. 30. Et alia quoque videbis apud Omar Belnalfargdianum lib. 3. de nativitatibus. c. 3. vbi etiam comperies qui Reges in regno perseuerabunt, quive regno cadent, & apud Alubather suæ Astrologiæ c. 12. 9. & Albohazen Haly filium, Albenragel in lib. de iudiciis astrorum parte 5. c. 10. & c. 12. Et c. 15. quo loco tractat de trino aspectu Saturni, & alibi saepe, & Guidonem Bonatum in tractatu de proiectione, parte 3. in 10. domo c. 2.

3 ¶ Sed & eadem duces militum faciunt (quæ res quoque ad nobilitatem pertinet, vt diximus sup. c. 8. nu. 14. sed nec tamen. & seq.) vt si quando Mars fuerit in ascendente, & in domo gaudij sit, vt scribit Albohazen Haly filius Albenragel in lib. de iudiciis astrorum, parte 4. c. 9. quo loco differit de significantibus triplicitatis ascendentis. Et si quando pars regis fuerit in aliqua domorum Martis, & aspexerit eum Mars ex bono & forti loco, & ambo in locis amplis regum, & aspexerit eos sol & pars fortunæ fuerit in bono loco fortunis aspicientibus eam de bonis & fortibus locis, vt idem tradit eod. lib. par. 5. c. 10.

4 ¶ Quatum autem huiusmodi astris & astronomicis credendum sit, cæterorum iudicio relinquimus. Nam quatum ad me attinet, nunquam istis potui in hisce rebus fidem adhibere, securus sententiam Pythagoræ apud Theodoretum, Laërtium, & Plutarchum, Carneadis, Bionis, Eudoxi, Plotini, Porphyrij, Origenis, Basilij *ἐπιτρεξαµερον*, Omelia 6. Eusebij de præparatione euangelica lib. 6. Phauorini apud Gellium lib. 14. c. 1. Auerois, Auicennæ, Hochylacis, Halicarnassei, Diui Augustini, Nicolai Oresimi, Ioannis Marliani, Marfilij Ficini, Leonici, vtriusque Mirandulæ Pici, & Francisci, & aliorum virorum in omnibus literis exercitatisimorum.

Patriæ nobilitas an municipales suos nobilitet. CAP. XII.

I **P**atriæ nobilitas non nihil ad hominum nobilitatem, gloriam, & honorem facit, vt licet colligere ex l. si quis, vbi not. Saly. C. de natur. lib. & ex eo quod voluit gl. not. in l. j. C. de Alexand. primat. lib. 11. virum minoris nobilitatis, qui originem duxit ex nobilissima ciuitate, esse præferendum nobiliori alterius inferioris ciuitatis. Ex qua not. Bart. ibi, & post eum Angel. Ioan. Plat. & Rebuf. melius esse, vt quis sit mediocris ciuis vnus nobilis & honorabilis ciuitatis, quàm esse maiorem ciuem mediocris cuiuspiam ciuitatis. Et sic (inquit Bart.) facit pro popularibus istius nobilis ciuitatis, qui plus debent honorari, quàm alij magni, & vt dicit Io. Plat. quàm nobilis alterius ciuitatis. Sequitur & commendat Ro. qui & illam gl. dicit fing. in repet. l. si verò. §. de viro, in 14. fal. ff. sol. matr. & Cepol. in tract. de imper. mili. deligen. in vers. propter nationem, col. j. & conf. caufarū ciuiliū 40. quidam A. col. pen. & Barba. in extrauag. volentes, in materia nobilitatis, & in clemen. & si principalis col. 2. de rescrip. vbi illam dicit fing. & conf. 25. clementissimum domi. col. 6. li. 4. & Iafon in §. item Seruiana, col. 4. Instit. de actio. & Io. Neuiza. inter con. Alber. Brun. con. 12. patres comederunt, col. 20. versic. & melius esset, & Philip. Deci. conf. 2. 83. cuius superscriptio incipit, de statuto de lucro dotis, col. 6. & Alcia. libr. j. de verb. fig. char. antepe. & Thomas Grammaticus conf. 26. in causa matrimoniali. nu. 12. Et facit quod scribit Fely. in rubr. de maio. & obe. col. 3. vers. præfertur. habentem dignitatem in nobiliori loco, præferri alteri, per id quod voluit Innocent. in capite fraternitatem, in fin. de donati.

2 ¶ Sed illius tamen sententiæ non erat Iulius Cæsar, vt qui erat elati admodum animi, & dominationis cupidus, cum in transitu Alpiū oppidulum quoddam præteriret, comitibus cum ioco & risu percunctantibus, num illic etiam aliquos esse putaret principatus, ambitionis, & dignitatum certamina, seridò respondit, Mallem hic primus esse, quàm Romæ secundus. Author Plutarchus tum in vita ipsius, tum in Rom. apophthegmatis.

3 ¶ Sed ad propositum, Lucas Pen. in l. mulieres, col. 3. versic. octauo ex loco. C. de dig. libro 12. dicit quòd ciuis ex vrbe splendida oriundus est nobilis. allegat nonnulla, quibus probatur nobilitatem inesse vrbibus & nationibus, & aliam aliâ nobiliorem esse, videlicet in l. non tantum. §. Ilienibus, ibi, propter inclytam nobilitatem ciuitatis. ff. de excu. tut. Qua in l. vides Ilion inclytam vrbem vocari, quo etiam epitheto eandem vrbem Euripides insigniuit in Helena, *Ἰλιδες γὰρ ὦ βέν Ἰλιον κλεινὸν πόλιν.*

Nam Græcis *κλεινός*: inclytus dicitur. Allegat item Luc. l. seruos ibi, loci & originis propriæ dignitatis. C. ad leg. Iul. de vi. & in c. nos qui, ibi, vrbium claritate, & iterum c. illud, ibi, non loci, non generis nobilitate, & rursum in c. Adam, ibi, nobilitate loci priuatus. 40. di.

4 ¶ Quibus adde & text. in c. episcopus, le 2. 7. q. j. vbi ita scribitur, Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat. Et in l. si quis, vers. quod si alterutrum. C. de nar. li. Ex quo Alber. not. quempiam gloriari ob id, quòd est ciuis nobilis ciuitatis. Et in l. 2. §. quæ omnia. C. de veter. iure enucl. quæ vocat Berytensium ciuitatem splendidissimam, id est, nobilissimam, vt diximus supra. c. 2. nu. 17. similiter. Et in l. j. in princ. ff. de censu. vbi ita scribit Vlpia. In Syria Phœnicia splendissima Tyrionum colonia, vnde mihi origo est, nobilis regionibus Syria, vbi & Alb. in id expedit. Et in §. quia verò cõpetens, in auth. de iudi. qui vocat nobilem Alexandrinorum ciuitatē. Vt etiam Tullius in oratione in Pisonem, Arfinoam & Naupaclū. Et in 3. in Verrem actione Lampfacum, & Alpen

Quatum credendum sit astrologorū iudicijs.

Patriæ nobilitas an quicquā faciat ad ciuū nobilitatiōē. Ciues magnæ ciuitatis præferendi parue.

Malo hic esse primus quàm Romæ secundus.

Ilion nobilissimā ciuitatē.

Vrbes nobiles.

Aspendium Pamphila. Nam & quantum ad Lampfacum pertinet, Valerius Max. lib. 7. c. 3. id vocat oppidum vetusta nobilitate inclytum. Et in 5. Tyndaritanam ciuitatem. Et libro j. De diuinatione, Phærias Theffaliæ vrbem. Et lib. 13. Epist. Fam. epi. 32. & Iliad. Virgil. in Priapeis, si is est, Nobilis hinc nota nempe incipit Ilias ira. Et Horatius lib. 3. Carminum Ode 15. Luceriam. Et Ouidius lib. 6. Meta. Corinthum,

— Et nobilis ere Corinthus.

Et Liuius libr. 4. belli Punici Castulonem vrbem Hispaniæ. Et libr. 5. iterumque 6. Syracusas. Et li. 6. nō semel, Capuam. Et li. j. belli Macedonici, Larissam, non illam in Theffalia, sed alteram. Et li. 2. Argos, & Corinthum. Et lib. 3. & 4. Lysimachiam. Et eo. lib. 4. Angiram. Et lib. 9. Lacedæmonem. Et lib. 10. Erganiam, Et lib. 5. Decadis 5. Sicyonam, Edeffem, Berocam, Pellam & Argos. Et Plinius lib. 3. c. 18. castellum nobile vno Pucinum. Et Paron marmore nobilem. Telon vnguento nobilem, scilicet ob vnguentum Telinum, de quo idem Plinius lib. 13. c. 1. & Dioscorides lib. j. c. 56. aut, vt alij fecant, 59. Telon igitur vocat ipse Plinius nobilem id est, celebratam, & notam ob huiusmodi vnguentum, & nobilissimas Burchanam & Fabariam lib. 4. c. 13. Et Olisipo equarum è vento conceptu nobile, eo. lib. c. 22. Et idem Plinius lib. 6. c. 25. Nicæam. Et lib. 3. c. 11. Brundusiū & c. 13. Picenum, & c. 15. lib. 4. nobilissimam Botanorum insulam. Et ignobiles insulas lib. 4. c. 12. non semel. Et libr. 5. c. 11. Arabiam Casio monte nobilem & eiusdem lib. c. 19. Vticā conchylio atque purpura nobilem. Et rursum cap. 24. Carras clade Crasi nobiles, quod & nos alibi diximus. & rursum ibi Zeugma transitu Euphratis nobile & c. seq. Palmiram situ nobilem. Et lib. 6. c. 17. vocat Seres Ianicio syluarum nobiles. Et lib. 36. c. 26. Sidonem. Et Martialis lib. j. epig. 17. Bilbilim. Et Seneca Tragœdiographus in Oedipo actu 2. Thebas. Et Iustinus lib. 7. alteram illam Larissam Theffalia. Et lib. 8. Olynthios. Et lib. 9. Byzantium. Et lib. 36. Damascum Syriæ ciuitatem. Et Apuleius lib. 6. Metamor. Lacedæmonem Achaia nobilem ciuitatem. Et Eutropius de gestis Ro. lib. 9. c. 28. Sobonem. & Thessiphontem. Et alias alibi in infinitum. Idcòq; claritas vrbium dicitur in c. nos qui, 40. di. quod idem significat, atq; nobilitas, vt etiam diximus supra in secūdo c. nu. 9. claritas, vnde & clara oppida Plinio dicta lib. 3. c. 4. Et clara Salamis, clarissima Delos eidem lib. 4. cap. 12. & clarissima Scandinavia eiusdem lib. c. 13. Et clara Delos & Rhodos lib. 2. c. 87. Tantalus clarissima vrbs, eo. lib. c. 19. Et illustres insulæ ibi. tex. autem in c. statutū, in prin. de rescrip. lib. 6. insignes ciuitates vocat. Et splendida quoque municipia apud Valerium Maximum lib. vlt. c. 16. vbi de Heriphilo, quod idem ac si nobilia dicas, vt diximus in eo. c. 2. nu. 17. Et insignia oppida Plin. lib. 4. c. 12. Et Euboeam insignem ibid.

Telinum vnguentum.

Claritas vrbium.

Vrbes ignobiles.

Laus ex ciuitate.

De eadem vrbe.

5 ¶ Vti è diuerso dicuntur oppida, castella, & vrbes quædam ignobiles. Liuius libro 8. 2. belli Punici scribens Philippum Macedonum regem cepisse quædam parua atque ignobilia oppida. Et ad calcem libr. 9. Ignobiles quædam ciuitates vocat. Et lib. j. belli Macedonici, ipsum Philippum cepisse castella quædam ignobilia. Et lib. 2. non semel dicit castella quoque ignobilia. Et Iulius Cæsar lib. 5. commentariorum de bello Gallico, ignobilem quandam Eburonum ciuitatem dicit. Et Plin. libr. 3. c. 4. non multo ante si. Oppida verò ignobilia 19. attributa. Et c. 5. oppidum Liuiam portu nobile. Et lib. 6. c. 21. multas ignobiles vrbes esse dicit extra Indi ostium. Et idem lib. 5. cap. 29. non semel, & iterum c. seq. populos ignobiles. Valerius Maximus lib. 5. cap. 3. scribit patriam ingratam fecisse Scipionem Africanum ciuitatis ignobilis accolam. Nisi hæc malis referre ad aliam significationem, quam supra in prin. 2. cap. diximus, vt scilicet vrbes nobiles dicantur, id est, notæ & celebres: ignobiles contra ignotæ & obscuræ. Sed hoc in idem recidit. Nam & ipse Plin. eodem illo lib. 2. 9. cap. 30. inhonoras ciuitates in eadem significatione posuit.

6 ¶ At vt redeamus, Cicero, si is fuit, lib. 3. rhetoricorum ad Herennium, vbi de genere demonstratiuo loquitur, Laudem dicit esse rerum externarum & corporis & animi. Inter ea verò quæ sunt rerum externarum, ciuitatis quoque ponit, quasi laus quoque ex ciuitatibus sit hominibus. Quod & festiens Virgilius lib. 4. Aeneid. in prin. ait,

Multa viri virtus animo, multumq; iurat

Gentis honos. Alexander Scuerus cum Syrus esset, volebat tamen videri traxisse originem de Romanorum gente: eumque pudebat Syrum dici. Et propterea poëta quispiam eius temporis veluti contemptim de eo loqueretur, hos versus in eum scripsit,

Puichrum quod ciues esse nostrum regem,

Quem Syrum sua detulit propago,

Venatus facit lep us comelus, &c.

Testis Lampridius.

7 ¶ Simonidis poëtæ Lyrici sententia est, oportere eum qui beate vult viuere, patriam habere gloriosam. Et Euripidis siue Senecionis (de autore enim dubitatur) alia sententia est apud Plutarchum in vita Demosthenis, in princ. deberi primū illustri patria prognatum esse quisque scilicet futurus sit. Aristochenus, in varia historia, eiusque autoritate Laërtius tradit, Mysonem illum, quem virorum omnium sapientissimum Apollinem prædicasse Hipponax tradidit, ex hoc habitum fuisse ignobilem, quòd non ex vrbe, sed ex vico, & eo quidem obscuro, natus esset. Obq; eam ignobilitatem, quæ ipsius sunt, à plerisque Pisistrato assignari. Antonius, quod alio in loco diximus, Octauio ignobilitatem obiebat, quòd matre Arcina natu. esset, vt refert Tullius in 3. Philip. tanquam scilicet ex ignobili vrbe ea esset, & quod etiā Suetonius retulit, quòd esset ex pago Thurino. Aphthonius declamator lib. præexercitamentorum, in viuiperationem Philippi, illud imprimis ei obiecit,

obiicit,quod ex gente omnium barbarorum vilissima natus esset, nempe ex Pella. Tradit Probus Aemilius Menestheum filium Iphicratis Atheniensis, ex Tarfa natum, Coti, Thracum regis filia, interrogatum vtrum pluris patrem matremve faceret, matrem, inquit. Quod cum omnibus mirum videretur, ille merito (inquit) facio. Nam pater, quantum in se fuit, Thracem me genuit, contra mater Atheniensem.

In eos qui patrie nobilitate gloriantur.

¶ N O N praetereundum tamen quod scribit Flavius Vopiscus in Aureliano ad Bassum, in eos qui ex nobilitate genitales soli gloriantur, Aurelianus (inquit) ortus, vt plures loquuntur, Sirmij, familia obscuriore: vt nonnulli, Dacia Ripensi. Ego autem legisse me memini auctorem, qui eum Mesia genitum praedicaret. Et euenit quidem vt de eorum virorum genitales solo nesciatur, qui humiliori loco, & ipsi plerique solum genitales confingunt, vt dent posteritati de locorum splendore fulgorem. Nec tamen magnorum principum viribus summa sciendi est, vbi quisque sit genitus, sed qualis in Rep. fuerit. An Platonem magis commendat, quod Atheniensis fuerit, quam quod vnicum sapientiae munus illuxerit. An eo minores inueniuntur Aristoteles Stagyrta, Eleatesque Zenon, aut Anacharsis Scythia, quod in minimis nati sunt viculis, cum illos ad caelum omnis philosophiae virtus extulerit. Hæc ille.

Ad idem. Anacharsis re taliatio in eum qui illi patriam exprobrabat.

¶ Cui adde quod de ipso Anacharsis tradit Galenus in exhortatione ad bonas artes. Vides inquit) non obstuisse Anacharsis Scythiae, quo minus esset in admiratione, & inter sapientes numeraretur, tamen si genere barbarus esset. Huic cum quidam exprobraret quod genere barbarus esset & Scythia, Mihi quidem (inquit) patria dedecori est, tu vero patriam pulchre retaxans hominem, ex sese nihili, nec alia re superbientem quam patria. quod & retulit Laertius. Aliter id refert Stobæus. Ser. 84. Nam cum, inquit, Anacharsis per conuicium Scythia nominaretur, respondit, τὸ γένος, ἀλλ' ὃ τὸ πρόσωπον. Id est, genere, non moribus. veluti patria nihil obesset nobilitati morum. Ex quo etiam illud est Epicharmi veteris poetæ illius, ex quo Alcimus Platonem multas sententias mutuatum fuisse tradit,

Σκύθης τις ὀλεθρὸς, ὃ δ' ἀνάχαρσις ὃ σκύθης: Quod peræque significat ac si diceret, Est ne ex Scythia perniciēs, Anacharsis autem an non Scythia fuit? quod & ex eo repetit Stobæus, vbi supra.

Ad idem.

¶ Subdit autem Galenus, vt ad eum redeamus, Si fixius & attentius contempleris, res hominum, comperies non homines factos illustres ex ciuitatibus: sed contra per viros bonos, & artibus praestantes horum patrias fuisse nobilitatas. Etenim quod nomen, aut quam dignitatem habuisset Stagyrta, nisi per Aristotелеm contigisset? Rursus quæ Solorum, nisi per Aratum & Chrysiippum contigisset? Quin Athenarum nomen, vnde tam procul dimanauit? Non ob terræ fecunditatem. habuit enim agros parum feraces, sed potius per eos qui ibi nati sunt, quorum plerique dum in viros optimos euaserint, nonnullam suæ gloriæ portionem impertierunt & patriæ. Hoc autem esse verissimum euidentissimè perspicies, si tecum reputes Hyperbolum & Cleonem, quibus ad nihil aliud profuit nobilitas Athenarum, nisi vt illorum malefacta redderentur famosiora.

Ad idem.

¶ Quibus concinens quod de Nerua imperatore, qui Traianum Hispanum successorem sibi designauit, Dion Nicæus scripsit. Nec eum, ait, deterruit, quod Traianus homo Hispanus nec Italicus erat, nec Italicus. censebat enim virtutem cuiusque non patriam existimari & ponderari debere. Et quod de Seuero imperatore retulit Aufonius, Punicæ origo illi, sed qui virtute probaret Non obstare locum, cum valet ingenium.

Vir extra paradysum factus, mulier in paradiso.

D. Ambrosius in d. c. illud. 40. di. Illud ait) animaduerte, quod extra paradysum vir factus, intra paradysum mulier: vt aduertat quod non loci, non generis nobilitate, sed virtute vnusquisque gratiam comparat sibi. Denique extra paradysum, hoc est, in inferiore loco vir factus, melior inuenitur: & illa quæ in meliori loco, hoc est, in paradiso facta est, inferior inuenitur. Et Gregorius etiam in d. cap. nos qui eadem di. Nos, inquit, qui praesumus, non ex locorum vel generis dignitate, sed morum nobilitate innotescere debemus: nec vrbium claritate, sed fidei puritate.

Ad idem. Themistocles dictum in Seriphium.

¶ Plutarchus in vita Themistoclis, & in Apophthegmatis ipsius tradit eundem Themistoclem, cum esset Atheniensis, Seriphio, cuidam in contentione obiectanti, quod non propria virtute, sed patriæ splendore gloriosus factus esset, respondisse: Neque tu si Atheniensis esses, clarus extitisses: Neque ego si Seriphus essem, ignobilis. Quibus verbis significabat, nihil equidem ad gloriam & nobilitatem patriam solum conferre. Quam & Themistoclis historiam ante Plutarchum posteris mandauit Plato, circa initia libri primi, de Repub. & M. Tullius in Catone maiore. Ante omnes vero Herodotus in Vrania, qui non Seriphium hunc fuisse dicit, sed Belbitanum nomine Timodemum. Et ex sacris scriptoribus, hoc quoque recensuit Origenes libro 1. contra Celsum, qui inter cætera conuicia quæ in ipsum protulerat, illud etiam exprobrarat, quod in vico quodam ignobili natus erat.

Antisthenis di sum.

¶ Ipse Plutarchus, vt ad eum redeamus, in libello de exilio, & Laertius in vita Antisthenis tradunt, quod cum ipsi Antistheni fuisset probro datum, quod non esset Atheniensis: sed ei esset mater Phrygia, dixisse, Et Deū mater Phrygia est. Erat enim ipsius mater ex Thracia, quod & scribit Seneca lib. 2. Quomodo in sapientem non cadit iniuria, paulo ante si. Socrate etiam respondisse cum ei Antiope mater barbara, & Trahesia obiciebatur, Nam & deorū (inquit) matrē Ideam esse. Nec ab simili

ab simili ratione idem Socrates, cum ei quidam dixisset, ipsum Antisthenem matre esse Thracia, quo illum vellicaret, Tu ne (inquit) arbitraris ex duobus Atheniensibus adeo insignem virum natum? Author Laertius in Socrate, & in ipso Antisthene, vbi & illud dicit, quod idem Antisthenes Atheniensibus, gloriantibus, quod indigenæ essent, dicebat illos cochleis & Bruchis nihilo esse nobiliores. Et cum probro ei daretur aliquando, quod non esset ex duobus liberis genitus, Neque (inquit) luctatoribus, & tamen luctator sum, quod & ipsum refert Laertius in vita illius. Demetrius Phalereus in Socratis defensione scripsit, Democritum Abderitem ne Athenas quidem venisse: id quod profecto maius est, vt prodit Laertius, si quidem tantam contempsit ciuitatem, non ex loco gloriam aucupari volens, verum loco gloriam imponere, quod nos alibi ad aliud retulimus.

14 ¶ Aristoteles gloriantis cuiusdam, quod magnæ vrbis esset, & τὸ (ait) σκοπεῖν, ἀλλ' ὅς τις μεγάλης πατρίας ἔστι εἰμι noli hæc cōsiderare, sed an magna, siue illustri patria dignus sis. author idem Laertius in vita ipsius. Cui simile est quod Zenon apud Maxim. sententiarum capite 63. ὁ ἀντὸς μὴ λέειν ἕταρ τὸς ἀνθρώπους, εἴτινες ἐκ μεγάλας πόλεως εἰσι, ἀλλ' εἰ μέγαν πόλεως εἴσι. Id est, quæren) um non esse, sintne homines ex magnis ciuitatibus, sed an magna ciuitate digni sint. Actius in Philocteta ira laudat Vlyssē, vt videri velit patriæ ignobilitatē ipsi laudi fuisse. Ita enim de eo scribit in prin. illius tragœdiæ, teste Apuleio de Deo Socratis,

Ad idem.

Inclute parua prædite patria, nomine celebri, &c. 15 ¶ Sed & Plutarchus (vt iterum ad eum reuertamur) in vita Demosthenis in prin. posteaquam illud adduxit ex Euripide siue alio quodam, quod supra nu. 7. ex eo attulimus, subdit hæc quæ sequuntur Græcè quidem, sed in hunc sensum, Ego vero ad genuinam illam quæ moribus magna parte, & animi habitu constat, felicitatem consequendam, quam obscura & ignobili patria, quam deformi pusillaque matre genitus sis, parum refert puto. Risu quippe dignum fiet, si quis Iulidam, Ceus insulæ non magnæ, per exiguam partem aut Aeginam, quam Atticus quidam Piræo velut oculis mucum eximendum censebat, cum mimos & poetas bonos, edidissent, viros bonos, absolutaque mente præditos & magnanimos dare posse neget. Nam cæteras quidem artes quæcunque difficiliore paulo sunt, & ad gloriam quandam aspirant, vt verisimile sit in obscuris istis locis velut languere, virtus certè, quemadmodum planta generosa, fortisque & robore suo nixa, quotiescunque ingenium frugi, & animum laboris non intolerantem nacta est, vbilibet radices iacit. Itaque si quicquam vel prudentia vel vsu vitæ ab eo quod rectum est deficiamus, imputare non patriæ tenuitati, sed nobis ipsis decet. Equidem qui historiam non ex vndique obuiis, domesticisve, sed peregrinis, atque iis diuersis, & apud alios aliisque passim discitis coeuntem rebus, scribere sit aggressus, huic imprimis vrbe præclara, literarum & humanitatis studiosa, modis omnibus sit opus, quo simul & libris omnigenis abundans, & quæcunq; scriptores subterfugere, memoria hominum luculentiore cum fide seruata, audiens ipse & singula coram disquirens, conficere historiam partibus omnibus absolutam possit. Hæc Plutarchus.

Ad idem.

16 ¶ Postremo habemus gl. in l. j. C. de col. Pal. lib. 11. quod natus in terra, in qua natus est Christus, non maiori gaudet privilegio, quam alius. quam ad hoc ponderat Ro. in d. l. si vero. §. de viro, in 14. fal. ff. sol. matr. & Alex. in addi. Bar. in d. l. j. C. de Alex. prim. lib. 11. Quibus adde quæ Cicero in oratione pro Publio Sylla respondit Lucio Torquato, qui illum dixerat peregrinum, & ex municipio esse. Scribit Cassius Neruam adopsisse, atque ad imperium adsciuisse Traianum, quamuis genere Hispanus esset, non ex Italia oriundus, ita existimans, vt ille dicit, Virtutem hominis, nō genus aut patriam spectari oportere. Sed & huc spectat illud Satyrici poetæ, Summos posse viros, & magna exempla uaturos Veruecum in patria, crassoque sub aëre nasci.

Locus hominum non nobilitat, sed hominum locum.

17 ¶ Sed non omitam tamen quod huc quoque pertinet, quod locus non nobilitat hominem, sed homo locum. Nam cum Dionysius Syracusanus in Aristippum indignatus, illum extremum omnium fecisset accumbere: Ille, illustrem, inquit, hunc locum fieri & apparere voluisti. author Laertius. Et Agetilaus ille magnus cum puer adhuc esset, ac in gymnicorum ludorum celebratione in loco parum honorifico à chori magistro collocaretur, paruit quidem, quamuis iam rex esset declaratus, dixitque, Bene sanè est. ostendam enim non loca viros, sed viros locis dignitatem conciliare, ex Plutarcho in apophthegmatis Laconicis. Cui non dissimile est apud eundem illud Damonidæ, qui cum à chori magistro in vltimam chori partem locatus fuisset, Rectè profectò (inquit) ὁ ductor chori, excogitasti, quo pacto quoque inhonoratus locus honorabilis fieret. Et de altero eorum intelligit idem Plutarchus in conuiuio septem sapientum, cum scribit de Alexidemo Milesio Thraibuli tyranni filio, qui in loco communi postremo assignatum se conquirebatur, Thales & ipse Milesius, Ver crasne, inquit, quemadmodum Aegyptij astra, prout locis quæ percurrunt celsiora aut humiliora apparent, seipsis meliora fieri aut deteriora affirmant, sic tu quoque abiectior & obscurior euaseris propter inhonoratiorem attributum in conuiuio locum: certè. Lacone non paulo deterior fueris, qui in choro quodam à praesultore in postremum locum reiectus. Euge, inquit, inuenisti quis esset hic quoque honoratior locus, Super quo & tu vide quæ diximus supra capite septimo, num. nono. Lucas, & seq.

An

Nobilitate sibi falso asserentes in quod crimen incurrunt.

Qui sibi nobilitatem propria autoritate falso assumunt, incidunt in crimen falsi, vel etiam in crimen maiestatis, ut dicit Bar. in l. j. col. 7. ver. sequitur in diffinitione illata. C. de dign. lib. 12. per tex. in l. 3. §. vlt. ff. ad leg. Jul. maiest. & in l. j. & 2. in ff. ad leg. Cor. de fal. & in c. 1. de reg. iur. lib. 6. Sed horum nullus mihi ad hoc facere videtur, præter primum, quo cauetur eum teneri crimine maiest. qui priuatus potestate magistratue, quid sciens dolo malo gesserit.

Sed horum omnium melior est tex. not. quidem ille, sed omnibus notissimus in l. eos. §. qui se pro milite gessit. ff. de fal. vbi is grauissimè pro delicti qualitate puniendus est, qui se pro milite gesserit, cum non esset miles. Quem tex. not. Bar. ibi contra illum, qui se appellat doctorem, cum non sit, ut scilicet teneatur crimine falsi. Quod & voluit idem Bar. in l. reddatur. C. de professo. & med. lib. 10. & in tract. de insign. & armis, in prin. & Pe. An. in c. vt apostolicæ, de priuil. lib. 6. & Panor. in cap. 1. de cler. non ord. min. & Ioan. Ana. in rub. de mag. col. 6. & in rub. de crim. fal. col. item 6. Et illum tex. ad hunc casum nostrum usurpatæ nobilitatis allegat Io. Plat. in d. l. j. col. 3. ver. item illata ideo dictum est. C. de dign. & Io. Ray. in dict. tract. nobilitatis. col. 3. & iterum in 6. q. princ.

Et facit quod in simili scribit Bar. in l. j. per illum tex. C. vt dign. ord. serue. lib. 12. vsurpatem scienter honorem sibi indebitum, puniri pœna sacrilegij. Et illud quoque de notario voluit Bald. in l. prima. & ibi quoq; Sal. & Cor. C. de testa. Et quod item tradit Pan. in c. dilecta, in vlt. no. de excess. prælat. vsurpantem insignia cuiuspiam dignitatis, quã non habet, falsum committere, per d. l. eos, & ibi not. de fals. Sunt enim, vt id illi addas, peculiaria & propria cuiusq; dignitatis, magistratus, & honoris. l. potioris. C. de offic. rector. prouin. & l. si Cohortalis. C. de Cohor. li. 12. Ex quibus multa collegit Felyn. in proœmio Decret. col. 15. vers. tertia conclusio, & in c. tertio loco. col. j. de prob. & Præp. in c. vt nostrum. col. j. de appel. & nonnulla Rebuf. in tract. nominationum, in 12. q. nu. 13. & 14.

Verum quod diximus de pœna falsi, procedit, cum quis facit actum quempiam Doctoris, aut nobilis, aut alterius cuiuspiam dignitatis, quam quis sibi falso usurpat. Nam si verbo tantum huiusmodi dignitates sibi ascripserit, nõ ea pœna punitur, sed alia extraordinaria, vt no. voluit Alex. in add. Bar. in d. §. qui se pro milite. arg. l. si quis. C. de aquæ duct. lib. 11. & ante eum Bal. quæ tamen non allegat, in l. qui sub prætextu, in fi. C. de sacros. eccl. vbi loquitur de eo, qui se falso dicit clericum.

An verò nobilitas præscriptione quari possit.

Nobilitas an, & quomodo præscribatur.

Nobilitas non præscribitur ex vsu & quasi possessione, nisi tanti tēporis, cuius initij non extat memoria, vt dicit Franc. Ripa, lib. 2. respon. c. 26. Allobrogum, col. 4. vers. non obstat quod dominus, allegatque ad id Io. And. in c. abbates, de priuil. lib. 6. & Rom. sing. 289. nunquid vsus. Subditque Ripa ea que requiruntur ad huiusmodi præscriptionem præter illud tempus, & inter alia, vt quis vsus fuerit hac nobilitatis prærogatiua, scientibus & patientibus his, qui præfunt regimini ciuitatis, secundum Bar. in lege 2. C. de seruit. & aqua. & Panor. con. 18. in causa, col. pen. ver. probatur ad sensum. lib. 2. & conf. 22. col. vlt. eo. lib. 2. vbi tamen nihil de hac re reperit.

Sed tu tamen alios plerosque addere potes, requirentes scientiam principis, aut alterius cuius interest, in præscriptione huiusmodi rerum incorporalium, videlicet ipsum Bar. in l. si publicanus. §. in omnibus. ff. de public. & vectig. Inno. in c. bonæ. l. 2. col. 2. in verbo, requisitus, de postul. prælat. & in c. conquerente, in verbo, canonicam, de offic. ordi. & in c. 2. in verbo, facta, col. j. de integ. restit. Bald. in c. j. ad fi. de constit. & conf. 370. verba rescripti. col. j. lib. 1. & conf. 340. si pater. vers. super eo. libro quinto, & ipsum Panorm. in c. cum nobis. col. pen. de rescripti.

Et si eam opi. sequaris, eam ita intelliges, vt sufficiat sciētia magistratuum, aut, vt nostri appellant, officiariorum principis, aut alterius, aduersus quem hæc iura incorporalia præscribuntur, etiam si is nesciat. Ita enim nuncupatim voluit ipse Bart. in d. §. in omnibus. & Panor. in d. cap. cum nobis. & Franc. Aretin. in l. more. col. 2. ff. de acquir. hæred. & Iacob. à S. Georg. in tract. feudorum, in verbo, cum mero & mixto imperio. col. 5. vers. sed an ad acquirendum. Quanquam contrarium tenet Bald. conf. 370. lib. 1.

Verum sunt alij multi, qui in hac præscriptione temporis immemorialis, quarumcunque rerum non requirunt sciētiā superioris, aut alterius contra quem præscribitur, vel officiariorum eorum. In qua sententia fuit glos. in lege, hoc iure. §. ductus aquæ. & ibi Angel. ff. de aqua. quotit. & æsti. Bal. sibi contrarius in cap. 1. col. 2. vers. sed Bart. dicit, tit. quæ sunt reg. & con. 242. antiqua. lib. 2. Sal. in l. 2. C. noua vectig. Anton. in cap. peruenit, in multis locis, de censib. Imo. in d. §. in omnibus. & in l. j. §. denique, & ibi etiam Rom. ff. de aqua. plu. arc. Alex. conf. 6. viso themate. col. 2. vers. verior tamen. lib. j. vbi hanc dicit esse comunem op. & con. 24. ponderatis. col. 4. vers. quinimo etiam, lib. 5. Felyn. in d. c. cum nobis. col. 2. de rescript. Iason in l. imperium. colum. 9. vers. circa primum dictum, & ibi Franc. Purp. char. & versicu. limitat Iason. ff. de iurisdic. om. iud. Philip. Deci. con. 85. cuius superrescriptio incipit, de gradibus. col. 2. & conf. 271. in casu transmissio. col. j. Iacob. à S. Georg. vbi supra citauimus.

Sed vt redeamus ad principale nostrum propositum, Alber. in l. imperatores. ff. de Decurio. quærit an si

an si quis steterit in possessione cuiuspiam dignitatis vel nobilitatis (de vtraque enim intelligit, vt constat ex præcedentibus & sequentibus) per 40. annos, eam præscribet? Et videtur, inquit, quod non, Cum hæc res à principe procedant, per iura prius per eum allegata. Continuo subiungit contrarium videri ex l. si Cohortalis. C. de Cohort. lib. 12. Mox autem subdit, Sed videtur quod nobilitas & dignitas procedat à natura. c. de famulis, ibi, dignitate natura, de seruis non ord. Ex quibus potes intelligere eum sentire, nobilitatem tempore non præscribi. Cui concinit quod legitimitas (vt ita dixerim) siue ingenuitas, quæ veluti quædam nobilitas est, non præscribitur gl. in l. nemo. ff. de vsucap. pro lega. Quod semper intelligi te debes, nisi tempore illo immemoriali, quod nõquam exclusum esse censetur, vt late docuimus in tract. retractuum, tit. 2. §. j. gl. 2. in verbo, à vet. temp. numero tertio, hanc partem.

Nobilitas an in alios deriuetur, & in quos, & primum, an in liberos, & in quos. CAP. XV.

Nobilitas per aliquem acquisita, descendit, veluti ex traduce, in posteros, vt qui maiorum suorum conditionem sequuntur, vt optimè probatur in l. j. vbi Bar. & Io. Plat. & in l. Senator, & in l. si Senator. C. de dig. & in l. Senatoris filium. ff. de Sen. cum si & voluit An. l. fer. in const. Sicilia, incip. prosequentes, & ibi quoque Matr. Afflic. col. 6. vers. 7. quarto. & Bal. in l. cum antiquiorib. col. 3. in 8. q. in prin. C. de iure delib. vbi dicit quod nobilitas à progenitorib. feminatur in posteros, & Luc. Pen. in l. mulieres, col. 2. vers. 6. ex nobilit. C. de dig. vbi id dicit fortius procedere in nobilitate, quæ ex dignitate quæsitæ est. Guil. Laud. in cle. j. & ibi quoque Card. Flo. in 2. q. de baptif. Et Panor. in c. licet, in fi. de censib. & omnes vbique Matth. Afflic. in c. j. col. 5. vers. sexta nobil. tit. quis dica. dux. vbi hanc dicit nobilitatem generis dici in c. nullus episcopus, quod est vlt. 38. dist. & idem Matth. in c. si rusticus, col. j. in 5. no. de pace tenen.

Nobilitas in posteros descendit.

Quod tamen intelligit glos. in d. l. j. de dign. vt non extendatur vltra pronepotes, per l. diuo. C. de quæstion. quod & voluit glos. in l. liberos. ff. de Senat. & And. l. fer. in d. constitutione Sicilia, prosequentes, & ibi Matth. Afflic. col. 6. in 6. q. per tex. in l. j. C. de priu. eorum, qui in sac. pal. mil. libro 12. & omnes ferè qui de nobilitate scripserunt. Barto. autem in d. l. j. col. vlt. de dig. distinguit. Aut illud, ex quo acquiritur nobilitas, transit ad posteros, puta regnum, ducatus, comitatus, & familia. & tunc in infinitum posteri, ad quos eæ res transeunt, erunt ob id nobiles, non ex persona parentum: Aut non transit, & tunc de iure communi nobilitas non transit vltra pronepotes. Sed secundum consuetudinē in quibusdam partibus Italia, omnes descendentes admittuntur, & habentur pro nobilibus. Et idem ferè voluit Io. Plat. in d. l. j. col. j. vbi & illud addit, pronepotes hic accipi inclusiue ar. l. vlt. in fin. ff. de Senat. Et limitat, vt procedat in illustribus & superillustribus. Nam in spectabilibus, etiã clarissimis, transit tantum ad filios. l. sed & milites. §. j. ff. de excus. tut. & l. laudabile. C. de aduo. diuer. iud. Idem prætereà quod Barto. voluit Alua. in c. j. cæteri, col. pen. vers. quero vsque ad quem gradum, tit. quis dic. dux. com. marc.

Sed an vltra pronepotes.

Sed aduerte quia gl. in d. l. j. C. de dign. nominatim loquitur de nobilitate, quæ, vt ipsa loquitur, venit per accidens, id est, vt ea ipsa declarat, per dignitatem, sicuti & magna pars eorum, quos supra citauimus intelligunt, quasi sentiant nobilitatem generis & originis in infinitum progredi, vt expressius declarat Marti. Lau. in tracta. de dign. vers. 4. incip. vbicunque dignitas. Et ita consuetudine obseruari tradit Alua. in d. c. j. cæteri, tit. quis dic. dux. & Io. Plat. in dicta lege prima, col. j. de dign. lib. 12. Rayn. in tract. nobilitatis, in 3. q. 5. q. prin. & Laur. Calca. conf. 8. in causa pendente, col. 7. vers. ex prædictis. D. Conf. Guy. in prag. sanct. tit. de elect. §. insuper, in verbo, antiquo, & Matth. Afflic. in const. Sicilia, incip. intentionis, col. 9. in 6. not.

De eadem re.

Extende quod dictum est nobilitatem parentum in filios descendere, vt intelligatur etiam in filiis furiosis & dementibus, qui parentum æquè ac mentis compotes nobilitatem retinent, vt dicit Bartol. in d. l. j. col. 5. vers. sciendum est ergo. C. de dign. lib. 12. per l. cæcus, & l. cum furiosus. ff. de iud. Imo etiam possunt huiusmodi furiosi & dementes recenter à principe nobilitari, vt nos diximus supra c. 6. nu. 34. ex quibus etiam.

An ad furiosos & dementes.

Extende 2. vt etiam transeat parentum nobilitas ad filios legitimos tantum, puta, ad adoptiuos, vt expresse voluit Rayn. in d. tract. in 4. quæst. 5. q. prin. per l. liberos, & l. Senatoris filium. ff. de Sena. vbi non tantum dicuntur Senatoris filij qui naturales sunt, sed & adoptiu. Et huc etiam respicit illud Ouidij lib. 4. Fastorum,

Ad ad adoptiuos.

Hic au te magna descendit origine mensis, Et fit adoptiua nobilitate tuus.

Nam & ex oratione Ciceronis pro domo sua ad pōtiffes apertissimè licet videre, filios adoptiuos sequi conditionem statumque patris adoptiu, vt si is pater esset patricij generis, & filius quoque talis esset: & è contrario si plebeij, plebeius quoque filius centeretur. Ob idque Clodium illum Pulchrum se in adoptionem P. Fonteio homini plebeio dedisse vt Tribunatum plebis assequi posset, ad quem magistratum non nisi plebeij admittebantur.

At Bonus Curtilius in tract. nobilitatis in 4. parte col. 3. ver. quid autem in filijs legitimis tantum, tenet contrarium. Cui & ego accedo. Nam ea nobilitas quæ à parentibus transit ad filios, est veluti ex traduce, & vt dicunt Lau. & Card. in cle. graus. in prin. de sen. ex com. à coruscatione clari fan-

De eadem re.

guinis. Quibus adstipulatur illud Iuuenalis à nobis suprà ad aliam rem relatum.

— Quid prodest Pontice longo

Sanguine censer. — Et quod voluit gl. loquēs de nobilitate sanguinis in l. stemmara. ff. de gradib. aff. Quod quidem non potest accommodari legitimis tantum, vt qui non sunt de sanguine parentum legitimorum tantum. Fatendum tamen filios adoptiuos ex nobilitate parentum non nihil fieri illustriores, per iura à Ray. allegata. Sed tu hic omnino vide quæ scripsimus in repe. l. si vnquam, in verbo, liberos susceperit, nu. 2. & multis seq. & in tract. retractuum. tit. j. §. j. in gl. 8. in verbo *le parent.* nu. 16. sed & ex istis. Et vide etiam quæ dicam infra in tract. primogen. in 84. q.

7 **An ad liberos natos ante nobilitatem parentis.** ¶ Extende 3. vt item transeat ad filios natos ante nobilitatem patris per tex. in l. Senatoris filium. ff. de Senat. vbi nihil interest, vt quis Senatoris filius dicatur, an in Senatoria dignitate constitutus pater cum susceperit, an ante dignitatem Senatoriam, & ibi Guil. Cun. trahit ad nobilitatem, vt videlicet is sit nobilis qui natus est antequam pater nobilitatem affectus fuerit. Durum enim esset, vt ipse dicit, quod pater esset nobilis, & filius antè natus remaneret plebeius, ar. l. pen. C. de nupt. & l. cum oportet. §. 1. C. de bonis quæ liberis. Et illum sequitur Ioannes Rayn. in dicto tractatu nobilitatis, in 8. q. 5. q. prin. vbi tamen dicit, quod non est in tanto ordine vel gradu nobilitatis, quāto pater ipse est, aut filius postea natus, per id quod voluit gl. in d. l. Senatoris filium, quod natus ex illustri ante dignitatem adeptam, est clarissimus solùm: natus postea, illustris, vt patet, quod & idem dicit gl. in l. si Senator. C. de dign. lib. duodecimo, quam sequitur And. de Barul. & Io. Plat. qui & hoc quoque dicit, filium antè natum esse nobilem.

8 **De eadem re.** ¶ Et optimè facit quod scribit Anto. Rosel. in tract. legitimationū. q. 61. Quod si in priuilegio legitimationi sint excepti filij nobilium, intelliguntur excepti & ij, qui nati sunt ante nobilitatem patris, & ita dicit consuluisse patrem suum. Et idem voluit Zoch. qui ita dicit multos Doctores consuluisse, & se quoque cum illis in cap. per venerabilem, & ibi etiam Card. Alexand. in §. vlt. char. antepe. vers. quero secundò principaliter, extrà qui filii sunt leg. Et hanc partem obseruat Gallorum generalis consuetudo.

9 **De eadem re.** ¶ In contrarium tamen faciunt multi tex. & inter cæteros, in dicta l. si Senator, nuncupatim distinguens natos ante dignitatem patris, & postea natos, vt videlicet illi sint priuati, hi potiantur patris dignitate. Et tex. in l. vlt. C. de Decur. lib. 10. in illis verbis, sed progenitij filij, antequam ad fiscum patris natum peruenerint, in conditione pristina remaneant. Et quod speciatim ad casum nostrum pertinet, Bar. in l. 2. §. in filiis. ff. de Decur. tenet nobilitatē patris non transire ad filios antè natos propterea que huiusmodi filios non puniri ex statuto aggrauate pœnam nobilium. quem & in hoc casu expressè refert & sequitur Bal. in l. imperialis. §. his illud, ante si. C. de nup. & Io. Plat. sibi contrarius in l. cum adoptiuum. C. de Decur. lib. 10. & Car. Alex. in c. iam itaque. 1. q. 4. Sed tu vide quæ dicam infra in c. 35. nu. 3. & latius tract. Primogeniorum, in 31. q.

10 **An ad naturales tantum.** ¶ Sed & illud quoque limitandum est, vt videlicet transeat nobilitas ad legitimos & naturales, non etiam ad naturales tantum, id est, nothos, & non legitimos, quos vulgò bastardos vocamus, sicuti voluit Bartol. in d. l. j. col. 4. vers. item pone ex eodem. C. de dign. lib. 12. & Bal. in l. cum legitima. ff. de stat. homi. vbi dicit quod bastardi nobilium, etiam ex persona matrum, non sunt nobiles, quia sordes non meretur nominari inter præcipuos, l. humilem. C. de incest. nup. & idem Baldus in cap. innotuit, columna vlt. vers. nota quod nobilitas, de elect. vbi etiam dicit, quod nobilitas patris filios degeneres non potest nobilitare, etiam si mater fuerit deflorata vi vel dolo. Et ideò, inquit bastardi nobilium non sunt nobiles, quia non decidunt ab aliquo fonte nobili, sed à sanguine putrido. Et sicut non sunt nobiles, quo ad dignitatem, sic nec contrà quò ad pœnas statutorum, quia contrariorum est eadem disciplina. Et hoc, inquit, sæpe cōtingit de facto in terris Tusciæ. & idem Bal. in l. cum antiquioribus, columna 3. in 8. q. in princ. C. de iure delibe. vbi dicitur, quod nobilitas non transmittitur in posteros, nisi per legitimam lineam. & Anton. in cap. per venerabilem, & ibi quoque Card. Alexand. in 3. notab. extrà, qui filii sunt legit. & idem Anto. conf. 54. Iesu Christi, & c. videtur primò dum loquitur de turri Asinellinorum Bononiæ. Floria. in l. qui testamentum, in fin. ff. de proba. & Petr. An. conf. 389. visis diligenter iuribus, vbi dicit quod illegitimi ex nobilibus procreati, non possunt se tueri à solutione collectarum, tanquam nobiles. Neque enim, vt ipse subdit, & etiam Floria. vbi suprà, Bastardi veniunt appellatione nobilium, siue loquamur in fauorabilibus, siue in odiosis, per not. per gl. in cle. j. de baptis. & ita dicunt consuluisse Dy. conf. incip. In Christi nomine amen, diligenter considerata, ea videlicet ratione motum, quia illegitimi nullam cognationem vel agnationem retinent ex parte patris, per l. si spurius. ff. vnde cognat. Ita quoque voluit Imol. in l. ex facto. §. si quis rogatus, col. 14. & ibi Alex. char. vlt. ff. ad Trebel. Domi. consil. 140. quò ad primum dubium, in fin. Nicol. Vbal. in tract. de success. ab intest. in 4. specie filiorum. Alua. in c. j. §. cæteri, col. 3. vers. quero an bastardi, tit. quis dic. dux. com. mar. Raph. & Philip. Cor. in d. l. vlt. C. de verbo. sign. Io. Rayn. in d. tract. nobilitatis in 2. q. 5. q. prin. Anto. Rosel. in d. tracta. de potest. Imper. & Papæ, in vlt. q. vers. hanc dignitatem. Cepol. in d. tracta. de impe. mil. delig. in materia nobilitatis, in 11. op. Alexand. consil. 25. circa primum, col. 2. vers. & tanto magis, lib. 1. & conf. 87. visis codicillis, col. 2. vnde decimò probatur, libro 2. & conf. 172. visis duobus, in 2. dubio, libro 7. & Gui. Papæ, de cif. 580. an bastardus. Fran. Cur. Senior in repet. l. admonendi, columna tertia, de iure iur. D. Cos. Guy. in cap.

1. in

1. in verbo filij, tit. de nu. & quali. Car. & Fran. Aret. in cap. super eo. le. 2. col. 3. ver. de nobilitate, & ibi etiam Felyn. col. 3. de testib. & idem Fely. in c. in præsentia, col. 11. vers. quartò in quantum, de probat. Carolus Rui. conf. 77. viso, col. 3. nu. 7. lib. 3. vbi dicit hos bastardos nobilium esse viliores & deterioris conditionis, quàm plebeiorum. pro quo vide quæ dicam infra vers. abhinc 4. & seq. Maria Soci. iunior. conf. 86. disputatur in præsentia, col. 6. nu. 19. lib. 2.

11 ¶ Et generale est, vt huiusmodi naturales filij non potiantur priuilegiis & dignitate parentum, vt cæteri filij. l. ex libera. C. de suis & legit. vbi Bal. dicit, quòd spurij nihil ex honore parentū recipiunt. Quod & voluit gl. in cl. j. in verbo liberi & ibi Imo. & Card. Flo. post alios antiquiores, de baptis. quam quidem gl. seq. ipse Bal. in l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & substit. dicitque per eam bastardos non includi in dispositione legali, quantum ad commodum & honores. Hincque fieri, vt in feudis non comprehendantur, c. naturales. tit. si de feud. fue. cont. int. do. & ag. & in c. quidam, tit. hic finit lex Cor. Nam feudum, inquit, honor est. Et idem quoque de honore voluit Bar. conf. 229. cauetur statuto, col. 2. & Flor. in d. l. qui testamentum. ff. de prob. Et de priuilegio quoque Bald. in l. filium, in 2. & 3. lect. ff. qui sunt sui vel alie. iur. Domi. conf. 140. dubium primò, in fin. Nicol. Perus. in tract. de succe. ab inte. in 4. specie filiorum, in fi. vbi dicit, quòd regula Cancellariæ priuilegiās filios nobilium, non comprehendit illegitimos. Propterea que etiam Ioan. Plat. in l. si Senator. C. de dign. lib. 12. intelligit eum tex. cōcedentem filiis priuilegium, dignitatēque paternam, in filiis legitimis & naturalibus, non etiam in naturalibus tantum. Nam ij, inquit, conditionem matris, non patris sequuntur. l. lex naturæ. ff. de sta. homi.

12 ¶ Quibus adstipulatur, quòd bastardi ipsi non dicuntur esse de domo siue agnatione, aut familia parentum, siue Casata, vt Itali vulgò appellant, nec possunt eorum insignia, aut, vt vulgò vocant, arma deferre. Primum enim voluit Dy. in leg. cum pater. §. mater. ff. de leg. 2. & con. incip. diligenter considerata. Andr. Iser. in c. j. tit. si de feud. defunct. Bar. in l. tutelae, in prin. ff. de ca. dimi. vbi tamen distinguit, & in l. pronuntiatio, per illum text. ff. de verb. signi. & in l. vlt. & ibi quoque Bald. Salyc. & alij. C. eo. & idem Bar. in tract. de insign. & ar. col. 2. Bal. in d. l. filium, in 2. primis lec. & ibi Ang. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in d. l. generaliter. §. cum autem. C. de inst. & substit. & in d. l. ex libera, per eum tex. & ibi quoque Corne. C. de suis & leg. vbi ipse Bald. dicit ita fuisse determinatum in quæstione nobilium de Petra mala. & in c. per tuas, de probat. & in c. nonnulli, col. 2. vers. sed an spurij, de rescrip. & conf. 441. ad euidentiā, in princ. lib. 3. & conf. 65. filia, post princ. libr. 4. & conf. 318. matrimonium, col. 2. eo. lib. 4. & con. 268. proponitur quòd quidam lib. 5. Alberi. in 1. parte statutorum, q. 138. inci. item Dy. consilium, ante fin. Ang. in d. l. ex facto. §. si quis rogatus, col. 2. ff. ad S. C. Treb. vbi & illud dicit de nobilibus de Petra mala, & conf. 30. domina Fracisca. Flor. in d. l. qui testamentum, ad fi. ff. de probati. Pet. Anc. & Phil. Fran. in c. j. statim post prin. de scisma. lib. 6. Idem Anc. in repet. c. j. in 14. q. prin. ver. dubitat alibi, de const. & d. con. 389. Ioan. Plat. in d. l. si Senator ad fi. C. de digni. lib. 12. Ioan. Ana. in cap. cum dilectus, ante fin. de accusati. Nico. Perus. in d. tract. de succes. ab inte. in 4. specie filiorum. Bolo. in addi. conf. Ioann. Ana. conf. 46. dubia, in tertio dubio. De quo tamen latè recentiores in d. l. vlt. C. de verb. signi. & in d. l. ex facto. §. si rogatus. ff. ad Treb. vbi plenissimè Alex. char. pe. & Bened. Cap. conf. 40. punctus fuit quidam Bertus, per totum 1. dubium, & Corn. consil. 169. in hac, consil. 2. vers. non itaque, & cons. sequen. vers. dato autem, libro 3. & Guid. Pap. singu. 897. versiculo bastardus, & sing. 980. vers. ius agnationis, & Socin. consilio 102. visis, colum. 4. vers. restat igitur, libro 3. & Cos. Guy. vbi suprà. Et huc pertinet lex Periclis ne nothi censerentur ciues Athenienses & è genere parentum, quam tamen postea abrogauit mortuis suis filiis legitimis & nothis tantum superstitibus, ne eius nomen & genus deficeret, vt scribit Plutarchus in vita illius, non multò ante finem. Quòdque apud Phryges nullus ex regio genere esse dicebatur, nisi qui essent ex legitimis vxoribus, vt tradit Dares Phrygius, si eius sit liber, qui de excido Troiæ inscribitur.

13 ¶ Secundum quoque, non licere bastardis deferre arma parentum, voluit Dy. in d. l. cum pater. §. mater. ff. de leg. 2. Bar. in d. l. vlt. C. de ver. signi. & in d. tract. de insign. & armis, & Bal. in d. l. filium, in j. lec. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & in d. l. generaliter. §. cum autem. in fi. C. de instit. & substiti. Anto. in d. c. per venerabilem, col. 16. vers. de alio effectu, ibi, plus dicit & ibi quoque Panor. col. pen. & Card. Alex. in 3. no. qui filii sunt legi. & idem Anto. in d. con. 54. Io. Ana. in d. c. cum dilectus, de accu. Nicol. Vbal. vbi suprà, Aluaro. in d. §. cæteri, co. pe. tit. quis dica. dux. co. mar. Pet. Belluga. in speculo principum, tit. de prin. prohib. militem guerrificare, col. 5. Guid. Pap. d. deci. 580. & d. in 897. D. Bened. in repe. c. Raynutius in verbo, Raynutius de Claramonte, nu. 35. & Cos. Guy. vbi suprà.

14 ¶ Nam bastardi sunt infames, & vilis conditionis, si Azo. credimus in summa. C. de infam. in princip. quem sequitur Bal. in l. j. col. j. C. de iure iur. annullo. in id quoque citans tex. in l. vlt. C. de nat. lib. & idem Bal. in l. in bonæ fidei, col. j. vers. idem dico. C. de iure iur. & in d. l. generaliter. §. cum autem, & ibi etiam Alexand. C. de instit. & substiti. ipse Bald. in l. 3. in prin. in vlt. not. ff. de lib. & posth. & in d. c. j. §. naturales, col. 2. & ibi Card. Alex. in princ. tit. si de feud. fuer. cont. inter do. & agn. & idem Bald. conf. 373. præmittendum est, in princ. lib. j. vbi tamen intelligit eos esse infames, respectu & comparatione legitimorum, & consil. 207. q. talis est, spurius, col. 2. vers. ex his infero, libro 2. vbi etiam in col. penul. dicit spurium esse turpem personam, per text. in §. sorori, Insti. de inoffi. test. & Salyc. in l. si

Bastardi non potiantur priuilegiis & dignitate parentum.

Bastardi non sunt de domo parentum.

Bastardis non licet deferre insignia parentum.

Bastardi infames.

vnquam. C. de reuo. don. Gasp. Cald. conf. 2. tit. de fid. instr. vbi id intelligit, vt & plerique omnes, de infamia facti, nō iuris. Raph. Corne. & Alex. in addi. Bar. in d. l. vlt. C. de verb. sign. Ro. conf. 96 super eo, post princ. Io. Ana. in d. cum dilectus, col. vlt. de accus. Alex. in l. 3. col. 2. ff. de lib. & posth. & conf. 2. visis codicillis, col. item 2. vers. ff. probatur, lib. j. & d. conf. 25. vbi supra, eod. lib. j. & con. 67. confideratis, col. 4. vers. & tales illegitime nati, eo lib. j. & conf. 94. eodem initio, col. 3. vers. quomodo quia etiam, eod. lib. j. & conf. 80. examinato col. j. lib. 2. & d. conf. 87. col. 2. vers. & illegitime nati, eod. lib. 2. & conf. 57. in casu p̄missio, lib. 4. & conf. 172. visis duobus, in 2. dubio, l. 7. Nicol. Vbal. in d. tract. successione ab inte. in j. parte. in 4. specie liberorum. Cacia. in rep. l. si qua illustis, col. 26. C. ad Orphi. Barb. con. 15 clementissimi, col. 6. lib. 4. Franc. Curt. Senior in rep. l. admonendi, col. 2. & iterum col. 27. vers. 22. ff. de iureiur. vbi ex hoc dicit in posteriori loco, hos non esse admittendos ad dignitates, & conf. 74. super memorati, col. 26. vers. sexta differentia. Lud. Bolo. qui id dicit sing. in repe. auth. habita, col. 19. vers. modò quarto qui possunt. C. ne filius pro patre, Ias. in l. fratris, ad fin. C. de inoffi. test. & conf. 154. in causa mota, col. 7. vers. vnde dicit Do. lib. 2. Phil. Decif. conf. 602. viso puni eto, col. vlt. & Matt. Afflict. in consti. Siciliæ incip. prosequentes, in 8. no. Et è Theologis scholasticis Alex. Hales in 3. par. suæ summæ. q. 48. membro 4. ar. 3. §. j.

¶ Et propterea dicit Ro. in l. admonendi, & ibi post eum Cacia. in repe. col. 60. vers. 25. ff. de iureiur. quòd propter vnum testem spurium non defertur iuramentum in supplementum, vel in defectum probationis, cum spurius ille testis sit infamis & vilis. Et subdit Cacia. vers. seq. quòd eadem ratione non defertur iuramentum spurio, in supplementum probationis. & idem voluit Franc. Cur. Senior, ibi in repe. col. 2. & Hip. Marfil. sing. 273. notissimum est in iure, post princ. Et dicit Bal. vt à nōnullis citatur in cap. j. iniuria, tit. de pace. iur. fir. quòd spurius non potest ferre testimoniū nisi contra simile, & sequitur, vt & illi dicunt. Alex. conf. 49. li. 4. apud quos tamen non inueni, & Matt. Afflict. in tit. de alcatorib. col. 3. ver. 36. De quo tamen vide late Andr. Iser. in consti. Siciliæ incip. sic ut accepimus, & ibi ipsi Math. Afflict. in 3. no. Nec potest doctoratus insignibus decorari, vt voluit Io. Ligna. in proe. cle. Card. Flo. & Pet. An. in proe. mio 6. & Card. Flor. in cle. 2. in 2. q. vers. 12. de magi. & Matth. Afflict. in consti. Ciciliæ incip. constitutione p̄senti, col. 2. Ludo. Bolo. in repe. d. auth. habita, vbi supra. licet Card. dubitet, imò videatur inclinare in contrariam sententiam, in rep. cap. perpendimus, de sent. ex com. quoniam hic honos non publicus est, sed priuatus. Sicuti etiā dubitat Io. Ana. in c. quantò, col. 2. vers. quartò potest inferri, de magi. Nec potest esse notarius ad tribunal causarum, vt consuluit Alex. d. conf. 80. col. 1. lib. 2.

¶ Et ex hoc quoque fit, vt quis possit querelare, vt nostri loquuntur, testamentum fratris, in quo bastardus est institutus, nepe quia turpis & infamis persona, & indigna quæ instituitur, vt voluit Cy. in l. fratres, & ibi Iason in fi. C. de inoff. test. & Bal. in l. j. C. de nat. lib. & Ale. in l. ex facto, col. 5. in prin. ff. de vulg. & pup. substi. Vt interim omittam huiusmodi bastardos arceri à sacris ordinibus, ca. j. de fili. presby. & c. consuluit, de ser. non ordin. Atque etiam à sacerdotis, id est, vt nostri appellant beneficiis. d. c. j. de fili. presb. & cap. j. & 2. eod. tit. lib. 6. & c. cum in cunctis, & c. innotuit, extra de elect. Quod & ortum habuisse videtur à legibus Moisaicis quibus prohibebatur manzer, hoc est, de scorto natus ingredi in ecclesiam domini, vsque ad decimam generationem, Deutero. 23. Idque adeò p̄cisum est, vt si Papa bastardo faciat gratiam promouendi ad omnem dignitatem, id ad beneficia non trahitur, nisi specialis eorum mentio facta fuerit, vt dicitur voluisse Inn. in c. dilectus, le 3. de p̄abend. licet in meo codice id non repererim ita tamen eum citat & sequitur Fely. in c. venies, col. j. de accusat. vbi id dicit not. & Hippo. Marfil. qui & id dicit sing. in sing. 193. bastardi.

¶ Hoc amplia quod dictum est, bastardos nobilium non esse nobiles, vt etiam procedat, si fuerint legitimi. Neque enim tunc sunt nobiles, vt sing. voluit Bal. in c. per tuas, vers. quaro in honoribus, de maio. & obed. sequitur & commendat Alex. in d. l. ex facto. §. si quis rogatus, col. vlt. ff. ad Treb. Et Franc. Cur. Senior. in repet. d. l. admonendi, col. 2. ff. de iureiuran. Et idem voluit Steph. Bertran. conf. 169. existimo, nu. 8. lib. 2.

¶ Pro quo facit, quod alibi dicit idem Bald. videlicet in d. l. generaliter. §. cum autem. C. de institu. & subdit. quòd bastardus legitimatus, est etiam infamis. Idèoque non succedit in feudo, per d. cap. naturales, tit. si de feu. fuer. cont. inter do. & ag. quia feudum honor est & beneficium, sequitur & dicit no. Alex. in d. l. 3. in princ. ff. de lib. & posth. & Roch. Cur. in tract. de iur. patr. in verbo, cōpetens alicui, in j. q. Cæsar. Lamber. in eod. tract. in 29. art. 2. q. prin. 2. partis libro j. columna secunda, num. 10. & Hipp. Marfil. sing. 273. vbi & ad hoc adducit, quod scribit ipse Bald. in cap. vlti. circa medium, de transla. episc. quod spurius legitimatus, similis est homini curato à vulnere, cuius aliqua remanet cicatrix. Et quòd dicit gl. no. vt ipse dicit, licet non reperit, in c. constituit. 17. q. 4. quod infamia remanet apud infamem, extincta etiam causa infamiae, id est, vt vtar verbis Claudij Cæsaris apud Suetonium cap. 16. extat litura.

¶ Et propterea etiam Bald. in d. cap. per tuas, paulò post id quod diximus, asserit legitimatum debere reuerentiam legitime natis, nec debere sedere ad eandem mensam. Ex hoc quoque fortassis prodiit Venetorum institutum, qui natos illegitime in suum cōsiliū non admittunt, tamen si postea quoquomodo iura legitimorum nati sunt, sicuti refert Fulgo. consilio 62. stante statuto, columna secunda, vers. sic. hocque euidentius.

20 ¶ Contrarium tamen in nostro casu nobilitatis, nulla horum mentione facta, voluit Bo. Curti. in d. tracta. nobilitatis in 4. parte, columna 5. per ea, quæ vulgò traduntur de viribus legitimationis, & Pau. Paris. conf. 58 agit, col. 5. num. 45. libr. 4. Et idem etiam, licet non dicant, voluit Bald. conf. 146. titulus principis Achaia, col. 3. vers. & primò qualis debeat, in duobus locis, lib. j. vbi dicit quòd legitimatedeinceps non sunt turpes personæ, per l. imperialis. §. p̄senti. C. de nupti. in illis verbis, omni macula penitus direpra, neque vocabulum inhonestum eis inharere. & l. qui in prouincia. §. diuus ff. de rit. nupt. Sed & idem voluit ipse Bald. conf. 387. respondendo ad dubia, col. vlti. lib. 5. vbi idem propemodum est consil.

21 ¶ Tamen si priorem illam sententiam teneas, eam intelliges procedere, nisi esset legitimatus per subsequens matrimonium, per not. per Bal. & alios in d. §. naturales, si de feu. fue. contro. inter do. & ag. cum concord. traditis per Alexan. & recentiores in d. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. & quæ late dicemus infra in tract. primogenituræ, in 34. q. Et ita videtur sentire in nostro casu nobilitatis Ray. in tract. de nobilitate, in 9. q. 5. q. prin.

22 ¶ Sed hic quæri potest an ex matrimonio à nobili viro contracto cum muliere ignobili, ex qua antè susceperat liberos, ij liberi legitimentur, sicque nobiles efficiantur. Dubium enim id facit text. in §. sed & aliud, ibi, neque dignam eam existimauit legitimo quodam nomine, in auth. qui. mo. natu. effi. legi. ex quo Angel. ibi nuncupatim dicit, huiusmodi liberos, in casu de quo loquimur, non effici legitimos, cum huiusmodi matrimonium honestè contrahi non possit, moribusq; hominum sit reprobatum. & id dicit de facto se vidisse seruari. Et idem eadem ratione dicit, Si quis meretricem, ex qua prius habuerat liberos, duxerit vxorem. quod postremum etiam tenuit ipse Angel. in §. j. eiusdem tit. Et idem in priore loco dicit consuluisse Bar. Fran. Pifa. Ang. de Aurelia, & Hugo. de Pellolis Perusi, & sequitur Io. Lupus qui & alios in id citat in rep. c. vestras. §. j. col. 2. vers. imò fortius, de donat. inter vir. & vxo.

23 ¶ Verùm contrarium voluit non obscure idem Angel. in §. quia verò legem, in auth. vt lice. mat. & auia. & expressius Petr. Vbal. Perusi. in tractatu successione ab inte. col. 11. vers. & sic habet locum dicta regula, vbi reprehendit ipsum Ang. contrarium tenentem in illo priori loco, & nouissimè Iason. conf. 234. solemnis, lib. 2. tum quia ex generali regula legitimaturs filij per matrimonium, si tempore coitus potuerit esse matrimonium c. tanta, qui filij sunt legit. Et id quidem ex quocunque coitu nati fuerint, vt per Ioan. And. in cap. sine culpa, de reg. iur. lib. 6. in merc. & Ant. in d. cap. tanta, col. vlt. paulò ante fitum vt addit Ias. quia tex. habemus probantem ex matrimonio contracto cum ancilla vel liberta, legitinari filios prius natos, in §. vlt. in auth. de trien. & sem. & in §. j. in auth. vt libert. de cater. Quamuis ancillæ & libertæ vilis & abiectæ conditionis sint. l. humilem. C. de incest. nupti. & c. proposuit, de coniu. ser. Tum quia gl. est no. in c. non omnis, in verbo, cōstituent. 32. q. 2. Quòd Iacob contrahendo nuptias cum ancilla, ex qua liberos susceperat, eos legitimauit. Et hanc quoque sententiam sequitur Io. Lupus sibi contrarius in illa eadem repe. d. c. per vestras. §. 20. col. pen. vers. ex his etiam resultat.

24 ¶ Amplia secūdò, vt etiam ita procedat, vt filij legitimi & naturales ipsorum bastardorum nō sint nobiles, vt qui non sint de domo vel casata, vt expressè voluit Bal. in d. l. vlt. ad fi. C. de verb. sign. & post eum Pet. An. d. confil. 389. moti hac ratione, quia nulla consequentia legitima potest esse ex illegitimo nascendi principio, & radice corrupta. d. l. vlt. C. de natur. lib. Vnde, vt subdunt, dicit ille canon, ex infecta radice fructus non producit, & non bono peraguntur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. c. principatus. j. q. j. Et sequitur Card. Ale. in c. venerabilè in prin. col. 3. qui filii sunt legit. Nam & ex status Sabaudia (hi sunt Allobroges) filij legitimi bastardorum nobilium non debent deferre cognomen & arma ipsorum nobilium, vt scribitur lib. 3. dictorum statutorum. cap. item 3. incip. quia naturales. Quibus adde quæ longè lateque in eam rem congregabo, infra in materia primogenituræ in 12. q.

25 ¶ Et hæc quidem procedunt de iure communi, verùm de consuetudine aliter, vt videlicet bastardi nobilium, maximè magnarum domorum, sint nobiles, vt expressè voluit Ray. in d. tract. nobilitatis in 2. q. 5. q. prin. Vbi loquitur de bastardo Sabaudia. Cui quidem consuetudini standum est, per id quod in simili dicit Bartol. in d. tract. de insign. & art. col. 2. vbi dicit, quòd licet de iure communi non possint bastardi vti insignibus suorum parentum, quòd iam supra diximus: tamen contrarium obseruatur in Thuscia de consuetudine, cui standum est. Et ita quoque Domi. in c. statutum, le 2. in prin. co. vlt. de hare. lib. 6. Soc. con. 102. visis, co. 4. vers. secundò quia prouocabatur, li. 3. & Matt. Affl. in trac. protomisicos, in gl. j. col. 11. vers. item quaro an consanguineis, bastardis vbi dicit esse generalem consuetudinem, quod bastardi deferat arma domus, & in c. j. col. 7. vers. an autem spurij, ti. quis dic. dux. & Nico. Perusi. in tract. de succes. ab inte. in quarta specie filiorum. vbi tamen dicit quòd in Francia & Britannia bastardi in suis armis deferunt barram, vt loquitur, transcrutam à sinistra parte ad dextram. Et certè in Francia hoc obseruamus, vt bastardi nobilium nobiles reputentur, sintque immunes à subsidiis popularibus, & in vniuersum potantur priuilegiis nobilium, præterquam quòd non succedunt, vt etiam retulit Guid. Pap. deci. 580. an bastardi vbi & illud de insignibus ascribit, & D. Boer. decif. 127. ad secundam, ad fi. Et adde Angel. in leg. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. vbi dicit quòd apud Tuscos bastardi sunt de domo. quod & idem dicit ipse Ang. consilio 30. domina Francica. vbi & idem dicit obseruari Perusij, & post eum Domi. in dicto capitulo statutum, le 2.

Contrarium eorum quæ dicta sunt.

Quid in legitimo matris per matrimonium.

Quid in matrimonio contracto à nobili cum ignobili muliere.

De eadem re.

Quid in filijs legitimis & naturalibus ipsorum bastardorum.

Quid de consuetudine.

in prin.col.vlt.verfic.no.ex his,de hæret.lib.6.

26 An saltem bastardi dicantur filij nobilium.

¶ Sed & quantum ad ius commune pertinet, duobus modis est limitandum quod dictum est, bastardos nobilium non esse nobiles, siue non venire appellatione nobilium: Primo modo, ut ita procedat & in illis terminis, in quibus semper locuti sumus. At nihilominus dicuntur bastardi filij nobilium, veniuntque appellatione filiorum nobilium, in iis scilicet casibus, in quibus aliàs bastardi veniunt appellatione filiorum. quod quando sit, poteris colligere ex iis quæ no. Bal. in l. libertinum. C. de interdi. mat. Et ita expressè voluit Nico. Perus. in tract. de succes. ab in. char. 7. col. 3. vers. vnde cogitandum. Contrarium tamen voluit Alber. in j. parte statutorum, q. 61. item quæro si statuto civitatis, ubi dicit quod si magnates, eorumque filij ex statuto teneantur satisfare de non offendendo populares, non comprehenduntur filij spurij magnatum.

27 De eadem re.

¶ Tamen si priorem partem teneas eam intellige procedere in materia indifferenti, aliàs secus, verbi gratia. Si statutum in casu honoris aut dignitatis faciat mentionem de filiis nobiliū, non comprehenduntur bastardi, cum non sint huiusmodi dignitatis capaces, nisi cum desunt ceteri, per l. generaliter. §. spurios. ff. de Decur. Et ita in specie consuluit Angel. d. conf. 30. vers. quidam autem sunt, & sequitur Domi. in d. c. statutum, le 2. col. 2. de hære. & Nicol. Perus. in tracta. de succes. ab intest. in j. parte in 4. specie filiorum, col. vlt.

28 An dicatur nobiles de patrimonio.

¶ Secundo modo procedit, nisi statutum aut alia dispositio faceret mentionem de nobilibus de patrimonio, ut est statutum Pisanum magis puniens nobiles de patrimonio, quam populares. Nam cum hæc verba statum in naturam magis, quam in ius (Idem enim significat nobilis de patrimonio, quod de nobili patre natus) tunc comprehenduntur bastardi nobilium. Ita voluit Bartolus in l. tutelæ, in prin. ff. de cap. dimi. & in d. l. vlt. C. de verb. sign. & Ang. in d. l. ex facto. §. si quis, col. 2. vers. fallit si statutum. ff. ad S. C. Trebel. & Io. Plat. in l. si Senator, in fi. C. de digni. lib. 12. & Pet. An. in rep. c. j. in 14. q. prin. vers. dubitat alibi, de constit. Et facit quod scribit Anto. d. conf. 54.

29 De eadem re.

¶ Sed Raph. Fulgo. in d. l. vlti. de verb. sign. huic sententiæ contradicit, quoniam statutum non dicit natos ex nobili patre (quo casu comprehenderetur bastardus filius nobilis) sed dicit nobiles de patrimonio, quo casu non comprehenduntur bastardi, ut qui nobiles non sint, & sequitur Corne. in d. l. vlt. arguens Bar. quod utrumcunq; casum confuderit, & idem quoque voluit Imol. in d. l. ex facto. §. si quis rogatus, & ibi quoque Alexand. columna vltima. ff. ad S. C. Trebel. & Nicol. Peru. ubi supra proximè citauimus.

30 Bastardorum laudes.

¶ Porro ne quis putet ex iis quæ diximus, bastardos, quos vocamus, adeo contèptui esse habèdos, ut omnino reiiciendi sint, & ab omnibus honoribus arcendi, habemus text. in l. generaliter. §. spurios, & l. spurij, in princip. ff. de Decurio. spurios in ordinem Decurionatus adlegi posse: quamvis alibi scriptum sit, infames creari Decuriones non posse. l. eos. ff. eodem titulo, & l. infamia. C. eodem quoque titulo, libro decimo, ut hinc intelligas, non verum esse quod supra diximus ex aliorum sententiâ, bastardos infames esse & viles. Et in nūcupatione eadem ratione voluit Ro. in l. & si pepererit, quæ est 3. in 2. not. ff. de liberis & posthu. Sūntque alia multa, quæ pro his dici possunt quæ videre poteris in cap. vndecunq; & cap. nasci, & cap. nunquam, & cap. dominus. §. di. quæ hic repetenda non ducimus, cum illic omnibus sint obuia. Nisi quod in d. c. nasci, scribitur Iepte illum spectatæ fidei iudicem Israël, cuiusque magnæ res gestæ narrantur, meretricis filium fuisse, quod depromptum est ex c. 11. Iudicum, in prin.

31 Hercules Alexander Magnus Cynosarges quid.

¶ Neque is solus fuit eius notæ. Herculem enim & Alexandrum Magnum, quibus in re militari, ut cætera defuerint neminem parem fuisse vnquam legimus, veterum scriptorum bona pars spurios fuisse tradit. Hincq; olim in Attica locus quispiã erat *κυνόσαργγος* Cynosarges appellatus, Herculi dicatus, in quo spurij, quiq; tam ex patre quam ex matre ciues non erant, exercebantur, quoniã Hercules nothus erat, & tamè virtute sua Diis æquum honorem affectus est. Authores Plutarchus in Themistocle, in prin. Stephanus, Suidas & Hesychius autoritate Didymi Athenicnsis, aut ut alij vocant Diomi. Et hinc natum adagiū *ἰεπτεῖς κυνόσαργγος* in infames & ignobiles. de quo per Erasmmum Chil. 3. cent. 1. c. 70. bacchum quoq; de pellice natum scribit Ouid, lib. 4. Metamorph.

Bacchus Theseus Romulus.

— *Potuit de pellice natus*
Vertere Mæonios, pelagique immergere nautas. Sed & Theseus ille inter primos laudatus spurius fuit, ex Plutarcho in vita illius, tum post prin. tū & postea. Et Romulus, & ipse inter Deos habitus, patre incerto fuit ob idque ad abigendam ignominiam, dicitur eius mater diuino compressu cum peperisse, ut apud Liuium lib. 1. ab vrbe cond. & Plutarchum in vita illius, & in vita Thesei, & plerosque alios videre licet. Sunt & qui Seruium Tullium Ro. quoque regem fortissimum iuxta ac prudentissimum, incerto patre, Ocrisia matre natum, ut retulit Plutarc. de fortuna Romanorum, & nos alibi supra cap. 4. diximus. Timotheus quoque Atheniensium Imperator, Cononis ex meretrice Thressa filius fuit, quod cum ei probro obiiceretur, Maximam, inquit, matri gratiam habeo, quod per eam Cononis filius sum, Testes Athenæus & Suidas. Themistocle item, & ipsum Atheniensium Imperatorem, & oratorem maximum, nothum, & ex non iusta matre natum, perhibet Plutarchus, & Athenæus, qui autoritate Amphicratis, eius matrem Abrotonum meretricem, & ipsam quoque Thressam tradit libro nono variæ historiæ, & Gal. in libro de exhortatione ad bonas artes, ubi dicit, quod cum ei à quopiam obiectum fuisset, quod nothus esset, At ego, ait, à meipso genus aspiciabor, ac meum quidem genus à me incipiet, tuū in te desinet. Medonem

vnum

vnum ex Græcorum ducibus, qui ad euertendam Troiam nauigarunt, Oilei nothum filium fuisse scribit Homerus in catalogo, & iterum lib. 3. & 15. Iliados. Teucer alius ex illis præcipuis ducibus, & Aiæcis illius Telamonij frater, nothus quoque fuit, ut idem author tradit eiusdem operis lib. 8. & Sophocles in Aiæce flagrifero. Ceneus Pandionis heroum vnus, qui Atheniensium tribubus nomina imposuerit, ex adulterio natus fuit ut prodit Pausanias in Atricis. Menelaus auus Philippi Macedonis teste Aeliano, lib. 9. de varia historia. Arideus ille qui post Alexandrum Macedonæ regnum tenuit, filius fuit Philippi Macedonis, ex Phillina quadam saltatrice, ut scripsit Ptolemæus Agefarus, & eius autoritate Athenæus, qui & Nicia quoque testimonio, refert Bionem Boysthenitem philosophum celeberrimum, meretricis Olympiæ Lacænae filium fuisse. Eam ex lupanari ascitam scribit Laërtius in vita illius. Sed & ipse Athenæus post Aristotelem & Herculidam, tradit Nicomachum meretricis ite fuisse filium. Quis autem, & qualis fuit is Nicomachus, dicemus postea in tractatione medicinæ. Alexidemus Milesius Philosophus Thrasylbuli tyranni spurius, ut scribit Plutarchus in conuiuio septem sapientum. Habidis Tarresiorum rex, ex stupro patris & filia natus, tantæ magnitudinis fuit, & felicitatis, ut non frustra Deorum maiestate maximis periculis creptus videretur, magnasque ac mirandas res gesserit. Author Iustinus lib. 44. eodemque vlt. Homerus ille, omnis virtutis parens Iustiniano dictus in proœmio ff. & omnium literarum princeps, ingeniorum fons primus doctrinarum & antiquitatis parens vocatus Plinio li. 2. cap. 6. & li. 17. c. 5. & li. 25. c. 1. tam incerto patre fuit, quam patria, ut qui ex non legitimo cõcubitu fuerit, ut testes sunt Ephorus Cymæus, in lib. de Patriis. Aristoteles lib. 3. de poetica, & Plutarchus in vita ipsius, & Lucianus in Homeri & Demosthenis laudatione. Sunt & qui Demosthenem illum, alterū linguæ Græcæ columen, patre ignoto fuisse, in quibus est Valerius Maximus lib. 3. c. 4. in fi. quãuis Plutarchus & Suidas aliter dicant. Marcus Brutus omnibus virtutū numeris absolutissimus, ex adulterio Iulij Cæsaris & Seruiliæ sororis Catonis Vticensis, natus fuisse à multis creditus est, ut refert Plutarchus in vita illius. Quod & astruere videtur quod tradit Suetonius in Cæsare, c. 82. Cæsarem ipsum, cum vidisset Brutum cum cæteris coniuratoribus in se irruentem, illud Græcè pronunciaisse, *οὐδὲν τένον*. Et tu fili, scilicet de illis es? quod & Dion Nicæus tradidit in vita ipsius Cæsaris. Gafelicus spurius Alarici Gothorum rex, apud Procopium lib. 1. de bello Gothorum. Gizerichus filius nothus Contharis regis Vandalorum in regno fuit prælatus Gogydisco filio legitimo apud eundem libro tertio de bello Vandalico.

Teucer.
Menelaus.
Arideus.
Bion philosophus.
Nicomachus.
Habidis.
Homerus.
Demosthenes.
Brutus.
Gafelicus.
Gizerichus.

32 ¶ Ex nostris Io. Andri. iuris vtriusque peritissimus, Andrea presbytero, & matre concubina natus vulgò creditur. Quamquã ipse in addi. Spec. in rub. de fil. presb. dicit se patre laico natum fuisse, sed qui postea sacris initiatus sit, nec tamè aliter aperit an ex matrimonio, siue legitimo cõcubitu natus sit, ut etiam annotauit Panor. in c. inter cæteras, de rescrip. & Felx. post alios in c. veniens, col. 1. de accusat. Sunt & qui suspicantur Bart. alterum iuris ciuilis columen, fuisse nothum & expositum, ex his quæ ipse scribit in l. quidam cum filium, col. 3. ff. de verb. oblig. Sed & sunt quoque qui ferunt Gratianum nostrum, qui accuratissimè Decretorum volumen collegit eiusque fratres Petrū Lombardum, qui & Sententiarum libros scitissimè quoque coagmentauit, & Petrum Comestorem, qui historiam ecclesiasticam confecit, ex adulterio natos. Cuius admisi, cum mater eorum poenitere non posset, quod tantos viros ita genuisset, idque confessori suo planè profiteretur, Poeniteas ergo, inquit, quod poenitere non potes.

Ioan. Andr.
Bartolus.
Gratianus.
Petrus Lombardus.
Petrus Comestor.

33 ¶ Ex quibus certè intelligis id verum esse quod scripsit Menander, nullum esse discrimen generis: sed, si hæc certè examinauerimus, legitimum eundem esse qui bonus sit, nothum autem, qui malus.

*ἄδην γένος γὰρ οἴμαι διαφέρειν,
ἀλλ' εἰ δ' ἰκαίως ἐξετάσῃς, καὶ γνήσιος
ὁ χριστὸς ἐστί, ὃ δ' ἐπωνυμὸς, καὶ νεβός.*

Et quod apud Euripidem alterum poetam Græcum in Andromache pronunciauit Peleus,

*Πολλὰ κίς δ' ἔτσι,
Ξηρὰ βαθεῖαν γῆν ἐνίκησε πορῶν,
Νοθοὶ τε πολλοὶ, γνήσιον ἀμείνονες.*

Id est ad verbum,

*Sæpenumero certè
Arida profundam terram vicit satio,
Spurique multi legitimi meliores.*

34 ¶ In quam quoque sententiam est illud eiusdem poetæ in Eurystheo apud Stobzum Ser. 7.

*ματρίω δ' ἐθνητοὶ τὸς νοθοὺς φεύγουσ' ἀρα
παίδας φυτεύουσ' ὅς γὰρ χριστὸς φύνη,
ὃ τένον ἀυτὸ τῆν φύσιν διαφέρει.*
*Frustra mortales sibi cauent à nothis
Filiis generantibus: quisquis enim bonus fuerit,
Illius natura non corrumpitur nomine.*

Id est, ex Gesneri versione,

*Et in Andromeda,
Ἐγὼ δὲ παίδας ἀκατὸν νόθος λαβὼν
τὸν γνήσιον γὰρ ἄδην ὄντες ἐνδέξῃς.*

De eadem re.

Νομωνοσδισι, ως σε φυλάξαι δαι χεωμ.
Ego mihi filios adsciscere nothos non dubito.

Cum enim legitimi nulla in re sunt inferiores.

Propter leges male audiunt, quas tu cauere debes.

δ αν νόθος τοις γνησίοις ισου δνευε.

ἀπαν τὸ χησδὸν, γνησίαυ ἔχει φύσιμ.

Nothi tantundem valet, quantum legitimi.

Omne quod bonum est genuinam & legitimam habet naturam.

35 **Spirij & legitimi natura non differunt.**
¶ Illud autem denique adiecerim nihil hos spurios natura à legitimis differre, teste etiam ipso Euripide in Stobæum.

ὄνομαι μιμητὸν τὸ νέθου, ἡ ἀύσις δ' ἴση.

Quo significatur, licet nothi appellatio sit culpabilis, naturam tamen æqualem esse. Quod & probatur nostris legibus, in §. si quis verò non habens, in auth. quib. mod. natu. effi. leg. & §. si quis ergo filios, in auth. qui. mo. natur. effi. sui, ubi scribitur naturam non facere discrimen inter legitimos & naturales. & l. adoptiuus. §. seruales, ver. vnde nec vulgò. ff. de rit. nupt. Cuius autoritate Per. Anc. con. 225. videtur prima facie, col. pe. tradit prolem naturalem haberi pro legitima, quo ad naturales factus, cum aliis iuribus concord. & si. à me collectis in commentariis in l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 288. sexta ratio legitimatio, & seq. C. de reuoc. donat.

An nobilitas liberorum ascendat ad parentes. CAP. XVI.

1 **An nobilitas liberorum ad parentes ascendat.**
Hæc de liberis & posteritate satis dicta sint. Sed posset quæri, num econtrariò nobilitas filiorum transeat ad parentes & superiores. Quod posset videri, ex multis iuribus probantibus, priuilegium dignitatis filiorum transire ad superiores, videlicet, l. in sacris, la. 3. in princ. vbi & hoc not. glo. C. de prox. sacro. scrib. lib. 12. & in l. vlt. ver. simili videlicet forma. C. de præp. agen. in reb. eor. lib. 12. & in l. vlt. ver. hæc autem priuilegia, vbi etiam not. glo. C. de castrensi. & minist. eod. lib. 12. & in l. vlt. in prin. C. de priuil. schol. eod. lib. 12. & in l. hac lege, etiam in princ. & ibi quoque glo. C. de metat. & episcop. eod. lib. 12. & in §. hæc itaque, ver. si verò non copulatus, in auth. de Consulib. vbi & glo. not. honorem adferri ad superiorem scilicet ad matrem per filium, & in §. generaliter, in authent. i. cõstit. quæ de dig. ibi & nobiliores patres ostendat. Et bene facit l. 2. C. de quæst. vbi nõ potest seruus torqueri aduersus matrem domini, sicuti nec aduersus ipsum dominum, vbi etiam glo. Cyn. & Sal. not. priuilegium inferioris porrigi ad superiorē. & tex. in l. moris, §. parentes. ff. de pœnis, vbi in pœnis eodem priuilegio gaudent parentes Decurionis, quo ipsi Decuriones. Et ita nuncupatum, vt scilicet nobilitas filiorum ad parentes ascendat, tenuit Lucas Pen. in l. mulieres, col. 2. verfic. tertio ex dignitate. C. de dign. lib. 12.

2 **De eadem re.**
¶ Tu tamen constanter teneto, nobilitatem filiorum non transire ad parentes, aut alios superiores, per textum optimum in l. i. ff. de Senat. vbi ita scribitur, Consulares fœminas dicimus consularium vxores. Adiecit Saturninus, matres, quod nusquam relatum est, neque repertum, vbi glo. & post eam Bart. not. quòd dignitas inferiorum regulariter non transit ad superiores. iura autem contraria esse specialia, & ita etiam dicit glo. in d. authent. de consulib. & Per. Anca. in c. i. in 2. no. in fi. de cogn. spir. & Io. Plat. in d. l. in sacris, in princ. & in l. vlt. C. de incol. lib. 10. & ita expresse in nobilitate voluit Ioan. Rayn. in d. tract. nobilitatis, in 13. q. 5. q. princ. & Masuer. tit. de Tallis seu collectis. §. item vxor militis, in fin.

3 **Parètes ex nobilitate filiorum cohonestantur.**
¶ Neque tamen negari potest quin parentes quodammodo cohonestentur ex nobilitate filiorum, vt etiam dicit Ioan. Ray. vbi supra, & planè indicat illud Ciceronianum lib. 3. Offic. Marcus Cato sententiam dixit, huius nostri Catonis pater. Vt enim ceteri ex patribus, sic hic, qui illud lumē progeniuit, ex filio est nominandus. Et lex à Q. Claudio Tribuno, aduersus Senatam lata, Ne quis Senator, quive Senatoris pater fuisset, maritum nauem, quæ plusquam trecentarum amphorarum esset, haberet. Eam enim satis esse ad fructus ex agris veëtandos, quando quæstus omnibus patribus indecorus visus fuerit, vti retulit Lilius haud multo ante fi. lib. i. secundi belli Punic.

4 **De eadem re.**
¶ Cui admodum concinit tex. in l. i. §. casum, in illis verbis, Publium Cæcum, Aspernati Nomij patrem. ff. de postul. Quem tex. dicit Pau. Ca. in l. 3. & ibi post eum Fran. Arc. ff. de lib. & posth. audiuisse se Bal. ponderantem ad hoc, quod demonstratio patris fit aliquando à nomine filij, qui nobilior est patre. Sed & optimus tex. probans filij nobilitatem aliquid adiecere, ad patris nobilitatem, in §. generaliter, ibi, nobiliores adhuc patres ostendat, & rursum in verbis, multo maior patribus laus erit, in auth. constitutio, quæ de dig. vbi gl. in verbo, nobiliores. not. nobiliorem esse patrem per filium. Et rursum in verbo, occasionē, no. quòd dignitas filij, gloria est & laus patri. Et illam priorem gl. admodum commendat Alb. in l. imperatores, post med. ff. de Decur.

5 **De eadem re.**
¶ Nec hinc disidet quod Hom. lib. 14. Ody. scribit, Castorem Hylacis filium apud Cretenses, ob nobiles & gloriosos liberos pro Deo cultum fuisse. Ita enim eo in loco loquitur, ὁσ ποτ ἐνι κρητεσι θεος ὡς τίεισθ δ' ἡμῶν. ὄλω τε πλοτῶ τε καὶ ὑίαισι κυδαιμόισιμ.
Quòdque apud eundem libro 8. Iliados Agamemnon ita Teucrum alloquitur, qui multos Troianos interemerat,

Teυκρε

Teυκρε φίλη κεφαλή, τελαμωνι κοίρανε λαῶν
βαλλ' ὄτως, αἰκίε τι φῶς δ' ἀναοῖσι γέννη.
πατρι τε σφ' τελαμωνι, ὁ σ' ἐστρεφε τυτθὸν εὐστά.
καὶ σε νόθον περ' εὐστά, κομίσασθ' ὅ ἐνὶ οἴκῳ.
τοῦ καὶ τηλόδ' εὐστά, ἐν κλέϊς ἐπέβησθ'.

Id est, ad verbum propemodum,

Tenere dilectum caput, Telamonie, princeps populorum

Percute sic, si quidem lumen Danaïs fies,

Patrique Telamoni, qui te educauit paruulum existentem,

Et te, nothum quamuis existentem, suscepit propria in domo:

Hunc & longè existentem, gloriosum ascendere fac.

Vides enim in illis versibus filium lucem patri afferentem & gloriam.

6 ¶ Et quod item scribit Seneca lib. 3. de beneficiis, filios nobiles maiorem nobilitatem parentibus nobilibus adiecere. Et prope calcem eiusdem lib. Sunt, inquit, qui parentes suos ex infimo ad summum protulerunt, & è plebe aceruoque ignobili nunquam tacendos seculis dederunt. Et quod scribit Iustinus lib. 12. Olympiadem Alexandri Magni matrem Aeacidarum gentem ab vltima seculorum memoria, & regnum patris, fratris, mariti, ac deinceps maiorum omnium illustrasse, nullius tamen nomine, quàm filij clariorem fuisse. Denique Prolemaus ille primus Aegypti rex dicebat omni regno pulchrius, regis esse patrem, apud eundem Iustinum lib. 16. Et huc trahi potest illud Ecclesiastici 3. c. Deus enim honorauit patrem in filiis. Et quod antiquis Romanorum legibus, si cui ciuica corona data fuisset, ipsi patrique & auo vacatio omnium munerum esset, vt scribit Plinius lib. 16. c. 4.

De eadem re.

An nobilitas progrediatur ad transuersales heredes. CAP. XVII.

1 **An ad transuersales.**
Sed quid de transuersalibus (vt nostri vocant) hæredibus, an ad eos transeat nobilitas. Ioan. Ray. hanc quæstionem ponit in d. tract. de nobilitate, in 15. q. 5. q. princ. vbi breuiter dicit, quòd ad eos non transit, nisi id ex quo insurgeret nobilitas, videlicet ducatus & similia, transiret ad eos, vel ex feudorum constitutionibus, secundum not. in §. hoc quoque sciendum, titu. quib. mod. feud. amit. & in §. iis verò, titu. de gradib. succel. vel ex iuris communis dispositione, vbi magis ex consuetudine locorum, omiffa natura feudi, attenditur ius commune, secundum not. per Ioan. Fab. in authent. ingressi. C. de sacro. eccle.

An ad transuersales.

2 ¶ Verum Matth. Afflic. in constit. Siciliae incip. intentionis nostræ. col. 9. ver. sed quæro de quæstione, hanc rem latius tractat. Dicit enim quod cum super ea re dubitaretur, habitū fuisse consilium à multis Doct. qui iudicauerunt, quod ex quo approbata fuit nobilitas in persona collateralis mortui, licet aliàs non probetur de nobilitate eius, qui hereditatem suscipit satis tamen videtur probari ipsius nobilitas, modo nobiliter viuat. Et pro hoc dicit se allegauisse Bald. in l. petitionem. C. de adu. diuer. iud. qui ex eo tex. not. post Guil. Cu. quòd appellatione suorum non continentur transuersales, nisi vsque ad quartum gradum. Item tale priuilegium æquipollet naturæ, vt licet Bal. in l. siue possidetis. C. de probat. & sic transit nobilitas vsque ad quartum gradum, in linea transuersali.

De eadem re.

3 ¶ Et pro hoc facit quod dicit Ang. in auth. vt lic. mat. & auia. §. i. ver. ad hæc, in fi. per illum tex. quod si sint plures fratres ex eodem patre nati, quorum vnus per sententiã fuit pronunciatu civis Perusinus, intelliguntur & ceteri per huiusmodi sententiam pronunciatu civis Perusini, quasi idem sit, si vnus fratrum pronuncietur nobilis, sicuti, & per illud dictum Ang. voluit idem Matth. Afflic. in constit. Siciliae, incip. prosequentes, in 6. not. in 7. q. Et dicit memoria dignum Alex. in repe. l. saepe. col. 21. ver. adde quod. ff. de re iud. & dicit not. Catel. in suo memo. incip. sententia dicta, & iterum in memo. cuius est initium, vasallus si defuerit. Et alia quædam allegat Matth. in d. const. intentionis, quæ de industria prætermittimus. Quibus adde quæ dicam latius infra c. vlt. nu. 2. & seq.

De eadem re.

4 ¶ Subdit tamen postea ipse Matth. quòd si quis nouiter fuerit nobilitatus, non succederet ipsius frater, aut alius collateralis in ea nobilitate cum priuilegium personale nõ egrediatur personam, per l. j. ff. de constit. princ. & in cap. priuilegium, de regul. iur. libro 6. cum simil. nisi esset in vtroque eadem ratio, quod potest intelligi, secundum ea quæ dicit Rayn. vbi supra, quem tamen non allegat. At idem Matth. in c. i. col. 7. ver. an si nobilis, tit. quis dic. dux. scribit Bal. in d. l. petitionem voluisse videri nobilitatem transire in transuersales eiusdem domus vsque ad quartum gradum. Angel. autem in d. auth. vt lice. matri & aui. voluisse nobilitatem transire ad fratrem, qui tamen nihil aliud dicunt, quàm quòd supra ex illis diximus. Horatius autem libro 1. Serm. Satyr. 6. qua nobiles incessit, non obscure scribit, & nobilitatem quoque à transuersalibus quodammodo manere, dum eam Satyram ita claudit,

De eadem re.

Hus me consolor victurum suauius, ac si
Questor auus, pater atque meus, patruusque fuissent.

An nobilitas mariti ad uxorem vsque transliat, & econtrario vxorù in maritum & filios, & quæ inde sequuntur.

CAP. XVIII.

Mulier

Vxores maritorum dignitate participat.

Mulier ignobilis, si nubat nobili, quod nonnunquam fit astrorum vi, si credimus Iulio Firmico lib. Astronomicon 7. c. 17. ea quidem efficitur nobilis ex nostris legibus, quæ vxores Clarissimas & illustres pronunciant, quæ viris Clarissimis & consularibus nupserunt, illisq; maritorum dignitatem, quæcumque ea sit, impartiuntur. l. fœminæ. ff. de Senat. & l. cum te, & l. vltima, ibi, & sentiat eius fulgorem. C. de nuptiis. & l. vltima. C. de incolis. libro decimo, vbi ita scribitur, Mulieres honore maritorum erigimus, & genere nobilitamus, & textus similis in l. mulieres, vbi id expresse not. Ioan. Plat. C. de dignit. libro 12. & in §. hæc itaque ibi, decet enim eas coniugis frui claritate, in Auth. de Consul.

De eadem re.

¶ Et alibi quæ reuerentia debetur marito, eadem & vxori debetur. l. i. vbi & id not. Bal. C. de in ius voc. Et quod plus est, capacitas viri ad vxorem porrigitur, l. si quis, vbi etiam Bald. not. C. de natur. lib. vsque adeo, vt si mulier naturalis nubat viro naturali & legitimo, ea legitima efficitur, vt eius maritus est, vt not. voluit Ang. in §. quod verò, in fi. in auth. quib. mod. nat. effi. sui, quod admodum commendat & sing. dicit Philip. Dec. in l. 2. col. 2. ff. de reg. iur. & Hipp. Marf. sing. 501. tritum est. Et alias vxor gaudet viri priuilegiis & fauoribus, vt plenè diximus in nostris legib. connubialib. post ipsas leges connubiales, nu. 51. & quoniam dictum est, cum multis seq.

Vir nobilis uxorem ignobilem nobilitat.

¶ Et expresse in nobilitate, vt scilicet vxor ignobilis nobilitetur ex viri nobilitate, voluit glo. in ca. vbiunque, in verbo, masculinam, de pœnis lib. 6. & Bar. in d. l. i. col. 7. vers. examinemus ista verba, & col. seq. vers. tertio sunt quædam, & ibi Plat. col. 1. post prin. & iterum col. 2. vers. tertia est nobilitas, & col. ite 3. vers. 3. propter aliqua. C. de dig. li. 12. Bar. Fulg. Pau. Ca. & Ias. in l. vlt. C. de verb. sign. Iac. Bel. in l. Lucius. §. Idem respondet. ff. de mun. & ho. Bal. in l. cum quædã, col. 2. & ibi Iac. à S. Georg. in l. lec. col. 1. ff. de iurisd. om. iud. Panor. in c. super eo, le 2. col. 1. de testib. Lucas Pe. in l. in sacris scripturis militates, col. 3. in verbo, vxores. C. de prox. sac. scri. lib. 12. Ang. Ar. in §. serui autè. vers. in glo. in verbo, ex ancillis. Inst. de iure perso. Barb. con. 6. scriptum est præclare, col. 4. lib. 1. Guid. Pap. conf. 217. omiffa facti narratione, circa mediũ, vbi per hoc dicit, quod huiusmodi mulier, tanquam nobilitas, non debet contribuere in subsidiis in dictis popularibus. & rursus dec. 196. nobiles, col. 2. & dec. 349. in hac curia, in titu. & dec. 379. duo quæro, & Ioan. Ray. in d. tract. nobilitatis, col. 2. & iterum in 15. q. 5. q. princip. & Masuerius titu. de taliis seu collectis. §. item vxor militis. Franc. Cur. Junior conf. 6. præsupponitur in ciuitate Papiæ, colum. 11. vers. quartè ex alio comprobatur. Philip. Dec. in l. 1. col. 3. & ibi quoque Alc. in verbo, vxori. C. de in ius voc. Ferd. Loaz. in rep. rub. de iustitia & iur. Pet. Artibolus in tract. de munerib. char. 72. vers. pono quæstionem quotidianam, & Ioan. Lup. in rep. rubr. de don. inter vir. & vxor. §. 31. col. vlt. Maria. Soc. Junior. in 76. cum diebus elapsis, col. 30. nume. 127. lib. 1.

Externorum in eam re auctoritas.

¶ Nec nostrates solum hanc vxorum ex maritis nobilitatem intellexerunt, sed & alij quoque. Ex quibus vnus tantum succurrit, cuius non contemnenda est auctoritas. Is est Valerius Maximus lib. 9. tit. 1. qui est, de luxuria, quo loco loquitur de Gemello Tribunitio, Mutiam (inquit) & Fuluiam cum à patre, tum à viro vtranque inclutam & nobilem.

Que etiam dicitur in vidua. Vidua retinet omnia priuilegia, honores, & dignitates viri mortui.

¶ Et hoc etiam procedit in plebeia vidua mariti nobilis, vt videlicet censeatur nobilis, dum vidua est. Bart. & Fulgo. in d. l. vlt. C. de verbo. signi. Panor. Io. Plat. Masuer. Barb. Guid. Pap. Io. Lup. & Aciat. quibus locis supra ciuitauimus. Ex quibus & ipse Guido, & Lup. dicunt, viduam hanc non teneri contribuere ad dicta subsidia, vt quæ retinet dignitatem, priuilegia, honorem, & conditionem maritalem, per d. l. cum te, & ibi Bal. C. de nupt. & l. filij, §. vidua. ff. ad municip. & l. fœminæ, in fi. & ibi Alber. statim post princ. ff. de Senat. & c. is qui. §. mulier, de sepul. lib. 6. & voluit gl. in cle. ne Romanus. §. fanè, in verbo, vacare & ibi Barb. de elec. Ang. Pau. Ca. & alij in d. l. cum quædam puella, ff. de iurisd. om. iud. Panor. & Franc. Aret. in c. super eo, le 2. de testib. Maria. Soc. loquens de priuilegio fori, con. 12. quoniam impræsentiarum, col. 6. vers. & non solum clericis, lib. 1. & con. 36. recè ac mature, col. 1. in fi. eo. lib. 1.

Et familiam. Et ciuitatem. Et domiciliũ.

¶ Imo etiam, vt id addam, retinet familiam viri secundum Bar. & Fulg. in d. l. vlti. C. de verbo. signi. Et ciuitatem, ex sententia Bald. in d. l. cum te, C. de nupt. Dom. & Philip. Fran. & in dicto c. is qui. §. mulier, per illum tex. de sepul. lib. 6. Et domicilium, d. §. vidua, & dicto §. mulier, & voluit Alber. in d. l. fœminæ. Ange. con. 34. Constantinus, col. 1. & con. 369. Titius Stellæ, col. 2. & Car. Floren. Conf. 135. Titius ciuis, in add. quæ est in fin. & Ange. Aret. in §. 1. col. vlt. ver. quæro quid in vidua, Institu. de par. potest.

Vidua regis regina dicitur.

¶ Idque etiam procedit in vidua Regis. Nam ea quoque retinet dignitatẽ & titulum regium, vt quæ regina vocetur, per quæ vt vocabatur, viuente rege marito, vt sentit gl. in c. scriptit. 27. q. 2. & expresse voluit aliã gl. in c. ex parte, in fi. de for. com. vbi etiam est ad hoc bonus tex. & ibi quoque no. Anto. & Imo. in glo. vlt. & Ca. Flo. in vlt. opp. Pan. in 1. no. Maria. Soc. & omnes, præter Barto. qui semper ex professo cateris solet contradicere, & Zenze. in extrauag. execrabilis, vers. nos itaque, in verbo, regum, tit. de præb. Alber. in d. l. fœminæ. ff. de Senat. Dom. in d. c. is qui. §. mulier, post prin. de sepul. lib. 6. & latè Ant. Corf. in tract. de pot. & excellentia regia, in 29. q.

Superiora procedunt etiam in vxoribus.

¶ Sed & hæc omnia quoque procedunt, non solum in dignitate & priuilegiis fauorabilibus, sed (quod magis mirandum est, & dubium videri poterat) in priuilegiis exorbitantibus, & contra ius commune concessis, vt apertissimè probatur ex l. vlt. in prin. & ibi Bar. si is est, (nam de hoc plurimi dub

mi dubitant, vt latè tractauimus in legib. connubial. l. 1. nume. 33. sed illud te, & seq.) & Io. Plat. C. de priuileg. scholar. lib. 12. quam legem ad hoc expressim expedit, & dicit not. Fran. Aret. in d. c. super eo, le 2. col. 1. de testib. & Alex. con. 207. ponderatis, col. 2. vers. quinto quia dato, & col. 5. vers. nõ ob. quinto, lib. 6. vbi tamè id intelligit in priuilegiis ab ipso iure cõmuni introductis, cõtra regulas iuris communis, sed nõ in priuilegiis statutorũ contra ius ipsum cõmune, per multa quæ illic allegat.

Vidua censetur esse in eodem matrimonio.

¶ Nam interim dum est vidua, censetur esse ac stare in eo ipso matrimonio. in l. vlt. & ibi Richar. Malum. Cy. Bar. Bal. Sal. Raph. Fulg. Pau. Ca. & Cor. C. de bonis mater. & l. de emancipatis, ibi, priorum thorum seruauerit. C. de leg. hæ. & §. j. in auth. de non elig. secun. nuben. & §. non solum, in authent. de nupt. & voluit gl. in l. iubemus, quæ est pe. in verbo, retineri, & ibi Io. Plat. C. de erog. mil. anno. lib. 12. & gl. in l. j. §. ex actio. C. de rei vxor. act. Bart. in d. l. filij. §. vidua. ff. ad munic. & in l. diuortio, in prin. & ibi quoque Bal. col. 2. vers. sed quid si vxor non petit, ibi, adde quod vidua. ff. sol. matr. vbi ipse Bal. dicit, quod ea quodammodo est in seruitio viri. Arch. & Io. And. in d. c. is qui, de sepul. lib. 6. Bal. & Alex. in d. l. cum quædam puella. ff. de iurisd. om. iud. idem Bal. in l. voluntas, post. princ. C. de fideicom. vbi dicit, quod quædam vidua est, viuit lege mariti & co. n. 459. quidam instituto l. ærede, li. 1. Ang. con. 142. super primo inquirendum, circa medium, & d. con. 369. in prin. Sal. in l. vlt. C. de verb. sign. Ro. in l. si conuenerit, col. 2. vers. nunc examinemus. ff. de iurisd. om. iud. & in l. j. C. unde vir & vxor, vbi declarat, quomodo id fit intelligendum. Paul. Ca. con. 147. reuocatur, col. 1. lib. 2. vbi & hinc dicit, quod vidua gaudet priuilegio prioris matrimonij. An. Iser. & post cum Mar. Lau. in c. si quis miles. tit. de feud. sine culp. non amit. vbi dicunt, quod si vassallus concubuit cum vidua domini defuncti, æquè perdit feudum, ac si dominus viueret, cum illa censetur esse in eodem matrimonio, per d. l. vlt. de bon. mater. vbi ipse Mart. dicit idem se scripsisse. sed eius lec. ibi non vidi. Alex. qui & hoc quoque declarat, con. 207. ponderatis verbis, col. 3. vers. quinto pro hoc facit, lib. 6. & con. 6. attentis verbis. col. vlt. lib. 7. Soc. conf. 56. viso testamento, col. vlt. lib. 3. Guid. pap. dcc. Delph. 380. sed quid de muliere.

De eadem re.

¶ Et hæc omnia confirmat, quod pulchrè scribit Bal. in l. pignoris. C. de pigno. act. viduam esse veram viuamque (nam hæc tantum epitheta illi addenda putauimus) viri mortui imaginem. Quodq; tradit Diuus ille Hieronymus lib. 1. in Iouinianum, de Valeria Messalarum sorore, quæ cum post mortem Seruij viri sollicitaretur à propinquis ad alteras nuptias, negauit se velle alteri nubere, & interrogata, cur id faceret, respõdit, sibi semper maritum Seruiũ viuere. A quo nõ admodum distat, quod & ipse paulo ante scripserat de filia Demotionis Arcopagitarum princeps, quæ mortuo Leonondum sponso, negauit se alteri nupturam, quod adulterum acciperet, non maritum: illum enim sthene sibi mortuum esse.

Vxoris nobilitas ex viro nõ tantũ virũ habet, quæ ex genere est. De eadem re.

¶ Verum vt redeamus ad nostram nobilitatem, ea quam vxor ex persona viri nobilis consequitur, non tantum habet ponderis & virium, quantum ea quæ ex genere est, aut quam alias ex sua ipsius persona obtinet per id quod dicit Bal. loquens generaliter in dignitate, quam vxor ex marito nanciscitur, in l. quod principi, in fi. ff. de leg. 2. per l. 1. & 2. ff. de offic. proc. & leg. quod reputat not. Phil. Dec. in l. 2. col. 3. ff. de reg. iur. & idem voluit Fel. in c. super eo, le 2. post prin. de testib.

¶ Et hoc quidè hinc facillè comprobatur, quod huiusmodi dignitas facilius amittitur, vt constat ex l. fœminæ, & ibi gl. vl. & Bal. ante fi. ff. de Senat. ex quo ipse Bal. no. fortiora esse iura paterna, quam mariti. Et Io. Plat. loquens expresse in nobilitate, in l. 1. post prin. C. de dig. lib. 12. Nam & alias semper facilius amittitur quæ habemus ex aliorum persona, quam quæ ex nostra, vt dicit Bar. in l. quæ in bello. ff. de capti. & postli. reuerf. & latius scripsimus in nostris commentariis consuetudinum Pitauicarum, tit. 14. §. 1. in gl. 2. vbi videre poteris. Ex quo fortè illud fit, quod licet huiusmodi mulier censeatur esse nobilis, quandiu viuit, tamen illi mortuæ succedunt hæredes, tanquam plebeia, vt in multis consuetudinibus Gallia cauetur.

Vidua retinet viri nobilitatẽ si honestè viuat, nõ aliã.

¶ Sed & alio modo intellige, vt scilicet vidua gaudeat ea viri nobilitate, & aliis priuilegiis, si honestè viuat: alias perdit omnia priuilegia, honores, & commoda pristini matrimonij, vt probatur in l. his solis, & ibi Bal. & Sal. C. de reuo. don. & §. 1. in auth. de rest. & ea quæ par. & voluit Bal. con. 446. si dixi, col. 2. lib. 2. Panor. in c. vxoratus, in 2. no. de conuer. coniug. Pau. Cast. in l. forem, per gl. ibi. C. de his quib. vt indig. & in l. fideicommissum, etiam per gl. ibi. C. de fideicom. & conf. 147. reuocatur in dubium, lib. 2. per tex. glo. & Bar. in l. pen. C. de adul. Philip. Fran. in d. c. is qui. §. mulier. in r. not. in fi. de sepul. lib. 6. Car. Flor. in c. plerunque, col. 2. vers. sed operæ precium. C. de don. inter vir. & vxor. Ias. in l. 2. col. 2. vers. adde ad illud, & ibi etiam Hercul. & Parpa. col. 7. ff. sol. matr. Fel. in c. pastoralis, col. 3. vers. mulier impudica, de iud. Hippol. Marfil. sing. 234. paria delicta, in fi. Franc. Rip. & Bosch. Codecha, in rub. de iud. ille col. 3. in fi. hic col. 9. ver. confir. facit. Et quisquis is fuit, qui add. fecit ad Bar. in l. vlt. C. de bon. mat.

Vidua impudica non retinet domiciliũ viri.

¶ Ex quibus etiam illud fit, vt huiusmodi vidua impudica desinat esse de viri domicilio, vt voluit Ang. in d. l. cum quædam puella. ff. de iurisd. om. iud. per d. §. in auth. de restit. & ea quæ par. Perdatque legatum sibi à viro factum, vt voluit gl. no. & post eam Bart. in d. l. fideicommissum. C. de fideicom. Et tutelam filiorum l. vlt. ibi, pudicitiam suam intactam conseruet. C. quan. mul. tut. offic. gl. Cy. Bar. Bal. Io. Fab. Ang. & Sal. in auth. sacramentũ, eo. tit. gl. in §. vl. & ibi Iac. Bel. in d. authen. de restit. Bar. in l. si quis sub conditione, col. 5. vers. quæro mulier quæ tranfiuit. ff. de testa. tut. Bal. in d. l. his

his solis, & con. 299. super primo puncto. lib. 3. Panor. in d. c. vxoratus, de conuer. coniug. Ang. Aret. in §. i. ad fi. Instit. de leg. par. tutel. & in §. actionum, col. 21. in 19. q. vers. & etiam desunt, de act.

15
Vir ignobilis
nō nobilitatur
ab uxore no-
bilis.

¶ Econtrario verò si vir ignobilis ducat vxorem nobilem, nihil dignitatis, honoris, nobilitatis ex eo sibi comparat vt planum est ex d. l. vlt. C. de nupt. & d. l. mulieres. C. de dign. Et quod ad nobilitatem speciatim pertinet, dicit Bar. in l. vlt. & ibi Iaf. C. de verb. sig. quòd ignobilis ducens vxorem nobilem, non propterea nobilitatur, & sequitur Io. Plat. in d. l. mulieres, & Fran. Cur. Iunior. d. con. 6. præsupponitur in ciuitate Papiæ, col. 11. vcr. quarto ex alio comprobatur. & Io. Ray. in d. tract. nobilitatis, in 6. q. 5. q. prin. Bal. de Bar. in tract. dotium parte decima, col. 4. ver. præterea vir nihil nobilitatis. Philip. Dec. in l. 1. col. 3. C. de eden Iaf. in l. si diuortio, col. 3. ff. de verb. obl. & Io. Lup. in rep. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 31. col. vlt. & §. 32. post princ.

16
Vxor nobilis
viri ignobilis
fit ignobilis.

¶ Imò verò vxor ipsa alioquin nobilis, ignobilis per huiusmodi matrimonium efficitur vt voluit Bar. in d. l. 1. col. 5. ver. videndum est, & col. 7. vers. examinemus ista verba, & ibi Plat. col. 2. C. de dignit. Pau. Ca. in d. l. vlt. C. de verb. sig. & Anto. Rosel. in tract. de pot. Imper. & Papæ, in vlt. qu. vers. hanc dignitatem. Cor. con. 55. pro decisione, col. 4. lib. 1. & con. 26. videtur dicendum, col. vlt. lib. 4. Guid. Pap. dec. 195. nobilis, circa medium, & dec. 349. in hac curia, & dec. 380. sed quid de muliere, quibus duobus posterioribus locis ex hoc dicit huiusmodi mulierem etiam viduam, debere cōtribuire subsidiis loci, & Ioan. Ray. in d. tract. nobilitatis in 6. q. prin. Iacob. à S. Georg. in d. l. cum quædam puella. ff. de iurisd. om. iud. Et videtur esse opt. tex. in l. ingenuis. C. de murile. lib. 11. & in l. edicimus, eo. tit. Quamquam eos tex. in diuersum trahit Ro. in l. cum quædam puella, quam legit cum l. si conuenerit, col. vlt. ff. de iurisd. om. iud. vt scilicet nobilis fœmina nubens ignobili, non amittat nobilitatem. Sed ille ni fallor, fallitur, nam illæ ll. vel non loquuntur de matrimonio, sed de societate siue concubitu & cōsortio, vt ex illis videre licet: quasi scilicet cum illis, id est, gynæceariis & monetariis, de quibus loquuntur, cōmercium libidinis haberent: vel si de matrimonio intelligunt, tamen ex eis intelligitur, eas si testato admonitæ ab illis non diuertissent, sed in eo matrimonio perstitissent, splendorem generis amittere. Hodie igitur cum diuertere non licet, sed confectim quàm matrimonium contractum est, necesse est perpetuò manere, consequens est & eas continuò nobilitatem amittere.

17
De eadē re ex
externis.

¶ Et vt redeamus, huius sententiæ fuere ex externis scriptoribus, Plutarchus in Præceptis conubialibus, ad hanc fermè sententiam scribens, Qui equos ascendere, imbecillitate aut mollicia corporis impediti nequeunt, eos sese flectere & procumbere docent. Ita & qui nobiles opulentisque vxores acceperunt non se quidem præstantiores reddunt, sed illas comminuunt & debilitant. Hæc ille. In quam etiam sententiam apud Liuium lib. 10. primæ decad. Virginiam Auli filiam patriciam Volumnio plebeio nuptâ, matronæ sacris pudicitæ patriciæ arcuerunt, quoniã desisset esse patricia, quæ plebeio nupserat. Quamquam scio nōnullos nobilitate vxoris attoniti, & inolescere solitos. Cor. Tacitus lib. 2. de Cneo Pisone, Præter (ait) paternos spiritus, vxoris quoque Plancinæ nobilitate, & opibus accendebatur, vix Tiberio concedere, liberos eius vt multum infra despectare, &c. Et nos certè multos huiuscemodi nouimus, vxorum scilicet nobilitate passim gloriantes.

Contra eos qui
nobilitate uxori
superbiunt.

18
Vxor viri con-
ditione sequi-
tur.

¶ Horum autem ratio est, quia mulier sequitur conditionem mariti, priorémque dignitatem amittit. d. l. fœminæ, de Senat. & aliis iuribus supra allegatis, quibus adde optimum text. in l. ingenuæ. C. de murile. lib. 11. ex quo no. Bal. in d. l. cum quædam. ff. de iurisd. om. iud. quòd mulier ingenua, quæ se vilibus maritis sociat, perdit splendorem generis, & tex. in l. edicimus, in prin. eo. tit. de murile. ex quo etiam not. Bal. vbi supra, quòd huiusmodi mulier natiuum decus amittit. Et faciunt alia multa à nobis collecta in nostris leg. Connub. l. 1. nu. 18. qui locus, & aliis.

19
Valeat donatio
remuneratoria
inter virum &
uxorem.
Vir ignobilis
constan. matr.
potest dotare
uxorem nobilē
ob compensa-
tionem nobilitatis.

¶ Hinc fit primum, quod cum valeat donatio inter virum & vxorem, propter remunerationem, licet aliàs regulariter non valeat, vt abunde diximus in repet. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus. C. de reuo. do. Ideo potest vir ignobilis vxori suæ antea nobili dotem animo donandi constanter matrimonio constituere, quia videtur facta in compensationem, siue remunerationem nobilitatis, quam vxor ipsa ex eo matrimonio perdidit. Nam quòd huiusmodi donatio valeat, voluerunt Bar. Imo. Raph. Co. Alex. & Iaf. in d. l. si diuortio. ff. de verb. obl. Bar. Ang. & Iaf. in l. si ita stipulatus fuero te sisti. §. si tibi nupsero, per illū tex. ff. eo. Bar. & Bal. in l. si voluntate, post Iac. But. & Iac. Ray. & Ricar. Malum. & Cy. C. de dot. promif. vbi hoc dicit Bar. consuetudine obseruari. Bal. in l. ad fi. & ibi quoque Ang. C. de don. ante nupt. & idem Bald. in l. 2. §. vlt. & ibi Rom. qui dicit hanc magis esse compensationem amiffæ nobilitatis quàm donationem, col. 1. vers. fallit nisi maritus. ff. si cert. pet. & ipse Bald. in c. accedens, vers. quæro nunquid ego, de procur. Ang. in l. j. ff. solut. mat. & confi. 5. Andreas Ioannes, colum. vlt. & con. 396. doctor insignis, col. vlt. Salyc. in l. 2. C. de dot. cau. nō nume, Pet. Anch. con. 219. mirum. Imo. in rubr. ff. sol. mat. col. penu. & Raph. Co. con. 40. quidam filio studentis, col. vlt. & Raph. Fulg. con. 109. item si qua quæstio, col. 3. vers. nec obstant superiori. & Pan. in c. super eo, le 2. per illum tex. & ibi etiam Fran. Are. & Fel. de testib. idem Pan. in c. de illis in 2. not. de cond. app. & in c. gemma, col. vlt. de sponf. & in c. & si necesse, in 1. no. & ibi etiam Car. Alexan. in vlt. not. extrâ de don. inter vir. & vxor. Idem Pan. & Car. Alex. in c. vlt. vterque, col. 1. cod. tit. & ipse Pan. in c. cum in ecclesiâ, & ibi Io. An. in fi. de sim. & in c. 1. ad fi. & ibi idem Io. An. col. pen. de adult. Idem quoque Pan. conf. 73. in quæst. quæ ad presens vertitur, col. 3. vers. secundo potest maritus, l. 12. Ro. conf. 445. consultatio præsens, col. 3. vers. vnde si inæquales, Masuer. tit. de dote & matr. §. item

saep

saep ignobiles, Guid. Pap. con. 112. nobilis Guischarda, col. 2. Pet. Ferr. in tit. forma libel. quo vxor agit ad dotem, in verbo, dedit & tradidit in dotem, circa medium. Fran. Cur. Iunior con. 6. præsupponitur in ciuitate. col. 2. 2. & Soc. qui & id optimè declarat in l. 1. col. 10. vers. secunda conclusio, & multis seq. ff. sol. mat. Io. Lup. in repet. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 32. col. 2. vers. hac tamen sunt. Iaf. in l. ex hoc iure. col. 11. vers. tertius effectus. ff. de iust. & iure, & in d. l. vlt. col. 3. ad fi. C. de verb. sig. Et hæc est communis opin. licet sint qui contrarium teneant & multis quidem rationibus, quibus abundè respondet Iaf. in d. l. si diuortio, vbi quisque videre poterit, & similiter Io. Lupus, vbi supra. Et facit quòd in simili voluit Pan. in c. de illis, circa medium, de cond. app. post Bar. in d. l. si ita stipulatus fuero te sisti. §. si tibi nupsero. ff. de verb. oblig.

20 ¶ Ex his quoque fit & 2. quòd nati ex ignobili patre & matre nobili sint ignobiles, vt voluerūt gl. And. Iser. & Matth. Afflic. in constitutione Sicilia, incip. diuina iustitiæ. & Bal. in l. vlt. C. de ser. fugit. vbi huius rei reddit duas rationes. Primam, ex eo quod nunc tractamus, quoniam videlicet mater, quo ad dignitatem, cedit viro, per d. l. mulieres. Ergo & partus eius. Confirma hanc rationem, quia cum pater sit ignobilis, mater quoque ex ipsius matrimonio sit effecta & ipsa ignobilis, consequens est filium eorum esse ignobilem. Alteram, quæ etiam procederet, si mater nobilis retineret nobilitatem, quoniam nobilitas est quædam dignitas à parentibus deriuata, quæ denominatur à potentiori causa. Est autem potentior forma, quam in generatione, omnium consensu, vir præbet, quàm materia è muliere tradita. cum forma sit agens, & materia patiens: sitque omne agens nobilius patiente. de quo etiam alibi diximus. Et rursum idem Bal. in l. 2. col. 2. C. de iure emphy. & in l. liberos, per illū tex. ff. de Sena. vbi hinc carpit milites, qui matris nobilitate gloriantur. Pet. An. con. 339. pro maiori intelligentia, col. 3. vbi loquitur de regina, quæ nupserat plebeio, quod est multum notandum ad huius rei ampliationem, vt videlicet hoc procedat etiam in regina. de quo tamen postea dicam. & idem con. 389. visis diligenter iuribus. Floria. in l. qui testamentum, in fi. ff. de probat. Alua. in c. 1. §. ceteri, col. 3. vers. quæro etiam quo ad nobilitatem. tit. quis dic. dux, com. mar. Cepol. in trac. de imperat. mil. delig. in materia nobilitatis, in 2. op. Io. Ray. in d. tract. nobilitatis, col. 2. & iterum in 6. q. 5. q. prin. Ant. Rosel. vbi supra. & Ang. Are. in §. ferui autem. col. 2. vers. in glo. in verbo, ex ancillis. Instit. de iure perso. & latè Barb. con. 57. præclare scribitur, col. 4. & iterum col. 10. & seq. lib. 2. & Fel. in c. super eo, le 2. col. 2. de testib. & in c. nouit, col. 1. & ibi etiam Philip. Dec. in 6. not. de iud. Iaf. in l. 1. in princ. col. 5. vers. secundo not. ff. de verb. obl. & Ant. Corfe. in rep. c. grandi, col. 13. de supp. negli. prælat. lib. 6. & Io. Lup. in d. rep. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 32. & Bened. in rep. c. Raynutius, in prin. num. 3. de testa. & Fran. Purp. in l. imperium, col. 3. vers. limitat. 3. ff. de iurisd. om. iud. & Alc. in l. familiæ. §. fœminarum. ff. de verb. sig.

Filij patris
ignobilis &
matris nobilis
sunt ignobiles.

21 ¶ Et ad hoc faciunt multi tex. allegati per Specul. tit. de feud. §. quoniam, in 5. q. & inter ceteros optimus tex. in c. 2. & quod ibi voluit gl. de conuer. coniug. & in l. cum legitima, & ibi gl. & Doct. ff. de stat. hom. & in l. j. ff. ad municip. & in l. eos, & in l. nullus, & in l. exemplo. C. de decur. lib. 10. & quod voluit gl. in c. dicat aliquis, in verbo, nec sanguinis, & iterum in c. vlt. 32. q. 4. & glo. in d. l. j. & ibi Plat. col. 1. C. de dign. lib. 12. & gl. in l. partum ancilla. C. de rei vend. & gl. in c. itatutum, le 2. in verbo, mane in fi. de hæret. lib. 6. vbi & Dom. col. 2. ex eo no. quòd filius non debet portare arma familiæ maternæ, sed paternæ. Host. Io. An. Panor. & alij in d. c. Raynutius, post princ. de testa. eos reprehendentes, qui factu quodam superbiæ sibi cognomina matrum asciscunt, quia sint patribus nobiliores, ex eo arbitantes nobilitatem sibi comparari. Quibus ad stipulatur antiqua Aegyptiorum lex, qua nullus ex eis genitus spurushabebatur, etiam si ex serua esset genitus. Solum enim ducebant patrem esse generis autorem, matrem nutrimentum, & locum infanti tantum præbere dicebant, teste Diodoro libro 2.

De eadem re.
Filius debet de
ferre insignia
familie paterna,
non materna.

Aegyptiorum
lex.

22 ¶ Et hæc quidem quæ supra diximus, adè procedunt, vt etiam non valeat statutum aut consuetudo, quòd quis sit, aut reputetur nobilis, vel ignobilis ex genere materno, vt voluit Bar. qui hoc dicit esse notandum & perpetuò menti tenendum, & post cum Ang. atque etiam Plat. & Rebuf. in d. l. exemplo. per illum text. qui id tantum principi concedit. & sequitur Cepol. vbi supra. & Barb. d. con. 57. & in d. c. Raynutius, co. 4. & ibi etiam dominus Bened. in rep. in prin. num. 15. de test. & Franc. Are. & Feli. qui id dicit sing. in d. c. super eo, col. 2. & Nicol. Perus. in tract. success. ab inte. char. 7. co. 2. vers. & pro his facit. & Corfe. in d. c. grandi, col. 14. de supp. neg. præl. l. 6. & Matth. Afflic. in constitutione Siciliae inci. diuina iustitiæ, co. 3. vers. quæro quid si filius, & Iacob. à Sancto Georg. in d. l. vlt. C. de ser. fug. & in d. l. cum quædam puella. in j. lec. col. j. ff. de iurisd. om. iud. Steph. Bertran. con. 24. dulcia pro dulci, post prin. l. 2. & Rebuf. in tract. nominationum, in 12. q. nu. 8. vbi id declarat, & Matth. Afflic. in c. 1. col. 6. vers. sexta nobilitas, tit. quis dic. dux.

Statutum aut
consuetudo an
potest facere
nobilē, uel igno-
bilem ex gene-
re materno.

23 ¶ Sed contra hoc aperte tenet Philip. Dec. in d. c. nouit. ea ratione, quia statutum aut consuetudo potest nobilitatem inducere, & ex ignobili nobilem facere, vt late diximus supra in ca. 10. Nec ob. inquit, d. l. exemplo, quia procedit in illo casu speciali, in quo lex vltà procedit, ita disponendo, aliàs fecus, cum istud sit de iure positiuo. contra quod valet statutum, & consuetudo, per no. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. cum si. & idem etiam voluit Roch. Cur. in rep. c. vlt. colum. 15. vers. septimò infertur, de consuet.

De eadem re.

24 ¶ Porro idem Philip. Dec. in l. fœminæ, col. 18. in paruis, vers. similiter descendentes. ff. de reg. iur. dicit quòd huiuscemodi statutum vel consuetudo inferioris non valet, quia in d. l. exemplo, derogatur

De eadem re.

consuetudini. Ideo consuetudo contraria non valet, per auth. nauigia. C. de fur. & auth. omnes peregrini. C. com. de succes. Sed ab Imperatore, vel principe, aut populo non recognoscante superiorem possit fieri, aut induci statutum, siue consuetudo contraria. Nam quod nobilitas sit a patre, a iure civili inductum est sicut ius agnationis, quod tolli & mutari potest. §. vlt. Inst. de leg. ag. tutel. vnde in totum nobilitas a statuto vel consuetudine induci potest, vt dictum est. Et idem voluit Alcia. in d. l. familiae. §. sceminarum. ff. de verbo. signif. Rebus. in concord. tit. de collati. §. cum verò, in verbo, ex vtroque parente. ad fi.

25 Apud quosdam populos filij matris originem sequuntur. Ilien'es. Delphos. Ponticos. Xanthios. Lycios. Quibus castibus filij matris originem sequuntur.

¶ Nam & quibusdam nationibus concessum est, vt nati ex eorum sceminis, & alienigenis, matris originem sequantur, vt Ilien'ibus Delphis & Ponticis. l. j. ff. ad munic. Et scribit Plutarch. in li. de claris mulierib. c. 9. in fi. apud Xanthios (hi sunt Lyciorum populi) lege cautum fuisse, vt a matribus, non a patribus filij generis nomen sortirentur. quod forte hinc prodibat, quod apud eosdē viri vxorum imperis parebant, vt scribit Heraclides in politicis. Quin Herodotus li. i. in vniuersum tradit de Lyciis, hoc vnum eos, praeter caeteros homines, pro lege habere peculiare, quod a matribus nomina sibi induunt. Et si quis obuū percunctetur, quis nam sit, quali familia ortus, a matribus auisq; protinus genus suum repetit. Et si qua ingenua & nobilis seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui, atque nobiles existimantur. Apud Locros quoque Lycios nobilitas ex mulieribus erat, non ex viris, vt videre licet ex Polybio Megalopolitano, lib. historiar. 12. Sed & legibus Roma. in quibusdam casibus filij conditionē & originē matris sequuntur, non patris, vt in l. nati. C. de Decu. lib. 10. & l. hi qui ex filiabus. C. de muril. lib. 11. & l. ne diutiūs, & l. vlt. C. de agri. & cens. lib. 11. & l. ex ingenuo. C. de agri. & manc. eo. lib.

26 Quid faciat matris nobilitas erga liberos.

¶ Sed vtunque sit, cessante omni consuetudine aut statuto vt ad ius commune redeamus, licet filij non nobilitentur ex parte matris, non tamen dubito quin sit eorum nobilitas, quam a patre acceperunt, splendidior, illustrior, luculentior, clarior. Ignobilitas autem minus obscura, minusque abiecta propter nobilitatem matris, vt sentit Bal. in d. l. vlt. in fi. C. de ser. fug. cum dicit, quod non dicitur quis nobilis respectu generis materni, sed paterni, loquendo simpliciter & praecise. verū loquendo secundum quid, vt ipse loquitur, non est dubium, quod omne compositum participat de forma & materia, vt ipse loquitur, per not. per gl. in d. c. vlt. 32. q. 4. Et idem fermē voluit Alua. in d. c. r. §. caeteri, col. 3. tit. quis dic. dux. com. mar. & expressē Io. Lup. a Palaci. Rubeis, in rep. d. rub. de donat. inter vir. & vxor. char. 15. vers. sed propter ista, vbi dicit quod qui ex nobilibus matribus nati sunt, de earum nobilitate aliquid retinent. & Anto. Corse. in rep. d. c. grandi, col. 13. de sup. negl. prael. libro 6. Bonus Curtilius in dicto tract. nobilitatis in 4. parte, col. 6. Vt non omnino reprehendendi sint, qui a matribus suis, quod forte sint nobiliores patribus, nomen sibi assumunt, nō ab ipsis patribus, quod fecit Raynutius ille de Clera, in c. Raynutius, de test. vt ibi a notauerunt Host. & Ioan. And. in verbo, de Clera. Pet. Anc. Imo. & Pan. in 3. not. qui tamen maxima ex parte id attribuunt fastui & superbiae eorum, qui id faciunt.

27 De eadem re.

¶ Et huc spectare videtur illud Helenae apud Theodecten ab Aristotele relatū lib. Politicōn 1. c. 4. *Θείου δ' ἀφοριεκόνοιο ριζωμάτων, Τίς αὖ προσπατήν ἀξιώσει λατρίην,* Cuius parens vterque magnus prodit. E stirpe diuūm, num quis ancillam vocet?

28 De eadem re.

Quod nos alibi ad aliud citauimus. Et illud quoque Euripidis, *τὴν εὐγενέα, καὶ ἀμορφὸν ἡγάμο,* Τιμῶσι πομπῆι πρὸς τεύχοι χάριμ λαβῆν, Τό, τ' ἀξίωμα μάλομ, ἢ τὰ χυμῆτα. Id est, vt vertit Gesnerus, Nobilitatem etiam deformium coniugum Liberorum gratia, non pauci colunt, Et dignitati magis, quam pecunias student.

28 De eadem re.

¶ Et, vt Latinorum quoque poetarum testimonia citemus. Illud Virgilij li. 11. Aeneidos, *Genus huic materna iuperbum Nobilitas dabat, incertum de patre ferebat.* Et Horatij de nobilitate loquentis, lib. 1. Sermo. saty. sexta, quod nos supra ad aliud citauimus, *Nec quod auus tibi maternus fuit, atque paternus, Olim qui magnis legionibus imperitarint.* Et Ouidij Vlystem introducentis hęc loquentem, lib. 13. Metam. *Est quoque per matrem Cylleuius auāta nobis Altera nobilitas, Deus est in vtroque parente.* Et alibi scilicet i. Fastorum, *Hinc fuit Euander, qui quanquam clarus vtroque, Nobilior sacra sanguine matris erat.* Et lib. 4. de Ponto. Eleg. 16. eadēque vlt. *Maternos Cottas cui, Messalāsque paternos Maxima nobilitas ingeminata dedit.* Et Papinij lib. Syluarum 3, in lachrymis Hetruscī, *Sea quicquid patrio cessatum est sanguine, mater Reddidit, obscurūque latus clarescere vidit*

Connubio

Connubio gauisa domus. Id est, quicquid nobilitatis defuit a patre, id materni generis nobilitas reddidit, id est, suppleuit. Et iterum lib. 4. eiusdem operis, quod & nos alibi ad aliud citauimus, *Stemmata materno foelix, uirtute paterna.* Et lib. 1. Thebaidos de Adraastro loquens, *Dives auus vtroque Iouem de sanguine ducens.* Vbi Lactantius Grammaticus id trahit ad nobilitatem vtriusque parentis. Et lib. 1. Thebaidos de Canapeo, *Huic ampla quidem de sanguine prisco Nobilitas.*

Et Silius lib. 3. de Sycheo filio sororis Hannibalis, *Asdrubalis proles, cui vano corda timore Maternum implebat genus.* Et Claudianus in Epithalamio Palladij & Serenae, *Mauortia Matris Nobilitas spoliis armisque exultat auitis.*

De eadem re.

29 ¶ Nec solūm poetæ huic sententiæ adhaeserunt, vt scilicet matris nobilitas aut ignobilitas aliquid addat ad nobilitatem, vel ignobilitatem liberorum: Quando & Antistius Labeo maximi apud pri-scos nominis iurisconsultus, scripserat non fas esse capi Vestalem, cuius parentes alter, amboue in negotiis fordidis versati fuerint, vt retulit Gellius lib. Noctium Atticarum 1. c. 12. & Fenestella, si is sit, de magistratibus Ro. c. 7. Cui concinens Plato lib. de legib. 6. Sacerdotem creari iubet, qui integer sit, ac legitimus deinde a domo quam maximē munda, expers quoque cordis, omniumque huiusmodi, quæ aduersus diuinam rem committuntur, & cuius pater & mater similiter vixerint. Aristoteles autem eius discipulus lib. Rhetoricorum 1. cap. 5. censet nobilitatē ex matribus etiam esse, ne dum ex patribus dum scribit nobilitatē legitimam esse aut a viris, aut a mulieribus procreationē.

De eadem re.

30 ¶ Post quos & alios subiciam huic opinioni adstipulantes. Salustius enim in bello Iugurthino: Sed Hiempsal (inquit) qui minimus ex illis erat, natura ferox, etiam ignobilitatem Iugurthae, quia materno genere impar erat despiciens, &c. Et alibi in eodem libro, idem dicit de Dabare. Tullius in oratione pro Cn. Planco. Est tuum nomē vtraque familia Consulare. Et sequitur, vt intelligas cum de nobilitate loqui. Non dubitas igitur quin omnes qui nobilitati fauent (quod nos alibi ad aliud citauimus) Philip. 3. refert Antonium Octauio Casari ob id ignobilitatem obiecisse, quod ei Aricina mater esset. Et paulò post, eundem Antonium alloquens, Qui autem (inquit) euenit, vt Iulia natus ignobilis videatur, cum tu eodem materno genere soleas gloriari? De qua re etiam loquens Suetonius, scribit Antonium despicientem maternam Augusti originē, proauum eius Afri generis fuisse, & modò vnguentariam tabernam, modò pistrinam Aritiae exercuisse. At apud eundem Iulius Caesar veluti gloriatur, quod Iuliae amitae suae maternum genus a Regibus ortum esset, paternum cum Diis immortalibus coniunctum. Idem Suetonius scribit C. Caligulam Agrippae (is erat auus maternus) se nepotem credi, neque dici ob ignobilitatem eius voluisse.

De eadem re.

31 ¶ Isocrates in oratione *περι ζευγυς*. id est, de iugo equorum, siue bigis, de Alcibiade loquens, *ὁ γὰρ πατὴρ ἦν πρὸς μὲν ἀνδρῶν εὐπατριδῶν, siue maus legere ἐν προῖδῶν.* Sic enim Athenienses suos nobiles vocabāt. Subdit autē *πρὸς γυναικῶν δ' ἀλμυριωνιδῶν.* id est, Gentilitate quidem, atque agnatione antiqua, & imprimis nobili: A genere autē materno Alcmaeonides. Liiuius lib. 1. 5. de cadis. Duos, ait, filios habuit Philippus, Demetrius & Persea, Genere materno, virtute, ingenio, fauore Macedonum longē praestitit Demetrius. Plinius Iunior lib. 8. epistolarum ad Fabatum profocerū suum, Neque ardentius (ait) tu pronepotes, quam ego liberos cupio, quibus videor a meo tuoque latere pronum ad honores iter, & audita latius nomina, & non subitas imagines relicturus. Vides enim vtrumque & latus matris ad nobilitatem liberorum considerasse. Diodorus Siculus lib. 5. Bibliothecae c. 14. eodēque vlt. scribit Erycem Veneris filium propter nobilitatem matris praclarum apud homines fuisse.

De eadem re.

32 ¶ Cornel. Tacit. lib. 3. Histo. Audū dehinc gaudiū nuptiis Neronis & Iuliae Drusi filiae, vtq; hęc secūdo rumore, ita aduersis animis acceptū, q; filio Claudij focer Seranus destinaretur, polluisse nobilitatē familiae videbātur. Ex quibus verbis planē cōstat, nobilitatē familiae viri quodāmodo ex vxoris ignobilitate pollui, vt nō abs re eorū liberi sint veluti minus nobiles existimādi. Idē li. 14. Igitur quasi iam depulso Nerone, quisham deligeretur, inquirebant. Et omnium ore Rabellius Plautus, cui nobilitas per matrem ex Iulia familia, &c. Et lib. 17. Piso (inquit) Marco Crasso & Scribonia genitus nobilis vtrunque. Rursūque eodem lib. de Othone imperatore loquens, Patet (ait) Consularis, auus praetorius, maternum genus impar, nec tamen indecorum. Verū Suetonius de eodem, Pater L. Otho, materno genere praclaro. Et paulò post, Ex Albia Terentia splendidissima scēmina duos tulit filios.

De eadem re.

33 ¶ Apud Iustinum lib. 1. Astyages Medorum rex quodam responso Hariolorum perterritus, filiam suam neque claro viro, neque cui dedit nuptiū, ne paterna maternaque nobilitas, nepotis animum extolleret. Et libro 13. Meleager Arideum Alexandri fratrem ipsius Alexandri successorem regni recusat, propter maternas sordes, quod ex Larissaeo scorto natus esset. Idem Iustinus libro 23. de

Hierone Syracusarum rege, Huius (inquit) futuræ maiestatis ipsa infantilis educatio quasi prænum-
cia fuit. Quippe genitus erat patre Hieroclyto, nobili viro, cuius origo à Gelone, antiquo Siciliae
tyranno, manabat: sed maternum illi genus sordidum atque admodum pudibundum. Cum ex an-
cilla natus, ac propterea à patre, velut de honestamentum generis expositus fuerat, &c. Apud eun-
dem lib. 38. Mithridates de Romanis loquens, Se ait seu nobilitate illis comparetur. clariorem illam
colluvis conuenari esse, qui paternos maiores suos à Cyro Darioque conditoribus Persici regi-
ni, maternos ab Alexandro Magno ac Nicanore Seleuco conditoribus imperij Macedonici referat.

34 De eadem re.

¶ Apuleius initio libri de dignitate Platonis tradit Platoni ex utroque parente nobilitatem fuisse
fatis claram. Spartianus in triginta tyrannis, atque etiam Trebellius Pollio scripserunt, Macrianum
siue Macrinum Iunioem, qui cum patre imperauit, fuisse matre nobilem, patre tantum forti, & ad
bellum parato. Eutropius prodidit Marcum Antoninum Verum fuisse haud dubie nobilissimum,
quippe cum eius origo paterna à Numa Pompilio, materna à Solentino rege penderet. Velleus Pa-
terculus lib. 1. Ro. historiae scribit Alexandrum Macedonem iure materni generis Achille auctore
paterni, Hercule gloriatum fuisse.

35 De eadem re. Atheniensium lex.

¶ Atheniensium legem à Pericle latam refert Demosthenes in oratione contra Bibulidem, & in
alia oratione contra Nearam, si hæc illius sit. Plutarchus in vita illius, ad fi. & Aelianus de varia hi-
stor. lib. 6. & iterum 13. solos Athenienses haberi, qui ex duobus Atheniensibus nati essent, tanquam
non tantum paternum genus, sed & maternum quoque sit aspiciendum. Ex quo cum quidam ex-
probrasset Antistheni Atheniensi, quod esset Hybrida, id est, non ex duobus ingenuis natus, sed ex
patre Atheniensi, matre Phrygia, ille respondit, nec ex duobus luctatoribus natus sum, & tamen lu-
ctator sum. significans non tam referre, unde natus sis, sed qui sis. Aliter autem illum respondisse fe-
runt Plutarchus in libello de exilio, & Laertius in vita ipsius, ita scilicet, Et deum mater Phrygia
est. Erat enim ipsius mater ex Thracia, quod & scribit Seneca in li. 2. eius lib. cui titulus est, quomo-
do in sapientem non cadit iniuria, paulo ante fi. quod & nos alibi ad aliud recensuimus. Nec hinc
quoque longe abest, quod Euripidi à plerisque obiectum est, matrem fuisse Clitonem agrestia ole-
ra venditantem, quod & Theopompus, Aristophanes, & Valerius affirmant. Sed Philochorus eui-
dentissimè probauit, fuisse nobilissimo genere ortam. Vterque tamè satis declarat ignobilitatè matrè
tenebras offundere filiis. Ad eam autè legem Atheniensium respexisse videtur illud Terentij in Andria,
*Adeon impotenti esse animo, vel præter ciuium
Morem, atque legem, & sui voluntatem patris,
Tamen hanc habere studeat cum summo probro.*

Et Byzantiorum quoque lex.

Illic enim tractabatur de matrimonio Pamphili Atheniensis & Andriae, quæ peregrina esse crede-
batur. Cæterum apud Byzantium eadem lex erat, vt ne quis admitteretur ciuis, qui non esset ex ip-
sorum utroque ciue, vt tradit Aristoteles in libro Oeconomiarum publicarum.

36 De eadem re.

¶ Nec tamen interim relinquenda ducimus nostrorum iurium, quæ vocat, testimonia. Et primum
l. 1. C. de natur. lib. vbi Senatores, & alij illic nominati non possunt ducere in vxores filias liberta-
rum scemicarum, & aliarum id genus mulierum, quasi videlicet aliquid ex ignobilitate matrum in
liberos transeat. Et l. lege Iulia, in princ. & iterum §. hoc capite, rursumque in l. semper. §. 1. ff. de rit.
nup. vbi Senatores etiam prohibentur eam in vxorem accipere, cuius pater matèrve artem ludi-
cram fecit, quasi non sit satis patrem ab huiusmodi vilibus officiis abstinuissè, nisi & mater quoque
abstinerit. Et tex. in c. 1. tit. de fil. nat. ex matr. ad morga. contrac. vbi etiam liquidò declaratur, no-
bilitatis matris rationem plerumque haberi.

37 De eadem re.

¶ Et hoc sanè videntur considerasse multæ constitutiones, facientes mentionem de nobilitate ex
utroque parente, videlicet in c. pe. ibi, ab utroque parente illustrem, extrà de præb. & in antiqua con-
stitutione pragmatice sanctionis, tit. de col. §. in super, vbi gl. in verbo, utroque, id annotat, dicitq; im-
proprie dici, cum nobilitas ex patre sit non ex matre, licet quis (inquit) ob id quod mater est nobi-
lis, magis honestetur. Et in concordatis (quæ vocant) Papæ, & Regis nostri, in eo. tit. de colla. §. tem-
pus autem competens, in illis verbis, si ex utroque parente nobiles fuerint, & iterum in §. cum verò
probatio, ibi, de cuius nobilitate ex utroque parente, & ibi. Rebus. qui & hoc expendit. Nec ab hac
op. dissentit Bal. noster in l. cum antiquioribus. in 8. q. in prin. C. de iure delibe. Et ex hoc vt opinor
manauit consuetudo Mediolanensium prohibens filios nobilis viri ex vxore ignobili non succe-
dere in feudo, de qua in c. 1. tit. de fil. nat. ex matr. ad mor. contra. q. uam tamen Iac. Bel. ibi atque
Matth. Aff. in 3. not. dicunt continere maximam iniquitatem.

38 Vidua nobilis genere uiri ignobilis retinet mariti conditionem.

¶ Sed vt redeamus ad principale primumque huius rei propositum, Id quod supra diximus, mulie-
rem genere nobilem, quæ nuplit marito plebeio & ignobili, effici etiam plebeiam & ignobilè vsque
ad eò obtinet, vt etià mortuo ipso marito, ea nihilominus plebeia permaneat & ignobilis, retineatq;
illam mariti conditionem, quam iam ex matrimonio assumpsérat, per ea quæ in simili diximus su-
pra nu. 5. & hoc procedit etiam in plebeia. Et ita expressim in hoc casu determinauit Gui. Pap. dec.
349. in hac curia Parlamenti, & iterum dec. 381. sed quid de muliere. Quibus locis ea ratione dicit
huiusmodi mulierem generi contribuere subsidij, quibus soli ignobiles tenentur, vbi tamè id in-
telligit, nisi hæc vidua postea nubat marito nobili, tunc enim recuperat suam natuam nobilitatem,
& Io. Ray. in d. tract. nobilitatis in 6. q. prin. vbi & hoc quoque intelligit procedere, nisi interueniret
principis restitutio. Aliter tamen in Gallia nunc vtimur,

¶ Verum

39 ¶ Verum quod dictum est, virum non nobilitari ex nobilitate vxoris, sed educto mulierem effi-
ci ignobilem, limitandum esse censeo, nisi vxor esset Regina, aut aliàs in maxima dignitate, siue no-
bilitate constituta, per id quod sing. voluit Bal. in c. significauit, col. j. vers. pone regina Apulia, de re-
scrip. Quod licet Regina nubens plebeio non eum Regè faciat, quia aliàs essent duo reges, & quia
etiam non potest regnum alienari, neque in dotem dari: Tamen coruscet, hoc casu, vir radius vxor-
is, quia regina sui lateris comitatus illi illustrat. l. j. C. de præpo. lib. 12. Et nulla (inquit Bal.) maior
est lateralitas, quàm viri & vxoris, qui diuino consortio efficiuntur vna caro. & sequitur Dec. in l.
prima, paulò ante fi. & ibi etià Alciat. in verbo vxori. C. de eden. & Fran. Purp. in rub. co. tit. col. 2.

Maritus ignobilis regine an nobilitetur.

40 ¶ Nec solum id procedit in regno, sed etiam in comitatu, ducatu, & similibus, ex quibus quis nobi-
lis efficitur. Nam tunc non solum non amittit vxor nobilitatem, si nubat plebeio, sed & ipsius vir
nobilis efficitur, maxime si ea dignitas fuerit data in dotem, vt voluit Io. Raynutius, in d. tract. nobi-
litate, in 16. q. 5. qu. prin. Cui adde quod scribit Host. in dicto cap. Raynutius, col. 2. in verbo, de Cle-
ra. de testa. quod quandoque de facto. & de consuetudine maritus radius vxoris coruscet, vt cum
simplex miles ducit Comitissam. Ea enim sunt verba illius, ex quibus intelligis, id magis esse facti
& consuetudinis, quàm iuris.

Quid in viro ducisse, vel Comitissa.

41 ¶ Imò verò in omni nobilitate mulieris, id obtinet respectu viri, quod supra diximus, respectu libe-
rorum, vt videlicet, quamuis vir ignobilis ex nobilitate vxoris non nobilitetur, nec vir nobilis ex
ignobilitate vxoris efficiatur ignobilis: tamen viri nobilitas ex vxoris nobilitate quodammodo il-
lustratur, ignobilitas autem minus obscura ob vxoris nobilitatem. Cuius sententiæ fuit Menede-
mus philosophus, qui relicta priore vxore, aliam duxit nobiliorem, quod Reipub. præfessè, vt tradit
Laertius. Cæterum Plutarchus in vita Galbæ illud ex Homero expendit quod Paridem sæpe eo
nomine vocabat Helenæ comatæ virum, cum nihil haberet ad gloriam aliud, quod illum decoraret,
quàm vt ab vxore nominaret, sicque fuisse Othonem famosum Romæ ob nuptias Popæ.

An vxor nobilis viri ignobilis, & econ-
trario puniatur poena nobi-
lium an ignobili-
um. Vtra qualitas naturalis, an ac-
cidentalis sit ins-
picienda.

42 ¶ Secundò intellige, vt non omnino perdat mulier, quæ nuplit plebeio, eam natuam nobilitatem,
quam antè habebat, quin ipsius habeatur ratio, in iis quæ naturam ipsam respiciunt per id quod scri-
bit Bal. in d. l. cum quædam puella, col. j. vers. sed quid dicemus. ff. de iuris. om. iud. in j. lec. dum quæ-
rit, an nobilis qui nuplit populari, puniatur poena popularium, an verò nobilium, & educto. Nam
vt id intelligas, scire debes, diuersas plerumque esse poenas nobilium, & ignobilium, vt latè ostende-
mus infra c. 20. nu. 104. nobiles vt alij, & multis seq. Et primum dicit Bal. videri inspiciendam esse
qualitatem naturalem originis, per l. vlt. C. de his qui veni. ata. impe. Deinde in contrarium videri,
inspiciendam esse qualitatem accidentalem, quam scilicet habet à marito, veluti posteriorem, per
l. 1. §. bestias. ff. de postul. & §. ceruos, Instit. de rer. diui. Et ad hanc quoque partem allegat alia quæ
suprà diximus, scilicet vxorem perdere splendorem generis, & natuum decus, & è contrario acqui-
rere nobilitatem & dignitatem mariti. Tandem verò distinguit, aut ratio statuti ponderat naturam,
aut accidens, aut dubitatur. Si ponderat naturam, inspiciendam qualitatem originis: si accidens, qua-
litatem accidentalem, per l. tutelas, in ratione sui. ff. de cap. dim. Si dubitatur, inspiciemus qualitatem
magis fauorabilem, ar. l. quod traditum. ff. de cond. & demon. Et hoc dictum. sequitur Alex. con. 25.
vifo processu, col. 3. ver. ad istorum confirmationem. lib. 7. Vides ergo ex sententia Bal. non omnino
aboleri, nec extingui eam mulieris nobilitatem.

43 ¶ Sed aliud est in hoc loco mirandum magis, fuisse qui dicerent mulierem nobilem, confestim quàm
nupta est, siue nobili, siue ignobili, non amplius retinere nobilitatem suæ familiæ, sed assumere no-
bilitatem viri, si sit nobilis, & ignobilitatem, si ignobilis. Ita enim voluisse videtur Fran. Cur Senior,
con. 40. dominus labia, & c. cum in præsentiarum, col. 7. vers. præmitte illud, cum dicit quod etiam
licet res prohibita alienari extra familiam, possit in feminam etiam nuptam alienari, per not. in l.
voluntas. C. de fideicom. Si tamen prohibitio eiusmodi sit, vt res non alienetur aliis, quàm nobili-
bus è familia, non poterit fieri in feminam nuptam, quia licet (inquit) sit de familia simpliciter, non
tamen de nobilibus è familia. Nam amittit nobilitatem familiæ, postquàm nupta est, per d. l. feminae,
vbi hoc dicit no. Alber. & Bal. ff. de Senat. Et hoc dictum pro no. sequitur Ferd. Loaz. in l. filius. §. diui,
in repe. col. 18. vers. 2. & nobiliter limita. ff. de leg. j. Quod si verum est, profecto not. est. Satis autè con-
stat mulierem nuptam definire esse de familia patris. viri enim confestim familiam fortiri, vt plenè
diximus, in j. lege connubiali. nu. 35. est quoque vxor.

Mulierem con-
iugatam non am-
plius retinere
nobilitatè aut
ignobilitatè fa-
milie.

44 ¶ Ex iis autem quæ supra diximus satis constat, mulieres esse nobilitatis capaces, nec minùs nobi-
litate consequi ex parentibus nobilibus, aut etià aliis modis, quibus nobilitas quæritur, quàm ma-
res. Nam & videmus in nostris iuribus, mulieres vocari nobiles, sicuti & mares, vt in §. manifestum,
in auth. de rest. fideic. in nostra vulgata editione, quanquàm vox Græca eius loci magis significat cele-
bres & inclytas, quàm nobiles, quod tamen non multum differt. Et in c. 1. tit. de fil. na. ex matr. ad mor.
contr. & in c. accedens, de procur. & in c. ex tenore, de foro comp. & in c. accedens, vt lit. non cont.
& in c. constitutis, le. 2. extrà, de test. & in c. ex parte, de appel. & in c. cõsuluit, & c. insinuante, qui cler.
vel vouen. & in c. primo, de sponsalib. & in c. j. de inc. nup. & in summa 29. q. j. Et in sacris literis, in
c. j. ibi, mulieres nobiles non pauca, Actorum 17. c. Et apud Salustium in Catilinario fit mentio no-
bilis virginis cum qua Catilina stuprum fecerat. Atque etiam Fuluix nobilis mulieris. Plinius au-
tem lib. 34. c. 8. scribit Athenodorum pinxisse feminas nobiles. Nam & Bar. in l. j. col. j. C. de dignit.
lib. 12. no. ex eo. tex. mulieres habere dignitatem & nobilitatem ex genere.

Mulieres nobi-
litate capaces.

1 Nobilitas eo maior, quo antiquior.

2 De eadem re.

3 De eadem re.

4 Locutus iurisconsultorum.

5 De eadem re.

6 De eadem re.

7 De eadem re.

Libertinorum filij ad Senatorias dignitates non admittentur.

Libertini qui olim dicebantur.

Nobilitas quod antiquior est, eo quoque maior est, & ut ita dicam, nobilior id est, quod longius procedit, eo magis augetur, ut plane constat ex multis quae subiiciemus. In primis, ut a nostris legibus incipiamus. Ex l. 2. §. quae omnia versi. sed & Avatolui, in illis verbis ut ab antiqua stirpe. C. de veter. iure enucle. quem tex. ad hoc ponderat Alberi. ibi. Et is certe in id est optimus.

¶ Alius tex. & is quidem notissimus, in l. providendum, in illis verbis, aut meritum nobilissimos fecerit, aut vetustas, C. de postulan. Quamquam ea vetustas, de qua is tex. loquitur, sit, ut ego opinor aetatis: nihil tamen prohibet quin & ad aliam quoque referri possit. Nam & Saly. ibi. no. simpliciter ex eo tex. vetustatem nobilitate.

¶ Item text. in l. j. C. de iure aur. anul. cum dicitur, natales antiquos, & ius ingenuitatis non ordo praestare decurionum, sed a nobis peti potuit. Illic enim appellat antiquos natales, ingenuitatem, ut item facit in l. 2. eiusdem tit. Et ille quidem titulus de iure anulorum mentionem faciens, in memoriam reducit locum Plinij, ad hanc sententiam nonnihil pertinentem, is est lib. 33. c. 2. Constitutum est (inquit) ne cui ius anuli esset, nisi cui ingenuo ipsi patri, auoque paterno sextertia quadringenta census fuissent. Illic enim vides, patris facultates non satis esse, sed aui quoque necessarias fuisse, ad ius anulorum obtinendum.

¶ Nec solum tex. C. sed & ff. quoque hanc sententiam astringentes habemus, nempe in l. j. in princ. ff. de censib. in illis verbis, Nobilis regionibus, serie seculorum antiquissima, ita enim legendum est. Illic enim aperte intelligis, antiquitatem seculorum ad nobilitatem pertinere.

¶ Sunt & tex. feudorum, in §. si rusticus, ver. si miles aduersus, tit. de pace tenen. quod non datur facultas pugnandi contra militem, nisi is probauerit, quod antiquitus ipse cum parentibus suis natione legitimus miles existat. Ex quo no. Bal. ibi, quod quemadmodum vna hirundo non facit ver: ita non intelligitur de nobili genere, nisi qui probauerit, quod antiquitus maiores eius fuerint nobiles, per no. per gl. in l. stemmata. ff. de gradib. quasi sentiat. Bald. non satis esse habere patrem nobilem, nisi & maiores quoque eiusmodi fuerint. Sed & ibi Iac. Alua. dicit, quod illud idem scribitur, in eo text. quod ex tali antiquitate quis censetur nobilis. Et paulo post no. ex eo tex. & post eum Card. Alex. quod ex antiquitate generis quis est iudicandus nobilis. Nam nobilitas attribuitur antiquitati, per no. in d. l. stemmata. Illum autem tex. in d. ver. si miles aduersus, ad id quod diximus, dicit sing. Pet. Bellug. Imo. discipulus in suo tract. cui titulum nuncupavit, Speculum principum tit. de principe prohibente militem guerrificare. co. 5.

¶ Probatur quoque ex text. in c. 1. §. ceteri verò, ibi, ab antiquis temporibus, ti. quis dicat. dux. comes, march. Ex quo no. Bal. & post eum Aluar. & Card. Alex. quod nobilitas attribuitur antiquitati, ita quod omne feudum antiquum possit dici nobile. Subduntque Aluar. & Card. quod ex antiquitate generis quis est iudicandus nobilis, per d. §. si miles aduersus. Et per illum tex. dicit Ioan. Ray. in rub. de prohib. feud. ali. per Fed. in 7. diuisione feudo. quod feudum receptum a minoribus vasallis, dicitur ignobile siue plebeium, nisi ab antiquis temporibus teneatur. Idem autem Rayna. in tract. nobilitatis, in tertia q. prin. in prin. dicit nobilitatem tantò maiorem esse, quantò plus inueterascit.

¶ Et huc quoque spectat quod in simili videmus, seruos manumissos libertinos appellari, nondum tamen ingenuos. Posteros verò, ex iis videlicet prognatos, ingenuos vocamus, Inst. de ingen. per totum, & de liberti. per totum, & l. filium. C. de suis & leg. vbi Bal. multum appositè ex eo no. quod filius potest esse patre nobilior. Et ex eo quoque libertinis interdicebatur dignitatibus, l. j. C. si ser. aut liber. & quod nos diximus supra c. 8. nu. 6. & hac sententia. Non etià eorum filiis l. libertorum. C. de dignit. lib. 12. Sed & antiquis Romanorum temporibus filij libertinorum, id est, eorum qui ex iis, quos nunc libertinos vocamus, nati essent (Ita enim libertinos ea aetas vocabat, ut paulo post ostendemus) ad dignitates etiam Senatorias non admittebantur, quod planè demonstrat quod scribit Livijs lib. 9. ab vrb. con. Appium Claudium in Censura inquinasse Senatum, lectis libertinorum filiis. Ob quam famè & inuidiosam Senatus lectionem, victus verecundia collega Appij, C. Plaucius magistratu se abdicauit. Cuius etiam rei meminit Suetonius in Claudio, c. 15. Latum (inquit) clauum, quauis initio affirmasset non lecturum se Senatorè, nisi ciuis Romani abnepotem, etià libertini filio tribuit: sed còditione, si prius ab Equite Romano adoptatus esset, ac sic reprehensionè verens etiam Appium Cæcum Censurè generis sui proauctorem libertinorum filios in Senatum allegisse docuit, ignarus temporibus Appij, & deinceps aliquandiu, libertinos dictos non ipsos, qui manumitterentur, sed ingenuos ex his procreatos. Alibi autè scibit idem Suetonius, Neronè Claudij successorem, in curiam libertinorum filios diu non admisisse, admisisseque à prioribus principibus honores denegasse. Aelius autè Lampridius carpit Commodum Antonium, quod sub eo ad Cleandri nutum etià libertini in Senatum atque in Patricios lecti sunt. Cuius item rei mentionè faciens Budæus in suis Annotationibus pandectarum, in l. vlt. ff. de Senat. scribit id instar esse huius hodie, quod locorum quorundam moribus receptum est, ut ne iusta nobilitas esse censetur, nisi in pronepote, & deinceps eius qui natalibus restitutus est, id est, ut supra alibi diximus, nobilitate donatus. Et nos quoque in Francia obseruatum videmus, ut qui recens nobilitatus est, omnia plebeiorum munera obeat, peræque ac plebeius. At illius filij omnibus nobilitatis

tatis privilegijs potiantur. Ad quod etià facit quod scribitur in l. 2. C. de iure aure. anul. Aureorum anulorum vsu beneficio principis concessum, libertinitatis tantum imaginè iis quibus concessum est, dum viuunt, non etiam statum ingenuitatis plenæ, ut rectè addit Accursius, praestare.

¶ Et huc quoque proxime accedit quod scriptum est à Demosthene, aut quisquis is est, qui eam orationem fecit quæ inter eius opera aduersus Nearam scripta est, nam de authore illius dubitatur, Legem scilicet apud Athenienses fuisse, quæ quoscunque populus Atheniensis ciues fecisset, eos aperte veraret in collegium nouem virorum cooptari, aut vilius sacrificij esse participes. Horum verò liberis hæc omnia concedere, si ex muliere ciue & legitime desponsa essent suscepti.

¶ Et huc nonnihil spectat quod legibus cauetur, non satis esse, ut ingenuus qui Senatoris filiam uxorem velit accipere, arte ludicra abstinuerit, nisi & pater & mater quoque abstinuerint: Tanquam scilicet eius rei memoria nimium recens & noua esset, officeretque ingenuitati istius qui patrem matremve huiuscemodi habuerit, ut videre licet ex l. semper, & l. lege Iulia. ff. de rit. nupt. Nam nec libertinis licebat filias neptesyve Senatorum uxores ducere, tanquam non satis nec plene ingenui essent, qui nuper ad libertatem euecti fuissent. l. oratione. ff. eo. tit. vti nec è diuerso, Senatoribus & eorum liberis libertinas uxores accipere. l. lege Papia, eo. tit. & alibi sæpe in eo. tit.

¶ Et quod scribit Bald. in nobiliores. C. de commer. & merc. quandam esse nobilitatem incipientem, quandam crescentem, quandam perfectam, quasi sentiat nullam esse perfectam, quæ sit in principio, aut etiam in augmento tantum, nisi vltra quoque progressa fuerit. Et idem Bald. in proemio feud. in pe. diuisione, feudum antiquum sapere nobilitatem, nõ item nouum, quia nobilitas non nascitur in actu oculi, (siue maus in actu, quanquam vtrunque bonum est) per not. in d. l. stemmata. Et eum refert, & sequitur Card. Alex. in prælud. feud. col. 11. in 2. diuisione, & Iac. à S. Geor. in tract. feud. col. 4. Phil. Dec. consi. 53. placet mihi, col. 2. ver. 4. facit. Et idem ferè voluit Ray. in comprehensoria feudali, in princ. 17. diuisione. Cæterum ipse Dec. in rub. de constit. col. 1. scribit ius scriptum esse nobilius iure non scripto, quia est antiquius, per §. ex non scripto, insti. de iur. nat. gen. & ciuili. & illud sequitur Roschus Codescha in d. rub. col. 4. ver. salia reperio.

¶ Sed ut ad alios scriptores accedamus, Virgilius omnium poetarum Latinorum princeps, lib. 1. Aeneidos de Didonis maioribus,

Fortia facta patrum, series longissima rerum

Per tot ducta viros, antiquæ ab origine gentis.

Paulò autem antè, de Teucro Telamonis filio loquens,

Sèque ortum antiqua Teucrorum à stirpe volebat.

Turnus auis, atavisque potens.

Hunc decus egregium forma mouet, atque iuuentæ

Hunc atavi reges.

Quibus verbis voluit exprimere magnam Turni nobilitatem, ex eo quod non fuisset primus rex sui generis, sed & ipsi fuerant atavi reges, quæ res multos mouebat, ut ipsius partes aduersus Aeneam sequerentur. & lib. 12. de Camerte,

Cui genus à proauis ingens, clarumque paternæ

Nomen erat virtutis, & ipse acerrimus armis.

Quali non satis esset commemorare & propriam ipsius fortitudinem, & patris virtutem, quæ res eum maximè nobilitabant, nisi & originem quoque maiorum adduxisset, veluti augustiorem maioremque ex eo declararet. Et in eodem lib.

Murghanum hic atavos, & auorum antiqua sonantem

Nomina, per regesque actum genus omne Latinos

Præcipitem scopulo, atque ingentis turbine saxi

Executit.

¶ Horatius lib. Carminum 3. Ode 1. in princ.

Mecænas atavis adite regibus.

Vnde Martialis sumpit illud epig. 4. lib. 12.

Mecænas atavis regibus ortus eques.

Et ut redeamus ad Horatium, is lib. 3. Ode 17.

Aeli vetusto nobilis ab Lawio,

Quando & priores hinc Lamias ferunt

Denominatos & nepotum,

Per memores genus omne fastos, &c.

Et lib. 1. Ser. Satyr. 6. quod nos alibi ad aliud citauimus,

Nec quod ausus tibi maternus fuit, atque paternus,

Olim qui magnis legionibus imperarant.

Hu me consolor victurum suauis, ac si

Questor auis pater atque meus, patruusque fuissent.

Quod & nos quoque alibi ad aliud citauimus,

¶ Propertius lib. 1. elegia 5.

Nescit amor prius cedere imaginibus.

Nec tibi nobilitas poterit succurrere amanti.

Nam prius dixerat,

Et lib. 2. de Cynthia, ad amulum,

De eadem re.

Nobilitas incipiens, crescit, perfecta.

Nobilitas non nascitur in actu oculi.

De eadem re.

De eadem re.

De eadem re.

92 *Certus eras eheu, quamuis nec sanguine auito Nobilis, & quamuis non ita diues eras. Nec si qua illustres foemina iactat auos.* Et eodem lib. eleg. 14.

14 *¶ Ouidius in epistola Helenae ad Paridem, Et genus, & proauos, & regia nomina iactas. Si me non veterum commendant magna parentum Nomina, si nostri sanguinis auctor Eques, &c.* Et lib. 1. Amorum, Elegia 3.

Nam genus, & proauos, & que non fecimus ipsi, Vix ea nostra uoco. Quod & nos alibi ad aliud propositum adduximus.

15 *¶ Seneca Tragœdiographus in Hercule furente, actu 2. Nobiles non sunt mihi Aui, nec altis inclytum titulis genus. Et paulo post, Ducet ex genere inclyto Nouitas colorem nostra. Et in Troade, actu 2. Veterisque soboles sanguinis nimium inclyti. Et illius nepos ex fratre Lucanus, dum lib. 4. vinum nobile appellat ob vetustatem, quod nos alibi ad aliud propositum citauimus, Nobilis ignoto diffusus Consule Bacchus.*

16 *¶ Iuuenalis qui ita Satyr. 8. inchoat, Stemmata quid faciunt? quid prodest Pontice longo Sanguine censerit? Sanguinem enim longum dicit, à longis & multis ætatibus productum, Nam & alibi eadem Satyr. à vetustate nobilitatis, veteres ceras appellat, Tota licet veteres exornent vndique cere Atria, nobilitas sola est atque vnica virtus. Sit formosa, decens, diues, foecunda, vetustos Porticibus disponat auos. Et alter poeta satyrographus Satyr. 3. Stemmata quod Thusco ramum milesime ducis, Martialis lib. 5. epig. 17. in Gelliam, Dum proauos at auosque refers, & nomina magna, Dum tibi nosser eques sordida conditio est. Dum te posse negas, nisi lato Gellia clauo, Nubere, nupsisti Gellia cistifero.*

17 *¶ Stadius lib. Syluarum 3. Sylua 3. Non tibi clara quidem senior placidissime gentis Limea, nec proauis demissum stemma. Et lib. 5. in Protreptico ad Crispinum, Non te series inhonora parentum Obscurum proauis, & priscae lucis egentem Plebeia de stirpe tulit, non sanguine cretus, Turmalistrabèque, & remis, ac paupere clauo Augustam sedem, & Latij penetrabile Senatus Aduena pulsasti, sed precedente tuorum Agmine. Et iterum in eo. lib. Sylua 1. Laudentur proauis seu pulchrae munere formae, Quae morum caruere bonis Et lib. 1. Thebaidos, In senium vergens populos Adrastus habebat Diues auis.*

18 *Id est, vt interpretatur Lactantius Grammaticus, à maioribus nobilis. ¶ Nec interim prætermittenda est Græcorum Poëtarum autoritas. Nam Homerus ille omnium primus huc expectasse videtur, cum Agamemnonem facit ita loquentem lib. 9. Iliados, Καί μοι ἕως ἄρτι τοῦ ὄσον βασιλεύτερός εἰμι Ἡ δ' ὄσον γενεῆ πρόγενέσση & εὐχομαι εἶναι. Et mihi subiiciatur, quanto maior rex sum, Et quanto generatione antiquior dicor esse. Quanquam & id ad ætatem referri possit.*

19 *¶ Et vt poetas relinquamus, Aristoteles lib. Rhetoric. 1. cap. 5. diffinit nobilitatem gentis ac ciuitatis esse indigenas, aut vetustissimos, & primos duces illustres, multos quoque ex ea gente in rebus que expetuntur, præclaros extitisse. Priuatam autem nobilitatem esse, aut virtute, aut dignitate aut alia re laudata primos claros fuisse. Multos quoque famosos, ex ea gente viros & mulieres, iuniores, ac seniores fuisse. Idem (quod alibi scripsimus) lib. 4. Politicôn. c. 8. Nobilitatem dicit esse antiquas diuitias. Neque enim simpliciter dicit diuitias, Et eum referunt & sequuntur multi, quos tibi allegauimus supra c. omnium 3. Quibus addes, quod scribit Plinius lib. 33. c. 2. constitutum lege apud Romanos fuisse, ne cui ius annullorum esset, nisi cui ingenuo ipsi patri, auoque paterno sextertia cccc. census fuisset, vbi & supra diximus nu. 3. & supra c. 3. nu. 10.*

¶ Tull

20 *¶ Tullius in oratione pro Murena, de quopiã loquens, Familia ingenua, veteris, & illustri. Cornelius Tacitus lib. 3. Volufio vetus familia. Lampridius in Alexandro Seuero, Ouumus, inquit, Camillus senator antiquae familiae. Salustius in bello Iugurthino de Mario, At illum iam contra Consulatus ingens cupido exagitabat, ad quem capiendum præter vetustatem familiae omnia alia abunde erant. Ibi quoque in oratione ipsius Marij, Quod ex aliena virtute tibi arroganti, id ex mea non concedunt, scilicet quod imagines non habeo, & quia mihi noua nobilitas est. Rursumque, Ad hæc aliis si deliquere, vetus nobilitas, maiorum fortia facta, cognatorum & affinium opes, multae clientela, omnia hæc præsidio adsunt. Mihi spes omnes in memet fixæ, quas necesse est virtute, & innocentia tutari. nam alia infirma sunt. Et paulo post, Ecquem ex illo globo nobilitatis ad hoc aut aliud tale negotium mittatis hominem veteris profapiae, ac multarum imaginum. Lilius lib. 10. ab vrb. cõd. En vnquam fando audistis Patricios primo esse factos, nõ de cælo dimissos? Sed qui patrem ciere, auumque possent, id est, nihil vltra, quam ingenuos. Dionysius Halycarnass. lib. 4. Græcè quidem, sed in hunc sensum, Quis mentis non expers Manilium generosum, & clarissimum Latinorum extruderet, huncque generum dignaretur accipere, qui ne tritauum quidem haberet.*

21 *¶ Valerius Maximus lib. 8. c. j. scribit M. Aemilium Scaurum repetundarum reum propter vetustissimam nobilitatem, & recentem memoriam patris, absolutum fuisse. Idem lib. 7. c. 3. Lampfacum dicit oppidum vetusta nobilitate inclytum, quod & nos alibi ad aliud adduximus. Suetonius scribit Augustum, equestri familia ortum se scripsisse, veteris ac locuplete. Idem in Galba, c. 2. Neroni Galba successit, nullo gradu contingens Cæsarium domum, sed haud dubiè nobilissimus, magnaque ac veteris profapia, vt qui statuarum titulis pronepotè se Q. Caruli Capitolini semper inscripserit. Idem in Vitellio, c. j. Vitelliorum (inquit) originem alij aliam, & quidem diuersissimam tradunt, partim veterem & nobilem, partim nouam & obscuram. Idem in Vespasiano c. j. magnum indicium splendoris familiae, & vetustatis. Et Seneca lib. 3. de Beneficijs: Qui imagines in atrio exponunt, & nomina familiae longo ordine ac multis allegata flexuris in prima parte ædium collocant. Plinius Senior lib. 10. c. 47. In cæteris nihil præter nobilitatem longinquitate factam occurrit. Plin. Iunior, qui lib. epistolarum 8. ad Fabatum Profocerum, veluti gloriatur, quod liberis non esset relicturus subitas imagines. Basilus ille Magnus in sermone de ieiunio, dicit antiquum esse prouerbium, Omne fieri per antiquitatem nobilium. Aufonius in gratiarum actione ad Gratianum imperatorem, viros antiquae nobilitatis vocat. Boëtius in Topica Ciceronis scribit ab antiquitate ingenuorum gentilitatem duci: Gentilitatem autem appellat veluti nobilitatem vt diximus supra, c. 2. nu. 53. illud præterea.*

22 *¶ Hinc autem fit, vt nouus homo pro plebeio & ignobili, & nouitas pro ignobilitate optimis autoribus dicebatur. De priore Tullius libro 5. epistolarum familiarium ad Fabium, Plus tibi virtus tua dedit, quam fortuna abstulit, propterea quod adeptus es, quod non multi homines noui amissisti, quod plurimi homines nobilissimi. Et in oratione ad populum, & equites Romanos, antequam iret in exilium, statim post princ. Non accusatur, quod remp. oppugnauit, sed quod nouus homo pernitiosum nobilium restrinxerit furorem. Et in 3. oratione in Verrem, Vt possit aliquis suspicari, C. Verrem, quod ferre novos homines non potuerit, ad nobilitatem transisse. Et in 6. Ne ista præclara nobilitas desinat queri populum Romanum hominibus nouis, atque industrijs libenter honores mandare, semperque mandasse. Et in 7. Videmus quanta sit inuidia, quãtòque odio apud quosdam homines nobiles, nouorum hominum virtus & industria. Et in oratione pro Lucio Murena, Nec mihi vnquam minus in Q. Pompeio nouo homine, & fortissimo viro virtutis esse visum est, quam in homine nobilissimo M. Aemilio. Et in oratione pro Aulo Cluëtio Habito. Et iam, inquit, querimur saepe hominibus nouis non satis magnos in hac ciuitate esse fructus? Nego vsquam vnquam fuisse maiores, vbi si quis ignobili loco natus ita viuat, vt nobilitatis dignitatem virtute tueri posse videatur, vsque eò peruenit, quo ad cum industria cum innocentia profecuta est, &c. Salustius in Catilina de ipso Cicerone loquens, Namque antea pleraque nobilitas inuidia aestuabat: & quasi pollui Consulatum credebat, si cum, quanuis egregius, nouus homo adeptus foret. Et in præfatione Iugurtha, Etiam homines noui, qui antea per virtutem soliti erant nobilitate antecire, furtim, &c. Et alibi in eodem libro, Ea tempestate in exercitu nostro fuere complures noui, atque nobiles, quibus diuitia bene honesteque potiores erant. Item, Consulatum nobilitas inter se per manus tradebat, nouus nemo tam clarus, neque tam egregius factus erat, quin indignus illo honore, & quasi pollutus haberetur. Rursumque Ita percussa nobilitate post multas tempestates, nouo homini Consulatus mandatur. Itemque illud, Comparete nunc, Quirites, cum illorum superbia me nouum hominem, Sunt verba Marij. Lilius lib. 4. ab vrb. cond. in oratione Canuleij Tribuni plebis, An ne si sit quidem ad gubernacula reip. accedere, cum patiemur potiusque decemuris teterrimis mortalium, qui tum omnes ex paribus erant, quam optimis regum nouis hominibus similes Consules simus habituri. Et libro 7. Annus hic erit insignis noui hominis Consulatu. Nam vt postea declarat. L. Sextius de plebe primus Consul factus est. Et iterum eodem lib. Pro ingenti itaque victoria id fuit plebi, quãsturaque non honoris ipsius sine aestimabatur, sed patefactus ad Consulatum ac triumphos locus nouis hominibus videbatur. Et lib. 9. Sed vniuersi simul negare nobilium id crimen esse, quibus si nulla obstat fraude, pateat via ad honorem, sed hominum nouorum, &c. Et li. 2. belli Punici, quo loco exponit verè plebeium, id est, nouum hominem. Et lib. 9. belli Macedo. Cum primū dixisset, de M. Catone loquens, Hunc perentem premebat nobilitas, paulò post subdit, non solum quia indignabatur*

De eadem re. Familia antiqua. Familia uetus. Vetustas familiae.

Vetus nobilitas.

Homo ueteris profapiae & multarum imaginum.

De eadem re.

Subite imagines. Prouerbium.

De eadem re. Nouus homo pro ignobili.

gnabantur nouum hominem Cenforem videre, sed etiam, &c. Et Iuuenalis Satyra 8. de Cicetone,

Hic nouus Arpinas ignobilis.

Et Iulius Capitolinus in Macrino Imperatore, primum in patricios allegit nouum hominem, & qui paulo ante procurator rei priuatae fuisset. Quanquam scio novos homines in alia significatio- ne accipi, vt in l. si feruus, in ff. de adi. leg.

Magni homines in alio sensu.

23 Nouitas pro ignobilitate.

¶ De secundo, Tullius libr. x. Epistolarum, epi. 7. Video non vt antehac putabam, nouitati esse inui- sum meæ. in te enim homine omnium nobilissimo, similia inuidorum vicia perspexi. Et in illa ora- tione pro Murena, Non arbitrabar, cum ex familia vetere & illustri Consul designatus ab Equitis Romani filio Consule defenderetur, de generis nouitate accusatores esse dicturos. Salustius in Iu- gurtha in oratione ipsius Marij, Contemunt nouitatem meam, ego illorum ignauiam. Catilina in 2. oratione in Ciceronem, Nunc se his artibus perturbare ciuitatem instituit, nunc se his consilijs vlcisci, & nobilitatem eò deducere, vt nunquam sibi nouitas obiiciatur. Et iterum, Obiectu verò no- uitatis vniuersam odit nobilitatem. Valerius Maximus de eodem Mario loquens lib. 2. c. j. quod est de institutis antiquis, Cuius alioquin magnificus, sed nouitatis suæ conscientia vetustati non satis propitius. Et lib. 3. c. 8. vbi de centurionibus, Nam vt humilitas amplitudinem venerari debet: ita nobilitate fouenda magis quàm spernenda bonæ indolis nouitas est. Cornelius Tacitus inducit Se- necam sic loquentem, lib. 14. Inter nobiles, & longa decora præferentes nouitas mea enituit. Alter Seneca tragædia 1.

— Duces è genere in clyto

Nouitas colorem nostræ.

Quod nos alibi ad aliud citauimus.

24 Vetusitas pro nobilitate.

¶ Nam & vetustas simpliciter contraria nouitati pro nobilitate ponitur, vt constat ex illo priore loco Valerij. Et vetustas quoque cum adiectione familiæ. Cicero in oratione pro Cn. Plancio, Re- spondebis credo te splendore & vetustate familiæ fretum, non valde ambiendum putasse. Nam & splendorem pro nobilitate plerunque accipi docuimus supra c. 2. nu. 19. similiter & splendidum. Sed & eadem vetustas cum adiectione generis. Cornelius Tacitus in calce lib. 4. Tiberius in Domitio super vetustatem generis, propinquum Cæsariibus sanguinem delegerat. Vti etiam antiquitas gene- ris. Idem Tacitus lib. 13. post prin. Die funeris laudationem eius princeps exorsus est, dum antiqui- tatem generis, Consulatus, ac triumphos enumerabat, &c. Et ante eum Cicero in illa oratione ad populum & equites Romanos antequam iret in exilium, Cum præsertim non generis antiquitate, sed virtutis ornamentis summam laudem sim consecutus. Hincque vir stirpis antiquæ pro nobili apud Suetonium in Caligula c. 35. Cn. Pompeio stirpis antiquæ Magni cognomento. Et in Vitellio c. 2. Cæterum P. Vitellius domo Niueria siue ille stirpis antiquæ, siue pudendis parentibus, atque auis, Eques certè Romanus, &c. Nam & apud Virgilium lib. 1. Aeneidos,

Vetusitas fami- lia. Vetusitas gene- ris. Antiquitas ge- neris.

Sæque ortum antiqua Teucrorum à stirpe volebat.

Stirps antiqua

Et antiquissimæ stirpis apud Tullium libr. 2. de Legibus, vt paulò post dicemus. Et antiquissima fam- ilia pro nobilissima apud Cæsarem lib. 7. Commentariorum belli Gallici, vbi de Coto loquitur. Et vetus familia apud ipsum Ciceronem, in illa oratione pro Murena, loco citato in præcedenti nu. Et antiquo genere natus, apud Probum Aemilium de Datami.

Antiquiss. fami- lia.

25 Antiquum pro nobili.

¶ Sed & veteres antiquum quoque simpliciter pro nobili dicebant. Virgilius lib. 1. Aeneid.

Nos Troia antiqua, vestras si forte per aures, &c.

Quo in loco Seruius exponit, antiqua, id est, nobili, vt alibi in eod. lib.

Terra antiqua, potens armis, atque vberè glebæ.

Quod carmen & lib. 3. repetitur. Et lib. 2. de Troia,

Vrbs antiqua ruit multos uommata per annos.

Vbi & Seruius eodem modo interpretatur. Iterumque eod. lib.

Ast vbi iam patriæ peruentum ad limina sedis,

Antiquasque domos.

Et lib. 4.

— Et Troia antiqua maneret.

— Carthago aut antiqua Tyrus.

Iterumque eod. lib.

Vbi & ipse Seruius nobilem interpretatur:

Et idem Virgilius, lib. 11.

Pulsus ob inuiciam regno viris que superbas

Prinerno, antiqua Metabus cum excederet vrbe.

Antiqua, id est, nobili, vt & ipse Seruius interpretatur. Et Silius statim post initium lib. 1. Antiquam Hesperiam. j. nobilem, vt etiam decla- rat non indoctus interpres Marfus. Tullius autem in oratione aduersus Salustium, antiquos viros pro nobilibus vsurpauit, Quare noli mihi antiquos viros obiectare. Videant igitur lectores quid sibi velit Eutropius, cum scribit Traianū natum Italicæ familia antiqua, magis quàm clara. Et rur- sum, M. Antoninum Pium fuisse genere claro, sed non admodum vetere.

26 Fumose imagi- nes.

¶ His adstipulatur quòd prisca illi fumosas illas imagines, quæ scilicet fumum præ maxima vetusta- te confluxerant, maximum quoque nobilitatis insigne esse putabant. Cicero in oratione in Pisonē, Obrepsisti ad honores errore hominum, commendatione fumosarum imaginum, quarum simile habes nihil præter colorem. Seneca constituens nobilitatem in sola virtute, vt alibi diximus, huc quoque alludens epistol. 44. Non facit nobilem atrium plenum fumosis imaginibus. Ex quo etiam fumosos equitum magistratos, ob magnam antiquitatem appellat Iuuenalis Satyr. 8.

Iuuenalis loa- cum.

Fumo

Fumosos equitum cum Dictatore magistratos.

Quanquam nonnulli (quod alibi diximus) famo- sos illic legunt. Et hinc Græcis *καπνώδεις εἰκόνες*. id est, fumosæ imagines, vice Prouerbij dicebatur, in eos qui iactabant vetustam generis nobilitatem.

27 ¶ Suntque in hanc sententiam antiqua quadam Prouerbia, quæ scilicet declarant homines nobili- tatem sibi ex antiquitate afferere. quale est illud *πρεσβύτερος κόδρος*, antiquior Codro, atque illud, *ἂπὸ Κόδρου*. A Codro, quos antiquissima adeoque nobilissima ortos profapia affirmamus, vt The- mistius author est. fuit enim Codrus antiquissimus Atheniensium rex.

28 ¶ Denique huc pertinet vetus illa contentio Scytharum & Aegyptiorum, de vtriusque gentis ve- rustate, vtrinque plurimas maximasque rationes afferentium, quibus probare nitebantur se alteris esse vetustiores, quas videre poteris apud Iustinum li. 2. statim post prin. Et rursum ipsorum Aegy- ptiorum & Phrygum apud Herodotum in Euterpe, qui liber est 2. vbi graphicè describit quomo- do ea contentio dirempta fuit. Ex quo illud Claudiani aduersus Eutropium,

— Dat cuncta vetustus

Principium Phrygiæ, nec rex Aegyptius vltra

Restitit, humani postquam puer vberis experts

In Phrygiam primum laxauit murmura vocem.

Et hinc Apuleius lib. vlt. Metamorphoseos non multo post prin. Phryges primigenios vocat. De Aegyptiis autem est illud Luciani, statim post prin. operis de Aegyptia dea, *αἰγυπιοὶ λέγονται πρῶ- τοι τὸ δὲ ἀνθρώπων*. Aegyptij dicuntur primi hominum. Aristoteles autem lib. 7. Politicón, c. 10. scri- bit maximam Aegyptiorum antiquitatem putari.

29 ¶ Itémque ipsorum Phrygum & Arcadum testimonio Laetantij, Placidi Statij interpretis in 4. lib. Thebaidos, Luciani in Astrologia, & Iosephi in Apionem. lib. j. vbi tradit eos in sua antiquitate glo- riarum. Nam & hos *προσελήνης* ante Lunā creatos ferūt. Apollonius Rhodius li. 4. *τῶν ἀργοναυτικῶν Ἀρκάδες, οἱ καὶ πρότερον σελλωαίης ὀδύσσαι Ζῶσιν*.

Et Statius lib. 4. Thebaidos,

Arcades hinc veteres astris Lunaque priores.

Ex quo Seruius enarrans illud lib. 8. Aeneidos, 1

— Arcades ipsum

Credunt se vidisse Iouem.

Sanè inquit, ad illud alludit, quòd primi dicuntur Ioui templa fecisse, & quòd ipsi sunt *πρωτέλλωοι*. quod & ipsum tradit Plutarchus autoritate Euadri Proble. c. 76. Nam & idem eiusdem operis c. 92. eos primos ex terra homines fuisse dicit, propterea Seneca Tragædiographus in Hippolyto eos veteres appellat.

Aut te stelliferæ despiciens polo

Sydus post veteres Arcades editum.

Et Antiquos, Manlius,

Arcades antiqui, celebratæque Caria fama.

30 ¶ Sunt & qui in laudem Atheniensium eos peculiari nomine *αὐτόχθονες* appellant tanquam dicas terrigenas, siue ex ipsa terra quam incolebant procreatos & enutritos. Et inter cæteros Isocrates qui eos omnium primos scribit in Panegyrico, haud multo post prin. & iterum in Panathenæico. Ly- sias in funebri cōcione, Plato in Menexeno, Herodotus lib. 7. Aristophanes in Auibus. Thucydides interpres, Apuleius, lib. 11. eodémq; vlt. Tametsi Suidas non eos tantum ita vocari scribit, sed & Ar- cades ipsos, & Aeginetas, & Strabo, libro 9. Parnasios. Sed quod ad Athenienses ipsos pertinet, Tul- lius in oratione pro Lucio Flacco, Vrbs inquit Atheniensium vetustate ea est, vt ipsa ex sese suos ciues genuisse dicatur, & eorum eadem terra parens & alitrix fuisse dicatur. Ex quo etiam Sopho- cles in Aiace flagellifero, eos *χθόνιους* vocat, tanquam terrestres, siue terrigenas.

γενεᾷ χθόνιων ἀπ' ἐσχεθεῖσ' ἄν.

Hucque etiam illud Aufonij in vrbium Catalogo,

Nunc & terrigenis patribus memoremus Athenas.

De quo etiam nonihil Strabo lib. 8. post prin. Vt interim non omittam, quod cum ipsi Athenienses *τετραγοφόρος* insolenter se vocarent, id est, cicadiferas, quòd capillis complicandis aureas cicadas adhiberent, vt eo argumento *αὐτόχθονες* se probarent, id audiens Aristhenes & ipse Atheniensis nihil esse eos *χοχλιῶν καὶ ἐπὶ λέβων*, id est, cochleis siue limacibus, & brutis, siue cochleis nobiliores succlamauit. quod Diogenes Laërtius in eius vita, in prin. retulit.

31 ¶ Vt interim omittam text. veteris pragmaticæ sanctionis, in tit. de Colla. §. insuper quod in quali- bet, in illis verbis, si nobiles ex vtroq; parente, & ex antiquo genere, &c. vbi D. Cosmas Guymier, olim præfes ornatissimus Camerarum, quas vocant huius nostræ Curia Parisiensis, in verbo, anti- quo, notat nobilitatem eo maiorem esse, quo antiquior est.

32 ¶ Quanquam non desunt, qui contrà existimant, cum scilicet esse magis nobilem, magisque lau- dandum, qui sibi sua virtute, & industria nobilitatem comparauit, quàm qui eam à maioribus velu- ti per manus accepit. In qua, præter alios multos quos tibi collegimus supra, cap. 4. nu. 5. Marcus, & multis seq. & infra quoque latius dicemus, haud dubie Tullius fuit, qui cum illi Salustius obiecisset, quòd nouus homo esset, veluti ignobilis, vt supra diximus, id fateri maluit, seq; sibi ac posteris sua virtute nobilitatis initium fecisse, quàm maiorū opinione niti. Ea enim sunt verba illius. Cum tamen

potuisset

Scytharum & Aegyptiorum contentio, utri primi omnium essent Aegyptiorum & Phrygum.

Athenienses hominum primi.

Qui noua nobilitatem anti- que præferūt.

potuisset ad retundendam Salustij calumniam, antiquum suae nobilitatis genus adducere. Nam illum à regibus originem duxisse ferunt, alij quidem à Tullo Hostilio Rom. rege, quod arbitratur Silius Italicus, cuius hi sunt versus de Tullio Ciceronis progenitore, qui tempore Hannibalis ordines duxerat, lib. 8.

Cic. an à regibus ortum.

Tullius aratas raptabat in agmina turmas,
Regia progenies, & Tullo sanguis ab alto,
Indole pro quanta iuuenis, quantumque daturus
Ausoniae populus ventura in secula ciuem.
Ille super Gangem, super exauditus & Indos
Implebit terras voces, & furialia bella
Fulmine comescet lingua, nec deinde relinquet
Par decus eloquij cuiquam sperare nepotum.

Sed Plutarchus in vita illius ad Aetium illum Tullium Volscorum regem, hanc Ciceronis originem regiam constanti, vt ipse dicit, hominum opinione refert. Cui subscribens Eusebius Chronographus, & Eutropius paulo ante fil. li. 4. Rerum Ro. illum fuisse scribit ex Regio genere Volscorum. Quae opinio mihi plus placet, ob id quod scribit ipse Tullius li. j. Tusculanarum quaest. Pherecydem Syrum fuisse, regnante suo gentili. Fuit autem is Pherecydes, si ipsi Eusebio credimus, multo post Tullium Hostilium tempore, quippe qui contemporaneus fuit Marci Coriolani, quem profugum excepit ipse Tullius Volscorum rex, vt refert idem Plutarchus in Coriolano, & Lilius lib. 2. ab vrb. cond. Sed & huic sententiae calculum addit, quod in 2. Catilinæ in Tullium oratione scriptum est, Tullium ipsum praedicare aliquando solitum, originem se generis habuisse ex Tullij Hostilij Volscorum regis familia, tanquam scilicet & ipse Tullius Volscorum rex, Hostilius vocaretur, quod forte ansam praebuit caeteris credendi illum fuisse Hostilium Ro. regem. Idem autem Tullius lib. 2. de legibus, ortum se stirpe antiquissima dicit, illud scilicet quod supra diximus, significans.

33 De eadem re.

Caeterum ne illud praetermittam, idem ipse in Verrem actione vltima, palam se profitetur non esse nobili genere, cum dicit, Sed non idem mihi licet, quod iis, qui nobili genere nati sunt, quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus deferuntur. Et in oratione in Pisonem, Me cum Quaestorem in primis Aedilem priorem, Praetorem primum cunctis suffragiis populus Romanus faciebat, homini ille honorem, non generi, moribus non maioribus meis, virtuti perspecta, non audita nobilitate deferebat. Et rursus ibi, Omnes enim honores populus Ro. mihi ipsi homini nouo detulit. Et in oratione ad Equites Romanos, eo loco quem supra citauimus, numero vigesimotertio, nam & vetustas. Et in oratione pro Quintio, se quoque in locum ignobilium reponit, cum dicit, Homines nobiles seu recte, seu perperam facere ceperunt, ita in vtroque excellunt, vt nemo nostro locus natus assequi possit. Et Phil. 6. Quid enim non debeo vobis, Quirites, quem vos hominem à se ortum hominibus nobilissimis omnibus honoribus praetulistis. Nam ibi se dicit à se ortum, cuius scilicet maiores essent incogniti, & propterea ignobiles iuxta ea quae diximus c. 2. Cui etiam simile est illud eiusdem in oratione pro Cn. Planco, Eadem igitur Calsi via munita Laterensi est, idem virtutis cursus ad gloriam: hoc facilius fortasse, quod ego huc à me ortus, & per me nixus ascendi: istius egregia virtus adiuuabitur commendatione maiorum. Et in oratione pro lege agraria contra Rullum, Quemadmodum cum petebat, nulli me vobis authores generis mei commendarunt: sic si quid deliquero, nullae sunt imagines, quae me à vobis deprecentur. Et in prima oratione in Catilinam, ita facit Rempublicam ipsum se alloquentem, Praeclaram verò populo Romano referes gratiam, qui te hominem per te cognitum, nulla commendatione maiorum, tam mature ad summum imperium per omnes honorum gradus extulit, si propter inuidiam aut alicuius periculi metum salutem ciuium tuorum negligis.

34

Sed nec illud in hoc capite omittendum est, vnam omnino gentem esse, scilicet Turcarum, qui contraria caeterarum gentium opinione illos existimant omnium nobilissimos qui prorsus ignorat patres ac matres suas, eosque tenere primos dignitatum gradus post ipsum principem: quod scriptum reliquit Petrus Bellonus Cenomanensis (qui diuissimè apud eos versatus est) in libro secundo Obseruationum cap. 95.

Nobilitatis prerogatiua & priuilegia.

CAP. XX.

In multis nobilitati defertur, quae huc magna ex parte sigillatim describemus. In primis enim ad honores, magistratus, & dignitates ciuitatum, nobiles magis assumendi sunt, quam ignobiles, suntque caeteris paribus praeferendi, per text. in §. j. in prin. in verbo, viri obscuro, & iterum in versic. interim, in verbo, vniuersi nobiliores. rursusque in §. vlti. ibi, vnumquemque nobilium, in auth. de defen. ciui. vbi & glo. super d. verbo, nobiliores, no. nobiliores debere eligi. & Ang. quoque ibi no. illum text. contra statuta Tusciae, quibus nobiles munere decurionis interduntur, vt sint strictè interpretanda, cum sint contra ius commune. Et illum quoque text. ad hoc notar. glo. in c. statumimus, in verbo, potiore, post prin. de maio. & obed. dum per illum tex. dicit, quod nobilitatis ratio habetur, & Zenzel. in extrauag. execrabilis, ver. nos itaque, in verbo, generis claritatem. Io. An. post Phil. in c. venerabilis, quod est pe. col. j. in verbo, virtutum, & ibi Imo. in fi. de praeb. An. l. ser. in c. j. in prin. et. de pac. iur. fir. Bart. in l. j. col. 3. vers. praeterea. C. de dig. lib. 12. & in l. ff. de exc. tut. Lucas Pen. in l. mulieres,

I Nobiles praefertendi in assequendis magistratibus.

mulieres, col. 5. vers. 4. praefertuntur. C. eo. tit. & in l. 2. col. 5. vers. & sicut nobiliores. C. de exac. & exec. eo. lib. 12. An. Rosel. in tract. de pote. imper. & papa. in vlt. q. vers. hanc dignitatem non esse adscribendam, & latè Cepol. in tracta. de imper. mili. deli. in materia nobilitatis. & Io. Ray. in tract. nobilitatis, in 7. q. prin. Io. Plat. in l. cohortalis, in fi. C. de cohort. lib. 12. Martinus Lauden. in tractatu de officialibus dominorum, c. 38. magistratus debent. Barb. in c. accedens. le. 2. col. 10. extra, vt lit. non conte. & in repe. extrauag. volentes, in verbo, nobiles, & conf. 35. sapienter scribitur, col. 1. lib. 2. vbi in ea re laudat morem Venetorum, qui nobiles tantum assumunt ad regimen ciuitatis, & conf. 53. praclare scripti Psalmista, col. 4. eod. lib. 2. & conf. 57. praclare scribitur, col. 3. in prin. eod. lib. 2. & conf. 46. illud adducam, col. antep. vers. facit tex. lib. 4. & Card. Alex. in c. per venerabilem. §. vlt. char. antep. ver. quero ergo principaliter, qui filii sunt legi. Io. Lupus in repe. rubr. de donati. inter vii. & vxo. §. 9. col. 3. vers. vnde dicebat. & seq.

2 ¶ Sed & de hoc est bonus quoque text. in l. honor. §. de honoribus, in verbo, origo natalium. ff. de muner. & hon. & in l. honores. §. is qui. ff. de decu. vbi plebei honoribus Decurionum fungi prohibentur, ex quo Bart. in l. j. col. 3. vbi supra. C. de digni. lib. 12. no. plebeium non posse eligi ad dignitatem, & in l. j. vbi & hoc not. Io. Pat. C. de cond. in publ. hor. lib. 10. & in auth. praesides, in prin. ibi nobiliores ciuitatum, & c. C. de epi. aud. vbi Alb. expressè no. nobiliores eligi debere in praesides, & magistratus, & in §. vlt. in auth. de referen. Et bene facit text. in c. grandi, de sup. neg. pra. lib. 6. ex quo no. Domi. in 2. not. & post eum latè Corfe. in repe. col. 6. vers. not. ibi nobilem, quod in dādis dignitatibus secularibus ponderatur dignitas, id est, nobilitas, de qua tex. ibi nūcupatim loquitur, & quod voluit Bal. in c. per inquisitionem, paulò ante fi. de elect.

Ad idem.

3 ¶ Et id quoque probatur testimonio diuinarum literarum, nec vno quidem in loco. Nam Deut. c. 1. ita scribitur, Tuli de tribubus vestris viros sapientes, & nobiles, & constitui eos principes, Tribunos, & Centuriones, & c. In quo tamen illud tibi sciendum est, in litera Hebraea nullam dictionem esse in ea oratione, quae nobiles significet, sed ab interprete, quisquis is fuit, positā, quod existimaret huiusmodi magistratibus nobiles esse caeteris idoneiores. Et Ecclesiastes 10. Beata terra cuius rex nobilis est: aut, vt alij vertunt, filius nobilium, de quo & nos alibi diximus. Et eam sententiam citat è nostris Bart. in d. l. j. col. 5. vers. videndum est. C. de digni. lib. 12. Et lib. Machabæo. j. c. 3. scribitur, Antiochum regem suis negociis praefecisse Lyfiam hominem nobilem, & ex genere regio.

Ad idem testimonium sacrarum literarum. Aliorum in id testimonia.

4 ¶ Plutarchus in Theseo, vt aliorum quoque testimonia citemus, scribit Theseum primum nobiles ἐπαρτίδας à se appellatos, à caeteris se iunxisse, illisque potestatem fecisse magistratus ex suo ordine creandi, administrandique leges, tum pia religiosaque interpretandi ac definiendi. Cuius etiam rei mentionem facit Dionysius Halicarnassensis li. antiquitatum Romanarum 2. vbi & illud tradit, Romulum ita suam Rempublicam constituisse, vt illustres genere, virtute, ac pecuniis ab ignobilibus humilibusque seerneret, illisque patricios appellaret, vel ab aetate, vel quod filios haberent, vel ob nobilitatem generis: Alios autem plebeios, quos scilicet Græci δῆμοίους vocant. Illos autem sacra perficere, magistratus gerere, ius dicere, ac secum quoque publica administrare iuberet. Plebeios autem his muneribus solutos, agros colere, pecora, quaesuariasque artes exercere, quod & nos alibi ad aliud propositum diximus. Ad hanc autem Romuli diuisionem alludit illud Statij lib. j. Syluarum, in Epithalamio Stellæ & Violantillæ,

Theseus nobiles à caeteris diuisit. ἐπαρτίδας. Romulus quoque diuisit nobiles ab ignobilibus. Patricij qui et quare dicti. Plebei δῆμοίους τῆροι.

— Clarus de gente Latina

Est Iuuenis, quem patricijs maioribus ortum Nobilitas gauisa tulit.

5 ¶ Sed & Solon Atheniensium legislator, secutus, vt opinor, & ipsum Atheniensem Theseum, magistratus omnes constituit ex nobilibus & locupletibus, qui ex tribus censibus constabant, quartus autem qui Theticus dicebatur, qui scilicet eorum erat, qui Thetes, id est, opifices erant, quibus nullum magistratus assequendi ius erat, vt tradit Aristoteles lib. 2. Politicōn cap. 10. & Plutarchus in ipso Solone, & Pollux lib. 8. Ex legibus quoque Longobardorum, iudices debent esse nobiles, vt in Lombard. tit. de offi. iud. l. vlt. quae incipit, de iudicibus. Sed & Germani, vt tradit Corn. Tacitus, Reges ex nobilitate, Duces ex virtute sumunt. Nam & ipse Aristot. in eo ipso lib. 2. politicōn c. 8. scribit, nobiles & ingenuos sibi rationabiliter honores arrogare. Et idem c. eiusdem lib. 7. carpit legem Laacedemoniorum, quae Ephoros (is magistratus erat apud eos maximus) & plebeiis creati iubebat, vnde multa in eam Rempublicam mala contigisse tradit. Et Plato eiusdem magister lib. 3. de legibus, inter septem rationes imperandi hanc secundam posuit, vt ignobilibus generosi imperent.

Solonis lex in eandem rem.

Longobardo = run. lex. Germanorum mos. Laacedemoniorum lex reprehensa.

6 ¶ Apud priscos illos Romanos, Consules, Quaestores, Tribuni militum, Censores, Dictatores: & caeteri magistratus ex patricijs tantum: hi enim, quod iam diximus, nobiles creabantur. Verum plebs tandem obtinuit, vt ex suo corpore crearetur, vt & copiose & eleganter describit Lilius lib. 6. ab vrb. condi. vbi dicit L. Sextum de plebe primum Consulem factum, de quo & ipse aliis locis. Et meminit etiam Pomponius iuriconsultus in l. 2. §. deinde cum post, & §. sequen. ff. de orig. iur. & alius in l. j. ex Quaestoribus. ff. de offic. Quaesto. Lampridus autem Helogabalum imperatorem Ro. accusat, quod inter alia ipsius portenta ac scelera, vt bis Romanæ maiestatem cōtemnens, in Senatum plurimos legerit sine discrimine aetatis, census, generis, omnesque dignitates hominum ignobilitate polluerit. Contra autem idem Alexandrum Severum laudat, quod libertinos nunquam in questrem ordinem redegit, asserens seminarium Senatorum, Equestrem locum esse. Eundem scribit

Consules & caeteri magistratus ex patricijs apud Ro. Helogabalus reprehensus quod dignitates, ignobilitate hominum polluerit. Seminarium Senatorum equestris ordo.

Julius Capitolinus in rebus gestis Gordianorum, Senatui per literas egisse gratias, quod Gordianum virum nobilem Proconsulem in Africam misisset.

7 *In eandem rem.* ¶ Tullius in vlt. in Verrem actione, plane ostendit apud Romanos, magistratus, & cetera id genus munia publica deferri solita nobilibus magis, quam ceteris, cum sic inquit: Sed non idem mihi licet, quod iis, qui nobili genere nati sunt, quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus defertur. Quod nos alibi ad aliud adduximus. Idem & ipse in oratione pro Murena, aperte declarat, Summam (inquit) video in te esse Serui Sulpici dignitatem generis, integritatis, industriae ceterorumque ornamentorum omnium, quibus fretum ad Consulatus petitionem aggredi par est. Paria cognosco esse ista in L. Murena: atque ita paria, ut neque ipse dignitate vinci potuerit, neque te dignitate superauit. Contempsisti L. Murenæ genus, extulisti tuum, &c. Plinius Iunior lib. epistol. 3 ad Maximum, dum describit morem priscorum in petendis magistratibus, Nonnunquam, inquit, candidatus, aut natales competitoris, aut annos, aut etiam mores arguebat. Quibus verbis satis ostendit, genus, ætatem, & mores in id multum profuisse. Idem autem à Traiano petit Præturam Aetæo Suræ, Ad quam, inquit, spem hortatur & natalium splendor, & summa integritas. Sed & alibi scribens ad eundem Traianum de magistratibus prouincialium, asserit, fatius esse honestorum hominum liberos, quam è plebe in curiam admitti. Sed & ipse in Panegyrico ad eundem, illum laudat, quod ab eo nobilitas non obscuraretur, sed illustraretur. Subditque hæc. Tandemque illos ingentium virorum nepotes, illos posteros libertatis, nec terret Cæsar, nec pauet, quinimo festinatis honoribus amplificat atque auget, & maioribus suis reddit. Si quid vsquam stirpis antiquæ, si quid residuæ claritatis, hoc amplexatur & refouet, & in vsum reipublicæ promit. Sunt in honore hominum, & in honore famæ magna nomina ex tenebris obliuionis indulgentia Cæsar: cuius est ut nobiles & conferuet, & efficiat. Apud Cornelium Tacitum lib. j laudatur Claudius Cæsar, quod in numerum Patriciorum ascitit vetustissimum quemque ex Senatu, aut quibus clari parentes fuerant. Et apud Iustinum libro 12. Alexander Magnus Parthis domitis, Andragoram ex nobilissimis Persarum præfectum statuit.

8 *Ratio præcedentium.* ¶ Et sanè optimo iure in adipiscendis patriæ honoribus, qui antiquiore nobiliorque sunt genere, ceteris sunt anteponendi. Nempe qui parètes, auos, maiorisque suos publicis honoribus honestatos habuerunt, ij quasi hæreditario quodam iure (ut elegantissimè differuit Patricius) Reip. curam accipiant, in eamque amplificandam neruos omnes intendant, propius verò est. Namque ut ager bene admodum committitur indigenis suis, qui cæli solisque rationem per naturam optimè callent: ita ex Senatoribus orti munera publica adimplere, quasi patriam auitaque disciplinam didicerunt. Eorum imperium longè facilius populus omnis tolerat. Nec indignum sibi videtur filium magistratum gerere, cum meminerit maiores eius eodem munere functos extitisse.

9 *Regis electio in Taprobane insula. Sibi benesigno bilis in regnâ multæ nobilitatis præpositum.* ¶ Tamen non prætermittendum quod scribit Solinus c. 66. in Taprobane insula, in Regis electione, non nobilitatem præualere, sed suffragium vniuersorum. populum enim eligere spectatum moribus, & inueteratæ clementiæ, & iam annis grauem. Sed & Iustinus lib. 24. tradit Sosthenem ob plurima virtutis beneficia, multis nobilibus regnum Macedoniæ affectatibus, ignobilem ipsum fuisse præpositum. Et quidem meritò. Nam quod dictum est, nobiles esse ceteris præferendos, intelligendum est ceteris per omnia paribus, ut etiam scribit Petr. Anc. conf. 339. pro maiori. Quod si virtus in vno effulserit, in alio nobilitas, quis dixerit præferendam virtuti nobilitatè? certè nullus, ut opinor. Imò verò omnes vbiq; constantissimè affirmant, illam huic esse anteponendam, de qua latè diximus supra, c. 4. num. 16. sed vtrunque, & seq. & dicemus infra, nu. 17. verum ista. Porro Marius apud Salustium in Iugurtha illud queritur, quod Consulatum nobilitas inter se per manus tradebat. Nemoq; nouus tam clarus, neque tam egregius factis erat, quin is indignus illo honore, & quasi pollutus haberetur, quod nos alibi adduximus.

10 *Nobiles ad beneficia ceteris præferendi.* ¶ Neque solum in dignitatibus & officiis secularibus sunt præferendi nobiles ceteris, sed & in sacerdotiis, & ut nostri appellant, beneficiis, & electionibus dignitatum spiritualium, ut sentit glo. no. in l. societas contrahitur, & ibi Bal. Saly. & Raph. Fulgo. qui illam commendant. ff. pro soci. quæ voluit, quod ad adipiscendos canonicatus, æquiparentur nobiles, & literati viri, propterea, inquit, Saly. & Raph. nobilem & literatum esse præferendum literato tantum. Et illam gl. no. Bened. Plumb. in l. generaliter. §. si quis alienum, vers. quis ergo. ff. de fideic. liber. & Bal. conf. 199. in causa ista, col. vlt. lib. 3. & Io. Pla. in d. l. j. ad fi. C. de cond. in pub. hor. lib. 10. & Barb. qui illam ferè vbiq; dicit esse sing. videlicet in ca. postulasti, col. 2. de rescrip. & in c. accedens, le 2. col. 2. ut lit. non conte. & in d. extrauag. volentes in verbo, nobiles, & d. con. 35. post prin. lib. 2. vbi per eam dicit, quod in nobilibus non tanta exigitur scientia sicuti in ceteris, de quo tamen alibi diximus. & d. conf. 57. col. 6. vers. præterea pondero, eod. lib. 2. & d. con. 46. antepe. lib. 4. vbi dicit, quod illa glo. videtur præferre nobiles literatis, & Card. Alex. in prælud. feud. in 2. diuis.

11 *De eadem re.* ¶ Sed & quæ nobiles sint præferendi ceteris, in beneficiis, voluit gl. in c. vlt. in verbo nobilitati, extrà de pœnis per tex. in c. non satis, vers. item si consideranda est. 86. di. & gl. in c. statumimus, in verbo, potiore, & ibi Bald. de maio. & obed. Gof. in summa tit. de temp. ord. §. sed circa hospitalitatem, in fi. Arch. in c. hæc autem scripsimus, ad fi. 30. di. & in d. c. grandi, de supp. neg. prel. li. 6. Henr. Bo. in c. pe. de præb. Panor. in c. dudum, le j. in 4. no. de elec. & in sua q. 3. incip. Sæpronius clericus, col. 4. ver. vnde etiam nobiles. Floria. in l. 3. in prin. col. j. ff. de fid. inst. Cepol. in tract. supra sæpius alleg. in 8. privilegio nobilitatis

nobilitatis, & Feli. in c. cum adeo, per illum text. col. 3. vers. nobilitas, de refer. Steph. Bertran. conf. 2. viso processu causa, nu. 40. lib. 3. Ex quo fit vt si à diuersis patronis fuerunt presentati pari vocum numero nobilis & ignobilis, ceteris paribus est preferendus nobilis, nec potest episcopus gratificari. ita enim voluit Gayg. in repe. c. vlt. col. 54. vers. item attendere potes, de elec. libro 6. & Philip. de Sarra in c. cum autem. ch. 152. & nouissimè Cæsar Lamberti, in tract. de iure patr. in 9. arti. 5. q. prin. 3. partis libro secundo.

12 ¶ In quam sententiam olim apud Romanos in numerum Pontificum atque Augurum (hi erant Romani sacerdotes) soli Patricij allegabantur. Verum maximo patriciorum plebeiorumque certamine plebs obtinuit, ut ex suo etiam corpore sumerentur. In quam rem extat elegantissima oratio P. Decij apud Lium i. deca. lib. 10. Porro Dionysius Halicarnassicus lib. 1. Antiquitatum Rom. laudat Romulæ, quod non venalia sacerdotia, nec forte diuidenda fecit, sed cuiusque curiæ binos creauit genere excellentes. Idem lib. 2. tradit, Numam secundum Ro. regem Salios sacerdotes ex Patriciis creauisse. Scribit Pausanias libr. 9. Daphnophorum cognomen fuisse sacerdotis Apollinis Ismenij, quem genere insignem annum legebat. Apud nonnullas quoque Graciæ ciuitates sacerdotij dignitas regiæ maiestati par habebatur, nec vulgares aut ignobiles homines in eam dignitatem assumebantur, ut tradit Plutarchus proble. c. 113.

13 ¶ Et bene facit quod in dispensatione multitudinis beneficiorum, siue ad consequendam multitudinem beneficiorum nobilitati defertur, c. de multa, & ibi Doc. de præben. vbi est tex. quod nobiles sunt maioribus beneficiis honorandi. Et hinc occasione sumpta no. Panor. in vlt. not. quod nobiles non reprobantur ab ecclesia, quinimo honorantur in collationibus beneficiorum, & etiam in extrauag. execrabilis. §. nos itaque & ibi Zenzel. in verbo, generis claritatem, & quod voluit glo. in d. c. cum adeo & ibi Bal. Panor. & latè Feli. & Phil. Dec. de rescrip. quod ad considerandam beneficij sufficientiam, est habenda ratio nobilitatis, per d. c. de multa, sicuti etiam voluit gl. in c. conquirente, in verbo, sufficientia, de cleri. non resid. Et quod voluit Innoc. in d. c. dudum, ad fi. vers. item si Papa, de elect. quod sola nobilitas sine literatura ad hoc sufficit, videlicet ad obtinendam dispensationem pluralitatis beneficiorum. Et quod item voluit Io. And. in c. cum in cunctis, col. j. in verbo, quibusdam, & ibi quoque Panor. in 4. not. de elect. considerandam etiam esse nobilitatè, ad dispensandum de ætate, alias incapaci, ad obtinenda beneficia, ut factum fuit tempore scismatis Alexandri, & Federici, vbi fuit electus Ioannes Episcopus Gratianopolitanus auunculus comitissæ Sabaudia, propter suam nobilitatem.

14 ¶ Tamen contra supradicta facit quod scribit Petr. Anch. conf. 131. ad exclusionem, circa medium per d. c. pe. de præben. vbi tex. loquens de consuetudine vel statuto, quod non admittantur in canonicos ecclesiæ nisi nobiles, hæc fermè verba subnectit, Non generis, sed virtutum nobilitas, vitæq; honestas gratum deo faciunt & idoneum seruitorem, ad cuius regimen non multos, secundum carnem nobiles & potètes, sed ignobiles & pauperes, eo quod non est personarum acceptio apud ipsum, vbi gl. quam ceteri sequuntur, dicit solos ex apostolis nobiles fuisse Paulum, & Bartolomeum, ceteros autem ignobiles.

15 ¶ Sed aut ea gl. verum non dicit, aut D. Chrysostomus, qui in eo li. quem Babylæ martyri nuncupatum dedicauit, scribit Paulum & Petrum apostolos generis nobilitate effre se non potuisse. Nam alterius (inquit) neq; patrem scimus quis fuerit, ita obscurus & ignobilis erat. Alterius autem, Petri videlicet, notus quidem pater, sed eatenus Pauli patre clarior, quatenus propter filium non è solum cognobile fecit nobis scriptura. Quod si quis & regionem & gentem inquirat, ostendet alterum Cylicem, alterum ignobilis ciuitatis non ciuitatis, sed parui castelli fuisse municipem. Fuit enim à Bethzaida, qui locus est Gallia sic dictus. Idem propè ad calcem libr. 2. de sacerdotio non obscure declarat, in electione sacerdotii & episcopatus, non esse inspiciendum splendorem generis. Nam & Christus quidem piscatores, tabernaculorumque texendorum artifices ad huiusmodi principatum aduocauit. Rursus libr. 3. eiusdem operis aperte ostendit, non esse in episcopatus ordinem quempiam cooptandum, quod sit claro genere natus. Diuus autem Hieronymus ad Principiam, in Marcellæ epitaphio, scripsit Ioannem Euangelistam propter generis nobilitatem notum fuisse pontifici, & Iudæorum insidias non timuisse.

16 ¶ Sed vt redeamus huic c. pe. de præben. concinit quod prius scripserat ipse Paulus j. ad Cor. j. Vide te vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potètes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes: & infima mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi & cõtempribilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt destrueret, vt non gloriaretur omnis caro in conspectu eius. Quibus verbis videtur aperte ostendi, nullam esse rationem habendam nobilitatis, in rebus spiritualibus. Et similiter scribitur in c. nos. 40. dist. sæpius alleg. nos qui præsumus, non locorum vel generis dignitate, sed morum nobilitate innotescere debemus. Et in hanc sententiam refert gl. in c. quoniam. vetus in verbo, inuidia. 24. q. j. quod cum diu tractarent de electione summi Pontificis, & quispiam allegaret nobilitatem alterius, Alter ex diuerso respondit, Piscatori Petro fabri filio successorè quærimus, non Augusto. Et dicit etià Bal. in l. in dando. ff. de tut. & cur. dat. q. sola nobilitas nõ supplet literaturam, quod & nos alibi diximus. Porro ex D. Augusto. in euangelium D. 10. tract. 7. c. j. interpretante illud, Et videns Iesus Nathanaëlem venientem ad se, discis, quare Christus primùm nobiles non elegit.

In eandem rem externorum tenentium.

Nobiles facti lius dispensantur ad beneficia.

Contra supradicta. Apostoli nobiles ne an ignobiles.

De eadem re.

De eadem re.

Piscatori Petro fabri filio successorè quærimus, non Augusto.

17 **De eadem re.** ¶ Verum ista nihil faciunt contra ea quæ supra diximus. Neque enim dicunt, nobilitatem non esse considerandam, sed potius virtutem, mores, literaturam, ut videlicet sit anteponenda virtus. Superiora dicunt, data paritate aliarum rerum, esse præferendum nobilem ignobili, ut etiam intelligit Host. & Henr. in d.c. pen. de præb. & ante eos gl. in c. constitutis, le 2. in verbo, impotentiam, extra de app. quam sequuntur ipse Hosti. Phil. Io. Andr. Pan. & alij, qui plus dicunt, esse præferendum nobilem & potentiorum, alias tamen idoneum, alteri etiam melius morato & eruditori, si ita expediat ecclesiæ, per text. in c. officij, extra de elect. quod & voluit Feli. in d.c. cum adco, col. 4. vbi tamen limitat de refcri. & Theologis Alex. Ales in 2. parte suæ summæ. q. 136. membro 2. §. j. Ad quod bene facit quod in simili voluerunt Host. & alij post eum in c. j. de consang. & affi. & D. Thomas quodlibe. 6. ar. 9. Quin sentit idem Host. in d.c. constitutis. quod hoc casu esset retractanda electio, tanquam minus utilis ecclesiæ, quando videlicet non fuit electus nobilis, cuius auxilio indigebat ecclesiæ, sed fuit prælatus ignobilis, alias idoneior. quod sequitur expressè Pan. ibi qui hoc dicit no. & etiã Phil. Deci. co. 2. in si. licet Imol. & alij recentiores contrarium ibi teneant. De quo latè per D. Io. de Selua olim in hac nostra curia Consiliarium, in tract. de beneficio, in 3. parte q. 7.

18 **An valeat consuetudo, ut non nisi nobiles recipiantur in canonicos.** ¶ Non tamen valet ea consuetudo de qua loquitur tex. in d.c. pe. de præb. ut videlicet non nisi nobiles recipiantur in canonicos, per tex. in eo ipso c. pe. vbi & hoc no. gl. Host. Pan. & alij, & Phil. Deci. in d.c. cum adeo, col. 2. de refcri. in Roch. Cur. in c. vlt. char. 2. o. vers. 6. inferitur, extra de consuet.

19 ¶ Quamquam contrariū præsupponit Ro. sing. 487. heri fui interrogatus, dum dicit episcopum non posse dispensare contra huiusmodi consuetudinem, per no. per Inn. generaliter loquentem de omni statuto ecclesiæ, in quo agitur de interesse canonicorum, in c. vlt. de cleri. non resid. Et illud dictum Ro. simpliciter refert & sequitur Fely. in c. super eo, le 2. col. 3. de testib. & Philip. Deci. sibi contrarius in c. at si clerici. §. de adulteris, col. 6. vers. & ideo dispensare, de iud. & ipse Selua in tract. de beneficio. vbi supra. Eandem quoque consuetudinem valere præsupponit Io. Ray. in d. tract. nobilit. in 7. q. princ.

20 **Pro nobilibus præsumitur.** ¶ Pro nobilibus semper aliàs præsumitur, ut voluit gl. no. in c. illud. 4. o. di. quam sequitur Io. Andr. in d.c. constitutis, le 2. col. pen. de appel. & Ro. sing. 726. scis hoc iure cautum, vbi illam gl. dicit sing. & Barb. in d. l. sed & si ex stipulatu, col. 9. ff. de verb. oblig. & in d. extrauag. volentes, & in tract. de præstantia Card. in j. q. vlt. partis, vers. tu allega. & con. 62. illud in medium referam, col. 4. lib. j. vbi per hoc dicit, quod non præsumitur nobilis prodece principem, & con. 3. clementissimi Dei patris, col. 13. lib. 2. & con. 35. sapienter scribitur, col. j. eo. lib. 2. & con. 57. præclarè, col. 3. eo. lib. 2. & con. 60. illud in medium adferam, col. 7. lib. 3. & con. 46. illud adducam, col. antepe. vers. & ideo lib. 4. & Ias. in l. si pecuniam. §. vlt. in fi. ff. de cond. ob. cau. Io. Lup. in repe. rubr. de donat. inter vir. & vxor. col. 3. vers. in his enim. Andr. Alciat. in tracta. de præsump. reg. j. præsumpt. 48. in princ. & Gerar. à Petra sancta sing. 30. Maria Soci. Junior conf. 39. prospèctis his, col. 4. nu. 26. lib. 2.

21 **Ratio præcedentium. Proverbium. Philosophus philosophum generat.** ¶ Cuius rei rationem potes colligere ex Cy. in l. prouidendum. C. de postul. cum dicit, quod qui ex genere nobili est, sola præsumptione est nobilis, per l. quod si nolit. §. qui mancipia, vbi filij plerumque parentum virtutes & vitia imitantur. Et paulo post, Magis ad nobilitatem (inquit) trahitur qui de genere nobili procedit. Nam philosophus, ut dicitur, philosophum generat. Hæc ille, qui hoc in effectu, ut sic cum nostris loquar, voluit: quoniam virtus nobilitati initium dedit, & (ut plerique existimant) ipsa nobilitas sit, ut exuberanter supra diximus. Ideoque etiam præsumantur liberi ex nobilibus progeniti tales esse quales fuere eorum maiores, qui suis virtutibus nobilitatem sibi, posterisque compararunt. Reliquum est, ut & ipsi virtutibus, tum naturam, tum parentum exemplo & imitatione præditi esse præsumantur. Quam etiam rationem optimè intellexit Lucas Pen. in l. mulieres, col. 3. vers. sextò ex nobilitate, in fi. C. de dig. li. 12. Matt. Affli. in consti. Siciliae, incip. post mundi, in 10. not. Sed & Plato hanc quoque rationem animaduertit, cum scribit in j. lib. Alcibiadis, qui est, de natura hominis, Consentaneum esse meliores esse naturas ex nobili genere, quam ignobili, εἰκός ἀμείων γενέσθαι φύσιν ἐκ γενναίων γένεσθαι. Quod & discipulus ipsius Aristoteles repetit, libro Politicón 3. c. 8. dum dicit, nobilitatem ob id in honore haberi, quia consentaneum est, ex melioribus ortos esse meliores. Est enim, inquit, generis virtus nobilitas. Et idem lib. 3. Rhetoric. ad Theodecten. c. 16. Nobilitas (inquit) & educatio ad faciendam fidem adhibentur. verisimile enim est probum ex probis, & bene educatum in probum virum euasisse.

22 **Maiores exemplo.** ¶ Quod autem de maiorum exemplo præterea diximus, astruit etiam Panor. in c. venerabilis, col. 2. de præb. vbi dicit quod maiorum nobilitas posteros ad virtutes suo exemplo excitat. Ideoque Tullius in oratione pro P. Sextio, Vos (inquit) adolescentes, qui nobiles estis, ad maiorum vestrorum imitationem excitabo. Et alibi in eadem oratione, Omnes, inquit, boni, semper nobilitati fauemus, & quia utile est Republicæ nobiles esse homines dignos maioribus suis, & quia valet apud nos clarorum hominum senex de Repub. meritorum memoria, etiam mortuorum. Et in 2. in Verrem actione, Circumstant te summæ autoritates, quæ te obliuisci laudis domesticæ non sinant, quæ te dies noctesque commoueant, fortissimum tibi patrem, sapientissimum auum, grauissimum focerum fuisse. Et hinc illud Andromachæ Virgilianæ interrogantis Aeneam de Ascanio filio, *Ecquid in antiquam virtutem, animosque viriles Et pater Aeneas, & auunculus excitat Hector? Salustius autem in proœmio belli Ingurthini, Sæpe (inquit) audiui ego Quintum Maximum, Præclarum*

blum Scipionem, præterea ciuitatis nostræ præclaros viros solitos ita dicere, cum maiorum imagines intuerentur, vehementissimè animum sibi ad virtutem accendi. Et faciunt multa quæ latè collegimus in nostris legibus connubialibus. leg. 7. nu. j. & multis seq. & quæ dicemus infra. c. 22.

23 ¶ Ex hoc autem quod dictum est, præsumi pro nobilibus, manat quod pulchrè & eleganter scribit And. Iser. in c. j. vers. hoc intelligendum, tit. qui succe. tene. quod promissa nobilium pro factis habentur, per text. in l. nemo. ff. de integ. rest. vbi nemo videtur ea re exclusus, ad quæ Prætor in integrum se restitutum pollicetur, & sequitur Matt. Afflic. ibi, col. 4. vers. maxime quia ut dicit. & Io. Lup. in repe. rub. de don. in inter vir. & vxor. char. 4. col. 3. Ex sententia igitur And. Iser. tantum fidei & legalitatis præsumitur in nobilibus, ut si quicquam promiserint, id per æquè sit certum ac indubitatum, ac si iam factum esset. & quod scribit Homerus Iliad. 18. de Agamemnone loquens, *Αὐτίκ' ἐπαδ' ἄμα μὴδ' ἔμπροσθεν δὲ ἔργον.* Id est, *Mox simulac dictum est verbum, res ipsa peracta est.*

Nec locus sit ioco Martialis in Proculum lib. j. epigrammate 84. *Tu factam tibi rem statim putasti. Et iterum ad Bitynnicum lib. 2. epig. 26. Iam te rem factam Bitynnicè credis habere?* Tanquam promissa sint parum certis autem demum fidere queas, quæ iam præstita sint, atque exhibita. Scribit autem Seruius, promissa deorum pro factis esse, in id referens illud Virgilij lib. 12. Aeneidos, *Do quod vis.* Bene inquit, præstiti vsus est tempore Nam promissio in diis pro facto est.

24 ¶ Scribit autem Bal. conf. 327. pridie, col. 2. vers. item varietas, lib. j. quod principibus maxime conuenit illud verbum, Semel locutus est Deus, quod est ut illi addas Psal. 61. Et illud, Quod scripsi scripsi. Nam & princeps debet habere vnum calamus, & vnam linguam, nõ plures: quia scriptum est, quæ processerunt de labijs meis, non faciam irrita. Et ideo, inquit, debet princeps esse immobilis, sicut lapis angularis, & polus in cælo. Ex hocque dicit fieri, ut priuilegium principis debeat esse perpetuum. Vnde, ut idem Bal. paulo antè dixerat, Celestinus papa qui papatu renunciauit, ut scribitur in c. j. de renunc. libro 6. fuit reputatus animal irrationabile, non homo quod quæ concesserat mane vnus diei, vespere eiusdem reuocabat. Quod & idem propemodum scribit in c. j. in prin. tit. de nat. feud. vbi & id subiungit, quod ob id licet Cardinales, scirent illum renunciaisse papatu per fatuitatem, tamen quia erat vnum pecus, libenter acceptarunt eius renunciationem.

25 ¶ Secundò ex hoc quoque proficitur, quod cum tractatur de nuptiis liberorum furiosi, & dementis, sunt in ea re habituros, magisque consulturos commodo & honori eorum, de quorum nuptiis tractatur, tex. est in l. tam demens, vbi & hoc annotant Alberi. & Raph. Fulgo. in fi. C. de epi. audi. Et similis text. in l. si furiosi. C. de nupt. & illos tex. in id quoque expendit Alber. in l. j. nu. 4. C. si aduer. dot. Et in d. l. si furiosi, Bald. hinc occasione sumpta no. id quod supra diximus, præsumendum esse pro nobilioribus, sicuti etiam no. Alber. in l. 2. §. quæ omnia, per illum text. in verbo, antiqua stirpe. C. de vet. iur. enucl. & in suo dictionario, in verbo, nobilis. Et bene facit text. in cap. j. 32. q. 4. Ex quo not. Luc. Pen. in l. mulieres, col. 6. vers. 16. C. de dignit. Quod si consanguinei puellæ dissentiant de eius nuptiis, est nobilioris arbitrium anteponendum.

26 ¶ Hinc tertio quod leges sanciri debent à principibus, etiam nobilium consilio, ut apertè probat text. in l. imperialis, ibi cæterorumque nobilium, tit. de prohib. feud. ali. per Lothar. Præsertim verò Procerum & Senatorum, ut ab Imperatore sancitum est in l. humanum. C. de legib. & auth. habita, in princ. C. ne fili. pro pat. & in c. j. in prin. tit. de prohib. feud. ali. per Feder. Et quod planè ostendit Virgilius, qui de Aceste rege loquens lib. 5. Aeneidos ita scribit:

—Gaudet regno Troianus Acesies, Indicitque forum, & patribus dat iura vocatis. Id est, leges sancit, iura distribuit, vocatis in id patribus, id est, Senatoribus. Ita enim Senatores vocabantur, vel ætate, vel curæ similitudine, ut & inibi annotat Seruius Salustij autoritate, & alibi quoque dicemus. Id autem sanctissimè ac prudentissimè obseruabant olim nostri reges, qui nullas ordinationes, quas vocamus, edebant sine consilio multorum principum, Præfidum, ac Consiliarium Parlamentorum, ut ex illis videre licet.

27 ¶ Hinc quartò quod scienter voluit Oldra. conf. 92. rex habebat. Quod si is cui princeps castrum custodiendum mandauit, alteri custodiam delegauit, qui castrum inimicis vel dolo, vel culpa prodidit, illum esse tum demum excusandum, si nobili eam prouinciam commiserit, non etiam si ignobili, ar. l. vlt. in prin. ff. de cust. reo. & l. pe. C. eo. & l. vlt. §. hac actione. ff. nau. cau. stab. Quasi nõ sit tam verisimile nobilem proditurum, aut malè custoditurum, quam ignobilem. id quod etiam voluit Io. An. illius discipulus, qui tamen magistri nullam mentionem facit, in addit. Spec. in rub. de loca. in fi. Sequitur & commendat Barb. in l. ex stipulatu, col. 8. ff. de verb. oblig. vbi dicit dignum esse memoria, & in c. accedens, le 2. col. 2. extra vt lit. non contest. & in d. extrauag. volentes, & in tract. de præstan. Card. in j. q. 2. partis in 1. membro, ad fi. & d. con. 62. scriptum est, col. 13. cod. lib. 2. & con. 34. præclarè optimus, col. pe. eo. lib. 2. & d. con. 35. post prin. eo. lib. 2. & d. con. 46. col. ante pe. lib. 4. Fran. Cur. Senior in repe. admonendi, col. 48. ff. de iure iuran. Iason in d. l. si pecuniã. §. vlt. in fi. ff. de cond. ob. cau. & Fely. in c. Petrus, col. j. & iterum col. ante pe. de homicid. Ant. Corf. in repet. d. cap. grandi, col. 10. de suppl. negli. præla. lib. 6. Petrus Gerar. sing. 30. pro nobilibus, Io. Lup. in d. repe. rub. de dona.

Promissa nobilium, pro factis habenda.

Principum uerba nunquam irrita esse debere.

Nobiliores ad tractandas nuptias liberorum dementis conuocandi. Dissentientibus puellæ consanguineis nobiliorum arbitrium præferendum.

Nobilium consilio leges sanciri debent.

Excusatur qui castrum nobili custodiendum dedit.

inter vir. & vxor. §. 9. col. 4. vers. ex his etiam inferri. Ego verò illum magis excusarem, si nobili, quàm si ignobili eam prouinciam demandasset: nec tamen eum omnino culpa vacare arbitraret, nisi homini notæ fidei & probitatis, & experientia tantam prouinciam tamque periculosam commisisset: neque enim statim cuilibet nobili in tanta re fidendum est.

28 Excusatur iudex qui nobili palatium pro carcere assignauit, à qua excusatur.

¶ Hinc quòd quod & not. scribit Angel. in l. si à bonæ fidei, per illum tex. ff. de rei ven. excusauisse se in iudicatu quandam potestatem, qui nobili viro quem Aritiani Bononiæ ei custodiendum tradiderant, palatium pro carcere assignauerat, à quo ille aufugit: quasi non esset præsumendum, quòd vir nobilis aufugeret. quod dictum commendat & sequitur Barb. in omnibus ferè locis nuperimè allegatis, & præterea in c. j. col. 4. de commo. & in d. c. accedens. col. 2. vt lit. non conte. & conf. 62. 1. lud in medium, col. 4. vers. faciat elegans. lib. 1. & alibi sæpe. & Fran. Curt. Senior. in d. l. admonendi, col. 48. vbi hoc dictum pro mirabili allegat. & ibi quoq; Ias. in repe. char. 16. nu. 174. & char. seq. nu. 182. & idem Ias. in auth. iubemus, col. vlt. C. de iudic. & in d. l. si pecuniam. §. vlt. vbi hoc dicit sing. Fely. in c. cum contingat, col. 3. vers. prima conclusio, de rescrip. & Catel. Cot. qui & hoc dicit sing. in memo. incip. nobilitas, Pet. Gerald. qui id sing. dicit, d. sing. 30. Io. Lup. in d. repe. rubr. de donat. inter vir. & vx. §. 9. col. 3. nu. 14. Hippol. Marfi in l. j. ad quæstionem. col. 4. vers. & facit notabile verbum Angel. ff. de quæst. & Alcia. in d. j. regula præsum. 48. nu. 2.

29 Etiamque si totam ciuitatem.

¶ Cui consimile est & 6. quod tradit idem Ang. in l. pen. ff. quod met. cau. quòd potestas non solum potest assignare nobili totum palatium pro carcere, sed & totam ciuitatem: & ita faciens satisfacit statuto disponenti, quòd accusatus de delicto debeat poni in carceribus. Sequitur Fran. Cur. in rep. d. l. admonendi, vbi supra, & ibi etiam Ias. in rep. d. nume. 174. ff. de iureiu. & in d. l. si pecuniam. §. vlt. in fine. ff. de condit. ob. caus. vbi hoc dicit sing. & diligenter esse notandum. & Catel. in memo. carceres variantur.

30 An nobiles in carceribus detineri debeant. Et an adeo strictè ut ignobiles

¶ Et generale est, vt nobiles non ponantur pro delictis in carceribus, vt dicit Lucas Pen. in l. mulieres, col. 5. vers. 8. C. de digni. lib. 12. per quædam iura ibi allegata, licet contrarium teneat Archi. in c. quisquis. 2. quæst. 8. vbi satis probatur nobilem non adedè strictè detinendum esse in carcere, vt alium. Ideo super hoc distinguit idem Lucas in l. quoties, col. 3. C. eod. de digni. sicuti apud illum videre poteris. Apud Liuium lib. 3. C. Claudius queritur virum honoratissimæ imaginis (is erat Appius Claudius) in vincula fuisse coniectum. Ex quo & illud quoque paulo post Quintius Cincinus indignanter admodum pronunciauit, Agitedum vbi hic curiam circumfederatis, & forum infestum feceritis, & carcerem principibus impleueritis, & cætera que sequuntur.

31 De eadem re.

¶ Quibus concinit quod tradit Bald. in l. 2. col. 2. C. de exhib. re. dum quæritur, inquit, an quis reus criminis sit detinendus in carcere, & quando, & qualiter. Si nondum, inquit, sit conuictus, aut cõfessus, si est vilis persona, debet mitti in carcerem: si nobilis, debet honestè in palatio detineri & ita iudex arbitrabitur, per l. j. ff. de cust. reo. Et idem propemodum dixerat Cy. ibi, in 4. no. ex quo facile intelliges nobilem non adedè strictè detinendum esse in vinculis, ac ignobilem. Et in hanc sententiam Fran. Aret. in l. si quis post accusationem, col. vlt. ff. de test. Honesta (ait) persona, ratione officij vel dignitatis, non prius debet poni in carcerem, quàm fuerit conuictus, per l. filio ex heredato. §. eius qui igitur. ff. de iniust. test. & in l. vlt. circa medium. C. de accu.

32 Quid si nobilis semel aufugerit.

¶ Sed hoc intellige, nisi is nobilis semel aufugerit à palatio, quod illi fuerat loco carceris assignatū. Nam debet postea in vinculis & carcere detineri, nec debet cum fideiussoribus relaxari, per gl. no. quam sequuntur Bal. & Ro. qui illam dicit notatu dignam, in l. lege Cornelia, in verbo, ex vinculis. ff. de Senatufc. Syllan. Sequitur item ipse Alex. in d. l. si pecuniam. §. sed si acceperit, qui est vlt. col. 2. vers. limitat tamen. ff. de cond. ob. cau. vbi id declarat. & in addi. Bar. in l. j. ff. de custo. reo. vbi illam dicit sing. & Ang. Aret. in tract. malef. in verbo, fama publica, col. 32. in paruis, vers. quarto notandum est, vbi etiam illam dicit sing. Fran. Cur. Senior. in rep. d. l. admonendi, col. 48. vers. quod limito. ff. de iureiu. & Bart. qui illam quoque dicit sing. in c. nullus, de præsumpt. & conf. 76. incip. sapienter scribitur, col. 4. Io. Lup. qui in hoc casu nominatim loquitur, in d. rubr. de dona. inter vir. & vxor. §. 9. col. vlt. vers. sic intellige tamen prædicta. Et bene facit quod voluit Bal. in l. nemo, in fi. per illum text. C. de episcopali auidi.

33 Et si nobilis magis creditur, quam ignobilis.

¶ Hinc sexto magis creditur testi nobili, quàm plebeio: & quo quisq; nobilior est, eo magis illi creditur, vt no. gl. in l. 3. in verbo, plebeio, per illum tex. ff. de testib. & gl. in §. item testium, in verbo, quis decurio. 4. q. 3. & Specul. tit. de teste. §. postquam, vers. porrò. Odo. in l. vlt. ff. de fid. instr. & Bart. in d. l. j. col. 9. vers. vnde in dubio. C. de dig. lib. 12. Lucas Pen. in d. l. mulieres, col. 5. vers. 9. præferendi sunt, & vers. seq. C. eo. tit. & iterum in l. 2. col. 5. vers. & sicut nobiliores. C. de exac. & exec. eod. libro 12. & Bal. in l. testiu. col. pe. vers. 2. dico. C. de testib. vbi dicit, quod pauci testes nobiles, multis testibus viliibus & rusticis sunt præferendi. & Alua. in ca. j. si miles rusticus, post medium, tit. de pace ten. & Io. Ray. in tract. nobilitatis, in 7. q. prin. Cepol. in d. tract. de imper. milit. delig. in 3. priuilegio, & iterum in 20. priuilegio nobilitatis. Calca. con. 9. in quæstione Iacobelli, col. 3. vers. sed posito. & Ias. in l. maior. ff. de pac. vbi dicit ad hoc facere text. in c. super hoc, de Renun. & Fely. in c. in nostra, col. pe. extrà de testib. Phil. Decius con. 342. in causa partus, in j. dubio, in fi. Hip. Marfil. cõf. 65. in nomine matris, colum. 6. vers. sic confirmatur præterea, libro j. Aymo Crauetta, conf. 6. plura videnda sunt, nu. 28. Pet. Gerard. à Petra sing. 11. his casibus, col. vlt. vbi & hoc dicit, quod licet aliàs viri in testimonij præferantur mulieribus, fallit tamen, si mulieres essent nobiles, & viri ignobiles. Et optimè facit

facit tex. in §. j. vers. sancimus, & quod ibi voluit gl. in verbo, dignitatis, & in verbo militiæ, & in verbo, ignobiles. in auth. de testib. & quod voluit Host. & post eum Imo. in c. in nostra præsentia, de testib. Vt tamen non omitas quod dicit Bal. vt à nonnullis citatur, confil. 420. verba principis, col. 2. lib. 1. quòd testes quanto sunt simpliciores & rusticiores, tanto sunt credibiliores. Sed ibi non dicit.

Quid si nobiles pro actore, ignobiles pro reo deposuerunt.

34 ¶ Sed quod diximus, magis credendum esse nobilibus, quàm ignobilibus, hoc velim intelligas, nisi nobiles deponerent pro actore, ignobiles pro reo, arg. eius quod in simili dicit gl. in c. clerici. St. di. & Panor. in c. ex literis, col. 1. in pe. no. de probat. vbi illam gl. dicit sing. & ibi etiam Philip. Dec. col. 2. vers. & ista conclusio, & idem Panor. in c. ad nostram, col. vlt. vers. ad hoc vide, eod. tit. vbi eam dicit not. & in c. in nostra, col. 3. vers. sed est dubiu, de testib. vbi dicit valde not. & in c. eo tenore, col. 2. vers. nota vnum modum, eod. tit. & in c. cum P. col. vlt. vers. & vide, de accus. Et nuncupatum in specie nobilium & ignobilium, voluit Caro. Rui. confil. 158. visis, col. 3. vers. præterea quamuis, lib. 5. Sed quomodo id intelligatur, videbis apud eundè in eo. conf. col. pe. vers. nec ob. quod testes, Fran. Aret. & Philip. Dec. in d. c. ex literis, de probat.

In uniuersum plus creditur nobilibus.

35 ¶ Septimo non tantu in testimonij & in causis aliorum, sed & cum agitur de eorum re, magis creditur nobilibus, quàm cæteris, vt patet ex eo quod scribit Aluar. in d. §. si miles rusticu, ad medium, tit. de pace ten. & ante eū Bal. in l. 1. col. 3. vers. quid ergo est in codicibus. C. de confes. Quærit enim an credendum sit codicibus mercatoru tam pro se, quàm contra se, de qua re multa dicit: sed illud inter cætera, quòd si mercator est nobilis, & quantitas parua, credendu est etiã pro se. Nec mireris, quod dicit de mercatore nobili. Nam in multis nationib. mercatura nihil obest nobilitati, vt plenè docuimus supra, vbi de consuet. locuti sumus, & dicemus postea cum tractabimus, an mercatura nobilitati præiudicet. sed & hoc voluit Lucas Pen. in l. mulieres, col. 5. vers. 10. C. de dig. lib. 12.

De eadem re.

36 ¶ Facit & quod scribit Specul. tit. de furtis. §. 1. vers. sed quid si nauta, dum quærit quid, & quantum credatur peregrino, de subtractione rerum, quas se dixit possuisse in nauis vel diuersorio, dicit considerandam personam ipsius, vtrum sit nobilis, vel diues, an pauper & ignobilis. Huc quoq; pertinet quod not. tradit Fran. Cur. Senior. in repet. l. admonendi, in 65. fallentia. ff. de iureiu. nullam causam esse tam grauè quin iudex possit deferre iuramentu in supplementu probationis, multis id suadentibus, in quibus reponit nobilitatè partis, per no. à Pan. in c. mulieri, de iureiu. & aliis quos imbi citat.

Nobilium voces in electionibus, & aliis semper præferende.

37 ¶ Sed & aliàs semper (& octauo) in electionibus & aliis quibuscumq; actibus, vbi voces sunt vndique pares, præferuntur nobilium voces cæteris. ita voluit gl. in d. §. item testium 4. q. 3. & Bart. in d. l. 1. loco nuper allegato C. de dign. per d. l. maiorem, in prin. ibi, qui dignitate inter eos præcellit. ff. de pac. & in d. l. 3. §. j. & l. ob carmen. §. vlt. & ibi no. ff. de testib. & sequitur Cepol. vbi supra, in 2. priuilegio nobilitatis, & Io. Ray. in d. 7. q. prin.

Idè, etiã in electionibus sacerdotum.

38 ¶ Quod etiam procedit in electionibus beneficiorum, & dignitatum ecclesiasticarum. Ne quis putet hoc tantum procedere in dignitatibus secularibus. Ita enim notabiliter voluit Innoc. in c. dudum, le. 1. super verbo, dignitate, & ibi quoque Host. & Io. An. in eodem verbo, & Panor. in 4. not. de elec. & Casar. Lamberti. in tract. de iure patro. in 24. art. 1. quæst. prin. 2. partis lib. 1. col. 3. vers. nõ obstat etiam dictum, & in 18. art. 5. quæst. prin. 3. partis lib. 2.

Nobili dicenti se habere mandatum an credatur.

39 ¶ Hinc nono quod licet aliàs non credatur dicenti se habere mandatum à principe, siue se dicenti legatum principis. nisi doceat, per l. 1. C. de mand. prin. & in c. cu in iure peritus, extra de offi. deleg. cum si. Tamen nobilitas asserentis plerunque facit, vt sibi, vel sine alia probatione credatur, per tex. in c. nobilissimus. 17. di. & no. Innoc. vt à nonnullis citatur in d. c. cum in iure peritus, post prin. dum citat d. c. nobilissimus, & Ioan. An. in c. ad apostolicam, in verbo, proponi iura, de re iudi. lib. 6. & Ang. qui super hoc distinguit, con. 182. mandatum principis, vbi videre poteris. & Luc. Pen. in l. mulieres, col. 5. vers. 10. g. generaliter. C. de dign. lib. 12. Io. Plat. in l. prohibitum. C. de iure fil. libro 10. & Barb. in tract. de præstan. Card. in 1. q. 2. partis col. 3. vers. 3. iurisdictione.

De tutore nobili emente re pupilli.

40 ¶ Hinc decimo quòd si tutor nobilis palam per iniepositam personam, se ipso autoritatem præstante rem pupilli emat, non præsumitur fraus, & valet emptio secus, si alius tutor idiopium faceret. tunc enim fraus præsumeretur, nec valet emptio, per tex. in l. pupillus. §. sed & si per interpositam personam, vers. sanè si quidam emat. ff. de auth. tit. quam sic intelligit Cepol. in d. trac. de imper. milit. delig. in materia nobilitatis in 17. priuilegio, & Io. Lup. in repet. rub. de don. inter virum & vxor. char. 4. Quod est singularissimum si verum est.

Nobilitas ætatè supplet.

41 ¶ Hinc vndecimo adeo præsumitur pro nobilibus & eorum prudentia, vt nobilitas ætatè suppleat, vt dicit And. Bar. in constit. Siciliæ incip. minoribus, & ibi post eum Matth. Afflic. col. 4. vers. tertio quærit. Nam nobiles, vt ipsi dicunt, si equèter in curia versantur, iuxta l. omnium, in prin. C. de test. & alibi postea dicemus. Ideo cæteris prudentiore, atque exercitatiores esse præsumuntur, argum. not. in l. 1. C. qui & aduer. quos. Et propterea etiã princeps dicitur habere peritiam totius iuris in suis scriniis reconditam, vt dicitur in d. l. omnium, & in c. 1. de constit. lib. 6. Nempe propter nobiles & sapientes, qui eum quotidie comitantur, vt dicitur in d. l. omnium. Ex quo fit, vt malitia in istis ætatè suppleat, iuxta c. tuæ. de despõ. impub. Sicut etiã in simili videmus, quod Doctori minori non competit restitutio, vt voluit gl. in l. professio. C. de muner. patri. libro 10. & alibi late diximus. Et hac, inquit, ratione fit, vt in cõstitutionibus Siciliæ, inter nobiles maior reputetur, qui 18. annum atigerit, non secus ac maior 25. annis. Quin & maior 14. annis potest contrahere, & ligare sine curatore: si tamen lãditur, competit in integrũ restitutio. Sed & ex multis Gallia consuetudinibus is

Ex multis consuetudinibus maiores reputantur mi ores 25. annis.

maior inter nobiles censetur, qui 20. aut 21. annum attingit. Sed & hinc quoque illud manavit, ut in cōcordatis Papæ & Regis, cum quinquenniū requiratur in baccalaureis Iuris Canonici, vel civilis, tamen in nobilibus sufficit triennium. Licet alias rationes huius rei afferat amicus noster Petrus Rebuffus in tract. nominationum. q. 12. in prin. uti videre poteris.

42 An talis consuetudo valeat.

¶ Quæ quidem consuetudo, ut id obiter dicam, valet. Potest enim consuetudo & statutum minorem 25. annis, facere maiorem, ut dicit Bal. conf. 103. quaritur utrum domina, lib. 4. vbi ad hoc allegat gl. in l. 2. ff. de eo quod cer. lo. & Pe. An. in repe. c. 1. in 14. q. princ. vers. ultimo hic refero quaestio- nem, de constit. referens Salyc. & alios, & idem quoque voluit Mar. conf. 22. vilis actis, col. 7. vers. sed hic advertendum. super quo tamen illud notandum est, quod eleganter consuluit Pau. Cass. con. 106. incipiendo à secundo, quod licet statutum velit maiorem 20. annis censeri, non tamen intelligitur, quantum ad alienationem bonorum, per tex. quem dicit expressum in l. 2. vers. ita autem, & in l. eos. C. de his qui veni. æta. impe. & sequitur Socin. con. 130. visa contingencia facti, col. 3. lib. 1. quod & repetitum est con. 235. lib. 2. & Fran. Cur. senior con. 44. super cōtingencia facti, col. 10. vers. minor iurando.

Maior factus à consuetudine ante 25. an. nō intelligitur quo ad alienationē.

43 Nobiles legationibus obici- di præferendi.

¶ Hinc duodecimo illud manare potest, quod obeundis legationibus sunt nobiles cæteris præferendi ut dicit Lud. Pen. in l. mulieres, col. 5. vers. 6. circa legationes. C. de dig. lib. 12. & in rub. C. de lega. lib. 10. col. 5. vers. 11. eligendus est, & priore loco citat l. pen. ff. de legatio. quæ ad hoc parum facit. Verum est bonus tex. in l. sciendum. §. ordine, in verbo, de primaubus viris. ff. eod. quem & ad hoc no. idem Luc. in l. 2. col. pe. vers. & sicut nobiliores. C. de exac. & exec. li. 12. Sed & ad hoc citat idem Lucas in d. rub. de legatio. illud Salustij in Jugurthino bello, Legantur in Africam maiores natu nobiles amplis honoribus vsi, in queis Aemilius Scaurus, &c. Et bene etiam facit tex. in c. ad apolliti- cæ. post prin. ibi, speciales nuncios & magnæ autoritatis viros duximus destinados, de re iud. lib. 6. & ibi. Dom. post prin. Nota, inquit, quales debent esse viri, qui destinantur pro ambasiatoribus, ut scilicet sint magnæ autoritatis.

44

¶ Quibus etiam concidit illud Cæsaris lib. Commentar. 1. vbi de eius aduentu Heluetij certiores facti sunt, legatos ad eum mittunt nobilissimos ciuitatis. Illudque Virgilij lib. 11. Aeneid.

Centum orator. s prima de gente Latinos

Ite placet. Vbi Seruius, Et ex numero (ait) & ex nobilitate legatorum intelligitur negotij magnitudo. Illud item Liuij 1. decadis lib. 2. Quibus cum responsum esset, missurum ad regem ienatum legatos, missi confestim honoratissimus quisq; ex patribus. Et illud Iustini lib. 13. Legatos ad nau- gandum eorum animos duos ex proceribus mittunt. Et illud Honorij Imperatoris apud Claudianum in lib. de nuptiis eiusdem Honorij & matre,

Oratum mihi proceres quia proxima nobis

Iura tenent. Scribitur Numeri 22. q. cū Balach rex Moab misisset quosdā ad Balaam, qui illū adducere maledicturū filius Israël. Quibus ille obreperare à Deo monitus noluit. Misit item nobiliores quàm ante miserat. Apud Probum Aemilium Themistocles, cuius ille vitā describit, apud Lacedæmonios dicebat, æquum esse illos bonos viros nobilisque legatos mittere, quibus fides adhiberetur, qui rem de qua agebant tractarent. Et apud Agathium lib. 3. historiarum peregrinatum, Lazi ad Iustinianum imperatorem ex gente sua primores quosdam, & nobiliores legatos miserunt.

45 Ad idem.

¶ Quamquam & præter hanc rationem, quod videlicet præsumitur nobilis fideius & prudens legationem cæteris obire, alia quoque ratio reddi potest. Ne videlicet contemnatur legatio, & que contemni putet is, ad quem mittitur, nisi legati dignitas, & eius à quo mittitur, & eius quoque ad quem destinatur, dignitati respondeat. Ex quo illud Annibalis Scipionem alloquētis apud Liuium lib. 2. belli Punici decimo, Vestri quoque, ut audio, patres nō nihil etiam ob hoc, quia parum digni- tatis in legatione erat, negauerunt pacem, Annibal peto pacem, &c. Et paulò post, Legati Carthagi- nenses vocati, quorum atatibus dignitatibusque conspectis (nam longè primi ciuitatis erant) cum pro se quisque dicere, &c. Et quod apud Homerum lib. 9. Iliad. Phœnix monet Achillem, ne condi- tionem Agamemnonis, ab Vlyxe & Diomede in eam rem legatis, oblatā renuat, præsertim ob hu- iusmodi legatos, ex omni cœtu Græcorum nobilissimos. Et tacit quod scribitur in epistola inter claras, ante si. in vers. præterea serenissime. C. de sum. trin.

46 Ad nobilis uo- mun ueniendū e in quid cum e ag-ndū est. Nobilis cense- tur egregia perso- 47 Etia si is pau- per sit.

¶ AD NOBILIS domum accedendū est, non ipse cogendus domum relinquere, ad aliōsque veni- re, per tex. loquentē in redditione rationis, quæ fit nobili in l. pe. §. vlt. iuncta gl. ff. de condi. & demon. Et ita quoque simpliciter voluit Bal. in l. mutus. §. is qui curatorem, post princ. ff. de procur. cum di- cit, Vnde iudex mittet ad domum adultæ, vel adulti, quia fortè est persona nobilis & egregia, & in c. si qui testium, col. j. extra de testib. vbi dicit esse mittendum ad nobilem tanquam ad egregiam personam, & Cepol. in d. tract. in 25. priuil. nobilit. & iterum in 33. priuil.

¶ Quod etiam procedit in nobili paupere, sicuti voluit gl. in d. c. si qui testium, de testib. quæ dicit, quod iudex debet mittere ad examinandum testem nobilem pauperem, non autem eum cogendū venire ad iudicē, quem sequuntur Hof. Panor. Fel. ibi, & Ro. ling. 172. item quæro an illa lex, vbi dicit per eam, quod l. ad egregias ff. de iureiur. habet locum in nobili paupere. & Lucas Pen. in d. l. mulieres, col. 5. vers. 10. C. de dig. & Cepol. vbi supra, in 32. priuil. & seq. & Fel. qui sequitur Rom. vbi supra in d. c. si qui testium, super gl. vlt.

48

¶ Sed circa hoc est notandum, quod gl. in d. c. si qui testium, quique eam sequuntur, ita de ea re lo- quuntur

quantur, ut videantur sentire, id quod dicunt procedere in nobili paupere tantum, cui videlicet es- set dedecori in publico apparere, quive verecundaretur, ut dicit gl. venire, & sese conspectui homi- num exhibere, ob inopiam & habitum forte non satis honestum: id quod dicit Panor. ibi facere, ut excusentur nobiles pauperes à muneribus publicis nobilium hominum, quæ palam sunt explican- da. Nam & apud Euripidem in Helena Menelaum pudet sese palam exhibere, propter suam squa- lidam & pannosam siue laceram vestem,

— ὄχλον γὰρ εἰσαεσεῖν ἠχυνόμενον,
ὁ δ' ἰσορῆσαι τὰς ἐμας δουχλασίας,
κρύπτω μὲν αἰσῶς τὰς τύχας.

Et vide quæ dicam infra, eodem c. nu. 180. nobiles & eorum vxores.

49 ¶ Cæterum ad illam gl. ita intellectam bene facit alia gl. in l. multi. ff. de testib. inuitos testimonium dicere non cogi, qui sine dedecore apparere non possunt, per tex. optimum in l. in eadem, in fi. ff. ex quib. caus. mai. vbi non solum ij in vinculis esse dicuntur, qui ita alligati sunt ut vi detineantur: sed & qui sine dedecore in publico apparere non possunt, ut eis tanquā absentibus subueniri ex eo edi- cto debeat. Et bene etiam facit quod per d. l. dicit gl. in §. hinc nobis, in verbo, necessitas, in auth. de hæ. & fal. & Bar. in l. pecuniæ, ante fi. ff. de ali. & ciba. legat. & in l. si fideiussor, in fi. ff. de fideiuf. Tam- en Ias. in d. l. ad egregias, in hoc reprehēdit gl. in d. l. ad egregias, quoniam priuilegium illius legis non competit ob paupertatem, vel verecundiam, sed propter dignitatem personarum, ut constat, licet nihil aliud dicat Ias. ex verbo, egregias, in d. l. posito, quod ad paupertatem aut verecundiam trahi non potest.

Nobili dede- cus in publico apparere cum squalidis vesti- bus.

In vinculis sunt qui in pu- blico sine de- decore appa- rere non pos- sunt.

50 ¶ Sed hic quaestio est, an ad nobilem, aut alios huiuscemodi mittendum sit expensis eorum, aut aduersariorū. vide Spec. tit. de iura. cal. §. restat, ad fi. & ibi Io. And. & Bal. in addit. & Guil. Suz. in l. 2. C. eo. tit. & Io. Corferi. & D. Aufrer. in addi. illius, in deci Tolo. deci. 100. item fuit quaestio si positio- nes, & iterum dec. 274. item fuit petium per actorem. Et quod in simili tractatur per Cy. in l. ge- neraliter, in q. 4. eademq; vlt. & ibi etiā Bal. & Sal. in §. his de presentibus C. de iureiur. Bar. in l. 2. §. defendi, ad fi. ff. qui. ex cau. in pos. ca. & Dom. in c. presentium, col. 5. vers. sed quis soluet, de testib. lib. 6.

Cuius expen- sis mittendum est ad nobilem.

51 ¶ NOBILES ignobilibus sunt præferendi in scsionibus, salutationibus, & aliis id genus præferen- tiis, ut ita cum nostris loquar, sicuti notat Zenze. in extrauag. execrabilis, vers. nos itaque, in verbo, generis claritatem, per l. 2. & 3. C. de offi. diuer. iud. & l. j. C. de offi. civil. iud. & l. 3. §. sedendi, vbi etiam glo. in verb. sedendi. C. vbi Senat. vel Clarif. Ad quā sententiam pertinet, quod antiquitus non idem locus in scenis & Theatris constitutus erat Nobilibus & Plebeis, ut videre licet ex Tullio, in 2. Phi- lip. Valerio Maximo lib. 2. c. 1. vbi de more ludorum, & Suetonio in Augusto. c. 44. Nec quidem im- merito, cum scribat Aristoteles lib. Politicōn 3. c. 8. nobiles & ingenuos sibi rationabiliter honorem arrogare. Et paulo post nobilitatem apud omnes in honore haberi.

Nobiles in ses- sionibus, & id genus cæteris præferendi.

52 ¶ Et bene facit etiā tex. in l. j. & 2. C. vt dig. ord. fer. lib. 12. vbi Ioan. Plat. in d. l. j. in fi. citat versum il- lum vulgarem magis quàm elegantem, Tali fede fede, ne dicā, surge, recede, & allegat c. sicut neo- phitus. 48. di. facitque etiam tex. in l. ex agentibus. C. de prin. agen. in reb. lib. 12. & in c. j. & in c. sta- tuimus, de maio. & obed. in quo postremo loco, gl. dicit, quod secundum dignitatem honorandus est quisq; in sede. Ad quod etiam allegat c. cum olim de cōsuet. vbi est etiā bona gl. & alia quoque iura quæ ibi in promptu sunt omnibus. Inter alios autē allegat c. episcopos. 17. di. vbi hinc occasione sumpta not. Dom. quod ad hunc locum propius attinet, canonicum nobilem præcedere canon- icum ignobilem, etiam prius receptum. ad quod & alia multa adducit, & sequitur Barb. conf. 57. præclare scribitur, in fin. lib. 2. & Felin. in c. clerici, col. 2. extra de iud. vbi etiam alia similia afferit. Sed tu de hoc tamen vide quæ dicam infra, hoc eodem c. nu. 173. instrumenta cōmunia, & iterum nu. huius c. postremo, verum non aded. & in 2. parte huius operis, quæ est de iure primigeniorum, in præfatione nu. incip. sed hoc ita intelligitur.

In idem.

53 ¶ Et facit item quod voluit gl. in §. aliam, per illū tex. in verbo, altiori loco, Inst. de bon. poss. quod digniores debent sedere altiori loco, ad quod etiam allegat l. j. §. pen. ff. de aqua plu. arc. & l. potio- res. C. de offi. re. so. prouin. & l. vlt. C. de de tyro. lib. 12. Sed & illam gl. sequuntur Io. Faber, & Ang. Are. ibi, & Bal. in l. obseruare. §. antequam. ff. de offi. Procon. & con. 387. Archidiaconus, in prin. lib. 1. vbi illam dicit no. Ang. & Imo. in l. qui soluendo. la. 2. ff. de hæ. instit.

Nobilitas an- tiquitati præ- fertur.

In idem.

54 ¶ Et huc quoque spectat quod voluit Inno. in c. dudum, le. j. in verbo, dignitate, iuncto tex. de elec. quod alter alterum ob nobilitatē antecedit. Est enim ibi tex. in hæc verba, qui alios dignitate præ- cedebat, & ut interpretatur ipse Inn. & post eum Io. An. & Panor. erat cæteris nobilior. Ex quibus Panor. allegat gl. in c. lex est, di. 2. quæ dicit maiores natu vocari nobilitate, dignitate, sciētia, ætate. Faciunt & quæ scribit Bal. d. con. 387. col. 2. lib. 3. Panor. con. 21. viso dubio, lib. 1. vbi etiam tenet non valere consuetudinem contrariam, & latè recentiores in rub. extra de maio. & obed. & Ioā. Plat. in l. j. in fi. C. de Comit. & Archia. lib. 12. & Card. Alex. in c. episcopos, col. 2. di. 17. vbi dicit, quod si qui habent eandem dignitatem ab eodem, præfertur nobilior.

In his tamē cō- suetudo sequē- da est.

55 ¶ Sed in hoc tamen attendenda est consuetudo, per tex. in d. c. cum olim, extra de consue. vbi Bal. in primo not. quod consuetudo assignat loca sedendi & standi, quæ non debet inuerti, aut, ut ipse loquitur, postferari, quod & voluit idem Bal. in d. l. obseruare. §. antequā. ff. de offi. Procon. Ang. con. in. ordo consuetudinis, in prin. Et bene ad hoc facit quod voluit Innoc. & cæteri, in c. i. de maio. & obed.

obed. Imo. & recentiores in d.c. statumimus, eod. tit. Bal. in l. decernimus. C. de sacro. eccle. Dom. in d. c. episcopos, in fi. 17. di. Sed & optime facit tex. in l. non tantum, ubi longa consuetudo in ea re obferuata respicienda erit. ff. de Decur. ubi & Bar. no. quod in honoribus decernendis inspicienda est consuetudo. Vt tamen interim non omitras, vt quod de priore loco supra diximus, intelligi debeat, cum prior locus est honoratior. Nam si postremus aut medius honoratior est ex more getis, is nobilioribus constituendus est, vt in simili dicemus infra in 10. priuilegio senectutis.

56 Annobis pos sit agere ut in nobilibs sibi cedat.

¶ Sed illud queritur, an hoc casu possit nobilis agere, vt sibi inferior cedat in huiusmodi sessionibus, & aliis huiusmodi. Io. Fab. quem sequitur Ang. Are. in d. s. aliam. Inst. de bon. pos. dicit, quod non potest agere actione iniuriarum si inferior non cedat, per tex. in l. iniuriarum actio. §. si quis de honoribus. ff. de iniur. Potest tamen implorare officium iudicis, vt cedere cogatur, quod postremum refert & sequitur, dicitque bene notandum Io. Ray. in tract. nobilitatis, in 8. q. prin. in prin.

57 De eadem re.

¶ Sed & Bal. in c. licet causam, col. 3. vers. ibi honore, extra de probat. dicit esse expeditum, quod pro honore competit officium iudicis, per elegantem no. in l. si duo patroni, in prin. ff. de iure iur. Sed & etiam illic videlicet in d. c. licet, in verbo, honoris, dicit esse casum, qui alibi non reperitur, quod etiam propter honorem competit iudicium possessorium: dum tamen sit is honor, qui habet aliquam utilitatem, vel exhibitionem operarum, siue etiam obedientiam, vt in l. si non sortem. §. libertus. ff. de cond. indeb. & l. honori. ff. de obseq. a liber. prastan. & l. ciuitatibus. ff. de leg. j. & l. falsa. §. i. ff. de cond. & demon. & in c. i. tit. quib. mo. feu amit. & ponit etiam exemplum, videlicet quod subditi vadant obuiam episcopo processionaliter, vel cum palmis oliuarum, & ipsum recipiant honorifice in euceniis, vt ipse loquitur, & similibus, secundum consuetudinem loci. Secus, inquit, de honore qui debetur virtuti: nec consistit in iure, sed in moribus. Ideo pro eo non competit aliqua actio nec petitoria, nec possessoria, & illum sequitur Felin. in dicto cap. licet, in princip. & ibi quoque Dec. col. j. vers. secundo dicitur de honore, & Card. Alex. qui hoc dicit not. in proemio feud. char. penul. vers. quinto principaliter quero, ubi tamen ita videtur intelligere Bald. vt pro honore, qui debetur virtuti, competat tantum officium iudicis. Pro alio etiam iudicium possessorium, quod tamen Bal. non intelligit.

58 De eadem re.

¶ Quin & idem Bald. in d. l. obseruare. §. antequam. ff. de offic. Procon. postquam allegauit illam gl. in dicto §. aliam, subiungit, quod qui vult ordinem turbare, tenetur actione iniuriarum, & potest ei de facto resisti & armata manu: quia non tenetur pati iniuriam & contemptum proprii honoris, arg. l. j. ff. de postul. simpliciter refert Ias. in d. l. non sortem. §. libertus, in 8. col. ff. de cond. indeb. Philip. autem Fran. in c. significante, col. j. in fi. extra de appel. simpliciter dicit pro honorantiis dari interdictionem vt possidentis.

59 Qui nobilior est in liza conuocare alios potest.

¶ SUPERIORIBUS nequaquam dissimile est quod voluit Bal. in c. j. vers. ego. tit. de pace constant. quod qui nobilior est in liza, vt loquitur, is intelligitur esse superior ad conuocandum alios. ar. eius quod dicit Inn. in c. j. de maio. & obe. quod ubi abest is, qui preest collegio, dignior gerit vices ipsius, vt possit ceteros congregare. sequuntur Io. An. Panor. & alij ibi, & Bar. in l. j. ff. de albo scrib. & ibi Alex. in addi. qui & illud dictum Bal. de nobiliore sequitur. & ipse Bald. in rub. C. pro socio, col. j. & Cepol. in d. tract. de impe. mil. delig. in materia nobil. in 46. eodemque penul. pri. nobil. Hæc quæ non minimum confirmat quod tradit Diodorus Siculus lib. 3. apud Indos publicis consiliis præesse solitos, qui nobilitate essent maximè insignes.

Indorum mos in eum rem.

60 Ignobilis nobillem prouocare non potest ad duellum.

¶ NOBILEM ad pugnam non potest ignobilis prouocare, vt voluit Bald. in c. j. §. si rusticus, & ibi quoque Alua. & Car. in vers. similes aduersus, tit. de pace tenen. ubi ipsi Alua. & Card. reddunt rationem, quoniam pugna debet fieri inter æquales, vt no. gl. in vers. præced. eo. tit. & hoc quoque voluit Io. Ray. in tract. nobilitatis, in viij. q. princ. & Cepo. in d. tract. de impe. mil. delig. in 19. priuil. nobil. & Calca. con. 8. in causa pendente: col. viij. Ac nec ignobilis alterum ignobilem superioris gradus, vt tradit Matth. Affl. in d. c. si rusticus, in fin. arg. l. in arenam. C. de inof. testam.

61 Duellum an sit licitum.

¶ Ex quo posset videri ex illorum sententia nobilem alium nobilem posse ad duellum prouocare tanquam rem licitam & minimè fallacem. Nam vt dicit ipse Bal. in d. c. j. col. ij. in verbo, per duellum, tit. de pace tenen. Putant nobiles Deum esse auxiliatorem iustorum: hincq; suam innocentiam duello purgare volunt. Tamen, vt ille subdit, Lombarda dicit multos sub iusto clypeo perire. Cuius quidem l. Lombardæ locus est, quem ille non designat in l. recolimus, tit. qualit. quis se defendat. & eam quoque citat gl. in l. qua actione. §. si quis in colluctatione. ff. ad leg. Aquil. & in d. c. j. §. si quis hominem, & ibi etiam Bald. tit. de pace tenen. & idem Bal. in l. ex hoc iure, col. ij. vers. octauo queritur. ff. de iustit. & iure. Et in rub. de dedi. liber. tol. & con. 515. quidam fuit, lib. 5. & ante cum Cyn. in auth. generaliter. C. de episc. & cler. & de hoc est optimus tex. in c. ij. de purg. canon.

62 De eadem re.

¶ Tamen si quis cupiat scire, an huiusmodi duella sint licita, & quomodo, & alia quæ ad eandem rem pertinent (neque enim hic immerari tempestiuum est, neque liber) legat glo. in d. §. si quis in colluctatione, in verbo, nisi domino committente, & ibi Alb. Bal. & Floria. à S. Petro. & gl. in c. j. in principio in verbo, per duellum: & ibi An. Iser. Bal. latè Marti. Laud. Iac. Aluar. Mar. Laud. tit. de pace tenend. Cano. & inter alios latè Io. Ana. in c. j. de cler. pugn. in duell. Bal. in l. vlt. in fi. C. de probat. Ang. con. 374. themate. Bar. con. 62. illud in medium, col. 7. lib. j. Parid. Put. in tract. de re milit. lib. j. tit. quid sit duellum. Latè Ias. con. 144. facti contingentia, in 2. dubio, lib. item 2. Alciatum in libello, quæ doctè & eleganter scripsit de ea re, cui titulu fecit, de Monomachia, & in con. in id quoque priuatim

priuatim edito, quod nouissimè simul cum eo libello impressum est, & Catel. Cot. in memor. incip. Perduellionis reus.

63 ¶ NOBILIS ab alio impetitus, & si potest fugere sine periculo, non tamen tenetur fugere, cum id sine dedecore non possit facere, vt voluit Cyn. in l. si ex plagis. §. tabernarius, & iterum in l. scientiam. §. qui cum aliter, & ibi etià Flor. ff. ad leg. Aquil. in suis addi. & rursus idem Cyn. in l. filius, etiam in addi. & ibi quoque Bal. per illum tex. ff. de cond. instit. & Bar. in l. vt vim, in fi. ff. de iust. & iur. Bal. in c. i. col. 5. vers. dicunt quidam, quod pro defensione honoris, tit. de pace ten. & idem Bal. con. 312. visis actis, col. 2. vers. tertio est premitendum, lib. 4. vbi pulchrè admodu loquitur Floria. in l. quem admodum. §. si nauis alteram. ff. ad leg. Aquil. & Io. Ana. in c. porrò, col. pen. vers. refert, extra de cler. pu. Ang. Are. in §. ius gentium, Instit. de iure nat. gen. & ciuil. & in tract. malef. in verbo, & dictus Titius se defendendo, in 2. char. col. j. in fi. & iterum in 3. char. col. 3. vers. ex his infert, vbi ad hoc multa allegat & Hippo. Marsil. in practica causarum criminalium §. quoniam, num. 8.

Nobilis impetitus fugere non tenetur.

64 ¶ Et inter ceteros est optimus tex. supra ad aliud propositum allegatus, in l. in eadem. ff. ex qui. cau. ma. vbi dicitur non posse fieri, quod sine dedecore fieri non potest. Ex quo & ipse Bald. notat quod insultatus non tenetur fugere, quando sine dedecore fugere non posset quasi sentiat hoc procedere in omnibus, quibus sine dedecore fugere non licet, nedum in nobilibus, sicuti & per illam legem voluit Cyn. in l. j. col. pe. vers. adhuc quero, & ibi quoque Bal. in repetit. col. 4. vers. sed pone quidam fecit insultum, le 2. C. vnde vi, vbi tamen illud videtur intelligere, quando magnum illic versaretur dedecus, secus si parui tantum honoris fieret detrimentum, per l. iniuriarum actio. §. si quis de honoribus. ff. de iniur. & Zenz. in clem. j. de homic.

De eadem re. Quid in aliis.

65 ¶ Sed & sunt multi, qui tenent, fugere semper esse ignominiosum, & præterea sapissimè periculosum, & propterea neminem, siue sit nobilis, siue ignobilis, teneri fugere. Bald. in d. l. vt vim. col. pe. ff. de iust. & iur. Ang. & Sal. in d. l. j. C. vnde vi. Ang. in l. 2. & iterum in l. si quis cum telo. C. de ficar. Ang. & Imo. in l. vlt. ff. de cond. instit. Ant. in c. olim. col. pen. de restit. spol. Per. Anc. & Imol. in cle. j. de homicid. Flor. in l. scientiam. §. qui cum. ff. ad leg. Aquil. Ioan. An. Panor. & Fel. qui hanc dicit esse communem opinionem in c. suscepimus. de homic. Pan. in c. significasti, le 2. eo. tit. Alex. qui hanc quoque dicit esse communem, con. 109. visis & vt oportet. col. 3. vers. quinimo secundu, lib. 1. & con. 119. viso processu inquisitionis, col. vlt. lib. 7.

De eadem re.

66 ¶ Licet alij permulti contrarium teneant: quorum exactam nomenclaturam huc adscribere non statumimus, nempe quod non factu facilius est, quam Sibyllæ, quod dicitur, folia cumulare.

De eadem re.

Dum turbata volant rapidis ludibria ventis.
At si ex illis multos scire desideras, vide recentiores, in d. l. vt vim, præsertim Iason & Claud. Seyfel. in sua rep. D. Iac. Boulanc olim huius Curia Consiliarium laudatissimum, in repet. §. famosos, ex l. capitalium. ff. de pœnis.

67 ¶ NOBILES possunt arma deferre, non ea intelligo, quæ insignia docti vocant, de quibus iam supra diximus in c. 6. sed ea de quibus leges intelligunt. Ita voluit Luc. Pen. in l. j. col. j. C. vt armov. vsus. lib. 11. & Io. Ray. in d. tract. nobil. in 7. q. prin. in 3. effectu nobilitatis, per tex. in d. §. si quis rusticus, & §. mercator tit. de pace ten. in quibus locis prohibetur ignobilibus & rusticis arma deferre: nisi certo casu, certoque modo: quasi videatur ex hoc permillum nobilibus passim deferre. & D. Rebus. in Concord. tit. de collat. §. cum verò, in verbo, nobilitatis, col. 3. vers. item arma.

Nobiles possunt arma deferre.

68 ¶ Nam vt dicit Bonus Curtil. qui & hoc voluit nulla Ray. mentione facta in tract. nobilitatis, in 5. parte, in 39. priuilegio, Ex quo rusticis solum armorum delationem vetat Imperator, id nobilibus tacite permittere videtur, ar. not. in cap. nonne, de præsumptio. & in l. cum Prætor. ff. de iudic. cum si. Et omnia, inquit, censentur permilla, quæ non reperiuntur prohibita. l. necnon. §. quod eis. ff. ex quibus cau. mai. & l. quæcunque. §. qui à pupillo, cum ibi not. ff. de publ. cum sim. Et hoc quidem ex eo confirmari potest, quod cum doctor gaudeat priuilegio nobilium, Bart. in l. medicos. C. de profes. & med. lib. 10. Non potest ipse doctor prohiberi delatione armorum. Idem Bar. in l. magistròs, eo. tit. & lib. & vtrunque sequitur Fel. in rub. extra de mag. col. 2.

Ad idem.

69 ¶ Qua in re subit mentem illud Horatianum, Quandoq; bonus dormitat Homerus, nempe quod Ray. & Curtil. viri alioquin docti in manifesto hic errore versantur: cum regulariter omnibus sit interdictionem arma portare in scio principe, per d. l. j. C. vt armov. vsus, lib. 12. vbi text. loquitur per dictionem vniuersalem negatiuam, nulli, eique adicit aduerbium præcisum, & vniuersale, profusus, quod idem significat, quod omnino. Quinetiam habemus tex. hoc quoq; nobilibus prohibentem, nisi dum peregrè proficiscuntur, in l. vlt. iuncta glo. in verbo, cingulo. C. de præpo. sac. cub. lib. 12. vbi & ita quoque illum tex. intelligunt secundum vnam lec. Lucas Pen. & Io. Plat. qui dicit post gl. speciale ibi esse in eo casu quando peregrè proficiscuntur: regulariter contra, per d. l. j. vt armov. vsus. & in auth. de armis, per totum. Et illum quoque tex. in d. l. vlt. ad hoc no. And. Iser. in d. §. si quis rusticus, de pace tenen. & in constitutione Sicilia, intentionis, col. 3. in verbo, anteriore, & ibi quoque Matth. Afflic. tum col. 2. ver. 7. casus, tum col. vlt. in gl. in verbo, curialibus, & Bar. in tract. de præstantia Car. in vlt. q. 2. partis, col. 6. vers. sed quid de officialibus.

Arma omnibus interdicit. Etiam nobilibus, nisi dum peregrè proficiscuntur.

70 ¶ Neque tex. in d. §. si quis rusticus, & d. §. mercator, potest videri id concedere nobilibus, nisi per argumentum à contrario sensu, aut aliàs tacite. Cum tamen per huiusmodi argumentum, aut alios tacitos intellectus non debeat induci correctio legum, vt de argumento à contrario sensu, est

Arg. à contrario sensu non inducit correctionem legum.

tex.

tex.in l.2.C.de cond.infer.quam ita summat Bal.argumentum à contrario sensu non sumitur , vbi resulat prauus intellectus contra legem.& text.in c.cum virum , de regular. & in c.à nobis, le 2.de sent.excom.& voluit glo.in c.significasti,circa medium magnæ gl.de for.comp. cum multis cōcor. quæ alibi afferam.De alio tacito intellectu,est gl.in c.cupientes.§.quod si per 20.in verbo,petere.& iterum in verbo,priuos,de elect.lib.6.quam pro sing.sequitur Bar.in l.eadem.§.Cato, col.35.ff.de verb.oblig.cum multis etiam concord.quas & alibi adducam.

71 ¶ Ideoque Aluar.in d.§.si quis rusticus,& ibi post eum Car.Alex.vterque.col.j.& Matth.Afflic.col.1. in 2.not.dicit id quod illic dicitur de rustico,extendendum etiam ad alios non rusticos, cum indistinctè nullus prorsus possit arma portare, per d.l.j.C.vt armo.vfus. Sed idè de rusticis illic specialiter mentionem fieri,quia ipsi hoc magis frequentare solebant,arg.l.nam ad ea.ff.de legib.& sequitur Bar.in repet.l.cum acutissimi, col.22.verf.& pro istis.C. de fideicom. & in repet.c. Raynaldus, col.97.verf.tertio moueor,de testam.& con.6.scripsum est præclare,col.7.lib.1. & con.42. illud in medium afferam,col.2.co.lib.1.& con.23.sapientissimus dixit,col.6.lib.2. & con.30. sacro scriptum est Euangelio,col.3.co.lib.2.& con.59.à Ioue principium,col.6.lib.3.& con.67.illud afferam in medium,col.7.li.4.& alibi sæpe,& Fel.in c.coram, col.j. de offic. iud. deleg. Quæ autem ratione frequentioris vsus exprimuntur,non restringunt dispositionem, vt latè diximus in nostro tractatu retractuum,tit.j.§.20.gl.j.nu.4.præterea hæc consuetudo,& seq.usque ad fi.cius glo.

Que frequen-
tioris vsus ra-
tione dicitur,
non restringit.

72 ¶ Sed & quod plus est,ne id omittā, quod huc maximè pertinet,ille tex.in d.§.si quis rusticus,non loquitur de rustico in ea significatione,quam accipiunt Ray. & Curtil.scilicet, pro ignobili & plebeio, sed in propria significatione,pro eo qui rus habitat,vt sentit glo.ibi, & apertè volunt Alua. & Card.Alex.Quod si verum est,certè nihil facit, nec expressè, nec tacitè ad hoc nostrum propositum.De quo tamen vide quæ scripsimus suprà,cap.2.nu.50.illud præterea,& multis seq.

De eadem re.

73 ¶ Tamen si teneas id quod Ray.& Curtil.voluerunt,videlicet posse nobilem arma deferre:limitabis non procedere, quantum ad iudicij locum,atque conuentum, siue congregationem Scholasticorum,ciuium,Decurionum,Ciuitatis,aut aliorum huiuscemodi,per id quod not. voluit Angel. in l. qui dolo,quam legit sub l. armatos.§.j.ver.item qui cum telo,per illum tex. & gl.ubi.ff.ad leg. Iul. de vi publ.Quod si alicui fuerit facta potestas deferendi arma, non poterit tamen ea deferre in iudicium,congregationem,aut conuentum,cuiusmodi diximus quem refert,& sequitur Io.Plat.in §. item lex Iulia de vi publica,co.2.ver.& aduerte,Insti.de pub.iud.& Barb.in dicto tract.de præstan. Card.in j.q.2. partis,& Iaf.in §.ex maleficiis,col.19.ver.aduerte etiā diligenter,Insti.de act.Et ante hos quoque voluit Bart.in l.j.in 2.q. ff.ad legem Iuliam de vi pub.Sed & de hoc est optimus tex. in §.ad palatium,tit.de pace tenen.ex quo not. Bald. Aluar.Marti.Laud.Card.Alex. & Matth. Afflic. quod nemini licet portare arma in palatiis Principum,Dominorum,vel Comitum.& sequitur Hippo.Marfil.in practica caularum criminalium.§.pro complemento,nu.7.

Arma nunquā
licet deferre in
locū iudicij aut
conuentū quæ-
piam.

74 ¶ Secundum quam sententiam Charondas Tyriorum,alij Thuriorum pronuntiant,princeps & legislator lege cauit,ne quis cum ferro in concione prodiret:quod si quis fecisset, capitis poena damnaretur.Interiecto deinde tempore,ex longinquo rure gladio accinctus domum repetens, subitò indistincta concione sicut erat in eam processit,ab eoque qui proximè constiterat, soluta à se legis suæ monitus,Idem,inquit,illam fanciam,ac protinus ferro,quod habebat districto incubuit.testis Valerius lib.6.tit.5. qui est de iustitia,in fi.& retulit Alua.in d.§.ad palatium.& Matth. Afflic. in d.constit. intentionis,col.4.in 6.q.Id quod assignauit Cælius memoriā,vt opinor,lapsus, lib. Antiquarum lectionum 10.c.19.Zelucio Locrensium legislatori.Diodorus autem Siculus ante hos libr.12.Bibliothecæ id quoque Charondæ tribuit. fuisse tamen scriptores qui id facinus Diocli Siraculorum legumlatori adscriberent.

Charondas sibi
mortem intulit
quod legē suā
imprudēs uiolasset.

75 ¶ Id quod maximè notādum est aduersus nescio quos nobiles,qui in Senatū audent ingredi ensibus cincti,putantque id sibi dedecori futurum,si enses relinquunt,ignorantes, quid decus, quidve dedecus sit. quod non aliunde procedit,quàm quod nobiles nostri & legum, & omnium bonarum artium sunt ignari,atque etiam honestarum historiarum, ex quibus hæc saltem discere poterant. Refert Valerius Maximus lib.2.c.1.Olim Mafiliam illam nostram,primùm Phocensium, deinde Romanorum coloniam,quæ maximis laudibus ab omnibus antiquis scriptoribus extollitur, hunc morem obseruasse,vt intrare oppidum illorum nulli cum telo liceret,præitòque esset, qui id custodiæ causa acceptum exituro redderet. Id quod etiamnum Venetiis vrbe celeberrima, & optimis legibus moribusque culta obseruari audio. Quin etiam Romæ in tumultu necis Clodianæ edicto prohibitum est,vllum telum esse in vrbe, vt à Plinio relatatum est lib.34. c.14. Quod vtinam reuerentiæ & honoris iustitiæ suæ gratia,principes nostri in suis regijs ac supremis palatiis,tantum dum ius redditur,obseruari facerent. Nam is honor,ea reuerentiā, non tam redundaret in suos iustitiæ ministros,quàm in ipsosmet principes iustitiæ parentes.

Contra nobiles
qui in Senatū
intran ensibus
cincti.

76 ¶ Quod tamen intellige procedere,quando iudex ius reddit, vel dum collegium ipsum conuenit. Nam si à loco iudicij vel conuentus abesset,iudex, vel ij qui collegium faciunt possent impunè arma deferre,per id quod in simili voluit Bald.in l.2.ff.de aur.& arg.leg. quod stante statuto, vt nobilis non possit intrare palatium potestatis sub certa poena poterit tamen impunè intrare, dum potestas aberit,& sequitur Iaf.in l.eius qui in prouincia,col.vlt ff.si cer.pet.

Declaratio
precedentium.

77 ¶ QVEM AD MODUM rusticus non debet ire eques:& si eat,non repetit expensis,quas fecit in equum

equum,vt est glo.no.omnibus tamen nota in lidemq; §.idem Labco.ff.mand. quam sequitur Bald. ibi & in l. quoniam post prin. C. de testib. & in l. eos. §. si quid autem, in fi. C. de appel. vbi eam glo. dicit no. & Bar. in l. si seruus, in prin. ff. de leg. j. Ioan. And. in addi. Specu. tit. de testi. §. qualiter, verti. testes autem exhibendi. Ant. in c. fin. co. 2. o. extrà de dol. & contu. Nicol. Neapol. in l. j. §. si pupillus. ff. detutel. & ratio. distrahent. Romanus eam gl. dicit no. in l. sed & si alio. §. si quis sub cōditione, quem legit sub §. si quis alio. l. quia non poterat, col. 2. verf. & hæc intelligenda. ff. ad S. C. Treb. & Fely. in c. cum omnes, col. 2. o. in gl. pen. de constit. Sic contra non tenetur nobilis ire pedes, vt dicit Bald. in l. liberti libertatq; col. 4. verf. dubitatur si est damnum. C. de oper. liber. & in c. cum adeo, col. vlt. verf. item si est persona nobilis, de rescrip. & in cap. vt præteritæ, col. 2. verf. quæro quid si iste procurator, de elec. & Cepol. in d. tract. de impe. mili. delig. in 2. 4. priuileg. nobilitatis. Quibus ad stipulatur, quod olim apud Parthos & Persas equo vehi aut pedes ire, nobilitatem à vulgo distinguebat: nullus enim honestè genitus pedibus incedebat, vt à Iustino lib. 4. scriptum est. Apud Romanos autem plebeia pedibus incedebant, nobiles matronæ lecticis vehabantur, vt alibi diximus. Et vide quæ dicam infra cap. 37. num. 150. suprà sæpe locuti sumus.

78 ¶ LICET MATER teneatur lactare filium si possit, vt no. in l. nec filium. C. de patr. pot. Fallit tamen in nobili muliere, quæ filium lactare non tenetur, vt voluerunt Bal. Pau. Ca. & Fran. Aret. in l. alimenta. C. de neg. gest. Pan. post Ala. loquens in magna principissa, vt ipse loquitur in c. 2. de conuer. coniug. Ro. in l. cum dotem. §. fin. autem, col. 10. ff. sol. mat. Cepol. in d. tract. in 2. 4. priuileg. nobilitatis. Bal. nouel. in tract. dot. in 6. parte priuilegio 16. Vital. in tract. clausularum, char. 218. in clausula, sed an iuri alimentorum possit renunciari, col. 6. Angel. Arc. in §. 1. col. vlt. Inst. de iure nat. & Card. Ale. in c. ad eius, in prin. 6. di. Alex. aut quisquis est, in addi. Bar. in d. l. nec filium, Felyn. in c. illud, col. pen. de præsumpt. Roch. Curt. in repe. c. vlt. char. 18. verf. tertio infertur, de consue. & Io. Lup. in rep. c. per vestras. §. 2. col. 2. verf. sed quod dixi, de don. inter vir. & vxo.

Nobills mulier
non tenetur la-
ctare filium ex
quorundā sen-
tentia.

79 ¶ Allegant plerique omnes in eam rem, quod dicit Azo in summa. C. de pat. pot. in fi. quod mater tenetur lactare filium, ita demum si id eam non dedecet. Quæ etiam sequitur Bar. in tract. de alimentis, col. 2. verf. quæro an mater, & Angel. in l. Nescennius, ante fi. ff. de neg. gest. & in l. si competentis. C. de alen. lib. vbi hoc dictum Azo reputat sing. dicitq; vidisse se ita de facto iudicari. & Pan. post Hof. & alios antiquiores in c. cum haberet, col. 2. & ibi Card. Alex. col. 3. de eo qui duxit in matris. & Ang. Aret. in d. §. 1. Insti. de iure nat. gen. & ciui. in fi. prin.

80 ¶ Nunc libet licetque exclamare, si vnquam aliàs, illud Ciceronianum in oratione pro Deiotaro, & in prima in Catilinam oratione, & in 6. in Verrem actione, & in oratione pro domo sua ad Pontifices, O tempora, o mores. Cuinam enim mulieri vel reginæ dedecori esse potest lactare filiū, quem ex propriis visceribus eduxit, nouemque integris mensibus plus minusve in penitissimis, abditissimis, reconditis vteri recessibus proprio sanguine aluit? Cum & Hecuba reginarum eius tempestatis maxima apud Homerum Iliados 22. nudatis vberibus quibus se Hecctorem filium ablatasse dicebat, illum orat, aut potius obsecrat, ne cum Achille congrediatur. Ita enim loquitur, *ἐκ τὸν τέκνον ἐμὸν τὰ δ' ἐ τ' αἰδέο καὶ μ' ἐλέησον ἀνὴρ, εἴ ποτέ τοι λαοδικηδ' ἔα μάζου ἐπέχου, τῶν μνήσαι φίλου τέκνον.*

Hecuba, Hec-
torem filium pro-
pris uberibus
lactauit.

Sicuti & Theffalonice regina, Cassandri vxor ab Antipatro Macedonia filio vitam per vbera materna deprecatur, apud Iustinum in ingressu lib. 16.

81 ¶ Nam & idem ipse Homerus, vt ad illum redeamus, lid. 11. Odyssee, satis declarat, Penelopen illam castissimam Telemachum filium suis vberibus aluisse, cum scribit,

*παις δ' ἐ δὲ ἤμ' ἐπὶ μάζῳ
νήπιος.*
Et Claudianus Panegyrico 4. de Honorij Imperatoris consulatu tradit eundem educatum fuisse vberibus maternis,
*Ipsa Quirinali paruum te cinxit amictu
Mater, & ad primas docuit reptare curules
Vberibus sanctis.*

Et Theffalo-
nice Antipa-
trum.
Et Penelope
Telemachum.

Honorius Imp-
m. stris uberi-
bus ablatatus.

82 ¶ Cæterum Anna illa sanctissima Helcanæ vxor, Samuelem filium & ipsum sanctissimum vberibus propriis aluit, vt videre licet ex lib. Iudicum primo, c. item 1 Sara quoque & sanctitate, & nobilitate conspicua longè ante ea tempora cupit viro commendari ex ablatione filij, Quis, inquit, annuntiabit Abraham quoniam lactet infantem Sara? Ita enim hunc locum Genesis 21. traducit Ambrosius in libro de Abraham patriarcha, c. 7. vbi illum locum morale esse asserit Nam prouocatur (inquit) sceminæ meminisse dignitatis suæ, & lactare filios suos. Hæc enim matris gratia, hic honos, quo se propriis commendent viris. Denique eos plus amare filios solent, quos ipsæ matres lactauerunt vberibus suis. Sed & idè lib. Hexameron 7. c. 18. incessit sceminas, quæ quia ditiores sunt, lactare filios fastidiunt. Rursus in epist. 82. præcipit matres ab lactare filios suos.

Et Anna Sa-
muelem.

Et Sara Isaac
Vxores viris
suis se commē-
dant ex abla-
tatione libe-
rorum.

83 ¶ Notum est & illud D. Augustini, vt titulus decretorū præfert in c. ad eius verò concubitum: quinta dist. Prauæ consuetudo in coniugatorum moribus irrepsit, vt filios quos gignunt nutrire mulieres contemnunt, eòsque ad nutriendum aliis mulieribus tradant. Quod videlicet ex sola carnis incontinentia videtur fuisse inuentum: quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt.

Sed ut id obiter dixerim, illud caput, non Augustini est, sed Diui Gregorij ad Augustinum Cantuariensem episcopum, ut videre licet ex epistolis eiusdem Gregorij. At super illud c. Cardin. Alex. in prin. afferit philosophos dicere lac maternū melius nutrire infantē, quam alterius. Id quod certē voluit Gal lib. 1. de sanit. tuen. Optimum est, inquit, omnibus infantibus lac matris, modō nullo morbo sit corruptum: quippe cuius maternum non corpus modō totum, sed etiam lac à vitio esse alienum nō sit ab simile. Ac sanguine quidem, dum adhuc in vtero gestamur, ali nos constat, ex sanguine verō lac gignitur, exiguam in mammillis mutationē adeptum. Quare qui matris lacte pueri aluntur, ij iam non solum consueto, verum etiam maximē proprio vtuntur alimento. Hæc ibi. Et Plin. lib. 28. c. 9. statim in prin. scribit vtilissimum cuique maternum lac esse.

Lac maternū
salubrium.

84
Germanorum
mulieres filios
suis uberibus
alunt.

¶ Cornelius Tacitus laudat in ea re mores Germanorum, quod sua quemque mater vberibus alit, nec ancillis nec nutricibus delegat. Et in lib. de claris oratoribus loquens de antiquis Romanis, Iam pridem inquit suus cuique filius ex casta parente natus non in cella emptæ nutricis, sed gremio ac sinu matris educabatur. D. Chrysothimus in Psal. 50. Homilia prima, Considera pauperem in cœnu pietatis habere fulcimina. In diuitibus autem multam superbiam. Apud pauperes vxor, & ancilla & ministra est: & procreat filios, & ipsa mater & nutrix est. Apud diuites autem non est ita, sed cum genuerit filium, statim eum tradit foris, & pietatis insignia abscindit superbia. Erubescit fieri nutrix, quæ facta est mater. Columella lib. 7. rei rusticæ. c. 12. loquens de canibus, Nec vnquam eos, quorum generosam volumus indolem conseruare, patiemur alienæ nutricis vberibus educari: quoniam semper & lac & spiritus maternus longè magis ingenij atque corporis incrementa auget. Et in eod. lib. cap. 9. de suis loquens, Curet (ait) porcalator ne quis sub nutrice aliena educetur.

85

¶ Plutarchus quoque vir philosophia & omni doctrina consummatissimus in eo libro, quem de educandis liberis elegantissimè scitissimèque, vt cætera omnia, conscripsit, hæc propemodum de ea re prodidit Græcè quidem, sed in hunc sensum, Oportet vt matres filios educant, eisque vbera porrigant: quoniam maiori cum charitate, maiorique diligentia nutriunt, vt quæ natos ex intimo, & vt dici solet, ex vnguibus ament. Nutrices verō suppolititiam quandam & aduentitiam benevolentiam habent, vt pote mercedis gratia diligentes. Quod autē matres, quos progenuerint, nutrire alereque conueniat, ipsa etiam natura demonstrat. Vnicuique enim animantium generi, quæ pariunt, idcirco simul & lactis alimenta suppeditant. Eius quoque sapientem fuisse providentiā constat, quæ duplices mulieribus mammæ addidit, vt si gemellos peperisset contigerit, duplices ad alendum fontes haberent. Propterea vt maiorem in eos quos procreassent amorem benevolentiamque fouerent. Quod mediūssidius haud iniuriā factū est. Victus enim cibique sodalium, quoddam benevolentia, & amoris incrementum exiit.

86
De eadem re,
ex Gellio.

¶ Sed de hac re multo plura Phauorinus philosophus apud Gellium lib. 12. cap. 1. Cuius verba, vt pote elegantissima & huic loco accommodatissima haud grauatè huc subnectimus: Nunciatum quondam est Phauorino Philosopho nobis presentibus, vxorem auditoris scetatorisq; sui paululum ante enixam, auctumque eum esse nato filio. Eamus, inquit, & puerperam visum, & patri gratulatum. Is enim erat loci Senatorij ex familia nobiliore. Imus vnā, & qui tum aderamus, prosequuntque eum sumus ad domum, quod pergebat, & cum eo simul ingressi sumus. Tum in primis ædibus complexus hominem congratulatusque assedit: atque percunctatus est, quā diutinum puerperium, & quā laboriosus nixus fuissent: puellamque defessam labore, ac vigilia somnum capere cognouit. Fabulari instituit prolixius. Et nihil, inquit, dubito, quin filium lacte suo nutritura sit. Sed cum mater puellæ parcendum ei diceret, adhibendisque puero nutrices: ne ad dolores, quos in enitendo tulisset, munus quoque nutritionis graue ac difficile accederet. Oro te, inquit, mulier, sine eam totam integram esse matrem filij sui. Quod est enim hoc contra naturam imperfectum atque dimidiatū matris genus peperisse, ac statim à sese abiicisse? Aluisse in vtero sanguine suo, nescio quid quod non videret: non alere suo lacte, quod videat iam viuentem, iam hominem, iam matris officia implorantem? An tu quoque, inquit, putas naturā sceminis, mammarum vbera quasi quosdam nauulos venustiores, non liberorum alendorū, sed ornandi pectoris causa, dedisse? Sic enim (quod à vobis scilicet abest) pleræque istæ prodigiosa mulieres fontem illum sanctissimum corporis, generis humani educatorem arcfacere & extinguere, cum periculo quoque auersis corruptique lactis laborant, tanquam pulchritudinis sibi insignia deuenustet. Quod quidem faciunt eadem vecordia, qua quibusdam commentitiis fraudibus nituntur, vt foetus quoque ipsi in corpore suo concepti abortiantur: ne æquor illud ventris irrugetur, ac de grauitate oneris & labore partus fatiscat. Quod cum sit publica detestatione, communique odio dignum in ipsiis hominum primordiis, dum fingitur, dum animatur, inter ipsas artifices naturæ manus interfectum ire. Quantulum hinc abest, iam perfectum, iam genitum, iam filium proprii, atque consueti, atque cogniti sanguinis alimonia priuare? Sed nō il interest (hoc enim dicitur) dum alatur, & viuat, cuius id lacte fiat. Cur igitur iste, qui hoc dicit, si in capessendis naturæ sensibus tam oburdit, non id quod nihil interesse putat, cuius in corpore, cuiusque ex sanguine concretus homo & coalitus sit? An qui à spiritu multo & calore exalbit, non idem sanguis est nunc in vberibus, qui in vtero fuit? Nonne in hac quoque re solertia naturæ euidens est? Quod postea quā sanguis ille opifex in penetralibus suis omne corpus hominis flexit, aduentante iam partus tempore in supernas se partes profert, & ad fouenda vitæ atque lucis rudimenta praesto est, & recens natis notum & familiarem victum offert? Quamobrem non frustra

frustra creditum est, sicuti valeat ad fingendas animi corporisque similitudines, vis & natura feminis: non secus ad eandem rem lactis quoque ingenia, & proprietates valere. Neque in hominibus id solum, sed in pecudibus quoque animaduersum. Nam si ouium lacte hædi, aut caprarum agni alerentur, constat ferme in his lanam duriorē, in illis capillum gigni teneriorem. In arboribus etiam & frugibus maior plerunque vis, & potestas est, ad earum indolem vel detrectandam, vel augendam, aquarum atque terrarum quæ alunt, quā ipsius, quod iacitur, feminis. Ac sæpe videas arborem lætam ac virentem in locum alium transpositam deterioris terræ succo deperisse. Quæ, malū, igitur ratio est, nobilitatem istam nati modō hominis, corpusque & animum benignè ingentis primordiis inchoatum, in situo degenerique alimento lactis alieni corrumpere? Præsertim si ista, quam ad præbendum lac tunc adhibebitis, aut ferua, aut scruius, & vt plerunque solet, externæ & barbaræ nationis: si improba, si in formis, si impudica, si temulenta est. Nam plerunque sine discrimine quæcūque id tēporis lactens est, adhiberi solet. Patiemurne igitur infantem hunc nostrum pernicioso contagio infici, & spiritum ducere in animum, atque in corpus suum, ex corpore & animo deterrimo: id hercle ipsum est, quod sæpenumero miramur, quosdam pudicarum mulierum liberos parentum suorum, neque corporibus, neque animis similes existere. Scitè igitur & peritè noster Maro, quod cum versus illos Homeri confectaretur,

Ἡρακλῆς, δὲ ἀρα σόγει πατρὸς ἢ ἰππότηα Πηλεΐδης,
ἔδ' ἐθέτις μητρὸς γλαυκῆ δέ σε τίχῃ θάλασσα,
Γέτραυ τ' ἀλίβατοι ὄτι τοι νόος ἐσὶν ἀπηνής.

Id est, vt traduxit Theodorus Gaza,

Non eques ipse pater fuerat tibi me hercule Peleus,
Non Thetis est genitrix: glaucum te protulit aquor,
Æriæque rupes, mens quod tibi dura feròxque est.

Non portionem solam, tanquam illam, quam ille sequebatur, sed alituram quoque feram & sauram criminatus est. Addidit enim hoc de suo,

Ἡρακλῆς, ἢ ἀρα σόγει πατρὸς ἢ ἰππότηα Πηλεΐδης,

Quoniam videlicet in moribus inolefcendis magnam ferè partem ingenium altricis, & natura lactis tenet. Quæ iam à principio imbuta paterni feminis concreione, ex matris etiā corpore & animo recentem indolē configurat. Et præter hæc autē, quis illud etiam negligere, aspernarique possit, quæ partus suos deserunt, ablegantque à sese, & aliis nutriendos dedunt: vinculum illud coagulūmq; animi, atque amoris, quo parentes cum filiis natura consociat, interfcindunt, aut certè quidē diluunt, deteruntque: Nam vbi infantis aliorum dati facta ex oculis amolito est, vigor ille maternæ flagrantia sensum atque paulatim restinguitur: omnisque impatientissimæ sollicitudinis strepitus consiliscit. Neque multo minor amadati ad nutricem aliam filij quā morte amissi obliuio est. Ipsius quoque infantis affectio animi, amoris, consuetudinis, in ea sola, vnde alitur, occupatur. Et perinde, vt in expositis vsu venit, matris quæ genuit, neque sensum vllum, neque desiderium capit. Ac propterea obliteratis & abolitis nativæ pietatis elementis, quicquid ita educati liberi amare patrem & matrem videntur, magnam ferè partem non naturalis ille amor est, sed ciuilis, & opinabilis.

87 ¶ Hæc Phauorinus, deprompta quidē ex meris naturæ visceribus, & testimonio principū vtriusque linguæ vatū comprobata. Ex quibus multa, vt sæpe aliàs, Macrobius in 5. Saturnaliorum librum transcripsit c. 11. in quo annotat locos, in quibus Virgilius Homero, à quo eodē desumpserat, superior esse videtur. Sed ne tu lector locos desideres, illud Homericum est 16. Iliados rapsodiæ. Statim post initium, vbi introducitur Patroclus, illud Achilli indignanter pronuncians: Illud autem Virgilianum Didonis est Aeneam ita alloquentis lib. 4. Aeneid.

Nec tibi diua parens generis, nec Dardanus author
Perfide, sed duris genuit te cautibus horrens
Caucasus, Hircanæque admorunt vbera tigris.

Quo in loco Donatus interpres, Ostēdit (inquit) per alimonia lactis mores pueris infundi. Quod & Ciceroni placet qui in educatione oratoris iubet præcipuas adhiberi mulieres, cum per obsequia vberum natura ex alia in aliam mutatur. Hæc ille.

88 ¶ Quibus & illud addideris Ouidij lib. 9. Meta. huc non ab similitè respicientis,
Nec lac bibit ille læne.

Et illud item eiusdem lib. 3. Tristium, eleg. 11.

Natus es ex scopulis, nutritus lacte ferino,

Et dicam silices pectus habere tuum,

Illud quoque in Ibin,

Gutturæque imbuerunt infantia lacte canino,

Hic primus pueri venit in ora cibis.

Perbibit inde suæ rabiem nutricis alumnus.

Latrat & in toto verba canina foro.

Quem locum huc trahit Domitius doctus interpres.

Et Valerij Flacci lib. 2. Argonauticōn,

— iam lacte ferino

Iam venit durata gelu.

At ante hos Theocritus in Aepolo, quod est Idyllion 3. Cupidini

læuitiam incusans, lænæ mammæ eum suxisse dicit.

ἢ ῥᾶ λαίνας

μασδ' οὐκ ἐθ' ἠλαξε, δρυμῶ τε μὴ ἐτρεφε μήτηρ.

Et hoc quoque prior ipse Homerus lib. vlt. Iliad. scribit Hectorem nutritum fuisse lacte mulieris, Achillem autem dea,

ἢ ῥᾶ λαίνας

ἢ ῥᾶ λαίνας

Quin & eiusdem operis lib. 6 Achillem ipsum tradit non lacte materno, sed bili fuisse innutritum, quod iracundia nimium indulgeret,

Σχετλίε Φηλέος ἡέ γόλω ἀρα σ' ἐτρεφε μήτηρ,

μηλέϊς, ὅς παρὰ νηυσὶν ἔχεις ἀέκοντας ἐταίρους.

Et huc quoque alludens Mithridates apud Iustinum lib. 38. de Romanis loquens, Atque (ait) vt ipsi ferunt conditores suos lupæ vberibus alitos: sic omnem illum populum luporum animos habere, inexpleriles sanguinis atque impetij, diuitiarumque avidos & ieiunos.

89 ¶ Quibus plan ostenditur maximam lactis vim ac proprietatem esse in fingendis corporis atque animi similitudinibus. Quod & confirmat, quod Lucianus in Tragœdia, cui Podagra titulus est, statim circa initium scribit Megeram vtero tulisse, & vberibus aluisse ipsam Podagram, quin & ei paruulæ Alecto lac in os dedisse. Quodque Arcefilaus Pitaneus apud Laërtium loquaci cuiquam obtundenti nimio verborum strepitu, Ne malam quidem, ait, nutricem nactus es, ἢ ῥᾶ τίτθης ἀποχρηστικῆς τετυχηκένας.

90 ¶ Sed quod præterea dictum est ex Phauorino, arbores transplantatas vim ac naturam terræ in quam transferuntur adfiscere, vt illud quoque non prætermittam, latè confirmat post Aristot. Galen. de Symptomatum causis tertio. Idque fatis ostendit quod scribit idem Gal. lib. 2. Pharmacorum ἢ ῥᾶ τὸ πῶς c. 2. rursumque in lib. de alimentis quosdam dicere Perficas in Persis esse perniciosas, in Aegyptiorum regione esse innocuas. Id quod etiam a nonnullis fuisse traditum scripserat ante illum Dioscorides, lib. 1. c. 155. sed id vt falsum reuicet Plinius lib. 15. c. 13. Sed priori opinioni adstipulatur illud Martialis lib. 13. Xenio. 46,

Vilia maternis fueramus præcoqua ramis,

Nunc in adoptiuis Perfica rara sumus.

91 ¶ Nec interim omittimus, quod de eadem re Erasmus eleganter, vt aliàs semper de ea re scribit in colloquio Eutræpelis & Fabullæ. Ille enim cum ab ea intellexisset infantem alia nutrice ali, Quam ait nutricem narras: an est alia nutrix quàm ea quæ mater est? Fabulla. Quidni? vulgò fit. Eutræpelus. Pessimus mihi nominas autorem rei bene gerendæ vulgum Fabulla vulgò peccant, vulgò luditur alea, vulgò comatur ad fornices, vulgò fraudatur, potatur, insanitur. Fabu. Sic amicis visum est, censuerunt enim parcendum huic ætati tam teneræ. Eutra. Atqui si natura dedit vires ad concipiendum, haud dubiè & ad lactandum Fabul. Probabile quidem est. Eutra. Dic mihi, nonne sentis dulcissimum esse matris vocabulum? Fabul. Sentio. Eutræpelus. Itaque si fieri posset, patereris aliam mulierem esse matrem tui partus? Fab. Minimè gentium. Eutræpelus. Cur igitur volens plusquam dimidiatum matris nomen transfers in fœminam alienam? Fab. bona verba, Eutræpelus. Non diuido filium, sola totaq; sum mater. Eutræpelus. Imò hic tibi Fabulla reclamatur in os ipsa natura. Cur terra dicitur omnium parens? an quòd gignat tantum? imò multo magis quæ nutriat ea quæ genuit. Quod aqua gignit, in aquis educatur. In terra nullum animantis aut plantæ genus nascitur, quod eadem terra succo suo non alat. Nec est vllum animantis aut plantæ genus, quod non alat suos fœtus. Vlulæ, leones, & viperæ educant partus suos, & homines fœtus suos abiciunt? Obsecro te quid crudelius iis qui prolem educationis tædio dicuntur exponere? Fab. abominanda dicis. Eutræpelus. Atqui perinde factum abominantur homines. An non expositionis genus est, infantulum tenerum, adhuc à matre rubetem, matrem spirantem, matris opem ea voce implorantem, quæ mouere dicitur & feras, tradere mulieri, fortassis nec corpore salubri, nec moribus integris, demique cui pluris sit pecuniæ pauillum, quàm totus infans tuus? Fabu. delecta est mulier salubri corporis tæperatura. Eutræpelus. Hoc medici certius indicant, quàm tu. Sed finge hic illam tibi vel parem, vel aliquantò, si vis superiorem: an nihil interesse censet, vtrum infans tenellus cognatum illum & familiarem hauriat succum, & calore iam affueto foueatur, an alterius cogatur allucescere? Triticum in aliud solum iactum degenerat in auenam aut siliginem. Vitis in alium collem translata mutat ingenium. Plantula reuulla à parente terra, flaccescit ac velut emoritur, eoque quantum fieri potest cum terra natia transferunt. & cætera quæ sequuntur, quæ magna ex parte ex illo Gellij loco sumpta sunt.

92 ¶ Sed nec prætermittendū nobis visum est quod à Iunio Rustico proditum est, duobus illis Gracchis fratrem nothum fuisse bellicosissimum: cui aliquando de bello redeunti multis hostium spoliis onusto obuiam ierunt mater & nutrix ipsius, quibus munus obtulit matris quidem annulum argenteum, nutrici torquem aureum. Quod cum mater quereretur. Desine, inquit ille, mater queri: tu enim nouem tantum mēibus tuo vtero tulisti, hæc me duobus annis suis vberibus sustulit. Si quid decoris hoc in orbe habeo, ei det eo, quæ me eò prouexit. Si contra aliquid dedecoris, id per te factum est, quæ me alieno concubi u concepisti. Hæc me ablastrauit ob voluptatem, quam in me eductandū capiebat: tu me concipisti ex voluptate, quam tu ex alio accepisti. Quod ex te habeo, corpus est ex minimè honesta ratione mihi datum. Quod autem hæc mihi sponte obtulit, ex animo puro & sincero processit. Cum infans essem, vix ex vtero prolatus, continuo me à tuo consortio & oculis tuis relegasti. Hæc verò me ita relegatum mox obuiis vlnis blandè excepit.

& sincero processit. Cum infans essem, vix ex vtero prolatus, continuo me à tuo consortio & oculis tuis relegasti. Hæc verò me ita relegatum mox obuiis vlnis blandè excepit.

93 ¶ Porro è nostris (neque enim & id prætermittendum ducimus) Dominus Benedic. in repet. c. Raynutius, in verbo, dotem quam ei dederat, nu. 45. tradit id quod supra diximus, scilicet mulieres nobiles excusari ab ablastratione liberorum, minimè locum habere de iure canonico, neque etiam in foro conscientia per d. c. ad eius verò concubitum, supra à nobis citatum. An verò vxor (vt & id quoque obiter dicam) teneatur lactare alienum filium ex præcepto mariti, vide Alex. confi. 133. verè crudelis. col. 2. vers. in hoc autem lib. 4.

An uxor teneatur lactare alienum mariti præcepto.

94 ¶ SIMILITER licet vxor teneatur marito lauare pedes & caput, & parare cibos, vt voluit Ioan. And. in c. literas, in verbo incertis, de rest. spol. cum concord. traditis in j. l. connub. num. 26. item & huic. Vt etiam coquinariam & lectum viro facere, vt respondit Benedic. Cap. con. 72. cum viso, col. 4. vers. circa quod dicendum est. Hoc tamen limitat Panor. in d. c. literas, col. pen. nisi ea sit nobilis, cui propterea esset dedecori ea facere, ar. l. interdum. ff. de ope. liber. in illis verbis, sed si liberta, quæ operas promisit, ad eam dignitatem perueniat, vt inconueniens sit præstare patrono operas, ipso iure hæc intercident. Et sequitur Fely. in d. c. illud, col. 4. de præsum. Philip. Dec. con. 202. vt præfens consultatio, col. 4. vers. nec obstat quòd talia, & Ant. Corf. in tract. de pote. & excellentia regia. q. 30. in fin. & Ioan. Lup. in rep. rubr. extrà de don. inter vir. & vxor. §. 31. nu. 2. & iterum §. 50. col. pen. vers. item præter copulam. Id quod confirmat, quod tradunt Pe. Cy. Bald. & Sal. in lege, si vxorem. C. de cond. infer. quòd vxor nobilis non tenetur operari viro. & sequitur D. Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo, dotem quam ei dederat, nu. 47.

Vxor tenetur viro lauare pedes, & caput, & parare cibos.

Vxor nobilis non tenetur operari viro.

95 ¶ Verùm hoc clanculum carpere videtur Barb. in add. Bal. in l. si vxorem, col. 2. C. de cond. infer. ea ratione motus quòd non debet fieri conditio creditoris deterior, propter nobilitatē debitoris, nisi aliter esset iure cautum. Et hoc fortè est verius. Nam ex iuris dispositione tenetur vxor marito operas præstare, & seruire. l. sed si vir. ex lana. ff. de do. inter vir. & vxor. & l. sicut. ff. de oper. li. & c. hæc imago. 33. q. 5. cum aliis multis à me collectis in j. lege cõnubiali. Nec ex eo excepta reperitur vxor nobilis, quare ergo stare & in ea prohibetur. l. sancimus. C. de test. & l. præcipimus. C. de appel. & ibi concord. in gl. Nec enim obstat d. l. interdum, quia loquitur de liberta, cui dignitas accessit, quæ illam excusat, vt & in simili dicitur in l. filius. §. vlt. de procur. Nā quæ postea emergunt, nouo auxilio indigent. l. de ætate. §. ex causa. ff. de interr. act. & ibi concor. in gl. Nos autem loquimur de vxore, cui iam ab initio contracti matrimonij inerat ea nobilitatis dignitas, quæ ideo nihil potest illi prodesse, quin id faciat, cui in consequentiam contracti matrimonij se obligat, per not. in simili per gl. in l. eadem, in verbo necessariam, & ibi Doct. C. de loca. per multa iura, quæ illic allegant.

96 ¶ Quibus adde & tex. in l. si creditores. ff. de priu. cred. & in l. qui bona. §. de illo, & quod ibi no. Bar. ff. de dam. infect. & quod per illa iura voluit idem Bar. in l. ait prætor. §. si debitorem. ff. qua. in fraud. cred. & in l. si is à quo, in prin. vbi est bonus tex. quem allegat d. gl. ff. vt in pos. legat. & in l. vlt. per illum tex. C. de spon. & in l. quæ situm. ff. de pigno. & in l. vlt. & ibi quoque Bart. & Bald. C. de feri. & Ang. in repet. l. nemo. firmiter. C. de exact. trib. lib. 10. & in l. si ab arbitrio. ff. qui fatidare cogan. & Ioan. Rayn. in c. r. §. firmiter, in septima causa excusante vassallum à seruitio.

97 ¶ Ad hæc D. Hier. aperte ostendit, non minus esse subditam viro vxorem nobilem, quàm ignobilem, cum scribit in epist. Pauli ad Tit. c. 2. Apostolum ideo vxoribus præcepisse, vt essent subditæ viris suis, ne fortè diuitiis & nobilitate perflectæ, Dei sententiæ non meminerint, per quæ subiectæ sunt viris. Ait quippe ad mulierem, Ad virum tuum conuersio tua, & ipse tui dominabitur. Hæc ille.

Nobilis uxor non minus subdita viro quàm ignobilis.

98 ¶ Et huc vergit quod apud Homerum illum omnis virtutis parentem (vt appellat Imperator in proemio ff.) Arete Pheacum regina, & ipsa Diis Regibusq; maioribus orta, lectum (quod ancillare est ministerium) suis ipsa manibus Alcinoo marito constrauit. Ita enim scribit in fi. 7. Odyssææ,

Arete regina viro lectum constrauit.

ἄλκιυος δ' ἄρα λέκτο μυχῷ δ' ὄμυ ὑψηλοῖο. *Sed & lib. 3. eiusdem operis scribit, & Nestoris regis vxorem marito etiam lectum & cubile parauit:*

ἦρ δ' ἀλοχῷ δ' ἄρα λέκτο μυχῷ δ' ὄμυ ὑψηλοῖο. *Ennius autem scribit vxorē Tarquinij regis maritū lauare atque vngere solitā. Huius carmen est,*

Tarquinij regem uxor lauat & ungit.

Quod de vxore ipsius Tarquinij, & quidem viuētis aperte intelligit Donatus in Hecyram Terentij: quanquam nonnulli de mortuo intelligunt. Quibus adstipulatur quòd carmen illud Ennij ita citetur à Seruio, in Virgilium lib. 6 Aeneid.

Tarquinij corpus bona fœmina lauit, & unxit.

99 ¶ Sed & huc quoque tandem respicit, quod D. August. in Sermonibus de tempore, feria 5. in cœna Domini, Serm. 1. Erubescunt (inquit) forsitan nobiles delicatis manibus viri & mulieres Christianæ, in hoc mundo sanctorum contrectare vestigia, quia hoc nataliū prerogatiua non patitur. Mala nobilitas, quæ se per superbiam apud Deum reddit ignobilem. Vides enim ex ipsius Augustini sententia, nobilitatem non excusare ab his quæ facere iubemur, etiam si ea aliàs sint sordida.

Nobilitas non excusat ab his quæ facere tenentur.

100 ¶ Nec verum est quod aliqui in hoc loco scribunt, nobiles duntaxat mulieres Romanas à seruilibus ministerijs immunes factas. Quin id omnibus Romanis fœminis speciali quodam priuilegio concessum est, ex inito cum Sabinis fœdere, vti retulit Plutarch. in problem. cap. 84. & iterum in

De eadem re.

Vxores nobi-
les superba.

101
Andromacha
equos Hectoris
viri curat.

Theſco Scio autem ſceminas nobiles virorum imperium detreſtare, ſibi que in illos contra affere-
re ſolitas, vt late docuimus in §.1. Connub. Sed nos hic declaramus quid eas facere decet.

¶ Tamen ſi priorem ſententiam teneas, vt videlicet vxor nobilis non teneatur huiusmodi mini-
ſteria ancillarum facere: Temperabis procedere, niſi aut mariti valetudo, ſiue ſalus, aut hoſpitum
honorandorum cauſa interciderit. Nam quod ad primum pertinet, refert Homerus lib. Iliados 8.
Andromacham Hectoris vxorem diligentem fuiſſe admodum, & ſollicitam ſubminiſtrando
equis mariti pabulo, quibus ipſius vita & decus tenebatur. Nam illic facit Hectorem hæc ſuos
equos alloquentem,

Νῦν μοι τῆν Κομιδίην ἀποτίγγειν ἢ μάλα πολλήν,
ἀνδραμάχην θυγάτηρ μεγαλήτορ κείων·
ἤμῦρ πάρ' ὀπίθε' οἰσὶ μελίφρονά παρὸν ἔθηκεν,
δῖόν τ' ἐγκρασσασά περὶν ὄτε θυμὸς ἀνώγει.

Refert & ipſe Iliados 9. Achillem & Patroclum operam coquinariam propriis exercuiſſe manibus,
cum Vlyſſes & Ajax ad illos veniſſent, quod & ad eius laudem recenset Aelianus lib. 7. variæ hy-
ſtoriar. & Athenæus lib. 1. Dipnoſophiſtarum.

102

¶ Quæ loca Franciſcus Barbarus in ſua libello de re vxoria, quem apud Gallos imprimendum
primi omnium dedimus, ſolenter ſcitèq; annotauit, monens his exēplis vxores, ne res huiusmodi
contemnāt, quas Andromache filia Aëtionis Thebanorum regis, & Achilles & Patroclus inſignes
Græcorum principes non contempſerunt. Et hoc quoque è noſtris cōmemorauit Io. Lupus in rep.
rubr. de don. inter vir. & vxor. §. 31. nu. 2. & Bo. Curtil. in tract. nobilitatis, in 38. priuilegio.

103
Liber homo co-
gi poteſt ad ſu-
ſpendendū bo-
minem condē-
natur, modo
non ſit nobilis.

¶ QVAMVIS iudex poſſit cogere etiam liberum hominem ad decapitadum aut ſuſpendendum
hominem morti adiudicatum, vt voluerunt Guil. Cun. Bar. & alij in l. vlt. §. vlt. ff. de pignor. actio.
cum multis ſimil. & concord. à me alibi congeſtis. Nobilem tamen ad id cogere non poteſt, vt ex-
preſſè voluit Alex. in l. 1. col. antepen. ff. ſoluto matr. allegans Bald. in l. vlt. in fi. C. de exec. rei iudic.
vbi Bald. ipſe nuncupatim non loquitur de nobili, ſed de honeſta perſona, dicēs id quoque voluiſſe
Guil. Cu. in d. l. vlt. de pign. act. Quo in loco certè ipſi Guil. Bar. Bald. Albert. Fulgo. & alij expreſſè
dicunt, vilem tantum perſonam ad id cogi poſſe. Quod & idem voluit Flo. in l. liber homo, col. 2.
verſ. nota hanc purificationem. ff. ad leg. Aquil. Lucas Pen. & Ioan. Plat. in l. 1. C. ne quis inuitus act.
reip. ger. cog. lib. 11.

104

¶ LICET PATER non teneatur alere filium, qui ſuis ipſe manibus ſibi victum poteſt quærere. l.
ſi quis à liberis. §. ſed & ſi filius, & ibi gl. & Bart. ff. de libe. agn. Fallit tamē in filio nobili, cui eſſet ve-
recundum huiusmodi opera ſeruilia facere, vt dicit expreſſè Bar. in l. 1. verſ. item hæc lex facit. C. de
mendic. val. lib. 11. Nam non poſſumus, ait, quod honeſtè non poſſumus. l. ſi filius. ff. de cond. inſt. & l.
Nepos Proculo. ff. de verb. ſign. & idem voluit Bar. in tract. de alim. col. 2. verſ. item hoc procedit,
per tex. in d. l. ſi quis à liberis. §. 2. ibi, quorundam neceſſitatibus facilius ſuccurritur, & quod ibi apo-
ſtillauit, vt ſic loquar cum noſtris, Ia. de Ar. Sed & hoc quoque voluit Cep. in d. tract. in 23. priuileg. no-
bilitatis; & Pau. Cit. in trac. de iure patro. in 6. parte ar. 4. in 2. q.

105

¶ Et bene facit, quod dicit Bar. poſt Pe. in d. §. ſed & ſi filius, quòd ille tex. procedit, quando filius po-
teſt honeſtè aliquam artem exercere, aliàs ſecus, ſicuti etiam voluit Io. Plat. in d. l. 1. de mend. val. vbi
dicit illum tex. in d. §. ſed & ſi filius, procedere niſi conditio natalium repugnaret. ar. c. cōſideranda.
86. di. & idem quoque Pan. in c. 2. col. 2. de cōuer. infide. dum limitat d. §. vt procedat, niſi filius eſſet
talis, quem dedecoret operari, aliàs non teneretur laborare cum dedecore.

106
Pater non te-
neatur dotare
nec alere filia
naturale, que
ſibi aliqua arte
dotē cōparare
poteſt.

¶ SIMILITER EST, quòd licet non teneatur pater dotare, ſicut nec alere filiam naturalem,
quæ ipſa ſibi ex aliqua arte dotem comparare poteſt, vt voluit Bald. in l. neque mater. C. de iure
dot. & ſequitur Rom. in l. 1. ff. ſolut. matr. Fallit tamen ſi eſſet filia illuſtris cuiuſpiam nobilis, cui non
conueniret artem quampiam manibus exercere, vt expreſſè voluit Bald. Nouel. in tract. dot. in 6.
parte priuileg. 16. & ſequitur Io. Lup. in repet. c. per veſtras. §. 23. ſed pulchrum eſt videre, col. 2. de don.
inter vir. & vxor.

107

¶ NEQ LONGE diſtat, quod pulchrè voluit Bal. in l. 1. §. ſed ſcimus. C. de lat. libe. tol. quòd vbi quis
tenetur aliū alere, ſatis eſt vt cum recipi faciat in aliquo hoſpitali, modo illic morari poſſit ſine de-
decore. Nam ſi nobilis is eſſet, cui alimenta debentur, vt ei dedecus foret in eo hoſpitali diuerſari,
non id ſatis eſſet. Refert & ſequitur Io. Ana. qui hoc dicit ſing. in c. 1. col. 4. de infan. expo. & Card.
Alex. in c. cum haberet col. 2. de eo qui du. in ma. vbi & hoc reputat ſing. & Io. Lup. vbi ſuprà pro-
ximè, & Hippo. Marfil. qui ſe id negat alibi legiſſe, quàm apud Bal. ſing. 420. extat iuris regula.

108

¶ NOBILES, vt & alij in dignitate conſtituti mitius puniuntur quàm ignobiles & plebei. l. ſacri-
legij pœnam, in prin. ibi, pro qualitate perſonæ, & iterum in §. j. ibi, aut ſi honeſtiore loco natus. ff. ad
leg. Iul. pecu. & l. Pedius, ibi, ſi fordidiore erunt, & iterum l. vlt. ibi, ſi humiliore loco. ff. de incend.
rui. nau. & in l. annonam §. pœna autem, ibi, humilioreſ ad opus publicum dari. & l. vlt. ff. de ſepul.
vio. & l. 1. §. quanquam. ff. de abig. & l. 1. in fi. ff. de ſurib. balne. & l. 1. §. expilatores, & iterum §. vlt. ff. de
effra. & l. ſtellionatus. §. ſolent. & §. pœna ff. de crim. ſtello. & l. 2. ff. de term. mor. vbi Bar. qui eam
l. priorem legit, dicit pœnam ſurtium & verberum à nobilibus eſſe alienam, & l. 1. §. vlt. iterumque
l. 3. §. legis, rurfumque l. pen. ff. ad leg. Cor. de ſicar. & l. 1. §. ſeruatorum, in prin. ff. de pœnis, vbi ſerui &
humilioreſ in hoc æquiparantur, & l. moris. §. ſed enim, & rurfum l. capitulum §. non omnes, & §.
vener

venerarij, eo. tit. & l. 3. §. pœna militum, & §. is qui ad hoſtes. ff. de re mil. & l. j. & l. veteranos. ff. de pri-
uileg. veter. & l. 3. §. tutores. ff. de ſuſpec. tut. & l. nemo. C. de ſum. tri. & ſid. cath. & l. Arriani. & l. quicun-
que, verſ. ſin vero ignorante. & ibi Rapha. Fulgo. C. de hæret. & l. vlt. & ibi Sal. C. de pac. & l. j. C. de
adu. diue. iud. & l. 2. & ibi Sal. C. vt nemo priua. & l. ne cui. C. locat. & l. ſeruos, & ibi gl. C. de vi pub.
& l. j. & ibi gl. in verbo, mediocriſ. & l. milites, & l. diuo, & vtrobiq; Sal. C. de qu. C. vt nemo ad ſi ſi
patr. l. 11. & §. j. & ibi gl. in verbo, viles, in auth. de ince. nupt. & c. paſtoralis, in ſi prin. ibi, dignitati de-
ferat, & perſonæ, extra. de offi. deleg. & c. vlt. ibi, volentes tamen nobilitati parcere Comit. & ibi
gl. in verbo, nobilitati. Hoſt. Ant. in 2. not. Petr. Anc. & Pan. de pœnis, & ca. qui contra, vbi eſt text. in
id expreſſiſſimus, & ibi gl. 2. q. j. & c. contra. & ibi gl. 2. q. 5. & c. vlt. & facit etiam c. j. verſ. qui verò.
de vſur. lib. 6. & c. cum beatus, & ibi gl. in verbo, grauioribus. 45. di. & cle. multorum, & ibi gl. in ver-
bo, inferiores, & ibi Car. Alex. in 9. not. de hære. Et prætereà voluit gl. in l. aut damnum. §. in miniſte-
rium, in verbo, ſceminæ. ff. de pœnis, & in ca. vlti. in gl. vbi in prin. de tranſac. & in c. cum quidam, &
ibi alij, de iure iur. Alb. in l. illicitas. §. qui vniuerſas, in fi. ff. de offi. praſid. vbi dicit quod plerumque no-
biles ſolent deportari, vbi ignobiles decapitentur. Sal. in l. & ſi ſeuerior, col. j. nu. 3. C. ex quib. cauſ.
infa. irro. latè Cepol. in 5. q. & in 6. priuilegio nobilitatis, & plerique omnes vbique.

¶ Et hæc adeo procedunt, vt ſi pœnalis conſtitutio expreſſè dicat, nullam miſericordiam ex quo-
piam delicto delinquentem conſecuturum, vt in caſu c. 2. de maledi. Tamē vt dicit Hoſt. ibi in ver-
bo, miſericordiam, ſi ſi qui ita deliquit ſit nobilis, quem non decet publicè pœnitentiam agere, de
qua is tex. loquitur, & paratus eſt magno pretio, ſiue eleemoſynis redimere, audiendus eſt. quod di-
ctum ſequitur & dicit ſatis æquum Panor. ibi in 5. not.

¶ Ex his autem fit, vt cum pœna laquei ſit ignominioſiſſima viliffimæque ac foediſſima omnium
pœnarum, vt tradit Bal. in rub. de offi. deleg. col. pe. vcr. contra notorum, & in l. omnes, & ibi quoq;
Io. Plat. C. de delato. lib. 10. & Ang. in auth. ſed nouo iure. ante fi. C. de ſer. fugit. Id quod multis antè
ſeculis dixerat Euripides in Helena,
ἀσχημονες μὲν ἀγχόνας μετέδρασι,
καὶ τοῖσι δόλοισ ἀνὰ πρῶτον νομίζουσι.
Turpes quidem laquei ſublimes,
Et ſeruis indecorum exiſtimatur.

Et Liuius lib. 2. decadis 5. loquens de morte Q. Fuluij Flam. Hic (inquit) foeda morte periit, nam, vt
poſtea ſubdit, Serui mane cubiculum ingreſſi laqueo dependentem inuenere. Ex quo & id mortis
genus informe appellatū Decreta Canonica à paucis in hoc animaduerſa, in c. ſceleratio, de pœn.
diſt. 3. quod de Iuda loquitur, qui ſeſe laqueo ſuſpenderat. Quam etiam huiusmodi huiusmodi huiusmodi
ita ſcribit,

Informem rapuit ficus de vertice mortem.
Similique modo appellauit Iosephus apud Aegēſippum lib. 3. Informis (ait) lethi laqueum homines
inuenere, feræ neſciunt. Et antè Virgilius, lib. 12. Aeneidos,
Et nodum informis lethi trabe neſcit ab alta.

Quo loco Seruius ideo informe dicit appellari, quoniam in pontificalibus libris cautum fuerat, vt
qui laqueo vitam ſiniuiſſet, inſepultus abiceretur, quòd ea mors eſſet infamiſſima. Plinius autem
lib. 14. c. 19. ſcribit in veteri Romanorum religione neſcītū fuiſſe, libare Diis vino vitis, iuxta quam
hominis mors laqueo pependat. Idem lib. 2. c. 25. hanc pœnam ſcitè præpoſteram vocat, quia ſci-
licet includitur ſpiritus cui debet quæri exitus. Dicit enim de terra loquens, Quin & venena noſtri
miſera inſtituiſſe credi poteſt: ne laquei torqueret pœna præpoſtera, inſuſo ſpiritu, cui quæretur
exitus. Quem ſecutus Sextus Aurelius, Maximianus (ait) Hercules à Cōſtantino apud Maſſilliam
obſeſſus, deinde captus pœnas mortis genere præpoſtero fractis laqueo ceruicibus. Et hæc fanè pœ-
nam veluti grauiſſimam & infamiſſimā iuſit Deus Op. M. quibuſdam idololatriſ ſacerdotibus in-
figi, Num. ca. 25. Atque etiam Iofue Iudex principſque Iudaorum hac pœna, vt atrociffima pluri-
mos reges ethnicoſ affecti, Iofue 7. iterumq; decimo.

¶ Leges autem ciuiles ſuſpendioſos (ita vocant eos qui eam pœnam paſſi ſunt) lugeri vetant. l. libe-
rorum. §. non ſolent. ff. de his qui not. infa. Alibi autem in illis ſcribitur, viles & abiectos, & infimæ
fortis homines eo genere mortis affici ſolere, non etiam Decuriones, aliòſque honeſtiores. l. moris.
§. ſed etiam. ff. de pœnis. Proindeque dicit gl. in l. 3. §. 1. in verbo, torquentur. ff. de iure mil. milites ex
quo delicto plebei ſuſpēduntur, non eo genere mortis plecti, ſed, vt dicunt Doct. decapitari, aut
alia pœna non adeò graui & ignominioſa affici. ita enim voluerūt ibi Bar. & Alex. in addi. illius, qui
& id trahit ad nobiles, & alios id genus honeſtiores, & idem Bar. in l. capitalium. §. ſerui. ff. de pœnis.
Bal. in l. data, ſtatim poſt prin. C. qui accu. non poſ. & in d. c. j. §. ſi ruſticus. in fi. & ibi Mart. Laud. etiā
in fi. & Car. Alex. & Matth. Afflic. col. 2. tit. de pac. tenen. idem Bald. in d. c. cum quidam, in fin. & ibi
etiam Pan. col. vlt. & Fel. col. 3. verſ. tertia declaratio, extra. de iure iur. ipſe Bal. conf. 426. præmittē-
dum eſt, in prin. lib. j. & ipſe quoque Pan. in d. ca. paſtoralis, in prin. in 6. no. de offi. deleg. Lucas Pen.
in l. quamuis, col. 2. C. de Decur. lib. 10. & in l. j. col. 6. in verbo, de generis. C. de deſert. lib. 12. Io. Plat.
in l. omnes iudices, poſt princip. de dign. libro eod. Ro. in repet. l. ſi vero, §. de viro, in 4. fal. verſ. culò
& ff. ſolut. matr. Io. Ana. in c. vlt. col. 10. de collu. deteg. Cepola conf. cau. crim. 40. Lucius, col. 3. verſ. &
idem, id dicit no. Barb. in proemio Cle. in verbo, ſalutem, col. 13. verſ. 28. Lud. Bol. conſil. 37. nobilis

Etiam ſi cōſtitu-
tio omnē mi-
ſericordiā ſolu-
lit.

Laqueo inter-
emptus inſe-
pultus maneat

Laquei pœna
præpoſtera.

Suſpendioſi lu-
geri vetantur.
Viles tantum
non etiam no-
biles eo gene-
re mortis affi-
ciendos.

quidam, col. antepe. vbi dicit d. gl. ad hoc sing. Philip. Dec. in c. at si clerici, in 7. no. de iud. vbi ita dicit se consuluisse, vti fecit conf. 65. statuto cauetur, col. vlt.

112 Non omnibus laquei mors id ignominiosa fuit.

¶ Quamquam scio id genus mortis non atrox atque ignominiosum existimari quibusdam populis, vt de Gallis scribit Bart. in d. l. 3. §. ff. de re mil. vbi dicit eam poenam non adeo infamem esse in Gallia, vt in Italia, quia quilibet etiam nobilis suspenditur apud Gallos. quod & repetit & dicit no. Cep. d. conf. 40. col. 4. vers. & hoc quantum ad torturam. Nescio autem an temporibus eorum id apud nos obseruabatur: nunc autem video aliter fieri, nisi si nobiles, aut in dignitate constituti crimina quaequam fordida commiserint. Illud autem scio apud plurimos Germanorum hanc mortem olim non fuisse deformem habitam, vt qui morientium propinquorum gulam laqueo frangerent, vt memoriae prodidit Bardefanes in dialogo de fato, & eius autoritate Eusebius Caesariensis, de praeparatione euangelica, lib. 6. c. 8. Tibareni quoque, quos impense dilexerant senes suspendebant in patibulis, vt retulit D. Hierony. in Iouinianum lib. 2. Id quod etiam Persas facere tradit Sextus Empiricus. Apud Erulos Danubij accolae vxor defuncti, si non multo post viri sepulchrum laqueo vitam finiuisset, perpetuae ignominiae nota inurebatur, vt Procopius testis est. Aelianus autem libro 13. de varia historia tradit quod cum Olympias misisset Euridicam Philippi & cuiusdam Illyridis filiae cicutam, laqueum & enses vt mortis genus deligeret, illa laqueum delegit.

113 Virgines non strangulandas. Maledictus a Deo qui pendebat in ligno. Quatuor mortis genera legibus Moysaesis statuta.

¶ Nec omitteremus vetusto more Romanorum nefas fuisse, virgines strangulare, vt scribit ipse Suetonius in eodem Tiberio, quem refert ob id ipsum puellas quasdam carnifici vitandas dedisse, deinde strangulandas. Lege autem Moysaica maledictus a Deo, qui pendebat in ligno, vt scribitur Deuter. c. 21. in fin. & repetitur in c. si verò. §. tanquam, de poen. di. 2. De qua re loquens Alexander Ales summæ auctoritatis Theologus, in 3. parte summæ. q. 47. ar. 2. scribit, in lege Moysaica quatuor tantum mortis genera fuisse statuta, videlicet Lapidationem, Cremationem, Decapitationem, Suspensionem. Cuius rei rationem reddens subnectit, quatuor esse potissimum quae solent in poenis timeri, scilicet Diurnitatem, Acerbitatem, & eam quam vocat Irremediabilitatem, & Ignominiam. Ac diurnitatem esse in lapidatione, Acerbitatem in crematione, Irremediabilitatem in decapitatione, Ignominiam verò, siue vilitatem in suspensione: quod, vt subdit, ignominiosissimum est mortis genus, vnde illud profectum autumat quod nuper adduximus, Maledictus homo, &c. Vt non mirum sit quod scribit Suetonius in Tiberio, c. 53. quod cum ipse Tiberius Agrippinam nurum crudelissimè, aliter tamen, quam laqueo interemerat, pro tali clemetia interponi decretum passus est, quo sibi gratiae agerentur, quod & retulit Tacitus historiae Augustae li. 5. Caterum lex illa horrendi criminis in perduelliones arborem qua quis suspendebatur, infelicem vocabat, Infelici, inquit, arbori recte suspendito. Testis Lilius 1. decad. lib. 1.

114 Suspendiosorum superstitiones. Carnes ossa suspendiosorum a magica ne inficia.

¶ At mirum est quod de superstitionibus huiusmodi suspendiosorum a bonis auctoribus scriptum est, quod nos obiter memorare volumus, praesertim quod non nihil ad huiusmodi miserabile, ac veluti prodigiosum monstruosumque vitae supplicium pertinet: scilicet peritissimos artis magicæ multa ex carnibus, ossibusque horum suspendiosorum ad rem ipsam magicam pertinentia conficere solitos, eaque in magicis veneficiis medicatissima existimare. Quod & testatur Lucanus lib. 6. Pharsaliae, de Erichthone Magices consultissima tradit,

—Laqueum nodisque nocentes

Ore suo rupit, pendens in corpora carpsit,

Abrasitque crines, percussaque viscera nimbis

Vulsit, & in ocellas admisso sole medullas, &c.

Suspendiosi caluaria. Suspendiosi laqueum.

Et Apuleius Madaurensis, & ipse magicæ deditissimus, cum de ferali officina Pamphiles Thessalicæ mulieris, in ea arte instructissimæ loqueretur, lib. 3. Metamorphoseos, Hic (ait) nares & digiti, illic carnosae, clauis penduntium, &c. Caterum Plinius lib. 28. c. 1. scribit Anthemum ex caluaria suspendio interempti cataportia fecisse, contra rabidi canis morsum. Et c. 4. eiusdem lib. tradit laqueum suspendiosi circumdatum temporibus, dolorem capitis sedare.

115 Externorum sententia de nobilibus mitius tractanda.

¶ Sed hæc veluti superstitiosa, & omnimodo ridicula relinquamus, & ad præcipuum nostri instituti propositum redeamus. Ex his quæ supra diximus satis constat ex nostris legibus, earumque interpretum opinionibus, mitius in poenis agendum esse cum nobilibus, vt & aliis personis honestioribus, & in dignitate constitutis quam cum ignobilibus, & aliis personis vilioribus. Quod & aliorum auctoritate probare possumus. Nam Quintilianus oratorum summus lib. 6. Inst. orat. c. 6. de conclusionis differens, Periclitantem (inquit) commendat dignitas & studia fortia, & susceptæ in bello cicatrices, & nobilitas, & merita maiorum. Idè li. 7. quo loco de qualitate loquitur, scribit ad poenarum deprecationem prodesse nobilitatem, dignitatem, propinquos, comites. Tullius quoque ante illud libro 2. Rhetoricorum de deprecatione loquens, Hæc (ait) ignoscendi ratio quaeretur ex his locis, si plura aut maiora officia, quam maleficia videbuntur constare: si qua virtus, aut nobilitas erit in eo, qui supplicabit. Idem in defensione Lucij Flam. maiorum, & generis honores, imperium, & rerum gestarum gloriam non praetermisit. Ob idque in ea etiã si quid errasset, vt ille inquit, omnes boni conueniendum esse arbitratur. Idè in defensione Aemilij Scauri, meritorum, nobilitatisque maiorum commendatione maxime vsus est, vt tradit ipse Quintilianus in eo loco, quæ primò citauimus. Sed eius oratio non extat. At Valerius Maximus lib. 8. cap. 1. rem ipsam refert, scribitque Scaurum ipsum, cuius salus propriis obruebatur criminibus, tamen propter vetustissimam nobilitatem, & recentem patris memoriam

absolu

absolutum fuisse. Apud Liuium libr. ab urb. cond. 3. familia Claudia requirit populum, vt Appius Claudius Decemuir, qui reus erat, Claudiorum nobilitati condonetur. Sed & apud Sueton. tum in August. c. 5. C. Lætorius adolescens patricij generis in deprecanda grauiore poena adulterij, natales inter cætera allegat. Et huc quoque refertur potest illud Euripidis apud Stob. in Ino, Ser. 84.

οιδωμεν εὐδ' ἴδω ἐν γυῶνι, φειδώμεθα.

Κακὸς δ' ἀποτρεψόμεθα, ὡς περ ἄριστοι.

Parcamus viris nobilibus, parcamus.

Malos autem respiciamus, vt digni sunt.

¶ Verum id primum intelligendum est, nisi nobilitas, aut alia dignitas augeat delictum, quod plerunq; facit d. l. quædam delicta, & ibi Bart. & Alb. ff. de poen. & l. 2. & l. omne delictum. §. augetur. ff. de re mil. & c. homo, & ibi glof. 40. di. & c. quia sanctitas. 50. di. & c. nullus itaq; & ibi gl. 1. q. 1. & cap. nulli. 25. q. 1. & c. vlt. 30. q. 1. & c. j. de cler. vena. & c. ex cõmunicamus. §. credentes, vers. si verò clericus, & ibi, gl. in verbo, exerceatur, quæ concor. citat, de hæc. & c. inter corporalia, vers. sanè quoniam, de transl. epi. vbi gl. in hanc sententiam allegat illud Iuuenalis, nomine tamen authoris tacito.

Omne animi vitium tanto conspectius in se

Crimen habet, quanto qui peccat maior habetur.

Quod etiam citat Fely. in c. mulieres col. j. de sent. exc. Et facit etiam quod voluit gl. in c. hi qui. 15. quæst. vlt. cum sim.

¶ Nam tunc vt poena delicto respondeat, iuxta tex. in d. l. quædam, & c. non afferamus. 24. q. 1. grauius puniuntur constituti in dignitate, sicuti grauius peccant. d. l. quædam, & ibi Bar. Alb. & alij. ff. de poenis, & d. l. 3. §. is qui ad hostes. ff. de re mil. & l. presbyteri. C. de episc. & cler. quæ & repetitur in §. presbyteri. 5. q. vlt. vbi multo magis poena digni sunt, quibus cum plurimum honoris per nostram iusionem delatum est, si in occulto crimine inueniantur, & l. omnes, & ibi Bal. C. de Decurionibus. lib. 10. & l. j. in fi. C. de conduc. & procur. lib. 11. cum dicitur, Grauior enim poena constituenda est in hos, & c. & ibi Lucas Pen. & l. per id tempus, & ibi quoque idem Lucas Pen. C. de Cur. lib. 12. & cap. cum quidam, de iureiur. & c. j. & ibi gl. Io. An. & alij de cle. vena. & d. §. credentes, & d. §. quia sanctitas, & c. nulli, & ibi gl. 19. di. & c. præcipue. 11. q. 3. & c. vlt. 30. q. 1. gl. & Bal. in d. §. si rusticus. gl. in ca. 2. in verbo, sacerdotale, de offi. dele. lib. 6. Iac. Ar. Dy. Cy. Bal. & Sal. in d. l. nemo. C. de sum. tri. & Iac. Bel. Bal. in d. §. si quis verò ausu. Io. Plat. in l. vlt. illum tex. C. de Fabri. li. 11. Cepol. conf. 40. col. 4. vers. tamen ista regula. Et huc pertinet illud Meliorum ad Athenienses, apud Thucydidem li. 5. Neque hoc minus vestra refert, qui quo maiores cæteris estis, eò maiori, si labemini, eritis poenarum magnitudine digni.

¶ Tunc autem dicitur crimen augeri dignitate, cum in his peccamus, quæ dignitatem nostram conernunt, atque illius administrationem: vel in his, propter quæ dignitatem vel honorem sumus cõsecuti: vel cum delictum cedit in dedecus & contumeliam ipsius dignitatis, vt patet ex iuribus citatis in duobus præce. ver. Et voluerunt fermè omnes, quos supra citauimus, & Bar. in d. l. quædam, & Alex. in d. l. 2. paulo ante. fi. C. vt nemo priua. Vel etiam quado delinquimus prætextu & colore dignitatis, secundum Ray. & Sal. in d. l. presbyteri, per tex. ibi. in illis verbis, quod nihil meruant, & Cepola, qui id optimè declarat d. con. 40. col. 4. vbi supra, & ver. seq.

¶ Diuus autem Thomas, 1. 2. q. 73. art. vlt. scribit ex quatuor augeri crimen dignitate, ex quibus supra aliquot tetigimus. Huius verba hæc sunt doctiora, quam elegantiora. Primum propter specialem repugnantiam actus peccati ad magnitudinem, veluti si Princeps iustitiam violat, qui ponitur iustitiæ custos: & si sacerdos fornicetur, qui castitatem vouit. de quo vltimo exemplo vide gl. in ca. qui viderit 32. q. 5. Item propter exemplum siue scandalum, quia vt Greg. ait in pastorali, In exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia gradus peccator honoratur. Ad plurium autem noticiam veniunt peccata magnorum, & magis homines indignè ferunt. Tertio propter ingratitudinem: quia omne bonum, quo quis magnificatur, est Dei beneficium, cum homo sit ingratus peccando. & quantum ad hoc, quælibet maioritas, etiam in temporalibus bonis, peccatum aggruat, secundum illud Sapientiae 6. Potentes potenter tormenta patientur. Quarto quia facilius possunt resistere peccato maiores, vt qui excedunt scientia & virtute. Vnde dicit Dominus Lucae 12. Seruus sciens voluntatem Domini, & non faciens, plagis vapulabit multis. Ex quibus nonnulla huic loco conueniunt, quædam minimè. sed quisque quod sibi videbitur accipiet.

¶ Ex his autem fit, vt cum nihil magis repugnet veræ nobilitati, quam proditio, (nam & proditor nobilitatem amittit) quod ex eo constat quod nobilitatis insignia illius delenda sunt l. eos qui. ff. de poen. quam sing. dicit Ro. sing. 476. eorum arma, & iterum sing. 669. an arma, & à principis facie arcendus, vt dicit Matth. Aff. in c. 1. col. 3. nu. 22. tit. an ille qui interfe. fra. do. citans Bal. ibi, qui tamè de omni infami loquitur. Certè si nobilis adeo suæ dignitatis oblitus fuerit, vt in conditionem incurrat, nonò modò poena ignobilium, sed & grauiori puniendus est, testimonio Bal. in d. c. cum quidam, de iureiur. vbi & ex hoc limitat quod supra diximus, nobilè ex delicto quo ignobilis laqueo suspenditur, decapitari, aut aliàs puniri debere. vt non procedat, si proditorem nobilis commiserit. tunc enim altioribus furcis suspendendus est, vt dicit obseruari in nostro regno Franciæ. Et sequitur Fel. ibi, col. 3. vers. tertius est, & iterum vers. quod autem dictum est, & in d. c. pastoralis, col. j. vers. secundo fallit, de offi. deleg.

Delicta nonnisi quam dignitate augetur.

Quando dicatur crimen augeri nobilitate aut alia dignitate.

Nobiles proditores magis puniuntur. Proditoris insignia delenda.

¶ Et

- 121 **¶** Et cum etiam falsitas sit admodum aliena à nobilitate nam & hæc est proditio affinis & cognata: Ideo si nobilis crimen falsi commiserit, grauius quoque puniendus est, vt scribit Alb. in d.l. quædã. ff. de pœn. & Matth. Afflic. decif. Neap. 404. eadẽmq; vlt. fuit per illustrem, col. pe. ver. nec alleuiat, allegans in idẽm gl. in cap. sing. 89. di. vbi tamen nulla est gl. quæ id dicat, quæ de ea re loquatur, nisi mendum sit in meo codice. Sed in id. facit bonus tex. in l. presbyteros. C. de epi. & cler. Luc. autem Pen. in l. mulieres, col. 5. vers. vlt. not. C. de dign. lib. 12. scribit nobilitatem amitti per peritium & falsum testimonium, quod & ipsum voluit Matth. Affli. in c. vlt. col. vlt. tit. qui. mod. feud. amit. & dec. Neap. vl. & Maria Soc. Junior. conf. 39. prospectis his, nu. 41. li. 2. At Cy. in l. transigere, col. 3. ver. quidam moderniores. C. de transac. dicit, hominem ad nihilum redigi per falsitatem, vt qui semper posthac sine fide sit, nec ei vnquam creditur. Hæc enim illum lucrifacere, vt nunquam postea ei credatur, vt Aristoteles de mendace dicebat.
- 122 **¶** Adeo autem id crimen falsi leges Decemuirales exhorruerunt, vt qui id commisissent, è saxo Tarpeio deiici iuberent, vt videre licet apud Gellium lib. 2. 4. c. 1. Tametsi ea pœna adeo nostris iuriconsultis cruciabilis atque inhumana visa est, vt eam omnimodo reiecerint, l. si diutino. §. vlt. ff. de pœn. Polybius autem libr. 6. tradit eos qui id crimen commisissent, fustibus ac lapidibus obrui solitos. Bart. autem in l. Lucius, in fi. ff. ad S. C. Turpi. quod statutum de relaxandis carceratis non porrigitur ad carceratos ob crimen falsi. Sed & Bart. in trac. de præstantia Car. q. 9. q. j. partis, col. 2. scribit quod id priuilegium quod nonnulli tribuunt Cardinalibus præstandi immunitatem sceleratis ei occurrentibus, de quo per Bal. & Sal. in l. addictos. C. de appel. non habet locum in reis falsi, Quæ omnia etiam approbat Mart. Mantua, apoph. 16. succurrit. Quin Io. Ana. in rub. de crim. fal. dicit id crimen tam abominabile, quàm aliud nullum. Et Angel. in §. minorem, in Auth. de nupt. scribit id esse detestabilius homicidio, & veneficio. quem sequitur Matth. Afflic. illa dec. vlt. & Maria. Soc. Junior. d. conf. 39. col. 2. num. 7. lib. 2. Adeo autem id crimen existimat Hippol. Marsil. graue sing. 163. incip. crimen fal. & in pract. crim. §. attingam. col. 2. consil. 105. circa præsentem casum, colum. 2. libro secundo, vt propter id liceat leges transgredi secundum sententiam Inno. in capite 1. de constit. & Maria. v. b. f. uprà.
- 123 **¶** Hinc item fit, vt nobilis errans in fide, plus puniendus sit, quàm ignobilis, aut certè æquè, & secundum formam iuris, ex sententia Arch. in d. c. qui contra. 27. q. 1. & Fel. in d. c. pastoralis, col. 2. vers. 6. fallit, & in d. c. cum quidam, col. 3. vers. quintus est. Nam quis neget nobilem qui Deo suam nobilitatem debet, si in fide & religione ipsius D. Op. M. errauerit, multo magis in eum peccare, quàm ignobilem. quanquam id aliò referri potest, vt dicam postea.
- 124 **¶** Sed & ex eo quoque illud fit, vt nobilis contemnens vel transgrediens mandatum principis, grauius puniatur, quàm ignobilis, vt magna autoritate affirmat Bald. in c. 1. §. si quis verò ausu, per illum tex. tit. de pace iura. firman. & nuncupatim sequitur ibi Matth. Affli. qui eum §. legit cum prin. col. pe. in 10. not. & id dicit not. & Fel. in illis duobus locis, scilicet in d. c. pastoralis, col. 2. vers. quartò fallit, in & d. c. cum quidam, col. 2. vers. secundus est.
- 125 **¶** Secundo intellige vt nobiles in pœnis corporalibus mitius puniantur. At in pecuniariis magis puniantur, cæteris quidẽ paribus, vt diximus in præcedente declaratione l. properandum. §. sin autem vtrunque, & ibi Bart. & alij. C. de iud. & d. 1. §. si quis verò ausu, & ibi gl. in verbo, centum. Bald. Car. Alex. & Matth. Affli. tit. de pac. iur. fir. gl. in c. 1. §. si rusticus, vers. si miles rusticum, in verbo, aut diuino in fi. & ibi Bal. Aluaro. & Car. Alex. tit. de pace ten. glo. & omnes in d. c. cum quidam, de iure iur. gl. in c. non cogantur. 41. di. & in d. c. qui contra. 24. q. 1. Odo. Cy. Alb. Bald. & alij in d. l. nemo. C. de sum. tri. Hoff. & Io. Ana. in c. ea quæ, de stat. mo. Alb. Gand. in tract. malef. tit. de pœnis reor. col. 31. in paruis, vers. item quæro an pari pœna. Bart. & alij in d. l. quædam, ff. de pœnis. idẽm Bar. in l. illicitas. §. vlt. ff. de offi. præf. & in l. 1. col. pe. vers. sequitur in diffinitione, acceptus. C. de dig. libr. 12. Alber. in d. l. presbyteri, col. 1. C. de epi. & cler. Io. Fab. & Ang. Arct. in §. 1. vers. licet autem, Int. qui & ex quib. caus. manu. non lic. Sal. in l. seruos. C. ad leg. Iul. de vi. pub. Lucas Pen. in d. l. 1. colum. vlt. C. de cond. & proc. libr. 11. Io. Ana. in d. c. 1. de cler. ven. & in c. vlt. col. 4. vers. nota quod maior pœna, de maled. & in d. cap. excommunicamus. §. credentes, col. vlt. ad fi. de hæret. Masueri. tit. de pœn. §. ad infligendam. Matth. Affli. in c. si rusticus, col. 2. vers. deinde gl. no. de pace tenen.
- 126 **¶** Cuius differentie ratio in promptu est. Nam magis affligitur nobilis ex parua quampiam pœna corporali, quàm ex magna ignobilis. Ideoq; modica pœna maior in eo censetur, quàm magna in plebeio, & ediuerso in pœnis pecuniariis, vt dicit prope omnes quos supra citauimus. Et cū pœna ob id inter alias multas causas imponatur, vt peccantes emendatores fiant, & vt metu pœnæ ipsi & cæteri deterreantur, vt latè diximus in legibus cõnubialibus. l. 9. nu. 165. dies iã me deficiet. Cõsequens est igitur, vt ea pœna imponatur, quæ magis timetur. Pœna autè pecuniaria, nisi magna sit, non admodum timetur nobilibus, & iis qui in dignitate constituti sunt, vtpote frequenter locupletibus, vt satis patet ex historia illamemoranda, quam retulit Phauronius ex Q. Labeone in libris quos ad 12. tabulas conscripsit, apud Gellium li. 20. eodẽmq; vlt. c. j. Nam cum lex 12. tabularum huiusmodi esset, si iniuria alteri faxit, 25. aris pœnæ sunt, Neratius quispiã homo improbus pro delectamento habebat, os hominis liberi manus suæ palma verberare: Eum seruus sequebatur crumenam plenam asium portitans, & quemcunq; de palmauerat, numerari statim secundum 12. tabulas 25. asses iubebat, propterea hanc legem abolefcere & relinqui censuerunt, iniuriisque æstimandis Recuperator

Et hæretici. Et contemnentes, & transgredientes præceptum principis.

Lex xij. tabularum abolita.

- peratores se daturos edixerunt. Accurs. autem noster in l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offic. Præf. dicit per eum tex. in verbo, lumine vnico, vt ipse legit, quod tenuioris fortunæ homines non plurius lumen siue oculum æstimant, quàm porcellum, quod & ibi annotat Bal. ibi, & in auth. nisi breuius. C. de sent. ex peri. recit. & Cep. in trac. de ser. vrb. præd. c. 34. col. j. & Geor. Nath. in repet. cle. sepe, col. 77. vers. quæ autem dicatur causa breuis, de ver. sig. Sed vt hoc in transcurfu dicam, mendum est manifestum in eo text. & in eo vocabulo, lumine, ex quo Accurs. illud sumpfit quod diximus. neque enim lumine, sed limine, pro domo, legi debet, vt scite tradit Catel. Cot. in mem. incip. Lumen pro domo, vt etiam diximus in nostris legibus cõnubialibus. l. 10. nu. 20. his autè. Quanquam Bald. & ipse secutus Accursij vestigia, in auth. sed nouo iure, col. vlt. vers. sed hæc sent. C. de ser. fugidum allegat d. §. ne potentiores, in eo legit lumine, non limine.
- 127 **¶** Cæterum ad confirmationem eorum quæ diximus, Bar. in l. j. §. vlt. ff. de pœnis, scribit id quod dici solet, quamlibet pœnam corporalem vel minimam, esse grauiorẽ qualibet pœna pecuniaria vel maxima, non procedere in personis vilibus, per l. hoc opere, in fi. ff. de oper. libert. Et certè sicut nobili maxima pœna siue iniuria est etiã sola facti infamia. l. non debet. ff. de dol. mal. Ita ignobili quamlibet infamia quantumcunq; magna est illi modica, vel nulla pœna, vt probat text. in l. 2. C. vt intra cer. temp. cuius hæc verba sunt, Et si persona vilior fuerit, cuius damnum famæ non sit iniuria. Et ita illos tex. expendit Bal. cui nihil, vt reor, ignotum fuit, conf. 116. quod petitur, post prin. lib. 3.
- 128 **¶** Tertio intellige quod diximus mitius agendum cum nobili, quàm cum ignobili, non procedere in pœnis reatiuis, verbi gratia, si nobilis accuset plebeium, nec probet delictum, eadẽ omnino pœna punietur, qua puniri debuisset plebeius, si delictum probatum fuisset, vt est tex. in l. ad Commen tariensem, & ibi gl. C. de cust. reo Guil. Cu. Bal. in vtraq; lec. scilicet in j. col. vlt. vers. vlt. format, & in 2. lec. col. j. & etiam Ang. in l. athletas. §. item calumniator, in fi. ff. de his qui not. inf. idẽm Guil. Cu. in l. 2. & ibi quoque Bald. in fi. C. de fid. instr. Io. Ana. in c. super his, col. pe. de accus. Fel. in d. c. pastoralis, col. 2. vers. 8. fallit, de offi. deleg. & in d. c. cum quidam, col. 3. vers. quarta declaratio, de iure iur. & in c. cum dilectus, col. pe. de calumnia, & Iaf. conf. 144. facti contingentia, ad fi. lib. 2. Quanquam videtur tex. in contrariu in l. ab imperatore. ff. de præua. Sed tu hic vide Io. Andr. in d. c. cum dilectus, col. vlt. vers. quæro circa prædicta, de calum.
- 129 **¶** Quarto cum nobilis mandauit pauperi, vt delictum committat, vel auxiliatus est pauperi delinquenti. Nam tunc iste nobilis eadem pœna punietur, qua pauper mandatarius, vel cui auxiliatus est, vt voluit Bar. loquens in casu diuerso, cum scilicet nobilis mandato plebeij deliquit, in l. vtrum, vers. & istam legem. ff. de Parricid. per tex. ibi. Ex quo apertè colligitur, inspici qualitatem quæ in faciente est, non quæ in mandante, & idẽm Barto. in l. is qui opem, col. vlt. ff. de fur. & in l. qui seruo. §. item placuit, eo. tit. & conf. 66. ad declarationem, in fin. De quo & tu vide latè Bal. in l. non ideo minus, col. 3. in 4. q. C. de accusa. & Saly. in l. j. col. 8. vers. quæro si propter qualitatem, & 2. seq. C. de rapt. virg. & Ang. Peri. in tract. malef. in verbo, dicto maleficio semper astitit, col. 2. vers. quæro qua pœna, & multis seq. & latissimè Cepol. conf. 34. si vnquam, in 2. dubio, & Fra. Arc. in l. si stipulatus fuero per te. col. 2. ff. de verb. oblig.
- 130 **¶** Et in multis ex illis locis poteris intelligere, an & hoc procedat, cum mādans vel auxilians ignorat qualitatem mandatarij, siue eius cui opitulatus est. de quo quoniam alij quoque id tenent, alij contrarium: vide Ang. in l. j. col. j. C. de nili agge. non rumpen. & Fely. post alios in ca. j. col. 6. vers. tertium membrum, de offi. & pote. iud. deleg. quos tu si opus sit, videre poteris, ne hic diutiùs immorer ad alia properans.
- 131 **¶** Quintò intellige quod diximus nobilem, aut aliàs in dignitate constitutum mitius esse puniendum, nisi fortè aliter suaserit fieri nimia contumacia, vt probat tex. iisdem verbis vtens in ca. 2. in fi. de offi. dele. lib. 6. quem ad hoc quod diximus annotant Io. And. & Ant. in c. ea quæ, de statu mona. & Henri. in d. c. cum quidam, & ibi Fely. col. 2. vers. quartus, Luc. Pen. in d. l. j. col. vlt. C. de conduc. & procur. libr. 11. Fely. in d. c. pastoralis, col. 2. vers. quintò fallit. Matth. Afflic. in d. c. j. col. vlt. nu. 98. tit. de pac. iur. fir. Et hoc vitium frequens est in nobilibus, idcõque magis in illis puniendum, vt sint exemplo cæteris. l. aut facta. §. vlt. ff. de pœnis.
- 132 **¶** Sextò intellige in pœnis arbitrariis: quæ scilicet, quoniam certæ non sunt ex legibus vel statutis, relicta sunt arbitrio iudicum, & quas ideo nostri diffformes vocant. Secus in pœnis vniformiter, certè, & determinatè, indistinctèque & indiscriminatim impositis. tunc enim ea pœna æqualiter puniri debent nobiles & ignobiles, secundum Ia. Bu. Guil. Cu. & Bal. in d. l. nemo. C. de sacros. eccl. Bal. in d. §. si rusticus, ante fi. tit. de pace. iur. fir. Sal. in l. seruos. C. ad le. Iul. de vi. publ. Lucã Pen. in d. l. j. ad fi. C. de conduc. & procur. libr. 11. Cepol. d. conf. 40. col. 4. vers. tamen ista regula.
- 133 **¶** Quod tamen omnino intelligendum, nisi iudex ex iuxta & magna causa censuerit, vel grauius, vel mitius vtrunque, & nobilem, & ignobilem esse puniendum, quàm lege vel statuto præscriptum sit, secundum l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui no. inf. & in l. & si feuerior. C. ex quib. caus. inf. irro. Nam & id expressim in casu de quo loquimur voluit Saly. in dicta l. seruos Cui & tu adde not. per Innoc. in c. j. & ibi latissimè Fely. & Dec. extrã de constit.
- 134 **¶** Septimò intellige, nisi statuta aliter expressim disponant, vt scilicet nobiles ex eodem delicto grauius puniantur quàm ignobiles. Cuiusmodi statuta sunt in multis locis Italia, & inter cæteros in Tuscia, vt refert Saly. in d. l. j. col. 8. vers. & quæ hic, & in præcedenti. C. de rapt. virg. & doct. sepe, vt postea

Pauperes plus æstimat porcellum quàm oculum.

Nobiles in pœnis reatiuis æquè ac ignobiles puniuntur.

Quid si ignoret qualitatem mandatarij.

Quid si in nobili nimia sit contumacia proteruitas.

Quid si subsit magna causa augẽde uel minuẽde pœna.

Quid si statuta disponant nobiles grauius puniri.

postea dicemus, tunc enim ex eorū sententia qui hæc statuta referunt ea sunt seruanda. Nihil enim impedit quin id statui possit, præsertim in iis locis in quibus nobiles sunt admodum ad vitia & scelera procliu, vt iam diximus.

135 Quid in foro penitentiā. Nobiles magis in Deum ingra...

135 ¶ Octauo intellige quæ diximus in pœnis fori iudicialis. At in pœnis fori pœnitentialis, quod & forum conscientie appellant, magis puniendus est nobilis & in dignitate constitutus vt qui plus, ceteris per omnia paribus, peccare videtur. Tum quia magis contemnit qui plus recepit à Deo, nec recognoscit, ideo maior est ingratitude illius. Ex quo illud in primis istis animaduertendū, & in scrinio pectoris penitissimè recondendum, Sapiētia 6. Audite reges terræ & intelligite, discite iudices finium terræ. Præbete aures vos qui continentis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est à domino potestas vobis, & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam cum essetis ministri regni illius, non rectè iudicatis, nec custodistis legem iustitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrèdè & citò apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum in his qui præsumunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia: Potentes autem potenter tormenta patientur.

136 ¶ Tum item quodd nobilium & in dignitate constitutorum peccata trahi solent ab inferioribus in exemplum, vt dicit text. in d. c. cum quidam, vbi gl. Imo. Fely. & alij, ex hoc dicunt quod diximus, magis istos puniendos in hoc foro penitentiā, & alius text. in c. sicut. & in c. pastoralis. 2. q. 7. & c. ex merito. 6. q. 1. & omnium optimus in c. præcipuè. 11. q. 3. quem aureum dicit Barb. con. 40. clementissimum. co. 6. lib. 4. & tex. item in c. magnæ, de voto, vbi ad hoc citat gl. ibi & in d. c. ex merito, illud Claudiani, eius tamen nomine tacito,

—Componitur orbis

Regis ad exemplum.

—Nec sic inflectere sensus

Humanos edicta valent, quam vita regentis.

Mobile mutatur semper cum principe vulgus.

Et mox sequitur apud eundem Claudianum,

137 De eadem re.

137 ¶ Quibus simile est & illud sapientissimi illius Ecclesiastici c. 10. Secundum iudicē populi, sic & ministri eius. Et qualis est rector ciuitatis, tales & inhabitantes in ea. Et subdit: Rex insipientis perdit populum suum. Est & Platonis sententia à Cicerone Epistolarum lib. j. ad Lætulum vsurpata. Quales in republica principes essent, tales reliquos esse ciues. quam etiam citat Barb. con. j. col. 5. lib. j. & d. conf. 40. conf. 6. libro 4. vbi dicit Platonem huiusmodi sententiam afflatu spiritus sancti protulisse, quod & idem dicit ipse Barb. con. 82. clementissimi. col. 5. eo. lib. 4. & in proœmio Cle. in vers. quoniam nulla, col. 5. Et ipse Cicero lib. 3. de legibus, legem 12. tabularum enarrans, qua cauebatur, vt magistratus vitio vacarent, atque ceteris specimen essent, hæc verba adiecit, Vt enim cupiditatibus principum & vitii infici solet tota ciuitas, sic emendari & corrigi continentia. Et paulò post, Nam licet videre, si velis replicare memoriam temporum, qualescunque summi ciuitatis viri fuerunt, tales totam ciuitatem fuisse. Quæcunque mutatio morum in principibus extiterit, eandem in populo sententiam. Et apud Laërtium Antigonus Macedonum rex ad Zenonem scribens, cum multa primum de doctrina, & foelicitate præmississet, hoc tandem in calce subiecit, Cuiusmodi fuerit dux, vt plurimum subditos fieri necesse est. Agesilaus quoque ille Magnus & ipse Lacedæmoniorū rex interrogatus, quare vehementi hyeme sine tunica ea atate (is enim tum senex erat) circumiret, respondit, quod iuuenes imitentur, habentes ij quidem & senis, & principis exemplum. Author Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis, & Aelianus de varia historia lib. 7. Sed & Herodianus lib. 4. Solent, inquit, plarunque homines vitam principis æmulari.

138 An nobiles puniendi sint inconsulto principe.

138 ¶ Hactenus igitur diximus de pœnis nobilium, an videlicet u plus, minusve puniri debeant, quam ignobiles. Qui locus facit vt in mentē veniant nonnullorū sententiæ, qui voluerunt nobiles ipsos non esse puniendos, nisi prius consulto principe. Hi sunt, Iac. Ra. vt ipse citatur neque enim extant scripta illius (quod sciam) in l. illicitas. §. qui vnuerfas. ff. de offic. Præsid. & Raph. Co. in l. j. §. his quibus. ff. de leg. 3. per tex. in l. diui. §. vlt. ff. de pœn. Ita enim illos citat Alcia. in c. quod sedem, nu. 85. de offi. ordi. quamuis id non reperi in meo codice Raph. Verum ille text. non simpliciter loquitur de nobilibus, sed de principibus ciuitatis. Et est alius text. loquens de Decurio. in l. 2. ff. de bo. eor. qui sibi mort. confci. cum dicitur, Si is de cuius pœna Imperatori rescriptum est, veluti quod Decurio fuerit. Sed hæc in Gallia non obseruantur.

139 Nobiles non subijciuntur quæstionibus plebeiorum.

139 ¶ SIMILITER nobiles non subiiciuntur quæst. plebeiorum, vt dicit Io. Ray. in tract. nobilitatis in 7. q. prin. post. prin. per tex. in l. desertorē. §. j. ff. de re militari. & l. milites, & l. diuo. C. de quæst. & l. seueram. C. de dig. li. 12. vbi scribit, Seueram indignationem (aut vt alij legunt, indagationem quod mihi magis placet) per tormenta quærendi à clarissimo homine submouemus. Sed huiusmodi text. non omnibus passim nobilibus loquuntur, sed de certis quibusdam, vt etiam expendit Luc. Pen. in l. mulieres, col. 6. vers. 3. priuilegiati sunt. C. de dignit. lib. 12. Sed est tex. omnium optimus pro omnibus nobilibus, vt scilicet non torqueantur infcio principe, in l. nullus, in verbis, generis aut dignitatis. C. ad leg. Iul. maie. vbi tamen excipitur crimen læsæ maiestatis. Nisi & illum tex. interpretaris secundum alia iura non generaliter loquentia.

140

140 ¶ Hoc tamen non obseruatur in regno Franciæ, vbi omnes nullo dignitatis, nobilitatisve discrimine, quæstioni subiiciuntur, si rex exegerit, vt in Comite declaratum fuisse arresto retulit Auferrius

in 4.

in 4 parte eius operis, cui titulus est, stylus Parlamenti. cap. 19. Tamen si qui olim non nisi seruis, non etiam liberis vt plurimum adhiberentur, vt satis videre est ex tit. ff. de quæst. Sed eò res progressa, vt indiscriminatis omnibus, & in omnibus criminibus adhibeatur. Nam & licet Decuriones de iure non torqueantur, tamen inualuit consuetudo, vt torqueantur, vt scribit Matth. Afflict. in c. 1. §. si voluerit, col. 2. nu. 14. tit. de cap. qui cur. vend.

Nobiles per procuratorem comparent in criminalibus.

141 ¶ His quoque alia duo non intempestiuè subiiciemus. Primum quod nobiles non adeò strictè in vinculis & carcere detineri debent, si quando ex vinculis causam dicere debent, vt patet ex iis quæ diximus, supra hoc eodem c. nu. 30. & generale est. Secundum quod nobilibus licet in causis criminalibus comparare per procuratorem, quamuis ignobilibus non liceat. l. vlt. C. de iniur. & ibi gl. in verbo, per procuratorem, quæ nuncupatum id ibi fieri dicit propter nobilitatem, & allegat pro concord. l. quicumque, & auth. hoc ius. C. de procur. & l. vlt. C. vbi Senat. vel Claris. & l. quoties. C. de dign. lib. 12. Verum id nostris moribus non obseruatur.

Nō etiam nobiles.

142 ¶ Vbi nobilis habet priuilegium, ne possit conueniri vltra quàm facere possit, deducto ne egeat, quia fortè est maritus, miles, &c. iuxta l. maritum, & l. miles. ff. de re iudic. Certè in huiusmodi deductione est habenda ratio suæ nobilitatis. Ita vt si satis esset relinquere ignobili & rustico, vnde posset vesci grosso pane, caseo, cæpis, fabis: non item pane albo, pullis, & aliis delicatis cibariis, secundum gl. in l. seruis vrbans, in verbo, ex libellis, & iterum in verbo, cibariis. ff. de leg. 3. quam annotauit Cepol. loquens de hac re in d. tract. in 2. priuileg. nobilitatis. & Pau. Citra. in suo tract. de iure patron. in 7. q. 6. patris, Iason loquens etiam de huiusmodi deductione, in §. item si de dote, col. 2. Insti. de actio. & Matth. Afflict. in constit. Siciliæ incip. qualitas personæ, col. 2. & iterum in constitutione, quisquis, col. 3. & Hipp. Marfil. in repe. rub. de probat. col. 5. & Ant. Corfe. in repe. c. grandi. char. pe. de suppl. negli. præla. Nobili sanè est relinquendum, vt possit viuere habita ratione suæ nobilitatis: vt proinde non cogatur pauperum cibis vesci, iuxta tex. in c. non cogantur. 41. dist. Ita voluit Bal. in l. 2. in princ. C. quod cum eo, per tex. in l. sed & si quid inædificauerit. §. sufficienter. ff. de vsuf. & in l. cum vnus. §. alimentis. ff. de ali. & cib. leg. & idem Bald. in rub. C. qui bon. ced. poss. Ang. & Imo. in le. Nefennius. §. vlt. ff. de re iud. Iacob. Aret. Imo. Raph. & Alex. in l. si maritus in id. ff. sol. mat. per d. l. Nepos Proculo, & ibi gl. in verbo, dignitate. ff. de verb. sig. & in l. tutor secundum dignitatem. ff. de admin. tut. Dyn. Ang. Aret. & Iason in d. §. item si de dote, Inst. de Actio. Cepol. in d. 2. priuilegio, & Franc. Aret. consil. 17. consideratis diligentissimè, col. pen. in 5. dubio. Ex quibus etiam Imo. Alex. Aret. Cepol. & Franc. Aret. dicunt ita esse nobilitatis habendam in hoc rationem, vt non cogatur ipse nobilis solus viuere. Id quod etiam voluit Panor. in c. cum adeo, de rescript. vbi & dicit huius rei esse habendam rationem, dum inspicitur, an beneficium sit sufficiens necne, sicut & voluit gl. ibi, in verbo, sufficientem. per tex. in d. c. non cogantur, & gl. quoque in c. conquerente, in verbo, sufficientia. de cleric. non resid.

Nobiles nō cogitur solus viuere. In beneficij sufficientia habenda ratio nobilitatis.

143 ¶ Quibus adde præter iura supra allegata, probantia alimenta esse constituenda secundum dignitatem personæ, cetera illud quoque probantem, in l. 1. §. mulier, & l. habitatio. §. seruis. ff. de ven. in pos. mit. cum concord. adductis per gl. in d. §. mulier. Adde & gl. in c. episcopus, in verbo, victu. 10. q. 2. & gl. in c. nobis, in verbo, modestè, & ibi quoque Ant. col. 3. versic. quærio tenetur, de iure patro. ex quibus illud sumitur, alimenta esse patrono præstāda, secundum ipsius qualitatem. Cuius sententiæ autoritate Roch. Cur. in tract. de iure patro. in verbo, & vtile, in 3. q. 1. q. princ. dicit ampliora alimenta esse præstāda patrono nobili, quàm ignobili, quod & voluit Pau. Citad. in eod. tract. in 6. parte q. 7. artic. 4. & Cæsar Lamberti in eodem quoque tract. in 3. art. 3. q. princ. lib. 3. iterumque in 12. artic. eiusdem q. col. 2. Et quod etiam voluerunt in simili Specul. tit. qui filii sunt legit. §. 1. col. vlt. versic. in summa. & Bal. in c. ad aures. de rescrip. & Panor. in c. cum omnes, & ibi Fely. col. 20. in gl. pe. de constit. Pan. in c. statumimus, de maio. & obed. & in c. cum instantia, col. vlt. de censib. Quibus item adde quod voluit Zenzel. in extraua. execrabilis, versic. vnde inter cetera, in verbo, qui mendicant, quod mendicitas est consideranda iuxta qualitatem personarum. Quid enim (inquit) si homo illustri genere habeat victum suum, sed iuxta dignitatem suam cetera non habeat: certè secundum se mendicare dicitur, per multa iura ibi allegata.

Dignitatis habenda ratio in alimentis constituendis. Patrono nobili alimenta ampliora præstāda.

144 ¶ Sunt tamen (neque enim prætermittēdam fuit) qui dicunt in huiusmodi deductione, de qua hic principaliter loquimur, nullam esse habendam rationem dignitatis, vt Bal. & Ang. sibi cōtrarij, & Raph. in d. l. si maritus in id. ff. sol. mat. Tu illos vide & omnino Ang. distinguētē in d. l. Nefennius. §. vlt. Et Imo. limitantem in d. l. si maritus, & Ang. Aret. in d. §. item si de dote. Ad quibus intelliges quid hinc dicendum sit. Et vide quod in simili dicam infra nu. 153. his item ad stipulatur.

Iterum de illa deductione ne quis egeat.

145 ¶ Tamen antequam vltèrius progrediamur, visum est nō intempestiuum quædam alia subscribere, rusticorum pauperumque victum tangentia. Primum ad id quod de pane albo diximus, pertinet vetus prouerbiū λευκῆν μᾶζαν φουρῶν ὄβι, id est, album panem pinso tibi, dicit solitū sicuti admonet Erasmus, vbi quis magnarum rerum spes amplas ostendit. Nam Græcis album panem in deliciis fuisse, & nō nisi diuitibus dari solitum, testatur illud Luciani in eo libello, quem ad Timoclem scripsit, de is qui mercède cōducti in diuitum familias viuunt, ὁ δὲ ὄναρ λευκὸς ποτὲ ἀπὸ τοῦ ἐμφοδωθεῖς, id est, ne per somnium quidem vnquam albo pane saturatus. Constat autem antiquitus nobiles alio pane vesci solitos, alio vulgus, ex Plinio lib. 19. c. 4.

Prouerbiū de pane albo.

146 ¶ Sed & his adde tex. sing. & penitissimis memoriæ arcans recondendum in §. criminis, ante fin.

25. di. vbi is peccat venialiter, qui pauperibus deliciofa vel fumptuofa cibaria praparat. Et quod voluerunt lac. Bel. Cyn. & Bal. in auth. ad hęc, ad princ. C. de vfur. quod ruflici nō folent vinum bibere, fed aquam folūm, quod & repetit Matth. Afflict. in d. conftit. quifquis.

147 Porcorum carnes, feruorum cibum.

¶ Apud Homerum lib. Odylleæ 14. Eumæus Vlyffis bubulcus dicit porcellorum carnem eſſe feruorum cibum. Ita enim inſit,

ἔσθιε νῦν ὃ ξείνε τὰ δὴ δμῶεοςί παρῆστί μοι, ἀπὲρ σιάλαγες γέ σῦας μὴνσῆρες ἔδωσαν.

Pythagoras quoque dicebat authore Laertio, non eodem cibos fas eſſe apponi feruis & liberis. Satifque conſtat ex veteribus monumentis olim ruſticis, meſſoribus, mercenariis, & aliis id genus hominibus ſerpyllū & allium pro cibis dari ſolitum, aliāſque huiuſcemodi herbas, quod indicat Virgilius Eglo. 2.

Allia, Serpyllum, & cetera herba meſſorū propria.

Theſtylis & rapido feſſis meſſoribus eſtu

Allia, ſerpyllūmque herbas contundit olentes.

Et Horatius in Epodo, ode 3:

Parentis olim ſi quis impia manu

Senile guttur fregerit,

Edat cicutis allium nocentius,

O dura meſſorum ilia.

Quid hoc veneni ſeuit in præcordiis, &c. Herodotus in Enterpe quo loco Pyramidem Cleopis Aegyptiorum regis deſcribit, author eſt, mille talenta in eiufdem Pyramidis operarios pro apio, cæpis, & aliis fuiſſe erogata, & vt ſcribit Plinius lib. 26. cap. 12. Aliqui ex iis qui de Pyramidibus ſcripſerunt, prodiderunt in raphanos, allium, ac cæpas mille octingenta talenta erogata. Horatius in Arte poëtica populares ac plebeios homines ſignificare volens, ita ſcribit,

Nec ſi quid fricti cicervs probat, aut nucis emptor.

Illud autem ex Punio obſeruauimus lib. 19. cap. 4. olim eſum quorundam exquiſitorum pomorum fuiſſe pauperibus interdictum: nec licuiſſe plebi carduis veſci. vt hinc poſſis intelligere, iam ab illis temporibus carduos fuiſſe in deliciis principum virorum.

148 Allium cibum ille liberalis. Et raphanus. Raphanorum vni ſum ſortidi.

¶ Galenus ille medicorum nobiliſſimus, vt & aliquid ex medicis huc adferamus, tradit in 12. Therapeutica, allium eſſe ruſticorum theriacam. hæc enim ſunt eius in eam rem verba. ἐγὼ γέ τῶν ἀρχαίων θυμακὴν ὀνομάζω τὸ βρώμα. Volaterranus lib. 2. in horteniſibus refert Plinium allium vocare cibum illiberalem. Quanquam id nuſquam dixit de allio, ſed de raphano, cum ſcribit de eo loquens lib. 19. c. 5. Ob id cibum ille liberalis, vtique ſi proximè olus mandatur. Quem ita vocat Plinius, vt opinor, quoniam faciat ruſtus foetidos, vt cunctis palam eſt, & ſcribit Galenus ad Paternianum. c. 230. & Iſaac in particularibus dietis.

¶ Non longe a præcedenti capite abeſſe videtur text. in l. ſi quis ſepulchrum. §. ſumptus, ibi, vel dignitate deſuncti, & l. at ſi quis. §. æquum autem accipitur in illis verbis, ex dignitate eius qui funeratus eſt. & l. in patre, ibi, pro dignitate. ff. de relig. & ſump. fune. Per quæ text. in d. §. æquum, dicit Alexan. in l. ex factio. §. ſi quis rogatus, l. 1. col. 2. ff. ad S. C. Treb. quod pompa funebris nobilium debet eſſe maior & ſumptuoſior, quàm ignobilium. Et ex hoc ſatis patet quod ſcribit Cornelius Tacitus lib. 4. Lucil. Longo quamuis nouo homini cenſorium funus fuiſſe decretum.

150 In funeribus nobilium imagines maiorū deſerebantur.

¶ Id quod etiam videre licet ex eo quod antiqui Romani in funere nobiliſſimi cuiuſque ſolebant præferre maiorū imagines, vt tradunt Porphyrio & Acron interpretes Horatij enarrantes, & ad id trahentes illud ipſius Horatij, in Epodo, Ode 8.

Eſto beata, funus atque imagines

Ducant triumphales tuum.

Id quod ipſe Porphyrio ſubdit ſe vidiffe obſeruari in funeribus principum. Et Lutatius aut, vt alij appellant. Lactantius Grammaticus in Thebaiden Statij Papinij in eos verſus lib. 6.

Ex in magnatum ſeries antiqua parentum

Inuehitur. Vbi & in id citat illud Horatij ſuprà citatum, & Dion Nicaeus in vita Seueri non multo poſt prin. vbi de exequiis Pertinacis Imperatoris loquitur. Et id quoque oſtendit ſatis Plinius lib. 35. c. 2. cū ſcribit, Expreſſi cera vultus ſingulis diſponebatur armariis, vt eſſent imagines, quæ comitarerunt gentilitia funera, ſempertque deſuncto aliquo, totus aderat familia eius qui vnquā fuerat populus. Stēmata verò lineis diſcurrebāt ad imagines pictas. Et Cornelius Tacitus lib. 3. in ſi. Iunia Caſia vxoris Bruti ſororis funus cæteris ſolēnitatibus cohoneſtarū viginti clariffimarū familiarum imagines antelatae ſunt, & inter hos Manliorū, Quintiorū, Caſij, & Bruti. Legimus quoque apud Dionē in Auguſto, in funere ipſius ſtatuas maiorū ipſius atque propinquorū qui è vita diſceſſerant, delatas fuiſſe, excepto Caſare, quoniā in numerum deorum eſſet relatus. Et apud Cornel. Tacitum ſtatim poſt prin. lib. 3. per Auguſtū in funere Drufi patris Germanici imagines Claudiorū Iuliorūque prælatas. Et apud eundē lib. 4. Tiberiū in Drufi filij ſui funere originem Iuliae gētis, Aeneā, omnēque Albanorū reges, Romulū, & Appium Claudium, cæterasque Claudiorū effigies longo ordine produxiſſe. Et apud Plutarchum in vitā Caſaris ipſum Caſarem in Iuliae amicæ funere Marij ſtatuas pro decore familiae detuliſſe. Tradit autem Cornelius Tacitus lib. 2. ſancitum fuiſſe, ne imago Libonis exequias poſteriorū comitareretur, quod multis criminibus accuſatus & conuictus mortem ſibi conſciuerat. Ex his autem eſt illud Horatij in Epodo, Ode 8.

Eſto beata,

Eſto beata, funus atque imagines

Ducant triumphales tuum.

Scio autem in Gallia obſeruari, vt in funeribus noſtrorum Regum, & liberorum Regiorum præferantur non quidem maiorum, ſed ipſorum imagines ad viuum repræſentatae. Id enim vidimus fieri in funere Franciſci Regis, duorumque ſuorum filiorum primi ſcilicet, & poſtremi. Relictus eſt enim eorum medius Hæricus regni ſucceſſor, qui ipſa die qua natus erat, eadem & regnum morte patris adeptus eſt: ita vt illi eadem dies, & vitæ, & regni fuerit: idque integris octo & viginti annis, qui quidem numerus omnium perfectiſſimus eſt & myſteriorum arcanorumque fecundiſſimus, vt pote quatuor ſeptenariis conſtans. Id quod obiter dicere voluimus.

¶ Sed vt redeamus ad pompas funebres: Illud quoque annotandum ducimus, apud antiquos non idem fuiſſe feretrum nobilium, & ignobilium. Hi enim, vt tradit Fulgentius Placiades in vocum antiquarum interpretatione ad Calcidium, Sandapilam vocabant feretrum, ſiue loculum, in quo plebeiorum & damnatorum, non etiam nobilium cadauera deſerebantur, ſicut Steſimbrotus Staſius de morte Policratis regis Samiorum deſcripſit dicens, Poſteaquam de cruce deſiſſus, ſandapila etiam deportatus eſt. Suetonius in vita Domitiani c. 17. ſcribit cadauer ipſius populari ſandapila per veſpillones fuiſſe exportatum, quod & ipſum ſcribit Oroſius lib. 7. cap. 7. Eutropius autem dicit illud ignobiliter fuiſſe ſepulchrum: ex Suetonio autem intelligis Sandapilam peculiari vocabulo popularem fuiſſe vocatam, quod populares & plebeij ea deſerrentur, etiam illud Martialis libro 2. epig. 81. in Zoilum,

Laxior hexaphoris tua ſit lectica licebit,

Cum tamen hæc tua ſit Zoile, ſandapila.

Et lib. 8. epig. 74. de Gallo Lingone,

Permutatur onus, ſlipatæque tollitur alæ

Grandis in anguſta ſarcina ſandapila.

Octo Syris ſuffulta datur lectica puellæ:

Nondum ſandapila pondus amicus erit.

Inter carniſices & fabros ſandapilarum.

A Sandapila autem Sandapilarij dicti ſunt Sidonio Apollinari. Hanc, inquit, non veſpillorum ſandapilariorūque miniſteria ominoſa ſimulauere. Cæterum Valerius Maximus lib. 2. c. 1. ſcribit apud Meſſalienses olim duas fuiſſe ante portas eorum arcas: alteram, qua liberorum: alteram, qua ſeruorum corpora ad ſepulturae locum plauſtro deueherentur.

¶ Et vt non idem feretrum, ita nec idem ſepulchrum erat nobilibus & plebeiis, vt ſatis quoque oſtendit Plato lib. 9. de legibus, quo loco loquitur de ſepultura eorum, qui ſibi mortem conſciuerunt. Et illud Hieremiæ 26. ad ſi. Percuſit eam gladio, & proiecit cadauer eius in ſepulchra ignobilis vulgi. Et 4. Reg. 23. Et efferri fecit lucum de domo domini foras Hieruſalem in conuale Cedron, & combuſit eum ibi, & redegit in puluerem, & proiecit ſuper ſepulchra vulgi. Vt ſcilicet quibus in vita non idem locus erat conſtitutus, vt diximus ſuprà nu. 51. nobiles ignobilibus, ita nec poſt mortem. Tanquam ſcilicet illa noſtra nobilitas aut ignobilitas morte nō finiatur, quod & aſtruit quod etiam diximus ſuprà ca. 6. nu. 44. ſed & illud prætereā. Vt tamen non omittamus quod à Seruio ſcriptum eſt in 11. Aeneid. enarrans eum locum & in illum ipſum referens,

— Fuit ingens monte ſub alto

Regis Dercenni terreno ex aggere buſtum

Antiqui Laurentis.

Apud maiores, inquit, nobiles aut ſub montibus, aut in montibus ſepeliri ſolitos, ex quo & id notum eſt, vt ſuprà cadauera aut pyramides fierent, aut ingentes columnæ collocarentur. Sed & alibi ſcribit columnas mortuis nobilibus ſuperponi ſolitas, ad oſtendendum eorum culmen. Erat autem apud Hebræos ager peculiariter deſtinatus ſepulchris regum, vt patet ex 2. lib. Paral. c. 26. in ſi. Et apud Athenienſes ſepulchra vulgi erant in Eleuteris, principum verò circa Eleuſinum, vt tradit Plutarchus in Theſeo. Apud Lacedæmonios autem ſepultura omnibus æqualis erat, vt tradit Heraclides in Politicis.

¶ Sed & ſuperioribus adſtipulatur text. in l. plenum. §. præter habitationem, verſ. & ex iis, ibi, largiūs cum vſuario agendum eſt pro dignitate eius, cui relictus eſt fundus. ff. de vſu & hab. Ex quo ſciētter annotauit And. Barul. in conſtit. Siciliæ incip. minoribus, & ibi poſt eum Matth. Affl. in 4. q. quod ratione nobilitatis vberius interpretatur, quando relictus eſt vſus alicuius rei nobili, quàm ſi plebeio eſſet relictus. Cui adde ſemper aliās ex dignitate legatarij augeri legatum, per l. ſed & ſi ſuſceperit. §. ſed & ſi proponat, vbi gl. not. ff. de iud. & l. ſi ſeruus plurium. §. vlti. ff. de le. 1. & bene facit tex. in l. ſi longiūs, in ſi. ff. de iudic. vbi augetur vtilitas propter dignitatem. Et quod ſcribit Bal. in l. filius ſa. per illum tex. ff. de donat. cū quid cōceditur nobili, intelligi pinguius eſſe conſeſſum. Per illum autem tex. in d. §. ſed & ſi proponat, dicit Ange. ibi, quod ſi teſtator paruum ſuum patrimonium iuſſit diſtribui inter pauperes Chriſti, non poterit inter nobiles diſtribui, licet pauperes: quia de nobilibus ſenſiſſe non videtur, donans modicum quippiam.

¶ Accedit quoque iis quæ diximus, id ceteri in piam cauſam datum ſiue relictum, quod nobili datum eſt, & relictum: qui ſatis bonorum habet, non tamen vt viuere poſſit, aut filias matrimonio collocare ex ſuæ nobilitatis ratione, vt expreſſe, & not. voluit Bald. in l. ſi quis ad declinandum, col. 2.

Sandapila.

Hincque & lib. 9. epig. 3.

Et Iuuenalis Satyr. 8.

Nec idem locus ſepulturae.

Nobili vſus vberius eſt interpretandum. Legatū ex dignitate legatarij augetur. Modicum donans pauperibus, de nobilibus ſenſiſſe nō videtur.

Nobili relictū, non ita diuiti ut viuere poſſit.

ut, aut filias do-
tare pro sua
nobilitate ra-
tione, in piam
causam censet-
ur.

Nobiles in e-
leemosynis
preferendi.

155
Pia causa dota-
re puellas no-
biles etiam do-
tatis sed non
pro ratione no-
bilitatis.

156
Pauper aut di-
ues dicitur ex
personarum dif-
ferentia.

158
Vxor an et
quomodo dica-
tur pauper aut
no, in casu au-
the. praterea.

159
Inopia patro-
ni ex nobilitate
se illius consti-
deratur.

160
In privilegio.

161
Nobiles non
tam facile con-
ueniri possunt.

162
Terra nobilitati
non tam facile
interducuntur.

163
Nobilitas viri

vers. circa tertium, per tex. ibi. C. de epi. & cleric. Sequitur & commendat Cepol. in tract. de imper. mili. deli. in 21. priuilegio nobilitatis, & Bened. Capra. conf. 54. punctus quidam. Ang. col. pe. vers. vn- de restat vt deueniatur, & Phil. Deci. conf. 120. cuius superscriptio incipit, presbyter, col. 1. & Ias. in l. si constante, col. 23. vers. item si aliquis nobilis, qui est sub nu. 151. ff. sol. mat. & Io. Lup. in repe. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 11. col. 4. vers. & inde est, & iterum in repe. c. per vestras. §. 12. col. 2. ver. ad cuius confirmationem, rursusq; §. 23. col. 2. vers. bene facit ad hoc, & Alciat. in l. quos nos hostes. §. lo- cuples. ff. de verb. sign. Et facit quod generalius dicit de eadem re loquens. Bar. in repe. l. 1. in 2. q. 2. q. princ. & ibi quoque Bal. etiam in repe. col. 10. ver. super §. quaestione. C. de sac. ecclie. & Barb. con. 58. clementissimi dei, col. pe. lib. 1. & D. Thomas à Bart. supra citatus in 4. q. 32. ar. 7. & tex. in c. confide- randa, ibi verecundia quæ ingenuos perdit natales. 86. di. Ex quo facile liquet huiusmodi nobiles in distribuendis elemosynis esse ceteris anteponeudos.

¶ Ideoq; Bal. nouel. in tract. de dote, parte 5. col. 4. in fi. dicit, quod executores dati ad distribuendum in causas pias, possunt erogare pro dotibus puellarum nobilium, quod licet aliquid habeant vt pos- sint nubere, non tamen satis pro earum nobilitate, quod dictum pro no. sequitur Ioannes Lup. in re- pe. dicti cap. per vestras. §. 12. col. 2. vers. idem dicendum, de don. inter vir. & vxor. Nam vt & id illis addas, mulier nobilis maiore dote indiget, quam ignobilis, si pari nubit, vt videre licet ex Bald. in l. quæro. ff. de iure dot.

¶ Facit & quod scribit Bart. post Iac. Bu. in repet. l. si constante, in 2. q. 1. q. prin. ff. sol. mat. quod iudex debet arbitrari, an quis sit pauper, an diues, ex personarum differentiis. Miles enim aut nobilis ha- bens mille in bonis, est pauper: & plebeius, aut, vt loquitur, rusticus, multò minus habens, diues est. ar. l. Nepos Proculo. ff. de verb. sign. & no. in l. in condemnatione. ff. de re iud. & in d. l. sed & si susce- perit. §. 1. ff. de iudi. & sequitur Soc. con. 30. & in causa dominæ, col. 2. lib. 4. Et idem voluit Ang. in l. si verò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satid. cog. & Philip. Dec. conf. 163. in causa matrimoniali, col. 4. versiculo secundò principaliter.

¶ Propterea q; idem Bartol. & post eum Paul. Ca. in ea ipsa l. si constante, vterque col. 1. ff. sol. mat. scribunt, quod cum debet exactio fieri, non potest constante matrimonio, nisi si bona mariti non sufficiant ad dotem, vt in ea. cauetur. Certè si nobilis vir non multum habeat in bonis, sed id tantum quod satis est ad satisfaciendum creditoribus, & doti, tamen quia eum oportet honestè viue- re, vt nobiles solent, ideoque periculum esse potest, ne omnia consumat, poterit dos exigi. per l. vbi, & l. in rebus. §. omnes. C. de iure doti.

¶ Id quod etiam in casu auth. praterea. C. vnde vir & vxor, voluit ipse Iac. But. & post eum Bald. ibi col. 4. ver. in gl. 2. dum tractat quædo vxor dicatur inops necne: id enim relinqui arbitrio iudicis, qui considerabit qualitatem personarum. Nam nobilis (inquiunt) qui nequit operari, dicitur pauper, id habens quod rusticum & artificem faceret diuitem. In quam sententiam scriptum est à Cornelio Ta cito lib. 1. Neronem Valerio Messala Consuli, qui Coruini oratoris pronepos fuit, obtulisse in sin- gulos annos quingenta sestertia, quibus paupertatem & inopiam sustentaret. Quæ summa nostræ pecuniæ est ex cõputatione Budæi in lib. de asse, duodecim millium & quinquætorum aureorum. Quam si qui hodie habent, ditissimi existimantur. Et tamen tunc Messala paupertate laborare cre- debatur, pro ratione scilicet suæ dignitatis ac nobilitatis.

¶ Nec hinc longè abest quod scribit Pau. Citra. in tract. de iure patro. in 6. parte, ar. 4. q. 2. vbi quaerit, ad quam inopiam requiritur patronum venisse, vt ab ecclesia ali debeat. In qua re dicit inspicien- dum, an patronus sit nobilis, cui magnum est opprobrium venisse in summam ac extremam pau- pertatem, per not. per gl. in c. 1. §. sanè, in verbo, absq; penuria, de statu regula. lib. 6.

¶ His item ad stipulatur, quod si quis bonis cesserit, habet priuilegium ne conueniatur, nisi inquan- tum facere possit. Igitur si postea ei fuerit relicta turris, quæ valet mille aureos, creditores volut eam vendi, quia ei tanquam pauperi debet sufficere quædam parua domus: ipse verò vult eam turrim si- bi retinere pro sua habitatione, Bart. in l. vlt. C. qui bonis ced. poss. dicit illum iusta petere, per l. qui bonis. C. eo. Bal. autem, ibi, col. 2. ver. quæro quidã celsit. C. qui bon. ced. pos. dicit iniquum esse, quod rusticus habitaret eam turrim in damnum creditoris, quod tamen esset æquum in nobili. Ideoq; id esse arbitrium inspecta qualitate personarum, per iura quæ illic allegat. Et vide quod scripsi in re non admodum dissimili supra nu. 135. vbi nobiles, & 2. seq.

¶ Nobiles sunt in ea re priuilegiati, vt nostri loquuntur, vt defendantur, nec de facili conue- niantur, ita expressè voluit Spec. tit. de reo. post prin. ver. item nobilis, arg. tex. in §. verum. 6. q. j. & ca. frater, 16. q. j. & c. præceptum. 32. q. 5. & ca. j. de purga. cano. & l. 2. ff. de in ius vocan. Et hoc quoq; vo- luit Cepol. Spec. referens in 26. priuilegio nobilitatis.

¶ In hoc quoque nobilibus deferri solitum est, vt in literis contra illos obtentis soleat poni hæc clausula, prouiso ne in terram dicti nobilis excommunicationis, vel interdicti sententiam pro- feras, nisi à nobis super hoc mandatum receperis speciale. Ita etiam voluit idem Spec. tit. de rescrip. præsentia. §. ratione formæ, vers. nunc dicamus, in prin. qui ad hoc allegat c. 1. extrà de postul. præla. & c. non est vobis, extrà de spons. & c. Romana. §. vlt. de sent. excom. lib. 6. quæ iura parum ad hoc faciunt. Hoc tamen refert & sequitur Cepo. vbi supra, in 27. priuilegio nobilitatis.

¶ In constituenda dote nobilitas viri cõsideranda est, vt scilicet maior dos constituatur propter ipsius nobilitatem, ita voluit glof. in cap. nullum. 30. q. 5. per tex. ibi, quem ita intelligit, & per text.

text. in l. quæro. ff. de iure dot. & in l. si quis sepulchrum. §. vlt. ff. de relig. & sequitur Cepol. vbi supra in 35. priuilegio, vbi ad hoc allegat optimum tex. l. cum post. §. gener. ff. de iure doti. & l. si filii pater. ff. de leg. 3. & idem non citata ea gl. voluit Bald. conf. 328. cum in causa, col. 2. lib. 3. & Lucas Pen. in l. mulieres, col. 5. ver. 20. augetur, C. de digni. lib. 12. Et facit gl. in l. 1. in verbo sororem. C. si aduer. dot. & in l. nulla. C. de iure dot. & in l. cum post mortem. §. vlt. ff. de admi. tuto. & quod voluit Io. Lup. in repe. c. per vestras, char. 31. vers. sed pulchrum est videre, de don. inter vir. & vxor.

¶ Et ad hoc quoq; facit, quod è diuerso consideranda est vxoris nobilitas, ad id scilicet, vt minor, aut certè nulla dos marito constituatur, tanquam nobilitas vxoris pro dote sit, imò vt vir ipse dotem vxori etiam constante matrimonio possit constituere, vt latè supra diximus. Sicuti etiam non dis- similiter forma vxoris pro dote est. Nã vt scribit Apuleius libro 2. de Magia, virgo formosa, & si sit oppido pauper, abunde tamen est dotata. Quod exemplo comprobatur videmus apud Homerum libro 13. Iliad. referentem Othryoneum Cebesorum Regem spopodisse Priamo se hostes à Troia effugaturum, ea lege, vt sibi daret in vxorem Cassandram eius filiam etiam indotatam, quoniam erat filiarum Priami formosissima.

ἡ τις ἢ πρὸς αὐτοῖς θυγατρῶν εἰδὼς ἀγὴς ἄρῃς
Κασσανδρῆν ἀνάειλον, ὑπέχετο ἢ μέγα ἔργον
ἐκ τρωϊδὸς ἀέκοντος ἀπὸ στέρου ὕψος ἀχαιῶν.

Habemus tamen tex. in l. quæro, ff. de iure doti. ex quo no. Bald. ibi, quod nobiles mulieres indigent maiori dote, quàm ignobiles, quod nos alibi ad aliud diximus. Et bene facit tex. in l. si filia, in verbo, ex dignitate. ff. de legat. 3. quod intellige, dicit Bald. vbi supra, si nuberet pari, alias fecus, per l. 3. C. de dot. promiss.

¶ Nobiles sunt immunes à muneribus publicis. I. præcipimus, & l. Senatori, & l. quoniam. C. de dignitatibus, lib. 12. & l. non tantum. §. Iliensibus. ff. de excu. tut. ex quo no. Bald. ibi nobilitatem tribuere immunitatem, & l. 3. §. j. ff. de mun. & hon. & voluit Lucas Pen. in l. mulieres, col. pen. ver. 36. eo. tit. Sed aduerte, quod Lucas loquitur de nobilibus ex dignitate, prout etiam loquuntur d. ll. pri- mæ loquentes de Senatoribus, & l. postrema loquitur de militibus qui castris operã dant. Nam quod ad nobiles genere spectat, videtur quod non excusentur à muneribus, neque personalibus, neq; rea- libus. Ab illis quidem, per text. in §. audient quoque, vers. si qua verò, ibi, conuenit enim vnunquen- que nobilium, in authent. de defen. ciui. & in d. l. 3. §. 1. si solerter inspicitur. Nam posteaquam dixit, quod milites excusantur à mun. personalibus, de illis enim loquitur ille text. vt dicit glof. Subiungit, Cæteri autem priuati, id est, non militantes, quamuis militum sint cognati, legibus patriæ suæ, & prouinciæ obedire debent, & illum text. no. Sal. ibi contra nobiles. Ab istis quidem per tex. in l. munerum. §. patrimonialium autem, ver. ab huiusmodi muneribus, vbi hoc expresse no. Bar. ff. de mun. & hon. & in l. rescripto. §. vlt. vbi & vtrunq; voluit Sal. in sua repe. col. antepe. ff. eo. Et vtrunq; etiam voluit Alb. in suo tract. de mun. & hon. quem posuit super d. tit. char. pe. ver. sed quæro nunquid no- biles excusantur, & in l. & qui origine, in prin. eo. tit. vbi loquitur generaliter, & sequitur Christo. Ni cel. in trac. eiusdem tit. char. 15. ver. an autem nobiles excusentur à muneribus, & Pe. An. in suo quo- que tract. munerum, char. 19. ver. iuxta hoc quæro, nunquid nobiles. Iac. à sancto Geor. in l. 1. §. pro se- cundo. C. de cadu. tol. vbi admonet esse notandum, quia sæpe contingit in practica, & Steph. Berrr. conf. 123. ponitur in facto, col. 1. lib. 1. & latius con. 141. Christy, & c. visis duobus, col. j. eod. lib. 1. & con. 207. pro responsione, col. 1. eod. lib. 1. & Fran. Ripa. libro. 1. respon. c. 21. nobiles, & lib. 2. respon. ca. 4. si supremus dominus, col. 3. vers. videndum ergo restat, & iterum. c. 26. videtur respondendum, col. 4. vbi loquitur de patrimonialibus tantum.

¶ Quinetiam Lucas ipse in l. vlt. col. 2. C. de fund. l. j. mit. lib. 11. dicit, quod nobiles tenentur contribuere cum aliis in collectis, ratione eorum bonorum, pro quibus seruitia non præstant regi: pro aliis ve- rò nequaquam, vt dicit probari, primum quidem in l. 1. C. de offi. præfec. Aug. & in l. vlt. §. ab huius- modi. ff. de mun. & hon. Secundum, per tex. in d. l. vlt. in qua hoc scribit, & in l. 2. C. de colla. fund. pa- tri. lib. 12. Et hoc quoq; postremum tenet An. Iser. in c. 1. in verbis, & plausrorum & nauium præsta- tiones, & ibi post eum Alua & Car. Alex. in eisdem verbis, titu. quæ sint regalia, vbi & huius rei rati- onem adscribit, & ipse quoq; Lucas in d. l. vlt. col. 5. quia nobiles pro huiusmodi rebus seruiunt per- sonaliter principi, aut domino in expeditionibus, per §. firmiter, tit. de prohi. feud. ali. per Fede. Ideo non debet duplici onere grauari, per legem, nauis onustæ. §. cum autem. ff. ad l. Rho. de iac. Nec hoc admittendum, vt & paulo post subiungit Lucas, quod ideo non contribuant, quia sunt nobiles, nulla enim l. hoc cauetur. Idem in effectu tradit Iac. à sancto Geor. in tract. de homagio, col. pen.

¶ Sed hæc duobus modis intelligenda sunt, Primò in nobilibus nullam habentibus iurisdictionem in loco in quo habitant. tunc enim haud dubie debent contribuere cum cæteris habitantibus, cum ipsi sint subditi eius loci, vt cæteri ignobiles. Quòd si habeant omnimodam iurisdictionem in eo loco, tunc non subiiciuntur vniuersitati eius loci, nec vniuersitas in eos iurisdictionem habet, sed ipsi potius in vniuersitatem. Ideo ab ea imponi non possunt, vt etiam videmus forenses & ecclesias imponi non posse ad munia personalia, aut mixta, cum ipsi subditi non sint. l. rescripto. §. vlti. ff. de mun. & hon. Ad realia autem debent nobiles, quantamcumque iurisdictionem habeant, contribuere, vti etiam princeps, & ecclesia contribuit de iure communi. l. ad instructionem. C. de sacrosan. ecclesi. & l. ab sit. C. de priu. do. aug. lib. 11. Hæc Nicel. vbi supra, & Berjan. d. consi. 141. lib. 1. & d. conf.

consideranda
in constituenda
dote.

Nobilitas ux-
oris pro dote
est.

Nobiles an
sint immunes
à publicis m-
neribus.

Nobiles in col-
lectis tenentur
contribuere pro
bonis non ser-
uilibus, nõ pro
cæteris.

Quid in nobi-
libus habenti-
bus in loco om-
nimodam iur-
isdictionem.

126

207. eod. libro 1. Quibus addes quod ad reparationes castrorum & murorum ciuitatis haud dubie tenentur, & nobiles, & clerici, praesertim si imminet necessitas, vt videre licet apud Guid. Pap. deci. Delphi. 7. habentes, & iterum deci. 78. an ecclesiam, vbi alios allegat. & Bened. in repe. c. Raynuitus, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 1030. An autem in aliis teneantur contribuere tempore necessitatis dicam postea.

¶ Secundo intellige, nisi alia esset in his omnibus consuetudo contribuendi, vel non contribuendi. Ea enim obseruanda est, vt dicit Iac. à S. Georg. quo loco nuper citauimus. Et certe Masuer. vir multa eruditionis & experientiae apud Gallos, in tit. de talliis. §. item illi qui sunt, scribit apud ipsos Gallos, nobiles nobiliter viuentes esse immunes à talliis, nulla distinctione facta bonorum allodialium, & feudaliu. & idem tenet Guid. Pap. deci. 384. sed quid de nobilibus, vbi & hoc dicit procedere etiam in rebus alijs subiectis huiusmodi subsidiis, quas à plebeis scilicet recenter acquisierunt, vt videlicet etiam pro illis non teneantur contribuere in subsidiis. Sed & idem Guid. deci. 387. sed quid si nobilis, plus dicit, quod si nobilis tribus aut quatuor annis soluerit huiusmodi subsidia, non per hoc compellendus est soluere in futurum, per l. presbyteros, la 2. in fi. C. de epi. & cler. & l. voluntaria. ff. de excu. tut. Et idem voluit con. 217. omiffa facti narratione, in fi. vbi dicitur requiri 40. annos, vt in futurum cogi possit per c. accedentibus, extra de priuileg. & vtrunque sequitur Alb. Brunus confi. 103. casus iste, col. 2.

¶ Hac extende, vt etiam tempore necessitatis belli non teneantur nobiles ratione bonorum feudaliu, pro quibus personaliter seruiunt, contribuere in subsidiis pecuniariis, per id quod consuluit Io. An. conf. 7. visis & ponderatis his quae narrantur in themate, col. 3. vbi dicit quod vasallus non tenetur tempore belli subuenire domino, de pecunia, per tex. in c. licet vasallus, in 2. respon. tit. si de feud. fuer. contr. inter do. & agna. Quod tamen limitat, nisi esset magna quaedam necessitas, siue imminens periculum, & vasallus sit diues. Nam tum teneretur, vt dicit concludi per Iac. Ardizo. in sua summa feudorum, tit. quo negl. feud. perdat. §. item quæritur, ver. item quæro. refert & sequitur Iac. in l. si ex toto, in prin. col. pe. in fi. ff. de leg. j. Pro quo bene facit, quod voluit Dy. ibi, quæ sequuntur Bald. Pau. Cast. in lec. Bon. Raph. & Alex. quod immunis ex priuilegio à collectis, tamen non excusatur ab iis quæ imponuntur propter necessitatem belli, per tex. ibi, & in l. i. C. nem. lic. se in emp. per excu. libro 10. vbi tolluntur omnia priuilegia, cum necessitas vrget, & per alia quædam iura quæ allegant. Et hoc quoque voluit Dynus in d. l. si ex toto, in prin. & sequitur Io. An. in addi. Spec. tit. de censib. §. nunc dicendum, verfic. est sciendum. Bal. in l. iubemus nullam, per illum tex. C. de sacro. eccl. Anto. in c. peruenit, de immunit. eccl. Sed quia hoc postremum multos habet contradictores: ideo quisquis volet plenius scire omnium sententiam, legat Alex. Fran. Are. & Iac. in d. l. si ex toto.

¶ Ex iis liquet, quod etiam ignobiles non tenentur contribuere in subsidiis, ratione bonorum feudaliu, pro quibus tenentur seruire principi in expeditionibus. Nam si ita res est, quod nobiles non tenentur pro huiusmodi rebus feudaliu contribuere in subsidiis, non ea ratione quod sunt nobiles, vt diximus, & plene liquet ex iam dictis, sed ob id solum quia tenentur seruire domino, ne videlicet duplici onere grauentur: Consequens est, vt etiam ignobiles, quibus ratione bonorum feudaliu eadem necessitas ingruit seruiendi principi in expeditionibus, non teneantur contribuere in subsidiis, ne duplici onere grauentur. Et hoc expresse tenuit Bar. Chasse. con. 64. viso processu, col. 2. verfic. ad primum.

¶ Et hoc optime probat, quod autoritate Vber. Bob. decidit Io. An. in addi. Spec. d. tit. de censib. loco supra alleg. de rustico, qui emit à milite possessiones, de quibus nunquam fuerat soluta collecta: An videlicet teneatur pro illis soluere collectam. Et distinguit, an miles non soluebat collectam, quia erat nobilis, an vero quia res non erat obnoxia collecta: vt primo casu teneatur rusticus soluere, secundo non teneatur. Nam personis data immunitas, cum persona extinguitur: rebus, nunquam extinguitur, l. aetatem. §. rebus. ff. de censib. cum multis iuribus ibi allegatis. Cum igitur ea sit reru feudaliu natura, vt quia sunt obnoxia seruitio personali ipsius vasalli, non etiam collectis pecuniariis: Certè in quacunque manum peruenierint, manet eadem immunitas, manente etiam ratione eadem immunitatis. Cæterum apud antiquos Pfolis tributis genus erat, quod nobilissimi quique ciuitatis pendebant, vt secundum habitationes fuerant comprehensi: vt nobilitas quæ ad bonam fortunam illos perducere debuerat, hoc incommodi secum afferret, vt scribit Græcus legum innominatus interpres, & ex eo Alciatus in tres posteriores libros C. in prin.

¶ Sed vt ad nobiles redeamus, licet non sint immunes à muneribus personalibus & realibus, ex multorum sententia, vt dictum est supra nu. 157. nobiles sunt immunes: tamen propter nobilitatem quandoque tribuitur immunitas, per tex. in l. non tantum. §. Illiensibus, ibi, propter inelytam nobilitatem. ff. de excu. tut. vbi & Bald. & Nicol. Neapo. in lec. Bar. no. per illum tex. quod propter nobilitatem aliquando conceditur immunitas, & ad hoc quoque illum tex. ponderat ipse Bald. conf. 363. quæritur an si per officiales, col. vlt. lib. 1. & commendat Cepol. in d. tract. supra sæpius allegato, de imper. mil. delig. in materia nobilitatis. in 36. priuilegio.

¶ NOBILITATI adeo leges censuerunt esse deferendum, vt consistere ex illarum constitutionibus non possit matrimonium inter nobilem, & turpem quampiam & infamem personam, per tex. in l. lege Iulia. ff. de rit. nupt. quem ita intelligit glo. in l. vlti. in verbo personam, loquens expresse de nobili, alfero autem turpi meretricatore, & similibus. C. de sponsa. quam gloss. ad hoc ponderat, & dicit

& dicit no. Cepol. in d. tract. in 41. priuileg. nobilitatis. Tamen de hoc ego multum dubito. Nam ea l. lege Iulia, loquitur tantum de Senatore Senatorisque liberis, quibus interdicit matrimonium cum libertina, aut ea cuius pater materve artem ludicram fecerit. Nec loquitur de cæteris nobilibus, aut in alia dignitate constitutis. Imò alia lege cauetur, licere omnibus ingenuis, præter Senatores eorumque liberos, libertinam vxorem habere, per tex. in l. lege Pap. ff. de rit. nupt. propterea ea gloss. videtur non esse vera.

¶ Illud minimè dubium est, de iure canonico non impediri matrimonium, ex huiusmodi differentiis nobilitatis & ignobilitatis, quando & si nobilis contrahit matrimonium cum ignobili, quem errore ductus, vel ducta putabat nobilem: is error nec impedit, nec dirimit matrimonium, vt nec cæteri errores qualitatis, vt plenè no. 29. q. j. per totum, & in c. proposuit, de coniug. ser. Et nuncupatum in hoc errore nobilitatis, vel ignobilitatis, tenuit Host. in summa de matrimo. §. qualiter impediatur, verfic. primò ergo occurrit. & And. l. ser. in c. i. §. persona verò, statim post princ. tit. per quos fiat inue. & è Theologis Ang. Cla. in summa, in verbo, matrimonium, le 2. in 4. impedimento, num. 2. & omnes vbique.

¶ Scio & illud ex legibus decemuiralibus, quas & nos 12. Tabularum vocamus, sancitum fuisse, ne connubium Patribus cum plebe esset, id est, ne consisteret matrimonium inter Patricios, qui soli nobiles erant, & plebeios: tanquam id nobilitatem pollueret, vt refert Dionysius Halicarnassæus lib. originum Romanarum decimo, in fi. & Lilius statim in initio lib. 4. ab vrbe condita. quo in loco etiam videbis maxima contentione Patrum & plebis tandem legem fuisse promulgatam, vt essent omnium promiscua connubia. Turpe autem semper habitum fuit, si qua nobilis femina viro ignobili nubebat, vt satis ostendit illud Mart. lib. 5. epi. 17. in Gelliam,

Dum proauis atauis que refers, & nomina magna,

Dum tibi noster Eques fordida conditio est:

Dum te posse negas, nisi lato Gellia clauo

Nubere, nupisti Gellia cistifero.

Quod nos alibi ad aliud retulimus.

¶ Ex quibus plerisque videri possit, mulierem nobilem, quæ nupit ignobili, nupisse indigno, vt etiam videtur voluisse Alex. conf. 209. ponderatis, col. j. lib. 6. Quoniam indignus, siue indigna hoc casu dicitur, cui sine dedecore, considerata qualitate natalium vtriusque, nubere non potest, vt per l. 3. §. si filius emancipatus, le j. ff. de bon. pos. contra tab. voluerunt Iac. Are. & Bart. in l. si rogatus. ff. de manu. vind. vbi & in id citant l. tam dementis. C. de epi. aud. idem Bar. in l. libertum. C. de nupt. & in l. si furiosus, eo. tit. & in l. cum ita legatum. ff. de cond. & demonst. vbi & ipse allegat l. si filia, & auth. ibi positam. C. de inof. testa. Ex quo illud sequitur, vt pater huiusmodi filiam dotare non teneatur, quæ scilicet huic indigno nupserit, ex gl. in c. de raptoribus, & ibi Arch. 36. q. 1. Bal. in l. j. col. 3. verfic. sed si nupit. ff. sol. mat. Ant. in c. accedens, col. 2. verfic. quærit gl. de procu. Imò vero possit eam aut filium, qui idem fecit, exheredare, per d. §. si filius emancipatus, & voluit Bartol. in d. l. libertum, & Bald. in l. si pater, quæ est 2. verfic. & ideo C. de sponsa. & in l. nec filium. C. de nupt. & Pet. Anc. in c. i. in in fi. de despon. impub.

¶ Sed hoc tamen si verum est, intelligi debet, nisi forte mulier nobilis quidem illa, sed pauper nupserit ignobili, sed diuiti, aut è contrario. Nam diuitia vnus compensantur cum nobilitate alterius, ex sententia Specul. in alio casu loquentis, in tit. de test. §. 1. verfic. sed quid si vir & vxor. & Bald. in c. super eo, le 2. in fi. de testib. & Alex. in hoc nostro casu expressim loquentis d. consil. 209. col. 2. verfic. præterea paritas. Ad quod bene facit, vt etiam hic dicit, quod not. glof. & doct. in l. si voluntate. C. de dotis promiss. De quo diximus supra c. 18. nu. 19. hinc fit primum. Facit item quod & nos scripsimus supra c. 3. nu. 20. & propterea.

¶ Illud autem hic non intempestiuè quæri potest: Si nobilis vir ex ignobili cõcubina susceperit liberos, vel è contrario, & postea contrahant matrimonium: An filij illi ante matrimoniū nati legitimen tur: Id quod nos satis tractauimus supra huius tractationis c. 15. verfic. 22. cuius exordium est, sed hic quæri potest, & seq. vbi tu videre poteris, ne hic iterum repetam.

¶ IS HONOR solet fieri nobilibus, vt dum homagium & iuramentum fidelitatis præstant, ad osculum principis recipiantur, non etiam cæteri, etiam si habeant feudum nobile. vt retulit Spec. qui hoc dicit obseruari in regno Francie, in tit. de feud. §. quoniam, in vl. char. verfic. porro in regno Francie. Sed de hac re latius dixi in consuetudinibus Pictonum tit. 9. §. 5. in gl. j. vbi videre poteris.

¶ INSTRUMENTA communia nobili & plebeo apud nobilem potius sunt deponenda, per tex. in l. vlt. ibi, & amplioris honoris inferiori. ff. de fid. instr. Et ita per illum tex. expressim voluit Lucas Pen. in l. mulieres, col. 6. verfic. 26. instrumenta. C. de dign. lib. 12. & in l. 2. col. pen. verfic. & sicut nobiliores. C. de exact. & exec. eo. lib. 12. Quod intellige, etiam si alter sit antiquior, vt ex eo patet quod dicit Dom. in c. Isidorus, in fi. episcopum posteriorem nobilem præferendum priori ignobili, & sequitur Bart. consil. 57. præclare scribitur, in fi. lib. 2. Sed tu de hoc vide quæ dicam infra, nu. vlt. verum non adeo, & in 2. parte huius operis, qua tractamus de iure Primigeniorum in præfatione, num. 124. sed & hoc ita secundo intelligitur & seq.

¶ DEBET PRINCEPS nobiles sibi comites potius asciscere, & suo lateri adiungere, quàm ignobiles, per tex. in l. omnium, circa princip. in illis verbis, inter tot nobiles. C. de testa. vbi ex eo not. Bal.

168
Nobiles immunes à talliis sunt delectu bonorum in Francia.

169
Quid autem in necessitate belli. Quid in imminente periculo.

170
Ignobiles non tenentur contribuere in subsidiis ratione bonorum feudaliu.

171
An ignobilis soluat collectam pro rebus acquisitis à nobili.

172
Nobilitas facta ut concedatur immunitas.

173
Matrimonium non consistit inter nobilem

et turpem personam.

Error qualitatis nobilitatis, nec impedit, nec dirimit matrimonium.

Apud antiquos Rom. non consistebat matrimonium inter Patricios & plebeios.

Pater non tenetur dotare filiam quæ indigno nupit.

Quid si nobilis pauper mulier viro ignobili & diuiti nupserit.

An ex matrimonio contracto inter nobilem & ignobilem legitimentur liberi.

Nobiles iuramentum fidelitatis præstantes admittuntur ad osculum principis.

Instrumenta communia apud nobilem deponenda.

Ang. Rap. Fran. Arc. Philip. Corn. & Ias. quod ubi est princeps, ibi est, & præsumitur esse copia nobilitatis. Sed & eo text. not. Cepol. in d. tra. de imper. mil. delig. in 37. privilegio nobilitatis, quod ad la-tus principum debent stare nobiles viri, & non plebei. Refertque Ant. Scalam ea potissimum ra-tione fuisse dominio Veronæ eiectum, quod populares, & infimæ fortis homines circa se, & in sua curia semper tenebat, spretis nobilibus.

182

¶ SI CREDITORES pari numero, alij consentiant remittere partem debiti, aut in tempus differre solutionem, alij dissentiant: Nobilium consensus aut dissensus plebeiorum præferendus est, vt nuncupatim voluit Luc. Pen. in d. l. mulieres, col. 6. vers. 2. præferuntur. C. de dign. lib. 12. per text. in l. ma-iorem, ibi auctoritatem eius sequetur Prætor, qui dignitate inter eos præcellit. ff. de pactis.

183

Captivus nobi-
lori parere de-
bet.

¶ SI IN BELLO quis à pluribus simul captus est, ab eisque sub fide redeundi domum mittitur, tandèmq; ab omnibus simul reuocatur: Tenetur ipse captivus primum nobiliori parere, vt nuncu-patim definiuit Ang. in sua bella disputatione, incip. renouata guerra, col. sexta, versic. adhuc dubi-tandum occurrit, per multa iura ibi per eum allegata.

184

Plebeius non
potest aduer-
sus nobilem a-
ctione expe-
riri.

¶ NON POTEST plebeius aduersus nobilem de dolo, aut alia famosa agere, per text. in l. non de-
bet. ff. de dolo, cum dicitur. Sed nec humili aduersus eum, qui dignitate excellit, debet dari, vt puta
plebeio aduersus consularem receptæ auctoritatis. Ex quibus verbis planè colligitur, non id obti-
nere in omnibus nobilibus, sed in his tantum qui longo intervallo præcellunt. Id quod etiam an-
notavit Lucas Pen. id ponens inter prærogatiuas nobilitatis, in l. mulieres, col. 4. versic. non agit.
C. de dig. lib. 12.

185

Nobilium testa-
ments an præ-
teritione liber-
rorum rumpantur.

¶ NOBILIVM TESTAMENTA non rumpuntur per præteritionem liberorum, ita allegatur à
quibusdam voluisse Pan. in c. quia nos, de testa. qui tamen nullam omnino nobilium mentionem facit,
sed de militibus, & clericis tantum loquitur, quorum testamèta ex præteritione liberorum non
rumpuntur, per allegata ibi per eum. Super quo non latius immorandum duximus, præsertim cum
nec militia, nec clericatus homines nobilitent, vt supra ostendimus c. 8. & seq.

186

An papa possit
permittere
nobili mona-
cho ut uxorem
ducatur.

¶ PROPTER NOBILITATEM potest papa permittere monacho vxorem ad tempus ducere,
videlicet vsque ad procreationem sobolis, ne stirps nobilis sine prole deficiat. Ita nuncupatim voluit
Bal. loquens simpliciter de nobili, in l. si tibi filius. ff. de adopt. Cui sententiæ vix possem accedere.
Nam quod periculum, si diuis placet, futurum est, si stirps siue progenies cuiuspiam simplicis nobilis
pereat? At in filiis Regum & Principum, vbi subesset magnum quopiam periculum, concedunt
omnes id fieri posse, videlicet Inn. in c. cum ad monasterium, in verbo, licentiam, & ibi Pan. qui &
alios antiquiores citat, col. pe. de stat. mona. Io. And. in c. actus legitimi, & iterum in c. semel Deo, de
reg. iur. lib. 6. in Mercur. Ipse Bal. in l. si paterfamilias, in 3. lec. in §. in arrogationibus. ff. de adopt. Per.
Anc. in repe. c. 1. col. 5. vers. vlt. quæro, de constit. & conf. 339. parum dubitationis, Imol. in cle. 1.
col. vlt. vers. sed quærit. Guil. de consan. & affin. Maria. Soc. conf. 13. præsens consultatio, col. 4. versic.
octauo probatur, & consil. 28. circa primum, col. 4. versic. quarto principaliter. Ias. in l. si arrogator,
col. 2. versic. item attende. ff. de adopt. & Catel. Cota. memor. filius vnicus, & memor. Papa potest.

187

Nobilium cita-
tio an in scri-
ptis fieri de-
beat.

¶ NOBILES cum citantur, debet citatio fieri in scriptis. l. quoties, ad fi. C. de dign. lib. 12. quem ad
hoc expendit, & citat Guid. Pap. sing. 82. citatio, versic. pen. Et idem tamen non obscure videtur sen-
sisse Fel. in cap. pastoralis, in prin. de offic. deleg. dum tractans de privilegiis nobilitatis eum text. ci-
tat. & in c. cum quidam, col. 3. versic. & ad huiusmodi, de iure iur. Sed id non obseruatur in Gallia: scio
tamen frequenter fieri, ob id quod huiusmodi nobiles non soleant sese viatoribus exhibere, nec il-
los intra domus penetralia admittere. Ideo necesse est, vt ad domum scriptis citentur. Ille autem text.
d. l. quoties, nuncupatim loquitur de viris illustribus, quibus id privilegium conceditur, ne sine scri-
ptis conueniri possint, nec in ciuili, nec in criminali. Ex quo Bart. ibi not. Clarissimos viros non nisi
per scripturam citari posse, quod & ex eo quoque expendit Ro. in repe. l. si verò. §. de viro, in §. fal. in
princip. ff. sol. matrimo.

188

Nobiles præ-
tiosius vestiri
debent.

¶ NOBILES & eorum vxores debent preciosioribus vestibus & ornamentis indui, quàm igno-
biles, vt satis videtur voluisse Alber. in l. 2. C. quæ res vend. non pos. exclamans aduersus populares
diuites, qui se & vxores in vestibus æquant nobilibus, per eum tex. & alios quos inibi citat. quod &
non obscure voluit Zenzeli. in extrauag. execrabilis, vers. vnde inter cætera, in verbo, qui mendicant,
per multa etiam ibi allegata. & Lucas Pen. in l. mulieres, col. pen. vers. 28. C. de dig. lib. 12. Et ex hoc
fit, vt si nobilis vili veste ob inopiam indutus, verecundia est præpeditus domo egredi, vt suis rebus
superesset, restitueretur in integrum, veluti iuste impeditus aduersus temporis lapsum, vt voluit Nicol.
Neapol. in l. in eadem. ff. ex quib. caus. maior. per eum text. in illis verbis, qui ita alligati sunt, vt sine
dedecore in publico apparere non possint. Et id sequitur Geral. à Petra. sing. 82. quæ sunt contra.
Apud Indos nemo nisi nobilis Byssum induere poterat, vt tradit Philostratus in vita Apollonij lib.
2. Et huc faciunt quæ scripsimus supra, hoc eodem cap. num. 48. sed circa hoc. & quæ dicemus in-
frà cap. 37. num. 160. incip. supra sæpe locuti.

189

Nobiles non
passim im-
mobilia non sa-
tisant.

¶ LICET alijs qui non possident immobilia, satisfacere debeant. l. sciendum. ff. qui satisfac. cog. & §.
hodie, Instit. de satisfac. Tamen nobiles ad id non coguntur, quamuis immobilia non possideant,
sed eorum cautioni iuratorie committitur, non solum in ciuilibus, sed & in criminalibus, per l. quo-
ties, & ibi Bart. & Io. Plat. C. de dign. lib. 12. Sed ea loquitur in illustribus, vt & hoc intelligas, non
procedere in omnibus nobilibus.

¶ NOBILES possunt homines suos propria auctoritate capere, & plagis mediocribus castigare, si
verum dicit Bal. in auth. adhæc, in fin. C. de lati. liber. tol. & sequitur Alex. in addi. eiusdem, in l. 1. C.
de emend. prop. Et certè hodie nostri nobiles strenuam dant operam, ne id ius suum, si quod sit, non
vtendo amittant: vt qui non homines tantum suos, sed & non suos non plagis mediocribus afficiunt,
sed atrocibus, inhumanis, crudelibus, si non continuo quàm illis quicquam præceperint, id perfece-
runt. Nostris autem moribus nulli nobili id licet, nisi iurisdictionem habeat, idque faciat authorita-
te iustitiæ, vt loquimur.

Nobiles possunt
iure suos homi-
nes capere &
castigare.

¶ POSTREMO possumus illud in vniuersum dicere, in iis omnibus esse nobilitati deferendum, in
quibus dignitatis habendam esse rationem leges statuerunt. Nam etsi non omnis dignitas est nobi-
litas, vt clarè docuimus supra c. 8. nu. 4. attende. Est tamen nobilitas quædam dignitas, ex sententia
Bart. & Io. Plat. in d. l. 1. C. de dign. lib. 12. & omnium qui de nobilitate scripserunt. Propterea sunt no-
biles plebeis & superiores, & digniores, vt constat ex multis quæ supra diximus, & nuncupatim af-
ferit Specul. tit. de rescrip. præsen. §. ratione autem causæ, circa princ. versic. sed quæ sunt personæ, &
Cepol. in 41. privilegio nobilitatis, & est bonus text. in c. super eo, le 2. de testib. & in l. vidua, ibi, pa-
res genere. C. de nupt.

Nobilibus in
omnibus defe-
rendum in quib.
dignitati defer-
tur.

¶ QUANQUAM etiam potest dici in his quoque esse deferendum plebeis honestis & diuitibus, ex eo
quod scribit Bar. in l. capitalium. §. serui, per illum text. ff. de pœn. quod quemadmodum ex consue-
tudine nobiles non suspenduntur, nec patiuntur huiusmodi viles pœnas: ita nec populares diuites &
honestiores. sequitur Panor. in c. pastoralis, in princ. in vlt. no. de offi. deleg. & Cepol. in §. privilegio
nobilitatis. Id quod potes addere ad ea quæ diximus supra, nu. 104. nobiles vt alij, & seq. vbi tracta-
uimus de discrimine pœnarum nobilium, & ignobilium.

Plebei diuites
& honesti non
bilibus pœna
puniuntur.

¶ Et vt generalius hoc caput concludam, in omnibus fauendum est in dubio, ac cæteris per omnia
paribus, magis quidem nobilibus, quàm cæteris. Nam vt scribit Cicero in oratione pro P. Sextio,
Omnes boni semper nobilitati fauimus: & quia vtile est Reipub. nobiles esse homines, dignos ma-
ioribus suis: & quia valet apud nos clarorum hominum senex de Rep. meritorum etiam memoria.
Et paulo ante, nobilitatem blandam conciliatriculam appellauerat: quod videlicet blande sibi ho-
mines conciliet, prouocetque ad sui fauorem. De quo & tu vide infra c. 37. num. 80. incip. nobili-
tas ex his est.

In omnibus ma-
gis fauendum
nobilibus.

¶ Verùm non adeo deferendum nobilitati, vbi de honoribus & huiusmodi cæteris agitur, quin po-
rior sit ætatis prærogatiua, quàm nobilitatis, ex sententia Inn. in c. statuimus, de mai. & obed. quem
ita nuncupatim refert & sequitur, & dicit no. Phil. Dec. in c. clerici, col. 2. vers. & ista conclusio procedit,
de iud. Inno. autem nominatim non loquitur de nobilitate, sed de honore & dignitate, vt scilicet
illius prærogatiue præferatur temporis prærogatiua, & illum sequuntur Io. An. Ant. Imo. Dom. Pan.
& recentiores, in d. c. statuimus. & Imo. in c. vlt. de consti. Sed tu hic vide quæ diximus supra hoc eo.
c. nu. 52. & bene facit, ad fi. & iterum, nu. 74. instrumenta communia, & dicam etiam, in 2. parte hu-
ius operis, in præfatione, sed hoc ita intelligitur.

Ætatis potior
causa quàm no-
bilitatis.

¶ Neque item ita nobilitati deferendum est, vt ob eam discedamus à regulis iuris communis, nisi
quantum id legibus sit permittum: quod vel satis probatur ex l. imperfecto. C. de testam. vbi nobili-
tas instituti hæredis non facit vt ex testamento imperfecto adire possit, etiam si is imperator sit.
quod ex eo annotavit Ias. in princ. Id nanque generale est vt quæ alias sunt multum privilegiata, ta-
men in his tantum causis vel casibus sunt privilegiata, quæ expressa in iure sunt, vt latè docuimus in
nostris Retractibus tit. 1. §. 1. gl. 14. nu. 96. ego verò, & seq.

Nobilitatis commendatio. CAP. XXI.

NEC MIRARI quis debet, si nostris iuribus, Cæsareis scilicet & Pontificiis, in tam multis nobi-
litate defertur, cum & iure diuino & sacris literis ea multum commendetur, laudique & hono-
ri adscribatur, & contra ignobilitas vituperio & contemptui, vt facile constat ex eo quod scribitur
Nu. 1. Nobilissimi principes multitudinis, &c. Et c. 2. Rursum ille multo plures & nobiliores, quàm
ante miserat, misit. Et c. 25. Mulier Madianitis filia Sur principis nobilissimi Madianitarum. & Deut.
1. Tuli de tribubus vestris viros sapientes & nobiles, quod supra ad aliud citauius. Et 1. Reg. c. 2.
Nunc autem dicit dominus, Abiit hoc à me, sed quicumque honorificauerit me, glorificabo eum:
qui autem contempnunt me, erunt ignobiles. Quibus verbis nihil aliud significatur, quàm eos fore
nobiles, qui Deum honorauerint: contra ignobiles, qui illum contempserint. Et eiusdem lib. c. 9. in-
ter præconia Samuelis prophetæ nobilitas commemoratur. Ecce vir Dei est in ciuitate hac, vir no-
bilis: omne quod loquitur, sine ambiguitate venit. Et 2. Reg. c. 23. de Abisai, ipse est qui leuauit ha-
stam suam contra trecentos, quos interfecit nominatus in tribus, & inter tres nobilior. Et paulo
post, Qui erant inter 30. nobiliores. Et Iob 14. Siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles, non in-
telliger. Et c. 30. Filij stultorum, & ignobilium. Et Psal. 149. Nobiles eorum in manicis ferreis. Et
Prouer. c. 22. Nec stabit ante nobiles. Et c. 31. vbi commendatur vir mulieris fortis ex titulo nobilita-
tis. Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum Senatoribus terræ. Et Eccles. 10. Beata terra cuius
rex nobilis est, quod & supra ad aliud quoque citauius. Et Sapien. 4. in princip. O quàm pulchra
est casta generatio cum claritate: immortalis est enim memoria illius. quoniam & apud Deum no-
ta est, & apud homines. Illa enim verba, cum claritate, & illa, nota est, &c. significant nobilitatem, vt
latè

Nobilitatis cõ-
mendatio ex sa-
cris literis.

latè diximus & ostendimus suprà c.2. Et eiusdem lib.c.8. Generositatem illius glorificat contubernium habens Dei. Et Efaie 3. Tumultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem. Quibus verbis planè ostenditur, ordine inuerso ignobilem nobili conuiciari, vt puerum seni. Et c.5. Nobiles eius interierunt fame. Et c.34. Nobiles eius non erunt ibi. Et Hier.39. Et omnes nobiles Iuda occidit rex Babylonis. Et Baruch 6. eodèmq; vlt. ex epist. eiusdem Hieremias, Sine pedibus in humeris portantur, ostendentes ignobilitatem suam hominibus. Et Ezech.22. Triumphabunt de re fordida, nobilis, grandis interitu, &c. Et c.26. Et statuæ tuæ nobiles in terram corruent. Et 1. Machab. 1.c. Vocauit pueros suos nobiles qui secum nutriti erant. Et c.2. Templum eius sicut homo ignobilis. Iterumque c.3. Et reliquit Lysiam hominem nobilem de genere regali super negotia regia. Et 2. Machab. 6. Eleazarus cogitans ætatis ac senectutis suæ eminentiam, & ingenitæ nobilitatis caniciem. Et c.7. Misit rex Nicanorem virum ex principibus suis nobilioribus.

2 ¶ Sed vis audire testimonia noui testamenti? Marc. 15. Venit Ioseph ab Arimathia nobilis Decurio. Et Lucæ 19. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum. Et prioris ad Corinthios c.1. Videte enim vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes, secundum carnem: non multi potentes, non multi nobiles. Sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, vt non gloriatur omnis caro, &c. Et 4.c. Nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. alij vertunt, Vos clari, nos obscuri, quod non longè distat. Rursumque c.15. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Et posterioris ad eodèmq; c.6. In omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros per gloriam & ignobilitatem: per infamiam, & bonam famam. Et eiusdem c.11. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. Et Actorum Apostolicorum c.17. vbi de his qui Thessalonicæ, ad Pauli prædicationem cõuersi sunt ad Christum. Erat de gentilibus multitudo magna, & mulieres nobiles non pauca. Et paulò post. Hi autem erant nobiliores eorum qui sunt Thessalonicæ. In quo tamen illud lectores monere volui, in multis ex locis prædictis, ἀτιμίαι, & ἀτιμοί Græcè legi, quæ vulgata editio vertit, & ignobilitatem & ignobiles, tamen si dictiones Græcæ propriè significant, ignominiam, infamiam, dedecus, ignominiosum, infamem, vilem, abiectum: veluti interpret sentiat eum ignobilem esse, qui ignominiosus, & infamissit. de quo nos postea dicemus.

3 ¶ Sed antequam ad alia transeamus, illud annotare volumus lector, quod ad nobilitatis commendationem pertinet, ipsam nobilitatem intelligi per gloriam, apertè constare ex 3. locis citatis in duobus præcedentibus nu. Primo cum scribitur 1. Regum 2. Quicumque honorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contempnunt me, erunt ignobiles. Illic enim ignobilitas gloriæ opponitur. Secundo 1. ad Corinth. c.15. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria, qui locus est apertissimus. Tertio 2. ad Corinth. 6. cum dicitur, per gloriam, & ignobilitatem. Hincque cum Euripides in Hecuba ita scripsisset,

Τὸ δ' ἀτίμωτα κ' ἐν κακῶς λέγεις, δὲ σὸν
φείσει. λόγος γὰρ ἐκ τ' ἀδ' ὀφείντων ἰῶν
κ' εὖ τῶν δ' ἐκόντων, αὐτὸς δ' ταυτῶν δίνει.

Id est, vt vertit Dorotheus Camillus:

Porro auctoritas, & si malè dixeris,
Persuadebit oratio enim & ab inglorijs profecta,
Et à gloriosis, eadem, non idem valet.

Ennius autem apud Gellium lib. 11. cap. 4. pro inglorijs ignobiles vertit, veluti iidem sint inglorij, & ignobiles.

Hæc tu & si peruerse dices, facile Achius flexeris.
Nam cum opulenti loquuntur pariter, atque ignobiles,
Eadem dicta, eademque oratio equa, non equè valet.

Nam quod pro gloriosis opulentos vertit, ad eam sententiam spectat, quæ opulentiam & nobilitatem eandem esse dicebat, de quo nos diximus c.3. Ad idem Gellius pro inglorijs, inexistimatos: & pro gloriosis, existimatos vertit, quod non longè abest. Nam inglorij & ignobiles inexistimati sunt: gloriosi & nobiles, existimati. Porro Tullius vtrosque simul iunxit lib. 3. Tusculanarum quæstionũ, Quod inglorius & ignobilis sit ad supremum diem peruenturus. Vt è diuerso idem lib. 2. Officiorum, M. Lucius Crassus sibi peperit maximam laudem ex illa accusatione nobili & gloriosa. Et hinc D. Hieronymus in prologo Sophiæ prophete, gloriosam pro nobili posuit, cum dicit, Gloriosa maiorum suorum stirpe generatus est. Sed & ipse Cicero ita gloriam definiuit, vt eandem cum nobilitate esse arbitrari quis possit in oratione pro M. Marcello, Gloria est illustrius & peruagata multorum & magnorum vel in suos ciues, vel in patriam, vel in omne genus hominum fama meritorum.

Hæc enim nobilitati conueniunt, vt patet ex his quæ suprà diximus in 2. c. Idem autem Cicero in 3. Philippica, vocat nobilitatem generis gloriosam. Et his quoque concinit q̄ Græcis ἀκλειὸς & ἀκλήϊος inglorius dicitur, ἀκλειὸς sine gloria, quod idem est: ἀκλειὸς ignotus, ἀκλήϊος ignobilitas. Et quod apud eodèmq; κλυτὸς nobilem significat, vt dicemus paulò post num. 9. & gloriosum, vt scribit Seruius in lib. 6. Aeneid, enarrans eum locum,

En huius nate auspicijs illa incluta Roma
Imperium terris.

Ex noua testam
mento.

Nobilitas per
gloriam intel
ligitur.

4 ¶ Sed vt redeamus, qui vitas sanctorum virorum & foeminarum descriperunt, & cantiones nostras ecclesiasticas ædiderunt, eo nomine plurimos commendarunt, quod videlicet nobili genere orti essent. Et inter cæteros Gregorium Nazianzenum, & Basilium, quos Eusebius Cæsariensis lib. Historiæ Ecclesiasticæ 11. c. 9. nobiles fuisse tradit, Hieronymum, Ambrosium, Clementem, Nicolaum, Vincentium, Bernardum, Alexium, Aegidium, & ex foeminis Paulam, Catharinam, Luciam, Anastasiam, Agatham, Barbaram.

sancti à nobi
litate laudati.

5 ¶ D. autem Lucas statim in ingressu sui Euangelij, maiorum nobilitatem diui Ioannis prædicat, vt etiam illic annotat Ambrosius. Quoniam, vt ipse postea subdit, plena est laudatio, quæ genus, mores, officium, factum, iudicium comprehendit. D. quoque Hieron. tantum detulit nobilitati generis, vt in epitaphio Paulæ, de qua nuper locuti sumus, generositatem primo loco posuerit, Gracchorum soboles, Agamemnonis incluta proles,

Ad idem.

Hoc iacet in tumulo.
Et Claudianus poëta Christianus inter laudes Serenæ, nobilitatē quoq; generis nō prætermisit, Quod si nobilitas cunctis exordia pandit
Laudibus, atque omnes redeunt in semina caussæ:
Quis venerabilior sanguis, quæ maior origo,
Quam regalis erit? &c.
Nam & Euripides haud multò ante finem Helenæ, scribit Deos non habere odio nobiles,
Τὸς θυγατρὸς γὰρ ἔσθ' οὐδ' αἰμίμονες.
Nam vt illud vnum addam quod nobilitatem præ cæteris rebus laudandam ostendit, scilicet nobilitatem Deo nostro Op. M. tribui in c. Adam. 40. dist. Ignobilitatem verò Diis illis alienis falsissimis, in illa epistola Hieremias, inscripta in libro Baruch cap. 6. cuius verba de huiusmodi Diis loquentia posuimus suprà huius cap. num. 1.

Nobilitas uero
deo tribuitur,
ignobilitas
aliis.

Homerus ubi
que deos &
homines nobi
litate titulo
decorat.

6 ¶ Quid igitur amplius egemus testimonio Homeri, qui vbiq; Deosq; hominesq; nobilitatis epitheto decorat. Nā apud eum Vlysses sæpissime διογενὴς, id est, nobilis dicitur, vt Odyss. secundo:
Διογενὴς ὀδυσσεύς, θάνατον κ' αἰὶ κίρας ἀλύξας.
Διογενὴς ὀδυσσεύς, ἀλλογνώτω φηὶ δ' ἦμω.
Διογενὴς λαερτιάδης πολυμήχαν' ὀδυσσεύς.
Et iterum paulò post,
Et lib. 5. eiusdem operis,
Qui versus repetitur lib. 10. eiusdem operis in
tribus locis, iterumque lib. 11. & 13. & 14. & Iliad. lib. 4. 8. 9. 10. & 23. Et eodem illo lib. 5. Odyss.
Διογενὴς ὀδυσσεύς, θάνατον κ' αἰὶ κίρας ἀλύξας.
ἄνδρ' ἀγαθὸν διογενὴς ἄρ' ὅτι πρὸς πρῶτον ὀδυσσεύς.
Διογενὴς ἔσθ' ἄνδρ' ἐσθλὸν, εἰ σὺ κελύεις.
αὐτὸς διογενὴς μετέφην πολύμητις ὀδυσσεύς.
Et eodem epitheto insigniuit Achillem, lib. 1. Iliados.
Διογενὴς Πηλεὸς υἱὸς Πηλεὸς ἄκνυς ἀχιλλεύς.
αἶας διογενὴς, &c.
ἄμοι διογενὴς Πατρόκλειος διογενὴς
ἄρσο διογενὴς Πατρόκλειος ἱπποκλέυθε.
χρῆσο διογενὴς Πατρόκλειος, ἔνυ πῶ αἶσα.
Et Aiace lib. 5. eiusdem operis,
Et Patroclum, lib. 16.
Et paulò post,
Et rursum eo lib.

7 ¶ Et cum Græcis nobilis, siue generosus non solùm διογενὴς, sed & δῖος dicatur, veluti diximus: Ideo & hoc epitheto, multi insignes viri ab eodem Homero fuerunt insigniti. Et inter alios ipse Vlysses, vt lib. 1. Odyssæ.

ὄν γὰρ πῶ τέθνηκεν ὑπὸ χθονὶ δῖος ὀδυσσεύς.
ὡς φάτο, γήθησεν ἢ πολὺ τλας δῖος ὀδυσσεύς.
ἢ ἔκ αἰεὶς οἶον κλέος ἔλλαθε δῖος ὀδυσσεύς
Τὸ δ' εἰ δὲ ὄγδο' ἀτὰρ κ' αὐτὸν ἦλυθε δῖος ὀδυσσεύς.
ἦ ὦ γὰρ πατέρ' ἐμὸν ἀπέκτανε δῖος ἀχιλλεύς.
πάντας γὰρ κατέπεφνε ποδάρκην δῖος ἀχιλλεύς.
ἀντίκα δ' ἐκ βέλῳ Σαρπηδόνα δῖον αἰεὶας.
Nam & δῖα in foeminino etiam pro nobili ponitur ab eodem, lib. Odyssæ 5. post princ.
ἐς Πύλον ἀγαθὴν, ἠδ' ἐς Λακεδαιμόνα δῖαν.
Ἀλλ' ὅδ' ἰσχυρὴν προσφώνει δῖα θεάων.
ὡς φάτο, μέδουσεν ἢ καλυπὸ δῖα θεάων.
Τῶ δ' ἐ γυνὴ Πρωΐτα ἐπεμύνατο δῖ' Ἀΐδαν.
Italides, quæ ipsa decus sibi dia Camilla
Delegit. Vbi Seruius interpretatur Dia, generosa, θυγατρὸς.

8 ¶ Sed & apud eundem Hector φαίδιμος, quod eiusdem significationis est, dicitur lib. 4. Iliad.

Χάρησεν δ' ἑσπέρῃ Πρωμάχοι, κ' αἰὶ φαίδιμος ἔκτωρ.
ὡς ἐπών, ἔπαυτος ὀρέξασθαι φαίδιμος ἔκτωρ.
ὡς ἐπών, πυλῶν ὀρέξασθαι φαίδιμος ἔκτωρ.
ἦν πῶτ' ἀφ' ἰεῦοντα κατέκτανε φαίδιμος ἔκτωρ.
Et lib. 6. eiusdem operis,
Et lib. 7.
Et eo lib.
Et lib. 8.

τρώων δ' αὐτ' ἀγορῆν ποίησεν φαίδιμος ἕκτωρ. Et lib. 15.
Γάργαρον, τ' ἢ κτενὲς ἔρχεται φαίδιμος ἕκτωρ. Et lib. 21. statim post princ.

— ὅτε μαινέει φαίδιμος ἕκτωρ. Et ipse Vlyffes 11. Odyffæa,
ἀλλὰ με σός τε πόθος, σά τε μήδεα φαίδιμος Ὀδυσσεύς. Et lib. 12.

Νῆα παρὰ γλαφυρῆν ἰθύνετε φαίδιμος Ὀδυσσεύς. Et alibi sæpe. Et Telemachus lib. 14.
ἐνθάδ' ἀπμάζει ἀλοχὸν καὶ φαίδιμον υἱόν. Et lib. 15. statim in initio.

ἄχετ' Ὀδυσσεύς μεγαθύμος φαίδιμον υἱόν. Et lib. 9. & alibi sæpe. Et Ajax lib. 5. Iliados.
— ὅδ' ἐπέδραμε φαίδιμος αἴας. Et lib. 11. eiusdem operis,

ὡς ἔφεπε κλονέων πέδιον τότε φαίδιμος αἴας. Et lib. 15.
ἐνθ' ἕστα Κλυτίοιο καλὴν ὄρα φαίδιμος αἴας. Et lib. 17.

ὡς υἱὸς Τελαμῶνος ἀγαυὸς φαίδιμος αἴας. Et Achilles lib. 21. Iliados.
Νῦν αὖτε μαχόμεθα φαίδιμος ἄχιλλεῦ. Et lib. 22.

Νῦν δὲ νῶϊ γ' ἰολπα δ' ἠφίλε φαί' ἱμ' ἄχιλλεῦ. Et lib. 15. Odyff. Sidoniorum rex,
ἔργου δ' ἠφάισιο, πόρεν δ' εἰ φαίδιμος ἦρως Σιδονίων Βασίλευς.

¶ Et idem quoque κλυτὸς (quæ vox etiam significat nobilem & inclytum) Neptunus vocatur libro nono Iliados,
εἰ δέ κεν δὴ πλοῖον δῶκε κλυτὸς ἐννοσίγαιος. Et lib. 15. eiusdem operis.

ἀρχὴ δ' ἐπέμεινε, προσέφη κλυτὸν ἐννοσίγαιον. Et iterum paulò post,
Τῆνδ' ἐμὲ γ' ὀχθήσας προσέφη κλυτὸς ἐννοσίγαιος ἄγχι δαμ' ὀλομκπιμ, ὅς οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα. Et Agamemnon lib. 3. Odyffæa.

¶ Quinetiam & illi dicitur εἰς ἀγαυὸς, id est, nobilis Laomedon, lib. 6. Iliados,
Βεκολιῶν δ' ἦν υἱὸς ἀγαυὸς Λαομέδοντος. Et Troiani lib. 7.
ἠνώγει Γρίαμος τε καὶ ἄλλοι Τρῶες ἀγαυοί. Et iterum lib. 16.

Δάμνα μιν ζηνός τε νόος, καὶ Τρῶες ἀγαυοί. Et Tithon lib. 11. in princ.
ἦώς δ' ἐκ λεχέων παρ' ἀγαυὸν πθωνοῖο. Et Ithoneus, lib. 14. haud multò ante fin.
εἰπέμεν ἄι μοι Τρῶες ἀγαυὸν ἰλιονῆος, Et Telamon lib. 17. versu suprâ citato,

ὡς υἱὸς Τελαμῶνος ἀγαυὸς, &c.
¶ Et ἀγλαὸς quoque, quod idem significat, Eurypilus lib. 5. Iliados,
Τὸν μὲν ἄρ' εὐρύπυλος εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός. Et iterum, lib. 7. atque 8. eiusdem operis,

Τὸν δ' ὡς δὴ ἐνόησε Λυκάωνος ἀγλαὸς υἱός. Ille enim Lycaonis filius erat. Et paulò post,
Τῶ δ' αὖτ' ἀπὸ μακρῶν αὔσε Λυκάωνος ἀγλαὸς υἱός. Rursúmque,

Τὸν δ' αὖτε πρῶσσειπε Λυκάωνος ἀγλαὸς υἱός. Iterúmque,

Τὸν πρότερος πρῶσσειπε Λυκάωνος ἀγλαὸς υἱός. Et Sthenelus eodem quoque libro,

Τὸς ἢ δὲ Σθένηςος, καὶ Πανηῆος ἀγλαὸς υἱός. Et Cletus lib. 15.

Τοῖσι δ' ἐπ' εὐρύπυλος εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός. Et Pandarus eidẽ dicitur, illo lib. 5. eiusdem operis,

Καὶ ῥ' ἔβαλε Κλέϊδον πεισίνωρος ἀγλαὸν υἱόν. Et Eudorus Mercurij filius lib. 16.
Πόρεν ἢ δὲ ἀγλαὸν υἱόν

ἔυδωρον, Et Nastes & Amphimachus in catalogo,
Νάστας ἀμφίμαχος τε νομίονος ἀγλαὸν τέκνον.

12 Ignobile non satis idoneum ad felicitatẽ. Nobilitas inter bona.

13 Alia de laude nobilitatis.

ὅδ' ὁ δὲ φῦναι πατρός δὴ γὰρ ὅς ἀποδοῦναι φρόνησιν, ἀξίωμα τε.
Καὶ γὰρ πένης ὦν τυγχάνει χρεὸς γεγώς,
Τιμὴν ἔχει πν' ἀναμετρῶμεν ὅδε πῶς
Τὸ π' πατρός γενναίου ὠφελᾶ τρῶπι.

Quam sic vertit Gesnerus,

Pape è nobili patre nasci
Quantam vim habet ac auctoritatem.
Quantus enim pauper sit, qui honesto loco natus est:
Honore tamen afficitur: et animo suo revolvens

Et illam quoque,

Patri nobilitatem suis moribus proficit.
ὅ τοῖς τέκνοις γὰρ ἡ ἀρετὴ τ' ὀφειλῶν
ἐν ἔλαθε: κρείσσων τ' ὄντι πλοῖσι γάμοις.

In liberis etenim virtus nobilium
Concipitur: et generose nuptie præstant opulentia.
Item illam ipsius in Heraclidis, ubi introducitur Iolaum ita loquentem,

ὄνκ ἐστὶ τ' δὲ πασι κάλλιον γέρας,
ἢ πατρός ἐδιδῶν, ὅς δὲ νικηθεὶς πόθῳ
Γαμῶν τ' ἀπ' ἐδιδῶν, ὅς δὲ νικηθεὶς πόθῳ

Κακῶς ἐνοιώνησεν, ἐπ' ἐπαυέσω
Τέκνοις ὀνείδος ἔνεχ' ἰδδωνῆς λιπέω.
Τὸ δὴ συγχεῖ γὰρ ἡ δὴ γένει ἀμύνηται,

Τῆς διουγενείας μάλλον, ἢ μὲν γὰρ πικρῶν
ἔς τ' ὄχλου πεισίνωρος, εὐρομην φίλως.
Non est hoc liberis pulchrior honor,

Quam patre bono ac strenuo natos,
Vxores ducere à probis: qui verò victus desiderio
Cum improbis affinitatem habet, non laudabo
Liberis dedecus voluptatis gratia superari:
Calamitatem enim nobilitas arcet

Ignobilitate potius nos enim malorum
Ad summam delapsi inuenimus amicos.
14 Deniq; ne nostros prætermittamus, Guil. à monte Laud. in cle. r. de baptif. posteaquã retulit Hoff. qui in c. venerabilis, quod est pe. de præb. ubi dicit nobilitatem generis esse nobilitatem stercoris, uti & ex eo retulimus suprâ, cap. 4. nu. 1. & dicemus etiam c. seq. nu. 2. ex nostris. Eum reprehendit, nam propagatio (inquit) alti & clari sanguinis, siue seminis proculdubio posteritatem eius nobilitat & attollit, sicut vilis suam vilefcit, ita enim loquitur, id est, vilem facit. c. si gens Anglorum. 56. di. & c. Afros. 98. dist. Et illum refert & sequitur Card. Flor. in d. cle. r. in 6. q. de baptif. Sed & alia quædam ad laudem nobilitatis videbis apud Ange. consil. 110. sanctissima, col. 1. versic. meritò igitur.

De eadem re ex nobilitate.

In eos qui nulla virtute freti, sola nobilitate gloriantur. CAP. XXII.

Verùm ex iis quæ suprâ diximus satis constat, nobilitatem esse admodum commendabilem, laudique & honori esse assignandam, cum quis eam ad virtutes refert. Si verò ea quis abutens, vitiis sese dedat, veluti plus licentiæ ad scelera ex nobilitate tribuat, illi certè non honori est & laudi nobilitas, sed dedecori & vituperio, ut scribit Dantes Florentinus in ea cantilena, quæ incipit, Le malice vime d' amor. & sequitur Bart. in l. 1. col. 5. versic. item reprobatur. C. de digni. lib. 12. Et ea quoque sententia placuit Cyn. qui in id Boëtium citat, in l. prouidendum. C. de postul. Cui subscribens Iuuenalis in satyr.

Nobilitas deo decori est facta levatis.

Si te præcipitem rapit ambitus atque libido,
Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
Delectant herbetes lasso lictore securus:
Incipit ipsorum contra te stare parentum
Nobilitas, clarâque faciem præferre pudendis.
Omne animi vitium tantò conspectius in se
Crimen habet, quantum qui peccat maior habetur.

Et Marius in oratione, quam habuit apud Salustium in Iugurtha, Cum apud vos, inquit, aut in Senatu verba faciunt, pleraque oratione maiores suos extollunt: eorum fortia facta memorando, clariores sese putant, quod contra est. Nam quantum vita illorum præclarior, tantò horum socordia flagitiosior. Et profecto ita se res habet, Maiorum gloria & posteris quasi lumen est: neque bona eorum, neque mala in occulto patitur. Adde quòd maiorum nobilitas posteros ad virtutes suo exemplo excitat, ut alibi iam satis diximus & comprobauimus, scilicet capite 20. nu. 2. cuius rei rationem, & seq.

¶ Itaque si posteris ipsi veluti relicta natura ipsa, contemptoque maiorum exemplo, quod illos ad virtutes excitare debuit, vitiis se & flagitiis adobruant, nullus iam excusationi locus relinquatur, præsertim cum vilissimus reputandus est, qui honore est præstantior, nisi & sanctimonia, & eruditione

Id est, ut traduxit Dorotheus Camillus,

Illamque eiusdem apud Stobæum Ser. 86.

præcellat, ex Symmachi sententia, in c. vilisimus, i. quæst. i. Secundum quam Scipio Aemilianus de forme existimabat, quos dignitate præstaret, ab his virtute superari, vt refert Valerius Maximus lib. 3. cap. 2.

¶ Nec intempestium erit subiicere, quæ in hanc sententiam elegantissimè scripsit Claudius Galenus in exhortatione ad bonas artes: Sanè, inquit, æquum videtur, qui nulla re suspicendi sunt, nisi ob diuitias, simul atq; his spoliati fuerint, pariter & illis spoliari, quæ ob diuitias habebant. Quid enim isti facerent, qui nullum proprium possident bonum, sed perpetuò pendent ab alienis, & ab his quæ sunt fortunæ? Tales videlicet sunt & hi qui generis nobilitatem venditant, atque hinc sibi placentes, tollunt cristas. Nam & isti, quoniam propriis bonis carent, ad maiorum imagines confugiunt, non saltem hoc intelligentes, quod ista generis nobilitas, qua gloriantur, similis est publico singularum ciuitatum nomismati: quod apud eos quidem valet, qui instituerunt, apud alios verò adulterinum habetur.

Te haud quaquam in altum generis euexit decus,

Non alius huc sum, polluam vt genus meum.

Præclarus igitur, vt inquit Plato, thesaurus est progenitorum virtutes, sed præclarus est huic oppo- nere posse Stheni illud dictum,

At qui nos patribus longè præstamus auisque.

Nam si qua omnino est nobilitatis utilitas, hanc solam habet, quod hinc accenditur studium æmuli- landi, proposito exemplo domestico. Proinde si procul degeneramus à progenitorum virtute, me- ritò discrucientur illi, si quis modò sensus in sit defunctis. Nobis autem tantò plus est dedecoris, quã- tò genus est illustrius. Siquidem imperiti, qui genere sunt vehementer obscuro, hoc lucri faciunt, & plerique nesciant, quales sint. Cæterum quos decus & claritudo generis non sinit latere, quid aliud fructus ferunt ex nobilitate, nisi vt illorum infelicitas sit illustrior? Sanè qui generi suo non respon- dent, magis contemuntur, quàm obscuro loco nati. Itaque fit, vt si vecors prædicet claritatem ge- neris, declaret suum ipsius vitium minùs esse venia dignum. Neque enim eadem trutina æstimamus aut exploramus plebeios homines, qua claro genere natos. Sed illos, si vel mediocri virtute præditi sint, probamus & amplectimur, quod deest illorum virtuti, generis obscuritati imputantes. Rursus hos qui nihil habent dignum imaginibus maiorum, etiam si cæteris omnibus antecellant, nondum tamen suspicimus. Proinde si quis sapit, ad exercendam artem se conferat, per quam si nobilis fuerit, videbitur genere non indignus. Sin minùs, ipse genus ornabit suum. Hæc Galenus.

¶ Sunt & alij non pauci, qui in hos inuehunt, qui arrogantius ambitiosiusque solum nobilitatis gene- ris titulum noménque præferentes atque iactantes, cæteros despiciunt, nulla interim sua virtute suf- fulti. Imò verò sunt & pleriq; qui nihili omnino nobilitatem faciunt, sed eã veluti futilem, inanem, vanam reiiciunt: nullumque prorsus inter homines, hoc nomine nobilitatis, vel ignobilitatis discrimen faciunt. Ex quibus nonnullos citauimus suprâ, c. 4. quo tractauimus, an virtus nobiliter. Qui- bus & hos adiciendos ducimus. Imprimis Ofeas ille propheta hos deridens, Gloria (inquit) eorum à partu, & ab utero, & à conceptu. Alter propheta Malachias c. 2. Nunquid, ait, non pater vnus om- nium nostrum? Nunquid non deus vnus creauit nos? Quare ergo despicit vnusquisque nostrum fra- trem suum? Quasi sentiat propheta, nullam esse differetiam inter eos, quos nobiles dicunt, & igno- biles, siue vt planius dicam, nullos esse cæteris nobiliores aut ignobiliores origine. Et Philo ille, aut quisquis is fuit, Sapient. 7. Et ego natus accepi communem aërem, & in similiter factam decidi ter- ram: & primam vocem similem omnibus emisi plorans, in inuolumentis nutritus sum, & curis ma- gnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit natiuitatis initium. vnus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus.

¶ Christus dominus noster, optimus æquissimisque nobilitatis, & ignobilitatis, rerumque omnium æstimator, nonne apertissimè ostendit vnum comunemque omnium hominum patrem esse omni- potentem Deum: cum ita nos docuit orare, Pater noster qui es in cælis. Quem locum enarrâs diuus Chrysostomus in 20. Homilia in Matthæum, Non dicit, inquit, Pater meus qui es in cælis, sed pater noster, superbiam remittens, inuidiamque explodens, & introducens matrem honorum omnium charitatem, & humanarum rerum inæqualitatem prorsus expellens, & miram Regis cum paupere æqualitatem honoris ostendens: si tamen in maximis, & ad æternam gloriam necessariis commu- nione sociemur. Quid enim noxæ de terrena nobilitate metuendum est, quando cælesti omnes no- bilitate coniungimur: cumque nullus alio amplius de illo honore possideat, neque locuples paupere, neque dominus seruo, neque iudex ministro, neque rex milite, nec philosophus barbaro, nec sa- piens imperito? Cunctis enim vnã atque eandem nobilitatem donauit Deus, cum dignatus est omnium pater vocari. Sed & eundem locum interpretans diuus Augustinus, si is est, lib. 2. de Sermo- ne Dei in monte, Admonentur, ait, hic genere nobiles secundum sæculum, cum Christiani facti fue- rint, non superbire aduersus ignobiles, quoniam simul Deo dicunt, Pater noster, quod non possunt verè ac piè dicere, nisi se fratres esse agnoscant. Nec primus dominus noster patrem nostrum deum patrem inuocare docuit. Nam longo antè interuallo Esaias & ipse à deo ipso edoctus cap. 63. Tu enim pater, & Abraham nesciuit nos. & c. seq. & nunc domine pater noster es tu, nos verò lu- tum: & factor noster tu, & opera manuum tuarum omnes nos.

¶ Sed & hoc quoque veteres Poëtæ tametsi Ethnici intellexerunt, qui Iouem Deorum suorum ma- ximum

Vnus omnium pater.

Idem natiui- tatis initium, idem exitus.

De ead. re. 6

ximum vbiq; vocant, nunc patrem Deumque hominumque, nunc simpliciter patrem vocant. De primo est illud Homeri lib. Iliados 1.

Πατήρ μὲν ἐστὶ πάτερ ἀνθρώπων θεῶν τε.

Et lib. 4.

ὣς ἔφαθ'· ὡς ἀπὸ πάτερ ἀνθρώπων θεῶν τε.

Quem versum repetit lib. 15. eiusdem operis. Et lib. quoque 8. eiusdem item operis.

εὐδ' ἴππος ἔσσο πάτερ ἀνθρώπων θεῶν τε.

Et similem omnino appellationem reperies eo quoque lib. 8. & 11. & 15. & 16. & 20. & 22. & 24. eius- dem operis & lib. 1. & 18. Odysseæ. Et ex eo expendit Aristoteles lib. 1. Politicón c. 8. illumque secu- tus Virgilius, vt sæpe aliàs facit, lib. 2. Aeneidos.

Ex quo me diuum pater atque hominum rex,

Fulminis afflauit ventis.

Quod ab Ennio sumptum est. Ex quo etiam illud Romuli apud Liuium lib. 1. At tu pater Deum hominumque hinc saltem arce hostes, &c.

¶ De secundo, videlicet quod Iupiter simpliciter pater vocatur, est etiam illud eiusdem Homeri Iliados 2. 4. 7. 16. & Odysseæ 4. 7. 17. & 2. 4. Nam omnibus his locis hic versus ponitur,

αἰ γὰρ Ζεὺς πᾶτερ καὶ Ἀθηναίω, καὶ Ἀπολλοῦ.

Et aliis quoque propè infinitis locis ita illum vocat, scilicet lib. 3. in 3. locis, & præterea lib. 4. præter- quam in loco suprâ citato, & lib. 5. 8. Iliados, atque etiam lib. 7. 12. non semel, 13. 14. 20. etiam non se- mel, & 21. Et Euripidis in Helena,

ὦ Ζεῦ, πάτερ τε, καὶ σοφὸς κλέϊ θεός.

Idque etiam sæpe apud Virgilium comperies, vt lib. 2. Aeneidos,

Iuppiter omnipotens precibus si flecteris vllis

Aspice nos hoc tantum. Et si pietate meremur,

Da deinde auxilium pater.

Et lib. 5.

Nunc pater & tenues Teucrum res eripe letho.

Et lib. 6.

Hic pater omnipotens ter cælo clarus ab alto

Intonuit.

Nam & Trismegistus in lib. de sapientia & potestate Dei, qui & Pimander inscribitur c. 2. tradit Deum peculiari vocabulo patrem appellari. Et Alexander Magnus cum Iouis filius in Ammonis templo à sacerdote fuisset appellatus, Nihil (inquit) est mirandum, nam Iupiter omnium pater est, testis Plutarchus in Apophthegmatis.

¶ His concinit illud Sophoclis in Tereo apud Stobæum Ser. 84.

ἐν φύλῳ ἀνθρώπων μὴ ἔλαζε πατρός καὶ μητρός

ἡμέας· ἀμείρα τὸς πάντας, εἰ εἰς ἐξοχῶ

ἄλλῶ ἔβλασεν ἄλλοισιν· τὸς μὲν,

μείρα δ' ὕβρις, τὸς δ' ὄλβῶ ἡμῶν,

τὸς δὲ δουλείας ἴγυρ ἔχει ἀνάγκη.

Id est, vt traduxit Gesnerus,

In hominum genere vna produxit ex patre & matre

Lux nos omnes, neque præstantior

Alius alio natus est, sed sequitur alios

Sors infortunij, alios nostrum opes & felicitas.

Sunt qui necessario seru' tutis iugo premuntur.

Et Pindarus apud Eusebium de præparatione euangelica lib. 13. c. 7. Vnum, inquit, hominum genus est, & ab vna matre cuncti vnum patrem creatorem summum atque optimum artificem habemus. Qui locus Pindari, ni fallor, est in prin. Odæ 6. Nemeæorum.

¶ Et vt in eam sententiam aliquid ex Latinis scriptoribus adferamus, Quintilianus lib. 3. c. 10. Libe- ros, inquit, natura omnes, & iisdem constare elementis, & fortasse antiquis etiam nobilibus dici po- test. Et idem, vt nonnulli putant, decla. 9. Ego (ait) si alienum tamen (quæ publica om- nium mortalium, quippe sub vno parente naturæ, cognatio est) hominem cibo fortè iuuissem, &c. Et Boëtius ille Seuerinus lib. 3. de consolatione philosophiæ,

Omne hominum genus in terris

Simili surgit ab ortu.

Vnus enim rerum pater est,

Vnus cuncta ministrat.

Et paulò post,

Mortales igitur cunctos

Edit nobile germen.

Quid genus & proanos strepitus?

Si primordia vestra,

Authoremque Deum spectes,

Nullus degener extat,

Ni vitis peiora iouens

Proprium deserat ortum.

¶ Et eò quoque pertinet illud Theopidis apud Antonium Monachum, lib. 2. Melissa, Ser. 79.

ὡς προγονῶν ἐγγενῶν· ἡ δὲ εἰς ἐγκρατὴ ἀδικοῦντων γέγονε πατὴρ ἑστὶ γένος τοῦ πατρῶος, ὃ δὲ σὺ παραφύλαξ καὶ

ex Ethnici scriptoribus

Iupiter pater omnium hominum.

Vt vnus pater ita vna mater omnium.

De eadem re. Omnes iisdem elementis constare.

Lutum omnium principium.

Καὶ μὴ ἀβίωτος ἢ μὴ τὰς, ὅστις εὐγενής.
 Perdet me genus, ne nomines, si me amas,
 Mater, ad singula genus tuum. Quibus enim natura
 Nullum adfuerit bonum proprium,
 Illi confugiunt ad monumenta,
 Et genus suum, ac auos enumerant, quot habuerint,
 Ac ne vnum quidem videris aut nominaveris, cui
 Non sint aui: aliter enim quomodo nati essent?
 Quod si tamen indicare id nequeunt, propter aliquam
 Loci mutationem, aut amicorum penuriam,
 Quid propter hoc ignobiliores habendi sunt illis, qui auos suos numerant?
 Quisquis suapte natura proclivis ad bona fuerit,
 Nobilis est, quamuis matre genitus Aethiope.

Id est,

Quos posteriores versus citavi in 4. c. nu. 2. haecenus, in si. pro illorum opinione, qui virtutem nobilitatem esse dicunt.

15 ¶ Bion quoque Borysthenites philosophus Antigono regi cum de ignobilitate criminanti, interrogantique hoc carmine,

Τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν πόθι τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆσι.
 Aede tuum nomen, patriam, genus, atque parentes.

Ita respondisse fertur apud Stobæum Ser. 84. quamuis Laërtius id aliter referat, κακῆνος, inquit, ἀλλ' ὀρθῶς εἶπες: ὁ βασιλεὺς, ὅταν τρεῖς ἡμέρας ἔχῃς, οὐκ ἐρωτᾷ τὸ γένος, ἀλλὰ τὴν ἐπιπέπυτον σκοποῦ. τὸς ἀρίστους τοφειτῶς παραλαμβάνει ὅπως ἐν ἡμέρῃ τῶν φίλων ἐξέταξε. ὁ πόθεν εἰσίν, ἀλλὰ τίνες. Atqui ὁ Rex, bene facis, cum indiges sagittariis, quod non interrogando genus, sed scopum proponendo, optimos illorum tibi deligis. Sic igitur amicos etiā explora, non vnde nati, sed qui & quales sint. Ex quo magis miror, quod de ipso Antigono scribit idem Stobæus, Ser. 85. quod cum quidam iuuenis strenuo patre natus, ipse verò parum bonus miles patris stipendia peteret, ἀλλ' ἐγὼ (inquit) ὁ μεράκιον, ἀνδραγαθίας ἢ πατραγαθίας μισθὸν καὶ δωρεῶς δέλωμι. At ego ὁ adolescens, non paternæ, sed propriæ fortitudinis mercedem ac præmia largior. Id quod etiam retulit Plutarchus in Apophthegmatis Regum, id Antigono secundo tribuens. Et forte ille, de quo illud narrat Stobæus, primus fuit. His autem ad stipulatur Plutarchus in comparatione Lyfandri & Scyllæ. Quemadmodum, inquit, venator non canis prolem, sed canem: & equitandi studiosus non equi foetum sed equum quærit: ita administrandæ civitatis curiosus errabit omnino, si civitatis principē nō quis, sed à quo sit, investigaverit.

Sagittarij non ex genere, sed ex arte deliguntur.

Præmia nō pro ferre, sed pro præ fortitudinis.

16 ¶ In vniuersum autem philosophi hanc generis nobilitatem contemnunt, ac nihili omnino faciunt, nisi cum ea virtus adfit. Nam Socrates ille philosophorum princeps, & ab Apolline hominum sapientissimus iudicatus, Nobilitatem non solum nihil in se habere honestatis, sed & omne malum ex eis oboriri dicebat, vt prodit Laërtius in vita illius. Diogenes ridebat nobilitatem & gloriam, & cætera huiusmodi, dicens ea esse προκοσμῆματα κακίας, velamenta malitiæ, vt idem tradit in vita quoque illius. Nam & cæteri Cynici omnes nobilitatem, diuitias, & gloriam prorsus contemnebant, vt idem scribit ad fil. lib. 6. Et cum aliquando Anistheni, qui & ipse eius se cæta author fuit, probro datum esset, quod non esset ex duobus liberis genitus, ἰδὲ γὰρ, inquit, ἐκ δύο παλαιστικῶν, ἀλλὰ παλαιστικός εἰμι, id est, Neque enim ex duobus luctatoribus, & tamen luctator sum. veluti nihil prohibeat, quo minus aliquid virtutis, nobilitatis, & id genus cæterorū præ nostris parentibus habeamus, nihilque nobili officiat parentum, aut ignavia, aut ignobilitas.

Ex nobilitate omnis mala. Nobilitas velamentum malitiæ.

17 Illorum virtus ignobilitatem progenitorum tegit.

Liberi insipientes maiorū nobilitatem inquitant.

17 ¶ Sirach, quisquis is fuit, apud Antonium Monachum lib. 2. Melissæ. Serm. 79. τέκνα γὰρ ἀγαθῶν ζῶντων ἀναστροφῆν ἔχοντα, τῶν ἰδίων γεννητόρων κρύπτει δυσγένειαν. Quibus significatur liberos honeste vitam agentes, genitorum suorum ignobilitatem tegere. veluti si dicas nihil tibi obest genitorum ignobilitas, si tu ipse probus sis, vt pote quam tuis virtutibus obtegas: vt è diuerso, ex eiusdem sententia apud Maximum philosophum & martyrem, τέκνα ἐν καταφρονήσει, καὶ ἀπαθείᾳ γαυριώμενα, συγγενείας ἐαυτῶν μολύνουσι τῶν εὐγενείαν. Quibus item significatur, liberos insipientia & imperitia sese effertentes cognationis suæ nobilitatem inquinare. D. Basiliius, οὐκ ἐχόμεν πατρός λέγειν, καὶ πατρός πόδα φανείν. ὁ γὰρ εἰς ἀληθείας νόμος, ἴδια ἐκάστου ἀποκτείνει τὰ ἐγκλήματα: ὁ δὲ γὰρ ἴππου ταχύν ποιεῖ τὸ ἐκ ταχυτάτων φύσει, ἀλλ' ὡσαύτῃ τῶν ἀλλων ζῶων ἢ ἀρετῶν ἢ ἐκ τῶν θεοφειστικῶν ἐκείνων, καὶ ἀνδρῶς ἴππος ὁ ἐκ τῶν παρὰ τῶν ἀνθρώπων κερδισμάτων ἐκμαρτυροῦμενος. Id est, Non possimus patres & maiores claros prædicare, cum veritatis lex proprias cuiusque repositat laudes. Non enim equus est celer, quod ex celerrimis natus sit, sed quemadmodum cæterorum animalium in se quodque spectatur: sic viri laudes testatæ sunt ex suis cuiusque præclaris factis.

18 Genus incipit dum vel ad finem trahendū.

18 ¶ Suprà in 4. c. (quod iam diximus) multas alias sententias huc pertinentes adduximus, atque inter alias, plurimos D. Gregorij Nazianzeni versus: sed cuius & hos quoque addere poteris, Κακῶς δ' ἀποτὸν ἀρχόντων, μὴ δυσγενής. Γένος γὰρ εἰσὶν αἱ πάλαι σεσηπότες. Γένος παρὰρχαυ, ἢ λυγρὸν γένος θέλει, ὡς καλὸν εἶναι, ἢ καλῶν περιφάνεια. Id est, vt vertit Io. Ribittus, Fame male pudeat, malum non se genus.

Id est, vt vertit Io. Ribittus

Moueat

Moueat, genus pridem tuum computruit,
 Genus vel incipias, vel ad finem trahas,
 Vt vel bonus, vel ex bonis sis editus.

Sed & Epicharmi sententia est apud Maximum philosophum & martyrem, Serm. 63. & Stobæum Serm. 88.

ἦνίγομ' ὅταν εὐγένειαν ἴδῃ μὴ κακῶς
 λέγει τις, αὐτὸς δυσγενής ὢν τῶ πρόπῳ.
 Τίς γὰρ κατόπιον καὶ τυφλῶ κοινωνία;

Id est, vt idem transtulit,

Aegerrime ferro, cum aliquis obscurus de nobilitate
 Loquitur, ipse verò moribus ignobilis est.
 Quid enim rei est cæco cum speculo?

Nō tolerandum quod obscurus de nobilitate loquitur.

19 ¶ Demosthenes ille oratorum primus, aut, vt alij malunt, Socrates apud Stobæum Ser. 84. dicebat optimum frumentum non ex pulchritudine agri æstimandum, sed ex eo quod cibum optimum præbeat: nec virum bonum, aut amicum beneuolum, qui ex nobili genere sit propagatus, sed qui sit optimis moribus præditus, ὅτε σίτον ἀριστὸν ἐκ τῆς καλλίστης πεδῆτος κείνομεν, ἀλλὰ τὸ ἐυθετοῦ πρὸς τῶν τροφῆν, ὅτε ἀνδρα ἀνδραίων ἢ φιλοφιλῆντων, τὸ ἐπιφανὲς ὄντα γένος, ἀλλὰ τὸ ὑπάρχοντα τῶ πρόπῳ κρείττονα. Idem in oratione pro Ctesiphonte: Nemo, inquit, nec ex nobilitate parentum laudandus, nec ex ignobilitate culpandus. Iphicrates in Harmodium illius prisici Harmodij abnepotem, ei ob generis ignobilitatem conuitia sibi ingerentem (nam is futuri filius putabatur) Meum (inquit) genus à me incipit, sed tuum in te definit. Author Plutarchus in Imperatorum Apophthegmatis. Et simile quippiam dixisse fertur Sostratus tibicen cuiusdam, qui ei obiectabat, quod ex ignobilibus parentibus natus esset, apud Antonium Monachum, Melissæ lib. 2. c. 79. & Stobæum Ser. 84. Atqui, inquit, ob id ipsum debui magis laudari, & in admiratione esse, quod à me genus meum cœpit, καὶ μὴ δὴ τὸ μάλλον ἀφειλοῦ θαυμάζεισθαι, ὅτι ἀπ' ἐμοῦ τὸ γένος ἀρχεται. Sed nullus omnium hanc sententiā significantius & elegantius expressit, quàm Tullius noster in ea oratione, qua respondit alteri Salustij orationi, qua illi generis nouitatem exprobrauerat. Cuius verba & nos adduximus, in d. c. 4. nu. 5. Idem autem Tullius, in secunda in Verrē actione, inania nobilitatis nomina vocat, quod nos alibi ad aliud retulimus. Quem secutus Seneca lib. 1. de ira, cuius hæc verba sunt, Tantumque agmen nobilium non inania nomina præferentium, sed eorum qui imaginibus suis decori sunt. Quibus ostendit inania esse nobilitatis maiorum nomina, nisi & suis viribus & imaginibus suffulciantur. Et Boëtius Seuerinus, in lib. 3. de consolatione philosophiæ. c. 6. Iam vero quam sit inane, quam futile nobilitatis nomen quis non videat? Quæ si ad claritudinem referatur, aliena est. Videtur namque esse nobilitas, quædam de meritis veniens laus parentum. Quod si claritudinem prædicatio facti illi sint clari necesse est, qui prædicantur. Quare splendidum te, si tuam non habes, aliena claritudo non efficit. Quod si quid est in nobilitate bonum, id esse arbitror solum, vt imposita nobilib. necessitudo videatur, ne à maiorum virtute degenerent.

Frumentū non ex pulchritudine agri æstimandum. Iphicrates reatatio in eū qui illi genus exprobrabat. Et Sostrat.

Nobilitatis nomina inania.

20 ¶ Suetonius refert Caligulam, cum forte audiret reges qui officij causa in urbem aduenerant, concenterantes, apud se super cœnam de nobilitate generis exclamasse,

Εἰς κοίραν ἔσω,
 Εἰς βασιλεύς.

Vnus princeps sit,
 Vnus Rex.

Veluti eos derideret de nobilitate certantes, quam vni omnium Imperatori peculiarem ac propriam, non etiam cæteris inferioribus quantumvis Regibus communem esse existimabat. Verum ille nimium id nominis & tituli angustabat. Sed quod verissimū est, Theodectes Phasclides apud Stobæum, Ser. 84. dicit se nunquam laudauisse nobilitatem, quæ dominis indignis vteretur,

Vnus Imperatoris propria ac peculiaris nobilitas. Nobilitas in dignorum dominorum non laudanda. Aegyptiæ omnes æqualiter nobiles.

ἔγω μὲν ὅν ἔποτ' εὐγένειαν ἦνεκα,
 τῶν προσάτασι χρωμένω ἀναξίως.
 Porro Aegyptij omnes æqualiter nobiles existimabant. Ideoque cum quis mortuus erat, nihil in oratione funebri ab eis referabatur, quod maiores aut consanguineos eius respiceret, vt Græci facere solebant, authore Diodoro, lib. 2. c. 5. quod & nos alibi ad aliud retulimus.

21 ¶ Apud Ouidium lib. 13. Meta. Vlysses & rex & ex Diis prognatus, vt alibi diximus, hæc tamen aduersus nobilitatem, & Aiace qui ea maxime gloriabatur, grauiter protulit. Nam genus ἔρ' προαυός, ἔρ' quæ non fecimus ipsi,
 Vix ea nostra voco. Cui concinens Seneca Tragœdiographus, in Hercule furente,

Nobis non sunt que ex genere sunt.

Nobiles non sunt mihi
 Quis nec altis in chytum titulus genus,
 Sed clara virtus. Qui genus incitat suum,
 Aliena laudat.

Nec ab his disider, quod scribit Plutarchus in libro de educandis liberis. Pulchra quidem est nobilitas, sed maiorum nostrorum id bonum est. Alibi autem in sexto c. num. 4. ostendimus ex multorum sententia nobilitatem inter bona externa & fortunæ positam. Diuus autem Hieronymus ad Helbidiam probat nobilitatem ex iniquitate procedere, hoc modo: Nobilitas, inquit, mundi nihil aliud est, quàm diuitiæ inueteratæ: omnes autem diuitiæ de iniquitate

Nobilitatem ex iniquitate procedere.

perfecti, quamvis careant diuitiis: Sed de illis loquor, qui & si abundant diuitiis, nihil tamen sciunt nisi comedere, bibere, superbire. Hæc Bal. quæ & ipse Bened. retulit ubi supra: & iterum in verbo, & uxorem nomine Adelsiam, nu. 966. Huic autem quod dicit eos esse inimicos popularium, adstruatur illud Cicer. in 7. in Verrem actione. Hominum nobilium non fere quisquam nostræ industriæ fauet, nullis nostris officiis benevolentiam illorum allicere possumus: quasi natura & genere disuncti sunt, ita disident à nobis animo & voluntate.

3 ¶ Ex aliis autem duo tantum latius explicabimus, videlicet superbiam & luxuriam, id est, libidinem veneream, nam ita nostri ubique intelligunt. Quantum ad primum pertinet, ceteri alij quoque scripserunt, superbiam esse veluti nobilibus peculiarem atque domesticam, & ex iis Host. in c. 1. col. 1. in verbo, non permittunt, extra de his quæ fiunt à maio. parte c. 10. And. in c. constitutis; le 2. col. pe. de appel. Luc. Pen. in l. militibus, in prin. C. de decur. lib. 10. authore Policrat. lib. 8. c. 15. & idem Luc. in l. 2. C. ne rust. ad vll. offi. deuo. lib. 11. & in l. mulieres, col. 4. & iterum col. pen. C. de dig. lib. 12. Cepol. in tract. de impe. mil. delig. char. pen. & Matth. Afflict. in constit. Siciliæ incip. magistri camerarij, col. 3. in 5. no. in id citans Hugonem Victorinum, in lib. de claustro animæ.

4 ¶ In quam sententiam notum est illud Salustianum in Catilinario, Ea res in primis studia hominum accendit ad Consulatum mandandum M. T. Ciceroni. Nanq; antea pleraq; nobilitas inuidia æstibat: & quasi pollui Consulatum credebat, si eum, quamvis egregius, nouus homo adeptus foret. Sed ubi periculum aduenit, inuidia atq; superbia possuere. Et illud expressius in Iugurthino, Metello quamquam virtus, gloria, atq; alia optanda bonis superabant, tamen inerat contemptor animus, & superbia, commune nobilitatis malum. Quæ posteriora verba citant lo. And. & Cepol. ubi supra. Et rursus in eo. lib. Tum, inquit, primum superbiæ nobilitatis obuiam itum est. Et Velleius Paterculius de eodem loquens libr. 2. Romanæ historiæ dicit naturalem esse nobilitati superbiam. Et Tullius in 2. in Verrem actione. Proponit, inquit, inania mihi nobilitatis, hoc est hominum arrogantium nomina. Et Titus Liuius j. decad. lib. 9. in fi. Haud memorabilem rem per se, nisi documentum sit aduersus superbiam nobilium plebeæ libertatis, referam. Plutarchus circa initium lib. de liberis educandis citat sententiam cuiuspiam poetæ, in hunc propè sensum, Sceleris parentum conscia mens, vsquam sibi conscia fortissimum quenque captiuum trahit virum. Quemadmodum iactantia simul & fastu referti sunt, quibus claris nasci parentibus obtigit.

5 ¶ In id quoque est distichon minimè elegans, sed quod non grauatè adscripsit gl. in c. quoniam vetus, in verbo, inuidia. 24. q. 1. Nobilitas fastum, fastus item parit, armat. Lis odium, capiunt hæc tria mortis iter.

Sidonius Apollinaris lib. epist. 8. Nonetium laudat, quod esset sine superbia nobilis, quasi id difficultimum esset. Opilius Macrinus Imp. Rom. in ea epistola, quam in initio imperij scripsit ad Senatam, apud Herodianum lib. 5. Patritia (inquit) principum nobilitas sapenúmero in superbiam vertit, despectis omnibus veluti inferioribus. Iulius autè Firmicus lib. Astronomicôu 8. c. 21. Quinta (inquit) pars Geminorū in horoscopo inuenta nobiles faciet, & crecto semper superbiæ spiritu subleuatos.

6 ¶ Nec interim omiserim illud Virgilij lib. 11. Aeneid. ad superbiam nobilitatis alludentis, Genus huic materna superbum

Nobilitas dabit. Quod nos alibi ad aliud propositum citauimus. Hincque fortè idem Virgilius superbum pro nobili sæpe vsurpauit, vt lib. 1. Aeneidos, Cum venit auleis iam se regina superbis Aurea composuit sponda.

Superbum pro nobili. Vbi Seruius interpretatur superbis pro nobilibus. Et lib. 3. eiusdem operis statim circa initium, Ceciditque superbum

Ilium. Quo etiam in loco Seruius interpretatur superbum pro nobili. Et alibi lib. 1. Hinc: populum latè regem, belloque superbum. Et lib. 7. eiusdem operis, Atina potens Tiburque superbum.

Vbi & ipse Seruius superbum, nobile interpretatur. Et rursus eodem lib. Ceciditque superbus Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum.

Vbi Seruius quoque exponit nobilibus. Et Ouidius Tristium lib. 5. Ele. vlt. Quod nunquam vox est de te mea muta, tuique Iudicium debes esse superba viri. Vbi Merula interpres non contemnendus intelligit superba, pro nobili. Et Silius Italicus lib. Punicorum 11. superbos viros pro nobilibus vsurpauit, dum loquens de modio annulorum detractorum nobilibus Romanis, quibus tantum ius erat huiusmodi annulos ferre, post Cannensem victoriam, ita inquit, Testes hystraeus, quos signum illustre superbis Mos heuæ gestare viris tum funditur ante Ora admirantum præfulgens annulus auro.

Maialis autem lib. 5. epigr. 21. imagines, quæ, vt latè diximus c. 6. num. 15. & seq. erant nobilium in signia,

De nobiliū superbia.

De eadem re.

De eadem re.

De eadem re.

Superbum pro nobili.

Imagines superbia.

signia, superbas, peculiari epitheto vocat:

Nec lites tetr. as, forumque triste Noscemus, nec imagines superbas.

Nam & ea quoq; propria nobilium sunt, vt latè diximus d. c. 6. nu. 12. sed & ex eo, & multis seq.

7 ¶ Sed vt dicam quod sentio, isti vt opinor, ex vno aut altero omnium ingenia metiebantur, sequentes illud Virgilianum,

— Et crimine ab vno

Disce omnes.

Aut fortè ita ferebant eorum tempora & mores: quandoquidem videmus nostra tempestate, nobilissimos quosque (eos intelligo, qui verè nobiles sunt) ceteris esse veluti demissiores, atq; humiliores, seruata dignitatis ratione, imitantes illud Ecclesiastici c. 3. Quotò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Illud quoq; Tullij lib. 1. Offic. monentis, vt quotò superiores sumus, tantò nos submissiores geramus. Illud item Annei Tragœd. 3. Quò fortuna altiùs euexit ac eleuauit humanas opes, hoc supprimere se magis fœlicem decet.

8 ¶ Et hoc quoq; nisi decipiar, expertus fuerat in nobilibus Bart. cum dicit, in lege, vt responsum. C. de transa. Fortè, inquit, fuit quidam rusticus superbus propter scientiam effectus, quasi sentiret nobiles non superbire ob scientiam, sed rusticos tantum. Id quod expressè dicit Fely. in c. super eo. le 2. col. 4. de test. cum dicit illud quod scribitur, scientiam inflare, non procedere in nobilibus, ad quod allegat Bal. in l. mercalem. C. de cond. ob tur. cau. vbi nihil dicit Bal. nec quispiam ex iis, qui hæctenus comperiuntur super ea l. scripsisse.

9 ¶ Verùm qui verè nobiles non sunt, sed quandam veluti imaginem nobilitatis gerunt, ij certè superbi sunt, arrogantes, rixosi, putantes iis impotentibus vitium nobilitatem maximè ostendi, cum nulla re magis ignobilitas ostendatur. Et quod in vetere prouerbio est, dignū patella coopericulum, similes habent famulos, superbos scilicet, arrogantes, rixosos, scelerum dominorum ministros, & semper aliàs pessimè moratos. Et vt scribit Euripides in Alcæone apud Stobæum c. 60.

Μετὰ τοῖς δούλοις δεασοῦν νόστος.

Serui dominorum morbis inficiuntur.

Ἐν ἐπι τὸ πλῆθος ἐμπερεῖς τὸς δικέτας ἔχοντες ὄψιν τὸς πρόπρος τοῖς δεασοῦταις.

Ceterum erga vulgus seruos similes

Habere videbis mores dominis.

Et Terentius, Domini similis es.

Et Iuuenalis saty. 5.

Maxima quæque domus seruis est plena superbis.

De quorum facinoribus domini ipsi tenentur, ne sibi de hac re impunitatem promittant. Nam eius rei habemus ordinationem quam vocant regiam, sanctissimam quidem illam, sed malè obseruatam. Quid autem sit de iure communi, videbis per Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipsi Prætori, in 10. q. ff. de oper. no. nunt. & l. Prætor ait. §. familia. & ibi quoque Ro. ff. de pub. & vecti. & alios multos collectos à Fely. qui & hoc latè tractat in c. Petrus, extrà, de homi. & And. Alcia. in tract. præsumptionum, reg. 3. præsumpt. 40. nu. 4.

10 ¶ At verò quantum ad illud secundum pertinet, id est, ad libidinem veneream, sunt & alij nonnulli, qui astruunt illam peculiariter in nobilibus debacchari. Et inter ceteros Summus Pontifex, vt interim ceteros prætermittam, in c. ex parte parentum, ext. de sepul. quod loquitur de quodam nobili domino insulæ Buchardi, vulgò, *Iste Bouchart*, appellatæ, quæ est in prouincia Turoniæ. Ideòq; & illud c. ad archiepiscopu Turonensem dirigitur, qui quidem nobilis sæpe sollicitauerat mulierem quampiam de stupro, & tandem dum vi eam rapere nitretur, illa fugiens de ponte in amnem cecidit, aquisq; submersa est. Vt & interim quoq; omittam supra atq; adulteria Iouis, Martis, Apollinis, & ceterorum Deorum, ex quibus posteritas sibi nomen titulumq; nobilitatis vsurpauit, vt diximus supra. c. 2. nu. 41. nam & quod, & seq.

11 ¶ Verùm nescio an debeam credere, nobiles esse ceteris luxuriæ deditiores, quoniam legimus nobiles ipsos impensius diligere suas uxores, quam ceteros, & quò quisque nobilior est, eò uxoris esse amantiorem, vt scribit Oldra. ille consistorialis aduocatus, con. 95. ex forma istius statuti, col. pen. per tex. in l. si vxor. §. planè. ff. de adult. vbi affertur illud Homericum lib. Iliad. 9.

ἢ μὲναι φιλέεισ' ἀλόχους μεροπωμ ἀνθρώπων

ἢ τρεῖσ' αἰ; Id est,

Num solis hominum Atridis affectus amorque

Vxorum est? Qua in lege Accursius interpretatur, Atrides, id est, nobilissimi.

Eum autem locum Homeri imitatus Virgilius, lib. 9. Aeneidos,

Coniuge (ait) prærepta nec solos tangit Atridas

Iste dolor. Sed & hoc quoq; voluit Alber. Rosa. in j. parte statutorum. q. 144. de statuto legis,

col. vlt. & in l. donationes quas Diuus. col. 2. C. de don. inter vir. & vxor.

12 ¶ Sed vtrūcunq; sit, illud monendos ducimus nobiles, vt luxuriam, siue vt meliùs loquar, libidinem symmopere fugiant, vt pote quæ sit in illis magis detestanda, quam in plebeis, quod certè constat ex l.

Verè nobiles ceteris humiliores.

Rusticos ob scientiam superbire.

Nobilitatem mentientes superbi. Famuli illorū superbi.

An autem de illorum sceleribus teneatur.

De nobilium libidine.

Deorum impudicitia.

Nobiles suarū uxorum amantiore.

Impudicitia nobilium sum.

uopere fugi- da.

ex l. fœdissimæ. C. de postli. reuer. ibi, ob retinendæ pudicitia cultum, ac seruandam natalium honestatem, ad te confugisse proponas, &c. & ex l. in concubinato. ff. de concubi. Et ex eo planè constat, quod licet spurius aliàs succedat matri. §. vulgò, Inst. de succf. cognæ. & §. nouissimè, Insti. ad Orph. Fallit tamen si mater est illustris, l. si qua illustris. C. eo. tit. vbi huius rei redditur ratio in hæc verba: quia in mulieribus ingenuis & illustribus, quibus castitatis obseruatio præcipuum debitum est, nominari spurios satis iniuriosum sit, atque acerbum. Ex quo Alber. & Raph. Fulgo. expressim no. maiorem castitatem exigi in nobilibus. Quod & Plautus aperte docet, dum facit Adelphasiam mulierem ita sororem suam alloquentem, in Pænulo:

Eo sumus gnatæ genere, vt deceat à culpa esse nos Cast. 16.

In nobilibus maior castitas obseruatio.

Nec in nobilibus rogatis.

Nec legitimatum quidem.

Quare legitimati non succedunt in feudo.

Nec in emphyteusi ecclesiastica.

Legitimatus ad feuda non obtemperat feuda nobilia.

Filia naturalis nobilis non admittitur ad legatum.

In priuilegiis nobilitatis excipiuntur filij

13 ¶ Ex eo quoque quod scribitur in l. ex facto. §. si quis rogatus, le. i. iuncta gl. in verbo, ex voluntate, in princ. ff. ad Trebel. quod ex dignitate & conditione eius qui reliquit fideicommissum sub conditione, si rogatus decesserit sine liberis, statuendum est an naturalis filius faciat deficere huiusmodi conditionem, necne: vt si sit nobilis, non faciat deficere: si ignobilis, faciat: quia, vt dicunt ibi omnes Doc. magis ignominiosum est nobili habere successorem ex illegitimo concubitu, quam aliis, arg. d. l. si qua illustris.

14 ¶ Quinetiam dicit glos. in d. §. si quis rogatus, inspiciendam quoque dignitatem esse eius, qui rogatus est, vt videlicet si sit nobilis, non faciat ipsius filius naturalis deficere conditionem. Quasi semper videatur nobilis sine liberis decessisse, qui naturales tantum reliquit. Quam etiam in hoc sequuntur Angel. Imo. Pau. Ca. & Alex. ibi. Et est similis propemodum gl. in l. generaliter. §. cum autem. & ibi Sal. C. de instit. & substit. & voluit etiam Alex. con. 2. visis codicillis, col. 3. vers. i. l. j. & conf. 60. visa legitimatione. col. 2. lib. 2. & Bene. Capra, con. 132 & si viso.

15 ¶ Sed & multi maximi nominis voluerunt etiam legitimatum non excludere substitutum, cum testator est nobilis. Neque enim de huiusmodi præsumitur nobilis sensisse, per d. §. si quis rogatus. Ita voluit Bal. conf. 203. punctus quidam substituit, lib. 5. quod repetitur con. 463. eo. li. 5. Ange. in sua disputa. incip. nobilis quidam genere, in 2. dubio. Ant. in c. per venerabilem, post medium, ver. alius est effectus, quia si patri, qui filii sunt legi. & Alex. d. con. 2. li. 1. & conf. 25. circa primum dubium, col. 2. vers. & tantò magis, eod. lib. 1. & conf. 67. consideratis, col. 4. vers. fortificatur prædicta, eod. libr. 1. & conf. 94. consideratis, col. 2. vers. quòd quia etiam dato, eo. lib. 1. & con. 87. visis codicillis, col. 2. vers. & ex istis, lib. 2. & con. 172. visis duobus, in 2. dubio, lib. 7. Soci. in l. Gallus, §. si eius, col. 2. ver. secundus casus, ff. de libe. & posth. & con. 63. visis testamento, col. 1. vers. confirmatur ista opinio, libro 3. Philip. Dec. conf. 286. viso puncto, col. 5. vers. secundò communis opi. Carol. Rui. conf. 27. visis, col. 3. nu. 6. lib. 1. & conf. 36. in causa feudali, col. 3. nu. 7. eo. libro 1. & conf. 178. subtiliter, col. vlt. libro 2. & Steph. Bertran. conf. 169. existimo, in fin. lib. 2. De quo tamen vide ipsum Rui. conf. 161. viso themate, col. 10. nu. 23. lib. 2.

16 ¶ Dicuntque Ang. & Ant. vbi supra, & in locis citatis in præcedenti versic. hanc esse rationem, quare etiam legitimati non succedunt in feudo, vt scribitur in ca. naturalis, ut. si de feud. sue. contr. interdo. & ag. quia videlicet non est verisimile nobilem, qui feudum concessit, de huiusmodi prole sensisse. Quod etiam voluit ipse Alex. d. con. 67. col. 4. vers. hinc dicit etiam, li. 1. & d. con. 94. vbi supra, eo. li. 2. Caro. Rui. con. 7. quartitur, col. 10. nu. 33. li. 1. & con. 69. diligenti, col. 9. nu. 20. & seq. li. 3. & conf. 77. viso, col. 2. nu. 5. & iterum nu. 7. eo. lib. 3.

17 ¶ Nam & quod huic simile est, Bal. in c. quæ in ecclesiarum, col. pen. vers. dubitatur, extra de consti. dicit, quòd etiã legitimatus non succedit in emphyteusi ecclesiastica, quia cum ecclesia sit nobilis, non intelligitur sensisse de his filiis, per no. in d. §. si quis rogatus. Et idem propè dicit idem Bald. in d. l. generaliter. §. cum autem, ver. scias etiam. C. de instit. & sub. cum aliis multis concor. adductis ab Alex. con. 60. visa legitimatione, col. 2. vers. sed maior, lib. 2. & Caro. Rui. con. 158. primum, videndum, col. 2. nu. 5. lib. 1. & d. conf. 178. lib. 2. & con. 105. reuocatur, col. 2. nu. 6. libro 3. De quo tamen eundem vide conf. 164. visa, eo. lib. 1. & con. 211. prima per totum, eod. lib. 1.

18 ¶ Sed & quod plus est, si quis sit expressim legitimatus ad feuda, quod fieri potest, vt not. in d. cap. naturales: tamen non intelligitur legitimatus ad feuda nobilia siue dignitatis, vt & ex hoc intelligas, quantum nobilitas abhorreat ab impudicitia. Ita enim voluit Bal. in l. eam quam, col. antepen. vers. quæro vtrum legitimatus. & ibi Alex. siue is sit Barb. in addi. C. de fideic. & sequitur Pet. Anc. nominatim loquens de feudis nobilibus, con. 308. prima facie, col. 2. vers. tertio monet.

19 ¶ Et eadem quoque ratione Ang. conf. 366. cuius initium est, quidam Ioannes de Camarino consuluit in huiusmodi specie. Quispiam testator reliquerat filium suum heredem, & si decederet sine filiis masculis, superstitibus filiabus, aut filia, cui heret earum legatum quopiam reliquerat. decesserat filius institutus nullis relictis liberis masculis, sed tantum filia naturali. Ea, inquit, admittitur ad legatum, nisi testator ille fuisset nobilis, quem ob id naturalis proles vituperat & deturpat, per d. l. si qua illustris.

20 ¶ Et ex his quoque fit, vt plerunque in priuilegiis Comitum Palatinorum, & aliorum quibus conceditur facultas legitimandi filios bastardos, soleat excipi filij nobilium, vt retulit Cepol. in tract. de imper. milit. delig. in 10. priuilegio nobilitatis, & ante eum Paul. Castr. conf. 22. visis omnibus, col. 2. vers. posset etiam, lib. 2. vbi huius rei rationem esse dicit, quia maius est dedecus nobilibus habere huiusmo

huiusmodi filios, quam cæteris. Imò verò etiam si non excipiuntur ij filij bastardi nobilium, tamen Comes Palatinus legitimare non poterit, nisi id expressè sit permissum, vt voluit Alciatus: loquens tamen de filiis Baronum, in l. 2. in prin. col. antepe. vers. sexto pro hac op. ff. de verbo. obliga. allegans Host. Io. And. & Anto. in c. vlt. de fili. presby. vbi tamen hoc non dicunt, sed aliud quod huic loco bene conuenit, scilicet quòd si Papa dispenset cum genito ex coniugato & soluta, aut e contrario, non valet huiusmodi dispensatio, si coniugata sit nobilis, nisi hoc fuisset expressum: quia si expressisset, difficilè impetrasset, ar. d. l. si qua illustris, quos sequitur Alex. in addi. Bal. in d. l. si qua illustris, & Fely. in c. postulasti, col. 5. vers. adde etiam, de rescrip. Sed idem quod Alcia. vbi supra voluit Alex. quem tamen ipse non citat, conf. 62. assumam, col. 3. vers. accedit, lib. 1. per d. l. si qua illustris, & Alber. Bru. cõf. 15. visa legitimatione, col. 2. & ante hos omnes Pet. Anc. à nullo horum memoratus, conf. 320. primum dubium, col. vlt.

21 ¶ Suntque qui ad hanc impudicitia detestationem, in nobilibus referunt quod scribitur in l. miles ita. §. mulier. ff. de milit. test. vbi mulier in quam turpis suspicio cadere potest, ex testamento militis aliquid capere non potest. Cui consonat, tex. in l. mulierem. ff. de his quib. vt indig. & in l. 2. C. de do. nat. inter vir. & vxor. Sed illud, nisi admodum fallor, non fit ob nobilitatem, cum militia non sit nobilitas, vt plene ostendimus supra c. 8. sed ob id quòd milites maximè à libidine alienos esse oporteat, ne viribus eneruentur, vt etiam docuimus in nostris legibus connubialibus, in l. 15. numero 17. idem è nostris.

22 ¶ Sed vtunque sit de ea re, ex his quæ diximus, magis miror nostros Imperatores & Iurisperitos, alioquin castitatis amatores eximios, acerrimosque libidinum castigatores, in hac re, vt plerique volunt, nobilibus pepercisse, magis quam plebeis, cum illos sanxerunt in adulterio deprehensos, non licere maritis interimere, hos licere. Ita enim plerique intelligunt. l. marito. ff. ad leg. Jul. de adult. & l. Gracchus. C. eo. eo. tit. Sed certè illi tex. id non dicunt, vt ex illis videre quisque poterit.

23 ¶ Adde & tu aliud nobilium peculiare vitium, quod iuuentissima quoque occasione offenduntur, in iram concitantur & conuicia. Et quod multò deterius est, licet id profus videantur & profiteantur se ignoscere, tamen sunt in futurum iræ tenacissimi, & in vindictam, si occasio sese obtulerit, pronissimi. Nam sic Homerus lib. 1. Iliados inducit Calchantem dicentem de Agamemnone, Regis iras sic se habere, vt etiam si ad præsens ignoscere videatur, stimulos iracundia ad futurum in imis pectoribus referuet. huius carmen ita habet,

λέσσοι γὰρ βασιλεὺς ὄρε χόσσαι ἀνδρῶν χερσὶ: ἢ ὑπὸ γὰρ τὸ χόλον γὰρ αὐτῆμαρ λατὰ πένθη, ἀλλὰ γὰρ καὶ μετ' ὀπίθῃ χειρὶ λότοιο ὄφρα τέλος ἐν σίνθεσσι εἴσῃ.

Sic & apud Virgilium lib. 12. Aeneid. inducitur Iuno alloquens Iouem de Aenea & Trojanis, Et nunc cedo equidem pugna, que exosa relinquo.

Tanquam illis omnem offensionem concederet. Et tamen non multò post ab ipso Ioue quippiam petit, quòd grauiter illis obesset. Ex quo & ipse Iupiter illi hæc respondit,

Es germana Iouis Saturnique altera proies, Irarum tantos voluit sub pectore fluctus?

Quasi scilicet iræ durarent, tamen antè dixisset eas se remittere. Ideòque Seruius ibi, Scimus, inquit, vnumquemque pro generis qualitate in iram moueri. Nobiles enim etiam ad præsens videantur ignoscere, tamen in posterum iram seruant, in idque citat illum Homerii locum supra à nobis citatum. Et huc quoque spectat illud eiusdem Virgilij lib. 1. Aeneid. de ira eiusdem Iunonis,

— Manet alta mente repostum

Iudicium Paridis.

Sed tamen nihil est quod magis deceat nobiles quam clementia & placabilitas, vt dicam postea in 37. c. nu. 127. incip. quò quis nobilior est, & seq.

Quibus modis amittatur nobilitas, & primum an per infamiam, & vitæ turpitudinem, Et quomodo. CAP. XXIIII.

21 ¶ Nobilitas autem multis modis amittitur, vt verum appareat, quod scribit Tullius lib. 1. Officiorum. Nobilitates, vt cætera eiusmodi in casu sita, temporibus gubernari. Primum igitur deperditur per infamiam, & vitæ turpitudinem, atque scelera, per tex. in l. si qua, ibi, honesta nobilisque personæ decore priuatur C. de secund. nupt. & ibi Bald. not. redditque rationem ex ipso text. quia nulla sine honestate potest esse nobilitas. Et tex. etiam, in l. j. C. vbi Sena. vel Clarif. vbi hæc verba in fi. adscribuntur. Omnem enim huiusmodi honorè reatus excludit. & in l. Senatoris filia, vbi hoc expressè no. Bal. ff. de rit. nupt. & per tex. in l. 2. & l. iudices, & l. quoties, in illis verbis, illustri dignitate per suum facinus priuatos. C. de digni. li. 12. & in c. 1. & ibi gl. & doc. extra de purga. cano. & in c. nobilis. 2. q. 5. vbi nobilis homo vel ingenuus si in furto aut periurio, aut falso testimonio fuerit deprehensus, seruatus aqua, vel cadenti ferro se purgare debet, ac si non esset ingenuus, aut nobilis: quasi scilicet suis sceleribus nobilitatis priuilegium amiserit.

22 ¶ Et voluit etiam Bart. in l. 1. col. 4. vers. præterea posito, & col. seq. in duobus locis, & iterum col. 7. vers. examinemus, & ibi quoque Ioan. Plat. col. 2. C. de digni. lib. 12. & Bald. in l. cum antiquioribus,

Nobilitas in dispensatione matrimonij excipienda.

Milites quare concubinis donare non possunt.

An magis parcendum sit nobilibus in adulterio uxoris deprehensis.

Nobilitas an per infamiam & scelera amittatur.

Ad idem.

in prin. 8. q. C. de iur. delib. vbi ex hoc dicit, mulierem quæ in suum corpus peccat, perdere nobilitatem, & Saly. in l. prouidendum. C. de postul. vbi dicit, quod nobilis ex genere nõ debet dici nobilis, nisi bonis moribus polleat. & Lucas Pen. in l. mulieres, col. 5. vers. vlt. no. C. de dig. li. 12. Calca. conf. 8. in caussa pendente, col. 7. vers. & ex supradictis. Ioan. Ray. in tract. nobilitatis. in 6. q. princ. in prin. Barb. in extrauag. volentes, in verbo, nobilis. Ant. Corfe. in repe. c. grandi, col. 13. de supl. negli. præla. lib. 6. Matthæ. Affli. in c. vlt. col. vlt. nu. 116. tit. quib. mod. feud. amitt. & in c. 1. col. 3. nu. 25. tit. an ille qui inter frat. domi. & in constitutione Siciliæ, incip. multæ leges, ante fi. & in constitutione, vt dignitatum, col. 2. & rursus in constitutione, qui literas, col. 2. in 5. q. Cui concinit quod scribit Bal. in c. sedes, col. 1. vers. ibi minores, de rescript. quod insignis persona delinquendo fit vilis. Quibus adde quæ supra diximus c. 2. 1. nu. 2. sed vis audire. Quamquam aliter sensisse videtur Valerius Maximus, lib. 6. c. 4. quo loco de Scipione Aemiliano loquitur, vbi scribit Mumium, vt nobilem, ita eneruis vitæ, quasi diceret, Mumium ipsum ob vicia nobilitatem non amisisse.

3
Quid si redcat ad bonos mores.

¶ Sed si sequamur nostrorum sententiã, eam quidem ita amplia, vt nobilis ipse qui per infamiam, & vitæ turpitudinem nobilitatem amisit, eandem non recuperet, si relicta turpi vitæ, bonis se moribus omnino deuoueat, nisi per principem restituatur, vt expressè in hoc casu voluit Bar. in d. l. j. col. 5. vers. quarta opinio fuit. C. de dig. lib. 12. per l. imperialis. C. de nup. & idem voluit Io. Ray. in d. 6. q. prin. in fi. vbi & ad hoc allegat l. j. C. de sen. pas. & quod no. in §. cõmuni autem, Instit. quib. mod. ius patr. pot. sol. & vide quæ dicam infra, c. 2. 7. nu. 5. hæc quidem intellige vt perdat, & seq.

4
Quid de eorū liberis.

¶ Amplia 2. vt non solum quis perdat nobilitatem ex infamia & sceleribus, sed & liberi quoq; eius non debent reputari nobiles, vt not. Io. Fab. in l. diuo Marco. per illum text. C. de Decur. Subdit tamen esse ar. contrã, in l. quia perinde. ff. ad Trebel. & in l. si necem §. si deportatus. ff. de bo. libe. Ideo aut videtur hanc postremam partem sequi Io. Fab. vt aliàs semper videntur facere nostri Doc. secundum gl. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Trebel. cum si. Aut certè dubitare videtur, vtra potius sententia sequenda sit. Tamen si coniecturis locus sit, in id potest videri inclinare, vt videlicet antè nati non desinant esse nobiles postea autem nati non sint nobiles, per iura quæ antè ipsemet allegauerat. Sed tu hinc vide quæ dicam infra in 35. capite, per totum, & in tractatu de iure Primigeniorum in 23. quæstione.

5
Nobilitas non perditur ob infamiam, sed ipsius priuilegia.

¶ Sed hoc etiam quod dictum est, per infamiam amitti nobilitatem, duobus modis intelligendum. Primo quidem modo, vt non continuò quis desinat esse nobilis ob infamiam, vel delictum, vt aper tè probat tex. eos nobiles vocans, qui iam grauisima delicta perpetrarãt, in cle. grauis, in princ. vbi & hoc no. Card. Flor. de sent. exc. Et licet etiã liquidò colligere ex iis quæ iura statuunt, mitius puniendos esse nobiles sceleratos, quàm ignobiles, vt diximus sup. ca. 20. nu. 103. nobiles vt & alij. Sed hoc ita intelligi debet, vt perdant huiusmodi nobiles per infamiam & vitæ turpitudinẽ priuilegia nobilitatis, vt declarat Lucas Pen. in l. mulieres, col. 5. C. de dig. lib. 12. per iura quæ ibi allegat. Licet huic interpretamento obstet quod iam diximus, mitius puniri nobiles, cum & hi gaudeant priuilegio nobilitatis, videlicet cum agitur de pœna, nisi dixeris leges in eo casu, vltèrius progredi, secus in aliis casibus.

6
Quid in nobilitate quæ competit ratione rei.

¶ Intellige secundò, vt non procedat in nobilitate, quam quis habet ex consequentia rei hæreditariæ siue propriæ, verbi gratia, Comes per solam infamiam nõ perdit comitatum, nec nobilitatem, siue dignitatem, quam habet ex ipso comitatu. Ita expressè voluit Bal. in l. j. col. 2. vers. pone ergo quædam mulier. C. de secun. nupt. Nam retinetur, inquit, aliquid in consequentiam, quod non principaliter, ar. l. si is qui duos. ff. de lib. leg.

7
An nobiles qui sceleribus nobilitatem amiserunt sint immunes ab oneribus nobilitatis.

¶ Intellige tertio, vt licet hoc casu nobiles perdant priuilegia nobilitatis, nihilò tamen secius tenentur subire onera ipsius, quatenus separabilia sunt, ex sententia Bar. in d. l. col. pen. vers. ex quo infero. C. de dign. libr. 12. Nam pœna inquit, non debet esse causa præmij. l. siue hæreditaria. ff. de nego. gest. & l. si quis solidum. ff. de hæred. instit. Et id dicit expressum, in l. relocatorum §. vlt. & l. seq. ff. de interd. & releg. & in l. j. C. de infa. lib. 12. quo in loco ipse Barto. dicit per cum tex. quod si aliquis sit condemnatus de falso, ex quo perdat nobilitatem, non tamen desinit esse nobilis, quantum ad ea in quibus nobiles magis grauantur, quàm ignobiles, & illud sequitur ibi Angel. & Io. Plat. in fin. & Ro. in l. si ex hæredatus, §. sub Diuo. ff. de S. C. Sylla. vbi id fing. dicit & Angel. Are. in tract. malefi. in verbo, Sempronium, col. vlt. Barb. Fely. & Philip. Deci. in c. intelleximus, de iud. idem Barb. in l. generalliter, col. 10. vers. 19. ff. de verbor. oblig. & con. 91. eodémq; vlt. col. 1. lib. 3. & in repe. rubr. de reb. alien. non ali. col. 4. vers. secundò limita. & in tract. de præstan. Card. in j. q. j. partis, col. pe. & Calca. conf. 76. primò est videndum, col. 4. vers. item pro hoc facit. Stepha. Phed. in tract. de legum interpretatione, char. 19. vers. item si nobilis sit priuatus, & Bened. in repe. c. R. aynutius in verbo, si absque liberis moreretur le. 2. nu. 213. & Corfe. in c. cum inter, char. 2. de except. & repe. c. grandi, col. 12. de supl. negli. præla. lib. 6. & Iaf. in rub. de iustit. & iure, col. vlt. vers. quintò facit, & in auth. hoc amplius, col. 3. vers. limita. C. de fideicom. Fely. in c. dilectus, le. 2. col. 2. in 4. concl. de rescrip. Fran. Rip. in rep. l. vlt. in 50. quæst. C. de reuo. donat. & Ferdi. Loazes, in repe. §. diu. l. filiusfam. ff. de lega. j. in char. 19. in prima limitatione, vers. hinc dicebat Bar.

Ad idem. 8

¶ Et ad hoc est optimus tex. in d. l. j. C. de infa. statuens infames, licet honoribus priuentur, nõ habere vacationem, nec curialium, nec ciuiliũ munerum, de quo est & similis text. in l. nec infames. C. de decur. lib. 10. in hæc verba, Nec infamẽs immunitatem habere (cum hoc priuilegij, non notæ sit)

conuen

conuenit, & in l. j. C. de his qui non implet. stipen. eod. lib. 10. & alij concord. adducti, per gl. in d. l. relocatorum §. vlt. & l. seq. Quibus adde tex. in l. actione. §. item qui societate. ff. pro socio, vbi est text. elegans in hæc verba, qui societatem in tempus coierit, ante tempus renunciano, socium à se, non se à socio liberat. Itaq; si quid compendij postea factum erit, eius partem non feret. At si dispendij, æquè præstabit portionem. Et in l. 2. §. nemo exiuit. ff. de cap. dimi. vbi nemo delictis exiuit capitis diminutione: & ibi gl. ex eo tex. no. id quod in pœnam statutum est, non debere conuerti in præmium, & allegat alios tex. Sed quibus adde tex. in c. & si necesse, in fi. ex. de don. inter vir. & vx. vbi scribitur, Ne autem ad commodum ei cedat, quod debet in pœnam eius potius retorqueri. Et tex. in d. c. intelleximus, de iudi. vbi qui propter excommunicationem non potest agere in iudicio, tamen potest conueniri. Imo etiam cogitur agere in ipsius damnum, vt no. Inn. in c. exceptionem de excep. & Bal. in l. nulla, ante fi. ff. de legi. Imol. in c. significauerunt, de except. Ioan. Ana. in c. dura, de crim. fal. Quibus astipulatur tex. in c. pro illorum, iuncta gl. pe. de præb. vbi valent gesta ab eodem in sui præiudicium, & dicit gl. in c. presbyterum, in fi. 28. di. illum non excusari à dicendis priuatim horis, vt etiam tenet Host. in summa tit. de cler. exc.

Excommunicatus conueniri potest. Et in ipso damnium agere cogitur. Et ipso gesta valent in sui præiudicium.

¶ Et hinc occasione sumpta Pet. Anc. in d. c. intelleximus, de iudi. limitat d. auth. hoc amplius. C. de fideic. vt procedat quatenus hæreditas utilis est hæredi negligentis: secus si onerosa, quod singu. reputat Iafon, in d. auth. hoc amplius, col. pen. Et id dicit mirabile, & non tactum à legistis, in d. auth. hoc amplius. Barb. in d. rub. de reb. eccle. non ali. vbi supra.

Excommunicatus tenetur iurare de calumnia.

¶ Et quod dicit gl. in c. 2. in gl. pe. in fi. de confel. lib. 6. quod contumax in respondendo habetur pro confesso, in eo duntaxat, quod tendit in eius damnum. Et alia gl. in c. paruuli, & ibi Archi. 22. q. 5. quod periurus, qui priuatur facultate iurandi, per illum tex. iurabit tamen, vbi est iuramentum oneris, sicut iuramentum calumniæ, & iuramentum fidelitatis, de quo est bonus text. quem non allegant, in c. cum in ecclesiis, extra de maio. & obediens. & ibi Io. An. Panor. & alij, & etiam Ioan. Lig. & Pan. in d. ca. intelleximus, de iudi. Et est illi affinis gl. in c. cum inter, de except. quæ dicit, quod excommunicatus, qui aliàs non admittitur ad iuramentum, tenetur tamen iurare de calumnia, cum hoc sit iuramentum oneris.

¶ Et quod voluerunt Dy. Bal. Ang. Imol. Rom. & alij recentiores, in d. l. si quis solidum. ff. de hæred. insti. quod si ex forma statuti non possint Guelphi habere officia in ciuitate, debet intelligi, si officia sint honorifica: secus, si vilia & damnosa. Et est etiam ibi bonus tex. quem reputant sing. ipsi Bal. Ang. & ferè omnes ibi, & Bal. in l. eam quam, col. pen. C. de fideicommi. Et quod voluit Barto. in l. tutelæ. §. item, per illum text. ff. de cap. dimi. quod bannitus perdit iura ciuitatis in iis solum quæ tendunt ad ipsius commodum, non item ad suum incommodum. Id quod etiam voluit idẽ Bart. in sua disput. incip. Lucanæ ciuitatis, in sol. con. 3. ver. restat videre. & Bal. & recentiores, in l. j. C. de hæred. instit. Nellus de sancto Gemi. in tracta. bannitorum, in prima parte 2. temporis, in 5. q. Soci. con. 58. visis priuilegiis, col. 4. vers. circa secundam dubitationem, libr. j. Cepol. conf. caufarum criminalium 76. visis statutis, col. 2. in prin. Et faciunt no. per Bart. in l. inter quos. §. damni. ff. de dam. infe. & concor. ibi adduct. in addi.

Qui sua culpa priuatur officio non intelligitur de onerosis.

¶ Et quod consuluit Bal. conf. 230. in quæstione domini Milani, col. pe. vers. subsequenter fui interrogatus, lib. 1. repetito conf. 382. libr. 5. quod si statutum disponat, mercatorem vsurarium non haberi pro mercatore, non intelligitur quod ad onera, quibus subsunt mercatores, quem sequitur loco tamen perperam relato, Io. Bap. Sanseueri. in repe. l. omnes populi, char. 6. ff. de iust. & iure. Et quod dicit idẽ Bal. in l. cum proponas, la. 2. C. de pac. quod clausula, rato manente pacto, non prodest ei qui fregit pactum, sed alteri tantum: & Card. Flor. in clem. 1. in prin. col. 3. vers. Septimò opp. de regula. vbi dicit, quod priuatus loco & capitulo, non est priuatus, quod ad onera, argu. ca. re præhensibilis, in fin. ibi, capitulo disciplinam, de appella. Quibus & illud addere potes, quod à Velleio Paterculo scriptum est, lib. 2. Romanæ historiæ, in Syllana proscritione, illud adiectum fuisse, vt filij proscritorum petendorum honorum iure prohiberentur simulque Senatorum filij ordinis iura perderent, onera tamen sustinerent.

vsurarius censetur mercator quò ad onera.

¶ Ex quibus satis probatum est nobiles, qui propter infamiam perdunt nobilitatis priuilegia, non tamen ob id ab iis esse immunes, in quibus nobilium deterior est cõditio, quàm ignobilium, ex quibus nonnulla videre poteris in vnum corpus collecta per Lucam Pen. in l. mulieres, col. pen. & vlt. de dign. libr. 12. & alia multa à nobis sparsim scripta infra, capite omnium postremo, quo miscellanea, ac confusanea ponemus. An autem si pater ob crimina priuatus sit nobilitate, id præiudicet filiorum eius nobilitati, intelliges ex his quæ dicemus infra in 35. cap.

An nobilitas perdat ob paupertatem. CAP. XXV.

Nobilitas item propter paupertatem perditur, vt videtur voluisse Bart. in l. j. in fin. & ibi Ioan. Plat. col. 1. C. de dign. lib. 12. Et sequitur Cepol. in d. tract. nobilitatis, col. 7. vers. & idẽ si quis ad paupertatem deuenit. Et hoc ipsius Bart. testimonio asserit Soci. conf. 246. eleganter & subtiliter, col. 2. vers. prima ratio, lib. 2. quod & repetitur inter conf. Fran. Cur. senioris, conf. 18. Matth. Affli. in constit. Siciliæ, incip. intentionis, col. 9. in 6. no. & D. Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 966. de testa.

Qui nobilitatem paupertate amittit dicitur.

¶ Quibus concinit Senarius ille Græcus Menadri, vt nonnulli ex istimant,

in c. cum nunciis, col. 2. de testib. & Bar. in l. non solum. §. liberationis. ff. de lib. lega. & in l. cum quidam, post medium. ff. de his quib. vt indig. & Sali. in l. si ex cautione, col. 7. vers. quarto. 2. C. de non num. pec. & Ro. conf. 2. 11. allegaciones, col. vlt. vers. quod ad vltimum. Fran. Cur. senior, conf. 60. dux Philippus, col. 9. vers. secundo respondemus, & conf. 65. seriosa narratione, col. 3. vers. pramissis tamen non obstantibus, cum si.

Nobilitatem sanguinis non mitti monachatu.

¶ Et vt ita quoque intelligam, me amplius mouet, quod dicit Bald. in c. cum in magistrum, post medium, extra de elect. quod per monachatum non perditur nobilitas sanguinis siue generis. Id quod etiam voluit, nulla Bal. mentione facta, Rom. sing. 37. vtrum nobilis, vbi & hoc dicit determinasse dominos de Rota, cum esset quæstio de quadam impetratione beneficij, in qua impetrans monachus dixerat se nobilem. Ideoque dicebatur impetratio obreptitia propter qualitatem nobilitatis narratam, quæ tamen aberat, cum per monachatum fuisset amissa, tamen fuit contrarium determinatum. Et quidem ea, vt dicit, præcipua ratione, quia nobilitas est quoddam ius sanguinis, quod est incommutabile. Ius agnationis. ff. de pac. Propterea, inquit, Suias, quod est ius sanguinis, non perditur per monachatum, per d. l. Deo nobis. C. de epif. & cler. Et si id demus, quod perderetur, tamen Papa non fuit deceptus ab impetrante, sed potius in iure errauit. Et eum sequitur Iason, in l. præscriptione, col. 2. in fi. vers. pro ista conclusione. C. sicut ius vel vti. pub. & Fel. in d. ca. super literis, col. 6. vers. similiter dicit, de rescrip.

Ad idem.

Argumentum ad d. n. nobilitas perditur per monachatum.

¶ Hoc quoque voluit Bar. in d. c. tua nos, col. 1. de testa. & conf. 73. magnanimus, col. 6. vers. præterea facit, lib. 4. & in proem. cle. in §. quoniam nulla, colum. vlt. & in extrauag. volentes, in verbo, nobiles. & Do. Bened. in repe. c. Raynuccius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, de testa. nu. 210. & sunt religiosi. & Laurus à Palacijs in tract. statutorum fœminas repellentium, col. 15. ver. immo non debet esse dubiū & Ant. Corf. in repe. c. grandi, col. 10. de sup. negl. præl. lib. 6. & in tract. de pote. regia. in 29. q. col. vlt. quibus locis intelligit illas gl. dicentes nobilitatem perdi per monachatum, quantum videlicet ad Deum pertinet, cui omnes sunt æquales, per text. in §. 1. in auth. de monach. propterea nulla est apud eum dignitatis ratio, vt apud mundum, vt dicit gl. in l. 1. in princ. in verbo, dignitatis. ff. de postul.

Et quantum ad ipsos monachos inuicem.

¶ Sed & illud dici potest, id prodesse quantum ad ipsos monachos Deo dicatos, ne videlicet alter altero sit nobilior, aut superior, sed sint pares in omnibus, vt etiam declarat Philip. Dec. in cap. cum omnes, in l. lec. col. pen. vers. sed aduertendum, de constit. Præterea diuus Hieronymus ad Celantiam, Nulli te vnquam de generis nobilitate præponas, nec obscuriore quoque aut humiliore loco natus inferiores putes. Nescit religio nostra personas, nec cõditiones hominum, vt scribitur Iob 13. Siue nobiles fuerint filij terræ, siue ignobiles non intelliget. Quo in loco, vt id obiter dicam, non ita accipiuntur filij terræ, vt apud poetas, & ceteros, vt videre poteris apud Angelum Politianum Miscel. centur. j. c. 18. & Budæum in annotationibus ff. in l. 2. ff. de ori. iur. Erasmi Chil. cent. 8. c. 86. & Cœlium Rhodiginum lib. antiquarum lectiõnum 3. c. 8. & iterum lib. 20. c. 28. Quibus addes Lactantium ab illis non memoratum, lib. 1. c. 11. quo loco de Saturno loquitur, ex Minutij Felicis sententia. Eustathium in lib. 1. Iliados Homeri, & Procopium libr. 4. de bello Vandalico, vbi declarat cur Antæus, qui cum Hercule in palæstra congressus est, dictus sit terræ filius. Et Plutarchum in vita de fortuna Ro. vbi de Aemilio Scauro loquitur.

Terræ filij.

Monachus non perdit iura sanguinis.

¶ Et sane monachus non perdit iura sanguinis, vt etiam dicit Lopus alleg. 109. in q. proposita, & alleg. seq. & Panor. in c. quia nos, de test. & in c. 2. ante fi. de postul. & ideo iure sanguinis succedit, vt est text. in c. vnico. 18. q. 1. & c. vlt. 19. q. 3. & in l. Deo nobis. C. de epif. & cler. & voluit gl. in d. cap. præfens, in verbo, locum 20. q. 3. Lopus vt supra, & latè Panor. con. 2. 7. dubium super quo libro primo, & alibi etiam diximus.

Nec iura sua.

¶ Ad eò vt etiam iure suitatis potiatur, vt iam diximus ex Rõ. sententia. d. sing. 37. & præterea voluit Bar. in auth. si qua mulier, col. j. ver. an autem minuatur. C. de sacr. eccl. Bal. in l. cum ad optiuus, ante fin. C. de adop. & in l. sub conditione. & ibi quoque Ang. Paul. & Alex. ff. de lib. & posth. & in l. apud hostes, col. vlt. C. de suis & legit. & in l. nepotes, & ibi quoque Ang. ff. de his qui sunt sui vel alij. iur. & in l. si proponas, col. 1. in addi. ff. de inoff. testa. & conf. 183. factum proponitur tale, col. 2. lib. 5. & conf. 448. S. Franciscus, eod. lib. 5. Paul. Ca. in repe. l. si filius, qui in potestate, in prima quæstione primi notab. ff. de lib. & posth. & conf. 293. ego Paulus, col. vlt. lib. 1. Pet. Anc. in c. de cetero, de testib. & ipse Roma. in l. is potest, col. vlt. vers. hæc tamen dicta. ff. de acqui. hæred. & in l. j. col. 3. vers. hæc tamen conclusio. C. qui admit. Ang. Arc. in §. emancipati, col. 3. vers. 3. fallit. Instit. de hæred. quæ ab in te. defe. & omnium copiosissime Soc. in l. hæredes, col. 2. 7. vers. secunda quæstio. ff. de vulgar. pupil. Steph. Bert. conf. 66. ponitur, ad fi. lib. 3. & conf. 116. quamuis, in prin. eod. lib. 3. Et Ias. in l. qui se patris, col. 3. C. vnde lib. vbi allegat multas concord. & iterum in l. gallus. §. si eius, col. 3. ff. de libe. & posthu. & in l. patre furioso, col. pen. ver. intellige tamen. ff. de his qui sunt sui vel alij. iur. & Phil. Dec. in auth. ingressi, col. 2. ver. not. 1. C. de sacro. eccl. & D. Bened. in c. Raynutius, in verbo, si absque liberis, le 2. nu. 88. de test. Et est bonus text. in d. l. Deo nobis. §. hoc etiam, vbi id not. Odof. Iac. Bur. Bal. col. 4. vers. ex prædictis conclude. Paul. Cast. & prop. omnes. Quamquam contrarium tenuit Bald. sibi contrarius in l. si ex causa. §. Papinianus. ff. de minor. in vtraque lectura. Nec item perdit monachus originem, Bartolus in l. prima, colum. 2. vers. iuxta prædicta. ff. ad municip. Franc. Rip. libro primo responso. cap. 4. num. 7.

An nobilitatem perdat qui vitur vilibus artibus. CAP. XXVII.

Nobilitatem etiam perdit, qui vilibus & mechanicis artibus, & officiis vitur per tex. in l. nobiliores, vbi & hoc not. Bal. C. de commer. & merc. & l. nequis. C. de dig. lib. 12. & in §. 1. vers. sanctimus, ibi, artifices ignobiles, in auth. de testib. & no. gl. in c. qui cõtra pacem. 2. 4. q. j. Bar. in l. j. ad fi. & ibi Io. Plat. col. j. C. de dig. lib. 12. Pan. in c. nonnulli, col. 2. de cler. non resid. Io. Rayn. in tract. de nobilitate, in 4. q. prin. Soc. conf. 246. eleganter & subtiliter, col. 2. vers. prima ratio, lib. 2. quod & reperitur inter conf. Fran. Cur. senioris, conf. 19. Fel. in c. super eo, le 2. col. 2. vers. secunda qualitas, de testib. Cor. in repet. c. grandi, col. 12. de suppl. neg. præla. lib. 6. Matth. Afflic. in c. 1. col. 6. vers. sed quid de nobilitate, quis dic. dux. in constit. Siciliae incip. intentionis, col. 9. in 6. not. & quos infra citabimus, in c. 33. vbi de mercatura tractabimus.

Nobilitatem perdit qui viles artes exercet.

¶ Quibus adde quod scribit Herodotus ille parens historiarum in Euterpe, apud Aegyptios, Scythas, Persas, Lacedæmonios, Corinthios, & denique apud omnes ferè nationes haberi pro ignobilibus eos, qui artificia discunt: cõsque liberos generosiores, qui à manuariis operibus abstineant. Xenophon quoque in Oeconomico, Mechanicæ, inquit, omnino sunt abiectæ, ac iure à plerisque improbantur. Quippe quæ corpora exercentium atterant: tum adsidere homines, atque vmbrales esse cogant. Nonnullæ verò ex iis totos dies igni incubare compellant: eneruatis deinde labore membris necesse est & animos debilitari, ac quodam modo ægrotare, & cætera quæ sequuntur. Aristot. lib. 3. Politicõn, c. 3. tradit in bene institutis ciuitatibus à ciuium consilio excludi τὰς ἐλαύνουσας, id est, vilium artium operarios. Et rursus lib. 6. eiusdem operis. c. 4. Opificum, ait, ac forensium & mercenariorum praua est vita, nullumque virtutis opus, eorum quæ tractat multitudo. Et iterum lib. 8. c. 2. Itaque artes illæ quæcunque deterius disponunt corpus, & cuncta mercenaria exercitia sordida nuncupamus. Mentem enim occupatam & vilem reddunt. Cornelius Tacitus libro 4. dolenter conqueritur, quod Nero ratus dedecus amoliri, si plures fœdasset, nobilium familiarum posteros egestate venales in scenam deduxit. Quos, inquit, fato perfunctos, ne nominatim tradam, maioribus eorum tribuendum puto.

Ad idem externorum testimonio.

¶ Philostratus auctor est in vitis sophistarum, lege fuisse prohibitum, ne quis vitis artifex, & vt ille loquitur, τῶν βανύστων καὶ ἐντελῶν ἐργασίων, statuâ in Olympijs habere posset. Quo argumento Theodorum Ifoeratis Rhetoris patrem, ostendit instrumenta musica non confecisse, cum ipsius statuâ in Olympijs conspiceretur. Apud Hebræos item huiusmodi legem fuisse, satis cõstat ex eo, quod scribitur Ecclesiastici 38. Ne pigmentarij, fusores, architecti, fabri, & figuli in ecclesiam transfilerent, neve super cathedram iudicis sederent. Et vide quæ dicam infra c. 34. nu. omnium postremo.

Ad idem Græcorum lex.

Hebræorum lex.

¶ Hinc autè fit, vt quod dicimus versari in sordidis artibus, apud nos vulgo appellemus, nõ nobiliter viuere, quia videlicet, id faciens aliquis nõ viuere, vt nobilis debet viuere. Ideoque nec priuilegijs nobilitatis potitur, vt voluit etiã And. Iser. in cõstit. Siciliae, vt dignitatũ, post gl. ibi, atq; etiã Matth. Afflic. ibi, in 1. no. dum eam constitutione punientem manus amputatione popularẽ, qui nobilẽ verberauit, intelligunt procedere in nobili nobiliter viuente. Nam si non nobiliter viuat, non ea punitur popularis, qui illum verberauerit, per id quo in simili dicit gl. in l. pe. ff. ex quib. cau. maio.

Nobiliter viuere quid dicatur.

¶ Hæc quidem intellige, vt perdat priuilegia nobilitatis tantisper solum, dum in his artibus & officijs versatur. Nam si desistat, redeatque ad statum vitamque nobilium, eadem recuperat, vt not. voluit Masue. in tit. de tallijs seu collectis. §. itẽ illi qui sunt nobilitate decorati, per text. in l. ingenuum, cum sua gl. C. de ing. manu. & idem voluit Guid. Pap. dec. 196. nobiles, col. vlt. per tex. in cap. vlt. de vit. & hon. cler. & iterum dec. 217. omiffa exordij narratione, col. 1. vers. ad secundum, vbi & ad hoc quoque allegat tex. in clem. prima, de vit. & hon. cler. Rursumque dec. 391. quid autem de nobilibus, & Bartho. Chasse. conf. 64. viso processu, col. pen. vers. sed dato.

Quid si nobilis desistat ab artibus sordidiss.

¶ Verum in Francia eo iure vitur, vt qui huiusmodi artibus vsus est, obtineat à principe restitutionem, ne id sibi fraudi sit, quominus posthac vtatur iure nobilitatis. Et ita quoque de iure esse factitandum censuit Bar. in alio casu loquens, in d. l. j. col. 4. vers. quarta opp. fuit. C. de dign. quem supra rectuli differens per infamiam amitti nobilitatem. Et Io. Rayn. in d. tract. nobil. in 6. q. prin. col. pe. vers. sed pone iuxta prædicta, vt dicit, quod si mulier nobilis nubit plebeio, propter quod amittit nobilitatem, vt dictum est, postea autem nubit nobili, ipsa ex eo viro nobili acquirit nobilitatem, vt etiam supra dictum est, tamen non recuperat priorem, quam ex genere habebat: quia quod semel extinctum est, non reuiuiscit. l. quæ res. §. arcam. ff. de solut. nisi interueniret principis restitutio, quæ plebicis maculam abstergat.

De eadem re.

¶ Secundo procedit si ipse per se eas artes exercet: secus si opera feruorũ, aut institorũ in ea re vtatur, vt ex eo patet, quod scribit Alber. in l. humilem. C. de incest. nup. id quod ibi dicitur, tabernariũ inter abiectas personas cõnumerari, procedere tum demũ, si per se exercet, non si per alios, per l. quæ adulteriũ, in prin. C. de adul. in illis verbis, an domina cauponæ, an ministra fuerit. Nam etiam (inquit) honestæ dominæ vinum vendi faciunt in taberna, nec ibi ministrant, nec assidunt: nec ideo eas dici viles. Et sequitur Alciat. in tract. præsumpt. regula j. præsumpt. 48. nu. 10. & in lib. 2. de verb. sign. char. 3. vers. sic cum verba, & in l. mercis. ff. de verb. oblig. ex quibus locis inuicem collatis, & alijs huiusmodi facile intelliges illum tractatum esse eiusdem. & Pet. Rebus. in interpret. auth. habita, in verbo, & à vilissimis sæpe hominibus. C. ne filius pro patre.

Quid si nõ per se, sed operari institorum.

152

153

De eadem re.

8 ¶ Sed & ad hanc sententiam adfert Alc.tex.in cle.j.de vita & hon.cler. dum illic prohibetur, ne clerici carnificum seu macellatorum, aut tabernariorum artem personaliter exercent. Ergo si per alium exercent, non tenentur poena illius c.vt dicit gl. ibi, in verbo publice & personaliter. quam sequuntur Ant.Pet. Anc.in 4.not. Car.Flo.in 5.not.& Imo.col.3. Nam vt dicit Arch. in c.nulli.44. di.clericus qui non per se, sed per alios eam artem exercet, non notatur vt tabernarius. Et idem dicit Dom. ibi, & in c.1.col.2. vers. nota istam glo. de vit. & hon.cler. lib.6. vbi & ad hoc citat text. in c. significante, de appel. vbi canonici habebant ius vendendi carnes. Et subdit Dom. se aliquando defendisse clericum, qui in domibus ecclesie tabernam tenuerat vendendo vinum, quod ex suis vineis collegerat: non tamen administrauerat in propria persona, sed per alium. Et sequitur Philip. Fran. ibi col.2. & Philip. Dec. in d.c. significante. in 2. not. qui & ad hoc citat text. in c. vlt. ne cler. vel mo. lib.6. vbi clerici per alios possint exercere iurisdictionem criminalem, ad eos pertinere, licet per se facere non possint, & tex. in cle. ne in agro. §. porro, in fin. in verbo, personalem, de stat. mo. & nouissime Cæsar Lambert. in tract. de iur. patro. in 26. art. 9. q. prin. 1. partis lib.2.

De eadem re.

9 ¶ Et facit etiam tex. à contrario sensu, in l. in honoribus. §. 1. ff. de vac. mun. vbi scribitur, non alios fisci ve&igalium redemptores à muneribus excusari, quam eos qui presentes negotium exercent. Quasi scilicet, id exercere non censeantur, nisi ipsi presentes & per se exercent. Et est similis prope modum tex. in l. vlt. ff. de excus. tut. vbi qui in collegio pistorum sunt, à tutela excusantur, si modo per semet pistrinum exercent. Ex quo not. Bal. quod doctor non debet habere salarium, nisi per se legat: non etiam si per substitutum. Et illum tex. ad hoc expendit Ro. in repe. l. si vero. §. de viro, in 24. fal. vers. 5. quod priuilegia artis non competunt his qui eam non exercent per semet ipsos, vt & idem facit sing. 64. an exercens. vbi dicit illum tex. ad hoc sing. Et facit gl. in l. j. in verbo, vsurpantes. C. de mancip. & colo. lib. 11.

10 Crassus seruorum opera diuices factus. Pertinax mercaturam per suos exercebat. Astrorum uis.

¶ Legimus autem apud Plutarchum, Marcum illum Crassum haud dubie nobilissimum Romanorum, artificum, seruorum opera diuitem factum fuisse. quod & Alc. in d. lib. 2. de verb. sign. non pratermisit. Cui adde & Pertinacem Imperatorem Romanum mercaturas exercuisse per homines suos, non aliter, quam priuatus facere solebat, vt scribit Iulius Capitolinus in vita illius. Et interim vide Pan. con. 6. casus super quo. lib. 1. loquentem de clerico vendente vinum, & ceteros fructus ex suis possessionibus prouenientes. Iulius autem Firmicus lib. Astronomicon 3. c. 10. Mercurius (inquit) in sexto ab horoscopo loco cum Luna partiliter constitutus faciet homines, qui diuersis negotiationibus implicentur, sed qui hoc seruorum & vilium hominum ministerio perficient. Ipsi autem maxima sibi inde vitæ subsidia comparantes ad altiora semper aspirabunt.

11 ¶ Sed contra hæc facere videtur tex. in l. 2. §. 1. ff. de adm. rer. ad ciuit. pert. vbi quod quis suo nomine exercere prohibetur, id nec per subiectam personam agere debet. & ideo si Decurio subiectus aliorum nominibus, prædia publica colat, quæ Decurionibus conducere non licet, secundum legem vsurpata reuocantur. Et ibi no. gl. Quod non possum per me, nec per alium quoque possum. & allegat alios multos tex. concordantes. Qui enim per alium facit, per seipsum facere videtur iuribus vulgatis, & id quidem proprie, vt plurimis placere video, quos tibi cogessi in nostris Legibus Connubialibus, in gl. 3. in verbo Contracter nu. 181. quanquam & his. Ex quo Bar. in l. 3. §. si procurator. ff. quod quisque iuris, tradit statutum loquens in personam facientis, habere locum in eo, qui per alium facit.

12 An quis prop. facit quod per alium facit.

¶ Sed his respondere poteris, primum non id verum esse, vt proprie facere dicatur, qui per alium facit, ex sententia ipsius Bar. in l. sed si minus. §. seruus, col. 2. ff. de iniur. & in l. si is qui pro emptore, in 5. quæst. prin. vers. venio ad secundum, & ibi quoque Imo. in vlt. char. ff. de vsucap. & aliorum, quos item tibi collegi. in d. illis ill. connubialibus, in gl. 4. in verbo, Consentement. nu. 27. & hoc quidem.

13 Non uacat culpa, qui artes prob. per alios exercet.

¶ Sed etiam id verum esset, non tamen procederet, vt dicit Alc. in d. 48. præsumptione, quando lex vel statutum consideraret actum ipsius personæ exercentis, quæ considerari videtur, vt quis dicatur vilis ob eum actum, vt ex iis patet quæ diximus. Non tamen omnino vacat culpa, qui & huiusmodi artes prohibitas per alios exercet, vt dicit gl. in d. cle. in verbo, publice & personaliter, de vit. & ho. cler. lib. 6. quam & in hoc sequuntur Ant. Imo. & Pet. Anch. Et vt semel finiam huiusmodi tractationem, Alc. in d. l. mercis, de verb. sig. censet consuetudinem loci esse obseruandam, an scilicet eos, qui per alios has viles artes exercent, inter ignobiles habeat. Cui ego accedo propter ea quæ supra diximus c. 10. nu. 1. consuetudo nobiles facit.

An iudicis munus derogat nobilitati. CAP. XXVIII.

Iudicis munus an derogat nobilitati.

Sed nunc maxime interest scire quæ sint huiusmodi artes & officia ex quibus nobilitas perditur. Illud scio officium hic & fere semper in hac tractatione non rectè accipi, sed male loquendum est, vt vulgo intelligamur. In primis igitur tractabimus de iudicis officio. An videlicet si quis illud exercent, iure nobilitatis decidat. Id quod à vero tantum abest, vt etiam iudices alioqui plebeios & ignobiles effici tanquam nobiles & non iam plebeios, ex eo facile possumus colligere, quod scriptum est in l. iudices. C. de dign. lib. 12. Iudices, qui se furis & sceleribus maculasse fuerint conuicti, honore exutos inter plebeios haberi. Inibique not. Bar. iudices censerentur nobiles.

De eadem re.

¶ Ex quo fit, vt & idem Bar. in 1. constit. C. col. 3. vers. quæro circa hoc, asserat Doctores constitutos esse in dignitate, quia iudicandi ius habent, per text. in 1. constitut. ff. §. vlt. & in authen. habitat. C. ne filius pro patre. Quod quidem dignitatis esse hinc manifeste probatur, quod vt à cæteris dignitatibus,

ratibus, ita & ab hac infamis repellitur. Icum prætor. §. non autem. ff. de iudic. Et hanc eandem Bart. rationem etiam adscribit Arch. in c. 1. de consuet. lib. 6. vbi dicit, Dignitas est habere iurisdictionem cum administratione, & Collec. in c. forus, col. 11. vers. Iudex doctor, de verb. signifi. vbi & idem prorsus dicit quod Bart. videlicet Doctorem esse iudicem, id est quod & cum habere dignitatem, per c. dudum, de elect. & idem quoque voluerunt Panor. & Ioan. Ana. in c. quanto, de magi. & Barb. in tract. de præstan. Car. 1. par. q. 1. col. 12. vers. quinto dignitas.

Honor iudicibus impendi solium.

3 ¶ Porro iudicibus aliisque magistratibus propter præcipuam, quam habent gubernandæ reip. curam, maximus semper à maioribus nostris honor haberi consuevit. Quod aperte demonstrat Callistratus iurisconsultus in l. semper. in princ. de iur. immun. Et præcipit Imperator honorem iudicibus impendi. Quod & censet Papa in c. vt debitus, de appel. Quibus concinit tex. in l. 3. §. 1. ibi, iure honoris. ff. quod met. cau. & in l. 1. ibi iudicium dignitatis tuendæ, & decoris causa, & in l. obseruandum, in fi. ff. de offic. Præsi. vbi iudex ita ius reddere debet, vt autoritatem dignitatis suæ ingenio suo augeat. & in l. vlt. in prin. cum dicitur, omnem honorem saluum iudicibus reseruantes. C. quan. pro. non est nec. & in l. cui muneris. ff. de munerib. & hon. & in l. 1. C. si quac præd. pot. & in l. 1. in princ. & ibi Bal. C. si rector prouinciar.

Iudicandi munus honorem esse.

4 ¶ Vt iam non adeo mirum sit, quod à multis scriptum est, iudicem esse, id est, iudicandi munus esse honorem. Id enim scribit Io. And. in c. pastoralis, col. 2. in verbo onere per illum tex. in verbis, onere & honore, extra de offic. ord. & in c. mutare. de reg. iur. lib. 6. in Merc. & Bald. in l. 2. in princ. de Senat. & Barb. con. 2. sapienter & præclare, col. pe. lib. 2. Ex quibus Bald. vbi supra, hinc illud effici autumat, quod scribitur in ca. l. 2. amotum à Senatu propter turpitudinem vitæ, iudicandi autoritatem perdere. Quia videlicet id iudicandi munus honor est, & reatus omnem honorem excludit. l. 1. C. vbi Sena. vel Cla. cum sim.

Lex 12. Tab.

5 ¶ In legibus autem illis decemuiralibus in hunc modum cautum est, Iusta imperia sunt. Iisque ciuis modestè, ac sine recusatione pareto. Magistratus nec obedientem ciuem multa, vinculis, verberibusve coërceto. Cuius rei meminit Cicero lib. 3. de legibus, vbi & illud præterea scribit, Charondam in suis quoque legibus hanc fanciuisse, Vt ciues obtemperent obediuntque magistratibus, atque etiam eos colant diligantque. Plato verò eos è genere Titanum statuit, qui vt illi cælestibus, sic hi aduersantur magistratibus.

Chronica & Platonis.

6 ¶ Quæ cum ita sint, ideo antiqui illi verissimi rerum moderatores multo esse contumeliosiores ac atrociores, adeoque etiam atrocius puniendam censuerunt iniuriam, quæ fit magistratui, quam quæ priuato, vt attestat Aristoteles lib. Problematon 19. c. 14. ad fi. & Fabius libro 6. Oratoriarum Institutionum, quo loco de peroratione differit: quod & nostris quoque legibus statutum est, in l. Prætor. §. vlt. ff. de iniur. cum sim. idque adeo obtinet, vt sing. dixerit Bald. in c. 1. §. iniuria, in primis verbis, tit. de pac. iur. fir. quod si quis daret aliam prætorem, propter priuatam inimicitiam, posset capitaliter puniri, quod dictum pro sing. citauit & secutus est Ias. in l. j. in j. not. C. de prec. imp. offe. & in l. qui iurisdictioni, col. 1. ff. de iurisd. om. iud. vbi latè ponit de veritate eius rei & in l. principalibus, col. vlt. vers. secundo quæro. ff. si cert. pet. & tradit etiam Fel. in c. inquisitionis, in prin. col. pen. vers. vlt. tangit, extra de accusa.

Iniuria magistratus facta.

Alape prætori data puniatio.

7 ¶ Hoc inquam, adeo obtinet, vt no. scripserit idem Bal. in l. obseruare. §. proficisci, col. 4. ver. 7. quæritur. ff. de offi. Proc. & leg. quod offendens potestatem, etiam functo ipsius officio, tempore scilicet sindicatus, ita debet puniri ac si durante officio offendisset, propter reliquias & memoriam pristinae dignitatis. quod etiam sequitur Ias. in d. l. principalibus, & in l. si ita stipulatus. §. Cryfogonus, in 5. not. ff. de verb. obligat.

Potestatem offendens quo pacto puniatur.

8 ¶ Quid quod tantus honor à veteribus impendi magistratibus solitus est, vt etiam ipsi à parentibus, cessante omni lege naturæ, vt superiores reuerenter coleretur. Cuiusmodi factum à Fabio Maximo retulit Claudius Quadrigarius, in annalium suorum lib. 6. his ferme verbis, Cum facti essent Consules Sempronius Gracchus iterum, & Q. Fabius Maximi filius eius qui priore anno erat Consul, ei Consul pater Proconsul obuam equo venit, neque descendere voluit, quod pater erat: licet oret non ausi sunt descendere iubere. Vbi iuxta venit, tum Consul ait, descendere iube. Quod posteaquam licetor ille qui apparebat, citò intellexit, Maximum Proconsulem descendere iussit. Fabius imperio parat, & filium collaudauit, cum imperium quod populi esset, retineret. Quam etiam rem recensent Liuius 3. decad. lib. 4. Valerius lib. 2. c. 1. Plutarchus in vita Fabij Maximi, vbi dicit hunc fuisse proauum illius Fabij Maximi, cuius vitam describit, & in apophtheg. Romanorum. Gellius lib. 2. c. item 2. Is sanè fecit quod postea nostris legibus statutum est, filium suum iudicem, ius præcipiendi cogendique habere in patrem, lulle à quo. §. vlt. & l. seq. ff. ad Trebel. & ibi Accur. adfert concord. Quibus adde tex. in l. postliminium. §. filius. ff. de ca. & postli. reuer. ex quo not. Bal. in l. senium, statim post prin. C. qui test. fac. post maiorem esse autoritatem magistratus, quam patris.

Patres filios magistratus reuereri debent.

Magistratus maior autoritas quam patris.

9 ¶ Quod pulchrè intelligit Firm. in suo tract. de episcop. lib. 2. parte 1. q. 8. vers. sed hic quæro an episcopus, procedere in his tantum, quæ foris & palam fiunt. In his verò quæ domi & priuatim fiunt, intelligit id quod alibi scribit idem Bal. & post eum Ro. in l. adoptiuum. ff. de in ius voc. quod filius etiam Papa debet patrem reuereri. Addit & Firm. & eum sibi anteponere.

Papa patrem debet reuereri.

10 ¶ Quam Firmiani distinctionem Phauorinus illustris Philosophus longo antè interuallo præscripserat apud Gellium, quo loco nuper citauimus. Cuius verba hæc sunt elegantissima, in publicis locis

locis atque muneribus, atque actionibus patrum iura cum filiorum, qui in magistratu sunt, potestatis collata interquiescere paululum & conuiere. Sed cum extra rempub. in domestica re, atque vita sedeat, ambuletur, in conuiuium quoque familiari discumbatur: tum inter filium magistratum, & patrem priuatum publicos honores cessare. naturales & genuinos exoriri. Hæc Phaurinus. Et simile est quod tradit Host. in c. indecorum, col. 1. extra de æta. & qual. quod filius episcopus alius est domi, alius in ecclesia. illic enim tenetur ipse episcopus ad honorem reuerentialem patri exhibendum, hic autem tenetur pater ad præstandam reuerentiam filio.

11
Obiectio cõtra superiora. Vna eademq; res nõ debet diuerso iure cõferri.

¶ Quod si aduersus huiusmodi distinctionem insurgat refractarius quispiam, & dicat, Quonam modo vnus idemque erit & superior, & inferior maior, & minor: cum non possit vna eademq; res diuerso iure cõferri. l. j. ibi, nec ratio patitur. ff. de rer. permut. & l. cum qui ædes, & ibi Bar. ff. de vsu cap. & l. j. §. 1. ff. quis test. lib. esse ius. fuc. & l. ius nostrum. ff. de reg. iur. & c. cognouimus. 12. q. 2. c. & cum in tua, de deci. & cle. j. de elec. & not. gl. in c. cum omnes, de cõstit. cum si. a me adductis in rep. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, num. 284. tertia ratio. C. de reuoc. donat. & in nostro tract. Retractuum tit. 1. §. 1. gl. 18. in verbo, *le pris que la chose etc* nu. 20. at dicit quispiam.

12
Responso ad obiectione. Res eadem diuerso iure cõferretur intellectuall con sideratione.

¶ Illi mox respondebo ex sententia Bal. in l. j. col. 1. in 3. opp. C. de ser. fug. illud obtinere in corporali consideratione. At intellectuall consideratione, potest eadem res diuersimodè cõferri, vbi concurrunt plures intelligendi formæ, per tex. ibi, sequitur & dicit not. Ias. in d. l. j. col. 3. vers. secundò not. ff. de re. permut. & Matth. Afflic. in constit. Sicilia, si quando contingat in primo. not. in fi. & Rochus Cur. in repet. c. vlt. col. 2. 4. de consuet. Cui concinit quod scribit Pan. in d. c. cum in tua, ad fi. in duobus locis, de decim. quod ex diuersis rationibus potest eadem res diuerso iure cõferri.

13
Duo contraria procedunt diuersis respectibus.

¶ Sicuti etiam dicimus duo contraria posse procedere diuersis respectibus. vt not. gl. in c. 1. in glo. 2. de collu. deteg. & in c. 2. in verbo, lex ciuilis, de arbit. lib. 6. Anto. in d. c. vlt. in lec. col. pe. & ibi etiam Panor. super glo. in verbo, rationabilis in fi. de consuet. Domi. qui multa eius rei exempla tradit in c. illud. 12. di. Nec absimile quod Plato lib. 4. de repub. Constat, ait, idem contraria facere, seu pati secundum idem, & ad idem simul non posse. Et eius discipulus Aristoteles lib. 3. Physicorum, scribit interdum eandem causam contrariorum effectuum esse diuersis respectibus. Nam idem aliquando præsens est causa vnus, absens verò alterius: gubernator etiam sua præsentia causa est salutis nauis: idem absens causa periclitationis.

14
Ad idem.

¶ Huc quoq; pertinet illud D. Pauli ad Romanos, c. vlt. Volo, inquit, vos sapientes esse in bono, simplices in malo. Quem locum enarrans Origenes hæc adscribit, Si aliquis ex infidelibus arguere occurrat, & dicat, Quomodo potest idem esse sapiens, & stultus? Dicemus, respice ad artes itas, quæ in vsu hominum habentur. Quomodo ille, qui verbi causa, sapientissimus est grammaticus, in arte fabrili insipientissimus inuenitur: vel rursum, sapientissimus gubernator, quomodo in arte medicina inuenitur insipientem. Sic ergo possibile est in his, quæ ad Deum pertinent, esse sapientem: in his quæ ad seculum pertinent, insipientem, cum aliis quoque multis similibus à me collectis in d. tractatu Retractuum, vbi supra nu. 2. c. i. confestim, & seq.

15
Reprobare possum quod approbavi diuersis respectibus. Idè par & inferior diuersis respectibus. Et idè quoque superior, & inferior.

¶ Ex hoc quoque natum videri potest, quod in iure nostro dicimus, nos reprobare posse quod approbauimus, diuerso respectu, licet non eodem. l. Pomponius. ff. de negot. & l. 3. §. vlt. ff. rem rat. hab. & l. cum interdicto. C. arbit. tute. & tradit Bal. per illa iura in ca. Vintoniensis, paulò ante fi. de elect. Et vt propius ad rem nostram accedamus, Bal. post Ioan. And. in c. ad supplicationem, de renun. Par, inquit, pari præstat reuerentiam & obedientiam diuersis respectibus. sed si hac. §. si liberta. ff. de in ius vocan. l. eius qui in prouincia, in fi. ff. si cert. pet. & l. apud eum. ff. de manumif. referuntq; hoc diutius fuisse litigatum inter Patriarcham Antiochenum, & Archiepiscopum Nicõsiensem. Sed & idem Bal. in c. cum inferior, in prin. de maio. & obed. asserit quod quis potest esse & superior & inferior altero, diuersis respectibus, per d. §. si liberta. Ad quod facit tex. in c. sanè, l. 2. vbi not. Pan. in 3. not. de offi. deleg. & in c. a collatione, & ibi glo. in verbo, prælatus, de appell. lib. 6.

16
Ad idem.

¶ Et hinc certè videmus, quod archidiaconus est maior archipresbytero, in loco, voto, & iurisdictione, & in aliis, quæ ei competunt ratione dignitatis: in missa autem minor est archidiaconus archipresbytero, vt asserit Archidia. in c. quanquam. 2. q. 7. vbi dicit secundum hoc debere intelligi, quod scribitur in c. à subdiacono. 93. di. & in c. ordo. 33. q. 5. Et ante illum glo. in c. in nouo, in verbo, pari. 21. dicit quod quis potest esse maior alio in ordine, sed minor in administratione, ponitq; exemplum in archipresbytero & archidiacono, per tex. in c. perlectis. 25. di. Et huc spectat, quod tradit Panor. in c. auditis, col. 3. de elec. quod rector vniuersitatis præcedit episcopum scholasticum in studio, non etiam alibi. & sequitur Felin. in rub. de maio. & obed. col. 2. & in rub. de appell. col. 6.

17
Imperatoris qui iudicium officium exercere vult. Augustus.

¶ Postremò vt redeamus ad præcipuum nostrum institutum, legimus plurimos Imperatores & Reges iudicium munus exercuisse, ob idq; passim laudatur Augustus Imperator q; ipse ius dixit assidue, & in noctem nonnunquam, si parum valeret, lectica pro tribunali collocata, vel etiam domi cubans, vt testis est Suetonius in eius vita. c. 33. Et iterum c. 72. dicit illum ius persæpe dixisse in porticibus Herculis, & Dion in vita illius. Vnde & illud de illo Virgilij lib. 4. Georg.

— *Cesar dum magnus ad altum Fulminat Euphratem bello victor que volentes Per populos dat iura.* Ante cū C. Julius Cæsar, vt videre licet ex Suetonio in vita illius c. 43. vbi dicit illi ius laboriosissime & fuerissimè dixisse, & ex Valer. Maximo l. 6. c. 2. vbi de Seru. o Galba.

Tiberius

Tiberius apud Dionem Nicæum in vita illius. Et Claudius apud eundem in vita quoque ipsius Claudij. Et Galba apud eundem, etiam in vita illius. Vitellius apud eundem in vita illius c. 9. Vespasianus quoque in idem faciebat, non in vrbe Roma tantum, sed & in ceteris ciuitatibus, vt videre licet apud Philostratum in vita Apollonij lib. 7. & Dionem in vita illius. Domitianus eius filius ius quoque diligenter, & industriè dixit, plærunque & in foro pro tribunali extra ordinem, vt scribit Suetonius in vita illius c. 11. & de eo etiam Aurelius Victor: Ius, inquit, exquisitè dixit. Traianus sæpissimè litigantes pro tribunali audiuit, iudiciaque reddidit, vt tradit Dion Cassius. Hadrianus illius successor in imperio, ius assidue dicebat cum primoribus ciuium, aliquando in palatio, nonnunquam in prandio: interdum, & quidem sapius in tribunali, vt quæ fierent publicarentur, quod & ipse Dion retulit. Et de eodem scribit Spartianus, quod à Traiano abductus à patria, & pro filio habitus, non multò post decennio litibus iudicandis datus est. Et postea quoque dicit illum iam Imperatorem & Consulem sæpe ius dixisse. Et rursum, causas, inquit, Romæ, atque in prouinciis frequenter audiuit. Idem quoque fecisse Aurelium Antoninum scribitur in l. non putabam, ff. de condit. & demonstr. & in l. Romanus, quæ est pe. ff. de tut. & cura. dat. ab his. Marcum siue is fuit, & Maximū (quisquis hic fuit) imperatores, in l. extraneo. ff. de qua. & ipsum Marcum, in l. Mulier. ff. ad S. C. Trebel. & in l. Titius, eod. tit. & Antoninum, in l. Aemilius. ff. de minori. & in l. proximè. ff. de his quæ in testam. del. & Commodum in l. Procula. ff. de prob. & in l. j. §. si cohæredes. ff. ad legem Falcid. Et Pertinacem Herodianus libro 2. Seuerum idem Herod. lib. 3. non semel, & Aelius Spartianus in vita illius. Et Antoninum Caracallam illius filium. Idem Herodianus libro 4. & Dion in vita illius. Vtrunque Iurisconsultus in l. minor autem. §. 1. ff. de minor. vbi hinc scribitur, quod si princeps sententiam dixerit, perarò solere eum admittere restitutionem. & in §. seq. scribitur: non nisi ipsum principem concedere debere restitutionem aduersus ipsius sententiam. Maximum & Balbinum, Iulius Capitolinus. Moderatè, inquit, causas audiebāt. Iustinianum, vt ille ipse profitetur in authent. de disposito. in prin. & in authent. vt exac. dot. etiam in princ. & Federicum, quod & ipse testatur in l. imperialem. in prin. ibi, pro tribunali federemus, tit. de prohib. feud. ali. per Fed. vbi id dicit se fecisse de more prædecessorum, ex eoque not. Matth. Afflic. ibi, col. 2. in 4. not. proprium id regum esse. Et alios imperatores, in l. Offidius. ff. de lega. 3. & in l. Imperatoribus. ff. de iure fisci, & in l. vlt. ff. quod cum eo. Et ex recentioribus, Carolum illum magnum Eginhartus eius Cancellarius in vita ipsius.

18
¶ Hæc de Imperatoribus, nunc ad Reges accedamus. Hieronem illum antiquissimum Mossyncecorum regem idem fecitasse liquet ex Apollonio Rhodio lib. Argonauticón 2. Et Alcinoium Regem Phæacum idem author lib. 4. Priamum Regem potentissimum ex Virgilio lib. 7. Aeneid.

Hoc Priami gestamen erat, cum iura vocatis More daret populis. Ex quibus vides, vt id in transcurso dicam, fuisse Regibus priuatum quodpiam & peculiare habitus & ornamenti genus, cum ius dicerent, vt videmus nostris esse præsidibus, cum & ipsi quibusdam diebus statis & solennibus audiunt aduocatos clientibus patrociantes. Et Didonem quoque, cuius testis est idem Virgil. lib. 1. Aeneid. *Iura dabat legesque viris.* Nam & scæminas reginas ius dixisse subditis, alibi docuimus. Et Aeneam quoque, vt & ipse profitetur lib. 3. *Iura domosque dabam.* Et Acestem ab eodem Aenea regno præpositum, lib. 5. *— Gaudet regno Troianus Acestes, Indicitque forum, & patribus dat iura vocatis.*

Quibus verbis, vt & id obiter dicam, intelligis, Reges id ipsum non nisi patribus & Senatoribus vocatis facere solitos, id est, assidentibus illis, & ex eorum consilio, ad quod principes admodum aduertere animum debent. Romulum & Remum, idem eo. lib. 1.

— Remo cum fratre Quirinus Iura dabunt. Et ipsum præterea Romulum Plutarchus in vita illius. Et Tarquinium superbum alterum Romanorum regem tradit Lilius lib. 1. ab vrbe condita, cognitiones capitalium rerum per se solum exercuisse. Midam Gordij filium Phrygia regem ex fella regia ius dicere solitum, & eam postea apud Delphos posuisse, Herodotus libro j. Philippum Macedonum Regem, qui cum Machetæ cuiuspiam pro tribunali sedens causam cognosceret, dormitansq; ac parum iuribus intendens eum condemnasset, Machetæque continuò reclamans se prouocare diceret: Qua re indignatus rex, Ad quem, ait. Et Machetes, ad te o rex, si expergiscaris, & attentius causam audieris. Cùmque ipse aliàs ex tribunali audisset causam duorum scelerosorum sese inuicem accusantium, pronunciauit vt alter exularet Macedonia, alter illum sequeretur. Author vtriusque Plutarchus in apophthegmatis. Alexandrum Magnum illius filium, qui cum in causis capitalibus federet iudex, accusatorique alteram aurem ocluderet, interrogatus cur id faceret. Alteram, ait, seruo reo. idem Plutarchus tum in vita illius, tum in apophthegmatis. Tradit autem Polyenus lib. 4. Strategematón ad Antoninum & Verum imperatores, ipsum Alexandrum cum apud Macedones aut etiam Græcos iudicium exerceret, mediocri vulgarisq; foro vti cõsueuisset. At inter Barbaros splendido & militari, vt etiam fori figura metum Barbaris incuteret, describitq; formam tabernaculi, quo utebatur, cum in Baetris, Hyrcanis & Indis iudicia daret. Agesilaum illum Lacedæmoniorum Regem, qui cum in causa quadã federet, & is qui accusabat rectè dixisset, contra autè rei patronus

Vespasianus.

Domitianus.

Traianus. Hadrianus.

Aurelius. Marcus. Maximus.

Commodus. Pertinax. Seuerus. Caracalla.

Balbinus. Iustinianus. Federicus.

Reges qui id ipsum fecerunt. Priamus.

Regum peculiaris habitus cū ius diceret. Dido. Aeneas. Acestes.

Reges assidentibus Senatoribus ius dicebant. Romulus. Midas. Philippus Macedo.

Alexander.

Agesilaus.

malè:

malè: subinde tamen inter dicendum repeteret, Agefilæ Regem decet opulari legibus, quasi ipse bonam causam haberet, & ab ipso starent leges, Agefilæ ipse hominis improbitatem interpellans. Si quis, inquit, tibi domum perfoderit, aut vestem abstulerit, expectarè sine vt architectus, aut qui vestem contexit, tibi sit auxilio futurus? Quibus verbis subindicabat Regem esse veluti architectum: nec conuenire vt is opularetur ei, qui contra leges aliquid admisit. Plutarchus in vita Iulii, & in apophthegmatis. Sed & Cleomenè alterum Lacedæmoniorum Regem in sella sedètem iura populo dixisse author est idem Plutarchus in vita illius. Tigranem quoque Armeniorum regem maximum, & qui se regum regem vocauit apud eundem Plutarchum, in vita Luculli. Nico- clem quoque Salaminiorum Regem idem fecisse videmus ex Isocrate in oratione de Antidosi, id est, permutatione facultatum. Sed & Mithridatem duarum & viginti gentium regem totidem linguis iura dixisse scribit Plinius lib. 7. c. 24. Et Dionysium illum regem Siciliae, de quo refert Aelianus variæ historiæ lib. 9. quod cum esset immensa corporis crassitudine, si quando iura dare veller, istam corpori prætendebat, vt sola facies superimmineret, & reliquæ partes occulerentur. Et Philippum vnum ex Iudæorum Tetrarchis, ex Iosepho libro Antiquitatum Iudaicarum 18. cap. 6. Persarum quoque Reges id ipsum facere solitos testatur Phylarchus apud Athenæum, aureas platanos auramque vitem, sub qua Persarum Reges sedètes iura sæpe reddebant, inferiores videri quotidiano sumptu regis Alexandri Magni. Et Indorum quoque Reges ex Q. Curtio lib. 8.

Persarum reges.

¶ Vt omittam Scipionem illum regibus non inferiorem, qui cum quodam die ius in castris sedens diceret, ex quo loco Carthago procul videbatur, & quispiam è militibus, qui in iure apud illum stabant, ex more interrogasset in quem diem locumve vadimonium promitti iuberet: tum ille manum ad ipsam oppidi quod obsidebatur, arcem protendens, Perendie, inquit, se sistere illo in loco, atque ita factum est die tertio in quem iusserat, oppidum captum est, eodem die in arce eius oppidi ius dixit. Author Gellius lib. 7. c. 1. & ante eum Valerius Maximus lib. 3. c. 7. post prin. vt omittam, inquam, multos magnæ autoritatis dignitatisque viros id iudicis munus exercuisse, & inter cæteros Paulum Iuriconsultum, vt patet ex l. Clodius. ff. de acqui. hæredit. Alios assessorum quoque munus, quos non opus est hoc in loco ponere, vt qui omnibus legum nostrarum studiosis pateant.

An aduocati munus nobilitati obsit. CAP. XXIIX.

HACTENVS de officio iudicis: secundo loco dicendum etiam ducimus de officio aduocati, an videlicet sit vile, & nobilitati minimè conueniens necne. Et sanè primùm videtur huiusmodi officium, ne minimam quidem partem habere honoris aut dignitatis. Nam Libertini nisi impetrato iure aureorum annulorum ad dignitatem eligi non possunt. l. j. C. ad le. Visc. & l. j. C. si fer. aut liber. li. 12. At libertini ipsi possunt esse aduocati. l. j. §. vlt. ff. de postul. & l. 2. C. eo.

Aduocati officium an deroget nobilitati. Libertini possunt esse aduocati.

Hortensius post Consulatum causas non egit. Nec etiam Plinius cum Tribunus esset.

Causidicorum merces olim exigua. Iuuenalis locus.

In idem.

¶ Sed quia hoc fortè non satis est ad probandum munus aduocatorum officere nobilitati, illud amplius probabimus apud antiquos illos Romanos prudentissimos quidem rerum omnium arbitros, fuisse munus hoc vile & abiectum, atque etiam contemptissimum. Quod hinc primùm colligi potest, quod qui in fastigio dignitatum collati semel fuissent, ab eo sese sponte abdicabant tanquam dignitati suæ tenebras quasdam offundenti. Cuius rei exemplo est Hortensius, qui post suum Consulatum, summum illud suum studium agendarum causarum remisit, quo à puero fuerat accensus, vt testis est M. Tullius illius contemporaneus, in Bruto, haud multò ante fi. Sed & Plinius Iunior lib. epistol. 1. ad Pompeium Falconem scribit, cum Tribunus esset, abstinuisset se causis agendis: quod deforme arbitrabatur, cui assurgere, cui loco cedere omnes oporteret, hunc omnibus sedètibz stare: & qui iubere posset tacere quæcunque, huic silentium clepsydra indici: & quem interfari nefas esset, hunc etiam conuicia audire: & si multa pateretur, inertem: si vlcisceretur, insolentem videri.

¶ Tum etiam quod exiguam mercedem ipsis causidicis dabant, & certè tam exiguam, vt ne ipsis quidem artificibus vix auderent offerre, id quod & apertè & decenter insinuat Iuuenalis Satyra 7.

— Hinc centum patrimonia causidicorum.
Parte alia solum rus Hisapone Lacerte.
Sic enim legendum esse, & non rus Satipone, vt passim legitur, admonet Beroaldus in suis annotationibus, hunc dicens esse sensum poetæ, Rus exiguum non in Italia, sed in prouincia, & ea quidem longinqua, hoc est regione Hisaponenfi, tantundem valere, quantum patrimonia centum causidicorum. Ex quo colligimus Iuuenalem demonstrare voluisse causidicos Romæ tenuissimum quaesticulum lucellumque suis fecisse temporibus. Propterea statim subdit,

— Rumpe miser tensum icur, vt tibi lasso
Figantur virides scalarum gloria palmæ.
Quod vocis pretium? siccus petasunculus, & vas
Pelamidum, aut veteres Afrorum epimenida bulbi,
Aut vinum Tyberi deuectum quinque lagenæ, &c.
¶ Martialis lib. 1. epigram. 126. Sabellum causidicum deridet in hæc verba,
Saturnalia diuitem Sabellum
Fecerunt merito tumet Sabellus?
Nec quenquam putat esse, prædicatque
Inter causidicos beatiorem.

Hos

Hos fastus animosque dat Sabello
Farris semodius, fabæque fresæ,
Et thuris, piperisque tres selibra,
Et Lucanica ventre cum Falisco,
Et nigri Syra defruti lagena,
Et ficus Libycæ gelata testa,
Cum bulbis, cochleisque, caseoque,
Piceno quoque venit à cliente,
Parcæ cistula non capax oliuæ,
Et crasso figuli polita cæno
Septenaria Synthesis Saguntis,
Hispanæ luteum rotæ toreuma,
Et lato variata mappa clauo.
Saturnalia si uctuosiora
Annis non habuit decem Sabellus.

Idem quoque lib. 7. Epig. 52. Vmbrum & ipsum causidicum etiam deridet, qui quæcunque munera à clientibus in Saturnalibus acceperat, ad illud miserat, ea autem erant vilissima & nullius ferè pretij.

Carmen Martialis est huiusmodi,
Omnia misisti mihi Saturnalibus Vmter
Munera, contulerant quæ tibi quinque dies.
Disse nos triplices, & dentiscalpia septem.
His comes accessit spongia, mappa, calix,
Semodiusque fabæ, cum vimine Picenarum,
Et Laletanæ nigra lagena sapæ.
Paruæque cum canis venerunt coctana prunis.
Et Libycæ fici pondere testa grauis.
Vix puto triginta nummorum vita fuisse
Munera, quæ grandes octo tulere Syri.

Quantò commodius nullo mihi ferre labore
Argenti potuit pondera quinque, puer?
Idem rursus lib. 5. Epigram. 85. Sextum quendam in hæc verba alloquitur,

Quæ te causa trahit, vel quæ fiducia Romam
Sexte? quid aut speras, aut petis inde referre?
Causas, inquit, agam Cicerone disertius ipso,
Atque erit in triplici par mihi nemo foro.
Egit Atestinus causas, & Caus: utrunque
Noras, sed neutri pensio tota fuit.
Si nihil hinc veniet, pangentur carmina nobis, &c.

¶ In eadem sententia Plinius lib. 2. epistolarum ad Maximum, Heri, inquit, duo nomenclatores mei (habent sanè ætatem eorum, qui nuper togas sumpserunt) ternis denariis ad laudandum trahébantur, Tanti constat vt sis disertissimus, hoc pretio, quamlibet numerosa subsellia implentur, hoc ingens corona colligitur, hoc infiniti clamores commouentur. Apuleius quoque libro vndecimo Metamorph. quaesticulum forensium appellat, id est, pusillum quaestum, quem ex actione forensium causarum receperat. Vt non abs re Plautus in Pænulo in suam scenam induxit aduocatos quosdam pauperculos. Proinde non immeritò ingratum forum appellat Ouidius lib. 1. Elegiarum, cum ait,
Nec me verbosas leges ediscere, nec me
Ingrato voces prostituisse foro.

In idem.

Fori ingrati.

¶ Ex quibus facile constat viles admodum fuisse aduocatos, cum etiam ex legum nostrarum constitutionibus, ij quidem abiecti atque degeneres inter vilissimos computantur, qui vili pretio, nuce turpi compendio patrocinium præstant. l. quisquis. C. de postul. & repetitur in §. apud urbem. 3. q. 7. vbi glo. in verbo, non ad turpe, & in verbo pecunia, ea verba ita vt diximus, intelligit. quam sequitur Ioan. Fab. in l. si qui. C. eod. de postul.

Viles sunt qui vili pretio patrocinantur, ut de i. si nu. 3. l. 4.

¶ Adde quod in aduocatum vituperium Columella dicit in præfatione, Sine causidicis olim satis foelices fuerunt, futuraeque sunt vrbes. Et paulò post, hæc de foro iudiciali pronunciat: Sed ne caninum quidem (sicut dixere veteres) studium præstantius locupletissimum quemque adlatrandi, & contra innocentes, ac pro nocentibus neglectum à maioribus, à nobis autem etiam concessum intra moenia & in ipso foro latrocinium, &c. Anacharis autem Scitha apud Laërtium dicebat huiusmodi forum esse locum destinatum ad fallendum inuicem, atque ad dandas auaritiæ manus. Plutarchus in libro de scenore, forum ipsum dicit esse ἀρετῶν χάραξ. id est, impiorum regionem. Ex quo fortè M. Cato Censorius censebat forum esse muricibus sternendum, vt scribit Pl. lib. 19. c. 1. Qui & inibi tradit admodum mutatis moribus Marcellum Octauia forore Augusti genitum, in Aedilitate sua forum velis inumbrasse, vt salubrius litigantes consisterent.

Aduersus aduocatos.

Causidici rabulæ forenses.

¶ Sidonius Apollinaris lib. epist. 4. ad Claudianum, appellat causidicos rabulas forenses. Quod acce-

pisse videtur à Cicerone, cuius lib. 1. de oratore, hæc verba sunt, Neque enim caufidicū nescio quem, neque proclamatorem aut rabulam hoc sermone nostro conquiritimus. Quem locum Nonius Marcellus in id expedit, ut rabula diceretur à rabie, quem nūc inquit, aduocatū vel caufarū patronum dicimus. Seneca quoque, Iuridici, inquit, velut canes acerrimi non nisi oblato cibo mansuescunt. Nam & Nonius Marcellus in eodem illo loco autoritate Salustij, caninam aduocatoū facundiam appellat. Sed & idem Seneca & in ludo de morte Claudij, caufidicos, cum vituperio venale genus vocat. Et Hieronymus, si is est, Iuridici lyncibus & leonibus crudeliores, & si deuorent ore rabido, tandiu tamen deperdendi memoriam non perdunt, quandiu venter est vacuus. Et Apuleius, lib. 10. Metamorph. appellat caufidicos vilissima capita, forensia pecora ac togatos vultures. Quod postremum à Cicerone nisi fallor, accepit, qui in oratione pro P. Sestio, nescio quos vultures paludatos vocat. Ouidius caufidicos tanquam garrulos & verbosos taxat, lib. 3. de Tristib. eleg. 12.

Ocia nunc isthic, iunctisque ex ordine ludis

Cedunt verbosi garrula verba fori.

Et lib. 4. eiusdem operis, Eleg. 10.

Fortia verbosi natus ad arma fori.

Seneca autem Tragœdiographus in Hercule furente, actu primo, clamorū forum,

Hic clamosi rabiosa fori

Iurgia vendens improbus iras

Et verba locat.

¶ De his quoque intelligere videtur Iulius Pollux lib. 5. ita loquens, Συκοφάντης, δικογράφος, δικογράφος, λέγων επί χήμασι, πρὸς ἀγγύρω λέγων, μὴδὲν ἔημα πρὸς ἀπὸν, μὴδὲ φθεγγόμενος, πρὸς χάρην λέγων, πρὸς ἰδὸν ἢ δὴ μὴ γοῶν παρὰ τῆς κινηλίδος. Hæc ille, nō verbis quidem continuis, sed sparsis, & aliis quibusdam interiectis, quorum hic sensus est, Calumniator, litium conceptor, litiū confutor, loquax pro pecunia, ob argentū loquax, nullum verbum gratis proferēs, pro mercede vocem proferens ad gratiam loquens, ad voluptatem conciones fingens, apud tribunalia semper viuens.

¶ Ex nostris Accursius in lab. Anastasio, in verbo, morantur. C. mand. dicit quod aduocati omnia mala nouerunt. Cui concinens Plinius Iunior lib. Epist. 2. ad Nepotem. Nos (inquit) qui in foro veris que litibus terimur, multum malitiæ quamuis nolimus, addiscimus. Sed & multa contra aduocatos congestit Zasius in suis scholiis, in l. 2. §. post hos quoque Tubero, in verbo, nec obtinuit. ff. de orig. iur. Quibus & tu denique adde Bart. in l. in fi. C. de frumen. Alex. lib. 11. trahentem illum tex. in arg. pro statutis prohibentibus, ne nobiles sint aduocati.

¶ Verum contra videtur officium aduocati minimè vile esse & abiectum, imò verò laudabile, vitæque hominum maximè necessariū. l. laudabile. C. de aduo. diuer. iud. & c. quia episcopus, in fi. ibi, & laudabilis artis. §. q. 3. Est & honorabile, vt dicit Bald. in l. inuitus, col. j. C. de procur. & in l. j. §. ait Prætor. ff. de postul. Quisquis enim aduocatus est, is & in honore constitutus dici potest, per tex. in l. quisquis, in fi. ibi, honori suo, & ibi gl. C. de postul. & voluit gl. in l. i. §. hoc edicto, & ibi Bart. ff. eod. Sunt & aduocati, etiam deposito officio, in Clarissima dignitate constituti. l. j. C. de aduo. diuer. iud. & ibi Bart. & Fran. Aret. qui ex hoc not. quod non debent torqueri tanquam constituti in dignitate, debetque ad eos mitti, tanquam ad egregias personas, secundum l. ad egregias. ff. de iure iur. & facit etiam d. l. laudabile, eod. tit.

¶ Quinctiam sunt & ipsi nobiles, per text. in l. prouidendum, in princ. in verbo, nobilissimos. C. de postul. exercent enim artem nobilē, vt dicit Bal. in rub. extrā de offi. iud. col. vlt. Et vt dicunt Hofst. & Ioan. And. in c. eò libentiū, in verbo, militiæ clericali, & ibi quoque Aegid. Bellame. in j. not. Ant. & Panor. vterque ad fi. Petr. Anch. & Cardin. Flo. vterque post prin. ext. de ser. non ord. aduocatum nobilitat suum officium, per tex. in l. aduocati. C. de aduo. diuer. iud. quam tu omnino vide, multa de laudibus aduocatorum continentem. Quod & fuleit, quod scribit Spartianus in Iuliano Imperatore, in hæc verba, Didio Iuliano qui post Pertinacem imperium adeptus est, proauus fuit Sabinus Iulianus, bis Consul, præfectus vrbis & Iurisconsultus, quod magis cum nobilem fecit. Ideoque dicit Bal. in rub. extrā de offi. iud. paulò ante si. quod aduocati habent artem nobilem.

¶ Et cum infamibus portæ dignitatum non pateant, l. secunda. C. de dignit. lib. 12. cum sim. Ided infames ne sint aduocati, legibus prohibitum est. l. j. §. ait prætor, l. 2. ff. de postul. & c. infames, in princ. §. q. 8. Cùmque Iudæis nulla ad dignitates & honores via pateat. l. vlt. C. de Iudæis, & facit ca. cum sit, & c. ex speciali, extrā eo. & c. nulla. §. 4. dist. & c. nulla, & c. constituit 17. q. 4. Idcirco non possunt Iudæi esse aduocati, vt voluit Bar. in l. vlt. per illū tex. C. de postul. & Ioan. de Ana. in rub. extrā, de Iudæ. col. 2. & Iafon in rub. ff. de iust. & iur. col. j.

¶ Item cum officium notariorum & procuratorum sit vile. l. vniuersos, & l. si quis procuratorum, & vtrique not. C. de Decu. & infra latius dicemus, ideo neutrum debent exercere aduocati. glo. & Bart. in d. locis, & gl. in l. generali. C. de tabel. lib. 10. Bar. in l. j. C. de primicer. lib. 12. Bald. in l. Senatores, in j. lect. ff. de Senat. l. a. super rub. C. de procur. Neque etiam debent assumi ad eorum officium quos nunc collectores vocant, neque ad aliud quoduis munus personale cogi. l. nequis, & l. sanimus, & ibi Bar. C. de aduo. diuer. iud. ea videlicet ratione, vt dicit Bal. in d. l. ne quis. quoniam non debent vilia ministeria exercere in vilipendium togæ, vt ipse loquitur.

¶ Propterea nobiles officium aduocati exercentes non tenentur contribuere in subsidiis, vt voluit Marcus Mantua. Bonauitius obseruationum lib. 2. ca. 17. chap. j. & ante eum, licet non alleget, latè conclud

Canes acerrimi.
Venale genus.
Lyncibus, & leonibus crudeiores.
Vilissima capita.
Forēsa pecora.
Togati vultures.
Garruli.
Forum, verbosum.

Aduocati omnia mala nouerunt.

Pro contraria sententiā. Aduocati officium laudabile & necessarium. Aduocati in honore constituti. Etiam depositio officio.

Aduocati nobis deservunt.

Infames aduocati esse non possunt. Nec Iudæi.

Nec notarij. Nec procuratores. Nec collectores.

Nobiles aduocati.

concludit Guid. Pap. deci. 383. quò verò ad Doct. vbi hoc quoque dicit procedere, etiā si ex huiusmodi officio quicquā lucratur, cū id facere possint, iure ita permittente. Et quòd huiusmodi officium non deroget nobilitati, expressè cōsultuit Barth. Chasse, conf. 64. viso processu, col. vlt. Et hoc aperte probat tex. in l. 2. §. Scriuius autem. ff. de orig. iur. in illis verbis, Turpe est patricio & nobili viro, & causas oranti, ius in quo versatur ignorare. Nam primū illic iungit nobilem & causas orantem, id est, aduocatum: deinde asserit turpe esse nobili viro leges ignorare. Quin in eodem §. paulò post ea verba, scribitur, Tuberonem Patricium à causis agendis ad Ius Ciuile transiisse.

¶ Nec obstant quæ allegata sunt pro prima parte. Et primū quod dictum est de libertis. Nam hodie iure nouissimo liberti per solam manumissionem, & sine concessione aureorum annulorum efficiuntur ciues Romani, & ad dignitates idonei, per auth. vt lib. de cetero, in prin. vbi glo. hoc not. & gl. in d. l. C. ad leg. Iul. Viccl. & in l. j. C. si fer. aut lib. & ibi quoque Bart. & Ioan. Plat. gl. in l. libertorum vbi & Lucas Pen. C. de dignit. lib. 12. Et ob eam causam, vt nonnulli ex supradictis dicunt, possunt liberti patrocinari, vt dictum est, & asserere iudicibus, per l. 2. ff. de assel. Atqui sicut verum est hodie libertos dignitates posse consequi ex iure nouissimo: ita minimè verum est, quicquid illi dicant, hac ratione illos posse postulare, & asserere, cū id possent ex antiquo iure, ex quo etiam interdicebantur dignitatibus. Idcirco nihil est, quod huic obiectioni responderi posse videatur, quàm vt fateamur patrocinari nō dignitatis esse, sed nō ideo aduersari dignitati. Nam quicquid non est dignitatis, nō contestum est contrariū dignitati. Sunt enim multa cōmunia dignitatis & non dignitatis, vt bibere, comedere, ludere, iocari, & sexcenta huiusmodi, quæ si feceris, non propterea dignitatem assequeris: nec item dignitatē, si quam habes, amittis. Nunc autem illud solū quarimus: An patrocinari sit adeo aduersum dignitati aut nobilitati, vt eam ex patrocinio amittas.

¶ Quod verò dictum est Hortensium post Consulatum studium agendarum causarum remisisse: id quidem non fecit Hortensius abiectioe contemptūque ipsius rei, sed vt idem Cicero, quo loco supra in eam rem citauimus, credit, quoniam videret ex Consularibus neminem esse secum comparandum: negligeret autem eos qui Consules nō fuissent. Plinius verò non solū ob eas quas diximus rationes, abstinuisse se Tribunalium causis agendis asserit, sed & quia potuisset contingere, vt altera partium eum appellasset vt intercederet, cuius rei extremum ius erat apud Tribunos. Idcirco maluisse se Tribunalium omnibus, quàm paucis aduocatum exhibere, vt inibi tradit.

¶ Cæterum Germanicus Caligulæ pater, quem omnes miris laudum præconiis extollunt, orauit causas, etiam triumphalis, vt à Suetonio traditum est, in ipso Caligula. c. 3. Ex quo patet viros vel in summa dignitate collocatos ea tempestate hoc studium non prætermisisse. Martianus inter nostros Iurisconsultos celeberrimus potest videri aduocatus fuisse, ex l. i. §. vlt. in fi. ff. ne de statu defun. Et Paulus alter Iurisconsultus planè attestatur se huiusmodi officij munere functum, in l. quæritū est. §. cum vir. ff. de leg. 3. vbi & tradit se in causa quadam, in qua postulabat, nō id obtinuisse defendebat, & tamen reuerenter & benignè authoritatem & rationem iudicis aduersus suam ipsius sententiam accepit, agnouit, comprobauit. Id quod obiter dicere volui, ne aduocati nostri temporis ægrè ferant, si quando in causa succumbant. Plinius Senior vir omnibus eruditionis ac doctrinæ numeris absolutissimus, aliquandiu causas aditauit, vt refert Plinius Iunior, lib. 3. epist. ad Marium. Vespasianus post stipendia, quibus Tribunalium militum magna fama gesserat, foro operam dedit, authore Suetonio. Vt non iam mirum sit quod Bal. noster, & aduocationis officium exercuit, vt ipse attestatur, conf. 160. quaritur vtrum si emphyteuta, vers. ego istam questionem, lib. 3. & conf. 400. pro parte Zannis, in fi. in subscriptione, eo. lib. 3.

¶ Nec desunt qui in laudem huius muneris tradunt dominum nostrum Iesum Christum aduocati partes sibi sapius sumpsisse, vt cum Lucæ 10. c. Mariam Magdalenam primū cōtra Martham quæ in sorore sua maiorem diligentiam desiderabat. Deinde eiuſdem Lucæ 7. aduersus confidentem illum Pharisæum, qui Christum à Magdalena tangi nolebat. Postremo Matth. 16. & Marc. 14. contra discipulos indignè ferentes quòd eadem Magdalena Christi caput & pedes preciosos vnguento inunxisset, admirabili pietatis exemplo defendit. Vt præteream (inquit, Iac. Omphalius, cuius hæc sunt lib. de vsurpatione legum 4. c. 6.) mulierem adulterij conuictam & lapidum micetionibus adiudicandam, quam idem dominus commemoratione peccati, quo omnes Iudæi obstricti tenebatur, defendit, atque vitæ supplicio exemit: quod Ioannes Apostolus scribit sui euangelij cap. 8. quòdque idem Apostolus i. epist. c. 2. scribit habere nos aduocatum apud patrem Christum.

¶ Nec semper verum extitit, exiguam fuisse caufidicis mercedem datam, sed & plerunque fuisse quaestuosissimum causas agere, vel testimonio ipsius Martialis, qui lib. 1. ad Flaccum scribens, epigrammate quadragesimo quarto, nullum esse præmium musis conqueritur, sed in iudiciis tantum, & apud caufidicos pecuniam versari. Epigrammatis initium est, O mihi curarum pretium non vile mearum. Quod reliquum est, quoniam sit longiusculum, & omnibus pateat, relinquo illic videndum. Idem lib. 2. id quoque clarissimè ostendit in eiuſdem scribens, epigr. 30. Mutua viginti tertertia forte rogabam, Quæ vel donanti non graue munus erat. Quippe rogabatur fidis que vetis que socialis, Et cuius laxas arca flagellat opes.

cati officium exercentes non cōtribuit ad subsidia. Et an si ex eo officio lucentur.

Responso ad cōtra.

Liberti dignitatis capaces.

Patrocinari an contrarium dignitati.

Germanicus triumphalis causas egit. Martianus iurisconsultus aduocatus. Et Paulus.

Plinius Senior. Vespasianus. Bal. aduocatus fuit.

Quaestuosissimum causas agere.

Is mihi diues eris si causas egeris, inquit.

Quod peto da Cai, non peto consilium.

Sed & alibi, libro scilicet octauo in Ciperum, epig. 16,

Pistor qui fueras diu, Ciperes,

Nunc causas agis, & ducenta quæris:

Sed consumis, & usque mutuaris,

A pistore, Ciperes, non recedis,

Et panem facis, & facis farinam.

Vnde & illi vulgatissimi versus exierunt,

Dat Galenus opes, dat sanctio Iustiniana,

Ex illis paleas, ex istis collige grana.

Quos ponit gl. in proœ. ff. Sed & maximè apud Græcos diuitiæ ex huiusmodi instituto conficiebantur, quod ex eo satis comprobatur quod Stratocles, atque Dromocles, vt scribit Plutarchus, circa initia libri, quem de ciuili institutione ad Traianum scribit, solebant sese mutuo ad messam auream inuitare, sic enim ioco tribunal, & curiam appellare consueuerunt.

Messis aurea tribunal.

21

De mercede aduocatorii.

Lex Cincia de donis & muneribus.

¶ Et quoniam eò usque processimus, vt de mercede aduocatorii loqueremur, non erit alienum, quædam non protrita ad eam rem pertinentia subtexere. Solent enim huiusmodi egressiones fauorabiliter oblectare, & lectorem iucunde refouere, stomachumque naufragantem quodam veluti condimento reficere. M. Cincius aut Cincius (vtrumque enim legi) vt scribit Cicero lib. de oratore secundo, legè de donis & muneribus tulit, quæ ab eo Cincia, siue Cinthia dicta est, alij Titiam & quidem corrupte, vt opinor, vocant. Huius suator fuit Q. Maximus admodum senex, vt dicit M. Cato apud Ciceronem in lib. de senectute. Ea autem cauebatur, vt author est Tacitus, lib. 11. ne quis ob causam orandam pecuniam donumve acciperet. Idem lib. 15. scribit oratorum licentiam peperisse Cinciam rogationem. Ob idque, si Festo Pompeio credimus, ea lex muneralis dicebatur à prohibendis scilicet muneribus, cuius meminit Plautus. Ne munerale legem neque lenoniã rogo fuerit, necne flocci aestimo. Sed & huius legis meminit Liuius lib. 34. in oratione Catonis, quam habuit de lege Oppia. Quid, inquit, legem Cinciam excitauit, de donis & muneribus? nisi quia vestigialis iam & stipendiaria plebs esse Senatui coeperat. Et Tullius lib. 2. de oratore. M. Cincius (inquit) quo die legem de donis, & muneribus tulit, cum C. Cento prodiiisset: & cum satis contumeliose, quid fers Cinciole, quæsisset, vt emas, inquit Cai, si uti velis. Ex quo enim donum manusve capere lege vetabatur, si quo uti voluisset id ei emendum erat. Meminit & Ausonius, quempiam Iurisconsultum deridens, quod legem Titiam non meruerit, nam cum indoctus esset, nihil lucrabatur.

22

Aliæ leges & S. C. de aduocatorii mercede.

Plinius nunquam aduocationes suas voluit esse uenales.

¶ Sed & in eandem rem erant aliæ leges & Senatusconsulta, quæ vetabant vanire aduocationes. Plinius lib. 5. Epistolarum, ad Valerianum tradit Nigrinum Trib. ple. recitauisse libellum disertum & grauem, quo questus est vanire aduocationes, & gloriæ loco poni ex spoliis ciuium magnos & statos redditus. In eamque rem capita legum recitasse, & Senatusconsultorum admonuisse. Ideoque inibi Plinius aperte gloriatur, quod leges antiquas secutus nunquam aduocationes suas voluit esse uenales, sed pecuniis in ea re semper abstinuit. Subiungit enim in eadem epistola, Quoniam me iuuat, quod in causis agendis non modo pactione, dono, munere, verum & xenis semper abstinuit oportet quidem quæ sunt inhonesta, non quasi illicita, sed quasi pudenda vitare. Iucundum tamen, si prohiberi publice videas, quod nunquam tibi ipse permisisset. Idem Plinius in eodem lib. ad Rufum adscribit verba cuiuspiam Senatusconsulti in eam rem, quæ sunt huiusmodi, Omnes, qui quid negotij haberent, iurare prius quam agerent iuebantur, nihil se ob aduocationem cuique dedisse promississe, cauisset. Et subdit, his verbis, ac mille præterea & vanire aduocationes, & emi vetabantur, & Tacitus lib. 13. Multa, inquit, arbitrio Senatus constituta sunt, ne quis ob causam orandam mercede aut donis emeretur. Et rursus eodem lib. Repetitur credebatur Senatusconsultum, poenâque Cinciae legis aduersus eos, qui pretio causas orauissent.

23

Cicero quoque mercede abstinent.

¶ Ante Plinium & Tacitum, Cicero & ipse legum obseruantissimus, ex prouinciis, neque dona, neque mercedem ab vilo recepit. Munera à Siculis ingentia magnificaque vltro delata constantissimè renuit, eo contentus duntaxat, vt Aeditatem suam transmissione frumetaria, nec illa quidem gratuita adiuuarent. Author Plutarchus. Idem Tullius lib. 2. Officiorum, Diserti, inquit, hominis & facile laborantis, quodque in patriis est moribus, multorum causas, & non grauate, sed gratuito defendentis, beneficia & patrocina latè patet. Ex quibus verbis licet colligere moris fuisse apud priscos Romanos opera gratuita, patronos clientum causas agere. Quidij quoque, qui eadem fuit tempestate, carmen est lib. 1. Elegiarum,

Turpe reos empta miseris defendere lingua,

Quod faciat magnas turpe tribunal opes.

Sed & longo post tempore Symmachus in epistolis laudat quempiam Iulianum causidicum, quod nunquam in mercedem linguæ corruptit meritum.

24

De eadem re.

¶ De eadem re eleganter quidem & copiose, vt semper aliàs differens Quintilianus lib. 12. Oratoriarum Institutionum, c. 7. quo de his loquitur, quæ in suscipiendis causis oratori obseruanda sunt, sic inquit: Gratis ne ei semper agendum sit, tractari potest, quod ex prima statim fronte diiudicare imprudens est. Nam quis ignorat, quin id longe sit honestissimum, ac liberalibus disciplinis, & illo quædam exigimus, animo dignissimum, non vendere operam, nec eleuare tanti beneficii autoritatem?

ritatem? Cum pleraque hoc ipso possint videri vilia, quod pretium habent. cæcis hoc (vt aiunt) clarum satis est. Nec quisquam, qui sufficientia sibi (modica autem hæc sunt) possidebit, hunc questum sine crimine sordium fecerit. At si res familiaris amplius aliquid ad vsus necessarios exigeret, secundum omnium sapientium leges, patietur sibi gratiam referri, cum & Socrati collatum sit ad victum. Et Zeno, Cleantes, Chrysippus mercedes à discipulis acceptauerint. Neque enim video quæ iustior acquirendi ratio, quam ex honestissimo labore, & ab iis de quibus optimè meruerint, quique si nihil inuicem præstent, indigni fuerint defensione. Quod quidem non iustum modo, sed necessarium etiam est: cum hæc ipsa opera tempusve omne alienis negotiis datum, facultatem aliter acquirendi recidant. Sed tum quoque tenendus est modus: ac plurimum refert, & à quo accipiat, & quantum, & quousque. Paciscendi quidem ille piraticus mos, & imponentium periculis pretia, procul abominanda negotiatio, etiam à mediocriter improbis aberit, cum præsertim bonos homines, bonasque causas tuenti non sit metuendus ingratus. Qui si futurus, malo ramè ille peccet. Nihil ergo acquirere volet orator, vltra quam satis erit. Ac ne pauper quidem tanquam mercedem accipiet, sed mutua beneuolentia veteretur: cum sciat se tanto plus præstitisse: quia nec vanire hoc beneficium oportet, nec perire. Denique vt gratus sit, ad eum magis pertinet, qui debet. Hæc Quintilianus.

25 ¶ Non solum autem in apud Romanos, sed & Athenienses cæterosque Græcos, atque etiam Barbaros inhonestum fuit, & veluti sordidum ex patrocinio questum facere. Cymon Atheniensis (quod Plutarchus retulit) Persam hominem, quod suo patrocinio uti vellet, pateras duas offerentem, alteram aureorum Daricorum plenam, argenteorum alteram, ea acerbitate à se reiecit, vt diceret mercenarium se non esse: quin si se amico uti vellet, quæ munera obtulisset, ea secum referret. Aristoteles in præceptis Rhetorices de causis ciuilibus, quæ ad Alexandrum Regem scripsit, quo loco de exordiis in genere iudiciali loquitur, sic ait Græcè quidem, sed in hanc sententiam, Eodem quoque modo si quis nos mercede conductos causarum patronos dicat: & fatebimur, & cauillabimur. Huiusque rei autorem accusatorem nostrum, ac reliquos omnes demonstrabimus. Mercedum autem species diuidemus, dicemusque alios pecuniis, alios gratis, alios suppliciiis, alios honoribus aduocatos assistere. Te igitur gratis id obire muneris ostende, aduersarium vero dicitone ne paruo quidem pretio aduocatum assistere. Quin eum vt aliquid argenti iniuste capiat, in iudicium ire. Hæc Peripateticorum princeps. Quibus plane docet, turpe apud Græcos fuisse aduocationes vanire. Saxo autem Grammaticus, qui Danicam historiam scripsit elegantissimum quidem, quam tempora quibus vixit paterentur, eiusdem historiarum lib. 6. inducit Scarratherum Danicum virum his verbis loquentem:

Dicere se pe foro turpique inhiare lucello

Gaudet, & hoc studio vatem solatur inertem,

Venali celebrans commissæ negotia lingua.

26 ¶ Sed Nero Romanus Imperator, quem alteram faciem generis humani vocat Plinius, antiquas leges abrogans, id primum apud Romanos instituit, vt litigatores pro patrociniis certam iustamque mercedem darent. testis Suetonius in eius vita. c. 17. Quanquam si Cornelio Tacito li. 11. credimus, Claudius Cæsar, qui ante Neronem præfuit Romano Imperio, iam capiendis pecuniis modum imposuerat aduocatis usque ad dena sestertia, quæ egressi repetundarum tenerentur.

Nero primum mercedem aduocatis constituit, Aut ut alius placet, Claudius.

27 ¶ Sed vtrumcunque est, id postea receptum approbatumque nostris legibus, vt scilicet aduocati mercedem non inhonestè acciperent. L. si creditor. C. de pac. & l. j. C. de suffra. vbi etiam ex sententia glo. & omnium antiquorum, ex nudo pacto potest aduocatus salarium petere, quanquam ea lex, de salario aduocatorum, nec loquitur, nec intelligi potest: sed de suffragio, quod longe aliud est, vt eleganter & scite declarant duo nostræ ætatis legum & eloquentiæ consultiissimi Andreas Alciatus, & Vldaricus Zasius, ille in lib. 2. Paradoxorum. c. 14. hic in suis scholiis in l. 2. super verbo, suffragio. ff. de orig. iur.

Quod leges postea probauerunt.

28 ¶ Sed vt redeamus, de salario aduocatorum est etiam tex. inter cæteros elegans, in l. 1. §. in honorariis. ff. de var. & extra. cog. vbi salaria aduocatorum debent præstari pro modo litis, proque aduocati facundia, & fori consuetudine, & iudicij in quo est acturus. Quartum vero addit Alexand. Hales Theologus scholasticus minime contemnendus, in tertia parte summæ. q. 44. membro 2. videlicet pro modo laboris.

Cuius modi salarium aduocatorum esse debet.

29 ¶ Subdit autem tex. in d. l. j. paulo post illud quod supra citauimus, licita quantitas intelligitur pro singulis causis usque ad centum aureos. Quem tex. aduocati curiæ Romanæ, vt ibi refert Barb. perperam, & contra mentem legis interpretatur, vt pro singulis capitulis centum aureos liceat accipere, atque ita de facto obseruant. Qui autem volet scire estimationem centum aureorum de quibus in d. l. j. legat quæ scripsit Budæus vir vti que doctissimus, & totius antiquitatis diligentissimus investigator, in lib. 5. eius operis, quod miro nouoq; materie genere de asse & partibus eius elegantissimè scripsit, & rursus in annotationibus Pandectarum, in l. eadem lege. ff. ad leg. Iuliam rep. quibus locis eam legem nominatim citans inter cætera affirmat Vlpianum illius l. conditorem, licitam centum aureorum quantitatem appellasse eam, quæ à Claudio taxata fuerat ad dena sestertia. Id quod etiam asserit Andr. Alc. in suis annotationibus in Tacitum, libro 11. & lib. disputationum 3. c. 9. quo etiam loco declarat post Budæum, quam summam nostri temporis efficiat ea centum aureorum denariumve sextertiorum quantitas. Quæ omnia mire concinunt is, quæ scribit Plinius Iunior lib. 5. Epi-

Ad idem.

stolarum ad Rufum Nepotem, Prætores permisit pecuniam duntaxat decem milium ob aduocacionem dare. Nam idem sunt decem milia nummum quod decem sextertia, ut etiam asserit Budaus in eodem loco, qui tamen huius postremi loci non meminit.

30
Sed et cano-
nes mercedem
aduocatorum
probarunt.

¶ Sed & Canonicis Decretis & Pontificiis sanctionibus comprobatum est, ut aduocati licite patrocini-um venderent. c. non licet. 11. q. 3. vbi D. Augustinus in hæc verba, non licet iudici vendere iustum iudicium, etsi liceat aduocato vendere iustum patrocini-um, & Iurisconsulto rectum consili-um. & ad idem tex. in c. non sanè. 14. q. 5. & in c. Romana. §. nec etiam, de for. cõp. lib. 6. cum si. Et ideo etiã clerico aduocato licet salarium accipere, ut not. gl. in c. 1. 15. q. 2. & Panor. in c. 1. in fi. extra de postul.

31
An aduocatus
respondens sine
reolutione li-
brorum, gratis
id facere de-
beat.

¶ Porro glo. in d. c. non licet, dicit, quod si aduocatus siue labore, & librorum reuolutione possit dare consili-um, tenetur gratis consulere. cui etiam sententiæ assentiunt Spec. d. tit. de salario. §. sequitur, post prin. & Alex. Hales, vbi nuper citauimus, freti ambo autoritate Matth. 10. gratis accepistis, gratis date, quæ repetitur in c. 2. extra de mag. ut videlicet quod gratis, & sine labore accepit aduocatus, id etiam gratis impartiri debeat. Sequitur etiam illam glo. & eam facit sing. Barb. conf. 34. præclare optimus dicit Psalmista, col. 19. lib. 2.

32
De eadem re.

¶ Sed huic opinioni refragatur Archid. in d. c. non licet. Io. And. in addit. Spec. vbi supra proxime, Imol. Flor. in c. cum ab omni. col. vlt. de vit. & hon. cler. Bar. sibi contrarius, in c. ex literis, de constit. & in proœmio cler. in 2. lec. in verbo, salutem, col. 15. & in l. 2. §. itẽ si in facto, cõiuncta l. seq. ff. de verbo. obl. vbi allegat Christoph. Cas. hanc eandem partem tenentem, & Alex. in addit. Bar. in d. l. j. ff. de var. & extraord. cog. & Soc. in tract. fal. reg. 2. 29. & Iaf. in l. nec quicquam. §. vbi decretum, col. 2. ff. de offi. Procon. & in §. sed ista, col. antepe. Insti. de actio. & Ludo. Bolog. in repet. auth. habita, char. 9. col. 1. vers. dixit tamen Spe. C. ne filius pro pat. & Fran. Purp. in trac. de officio assessoris, num. 141. & Alcia. lib. 1. de verb. sign. char. 8. & Ripa. in tract. pestis, in 3. parte, char. 137. Petr. Rebuf. in 46. priuilegio scholasticorum, & e theologis Ant. Flor. in 1. parte 3. partis prin. suæ summæ, tit. 6. c. 2. §. de salariis aduocatorum, post princ. & Gab. Biel. in 4. sentent. distinet. 15. in 6. conclusione 8.

33
De eadem re.

¶ Quæ vltima opinio haud dubie verior est, duabus potissimum rationibus, ne videlicet deterior sit doctiorum conditio, quàm cæterorum, contra omnem iuris æquitatisq; rationem: & ne pereant sintq; nobis fraudi, & damno ij sumptus, quos antea impẽdimus: sudoresque & labores præteriti, quos ægrè diuque sustinuimus ad adipiscendam tantam legum scientiam, ut in promptu & nullo iam negotio de iure respondeamus. Nam
Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.

Ut dicit ille protritius, non tamen contemnendus author, quem citat gl. in §. ne autem, in verbo pedaneis, in auth. de iudicib. vbi & ad hoc bonus tex. vti etiam est, in l. vlt. C. de alluui. in illis verbis, ne diligentiam suam damnosam esse intelligant, quem tex. elegantem dicit Bar. conf. 56. sapienter scripsit Psalmista, col. 2. lib. 2. Quæ posterior ratio imas illi fibras abscindit, cui innituntur Specul. & Alex. Hales, qui præsens tempus tantum respiciunt, nullam præteriti habentes rationem. Sed velim dicat, quisquis eorum partes contumaciter sequi volet, & tueri pertinaciter: Num gratis accipit, qui tot exantlatis laboribus, tot sumptibus factis in libros aliãque prope infinita, ad supremum scientiæ fastigium euaserit: Denique Christofo. Castel. quem ut supra diximus, citat Barb. vbi supra, in eam rem simile quippiam adducit, Num videlicet futor tantum pecuniarum accipiet de iam factis sotularibus, quantum de his quæ nouiter ita sanè.

34
De eadem re.

¶ Non omittendum tamen quod Soc. in tract. fal. in regula 229. in 3. fal. dicit illam glo. quam facit sing. posse procedere in aliquo casu, videlicet quando casus super quo petitur consili-um, aliis est tam clarus, ut neminem lateat, ob idque Doctor siue aduocatus super eo consultus sine labore, & librorum reuolutione respondet, verbi gratia, si quis interrogetur de casu §. gallinarum, Insti. de rer. diui. hæc Soc.

35
De eadem re.

¶ Ego idem asseueranter & intrepide asserere audeo in alio quoque casu eam gl. sine dubio procedere, puta cum quis habet scientiam infusam, & ita gratis à Deo acceptam, qualem habuerunt apostoli, & bona pars prophetarum: quam ut gratis accepit, ita & gratis debet dare. Ita videtur intelligere Barb. d. con. 34. & e theologis Ant. Flo. in 3. parte summæ, tit. 7. c. 1. vbi tamen loquitur de medicis, quos dicit posse salarium curationis accipere, nisi ex sciẽtia à Deo infusa id fecerint. Nam & Helisæus propheta cum ita Naaman à lepra curasset, nihil accipere voluit. Cum autem ipsius famulus aliquid exegisset, lepra percussus est, ut scribitur 4. Reg. 5. c.

36
Modum mercedis
aduocatorum
vult.

¶ Cæterum ut ad modum mercedis aduocatorum, de quo nuper aliquid dicere incepimus, iterum reuertamur, non præmittendum est, quod scribit Aegidius Belle. dec. 437. super interlocutoria, aduocato in prima instantia sex florenos satis esse, nisi multum laboris impendisset. Spec. in tit. de salario. §. sequitur. vers. sed & id quod dicitur, & iterum titulo de magistris, §. j. vers. primo, citat quandam constitutionem Gregorij 10. cuius est initium, properandum. §. cæterum, ad id quod hodie iure nouissimo aduocatus nomine salarij non potest in quacunq; causa recipere vltra 20. libras Turon. & si vltra receperit, non transit dominium in ipsum, & tenetur ad restitutionem, nec ei remitti potest. Sed Ioan. And. in addit. eiusdem in eo tit. de salario. §. nunc de procuratorum, vers. sed nunquid salarium, & iterum, in tit. de aduocato. §. 1. vers. itẽ quod est præuaricator, dicit illam constitutionem esse reuocatum, quia non est in lib. 6. In regno autem Siciliae est constitutio incip. hac edictali, sub rubr. de salario aduocatorum. Cuius ea est propemodum sententia, quod vbi res quæ deducitur in iudicium,

est æstimabilis, salarium aduocati est sexagesima pars ipsius, præterquam in actione iniuriarum, in qua atque etiam in actione rei inæstimabilis salarium aduocati statuitur arbitrio iudicis. Verum Marth. Assl. super illa constitutione dicit eam non obseruari, nec esse iustam.

37 ¶ Bal. autem, in l. j. in vltimis verbis, post Ray. Forli. C. mand. dicit in causa vitæ nullum esse à iure taxatum salarium. Et ideo illi qui sunt aduocati episcoporum, vel abbatum pro statu dignitatis ipsorum, possunt recipere magnum salarium, etiam vltra centum aureos à legibus præscriptos, arg. l. si pater. ff. de don. in qua & hoc quoque tenuerunt Bar. Sal. Ang. Raph. Co. & Imol. limitantes d. l. de extraord. cogn. procedere in causa ciuili tantum, & non in criminali, & sequitur Alex. in addit. Bart. in d. l. j. in vers. diuus Bar. con. 3. illud afferam in medium, col. 2. lib. 2. Franc. Arc. in l. si quis, in fi. C. de postul. Car. Alex. in c. 1. col. vlt. tit. de feud. guardiæ. Guid. Pap. dec. 190. in honorariis aduocatorum, & Iaf. in §. triplic. col. pe. Insti. de actio. Philip. Dec. in d. l. creditori, in 2. not. C. de pact. & Franc. Cur. Junior, conf. 6. circa has quatuor, col. 12. vers. & ideo dixit.

Quid in causa
iura.

38 ¶ Sed & in aliis causis si aduocatus à sponte offerenti sine fraude recipiat vltra salarium taxatum à iure communi, vel statuto nõ tenetur in foro conscientie restituere, ut voluit Inn. in c. quia plerique, & ibi Ant. col. pen. vers. sextus casus, & Panor. col. 11. vers. decima quæstio, de immu. ccclef. vbi hoc tamen declarant. Et ex theologis Nicol. Orbel. lib. 4. Sententiarum, dist. 47. q. 2. Et idem si fuerit promissum vltra eam quantitatem, licite enim exigi poterit, secundum Bald. in auth. ad hoc col. pe. vers. insuper quæritur, in fi. C. de vsur. licet contrarium teneat Car. Flor. in cle. sape, in prin. ad fin. de verb. sign. quem sequitur Philip. Dec. in d. l. creditori, vbi tamen intelligit, nisi iuramentum interueniret, ex sententia Guid. Pap. d. dec. 190. Sed tu hinc vide quæ dicam infra, nu. 52.

Quid si sponte
offeratur ultra
modum.
Quid si promissum fuerit.
Quid si iuramentum interuenit.

39 ¶ A pauperibus autem & egenis nihil debent aduocati exigere, sed tenentur gratis illis consulere & patrocinari, ut voluit Alb. in proœmio C. col. 4. nu. 18. Bald. in l. furiosi, ar. illius text. in verbo gratis. C. de nupt. & in l. si ad excludendam, post medium. C. de iureiur. vbi dicit quod si etiam aduocatus iurauerit, nunquam se gratis patrocinaturum, non est seruandum huiusmodi iuramentum in causis pauperum. Et Masuerius in tit. de expensis. §. item in causa pauperum. Ideoque dicit Alber. in d. l. vnica, col. vlt. C. de suffra. vbi id declarat, & in d. l. ne quicquam. §. vlt. ff. de offic. Procon. & Iaf. in eadem l. §. vbi decretum, col. 2. quod in foro conscientie peccat aduocatus si quicquam capiat à paupere, & idem Iaf. quoque voluit, in d. §. tripli. eadem col. pe. Insti. de act. vbi illud dictum Bald. in d. l. furiosi, pium appellat, & monet obseruari. Idem autem voluerunt Host. Panor. & Fel. in ca. 1. extra de offi. iud. vbi Fel. intelligit de extrema paupertate. Et idem Fely. in c. si pro debilitate, col. vlt. paulo ante fi. de offi. dele. & Corfe. in dec. Capellæ Tol. q. 481. item fuit quæsitum, & ibi post eum Aufter. & e theologis affirmauerunt, Alex. Hales, in 3. parte summæ. q. 46. membro 1. Et diuus Thomas 2. 2. q. 71. ar. 1. vbi plura in eam rem dicit, & etiam ar. 4. An. Flor. in d. §. de salariis aduocatorum, in fi. & Gabri. Biel. d. di. 15. q. 6. conclusione 9. dubio 4. & Henri. Herp. in eo libro, cui est titulus, Speculum aureum decem præceptorum, præcep. 8. sermone 5. ad fi. & Ang. de Claua. in sua summa, in verbo, aduocatus vers. 11. & Nicol. Orbellius. lib. 4. senten. dist. 47. q. 2. Et ita etiam sanciuit Benedictus 12. in sua constitutione, Decens & necessarium æstimamus, ut retulit Io. An. in sua ad Specul. pap. tit. de aduocato. §. 1. vers. item quod non habet peritiã. Vide Rebuffum de priuilegijs scholast. in 90. priuilegio, & Ripam, in l. si constante, nu. 35. & 36. ff. sol. mat. & est fol. 24. in fi. & seq. & Albe. in l. j. §. ait Prætor, in prin. ff. de postul.

Quid si pro
pauperibus pa-
trocinantur.

40 ¶ Simile est quod dicit Bal. in auth. generaliter, col. j. C. de epis. & cler. quod in causis miserabilium personarum non debent iudices habere sportulas, ar. tex. in §. ne autem, in auth. de iud. quod & voluit sub dubio fortè Car. in cle. statutum, in 1. oppo. de elec. Sed certè dubitare non debuit, cum sit tex. de hoc expressus in auth. de mand. princ. §. sit tibi quoque. Per quem hoc nominatim firmat gl. in c. cum instantia. in verbo peregrinari, extra de cens. & in c. statutum. §. insuper, de rescrip. libro 6. vbi etiam est tex. quod iudices à pauperibus expensas non debent accipere, etiam quando peregre proficiscuntur. quod ampliant Archi. Io. And. Dom. ibi, ut procedat etiam, si à paupere sponte offerantur expensæ. per l. j. C. de salg. hof. non præbend. li. 12. & in c. placuit. 1. quæst. Quibus adde, & tex. in l. vlt. §. vt autem, ibi, vel spontanea voluntate offerentibus. C. de re milit. lib. 12. & in c. Romana. §. pen. ibi qualitercunque offeratur, & iterum in c. exigit, in illis verbis, etiam à voluntate recipere, & ibi gl. de cens. lib. 6. & in gl. in linuitus. §. vlt. & ibi Bar. & Philip. Dec. ff. de reg. iuris, & in d. c. statutum. §. insuper, in verbo, recipere, de rescrip. lib. 6. Bal. in auth. sed hodie. C. de epis. & cler. Pet. Anc. con. 271. de titulis, col. 4. vers. superest videre de tertio. Lapum, alleg. 37. stante constitutione, in 2. dubio, Fel. in c. cum M. Ferræ. col. 12. vers. & in proposito, de constit. & in c. tua nos, de hom. & in ca. 1. in fi. de simo. Hippo. Marfil. in l. constitutum, col. 1. ff. de fca. & in l. vnus. §. seruus. ff. de quæstio. Sed ut redeamus ad principale propositum, illud quoque quod de sportulis à pauperibus non accipiendis diximus, voluit Henric. in c. cum ab omni, col. 1. in prin. de vit. & honesta. cler.

Simile de iudi-
cibus.

41 ¶ Simile quoque sing. voluit Ro. in repe. l. si vero. §. de viro, in 25. fal. ver. 6. ff. sol. matr. quod notarius non debet pro instrumento pro paupere confecto salarium recipere, per tex. in l. tam demetis, in fi. iuncta gl. C. de epi. extendendo rationem in illo tex. expressam, & in c. charitatem. 12. quæst. 2. Quod dictum pro sing. reassumit Iason, in §. tripli. col. pe. & in d. §. vbi decretum, col. 2. & ita etiam per gl. tam demetis, nulla Ro. mentione facta tenuerunt Alex. in l. argentarius, in princ. ad finem. ff. de eden. & Philip. Dec. in c. 1. col. 26. vers. fic. restringitur hæc prima limitatio, extra de probat. vbi

Simile de nota-
rijs.

etiam paulo post reperies, an hoc casu debeat notario solui de publico. Et idem quoque voluit Alciat. lib. 1. de verbor. sign. char. 7. Et hoc quidem in legibus Longobardorum expresse cauetur, ne notarij de orphanis, & cæteris pauperibus qui exolucere non possent, mercedem accipiant, vt scribitur tit. de scabinis & cancellariis. l. vlt. quæ incip. volumus.

Et de præceptoribus.

42 ¶ Item magistri & præceptores debent gratis discipulos pauperes docere, vt est tex. in cap. 1. & ibi doc. de mag. per quem ita etiam voluit gl. in d. §. in super, & gl. in c. de quibusdam. 37. dist. & Anton. Flor. in 1. parte 3. partis prin. suæ summæ, tit. 5. c. 2. ar. 6. & iterum ar. 11. vers. 7. & bene etiã facit tex. in ca. quia nonnullis, eo. tit. de magistra. In quam sententiam Damianus sophista egenis mercedem dimisit, ne pecuniarum inopia bona ingenia laterent, vt scribit Philostratus in vitis sophistarum. Quod quidem magis mirandum est quod sophista fecerit, quoniam Alcinous, in eo libr. quem de doctrina Platonis edidit c. 34. ita sophistam à philosopho differre dicat, vt videlicet philosophus gratis doceat, ille mercedem à discipulis recipiat. Taberius quoque Hiera grammaticus Bruui Calsi; præceptor, ea honestate fuit, vt Syllanis temporibus proscriptorum liberos gratis, & sine mercede villa in disciplinam receperit. Author Suetonius, in lib. de illustribus grammaticis.

Et de episcopis.

43 ¶ Præterea episcopus aut quisquis est qui ecclesias & clericos visitat, non debet à pauperibus clericis procuracionem exigere, vt voluit gl. in d. c. instantia, in verbo, prægrauari, de censib. per text. in c. placuit. 1. q. 2. vbi est bonus tex. quod à pauperibus nihil est exigendum, quãquam non loquitur in casu illius gl. eam tamen sequitur & dicit notandam Panor. in d. c. cum instantia, col. vlt. dicit; esse similem in c. procuraciones, eo. tit. vbi tamen non extat, sed in c. venerabili, in fi. vbi & ipse Panor. eo. tit. & hoc etiam voluit Host. Io. An. in d. c. procuraciones, & Doct. in c. cum apostolus. eo. tit.

Et de medicis.

44 ¶ Sed & medici tenentur gratis curare ægrotos pauperes vt voluit gl. sing. in ca. 1. 83. dist. & Spec. d. tit. de salar. §. postremo, vers. ex præmissis autem patet. Andr. Iser. in constit. Neap. in terra qualibet, & iterum in cõsti. quia nunquam. Io. An. & Ant. in c. ad aures de arat. & qual. Lucas Pen. in l. archiatri in princ. C. de profes. & med. Fel. in d. c. j. de offi. iudic. Ant. Flor. in d. 3. parte, tit. 7. c. 1. §. post princ. & c. 2. §. salarium autem, & rursum. §. vlt. vers. 5. cum non visitant infirmos, & etiam in suo confessio nali, & Io. de S. Gem. in sermonibus fun. tribus, dist. 15. sermone 24. & nouissime Adrianus Floren. in suis quæstionibus super quartum sent. vbi de fraterna correctione differit in prima propositione solutionis 1. quæst. prin.

Ad idem.

45 ¶ Quod si medici in ea re aliis credere nolint, non etiam suis credent? cum huius etiam sententiæ fuerit Petrus de Abano insignis medicus, in eo libr. quem Conciliatorem vocant, differentia 2. Alter quoque medicorum expr. sismus Michaël Saouarola, in præfatione eius eruditissimi copiosissimi que libri, quem de ægritudinibus composuit. Alius item Bertucius Bononiensis in eo libr. quem collectorum medicinæ inscripsit. c. 2. Refert Martilius Ficinus, libr. 1. Epist. virginem Mariã in somnis patri suo medico apparuisse, monuisseque eum, vt artis munera egentibus gratis abundeq; largiretur. Ex constitutionibus Siciliae, medici inter cætera illud iurant, gratis se pauperes curaturos, vt patet in const. cuius hoc caput est, quia nunquam.

Sed an pauperes in id actionem habeant.

46 ¶ Sed posset quæri, an pauperes in id habeant actionem contra aduocatos, medicos, & alios huiusmodi. Fel. in d. c. 1. de offi. iud. dicit hanc quæstionem ex eo pendere, quod dicit glo. not. in c. licet, in verbo, esurientium. 47. dist. quod pauperes non possunt directo iudicio eleemosynam petere, sed denunciare ecclesiæ eum qui non dat, & ecclesia poterit eum cogere, ar. c. ad apostolicam, de simo. Quam gl. ad hoc facit sing. Ro. in repe. d. l. si vero. §. de viro, in 25. fal. ff. sol. mat. & Fran. Aret. conf. 48. reuocatur in dubium, col. 2. & Soc. in tract. fal. reg. 435. vendere rem suam. Sed & idem ferme voluit gl. in c. domino, in verbo, necesse. 50. dist. dum dicit eleemosynam officio iudicis peti posse, nõ iure actionis, Cui similis est & alia, in c. exigunt, 1. q. 7. Et idem quoq; voluerunt Spec. in tit. de instr. edi. §. nunc aliqua, col. 17. ver. sed an pauperes habeant actionem. Ant. Imo. Panor. & Ant. Burg. in c. 1. de empt. & vend. Panor. & Io. An. in c. si quis per necessitatem de fur. Idem Panor. in c. pen. de cle. ægro. & in c. nobis, de iure pat. & in c. at si clerici. §. de adulteris, col. 14. de iud. & in c. 1. & ibi Fel. dist. 1. Io. An. in d. c. apostolicam, in prin. de simo. Ro. in l. 2. in prin. col. 6. vers. 55. ff. sol. mat. Jac. Zoch. in c. inter opera, de sponfa. Fel. in c. si qui, col. vlt. de testib. quod intelligit ipse Fel. in d. c. 1. de offi. iud. & in d. c. 1. col. 4. dist. 1. de constitutis in extrema paupertate, vt ibi poteris videre.

Aduocati qui plus iusto exigunt, deprædatores sunt. Et caues curiarum. Et deuoratores.

47 ¶ Illud verò aduocatos monendos censeo, eos deprædatoribus non esse ab similes, qui salarium plus iusto exigunt, vt est text. l. si qui aduocatorum, in tit. C. de postul. quos etiam eleganter canes curiarum, & deuoratores vocat Bar. in repet. l. omnes populi, in 5. prin. q. ff. de iust. & iure. Plato sciens illos appellat accipitres pecuniæ. Apuleius verò togatq; vulturios non inconcinne appellat, à rapacitate scilicet, quia in causis forensibus vtuntur, in quibus instar vulturum prædatur excarnificantque homines. Sicuti etiam Cicero tum in oratione pro Sexpio, tum in oratione contra Pisonem, Gabinium & ipsum Pisonem imperatores vulturios pãjudatos, à rapacitate illius alitis, quod & nos alibi supra diximus, eod. ca. nu. 8. Sidonius. Ex quo & ipse Cicero in postremo illo loco forensis latrocinium peculiari epitheto appellauit.

Et togati vulturij. Aduocati gratè accipiant, quod spõte offerunt.

48 ¶ In qua re illud aduocatis obseruandum censeo, qui huiusmodi appellationes à se remotas esse velint, vt læta fronte accipiant, quod litigator sponte & alacri animo obtulerit, nihil præterea petentes. Quod etiam præcipit Imperator, in l. quisquis. C. de postu. In quam sententiam Accursius imbi retulit illos versus vulgaris quidem, non tamen inellegantis authoris,

Exigunt

Exiguum munus quod dat tibi pauper amicus, Accipito placide, plene & laudare memento. εἶσοι δῶρα πτωχῶν φίλῳ εὐτελῆ ἔγγυαλίβοι, Δέχουσο τ' ἀποστασίως, λακείως δ' ἢ χάριτι ἴδου. Δῶριον δ' ὄντι δ' ὄντις ἐπαίνας, Id est, Donum quodcumque dat aliquis, laudato.

Quos ita Græcè vertit Maximus Planudes,

Nam & hoc ab oraculo Achiuis est responsum

Id est,

Cuius meminit Strabo lib. 6.

49 ¶ Quo nomine vbique laudatur Artaxerxes cognomento Memor, Persarum rex, cui obequitanti cum obuiam factus operarius quispiam rudis homo, cui aliud nihil esset, vtraque manu è proximo hausitam flumine aquam obtulisset, iucundus ille subridensque suscepit. Quippe qui non rei, quæ dabatur vtilitate, sed alacri dantis voluntate gratiam metiretur. Quod à Plutarcho traditum est in præfatione apophtheg. ad Traianum, atque iterum in ipsis apophthegmatis. Idè Artaxerxes paupere homine malum ingentis magnitudinis ei offerente iucundè suscepit. Per Solem, inquit ns, hic is mihi videtur, quem urbem quoque ex parua magnam reddere posse existimem. Testis idem Plutarchus in vita illius, & in ipsis apophtheg.

Artaxerxes parua munera libenter accipiebat.

50 ¶ Quid quod dominus noster Iesus Christus pauperulam viduam, quæ in corbonam æra minuta duo miserat omnibus qui multò maiora miserant, prætulit. vt scriptum reliquit D. Marcus 12. ad fi. & D. Lucas c. 21. & repetit D. Hieronymus in Decretis Canonicis, in c. odi. 24. q. 1. vbi & huiusce rei ratione esse dicit, quia dominus non ea quæ offeruntur, sed voluntatem respicit offerentium. In quã sententiam Phurnutus in opere de natura deorum, recēset huiusmodi prouerbiale Hermistichion, Munerum autem & animus optimus.

Christus duo æra pauperulam prætulit ingentibus muneribus.

Quo significatur in amicorum muneribus non esse spectandum rei missæ pretium, sed mittentis potius animum.

Munerum non precium sed animus spectandus.

51 ¶ Sed & huc respicit aureum illud præceptum Iosephi Hissopari in eo libello, cui titulum indidit, Lanx argentea, Pro viribus tua dona largiare. Nam est turtur æquiualeus oui capræque. Quod ex diuinæ doctrinæ sacrario depromptum est. Nam ex legibus Mosais Leuitici 12. Mulier in die purificationis Deo offerebat agnum anniculum in holocaustum, ita tamen si facultates suppetere. Alioquin satis erat pauperi aut turturem, aut columbinum obtulisse: quasi non magis esset acceptior Deo à diuite agnus oblati, quàm pullus columbæ, aut turtur à paupere.

Ad idem.

52 ¶ Cui omnino simile est, quod scribit Plinius in præfatione ad Vespasianum, Verum & diis lacte rustici, multa que gentes supplicat: & mola tantum falsa litant, qui non habent thura. Et alibi idem Plinius lib. 12. c. 18. Nec minus, ait, propitij erant mola falsa supplicantibus: immo verò, vt palam est, placatior. Ad stipulatur quoque quod Appollodorus apud Zenodotum in libris de diis prodidit, apud Athenienses Herculi Alexicaco hoc est, depulsori malorum peculiare quoddam victime genus immolari solere. Cum enim euenisset aliquando, vt bos quem erant mactaturi, profugisset, malo arrepto, subditisque ceu crurum vice quatuor ramis, additis item cornuum loco duobus, bouis imaginem quandam præferbantur. Atque id ridiculum simulachrum vice bouis immolarunt Herculi. Vnde natum prouerbium, μῆλον ἤρακλῆος Malum Hercules, vbi quis munuscula quantumuis pusilla boni consulit, quod & videre licet apud Erasmus in Chiliadibus. Et Lilius Gregorium de Diis gentium Syntagmate 3. vbi differit de Melio Hercule.

Ad idem.

Prouerbium.

53 ¶ Quod si quispiam obiciat id quod supra diximus nu. 6. eum vilem atque abiectum existimari, qui modico pretio patrociniū præstat, &c. Illud respondendum est, gl. in d. §. apud urbem. 3. q. 7. quæ illum tex. ad hanc sententiam refert, non satis fideliter exposuisse. Neque enim tex. illos arguit, qui parua mercede contenti, suo patrocinio alios defendunt, vt pote cum in ea ipsa lege, ex qua ille §. veluti sectus est, videlicet l. quisquis. C. de postulan. paulò ante ea verba quæ gl. perperam in illum quem diximus sensum detorquet, illud scribitur, quod nuper citauimus his verbis, Nemo ex his quos licebit accipere, vel decebit, aspernanter habeat, quod sibi semel gratia officij libero arbitrio obtulerit litigator. quem locum enarrans Accursius super verbo, habeat, citat illud, Exiguum munus, &c. vt iam nos supra diximus. Et in gl. seq. in verbo obtulerit, puta, inquit, par caponum. Ex quo satis liquet Accursium ipsum, tex. illum intelligere, vt etiã debuit intelligi, de parua mercede sponte oblata, quam non aspernanter debet accipere aduocatus. Ideo que quod confestim in ead. l. sequitur, & ex quo d. §. iisdem verbis assumptus est, non debet ad contrarium sensum deriuari. Nam si in nostro iure nulla omnino sit contrarietas, multo minus in ead. l. & ipsa breui reperietur, per l. non ad ea. ff. de con. & demon. & c. maiores. de baptis. Verum quoniam vers. supra citatus in illis verbis, quos licebit accipere vel decebit, apertè demonstrat esse aliquos, quibus non licebat mercedem accipere: idcirco paulò mox, vt eos exprimat, subdit, Honoratos vrbis Romæ aduocatos posse, si velint, patrociniū præstare, ita tamen, vt non ad turpe compendium, stupemque deformem hæc arripiatur occasio, sed laudis augmentata quærantur. Nam si lucro pecuniæq; capiantur, veluti abiecti & degeneres, inter vilissimos numerabuntur. Isti enim Honorati vrbis Romæ tempore Valent. d. l. conditoris, ingens quoddam salarium ex publico percipiebant, aut magni cuiusdam honoris locum inter cæteros obtinebant, ex quo Honorati vocabantur. Idcirco cum iam satis salarij vel ex ipso honore fuissent adepti, prohibebatur aliud salarium exigere. Vel etiam lex poterit non incommode ita interpretari, vt eorum auaritiam reprehendat, qui cum inter cæteros honorem non vulgarem sint assecuti, non tam laudis propriæ, & clientum commodi causa, quàm improbi quæstus patrociniū vtuntur. & hoc ita intelligit Domi. in d. §. apud urbem.

Responso ad alia obiecta.

Neque

54 **Ad idem.** Neque tamen omnino discesserim ab ea gl. quin eos despiciatissimos sordidissimosque esse habendos censeam, qui sola cupiditate caprandi cuiuspiam quæsticuli ad patrocinium accedunt. Quod si non ea ducti ratione, sed vt saluti aut commodo alterius consulant, id ipsum faciunt, parua tamen mercede contenti sunt: non tantum non reprehendendi sunt, sed & magnis laudum præconis extollendi. Contra verò admodum sunt reprobandi, qui salaria immodica exigunt, per ea quæ supra abundè diximus. Quamquam in foro conscientia isti quidem non peccent, neque teneatur ipsi, neque hæredes eorum ad restitutionem, neque possint ob id ecclesiæ denunciari, quando interuenit vltroque consensus clientis soluentis. Possent tamen adeò immoderatum esse salarium, vt iudex ex officio deberet eos cogere ad restituendum. Ita no. voluit Inn. in c. quia pleriq. circa medium, vers. sed quid dices, de immu. eccl. sequitur Bal. in auth. ad hæc, col. pen. vers. insuper quaritur. C. de vsu. & facit quod scribit ipse Inn. in c. cum olim, de cens. Et vide quæ diximus supr. nu. 36. sed & in aliis.

55 **Aduocatus no minus mercedis habere debet quod uisus sit.** Denique illud non omittemus, non minus salarium aduocato soluendum, quod litigator causa ceciderit, arg. l. sed an vltro. ff. de neg. gest. & quod dicit gl. in c. 1. 83. dist. medico esse mercedem soluendam, licet ægrotus moriatur. Epigrammatarius poeta scribit amissa causa plus debere educato, quam si vicisset. Nam laus fuisset loco præmij. cum ferat pudorem, cum victus est. Carmen Martialis est huiusmodi, lib. 8. ad Sextum, epig. 27.

Egi Sexte tuam pactus duo milia causam.

Misisti nummos quot mihi mille, quid est?

Narraſti nihil, inquit, & à te perdita causa est,

Tantò plus debes Sexte, quod erubui.

56 **Alia de salario aduocatorum.** Sunt & alia pleraque circa materiam salarij aduocatorum quæ huc adscribenda non duximus, tum quia iam propè extra chorù, vt dicitur, saltrauimus, tum quoque quia res est iam satis vulgò cognita, & quam longè latèq; tractauit Spec. in tit. de salario. §. & doctor. in l. j. C. de suffrag. & Matth. Af. in cõstitutio. Sicilia, hac edictali, per totum. Ex quibus locis quæ quisque volet haurire poterit. Et ita finè facimus huic quæst. quam de aduocato fecimus, an videlicet potiatur iure nobilitatis.

An procuratoris officium deroget nobilitati.

CAP. XXX.

1 **Procuratoris officium derogat nobilitati.** Sed illud secundo loco quærimus, Num procuratoris munus nobilitati deroget. Quæ res minime dubia est. Nam omnium calculis, quisquis id munus obit, nobilitatem amittit, vt potè cum sit infamissima vilitas, vt est tex. in l. si quis procuracionem. & ibi gl. & doct. C. de Decur. lib. 10. quo in loco tamen sunt qui non vilitatem, sed vtilitatem legunt. & in his Alciatus. Sed quod non ambiguum est, is tex. non de procuratore iudiciorum, sed negotiorum loquitur, vt ex verbis illius clare apparet, verum illinc omnes assumunt, quod supra diximus, inter cæteros Io. Mo. in ea. quamuis. de offi. deleg. lib. 6. & Archid. in c. is qui, de procur. eo. lib. officium procuratoris esse vile. Dy. in cap. infamibus, in fi. de reg. iur. lib. 6. dicit id onus procuratoris vilissimum esse & infamissimum, & Bal. in rub. extra de offic. iud. col. vlt. quod procuratores artem vilem exercet. Et idem in l. inuitus. col. 1. C. de procur. officium procuratoris esse vilissimum. Quod & idem dicit ipse Bal. in l. j. §. ait Prætor. ff. de postul. & ibi quoque Alber. in §. hoc edicto. post prin. per d. l. si quis procuracionem. Ideoq; Doctores & Licentiatu qui sunt in dignitate constituti, non debent huiusmodi munus exercere, aliàs videntur esse infames, vt dicit Ioan. Faber in §. vlt. Instit. de excep. arg. no. in l. vniuersos. C. de Decur. vbi & Bal. not. quod huiusmodi officium vile est.

2 **Infames possunt esse procuratores.** Quæ cum ita sint, ideo infamis regulariter potest esse procurator de Iure Ciuili, per text. in d. §. vlt. & ibi doc. Instit. de excep. & voluit etiam glo. in d. l. j. §. hoc edicto, & ibi Bar. Bal. Alb. & alij. ff. de postul. & Bar. in l. Pedius. ff. de arbi. & in l. 2. C. de dig. lib. 12. & in l. athletæ, in prin. ff. de excu. tua. Dy. in d. c. infamibus. Bal. in d. rub. de offi. iudic. ante fi. & in c. imperatorum, col. 2. vers. item quia habet iurare, & ibi Panor. col. pe. de iur. cal. & in l. reum criminis, & ibi alij. C. de proc. & in l. Casius. ff. de Senat. Paul. Cast. conf. 32. circa primum quæsitum, col. 2. lib. 2. Panor. in c. post cessionem, col. 1. de proba. vbi etiam dicitur, an hoc procedat de Iure Canonico.

3 **De eadem re.** Denique Guid. Pap. deci. 89. sed quia in hac ciuitate, dicit quod nobiles officium procuratoris exercentes non potiuntur priuilegio nobilium, sed tanquam plebeij & ignobiles debent cõtribue-re, in subsidiis regalibus. quod & idem dicit deci. 388. quo verò ad Doctores col. 4. ver. & hoc dico. Rursusque deci. 396. hoc exordio, an autem procuratores, & Barth. Chaffe. conf. 64. viso processu, col. pen. ver. sed tantum est quæst.

4 **Quid de procuratoribus curie parlameti.** Sed hoc primò limitandum est, non procedere in procuratore curiæ Regis vel principis, vt videtur voluisse Bal. in rub. de offi. iudic. ante fi. Ex cuius sententia gloriantur procuratores supremæ curiæ parlameti, ob id munus nobilitati non derogari. Sed certè Bal. nò id dicit quod illi cõtendunt, sed id tantum, quod infames possunt esse procuratores, præterquam in ea curia, in qua non licet infamibus cõparere, vt in curia Regis vel principis. Et idem fermè voluit, in d. l. reu criminis, in fi. C. de proc. & in d. l. j. §. hoc edicto. ff. de postu. In quibus locis & hanc rationem addit, quoniam non licet infamibus curiã principis ingredi, per l. sed & milites. §. sed & ignominia, aliàs incipit scribit, de exc. iur. vbi & idè no. Bal. Et licet ille tex. vt dicit d. §. hoc edicto, loquatur tantum in curia Romanã, tamen trahendus est ad omnè locum in quo princeps est: quia vbiq; est Imperator, ibi Roma est, secund

secundum Innoc. in c. cum ecclesiastica, de exceptio. & in c. accusatum, de simo. Quæ sententia primum fuit Pompeiani apud Herodianum, lib. 1. Roma, inquit, illic est vbi Imperator est.

5 **At Fran. Are. in l. si cui lege. §. 1. dicit pro d. Bal. esse meliorem text. in l. 2. §. ignominia. ff. de his qui no. infra. quam Ang. ibi ad hoc ponderat, quod infamis non potest esse vbi princeps est. Igitur Bald. non dicit non derogari nobilitati, per munus procuratoris susceptum in curia principis, sed quod infamis non potest huiusmodi munus exercere, quod longè distat. Neq; enim sequitur, Infamis non potest hoc munus exercere, ergo hoc munus non vile est. Nam infamis non potest esse tabellio, ex munere iniuncto ex publico, vt voluit Bart. in l. eandem. §. hac lege. ff. ad leg. Iul. repe. tamen id munus vile est, vt postea dicemus. Sed vt vterius progrediamur, Guid. Pap. d. deci. 399. dicit quod nobiles officium procuratoris exercentes in suprema curia non potiuntur priuilegio nobilium.**

6 **Limita 2. non procedere in procuratoribus illustrium personarum, & episcoporum, & aliorum id genus: quia huiusmodi munus honorabile est, vt dicit Bal. in d. l. Casius, col. 2. ff. de Sena. & idèo infamis, vt etiam ibi dicit, non potest esse procurator huiusmodi personarum, per text. in c. accedens. 50. di. in c. infamis. 3. q. 7. quos ita intelligit Bald. in d. l. Casius. Et hoc quoque post eum voluit idem Bal. in d. l. reum criminis. C. de proc. & in d. rub. extra de offi. iud. in fi. & gl. in d. c. accedens, & Ioan. And. in regula, quod alicui, de reg. iur. in Mercuria. & Fran. Aret. in d. l. si cui lege. §. si quis. ff. de testa. Ego multum dubito, an hoc obseruaretur, si res in discetatione versatur.**

7 **Limita tertio & multò magis non procedere in procuratore principis, qui dicitur habere dignitatem & honorem, vt dicit Bald. in d. l. Casius. Io. Fab. & Ang. Are. in d. §. vlt. Instit. de exce. vbi ipse Faber dicit quod in curia Franciæ procurator Regius est magnus magister. Et pro his facit tex. in l. nemo præfectus. C. de dig. libr. 12. vbi munus quod aliàs vile est, si demandetur à principe, non iam vile est, sed nobilitatem, & dignitatem continet, vt ex cod. text. no. Io. Plat. qui & ex hoc subinfert, quod ex persona conferentis, res parua & vilis reputatur magna & nobilis. Sed & ad hoc illum tex. notat, & dicit, sing. Ro. 810. tu habes, quod officium, & Cep. qui dicit trac. de imper. mili. dilig. in materia dignitatis, in 16. priuilegio dignitatis. Et vide quæ scripsi supra c. 6. nu. 21.**

8 **Similiter & notarius principis (hi sunt apud Gallos quos vulgò Notarios, & Secretarios Regis vocamus) dicitur habere dignitatem, l. j. & ibi Saly. C. de mand. princ. quam ad hoc dicit sing. Barb. conf. 81. præclare, col. pen. lib. 4. & eius discipulus Ant. Corse. in tract. de pot. & excel. regia, q. 95. quãuis sit & illi similis, in l. laudabile, ibi, clarissimorum notariorum, vbi & hoc no. Franc. Are. C. de adno. diuer. iud. & in l. maximarum, & ibi Io. Plat. qui id no. C. de excu. mun. lib. 10. & in l. j. & ibi idem Plat. C. de prim. lib. 12. & in l. vlt. vbi Bar. & idem Plat. eo. tit. & voluit ipse Bar. in l. vniuersos, & ibi quoque Plat. C. de Decur. lib. 10. & idem Bar. in l. eadem lege. §. hac lege. ff. ad l. Iul. rcp. & in l. generali. C. de tab. lib. 10. & in l. præclaram. C. de dig. lib. 12. & conf. 77. quaritur an notarius, & conf. 174. hic Io. ad fi. Bal. in l. fori, in fi. C. de aduo. diuer. iud. Gasp. Cal. conf. 2. tit. de fid. inst. Pano. in c. venerabilem, col. 2. de elect. Mart. Laud. in tract. de dig. ver. 62. & in tract. de officialibus dominorum, vers. 119. vbi etiam dicit quod habet officium nobile, & Ang. Are. in §. serui. col. 1. in fi. Instit. de iur. perso. Io. Ana. in rub. extra de Iudæ. col. 2.**

9 **Quamuis aliàs id officium sit vile, & probat tex. in d. l. vniuersos, & ibi gl. & doc. de Decur. lib. 10. quem tex. dicit sing. Bal. in cap. post cessionem, col. 2. de prob. & per eum voluit Oldr. conf. 75. quis possit, & Ang. conf. 284. præmitto. Satis autem constat, id munus nihil habere dignitatis, quod hinc constat, quod libertus potest esse notarius. l. vlt. C. de ser. reip. manu. Cum tamen non possit assequi dignitatem, l. j. C. ad leg. Iul. maie. quod & Oldr. d. conf. 75. tradit. Nam & notarij dicuntur serui publici, non aliter. ff. de adopt. l. 2. C. eo. tit. & l. 2. ff. rem pupil. fal. fore, prout illos tex. intelligit Accursus in illis locis. Cui applaudit alius tex. loquens in casu illarum duarum priorum l. in §. cum autem. Instit. de adop. Ego verò seruos publicos in illis locis intelligo seruos reipublicæ, per l. j. C. de ser. reip. manu. iuncta illa rub. nam quos seruos reipublicæ ca rub. vocat, seruos publicos. l. illa. r. appellat. Neque vilius est tex. nisi me fallat memoria, qui loquens de notariis eos seruos appellet, sed vel notarios, vel tabelliones, vel aſtuarios, vel aliter. Sed redeundo ad propositum, Bart. in d. l. j. C. de manda. prin. dicit infamem posse notarium esse, sicut cum refert Aymo. Crauetta, conf. 163. videndum est. post prin. Licet illud non ita simpliciter dicat, sed id (videlicet hoc quod dicitur, infamem non posse esse notarium) procedere in notario principis: alios autem dici magis habere officium quàm dignitatem. Subdit autem Aymo, per huiusmodi officium perdi nobilitatè. Quod dicit velle Guido, deci. Delph. 90. Sed tu adde Bar. in d. l. eadè. ff. ad leg. Iul. repe. qui illud expresse dicit, infamem posse munus notarij exercere, nisi ex publico haberet officium aliquod iniunctum.**

10 **Sed & cocus principis dicitur habere dignitatem, vt not. dicit Bald. in c. 1. tit. de feud. gard. in addi. quod dictum dicit sing. & peregrinum Barb. in tract. de præstatiã Card. in prin. 1. parte 1. partis in 14. col. vers. 7. cardinales, vbi dicit quod Bald. hoc scripsit in lectura noua. Quod & ante ipsum Barb. notauit. Ro. sing. 651. nunquid esse cocum, vbi tamen de loco subdubians dicit Bal. hoc velle, vel in d. loco, vel in c. j. quis dic. dux, co. vel march. Sequitur etiam idem Bar. in c. post cessionem, col. 9. de prob. & in cle. gratie, in fi. de rescrip. & Cepol. in l. si quid. §. vlt. nu. 3. ff. de adil. edic. & in trac. de imp. mili. delic. in trac. dignitatis, in 16. priuilegio dignitatis. Fran. Luca. in trac. de priuileg. in j. parte, in 110. casu. Fely. in rub. extra de of. deleg. col. 2. & Anto. Corse. in d. q. 95. & Catel. Cot. in memor. incip. cocus Imperatoris. Quamquam aliàs cocus vilissimum antiquis mancipium censeretur, vt attestatur Lilius**

De eadem re.

Quid in procuratoribus illustrium.

Quid in procuratore principis.

Notarius principis dicitur habere dignitatè.

Alterius notarij officium vile est.

Serui publici qui dicuntur.

Cocus principis habet dignitatem.

Cocus vilissimum mancipium.

uenit cum eis qui etiam latinè ab appellendo deducunt, id est procul pellendo. Nam Festus Pompeius tradit veteres Apellinem pro Apolline dixisse. Nec omiserim tamen quosdam scripsisse, ipsum Apollin m medicinam non simpliciter, sed oculariam primùm inuenisse, in quibus est Hyginus Fabularum c.274.

10
Dioscori herbarum vires in uenerunt.

¶ Verùm quod de inuentione virium herbarum diximus, id aliis attribui Sanchoniaton Berutius, qui Phœnicum lingua Philalethes vocatus, id est, studiosus veritatis, qui ante Troiana tempora historiam Phœnicum lingua exquisitissimè conscripsit, quam in Græcum Philo non ille quidem Hebræus, sed Biblius traduxit. Is à Sedoch qui ita nominatus est, quoniam vita tenuis, & iustus esset, tradit Dioscuros natos, aut Gabiros, aut Cirbantes, aut Samothracas, quorum nati herbarum vires, & cantus ad medicinam inuenerunt. Cuius rei testis est locupletissimus Eusebius libro 1. de præparatione Euagelica, cap. 7.

11
Cadmus medicæ herbarie inuentor. 12
Chiron inuentor medicæ. Herba à Chirone agnominata.

¶ At Tyrii Cadmo Agenoridæ hanc inuentionem medicinæ, præsertim quæ herbis constat, tribuunt. Ideoque illi primitias offerre solebant, quod herbarum radicibus medicarentur, vt testis est locupletissimus Plutarchus ille Cheroneus Symposiacion problematon decade 3. c. 1.

¶ Sunt verò qui Chironem Centaurum medicinam simpliciter inuenisse tradunt, vt Hyginus, fabularum c. 138. & Germanicus Cæsar in Arati Phænomena. Et qui medicinam Chirurgicam ex herbis quoque reperisse, vt tradit idem Hyginus, postremi illius operis c. 274. Sunt & qui herbariam & medicamentariam comperisse volunt, vt recenset Galenus, si is est, in introductio siue medico, post prin. & ante eum Plinius, lib. 7. c. 56. qui & alibi videlicet lib. 30. c. 1. tradit Troianis temporibus contentos fuisse illud seculum Chironis medicinis. Sed & alibi, scilicet lib. 25. c. 4. & lib. 26. ca. 14. in princip. scribit Centauriam, Chironiam, & Panacem Chironeon herbas ab eo cognominatas. De quo etiam Theophrastus, lib. 9. c. 12. & Nicander in Theriacis, & Dioscorides lib. 3. c. 53. & Apuleius Celsus, de viribus herbarum c. 3. Quin Plinius ipse lib. 23. c. 1. prodit vitem nigram Chironiam quoque dictam. Et lib. 24. c. 14. Spinam Pyxachanton. Et lib. 25. c. 4. Ampelon. Sed & Festus Pompeius ab eo inuentum Centaurum medicamentum tradit. Ab hoc quoque dictum vulnus Chironium scribit Galenus lib. Therapeutica 2. quoniam primus illud sanauit. Quanquam Paulo Aeginetæ libr. medicina 4. c. 46. Chironia vulnera vocantur *δυσκολία*, id est, quæ vix medicam curam recipiunt. Ideo salutarè Chironis manū requirunt, quod & idē dicit, quo loco tractat de vulneribus, quæ cacoethe vocantur. Et ante eum quoque dixerat ipse Gal. lib. 4. de compositione medic. *ἡ γέννη*, in multis locis, & alibi sæpe in eo opere. & non nihil etiam Cornelius Celsus libr. 5. c. 28. Et Eustathius Homeri interpres, licet hanc appellationem aliunde ducant Aristoteles libr. 3. Ethicorum ad Eudemum, & Plin. lib. 25. c. 6. Hinc Diodorus lib. 5. tradit illum fuisse arte medicinæ insignem.

Centauri medicamentum. Chironium vulnus.

13
Chironis parentes.

¶ Hic Saturni & Philyræ filius fuit, vt tradunt Euripides, Pherecydes, Pindarus, Pythiorum Ode 6. Hyginus lib. 2. de signis cælestibus, & Fabularum c. 138. Apollonius Rhodius libr. Argonauticôn 2. Germanicus Cæsar in Arati Phænomena. Plin. d. lib. 7. c. 56. & Seruius in lib. Aeneidos. Siue Ixionis & Nubis, vt Suidas existimat de rebus Theffalicis lib. 1. Columella videtur voluisse eū fuisse filium Amithaonis, cum scribit lib. 10. rej rustica, *Hinc Amithaonius docuit quæ plurima Chiron.* Sed vt opinor, falsus est ex versu Virg. lib. 3. Georgicorum, *Phyllirides Chiron, Amithaonisque Melampus.*

Tribuens scilicet ipse Columella Chironi, quod Melampi esset, de quo postea dicemus. Quare autem Phylliridem Chironem vocet Virg. satis constat ex eo, quod diximus, & dicemus quoque n. seq. Sunt autem qui & eius matrem Pelopenam vocant.

14
Chironia manus.

¶ Hunc igitur Plutarchus in li. de Musica, appellat musicæ simul & iustitiæ, & medicinæ doctorem. Apollonius Rhodius libr. 2. Argonauticôn scribit Phœbum tradidisse Chironi filium Aristæum, quem è Cyrene susceperat, educandum, quemque & medicinam & vaticinia doceret. Et Virgil. in carmine hendecasyllabo de liuore, Chironiam manum appellat,

Vuit pectore sub dolente vulnus

Quod Chironia nec manus leuaret.

Et addit,

Nec Phæbus, sobolesve clara Phœbi.

Quod intelligitur de Apolline, de quo iam diximus, & Aesculapio huius filio, de quo etiam postea dicemus. Eiusdem quoque vt medici, meminit idem Virg. lib. Georg. 3.

Quæ sitis que nocent artes, cessere magistri,

Phyllirides Chiron, &c.

Nam Phylliridem vocat quod Phylliridem matrem ex multorum sententia, vt supra diximus, habuerit. Et ita quoque eum vocat Hesiodus in Theogonia, Apollonius Rhodius libr. Argonauticôn 1. Propertius, quo loco statim dicemus. Et Ouid. libr. Fastorum 3. & 5. & lib. de arte amand. Et Phillyrius siue Phillyreus ipsi Ouidio eod. libr. 5. Fastorum. Sed & eum quoque vt medicum memorat Papinius, lib. 1. Syluarum in Soterius, pro Rutilio Gallico,

Si qua salutarifero gemini Chironis in antro,

Herbas, &c.

Et Propertius lib. 2. Eleg. 1.

Tarda Philottetæ sanauit crura Machaon

Phœnicis Chiron lumina Phyllirides.

De Machaone autem postea dicemus.

Sed ante hos Orpheus in Argonauticis, ita de Chirone loquitur,

ὅς ῥα δικάσσοι μὲν εἶται καὶ ἀκέρμασι νόσῳ.

Qui iustitiæ vacat, & med. le morborum.

Hunc quoque docuisse Aesculapium medicinam, scribit Homerus lib. 4. Iliados. Illud autem Plinij, & cætera quæ ex eodem supra citauimus, in hos versus conclusit Antonius Sabellicus,

At Arabus, quem Phæbe tibi Babylona creasse

Fama refert, medicæ fertur dator artis & author,

Repperit Hemonia Chiron vetus incola terræ

Herbarum medicas vires, & nomina primus.

Ex hocque tradit Plutarchus Symposiacion decade 3. c. 1. Magnetes ipsi Chironi primitias herbarum offerre solitos.

15 ¶ Sed & veteres prodiderunt Apim Aegyptium, Pheronei ac Pithonis filium, vt recenset Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatôn, & Theodoritus, lib. 1. de cura affectuum gentilium, medicinam primùm inuenisse qui ob pulcherrimum saluiferumque inuentum in tanto honore & admiratione habitus est, sicuti & ipse Theodoritus tradit lib. 3. vt pro Deo coleretur, vocareturque Osiris, quod vocabulum si quis ad Latinam linguam transferat, idem est quod multoculus, vt Diodorus & Eusebius prodidere. Osenim Aegyptiorum lingua multum significat: Iris autem oculus: vt etiam scribit Plutarchus in li. de Iside, & Osiride perinde ac vir oculatissimus, ac magno ingenio, magnaque prudentia fuerit, qui tam salutare auxilium mortalibus inuenisset. Ob idque Apollinem esse eundem volunt plerique, & id quidē autumant ipsi Aegyptij, quibus & Osiris Sol est, & Sol Apollo, vt videre licet apud Macrobius, libro 1. Saturnaliorum c. 21. & Diogenem Laërtium in proœmio. Verum non satis constat, idēne fuerit Apis, qui Apollo, an diuersus vterque. Tacitus autem libro 20. historiae Augustæ, ad finem, scribit multos Osirim, quem & quidam Serapim vocant, Aesculapium quoque appellare, quod medeatur ægris corporibus. Ab hoc forte inuenta est, & vocata herba Osiris, de qua Dioscorides lib. 4. c. 134. & Gal. lib. 8. Simplicium medicamentorum, in c. de Osiri, & Paulus Aegine, lib. 7. etiam inter simplicia. Sed & huic quod de Api diximus, concinit quod scribit Cyrillus aduersus Julianum Cæsarem. Cum Apis, inquit, Aegyptius non obscurus inter eos qui illic erant templi ministros, & naturalis philosophiæ scientiam adeptus esset, hunc ferunt primum artem medicam exquisiuisse, & tradidisse scilicet quàm eos qui eum præcefferant, communicasseque Aesculapio. Quod autē ad Serapim peculiariter pertinet, posset videri ex lectione antiquorum scriptorum illum morbos animo & oratione curasse. Nam Varro in Eumenidib. apud Noniū Marc. Ego medicina Serapi vtor, quotidie precantur, intelligo recte scriptū esse Delphis *θεοῖ, ἀγασ.* Nec multo post: Hospes quid miraris animo curare Serapim? Quid?

Primitie Chironi dicata.

Apis medicina inuentor.

Osiris.

Apollo idem & Osiris.

Osiris qui & Serapis & Aesculapius.

16 ¶ Verùm illud inter omnes cōstat Apollini filium fuisse Aesculapium ex Coronide Larissea, quod Ouidius testatur li. 2. Meta. & lib. 1. Fastorum, Histrus, & illius autoritate Hyginus Signorum cœlestium, li. 2. quo loco de Hydra loquitur, vbi hanc Coronidem filiam Phlegyæ fuisse dicit, & iterum ipse Hyginus, Fabularum c. 14. itēmq; 161. & 202. vbi dicit eum exfecto matris mortuæ vtero natum, iterumque c. 223. & Euphorion, & eius autoritate Seruius, li. 6. Aeneid. & iterum lib. 7. & 10. Tzetzes hist. Chil. 7. c. 97. Arnobius li. 1. aduersus gentes, & ante hos Homerus in Hymnis, & Hesiodus in Theogonia. Hincq; Coronidē illum vocat ipse Ouid. li. 6. Fastorum. Aut vt Diodorus & Seruius malunt, ex Ariadna, Aut ex Arfinoë Leucippi filia, vt etiam alij contendunt teste Apollodoro & Pausania li. 2. & iterum lib. 4. Pindarus autē Pythiorum Ode 3. Arfinoem & Coronidem veluti binominem eandem esse voluit, Aesculapij ipsius matrem. quod & idem scribit Aristides de conditionibus Gnidi. Sed huic sententiæ contradicit Pausanias eo. illo li. 2. nempe has diuersas fuisse. Hūc *Ἀσκληπιῶν* Aesclepium Homerus li. 11. Iliados & Græci propē omnes appellant, ante Hepium vocatum: sed ita tandem nuncupatum, quod Aesclem tyrannum Epidauri sanasset.

Aesculapius inuentor medicæ.

Aesculapij parentes.

ἢ ὅς ὁ σκέλεσθαι εἶπεν, καὶ θνήσκειν τὸς ἀνδράποδς.

Vt scribit Tzetzes, vbi supra. Idem autem Tzetzes in commentariis Lycophronis dicit illum Hepium fuisse vocatum propter mansuetudinem & tranquillitatem, appellatq; eum tyrannum, quem curauit Anem oculis laborantem, vnde Aesculapius est dictus. Hic Aesculapius magna medicinæ attulit incrementa, vtpote qui medicinam adhuc vulgarem & rudem paulo subtilius excoluit, atq; illustrauit. Ob quod in numerum Deorum, vt Cornelius Celsus scribit, receptus est. Sed & ipse de ea re, quod ante ipsum nemo fecerat, libros reliquit. Nam vt Hippocrates tradit, Nauiculam quam nominant, scripsit. Et vt tradit Iulius Firmicus lib. 5. Matheseos scripsit Myriogenesim. Sed & huius smegma memorat Paulus Aegineta, lib. 7. c. 13. & librum cui est titulus, Myriogenesim, Iulius Firmicus lib. Matheseos 5. c. 1. in horoscopo Piscium. Hunc incertis primùm patribus natum, expositum, & à venatoribus inuentum, canino lacte nutritum, Chironi traditum, de quo tam multa diximus, didicisse medicinam scribit idem Apollodorus & Tarquilius, in lib. de viris illustribus, postq; cum Lactantius, lib. 1. c. 10. & Theodoritus Cyrenensis, lib. Curationis affectuum gentilium octauo. Nam & illum discipulum fuisse Chironis præter hos scripsere Homerus lib. 4. Iliados, & Pindarus Pythiorum Ode 3. & Nemeorum Ode quoque 3.

17 ¶ Nec desunt qui ab hoc primùm repertam medicinam volunt, vt Euryximachus medicus, in Symposio Plaronis, & ante illum Hermes Trimegistus, in libro de voluntate diuina, quem Latinus fecit Apuleius c. 13. & ex eo quoque repetit D. Augustinus de ciuitate Dei, lib. 8. c. 26. & hoc quoque tradit Tertullianus, in lib. de corona militis, cum scribit, Primus medelas Aesculapius explorauit,

Hyginus autem Fabularum c. 274. scribit eum medicinam clinicam reperisse. Hinc Lactantius lib. 1. c. 10. Artes (ait) suis inuentoribus immortalitatem peperisse dicuntur, vt Aesculapio medicina. Et astruit quoque Virg. lib. 7. Aeneid. de eo ita loquens,
*Tum pater omnipotens aliquem indignatus ab umbris
 Mortalem infernis ad limina surgere vite,
 Ipse repertorem medicine talis & artu
 Fulmine Phæbigenam Stygius detrusit in vnda.*

Et Galenus quoque, siue is Plutarchus fuit, siue Herodotus medicus, siue alius, sed quisquis is fuit, certe doctissimus, in initio eius libri, qui Introductio siue medicus inscribitur, Græci (inquit) artium inuentiones Deorum filiis tribuunt, aut aliis quidem ad eos propè accedētib, quibus Dij ipsi omnes artes communicarunt. Itaque aiunt & medicinam primum Aesculapium ab Apolline patre didicisse, & hominibus tradidisse. Proinde inuentorem ipsius fuisse. Ante Aesculapium autem ars quidem medica nondum hominibus fuit cognita. Et post pauca, Perfectam verò medicinam, & omnibus partibus absolutam, & eam quidem diuinam Aesculapius solus inuenit. De eo autē Diodorus li. 6. Aesculapius (ait) ex Apolline & Ariadna ortus pluribus à patre in medicina perceptus, Chirurgiam & medelarum compositionem, radicum insuper virtutem inuenit. Adeo autem medicinæ artem extulit, vt velut eius inuentor & author coleretur. Sed & de eo idem Diodorus lib. 5. multa scripsit, inter quæ illud, Adeo peritia medicinæ eum excelluisse, vt quamplurimos de salute prorsus desperatos à morbo liberauerit: proptereaq; à nonnullis creditus est defunctis vitā restituisse. Martianus quoq; lib. 2. Ascribit Aesclepio Græcia medicinam, & Theodoritus, li. 3. Græci Aesculapium, quod artis medicæ author saluberrimus extitisset, Deum esse dixerunt. Porro Clemens eiusq; auctoritate Eusebius lib. præparationis Euangelicæ 10. scribit Aegyptios medicinam inuenisse, eam autem Aesculapium amplificasse. Arnobius autem lib. 1. aduersus gentes illi tribuit inuentum herbarum, & paulo post medicaminum. Et certe fortassis hinc profectū est, vt alij Apollinem, alij Aesculapium huius artis inuentorem scripserint: quoniam Aesculapius idem fuit atq; Apollo, si verum dicit Macrobius d. lib. 1. Saturnaliorum c. 20. Quod hinc (inquit) non solum probatur, quod ex illo natus creditur: sed & quod ei, sicuti Apollini, vis diuinationis adiungitur. Nam Apollodorus in iis libris, quibus titulus est *ἱερὴ θεῶν*, scribit Aesculapium diuinationibus, & auguriis præesse.

18 Aesculapius ἀρχίατρος dicitur. ἀρχίατροι qui dicuntur.

¶ Hic autem à veteribus ἀρχίατρος insigniter est vocatus, tanquam primus princepsque ac Deus medicorum. Cuius rei quoque mentionem fecit D. August. lib. 3. de ciuitate Dei. c. 17. Porro de archiatris, id est, principum medicis, vt id in transcurso dicam, fit mentio in l. medicos, & in l. si quis. C. de profes. & med. lib. 10 & in rub. C. de com. & arch. lib. 12. & in l. archiatros. C. de met. eo. lib. 12. & in §. iubemus igitur, in auth. de sanct. epi. nisi illic mendum sit, quod ego opinor. Vindicianus autem in epistola medica, quam ad Valentinianum Impera. scribit, dicit se Comitē archiatrorum ex quo facilius potes intelligere, illam rub. supra citatam de com. & arch. Quo in loco me admodum pudet insignis erroris Bar. Chassenei, qui in illo suo lib. cui titulum putidum & inelegantem, cuiusmodi etiam ipse liber est, fecit catalogū gloriæ mundi, parte 6. confid. 13. interpretatur archiatrū, ostiarium palatij principis, quasi, vt ipse dicit, principem atrij. Optime certe (quod nos alibi diximus) actum fuisset cum Chassen. si contentus suis in Burgundiæ consuetudines commentariis (quæ erat propria ipsius arena) manū cæteris rebus non admouisset, nunc paginas aliorū impudētē suffurans, nūc cum aliquid ex sua moneta cudit, toto cælo aberrans, quod ex hoc vno archiatro interpretamēto lectores intelligunt. Atqui Accurs. noster aliās non admodum hatū rerum gnarus, in hac nullo pacto deceptus, vt qui in d. l. medicos, in prin. archiatros interpretatus est principes medicorum.

19 ¶ Sed ad Aesculapium redeamus. Eum Porphyrius in eo libro quem de responsis fecit, hæc de ipso loquentem facit,
*Τρικκῆς δὲ ἱερῆς ἠκὼ θεός, ὅν ποτε μητὴρ
 φοίβῃ ὑπενωθεῖσα λυγρὰ σοφίας βασιλῆα,
 ἔδρην ἰγπορῆς ἀσκληπιῶν, ἀλλὰ τί πένθει;*
 Trapezuntius interpres Eusebij, lib. 3. de præparatione Euangelica,
*Natus ego è sacra Tricca, cui tota medendi
 Ars, cui sese omnia pariter sapientia debet,
 Quem mater peperit, &c.*

Quos versus ita reddit Georgius

Cicero cum ope quadam diuina *χολήν ἀκράτου*, id est, bilem meram eiecisset, Terentiæ vxori literis mandauit, vt Apollini & Aesculapio caste & pie satisfaceret. Hæc enim sunt illius verba li. 14. Epist. famil. epist. 6. *χολήν ἀκράτου* noctu eieci, statim ita sum liberatus, vt mihi Deus aliquis medicinam fecisse videatur. Cui quidem tu Deo, quemadmodum soles, pie & caste satisfacias, id est, Apollini, & Aesculapio.

20 Aesculapii baculus nodosus quid significat. Aesculapii Draco quid significat.

¶ Veteres autem illius simulachro baculum nodosum apponebant. Quem Ouid. lib. 15. Metamor. agrestem vocat, qui quidem artis difficultatem notat, vt tradit Festus Pompeius. Id quod comprobatur illius Hippocratis in prin. Apho. Vita breuis, ars longa, occasio præceps, experimentum fallax, iudicium difficile est. Sed & illi, vt tradunt ipse Festus Pompeius, in draconis etymologia, & Macrobius lib. 1. c. 20. Draconem subiungebant, quem acutissima & peruigili oculorum acie præditū tradunt

dunt authores, & nomen ipsum argumento est. nuncupatur enim *ἄσκληπιος*, quod est acutè videre. Quamobrem incubantes eos thesauris custodia causa finxerunt antiqui, vt scribit ipse Pompeius. Ex quo illud Tullij, in 13. Phil. Qui domini patrociniū complexus, quasi thesaurum Draco, igitur per Draconem Aesculapio subiunctum significari oportere medicos, quorum princeps est & Deus Aesculapius, vigilantissimos esse & oculatissimos, & qui mentis acie possunt prænoscere morborum principia, momenta, finēque; & ægroto dicere, quod Hippocrates ait, circa princ. Prognosticorum, *τὰτ' ἐὼσα, τὰτ' ἐσομένα, καὶ πρὸτ' ἐὼσα*, id est, præterita, præsentia & futura, quod & repetit lib. 1. Epidemicōn, aut vt vtar verbis Homeri lib. Iliados 1. de Chalcaute loquentis.

ὅς ἦδ' ἔτ' ἐὼσα, τὰτ' ἐσομένα, πρὸτ' ἐὼσα:
 Qui sciebat *ἔτ'* præsentia, *ἐσομένα* futura, & *πρὸτ'* præterita.
 Et vt vertit Virg. lib. 4. Georg. de Proteo loquentis,
Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahentur.
 Et illius Hippocraticæ sententiæ meminerunt Tancred. Inno. Host. Io. And. & Car. Flor. in c. ad aures. de ætat. & qual. & Fran. Ripa, in repe. I. admonendi, nu. 83. ff. de iureiur. Theodoritus autem, quo loco supra citauimus, aliud huiusmodi Draconis insigne refert. Sicut enim serpens vetustatem seniumque deponit: ita & qui ægroti sunt, ope artis medicæ morbos depellunt. Cui & in ea re cum Macrobio lib. Saturnaliorum 1. c. 20. conuenit. Alij item alio, vt videre licet apud Aelianum & Plinium libro 29. cap. 4.

21 ¶ Cæterum Aesculapius tantum medicina cæteris præstitit, vt non satis ei videretur hominū morbos eurare, doloresq; leuare, nisi etiam mortuos ad vitam reuocaret. Ferunt enim poëtæ ipsius opera quempiam reuixisse, quod & asserit Xenophon statim circa initia libri de venatione, & Serenus Samonicus, cuius post prin. sui libri, hī versus sunt de Aesculapio,

Aesculapius mortuos suscitauit.

*Tūque potens artus, reduces qui tradere vitas
 Nosti, atque in cælum manes reuocare sepultos.*

Qui suscitauit ab eo suere. Hippolytus

*Qui colus Aegæas, qui Peræama, quique Epidaurum,
 Huc ades.* Sed quis is fuerit, qui ad vitam ab eo ita fit reuocatus, incertum est. Hippolytum fuisse tradit Eratosthenes, & Virgilius, quo loco citauimus supra num. 17. & ibi Seruius, & idem quoque Seruius in libr. 6. Aeneidos. Et Pausanias libro 2. & Scholiastes Pindari Pythiorum Ode 3. Nonnulli autem, vt refert Hyginus in Ophulcho, qui tamen eorum nomina subicit, Glaucum Minois filium hunc fuisse existimant Alterum eorum idem Hyginus, Fabularum. cap. 40. vtrumque autem Ouidius libr. 6. Fast. At Propertius libro secundo Elegiarum, scribit fuisse Androgeonem his versibus,

Glaucum Androgeonem.

*Et simul extinctum Cressis Epidaurius herbis
 Restituit patrius Androgeona focus.*

Fuit autem & Minois filius Androgeon siue Androgeus, vt Diodorus Bibliothecæ lib. 5. & Plutarchus in Theseo, & alij testantur. Fuit & ipse Glaucus eiusdem filius, vt præter Hyginum tradit Homerus lib. 1. Iliados. Et ne existimes eundem fuisse & Glaucum & Androgeum duobus hominibus appellatum, vtrumq; memorant inter filios Minois Bocatius in genealogia Deorum lib. 11. ca. 27. & scq. & Volaterranus Philologiæ c. 33. nisi parum tuta videatur eorum autoritas sine antiquorū testimonio. At Claudianus de victoria Stiliconis contra Alaricum, scribit Minois filium, quem minime nominat, ad vitam fuisse reuocatum ope vatis cuiuspiam, quem nec ipse nominat.

*Cretaque, si verax narratur fabula) vidit
 Minoium rupto puerum prodire sepulchro,
 Quem senior vates auium clangore repertum
 Gramine restituit, mira nam munere sortis
 Dulcia mella necens, vitam dedit horridus anguis.*

Angues insignia medicorum.

Hæc ille, non admodum distantia ab eo quod dicit Hyginus, vbi supra. Aesculapium, Glaucum vitæ restituisse, vsū herba ab angue allata. Itaque (inquit) anguis & in Aesculapij tutela, & in astris dicitur collocatus. Qua consuetudine ducti posterī ei tradiderunt, vt reliqui medici anguib, vterentur. Cui etiam rei concinit Ouidius, lib. 6. Fastorum,
Vsus & auxilio est anguis ab angue dato.

Atqui Aeneas Platonicus in dialogo, cui Theophrastus titulus est, & Palephatus, in lib. de non credendis fabulosis narrationibus, scribit Polyidum vatem ex Argis Cretam profectū suscitasse Glaucum Minois filium melle suffocatum, herba à Dracone percepta, quod mire congruit cum illis versibus Claudiani, Confestimq; subdit Aeneas Aesculapium suscitasse & Hippolytum, & Tyndarum. At Orpheus tradit Hymencum ab ipso Aesculapio suscitatum. Ideoq; cum à Ioue fuisse fulminatū. Stephichorus autem Capaneum & Lycurgum. Crates deniq; Chironem, quem vnà cum Aesculapio ictum fulmine asserit. Epiphanius Cyprius in li. Ancorato Eucleon nescio quem. Plinius li. 29. ca. 1. Tyndaridem, nec quis ille fuit aliter declarat, verum crediderim Hippolytum eo nomine significasse, quem Tyndaridem appellatum fuisse prodit Pausanias, quod vnus ex Tyndari Lacedæmoniorum regis familia fuit. Nam Aegeneus patruum habuit Tyndari fratrem, à quo Tyndaro (vt ipse insinuat) omnes qui erāt eius familiæ Tyndaridæ appellabantur. Interpres Euripidis in Alceste tradit auctoritate Apollodori, tres illum suscitasse, Hippolytum, Glaucū, & Tyndarum, quod

Tyndarus. Hymeneus. Capaneus. Lycurgus. Chiron. Eucleos.

& ipsum scribit Pindari Scholiastes Pythiorum ode 3. Caterum Quidius secum pugnans eo loco, quem statim citabimus, tradit vnum tantum ab Aesculapio a mortuis suscitatum. Staphylus autem nullum ab inferis ab eo suscitatum scribit, sed tantum Hippolytum sanatum ex Træzene fugientem.

22

Aesculapius fulmine ictus & cur.

In hoc autem omnes consentiunt & philosophi & poëta, Aesculapium fulmine ictum occubuisse, quod etiam scribit Cyprianus libro 4. de idolorum vanitate, post prin. & Germanicus Cæsar in Phænomena Arati. & Arnobius lib. 1. aduersus gentes. Causam addunt poëta, vt ad omnia sunt ingeniosi, quia fuerit coram Ioue à Diis inferis accusatus, quod eorum imperium minueret, propterea quod defunctorum animas ad superos arte medendi traduceret: eaque causa exacerbatum Iouem fulmine illum occidisse. Ex quo illud Virg. lib. 7. à nobis supra citatum, Tum pater omnipotens, &c. Illudque Ouidij lib. 2. Metamorph.

Aspicit infanctem, totique salutifer orbi
Cresce puer, dixit, tibi se mortalia sæpe
Corpora debebunt, animas tibi reddere adeptas
Fas erit: idque semel, Diis indignantibus, ausus
Posse dare hoc iterum flamma prohiberet auita.
Id est qui Iouis. Sed & idem, illo libro 6. Fastorum,

Iuppiter exemplum veritus direxit in illum
Fulmina, qui nimie nouerat artis opem.

Et conueniunt hæc cum eo quod supra ex Hesiodo diximus. Pherecides aliam causam affert, quæ non longe ab illa distat, quoniam scilicet eos qui in Delphis moriebantur, ad vitam reuocaret.

23

De eadem re.

Alij item id factum volunt, quoniam Proëctidas sanasset vt Polyanthus Cyreneus, alij, vt Philarchus, quod Phœnidias, alij rursus vt Telefarchus quod Originem voluerit ad vitam reuocare, Pherecides quod qui Delphis interirent, vitæ restitueret. Tarcheus autem, quod vereretur Iupiter, ne Aesculapius ex mortuorum reuocatione ad vitam, inter homines Deus esse videretur. Io. Damascenus in historia duorum Christi militum, illum à Ioue ictum fulmine propter Darij Lacedæmonij filium. Pindarus Pythiorum Ode 3. scribit illum ita fulminatam auaritiæ merito, quia medicinam nocenter exercebat. Cuius etiã rei meminit Tertullianus, in Apologetico, c. 13. & Arnobius, disputationum aduersus gentes lib. 4. Cyrillus & Eusebius lib. Præparationis Euangelicæ 3. Græcè quidem, sed in hunc sensum: Quomodo Aesculapius à Ioue causa turpissimi quæstus fulmine percutitur, iuxta Pindarum sic de ipso loquentem,

ἀλλὰ λίσσεται σοφία δέδεται,
ἵτρασι κ' ἀκείνου ἀγάνοι μι-
δῶ χυσὸς ἐν χερσὶ φανείας,
ἀνδρ' ἐκ θανάτου κομίσασαι,
ἡδὲ ἐαλωκότα χερ-
σὶ δ' ἄρα κρονίου.
ῥήλας δ' ἰ ἀμφοῖν, ἀμυνοῦς
σέρων καβαλεῖ
ἀκείως, αἰθρῶν δὲ λίσσασαι-
ως ἐνέσκηψε μόρον.

Id est ad verbum etiam concisis vocabulis, vt ille sæpe facit:

Sed quæstus etiam sapientia vincitur.
Adduxit & illum dulci mercede aurum in manibus apparens,
Virum à morte vt restitueret:
Iam correptum manibus utique Iuppiter
Proiciens per amborum spiritum
Pectora ademit
Celeriter, ardens autem fulmen infixit mortem.

At Georgius Trapezuntius interpres Eusebij id totum in tres versus hexametros, ita non infeliciter traducit,

Aurum illi nimium preciosaque munera curæ,
Horrendum inde pater Diuorum concitus ira
Contorsit fulmen, animamque è corpore vulsit.

Meminit etiam Plato, qui & in Pindarum citat, nec tamen ei omnino assentitur lib. 3. de repub. vbi & alia multa de Aesculapio tradit, & Lucianus in dialogo Iouis, Aesculapij & Herculis, in Dialogis Deorum. Quibus consentiens Cyrellus aduersus Iulianum, Aesculapius, inquit, vbi sub Api præceptore in medicina profecit, Lucri cupidus & consiliis turpibus obnoxius, omnem circuiuit orbis regionem ab omnibus lucra petens, & venale studium suum languentibus exhibens: inflatusque ob scientiam & superbiens se etiam Deum nominabat, & mortuos ab inferis excitare posse delirans affirmabat: veniensque ad Epidaurios, & ibi summam sibi gloriam arrogans, quendam se esse Deum, fulmine ictus est, poenam illi dignissimam Deo inferente. Sed & Euripides introduxit Apollin

Apollin

Apollinem querulum super Aesculapij morte hæc dicentem, statim circa initium eius Fabulæ, cui titulus est Alcectis.

Ζεύς γὰρ κατὰ κτάς παῖδά τὸν ἐμὸν αἴτιον
ἀσκληπιόν, σέρουσι μὲν βαλὼν φλόγα.

24 Nec omiserim quod Orpheus vatum vetustissimus, & Aesculapij coëtaneus, ita de illo in hymnis cecinit,

ἰστὴρ πάντων ἀσκληπιὲ δέσποτα πάσι,
ἔλθε μάκαρ σωτὴρ βιόης τέλει ἐδδὼν ὀπάζου.

Hi enim sunt primus postremusque versus eius hymni, quem de eo cecinit quorum ad verbum hic sensus est,

Medice omnium Aesculapie domine Pæan,
Veni beate saluator, vitæ finem bonum præbens.

De eo quoque Iulianus imperator παραστάτης cognominatus in lib. 2. contra Galilæos Græcè quidè, sed in hanc sententiam scripsit, Iupiter in suis intelligibilibus siue mentalibus (Græcè enim scribitur νοητοῖς) ex seipso Aesculapium genuit, & in terram per Solis genialis vitam destinavit. Hic in terra ex cælo faciès progressum vniiformiter quidem in hominis specie circa Epidaurum apparuit auctus. Itaque illis successibus super vniuersam terram porrexit salutarem eius dexteram, vt restitueret animas malè dispositas, & corpora inualidè habentia. Idem rursus multos se nouisse asserit in maximis periculis ab Aesculapio adiutos, & seipsum ægrè laborantem sæpe medelis eius saluum euasisse fatetur, ad hoc testem citans Iouem. Iamblichus de mysteriis Aegyptiorum, quo loco differit de somniis, tradit in Aesculapij templo accipi somnia, quibus morbi curantur, ipsamque artem medendi comparatam esse diuinis somniis. Pythia oraculo Aesculapium magnum hominum gaudium appellauit, vt tradit Pausanias lib. 2. ὦ μέγα χάριμα βροτοῖς βλάσων ἀσκληπιε. &c.

25 Homerus autem lib. Iliados 4. illum appellat medicum ἀμύμονα, id est, irreprensibilem.

ὦτ' ἀσκληπιὸς υἱὸν ἀμύμονος ἰητὴρ,
βαῖν' ἀσκληπιὸς υἱὸς ἀμύμονος ἰητὴρ.

Et rursus lib. 11.

Quo etiam epitheto condecorat Apollinem eius patrem, in hymno eiusdem Apollinis. Et Achillem lib. 2. Iliados. Et Glaucum, eod. lib. 2. ad fi. Et Pandarum lib. 4. itemque 5. eiusdem operis. Et Daretum eo. lib. 5. Et Bucolionem Laomedontis filium, lib. 6. Et Bellorophontem, eo. lib. Et Menelaum, lib. 13. Et Pelcum patrè Achillis lib. 20. Et Mentorem lib. 2. Odyss. Et Antilochum lib. 3. eiusdem operis. Et Nausicaam lib. 7. Et Vlyssè, lib. 19. & Penelopem, lib. 24. Et Cottum, Hesiodus in Theogonia. Quo quidem epitheto repræsentatur virtus omnibus numeris absoluta, vt tradit Gellius lib. 2. c. 6. & Macrobius lib. 6. c. 7. Litius autem lib. 10. ab vrb. cond. ad fi. scribit, quod cum Romæ pestilentia violentissima grassaretur, portentòque similis clades esset, inuentum est in libris Aesculapium ab Epidauo Romam accersendum, interimque ipsi Aesculapio supplicationem habitam esse.

26 Plato in Phædone retulit Socratem moribundum familiares rogauisse, vt Aesculapio gallum quem vouerat, pro se sacrificarent: Aesculapio, inquit, gallum debemus, quem reddite, neque negligatis. De qua re loquens Laëtantius, lib. 3. c. 20. Diuinarum Institutionum. Timuit, inquit, Socrates, ne apud Rhadamathum recuperatorem reus voti fieret ab Aesculapio. dementsimum hominem putarem si morbo affectus periisset. Cum verò hoc sanus fecerit, est ipse insanus, qui eum putet esse sapientem. Tertullianus quoque in Apologetico. c. 46. eodemque ultimo, Aesculapio (inquit) Socrates galinaceum profecati iam in fine iubebat, credo ob honorem patris eius, quia Socratem Apollo sapientissimum omnium cecinit. Hæc ille. Sed qui Platonico arca curiosius inuestigauerunt, aliter hanc rem diiudicant. Prisci enim Aesculapio Phœbi filio gallum sacrificabāt, diei solisque nuncium, id est diuinæ beneficentiæ morborum omnium curatrici, quæ diuinæ prudentiæ filia nominatur: cui diem, id est vitæ lumen se debere fatebantur. Eiusmodi medicum in superioribus Socrates perquiri iusserat morborum animi curatorem. Præterea priscorum monumenta tradunt animas remeantes in cælum Pæana, id est triumphalem cantilenam Phœbo canere. Reddit ergo Deo votum, vt alacer Pæana canens cœlestem repetat patriam, vt è recentioribus conscripsit Cælius lib. posterioris editionis Antiquarum Læctionum 16. c. 12. Et eadem fermè non longo tempore ante scripserat Reuclm Artis Cabalisticæ lib. 2. & ante vtrumque Marfilus Ficinus in arg. Phædonis in fi. Quibus illud adiciet ex Pausania lib. 5. Idomeneum, quoniam à Sole ducebat originem, in clypeo gallum gallinaceum ferre solitum, quod hæc auis Soli sit consecrata, Solisque ortum prænunciet. Sed & Picus Mirandula in ea oratione, quam ad cœtum Rom. habuit, de hac re ita loquitur, Pythagoras gallum nutrire nos admonet, id est, vt diuinam animæ nostræ partem diuinarum rerum cognitione, quasi solido cibo & cœlesti ambrosia pascamus. hic est gallus cuius aspectum leo, id est, omnis terrena potestas formidat & reueretur. hic ille gallus cui datam esse intelligentiam apud Iob legimus. hoc gallo canente aberrans homo respicit. hic gallus in matutino crepusculo matutinis astris Deum laudantibus quotidie commodulatur. Hunc gallum moriens Socrates cum diuinitatem animi sui diuinitati maioris mundi copulaturum se speraret, Aesculapio, id est, animarum medico iam extra omne morbi discrimen positus debere se dicit. Hæc ferè Picus.

27 Quamquam quod de leone & gallo dicit (vt illud obiter dixerim) aliter sentit Proclus Platonice in lib. de sacrificio & magia, & Lucretius lib. 4. & Plin. lib. 8. c. 16. & iterum lib. 10. c. 21. & Albertus libro animalium 23. huius rei rationes & eas quidem singuli diuersas reddentes, cur videlicet gal-

Alia de Aesculapio.

Aesculapius ἀμύμων dicitur Et alij plurimi.

Socrates moriens Aesculapio gallum vouit.

Quare leo gallum reuertur.

lum leo timet, vt apud eos videre licet. Tameſi Alexander Aphrodiſcus vir alioquin rerum naturæ peritiſſimus eam rem inexplicabilem & ſolî Deo cognitam ſcribit in principio ſuorum Problematôn. Et idem ſentire videtur Aelianus lib. 11. animalium, quo loco de Ellope diſſerit: & illis aſſentire videtur Cælius Rhodiginus vir & ipſe rerum naturalium indagator ſoleriſſimus. d. lib. 16. Antiquarum Lectionum, c. 11. At non omnes omnia nouerunt. Aut ſi illorum rationes cognitæ haberet, eas tamen his non ſatiſfeciffet: ideo maluiſſe id inter res inexplicabiles ponere.

28
Alia de Aefculapio.

¶ Si quis autem alia noſſe cupiat de Aefculapio. neque enim huc omnia afferre cõſilium mihi fuit, neque etiam neceſſe eſt) legat ipſum Hyginum in lib. Poëticôn Aſtronicôn 2. vbi de Ophiulco tractat. & Strabonem lib. 8. geographiæ. Tullium lib. 3. de natura Deorû, vbi tres Aefculapios fuiſſe dicit, quos ibi deſignat. vt etiam facit Arnobius lib. 4. aduerſus gentes. Legat inquam Pauſaniam lib. 2. in quo Corinthiaca deſcribit: & lib. 7. quo Achaica. Cornelium Tacitum lib. 12. hiftoriæ Auguſtæ. & Euſebium Præparationis Euangelicæ lib. 3. c. 3. è recentioribus Bocatium de genealogia Deorum, lib. 5. cap. 19. & Nicolaum Leonicum de varia hiftoria lib. 2. ca. 46. & omnium copioſiſſimè Liliam Gregorium Gyraldum de Diis Gentium Syntagmate 7. & non nihil Syntag. præced. vbi de Serapi loquitur, & quæ dicam infra in tract. primigeniorum, q. 16. nu. 2.

29
Podalirius Machaon.

¶ Aefculapio ex Lampetie, vt in trimetrorum iambo primo tradit Hermippus, vel ex Epione, vt dicit Ariſtides de Gnidi conditoribus, hanc autem dixit vxorẽ fuiſſe Aefculapij Pauſanias in Corinthiacis, vel ex Coronide, vt prodit Iulius Hyginus, Fabularum c. 97. fuerunt duo filij Podalirius & Machaon, ex ducum numero, qui è Græcis ad euertendam Troiam profecti ſunt, qui & inſignes medici fuerunt, nec mediocrem opem Græcorum exercitui attulerunt, maximã ob id adepti gloriam, vt Homerus teſtatur lib. 2. & 11. Iliados, & alibi ſæpe: & Cornelius Celfus circa initia eius operis, quod de medicina eleganter compoſuit, & Diodorus Siculus lib. 5.

30
De Podalirio.

¶ De Podalirio autem hoc quoque veteribus monumentis traditum eſt, quod cum ex aduerſis maris tempeſtatibus in Caria à caprarum paſtore ſeruatus, & hoſpitaliter acceptus ad Damathum Regem fuiſſet perductus, eius filiam nomine Syrnã teſto delapſam cum aliis quibuſdam medicamentis, tum miſſo ex vtroque brachio ſanguine perſanauit, quod Rex admiratus illum ſibi generum aſciuit, Cheronẽſo illi tradita, in qua Podalirius mox duas condidit ciuitates, alterã Syrnem de vxoris nomine, alteram de paſtoris, à quo fuiſſet incolumis ſeruatus. De hocque eſt illud Ouidij ad finem lib. 2. de Arte amandi, in ſi.

Quantus apud Danaos Podalirius arte medendi,

Et illud lib. 1. de remedio amoris,

Aeacides dextra, peſtore Neſtor erat.

Curabar propriis eger Podalirius herbis.

Et lib. 4. Triftium, Eleg. 7.

Et fateor, medicus turpiter eger eram.

Quem ſemel excepit, nunquam Podalirius egro

Promiſſam medicæ non tulit artis opem.

31
De Machaone.

Strabo lib. 6. tradit in agro Samnio eſſe Baſilicam Podalirij ex qua riuulus manat ad omnes pecorum morbos ſalutaris. Et de hoc alia quædam videbis apud Nicolaum Leonicum, lib. de varia hiftoria 3. c. 47.

¶ Machaonem autem Homerus lib. 4. Iliado æqualem Deo dicit,

ὁ δ' ἐν μέσοισι πᾶσι σαϊοῖσ' ἰοῦδι' ἔφ' ἔσ'.

Eumque eodem libro dicit fuiſſe diſcipulum Chironis in re medica. Et ab eo Ouidius lib. 2. de remedio amoris, Machaoniam opem appellat pro medica,

Ille Machaonia vix ope ſanus erit.

& Machaonij ſucci in eod. lib.

Illa Machaonij ſuperant medicamina ſucci.

Et Machaoniæ artes eidem lib. 1. de Ponto, epiſtola 4.

Vt que Machaonij Paantius artibus heros

Lenito medicam vulnere ſenſit opem.

Et de eo quoque eſt illud eiufdem lib. 3. de Ponto, Elegia 4.

Firma valent per ſe, nullumque Machaona querunt,

Et illud Propertij à nobis ſuprà citatum,

Ad medicam dubius conſugit eger opem.

Tarda Philoſteta ſanauit crura Machaon.

Et illud Martialis lib. 2. epig. 16.

Quid tibi cum medicis? dimitte Machaonas omnes.

Scribit Pauſanias lib. 4. quo Meſſenica deſcribit, Glaucum Meſſeniorum regem omnium primum Machaoni ſacra in Gerenia feciſſe. Et lib. 3. qui de Laconicis eſt, tradiderat eius æneo ſimulachro coronam impoſitam eſſe, quæ eorum lingua Ciphos appellatur: Rhodon verò locum conſecratum. Eius quoque meminit Virgilius lib. 2. Aeneidos.

Pelidæſque Neoptolemus, primisſque Machaon.

32
Nicomachus Machaonis filius. Gorgasius Machaonis filius. Polemocrates eiufdem filius.

¶ Is autem filium ſuſcepit Nicomachum Stagiritem medicum quoque peritiſſimum, qui, vt Suidas author eſt, ſcripſit de medicina libros ſex, & philoſophiæ vnũ. Hunc Nicomachum & Gorgasium ipſius Machaonis & Anticleæ filios, eorũq; regnaſſe apud Phæaratas poſt Dioclis patris ipſius Anticleæ obitum tradit Pauſanias in Meſſanicis, vbi & illud ſubdit, vſitatum illis fuiſſe, vt & morbos curarent, & homines luxatos, pro quibus beneficiis ſacrificia eis in templo & donaria offererent. Fuitq; etiam eidẽ alius filius Polemocrates, cuius ſanum memorat, Pauſanias in Corinthiacis, medeturque, vt ille

vt ille dicit, eius loci hominibus, & à finitimis colitur.

33 ¶ Hi ſunt quos antiquitas & medicinam inueniſſe, & nuper inuentam excoluiſſe auxiſſeque tradit. Ideoque Aegyptij Græci, & alia pleraque gentes illos omnes diuinis ſunt honoribus proſecuti, illiſque delubra dicauerunt, authores medicinæ Deos arbitrati: ſiue quia tantum huic arti tribuerunt, ſicuti tradit Quintilianus auus declamatione 268. vt eam vix crederent humanis potuiſſe ingeniis inueniri: ſiue item, vt ille ſubdit, quia medicina per ſe ſacra res eſt, & vt præterea addit Lucianus in Medico abdicato, Deorum doctrina.

Authores Medicinæ ſij exiſtimati. Et cur.

34 ¶ Siue poſtremo, quia vt cum Eraſmo iã loquar) ſi quis ſecũ reputet, quàm multiplex in corporibus humanis diuerſitas, quanta ex ætatibus, ſexu, regionibus, cælo, educatione, ſtudiis, uſu, varietas: quàm infinita in tot milibus herbarum (ne quid interim dicam de cæteris remedij) quæ alibi alia naſcuntur, diſcrimina: Tum quot ſunt morborum genera, quæ ſuprà trecenta nominati fuiſſe prodita ſcribit Plinius lib. 26. c. 1. exceptis generum partibus, quarum omnium nullus ſit numerus: facile perpendet, qui tantum norit, quot formas in ſe febris vocabulum complectatur, vt ex hoc vno cætera æſtimentur: Exceptis his, qui quotidie noui ac plerunq; incogniti accreſcunt, vt Plinius in eo loco aſſerit. neque ſecus accreſcunt, quàm ſi de composito cum arte medicorum ex inſidijs bellum ſuſcepiſſe videantur. Exceptis venenorum plus mille periculis ob quæ ipſe Plinius lib. 18. c. 53. exclamarit tantum eſſe inſidiatum vitæ, quorum quidem venenorum quot ſpecies ſunt, tot ſunt mortis genera, totidem remediorum diſcretias flagitantia. Exceptis inquam caſibus quotidianis lapſuum, ruinarum, ruptionum, aduſtionum, luxationum, contuſionum, vulnerum, atque his cõſimilium quæ propè cum ipſo morborum agmine ex æquo certant, vt non immeritò dixerit idem Plinius lib. 7. c. 51. morborum infinitam eſſe multitudinem & alibi li. ſcilicet 25. c. 3. Qua quidem in reputatione miſereri ſortis humanæ ſubit, præter fortuita caſusque & nomina, quæ omnis hora excogitat ad milia morborum ſingulis mortalium timenda. Galenus lib. 2. Therapeuticæ, non poſſe quemquam nec inuenire, nec demonſtratione aſſerere morborum numerum. A quo non diſſentit D. Auguſtinus ſcribens lib. de ciuitate Dei 22. ca. item 22. tot eſſe morborum genera, vt nondum libris omnia comprehenſa ſint. Ex quo & illud Iuuenalis, Satyra 10.

Morborum omne genus, quorum ſi nomina quæras,

Promptus expediam, quot amauerit Hippia mæchos,

Quot Themifon egros autumnus occiderit vno.

Plinius autem ipſe lib. 7. c. 51. morborum infinitam eſſe multitudinem tradit. Idque ex hoc vno potes conuicere, quod oculo omnium membrorum minimo, 112. morbos ſiue affectus diſtinctos aſſignat Galenus, aut quiſquis iſ fuit, in libro cui Introductio ſiue medicus titulus eſt. Seneca autem ad Lucilium epiſt. 95. dicit innumerabilia eſſe febrium genera, atque alios innumerabiles morbos. Et breuiter de his dici poſteſt, quod de cæteris caſibus & ſortibus dicit li. ſæpe, poſt prin. C. de præſcrip. 30. vel 40. an. quod ſcilicet nec dici nec numerari poſſunt. Et quod Virg. ſcribit lib. Georg. 2.

Sed neque quàm multæ ſpecies, nec nomina quæ ſunt

Eſt numerus, neque enim numero comprehendere reſerit.

Quem qui ſcere velit, Libyci velut æquoris idem

Diſcere, quàm multæ Zephiro turbentur arcus,

Aut vbi nauigis violenter incidit Eurys,

Noſſe quot Ionij veniant ad littora fluctus.

Oculorum CXII. morbi.

35 ¶ Denique qui cogitet, quanta ſit in corporum cœleſtium obſeruatione difficultas, quæ niſi cognoueris, ſæpenumero venenum erit, quod in remedium datur. Ne quid interim commemorem ſæpe fallaces morborum notas, ſiue coloris habitum ſpectes, ſiue lotij ſigna rimeris, ſiue pulſus harmoniam obſerues: vt non immeritò Hippocrates in lumine Aphoriſmorum, vt & ſuprà diximus, pronunciauerit, iudicium eſſe difficile: velut hoc agentibus malis, vt hoſtem medicum fallat & imponant. Tantum vndique ſeſe offundit difficultatum, vt difficillimum ſit omnes, vel oratione proſequi. Sed vt dicere cœperam, has omnes rerum varietates ſtudio proſequi, obſcuritates ingenio aſſequi, difficultates induſtria peruincere, ac penetratis terræ fibris & viſceribus, ac ſolitudinibus aliis proſus inacceſſis, excuſſis vndique totius naturæ arcanis, ex omnibus herbis, fruticibus, ſuffruticibus, arbuſtis, arboribus, ſentibus, plantis, floribus non ſolum arborum & herbarum, ſed aliarum rerum vt ſalis, æris, Aſiæ petræ: ſurculis, folijs, capitulis, fructibus, ramis, acinis, gramminibus, ſurculis, ſeminibus, ſuccis, frugibus, ſtirpibus, corticibus non ſolum arborum, ſed & fabarum & aliorũ leguminum: radicibus, liquoribus multi generis, vt Cyrenaico, Medico, Syriaco, & alijs multis: lacrymis, floribus, odoramentis, ſcapis, caulibus, caudicibus, lanuginibus, ſtrigmētis, refinis, Medullis, Oſibus, Car nibus, Sanguinibus, Vngulis ſiue Vnguibus vt caprarum & aſinorum: Putaminibus, Lotijs, ſiue vrinis, vt pueri impuberis, & cæterorum hominum, muli, capræ, cameli, & aliorum: ſtercoribus vt ſturnorum, canum, puerorum & aliorum hominum, luporum, caprarum, bouum, gallinarum, & aliorum. Talis, vt ſuum, bouũ: Coagulis vt hædi, leporis, hinnuli & cæterorũ. Cerebris, vt hirundinis, leporis, galli, cameli, muſtelæ, ouis de quorum medicinis videbis apud Paulum Aeginetam libro 7. c. 3. Cineribus ſiue Pulueribus non ſolum lignorũ & herbarum, ſed & animalium toſtorũ, vt ſtellionis, ranæ, paſſeris, hirundinis, muſtelæ, ſalamandræ, & bubonis, & lapidum combuſtorum, vt alabaſtræ, & cæterarum rerum, vt calcamentorum veterum. Lactibus, (ſi ita pluraliter vocare poſſumus)

Medicorum diſgentia.

Ex quibus medicina petitur.

non

non solum animalium, sed & herbarum & arborum Cascis. Libris arborum. Pilis, vt caprarum, & aliorum. Crinibus, fœcibus, siue recrementis, aut excrementis, vt ferri, plumbi, aris, & aliorum id genus. Fellibus vt muris aranei, cameli, hyenæ, perdicis, viperæ, ichneumonis, suis, ouis, capræ, vrsi, bouis, tauri, piscis Callyonimi dicti, scorpionis, hyrundinis marinæ, capræ syluestris, galli, aquilæ, quorum bona ex parte medicinas describit ipse Paulus lib. 7. cap. 3. Testis, vt sepia: Fuliginibus, vt thuris, myrrhæ, terebinthi, styracis, picis, cedri, pini, conii, piceæ, vitrariarum officinarum. Pellibus vt ouium, hippopotami viperæ. Pudendis, vt cerui. Cernibus, vt ipsius cerui, hirci, capræ, tauri, & aliorum conigerorum: Calcibus. Viscis siue glutinis. Gummi, sunt enim qui à lacrimis separant. Cretis, vt creta Lemnia: Cotibus, vt Naxia, & Olcaria: Arenis, Lapidibus, & iis quidem, quos pretiosos vulgus appellat, & aliis, vt Pyrite, Pyrobolo, Phrygio, Asio, Gagate, Armenico, Hamatite, Schisto, Galactite, Melilote, Moroxo siue Leucographide, Dioscorides vocat *μοροχλωρον*, alij *μοροχλωρον*, Iaspide, Iudaico siue Tecolitho, Agerato, Magnete, quem & Heraclium lapidem vocant, Arabico, Alabastrite, Smyri: Eo qui in spongiis inuenitur, & eo qui in Argeo Cappadociæ monte nascitur, Ophite, Ostrante, qui & Hæodes dicitur, Hieraciti, Indico, Sapphiro, Aphroscelene, Speculari, quem Græci Specularion vocant & Spheclarion, quorum vires maxima parte reperies apud Paulum vbi supra. Terrarum generibus vt Samia, quæ Aster dicitur, Cretica, Erythriade, Lemnia, quam plerique Lemnium minium vocant, officinæ terram sigillatam: Armenia, Cimoli, Aegyptiæ præsertim luti ipsius, Selenusia, Chia, Ampelite, Pnigiti, Alanio, Ochra: hanc enim Paulus inter terras nominat. Et ipsius terræ tuberibus Vuis, Vinis, Aquis, & earum differentiis, vt nitrosâ, bituminosa, sulphurosa, & ea quæ in Cypri metallis coalescit, quam Chalcanthon vocant: Lignis vt aloes, Balsami, Lignorum castæ, quæ Græcè Saprotis dicitur. Sordibus aurium, statuarum, vasorum, lanarum, balnearum, virilitatis: Spumis non animalium solum, sed aliarum rerum vt argenti quam lithargyron vocant, & salis. Oleis multorum generum, vt Cyprino, Gleucino, Balanino, lentiscino, melino, styracino, laurino, irino, rosaceo, chamæmelino, fusino, Caryino, amygdalino, raphanino, Nardino, decamyro, infoliato, spicato, cōmagino, œnanthino, liliaceo, violaceo, ricinino, siue scininino, ægerino, omotribe, picino, Sicyonio simplici & composito, rutaceo. Adipibus & feuis, quæ quomodo differant, discas ex Plinio lib. 2. 8. c. 9. Squamis non solum animalium vt testudinum, sed & aliarum rerum, vt aris, Butyris, Ouis, Ceris, Corticibus, Membranis, hæc enim duo differunt vt videre licet ex Plinio lib. 16. c. 14. & ex duobus magnus est in medicamentis vsus. Cremoribus, Glandibus, Iecinoribus, vt hirci, capri, canis rabidi, lacertæ, lupi, asini, apri, suis mergi, quorum omnium medicinas tradit ipse Paulus vbi supra: Baccis vt lauri, cedri, iuniperi, & myrti. Salibus multi generis vt communi, ammoniaco, fossili, & Cappadocio, Sudoribus, Menstruis, Fumis, Fimis, Cutibus, Sputis, Vomitibus, Viperis, Vermibus, Iuribus, siue iusculis, Fragmentis attritarum vestium, pigmentis, metallis, ex omnibus animalium partibus, ex ipsis venenis, ex cæteris denique omnibus, quæ parens natura produxit cunctis humanæ naturæ malis efficacia quærere remedia, atque horum opportunum vsuum ex tot autoribus, tot disciplinis, & ab ipsis syderibus petere. Hęc, in quâ, tam abdita rimari curâ, tam ardua viribus animi adipisci, tam multa memoria cōplecti, tam necessaria ad salutem vniuersi mortalium generis in cōmune proferre, nonne prorsus homine maus ac planè diuinum quiddam fuisse videtur? Sed & huius rei causa in id reuocari potest, quod vt dicit Campanus, nihil tam pestilens & contagiosum, nullum malorum extat genus, cui non sine à medicis excogitata saluberrima remedia, siue ambulare claudos, loqui balbutientes & mutos, resipiscere stultos & infanos plerunque videmus, quæ res par miraculo, si miraculum non sit, diuinitati assignanda videri potuit. Item Deus homines natura productos: medici arte, cura, atque vigilantia tuetur. Deus nobis vitam dedit, eam medici (quod Deo proximum est) conseruant, & iam fugientem retinent, atque multo efficiunt diuturniorem.

34 **Mortui à medicis suscitati.**
 ¶ Imò verò, & quod folius Dei proprium est, ad vitam mortuos reuocant, quod præsertim, præterquam quod supra de Aesculapio & Polyido diximus, experientia comprobatum est. Empedocles enim & philosophus & medicus celeberrimus, maximam ex eo gloriam consecutus est, quod mulierem defunctam viuam dimiserit, vt est testis Heraclides Ponticus in eo lib. cui titulus, *περὶ τῆς ἀθανάτου*, id est, de perdita spiratione, & post eum Diogenes Laërtius. Aesclepiades quoque inter medicos famigerabilis hominem exanimatum, elatum, comploratumque ab rogo domum viuum reduxisse traditur à Plinio, lib. 7. c. 37. & iterum lib. 2. 6. cap. 3. & Apuleio lib. Floridorum. 4. vbi hanc historiam copiosissimè simul & picturatisimè describit. Sed & Xanthus antiquus rerum Lydorum scriptor, lib. 1. suæ historię tradit occisum draconis catulū, præterea & Thylonem hominē, quem draco occiderat, vitæ restitutum, herba quam Balin nominat (alij legunt Halin) Iuba quoque Mauritaniæ Rex in Arabia hominem herba ad vitam reuocatum scribit, quæ & ipsa quoque post eos retulit Plin. lib. 2. 5. c. 2.

35 **De eadem re.**
 ¶ Vt interim omitam permultos ab ipso Plinio memoratos, lib. 7. c. 52. qui iam elati partim in ipso rogo, partim post dies complures, & ex iis nonnulli interiectis septem diebus reuixerunt. Hęc etiam apud aliquos fide carent, admirationem tamen, vt vixat verbis ipsius Plinij, implent, coguntque confiteri multum esse, quod vero supersit: vt hinc intelligas Plinium id minimè credidisse, vti nec ipse credo, cum id sit diuinæ omnino potentie, vt postea dicemus, nu. 408. tantum autem abest. Quamquam quantum ad eum attinet (vt ad Erasmus redeamus) qui vitæ redditur, quid refert vitæ anima denuo in artus relictos diuinitus reponatur, an penitus in corpore sepulta morbis

victoris

victoris oppressa viribus, arte curaque medici suscitetur atque eliciatur, iamque certò migratura reuocatur? An non penè paria sunt, mortuum restituere, & mox moriturum seruare, cuiusque animam in corporis latibulis delitescentem ab ipso limine mortis reuocare? Complurium morborum ea vis est, vt certa mors sit, nisi præsens addit medicus, veluti stupor is qui mulieribus potissimum solet accidere, vuluæ conuersio, syncope profunda, paralytis, apoplexia, & alij propè infiniti. Quos qui arte sua depellit, id est, qui vitam subito oppressam reuocat, nonne ceu numen quoddam dextrum ac propitium semper habendus est?

38 ¶ Quot censet, vt ille subdit, homines ante diem sepultos fuisse, priusquam medicorum solertia morborum vires, & remediorum naturas deprehenderit: Quot hodie mortalium milia viuunt, valentque, qui ne nati quidem essent, nisi eadem hæc ars, & tot nascendi discriminibus remedia, & obstetricandi rationem reperisset: Ad eò statim in ipso limine vitæ, & pariens simul, & nascens salutarem medicorum opem miserabili voce implorat. Horum arti vitam debet, & qui nondum vitam accepit, dum per eam prohibentur abortus, dum mulieri feminis recipiendi retinendique vis cõfertur, dum pariendi facultas datur. Quod si verè dictum est illud Plinij lib. 2. c. 7. Deus est auare mortale, profecto mea sententia, aut nusquam locum habebit illud Græcorum Adagium, *ἀνθρώπου ἀνθρώπου θεομόνιος*, id est, homo homini Deus (cuius ex Latinis meminit Statius Cæcilius poeta Comicus, & eius autoritate Symmachus in Epistolis) Aut in medico fido probòque locum habebit: qui non iuat modò, verum etiam seruat. Propterea Libanius ad Magnesium, Medicus, inquit, non sine numine quodam interdum abeuntem è corpore animam continet, vitamque producit.

Prouerbiū.

39 ¶ Sed iam satis docuimus, quibusnam potissimum rationibus antiquiores illi medicinæ inuectores Deos existimarunt, & vt scribit Hippocrates in lib. *περὶ ἀρχαίων ἰατρικῆς*, id est de antiqua medicina, *ἡ ἰατρικὴ ἀρχαίως τῶν τέκνων θεῶν παραδεδωκεν, ὡς καὶ νομίζεσθαι*. Nunc ad alia pergamus. Ex iis quæ diximus liquidò apparet, non omnino constare, quis omnium primus medicinam inuenit. Sed quisquis is fuit, ipsius certè initium fecit obseruatio. Homines enim cum viderent alia salubria, alia insalubria, ex obseruatione eorum artem medicinæ effecerunt, si Quintiliano credimus, hoc ipsum scribenti li. 3. oratoriarum institutionum, quo loco de initio Rhetorices differit. Cui concinit Aristoteles in proemio li. 1. Metaphysicæ, scribens medicinam ab experientia ortam. quod & post ipsum tradit è nostris Bal. con. 136. proponitur quod Titius, col. 1. vers. circa primū, li. 2. & con. 237. ad euentiam prætermittendū, col. 2. vers. porro ex his cõcluditur, eo. lib. 2. Sed & hoc quoque scribit Cornel. Cels. lib. 1.

Medicina ex obseruatione.

40 ¶ Quibus annectendum censuimus, quod Plutarchus Cheroneus statim post prin. eius libelli, cui est titulus, num re è dicendū sit, *λατρεῖς βίωσας*, sic viue, vt nemo te sentiat vixisse, scribit priscos illos mortales palam ægrotos curare solitos. Eorum vnusquisque si quid habuisset conducibile, quod vel ipse ægrotans, vel alterum curans comperisset, consulebat ei cui opus erat. Atque ita, ait, serunt artem experimentis natam, in maius auctam esse. Quòdque Maximus Tyrius Platonicus de ea se scribit, sermone quadragesimo, Græcè quidem, sed hoc propemodum sensu, Medicinam veruissimum inuentum his initiis ortum, constans est fama. Eum qui vexaretur à morbo domestici exportantes in frequentissimo vico statuebant, vt à transeuntibus visus de qualitatibus morbi rogaretur. Ita qui tulerat depuleratque similem morbum, aut medicamentis sumptis, aut cauteriis, aut incisionibus, aut tolerantia sitis prodito remedio laborantem iuuabat. Similitudine igitur morbi remediorum colligens memoriam, summam eius quod ex his hominum congressibus acceperat scientiam fecit. Hęc Maximus. Sed & Seruius enarrans illud Virgilij lib. 12. Aeneidos, *Ille vt depositi proferret fata parentis*.

De eadem re.

Depositi (inquit) id est, desperati. Nam consuetudo erat, vt desperati ante ianuas suas collocarentur, vt possent à transeuntibus fortè curari, qui aliquando simili laborauerant morbo.

Medicina ex somnis.

41 ¶ Iamblichus autem, ne & id prætermittam, de mysteriis Aegyptiorum tradit in Aesculapij templo accipi somnia, quibus morbi curantur. Ipsaque, inquit, ars medendi somniis diuinis est comparata, quod supra alio in loco diximus. Subditque exercitum Alexandri morbis mox deperiturū euasisse discrimen, remediis adhibitis in somno à Dionysio Deo proditis. Cui cõcinit quod scribit Plinius lib. 2. 5. c. 2. Vsum radicis rosæ syluestris, in somnio cuiuspiam fuisse proditum, ad insanabilem antea morsum canis rabidi, pauorem aquæ potusque: omnis odium afferentem. Sed & Diodorus lib. 1. tradit Isidem medicinam, vt placet plerisque, sicuti supra diximus, inuentricem, in somnis eis palam opitulari, quos ope sua dignos esse censebat.

Redit author ad historiam medicine.

42 ¶ Sed de his satis diximus. Igitur vt redeamus ad medicinæ historiam, cum ad usque Peloponnesiacum Græciæ bellum, quod gestum est à trecentesimo vrbis Romæ anno, in nocte densissima delituisse medicina, eam veluti interemptam tunc primum teste Plinio, lib. 2. 9. c. 1. & Galeno, si is est, in medicorum Introductorio: Hippocrates Cous, Heraclida & Praxitheæ filia Phenaretis filius, & Herodici Selybriani, Gorgiaque Leontini rhetoris & philosophi discipulus, è tenebris in lucem reuocauit, & eam veluti alio quodam partu genuit, & per omnia mēbra aluit. eduxit, vestiuit, & omni ornatu insignem reddidit. Is enim cum mos fuisset (cuius etiam rei nonnihil meminit Geographus Strabo lib. 8. & iterum lib. 14.) liberatos morbis scribere in templo eius Dei, qui auxiliatus esset, vt postea similitudo proficeret, exscripsisse ea traditur, & ita ex iis hanc artem excerpisse. Vnde, vt tradit Plinius lib. 2. 6. c. 2. primus medendi præcepta clarissimè condidit.

Hippocrates medicinam è tenebris in lucem reuocat.

43 ¶ Sed sicut hoc à vero abest, vt ex us satis liquet, quæ de nauicula Aesculapij, scripsimus, & statim paulò

Pestilentia ab Hippocrate depulsa.

paulò infrà patebit. ita & illud verissimum, quod alibi refert idem Plinius, scilicet lib. 7. c. 37. quòd cum Hippocrates venientem ab Illyriis pestilentiam prædixisset, & discipulos ad auxiliandú circa vrbes dimississet, honores illos à Græcis meruit, quos Herculi decreuerant. Cuius etiã rei meminit Galen. in lib. de cõmoditatibus Theriacæ c. 6. Quemadmodú scilicet iussit mirabilissimus (vt illú appellat videlicet, ἀνυσσιστῶτατον) Hippocrates per totã ciuitatē accendi ignes floribus coronamentisque odoratissimis flagrantibus, vnguentisque suaueolentiam spirantibus perfusos, vt ita aër tabificus emacularetur, atque purior, syncerior, salubrior aspirantibus fusim subduceretur. Quod & Plinius ipse transeunter attigit, lib. 36. c. vlt. & Aëtius Terrab. 2. Ser. 1. c. 9. 4. in fi. Ex quo & Varro lib. 1. de re rustica c. 4. tradit Hippocratē in magna pestilentia, non vnum agrum, sed multa oppida scientia seruasse. Et hanc rem etiam affatim abundeq; describit Theophrastus ipse Hippocratis filius, in oratione, quam habuit in Senatu Atheniensi, cum patriæ excidium deprecaretur. Extatque adhuc Senatusconsultum Atheniense, quo illi decreti sunt honores Herculis.

44 Hippocrates ab Artaxerxe accitus ire cõtempnit.

¶ Nec silentio præmittendum est, quod Suidas scriptum reliquit, quòd Hippocrates à maximo Regum Artaxerxe expetitus, literisque & ingentibus donis inuitatus ire contempnit. Cuius etiam rei meminit Plutarchus, in Catone Censorio. Sed & literas ipsas quas in id Artaxerxes ad Hystanem scripsit, posteritati commendauit Suidas. Artaxerxes Hystani Hellepontii præfecto Salutem. Hippocratis Coi medici Aesculapio prognati ad me artis fama peruenit. Da igitur operam, vt aurum illi tribuas quantum cupit, aliãque item quorum indiget, & ad me mitte. Erit enim par honore summis in Perside viris. Et hæc quoq; epistola reperitur inter opera ipsius Hippocratis. Quod quidem hic de industria adscripsi, & similia quod adscribam, vt ex iis pateat, in quanto honore, pretio, æstimatione fuerunt medici, vel apud Reges famatissimos.

45 Hippocrates an aliquando falsus sit.

¶ De Hippocrate dicit Macrobius libro 1. de somnio Scipionis, quòd tam fallere quàm falli nescit. Quamquã sunt nonnulli qui illú aliquando errasse contendunt, cum in lib. περὶ φύσεως καὶ πάθησιν, de natura infantis scripsit, ex oui luteo auem generari, nutrimentum autem ex albumine esse: moti autoritate Aristotelis & Plinij, qui contrarium è diametro scripserunt, ille lib. 3. de generatione animalium. c. 1. hic lib. 10. c. 53. Sed cum Hippocrate Alcmeon consentit insignis philosophus, vt Aristoteles ipse tradit. Sed de hac controuersia alibi fortè dicemus, ostendemusque veram esse Hippocratis sententiam. At ipsemet Hippocrates à futuris se esse deceptum memoriæ prodidit, more scilicet, vt prodit Cornelius Celsus lib. 8. c. 4. magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam leuia ingenia quia nihil habent, nihil sibi detrahunt. Magno ingenio, multa que nihilominus habituro, conuenit etiam simplex veri erroris confessio. præcipueque in eo ministerio, quod vtilitatis causa posteris traditur: ne qui decipiantur eadē ratione, qua quis antè deceptus est. Porro Quintilianus lib. 3. c. 8. ita de eo scribit, Hippocrates clarus arte medicinæ videtur honestissimè fecisse, quòd quosdam errores suos, ne posterii errarent, confessus est.

46 Laudes Hippocratis ex externis scriptoribus.

¶ Hunc autem, vt ad eius laudes redeamus, quamquam nondum ab iis discessimus, maximum medicorum, & istius sciẽtiæ conditorem & naturæ peritissimum, vocat Seneca ad Lucillum, epist. 95. Eumque principem medicinæ appellat Plinius, lib. 7. c. 51. Et diuina virum scientia Gellius, & Macrobius alicubi. Et nobilissimum medicum D. August. lib. de ciuitate Dei. 5. c. 2. Ante hos Plato in Protagora, atque etiam in Phædro illum admodum extollit, dicitque illum esse è genere Asclepiadarum. Estque in eum distichon illud Græcum, lib. 1. epigrammaton,

Ἰπποκράτης φῶς ἢ μερόπων, καὶ σώϊστο λαῶν ἔδνα, καὶ νεκρῶν ἢ πάντων ἐν αἰδῆ.

Id est, ad verbum,

Hippocrates lumen fuit hominum, & saluauit populorum Gentes, & mortuorum fuit raritas in inferno.

47 Eiusdē laudes ex Galeno.

¶ Tam multa autem vbique Galen. in laudem Hippocratis in multis locis scripsit, vt qui huc omnia velit cogere, volumen conficere necesse esset, sed nonnulla tantum adscribam. Is circa initia libri 1. de arte curatiua, eum omnium disciplinarum ducem & autorem dicit. Et idem propemodum dicit lib. 3. de Crisibus. c. 11. rursusque in lib. Prognosticorum c. 2. Sed & idem lib. 1. περὶ φύσεως καὶ πάθησιν, de naturalibus facultatibus cap. 13. scribit: eum omnium primū, quos nouit, medicorum, philosophorumque naturæ opera nouisse. Et lib. 1. Therapeuticæ mirandas in eum laudes congersit, ostenditque Aristotelem, Theophrastum, & alios celeberrimos philosophiæ professores ab eo multa in suos libros transtulisse, & ex iis Platonem illum omnium qui ante se fuerunt, maximè admiratum fuisse. Et eiusdem operis lib. 5. dicit rectè omnia ab illo fuisse tradita. Et lib. 7. eiusdem quoque operis, paulò post prin. scribit eum omnium salutariū præceptorū semina præbuisse. Et lib. 4. Aphorism. c. 66. Hippocrates in his, sicuti & in aliis dignus est admiratione, eorū inuentor, quæ à pluribus medicis ad hunc vsque diem fuerunt ignota. Et lib. Temperament. 2. illum vocat admirabilè omnium rerum magistrū. Et lib. de virtutibus animalibus. c. 7. in fi. diuinissimum illum appellat. Et lib. de Commate, post medium, dicit eum non eorum fuisse, qui verbum quoddam frustra adieciunt. Nam vnumquodque vocabulum ab eo scriptum, imò & omnem syllabam rem semper aliquam significare. Neque eum fecisse sicuti Homerus qui dicit humidū oleum, & lac album, nullius determinationis gratia. Omne enim lac albū, & oleum humidū esse. Et in lib. qui inscribitur, Introductio siue Medicus, quem nonnulli Plutarchi, alij Herodoti esse opinantur, scribit Hippocratē omnibus facile præcelluisse, primūque consummatam apud Græcos medicinam in lucem protulisse. Et lib. de

lib. de Vsu partium 1. c. 9. huius scripta veluti Dei vocem esse dicit. Ab Hippocrate, inquit, dictione, tanquam à Dei voce auspicemur. Et paulò antè dixerat, nihil ab eo fuisse perperam scriptū. Et lib. cui titulus est, Subfiguratio Empirica. c. 8. dicit eum expertissimum & amicissimum veritatis. Et in lib. de Difficultate respirationis 2. Hipp. (inquit) confessione ac suffragio omnium medicorum, ad eorum quæ ægris accidunt obseruationem, diligentissimus fuit. Et lib. cuius titulus, Quòd medicus sit philosophus, scribit neminem amplius existere qualis fuit Hippocrates inter medicos. Et li. 2. de morbis curandis: Hippocrates primus omnium recta instituit via, quæ cum à posteris absoluenda fuerat, non modò nemo eorum absoluit, sed plerique etiam quæ probè inuenta fuerant, corruerunt.

Et ex aliis medicis.

48 ¶ Sed audi aliorum testimonia de Hippocrate, ne existimes Galenum hæc solū de eo sensisse. Cornelius Celsus in procemio, scribit ipsum Hippocratē primum ex omnibus memoria dignum ab studio sapientiæ medicinam separasse, virum & arte & facundia insignem. & lib. 7. post princip. vocat illum parentem omnis medicinæ. Et in epistola ad Caium Iulium Calistum, quam Marcellus medicus posuit in suo libro medicamentorum, illum conditorē medicæ professionis dicit. Et Oribasius Sardinus in commentariis Aphorismorum eiusdem Hippocratis, lib. 7. c. 18. dicit eum fuisse in omnibus veracem. Theophilus Protospatarius, lib. 5. Fabricæ humani corporis c. 19. eum vocat medicinæ Prometheus. Soranus Medicinam, inquit, inuenit Apollo, amplificauit Aesculapius, perfecit Hippocrates, quem mihi ducem & iudicem omnium causarum & quæstionum oportet accipere, tanquam inuentorem omnium bonorum operum.

Ex nostris.

49 ¶ E nostris Bar. in l. j. col. 4. vers. pro cuius declaratione. ff. si cer. pet. dicit standum esse libris Hippocratis tanquam authenticis: quem refert & sequitur Panor. in c. 2. in fi. de feud. Nam & Iurisconsultus noster Paulus in l. septimo. ff. de stat. homi. de eo ita loquitur: Septimo mense nasci perfectū partum iam receptum est, propter autoritatem doctissimi viri Hippocratis. Quibus verbis tantum illius autoritati tribuit, quantum tribuere potuit. Et alibi quoque citatur à Iurisconsulto, in l. ab intestato. §. vlt. ff. de suis & legi. hæc. & in Decretis Canonicis, in c. ne tales, de consecr. di. 5.

Hippocrates an pulsum notitiã habuerit.

50 ¶ Mirum est autem quod de Hippocrate scribit Theophilus author Græcus in lib. de pulsibus & vrinis, in hunc fermè sensum: Hippocrates diuinus medicus pulsum notitiã non habuit, sed latera & frontē manu contingebat. Cui concinens Galen. lib. de Crisibus 3. c. 11. eodēmq; vlt. scribit Hippocratē nihil de pulsibus tradidisse, vel quia non nouerat, vel quia non magni momenti existimabat. Quamquã ipse Gale. in lib. de generibus & differentiis pulsuū, cap. j. scribit Hippocratē omnium primum quos ipse sciuerit, nomen pulsus scripsisse: nec eam quæ in eo est artem, videri ignorasse. quamquam eam penè partē artis intactã reliquit. Et sanè ipse Hippocrates, in libro de humoribus, haud multò post initiū, Venarum (inquit) pulsus, caliditas, frigiditasve medico sunt cõsideranda. Et lib. 7. Epidemion, si is eius sit, ante medium, σφυγμὸς ἐν κροτάφοισιν, ὡς λεπτὸς θερμὸς, id est, pulsus in temporibus, veluti tenuis calor. Et lib. de alimentis, si item is liber eius sit, Venarum pulsus, & spiratio secundum naturã indicant hominem rectè valere. Et lib. Aphorismorum 7. c. 21. A forti in vlcibus pulsus, profluum sanguinis. Sed illud magis mirum est, quòd cum Hippocrates talis tantisque fuerit, vt diximus, repertus est tamen qui contra eum orationem habuerit, Antiphon scilicet Rhamnusus, vnus ille ex decem oratoribus, vt tradit Plutarchus in vita ipsius Antiphonis, sed vix crediderim illum fuisse nostrum Hippocratē. Soranus autem in historiis (neque enim id omittendum fuit) tradit Coos singulis annis Hippocrati parentare solitos.

Antiphon habuit orationem contra Hippocratē.

51 ¶ Post Hippocratē fuit ætate famaque secundus, teste Plinio lib. 29. c. 1. Diocles Carystius Darij Histaspis tempore, cuius extat elegans epistola ad Antigonum Regem de tuenda bona valetudine, & eum citat Galen. lib. 3. de locis affectus, cap. 6. & Aurelianus, lib. 3. Chronion c. 4. & Oxeon li. 3. c. 21. ex libro cui est titulus, Affectio, causa, curatio. Et lib. 4. c. 8. ex libro Prognostico. Et li. Oxeon 1. c. 12. ex lib. de febribus. Et Dioscorides, lib. 7. ex Barbari computatione c. 3. in commentario ad Plutarchum. Et Octavius Horatianus, aut vt alius placet, Theodorus Priscianus, lib. 4. de physica scientia, ad Eusebium filium, vbi illum dicit fuisse sectatorem Hippocratis, & ab Athenicibus iuniorē Hippocratē vocatum. Et Galen. lib. 2. Simplicium Pharmacorum c. 5. ex Archidamo.

Diocles Carystius.

52 ¶ Deinde fuere Praxagoras Cous, qui, vt Galenus scribit lib. 1. Therapeuticæ, ab Aesculapio traxit originem, huiusque pater Nicarchus fuit, vt tradit idem Galenus ad fi. lib. 2. de naturalibus facultatibus: Atque etiam Chrysippus Gnidius, qui vt tradit Plin. lib. 29. c. 1. maiorum placita ingenti garritate mutauit, huius sunt libri de animæ ægritudinibus, de ratione curandi, & Herophilus Bacchius siue Chalcidionius, vt multis placuit, Carthaginiensem dicit Galen. lib. 1. de vsu part. Et Erasistratus Chius ex Iulide vrbe, aut Sicyonius, vt Galenus Pharmacorum localū lib. 10. c. 3. & alij malunt, Aristotelis filia genitus, Chrysippi vt ipse & Plinius vbi suprã testatur, & vt plerisque placuit, Theophrasti discipulis. Ille scilicet Heroph. arte miranda motus omnes & pulsus humani corporis in muscos pedes discreuit per ætatum gradus, & venarum pulsus rythmis musicis asseruit moueri, authore Plinio lib. 11. c. 37. & lib. 29. c. 1. & Censorino de die natali.

Praxagoras.

Chrysippus Herophilus. Erasistratus.

53 ¶ Hic veterum medicorum nobilissimus (ita illum appellat Macrobius lib. vlt. Satur. c. 15.) primus miro nouoque modo deprehendit morbū Antiochi ex amore Stratonices noueræ prodeunte. Quam rem cognitū certè iucundiorē in hunc locum subtexere statuimus. Igitur cum Antiochus ipsius noueræ, quam Seleucus pater ei superinduxerat, infando amore corripere, nō immemor quàm improbis facibus arderet, impium pectoris vulnus pia dissimulatione contegebat. At inua-

Erasistrati somertia mira in deprehendendo morbo ex amore nato.

lescente magis magisque amore, diuersi affectus iisdem visceribus ac medullis inclusi, videlicet summa cupiditas & maxima verecundia, ad vltimam tabem corpus eius redegerunt, vt iam esset in oribundo similis. At vero Erasistratus solus inter plerosque medicos, quos Seleucus pater magnis propositis premiis, ad curandum filium vndique conuocauerat, percipere potuit hanc animi amore ardentis, non male affecti corporis aegritudinem esse. Nam cum iuxta adolescentem grauer laborantem sederet, & curiosius omnes illius gestus vultus & totius corporis obseruaret, tandem cognouit ad introitum Stratonices tantam repente perturbationem Antiochum occupare, vt defectum vocis, ruborem vultus, subfultum oculorum, sudores acutos, motum incredibilem venarum, cunctaque alia quae a Sapho de amatoribus referuntur, intueri in adolescente liceret. Statimque posthac, dum videlicet Stratonice discederet, deficiente pedetentim sensu ingens pallor toto corpore diffundebatur, fiebatque anhelitus liberior. Ex quibus deprehendit nullius amore, quam Stratonices captum esse Antiochum. Cui morbo vt mederetur, hac arte vsum ferunt, vt Seleuco patri dixerit illum nouo morbo implicitum, videlicet nimio amoris incendio, quo nisi expleretur, sanari non posset. At eius quidem mulieris amore correptum, quam conserui minimè posset. Stupefactus Seleucus, Cur, inquit, si huius aegritudinis amor causa est, languenti filio opitulari non possumus? ingenium nobis, an facultates desunt? Quae nam quae tanta cupiditas, aut qualis amor adolescentem corripuit, qui omnes nobis deliberandi rationes excludat? At vero Erasistratus, Meam, inquit, uxorem adolescentem ardet. Tum rex multis cum lacrymis, & precibus mirisque pollicitationibus rogat Erasistratum, vt illam in coniugium filio daret, cui tantum regnum deberetur. Cui respondens Erasistratus, Hoc facile tu pater nobis enarras, verum forte aliter sentias, si Stratonice tuam amaret Antiochus. Vtinam, inquit Seleucus, aut dii, aut homines facultatem darent, vt hunc amorem permutare meo arbitratu possem. Deos enim obtestor, quod si ea quae mihi charissima sunt, in vnum conferrentur, omnia libenter abicerem pro tuenda vnus Antiochi vita. Haec vehementi affectu multisque cum lacrymis dicente Seleuco, Erasistratus non amplius cunctandum ratus apprehensa illius dextera, nihil esse dixit, cur Erasistrato amplius indigeret. Non enim coniugem suam, sed Stratonicem filium deperire, & quemadmodum id deprehendisset, declarauit. Qua re cognita Seleucus charissimam sibi coniugem filio cedere non dubitauit, quod in amorem incidisset, fortunae acceptum referens, quod aduque mortem dissimulasset, ipsius pudori imputans.

54. De eodem re. **Theombrotus.** **Quam** historiam graphicè & luculenter admodum describit Plutarchus in Demetrio, & Valerius lib. 5. c. 7. & Appianus in Syrio, & Lucianus in lib. de Syria dea. & meminit Gale. lib. 1. Prognosticorum Hippocr. c. 7. & rursum c. 10. aut vt alij fecant, 11. & iterum, in lib. suorum ipsius Prognosticorum c. 6. vbi & simile quippiam à se deprehensum festiuissimè scribit de muliere, quae Pyladem saltatorem deperibat. possètque credi Plinius de huiusmodi morbo, istoque Antiocho intellexisse, cum scribit li. 29. c. 1. Erasistratus Antiocho rege sanato, centum talentis donatus à rege Ptolemao filio eius. Nisi tum fuisset Antiochus aetate minor, quam vt filium iam grandiotem natu, quiq; intelligeret beneficium in patre collatum, habere potuisset. Sed quem Plinius (vt haec obiter dixerim) hic Erasistratum vocat, alibi Theombrotum idè appellat, videlicet lib. 7. c. 55. cum inquit, Medicinae scientiam in Theombroto Ptolemaeus rex Megalensibus sacris donauit centum talentis, seruato Antiocho rege. Ideoque vel Erasistratus alio nomine Theombrotus vocabatur, vel Plinius non eundem in ea re authorem utrobique fuit secutus. Illud tamen non praetermiserim, Soranum Coum in historia tradidisse Hippocratem multo ante tempore simile quippiam fecisse videlicet deprehendisse amorem quo Perdicas Macedonum rex misere deperibat Alexandri patris pellicem.

55. Iterum de Erasistrato. **Medicina in tres partes diuisa.** Sed vt reuertamur ad Erasistratum, Galenus frequenter eius opiniones refellit, vt videre licet in multis locis, praesertim verò in libris de naturalibus facultatibus: quanquam illum maximum medicum vocat Plinius lib. 14. c. 7. At ipse Erasistratus & Herophilus, de quo etiam supra locuti sumus, sic artem hanc exercuerunt, teste Cornelio, vt in diuersas curandi vias processerint, iisdemque temporibus in tres partes medicina diuisa est, vt vna esset quae victu, altera quae medicamentis, tertia quae manu mederetur. Primam *διαιτητικήν*, secundam *φαρμακευτικήν*, tertiam *χειρουργικήν*, Graeci nominauerunt. Eius autem, quae victu morbos curat, longe clarissimi authores etiam altius quaedam cogitare conati, rerum quoque naturae sibi cognitionem vendicauerunt, tanquam sine ea trunca & debilis medicina esset.

56. Serapion Alexandrinus. **Apollonius, Herophilus, Apollodorus idem dicitur.** Post quos Serapion Alexandrinus, primus omnium, vt scribit Celsus, nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinam professus, in vsu & experimentis posuit. Nescio an is sit, de quo scribit Cicero ad Atticum, lib. 2. Fecisti (inquit) mihi pergratum, quod Serapionis librum ad me misisti, ex quo quidem ego (quod inter nos liceat dicere) mille simam partem vix intelligo. Sed Serapionem ipsum de quo loquimur, citat Caelius Aurelianus lib. 3. Oxeon c. 21. & ex libris Curationum. Eumque secutus est Apollonius, & ipse Herophilus quoque siue Herophileus vocatus, quod Herophili illius prioris discipulus fuit, qui de remediis paratu facilibus scripsit, ex quibus citatur à Gale. in lib. de medic. compos. secundum locos, lib. 5. c. 1. atque etiam de vnguentis, vt tradit Athenaeus. Hicque est quem Plinius Apollodorum saepe appellat.

57. Glaucias, Heraclides Tarentinus. **Qua** etiam tempestate fuit Glaucias, & aliquanto post Heraclides Tarentinus, ipsius Apollonii condiscipulus. Sed & ipsius quoque Glauciae auditor teste Galeno, lib. de vsu part. 6. c. 4. Hincque citat idem Galenus in compositionibus Pharmacorum *ἡ γέννησις*, lib. 4. ex libris quos scripsit aduersus Aetiam

Aetiam mandem, Stratotem & Antiochodem. Et Caelius Aurelianus ex libris interiorum curationum. Hi quidem & alij non mediocres viri, vt ipse Cornelius subiunxit, ex ipsa professione se Empiricos appellauerunt.

58. At Plinius lib. 29. c. 1. affirmat huiusmodi factionem, quae se ab experimentis Empiricem vocauit, in Sicilia coepisse Acrone Agrigentino Empedoclis Physici auctoritate commendato, quem antiquiorem Herophilo & ipse Plinius dicit. Cuius sententiae adstipulatur Galenus. aut quisquis is est, in Subfiguratione Empirica in prin. Et huius quoque meminit Suidas, qui & ipsum dicit fuisse antiquiorem Hippocrate, & lingua Dorica scripsisse de medicina librum vnum. Et Laertius in Empedocle, vbi ponit epitaphium quod illi Empedocles inscripsit,

ἄκρον ἐν τῷ ἄκρον, ἀκράγαντον ἄκρον, πατὴρ ἀκροκρύπτει κρημνὸς ἀκροπαροῖδ'.

Galenus autem in Introductione, siue Medico, cui scilicet titulus Graecus est *ἰατρικὴ*, asserit Philinum Coum primum Empiricam sectam à rationali separauisse, occasione ab Herophilo suo praecceptore accepta. Sed cum uellent suam haesim primam fuisse videri, Acronem Acragantinum, quo rationali esset vetustior, ei dedisse initium dixerunt. Atque, vt subdit, à Philino ipso Serapion Alexandrinus ea secta floruit. Dein & Apollonij duo Antiocheni, pater & filius, Est autem apud Plutarchum in libello de Iside & Osiride Agron Atheniensis, qui cum in pestilentia aegrotos prope ignem haberi iussisset, id multum profuisset. De qua re etiam Paulus Aegineta, qui Acronem Agrigentinum id fecisse dicit, lib. 2. c. 35. quo tractat de popularibus publicisque grassantibus morbis, vbi haec scribit, in fi. Porro si quis pyram accenderit, egregie quidem poterit vnum aera in calidum & aridum permutare, quemadmodum Acronem Agrigentinum fecisse perhibent, quod & recenset Aetius Tetrab. 1. Ser. 1. c. 94. in fi.

59. Siue autem ab huiusmodi Acrone, aut ab alio haesim ista Empiricorum ortum habuerit, satis tamen constat in duas partes eam quoque, quae victu curat medicinam diuisam fuisse: aliis rationalem artem, aliis vsum tantum sibi vendicantibus: nullo verò quicquam post eos qui supra comprehensi sunt, cogitante, nisi quod à superioribus acceperat: donec aetate Magni Pompeij Asclepiades Prusienis Rhetoricae magister, medendi rationem magna ex parte mutauit: totamque medicinam, vt Plinius scribit lib. 27. c. 3. ad casum reuocando, coniecturam fecit, quinque res maximè communium auxiliorum professus, abstinentiam modò cibi, aliàs vini, frictionem corporis, ambulationem, gestationesque. Trahebaturque praeterea mentes artificio mirabili, vinum committendo aegris dandoque tempestiuè, tum frigidam aquam. Alia quoque, vt ille subdit ex Varrone, blandimenta, & veluti quaedam lenocinia excogitabat, iam suspendendo leuulos (qui ob id pensiles à doctis vocantur) quorum molli facilique iactu, aut morbos extenuaret, aut somnos alliceret: iam balneas auidissima hominum cupidine instituendo, & alia multa dictu grata atque iucunda, magna auctoritate, nec minore fama.

60. Is est, qui, vt iam supra diximus, hominem mortuum ab rogo, & vt cum Apuleio lib. 4. Floridorum loquitur, velut ab inferis postliminio vespillonum manibus extortum domum reuulsi, confestimque spiritum recreauit, confestim animam in corporis latibulis delitescentem quibusdam medicamentis prouocauit, vt iam facile credi possit, quod idem Plinius, vbi supra, tradit vniuersum prope humanum genus in se non alio modo circumegisse, quam si caelo emissus aduenisset. De qua re etiam Cornelius Celsus li. 2. c. 6. Aduersus quos (inquit) ne dicam illud quidè, quod in vicino saepe quaedam nota positae non bones, sed imperitos medicos decipiunt. Quod Asclepiades funeri obuius intellexit, quendam viuere qui efferebatur. Hic quoque à Mithridate Ponti Rege expetitus, ipsius legatos & pollicitationes spreuit, spemque fecit cum fortuna, ne medicus crederetur, si vnquam inualidus vilo modo ipse fuisset, & victor suprema in senecta lapsu scalarum exanimatus est, vt ipse quoque Plinius scribit lib. 7. c. 37. Eum citat Celsus in Problematis medicis, c. 40. ex lib. de vlcibus, & Galenus in compos. pharmac. *κατὰ γέννησιν*, ex lib. 10. de facultat. & ex lib. *τῶν ἐκτὸς*, id est de his quae extra sunt, siue de exterioribus. Hincque dicit fuisse cognomen Pharmacion, nec tamen cum multi facit, vt videre possumus in lib. de naturalibus facultatibus, & alibi saepe, nisi hic sit alter Asclepiades Iunior: de quo postea dicemus. Sed & is citatur à Cornelio Celfo, in epistola ad Caium Iulium Callistum, apud Marcellum medicum, ex libro *παρασκευῶν*, id est, praeparationum, quo etiam in loco illum vocat maximum authorem medicinae. Et ab eodem Celfo lib. 2. Medicinae c. 13. in prin. ex volumine communium auxiliorum.

61. Hunc paulò post secutus est Themison Laudiceus Syrius, ex eius auditoribus, qui primus princepsque tertiae illius factionis, quam Methodicem vocant, teste Galeno, aut vt aliis placet, Herodoto, in Introductione siue Medico. Hincque tradit Dioscorides lib. 8. c. 6. secundum Hermolai diuisionem, emorsum fuisse ab homine rabioso, rabiosumque inde factum euasisse postea. Et eum citat Caelius Aurelianus saepe ex 3. libris tardarum passionum, atque etiam ex 9. libris Epistolarum ad Dimantem, atque etiam ex libris Epistolarum ad Asilium, & Paulus Aegineta, lib. 3. c. 15. ex lib. 10. epistolarum: vt non sit recens, quod Manardus & alij recentiores medicinam epistolis tractarunt. Et de hoc Iuuenalis Satyra 10.

Quot Themison aegros autumnio occiderit vno. Vt eum quoque citat Aetius Tetrab. 3. Serm. 1. c. 10. Hunc summum authorem vocat Plinius lib. 14. c. 17.

Empiric. Vbi cepit Empirice. Acron Agrigentinus.

Philinus.

Agron Atheniensis.

Medicina qua victu constat in duas partes diuisam. Asclepiades.

De eodem.

Asclepiades Pharmacion dicitur.

Themison.

62 **¶** Quo etiam tempore fuit ipse Dioscorides Cilix, ex Anazarbo: Alexandrinus vocatur Paulo Aeginetæ, lib. 4. c. 34. cognomento Phacas id est, Lentinus, quod lentigine os dehonestaretur, ut scribit Suidas, Marci Antonij & Cleopatraz, ut idem dicit familiaris, qui scripsit libros omnium laudatissimos, de simplicibus quæ ad medicinam pertinent, quibus titulum fecit *παιδείων ἰατρικῶν*, de materia medica. Hunc maximis laudum præconis effert Gal. lib. 6. de simplicibus medicamentis in præfatione, datque illi primas in simplicium cognitione. Et lib. 4. de composit. medicam. κατὰ γέννην, illum dicit perfectissimè tractatum de materia medicamentorum confecisse, nulliq; eorū qui in eadem quasi arma descenderunt, secundum esse. Et lib. de antidotis, Traditum (ait) est abundè de medicinali materia quinque Dioscoridis libris. Scripsitque & alia quædam, si is est. Ex quo Gal. in li. 7. κατὰ τόπος. c. 2. Hypoglossida describit. Sed & ipse Galenus Succidaneorum lib. tradit illū scripsisse librum Reciprocorum medicaminum, id est, quod vulgo dicunt, quid pro quo. Sunt tamen qui existimant Dioscoridem ipsum posteriori tempore fuisse, eodem scilicet, aut paulò posteriore, quo Plinius fuit. Nam & in ea sententia fuit Hermolaus Barbarus, in Castigationibus Plinij, lib. 26. c. 1. & iterum lib. 29. c. vlt. & Ioan. Baptista Plautius, in Commentariis Persij, Satyr. 6. hoc argumèto fult, quòd vterque Licinium Bassum viderit, & quidem prouecti iam, & commentantes, ut patet ex illo e. 1. lib. 26. Plinij, & prologo Dioscoridis. Verum in omnibus Plinij exemplaribus non Licinius, sed Lacanius, vel Locanius scribitur, ut diuersus à Licinio Dioscoridis videri possit.

63 **¶** Fuere & eadem tempestate Antonius Musa, & eius frater Euphorbius, hic Iubæ regis medicus, ut scribit Plinius lib. 5. c. 1. & iterum libro 25. c. 7. vbi & ab eo herbam Euphorbiam vocatam dicit: Ille Augusti, quem aliquando ab omnibus desperatum sanitati restituit. Ideòque illi statuam ære collato iuxta signum Aesculapij, teste Tranquillo in Augusto, c. 59. erexit Romana ciuitas, & tum quidem rerum omnium domina. Et de hoc fortè intelligebat Plinius, quod scripsit libro 19. c. 8. D. Augustus, lactuca conseruatus in ægritudine fertur prudentia Musæ medici. Extat & hodie volumen luculentum, quod de medicina scripsit. Et hunc sapissimè citant Galen. & Aëtius. Et de eo est illud Horatij lib. 1. epist. 15.

Nam mihi Baias

Musa superuacuas Antonius, &c.

Vbi Porphyrius scripsit eum fuisse medicum Augusti. Eusebius autem Chronographus memorat Artorium medicum Augusti, quem dicit post Actiacam victoriam naufragio periisse, putabamq; primum mendum esse in nomine, versis duabus N. in duas R. Sed me ab hac suspitione liberauit Velleius Paterculus lib. posteriore Romanæ historiæ, scribens Augustum fuisse oratum ab Artorio medico, ne in castris quæ apud urbem Philippos aduersus Casium & Brutum collocata erant, maneret. quod & ipsum tradit Valerius Maximus lib. 7. c. 1. in prin. Et quod Lactantius lib. 2. c. 8. meminit ipsius Artorij medici Augusti, atque etiam Cælius Aurelianus Auctorum morborum lib. 3. c. 11. & c. 14. vbi illum dicit Aesclepiadis sectatorem, & c. 16. Huic fuisse nomen Artorium Marcum constat ex Plutarcho in vita Bruti, scribente hunc admonuisse Augustum, ut ab ea pugna de qua supra diximus, excederet. Sed illud monere velim lectores in vetustis codicibus Chronicôn Eusebij, esse scriptum Artorius, sed qui eum codicem cum cæteris operibus ipsius Eusebij prælo nouissimè tradiderunt Basileæ, anno 1542. loco Artorij Antonium perperam substituerunt.

64 **¶** Sed & sub id tempus fuere alij celebres medici, C. scilicet Valgius eruditione spectatus, quem de herbis imperfectum volumen ad Augustum scripsisse tradit Plin. circa initia c. 2. lib. 25. Calsius Felix quem Celsus ingeniosissimum sui seculi appellat. Chaspitanus, aliis Carpitanus dictus, Aruntius, Albutius Rubrius, Q. Stertinus, & aliquanto post Vectius, aut vt alij scribunt Vetricius Valens, Messalinæ Claudij Cæsaris vxoris (authore Plin. lib. 29. c. 1.) adulterio nobilitatus, pariterq; eloquētæ affector. Hunc vt scribit Cornelius Tacitus adulterij reum & confessum Claudius ad supplicium tradidit. Hunc citat Gal. in lib. de medi. compositione secundum locos. Scripsit inter cætera libros Antologias, in quibus de annis Climaëtericis septenariis & nouenariis eorumque ratione prius à Petrosiri & Nichespo regibus, κατὰ κλιμαῖων ἑβδομηκονταετηρίων καὶ ἐννεαδικοσάτου. Sed & illum citat Serenus Sammonicus, c. 58.

65 **¶** Fuit & eodem tempore ipse Aurelius Cornelius Celsus, quem non semel supra citauimus. Hic præterquam quòd de medicina volumen illud omnium eius materiæ eloquentissimum scripsit, etiam præcepta Rhetorices, rei quoq; militaris & rusticæ reliquit, & de omnibus ferè artibus libros conscripsit, dignus vel ipso proposito, vt eū scisse omnia illa credamus, vt memoriæ prodidit Quintilianus lib. vlt. c. item vlt. Oratoriarum Institutionū. Sed & hunc Columella testis locupletissimus, lib. 2. Rei rusticæ. c. item 2. dicit non solum agricolationis, sed vniuersæ naturæ prudentem virum. Et alibi eum doctissimum appellat, lib. 9. c. 6. Eum citat Plinius, lib. 21. c. 30. & alibi sæpe.

66 **¶** Fuit præterea & Thessalus Tralianus, qui Neronis principatu cuncta maiorum placita delere conatus est rabie quadam, vt scribit Plinius, lib. 29. c. 1. in omni æui medicos perorās. Aduersus quem multa scripsit Galenus, lib. 1. Therapeutica, & alibi sæpe. Et inter cætera in lib. 1. de cōposit. medic. κατὰ γέννην eum dicit medicæ artis operum inexpertum. Isque est quem & alibi quoque sæpe, præsertim in antiquis translationibus Galenus ipse Thessali nomine redarguit. Is inter cætera librum de cōmunitatibus scripsit, & Syncretica, vt tradit Galen. illo 1. lib. Methodi, vbi & ipse scribit hunc in quadam ad Neronem epistola his inter initia verbis vsū fuisse, Cū nouam sectam condiderim, & quæ

& quæ sola vera sit, propterea quòd qui ante me medici fuerunt omnes, nihil vtile prodiderunt vel ad sanitatem tuendam, vel morbos propulsandos. Sed & eodem libro scribit illum promittere solitum se mensibus sex eam artem tradere. Ex quibus satis constat eum mira fuisse arrogātia. Quod & hinc quoque satis constat, quod monumèto suo in via Appia *ἰατρονίκην*, quasi medicorum victorem se inscripsit. Optarim tamen libros eius extare. Nam & ex fragmentis, quæ videmus, ab aliis citatis, constat eum fuisse acutissimum, atque etiam doctissimum. Hic sæpe citatur à Cælio Aureliano ex libris Regularum, scilicet lib. 3. εἰς αἴμα. id est, acutorum morborum c. 17.

67 **¶** Huius etiam temporis fuere Critias, aut vt alij scribunt, Critias Malsiliensis, qui arte geminata, vt cautior religiosiorque ad syderum motus ex ephemeride mathematica cibos dabat, horāsque obseruabat. Charmis & ipse quoque Malsiliensis, qui damnatis non solū prioribus medicis, sed & balneis, frigida etiam hybernis algoribus lauari persuasit, meruitque ægros in lacus, vt tradit Plinius libro 29. c. 1. Et Antonius Castor cui summa in ea arte autoritas fuit, c. nescimūque ætatis annum excepsit, nullum corporis malum expertus, ac ne ætate quidem memoria aut vigore excussis, quod vix credibile esset, nisi Plinius, qui id optinè nouit, scriptum reliquisset, lib. 25. c. 2. Hunc citat idem Plinius lib. 20. c. 17. in prin. & alibi sæpe.

68 **¶** Nam & Plinius ipse eodem tempore floruit togatorum doctissimus, nullius expertus disciplinæ, totius naturæ interpres, qui qualis quantūque medicus fuerit, satis apparet ex sua ipsius Naturali Historia. Sed & ipsius titulo librum peculiarem habemus de medicina nūcupatim scriptum, quem tamen stylus arguit non esse ipsius, præterquam quòd ipse citat Galenum illo tempore inferiorem. Est tamen hic liber alioqui non malus, & optimos authores aduocat. Putatque Paulus Iouius vir acerrimi iudicij, in lib. de piscibus Romanis, eum librum esse Plinij Valeriani multo, quàm ille fuit, recentioris, cuius marmoreum sepulchrum Comi inspicitur, vbi Pliniorum familia floruit in templo D. Probini. Nec multo post Soranus Ephesius, qui primū Alexandria profecit Dein Romam venit, vbi artem exercuit Traiani & Hadriani temporibus, lib. 6. & optimos composuit, testis Suidas. Huius Isagoge medendi extat, eūque citat Cælius Aurelianus ex libris Casuarum, quos ætiologumenos vocauit.

69 **¶** Sed & ea tempestate, aut certè continuo post emicuit Claudius Galenus Pergamenus Niconis illius geometræ atque astrologi filius, qui reliquos omnes superiores medicos (Hippocratem semper excipio) & ingenij magnitudines, & doctrina, & diligentia facillè superauit. Hunc nonnulli perhibent centum & quadraginta annos vixisse, tantūque in cibo & potu abstinentia vsū, vt ad satietatem nunquam comederit, aut biberit, nec crudum quicquam vnquam gustauit, vnde sit factum, vt odorificum semper anhelitum spiraret. Sed quod longè mirabilius est, citra vllam omnino affectionem sola defecerit senectute. Quod in humanis, vt dicit Cælius Rhodiginus lib. Antiquarū Lectionum 30. c. 12. ex posteriore æditione, est rarissimum in tanta subblandientis gulæ lasciuia. Vtunque tamen res habeat, hinc quibusdam obrepit Adagium, vt Galeni valetudinem dicamus, pro ea quæ vltra humanum captum nimis sit prospera, nimisque inoffensa.

70 **¶** Sed sunt, vt ille subdit, plurima quæ aduersus hanc altitudinem proferri possunt, tum ex Galeno ipso, tum ex scriptoribus aliis. Suidas enim scribit Gal. septuaginta tantū annos vixisse. Huius verba in Latinū traducta huc subnectemus, Galenus arte medica celeberrimus, Pergami est natus, Marci & Commodi, & Pertinacis Imper. temporibus Romæ vixit. Niconem habuit patrē Geometriæ, ac Architecturæ peritum. Plurima non in medicina solū, sed & in philosophia condidit volumina. Immo verò in Grammatica & Rhetorica, quæ quod omnibus ferè sunt obuia, & vulgo notissima, referre consilium non est. vixit annos 70. Galenus porò ex Græcæ linguæ proprietate quietū tranquillūq; signat. Ipse autē Gal. aliquando se morbis conflictatum fuisse testatur, lib. 2. de locis affectis, vbi dicit se passum colicā. Et li. 5. κατὰ ὑγίαιας de sanit. tuenda, circa initia, & diariam febrem, & alias multas magnasq; ægritudines. Et lib. 2. de alimentis, dendiū corruptionem. Et in lib. κατὰ εὐχρησίας καὶ καποχυρίας, c. 1. scribit se pluries ægrotasse in adolescentia & iuuentute.

71 **¶** Hic autē ita de seipso scribit, lib. 3. de affectis locis, c. 3. Ego verò re ipsa, & publice & priuatim apud eos videlicet, qui sectam quamlibet à me discere cupiebant, ostendi in omnium sectarum scientia (ne maius quicquam dixero) me esse postponendum nemini. Et paulò post, Itaque medicinam possessus vsque ad senectutem, nullam omnino ad hanc diem caluniam subiui, vel curando, vel præfagiendo: id quod celeberrimis medicorum quibusdam obtigisse memini. Diuus autē Hieronymus in Decretis Canonicis de cōsec. dist. 5. c. ne tales, illum virum doctissimum appellat: & in Amos, c. 5. medicorum disertissimum, atque doctissimum. Gregorius Nyssenus lib. de anima c. 9. in princip. & Paulus Aegineta lib. 5. c. 29. in fi. illum vocant admirabilem, siue maius, admirandum medicum. In quodam conuiuio ad quod multi docti viri conuenerant, ait inter cæteros aduissse Galenum Pergamenum medicum, qui neminem habuerat vsque ad suæ ætatis tempora philosophandi scientia, vel dicendi facultate superiorem. Alexandro autem Tralliano vix citatur, nisi cum eo epitheto & διότρατος, id est, diuinissimus. Auerrois lib. 5. Colliget. c. 31. ita illum celebrat, vt experientia præcellentem prædicet, ac veridicum imprimis, & cui comparari non possit alius, nisi forsā is (inquit) qui clamat quidem, sed quid clamet non percipit satis, Auicennam vt opinor, intelligens. Qui se tamen, lib. 1. Fen. 1. c. 2. Galeni fatetur interpretem, ac illum summum quandoque vocat artis medicæ. Halyabbas in primo Theoricæ, Galenus, inquit, sapiens & prior inter cæteros, ac probus, & in

Critias Malsiliensis. Charmis Malsiliensis. Antonius Castor.

Plinius.

Plinius Valerianus. Soranus.

Galenus.

An aliquando Galenus ægrotauit. Prouerbiū.

De eadem re.

Galenus laudes ex seipso.

Ex alio.

medicina eminentis scientiæ. Rabi Moyses, in 25. particula suorum Aphorismorum, scribit Galenum in medicina plus sciuisse, quam alium cuius famam audiverit, aut scripta legerit. Rasis alicubi hunc scribit intelligendi, & dicendi grauisimum fuisse autorem, Arnaldus à Villa Noua circa initium lib. de diuersis intentionibus medicorum, dicit Galenum graui pondere, recti iudicij, perpendiculari exquisitaque perferuatione, prout artis exigit necessitas, omnia præ cæstis medicis doctoribus gloriosius expressisse. Et idem in prologo libri de considerationibus operis medicinæ, dicit medicinam diuina concessione veraciter & perfecte Galeno, sicuti & Hippocrati fuisse reuelatam. Et in li. de graduationibus medicinarum, c. 36. asserit Aueroem in omnibus errasse, in quibus Galeno contradicit. Eusebius Cæsariensis, lib. Ecclesiasticæ historiæ 5. c. vlt. tradit autoritate aliorum, Galenum à nonnullis pro Deo coli. E nostris Ang. con. 110. incip. sanctissima & illustrissima regina, col. 4. principem medicorum appellat. Sed & ipse multa de se scripsit lib. 8. & 9. Methodi, & de morbis curandis, li. 5. 6. 7. & 10. ex quibus intelliges eum minime fuisse detractorem laudum suarum, alioqui dignum qui ab omnibus, omnibus laudum præconiis celebretur.

Galenus pro Deo colitur.

72. Alie laudes medicinae.

¶ Satis est ad Galenum vsque, alterum medicinæ parentem, rem ordine tractauisse. Alios deinceps medicinæ, aut scriptores, aut peritos non ex ordine temporis, sed vel alphabeti, vel ut res ipsa sese offeret, adseribemus. Nunc igitur ad alias medicinæ laudes accedimus. In primisque ab eo incipiendum ducimus, quem Iustinianus noster in proemio. ff. in fi. parentem omnis virtutis, appellat. Is igitur lib. II. Iliados medici dignitatem exprimens, ait,

Ἰν τῶς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀνθρώπων ἀλλῶν,
Medicus enim vir multis æquabilis aliis.

Quem versum & Alcibiades in Symposio Platonis, in laudem medicinæ vsurpauit. Et alibi idem Homerus lib. 4. Odyssæ,

Ἰν τῶς ἵ κῆρς ἐπισάμεν πειρὶ πάντων ἀνθρώπων.

Medicus autem quilibet sciens supra omnes Homines.

73. Medicina omnium artium cognitione consistere.

¶ Qua quidem sententia palam testatur Homerus hanc artem non vna aut altera disciplina, sed omnium artium cognitione ac circulo, tum præter exactum ingenium, multo etiam vsu efficacissimo (vt dicit Plinius lib. 26. c. 2.) rerum omnium magistro, constare. Quod & tradit Hippocrates in lib. *περὶ ἀέρος, ὕδατος, τόπων*, id est, de aëre, aqua & locis, & in epistola ad Thessaliam ipsius filium. Et Soranus Ephesius in Isagoge c. 2. & iterum 4. & Galenus in prin. Therapeuticæ, vbi Thessalum arguit aliud sentientem: & Halyabbas in initio Theoricæ: & Isidorus Etymologiarum lib. 4. Et Petrus Aponensis in eo libro, cui ex re Conciliator titulus est, differ. 1. vbi superfluent ostendit medicinam omnium liberalium artium orbem veluti cõplecti. Et nouissimè Hieronymus Montuus in eo libro cui titulus est, de his quæ ad rationalis medici disciplinam, munus, laudes, consilia, & præmia pertinent, amplissimè ostendit medicum omnes philosophiæ partes Grammaticam, Historiarum cognitionem, Poëticam, Logicam, Rhetoricam, Mathematicam, Arithmeticam, Geometriam, Cosmographiam, Geographiam, Topographiam, Musicam, Astronomiam, Physicam, Metaphysicam nosse debere. Eaq; omnia sigillatim persequitur, vti etiã propemodum facit Iustus Velsius Haganus in oratione, cui titulum fecit, vtrum in medico variarum artium ac scientiarum cognitio requiratur. Et vt vno verbo concludam, illud affirmare auisim, orbem illum doctrinarum quem Græci *ἐγκύκλιον* dicunt, vocant, medicis vtilem esse, ac omnium doctrinarum cõsortio medicam facultatem esse perfectam. Et ne de Astrologia dubites, eam non modicum conferre ad medicinam, magna autoritate tradit Hippocrates in eo libro de aëre, aqua, & locis.

Encyclopædia medicæ necessaria.

74. Medicus non nisi ætate confecta absolutus Aesculapius cum barbato.

¶ Vt non immeritò non absolutus consummatúsque ac perfectus medicus sit, nec habeatur, nisi is sit ætate confectus: vtpote cum non nisi magno tempore exactòque studio, ac diuturna experientia possit ea res addisci, noscique perfecte: quæ omnes artes in se, vt diximus, complectitur. Ex quo & antiqui illi Aesculapium barbato faciebant, veluti virum qui iam annos perfectæ virilitatis attingisset. Quod ex eo constat, quod scribit Virgilius, si is est, in Priapeis,

Ἰντὸς ἄρα ἄνδρ' ἄσπετος ἄσπετος ἄσπετος
Intronsa semper Aesculapio barba est.

Et ex eo quod legimus apud Ciceronem lib. 3. de natura Deorum, & Valerium Maximum lib. 1. c. 2. vbi de Dionysio Syracusano loquitur. Anorbium lib. 6. aduersus gentes, & Laetantiu lib. 2. cap. 4. Dionysium illum seniosem Epidauri Aesculapio barbato auream detraxisse, quo significabant in medico multarum rerum vsu diuturnum. Quanquam alij eum imberbem effingunt, vt videre licet ex Pausania in Corinthiacis, non semel, & iterum in Arcadicis. Illud autem quod diximus intelligens Virgilius huius artis, vt postea dicemus, non imperitus, lapidem Aeneæ medicum longævum seniorémque facit lib. 12. Aeneid.

Ille retorto

Προνίον ἰν μὲν senior succinctus amictu, &c.

Et paulò post,

Ἔσπετος ἄνδρ' ἄσπετος ἄσπετος ἄσπετος
Fouit ea vulnus lymphæ longæuis Iapis.

Nec ab re (vt id obiter dicam) huic medico id nomen imposuit, quod à sanitate dedudum est, vt etiam ostendit Seruius in eum locum Virgilij, & Ausonius epigram. 21. quod de Meroë est, anu ebriosa,

Ἰατρονὰ ἡνὲν ἄσπετος ἄσπετος ἄσπετος ἄσπετος
Iapona quod vasem medicum, quod Iapis dicunt

Discendat

Discendat artes carmina proueniunt.

Virgilium autem imitatus Silius Italicus lib. 5.

qui & Synalum Hannibalis medicum seniore quoque dicit,

— Medicus hinc opus artes

Et senioris opem Synali vocat.

Cepola quoque in l. præcipiunt, nu. 1. ff. de ædil. edic. tradit

melioem esse medicum antiquum. Et è nostris Ang. in l. 1. §. pueritiam. ff. de p. s. l. n. onet nò esse fidendum iuueni medico: eum enim esse homicidam parentum, vt & post eum repetit Ioan. Ana. in rub. de delic. puer. col. vlt.

Arte medica difficilis.

75. ¶ Ideoque hæc ars admodum difficilis existimatur, vt diximus supra, cum de baculo nodoso Aesculapij locuti sumus, vtpote quam assequi non possumus sine aliarum scientiarum & artium cognitione. Hincque illud Hippocratis oraculum à nobis quoque eodem loco recitatum, Vita breuis, ars longa, iudicium difficile. Quod ex eodem citat Bal. in l. si duobus, in prin. col. 2. C. com. de lega. Nam & ipse Hippocrates in quadam ad Democritum epistola, asserit neminè penitus medicinam nouisse. Nam nec ego inquit ad summum artis medicæ perueni, quamuis senex iam sum, nec ipse huius artis inuentor Aesculapius. Nam & ipse in multis recantatur. Vt non temerè Gale. Methodicos increpasse videatur in lib. de seetis, siue Introductorio ad medicinam (nam vterque titulus ei operi) qui affirmabant medicinam nec longam, nec difficilem artem esse, sed quæ mensibus sex, aut quàm celerrimè addisci posset.

Medicine ars è numero præstantiorum.

76. ¶ Hanc eandem artem, vt ad id redeamus, cæteris esse præstantiorè, aut certe ex numero præstantiorum tradit ipse Hipp. in eo libello, quem de lege vocant. Quod & ipsum testatur Galenus lib. 1. Therapeuticæ, atq; etiam libro Theories primo. & ex tempore inferioribus Arnaldus Villanouanus, in principio sui Antidotarij, vbi eam scientiarum nobilissimam esse dicit: Et Petrus Aponensis, qui hoc multis magnisq; rationibus comprobatur in libro nuper allegato, differ. 5. Vt non abs re Augustinus Anconitanus in libro de potestate Ecclesiastica, & Antonius Florentinus in 3. parte suæ fecundissimæ summæ, tit. 7. c. 2. tradiderunt non esse ad eam scientiam admittendum spurium, vtpote cum sit dignitatis atq; honoris minime capax, vt alio loco plenius diximus.

Spurij non admittendi ad studium medicine.

Medicina deorum munus ex medicis.

77. ¶ Idem autem Hippocrates in epistola ad Abderitas, medicinam esse Deorum munus scribit. Quod & vsurpauit Herophilus, vt retulit Scribonius Largus id approbans in epistola liminari sui libri de compositionibus medicamentorum. Quibus cõcens Rasis li. Aphorismo. 5. Medicina, ait, tota est Dei, & est res venerabilis. Et Mesue, Sanat, inquit, solus langores Deus. & de fragilitatis solo produxit medicinam, in largitate sua benedictus, gloriosus, & excelsus. Atqui Homerus & Hesiodus non obscure insinuant diuinam esse stirpium, adeoq; medicinæ originem: dum hic homines ignorare scribit, quantum in Malua & Asphodelo vtilitatis reconditum sit. His enim verbis satis innuit herbarum vires in intimis earundem medullis reconditas esse, hominibusq; ignotas, nec nisi Diis ipsis earum inuentoribus perspectas. Ille dum Moly herbæ laudatissimæ, & contra Ciræ veneficia mirè efficacis inuentionem Mercurio Deo, Deorumque nuncio acceptam refert, hominibusq; non Diis item inuentu difficilem esse scribit. Nicander in Theriacis Panacem, quæ ipso statim nomine morborum omnium remedia pollicetur, à Diis ipsis inuentam esse tradit.

De eadem re ex aliis.

78. ¶ Quod si gentilium, vt vocamus, & eorum quidem medicorum testimoniis non credimus: an etiam aliis viris nostræ religionis, & iis quidem sanctissimis & eruditissimis non credemus? Origenes Adamantius vir quidem sanctitate & doctrina insignis, enarrans illud Numeri 24. Dixit Balaam filius Beri, dixit homo cuius obturatus est oculus, &c. ita scripsit de medicina loquens, Quæ scientia magis est à Deo, quàm sanitatis, in qua etiam herbarum vires, & succorum qualitates & differentia noscitur. Longo autem antè interuallo Pindarus Pythiorum Ode 1. Deum sanitatis authorem esse dicit. Sed & ipse Origenes, vt ad eum redeamus, prima Homilia, quam in Psalmum 37. edidit, ita exorditur, Creator humanorum corporum Deus sciebat quod talis esset fragilitas humani corporis, quæ langores diuersos posset recipere, & vulneribus aliisque debilitatibus esset obnoxia. Et ideo venturis passionibus prouidens etiam medicamenta procreauit ex terra, & medicinæ tradidit disciplinam, vt si accederet ægritudo corpori, non deesset medicina.

De eadem re ex sacris authoribus.

79. ¶ Sed longo antè interuallo sapientissimus ille Concionator Iesus filius Syrach, in eo libro qui Oeconomicus, aliàs Ecclesiasticus inscribitur, c. 36. Honora, ait medicum propter necessitatè. Etenim creauit illum altissimus. Quam sententiam citat è nostris Pan. in cap. tua nos, de homi. atque ex ea subinfert, laudabile esse medicorum munus. Subdit autem Ecclesiasticus, A Deo enim est omnis medela, & à rege accipiet donationem. Disciplina medici exaltabit caput illius, & in conspectu magnatum collaudabitur. Altissimus creauit de terra medicinam, & vir prudens non abhorrebit illam. Et rursus, Nonne à ligno indulcata est aqua amara? Et paulò infra, Fili in infirmitate tua da locum medico. Etenim illum dominus creauit, & non discedat à te: quia opera eius sunt necessaria. Hactenus ille. Sed quod dicit, Nonne à ligno indulcata est aqua, ne quis forsan ignorauerit, ad id referendum est quod scribitur Exod. 15. & in Decretis Canonicis, in c. reuera, de pœn. dist. 2. Deum Moyse lignu indicasse, quod naturali vi sua missum in aquas omnem earum amaritudinem penitus auferret. De quo etiam 4. Esdr. 1. c. Quæ res palam ostendit medicinam à Deo fuisse admodum probatam, qui cum ipsius vel solo nutu aut verbo facere potuisset, medicinæ tamè opera facere maluit.

80. ¶ Sed quid quod Dominus postquam docuit Mosem vim & naturam eius ligni quo aquas dulcorauit. Exodi d. cap. decimo quinto, in fin. Si audiendo (inquit) audieris vocem domini Dei tui, & quod

increpat qui nolunt medico reddere honorem suum.

101 ¶ Diuus Thomas, in prima parte summæ, quæstione 117. ar. 2. dicit, quòd licet solus Deus sit causa principalis sanationis ægroti vt probat tribus rationibus, tamen medicus ministerialiter, vt ipse loquitur, & medicina instrumentaliter concurrunt in naturali sanatione. Ideòque nec medicus sperendus, nec medicina.

102 ¶ Sed & ab aliis & quidem antiquioribus illis diuinis scriptoribus medicinam fuisse approbatam ex eo satis constat, quod scribitur Exodi 21. legem Mosaicam præcipere, cum qui alterum vulnerauerit, operas & impensas in medicos restituere. Et Ezechielis 47. Erunt fructus eius in cibum, & folia eius ad medicinam. Et Hiere. 8. in fi. Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi, & cætera quæ sequuntur. Et Ecclesiasticus c. 7. comparat amicam fidelem medicamento.

ANGELI MEDICI.

103 ¶ Atqui non solum sanctissimi viri sed & Angeli & Archangeli homines medicinam docuerunt. Michaël Archangelus Aquilinum quendam febricitantem medicinam edocuit, qua vomitum aliàs contumacem ac refractarium fisteret. Nam cum ille omnia quæ comedebat euestigio euomeret, mortuòque quàm uiuenti similior in templum sancti Michaëlis ad Constantinopolim situm deportari se iussisset, vt illi vitam aut languorem confestim adimeret, Archangelus veluti in somnis aparens præcepit, vt confectionem ex melle, vino, & pipere faceret, qua quidem quæ comederet ægrotus intingeret, quod cum fecisset, extèplò conualuit. Cuius rei testis Sozomenus apud Casiodorum in Historia Tripartita, lib. 2. c. 19.

104 ¶ Thobias à Raphael angelo edoctus est piscem exenterare, atque illius cor, fel, & iecur vtiliter ad medicamenta reponere, vt scribitur Thobias 6. Et multis antè seculis idem Raphael, vt Hebræi asserit, Noë docuit mundum ab immundo segregare. Moyscm quoque, Deo auctore instituit dietam & cibos hominibus ordinare, tam ad viuendi normam, quàm ad corporis sanitatem. Singula enim quæ lege sua prohibet Moyses ne comedantur, si comesta fuerint, malum generant nutrimentum, & humorem corpori nocuum, vt Rabi Moyses Aegyptius in li. Perplexorum tertio cap. 49. scriptum reliquit. Proinde princeps præfèsq; medicinæ Raphael angelus est, vt etiam ab Origene traditum est, in 14. Homilia earum quas in librum Numerorum scriptas reliquit, & hoc quoque nomen ipsum & lingua demonstrat. Est enim Raphael sanans Deo, vt medicina Dei. Id quod etiam annotauit Nicol. Lyren. non omnino malus Bibliorum interpres, & qui linguæ Hebræicæ peritiam quandam habuit, in enarratione illius loci Thobias 12. Et nunc misit me dominus vt curarem te: vbi scribit Angelos nominari ex iis muneribus, quæ illis à Deo demandantur. Sic Esaiæ 6. Angelus missus ad purgandum labia Esaiæ vocatur Seraph, quamuis non esset ordinis Seraphici. Sic & Angelus, inquit, iste vocatur Raphael, id est, medicus, vel medicina Dei, quia missus fuit, vt sanaret Thobiam. Nam & in eiusdem libri Thobias c. 3. in fi. missus est angelus domini, sanctus Raphael, vt curaret eos ambos, scilicet Thobiam & Saram, de quibus illic loquitur.

105 ¶ Quibus addi potest, quod de Angelis dictum est Hieremiæ c. 51. Tollite resinam ad dolorè eius, si forte sanetur. Qui & ipsi inibi respòdent, curauimus Babylonem, & non est sanata. Et quod Ioannes ille cognomento Chrysofomus ob eloquentiæ præstantiam, scribit de Angelis, Panegyrico 4. in hanc sententiam, Variis morbis, & vniuerso dæmonum nocumento, & omnium corporum medicantur læsioni atque corruptelæ. Refert Vinc. & post eum Io. And. Ant. & Panor. in c. cum ad monasterium, extrà de stat. mon. fuisse ab Angelo cuiusdam reuelatum, quòd si quis minuerit sanguinè 13. die mensis Februarij, non morietur eo anno febrili distemperantia. Et scribitur in 5. ostendit. 16. q. 1. Angelum cuidam Equitio vitium linguæ phlebotomia curasse. Ex quibus vel cæcis apparet, & Angelos, & Archangelos medicinam ipsam docere homines, & exercere, vt non immeritò scripserit Galen. in li. 1. de sanitate tuenda, Oportere medicos, vt antiquitus dictum est, angelis assimilari.

REGES MEDICI.

106 ¶ Quid igitur nunc Agyptios illos Reges suprâ à nobis cõnumeratos (Apim dico, Osirim, Isidem, Mercurium, Orum) memorem ad cõhonestandam huiusmodi artem? Quid Apollinem & Aesculapium? Quid Græcorum duces Machaonem & Podalirium? Quid alios Reges & principes clarissimos, qui ne arte quidem medicinæ abstinerunt, quòd minùs & ipsi aliquid de ea scriberent, aut docerent. Id certè frustra fuerit, cum satis in eam rem faciat, Deum ipsum diuinòsque viros, atque etiam Angelos & Archangelos in medium protulisse. Tamen quia ea res non erit, vt opinor, lecto ribus inuicunda, non grauabor quòdam ex iis nondum memoratos huc ascribere.

107 ¶ Chiron Centaurus, de quo in principio inter inuentores medicinæ locuti sumus, nõ solum Aesculapium, vt illic diximus: sed & Herculem Aristeum Apollinis filium, Theseum, Telamonem, Peleum, Iasonem, & ex eius filia nepotem Achillem medicinam docuit. Quod de tribus illis prioribus tradit Philostratus in Heroicis. & de duobus posterioribus Tzetzes histor. Chil. 7. c. 94. & iterum 98. Atq; ipsum Herculem huius rei fuisse peritissimum constat ex multis herbis ab eo inuentis & cognominatis. Est enim herba Heraclium, siue Herculanum dicta, ex genere papauerum, de qua

qua Theophrastus lib. 9. plantarum, c. 13. Dioscorid. lib. 4. cap. 61. & Plinius lib. 20. c. 19. & Galen. li. 7. de simplic. medic. facult. & Paulus in pharmacis simplicibus. Et alia Heraclion, de qua multa Plin. eo. lib. 20. c. 17. Et Nympha Heraclia dicta, de qua & Dioscorides lib. 4. c. 149. & ipse Plinius, libro 25. c. 7. vbi & illud inter cætera dicit, eam herbam natam Nympha zelotypia erga Herculem mortua: Quare (inquit Heracleon vocant aliqui, alij Rhopalon à radice simili clauæ Herculeæ. Sed & Theophrastus eod. lib. 9. c. 12. & Plinius lib. 25. c. 4. tradunt speciem vnã Panacis dictam Herculanam siue Heracliam, vt aliam Chironiam, aliam item Aesculapiam, vt proinde intelligas eam ab Hercule inuentam, vt alias illas à Chirone & Aesculapio, quos satis constat medicos fuisse peritissimos. Et alias quoque herbas Heraclias dictas videbis apud ipsum Dioscoridem lib. 3. c. 27. vbi de Abrotono. Et c. 150. vbi de Lythospermo. Et lib. 4. c. item 4. vbi de Polygono. Et ca. 35. vbi de Helixine. Et c. 162. vbi de Chamelæa. Sed & Caniam quæ est species vrticæ, Herculanam vocatam scribit Plinius lib. 21. c. 15. Et Galen. lib. 5. de composit. pharmacorum κατὰ γέννην, ad finem describit medicamentum quod Hereulis, alterum quod Heraclidæ appellatur, & alterum ex his Aëtius Tetrab. 4. Ser. 2. cap. 36. & 55. Denique vt nihil de ea re dubites, Plutarchus in lib. cui titulus est, Vt oporteat adolescentem audire poemata, dicit Herculem peritum medicinæ fuisse. Et hunc Alexicacos, id est, expellens mala dictus videri posset, ita enim appellari, auctores sunt Laëtantius libr. 5. c. 3. & Hesychius, qui illum eo nomine in Melita coli tradit. Nam & ita quoque vocatum fuisse Apollinem medicinæ inuentorem constat ex his quæ diximus suprâ eo. c. nu. 9.

108 ¶ Aristei Arcadium regis testis est Apollonius Rhodius libr. 2. Argonauticòn vbi scribitur Apollinem illius patrem & qui illum susceperat ex Cirene, eundem tradidisse in disciplinam Chironi, qui illum medicinam & vaticinium docuit.

109 ¶ De Theseo præter id quod suprâ diximus ex Philostrato, Herba est de eius nomine Theseus vocata, de qua Theophrastus, libr. Historiæ plantarum septimo, cap. 11. quæ coniecturam non leuem præbet, Theseum ipsum harum rerum fuisse peritum, & id nomen indidisse herbæ illi medicæ, vt quæ aluum mirificè purgat, vt tradit ipse Theophrastus in eodem loco. Et de hac quoque herba loquitur lib. 21. c. 17. & lib. 22. c. eod.

110 ¶ De Telamone autem & Peleo nihil aliud quod huc pertineat comperimus, sed autoritas Philostrati ad eam rem satis est. Quæquam Telamonis siue huius, siue alterius pharmacum descriptum videmus apud Galenum lib. 2. medicamentorum κατὰ γέννην, & Aëtium Tetrab. 4. Ser. 3. c. 37.

111 ¶ Verùm Teucrum eiusdem Telamonis filium, & Aiæ fratrem vnum ex Græcis ducibus, & eum quidem Homeri carmine commèdatissimum, medicinæ quoque fuisse peritum, & à patre edoctum, verisimile est ex inuentione herbæ, quam ab eo Teucron Græci & Latini appellant. De qua Dioscorides li. 3. c. 103. & 110. & 111. & Plinius lib. 25. c. 5. ex quibus intelliges hanc quoq; vocari Hemionion, aut, vt alij scribunt Hermion, & præterea Splenion. Huius quoq; meminit Paulus Aegineta lib. 7. c. 3. quo simplicia tractat. Plinius quoq; lib. 24. cap. 15. in prin. tradit Chamædryn herbam quæ Græcè Chamædrope, & Latinè Trifago dicitur, Teucron quoque appellatam fuisse.

112 ¶ De Iasone præter Philostratum testes sunt locupletissimi Euripides in Medea, & Pindarus, Pythiorum Ode 4.

113 ¶ De Achille Vindicianus illo carmine, Quod natum Phæbus docuit, quod Chiron Achillem, Quod didicere olim Podalirius atque Machaon, Preceptore suo, &c.

Et ante eum Homerus lib. 11. Iliados qui & libro primo eiusdem operis tradit eum causam pestilentia Græcorum cognouisse. Et de eo loquens Sidonius Apollinaris, Venatu. fidibus, palestra, & herbis Sub Saturnigeno sene institutus.

Chironem enim Saturnigenum vocat, quòd Saturno, vt suprâ diximus, esset genitus. Et Claudianus in Panegyrico de tertio consûlatu Honorij,

Non ocyus hausit Achilles Semiferi præcepta senis, seu cuspide artes, Sive lyre cantus, socias seu disceret herbas.

Cæterum is herbam Sideritem Achilleam, siue Achillion à se dictam inuenit, qua vulneribus mederetur, quaque sanasse Telephum dicitur, vt scribit Dioscorides lib. 4. c. 33. Plinius lib. 25. c. 5. & Apuleius de herbarum viribus c. 89. quamuis idem Plinius libro 34. c. 15. eum aliter sanasse dicat. Et huc alludit Claudianus ad Adrianum, Sensus Achilleis remeavit Telephus herbis, Cuius pertulerat vires, & sensit in vno Letalem placidamque manum, medicina per hostem Contigit, & pepulit (quos fecerat ipse) dolores.

Vulnus autem illud Thelephi immedicabile existimabatur. Ex quo Græci vulnera quæ multum malignitatis præferunt, τελεφια τραύματα vocant, vt quæ Achillem medicum requirere videatur, teste Paulo Aegineta, quo loco de vlcibus agit, lib. scilicet 4. cap. 46. Et de vulnere Chironio quispian simile diximus suprâ in Chirone. At Telephij vulneris meminit Gall. libro 2. Therapeutiæ. Sed

Herba ab Hercule inuenta.

Iterum de Theseo. Herba à Theseo dicta.

Telamon iterum.

Teucer. Herba à Teucro inuenta.

Iason.

Achilles.

Herba ab Achille inuenta.

Telephia vulnèra.

Sed & ab eodem dicta videri potest quædam hordei species, cui scilicet spica folio perquam proxima est, amplitudinis & crassitudinis maioris, ut quæ Achilleis à Theophrasto, Achilleias ab Hippocrate sit cognominata. Sunt autem qui Achillem ita dictum volunt, ἀπό τῆς ἀχίλλης, id est, à soluendo dolore, quoniam is medicus fuerit: quanquam alij aliunde deducunt. Iulius autem Firmicus, Astronomicôn lib. 4. c. 10. scribit prudentissimum, Achillem quisquis is fuit, libros in Astronomia scripsisse. Scio autem Hyginum fabularum c. 101. tradidisse Achillem cum ab eo peteretur, ut Telepum curaret, respondisse se artem medicam non nosse.

114 **Patroclus.** ¶ Sed & Patroclus ille eiusdem Achillis amicus vnicè dilectus, & Palamedes (qui & ex Græcorum ducibus fuere) huius artis periti fuisse videri possunt: ille quidem ex curatione vulneris Eurypili ab eo facta, & quidem scientissimè, & ex artis medicæ regulis, ut postea dicemus, memorata ab Homero lib. 11. Iliados. Ex quo Aelianus ad fi. lib. 1. historia animalium: Ars (inquit Græcè quidem, sed in hunc propè sensum) & doctrina curandi vulnera apud Homerum per manus, vel vsque ad tertiam generationem traditur. Patroclum Menotij filium Achilles Pelei filius medicinam docet. Achillem verò Chiron erudit. Disciplinas nimirum Heroës tantum, & Deorum filij exercebant: & radicum succos, varietates herbarum, vsum pharmacorum, temperationum cautiones tum inflammationibus, tum reprimendo sanguini propitias nouerant. Palamedi autem testimonium non obscurum præbet, quod apud Philostratum in Heroicis, ipse Palamedes dicit opus esse pestem declinantibus tenui diæta, & motu concitatore. Et ita quoque Græcos viuere instituit, ut pestis, quæ ex Ponto Hellepontiacas vrbes inuaserat, atque etiam Ilium, eorum neminem, licet in pestilenti telure castrametati essent, attigerit.

115 ¶ Nicomachus & Gorgasus illi Machaonis filij & Pharaëtarum reges à nobis iam dicti sunt supra nu. 32. incip. Is autem filium.

116 **Cadmus.** ¶ Cadmus Agenoris filius regis Phœnicum, de quo nos diximus inter inuentores medicinæ, num. 11. At Tyrij.

117 **Bacchus.** ¶ Sed his omnibus antiquiorem Dionysium illum Bacchum, aliis Liberum Patrem vocatum, Regem & ipsum, & præterea Deum vulgò creditum medicinam calluisse, hinc apertè videri potest, quod medicus, ut retulit Mnesitheus Atheniensis, vbi que appellatur: & ita illum appellat Plutarchus, Symposiacôn decade 3. c. 1. itemque 2. Pythiæque nonnullis præceperit, ut illum Hygiatem, veluti sanitatis datorem appellarent. Cuius rei & Athenæus meminit lib. 1. Dipnosophistarum, vbi & in hoc citat Chameleonem.

118 **Salomon.** ¶ Salomon Rex, & is quidem sapientissimus atque ditissimus, medicinæ adeò peritus fuit, ut libros fecerit de natura lignorum, herbarum, iumentorum, volucrum, reptilium, & piscium, sicuti scribit Rabanus, eiusque autoritate gl. ordi. & Nicol. Lyren. in enarratione illius loci 2. Regû 1. Scriptum est in libro iustorum. Et huius rei apertissimum est testimonium ex eo quod scribitur 3. Regum 4. ad fin. Locutus est Salomon tria milia parabolas, & fuerunt carmina eius quinque milia, & disputauit super lignis à cedro, quæ est in Libano vsque ad hyfopum, quæ egreditur de pariete: & disseruit de pecoribus, & volatilibus cæli, & serpentibus, & piscibus. Quod & retulit Iosephus, libro antiquitatum 8. ca. 2. Sed eos libros abstulit Ezechias, quoniam multi magis confidebant in herbarum viribus, quàm in Deo, ut tradit author libri Zeror Hammor. Cæterum qui librum illi Sapientiæ ipsius Salomonis personæ inscripsit, Ipse (ait c. 7.) mihi dedit horum quæ sunt, scientiam veram, ut sciam dispositionem orbis terrarum, & virtutes elementorû, initium, finem, & medietatem temporum, ipsorum temporum permutationes, atque vicissitudines, stellarum cursus anni volutiones, naturas animalium, & iras bestiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias platarum, & virtutes radicum & quæcunq; sunt abscondita & inuisibilia cognoui. Omnium enim artifex docuit me sapientia. Quibus quidè autoritatibus ductus Eusebius Cæsariensis asserit li. Euangelicæ Præparationis 11. c. 5. Salomonem fuisse summum physiologum. Quanquam non satis certum est, an ipsius Salomonis is liber sit, an Philonis, an verò alterius. Sed, ut hoc obiter dixerim (neq; enim id prætermittendû esse duximus) ex eo loco satis fatisc; constat, nò minimâ sapientiæ partem esse medicinæ scientiam. Nescio autem an de isto Salomone, an de altero intelligit Auicenna loquens de electuario Almutagnachil relato ad Salomonem. Serapio Antidotorum c. 20. & iterum c. 33. citat Salomonem quempiam medicum, quisquis is fuerit, siue hunc siue alterum.

119 **Ezechias rex.** ¶ Ezechiam quoque regem illum Iudæ, librum scripsisse medicamentorum, videri potest ex rabi Moyse, lib. Perplexorum 3. c. 38. Et ne quis dubitet illum Regem Iudæ fuisse, legat 4. librum Regum c. 16. in fi. & multis seq. & 2. Paralipom. 28. etiam in fi. & multis quoque seq. Isque est quem Ezechias, ut alibi diximus, arte quoque medicinæ curauit.

120 **Seleucus.** ¶ Seleucus, aut ut alij vocant, Zaleucus, aut item ut alij Seleucus, Locrensium princeps & legislator, huius quoque artis peritus fuisse probabilè coniectura videri potest. Nam ex ipsius legibus si quis medico non imperante salutis causa meracius vinum hausisset, perinde ac capitalem fraudem admisset, morte scelus expiabat, ut testis est Aelianus. Sed & huius medicamentum describit Alexander Trallianus alicubi.

121 **Alexander Macedo.** ¶ Alexander Macedonum rex principum medicinæ studium operamque dedit. Eius enim artis non solum contemplandæ studiosus fuit, verum etiam ægotantibus amicis opè attulit, & remedia quædam, ac ciborum obseruationes instruxit, authores Plutarchus in vita ipsius, & præterea Ioan.

Monachus, & ipse author Græcus. Est collyrium Alexandro Regi inscriptum, cuius meminit Aëtius Tetrabili 2. ser. 3. cap. 39. Est & eiusdem Stibium apud eundem eiusdem, Ser. cap. 88. Est idem viride Alexandrinum Cornelio Celso memoratum libro 5. capit. 27. quod forte & ab ipso Alexandro compositum est.

122 ¶ Lyfimachus vnus ex ipsius Alexandri successoribus, & medicinam quoque calluisse ex eo satis videtur, quod ille Lyfimachiam herbam inuenit, & suo nomine appellauit, apud Plinium lib. 25. c. 7. cuius etiam herbæ meminit Paulus Aegineta lib. 7. c. 3.

123 ¶ Antiochus Syriæ Rex, qui antidotum illud celeberrimum Theriacam in templo Apollinis versibus dedicauit, ut scribit Plinius Valerianus lib. de re medica 4. c. 38. At C. Plin. Secundus, li. Naturalis Hist. 20. c. vlt. tradit ipsum Antiochum id in limine ædis Aesculapij incidisse.

124 ¶ Dionysius Siciliæ rex medicinæ nauabat operam, atque ipse curationes, sectiones, vstiones & reliqua ad eam artem pertinentia faciebat ut scribit Aelianus de varia historia lib. 11.

125 ¶ Masiuissam illum Numidarum Regem, Romanorum amicitia & societate nobilem nemo negabit fuisse haud imperitum medicinæ, qui leger apud Titum Liuium, lib. 9. secundi belli Punic, cum in specula quadam occulta delitesceret, vulnera herbis curasse.

126 ¶ Nechepson, siue Nechipson, siue Nichepson, vel Nichepsus, vel denique Necepsus (hæc enim omnia leguntur) Aegypti Rex citatus ab Actio Tetrabib. 1. Ser. 1. quo loco de Anthemi, siue Chamælo differit, & iterum eiusdem Tetra. Ser. 2. c. 19. & 35. vbi eum Regem appellat, & iterum ca. 47. & Tetrab. 2. Ser. 2. c. 9. 2. & Tetr. 4. Ser. 3. c. 12. Et hic quoque magicæ artis peritus fuit, teste Eusebio chronographo. Et huius item mentionem facit Vectius Valens Antiochenus, in libris quos inscripsit Antilogias: & Galenus lib. Simplicium pharmacorû 9. vbi de Iaspide viridi tractat, eumque citat ex lib. 6. atque 10. & Iulius Firmicus li. Astronomicôn 4. c. 16. vbi & illum vocat Aegypti iustissimum imperatorem: & illum quoque dicit fuisse optimum astronomum, omniâque vitia & valetudines collegisse: atque omnium ægritudinum medelas diuinæ rationis magisteriis adinuenisse. Et li. 8. c. 3. ad fi. vbi illum diuinum vocat. Et Aufonius ad Pontium Paulinum epist. 4.

Quique magos docuit mysteria vana Nechepsus.

aut ut alij legunt, Nechepsi.

Et is forte est, quem Nechephien vocat Artabanus, illum scilicet Aegyptiorum Regem, qui Mosè coniecit in carcerem, quod conaretur liberare populum ab Aegypto.

127 ¶ Petosiris Rex inter medicos & sæpe cum Nichepso, de quo diximus, ponitur. Huius meminit Vectius Valens, in eod. lib. supra citato: & Firmicus d. lib. 4. c. 16. vbi illum vocat magnum Petosirim, & lib. 8. c. 1. & Iuuenalis Satyr. 6.

Aegra licet iaceat, capiendo nulla videtur

Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.

Ex quo facile intelligis illum pro medico ibi posuisse. Vtriusque autem Plinius lib. 2. c. 23. & iterum lib. 7. ca. 49. & ipse Iulius Firmicus, lib. Astronomicôn 3. in præfatione, vbi dicit eorum prudentiam ad ipsa secreta diuinitatis accessisse, & iterum li. 4. c. 5. vbi eos quoque appellat diuinos viros, & sanctissimæ religionis antistites.

128 ¶ Attalum Regem Pergami pro medico citat Galenus, de compositione medicamentorum κατὰ γένος lib. 1. & lib. 10. de facultatibus simplicium medicamentorum, in præfatione, vbi ita illum citat, Rex quondam noster Attalus. Nam & Galen. Pergamenus fuit, ut supra diximus. Huius Regis meminit Plin. lib. 8. c. 48. & lib. 28. c. 3. vbi tradit illum scripsisse de agricultura. Nam & Varro lib. 1. Rei rusticæ c. 1. & Columella lib. 1. c. item 1. inter scriptores rei rusticæ ponunt Attalum, quem hunc nostrum regem fuisse existimo. Cornelius autem Celsus lib. 5. c. 19. describit emplastrum Attalum, sic, ut opinor, ab hoc Rege dictum. Nam & Marcellus Burdegalenus, lib. Medicamentorum cap. 22. etiam describit medicamentum Attali Regis.

129 ¶ Codamum alium Regem medicum citat ipse Galenus libro 6. eiusdem operis medicamentorum κατὰ γένος.

130 ¶ Laodicum quoque Regem idem Galenus citat medicamentorum κατὰ τόπος lib. 3. 1. inter auricularia pharmaca.

131 ¶ Mithridates Rex Põti suæ ætatis Regum maximus, ut cui duæ & viginti diuersarum linguarum nationes parebant, omnes antecessores medendi scientia & arte superauit. Cuius commentationes Pompeius Magnus in Latinam linguam à Lenæo liberto suo traduci iussit, ut scribit Plinius lib. 25. c. 2. Eius est nobilissimum illud Antidotum à se nuncupatum, quod quotidie sumendo Rex ille dicitur aduersus venenorum periculum tutum corpus suum reddidisse, ut tradit Celsus lib. 5. c. 23. Galenus lib. de commoditatibus Theriacæ ad Cæsarem. Et cum quoque citat idem Galenus κατὰ τόπος, lib. 7. c. 2. & alibi sæpe.

132 ¶ Iuba Rex vtriusque Mauritanæ, qui inter cætera ipsius præclara literarum monumenta sæpe à Plinio, & aliis citata, de Euphorbio herba volumen scripsit, ut dicit ipse Plin. lib. 25. c. 7. & Galen. lib. 9. Pharmacorum κατὰ γένος ca. 4. Dioscorides autem lib. 3. vbi de Euphorbio loquitur, dicit, Inuentionem eius Iubæ Regi Libyæ referimus acceptam, qui eam herbam ita appellauit sui medici nomine, ut scribit Plinius illo eodem loco supra citato.

133 ¶ Gentis, aut ut alij vocant Gentius, Illyriorum Rex, à quo Gentianam herbam, quod primus eam inuenit, nominatam tradit Dioscorides lib. syluæ medicinalis 3. c. item 3. & Plinius vbi supra.

Huius regis meminit Livijs li. 10. belli Macedonici, in postrema parte, quæ nouissimè reperta est. itémque libro 2. & multis seq. 5. decadis, quæ item postea reperta est: & Florus libro 43. & 44. Epitomes Livijs.

- 134 Clymenus Rex, quisquis is fuit à quo Clymenon herbam appellatam esse tradit Plinius, libro 25. cap. 7. in princ.
- 135 Ptolemæus Evergetes, Aegypti Rex herbarum vires ac naturam intelligens, carmen Homeri deprauatum correxit. scripsit enim lib. Odyssæ 5. ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ σὺν ἡδὲ σελίνῳ. Significans non esse palustrem plantam, & cum palustri apio nasci, quod ignorantibus quidem Grammatici non sicut sed is quod est violæ, legi oportere contendebant, ut nunc quoque vulgo legitur. Contra quos Rex huius rei peritus sit, non violas, cum apii in irriguis pratis nasci in eo poeta voluit. Hic autem citatur à Marcello in libr. de medicamentis, c. 14. vbi illum dicit scripsisse libros in re medica, & iterum ca. 36. Citatur Ptolemæus & à Galeno lib. 4. de compositione medicamentorum κατὰ τέρπος c. 7. & alibi non semel, vbi illum modò Regem appellat, modò nobilem. Et Aëtio Terrabibli 2. Ser. 3. c. 110. non semel.
- 136 Eupator rex Eupatorium herbam inuenit ob id ita dictam: ex quo eam habere regiam dignitatem scribit Plin. lib. 25. c. 6. & de hac quoque Dioscorides lib. 4. c. 38.
- 137 Panaces Rex ille à quo panaceæ species vna Pharmaccon, quod eam inuenerat, nominauit, ut videtur licet ex eodem Plinio d. lib. 25. c. 4.
- 138 Agrippa Iudæorum Rex, à quo vnguentum eius nominis inuentum ferunt Nicolaus, & Arnaldus Villanouanus in suis Antidotarijs, Et hic forte est, quem plerique scriptores medici, præsertim Mesue & Rasis, nomine Iudæi sæpius citant. Gal. in lib. de medic. compof. secundum locos Iulium quempiam Agrippam allegat, quod me non nihil suspicari facit Agrippam regem Iudæorum non fuisse. Nam Iulius nomen est Romanorum, non Iudæorum. fuitque familia notissima Agripparum apud Rom. Idem autem simpliciter Agrippam citat Phar. κατὰ γένος lib. 7.
- 139 Amaron Rex nescio quis, citatus à Galeno, aut quod magis credo, ab alio in libro Experimento rum Galeno vulgo assignato.
- 140 Euax Rex Arabum medicinæ & ipse curiosissimus, de simplicium effectibus ad Neronem Imperatorem scripsit, teste Plinio lib. 25. cap. 2. ferunt huius opera carmine elegiaco scripta esse Ferrariæ apud Petrum Bonum, & Viennæ Austriæ apud Vuolfangum Lazium.
- 141 Sabud alter Arabum Rex, quem nonnulli Sabidum vocant à medicis Arabibus sæpius citatus.
- 142 Auicenna Aboali Hispalensis Bitinæ, aut ut alij malunt, Cordubæ Rex, libros in medicina non contemnendos scripsit, sed qui perperam in nostram linguam traducti sunt. Hic à plerisque Abensina quoque vocatur.
- 143 Sabor, aut ut alij vocant, Sapor Heben, id est, filius Girges Mædorum ac Persarum Rex, à Mesue in libro quem vocauit Grabadin sapor, & à Serapione quoque frequenter citatus in Antidotis, cap. 17. & alibi. De Sapore Rege Persarum legitur apud Aurelium Victorem, in Licinio Valeriano, & Eutropium, de gestis Romanorum lib. 9. c. 8.
- 144 Principem Orientis, quisquis is fuit, citat Aëtius Terrabibli 4. Ser. item 4. c. 122.
- 145 Porphyrogeneta quispiam Rex, Constantini epitomen de alimentis Græcè scripsit, de quo nihil aliud comperimus. Scio autem inter Imperatores fuisse Constantinum Porphyrogonnetam, cuius constitutionem citat Hermenopolus Epitome iuris ciuilibis tit. 7. vbi de tertijs nuptijs loquitur, & rursus lib. 6. tit. item sexto. Sed & postea eodem tit. meminit Cæsaris Porphyrogonnetæ. Est autem Porphyrogonnetæ tanquam dicas in purpura natus, id est, ex imperatore.
- 146 Io. Mesue, quibusdā Io. Chrysothomus dictus, Damasci Rex, aut certe stirpe Regia, utpote cui fuit abauus Abdela Rex Damasci, multa quoque in medicina volumina admodum vtilia reliquit.
- 147 Abderanus Saracenorum Rex medicinæ quoque peritissimus fuit, ad quem Sanctius cognomen Crassus Hispanus Rex Cordubam profectus est, ut ab eo curaretur.
- 148 David quisquis is fuit, sed Rex tamen, cuius oleum Auicenna memorat.
- 149 Kabith & ipse Rex medicus quem & ipse Auicenna citat lib. 5. qui antidotorum est.
- 150 Iosina Scotorum Rex nonus inter medicos enutritus, medicinæ peritus euasit atque pro morbis vulneribusq; medendis scripsit librū de viribus herbarum, decessitq; ante Christum natum. 137. anno sub Simone Pontifice, ut tradit Balæus in lib. illustrium maioris Britanniae scriptorum.
- 151 Rhenta alter Scotorum Rex illo antiquior qui medicinæ nouum vsum instituit, ut tradit idem Balæus quo loco de Dornadilla & ipso Scotorum Rege quarto differit.
- 152 Iaciffuha Mædorum Rex citatus Serapioni Antidotorum ca. 17. quanquam in nonnullis codicibus scriptum sit medicorum Rex.
- 153 Kermid Rex ab eodem citatur eiusdem tractatus c. 59.
- 154 Lioras Rex Linoi ab eodem quoque memoratus Simplicium c. 353. sed credo illic mendum esse, scribendumq; Libam Regem Libyæ. Nam loquitur de Euphorbio ex Dioscoride, qui ut supra diximus, eius inuentionem refert acceptam Libæ regi Libyæ.
- 155 Alcibiades illum Atheniensium principem, dum eum atq; imperatorem non verebor Regibus annu-merare, ut qui inferior multis non fuit, & multis superior fuit. Eum huius artis fuisse peritum

ex eo possumus intelligere, quòd ex Anchusæ herbæ speciebus vna est quæ Alcibiadion dicta est, & alia quoque, ut videre licet apud Dioscoridem libr. 3. c. 455. & lib. 4. c. 24. 25. 26. 27. Nicandrum in Theriacis, qui tamen ab alio quàm ab hoc Alcibiade, nempe ab Alcibio quopiam inuentas dicit. Plinium li. 26. c. 6. & Aëtium Terrab. i. Ser. 1. in Anchusa. Paulū Aginet. li. 7. c. 3. vbi de Anchusa.

156 Fuere & quædam Reginæ medicæ, de quibus inter fœminas medicas dicemus nu. 307.

Regine medicæ.

IMPERATORES RO. MEDICI.

- 157 Nec defuerunt ex Romanis imperatoribus, qui medicinam probè calluerunt. In primis Augustus ille Cæsar, ex cuius commentarijs Plin. Valerianus lib. de re medic. j. c. 18. exscripsit compositionem medicam, Quæ inquit, & libentissimè vtebatur, & eam omnibus laudabat.
- 158 Quique eum confestim secutus est Tiberius: cuius Galen. lib. 5. de compos. medi. κατὰ γένος, pastillum quoque medicum commemorat ad zonam, quam Græci ἐξπηγνὰ vocant.
- 159 Neronem quoque ut medicum citat Paul. Aegineta lib. 7. c. 17. & Plinius Valerianus lib. Rei medicæ j. c. 29. què non temere possumus coniecere fuisse illum Imperatorem illaudatissimū quidem illum, sed apprimè tamen doctum, ut videre licet ex Suetonio & alijs scriptoribus. Vix enim de alio quopiam Nerone docto comperies, nisi & de Tiberio illo intelligas, qui & ipse Nero dictus est, ut tradit Suetonius. Neronianum Oxyporum describit Marcellus medicus, Medicamentorum c. 20.
- 160 Verùm citra controuersiam Adrianus ille nunquam satis laudatus medendi scientia excelluit, ut testis est Aurelius Victor in eius vita. Et est collyrium vtile ad plurima ab eo inuentū, ut tradit Aëtius Terrabibli 2. Ser. 3. c. 113. & præterea antidotum ab eodem compositum, & Adrianum vocatum descripserunt idè Aëtius Terrab. 4. ser. 1. c. 108. Nicolaus Salernitanus, & Nicolaus à Villa noua in suo vterque Antidotario. Quanquam Marcellus Burdegalenis lib. Medicamentorum c. 20. quo describit illud antidotum Hadriani, dicit quòd eo vtebatur Augustus Cæsar, ut hinc possis intelligere Hadrianum, qui longo post Augustum tempore imperauit, id non confecisse, nisi & ipse de eodem Hadriano intelligat. nam & is Augustus ut plerique Imperatorum dictus est.
- 161 Sed & Titum Cæsarem, siue is fuit primus ille Vespasiani filius, siue Aurelius Antoninus Pius, qui & Titus vocatus est Iulio Capitolino in prin. vitæ illius: & ex tit. l. j. C. de hæc. inst. & l. j. C. de impub. & alijs substit. atque etiam ex l. Imperator. ff. de postul. & l. eiusdem initij. ff. de mino. & l. 3. ff. de cond. indeb. & l. Imperatores. ff. ad munic. vbi scribitur, Imperatores Titus & Antoninus. Nam Titus fuit Antoninus Pius, alter Marcus Antoninus philosophus. Titum igitur Imperatorem quisquis is fuit, satis constat medicinæ non expertem fuisse, cum eius malagma describat Galenus de medicamentorum compositione secundum locos lib. 10. c. 3. haud multo ante calcem.
- 162 Constantinum quoque Imperatorem huius artis fuisse studiosissimum & peritissimū satis ostendit opus illud γένος οὐκ ἔστι, id est, de agricultura libris 20. absolutum, quibus scienter describit multarum herbarum vires ad rem medicam pertinentes, præsertim verò lib. 10. Quanquam non defunt qui eum librum non Constantini esse, sed Dionysij Cæsij Vticensis, eo argumento innixi, quòd Varro Rei rusticæ lib. 1. c. item 1. scripserit ipsum Cæsium libris 28. Magonis Carthaginensis de re rustica vertisse libris 20. In quos non pauca adiecit de libris Græcis eorum quos ibi recēset. Sed id argumentum admodum leue est, præsertim cum ille liber nullos propemodū citet ex his quos Varro memorat: Sed alios plerofq; logè posteriores, & in his Varonè ipsum, & Apuleiū, & Plutarchū & Absyrtū, qui & ipse Constantini tēpore fuit, ut scribit Suidas. Cæterū Serapio ex antiquioribus illis Arabibus, in suis Simplicibus ca. 190. quo de apio loquitur, Constantinum citat ex libris de agricultura, in quibus, libr. scilicet 12. c. 23. quod & ipsum de apio eadem propemodum scribit, quæ ipse ex eodem Serapio. ut intelligas à multis iam seculis cum librum Constantini titulum prætulisset, ut si non sit Constantini illius Cæsaris, sit tamen alterius eius nominis. Et nisi admodum fallor, is est quem Rasis nunc Fallahan, nunc Filahan vocat lib. Continentis 3. c. item 3. & lib. 10. c. vlt. & libr. 11. c. 5. non semel & iterum c. 86. in quibus locis eadem omnino comperies ex eo citata, quæ & scripta sunt in illo libro Agriculturæ Constantini. Scio autem alios esse Constantinobus medicos, de quibus postea loquemur. Antidotum autem Constantinum describit Nicolaus ab authore Constantino dictum, siue is fuit imperator, siue alius.
- 163 Denique Iustinum & ipsum Imperatorem, huius item artis peritum fuisse satis ostendit & illud antidotum ab eo inuentore Iustinum appellatum, uti referunt idem Nicolaus, & Quiritius Terthonensis. Sed & ante illos Soranus in Isagoge. c. 9. potionem Iustini memorat, quæ huius Imperatoris esse non potest, ut qui longo tempore antè fuerit. Cæsaris autem medici siue horum vnus fuerit, siue alius, memorant electuarium & compositiones Auicenna lib. 5. summa j. tract. j. & iterū summa 2. tract. 2. & Serapio c. 33. Antidotorum. & Rasis lib. 7. Continentis, c. 1.

Ro. Imperatores medici. Augustus.

Tiberius.

Nero.

Adrianus.

Titus.

Constantinus.

Iustinus.

SVMMI PONTIFICES MEDICI.

- 164 Nec interim silentio prætereundi sunt Romani pontifices, qui non in spiritualibus modò, sed & in temporalibus quæ vocamus, sese quibusuis Regibus & si diuis placet, imperatoribus quoque antepouunt. Ex quibus inter Diuos vnum, ne sum longior, satis erit recensere, quem non verebor

Nicolaus
Quintus,
Eusebius,
Ioannes 22.
Paulus secundus

vel aliis decem opponere, atque etiam proponere. Is est Nicolaus ille Quintus vir omni laude dignissimus, qui arte & professione medicus fuit, omnium scriptorum eius tempestatis testimonio. Nam iam superius de Eusebio pontifice quoque Romano inter diuos huius artis professores locuti sumus. Sed si vis praeterea addere Ioannem vicesimumsecundum qui primum vocabatur Petrus Hispanus, cuius liber est in medicina hoc titulo, Theaurus pauperum, & Canonis medicinae, & alia quaedam. Et Paulum secundum, qui, vt tradit Platina, aegrotantes curiales inuisebat, adhibitisque etiam medicamentis curabat.

POETAE MEDICI.

165
Poetae medici.
Orpheum.
Musaeum.
Homerum.
Hesiodum.

¶ Gloriantur & poetae e suo grege plurimos & eos quidem primos ac praecipuos eiusdem artis fuisse peritos: ex hisque nonnullos de ea priuatim & ex professo scripsisse. Orpheum dico, Musaeum, Homerum, & Hesiodum vatum vt antiquissimos, ita optimos, quos multa de herbarum vi & potentia curiosius prodidisse scribit Plinius li. 25. c. 2. & vident vbique qui in eorum libris versantur. Et Orpheum quoque tradit Galenus de antidotis lib. 2. de antidotorum compositionibus scripsisse. Et Musaeum quoque tradit Galenus de antidotis lib. 2. de antidotis scribit. Sed & Pausanias in Baeoticis scribit modum inuenisse quo mortis medicamenta adhiberentur. Et de Musaeo & Hesiodo non nihil Plinius lib. 21. c. 7. vbi de Polio herba loquitur, & de ipso Hesiodo ipse Plinius li. 22. c. 2. Sed & ipsum Hesiodum plurimum in medicina valuisse scribit Plutarchus in Symposio septem sapientum. Quod hinc (inquit) manifeste apparet, quod non indiligenter nec perfunctorie de victus ratione, de vini temperamento, de aquarum vi, de balneis de foemina, de concubitus tempore, de infantium in cunis obligatione, & decubitu differit. Hincque dicit ipsum Hesiodum in eo versu,

ὄσον ἐν μάλαχῃ τε καὶ ἀσφοδιέλω μὲν ὄνας.
Quo vt videmus de malua & asphodelo loquitur, ad rem medicam repexisse. Vt interim non praetermittam Linum Chalcidense, vel vt plures volunt, Thebanum & ipsum antiquissimum vatem, qui libros scripsit de fructuum & animalium natura.

166
Homeri medicina.

¶ Sed Homerus praeter ceteris omnem medicinae disciplinam probe se nouisse palam ostendit. Nam cum medicina bifariam diuidatur. Est enim alia theorica, id est, speculatiua, siue contemplatiua, alia practica, id est, actiua. Rursus speculatiuae sunt partes duae, vna σημειωτικὴ, id est, significatiua, quae videlicet in signis ac notis contemplandis versatur, ex hisque bonum aut malum aegrotantibus, aut etiam non aegrotantibus praedicat: altera ἀιτιολογικὴ, id est, causatiua, quae scilicet in causis considerandis vertitur. Actiua vero quae operationibus constat, tres (quod iam supra diximus) habet partes, scilicet διατητικὴν, quae victu medetur, χειρουργικὴν, quae manu, φαρμακευτικὴν quae medicamentis. Has omnes Homerus in suis libris non leuiter, nec obscure attigit. vbi enim in Odyss. li. 4. scribit, ταῖς θύοις θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μυθιόντα. Talia Iouis filia habebat medicamenta prudentia, siue consilij plena. Intellexit μυθιόντα secundum artem speculatiuam praeparata.

167
Significatiua pars.

¶ Significatiuam autem partem insinuat per Achillem, qui vt supra item diximus lib. 1. Iliados, prius causam pestilentiae Graecorum cognouit, intelligens epidemias, id est, populares siue vulgares aegritudines ex Apolline esse, id est, ex sole, qui horas anni inducit, quae cum distemperatae sunt, aegritudinis causa existunt.

168
De eadem.

¶ Nam & omnino salutem & pestem virorum Apollini, id est, Soli, foeminarum vero Dianae, id est, Lunae attribuit, ipsos sagittantes faciens propter radiorum iactum.

169
De eadem.

¶ Similiter & virum calidiorae foemina determinat, & Apollinem filios Niobes, Dianam filias eiusdem interficere faciens, lib. vlt. eiusdem operis his versibus,

τῆ πόρ δ' ὄλεσε παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο,
ἔξ μὲν θυγάτηρες, ἔξ δ' ἡβέαις ἠβώνοντες.
τὸς μὲν ἀπόλοιμι παρένεμ' ἀπ' ἀργυρέοιο βιοῖο
χωόμενον νόβη, τὰς δ' ἀρτεμις ἰοχέαιρα.

170
De eadem.
Canticum oritur.

¶ Nec non quando caniculae ortum exponit, statim circa initia lib. 22. eius operis, signum & causam aestus & aegritudinum dicit,

λαμπρότατος μὲν ὄγ' ἐστὶ, κακὸν δ' ἐστὶ σῆμα τέτυκται,
καὶ τε φέροι πολλὸν πυρετὸν διαλοῖσι βροβίσσιν.
Splendidissima quidem haec est, malum autem signum facta est,
Et fert multam febrem miseris mortalibus.

Ex quo & idem id sydus ἔλιον vocat, id est, perniciosum lib. Iliados 11. οἶος δ' ἐκ νεφέων ἀναφαίνεται ἔλιος ἀστὴρ φαμφαίνων. Quo nomine etiam Apollo qui pestem hominibus, vt diximus, immittit, vocatur. quanquam id nonnulli trahunt ad aliam significationem, vt alibi diximus in Apollinis historia. Homerum autem secutus Virg. lib. 3. Aeneid. de Syrio ardore,

—subitò cum tabida membris
Corrupto caeli tractu, miserandaque venit
Arboribusque, satisque lues, & lechifer annus;

Liquebant dulces animae, aut agra trahebant
Corpora: tum steriles exurere Syrius agros. &c.
Ille sicut morbosque ferens mortalibus aegris
Nascitur. & leuo contristat lumine caelum,
speculatiua inuuit, quod & itidem facit ipse Homerus lib. illius quoque operis 5.
ὁ γὰρ σῖτρον ἔδ' οὐδ' ἔτι πινέσσι, ἀβροπία δ' ἰνοῦ,
τ' ἔκεκ' ἀναίμονες εἰσι καὶ ἀβροπία καλεῖσθαι.
Non enim cibum edunt, neque bibunt ardens vinum.
Propterea exangues sunt & immortales vocantur.

Et iterum lib. 10.

Quibus etiam causatiuam partem medicinae

171 Actiuam quoque partem diligentissime exequitur: & primum quidem dieteticam, quae scilicet videntur constare, quando cognouit discrimen aegritudinum acutarum & chronicarum, id est, longarum siue temporariarum, scribens lib. Odyssae 11.

τίς νόσε κἄρ' ἐδάμασσε τανηλεγέα θανάτοιο;
ἢ δολιχὴν δ' ἢ ἀρτεμις ἰοχέαιρα
οἷς ἀγανοῖς βελέεσσι ἐποικόμενῃ κατέπεφνε;
Nam ibi mortem vocat τανηλεγέα, id est, diuturnam, vel magnam curam pretendentem, & νόσε ἀγανὴν, id est, longam aegritudinem. Et Dianam facit sagittis suis interficientem, id est, velocem mortem inferentem. Nam versus illos ita potes ad verbum traducere,

Quae te fors domuit diurnae mortis?
An longus morbus, an Diana sagittis gaudens
Suis splendidis telis petens interemit?

Et iterum non multo post,

οὐτ' ἐμ' ἐνὶ μεγάροισιν ἐδόσκειος ἰοχέαιρα
οἷς ἀγανοῖς βελέεσσι ἐποικόμενῃ κατέπεφνε.
ὁ τέτις μὲν μοι νόσος ἐπήλυθευ, ἢ τε μάλιστα
τῆκεδόνι συγερῆ μέλεωυ ἐβέλεθ' ἄθυμον.

Neque me in domibus pulchra Diana
Suis splendidis telis petens occidit,
Neque aliquis igitur mihi morbus aduenit, qui maxime
Tabes tristis membrum abstulit animum.

Tabes enim inter morbos chronicos reponitur, & bona aliorum pars in eam incidit.

172 ¶ Sed & tenuem simplicemque cibum cognouit salubriorem esse, vt haud dubie est, sicuti postea affatim docebimus. Nunquam enim Homerus ipse variorum condimentorum meminit, vt ex eo annotauit Plato lib. de Rep. 3. de quo nos amplius dicemus infra nu. 452. & horum quidem.

Simplex cibus
salubrior ex
Homero.

173 ¶ Heroas quoque, vt & idem Plato inibi meminit, facit non elixis carnibus, sed asis vt, vt pote salubrioribus, & illis potissimum conuenientibus. Ita enim scribit lib. 1. & iterum 2. Iliad.

Assas carnes
salubriores,
ex eodem.

μῖσυλλογ' ἄρα τ' ἄλλα καὶ ἀμφ' ὀβελόισιν ἔπειραν,
ὠπῆσάν τε περιφραδέως. Id est ad verbum,
Minutimque secuerunt, & alia in veribus transfixerunt,
Assarintque accuratè. Et eadem prope scribit lib. 3. & 7. & 24. eiusdem operis, & rursum lib. 3. 12. 14. & 19. Odyssae. Et iterum eod. lib. 14.

μῖσυλλογ' τ' ἀμφ' ὀβελόισιν ἔπειραν,
Conciditque minutatim, & veribus infixit.
Quem secutus Virg. lib. 1. Aeneidos de Aenea & eius sociis loquens,
Tergora diripiunt costis, & viscera nudant.
Pars in frustra secant, verubusque trementia figunt.

Quo in loco Seruius, Nam Heroes, inquit, non vescerantur elixis. Et iterum lib. 5.
Subiciunt verubus prunas & viscera torrent. Et lib. 2. Georg.
Pinguiaque in veribus torrebimus exta.

174 ¶ Cognouit & Homerus, vt ad eum redeamus, vini vsus differentias: quod plurimum quidem potum maximè noxium est, & corpori & animo: modestè verò, admodum vtile est, vt etiam tradit Plinius lib. 14. c. 5. Cuius in eo loco haec verba sunt, prorsus vt iure dici possit, vino neque viribus corporis vtilius aliud, neque aliud voluptatibus perniciosius, si modus absit. Et rursum lib. 23. cap. 1. Et Paulus Aegineta lib. 1. c. 95. & e sacris scriptoribus Solomon Ecclesiastes 31. in diuersis locis. Mne steus autem apud Athenarum, Vinum, ait, mortalibus diu praebere, quo nihil perniciosius, si modus absit. At si qui rectè vtatur, nihil & animis & corporibus vtilius. Nam & Phurnutus tradit, quod Bacchus Dionysius dictus est, quasi διαλύσθαι, inuersione a. in o. & l. in n. quod curas soluat modicus, vt nimis animum, vnde & Alysius dictus est, & Lyzus.

Vini vsus ex
Homero.

175 ¶ De primo illud est lib. 6. Iliados,
Μῆ μοι οἶνον ἄερε μελιφρονα πότνια μήτηρ;
Μῆ μ' ἀπογνώσῃς μένεθ' δ' ἀλκῆς τε λάθωμαι.
Ne mihi vinum afferas dulce veneranda mater,
Ne me enerues, roboris autem vigorisque obliuiscar.
Verba sunt Hectoris ad Hecubam. Item illud eiusdem lib. 21. Odyssae,

Vini nimium
noxium.

οἶνον σε πρῶτα μελιθῆς, ὅς τε καὶ ἄλλος
βλάπτει ὅς ἀνὴρ μιν χανδρὸν ἐλαμῆν ἄσιν μα πίνῃ,
Vinum te ledit dulce, quod etiam alios

Ledit, quicunque ipsum abundanter capit, neque decenter bibit.

Quem locum & citat & approbat Galilib. de substantia potentiarum animal. c. 3. & in lib. cui titulum fecit, Quod mores animi temperamentum corporis sequantur, & utrobique citat in eam rem Theognidis sententiam, quam mox adscribemus. Ex quo & Artemidorus Daldianus, de somniorum interpretatione lib. 1. c. 68. In somniis (inquit) vinum modicum bibere non in magnis poculis, & iam inebriari bonum est. Quandoquidem Xenophon Socraticus, Vinum, ait, tristitias, veluti mandragora dolores sopit, benevolentias autem veluti oleum flammam excitat. Multum autem & immoderatum bibere multorum malorum causa est omnibus ex aequo, cum Theognis illud scripserit,

Οἶνον τοι πίνειν πολλὸν κακόν, ἢ δέ τις αὐτόν

πίνῃ ἐπιταμένως, ὃ κακός, ἀλλ' ἀγαθός.

Vinum potatum multum, malum. Si vero quis ipsum

Potarit prudenter, non malum, sed bonum.

Quem locum quoque citat, sed non ex Theognide, verum ex Theagene Alexander Aphrodisæus, aut quisquis is fuit, lib. 2. Problematon c. 89. nisi illic mendum sit. Est & in eam sententiam Epigramma incerti authoris lib. 2. Epigrammaton Græcorum, cuius initium huiusmodi est,

Βάκχος μέτρον ἄριστον, ὃ μὴ πολλὸν, μὴδ' ἐλάχιον.

ἔστι γὰρ ἢ λυπὴς αἰτίῃ, ἢ μανίης.

Sumere nec nimium Bacchi valet optimus usus,

Nec minimum: hinc mæror provenit, inde furor.

Quod sic vertit Velius,

¶ De secundo autem præterea quæ iam diximus illud etiam est illo 6. Iliad. lib.

ἀνδρὶ δὲ λεκμῶν τι μὲν ὄ μὲγα οἶνον ἄερα.

Viro autem fessio robur magnum vinum auget.

Ex quo idem lib. 14. eiusdem operis, dicit Dionysium, id est, Bacchum gaudium esse hominibus,

ὃ δὲ δῖον υἱὸν σεμέλη τέκε χάριμα βροδίσιν.

Et hinc Bacchus Hygiotes, id est, Salutaris colebatur, quod vino modico & temperato nihil sit salubrius, ut tradit Athenæus. Nam & Asclepiades utilitatem vini æquari deorum potentiam posse pronuntiauit, ut scribit Plinius d. libro 23. cap. 1. Plato autem in Cratylo dicit οἶνον, id est, vinum dictum ἄρ τὸ ἀνήσως id est, ab adiumento & utilitate nomen accepisse. Ad quam etymologiam ipse Homerus respiciens,

ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς ἀνήσως ἄικε πινῆδα.

Postea autem & ipse adiumentum consequeris si biberis.

Nam & ipse esculenta quoque ἀνείσως appellare consuevit, quod utilitatem afferrent. Ex quo forte illud ut Bacchus medicus appelletur, ut diximus supra nu. 117. sed his omnibus. Et quod postea nomen ab hinc 2. dicemus.

¶ Atque ut ipse suave siue dulce vinum genio, lætitiæque, ac conciliandæ amicitiae dedicavit, cum scribit lib. 7. Odyssææ,

ὡς φάτο, ποντόνοτον δὲ μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα.

Et lib. 14. eiusdem operis,

ἐνδ' ἄρα κισσὸν βίω κίρνη μελιθῆς εἶνον.

Et repetit lib. 16. & alibi sæpe.

Ita temetum, quod dicitur vehemens, & ut Plutarchi verbo utar, κερωτικόν, quasi dicas stupefacitium, vel obdormitativum & capiti noxium Cyclopi obtulit, lib. 9. Odyss. A Pramniū illud vinum quod styptica siue acerbæ maxime naturæ est: ideoque constipandi densandique, & astringendi vim habet, etiam vulnerato Machaoni indulsit, eidemque caseum caprinum æneo quodam instrumento attriuit, farinamque ordeacea caseo miscuit, & adhæc cæpe opsonij loco opposuit, lib. 11. Iliad. Quam rem ex arte medicinæ illum fecisse scribit Plato in eo dialogo, cui Io titulus est, & libr. de Repub. 3. vbi tamen id factum fuisse in curatione Eurypili, de quo postea dicemus, memoria lapsus scripsit. De qua re etiam non nihil tetigit Athenæus lib. 1. τῶν δαιτυσοφιστῶν, vbi & id refert ad veterem Græcorum parsimoniam & frugalitatem in victu. Ex eoque possit videri id quoque esse quod Icarium dicitur. Nam & is scribit Hæmum dixisse in Icario insula lapidem esse Pramniū, & iuxta ipsum magnum montem, a quo Pramniū vinum dicitur, quod & Pharmacidē quidam vocant. Et Paulō post: Vitis autem quæ fert Pramniū vinum, vocatur, ut scribit Eparchides, a peregrinis quidem sacra, ab Oenensibus autem Dionysias, a Baccho. Didymus autem Pramniū vinum ait, aut a Pramniæ vite sic dictum, quod & ipsum tradit ipse Nicander, in Theriacis. Sed ut redeamus ad Athenæum: Qui (inquit) proprie loquuntur, nigrū id vinum vocant. Nonnulli quasi ad mansionē aptum πρᾶμνιον, id est, mansionarium, & nonnullis quoque interiectis Alcyphron: at Meandrius tradit ad Ephesium vicum esse montanum, qui prius vocabatur Lethois, nunc verò Latona ab Amazone eius nominis, vbi vinum Pramniū nascitur. Sed & idem Athenæus tradit id vinum non crassum esse, aut dulce, sed durum, & austerum, ob idque eo Athenienses minimè delectari, scripsisse Aristophanem. Aelianus autem libro 12. de varia historia inter genera vini, meminit & Prannei, siue id fuerit de quo tractamus, siue aliud, quod ut scribit, erat sacrum Veneri. Huius quoque vini Pranneij mentionem facit ipse Homer. libr. 10. Odyss. Plin. ex eodem Homero lib. 14. c. 4. Galen. in lib. cui

titulus

titulus est Hippocratis linguarum expositio, vbi & id dicit nigrum & austerum, & lib. 7. Pharmac. ἢ τὸ τῆς, c. 2. Pollux lib. 6. c. 2. Caterum est gemma (ut id obiter dicamus) dicta Prannion apud Plin. lib. 37. c. 10. quæ ut ibi quoque scribit, Indica est, quæ nigerrimo colore translucet, in qua miscetur & carbunculi color. Ex quo forte possit intelligi id vinum Prannium ita vocari, a nigro colore mixto carbunculi quoque colore.

178 ¶ Cognouit item Homerus, quod vinum ipsum & cibus dant vires & audaciam, cum scribit lib. 2. Od. sic 2. vinum & farinam siue polentam esse medullam hominum,

δῖνον ἐν ἀμφιφορῶσι, καὶ ἀλφίτα μυελὸν ἀνδρῶν.

De farina quoque repetit lib. 20. eiusdem operis.

ἀλφίτα τεύχεσσι καὶ ἀλάφαιτα μυελὸν ἀνδρῶν.

Idque etiam apertius exprimit ad fil. lib. 9. Iliados,

Νῦν μὲν κοιμήσασθε τῆσσι πομπῆσι φίλον ἦτορ

Σίτῃ καὶ οἶνωιο. τὸ γὰρ μὲν ἐστὶ καὶ ἀλκή.

Nunc quidem dormite delectati dilectum cor

Cibo & vino: hoc enim robur est & fortitudo.

Qui posterior versus repetitur & lib. 19. eiusdem

operis. Eumque in id citat Alexander Aphrodisæus, si is est, Problema. ὄν lib. 2. c. 62. A quo Virgil. quoque videtur illud fuisse mutuatus, lib. 1. Aeneidos,

Tum victu reuocant vires fusique per herbam

Implentur veteris Bacchi.

Et Valerius Flaccus lib. 2. Argonauticón,

— Cereis tum munere fessas

Restituunt vires, & barco corpora Baccho.

Et his quidem assentitur Galenus lib. Techn. 3. c. 12. Et quantum ad cibum, Hippocrates libro 7. Aphorismorum c. 62. & Plinius lib. 12. c. 1.

179 ¶ Ex istis quoque Homeri de vino sententiis Macedonius elegans Epigramma confecit, quod extat inter Græcorum epigrammata,

Χθίζον ἐμοὶ νοσέουσι παρὶσσο δῖνι ἄνηρ

ἰππὸς δὲ πᾶσιν νέκταρ ἀπειπ ἄμωρον.

Ἐἴπω δ' ὄσως πίνειν ἀνεμώλιον, ὃ δ' ἐδιδάχθη

ὄστω μὲν μερόπων δῖνον ὀμυρῶς ἐφθ.

Febre labor autem medicus me inuiserat intrò,

Vixque ingressus, ait, tollite vina procul:

Tantum indulsit aquam misero miser ipse, nec audit

Quod vinum esse hominum robur Homerus ait.

180 ¶ Nec interim ignorauit Homerus vinum suapte natura calidum, cum dicat ἀἴθωπα δῖνον, tum aliàs tum 4. lib. Iliados,

ἄδ' ἐν δαδ' ὅτε πέριε γερῶσιαι αἴθωπα δῖνον, &c.

Et lib. seq. quo loco supra citauimus. Et lib. item seq.

Χερσὶ δ' ἀνὴστωσι μὲν λέβαν αἴθωπα δῖνον.

Et lib. 2. Odyssææ,

ἐλαπινάσσει, πίνεσσι τε αἴθωπα δῖνον.

Et libro sequenti,

ὃ γέρωμ ἐπιδ' αἴθωπα δῖνον

λᾶθε. Et lib. 7. eiusdem operis,

ἢ μοι σίτομ ὄσως ἀλῖς ἢ δ' αἴθωπα δῖνον. Et libro 14.

Σπᾶσας δ' αἴθωπα δῖνον, ὄσως ἢ πτολιπρόθω.

ἢ χέρωσι. Ut etiam Hesiodus lib. 2. Operum & dierum, tanquam dicas fumicalidum, ardens,

uens, natura ignitum, quod femina quædam caloris in se habeat: non ut alij putant, propter calorem nigrum, ut etiam annotauit Gellius lib. 17. c. 8. & Macrobius lib. 7. cap. 12. & Suidas, quamuis Plutarchus Problematon coniuualium decade sexta, c. 7. aliò id epithetò refert. Atqui medici omnes id quod diximus testatur, vinū scilicet omne calidū: & in his Hippocrates siue is Polybus, siue Euriphon, siue Phaon, siue Philistiò, siue Aristò, ut plerique existimant, in li. 2. πὸρ δὲ διατῆς, id est, de diætâ, victus ratione. Dioscorides lib. 5. c. 839. Plin. lib. 14. c. 5. Gal. lib. Temperament. & lib. Simplic. 8. & alibi sæpe. Ex quo Horat. lib. 2. Serm. saty. 8. feruida vina appellat. Plato autem in Timæo, & iterum in secundo de legibus, interdicit vino pueris vsque ad annum duodeuigesimum, ne ignis (inquit) igni addatur. Quod ex eo repetit Gale. in lib. cui titulu fecit, Corporis temperaturâ animi mores sequi. Ex hoc autem ignea vini natura Bacchus Græcis quibusdam cognominatur πυρρῶν, id est, ignigena, ut videre licet apud Strabonem lib. 13. & Philostratum in Iconibus. Sed & hinc ab Orpheo in Hymnis, & Ausonio in epigrammate Græco cognominatus est πυρρῶσαρον, id est, igne satus.

181 ¶ Et ut redeamus ad Homerum. Cum ille intelligeret vinum esse huiusmodi, ut ex eo diximus, scilicet calidum & ignitum, ne nimio illo calore, & igne noceret sanitati, sensit non esse merè bibendum, sed aqua diluendum, cum facit Calypso nympham ita Vlystem alloquentem, lib. 5. Odyss.

αἴψα, ἐγὼ σίτομ, καὶ ὄσως, καὶ οἶνον ἐρυθρῶμ

ἐνδύσω μιν ὄσως, ἃ κέρ τοι λιμὸν ἐρυκεί.

Sed ego panem, & aquam, & vinum rubrum

Apponam placidè, quæ à te famem repellant.

Vini ex cibo vires ex Homero.

De vino Epigramma ex Homero.

Vinum calidū.

Vinum nō merum sed aqua dilutum bibendum ex Homero.

176 Vinum moderate modicum.

176 Vinum moderate modicum.

177 Iterum de vini differentiis ex Homero. Vinum uehementens. Pramniū uinum.

Nam & id in tuenda sanitate obseruandum iubent medici, nisi si quæ causa priuatim id prohibeat. de quo etiam videre licet apud Plinium lib. 17. c. 4. vt interim non prætermittam Athenis Dionysium, id est Bacchum Ἰαχμήν, id est, reatum, cultum fuisse. Amphysteon enim rex Atheniense omnium primus à Dionysio edoctus merum aqua diluit: quo factum est vt homines prius mero incurui, mox reati facti sunt, vt Philochorus scripsit.

Bacchus reatus cur dicitur.

182

Vinum tamen meratius conuenire senibus ostendit ipse Homerus, cum libro Iliados 9. facit Achillem iubentem Patroclo, vt vinum ipsum meratius infundat Vlysi & Phœnicii viris iam ætatis prouectioris.

Vinum tamen meratius conuenire senibus ostendit ipse Homerus, cum libro Iliados 9. facit Achillem iubentem Patroclo, vt vinum ipsum meratius infundat Vlysi & Phœnicii viris iam ætatis prouectioris.

Ζωρότερον ἢ κέραρα, λέπας δ' ἐν τῶν ἑκάστω.

Quod ex eodem expendit Plutarchus in Sympotiacis ita scribens, ἀγνοῦν ἢ δοκεῖ ὁ Ζώϊλος ὅτι παρῶτον μὲν ὁ ἀχιλλεύς τ' φοίνικα, καὶ τ' ὀδυσσεὺς παρῶτερος οὐκ ἴσως, ἐχ' ὕδατος χαίροντας, ἀλλ' ἀκρατοτέρω καὶ ἀπορῶι ἀλλοὶ γέροντες ἐπιτῆναι κελύει τῶν κρᾶσι. Additq; aliam eius rei probationē, quod Achilles à Chirone magistro medicinæ peritissimo totius victus rationem exactè didicerat, quare verisimile erat illum iussisse meracius vinum senioribus propinari: quoniam τοῖς ἀγροῖσι, καὶ γοῶντες παρὰ τὸ εἰσὸς σάμασι, ἀνεμῶν καὶ μαλακῶν κρᾶσις ἀρμόζει. Sed & alia subiūgit quibus ostendit Achillem ipsum medicinæ quoque peritissimum fuisse, cum scilicet apio equos suos pascit in ocio desidentes, id est; pedum & articularū doloribus obnoxios. Cui morbo apium maximè opitulatur. Quæ tu addes ad ea quæ diximus de Achillis medicina supra nu. 113. incip. de Achille.

Achilles equos apio pascebat &c.

183

Vinum intus, Oleum foris ex Homero.

Et cum sint duo liquores corporibus humanis gratissimi & saluberrimi, vt scilicet ipsum vinū intus, oleum foris, vt scribit Plinius lib. 14. cap. vlt. id certè Plinius ipse ab Homero didicerat. Nam quod ad vinum attinet, satis de eo supra diximus. Oleo autem is sæpè inducit homines lotos inuagi, vt Odyssæ 3.

Αὐτὰρ ἐπεὶ λῶσ' ἐμ' τε, καὶ ἔχεισ' ἄνω' ἐλαίω.

Et rursus eiusdem operis, lib. 4. iterumque 17.

Τὸς δ' ἐπεὶ ἔμ' δ' ἠμῶν λῶσ' αὖ καὶ χεῖρα ἐλαίω.

Hos autem postquam famula lauerunt, & inunxerunt oleo.

Et lib. 8. eiusdem operis.

Ἐνθα δ' ἐμὴ χεῖρας λῶσ' αὖ καὶ χεῖρα ἐλαίω.

Ἄμβροτῶ, οἷα θεὸς ἐπενήνοθεν ἀνὴρ ἐβύλας.

Vbi ipsam Gratia lauerunt & unxerunt oleo

Immortali, quatenus Deos decet semper existentes.

Palæstræ oleo ungebantur.

Et huiusmodi propè loca infinita apud eum comperies. Dicitur enim oleum membris vigorem afferre, eaque non minimum recreare, & vt tradit Plinius lib. 12. c. 1. Vnde Palæstræ nudi eo ungebantur & Hannibalem Pœnorum ducem legimus pugnaturum contra Romanos, nō longè à Placentina vnctum habuisse exercitum.

184

Aquam rerum omnium optimam. Aquarum naturam sciuit Homerus. Aqua alba Lympida.

Et quoniam aquam Pindarus in fronte suorum operum pronunciauit omnium rerum esse optimam, ἄριστον μὲν ὕδωρ. Certè nec ipsius naturam ignorauit Homerus, cum candorem, id est claritatem, siue lympiditatem, vt sic dicam, leuitatem, frigiditatem in aquis laudauit.

Candorem, cum dicit lib. Odyssæ quinto,

Κρήναι δὲ ἐξέεις πύργους ῥέου ὕδασι λευκῶ.

Fontes autem ex ordine quatuor fluebant aqua alba.

De lympiditate illud est lib. 9. eiusdem operis,

Ἄντ' ἀρ' ἐπὶ κρατὸς λιμῶν ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ

Κρήνη ὑπὸ σπέος.

Sed in capite portus fluit lympidam aquam

Fons sub specu.

Et iterum lib. 2. Iliados,

ὄδωρ ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ.

— Vnde fluebat lympida aqua.

Nam & aquam salubrem aëri esse quàm simillimam oportere tradit Plinius lib. 31. c. 3. Et hinc quoque Virgilius vbique laudat fontes & aquas liquidas, quod non admodum distat à lympidis, id enim significat puras, claras, lucentes, & sine sordibus. Nam

Aquâ aëri similitudine esse oportere.

Liquidi fontes.

egloga 2.

Perditus, & liquidis immisi fontibus apros.

Et lib. Georg. 2. aliàs 1.

Non liquidi gregibus fontes.

Vb. Seruius interpretatur, puri & sine pestilentia.

Et lib. 3. eiusdem operis,

Pocula sint fontes liquidi.

Et lib. 4. eiusdem operis,

At liquidi fontes. Et rursus eodem lib.

— Manibus liquidos dant ordine fontes.

Et Ouidius lib. 5. Fastorum,

Est mihi fœcundus dotalibus hortus in agris

Aura fouet, liquidæ fonte rigatur aquæ.

Et iterum eod. lib.

Nec liquidæ iuncto flore bibuntur aquæ.

Ex quo etiam illud Ausonij in Mosella,

Et rimos trepido potes equiparare meatu,

Et puras, Virgilius lib. 7. Aeneidos,

Et liquida gelidos fontes præcellere potu.

Et Pellucidæ, Ouid. lib. 3. Meta.

— Puroque in fonte lauabat.

Et in epistola Sapphūs ad Phaonem,

Fons sonat à dextra tenui perlucidus vnda.

Et in epistola Sapphūs ad Phaonem,

Et pellucidæ.

Est nitidus vitroque magis perlucidus annis

Fons sacer. Et Apuleius lib. 5. Metam. in prin. Videt fontem vitreo latice perlucidum.

Et perspicuas. Statius lib. 9. Sylvarum,

Perspicui viuunt in marmore fontes.

Et Laetantius in Phœnice,

Sed fons in medio est, quem viuum nomine dicunt,

Perspicuus lucentis dulcibus vber aquis.

Et nitidas. Valerius Flaccus lib. 3.

Tela manu procul ad nitidi spiracula fontes

Ducit. Et candidas. Seneca,

Nineique lactis candidos fontes.

Et splendidas Horatius lib. Carminum 3. Ode 13.

O fons Blandusæ splendidior vitro.

Galen. autem lib. 1. de sanit. tuenda, cauendas omnino tradit aquas turbidas. Et in libello de Pitifana,

si eius est, idem præcipit aquâ deligi perlucidam ad pitifanæ confectio. Et Paulus Aegineta lib. 1. c. 50. laudat simpliciter aquam visu puram & lympidam; quod & facit ipse Galen. lib. 1. de Simplic. medic. facul. cap. 5. Cuius verba in eam rem hæc sunt, τῆ δ' ὀφείλει καθαροῦ, ὅταν ἐλλειπνὲς ἢ καὶ διαυγῆς ἀκελεῖται. Et idem Galen. lib. de renum affectuum curatione, & Oribasius lib. Euporistōn.

185 ¶ Leuitatem autem commēdat, cum lib. 2. Iliados in catalogo ducum, Titaresium fluuium ἱμερῶν,

hoc est, desiderabilem dixisse videtur, quod ea leuitate super Peneo flumine currat, vt ipsi quidem,

vt dicit, non misceatur, sed olei modo supernatet, quod ex eo annotauit Plinius lib. 4. c. 8. vbi corruptè Euroton legitur nisi is fluuius binominis sit. Quod tibi obiter dicere volui. Sed vt redeamus,

Aquam leuissimam saluberrimam quoque esse tradit Celsus lib. 2. c. 16. & omnes medici. Vnde &

illud Vitruuij, Ex omnibus fontibus leuissimis subtilibusque. Hincq; aqua pluuiæ super omnes com-

mendatur, quod ea omnium leuissima sit, vt tradit Rufus Ephesius, & eius autoritate Aëtius Ter-

trabili. 1. Ser. 3. c. 165. & Paulus Aegineta lib. 1. c. 50. & ante hos Hippocrates, ad finem lib. de capitis

vulneribus, si is eius sit, & post eum Herodotus, eiusque autoritate Oribasius lib. 3. Euporistōn, qui

de confectioe ciborum est, cap. vlt. & Celsus lib. 2. cap. 18. & Columella lib. 1. Rei rusticæ c. 5.

186 ¶ Quoniam autem pacto dignoscatur aquæ leuitas, tradit Hippocr. lib. Aphorism. 5. c. 26. Aqua (in-

quit) quæ citò calefcit, & citò frigescit, leuissima est. Vbi Galen. hanc leuitatem non ad pondus re-

fert, sed ad id vt celeriter calefcit, & rursus celeriter frigescat, atque in se facillè aduersas qualitates

fufcipiat, vt etiam tradit ipse Galen. lib. de pitifana, c. 1. & lib. 1. Simplic. cap. 17. Simeon Sethus in li-

bro περὶ δυναμῶν τροφῶν id est, de cibariorum facultatibus, & Paulus Aegineta vbi supra, qui ta-

men id non simpliciter admittit: & ante hos Plin. lib. 31. c. 3. Quamquam & ipse Galen. in lib. de boni-

tate aquæ, si ipsius est, ad pondus quoque refert. Nam si leuis, inquit, & facilis ponderis est, id signifi-

cat eam non esse terræ permixtam. vt & facit Celsus d. lib. 2. c. 18. vbi dicit, Leuis pondere apparet,

& ex his quæ pondere pares sunt, eò melior quoque est, quo celerius, & calefcit & frigescit, quòq; ce-

lertius ex ea legumina percoquantur. Tanquam scilicet primo loco inspiciendum sit pondus, deinde

celeritas caloris vel frigoris. Plin. autem loquens de aqua d. li. 31. c. 3. Quidam, inquit, statera iudicant

de salubritate, frustrante diligentia, quando perarum est, vt leuior sit aliqua. Certior subtilitas inter

pares meliorem esse, quæ calefcit refrigereturque citius,

187 ¶ Denique & frigiditatem, lib. 17. Odyssæ,

κατὰ δὲ ψυχρὸν ῥέει ὕδωρ

ὑψόθεν ἐκ πέτρης.

— Frigida autem defluebat aqua

Ex alto, ex petra.

Quem secutus Hesiodus (nam post eum fuisse crediderim cum Cicerone in Catone, licet alij

addubitent) in Theogonia,

Τηλοθὲν ἐν χρυσίῳ ποχόῳ πολυώνυμον ὕδωρ

ψυχρὸν, ὅτ' ἐκ πέτρης καταλέβεται ἠλιβάταιο.

Longè in aureo vase celebrem aquam

Frigidam, quæ ex petra defluit alta.

Et Ausonius illis versibus supra citatis, nu. 184. ait profluentem esse vtiliorem stagnante atque pi-

gra: cursu enim ac percursu ipso extenuari atque proficere, quod tradit Plinius libro 31. c. 3. in princ.

& medici vbique.

188 ¶ Ex quibus etiam locis apertè vides, illos non obscure intellexisse aquam eam esse optimam, quæ

ex alto loco, & è rupe manat. Nam quatum ad primum pertinet, scribit Hippocrates libro de aëre,

aquis, & locis, optimas eas aquas esse, quæ ex sublimibus locis & terreis collibus fluunt. Ad quod al-

ludens Lucanus lib. 2.

Et tu montani totus nunc fontibus exi.

Et illud de aqua ex petra scaturiente non probat Galen. lib. 1. de sanitate tuenda: nec Aëtius Tetra-

b. 1. Ser. 3. c. 165. nec ante eos Hippocrates in eo. li. de aëre, locis, & aquis. Verum Porphyrius ille

Platonicus Homero subfcribens, Aquarum (inquit) latices illi, qui à montosis fontibus scaturientes

per petrarum alueos deoluuntur & fluunt, synceriores multò incorruptioresque esse solent, quàm

ij qui cœnosa palustrisque loca defluunt, quibus vt multam lutulentamq; secum atrahāt materiam

necesse

est

est

est

est

est

est

est

Et perspicua.

Et nitida.

Et candida.

Et splendida.

Aque leuitas ex Homero.

Aqua pluuiæ commendatur.

Que aqua leuis dicitur.

Aque frigiditas ex Homero

Aque profuente pigriores uiuiores.

Aqua optima que ex alto fluit.

Sed et an que ex rupe.

neceffe est. Et Columella lib. 1. c. 5. post aquam pluuiam secundo loco ponit fluentem aquam e montibus oriundam, si per saxa præceps deuoluitur. Sed & ipse Galenus, aut quisquis is fuit, in illo libro de bonitate aquæ laudat aquas petrosas. Et huc quoque pertinet illud Horatij lib. 3. Ode 13.

*Fies nobilium tu quoque fontium
Me dicente cauis impositam ilicem,
Saxis, unde loquaces
Lympha defiliunt tue.*

Loquaces enim vocat, quod cum e saxo cadunt, perstreperant, vt etiam annotauit Porphirion. Et illud eiusdem Homeri lib. 8. Iliados de fonte loquentis,

ἦτε κατ' ἀγίλιπθ' ἀπὸ τῆς ἀνοφερῆς χεῖρ' ὕδαρ.
¶ Huic autem quod de frigiditate dictum est, vt ad id redeamus, concinit illud Lucretij lib. 6.

*Frigidus hanc ob rem sit rotus in luce diurna.
Hic gelidi fontes, & mollia prata Lycori.* Et Virgilij Eclog. 10.

Et Horatij lib. Carm. 3. Ode 13. qua laudat fontem Blaudusia,

*— Nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine riuos
Lasciui soboles vregis. Et paulò post,
Tu frigus amabile
Fessus vomere tauris*

Præbes & pecori vago. Et Ouidij Tristium lib. 4. Eleg. 4.
Sulmo mihi patria est gelidus vberimus vndis. Et libro secundo Pastorum,

De nullo gelida fonte bibentur aque. Et libro quarto eiusdem operis,

Frigida caelestum matres Arethusa vocabat.
Et Sidonius, Ambientibus (ait) sese fontibus algidis. Plin. autè d. lib. 31 c. 3. aquam Martiam, primum Aufeia distam, præ cæteris, & à frigore & à salubritate laudauit: eamq; Deum munere vrbi Romæ tributam fuisse tradit. Et in vniuersum aquam frigidam probat Galen. lib. 1. de Simplic. medic. fac. ca. 4. Aquæ autem frigidæ est illud encomium Prouerbiorum 25. cap. Aqua frigida animæ sitienti, & nuncius bonus de terra longinqua.

¶ Nouit & Homerus *λαρῶν ὕδαρ.* id est calidam aquam, aut vt aliis placet, tepidam vulneribus prodesse, eorumque dolorem sedare, cum ea Euripilum curat, vt paulò post dicemus. Ex quo & illud eiusdem lib. 14. Iliados statim post exordium,

*ἔσοκε θεῖμα λαρῶν ἐπὶ λοκαμῶν ἐκαμῆδ' ἠ
Θερμῆν, καὶ λαρῶν ἀπὸ βρότου ἀίμα τένετα.*
Donec tepida lauacra pulcra crines Hecamedæ
Calefaciat, & aluat saniem cruentam.

Præcepit & ipse vti exercitationibus: easque sic probat, vt nec Pheacibus lib. 8. Odyssæ. Nec proctis lib. 17. eiusdem operis, eas adimat: laborumque dicit esse causam sanitatis.

¶ Si verò laboribus ipsi adusque lassitudinem grauatum corpus fuerit, somnum remedio esse in Vlyse naufrago significat, cum in si. lib. 5. Odyss. inducit Mineruam ei fudisse somnum,

*τῷ δ' ἄρ' ἄδνην
ὕπνον ἐπ' ὀμμασι χεῖρ', ἵνα μιν πάνσδε τάχιστα
Δωρονέθ' ἀματόισι, φίλα βλέφαρ' ἀμφικαλύψας.*
— Huic autem Minerua

*Somnum in oculis fudit, vt ipsum quiescere faceret celerrimè
A grauibus doloribus, ocharas palpebras circumtegens.* Vnde & illud Virgilij lib. Aeneid. 3.

— Fessos sopor irrigat artus.
Nam & ab illo resolui membrorum compages non ignorauit Homerus, cum scribit Odyss. 18.

ἔῤ' δ' ἐδ' ἀνακλινθεῖα, λυδὲν δὲ οἱ ἄψα παῖτα.
Dormiuit autem reclinata, soluta sunt autem ei membra omnia. Vnde & ab eodem tum eiusdem operis lib. 20. tum lib. 23. ὕπνον somnus peculiari proprioque epitheto *λυσιμελής*, id est, membra soluens dicitur, vt etiam ab Orpheo in hymno & Apollonio Rhodio lib. 4. Argonauticôn. Nam &

Seneca Tragœdiographus in Octauia, actu 1.
*Quam saepe tristis umbra germani mei
Offeritur oculis, membra cum soluit quis.*

Idem autem in Hercule furente somnum domitorem laborum dicit,

*— Tūque ô domitor
Somne laborum, requies animi.* Hæc autem esse ex arte medica deprompta cognosces, tum ex multis, tum ex Paulo Aegineta lib. 1. cap. 97.

¶ Eundem autem præcipuè conuenire senibus apertè significauit, lib. vlt. Odyssæ,

*ἔπει λίσσασθ' ἀγοί τε,
ἔῤ' δ' ἐμῶν μαλακῶς, ἢ γὰρ δίκην ἐσι γερῶν ὄρωρ.*
— Vi lotus est comeditque,

Dormiuit molliter, hæc enim iustitia est senum. Id est, hæc iusta & conuenientia senibus sunt. Quem

189 Iterum de frigiditate aque.
190 Aquam qualdam vulneribus prodesse ex Homero.
Exercitationes Homero probat.
191 Somnum remedio esse lassitudinis ex Homero.
Somno membro compages solui, ex eodè.
Somnus lassitudinis
192 Somnum conuenire senibus ex Homero.

Quem ex eo ad eam sententiam comprobendam citat Galen. *περὶ ὑγείας*, id est de sanitate lib. 5.

193 ¶ Verum & somnum ipsum, vt cætera omnia quæcunq; supra modum præterque mensuram fiunt, etiam si altis sint admodum salubria, esse tum periculosa & noxia admonuit scribens lib. 15. Odyssæ, *ἀνὴν καὶ πολλὸν ὕπνον.*

Tristitia & multus somnus. Ex quo Hippocrates videri potest deprompsisse illud Aphorism. 2. c. 3. Somnus aut vigilia si alterutrum modum excesserit, malè est. Quod & idè propè scribit lib. eiusdem operis 7. c. 67. & cõfirmat Haliabbas, lib. 5. Theoricæ, & Auicenna in 2. primi doct. 2. c. 12. & in Canticis c. 39. & in 2. par. eorundè. c. 28. & vtrobiq; Auerrois in commentariis, & etiam li. 6. col lig. & Rafis ad Almanforem lib. 4. c. 3. & Continentis lib. 25. & ante hos Casius, qui Problematôn medicorum c. 24. quærit & rationem reddit, cur nimius somnus & nimia item vigilia capiti grauitatem pariant. Plato autè lib. 1. de legibus scribit somnum immodicum corpori & animo obesse.

194 ¶ Nec ignorauit Homerus (vt ad eum redeamus) laborem in sanitate tuèda cibum præcedere, cum scribit lib. 24. eodèque vltimo Odyssæ, *οἷδ' ἐπεὶ οὐν πεύσαντο πόνος, τέτυκόν τε δαΐτα.*

Hi autem postquam igitur finem imposuerunt labori, paraueruntque conuiuium. Ita enim fieri debere docuit Hippocrates illo sermonis ordine lib. 6. Morborum popularium *πόνος, σῆμα, πῖσα, ὕπνος, ἀφροδίσια, πάντα μέτρια.* Labores, cibi, potus, somni, venerea, omnia mediocria. Quod ipsum ex eodem obseruauit Gale. non multò post initium lib. 2. *περὶ ὑγείας*, & nos ex vtroque alicubi diximus in nostris legibus connubialibus.

195 ¶ Sciuit item concubitum prodesse tristibus & melancholicis, dum lib. 24. Iliados ita facit Thetidem filium Achillem ita monentem,

*Τέκνον ἐμόν, τίς μέγας ὀδυρόμενος καὶ ἀχέων
Σὴν ἔδρα κραδίην, μεμνημένος δ' ἔστι σίτος,
ἔτ' ἐυνῆς; ἀγαθὸν δὲ γυναικί πῶρ ἐν φιλότῆτι
μίσηδ'. Id est, ad verbum propè,
Fili mi, quandiu lugens & dolens
Tuum excedis cor, memor neque cibi
Neque lecti bonum autem femine in amore
Miseri. Nam & hæc ex arte medicinæ prodiderit Aristoteles lib. Encyclicarum quæstionum 4. c. 3. & eius interpres Aponensis: & Auicenna in 20. 4. tract. c. 10. & diximus, in 15. lege connub. nu. 58. neque tamen.*

196 ¶ Magnum quoque momentum ad valetudinem esse in aëris habitu atque natura ostendit ipse Homerus lib. Odyssæ 4. in Fortunatarum insularum descriptione, flante scilicet ibi Zephyro semper, vbi hominibus facillima vita est, & vbi multa hyems non est, multa nix, nec imber.

*τῆ πρὸ ρήσῃ ἐοῖσι πέλας ἀνδράποισιν,
ἔνι φεῖδ' ἔτ' ἀρχαῖων πολλὸς, ἔτε πῶρ ἄβρος,
ἄλλ' αἰεὶ ζεφύροιο λυγρὸν ἔσθλας αἰτας.*
Atque etiam cum Odyssæ lib. 5. scribit e flumine semper antelucanas horas esse insalubres. *ἄσπρον δ' ἐκ πῶτα μὲ ψυχῆ πνεῖδ' ἄσπι προ.* Quod & ex eo expendit Plinius lib. 18. c. 6.

197 ¶ Quæ sit refrigerandi vis monstrauit lib. 5. Iliados. in respirante quasi que reuiuiscente Sarpedone. Ex quo apertè docuit *λειπθυμίας*, siue *λειποψυχίας*, (vtrunque enim Græci dicunt) id est, defæctio nis, siue deliquij animi remedium refrigerationem esse.

*τὰρ δ' ἔλιπε ψυχῆ, ἵπ' ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλὺς
ἄνισ δ' ἀμπύνοθ' ἔστι δὲ πνοῖν βορέαιο
ζῶντ' ἐπιπνεῖσθαι κακῶς κενεφνῶτα θυμῶν,
Hunc autem reliquit anima, & circa oculos diffusa est caligo.
Rursus autem respirauit, circum autem aura boreæ
Recreauit spirans malè suspirantem animum.*

Ex quo etiam aquæ inspersio, quæ ipsa frigida est, hæc animi deliquia ab Hectore vulnerato arcet apud eundem lib. 14. eiusdem operis.

*ἔνθ' ἄμυρ ἐξ ἵππων πέλας ἄρ' ἔχονε κατ' ἑὸ ὕδαρ
ἔχευαν δ' ἄμπύνοθ' καὶ ἀνὶ δ' ἄκακ' ὀφθαλμοῖσιν.
Tunc ipsum ex equis admouerunt terræ: circa autem ipsum aquam
Euderunt hic autem respirauit, & affexit oculis.*

Et hinc quoque illud Laodamiæ Ouidianæ ad Protefilaum,
*Lux quoque tecum abiit tenebræ exanguis obortis,
Succiduo dicor procubuisse genu.
Vix socer Iphiclus, vix me grandæuus Acastus,
Vix mater gelida mœsta refecit aqua.*

Nam & Hippocr. lib. Aphorif. 5. c. 21. tradit frigidæ aquæ multam profusionem, distentionem, siue conuulsionem soluere. Quod & tradit Aristoteles lib. problematôn 9. cap. 9. & Hæthodorus Phœnicæus lib. Historiæ Aethiopicæ 2. Cuius rei ratio est, quod huiusmodi aqua spiritus in vnum cogit, impeditq; ne abeant & dissoluantur, qui quidem plurimi & tenuissimi venire solent ad faciem, vt sensum inuicem obeant.

¶ Quantum

Somni nimium noxium esse ex eodem.
Laborem salubrem etiã ante cibum ex eodè.
Concubitum prodesse melancholicis ex eodem.
Aëris habitus ex Homero.
Horæ antelucanæ e flumine insalubres.
Refrigerandi vis Homero cogitata.
Aquæ frigide inspersio ad animi deliquia.

198 ¶ Quantum autem fatigatis profint calida fomēta declaravit in Vlyffe ipfo naufrago, lib.Odyff.5. ad finem: quantumque lauacra, in eodem Vlyffe, lib.10. eiusdem operis dum hæc scribit,
*αὐτὰρ ἐπειδὴ ζέσεν ὕδωρ ἐνὶ ἠνοπι χαλκῷ,
 ἐξ ῥ' ἀσάμινθου ἕσασα, λὸ' ἐκ τρίποδος μεγάλοιο,
 οὐμῆρες λερὰ ἄρα κατὰ λερὰ τὸς τε καὶ ὤμων,
 ὄφρα μοι ἐκ λαμάρου θυμοφθόρου εἰλετο γύνωρ.*
*At postquam calefacta est aqua in splendido lebetes,
 In balneum cum me locasset, lauit ex tripode magno,
 Placidè effundens in capitèque & humeris,
 Vt mihi iassitudinem pernitiosam eximeret à membris.*

¶ In eodem Vlyffe, & Diomede labore & vigilia confectis, ad fi. quoque lib.10. Iliados. Et dum Hecatori à pugna redeunti calida lauacra iubet Andromache præparare lib.22. eiusdem operis. Neque enim ignoravit balneas & vnctiones, de quibus eodem loco, & aliis quoq; supra citatis, vbi de oleo locuti sumus: atque eo lib.10. Odyffæ, & alibi sæpe.

199 ¶ Et cum sulphur & ignis multum virium habeant ad expiationē, aërisque sæculenti purgationem, & multorum morborum medelam, vt de sulphure videre poteris apud Dioscor. lib.5. c.78. & Plin. lib.35. c.15. & Apuleium lib.vlt. Meta. & Proclum in lib. de sacrificiis. Ex quo illud Ouidij, *Tèrque senem flamma, ster aqua, ster sulphure lustrat.* Et lib.2. de arte amandi, *Et venit quæ lustrat anus lectumque locumque Præferat & tremula sulphur & oua manu.* Et Iuuenalis satyr. 2. *— Cuperent lustrari, si qua darentur Sulphura cum tedis.*

¶ Et de igne dicemus postea num. 535. & seq. Id certè Homerus & cognouit, & cæteris cognoscendum præbuit, cum scribit lib. Odyffæ 22. haud multo ante finem, *Οἷσε θέσσω γρηῦν πακῶν ἄκων, οἷσε δ' ἐμοὶ πῦρ, ὄφρα θεσιώσω μέγαρον.* *Porta sulphur anus, malorum medelam: porta autem mihi ignem, Vt fumigem domum.*

200 ¶ Intellexit post cibum salubre esse hilarescere: contra insalubre esse admodum atque noxium la-
*καὶ νῦν εἶτι πῦρ ὄσιν, πῖδοιο μοι. ἔ γάρ ἐγωγέ
 τέρπυμ' ὄδ' ὑρόμην & μέγα δ' ὄρπιον.*
Et nunc si quo modo licet, morem geras mihi, non enim ego Delector iugens post caenam. Nam & alibi, scilicet Iliados 11. Nestor & Machaon postquam bi-
berunt potionem multis cibariis mixtam illis præparatam ab Hecamedæ, abieceruntque aridam sitim, delectabantur inter se sermonibus,

*τῶδ' ἐπεὶ δὴ πῖνον τ' ἀφ' ἑτέρου πολυκαγκέα δ' ἴψαν,
 μῦθοισιν τέρποντο πρὸς ἀλλήλους ἐνέποισες.*

201 ¶ Nunc verò quod ad chirurgiam pertinet, agè quàm artificiose apud eum vatem libro Iliados 4. faucium Menelaum curat Machaon. Primum enim vulnere telum educit, tum diligentissimè vulnus eiusque altitudinem considerat, exprimit deinde sanguinem, postremò lenia medicamenta inspergit. Ita enim scribit,
*αὐτίκα δ' ἐκ ζωσῆρος ἀρηρότ' εἰλκευ δῖσόν,
 τὸ δ' ἐφέλκωμιόσιο, πάλιν ἄγχι ὄφρες ὄγκοι,
 λῦσε δ' ἐοὶ ζωσῆρα παναλόλου, ἠδ' ὑπενερόθε
 ζωμάτε καὶ μίτρην, τὴν χαλκῆς κάμου ἀνδρῶσ.
 αὐτὰρ ἐπεὶ ἴδεν ἔλκεθ', ὄδ' ἔμπεσε πικρὸς οἷσος,
 αἷμ' ἐκ μυζήσας. ἐπ' ἄρ' ἠπια φάρμακα εἰδὼς,
 Γάσσε, τὰ οἷ πῶτε πατρὶ φίλα φρονέων πῶρε χείρων.*

Sicuti & apud eundem in calce lib. 11. Iliados, Patroclus Eurypili femur vulneratum, educta quo-
*que primùm sagitta, aqua calida abluit: postea radicem quandam amarā imponit, non ignarus ad
 abstergendum exiccandumque, ac sedandum dolorem valere amara medicamēta, vt tradit Plato,
 & eius autoritate Plutarchus Caussarum naturalium, c.5. Et Symposiacón decade 1. proble. 6. vbi
 & eum Homeri locum aduocat, & Gal. lib. de compos. medi. secundum locos 9. c.8. & lib. Antidot. 1.
 vbi illum locum Homeri citat. Carmen autem ipsius tale est,
 ἐνθα μιν ἐκτανύσας, ἐκ μὲρ δ' ἔταμνε μαχάρον
 ὄφιν βέλ' ὀ τριπτενκῆς. ἄπ' αὐτῷ δ' αἷμα λελαϊνὸν
 νιζ' ὄσασε λιάρῳ, ἐπὶ ἧ ρίγαν βάλε πικρὴν
 χεῖρσι δ' ἔστρεψεν ὄδ' ἠνεφαίον, ἠδ' ἄπασας
 ἔσχ' ὄδ' ἠνεφας, τὸ μὲν ἔλκεθ' ἐτέρωτο, πικρὸν δ' αἷμα.*

Sed & postea videlicet lib. 15. Patroclus ipse eidem Eurypilo etiamnum ex vulnere laboranti di-
τῆς ἀσπίδος, ὅτι ἐκαστὸν ἀγκαπῆρος, ἐκρυπνύλατο

¶ Et cum in curandis vulneribus ligaminum, siue ligaturarū, atque nodorū recta aptitudo & scien-
*tia multum valeat, vt ex medicis passim videre licet: id certe Homerus minime ignoravit, vt patet
 ex eo quod scribit lib. Odyff. 19. loquens de Antolyçi filius qui vulnus Vlyssis curauerunt,
 ὦ ταλῆμ δ' ὄδ' ὕσῃσ' ἀμάμον & κντιθέοιο
 δῆσαν ἐπισαμένως.
 Vulnus autem Vlyssis irreprehensibilis, diuini,
 Ligauerunt scienter.*

101 ¶ Sed & quod pharmaceuticam medicinæ partem respicit, Homerus probe cognouit. medicina-
 lium salubriumque pharmacorum alia quidem esse epiplasta, & epiplasta: Alia verò potabilia, vt il-
 lud Nepenthes quod Helena lib. 4. Odyssæ in craterem Telemachi miscuit,
Νηπενθῆς τ' ἀχολόντε, κακῶν ἐπιληθῶν ἀπάντων.
 Et quæ sequuntur. Cuius loci meminit Plinius lib. 22. c. 21. Gal. lib. de substantia virtutū animalium
 c. 3. & in eo lib. cui titulus est, Mores animi sequi temperamentum corporis, vbi tradit nonnullos pu-
 tare illud medicamentum fuisse Oenopiam radicem.

104 ¶ Cognouit & Homerus mala venena, quæ Græci *δυσληθία* vocant, quibus partim venenatur sa-
 gittæ, vt ipse scribit lib. 1. Odyssæ,
*φάρμακον ἀνδραφάνου δ' ἰζήμενθ' ὄφρα οἷ ἐμ.
 ἰὸς χεῖρα.*
*Pharmacum homicidam disquirens, vt ei esset
 Sagittas quo oblineret.* Vnde Virg. lib. 9. Aeneidos illud scribit,
Vngete tela manu, ferrumque armare veneno. Et iterum lib. 10.
Vulnera dirigere, & calamos armare veneno. Et lib. 12.
*Non secus ac vento per nubem impulsæ sagittæ,
 Armatam seui Parthus quem felle veneni
 Parthus siue Lydon telum immedicabile torfit.*

Nam volucri ferro tinctile virus inest. Et Ouid. lib. Tristium 3.
Spicula quæ patrio saudens acuisse veneno. Et Silius, lib. 1.
 Theophrastus etiam lib. Plantarum 9. c. 15.
 scribit apud Aethiopes radicem letiferam esse, qua sagittas vngunt. Idem quoque facere Gerrheos
 tradit Nicander in Alexipharmacis: Barbaros Dioscorides lib. 6. ca. 20. Scythas Plinius lib. 12. c. 53.
 Dacos & Dalmatas Paulus Aegineta, lib. 6. c. 88.

105 ¶ Cognouit item ipse Homerus ex huiusmodi venenis malis esse potabilia, vt quæ socios Vlyssis
 in porcos mutauerunt, lib. Odyssæ 10.
ἐπεὶ κακὰ φάρμακ' ἔδωκεν. Et non multo post,
*ἀνέμισγε ἧ σίτω
 φάρμακα λυγρὰ.*

Et quæ alibi lib. eiusdem operis 2. *θυμοφθόρα* appellat, quibus scilicet
 exhaustis intereunt homines,
*πὲ καὶ εἰς ἐφύρημ ἐθέλει πείραμ ἄσπρα
 ἔλθειν, ὄφρ' ἐνθεν θυμοφθόρα φάρμακ' ἐνεῖκα.*

106 ¶ Adhæc cum in corpore humano alia sint membra *ὁμοίμερα*, id est, simularia, siue similiarum par-
 tium, quæ scilicet in similes sibi partes diuiduntur, vt caro in carnes, os in ossa, neruus in neruum. A-
 lia *ἀνομοίμερα*, id est, dissimularia, siue dissimiliarum partium, quæ non aptæ sunt secari in partes si-
 milis, sed dissimiles, vt manus non in manus, pes in pedes, & id genus similia. Nullū profecto mem-
 brorum genus est, siue homœomeron, siue anomœomeron, cuius mentio non fiat ab Homero, ita
 vt Anatomiam, id est, membrorum sectionem plepissime vidisse videatur, & ostendisse. Idcirco que
 hæc in re illum sæpe citat Gal. in Anatomia corporis humani, quam graphicè & eleganter descri-
 bit: atque etiam Commentario 2. in lib. Hippo. de natura humana: & nouissime Philippus Melan-
 ethon in lib. de Anima. Est autem anatomia, ne id ignores, medicinæ propria, vt scribit Macrobius
 lib. 7. Saturnalium, c. 15. paulo post prin.

107 ¶ Præterea multarum herbarum vim & naturam pluribus in locis declaravit, vt cum loton, cro-
 con, & hyacinthum memorat lib. 14. Iliados,
*λατὸν δ' ἐρσένετα, ἰδὲ κρόκον, ἠδ' ὑάκινθον
 πυκνον, καὶ μαλακον, ὃς ἀπὸ χθονὸς ὑψὸς ἔργε.*
 Cuius etiam loci non tamè designati alias meminit Plinius libr. 21. c. 7. in princ. Sed & de loto quo-
 que priuatim loquitur libr. 9. Odyssæ, vbi eius admirandam vim describit. & de croco, & Hyacin-
 tho in hymno quem in Pana cecinit,
*ἐν μαλακῷ λεμώνι, τὰς κροκὸν ἠδ' ὑάκινθον,
 ἠμῆτες δαλέων, &c.* En de Asphodelo vti & ex eo memorat Plin. li. 21. c. 17. Et præterea de moly
 multa & miranda scribit libr. 19. eius operis. Cuius item meminit Theophrastus lib. 9. c. 15. & Dio-
 scorides li. 3. c. 50. & Plinius lib. 25. c. 4. in princ. & iterum cap. 9. & Gal. in Comment. 1. libri Hippo-
 cratis de natura hominis, statim post princip. & Apuleius de viribus herbarum cap. 49. & Macro-
 bius, qui id aliter quàm cæteri intelligit, lib. Saturn. 3. c. 1. & nouissime Lilius Gyraldus dialogismo 14.

Art. nodorum
et ligaminum
cognita Home-
ro.

Pharmaceuti-
ca pars Home-
ri.

De eadem re.

De eadem re.

Homeri animo-
somia.

Homerus her-
barum vires
notuit.

208 ¶ Sed & naturam vimque Salicis arboris probe nouit, quæ trita, & in potu accepta homines steriles reddit, cum scribit lib. Odyssæ 10.
 Μαλοὶ τ' ἀγροῖσι, καὶ ἰτέαι ὠλεστικαὶ ποιοῖ.
 Id est, Longæque alni, & salices infructuosæ, siue vt vertit Cornarius, fructum perimentes, aut vt vertit Plin. l. 16. c. 26. frugiperdæ, quem secutus est Theodorus Gaza in versione Theophrasti, qui & eum locum Homeri citat, lib. 3. de historia plant. cap. 2. in princ. Et Alciatus noster in suis Emblematis, Quod frugiperdæ salicem vocaret Homerus

Clitoris homines moribus asimulat. S. autem addit metri causa. Quod ex eo expendit Democritus, & eius autoritate Constantinus, siue Cæsar, siue alius li. Collectaneorum Geoponicôn 11. ca. 14. Quanquam id aliò refert Theophrastus vbi suprâ, & Plinius etiam vbi suprâ, cum scribit, Ocyssime autem Salix amittit semen, antequâ omnino maturitatem sentiat. ob id dicta Homero frugiperda, secutâque ætas scelere suo interpretata est hanc sententiam, quando semen salicis mulieri sterilitatis medicamentum esse constat. Id quod etiam annotauit Porphyrius in lib. de Styge apud Stobæum Ser. 98. De quo etiam videre poteris Marcellum Virgilium in Dioscoridem, lib. 1. c. 121. Et D. Hieronymum in Esaiam c. 16. ad id referentem id quod inibi scribitur, Ad torrentem flicum ducent eos, vt scilicet nullus in eis fructus remaneat. Hanc enim feminis earum arborum esse naturam, vt qui illud in poculo hauserit, liberis careat: vnde & sancti qui propter peccata in confusione huius mundi esse cœperunt, salicibus Babyloniorum fluminum suspendit organa sua, psal. 36, statim post prin. Sed vtrumcunque sit, certe semper intelligimus Homerum non ignorasse vim huius arboris. Illud scio Dioscoridem. d. lib. 1. c. 45. aut aliorum sectio 27. scripsisse salicem prohibere conceptus. Plinium autem lib. 2. 4. c. 9. folia salicis contrita & pota intemperantiam libidinis coëcere, atque in totum auferre vsum. Sæpius sumptum. Super quæ vide quæ scripsimus in nostris Legibus Connubialibus. l. 15. nu. 95. idem Galenus.

209 ¶ Cognouit & ipse morbum illum ex canis rabidi morfu prouenientem, veteribus, vt plerique existimant, incognitum, scilicet ὑδροφοβία Hydrophobiam, miserrimum, vt dicit Cornelius lib. 5. cap. 27. genus morbi, in quo simul æger & siti, & aquæ metu cruciatur. Alij mutata vna litera Hydrophobiam vocant, quòd omnem liquorem metuat. Alij item in eo morbo laborantē Phobodipson appellant, quòd cum timore sitiat. Polybus Pheugydron, quòd aquam fugiat. Andreas ex antiquioribus medicis Cynolysson, veluti ex rabie canina morbum conceptum. Aurelianus lib. 3. Oxeon c. 9. Aquifugam vocat. Plinius lib. 29. e. 5. cum qui eo morbo laborat, Hydrophonum appellat. Homerus igitur hanc cognouisse passionem, & eius causam probatur, tum ex eo quod per figuram de Tantalo scribit lib. Odyssæ 11. tum cum lib. 8. Iliados inducit Teucrum occisis octo viris Hectorem non potuisse percutere, atq; ita locutum, vt diceret se hunc interficere non posse rabidum canem, ἀπὸ δὲ ἠποροῦ καὶ πένυ γλώχινος οἴσος, πάντες δ' ἐν γούε πῆχθεν ἀρηθῶσιν αἰχμῶν τὸ τῶν δ' ἰδύναμα βαλεῖν κύνα λυοσγητῆρα.

Id quod ex eo annotauit Cælius Aurelianus lib. Oxeon, id est, celerum passionum, tertio, c. 15.
 210 ¶ Præterea quòd, vt suprâ dictum est Homerus lib. 1. Iliados describit Apollinē suis sagittis pestem immisisse, canesque & mulos primum occubuisse, ἀρῆσας μὲν πρῶτον ἐπ' ἄχετο, καὶ κύνας ἀργός.
 Non sine physica ratione ab Homero scriptum fuit. Nam paludes, stagna, & inhumata corpora pestem generare scribit Galenus libr. de differentiis febriū 1. c. 6. Sed & terram nimio calore adustam, nempe infecto aëre vaporantibus, quas ad se sua vi Apollo, id est, Sol attrahit. Hincque ab Apolline pestem immisissam finxit Homerus. Oportuisse autem canes & mulos priusquam homines inficere, quod & testatur Philostratus in Heroicis, quo loco de Palamede loquitur: quoniã animalia aloga, id est, irrationabilia siue rationis expertia sensitina magis sunt: præcipuè canes, qui præter id quòd κατὸ βλεψῶν, id est, capite in terram demisso sunt, vt cætera, ait, bruta, etiam vestigia scrutantur, & persequuntur. Ex quo & illud Virg. lib. 4. Aeneid.

Et Liuij Andronici in Hymno apud Terentianum, Dirigite odorisequos ad certâ cubilia canes.
 Et illud Claudiani qui eos odores vocat lib. 2. de raptu Proserpinæ. Nam & Varro li. 4. de lingua Latina, scribit Catulos à sagaci sensu & acuto, dici: & hinc quoq; canem dictum. Apuleius autem Apologia 1. Sin verò, inquit, naribus nidorem domesticum præsentit, vincit idem sagacitate odorandi canes. Mulos autem, quia ex diuersis speciebus animalium generantur, ideo corruptibiliores esse, vt tradunt philosophi. Et quia etiam odorandi sensus in mulo præcellit, ita vt derelicti alicubi, vel odore solo redeant in semitam: prouidèq; tabidam vim pestis facilius ocularum concipiunt. Sed & tradit Heraclides Ponticus in Allegorijs fabularum ipsius Homeri, iumenta omnium primum peste infici: quia deiecta in terram, & prona in partem τὰς νοσώδεις ἀτμῆς, id est, morbosos vapores illinc hauriât. Homines autem, quorum surrectum est corpus, sublimi respiratione purissimum trahentes aërem, tardius afficiuntur. Et illud quoque locum in id quòd diximus, expendit Plutarchus Problematôn Symposiâcôn decade 4. c. 1. & Ammianus Marcellinus lib. 19. Cæterum Virg. & Ouidius Homerum ipsum secuti, vt sæpe alias, scripsere pestilentiam à brutis animalibus ortam. Hic Geor. lib. 3.

Et genus

Et genus omne neci pecudum dedit omne ferarum.

Hic propius ad Homerum accedens à canibus priuatim, lib. 7. Meta.

Styge canum, primo, volucrumque, animumque, bouumque.

Ex medicis autem Paulus Aegineta, lib. 2. c. 36. dicit magnam futuræ pestilentia coniecturam esse aliorum animalium præcedentem interitum, tanquã scilicet pestilentia ab aliis animalibus incipiat.

211 ¶ Denique liberationem à morbo non pari, sed impari numero contingere notauit, cum scribit eodem lib. 1. Iliados,

ἐν ἡμέρῃ μὲν ἀνὰ σπᾶτον ἄχετο κῆλα θεοῖο.

Nouem dies quidem per exercitum ibant sagittæ Dei.

Nam vt tradit ipse Heraclides Ponticus eum locum enarrans in libro suprâ citato, experientia si gillatim collecta notissimum est impares dies decretorios esse solere. Et vt præterea scribit Hippocrates Aphor. lib. 4. c. 61. περιεσόντα ἢν μὴ περιεσῶσι ἡμέρας ἢν ἀφ' ὅων περιεσόντων ἀφ' ἑαυτῶν ἐπιβῆν, id est, febricitantem nisi diebus imparibus febris reliquerit, solet recidiare: vbi tamen Gal. dubitans sitne is Aphorismus supposititijs, maualt in eo legere περιεσόντων, id est, decretorijs siue iudicatorijs, quàm περιεσῶσι, id est, imparibus, quem secutus est Oribasius, si eius sunt Commentarij, qui eius nomine circumferuntur, in illos Hippocratis Aphorismos.

212 ¶ Non mirum igitur si Galenus ipse sæpius in suis libris Homerum citauit, præter loca iam suprâ designata, nempe in libr. de Tabe, c. vlt. ex eo docens, Cibo, potu, balneo, molli lecto, & somno cor, hepar, & in vniuersum, corpus totum humectari, & li. de Alimentis 1. c. 9. non semel: & libro cui titulus est, Introductorium, post prin. iterumq; & sæpius. Et li. de potentijs animalibus, vbi, Si quicquam (inquit) à Poëta scriptum dicitur, de Homero intelligendum est, quod etiam leges nostræ dicunt in prin. Instit. de iure nat. gent. & ciuili. Et lib. de Simplicibus 10. c. 2. & in lib. Prognosticorum, cap. 3. cōdemque vlt. Et in lib. de Comete, in prin. & in lib. 6. Methodi. c. 6. & libr. 1. Commentariorum Hippocratis de natura hominis, & alibi sæpe. Sed & cum citat Alexander Trallianus lib. 7. c. 16. & Paulus Aegineta lib. 1. c. 85. in fi. & Soranus Ephesius in Isagoge c. 16.

213 ¶ Hunc quoque leges nostræ plurimi faciunt, vt pote quem sæpissime testem aduocant, videlicet in si. procemij ff. vbi eum vocant (quod iam diximus) parentem omnis virtutis: & in libr. 1. in tribus si. ff. de contra. empr. & in l. legatis. §. ornaticibus. ff. de leg. 3. & in l. legata. §. supellectilis. ff. de fidei. ff. de contra. empr. & in l. legatis. §. ornaticibus. ff. de leg. 3. & in l. legata. §. supellectilis. ff. de fidei. ff. de a. pel. leg. & in l. non facile. §. affines. ff. de gradi. affi. & in l. ff. de donat. cau. mor. & in l. si vxor. ff. de a. dul. & in l. aut facta. §. euentus. ff. de pœnis, vbi vocatur præcipuus poëtarum. & in l. qui venenum. ff. de verb. sign. vbi dicitur summus poëtarum: & citatur illo verso qui ad rem medicam pertinet ex lib. 4. Odyssæ,

φάρμακα πολλὰ μὲν ἐδὶλὰ μεμυγμένα, πολλὰ δ' ἴλυγρὰ.

Pharmaca multa quidem salubria mixta, multa autem insalubria.

Hactenus de Homero.

214 ¶ Virgilius quoque Latinæ poësis antistes, & Homericæ per omnia eruditionis maiestatisq; imitator obseruantissimus, omni cura, omni studio medicina operam dedit, sicuti testis est Seruius Maurus, siue is fuit Donatus, vt nonnulli contendunt in vita illius, & videre etiam licet passim ex suis scriptis, præter multa quæ iam in Homero diximus. Et inter cætera, cum non obscure insinuat vim & naturam Dictamni, siue Dictami (vtrumq; enim legitur) & Panaces herbarum in curandis vulneribus, extrahendisque sagittis, dum scribit loquens de cura vulneris Aeneæ, libr. 12. Aeneidos,

Dictamnium genitrix Creteæ carpit ab Ida

Puberibus caulem folijs, & flore comantem

Purpureo, non illa feris incognita capris

Gramina cum tergo volucres hæserè sagittæ.

Ambrosie succos, & odoriferam Panaceam.

Et paulo post,

Quam quidem vim ipsi quoque Dictamo tribuit Aristoteles lib. 9. de natura animalium, c. 6. & lib. mirabilis auscultationis, si is eius sit, c. 4. & Theophrastus libro de historia plantarum 9. ca. 16. Tullius de Natura deorum lib. 2. Dioscorides lib. 3. c. 33. Plin. lib. 25. c. 8. & li. 26. c. 14. Plutarchus in libro, An in brutis insit ratio, & iterum in lib. de industria animalium. Aelianus de varia historia libr. 1. & Octavius Horatianus libr. 1. Euporistôn, c. 23. & idem, aut quod Gregorius Gyraldus maualt, Theodorus Priscianus lib. 4. de Physica scientia, non multo post prin. Et Panaceam quoque mederi vulneribus tradit Plin. lib. 26. c. 8. & iterum c. 14. in prin.

215 ¶ Et vim quoque Cythisi, & Loti generando lacti probe cognouit, cum scribit lib. Georg. 3.
 At cui lactis amor, Cythisum, lotosque frequentes
 Ipse manu, salsâque ferat præsepibus herbas.
 Nam & Cythiso hanc vim inesse scribit Varro lib. 2. c. item 2. & Plin. lib. 13. c. 14. Et naturam quoq; Cedri & Galbani fungandis serpentibus, eod. lib. 3. Georg.
 Disce & odoratam stabulis accendere cedrum,
 Galbanoque agitare graui nidore Chelydros.

Hanc enim illis vim esse tradit Plinius lib. 12.

c. 26. & lib. 24. c. 5. & præterea Galbano Dioscorides lib. 3. c. 96. Et alibi ipse Virg. lib. 4. eiusdem operis Georg. ipsius Galbani odores medicatos intellexit,
 Hic iam Galbano suadebo incendere odores.

De quo & tu vide Columellam lib. 5.

Natura et uis salicis Homero eodem lib.

Hydrophobia quis morbus, et unde uenit.

Is morbus eius causa Homero cognita.

In pestilentia primum bruta perierunt. Præsertim canes et muli ex Homero. Et quare.

Liberationem à morbo, impari numero fieri ex Homero.

Locus Hippocratis.

Homerus sæpe Galeno citatur.

Et dijs medicis.

Homerus sæpe nostris legibus citatur.

Virgilius modo dicitur.

Dictamni uis, et natura.

Panaceæ uis.

Cythisi uis. Loti uis.

Cedri natura. Galbani natura.

Quaeque nocet serpens, quae iuuet herba, Macer.

Et iterum lib. 4. de Ponto, eleg. 16. eademque vlt.

Cum foret & Marfus, magnique Rabirius oris

Iliacisque Macer.

Atque illum citat Galenus lib. 6. pharmacorum, & Plinius saepe.

Scribitque Eusebius Cosmographus illum paucis annis post Virgilium obiisse. Et tamen ille suppositivus liber citat Plinium, qui aliquantò post fuit. Imò & Galenum, & Oribasium aliòsque qui longo post tempore fuere, saepius testes affert. Is tamen liber alioqui nò malus est, tametsi non satis Latinus in multis.

231 ¶ Ovidium quoque poetam non immerito in hunc ordinem asciscemus, vel autoritate Plinij qui lib. 30. c. 4. cum laudat authorem cuiuspiam medicinae inibi descriptae. Sed & eum saepe citat ex volumine de piscibus quod Haleuticon inscribatur, videlicet lib. 32. c. 2. in prin. & c. vlt.

232 ¶ Andromachus Cretensis Neronis Archiater, id est, primarius medicus, cui salutaris illa Theriacae compositionem acceptam ferunt medici, quam Graecis versibus ad Neronem scripsit, quos Galenus in suum lib. de Theriaca, & in lib. 1. Antidotorum integros transposuit. Ita autem de eo loquitur statim post prin. lib. de Theriaca, quòd medicam artem non solum experientia rerum probe calluit, sed etiam sermonis elegantia rationem in ipsis copiose exercuit quinque libris.

233 ¶ Petricius & Dorotheus carminibus in medicina scripserunt, ut videre licet ex Plinio illos citante libro 22. c. item 22. Ille autem alicubi Petreius, & alibi item Petridius, & Patridius, atque etiam Petroclius nuncupatur, errore librorum: & Ophiaca scripsit saepius à Plinio citata, & inter caetera libro 22. cap. 23.

234 ¶ Cecilius Argius versibus scripsit de piscibus apud Suidam.

235 ¶ Rufus Ephesius qui tempore Traiani floruit, praeter multa ab eo scripta in medicina à Suida collecta, quinque libros de herbis hexametris versibus scripsit, ut tradit Galenus in praefatione lib. 6. de simplic. medic. facultatibus. Is saepius citatur ab ipso Galeno, qui & quosdam eius versus citat lib. 1. Phat. κατὰ τόπος c. 1. Oribasio, Paulo Aegineta, Aetio, & aliis. Huius autem Rasis, lib. 9. Continentis, dicit esse libros illos diuinos περι ύγιαις, qui Galeno vulgò adscribuntur. Huiusque cum laude meminit ipse Galenus in ingressu libri de melancholia.

236 ¶ Silius Italicus se medicinae peritum ostendit, cum scribit libro 5. Punicorum, de Synalo Hannibalis medico,

Mulcebat lympham purgatum sanguine vulnus.

Et rursus lib. 6.

— Nunc purgat vulnera lympham,

Nunc mulcet succis, ligat inde, ac velleram molli

Circundat tactus, & torpentes mitigat artus.

Exin cura seni tristem depellere seffo

Ore sitim, & parca viros accersere mensa.

Haec enim omnia ex arte medicinae facta sunt,

ut de aqua insperione diximus in Virgilio. Et de caeteris satis constat ex medicorum libris. Quis enim non didicit ex Plinio lib. 29. c. 2. quantum lana succida profit vulneribus: quis, inquam, quantum commendetur diæta parca & tenuis vulneratis, &c.

237 ¶ Marcellus Sidites, aut ut alij volunt Sidetes, qui, ut author est Suidas, Marco Antonino imperante scripsit Heroico carmine de medicina libros 24. & huius etiam meminit Hieronymus libro 2. in Iouinianum.

238 ¶ Philo Tharseus qui versibus elegiacis aenigmaticè scripsit in medicina, ex quibus illum citat Galenus lib. 9. περι συνδέσεως φαρμάκων τῶν κατὰ τόπους, id est, de compositione medicamentorum secundum locos. c. 4. vbi eius aenigmata scienter declarat. Sed & illum citat Aëtius. Philonem autem simpliciter appellant Paulus Aegineta, & Alexander Trallianus. Hunc de herbis scripsisse tradit Epiphanius Cyprius lib. Hæreseon 1. post princ.

239 ¶ Philotas qui etiam carminibus medicamenta scripsit, apud Gal. in eodem opere lib. 5. c. 7.

240 ¶ Petronius Arbiter cuius fragmenta quaedam de medicina versibus conscripta etiamnum extant.

241 ¶ Quintus Serenus Sammonicus Gordiani Iunioris Imp. praceptor, ut testis est Spartianus in Caracalla. Cuius & hodie supersunt libri versibus hexametris de re medica conscripti.

242 ¶ Timaristus qui carmine de herbis scripsit, teste Plinio lib. 21. c. 31.

243 ¶ Periander medicus in primis celebratus, quem cum poeticae & componendis carminibus sese dedisset, Archidamus Agefilai filius hac ferme sententia compellauit, τί δὴ ποτε ὦ περιανδρε, ἀντιχαρίεντος ἰατροῦ, καὶ δὲ ποιητῆς καλεῖσθαι ἐπιθυμῆς, id est, Quid tandem o Periander, pro eleganti medico malus poeta dici cupis. Author Plutarchus in apophthegmatis ipsius Archidami.

244 ¶ Rhamnius Fannius, aut ut in quibusdam codicibus legitur, Flavius cognomento Grammaticus de medicinalibus librum eleganti carmine ad Laetantium Firmianum scripsit, ut tradit D. Hieronymus in catalogo, quo loco de ipso Laetantio loquitur, & in lib. 2. in Iouinianum.

245 ¶ Ionicus Sardenis medicus poeta non incelebris, & qui inter caeteros ab Eunapio celebratur.

246 ¶ Morfinus Atheniensis Philoclis nepotis ex fratre, aut sorore Aeschylai filius poeta Tragicus, qui & ipse operam medicinae dedit, vnde ut oculus medicus medicinae oculis exhibebat, ut scribit Suidas.

247 ¶ Vindicianus qui ad Valentinianum Imperatoris versibus latinis scripsit de medicina, cuius fragmenta

gmenta quaedam habemus. Isque fuit ipsius Valentiniani comes Archiatrorum, ut diximus supra in Aesculapio: huiusque quosdam versus adduximus supra in Achille. De eo est illud D. August. ad Marcellinum testimonium, Magnus, inquit, ille nostrorum temporum Vindicianus. Sed & eius meminit Octavius Horatianus lib. 4. statim post prin. & Marcellus lib. Medicamentorum c. 16.

248 ¶ Decius Aufonius Gallus Burdegalenis poeta laudatissimus, medici filius, & ipse quoque, ut plerique credunt, medicus, quod & multa ipsius epigrammata insinuare videntur. Nam & Marcellus & ipse Burdegalenis, in libro de medicamentis in prin. rursusque cap. 25. Aufonium medicum citat, siue is fuit poeta, siue pater eius.

249 ¶ Heliodorus Atheniensis poeta Tragicus de compositionibus antidotorum versibus scripsit, ex quibus nonnullos citat Galenus lib. 2. Antidotorum. Sed & ἀπελυττω, id est, Resolutoria scripsit ad Nicomachum, ut idem Galen. tradit, in quibus planè ostendit quanta artis medicinae religione teneretur, ne videlicet inquinatas manus haberet, quod & suo iureiurando Hippocrates praecipere. Eos versus Grego. Gyraldus ita vertit,

Non per, qui Deus est in Tricca, haud perque ferentem

Solem coelicolis lucem mortalibus almam,

Non per sceptrum Deum, quae fert Saturnia proles,

Non quisquam me induxit donis, meue coegit

Gratia amicitiae cuiquam nocuisse medendo,

Sed sanctas nunc clara manus ad sidera tollo,

Impolluta mihi vitio super omnia mens est.

Tricca autem, ut id intelligas, oppidum fuit Thessaliae, vbi Aesculapius Tricceus colitur, ut testis est Strabo.

250 ¶ Ioannes Vrsinus, cuius opus est, Profopoeia animalium versibus elegiacis, & quaedam elegiae de peste, & alia plura.

251 ¶ Strabus Gallus, cuius est Hortulus amoenissimus versibus hexametris, de quarundam herbarum viribus.

252 ¶ Flavius cognomento Grammaticus, qui cum Laetantio sub Domitiano Romam accitus est, de medicinalibus libris versibus composuit, ut tradit Hieronymus in Catalogo scriptorum ecclesiasticorum. Hic, ni fallor, est Rhamnius, de quo dixi nu. 232.

253 ¶ Philes qui ad Michaellem Imp. Graecè scripsit versus fenarios, de animalium proprietate.

254 ¶ Aegidius Monachus Benedictinus, natione Graecus, qui carminibus scripsit libros duos, alterum de pulsibus, alterum de vrinis, in quos Gentilis Fulgineas commentarios addidit.

255 ¶ Hieronymus Fracastorius, Veronenis qui hisce nostris temporibus scripsit versibus, & iis quidem elegantissimis, libros 3. quibus titulum fecit, Syphilis, siue de morbo Gallico. Sed & Homocentrica scripsit, & de causis criticorum dierum per ea quae in nobis sunt. Et de Sympathia librum 1. & de contagione & contagiosis morbis, eorumque curatione lib. 3.

256 ¶ Lucas Valentinus Dertonensis qui de compage & vtilitate membrorum carmina scripsit, atque ut tradit Lilius Gyraldus libro 1. de Poetis nostri temporis in tam sterili ac difficili materia non admodum inquinatè pedem extulit.

PHILOSOPHI MEDICI.

257 ¶ SED multos & eos quidem primos atque praecipuos ex antiquis sapientiae professoribus huius artis fuisse peritos, atque ex iis plurimos in ea quoque libros edidisse comperimus, medendi quidem scientiam ceu sapientiae partem, ut scribit Cornelius, arbitantes. Inter quos Pythagoras, qui primus, ut scribit Plinius lib. 24. c. 17. & lib. 25. c. 2. volumen de herbarum effectu composuit, Apollini, Aesculapio, & in totum Diis immortalibus inuentione ac origine assignata. Ideo & Laertius in vita ipsius scribit eum medicinam minimè neglexisse: illumque saepe citat Plinius in materia medica, ut lib. 20. c. 9. & 13. & 17. & 20. & 22. in prin. & Caelius Aurelianus lib. Chromia 5. c. 1. Aelianus autem lib. 9. de varia historia tradit Pythagoreos summum studium in medendi facultatem impendisse.

258 ¶ De Empedocle philosopho celebratissimo ipsius Pythagorae discipulo inter poetas diximus.

259 ¶ Plato philosophorum Deus, quem medicinae artem probe nouisse liquè constat cum ex aliis suis operibus, tum verò ex Timaeo, in quo definit quid sit sanitas corporis, quid morbus: distinguit febrium aliorumque morborum species, singulorumque rationes assignat: atque de pharmacis multa scribit, & alia pleraque ad medicinam pertinentia. Praeterquam quòd is ab Epicrate Ambraciorum medicorum poetae saggillatus est, ob id quòd animalium vitas, plantarumque, atq. herbarum naturas curiosius inuestigaret. Gale. in lib. 7. περι γενν. c. 2. Catapotium Platonis describit, & alibi saepe illum citat. Aelianus lib. 9. variae historiae scribit illum plurimum curae in medicinam contulisse.

260 ¶ Speusippum Atheniensem Platonis in schola successorem, & ipsum philosophum celeberrimum, qui ob eandem causam ab eodem Epicrate reprehensus est.

261 ¶ Epicharmus Couis & ipse auditor Pythagorae, qui, ut scribit idem Laertius, Commentarios reliquit de natura rerum, atque de medicina, quos adhuc dicunt extare in bibliotheca Vaticana. Eum citat Plinius inter medicos lib. 20. c. 9. non semel, & alibi saepe.

262 ¶ Democritus, qui & de herbarum vi & effectu composuit, ut tradit Plinius lib. 25. c. 1. multosque de

medicinalibus libros addidit, vt prodidit Laertius. huiusque discipulum Hippocratem fuisse sunt qui existimant, vt tradit Celsus. Apud hunc compositio medicamenti inuenitur, quo pulchri bonique, & fortunati gignantur liberi, vt tradit Plinius lib. 26. cap. 4. quod quidem medicamentum, si quis forte scire desiderat, idem Plinius lib. 24. describit c. 17. vide etiam ibi. c. 7. Huius quoque antidotum ponit Auicenna, lib. 5. nisi alterius sit. Huncq; saepe citat Plinius in re medica, vt lib. 20. c. 3. & c. 14. & Aurelianus libro Chronion 4. cap. 1. ex libro de Elephantiaci, si tamen (inquit) eius si liber sit. & libro Oxcon 3. c. 15. & alibi saepe. Hunc tanti fecit Hippocrates, vt cum Doricus esset, tamen lingua Ionica suos libros scripsit in gratiam Democriti, vt tradit Aelianus lib. 4. Variarum Historiarum.

263 Timaeus.

¶ Timaeus Locrensis, cuius nomine Plato librum inscripsit de natura. Huius vel alterius eiusdem nominis compositionem describit Cornelius Celsus, lib. 5. Hunc citat Alexander Trallianus lib. 11.

264 Alameon.

¶ Alameon Crotoniata Pythagorae & ipse auditor, plurimum in medicina versatus, qui primus a tradit Phauorinus in omnimoda historia, & eius autoritate Laertius, de naturae ratione scripsit. Quique singulis humani corporis membris atque articulis resectis, intimis omnium partium vitium scrutatis, primus cadauerum laceratione, quam Graeci Anatomiam vocant, excogitauit. Huius aut alterius Alameonis sententias in medicina citat Stobaeus, Ser. 98. qui est de morbis, & Ser. seq. qui de sanitate est.

265 Aristoteles.

¶ Aristoteles Stagiritae, alter Platonis discipulus, de quo non necesse est plura dicere, cum eius libri maxima ex parte extant, ex quibus satis apparet qualis quantusque fuerit in philosophia, & in medicina. Illud tantum dixerim, illum originem duxisse ab Aesculapio, & Machaone eius filio, vt tradit Hermippus, & eius autoritate Diogenes Laertius in vita ipsius, statim in prin. vt verisimilius sit illum arti medicae, quae illi haereditaria erat, impensius operam dedisse. Nam & hic patrem, & filium habuit medicos, vtrosque Nicomachos dictos, vt postea dicemus. Aristotelis antidotum adscribit Auicenna lib. 5. Illum autem tradit Laertius, vbi supra, conuixisse Amyntae medicinae gratia, vbi etiam illum dicit scripsisse duos libros inscriptos, Medicinalia, vt traduxit Ambrosius, quamuis Graecum aliud significet.

266 Theophrastus.

¶ Theophrastus eiusdem Aristotelis discipulus, & successor in scholae regimine cuius opus de plantarum historia eum fuisse maximum medicum ostendit: praeterquam quod fuit praceptor illius Erasistrati illustrissimi medici, vt nonnulli autumat, a quibus minimè dissentit Diogenes Laertius in vita ipsius Theophrasti, in fi. Eum saepissime citat Galen. in lib. Simplicium medicamentorum.

267 Strato.

¶ Strato Lampacenus Theophrasti ipsius successor physicus appellatus, quod in ea speculatione praeter ceteris diligentissimè versatus est, scripsit de morbis, vt tradit Laertius.

268 Eudoxus.

¶ Eudoxus Gnidius, qui vt idem Laertius tradit praeter philosophiam & medicinae quoque peritissimus, Philistionemque Siculo medico praepatore vsus.

269 Heraclides.

¶ Heraclides Ponticus quem Galen. lib. de locis affectis 6. citat, in eo libro cui titulus est, *περί τῆς ἀπνῆς* id est, de perdita spiratione, quem & supra post Laertium citauimus. Sed & in medicina quoque scripsit librum de causis morborum, vt tradit idem Laertius in vita ipsius.

270 Simon Atheniensis.

¶ Simon Atheniensis philosophus, vel ex hoc medicinae peritus videri potest, quod librum *περί ἐνπαθείας* id est, de bona valetudine, siue malis, de bona corporis dispositione, scripsisse dicitur Laertio in vita ipsius.

271 Metrodorus.

¶ Metrodorus & ipse Atheniensis Epicuri discipulus, qui inter caetera ipsius opera libros tres ad medicos scripsit, vt scripsit idem Laertius in vita ipsius Epicuri, illumque saepe aduocat Plinius.

272 Apollonius Tyaneus.

¶ Apollonius Tyaneus philosophus Pythagoricus, quem satis constat ex Philostrato medicinae fuisse non imperitum.

273 Epimenides.

¶ Epimenides Cretensis, quem herbarum peritum fuisse indicio est herba Epimenidia dicta, de qua Theophrast. lib. Hist. plant. 7. c. 11. quod verisimile sit eam eiusque vim medicam comperisse.

274 Plutarchus.

¶ Plutarchus Cheronensis, quem caeteris omnibus philosophis antepone, aut certe aequare ausus fuerim, medicum se optimum ostendit in eo lib. quem de tuenda bona valetudine elegantem & doctè conscripsit, a quo etiam in Problematis Symplosiacis quae maxima ex parte medicina constant.

275 Sextus Cheronaeus.

¶ Sextus & ipse Cheronaeus, ipsius Plutarchi ex sorore nepos philosophus Platonius, qui librum fecit de medicinis ex animantibus bestiis, pecoribus, & auibus, quem & hodie habemus, ex eoque saepe citatur a Petro Hispano, in Thesaurio pauperum: & Petro Largilata in sua Chirurgia. In eum librum scholia scripsit Gabriel Humelbergius.

276 Michael Psellus.

¶ Michael Psellus philosophus Peripateticus cuius in philosophia multos libros habemus, scripsit de victus ratione deque facultatibus & succi qualitate alimentorum, quem Georgius Valla Latinum fecit. Sed & aliud opus ex libris medicinalibus ordine alphabeti, quod asseruari in bibliotheca Vaticana ferunt.

277 Apuleius.

¶ Apuleius Madaurensis, qui in Apologia prima asserit se medicinae neque instudiosum neque imperitum. Habemus librum de herbis Apuleij nomine, sed hic non fuit, sed alius, de quo postea dicemus.

278 Polus.

¶ Polus siue Polles, vtrunque enim reperimus) philosophus idemque medicus, & qui in medicina quaedam scripsit, vt tradit Suidas. Hunc citat Aëtius Tetrabibli 4. Ser. 3. c. 14. non semel.

279 Trachius.

¶ Trachius philosophus, & idem quoque medicus Martyrius, ab Aëtio atque etiam Alexandro Tralliano citatus. Sed & ipse Trallianus nonnunquam Martyrium simpliciter citat: in Codice autem

rem Graeco, eiusdem Tralliani lib. 11. quo de podagra, non Trachij sed Heraclidis legitur, vt supra diximus in Heraclide. Verum Albanus Thorinus Thrachium vertit.

280 ¶ Comon item philosophus & medicus a Galeno memoratus, in libro de medicamentorum compositione secundum locos.

Comon.

281 ¶ Azaricon quoque, & Andricas, vterque item vtroque titulo insignitus ab eodem, si is est, in lib. de medicinis expertis.

Azaricon.
Andricas.
Proclus.

282 ¶ Proclus ille Philosophus Platonius famatissimus, nisi alius sit, & quem inter Methodicos annumerat Galenus in introductione siue Medico. Sed & Proclus eidem Galeno citatur, libro Methodi 1. & Paulo Aegineta lib. 3. cap. 77. & lib. 7. cap. 11.

283 ¶ Theodotus Alexandro Tralliano citatus cum ea adiectione philosophus lib. 11. Hunc aut alium Theodotum simpliciter citant Aëtius Tetrab. 2. Ser. 2. c. 34. & Rafis lib. 1. Continentis c. 1. & 4. & saepe alios.

Theodotus.

284 ¶ Alexander Aphrodisaeus, qui primus omnium Aristotelem ante a viris doctis magis laudatum, quam intellectum commentariis enarravit. Cuius & in medicina libros de febribus hodie habemus. is fuit sub Seuero & Antonino Imperatoribus.

Alexander
Aphrodisaeus.

285 ¶ Porphyrius ab Octauo Horatiano, aut vt aliis placet, Theodoro Prisciano citatus, lib. 4. de Physica scientia ad Eusebium filium, de quo non opus est multa dicere, cum libri eius extant imprimis commendati. sed illud omnium pessimum habuit, quod religionem nostram Christianam multis conuiciis insectatus est.

Porphyrius.

286 ¶ Epicurus prope nobis excidit magni nominis philosophus. Hunc fuisse medicinae peritum, satis constat ex eo quod Galen. in Parua arte illum citat, in tractatione concubitus. & Epicurum medicum citat Gal. lib. 5. de composit. medicam. secundum genus, nec de vilo alio Epicuro medico legitur. Hunc Laertius in eius vita tradit scripsisse librum de Plantis.

Epicurus.

287 ¶ Et alij innumerabiles philosophi non ignobiles, qui in hac arte pariter ac in philosophia aut scripserunt, aut alias se exercuerunt. Medicina enim ipsa philosophia est, aut certe vtraque alteri tam arte tamque tenaciter coniungitur, cohaeret, copulatur, vt ne tantillum quidem diueri, sciungi, segregari possint. Meritoque Plato, Aristoteles, Galenus, vt plerique citant, aut verius Ioannes Alexandrinus in commentariis in librum Heraclionis philosophiam & medicinam sorores esse dicebat, alteram animi, alteram corporis conseruatricem. Et propterea philosophia medicina animi dicitur Tullio, lib. 3. atque iterum 4. Tuscul. quaestionum, & Ioanni Alexandrino, vbi supra, in id Aristotelem citanti. Medicina vero est medicina corporis, vt iudè Aristoteles, & Io. Alex. inibi definirunt, & praeterea Diocles Caristius ad Antigonium Regem, dum vocat medicinam philosophiam salubria docentem. Ex quo etiam Galen. librum addidit hoc titulo, Quod optimus medicus idem sit & philosophus. Quibus etiam concinit Graecum Diogenis Laertij epigramma in laudem Platonis aditum, quo significatur Phœbum genuisse Aesculapium, & Platonem: vt ille corporibus, hic animis mederetur.

Medicina philosophia est.

Philosophia medicina sorores.

*φίλοσοφος ἐφ' ὅτις ἀσκληπιόυ, ἡδ' ἐπ' ἀλόνα,
τοῦ μὲν ἴνα ψυχῆν, τὸ δ' ἴνα σῶμα σάν.*

Nec ab his disidet quod scribit Isidorus non omnino malus author. lib. Etymolog. 4. cap. 13. eodemque vlt. Medicinam esse secundam philosophiam. Vtranque enim disciplinam totum hominem sibi vindicare. Nam sicut per illam anima, ita per hanc corpus curatur.

288 ¶ Et profecto sicut philosophus (quemadmodum subdit Ioannes Alexandrinus) festinat curare animi morbos, Graeci *πάθος* vocant, qui multi & diuersi sunt, vt agriudo, metus, laetitia gestiens, & libido, quam alij cupiditatem vocant, & quae his quatuor subiciuntur: Sic & medicus philosophatur, vt ita dixerim, circa corpus hominis, primum inquirens elementa, secundum temperationes, humores, membra, operationes, vtque sanet corporis aegrotationes excogitat.

De eadem re. Infinita medicamentorum genera a medicis excogitata.

Acharista celebrata Cornelio Celso lib. 6. c. 5. Gal. lib. 4. pharmacorum *ἢ τὸ πρὸς* cap. 6. & 7. Aëtio Tetrabibli 2. Ser. 3. c. 109. & Tetrab. 4. Ser. 1. c. 109. Marcello c. 8. & 20. ita dicta quod non satis digna gratia illis referri queat.

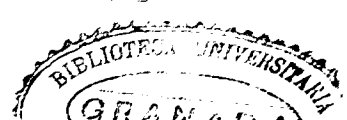
Acopa vnguenta euaporantia, quasi sine labore dicas quae ad lassitudinem praesertim neruorum illitu leuandam, & dolorem leniendum maxime profunt. sic dicta, quoniam contra *κόπρος* id est, labores & lassitudines in vsu sunt, atque mediam inter Cerota & emplastra consistentiam habent, vt scribit Paulus Aegineta, lib. 7. c. 19. post prin. Et quamuis in principio ita appellata sint, tanquam lassitudines emendantia, tamen paulatim appellationem suam a seipsis extenderunt ad similia compage medicamenta, etiam si gratia vehementer calfaciendi assumantur, vt scribit Galenus libro 7. Pharm. *κατὰ κόπρος*. c. 1. De quo & tu illum vide lib. 7. *κατὰ γένν*, in c. de Acopis. Nonnulli quoque Acopa interpretantur lassitudinem non inducentia. Et ea voce Graeca pro Latina vsus est Plinius lib. 23. c. 8. & lib. 32. ca. 19. paulò ante fi. Est autem inter gemmas Acopis, cum qua oleum subferuactum perunctis lassitudinem soluit, vt scribit Plinius lib. 37. c. 10.

Acopis gema.

Acrapala, quae ebrietatem prohibent, vel discutunt, Dioscoridi, lib. 3. c. 24. in quo de absynthio tractat.

Adecta quae Cornelius Celsus lenia dicit, mordacitatis scilicet expertia, & quae partes quibus admoventur leniunt, & a mordacitate liberant, qua gemina vi & natura etiam Aphysa, & Aphlegmanta dicuntur.

Adipsa

Adipsa quæ famem sitimque arcunt, extinguunt, & obrepere prohibent. De quibus Hippocr. lib. Epidemion 6. partis 3. c. 22. & Galen. Phar. localium 8. c. 3. & Aëtius Tetrab. 3. Ser. 7. c. 4. & Plutarchus in Sympolio septem Sapientium. Hinc & glycyrrhizâ adipsos, quod famem & sitim sedet, & hydropicis dari solita, ne sitiant, ut scribit Plin. lib. 22. cap. 9. de quo etiam non nihil Dioscor. lib. 3. c. Et quæ alima in eoloco dicuntur Plutarcho, unde & Alimos herba, quæ gustu famem prohibet.

Alimos herba

Acroustica frigida atque coërcentia, Cælio Aureliano lib. Chronion 5. c. 2. Alexipharmaca, quasi vim veneni expultricem, & veluti propulsatoriâ habentia, qua voce etiam pro Latina vsus est Plin. lib. 21. c. 20. Hoc autem titulo Nicander librum composuit.

Alexiteria, quæ propriè ea sunt quæ Amuleta dicit Plinius, de quibus paulò post dicemus, dicta à iuandipræstantia, uti & Alexipharmaca. nam ἀλεξίω Græcis opitulor, auxiliior, arceo significat. De his autem Galenus lib. 5. Simplicium medicam. c. 1. & cap. 17. & 18. vbi eadem esse hæc cum Alexipharmacis tradit.

Alima vide supra Adipsa.

Alimmata, id est, vnctiones.

Alipanta & Alipenas, ut loquitur Celsus, quæ nullo pacto pingua sunt, hinc dicta veluti sine pingui, apud ipsum Celsum lib. 5. c. 19. circa prin. & Aëtium Ser. 13. c. 126.

Amuleta

Amuleta remedia aduersus omnia mala, maximè verò veneficia, ab amoliendo dicta. De quibus Plinius lib. 23. c. 1. & lib. 25. c. 9. & lib. 28. c. 4. & lib. 29. c. 4. & lib. 30. c. 10. in prin. & c. 15. & lib. 37. c. 3. & iterum c. 9. in prin. & alibi sæpè.

Amethystus

Amethysta, & ἀμείθυρα hinc dicta, quod ab ebrietate præferunt, apud Dioscoridem lib. 1. c. 144. vbi de Amygdala, Galenum Pharm. localium lib. 2. c. 2. Nam & hinc lapis Amethystus à quibusdam dictus existimatur, quod ebrietati resistit, ut videre licet apud Heliodorum Phœniceum lib. Historiæ Aethiopicæ 5. & Asclepiadem lib. 4. epigrammaton Græcorum, quod minimè credit Plinius libro 37. c. 9. & Plutarchus Problematon Symposiacon decade 3. c. 1.

Amyctica, scilicet ut dicit Aurelianus Chronion lib. 2. c. 6. Arteriaca medicamenta, quæ eas partes in passione constitutas exercent. Et acribus quidem laniatibus constant. De quibus Celsus lib. 5. c. 28. & Galenus Phar. localium lib. 7. c. 1. Plinius Valerianus lib. 1. rei medicæ c. 53. & Ostauius Horatianus lib. 2. c. 5.

Anacathartica formem nutrientia. Hæc enim inter medicamenta memorantur Galeno lib. 5. Simplicium Pharmacorum c. 12. Sunt & qui hæc pro Catharticis accipiunt, id est, purgantibus, ut omnes Dioscoridis interpretes lib. 1. vbi de Terebintho tractat.

Anacollemata modò pro adglutinantibus dicuntur, & quæ siccandi vim habent: modò pro his quæ fronti in oculorum fluxionibus applicantur. De quibus Plinius Valerianus lib. 1. c. 8. & iterum c. 16. & Paulus Aegineta lib. 7. c. 16.

Anagargarismos, ita vocatos, quod liquore aliquo in ore retento crebra reuocatione gargareon colluitur, atque ita per superna humor detrahitur. Cornelius Celsus gargarifationes vocat lib. 5. c. 22. & 23. in fi. & Plin. lib. 22. c. 25. & lib. 23. c. 1. & 2. Gargarismata Cælius Aurelianus Chronion lib. 3. c. 2. Sed & gargarifandi verbum vsurpauit idem Plin. lib. 20. c. 9. & iterum c. 17. & lib. 22. c. 23. & lib. 26. c. 4. & lib. 32. c. 8. & ante eum Cornelius Celsus lib. 4. c. 2. vbi de resolutione linguæ loquitur. Græci magis vtuntur priori appellatione, ut apud Paulum Aegin. lib. 3. c. 27. non semel.

Analeptica quæ vires reficiunt, atque ita corpus reparare videntur, à verbo ἀναλαμβάνειν, quod reficere significat.

Anaplerotica quæ cicatrices crassant, alta vulnera complent, & limpidant.

Anastaltica vide infra Catastaltica.

Anastomatia, quæ scilicet superficiem corporis laceffendo iaculare videntur. Et propterea etiam incorporatiua dici possunt, ut scribit Aurelianus lib. Chronion 3. c. 5. qui & de his loquitur lib. eiusdem operis 2. cap. 10. sed hæc loca mihi corrupta esse videntur.

Anastomatia, quæ scilicet referandi siue aperiendi vim habent, quasi Apertoria dicas, Dioscoridi lib. 1. c. 4. vbi de Cypero, & iterum c. 40. vbi de oleo Laurino, & Galeno lib. 5. Simplicium medicamentorum cap. 14. & Aëtio Tetrab. 1. Ser. 2. c. 226. quanquam sunt qui & in his locis legunt anastomatia pro aperitiuis & laxatiuis.

Anetica, placida, quasi dicas remittentia, à verbo ἀνίημι, ac blanda admodum medicamina.

Anodyna quæ Aurelianus lib. eiusdem operis 2. c. 4. & lib. item 3. c. 4. vertit indoloria, quæ scilicet sensum doloris auferunt, non tamen penitus sanant, sed vim ipsam sentiendi obtorpscere faciunt, ut scribit Galen. lib. 2. ad Glauconem. Cuiusmodi ferè sunt soporifera, siue somnifica rebus frigidis constantia, quæ somno dolorem leuant, ut dicit Celsus lib. 5. c. 25. quæque.

— Faciunt altos medicamina somnos.

Vt interim vtar verbis Ouidij lib. 3. de arte amandi.

Quibus vt, ut dicit ipse Celsus, nisi nimia necessitas vrget, alienum est. Sunt enim ex vehemētibus medicamentis, & stomacho alienis. Hermolaus Barbarus, in c. 136. lib. 1. Dioscoridis Anodyna vertit, Somnum allicientia. Marcellus Virgilius Somno dolorem leuantia, ut vbiq; facit. Ruellius dolorem finientia. Galen. lib. 5. Simpl. medic. c. 19. tradit temperato calore, tenuisque substantia hæc dolorem leuare: ibique melius quam quiuis alij, quæ Anodyna dicuntur declarat.

Anoterica apud Aurelianus lib. Chronion 4. c. 3. & Galenum lib. 13. Methodi, quæ scilicet per vomitum

vomitum purgant, quæ & Emetica vocantur.

Anthina quæ floribus constant, & ex illis ita nuncupata.

Antidota, quæ ferè contra venena dantur, quasi dicas contra data, ab ἀντι, & δίδωμι, de quibus Celsus lib. 15. c. 23. ex quo etiam intelliges ad alia quoque quam contra venena esse accommodata. Plin. lib. 20. c. 34. & lib. 24. c. 8. & alibi sæpè. Et ex Oratoribus Quintilianus lib. 7. c. 3. ex Iuriconsultis Caius in l. quod sæpè. §. veneni. ff. de contrah. empr. & ven. & Paulus, in l. non omne. ff. de penu lega.

Antipharmaca, Antidota, tanquam dicas contra pharmaca, id est, venena. Nomen enim pharmaci apud Græcos, ut veneni apud Latinos medium est: & in vtramque partem accipitur, bonam scilicet, & malam, ut etiam tradit Iuriconsultus noster in l. qui venenum. ff. de verb. sig. Hac autem voce Antipharmaci in hac significatione quam diximus, vsus est Dioscorides lib. 1. c. 151. quo de iuglandibus tractat, ἀνασίμων φαρμάκων ἐστὶν ἀντιφάρμακα πικροθεράτεια καὶ ἐπιθεράτεια. id est, contra venena exitialia vim habent antipharmaca, siue à veneno hausto esitentur, siue antè edantur.

Aphepsemata, vide infra Apozemata, ut interim intelligas Galenum hac dictione vsum lib. 6. de simplic. medic. facultatibus, & Aëtium Tetrab. 1. Ser. 2. & Tetr. 3. Ser. 3. c. 5.

Aphlegmata, vide supra, de Adesta.

Aphyfa, vide supra, Adesta. Sed adde & hæc dici veluti status discutientia, de quibus Galen. lib. Simplicium Pharmacorum 8. vbi de petroselino.

Apobregmata, id est, diluta, in quibus scilicet est maceratum quippiam, quæ myracopolæ vulgò infusiones vocant. De quibus Paulus Aegineta lib. 2. cap. 53.

Apocathartica, vide infra Cathartica.

Apocrustica, fluxiones repellentia, siue repercutientia, apud Dioscoridem lib. 1. c. 137. quo de piris differit: & Galenum lib. 5. Simplicium pharmacorum c. 17. vbi ea dicit in altum occurrentes ibi succos repellere, & Alexandrum Tralianum lib. 1. c. 23.

Apodacrytica lacrymas prolicentia. Quanquam & hæc vice versa pro supprimentibus & intercipientibus dici quoque possunt. De quibus Galenus lib. 4. Phar. localium c. 5. & ibi Cornarius, qui id declarat in Commentariis eius loci.

Apona ita dicta, quod nullum tormentum, nullumq; dolorem inferunt, siue quæ dolorem leuant.

Apophlegmatismos siue Apophlegmatifera, quæ naribus infunduntur, & pituitam quoque per os educunt, sed & in ore retenta, vel commenducata, vel linguæ subdita noxios humores qui in capite increuerunt, per os ipsum ducunt, vel expurgant, id est, saliuam mouent ut vtar verbis Cornelij Celsi lib. 4. cap. 2. De quibus Galenus illius operis Pharm. κατὰ τὸ πρῶτον 1. cap. item 1. & lib. 2. cap. quoque 2. & lib. 5. Simplicium medicamentorum cap. 20. & iterum lib. 6. in c. de Cappari. & lib. de facile parabilibus, & Tralianus lib. 1. c. 21. & Actius Quater. 2. Ser. 2. c. 53. & Paulus Aegineta lib. 1. c. 46. & lib. 2. c. 5. ad fin.

Apotropæa, quæ appensa alligatæque incantamenta magica, & venenorum insidias arcet, aut certè inefficaces reddunt. In quo à Periammatis & Periaptis, de quibus postea suo ordine dicemus, differunt, quod hæc magis specialem significationem habent, & præterea quod mirabili quadam repugnantia hominibus incognita suum effectum præbent: illa generalem significationem habent, suamque vim ex medica ratione habent.

Apozemata, de quibus apud Plin. Valerianum lib. Rei rusticæ 1. c. 60. & li. 3. c. 12. & lib. 5. c. 25. Sunt qui ea Elixationes vertunt, alij Decocta, quæ & ipsa ἀφελήματα dicuntur.

Apulotica, cicatrices ducentia, id est, obducentia, ex arfacientibus, magis verò quam conglutinatiua, apud Dioscoridem lib. 1. c. 39. vbi de oleo myrthino.

Araotica, veluti rarefacientia apud Dioscoridem lib. 1. c. 66. vbi de Nardini vnguëti confectio, & Gal. Simplic. medic. lib. 5. c. 2. & 14. & 15. & Aëtium Tetrab. 1. Ser. 2. c. 227.

Arefodyna, quæ uti Anodyna dolorem quoque sedant, à Sisypho, qui & Theosophos dictus est, primum excogitata. Quæ & ipsa Odyniphata, quod similiter dolorem pellat, Homerus vocat lib. 5. Iliados, in duobus locis, quibus loquitur de Pæone Deorum medico curante vulnus Plutonis & Marsus. De quibus & nos quoque postea dicemus. Et eadem ferè ipsa vocat ipse Homerus eod. lib. tanquam dicas mitigatoria,

καὶ ἐκμυθεύσας ἐπ' αὐτῷ πικρὰ φάρμακα ὠδύνας. ἰδὲ τ' ἐν τῆ μνηστῆ ἐπὶ πικρὰ φάρμακα πόνους. καὶ ὠδύνας. ἐπὶ δ' ἄτι λιαρῶν, ἐπὶ δ' ἄτι πικρὰ φάρμακα ὠδύνας.

Et iterum lib. 11. eiusdem operis, Rursumque eodem lib.

Arregona quæ ad mares concipiendos, uti Thelygona ad foeminas valent, tanquam dicas marigena, & foeminigena. Nam & in hac quoque penetrauit medicorum diligentia.

Arteriaca, vide supra, Amyctica.

Atocia siue Atocia medicamenta abortiuus faciendis facta, aut ut aliis etiam placet, sterilitatis item facientia, quod & nomen ipsum inducit Plinio lib. 29. c. 4.

Auriscalpia, quæ suo nomine satis declarat cui rei sint idonea, qua voce vsus est Scribonius Largus compositione 227. nec memini vocabulū quopiam Græcum in id esse effectum nisi fortè id μολύβδης, à μολύβδης, id est, specillum & ὄψις auris, quod & dicitur μολύβδης. Est autem in Apophoretis, Martialis. 23. Auriscalpium huiusmodi,

Si tibi

*Si sibi morosa prurigine verminat auris,
Arma damus tantis, apta libidinibus.*

B

Balanos siue Balanifmos, vide infra Pessos in fin. atque etiam Suppositoria.

C

Callitricha, quæ capilitium adaugent.

Calliblephara, qua voce sæpius vitur Plinius, vt lib. 21. c. 19. & lib. 23. c. 4. in fi. & lib. 28. c. 11. & libro 32. c. 6. & lib. 33. c. 6. & lib. 35. c. 16. & Marcellus c. 8. non semel, quæ scilicet pulchras palpebras efficiunt (Nam & id & familia quædam tractant medici) quæque palpebrarum malis remedio sunt, nam vtraque eo verbo significantur. Ideo Plinius ipse sic eam vocem variè vertit, modò de glutinandis palpebris, modò replicandis, modò honestandis, modò circumliniendis, modò corrigendis & gignendis, vt videre licet lib. 24. c. 6. & seq. & lib. 25. c. 13. & li. 30. c. 15. & aliis locis: vt & ex eo annotauit Marcellus Virgilius in Dioscoridem lib. 1. c. 81. vbi de Picca, qui tamen loca ipsius non designauit. Græci autem *Βλεφαρο* dicunt, quæ nos cilia vtrinque oculum claudentia vocamus: & *Βλεφαροειδης*, quas dicimus palpebras in extremo oculorum margine natos pilos. At multa huiusmodi Calliblephara describit Gal. lib. 4. Phar. localium c. 6.

Carotica, Soporifera, quæ scilicet soporem accersunt, ac stuporem sensibus iniiciunt, cuiusmodi & Anodyna, de quibus supra diximus. hinc autem sunt dicta, quòd *καρσ* Græcis soporem significat & ebrietatem, & de his apud Paulum Aeginetam lib. 3. c. 6.

Cataclysmata, siue Cataclysmos, id est, aquarum è supernis illusiones & ablutiones de quibus Galenus in Commentario Hippocratis de ratione victus priuatorum, & Aurelianus libro 1. Chronion c. 1. & lib. 2. c. 3. & lib. 3. c. 2. & lib. 4. c. 1.

Catagmatica quæ fracturis idonea sunt, de quibus Gal. lib. 2. *κτλ* & Paulus Aegineta lib. 7. c. 17. non semel.

Catapasmata, quæ ex sicco aromatum puluere conflantur Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 13. Ideòque hæc aromatas vestium conspersiones vocabat Crito lib. 2. vt retulit Galenus lib. 1. Phar. localium c. 3. vbi tamen *καταπασματα* corruptè legitur, quorum forma vestibus conuenire non videtur, vt annotauit Cornarius in suis eius loci Commentariis, qui ob id *καταπασματα* legendum credit, de Cataplasmatibus autem statim dicemus.

Catapasta inspersilia, & puluerosa, de quibus Galenus lib. 9. Phar. localium c. 1. & Aëtius lib. 12. c. 5. Vide infra Epipasta.

Cataplastata veluti fomenta, omnibus intellecta. Eaque sunt arida. De his loquitur Plinius vsus ea dictione Græca lib. 20. c. 17. & lib. 22. c. vlt. & lib. 23. c. 7. & Gale. lib. 2. Phar. localium c. 2. & Apuleius lib. 5. Metamorphoseos. Sed & ea quoque extrinsecus circum colla quandoq; apponi solita dicit Aurelianus lib. Oxcon 3. c. 3. Cataplastandi verbo vsus est Octavius Horatianus, siue vt alij putant, Theodorus Priscianus lib. 2. Medicinæ, parte 2. c. 13. & 16.

Catapotia hinc dicta, quòd vt integra, & qualia sunt à medico præparata deuorantur, & deglutuntur, & vt alij dicunt, corbitantur, & in stomachum transmittuntur, *ἀπὸ τῆς καταπόσεως*, quod est deglutire: aut *καταποθεῖο*, quod est absorbeo. Hæc Pilas nonnulli vocant, Plinius Pilulas lib. 20. c. 3. & lib. 28. c. 9. & lib. 32. c. 4. & iterum 9. paulò ante fi. & Marcellus cap. 15. & 17. Quam appellationem passim sequimur. Sphæria Dioscorides lib. 1. cap. 94. quo de populo alba loquitur, vt etiam facit Paulus Aegineta lib. 7. c. 17. vbi describit Sphæria ad ardores. Globulos Scribonius Largus, & Marcellus Burdegalenis: Oxyporia Plinius Valerianus, vt plerique existimant lib. 1. c. 60. & 62. & alibi sæpe. Sed Oxyporum aliud est, vt dicam postea. Et verbo Catapotiorum pro huiusmodi pilulis vsus est ipse Valerianus eodem lib. 1. cap. 58. & ipse Marcellus cap. 16. & ante eos Plin. lib. 28. c. 1. Trochiscos quoque Græci vocant à rotunditate. Hippocrates in eam significationem Gongyliorum vocabulum vsurpauit. Nonnulli Glomeramina vocant, qua voce vsus est Serenus Sammonicus c. 54. pro testibus, aut alijs rebus rotundis. Sed Orbiculos Plin. lib. 25. c. 13. Rotulos vocant plurimi. Pastillos vocant Celsus libro 5. cap. 17. & Plinius lib. 21. cap. 8. & lib. 22. cap. 25. & lib. 25. cap. 12. & 13. & lib. 28. cap. 8. & lib. 30. cap. 13. & lib. 32. cap. 5. & lib. 33. c. 6. & lib. 34. c. vlt. De quibus & nos dicemus in Emplastris. In his arida tantum medicamenta aliquo humore non pingui, aut vino, aut aceto coquantur, & rursus cocta inarescunt.

Catastaltica, sistendi siue supprimendi, aut cohibendi facultate prædita, & quæ ideo tumentia supprimunt, & carniū excrecentias reprimunt, apud Paulum Aeginetam lib. 7. c. 13. à verbo *κατασταλλω*, quod significat tumentia, vt excrecentia supprimo, reprimō, contrahō. Quæ & ipsa Staltica simpliciter vocantur, de quibus Galenus lib. Simplicium Pharmacorum 5. c. 25. in prin. atque etiam Anastaltica.

Cathartica, purgatiua, quæ vocantur, medicamenta, quæ Aurelianus lib. Chronion 3. c. 4. & lib. 4. c. 7. vertit ventrisiua, à verbo *καθαίρειν*. Hæc quoque apocathartica vocat Dioscorides, lib. 3. c. 24. quo de absinthio differit.

Catareptica, quibus nimio plus excrefcens caro exteritur ac detrahitur, tanquam si dicas, detraitoria. De quibus Galenus lib. Simplicium medic. 5. c. 2. & 15. & 16.

Catoterica, quæ purgant per infimum ventrem, apud Galenum lib. 13. Methodi.

Catolotica, quæ cicatrices inducunt, easque grossas comedendo æquant, ac velut limpidae.

Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 13.

Cautifica, siue Cauteria, id est, desiccatiua, & adustiuua, siue vrentia, siue vstoria. Qua etiã Cauticorum voce pro Latina vsus est Plin. lib. 23. c. 9. & 10. & lib. 24. c. 1. & iterum c. 11. & lib. 25. c. vlt. & lib. 26. c. 1. & li. 27. c. 9. & 12. & lib. 29. c. 6. & li. 30. c. 4. & lib. 34. c. vlt. ad fi. Cauteres vocat Aurelianus lib. Chronion 3. c. 4. Cauterion tamè propriè est instrumentum, quo putridæ carnes aduruntur.

Cephalica ita Græcis vocata, veluti capiti dicata, tanquam si Capitalia dixeris, quod capitibus fractis vulneratisque maxime conueniunt, vimque penetrandi in altum habent. Quæ cuiusmodi sint, & quibus cõsent, docet Gal. lib. 6. Therapeutica, & multa eius generis describit lib. 2. Medicamentorum *κτλ*, & Cornelius Celsus lib. 5. c. 19. & Aëtius Tetrab. 4. Ser. 3. c. 13.

Cerota, siue Cerata (vtrumque enim dicitur) siue etiam Ceramenta, atque Ceromata, Aurelianus, Plinius, Valerianus, & Horatianus Cerotaria quoque vocant, Emplastra à cera dicta, de quibus in nostris legibus fit mentio in ladeo. §. cum quis ex aliena. ff. de acqui. rer. domin. De ceromate autem Martialis lib. 4. epig. 4.

Quod ceromata fece de Sabina.

Et lib. 4. epig. 17.

Seu lentum ceroma teris tepidumve trigona.

Et lib. 5. epig. 66.

Et castigatum Libycæ ceroma palestinae.

Et hinc Iuuenali Satyr. 3. collum ceromaticum, ceromate perunctum. Cerata vocant Columella lib. 7. c. item 7. Celsus lib. 4. c. 2. & 4. & iterum c. 24. Plinius lib. 13. c. 22. & lib. 22. c. 8. & 24. Et Martialis quoque ita vocat lib. 11. epig. 99.

Labra pingui delibuta cerato.

Quamquam sunt qui ibi legunt ceroto. Et qui ita vocant, id est, cerotum, à Græcis deducunt, qui & *κρωτον* id genus emplastri vocant. De quo Dioscor. lib. 1. c. 133. vbi de Myrtidano loquitur.

Chalastica, Calorifica, siue calfactoria, laxantiãque, siue laxatoria, quæ scilicet calfaciendo relaxandòque ac remittendo mitigant, distentãque partes remittunt De quibus Gal. lib. 4. itemque 13. Therapeutica, & lib. 6. de simplic. medic. facultatibus, & lib. 3. Phar. localium. c. 2. & generalium lib. 7. & Paulus Aegineta lib. item 7. & Trallianus sæpe.

Cholagoga, tanquam Bilagia dicas, quæ scilicet bilem proliciunt, & educunt. Felliduca vocat Aurelianus lib. Chronion 3. c. 4. alij quoque fellagia.

Clysteres vulgo notissimos, qui scilicet per anum in intestina & aluum immittuntur, de quibus in litem si obstetrix. §. 1. ff. ad leg. Aquil. & apud Plin. lib. 20. c. 2. & lib. 31. c. 6. & li. 32. c. 5. & lib. 33. c. 6. ita dictos, *ἀπὸ τῆς κλύσεως*, quod est abluere. Et hos quoque Enemata vocant, & *κλύσματα*, & Dioscor. lib. 1. c. 17. *ἐγκλύσματα*. Nonnulli etiam Infusa vocant, & infusiones & iniectiones.

Chytica quæ fundendi vim habent, apud Galenum lib. 5. de Simplicium Pharmacorum facultatibus. cap. 3.

Cœliotica, quæ etiam ventrisiua vertit Aurelianus Chronion lib. 1. c. 5.

Colica, quæ dolorem sedant, præsertim in Colica passione. Nam & hæc cum Anodynis, de quibus supra diximus, copulat Galenus lib. 9. Phar. *κτλ* c. 4. vbi multa describit: sicuti etiam Celsus lib. 5. c. 25.

Colletica, tanquam dicas Glutinatoria, quæ scilicet soluta vel fluxa glutinãt, & colligant. quæ & Execolla, & Paracolletica dicuntur, & Anacollemata, de quibus supra diximus.

Collyria oculorum propria ac peculiaria, vt plerique volunt, medicamenta Dioscoridi lib. 1. c. 114. quo de Ebno tractat. & Plinio lib. 24. c. 11. & lib. 31. c. 9. & lib. 34. c. 13. & Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 16. in prin. & è pœtus Horatio lib. 1. Ser. Satyr. 5.

Hic oculis ego nigra meis collyria lippus

Illinere.

Quamquam Columella author grauisissimus ad aliorum quoque membrorum refert lib. 6. c. 2. & iterum c. 6. in fi. & alibi sæpe, vt etiam facit Cornelius Celsus lib. 7. c. 4. loquens de ani fistulis. Et Aurelianus lib. Chronion 1. c. 4. & iterum lib. Oxcon. 3. c. 16. vbi balanum, id est, suppositorium, vt postea dicemus, Collyrium appellat, & lib. 2. c. 1. iterumque lib. 4. c. 2. vbi Collyria appellat Phlepharica, de quibus postea dicemus: Apuleius Celsus cap. 18. & Octavius Horatianus lib. 2. parte 2. c. 16. & ex Græcis Dioscor. lib. 1. c. 1. eo verbo vsus est ad fœtus ex vtero euellendos. Sed hæc fortassis improprie. Nam id vocabulum hinc quibusdam dictum videtur, quod *ἐκ κοιλῆς ῥεῖ δάκρυον*, id est, ex concauo fluit lacryma. Vnde Horat. lib. 1. Ser. satyr. 5.

Hic oculis ego nigra meis collyria lippus

Illinere.

Sed vt vides ex ipsa Græca etymologia potest propriè sumi, quoties ex concauo nõ solum lacryma, sed aliud quippiam fluit. De huiusmodi autem Collyriis fit mentio in l. cum de lanionis. §. in instrumento. ff. de fund. instr. & in ladeo. §. cum quis ex aliena. ff. de acqui. rer. do. & in §. cum ex aliena. Inst. de rer. diui. vbi gl. non inscienter exposuit vnguentum ad oculos. Nemo est autem qui nesciat illud Apocalypsis 3. Collyrio inunge oculos tuos, vt videas. Illudque D. Hieronymi in c. necesse, 29 dist. Nec ad instar imperiti medici vno collyrio omnium oculos vult curare.

Commotica, vide paulo post, Cosmetica.

T

Condita, quæ est vox Latina, à Græcis quoque usurpata, testimonio Palladæ lib. 1. Florilegij,

Κονδίτον μοι δ' ἄ. τὸ ἕκονδίτον πῶθεν ἔιχε
 Τὸν ὄμα φωνῆς, ἐς ἡ γὰρ ἄλλότριον
 τῆς φωνῆς ἐκλήσιν, &c.

Hæc autem à propomatis, de quibus postea dicemus, differunt, quòd in his quædam aromatum species veluti cinnamomum, piper, zinziber, & alia huiusmodi induntur: in illis minime. De his autem videbis apud Aëtium Tetrab. 3. Ser. 2. c. 2. & Ser. 3. c. 13. & Tetrab. 4. Ser. item 4. c. 118. Paulum, lib. 3. c. 37. & 43. & lib. 7. c. 11. Palladium lib. 3. c. 32. Plin. Valerianum, lib. 3. c. 14. & Marcellum c. 26. non semel. Martialis lib. 10. epig. 49. Conditi Sabini meminit.

Copra, siue Coptas, siue Coptaria (has enim appellationes reperio) quæ non coquuntur, sed ad placentulæ formam tunduntur, ac liquidioribus modice adstillatis ad malagmatis speciem rediguntur, nisi res tundendæ per se moderate humectæ existant, id est, ut vno verbo verbum vnum interpreter, Fusilia. De quibus Galenus lib. 7. Phar. localium. c. 2. & lib. 9. c. 2. & Paulus Aegineta lib. 3. c. 45. & lib. 4. c. 55. & lib. 7. c. 18.

Coptica, quæ incidendi vim habent.

Cosmetica, id est, exornatoria, quæ scilicet naturalem corporis pulchritudinem custodiunt, & tuentur: nec solum ad pulchritudinem, sed multo prius ad ipsam partium sanitatem conducunt, ut scribit Galenus in lib. 1. Phar. localium. c. 2. vbi & hinc dicit huiusmodi pharmaca ad medicinæ partem pertinere, non etiam Commotica, id est, Comptoria, quæ scilicet pulchritudinem fictitiâ, siue ascititiâ inducere conantur. Nam faciei colorem per pharmaca nitidiorem, aut rubicundiorum facere, aut pilos capitis crispas, aut fuluos, aut nigros, aut quemadmodum mulieres solent, in longitudinem auctos, hæc ipsa & id genus cætera comptoria malitiei sunt, non medicæ artis opera. Verum ob societatem quandam quam cum illis habent, quandoque ad Regiarum forminarum, atque adeo ipsorum Regum imperium hæc comptoria tractant medici. Vt & ipse Galenus ibi facit, illa ratione se excusans.

Crocomagmata, vide infra Ecmagmata.

Cyphi siue Cyphoides, quorum materia inter medicamenta, quæ potui dantur, & antidota existit: vsusque est eius incensu ad odorẽ gratum conciliandũ, vti & suffimum. Interimque naris admouentur ut destillationes ex capite in subiectas partes cõcoquant, grauedinẽque, & obstructione liberent, purgẽtque cerebri ventriculos, itẽmque pestilentialibus morbis euitãdis. Sed & per os quoque assumuntur, cum ad hæc, tum ad ea quæ pectori inhærescunt cõcoquenda: nec non ad frigidiores iecoris affectus, vnde & illis nomen. Hæc Paulus Aegineta li. 7. c. 22. Sed & de his Dioscor. lib. 1. c. 24. & lib. 8. c. 5. & c. 6. & plenius c. 7. Gal. lib. 2. vbi τὸ πρῶτον. c. 1. ad fi. & Plutarchus in lib. de Iside & Osiride: & idem Paulus Aegi. lib. 3. c. 13. quod de epilepsia est, vbi meminit Cyphos φάλακς, id est, solaris: & lib. 3. c. 28. vbi de destillatione φεληνιακῆς, id est, lunaris. Nam & utrũque describit. d. c. 22. lib. 7. quod manifestum est argumentum, fuisse quondam Cyphi apud Aegyptios, quod Soli & Lunæ priuatim incenderetur. Sunt hæc suffituum genera. Et horum quoque meminit Aëtius Ser. 13. c. 117. & seq. & ipse Paulus Aegineta illo eodem lib. 7. c. 11. in duobus locis: & Gal. ex Damocrate lib. 2. Antidotorum. & Alexander Trallianus lib. 8. c. 4.

D

Dacryopoiia, id est, lacrymas citantia, cuiusmodi iridem esse dicit Dioscor. lib. 1. c. item 1.

Deſtica, mordicantia, siue ut alij loquuntur, mordicantia, apud Dioscoridem lib. 2. c. 140. vbi tamen Marcellus ita interpretatur, quali erodendi vim habeant.

Deleteria, quæ suapte natura sunt frigida, ideòque & ipsa in frigidat, quasi dicas frigorifica. de quibus Gal. lib. 3. Temperament. & lib. 3. de simplicibus medic. c. 18. & 22. & aliis multis.

Dentrificia, vide infra, Odontotrimmata.

Dentiscalpia, vide infra, odontoglypha. Hæc autem dictio vsus est Martialis lib. 7. epig. 52.

Diabreëtica humectantia siue madefacientia, apud Galenum lib. 5. Simplicium medicamentorum. c. 2. quamquam sunt qui pro erodentibus accipiunt.

Diabrotica veluti erodentia.

Diachrista quæ palato, columellæ, & naribus ad detrahendam saliuam applicantur, apud Aeginetam lib. 1. c. 46.

Diachytica, quæ diffundendi discutiendive, aut discutiendi vim habent, apud Dioscoridem lib. 1. c. 78. vbi de Terebintho: & lib. 3. c. 59. quo de Aniso tractat.

Diaclysmata, veluti Collutiones dicas, Dioscoridi libro primo. c. 44. vbi de Rosaceo vnguento tractat.

Diapasmata, id est, inspergimina, siue aspergines, siccis odoribus constantia, ut dicit Plin. lib. 13. c. 2. quibus totum corpus obliniunt, quorum maxime in balneis vsus est: valentque potissimum ad sudores à balneis coercendos, ut idem dicit lib. 2. c. 19. & Plutarchus Symposiacõn decade 1. proble. 6. Diēta que sunt ἀπὸ φάσπερος, id est, ab inspergendo. De quibus Dioscorides lib. 1. c. 21. quo de Agallocho differit. Et Martialis lib. 1. epig. 55.

Quid, quod olet grauius mixtum diapasmate virus.

Nam diapasma vocat odores, qui in pastillos inspergebantur. Antè enim dixerat,

Pastillos

Pastillos Cosmi luxuriosa voras.

Quamquam videri poterat ipsos pastillos diapasmata dixisse. Sunt & qui hæc diapasmata vocant, de quibus paulo post dicemus.

Diaphoretica, non quæ aluum subducunt, & læuigant, ut perperam opinatur Cælius Rhodiginus, vir tamen doctissimus lib. Lectionum antiquarum postremæ æditionis. 27. c. 28. Sed quæ discutiunt, siue disspant, ac discutiunt per halitum siue insensibilem euaporationem (quam Græci διαφύρσιον vocant) collectiones, cum coeunt: ut videlicet sine suppuratione soluantur, & euanescant. Nonnulli discufforia vertunt. Nam & διαφύρσιον propriè est quod Celsus digerere dicit. possumus etiam discufforia conuertere. Et de his Gal. lib. 6. Medic. vbi γέννη, & lib. 5. Simplic. medic. citem 5. & Aëtius Tetrab. 2. Ser. 2. c. 135. & Alexander Trallianus sæpe.

Diaphylactica medicamenta conseruandis iam defluis capillis, atque etiam mammis idonea, apud Galenum lib. Phar. vbi τὸ πρῶτον. 1. c. 2.

Diapasmata vnctiones & fomenta quibus totum corpus illiniunt, quæ nonnulli pro Diapasmatis, ut diximus accipiunt.

Diaspermata, quæ seminibus constant, quæque somnum conciliant, sensum doloris eleuant, siccandi vim habent. Quamquam sunt qui διασπερμάτων separatim scribunt, quod species est epithematis ex seminibus contexti.

Dipsetica, quæ sitim Dioscoridi afferunt, inducunt, augent, cõtra Adipsa, de quibus diximus.

Diptarmica, vide infra Ptarmica.

Diuretica, quæ vrinalia, & mictualia vertit Aurelianus lib. 1. Chronion c. 4. & lib. 3. c. 4. & lib. 5. c. 10. quæ scilicet vrinam cient & proritant. quæ & Vretica ὑρητικά dicuntur Dioscoridi lib. 1. c. 6. & Gal. lib. 3. & 13. Methodi. Ea calida sunt, & vehementer sicca.

Drimeæ, Acria, quæ nequitiam humorum vel morborum extinguunt, de quibus Dioscorides, lib. 1. c. 66. vbi de Nardini vnguenti confectione, & alibi sæpe: & Gal. lib. Simplicium medicamentorum 6. c. de Anagyro, & alibi sæpe.

Dropaces, siue Dropacifimos, alij Picationes vocant, qui cuiusmodi sint, & quid à Synapifmis differat, ne hic diutius immorer, intelliges ex Hermolao Barbaro Corollarij c. 387. & Ruelio lib. de natura stirpiũ 2. c. 86. Rhodigino lib. vltimæ æditionis 15. c. 11. & Cornario, in Cõment. Gal. Phar. vbi τὸ πρῶτον. li. 4. c. 5. & ante hos Alexandro Tralliano. li. 10. & Aëtio Tetrab. 1. Ser. 3. c. 180. & 2. seq. & Paulo Aegi. li. 7. c. 19. non semel. Et hoc Dropacis verbo vsus est Martialis li. 3. epig. 32. Pylotro faciẽmque lauas, & Dropace caluam.

Nunquid tonsorem Gargiliane times?

Et lib. 10. epig. 65

Leuis Dropace tu quotidiano:

Hirsutis ego cruribus genisque.

Et Ausonius in quempiam qui læuia sibi inguina faciebat, epig. 128.

Inguina quod calido leuas tibi Dropace, causa est,

Irritant volvas leuia membra lupas.

A Dropace autem Octauius Horatianus lib. 4. verbum Dropacandi deriuauit.

E

Ecbolia cienciendo fœtui comparata, de quibus diximus in repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, num. 168. & ego sane. C. de reuo. dona. Sed & hæc Phthoria vocant, ut patet ex Plinio lib. 14. cap. 16.

Eccarthartica contraria Emplastica, de quibus postea dicemus. Hæc etiam factu liberant, & poros expurgant, sicuti & Ecphrastica, de quibus etiam postea dicemus.

Ecdoria, medicamenta excoriantia, siue excoriatoria, siue desquamatoria, quæ scilicet cutis continuitatem soluunt, vrendique vi & potestate eius cutis aliquam partem auferunt, à verbo ἐκδύρειν, quod in arboribus est, decorticare, siue deglubere: in animalibus excoriare, ut vulgo dicitur, quod est exulceratam cutem auferre. De his loquitur Dioscorides lib. 3. cap. 63. quo de Ammi loquitur, & Gal. Phar. localium lib. 5. c. 3. & Aëtius Tetrab. 4. Ser. 1. c. 133.

Echecolla emplaftra, quæ ita cuti inhærent, ut vix auelli possint, ita ob id Galeno dicta eaque vim glutinandi habent, ut & ipse tradit lib. 7. vbi γέννη. De quibus Gal. lib. Simplicium 11. vbi de Cochlearum carne loquitur.

Eclegmata, aut ut vocant alij, & in his Plin. lib. 20. c. 22. & iterum lib. 22. c. 21. rursumque lib. 23. c. 1. atque iterum lib. 24. c. 7. & c. 16. non semel, & lib. 26. c. 7. & 8. & lib. 27. c. 12. sæpe.

Ecligmata, atque etiam alij Eclecta, & Eclicta. Marcellus c. 16. Ecligmatia, quæ in ore tenentes lingentẽque guttatim distillando sorbemus, non autem integra, vti Catapocia, de quibus supra diximus, voramus. ex quo & illis nomen ἐκτὰ τὸ ἐκλέγειν, id est, à delingendo, tanquam dicas linctus, siue delingibilia. De quibus Dioscor. lib. 2. c. 144. aut ut alij diuidunt 175. quo de Irione tractat, ἐπεικείσθω δὲ γίνεσθαι ἐς τὰ ἐκλίγματα, ἀποθραξέτω ὕδατι, id est, Mitius autem redditur ad Ecligmata siue linctus, in aqua prius madefacta. Et Gal. lib. 6. de Simplic. medic. facultat. & illius vbi τὸ πρῶτον operis lib. 7. c. 5. Medici & Pharmacopola Electuaria appellant, de quibus in cap. & si quaestiones, extra de simo. Cælius autem Aurelianus lib. 2. Chronion c. 7. & 13. & 14. Et alibi sæpe, Electaria vocat. Antidotarij Loth, & Looch, vulgo appellant.

Ecmagmata, conspersiones, siue massas, quæ subactæ sunt. Quo etiam nomine Crocomagma significari scribit Galenus, quæ ad verbum significant fecem olei crocini expressis aromaticis, & in massam coactis: & nos quoque aliquid dicemus infra, nu. 426. in libris.

Ecpbraetica farctu liberantia, porolisque expurgantia: proindeque contraria Emplastis, de quibus postea dicemus. De his autem Gal. lib. 5. Simplicium Phar. c. 12.

Ecpietica & **Ecpysconta**, quæ pus siue suppurationem inducunt, tanquam suppuratoria dicuntur apud Gal. Simp. Phar. lib. 5. c. 2. & c. 6. & c. 8. & Aëtium Tetrab. 1. Ser. 2. c. 222.

Ecstatica, quæ animum alienant. nam & hæc inter pharmaca comperies apud Gal. lib. 5. Simplicium medicamentorum c. 2.

Ecstrophia, tanquam extractoria, quæ maxime hæmorrhoidibus cæcis, & non apparentibus aperiendis, extrahendisque sunt accommodata. De quibus Gal. lib. 9. Phar. localium, c. 7.

Ectyloica, callum obducentia.

Elateria, id est, agitoria, quæ potissimum è fructu cucumeris sylvestris efficiuntur, ut tradit Theophrastus ubi supra, & Dioscorides lib. 4. c. 149. & Plinius lib. 20. c. 1. in princ. & Galen. lib. 8. Simplicium, in capite de Sicyo agresti. Id medicamentum tradit Theophrastus de historia plantarum, lib. 9. c. 14. omnium esse diuturnissimum.

Electica, Attractoria, apud Aëtium Tetrab. 1. Ser. 2. c. 234.

Electaria, vide supra Eclegmata.

Electuaria, vide in eodem loco.

intinctum.

Embammata, quæ intinctus, siue liquamina, alij intrita & protrimeta vocant, ἀπο τῆς ἐμβέτην, id est, intingere, siue immergere. Ita possumus vocare condimenta, quibus obsonia & ciculenta immergimus, ad proritandam scilicet appetentiam. Et de his mentionem fecit Iurisconsultus in l. si quis, §. si acetum. ff. de triti. vino. & ole. leg. Et è medicis Marcellus c. 20. & 30. & ante eum Columella lib. 12. c. 55. Intinctus vocat Plinius lib. 15. c. 29. & lib. 20. c. 7.

Embregmata, aspergines, & linimenta, siue irrigationes, quæcunque humida & liquida, quæ fronti, temporibus, & aliis locis ad fouendum, discutiendum, dissipandum, compescendum, reprimendumque insperguntur. Medici quidam nostri temporis corrupte Emprochas vocant, relictius Embrochas dicerent. Tamen Cælius Rhodiginus, lib. posterioris æditionis Antiquarum Læctionum 3. c. 23. id quoque postremum vocabulum veluti improbum reiecit, quamuis ille ipse alibi id ipsum usurpauerit, videlicet lib. 28. c. 35. uti etiam ex antiquioribus usus est Diuus Ignatius in epist. 8. quæ est ad Polycarpum. Hæc perfusiones traduxit Hermolaus in versione Dioscoridis, lib. 1. ubi de vnguento Rosaceo. Ruellius autem ibi fomenta vertit.

Emetica, vide supra Anoterica. nam vtraque vomitoria, siue vomitum proritata significant: & hoc usus est Theophrastus lib. 9. de plantis, c. 22. eodemque ultimo, quo de Thapsia loquitur, & Gal. lib. 5. Simplicium Pharmacorum c. 2. dicuntur ab ἐμετος, quod est vomitus.

Emmota medicamenta liquida, quæ linamentis, vel linteolis filatim conceptis excipiuntur, vlceribusque induuntur, apud Gal. lib. 5. Phar. γίνεσθαι, & lib. 13. Methodi. hinc dicta, quod μοτοί & μοτά proprie Latinis linteoli, vel linamenta dicuntur, quibus ora vulnerum obturari solent. Et hæc quoque à plurimis vocantur Motophylacia.

Emphraetica, vide Emplastica, quæ mox sequuntur.

Emplasta, & **Emplastica** à verbo ἐμπλάττω, quod illinere est, & infarcire, quæ ex lenta crassaque substantia consistunt, tenaciterque corporis poris, siue meatibus illita inhaerent, ut scribit Gal. lib. 5. Simplicium medicamentorum c. 9. & 11. eoque opplent, & obstruunt. Inde scilicet dicta, quod obstruendi vim obtinent. de quibus etiam idem Galenus illius eiusdem operis lib. 4. c. 5. & 6. & 7. & lib. 1. γίνεσθαι, c. 4. & lib. 5. Methodi. Aëtius Tetrab. 1. Ser. 1. & Paulus lib. 4. c. 53. & lib. 7. cap. 3. ubi de ouo loquitur. Hæc & Paremplastica Dioscoridi lib. 3. cap. 22. quo de Tragacantha tractat, & Proplastica eidem, lib. 5. c. 43. quo de Pompholige. Emphraetica quoque dicuntur, quasi dicas infarcientia, à verbo ἐμφράττω, quod oppilo, & obsepio significat, de quibus & ipse Galenus, illo lib. 5. Simpl. medic. c. 12.

Emplastra nomen omnibus cognitum, quæ cum plurima eadem habeant cum malagmatis (de quibus postea dicemus) atque etiam pastillis, eo tamen primum differunt quod malagmata maxime ex floribus, eorumque surculis conficiuntur: Emplastra pastillique magis ex quibusdam metallicis fiunt. Deinde malagmata contusa abunde mollescunt (nam super integram cutem iniiciuntur) Laboriose conteruntur ea ex quibus Emplastra pastillique fiunt, ne lædant vulnera cum imposita sunt. Inter Emplastrum autem & Pastillum hoc interest, quod Emplastrum aliquod liquatum accipit: in pastillo autem tantum arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Hæc Cornelius Celsus lib. 5. c. 17. de emplastris fit metio in l. cum de lanionis. §. in instrumento. ff. de fund. instr. & in l. adeo. §. cum quis ex aliena. ff. de acquir. rer. do. & §. cum ex aliena. Insti. de rer. diui. Emplastrum autem dictum ab ἐμπλάττω, quod est fingo, formo, effingo, ut placet Nebrissenti in lexico.

Emplattomena, quæ exiguis meatibus inhaerent, ideoque ea detinent, quæ per vrinas, & vniuersam cuius exeunt, Galeno lib. 8. Therapeutica, dicta à verbo, ἐμπλάττω, quod est obstruo & oppleo, ut iam supra diximus.

Enama, quæ cruenta vel sanguinea Latinè potes dicere, atque etiam vulneraria, quæ videlicet

cet recentibus & cruentis vulneribus imponuntur, ut dicit Gal. lib. 4. Methodi. iterumque 6. & alibi sæpe, ad reprimendas inflammationes: suppressendumque, ac inhibendum sanguinem. de quibus Aristoteles lib. Problematon 1. c. 33. & Cornelius Celsus lib. 5. cap. 19. & Paulus Aegineta lib. 7. c. 17. in princ. Ideoque ea dicit esse virtutis constrictiua Aurelianus lib. Chronion 2. cap. 1. Plin. autem lib. 12. c. 17. scribit ea contrahendis vulnerum cicatricibus prodesse.

Encathismata, inessus siue infesiones, de quibus Aurelianus Chronion lib. 2. c. 1. & lib. 4. c. 7. & lib. 5. c. 4. non semel: & Aëtius Tetrab. 3. Ser. 1. c. 44. & iterum Ser. 3. c. 5. & Horatianus, aut quisquis is fuit, lib. 3. qui de passionibus mulierum est, c. 3.

Enchrifa, id est liquida, quæ illinuntur, Cornelio Celso lib. 5. c. 24.

Enclysmata, id est Clysteres, ut vertit Theodorus Gaza in Theophrasto lib. de Historia Plantarum 9. c. 10. vide supra Clysteres.

Encoprotica, veluti stercois educantia, siue excernentia, de quibus Gal. lib. 5. Simplicium medic. ubi de Alce: & Paul. Aegin. lib. 4. c. 1.

Enemata. Vide supra Clysteres.

Enstacta, id est, instillatitia, de quibus Gal. κατὰ τόπος, lib. 4. c. 7. Aëtius Quaternionis 2. Sermo 3. cap. 111.

Entatica, quasi dicas Intenforia, de quibus Paulus Aegineta lib. 7. c. 17.

Enthemata, quæ cruentis vulneribus confestim iniiciuntur, ad reprimendas inflammationes, & inhibendum sanguinem.

Ephetica, quæ recrementa impediunt, atque adstringunt.

Epicraftica, siue Epicerannynra (viroque enim modo dicuntur) temperata medicamenta, quæ mordicamentium humorum acrimoniam ac vehementiam retundunt, mitiorumque reddunt, quæ & ipsa vocari possunt contemperantia, aut humores vitiosos retundentia, de quibus Galen. lib. Simplicium medic. 2. c. 12. & lib. 5. c. 2.

Epichrista, veluti circumlitiones apud Galen, quæ Dioscorides vocat περίχριστα, καλλιβλέφαρος à circumliniendo, id est expoliendo, de quibus Hermolaus in Corollario.

Epicraterica, quæ retentricem vim habent.

Epidemata, deligaturas, de quibus apud Hippocratem in lib. de medico, ubi multa de his scribit, ut imprimis vtilibus.

Epipasta, ita vocata, quoniam insperguntur. Sunt enim arida medicamenta insperfilia, ut scribit Galenus lib. 4. medicamentorum γίνεσθαι. Quæ etiam nonnulli καταπασά vocant, de quibus supra diximus.

Epipastica, quæ disiciendi, ex altoque auellendi, attrahendique siue extrahendi vim habent, ut dicit Cornelius Celsus, lib. 5. c. 18. & c. 19. Et ut etiam scribit Scribonius Largus, aperiunt, & educunt pus, vel si quid aliud subest. De quibus Dioscorides lib. 2. quo loco de linapi differit, & lib. 3. ubi de Pyretro. & Gal. lib. 5. & iterum 6. medicamentorum γίνεσθαι, ubi ea ab extrahendo dicta scribit. Et hæc eadem cum Electicis, & Helcysticis, de quibus postea dicemus, scribit Galen. lib. Simplicium medicamentorum 5. c. 17.

Epispatica, quæ inspissatum humorem discutiunt, non tamen fortiter, nec acruatim, uti Diaphoretica, de quibus supra diximus.

Epithemata, siue ut vulgò dicunt Epithymata, quæ Cornelio Celso Pittacia dicuntur, vntiones, & gargarismata, sacculi, fumi. Cæteris opercula ad refrigerandum superimposita. De quibus Paul. Aegin. lib. 7. c. 18. ubi ea dicit mediis corporis partibus iniici, & Aëtius Tetrab. 1. Ser. 3. c. 140.

Epulonica, quæ cicatricem inducunt, hinc quoque dicta, quod ἐπὶ cicatrix est, quæ & Synulotica quoque dicuntur. Horum multa apud Gal. lib. 2. iterum lib. 4. & lib. 6. Phar. γίνεσθαι, & Simplicium medicamentorum, lib. 5. c. 15. & 16.

Errhina quæ naribus induuntur & caput per eas purgant, ut Apoplegmatisimi, de quibus supra diximus. Vūlgus medicorū Nasalia vocat, quæ in oblongam formam coacta naribus indita, aut liquida illis, aut etiam per instrumentum quoddam siue cornu quod δινεγχύτην vocant, infusa, ster nutamenta cient, atque ita mucum prolestant. De quibus Gal. lib. 2. c. 2. Phar. γίνεσθαι, & lib. 5. Simplicium medicament. c. 2. & Paulus lib. 1. c. 46. & lib. 3. c. 5. Græci autem ῥίνας vocant nares, unde nomen huiusmodi medicamentis, ut scribit Gal. lib. 5. Simplicium Pharmac. cap. 20.

Escharotica, crustam indecentia. Crustifica vocare possumus, apud Gal. Simplicium medic. lib. 5. c. 15. & lib. 10. post princip.

Eucoelia, quæ leuiter subducunt. plus tamen quam natura per se faceret, apud Dioscoridem, lib. 1. cap. 134.

Eustomacha, quæ apta sunt stomacho, ut nomen ipsum indicat.

Exenterica apud Octauium Horatianum lib. 2. parte 2. c. 18.

Expiorica quæ concretum humorem dissipant.

F

Fusilia, vide supra, Copta.

G

Gargarificationes, vide supra Anagargarismos.

Glucina, quæ vim habent calfactoriam, emollientemque, ac remittentem. Sîntque ad dolorem ac lassitudinem tollendam accommodatissima. Ideoque Andromachus non malè ea Acopis adiunxit, vt scribit Gal. lib. 7. Phar. *ἢ γένν*, vbi & huiusmodi Pharmaca multa describit. Ita autem vocantur, quod musto conduntur, & incoquantur, quod Græcis *γλυκὺς* dicitur. Ideo & hæc Pharmaca Mustea ad verbum potes interpretari,

Globulos, vide suprâ Catapocia.

Glomeramina, vide in eodem loco.

Glycea, quæ aliquando purgant, & aliquando acriores humores indulcant.

Gongylios, vide Catapocia.

H

Hedysmata tanquam condimenta, siue dulciaria, quæ odorum generibus conficiuntur, vt scribit Plin. lib. 13. c. 1. Sed tu vide Ianum Cornarium aliter declarantem in Commentariis Gal. Phar. localium lib. 1. c. 2. & in commen. Paul. Aegin. lib. 3. c. 1.

Helctica, siue etiam Helcystica (vtroque enim modo dicuntur Gal. lib. Simplicium medicamentorum 5. c. 17. in princ. atque etiam in fin.) quæ latinè attrahentia, siue attractoria potes dicere, quæ scilicet ex alto, vt dicit, vehementius extrahunt. De quibus & idem Galen. lib. eiusdem operis 8. c. de Propoli. & Aëtius Tetrab. 1. Ser. 1. in eiusdem rei tractatione. Eadem autem hæc dicit Gal. loco priore cum Epispasticis, de quibus suprâ diximus.

Hydragoga, quæ scilicet aquam intercutem, siue humorè aquosum educunt, tanquam dicas Aquagia, & vt vertit Cælius Aurelianus lib. Chroniôn 3. c. 8. Aquiduca: de quibus etiam Aëtius Tetrab. 1. Ser. 3. c. 52.

Hydrotica, & Hydroteria quæ sudores prouocant siue mouent, tanquam dicas Sudorifica, siue sudatoria, nam & hoc vltimo vitur Plautus in Stichô, vel vnctiones Græcas sudatorias; vel alius malis, & ni fallor, Plinius alicubi,

Hygieina, de quibus Galenus in lib. de bono & malo succo, vbi de aceto loquitur, quæ scilicet tuendæ valetudinis medicamenta sunt, & vim attenuandi habent, vt ille dicit.

Hygremplastra, quæ scilicet sunt liquida emplastra, vt contrâ Xeria sunt sicca & arida, de illis enim loquitur Plinius, qui & ea voce vsus est lib. 3. 4. c. 15.

Hygrocollyria, id est, liquida collyria, de quibus Paul. Aegin. lib. 3. c. 22. non semel.

Hypactica, ventrem subducentia, apud Gal. lib. 5. Simplicium Phar. c. 2.

Hypelata, medicamenta laxatiua per os sumpta, & ea quidem leuia, & blandiora Alexandro Tralliano lib. 3.

Hypnotica, quæ somnum faciunt, quasi somnifera, somnifica, soporifera. De quibus Plin. Valerianus lib. rei medicæ 3. c. 8. vbi Hypnotica corruptè legitur. & Gal. lib. Simplicium medicamentorum 5. c. 19. Sed & ea nonnullis Hypnopoia dicuntur: vt Dioscoridi lib. 1. c. item 1. Sunt & qui *ὑπνωτικά* pro densantibus accipiunt.

Hypoglottides, & Hypoglottia ita dicta, quod linguæ subijciuntur, apud Paulum Aeginetam lib. 2. c. 48. Ea tussis, & thoracis, arteriaque vitis sunt accommodata. Galen. *ὑπογλωσσίδας* vocat lib. 7. *ἢ τόπος*, c. 2.

Hypopia, quæ sugillatis admouentur, vt dicit Galen. lib. 1. medicamentorum *ἢ γένν*. Quamquam *ὑπόπιον* eadem Galeno aliud significare videtur *ἢ τόπος* lib. 5. c. 1. in princ.

I

Inensa, vide suprâ Thymiamata.

Intinctus, vide suprâ Embammata.

Ipia, vide suprâ Aresodyna.

Ischæma, quæ sanguinem attenuant, & cõprimunt, siue supprimunt, apud Paul. Aegin. lib. 7. c. 13.

L

Lapactica, ventrem lubricantia, apud Gal. lib. 5. Simpl. Phar. c. 2.

Leia, quæ & Lianonta, Lenia, quæ scilicet asperitatem leniunt, contraria his quæ Trachynonta vocant, de quibus infrâ dicemus.

Lepryntica Attenuatoria, Extenuãtia, apud Dioscoridem lib. 1. c. 66. vbi de Nardini vnguenti confectio, & alibi sæpe: & Galenum lib. Simplicium Phar. 5. cap. 2. & cap. 23. & Aëtium Tetrab. 1. Sermo, 2. c. 240.

Leuca, alba, eademque lenia emplastra, & ferè non grauibus vulneribus accommodata, de quibus Celsus.

Leucomatica, quæ abstergendi facultate sunt prædita.

Lexopyretos, aut vt alij vocant, Lexipyretos, medicamina priuatim febribus abigendis facta, atque earum ardores mirificè placantia ac lenientia, tanquam feruoris amuleta *ἀπο τῆς λέγειν τοὺς πυρετῶς*, De quibus nonnihil Plin. lib. 20. c. 18. loquens de papauere. Alter Plin. Valerianus lib. rei medicæ 3. c. item 3. & Aurelianus, qui hos ponit inter Anodyna, lib. Chroniôn 3. cap. 4. & Trallianus lib. 5. c. 25.

Linamenta vide infrâ Turundas, & Andernaçum in Commentariis in lib. 3. Pauli Aeginetæ c. 24. ex quo cognosces multa eorum genera.

Lipara, siue Liparas (nam & neutro & fœminino genere reperuntur) lenia quoque emplastra ex

Plinij Valeria
ni locus.

Linamenta.

stra ex vngvine aliquo confecta: ita dicta, quod *λιπαρὸν* pingue significat. De quibus Cornelius Celsus lib. 5. c. 19. & iterum c. 26. Plinius qui Græcam appellationem retinuit, lib. 23. c. vlt. & lib. 33. c. 6. & alter Plinius Valerianus lib. 3. c. 22. & Gal. lib. Phar. local. 1. c. 8. vbi Cornarius simpliciter pinguia vertit, propter pinguitudinis cuiuspiam commixtionem, & Marcellus c. 32.

Lipalmata à pinguitudine item dicta, tanquam pinguedines dicas, de quibus Paulus Aegineta libro 3. cap. 18.

Lysipontia, veluti labores & lassitudines soluentia de quibus Gal. lib. 4. *ἢ τόπος*, c. 7.

M

Magma, quæ expressa aliqua materia supersunt crassa, feculenta atque lignosa, quæ Plinius, lib. 13. c. 2. vnguentorum feces, Celsus lib. 5. c. 15. & ipse Plin. lib. 18. c. 16. recrementa, Varro lib. 1. rei rusticæ c. 64. retrimenta.

Malactica, tanquam dicas mollitiua, siue mollientia, siue etiam mollitoria, quod dura apostemata in pus ducendo mollia reddunt, à verbo *μαλάττω*, quod est mollio, dicta. De quibus Gal. lib. 7. Phar. *ἢ γένν*.

Malagmata, quæ etiam ad molliendum integræ cuti adhibentur, vnde & illis quoque nomen ab eo verbo. Quæ etiam calefaciendi causa dantur, & è floribus aut eorum surculis conficiuntur, vt diximus suprâ in Emplastris, vbi docuimus ex Celso, quid intersit inter hæc, & ipsa Emplastra, & Pastillos. Asclepiades autem & Andromachus omnia pharmaca quæ forinsecus imponuntur, siue adstringendo condensent, siue indurent, hac voce appellabant, sed improprie, vt scribit Gal. lib. 8. Phar. *ἢ τόπος*, in princ. Et hac quoque voce vsus est è latinis scriptoribus Columella lib. 6. c. 17. & Plin. lib. 2. 4. c. 7. & 8. & 9. & 11. & lib. 25. c. 13. & lib. 31. c. 6. & lib. 35. c. 6.

Malaxantia, de quibus Orbasius lib. de virtute Simplicium c. 24.

Manotica quæ lita rarefaciendi vim habent Galeno, quibus contraria sunt Pycnotica, de quibus infrâ dicemus. nam *μάνωσις* & *πύκνωσις* contrariæ affectiones intelliguntur,

Melana, quæ concludunt, siccantque fluentia, apud Celsum Aurelianus lib. Chroniôn 2. c. 1.

Melina, ita dicta à colore *τῶν μέλων*, id est, mali Cotonei, apud Galenum lib. eiusdem operis 1. cap. 8. & Plinium lib. 13. c. 1. Quis autem sit huiusmodi, discas ex eodem Plinio lib. 35. c. 6. & iterum vide Paulum Aeginetam lib. 7. c. 20.

Metasyncritica, veluti recorporantia, siue recorporatiua, siue incorporatiua. Nam ita interpretatur Aurelianus lib. Chroniôn 2. c. 3. & lib. Oxeôn 3. c. 16. & c. 38. Recuperatiua autem Orbasius in compendio medicinæ, nisi & ibi Recorporatiua sit legendum. Est enim vocabulum sumptum ab his qui putabant corpus ex atomis constare, vt *μετασυγκρίνειν* nihil aliud sit, quàm *μεταπροποιεῖν*. Alij vertunt confirmatoria, & quæ persanant. Sic verbum *μετασυγκρίνειν* interdum à Tralliano, & Aegineta pro *ἀκαλαμβάνειν*, id est, confirmare accipitur. Ruellius in Thapsia Dioscoridis Transconcretiua vertit. Galenus Phar. localium lib. 1. c. 2. & c. 8. & lib. 2. c. 1. ita dicit vocari pharmaca quæ ex alto siue profundo euocare, ac meatus tranfmutare possunt, vel vt vertit Celsus, habitum corporis mutare, cutemque relaxare, & corruptum humorem euocare: quo in loco videas Cornarium in Commentariis eius loci, & Paulum Aeginetam lib. 4. cap. 1. & lib. 5. c. 3. & Aëtium Tetrab. 3. Ser. item 3. c. 26. in fin. & ante hos ipsum Gal. lib. 4. Methodi, & lib. 5. Simplic. Pharmac. c. 25.

Minytica, quæ ex alto valent causas inductione propria detergere, vt scribit ipse Aurelianus lib. Chroniôn 1. c. item 1.

Monohemera, quæ scilicet vno tantum die cruciatus vehementiores sedando vires obtinent, de quibus Gal. lib. 4. Phar. localium, c. 7. & Marcellus medicamentorum cap. 8. & Aëtius in morbis oculorum, & Alexander Trallianus lib. 2. c. 1.

Motophylacia, vide suprâ Emmota.

Myra, Vnguenta quæ exactè consistentiam oleosam habent.

Myracopa, quæ consistentiam corporum obtinent, cœram, aut resinam, aut aliud eiusmodi suscipientia, de quibus Gal. lib. 7. Phar. *ἢ γένν*, & Aëtius Tetrab. 3. Serm. 3. c. 33. Alexander Trallianus lib. 7. c. 14. Paul. Aegin. lib. 7. c. 20.

N

Narcotica, quæ torporem siue torpedinem, vel hebetudinem, aut stuporem faciunt & dolentem partem consopiant, stupefaciunt. De quibus Paul. Aegin. lib. 3. c. 22. & c. 78. Hæc & *καρωτικά* quoque dicuntur, de quibus diximus.

Nasalia, vide suprâ Errhina.

O

Odontoglypha, dentiscalpia, quæ maximè ex arundinibus in oblongam formam figurantur, eximendis his quæ dentibus à morfu ciborum inhaerent: in quem vsum lentiscus antiquis fuit, vt satis declarat Dioscor. lib. 1. c. 83. aut aliorum sectio 88. & Martialis lib. 3. epig. 40.

Primas rubentes cuspidisque lentisci.

Et iterum lib. 6. epig. 73.

Foditque tonsis ora laxa lentiscis.

Et in Apophoretis c. 2.

Lentiscum melius, sed si tibi frondea cuspis

Defuerit, dentes penna leuare potest.

Malaxantia.

Orbasij locus.

Nasalia.

Lentiscus densi
tiscalpis con
uenit.

Odontotrimmata, id est. Dentifricia, quæ scilicet dentibus frige factis, motis, & dolentibus, & iisdem poliendis, & gingivis laxis, & ad parulides, & putrefactiones, carieque oris vitia seorsim destinata parantur, & in tenuissimum pulverem redacta affricantur, apud Dioscoridem lib. 2. cap. 5. in quo loquitur de cinere Cornu Cervini: Scribonium Largum de Compositionibus medicamentorum cap. 59. Gal. lib. Phar. local. 5. c. 9. & Aëtium Tetra. 2. Sermo. 4. c. 35. Plinium, qui Dentifricij nomine vitur, lib. 28. c. 11. & lib. 30. c. 3. & lib. 32. c. 6. & lib. 36. c. 21. non semel. Alterum Plinium Valerianum, qui & eadem voce vitur, lib. rei medicæ 1. c. 37. Sextum Platicum, qui & eam usurpat lib. medicinæ ex animalibus c. 1. Octavianum Horatianum lib. 1. c. 14. & Marcellum Burdegalem, Medicamentorum cap. 13. Martialis autem in illis ipsi Apophoretis Dentifricij lemna seorsim habet, ad Edentulum epig. 56.

Quid tecum est tibi? me puella sumat.

Emptos non soleo polire dentes.

Odynera, quæ dolorem ciunt. Nam & hæc inter Pharmaca numerat Galen. lib. 5. Simplicium Pharmaco. cap. 3.

Odynephata, quæ contra dolorem pellunt. De quibus Homerus loquens de Pæone Deorum medico curante vulnus Plutonis lib. 5. Iliados,

Ἦν δ' ἐπὶ πάλῳ δ' ὑνέφατα φάρμακα πόνου

ἦν ἔστ'

Et alio in fin. eiusdem libri de eodem curante vulnus Martis, vbi & eisdem versus adscribit. Iterumque ad fin. lib. 11.

χερσὶ διατρίβας ὀδυνήφατον, ἢ οἱ ἀπάσας

ἐχ' ὀδύνας.

Ophthalmica, oculorum medicamenta Dioscoridi lib. 1. capit. 90. vbi de Cedro, & capit. 114. vbi de ebeno.

Orbiculos, vide supra Catapotia.

Orecticæ, quæ auferunt fastidium appetitus, tanquam dicas appetitua.

Osphranta apud Paulum Aeginetam lib. 3. c. 12. quæ naribus odoranda adhibentur, atque ita cerebrum mouent, & vt vitit Cornelius Celsus, odore mouent.

Ozanica, olfactoria apud Dioscoridem.

Oxyporia, vide Catapotia.

Oxydoricæ, quæ oculorum aciem exacuunt, & caliginem discutunt, atque etiam ætate confectis visorios spiritus deficientes instaurant, vt scribit Alexan. Trallianus.

Oxypora, siue Oxyporia, id est, citò penetratâ, à Columella descripta lib. rei rusticæ 12. c. 57. eodémque postremo: & Aëtio, Tetrab. 1. Serm. 3. c. 90. & seq. & Tetrab. 2. Serm. 2. c. 10. & Tetrab. 3. Serm. 1. c. 24. non semel, & 27. & Marcello c. 20. sepius. Quamquam sunt qui hanc appellationem referunt ad condimenta aceto diluta, quod ὄξος acetum sit. Fiorum quoque mentionem facit Plinius lib. 24. c. 8. paulò ante fin.

Oxytoça partus adiuuantia, aut accelerantia.

Pachyntica, Incrassantia siue impinguantia, apud Galenum lib. Simplicium Phar. 5. cap. 2. & cap. 23. & Aëtium Tetrab. 1. Serm. 2. c. 242.

Panchresta, ita appellata ab omnimoda vtilitate apud Plinium. lib. 23. cap. 7. & Galenum lib. Phar. localium 4. c. 7. & Aëtium Ser. 6. c. 96. & Paulum Aeginetam lib. 3. c. 22. & lib. 7. c. 16. Et de eo quoque Cicero in Verrem actione 4. Cum omnes eius comites iste sibi tuo illo panchrasto medicamento amicos redemisset.

Paracollectica, vide supra Collectica. De his autem Celsus lib. 5. c. 19.

Paragogica, id est, demulcentia dolores ex inflammatione prouenientes, & qui ad suppurationem tendunt: habentque vim & mitigandi & sedandi, & somnum inducendi. De quibus Trallianus lib. 1. cap. 23.

Paregorica, lenientia, mitigantia, integrantia, consolatoria: & quæ id agunt, ne malum crescat. cum non persanant. De quibus Marcellus cap. 36. & Galenus lib. Simplicium medicamento 5. c. 19. vbi & ea Praynticæ dici scribit, & lib. 10. eiusdem operis, quo loco tractat de sero lactis. Et Alexander Trallianus lib. 1. c. 23.

Peremplastica, vide Emplastica.

Pastillos, vide supra Emplastrata, & iterum Catapotia.

Pelomata eadem terè quæ Hypopya, de quibus supra diximus, apud Paulum Aeginetam, lib. 3. cap. 24.

Peprica, Concoquentia, Concoctoria, quæ & Sympeptica dicuntur, quæ scilicet foris adhibita cõcoctionem adiuuant, à verbo πέρω, quod significat digero, concoquo. Quæ & ipsa abscessus, & collectiones maturant, Et hoc verbo vice latini vitur Plin. De Sympeptis autem Galenus lib. 6. Simplic. medicam. cap. de Cistho, & Dioscorides lib. 1. cap. 49. vbi de Sampsuchino vnguento: & Aëtius Tetrab. 1. Ser. 2. c. 221.

Periammata & Periapta quæ corporis partibus quibuscunque præsertim collo circumligata, aut ap

aut appensa eas à noxa tutantur: malæque siue maleficia auertunt & amoliuntur, à circumligando, aut circumponendo dicta, tanquam obligamenta dicas. De quibus Dioscorides lib. 4. c. 127. quod de Hippoglossò est, Gal. lib. 2. pharm. localium, cap. item 2. Quid autem interfit inter hæc & Apotropæa, in illis supra diximus. vide supra Epichrista.

Pessaria, vide mox Pessos.

Pessos, quos alij Pessulos, & Pessaria, Græci etiam Pëssas, & Prosthera, & Priapisca, & Priapiscora dicunt, quòd pudendi virilis figuram representent, eaque genitalibus fœminarum partibus induntur, ad multos earum morbos, quorù multos describit Cornelius Celsus lib. 5. c. 11. & Paulus Aegineta lib. 3. c. 60. & lib. 7. c. 24. vbi tres eorum differentias declarat. Ex quo Cherea Terentianus in Eunuchò clausa puella in cubiculo cum adolefcere, pessulum ostio obdidit, non foribus seram aut vectem, ne quis amoris sui cursum impediret obiciens, sed ex istorum Pessulorum, de quibus loquimur, ratione inceptam iam venerem festiuè describens. Magna enim, vt scribit Marcellus Virgilius in Dioscoridem, ioci vis in ostij ambigua voce est, in qua cogitandum poëta relinquit, cubiculine, an virginis ostio pessulum obiceret. Nam & fœminarum naturalia portam, & ostium olim fuisse appellata testimonio est illud Propertij lib. 2. Elegiarum,

Lanuuij ad portas heu mihi solus eram.

De quo loco & nos diximus in 4. lege connubiali, num. 9. quin & nuditas. Huicque aut portæ aut ostio non ex domus custodia, sed ex medicinæ disciplina Pessulum Eunuchus obdidit. Ceterum Cælius Aurelianus lib. Chroniõn 4. c. 7. in si. hos Pessos siue Pessulos etiam Balanos vocat, de quibus supra etiam diximus, atque etiam Balanifmos.

Phlegmagoga, id est, Pituitam educentia apud Alexandrum Trallianum, lib. 4. cap. 2. & Aëtium Tetra. 1. Sermo. 3. cap. 34.

Phlephatica, id est, vt interpretatur Cælius Aurelianus lib. 4. Chroniõn c. 2. Palpebraria, quæ scilicet palpebris sunt accommodata De Calliblepharis autem supra diximus.

Pheniffonta, id est, ruficantia Aëtius, Tetrab. 1. Ser. 3. c. 183.

Phthoria, vide supra Ecbolta.

Picra, quæ sua amaritudine morbos & humores expellunt, & ea ab amaritudine dicta.

Pilas, & Pilulas, vide supra Catapotia.

Piletica, quæ densandi vini habent. Apud Galenum Simplicium Pharmaco 5. c. 2.

Plerotica, ex plentia, siue replentia, Dioscoridi lib. 1. c. 81. vbi de sicca picè loquitur.

Polychresta, quæ scilicet multis & diuersis affectibus conferunt, vt omnibus Panchresta, de quibus diximus. De his autem Galenus lib. 7. Phar. ἡ τόνος, c. 1. & lib. 5. ἡ γένη: & Trallianus lib. 4. cap. item 4.

Prayntica, vide supra Paregorica.

Priapisca & Priapiscota à pudendi humani similitudine, vide supra Pessos.

Proxumetha, quibus vrinam ciere volumus, de quibus apud Galenum pharma. ἡ τόνος libro octauo, cap. 3.

Prophylactica, præseruatiua, præmunitiones, præcautiones, & sanitatis tutelæ, apud Galeni eisdem operis lib. 1. Alexandrum Trallianum lib. 1. c. 21. Sunt qui ita appellant peculiariter medicamenta quibus calculorum generatio prohibetur.

Propomata, id est, propinationes, siue pocula, quæ maxima ex parte fiunt ex vino & melle despumato, de quibus Paulus Aegineta, lib. 7. cap. 15.

Proplastica, de quibus supra in Emplastis.

Prosthera, vide supra Pessos. Nam hac voce pro Pëssis vsus est Aristoteles lib. 2. de generatione animalium c. 9. τὰς δὲ γυναῖκας βασανήσασιν τοῖς τε πῶδ' ἐτοῖς ἐὰν δλιγνῶνται αἰσθηματὶ πῶς τὸ πνεῦμα τὸ ὑπερθεῖν κατὰ δυνάμιν τοῖς ἰγγύσις. id est, Mulieres autem his quæ vultu innuuntur, expiorant, cum odores ad spiritum qui totis aduenit, ab infernis partibus sursum perueniant, & his quæ illuminantur. Hæc ille. Dicuntur autem à verbo, πρὸς ἰβήδης, quod proprie, & peculiariter significat subici naturalibus fœminarum, quo verbo vsus est Dioscorides lib. 1. c. 1. quo de Irde tractat, & Gal. lib. 7. de Simplicium medic. facult. Et hinc quoque πρὸς ἰβήματα dicuntur eadem significatione. qua etiam voce vsus est Dioscorides eodem lib. 1. cap. 15. vbi de Costo differit.

Psilothra, depilatoria, quæ scilicet pilos euellunt, & glabretia inducunt, de quibus Gal. lib. pharm. local. 1. c. 4. & Alexander Trallianus lib. 4. c. 12. & Aëtius, Quaternionis 2. Serm. 2. c. 64. & Paulus Aegineta lib. 7. c. 13. Eaque voce pro latina vsus est Plin. lib. 21. cap. 18. & lib. 23. in proemio, & lib. 24. c. 9. & 10. & lib. 28. c. 15. & lib. 30. cap. 14. non semel, & lib. 32. c. 7. & c. 10. & alibi sæpe & Martialis quo loco supra citauimus in Dropace: & iterum lib. 6. epig. 9. eodémque pen.

Psilothro nitet, aut acida latet oblita creta.

Psorica, hinc dicta, quòd scabras in palpebris affectiones sanant. Psorici medicamenti meminit Plinius lib. 34. cap. 12.

Psytica, refrigeratoria, quæ omnem calorem, & lassitudinem mitigant. Gal. lib. 9. Simpl. Pharm. scribit ostracitem lapidem esse participem ψυκτικῆς δυνάμεως: Dioscor. lib. 1. cap. 44. vnguentum rosarum: & iterum, c. 46. vbi de vnguento Melino, & alibi sæpe.

Ptarmica, quibus sternutatio cõcitur & elicitur, tanquam dicas sternutatoria, apud Dioscoridem

ridem lib. 4. c. 149. vbi de Cucumere syluestri, & Elaterio loquitur in fin. Ibi enim non *πρακτικόν*, vt vulgò legitur, sed *πρακτικόν* esse legendum contendit Marcellus Virgilius aliorum locorum auctoritate. Et hac appellatione vsus est pro Latina Octavius Horatianus lib. 2. parte 1. cap. 3. & lib. 3. c. 6. Hæc nonnulli Diptarmica quoque vocant, est autem sternutamentum.

Prygmata, quæ cuiusmodi sint, declarat Cælius Aurelianus libro Chronion 1. c. 2.

Pycnotica, id est condensantia, apud Gal. Simpl. medic. lib. 5. c. 5. & 14. vide supra Picnotica.

Pyopœia, suppurantia, pus mouentia, ad suppurationem perducentia, Dioscoridi lib. 1. cap. 81. quo tractat de pice sicca, Suppuratoria vocat Plinius lib. 28. c. 4.

Pyrotica apud Dioscoridem lib. 1. vbi de Amaracino vnguento loquitur, quæ Marcellus interpretatur calorem fouentia. Ruellius feruorem excitantia, Hermolaus corpus adurētia, Manardus lib. 8. epistol. epist. 2. Ignitoria, siue inflammatoria.

R

Rœstera pharmaca vocat Appollonius Rhodius lib. Argonauticôn 3. veluti corruptiua.

Rostica corroborantia apud Aëtium Tetrab. 1. Sermo. 2. c. 20. & c. 256.

Rotulos, vide supra Catapotia.

Rhynchita, quæ pituitam per os educunt. Sed ne decipiatis, hæc medicamenta non sunt, sed vel cornu, vel ferramentum, quo in os vel in nares medicamenta iniiciuntur, apud Scribonium Largum, & Aurelianus.

Rhypica, siue Rhypontia, id est, extergentia, absterforia, quæ scilicet sordem auferunt in superficie, siue in cute, siue etiam in vlcibus, a verbo *ῥυπώω* de quibus Gal. lib. 4. Pharm. localium. cap. 4. & lib. 4. Therapeuticæ. & lib. 6. de Simplicium medicamentorum facultatibus, quo loco de Loto domestica differit, & iterum de Myrice: & Aëtius Tetrab. 1. Sermo. 1. vbi de eadem loquitur, & Sermo. 2. c. 25. & Aegineta lib. 7. cap. 3. vbi de Alyllo.

S

Sarcotica, veluti carnem prouidentia, inducentia atque etiam glutinantia, quæ scilicet carne implent caua vlcera, apud Dioscoridem lib. 1. c. 36. vbi de oleo Myrrino: & Galenum lib. Simplicium Pharmacorum 5. c. 2. & Paulum Aeginetam lib. 7. cap. 13. in princ.

Scarotica, quæ cutem extendere, vel corrumpere valent, Aureliano lib. Chronion 1. cap. 1. & lib. 3. cap. 4.

Secjatica, quæ vim deiciendi, seu dissipandi habent, apud Dioscoridem lib. 5. cap. 62. quo de Ochra differit.

Seleytica, id est, Indurantia, apud Gal. lib. 5. Simplic. Pharma. cap. 2. & 10. Septa, exedentia, siue erodentia, & exulcerantia, Celso lib. 5. c. 19. Quæ & ipse Septica vocat lib. 7. c. 21. vt etiam Plinius, qui eam vocem vt Latinam vsurpat lib. 21. c. 2. 3. vbi eorum vim declarat, quòd scilicet vlcus faciant, & 27. c. 12. & lib. 28. cap. 9. & lib. 29. c. 2. & lib. 30. c. 4. & lib. 34. cap. vlt. & Gal. lib. 1. medicamentorum *ῥήγινα*, & lib. 5. de Simplicib. & Paulus Aegineta lib. 7. c. 13. Ipse autem Celsus d. lib. 7. c. 21. Ea, inquit, sic exedunt, ne arrodant. Porro dicta sunt à verbo *σῆπεν*, quod exedere est. Sed & Septica pro putrefacientibus posuit Gal. lib. 5. Simpl. medic. c. 15. a verbo *σῆπεις*, quod putrefacere est. Plin. lib. 23. c. 7. Exulceratoria vocat.

Serapia vide infra Syrupos.

Smectica, quæ abstergendi vim habent, veluti dicas absterforia, siue deterforia apud Dioscoridem lib. 1. cap. 114. vbi de Hebno, & de us quoque Trallianus. Et ea voce pro latina vsus est Plinius libro 30. cap. 4.

Smegmata, siue smigmata, de quibus diximus in 4. lege connubiali, num. 29. denique. Ea autem Aurelianus lib. Chronion 7. c. 2 nuncupat pulueres lacescentes, & purgatiuos. In uca potes dicere repurgatoria. de his multa Aëtius Quater. 2. Sermo. 2. c. 54. & Sermo. 4. cap. 6. & Quater. 4. c. 112. Hæc & Smegmatica vocat Plinius lib. 30. c. 9. ad fin.

Splanchnica, quæ ad viscerum morbos conficiuntur. Ita enim vertit Hermolaus Barbarus in Dioscor. lib. 1. c. 84. quod de thure est. Marcellus autem Virgilius ad Interanea vertit.

Sphærica, ita dicta à figura efformationis, apud Galenum Phar. localium lib. 4. c. 7. Sunt qui existimant hæc esse Catapotia de quibus supra. Sphæria nonnulli vocant, vt Paulus Aegineta lib. 7. c. 17. & ex Latinis Cornelius Celsus lib. 6. cap. 6.

Sphærias, vide Catapotia.

Sragmata, quali destillationes quæ succo constant.

Statica, vide supra Cataltica. De his autem Dioscorides lib. 5. c. 46. quo de Squamma æris & Gal. lib. 5. Simplicium Pharmacorum cap. 2. Trallianus, & Horatianus, aut, vt alij malunt, Priscianus, lib. 2. parte 2. cap. 16. & cap. 18. in fin.

Stegnotica, obstruentia, claudentia: hinc scilicet dicta, quòd claudunt, ac continent in se, nec quicquam quod sensu queat percipi, ex sese emittunt, Gal. lib. 5. Simplicium Phar. cap. 14.

Stomachica, quæ aperienti vim habent, vt dicit Cornelius lib. 5. cap. 18. nonnulli corruptè legunt Stomastica.

Stomatica sic appellata, quòd oris vitiis & inflammationibus maximè sunt accommodata, sicut enim os est. Quæ qualia sint, docet Plin. lib. 23. c. 9. & 7. non semel. & lib. 24. c. 11. & 13. & Gal. in sua Isag

sua Isagoge, in cap. de remediorum diuisione, & lib. 6. Pharma. localium, cap. 1. & Paulus Aegineta lib. 7. c. 14. & Aëtius Tetrab. 2. Ser. 4. c. 42. & seq.

Striphna, vehementer scilicet adstringentia, Galeno lib. 8. Therapeuticæ.

Stymmata, veluti Spissamenta, quæ olei generibus constant, vt scribit Plinius lib. 13. c. 1. de quibus etiam apud Galenum lib. 3. Pharma. localium. c. item 3. & Generalium lib. 2. & Aëtium Tetrab. 3. Serm. 1. non semel. Vide tamen Cornarium in Commentariis in ipsum Gal. Pharma. localium lib. 1. cap. 2. & in Paulum Aeginetam lib. 3. cap. 1.

Styphonta, quæ teste Aureliano lib. Chronion 4. c. 3. conficcare vehementius possunt. Ea autem austera esse tradit Galenus Simplicium medic. lib. 1. c. 38.

Stypteria, quæ cuiusmodi sint, & quæ sint optima, discas ex Aureliano eiusdem operis lib. 2. c. 13. & Oribasio lib. de virtute Simplicium.

Styptica, ex qualitate scilicet adstringentia, siue reprimentia. Cuiusmodi multa describit Oribasio lib. Euporiston 2. Sunt qui ad saporem tantum trahunt, non ad vires. Et de his quoque Plin. lib. 24. c. 13. paulo ante fin.

Suppositoria, quos Græci Balanos vocant, & Balanifimos, Latini Glandes, Glandulos, nonnulli Collyria, quæ in anum immittuntur ad educendum stercus induratum. Nam & ob id Suppositoria dicta sunt, quòd scilicet in anum immituntur, vt Pefsi, siue Pessuli in vuluam, vt diximus in Pefsis. Id enim supponere dicitur à nostro Iurifcon. in l. item si obstetrix. in prin. & iterum in §. 1. ff. ad l. Aquil. dum loquitur de obstetrice supponente, & Octauio Horatiano, lib. 2. c. 4. & c. 7. & Aureliano, lib. 3. *ὑψίων*, c. 17. & à Sereno Sammonico, c. 27.

Aut igitur *tectum lana supponit alumen.* Verbo autem subiiciendi in Pefsis vtitur Cornelius Celsus lib. 5. cap. 2. Et verbo subdendi in balanis Plin. lib. 26. cap. 8. & in hac quoque significatione Suppositorij Marcellus, cap. 29. Et Balani appellatione veluti Latina vsus est Plinius illo lib. 26. cap. 8. non semel.

Sympasmata, Asperfiones, quæ ob pruritus corporis adiuventæ sunt, vt dicit Aurelianus Chronion lib. 3. cap. 5. & cap. 7.

Sympeptica, vide supra Peptica.

Symphytica quæ consolidant.

Synactica, contrahentia, apud Galenum lib. 5. Pharmacorum, cap. 2.

Synapismos, vide supra, Dropaces.

Synchrismata, quæ Acopis propè per omnia respondent, sed consistentiam liquidiorum quodammodo obtinent, vt videre est apud Paulum Aeginetam lib. 7. cap. 19. & Perunctiones vocat Marcellus, c. 1. Medicamentorum.

Santatica, quæ scilicet ad ficcius paulo vergunt, nondum tamen clarè manifestèque contrahentia. De quibus Gal. lib. Simplic. Phar. 5. c. 2. Ea Intensoria vocare potes.

Synulotica, vide supra Epulotica.

Syruos vulgo notos, quorum nomen, vt multi putant, ab Arabibus ad nos peruenit, qui ea voce vtuntur in succis, vel decocto cum aliqua re dulci inspissatis, quam quidem vocem, si Græca est, putat Manardus Epistolarum medicinalium lib. 13. epig. 1. ab *ἄποις*, hoc est, succis, & *σύρω* verbo, quod est trahere, ductam. Verum Iacobus Goupylus affinis noster aliud huius vocis etymon esse dicit, nempe *ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς σερπίδος*, quod sapæ crassitudinem habeant. Hos autem Alcifius Mundella in suis epistolis medicinalibus Serapia vocat.

T

Tecta, quæ liquari possunt iis contraria quæ *ῥυγὰ* vocant, de quibus infra dicemus.

Tetherapeumena, id est, curata, emplastra cum ex seuo puro omnes membranulæ diligenter exemptæ siue ex alio medicamento, Celso lib. 5. c. 19.

Thalassera, tanquam dicas marina, ita dicta, vt nonnullis placet, quòd nauticis & in mari versantibus commodiora sint. Cuiusmodi est Hermophilli Collyrium recensitum Gal. lib. 4. Pharmacorum localium c. 7.

Thanasima, pharmaca quæ priuatim his venenis aduersantur, quæ in cibo aut potu sumpta sunt.

Thectiria Pharmaca dicuntur Apollonio Rhodio lib. 3. Argonauticôn non semel, tanquam dicas lenitiua, sedatiua.

Thelygona, vide Arregona.

Thermantica, excalcatoria, quæ scilicet calore suo omnem perfrictionem & stricturam calefaciunt.

Theriaca venenatorum animalium medicamenta, Galeno & cæteris celebratissima.

Thryptica, tanquam dicas frangitiua, apud Dioscoridem lib. 1. c. 16. quanquam sunt qui ibi legunt Treptica, id est, nutritiua.

Thymiamata vnguenta & confectiones odorati vaporis, apud Dioscoridem lib. 1. c. 17. vbi de Calamo odorato. Sacræ literæ incensa vocant, Exodi. 40. Leuit. 21. Numer. 4. & 6. non semel, & iterum 28. & 1. Reg. 2. & alibi sæpissimè. vocantque Hebræi *תְּשִׁיבָה* id est, incensum, aut suffumigationem Thymiamatis. Ita enim scribitur in dicto c. 4. Numeri, quo loco septuaginta verterunt *τὸ θυμίαμα τῆς συνδύσεως*, id est, Thymiamata compositionis. Nam compositionem acciperunt

perunt pro eo quod Hebraicè dicitur, **סמך** quod significat aromata, & suavissimam rerum bene olentium misturâ. Nos suffimenta ea vocare possumus, de quibus infra nu. 289. vt interim.

Thymiateria, quasi dicas suffitoria, quæ propemodum eadem sunt.
Tmerica, id est, Sæctoria, de quibus Galenus lib. 7. Smplic. medic. vbi de Myrice tractat.
Tonica quæ robur inferunt.

Trachea, Aspera, quæ suffocata loca vlcera, & exasperant.
Trachomatia, quæ abstergendi, expurgandique vim habent, apud Galenum libro decimo-quarto Therapeuticæ.

Trachynonta, veluti exasperantia, apud Gal. lib. 5. Simpl. med. c. 2. Quibus contraria sunt quæ **λαϊνοντα** vocant, de quibus supra diximus, cum Leia descripsimus.

Traumatica, quæ vim glutinandi habent: vti Colletica, de quibus supra diximus. Ideoque cruentis vulneribus destinantur.

Trochiscos, vide supra Catapotia.

Tryphera, id est, delicata, ad inustiones **ἐπικαυμάσα** Græcis dictas, inscripta à Gal. lib. 4. Phar. localium, cap. 7.

Turundas, linamenta illa oblonga & teretia, ex lino siue filis composita, quæ in vlcus immittuntur, vel curandi causa, vel ne os vlcis claudatur, apud Catonem, c. 157. Si fistula (ait) erit, turundam intrò trudit. Nos gallicè vocamus *tantes & mesches*. Linamenta vocat Celsus, lib. 5. cap. vlt. quo de fistulis loquitur: & lib. 7. c. 30. vbi de ani vitio loquitur, & alibi sæpe. Turundas tamen aliter accepisse videtur ipse Cato, rei rusticæ c. 89. & Varro lib. 3. rei quoque rusticæ. c. 9.

Tuscularia medicamenta, apud Aurelianum, lib. 2. Chronion, c. 13. quæ quam vim habeant, nomen ipsum declarat.

V

Vomitoria, quæ scilicet vomitum cient.

Vretica, vide supra Diuretica,

X

Xerantica, exiccantia, resiccatoria, apud Dioscor. lib. 1. cap. 6. vbi de Nardo loquitur, & lib. 3. cap. 3. vbi de Ammi: Gal. lib. 6. Simplicium Pharmacorum, vbi de Glycyfida, id est, Pæonia.

Xeria, vide supra Hygremplastra. Hæc autè **ξυρα** quoque vocantur Paulo Aeginetæ, li. 3. c. 2. 2.

Xyrocollyria, id est, Arida Collyria, qua voce vsus est Plinius Valerianus lib. rei medicæ 4. cap. 57. Marcellus Xerocollyria vocat, c. 8. non semel.

289

¶ Vt interim omittam varia genera gestationum, de quibus Cornelius Celsus lib. 2. c. 14. vestationum, Caballicationum (nam ea voce vtitur Oribasius in lib. Curationum) Plinius equitationes vocat lib. 28. c. 4. Cursuum, Saltationum, Deambulationum. Nam & has inter remedia ægri tudinum & quæ bonam valetudinem conseruant, ponunt ipsi medici, vt Aesclepiades referente Plin. lib. 26. c. 3. & Cicero lib. 16. epist. famil. ad Tironem **πείψιν, ἀλυπτιαν**, aut vt alij legunt, **ἀποπτιαν, περιπάτον, σύμμετρον, τέρψιν, ἐυλυσιαν, κοιλιὰς**, id est, concoctionem, doloris vacuitatem, aut secundum aliam lectionem, vitationem defatigationum immodicarum, ambulationem temperatam, delectationem, albi facultatem, & ante hos Aristoteles Physic. lib. 2. c. 3. Natationum, Nauigationum, de quibus Plinius d. c. 4. lib. 28. aliorumque corporis motuum & exercitationum genera, vnctio, Cupharum, Cucurbitarum, siue vt alij vocant, cucurbitularum leuium, & aliarum item genera: Ventosas vulgo vocant, vt dicit Soranus Isagogæ c. 22. & ita eas vocat Octavius Horatianus, lib. 2. c. 5. De quibus & earum vsu tradit plurima Paulus Aeginetæ lib. 6. c. 41. Cucur bitarum autem in ea significatione mentionem fecit Plin. lib. 32. c. 10. Phlebotomias, Apophoreses apud Oribasium Compendij c. 8. Caraxationes, de quibus ipse Oribasius eiusdem operis c. 14. Irrigationes siue Irrorationes, de quibus Aëtius Tetrab. 1. Ser. 3. c. 17. 2. & Plutarchus in libro de Curiositate, & in lib. de Tranquillitate, & in lib. de Exilio. Humectiones apud eundem Aëtium eiusdem Serm. 3. c. 174. vbi dicit quòd hæc ab Irrigationibus differant; Perfusiones, Insolationes, de quibus Aëtius Tetrab. 1. Ser. 3. c. 9. Frictiones, siue fricationes, quarum multa genera describit Cornelius Celsus lib. 2. c. 13. & 14. & Gal. lib. 2. & 3. de sanitate tuenda, & Oribasius in compedio medicinæ, c. 4. & Aëtius Tetrab. 1. Ser. 3. c. 4. Balnea & alia lauacrorum, & sudatoriorum genera. De quibus præter medicos multa Clemes Alexandrinus Pædagog. li. 3. c. 9. Suffitiones, siue suffitus, vel suffimenta Orpheo & Hesiodo præcipue commendata, vt scribit Plin. lib. 25. c. 2. Fasciarum ac Ligaminum quæ Græci **καταγματικά** vocant, Nodorumque genera, inter quos & nodus Hercu- lili paucis, vt reor, intellectus, memoratus Plin. lib. 28. c. 6. & Senecæ in epistola quadam ad Lucil- lium, & Macrobio lib. 1. Saturnaliorum, c. 19. vbi de caduceo Mercurij loquitur. Festo Pompeio lib. 3. in verbo cingulo, & Codro Vrceo, Ser. 1. Et de hoc modo intellexisse videtur Senecæ Tra- gædiographus in Hercule Oetheo,

*Hic nodus, inquit, nulla quem capit manus,
Mecum per ignem flagret: hoc telum Herculem
Tantum sequetur.*

De fasciis autem & earum diuersitatibus videbis apud Gal. lib. de sanitate tuenda 2. & lib. 3. Vo- giferationes quæ Galeno **ἀναφωνήσες** dicuntur, & aliarum vocis exercitationum genera, de qui- bus Aët

bus Aërius Tetrab. 1. Ser. 3. c. 5. Saponis de quibus apud Aëtium Tetrab. 2. Ser. item 2. c. 54. Sorbi- tiones, de quibus Cornel. Celsus lib. 7. c. 30. & alibi sæpe, quas Græci **φορηματα** vocant, Aduftio- nes, Flexiones, Euentilationes, Lauationes, Suffumigia, Aromata, Reuulsiones, Illitiones infusio- nes, quæ & infusa. & iniectiones dicuntur, & Diluta quoque vocantur, Vaporaria Græcis Pyriateria dicta, quæ spongiis & aliis rebus fiunt, de quibus Aërius lib. 9. c. 28. Vaporations vocat Plin. lib. 28. c. 6. & lib. 33. c. 6. & subuaporationes quas **ὕπαρμιςμυς** Græci vocat. Coronas, de quibus & nos loquimur infra vbi de Calimacho differemus. Potionum species, & differentias pro mensibus di- stinctas, Sorano Isagogæ c. 20. Lectiones, Ludos, & alias animi laxationes, siue auocamenta, **ἀνά- χυσες** Græci vocant. Lectos pensiles Aesclepiadi excogitatos, vt scribit Plin. lib. 26. c. 3. Terebra- tiones. Abstinentiæ de quibus Plin. lib. 28. c. 4. & ceteri passim medici. Oris collutiones, de quibus Plin. in eodem loco (hæ enim aliæ sunt quàm Gargarizationes, de quibus diximus) Sanguifugas, siue hirudines, Græci **βδέλλαι** vocant: Aquæ distillationes. Aëris siue locorum mutationes, de qui- bus ipse Plin. d. li. 28. c. 4. Decubitus, vt ille ipse eodẽ loco tradit. Capillorum rasiones, Peregrina- tiones, Vincula, Fomerationes. Masticationes (nam & hoc vulgari verbo masticandi vsus est Au- relianus lib. 2. c. 1. & Octavius Horatianus lib. 1. c. 13. & 14.) Lixiuiorum, siue vt alij loquuntur, Li- xiuiarum genera. Odoramenta. Sanguinationes, de quibus ipse Aurelian. lib. Chronion 2. c. 4. Scal- pellationes, de quibus Oribas. lib. 1. Euporiston. Costriktiones, de quibus idem d. lib. 2. c. 13. **πρω- πτήσες** in eodem loco & iterum c. 14. eiusdem lib. Paropteres autem vocat Horatianus, aut quisquis est, lib. 3. c. 9. Perfusiones, Gal. lib. 12. Metho. & Plin. d. lib. 18. c. 4. ad fi. Diuersiones. Exhilationes Aureliano lib. Chronicon 3. c. 5. Solicationes, quæ Græcè dicuntur **ἐλιώσες**, ibi lib. 4. c. 2. Quæ & ipsæ Insolationes quoque dicuntur, olim frequetes veteribus, vt dicunt Gal. & Aëtius in cura hy- dropicorum. Spiritus retentiones, & Scarificationes, id est, cutis cõcisiones, de quibus Gal. lib. 13. Methodi & alibi sæpe, & Aëtius Tetrab. 1. Ser. 3. c. 21. Aurelianus lib. Acutorum morborum 3. c. 21. & alibi item sæpe. Et ea quoque voce & verbo scarificandi vtuntur Cato rei rusticæ c. 52. Columel- la lib. 6. c. 12. & c. 17. & Plin. lib. 17. c. 27. & lib. 2. c. 27. & lib. 28. c. 8. & c. 11. & lib. 30. c. 30. non se- mel, vbi etiam vtitur verbo circumsarificandi, & ad inanimentia trahit idem Plin. lib. 18. c. 16. in prin. Sicutque qui existimant apud ipsum Plin. Caprificationem perperam legi pro scarificatione lib. 15. c. 19. & lib. 16. c. 28. sed ij errant. aliud est enim Caprificatio, vt videre licet ex eodẽ lib. 17. c. 27. & Cælio Rhodigino lib. 18. c. 9. Alligatoria, siue ligacula, quæ membris dolentibus illigantur, vel ap- penduntur, Græci **περίαση** vocant, apud Alexand. Trallian. lib. 9. aut vt alij computant, 10. ad fin. iterumque lib. 11. vbi de podagra tractat. Et Characteres apud eundem eo. lib. 10. quo tractat de colico affectu ad fin. Anulos, vt inibi videre est. Incarnationes, de quibus dicemus infra num. 298. incip. hincque Pythagoras, & multis seq. Retractiones, & deriuationes humorum, Gal. lib. 2. Artis curatiuæ ad Glauconem, & alibi. Pyulca instrumenta puris attractiua, apud Gal. eo. lib. & lib. Meth. 5. Aliæque prope infinita Chirurgicis descripta, & picturata, & cætera id genus multa.

¶ Sed vis audire vocabula nostrorum Practicorum medicorum & Pharmacopolarum de huius- modi medicamentorum generibus partim certe non reiicienda, sed etiam partim non admo- dum à bonis autoribus recepta? Ea tibi ordine alphabeti subiunximus.

Absterfua.	Excorticatiua.	Mollificatiua.
Aduftiua.	Exiccatiua.	Mordicatiua.
Aggrauatiua.	Expresfua.	Mundificatiua.
Aperitiua.	Expulfua.	
Attenuatiua.	Extenuatiua.	Naufeatiua.
Attractiua.	Extractiua.	
Carnis diminutiua.	Humectioniua.	Opitulatiua.
Calfactiua.		Planatiua.
Cauterizatiua.	Impinguatiua.	Pruritiua.
Cicatrificatiua.	Incarinatiua.	Putrefactiua.
Coagulatiua.	Incendatiua.	
Combustiuua.	Incisiua.	Rarificatiua.
Comminuibilia.	Induratiua.	Repercussiuua.
Compressiua.	Inflatiua.	Resolutiua.
Condensatiua.	Infrigidatiua.	Refumptiua.
Confortatiua.	Ingrossatiua.	Rubificatiua.
Cogelatiua.	Infiffatiua.	Sanguinis retentiua.
Conglutinatiua.	Lactis generatiua.	Solutiua.
Consolidatiua.	Lambificatiua.	Sordidatiua.
Constrictiua.	Lapidis frangitiua.	Spermatis generatiua.
Consumptiua.	Lauatiua.	Stupefactiua.
Contractiua.	Laxatiua.	Subtiliatiua.
Corrosiua.	Lenitiua, siue	Sudoris prouocatiua.
Corruptiua.	Lenificatiua.	Ventositatis frangitiua.
Decoratiua.	Liquefactiua.	Vlceratiua.

DE NOBILITATE

230

Deficcatiua.
Digestiua.
Dissolutiua.
Exasperatiua.

Lubrificatiua.
Maceratiua.
Maturatiua.
Menstruorum prouocatiua.

Vomitiua, Aurelianus vomitiua appellat.
Vrina prouocatiua.
Vrina retentiua.

291

Christus medicus.
Sacerdotes medici.

¶ Porro ex hac vtriusque disciplinæ scilicet philosophiæ & medicinæ, id est, curationis animi & corporis coniunctione & conuenientia, Christus, vt opinor, medicum sese esse profitebatur, vt diximus suprâ nu. 77. incip. sed quid quod Dominus, quoniam scilicet morbos animi & corporis curat. Nec ab simili ratione sacerdotes dicuntur medici, in c. omnis, & in c. cum infirmitas, de pœn. & remi. quod curantes animam, & corpus quoque curant, vt inibi scribitur.

292

Medicina non tantum circa corpus, sed et animam versatur.

¶ Quid plura? Ego illud assueueranter affirmare audeo, medicorū artem non solum circa ipsum hominis corpus, sed & circa animum quoque versari. Siquidem Phœbus, vt Hippocrates testatur in epistolis, animi & corporis curationē in vnum coire arbitrabatur. Vnde apud Aegyptios atque Persas iidem sacerdotes erant & medici. Propterea Alexander Aphrodisæus in prin. sectio- nis 2. Problematon ex Georgij Vallæ traductione, Aesculapij, inquit, munus cuncta ad vsus hominum comparata dignitate longe antecellit. Animato enim ac rationis participi corpori, ad quam se dirigeret metâ exhibuit. Cuius obseruatio, moderatâque custodia reliquis artibus cunctis principium instituit, sensus quidem exacuendo, membra ac inuentionum instrumenta roborando, alia prouidenter animaduersa vtiliter, custodiendo, alia vitiose producta emendando atque dirigendo. Hæc corporis ita curam gerit, vt animâ neutiquam negligat. Philosophiæ enim suggerit cognitiones. Cuius fine illa sibi cōfixit principium, nec à naturali abhorret speculatione.

293

Carneades scripturus se elleboro purgavit.
Pharmaca hominem purum corpore et animo reddunt.
Omnia corporis bona et mala ab anima in corpus fluunt.

¶ Quibus & ad stipulat quod legitur apud Gellium lib. 17. c. 15. Carneadē scripturum aduersus Zenonē superiora corporis helleboro purgavisse, nequid ex corruptis in stomacho humoribus, ad domicilia vsq; animi redundaret, & instantiam vigorēque mentis labefaceret. Id quod etiam ante illum scripserat Plin. lib. 25. c. 5. Et Valerius Maximus lib. 8. c. 7. vbi tamen id dicit illum fecisse, cum Chrisippo disputaturum. Nam & alias herbas ad animū & mores multam vim habere scribit Theophrastus lib. 9. de hist. plant. c. 21. Cæterum Plato scribit in Cratylo, purgationes & pharmaca medicorū hoc vnum intendere, purum hominē & corpore & anima reddere. Nam & Gal. in lib. de Theriaca ad Pisonē, tradit nouisse se Theriacā non esse inefficacem ad animi prudentiā acrimoniāque. Sensus enim valide vt suo munere fungatur efficere, mentēque vaporibus liberatā subtiliorem reddere. Sed vt ad Platonē redeamus, Is in Charmide prodit Magos illos animæ & corporis medicos, Xamolxidis & Abaridis Hiperborci sectatores, arbitra- ri omnia corporis & bona & mala ab anima fluere in ipsum corpus, quemadmodum oculorum qualitas fluit à cerebro, cerebri à toto corpore. Atq; vt impossibile est oculos curari, nisi corpus totū purgetur (sicuti & ipsius autoritate cōfirmat Gal. lib. Therapeutica 4.) Ita corpus ipsum nisi anima bene valeat, nō posse bene valere. Valetudinē vero animæ curati Apollineis incantationibus quibusdā, id est orationibus, quibus insit vis à Deo, & ab philosophia ratio, vt audientibus temperatiā amorem ingenerare queat. Socrates inibi præterea narravit vulgatū esse apud Thracæ medicos tali quadā curatione nonnullos homines seruare immortales cōlucuisse. Tantum est animæ in corpus imperiū, tanta potestas. Quæ magica opinio videtur cum illa Hebræorum Christianorūque sententia cōsentire, Adā primi patris animo prius quidē sano, sana fuisse omnia: deinde vero infirmo, infirma omnia euasisse. Et Corn. Cels. integram atq; perfectā medicina artem intelligi voluit, cum quis hominis valetudinē tueri ex motuum animi & corporis cognitione valeret. In quibus duobus naturalis & moralis contēplatio, & vsus quoque continetur.

294

Corporis qualitates in animum, et econtrario, magnam vim habere.
Animi vitia et affectus morbos gignunt.

¶ Nam & Auicenna corporis qualitatē in animum posse in vtranq; partem quamplurimum censuit. Ipsius quoque animi affectiones, motus, imagines ad corporis bonā & malam valetudinem maximam vim habere. Et ante eum Gal. lib. 1. πρὸς ὕψιας, scribit mores animi corrumpi praua consuetudine cuiusq; horum: cibi, potionis, exercitationis videndi, audiēdi, totius denique mulices. Proinde peritum horū omnium esse cum medicū oportet, qui sanitatis tuendæ curam susceperit. Nec ea opinione esse, quasi ad solum spectet philosophū animi mores effingere. Subditque animi vitia & affectus plerunque morbos gignere: seque agros quāuis non paucos persanauisse, solis animi motibus ad debitum motum reuocatis. Citatque non contemnendū, vt ait, eius sententiā testem Aesculapium. Sed & ante scripserat non parum interesse, si puer quum primum in lucem est aditus, medico sanitatis tuendæ perito cōmittatur. Ita nanque ad animi quoque affectus non nihil lucrifaciet. Ipsa nimirū recta victus ratione mores quoque probos reddere. Rursum quoque postea monet pueri septennis animum fingere. Idque potissimū probis consuetudinibus, & grauibus disciplinis, quæ animo modestiam pariant. Quippe ad ea quæ sequente ætate circa corpus eius moliri oportebit, maximo compendio sit animi modestia & ad parendum facilitas.

295

De eadem re.

¶ Item Gal. in 3. Technes, c. item 3. & rursum c. 34. inter ea quæ sanitatem corporis labefaciunt, & passiones quoque animi reponit. Et in libro de substantia virtutum animalium, circa princ. & iterum c. 6. & alibi sæpe, scribit potentias animi sequi corporis temperamētum. Idque confirmat autoritate Platonis, Aristotelis, & Hippocratis. Quod & idem prodit lib. 3. de locis affectis, vbi id dicit esse in confessō omnibus tum medicis, tum philosophis. Et in lib. de præfagus ex insomniis, tradit imaginationes animi affectionibus corporis perpetuō similes esse. Cui sententiæ idem peculiari

peculiarem librum dedicauit hoc titulo. Quod animi mores corporis temperaturam sequuntur, vbi hanc rem plenissime differit, & probat.

¶ Nec si soli sunt ex medicis in ea sententia. Nam & id apertè voluit Ioan. Damascenus Aphorismo 2. 2. vbi hinc colligit, cum corpus patitur, & maxime principalia membra, medicinam animæ esse exhibendam. Et quisquis is fuit, cuius de incantatione est liber inter Galeni opera. Haly. Abbas lib. Theorica 5. c. 38. Arnaldus Villanouanus in Speculo introductionum medicinalium cap. 80. & in lib. de regimine sanitatis parte 2. c. 9. & in lib. de conseruanda iuuentute cap. 3. Et in lib. de vinis, quo loco disseit de vino quod vulgo de Sene nuncupant. Gilbertus Anglicus in eo libro quem de morbis conscripsit, tit. de signis sumptis à dispositione partium capitis: & cæteri ferè omnes medici. Et ex Iurisconsultis Vlpianus autoritate Iuliani scribit vitium corporale interdum vsque ad animum peruenire, & cum vitare, in l. j. §. apud Iulianum. ff. de edilitio edict. Idemque in l. ob quæ vitia, in princ. eo. tit. tradit vitium corporis quandoque vsque ad animum penetrare. Bald. autem noster qui in omni doctrinæ genere omnibus nostris est antependus, in c. qua fronte, ante fi. extra de appel. dicit quod qui vult sanitatem corporis, prius querat salutem animæ, quia anima iuuat corpus. Et alibi, videlicet in l. j. col. vlt. scribit, ex animi passionibus plerunque generari morbos corporis.

¶ Et ex huiusmodi quoque coniunctione huiusmodi doctrinarū illud procedit, vt sint quædam medicamenta quæ non corporis tantum, sed & animi morbos & vitia curant, aut certe eleuant, quod de Theriaca tradit Gal. in lib. quem de commoditatibus illius priuatim conscripsit c. 6. in prin. Et de aliis Theophrastus, lib. de hist. plant. 9. c. 21. Et scribit Arnaldus Villanouanus in lib. de Simplicibus, medicinā esse quibus homines in paradysum ducuntur, vt pote quibus fiunt proniores ad misericordiam, pietatem, mansuetudinem, benignitatem, castitatem, religionem, & alias virtutes capeffendas. Sed & Daniel Vlierderius Bruxellanus libellum ædidit, quo & ipse ostendit medicum non corpori solum, verum etiam animæ suppetias ferre, quod & longo ante tempore dixerat Acestorius medicus, apud Heliodorum lib. 2. Historiæ Aethiopiæ. Et id quoque satis probat, quod supra vers. abhinc 4. dictum est de Carneade scripturo aduersus Zenonem.

¶ Et huc quoque non nihil alludere videtur, quod scribit Hippocrates in epistola ad Philopœmonem, Medicationem & Vaticinationem cognata esse inter se. Harum enim duarum artium patrem & autorem esse vnum Apollinem. Hincque proauum suum præsentis & futuros morbos prædicare solere, ægrotos & ægrotaturos sanare. Et quod similiter Apollodorus in lib. πρὸς Δεῦν, scribit Aesculapium filium ipsius Apollinis, ipsumque alterum medicinæ parentem præcise auguriis & diuinationibus, vt etiam retulit Macrobius lib. 1. Saturnaliorum, qui subdit non id mirum esse, siquidem medicinæ atque diuinationis consecratæ sunt disciplinæ, quod & nos alibi suprâ diximus, vbi de Aesculapij historia locuti sumus.

¶ Hincque Pythagoras, Empedocles, Apollonius Thianeus non tam herbis, quàm carminibus morbos curasse traduntur. Et apud Homerum Odyssæ lib. 19. Autolici filij sanguinem qui ex vulnere Vlyssis manabat, carmine sistunt, vulnūsque curant. Quem locum in eam rem annotauit Apuleius Magiæ 1. Veteres, inquit, medici etiam carmina remedia vulnerum norant, & omnis vetustatis certissimus author Homerus docet, qui facit Vlysi de vulnere sanguinem prouentem sisti incantatione, cum scribit,

ἐπ' αἰοδῆν αἶμα κλαυόν

ἔχον

Sicque apud Heliodorum lib. 9. Historiæ Aethiopiæ sanguis Oroondatis carminibus, & incantationibus sistitur. In quam etiam sententiā Serenus Sammonicus c. 33. docens quomodo nimius sanguis menstruus si si possit, hæc scribit,

Quod si fœminei properabit sanguinis imber,

Est qui frustra mole percussu decutit vno,

Quorum aliquid lanis tectum ad præcordia necit.

Hæc simul incantans, sisti debere cruorem,

Vt lapis ille via solitos iam destitit orbes.

Sed & Marcellus Burdegalensis medicus, Medicamentorum c. 10. adscribit carmina nescio quæ sanguini sistendo vtilia. Vindicianus quoque medicus ad Valentinianū Imperatorē ita scribit,

Sume igitur medicos pro tempore proque labore

Ætate, atque habitu, summa ratione paratus,

Carminibus seu potius. Namque est res certa saluti

Carmen ab occultis ædens miracula verbis:

Que curis hominum physicos inuenta parauit.

Idem Homerus lib. 1. Iliados cecinit Græcos cantu & Musica fuisse vi pestilentia leuatos;

οἱ δὲ πανμίεροι μολπῆ δέου ἰλάσκοντο,

καλὸν αἰδόντες παλαιὰ κῆροι ἀχαιῶν,

μέλποντες ἐκείροισι, ὃ δὲ φρένα τέρπει' ἀκούει.

Hi autem totum diem cantu Deum placabant,

Pulchrum canentes Præna pueri Achiuorum

Id est ad verbum,

Cantentes longe operantem: hic autem mentem delectabatur audiens.

Ac ita veribus reddidit Carolus Valgulius,

Phœbeas iras placabant carmine Achivi

Per lucas totas pulchrum Pœana cantentes,

Pugnantemque ex alto. A si pectora Arcitenentis

Mulcebant cantus, & gaudia pertentabant.

Quem locum in id quod diximus annotat Plutarchus, in lib. de Musica.

300 De eadem re.

Ischiadicos carmine curari & musica.

301 Luxa membra cantionibus curari.

Carmen podagris auxiliari.

Et infania. Aquâ intercutem incantationibus educi. Et ferrum e corpore & uulneribus.

302 Omnes morbos incantationibus curari.

Demoniacos cantu curari.

Et lymphaticos. Et mentes turbatas. Et furiosos.

303 Et viperarum morsus.

Salomon autem incantationes instituit quibus ægritudines soleant mitigari, ut testis est grauiſſimus Iosephus lib. Antiquit. 8. c. 2. Aegyptij, ut scribit Celsus Aphricanus in iis libris quos inſando admodum titulo aduerſus Chriſtum inſcripſit, qui Magicem maxime coluerunt, tradunt humanum corpus per 36. demones curari, quorum nomina patria voce appellant, iſſque inuocationibus vitiatas corporis partes ad ſanitatē conferre ſolent. Id quod admodum ſuperſtitioſum eſt, & minimè credendum. At Theophrastus ſcriptor certe doctiſſimus doctiſſimi Ariſtotelis diſcipulus Iſchiadicos carmine ſanari dicit, referente Plin. lib. 28. cap. 2. Et ſane Iſmenias Thebanus tibicen Bœotios complures huiuſmodi morbo diuexatos modulis ſuauioribus ſanasse fertur. Ex quo Gellius lib. 4. c. 13. Creditum eſt (inquit) hoc à plerisque, & memoriæ mandatum, Iſchiadicis cum maxime doleant, tum ſi modulis lenibus tibicen incinat, minui dolores. De qua re etiam Martianus Capella lib. 9. & Cælius Aurelianus lib. 5. Chronion c. 1. his verbis, Alij cantilenas Iſchiadicis adhibedas probauerunt, ut etiam Philistionis frater memorat lib. 22. de Adiuutoris ſcribens, quendam fiſtulatorem loca dolentia decantasse, quæ cum ſaltum ſumerent palpitando, diſcuſſo dolore miſceſcerent. Alij denique hoc adiuutorij genus Pythagoram memorant inueniſſe, &c. Quod tamen ipſe poſt Soranum non probat.

Sed quod illam ſententiam confirmat, Caro ille Cenſorius incantamentum docuit ad ſanandas ipſas coxêdices luxas, ut ſcribit Plin. lib. 25. c. 2. Sciôque eundem Catonem Rei ruſticæ c. 160. adſcripſiſſe cantionem, qua luxum ſi quod eſt, ſanum fiat. Neſciôque an id voluit dicere Plinius ſcribens d. lib. cap. 2. Catonem in re ruſtica quibuſdam cantionibus uti ad curandos animalium morbos. Neque enim alium locum in eam rem legiſſe me in eo opere memini. Idem autem Plin. lib. 28. c. 2. ſcribit Varronem illum togatorum doctiſſimum prodidiſſe carmen podagris auxiliari. Quod non admodum diſtat ab eo, quod de Iſchiadicis diximus, nam idem morbus eſt, niſi quod in diuerſa membra ſiuit. Leniſſos quoque carmine curari ſcribit Plin. lib. 30. c. 6. Et ambuſta idem lib. 28. c. 2. ad ſi. Et qui colico affectu laborant. Alexander Trallianus lib. 9. aut ex aliorum computatione 10. ad ſin. Melampus filias Procti inſania laborantes carmine & herbis curauit, autore Ouidio lib. 15. Meta. de quo plenius dicemus poſtea. Nam & Celsus lib. 3. c. 18. tradit ad inſantiam ſymphonias, & cymbala prodeſſe. Hadrianus Imperator medicinæ peritiſſimus, ut ſuprà diximus, aquam omnem intercutem quibuſdam incantationibus eduxit, ut tradit Dion Caſſius. Silius autem Italicus lib. 5. ſcribit Synalum illum Hannibalis medicum incantationibus ferrum e corpore & uulneribus eduxiſſe.

Herbarum hic succis, ferrumque e corpore cantu

Exigere, &c.

Quin & Plato lib. 4. de Repub. in vniuerſum aſſerit incantationibus morbos curari. Quod etiam ſcribit Plin. d. lib. 28. c. 2. ad ſi. Idque apud Lucianum in Philopſeude Dinomachus Stoicus, Ion Platonius, & Cleodemus Peripateticus opinantur, & multis rationibus & exemplis comprobant. Ammianus Marcellinus lib. 16. vbi id dicit admittere autoritatē medicinæ, & e recetioribus Petrus Aponenſis in ſuo Conciliatore, differ. 157. Quanquã illud quod de incantationibus diximus, non admittit Gall. lib. de Simplicibus 6. non multo poſt princ. Sed his quæ de carminibus diximus, ſi quid inter ea ſit diſcriminis, cõcinit quod ſuprà diximus nu. 10. verum, quod, ex Sanchoniatis & Eusebij ſententia Samothracas cantus ad medicinam comperiſſe. Quod ne fabuloſum putetur, nõne teſtimonio ſacrarum literarum, David citharæ cantu Saulem Regem demoniacum curauit? 1. Reg. 17. Ut interim omittam quod Aesculapius multas cantilenas ſcribi, mimosque ridicularum rerum fieri, & melodias quaſdam inſtituit, iis quibus vehemẽtiores animosæ partis motus corporis temperamentum iuſto calidius efficerent, ut tradit Galen. lib. πρὸ ὑγείας. Et ante eum Pindarus Ode 3. ſcribit ipſum Aesculapium μαλακὰς ἐπιποδαίς, id eſt, molliſque cantionibus medicinam adhibendo multos curauiſſe. Sed & Pythagoras perturbationes animi lyra componebat, ut ſcribit Seneca lib. 3. de Ira. Nam & Xenocrates organicis modulis lymphaticos liberauit: Et Aſclepiades phreneticorum mentes morbo turbatas ſæpe per ſymphoniam ſanitati reſtituit, ut prodit Cenſorinus de die natali, & Martianus Capella lib. 9. & Cælius Aurelianus lib. Chronion c. 5. Et alij, ut paulò antè dixerat, vtuntur decantationibus tibiarum varia modulatione; quarum alteram Phrygiam vocant, quæ ſit iucunda atque excitabilis eorum qui ex mœſtitudine in furore noſcuntur. Aliam diram, quæ occupata mente pudorem ſua-deat iniecto rigore, ut in bello, quam Dorion appellant, &c.

Terpander & Arion Methympeus Leſbios atq; Iones grauiſſimis morbis cantus eripuere præſidio. Et Theophrastus viperarum morſibus tibicinem ſcitè modularique adhibutum medorẽ cenſuit, ut retulit Gellius quo loco ſuprà citauimus. Et idem quoque cenſuit Aelianus lib. 9. Animalium, quo loco de morſu aſpidis loquitur: & Scorpionis quoque morſibus, ut tradit Alexander Trallianus

Trallianus autoritate Gal. lib. 9. c. 4. ad ſi. Et ut ſubdit Gellius, Democritus in lib. πρὸ λαιμῶν, id eſt, de peſtibus, incantiones tibiarum plurimis hominum morſibus medicinam præbuiſſe docet. Arnaldus Villanouanus in eo libello, quem de regimine quartanæ nuncupatim inſcripſit, eidem morbo muſicales melodias admodum conferre ſcribit. Quod & nos aliquando dum eo morbo miſerè cõſiſtaremur, experti ſumus. Auicenna lib. 1. Fen. 4. c. 30. omnes morborum dolores cantibus ſedari autumat. Iſaac quoque lib. de Floribus tradit cantus ſonòſque inſtrumentorum muſicalium ad ſanitatē admodum conferre. Quod & voluit Tacuinus eiufque autoritate Nicolaus Niculus in lib. Sermonum medicinæ, Ser. 1. tract. 2. c. 36. Iulius Firmicus Matheſeos lib. 8. c. 26. in prin. Prima pars (inquit) Scorpionis ſi in horoſcopo fuerit inuenta, incatatores faciet, qui verborum poteſtate dolores mitigare poſſint: Et Macrobius lib. 2. de ſomnio Scipionis c. 3. hæc ſcribens, Cantum corporum quoque morbis mederi. Hincque illud (ait) quod ægris remedia præſtantes præcinere dicuntur: & ante hos Horatius lib. Epistol. 2. epist. 1. ad Auguſtum id quoque aperte oſtendit cum dicit,

Auertit morbos, metuenda pericula pellit.
Nam ibi de carmine loquitur. Thaletas vates Gnoſius, aut, ut aliis placet, Colophonius, aut etiã ut aliis, Thales Cretenſis cantu citharæ morbos & peſtilentias fugabat, ut tradit Pauſanias lib. 1. quo de Atticis ſcribit, & Pratinas, eiufque autoritate Plutarchus in ſua muſica, & Martianus Capella lib. 9. vbi etiam dicit veteres Febrem atque vulnera cantione curaffe, & Aſclepiadem tuba ſurdiffimis medicatum fuiſſe, & Herophilum ægrorum venas, rhythmorum collatione penſaſſe.

Mirum autem eſt quod Antonius Beniuenius in libro de abditis nonnullis ac mirandis morborum, & ſanationum cauſis c. 26. tradit ſagittam ſiniſtræ ſcapulæ cuiuſpiam militis ita pertinaciter in hærentem, ut nullis artis medicæ remediis inde auelli poſſet, carminibus quibuſdam vulneri inſuffurratis ex oſſe rediſſe, militemque paucis poſt diebus conualluiſſe. Marcellus autem cap. 8. quibuſdam carminibus ſordiculas in oculos ingreſſas erui dicit. Et alibi in eodem c. Hordeolis ſiue Varulis oculorum carmina auxiliari. Et ſi quid adhæſerit faucibus c. 15. Et glandulis ibi. & Corco. c. 21. Et impetigini ex Plinio lib. 27. c. 11. collectionibus & inflammationibus omnibus ex eodem Plinio eo. lib. c. 12. haud multò ante fin.

Quod & hinc prodire videri poteſt, quoniam & muſica, quod iam diximus, mores quoque animi lenire ac ſanare ſolet. Ob idque nouenarius numerus qui ad animum pertinet, muſis attribuitur, ut ſcribit Cenſorinus in eo libro de die natali. Ex quo dicebat eam Theophilus Citharædus magnum ſtabilèſque theſaurum, ut quæ mores inſtituit componitque, ac irarum ardores mollit. Quod & Homericus Achilles aperte inſinuat, qui lib. Iliad. 9. cithara aures ſibi, irarumque procellas permulcebat,

*Τὸν δ' ἔντρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείη,
καλῆ, δαειδάλαιη, ἐπὶ δ' ἀργύρεος ζυγὸς ἤεν.
τὴν ἀρετ' ἐξ ἐνάροιο πῶλιν ἠετρίωνος δλέοσας,
τῆ ὄγε θυμὸν ἔτερπευ.*

Quod & ex eo expendit Plutarchus in eo libro de muſica, & Aelianus lib. 14. variæ hiftoriæ.

Tanta eſt proſus (ut ſcribit Gellius in eo ipſo loco, quem ſuprà citauimus) affinitas corporibus hominum mentibusque: & propterea quoque vitis ac medelis animorum & corporum, ut etiam ſcriptores antiqui abude ſignificauerunt, citharam, atque in vniuerſum muſicã Apollini medicinæ inuentori aſſignantes, ut latiùs diximus ſuprà, eo. c. nu. 6. & 8. atque etiã Chironi alteri medicinæ inuentori, ut etiã diximus num. eiufdem cap. 14. & ſcientiſſimè annotauit Marſilius Ficinus lib. 1. Epistol. ad Caluiſianum. Idcircoque Magi ſacris rationibus orationibusque purgandum ægrotantis animum, priuſquam corpus exiſtimabant: quia videlicet huiuſmodi ars & diuinitus accepta eſt, atque diuinitus exercetur: atque animus ex Deo, corpus autem ex animo pendet. Idque eſt quod præcipit Pontifex in d. c. cum infirmitas, de peni. ac remiſ. ante corpus animam curari, quæ plerunque cauſam præbet ægrotationis corporis, quod & medici ipſi præcipiunt, & in iis Arnaldus Villanouanus in libello de cautelis medicorum. Nam & Diuus Chryſoſt. in Mattheum Homilia 28. Subaperire (inquit) voluit, plurimas ægrotationes ab animi peccatis originè trahere. Nam ſi mors, quæ morborum omnium ſons caputque eſt, à radicibus peccati pullulauit: quid mirum ſi ægrotationes quoque multæ inde naſcuntur, vnde vel ipſa ægrotandi poteſtas egreſſa eſt? Idem in Ioannem Homilia 37. declaras illud ipſius Ioannis 5. c. de paralytico: Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi contingat. Quid hinc (ait) admonemur? primùm quod ex peccatis morbi generantur. Quod & palàm inſinuat D. Paulus, qui cum in 1. ad Corinth. epistol. c. 11. eos coarguiſſet quorundam facinorum, Ideo (ait) inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Nam & plerunque legimus in ſacris literis bonos probosque viros diutius viuere. Contrà improbos & ſcleratos ocyus mori, quod latè poſtea dicemus & probabimus.

Quin text. habemus in authen. ut non luxu. homi. contr. natur. peſtilentias plerunque oriri propter ſclera hominum. Id quod vel Homeri teſtimonio comprobatur, qui lib. 1. Iliad. ſcribit peſtem à Diis in Græcorum exercitum immiſſam, ob eorum quædam ſclera. Quem ſecutus Virgilius lib. 12. Aeneid.

Si quando lethum horrificum, morboſque Deum rex

Abolitur.

Et illius loci Homericæ autoritate ſcribit Celsus, & non nihil quoque meminit

Et omnes morborum dolores.

Et peſtilentias fugari.

Sagittas oſtibus in hærentes euelli. Sordes in oculos ingreſſas erui. Et hordeolis auxiliari. Et ſi quid adhæſerit faucibus. Et glandulis Et corco. Muſicã mores animi ſanare.

Cithara Apollini medicinæ inuentori aſſignata.

Morbos ab animi peccatis originem trahere.

Peſtilentias ex ſcleribus oriri.

Morbos ad iram Deorum referri.

Galenus, non assentiens tamen, lib. 1. Prognosticon Hippocratis c. 2. eiusdem quoque Homeri auctoritate morbos ad iram Deorum immortalium relatos esse, & ab iisdem opem posci solitam. Nam quo pacto a Diis iratis opem quis extorqueat, nisi illis primum pacatis? Et cum Dij non nisi ob nostra animi vitia nobis succenseant; consequens est, ut tum demum illis placatis atque propitiis & opem consequamur, cum vitia ipsa emendauerimus. Ideoque ut Cornelius subdit, inter nonnulla auxilia aduersa valetudinis plerunque sanitatem contigisse ob bonos mores. Tradit Capitolinus in Maximo & Balbino, Græcos quondam in sacrificium fecisse, quod Hecatomben vocant, cum pestilentia laborarent.

De eadem re.

¶ Sed & Græcos in hac re, ut aliis sæpe, secuti sunt primigenij illi prisca; Romani. Nam cum sæpe graui pestilentia cõflicterentur, nec vis morbi tabifici vllis humanis præfidiis leuaretur, sese ad opem diuinã conuertebant, atque cœlestis iræ placamina: inter quæ ludj maxime scenici instituti dicuntur, ut tradit Liuius lib. 7. & repetit Valerius Maximus lib. 2. tit. de institutis antiquis, & August. de ciuitate Dei lib. 3. c. 17. Quin & ipse quoque ob eandem rem templum Apollini dicauerunt sub Mamercio Aemilio iterum Dictatore, ut recenset idem Liuius lib. 4. ab vrbe cond.

De eadem re.

¶ Quibus & ego assentior, vel dissentiente Gal. vbi supra nuper citauimus, cum plerumque in diuinis literis legamus pestilentias & morbos a Deo Opt. Max. in homines immitti ob eorũ facinora, ut scribitur Deuter. 28. non semel, Leuit. 26. Num. 14. Reg. 2. c. 24. eodẽque vlt. Paralip. 1. c. 21. Ezech. 6. 7. 14. 28. & 33. c. Hierem. 21. & 24. in fi. & iterũ 29. c. & Ionæ 4. & aliis propè infinitis locis: Ut ediuerso sanitatẽ & bonam valetudinem iis promitti, qui eius madata seruauerint, Exod. 23. & Deut. 7. & aliis quoque locis, ut nõ abs re scripserit Theophylactus in Matthæum 8. c. morbos esse milites & vindices Dei. Et in hac quoque sententia fuit Hesiodus, in Operib. & dieb.

Ἡράκλεις δὲ ξύμπασα πόλεις κακῶ ἀνδρῶς ἐπαυροῖ, ὄσκει ἀλιτράϊν, καὶ ἀτάδαλα μηχανάται. Τῶσι μὲν δ' ἀρανόθεν μέγ' ἐπήγαγε πῆμα κρονίω, λοιμὸν δ' ἄρ' ἀπὸ φθίνουσιν δὲ λαοί.

Item probat medicum animi quoque curam gerere.

¶ Sed his maturè relictis propius ad id accedamus, ad quod probandũ aded multa iam produximus, id est, medicum nõ corporis solũ, sed & totius hominis curam gerere. Quis (ut nunc cum Erasmo iterum loquar) æquè pertinax sua ior abstinẽtia, sobrietatis, moderandæ iræ, fugiendæ tristitiæ, vitandæ crapulæ, amoris abiiciendi, temperandæ Veneris, atque medicus? Scribit Plinius lib. 28. c. 4. ab animo hominis medicina quoque pendere, à cibo scilicet abstinere nimio aut potu, & cæteris id genus in præstatißimis remedijs haberi. Sed & plenos huiusmodi præceptorum libros medicina scriptorum comperies, nullũque ferè caput eorum leges hisce rebus vacuum.

De eadem re.

¶ Sed & ut vlteriùs procedamus, Cũ medicus vel diætetica ratione, vel ope pharmaceutica bilem atram minuit, labãtes cordis vires reficit, cerebri spiritus fulcit, mentis organa purgat, ingenium emendat, memoriæ domiciliũ sarcit, totũque animi habitum cõmutat in melius: Nonne per interiore, ut vocant, hominẽ, & exteriorem seruat? Qui restituit phreneticum, lethargicum, maniacum, syderatum, lymphaticum, aliũve id genus, cuius videlicet vitium corporis ad animum penetrat, ex sententia Vlpiani supra relata, nonne totum hominẽ restituit? Theologus efficit, ut homines à vitijs resipiscant. At medicus efficit, ut sit qui possit resipiscere. Frustra ille medicus sit animæ, si iam fugerit anima, cui paratur antidotum. Cũ impium hominem subito corripuit apoplexia, aut alia quædam præsentanea pestis, quæ vitam prius adimat, quàm vacet de castiganda cogitare vita: hunc qui restituit alioquin infeliciter in suis sceleribus sepeliẽdum, nonne quodammodo tũ corpus tũ animum ab inferis reuocat? In eum certè locum reponit hominem, ut ei in manu iam sit, si velit æternam mortem fugere. Quid suadebit lethargico, aut philosopho, aut Theologo, qui suadentem non audiat? Quid monebit phreneticum, nisi medicus prius atram bilem repurgarit? Pietas cæteræque virtutes, quibus Christiana constat felicitas, ab animo potissimũ pendunt, haud inficior. Cæterũ quoniam corpori illigatus, corporeis organis, velit, nolit, vitur, fit ut bona pars bonæ mentis à corporis habitu pendeat.

De eadem re.

¶ Per multos homines infelix corporis temperatura, quam Græci modò κρᾶσις, modò σύστημα vocant, velut inuitos ac reclamantes ad peccandum trahit. Et ut cum poëta loquar, — Trahit sua quenque voluptas.

Dum scilicet infessor animus frustra moderatur habenas, frustra subdit calcæria, sed equum ferocientem in præcipitiũ sequi cogitur. Animus videt, animus audit: sed si oculos occuparit glaucoma, si aurium meatus crassus humor obsederit, frustra vim suam habet animus. Odit animus, irascitur animus, sed plerunque vitiosus humor mentis organa obsidens, in causã est, ut oderis quem amore dignum iudices: irascaris, cui nolis irasci. Philosophiæ summam in hoc sitam esse fatetur Plato, si rationi pareat affectus. At in eam rem præcipuus est adiutor medicus, hoc agens, ut ea pars hominis vigeat, sapiatque, cuius arbitrio geruntur quæcunque cum laude geruntur.

Medicam prudenti esse oportet, & bonis moribus.

¶ Adde quod sicut Philosophia prudentiæque, atque tẽperantia sunt sibi indiuiduo quodam glutino cõnexæ, ut qui philosophus est, eundem quoque prudentẽ esse oportet atque temperatum, & per omnia virtutis studiosum, ita & naturã prudentẽ esse medicum oportere scribit Gal. lib. 1. & iterum lib. 8. Therapeutica. Rursũque in proœmio lib. 7. Aphorif. Et ante eum Hippocrates sua Præfagia quæ vulgò Prognostica vocamus, ita exorsus est, Nihil perinde medico cõducibile censco

censco, quàm vt prudentem se præstare labore. Et in eo libello quem de lege vocant, Qui consummat (inquit) futurus sit medicus, huic opus est natura, ingenio, doctrina, bonis moribus. Et Soranus Ephesius in Isagoge cap. 1. Disciplinarum (inquit) & virtutum cæterarum minimum sit expers medicus, sed & circa mores habeat diligentiam. Iuxta enim Erasistratum, felicissimum quidem est vbi vtræque res cõueniunt, vbi & in arte sit perfectus, & moribus sit optimus. Si autem vnum de duobus defuerit, melius esse videtur esse bonum, quàm artificem perfectum mores habentem malos, & improbum esse. Modesti siquidem mores quod in arte deest honestate repensare videtur. Culpa autem morum artem perfectam corrumpere, atque improbare potest. Et rursus c. 3. Sit ergo moribus ornatus & modestus, cum decenti ac debita honestate, nec desit ei sanctitas, nec sit superbus: sed pauperes & diuites, seruos & liberos pariter curet.

De eadem re.

¶ Præterea Haly Rodoan in tertio Tegni. lib. 55. Oportet (satis quidem ineleganter) vt medicus sit rememorans formationis bonæ, velocis solertiæ, sani intellectus, &c. Ralis quoque auctoritate Iudæi lib. 25. Continentis c. 9. Debet (inquit) medicus esse hilaris, bonæ facultatis, non dissolutæ, non iracundus, non velox, non appetens, non cupidus in diuitiis. Et Gal. vt in eum definamus à quo incepimus, lib. 1. de Criticis diebus, cap. 7. Manifestum est, ait, quod ille, cuius mens est debilis, cuiusve anima est pessima, non addiscet disciplinam huius scientiæ. Et Cicero, vt non medicorum tantum testimonio utar, lib. 1. Offic. scribit maiorem inesse in medicina prudentiam. Et Libanius ad Magnesium testatur ingenij acumen, singularẽque prudentiam in medico imprimis desyderari. Denique leges nostræ statuunt eos deligi medicos, qui probitate morum polleant, l. i. ff. de decre. ab ordi. faci.

Medicine & Philosophie, & Iurisprudentiæ coniunctio.

¶ Ex hac autem Philosophiæ & Medicinæ coniunctione, aut potiùs vnitare, & illud manare videtur, quod legum scientia, atque medicina sunt etiam quadam veluti cognatione cõiunctæ, vt qui iurisperitus est, idem quoque sit medicus. Nam cum sit legibus cum Philosophia magna atque propinqua necessitudo, & quidem tam propinqua, quàm Ioui legum (vt Astronomis placuit) auctori cum Saturno philosophiæ duce, id est, filio cum patre. Ideoque Cicero lib. 1. de legibus, ex intima philosophia penitus hauriendam esse iuris disciplinam putat. Quod & prisca poëtæ, veteresque theologi, significarunt, fingẽtes Saturnum in abditis contemplatorem, legesque & iura post diuturnam contemplationem excogitantem: quæ deinceps tradat Ioui filio actio-num duci obseruanda, ciuibus mandaturo. Quibus & consequens est quod asserunt Astronomi, Iouem quando cum Saturno coniungitur, nouas asserre leges. Vnde & optimo iure scribit Iurisconsultus in l. j. ff. de iustit. & iure, Iurisprudentiam veram esse philosophiam. Quod & non obscure insinuat l. cum Sillanianum, in duobus locis, & ibi not. Cyn. & Corn. C. de his quib. vt indig. Et alibi scribitur, Iurisconsultos & Imperatores dum leges condunt, & interpretantur, philosophari, in §. aliud quoque. in authen. de æquali. dot.

De eadem re. Leges medicamenta vocari.

¶ Cum igitur Philosophia & Medicina sint adeo connexæ, & Iurisprudentia sit quodque cum Philosophia coniuncta: consequens est & Iurisprudentiã, & Medicinam esse quoque inuicem copularas. Id quod planè demonstrat vtrunque lus nostrum, dum subinde suas cõstitutiones medicamenta, antidota, & alia huiusmodi appellat. Dum dicit, quod medicamenta morbis exhibet, hoc iura negocijs, in Auth. hæc constit. inno. in prin. alibi, Cogunt multas inuenire medicinas multorum experimenta morborũ, cap. constitueret. 50. dist. Et rursus; Nouis morbis noua cõuenit antidota preparari. c. cæterum de iura. cal. vbi Panor. hinc no. Iurisconsultos & iustitiæ administratores esse medicos. Quibus & adde tex. in Auth. neque quod ex dot. est, post prin. vbi Imperator leges sanciendo mederi dicitur, & in §. liceat igitur, in fi. in auth. quib. mod. nat. effi. leg. ibi, etiã medelam. &c. & in l. vlt. C. qui. ad lib. procla. nõ licet, ibi, medendũ est, & in l. si cum qua. ff. C. de euct. ibi, præfes prouinciæ medelam iuris adhibebit, & in l. i. §. taceat, ibi, vel per conditionẽ suo iuri mederi. C. de rei vxõ. act. & in l. generaliter, in fi. prin. C. de insti. & subit. vbi dicitur, quo exẽplo & ams personis medemur: & in authen. nullum creden. agri. post prin. ibi, communẽ omnibus deponere medicinã: & in §. nec later nos, in authen. vt omnes obe. iud. ibi, ad perfectissimam causã medelam. & iterũ, plurima iniustitiarũ curata: rursũque ibi, Totum erit sanatum, & in l. imperiali, in prin. tit. de prohi. feud. al. per Lotha, ibi, eorum calamitatibus diligenti cura mederi, & in c. adhæc ibi, nos igitur huic morbo, &c. extra de rescrip. & in c. nihil, in prin. ibi, volentes huic morbo adhibere medelam, extra de elect. & c. qualiter & quãdo debeat, ibi, contra morbũ vtrunque inuenientes medicinam, extra de accusa. & in c. graue, ibi, volẽtes huic morbo mederi, extra de præben. & in c. vlt. in illis verbis volentes huic morbo obuiare, de elect. lib. 6. & in c. ad eum dicitur, dignum duximus adhibere medelam, de excep. co lib. 6. & in extrauag. ne in vinea, ibi, nos igitur huic morbo pestifero cupientes congruam adhibere medelam, tit. de limo.

Leges & Canonones sæpe medicorum testimonio vltur. Paps se medicũ profitetur. Priuilegia medicũ legi. trad.

¶ Itaque cum Iurisconsulti medicinã veluti profiteantur, non mirum cuiquã videri debet si legum canonũque cõditores tanti fecerint medicos, vt plerunq; eorum, videlicet Hippocratis, Gal. & cæterorum sententiã in vtroque iure & Cæsareo, & Pontificio plerunque citant, vt iam supra diximus. Quum nec erubuerit summus Põtifex se medicũ profiteri, dum certi remedij ad quendam morbũ moneat, in c. moneat. 6. q. 3. Non mirũ (inquã) si Iurisconsulti legum conditores medicos veluti fratres multis sint priuilegijs profecuti, vt patet in l. inter eos. §. vlt. ff. ex quib. caus. maior. & in leg. si duas. §. grammatici, & l. sed & reprobari. ff. de excus. tut. & in l. vlt. §. vlt. ff.

de muner. & hon. & in l. 2. C. qui non ob. long. temp. præfcr. & in l. 1. C. de decre. decur. lib. 1. & in l. 10. & in l. medicos, & in l. archiatri, & l. vlt. C. de profef. & med. eo. lib. 10. & in l. 1. C. de excuf. arti. eo. lib. 10. & in l. archiatri. C. metar. lib. 12. & aliis compluribus, vt per Guid. Pap. deci. Delphi. 394. de medicis. Cùm & ciuitatis quoque, ficuti legitur apud Lucianum in Medico abdica- ro, publicitus honores, præminentias, immunitates, priuilegia medicis tribuunt.

318
Heraclitus me-
dicinæ cõtẽ-
ptor perit.

¶ Igitur vt hanc partem concludamus, non abs re philofophi & fapientix profefiores (id enim est quod nos huc vsque aduexit) medicinæ quoque fcientiam didicerunt & approbarunt. Eo- rum tamen folus, quem legerim, Heraclitus Ephesius, vt erat fuprà ceteros alto claroque animo, atque omnium contemptore (vt fcribit Laërtius) cùm hydropticus effet, medicinam medicof- que fpernens oblitum fe bubulo fimo foli ficcandum præbens dormiebat. Ex quo à canibus di- laceratus eft, vt tradunt Neanthes Cyzicenus, Laërtius, Tertullianus in libello ad martyres, & Suidas. Et fanè dignus fuit Heraclitus qui à medicis derelictus, vicifimque contemptui habi- tus, eo genere mortis interiret.

MEDICORVM PER ALPHABETVM

NOMENCLATURA.

319
Medicorum no-
menclatura per
alphabetum.

¶ Et hæc quidem de philofophis medicis. Sed vt vltiùs progrediamur, funt præter ipfos phy- lofophos, poëtas, reges, principes, & alios plerofque quos iam fuprà memorauimus alij plurimi maximæ authoritatis viri, qui fe huic arti deuouerunt, quos huc postremò ex ordine alphabeti fubiiciam, vt ex eo quoque appareat, huiusmodi artem fuiſſe apud homines in maximo honore, vt quæ nulli ceſſerit vnquam numero profefſorũ, & eorum quidem celeberrimorum. Inferam- que & huic alphabeto reliquos fuprà memoratos nominibus tantum appoſitis, niſi aliquid adii- ciamus quod dictum non fuerit. Idque facimus, vt vno in loco fuos medici medicos videat. Sed illud primùm te monere volui, eos quorum folam nomenclaturam adſcripſimus, fuiſſe maxima ex parte Arabes, & ab Arabibus citatos, præfertim Auicenna, Meſue, Raſi, Serapione, quos figil- latim non licuit designare, propter infinitas noſtras occupationes noſtro muneri incumbentes, præter quofdam huius ſæculi ſcriptores, quorum libros etiam figillatim annumerare ingentis nimium operis fuiſſet, & quoniam etiam ſatis ſunt omnibus cogniti.

Hi igitur ſunt,

Aaron citatus Galeno, ſi is eſt, in lib. de Incantatione, Meſue in Antidotis, Serapioni Simpli- cium c. 161. Raſi lib. 1. Continentis, cap. 1. & 3. & 5. & alibi ſæpe, & Conſtantino Africano, in lib. de Incantatione.

Abafcantus medicus Lugduni, Galeno lib. 2. Antidorum, vide infra Cletius.

Abbas Curianus, vulgò de Curia appellant, cuius meminit Nicolaus Antidotarius in ele- guario Ducis.

Abbatenus, qui tempore Io. Serapionis filij libros Galeni in Arabicum ſermonem tranſtulit. Illud autem hinc te ſcire volui, hunc filium Serapionis poſthac Serapionem ſimpliciter me voca- turum, vt etiam vulgò vocatur.

Abdala filius Hychiæ, Raſi lib. Continentis 2. c. 3.

Abdalaanarach, Serapioni ſimplicium c. 397.

Abderanus inter reges fuprà nu. 140.

Abduſius, Raſi lib. 3. Continentis c. 2. & iterum c. 6. vbi eum citat ex ipſius ſumma.

Abduſ, vel Abdux, vtrunque enim reperio apud eundem Raſim, eiufdem operis lib. 1. c. item 1. vbi eum citat ex lib. de memoria: & lib. 3. cap. 7. vbi & illum citat ex ſumma ipſius, quod me in certam opinionem adducit, vt ſit ille Abduſius, qui & ex eodem opere citatur.

Abenguefit, ſiue Albenguefit, vtrunque enim reperio. Cuius librum habemus de facultatibus medicamentorũ, & ciborum, à Geraldo Cremonenſi ex Arabico in Latinum conuerſum. Aben- guefit autem vocatur Serapioni ſimplicium c. 120.

Aben Meſchah, Serapioni ſimplicium c. 341.

Aben Meſuai, eidem in eo opere ſæpe citatus.

Abenniel.

Abenruſt vulgò Auerrois dictus, de quo vide Auerrois.

Abhalfadhil, Serapioni tractatu 7. qui eſt de Antidotis c. 17.

Abhomeron, ſiue Abhumeron, ſiue etiam Abymeron, dictus Abyzoar, ſæpe citatus Au- errois, extatque eius liber in re medica, cuius eſt titulus Theizir.

Abichilal Emiſch, Raſi lib. 11. Continentis, c. 5.

Abidhuafim, Serapioni ſimplicium, c. 185.

Abigehfar, Raſi Continentis lib. 6. c. 2.

Abimater.

Abimber Abdrazach, Serapioni ſimplicium 170.

Abinarax, Raſi lib. 2. Continentis, cap. 2.

Abimiraygi, eiufdem operis lib. 2. c. item 2.

Abix, ſiue Habix (vtrunque enim reperio) apud Serapionem in ſimplicibus ſæpe.

Abizianus

Abizianus Syrus qui ſcripſit de pulſibus, apud Georgium Vallam lib. 20. c. 3. Expetendorum & fugiendorum, & lib. 1. Phyſicorum.

Aboali ſæpe citatus Meſue.

Abohanifa, vel ſine ſpiritu Aboanifa. nam vtrunque reperio apud ipſum Serapionem Sim- plicium c. 47. 58. 66. & alibi ſæpe.

Abolonifus, Raſi lib. 3. Continentis, c. 7.

Abonhaſen Serapioni ſimplicium c. 185.

Abraham Auem Hezre, cuius eſt libellus de Luminaribus & Criticis diebus.

Abraham Iudæus, qui inter alia eius opera traduxit quofdam libros Serapionis. Et is eſt vt opinor, qui interdum citatur Abraham ſimpliciter Serapioni, ſimplicium cap. 163. interdum Iudæus etiam ſimpliciter. vide Iudæus.

Abraham de Balmis Hebræus noſtri temporis ſcriptor, medicus quidem profefſione, ſed qui multò plura opera ſcripſit in aliis artibus & ſcientiis, quam in medicina, quorum nomenclatu- ram reperies in Bibliotheca Conradi Geſneri.

Abrucalis, Galeno lib. 6. ſimplicium.

Abuambram, ſiue Abuamambram, niſi duo ſint, Serapioni Antidorum cap. 8. in duobus lo- cis, & iterum cap. 16.

Abubeter, vide infra Alubeter.

Abubilket, & Abubiker Abubukir Raſi lib. Continentis 8. c. 1 & 2. in diuerſis locis.

Abuchare Mugamet, vide Alubeter.

Abuchilel Hunifi, Raſi Continentis lib. 6. c. 1. niſi ſit Abichilal, de quo fuprà, quod facile cre- diderim, præfertim quòd in translationibus Arabum medicorum corrupta ſint frequentiffimè authorum nomina.

Abues, Serapioni ſimplicium tractatu 7. c. 8.

Abugeris & Abugerig, & Abugetch, & Abugerius, & Abugerigius, & Abugirigius, & Abu- giurigius, & Abugeraeg monachus aut nomine, aut ordine, Serapioni ſimplicium cap. 107. Raſi lib. 1. Continentis c. 3. & 4. & lib. 4. c. 1. & lib. 6. c. 1. & lib. 10. c. 1. & lib. 12. c. 1. Non tamen in omni- bus illis locis titulus ille Monachi ponitur, ſed in multis.

Abuhabram, Serapioni Antidorum cap. 8. & 18. & fortè eſt Abuambram de quo fuprà, vi- de infra Albuabram.

Abulucus, Auicennæ lib. 5. in quo compositiones Pharmacorum deſcribit.

Aburnius Valens, Galeno lib. Pharmac. 7. 7. fuit & Iuriſconſultus huius nominis, cuius ſunt libri 7. Fideicommiſſorum.

Abuſeid, & Abuzeid (vtrunque enim reperio) apud Serapionem Antidorum c. 17.

Abumeron vide fuprà Abhomeron.

Abynzoar, vide in eodem loco.

Aceſias qui cauſam dedit illi proueb. ἀκεσίας ἰάρατο, Aceſias medicatus eſt, apud Diogenianũ,

Aceſtinus, apud Heliodorum Hiſtoriæ Aethiopicæ lib. 4. ſi vera eſt ea hiſtoria.

Achaafos Athenienſis Galeno ſi is eſt, quod nunquam credidi, in lib. de medicinis expertis.

Achalaëmen vide infra Alchalahamen.

Achillas πύργου κενώτης, id eſt, Aüriga, Galeno Pharmacorum localium lib. 7. c. 5.

Achillas Secundilo, Galeno lib. Pharmac. generalium 7.

Achillas ſimpliciter, ſiue vnus ex illis, ſiue alius, eidem Galeno eiufdem poſtremi operis lib. 5. & Aëtio Tetrab. 4. Ser. 3. c. 14.

Achilles ille vnus è Græcorum principibus, de quo inter reges, fuprà nu. 109.

Achilles Baſſarus Velcurianus, cuius extat libellus prognofticus, & alia quædam.

Achim Apud Serapionem ſimplicium c. 290. vide Hachim.

Achriton.

Achmeth Habramij filius, cuius extant 7. libri Græca lingua, quorum titulus eſt, Peregrinatio- rum viatica.

Acholiuſ Aëtio citatus.

Achromos infra inter fœminas. nu. 329.

Acoſtror Galeno, aut quiſquis is eſt, in medicinis expertis.

Acrabaſius, Raſi lib. Continentis 5. c. 3.

Acriſius, Garioponto in lib. de febribus c. 7.

Acron Agrigentinus, de quo fuprà diximus in ſucceſſione medicorum, nu. 56. Quibus & tu addere potes hoc in illum elogium Empedoclis, aut vt aliis placet, Simonidis apud Laërtium in ipſo Empodocle,

ἀκρον ἰνὰ τὸν ἀκρον, ἀκράγων τὸν ἀκρον,

κατὰ τὸν ἀκρον, κατὰ τὴν κρημνὸς ἀκρον πατρίδος.

Quod ita vertit Ambroſius ipſius Laërtij interpres,

Acronem ſummum medicum ex Acragante profectum,

Qui ſummo in patriæ culmine habet tumulum.

Quidam

Quidam autem, ut ille subdit, secundum versum ita pronunciant, ἀποστάτης κορυφῆς τύμβος ἄψ' ἑκατέρωθεν, *Verticis excelsi celsa sepulchra tenent.*

Aquarius, cuius extat 7. libri de vrinis ab Ambrosio Leone, aut ut alij vocat, Leonolo latinitati donati, & lib. de compositione medicamentor. à Ruellio in Latinum quoque conuersus.

Acumenus, cuius meminit Plato in Phædro, & Xenophon lib. 3. de factis & dictis Socratis.

Adamatus Salernitatus memoratus Alberto Crazio in Metropoli.

Adamantius, aut ut alij vocant, Adamantus Sophista, qui libros Physiognomicorum Græcè scripsit ad Constantinum, citaturque ab Aëtio Terrab. 1. Ser. 3. c. 163. & Terrab. 2. Ser. 4. c. 27. & 31. & Terrab. 4. Ser. 3. c. 6 & ex aliis libellis.

Adamus Lonicerus, cuius extat naturalis historiae opus, minimè contemnendum.

Adamaſca & Adamaſcus, Serapioni Simplicium c. 81. & 415.

Adelardus Anglus philosophus idem & medicus, qui scripsit quaestionum naturalium lib. 1. & in re medica lib. plurimos, vixitque sub Henrico rege Anglorum 1. anno D. 1130. Huius meminit Balæus in illustribus scriptoribus maioris Britanniae.

Adrianus Imperator supra inter imperatores. nu. 151.

Aegidius Monachus Benedictinus inter poetas, supra nu. 242.

Aegidius alter, qui scripsit de vrinis.

Aegimius Veliensis, Gal. lib. 4. de Differ. febr. vbi dicit eum scripsisse de Palpitationibus.

Aegimus simpliciter, siue ille, siue alius, eidem Gal. lib. 2. πρὸς ὑγίαιας.

Aegle inter foeminas, infra nu. 316.

Aegyptius quispiam sic simpliciter citatus Galen. in lib. Pharmac. localium 4. cap. 7. & Aëtio Terrab. 2. Ser. 2. c. 68.

Aelius Caius, Gal. in lib. 2. Antidotorum, vide Caius.

Aelius Gallus, eidem Antidotorum lib. 2. & πρὸς τὸν πρῶτον lib. 3. c. 1. & lib. 4. c. 7.

Aelius promotus Alexandrinus Græcus medicinae scriptor, quem ferunt extare in Italia.

Aelius simpliciter, vel illorum vnus aut alius, eiusdem operis lib. 4. c. 6.

Aemilianus vnus è præceptoribus Gal. ut ipse dicit in lib. de Theriace.

Aemilius Macer, supra inter poetas, nu. 219.

Aeneas Galeno citatus, Pharmacor. πρὸς ὑγίαιας, lib. 7. & πρὸς τὸν πρῶτον, lib. 2. c. 2. ex quo potes colligere illum fuisse eius amicum & sodalem.

Aeneus, qui Græcè scripsit de pulsibus & vrinis, quem Latinum fecit Plato Tyburtinus.

Aermes, & Aermasios & Armasios, siue Armasius (hæc enim omnia nomina legimus apud Serapionem Simplicium c. 81. & 143. & 220. & 229.

Aescherson, siue Aeschriion, siue item Aeschron Empiricus, & vnus è præceptoribus Gal. cuius ipse meminit lib. 11. Simpl. medic. quo in loco de carcinis loquitur. & nisi id Gal. dixisset, putassem eum fuisse Aeschersonem, quem Varro annumerat inter scriptores rei rusticæ.

Aeschines Atheniensis non ille quidem orator, sed alter medicus Plinio citatus libr. 28. cap. 4. & alibi.

Aesculapius supra inter inuentores medicinae, num. 16. & multis seq.

Aëtius Abidenus, aut, ut alij scribunt, Amidenus Antiochenus, qui Constantini Magni temporibus medicorum ante se dicta coniunxit, libris 16. quos ipse distinxisse videtur in Tetrabiblos, id est, Quaterniones 4. quorum quilibet 4. Sermones continet. Ita scilicet, ut in vniuersum 16. Sermones habeat, quos libros alij vocant. Huius vitam Eunapius descripsit. Hunc autem Cappadocem appellat Paulus Aegineta lib. 4. c. 1. in prin. Nisi illic Aretæus pro Aëtio scribendum sit, ut dicam infra in Aretæo. Hic sanè Christianus fuit, ut colligi potest ex Quaterni. 2. Serm. 4. c. 50. & Quater. 4. Ser. 3. c. 14.

Aëtius Sicanus, ex cuius & aliorum libris excerptus est liber de atra bile, qui Gal. ascribitur.

Afranius, Petro Aponensi in addit. Mesue, quo loco differit de ægritudinibus splenis.

Africana, infra inter foeminas, num. 336.

Agamedæ, infra inter foeminas, num. 324.

Agaperus Paulo Aeginetæ citatus lib. 3. c. 78. & lib. 7. c. 11. & Alexandro Tralliano lib. 11.

Agapius Alexandrinus, qui in medicina Commentarios ædidi: Bizantiæque ludum aperuit magna doctrinæ suæ fama, ingenique solertia: vnde gloriam ex ea arte, opesque ingentes comparauit, ex Suida.

Agareus, Galeno, aut cui vis, in lib. de medicinis expertis.

Agariſius, Rasi lib. 11. Continentis c. 1.

Agathinus (æpe Galeno citatus lib. 5. Phar. πρὸς ὑγίαιας, & lib. 2. de differentiis febrium, & Aureliano lib. Oxæon 2. c. 10. & lib. 3. c. 16. ex lib. de Helleboro. Sed & is scripsit librum de Semitertiana, ut dicit ipse Galenus in Commentariis lib. 1. Epidemion Hippocratis. Is autem fuit præceptor Archigenis, ut videre licet ex Aëtio Terrab. 1. Ser. 3. c. 172.

Agarhus siue Agathius Cathagetes, nisi & ipse idem sit, Galeno Medicamentorum secundum locos lib. 9. c. 5. & alibi.

Agathocles Plinio lib. 22. c. item 22. & Galeno Pharmacorum secundum genus lib. 5. Et huius aut alterius eiusdem nominis meminit Lucianus in Cataplo.

Agazo Atheniensis, quem fuisse magnum experimentatorem dicit Petrus Aponensis, in additionibus Mesue, quo loco tractat de ægritudinibus epatis. Et hic forte est quem simpliciter vocant Experimentatorem idem Aponensis in illo c. & Simon Ianuensis.

Agrippa Iudæorum rex supra inter reges, nu. 131.

Agrippa siue ille, siue alius simpliciter citatus Galeno Pharmacorum πρὸς ὑγίαιας, lib. 7.

Agron Atheniensis supra num. 57.

Ahamet siue Haamer, siue item Haamech, siue denique Ahemet Eben David, Serapioni Simplicium, c. 118. & 164. & 224.

Ahiriton.

Ahuar Rasi lib. 11. Continentis c. 7.

Aicyse siue Ayse (hæc enim duo nomina reperio, nisi diuerforum sint) apud Serapionem Simplicium, c. 117. & 303.

Albanus Torinus Vitodurensis qui Polybæm de natura seminis humani, Alexandrum Trallianum, Paulum Aeginetam, Philaretum, Ioan. Damascenum, Theophilum, & alios multos eleganter vertit.

Albarmachus Auicennæ lib. 5. tract. 9.

Albaromachus, & Alboromachus apud eundem, nisi & idem sit, quod facile crediderim.

Albafarri, & Albafari, & Albafyri, Serapioni simplicium c. 67. & 116. & Rasi lib. 2. Continentis c. 2. vbi eum citat ex lib. summæ de oculis.

Albatarich Serapioni eiusdem operis c. 85.

Albatenius qui primus Galenum in Arabicam linguam vertit, ut dicit Serapio.

Albenguefit, vide Abenguefit.

Albertus Belfortis Reticus vir hac arte clarus, cuius expectatur liber de abolenda morbi Gallici nomenclatura, eiusque explicatione, & curatione.

Albertus Salentinus Philosophiæ & medicinae doctus apud Gyraldum libro 1. de poëtis nostri temporis.

Albertus Theutonicus Dominicanus, qui ob doctrinæ magnitudinem Magni cognomentum sibi comparauit. Cuius inter alia & ea quidem prope infinita opera, libros 16. de animal. scripsit, secutus magna ex parte Aristot. Et de medicina librum vnum, de secretis mulierum vnum.

Alhambd filius Allahagelegi, Serapioni Antidotorum c. 18.

Albotin Auicennæ lib. 5. tract. 5.

Albricius Londinensis Anglus, qui scripsit de ratione, aliâque de re medica non pauca, vixitque sub Ginthelmo Ruffo Anglorum Rege.

Albuabram & albruabram (vtrûque enim reperio apud Mesuem) vide num sit Abuabram, aut Abuhabram, de quibus supra.

Albubeter, aut ut alij scribunt, Abubeter, aut etiam Abubater filius Zachariæ filij Arah, aut ut alij scribunt, Errasis, aut ut alij, Rasis, quem & Almanforem vocat, quod ad Almanforem scripserit. Sed & aliis vocatur Bubiæ filius Zachariæ, nepos Errasis. Aliis item Mugamet filius Zachariæ Rasis. Aliis denique Mahumeti filij Zachariæ Arasis. Hic est quem Rasi vulgo vocat. Cui Arnaldus Villanouanus optimi vir iudicij, in libro de diuersis intentionibus morborum, statim in ingressu hoc testimonium perhibuit, quod fuit in speculatione clarus, in opere promptus, in iudicio prouidus, in experientia probatus. Huius habemus libros 12. Elhau, aut ut alij scribunt, Helchay, aut sine aspiratione Elchay, siue E k au, id est, ut interpretantur, totum continentis, ex quo eos libros Continentis vocant, opus quidem ingens: & præterea libros 10. ad Almanforem, & alios multos.

Albuchafis qui & Albucaſis, siue Albuchafis, cuius extat libri tres Chirurgiæ, & liber qui Serapioni dicitur.

Albuensis.

Albugerig, & Albugerix, & Albugerigius, & Albugerag (hæc enim omnia reperio apud Serapionem Simplicium c. 82. & Rasi lib. 1. Continentis c. 4.) Crediderim esse Abugerim, siue Abugerig, de quo supra, præsertim quod hic Albugerig monachus vocatur eidem Rasi, eiusdem operis lib. 11. c. 4. quo etiam nomine aut titulo insignitur ille Abugeris, ut ibi diximus.

Albutius in successione medicorum, nu. 62.

Albuzid Alharabi, Serapioni Simplicium c. 257.

Alcalamet, Auicennæ lib. 5. c. 9.

Alcalaum, siue Alcalame, vtrunque enim reperio, nisi diuersi sint.

Alcamadus.

Alcanſi, & Alchansi, & chAlanzi, & Alcanzi, & Alkanci. Hæc enim omnia passim reperio apud Mesuem, & Serapionem, nisi plures sint, quod non credo.

Alcesius Sophista Galeno Pharmacorum πρὸς τὸν πρῶτον lib. 8. c. 2.

Alchalahamè & Alchalchemè, nisi diuersi sint, Serapioni Simplicium c. 84. & 185. & 246. & 247.

Alchindus & Alkindus, apud Mesuen, Auincennam, & Rasim sæpe citaturque ex lib. de Electionibus ab ipso Rasi, lib. Continentis 1. c. 3. & ex epistola de podagra & dolore stomachi, eodem c. 9. & lib. 2. c. 3. Is alibi vocatur Elkindus apud eundem Rasim eiusdem operis lib. 4. c. 1. vbi item illum citat ex d. epistola de Podagra, vt iam non dubitandum sit, quin idem sit.

Alcibiades, de quo supra inter principes, nu. 146.

Alcibius, Nicandro in Theriacis, vide Alcipius.

Alcimion & Alcimius apud Galenum Pharmacorum $\nu\pi\lambda\gamma\epsilon\nu\mu$ lib. 7. & $\nu\pi\lambda\tau\omicron\pi\tau\omicron\varsigma$ lib. quoque 7. c. 2. & iterum 6.

Alcippus, Gal. lib. 6. Simplicium, nisi sit ille Alcibius de quo nuper diximus.

Alcon, aut vt alij, Alcontius, aut etiam Accountius, aut Arcontius siue Archontius, vulnorum medicus à Claudio Cæsare centum sextertis condemnatus, eidemque in Gallia exulanti, & deinde restituto acquisitum non minus intra paucos annos, vt tradit Plin. lib. 29. c. 1.

Alcon alter multo posterior, qui apud Aufonium, Aruspice Diodorum vaniloquum fecit, quo quidem epig. & seq. eundem Alconum deridet, ex Græco Lucilij epig.

Alcmeon Crotoniata, supra inter philosophos nu. 251.

Alcimerestem, Serapioni Antidororum c. 18. ad fin.

Alexander Achillinus Bononiensis, qui de subiecto medicina, & alia quædam scripsit.

Alexander Agathimerus Venerus, ad quem Leonicens scripsit librum de Tiro, siue vipera.

Alexander Aphrodisæus supra inter philosophos, nu. 271.

Alexander Benedictus Veronensis, cuius sunt de morbis medicandis lib. 30. Anatomes 5. de peste 1. Aphorismorum 1. & alia quædam.

Alexander Bondinus, cuius extat epistola Græca in organum Aristotelis.

Alexander Laodicensis Cælio Aureliano lib. Oxeon, id est, Celerum passionum 1. c. item 1.

Alexander Magnus supra inter reges, nu. 116.

Alexander Paruus citatus Rasi lib. Continentis 1. c. 9.

Alexander Philalethes Herophili sectator, Galeno lib. 4. de differentiis pulsuum. Hunc esse puto quem Octavius Horatianus, aut vt aliis placet, Theodorus Priscianus libro 4. de Physica scientia ad Eusebium filium dicit amatorem veri fuisse appellatum, eumque fuisse discipulum Asclepiadis, & scripsisse libros de femine.

Alexander Phrix, de quo supra inter diuos nu. 90.

Alexander Traianus Petronius Citacastellanus, cuius in medicina sunt quædam opera ad Paulum Cæsarem Cardinalem.

Alexander Trallianus Iatrosophista, cuius opus Græcum in medicina Albanus Torinus Latinitati primùm donauit, & deinde Iacobus Gopilius multo scelicus & tersius, cum doctissimis scholiis, nouissime Ioannes Guinterius Andernacus.

Alexander, vt puto alius à Luciano in vita Peregrini memoratus.

Alexander item alius, ni fallor, quem Ioannes Alexandrinus in Commentariis Galeni de sectis vocat veritatis amatorem.

Alexandrum simpliciter, siue vnum ex illis, siue alium citat Gal. Pharmacor. $\nu\pi\lambda\gamma\epsilon\nu\mu$, lib. 6. & $\nu\pi\lambda\tau\omicron\pi\tau\omicron\varsigma$, lib. 2. c. item 2. Paul. Aegin. lib. 3. c. 28. & c. 78. & lib. 7. c. 11. & c. 19. Serapion Simplicium c. 233. & c. 277. Mesue sæpe in Antidotis, Rasis, lib. 1. Continentis, c. 1. & c. 3. vbi illum citat ex lib. de Melancholia, & c. 7. ex lib. Birsen, vti etiam facit c. 8. eiusdem lib. Et in lib. 2. c. ex lib. Congregationis. Et lib. 5. c. 1. ex lib. de Stomacho. Et lib. 6. c. 1. ex Summa ipsius. Hicque est, vt opinor, à quo Nicolaus in Antidotario medicamentum Alexandrinum dictum esse scribit.

Alexander alius, ni fallor, illis tempore inferior, vt qui Iustiniani Imperatoris imperio floruit, medicina peritissimus, apud Agathium lib. 5. de bello Gothorum.

Alexias Thrasia Mantinentis, de quo postea dicemus, discipulus, qui vt scribit Theophrastus lib. 9. historiae plantarum, c. 17. plurimum valuit ingenij acrimonia, nec infra magistrum bonis artibus fuit instructus, vt pote qui multas medicinae partes, quas ille non tenuerat, egregie consecutus est, Floruitque tempore ipsius Theophrasti, vt illic colligere licet.

Alexio memoratus Ciceroni lib. 15. epistolarum ad Atticum, epistola 1. & 2.

Alexippus Plutarcho memoratus in Alexandro magno.

Alfalamen, Rasi lib. Continentis, c. 3. Vide num sit Alkalamen, de quo infra.

Alferesi Serapioni Simplicium c. 168.

Alferisei, siue ille, siue alius, eiusdem operis c. 201.

Alferisi ibi. c. 95.

Alfeusi nisi & idem sit, ibi. c. 302.

Alguazir Abuale Zor, filius Abmeleth filij Zor, citatus à Zoar in initio libri de cura lapilli, nisi de seipso loquatur.

Alharif, Mesue in medicinis solutiuis.

Aliabbas, vide Halyabbas.

Alimaio, Rasi lib. 2. Continentis c. 1.

Alkalamen Arabibus sæpe, qui forte is est Alchalahmen, siue Alchalechem de quibus supra diximus.

Alkekengi.

Alkindus, vide supra Alchindus.

Alkuffeneni, Serapioni Antidororum c. 33.

Almaienir, ibi. c. 143.

Almasaherodi, ibi. c. 177.

Almascadi, ibi. c. 185. ex libro auri, minerarum, margaritarum,

Aloisius Mundella Brixiensis, cuius extant Epistolæ medicinales doctis, & Annotationes in

Antonij Musæ Brasauolæ Simplicium medicamentorum examen.

Aloisius Trisinus, cuius sunt problemata medica ex Galeno.

Alpharabij, vide Ebnafar.

Alphosus Ferrius Neapolitanus, cuius est liber de morbo Gallico, alter de Sclopetorum vulneribus, & alij plurimi.

Alseir, Auicennæ lib. 5. in medicamentis compositis.

Albirosin, Rasi lib. 9. Continentis c. 5.

Amaran, Mesue in ægritudinibus cerebri.

Amaranthus Grammaticus, Galeno Antidororum lib. 2.

Amaran, Mesue in Antidotis. Et forte est ille Amaraan.

Amaron inter reges, supra nu. 132.

Amasas.

Ambram Serapioni Antidororum c. 16.

D. Ambrosius, de quo inter Diuos supra, nu. 92.

Ambrosius Leo Nolanus, qui libros Aëuarij de vrinis non ineleganter vertit, & alia quædam scripsit.

Ambrosius Puteolanus Marcello Burdegalensi citatus c. 26.

Aminulus, Auicennæ lib. 5. tract. 8.

Ammonius, Chirurgus, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 113. & Tetrab. 4. Ser. 2. c. 51.

Ammonius Lithotomos cognominatus Celso, lib. 7. c. 26.

Ammonius simpliciter, siue vnus ex illis, siue alius, Paulo Aeginetæ, lib. 7. c. 16. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. c. 113.

Amphion, Galeno $\kappa\alpha\tau\alpha\ \nu\theta\epsilon\mu$, lib. 4.

Amram filius Hihaume, nisi sit ille Amaraan, vel Amaram.

Amram simpliciter Arabibus citatus, quem credo eundem esse.

Amythaon, siue is fuit pater Melampi, de quo diximus inter poetas: siue alius, sed cuius epithema memorat Aëtius Tetrab. 2. Ser. 4. c. 57. ex Galeno, Et malagma ipse Galenus medicamentorum $\nu\pi\lambda\gamma\epsilon\nu\mu$, lib. 7. & ipse Aëtius Tetrab. 3. Ser. 2. c. 11. & Alexander Trallianus lib. 8. c. 10. eodemque vlt. & eum quoque citat Paulus Aegineta lib. 4. c. 32. & 55. & lib. 7. c. 17.

Amython, siue, ille fuit detracta vna litera, siue alius, Aëtio citatus.

Anacreon, cuius est Commentarius de radicum sectione.

Anastafius citatus Aëtio Tetrab. 3. Ser. 4. c. 47.

Anazare.

Anazilaus, de quo Plinius lib. 25. c. 13. & lib. 28. c. 11. & lib. 35. cap. 15. qui & ipse forte est, quem idem memorat. lib. 19. c. 1.

Anchæus vide infra Antæus.

Andreas siue Andras, siue Andrias, siue Andron, vel Andros, nam & hæc omnia nomina medicorum reperio, nisi diuersi sint. Andream citat Dioscor. in præfatione, Cornelius Celsus lib. 5. c. 1. & 18. & Gal. qui eum nō multi facit: nam in libro qui inscribitur Subfiguratio Empirica, eum vocat superbium: & experientia expertem: & in præfatione lib. 6. Simplicium Pharmacorum, eum vocat præstigiatorum & arrogatem. Sed & eum Andream vocat Epiphanius Cyprius statim post prin. libri primi Hæreseon, vbi eum dicit scripsisse de herbis. Andronem citat idem Cornelius lib. 5. Gal. Aëtius, & Paulus Aegin. Andram ipse Dioscorides, Celsus, & Plinius. Et quod Andreas & andron vnus sit, potest videri ex eo, quod quem Andream vocat Dioscor. lib. 4. c. 59. vbi de papauere loquitur, Andronem appellat Plinius de eadem re loquens lib. 20. c. 18. Ipse Cornelius Celsus illo eodem lib. 5. c. 20. Paul. Aegin. lib. 3. c. 42. & lib. 4. c. 25. Andreas autem scripsit librum de medica origine, quo Hippocratem infamare nititur, quod, vt credo, Galenū aduersus illum animauit, & armavit. Eum quoque Athenæus citat ex libris de Serpentinibus, & de quibusdam falso creditis, & autor magni Etymologici, vbi illum scribit ab Eratosthene $\beta\iota\beta\lambda\iota\alpha\iota\gamma\iota\delta\omicron\upsilon\upsilon$ fuisse vocatum, quod eius libros furtim excrisperat, allusione scilicet cognomeni proverbialis sumpta ab Aegistho, qui Clytemnestram Agamænonis corruerat. Porro Polybius lib. 5. historiarum meminit Andream medici Ptolemæi regis cui Philopatro cognomen fuit, quem à Theodoro Prorege interfectum fuisse dicit. Comes quoque Andreas memoratur Aëtio lib. 10. c. 5.

Andreas Albius Bononiensis, qui dialogos aliquot de aquis scripsit.

Andreas Bellunensis.

Andreas Brentius Patavinus, qui librum Hippocratis de natura, & alterum de insomniis La-

tinum fecit, epistolamque de ea re dictam conscripsit.

Andreas Camutius qui propositiones quasdam in medicina scripsit, quibus se responsurum pollicetur.

Andreas Carystus, Cassio Problematon medicorum c. 58.

Andreas Comes Aëtio citatus Tetrab. 2. Ser. eod. 2. c. 34. & Tetrab. 3. Ser. 1. c. 5. & 16. & Ser. 4. c. vlt.

Andreas à Lucana Secobiensis Hispanus, qui de febre pestilentiali scripsit, & de sectione corporis humani, & alia plurima lectu non indigna. Et Latinos reddidit libros de natura stirpium Aristolis: & 8. postremos γεωπονικῶν Constantino Cæsari adscriptorum.

Andreas Thurinus Pisciensis, cuius extant libri de Pleuritide, & libellus de Crisi, & alij.

Andreas Vesalius aut vt alij vocant Vuesalius Bruxellensis, cuius extat liber ingens & admodum laudatus de humani corporis fabrica, de quo nos diximus in nostris Legibus Connubialibus, lege 15. nu. 94. incip. Iosephus.

Andrezeos, siue Andrzeas supra inter philosophos, nu. 268.

Androcydes, qui ad Alexandrum Magnum scripsit, Vinum potaturus, rex, memento te bibere sanguinem terræ. Sicut cicuta homini venenum est, sic cicuta vinum, vt prodit Plinius lib. 14. c. 5. Ex illa ipsa breuiuscula epistola aperte videtur rei medicæ non ignarus fuisse, atque etiam ex eo quod de eodem scribit ipse Plinius lib. 17. c. 24. ad fin.

Andromachus Senior, supra inter poetas, nu. 220.

Andromachus illius filius, Neronis medicus primarius, quem Galenus lib. 1. Medicamentorum secundum genera citat ex libro ἑξῆς, id est, eorum quæ sunt extra, siue de externis. Et cum propè vbique vocat Iunioem. Sed & Aëtius eius medicamen Cyphoides deseribit.

Andronicus Ticianus, quem citat & virum clarissimum vocat Octavius Horatianus lib. 4.

Andronicus simpliciter, siue ille, siue alius citatus ipsi Horatiano lib. 1. c. 18. & lib. 2. c. 6. & Galeno Pharmacorum secundum locos lib. 7. cap. 6. eodemque vlt. & lib. Quod corporis temperamentum animi mores sequantur.

Andronius, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 2. c. 93.

Angedenus sapius Galeno citatus lib. 2. Simplicium.

Angelinus.

Angelus Bolognius, cuius sunt libri de cura vlcærum exteriorum, & de vnguentis communibus in solutione continui.

Anguitia, infra inter feminas, num. 314.

Aninebetem, Serapioni Simplicium c. 164.

Anæus, siue Anthæus, Plin. lib. 28. c. 1. & Galeno Pharmacorum ἑξῆς lib. 4. c. 7. vide infra Antistius. Sunt & qui apud Plinium legant Anchæus.

Anthus, nisi idem sit, apud Aëtium Tetrab. 3. Ser. 4. c. 44.

Antigenes Cleophantinus Aureliano, lib. 2. Oxeon, c. 10. ex lib. de febr. & tumorib.

Antigenes, siue Antigenus simpliciter citatus Galen. lib. 2. Comment. de natura hominis, & Pharmacorum ἑξῆς τόπος: Aëtio, Alexandro Tralliano, & Marcello Burdegalensi.

Antigonus, Galeno in postremo loco lib. 4. c. 7. & Marcello, cap. 8. & Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 8. in princ.

Antiles & Antilis, Rasi Continētis lib. 2. c. 5. & 6. & alibi sæpe in eo opere, vide infra Antillus.

Antimachus Galeno, κατὰ γέν, lib. 7.

Antiochenus Laodiceus.

Antiochides, Galeno ἑξῆς τόπος lib. 9. c. 2. & lib. 10. c. 2.

Antiochus Syriæ rex inter reges, num. 118.

Antiochus Philometor, Galeno lib. 2. Antidotorum.

Antiochus alius, siue ille fuit qui annos vixit plusquam 80. senibus illæsis, mēbrisque omnibus integris, vt retulit Galenus, qui & eius vitæ rationem describit lib. 5. ἠπὶ ὕψιας. Hunc sæpe citant Aëtius Quater. 1. Ser. 3. c. 114. & Paulus Aegineta lib. 7. c. 8. vide infra Paccius. Et forte de hoc intelligit Lucianus in Philopside.

Antipater Galeno ἑξῆς τόπος lib. 3. c. 3. & lib. 6. c. 1. & alibi sæpe, & Aëtio citatus Tetrab. 2. Ser. 2. c. 92. & Ser. 4. c. 57. & alibi quem inter Methodicos ponit idem Galenus, aut quisquis est, in Introductione, siue Medico: quique ipsius Galeni tempore artem medicam apud Romanos publice exercuit non sine laude, vt etiam tradit ipse Gal. lib. 4. de locis affectis. c. vlt. Sed & Cælius Aurelianus lib. 2. Chronion c. 13. illum citat ex libris Epistolarum medicinalium ad Gallum.

Antiphanes, Galeno κατὰ τόπος lib. 5. c. 9. & Aureliano lib. Chronion 4. c. 8. ex libro quem Panoxon appellauit.

Antistius, aut vt alij legunt, Antius, apud Suetonium in Iulio Cæsare, c. 82. vide num sit Anteus, de quo supra.

Antoninus simpliciter, eiusdem operis lib. 5. c. 7.

Antonius Beniuenius, cuius habemus librum de abditis nonnullis ac curandis morborum & sanationum causis. Ad hunc Politianus scribit E. legiam,

Antonius

Antonius Bolognius, cuius in Chirurgia extant volumina.

Antonius Castor, de quo supra in successione medicorum, num. 65.

Antonius Cermisonus præceptor Sauonarola, cuius sunt cõsilia in re medica: & lib. de vrinis.

Antonius Cous, Galeno lib. 2. Antidotorum.

Antonius Epicurus, qui scripsit de propriorū affectuum ἐφεσθία, cui simili argumento respondit Galenus, quem inscripsit de propriorum animi eiusque affectuum agnitione, & remedio.

Antonius Faentinus, qui Hippocratis Aphorismos versibus reddidit.

Antonius Fortolus Ioferiensis, qui plurimos libros Galeni traduxit.

Antonius Fumanellus Veronensis, cuius est Consilium chirurgicum de caluarie fractura Historia & curatio difficultatis & angustiae vrinae, de Balnei ferrati facultatibus, de balneis, aquæ simplicis.

Antonius Gallus Parisiensis medicus, cuius extat libellus non indoctus de ligno sancto. Is certe vir est huius artis peritissimus, & vtraque lingua doctissimus.

Antonius Garnerius, aut vt alij vocant, Guainerus, siue etiam Guaneries, siue denique Guaynerius (nam promiscuè his nominibus appellatur) natione Papiensis, cuius sunt multa opera in re medica.

Antonius Gazius Patauinus, cuius in medicina est Corona florida.

Antonius de Gradis, cuius est liber de febribus.

Antonius Herbarius, Galeno Pharmacorum ἑξῆς τόπος lib. 2. cap. 2. & κατὰ γέν lib. 6. qui hunc dicit multam habuisse experientiam.

Antonius Ludouicus Olysiiponensis, cuius sunt doctissimi libri de occultis proprietatibus, & Problematon, & alij.

Antonius Musa Augusti medicus, de quo supra in successione medicorum nu. 61. Hic est, vt opinor, quem Musam simpliciter citant Galenus, & Paulus Aegineta.

Antonius Musa Brasauolus Ferrariensis nostri temporis medicus peritissimus, cuius extant doctissimi Commentarij in Aphorismos Hippocratis, & dialogi de simplicibus medicamentis, & alia multa.

Antonius Pharmacopola, Galeno Pharmacorum localium lib. 9. c. 4.

Antonius Stupanus Reticus, qui auxit Dispensariū, quod vocant, medicamentorū Nicolai.

Antonius Zenus, aut vt alij appellant, Zenon Policola Venetus, cuius est liber de natura humana, siue de Embryo.

Antyllus vel Antillus citatus Oribasio lib. 2. Euporiston, Aëtio Tetrab. 1. Ser. 3. sæpe, & aliàs quoque sæpe Paulo Aeginetæ lib. 3. c. 40. & lib. 6. c. 33. & lib. 7. c. 10. & 24. Stobæo Ser. 99. Aui-cennæ lib. 5. & Rasi lib. 2. Continentis, c. 2. & alibi sæpe, qui vt opinor, est ille Antyllus, vel Antiles de quo supra. Nam hæc nominum propriorum diuersitas in hoc authore, & cæteris Arabibus processit vicio interpretum, atque etiam librariorum.

Anyasius, Rasi lib. 3. eiusdem operis, c. 3.

Appelles Chirurgus apud Artemidorum Daldianum, in lib. de Somniorum interpretatione.

Appelles, siue ille, siue alius, apud Plinium lib. 3. c. 5. & Galenum, lib. 2. Antidotorum.

Aphricanus, qui de ponderibus & mensuris medelarum scripsit, & hic, siue alter eius nominis citatus Constantino, aut alteri, quisquis is est, lib. Geoponicon 12. in re medica.

Aphrodas, Galeno lib. Phar. ἑξῆς γέν. 2. & κατὰ τόπος lib. 3. c. 4. eodemque vlt. ad fi. & lib. 5. c. 7. non semel, & lib. 2. Antidotorum, & alibi sæpe.

Aphrodiseus, Galeno ἑξῆς γέν. lib. 7. qui alius est ab Alexandro Aphrodiseo, qui Galeno multo posterior fuit.

Apion, eidem eiusdem operis lib. 5.

Apion Grammaticus, siue is fuit, qui scripsit de metallica medicina, ex quibus Plinius quædam mutuatus est, lib. 35. vt ipse fatetur lib. 2. in nomenclatura authorum eius lib.

Apis Aegyptiorum rex inter inuentores medicinae, nu. 15.

Apius Phascus, Galeno Phar. κατὰ τόπος, lib. 5. c. 7.

Apollinaris, Marcello Burdegalensi in sua præfatione.

Apollinaris Cremonensis, qui sub Eugenio quarto scripsit practicam, & alia quædam.

Apollo inter inuentores medicinae supra, nu. 6. & seq.

Apollo alius, Galeno Phar. local. lib. 7. c. 3. Nisi nomen ibi sit concisum (vt sæpe fit in nominibus propriis) vt sic significet Apollonium, vel Apollodorum.

Apollodorus, de quo supra in successione medicorum, nu. 54.

Apollodori duo, scilicet Scillaus, siue Citicus & Tarentinus citati Plinio, lib. 20. cap. 4. quos plerique opinantur esse illos Apollonios patrem & filium. de quibus paulo post dicemus.

Apollodorum autem simpliciter citat Gal. in lib. Phar. secundum locos. Vnum autem horum citat Plinius lib. 14. c. 7. & ex eo volumine, quo suavit Ptolemæo regi quæ vina biberet.

Apollonides, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 4. c. 48.

Apolliniades Chirurgus, nisi idem sit, apud Artemidorum Daldianum, in Somniorum interpretatione.

- Apollonides Ciprius, Galeno in Methodo.
 Apollonius Archistator, Galeno Pharmac. secundum genera, lib. 5.
 Apollonius Biblas, eidem lib. 3. Epidemiorum Hippocratis.
 Apollonius Citienis, Cælio Aureliano lib. 2. Chronion c. 4. ex lib. 2. de Epilepticis, & iterum lib. 3. cap. 4.
 Apollonius Citæus, apud Strabonem lib. 14. qui ut opinor, idem est.
 Apollonius Glaucus, qui ex libris de interioribus citatur eidem Cælio Aureliano, lib. Chronion 4. cap. 8.
 Apollonius Herophilus, siue Herophilæus pater, de quo supra in successione medicorum numero 54.
 Apollonius eius filius, sectæ ut pater Empiricæ, ut tradit Gal. aut quisquis est illo libro cui titulus est, *ἰσαγωγή*, id est, Introductio, siue Medicus, vbi vtrunque dicit fuisse Antiochenum.
 Apollonius Memphites, nisi vnus ex illis fuerit, quem Galenus in illo libro memorat, & lib. 2. Antidotorum, atque etiam Aëtius Tetrab. 2. Ser. 2. c. 24. & Ser. 3. c. 20. & Aurelianus lib. Chronion 3. c. 8. & lib. 4. c. 8. & Nicandri Scholiastes.
 Apollonius Mys, vel Mus, de quo Strabo lib. 14. & Celsus lib. 5. in princ. Galenus lib. 4. de differentiis pulsuum, & lib. 2. Antidotorum: & Aurelianus lib. Oxeôn 2. cap. 13. ex libris. 18. quos de secta Herophili conscripsit.
 Apollonius Organicus, Galeno Pharmacorum secundum genera lib. 5.
 Apollonius Pergamenus, Oribasio Euporistôn lib. 1.
 Apollonius Pitaneus, Plinio lib. 29. c. vlt.
 Apollonius Stratonis filius, de quo Galenus lib. 4. de differentiis pulsuum.
 Apollonius Tarfeus, eidem Phar. *ἡ γένεσις*, & Pharm. *ἡ τέσις*, sæpè.
 Apollonius Thespianus Galeno postremo loco. Et ut vix credam tot fuisse Apollonios medicos, sic nec credibile est, vni fuisse tot cognomina.
 Apollonius Thyaneus inter philosophos, supra nu. 259.
 Apollonius illorum omnium posterior, ut qui fuit tempore Apuleij, qui de eo loquitur lib. 9. Asini aurei post princ. vbi eum refert morsum à cane rabido.
 Apollonius quisquis is est, simpliciter citatus Aëtio Tetrab. 2. Ser. 2. c. 78. & seq. & 82. & 91. & Rasi lib. 1. Continentis c. 9. non semel.
 Apollophanes Seleucensis regis Antiochi medicus, & maxima apud eum autoritate, ut scribit Polybius lib. Historiarum 1.
 Apollophanes simpliciter, siue ille, siue alius citatus Cornelio Celso, lib. 5. c. 18. & Galeno Pharmacorum *ἡ γένεσις* lib. 5. & *ἡ τέσις* lib. 8. c. 9. & Paulo Aeginetæ, lib. 3. c. 46. & lib. 7. c. 18. & Aureliano Oxeôn lib. 2. c. 24. & c. 33. vbi eum dicit Erasistrati sectatorem, & Alexandro Tralliano lib. 8. c. 2. vbi eius malagma describit.
 Apolozantes, Alexandro Tralliano.
 Apuleius Madaurensis, de quo diximus inter philosophos, nu. 264.
 Apuleius, aut ut alij vocant Apuleius Celsus, cuius libros habemus de herbarum viribus, ex quibus citatur Marcello Burdegalensi cap. 16. Huncque præceptorem fuisse Valentis, & Scribonij Largi, scribit ipse Scribonius lib. de compositione medicamentorum cap. 96. & c. 171. Apuleium autem, siue hunc, siue alterum citat Constantinus, aut quisquis est, lib. Geoponicôn. 12. in re medicâ.
 Aprianus, qui descripsit medicamenta quæ valent ad quæque membra affecta, apud Galenum lib. 6. Simplicium.
 Arabas Thebanus, Galeno lib. 2. Antidotorum.
 Arabasius, Rasi lib. Continentis 5. c. 1.
 Arabi.
 Arabs siue Arabus, de quo supra inter inuentores medicinæ, num. 5.
 Arabs simpliciter citatus Celso, lib. 5. c. 18.
 Aram.
 Aratus inter poetas, num. 213.
 Arcaganis, Rasi lib. 5. Continentis c. 3. citatus ex lib. morborum.
 Arcagenisius, eiusdem operis lib. 6. c. 1. ex lib. de vomitu, & li. 5. c. vlt. ex li. de morbis diuturnis.
 Arcanidifus, eiusdem operis lib. 3. c. 4.
 Archagatus Peloponensis Lyfaniæ filius, qui ut Plinius lib. 29. c. 1. refert ex Cassio Hemina, primus è medicis Romam venit, L. Aemilio & Marco Liviio Cons. anno urbis 535. Eiqueius Quiritium datum, & taberna in compito Acilio empta, mirèque gratus fuit aduētus eius initio, mox à sæuitiâ secandi, vrendique, transiit nomen eius in carnificem, & in tædium artis, Archagati istius, aut alterius emplastrum recenset Cornelius Celsus, lib. c. 19.
 Archagillius, Rasi Continentis lib. 8. c. 1. ex lib. de morbis diuturnis. is fortè est qui supra dictus est Arcagenisius.
 Archelaus, Plinio lib. 28. c. 4. & Galeno Pharmacorum localium lib. 9. cap. 6. & Aëtio Tetrab. 4. Ser.

4. Ser. 4. c. 133. Hunc aut alium eius nominis Stobæus Serm. 98. qui est de morbis, citat ex libro de fluuiis, qui ad rem medicam pertinet, ut olfacere possumus. Hic est ut opinor, quem Anaxagoræ discipulum fuisse dicit Strabo, lib. 14.
 Arcestratus.
 Archibius Galeno Phar. *ἡ γένεσις* lib. 5. & lib. 2. Antidotorum.
 Archidemus, siue Archidamus. vtrunque enim reperio apud Galenum lib. 2. Simplicium medicamentorum, c. 18. & seq.
 Archigenes sæpe citatus Galeno, Aëtio, Paulo Aeginetæ, Mesuæ, Serapioni, Rasi, quem ipse Galenus lib. 4. de differentiis pulsuum dicit *ὁ φιλοσιγίας* morbum depastum esse, ut nouam, inquit, vocem in re noua vsurpem. Et si, ut subiungit, isto malo esset indignus, in colenda arte vir non ignauus. Citatur ab ipso Galeno ex libris Medicaminum *ἡ γένεσις*, & ex libris 11. Epistol. & ex libro de Pulsibus, & ex libro de oblesæ memoriæ instauratione, & ex lib. de significatione febrium, & ex libro de Musculis, & ex libris Regularum. & ex libro de longorum affectuum notitia. Et ab Aëtio Tetrab. 2. Ser. 2. c. 37. ex epistola ad Marsum, & à Paulo Aegineta lib. 3. c. 45. ex epistola ad Atticum, & à Cælio Aureliano sæpè. & Rasi lib. 1. Continentis, cap. 4. & 5. ex libris morborum Chronicorum. Et hunc fuisse Apameum Syrium dicit idem Galenus, aut quisquis est, in Introductione siue medico. de eo est illud Iuuenalis saty. 6.
 — *Tunc corpore sano*
Aduocat Archigenem onerosaque pallia iactat.
Quot Themison egros, &c. Item illud satyra 13.
Nec dubitet Ladas si non eget Anticyra, nec
 — *Archigene.*
 Archigenisius, Rasi lib. 12. Continentis, c. 1. vbi eum citat ex libro de Antiquis morbis. Et fortè est Arcagenisius, vel Archagillius, de quibus supra.
 Archis, Serapioni Antidotorum, c. 91.
 Archides siue ille, siue alius, ibi c. 18.
 Arcon, Rasi lib. 1. Continentis, c. 8.
 Arcontius, vide supra Alcon.
 Arditritius, qui fuit tempore Galeni ut dicit Serapion tract. 7. qui de Antidotis est, c. 8.
 Aretæus Cappadox, cuius est liber de acutis passionibus, de quo loquitur Paulus Aegineta lib. 4. cap. 1. in principio, vbi in nonnullis codicibus Aëtius scribitur pro Aretæus. Neque enim Aëtius Cappadox fuit, sed Antiochenus. ut ipsemet dicit, ideoque in Græco codice Aldi. scribitur *κατὰ ἀδελφὸν ἀρεταίου*. Aretæum autem citat simpliciter ipse Aëtius Tetrab. 2. Ser. 4. c. 46. & Tetrab. 3. Ser. 1. c. item 1.
 Aretæus Sabinus, qui Hippocratem commodissimè commentatus est, ut dicit Aulus Gellius lib. 3. c. 16. vide infra Sabinus.
 Arianialis, Serapioni Simplicium, c. 143.
 Aridion filius Meliz, Gal. aut quisquis est Arabs, ut opinor, in lib. de medicinis expertis.
 Arinasius, Rasi lib. 3. Continentis, c. 4. & fortè est Aniasius de quo supra.
 Ariobarzanes, Paulo Aeginetæ lib. 7. cap. 17. vbi describit emplastrum Ariobarzanion. Vti etiam Alexander Trallianus lib. 3. c. 10.
 Aristarchus Tarfeus, siue Tarfensis, Galeno Pharmacôn *κατὰ γένεσις*, lib. 5. & Aëtio Tetrab. 4. Sermo. 2. c. 15.
 Aristarchum illum, aut alium simpliciter citat idem Galenus Phar. *ἡ τέσις* lib. 5. c. 1. & 3. & lib. 7. c. 5. & 6. Aëtius Quaternionis 2. Ser. 4. c. 65. & Mesue in Antidotis.
 Aristæus apud Gal. siue Herodotum in Introductione, siue Medico, post principium.
 Ariston, siue Ariston, quem citat Cornelius Celsus lib. 5. c. 18. & Galenus Pharm. secundum locos lib. 9. c. 4. Huiusque dicunt nonnulli esse librum de victu salubri, qui Hippocratis esse dicitur, ut scribit Galenus in Commentariis Epidemion Hippocratis, lib. 6. c. 1. Et illum inter vetustissimos medicos ponit idem Galenus in Commentariis de ratione victus in morbis acutis lib. 2. sectione 18. & in lib. 1. de Alimentorum facultatibus.
 Aristocles, Galeno Phar. *ἡ τέσις* lib. 6. c. 1. & lib. 8. c. 7.
 Aristocrates Grammaticus Galeno eiusdem operis lib. 5. c. 9.
 Aristocrates simpliciter ibi, nisi idem sit, quod credimus.
 Aristogenes duo Suidæ celebrati, alter Thasius qui ad Antigoni regem Macedoniae plures libros in medicina scripsit: Alter Cnidius Chryssippi philosophi seruus, qui ex curatione Antigoni Gonatæ magnam famam consecutus est. Alterius malagma recenset Cornelius Celsus libro 5. c. 18. illum quoque sæpe citat Plinius lib. 33. 34. & 35.
 Aristogiton Plinio, lib. 27. c. 4.
 Aristolaus, Galeno Phar. localium lib. 9. c. 5.
 Aristophylus Plataicus Theophrasto in Plantis memoratus, lib. 9. de historia Plantar. c. 19.
 Aristoteles supra inter Philosophos, nu. 252.
 Aristoxenus Herophilæus, & Alexandri Philalethis discipulus, Galeno lib. 4. de differentiis

pulsuum, & Aureliano lib. Oxeón 3. c. 16.
 Aristras, Rasi lib. 5. Continentis c. 2. non semel.
 Aristrates, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.
 Aristus Chirurgus, Scribonio Largo c. 209.
 Arius Asclepiades, Galeno Phar. secundum locos lib. 4. c. 7. ex libro quo propria Pharmaca
 coaceruauit, & lib. 5. c. 7. & alibi sæpè.
 Arius Tarsus, nisi idem sit, ipsi Gal. secundum locos lib. 3. c. 1. & lib. 9. c. 1. vide Lecanius.
 Arlunus, aut vt alij vocant, Arlenus, qui scripsit de faciliori alimento, & de Balneo.
 Armastios, siue Armesius, vide supra Aermerios.
 Arnaldus Villanouanus Gallus ex Prouincia, quem vulgò de Villa noua appellant, cuius sunt
 multa opera in vno volumine impressa. De eo admodum magnificè loquitur è nostris vt cate-
 ros nunc omittam, Io. And. in c. consilium, de obser. ieiun. in add. Spec. in rub. de cri. fal. & Panor.
 in c. si verò, in 3. ope. de iure iur. vbi illum appellat summum & quasi diuinum medicum. & Barb.
 qui de illo mirandum quippiam refert in l. Titius, col. antepe. ff. de verb. oblig.
 Arohon & Aroon, Rasi lib. 1. Contin. c. 2. & 3. ex lib. de quæstionibus naturalibus.
 Aron, eodem libro cap. 3. & alibi sæpè, nisi sit Aaron, de quo supra, quod faciliè crediderim,
 siue etiam superior.
 Arrepenisus eiusdem operis, lib. 7. c. 4.
 Arrhabianus, Galeno medicamentorum secundum locos, lib. 7. c. 4.
 Arfillus Senogallienis, qui versibus traduxit proloquia Hippocratis.
 Artaglis, Rasi Contin. lib. 5. c. 2. non semel.
 Artaganis, eiusdem operis lib. 6. c. 2. ex libris diuturnorum morborum.
 Artanius, Rasi Continentis lib. 3. c. 4.
 Artemidorus cognomento Capito, Galeno lib. 1. Commentariorum de natura hominis, &
 lib. 1. Præfagiorum Hippocratis, c. 29. & κατὰ τόπος lib. 5. c. 3. vide Capito.
 Artemidorum simpliciter siue illum, siue alterum citat idem Galenus Pharmacorum loca-
 lium lib. 5. c. 7. & Cælius Aurelianus, qui illum Erasistrati sectatorem dicit lib. Oxeón 3. c. 14. &
 lib. 2. c. 31. vbi eum Sidensem, & Erasistrati sectatorem dicit, & lib. 3. c. 15. vbi etiam eum Siden-
 sem vocat. vide Cornelius Artemidorus.
 Artemisius Marcello citatus c. 36.
 Artemius, eidem cap. 13. nisi idem sit cum præcedenti, quod videtur ex eodem Marcello, quæ
 vtrunque Dianio ostendisse dicit.
 Artemon Plinio, lib. 28. c. 1.
 Artigenus, Artigenisus, Artiginisus, Artigenisus, Artigenis, Artigenensis. Hæc
 enim omnium nomina pro vno, ni fallor, citat Rasi lib. 5. Continentis, c. 1. & lib. 3. c. 7. in pluri-
 bus locis, & lib. 7. c. 4. non semel, & alibi sæpè.
 Artorius Marcus, Augusti medicus, de quo in successione medicorum, nu. 61.
 Artram, Serapioni Simplicium c. 228. ex libro de cibis.
 Aruntius Achillas, Galeno lib. 7. Pharmacorum κατὰ τόπος.
 Aruntius, in successione medicorum, num. 62.
 Asameri, Auicennæ lib. 5. tract. 1. c. 4.
 Asanitus, Paulo Aeginetæ lib. 4. c. 55.
 Asan, Rasi lib. 3. Contin. c. item 3.
 Asasara, siue Asascan, nisi duo sint, Rasi eiusdem operis, lib. 9. c. 4. & lib. 12. c. 1.
 Asaui, Serapioni Simplicium 416. nisi sit ille Asameri.
 Asceos, eidem eiusdem operis, c. 307. & libro de Agricultura.
 Asclimon, Rasi Contin. lib. 12. c. 2. vide infra Aslamen.
 Asclapo Patrensis, apud Ciceronem lib. 13. epistolarum ad Seruium Sulpitium, epistol. 20. &
 iterum altera ad Tironem epistola, lib. 16. earundem.
 Asclepiades Bithynus, Gal. κατὰ τόπος lib. 1. c. 1. ex lib. de Alopecia, & lib. κατὰ τόπος 7.
 Asclepiades philosophicus, id est, naturæ studiosus dicitur Galeno eiusdem operis lib. 7. cap. 5.
 & lib. 8. cap. 5.
 Asclepiades Prusienis, de quo supra in successione medicorum, nu. 57. & seq.
 Asclepiades alter his iunior Galeno memoratus d. lib. Pharmacorum localium sæpè. Ex his
 alteruter citatur ipsi Galeno ex libris Interiorum, quæ Marcella inscripsit, atque etiam ex libris
 Exteriorum: citaturque item Aëtio & Alexandro Tralliano, & Galio Aureliano lib. 2. c. 7. ex li-
 bris Salutarium ad Geminium, & c. 13. ex libris de Clysteribus, & ex libris κατὰ τόπος, id est,
 præparationum. Et lib. 3. c. 8. ex libro de Hydrope, & lib. 5. c. 2. ex libris ad Erasistratum scriptis.
 Et in præfatione librorum Oxeón, id est, Celerum passionum 1. c. 1. ex libris Diffinitionum. Et
 lib. eiusdem operis 1. c. 15. ex libris Celerum passionum. Et lib. 2. c. 10. ex lib. de Periodicis febr-
 bus, & lib. 3. c. 9. ex libris de vini datione, & lib. 3. c. 1. ex Commentariis Aphorismorum Hippo-
 cratis, & cap. 5. vbi eum Titensem dicit, & c. 19. ex libro de finibus, Duos Asclepiadas citat idem
 Galenus lib. 6. Phar. localium c. 4. post princ.

Asclepius

Asclepius citatus Aëtio, alter ab Aesculapio, qui & Asclepius Græcis dicitur, vt diximus in
 Aesculapio.
 Asirita Romanus, Galeno, si is est, in libro de medicinis expertis.
 Aslamon, Asleman, Asliman, hæc enim reperio apud Rasi lib. 1. Continentis c. 6. & lib. 9. c. 4.
 & c. 5. non semel. Et fortè est Asclimon de quo supra.
 Aspasia, infra inter scæminas, nu. 322.
 Aspasius, Galeno lib. Phar. κατὰ τόπος 9. c. 5.
 Alphartesi Galeno κατὰ τόπος, lib. 7.
 Astaron siue Asteron Torestes auctori illius libri medicinarum expertarum, vbi dicitur quod
 fuit familiaris Acostris, de quo supra.
 Asterius, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 113.
 Astrocanus in illo libro medicinarum expertarum.
 Asusti stara, Rasi lib. 11. Continentis c. 4.
 Atabari, Serapioni Simplicium c. 79. & seq. & c. 87. & 108. & alibi sæpè.
 Atahusius, Rasi lib. 4. Continentis c. 4.
 Ateuristus, quisquis is fuit, apud Galenum, in præfatione lib. 10. Simplicium.
 Athenæus Attaleus, apud eundem lib. 1. de Elementis.
 Athenæus Tharsensis, Aureliano lib. 2. Oxeón c. 1.
 Athenæus simpliciter Galeno memoratus Pharmacorum localium lib. 9. c. 5. & Generalium
 lib. 5. & in introductione, siue Medico, si is est, & lib. 7. Therapeuticæ, & lib. 2. de Semine, & lib. 2.
 de causis Symptomaton. Et hunc Attalensem fuisse scribit idem Galen. lib. 4. de differentiis pul-
 suum. Fuitque hic cum Possidonio philosopho magna consuetudo.
 Atheneon, Cornelio Celso lib. 5. c. 25.
 Athinæus, nisi sit ille Athenæus, Galeno lib. 13. Therapeuticæ. Is, vt ibi dicitur, afferuit princ-
 pem partem in corde esse.
 Athrylatus Thasius, Plutarcho Symposiacion decade 3. Proble. 4.
 Athuristus, siue Aturistus (vtrunque enim reperio) apud Rasi lib. 3. Contin. c. 1. non semel
 & lib. 3. c. 6. & lib. 7. c. 3. & alibi sæpè. Et idem fortè est cum Ateuristo de quo supra, aut cum Ato-
 rosco, de quo mox dicemus.
 Athurfekis, ibi lib. 3. c. 3.
 Atinetus Galeno κατὰ τόπος, lib. 4. c. 7. & Marcello Burdegalensi, c. 120. vbi illum dicit fuisse
 seruum Cæsij medici.
 Atlas Pamphiliensis citatus Galeno.
 Atoroscos, Rasi Contin. lib. 1. c. 6.
 Atorosphos, ibi lib. 2. c. 5. & 6.
 Attalus Atheniensis Attalus Plinio dictus, lib. 32. c. 8.
 Attalio, qui vt tradit Galenus, scripsit in Aphorismos Hippocratis, quod & tradit Orbasius,
 si is est, in præfatione Commentariorum in eisdem Aphorismos.
 Attalus rex supra, inter reges, nu. 122.
 Attalus alius ab illis Contemporaneus Galeni, vt ipse dicit, lib. 1. Antidotorum in princ. & lib.
 Therapeuticæ 13. vbi & illum dicit fuisse discipulum Sorani, eumque Thessalium a sinu vocat
 quod Thessali sectator esset.
 Attrahyndus, Rasi lib. 10. Contin. c. 3.
 Atursius, ibi lib. 3. c. 7.
 Auenius citatus Petro Aponensi in addit. Mesue, quo loco tractat de ægritud. hepatis.
 Auen, Rasi lib. 3. Contin. c. 3.
 Auerois cognomento Commentator, qui præter multa opera in primis laudata Commen-
 tarios in Aristotelem non indoctos, sed ineleganter admodum versos, scripsit: & libros 7. in re
 medica, quibus Colliget titulum inscripserunt, veluti vniuersale. vide Abenraft.
 Augustinus Galdadinus Mutinensis, cuius est docta præfatio in Galeni opera Latina, & tra-
 ductio libri eiusdem Galeni de musculorum dissectione, & aliorum.
 Augustinus Niphus Pilotheus, cuius est liber de morbo Gallico, & de Diebus Criticis siue de
 cretoris, & alij plurimi.
 Augustinus Riccus Lucensis, cuius sunt nonnulli Galeni libri latinitate donati.
 Augustus Cæsar inter Imperatores, nu. 148.
 Auicenna & inter reges, nu. 135.
 Auidianus.
 Auramasius, Rasi lib. 5. Contin. c. 1.
 Aurelius Cornelius Celsus, in successione medicorum, nu. 63.
 Aurelius, simpliciter Galeno Phar. κατὰ τόπος, lib. 5. c. 9.
 Aurisafius, Rasi Contin. lib. 4. c. 1.
 Aufonius supra inter poetas, nu. 236.
 Aufonius illius pater & ipse medicus, vt satis constat ex multis locis operum ipsius filij. Præ-

X 4

sertim verò illis qui sunt in Epicædio ipsius patris,
Nominis ego Ausonius non ultimus arte medendi.

Et mea si nossem, temporis primus eram.

Nam & Ausonium citat Marcellus Burdeg. in præfatione, & c. 25.

Autolycus & eius filij, quorum meminit Homerus lib. 19. Odiss. in curatione vulneris Vlysis.

Auynasius, Rasi lib. 5. Contin. c. 1.

Axiologus Galeno lib. 10. Pharm. local. c. 1. nam in Græco Codice legitur ἀξιολόγος, quam Cornarius legit ἀξιολόγος Antiochus.

Axiorius, Galeno Phar. κατὰ τόπος, lib. 5. c. 7.

Medici an sint
qui unam tantum
corporis
partem curant.

Axius ocularius, ibi. Hunc enim & similes ducimus medicis annumerandos, secuti sententiam Vlpianj, qui scribit medicos & eos appellari, qui alicuius partis corporis vel certi doloris sanitatem pollicentur l. j. §. medicos & ibi Bart. ff. de var. & extra. cogni. quam ad hoc dicit not. Bald. in l. r. col. vlt. C. manda. Et vt scribit Cornelius Celsus in epistola ad Caium Iulium Calistum (si ea ipsius sit, de quo dubito, quam tamen eius nomine ac titulo Marcellus Burdegalen- sis inseruit in suo lib. medicamentorum) Multos, inquit, animaduertimus vnius infirmitatis sananda scientiâ, medici plenum nomen consequutos. Nam & apud Aegyptios, vt hoc addas, ita erat medicina distributa, vt singulorum morborum essent medici, nõ plurium, vt teste Herodoto in Euterpe. Cuiusmodi medicos Romæ frequentes fuisse tradit Gal. lib. de Partibus medicæ, c. 2. Quamquam non video quomodo quis satis exactè possit intelligere morbum partis cuiuspiam affectæ, & curam illius, nisi & aliarum quoque sciat.

Ayse, vide supra Aieyse, & Hayse.

Azanitus, siue Azanites, Galeno Phar. ἄζανιτῶν, lib. 5. & Paulo Aeginetæ lib. 4. cap. 55. & lib. 7. c. 19. & Aëtio Tetrab. 4. Ser. 2. c. 34. & Ser. 3. c. 21.

Azaramis, Serapioni Simplicium, c. 251. & 262. huiusque etiamnum libros habemus.

Azaricon, supra inter Philosophos, nu. 268.

Azaravi, Serapioni Simplicium, c. 251. & 262. citatus, cuius etiam libros habemus.

Azararius, cuius præcticam habemus.

B

Bacchius, Aureliano lib. Chroniõn 2. & c. 10. & Galeno lib. 4. de differentiis pulsuum, & lib. 3. Commentariorum Epidemiõn Hippocratis. Hic Commentarios adidit in 6. librũ eius operis, vt dicit ibi Galenus, in princ.

Bacchus inter reges, nu. 112.

Bachmindus, Galeno alicubi citatus.

Badigorius, & Badigorofus, nisi sint diuersi, quod minimè credo, Rasi lib. Continentis, 3. c. 6. & lib. 4. c. 1. & lib. 6. c. 1. non semel.

Bagaylius ibi, lib. 4. c. 1. sæpius.

Bigelardus, qui de ægritudinibus infantium scripsit.

Bagnisius, nisi idem sit, in eodem c.

Bachtisub, & Bachtisus, & Bachtisuch, nam hæc omnia reperio apud eundem, lib. 6. cap. 4. & lib. 7. c. 1. & 4. & lib. 9. c. 4.

Baladius, Rasi lib. 10. eiusdem operis c. 1.

Bamachitus, Galeno lib. 6. Simplicium.

Banchius, Galeno Phar. κατὰ τόπος, lib. 7. nisi sit Bacchius de quo supra.

Bandasar, Rasi lib. 11. Contin. c. 5. qui fortè est Sandazar, de quo infra.

Baphullus, Galeno in lib. 2. Antidotorum.

Baptista Fiera Mantuanus, cuius sunt commentaria in artem Galeni, & quæstio de Attritione medicinarum solutiuarum, & alia de virtute mouente pulsũ, alia item de phlegmatico & bilioso æqualiter febricitantibus, & alia multa opera.

Barbios, Serapioni Simplicium c. 97. ex libro de Agricultura.

Barptolemaeus Argenterius, cuius meminit Gesnerus in sua bibliotheca.

Barptolemaeus de Brugis.

Barptolemaeus Cocles Bononiensis, medicinæ distillator, & Chirurgus.

Barptolemaeus de Mesina Siculus.

Barptolemaeus de Montagnana, qui inter cætera sua opera adidit consilia in hac arte eruditissima. De hoc loquitur noster Paul. Castr. consi. 382. dubium istud, lib. 2. in cuius specie siue factõ, vt appellant, illum vocat egregium, & famosissimum medicinæ doctorem. In eum scripsit epigrammã Ioannes Pannonius, ex quo hos versus excerpti,

Credo te Stygias mundo inuidisse sorores

Mirasus rivos tartara ad ima trahi.

Barptolemaeus Sylluanus Salonensis, qui ex Galeno quædam vertit.

Barptolemaeus Troheron Anglus, qui chirurgiæ practicæ documenta scripsit lib. 9. & iterum epitomen lib. 1.

Barzujatus cognomento Sapiens, Serapioni Antidotorum c. 17.

Basilus

Basilus Antyciranus episcopus huius artis peritissimus, vt scribit D. Hieronymus in Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

Basilus, siue Basileus simpliciter citatus Paulo Aegin. li. 4. c. 55. & lib. 7. c. 19. qui fortè idè est.

Basilus Magnus, de quo supra inter Sanctos, nu. 88.

Basius, qui de herbis scripsit, vt tradit Epiphanius lib. aduersus hæreses 1. statim post princip. Hunc citat Aëtius, vide Bassus.

Basianus Laudus Placentinus, cuius est Latrologia ad Herculem Estensem Ferrariæ ducem, & alia opera.

Bassus, siue fuit ille Bassus, siue alius, Galeno Phar. secundum locos lib. 7. c. 2. & secundum genera lib. 7. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 99. & Marcello medicamentorum c. 2. 9. vide Iulius & Pomponius, & Tyleus, & Tullius Bassus.

Bassus Stoicus, nisi idem sit Galeno secundum genera, lib. 7.

Basus, nisi sit vnus ex illis, citatus Aëtio Ser. 12. c. 44.

Bauerius de Baueris, Bononiensis.

Bedigoras & Bedigorus, & Bedagorus, & Budegorus. Hæc enim omnia nomina reperio, sed vnũ tantum esse existimo, apud Serapionem lib. Simplicium c. 57. & 78. & 95. & Rasi lib. 1. Continentis, c. 3. & 5. & 9. & lib. 2. c. 4. & alibi sæpè.

Benedictus Nursinus, Francisci Sfortiæ familiaris, qui practicam rei medicæ scripsit.

Benedictus de Victoriis Fauentinus, qui scripsit libellum de morbi Gallici curatione.

Bengezar.

Benguasit, qui vt opinor, est Abenguefit, de quo supra.

Berengarius Cathalanus, qui in Hippocr. & Auicenn. scripsit quædam quæstiones.

Beritius, Galeno κατὰ τόπος lib. 9. c. 5.

Bernardus Gordonius Gallus, cuius practica est, cui titulum fecit Lilium medicinæ.

Bernardus Felicianus, qui nonnulla ex Paulo Aegineta vertit.

Berotas.

Berthorius Cassinensis abbas, ante monachatum professione medicus, multaque in ea arte opera scripsit.

Bertrucius Bononiensis, cuius extat practica vtilior quàm elegãtior, & quam magna ex parte sequuntur medici Empirici.

Berytius & Beritius, Galeno Phar. local. lib. 4. c. 7. vbi ab eo dicit Berytium Pharmacum diætum, & iterum lib. 9. c. 5. Hunc quoque, vel alium eius nominis citat Constantinus Cæsar, aut quisquis est, in Collectaneis Geoponicis.

Betarmen, aut vt alij vocant, Betarnem Siculus, auctori medicinarum expertarum, quæ Galeno assignantur.

Biblis, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.

Biennius, Galeno Pharmac. localium lib. 9. c. 3.

Bennitas, nisi idem sit eiusdem operis lib. 10. c. 1.

Bimasui, & Bimmasui apud Rasi in libris Continentis sæpissimè. Citatur autem ex summa ipsius, eius operis, lib. 4. c. Et ex libro de complemento, eiusdem operis lib. 5. c. 1. Et ex lib. de febris, ibi. Et ex libro nutritionum, etiam ibi. Et ex libro de cura prægnantis, lib. 9. c. 5.

Binabichalid Perfes, Rasi eiusdem operis, lib. 6. c. 1.

Binelhalleg, ibi, lib. 4. c. 1. & lib. 5. c. 1.

Binmasim, ibi, lib. 6. c. 1. nisi sit ille Bimasui.

Binserapion ibi, lib. 4. c. 1. & alibi sæpissimè. Credo esse Io. filium Serapionis, de quo postea.

Blasius Asparius Papiensis, qui scripsit libellum de curandis febris.

Bodex, Rasi Continent. lib. 1. c. 4.

Boëtus, siue Boërhus, apud Celsum lib. 5. c. 21.

Bolas, cuius collyria describit Aëtius Tetrab. 2. Ser. 3. c. 99. & 104.

Bonafet, Rasi lib. 1. Continentis, c. 3. ex libro de cultu terrarum.

Bonominus Bergomensis cuius extat liber de venenis, & alius diuersarum quæstionum.

Bonus præceptor, quisquis is est, citatus Galeno, lib. 7. Phar. localium c. 4.

Botryes, Plinio in nomenclatura medicorum, lib. 29.

Branchaleon, vide Ioannes Franciscus Branchaleon.

Brela Croa, infra inter fœminas, nu. 338.

Brenitus, Galeno Phar. localium 9. c. 4.

Britannicus, Galeno ibi, lib. 4. c. 7. vide Stulus Britannicus.

Brunus Longoburgensis 4. cuius extant opera in Chirurgia.

Brunus pater Dini de Garbo, de quo postea dicemus, chirurgiæ peritissimus.

Bubikir, vide Alubeter.

Bucciesu, Rasi Continentis lib. 1. c. 4.

Bucfigesu, eiusdem operis lib. 2. c. 2. nisi idem sit. Nam & alibi Buccigesu, & Burcigesu legitur, eiusdem lib. c. 3. & Bucciesu, lib. 2. c. item 2.

Bucufon

Buctufon ibi, lib. 2. c. 2. nisi & idem sit.
 Budegorus, vide supra Bedigoras.
 Bugerius.
 Buhahylyha Arabs cuius sunt Tacuim, siue tabellæ aut tesserulæ, in quas totam propè medicinam redegit, uti etiam Elluchafem de quo infra dicemus.
 Buhiel Hutauius, Rasi Continent. lib. 5. c. 1.
 Bulchafis, cuius extat liber de præparationibus medicamentorum, quem librum Seruitoris vocant, alij Albucafis & Albucafa vocant, nisi sint diuersi, vide Albucafa.
 Burciefu, Rasi lib. 1. Cont. c. 3. sed eum puto esse Bucciefu, de quo supra.
 Butaducus, ibi lib. 3. c. 7.
 Byñ Sabur, eiusdem operis lib. 6. c. 1. ex illius Antidotario.
 Byntalius ibi, lib. 11. c. 3.
 Bythonus, cuius meminit Georgius Valla lib. 2. 7. expetendorum & fugiendorum qui est medicina 4. c. 2. 3. 2.

C

Cadmus Agenorides Phœnicum rex, inter inuentores, num. 11.
 Cæcilius Bion, Plin. lib. 28. c. 13. qui ut in eiusdem lib. indice dicit, *πρὸς δυνάμειον* scripsit.
 Cæcilius simpliciter, ex Commentariis citatur ipsi Plinio lib. 29. c. 4.
 Cælius Aurelianus Siccensis, cuius habemus libros de celeribus passionibus, quos Oxeon appellat, & de morbis chronicis, quos Chronion vocat, id est, tardarum passionum, & eosdem quidem doctos, sed stylym sanè Africum redolentes. Scripsit & libros Medicaminum, ut dicit lib. 2. Chronion c. 4. in fi. Et medicinalium responsionum, ut dicit eiusdem operis lib. 1. c. 1. & lib. 2. c. 4. & lib. 3. c. 4. Et *γυναικείων*, id est, passionum muliebrium, eo. lib. 7. c. 4. Et specialium Adiutorium ibi, non semel, & Epistolarum Græcarum ad Prætextatum lib. 2. c. 1.
 Cæsar in imperatoribus supra, nu. 154.
 Cæsar Landulphus, cuius est libellus de curis febrium.
 Cæsar Opratus Neapolitanus, cuius extant aliquot liminares epistolæ in scriptores medicos.
 Cahraba, Rasi Cont. lib. 10. c. 1.
 Caius Iulius Plinio memoratus lib. 7. c. 53.
 Caius Neapolitanus, Galeno Phar. *κατὰ γένος* lib. 5.
 Caius Ocularius, eidem Phar. *κατὰ τόπος* lib. 4. c. 7.
 Caius Valgius, supra in successione Medicorum, nu. 62.
 Caius simpliciter vnus, ut puto, ex illis, vel Aelius Caius, de quo supra. hic citatur Aureliano lib. Oxeon 3. c. 14. vbi illum dicit Herophili sectatorem.
 Calaf Iudæus Catalanus, qui simpliciter citatur Calaf, Rasi lib. 11. Cont. c. 4. & 5.
 Calaminus, ibi, lib. 5. c. 1.
 Calays, ibi, nisi sit ille Calaf.
 Calhamam, & Calhamen. d. lib. 5. c. 2. & lib. 11. c. 1.
 Callianax, de quo Galenus illud scripsit, quod interrogatus à quodā num moreretur, respondit Homericō illo carmine lib. Iliados 21.
κάτθανε καὶ πάτροκλος δάσπερ σέο πολλὸν ἄμεινον. Id est, ad verbum,
 Occubuit & Patroclus qui te multo præstantior fuit.
 Calligenes medicus Philippi Macedonum regis illius, qui aduersus Romanos belligauerit, cuius meminit Liuius lib. 10. belli Macedonici.
 Callimachus qui de Coronis priuatim scripsit. Nam & hic est quædam valetudinis portio, teste Plin. lib. 21. c. 3. quod & videre licet ex Gal. lib. 2. Phar. local. c. 2. vbi describit amuletā quæ capiti coronæ modo circumposita, & alligata, dolorem eius arcent. & Dioscor. lib. 4. c. 127. quod de Hippoglossō tractat, ut nonnulli interpretēs ibi intelligunt. & ipso Plin. lib. 24. c. 10. vbi de smilace loquitur, & c. 12. statim post prin. & c. 19. & lib. 27. c. 11. statim post prin. & seq. vbi de Polygono tractat. Plutarcho Problematon Symposiacion decade 3. c. 1. Marcello c. 1. non semel.
 Callinicus, Galeno Phar. *ἔτι γένος*, lib. 7.
 Callisthenes Aristotelis discipulus, qui de herbis scripsit, teste Epiphanio statim post princip. lib. 1. Hæreseon.
 Caluus, vide Marcus Fabius Caluus.
 Camachilis, Galeno lib. 6. Simplicium.
 Cammachirus, siue Camachirus, ibi, nisi idem sit.
 Canamusalus de Baldach, cuius librum habemus de curandis oculorum passionibus.
 Candidus, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 113.
 Capito Ophthalmicus, id est, ocularius medicus, eidem Phar. *κατὰ τόπος* lib. 4. c. 6. vide an sit Artemidorus Capito, de quo supra.
 Capitonem simpliciter, quisquis is fuit, siue ille superior, siue Artemidorus Capito, de quo supra, citat Galenus in eodem cap. & in Commentariis Epidemion Hippocratis, & Aëtius Tetrab. 2. Ser. 3. c. 77.

Caricles,

Caricles, qui & Charicles, qui mortem Tiberij Cæsaris ex pulsu venarum pronunciauit apud Tacitum lib. 5. cuiusq; memiuit Suetonius in ipso Tiberio. Huncque aut alium eius nominis citat Galeus Pharmacorum *κατὰ τόπος*, lib. 2. c. 2. & lib. 9. c. 4.
 Caridemus Erasistrati sectator, Aureliano lib. 3. Oxeon c. 15.
 Carixenus, qui & Charixenus, & Charixenes, Galeno *ἔτι τόπος* lib. 3. c. 1. & lib. 5. c. 7. & lib. 6. c. 2. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 4. c. 52.
 Carik, Rasi lib. 1. Cont. c. 6.
 Carpitanus, vide infra Chaspitanus.
 Carolus figulus, qui de herbis & piscibus scripsit.
 Carolus Stephanus Parisiensis qui libros Anatomicos scripsit, & de nutrimentis lib. 3.
 Carterus, Galeno Phar. localium lib. 7. c. 4. Et forte est Craterus eidem quoque memoratus in uersa litera, de quo postea.
 Carus, de quo extat epigramma Martialis lib. 10.
Nequius à Caro nihil vnquam Maxime factum est,
Quàm quod febre perit, fecit & illa nefus, Et quæ sequuntur.
 Casiou Armenus, memoratus auctori incerto lib. de Medicinis expertis.
 Casio, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2. nisi is sit Casius de quo mox dicemus.
 Casius Foelix, de quo supra in successione Medicorum, nu. 62.
 Casius Iatrosophista, cuius sunt medica problemata de animalibus Græca, Latinitati donata ab Hadriano Iunio.
 Casius simpliciter, quisquis is fuit, Cornelio Celso in præfatione, & lib. 4. c. 4. & lib. 5. c. 25. & Galeno Phar. *κατὰ τόπος* lib. 4. c. 7. & lib. 9. c. 4. non semel. & Scribonio Largo de compositione Medicamentorum c. 11. ex quo potes intelligere eum fuisse tempore Tiberij Cæsaris: Aureliano lib. Chronion 4. c. 5. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 99. & Auicennæ sæpe, vide Pironius.
 Castinus Parmensem, siue hunc, siue alterum memorat Plin. lib. 31. c. 2.
 Castor, vide Antonius Castor.
 Castus, Galeno lib. 4. & 7. Medicamentorum *ἔτι γένος*: Rasi lib. 4. Continentis c. 1.
 Cataginus Antiochenus, Auicennæ lib. 5. tract. 2.
 Catilina regis Lithois medicus, auctori medicinarum expertarum, quem nonnulli dicunt esse Galeni.
 Cato Censorius primus Romanorum, & diu solus, vsus herbarum scripsit, ut dicit Plinius lib. 25. cap. 2. in princ. Et licet medicos inceserit, is tamen medicus fuit, ut videre est ex eodem Plinio lib. 29. cap. 1. & altero Plinio Valeriano, lib. rei medicæ 4. cap. 29. & ex libro ipsius de rustica infinitis locis, præsertim cap. quo describit brassicæ vires in re medica. Sed & ipse librum scripsit, quo docet, quis pacto quis incolumis seruari, vel ægritudine liberari possit, ut tradit Plutarchus in vita illius.
 Cecilius Arguius, inter poëtas, supra nu. 222.
 Cecilius Bion, vide supra Cecilius.
 Celer Primipilaris, Galeno lib. Phar. *ἔτι γένος*. Is tamen si Primipilaris erat (quæ est dignitas militaris) de qua noster Iuriconsultus, in l. pater filium. §. Iulianus. ff. de legat. 3. & Quintilianus lib. 6. c. 3. tamen medicæ quoque artis peritus erat: ut hinc intelligas, nullam aliam artem, nullum ordinem ab hac abhorruisse.
 Celius Aurelianus, vide Cælius Aurelianus.
 Cermifonus, vide supra Antonius Cermifonus.
 Cefar Imperator, vide Cæsar.
 Cefar Landulphus, vide Cæsar Landulphus.
 Cefar Opratus, vide Cæsar Opratus.
 Chalcideus, Galeno Phar. secundum genus lib. 5.
 Chærias Atheniensis Plin. lib. 20. c. 23.
 Chamul Bizagifuch, Rasi lib. 5. Cont. c. 1.
 Charicles, vide Caricles.
 Chariton, Aëtio citatus Ser. 13. c. 18.
 Charixenus, vide Carixenus.
 Charmides, Galeno lib. 2. Antidororum.
 Charmis Masiensis in successione medicorum, supra nu. 65. nisi ille idem sit.
 Chaspitanus, siue Charpitanus in successione medicorum, nu. 62.
 Chealferebeni, Serapioni Simplicium, c. 197.
 Chereas, Galeno Phar. localium lib. 5. c. 9. nisi sit ille Chæreas de quo supra.
 Chimrafius, Rasi lib. 6. Cont. c. 1.
 Chimon.
 Chiron Centaurus inter inuentores medicinæ, nu. 22. & seq.
 Chosi, & Chози, Serapioni Simplicium c. 93. & alibi, vide Chuzi.

Christianus

Coronarij us medicamentaria.

Christianus Soter Limothermæus, qui nonnullos Galeni libros in Latinum vertit.
 Christianus alius, Serapioni Simplicium c. 282.
 Christiermus Morfianus Danus, cuius præter res medicas extat Arithmetica.
 Christophorus Ballista Parisiensis, qui de re medica libros scripsit.
 Christophorus Barzianus, siue Barzezius Pergamenfis, cuius extat liber de cognitione & cura febrium, & Introductorium, siue Ianua ad omne opus practicum medicinae.
 Christophorus clauerus Tigurinus, cuius est dialogus Germanicus de vrinæ iudicio.
 Christophorus Georgius de Honestis, Florentinus, cuius sunt commentarij in Antidotarium Mesue.
 Christophorus Heyll Vuisbadensis, qui scripsit artificialem medicationem, & quosdam Galeni libros in Latinum vertit.
 Christophorus Oroscius cuius extant annot. in Aëtij, & Pauli Aeginetæ interpretationes.
 Chrysanthus Gratianus, Galeno Phar. localium lib. 3. c. 1.
 Chryfaris, Galeno in libro cui titulus est, linguarum Hippocratis expositio.
 Chryfermus, Plinio lib. 2. c. 22. Gal. lib. 4. de differ. puls. & lib. 9. Pharmac. local. c. 2.
 Chrysippus Gnidius, in successione medicorum supra nu. 50.
 Chrysippus illius filius, Ptolemæi medigus, apud Laërtium in Chrysippo Halensi.
 Chrysippus alius Erasistrati discipulus, de quo Laërtius ibi. Vnūque horum citat Galenus lib. 2. commentariorum de natura hominis, & Plinius lib. 20. c. 9. in princ. vbi dicit illum Brasica priuatim volumem dicasse, & Cornelius Celsus lib. 5. & Aurelianus lib. 4. chronion c. 8. ex libris de Lumbricis. Et lib. 2. Oxeon c. 12. ex lib. de catalepticis. Ab vno horum chrysiptea herba dicta Plinio lib. 36. c. 9.
 Chuzi, & chuz, & chusi, & cus, & chus, nisi sint diuersi, quod minime puto, Rasi lib. continentis 1. c. 5. & lib. 2. c. 2. & lib. 3. c. 2. non semel, & c. 3. etiam non semel, & cap. 5. 6. & 7. & hic, ni fallor, idem est cum chosi, & chozi, de quo supra.
 Cienus, qui & Prusias dictus est Herodoto in Introductione siue Medico, quem plerique Galeni esse putant.
 Cimon, Galeno Pharmacorum localium lib. 3. c. 1.
 Circe inter fœminas infra nu. 313.
 Cifadra, Rasi cont. lib. 6. c. 1.
 Claudianus citatus Plinio Valeriano lib. rei medicæ 3. cap. 45. Et hic forte est, cuius meminit Gal. lib. 1. Pharmacorum localium c. 1.
 Claudius Apollonius, Gal. lib. Antidotorum 2.
 Claudius Damonius, eidem Pharmacorum localium lib. 3. c. 1.
 Claudius Philoxenus chirurgus, eidem Phar. generalium lib. 2. vide Philoxenus.
 Claudius Sophista memoratus Epiphania Cyprio, lib. Hæreseon 2. c. item 2. hæresi. 66.
 Claudius, siue vnus ex illis, siue alius simpliciter citatus Plinio lib. 22. c. 23.
 Cleemporus, & cleamporus (vtrunque enim legitur) cui plerique adscribunt eum librum de vi & effectu herbarum, quem tamen pertinax fama & antiquitas Pythagoræ vendicat, vt scribit Plinius lib. 24. c. 17. huncque etiam alibi citat idem Plinius.
 Cleempus, nisi idem sit, nam & id quoque nomen reperitur.
 Clemens Sertorius, Galeno Phar. 171 γένν lib. 7.
 Cleobulus, Galeno eiusdem operis lib. 5.
 Cleodemus Plutarcho in conuiuio septem sapientum, vbi scribit eum cucurbitulis frequentius quàm quisquam alius medicorum suæ ætatis vti solere, atque eius opera factum id auxilium imprimis celebraretur, & in vsu frequentissimo esset.
 Cleoderus apud eundem illo ipso libro.
 Cleomenes, apud Plutarchum Problematon Symposiaca, decade 6. c. 8.
 Cleon siue cleo, Cornelio cello lib. 6. c. item 6. & Galeno Phar. local. lib. 3. c. 1. Aëtio Tetrab. 2. Ser. 2. c. 93. & Ser. 3. c. 15. & 18. & 27. & Ser. 4. c. 107. & Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 16.
 Cleopater Aëtio Tetrab. 4. Ser. 1. c. 98. & Paulo Aeginetæ, alicubi ex libris de arte curatiua, & singulorum morborum curatione.
 Cleopatra duæ inter fœminas, infra nu. 326. & seq.
 Cleophanes, & cleophantes, & cleophantas, & cleophantus, Plinio sæpissime, & inter cætera lib. 24. c. 16. & lib. 26. c. 3. vbi scribit illum vini rationem illustrasse apud priscos, & Galeno Pharmacorum secundum genus lib. 9. c. 3. & c. 6. & Cornelio cello lib. 3. c. 14. vbi eum dicit fuisse ex antiquioribus medicis: & Celio Aureliano lib. Oxeon 2. c. 39. Sed & huius, aut alterius eius nominis medici meminit Cicero in oratione pro Aulo cluentio Habito, vbi eum vocat ignobilem medicum, sed spectatum.
 Cleopolemus, Plinio lib. 20. c. 17. nisi Theopolemus sit scribendum.
 Clesipon Cello lib. 5. c. 18. quanquam nonnulli ibi legunt Ctesiphon, de quo infra.
 Cletius Abascantius, siue Abascantus, Galeno medicamentorum localium lib. 7. c. 3. Alij tamen Paracletum Abascantium legunt, quoniam apud Galenum in quibusdam codicibus ita legitur

tur *ἰατρικὸν ἀβασκάντις*. Sed & id separatim ita legi potest, *ἰατρικὸν*. Abascantium quoque simpliciter citat Galenus eiusdem operis lib. 9. c. 4. Extat inter Syriacas Statij primas, lib. 5. de Abascantio siue hoc, siue altero.
 Cliton Rasi cont. lib. 2. c. 6.
 Clodius, qui scripsit libellum de cura Ascaridum, Aureliano lib. 4. chronion c. vlt. Sed & eum citat lib. Oxeon 3. c. 8. vbi eum dicit Asclepiadis sectatorem.
 Clouiacus, Galeno Phar. 171 γένν lib. 7.
 Clymenus inter reges nu. 128.
 Codamus rex supra inter reges, nu. 123.
 Codrus Tuscus, Galeno lib. Antidotorum 2.
 Coitus præceptor Lyci Macedonis, Gal. in initio lib. 3. Aphorif. Hippocratis.
 Comes Andreas, vide supra, Andreas in fin.
 Comon inter philosophos supra, nu. 267.
 Complutus Rabi Moyfi, Aphorifmorum parte 21. ex Introductorio ipsius, & iterum parte 22. in princip.
 Conradus Gesnerus, cuius extant multa opera, & traductiones optimorum authorum medicorum, atque aliorum, quos si sigillatim nosse cupis, adeas eius bibliothecam.
 Conradus Heugater Tigurinus, Caroli 8. Francorum Regis medicus, qui inter cætera scripsit defensionem Astronomiæ.
 Consodomus, Serapioni Simplicium c. 271.
 Constans, qui vocatus est Romanus, citatus à Simeone Setho, in libro de cibariis facultate, quo loco loquitur de Paguris, siue cancris.
 Constantinus Africanus, cuius sunt libri 7. de morborum cognitione & curatione, & alia multa opera.
 Constantinus Imperator inter imperatores, supra nu. 153.
 Constantinus monachus Calsinensis, cuius viaticum laudant medici.
 Constantinus alter vetustior citatus Aëtio, Quaterni 2. Ser. 2. c. 54. & Paulo Aeginetæ libro 3. cap. 24. & 28. vbi de curatione destillationis, in fi. & lib. 7. c. 13. vbi describit saponem ipsius Constantini.
 Copho, cuius est liber de arte meden, & eius Electuarium recenset Nicolaus Antidotarius.
 Cordus, vide infra Euricius.
 Cornelius Arremidorus Pergamenus ex comitibus Verris in prætura Siciliensi, cuius sæpe meminit Tullius in 5. actione in Verrem.
 Cornelius à Baërsdorp Golenfis, cuius est methodus vniuersalis artis medicæ.
 Cornelius Celsus, supra in successione medicorum, nu. 63.
 Cornelius Mechelingensis, cuius est liber de puerorum, infantiumve morborum dignotione & cura.
 Cornelius, quisquis is est, simpliciter citatus Gal. lib. Phar. localium 2. c. 5. vbi eius medicamentum recenset, nisi idem sit Cornelius ille Celsus, quod minime credo, neque enim vllum tale est medicamentum apud Celsum, neque Galenus solet citare Latinos scriptores. Sed & Cornelius vel ille, vel alius citatur sæpe Octauio Horatiano, aut vt alijs placet, Theodoro Prisciano, lib. 4. de Physica scientia ad Eusebium filium.
 Cosmas inter Diuos supra, nu. 89.
 Cosmus, Marcello Burdegalensi. c. 7. & 8. non semel, & 14. & 30. nisi sit ille, quod minime credo. Sed & cosmianam portionem, Perticen quoque cosmianam, & Antidotum item cosmianam describit idem Marcellus c. 20. Cosmi autem meminit Martialis lib. 1.
 Pastillos Cosmi luxuriosa vorax. Et lib. 5.
 Quod quacunq; venis Cosmum migrare putamus. Et lib. 11.
 Profertur Cosmi nunc mihi siccus onyx.
 Costa, & costes, & costus, & costim, Serapioni Simplicium c. 97. & 173. & 250. ex lib. de Agricultura, & Rasi lib. cont. c. 1. non semel, & c. 8. ex lib. de cholera. Et lib. 7. c. 1. ex lib. de Passionibus, & lib. 8. c. 1. ex lib. de Phlegmate. Et lib. 12. c. 1. ex lib. de Alteratione humoris.
 Cosus, Galeno lib. 7. Phar. Localium c. 5.
 Crateias, siue Crateuas (vtrunque enim nomē reperio) Herbarius sæpe Dioscoridi, & Plinio citatus, & qui de herbis scripsit, vt dicit ipse Dioscorides in præfatione, & Plin. lib. 25. c. 2. vbi illum nuncupat Rhizotomum, id est, radicifecam, & Epiphanius Cyprius statim in initio libri 1. Hæreseon. Fuitque is tempore Hippoc. qui ad eum scripsit epistolam, qua eum rogat, vt optimas herbas ad curationem Democriti colligeret, appellatque eum optimum herbarium.
 Crateuas alius, qui fuit longo post tempore, vt qui nonnullas herbas adscripsit Mithridati apud Plinium lib. 25. c. 6. in princ.
 Craterus, Galeno lib. Phar. localium 7. c. 5. & lib. 2. Antidotorum. Hic sub Augusto fuit, cuiusque meminerunt Cicero in epistolis ad Atticum non semel, Horatius lib. Ser. 2. Satyr. 3. & Persius Satyr. 3. & Porphyrius lib. 1. de Abstinentia ab esu carniū.

Cratippus, quem Heraclides Tarentinus ad Antiochidem, & post eum Galenus Pharmacorum localium lib. 6. c. 1. & iterum 2. in si. ex Ferula citant. Est autem Ferula *νάρθηξ* libri ipsius Cratippi inscriptio. Quam quidem libri inscriptionem etiam Heras Cappadox suis medicamentorum libris posuit, ut postea in eo dicemus. Atque etiam Soranus, ut videre licet apud Aëtium, qui ipsius *νάρθηξ* citat lib. 8. c. 4. 4. Græcis enim, ut id obiter dicam, eum morem fuisse, ut libros suos medicamentarios *νάρθηξ* & *νάρθηξ* inscriberent. Ex quo illud Ciceronis lib. 2. de Finibus, Iam doloris medicamenta illa Epicurea, tanquam de Narthecio promât, si grauis, breuis, si longus, lenis. De Narthecio igitur, id est, de lib. medicamentario Narthecion inscripto. Quamquam sunt, ut scribit Cornarius cuius hæc sunt, qui Pyxidem medicamentariam per Narthecium intelligunt. Sed priori sententiæ ad stipulatur Martialis in Apophoretis, qui huiusmodi Narthecia capsulis eboreis inclusa fuisse dicit, epig. 78.

Artis ebur medicæ Narthecia cernis habere,

Munera quæ cuperet Pactius esse sua.

Craton Celso citatus, lib. 6. c. 7. & c. 18.

Creitas Herbarius, proauus Crateiæ, de quo nuper diximus. Huius autem mentionem fecit Hippocrates, in epistola ibi memorata.

Creon Agrigentinus, sunt enim qui ita vocant Acronem, de quo num. 56. in successione medicorum.

Criamabilis.

Cride Pandionis, à quo Minoa circa pudenda morbo laborantem curatum ferunt.

Criambulus, Galeno lib. 6. Simplicium.

Criinas, aut ut alij scribunt, Critias Mafsiliensis, in successione medicorum, nu. 65.

Crispus Philus, id est, amicus, Galeno Pharmacorum localium lib. 5. c. 7.

Crispus Liberrus Galeno lib. 7. eiusdem operis c. 3.

Crispus simpliciter, siue vnus ex illis, siue alius, eidem Phar. secundum genus lib. 5. & lib. 7. & secundum locos lib. 5. c. 7. & iterum lib. 9. c. 4.

Christades, Rasi lib. 1. cont. c. 1.

Christophorus Orosius, cuius sunt castigationes in Aëtium.

Critias, vide supra Crinas.

Crito, vel criton cortyniates Cretenfis, Galeno Phar. localium lib. 9. c. 1. quamuis Cornarius putat legendum Typhonem pro Critone, de quo postea dicemus.

Chrito, siue ille, siue alius simpliciter citatus eidem Gal. ibi lib. 1. c. 1. & 3. & lib. 5. c. 1. & alibi sæpe, atque etiam Generalium lib. 1. Aëtio & Paulo Aeginetæ ex 4. libris Cosmeticorum, & ex libris de medendis morbis, & ex libris Phar. De altero autem illorum est illud Martialis 11. lib.

Quod sanare Criton, non quod Hygea potest.

Critobulus, qui ut scribit Plin. lib. 7. c. 37. magnam sibi famam comparauit extracta Philippi regis oculo sagitta, & citra deformitatem oris curata orbitate luminis. Huiusque etiam meminit Q. Curtius lib. 9. ubi illum appellat Critopolum dicitque illum fuisse inter medicos artisque eximia, & Alexandrum eum curasse ex admodum periculoso vulnere.

Crucianus Florentinus, vide infra Trufianus.

Ctesias medicus idem & historicus, ut qui res Syriacas & Persicas scripsit, Xerxémque medicatus est, ut scribit Strabo lib. 14. Et eius quoque meminit Plutarchus in Artaxerxe. Hunc Etesiam vocat Diodorus lib. 3. nisi médum sit, quod magis credo, dicitque eum fuisse Cnidium, & ob eam artem annis 17. cum rege Artaxerxe summo cum honore fuisse. Et eum citat Stobæus Ser. 98. quo tractat de morbis.

Ctesiphon, cuius compositiones citat Cornelius Celsus lib. 5. c. 18. Gal. siue Herodotus in Introductione, siue Medico: & idem Gal. lib. Medic. *πρὸ γένου* 7. vide supra Clefipon.

Cureus, Aëtio, & Paulo Aeginetæ lib. 3. c. 48. & lib. 7. c. 18. Hunc Bythinium fuisse memini me legisse apud Galenum, sed nunc locus non occurrit.

Chus, vide supra Chuz.

Cybele inter scæminas, infra nu. 319.

Cyrellus Archiepiscopus, Aëtio Quaterni. 3. Ser. 1. c. 24.

Cyrellus simpliciter, siue ille siue alius, eidem eiusdem Ser. c. 50.

Cyrtus Galeno Phar. *πρὸ γένου* lib. 6.

Cyrus Alexandrinus, apud Gennadium in viris illustribus.

Cyrus Archiater Edessæ, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 2. c. 91.

Cyrus Georgius Chryfococca, cuius liber est *ἡ τῆς σύνταξις τῆς ποσειδῆς*.

D

Dalion herbarius, Plinio lib. 20. c. 17.

Damascenus, Serapioni Simplicium c. 256. vide Ioannes Damascenus.

Damascus, ibi c. 107. & alibi sæpe.

Damegeron, Constantino Cæsari, aut alteri, lib. Geoponicôn 12. sæpe in re medica citatus.

Damianus inter diuos, supra nu. 89.

Damion,

Damion, Plinio lib. 20. c. 9. & alibi sæpe.

Damocrates inter poetas, supra nu. 217.

Damon, Plinio Valeriano lib. 3. c. 20. Et forte is est ille Damion?

Danaus, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 98.

Daniel Vkerdenus Bruxellanus, cuius extat libellus, quo ostendit medicum non corpori solum, sed & animæ suppetias ferre, quod nos alibi diximus.

Daphnus Ephesius vnus è Dipnosophistis, quorum colloquia describit Athenæus.

Darius, Galeno Phar. *πρὸ γένου* lib. 7. c. 3. & *πρὸ γένου* lib. 5. & Auicennæ in Antidotis.

Dation, siue Detion apud Plinium sæpe.

Dauid rex, inter reges, supra nu. 141.

Dauid filius Serapionis, Serapioni tract. 7. c. 17.

Debigorus & Debigoras, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.

Defilaha, Rasi, Continentis lib. 9. c. 6.

Defindus, Rasi eiusdem operis lib. 6. c. 1.

Deleon, Galeno Phar. *πρὸ γένου* lib. 2.

Deletius Epagathus Galeno Phar. *πρὸ γένου* lib. 9. c. 5.

Delphinus Acronis discipulus empiricus apud Galenum.

Demarchus Celio Aureliano lib. 1. Chronion c. 4.

Demetrius Appameus, qui libros interiorum scripsit, fuitque ex Herophili sectatoribus, Celio Aureliano lib. Chronion 2. c. 10. & lib. 3. c. 8. & lib. 5. c. 9. ex lib. Signorum, & etiam lib. Oxcon c. 33. vbi Aponicus scribitur pro Appameus.

Demetrius Attaleus & ipse Herophilæus, eidem Aureliano lib. Chronion 2. c. 2. & lib. Oxcon 2. c. 1. & iterum lib. 3. c. 18.

Demetrius Archiater, nisi vnus sit ex illis, Gal. lib. Antidorum 1. Hic est, ut opinor, qui fuit Antonini Imper. medicus primarius, de quo idem Gal. in lib. de Theriaca ad Pisonem.

Demetrius Bythinus, siue vnus ex illis, siue alter, eidem Phar. *πρὸ γένου* lib. 4.

Demetrius Chlorus, Nicandri Scholiastæ in Theriacis.

Demetrius Nigrinus, Galeno Phar. *πρὸ γένου* lib. 7.

Demetrius simpliciter, siue vnus ex illis, siue alius, Aureliano in præfatione lib. Oxcon, ex libris de Pafionibus.

Demion Plinio sæpe.

Democides Crotoniësis, qui primus apud suos præclarissime omnium hanc artem exercuit, postea eum Aeginetæ vno anno talento conduxerunt: Athenienses sequenti anno centum minis: Polycrates postea talento duobus, quæ summa quanti sit intelliges ex nostro Budæo in libro de Assè. Denique cum Dario Histaspis filio tantam consuetudinem habuit, ab eoque in tanto honore habitus est, ut cum eo ad mensam federet, quæ omnia retulit Herodotus lib. 3. vbi & alia pleraque de eo recet. Et eum tradit Suidas scripsisse librum de medicina. De eo quoque Ioannes Tzetzes historia 9. c. 3.

Democrates inter poetas, supra nu. 217.

Democritus inter philosophos, supra nu. 249.

Demosthenes Massaliota, Galeno Phar. *πρὸ γένου* lib. 5.

Demosthenes Philaethes Alexandri Philaethis, de quo supra, præceptor, qui reliquit tres lib. de oculis apud multos commendatos, Galeno lib. 4. de differentiis pulsuum.

Demosthenes, siue vnus ex illis, siue alius simpliciter citatus Gal. Phar. localium lib. 3. c. 7. & lib. 5. c. 7. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 12. & 16. & 44. & alibi sæpe, & Paulo Aeginetæ lib. 3. c. 22.

Designatianus, Marcello Burdeg. in præfatione, vide Largius.

Detion, vide Dation.

Dexippus Cous, qui aliis Doxippus, & Dioxippus vocatur, Hippocratis discipulus, ut dicit Erasistratus, lib. 1. de febribus, & eius autoritate Gal. lib. 1. itemque 3. & 4. Commentariorum Hippocratis *πρὸ δ' αἰτῆς ἀξίωσις νοσημάτων*, id est, de ratione victus in morbis acutis. Hic de medicina librum scripsit, & de prognosticis, ut tradit Suidas. Eiusque meminit Plutarchus in Sympofiacis, & Gellius lib. 17. c. 12.

Dexius, Cornelio Celso lib. 5. c. 18.

Diagoras Milefius inter poetas, supra nu. 211.

Diana inter scæminas, infra nu. 308.

Diaphantes, & Diophantes, Gal. lib. 2. Phar. *πρὸ γένου*.

Diavulus Chirurgus de quo Martialis lib. 1.

Chirurgus fuerat, nunc est vespillo Diavulus.

Cæpit, quod poterat, Clinicus esse modo.

Et rursum,

Nuper erat medicus, nunc est vespillo Diavulus.

Quod vespillo facit, fecerat & medicus.

Didymus, Aëtio Quatern. 2. Ser. 2. c. 15. & auctori Collectaneorum Geoponicorum sæpe, præsertim lib. 12. ex quo poteris agnoscere illum virium herbarum fuisse peritissimum, & Alexandro

Y

Tralliano lib. 7. cap. 15. ubi eum citat ex libro qui Octatonus vocatur. Suidas hunc, aut alterum eius nominis Alexandrinum tradit lib. 15. Georgicorum scripsisse.

Dieuches, Plinio sæpe, & inter cætera lib. 24. c. 16. & Gal. lib. 2. Comment. Hippocratis de natura hominis, & lib. 6. Simplicium, & lib. 1. Therapeutica, & Athenæo lib. 1. Dipnosophistarum, ubi dicit huius discipulum fuisse Numenium Heracleotum, de quo infra dicemus.

Dinus de Garbo Florentinus, discipulus Thadei, qui primum Bononiæ, deinde Senis hanc artem professus multos libros in medicina reliquit, & inter cætera, Commentaria in quosdam Hippocratis, Galeni, & Auicennæ libros.

Diochetes, quem nonnulli credunt esse Dieuchem illum de quo nuper diximus.

Diocles Carystius, supra in successione Medicorum, nu. 49.

Diocles Chalcidionius, Galeno Phar. localium lib. 7. c. 4. Vnus ex illis citatur Aureliano lib. Chronion 4. c. 8. ex Prognosticis.

Diodorus, qui ut tradit Plinius lib. 20. c. 12. scripsit de Emittericis, aut ut alij legunt, Hemitritæis, aut item ut alij, Empiricis. Eum citat idem Plin. lib. 29. c. vlt. Galenus Phar. κατὰ τόπος lib. 5. c. 7. & lib. 9. c. 2. & lib. 10. in fin. & γένε lib. 5.

Diodorus, qui ut scribit Dioscorides in præfatione, & Epiphanius Cyprius lib. Hæreseôn 1. statim post princ. scripsit de herbis, Sed & ἀντιλεγόμενα, id est, Contradictoria scripsit, teste Plinio lib. 20. c. 8. ad fin.

Diogenes, Cornelio Celso lib. 5. Galeno lib. Medicamentorum localium 3. c. 3. & lib. 9. c. 7. & Aëtio Tetrab. 1. Ser. 3. c. 109. qui eius Catharticum recenset. Et hic fortè est Diogenes ille Apolloniates Physicus, cuius meminit Laërtius in Diogene Synopeo, ad fin.

Diogefus, Cornelio Celso lib. 5. c. 27.

Diomedes, Galeno Medicamentorum localium lib. 4. c. 7. non semel.

Dion, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 28. Galeno qui eum citat ex lib. ad Theonem, nisi hic alius sit, lib. 3. Simplicium Medicamentorum c. 2.

Dionus, Galeno lib. 6. Simplicium.

Dionysius Chirurgicus, Scribonio Largo.

Dionysius Milesius, Galeno Phar. localium lib. 4. c. 7. & lib. 2. Antidotorum.

Dionysius Samius, Galeno Phar. secundum genus lib. 4.

Dionysius, siue vnus ex illis, siue alius simpliciter citatus Cornelio Celso lib. 6. c. 6. Plinio lib. 20. c. 11. & 20. & aliàs sæpe. Galeno Phar. localium lib. 4. c. 7. & in Comment. Apho. Hippo. lib. 4. c. 69. Aëtio sæpe, Plinio Valeriano lib. 4. c. 34. & Aurel. lib. Chronion 2. c. 13.

Dionysius, siue item vnus ex illis fuit, qui ut scribit Plinius lib. 25. c. 2. scripsit de herbis.

Dionysius, quisquis etiam is fuit, condiscipulus Heraclidis Tarentini Galeno Pharmacorum localium lib. 5. c. 7.

Dionysodorus, Galeno Phar. localium lib. 1. c. 1.

Diophanes in re medica citatus scriptori Geoponicon lib. 13. c. 9. & alibi sæpe. Is fortè est qui Nicensis dictus est Varroni, qui eum numeravit inter scriptores rei rusticæ, lib. 1. c. 1. siue etiam alter Bithynius, nisi & hic idem sit eidem Varroni memoratus, eiusdem lib. c. 9.

Diophantus Chirurgus, Galeno Phar. κατὰ γένε lib. 5. & κατὰ τόπος lib. 5. c. 7.

Diophantes Lycius in utroque loco, scilicet priore lib. 2. & posteriore lib. 9. c. 4.

Dioscorides Alexandrinus, Galeno in lib. cui titulus est, Linguarum Hippocratis expositio, & Paulo Aeginetæ lib. 4. c. 24.

Dioscorides Anazarbeus, in successione medicorum, nu. 60.

Dioscorides Tharsus, qui tempore Hadriani Imperatoris fuit, ut dicit Galenus lib. 1. Commentariorum Hippocratis de natura hominis, illumque etiam citat in lib. Medicamentorum κατὰ γένε. 4. & 5. & 7. & Aëtius Tetrab. 2. Ser. 1. c. 88. & c. 119. & Ser. 2. c. 116.

Dioscorides, quisquis is est, quem Athenæus lib. 1. Dipnosophistarum, Hippocratis discipulum vocat.

Dioscorides simpliciter, siue vnus ex illis, siue alius Galeno κατὰ τόπος lib. 7. c. 2.

Dioscorus, qui de herbis scripsit, Oribasius in præfatione Euporiston, nisi Dioscorides illic scribendum sit. Dioscorus autem citatur Galeno κατὰ τόπος lib. 8. c. 7.

Dioscorus alter medicinæ peritissimus Iustiniani tempore apud Agathium lib. 5. de bello Gothorum,

Diotas Iarralipites, Galeno Phar. κατὰ τόπος lib. 7. c. 5.

Diothimus Thebanus, Plinio lib. 28. c. 7.

Dioxippus, vide Dexippus.

Diphillus Caristius, apud Athenæum.

Diphillus Laodicensis, cuius liber de Nicandri Theriacis citatur ab Athenæo.

Diphilus Siphnius, apud eundem ex libris de Alimentis quæ fanis & ægris offeruntur.

Disarius, apud Macrobius in Saturnalibus.

Doarus episcopus, Aëtio Tetrab. 3. Ser. 4. c. 48.

Doles, Paulo Aeginetæ lib. 9. c. 16.

Dometius

Dometius Nigricus, Galeno Phar. κατὰ γένε lib. 7.

Dominicus Blondius apud Liliu Gregorium Gyraldu Dialo. Annotationum 13.

Dominicus Massaria Vincentinus.

Dominicus Sennus Patavinus.

Donnus, qui teste Galeno & Oribasius scripsit Comment. in Aphorif. Hippocratis.

Dorotheus inter poetas, supra, nu. 221.

Dorotheus Helias Galeno lib. Antidotorum 2.

Dorus Scutariorum medicus, apud Ammianum Marcellinum lib. 16.

Dositheus, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 4. c. 63. & Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 11. Huius, vel alterius medici meminit Vulcatius Gallicanus in Audio Casio.

Doxippus, vide supra Dexippus.

Draco medicus vetustissimus, de quo Palephatus in libro de non credendis Fabulosis narrationibus, quo loco de Glauco loquitur.

Draducus, Rasi lib. 3. Continentis c. 3.

Druidas artis huius peritos fuisse satis constat ex Plinio lib. 24. c. 11. ubi de Selagine loquitur & de Samolo.

Drusianus Thadei discipulus, quem Tritthenemius Abbas perperam Crufianum vocat cuius sunt Commentarij in artem Galeni.

Dyuridus, Rasi lib. 5. Contin. c. 2.

E

Ealiem.

Ebengezar, Mesue in cura Catarrhi. Is est, ut opinor, qui alibi dicitur filius Zesar.

Eberhaldus Schlusinger, qui scripsit tractatum Iagogicum in Astrologiam, præsertim ad electiones medicas.

Ebible pater Maruen, filius Zoë, Rabbi Moyfi Aphorismorum parte 22.

Ebugarech, Rasi lib. 1. Continentis c. 1.

Ebugeraret, nisi idem sit, eiusdem libri c. 2.

Ebunafar Alfarabij, Rabbi Moyfi, Aphorif. parte 25. ex lib. Elementorum.

Edigoras, Rasi lib. 1. Continentis c. 3. non semel. Et is fortè est Bedigoras, de quo supra.

Edoarus Vuottonus Oxoniensis, qui nuper & post priorem huius operis editionem elegantissimè simul & doctissimè scripsit de animalium differentiis.

Eichus.

Elcahamen, & Elcalhamen, Rasi eiusdem operis lib. 6. c. 1. & lib. 7. c. 1. & lib. 9. c. 5. nisi duo sint, quod minimè credo.

Elcaymusia, Rasi lib. 10. eiusdem operis c. 1.

Elcheis, siue Elchuz, siue etiam Elchuz, nisi diuersi sint, eiusdem operis lib. 11. c. 5. & alibi sæpe.

Eleorates, Garioponto, lib. de Febribus c. 7.

Elephantas, siue Elephantides, vide inter fœminas, nu. 333.

Elium apud Arabes, vide infra Exlion.

Elkindus, vide supra Alchindus.

Eluchasem Elimithar medicus de Baldath (hic enim est eius titulus) filius Nahadum, filij Ducellam, cuius sunt tabulæ sanitatis tuendæ, iuxta ordinem scilicet rerum naturalium, quæ quidem tabulæ Tacuini sunt dictæ.

Elmifiam, Rasi Continentis lib. 7. c. 4.

Elmongeh, siue Elmogh, Rasi eiusdem lib. 7. c. 1. & iterum lib. 8. c. 1.

Elpidius Theodorici Gothorum regis medicus, apud Procopium lib. 1. de bello Gothorum.

Emba, Serapioni Simplicium c. 173.

Embularchus, Aëtio Tetrab. 4. Ser. 4. c. 122.

Emmasuy, Rasi Continentis lib. 4. c. 1. Credo esse Bimasui de quo supra, siue filius Masui, de quo infra.

Empedocles, de quo supra inter poetas, nu. 212.

Entylus Chirurgus apud Georgium Vallam in libris expetendorum & fugiendorum & medicinæ lib. 6. c. 113.

Epænetus, cuius liber est de oleribus, cuius meminit Scholiastes Nicandri in Theriacis.

Epagathus, vide Deletius.

Epicharmus Cois inter philosophos, supra, nu. 248.

Epicharmus Demolchi Syracusani pater.

Epicurus inter philosophos, supra nu. 273.

Epidaurus, Galeno lib. 7. Phar. γένε.

Epigonus, Galeno in libro de ratione curandi ad Glauconem, & Phar. γένε lib. 5. & Aëtio Tetrab. 4. Ser. 3. c. 124.

Epimenides Cretensis, inter philosophos, supra, nu. 260.

Erasistratus in successione medicorum, nu. 50. & multis seq. Is Aureliano lib. 2. c. 7. citatur ex

libris Salutarium præceptorum, & lib. 4. c. 3. ex libris de ventre, Et lib. 5. c. 1. ex lib. de Hydrope. Et c. 2. ex libro de Podagra. Et lib. 1. Oxæon c. 13. ex lib. de Febris.

Eras Cappadox, vide Heras Cappadox.

Erasmus Stella Libonothanus, cuius extat libellus de Gemmis.

Eratosthenes, quem fuisse medicum constat ex eo quod supra diximus in Andrea.

Eribores Theleontis filius, qui Oilei, vulnus Symphalidibus illatum sanauit apud Orpheum in Argonauticis.

Eriippus, Garioponto lib. de Febris c. 7.

Erophon, cuius sunt nonnulli libri qui Hipp. tribuuntur, vt dicit Gal. in lib. de Dyspnæa.

Eryximachus, Platoni in Symposio memoratus.

Esaias, de quo supra nu. 80.

Esculanus, vide Saladinus Esculanus.

Esdra, de quo inter diuos, supra nu. 81.

Esimon, vide supra Asimon.

Ethelias, vide infra, Ctesias.

Euangeus, Galeno lib. 5. Medicamentorum *ἢ γέν.*

Euax rex, inter reges, nu. 133.

Eubulus, Galeno Phar. secundum genera lib. 3. atque etiam secundum locos lib. 9. c. 5.

Eucharius Rhodion, qui Germanicè scripsit librum de partu hominis, & obstetricatu, & Herbarium Germanicum.

Euclides Palatinus, siue Palantinus, Galeno Antidotorum lib. 2. & Pharm. secundum locos lib. 7. c. 2. At in Græco exemplari legitur, *ὡς εὐκλείδης, ὁ παραλάντιος*: tamen si Cornarius dubitat mendumne sit, vt pro eo Heraclides Tarentinus legendum sit, & ita quoque vertit.

Eudamus, qui apud Aristophanem in Pluto annulos contra venena, & serpentium morsus conficiebat.

Eudemus inter poetas, supra nu. 214.

Eudemus ille, siue alius, qui primus cum Herophilo post Hippocratem neruorum Anatomiam ornate scripsit, vt tradit Gal. lib. 3. de locis affectis c. 10. Huius etiam sæpe meminit Theophrastus, atque etiam alterius, nam duos memorat lib. 9. Plantarum c. 18. Et Galenus Senioremem citat in lib. 9. de compositione Medicamentorum secundum locos c. 5. quasi alius sit Iunior.

Eudemus quoque alius, in adulterio Liuie Drusi Cæsaris deprehensus, vt tradit Plin. lib. 29. c. 1. Cuius etiam meminit Tacitus lib. 4. historiarum. Horum vnum citat Athenæus lib. 9. ex lib. de Oleribus. Et Cælius Aurelianus, qui eum dicit Themisonis sectatorem, Oxæon lib. 3. c. 11. & 12. & 15. & 16. & Gal. lib. 1. Therapeuticæ, & iterum lib. 6. ad fin.

Eudoxus Cnidius, inter philosophos, supra nu. 255.

Eudoxus alter etiam Cnidius, memoratus Laërtio in vita ipsius philosophi.

Euelpides, siue Euelpidius, siue Euelpistes, siue item Euelpistus, siue deniq; Euelpæctus (hæc enim omnia nomina reperio) maximus medicus ocularius, sæpe Cornelio Celso, lib. 6. c. item 6. & Galeno citatus. Quâquam Euelpistus eidem Celso, lib. 7. in prin. non ocularius priuatim medicus esse videatur.

Euemerus, Galeno Medicamentorum localium lib. 4. c. 7. Is fortè est, quem Coum fuisse dicit Athenæus lib. 14. & eum citat ex tertio libro *πρὸς ἱερῶς ἀναγκαφῶς*.

Euenor qui apud Cælium Aurelianus lib. 3. c. 8. citatur ex libris 5. Curationum: & eundem Cælium lib. Oxæon 1. c. 16. citatur & à Plinio lib. 21. c. 31.

Eugamius Octauio Horatiano citatus, aut, vt aliis placet, Theodoro Prisciano, lib. 4. ad Eusebium filium de Physica scientia.

Eugenius, Galeno Phar. localium lib. 7. c. 6. ad fi. & Garioponto, in lib. de Febris c. 7.

Eugerastias, Galeno *ἢ γέν.* lib. 9. c. 2. non semel.

Eunomus, Galeno *ἢ γέν.* lib. 5.

Eunomus alius, nisi idem fuerit, derisus Aufonio epig. 78.

Eupator, inter reges, nu. 130.

Euphorbius, supra in successione Medicorum nu. 61.

Euphranor, Galeno *ἢ γέν.* lib. 2.

Euphrates Catholicus, eidem lib. 1. Antidotorum.

Euricius Cordus Sinesius, cuius Botanologicon, siue colloquium de variis herbis habemus. Isque vertit versibus Theriaca, & Alexipharmaca Nicandri.

Euriphon Hippocratis contemporaneus, sed eo natu maior, vt scribit Soranus Cois in historia: & hunc citat Gal. lib. 2. Commentariorum Hippocratis de natura hominis, & in lib. 1. de Alimentorum facultatibus, & lib. Simplicum medicamentorum 6. in præfatione, & in Comment. in lib. de ratione victus in morbis acutis, in 18. sectione, & Cælius Aurelianus lib. Chronion. 2. c. 10. & lib. 5. c. 1. vbi illum dicit antiquissimum, & lib. Oxæon 2. c. 16. & iterum lib. 3. c. 17. vbi Cnidium illum appellat. Hic fortasse est Erophon, de quo supra diximus.

Euschenius Spado, Galeno lib. 9. Pharmacorum localium c. 4.

Eusebius

Eusebius Papa, de quo supra inter Sanctos, nu. 87. & iterum inter Pontifices, nu. 155.

Eusebius, Octauio Horatiano, siue Theodoro Prisciano citatus lib. 4. de Physica scientia ad Eusebium filium.

Eusitradas, Rasi lib. 6. c. 1.

Eustachius Alexandrinus, apud Porphyrium, in vita Plotini philosophi.

Eustathius Queircetanus, qui scripsit Acroomarôn in librum Hippocrat. de natura hominis commentarium, & scholia in Gal. libros tres de temperamentis, quæ etiam extant.

Eustathius alter medicus, nisi idem sit, ad quem extat epistola D. Basilij.

Eutechnius Sophista, cuius est Græca paraphrasis in Alexipharmaca & Theriaca Nicandri, & in libros Oppiani de piscatione, & venatione.

Euticleus, Celso, lib. 5. c. 18.

Eutropius Marcello Burdegalensi citatus, in præfatione.

Eutythianus archiater eidem citatus c. 14.

Eutydemus Atheniensis, cuius Athenæus citat *ἡ ἀρτυτικὰ* Opfartytica, quasi dicas, de re siue arte culinaria condiendi cibaria.

Exlion, Rasi libro 1. Continentis cap. 6. nisi sit Elium de quo supra. vtrunque enim reperio apud Arabes.

Experimentator, vide Agazo.

Ezechias rex inter reges supra, nu. 114.

F

Fabianus Cretensis, Galeno Phar. secundum locos lib. 7. c. 3.

Fabius Clemens, Plinio Valeriano citatus lib. rei Medicæ 3. c. 14.

Fabula, inter fœminas infra, nu. 330.

Falgaricus, Rasi lib. 1. Continentis c. 5. ex lib. Medicamentorum laxantium.

Fallaha Perseus, Rasi eiusdem operis lib. 3. c. item 3. & lib. 10. c. vlt. vide Filaha.

Fauelgoris, Auicennæ lib. Antidotorum, tract. 2.

Faufstinus, Galeno Aëtio Tetrab. 3. Ser. 1. c. 45. & 49. & Tetrab. 4. Ser. 2. c. 50. Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 12. & Alexandro Tralliano, sunt qui Phaustinum scribunt.

Faik, Rasi lib. 4. Continentis c. 1. & lib. 8. c. 1. & alibi sæpe. Et hic est, vt puto, quem Fair, vocat idem Rasi lib. 8. eiusdem operis, paulò ante fi. & Faick lib. 11. eiusdem operis c. 7.

Feldius Alexandrinus, Constantino Alexandrino citatus lib. 5. c. 12. vide an sit ille de re rustica.

Fenon, apud Mesue in Antidotis.

Ferdinandus Balamius Siculus, qui Galenum de Osibus traduxit.

Fernandus Nonius Pincianus, cuius cum magna laude meminit Christophorus Oroscius in Aëtij Castigationibus.

Fernellus Pisanus.

Filagrius, apud Serapionem tract. 7. c. 9. & c. 17. Est fortè Philagrius, de quo infra.

Filaha, Rasi lib. 11. Continentis c. 5. non semel, & c. 6. vide num sit Fallaha, de quo supra, quod credimus. & vide etiam quæ diximus in Constantino Imperatore.

Filimon, Mesue, in fluxu sanguinis ab ore.

Filius Alharith, siue Alkarith, siue etiam Allarith, nisi diuersi sint. Nam hæc tria nomina reperio apud Auicennam, lib. 5. tract. 9. & alios Arabes: credo tamen vnum esse.

Filius Amaran.

Filius Bacrich, Rasi lib. 3. Continentis c. 1.

Filius Genid, Rasi lib. 2. Continentis c. 1.

Filius Hilgeben, Auicennæ lib. 5. tract. 9.

Filius Hubeire, siue Huberre, vel Hubare, nisi diuersi sint, apud Auicennam lib. 5. tract. 9. & alios Arabes.

Filius Humain Mes. in ægritud. gutturis, nisi sit qui alibi Humain simpliciter citatur.

Filius Hychie, vide Abdala.

Filius Iubeyr, vide Sapiens.

Filius Ligleg, Rasi lib. 1. Continentis.

Filius Many, siue Main.

Filius Maginsui, Rasi lib. 3. Continentis c. 3. non semel.

Filius Masuy, Rasi lib. 3. Continentis c. 3. non semel.

Filius Mesague, Serapioni Antidotorum c. 32. vide Gabriel filius Mesague.

Filius Mesue, Rasi lib. 1. Continentis c. 9.

Filius Mesuey, nisi idem sit, apud eundem eiusdem operis lib. 2. c. 4. vbi illum citat ex lib. Medicamentorum mundificantium.

Filius Musney, eidem Rasi eiusdem operis lib. 2. c. 1. & c. 2.

Filius Muscy, nisi & idem sit, qui ex libro de Complemento & Fine citatur Rasi d. c. 2. libro 2. Continentis.

Filius Patriarchæ, Rasi lib. Conti. 1. cap. 3. ex lib. Topicorum, & iterum, cap. 9. & c. 5. & lib. 2.

Y 4

eiusdem operis cap. 2.

- Filius Rodoan, Rabbi Moyfi Aphorismorum parte 23.
 Filius Serapionis, vide Ioannes filius Serapionis.
 Filius Talaius, Rasi lib. 2. Continentis c. item 2. non semel, & c. 5.
 Filius Thelaus, nisi idem sit, eidem eiusdem operis lib. 2. c. 4.
 Filius Zesar, Mesue in medicinis solutiuis, & in aegritudinibus cerebri, vide Hamech.
 Filius Zor, Rabbi Moyfi Aphorismorum parte 7. non semel, & 21. vide supra Ebibule, & infra Maren.
 Filodesifis, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.
 Filigonus, Rasi lib. 3. Continentis c. item 3. & iterum c. 6.
 Filogorifius, eidem eiusdem operis lib. 5. c. 1. ex libro de dolore ventris.
 Filogorus, siue Filogorius, nisi idem sit cum præcedente, Rasi lib. 3. Conti. c. 1. non semel, & lib. 3. c. 6. & 7. & lib. 6. c. 1. vbi eum citat ex libro de morbis curandis, & lib. 10. c. 2. vbi eum citat ex lib. de lapidibus ad Georgium, & lib. 12. c. 1. vbi eum citat ex epistola ad Fidisium, de podagra.
 Flavius Clemens, vide Phlabius Clemens.
 Flavius Grammaticus, supra inter poetas, nu. 140.
 Flavius Pictes, id est, pugil, Galeno Phar. localium lib. 9. c. 5.
 Florentinus, Constâtino aut Cæsari, aut alteri eius nominis, in re medica citatus lib. 12. Agri-
 cultura c. 20. & multis sequentibus, & Didymo rei Veterinariæ 2. c. 85.
 Floris, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.
 Florus, nisi idem sit, Galeno lib. 4. Phar. secundum locos, c. 7. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 108.
 Foabitus, Rasi lib. 5. Conti. c. 1. statim post princ.
 Franciscus Bencius, Vgonis Senensis filius, & Ioannis Manardi præceptor.
 Franciscus Bobius Ticinensis.
 Franciscus Caballus Brixienfis, cuius est liber de animali pastillos Theriacos ingredienti.
 Franciscus Catalanus.
 Franciscus Emericus Oppauianus, qui scripsit libros de medicor. auxiliorum dextero vsu.
 Franciscus de Pedemontio, cuius sunt Commentaria in Mesue, & alia.
 Franciscus Valleriola, cuius extant docti Comment. in lib. Gal. de morbis & Sympt.
 Franciscus Victorius Bergomas, qui multa in philosophia & medicina scripsit.
 Fulam, Serapioni Simplicium c. 350.
 Fulukefanus, siue Fulukefanis, Auicennæ lib. 5. Fen. 2. tract. 2.

G

- Gabriel Auernus.
 Gabriel filius Bactifoh, Rasi lib. 8. Continentis c. 1. Alibi autem scilicet lib. 11. c. 1. dicitur Ga-
 briel Binhahtifuh.
 Gabriel simpliciter Mesue, & Serapioni, & Rasi lib. 3. Continentis c. 3. non semel.
 Gabriel Humelbergius Rauenspurgenfis, cuius extant Commentarij non indocti in Q. Se-
 renum Sammoniacum, & Scholia in librum Sexti philosophi Platonici de medicinis ex ani-
 mantibus, & alia quædam opera.
 Gabriel filius, Mesague, aut vt alij scribunt Mesaugue, apud Serapionem Antidot. c. 17.
 Gabriel filius Maginsui, Rasi lib. 3. c. item 3. nisi idem sit.
 Gabriel Zerbus Veronensis, qui Theoricam medicinam composuit, & Anatomiam corpo-
 ris humani.
 Gabrios Salube filius, Arabibus citatus.
 Gaius Ocularius, Galeno Pharmac. localium lib. 4. c. 7. vide supra Caius Ocularius.
 Galaricon, Rasi lib. 1. Continentis c. 3.
 Galeacius de S. Sophia, qui in 9. tractatum Rasis ad Almanforem Commentarios ædidi, at-
 que etiam Practicam composuit.
 Galenus ille Pergamensis, supra in successione medicorum, nu. 67. & seq.
 Galenus alter cognomento Halieus, quem Gal. ipse citat in libris de compos. Medic.
 Galenus item alius, vt puto Menodoti filius, cuius dicunt esse eam doctissimam orationem
 suaforiam ad bonas artes, quæ inter Galeni illius Pergamensis opera reperitur.
 Galenus quoque alius, nisi hunc Galienum vocare malis, qui post Galenum fuit, & nonnul-
 los libros Græcè composuit, qui Galeno illi magno assignati sunt, vt scribit Rabbi Moyfes, Apho-
 rismorum parte 23.
 Gallinicus, Galeno lib. 7. Medicamentorum *ἡ γένη*.
 Gallio Ocularius, Galeno Medicamentorum secundum locos lib. 4. c. 7.
 Gallus, vide supra Aelius Gallus.
 Gallus Marcus Asclepiadius, Gal. lib. Phar. localium 8. c. 4.
 Gallus, siue vnus ex illis, siue alius, Galeno lib. Medicamentorum *ἡ γένη* 1. & lib. 4. *ἡ γένη*
 c. 7. & lib. 7. c. 2. & lib. 8. c. 6. & Aëtio Tetrab. 4. Ser. 1. c. 103. simpliciter citatus.
 Gamalielus Patriarcha, Marcello c. 23.

Gariopon

- Gariopontus è medicis, vt videtur, antiquioris temporis, cuius sunt lib. 7. de morborum par-
 ticularium & febrium causis, accidentibus, & curationibus.
 Gaspar Torella Valentinus.
 Gatineria, vide Martinus Gatinaria.
 Gémellus, Galeno lib. Medicamentorum localium 9. c. 5.
 Gemma Phrysius medicus & mathematicus, sed qui multò plura in mathesi, quàm in medi-
 cina scripsit.
 Gemusæus, qui in Paulum Aeginetam scripsit.
 Gennadius, Gal. lib. Medicamentorum secundum locos 4. c. 7. In hunc, aut alium eius nomi-
 nis est epigramma Pallada, à nobis alibi relatum.
 Gentis, siue Gentius rex Illyriorum, inter reges nu. 127.
 Gentilis Fulgineas, cuius sunt plurima & ingentia opera. De quo è nostris loquitur Cyn. in 1.
 septimo mense. ff. de statu. homi. & Ang. in §. vlt. in authen. de restit. & ea quæ parit. & Soc. qui il-
 lum insignem medicum vocat. consi. 65. super propofita, col. j. lib. 3.
 Georgius Agricola, cuius extant libri non indocti de metallicis, de ortu & causis subterraneo-
 rum, de natura eorum quæ effluunt ex terra, de natura fossilium, & alij.
 Georgius Coniata, qui Antidota Persica in Græcam linguam transtulit.
 Georgius Curio, cuius est quædam disputatio Vuitembergæ.
 Georgius Kraut, qui practicam Galeacij à Sophia correxit, & alia quædam opuscula ædidi.
 Georgius Pilander Germanus, qui libros Hippocrat. de morbis traduxit.
 Georgius Stertius, cuius Georgius Agricola mentionem facit in illo lib. Metallicorum.
 Georgius Tifernas, quem & medicinæ operam impendisse videre licet ex Lilio Gyraldo lib.
 1. poetarum nostri temporis.
 Georgius Valla Placentinus, qui vltra multa alia, & ea quidem optima opera in philosophia
 & medicina, ædidi libros septem medicinæ, quibus simplicia tractat, & alia multa.
 Georgius quispiam his antiquior, vt qui Rasi citatur lib. Cont. 1. c. 4. & c. 5. & 6. & alibi sæpe.
 Georgonius, Rasi lib. 1. Continentis c. 2.
 Geraldus Bienrus Parthienfis, qui Commentarios scripsit in viaticum Constantini.
 Geraldus Subuoleranus Cremonens, præter artem medicam lingua Arabica clarus, qui Aui-
 cennæ, Rasis, Serapionis, & aliorum libros in latinum, licet non admodum elegantem sermonem
 vertit. Huiusque est Introductorium medicinæ, & alia opera.
 Geraldus de Solo Gallus, cuius sunt Commentarij in 9. librum Rasis ad Almanforem, & alia
 quædam.
 Gereon Græcus, Galeno in medicinis expertis, si eius est.
 Gilbertus Angelicus, qui de morbis particularibus scripsit, ædidi que librum qui *Theaurus*
 pauperum inscribitur.
 Gilbertus Sichaldus, cuius est viaticum.
 Giptianus citatus in Tacuinis Elluchafem.
 Glaricon, Rasi lib. 7. Continentis c. 2.
 Glaucias, de quo in successione medicorum, nu. 55.
 Glaucias, siue ille, siue alius, qui Commentarios ædidi in lib. 6. Epidemiorum Hippo. vt dicit
 Gal. ibi, in princ. Glauciam simpliciter citat Plin. lib. 22. c. 23. & lib. 24. c. 16.
 Glaucius, Galeno *ἡ γένη* lib. 5. & *κατὰ τόπους* lib. 4. c. 7. non semel.
 Glaucon citatus Plinio lib. 22. c. item 22. & Rasi lib. 1. Continentis c. 6. non semel & lib. 4. c. 1.
 vbi illum citat ex Summa ipsius, & alibi sæpe, nisi sit alius, quàm qui à Plinio citatur.
 Glaticus, cuius meminit Plutarchus in Alexandro.
 Glaucus alter, cuius idem meminit in initio libelli, cui titulus est *πρὸς ὑγίαν*.
 Glaucum quempiam medicum memorat idem Plutarchus in Antonio.
 Glaucum vnum ex illis, aut alium citat Galenus secundum locos lib. 4. c. 7.
 Glicon memoratus M. Bruto in epistola 6. epistolarum Ciceronis ad Brutum, & Suetonio in
 Augusto, c. 11. & Plinio lib. 22. c. item 22.
 Gliconem chirurgum citat Scribonius Largus in lib. de compositione medicamentorum.
 Gordonius, vide supra Bernardus Gordonius.
 Gorgias de quo honorifice loquitur Cornelius Celsus lib. 7. in princ. & c. 14.
 Græcus, quisquis is est, quem simpliciter citat Mesue, qui forte est Gereon, de quo supra.
 Grammaticus sæpe Serapioni eo tantum nomine citatus.
 Granus, Plinio lib. 28. c. 4.
 Gratianus, vide supra Chryfantus.
 Gregorius, citatus Rasi lib. 1. Continentis c. 3. ex lib. de humoribus.
 Gualterius Paulinus, Galeno medicamentorum *κατὰ γένη* lib. 7. vide infra Paulinus.
 Gualterus Hermenius Riffus Argentinensis, qui Germanico sermone multa in medicina
 scripsit.
 Guido de Calliaco, siue Cauliaco, Gallus, qui Chirurgiæ tractatum admodum laudatū ædi-
 dit, videt

dit, vide num sit is qui sequitur.

Guido de Caluacantibus, cuius extat practica in chirurgia in primis commendata.

Guillermus Anglicus, qui scripsit de vrina non visa, & alia nonnulla.

Guillermus Brixienfis.

Guillermus Christianus Aurelius, cuius est liber Gallicus, cui titulus est Philalèthes, de erroribus anatomicis partium corporis humani.

Guillermus Copus Archiater, dum vixit, regis nostri Francisci, qui multos Hippocratis, Galeni, & Pauli Aeginetæ libros elegantissime traduxit.

Guillermus Insulanus Menapius Gremburgensis, cuius extat liber de ratione victus salubris.

Guillermus nomine & professione Medicus, Anglus, cuius liber est de vrina non visa.

Guillermus Morbellius Dominicanus, qui primum aliquot Galeni libros non admodum eleganter traduxit, vt eius tempora ferebant.

Guillermus Osterrodus Moguntinensis medicus.

Guillermus Placentinus de Salyceto, qui scripsit de vniuersali medicina lib. 4.

Guillermus Puteanus Blangiacus Gratianopolitanus, qui scripsit defensionem Mesue, & de facultatibus medicamentorum purgantium, vbi sapissime Galeno aduerfatur.

Guillermus Turnerus Anglus, cuius est liber de naturis herbarum.

Guillermus Virignana, siue Varignana, cuius opus est hoc titulo, Secreta sublimia ad curandos varios morbos.

Gyculus, Rasi lib. 2. Continentis c. 4.

H

Haamet, siue Hahamech Eben David, vide Ahamet.

Habdella filius Ychie, Rasi Continentis lib. 2. c. 2. vbi citatur ex lib. de Breuiationibus.

Habix, vide Abix.

Haboali, nam etiam sic reperitur apud Mesue vide Aboli.

Habohanifa, vide Abohanifa.

Habuarit, Rasi lib. 2. Continentis c. 2.

Hachion Eben Huuaim, Serapioni Simplicium c. 107. & seq. & 185.

Hachi simpliciter ibi, c. 319. qui idem est vt puto.

Hadrianus Imperator, supra nu. 151.

Hadrianus Iunius Hornanus, qui problemata medica Calsij Iatrophista in Latinum vertit, atque etiam Problemata Symposiaca Plutarchi, quæ & ipsa ad medicinam magna ex parte pertinent.

Hahamed, Serapioni Simplicium c. 396. qui, vt puto, est Haamet, de quo supra.

Hahefe, Serapioni Simplicium c. 337.

Halachadite, Serapioni.

Halagi, Rasi lib. 4. Continentis c. 1.

Halius, Galeno Phar. ἡ γένε lib. 3. & 7.

Hallag, Rasi lib. 5. Continentis c. 1. nisi sit ille Halagi.

Haly abbas, cuius sunt multa opera in medicina. Is adeo inhæsit recitationibus dictorum Gal. vt à posteris ipsius Simia diceretur. Et eum fidum Galeni interpretem vocat Conciliator.

Haly Rodoan, aut vt alijs vocatur, Rodan Aegyptius, cuius sunt Comment. in artem Galeni.

Haly simpliciter citatus Mesue.

Hamech, aliàs Mahemet (vtrunque enim reperitur) filius Zachariæ Arafî, quem & Mesue in Antidotis modo filium Zachariæ Arafî, modo filium Zachariæ simpliciter, modo Hamech Arafî modo Mahemet Arafî, modo Hembèzozar, modo Hamech filium Zecar, vel Zecar vocat.

Hammonius Alexandrinus citatus Paulo Aeginetæ, & memoratus Cornelio Celso lib. 7. in princ. & Athenæo lib. 3. Dipnosophistarum, vide supra Ammonius.

Harcon, siue Harcez discipulus Sotionis, apud Galenum in medicinis expertis, si ipsius est is liber.

Hartmannus Schedel Nuremburgensis, Theutonicus.

Hargemen, siue Hargemez discipulus quoque Sotionis, Galeno in medicinis expertis.

Harmocrates, aut vt alij legunt, Hermocrates, de quo Martialis lib. 6. Epig. 52.

Lotus nobiscum est, hilaris cœnauit, & idem

Inuentus manè est mortuus Andragoras.

Tam subite mortis causam Faustine requiris?

In somnis medicum viderat Harmocratem.

Quod sumpit ex alio Græco epigrammate Lucilij in lib. 2. Epig. aduerfus Hermogenem medicum, de quo postea dicemus.

Harmocraton citatus Paulo Aeginetæ.

Harpalus & Herpalus, Galeno ἡ γένε lib. 6. & ἡ τὸ πρῶτον lib. 3. c. 1. & lib. 2. Antidotorum.

Harpocras, siue Harpocrates, siue etiam Harpocraton, nam hæc tria nomina reperio apud Gal. Phar. secundum locos lib. 3. c. 1. & lib. 6. c. 1. & lib. 9. c. 5. & secundum genera, nisi diuersi sint, quod non credo.

non credo. Plinius autem Iunior Harpocrati medico, quisquis is fuit, à Traiano petiit, & impetravit ciuitatem Romanam, & Alexandrinam Epist. lib. 10. 5. & duabus seq.

Haterofcos, Rasi lib. Cont. 2. c. 4.

Hayfe, Serapioni Simplicium 358. c. nisi sit Hahefe, de quo supra.

Hebeme.

Heben Albararich.

Heben Zecar, Mesue in Antidotis, id est, filius Zecar, de quo supra.

Hebosi, qui ex libris Antidotorum citatur Rasi lib. 1. Cont. c. 9.

Hecatæus, apud Cornelium Celsum lib. 5. c. 19. & c. 26.

Hegeffias Marconites.

Helchendi, Rasi lib. 2. Cont. c. item 2.

Heliades, Aëtio Quaternionis 2. Ser. 3. c. 110.

Heltas, vide Dorotheus.

Heliodorus Atheniensis inter Poëtas, nu. 237.

Heliodorus Chirurgus citatus Paulo Aeginetæ, lib. 4. c. 49. Hunc, vel alium simpliciter citat Galenus ἡ γένε, lib. 5.

Helisæus propheta, de quo supra nu. 79.

Henricus A finius Lyrensis.

Henricus Enticus, cuius sunt quædam opuscula in medicina.

Hepheffias citatus Aëtio.

Hepione inter feminas, infra nu. 320.

Heraclides pater Hippocrati. illius magni, illiusque præceptor, vt tradit Soranus in vita illius.

Heraclides Tarentinus, de quo in successione medicorum, nu. 55. Hic inter cætera sua monumenta de herbis scripsit, vt tradit Epiphanius Cyprius lib. Hæreseon 4. post initium, & Commentarios ad Antiochidem, & aduerfus Astydemandem, & librum quem Strationem inscripsit, ex quibus eum citat Gal. lib. 4. Medicamentorum ἡ γένε, & ἡ τὸ πρῶτον, & alibi sæpe. De eo quoque apud ipsum Galenum lib. 4. de differentiis pulsuum, & lib. 6. Phar. ἡ τὸ πρῶτον, c. 4. vbi eum dicit fuisse optimum medicum, tum circa alias artis partes, tum plurimorum Pharmacorum expertum, fuisse tamen Empiricum.

Heraclides Ponticus inter philosophos memoratus, supra nu. 256.

Heraclides alij duo, alter Hicesius, alter etiam Tarentinus Empiricus, quorum Laërtius meminit in Heraclide Pontico: & posterioris quoque Dioscorides in præfatione, & Celsus lib. 5. inter Catapocia, & Galen. lib. 1. Phar. secundum locos c. 1. & Aurelianus Oxeon lib. 1. c. 17. ex libris Internarum passionum, & iterum lib. 3. c. 17. ex libris de internis passionibus.

Heraclides Erythreus memoratus Galeno in ingressu Artis parua, & lib. 4. de differentiis pulsuum, vbi eum dicit fuisse discipulum Chrysermi: & Straboni lib. 14. vbi dicit eum fuisse ipsius contemporaneum.

Heraclitus, siue Heraclitus citatus Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 17.

Heraclij duo alter Tarentinus, alter Erytreus, quorum meminit Galenus in Commentariis Hippocratis lib. 3. Epidemion. nisi illi sint Heraclides Tarentinus, & Erythreus de quibus nuper diximus, quod facile credidissim, nisi ipse Galenus in eodem loco ipsum Heraclidem Tarentinum memorasset, veluti diuersum ab Heraclide Tarentino, vt videtur, quod tamen legentium iudicio relinquo, vide Galen. vbi supra. Tarentinum citat Aurelianus lib. Chronion 3. c. 8. ex libris Internarum passionum.

Heras Cappadox, Galeno, Paulo Aeginetæ, & Aëtio memoratus, citatusque ab ipso Galeno, lib. 1. & iterum 5. Medicamentorum ἡ γένε, ex libro medicamentorum, quem nonnulli inscribunt ἡ τὸ πρῶτον, id est, Ferulam, alij τὸ πρῶτον συνάμωρον. Hic fuit discipulus Heraclidis Tarentini, vt dicit Galenus. Hunc puto eum esse qui Cornelio Celso lib. 5. & 6. Hieras dicitur, alijs vt eodem lib. 7. in princ. Hieron, alijs Hyron.

Heras Frontini medicus, Aëtio lib. 12. c. 5.

Herculanus Veronensis, vide infra, Ioannes Arculanus.

Hercules inter reges, supra nu. 104.

Hercules Erythreus interpres Hippocratis citatus à Gal. in Commentario lib. 6. Epidemiorum Hippocratis, vide num sit Heraclides Erythreus, aut Heraclius etiam Erythreus, de quibus supra diximus.

Heres Rasi citatus, nisi sit Heras de quo supra.

Hermannus Cruferius Campensis, familiaris noster qui plurimos Galeni libros feliciter traduxit.

Hermannus, aut, vt alij scribunt, Heremanus Comes à Nuenare, qui de herbis scripsit.

Hermes cognomento Alciptus, Galeno lib. 6. Simplicium.

Hermes simpliciter citatus Auicennæ, lib. 5. tract. 1. & Serapioni tract. 7. cap. 59. ad fin. & Mesue in medicinis solutuis, & ægritudinibus, & alia sæpe. Et de altero forte intelligit Martialis libro 10.

Enterocelavum fertur Podalyrius Hermes.

Qui sanat ruptos.

Hermias Ophthalmicus, id est, Ocularius, Gal. Phar. loc. lib. 4. c. 7. & 8.

Hermocrates, vide supra Harmocrates.

Hermogenes Adriani Imperatoris medicus apud Dionem Cassium in vita ipsius Adriani.

Hermogenes Erasistratus, siue ille, siue alius, apud Galenum Simplicium medicamentorum lib. 1. cap. 2. 9. Aduersus hunc, aut alterum eius nominis medicum extat epigramma Lucilij, lib. 1.

Epigrammaton Græcorum,

ἔρμω γίννη τὸν ἰατρὸν ἰδὼν δ' ἰόφραυτος ἐν ὕπνῳ

οὐκ ἐτ' ἀνυγέρθη, καὶ τὸ ῥάμα φέρω.

A quo accepit Martialis illud suum epigramma, de quo supra in Harmocrate.

Hermolaus Barbarus admirabili vir eruditione, & qui maximam sibi gloriam ex Dioscor. traductione, Corolario opere doctissimo, & ditissimo, & Plinij Glossæmatis comparauit.

Hermolaus multo vetustior, citatus Alexandro Tralliano, lib. 1. c. 23.

Hermon Hierogrammateus, Galeno, *ἡ γέννη*, lib. 5.

Hermon Cacerdos, Aëtio Tetrab. 4. Ser. 3. c. 12. nisi idem sit, quod magis puto.

Hermon simpliciter, Cornelio Celso lib. 6. c. item 6. non semel.

Hermophilus, Galeno secundum locos lib. 4. c. 7. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 110.

Hermus, nisi idem sit cum Hermone illo, Aëtio citatus Tetrab. 2. Ser. 4. c. 4.

Hero Ocularius: Gal. *ἡ γέννη*, lib. 4. c. 7.

Herodicus Selybrianus Hippocratis præceptor, de quo in Hippocrate.

Herodicus, siue ille, siue alius memoratus, derisus, & reprehensus ipsi Hippocrati Epidemion lib. 6. particula 3. c. 24. Nam ita legit vetus interpres, & Leonardus Fuchsius: putatque hunc esse de quo loquitur Plato lib. 3. de Republica, & Plutarchus in eo libello, De his qui tardè à numine corripiuntur, qui & hunc Silymbrianum vocat, ut idem cum præcedente videri possit. Tamen si exemplaria illius loci Hippocratis, & Galeni, Prodici nomen habet, non Herodici. Hunc dicunt nonnulli fuisse fratrem Georgiæ Leontini.

Herodicus simpliciter citatus Asclepiadi, deinde Aureliano lib. 5. Chronion c. 1. Sed & Herodicum quempiam memorat Aristoteles lib. 2. Rhetoricorum ad Theodecten, siue is fuit vnus ex supradictis, siue alius.

Herodotus Lycius, qui de ficibus scripsit ex Athenæo.

Herodotus simpliciter citatus, siue ille, siue alius, Galen. lib. 4. Simplicium medicamentorum c. 27. in fi. & c. 28. & lib. 3. c. 9. & lib. 4. de differentiis pulsuum, & lib. 5. medicamentorum *ἡ γέννη*, & Aëtio Quaternionis 1. Ser. 3. c. 45. & 47. & Serm. 4. c. 45. & c. 47. & Quater. 2. Serm. 1. c. 116. & Quaternio. 3. Ser. 2. c. 29. & alibi. Fuitque, ut dicit Galenus ubi supra, discipulus Menonis. Sed & de eo dicit idem Gal. lib. 3. Simplicium, quod præ nimia philantia seipsum in multis fessellit. Eius quoque meminit Laërtius in Timone, ad si. quem Tarfensem, & Ariæ filium fuisse dicit, illumque audiuisse Menodotum, de quo postea dicemus. Suntque qui eius esse dicunt librum, cui titulus est Introductio, siue Medicus, qui est inter opera Galeni, quod Galenus ipse astruere videtur Commentario 31. particula secundæ lib. 6. Epidemion.

Heron Ophthalmicus, id est, Ocularius, Galeno Pharmac. secundum locos lib. 4. c. 7.

Herophilus, Galeno, Aëtio, & Aureliano lib. 4. Chronion c. 8. ex lib. ad Hippocratis Prognosticum, citatus, quem & ipse Gal. lib. 4. de differentiis pulsuum, vbique obscurum fuisse scribit. Is autem herbarum maxime fuit studiosus, vnde & ab eo dictum ferunt, quasdam etiam calcatas prodesse, ut scribit Plin. lib. 25. c. 2. ubi illum vocat clarum medicina. De quo & tu eundem vide lib. 26. c. 2. & 26. c. 11. & Galenum lib. 2. Therapeuticæ. Illum quoque citat Cælius Aurelianus lib. Oxeon 2. c. 25. ex lib. 12. de Passionibus, & in lib. item 3. Chronion cap. 13. ex libris Curationum. Aëtio Tetrab. 2. Serm. 3. c. 46. illum quoque citat, ex libro de oculis: & nos quoque de eo diximus, supra in success. medicorum, nu. 50.

Herophilum equarium medicum ponemus infra inter Veterinarios medicos.

Herpalus, vide Harpalus.

Hesiodus inter poetas supra, nu. 156.

Hicesius citatus Athenæo statim post initium lib. 7. & Plinio lib. 27. c. 4. ubi illum dicit non parua authoritatis medicum, & alibi sæpe vide Icesius.

Hieras, vide Heras Cappadox.

Hieremias Thriuerus Brachelius Germanus, qui Commentarios in primum librum Aphorismorum Hippocratis, & alia scripsit.

Hieron, vide Herax Cappadox.

Hieronymus Accorombonus Engubeus, qui scripsit librum de Catarrho, & tractatum de usu & natura lactis.

Hieronymus Baldungius Tigurinus, cuius extant quædam opera.

Hieronymus Brunsvigius.

Hieronymus Cardamus, aut ut alij vocant Cardanus Castellionius Mediolanensis, vir certe multæ

multæ lectionis, & omniatæ eruditionis, cuius est liber vagantium morborum, de re Venerea, de medicina regulis, Contradicetium medicorum, in quo opere secutus est vestigia Petri Apollonensis in Conciliatore: Et de malo receptum medicorum medendi vtu, & alijs multis, quos ipse collegit in libro in id priuatim ædito, cui titulus est Ephemerus.

Hieronymus Casalinus.

Hieronymus Castellus Ferrariensis medicus, orator, & poëta egregius, apud Liliam Gyradum, poëtarum nostri temporis lib. 1.

Hieronymus Feroldus, ad quem extant multæ epistolæ medicinales Aloisij Mundella.

Hieronymus Fracastorius, supra inter poetas, nu. 243.

Hieronymus Gemusæus Heluetius, cuius extant Annotationes in Paulum Aeginetam.

Hieronymus Manfredus, cuius est Centiloquium medicorum & infirmorum.

Hieronymus Montuus, cuius liber est de humorum differentiis.

Hieronymus Sonoualera qui de vermibus scripsit.

Hieronymus Tragus, cuius extat Herbarium Germanicum.

Hiesus, qui & Iesus & Iesui, de quo infra, nisi alius sit.

Higinus, Plinio lib. 20. c. 11. & lib. 21. c. 9.

Hildegardis inter sceminas, infra nu. 339.

Hippocrates ille magnus, de quo supra tam multa diximus, nu. 40. & multis alijs seq.

Hippocrates præter illum octo, quorum sex à Suida, Izerze historiarum, c. 155. sunt memorati, scilicet primus auus illius Magni, filius Gnosidici, qui vi plerique autumant, scripsit duos libros de membris fractis, & articulis, Aliorum autem iudicio nihil scripsit, ut tradit Galen. Commentariis lib. 1. Hippocr. de victus ratione in morbis acutis. Alter Nepos Magni illius Hippocr. ex Theffalo illius filio. Tertius & eiusdem Nepos ex Dracone, cuius meminit & ipse Gal. lib. 2. de Dispnea siue difficultate respirationis, c. 8. & in Commentariis Hippocr. de natura hominis, c. 2. post prin. Quartus & Quintus Tymbræo geniti. Sextus, filius Praxianactis, omnes, ut dicit ipse Suidas, medici, & eius artis scriptores, omnèsq; Coi, eodem genere, & familia nati ex his qui Nebrida vocantur: clarissima profapia. Nebrus enim fuit nobilissimus Asclepiadum. Nam ut id quoque scias ex Sorano, Hippocrates ille magnus ad Herculem & Aesculapium originem generis sui referebat, ab alteroq; se vigesimum, ab altero decimum nonum se numerabat. Cuius etiam genealogia Eratosthenes, Pherecydes, Apollodorus, Arius Tharsensis, & Izerzes ubi supra mentionem fecerunt. Quibus adde Septimū ipsius Hippocratis magni proauum, de quo ipse Hippocr. scribit ad Philopæmonē. Proauus noster præsentis & fuuros morbos prædicabat, & affectos & afficiendos curabat, quod & nos alibi retulimus. Et octauū, cuius extat Epistola ad Mæcenatem, apud Marcellum medicum, in qua etiā mentionem facit Cæsaribus & Augusti, ut hinc possis intelligere hunc multos ceteris posteriorem. Hippocratem alium memorat Martialis lib. 9. ep. g. 96.

Santonica medicata dedit mihi pocula virgo.

Os hominis, mulsam me rogat Hippocrates.

Et cætera quæ sequuntur, ex quibus intelligi potest, & hunc fuisse medicum.

Hippolytus Bryllus, qui de vermibus scripsit.

Hirenæus Alcyonius, Celso alicubi citatus.

Hismahimel, Rasi lib. 12. Cont. c. 1.

Hobays, siue Hobeys, siue Hobes, hæc enim tria reperio apud Rasi lib. continentis. 7. c. vit. ex Antidotario, & lib. 10. c. 1.

Homerus, inter poetas, nu. 157. & multis seq.

Homerus alter Chius, qui tempore Melanthi regis Athenarum floruit, ut tradit Archilochus in lib. de temporibus, si is liber eius sit. ubi & hunc reponit inter octo Homeros, & arte medicina floruisse tradit.

Horatius Limanus, qui librum Galeni De tumoribus præter naturam, & alium librum cui titulus est, An animal id sit, quod in vterio est, in linguam Latinam vertit.

Hores, Rasi lib. 1. Cont. c. 2. ubi illum dicit plurimum sagacem.

Horus Mandesius, Aëtio Tetrab. 4. Ser. 3. c. 23.

Horus simpliciter, Plin. in Nomenclatura medicorum, lib. 29. & ipsi Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 33.

Hofanes.

Hubertus Barlandus, qui lib. Galeni de medicamentis paratu facilibus transfudit.

Hudas, Rasi lib. 3. Cont. c. 1.

Hugo Senensis, cuius in medicina multa opera habemus omnibus nota. Hic in Concilio Ferrariæ inuitatos ad cœnam Græcos & Latinos philosophos, Theologosque, monuit uti proponerent quicquid vellent, eorumque doctrinis omnibus responsurum, ac partes, siue Platonis siue Aristotelis defensorum.

Humain, aut ut alij vocant Human Arabs Andromachi interpres, quique Commentarios in quædam opera Hippocratis, & Galeni ædidit. Mefue citat Humain & filium eius. Vide supra filius Humain: Serapio tract. 7. sæpe Humain. Hunc nonnulli esse existimant qui Ioannius dicitur, de quo dicemus infra.

Humain filius Yfaac, Serapioni Simplicium c. 179. in fi. ex lib. Theriaces, vide Humayn.
 Huna.
 Hunaym, siue Hunain citatur ex lib. Theriacæ Serapioni Simplicium c. 78. & 94. & 194.
 Hunabin.
 Hupertus Berlandus Philatrius qui traduxit librum Galeni de remediis paratu facilibus.
 Hybristus Oxyrynchitus citatus Galeno in lib. de facile parabilibus, & lib. 4. Antidotorum.
 Hygius, Aëtio citatus.
 Hygrea inter sceminas, infra nu. 316.
 Hygienus Hipparchus Mantis discipulus, ut tradit Gal. lib. Medicament. $\eta\gamma\iota\epsilon\nu$, etiam eisdem $\eta\gamma\iota\epsilon\nu$, lib. 1. c. 8. & lib. 4. c. 7. & lib. 10. c. 1. & 2. & Aëtio Terrab. 2. Ser. 3. c. 110. citatus.
 Hygienus simpliciter, Gal. lib. 2. Medicam. $\eta\gamma\iota\epsilon\nu$, & lib. 4. $\eta\gamma\iota\epsilon\nu$, c. 7. & Aëtio Terrab. 2. Ser. 3. c. 110.
 Hyginus, Plinio lib. 20. c. 11. & lib. 2. c. 9.
 Hyinus, Galeno citatus in libris de compos. Medicam. secundum locos,
 Hyras, vide Heras Cappadox.

I

Iabes Arabs in Tacuinis Elluchasem citatus.
 Iaciffuba inter reges, nu. 143.
 Iacob filius Marzoch, siue ut alibi scribitur, Marzuc.
 Iacobus Alaxinus, cuius sunt medicæ disceptationes.
 Iacobus Alkindus, cuius est liber de gradibus Medicamentorum compositorum, contra quem scripsit Auerrois in 5. colliget, ad fin. vide Alkindus.
 Iacobus Carpus, qui Isagogen in humani corporis Anatomem scripsit.
 Iacobus Christus Alexandro Tralliano lib. 2. citatus, quo loco de tussi loquitur, qui dicit ita vocatum fuisse, quod in curatione morborum frequenter humectantibus cibus vteretur. Christus igitur (ait) dictus tanquam vnctus, ita etiam vertit Albanus Torinus, sed vide infra Iacobus Psychrestus.
 Iacob. Dondus, qui Aggregator Patavinus dictus est, ob librum Aggregationum in medicina.
 Iacobus Forliuensis, cuius sunt Commentarij in Aphorismos Hippocratis, & in artem parvam Galeni, & in primum Canonem Auicennæ: & quæstiones plurimæ in medicina, & alia opera omnibus nota.
 Iacobus Goupylus Pictaviensis, vir Græcè & Latinè eruditissimus, cuius extat libellus Galeni de ludo pilæ in Latinum eleganter conuersus, id quod etiam ludi & animi causa fecit, dum multa magnaque in medicina meditat. Nam & Alexandrum Trallianum è Bibliotheca regia de promptum iam in vulgus edendum curauit, in eumque castigationes scripsit. De quo plura dicere, nisi affinis & amicus meus esset.
 Iacobus Hollerius Stempanus, Patiensis medicus, vir certe huius artis, & omnium bonarum artium peritissimus, cuius extat liber de materia chirurgica.
 Iacobus Mantineas Hebræus, qui nuper 4. Fen. 1. libri Auicennæ sceleriter & eleganter, ut materia ipsa ferebat, traduxit: vti nam & reliqua eiusdem autoris opera vertisset.
 Iacobus de Partibus Gallicis, cuius Commentarios habemus in Auicennam, & alia multa.
 Iacobus Psychrestus Aëtio citatus Terrab. 3. Ser. 4. c. 43. & Alexandro Tralliano lib. 5. c. 4. vbi eum dicit virum magnificum & in arte, Dei obseruantissimum, & iterum lib. 11. non semel, qui is est, ut opinor, qui Iacobus Christus dictus est, de quo supra diximus. Suidas Psycho Christum vocat, dicitque eum Hesychie filium medicum doctissimum.
 Iacobus Reginus.
 Iacobus Ruffi Tigurinus, cuius extant multa opera.
 Iacobus Sehill Argentinus qui vulgarem medicinæ fasciculum, ut vocat, theses aliquot rei medicæ simplicioris breuissimè complectentem integritati astronomiæ restituit, ut præ se fert titulus operis.
 Iacobus Solineus, cuius tumulus est Pontani lib. Tumulorum 2.
 Iacobus Syluius Ambianus, qui fama gloriæque maxima, sed eruditione & doctrina maior, publicè eam artem in hac Parisiorum vrbe proficitur, multosque, & eos quidem eruditissimos & elegantissimos libros adidit, & ædet.
 Iacobus alius à præcedentibus, qui ex Damasco genus duxit, medicæ artis vsque adeo peritus, ut eum nunquam signa salutis, aut mortis fecerint. Erat enim, ut Suidas scribit $\delta\iota\alpha\gamma\upsilon\omega\sigma\iota\kappa\acute{o}\varsigma$ $\kappa\alpha\iota$ $\pi\epsilon\psi\upsilon\sigma\iota\kappa\acute{o}\varsigma$, id est, morborum causas tenebat, & salutem vel mortem certissimè prædicebat. Hunc aut alium eius nominis simpliciter citat Trallianus libro 4. capit. 4. vbi eius portionem medicam describit.
 Iagmisus, Rasi lib. 3. Cont. c. 7.
 Ianuarius, Marcello Medicamentorum c. 23.
 Ianus Cornarius Zuicauienfis, cuius multa opera in re medica, multasque atque eas optimas translationes habemus.

Iapis Aeneæ medicus, apud Virgilium lib. 12. Aeneidos, ut & nos alibi diximus. De eoque siue alio eiusdem nominis Ausonius in Meroën epig. 2. vbi ostendit illum ita à sanitate vocatum. Nam & Seruius in eundem lib. 12. scribit id nomen aptum esse medico, nam $\iota\alpha\pi\iota$ dicunt curare: quod & nos alibi supra diximus.
 Iasius, qui de odoribus scripsit, citatus Hermolao Barbaro de vnguentorum ratione.
 Iaso inter sceminas, infra nu. 316.
 Iason inter reges, nu. 104. & iterum nu. 108.
 Iason Pratenfis Zyricæus, cuius liber est de Sterilitate arcenda.
 Iccius, Plinio lib. 27. c. 4. vbi illum dicit non parua autoritatis medicum, & alibi sæpe, & Galeno citatus in compositionibus Medicamentorum $\eta\gamma\iota\epsilon\nu$, Paulo Aeginetæ lib. 3. c. 64. & Aëtio Terrab. 4. Ser. 3. c. 13. & 64. qui illum Iccium magnum vocat. Hic ut author est Strabo ad filibri dnoæcimi, scholam Erasistratorum Smyrnæ erexit. Sed, ut opinor, hic est Hiccus de quo supra: sed spiritus, ut plerunque fit, alterutri additus, vel ademptus est.
 Ictidas, Plinio lib. 28. c. 7. alij vocant Iccidam.
 Ichæus citatus in Tacuinis Elluchasem.
 Icodotus Galeno citatus in compositionibus Medic. loc. lib. 9. c. 6.
 Idiotas Galeno citatus in compositionibus Medic. secundum locos lib. 9. c. 2.
 Idius, eiusdem lib. c. 5.
 Iemidue, Rasi lib. 4. Cont. c. 1.
 Iesu filius Haly, cuius est tractatus de oculis,
 Iesu Irihe citatus Mesue, nisi sit præcedens, vide Hiesus.
 Iesus, nisi sit vnus ex illis, Serapioni Antidotorum c. 33.
 Iesus filius Syrach, de quo supra nu. 82.
 Ignoratus, quisquis est quem eo nomine vocat Serapion Simplicium cap. 194. & c. 240. & 241. & alibi sæpe.
 Ilambo, Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 16.
 Indus simpliciter citatus Aëtio Quaternionis 3. Ser. 1. c. 49. siue sit proprium nomen Gentis. Nam presbyterum Indum citat eiusdem Quatern. Serm. 3. c. 11. & Galenus etiam citat Urbanum. Indum, & Zarchan Indum Ioan. Serapio, & Xarch Indum idem Serapio, & Sarek Indum Rasis, & Sarac Indum, nisi sit ille Sarek. e quibus infra.
 Ioachimus Egellius Rauenfurgensis.
 Ioachimus Martinus Gaudanus, qui libros Galeni de Alimentorum facultatibus traduxit.
 Ioachimus Schillerus Herderensis, cuius liber est de peste Britannica.
 Ioannes Abiofus Neapolitanus, cuius sunt quædam opera.
 Ioannes Agricola Hammonius, qui scripsit scholia in Therapeuticen Gal. & alia quædam opera.
 Ioannes Alexandrinus, cuius sunt non indocti Commentarij in librum Sectarum Galeni, quos plerique putant esse ipsius Galeni. Sed & sunt eiusdem, aut alterius eiusdem nominis Commentarij, in libros Epidemion ipsius Galeni. Hunc tamen non multi faciunt Romanus medicus in suo Antisophista.
 Ioannes Almenar Hispanus, qui de morbo Gallico scripsit.
 Ioannes de S. Aegidio Anglus qui scripsit Practicarum medicinalium lib. 1. & rerum futurarum prognostica lib. 1.
 Ioannes de S. Amando Gallus, qui scripsit super Antidotarium Nicolai.
 Ioannes Gadesder Anglicus, qui in re medica scripsit librum, qui Rosa Anglica inscribitur, & alium cui titulum fecit, Practicas medicinae.
 Ioannes Aquilanus Patavinus, qui de sanguinis missione in pleuritide scripsit.
 Ioannes Arculanus, aut ut alij vocant, Herculanus Veronensis, qui Commentarios scripsit in librum quartum Fen. Auicennæ, & in librum nonum Rasis ad Almanforem.
 Ioannes Argenterius Castellonenfis, cuius sunt libri non minus docti, quam elegantes, de morbi generibus, de morbi differentiis, de causis morborum, de Symptomatis, De temporibus morborum, De signis medicis, de officiis medici, sed quos veluti ex professo & de industria aduersus Galenum scripsit.
 Ioannes Atrocianus Germanus, qui scripsit Commentarios in librum, qui Aemilij Macri nomine circunfertur, de viribus herbarum.
 Ioannes Baptista Confalonierius Varonensis qui scripsit libro de vini natura, eiusque alendi & medendi facultate.
 Ioannes Baptista Gyraldus apud Liliam Gyraldum, de poetis nostri temporis lib. 1.
 Ioannes Baptista Montanus & ipse Veronensis, nisi idem sit, qui aliquot libros Aërij traduxit.
 Ioannes Baptista Pigua, apud ipsum Gyraldum lib. 2. de poetis nostri temporis.
 Ioannes Bernardus Felicianus Venetus, qui aliquot libros Galeni, Pauli Aeginetæ, & Alexandri Aphrodisiæ vertit.
 Ioannes Caius Anglus, qui scripsit libros 2. de medendi methodo.
 Ioannes Casamizula.

- Ioannes Clemens Anglus.
 Ioannes Conchoregius Mediolanensis, cuius est Lucidarium, & Flos florum medicinae nuncupatum, & Summa de curis februm.
 Ioannes Crispus Marcello Burdegalensi citatus, vide Crispus.
 Ioannes Damascenus cognomento Mansur, cuius Aphorif. habemus, & alia multa opera. Nonnulli eundem cum Mesue putant, qui nisi fallor, falluntur ipsi. Hic enim multo antiquior fuit. Alij autem pari errore filium Mesue dicunt. Hunc saepe citat Constantinus Africanus.
 Ioannes Dantzius Astensis, cuius sunt tabulae Simplicium Medicamentorum.
 Ioannes Driander Germanus, cuius est disputatio quaedam medica, quaeque Abrahami Iudaei libellos emendauit.
 Ioannes Fernelius Ambianus, medicus Parisiensis, vir certe doctissimus, ut plane constat ex libris septem quos de Naturali parte medicinae ad Henricum tunc Francisci Galliae regis filium, nunc regem nostrum. Is (ut audio) quaedam etiam de abditis rerum causis commentatus est, in quibus viri eruditione & iudicio exquisito praediti seipsum superasse mihi retulerunt.
 Ioannes Fichardus Francofordianus, cuius sunt multa opera & translationes.
 Ioannes filius Serapionis, vide infra Ioannes Serapio.
 Ioannes Franciscus Branchaleon Neapolitanus, cuius est dialogus de balneorum utilitate.
 Ioannes Gorraeus Parisiensis medicus, linguae utriusque cruditissimus, qui conuertit in Latinum sermonem, & exposuit Hippocratis libros de natura foetus, & de Genitura, Iusiurandum, de Arte, de Antiqua medicina, de Medico. Legimus & ab eo elegantissimè conuersa Nicandri Alexipharmaca, annotationibus illustrata, quae propediem videbis.
 Ioannes Grammaticus Alexandrinus cognomento Philoponus, cuius praeter multa opera in Philosophia, & Theologia, liber est de Pulsibus.
 Ioannes Grauius, Parisiensis medicus, huius artis expertissimus, vicinus, amicus, familiaris meus, cuius opem medicam saepe expertus sum.
 Ioannes Guinterius Andernaeus, qui & se alicubi vocat Ianum Antoniacum, cuius sunt multa opera, & translationes.
 Ioannes Hasfurtus Virdungus, cuius est noua medicinae Methodus, & tractatus de iudicandis vrinis.
 Ioannes Horologius Paduanus, cuius sunt nonnulla opera.
 Ioannes Iacobus cognomento Manlius Alexandrinus cuius est Interpretatio in Antidotarium Mesue, & aliorum, quam Luminare maius vocauit.
 Ioannes Iacobus Montispeffulani Cancellarius, cuius Thesaurarium medicinae habemus, in quo tractat de morbis particularibus.
 Ioannes Irensis, qui de peste scripsit.
 Ioannes de Karthan, aut ut alij appellant, Kethan Alemannus, qui Fasciculum medicinae, & alia quaedam scripsit.
 Ioannes Kuefnerus Trochereus, cuius est Pharmacopoliterion, & liber de vitanda, & profulganda Epidemica contagione, & Tabula curatiua.
 Ioannes Lonicerus Germanus, cuius sunt docta scholia in Dioscoridem & Nicandrum, atque eiusdem Nicandri translatio.
 Ioannes Manardus, cuius extant epistolae medicinales, & alia opera doctissima.
 Ioannes Marlianus, qui de caliditate corporum, & alia quaedam opera adidit.
 Ioannes Matthaeus de Gradi, aut ut alij scribunt, de Agradi, Mediolanensis, cuius sunt Comment. in 9. Almanf. & in 2. Fen. 3. Canonis Auicem. & Consilia & alia quaedam.
 Ioannes Michael Sauonarola Patavinus, cuius, sunt multa & ingentia opera.
 Ioannes Monachus, qui scripsit vulgarem introductionem in medicinam.
 Ioannes Morisorus Dolanus, cuius sunt plurima huius artis opera, praeter alia multa non conuenienda.
 Ioannes Nomus.
 Ioannes de S. Paulo Gallus, qui de simplicibus scripsit.
 Ioannes Petrus Arlunus, cuius est Commentarius, Vinumne mixtum, an meracum obnoxiiis iuncturarum doloribus magis conueniat: vide num sit is Arlunus de quo supra.
 Ioannes Philippus de Lignamine Messanenensis, qui scripsit de Cibis & eorum qualitatibus.
 Ioannes Platearius Salernitanus, cuius Practicam habemus, & librum de Medicamentis simplicibus, & Commentarios in Antidotarium Nicolai.
 Ioannes Pollens, cuius quaedam Galeni translationes habemus.
 Ioannes Quintianus Italus, qui nonnulla Galeni scripta de Diebus Criticis redarguit.
 Ioannes Ruellius Suefionensis, medicus Parisiensis, cuius praeter translationem Dioscoridis imprimis laudatam, & alia plurima, sunt libri de natura stirpium, de quibus nihil aliud dicam, quam quod a sexcentis annis nullum opus doctius, nullum vtilius aditum est.
 Ioannes Serapio, aut ut alij vocant, filius Serapionis alter à Serapione illo, de quo supra diximus in successione medicorum, nu. 54. Hic enim longo post tempore fuit, scilicet anno 1070. cuius Breuiar

Breuiarium sex tractatum, & de Simplicibus medicinis, & alia multa habemus.

- Ioannes Sermoneta, cuius sunt Quaestiones in Aphorif. Hippoc. & in Paruam artem Galeni.
 Ioannes Synapius, de quo apud Gyraldum lib. 1. de poetis nostri temporis.
 Ioannes Tagautius Ambianus, Parisiensis medicus, cuius sunt libri sex de Chirurgica institutione, ad Franciscum Gallorum regem, in quorum epistola liminari ad ipsum regem, honorificam mei mentionem facit. Is nuper maximo omnium Parisiensium desiderio, nec minore Reip. detrimento obiit.
 Ioannes Tornamiranus Gallus, cuius sunt Commentarij in 9. Almanforis, & alia quaedam.
 Ioannes de Tusignano.
 Ioannes Vasseus Meldensis medicus Parisiensis, qui multos libros Galeni non infeliciter traduxit. Nos eum vitum aliquando conuenimus modestum sanè, & doctum.
 Ioannes, aut ut alij appellant, Ioannetus de Vigo, Genuensis, cuius Practicam chirurgiae, & alia quaedam habemus.
 Ioannes Vochs Colonienfis, cuius est libellus de omni pestilentia, & diuturna peste morbi Gallici.
 Ioannes Vrsinus, inter poetas supra nu. 238.
 Ioannes Zacharias autor Graecus medicinae.
 Ioannes, quisquis est, simpliciter citatus Serapioni in antidotis, c. 18. & Aetio Terrab. 4. Ser. 1. c. 133. in Graeco exemplari, ubi describitur $\chi\theta\sigma\mu\alpha\ \pi\rho\sigma\ \lambda\epsilon\upsilon\kappa\alpha\varsigma,\ \iota\omega\acute{\alpha}\nu\eta\upsilon\upsilon$, sed interpretes eum locum omiserunt, exemplar fortè mutilum nacti.
 Ioannetus de Vigo, vide supra in versu. Ioannes aut ut alij.
 Ioannitius, cuius est introductio in Paruam artem Galeni, & liber de Theriaca, ex quo illum citat Rasis in lib. 1. Contin. c. 1. & alibi saepe: & liber de electionibus, ex quo eum citat idem Rasis eiusdem lib. c. 3. & c. 6. Et liber Antidotorum, ex quo illum citat ipse Rasis eiusdem lib. c. 9. Et ex lib. Stomachi, eo. c. 9. & lib. 5. c. 1. Et liber de Memoria ex quo citat eum idem Rasis eiusdem operis lib. 2. c. item 2. Et ex lib. de oculis, idem in eodem c. Et ex Badmo, siue Antidotario, idem eiusdem lib. 4. c. 1. Et ex lib. de Balneo, lib. 4. c. 1. Et ex lib. de Regimine cibariorum, lib. 5. c. 1. Et ex libro de Minutione, eidem lib. 6. c. 1. Et liber de Quaestionibus, eidem lib. 9. c. 4. & lib. 10. c. 1. Et liber de regimine conualescentium, eodem c. 4. lib. 6. Et ex libro de Lapide, eidem lib. 10.
 Iob, siue Ioh citatus à Rasi in Continenti.
 Iocus Tarentinus, apud Stephanum de urbibus.
 Iodocus Vuillichius Resellianus, cuius est Commentarius Anatomicus, praeter alia multa opera in Theologia, Philosophia, Dialectica, & Arithmetica.
 Iohachi, Rasi lib. 5. c. 1.
 Iolas, siue Iolais Bithynius, qui de herbis scripsit, teste Dioscoride in praefatione, & Epiphanio Cyprio lib. aduersus haereses 1. post princ.
 Iolas, siue ille, siue alius simpliciter citatus Cornelio Celso lib. 5. c. 22. & Plinio lib. 20. c. 17. & Galeno in lib. 1. Antidotorum.
 Ionicus Sardenfis inter poetas, supra nu. 233.
 Iordanus citatus in Tacuinis Elluchafem.
 Iosephus Grumbeckius, siue Gruempeckius Germanus, cuius est liber de mentulagra, siue morbo regio.
 Iosephus Struthius, qui libros vertit de Astrologia Galeno adscriptos, & Prognostica de infirmorum decubitu.
 Iosephus Testandrus Cracouienfis, qui traduxit librum Galeni aduersus Erasistratum.
 Iosue, Rasi lib. 2. Continentis c. 1.
 Iphitanus Quinti praceptoris Galeni discipulus, apud Galenum lib. 7. de compositione Medicamentorum $\iota\phi\tau\alpha\ \gamma\epsilon\upsilon\eta$.
 Iranus, Mesue in medicinis solutiuis.
 Iras Galeno citatus in compositionibus Medicamentorum secundum locos, vide num sit Eras de quo supra.
 Ireneus Brasauolus, apud Liliu Gyraldum lib. 2. de poetis nostri temporis.
 Irinus Rauanus Galeno citatus, si is est, libro de medicinis expertis.
 Isaach Bon. Sullaimon citatus Ioanni Serapioni.
 Isaac Heben Amaran, siue Amran, siue Maran citatus Mesue, & Serapioni, vide Ysaac.
 Isaac Israëlitae, Mesue in aegritudinibus gutturis, quem & simpliciter Israëlitam citat, ut dicam postea, nisi alius sit.
 Isaac filius Solomonis dictus Beimiram, qui de febris, vrinis, dietis, stomacho tractatus composuit. Ita citatur ab ipsis Serapione, & Mesue.
 Isaac simpliciter citatus eidem Mesue, siue vnus ex illis, siue alius.
 Isacius filius Chunein, qui Graecè scripsit in medicina.
 Ildorus Antiochus, Galeno in compositionibus Medicamentorum $\iota\delta\omicron\upsilon\varsigma\ \gamma\epsilon\upsilon\eta$ lib. 6.
 Ildorus Hispalensis iure medicis annumerandus, ut qui de rerum proprietate scripsit, & mul-

ta alia ad medicinam pertinentia, præsertim in tractatu Etymologiarum.

Isidorus Memphites citatus Aëtio Tetrab. 2. Sermo. 3. c. 110.

Isidorus simpliciter, vel vnus ex illis, vel simpliciter apud Galen. *ἰσίδωρος*, lib. 5. & *κατὰ τόπος*, lib. 9. cap. 5.

Isis regina Aegypti, de qua inter inuentores medicinae, nu. 3.

Ismahelita, Serapioni Simplicium c. 244.

Israëlita Alcanzi Mesue citatus, vide Alcanci.

Israëlita simpliciter eidem citatus, siue ille, siue Isaac Israëlita, de quo supra, siue alius, siue Magnuchil Israëlita, de quo infra.

Israël etiam simpliciter citatus Serapioni Antidotorum c. 33.

Iuaim.

Iubadicus, siue Iubaducus, Rasi lib. 3. Continentis, c. 4. & c. 6.

Iuba rex Mauritaniae inter reges, nu. 126.

Iudæus simpliciter citatus, quisquis is fuit, Cornelio Celso lib. 5. c. 19. & 22. & Aëtio Tetrab. 4.

Ser. 3. c. 14. & Mesue in Antidotis, Ioanni Serapioni Simplicium c. 95. & 107. & 361. & Rasi lib. 1.

Contin. c. 1. & alibi sæpe, & in Tacuinis Elluchafem, vide Abraham Iudæus.

Iulianitus, aut vt alij appellant, Iulianita Bononiensis, cuius sunt tres libri de re medica.

Iulianus Diaconus Aëtij medicus, ab eo citatus Tetrab. 3. Sermo. 3. c. 12. vbi dicit illum fuisse suum contemporaneum.

Iulianus antiquior citatus Gal. in lib. Medicam. *ἰουλιανός*, & Paulo Aegin. lib. 7. c. 5. Aduersus quem scripsit ipse Gal. quod calumniaretur Aphorif. Hippoc. Dicitque idem Gal. in Methodo. lib. 1. illum fuisse sectæ Thessalicae, & discipulum Apollonidis Cyprij, de quo supra. Sed & in eodem opere lib. 1. dicit eum fuisse suum contemporaneum, eumque Alexandriae conuenisse. Ab hoc vt opinor dictum est Iulianum Oxymeli Alexandro Tralliano lib. 11. quo de podagra tractat.

Iulianus Martianus Rota, qui libros de Antidotis Gal. & alios multos latinitate donauit.

Iulius Alexandrinus Tridentinus, qui in Latinum vertit librum Gal. aduersus Lycum.

Iulius Bassus cuius meminit Dioscorides in præfatione. Scribonius Largus, cap. 121. & Plinius lib. 20. in cuius libri indice dicit illum licet Romanum, Græcè tamen in medicina scripsisse, & Marcellus Medicamentorum c. 29.

Iulius Cæsar Scaliger, cuius habemus Commentarios non indoctos in librum Hippocratis de Somniis.

Iulius Secundus, apud Galenum lib. 7. Medicamentorum *ἰουλιανός*.

Iulius simpliciter memoratus Alexandro Tralliano, lib. 5. a quo Iulea, quæ vulgò vocantur à Pharmacopolis, vocata videri vult.

Iulius alius, de quo supra C. Iulius,

Iunaducus, siue Iuanducus (vtrunque enim reperio) apud Rasm lib. 5. Contin. c. 1.

Iunius Crispus, Marcello Medicamentorum c. 23.

Iunius Paulus Cassus Patavinus, qui in latinum vertit libros Theophili Protospatarij, de fabrica humani corporis, & Oribasij de musculorum dissectione, & Galeni quædam opera.

Iustinus Imperator, inter Imperatores, nu. 154.

Iustinus alius, ni fallor, Aëtio citatus Tetrab. 3. Ser. 3. c. 12.

Iustus, cuius Hieram & alia celebrant Aëtius, Paulus Aegineta, & Marcellus Burdegalenfis.

Iustus alter, vt opinor Ocularius medicus, ætate Galeni ab eo memoratus in Commentario de morbis curandis, & à Paulo Aegineta lib. 6. c. 20.

Iustus Vellius Hagauus Antuerpiensis, cuius extat oratio, Vtrum in medico variarum artium & scientiarum cognitio requiratur, & alia nonnulla.

Iuaim.

Iuuenalis præsul Narniensis, qui eius gentis populum Christianum fecit.

K

Kabith rex, inter reges, nu. 142.

Kacebras, Serapioni Simplicium c. 322. ad fi.

Kermid inter reges nu. 144.

Kindi, Rasi lib. 6. Continentis, c. 1. ex libro de medicamentis laxatiuis, & ex libro de attractione humorum.

Kiramides, Iacobo Dondo in suo Aggregatore.

Kirannus, cuius & hodie libros rei medicae habemus.

Kiumus, siue Kyume, vtrumque enim reperitur apud Auicennam lib. 5. & alibi,

Kyrandus, qui de Simplicibus scripsit.

L

Lais inter mulieres, infra nu. 329.

Lampon, siue Lampon Pelusiota, apud Galenum *κατὰ τόπος*, lib. 8. c. 1.

Lampon simpliciter, apud eundem Pharmacorum *ἰσίδωρος*, lib. 3. c. 3. siue ille fuit siue alius.

Lanfrancus Mediolanensis, cuius est parua & magna Chirurgia.

Laodicus

Laodicus rex, inter reges, num. 124.

Largius Designatianus citatus Marcello Burdegalenfi, in præfat. vide Designatianus.

Latyrion, Rasi lib. 2. Continentis c. 3.

Laurentius Frisius, qui Germanicè scripsit de cura singulorum morborum, quod opus Speculum medicinae appellauit, & præterea Synonymam materiae medicae: defensionem Auicennæ.

Laurentius Laurentianus Florentinus, qui multos Galeni libros non ineleganter traduxit, sed adeo atrabile percitus, vt sese in puteum tandem præcipitarit citra euidentem morbi causam, vt scribit Petrus Crintus ipsius auditor, & Cælius Rhodiginus. Quanquam sunt qui id dicunt aliter contigisse.

Laurentius Lippius Colensis, qui de piscibus scripsit.

Laurentius Marolus Genuensis, qui librum de gradibus medicinarum scripsit.

Laurentius Saxoferratus.

Lazarus Daldus Placentinus.

Lecanius Arius, Galeno Medicamentorum *κατὰ ἴσιν*, lib. 5. vide Arius.

Lectus, siue Lectue, Rasi lib. 1. Continentis c. 8.

Lenæus, vide infra, Pompeius Lenæus.

Lenfastus.

Leontius in re medica sæpe citatus auctori Collectaneorum Geoponicôn, lib. 12.

Leonardus Bertapalia, aut vt alij vocant, Predapalea Paduanus, qui Chirurgiam composuit:

Leonardus Iacchinus, aut vt alij nuncupant, Giacchinus, cuius sunt multi lib. apprimè docti.

Leonardus Legius Papiensis, qui flores ex Galeni libris collegit, & alia quoque scripsit.

Leonardus Fuchsius Germanus nostri temporis scriptor in re medica doctissimus, vt planè ostendunt eius opera, magna certè & miranda.

Leonides Alexandrinus *ἰπποκράτης*, vt dicit Herodotus in Introductione, siue Medico.

Leonides, siue Leonidas, siue ille, siue alius, Aëtio, Paulo Aegineta, lib. 6. c. 69. & Alexandro

Tralliano citatus, & præterea Aureliano lib. Oxecôn 2. c. 1.

Leoparda inter foeminas, infra num. 332.

Leucius, Galeno lib. 1. Pharm. localium, c. 8. & Aëtio Tetrab. 3. Ser. 4. c. 42. vide Lucius.

Licinus Atticus, Galeno Medicamentorum *κατὰ τόπος* lib. 8. c. 5.

Lilhatinatus, Serapioni Antidotorum c. 33.

Linacos, Serapioni Simplicium 389.

Lingon, Galeno lib. Medicamentorum secundum locos 9. c. 4.

Linus inter poetas, nu. 165.

Lisius, vide infra Lusius.

Logadius, cuius Hiera ab Aëtio describitur Tetrab. 1. Serm. 3. c. 111.

Lororacos, Rasi lib. 2. Continentis citem 2.

Loterius memoratus in titulo de pace Constantiae, versic. hi sunt nuncij.

D. Lucas de quo supra num. 84.

Lucas Valentinus Dertonensis, supra inter poetas, num. 256.

Lucius Cathegethes, Galeno citatus in Medicamentis *ἰσίδωρος*, & *ἰσίδωρος* lib. 7.

Lucius Durius memoratus Plinio, lib. 7. c. 53.

Lucius, quem præceptorem vocat idem Galenus in eodem opere lib. 4. c. 7. & lib. 5. c. 7. & Aëtio Tetrab. 4. Ser. 3. c. 14.

Lucius Tarfeus, Galeno Medicamentorum *ἰσίδωρος*, lib. 9. c. 5.

Lucius quisquis is est, simpliciter eidem ibi citatus lib. 3. c. 1. & lib. 9. c. 4. & 5. Aëtio Tetrab. 3. Ser. 4. c. 42. & Tetrab. 4. Ser. 1. c. 3. & Ser. 3. c. 2. in fi. & c. 9. Idem ipse est qui & Leucius alibi dicitur. Nam sæpe Græci *εὐ* pro, u, dicunt, scilicet *λευκί* pro Lucius, & *λευκί* pro Lucullus.

Ludouicus Bellifarius Mutinensis, qui lib. Gal. de instrumento odoratus in Latinum vertit.

Ludouicus Bonaciolus Ferrariensis, cuius sunt libri de variis affectibus grauidarum mulierum. Huius sæpe meminit Leonicensus.

Ludouicus Marlianus Mediolanensis, Hispaniarum regis medicus.

Ludouicus Vassæus Catalaunensis, qui adidit librum Anatomies humani corporis.

Lupus Macedo, qui nouitatis gratia vixit, & veluti oraculum quoddam ex aditis loquens, vt scribit Galenus lib. 1. de Naturalibus facultatibus.

Lucius, qui scripsit libros Tardarum passionum apud Cælium Aurelianum lib. eiusdem tit. 2. c. 8. & lib. 2. c. 7. & lib. 4. c. 3. vbi tamen legitur Lysias.

Lutrios Tarsensis Auicennæ citatus, nisi sit ille Lucius Tarfeus, quod magis credo.

Lycomedes, Galeno citatus lib. Medicamentorum secundum locos 7. c. 5.

Lycus Macedo, qui scripsit Commentarios in libros Epidemion Hippocratis, vt dicit Galen. lib. 3. eorumdem Epide. Sed & eum prolixè scripsisse de Anatomia dicit idem Gal. eum Lycum simpliciter vocans lib. 1. de Anatomicis administrationibus. Eumque fuisse discipulum Satyri sui præceptoris tradit ipse Gal. lib. 2. Commentariorum Hippoc. de natura hominis, aduersusque illum nuncupatim, & vt sic dicam, titulatim scripsit idem Gal. Vide Macedo.

Z 4

Lycus Neapolitanus citatus Plinio, lib. 20. c. item 20.
 Lycus simpliciter Oribasius in Compendio medicinae, quo loco tractat de Cataplasmatibus & Aëtio Tetrab. 1. Ser. 3. c. 176. & Paulo Aeginetæ lib. 5. c. 3. & c. 13.
 Lyfias, Cornelio Celso lib. 5. c. 18. Galeno Phar. local. lib. 7. c. 2. vide Lyfius.
 Lyfimachus rex, inter reges, nu. 117.
 Lyfo, qui Tyronem Cicronis libertum in Achaia curauit, apud ipsum Ciceronem prima Epistola lib. 16. Epistolarum familiarium.

M

Mabal, Rasi lib. Continentis 10. c. 2. & lib. 12. c. 1.
 Mabitus qui docuit quomodo fiant Sirupi, & Clysteres, Gal. lib. 6. Simplicium.
 Macedo, Galeno lib. Medicamentorum localium 9. c. 1. & lib. 10. c. 1. Nescio an sit Lupus Macedo, an Lycus Macedo, de quibus supra, an alius.
 Macer, vide Aemilius Macer, inter poetas, nu. 219.
 Macer Balista citatus Petro Aponensi in additione Mesue, quo loco tractat de hydropisi.
 Machaon filius Aesculapij, inter inuentores medicinae, num. 30.
 Machaon alter, cuius Medicamentum ad purulentos oculos ex Scribonio Largo describit Gal. lib. 4. Medic. secundum locos c. 7. Nam priorem illum quicquam scripsisse non legimus.
 Macharion, Galeno in Medicamentis ἡ γένεσις lib. 2.
 Macherion, nisi idem sit, ipsi Galeno in eodem lib. 2. & iterum 5. ἡ γένεσις, & lib. 5. Methodi, & Aëtio Tetrab. 3. Serm. 2. c. 11. & Serm. 4. c. 41. & Tetrab. 4. Serm. 3. c. 12. & Paulo Aeginetæ lib. 3. c. 49. & lib. 4. c. 19.
 Manachus, Plauto memoratus in prologo Captiuorum.
 Magistrinus Aëtio citatus Quaternionis 4. Ser. 1. c. 126. & 134. & Ser. 2. c. 55.
 Magninus Mediolanensis, qui librum Arnaldi Villanouani de regimine sanitatis, additis & immutatis quibusdam sibi vendicauit. Sunt qui hunc Magnum appellant.
 Magnus, quem Circulatore vocat Galenus Pharmac. local. lib. 5. c. 7.
 Magnus Clinicus, Galeno ibidem, & libro eiusdem operis 5. c. 3.
 Magnus Ephesius, Aureliano lib. Oxeôn 3. c. 14. ex libro Epistolarum.
 Magnus Philadelphus, ibi lib. 7. c. 4. & lib. 9. c. 5. & secundum genera libro 5.
 Magnus Tarfeus, secundum locos, lib. 9. c. 7. & etiam secundum genera, alicubi.
 Magnus quispiam, aut vnus ex illis, aut alius, eidem Galeno lib. 4. de differ. pulsuum, & lib. Theriacæ, ad Pisonem. vbi illum dicit scripsisse de Antidotis, Archiatrumque euasisse tempore ipsius Galeni: & Aureliano li. Oxeôn 2. c. 10. & Aëtio Quatern. 2. Ser. 3. c. 105. & Ser. 4. c. 16. & alibi: & Serapioni tractatu 7. c. 8. vbi illum dicit fuisse regem medicorum tempore Galeni.
 Mahazer Io. Serapioni citatus Antidotorum c. 345.
 Mahemet, siue Mahomet Arafî.
 Mahemet filius Zachariæ,
 Hahemet filius Zachariæ Arafî. Nam hæc tria comperio apud Mesue, & similiter Mahomet simpliciter, nisi vnus idemque sit.
 Mahraris, Rasi lib. 9. Continentis c. 4.
 Mahumed Brelgehem, Rasi lib. 7. Continentis c. 1. ex autoritate Elkindi.
 Maia inter foeminas, infra nu. 323.
 Maimon, Serapioni Antidotorum c. 32.
 Maiorianus, vide infra Malorianus.
 Malab, Rasi lib. 11. Continentis c. 5.
 Malese, Rasi lib. 1. Continentis c. 1.
 Malorianus, Aëtio citatus Tetrab. 3. Ser. 4. c. vlt. alij ibi legunt Maiorianus.
 Manafeus, & Mnaseus, & Mnaseas, & Mnafias, & Mnafius, & Mnasseus. Hos enim omnes sæpe citatos reperimus, siue diuersos, siue eosdem, quod magis credo, Gal. Aëtio, Paulo Aeginetæ, Cælio Aureliano, & Alexandro Tralliano. Eumque numerat Galenus ipse, siue is est Herodotus, inter Methodicos in Introductione siue Medico.
 Mambateus, Galeno citatus lib. 6. Simplicium.
 Manethon, Paulo Aeginetæ lib. 4. c. 40. & lib. 7. c. 13.
 Manthias, siue Mantias, siue Manteeias Herophilæus, præceptor Heraclidis Tarentini, & Hygieni, vt videre licet apud Galenum in libris Medicamentorum ἡ γένεσις lib. 2. & iterum lib. 6. ἡ γένεσις, lib. 2. c. 1. vbi eum vulgarem medicum vocat. & iterum lib. 6. c. 3. & 4. citatumque ab eo in priore loco ex libro cui titulus est, Pharmacopola in re medica. Sed & idem Galenus in præfatione lib. 6. Simplicium Phar. tradit eum scripsisse de purgantibus, & propositis, & Clystis, & de Pharmacia secundum locos.
 Maraffen, Rasi lib. Continentis 6. c. 1. & lib. 7. c. vlt. & lib. 8. c. 1. vbi illum citat ex libris Expositum.
 Marcellinus Galeno citatus lib. Medicamentorum secundum locos 7. c. 5.
 Marcellus, nisi idem sit Aëtio & Paulo Aeginetæ, vide paulo post, Marcellus alter.

Marcellus

Marcellus Burdegalensis, cuius est liber de Medicamentis empiricis, Physicis, & rationalibus, quem adidit tempore Gratiani, & Theodosij, fuitque Christianus, vt constat ex c. 21. & 23. & 25. sui operis.
 Marcellus alter citatus Aëtio, Quatern. secundi Ser. 2. c. 11. Paulo lib. 4. c. 11. & lib. 6. cap. 48. & Alexandro Tralliano lib. 8. c. 6. & Marcello illi Burdegalensi c. 20. vbi illum egregium medicum vocat, quem puto eundem fuisse cum Marcellio de quo diximus.
 Marcellus Sidites inter poetas, nu. 225.
 Marcellus Virgilius Florentinus, qui non veritus est de integro vertere Dioscoridem post Hermolaum Barbarum, & Ioannem Ruellium, quem scholiis doctissimis illustrauit.
 Martianus, Aëtio Tetrab. 3. Ser. 1. c. 27.
 Marcus Categetes, apud Galenum, in lib. 2. Antidotorum.
 Marcus Cato, vide supra Cato.
 Marcus Fabius Caluus Rauennas, qui primus omnia Hippocratis opera vertit, hoc ipso conatu laude dignissimus.
 Marcus Leonellus, Faentinus à Victorijs, cuius librum habemus de ægritudine infantium.
 Marcus Talentinus, Galeno ἡ γένεσις lib. 7.
 Marcus Toletanus, qui aliquot libros ex Arabico sermone in Latinum traduxit.
 Marcus Varro, vide infra Varro.
 Marcus simpliciter, Galeno in compositionibus Medicamentorum ἡ γένεσις lib. 4. c. 7. quem credo fuisse vnum ex illis duobus prioribus, siue etiam Gallum Marcum, de quo supra.
 Margareta inter foeminas, infra nu. 340.
 Martianus S. Barolitani, cuius sunt plurimi libri Chirurgici.
 Marinus, Galeno lib. medic. secundum locos 7. c. 2. & lib. 2. Commentariorum in Hippocratem de natura hominis, vbi dicit huius fuisse discipulum Quintum præceptorem suum, & de eo quoque loquitur lib. 7. de Vfu partium, & lib. 2. de semine, in fi. & alibi sæpe. Et huius quoque trochiscos describit Auicenna lib. 5. tract. 8.
 Marinus alius, cui nomen Posthumus fuit, Plinio Secundo memoratus in epistola ad Traianum, quæ est 11. decimi libri, nisi hic idem sit cum præcedenti, quod nõ facile crediderim, quia illum priorem citat Andromachus apud Galenum lib. 7. Medic. secundum locos c. 2. qui quidem Andromachus tempore Neronis & eius Archiater fuit.
 Marrar, Rasi lib. 2. Cont. c. 1.
 Marferogem.
 Marsilius Ficinus, cuius infinita prope opera philosophica, & translationem Platonis habemus, tres libros de triplici vita quibus se ostendit medicum consummatissimum.
 Marsilius Paduanus, vide num sit sequens.
 Marsilius de S. Sophia, cuius inter multa opera sunt Commentarij in Aphorismos Hippocratis, atque in Auicennam, & Consilia quædam medica.
 Martianus Apher, Aëtio citatus Tetrab. 3. Ser. 1. c. 11.
 Martianus simpliciter citatus Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 110. & Ser. 4. c. 47. & alibi, & Scribonio Largo, qui illum dicit fuisse tempore Augusti, siue ille fuit, siue alius. Et ab alterutro vnguentum Martiaton dictum vult Nicolaus.
 Martianus Rota Venetus, qui nonnullas Galeni translationes castigauit.
 Martinus Acaia Catalaunensis, medicus Parisiensis, & familiaris meus, qui inter alia multa præclara opera libros duos Galeni de ratione curandi ad Glauconem, & nouissime Commentarios in Paruam artem ipsius adidit.
 Martinus Gatinaria Ticinensis, cuius sunt Commentaria in 9. Rasis ad Almanforem.
 Martinus Gregorius, qui nonnullas Galeni translationes ex Græcis exemplaribus emendauit.
 Martinus Steynpeys Viennensis, cuius extat Methodus medicinae.
 Martion Smyrneus, siue Mytilæus, qui de Simplicibus affectibus scripsit, Plin. lib. 28. c. 4.
 Martyrius de quo inter philosophos in mentione Trachij philosophi, nu. 266.
 Maruen filius Zor citatus Rabbi Moyfi Aphorismorum parte 20. ex libro de cibis, vide Ebbule supra, & filius Zor.
 Masageuich, Rasi Cont. lib. 7. c. 4.
 Masarginus, Rasi lib. 3. Cont. c. 2. & c. 6.
 Masarginih, siue Masargench, siue item Masargny, siue Masargimyd, siue Masargnih, siue denique Masarugh. hæc enim omnia nomina reperio, eiusdem operis lib. 5. c. 1. & lib. 7. c. 1. nisi idem sit cum præcedente, quod facile crediderim.
 Maserice, siue Masereicc. vtrunque enim reperio apud Rasi lib. 1. Cont. c. 3.
 Massaliatas, siue Massaliothes, siue etiam Massaliothus. hæc enim tria medicorum nomina reperimus, apud Galenum, & Paulum Aeginetam lib. 7. c. 13. vide Demosthenes.
 Masilienis citatus Aëtio Tetrab. 4. Ser. 2. c. 58. siue nomen viri medici fuit, siue medici cuiuspiam eius gentis. Nam & Crinas, siue Critias, & Charmis Masilienfes fuerunt, de quibus diximus supra in successione medicorum, nu. 65.

Masinissa

Malsiniffa rex, inter reges, nu. 119.
 Maffurci, Rasi lib. Cont. 2. c. 4.
 Masui Iohey, Rasi lib. 2. Cont. c. 4.
 Mattheolus, vide infra, Petrus Andreas Mattheolus.
 Matthæus Curtius Ticinensis, qui scripsit de venæ incisione in pleuritide.
 Matthæus de Gradi, vide Ioannes Matthæus.
 Matthias Syluaticus Mantuanus, cuius est liber Pandectarum medicina.
 Matthias Theodorus Menanelius, qui librum Græcum de Melancholia ex multis medicis collectum Latinum fecit.
 Maximianus, cuius collyrium describit Alexander Trallianus lib. 5. c. 6.
 Maymo citatus in Tacuinis Elluchasem.
 Medæa inter feminas, infra nu. 312.
 Medeus, Galeno lib. 2. Commentariorum in Hippocratem de natura hominis.
 Medicus Apher, quisquis est, Aëtio citatus.
 Medius, Plinio lib. 20. c. 4. nisi sit ille Medeus.
 Medus, Cornelio Celso, lib. 5. c. 18. nisi etiam sit Medeus ille, aut Medius.
 Meges Chirurgus, quem plurimum laudat Cornelius Celsus lib. 7. in princ. quemque citat idem Celsus lib. 5. c. 28. non semel, & alibi sæpe: Scribonius Largus de compositionibus medicamentorum, & Galenus in Medicamentis secundum locos lib. 3. c. item 3. & lib. 5. c. 7.
 Meges Sidonius, siue ille, siue alius Galeno memoratus ad fi. lib. 6. Methodi.
 Mehererit, Serapioni Simplicium c. 201.
 Meheres, Serapioni eiusdem operis c. 301. in fin.
 Melampus, supra inter poetas nu. 210.
 Meletius, apud Gregorium Gyraldum in præfatione Symeonis Sethi, cuius extat in Græcia opus de Constitutione hominis, & Commentarij in Aphorismos Hippocratis.
 Melissus, apud Hippocratem statim post princ. lib. περί φύσιος ἀνθρώπου, de natura hominis & Galenum in libro de Elementis.
 Meliton, Galeno in medic. ἡ γένη, lib. 6. & 7.
 Melitus, nisi idem sit, quod puto, Galeno in medicamentis secundum locos lib. 6. c. 1.
 Melofus, Rasi lib. 1. Cont. c. 5.
 Melzigiar, apud Bulchasin in lib. Seruitoris.
 Menader, Galeno in medicamentis secundum locos lib. 9. c. 5. & alibi. Hunc esse puto quem Plinius citat lib. 19. c. 6. & lib. 23. c. 9. quemque in indice. d. li. 19. dicit scripsisse Biochresta, id est, vitæ vtilia.
 Menarchus, vide supra Menarchus.
 Menas chirurgus, Aëtio Tetrab. 3. Ser. 2. c. 5.
 Menecrates Syracusanus Philippi Macedonis medicus, qui cum ægròtos quosdã & penè conclamatos, vel casu vel arte in integrum restituisse, proindeque à nonnullis subblanditijs Iuppiter cognominaretur, elatior iam hoc nomine, sibi que nimio plus placens, nullam accipere solitus mercedem, hac tamen mercede contentus erat, vt liberati se esse illius seruos faterentur, vt prodiderunt Suidas, & Aelianus in varia historia. Tantãque fuit arrogãtia, vt id quoque Iouis cognomentum sibi vsurparit, sibi que aliquando permiserit scribere ad Agefilauum illum magnũ regem Sparta, in hunc modũ: Menecrates Iuppiter regi Agefilao Salutem dicit. Qui quidem rex reliquis non perlectis, sed hominis leuitate protinus irrita, ita propemodum rescribi iussit, Rex Agefilaus Menecrati sanitatẽ dicit. χείρα enim Græci dicunt, quibus bene precantur, ὑγιαίνειν verbum ambiguum ferè in malum sonat: cum scilicet significamus abesse mentis sanitatẽ. Et eo quidem verbo quidã Casari insaniam exprobrauit. Et hoc quoque vsus est Agefilaus in ea epistola ad Menecratẽ, teste Plutarcho in Apophthegmatis Imperat. atque etiã in Apoph. Laonicis. vbi de Agefilao, & in vita ipsius. Aelianus autẽ de varia hist. lib. 12. scribit Menecratem, ita vt diximus, ad Philippum Macedoniã regem scripsisse, & Philippum ita quoque vt dictum est rescripsisse, addidisseque, consulo vt ad Anticyram te conferas. Significans his hominem non esse sanæ mentis. Cũque aliquando lautissimum cõuiuium instrueret ipse Philippus, illum inuitasse: eorũque mensam ei apparari iussisse, & apponi acerram, suffitumque fieri, reliquos autẽ epulari, Menecratem verò primũ gratanter ferre, latarique eo honore: postquã verò paulatim fames obrepisset: & homo esse conuictus est, non Deus, tum vanus & stolidus confurgens discersit, Philippo eius gloriã redarguente, & in lucem proferete: Hunc Menecratem siue alium eiusdem nominis citat Gal. lib. 2. Phar. ἡ γένη c. 2. & c. 7. ex libro cui titulus est ἀποκράτωρ ὀλοζαμάτωρ, quasi dicas locupletissimus thesaurus, & iterum lib. 6. eiusdem operis, & lib. 5. Phar. ἡ γένη, c. 7. & lib. 6. c. 4. ex lib. quem optimorum Pharmacorum inscripsit. Citat & illum Theophrastus ex libris Naturalium quaestionum. Et de hoc quoque nonnulla Athenæus lib. 6.
 Menecrates Zeophletensis, Aureliano lib. 1. Chronion c. 4.
 Menecles Aëtio citatus.
 Menelaus, Galeno in lib. 2. Antidotorum.
 Menemachus Aphrodisæus, à Galeno positus inter Methodicos in introductione, siue Medico,

dico, huncque citat ipse in medicamentis secundum locos, & lib. 1. Therapeuticæ; & Cornelius Celsus lib. 6. e. 9.
 Menestheus, Galeno in medicamentis ἡ γένη lib. 5.
 Menestor memoratus Theophrasto in Historia plantarum.
 Menippus, Galeno in lib. 2. Antidotorum.
 Menitheus, Galeno in libro Hippocratis linguarum expositio, citatus ex libro de appellationibus medicamentorum.
 Menodotus, Galeno in compositionibus medicamentorum ἡ γένη lib. 5. c. 7. & lib. 6. c. 1. Is fuit discipulus Antiocheni Laodicensi, de quo supra diximus, fuitque ipse Nicomedensis, & Empiricus, vt scribit Gal. lib. 1. de Naturalibus facultatibus. c. 14. & Laërtius in Timone ad fin.
 Menodoctus sæpius Galeno citatus, nisi sit ille Menodotus.
 Menecrus, Galeno lib. Phar. ἡ γένη 2.
 Menon, qui vt dicit Galenus lib. 4. de Differentiis pulsuum, apud Romanos in exercitũ medicina clarus fuit. Is fuit præceptor Herodoti, de quo supra.
 Menophilus, Cornelio Celso lib. 6. c. 7.
 Menutianus, Gal. in lib. 2. Antidotorum.
 Mercurius inter inuētores medicina, nu. 4.
 Merisinus Thrax apud Alexandrum Trallianum lib. 1. c. 15.
 Mesarugie, apud Serapionem Simplicium c. 79. & seq. & alibi sæpe.
 Meseahen, Serapioni simplicium c. 161.
 Meseac, siue Meseerach, siue Meseal, siue Meseah, siue Mesehah, siue Aben Meseach, nisi sint diuersi, apud Serapionem Simplicium c. 110. & 116. & 120. & 224. & alios.
 Meseha, Mesea, siue Meseacha Serapioni Simplicium c. 66. & c. 140. & 151. & 199. nisi & idem sit cum præcedenti.
 Mestas, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.
 Mestli, siue Mifli, vtrũque enim reperio apud Rasi Continētis li. 3. c. 1. & c. 3. nõ semel. & c. 6.
 Mestriqhe, Serapioni in Antidotis, qui tractatus est 7. c. 17.
 Mesue inter reges, nu. 139.
 Mesui Iuhæ, cuius syrupum describit Mesue in libro Antidotorum.
 Meton Atheniensis, quem Callistratus, Euphronius, & Phrynicus scripserunt fuisse optimum medicum & astrologum. Is annum magnum ex annis duodeuiginti constituit. Cuius meminit Tullius in epistolis ad Atticum lib. 12. epist. 2. Columella lib. 1. in præfatione, & lib. 9. c. 14. & ex Græcis Aristophanes in Auiibus, & Theon, aut quisquis is fuit, in Commētarijs Arati, vbi illum numerorum rationem diligentissime tenuisse scribit, & Diodorus Siculus lib. 3. c. 11. ad fin. & iterum lib. 12. & Plutarchus in vitã Alcibiadis. Hunc autem Lacedæmonium fuisse scribit Aelianus lib. 10. de varia historia, & de eo quoque loquitur lib. 13.
 Metrodorus Atheniensis inter philosophos, supra nu. 258.
 Metrodorus Sabini, de quo alibi, auditor, vt scribit Galenus, qui de herbis librum scripsit, teste Plin. lib. 25. c. 2. ratione, vt is dicit, blandissima, qua nihil penè aliud quàm rei difficultas significat. pinxit enim effigies herbarum, atque ita subscripsit effectus: id quod etiam de Crateua & Dionysio scribit, libri enim Metrodori hic titulus erat ἐπιτομή τῶν ἐριστομύμενων, id est, Compendium earum rerum quarum radices secantur, vt idem dicit lib. 20. c. item 20.
 Metrodorum medicum, siue illum, siue alterum memorat Tullius lib. 16. epist. ad Tironem, epistola incip. Solicitat: & Gal. lib. Simplicium medicamentorum 1. c. 29. vbi illum dicit ceteras omnes præter sectam Asclepiadeam contempnisse.
 Meuius Rufus, Galeno medicamentorum secundum genera 7.
 Michaël Angelus Blondus, cuius extat libellus de diebus decretorijs, & alij plurimi.
 Michaël à Capella, cuius sunt Synonyma medic.
 Michaël cognomento & professione medicus, natione Scotus, apud Balæum, centuria 3. & eum quoque memorant Ioannes Picus, Symphorianus Champenius, & Cornelius Agrippa.
 Michaël Pfellus inter philosophos, supra nu. 263.
 Michaël Sauonarola, vide Ioannes Michaël.
 Michaël Villanouanus, qui vniuersam rationem Syruporum ad Galeni censuram diligenter expolitam, & alia quædam scripsit.
 Mison, siue Mision, qui ἐριστομύμενων aduersus serpentes scripsit, teste Plin. lib. 20. c. 23. eiusque malagma describit Celsus lib. 5. c. 18. vbi nonnulli legunt Nicon. Mictionem autem citat Nicandri Interpres.
 Midas, apud Laërtium in testamento Lyconis Troadensis.
 Migisib, Rasi lib. Cont. 7. c. 1.
 Miladius, Rasi eiusdem operis lib. 7. c. 3. & ex lib. Aphorismorum.
 Milesius, Aureliano lib. Chronion 5. c. 7. & seq.
 Miletus, Plinio lib. 28. c. 1.
 Minutianus, Galeno in Aphorismos Hippocratis, lib. 4. c. 69.

Annus Metonis.

Minutian

Minutianus, Galeno medicamentorum $\nu\pi\lambda\gamma\acute{\epsilon}\nu\eta$, lib. 6. nisi idem sit.
 Mischion, vide infra Mofchion.
 Misafan, Rasi lib. Continentis 3. c. 4.
 Misih, vide supra Mesih.
 Misus, Rasi Cont. 7. c. 4. & lib. 9. c. 6. non semel, ubi illum citat ex lib. de Obstetricibus.
 Misufan, Rasi lib. Cont. 9. c. 4. & 6. & lib. 10. c. 1. & 2. saepe & alibi.
 Mithridates rex inter reges, nu. 125.
 Miuh, Rasi Cont. lib. 9. c. 1. sed credo mendum esse, & legi debere Misih, de quo diximus.
 Mnaseas, vide supra Manaseus.
 Mnaseus, vide etiam Manaseus.
 Mnafias, vide item ibi.
 Mnafius, vide & tu ibi.
 Mnafon, Galeno Phar. local. lib. 7. c. 2. & lib. 8. c. 7. in fin.
 Mnesicles, Plinio lib. 2. o. c. 18. in fin. & alibi saepe citatus.
 Mnesidemus, Dioscoridi lib. 4. c. 5. 9. aut vt alij fecant, 68. quo de papauere fatiua tractat.
 Mnesitheus Atheniensis, cuius meminit Gal. lib. 1. & 7. Methodi, & in Introductione, siue Medico, si eius est, & alibi saepe, praesertim in lib. 1. de Ratione curandi ad Glauconem, non multo post princ. ubi ita de eo loquitur, quod cum in omnibus aliis quae ad artem pertinent non mediocriter eruditus esset, tum in exercenda arte quantum via ac ratione licet, nulli peritia secundus. Meminit etiam Atheneus lib. 11. qui eum citat ex lib. de Edulis: & Pausanias in Atticis, ubi illum medicina excelluisse dicit, Is, vt ferunt, nunquam inebriari permisit, sed paucis tantum diebus hilarescere. Citatur ex libro qui $\mu\alpha\beta\omicron\lambda\omicron\gamma\iota\kappa\omicron\upsilon$ medicinae inscribitur.
 Mnestheus, siue Mnestus (vtrunque enim reperio) qui de Coronis scripsit. Nam & in his, vt alibi diximus, est aliqua valetudinis portio, ex Plinio lib. 21. c. 3. Hunc, aut alium eius nominis citat Gellius lib. 13. c. 30. eodemque vlt. & Plutarchus in lib. de causis Naturalibus c. 26.
 Monus, Aetio. Quater. 2. Ser. 3. c. 4. 2. & c. 110.
 Morfinus Atheniensis inter poetas, supra nu. 234.
 Mofchion, aut vt alij vocant, Mischion, nisi alter sit, qui Graece scripsit de mulierum affectibus: & a Galeno citatur in Medicamentis secundum genera, praesertim in Cosmetico, scilicet lib. 1. c. 1. & $\nu\pi\lambda\gamma\acute{\epsilon}\nu\eta$ lib. 1. c. item 1. & lib. 4. c. 7. ubi eum vocat familiarem: & lib. 7. cap. 2. & Aetio Quatern. 4. Ser. 3. c. 13. fuitque illi cognomen Correctori, quod quaedam Asclepiadis scripta corrigeret, vt dicit ipse Galenus lib. 4. de differentiis pulsuum. Hic quoque aut alius eiusdem nominis scripsit Graece vnum de Raphano volumen, vt tradit Plinius lib. 19. c. 5. vide infra Theodorus Muscienus.
 Mofchion alter, vt puto, memoratus Plutarcho Problematon Symposiaco decade 3. c. 10.
 Mofchus, nisi idem sit cum priore, Cornelio Celso citatus lib. 5. c. 18. atque etiam Galeno in Medicamentis $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}$ $\tau\acute{o}\pi\omega\varsigma$ lib. 1. c. 1. & lib. 4. c. 8.
 Mostafes, Galeno in iisdem libris.
 Moyfes de quo supra nu. 78.
 Muliasus discipulus, Rasi lib. 9. Cont. c. 6.
 Mundinus Bononiensis citatus Guidoni Gualiaci.
 Mundinus alter Florentinus, cuius expositionem habemus in Canones vniuersales Mesue, & librum Anatomiae.
 Musa, vide Antonius Musa.
 Musca Rasi lib. 1. Cont. c. 1.
 Museia, siue Musya, nisi sit idem, citatus in eo lib. c. 6. & lib. 2. cap. 1. non semel, & in Tacuinis Helluchasem.
 Museric.
 Museus inter poetas, nu. 156.
 Muragnachil Israellita, Auicennae lib. 5. tract. 3. citatus, vide supra Israellita simpliciter.
 Myron, Cornelio Celso lib. 5. ad fin. eius lib.

N

Nascarius.
 Naucratis, Galeno Phar. local. lib. 4. c. 7.
 Naumachus praceptor Philagrij, de quo postea.
 Neapolitas, Galeno lib. 4. & 7. Medic. $\nu\pi\lambda\gamma\acute{\epsilon}\nu\eta$, & $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}$ $\tau\acute{o}\pi\omega\varsigma$ lib. 4. c. 7. & lib. 7. c. 4. & Paulo Aeginetae lib. 3. c. 22.
 Nearchus, Galeno $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}$ $\tau\acute{o}\pi\omega\varsigma$ lib. 8. c. 7.
 Nebros summus & optimus Graecorum Medicorum, vt scribit Thesalus Hippocratis filius in oratione quam in Senatu Atheniensi dixit, cum patriae excidium deprecaretur, quae posita est inter opera Hippocratis.
 Nechepson rex, inter reges, nu. 120.
 Neleus, Paulo Aeginetae lib. 3. c. 37. qui forte est Nileus de quo infra.

Neocles

Neocles Aeliano memoratus lib. 8. Animalium, quo loco de rubera rana loquitur.
 Nero inter Imperatores, nu. 150.
 Nicander Colophonius inter poetas, supra nu. 218.
 Nicander simpliciter citatus Caelio Aureliano lib. Chronion 1. c. 4. Paulo Aeginetae, siue ille est, siue alius.
 Nicephorus Blemmida, cuius sunt Canones de Vrinis.
 Niceratus, qui de herbis scripsit, teste Dioscoride in praefatione, & Epiphanio Cyprio statim post initium lib. 1. aduersus haereses. Citaturque Galeno in Medicamentis secundum locos lib. 3. c. 1. & lib. 7. c. 4. & c. 6. & alibi saepe, & Caelio Aureliano lib. Chronion 2. c. 5. ex lib. de Catalepsi.
 Niceratus, quisquis est, memoratur Plinio in Nomenclatura autorum, lib. 31. c. 2.
 Nicetes, Galeno Medicamentorum secundum locos lib. 4. c. 7.
 Nicias Pyrrhi regis Epirotarum medicus, de quo nos alibi diximus.
 Nicias alter Nicopolita, apud Plutarchum Problematon Symposiaco 7. c. 1.
 Nicodemus, Galeno lib. 9. Phar. loc. c. 7. Mesue in Antidotis non semel.
 Nicolaus Alexandrinus, qui librum addidit de compositione Medicamentorum particularium Latinitati donatum a Nicolao Rhegino, de quo infra. Et hic forte est quem simpliciter Nicolaum citant Gal. lib. 5. & lib. 7. Medic. $\nu\pi\lambda\gamma\acute{\epsilon}\nu\eta$, & Paulus Aegineta lib. 4. c. 37. & lib. 7. c. 17.
 Nicolaus Ancon temporis nostri scriptor.
 Nicolaus Ferrariensis.
 Nicolaus Iudocus Venetus.
 Nicolaus Leonicensis Vincentinus, cuius extant Commentarii in Galenum, & illius multorum operum translationes, & alia multa opera elegantissima & doctissima. Is primus post hominum memoriam docuit medicinam Latine loqui.
 Nicolaus Leonicus Thomaeus, qui traducit librum Galeni cui titulus est, Documentum de puero epileptico.
 Nicolaus Machelus Mutinensis, qui vertit commentarios Galeni in 1. librum Hippocratis de morbis vulgaribus.
 Nicolaus Massa Venetus, cuius sunt libri de febre pestilentiali, pestichii, & morbillis, de morbo Neapolitano.
 Nicolaus Myrepsus, cuius sunt libri 24. medicinales Graeci secundum literas alphabeti.
 Nicolaus Niculus Florentinus Pogij familiaris, Philelphi contra inimicus, qui librum Sermonum in hac arte mirae vbertate composuit, in quo vniuersalem medicinam in vnum veluti corpus congesit, quod apud Graecos Oribasius fecit. Illum grauisimae auctoritatis medicum vocat Leonicensis in libro de Serpentibus.
 Nicolaus Poll Caesaris, medicus, cuius est liber de cura morbi Gallici.
 Nicolaus Praepositus, cuius est Dispensarium ad aromaticos.
 Nicolaus Quintus papa, de quo supra, nu. 155.
 Nicolaus de Regio, siue Regino Calaber, qui primum maximam operum Galeni partem in Latinum traduxit non admodum eleganter, vt eius tempora ferebant, sed fideliter tamen, & alia quaedam.
 Nicolaus Salernitanus, cuius sunt duo Antidotaria, vnum maius, alterum minus, imprimis commendata, & quorum minore passim vtuntur pharmacopola.
 Nicolaus Salycetus, cuius in chirurgia librum habemus.
 Nicolaus, aut ille Micepsus, aut alius, & is quidem superior caeteris omnibus, vt pote quem citat Rasi lib. Contin. 11. c. 4.
 Nicomachus Stagiritas Machaonis filius, de quo supra nu. 30.
 Nicomachi alij duo medici a Suida recensiti, alter pater Aristotelis, alter filius, qui inter caetera sua opera scripsit Commentarios in Physicam patris, & 8. Ethicorum libros ad Eudemum, qui & tempore Ciceronis extrabant, vt ipse dicit. Nicomachum autem, quisquis is fuit, citat Galenus Medicamentorum secundum genera lib. 5.
 Nicomedes citatus Galeno lib. de compositione Medic. $\nu\pi\lambda\gamma\acute{\epsilon}\nu\eta$ 2. c. item 2.
 Nicon, cuius librum $\mu\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon$, id est, de edacitate memorat Cicero ad Trebatium lib. 7. epistola 2. incip. Amabilior. Hunc, aut alium eius nominis citat Cornelius Celsus lib. 5. c. 18. quanquam nonnulli ibi Micon legunt.
 Nicon, siue ille, siue alius atiquissimus medicinae author ab interprete Nicandri in Theriacis citatus.
 Nicostratus, Galeno lib. 8. Phar. loc. c. 2. & lib. 9. c. 4. & lib. 7. Generalium, c. 5. & 6. & lib. 2. Antidotorum: & Aetio citatus, qui Anticyrae meretrici hellebori vim magnam moriens dicitur reliquisse, apud Aristophanem in libro de meretricibus.
 Niger, vide Petronius Niger, & Sextius Niger. Nigrum autem simpliciter citat Galenus lib. 6. Simplicium c. 1. & lib. Antidotorum 1. Aurelianus lib. Oxcon 3. cap. 16. ubi illum vocat amicum Tullij Bassi, & Gal. lib. Simplicium 6. in praefatione.
 Nileus, Cornelio Celso, Galeno, Paulo, & Aetio citatus, vide Neleus.

A 2

Nilus etiam Galeno, Paulo, lib. 7. c. 18. & Aëtio sæpe citatus, nisi idem sit cum præcedente.
 Numenius, Celfo lib. 5. citatus cap. 18. & c. 21. Huiusque librum Theriacum citant Scholia in Nicandrum. Hunc Dieuchis discipulum fuisse scribit Athenæus lib. 1. Dipnosophistarum, ut in Dieuche diximus.
 Numisianus, aut ut alij vocant, Nomisianus Corinthius, vnus ex præceptoribus Galeni, ut ipse Gal. dicit post princ. ἀνατομικῶν ἐγκυρίσεων, id est, Anatomicarum administrationum. Et de eo quoque loquitur in Commentariis Hippocratis de Natura hominis, vbi & illum Heraclea- num vocat, dicitque etiam Pelopem alium ex suis præceptoribus fuisse discipulum illius. Et eius item meminit lib. 5. Aphorismorum Hippocratis.
 Nymphodorus, aut ut alij vocant, Nymphodorus, Cornelio li. 8. c. 20. Plin. li. 33. 34. & 35. Gal. li. 6. med. secundū genera. Aëtio Tetrab. 3. Ser. 1. c. 45. & 49. & Paulo Aegineta lib. 7. c. 12. citatus.
 Obes, Rasi lib. 8. Contin. c. 1. & lib. 9. c. 4. ex Antidotario.
 Octavius Horatianus discipulus Vindiciāni, de quo inter poetas diximus, cuius extant libri 4. rerum Medicar. in quorum postremo post princ. meminit illius sui præceptoris. Hos tamen lib. non huius esse, sed Theodori Prisciani tradit Gregorius Gyraldus historia poetarum dial. 7. quo de Menandro differit. Quisquis autem is est, se citat ex lib. Phænomeno in 2. parte lib. 2. c. 7.
 Ocyroe, infra inter fœminas nu. 315.
 Odys de Odys Patauinus, cuius sunt libri de cœnæ & prandij portione.
 Oenone inter fœminas, infra nu. 315.
 Olympiacus, siue Olympicus Milesius, quem Galenus in Introductione, siue Medico ponit inter methodicos.
 Olympiades Thebanus Plinio citatus lib. 20. c. 21. & Gal. lib. 4. de differentiis pulsuum.
 Olympias Thebana inter fœminas, nu. 329.
 Olympicus, siue ille Olympicus siue alius, quem nugacem appellat Gal. lib. 1. Therapeuticæ.
 Olympionicus, Galeno in Medicamentis secundum locos lib. 4. c. 7. & Aëtio citatus Tetrab. 2. Ser. 3. c. 102.
 Olympius, Galeno Pharm. local. 9. c. 3.
 Olympius collega Octauij Horatiani, ut ipse Horatianus dicit in præfatione lib. 1. rerum medicarum,
 Olympus Sophista Aëtio Quater. 3. Ser. 3. c. 29.
 Olympus medicus Cleopatræ familiaris, apud Plutarchum in Antonio, siue ille, siue alius, Alterum autem horum, aut alium citat simpliciter Gal. in Medicamentis secundum locos.
 Omeis Bentamiz, qui & Omas Bentamin citatur Arabibus.
 Onon, siue Onen, Rasi lib. 3. Contin. c. 3. non semel, vbi citatur ex lib. de Electionibus.
 Onasim, Serapioni Simplicium c. 136.
 Onesidemus, Galeno in medicamentis secundum locos lib. 10. c. 1. non semel.
 Onerius, siue Oneter ibi. lib. 7. ad fin.
 Ophilius, Plinio lib. 28. c. 4.
 Ophionicus Concliax citatus à nonnullis ex libris Herbarum. Sed Galenus in præfatione lib. 6. Simplicium Medicamentorum ad si. putat esse nomen supposititium.
 Opion Plinio citatus lib. 20. c. 5. & c. 22. Alij Ophionem legunt.
 Orestinus, Galeno in libris Medicamentorum secundum locos lib. 1. c. 1.
 Oribasius Sardinianus, Iuliani Imperatoris Archiater, qui 7. libros Medicinæ, ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἰατρικαῖς, ad Iulianum ipsum, eorumque Epitomen in lib. 9. ad Eustachium filium composuit. In tanto autem honore apud eundem Iulianum fuit, ut ab eo κοίτης Quæstor Constantinopolitanus factus sit, testibus Suida & Eunapio in libro Sophistarum: qui & eum dicit inuidia succedentium Imperatorum rebus suis spoliatum in exilium ad Barbaros missum, vbi tamen animo semper philosophico instructus fuit, tantæque apud eos gratia & opinione fuit, ut quasi pro Deo haberetur, placatisque tandem principibus rediit, & bona recuperavit. Huius quoque nomine circumferuntur Commentarij in Aphorismos Hippocratis, quos vix illius esse crediderim. De eo est Epigramma in lib. 4. Epig. Græcorum huiusmodi,
 Ἰατρὸς μέγας ὕπὸς ἰσουλίου βασιλῆος
 ἄριστος ἐν σέβειος ἰλίου ὄρεθαστος.
 ἔιχε γὰρ οἶα μέλιττα ἄφρονος νόου, ἀλλὰ θεῶν ἄλλα
 ἰατρῶν πλεόντων ἀνθεῖα δόξα μάλιστος.
 Iuliani regis medicus celeberrimus hic est
 Diuus Oribasius dignus honore coli:
 Præuidus instar apri, veterum monumenta pererrans
 Ex variis vnum nobile scripsit opus.
 Origenes, siue Origenias, Galeno in lib. Medic. secundum locos 7. c. 2. & 4. & lib. 8. c. 3.
 Orion Ctesestus, idem ἤλι γένε lib. 7.

Quod sic vertit Lodoicus Iaufferandus,

Ornocas

Ornocas.
 Orpheus inter poetas, supra nu. 156.
 Orpheus, alter cognomento Theologus, qui de Medicamentis compositis scripsit, apud Galenum in lib. 1. Antidotorum.
 Orphitus, apud eundem lib. 7. Medic. ἤλι γένε, de quo & nos diximus in repet. l. si vnquam, in superscriptione eius legis. Orpheum autem citat ex Stratone Alexander Trallianus lib. 1. c. 15.
 Ortho Siculus, Galeno lib. 1. Phar. ἤλι τόπος, c. 1.
 Orus rex Aegypti inter inuētores medicinæ, nu. 3.
 Orus Mendefius, apud Galenum in lib. 1. Antidotorum.
 Osiris rex Aegypti inter inuētores medicinæ, nu. 17.
 Osthanes, Dioscoridi lib. 4. c. 32. quo de Siderite tractat, & Alexandro Tralliano lib. 1. c. 15.
 Ortho Brunfelsius Maguntinus, cuius est Onomasticon medicinæ, & Catalogus, Theses siue loci communes totius Medicinæ, Herbarum tomi tres, & alia pleraque opera.
 P
 Paccius, siue Pacius, siue Pacchius Antiochus Ophthalmicus, Galeno secundum genera, lib. 7. & ἤλι τόπος lib. 4. c. 7. & lib. 9. c. 4. vbi citatur ex Collectaneis Scribonio Largo lib. Compositionum Medicamentorum c. 97. & c. 166. Aëtio Quatern. 2. Ser. 3. c. 109. & Marcello Burdegalenfi, c. 20. post prin. vbi illum dicit decessisse paulò ante Tiberium Cæsarem, & c. 25.
 Pæon Deorum medicus, apud Homerum lib. 4. Odysseæ, & lib. 5. Iliados in duobus locis aliis, quos tibi citabimus infra, nu. 376. proindeque.
 Pasagius, apud Procopium de bello Vandalorum.
 Paladius quisquis est, citatus Rasi lib. 4. Continentis c. 1.
 Palamedes inter reges, supra nu. 110.
 Pallas inter fœminas, infra nu. 321.
 Pamphilus qui de herbis scripsit, ut tradit Epiphanius libro aduersus hæreses 1. statim post initium. Eumque citat Aëtius, & Galenus lib. 5. Medicamentorum secundum locos c. 7. vbi illum artem medicam exercuisse Romæ suo tempore dicit: & lib. 6. Simplicium in præfatione, vbi eum dicit de herbis ex Alphabeti ordine scripsisse, nec tamen earum vires expertum, cæteris qui ante se scripserant fidem habuisse. Sed & eum, aut alium eius nominis citat Constantinus Cæsar, aut quisquis is fuit.
 Pamphilus episcopus, quisquis is est, Aëtio Tetrab. 4. Ser. 4. c. 122.
 Pamphilus Pharmacopola, id est, μιγματοπώλης, eo titulo citatus Galeno lib. 7. secundum locos c. 3. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 4. c. 16.
 Panacea inter fœminas, infra nu. 316.
 Pancius Lucensis.
 Pantaleon Nicomedensis, de quo inter diuos supra nu. 86.
 Pantaleon Vercelleis, cuius sunt libri pilularum & lactiniorum.
 Panthemus Celfo citatus lib. 5. c. 18.
 Papias Laodiceis Autolyti medicus, Gal. lib. Medicamentorum secundum locos 4. c. 8.
 Parthenius, cuius est dialogus de humani corporis sectione.
 Pasocrates, Galeno Medicamentorum secundum locos lib. 8. c. item 8.
 Pasion, siue Palsion (nam vtrunque legitur, sed frequentius Palsion) Galeno, Paulo Aegineta, lib. 7. c. 12. & Aëtio.
 Pasithemis in testamento Lyconis Troadensis laudatus apud Laërtium.
 Patriarcha, qui transfudit quosdam libros Galeni in Arabicam linguam, ut dicit Rabbi Moses Aphorismorum lib. 24. in pluribus locis,
 Patroclus inter reges, supra nu. 110.
 Paulinus Scytopolites, memoratus Porphyrio in vita Plotoni Platonicæ.
 Paulinus alter citatus Galeno Medicamentorum secundum locos lib. 8. c. item 8. vide num sit Gauleus Paulinus, de quo supra.
 Paulus Aegineta, qui amplissima scilicet 70. volumina Oribasij in compendium quoddam coëgit, ut ipse testatur.
 Paulus Alagenitus, Serapioni tract. 7. cap. 9. nisi sit Paulus Aegineta, cuius nomen sit corruptum apud Serapionem.
 Paulus Apostolus, de quo inter Diuos supra nu. 83.
 Paulus Bagellardus, cuius est liber de ægritudinibus infantium.
 Paulus Iouius, qui de piscibus Romanis scripsit, quemque inter medicos celebres posuit Marsilius nardus epistola 3. lib. 9.
 Pausanias Anchyti filius, de quo est Empedocles epigramma, apud Laërtium,
 Πασάνητι ἰατρῶν ἐπώνυμον, ἀγχιπεῖ οἴου
 οἶτ' ἀσκληπιάδην πατρίσθε θεῶν γέλα,
 ὅς πολλὰς μογεροῖσι μαρμαρομένους καμάτοισι
 φῶπας ἀπέσπρεψεν περσεφόνους ἀδύτων.
 Quod paucis immutatis reponitur in lib. 3.
 A a 2

Epigrammaton Græcorum, vbi ἀδελφὸν inscribitur, veluti incerti auctoris.
 Pausaniam illum, siue alterum, & ipsum medicum memorat Plutarchus in vita Alexandri, & Galenus lib. 1. Therapeuticæ.
 Paxanius, quem ex autore Collectaneorum Geoponicorum lib. 12. c. 32. & alibi sæpe virium herbarum fuisse peritum cognoscimus.
 Paxatas.
 Peleus inter reges supra nu. 104.
 Pelops Gal. præceptor, vt idem Gal. dicit in Comment. 2. lib. 1. Prorrhethici Hippoc. & in lib. Locorum affectuum, & alibi sæpe. Hic scripsit Commentarios in Aphor. Hippocr. ex quibus sæpe ab ipso Gal. citatur. Hunc quoque citat Plin. lib. 3. c. 5. & Paulus Aegineta lib. 3. c. 20.
 Perianther inter poetas, supra nu. 231.
 Perigarius, Galeno lib. 2. Antidotorum.
 Perigenes, Galeno Medicamentorum secundum locos lib. 7. c. 2. & 3.
 Petinus, Galeno κατὰ τόπους lib. 7. c. 2.
 Petosiris inter reges, supra nu. 121.
 Petreus inter poetas, supra nu. 221.
 Petrichus quem ex Orphiacis citat Nicandri Interpres in Theriacis.
 Petridius Plinio lib. 20. c. 23.
 Petronas memoratus Erasistrato lib. 1. de Febribus, & Galeno in Commentariis Hippocratis de victus ratione in morbis acutis lib. 1.
 Petronius Arbitrator inter poetas, supra nu. 228.
 Petronius Areta, Galeno Medicamentorum ἡ γέννη lib. 5.
 Petronius Diodotus de quo supra, Diodotus.
 Petronius Musa, Galeno lib. 2. Medicamentorum ἡ γέννη.
 Petronius Niger, qui de herbis scripsit, vt dicit Dioscorides in præfatione, & Epiphanius Cypricus in princ. lib. 1. Hæreseôn.
 Petron, siue Petro citatus Gal. lib. 3. Medicamentorum ἡ γέννη, & Cornelio Celso lib. 3. c. 9. vbi dicit illum vnica ad omnes febres medicina vti solitum, quem imbi declarat.
 Petrus Andreas Matheolus Senensis, cuius est liber de morbi Gallici curandi ratione.
 Petrus Aponensis, qui maximam sibi gloriam ex suo Conciliatore comparauit, quo decreta veterum Medicorum quæ inuicem pugnare videbantur, conciliat, ex quo ei libro nomen & tit. Conciliatoris datus, hic & Commentarios in Aristot. Problemata, & alia multa adidit.
 Petrus Archiater Aetio citatus Tetrabibli 2. Ser. 3. c. 110.
 Petrus Argelata, siue Largelata, siue etiam De la Cersata Bononiensis, cuius Chirugiam commendatam habemus.
 Petrus Barotius,
 Petrus Bayrus, cuius est liber de pestilentia.
 Petrus Bristorus, cuius doctus imprimis est liber de venæ sectione in pleuritide, qui primus Gallorum recentiorum docuit venam esse aperiendam à parte affecta.
 Petrus Cararius Lanfrancus.
 Petrus Crescentinus Bononiensis, qui, vt ipse dicit in præfatione eius magni operis quod de Plantarum & animalium virtutibus scripsit, totum tempus adolescentiæ in medicina & scientia naturali consumpsit.
 Petrus Franciscus Paulus Florentinus, cuius est tractatus de venæ incisione aduersus Auicennam.
 Petrus Hispanus, cuius est Thesaurus pauperum, Canones medicinæ, & alia quædam.
 Petrus Largelata, vide supra, Petrus Argelata.
 Petrus Leo, qui cum ad Laurentium Medicen curandum accersitus fuisset, nec satis foeliciter cessissent medicamina ab eo exhibita, Melancholiâ correptus sese in puteum præcipitavit.
 Petrus Pinter Valentinus, cuius est liber de Epidemia.
 Petrus Rosatus, qui de phlebotomia in pleuritide scripsit.
 Petrus Toletus Gallus, qui scripsit vniuersalem morbi articularis præcautionem, & curationem, & alia.
 Petrus Tusignanus, cuius sunt Consilia contra Epidemiam, & libellus de Regimine sanitatis.
 Petrus de Vbaldis, pater ille trium in iure ciuili Coryphæorum, Bald. Ang. & Petri, medicus professione quidem ille, sed qui nulla eius artis monumeta, quod sciam, reliquit. Verum qui tantos talesque filios genuit, certè meruit ne eius nomen raceretur.
 Phædus, Galeno lib. Medicamentorum ἡ γέννη, 4. c. 7.
 Phæniæ, Galeno lib. 4. de differentiis pulluum.
 Phæon Deorum medicus, alius Pæon vocatus, de quo infra nu. 376.
 Phanius Phisicus, nisi idem sit cum Phænia, de quo supra Plinio lib. 22. c. 13.
 Phanius, nisi etiam sit vnus ex illis, simpliciter citatus Plinio ex eo libro in quo scripsit de virtutibus laudibus, vide ibi an sit idem.
 Phanius, nisi quoque ille sit, Galeno Medicamentorum ἡ γέννη, lib. 5.

Phaon.

Phaon, cuius meminit Galenus lib. 1. de Alimentorum facultatibus, & in Commentariis lib. 1. Hippocratis de ratione victus in morbis acutis, in 18. sectione, vbi putat huius esse librum, qui dicitur esse Hippocratis, de ratione victus salubris, aut alterius Hippocrate antiquioris.
 Pharastrus, vel Pharaustus, nisi duo sint, Galeno lib. 6. Simplicium.
 Pharnaces Herbarius, Galeno lib. Medicamentorum κατὰ τόπους 8. c. 7.
 Phaustinus, vide Faustinus.
 Pherecides ad quem scribit Hippocrates, cuius nonnulli dicunt esse librum de victu salubri, qui inter lib. ipsius Hippocratis est, vt dicit Gal. in Comment. Aphor. Hippoc. lib. 6. c. 1.
 Pheffonicus.
 Pheffas, cuius etiam nonnulli esse dicunt eum librum de victu salubri, vt etiam dicit Galenus in loco nuper citato.
 Phidippus regis Deiotari medicus, apud Tullium in oratione pro ipso Deiotaro.
 Philagrus Lycius Macrensis, vt Eugenatori placet, aut vt ipse scribit in epistola ad Philemonem, Epirota, Naumachij discipulus, Galeno posterior, qui medicinam Thessalonica exercuit, & libros medicinales aliquot monobibla 70. & alios non paucos, & Commentarium in Hippocratem scripsit. Hæc Suidas. Illum autem sæpe, & ex aliis operibus citant Aëtius Tetrab. 1. Ser. 3. sæpe, & Tetrab. 2. Ser. 1. c. 90. & c. 110. & Ser. 3. c. 105. & alibi sæpe: Paulus Aegineta lib. 7. c. 6. & Alexander Trallianus, lib. 8. c. 10. in prin. & Auicenna Antidotorum c. 2. & Mesue in ægritudinibus neruorum.
 Philaretus, cuius extat liber de Pulsibus, citaturque ex libro trium tractatum Rasi lib. 1. Continentis c. 9. & aliis.
 Philertus qui scripsit de Pulsibus.
 Philes inter poetas supra nu. 241.
 Philibertus Saracenus, cuius sunt non indoctæ Annotationes in versionem Latinam Galeni de Simplicium Pharmacorum facultatibus.
 Philinus Cois, de quo supra in successione Medicorum, nu. 55.
 Plinius simpliciter citatus Galeno, tam in Medicamentis ἡ γέννη lib. 5. quam κατὰ τόπους lib. 4. c. 6. & lib. 7. c. 6. siue ille sit, siue alius.
 Philippus Acarnanes Alexandri Magni medicus, tantæ apud illum authoritatis & fidei, vt intrepidè, nulla prius ab eo inquisitione facta acceperit hauseritque potionem, quam Parmeno illi scripserat Philippum à Dario corruptum in eius necem præparasse, testes sunt Q. Curtius, Plutarchus, Arrianus in vita illius, Valerius lib. 3. c. vlt. in fi. Et huius quoque meminit Diodorus Siculus lib. 17. Iustinus lib. 11. & Ioannes Monachus.
 Philippus Epirotes, apud Celsum lib. 3. c. 21.
 Philipus Flestellus medicus Parisiensis, vir humanitate ea præditus, vt in gratiam eorum, qui chirurgiam amplectuntur Introductionem in eam artem conscripserit, ex quo Commentario æstimare licet, eum non modò scriptis artem illustrare, sed ægris magno medendi vsu iam comparata magna auxilia afferre posse.
 Philippus de Lignamine, vide Ioannes Philippus.
 Philippus Macedo, quisquis is fuit, apud Gal. lib. 2. Antidotorum.
 Philippus de Soldeuilla Cathalanus, qui scripsit in Artem paruam Galeni.
 Philippus Sophista, qui immortalitatem promittebat, conseruando iis qui sibi parerent, humidum corporis temperamentum, vt retulit Galenus lib. 6. de Sanitate tuenda, & Aëtius Tetrab. 1. Ser. 4. c. 96. De quo & nos dicemus infra nu. 464. sed & medici.
 Philippus Viscadius Noribergensis, cuius liber est, Cælum Philosophorum, siue de secretis naturæ, & alius de Epidemia.
 Philippus, quem inter iuniores reponit Gal. lib. 2. de Diffe. febrium. c. 6. quisquis ille fuit.
 Philippum quoque simpliciter, siue vnum ex illis, siue alium citant ipse Gal. lib. 7. & 10. Therapeuticæ, & lib. 2. Medic. ἡ γέννη, & lib. 4. c. 6. κατὰ τόπους, quo ex loco satis eum in Casaria vixisse constat. & iterum lib. 7. c. 5. & alibi, Aëtius Tetrab. 3. Ser. 1. c. 49. & Paulus Aegineta, & Aurelianus lib. Oxecôn 2. c. 10. idem Paulus Aegineta lib. 1. c. 12. & lib. 3. c. 42. & lib. 7. c. 12. non semel.
 Philistion Siculus, aut vt Plutarchus lib. Symposiacorum, & Gellius lib. 17. c. 11. maluit, Locrus, præceptor in arte medica Eudoxi Gnidij, vt dicit Diogenes Laërtius. Is, vt scribit Plutarchus in Symposiacis decade 7. c. 1. author fuit eius opinionis, vt potus laberetur in pulmonem, Ad eumque scribit Hippo crates. Nec desunt qui & huius esse dicunt librum de victu salubri, quem vulgus adscribit ipsi Hippocrati, vt dicit Gal. in Aphorismis Hippocratis lib. 6. c. 1. Huncque inter verustos medicos reponit ipse Galenus in Commentariis de ratione victus in morbis acutis, & lib. 1. Methodi. Huncque, siue alium eius nominis citat Plinius lib. 20. cap. 9. & cap. 12. & alibi sæpe.
 Philistionis frater, Cælio Aureliano Chroniôn lib. 5. c. 1. ex lib. 22. de Adiutoriis.
 Philo, siue Philon Tarsensis, inter poetas, nu. 226.
 Philo ille, siue alius simpliciter citatus Cornelio Celso lib. 6. c. item 6. Galeno lib. 1. Methodi, & Phar. localium lib. 8. c. 3. Aëtio Tetrab. 2. Ser. 4. c. 28. & alibi: Paulo Aegineta lib. 3. c. 23. & 45. &

A 2 3

lib.7.c.11. Tralliano, & Auicennæ. Hic medicamenta quæpiam exquisitissima composuit, quæ Deorum manus vocabat, auctore Plutarcho.

Philonis alterius, ut opinor, meminit Plutarchus Symposiacione decade 4. proble.1. & decade 5. proble.2.

Philocalus, Galeno lib. Medicamentorum secundum locos 10.c.2.

Philocleus, ipsi Galeno lib. Medicamentorum *ἡ γέννη*. 7.

Philocrates, apud Celsum lib. 5.c.19. & c.26.

Philomenus, siue Philominus siue Philumenus citatus Oribasio, & Aëtio Tetrabibli 1. Ser. 4. c.51. & Tetrab. 2. Ser. 1.c.78. & 119. & 120. & 123. & sæpe, & Ser. 2.c.119. & Ser. 4.c.45. & Tetrab. 3. Ser. 3.c.20. & Tralliano lib. 8.c.5. in prin. & c.8. Nisi ij sint diuersi, quod minimè puto.

Philomeum quoque citat Rasis lib. Cont. 5.c.1. qui fortè idem est.

Philonides Siculus ab Erhna, qui priuatim de albo veratro scripsit, ut prodit Dioscorides lib. 4.c.141. aut ut alij secant. 151. & eum etiam citat Galenus lib. 4. de Differentiis pulsuum, & lib. 7. Medicamentorum *ἡ γέννη*.

Philonides Catinensis præceptor Paccij Antiocheni, de quo supra, citatus Scribonio Largo lib. Compositionum Medicamentorum c.57. & Marcello Burdegalsi c.20. post princ. qui & alibi videlicet c.29. citat simpliciter Philonidem siue vnum ex his, siue alium.

Philonij duo, alter Persa, alter Tarsensis, celebrati Galeno & cæteris. Nam quòd duo fuerint hinc ostenditur, quòd Tarsus non in Perside est, sed in Cilicia.

Philoponus, Paulo Aeginetæ,

Philoripus,

Philosophus, quisquis is fuit, medicus, quem ita simpliciter citat Aëtius Quaternionis 2. Ser. 4. c.40. & Quater. 3. Ser. 2.c.4. & Quater. 4. Ser. 2.c.32. & 55. & alibi.

Philotas inter poetas, supra nu. 227.

Philotas Amphisius, siue ille, siue alius Plutarcho in Antonio memoratus.

Philotas simpliciter citatus Cornelio Celso lib. 5.c.19. siue item ille, siue alius.

Philothæus, cuius extant Commentarij Græci, in Aphorismos Hippocratis.

Philotimus, Cornelio Celso li. 8. c.20. vbi illum reponit inter claros medicinae auctores Galeno in li. 4. *ἡ γέννη*, & lib. 2. Commentariorum Hippocratis de natura hominis, & alibi sæpe: & Aureliano li. Chronion 1.c.4. & Aëtio Tetr. 2. Ser. 2.c.9. & Tetr. 3. Ser. 3.c.12. & Plutarcho in lib. de Discrimine adulatoris, & amici, & in lib. de Auditoris officio citatus. is fuit Praxagoræ discipulus teste eodè Galeno li. 1. Alimen. c.8. & lib. 1. Methodi, & Erasistrati contemporaneus, ut scribit idem Gal. lib. 6. Aphor. c.1. citaturque etiam in libro de Melancholia, qui Hippocratis dicitur, sed non ipsius est, vel ex hac vna ratione, quòd Hippocrates longo tempore præcessit Philotimum, & Erasistratum eius contemporaneum, atque Themisonem, qui in eodem libro citatur. Huius autem, aut alterius eius nominis Opfartyticum, & librum de Alimento citat Athenæus.

Philoxenus, quo auctore medicina in Aegypto increuit, pluribusque voluminibus eam diligentissimè comprehendit, ut dicit Celsus lib. 7. in princ.

Philoxenus Chirurgus, Gal. citatus lib. Medicamentorum *κατὰ τόπος*. 3. c.3. & lib. 4. c.6. & 7.

Philoxenus Grammaticus, siue ille fuit, siue alius, citatus Gal. lib. 7. Medic. *ἡ γέννη*.

Philoxenus, aut vnus ex illis, aut alius simpliciter citatus eidem Galeno *κατὰ τόπος* lib. 4. c.7. Aëtio, & Paulo Aeginetæ lib. 7. c.11. vide Claudius.

Philumenus, vide supra Philomenus.

Philosophianus, Octauio Horatiano, aut ut alij malunt, Theodoro Prisciano, lib. 4. ad Eusebium filium de Physica scientia.

Phlabius Clemens, Galeno lib. 7. Medicamentorum *ἡ γέννη*. Ita vertunt interpretes. Ego Flauius vertissem.

Phocus ille Ornytionis filius, à quo Phocenses dicti, qui Antiopen furore correptam medicamentis sanauit, & vxorem duxit, ut scribit Pausanias lib. 9. quo Bœoticam describit.

Phœbus, Marcello Burdegalsi ex Basso citatus, Medicamentorum c.29.

Philarus, Rasi lib. 1. Contin. c.1.

Phulamus Iohanni Serapioni citatus.

Phylinus, Plinio lib. 29. & alibi sæpe, & Paulo Aeginetæ, & Galeno *κατὰ γέννη*, lib. 5.

Pirónius Calsius, vide num sit vnus ex illis Calsiis, de quibus supra.

Piscator, quisquis est, citatus Aëtio Tetrab. 3. Ser. 4.c.41. & Tetrab. 4. Ser. 2.c.53. & Ser. 4.c.12.

Pisò, quem ex libro de animalibus citat Aëtius Tetrab. 4. Ser. 1.c.86.

Platearius, vide Iohannes Platearius.

Plato inter philosophos, supra nu. 246.

Plato alius Gal. citatus Pharm. localium 7. c.3. non semel, & Rasi lib. 10. Contin. c.1.

Plato Tiburtinus, qui Almansoris Iudicia verit, atque etiam Acneum de Pulsibus & vrinis.

Plinius ille Veronepsis, de quo etiam ibi. Nam & vtrunque Pliniū citat Marcellus Burdegalsis.

Plistonius, siue Plestonius, siue item Plistonicos Praxagoræ discipulus sapius Plinio, atque Galenò

Galeno

Galeno lib. 2. Commentariorum de natura hominis, & libro 1. Methodi memoratus, itèmq; Athenæo, & Gariopontio in lib. de Febribus, c.7.

Plutarchus Cheroneis inter philosophos supra, nu. 261.

Podalirius inter inuentores medicinae, supra nu. 28. & 29.

Podanitas, Galeno lib. medicamentorum secundum locos 7. ad fin.

Poles inter philosophos, supra nu. 265.

Polonifos, siue Polonifus, Gal. lib. 6. Simplicium, & Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.

Polyarchus Paulo Aeginetæ citatus.

Polyarchus, nisi idem sit, Cornelio Celso lib. 5. c.18. & Galeno lib. Medic. secundum locos 8. c.5. vbi illum citat ex epist. ad omnia interna, & Paulus Aegineta lib. 3. c.74. Ab hoc Polyarchion Malagma, & Epithema dictum, de quo idem Paulus Aegineta lib. 3. c.68. & 70.

Polybius, siue Polybus (vtrunque enim reperitur) gener & discipulus Hippocratis, & illius in instituendis iuuenibus successor, ut dicit Galenus Commentariis ipsius Hippocratis de natura hominis lib. 1. & Aphorismorū lib. 6. c.1. Huiusque plurimi, Galeno tamen vbiq; reclamante, censent esse librum illum *ἡ γέννη* de natura hominis, qui inter opera ipsius Hippocratis est, & alia quædam. Eiusque etiam meminit idem Galenus lib. 3. de Respirandi difficultate, & alibi sæpè, & Celsus lib. 5. c.20. & Plinius lib. 31. c. vlt. in fi. Suntque qui dicunt Polybum fuisse illum generum Hippocratis, Polybium alterum.

Polycletus, cuius honorificam mentionem facit Phalaris in duabus ad eum epistolis, & alia epistola ad Messenios.

Polycritus Mendæi filius Plutarcho memoratus in Artaxerxe.

Polydamna inter fœminas, infra nu. 318.

Polyidas, siue Polyides, siue Polyidus, siue item Polydas, Galeno, in libro de curandi ratione ad Glaucanem, & in Introductione, siue Medico post princ. & de compositione Phar. *ἡ γέννη*, lib. 3. & Aëtio Tetrab. 4. Serm. 2. cap. 58. & Serm. 4. c.4. & Paulo Aeginetæ lib. 4. cap. 25. & lib. 7. cap. 12. citatus.

Polyidus alter multo antiquior, qui Glaucum Minois filium ad vitam vi cuiusdam herbæ reuocasse dicitur, de quo supra diximus, cum de Aesculapio loqueremur.

Polypus, apud Aristotelem lib. 3. de Animalibus.

Pompeius Lenæus Pompeij Magni libertus, de quo Plinius lib. 15. c.30. in princ. & lib. 25. c.2. Is est, quem ipse Plinius sæpe Leneum simpliciter vocat, ut eodem lib. 25. c.6. & lib. 24. c.9.

Pompeius Sabinus, Galeno lib. 7. *ἡ γέννη*, vide infra Sabinus.

Pomponius Bassus, Gal. Medicamentorum secundum locos lib. 4. c.7. vide Bassus.

Ponticus Virmius, aut ut alij vocant, Virunius, Tarunius, qui Theophilum de vrinis & pulsibus, & Aenci libros eiusdem tituli in Latinum vertit.

Porphyrius inter philosophos, supra nu. 272.

Porphyrogeneta inter reges, supra nu. 138.

Posidippus, apud Iulium Capitolinum in Antonino Philosopho.

Posidonius, siue Posingonius Gal. & Aëtio sæpè, & Paulo Aeginetæ lib. 7. c.3. & 19. & 22.

Potamon, Galeno Medicamentorum *ἡ γέννη*, lib. 2.

Prasion, Galeno eiusdem operis lib. 5.

Praxagoras Cous præceptor Herophili, ut dicit Galenus lib. 4. de Differentiis pulsuum, & ab eo sæpè citatus ex libris de Accidentibus, & alius, & ab Aureliano lib. Chronion 1.c.4. & alibi ex libris Curatorum, Et lib. 5. c.2. ex libris de Morbis. Et lib. Oxeon 2. c.10. ex libris Peregrinarum passionum. Fuit que etiam præceptor Philotimi, de quo supra diximus. Sed & de hoc quoque diximus in successione medicorum, supra nu. 50.

Presbyter Indus Aëtio, vide supra Indus.

Presbyter simpliciter citatus eidem Aëtio, siue ille Indus, siue alius, Tetrab. 4. Ser. 1.c.24.

Primton, Galeno Medicamentorum *κατὰ γέννη*, lib. 1. & *ἡ γέννη*

Proclianus, Marcello Burdegalsi Medicamentorum c.22.

Proclus inter philosophos, supra nu. 269.

Procopius Casariensis medicus exercitus Belisarij aduersus Gothos, qui & eius expeditionis historiam scripsit, quam etiamnum habemus.

Proculus, qui de natura hominis inter alia eius artis monumenta scripsit, ut prodit Gal. lib. 2. de Febrium differentiis, c.6. Eumque etiam memorat lib. 1. Therapeuticæ, & Aurelianus lib. Chronion 3.c.8. vbi illum dicit fuisse Themisonis sectatorem.

Prodicus, eidem Galeno in lib. 2. de Naturalibus facultatibus, c.9. & in lib. 2. de Differentiis febrium, c.6. citatus ex libro de natura hominis, quem Proculum quidam esse putant.

Prodicus Selymbrianus Hippocratis discipulus, apud Plin. lib. 29. c.1. siue ille fuit, siue alius.

Prodicum medicum, siue illum, siue alium, quod magis credo memorat Hippocrates lib. 6. Epidemion. si illic Prodicus & non potius Herodicus sit scribendum, quod magis puto, secutus sententiam Leonardi Fuchsij, & veteris Interpretis, de quo diximus supra in Herodico.

Prosechius, Paulo Aeginetæ lib. 7. c.16.

- Prosdochus, Marcello medico Burdegalensi, Medicamentorum c. 29.
 Prosper Calanius Sarzinenfis, cuius est docta paraphrasis in lib. Galeni de Inæquali intemperie, & alia multa opera non contemnenda.
 Protagoras cuius meminit Eupolis poëta Græcus in ea fabula, quæ Colaces inscribitur, & Plutarchus Symposiacôn decade 7. proble. 1.
 Protarchus, Celso lib. 5. c. 18. non semel, & lib. 8. c. 20.
 Protas Peleusiotes, Galeno Medicamentorum localium lib. 10. c. 1.
 Proxenus, Galeno eiusdem operis lib. 7. c. 2.
 Prusias, vide Cienus.
 Prytanis, siue Prytanides, Galeno Pharmacorum secundùm locos lib. 3. c. 1. & lib. 7. c. 3.
 Ptolemæus Chirurgus, Cornelio Celso, lib. 6. c. 7.
 Ptolemæus Cytherius, inter poëtas, supra nu. 216.
 Ptolemæus Euergetes Aegypti rex, inter reges, supra nu. 129.
 Ptolemæus simpliciter, siue alius, siue ex illis vnus, Galeno lib. 5. Medicamentorum κατά γέν, & Aureliano lib. 3. Chroniôn, c. 8. vbi illum dicit Erasistrati sectatorem, & Aëtio Quatermione 2. Ser. 3. c. 110.
 Ptolemæus, quem familiarem vocat Gal. lib. 4. Pharm. κατά γέν, c. 7. non semel, & lib. 7. c. 5.
 Publius Cathegetes, Galeno Medicamentorum κατά γέν, lib. 5.
 Publius simpliciter, siue ille, siue alius eidem Gal. lib. 4. & etiam κατά γέν, c. 4. & Marcello Medicamentorum c. 29.
 Pyëton, Plinio lib. 29. c. vlt.
 Pyramus, Galeno κατά γέν, lib. 4. c. 7.
 Pyro, cuius nugæ deridet Galenus lib. 2. de Temperamentis.
 Pythagoras, inter philosophos, supra nu. 244.
 Pythagoras alter à philosopho, cuius meminit Diogenes Laërtius in vita ipsius philosophi, quem de hernia scripsisse tradit.
 Pythius, vel Pythion, Gal. Phar. secundum locos, lib. 5. c. 9. & secundum genera, lib. 3.
 Pythocles memoratus Hippocrati lib. 7. Epidemiôn.
- Q
- Quadratus, Galeno Medicamentorum κατά γέν, lib. 7.
 Quintus Stertinius, de quo in successione medicorum, nu. 62.
 Quintus præceptor Galeni, eidem sæpe memoratus.
 Quiricus de Augustis Thertonenfis, qui scripsit: Lumen Apothecariorum.
- R
- Rabbi Moyfes, cuius extant Aphorismi medicinales, cui hunc titulum præfixit, Moyfes filius seruuli Dei, Israëliticus Cordubensis. Sûntque & alia eiusdem opera.
 Rabirius, Plinio lib. 28. c. 7.
 Rasis apud Arabes celeberrimus, vide Alubeter.
 Raymondus Lulius vir certè reconditæ doctrinæ & eruditionis, qui præter alia multa quæ in medicina scripsit, ædidit librum cui titulus est, Ars breuis: alterum quem Artem generalem vocauit, vtramque adedò difficilem, vt pauci queant intelligere: verùm si semel intelligas omnia pollicentem.
 Reheubarus, Serapioni Antidotorum c. 18.
 Remaclus Fufech Lymburgus, cuius est Methodus curandi morbi Gallici, & Historia aquarum, & tractatus Conditorum, & specierum aromaticarum, & Nomenclatura plantarum.
 Reginus Galeno memoratus lib. 1. Methodi.
 Rhipalus, Galeno lib. 7. Pharm. localium c. 3.
 Riphinus Nicaensis inter Dipnosophistas, Athenæo.
 Richardus Anglicus, cuius sunt libri de Phlebotomia, de vrinis, de anatomia, de signis prognosticis, de febribus.
 Rhamnius Fannius, siue Flavius, inter poëtas, supra nu. 232.
 Roffus, Rasi lib. 6. Continentis c. 1. nisi Ruffus sit legendum, quod facillè crediderim, cum nullo alio loco meminerim me Roffum legisse.
 Roffinus, apud eundem c. 3. eiusdem lib. nisi etiam Ruffinus sit legendum.
 Rogerius Parmensis, cuius est lib. de Phlebotomia venarum omnium, & Practica medicinalis.
 Rolandus Capellutus Chrysolitanus Parmensis, cuius est tractatus de curatione pestiferorum apoftematum, & libri quatuor de Chirurgia.
 Romanus Medicus, Leonici discipulus, cuius extat liber, cui titulum fecit, Antisophista, de tribus docendi ordinibus Galeni eleganter differit.
 Ruffinus, cuius meminit Nicolaus Antidotarius, & Rasi lib. 4. Continentis c. 1. vide Roffinus.
 Ruffinus Nicaensis vnus è Dipnosophistis, quorum colloquia sunt ab Athenæo descripta.
 Ruffus Hierax Thebanus, apud Galenum lib. 5. Pharmacorum κατά γέν.
 Rufus Ephesius inter poëtas, supra nu. 223.

Rupilius.

Rupilius, apud Ciceronem in oratione pro Aulo Cluentio Habito.
 Rusticus Galeno citatus in lib. 9. Pharmacorum κατά γέν, c. 6.
 Rusticus alter Placentinus Notericus.
 Rutilius Oribasius citatus.

S

- Sabinus qui in libros Epidemion Hippocratis scripsit, teste Galeno in Commentariis librorum Prorrheticis ipsius Hippocratis, fuitque præceptor Stratonicus præceptoris Galeni, vt dicit idem Galen. in lib. de Atra bile, eumque sæpissime citat ipse Galenus, & Gellius lib. 3. cap. 16. Et nos quoque eiusdem meminimus in repet. li. vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 168. & ego sane. Et interim vide supra Areræus Sabinus, & Pompeius Sabinus.
 Sabon, Rasi lib. 3. Contin. c. 3.
 Sabor rex inter reges, supra nu. 136.
 Sabor filius Sehel Auicennæ memoratus lib. 5. quo de Medicamentis compositis loquitur.
 Sabud rex inter reges, supra nu. 134.
 Sabur, Rasi lib. 2. Contin. c. 4. & lib. 6. c. 1. & lib. 7. c. 4. vbi cum citat ex libro de Antidotario, & alibi sæpe.
 Sacrificulus, id est, ἱερεὺς quisquis est, Galeno lib. Pharm. loc. 7. c. 3.
 Sadhsar, Rasi Contin. 11. c. 1.
 Sahat, siue Saharus Rasi lib. 3. Cont. c. 2. non semel.
 Saher, Rasi lib. 3. Cont. c. 6. & lib. 6. c. 1. nisi sit ille, aut Seher de quo infra.
 Saladinus Esculanus, cuius est Compendium aromatariorum.
 Salamine Serapioni Simplicium c. 136. & 364.
 Salemia, eidem Serapioni eiusdem operis c. 427.
 Salycerus, cuius Chirurgiam habemus.
 Salimachus, Aureliano lib. Oxeon 3. c. 17.
 Salomon, siue Solomon rex, inter reges, supra nu. 113.
 Salomon Eben, id est, filius, vt alibi diximus, Hahafen, siue Hasen. vtrunque enim reperio apud Serapionem Simplicium c. 79. & c. 260.
 Salomon simpliciter citatus Rasi, lib. 2. Cont. ad fin. siue vnus ex illis, siue alius.
 Salmute Serapioni Simplicium c. 178. in fin.
 Salpe inter fœminas infra nu. 329.
 Salustius Dionysius, Plinio lib. 32. c. 7.
 Salustius Mopseates qui sub Tiberio Cæsare scripsit in re medica, autore Suida.
 Samithras, Galeno Pharm. loc. lib. 9. c. 6.
 Samuye, Rasi lib. 9. Cont. c. 1. Vide num sit Salmute, de quo supra dictum est.
 Sanctus Pisarenfis, qui Commentarios quosdam scripsit sub Eugenio 4.
 Sandazar, Rasi lib. 11. Contin. c. 5.
 Sanctes de Arduinis Pisarenfis, qui scripsit de omnibus naturalibus, & artificialibus, de venis, de odoratione, de prolificatione.
 Sapiens filius Iubeyr, apud Rasm lib. 2. Cont. c. item 2. vide Zour.
 Sapor, vide Sabor inter reges, nu. 136.
 Sarachus & Saracus, & Sarac, Rasi lib. 5. Cont. c. 1. non semel, & lib. 7. c. 4. non semel, & lib. 11. c. 5. vbi illum Indum vocat.
 Sarek Indus, eiusdem operis lib. 7. c. 1.
 Sarchentitus, Galeno lib. Medicamentorum κατά γέν, c. 6.
 Sagogoras, vide infra Sefagoras.
 Satrius cognomento Cythenas, discipulus Sexti Empirici, apud Diogenem Laërtium in Timone Nicaeo, in fin.
 Satyrus Quanti, de quo supra, discipulus, & vnus primusque ex præceptoribus Galeni, vt ipse Gal. post prim. lib. 1. περί ανατομικῶν ἐγχειρησῶν, id est, de Anatomicis administrationibus, & alibi sæpe dicit. Is interpretatus est libros Aphorismorum Epidemiorum Hippocratis, vt dicit idem Galenus in princ. lib. 1. eorundem Epidemiorum.
 Scate, siue Seark, siue Scharai, siue Scharac, siue Scharac, nam omnia hæc nomina comperiorum apud Rasm lib. 1. Cont. c. 1. & 13. & c. 9. tum apud alios, nisi sint diuersorum.
 Schar, Rasi lib. 2. Cont. c. 4.
 Schiarchandus citatus in Tacuinis Elluchasem.
 Scindaxar Serapioni Simplicium c. 82.
 Scribonius Largus, qui sub Tiberio multa opera in re medica scripsit, quorum etiamnum extat liber de compositione Medicamentorum: eumque sæpe citat Galenus cum in multis locis, tum in lib. Medic. κατά γέν. Is ad tempora vsque Claudij vixit, vt videre licet ex c. 60. eius libri de compositione Medicamentorum, quo loquitur de Messalina diu sui Cæsaris. Quod opus an ipse Latine, an Græcè scripsit, addubitant nonnulli viri docti.
 Sebastianus Aquilanus, qui ad Ludovicum Gonzagam scripsit librum de morbo Gallico, & alium

& alium de febre sanguinea.

- Sebastianus Aultrius Rubeaquentis, cuius est explanatio in Paulum Aeginetam.
- Sebastianus Montuus Gallus, cuius sunt libri docti medicinalium Dialaxeon.
- Sebastianus Scrofa, qui traduxit Galeni libros de remediis parabilibus, & de Euchymia, & Cacochymia, id est, de bono & malo succo, cum Scholiis.
- Seber, Rasi lib. 2. Contin. c. 2.
- Sedifnar, Rasi Contin. lib. 6. c. 1.
- Secher, Rasi lib. 1. Cont. 2. c. 4. nisi idem sit.
- Seher, eidem Rasi lib. 1. Cont. c. 9. & lib. 2. c. 5. nisi idem quoque sit.
- Seleucus Cyzicenus memoratus Philostrato lib. 8. de vita Apollonij.
- Semmas Medus, Galeno in lib. 2. Antidotorum, vide Simmas.
- Sendahafar, Rasi lib. 11. Contin. c. 7.
- Sendhefar ibi, nisi idem sit cum præcedente.
- Sendihar, Rasi lib. 2. eiusdem operis c. 4. nisi & hic quoque idem sit.
- Serapio Alexandrinus, de quo supra in successione medicorum num. 54. Is citatur Cornelio Celso lib. 5. c. ult. ubi de impetiginis speciebus, & Gal. in libris Medic. *ἡ γέννη*, lib. 2. & *ἡ τὸ πρῶτον*, lib. 6. c. 1. Aëtio Tetrab. 4. Ser. 3. c. 14. & alibi, & Paulo Aeginetæ lib. 3. c. 64. & lib. 7. c. 17. & alibi, & Ioan. Serapioni Antidotorum c. 20. & Cælio Aureliano lib. Chronion 1. c. 4. ex libris Curationum, & lib. Oxeon 2. c. 6. ex libro Sectarum.
- Serapio alter de quo supra, Ioan. Serapio.
- Serenus Sammonicus, vide Quintus Serenus inter poetas, nu. 229.
- Serenus alter Aëtio citatus Tetrab. 2. Ser. item 2. c. 16.
- Sergius Babylonius ocellarius, Galeno in lib. 4. Medic. *κατὰ τὸ πρῶτον* c. 7.
- Sermoneta, vide Ioan. Sermoneta.
- Seruilus, vide inter poetas nu. 217.
- Sesfar, Rasi lib. 11. Contin. c. 8.
- Sesfrid, eidem lib. 9. Contin. c. 1.
- Seuerianus citatus Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 98 non semel, & Alexandro Tralliano.
- Seuerus Galeno lib. 3. *ἡ τὸ πρῶτον*, c. 1. & Aëtio sæpe citatus, vide Theodosius.
- Sextius, aut ut alij scribunt, Sestius Niger, qui licet Romanus esset, tamen Græcè scripsit de medicina, ut scribit Plinius in indice lib. 20. Huncque diligentissimum medicinæ scriptorem dicit idem Plinius lib. 32. cap. 3. illumque alibi sæpe citat, yti etiam facit Plinius Valerianus lib. rei rusticæ 4. c. 5.
- Sextus Afer Empiricus præceptor Saturnij, de quo supra, Galeno in libro Sectarum, & Diogeni Laërtio in Timæo memoratus.
- Sextus Cheroneus inter philosophos supra, nu. 262.
- Sextus Fabius, Niconis, de quo supra locuti sumus, discipulus, apud Tullium lib. 7. epistolarum ad Trebatium.
- Sextus Placitus Papiensis, Iacobo Dondo in suo Aggregatore.
- Siburius, Marcello Burdegalenfi in præfatione, nisi ibi potius scribendum sit Scribonius, à quo satis constat ipsum Marcellum multa accepisse, nec vsquam alibi huius Siburij fit mentio.
- Sidafcar, Rasi lib. 1. Contin. c. 3.
- Sideniar, eidem eiusdem operis lib. 4. c. 1.
- Sidhafar, Rasi eiusdem operis lib. 8. c. 1.
- Sigon, Galeno in libris Medic. *κατὰ τὸ πρῶτον* 9. c. 4.
- Silarus, Rasi lib. Contin. 1. c. 5. ex Lapidario.
- Sihgenus, Rasi lib. Contin. 3. c. 2.
- Silmachus Hippocratis sectator, Cælio Aureliano lib. Chronion 1. c. 3. Hic puto est ille Salimachus de quo supra.
- Silius Italicus inter poetas supra, nu. 224.
- Sillanus de Nigris qui à Campegio nominatur, inter medicinæ scriptores.
- Silo, Galeno *ἡ γέννη*, lib. 6.
- Simeon Sethus Antiochenus, qui ad Michaëlem Ducam imperatorem scripsit librum *πρὸς ἑνὸν ἀμωμὸν τροφῶν*, id est, de facultate cibariorum, qui etiamnum extat.
- Simeon alius ut opinor, citatus Rasi lib. 1. Cont. c. 2. & 3. non semel, & c. 6. & lib. 3. c. 3.
- Simmas Ochlagogus, Galeno in lib. 2. Antidotorum, nisi sit Semmas de quo supra.
- Simon Atheniensis inter philosophos, supra nu. 257.
- Simon alter Seleuci & Nicanoris necessarius, apud Laërtium in Simone illo Atheniensi.
- Simon Genuens, qui inter alia opera traduxit librum Ioannis filij Serapionis de simplicibus medicamentis, & librum Serapionis Bulchasis, adiditque librum Synonymorum.
- Simon alius, ut opinor, simpliciter citatus Rasi lib. 3. Cont. c. 7. non semel, nisi sit ille Simeon eidem quoque simpliciter citatus.
- Simonides medicus memoratus Plin. lib. 7. cap. 24. cum inquit, Ars postremò eius rei facta, & inuenta

Marcelli medici locum.

- inuenta est à Simionide medico. Ita enim legitur in veteribus exemplaribus impressis, verum iam pridem Domitius Calderinus monuit ibi legendum esse, melico, non medico, quod & editionibus posterioribus emendatum est.
- Simus Cous, cuius Strabo meminit lib. 14.
- Sindifar, siue Sindihfar, nisi sit Sandaxar, aut Scindaxar, de quibus supra, vel etiam Sindaxar Serapioni Simplicium c. 84. & 111. & seq. & Rasi lib. 5. Cont. c. 1.
- Siphnius Diphilus, Galeno lib. 4. de differentiis pulsuum.
- Syphis Theosophos cognominatus, qui primus Arefodina excogitavit, ut supra in medicamentis diximus.
- Socinus Bentius, cuius frequens est mentio apud Liliam Gregorium Gyraldum.
- Socrates chirurgus, Aureliano lib. 5. Chronion c. 1.
- Socratio, Galeno lib. Medic. secundum locos 5. c. 7.
- Solomon rex, vide Salomon.
- Solon Diatarius, Galeno lib. Medic. secundum locos 3. c. 1.
- Solon Lycius sæpe Plinio citatus lib. 20. & 21. & aliis pluribus seq.
- Solon Smyrnæus, Plinio lib. 20. c. item 20.
- Solon simpliciter, siue vnus ex illis, siue alius, Plinio eodem lib. c. 21. in fi.
- Sophocles, Plinio lib. 22. c. quoque 22.
- Soranus Ephesius, qui primum Alexandria profecit, deinde Romam venit, ubi artem exercuit temporibus Traiani & Hadriani, librosque complures & optimos in medicina composuit. Hæc Suidas. Hodieque etiam habemus Isagogen in Artem medendi. Eumque citant Galenus, Aëtius, Paulus Aegineta, atque etiam Cælius Aurelianus lib. 1. Chronion c. 3. ex libris Causarum, quos *ἀπὸ λογισμῶν* vocant. Sed & is è diuerso Galenum citat Isagoges cap. 13. Fuere enim eodem tempore. Eumque citat ipse Galenus lib. 1. secundum genera, c. 8. ex lib. quem Monobibulum inscripsit. Is nostram Aquitaniam inuisit, & illic medicinam exercuit, si verum dicit Marcellus c. 19. in prin. Sed de eo aliquid diximus in successione medicorum, nu. 66.
- Soranus alter & ipse Ephesius Iunior, qui libros 4. Muliebrium scripsit, ut dicit ipse Suidas, ex quibus Aëtius sæpe eum citat.
- Sofagoras, Cornelio Celso lib. 5. c. 18. alij Safagoras scribunt.
- Sofander, Galeno lib. Medic. secundum locos 4. c. 7. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 78.
- Sofocrates, ipsi Galeno eiusdem operis lib. 7. c. 6. eodemque ult.
- Sofimenes Plinio citatus lib. 20. & seq.
- Sofstratus, Celso lib. 7. post prin. & c. 6. & Galeno in libris Phar. & Interpreti Nicandri, & Galieno ponto lib. de Febribus c. 7.
- Sotacus vetustissimus scriptor apud Plinium lib. 36. c. 16. & c. 20.
- Soteridas, cuius meminit Vulcatius Gallicanus in vita Anidij Calsij.
- Sotion, Gal. si is est, in medicinis expertis. Is fuit præceptor Teranonis, de quo infra. Et huius, aut alterius eius nominis meminit Constantinus, siue is fuit Cæsar, aut alter eius nominis, in libris Agriculturae, ex quibus præsertim libro 12. eum fuisse rei medicæ peritissimum constat.
- Speudusa, Galeno lib. 3. *ἡ τὸ πρῶτον*, c. 1.
- Speusippus inter philosophos, nu. 247.
- Speusippus Herophileus Alexandrinus Diogeni Laërtio memoratus, in vita Speusippi Atheniensis, in fin.
- Stanefmodus Alexandro Tralliano citatus.
- Stanofmodus, Aëtio, nisi idem sit, quod magis puto.
- Statius Anneus Senecæ amicitia celebris, apud Cornelium Tacitum lib. 5. cuius etiam meminit quisquis is fuit, qui vitam ipsius Senecæ descripsit.
- Stephanus Dutepleus, cuius sunt tabulæ in libros Galeni de morbis & Symptomatis.
- Stephanus cognomèto Magister, cuius Collyrium videmus in Matthia Theodoro Manelio.
- Stephanus alius, ni fallor, qui Cabade Persarum rege à morbo curato, multas opes retulit apud Procopium lib. 2. de bello Persico.
- Stolus Britannicus celebris ocellarius, Galeno Phar. loc. 4. c. 7.
- Strabus inter poetas, supra nu. 239.
- Stratotas, Aëtio Quater. 2. Ser. 3. c. 110.
- Stratius, Lulio lib. 5. decadis 5. memoratus.
- Strato Lampfacenus inter philosophos, nu. 254.
- Stratones duo alij, apud Laërtium in philosopho memorati, alter Erasistrati discipulus, aut vt quidam dicunt, alumnus: alter antiquior, ut ille ipse scribit autoritate Aristotelis.
- Stratonem autem simpliciter, siue vnus ex illis, siue alium citat Alexander Trallianus lib. 1. c. 15. non semel, & Aëtius Ser. 13. c. 46.
- Strato alius, ut opinor, & ipse medicus, apud Macrobius libro in Somnium Scipionis 1.
- Stratocles Sydonius memoratus Philostrato in vita Apollonij lib. 8.
- Stratonicus vnus ex Galeni præceptoribus, Sabini Hippocratici discipulus, ut dicit idem Galenus

Ienus in lib. de Atra bile.

Sulemen Eben Hafen Serapioni Simplicium 380.

Sulahin Heben Hahafen, & Sulahin simpliciter citatus Ioan. Serapioni.

Surdus, quisquis est, citatus Rasi lib. 7. Contin. c. 4.

Suribes, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2. non semel.

Sycionius simpliciter citatus Galeno in Medicamentis secundum locos.

Symmachus Anatomicus. De quo, aut alio eiusdem nominis Martialis lib. 5. Epig. 9.

Languebam, sed tu comitatus protinus ad me

Venisti centum Symmache discipulis.

Centum me tetigere manus, Aquilone gelat. e,

Non habui febrem Symmache, nunc habeo.

Ostendit digitum, sed impudicum

Alconti, Dasioque, Symmachoque.

Symphorianus Champerius, siue Campegius, cuius in re medica, & aliis sunt multa opera non omnino contemnenda. Vnum ei defuit, uti & multis aliis quod putabar non satis præstitit: hoc vno tamen laudandus, quod in magnis voluisse fat est.

Synali duo, alter vetustior Ammonis comes, alter Hannibalis, memorati Silio Italico lib. 5.

T

Tabari, citatus Ioan. Serapioni.

Tabri, nisi idem sit, Rasi lib. 1. Cont. c. 3. non semel, & c. 5. non semel, & alibi sæpe.

Tacuinus, cuius quædam opera habemus, vide supra Elluchasem.

Talium, siue Thalium Aëlius Galeno κατὰ τὴν lib. 6.

Talium Atheniensis eiusdem Galeni, ut ipse Galenus sapius dixit, præceptor.

Tarentios Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.

Tarentinus. Galeno in Antidotis, & auctori Geoponicon lib. 13. c. 8. & alibi sæpe, nisi idem sit cum priore. Et forte vterque est Heraclides Tarentinus, de quo alibi.

Talsamat, Rasi lib. 10. Contin. c. 1.

Telamon, siue Thelamon inter reges, nu. 104. & iterum nu. 106.

Telamon alius, Galeno Medic. κατὰ τὴν lib. 2.

Telephanes, ibi.

Aemilij Macro
locus.

Temeseon Aemilio Macro, aut quisquis is fuit, memoratus in libro de herbis in Plantagine, de cuius laudibus dicit illum scripsisse. Sed ne erres, ibi legendum Themison, quem Plin. lib. 25. c. 8. in princ. scribit celebrasse eam herbam, volumine de ea edito.

Temimius Miconis, Rabbi Moyfi Aphorismorum parte 8. non semel, & iterum parte 13. ad finem ubi illum citat ex Introductorio ipsius.

Teranon, siue Theranon discipulus Socionis, de quo supra, Galeno.

Terentius Eutichianus, apud Octavianum Horatianum, siue malis Theodorum Priscianum lib. 4. vide Eutyichianum.

Terentius Valens, Galeno Pharm. local. lib. 9. c. 4.

Terentius Velpistus Marcello Burdegalensi, in epistola Hippocratis ad Mæcenatem.

Terentius simpliciter, vel vnus ex illis, vel alius, Galeno in medicamentis, & κατὰ τὸν lib. 4. c. 7. vide Therentius.

Tertius Damianus, Vissenacus Decapolitanus, cuius est Theorica medicina, & Chirurgia, & libellus περὶ τῆς ἰσχυρῆς, id est, de morbo sudorifico.

Teucer inter reges nu. 107.

Thadeus Florentinus, qui scripsit Commentarios in multos libros Hippoc. & in Paruam artem Galeni, Consilia multa, aliaque opera ædidi. Huiusque tanta nominis celebritas fuit, ut ad curam extra urbem vocatus, non vilis quàm aureorum 50. in singulos dies peregrinaretur, vocatusque ab Honorio quarto, centum sibi statui voluit. Itaque reuersus ab eo iam curato decem milia aureorum reportauit, testibus Baptista Mantuano, lib. 1. de patientia, c. 6. & aliis.

Thalasserus, Paulo Aeginetæ citatus.

Thalium Aëlius, vide supra Talium.

Thamor Aethiops Galeno, si is est, in medicinis expertis.

Thamyras, Galeno Medic. κατὰ τὸν lib. 9. c. 5.

Tharmadinus, Rasi lib. 5. Contin. c. 1.

Tharreas, siue Tharrias, Celso lib. 3. c. 20. & 21.

Tharseus chirurgus, Galeno Medic. secundum genera lib. 4.

Thebaeus, Galeno Medic. secundum genera lib. 4. & κατὰ τὸν lib. 1. c. 8.

Themison Laodiceus, de quo supra in successione medicorum nu. 59.

Themison alter multo posterior, ut qui fuit tempore Apuleij, qui illius mentionem facit in Apologia 1.

Theocrates, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.

Theocritus, Galeno Medic. secundum genera lib. 6.

Theoclestus

Theoclestus apud Procopium lib. 2. de bello Gothorum.

Theodogius, Rasi lib. 5. Contin. cap. 1. nisi mendum sit, & legendum Theodosius, de quo dicam postea.

Theodoretus, Paulo Aeginetæ.

Theodoricus Cemenis episcopus, idemque Dominicanus, cuius chirurgiam habemus.

Theodoricus Dorstenius, cuius est Botanicon continens herbarum aliorumque simplicium, quorum vsus est in medicinis, descriptiones & imagines.

Theodoricus Gerardus Gaudanus, qui libros Simplicium Medicamentorum Galeni, & alios multos transtulit.

Theodoricus Grefmuntius, qui scripsit de regimine sanitatis tempore pestis.

Theodoricus Reatinus.

Theodorus Muscienus, siue Moschion Alexandro Tralliano lib. 1. c. 15. vide supra Moschion.

Theodorus Priscianus, qui de herbis scripsit, & libros γυναικείων, id est, muliebrium. vide supra Octavianus Horatianus.

Theodorus alius, ni fallor, Athenæi de quo supra, discipulus, memoratus Diogeni Laërtio in Aristippo.

Theodorum simpliciter, siue vnum ex illis, siue alium memorant Plinius, Aëlius Tetrab. 2. Serm. 2. c. 91. & Ser. 4. c. 46. & c. 91. & alia sæpe: alter Plinius Valerianus lib. 3. c. 22. & Tzerzes historiarum Chili. 4. & Rasi Cont. lib. 2. c. item 2. Estque vnus ex istis Diæta, quibus vel salubriter vtendum, vel cautius abstinendum.

Theodosius simpliciter, siue alius, siue vnus ex illis, Aëtio Tetrab. 2. Ser. item 2. c. 54. & in Tact. cuius Elluchasem citatus. & Rasi lib. 1. Cont. c. 1. & c. 4. & alibi sæpe.

Theodotion.

Theodotus Scuerus, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 27.

Theodotus, siue ille, siue alter, de quo inter philosophos nu. 283.

Theodotus, Celso lib. 6. citatus c. item 6. qui forte vnus ex illis est.

Theodotus Laodicensis episcopus, inter sanctos supra nu. 91.

Theognis non ille quidem qui Elegiam ad Cynnum scripsit, quæ γυναικείων inscribitur, id est, Sententia, sed alius Arabibus citatus.

Theombrotus, de quo supra, nu. 52.

Theomedon, apud Laërtium in Eudoxo Cnidio.

Theon Alexandrinus, qui quatuor libros Gymnasticorum, siue de particularibus exercitiis scripsit, apud Gal. lib. 2. de Sanitate tuenda, vbi & alia multa de eo videbis.

Theon, cuius sunt Commentarij in Nicandrum.

Theon, aut vnus ex illis, aut alius Aëtio citatus in præparatione vini bilem purgantis, Tetrab. 1. Ser. 3. c. 58.

Theophilus Protospatrius, cuius sunt sex libri Græci de Fabrica humani corporis, quos Iunius Paulus Crassus Patauinus Latinos reddidit.

Theophilus alter, nisi idem sit, cuius liber est de excrementis & pulsibus, & Commentarij in Aphorismos Hippocratis, & de cogitione vrinae.

Theophilum, quisquis is fuit, citat Gal. in lib. de Symptomatum differ. & Aëtius Tetrab. 2. Ser. 3. c. 42. & Rasi lib. 1. Cont. c. 3. non semel, & lib. 5. eiusdem operis, c. 1. ex lib. de membris dolentibus. eorum vnus fuit contemporaneus Gal. atque ab eo in precio habitus: refertque illius delirium exempli causa, in lib. de Symptomatum differentiis, cum morbo correptus ex cerebro laborasset.

Theophrastus inter philosophos, supra nu. 253.

Theophrastus Bombasius Germanus, qui Germanicè scripsit de chirurgia, & de gradibus & compositionibus receptorum, & naturalium.

Theopolemus Plinio sæpe citatus lib. 20. & seq. Alij autem legunt Tlepolemus.

Theopompus Aëtio Quater. 4. Ser. 4. c. 122.

Theosebius Aëtio Quaternio. 3. Ser. 1. c. 49.

Theosenus, Cornelio Celso lib. 5. c. 18.

Theotropus, Galeno Medicamentorum κατὰ τὴν lib. 5.

Theranos discipulus Socionis, Gal. in Medicinis expertis, si is liber eius sit, vide Teranon.

Theseus inter reges, nu. 104. & seq.

Thesius Marcello Burdegalensi citatus, atque etiam Octauio Horatiano, siue is fuit Theodorus Priscianus, lib. 4. de Physica scientia ad Eusebium filium.

Thestmichin, Galeno in libello de viribus Centauræ, in princ.

Thespianus, siue Thespianus, vtrūque enim legimus, nisi diuersi sint, apud Gal. in libris Medicam. κατὰ τὸν lib. 2. de Dyspnæa, c. 8. & lib. 3. c. 1. &

Thessalus Hippocratis filius, cuius mentionem facit Gal. lib. 2. de Dyspnæa, c. 8. & lib. 3. c. 1. & in Commentario lib. 1. Prorrhæti Hippocratis, & lib. 8. Therapeuticæ, & alibi sæpe. Is, ut tradit Galenus, scripsit libros 2. 4. & 7. Epidemion, qui dicuntur Hippocratis. Fuitque in familia Archelai Macedoniae regis. Et de eo est epig. Græcum incerti authoris lib. Florilegij 3.

B b

- Θέσφαλος ἰπποκράτους καὶ γένος ἐνθάδε κἀταί, οἷβος ἀπὸ βίβλος ἀθανάτου γεγάως.
 Πλάσα τροπαια νόσων σήκας ὀπλοῖς ὑγιάνς, Δόξαν ἔλαυ πολλὴν δ' τύχη, ἀλλὰ τέχνη.
 Thesalus Hippocratis, Cous genere hic iacet,
 Phæbi à radice immortalis genitus.
 Plurima Trophæa morborum statuit armis medicina,
 Gloriam trahens multam non fortuna, sed arte.
 Hunc quoque Suidas tradit scripsisse, sed libros medicinales.
 Thesalus alter medicus, qui venenum Alexandro magno, quo ipse interiit, propinasse à nonnullis creditur, vt tradit Iustinus lib. 12.
 Thesalus Trallianus, de quo supra in successione medicorum, nu. 64. quem Galenus alioquin illius hostis perpetuus, dicit Methodicem sectam absoluisse in lib. cui Introductio, siue Medicus titulus est, si modo Galeni est ille liber, quod minime crediderim, ob id quod in eo libro Thesali huius honorifice meminerit, quisquis eum librum ædiderit. Et certe plerique illum dicunt esse Herodoti medici, alij Plutarchi.
 Thesalum, aut illum, aut alterum citat Dioscorides, & Aurelianus lib. 2. Chronion c. 12. ex libro Diætetico, & lib. 1. Oxeon c. 1. ex libris Diætetici.
 Theudas Sarcophagus, aut vt alij vocant, Theodas, Gal. lib. Medic. ἢ γέν. 6.
 Thirron.
 Thomas de Garbo Florentinus, Dini, de quo diximus, filius, cuius liber est Summa medicina, & Commentarij in Galenum.
 Thomas Gybson Anglus, qui scripsit herbarium & alia multa.
 Thomas Tiscus, cuius geniturâ descripsit Hieronymus Cardanus lib. exemplorū genitalium.
 Thomas Linacer Anglus, quem non verebor omnibus auctorū medicina interpretibus antepone.
 Thomas Murchius Genuensis.
 Thomas Paynelus Anglus, qui regimen fanitatis traduxit ex Latino sermone in Anglum.
 Thraseas Chirurgus, Scribonio Largo, vide Thraseas.
 Thrasias Mantinensis radicū peritissimus, Theophrasto lib. 9. Historiæ Plantarum c. 17. & 18.
 Thrasander Aëtio.
 Thrasillus Plinio lib. 32. c. 5.
 Thryphon, Plutarcho Problematon Conuiuialium decade 3. c. 1.
 Thucydides, qui ex libro de peste citatur à Galeno in libris de Spirandi difficultate. Scio autem Thucydidem illum celeberrimum antiquissimumque historicum pestem illam insignem Atheniensem descripsisse lib. 2. belli Peloponnesiaci, de qua sæpius citatur ab ipso Galeno, quam & post eum quoque descripsit Lucretius lib. 6. eodemque vlt.
 Tiaducus, Rasi lib. 3. Contin. c. 2.
 Timaus, qui & Timaos, & Thymaus, Rasi lib. 1. Cont. c. 1. & lib. 9. c. 3.
 Timæus Locrensis inter philosophos, supra nu. 250.
 Timæus quisquis est, cuius compositionem describit Cornelius Celsus lib. 5. c. 22.
 Timæus alius, vt opinor, qui de medicina metallica scripsit, vt dicit Plinius in Indice lib. 33.
 Timæus simpliciter citatus Rasi lib. 1. Cont. c. 3. & 5.
 Timaristus inter poetas supra, nu. 230.
 Timochares Pyrrhi regis medicus, de quo nos alibi, infra nu. 437.
 Timocrates citatus Galeno Pharmacorum localium lib. 5. c. 7. non semel, & Aëtio Quaternio. 2. Ser. 4. c. 35.
 Timotheus Mithridatis medicus, apud Appianum in lib. qui Mithridaticus inscribitur.
 Titianus Octauio Horatiano, aut quod nonnulli credunt, Theodoro Prisciano, lib. 4.
 Titus Imperator, inter Imperatores, supra nu. 152.
 Titus Asclepiadis discipulus, apud Aurelianus lib. Chronion 1. c. 7. ad fi. & lib. 3. cap. 5. & lib. Oxeon 2. c. 29.
 Tlepolemus, vide supra Theopolemus.
 Tonfor Bithynius, siue arte, siue nomine, ita citatus Galeno Pharmac. local. lib. 9. c. 3. & Aëtio Tetrab. 3. Ser. 2. c. 22.
 Torquatus, Alexandro Tralliano.
 Toxaris Scythæ, de quo multa Lucianus in libro cui & est Toxaris titulus. Is statua, & honoribus diuinis dignus habitus est, quod pestilentia populum Atheniensem liberarat.
 Trachius inter philosophos, supra nu. 266.
 Thraseas, Scribonio Largo, nisi sit Thrasias de quo supra, quod facile crediderim.
 Treptus, Galeno lib. Medicamentorum ἢ γέν.
 Tribunus Cosrois Persarum regis medicus apud Procopium lib. 2. Belli Persici.
 Thugon, Paulo Aeginetæ lib. 3. c. 42. & Aureliano lib. 1. Chronion, c. 4.

- Triphon Archeus Galeno κατὰ γέν. lib. 4.
 Triphon chirurgus, Scribonio Largo.
 Triphon Gortyniates Cretensis, Gal. ἢ γέν. lib. 9. c. 2. non semel.
 Triphon alius, ni fallor, ab illis, quem ipse Scribonius, c. 17. dicit fuisse suum præceptorem. Sed & Triphonem citat Aurelianus lib. Chronion 1. c. 4.
 Trophilus, apud Plutarchum in Salutaribus præceptis, & Stobæum Ser. 100.
 Trota, siue Trotula inter scæminas, infra nu. 337.
 Trufianus Florentinus, Tadæi Florentini de quo supra diximus, discipulus, qui aded Technin Galeni suis Commentariis illustrauit, vt plusquam Commentator dici & appellari meruerit. Is autem cum se videret non satis fortunatum in ægris curandis, ordinem Carthufianum professus est. Hic autem nonnullis Cruciatu dictus est.
 Tryphon pater, Cornelio Celso lib. 6. c. 5. & iterum lib. 7. in princ.
 Tryphon antiquus, qui fortè idem est, Galeno Pharmacorum localium libro 5. cap. 1. & cap. 7. vide Triphon.
 Tullius Bassus, Aureliano lib. Oxeon 3. c. 16. Et facile crederem illic Iulius Bassus esse scribendum, de quo supra diximus, nisi hic sapius Tullium citasset, vt statim dicam.
 Tullius, Gal. in lib. Medicamentorum κατὰ γέν. 9. c. 4. non semel, & Sereno Sammonico c. 4. & Cælio Aureliano lib. Oxeon 3. c. 13.
 Tyleus Bassus, Dioscoridi in præfatione, vide Bassus.
 Tylius, qui vt tradit Epiphanius Cyprius lib. aduersus hæreses 1. post princ. de herbis scripsit, quem credo esse illum Tyleum Bassum. Nam eos omnes propemodū illic nominat, qui & Dioscoridi in præfatione memorati sunt.
 Tymausus.
 Tyrannion citatus Nicandri Scholiastæ.
 Tyrannus, siue ille, siue alius, Galeno in lib. 9. Medicamentorum secundum locos c. 6.
- V
- Valens, vide Vectius, & Valens, & iterum Aburnius Valens Gal. autem simpliciter citatur Valens lib. Phar. ἢ γέν. septimo, ad fi. & κατὰ γέν. lib. 7. c. 6. & lib. 9. c. 4. & 5.
 Valens Physicus, Aureliano lib. Oxeon 3. c. 1. ex libris Curationum.
 Valens alius ab illis, Marcelli Burdegalenis præceptor, vt ipse Marcellus dicit, c. 16.
 Valentinus Polydamus, cuius libros habemus de pulsibus, de yrinarum iudiciis, & alios plerosque.
 Valerius Anselmus Ryd Bernensis, vir quidem diligentissimus, qui tamen pauca in medicina scripsit.
 Valerius Paulinus memoratus Plinio Valeriano, lib. 3. c. 14.
 Valerius Pisarenus medicæ artis professor, & poeta recensitus Lilio Gyraldo lib. 1. de poëtis nostri temporis.
 Valescus Tarentinus, quem de Tarento vulgò appellant, cuius est Practica quam Philonium nuncupant, & alia quædam opera.
 Valgius, vide supra C. Valgius.
 Varro, quem in re medica citat Plinius lib. 20. c. 5. in fi. & c. 20. & lib. 2. c. vlt.
 Vbesce, quem ex suo Antidotario maiori citat Rasi lib. 1. Continentis c. 1.
 Vectius, aut vt alij scribunt, Vettius Valens in successione medicina, supra nu. 62.
 Vergilius Portus Mutinensis, apud Liliū Gyraldum lib. 1. de poëtis nostri temporis.
 Vgæus, Galeno Pharm. secundum locos lib. 3. c. 1.
 Vgo Bentius.
 Vgo Senensis, vide Hugo Senensis.
 Victor Trincauelius, qui multos Galeni libros traduxit.
 Victoria, inter scæminas, infra nu. 331.
 Vidus Vidius Florentinus, qui latinitate donauit lib. Oribasij ex Heliodoro de machinamentis.
 Vincentius Beluacensis Dominicanus qui inter multa sua opera Speculum naturale, opus quidem magnæ molis ædidi libris 33. quorum 13. 14. 15. ad rem medicam spectant.
 Vindicianus inter poetas, supra nu. 235.
 Virgilius inter poetas, supra nu. 203. & seq.
 Vitalis à Furno, cuius est liber de re medica.
 Vranus Syrus, qui multa gratia & autoritate pollebat apud Chosroem Persarum regem Agathio lib. 2. Peregrinarum Historiarum.
 Urbanus Indus Galeno in lib. 2. Antidotorum, Vide Indus.
 Urbiasius, Rasi lib. 6. Continentis c. 1.
 Vrcifinus, de quo inter Diuos supra nu. 85.
 Vrsio, qui de Vrini scripsit, ex quo libro citatur ab Aegidio in libro eiusdem tit.
 Vuolfgangus Lazius Viennensis medicus quidem professione, sed qui magis historias scripsit.

X

Xanitas, Galeno lib. 9. Medicamentorum localium c. 6.
 Xantus Timonis filius, Diogeni Laërtio in ipso Timone.
 Xarch, & Xarcha Indus, Serapioni Simplicium c. 95 & 107. vide Zarcha,
 Xenocrates non ille quidem philosophus Platonis auditor (neque enim ex libris ab eo editis & à Diogene Laërtio sigillatim designatis conici potest, eum quippiam in hac arte scripsisse) sed alius quisquis est, sæpè Plinio Secundo, alteri Plinio Valeriano, Gal. Alexandro Tralliano, & Aëtio citatus. Huncque Aphrodisiensem fuisse dicit Galen. lib. 6. Simplicium Pharmacorum in præfatione. Eumque citat ipse Galenus lib. 10. eiusdem operis, quo loco tractat de Sanguine vesperilionum, ex libris de perspicenda ab animalibus utilitate, ubi eum dicit non multo antè ipsius sæcula fuisse. Sed & de Theriacis scripsit, & simile quoddam Andromacho confecit antidotum vt tradit Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem.
 Xenophilus citatus Oribasio in lib. ad Eustachium, & Aëtio Tetrab. 3. Ser. 3. c. 13. & 29.
 Xenophon, Gal. si is est, in Introductione, siue Medico, & Aureliano lib. Chronion 2. c. 13.
 Xenophon Cous memoratus Diogeni Laërtio in Xenophonte philosopho, nisi idem sit.
 Xenophon alius, vt opinor, Claudij Imperatoris medicus, apud Tacitum lib. 12.
 Xiraxeg rex Med. corum Ioanni Serapioni vocatus.
 Xylticus Aëtio Ser. 10. c. 26.

Y

Yhay, Serapioni Simplicium c. 69.
 Yefu, Rafi lib. 2. Continentis c. 2.
 Yhia Bimmasim, & Bimasin, Rafi Continentis lib. 6. c. 1. & lib. 8. c. 1.
 Yhiagan Atticus, eidem Rafi eiusdem operis lib. 5. c. 1.
 Ysaac Eben Amram, Serapioni Simplicium c. 8. & c. 46. & 49. Hunc esse credo Isaac Heben Amram, de quo supra.
 Ysaac filius Nafe, Rafi lib. 3. Continentis c. 3.
 Ysaac simpliciter eidem citatus.

Z

Zabri, Rafi lib. 7. Contin. c. 4. & lib. 8. c. 1. nisi sit Tabri de quo supra.
 Zacarias, Serapioni Antidotorum c. 31. & 33.
 Zaleucus Locrensius rex, inter reges supra nu. 115.
 Zarcha Indus, siue Xarcha, vtrunque enim reperio apud Ioannem Serapionem, vide Xarchi.
 Zeid Mesue citatus in ægriudibus gutturis.
 Zenon Atheniensis Galen. in medicinis expertis, si eius est is liber.
 Zenon Herophileus intelligentiæ acuminè potius quam scriptura clarus, vt dicit Diogenes Laërtius in Zenone Critico, & nemini Herophileorum secundus, vt tradit Gal. lib. 4. de Differentiis pulsuum. Huncque etiam citat Cornelius Celsus, & Alexander Aphrodisæus in definitione febris, & Galenus lib. Simplicium Medicamentorum 1. c. 29.
 Zenon Laudaceus, apud Galenum lib. 2. Antidotorum.
 Zenon, quisquis est, simpliciter citatus Cornelio Celso lib. 5. in prin. Plinio lib. 22. c. 2. & Gal. lib. Medicamentorum 17. c. 7. ad fin. & lib. 4. non semel, & Aureliano lib. Chronion 4. c. 7.
 Zenonem vnum ex illis, siue alium dicit Galenus in Commentariis lib. 3. Epidemiorum Hippocratis scripsisse de rebus notis medicorum.
 Zerbus, vide supra Gabriel Zerbus.
 Zetus Arabs Porphyrio memoratus in vita Plotini Platonici.
 Zeus, siue etiam Zeuxis Tarentinus, Galeno in Commentariis lib. 6. Epidemiorum Hippocratis, & Aphor. 45. lib. 2.
 Zeuxis Empiricus, eidem Galeno in libris Prorrhetici Hippocratis.
 Zeuxis simpliciter, eidem Pharmacorum localium lib. 5. c. 7.
 Zoar, cuius libros Thestir habemus, & libellum de cura calculi, vide Alguazir.
 Zoilius, siue Zoilius Ophthalmicus, id est, oculus Gal. in lib. 2. Antidotorum & 17. c. 1. & lib. 4. c. 7. sepe. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 11. & 113 non semel, & Alexandro Tralliano lib. 2. vbi eius collyrium Nardinum describit.
 Zopirus Gordientis Plutarcho citatus in Symposiacis, & à me memoratus in legibus Connubialibus in 15. lege connubiabili, nu. 14. Epicurus.
 Zopirus simpliciter, siue ille, siue alius Cornelio Celso lib. 5. c. 25. & Scribonio Largo c. 167. & 171. Galeno lib. 2. Antidotorum, & Paulo Aeginetæ memoratus in compositione Antidoti Ambrosia nominati, quod Ptolemæi regi composuit. Sed & id Antidotum Zopirion nuncupatum memorat Aurelianus lib. Chronion 2. c. 14. & Paulus Aegineta lib. 7. c. 11. & Aëtius Tetrab. 3. Ser. 3. c. 28. Herbam quoque Zopiron dictâ, vt ab eo inuentam suspicari possis, memorat Plinius lib. 24. c. 15. & Dioscorides lib. 3. c. 108.
 Zosimus, Galeno Pharmacorum secundum locos lib. 4. c. 7. & Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 19.
 Zour, qui sapiens cognominatus est, qui fortè is est, qui Rafi vocatur Sapiens filius Iuboye.

VETER

VETERINARIII MEDICI.

¶ Et alij plurimi, quos si quis omnes recensere velit, is non secus frustra conabitur, quàm qui vendas (vt dicitur) numerat. Nec in illis (neque enim id dissimulanter præterire volumus) Veterinarios medicos, id est, pecorum medicos, qui Græcis *ἰπιατροί* dicuntur, vt prodit Varro lib. rei Rusticæ 2. c. 7. in si. alij mulomedicos vocant, nisi si qui & hominibus quoque Medicameta præscripserunt. Nam scribit Plinius omnibus in genere veterinariis animalibus eisdem morbos esse, qui homini sint. Si quis autem & alios nosse cupiat, hic & nos homine tenus tantum subiecimus, quorum vel monumenta etiamnum extant, vel si non extant, ab illis tamen citantur. Hi sunt,

A

Absyrus, siue Apsyrus (vtrunque enim reperio) qui *ἰπιατρον* scripsit.
 Aemilius Hispanus.
 Africanus.
 Agatocles, ad quem est Apsyrti epistola.
 Agathotychus.
 Ammonius, ad quem etiam extat Apsyrti epistola.
 Anatolius.
 Antipater Alexandrensis, ad quem extat Apsyrti epistola.
 Apellas Laodicensis, ad quem est eiusdem epistola.
 Apolloniadas, ad quem item eiusdem est epistola.
 Archelaus.
 Archedemus, qui fortè est Archidemus, vel Archidamus, de quo inter medicos.
 Auxano.
 Azanites, nisi sit Axanitus de quo inter medicos.

B

Beritius.

C

Caius Alexandrinus.
 Celsus simpliciter citatus, qui fortè est Cornelius Celsus ex libris de re rustica, in quibus veteri-
 similiter multa scripsit quæ ad hanc Veterinariam artem pertinent.
 Cleodamas Acnus, qui scripsit de cura equorum apud Stephanum.
 Cleomenes Lybicus.
 Cleomenes Lyndius.

D

Dama Laodicensis, ad quem extat epistola Apsyrti.
 Demetrius Apsyrti auus.
 Democritus, siue ille de quo diximus inter philosophos, siue alius.
 Didymus, nisi & is sit, de quo diximus inter medicos.
 Diophanes.
 Dioscorides, siue vnus ex illis de quibus diximus inter medicos, siue alius.
 Dius, ad quem extat Apsyrti epistola.

E

Elenus.
 Epicharmus Syracusanus, apud Columellam lib. 7. c. 3.
 Epiphanius, ad quem est Apsyrti epistola.
 Eumelus Thebanus.

F

Fronto Ephesus, ad quem scripsit Apsyrtus.

G

Gaius Alexandrinus, ad quem & ille scripsit.
 Georgius Gemmygenus Germanus.
 Gregorius.

H

Hegesagoras, ad quem extat Apsyrti epistola.
 Hemerius, siue Himerius.
 Herodion Alexandrinus, ad quem etiam est Apsyrti epistola.
 Herophilus equarius medicus, apud Valerium lib. 9. c. 16.
 Hierocles.
 Hieron.
 Hieronymus Lybicus.
 Hippasius Helias.
 Hippocrates alius ab illis de quibus inter medicos diximus.
 Historicus, ad quem extat epistola Apsyrti.

Bb

L

Laurentius Rufus.
Leontius.
Litorius Beneuentanus.

M

Mago Carthaginensis. Is est, qui inter scriptores rei rusticæ annumeratur à Varrone, & Columella.

Marcus, ad quem scripsit Apfyrtus, qui fortè est Marcus Catagetes, de quo inter medicos, Memnon, ad quem item est eiusdem epistola.

N

Nephon.

P

Pamphilus alius, ut opinor, ab illo medico.
Papias Antiochenus, ad quem est epistola Apfyrti.
Pasicrates Alexandrinus, siue ille Pasicrates de quo inter medicos diximus, siue alius, ad quem est eiusdem epistola.

R

Pelagonius.
Pistorius Siculus.

R

Ruffus Octavius.

S

Secundus, ad quem extat Apfyrti epistola.
Stratonicus.

T

Tarentinus.
Theomnestus.
Tiberius.

V

Vegetius.

FOEMINAE MEDICAE.

321 *Medicina non interdici solet.* Nec prætermiserim tamen foeminas, quæ & hanc artem medicinæ haud infeliciter exercuerunt. neque enim nostris legibus interdictum est mulieribus, ut apertè colligitur ex l. vlt. §. ne autem, vers. sin. autem notarius sit. C. de con. ser. manu. quam ad hoc expendit Alberi. Rosa. in suo focundo Indice, in versu. medica potest esse mulier. & est etiam tex. in l. vlt. post prin. ibi. & medicis vtriusque sexus. C. com. de legatis. Nam & Plato lib. 5. de Repub. tradit mulieres, sicuti & viros ad medicinæ artem aptas esse. Hincque illud Martialis lib. 11. epig. 72.

322 *Diana medica.* *Protinus accedunt medici, medicæque.* In primis Dianam illam Deam ab Ethnicis habitam, à qua Artemisiam herbam & inuentam & nuncupatam videri potest, quod ea ἀρτεμις dicitur, cum antea Parthenis, id est, virginalis vocaretur, quod ei Diana virgo Dea nomen dederit. Nam & Apuleius Celsus de viribus herbarum c. 13. Tres (ait Artemisiam herbæ species Diana dicitur inuenisse, & virtutes earum & medicinas Chironi Centauro tradidisse, qui primus de his herbis medicam instituit. Et subdit, Has autem herbas ex nomine Dianæ Artemisias nuncupat. Plin. autè lib. 25. c. 7. dicit nonnullos esse qui putent eam herbam ab Artemide cognominatam, quoniam priuatim medicatur feminarum malis, quibus scilicet (ut id illi addas) Artemis, id est, Diana præstet. Nam & hanc herbam Vegetius in Mulomedica Dianariâ vocat. Quod planè indicat illam fuisse huius artis peritam. Quod & hinc quoque satis declaratur, quod eam Siculi Lyen appellant, testibus Diomede & probo, ἀρτεμις ἰατρική, id est, soluo: quasi scilicet solutricem malorum, quod ea placata laborantes morbis finem malis inuenerunt. Sunt & qui eam ita dicunt vocaram à Siculis, quoniam ea Siculos lienis morbo laborantes liberavit. Cornutus quoque, qui & Phurnutus dicitur, in lib. πρὶ τῆς θεῶν φύσεως, id est, de natura Deorum, tradit Dianam Artemida dictam ἀρτεμις ἰατρική, id est, quod sanos & integros efficiat. Sed & apud Pausaniam in Atticis Diana ipsa σάτυρα sospita siue salutifera, vel salutaris cognominata est, quod quidem cognomen fortè etiam illi tributum est ab huiusmodi artis peritiâ, quod scilicet salutè daret. Idem Pausanias in Achaicis tradit apud Aegien- ses ad forum fuisse Apollinis medicinæ inuentoris, ut diximus, & Dianæ commune templum. Homerus autem, qui nihil ignorasse videtur, apertè ostendit Dianam ipsam rei medicæ fuisse peritam, cum scribit lib. 5. Iliad. hanc, & Latonam medicasse Aencam à Diomede vulneratam,

ἡ ποὶ τῆ λυτῶτε, καὶ ἀρτεμις ἰατρική
ἐν μεγάλῳ ἀδύτῳ ἀκέρντοτε κινδύλων τε.

323 *Artemisia ves- gina Caria.* Quamuis sint qui dicant eam herbam, de qua locuti sumus, ab Artemisia illa Mausoli regis Cariae uxore inuentam & nominatam, ut tradit Plinius illo cap. 7 lib. 25. Ex quo etiam intelli- gi potest Artemisiam quoque ipsam fuisse huius artis non imperitam. Reginæ autem cuiuspiam medicæ,

medicæ, siue huius, siue alterius meminit Gal. lib. 4. Pharmac. localium c. 7. & Auicenna aliter eam nominans lib. 5.

324 Ex illo autem Homeri loco, quo dicit Dianam & Latonam medicasse Aencam vulneratam, intelligere potes & ipsam Latonam Deam medicam fuisse. Id quod magis credibile est, quod ea mater fuit ipsius Dianæ, & Apollinis medicinæ inuentoris, ut scribit Hyginus Fabularum c. 53. & interum c. 140. & Seruius in 3. Aeneidos Virgilij, & plerique omnes.

Latona

325 Hecate, quam nonnulli Dianam fuisse ferunt, ut tradit Festus Pompeus, aliis tamen refragan- tibus, venenorum peritissima fuit, & earum rerum quæ vim medendi habent, ut tradiderunt Dionysius Milesius in primo Argonauticôn, Diodorus Siculus lib. 5. c. 4. & Apollonius Rhodius lib. 3. Argonauticôn, ubi illam dicit docuisse Medeam πρὸς τὴν φάρμακον.

326 Isis & ipsa Regina Aegyptiorum est satis à nobis relata inter primos inuētores medicinæ, nu. 3.

327 Medea, & eius soror Circe, & ex quoque Regina. Medeam enim fatentur omnes herbarum vires probè cognitâs habuisse, quibus & morbos & senectutem arceret. Quod ansam præbuit poëtis, ut dicerent illam potuisse fenes ad iuuentutem herbis quibusdam reuocare. quod & in Esone patre Iasonis fecerit, ut graphicè scripsit Ouidius lib. 7. Metam. Hincq; in æde eius omne genus herbarum erat, ex quibus antistites plerumque medicinas dabant, ut scribit Macrobius lib. 1. Saturnaliorum c. 12. Eam autem docuisse Macubios remedia contra serpentes tradit Seruius in lib. 7. Aeneidos interpretans eum locum

Medea

Quin & Macubia venit de gente sacerdos.

328 Circeam autem ipsam scribit Diodorus Siculus lib. 5. Bibliotheces, ad omnis generis veneno- rum curam multarum herbarum varias mirabilisque vires reperisse. Sed & Plinius lib. 25. cap. 2. eam tradit fuisse herbarum peritam. Ab eaque verisimile est Circeam herbam dictam, ut non- nulli existimant, ut etiam scribit Hermolaus Corollarij c. 562. ut non abs re eam doctam appel- larit Tibullus lib. 4. Elegiarum,

Circe

Solum nec doctæ verterunt pocula Circes.

Proindeque & nos in nostris Legibus Connubialibus eam inter doctas mulieres reposuimus.

329 Anguitia, aut ut alij vocant, Angitia. (Nam ut id obiter dicam, ab Anguitia Angitia facta, ut ab anguiporcu anguiportus tradit Donatus in Adelphis Terentij.) Angitia igitur & ipsa Medea & Circes soror. De qua Silius Italicus lib. 8.

Angitia

Vipereumque herbis hebetare, & carmine dentem

Acetæ prolem Anguitiam mala gramina primam

Monstrauisse ferunt, tactisque domare veneno.

Ex quibus apertè intelligis eam herbarum vires præsertim aduersus, virus non secus ac sorores nouisse. Eam nonnulli dicunt esse, quæ & dicta est Angeronia, à depellendis angoribus & corporis & animi, quod putat Verrius Flaccus: aut quod populus Romanus morbo, qui angina dicitur, præmissio voto sit liberatus, ut Iulius Modestus autumat, ut apud Macrobium videre licet, lib. Saturnaliorum 1. c. 10. Ea autem Solis filia dicitur ob medendi artem, cuius Sol, id est, Apollo in- uentor est, ut diximus. Seruius verò in eum locum quem supra in Medea citauimus, tradit ipsam Medeam fuisse Angitiam vocatam, quoniam Marrubij Italiae populi circa Feucinum lacum ha- bitantes contra serpentes nonnulla remedia edocti carminibus serpentes angerent. Solinus c. 8. diuersas facit hanc, & Medeam, eaque & Circe sorores fuisse dicit filias Oetæ.

330 Ocyroë Chironis illius medicinæ inuentoris, de quo etiam supra diximus, & Carictæ filia, à patre quoque medicinam edocta, ut satis constat ex illis versibus Ouidij lib. 2. Metamorph.

Ocyroë

Filia Centauris, quam quendam nympha Caici

Fluminis in rapidi ripis enixa vocatur

Ocyroen non hæc artes contenta paternas

Edidicisse fuit.

De qua & nos diximus in dd. Legibus Connub.

331 Aesculapij alterius medicinæ inuentoris, aut certè amplificatoris, ut etiam supra diximus, qua- tuor filias, scilicet Hygiam siue Hygeam, siue etiâ Hygiam, siue, ut alij corruptè vocant Hygi- nem (nam hæc quatuor nomina legi) secundâ Panaceam siue Panacem, siue item Panē (nam & hæc omnia reperi) Tertiam Aegien. Quartâ Iaso, eius quoque artis fuisse peritissimas nomi- na earum palam indicant, ut nos etiâ diximus in illis Legibus Connub. sed hic iterū dicendum est. Nam primum υγία & υγία sanitatem significat. Panacea omnium medela est, & πᾶν υγία, ex quo Aesculapius pater herbam Aesclepiion a se nominatam Panaceam vocauit, quæ ipso nomine omnium morborum curacionem promittit, teste Plinio lib. 25. c. 4. αἰγλή autem splendor est, & αἰγλήν splendor, cuiusmodi facies est eius qui bene valet. ut è diuerso luividus, niger, palli- dus, plumbeus eius, qui non bene valet, ut videtur licet ex Hippocr. lib. Prognosticorum statim post prip. & Cornelio Celso lib. 2. c. 6. Iaso autem ὄρε τῆς ἰασίου, id est, à medela & sanitate. Ex quo fortè lapis ille Phæbo ante alios dilectus, Aencæ medicus Iasides dictus est Virgilio lib. 12. Aeneidos, quanquam alij aliò trahunt. Hygiæ autem & Panacæ meminerunt Hippocrates in Iureiurando, Aristophanes in Pluto, Ariphron Sicyonius, qui in eas præana cecinit, ex quibus vnus etiammū extat. Pausanias lib. 1. quo Attica describit: ubi & Iasonis quoque meminit. Apol- lodorus, & eius autoritate Lycophronis interpres. Et præterea Hygiæ Martialis lib. 11.

Aesculapij

filia.

Hygia.

Panacea.

Aegle.

Iaso.

Vlcus habet quod habere suam vult quisque puellam,

Quod sanare Criton, non quod Hygea potest.

Aegle quoque, & Iaso memoratae sunt

Hermippo lib. i. Senariorum Trimeterorum, Iambo quoque i. Et ipsa item Iaso Aristophani in Pluto. Omnes autem quatuor Plinio lib. 35. c. 11. quo loco describit Socratis picturas.

332 Oenone. ¶ Oenone nympha, quae eadem tempestate fuit, ad calcem suae epistolae quam ad Paridem scribit apud Ouidium, dicit se ab Apolline eam artem didicisse.

Ipse ratus dignam medicas mihi tradidit artes,

Admisitque meas ad sua dona manus.

Quaecunque herba potens ad opem radixque medendi

Vtilis in toto nascitur orbe, mea est.

Me miseram, quod amor non est medicabilis herbis,

Destituit prudens artis ab arte mea.

333 Polydamna. ¶ Polydamnam uxorem Thonis Aegyptij hanc artem calluisse satis constat ex illis Homeri versibus lib. 4. Odyssae, quos Iuriconsultus noster citat in l. qui venenum. ff. de verb. sign.

Τοια δὲς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα κεντρίοντα
ἔδδα, τὰ δὲ πολυδάμνα πορὲ θῶν ὀφθαλμοῖς
Λύγυπτιν, τὰ πλάσσει φέροι ζείδωρον ἄρτερα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἔδδα μειγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ.

Id est, ex translatione Budaei,

Tyndaris haec habuit summo Ioue nata venena,

Quae Polydamna dedit coniunx Aegyptia Thonis

Commoda consulto medica composita sub arte,

Multa legens Pharia solers tellure venena,

Noxia permixtum, carpens quoque commoda multa.

Sic autem ad verbum potes vertere ex Andrea Diuo,

Talia Iouis filia habebat medicamenta prudentia

Bona, quae ei Polydamna praebuit Thonis vxor

Aegyptia, vbi plurima producit fertile aruum

Medicamenta, multa quidem bona mixta, multa autem mala:

Cuius etiam rei meminit Herodotus lib. 2, vbi & hunc locum citat, & Diodorus Siculus lib. item

2. Bibliothecae, & Philostratus in vita Apollonij Tiancei, lib. 7.

334 Cybele. ¶ His vetustior, tamen si vetustissimae haec sunt, Cybele illa Deorum magna mater puerorum morbis remedia adinuenit. Ideoque & ipsam matrem omnium dictam tradit ipse Diodorus lib. 4. eiusdem operis c. 5. & Eusebius de praeparatione Euangelica. Nam & de ea Orpheus

μήτηρ μὲν τε θεῶν, ἢ δὲ θνητῶν ἀνθρώπων.

335 Hepione. ¶ Hepione quoque filia Herculis, qui & medicus fuit, vt diximus inter Reges, medicinae quoque non expers fuit, vt satis constat ex epistola, quam Senatus Populusque Abderitanus scripsit ad Hippocratem, illum accersens ad Democriti curationem.

336 Pallas. ¶ Palladem item huiusce artis fuisse doctam ac veluti praesidem aperte declarat Ouid, dum monet medicos libare Palladi, quod medendi arte magis valeant. Eius versus sunt lib. 3. Fastorum,

Vos quoque Phaebea morbos qui pellitis arte,

Munera de vestris pauca referte Deae.

Nam & Plinius lib. 2. c. 19. eodemque vlt. tradit Mineruam (quae ipsa Pallas est) reperisse Argemonem herbam. Et lib. seq. c. 4. nisi hic de alia item herba loquatur, ab ea inuenta. Sed & idem

lib. 22. c. 17. scribit Vernulam Periclis, qui ex templi fastigio cecidisset, Pericio, siue Parthenio herba sanatum, monstrata ipsi Pericli somnio à Minerua: quare Parthenion vocari coepta est.

Ex quo uideatur Minerua ab Atheniensibus culta, cuius statua in Acropoli aenea ab ipso Pericle posita est, vt tradit Plutarchus in vita illius, vbi etiam de illo somnio loquitur. Cuius etiam Deae meminit Lycurgus orator in oratione πορὶ τῆς ἑρέας, Pausanias in Atticis, & Arpocraton. Sed &

eadem Paonia dicta, veluti medica, cuius etiam meminit ipse Pausanias illo eodem lib. Item σῶτρα, id est, seruatrix apud Hesychium & eundem Pausaniam, vnde à Galeno aliisque anti-

quis medicis Sotera Pallas antidotus quaedam est cognominata.

337 Aspasia. ¶ Aspasiam quoque mulierem, siue ea fuit Aspasia Platonis & Periclis magistra, de qua diximus in nostris Legibus Connubialibus l. 11. nu. 27. nec praetereundum: siue alia quaecunque ea fuit, citat Aëtius Tetrab. 4. Ser. item 4. c. 12. 15. 18. 51. 106. & aliis plurimis.

Maia. 338 ¶ Maia obstetricis pharmacū ad cōdylomata & fissuras memorat idē Aëtius Tetrab. 4. ser. 2. c. 3.

339 Agameda. ¶ Agameda filia Augiae Epiorum regis, vxor Mulij, quam Homerus lib. 11. Iliados scribit tot medicamenta scire, quot nutrit lata terra,

ἢ τὸς φάρμακα ἔσειδεν τρέφει ἑρῆα χθῶν.

Et de ea, ni fallor, loquitur idem Homerus haud multo post initium lib. 14. eiusdem operis, dum scribit illam aquis calidis sanem cruentā Machaonis vulnerati abluisse, tamen si ibi eam nominat Hecamedā, nisi & alia sit, quod nos credimus, & ea quoque med. Versus Homeri ij, sunt,

339 Hecameda. ἑισὸς δὲ θερμὰ λούτρα ἐϋπλόκαμος ἑκαμήδι
Θερμὴν καὶ λούτρα ἀπὸ βρότου αἵμα τέοντα.

¶ Anthioc

342 ¶ Antiochis, quae Romae hac arte vsa est. Huiusque malagma describit Asclepiades lib. 4. Inter-

Antiochik.

340 ¶ Cleopatra Regina, quaecunque ea fuerit, siue illa Aegypti Regina venustissima, siue alia ab Aëtio citata Tetrab. 2. Ser. 4. c. 6. Reginam autem, siue hanc, siue alteram citat Galenus lib. 4. Pharmacorum κατὰ τόπος c. 7.

Cleopatra.

341 ¶ Cleopatra altera quae ex Cosmeticis citatur à Galeno in lib. 1. de compositione Pharm. κατὰ τόπος, c. 1. non femel, & c. 8. & in lib. de Incantatione, si ipsius est, vbi illam quoque citat ex libro de concinnanda mulierum forma. Et hanc quoque citat Paulus Aegineta lib. 3. c. 2. Aëtius Tetrab. 2. Ser. 2. c. 56. Nonnulli tamen virum fuisse arbitrantur.

Cleopatra altera.

343 ¶ Achromos quae iam meretrix, quae Dysentericis quandam potionem dare solebat, vt scribit Hippocrates lib. 7. Epidemion, in fin.

Achomos.

344 ¶ Sotira, Salpe, Laïs, Olympias Thebana à Plinio citata lib. 2. c. 21. & lib. 28. c. 7. & 19. & lib. 32. c. 6. & alibi saepe. Et praeterea ipsa Olympias Plinio Valeriano lib. Rei Medicæ 4. c. 5.

Sotira.

Salpe.

Laïs.

Olympias.

Thebana.

345 ¶ Fabula Lybica Galeno citata lib. 9. Pharmacorum κατὰ τόπος, c. 2. & iterum lib. 10. c. 2. Quamquam Cornarius ibi contendit non Lybicam, sed Liuiam esse legendum, nec hanc fuisse medicam, sed ei praeparatum medicamentum quod inibi describitur, de quo non admodum laboro, vt nec ipse facit.

Fabula Lybica.

Liucia.

346 ¶ Victoria, cuius meminit Octavius Horatianus, aut vt alij malunt, Theodorus Priscianus in praefatione lib. 3. cui Gynæcia titulum fecit: ex quo loco intelliges eam hanc artem calluisse.

Victoria.

347 ¶ Leopardia, cuius & ipse meminit lib. 4. ad Eusebium filium de Physica scientia. Vbi etiam vxor Nomenclatoris cuiuspiam memoratur.

Leopardia.

348 ¶ Elephantis quae de Cosmeticis scripsit, quae scilicet ad ornatum pertinet, vt videre licet apud Galenum lib. 1. Phar. local. c. 1. Sed & eam citat Plinius lib. 28. c. 7. vbi perperam Cleopantis in quibusdam codicibus legitur. Et ab ea verisimile est vocari emplastrum Elephantinum descriptum Cornelio Celso lib. 5. c. 19. Et ea forte est, de qua locuti sumus in nostris Legib. Connub. in l. 9. nu. 97. quid ergo, & iterum in l. 11. nu. 30. nec has tantum.

Elephantis.

Plinij locus.

349 ¶ Vestia quoque emplastrum laudat idem Aëtius Tetrab. 4. Ser. 1. c. 22.

Vestia.

350 ¶ Sentia Elis medica reperitur in tumulo antiquo Verona, in fundamento templi diuæ Liberæ his verbis, Q. Cornelius Melibeus sibi & Sentia Elidi medicai. vti traditum est à Torello Sarayna in lib. de monumentis antiquis vrbs & agri Veronensis.

Sentia.

351 ¶ Africana quae iam, siue ex nomine, siue ex regione ita nuncupata, & citata à Marcello Burdegalensi in lib. Medicamentorum c. 29.

Africana.

352 ¶ Trota, siue Trotula Salernitana, quae morbos mulierum & eorum curam scripsit.

Trota.

353 ¶ Brela Croa Bohemiae Regis filia, Aenae Syluio, qui Pius secundus, postquam pontificatum adeptus est, appellatus est, memorata in bello Bohemico.

Brela.

354 ¶ Hildegardis virgo Moguntinensis, eruditione, & sanctimonia celebris, inter multa doctrinae suae monumenta scripsit in medicina, quae Simplicia, quae composita tollendis aegritudinibus profunt.

Hildegardis.

355 ¶ Margareta cui Ladislaus Rex, quod eius artis esset peritissima, potestatem fecit eius artis periculum facere. Cuius rei literas se vidisse dicit Matth. Afflict. in constitut. Siciliae incip. vtilitati specialia, col. 2.

Margareta.

356 ¶ Scribonius Largus lib. de compos. medic. c. 12. scribit Romae honestam quandam matronam quam non nominat, aliquot aegrotantes morbo comitiali liberaffe eo medicamento, quod inibi describit. Idem c. 12. etiam Romae mulierculam quandam ex Africa coli dolores curasse certo quopiam medicamento ibi descripto. Et ea certe est Africana illa, de quo supra ex Marcello Burdegal. locuti sumus. Est enim vtriusque idem medicamentum. Sed & Aëtius Tetrab. 2. Ser. 2. c. 68. tradit mulierem quampiam achoras certo quodam modo sanasse. Flavius Vopiscus in Numeriano scribit Diocletianum dum in Gallia moraretur, à Druiade quadam muliere curationem conuictus sui quotidiani facere solitam. Auicenna lib. 5. summa 2. tractatu 2. describit Collyrium à muliere quapiam compositum. Et Petrus Apponen. in addit. ad lib. Mesue c. quo de Indigestione stomachi differit, dicit se vidisse multos morbos deploratissimos à mulieribus medicis sanatos fuisse.

Alia femina.

357 ¶ Scio tamen Hyginum Fabularum c. 274. scripsisse Athenienses, aliquando suis legibus euissse ne femina artem medicam disceret. Cum autem Agnodice quaedam puella virgo cuperet medicinam discere, demptis capillis habitu viri se Hierophilo cuiuspiam tradidit in disciplinam, quae cum artem didicisset, & foeminam laborantem audisset ab inferiore parte, veniebat ad eam, quae cum se ei credere nolisset, aestimans virum esse: illa tunica subiata ostendebat se foeminam esse, & ita eas curabat. Quod cum vidissent medici se ad foeminas non admitti, Agnodicen accusare coeperunt, quod dicerent eum glabrum esse, & corruptorem earum, & illas simulare aegritadinem. Quare cum Areopagita confedissent, Agnodicen condemnare coeperunt. Quibus Agnodice tunicam alleuauit, & se ostendit foeminam esse. At medici validius accusare coeperunt. Quare tum foeminae principes ad iudicium conuenerunt, dixeruntque, Vos coniuges non estis, sed hostes, quia quae salutem nobis inuenit, eam damnatis. Tunc Athenienses legem emendarunt, caueruntque vt ingenuae artem medicam discerent.

Atheniensem lez ne foemina medicinam disceret.

Agnodice.

Balex subiata.

¶ Quae

358
Nulla ars uti-
bor medicina.

Nullum genus
hominū, nullus
ordo, nullus se-
xus, nulla ætas
quæ nō sentiat
utilitatem ex
medicina.
Quinta essen-
tia.

359
Medicorū
professorū ead-
em causa.
Medici magis
favendū quam
advocatis
iurisperitis.
Medici advoca-
tis preferendi.

Decretorum
locus.

360
Medicus an
iurisperitus,
vel advoca-
tus sit prefe-
rendus.

361

¶ Quæ ars igitur, aut scientia est quæ tot scriptores, tot professores, tot tractatores habuerit? & nulla certe est: nec si cunctas simul coniunxeris, vix vnam medicinā numero æquabunt. Quod non aliunde est, nisi quod omnes vident, & quotidie experiuntur nullam scientiā, nullam artem, nullam doctrinam vtiliorem, nullam magis necessariā hominibus, nullam vitæ cōducibiliorem, sicuti etiā asserit Lucianus in Medico abdicato, nec cuius utilitas vltusque latius pateat. Nullum enim est hominum genus, nullus civitatis ordo, nullus sexus, nulla ætas, quæ non vtilitatē ex medicina petat. Cum summi, medij, infimi: viri, femina: liberi, serui: infantes, pueri, adolescētes, iuvenes, senes, & si qua præterea est ætas, quotidie ægrotent. Verūm fac abesse morbos, fac omnibus prosperam adesse valetudinem: tamen hanc quæ poterimus tueri, nisi medicus ciborum salutarium, ac noxiorum discrimen, nisi totius victus quam Græci diætā vocant, rationem doceat? Graue est mortalibus onus senectæ, quam non magis licet effugere quàm mortem ipsam. Tamen ea medicorū opera multis contingit tum ferius, tum multo etiā leuius. Neq; enim fabula est, quinta, quam vocat, essentia senio depulso hominē velut abiecto exuuiō reuiuiscere, cum extent aliquot huius rei testes. Verū est igitur quod Quintilianus auus scribit, Sola est medicina, qua opus est omnibus. Nam licet reliquis artibus, nec semper, nec omnes egeamus, huius vtilitate mortaliū constat omnis vita. Et vt testatur Libanius ad Atreū, Medicina pro incolumitate retinenda, prōq; repellendis ægrotudinibus excogitata, vsque adeo præclara, vtilis, necessaria est hominū vitæ, vt quum cæterarū quidem artiū studia aliis præcipue profint: medicina ipsa, & aliis & medico ipsi vsui sit. Apuleius de Asino aureo lib. 3. Saluti, inquit, hominū medicina quæ sita est. ¶ Propterea elegantissimè à Iuriscōsulto scriptum est in l. i. §. Medicorum. ff. de vari. & extraor. cogn. eadē esse causam medicorum, quæ & professorum est, nisi quod iustior, cum hi salutis hominum curam agāt, illi studiorum. Qua ratione Bal. in l. i. col. 2. C. mand. asserit magis esse fauendū medicis, quàm advocatis: nempe propter curam salutis humanæ. Ex quo videri potest ipse Iuriscōsultus medicos advocatis iurisperitisque prætulisse. Id quod etiam sensisse videtur Albert. Grandi. in tract. malef. tit. de aliquibus quæstionibus variis in malefic. col. pen. vers. quæstio insuper talis est, dum dicit, quod in mundo sunt tria, res, corpora, & animæ. Res (inquit) defendunt advocati, corpora medici, animas ecclesia & lex. Subditque magis habendam esse rationem medicorū defendentiū corpora, quàm eorū qui res defendunt, per d. l. i. ff. de var. & extraor. cogn. Quibus cōcinit tex. in ordine literæ anteponeus medicos advocatis, in c. non sanē. i. 4. q. 5. cum dicitur. Nam plerique nec medico volūt reddere honorem suum, nec patrono mercedem. Nam patrono ibi legendū, non operario, vt vulgo legitur, censet Spec. qui ad hoc quod diximus illum tex. nuncupatim ponderat, in tit. de salari. §. vlt. in prin. & Lucas Pen. in rub. C. de prof. & med. in prin. lib. 10. Et hoc quoque videtur intellexisse gl. in d. c. non sanē, in verbo, nec medico, dum dicit, præmittit hic medicos tanquā digniores. Nam si intellexisset medicos esse operarios digniores, quis de hoc vnquā dubitauit, vt fuisset opus id ipsum annotasse? Io. And. in c. ad aures, de æta. & qual. legit notarios, dum ex eo tex. dicit medicos excellere notarios. Sed & tex. est de quo minime dubitatur, præferēs ordine medicos legū doctorib. in l. medicos. C. de profe. & med. li. 10. ¶ Super hoc autem, vter videlicet sit dignior & præstantior, medicus, an Iurisperitus, Poggius Florentinus elegantissimam historiam disceptatiuam conscripsit, in qua Iurisperitum & medicum inducit suas quemque partes alacriter defendentem. Neque tamen quicquam certi diffinit. Sed & Petrus Charmentis medicus hanc rem copiosissime differuit in lib. cui Lix operitā titulum fecit, in quo vtrunque parem per omnia fecit, neutrumque alteri vel præstare, vel cedere censuit. Hanc quoque latè tractat Barb. in c. clerici, de iud. & Bartholomeus Chasseneus, in Catalogo gloriæ mundi, in 10. parte, in 25. consideratione, & Bernardus medicus Florentinus, qui & disputationem de hac re ædidit, qua medicinam legibus anteposuit: & Collucius Pierus Salutatus, qui disputationem contrariam fecit in tractatu, cui titulum nuncupauit, de nobilitate legum & medicinæ. ¶ Verūm vt obiter hanc rem quoque attingam, omīsis maxima ex parte quæ ab illis in eam rem sunt adducta. Arist. lib. i. Politicon c. vlt. ea ratione scribit civilem disciplinā esse honorabiliorem præstabilioremque medicina, quoniam qui civilem disciplinam sectatur, eum de anima scire necesse est. Medicina vero circa cognitionē corporis versatur. Et idem eadem ratione voluit è nostris Panor. in c. cæterum, col. 2. vers. venio ad gl. ext. de iura. cal. dum dicit, quod cum Iurisperiti sint medici animarum, tanto sunt medicis præstatiōres Iuriscōsulti, quanto anima præstat corpori, & iustitia sanitati, ergo (inquit) habent nobilior subiectum. Quibus consonat quod scribit Plato in Gorgia, duas esse artes, quæ ad corpus: duas item, quæ ad animā pertinent. Gymnasticam & medicinā ad corpus: Ad animam vero nōtheticam gymnasticæ correspondentē & iustitiam iudiciariā, medicinæ quoque conuenientem. quod idem ferme dicit ipse Panor. in c. clerici, col. 2. extrā de iudic. & ibi quoque Fran. Aret. in 2. not. & Philip. Dec. col. 3. vers. secunda regula, & Lucas Pe. in Rub. C. de prof. & med. lib. 10. Et ex Theologis quoque, quorum fides in hac re minime dubia est aut suspecta. Antho. Flo. in 1. parte 3. partis principalis suæ summæ, tit. 5. cap. 2. §. queritur insuper quæ sit dignior: vbi post Augustinum Anconitanum insignem Theologum, in eo lib. cui de potestate Ecclesiastica titulus est, q. 109. concludit scientiam legalem digniorem esse medicinā, cum illa ordinetur ad conseruationes boni publici, quod præfertur particulari, vt loquit

vt loquitur, personæ, ad cuius conseruationem medicina ordinatur. Monet tamen Anton. ne Iuriscōsultus & medicus sese inuicem contemnant atque despiciant, sed honorent potius. Idque non contemnendis rationibus, quas post eum scripsit domipus Cos. Guy. super Prag. sancti. tit. de colla. §. insuper quod in qualibet ecclesia, in verbo, medicina. ¶ Quod si quis volens Platonis, Aristotelis, Panor. rationem refellere, dicat & medicos quoque circa animas versari (vt iam pluribus supra probauimus) fateor, sed non, vt more nostrorum loquar, directo & primo loco, siue principaliter, vt Iurisperiti faciunt: verū accessorie, & secundario. & in quandam corporis consequentiā: quod non adeo considerandum respiciendumque est: cum sit accidens, vt asserit vel ex medicis Alexander Aphrodisæus in proœ. lib. 2. Problematon, & probat apud nos tex. in l. ff. de auct. tut. cum multis similib. à me alibi relatis. ¶ Sed & tu ad tuendas partes aduocatum, adde aduocatos ipsos præterquam quod bonū publicum cōseruant (in qua re haud dubie medicos antecellunt) idem quoque hominibus præstare, in quo maxime medici gloriatur cæteros superare. Nam & aduocati salutē vitæque hominum agunt, tutantur, & defendunt, vel teste Imperatore in l. aduocari, in fi. C. de adu. diuer. iud. Propterea aduocatorum munus dicitur esse hominum vitæ necessarium, in l. laudabile. C. tit. seq. ¶ Sed quonā, inquires, pacto id aduocati faciunt? id tibi certe declarat gl. in d. l. aduocati, in verbo, vitam: quoniam videlicet patrimoniū & pecuniā (quæ ne temerè & incōsulte, neve iniuria perdamus, præstant aduocati) sunt ipsa vita hominis, quod & ex ea gl. annotarunt Bal. & Fran. Aret. ibi. & idem Bal. in l. si tuis nummis. C. de ope. libe. & in l. pen. C. de const. pec. hinc occasione sumpta, quod ex eo tex. no. quod qui habet pecuniam, omnem rem habet, quam habere vult: & allegat Aristotelem dicentem nummum esse fideiussorem futuræ necessitatis, quem & ipse allegat in l. debitor, in fi. ff. de nego. gest. & in l. rogati, col. 5. vers. ff. si cert. petat. & Soc. in l. i. col. 8. ff. sol. mar. Illud autem Aristotelis deprumptum est ex 5. c. 5. lib. Ethicor. Cuius hæc verba sunt. τὸ πρῶτον ἐστὶ τῆ μὲν ἀληθείας, ἢ χάρις ἢ πάντα συνέχει. ἢ χάρις μὲν δέοντα, ἢ μὴ ὁμοίως, ἢ ἐκ ἐπι ἀλλοτρίῃ, ἢ ἐκ ἑαυτοῦ. διὸ δὲ ὑπάρχοντα τῆ χάρις τὸ νόμισμα γέγονε. ἢ συνθηκῶν. De eo autem quod diximus, eum rem omnem habere, qui habet pecuniam, latius diximus supra, c. 3. num. 5. imo verò. ¶ Sed vt redeamus ad nostram gl. illam quoque ad id quod diximus ponderat, & sequitur Panor. in c. 2. col. 1. vers. hinc dicit gl. extrā, quod mer. caus. & in c. cum oporteat, & ibi quoque Io. And. vterque col. 2. de accus. & in c. suscepimus, col. 2. de homi. Firm. in tract. de Episcopo, lib. 4. in 2. parte 8. partis principalis, col. pen. vers. adde quod verbum pecuniæ. & Barb. in l. cui bonis, col. 3. ff. de verb. obli. & con. 46. scripsit præclare, col. 1. lib. 2. quibus locis illam dicit sing. & con. 53. præclare scripsit, col. 4. lib. 2. & Fran. Curt. in tract. de sequestris, quem posuit sub l. i. C. de prohib. seq. pec. in 1. notabili, & Iason in l. vt vim, col. 5. vers. habes, quod non solum ff. de iustit. & iure. & ja l. nequicquam. §. vbi decretum. col. 1. vers. confirmo per id. ff. de offic. Procon. & Leg. & Steph. Bert. conf. 2. viso processu, col. 3. nu. 16. lib. 1. & Matth. Afflic. in dec. Neapo. q. 24. quidam clericus. col. 2. & Hippo. Marli. in l. furem col. 2. vers. sed vitra eum. ff. de fidei. & in l. si vt allegas, col. 3. C. eo. & in l. 1. §. præterea, col. 6. ff. de quæ. Et est similis gl. quæ pauci annotarūt, in l. lex quæ tutores, super verbo, vitam. C. de admin. tut. Et simile est quod nonnulli ex nostris scripsere, pecuniā esse alterum sanguinem. Saly. in l. admonendi, col. pen. vers. quæro an sit consideranda ff. de iure iur. ¶ Ad quam sententiā pertinent illi versus è comœdia quapiam Timochis, apud Stobæum Ser. 89. Τ ἀργυρίου ἐστὶ αἷμα, καὶ ψυχὴ βροτοῖς. ὅστις δὲ μὴ ἔχει τὸ πρῶτον, μὴδὲ κτήσατο, οὗτος μετα ζώντων πεινῶν πεινᾷ. Id est, Argentum est anima, & sanguis est mortalibus, Hoc qui caret, nec sibi parauit sedulo, Vivos hic inter mortuos circumambulat. Quibus ad stipulatut Fely. noster in d. c. cū oporteat, col. 5. vers. & adde quod inimicitia, extrā de acco. Inquires, bona esse secundū sanguinem hominis. Id quod & ante eum dicit Anto. in c. accedeus, le. 2. col. 1. vers. nota tex. ne. extrā, vt lit. non cont. & Alex. an. in addi. Bar. in l. 3. §. nō solum. ff. de ad. leg. Nam & Tullius vtrunque copulauit in 5. in Verrem actione, Hic homini, Iudices, honestissimæ civitatis honestissimo, non modo frumentum scitorem, sed vitæ & sanguinis tantum relictum est, quantum Apronij libido tulit. Menandri Senarius non alienus ab hac sententia, Βίος βίος ἀσπύδιος ἐκ ἐστὶ βίος. Vita victu indigens, non recte, vita dicitur. ¶ Hinc fit, quod quemadmodum apud Latinos vita significat & vitam morti contrariam, & facultates siue opes, & victum, quibus vitam ipsam sustinemus: vt testis est Donatus in Phormionem Terentij, Vita, inquit, significat & animam & alimentum: ita quoque & βίος apud Græcos vtrunque significatum accepit, vt & è Græcis tradit Artemidorus Daldianus lib. de somniorum interpretatione 4. cap. 33. & videmus quantum ad posteriorem significationem (neque enim de priorē dubitatur) ex Homero lib. 5. Iliados; τὸν δὲ πᾶσι τῆς μετ' ἑαυτῶν εὐκτιμένην ἐνὶ φρεσὶ ἀργείος βίοντιο. Hic quum patet quidem habitabat & in bene ædificata Phera

Aduocati quoniam modo vitam hominum tutantur. Bona sunt vitæ hominis. Nummus fideiussor necessitatis.

Vita apud Latinos est vitam mortis contrariam et opes significat.

Diues opum siue victus. Neque enim vitæ illic significare potest. Et lib.6.ciusdem operis statim post princ.

Τευθρανίδην, ὃς ἐναεμ εἰκπῆμὲν ἐν ἀρίσθῃ ἀφνειὸς βίῳ τοιο. Et lib.14.Iliados, καὶ εἰ δὲ δῶμα ἀφνειὸν βίῳ τοιο.

Ex quo Virgilius videtur illud fuisse mutuatus lib.2.Georg. Diues opum variarum. Et lib.1.Aeneidos, — Diues opum, studiisque asperrima belli. Et lib.2.

Insula diues opum, Priami dum regna manerent. Sed vt redeamus ad Homerum, idem lib.1.Odyssæ, ἀνδρὸς ἐνὸς βίῳ τοιο νήπιον οὐλίῳ. Viri vnus victum illaboriosum, siue maus dicere impunem, consumere. Et lib.4.

ἕως ἐγὼ πορὶ κείνα πολὺν βίῳ τοιο ξυναγείρω. Ἡλῶμι. Donec ego circa illa multum victum (siue maus, multas opes) congerens Errami, Nam nec hic ratio recti sermonis patitur, vt multam vitam intelligamus. Et lib.11.vbi facit animam Achillis ita loquentem,

Ἐπὶ δὲ κείνῃ κ' ἐπάρσθῃ ἐὼν θηπέμεν ἄλλῳ ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρω, ὃ μὴ βίῳ τοιο πλὴν εἶναι, ἢ πᾶσι νεύεσσι καταφθιμένοι σὺ ἀνάσσει. ἀνδρὸς ὑπερφιάλῃς, ὃι τοιο βίῳ τοιο κατέδρασι. ἀνδρῶν μνηστέρων. ὃι τοιο βίῳ τοιο κατέδρασι, ἢ δ' οἱ χείρεσσι βίῳ τοιο νήπιον ἐδόντες. ἀλλ' ὅτε κερ δὴ νηῦς πλὴν βίῳ τοιο γένηται. ἢ ὄνοσαι ὅτι τοιο βίῳ τοιο κατέδρασι ἀνακτῶ. ἀλλ' ἐκ ἀλλότριον βίῳ τοιο νήπιον ἐδρασι. τῶ κερ ἀμ' ἐσσοίμεν νοσφισμένῃ τῶδε δῶμα, κερρίθον μάλα καλὸν ἐνὶ πλοῦν βίῳ τοιο.

Iterumque eodem lib. Et lib.12.in duobus locis, & lib.15. Et lib.14. Et lib.15.loquens de nauis plena victu, Et lib.17. Et lib.18. Et lib.19.iterumque 21.

Quibus significatur relinquere se domum pulchram plenam opibus. Et aliis plerisque locis, in quibus ea dictio vitam non potest significare, vti etiam apud Euripidem in Supplicibus, οἱ δ' ἐκ ἔχοντες, καὶ ἀπαιζόντες βίῳ. Alij pauperes, & egentes victus. Iterumque in eadem fabula,

Κτᾶδαι δὲ πλῆτον, καὶ βίον, τί δ' εἰ τέκνοις, ὡς τῶ τυράννω πλείον ἐκμοχθῆ βίον; Comparet verò diuitias & victum quid oportet liberis, Vt tyranno maiorem elaboret victum? Nam & his locis vides βίον vitam significare non posse, sed victum & facultates, Vti etiam apud Hesiodum lib.1.operum & dierum, haud multo post princ. Κρύψαντες γὰρ ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισι. ἐνὶ δὴως γὰρ κερ καὶ ἡματι ἐργάσασθαι, ὡς εἰ κ' εἰς ἐνιαυτὸν ἔχειν, καὶ ἀεργὸν εἶναι.

Occultarunt enim Dij victum hominibus. Facile enim alioqui vel vno die tantum operatus esses, Vt in annum quoque satis haberes etiam ociosus. Ex quo illud Diogenis apud Laërtium ἐβόα πολλὰ κερ λέγων, τὸν ἦν ἀνθρώπων βίον εἶδον, τὸν τῶ θεῶν δεδιδῶ, ἀποκεκρυφθαι δὲ αὐτὸν ζυτῆντων μελίπικτα, καὶ μύρα, καὶ τὰ ὄρα πλῆσια, id est, vociferabatur sæpe dicens, hominibus victum facilem, siue maus, parabilem à Diis dari, sed cum illis occultari, dum requirunt placentas mellitas, vnguenta, & his similia. Nam & his locis vides βίον ad victum referri, non ad vitam. Tametsi scio Ambrosium interpretem Diogenis, & post eum Erasmus in Apohthegmatis vitam transfuisse. Ob quod à Francisco Bobertellio reprehensi, quos tamen excusat Nanius Alemarianus lib.8. συμμικτων. Ex his autem fit vt Græci ipsi vitam victu & facultatibus indigentem appellent βίον ἀβίωτον, id est, vitam sine vita, siue non vitalem. Lucianus: βίον ἢ ἀποροῦ ἀπὸ καλῆς καὶ ὀρμῆς εἶχον, εἰς ὑπερβολὴν πῶχός αἶν. Idem quoque alibi ἀβίῳς ἀνδρῶν, vocat inopes & egenos.

Hesiodus autem in opere ἐργα καὶ ἡμέραι, pecuniam animam mortalibus esse dicit. Χρήματα γὰρ ψυχὴ πῖλεται δειλοῖσι βροτοῖσι. Est anima heu miseris nummus mortalibus ipse. Cui concinens Aristoteles pecunias velut alteram hominis vitam esse scribit. Et alibi, videlicet lib.4.Ethic.c.1. Est enim, inquit, prodigus, qui seipsum perdit. Videtur enim patrimonij dissipatio interitus quidam esse: propterea quod patrimonio & facultatibus viuatur. A quo non admodum disidet Martialis epigramma. lib.9.ad Cinnam, epig.84. Cui astrologus prædixerat mortē intra paucos

paucos menses. Ille autem quicquid bonorum haberet, consumpsit. Itaque fecit, ne astrologus esset mentitus, cum omnia absumperit, quibus vitam sustentabat, huius carmen est huiusmodi,

Dixerat astrologus periturum te cito Cinna, Nec puto mentitus dixerat ille mihi, Nam tu dum metuis, ne quid post fata relinquis, Hausisti patrias luxuriosus opes. Bis quartum decies, non toto tabuit anno, Dic mihi, non est hoc Cinna perire cito?

Firmianus versus in eandem sententiam ædedit, quos posuit in suo tractatu de episcopo, quo loco nuper citauimus, Sunt nummi fratres, sunt nummi vita salisque: Est nummus sanguis, deliciae que hominum.

Antonius quoque Constantius Fanensis, Faistorum Ouidij interpres, in hanc sententiam id distichon prodidit, Exhaurit venas, & Lesbia Vare crumenam Demens, cui gemino sanguine constat amor.

Huc vergit text. in auth. quod mater. C. de reuo. don. vbi paria sunt infidari vitæ, & omnibus bonis. Et propterea metus perditionis omnium bonorū æquiparatur metui mortis. l. athletæ, in prin. & ibi Bar. ff. de excu. tut. & no. Ia. Are. in l. propter lit. ff. eo. tit. Guil. Cu. Cy. Bal. in l. isti quidem. §. si is. ff. quod met. cau. Bar. in l. pen. col. vlt. ff. de cond. ob tur. cau. Fulg. con. vlt. super cōtradictione, col. j. Panor. in c. 2. tum in 1. no. tum col. j. ver. hinc dicit, quod met. cau. vbi & idem dicit post gl. 2. & Goff. ibi, de metu perditionis maioris partis omnium bonorū Alcia. in l. interpositas. in verbo, cōrineat. C. de transac. Hipp. Marfil. in l. si vt allegas, nu. 5. C. de sic. Quin plus dicit Bal. in l. certa, in fi. C. de iure fisci, lib. 10. quod maior est pœna priuationis omnium bonorū, quàm mortis, per tex. in l. vlt. C. ad leg. Iul. maie. vbi priuato omnibus bonis mors est solatium, & idem Bal. in l. prohibitū, col. 1. eo. tit. & lib. quod iniuria, quæ fit in omnia bona vel maiorē partem, dicitur fieri in personam: & ita licet resistere ei qui facit, sicuti si in personā faceret, per d. l. propter litem.

Hinc causæ graues, in quibus videlicet quæstio est de omnibus bonis, aut maiori parte bonorum, æquiparatur causis criminalibus atque capitalibus, vt declarat Bar. in l. admonendi, col. antepe. ff. de iniur. & in l. testiu, post prin. ff. de testib. Bal. & alij in l. parces. C. eo. Pe. Anc. con. 28. rationes inductæ, col. vlt. & cōfi. 64. in causa quæ vertitur, col. 3. ver. sed præsupposito: & Soc. confi. 164. visa bulla Bonifacij. col. 8. & Iason con. 177. in præfenti, col. 5. ver. 2. adest, lib. 2. & Alcia. in l. trāsfigere, in verbo, in alius, post prin. C. de trāsac. A deo quod sicut reus criminis nō potest interim dum lis pendet, nouos honores appetere, per l. reus delatus. ff. de muner. & hon. & l. j. C. de reis postul. lib. 10. Ita & qui patitur cōtrouerfiam omnium, vel magnæ partis bonorū, vt voluit gl. no. ibi, quam sequitur Luc. Pen. col. 3. in prin. & Io. Plar. Et simile voluerūt Pe. Cy. Ray. & Fulg. in l. reum criminis. C. de procur. Et sicut dicitur inimicus capitalis, qui de statu, & capite cōtrouerfiam mouit: ita & qui de omnibus bonis, au maiori eorum parte, secundū Bal. in d. l. athletæ. §. dat re, misisonē, per illud tex. ff. de exc. tut. & ante illum Bar. in d. l. testium, in prin. & ibi Alex. in addi. ff. de testib. & voluit quoque Pan. & Io. Ana. in c. cum oporteat vterque, col. 2. de accusa. & Iason, d. confi. 177. vbi supr. lib. 2. Quæ cum ita habeant, ideo non minus dolent homines, si pecuniam, quàm si vitam ipsam amittant. Quin & sunt nonnulli qui pecuniam animæ anteponunt, vel teste Rabbi Moyse Aegyptio lib. 3. Perplexorum c. 41. Quod & Cato de liberis astruit, ita scribens, Et quod perspicuum est, maiorem curam habere nos marsupij nostri, quàm vitæ nostræ.

Satis ergo probatum aduocatos vitam hominum defendere, dum eorum bona defendunt. Quin & alius quoque rationibus hoc ipsum facere possunt videri: cum videlicet reos criminis capitalis à morte defendunt, & vindicant, alioquin per accusatorum calumniam, aut iudicum iniuriam perituros. Nōne Ligarium, quem Iulius Cæsar pro condemnato habebat, Cicero suo patrocinio liberauit? Nōne & L. Flaccum omnium opinione damnatū, & testimoniis multarum ciuitatum conuictū Iudicibus extorsit? vt à Plutarcho relatum est. Ex quo Tacitus in eo lib. quo oratores sui tēporis cum antiquioribus confert, dum loqueretur de Forensi caudicorū eloquentia, Sin periculū, inquit, irrepit, nō Hercule lorica, aut gladius in acie firmius munimentū, quàm reo & periclitanti eloquētia, præsidium simul & telum, quo propugnare pariter & incessere, siue in iudicio, siue in senatu, siue apud principē possis. Hæc ille. Qua in re aduocati sunt medicis eo magis anteponendi, quo ea mors, à qua liberāt ignominiosior est, quàm ea quæ morbis contigit. Imo si verius propriusq; loqui velimus, illa omnino ignominiosa est, & morienti & ipsius generi: ista nequaquā. Item leges coërcent, reprimunt, atque cohibent temerariā hominum audaciā, ne alter alterum quotidie interficiat, nē e alter alterius capiti infidietur. Nam vt scribit Horatius,

Oderunt peccare mali formidine pœne. Quot enim censes homines fuisse necatos, si qui in aliorum mortem conspirauerant, pœnam legibus statutam non formidassent.

Nec est quod magnopere curemus illum ordinē scripturæ, quo prælatos alicubi medicos patronis reperimus, quando id non aduodum consideretur, per tex. in l. nec enim ordo. ff. de sol. & ibi

Metus amissionis omnium bonorum mortis æquiparatur.

Causæ maioris partis bonorum æquiparantur criminalibus.

Inimicus capitalis dicitur qui de maiori parte bonorum cōtrouerfiam mouit.

Alio modo aduocati vitam hominum defendunt.

Ordo non considerandus.

concord.in gl. Et videmus etiam alibi, patronos non simplicibus tantum medicis, sed & archia- tris ordine ipso antepositos, vt in l.vlt. vers.de aliis autem. C.de inoff.testa. Et notarios medicis etiam prapositos, in l.vlt. post prin. C.com.de leg. quauis continuo post in eadem l. medici pluris astimentur quam notarij, vt hinc facile intelligas non admodum curandum esse de eo ordine.

383
Amicitia vtilis

¶ Sed vt his mature relictis, redeamus ad medicinæ vtilitatem: Nihil fido amico vtilius esse, nihil conducibilius, nihil iucundius omnes existimant. Omnium (inquit Tullius lib.1. de finibus bonorum & malorum) rerum, quas ad beate viuendum sapientiã comparauit, nihil est maius amicitia, nihil vberius, nihil iucundius: vt interim omittam adeo multa de vtilitate & laudibus amicitia ab eodem descripta in eo lib. quem illi peculiariter dedicauit: & longo ante interuallo à Teophrasto, Xenocrate Calchedonio, Cleante, in libris quoque in eam rem priuatim compositis. Atqui rei adeo vtili & iucundæ comparat Ecclesiasticus medicamentum, Amicus (inquit c.6.) fidelis, medicamentum vitæ.

384
Sanitate nihil vtilius

¶ Et vt hanc quoque medicinæ vtilitatem intelligas: Quid sanitate rerum omnium vtilius est? Certe nihil, vt dicit Galenus in lib. Sectarum, vtpote qua neglecta, vt scribit Hippocrates lib. 3. *ἡ ἀσθενεία, nulla est cæterarum rerum voluptas.* Et sine qua, vt in ipsius hymno cecinit Orpheus, cuncta sunt hominibus inutilia. Idcoque illud hodie vulgo dici solet, Qui sanus est, diues est. Et qui epigramma in Apollinis Deliaci propilæo inscripserat, illud inseruit, autore Aristotele, *ἡ ἀσθενεία, id est, Optimum est sanum esse, Idem lib. Rhetoricorum 2. c.21. hanc sententiam celebrari dicit solitam, Bene valere præstantissimum hominibus est. Maximus Tyrius Platonicus in initio Sermonis 41. scribit vetustum olim carmen fuisse, quod in supplicationibus canebatur, Beatorum antiquissima sanitas: In reliquam vitam tecum sim.*

385
De eadem re.

¶ At ipse Plato in Gorgia scribit cantilenam hanc conuiualem & discumbentibus celebrari solitam ex poëta quopiã, *ὑγιαίνειν μὲν ἀριστον ἐστὶν, τὸ δὲ δευτέρου καλὸν γυγιᾶς, τρίτου δὲ (ὡς φησὶν ὁ Πρωταγόρας) τὸ πλεῖστον ἀδολῶς.* Id est, Optimum esse bene valere, Secundo loco esse formosum, Tertio habere diuitias (vt verbis poëtae ipsius vtar) nulla fraude quæsitas. Cuius etiam meminit lib.2. de Legibus. Sed & idem lib.1. de Legibus, & iterum lib.6. de Repub. scribit inter bona humana primum esse sanitatem, Secundum formam, Tertium vires, Quartum diuitias. Sclerias autem apud Stobæum Ser. 101. ita similem sententiam pronunciauit,

*ὑγιαίνειν μὲν ἀριστον ἀνδρῶν θνατῶν,
Δευτέρου δὲ φουὰ καλὸν γυγιᾶς,
Τρίτου δὲ πλεῖστον ἀδολῶς, εἴ τι
Τέταρτον, ἢ ἔτι μετὰ τῶν φίλων.
Optima quidem est sanitas viro mortali,
Deinde bonum ingenium,
Tertio diuitiæ siue dolo parte:
Postremo virens ætas inter amicos.*

Id est, ex Gesneri traductione,

At Theognis,

*Καλλίστη τὸ δικαιοσύνη, καὶ ὑγιαίνειν,
ἡδίστη δὲ τύχη, ὅν τις ἐκείσος ἔρα.*

Quibus significatur pulcherrimam rem esse iustitiam: optimam sanitatem, Suauissimam autem desiderata consequi.

386
De eadem re.

¶ Sed & Cato Censorius, si is est, primas tribuit sanitati, cum scribit, *Sic tibi præcipue, quod primum est, cura salutis.* Quod sic vertit Planudes, *ἔστω σοι μελεδώνων πρώτη φροντίς ὑγίαιας.*

At Diogenes Synopeus felicitatem quinquepartitã diffiniebat. Primam eius partem bene consequi, Secundam sensibus & bona valetudine corporis vigere, Tertiam in rebus gerendis fortunatum esse, Quartam gloria & claritudine apud homines excellere. Quintam pecuniis cæterisque rebus ad omnes actus humanitatis affluere. Testis alter Diogenes Laërtius. Qui & ipse in Aristotele tradit eam valetudinem inter bona corporis reponere. Et in Zenone Citrico Panectium atque Possidonium (philosophos adeo Cicero celebratos) dixisse virtutem minimè sufficere ad bene beatæque viuendum: sed & bona valetudine opus esse.

387
De eadem re.

¶ Porro Crantor Solësis existimabat primas vitæ partes virtuti dandas esse: secundas bonæ valetudini: tertias honestæ voluptatis: quartas diuitiis. At Thales Milesius ex septem vnus, interrogatus quisinã felix esset, Qui in corpore, inquit, sanus est. autor Laërtius. Possidonius Apameus dicebat maximũ inter homines bonũ esse diuitias, & sanitatem, vt refert Epiphanius Cyprius lib. cõtra Hæreses 3. Tomo 3. Hæresi 80. eadẽmq; vlt. Fertur inter Græcas sententias Menandri senarius, *ὄν ἔστι ὑγίαιας κρείττον ἔδειν ἐν βίῳ.* Id est,

*Quam bene valere melius in vita nihil,
ὑγίαια καὶ νῆς ἐσθλά τῶ βίῳ δ' ὄνο.
Rectè valere ἔστι sapere, duo vitæ bona.*

Et alter,

388
De eadem re.

¶ Noster autem Ecclesiasticus c.30. Melius est (inquit) pauper sanus, quàm diues imbecillis. Et paulò infrã, Melius est corpus validum, quàm census immensus. Non est census super censum salus corporis. Plutarchus in libello de valetudine bona tuenda, dicit bonam valetudinem maximè diuinum, longèque blandissimum esse condimentum. Martialis lib.10. epig.47. inter ea quæ vitam

vitam faciunt beatiorẽ salubre corpus reponit. Synesius Cyrenensis in oratione de laudibus Caluicij, asserit sanitatem rerum bonarũ esse optimam. Iuuenalis ad calcem Sary.10. nihil aliud orandũ esse dicit, quàm vt sit mens sana in corpore sano. Secundũ quã sententiã ferunt Pyrrhum Epiratorũ Regem bellicoissimũ, cum immolaturus tẽpla inuiseret, non regni ampliore modum, nõ de hoste victoriã, neque item gloriã illustriorem, aut diuitias, & id genus alia quibus mortaliũ plerique inhiant, sed vnum hoc *ὑγιαίνειν*, id est, valere ac sanum esse, à diis precari solitum, tanquã hac parte bene cõstituta prosperius cetera viderentur. Nam si toto sinu sese effundat fortunæ afflatus, absit autẽ valetudo, nullum illinc profluit emolumentũ quod iouet. Cuius rei meminit Lucianus in eo opere cui titulus est *ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ πῶρε γορεῦσαι πάλισματῶ*, id est, pro eo quod inter salutandum lapsus fuerat. Propterea vt idem Lucianus tradit in eodem loco, Antiochus cognomento Soter prælio cum Galatis congressurus, in quiete arbitratus est Alexandrum sibi astare, monerẽque vt refferam hanc ante pugnam militibus daret, *ὑγιαίνειν*, id est, bene valere, quod cum is non neglexisset, nobilem de hostibus victoriã assecutus est.

De eadem re.

389 ¶ Pythagoras quoque in epistolis, vt & ipse Lucianus recēset, nõ alia vsus est salutatione, quàm vt iuberet *ὑγιαίνειν*, vt ex Oecello Luciano, Archita, & aliis ipsius discipulis cõicere licet. neque enim is aliquid suorum scriptorũ relinquere post se voluit. Id autẽ institutũ & Pythagorici mox feruarunt, quoties misis inter se murũ literis graue, aut serium aliquid scriberent, veluti animã corporique nil amplius cõgrueret. Hocq; vno bona hominis vniuersa cõprehenderentur. Quin & symbolum quo inter compares vterentur, dicebatur *ὑγία*, id est, sanitas. In Sicyonia *ὑγίαιας* simulachrum celebriter cultum ex ipso Luciano, & aliis antiquis monumentis adnotauimus.

De eadem re.

390 ¶ Sed audi diuum Augustinum in Decretis canonicis, in c. decimã 16. q. 1. Decimã, ait, tributa sunt egentium animarum. Quod si decimam dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis & animæ consequeris. Videtne August. quanti sanitatem corporis faciat, vt qui eam polliceatur veluti pro maximo præmio. iis qui decimas Deo reddiderint, vt etiam annotat Ioan. And. in c. 1. in fine, de deci. lib. 6. Sed & in sacris literis Esaia 58. sanitas iis promittitur, qui esurientibus panem suum fregerint, egenos, & vagos in suam domum induxerint, & nudum operierint. Et Ecclesiasticus c. 34. proponitur deus dans sanitatem, vitam, & benedictionẽ, timentibus eum Galenus autem lib. de sanitate tuenda 5. asserit fatius esse, si cui vllum omnino peccatus est, sexcenties malle mori, quàm vitam valetudinariam viuere.

Sanitas medicina finis.

391 ¶ Hanc autem rem adeo vtilem, adeo cunctis expetitã, vel summis viris confert præstatque medicina, cuius finis atque intentio est ipsa sanitas, sicuti dicit Gal. lib. Sectarum in princ. & aliàs sæpissimè, & Gregorius Nazianzenus in Apologetico. Et vt scribitur in l. cum antiquitas, post prin. C. de test. sine medicina sanitas periclitatur. Ex quo planè sequitur, medicinam summè esse vtilem & necessariam, quod & fatetur Imperator in l. Archiatros, & ibi Lucas Pen. quid id annotat. C. de Meta. libro 12. Nihil tamen impedit quin & prætereã audiamus Casiodorum de vtilitate ipsius, lib. 6. Epistolarum variarum ita differentem, Inter vtilissimas res, quas ad sustentandam humanæ fragilitatis indigentiam diuina tribuit natura, præstare videretur aliquod simile, quod potest auxiliatrix medicina conferre. Ipsa enim morbo periclitantibus maternã gratiã semper assistit: ipsa contra dolores pro nostra imbecillitate configit: & ibi nos nititur defendere, vbi nullæ diuitiæ, nulla dignitas potest subuenire. Hæc ille.

Sanitatis pars vrens medium.

392 ¶ Sed quoniam in sanitatis mentionem nuper incidimus, hic locus me submonet, ne & aliud de sanitate prætermittam, quod ad medicinæ laudem, & eam quidem non mediocre pertinet. Sanitatis sanè parens est medium, hoc est temperies: imò sanitas est idem ipsum temperamentum, sicut morbus intemperamētum, vt dicit Gal. lib. 1. de Accidenti & Morbo, aut vt alij vertunt, de differentis morborum: & Ioannitius in suis Isagogis. Idco idem Gal. circa initia lib. 1. *ὑγίαιας*, scribit Temperantiam, siue Symmetriã calidi & frigidi, sicci & humidum naturalem esse sanitatem, præfertim simularium partium, quam Aristoteles in 3. quæst. Encyclica primè sectionis, diffinit, Secundam valetudinem mediocritatem quandam esse. Ex quo & Gal. lib. 2. eiusdem operis nuperrimè citati, scribit in omni tuendã sanitatis materia id potissimum esse spectandam, quod mediocre est. Nam & vt tradit Plato in Timæo, corpus nostrum his quatuor qualitibus constat, sicco, humido, frigido, calido, vt quod sit compactum ex terra, aqua, aëre, & igne. Ex quibus quum vnum plus æquo aut excedit, aut deficit, flaccescit corpus, & in ægritudinem labitur: & ita mediocritate ac temperamento de corporibus subducto mutationes variæ, morbi, corruptiones propè infinitæ irroborent, atque inualescunt. Cuius Platonice sententiæ testimonium citat Gal. lib. de Elementis. Sed & Alcmeon quoque scribit sanitatem Isonomia contineri, hoc est, æquabilitate potentiarum quarundam, videlicet humecti, calidi, sicci, frigidi, amari, dulcis, & id genus aliorum. Et si monarchia in his aliqua se ostentari, confestim oriri morbos, deinde quoque mortem consequi, vt retulit Plutarchus in libro postremo de Placitis philosophorum cap. quoque postremo. Diocles quoque apud Stobæum c. 98. dicebat *τὰς πλάκας τῶ νόσων διὰ τὸ ἀνομοκρατεῖν γίνεσθαι*, id est, plerisque morbos ab inæqualitate provenire.

Sanitas æquabilitate: quatuor humorum continetur.

393 ¶ Sed & Fabius Quintilianus, si is est, Decla. 8. Quicquid nos (inquit) in vitia morborum à naturali sanitate commutat, facit aut nimij sanguinis pondus exæstuans, aut superfluens calor, aut ultra naturalem modum humor exundans, & cetera. Propterea ab Aristotele illo philosophorum

Magne exuberantia pestulentes.

Deo rectè quæsitum in primo omnium problemate, Quare magnæ experatiæ pestilentes sunt? quoniam, ut ille dicit, aut excessum, aut defectum faciunt, qua quidem re morbum consistere certum est. Videmus enim eum qui supra modum bibit, aut comedit, crapula & ebrietate perire. Contrà qui nihil, aut minimū edit, aut bibit, marcescere, & in phthisim, hoc est, tabem incidere. Eodem modo, qui nihil dormit, aut qui minimū, necesse est morbo perire. Quæ & prius annotat Hippocrates, cum inquit lib. 2. Aphorismorū, Somnus & vigilia si alterutrum modum excessit, malum est. Neque repletio, neque fames aliquo modo bonum. Idem quoque, si is est, in lib. de natura hominis, Plura (inquit) in corpore sunt, quæ cum plus iusto inter se calefiunt, aut refrigerantur, aut siccescunt, aut humefiunt, morbos pariunt. Et paulò inferius, corpus humanum habet in se sanguinem, & pituitam, & bilem duplicem, rùm flauam, rùm atram. Ex quibus & consistit, & ægrotat, & valet. Valet quidem, cum ea inter se vim & copiam mediocriter temperatas, maximèque permixtas habuerint. Contrà laborat, cum eorum aliquid est plus minùste iusto. Quæ cum ita sint, Paulus Aegineta eum demum esse dicit temperatissimum hominem, cuius corpus omnium extremorum exactè medium tenuerit. Quod non solum in vita humana, sed & in brutis, plantis, & seminibus videre licet, ubi à nimio humore, siue frigore necantur sata à nimia siccitate, seu feruore exiccantur & comburuntur, & ut ait Virgilius Ælog. 7.

Aret ager, vitio moriens sitit aeris herba,

Ziber pampineas inuidit collibus umbras.

394
Medicina & medici à medio disti.

¶ Est ergo medium sanitas, aut sanitatis causa. Qua ratione (ut ad id tandè veniamus propter quod ad eò multa præfati sumus) medicina & medici à medio dicti sunt, ut Senecæ in quadam ad Lucilium epistola, & Prisciano in lib. de 12. carminibus c. 5. & omnibus propè placuit, qui horum etymum adscripserunt: quoniam videlicet temperatiā est medium inæqualitatis, quæ solet fieri ex contrariis elementis. Cuius quidē temperatiæ in corporibus nostris auctores sunt medici, qui & mediis quibusdam, hoc est, temperatis rebus sanitatem tuentur. Ideo Gal. in lib. Hæreseon scribit autoritate Platonis medicinā esse temperantiā corporis aduersus plenitudinem & inanitionem. Quanquam scio Archi. post Papiam scripsisse in c. medicamentum, de pœni. di. j. medicinam à modo dictam, ut nō multum, sed paulatim adhibeatur. Nam in multis, inquit, contristatur natura, mediocri autem gaudet. Sed & posse dici medicos dici à verbo græco *μηδύμας*, id est, curo, quod scilicet morbos curat, & sanitatem restituit, quod in idem recidit. Aliunde quoque dicit Verrius, & ab eo Festus Pompeius, uti apud illum videre poteris.

395
Medicina contineri uictus & alimentorū appellatiōe.

¶ Cæterum quanti medicinā faciunt nostri, quāmq; vtilem & necessariā existimant, vel ex hoc vno apparet, quod voluerunt sub nomine & appellatione victus & alimentorū, medicinā contineri. Tanquā sine illis viuere non possimus, ut qui alimenta, vel victum præstare debet, idem & ægroto medicamēta suppeditare teneatur, ut voluit Bar. in l. cum dotē. §. si autem in sœuissimo, per illum tex. & ibi quoq; Alber. & Angel. qui eum §. legūt cum §. si maritus, vterq; col. 2. & Alex. col. j. ff. sol. mat. & idem Bar. in l. libertis quos. §. j. & in l. legatis, la. j. ff. de ali. legat. & in l. cum hi. §. qui transigit, & ibi quoq; Angel. & Ias. ff. de tranfact. & in tractatu de alimētis, col. 1. vers. quero an ille, & Alberi. in l. cætera. ff. de verb. sign. & Flori. in l. sicut impendia. ff. de vsu. & in l. si filia. §. si filius. col. vlt. ff. famil. hercif. Fran. Are. in l. si seruum, col. 3. vers. 3. adde. ff. de verb. oblig. & Philip. Cor. con. 286. pro præsentis cōsultationis decisione, paulò ante si. lib. 3. & Iason in l. cum antiquitas. in 3. no. C. de test. & Pau. Citad. in tract. de iure patro. in 5. tract. in 6. parte, ar. 4. in 4. quæst. & Caro. Ruy. confi. 139. visis processibus, col. 1. lib. 4. & ante hos Spec. tit. qui filij sunt leg. §. 1. vers. sed nunquid is qui præstare tenetur alimēta, per tex. in d. §. si autem. & in d. l. sicut, & in d. l. legatis. & etiam in d. l. cætera, ibi, curandū ve corporis, & l. verbo victus, & l. quos nos hostes. §. viuere. ff. de verbor. signifi. quod & ante ipsum voluerat Marti. Pha. ut refert Ioan. And. ibi, & iterum in vers. in summa nota, qui aliquantò post sequitur. Quamuis gl. in c. nihil, in gl. vlt. in fi. 7. q. 1. dicat quod medicina non numeratur inter alimenta, per l. non omne. ff. de pecul. leg. quod & idem dicit Bal. in rubi. de vit. & honest. cleri. ubi tamen fatetur eam venire appellatione victus, sed cæteri omnes non distinguunt. Idem autem Bal. in l. si cum dotem. §. si maritus, cum quo legit d. §. si autem, dicit ibi probari medicamenta non contineri appellatione alimentorum, cum ibi ponantur ut diuersa, tamen subdit simile esse iudicium de vtroque, ut ibi patet.

396
Indignus censetur qui defuncto ægro tanti medicos nō adhibuit.

¶ Sed quocunq; ea res modo se habeat, satis constat ex supra dictis, iure optimo scripsisse gl. in l. indignum. ff. qui. ut indig. fiscum aduocare posse hæreditatē ab hærede, tanquam ab indigno, qui medicos defuncto, dum ægrotaret, nō adhibuit. Quam & sequitur Marti. Laud. in tract. de fisco, vers. 4. 2. & Alex. confi. 137. viso processu, in princ. lib. 7. Et idem voluit gl. in l. quod si nolit. §. si mancipiū. & ibi Cepol. nu. 16. ff. de ædil. edic. & videtur voluisse gl. in l. si ab hostibus. §. 1. ff. solu. matr. dum allegat d. l. indignum. Quæ & hoc propterea, & quidem nō obscurè voluit, virum, qui vxori ægrotati medicos non adhibuit, nihil ex dote ipsius lucrari. sequuntur Docto. ibi, & Bart. in l. idemque. ff. pro socio, & in l. si seruum, in princ. ff. de verb. obli. & in l. in bonorum. ff. de bono. posses. & in auth. dos data, col. 2. C. de don. ante nup. & Bal. in liuris. C. qui admit. ad bono. posses. & in l. quod in vxorem. C. de neg. gest. & con. 254. proponitur quod vxor, post princ. lib. 2. Alex. confi. 91. repetitus. col. 2. lib. 7. & confi. 123. viso processu, ferè per totum, eodē lib. 7. quo loco latè ostendit, quomodo id intelligatur, & Soci. qui & hoc limitat, confi. 115. viso processu, col. vlt. lib. 3.

¶ Pro

397 ¶ Pro quibus est optimus text. in d. §. si mancipiū, ubi is in culpa esse mortis alterius dicitur, qui medicos nō adhibuit, ut sanari potuerit. Et in l. si necessarias, in prin. ff. de pign. acti. ubi si creditor dederit pecuniam medicis, quod curarent seruum pignori datum ægrotum, repetit creditor à debitore tanquā necessarias impensas, etiam si seruus ex eo morbo decesserit. Et aliam quoq; gl. in c. prouidendū, in verbo, inferas. 83. di. eum præsumi furiosum, qui ægrotans prohibet sibi dari medicinas, quam sequitur Spec. tit. de salar. §. vlt. vers. sed quid si infirmus, & vers. seq. & ex theo logis Anto. Flo. in 1. parte 3. partis principalis suæ summæ, tit. 7. c. 2. §. salarium autem, col. 1. in fi. Qui & ipsi voluerunt, quod huiusmodi ægrotus inuitus & renitens poterit à medico curari, soluetque is expēsas, cum multis cōcord. quas adduxi supra c. 6. nu. 37. adde & tex. Non tamen peccat ægrotus non parens medico, cum non sit eius prælatus, secundum Inno. & recentiores, in c. tua nos. de homi. licet malè faciat, ut dicunt Io. And. Cardi. Ioan. Ana. & Fely. ibi. At certè is peccat qui contra præceptum medici ægroto etiam petiti quicquam tradiderit, ut dicunt Hosti. & Iose Io. And. & Ioan. Ana. ibi. Ad eò deferunt nostri Iurium interpretes medicorum autoritati.

398 ¶ Sed & aliàs sæpe, & ipsi & leges, & sanctiones Pontificum multa relinquunt medicorū iudicio, videlicet, an vulnus sit lethale, necne, per c. significasti, le. 2. de homic. Et an ex vulnere, an ex febre quæ superuenit, quis sit mortuus, ut voluit Spec. tit. de homi. §. 1. col. 1. vers. pone A. vulnerauit, & iterum vers. an mortuus, & Card. post Matth. in cle. 1. & ibi quoq; Imo. col. vlt. eo. tit. Signo. Homo. confi. 63. Titus calce percussit, col. 2. & confi. 155. in processu facto, col. 6. in prin. 3. dubij, & confi. 163. factum sic se habet, quidam Simonelus, & Bal. confi. 237. ad euentiam col. 2. lib. 2. & confi. 28. an vulnus fuerit, eo. lib. 2. Floria. in l. ait lex, col. 2. ff. ad leg. Aquil. & Cepol. confi. 28. magister Iacob. col. 4. vers. item etiā magister, & ver. ego tamen sine dubio, & multis seq. & confi. 62. magnifice ac generose rector, col. 2. & Soci. confi. 178. primo aspectu, col. 2. vers. circa primum, ibi, tamen illam op. lib. 2. Et vtrum quis verè sit furiosus, an verò furorem simulet, ut impunè delinquat, secundum Iac. Aret. Nico. Neap. & Bal. in l. obseruare. ff. de cur. furio. Ut proinde proclama re possimus cum Erasmo, O noua dignitas medicinæ, agitur de capite hominis, & iudicis sententia pendet ex medici præiudicio. Item an valetudo militis eiusmodi sit, propter quam is dimittendus sit. l. semel, ibi, medicis denunciatis. C. de re milit. lib. 12. Et an ægrotos sit sanæ & integræ mentis, ut hinc sciatur an possit testari, secundum Cyn. in l. senium. C. de testa. & Bar. & Bal. in l. 2. ff. eo. Et an morbus redierit ex priori causa, an ex noua causa, secundum Panor. in cap. presbyterum, de homi. cum concor. alibi à me traditis. Et generaliter in his omnibus, quæ ad medicinam pertinent, secundum Specul. tit. de prob. in 2. parte. §. vlt. vers. hoc quoque notandum, de quo etiam per Bar. in proce. ff. etiam, in §. omnem, & in l. j. ff. de ven. inspic.

399 ¶ Hinc medicinæ vtilitatem considerantes Aegyptij sapientissimi hominū semper habiti ex publico medicis stipendia victumque concedebant, qui secundum legem ab antiquis probatisque medicis traditam ægros curarent, autore Diodoro lib. 1. Indi nullas artes exquisitè discerant præter medicinam, ut scribit Strabo lib. 15. qui & paulò post tradit à Germanis (hi alterum philosophorum genus Indorū, alteri enim Brachmanes vocabantur) medicos fuisse multos, & eos quidem post Syluicolas honoratissimos, ut qui circa hominē philosophantur. Nemo illos hospitio non libetè suscipiebat. Nemo rogatus illis non irrogabat quæ victui erāt necessaria. Sed & Diodorus ipse lib. 2. tradit, apud eosdem Indos fuisse medicos, qui è publico stipendia percipientes peregrinos ægros curarēt. Plato lib. 3. de Repub. Bonos (inquit) medicos habere oportet in ciuitate, qui ab ineunte ætate discendæ artis studiū inter plurimos corpore malè affectos fuerint versati, ipsique omnium morborum genere laborarint, naturaque imbecilla sint. Neque enim corpore corpus curant. Cyrus ille sapientissimus rex Persarum, & qui ad illos primus imperium transtulit, apud Xenophontem lib. j. dicit vrbes medicis indigere, quibus & bene valere opus est. Ideoque post regnum à se adeptū huius quoque rei habuisse curam. Cui Cyri sententiæ ad stipulatur tex. in l. si duas. §. grāmatici. ff. de exc. tur. & in l. j. ff. de Decre. ab ord. faci. quibus cauetur certum medicorū numerum debere esse in vnaquaque ciuitate. Ideoque postea in l. ambiciosa, eo. tit. sancitū est posse Decuriones medicis salaria constituere de publico, quam l. annotat gl. in l. 1. C. de præb. sal. lib. 11. ad limitationem illius l. prohibentis salarium constitui ex iuribus reip. incōsulto principe. Iulius Cæsar omnes medicinā professos quo libentius & ipsi vrbes incolerent, & cæteri appeterent, ciuitate donauit, teste Suetonio, in vita illius c. 4. 2. Eius successor Augustus, ut idem retulit, in magna quadā sterilitate & difficili remedio omnes peregrinos excepris medicis vrbe expulit. Et ut memoriæ prodidit Plin. lib. 29. c. 1. Cum Romani aliquādo Græcos Italia pellerent, medicos exceperunt. Alexander Seuerus & ipse Romanus Imperator, à quo tam multas leges habemus, medicis salaria instituit, ut auctor est Aelius Lampridius.

400 ¶ Nullus fermè celebriorum principum sine medicis sibi quidem propriis fuisse legitur. Quin & hodie publica cōsuetudine receptum est apud omnes orbis nationes, ne princeps viquā gentium agat absque medicis. Et ea potissimum, ut opinor, ratione, quod, ut iam diximus, multa animi vitia ex corporis vitiatis humoribus oriuntur. Nec eorum sæpè mentem esse sanam, quorum corpus inualidum est, in ea præsertim parte, quæ rationis sedes est, id est, in cerebro, quod plerunque principibus vitiatum est. Propterea frustra reclamant qui sunt à consiliis, furis ó princeps, ad te redi: nisi medicus arte sua neque volenti, neque sententi suam mentem purgato cerebro reddi-

Creditor repetit impensas medicorum, etiam si seruus mortuus sit.

Medicorū iudicio in multis statur.

Medicis apud Aegyptios stipendia publica.

Principes nunquam sine medicis esse debent.

derit. Si Cambyſi ſacro (vt ſcribit Herodotus in Thalia) morbo laboranti, proindeque inſanienti ſidus aduiſſet medicus, non vſque ad fratris ſororiſque, & eiſdem vxoris, & aliorum domeſticorum interitum inſaniuiſſet. Si etiam Caio Caligula corpore & mente valetudinario aduiſſet medicus, qui cerebrum, vt ipſe aliquando cogitauit (teſte Suctonio) purgauiffet, non vſque ad pugionum ac venenorum ſcrinia in perniciem humani generis inſanauiſſet.

401 ¶ Proindeque & principes adſciſcere ſibi medicos veluti proprios & peculiare docuit antiquitas, quæ ſuum quoque medicum Deos ipſos habuiſſe dixerit, quem Pæana Dorici, Pæonem alij vocant, vt ſcribit Seruius enarrans illud lib. 7. Aeneidos, Pæoniis reuocatum herbis, vbi hinc Pæonias herbas interpretatur medicinales, à Pæone deorum medico. A quo etiam idem Virgilius Pæonium morem appellat medicinalem, cum ſcribit lib. 12. Aeneid.

— Ille retecto

Pæonium in morem ſenior ſuccinctus amiſſu.

Et Galenus lib. Therapeutica 6. Pæoniam manum appellat medicam. Poſteſt & ab eodem Pæonia herba videri appellata, de qua Plinius lib. 25. c. 4. Vetuſtiſſima (inquit) inuentu Pæonia eſt, noménque auctoris retinet. Huius autem Pæonis medici meminit Homerus Odyſſæ lib. 4. & lib. Iliados 5. vbi ſcribit illum Plutonium ab Hercule vulneratum, cum in cælum auſugiffet ad Iouis domicilium, curauiffet mitigatoriis medicamentis vulneri ipſius appoſitis,

τῷ δ' ἐπὶ παλῶν ὀδυνήφατα φάρμακα πάσων ἠκέσαστ'.

Quod & nos alibi ad aliud propoſitum citauimus. Apud eundem, eodem lib. 5. Iliados, ad finem, Pæon ipſe,

παρ δὲ δὴ κρονίωνι καθέζετο χυδῆϊ γαίῳ.

Iuxta Iouem Saturnium ſedebat gloria gaudens.

Ex quo Homerus medici dignitatem inſinuat. Meminit & ipſius Pæonis Aefopus ille Phrix in quadam vulpis vermifque fabula: & Apollonius Rodius lib. 4. Argonauticôn, & Lucianus in Tragedia cui titulus eſt Podagra,

Nec ipſe vincere ſummis omnium

Pæon Deorum medicus arte ſua poteſt.

Cæterum Nicædri Scholiaſtes hunc eundem eſſe cum Aefculapio ſcribit, cui conſecutus Artemidorus *παλῶν*, inquit, *γὰρ ὁ ἀσκληπιὸς λέγεται.* Pæon autem à *παίω* inſeſtitur, quo medela ſignificatur. Sed vt redeamus, Virgilius ſuo principi Aeneæ aſſiſtere facit lapidem medicum, qui illum à vulnere quod exceperat, curauit lib. 12. Aeneidos. Alexandro Magno ſemper Philippum aduiſſe ſcribunt Plutarchus, Arrianus. Q. Curtius, & cæteri vite illius ſcriptores. Et Pyrrho Epirotarum regi Timocharem, & Niciam, vt alibi diximus. Porro contra hos qui ob medendi curam à comitatu principis diſcedere non poſſunt, non currit præſcriptio, quando iuſta abſentia ratio, & neceſſitatis publicæ obſequium ab eiſmodi præiudicio eos defendit. tex. eſt ad literam in l. 2. C. qui non ob. long. temp. præſer.

402 ¶ Nec principes tantum, ſed & exercitus medicos ſecum habere oportet, vt facile perſpici poteſt ex l. j. C. de profef. & medi. lib. 10. qua huiusmodi exercituum medicos, quando ob eam rem Reipub. cauſa abſuerint, à ciuilibus muneribus excuſet. Et vt ſcribitur in l. inter eos §. vlt. ff. ex quib. cauſ. maio. M. litum medici, quoniam officium quod gerunt & publicè prodeſt, & fraudem eis afferre nõ debet, reſtitutionis auxilium implorare poſſunt. Et apud Homerum legimus, quod iam alibi aliud agentes ſcripſimus, Machaonem, Podalirium, Autolycum, & eiſ filios maxima Græcorum exercitui adiumenta præſtiſſe. Silius quoque Italicus lib. 5. ſcribit Hannibalem ſecum duxiſſe Syalum medicum in expeditionem Italiae.

403 ¶ Sed vt ulterius progrediamur. Diogenes Synopæus cum inueneretur gubernatores, medicos philoſophos; hominẽ eſſe omnium animalium ſapientiſſimum dicebat. Cum autem ſomniorum interpretes, cõiectores, & huiusmodi cæteros inſpiceret, nihil tum ſe inanius exiſtimare hominẽ dicebat. Lycon Aſtianaꝝ philoſophus peripateticus, Stratonis Lampſaceni in ſchola regimine ſucceſſor, ſuo teſtamento iuſſit honorari medicos Paſthemim & Midam, dignos, vt aſſerebat, magna & honore, & pretio, ob ſummã in ſe diligentiam, & artem. Fuere olim apud præſcos illos inſignes ciuitates, aliãque loca celebria huius artis ſtudio dedicata, adeo eſt æſtimata medicina. Inter Laodicã & Caruram templum erat mēſis Cari appellatum in maxima veneratione, in quò maxima medicorũ ſchola à Zeuxide cõſtructa eſt, & poſtea ab Alexandro Philalæthe. Eraſiſtratorum quoque ſchola Smyrnæ ab Icelio erecta. author vtriuſque; Strabo ad finem lib. 12. Alexandriae item medicinae ſtudia celebratiſſima fuiſſe tradit Ammianus ad fin. lib. 22. Plinius Secundus vir omnium conſenſu doctiſſimus tanti medicinae medicosque fecit, vt ægrotus denunciarit ne quid ſibi daretur, niſi permiſſibus medicis, vt ipſe retulit lib. Epistol. 7. ad Reſtitutum, epi. eius lib. 1.

404 ¶ Quid nunc ingentiſſimos medicorũ quæſtus memorẽ. cum hæc ars diuiniõr ſit, quàm vt huiusmodi rationibus ſit æſtimanda? Propterea Hippoc. ad Abderitas ſcribit, nunquam ſe pro eius vſu mercedem recepiſſe: vt quæ ſit libera, Deorumque munus. Auſonius quoque teſtis eſt, patrem ſuum eiſdem nominis, arte medicum, idipſum etiam factiſſe, in Epicedio in ipſum patrem, *Obtuli operem cunctis poſcentibus artis inemptæ, Officiũque meum cum pietate fui.*

At ſi qui

At ſi qui ſint qui rerum pretia malint quæſtu & vtilitate metiri, Neque enim illicitum eſt, nec indecorum medico mercedem accipere ſanitati, per text. Ang. qui id honorem appellat, in c. non ſanẽ. 14. q. 5. quem item notat gl. in c. qui ſtudet, in verbo, ſanitati. j. q. j. & in c. prouidendum. 83. di. & Spec. rit. de Salar. §. vlt. Sed & Tullius, vt id obiter dicam, medici mercedem honorem vocat lib. 16. Epist. in epist. incip. Nos à te. Si quis igitur res quæſtu & compendio metiatur: ne hac quidem parte cuiquam aliarum cedit artium. Neque vlla magis fuit frugifera, & ad rem ſubito parandam æquẽ præſentanea, vt non abs re ſenſerit Eſaias ſolos ferẽ medicos eſſe locupletes, & omnium rerum minimè indigentes, cum ſcripſerit, c. 3. non ſum medicus, & in domo mea non eſt panis, neque veſtimentum. ex quo & illud carmen minime quidem elegans, ſed verum, Dat Gal. opes, & cæte. ab Accuſio noſtro relatum in proœmio ff.

405 ¶ Id quod facile exemplis comprobari poteſt. Eraſiſtratus enim (quod iam ſuprà diximus) Antiocho rege ſanato à Ptolemæo eius filio centum talentis donatus eſt. Id ſexaginta millia noſtrorum aureorũ efficit, ſi Budæo credimus hoc ipſum affirmanti lib. 2. de aſſe & partibus eius. Fuere Caſſio, Carpitano, Aruntio, Albutio, Rubrio (de quibus & ſuprà locuti ſumus) 250. ſeſtertia annua mercede apud principes, vt ſcribit Plin. lib. 29. c. 1. id eſt, vt idem Budæus autumat, ſex millia ducenti 50. aurei. Q. verò Stertinius, vt idem Plinius ſubiungit, principibus imputauit, quod ſeſtertius quingenis annuis contentus eſſet, cum ſexcenta ſibi quæſtu vrbiſ fuiſſe numeratis domibus oſtenderet, id eſt, vt cum Budæo quoque interpretemur, Stertinius ſummã altero tanto maiorem à principibus habebat, hoc eſt, duodena millia quingentenos aureos, cum priuato quæſtu & vrbico denaquina millia cogere poſſet. quapropter hoc etiam imputabat principibus, quod eorum gratia centum ſeſtertia quæſtus conteneret. Par autem & fratri eius (vt Plinius quoque ſubdit) merces à Claudio Cæſare inſuſa eſt, cenſuſque quanquã exhauiſti operibus Neapoli exornata, hæredi ſeſtertium trecenties, vt Budæus legit, reliquere (videlicet ipſi fratres) quantum Athenæ, id eſt, Aruncius ſolus, vt intelligamus Aruncium cognomento Athenam dictum. Crinas item Maſſilienſis, vt Plinius etiã ſubnectit, ſeſtertia centum, vt vulgo legitur, reliquit muris patriæ, mœnibus quoque aliis penè non minori ſumma extructis. At Budæus in hoc loco legit ſeſtertium centies nõ ſine (vt dicit) vetuſtæ lectionis aſtipulari. Alioquin quonã modo centũ ſeſtertium ſufficere mœnibus Maſſiliae poſſent? aut cur Plinius magnam hanc ſummam eſſe diceret? Charmis, vt & idem Plinius ſcribit, & ipſe Maſſilienſis, agrum quempiã ex prouincialibus ſanandum ſeſtertius ducentis, id eſt, quinq; milibus noſtrorũ aureorum ex eodem Budæo conduxit. Archontio autem vulnerum medico condemnato ſeſtertium centies, id eſt, ducenta quinquaginta millia aureorũ Claudius ademit, bonis ſcilicet ipſius conſiſcatis. Verum eidem in Gallia exulanti, & deinde reſtituto acquiſitũ non minus intra paucos annos, vt & idem Plinius ſcribit, & nos alibi diximus. Sed & iam quoque ſcripſimus ex Herodoto, Democedẽ annua mercede ab Aeginetis talento vno, ab Athenienſibus, centũ minis, à Policrate talentis duobus fuiſſe conductũ. Thadæum quoque in ſingulos dies quinquaginta aureis cum peregre proficiſceretur, & Curato Honorio pontifice decem millia aureorum reportauiffi. Sunt qui hoc petro Aponenſi dicunt. Ex quibus colligi poteſt eam artem præ cæteris fuiſſe æſtimatam, cui tanta bonorum præmia darentur. Nec tamen interim in hac mercedis medicorũ mentione omittam, medicos ea honeſtate eſſe debere, vt libenter & non grauiter accipiant quod illis ſpontè offertur ab ægrotis, quos ſanarunt, vt etiam monuit l. archiatri C. de profef. & med. lib. 10. Id quod etiam de aduocatis ſcriptum in l. quiſquis. C. de poſtul. & nos quoque ſuprà diximus c. 29. nu. 48. & ſeq.

406 ¶ Quid, inquam, maximos honores huic arti delatos iterum inculcem? quibus, vt opinor, perſuaſus Lucianus in Medico abdicato ſcripſit medendi artem cæteris eſſe honoratiorem, vt non immeritò Tullius lib. 1. Officiorum eam cooptarit artibus honeſtis, quibus prudẽtia maior ineſt, aut non mediocriſ vtilitas quæritur. Et Seneca epistola ad Lucillum 115. reſpoſuerit inter artes liberaliſſimas. Et Plutarchus in lib. de tuẽda bona valetudine, eam ſic eſſe de numero diſciplinarum liberaliũ dicit, vt politicæ, ſplẽdore. iucunditate nulla ſit inferior. Hæc enim ſunt verba illius, *τῶν δ' ἐλευτερίων τεχνῶν ἰατρικὴ, τὸ μὲν γλαφυρόν, καὶ πόδιτον, καὶ ἐπιτερείς, οὐδὲ μείας ἐνδεέστερον ἔχει.* Propterea cum artes ſordidæ, & non honeſtæ, ſint etiã clericis ſimplicibus interdicitæ, vt in c. 1. de vit. & honeſta. cler. lib. 6. & in cle. 1. eo. tit. & latè voluit Spec. in tit. de cleri. coniug. §. 1. verſi. ſed quam dices honeſtã. Certè poſſunt medici promoueri nõ ad ſimplicem modò clericatũ, ſed & ad ſacerdotiũ, per tex. in c. ad aures, & ibi gl. & Doct. de arta. & quali. & voluit gl. in c. ſi quis à medicis. 50. di. Et ideo etiam medicus eſt capax nominationis ad beneficia tam ex Pragma. ſanctio, tit. de col. c. 1. §. inſuper, quàm ex pactis inter Papam & Regẽ noſtrũ inuiſiſſimũ, in tit. de elect. verſ. tẽpus autem cõpetens. Poſſunt item iam promoti ad clericatũ ſimplicẽ, aut aliã infra ſacros ordines, medicinã quamcumque; exercere, præter Chirurgiã, & ipſam ſacris tantum ordinibus interdicitã, per c. ſententiã, ne clerici, vel monac. Ideo argumento à contrario ſenſu poteſt illis videri cõceſſum aliud medicinae genus, maxime cum alibi prohibitũ nõ reperiatur vt dicit Pan. ſibi, col. vlt. At ſacerdotibus ob id eius artis in vniuerſum exercitio videtur interdicitũ, quòd illi ipſius ſtudio vacare prohibentur per textũ in c. vlt. eo. tit. lib. 6. Nam ex quo prohibetur ſtudiũ, videtur & exercitiũ quoque ſatis prohibitũ, argu. l. oratio. ff. de ſponſa. & c. tuã, de procur. & c. cum quid, & ibi not. per Ioan. And. de reg. iur. lib. 6. Sed id nõ eſt, quòd ea ars ſit minimè honeſta.

Eraſiſtratus ex rege curato accepit 60. millia aureorũ.

Medici ars cæteris honoratiõr.

quia si esset huiusmodi, æquè interdiceretur clericis simplicibus, ac sacerdotibus, vt dictum est: sed ea ratione, ne studio medicina occupati, relinquunt studium Theologiae: néve, si religiosi sint, exeant claustra, vt in d. c. non magnopere, & d. c. vlt. ne cleri. vel mona. quibus etiam rationibus prohibentur & leges alioqui sacratissimas audire.

407 Epilogus laudum medicinae ex precedentibus. Ab antiquitate. Ab inuentoribus. Ab honoribus. A difficultate artis. A dignitate. A facultate. A necessitate. Ab utilitate. A compendio.

¶ Sed vt postremo vniuersas eius laudes summam cum Erasmo complectar: Si permultas res sola commedat antiquitas, hanc artem primam omnium reperit necessitas. Si scientiam autores illustrant, huius inuentio semper Diis attributa est. Si quid auctoritatis addit honos, non alia tam passim ac tam diu diuinos honores meruit. Si magni fiunt quæ summis viris probantur, hæc summos Reges, hæc primates non solum delectant, verum etiam illustrant. Si difficulta quæ sunt, ea sunt & pulchra, ex Solone & Platone in Protagora: nihil hac operosius, quæ tot disciplinis, tantarum rerum peruestigatione, vsuque constat. Si dignitate rem æstimamus, quid excellentius quam ad Dei benignitatem proximè accedere? Si facultate, quid potèntius aut efficacius, quam totum hominem certo exitio periturum, ipsi posse restituere? Si necessitate, quid æquè necessarium, atque id, sine quo nec viuere, nec nasci licet? Si virtute, quid honestius quam seruare genus humanum? Si utilitate, nullius vsus neque maior est, neque latius patet. Si compendio, hæc imprimis frugifera est. Vt nihil omnino addubitandum sit, non derogare nobilitati (hæc enim ea res est, de qua querimus) qui se huic arti dedicarint.

QVAE CONTRA MEDICOS DICI SOLENT, AUT POSSUNT.

LENT, AUT POSSUNT.

408 Que videntur probare medicinam esse artem illiberalem.

¶ Non desunt tamen qui hanc artem tot tantisque titulis ac nominibus adornatam vellicare, & inter artes sordidas, mechanicas, & minimè honestas reponere conantur. Nam omnis ars, inquit, vel liberalis est, vel seruilis. Nihil est tertium. Medicina autem non est ars liberalis, vt probat textus in l. ambitiosa, ibi, si ob liberalem artem fuerit constitutum, vel ob medicinam. ff. de decr. ab ord. fac. dicitio enim disunctiua ponitur inter diuersa, vt voluit gl. in rub. ff. si ager. vectig. cum si. Et etiam frustra adiecerit, vel ob medicinam, si fuisset ars liberalis, quoniam sub prioribus verbis fuisset comprehensa. Sed & hoc quoque confirmat text. in l. i. in prin. iuncto. §. medicorum. ff. de var. & extraor. cog. vbi cum primò fecisset mentionem præceptorum studiorum liberalium, deinde aliquibus interiectis separatim de medicis loquitur, veluti non comprehenderentur sub primis. Et similis prope text. in l. i. c. de decr. Decur. lib. 10. vbi separatim loquitur de liberalium studiorum antistitibus, & de iis qui medendi cura funguntur. Si igitur non sit ea ars liberalis, necessariò est seruilis & sordida. Id quod etiam apertius probat text. in l. vlt. ff. de iure immu. vbi inter plurimos viles artifices, quibus grauiorum munerum vacatione conditio artis tribuit, illic memoratos, medicum reperitur. Et hoc aperte voluit Petrarca non semel in iis libris quos contra medicum quempiam adidit. Et è medicis Auerroris Colliget 1. c. 1. & iterum lib. 6. c. 1. Itemque lib. 7. c. 30. de cura apostematum frigidorum, rursumque in lib. 1. de animal. comment. 17. Isidorus Etymologiarum lib. 1. Vgo in Didascalicon. Petrus Aponensis in suo Conciliatore, differentia 4. & iterum in Arzusa, rursumque in Commentariis Problematon Aristotelis, lib. 30. c. 7. in principio: & è Theologis Antonius Florentinus, in sua summa, parte prima, cap. 1. §. 3. quibus locis dicunt hanc artem esse mechanicam. Et ante hos Hippocrates, quo loco citabimus nu. ab hinc 5.

409 Artes seruales cur dicantur. Et artes liberales.

¶ Quod & ita probatur. Artes seruales dicuntur, quia liberos homines dedecant: sicuti liberales, quas Græci ἐλευθέρα μαθήματα appellant, vt scribit Iuriscōsultus in l. i. in princ. ff. de var. & extraor. cog. quia libero homine dignæ sunt, vt scribit Seneca epistola ad Lucillum 88. & aperte innuit Terentius in Eunuchio,

Fac periculum in literis,
Fac in palaestra, in musicis, quæ liberum
Scire æquum est adolescentem.

Vbi & id annotat Donatus, & Tullius statim circa initia lib. 2. Academicarum quaestionum, cum dicit, Omnis liberalis & digna homine nobili ab eo percepta doctrina. Ex quibus etiam vides, has artes nobilibus, & liberis dicatas. Et vt plurimi arbitrantur, & innuit Plin. in proœ. lib. 14. & lib. 35. c. 10. vbi de pictura loquitur, quia liberis tantum hominibus in his versari permittitur, vt & è nostris tradit Archi. in c. de quibusdam. 37. di. Hincque cas Cicero in 1. de Oratore ingenuas appellat. Et Ouidius lib. 2. de arte amandi,

Nec leuis ingenuas pectus coluisse ven arte
Cura sit, & linguas edidicisse duas.

Nam ita vocantur, vt ab iis distinguerentur, quas Græci φανλάς ἐπισήμας, id est, viles, & ἀνελεύθερας, βαναύσους, ἀγοράους, id est, illiberales, sordidas, circumforaneas. Ex quo intelligis has artes liberales esse interdicitas seruis, vt etiam est sententia Euripidis in Antiope apud Sto. c. 60. οὐ γὰρ ποτ' ἀνελεύθερος δόλον ἔσται, ἐλεύθερος γνήμας δάσκων.

410 Serui olim me dicit.

¶ Illud autem certum est, olim apud antiquos illos rerum omnium æquissimos arbitratores, fuisse medicos in numero seruorum, quod & ex Iuriscōsultis nostris, & alijs scriptoribus videre licet. Nam primum in l. Thais. §. Lucius ff. de fideicom. lib. ita dicitur, Lucius Titius ita testamentum rogauit, Medicos tibi commendo, illum & illum: in tuo iudicio erit, vt habeas bonos liberos, & medicos.

medicos. Quod si eis libertatè dedissem, veritus sum quod forori meæ charissimæ effecerunt medici, ac serui eius manumissi ab eo. Et in l. alimeta. §. 1. ff. de ali. & ciba. lega. in l. Seio. §. vlt. ff. de annuis lega. & in l. patronus. §. item plerique. ff. de ope. libe. & in l. vlt. C. com. de lega. in l. j. §. ne autem C. de com. ser. manu. Extat apud Suetonium in Caligula epistola Augusti Imperatoris in hæc verba, Mitto præterea cum eo ex seruis meis medicum, quem scripsi Germanico, si vellet, vt retineret. Cicero in oratione pro Deiotaro memorat Phidippum medicum seruum ipsius Deiotari. Seneca lib. 3. de beneficiis, Tenebatur (inquit) inclusus Domitius, imperauit medico, eidemque seruo suo, vt sibi venenū daret. Et paulo post, Vixit Domitius seruatus à Cæsare, prior tamè seruus illum seruauerat. Cuius etiã historiam meminit Suetonius in Nerone, cum inquit, In desperatione rerum mortè timore appetitã ita expauit, vt haustum venenū pœnitentiã vomeret, medicumque manumisit, qui idem sibi prudens ac sciens minus noxiū temperasset. Refert quoque Plutarchus in Cæsare, medicum seruum, quum Domitius potionem hausisset, pœnitentiãque mox afficeretur, consolatum esse dominum, tanquam non mortiferam, sed somniferam hausisset potionem. Quam historiam etiam refert Plin. lib. 7. c. 53. Neque id solum apud Romanos, sed & apud Hebræos, & illos quidem antiquissimos serui medicinam discabant. Legitur enim Gen. 50. eodemque vlt. c. Ioseph illum filium Iacob præcepisse seruis suis medicis, vt aromatibus condirent patrem. Suprà autem inter medicos mentionem fecimus Aristogenis Gnidij, serui Chryssippi philosophi.

¶ Ad hæc medici ex suæ artis præscripto inspiciunt, tractantque vrinas, oletum, stercus, spuma, menstrua, sudores, saniem, vomitus, omniãque denique hominum excrementa, quæ sunt res omnium sordidissimæ, fæculentissimæ, putidissimæ. Quinetiam ipsam merdam (honus sit auribus) gustant, quod quidem non piguit Hippocr. aliquando fecisse, vt inde morbi naturam persentisceret, quod tamen alij ad Aesculapium referunt. Vnde & ab Aristophane in Pluto σκατοφάγος dicitur est, merdiuor, id est, merdam comedens. Ita enim ab eo scriptum est,

Ἦν ἄρα γὰρ ἀγοροῖον ἀρα σὺ γ' εἶναι τ' εἶδός;
Καρ. μὰ δὴ ἔκ' ἐγώ γ' ἀλλὰ σκατοφάγος.
Mul. Igitur agrestem tu mihi narras Deum?
Car. Non per Iouem, sed scatophagon.

Id est,

Quo nomine poëta medicos, quos sub Aesculapio intelligi voluit, appellat, vt scribit ipse interpret, qui videlicet in curadis ægrotis sordida quædam tractant, lotium, aut ventris excrementa contèplantes. Cuius rei meminerunt è Latinis recentioribus Erasmus Roterdamus, Chiliadis primæ cent. 10. c. 95. Cælius Rodiginus lib. Antiquarum lectionum 16. c. 12. Codrus Ser. 13. vbi etiã scribit hoc vocabulū alicubi à Gal. scriptis mandatū esse, sed nostros Græcarum literarum ignorantes barbarū vocabulū nihil significans, pro mero Græco supposuisse. Vbi autem sit is Galeni locus ignoro: nisi is sit in lib. 10. Simplicium Phar. post principium: vbi non σκατοφάγος dicit, sed σκατοφάγος, id est, stercoriuorum, quod non multū abest. Vt non iam mirari debeas, quod de gustando sudore ægrotantiū dicunt, vt apud Auicennam lib. 4. Fen. 2. tract. 1. c. 70. & seq. Porro legitur apud Diuum Chrysostrum, in lib. quem priuatim dedicauit Babyle martyri, Aristotelem medicum, & philosophum doctissimum, semen quoque humanum degustasse, non alia causa, vt ipse opinor, licet ille non dicat, quàm vt inde etiam naturam vimque seminis ex gustu deprehenderet. Nam quis Aristoteli reuelauit semen humanum falsum esse, vt ipse scripsit Problematon lib. 4. c. 13. iterumque lib. 32. c. 4. nisi ipse degustarit, aut ex alio qui id fecerit, didicerit?

¶ Sed & medici rebus & medicaminibus sordidissimis vtuntur, vt videre licet ex iis quæ scribit Dioscorides lib. 2. c. 90. quod de fimo est, & seq. quod de vrina est, & Gal. lib. de simplicib. medic. 10. c. 1. 8. 9. 10. 12. 13. & multis seq. vsque ad finem eius libri: Plin. lib. 28. c. 4. & iterum c. 10. & alibi sæpe, & D. Hieronym. in Iouinianum lib. 2. Et vt pauca ex multis speciatim perstringamus, vtuntur stercore hominū, canum, & hyrundinū ad eum morbum, quem Græci synanchem, nostri qui Latine loquuntur, anginā, qui corruptè, squinantia vocant, vt scribunt Galenus Mesue, Mahemet Arachi, Auicenna, & alij recetiores, quo loco de ægrotudinibus gutturis disserunt. Item stercore gallinarum ad venena per vomitū educenda, vt tradit Auicenna, & Petrus Apo. in eo libello, quem de venenis cōposuit, c. 4. Stercore quoque canis ad constringendū ventrem, auctore Alberto lib. 22. de animalib. Stercore lupi ex aqua, aut vino albo & tenui, colicis passionibus pro summo remedio apud Galenū, & Aëtium Ser. 9. c. 31. Semine virili, quod post coitum ex vtero fœminæ deciderit, ad scrophulas, vt autoritate Xenocratis scripsit Gal. quibus locis nuper citauimus, vbi & mensuris fœminarū, re omnium sordidissima, sudoribus, & aurium sordibus, sputo, vrina hominum, & aliorum animalium, morbos quosdam curari tradit. Et de mensuris quoque mulierum memoriam prodidit Plin. lib. 28. c. 7. & Octavius Horatianus, aut vt alij putant, Theodorus Priscianus lib. 4. Physicæ scientiæ, c. 1. Et de sordibus aurium Plin. lib. 28. c. 4. Nec tantum hominū sed & pecudum idem Plin. lib. 30. c. 12. Et de vrinis quoque hominū ipse Plin. lib. 28. c. 6. De sordibus virilitatis Plin. lib. 28. c. 4. De spuma equorum idem eodē lib. c. 10. pluribus in locis, & Marcellus c. 10. Et de genitura verrum è scropha ex coitu excepta, & genitali eorundem, atque etiam spuma, & glutino è naturis vitulorum facta & equarum quoque genitura à coitu, vrina pulli asinini, genitali taurorum, Idem Plinius illo c. 10. lib. 28. Quibus etiam rebus Gal. dicto lib. 10. Simplicium caput peculiare dedicauit, vt etiã fecit Paulus Aegineta lib. 7. Aëtius Tetrab. 1. Ser. 2. c. 110. & multis

Medicos sordidissima que tractare. Medici dicti σκατοφάγοι, id est, merdam comedentes.

Medici rebus sordidissimis vtuntur.

& multis seq. & Serapio Simplicium c. 453. & c. 466. Et ante hos Aesclepiades, cui cognomentum fuit Pharmaceon, multa stercore & hominū, & brutorum medicamēta collegit, ita ut multos de ea re libros implevit, & nō modo medicamentis quæ foris imponuntur cōmiscens, sed iis quoque, quæ intra in os & corpus sumuntur, ut scribit Gal. d. lib. 10. Simplicium, in eo c. 4. cui titulus est *κώπρωτος*, id est, sterco. Sed & vrina apri ad vesicæ & calculorū cruciatus, ex Plinio lib. 28. c. 15. Fimo columbino ad eundē morbum, & tonsillas atque cœliacorū dolores teste eodē, lib. 30. c. 4. & c. 7. & alibi sæpe. Fimo quoque equino, aprino, suillo, leporino, vitulino, asinino, ad multas ægritudines ab eodem relatas eo lib. 28. c. 14. & c. 16. ante si. Stercore columbarum ad sperma augēdum, auctoritate Constantini lib. 6. Viatici. c. 1. A fini stercore & eo recente, cum duobus cyathis vini albi, ad Ictericā, ex Arnaldo à villa noua lib. 2. Breuiarij c. 40. Lupi quoque stercore, ex Marcello. c. 29. & generaliter omnium propē animantium stercore, ut per Paulum Aeginetam lib. 7. Gal. in eo. lib. 10. de Simp. Sed & lib. seq. de vngulis caprarum, & asinorum: & canum vomitu, ut retulit Plin. lib. 30. c. 11. Quid quod murem animalium fœdissimum & ipsi mandi iubent, eodem teste lib. 30. c. 3. & c. 6. Eiusdem animalis nares fœculentissimas osculari, in eo. lib. c. 4. & lib. 28. c. 6. Et eiusdem quoque cerebrum potui dari phreneticis, eo. lib. 30. c. 11. Ut omittam quod ipsius stercore ad alopecias vtuntur, ut videre licet ex Gal. lib. 1. *ἡ γόπρωτος* Multa item medicamēta ex vrinis apud Aetium Tetrab. 1. Ser. 2. c. 18. Et ex sudoribus, ibi. c. 107. Sed & vulturem omnium auium & animalium immundissimum, & illum quidem satiatum humano cadauere, in cibum dari consuevit, ut & Plin. tradit eo. lib. 30. c. 10. ad si. vbi & paulo post subdit fuisse & qui 21. muscas ruffas, & quidē mortuas in potu darēt. Idem lib. 30. c. 12. tradit ex medicorum præcepto cinerem è capite bubonis auis quoque fœdissimæ ambutis prodesse. Qui viperam animal venenosissimum porcelli modo inaffatum in cibis sumi iubent, iocinorum doloribus & vlceribus, ut eodem quoque lib. scriptum reliquit. c. 6. & c. 13. Imo & ex ipsa vipera putrefacta vermes natos ad oculorum caligines, Marcellus c. 8. Et vermes qui in arbore caua & putrida nascuntur ad vlcera capiti, idem Marcellus c. 4. Et mulorum impetiginibus, ipse Marcellus c. 26.

¶ Ut non immerito miratus sit ipse Plinius lib. 34. c. 18. eodēque vlt. experientiam vitæ, ne feces quidem rerum, excrementorūque fœditate intentata tot modis. Propterea Hippocrates medicorum antistes in lib. de flatibus, ingenuè professus est medicinam esse artem fordidam, cum medicus res fœdas, fordidæque tractare cogatur. Quibus & ipsi non homines tantum suo halitu, sed & subfella & marmora attractione sua inquinant, ut de Alcone medico scribit Lucilius Græco epigrammate, quod ita vertit Ausonius,

*Alcon hesternum signum Iouis attigit, ille
Quamuis marmoreus vim patitur medici.
Ecce hodie iussus transferri ex æde vetusta
Effertur, quamuis sit Deus, atque lapis.
Eiusdem quoque Ausonij est & aliud epig. quod proxime præcedit id quod adscriptum est,
Languenti medico dixit Diodorus haruspex,
Ad vitam non plus sex superesse dies,
Sed medicus dictis satisque potentior Alcon,
Falsum conuicit illico haruspicium.
Tractauitque manum victuri, ni tetigisset.
Illico nam Marco sex periere dies.*

¶ Quis nunc succēat gl. quæ dicit in c. non sanè, in verbo, nec medico. 14. q. 5. medicos non esse maioris præcij & auctoritatis, quàm obstetrices, per tex. ad id optimū in l. vlt. in 1. respon. C. com. de leg. quod & voluit Spec. tit. de Salario. §. vlt. in prin. & Io. And. in c. ad aures, de æta. & qual. & Io. Ana. in c. 1. col. 2. de Iudæ. Cui concinens Augustinus lib. de ciuitate Dei 3. c. 17. In tanta, ait, strage bellorū, etiam pestilentia grauis exorta est mulierū. Nam priusquā maturos partus æderent grauidæ, moriebantur: vbi se credo Aesculapius excusabat, quod Archiatrū se, non obstetricē profitebatur. Ex quibus verbis satis cōstat hunc obstetricis titulū iam à priscis illis tēporibus medicis fuisse adscriptū: sed eum tamen illos à se reuicere conatos. Imò & tex. habemus in l. j. §. sed & obstetrices. ff. de var. & extraor. cog. qui obstetrices numero medicorū adscribit. Et hac fortassis ratione, quoniā videlicet ars medicina sit adeo vilis & fordidæ, prohibuerūt leges, ne medici postularēt, sicuti & eadem ratione, ne aduocati munus tabellionis ob vilitatem ipsius exercent, ut no. in l. vniuersos. C. de Decur. lib. 12. Illud autē de medicis cauetur in l. placet. C. de episc. & cler.

¶ Quo etiā in loco, & iterum in l. parabolanos, quæ proxime sequitur, medici contēptim parabolani vocātur, quoniā videlicet, ut dicit ibi Accurs. multas habet parabolas, ob id scilicet, quod ut quisque loquaciōr est, ita doctior medicus vulgi sentētia, & opinione existat. Et eandē expositionem affert ipse Accur. in l. si duas. §. gramatici, in verbo, circuitores. ff. de exc. tut. & Albe. Rosa. in suo indice, in verbo medici quid sint. Hancque appellationē in vituperiū medicorū vertit Petrar. cha lib. 4. Inuectiuarū in medicum. c. vlt. quia videlicet cum medicos minimè loquaces esse oporteat, vel etiā testimonio, ut hoc illi addā, Arnaldi à villa noua medici celeberrimi, in lib. de regulis generalibus curationis morborū, doctrina j. aphorismo omnium nouissimo: ut ne interim prætermittam Græcū illum versiculū incerti authoris, adscriptū lib. 2. Epigrammaton Græcorum,

ιατρος

ἰατρος ἀδολεχθῆναι νοσῶντι πάλιν νόσῳ. Id est, *Medicus garrulus ægrotanti iterum morbus.*

Et forte hac de caussa, licet alij aliō referant, Virgilius medicinā artem mutam appellauit, cum scilicet inquit lib. 12. Aeneidos, ut tibi locum designem,

*Scire potestates herbarum, vsūque medendi
Maluit, & mutas agitare inglorius artes.*

Sua tamen impudentia, ut lubdit Petrar. cha, eò rem deduxisse, ut pro mutis parabolani in iure ciuili dici meruerint.

¶ Ut non immerito vituperandus sit Callianax ille medicus à Galeno in suis in lib. 6. Epidimion Hippocrates Commentariis memoratus, qui interrogatus ab ægro num moretur, imprudenter admodum & intempestiuè, atque dicaciter veluti sibi nimium placens respondit illo Homericō versu ex lib. 21. Iliados,

Κάτθανε καὶ πάτροκλος ὡσπερ σείο πολλῶν ἀμείνων. Id est, *Mortuus est Patroclus, qui te multo præstantior fuit.*

Quod & nos alibi diximus. Et alius nomine Cointus, cuius item meminit ipse Galenus, qui cum diuitem quēdam febre correptum inuiferet, vinūque oleret æger, ut ab eo recederet petiit. Is verò minime annuens respondit, Sustine fœtorem vini, cum ipse fœtorem febris tuæ sustineam. Quis enim non diceret huiusmodi medicos fuisse ægrotis ipsis alterum morbum, secundum illum Græcum senarium.

¶ Alphonfus autem Aragonum Rex cum aliquando capite ægrotaret, & multi pro suo quisque ingenio ac studio oblectamenta ac munera ægrotō Regi excogitarēt, Antonius Panormita, qui hoc scriptis mandauit, ad ipsum quoque Q. Curtium detulit. Quem Rex ea hilaritate, ea auditate, ea denique fœlicitate cœpit audire, ut quod medici obstupescerent, eo ipso die quo legere cœpit, ægra omni valetudine leuatus ac pene confirmatus euaserit. Ex quo frequēter in medicos Rex iocatus Auicennā veluti parabolanum pariuifacere, Curtium laudibus accumulare cœpit.

¶ Verūm huiusmodi appellationis ignominiam diluere volens, & in bonam partem transferre Arnaldus ille à villa noua, Aphorismorum doctrina 7. c. 3. ita scribit, Parabola Salomonis ostendunt, quod quæ sapientes in considerationibus naturalibus protulerunt, conuenienti metaphora mortalibus adaptantur. Doctor gratiosus & efficax parabolis vtitur ad occulta per sensibilia declaranda. Aeterni doctoris euangelica lectio testatur eundem fuisse parabolanum. Sapiens igitur ad exemplum illius præmissa redacit in parabolas opportunas. Hæc ille.

¶ Sed tu tamen aduerte, Lector amantissime, quia in d. l. placet, & in l. parabolanos, videtur esse mendum in illo verbo, parabolani. Neque enim ea appellatio medicorū ei loco cōgruit, nec alibi apud antiquiores reperitur, nec in postrema l. ordo constructionis potest cōuenire, si parabolani legas. Ideoque aliud verbū & quidem Græcum fuisse in iis legibus huic verbo proximum conicio, à nostris nō intellectum, qui ideo hoc illius vice suffecerunt. Cui meæ sentētiæ suffragatur Ioan. Reuchlin, vir certe in omni doctrinæ genere cōsummatissimus, qui in epistola quā præmissit ad librum Hippocratis de præparatione hominis, à se traductum, hæc propemodum scribit: Nec id tibi stomachū moueat, quasi nostri sæculi Iudæos, vel formidine pœnæ, ob antea scā sceleratē vitam, vel propter quæstum ampliorē, aut explēdam libidinē aqua baptizatos, tinctos, aut merfos tanto & tali dignos honore, ut sint in numero clarissimorū medicorum recēsendi. Non enim illis vagabundis nomen artis tam honorabile impertiar, quorum perfidia frequenter ad vomitum redit. Possent tamen fateor inueniri ex eiusdemodi Iudæis baptizatis malæ bestia, qui seipos reiecta omni verecūdia partim vestrates in parabolanorū, id est, manus applicantium confortia ingerere nō cessent. Et paulo post, Quos certe nemo sapiēs & non illorum similis rectē medicos appellauerit, sed Græcè *παράβολωνας* potius, & Latine mutata declinatione, (ut alioqui creberrime in aliis fieri posset) parabolanos, antepen. per a. & penult. finalique per o. Hæc ille.

¶ Verūm Andr. Alcīatus vir Iuriscōsultorum elegantissimus, & elegantium Iuriscōsultissimus lib. 4. Dispunctionum c. 9. aliqd interpretamentum huius nominis adfert. Parabolanos enim fuisse quosdam plebeios, qui famulitio vel ecclesiarū, vel hospitalium Xenonūm ve deputati erant, & quāsi adscriptitij glebæ, ut sicut illos omni vita ab ægrotorum cultura recedere non licebat: Ita his ab seruitio ægrotorum qui in nosocomijs, id est, valetudinarijs residebant: hōsque dici à Græca præpositione *παρά* & *βόλος*, quæ vox pro gleba accipitur.

¶ Ego verò malō legere parabolanos, ab eadem præpositione, & *βόλος*, qua voce glans significatur. eaque ob quandam similitudinem vtuntur Græci potissimum medici, pro eo medicamenti genere, quod vulgo suppositorium vocamus, medicis in sua arte frequentissimum: hincque id nomen illis inditum, ut alibi diximus. Quid tamen si dicantur parabolani, aut etiam parabolani dictione Græca *παράβολος*, qua significant Græci audacem, temerariū confidentem, perichitorem, cuiusmodi ferè sunt medici. Plutarchus in Cæsaris vita, *ἦν πολυμήτωρ καὶ παρὰ βόλον, καὶ μεγάλα μὲν πάλιν, τοὺ μὲν δὲ ἰλίγοι ψάσαν.* Hincque in derisionem huius artis Plautus in Captiuis medicō Menarchi nomen indidit, veluti infamiae principi. Nam *μαίνομα* significat infans, & *ἀρχος* princeps. Quid tandem si dicas medicos parabolanos à subeundo periculo in ægrotantium cura appellatos, *ἀρτῆ ἀρδραμέδου?*

Callianax res prehensus.

Alphonstregle in medicos dicitur.

Appellatio Parabolani dicitur.

Mendum esse in legibus, quibus medici parabolani uocantur.

Parabolani nō de medicis dicuntur in illis legibus.

Parabolani nō parabolani in illis legibus. Alia ratio huius appellatio.

¶ Sed

413 Hippocrates hanc artem dicit fordidam propter tractationem rerum fordidarum.

414 Medici obstetrices eiusdem pretij.

Medici postulare prohibiti.

415 Medici parabolani dicitur quare. Medicos minime loquaces esse decret.

422
Catonis sententia de medicis.

¶ Sed ut redeamus, Cato ille Censorius peritissimus alioqui medicus, ut qui ad filium de medicina scripsit, medicos tamē maximopere improbabat, atque ut refert Plutarchus odio & suspicione persequebatur. Cūque audisset illud Hippocratis, qui à Rege Persarum multorum talentorum pollicitatione accitus nunquam barbaris Græcorum hostibus sui facultatem facturum dixerat. Hoc, inquit, commune medicorum iusurandum est. Plin. autem lib. 29. cap. 1. verba ipsius Catonis de hac re adscripsit. Dicā de istis Græcis suo loco Marce filii, quid Athenis exquisitum habeam: & quod sit bonū eorum literas inspicere, nō perdiscere. Vincam nequissimum, & indocile genus illorum, & hoc puta vatem dixisse. Quodcumque ista gens suas literas dabit, omnia corrumpet. Tum etiā magis, si medicos suos huc mittet. Iurarūt inter se barbaros necare omnes medicina. Sed hoc ipsum mercede faciunt, ut fides iis sit, & facile disperdant. Nos quoque distant barbaros, & spurcius nos quā alios opicos appellatione scēdant. Subdit autem Plin. suis ipsius verbis. Atque hic Cato DCV. anno vrbis nostræ obiit 85. suo, ne quis illi defuisse publice tempora, aut priuatim vitæ spacia ad experiendum arbitretur. Quid ergo? damnatam ab eorum vtilissimam credimus? Minimè Hercule. Subiicit enim, Qua medicina & se, & coniugem vsque ad longam senectam perduxerit: proficeturque esse etiam commentarium sibi, quo medeatur filio, seruis, familiaribus. Non rem antiqui damnabant, sed artem. Et paulo post, Augebo providentiam illorum (de Romanis loquitur) Solam hanc artium Græcarum nondum exercet Romana grauitas. In tanto fructu paucissimi Quiritium attigere, & ipsi statim ad Græcos transfugæ. Imò verò autoritas aliter quā Græcè eam tractantibus, etiam apud imperitos experteque linguæ non est. Ac minus credunt quæ ad salutem suam pertinent, si intelligunt. Itaque Hercule in hac artem sola euenit, ut cuiusque medicum se proficenti statim credatur, cum sit periculum in nullo mendacio maius. Non tamen illud intuemur, adeo blanda est sperandi (nisi malis legere spirādī) pro se cuique dulcedo. Nulla præterea lex, quæ puniat inscitiam capitalem, nullum exemplum vindictæ: Discunt periculis nostris, & experimenta per mortes agunt, medicosque tantum hominem occidisse summa impunitas est.

423
De eadem re ex aliis.

¶ Quibus postremis verbis adstipulatur Baptista Mantuanus, cum cecinit Ecloga 6. cui Cornix titulus est,

*Sunt & equestre genus medici, qui tangere venas
Nonnunquam illicitas audent, & ponere quedam
Non intellectus temeraria nomina morbis.
His & si tenebras palpant, est facta potestas
Exercuandi egros, hominesque impunè necandi.*

Nec absimile quod apud Iouianum Pontanum illustre nostri sæculi lumen in eo libro, qui Charon inscribitur, Mercurius à Charone interrogatus, quod genus hominū liberius viueret? Medici, inquit, ut quibus permissum sit impunè hominem occidere. Hæc ibi. Philemon autem Iunior ille quidem, sed tamen antiquus poëta, apud Stobæum Ser. 100.

*Μόνον δ' ἰατροὺ τῶτο, καὶ συνήγορον
ἔφεστη, ἀποκτείνων μὲν, ἀποθνήσκων δὲ μὴ.*

Quibus significat soli medico, & aduocato licere impunè occidere.

424
An sit uerum nostris legibus.

¶ Verū nostris legibus, ut id obiter dixerim, quamuis medico imputari euentus mortalitatis non debeat, tamen quod per imperitiam commisit, imputari ei debet. Nam prætextu humanæ fragilitatis delictum desipientis, in periculo hominis, innoxium esse non debet. hæc sunt verba Iulianus. §. sicuti. ff. de offi. Præsi. & ita no. per Can. in c. ad aures, de æta. & qual. & in c. tua nos, de homi. De qua re late Flor. in l. qua actione. §. Proculus. ff. ad leg. Aquil. Legibus autem Platonicis lib. 9. de legibus, Medici qui curantes non sponte occiderint, mundi sint.

425
Iterum Plinii uerba in medicis.

¶ Sed ad Plinium redeamus, Subdit iis quæ iam diximus, quinimo transit in conuicium, & intemperantia culpatur: vltroque qui perire arguuntur. Id est, si ægrotus vel culpa medici obeat, non suæ inscitia medici adscribunt, sed morientium intemperantia. Quem & medicorum morem Aescopus longo ante interuallo mire expresserat. Medicus, inquit, ægrotantē curabat: ægrotus autem mortuo, ille ad deferretes dicebat, Hic si à vino abstinuisset, & clysteribus vsus fuisset, non interiisset. Quod præsentium quispiam excipiens, Optimè, ait, non oportebat te hoc nunc dicere, quando nulla utilitas est, sed tunc monere, quando his uti poterat. Sed & alia pleraque Plinius in eodem loco in medicos scripsit, ex quibus item nonnulla huc transferemus. Nec dubium est, inquit, omnes istos famam nouitate aliqua aucupantes animas statim nostras negociari. Hinc illæ circa ægros miseræ sententiarum concertationes, nullo idem consente, ne videatur accessio alterius. Hinc illa infelicitis monumenti inscriptio turba se medicorum periisse.

426
De eadem re.

¶ Quam quidem inscriptionem sumpsit Plin. ut opinor, à Menandro, cuius ut nonnulli putant hic senarius est, quanquam ponitur tanquam incerti auctoris lib. 2. Epig. Græcorum,

*Πολλοὶ ἰατροὺ ἐσοῦσι μ' ἀπώλεσαν.
Multorum medicorum ingressus me perdidit.*

Cui concinit quod de Adriano Imperatore (qui & ipse, ut dictū est, erat medicus) refert Dion. Ille enim dum moreretur illud in populo iactatum pronunciauit, quod desumptum fuisse videtur ex illis Græcorum senariis prouerbialit us,

*Πολλοὶ στρατηγοὶ καρίαν ἀπώλεσαν.
Πολλοὶ δ' ἰατροὶ τ' βασιλέ' ἀπώλεσαν.
Multi duces Cariam perdidērunt.
Multi autem medici Regem perdidērunt.*

Id est, ad verbum,

Cæterum Plato dicebat iis quibus plures medici adfunt, & ægritudines permultas adesse probabile esse, quod & retulit Strabo, lib. 7. Geographiæ. Id quod forte ansam præbuit Damasceno, ut diceret lib. Aphorismorum, ægrotum esse vni medico non pluribus committendum, de qua re late disserit Conciliator dif. 7. & Augusti. Anco. in lib. de potestate ecclesiastica, & Anto. Flo. in 3. parte summæ, tit. 7. c. 2.

Satisne sit plures medicos an unum habere.

427 ¶ Subnectit autem Plinius, Mutatur ars quotidie, toties interpollis & ingeniorum Græciæ statu impellimur, palamque est ut quisquis inter istos loquēdo polleat, imperatorem ilico vitæ nostræ necisque fieri. Ceu verò non milia gentium sine medicis degant, nec tamen sine medicina. Sicut populus Romanus vltra sexcentimum annum, neque ipse in accipiendis artibus lentus, medicina etiam avidus, donec expertam damnauit. Hæc ille, cui subscripsit Dioscorides scribens auctoritate ipsius Catonis, populum Romanum sexcentis fere annis medicina brassicæ vsu fuisse. Nondum enim ad urbem conuenisse medicos, qui peregrina pigmenta secum attulissent: sed ea tempestate militares viros gloriosos cicatrices gratuito olere curasse.

Ad Plinium redit.

428 ¶ Huic autem quod dicit Plinius de cæteris gentibus succinit quod scribit Herodotus lib. 1. & Strabo lib. 16. Babylonicos non uti medicis. proinde hanc legem sapiēter condidisse, ut languentes in foro deponerentur: ut de eorum languore consulant, qui eos adeunt, si quis & ipse eundem passus est morbum, aut alium vidit patientem, hos viri qui illos adeunt, cōsultant, horranturque ad ea quæ ipsi faciendo similem morbum effugerunt, aut alium effugisse nouerunt. Nec fas est cuiquam languentes præterire silentio, nec antequam explorauerint, quonam labore ille languore. Cuius etiam rei meminit Galenus, aut quisquis est, circa initium eius libri qui inscribitur, Introductorius medicorum. Et hoc quoque ipsum Bastetanos Hispaniæ populos obseruare tradit Strabo lib. 3. Imò vero non hos tantum, sed in vniuersum Hiberos, id est, Hispanos, scribit Eusebius Historiæ Ecclesiasticæ lib. 10. c. 11. Assyrios quoque id factitare traditum est, & reliquos item priscos mortales, teste Plutarcho in libello, num bene dictū sit, λάθῃ Βιάσας, id est, sic viue ut nemo te sentiat vixisse. Et ex hoc quidem more depositos dici veluti desperatos scribit Seruius, enarrans illud Virgilianum lib. 12. Aeneidos,

Babylonij medicis uiuentur.

Ille ut depositi proferret fata parentis.

Quoniam videlicet desperati, quibus scilicet iam deerat domesticum priuatūque amicorum consilium, ita in publico deponerentur, ut ibi scribit Seruius.

Arcades nullis medicaminibus uiuentur. Pausania dicit Aeria in medicis.

429 ¶ Sed ut iterum ad Plinium reuertamur, is lib. 25. c. 8. tradit aliorū autoritate, Arcades nullis medicaminibus uti. Hos secutus Pausanias Lacedæmonius (ut iam populos relinquamus) valetudinem regebat sine medicorum auxilio. Cūque ei medicus dixisset, quomodo senex factus es? festiuiter respondit, quoniam non sum vsus te medico. Idem ad medicum dicentem, ὁδὲν καλοῦ ἔχεις, id est, nullum malum habes? respondit, ἔ γάρ σοι ἰατροὺ χρωμαί, id est, Minime, quia te medico non vtor. Et cum ab amico quodam reprehenderetur, quod in quempiam medicum malediceret, nec eum tamen expertus, nec vlla affectus iniuria, Quoniam, inquit, si essem istum expertus, non viuerem. Dicebat quoque hunc medicum esse optimum, qui non sineret ægrotantes morbo marcescere, sed quā celerrime sepeliret. Ad illum verò, qui ab eo percunctaretur, quo pacto Thraces vincere quiret, Si medicum, inquit, constituerimus ducem. Quæ omnia retulit Plutarchus in apophthegmatis Laconicis. Tiberium Cæsarem valetudine prosperrima vsu Suetonius scribit tempore quidem principatus penè toto prope illæsa, quamuis tricesimo ætatis anno arbitrato eam suo rexit, sine adiumento consiliove medici. Aurelianus quoque Imperator, ut à Vopisco traditum est, medicum ad se cum ægrotaret nunquam vocauit, sed ipse se inedia præcipue curabat. In quo ipse, ut id transeunter dicam, Aegyptios imitabatur, qui, ut refert Dioscorus lib. 1. de antiquorum gestis, morbos vel icunio curabant, vel vomitu. Idque aut quotidie, aut tribus diebus, aut quatuor interiectis. Asserebant enim ex ciborum superfluitate omnes morbos creari. Eam ergo ad valetudinem curam esse optimam, quæ morborum principia auferat. Sed & in eam rem cōsiliū est antiquiorum medicorum. Nam Cæsar dicebat idem esse sibi consilium aduersus hostem, quod plerisque medicis contra vicia corporum, fame potius, quā ferro superandi, ut scribit Frontinus c. vlt. lib. item vlt. Stratagematum.

430 ¶ Et profecto nihil est (illud enim obiter dicendum ducimus) quod magis sanitatem tuetur & conseruat, quā sobrietas, abstinentia, frugalitas, vnde Horatius lib. Ser. 2. Satyr. item 2.

Sobrietas sanis talis parens.

*Aspice nunc tenuis victus quæ quantaque secum
Afferat, imprimis valeas bene.*

Plin. lib. 28. c. 5. scribit vtilissimam esse temperantiam in cibis. Et lib. 26. c. 8. statim post prin. scribit eō mores venisse, ut homo maxime cibo pereat. D. Chrysofostomus apud Antonium Monachum Melissæ lib. 1. Serm. 39. Pedum dolores, & capitis grauitates, & oculorum hebetudines, & manuum ægritudines, & tremores, & resolutiones, & morbus regius, & febres longæ & horribiles, ex voracitate & repletionem produci solent. Nam cibo non saturari, sanitatem esse medicorum

filij pronunciant. Et Philo in eodem Ser. Continentiam sanitas & robur sequitur: incontinentiam vero infirmitas & ægrotudo morti vicina. Et Democritus, Homines à Deo sanitate petunt, ignorant autem quòd potestatem eius penes sese habeant. Nam per incontinentiam facientes ei contraria, ipsi desertores sanitatis exiunt. Et Theognis in suis sententiis Elegiacis,

Πολὴν δὲ πλείονας λιμῶν, κῆρ' ἢ λίσσιν ἄλλῃ
ἀνδρῶν.

Multò sanè plures quàm fames, satietas perdidit iam Viros.

Nam & vulgò scitum est illud, Plures occidit gula quàm gladius. Et in hanc quoque sententiam multa congestit D. Hieronymus in Iovinianum lib. 2. & multa item comperies in Decretis Canonis, in c. nihil, & c. ne tales, & c. legimus, de conse. di. 5.

¶ Sed ut è semita in viam redeamus, Diogenes Cynicus, sicuti refert Laërtius, cum vidisset ignavum luctatorem medicinam profitentem, quid hoc, inquit? num ut eos, qui te aliquando vicerunt nunc ipse devicias? Quasi sapius medici ægrotantes interimant, quàm curent. vnde illud Satyrographi alibi à nobis ad aliud citatum,

Quot Themison ægros autumno occiderit uno,

Fuit enim Themison medicus celeberrimus, de quo supra diximus. Et hac medicorum infelicitate natum adagium ἀκείρας ἰατρῆς, id est, Akeiras medicatus est, dici solitum de re quæ semper vergit in deterius. Cuius meminerunt Aristophanes, & Diogenianus. In eos quoque convenit illud quod vice proverbij citat Galenus lib. 2. de Arte curatiua, Morbus quidem curatus est, homo autem obiit, quod sepius contingere asserit. Nec mirandum tamen est interim, si cum medici homines interimant, passim tamen ab omnibus ægrotis expectantur, quando scriptum sit apud psalmographum Ode 77. Cum occideret eos, quærebant illum. Ea est enim hominum natura, imò verò miseria, ut vitæ immodica cupiditate ducti captique, ad eò nihil videant, ut dum viuere diutius contendunt, ocyùs moriantur.

¶ Sed ut ad medicos reuertamur: Tanta esse videtur aut illorum ignorantia, aut etià artis ipsius inefficacia, ut sic dixerim, atque inanitas, ut si fortè fortunà quispiam sub medico conualuerit, non temere quis dixerit illud Ausonianum,

Euaſit fati ope non medici.

Cui respondens Gal. medicorum princeps lib. 2. de Febribus ad Glauconem, Si quis, inquit, curatus à te euaserit, non tui muneris est, sed fortunæ. & in lib. Experimentorum, si eius est, in prin. Si aliquando, inquit, proderit, fortunæ erit.

¶ Tantum autem abest ut mortuos ad vitam reuocare possint, sicuti falsò gloriatur, ut nec Deus id facere possit, si verum dicit Plinius lib. 2. c. 7. quod tamen ut falsum esse comprobatur sacræ scripturæ testimonio: ita quoque id omnino verum est, medicos minime id posse, cum Homeri testimonio lib. 9. Iliados, anima hominis cum semel è corpore migrarit, nunquam rursus aut remigrare, aut instaurari potest.

ἀνδρὸς δὲ ψυχὴ πάλιν ἐλθεῖν οὐ δύναται,
οὐδ' ἐλεῖται, ἐπεὶ ἄρ' ἀμείψεται ἔρκ' ὀδόντων.

Cui concinens Philotas alter Poëta Græcus apud ἀνθολογῶν Stobæum c. 117.

ἄτροκτον εἰς ἄδρα ἦν ἵκα
τῆν οὐτε τίς ἐναντίον ἠλθεῖν ὀδύτης.

Iter ad inferos feci

Per quod nullus retrorsus rediit viator.

Et ex poëtis Latinis Ouidius lib. 2. Meta. de Apolline hæc scribit,

Serâque ope vincere fata

Nititur, & medicas exercet inaniter artes.

Et lib. 4. eiusdè operis, de Sole, quem multi Apollinè esse existimant, ut alibi diximus, hæc scribit,

Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,

Si queat, in viuum tentat reuocare calorem.

Sed quoniam tantis fatum conatibus obstat,

Nectare odorato sparsit corpusque locumque.

Et ut scribitur Psal. 87. Nunquid mortuis facies mirabilia? aut medici suscitabunt, & cõfitebuntur tibi? Et Esaiæ 26. ex interpretatione 70. interpretum, Mortui vitam non videbunt, neque medici suscitabunt. Quem locum enarrans D. Hieronymus, Sensus, inquit, perspicuus est, condempnari fabulas poëtarum, qui ab Aesculapio iactant Virbium suscitatum. Non solùm autem hoc de mortuis, sed de omni infirmitate est, quod absque Dei misericordia nihil medendi ars valeat. Sed quomodo, nisi dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam: nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam: sic, inquit, nisi dominus languorem curauerit, in vanum laborant medici, qui cupiunt sanare languentes. Nisi dominus sanitatem custodierit, in vanum custodiunt, qui præcepta custodiendæ salutis propriis adunt libris. Et paulò post scribit, solùm esse Deum qui suscitatur mortuos, de quo dicitur Ioan. 5. Sicut pater suscitatur mortuos & viuificat. Et cætera quæ sequuntur.

¶ Sed medici quidam crediti sunt mortuos resuscitasse, quòd morti proximos ac veluti adiudicatòs, atque etiam quosdam qui mortui putabantur, cum non essent, sanitati reddiderunt. Sic Cornelius

431
Diogenis dicitur in medicina.

432
Cur medici eum occidant, passim expectantur.

433
Aeger qui eundem diu, fatis ope non medici euadit.

434
An uerum sit medicos suscitasse mortuos.

Sanitas à Deo non à medicis.

434
Cur medici cre

nemus Celsus lib. 2. c. 6. refert Aesclepiadem (quem ex aliis supra diximus mortuum vitæ reddidisse) funeri obuium intellexisse eum viuere, qui efferebatur. Et ut scribit Apuleius lib. Floridorum 4. animam eius in corporis latibulis delitescentem quibusdam medicamentis prouocauit. Quandoquidem Democritus, ut ipse Celsus tradit eo. lib. 2. c. 6. affirmat non satis certas notas esse animæ finitæ, quod & nos alibi diximus.

435 ¶ Sed ut redeamus, supradicta confirmat quod etiam scribitur Deuter. 7. Auferet dominus à te omnem languorem & infirmitates. Et Iob 5. Ipse vulnerat & medetur. Et Psalm. 6. Miserere mei Deus, quoniam infirmus sum: Sana me domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. Et plenus Psal. 102. Sanat omnes infirmitates tuas. Et Sapientiæ 13. Etenim neque herba, neque malagma sanauit eos, sed tuus domine sermo, qui sanat omnia. Tu es enim domine, qui vitæ & mortis habes potestatem. Quibus & probari videtur solius Dei esse morbos sanare, non etià medicorum. Et hinc sacra historia 2. Paralip. 16. Asam Regem reprehendit, quòd ægrotus in medicorum arte esset confusus, quasi medicorum ars sola sit profusus inutilis, & veluti reprobada. quod & insinuat illud Hieremiæ c. 46. Frustra multiplicas medicamina, sanitas nõ erit tibi. Propterea D. Ambrosius, qui & sanctimoniâ & doctrinâ meruit quatuor sacris doctoribus annumerari, medicorum eorumque præcepta palàm damnauit, in hæc verba, Contraria diuinæ conditioni præcepta medicinæ sunt, quæ à ieiunio reuocant, lucubrare non sinunt, ab omni intentione meditationis abducunt: Ita qui se medicinis dederit, seipsum sibi abnegat. Quod & repetitur in Decretis Canonis in c. contraria, de conse. dist. 5. Et Diua Agartha veluti sibi gloriatur, nunquam se pharmaca corpori admouisse, si in ea re satis tuta est Iacobi à Voragine autoritas. In Euangelio Marci 5 c. Mulier quæpiam omnem substantiam in medicos erogauerat, nec quicquam tamen profecerat, ab eis multa perpeſsa: Quod & tradidit D. Lucas 8. c.

436 ¶ Apud eundem c. 4. Christus planè videtur ostendisse, inanem atque inutilem esse medicorum operam. Cum nec seipsum quidè curare possint, aliis tamen medelam sanitatèque pollicentes. Quibus illud Christi obiici potest, ἰατρὸς θεράπευε σεαυτὸν, id est, medice cura teipsum. Quod & Plutarchus, tum in Commentario quem scripsit aduersus Coloten, tum & in alio Commentario de dignoscendo assentatore ab amico, adducit è poëta quopiam, qui id in huiusmodi senarium concluderat,

ἄλλω ἰατρὸς, αὐτὸς ἴλαστο βούων.

Id est,

Aliorum medicus ipse ulceribus scater.

Quem & aduocat Galenus statim post princ. lib. 5. de sanitate tuenda. Ex quo & illud Seruij Sulpitij lib. Epistolarum familiarium Tullij 4. Denique nolite obliuisci Cicronem esse, & eum qui aliis consueueris præcipere & dare consilium, neque imitare malos medicos, qui in alienis morbis profrenter se tenere medicinæ scientiam, ipsi se curare non possunt.

437 ¶ Hic prætermitto pleræque vitæ medicis veluti peculiariter assignata, adulterium scilicet veneficium, avaritiam, arrogantiam. De tribus illis primis multa Plinius, lib. 2. c. 1. Sed tu præterea habes exemplum memorabile avaritiæ in Aesculapio altero huius artis deo & inuentore, quem ferunt à Ioue istum fulmine avaritiæ merito, quòd scilicet ad turpissimum quæstum ea arte vsus sit, ut scripsimus supra nu. 23. alij item id factum. Aliud quoque exemplum adulterij apud Barpto. Brix. quæst. 32. cum quidam ægrotaret, de medico qui concubuit cum vxore ægroti. quod & retulere Hosti. Ioan. And. & Panor. in c. discretionem, de eo qui cogno. con. vxo. suæ Et aliud apud Martialem lib. 6. epigr. 31.

Vxorem Charideme tuam scis ipse, sinisque

A medico futuri, vis sine febre mori?

Qui locus etiam veneficij nos admonet, cum dicit,

vis sine febre mori: quasi dicat, cum tua vxor à medico subigatur te sinente, vis sine febre mori, id est, non alio morbo, cuius ferè semper febris comes est, quàm veneficio, quod peculiare, proprium, ac facile medico est. Quin & ipsius veneficij medicorum aliud exemplum memorabile habemus de medico Pyrrhi Epitotarum Regis, qui se Regem suum veneficio necaturum obtulit, si necis præmiùm sibi daretur. Quod & alij multi, & Plutarchus in vita Pyrrhi retulit, & Claudianus ad Ruffinum lib. 3. his versibus,

Romani scelorum semper spreuere ministros, &c.

Eum medicum Valerius Antias in Rom. historia, & ex eo Gellius lib. 3. cap. 8. Timocharem vocant, Claudius Quadrigarius in lib. 3. apud ipsum Gellium ubi supra, & Curtius, Niciam, Aelianus qui eandem historiam refert lib. 12. variæ historiarum, Cineam, nisi is trinominis fuit. Aliud quoque exemplum Caroli Calui qui ab Hebræo quopiam suo medico pecunia corrupto Mantuæ veneno sublatus est, ut tradit Blondus.

Est & Ioannis Secundi epigramma in medicum quempiam,

Es simul medicus, simul chirurgus:

Cur? mitis stygium viros ad orcum,

Et manu simul, & simul veneno.

438 ¶ Arrogantiam autem medicorū astruit Cicero lib. 2. de Diuinatione, cum inquit, Democritus tamen non incitè nugatur, ut physicus, quo genere nihil arrogantius. Quanquam Eustachius apud Macrobium lib. 7. Saturnaliorum, dicit medicinam esse extremam fecem physicæ partis, ut non immeritò scripserit Petrus Apponenſis & medicus, & philosophus, & astrologus peritissimus.

diti sunt suscitasse mortuos.

Dei est morbos sanare non medici.

Medice cura teipsum.

Peculiaris medicorum vitia. Adulterium. Veneficium. Avaritia.

simus in suo Conciliatore dif. 7. medicos plerumque esse malorum morum, id partim astris at- tribuens: quoniam medicinae scientia praesertim curatiua Scorpionum attribuitur, & Marti, quo- rum proprietates in malum semper tendunt: partim aliis causis inibi per eum sigillatim descri- ptis, quas quisque videre poterit qui volet.

439 ¶ Adde & aliud medicorum vicium & ipsum quidem frequentissimum, quod morbos soleant multo grauiore dicere quam sint, vel vt plus mercedis accipiant, vel etiam vt maiorem ex il- lius curatione honorem consequantur, id quod Mimnermus poeta antiquissimus describit his versibus a Stobaeo florilegij c. 100. citatis, δία δ' φιλοῦσι τοὶ ἰατροὶ λέγειν, Τὰ φεῦλα μέγιστα τὰ δ' ἐν' ἰατρὶ φόβου, Πυρροῦντες αὐτὰς.

Sicut medici solent dicere, Leues affectus maiores esse, & graues plusquam timendum sit, exaggerant, seipfos vt extollant. ¶ Sed & omitto multas aduersus medicorum inscitiam facetas a Poggio relatas, eius videlicet qui pil- lulas ei qui asinum suum amiserat, deglutientas praebuit. Eius quoque qui cum aselli cistellam sub lecto aegroti cospexisset, & putauit, & asseruit aegrotum comedis se asinum. Eius praeterea, qui sorte medi- camina ministrabat, & aliorum copulurium. Alia quoque in medicos dictoria, quale illud Socratis, qui cum audiisset factum quempiam de pistorum medicum, Cautem (inquit) eam artem deseruit, quae errorem suos habet in aperto. Eamque complexus, cuius error terra tegitur. Stratonicus apud Anto- nium Monachum Melisse lib. 1. Ser. 3. 9. adultas medico dicebat, Laudo tuam experientiam, quia non suis infirmos computrescere, statim eos a vita liberans. Alius in eodem loco, cum imperitus me- dicus ei dixisset, Senex factus es: Respondit, quia non sum usus medico. Et illud Martialis lib. 1. Chirurgus fuerat, nunc est vespillo Diuilius, Caput quo poterat Clinicus esse modo. Et lib. 6. de Andragora, epig. 34. Lotus nobiscum est, hilaris caenauit, & idem Inuentus manens est mortuus Andragoras. Tam subite mortis causam Faustine requiris? In somnis medicum viderat Hermocratem. Et lib. 8. Hoplomachus nunc es, fueras ophthalmicus antea, Fecisti medicum, quod facis Hoplomachus. Et lib. 10. Epig. 77. Nequius a Caro, nihil inquam Maxime factum est Quam quod febre perit, fecit & ille nefas. Scua nocens febris saltem quartana fuisset, Seruari medico debuit illa suo.

440 Poggio in medi- eos iacetia. Socratis dictio- rum in medi- cum. Stratonicus.

441 ¶ Apud Graecos autem est epigramma Palladae, quo significat melius fuisse in praedonum ma- nus incidisse, quam in Gennadii cuiusdam medici curationem. Is enim accepta primum pecunia ad inferos aegrotantes relegat: illi eadem religiose auerfantur, & nihil tam sollicitum cupiunt, quam vt aere vitam redimas, Εὐλατῆρον ἢ γέμοντο λίσσονται ἐς κρήνην ἐλθῆναι, ἢ τὸ χειρότερον γενναδίου παλάμας. ὅς μὲν γὰρ φονίας ὁσίως συγέων κατὰ πέμνη, ὅς δὲ λαβῶν μιδδὸς εἰς αἶψην κατὰ γει, Iudicium melius fuerit subisse latronis, Gennadii medicas quam petiisse manus. Ille etenim cedes sancte execratur & odit, Hic precium capit, & ducit ad Elysios.

442 Nihil certi in arte medicinae.

¶ Quid si ostendam nihil omnino certi, nihil solidi in ea esse: aliis Logice, id est, rationalem, alius Empiricem ab experientia, aliis item Methodicem proferentibus. Ex quo Aufonius in Gry- pho ternarij numeri, — Triplex quoque forma medendi, Quae logos, ac methodos, cuique experientia nomen. Et Vindicianus, Quod logos, aut methodos, simplex Empirica pangit. Omnibus autem tot tantisque rationes ad suas quibusque partes tutandas congerentibus, vt nescias quibus victoria potius data est, nec id tamen sine periculo vitae hominum: cum multum intersit, quorum potior sit sententia, vt rectius hominum saluti consularur, vt videre licet apud Cornelium Celsum statim post prin. eius operis, quod de medicina elegantissime scripsit, & Gal. in lib. 3. de locis affectus c. item 3. post prin. & in lib. Haeresion. & alibi saepe.

443 Non conueniunt medici de originali causa morbi.

¶ Praeterea dissentiant medici de originali causa morbi: cum tamen non dubium sit, vt scribit idem Cornelius eodem in loco, quin alia curatione opus sit, si ex 4. principis vel superas aliquid, vel deficientes aduersam valetudinem creat, vt quida ex sapientiae professoribus dixerunt: alia si in hu- midis omne vitium est, vt Herophilo, & Praxagorae visum est. Alia, si in spiritu, vt Hippocrati in lib. de Flatibus, Aethnao, Herodoto, & Archigeni, qui ob id Pneumatici, id est, spirituales, quod omnia

omnia spiritibus attribuant, nuncupantur, vt tradit Galen. qui & hanc controuersiam describit in Introductione, siue Medico. cap. de elementis humanis, ad fin. & lib. Simplicium medicamen- torum 1. c. 29. Alia, si sanguis in eas venas, quae spiritui accommodatae sunt, transfunditur, & in- flammationem, quam Graeci phlegmonem nominant, excitat: eaque inflammatio talem mo- tum efficit, qualis in febre est vt Erasistrato placuit. Alia, si manantia corpuscula per inuisibilia foramina subsistendo iter claudunt, vt Asclepiades contendit. Nec possit tamen is recte curare, quem prima origo causae fefellerit.

444 ¶ Item cum ciborum concoctione sanitas maximè costet, meritoque stomachus paterfamilias, vt illum appellat Macrobius lib. vlt. & Rex totius corporis in homine, vt illum vocat Quintus Se- renius. c. 17. & cocus naturae medicis recentioribus dicitur: in hac quoque parte discrepat medici. Nam vt & retulit Celsus quo loco supra citauimus, Erasistratus atteri cibum in ventre contem- dit. Plistonius Praxagorae discipulus putrescere. Hippocrates per calorem cibos concoqui, quod Galenus, Auicenna, & maxima pars recentiorum confirmant. Asclepiades omnia ista varia & super- flua proponit. Nihil enim concoqui, sed crudam materiam sicuti assumpta est, in corpus omne de- duci. Et tamen satis constat, alium dandum cibum laborantibus, si hoc alium, si illud, verum est. Nam si teritur intus, eum quaerendum esse qui facillimè teri potest. Si putrescit, eum in quo hoc ex pedi- tissimum est. Si calor concoquit, eum qui maximè calorem moueat. At nihil ex his esse quaeren- dum, si nihil concoquitur, sed ea assumpta quae manent qualia assumpta sunt. Ex quo videri potest hanc medicorum incertitudinem, siue controuersiam ad vitae perniciem maximè pertinere.

Stomachus pa- terfamilias ex- rex totius cor- poris. Et cocus natu- ra.

445 ¶ Et alia quoque sexcenta possem huc adducere, in quibus secum pertinacissimè pugnant. Nam quid dicam de pertinaci illa contentione, non sine vitae periculo ambigua? An in morbo laterali vena sit secanda a parte affecta, an aduersa: aliis scilicet hanc, aliis illam, aliis vtranque secandam contententibus: aliis item distinguuntibus, sit ne morbi principium, vt diuersa pars secetur, an non, vt affecta? De qua re affatim & doctè Petrus Brissotus, Andreas Turinus, qui libros priua- tim scripserunt, atque etiam alij multi, qui id in suis operibus obiter tetigerunt, & inter alios Io. Manardus integram, eamque magnam epistolam, quae 1. est lib. 14. Epist. medicinalium.

An in pleuritis de uena sit se- canda ex par- te affecta, an ex diuersa, me- dicorum cons- tentio.

446 ¶ Quid denique alias infinitas huiusmodi contentiones, quas etiam libris aditis ipsi medici con- cordare (& vereor ne frustra) nixi sunt, scilicet Petrus Aponensis in magno illo opere, quod ex re Conciliatorem vocant: & Hieronymus Cardanus, in libris contradicentium medicorum?

Alia infinite eorum contem- tiones.

447 ¶ Ad haec infinita sunt propè nomina morborum, rerumque medicarum apud Galenum in an- tiqua traditione, qua multi etiamnum medici vtuntur: Auicennam, aliosque huius artis scri- ptores celeberrimos male (vt vt lingua aliena) intellecta, peius tradita, pessimè vsurpata. In quibus cum dispendio vitae mortalium medici hallucinantur, & aliud pro alio vsurpantes, saepe dant mortiferam potionem pro salutifera. Ex quibus nonnulla gratia exempli adscribemus. omnia enim quis posset? Multi medicorum pro Cinnabari, quae sit permixto draconis & ele- phanti sanguine, in antidotis medicamentisque vtilissima, vtuntur minio, cui & cinnabari no- men est, quod venenum esse scribit Plinius lib. 29. c. 1. & iterum lib. 33. c. 7. De qua re etiam Dios- corides lib. 5. c. 6. 3. aut aliorum sectione 100.

Multa morbo- rum & rerum me- dicarum nomina apud medicos corrupta.

448 ¶ Igitur apud Galenum, vt plerique nuncupatim citant, aut vt alij malunt, Ioannem Alexan- drinum in ipsius Galeni commentariis in lib. Haeresion cap. vt vulgò distinguunt, 15. Diacarion legitur pro diascorodon, hoc est, medicamentum ex aliis. Graeci enim τὸ σκοροδον allium vocant, & τὸ σκοροδον allij purgamentum, nostri autem, videlicet Columella & Plinius inter pulmenta- ria rustica celebrant Aphroscorodon, quod est genus allij grandioris incrementi, quod quidam Vlpicum vocant, de quo Plautus: Tu autem plenior alli Vlpici, quam Romani remiges.

Diascorid pro Diacoronon.

449 ¶ In eodem libro scribitur diacrosimos pro diacrommion, quo significatur medicamentum ex capis. Nam Graeci τὸ κρόμμυον capam vocat, hinc prouerbum κρόμμινα ἐδίειν, id est, capas ede- re, de iis qui lachrymari viderentur, natum a Biantis apophthegmate. Is enim Alyatra Lydiae Regi sibi per nuncium denunciante, vt quamprimum ad se veniret: respondit admodum con- temptum, ἐγὼ ἀλυάτρης κελύω κρόμμινα ἐδίειν, id est, ego Alyatra iubeo capas edere: quod sym- bolicòs significat flere & eiulare: hinc ductum, quod caparum odor, vt est acris, consuevit ocu- lis lachrymas excutere. author Laertius. Ex quo capra lacrymosa Columella dicitur lib. 10. Atque oleris pulli radix, lachrymosaque capra.

Diacrommion.

450 ¶ In eodem quoque libro Cacholia legitur pro Cachexia, quae dictio significat malam corporis habitudinem teste Cornelio scribente lib. 2. c. 1. Malus corporis habitus (καχεξία Graeci appel- lant) & Paulo Aegineta lib. 3. c. 47. vnde cachectici dicti, quorum corpus macie conficitur, quo- rum meminit & Plinius lib. 32. c. 10. vbi nonnulli pro cachecticis substituerunt cachectis. Sed & eo certe vsus est Octavius Horatianus, aut vt alij censent, Theodorus Priscianus lib. 1. Medici- nae, parte secunda. c. 19. in princ.

Cachexia.

451 ¶ In Introductione, si ipsius est, virtutes siue potentiae, quatuor naturales mendo sis dictionibus percensentur. Nam ponitur Celtica, pro Elctica, ἐλκτική, id est, attractoria, siue attractiua: Cathelica pro Cathectica καθεκτική, id est, retentrix: Allete pro Allectotica, ἀλλοιωτική, id est, digerens siue permutans, aut alterans, si verbo verbum vis reddere. Apoptiaca pro apocritica ἀποκρίτικη,

Quatuor po- tentiae natura- les.

id est, expultrix quæ etiam verba corruptè leguntur apud Ioannem Alexandrinum in prologo illius libri Sectarum Galeni. Ibi enim ita scribitur, Electica, Craftica, Alliotica, Aporopitica, vulgò attractiuam, rerentiuam, digestiuam, expulsiuam appellant.

452 **Crocomagma.** ¶ In libris qui vulgò meri, siue myamir inscribuntur (ij sunt libri Pharmac. ἡ τῶν σς, quibus videlicet ex ipso nomine membratim medicina decurrit) frequens mentio est Crocomagnetis, vbi legendum est Crocomagmatis, quod interpretandum est testimonio Cornelij Celsi, & Dioscoridis lib. i. c. 26. aut vt alij scindunt, 30. pro croci recremento & fece, quod in malagmatis, aliisque medicamentis est efficacissimum. Cuius item meminit Plin. lib. 21. c. 20. & nos quoque suprâ in descriptione medicamentorum, versu. incip. Ecmagmata.

453 **Oesypum.** ¶ In 11. πρὸ ἀπλωμ, id est, de simplicibus. c. quo de velleribus tractat, yfopum legitur, vbi Oesypum, siue œsopon legendum est, quod est medicamentum ex fordibus lanæ ouillæ cum pinguedine confectum. Quod quemadmodum fiat docet Plinius lib. 29. cap. 2. & Dioscorides lib. 2. Aboue autem dicitur œsypum, quam Græci οἶπυ vocant, quasi οἶσϕ ἴπυ.

454 **Vinum falernum.** ¶ In libello de vinis, quod insertum est in libro, de bono & malo succo, mendæ sunt in omnibus vinorum generosorum appellationibus. Nam Falernū legitur pro Falernum. De quo idem Gal. lib. 1. Antidotorum. Plin. lib. 14. c. 14. & c. 15. & lib. 23. c. 1. Horatius lib. 2. Carminum, Ode 11.

— Quis puer oryus
Restinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha. Ouidius lib. 4. de Ponto, epistola 2.

Quis vel Aristeo? quis Baccho vina falerna?
Varro qui nullum vinum dicit huic conferendū lib. Rei rusticæ 1. c. 2. De eo fit mentio apud nos in l. legatum. §. vini Falerni. ff. de annuis legat. id autē & Malsicum, ne id ignores, appellatur, propter viciniam vtriusque agri. Anysium & Arsinium pro Aruisium, de quo Virgilius, eglōga 5. Vina nouum fundam calathis Aruisia nectar.

Aruisium. Et Plinius lib. 14. c. 7. vbi id Chium esse dicit. Nam & Seruius in Virgilium vbi suprâ scribit id vinum esse ab Aruisio Chij promontorio. Strabo quoque lib. 14. de Chio loquens Aruisia, inquit, locus est asper & importuosus, ferens vinum Græcanicum optimum. Quamquam & Arsinium quoque legitur apud ipsum Galenum lib. 1. Antidotorum. Ego verò Aruisium legendum esse cenfeo ex ipso Strabone d. lib. 14. Plutarcho in lib. quo differit vitam tantopere laudatam ab Epicuro ne iucundam quidem esse, & Clemente Alexandrino lib. 2. Prædagogi vbi reperies ita nominatum ἀρυσίου, Galarianum pro Gauranum. De quo ipse Plinius lib. 14. c. 6. Et cubum pro Cæcubum. De quo Horatius lib. 1. Carminum Ode 20.

Cæcubum, & prelo domitam Caleno
Tu bibes vnam. Et iterum Ode 37.

Ante hac nefas depromere Cæcubum,
Cellis auitis. Et lib. 2. Sermo. Satyra 8.

Procedit fuscus Hydaspes
Cecuba vina ferens. Et alibi sæpe. Et Martialis lib. 13. epig. 115.

Cecuba fundanis generosa coquuntur Amyclis,
Vitis & in media nata palude viuet.

Et Plin. lib. 23. c. 1. in quo tamen illud mihi obiter dicendum fuit, vinum hoc Cæcubum idem esse atque illud Falernum, vt videre licet ex Macrobio lib. 3. Satur. c. 20. idēque & quod Aminæū dicitur ex Gal. tum lib. de vinis, & lib. de εὐχρησία, tum alibi. Et de Aminæo fit mentio in l. vlt. ff. de tri. vino & ole. leg. Et Surrentinum pro Surrentinum, de quo Horatius eo. lib. Sermo. Satyr. 4. Surrentina vaser qui miscet fece Falerna.

Plinius lib. 22. c. 1. Et Pomponius Iurisconsultus, in l. qui vinum, in prin. de tri. vino, & oleo legat. Faustinum pro Faustianū, de quo Plinius lib. 14. c. 6. Glesteos, id est, mixtum pro Gleucos id est, mustum. Nam Græci τὸ γλεῦκος mustum vocāt, vnde quoddam vini genus medium inter dulcia aigleucēs appellant, id est, semper mustum, cuius & Plinius meminit lib. 14. c. 9.

455 **Achrades.** ¶ Consimiliter inter genera arborum quas alicubi describit, legitur Alcadies, modò Alcacrades, cum vtrouque legendum sit Achrades, quæ sunt ex genere pitorum, de quibus Dioscorides lib. 1. & Columella in lib. de cultu hortorum, & Plutarchus in Problematis.

456 **Dyspnœa.** ¶ Apud eundem Gal. sæpe inuenies Disnia & Ortomia, pro Dyspnœa, & Orthopnœa, vtrunque quidem vicium in spirandi difficultate consistens & inde nomen. modica est Dyspnœa, neque ex toto strangulat: cum verò ager spirare nisi recta ceruice non potest, iam appellatur Orthopnœa. Hinc Dyspnoici & Orthopnoici dicti iis morbis obnoxij, quos latini suspiriosos vocāt, & ipsum morbum suspirium, & hæc nominis vicia adeò sunt apud Gal. conspicua, vt etiam libros, quos nuncupatim πρὸ ἀναρνοίας, id est, de Dyspnœa inscripsit, de Disnia nuncupent. Quod semper intelligo in antiqua translatione, qua etiam plurimi nunc vtuntur.

457 **Hypememia.** ¶ Comperies & apud eundē Hypememia, & Geforea, & Aporgi, & Hydophrobia, pro Hypememia, & Zephyria, & apogei, & Hydrophobia. Quæ vt lector intelligat, Hypememia dicitur Græco vocabulo oua quæ aues aliquot sine coitu masculi pariunt, sicut etiam scribit Varro Rei rusticæ lib. 2. c. 1. & Plin. lib. 10. c. 58. & c. 60. Ea Latine vna dictione nō infeliciter subuentanea appellauit

pellauit Theodorus Gaza in traductione Aristotelis lib. 6. de natura animalium, c. 2. Quæ & Albertus Magnus oua venti nuncupat. ex vento enim ea putat generari, & propterea etiâ ζεφύρια Zephyria (quæ secūda est dictio) nominantur, quoniā Zephyro flante, quæ nostri Faonium vocant, maxime fiunt, vt scribit Aristot. lib. 6. de Animalibus, c. 2. & Plin. d. c. 60. lib. 10. Apogei autē sunt venti è terra consurgētes, vnde & nomen. Nam si verbū Latinū Græco verbo reddere volueris, interpretari poteris subterraneos, qui, vt Plinij verbis vtat lib. 2. c. 45. cum è mari redeunt, tropei vocātur, si pergunt, Apogei, de quibus etiam Aristot. lib. Problematis 26. c. 7. & seq. Hydrophobia Latine dici potest aquæ metus, quam Gal. perniciosissimā ægitudinū esse testatur. Fit autē ex morfu canis rabiosi, per æstus præcipuè caniculares, qui Græca dictione cynocaumata appellātur. De hac re ita loquitur Plin. lib. 8. c. 40. Rabies canum: srio ardore homini pestifera, ita morsis lethalis aquæ metus. Idem lib. 29. c. 5. Hydrophobos appellat ipsos homines potum aquæ expauescētes ex morfu canis rabidi, quod miserrimum est morbi genus, vt scribit Cornelius lib. 5. c. 25. vti etiâ diximus suprâ nu. 198. cognouit, vbi & alia quædā de hoc morbo videbis.

458 ¶ In lib. de partibus artis Medicatiuæ sæpe, & in lib. cui est vulgò titulus Subfiguratio Empirica. c. 5. Cirocomia ponitur pro Gerocomia, id est, medicina senum: sicut pedotiophica pro pedotrophica, id est, medicina & alimētis puerorū. Et pedotribus pro pedotribes, qui est magister exercitationis, & exercitator agilitatis in pueris, cuius apud Aristotelē, Plutarchū, in lib. de bona valitudine tuēda, Diogenē Laërtium in Diogene Cynico, Procopiū lib. 1. de bello Persico & Iulium Pollucem est mentio. Legimus Cicronem cum esset valetudinarius & cacostomachos dedisse opesā pedotribæ, atque ita corpus robustius firmiūsq; fecisse, vt refert in ipsius vita Plutarchus.

459 ¶ item sæpe nominat epsima, Siriū, & Ciceonē, cum hepsēma, σίριον, & Cyceon legendū sit. Est autem hepsēma Græco vocabulo, id quod nostri sapam vocāt: sitque misto ad tertiā partem decocto, vt tradit Plin. lib. 14. c. 9. Id quoque, vt ibi tradit, σίριον vocāt. De quo & Dioscor. lib. 5. c. 7. Cyceon verò genus est potionis, cuius meminit Homerus lib. Iliad. 11. scribēs, quemadmodū Hecamedā Arsinoi filia huiusmodi Cyceonē, quam vocāt, potionem Nestori & Machaoni præparauit, qua omnem penitus sitim sedarūt. De Ciceone etiā loquitur Aristoteles lib. 3. Proble. c. 12.

460 ¶ Quin apud ipsum Galen. leges opum Cyricum pro opon Cyrenaicon, quo vocabulo significatum laser, qui est succus laserpitij siue silphij, magnificus in vsu medicamentisq; vt scribit Plinius lib. 19. c. 3. Cuius etiam meminerunt Theophrastus lib. 6. c. 3. & lib. 9. c. 1. & Strabo lib. 17. eodēque vlt. & Columella lib. 6. c. 17. Dioscorides lib. 3. cap. 85. aut aliorum sectione 93. & ipse Plinius lib. 22. c. 23. Paulus Aegineta lib. 7. c. 3. vbi de Opo & liquore loquitur: Palladius lib. Rei rusticæ 3. c. 29. vbi id dicit Græcos appellare ὄπρον κυρναϊκόν.

461 ¶ Quod si medicus quispiā occurrat dicatque, Quid opus est tam solerter, tamque curioso, tam vigilāter verba in Gal. perpēdere. Nam scire medicinā est non verba tenere, sed vim ac potestatem habere, vti etiā de legibus dicitur in l. scire leges. ff. de leg. Et ideo dicit Accursius ex autoritate Tullij in rub. ff. sol. mar. disputationes nominū esse pertinacibus relinquēdas. Qua ratione Galen. ipse lib. 2. de Differen. febriū scribit nullam sibi esse curā nominū. quod & repetit in lib. 11. de vsu partium, c. 7. Neque enim, vt & ipse tradit c. seq. autoritate Platonis, de nominib. medicis contendendū est. Quod & ipse monuit in lib. de generibus & differētis pulsuum, post princ. Et Therapeutica lib. 1. atque etiam 2. item 3. ac. 4. & 6. statim in ingressu. & lib. 11. vbi hæc scribit: Verūm quod diuinum Platonem secuti semper testamur, contemnere nomina oportet, minimè autem scientiam rerum. Ea namque ad salutem hominum magis pertinet, errorisq; in ea finis est perniciēs. Nominibus siue propriè, siue impropiè vtare, ad ægrotos id parum pertinet. Et aliis sexcentis locis, ne omnia sigillatim referam. Sed & Fabius oratorum maximus lib. 3. Oratoriarum institutionum cap. 6. quo tractat, quid sit status, scribit non interesse discēntium, quibus quidquē nominibus appelleret, dum res ipsa manifesta sit. Et in lib. 5. c. 10. Nec sum, inquit, de nominibus anxius: vocet enim vt voluerit quisque, dum vis rerum ipsa manifesta sit. Propterea ægrotus nō tam disertum medicum querit quàm salutarem, nec vt elegantior sit in loquendo, quàm in mēdendo, vt etiam ex Seneca asserit gl. in c. sedulo, in verbo, quàm formosiores. 38. dist.

462 ¶ Huic statim respondebo non rem ipsam negligere quisquis verba tractat, sed viam ad rerum cognitionem struere, aut certè efficere, vt sentus ceu commodiore vehiculo traducantur in animos hominum. Nam quomodo, emplastra, malagmata, cerata, pastillos, & alia id genus medicamenta late à nobis suprâ recensita salubriter medicus conficiet, si res illas ignorarit ex quibus conficiuntur? si verba non intelligat, quibus res ipsæ significāt, quæ rerum causa reperta sunt? Dicat quantumlibet ad pondera rerum penetrandum esse, non ad verborum amœnitates diuersitandum: & sanguinem ac medullam esse introspiciendam, omiſsa cute corticēque verborum. Ego certe non dispicio quomodo sanguis & medulla interior introspici possit, nisi cutis & cortex ante diligenter exploretur. Nam est apud Plautum, Qui è nuce nucleum esse vult, frangat nucem. Similitèrque qui ex libris vult sententias eruere, atque penitus exprimere, necesse est vt verborum corticem ante perrumpat: nec interiora panduntur, nisi exteriora antè pateſcant. Ideo Pollucis sententia est, partem esse sapientiæ quid quo nomine censeatur imprimis nouisse. Quin Aristoteles Physicorum 4. scire quid nominis, esse principium doctrinæ scribit. Ilocrates autem in Symmachico scribit, appellationes rerum vim earum exprimere.

Opon Cyrenaicon. Laser.

De nominibus non contentendum medicis.

Verborum cognitio nō contentenda.

463
De eadem re
ex medicis.

¶ Ex medicis autē ipse Gal. lib. 1. de differ. pulsuum, Occupatio (inquit) circa nomina est inuitis nobis necessaria. Ideoq; ipse multos libros de Medicinalibus nominibus scripsit. Et in Prognosticis Hippocratis, & alibi saepe, non aspernandū hunc laborē docet. Sed eatenus querenda nomina, quatenus nos perducunt in rerum cognitionē. Et Arnaldus à villa noua, de regulis generalibus curationis morborū, doctrinā primā Aphor. hunc 18. adscribit, Notitia nominū prodest ad doctrinam. Et nulla profectō ars curiosius, cautius, vigilantius homini discenda, tractāda, meditan da est, quā medicina, quā nulla est periculosior, quippe cum in ea versetur salus hominū & vita.

464
De eadem re.
Leges nō intel
ligi, nisi ab his
qui purē &
Latinē loqui
sciunt.

¶ Nec est, quo se tueri possint ignari verborū medici eius legis autoritate, quæ scire leges asserit, non earū verba, &c. vt diximus. Ea enim est eius l. sentētia, vt nō sit necesse leges ipsas ad verbum & memoriter tenere, sed tantū vim & potestātē habere verborū, aut si etiā mauius, legum, quod in idem recidit. Nam quo pacto sensum vimque legis colliges, nisi & verba ipsius recte intelligas: nisi item pure & Latinē loqui scias, cuiusmodi & leges nostræ loquuntur? Certe nō nisi Latinus & eloquens Latinū & eloquentē intelligit, quemadmodū non nisi balbus balbum, vt est in pro uerbio apud D. Hieron. Labeo Antistius Iurifconsultus celeberrimi nominis omnium bonarum artium non expers fuit, inque grammaticam, dialecticam, literasque antiquiores altiorēque penetrauit: Latinarūque uocum origines rationēque percussit. Eaque præcipue sciētia ad eno dandos plerisque iuris laqueos utebatur, sicuti retulit Gellius lib. 13. cap. 10. Sed nōne etiam vi demus Vlpianum, quem Iurifconsultorum *σοφιστῶν* Modestinus appellat, ipsūque Modesti num, Pomponium, Celsum, ceterosque Iurifconsultorum antistites accuratissime de verborum significatione scripsisse? ex quorum Commentariis insignis titulus de verb. sign. nostris Pande ctis insertus est. Quid tot tituli, de legatis 1. 2. & 3. de auro & argento leg. de suppel. legat. de tri. vino & oleo, legat. de fund. instr. & alij eius notæ plurimi aliud quā verborum ipsorum vim & proprietatem, sensum declarant? Hinc Iurifconsultorum summum circa verborum vim, pro prietatem esse laborem scribit Fabius ad calcem lib. 5. Oratoriarum institutionum.

465
Auicenna erro
res multi cir
ca res ipsas.

¶ Sed tamen vt ad res ipsas veniamus. Recētiore medici Auicennā principē simpliciter vocant, dum illum citāt, quem si ostēdero in multis errasse, nihil iam erit quod fidendū sit medicis vel pe ritissimis, cum errare nō possint (quod sæpius cōtinget, si is quem veluti principem omnino se quuntur errauerit) sine periculo vitæ. Igitur vt hoc dilucide ostendā, illud imprimis sciendū est, Auicennā & Rasim elephantiasim siue elephantia pro alio morbo accipere quā Galen. Paulus Aegineta, ceterique Græci, & alij ætate superiores acceperūt. Illi enim elephātiāsim pro morbo accipiunt, in quo pedes & crura supra modū intumescunt. Hi verō intelligūt morbū quem Auicenna & iuniores medici leprā appellāt. De Auicennæ & Rasii significatu neminē ambigere arbi tror, qui illos legerit. De secundo Galeni & ceterorū antiquiorum sensu longius à nobis cū Leon iceno viro nunquā satis laudato differendū est. Elephantiasis autem Paulo Aegineta lib. 4. c. 1. est cancer totum corpus occupās: vnde idem Paulus in eodē loco inquit, Si cancer vnum tantū membrum infestans, tamen secundū sententiā Hippoc. insanabilis est, quanto magis elephantia, qui cancer quidē est vniuersalis totius corporis, omnem curationē superabit? Eandem sententi am scribit Auicenn. lib. 4. his verbis, Et cum cancer qui est lepra membri vnus, si de illis quibus non est sanatio quid dicemus de lepra, quæ est cancer totius corporis? Et idem prope dixerat cir ca initia eius capituli, in quo agit de lepra. Sed & eorundē humorum vicio generari elephātiāsim Paulus censet, & leprā, Auicenna. Et quemadmodū Paulus minus malam elephātiāsim speciem statuit, quæ ex quadam veluti fece sanguinis superassata ortum habet: alteram quæ à flaua bile æquē terorruda fit, deteriorem: ita & de duabus lepræ speciebus, quarum altera itidē ex fece san guinis, altera ex flaua bile in atram propter affationem conuersa generatur, Auicenna decernit, Neque verō aliam Paulus elephātiāsim, aliam lepræ Auicenna adhibet curationē. Neque etiam Gal. scribens de elephātiāsim lib. 2. Artis curatiuæ ad Glauconem, minus quā Paulus cum Auicenna scribente de lepra concordat. Imò verō omnia illa Auicennæ verba barbata tamen scri pta, quod videlicet lepra multiplicatur in Alexandria propter caliditatem aëris, & malitiā cibi, & eius essentiam, ex genere piscium, & carne salita, & carne grossa, & carnibus asinorum, & len tibus. Omnia, inquam, hæc sunt ex Galeno de elephātiāsim eodem libro loquente, translata. Ad hæc nisi Galenus per elephātiāsim, morbum, quem diximus, intelligit, illud absurdum sequetur, Galenū qui tot de medicina libros tam accuratē, tam copiose conscripsit, nullam de eo mor bo, qui reliquos omnes magnitudine superat, videlicet lepra, quam vulgo vocamus, in suis libris fecisse mentionem. Galeni autem libros intellige, quos idem author in propria lingua reliquit: Nam in his quos vel ex Græca, vel ex Arabica lingua translato habemus, plurima est in hoc verbo, lepra, ambiguitas: quoniam aliquando translator vbi elephātiāsim in Græco Galeni co dice inuenit, lepram est interpretatus: vbi verō lepram, nihil immutauit, sed eodem vsus est ver bo cum tamen apud Græcos autores alius morbus sit lepra, alius elephātiāsim. Lepra enim, vt inquit Galenus in libro de tumoribus præter naturam, passio folius cutis est, quod de elephātiāsim dici non potest, cum in eo morbo, qui elephātiāsim à Græcis nominatur, non modò cutis, sed carnes etiam atque ossa, vt Celsus quoque testatur, plerunque vicentur.

466
De eadem re.

¶ Quod si quis pertinaciter tueri velit eundē esse morbum, quem Græci lepram, atque Arabes itidem nomināt: videat quid ipsum concedere oporteat, hoc scilicet, esum viperarū, quo nullum esse

esse præstantius remedium aduersus lepram medici omnes vno ore consentiunt, quodque inter nobilia medicamenta contra leprā Auicenna numerat, nō modò non sanare id malum, sed insu per generare Gal. enim lib. 11. c. 2. de simplici medicina, duorū meminit elephātiāsim morbo labo rantium, qui ex esu carniū viperinarū in lepram inciderunt. Quare necessariū est dicere alium esse morbū, qui à Gal. & antiquioribus lepra vocetur, alium qui ab Auicenna ac recētiorebus co dem nomine nuncupetur. Quamquam Cælius Aurelianus autor vetustus & magnæ autoritatis lib. Chronion 4. c. 1. scribit plurimos dare viperas elephātiāsim mandēdas, sed amputato capite atq; cauda. Quod etiam tradit ipse Paul. Aegin. vbi suprā. Quid autem lepra apud hos significet, ne mo ignorat. Quid verò apud Gal. & antiquiores multi nesciunt. vnde data est errori occasio, vt diuersarum linguarum significata distinguere nescientes, vel elephātiāsim non esse lepram, de qua scribit Auicenna, vel non simpliciter lepram, sed quandam lepræ speciem existimauerunt.

467 ¶ In qua re nō solum nomina, sed & res ipsas cōfundunt Auicenna & Rasii, cum videatur Auicenna ipse lib. 3. vbi de elephātiāsim sumpta vt iam diximus, pro tumore pedum, nonnulla dicere, quæ etiā Gal. de elephātiāsim in eo significatu quem ipse capit. Nam Gal. in lib. qui nigra cholera inscribitur, tradit elephātiāsim ex eodē humore fieri atque varices, qui quidem humor primū rubidus apparer, deinde nigrescit. Quod & idē de sua elephātiāsim refert Auicenna: Et sicut Galen. & Paulus elephātiāsim ad rubidū colorem declinantē minus malam arbitrantur: ita Auicenna suam elephātiāsim subrubrā nigra censet esse incolumiorē. Et quia Dioscor. lib. 1. c. 96. aut vt alij diuidūt 105. scribit cedreā, hoc est, liquorē ex cedro arbore fluentē, quem Arabes alchitran vocant, licet Simon Genuensis id verbū Arabicum, picem liquidā Latinē interpretetur. Et quia, inquam, Dioscorides tradit cedreā iuuare elephātiacos, si lingatur aut illinatur: Certe etiam Auicenna scribit alchitran inuiscatum & linitum cōferre suæ elephātiāsim, id est, tumori pedum & crurum. Rasii quoque, qui elephātiāsim eodem significatu accipit, quo Auicenna. Nam & in Almanfore, & in diuisionibus seorsum de lepra & elephātiāsim, tanquam de morbis differentibus tractat. Idem tamen lib. 12. Contin. in quo agit de crurum vitiis, quibus annumerat elephantem, plurima de eo morbo scribit, quæ etiam Gal. variis in locis de elephātiāsim. Imò verò Rasii ipse Galenū citat in lib. de cholera nigra ita scribentem, Vitium elephātiāsim & varices sunt ex humore nigro, quod nisi fuerit cum eis caliditas, non erunt intensæ maliciæ: ex vehemēti quoque decli natione ad choleram nigra puram fit vitium elephātiāsim. Similem ferē sententiā scripsit Auicenna lib. 3. c. illo, quo vnā de elephātiāsim ac de varicibus agit. Multa autem remedia, quæ Græci tradunt contra elephātiāsim pro lepra sumptam, scribit Rasii ipse lib. quem diximus, contra vitium elephātiāsim, vbi de tumore pedum, aut crurum vitiis tantum differit, veluti ex Galeni au toritate plantaginem, quam etiam Celsus ad elephātiāsim præcipuē commendat. Sed & ex Dioscoridis autoritate laudat Rasii ad vitium sui elephātiāsim fel hircinum, atque mentastrum.

468 ¶ Quod si quis fortē Auicennæ. atque etiā Rasii ea ratione tueatur, quod crurū, pedūve tumore, quem elephātiāsim nominant, non lepram, sed tantū lepræ principiū indicauerint, atque ideo diuersis nominibus, alio scilicet lepram, alio lepræ principiū nuncupare voluerint: Certe vt morbi in sua tempora diuisionē non improbamus: ita illos duas eiusdē morbi partes nō debuisse diuersas facere species, vel etiā genera omnino cōtendimus. Quod maxime fecisse videtur Auicenna, qui de elephātiāsim lib. 3. de lepra verō agit in quarto, tanto scilicet intervallo, vt videatur elephātiāsim distinctū omnino genus à lepra putauisse, cū præsertim idem Auicenn. elephātiāsim non, vt Gal. inter figuræ morbos, sed quāritatis potius, lib. 1. collecauit. Hæc propemodū Leonice nus. Scio autē nouissime Sebastianū Montium Dialaxon medicinaliū 2. Dial. 3. multis con tendisse, apud Hebræos, Græcos, & veteres quoque Latinos lepræ appellatione etiā elephātiāsim significasse. Sed huius rationibus respondit Leonardus Fuchsius Paradoxorum lib. 2. c. 16.

469 ¶ Sed de hac re iam nimis, ideo ad alios Auicennæ errores trāscamus. Is altoim morbū, quē nostri Antracē interpretatur, à pruna siue carbone separat duobus capitibus: cū idem omnino sit mor bus, vt late ostēdit ipse Leonice nus. Et quod deterius est, cum sit duplex bubo, alter qui fit à causa primitiua (vt loquuntur recētiore medici) atq; ideo ex sanguine nō necessariò maligno: alter ex materia venenata, tēpore præsertim pestilentiæ: Primūq; ex Paulo Aegin. curetur refrigerantibus atq; adstringentibus medicamentis, veluti sponsia ex posca, & lana ex vino & oleo acerbo, vel ro faceo, vel melino, id est, pomorū, vel lentiscino, vel myrthino (nullū enim ex his in tali bubone periculū imminet, vt quilibet medicæ artis peritus intelligit) tamē Auicenn. nullo delectu hæc eadē remedia quāuis ex reprimētibus, adhibet in princ. altoim, id est, bubonis pestiferi, quibus nihil potest esse in hoc malo periculosius. Neq; verò illud satisfacit, quod nonnulli de hoc genere medicamēti dubitantes dicunt in Auicennæ excusationē, quod videlicet voluerit nō super ipsam altoim, sed potius partes ipsi vicinas, ne corruptio longius serpat, eas quas diximus medicinas re primētes imponi. Cum si hoc intellexit Auicenna, tamen præster, nō solum ad locum affectum, sed etiā ad proxima tabem pestiferā, quantum fieri potest, euocare. Si enim à locis circumstantibus repercutiatur, quantū extrinsecis partibus, hoc est, ignobilioribus mali depelleretur, tantum ad intrinseca & plerunque lethalia detruderetur. Cum illud quoque in pestilentia sit obseruatū, quan to plures cutis exterioris partes afficiuntur, tota vi noxia foras prodeunte: tanto minus subesse periculi. Sicuti vbi vnum solum locum carbunculus occupauerit, ægri salus pene est desperata.

¶ Adhec

De eadem re.

De eadem re.

Alij Auicenna
errores.
Antracē Pruna
& Carbo idē
morbū.
Duplex bubo.

470 Alij item. Phlebotomiam non conuenire pruna uel igni Perfico contra Auicennam.

¶ Ad hæc ex Auicennæ opinione, materia prunæ, uel ignis Perfici est cholera citrina ex cholericis sanguine genita, ut licet uidere apud eum lib. 4. eo. c. quo de his morbis differit. Et paulo post tamen in curatione eorum præcipit fieri phlebotomiam aliquando usque ad syncopen, ut sanguis cholericus euacuetur. Qui quidem curationis modus nescio quantum rationi cõueniat, uel etiam ipsi Auicennæ, qui sanguinem esse frenum cholerae ubique insinuat. Et lib. 1. cauendum esse admonet, ne superflua sanguinis missione agrum ad humorum cholericorum ebullitionem perducamus. Et alibi tam in curatione erysipelatis, quam etiam caufonis, uisus est dubitare, an in eis sanguinem mittere oporteat, nedum iusserit ad syncopen usque profundi. hoc enim remedium in his solum febribus conuenit quæ ex multo sanguine uel ebulliente, uel putrescente generantur: quales sunt quæ proprio nomine synochi nominantur. Sed neque propter intolerabiles dolores (hi enim in hoc morbo non adsunt) tanta sanguinis detractio faciendâ est. Quod si etiam adessent distinguendum foret, ut inquit Galenus in expositione Aphorismi, Quæ egeruntur, non multitudinem considerare oportet, sed an phlebotomia, an uerò potius purgatione sedari deberent: nihil aliud ex his uerbis insinuans, nisi quod ubi humor alius à sanguine faceret dolorem sua qualitate, uel quantitate, purgationem esse præferendam. quod uidemus eundem Galenum in omni morborum præcipue cholericorum curatione ubique obseruasse, adeo ut in Commentarijs libri 2. de humoribus, etiam in pleuritide, cum sit ex humore cholericico damnet phlebotomiam, quam tamen plus in hoc morbo, quam in ullo altero alioquin uidetur probare.

471 ¶ Quid quod etiam Auicenna in pruna, uel igne Perfico prolibet scalpellationem profundam, quando materia est decliuis ad cholera (his enim ipse utitur uerbis) Et tamen capite superiore ubi agit de formica, suaserat ex Galeni consilio extirpare formicam cum aliquo, quod sit sicuti embula, & extremitas pennæ, aut alterius rei, cuius extremitas sit acuta, quâ possibile sit deglutire formicam. Atqui hæc extirpatio formicæ, si diligenter inspicimus, multo est uolentior, quam scapellatio, ut si hanc timet Auicenna quâdo materia est decliuis ad cholera, multo magis debuerit formidare tale aliquid facere in morbo ex materia non decliui ad cholera: sed mera cholera, ut ipse opinatur, procreato. Subditque Leoniceus se putare Auicennam morbos etiam natura distantes atque eorundem curationes plerunque cõfundere, uel, ut ipsius utar uerbis, quæ solent ipse aliquando in aliorum reprehensione usurpare, capitulum in capitulo, ponere. Quam quidem confusionem multis probat ex his quæ ipse Auicenna scribit in tribus capitibus, de Erysiplate, de formica, & de igne Perfico, ut late uidere poteris apud ipsum Leoniceum in lib. de morbo Gallico.

472 Quid intersit inter ignem facrum erysipelas, carbunculus, & Herpetem.

¶ Sed cui tamen illud addes, ut intelligas eorum morborum & similibum de quibus loquitur discrimina ex Galeno lib. 14. Therapeuticæ, & lib. 1. de morb. differen. atque alijs optimis medicinarum scriptoribus, Calidos omnes cum dolore ac inflammatione tumores generali appellatione inflammationis uocari solitos. At uariante, qua constant materia, eas etiã & eorum nomina uariare. Nam abscedente cum impetu in aliquam partem sanguine, qui bonus & mediocri crassitudine sit, cum in angusto ob copiam coëctetur, inflammationem, quæ sic priuatim & proprie dicitur, tunc fieri. Quod si cum sanguine & flaua bile in aliquam partem fluat, sic facit ignis, qui Græcis πυρρασ dicitur. Nam Plinius erysipelas ignis sacri genus esse dicit. Celsus autem & Galenus diuersa faciunt ignem sacrum ab erysiplate. At in utroque pus & rubor cum calore fit maxime in pedore, aut lateribus, aut in eminentioribus partibus. Et si confluens sanguis calidissimus simul fuerit & crassus, sunt carbunculi. Postremo inherente alicui parti flaua bile, herpetes de quibus Paulus Aegineta in hanc sententiam, Pura & non admixto alio humore secreta, & in parte aliqua herente flaua bile, malum sit quod herpetes nominant, quæ si concretionem suam crassior & maiore acrimonia fuerit, rotam usque ad subiectam carnem exulcerat cutem, uocaturque hic herpes corrodens. Si uero tenuis minorisque acrimonia & calore, exiguas pustulas milij seminibus similes in superficie cutis excitarit: miliaris herpes à similitudine nominatur. Quamquam Orbasius medicus & ipse antiquissimus admixta flauæ bili pituita miliaris hunc herpes fecit, Sed tu interim uide Leonardum Fuchium Paradox. lib. 2. c. 18. & interum c. seq.

473 Auicennæ alij errores. Eupatoriū ea est herba que uulgo Agrimonia uocatur.

¶ Verum ut ad Auicennam redeamus, ex tot tantisque circa eundem ferme morbum ipsius erratis conuici potest, quot quantaque sint & in alijs morbis, ne si omnia coner sigillatim declarare, tempus me deficiat. Superest ut de cæteris rebus aliquid dicamus. Satis constat apud eruditos, eupatorium herbam eam esse quæ uulgo agrimonia uocatur. Idque liquidò apparet ex eupatorij descriptione, quam adscripsit Dioscor. lib. 4. c. 44. Nilumque secutus Plin. lib. 25. c. 6. quæ est humilissimi, Eupatorium herba est fruticosa, caulem unum attollens rectum, ligulosum, tenuem, nigrum, hirsutum, cubitalem, & interdum ampliolem, folia per interualla diuisa in quinque maximè partes, uel plures, similia folijs pteraphylli, uel canabis, & ipsa quoque subnigra, serratim incisa per ambitum. Semen uerò medio caule erupit pilosum deorsum spectans, quod exiccatum uestibus adherescit. Quæ omnia ita herba, quæ agrimonia uocatur, quadrat, ut hanc esse uerum eupatorium nemo non agnoscat. Tamen non est uera argemoniū antiquis celebrata, ut quæ est diuersa ab eupatorio, ut scribit Dioscor. lib. 2. c. 195. eos reprehendens, qui eandem herbam esse autumat eupatorium & argemoniū, quod & plerique ex recentioribus arbitratur, qui ob id eupatoriū agrimonia, ut iam diximus corruptè appellatur. Auicenna uerò ita eupatoriū describit, ut longe ab ea uulgi agrimonia discrepet, dicens, eupatoriū herbam esse aromaticam habentem folia canabis, florem sicuti

sicuti nenufar. Constat enim herbam uulgo agrimonia nuncupatam, neque esse odoratam, neque habere florem sicuti nenufar, sed longe & colore, & forma, & magnitudine dissimilem. Sed cui, si Diis placet, plus in hac parte credemus, Dioscoridina an Auicennæ? Auicennæ, inquit, quem principem medici appellant. Atqui Gal. lib. 6. de simpli. medic. non multo post principium, & ipse quoque Auicenna in hac parte medicinarum, quæ de medicamentis simplicibus agit, primum locum Dioscoridi tribuunt. Sed fac autoritatem utriusque esse parem. Vbi tu mihi, Auicennæ patrone, herbam inuenies aromaticam folijs canabis, flore nenufaris, quæ sit uerum eupatorium, sicuti altera est? Ita Dioscoridis, Plinij, & Serapionis super uerbo eupatorio descriptionibus congruentem, ut nisi malis uideri cœcus, quàm fateri Auicennam in ueris eupatorij notis designandis aberrasse, nullo modo negare possis, herbam quam uulgo nomine agrimonia uocamus, eam esse, quæ ueteribus eupatorium nuncupatur: non autem quæ nunc uulgo & medicis & pharmacopoliis esse putatur eupatorium, ex qua tamen syrupos, & alias compositiones ueluti ex eupatorio conficiunt, errore admodum periculoso.

Hedera.

474 ¶ Sed ulterius procedamus: apud Græcos hedera κισσός, id est, ciffos nuncupatur, nec tamen omnis hedera, sed ea tantum quæ rigens est, & sine adminiculo stat, ut tradit Plin. lib. 16. c. 34. in si. Estque & alia herba longe ab illa diuersa colore, forma, uiribus, quæ κισσός, id est, ciffos appellatur. Verum uicinitate uerborum deceptus Auicenna ciffos pro hedera posuit: quin & eam quoque corruptè ciffos appellat pro ciffos, nec id fecisse contentus, in ipso capite de ciffis hederae uires cum alterius herbae, quæ ladanum uocatur, ferè uiribus miscuit, ut late ostendit Leoniceus. Ita & hedera quoque proprietates cum alterius herbae proprietatibus, quæ uolubilis maior à Mesue & pluribus alijs nominatur, manifeste confundit. quod ex eo constat, quod omnes proprietates quas Galenus hederae assignat, is uolubili maiori assignat, quæ quidem uolubilis maior à Græcis κισσός, id est, hedera uitalis, à Plinio cõuoluolum, uulgo capanella dicitur. Hæc autem hedera uitalis lacte plurimo manat, & aluum ciet. Ideo Auicenna, qui uisus est nesciuisse ueram hedera ab hedera uitali discernere, sicuti pro hedera uolubilem posuit: ita lac quod non habet uera hedera, sed tantum hedera uitalis, hederae tamè assignat, quæ tantum habet lacrymam. Quare Auicenna mixtis ambarum herbarum etiã natura distantium potestatis magnam peperit confusionem: & sicuti in morborum, ita etiã in herbarum tractatione capitulum in capitulo posuit.

Alij plurimi errores.

475 ¶ Denique ut summam dicam: Is in 2. lib. Cochium pro Phoca, id est, uitulo marino, Cheichè pro canamo, id est, gummi quodam odorato, astratius pro aster atticus, id est, herba inguinaria: Barche pro Aphace, Bilonium pro peplo, Beblisi pro peplo herbis earundem uirium, altera tamen portulacæ hortensis, altera rutæ similibus: quegneis pro cenchro, id est, milio, sicutum pro simphyto, id est, cõsolida herba, teflic pro thapsia, & mille alias Græcorum uerborum corruptiones apud eum inuenies, quas uix puto posse intelligi sine cognitione Græcorum autorum, qui medicinam posteris tradidere. Quando & ipse Auicenna tantus alioquin medicinarum magister in eis sæpissime caligat, ut cum teflic, id est, gummi rutæ agrestis, quod nusquam inuenitur, exponit, sicutum pro semperuua, uel specie feminis mādregoræ, secundum duas opiniones, quæ tamen falsæ sunt. Quæ quidem nominum obscuritate nescio quid possit esse in medicinarum opere periculosus: quâdo ex ea non modò alterum pro altero morbum curari, sed alia etiã pro alijs remedia exhiberi cõtingat, ut maius sit à medico periculum, quàm à morbo. Si quis autem plerisque alios Auicennæ, & aliorum Arabum errores scire desideret, legat Leoniceum in eo libro, quem in eam rem priuatim composuit, & in libello de morbo Gallico, ex quo huc multa transcripsimus.

Medicamentorum compositiones & mixturas damnatas Plinio.

476 ¶ Nec interim tamen prætereunda sunt insinuatæ illæ medicamentorum, & eorum quidem extempororum, & quæ orbis noster non produxit, compositiones & mixturae, quibus quidem non Auicenna modò, sed & alij medici hodie passim utuntur, imo faciunt imposturam: cum nihil sit magis noxium, proinde & à rerum naturæ scriptoribus, imo & ab ipsis medicis sæpius fuerit damnata. Plin. lib. 20. c. 19. post descriptionem medicamenti diacodion, Hæc, inquit, ostentatione simplex quidè & antiqua illa salubritas papauere & melle cõstat. Quibus aperte declarat simplicissimam compositionem esse optimam. Idem lib. 22. c. 23. in fin. de Laferre loquens. Quas habeat, inquit, utilitates admixtum alijs, immensum est referre, & nos simplicia tractamus: quoniã in his naturam esse apparet, in illis coniecturam sepe fallacem. Nulli sane custodita in mixturis concordia naturæ ac repugnãtia. Et iterum c. seq. Non fecit cerata, malagmata, emplastra, collyria, antidota parens illa ac diuina rerum artifex. Officinarius hæc, imo uerius auaritiæ commẽta sunt. Naturæ quidem opera absoluta atque perfecta gignuntur: paucis ex causa, non ex coniectura rebus assumptis, ut succo aliquo sicca temperetur ad meatus, aut corpore alio humentia ad nexus. Scrupulatim quidem colligere ac miscere uires, non coniecturæ humanæ opus, sed impudentiæ est. Nos nec Indicarum Arabicarumque mercium, aut externi orbis attingimus medicinas. Non placent remedijs tam longe nascentia: non nobis gignuntur, imo ne illis quidè, alioquin non uenderent. Odorum causa unguentorumque, & deliciarum, si placet etiã superstitiõnis gratia emanant, quoniã thure supplicamus & costo. Salutem quidè sine his posse constare, uel ob id probabimus, ut tanto magis sui delicias pudeat. Sed & c. seq. contra compositiones medicorum, medicinas ex frugibus describit. Quin & lib. 24. c. 1. ita de hac re differit, Hinc nata medicina: hæc sola natura placuerat esse remedia parata uulgo, inuentu facilia, ac sine impendio, ex quibus uiuimus.

Postea

Postea fraudes hominum & ingeniorum capturarum officinas inuenere istas, in quibus sua cuique homini venalis promittitur vita. Statim compositiones & mixturae inexplicabiles decantantur. Arabia atque India in remedio aestimantur, vicerique paruo medicina à rubro mari importatur. (ita enim legere malo quam quod vulgo scribitur, imputatur) cum remedia vera quotidie pauperimus quisque coenat. Nam si ex horto petatur, aut herba vel frutex quaratur, nulla artium vilior fiet. Hæc ille. Rursum lib. 2. c. 1. Mille præterea penitentiae modis culinarum etiam præceptis, & vnguentorum mixturis, quando nullas omiserit vitæ illecebras. Inuehi peregrinas merces, conciliarique externa precia displicuisse maioribus crediderim equidem, non tamen hoc Catonem prouidisse, cum damnaret artem. Theriace vocatur excogitata compositio luxuriae: fit ex rebus externis, cum tot remedia dederit natura, quæ singula sufficerent. Mithridaticum antidotum ex rebus 54 componitur, interim nullo pondere æquali, & quarundam rerum sexagesima denarij vnus imperata. Quo deorum perfidiam istam monstrante? hominum enim subtilitas tanta esse non potuit. Ostentatio artis & portentosa scientiæ vendicatio manifesta est, ac ne ipsi quidem illam nouere. &c.

¶ Et ne putes Plinium solum in ea sententia fuisse, Galenus multa in huiusmodi medicamentorum compositiones scribit lib. 3. Methodi, & Plutarchus vir in omni disciplina consummatissimus in quarta decade *ἢ συμποσιακῶν*, cap. 15. huiusmodi item medicamentorum mixtura reprobatur, citatque Erasistratum illum medicorum veterum nobilissimum itidem quoque facientem, in hæc verba, *ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὄτ' αὖ μὴ γίνονται τὰς βασιλικὰς καὶ ἀλεξίφάρμακας ἐκείνας δυνάμεις, ἅς θεῶν χάρις ἀνόμαζον. ἐρασίστρατος δὲ ἐλέγχει τὴν ἀτοπίαν καὶ ποδεργίαν ὁμῶς μεταλλικὰ καὶ βοτανικὰ, καὶ θηριακὰ, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάττης εἰς τὸ ἐν συγκεκρανέντων. καλέω γὰρ τὰ ἑτάσαντες, ἐν πῆσαν, καὶ σικύα, καὶ ὑδρελαίω τὴν ἰατρικὴν ἀπολιπέω. ἀλλὰ νῦν διὰ τὸ ποικίλον ἐξάγει, καὶ γοητεῖ τὴν ὄρεξιν.* Id est. Quin multo magis cum regales illas & efficaces variorum remediorum mixturas conficiunt, quas deorum manus appellarunt. Erasistratus autem coarguit insolentiam, & curiositatem illorum, qui simul & metallica, & herbaria, & ferina, quæque terra gignit, quæque mare, in vnum commiscuerunt. At bene haberet si iis omisis in pitana, & cucurbita, & hydrolyeo medendi artem finiissent. Verum per Iouem ipsa rerum varietas imponit nobis, & appetentiam illicit. Et Serenus Sammonicus in lib. de morborum curatione lib. c. 27.

Plinij locum.

477 Et Plutarcho, & Erasistrato.

Multos præterea medici componere succos
Assuerunt, preciosa tamen cum veneris emptum,
Falleris, frustraque immensa nomismata fundes.
Quin age, & in tenui certam cognosce salutem.

Agessilao Magno.

Secundum hanc sententiam Agessilao ille magnus Lacedæmoniorum Rex, cum medicus quispiam illi præscriberet curationem nimium exactam, ac minimè simplicem, Per Geminos, inquit, quæ præscribis, si mihi prorsus est in fatiis ut non viuam, ne si omnia sumpsero, viuam. ut author est Plutarchus in apophthegmatis Laco. quo quidem significabat, eiusmodi compositas emptaque curationes ocyus mortem acceleraturas, quam depulsuras morbum.

478 Simplex cibus salubrior.

¶ Et horum quidem sententia huiusmodi ratione probari potest. Nam si simplex cibus est utilior, salubrior, digestu facilius, quam multiplex, & varius, sicuti longe latèque, & lucidis rationibus & argumentis ostendit Disarius Macrobianus lib. Saturnalium 7. qui omnia propè accepit à Plutarcho lib. Problematon conuiuialium decade 4. c. 1. & ex medicis Plin. lib. 11. c. 53. Homini, ait, cibus utilissimus simplex, accruatio saporum pestifera, & condimenta perniciosiora. & Galenus qui in commentario Hippocratis de victus ratione in morbis acutis tradit aliorum autoritate, ciborum varietatem, præsertimque vbi variis constat facultatibus, esse nocentissimam, utpote quæ ingesta ipsa probe concoqui prohibeat. Et rursus Comment. 3. Antea, inquit, didicisti cibos multiplices, & præsertim facultate dissimiles magnam progignere in ventre perturbationem. Et lib. 1. de iuuamentis membrorum c. 4. scribit res compositas ex multis rebus velocioris esse corruptionis, quam ex paucis compositas. Et planius Rasis de hac re nuncupatim loquens lib. 25. Continentis, & Auicenna in 3. primi, doctrina 2. c. 7. Et de hoc apud nos tex. habemus in c. netales, ibi, vno aut duobus cibus, de conse. di. 5. Et ante hos omnes Hippocrates, qui lib. de flatibus malam dietam vocat quæ fit ex pluribus cibariis, ac multiformi alimonia. Et hoc plane confirmat Plato de Repub. lib. 3. testimonio Homerij, qui ut iam supra diximus, nusquam variorum condimentorum meminit. Et Horatius lib. 2. Ser. Satyr. 2.

Accipe nunc victus tenuis quæ quantaque secum
Afferat, in primis valeas bene. Nam varie res
Ut noceant homini, credas memor illius escæ
Quæ simplex olim tibi sederit, at simul absis
Miscueris elixa, simul conchilia turdis;
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta ferret pituita, vides ut pallidus omnis
Coena desurgat dubia? quin corpus onustum
Hæsternis vitium, animum quoque prægrauat vna.

Ex quo illud quod scribit Diodorus Siculus lib. rerum antiquarum 4. c. 3. Trogloditas ob simplicem eorum victum raro in morbos incidere. Consequens est & simplicem quoque medicinam esse longe

longè vtiliorem salubrioremque, cum contrariorum eadem sit disciplina, Philosophorum ac Iuriconsultorum testimonio.

479 ¶ Sed & alia ratione improbandæ fugiendæque sunt huiusmodi mixturae & compositiones, quoniam quæto plura sunt in medicina composita, tanto componenti minus certus est effectus eius, ex sententia Arnaldi à villa noua, doctrina 2. Aphorismo 23. Et sensisse videtur Galenus in Commentariis Aphorif. Hippocratis 1. enarrans illud, Iudiciū difficile est. Igitur si incertus sit, aut certe non adeo certus mixturarum effectus: nonne hos periculo exponis, in quibus earum periculum facis? Sed quod omnium deterrimum est, cum veteres in componendis medicamentis *ἢ πρὸς ἀσθενίαν*, aut ad summum præter sextam speciem non excefferint, videmus hodie audaciam medicorum eò processisse, ut nullus in his componendis neque modus, neque finis sit: mixta mixtis addit, quantoque quis plura miscuerit, tanto peritior & sibi & aliis videtur, maxime si à tribus orbis partibus conquisita in se pharmaca recipiant. Nec quicquam effecisse se arbitrat, nisi Indiam, Aethiopiam, Arabiam, extremos illo Garamates in suis compositionibus coniungant. Et eo quoque maxime fugiendæ sunt huiusmodi compositiones, quod simplicia ipsa sæpe compositas vires obtineant, ut probat Gal. lib. 3. de simplicium pharmac. composit. c. 14. & 15. ut hinc intelligas naturam ipsam, si quando compositis egeamus, composita quoque in simplicibus posuisse, ut nulla arte opus sit.

Alia ratio cur fugiendæ sunt medicamentorum mixturae.

490 ¶ Et plerunque alias videmus rerum diuersarum commixtiones malas, noxias, impuras, & inquinatas esse, ut multis probat Porphyrius lib. 4. de abstinentia ab esu carniū. Nam de Louis Idæi sacerdotibus loquens, Puritatem (inquit Græcè quidē, sed hoc sensu) sacri viri incommixtionem esse statuunt, sicut e contrario impuritatem & iniquitatem esse commixtionem. Vnde etiā venerea inquinat, cum sit maris & feminae commixtio. Et paulo post, Iniquitatis & pollutionis nomen rerum diuersarum genere mixtionem inter se quodam modo significat. Præsertim cum infectio quædam eiusmodi consequitur, quæ abstergi difficulter admodum queat. Vnde in tincturis etiā quæ ex mixtione existunt, cum altera species alteri confunditur, inquinare appellant, non secus ac mulier, inquit Homerus, Tyrio quæ ebur inquinat ostro. Qui locus est, ut id addas, ex lib. 4. Iliados, *ὅς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφοντα γυνὴ φοίνικι μίχνη.* Ex quo illud Virgilij lib. 12. Aeneidos,

Commixtiones semper malæ & inquinatæ.

Inquinare quid dicatur.

Iudum sanguineo veluti violauerit ostro
Si quis ebur. Vbi Seruius dicit esse Home. comparisonem, Et Mart. lib. 4. epig. 4.

Quod bis murice vellus inquinatum. Et id Statij lib. 1. Achilleidos, *Ve ebur corrumpitur ostro.* Quinetiam vt ad Porphyrium redeamus, pictores mixtiones, corruptiones vocant: communis item consuetudo quod incommixtum & purum est, id incorruptum sincerum, impollutum dicit. Terræ enim aqua commixta corrumpitur, & sincera amplius non est. Quæ verò fluit ac cursu incitato fertur, occurrentem terram reicit, quæ, ut inquit Hesiodus, fluit illimis manans è fonte perenni. Ea enim quia incorrupta & incommixta est, salubrem potum exhibet. Sic femina quæ nullam seminis in se exhalationem mixtionemque admiserit, incorrupta dicitur. Et alia multa in eam sententiam adducit, quæ illic in promptu sunt omnibus. Iosephus autem lib. Antiquitatum Iudaicarum 4. c. 8. eodemque vlt. tradit Mosem suis legibus statuisse, semina esse debere pura & impermixta, nec duorum aut trium generum simul esse seminanda. Abhorreere enim naturam mixturam dissimilem.

Contractuum commixtio sua speciosissima.

491 ¶ Quid quod nostris legibus, ut id illi addam, commixtio contractuum admodum suspecta est de fraude, dolo, & simulatione, ut magna autoritate affirmant Guil. Cu. Cy. Alberic. Bart. Bald. & Ang. in l. si tibi decem. in princ. ff. de pactis. & Bal. consil. 149. proponitur, col. 1. lib. 1. & satis liquidò patet ex plenè not. in l. ab Anastasio. C. manda. & diximus quoque in tractatu Retractuum tit. 1. §. 1. gl. 18. in verbo, *le pris que la chose aura cousté.* nu. 11. incip. sed in hac, & seq.

Medicamenta omnia noxia.

492 ¶ Quid quod medicina, siue ea sit simplex, siue composita, noxia est humano corpori, ut satius sit ea abstinere quam vti, testibus ipsis medicis? Nā Celsus lib. 5. in prin. Omnia ferè medicamenta stomachum lædunt, malique succi sunt. Et idem fermè scripserat lib. 2. c. 12. Gal. quoque lib. 1. *πρὸς ὑγίαιας*, id est, de sanitate tuenda, scribit pharmaca calida esse & sicca, & ex iis proinde exiccari attenuarique corpora. Plutarchus in lib. eiusdem tit. Commotiones, inquit, quæ in aluo inferiore pharmacis fiunt, corrumpunt ac liquefaciunt partes subiectas, pluresque addunt superfuitatis, quam educit. Itaque non aliter quam si quis grauiter ferens Græcorum multitudinem ac turbam eadem in ciuitate commorantem, Arabibus ac Scythijs peregrinis expleat ciuitatem. Sic nonnulli tota errant via, dum eiectionis consuetis ac domesticis superfuitatibus, aliunde grana quædam Cnidia & Scamoniæ, aliarumque rerum vim incomparabilem, atque agrestem in corpus ingerunt, quæ tantum abfunt ut naturam expurgare queant, ut ipsa magis indigeant purgatione. Et paulo post scribit pharmaca corpus perturbare, simul ac viciare, quæ vulgus cupide facillè solet appetere, non aliter quam mulieres veneficiis veteres, &c. Et Mesue lib. 1. intentione 2. summa 1. c. 1. cap. 2. Communis, ait, medicinarum vt plurimum malitia est facere senescere (ita enim loquitur qui illum traduxit) corpus, & frequentatibus illas læsionem afferre principalibus membris, quæ sunt mineræ virtutum: & earum motores debilitare, qui sunt spiritus, & calor naturalis. Hæc ille. In quam sententiam celebratum est vulgò Prouerbiū, Summa medicina est non vti medicina,

493 ¶ Quod cum semper alijs, tum maximè in medicinis quæ dantur potui, ut plerunque sit. Nam hæc scribit Celsus lib. 2. c. 12. in fin. non semper agris prodesse, semper sanis nocere. Præsertim verò in

Præsertim quæ potui dantur.

ἰπάρ δ' ἐγγύς, ὡς τάχιστα ἔναε τέλει. Id est,
 Haud unquam in auras produsse potissimum est:
 Aboleri, ubi sis natus, illico proximum est.
 Adducit quoque Theognidem ex sententiis Elegiacis,
 ἄρχην μὲν μὴ φῦνα ἐπιθρονοῖσιν ἄριστον,
 καὶ δ' ἐσιδέειν ἀνγὰς ὄφειλε κελίς.
 φύντα δ' ὅπως ὠκιστὰ πύλας αἰδέοιο περῆσαι.
 Optima non nasci res est mortalibus agris,
 Nec Solis radios cernere luminibus.

Id est,

499

Aut ubi natus homo est, prope ut descendat ad orcum.
 ¶ In quam etiam sententiam extat epigramma Posidippi, aut ut aliis placet, Cratetis Cynici in
 lib. i. epigrammatum Græcorum,

Ῥόλιω τίς βίοτοιο τάμοι τρίβοι; ἐν ἀγορῇ μὲν
 Νέκεα, καὶ χαλεπαὶ πρῆξιες. ἐν δὲ δόμοις
 φρονιόδες, ἐν δ' ἀγορῆς καμάτου ἄλις, ἐν δὲ θαλάσσης
 Τάρβει ἐπὶ ξένου δ' ἡμ' ἐχέει τίς, δέοι.
 ἢ δ' ἀρρῆς, ἀνὴροῦ. ἔχεις γὰρ ἄμοι; ἢ ἀμείριμον
 ἔοσεαι. ὃν γαμῆσαι ζῆς ἐπ' ἐρημότερον.

Τέτρα, πόνοι, πῆρωσις, ἀπαις βίος. αἰ νεότητις
 ἀφρονες, αἰ πολιὰ δ' ἐμπληρὴ ἀδρανείες.

ἔιδ' ἀρα τοῦ δ' οἴου ἐνὸς αἰρέσεως, ἢ τὸ γνέσθαι
 μηδέ ποτ', ἢ τὸ θανεῖν ἀντικαταπέμνον.

Quem teneas vitæ callem, rogo? iuxta tribunal
 Iurgia, & anxius est quæstus. At in domibus
 Curæ durus agris labor imminet. undique ponto
 Terror, opes peregræ qui gerit, usque pauet.

Pauperies grauior: connubia mente quietem
 Excitant: cælebs heu malè solus eris.

Proles, fastidium: genus hac sine concidit: omnia
 Mente caret iuuenis, viribus inde senex.

Vtrum igitur malis optandum, vel neque nasci
 Vnquam, vel fato perniciose rapi?

¶ Ex quibus deprompsisse videtur Aufonius & hanc suam Eclogam de vitæ humana,

500

Quod vitæ sectabor iter? si plena tumultu
 Sunt fora, si curis domus anxia: si peregrinos
 Cura domus sequitur: mercantem si noua semper
 Damna manent: cessare vetat si turpis egestas:
 Si vexat labor agricolam: mare naufragus horror
 Infamat: pœnæque graues in cælibe vitæ:
 Et grauior cautis custodia vana maritis.
 Sanguineum si Martis opus: si turpia lucra
 Fœnoris: & velox inopes usura trucidat?
 Omne æuum cura: cunctis sua displicet ætas.
 Sensus abest paruis lactentibus, & puerorum
 Dura rudimenta: & iuuenum temeraria pubes.
 Afflicta fortuna viros per bella, per æquor,
 Iras, insuliasque, catenatosque labores
 Mutandos semper grauioribus, ipsa senectus
 Expectata diu votisque optata malignis
 Obiicit innumeris corpus lacerabile morbis.
 Spernimus in commune omnes præsentia: quosdam
 Constat nolle Deos fieri, Iuturna reclamatione.
 Quò vitam dedit æternam? Cur mortis adempta
 Conditio? sic Caucasæa sub rupe Prometheus
 Testatur Saturnigenam, nec nomine cessat
 Incusare Iouem, data sit quòd vitæ perennis.
 Respice & ad cultus animi: Sic nempe pudicum
 Perdidit Hippolytum non fœlix cura pudoris.
 At contra illecebris maculosam ducere vitam
 Quem iuuat, aspice & ad pœnas & crimina Regum,
 Tereos incesti, vel mollis Sardanapali.
 Perfidiæ vitæ monent tria Punica bella:
 Sed prohibet seruare fidem deleta Saguntos.

Vive

Id est, vt festiuiter traduxit Lucinius,

Vive, & amicitias semper cole: crimen ob istud
 Pythagæorum perit schola docta Sophorum.
 Hoc metuens igitur nullas cole: crimen ob istud
 Timon Palladis olim lapidatus Athenis,
 Dissidet ambiguus semper mens obuia votis,
 Nec voluisse homini satis est, optata recusant.
 Esse in honore placet, mox pœnitent, & dominari
 Vt possint, seruire volunt. Idem auctus honore
 Inuidiæ obicitur: pernox est cura disertis.
 Sed rudis ornatu vitæ caret. Esto patronus,
 Et defende reos: sed gratia rara clientis.
 Esto cliens, grauis imperij persona patroni:
 Exterrent (aut vt alij legunt) exercent, hunc vota patrum, mox aspera curæ
 Sollicitudo subit: contemnitur orba senectus.
 Et captatoris præda est heredis egenus.
 Vitam parcus agas, auidi lacerabere fama,
 Et largitorem grauius censura notabit.
 Cuncta tibi aduersis contraria casibus. Ergo
 Optima Græcorum sententia: quippe homini aiunt
 Non nasci esse bonum, natum aut cito morte potiri.

¶ Nec aliud voluit ille Iob omnium malorum alioquin patientissimus, dum dicit, c. 10. Quare de
 vulua eduxit me? tanquam cõqueretur primùm quòd esset natus. & paulò mox, Fuissem quasi
 non essem de vtero translatus ad tumulum. quibus verbis aperte ostendit se cupere, vt postea-
 quam natus esset, ipse confestim obiisset, ne tantas calamitates & miserias, quibus homo obno-
 xius est, vt ille ipse testatur, c. 14. subiisset. Propterea & antè, videlicet c. 3. Percreat, inquit, dies, in
 qua natus sum: & nox, in qua dictum est, conceptus est homo. Et infra, Quare non in vulua mor-
 tuus sum, egressus ex vtero non statim perij? Et illum secutus Hieremias ille in vtero matris san-
 ctificatus c. 20. Maledicta, ait, dies in qua natus sum, dies in qua peperit me mater mea, non sit be-
 nedicta. Et paulò post, Quare de vulua egressus sum, vt viderem laborem & dolorem? In quam
 sententiam Salomon Ecclesiastes 4. Laudauit, ait, magis mortuos, quàm viuentes: & feliciterem
 vtroque iudicari, qui necdum natus est, nec vidit mala quæ sub sole fiunt. Et iterum c. 7. Melior
 est, inquit, dies mortis, quàm dies natiuitatis. Quem locum enarrans Olympiodorus, Natalitius,
 inquit, dies in turbulentum huius vitæ pelagus nos inducit, vbi Draco latibulum posuit. Transi-
 tus verò dies è stadio nos educit. Et si quidem peccator fuerit qui decedit, peccare vltra iam
 desinit: qui verò fuerit iustus, vitæ perfructur æterna. Sed & diuus Hieronymus inibi multis dis-
 ferit feliciores esse mortuos, quàm viuentes. hos enim adhuc esse in prælio, & quasi clausi corpo-
 ris ergastulo retentari: mortuos verò iam esse securos & peccare desuisse.

¶ Et Origenes quoque in 1. Homilia, Psal. 38. hunc Ecclesiastæ locum memorans, Laudat, inquit,
 Ecclesiastæ mortuos, plusquam viuos: quia illi hoc saltem lucrû habent, quòd de vinculis huius
 corporis liberati sunt, nec vltra subiaccet necessitati corporis. Idem quoque enarrans istud Leuit.
 12. Mulier quæcunque conceperit semen, & pepererit masculû, immunda erit, &c. Nemo, inquit,
 ex omnibus sanctis inuenitur diem festum, vel conuiuium magnum egisse in die natalis sui: nemo
 inuenitur habuisse lætitiâ in natalis sui vel filia suæ: soli peccatores super huiusmodi natiuitate
 lætantur. Inuenimus enim in veteri testamento Pharaonem Regem Aegypti diem natalis sui cum
 festiuitate celebrantem. In nouo verò testamento Herodem, vterque tamen eorum ipsam festi-
 uitatem natalis sui profusione humani sanguinis cruciavit. Ille enim præpositum pistorum, hic
 sanctum prophetam Ioannem obtinuit in carcere. Sancti verò non solum nõ agunt festiuitatem
 in die natalis sui, sed & spiritu sancto repleti execrantur hunc diem. In quâ rem citat quod supra
 diximus de Hieremia & Iob: dicitque eos non tam grauiâ & tam onerosâ imprecari potuisse,
 nisi scissent aliquid esse in ista natiuitate corporea, quod dignû esset maledictionis imprecatione.

¶ Plutarchus, vt ad Ethnicos redeamus, in lib. de audiendis poetis, & è Tragico quopiam hos se-
 narios refert, quos Aristides, & Cicero lib. 1. Tusculanarum quæstionum, & Strabo lib. 11. tradunt
 esse Euripidis in Themistocle, aut vt alij citant, in Cresphonte,
 ἔχων γὰρ ἡμᾶς σύνλογον ποισμένους,
 τὸν φύντα θάλλειν εἰς ὄσ' ἔρχεται κακὰ.
 τὸν δ' αὖ θανόντα, καὶ πόνου πεπαυμένον,
 χαίροντας, ἐν φημῶντας ἐκπέμπευ δόμων.
 Oportuit nos funeris luctu graui
 Dolere natum maxima ad discrimina.
 At mortuum qui cassus est laboribus,
 Efferre leto corde, letis vocibus.
 Nam nos decebat cœtus celebrantes domum
 Lugere, ubi esset aliquis in lucem editus.

Ita autem vertit Cicero,

Ex aliis sanctis scriptoribus.

Iterum ex Ethnicis.

Humana vite varia reputantes mala.

At qui labores morte finisset graues:

Omnes amicos laude, & letitia exequi.

Et hunc quidem morem olim obseruabant qui Gades incolebant, vt refert Philostratus lib. 5. de vita Apollonij, statim post initium.

504 ¶ Nec ij quidē soli, vt ille falsō quidē putat. Nam & Cansianos idem obseruasse tradit aliorum autoritate Stobæus Florilegij c. 119. Et Cæsius, nisi iidem sunt Zenodotus in Collectaneis in prouerbio, νόμος καὶ χάρις, vti & idem dicit de Heniochis, nisi item iidem sint. Sed & Thracēs in lucem editos lachrimis prosequēbantur, mortuos cantibus: referentes quascunque necessē est illi, qui vitam ingressus est, perpeti humanas calamitates. Mortuos autem cantibus & tripudiis terræ demandabant, referentes quot malis liberati in omni sunt felicitate, auctores Herodotus in Terpsichore, Valerius Maximus lib. 2. de institutis antiquis, Quintilianus lib. 5. Oratoriarum institutionum, tit. de exemplis, Pomponius Mela in orbis descriptione lib. 2. Solinus c. 16. & Archias, cuius in hanc rem sunt ij versus in lib. Epigrammatōn Græcorum,

Θρήϊκας εὐνέτω τις, ὅτι συναχθεὶς μὲν ἕως

μητέρῳ ἐκκόλπῳ πρὸς φάτῳ ἐρχομένους;

ἔμπροσθεν δ' ὀλίγου σπυρῶσ ἀέθρα λιπύνας,

ἀπὸ δὲ κρητῶν λάτρεις ἑμαρθε μὲρῳ.

ἢ μὲν γὰρ ζώντες, ἀεὶ παντὶ περῶσιν

ἔς κακά, τοὶ δὲ κρητῶν εὐροῦ ἀπὸ φθίμενοι.

Thracas quis laudat, soleant quod plangere natos,

In lucem quotiens edidit alma parens?

Contra felices vocitant quos flore iuuentis

Ancillans parcis mors inopina rapit.

Illi dum viuunt, properant ad pessima que que,

Ast in mors finem contulit ipsa mali.

Ex quo Eleazarus apud Aegæsiptum lib. 5. Excidij Hierosolymitani, Nonnullis (inquit) gentibus mos est, vt ortus hominum stertibus, occasus gaudiis prosequantur. Et illos ad ærumnam natos doleant: hos ad beatitudinem rediisse gratulentur. Illorum animas ad seruitutem venisse ingemiscant: istorum ad libertatem remissas gaudeant. Et Macrobius, lib. 2. de Somnio Scipionis, Mortuos, ait, ad sepulturam prosequi oportere cum cantu, plurimarum gentium vel regionum instituta sanxerunt persuasione hac, quia post corpus animæ ad originem dulcedinis musicæ, id est, cælum redire credantur.

505 ¶ Ex nostris Roma in l. i. col. 6. ff. de verb. obl. refert quendam Paduanum suo testamēto cauisse, vt cadaver ipsius ad sepulturam deferretur sine planctibus, sed cum cantibus & sonis: ob idque fuisse iudicatum furiosum, & quidē malè, vt ipse dicit per tex. in c. qui diuina, & c. vbi cū que. 13. q. 2. & sequitur Alex. in l. si cum dotem §. si maritus, col. vlt. ff. sol. mat. quicquid scripserit Paul. Castr. in l. non oportet. C. de his qui. vt indig. vbi dicit hunc fuisse Doctor. Paduanum. Accurf. autem l. cum quidam: & ibi post eum Bart. ff. de ann. legat. exponit text. ibi loquentem de quodam, qui suo testamento Decurionibus diuisiones dari iussisset die natalis sui, pro die mortis: quasi tunc nasceretur ad gloriam, vt fit, inquit, de natiuitate sanctorum, quam gl. commendat idem Rom. sing. 33. quia cras est festum. Et est similis gl. in §. vlt. in verbo, natalibus, Instit. de ingenu. & in c. non licet in quadragesima. 33. q. 4. quam & ad hoc ponderat Panor. in c. licet, in 2. not. de fer. vbi ex hoc excipit natiuitatem diuæ Mariæ, & sancti Ioānis Baptistæ, per c. vlt. eo. tit. Cui Brama-norum (ij sunt Indorum philosophi) sententia admodum consona est, existimantium mortem esse natiuitatem ad veram illam & felicem vitam, vt refert Strabo, lib. 15.

Bragmanæ exi-
sim it mortem
esse natiuitatē.

506
Corpus animæ
sepulchrum.

¶ Plato autem in Cratylo σῶμα, hoc est corpus appellat veluti σῆμα, id est, sepulchrum, tanquam anima in corpore sit sepulta, interimq; mortua dum in corpore est. quod & ipsum asserit idē Plato in Gorgia, vbi & illud Euripidis citat, Quis nouit vtrum viuere mori sit, mori autem viuere? Maximus quoq; Tyrius Platonis per omnia imitator Ser. 25. Hoc, inquit, quod mortē homines vocāt, id ipsum est immortalitatis initiū, & futuræ vitæ procreatio, pereuntibus scilicet sua lege, suōq; tempore corporibus, animis verò ad propriū locum, propriamq; vitam ascendētibus. Verum hic vnus inuentus est modus ab ipso Deo, quo humana conditio minorē se esse diuina fateatur. Propterea scilicet quod & animum terrestri corpori tanquam aurigam imposuit currui, & c.

507 ¶ Omnium autem profanorum scriptorum primus Homerus, si is profanus est, hominis viuē-
tis corpus δέμας vocauit lib. 13. Odyssæ,

Κεῖν τὴ μὴ κατέρφε, δέμας δ' ἤϊκτο γυμνακί.

εὐρύμαχ' ἦτοι ἐμὴ ἀρετὴν εἰδὼς τε δέμας τε.

Μέν πορὶ εἰδόμενῳ ἢ μὲν δέμας, ἢ δὲ καὶ ἀνδρῶν.

Quod ipsum vocabulum & corpus ipsum & carcerem, siue vinculum significat, tanquam scilicet corpus sit carcer animæ, quem secutus Virgilius lib. 6. Aeneidos,

Hinc metuumt, cupiuntque dolent, gaudentque, nec auræ

Respiciunt, clausæ tenebris & carcere cæco.

Et lib. 18. vbi Penelope hæc de se loquitur,

Et lib. 24.

Quo in

Quo in loco Seruius interpres id intelligens, Definitiones, inquit, sunt corporis. Et Tullius in Somnio Scipionis, Qui è corporum vinculis tanquam è carcere euolarunt. Quem enatrans Macrobius lib. 1. eiusdem operis c. 11. Corpus, ait, δέμας, hoc est, vinculum nuncupatur, & σῆμα quasi quoddam σῆμα, id est, animæ sepulchrum. Vnde, vt subdit, Cicero pariter vtrunque significans corpus esse vinculum, corpus esse sepulchrum, quod carcer est sepulchrum, ait, Qui è corporum vinculis, & c. vt supra. In quam rem est etiam elegans epigramma Palladæ, lib. 1. Florilegij,

Σῶμα, παθὲν Ψυχῆς, εἰδὼς, μοῖρ', ἀχθῶν ἀνάγκη,

καὶ δ' ἡμῶν κρατῆρος, καὶ κόλασις βασάνων.

ἄλλ' ὅταν ἐξέλθῃ τὸ σῶμα, ὅς ἐξ ὁσμῶν.

τὸ θανάτῳ, φεύγει πρὸς θεῶν ἀθάνατον.

Corpus passio animæ, infernus, parca, sonu, necessitas,

Et populus ferox, & pœna torturarum.

Sed quando egressa fuerit è corpore, tanquam è carceribus

Mortis, fugit ad Deum immortalem.

Id est, propemodum ad verbum.

Nec otiosum aut fortuitum putes, quod corpus δέμας, id est, infernum dicit. Nam authore Macrobio in illo 1. lib. de somnio Scipionis c. 10. prisci illi Theologi inferos aliud esse negabāt, quam ipsa corpora, quibus incluse animæ carcerem fœdum tenebris, horridum sordibus & cruore patiuntur. Hoc dicit concaua, hoc inferos vocarunt.

Corporis aliæ
definitiones.

Corpus, inferna
nuncur dicitur.

508 ¶ Iuxta quam sententiam Apollonius Tyaneus apud Philostratum lib. 7. Nos (inquit) homines in carcere sumus omni tempore, quod nos vitam appellamus. Ipsa enim anima corruptibili corpori alligata, multa quidem perfert, omnibus autem struit quæcunque in homines cadunt. Et qui primi domos inuenerunt, non animaduertisse videntur, quod alio carcere seipos circumdarent. Tullius autem alibi, scilicet in Catone maiore, alio, sed non dissimili nomine vtitur. Nam dum sumus (inquit) in illi inclusi compagibus corporis, munere quodam necessitatis, & graui opere perfungimur. Est enim animus celestis ex altissimo domicilio depressus, & quasi demersus in terram, locum diuinitaturæ æternitaturæque contrarium. Hæc ille, vt non mirum videri debeat quod scribit Phalaris, si is est, Singuli ad innumeras nascimur miseras, & cum vita fungimur, tum demum miseri esse desinimus.

Homines miseri
ri proprio epitheto.

509 ¶ Hincque Virgilius homines sæpe miseros proprio & peculiari epitheto vocat. Nam libro 3. Georgicōn,

Optima queque dies miseris mortalibus.

Et lib. 6. Aeneidos,

Non tamen omne malum miseris.

Et lib. 11

Αἰονοῖα ἰντερεα miseris mortalibus almam

Extulerat lucem.

Et illum secutus Papinius lib. Sylvarum 3.

Quis rude & abscissum miseris mortalibus æquor

Expulit in fluctibus.

Quod epitheton frequens est apud Homerum, & Hesiodum, δαλοῖσι βροτοῖσι, id est, miseris mortalibus. Nam lib. 22. Iliados,

καὶ τὴ φέρει πολλὸν πυρετὸν δαλοῖσι βροτοῖσι.

Et paulo post,

τὸτο δ' ἰὸν οἰκτιροῦ πέλεται δαλοῖσι βροτοῖσι.

Et lib. 24.

ὅς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δαλοῖσι βροτοῖσι

ζώων ἀχνυμένους.

Et lib. 11. Odyssæ hæc multo post princ.

ἄλλ' ἐπὶ νόξ ὀλοὴ τίταται δαλοῖσι βροτοῖσι

Et lib. 2. eiusdem operis,

πάντες μὲν συγροὶ θανάτῳ δαλοῖσι βροτοῖσι.

Et lib. item 15.

κῆτος ἐπὶ συγροῖ πέλεται δαλοῖσι βροτοῖσι.

Et Hesiodus in eo opere, cui titulus est ἔργα καὶ ἡμέρας, χρημάτων γὰρ ψυχὴ πέλεται δαλοῖσι βροτοῖσι. Sed & apud ipsum Homerum non absimile epitheton tribuitur hominibus, δίζυροῖσι βροτοῖσι, lib. 4. Odyssæ,

τῆτό νυ καὶ γέρας οἶον δίζυροῖσι βροτοῖσι.

Et aliud quoque eiusdem significationis apud Euripidem in Supplicibus,

ὦ ζεῦ τί δῖατα τὸς ταλαεπῶρος βροτοῖς

Et iterum in eadem fabula,

φρανῶν λέγεται

ὦ ταλαεπῶροι βροτοῖ

Et in Bacchis,

τί κῆραδα λόγχα.

Et aliud quoque Pythagoras in aureis carminibus.

ὁ πάνα τὸς ταλαεπῶρος βροτοῖς.

τλήμενος δὲ τ' ἀγαθῶν, & c.

510 ¶ Nam & ipse Homerus lib. Odyssæ 18. & Iliados 17. scribit nihil æquè miserum & ærumnosum esse, vt hominem inter cetera animaantia,

δὲ μὲν γὰρ τίποθ' ὄντι δίζυροῦτον ἀνδρῶς.

πάντων ὄσατε γὰρ ἐπιπνεῖσθε, καὶ ἔρπει.

Quam & ipsam sententiam refert & probat Plato in eodem Axiocho, & Plutarchus in libello de amore naturali parentum erga liberos. Et huic concinens Simonides apud Stobæum in Anthologio (ita enim eum librum vocat Suidas) Ser. 96.

παλὴ γ' εἴ πάντων ζῶν ἀθλιώτατον

Ec 4

ἀνδρωπος, ἐπις ἐφετάοι ἢ πρόπομ.

Multo est omnium animalium miserrimum

Homo, si quis rem exquirat probe.

Et id probat multis versibus sequentibus, ut inibi videre poteris.

¶ Neuij prisca poetæ Comici sententia est,

Pati necesse est multa mortalem mala.

Apud Herodotum lib. 1. Musarum, Solon ille qui Athe-

niensibus leges tulit, Cræso regi dixisse fertur ὡς κροίσος πᾶς ἀνδρωπος ὄνα συμφορᾶ. O Cræse omnis homo est quædam grauis calamitas. Et Menander,

μακρὸς γὰρ αἰὼν συμφορὰς πολλὰς ἔχει.

Longum enim æuum calamitates multas habet.

Quem etiam versum affert Stobæus Anthologiæ c. 115. ex Euripide in Glauco.

Et hinc quoque Palladæ aliud Epigramma,

Δακρυχέων γὰρ ἄμνη, καὶ δακρυχέας ἀπὸ θνήσκω,

Δακρυχέας δὲ ἐν πολλοῖς τ' βίον ἔσθ' ἔσθ' ὄλου.

ἢ γένεθ' ἀνθρώπων πολυδάκρυτον, ἀδενέες δὲ κτρώων,

Συρόμλον ἢ γῆς, καὶ διαλυόμελον.

Lacrymans sum natus, sed & lacrymans morior,

In lacrymis multus vitam comperi omnem.

O genus hominum lacrymosum, debile, miserabile,

Tractum in terra, solutumque.

Ut interim non omittam illud Job c. 13. Homo natus

de muliere breui viuens tempore, repletur multis miseris.

¶ Ex quo illud Menandri,

ὃν γὰρ φίλῃ θεός, ἀπὸ θνήσκαι νεῖθ'.

Quem enim amat Deus, moritur iuuenis.

Illudque Sophoclis in Scyriis,

ὄνδ' ἄνθρωπος, οἷον ἢ πολλὰ ζωῆς,

πάντ' ἐμπέφυκε τὸ μακρὸν γῆρας κακόν,

νόθ' ὄφρα θ' ἔργ' ἀρχεῖα, φροντίδες κεναῖ,

Nulla est talis * iustitia, quam longa vita.

Omnia insunt longa senectæ mala,

Mens vana opera inutilia, curæ superuacua.

Vixisse minimo satius est, quam viuere.

Et illud quoque Plauti in Bacchidibus,

Ideoque multi viri sapientes habiti mortem sibi conscuerunt, quo se huius vitæ miseris matu-

re eximerent, & veluti à tempestate in portum se reciperent. Nam mortem ærumnarum requiem,

non cruciatum esse grauius pronunciauit Cæsar apud Salustium in Catilina. Et ut scribit Plin-

lib. 25. c. 3. Optimus portus mori est. Et id quidem fecerunt Lycurgus Lacedæmoniorum legisla-

tor, ut tradit Plutarchus: Cato ille Vticensis, Empedocles qui se in ignem coniecit, ut supra dixi-

mus, & meminit etiam noster Accursius, in l. si quis filio ex hæredato. §. eius qui. in verbo, iacta-

tionis. ff. de iniust. test. Cleombrotus Ambrachiotes, qui lecto lib. Platonis de immortalitate ani-

mæ, se in mare præcipitem dedit, ut tradit Cicero lib. 1. Tusc. q. Laetantius lib. 3. c. 18. & August.

lib. 1. de ciuitate dei c. 2. 2. & attestatur illud epig.

εἰδὲ ἔβλεπες τ' παῖδ' ἀκλόμωρον ἀμβραχιώτιον

μιμῶ, καὶ τὸ γεωρὸν σὸν δέμας ἐκχάλασεν.

Saluè, dicit, Phæbe Cleombrotus Ambrachiotes,

Præcipitem muro se dedit ipse neci.

Dignum morte malum non vidit, at ipse Platonis

Immortalem animam legerat esse, librum.

Vel de præcipiti venias in tartara saxo,

Ut qui Socraticum de nece legit opus.

Et præter hos mortem sibi conscuerunt Zeno Stoicus, qui seipsum strangulauit: & ex ipsius

schola Cleantes, qui inedia vitam finiuit, ut vtriusque testes sunt Laetantius vbi supra, & Laër-

tius. Calanus ex Indorum Philosophis, quos Gymnosophistas vocant, sese in rogam præcipita-

uit, apud Strabonem lib. 15. Plutarchum, & Arrianum vtrunque in vita Alexandri, & alij pluri-

mi quos nimis longum esset recensere.

¶ Hinc vox illa D. Pauli ad Philip. c. 1. desiderantis dissolui, & ad Romanos c. 7. Infelix ego ho-

mo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et Ionæ prophetæ c. 4. Domine tolle quæso ani-

mam meam à me, quia melior mihi est mors, quam vita. Et Helix quoque prophetæ 3. Reg. c. 19.

Petuit animæ suæ ut moreretur, & ait Sufficit mihi domine, tolle animam meam. Ex quo illud

Plinianū lib. 7. c. 1. Tot periculorū genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties inuocata morte,

ut nullū frequentius votū. Natura vero nihil hominibus breuitate vitæ præstitit melius. Hege-

sia Cyrenaici liber est ἀκαρτερῶν, quo à vita quidā per inediā discendens reuocatur ab amicis,

quibus respondēs vitæ humanæ enumerat incommoda. Sed is à Ptolemæo prohibitus esse dicitur

illa in scholis dicere, quod multi his auditis mortē sibi consciscerēt. Sicuti retulit Valerius Maxi-

mus lib. 8. c. 9. ad fi. & ante eum Tullius lib. 1. Tuscula. q. quo etiam authore Alchidamus rhetor

antiquus

511
Verum de cala-
mitatibus hui-
us uitæ.

512
Quem Deus
amat, iuuenis
moritur.

* molestia.

Sapientes multi
mortē sibi con-
sciscuerunt.

513
D. Paulus cupi-
tū dissolui.
Et Ionas pro-
pheta.

antiquus imprimis nobilis scripsit laudationem mortis, quæ constat ex enumeratione malorum humanorum. Plutarchus autem ad fi. libri de amore naturali parentum erga liberos, non librum de morte Hegesiam composuisse scribit, sed id dicit, quod cum de morte differeret, auditoribus multis, ut ipsi sibi manus inferrent, author fuit. Quibus & succinit illud Agathij distichon,

τὸν θάνατον τὴν φοβᾶσθε, τοῦ ἔσυχνης γυέτηρα,
τὸν παύοντα νόσος, καὶ πένθος ἰδύνας;

Id est, ad verbum,

Mortem quid timetis, quietis genitricem.

Sedantem morbos, & paupertatis dolores?

Et ut id caput finiam multa in eam sententiam reperies apud Xenocratem in lib. de morte, & Plutarchum in oratione consolatoria ad Apollonium, Senecam de Consolatione ad Martiam, & D. Augustinum de ciuitate Dei lib. 21. c. 14. quæ in promptu sunt omnibus.

514 ¶ Ad hæc non est quod debeant medici tantopere gloriari, quod ægritudinem abigant, & sanita- tem tueantur. Nam ut dicit D. Ambros. in cilla. 15. q. 1. Nemo sapiens ægritudinem malam dixe- rit, nec in malorum fortem annumerandam. Cui concinens Aeneas Platonius in Theophrasto Græcè quidem, sed in hunc sensum, Neque enim (ait) & ignarus aut memor ægritudinem ne- que turpem esse, neque malam. Et paulo post subdit, malam valetudinem Theagi plurimum ad philosophiam contulisse. Ita enim de illo dixisse Socratem refert, At verò Theagi quoque no- stro cuncta, ut Philosophia excidat, suppetunt. Solus hunc morbus diutinus coërcet, & cōtinet. Cuius rei locus, ne id ignoret, est apud Platonem lib. 6. πρὸς πολιτίαν, id est, ut noster Iurecon- sultus vertit in l. 2. ff. de nund. de ciuili cōuersatione, Marsilius Ficinus & plerique omnes de Rep: De quo, ut opinor, loco intellexit Aelianus de varia hist. lib. 4. vbi scribit Platonem affirmasse Theageni nulla alia occasione philosophiæ statuta cognouisse quàm morbi ocio. D. Gregorius Nazianzenus in monodia D. Basilij dum inquit, ad philosophiæ cognitionem simul & obseruan- tiam corporis debilitas & mala valetudo, ut ait Plato, non parum faciunt. Sed & huius rei testi- monium habemus ex D. Paulo in 2. ad Cor. epist. c. 12. Virtus in infirmitate perficitur. Et paulo post, Cum infirmor, tunc potens sum. quod repetitur in c. nisi cum pridem, vers. alia vero causa, de renunc. vbi ex hoc subiicitur, quod nonnunquam corporis infirmitas fortitudinem animi auget. de quo etiam nonnulla Card. Flor. consil. 34. circa primum, post princ. Ad quod referri po- test illud Eccles. c. 31. post princ. Infirmitas grauis saluam facit animam.

Ægritudo in-
ter mala non
connumerada.

515 ¶ Cæterum ipse Aeneas Platonius, ut ad eum redeamus, subdit iis quæ supra ex eo diximus, Platonem ipsum Academiā insalubrem locum, vbi maneret, elegisse, corporeæ sanitatis maxime negligentem. Cum quo cōsentiens D. ipse Basilij Magnus in eo elegantissimo atque doctissimo lib. quem scripsit de legendis gentiliū libris, Platonem (inquit) ferunt bonam corporis habitu- dinem, ut rem omnino incommodā prospicientem Academiā in loco in Attica pestilente de- legisse, ut nimiam corporis prosperitatē veluti vitem palmitē luxuriantē amputaret. Subditque, Ego vero bonam valetudinem, quæ in summo sit, ex medicis sæpe audiui fallacem esse. Id quod certe asseruit, ut hoc illi addas, summus medicorum Hippocr. lib. Aphor. 1. c. 3. & ex eo quoque repetit D. Hieron. in c. ne tales, de consec. di. 5. De hac re autem loquens Aelianus lib. 9. Variæ Hi- storix, Plato (inquit Græcè quidem, sed in hunc sensum) cum Academia diceretur esse pestilens, & medici consilium darent, ut Lyceum scholam transferret, nequaquam obtemperauit, dicens, Sed ego producendæ vitæ causa, ne in Arho quidem summitatem transmigrare veim.

Plato Acade-
miam locū in-
salubrem delegit.

516 ¶ Sed ut redeamus, huius rei multa exēpla afferre possumus. Legimus enim D. illum Aegidiū ad Rhodani ostia solitariū, cum à venatoribus latens inter syluas fauciatus fuisset, nō modo medici- nam nō admisisse, sed & dominū rogasse, ne quando læsa caro sanaretur, ut videlicet illatus cor- pori dolor ab animo procul arceret voluptatis cogitationes. D. quoque Franciscus nō ante perse- ctum fuisse, quàm in grauiissimā corporis valetudinē incidisset. vigesimo enim ætatis anno ægro- tus didicit terrena contēnere, quæ sanus dilexerat: æger soli Deo feruendū esse intellexit, qui an- tea seruus auaritiæ seruierat, dum negotiationibus vacaret: æger ad viam virtutū festināter pro- perauit, quam sanus lento admodū pede arripuerat, faciens locum illi sententiæ Psalmographi c. 15. Multiplicata sunt infirmitates eorum postea acclamauerunt. Benjamin autem Senior qui multos suis orationibus curauit, ægrotus ipse nempe hydropticus, inuisentes se consolabatur, ro- gabatque vt Deum precarentur pro ipsius anima, nihil de corpore solliciti, quia & dum sanum, inquit, esset, nihil mihi profuit. Autor Sozomenus lib. 8. Historiæ Tripartitæ Cassiodori c. 1.

D. Aegidius
curari uulnera
noluit.

D. Franciscus
ex valetudine
persecutus sa-
ctus.

Benjamin Sen-
ior corpus sa-
num nihil illi
profuisse dice-
bat.

517 ¶ D. Petrus Tiro discipulo interrogati, Cur Petronillam filiam diutius ægrotare pateretur, cum aliis male affectis repente sanitate daret: ita illi expedire respondit: & vt id se facere posse osten- deret, iussit eam surgere, & eis discumbentibus ministrare. Et confestim sana surrexit, & vt officio functa est: rursus patris iussu ad lectum pariter & morbum rediit. Ita igitur ægrotando didicit virginitatis puritatem amare, vt postea sanata mori potius elegerit, quàm Flacco prætori nu- bere. In vita quoque Thomæ Cantuariensis archiepiscopi memoriæ proditum est quempiam comparandæ valetudinis gratia ad sepulchrum eius concessisse, & voti compotem factum, dum rediret secum quærere cœpisse, sanitate corpore, an imbecillitas ad animæ salutem conducibi- lior esset. & rursus Sancti aram repetisse, orasseque vt quod sibi ad beatitudinem illam adipis- cendam magis conducere, id sibi contingeret, & statim eodem implicatum morbo rediisse.

D. Petrus filiā
suam sanare no-
luit.

¶ Sed

518
Ethnicorum in
eam rem testi-
monia

¶ Sed vis audire exempla & testimonia Ethnicorum? Plin. Iunior lib. 7. Epist. ad Maximū, Nu-
per, inquit, me cuiusdam amici languor admonuit optimos esse nos dum infirmi sumus. Quem
enim infirmū aut avaritia, aut libido sollicitat? non amoribus seruit, non appetit honores, opes
negligit, & quantuluncunq; vt relicturus satis habet. Tunc Depo, tunc hominē esse se meminit,
inuidet nemini, neminē miratur, neminē despicit, ac ne sermonibus quidē malignis aut attendit
aut alitur. Plutarchus autem in Apophthegmatis tradit, quod Antigonus rex Macedonū, cum a
gravi morbo cōualuisset, Nihilo, inquit, peius est. Siquidē hic morbus nos admonuit ne effera-
mur, cū mortales simus. tanquā scilicet ex morbo illi plus boni quā mali accessisset. Alexander
quoque Magnus, cū aliquando femore fauciatus fuisset, maximōsq; ex vulnere dolores sensisset,
fese tum primū nouisse Iouis, vt ante gloriabatur, filiū non esse. Ita enim plerique referunt, quan-
quam aliter prodidit Plutarchus in lib. de fortuna Alexandri, & in Apophthegmatis ipsius, sed
quod non multū ab hoc disidet. Hieron Sicilia rex antea veluti ἀμύσος, postquā in morbum
incidit, factus est literatissimus, cum ocū quod ei corporis imbecillitas imponebat, doctorū ho-
minum sermonibus audiēdis tribueret, vt refert Aelianus d. lib. 4. Variæ Historiæ, vbi etiā tradit
Stratonē filiū Chorragei vtiliter & cōmodē agrotasse, quoniā cum esset illustri familia oriūsus,
& diuitiis abundaret, nō ante corporis exercitia cū vsurpasse, quā ex splendore laborare cōpisset.
Plato quoque scribit Phragen nō alia ratione sacris initiatū philosophiæ mysteriis, quā quod
ἐν σοφροφία εἴργασε αὐτὸν τὴν πολιτικῶν, σωήλασεν εἰς τὸν τῆς σοφίας ἔρωτα, id est, familiaris agri-
tudo à ciuiliū cura ipsum abducēs in sapientiæ amorem coniecit. Strabo lib. 17. tradit Ptolemæum
Philadelphū cum corporis imbecillitate & infirma valetudine laboraret, cognoscendarū rerum
& rerum nouarū perquirendarū studio flagrauisse: quod & ipsum tradit Aelianus d. lib. 4. va-
riæ historiæ. Is autem est qui bibliothecam illam omnium sermonibus celebratam instruxit.

519

¶ Sed audi Plutarchum statim in initio vitæ Pelopidis. Cum apud Antigonū quidam confidēti
animo, habitudine tamē corporis non admodū prospera militaret, interrogatus à rege, quanam
esset palloris in eo causa, quandā agritudinem incognitā respondit. Postquā autem virtute ho-
minis affectus rex ac magnificentia quadā motus iussit medicis, vt si qua essent ad salutem reme-
dia, illum curarent. Cum autem bonæ valetudini plene restitutus fuisset, non eo amplius ardore
atque impetu periculis sese certando obiciebat: ideo admiratus Antigonus eam animi mutatio-
nem, non poterat eum non accusare. Cui ille nihil causam dissimulans, Tu me inquit, o rex, pro-
fecto minime audacem reddidisti, cum ex his malis liberaueris, quibus viuere paruis faciebam.

520
Canonum tes-
timonia

¶ Quid moror exemplis, quorū me turba fatigat? Sunt enim & apud nos text. optimi præter eos
quos supra citauimus, id ipsum comprobantes, videlicet in c. 1. & iterum in cap. nisi cum pridem
versalia, de reſunt. primo enim loco ita scribitur, Vergente deorsum conditione corporea, fer-
uor spiritus in sublimiora conscendit. Altero autem ita, Nonnunquam corpori infirmitas for-
titudinem corporis augmētat. Et in c. potest, post medium, de pœn. dist. 1. Cuius hæc verba sunt,
Aegritudo carnis peccatum repellit: & ibi glossa, in verbo, debilitandum, & Archi. multa de ea
re scribunt. vt etiam facit Panor. in c. cum infirmitas, in j. no. de pœn. & remis. & Benedic. in repe.
cap. Raynutius, in verbo, mortuo itaque testatore, le. i. nu. 9. & 10. de testam.

521
Omnes artes à
Deo.

¶ Nec est denique quod sibi priuatim gloriandum medici existiment medicinam à Deo inuen-
tam, & hominibus traditam, testimonio Ecclesiastici, vt diximus: eamque propterea cæteris ar-
tibus honestiorem. Nam id commune est omnium artium & liberalium, & illiberalium, vt testi-
monio eiusdem Eccles. c. 1. dicentis, Omnis sapientia à Domino Deo. Et Prouer. 2. Dominus
dat sapientiam. Et Sapien. 7. scribitur omnem sapiētiam & operum sciētiam disciplinam ex Deo
esse. Et ipse Eccles. c. 7. tradit agriculturam, quam plurimi veluti sordidam existimant, à Deo
creatam esse, cum dicit, Non oderis laboriosa, & rusticationem ab altissimo creatam. Nam &
Poëtæ rerum omnium peritissimi, ipsius agriculturæ inuentionem Diis tribuunt. An tamen ea
ars sit sordida, dicam postea plenius. Similiter leges Deorum donum esse dicit Demosthenes in
prima oratione contra Aristogitonem, & eius loci autoritate noster Iuriscōsultus in l. 2. ff. de
legibus, & Aphthonius Declamator in lib. Præexercitamentorum, paulo ante calcem eius ope-
ris. Ad quod nonnulli referunt illud Homeri lib. 18. Odyssæa,

Philosophia
poetica.

ἀλλ' ὅγε σιγῆ δῶρα θεῶν ἔχοι, ὅτ' ἰδὲ δίδειν.
De quo & nos diximus in nostro tractatu Retractuum in præfatione, num. 11. igitur satis, & seq.
Plato autē in Timæo scribit philosophiam maximū Deorum munus esse. Et idē in Ione tradit,
Poētiam deorum immortalium munere datam esse hominibus. Ex quo Orpheus, Homerus, &
Hesiodus testati sunt à diuina prouidentia siue inspiratione quæ literarum monumentis prod-
iderunt didicisse, vt ex eis expendit Theophilus Antiochenus antiquissimus Theologus lib. 3.
Institutionum contra gentes ad Autolycum. Epicharmus autem Syracusius poëta antiquissimus
plane scripsit omnes artes à Deo fuisse inuentas, his versibus à Clemente Alexandrino in Stro-
matis, & Eusebio Cæsariensi,
ὁ δὲ γε τὰς τέχνας πν' ἄρει,
ὁ δὲ θεὸς ταῦτα φέρεται, ὁ δὲ γε τ' ἀνθρώποις
λόγος πέφυκεν ἀπόγε τ' εἰς λόγους.
Quibus significatur diuinum verbum artes omnibus suppētuisse, docens quid conducibile fa-
cere opus

ēre opus sit: neque enim hominem ipsum aliquam artem inuenisse, sed Deum, &c. Est autem
Theognidis sententia nihil omnino esse hominibus nec bonum, nec malum sine Diis.
θεοῖς ἔχουσι οἱς δὲ μέγα κέρτος, ἂν ἄτερ θεῶν
τίγεται ἀνθρώποις ὅτ' ἀγαθ' ἔκκεται.
Cui, quantum ad id quod de malis dicit, consonat illud Amos 3. Si erit malum in ciuitate quod
Dominus non fecit? Sed id quomodo sit intelligēdum, nosces ex Theologis scriptoribus. Et fa-
cit ad prædicta c. reuertimini, vers. si quis doctus. 15. q. 1.

RESPONSIO AD OBIECTA.

¶ Hæc sunt quæ cōtra medicos & medicinam ab aduersariis aut dicta sunt, aut dici possunt. Ve-
rūm ego primas partes secutus in ea sum sententia, vt medicina sit ars honesta, & minime sordi-
da: nec quæ nobilitati præiudicium afferat, vt multorum autoritate longe latēque probatum
est supra nu. 73. hanc eandem, & iterum nu. 381. quid inquam maximos. Quibus adde quod scri-
bit Plutarchus in eo libello cui titulum fecit περί ὑγιανῶν, quasi dicas, de tuenda bona valetudi-
ne, siue de Salutaribus, scribens medicinam sic esse de numero disciplinarum, vt politicæ, splendo-
re, iucunditate nulla sit inferior, ἢ δ' ἐλευθερίου τεχνῶν ἰατρικὴ τὸ μὲν γλαφυρόν, καὶ ποδῶν, καὶ
ἐπιπερπῆς ὑδρῆμας ἐνδύσερον ἔχει. Et quod item tradit Gal. in calce suæ exhortationis ad bonas ar-
tes, dum reponit medicinam inter artes honestas & liberales.

Medicina esse
artē honestam
& liberalem.

¶ Medicinam autem intelligo omnem quidem speculatiuam, & ex actiua diæticam, ac phar-
maceuticam, quarum videlicet prior victus, altera medicamentorum ratione constar. Verūm
tertiam quam chirurgicam nominat, quoniam manu medetur, quæ χεῖρ Græcè vocatur, mecha-
nicam atque illiberalem omnes fatentur vel ipsi medici. Et hanc distinctionem plane intellexit
Mesue in eo libro cui Grabatim, id est, Antidotorum titulus est, c. de tumoribus mamillarum,
inquiens, Et si deueniatur ad corruptionem ad illud quod est manuale, hoc illorum est qui chi-
urgia sunt instructi: & non inficiam summam meam huius vestigij, quod ad mechanicam
spectat operationem. Ex nostris autem Lucas Pen. in l. vt. in princ. C. de excus. arti. lib. 10. Et ge-
nerale est vt & artes viles sint & sordidæ quæ manu cōstant, vt scribit Seneca epist. 88. Et faciunt
quæ diximus sup. d. nu. 381. quid inquam maximos, vbi differuimus, an sacerdos hac arte vti pos-
sit. Propterea que iura & alia que videntur probare medicinam esse mechanicam, de huiusmodi
medicina sunt intelligenda, ne aliis sint contraria, qui medicinam simpliciter honestam dicunt.
Quamquam aliter etiam in hac re distinguit Nicolaus Nicolus in vberissimo medicinae opere,
Sermo. 1. distinct. 1. cap. 5.

Præter chirur-
gicam.

¶ Nec si serui plurimi medicinā exercuerunt, continuo sequitur eam seruilem esse artem, & illi-
beralem. Nam tamen si artes liberales dictæ sint, quod liberis dignæ sint: tamen seruos à se non
reiciunt, quādo & ij liberalibus studiis erudiri possunt, vt probat tex. in l. vt. §. vlt. in ff. de adil.
edict. multosque seruos legimus ad supremum vsque philosophiæ, & aliarum nobilissimarū ar-
tium fastigiū euectos fuisse, longoque post se interuallo liberos homines suæ tēpestatis reliquisse.
Inter quos Phædon Eliensis Socraticus, cui Plato diuinū illum librum de immortalitate animæ
dicit. Nam hunc seruū fuisse scribit Hierony. in lib. περί ἀρχῆς, & eius autoritate Laërtius lib.
2. & Laet. lib. 3. c. 25. Menippus cuius lib. M. Varro in Satyris secutus est, quas ipse appellauit Me-
nippeas. Pompilius, aut vt alij vocāt, Polus Theophrasti seruus. Perseus item Zenonis seruus, &
Mys Epicuri quoque seruus apud Laër. in Epicuro, & Epitectus de quo est illud distichon,

Præcedentia.
Et primū ad id
quod de seruis
medicis dictum
est.

ἄλλος ἐπιπύττω γενόμενος, καὶ σὺ μαντι πικρὸς,
καὶ πύλλω ἴπῳ, καὶ φίλος ἀθανάτοις.
Id est, vt traduxit Theodorus Gaza,
Seruus Epictetus fueram, qui corpore mancus,
Pauperie pressus, charus eram superis.

De quibus Aulus Gellius lib. 2. c. 18. & Macrobius lib. 1. Saturnaliū c. 11. & præterea multas lau-
des de illo Epicuri seruo scripsit Mironianus in legibus historicis, & Laërtius in ipsius Epicuri
vita. Quibus adde Istrum illum poëtam egregiū, & cum quidem scribam, & seruum Callimachi
Cyrenæ alterius poëtæ, sæpe à Grammaticis adductū in testimonium, Et à Plutarcho lib. Proble-
maton Græcorū c. 156. & in lib. de Musica. Et Alcman poëtam quoque celeberrimū Agesidæ ser-
uum, vt tradit Heraclides in lib. Politic. vbi de Lacedæmoniis loquitur. Et Terentium illum no-
strum Poëtam Comicū, Afrum quidē illum, sed qui Romæ Teretio Lucano Senatori seruiuit, à
quo ob ingenium & formā non institutus modò liberaliter, sed & mature manumissus, vt à Do-
nato illius interprete scriptū est. Et Publium Syrum poëtam mimographū excellentissimum, de
quo multa ipse Macrobius lib. 2. c. 7. Et Acopum illum Phrygem fabulatorem laudatissimum,
cuius vitam descripsit Planudes. Et Statiū Cæciliū inclytū poëtam Comicū, qui & ob id Sta-
tius dictus est, quod id nomen apud antiquos seruile fuit vt tradit Gellius lib. 4. c. 20. & eodem
vlt. & Zamolimum illum Gerarū legislatorem laudatissimum, vt prodit Herodotus in Melpome-
ne, qui liber est 4. & Laërtius in Pythagora, statim post princip. & Phauorinus apud Stobæum
Sermo. 60. Et Aristogenem Cnidium Chryssippi philosophi seruum qui ex curatione Antigonis
Gonatae magnam consecutus est famam, apud Suidam. Et Chytonem grammaticum Catonis
Cæsarij seruum, apud Plutarchum in vita ipsius Catonis, & Manium Antiochum astrologiæ
auditorum

audito rem. & Taberium Erotem gramaticum memoratos Plin. lib. 35. cap. 17. & Daphnidem grammaticum, quem idem Plin. lib. 7. c. 39. dicit venundatum fuisse. III. M. DCC.

525 ¶ Et in vniuersum seruos esse rerum & doctrinaru omnium capaces, vt liberos homines aperte docet Seneca epist. ad Luciliu 47. & Macrobius qui multa ex eo accepit, vbi supra: & Hermippus in 2. lib. de iis qui serui docti fuerunt. Et videmus Terentiu plerunq seruis tribuere sententias prudētissimas, quod & ex eo obseruauit Seruus in 10. Aenei. Et apud Sophocle in Trachiniis Deianira alloquens Hyllum filium admodu laudat sententiam pedagogæ ancillæ, in hæc verba,

ὦ τέκνον. ὦ παῖ εἴ ἀργυρίτων ἀρα
μῦθοι καλῶς πίπτουσι ἡδὲ γὰρ γυνῆ
Δόλη μὲν, εἰρηκεν δ' ἐλευθέρου λόγον.
O fili, o puer, hominum etiam ignobilium
Sermones opportune cadunt. Hæc enim mulier
Quamuis serua, liberaliter tamen locuta est.

Vt verum videri possit illud Euripidis,

Δόλον γὰρ ἐδδλον τῶνον' εἰς ἀφθείρας
πολλοὶ δ' ἀμείνεις εἰσι τῶν ἐλευθέρων.
Πολλοῖσι δ' αἰσίοις τῶνον' αἰσχροῦ, εἰ δὲ φρονίμ
τῶν ἐχὶ δόλων εἰς ἐλευθερωπέρα,

Et illud quoque,

526 ¶ Vt non omnino assentiam illi Homeri, aut potius Eumæi bubulci Homerici sententiæ, lib. 17. Odyss. qua pronunciauit Iouem dimidium virtutis ei auferre, quem seruitus occupauit,

Athenienses seruos arte medicæ arcuerunt.

ἡμῖσι γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποάννεται ἐυρύοπα ζεύς
ἀνέροισι δ' ἄρ' ἔμνυ τῶν δόλων ἡμῶν ἔλθουσιν.

Etiam si illi assentire videatur Plato lib. de legibus 6. Quanquam & illud præterea dici potest, Athenienses tantum medicinam existimasse, vt seruos ab ea discenda veluti ea indignos arcerent, vt scribit Hyginus Fabularum c. 274.

527 Responso ad id quod dictum est medicos sordida tractare.

¶ Sed ne aliud quicquam est contra medicos adductum, quod non facile refelli possit. Nam quod dictum est medicos sordidissima quæque tractare, tantum abest vt id medicorum laudi obfit, vt vel isto nomine ipsi præcipue laudari mereantur, qui quo subueniant hominum calamitatibus, cruciatibus, doloribus, & denique mortibus, ex illa sua sublimitate, vt Erasmus ait, sese ad hæc sordida deiiciunt. Quod si medicis tantum esset supercilij, quantum istis est procacitatis, liceret passim impune mori. Verum hoc habet ea ars cum bonis Regibus commune, vt bene faciat, ac male audiatur.

528 ¶ Quanquam & illud dici potest, non omnibus placere hæc medicamenta, quæ ex stercorebus, lotis, genituris, sudoribus, & aliis id genus rebus sordidis conficiuntur, Nam Archigenes apud Gal. lib. 2. τῆς τέπης. c. item 2. Humanum, inquit, stercus in medicamentis tanquam abominandum semper detestatus sum. Sed & ipse Gal. eiusdem operis lib. 6. c. 3. posteaquam retulit Apollonium in lib. 1. Parabilem, consuluisse asini lotium ad inflammatam columellam, Miror, ait, eiusmodi auxilia tradentes. Certo enim scio omnes homines, paucis omnino exceptis, citius mori velle, quam vrinam asini bibere. Idem quoque Simpl. medic. lib. 10. quo loco de vrina humana loquitur, Vrinam, inquit, degustare maxime abominandum est. Et paulo post, cum de medicamentis vrinaru quædam scripsisset, subdit: At nos hæc facere abominati sumus, cum ad manum sint quæ illis conducunt alia medicamenta. Iterumque ad si. eius c. Vrinam pueri orthopnoæ gratia bibere necessariu non est, cum sint & alia medicamina, quæ huic medeantur affectui. Et in eodem lib. vbi de Copro. id est, stercore tractat, Stercus humanu ob factorem abominandum est. Rursusque eo. c. quo differit de stercore caprino, posteaquam multa eius rei medicamina declarauit, subiungit, Quæ omnia optimus medicus ignorare non debet. Cateru potiora eligere potissimum ad vrbanos & honoratos alicuiusque existimationis viros. In quibus ego nunquam tali medicamine vsus sum, cum multoru meliorum suppeteret copia. Attamen existit nonnunquam talium vsus aut in itinere, aut in venatione, aut rusticatione, cum scilicet melioru nihil adfuerit, aut homo rusticus perinde fuerit duræ carnis ac asinus. Et alia quoque in eam sententiã tradit quo loco de stercore murij loquitur. Aerius quoque Terrab. 1. Ser. 2. c. 84. carpit Xenocratẽ & alios qui de medicamentis vrinaru, stercoreum, menstruorum scripserunt. Sed & postea c. 108. de vrinis loquens, Nos, inquit, abominati sumus talia facere, cum alia pharmaca sint ad manum. Et paulo post, At vero bibere vrinam in difficili spiratione quæ erecta ceruice contingit, quemadmodum aliqui prodiderunt, non est necesse, cum sint alia plurima pharmaca quæ huic malo opitulatur.

529 Deus sanat per medicamenta.

¶ Quod dictum est Deum sanare omnia, fatemur. Sed id plerumque facit per causas, vt cum theologia loquamur, secundarias, id est, medicamenta, & alia id genus, vt de hac ipsa re priuatim loquens testatur Ant. Florentinus insignis theologus in 3. parte summæ tit. 7. c. 1. vbi & illud subdit, Quod si quis medicinæ indigens ea non vtiatur, expectans à Deo sanitatem, grauiter peccat, nempe Deum ipsum tentans: nisi super ea habuerit diuinu quopiam consiliu, sicuti D. Agatha, de qua etiam locuti sumus, cum dicebat medicinam corporalem suo corpori nunquam adhibuisse. Id enim agens non peccabat, sicuti etiam scribit D. Thomas 2. 2. q. 97. ar. 1. in si. A quibus non admodum disidet quod scribit D. Ambrosius in lib. de Paradiso c. 6. Neque si medicus, inquit, prescripserit ægrotanti à quibus videatur cauendu, atque ille ab interdicitis non putauerit abstinendum,

causa

causa ei mortis est medicus. Sed vtique ipse sibi reus mortis est propria, hæc ille, An tamen semper peccet ægrotus non parens medico, alibi etiam diximus.

330 ¶ Quid autem ad artis vituperium spectat, si nonnulli artifices fuerint vitii quibusdam obnoxij? Sunt & inter sacerdotes adulteri, inter monachos homicidæ. Sed nihil propterea ad religionem per se optimam. Nulla tam sancta professio est, quæ non alat sceleratos aliquot. Nec tamen æquum est hominum vitia in professionis calumniam detorquere. Votis quidem omnibus optandum omnes principes eiusmodi esse, cuiusmodi Nestor describit apud Homerum lib. 9. Iliad. & ex nostris D. Hieronymus in c. Regum 23. q. 5. Nec tamen accusandus est ideo principatus, quod nonnulli sub eo titul. prædones reique publicæ hostes agant.

Medicine arti non imputanda si qui medici vitia astricci fuerint.

¶ Optarim & ipse cum Erasmo ab omnibus medicis eam præstari sanctimoniam, quam Hippo. sacramento verbis solennibus cõcepto à professoribus exigit, vt videlicet eam artem sine auaritia exerceat, in curandis ægrotis pro viribus & ingenio necessariis rebus vteretur, nemini ægritudinem differret, nihil per iniuriam faceret. Nec tamen rogati aut sponte veneficam potionem darent, aut damam alij consulerent: vitam atque artem puram, atque integram seruarent. Quancunque domum ingressi fuerint liberandis duntaxat ægrotis operã darent. Omnem iniuriam, omnem corruptelam, omne genus turpitudinis, res etiã venereas sponte sua euitaret. Quæ reticenda esse intelligerent, nemini patefacerent, sed intemeratã taciturnitatem seruarent. Ea est enim fermè Iurisiurãdi Hippoc. formula, quã si sanctè & incorruptè seruauerint medici, vis omnia tam in vita, quam in arte prospera, foeliciaque succedent, & gloria in æternum parata erit, vt Hippocrates ipse pollicetur. Verum si quis transgrediatur, non artis vitium est, sed hominis.

Hippocrate iusturandum.

¶ Quod medici non semper in eadem re consentiant, commune est omnium artium atque scientiarum. Theologia haud dubie omnium doctrinarum est & excellentissima & sanctissima, tamen scholastici eius scriptores, qui eam sibi veluti proprio iure asserunt, & vendicant, nec inter se quoque semper item conueniunt. Nam & statim in initio Sententiarum non conuenit inter eos, quod sit subiectum Theologiæ, aliis Deum simpliciter, aliis Christum, aliis sacramentorum genera affirmantibus. Nec iidem consentiunt, siue theologia scientia contemplatiua, siue speculatiua: an verò actiua, siue practica: aliis contemplatiuam, aliis practicam, aliis vtranque simul, aliis neutram, sed patheticam dicentibus. Suntque & alia non pauca in Sententiarum libris disputata in quibus non consentiunt Alexander Ales, D. Thomas, D. Bonauentura, Aureolus, Alphonsus, Tulletanus, Landolphus, Iacobus Viterbiensis, Garro, Thomas Argentina, Geraldus Sinenfis, Gregorius Ariminenfis, Scotus, Henricus Gandensis, Ocham, Holcot, Bernhardinus Gannagus, Vgo victorius, Durandus, Durandellus, Capreolus, Garfias, Ioannes Neapolitanus, Petrus Paludensis, Godofredus Adam, Iohannes Ripa, Richardus de media villa, & alij sententiarum interpretes. Nec id quidem tantum in illis entitatibus, quidditatibus, hæccitatibus, conceptibus, relationibus, instantibus, formalitatibus, realitatibus, intentionibus primis & secundis, & aliis id genus plurimis non admodum vtilibus: sed & in aliis plerisque maioris ponderis & momenti. Hincque illa factionu nomina, Albertistæ, Thomistæ, Scotistæ, Ochamistæ: Nominales, Reales, & eius generis plurima. Nec isti tantum, sed & antiquiores illi, & præcipui Theologiæ scriptores D. Hieronymus, Augustinus, Ambrosius, Gregorius. Cui enim non nota est illa ipsorum Hieronymi & Augustini controuersia tot epistolis eorum celebrata, de cessatione ceremonialium? Quæ eò iracundiæ duxit ipsum Hieronymum, vt cum magna bili illa minaretur, faciam vt meminere Daretis & Entelli. Bos lassus fortius figit pedem. Quæ quidem controuersia orta est ex alia Diuorum Petri & Pauli dissentione, cuius ipse Paulus meminit in epist. Ad Gal. c. 2. In qua tamen neuter eorum peccauit ex Theologorum sententiã.

Ad id quod dicitur sum est, medicos non semper inter se conuenire.

333 ¶ Quid philosophorum pugnas memorẽ de rerum principiis, aliisque infinitas iam satis cognitatas omnibus, vis præsertim qui legerint Plutarchu in lib. de placitis philosophoru, Galenu, si is est, in lib. de historia philosophica, Vitruuium lib. 2. de Architectura c. item 2. Iustinu philosophum eundemque martyrem, in elegantissimo illo gentium admonitorio, in princ. Irenæum lib. 2. contra Hæreses, c. 19. Epiphaniu Cyprium lib. eiusdem titul. 3. c. vlt. Eusebiu Cæsariensem lib. Præparationis euangeli. r. c. 5. & alibi sæpe, Theodoritum in libris de curatione gentilium affectionum. D. August. de ciuitate Dei lib. 18. c. 41. Macrobiu lib. 1. de Somnio Scipionis, præsertim c. 14. Et ex poetis Claudianum in Panegyrico, quem dixit in Consulatu Manlij Theodori: & recentioribus Antonium Codrum Sermo. 1. & nouissimè Scipionem Capitium, qui de ea re priuatim scripsit elegantissimis simul & doctissimis duobus libris ad Paulum III.

Nec philosophi.

334 ¶ Quid Iuriscõsultorum? nonne in l. sed an vltro. §. 1. ff. de neg. gest. Labeonem Proculus reprehendit? Cuius item sententiã continuò Celsus eleganter deridet. Vt & Nerua alibi quoque fuit derisus, in l. est differetia, quæ est pe. ff. in quib. caus. pig. vel hypo. rati. contra. Et Claudius Saturninus à Scæuola, sed ironicè, Magno, inquit, ingenio de iure respondit, in l. à testatore. ff. de condi. & demon. Et Celsus Celsi, id est, filius patris, quò magis mireris, sententiã reprehendit in l. dedi. §. si quis quasi statuliber. vers. sed si seruus. ff. de cond. caus. dat. vbi gl' ad annotat, & post eam Ro. qui id dicit procedere in his, quæ sunt iuris. Et Marcellus notat sententiã Iuliani, quam tamen mox sequitur Vlpia. Marcellum ipsum redarguens, in l. apud Iulianu. ff. de her. insti. Nam & idem Marcellus in vniuersum notas scripsit in ipsum Iulianum, vt patet ex l. 1. C. de com. ser. manu. Et

Nec Iuriconsulti.

cum discipulus in præceptoris sententiâ pedibus manibûsq; ire debeat, & aduersus cæteros eam tutari, aut certè si non possit, excusare, quod Cassius fecit in l. dicere. ff. de arb. Què ad hoc expedit Bar. ibi, & in l. interdû § Stichus promissor, & ibi Ias. in ff. de verb. obl. Oldr. in l. quæ sit. §. i. ff. de fund. inst. Bal. in l. ult. col. 2. C. de præ. iudic. qui malè iud. & Pan. in c. 1. col. 6. vers. sed vide not. de postul. præl. Tamen Seruius Sulpitius libros integros composuit de erratis & notis Q. Mutij Scæuolæ sui præceptoris, vt videre licet ex l. Mutius. ff. pro soc. & Aulo Gellio lib. 4. c. 1. forte ea contumelia percitus, qua cum Mutius veluti asperferat in l. 2. § Seruius autè. ff. de orig. iur. Turpe esse Patrio & nobili viro, & causas orâti, ius in quo versaretur, ignorare, vt iam nò adeo mirari debeas, quod Vlpia. Paulus, & Martianus de notis Papiniani viri acutissimi scripserint, vt videre potes ex l. 1. §. & ideo. C. de vet. iur. enu. & l. ult. C. de sen. pas. & l. vnica, ti. de resp. prud. in Codice Theodosiano. Sed & Claudius Tryphonius in Serbidiû Scæuolam, Marcellus in Iulianû, & in ipsum Marcellum Aelium Martianus notas scripserunt, vt ex iis patet qui illorum vitas & libros descripserunt. Celsus autem Domitio Labeoni ita scripsit, Aut non intelligo quid sit de quo me consulis, aut valde stulta est consultatio tua. in l. Domitius. ff. de test. quanquam sunt qui dicunt illum Labeonem non esse illum nostrum Iuriscōsultum sapius in nostris ff. memoratum.

¶ Quid quod Accursius aliquando reprehendit Iuriscōsultos ipsos, vt in l. filius. §. diui. ff. de le. 1. Nam & ij frpius errasse in suis legibus, quas etiam nū habemus, dicuntur, vt no. in l. qui Roma §. duo fratres. ff. de verb. obl. & no. Iord. Bricius, qui & alia loca nūcupatim in id citat, in repet. cap. Romana. §. contrahentes, col. 18. vers. sed hic quæritur, de for. compe. lib. 6. Nam & ipsi sibi in eadem re aduersi fuisse reperti sunt, & inter alios Papinianus iuris asyllum dictus Iulio Capitolino, vt patet ex l. ult. §. sed cum in secundam. C. de furt. vbi id notat Bal. paulò ante si. in ult. no.

¶ Sed nonne videmus Iustinianum legum nostrarum magna ex parte conditorem in multis reprehensum? Nempe in eo, quod statim in ingressu tit. Instit. de testa. dicit testamētum ex eo appellari, quod sit mentis testatio: quod quàm sit ineptum & absurdum nemo non videt, præsertim qui legerit Gellium lib. 6. Noctium Atricarum c. 14. Sed hoc illi facilè condonādum erranti cum Seruio Sulpitio Iuriscōsultissimo, Verùm in l. ult. C. in quib. caus. in integ. restit. nō est nec. ad eō fecerit in aliis legibus pugnavit, vt Plac. ibi dixerit illum ex letheo fonte bibisse, cum eam l. scriberet. Accursius autem id malè intelligens ex eodem Plac. dicit illum ebrium fuisse. Sed de Iustiniano minùs mirandum est, vt qui omnium literarum fuerit expertus & ἀναλφάβητος, vt scribit Suidas, id est, qui ne literarum quidem elementa nouisset. Cui magis crediderim scriptori eiusdem temporis, aut certè non admodum posterioris, quàm Zasio viro alioqui doctissimo istud defendenti in suis scholiis l. 2. ff. de ori. iur. Alios autem Imperatores errare posse in iure videmus ex l. 3. in fi. iuncta gl. vlt. ff. de supel. lega.

¶ Vt interim mittam Romanos Pontifices, qui iura omnia in scrinio sui pectoris recōdita habere se dicunt, vel Bonifacij illius Octauj testimonio, c. 1. de consti. lib. 6. Tamen nonnunquam eos capit obliuio aliarū constitutionum, vt non obscurè declarat c. præterea. 23. dist. Quod & hinc videre licet, quod Vrbanus Papa in c. ult. 30. q. 4. dicit nō reperiri prohibitum, virum & vxorem simul posse puerum in baptismo suscipere, quamuis antè Leo id satis prohibuisset in c. nō plures, de consec. dist. 4. Et id quidè planè fatetur gl. in d. c. præterea. & in d. c. 1. de consti. Licet gl. in d. c. ult. id ipsum excusare nitatur. Sed interdum videmus illos sibi inuicem non consentire. Nam Innoc. 3. & Celestinus item tertius de dirimendo matrimonio pugnantia statuerunt. Hic enim ius facit alteri coniugum iterare matrimonium, si alter in hæresim lapsus fuerit. Ille autem nō facit, vt videre licet ex c. quanto, extrâ de diuort. Pelagius constituerat vt subdiaconi Siciliæ abstinerent ab vxoribus quas antè legitime duxerant, quod decretum veluti durum, & incompetens Gregorius 1. eius successor retractauit, vt patet ex c. 1. 31. dist. vbi & gl. dicit illud ipsum decretum fuisse contra euangelium. Alexander III. in c. licet, ext. de spon. duo. statuit sponsalia contracta verbis præsentibus non solui per aliud sequens matrimonium copula carnali consummatum, quanuis quidam illius prædecessores aliter statuissent. Ioan. Gerson in quodam suo sermone Pascha. scribit lo. 2. 2. censuisse animas impiorum non puniri ante diem iudicij, sed hoc explosisse Parisiensem scholam, ita vt pontificem adegerit ad palinodiam. Proinde Ias. in l. Præscriptione, col. 2. C. si contra ius vel util. pub. post Bal. alicubi, dicit quod licet papa ex eo quod est Papa, est doctor vtriusque iuris, est tamen doctor autoritate, sed non scientia.

¶ Videmus quoque compilatores nostrarū Decretalium nonnunquam aberrasse & ita supine, vt aliquando affirmatiuâ pro negatiua posuerint, vt videre licet ex his quæ scribunt Hosti. Io. And. & Car. Flor. in c. ult. extrâ de precat. vbi ipse Io. And. ad eius erroris excusationē citat illud Horatianum, Quadoque bonus dormitat Homerus. Sed & infinita propè errata Gratiani, qui Decretorum volumen ex multis & separatis diuersorum scriptorum locis aptissime cōsueit. collegit Alb. in suo indice, in verbo Gratianus, & nouissime Fely. in c. 2. char. pe. vers. opinionē Gratiani, de resc. Et sæpe Cy. noster queritur de erroribus Canonistarū, vt videre licet apud Bar. in l. 1. §. 1. ff. de requi. reis & Domi. in c. vt animarū, col. 2. vers. item quia etiâ. de consti. lib. 6. & Pet. Ferrar. forma inquisi. super verbo, hæc est quædâ inquisi. col. 14. vers. sed pone quod reus, & vers. seq. & D. Boër. deci. 109. percutiens. col. 3. Et dicit Bal. in l. liberti libertæque, col. 5. vers. item secundum membrum. C. de ope. lib. nonnulla esse in c. pastoralis, de re iud. quæ nō sapiunt veritatem iuris. &

535 Iuriscōsulti ipsi reprehendi

536 Iustinianus reprehensus

537 Papa interdū memoria fallitur

538 Gratiani vultu errata

iuris. & Fran. Are. conf. 23. in præsentī, col. vlt. dicit quod iuriscōsultus nō abutitur vocabulis vt canonista. Vt & prætermittam quoque indefatigabiles atque perpetuas recentiorum Legum & Canonum interpretum contentiones, vt nulla propemodum res sit in vtriusque iurium adeo expedita, quin sint tamen in ea diuersa, varia, atque etiam contraria & sæpe eorundem sententia.

539 ¶ Quod multa sint nomina corrupta apud medicos, præsertim Auicē. & cæteros Arabes, eorumque sectatores, quodque ipsi & alij celeberrimi viri aliquando errarint: Id certè & cæterorum in aliis artibus scriptorum commune est, vt iam diximus: nihilque id artis præconio officit, cuius non ea culpa est, sed hominū, quorum vel doctissimorū proprium est errare, vel testimonio Gal. de Archigene loquētis lib. 2. ἡ ἰατρικὴ c. 1. & Rasi lib. 6. Aphorif. Solus enim Dei esse nec falli, nec fallere: hominum contrâ sæpè falli, & fallere. c. à nobis, de sent. excom. & latè confirmat Pet. Anc. conf. 210. inter contraria. Nam & Hippocrates de quo, vt alibi diximus, huiusmodi testimonium perhibuit Macrobius, vt nec falli nec fallere posset, quod & ferè asserit Gal. lib. 3. Prognosticorum cap. 44. Tamen à futuris se deceptum fuisse ingenuè professus est, vt scribit Celsus lib. 8. c. 4. More (inquit) magnorum virorum & fiduciam magnarum rerum habentium: nam leuia ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt. Magna ingenio multaque nihilominus habituro conuenit etiam simplex veri erroris confessio, præcipueque in eo ministerio, quod vilitatis causa posteris traditur: nequi decipiantur eadem ratione, qua quis antè deceptus est. Et vt scribit Quintilianus lib. 3. c. 8. Hippocrates clarus arte medicina: videtur honestissimè fecisse, quod quosdam errores suos, ne posterii errarent, confessus est.

540 ¶ Certè nemo mortalium omnibus horis sapit, vt scribit Plin. lib. 7. Naturalis Historiæ c. 15. Et vt tradit Horatius in Arte poetica, quod 2. ab hinc versic. ex Ioan. And. adduximus,

Quandoque bonus dormitat Homerus. Nec possibile est inueniri qui lapsus non sit, veluti in malo Punico granum etiam aliquod putidum est, vt dicit Crates ille Thebanus apud Diogenem Laërtium, & nos alibi latius diximus. Non omnes possunt esse Apollines, nō omnes Aesculapij, nō omnes Hippocrates, aut Galeni: vt si nonnunquâ (quod hominum, vt diximus, est proprium) saltem rarerent errarent, vt interim non mittam Auicē. & cæteros Arabes non adeo contemnendos, vt plerique arbitrantur, cum rem ipsam medicam non mediocriter adiuuerint, multaque admodū in eam vtilia Galeno incognita inuenierint. Cuiusmodi sunt Santali, Casia fistularis, Moschus, Sene, Caphura, Saccharum, & alia plurima, res hodie frequētissimas & vtilissimas ad rem medicam, vt saltem eo nomine multum illis debeamus.

541 ¶ Profecto optarim medicos omnes esse verè medicos, quique nullum omnino facerent locum illi Pithyæ oraculo à Philocoro apud Zenodotum memorato,

Ἐλλοὶ θριβόλοι, παῦροι δὲ τε μάντιες ἀνδρες. Plures Triobolos, paucos est cernere vates. Atque illi magis in eam rem peculiari etiam oraculo Hippocratis, Medici quidem famâ multi, sed opere valde pauci, cuius meminit Soranus Ephesius in Isagoge c. 4. Quod sumptum videtur ex illo versu Euripidis in Troadibus,

Ἰατρὸς ὄνομα ἔχω, τάρτα δ' ἔδω. Infelix medicus nomen habens, opera verò non.

In summa optarim huiusmodi esse medicos omnes, qui sua fide & industria, vt Hippocrates, neque fallerent neque fallerentur, vt interim etiam vtat verbis l. 2. C. de pondera. lib. 11. Sed quando id fieri nequit, non magis certè vituperanda est medicina, quod plurimi illius peritiam sibi vendicant, qui omnino sunt imperiti: quàm Theologia omnium scientiarum regina, quod ipsa tamen inepros quosquam tractatores habuerit. Grammaticus, vt scribit Ammianus Marcellinus lib. 21. locutus est interdum barbarè, & absurde cecinit musicus, & ignorauit remedium medicus. & non ideo grammatica, nec musica, nec medicina contemnenda est. Vnde præclare hæc quoque, vt alia, Tullius, Signa ostenduntur, ait, ab his rerum si quis errauerit, non deorum natura, sed hominum coniectura peccauit.

542 ¶ Mixture autem medicamentorū non arti assignanda est, sed, quod iam supra diximus hominibus male eam tractantibus, si quod simplicibus debent facere, id mixtis aggrediuntur: quando qui potest mederi simplicibus, cōposita medicamina aut dolose, aut frustra quærit, teste Arnaldo à Villa noua doctrina 2. Aphorif. 15. Et vt ipse scribit in Antido. c. 1. simplex medicina præferenda est cōposita, si talis comperiri possit, quæ morbum curare possit. Cui concinens Rabbi Moyfes in lib. de regimine vitæ ad Soldanū, c. 2. scribit, Quâdocunque poterit esse regimen cum medicina simplici, non regat cum medicina cōposita: & si non poterit transire, regat cum ea cuius cōpositio minor est: nec eligat medicinas multæ cōpositionis, nisi in magna necessitate.

543 ¶ Porro cum eò processit mortalū libido & intemperatā, vt non vno tantum aut duobus cibis contenti, nō vni aut alteri tantum voluptati incessanter dantes operā, non etiam vnū simplicemque morbū sibi adsciant: paucos nostro tempore simplices morbos videas, plerofq; omnes mixtos & varios, imò ipsos sibi cōtrarios ac repugnātes, vt pote ex cōtrariis & repugnātib; causis ortos, vt eorū curationi necesse sit varia mixtaque, atque cōposita, & nonnunquam contraria adhiberi medicamina: ne dum vni qualitati occurris, aliam prætermittas, quæ neglecta hominem interimat. Proptereaque huiusmodi morbis cōpositus non simplicem curationē adhibendam esse censet Gal. Therapeuicæ lib. 4. statim post princ. Serapio Breuiarij tractatu 7. c. 2. Et Arnaldus à Villa noua, doctrina 2. Apho. 17. Nam vt hic subdit in seq. Apho. Cum simplicibus nō occurrit

Ad id quod dicitur est de errore Auicē. & aliorum.

Nemo omnibus horis sapit.

Non artis sed hominū vitia, si in arte quis errauerit.

amplexus virium de bitarū composito lapsui, necessitas vrget præparare compositas. Et vt scribit Gal. ipse lib. i. de composit. medic. Non vniversi præter naturam affectus simplicibus medicamentis curari possunt. Adeo sanè deprauata corruptaque est hominum natura, vt morbos quozidie gignat infinitis propè modis compositos, & aliàs quoque antiquioribus incognitos, proindeque noua, & nondum illis excogitata remedia exigentes, iuxta c. cæterum, extra. de iura. cal.

544
Mulierum intemperantia Hippocrati menda-
cem fecit.

¶ Quod vt exemplo aperto tibi ostendam, Nonne Hippocrates Aphor. lib. 6. c. 28. & seq. tradit mulieres podagra nunquam laborare, neque illis capillos desluere, nisi menstrua defecerint? Et ea quidem erat sexus natura. Tamen mulieres adeo intemperanter viuunt, vt & hos quoque morbos præter naturam sentiant, vt scribit Gal. in Comment. eiusdem cap. 28. & seq. Et Seneca Epistol. ad Lucilium 95. cuius hæc verba sũnt, Maximus ille medicorum & huiusmodi scientiæ conditor fœminis nec capillos desluere dixit, nec pedes laborare. Atqui etiam capillis destituuntur, & pedibus ægræ sũnt. Non mutata fœminarū natura, sed victa est (ita enim legendū non vita) Et subdit, Nam cum virorum licetiam æquauerint, corporum quoque virilium vitia æquauerunt: nõ minùs perugilant: non minùs potant, & oleo & mero viros prouocant: æquè inuitis ingestis visceribus per os reddunt, & vinum omne vomitu remittunt: æquè niuem rodūt, solatium stomachi æstuantis. Libidine verò nec maribus cedunt, pati natæ. Dij illas. Deæque malè perdāt, adeo peruersum commentæ genus impudicitia viros ineunt. Quid ergo mirandū est maximum medicorum ac naturæ peritissimū in mendacio prehendi, cum tot fœminæ podagricæ caluæque sint? Beneficium sexus suis vitiis perdidit, Et quia fœminam exuerunt, damnatæ sũnt morbis virilibus. Quam rem quoque cõprobat Petrus Aponensis in Aristotelem Problematorū lib. 10. cap. 37. & in Conciliatore, dif. 9. Subdit autem Seneca his quæ dicta sũnt & hæc verba multum ad rem pertinentia, Antiqui medici nesciebāt dare cibum sapius, & vino fulcire venas cadentes. Nesciebant sanguinem emittere, & diutinam ægrotationem balneo sudoribūque laxare. Nesciebant crurium vincula, brachiorūque latentem vim, & in medio sedentem ad extrema reuocare. Nõ erat necesse circumspicere multa auxiliorum genera, cum essent periculorum paucissima. Nunc verò quàm longè processerunt mala valetudinis? has vsuras voluptatum pendimus, vltra modum fãsq; concupitarum. Innumerabiles esse morbos non miraberis.

545

¶ Antè autem in eadem epistola hæc scripserat ad hunc quoque locum pertinentia. Medicina quondam paucarū fuit scientia herbarū, quibus sifteretur fluens sanguis, vulnera coirent paulatim. Deinde in hanc peruenit tam multiplicè varietatem. Nec est mirum illam tunc minùs negocij habuisse, firmis adhuc solidisque corporibus, & facili cibo, nec per artem, voluptatēque corrupto. Qui postquam cœpit non ad tollendā, sed ad irritandam famem quæri, & inuentæ sũnt mille conditurae, quibus auuditæ excitaretur: quæ desideratibus alimenta erāt, onera sũnt plenis. Inde pallor, & neruorū vino madentium tremor, & miserabilior ex cruditatibus quàm ex fame macies. Inde incerti labentiu pedes, & semper qualis in ipsa ebrietate titubatio. Inde in totam cutem humor admissus, distentusque venter, dum malè assuescit plus capere, quàm poterat. Inde suffusio luridæ bilis, & decolor vultus, tabesque in se putrescentiu, & retorti digiti articulis obrigescentibus, neruorū sine sensu iacentium torpor, aut palpitatio corporū sine intermissione vibratium, & cætera quæ sequuntur. Quibus & hæc subicit, Immunes erant ab istis malis, qui nondū se delitiis soluerant, qui sibi imperabant, sibi ministrabant. Et iterum haud multò post, itaque nihil opus erat tam magna medicamentorum supellectile, nec tot ferramentis atque pixidibus. Simplex erat ex simplici causa valetudo. multos morbos multa fercula fecerunt. vide quantū rerum per vnā gulam transcurarum permisceat luxuria, terrarum marisque vastatrix. Necesse est itaque inter se tam diuersa dissideant, & hausta malè digerantur, aliis aliò nitentibus, &c.

546
De eadē re ex
Platonich.

¶ Sed & audi quid Aesculapius dicat apud Maximum Tyrium Platonicum, Sermonē 2. 9. Alias quidem artem nullam à temporibus mutationē accipere. Quarum enim vsus identidē est idem, harum etiam opera eadem sũnt. Satis habere medicinam, si temperamēto corporum obsequium impendens, infirmo videlicet negotio, minimèque certo, sed potius propter diuersos educationum modos inconstantissimèque, labentique curationes ac victus rationem ad vsus præsentis educationis aliter atque aliter accommodet. Quamobrem minimè credas Machaonem illum ac Podalirium filios meos, minùs commodos medicos fuisse his, qui succedentibus temporibus in iisdem studiis versati sũnt, qui ve sapientes ac varias hæc curationes inuenerunt. Atque eius temporis ars cum corporibus nequaquam vel pinguibus vel variis, vel dissolutis diuersans, ea longè facilius tractabat: filisque idcirco mei simplicem occupationem habuerunt, vt est,

Virum ab infectis abscindere partibus ægri,

Mitiãve affectus imponere pharmaca membris.

His verò posterioribus temporibus, labentibus corporibus in ordinē viuendi multipliciorem, deteriusque idcirco temperamentum: medicinam & ipsam multiplicatam sequi oportuit, ob eamque causam ex simplicitate antiqua decedētem, varium habitū sumere. Hæc Tyrius, quæ ex Platone accepisse videtur, cuius in lib. 3. de Repub. hæc fermè sũnt, Absurdum præterea existimandum est, homines medicis egere, non ad vulnera sananda duntaxat, morbosque curandos intemperie aëris & casibus contingentes: sed plurimum ad distillationes, & spiritus interioris intumescens impetum, & molliciem atque desidiam, & quæ in vultu damnauimus luxum. Quibus effectum est, vt homines lacunarum instar a qua flaturque

turque exuberantium, nimis oppleti, coegerint peritos Aesculapij successores morbos quosdam nouo nomine distillationes, inflationes, viscerum crepitus appellare, quæ, vt arbitror, Aesculapij tempore non erant. Quod hinc planè conicio, & cætera quæ sequuntur.

547 ¶ Fateor autem nonnulla medicamenta stomachum lædere, corpus exiccare, virtutes debilitare, ideoque satius fore illis abstinere, si salua rerum substantia (vt verbis legum vtamur) id fieri posset. Sed quando ea est hominum natura, vt tot morbis letalibus sit obnoxia: longè melius est nonnihil & ad tempus læso stomacho, corpore exiccato, virtutibus debilitatis salutem consulere, ac proximam præsentemque mortem euadere: quàm metuentes stomacho, & iis quæ diximus, perire. Tritum est & vice prouerbij celebratum, è duobus malis leuius, si necesse sit, eligendum esse, de quo est optimus text. in cap. duo. 13. dist. Et bene facit tex. in l. fed & si is. §. an autem. ff. de Carb. edict. & in l. 2. C. eo. & in l. quoties nihil. ff. de reg. iur. & vt scribit Plautus in Stichō, *E' malis multis malum quod minimum est, id minimum est malum.*

Ad id quod dicitur est, medicina cætera ledere.

Non suadent medici, vt passim & temere medicinam sumas, sed cum necesse fuerit, vt maius malum euites. Et vt scribit Celsus lib. 2. c. 10. Satius est anceps auxilium experiri, quàm nullum.

548 ¶ Proinde idem Celsus in lib. 1. c. 3. postquam retulit Aesclepiadem purgationē damnantem quod supra etiam recensuimus, subdit, Et sũnt hæc perniciofa, si minùs valentibus medicamentis fiunt. Sed hic tamen submouenda esse non est perpetuum, quia corporum temporūque ratio potest ea facere necessaria, dum & modo, & non nisi cum opus est adhibeantur. Sed & idem Celsus in quadam epist. ad Caium Iulium Calistum, quam Marcellus Burdegalensis adscripsit in lib. medicamentorum, At Aesclepiades (inquit) maximus author medicinæ negauit ægris danda medicamenta. Quidam enim hoc mendacio etiam pro argumēto vtuntur. Poteram tamen, si verum id esset, dicere quid Aesclepiades senserit. forsitan nõ omnino in hanc partem animū intendit. Homo sanè fuit, qui parum feliciter in hoc negotio se gessit. Itaque non deterreor persona, cum manifesta prodesse video. Nunc verò cum tam impudenter quidam de eo mala comminiscatur, quid possum vltra dicere, nisi quodam modo parricidium ac sacrilegium eos cõmittere, qui hæc dicunt? ille enim febricitantibus vitiisque præcipitibus correptis, quæ dicitur πάλιν Græci dicunt, negauit medicamēta danda, quia vino ciboque interdū dato remediari tutius eos existimauit. Cæterum in lib. qui Parasceudon, id est, præparamentorum inscribitur, contendit vltimæ fortis esse medicum, qui non ad singula quæque vitia binas ternasque compositiones & expertas, & protinus paratas habeat. Vides ergo quàm non placeat Aesclepiadi vsus medicamentorum? cum nisi plura ad vnumquodque genus vitij medicamenta composita habeat, non videtur dignus professione medicinæ. De qua re etiam Scribonius Largus in liminari epist. lib. de compositionibus medicamentorum iisdem propè verbis, vt alter ab altero accepisse videatur, negat simpliciter Aesclepiadem, illud quod dictum est, dixisse. Sed eum tantum febricitantibus, vitiisque præcipitibus correptis, quæ dicitur πάλιν Græci dicunt, negasse danda medicamenta: quia vino ciboque apte, interdum dato remediari tutius eos existimauit. Cæterum in lib. (inquit) qui πύλα κεναστικῶν, id est, præparationum inscribitur, contendit vltimæ fortis esse medicum qui non ad singula quæque vitia binas ternasque compositiones & expertas protinus paratas habeat.

De eo quod Aesclepiades dicitur damnasse purgationes.

549 ¶ Plato autem in Timæo scribit vnā ex tribus cõmotionis speciem tunc demum esse vtilem, cum summa cogit necessitas: aliter verò nullo modo sanæ mentis homini suscipiendam esse. Medicorum illam esse purgationē, quæ pharmacis, id est, solutiuis medelis fieri solet. morbos enim, nisi periculosissimi sint, pharmacis non esse irritandos. Quicquid enim cõtra naturam fit, molestum est: quod autem pro rei natura, iocundum. Plutarchus quoque in lib. de tuenda bona valetudine, Alui (inquit) subductiones, quæ pharmacis fiunt, vt mala solatia repletionis, nisi grauis exigat necessitas, non oportebit experiri. Et Arnaldus Villanouanus in Aphorismis, Modestus & sapiens medicus nunquam ad pharmaca properabit, nisi exigente necessitate.

De eadem re.

550 ¶ Ego verò in summa illud in omnibus pharmacis agendū censo, quod Gal. lib. 12. Therapeuticae in soporiferis monet medicum, vt scilicet iis abstineat quàm maximè potest, vt quæ corporis habitui nonnihil officiant. Sin ex vigiliis & viribus resoluēdis ad mortis discrimen æger tendat, tum profectò tempestiuè eiusmodi medicamentis vtatur: scilicet non ignarus corporis habitum (quod iam dictū est) nonnihil ex his lædendum: læsionē tamen, quàm mortē potius optandam. Id quod etiā repetit lib. 2. Artis curatiuæ ad Clauconē, quo capite de splene indurato loquitur: & Alexāder Trallianus de Narcoticis loquēs, lib. 4. quo loco de podagricis differit, in eo c. cui titulus est, Cerota ex farina fabuli. Vtque etiā scribit Cælius Aurelianus lib. Chroniōn 3. c. postremo, Ferendū est leue damnū naturalis officij, quoties maior vtilitas excludendæ passionis promittitur.

Soporiferis medicamentis quædam vtilitatem sũt.

551 ¶ Ad hæc nõ solum est medicina Pharmaceutica, quod supra diximus, sed & diætetica quoque vt chirurgicam nunc prætermittam. Cuicumque autem (vt scribit ipse Arnaldus Villanouanus in libro de regulis generalibus curationis morborum, doctrinæ secundæ Aphorismo 9.) per alimenta restitui potest sanitas, fugiendus est penitus vsus medicinarū. Et vt ante eum tradit Cornelius Celsus lib. 3. c. 4. Optimum medicamētum, est opportinè cibis datus. Igitur si diæteta nihil proficit, ad pharmaca confugiendum est. Vt cunq; autem feceris, id artis medicæ beneficio fecisse nõ denegaueris. Nec simpliciter dicit Aristoteles in hoc obiecto citatus maximam hominum partem à medicina occidi, sed illud addidit, Propter ignorantiam medicorum ipsius naturæ.

Vbi sanitas per diæteta restitui potest, pharmacie non est utendum.

Quod ego facile recipio: sed id nihil medicinae laudibus obest.

552 Medici laudati quod ueneno sic ad hominum salutem utantur.

Facitque ad laudem medicinae, quod in eo loco diximus, omnes ferè medicinas laxatiuas esse venenofas. Cum quod in venenum noxamque ac perniciem hominum natura genuit, ars ipsa medicinae in auxilium remediumque morborum conuertit, sicque venenum veneno ut ἄλω φ ἄλωφ, id est, clauum clauo pellit. Et τὸ κενὸν κενῶς, ut simplicius pronuntiat Sophocles & Aeneas Platonius, id est, malum malo medicatur. Nam & Iurisconsultus noster in l. quod saepe. §. veneni mali. ff. de contra. empti. tradit, ex venenis malis antidota, & alia quaedam salubria medicamenta confici. Et D. Chrysostomus in Genesim, Homilia 7. ex eo laudat medicos, quod ad hominum sanitatem venenosis animalibus vtuntur: Sicuti, inquit, in arboribus, ita & in animalibus alia quidem ad cibum nostrum pertinent, alia ad ministerium, ferarum ita & reptilium genera non minorem nobis praestant utilitatem. Multa enim, vt paulò post subdit, inde colligunt medicici quae ad nostrorum corporum medicinam & sanitatem conducunt.

553 Ad id quod dictum est, summi cuique terminum vitae constitutum esse.

Nec verum est, quod superuacua sit medicina, quasi suus cuique terminus vitae sit statutus. Nam licet iussu domini dictum sit Ezechiae, Dispone domui tuae, quia cras morieris: Tamen operam medicinam vixit annos praeterea 15. vt scribitur 4. Regum 20. Et Esaiæ 38. vbi D. Hieronymus, quod supra diximus, ex eo annotat, non esse spernendam medicinam. Sicuti etiã nuncupatim adscripsit Gratianus in §. sed in his omnibus. 23. q. 4. in hac verba, Quamuis certissimè sciamus neminem ultra terminum à Deo sibi praefixum esse victurum, omnibus tamen languentibus non incongruè medemur. Quod & copiosissimè tractauit Anto. Florenti. in 3. parte summae, tit. 7. c. 1.

554 De eadem re.

In quam rem sunt & alia diuinæ scripturae testimonia supra latè recensita, vt interim omittamus quod ab antiquis scriptoribus traditum est, Pythagoram, Democritum, Chrysippum, Platonem, Catonem Censorium, Antonium Castorem, omnes medicos, cumque his innumerabiles alios medicinae obseruatione vitam ab omni morbo liberam, neque fatiscente ingenij vigore, neque concussa memoriae soliditate, neque fractis, aut labefactis sensibus in longum tempus prorogasse. Ex iis Democritum ad 109. annum, qui cum ob ætatis defectum proximè videbatur moriturus, mœrentem sororem, quod illo in celebritate Cereris instante, morituro, ipsa dea vota exoluere nequiret: bono animo esse iussit, & sola mellis euaporatione, aut vt scribit Laërtius, panum calidiorum odoratu, tres illius celebritatis dies viuens pertrahit. De qua re etiam non nihil transeunter attigit Cælius Aurelianus Acutorum morborum lib. 2. c. 37.

555 De eadem re.

Propterea & Galen. lib. 1. de tuenda sanitate, scribit multos huius artis ignoratione ocyùs mori, quàm ferat natura ratio. Et idem lib. de tabe, asserit senectutem extendere ac longiorem facere non esse impossibile. Quod & affirmat Haly. in 3. Techni. & late Petrus Aponensis in Conciliatore, diff. 113. vbi respondet obiectioni in contrarium. Cui & tu adde quae scribit Diuus Gregorius in enarratione illius loci Iob 14. Constituisti terminos eius &c. Et illius quoque loci eiusdem operis Iob 22. Viri iniqui sublati sunt ante tempus suum. Quin & Virgilius cuius illud est supra in hac obiectione citatum, Stat sua cuique dies, aperte alibi ostendit vitam hominis arte medicinae proferri posse, cum scribit lib. 12.

Ille vt depositi profert fata parentis, Scire potestates herbarum, vsùmque medendi Maluit.

Vt sit necesse Virgilium ipsum ea sententia, Stat sua cuique dies, non detraxisse huiusmodi laudem medicinae, nisi pugnantia secum scripserit.

556 Mors an quampiam naturalis sit.

Quod autem dictum est ex Arnaldo, non posse mortem naturalem produci, huic nostrae sententiae non adfert prauiudicium: quando & ea mors dicitur naturalis (si naturalis tamen aliqua dici debeat, de qua re differit Cælius lib. 11. c. 38.) quae fatalis & veluti debita iure naturae dicitur, de qua Vergilius lib. 4. Aeneidos,

Nam quia nec fato, merita nec morte peribat.

Id est, naturali, vt interpretatur Sertius, siue quae suos omnes numeros compleuerit, quam euadere nullo pacto possumus. At quae accidentalis & aduentitia est ex aliqua humorum exuperantia, aut contra, vi medica arceri potest, vt & ipse Arnaldus in eodem loco probat. Cui planè concinit quod tradit Raymundus Lulius vir abstrusioris doctrinae, in libro de secretis naturae 1. parte 1. Vnicuique terminum vitae à Deo esse statutum, quem nullo ingenio transgredi possumus. Sed & intra eum terminum mortem accelerare in promptu est omnibus. Ideo à medicina petendum remedium, quo corpus nostrum à putrefactione seruemus, & infirmum curemus, & quod perditum est restauremus, donec veniat is postremus dies à Deo praestitutus. Porro Ethnici tradunt necessitatem fati tardari protrahique posse, non penitus tolli, ad quod referunt illud Virgilij,

Nec fata vetabant

Stare, decemque alios Priamum superesse per annos.

Illudque eiusdem lib. 9. Aeneidos,

Torquet qui sidera Mundi.

Vbi Sertius id annotat. Et illud Horatij,

Te Iouis impio tutela Saturno refulgens

Eripuit, volucresque tardauit alas.

Quae quidem loca in id expendit Sertius in lib. 4. Aeneidos enarrans eum locum,

Dij morientis Elissæ

Accipite

Accipite hæc, meritumque malis aduertite numen.

Præterea non inficior non posse medicinam præstare immortalitatem, sed longiorem vitam tantum efficere. Quae res quanti sit aestimanda, vel ex eo intelligi potest, quod Deus Opt. Max. longeuitatem veluti magnum virtutis præmium illis pollicetur, qui ipsius mandata custodierint. Contra vitæ breuitatem, veluti maximam flagitiorum poenam improbis minatur. Illis enim dicitur Exod. 20. Honora patrem & matrem, vt sis longeuus super terram. quod & repetitur Deut. 5. Et iterum in fine eiusdem c. Per viam quam prætexit Dominus Deus vester, ambulabitis, vt protelantur dies vestri. Exod. 23. Numerum dierum tuorum implebo. Et Deuter. 6. Timeas Dominum Deum tuum, & custodias omnia mandata, & præcepta eius, quae ego præcipio tibi, vt prolongentur Dies tui. Et rursus cap. 11. Quando sederis in demo tua, & ambulaueris atque surrexeris, scribes ea super postes & ianuas domus tuae, vt multiplicentur dies tui. Et iterum 25. cap. Pondus habebis verum & iustum, & modus æqualis & vetus erit tibi, vt multo viuas tempore. Et Psal. 20. Tribuisti ei longitudinem dierum. Et Psal. 33. Quis est homo, qui vult vitam, & diligit dies videre bonos: Prohibe linguam tuam à malo, & fac bonum, & quae sequuntur. Et Psal. 90. Longitudine dierum replebo eum. Et Prouerb. 9. Principium sapientiae timor domini, & scientia sanctorum prudentia. Per me enim multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni vitæ. Et sequenti cap. Timor domini apponit dies. Et sequitur (vt de improbis quoque loquamur) Anni improborum abbreviabuntur. De quibus item illud dicitur Iob. 22. Iniqui sublati sunt ante tempus suum. Et Eccles. 8. cap. Non sit bonum impio, nec prolongetur dies eius, sed quasi vmbra transeat. Et Psal. 54. Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos. Et Psal. 77. Defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorum cum festinatione. & alibi saepe. Quibus etiam adstipulantur Decreta Canonica in cap. episcopi, in fi. 11. quæst. 3. & in c. delectissimis, quod est 2. paulo ante fin. 12. q. 1. in quibus locis gloss. annotat, quod citius quis moritur propter peccatum. quod & itidem facit gloss. in c. alienus. 90. dist. Et diuinum hoc statutum leges omnium gentium imitatae, facinorosos morte plectunt. Et hæc quidem minime miranda, quoniam quantum ad primum pertinet, Exaltatio viri est longæuitas, vt scribitur Eccles. 30. c.

Longeuitas bonis à Deo promissa.

Vitæ breuitas malis oblata.

Mors verum omnium terris bilissima.

Vt è diuerso quantum ad secundum quoque spectat, mors est omnium maxime terribile, vt prodit Aristoteles lib. Ethicor. 3. c. 6. & lib. 2. Rhetor. Estque graue, siue atrox malum, vt asserit Achilles Apud Euripidem in Iphigenia in Aulide,

ὁ θάνατος θανάτου κενῶς. Et summus dolor Apollonio Rhodio lib. Argonauticor. 3.

Ἐπεὶ θάνατος γὰρ τὸ κένταυρον ἔσεται ἄλγος. Propterea Ecclesiasticus ipse c. 41. ita exclamat, Omnis quàm amara est memoria tua. Idque plane suo nos ex emplō docuit dominus noster Iesus Christus, qui tamen si probe sciret se in hunc mundum à Deo patre in hoc missum, vt pro redemptione humani generis mortem crudelissimam ignominiosissimamque pateretur, huicque ipse se sponte obtulerit (nam scriptum est, Oblatus est, quia ipse voluit) Humanitas tamè mortem detestata, Pater (inquit) si potest fieri, transeat à me calix iste. Ideoque leges ignoscendum esse ei censuerunt, qui sanguinem suum qualitercunque redemptum voluerit. l. j. ff. de bon. cor. qui sibi mor. consc. Sunt etenim omnia posthabenda, quo vitæ consulamus, cum nullum sit pretium cum vita comparandum, si credimus Homero lib. 9. Iliados,

ὄν γὰρ ἐμοὶ Ἰουχῆς ἀντάξιον, ὅσ' ὄσα φασίη ἔλιον ἐκτῆος ἐυναϊόμενον Πηλεΐδου, τὸ πρῖν ἐπ' εἰρήνης.

Præterea & eos qui sibi mortem inferunt, de quibus supra locuti sumus in contraria parte, & leges & canones palam reprehendunt. Leges quidem, vt videre licet in l. qui rei. §. sic autem distinguendum. ff. de bo. eo. qui sibi mor. consc. vbi ita ad verbū scribitur, Merito si sine causa sibi manus intulit, puniendus est: qui cum sibi nō pepercit, multo minus alij parceret. Et alibi in l. si quis filio. §. eius qui. ff. de iniust. testa. Vlpianus clanculum veluti deridet quosdā, qui iactationis causa mortem sibi consciuerunt. Cuius rei exemplum Accursius ibi non in scite ex Empedocle, vt supra diximus, attulit. Canones autem hos omnino damnant in c. displicet, in vers. noli ergo iam dicere. 23. q. 4. & late in c. si non licet, & c. tu dixisti, & c. non est nostrum, & c. placuit. 23. q. 5.

In eos qui sibi mortem inferunt, ex legibus.

Ex eo Theologis scriptoribus & iis quidem primariis, id plane damnant Origenes in 2. tracta. Commentariorum in Iob, enarrans illius ipsius Iob c. 2. Benedic & morere, & Lactantius lib. 3. qui est de falsa sapientia, c. 18. D. Chrysostomus in epistol. Pauli ad Galatas, vbi inter alia dicit, Deum illos qui laqueo, aut alia violenta morte vitam sibi abrumpunt, atrocius punire, quàm cæteros homicidas. Et D. Hieronymus in epistola ad Paulam, super obitu Blefillæ eiusdem Paulæ filia, vbi inter cætera illud dicit, quod tales habet stulta philosophia martyres. Et D. August. in 1. lib. de Ciuitate Dei, c. 17. & multis seq. vsque ad c. 24. vnde & depromptum est d. c. si non licet. & è recentioribus D. Thomas. 2. 2. q. 64. art. 5.

De eadē re ex sacris scriptoribus.

Ex Ethnicis autem Socrates apud Platonem in Phædone exhortatur monētque, ne quisquam sibi audeat mortē consciscere, inquiens, In quam dimissi sumus homines custodiam, quisquam ne se eduxerit, neque peremerit, vtiturque ea ratione, Deos quidē habere curam nostri: nos vero homines vnam quandam ex possessionibus Deorum esse. Vt autem si quis ex seruis tuis seipsum

De eadē re ex Ethnicis scriptoribus.

velit occidere,ei irascaris, & si possis pœna quadam illum afficias:Hac igitur ratione nulli se in-
terficere licet, nisi Deus necessitatem aliquam imposuit. Quem locum enarrans Ammonius,
Magnum hoc (inquit) nec intellectu facile, seducere sese atque perimere non oportere. Nempe
sicut qui sub custodia ob facinus aliquid malum cohibetur, si se qua pateat effugium in pedes
dare tentauerit, quantum in ipso est, leges subuerterit: ita qui properat corporis vincula dissol-
uere, quæ lege diuina innexa sunt, reuincunturque prouidèria summi pontificis, corporis è vincu-
lis eximere, is leges diuinas subuertit. quare sibi mortem conscire nemo debet. Ob hæcque ipse
Ammonius ipsum Cleombrotum obiurgat, qui sese præcipitem dedit, vt & supra diximus in
parte contraria. Sed vt redeamus ad Platonem: Is lib. 9. de Legibus, Qui seipsum (inquit) vita &
forte fatorum vi scelerata priuarit, nec iudicio ciuitatis, nec tristi & inuitabili fortunæ casu
coactus, neque extremo aliquo pudore compulsus, sed ignauia & formidolosi animi imbecillita-
te iniuste sibi mortem consciuerit, ei sepultura fiat solitaria, vbi alius nemo condatur: deinde in
his locis sepeliatur quæ de 12. partibus vltima, deserta, innominatæque sunt, sic obscurus, vt nec
statua, nec inscriptione sepulchrum notetur.

562 ¶ Ipsius Platonis discipulus Aristoteles lib. Ethicorum 3. c. 7. in fin. Mortem, inquit, sibi conscire
ob fugiendam pauperatatem, vel mœrorem, aliudue huius generis, nõ fortis est hominis, sed pot-
ius timidi. Et lib. 5. c. 11. Qui se occidit, sibi iniuriam non facit: quia sponte iniuriam patitur ne-
mo, sed facit cõtra legem, quæ prohibet quenquam interfici. Ideo & ciuitati iniuriam facit. Qua-
propter & ciuitas mulctat, & instituta est ignominia quædam aduersus eum, qui sibi mortem
consciuit, vt ciuitati iniuriam facientem. Et Aeschines in oratione in Ctesiphontem, Si quis, ait,
seipsum necauerit, manus quæ hoc peregerit, abscinditur, & separatim à corpore sepelitur. Ante
hos Pythagoras vetat iniussu Imperatoris, id est, Dei de præsidio & statione vitæ decedere, vt
testatur Tullius in Catone Maiore.

563 ¶ Et eandem prope sententiã astruit idem Tullius lib. 1. Tuscul. q. V. etat, ait, dominans ille in no-
bis Deus iniussu hinc nos suo demigrare. Cum vero causam iustam Deus ipse dederit, vt tunc
Socrati, nunc Catoni, sæpe multis: nã ille medijs fidijs vir sapiens, latus ex his tenebris in lucem
ipsam excefferit. nec tamen vincula illa carceris ruperit, leges enim verant: sed tanquam à magi-
stratu, aut ab aliqua potestate legitima, sic à Deo euocatus atque emissus exierit. Idem Tullius
in somnio Scipionis, Tibi, inquit, Publi, & pijs omnibus retinendus est animus in custodia corpor-
is, nec iniussu eius à quo ille est à nobis datus, ex hominũ vita migrandum est, ne munus huma-
num assignatum à Deo defugisse videamini. Iosephus lib. belli Iudaici, 3. c. 21. scribit nõ esse for-
tissimi viri se occidere, imò ignauissimi: Deumque indigne ferre arbitratur, cum domum eius
homo despiciat. ab illo enim vitam accepimus, vt esseamus, rursũque vt esse desinamus, illi red-
dendum est. Si quis ergo depositũ hominis male tractauerit, pessimus statim ac perfidiosissimus
habetur. Sic qui Dei depositũ ex proprio corpore quis eiecerit, maxime peccat. Et alia pleraque
in eam sententiã dicit, vt & post eum Aegessippus lib. 3. c. 17. vbi inter cætera dicit, Ingrati esse ci-
tius discedere, quàm velit qui vitam donauerit: nec licet animã soluere, nisi ei qui ligauit. Helio-
dorus Emissenus lib. 2. Historiæ Aethiopicæ tradit illum in crimen læsæ maiestatis diuinæ in-
currere, qui sibi ipsi vitam abruptit. Lucianus in vita Peregrini philosophi ipsum Peregrinum
deridet, qui gloriæ causã in ignem se præcipitauit. Idem in Tyrannicida scribit mortẽ sibi con-
sciscere, genus mortis præ cæteris miserimum, multoque atrocius, quàm si per alium inferatur.

564 ¶ Sũntque & Poætæ huius sententiæ. Nam Callimachus ille Cyrenæus poëta scripsit epigram-
ma in Cleombrotum, de quo supra diximus, quod cum nihil ei accessisset aduersi, è muro se in
mare abieciisset, vt retulit Cicero eodem illo 1. lib. Tusculanarum quæstio. Periandri Corinthij
ex Ausonio sententiã est,

Mortem optare malum.

Alia item Mimi cuiuspiam, siue Publij Syri, siue Senecæ vt alij malunt,

Crimen relinquit vitæ, qui mortem appetit.

Virgilius lib. 6. Aeneidos eos in inferno torqueri, qui sibi mortem consciuerunt, tradit:

Proxima demde tenent mæsti loca, qui sibi lethum

Infantes pepere manu, lucẽque perosi

Proiecere animas, quàm velent æthere in alto

Nunc & pauperiem, & duros perferre labores.

Quo in loco Seruius tradit Homerum Achil-
lis vmbra inducere dicentem, libentius se omnia aduersa apud superos tolerare, quàm apud
infernos imperare. Locus autem ille Homeri est Odyssæ lib. 11.

Βολίμην κ' ἐπάρυρ' ἐὼν θυπέμω ἀλλο
ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρω, ὃ μὴ βίωσ' πολὺς εἶναι
ἢ πᾶσι νεκροῖσι κατὰ φθιμένοισιν ἀνάσσει.

Martialis ex lib. 1. hoc 9. epigramma est,

Quod magni Traseæ, consummatique Catonis

Dogmata sic sequeris, saluus vt esse velis,

Pectore nec nudo strictos incurris in enses,

Quod fecisse velim te, Deciane facis.

Nolo.

Nolo virum, facili redimit qui sanguine famam,

Hunc volo, laudari qui sine morte potest.

Idem lib. 10. epig. 47. vitam illam suam beatiorẽ hoc versu conclusit,

Summum nec metuas diem, nec optes.

565 ¶ Ex quibus facile liquet, quantum medicis debeamus, qui id hominibus præstant, quod Domi-
nus suis pollicitus est, id est, longævitatẽ. At nõ omnibus, inquit, præstant, cum multi sub me-
dicis in florida ætate mortem obeant: fareor. Sunt enim morbi quidam adeo iam ab initio insa-
nabiles ac desperati, vt nullum remedio locum faciant,

Non est in mediõ semper releuetur vt æger.

Vt ille ait, quem citat & approbat gl. in lillicitas. §. sicuti medico. ff. de offi. Præsi. vbi & propterea
illic dicitur, quod medico, vt iam supra diximus, non debet imputari euentus mortalitatis. citat
& gl. in c. ad aures, de æta. & qual. vbi est etiam tex. & in c. tua nos, de homi.

566 ¶ Denique non propterea sanitas contemnenda est, quod interdum quibusdam obfuerit: nec
morbus statim suspiciendus, expectendusque, quod contra interdum profuerit. nam sicuti nullum
malum fere in rerũ natura sine aliquo bono est, vt dicit Plin. lib. 27. c. 3. Ita è diuerso nihil adeo
bonum, tam vile, tam perfectum, vt non aliquid mali aut damni, & aliqua ex parte fugiendi ha-
beat, vt eleganter probat Antonius Codrus. in 4. Ser. Nam si primum consideremus superiora,
deinde inferiora (Superiora dico Solem, Lunam, & stellas: Inferiora verò quæ sub his sunt) Sol
vt scribit Plinius lib. 2. c. 6. lucem rebus ministrat, aufertque tenebras. Hic reliqua sidera occultat.
Hic vices temporum, annũque semper renascentem ex vsu naturæ temperat. Hic cœli tristi-
tiam discutit, atque etiam nubila humani animi serenat. Hic ipsum lumen cæteris sideribus scænerat.
Præclarus, eximius, omnia intuens, omnia etiam exaudiens, vt principi literarum Homero
placuisse videtur qui locus, vt id addas, est lib. 2. Odyssæ, iteũque lib. 11. & 12. eiusdem operis,

ἡελίος, ὃς πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἐπακροῖται.

Solis, qui omnia videt, & omnia audit

ἡελίος δ' ὃς πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἐπακροῖται.

Solque qui omnia videt, & omnia audit.

Sol qui terrarum flammis opera omnia lustras.

Sol oculis iuuenem, quibus aspicit omnia, vidit.

Omnia qui visio, per quem videt omnia tellus,

Mundi oculus.

Κλυθὶ μάκαρ πάνδερες ἔχων αἰώνιον ὄμμα

Τιτῆρ' ἔχουσαν, ὃ περιωρ, ἔρατειον φῶς,

ὄμμα διακοσμήτης, ζωῆς φῶς.

Audi beate æternum habens omnia contuentem oculum

Titan, aureo fulgore nitens, Hyperion, cæleste lumen,

Oculus iustitiæ, vitæ lux.

Rursũque lib. 3. Iliados,

Ex quo & illud Virgilij lib. 4. Aeneidos,

Et illud quoque Ouidij lib. 2. Meta.

Et lib. 4. vbi inducit Solem ita loquentem,

Et ante hos Orpheus,

567 ¶ Vt iam non mirum sit, quod veteres, vt scribunt Plato & Plotinus, Solem venerabantur vt
Deum. Et quod in eo prisca illi gentium Theologi omnia gentilium numina collocarẽt, vt lam-
blachus, Macrobius, lib. 1. Sat. c. 17. & Iulianus Imp. testantur. Tullius autem lib. 2. de natura Deo-
rum Solem veneratur vt principem ac moderatorem cæterorum luminum. Cicã: hes apud eun-
dem eo ipso lib. Sol, inquit, salutaris omnia conseruat, alit, auget, sustinet, sentũque afficit. lam-
blachus ex Aegyptiorum doctrina sic ferme colligit, Quicquid adfit nobis boni, solari potestate id
adesse, vel ab ipsa tantũ, vel si ab alijs, id quidem vel à Sole abfolui, vel à Sole per alia.

568 ¶ Igitur Sol ille qui tot nobis bona adfert, idẽm & mala plurima ac prope infinita aduehit. Nam
frumenta, & vites, sine quibus vix viuere possumus, & quæ Homerus lib. 2. Odyssæ, vt alibi di-
ximus, appellat medelam hominum, fructũque arborum, plantarum, herbarũque, suis ardo-
ribus quotidie exiccat, vt plerunque videmus: pestilentiam rem omnium deterrimam, & in pri-
mis fugiendam, vt patet ex cap. negotiatorum. 88. dist. plerunque gignit, si credimus eidẽm Ho-
mero lib. 1. Iliados, vt & alibi quoque adnotauimus. Vnde ipsum Solem agnominatum Apollin-
em putant ὃς ἀπόλλων τὰ ζῶα, tanquam exanimantem animalia. Ex quo, apud veteres cum
arcu & sagittis fingebatur simulachrum Apollinis, vt per sagittas radij intelligerentur, quorum
iactu pestiferum virus immittit. vnde Luidij Apollinem colunt ἀιμάρι, id est, pestilentem, & Mi-
lesij ἔλιον, id est, perniciosum. Neque enim tantũ hæc vox salutarium, quod & nos alibi dixi-
mus, significat: sed & perniciosum.

569 ¶ Luna vero, quæ vt dicit Lucanus, suis vicibus Tethym, terrenaque miscet, quæ ventos, imbres,
serenitatem prædicat, aliãque multa commoda hominibus tribuit, vt videre licet apud Plinium
eo lib. 2. cap. 9. & cap. 10. 2. Ex quo & Phryges eam vt Deum colunt, vt tradit Lucianus in Ioue
Tragedo. Ea tamen vt vno in situ satis, arboribus, frugibus, hominibus prodest: ita alio aspectu
plurimum nocet, quod & de reliquis stellis quæ modo fortunatæ, modo infortunatæ ab astrolo-
gis dicuntur, iudicare possumus.

570 ¶ Consideremus nunc elemẽta illis inferiora, & primũ id quod cæteris superius est, scilicet ignem.
Vtilitas eius certe maxima est, sine quo vita viuũ nõ potest, nõ in cibis tantũ coquendis, tenebris
abigendis,

Medici non est
omnes morbos
curare.

Ad id quod dicitur
est egrum
tudinem multis
profuisse.

Eiusdem Solis
incommoda.

Luna egrum
& incommoda.

Ignis comoda.

abigendis, & frigoribus arcendis, quæ ab omnibus intelliguntur: sed & in aliis quoque ad vsum hominum spectantibus. Igne enim lapides in æs soluntur. Igne lateres coquuntur, quibus hominum habitacula ædificantur. Igne ferrum gignitur ac domatur. Igne cremato lapide cœmentata in tectis alligantur. Ignis suffitu auxiliari certum est, quod Empedocles & Hippoc. diuersis locis scripsit. Et alia multa commoda, remedia & medicamenta hominibus tribuit, vt apud Plin. videre licet lib. 36. cap. 27. eodemque vlt. & Plutarchum in lib. cui titulus est, *πότερον ὕδωρ, ἢ πῦρ χρησιμότερον*, vtiliorne sit aqua, an ignis. Et Ouid. lib. 4. Fastorum illis versib. *Omnia purgat edax ignis*. & quæ sequuntur. Et vt scribit Xenophon in lib. de factis & dictis Socratis, nihil omnino illorum quæ ad vitam humanam vtilia sunt, homines absque igne faciunt, *ἅδὲν ἀξιοδότηρον ἄνευ πυρός ἀνθρώποι πῦρ ἐστὶ βίον χρησιμώτερον*. Quibus adde, quod ignis vim quandam occultam, sed certissimam aduersus pestilentiam habet. Nam & Plutarchus in Commentario de Iside & Osiride scribit, cum in pestilentia iussisset Aegyptios prope ignem haberi, admodum profuisse. Sed & ignem omnibus venenis resistere tradunt medici, adduntque rationem cur eam vim habet cum putridus calor veneni autor sit, vt videbis apud Cardanum de subtilitate lib. 2. Eueni autem sententia est apud Plutarchum in lib. de discrimine adulatoris & amici, siue etiam Prodicum apud eundem in lib. de tuenda bona valetudine, ignem videri omnium bellariorum & condimentorum iucundissimum, atque potissimum, quali videlicet conuiuia sine igne minime sint iucunda. Idem autem Plutarchus in lib. de vtilitate ex inimicis capienda, scribit ignem omnium artium esse instrumentum.

571
Igne rerum omnium principium.

¶ Fueruntque plurimi, qui dicerent omnia ex igne esse genita, scilicet Zoroastes, Heraclitus Ephesius, alter Heraclitus Metapontinus, & Hippasus quoque Metapontinus, vt videre licet apud Plutarchum lib. 1. de Placitis philosophorum, c. 3. & in vita Camilli, Iustinum in admonitorio gentium, & Tertullianum lib. 1. aduersus Marcionem, & Epiphanium Cyprium lib. 3. contra Hæreses, c. vlt. & Lactantium lib. 2. c. 10. & ante eos Virgilium in Aethna,

*Quod si quis lapidis miretur fusile robur,
Cogitet obscuro verissima dicta libelli
Heracliti, igni nihil insuperabile gigni,
Omnia, quo rerum natura semina sacra.*

572

¶ Cæterum Zeno Stoicus apud Tullium lib. 1. Tuscula. quæstio. & Varronem lib. 4. de lingua Latina, dicit animum ignem esse. A quo non longe distans Democritus apud Nemesium philosophum lib. 4. de natura hominis, cap. 2. & Lactantius lib. 2. cap. 13. & Gregorius Nyssenus lib. de anima, c. 1. dicunt animam ignem esse. De quo & per eundem Lactantium de opificio Dei, c. 17. quibus in locis declarat, quomodo id sit intelligendum. Et ad hanc quoque sententiam alludens Terentius in Adelphis,

Seni animam primum extinguerem ipsi, qui illud produxit scelus.

Quo in loco Donatus interpres doctissimus bene, ait, extinguerem, quia ignis est. Virgilius, *Igneus est illis vigor, & cœlestis origo seminibus.*

Qui locus est lib. 6. Aeneid. Et id ex Donato, licet non eum citet, Luctantius siue Lutacius grammaticus in lib. 1. Thebaidos, in id quoque detorquens illud ipsius Statij,

Custodem Phariæ somno letoque Iuencæ

Restringas. Et huc quoque pertinet illud eiusdem Virgilij lib. 4. Aeneidos in fi.

— Omnis & vnâ

Discessit calor, atque in ventos vita recessit.

Quo in loco Seruius, secundum eos, inquit, qui dicunt animam calorem esse, quo discedente friget corpus. Ad quod etiam referri potest illud Portij Licinij antiqui Poætæ, ignis homo est. Quamquam ad aliud trahitur, vt diximus in nostris Legibus Connubialibus. Hincque nonnullis videtur vita Græcis dicta *ζωή*, quod *ζέω*, idem sit quod ferueo, comburo. Nam dum anima in corpore est, id ipsum feruet calêque, vt continuo quàm abit, friget omnino.

573
Frigus pro morte.

¶ Ex quo frigus pro morte, frigidus seu frigans pro mortuo bonis autoribus ponitur, & mors frigida & gelida dicitur. Nam de primo est illud Virgilij lib. 12. Aeneid. in fi.

Est illi soluuntur frigore membra.

Frigore, d est, morte, vt declarât verba sequentia. Et ita interpretatus est Seruius ibi, in id referens illud eiusdem Virgilij lib. 6. eiusdem operis,

Vitæque cum gemitu fugit indignata sub umbras.

Corpusque lauant frigentis, & vngunt.

Opuer vt sis

Vitalis metuo, & maiorum ne quis amicus

Frigore te feriat.

Metamorphoseos,

Frigus, que per vngues

Labitur.

Sic letalis hyems paulatim in pectora venit,

Id est, morte te afficiat, vt interpretatur Acron. Illud item Ouidij lib. 2.

Vitalisque

Vitalisque vias, & respiramina clausit.

Et alibi apud eundem,

Frigus letale secutum est.

Illud quoque Statij lib. 3. Sylvarum, in lacrymis Hetrusci post princ.

Animæque supremum

Frigus amat.

Et lib. 8. Thebaidos paulo ante fin.

Ingentisque animos extremo frigore labi

Sensit

De secundo est illud ipsius Virgilij lib. 9. Aeneidos,

Voluitur ille vomens calidum de pectore flumen

Frigidus.

Quem locum in hoc expendit Nonius Marcellus. Illic autem Virgilius calidum flumen ponit pro sanguine, quod animæ vehiculum est & sedes, vt late diximus in nostris Legibus Connubialibus. Cui consonat & illud Quintiliani in proœmio libri 6. Institutionum Oratoriarum, *Τούτονε ego, ὁ μετ' ἑσπερῶν, λαβέντες ὀφθαλμοῖς, τοῦτο σφύγγοντο σπῆρμα τοῦ σώματος*. De frigente est illud Virgilij lib. 6. Aeneidos,

Corpusque lauant frigentis, & vngunt.

De tertio est illud item Virgilij lib. 4. Aeneidos,

Et cum frigida mors animam seduxerit artus.

Et Ouidius illo versu vulgarissimo,

Stulte quid est somnus gelidæ nisi mortis imago?

¶ Sed & ex hoc illud fit, vt Aeneas Virgilianus lib. 1. Aeneidos existimâs se illic naufragij morte periturum hæc veluti eam mortem exhorrens exclamauit,

— O tæque quaterque beati,

Quæ ante ora patrum Troiæ sub mœnibus altis

Contigit oppetere.

Quo in loco Seruius scribit Aeneam non mortem, sed mortis genus timere. Graue est enim, inquit, secundum Homerum perire naufragio: nam anima ignea extingui videtur. Locus autem Homeri, a quo Virgilius est id mutuatus, est in lib. 5. Odyssææ quo ita facit Vlyssæm, qui & se putabat naufragio perire, hæc loquentem,

Τρὶς μάκαρες δαναοὶ καὶ τετρακίς, εἴ τί τ' ἔλοντο

Τροίην ἐν ἑσπέρι χαλεπὸν ἀπείροισι φέροντες.

ὅς δ' ἂν ἐγὼ ὄφελον θανάτῳ καὶ πτόμαρ ἐπαιεῖν

ἤματι τῷ, ὅτε μοι πλεῖστοι χαλκήρεα δ' ἔρα

Τρῶες ἀπὲρδ' ἴσαν περὶ Πηλεΐωνι θανόντι.

τῷ κ' ἐλαχὺν κτερίων, καὶ μὲν κλέε' ἦγον ἀχαιοί.

Νῦν δ' ἐμὲ λευγαλέω θανάτῳ εἴμαρτο ἀλῶναι.

Id est ad verbum prope ex Andrea Diuo,

Ter beati Danai quaterque, qui tunc perierunt

Troia in lata gratiam Attidis ferentes.

Quam ego mortem debueram mori, & mortem assequi

Die illo, quando in me plurimas æreas lanceas

Troiani proiecerunt circa Pelidem mortuum.

Sic utique affectus essem inferias, & meam gloriam extulissent Achiui.

Nunc autem in gloria morte fato sancitum est perire.

Similitérque idem Homerus lib. 21. Iliados inducit Hectorem, qui eodem modo perire verebatur ita loquentem,

Νῦν δ' ἐμὲ λευγαλέω θανάτῳ εἴμαρτο ἀλῶναι.

Quibus, vt vides, locis Homerus *λευγαλέω θανάτῳ* appellat, quod epitheton Diuuspro re loco,

ingloriam vertit, vt diximus postenote moietam. Seruius loco iam designa. o. grauem. Sed hæc tantum dicere volui, vt intelligeres ex Seruio hoc genus mortis maximè horrendum fuisse viris fortissimis, ob eam quam dicit, rationem. quod ita anima ignea extingueretur, citatque id quod supra citauimus ex ipso Virgilio,

Igneus est illis vigor.

¶ Vt non tam mirandum sit quod Homerus lib. 12. Iliados ignem *θεσπέλιος* vocat, veluti diuinum dicas & admirandum,

Καὶ νῦν σὺ, ἐνέτε θεσπέλιος πῦρ.

ἵνα νῦν σοὶ κρηνοῖσι θεσπέλιος πῦρ

ἐμβάλη ἀκάμαθον

Quod & ipsum epitheton eidem tribuit, lib. 20. eiusdem operis, vt dicemus loco citato infra nu. abhinc 3. ad fin. & rursus lib. Odyssææ 4. Et quod plurimæ gentes ignem vice numinis coluunt. Et in his Persæ, vt tradunt Herodotus in Thalia, & Strabo lib. 15. Lucianus in loue Trauato, D. Clemens in lib. Recognitionum 4. Socrates in Historia Tripartita, lib. 1. cap. 9. Cleogædo, D. Clemens in oratione adhortatoria ad gentes, & Maximus Tyrius Ser. 38. quo differit vtrum diis dicanda sint signa. Nam & Agathius author Græcus lib. 2. Historiarum peregrinarum, scribit ipsis Persis ignem preciosissimū & sanctissimū videri: & ex hoc Magi, qui sunt Persarum philosophi, impium dicebant in igne sepelire, vt scribit Diogenes Laërtius in proœmio.

Frigidus pro morte.

Frigida mors.

Igne diuinum, & admirabile.

Epiphanius

Epiphanius autem contra haereses, lib. 3. c. vlt. tradit apud eosdem Persas Maguseos ignem adorare. Hincque Persae ab igne sua templa πυρᾶ vocant, Strabo πυρᾶν. Sed & Chaldaei pro Deo ignem colunt, ut retulit Eusebius Historiae Eccles. lib. 11. c. 26. D. Hieronymus, & post eum Nicolaus Lyrensis in Genesim cap. 11. Et Macedones ut scribit Diogenes in 1. lib. Persicorum, & Clemens ubi supra. Et Sarmatas Nymphodorus in libro de legibus barbaricis, & Clemens ubi supra, ubi idem tradit de Medis, & Magis. Quisquis est autem autor libri Sapientiae, tradit multos ignem Deum putasse, ut videre licet ex c. eius lib. 13. Nam & praeter eas nationes est philosophis hunc Deum putauere Hippasus Metapontinus & Heraclius Ephesius, ut tradit Clemens Alexandrinus in illa oratione adhortatoria ad gentes.

576 Deus in igne habitans ex Apolline.

¶ Vnde & Apollo Colophonius rogatus à quodam Theophilo an ipse Deus esset, Deum multis verbis descripsit, inter quae est illud ἐν πυρὶ ναῶν, id est, in igne habitans, ut scriptum reliquit Porphyrius lib. 1. ἐν λόγῳ φιλοσοφίας. Et alij quidam Stoici. Dei naturam ex igne constare dicebant, ut prodit Ioannes Damascenus in lib. de Haeresibus. Qui & ipse scribit, ignem in templis afferuari solere ut diuinæ naturæ quasi symbolum esset. Propterea capitale fuisse, si sacerdotes ignem extingui permetterent. Tanquam diuinitas ex eo loco pelleretur, ac veluti extingueretur. Plato quoque ac si caelitus descendisset, & vniuersa quae in caelis sunt diligenter conspexisset, ut scribit Iustinus Philosophus & martyr in Admonitorio gentium, supremum Deum in ignea dicit esse substantia. Et ut tradit Laërtius, Deos esse ut plurimum igneos dicebat. Quem tamen Aristoteles in libro ad Alexandrum Macedonem reprehendit Homeri autoritate innixus. Quibus adde quod Orpheus de Ioue loquens hæc inter cætera infert,

Ζεὺς πρὸ πάντων, Ζεὺς ἀκαμάτω πυρὸς ὄρη.

Quem versum ita transtulit Apuleius in libro de Mundo,

Spiritus est cunctis, validi vis Iuppiter ignis.

Tradunt autem Poetae ipsum Iouem ignis specie Aeginam Afopi regis Bœotiae filiam compressisse, ex quo illud Ouidij,

Aureus ut Danaem Afopida luserit ignis.

577 De eadem re ex locis sacris.

¶ Verum Iustinus ipse dicit Platonem eam sententiam accepisse ex libris sacris. Nam scribitur Deuter. 4. c. Dominus tuus ignis consumens est. Quae verba repetuntur à Diuo Paulo ad Hebraeos c. 12. in fi. Et Psal. 119. Ignitum verbum tuum dimis. Et Act. 2. Et apparuerunt illis dispersitæ linguæ tanquam ignis, & repleti sunt omnes spiritu sancto. Quorum locorum primus de Deo patre loquitur, secundus de filio, tertius de spiritu sancto, ut obseruauit Idacius Clarus in lib. Aduersus Varimadum Arrianum. Cui adde & alia plurima loca sacrarum literarum huic rei ad stipulantia. Nam Exod. 3. In flamma ignis apparuit Angelus Domini de Rubo. Et c. 13. Dominus præcedebat eos, ad ostendendam viam per noctem in columna ignis. Et c. 17. Descendit Dominus super montem Sinai in igne, quod frequenter repetitur Deuter. c. 5. Rursumque c. 24. eiusdem Exodi. Erat autem species gloriae Domini, quasi ignis ardens super verticem montis. Et Leuit. 7. Quicquid tertius inuenerit dies, ignis absumat, quod de Deo intelligit D. Cyprianus lib. 3. ad Quirinum, ubi & alia quaedam loca ob id annotat. Et c. 10. Et egressus ignis à Domino deuorauit eos. Et Numer. 9. A vespere autem super tentorium erat quasi species ignis, usque mane. Et c. 12. post princ. Et accensus in eos ignis Domini deuorauit extremam castrorum partem. Et 2. Reg. 22. cap. Ignis de ore eius volauit. Et iterum postea, Eloquium Domini igne examinatum, quæ & ipsa repetuntur Psal. 17. Sed & Psal. 118. aut ut alij computant, 119. Ignitum est eloquium tuum vehementer. Et Prouerb. 30. Omnis sermo Dei ignitus, Et Ezechiel. 8. c. post princ. de Deo loquens, Et vidi, & ecce similitudo quasi aspectus ignis.

578 Cur diuinae apparitiones sub ignis forma plerumque sunt.

¶ De qua re Ludouicus Vlysiptensis lib. Problematum 3. lectio. 1. c. 4. Cur (inquit) diuinas apparitiones sub ignis forma sacris Theologis conspectas, sacrarum literarum oracula plurimum præscribunt? An quoniam nihil est quod magis quam per ignis purissimum & illustrans omnia elementum sancta iumentum dotes, & proprietates explicentur: quæ à materiali omnium & pedanea cognitione sincerissimæ sunt & irradiationis diuinæ radiis præstringuntur? An quoniam nihil in omni rerum natura facile inuenire possis, quod diuinam magis in humanis essentiam repræsentet? Namque meat per omnia, & ab omnibus eximitur, & nisi supponatur materia, utique ignis non videatur, & omnia peruenit & superat, & seipsum clanculū insinuans fomiti, latente visum augmento adauget, & in maiorem molem producit. Quæ cuncta in Deo ut in archetypo & exemplari: in igne autem perinde ac in imagine & icone visuntur. Accommodatur autem nonnunquam ad diuina denotanda aeris elementū, quia ritu numinis omnibus insinuatur, & vitam præstat, atque cum sit in omnibus, fugit tamen conspectū, & inuisibile est: nec quod subeat, aut vnde progrediatur quisquam satis nouit, ut sacræ literæ produnt. Hæc ille. Ego verò breuiter illud dixerim, naturam diuinitatis igni comparari, propter eius inter cætera elementa excellentiam, & quia illa natura lucidissima, & procul ab omni caligine remota. Et quia eius operatio igni est simillima, scilicet omnia celerrimè conficiens, & alia quaedam purgans, alia penitus absumens.

579 Ignis incommoda.

¶ Vides igitur in igne maximam excellentiam, plurimas maximasque utilitates, & tamen illud mali habet, quod interdū testā, quid testā? imò oppida integra cum hominibus & eorum omnibus facultatibus incendit.

scilicet

Scilicet ignis edax summa ad fastigia vento

Voluitur, exuperant flammæ, furit æstus ad auras.

Ut inquit ille. Ex quo & Menander illum inter præcipua mala posuit, illo senario prouerbiali,

πῦρ, καὶ θάλασσα, καὶ γυνή, καὶ τρία.

Ignis, & mare, & mulier, mala tria.

580 ¶ Ut non mirum sit, si Homerus lib. 12. Odyssæ ignem ἀλοῖον, id est, perniciosum vocauerit,

πυρὸς τ' ἀλοῖο θύελλα.

Et lib. 15. Iliados, illius similitudinem hanc afferens,

μαίνετο δ' ὡς δ' τ' ἄρης ἐγγέσαστος, ἢ ἀλοῖον πῦρ

θύροισι μαίνοντο βαθείης ἐνὶ πύρρῳ ὕλης.

Currebat autem, ut quando Mars lanceam vibrans, vel perniciosus ignis

Montibus furit profundæ in densitatibus syluæ.

Sed & idem aliam eiusdem ignis similitudinem non absimilem posuit ad finem libri decimiseptimi eiusdem operis,

ἄρησθ' ἢ ὡς πῦρ, τὸ τ' ἐπεσύνελον πόλιμ ἀνδρῶν,

ἄρμιμον ἐξαιφνης φλεγέθει, μινύθσει δὲ οἴκῳ

ἐν σέλαι μεγάλα, τὸ δ' ἐπιβρέθει ἔς ἀνέμοιο.

Crudelis, ut ignis, qui irruens ciuitatem virorum

Motus repente comburit: minuuntur autem domus.

In splendore magno: hunc in concrepat vis venti.

Et aliam quoque etiam ad fi. lib. 20.

ὡς δ' ἀναμαμαίει βαθεί' ἀγνεα θεσπιδ' αἴς πῦρ

θύροισι ἀφαλόιο, βαθεία δὲ καίεται ὕλη.

Sicut autem promptus est ad profundas valles admirandus ignis

Montis aridi, profunda autem comburitur sylua.

581 ¶ Ideoque quod à Persis & aliis quibusdam gentibus diuinos igni honores impedi traditum est, non religione quidem, sed potius formidine rei nocentissimæ factum est, ut ex recetioribus scriptoribus prodidit Cælius lib. Antiquarū lectionum 8. c. 36. Nam & illud scimus etiam apud Romanos, Febrem, Rubiginem, aut ut Varro vocat Rubigum, alij Robiginem, Pauorem Pallorem, Murceam, aut ut alij appellat, Murriam, Orbonam, Malam Fortunam, & alia huiusmodi portenta pro Diis culta, illisque aras & templa dicata fuisse ne nocerent, ut videre licet tum ex aliis multis, tum ex Valerio Maximo lib. 2. c. 1. quo loco loquitur de modo comedendi antiquorum, Liuio lib. 1. ab vrbe condita, & Laetantio lib. 1. c. 20. Varrone lib. 5. Linguae Latinae, Plinio lib. 2. c. 7. & D. Augustino de ciuitate Dei, lib. 4. multis in locis. Igitur ut hoc ignis caput concludam, hæc ipseus commoda & incommoda considerans, Ouid. hæc scribit lib. 3. Tristium,

Ignis pro Deo cultus ne nocet.

Ignis quid vtilius? si quis tamen vrere testā

Cæperit, audaces instruit igne manus.

Et cætera quæ inferius subiiciemus.

582 ¶ Præterea Aer proximum igni elementum, sine quo nec spirare, nec viuere vix puncto possimus. sæpenumero pestilens est, & tabificus, maximam stragem infert animantibus, Nam ut scribit Lucretius lib. 6.

Aeris comoda & incomoda.

Primum multarum semina rerum

Esse supra docui, quæ sunt vitalia nobis:

Et contra quæ sint morbo mortique necesse est

Multa volare, ea cum casu sunt fortè coorta,

Et perturbantur celum: fit morbidus aer,

Atque ea vis omnis morborum pestilitasque.

Et alia quoque multa eiusdem incommoda videbis apud Plinium lib. 2. c. 38.

583 ¶ Aqua verò cuius utilitas ignis utilitatem superat, quoniam multa animalia sunt, quæ sine vsu ignis viuunt: at sine aqua nullum omnino animal vitam viuere potest, nec plantæ ipsæ, nec herbae, sine ea florescunt, aut fructificant: ut in qua sit seminarium rerum omnium virtus. Et ut scribit Vitruuius lib. 8. c. 4. Nulla ex omnibus rebus tantas habere videtur ad vsum rerum necessitates, quam aqua. Ideo quod omnium animalium natura, si frumenti fructu priuata fuerit, arbutis, aut carne, aut piscatu, aut etiam qualibet ex his reliquis rebus escarum vtēdo, poterit tueri vitam: sine aqua verò nec corpus animalium, nec vlla cibi virtus potest nasci, nec tueri, nec parari. Hæc ille, qui & ipse circa initia eiusdem libri scribit, eos qui sacerdotia gerunt moribus Aegyptiorum, ostendere omnes res è liquoris potestate consistere. Itaque cum hydriam tegunt, quæ ad templum ædæque casta religione refertur, tunc in terra procumbentes manibus in calum sublatis, inuentionibus gratias agunt diuinæ benignitatis.

Aque comoda.

584 ¶ Quare Pindarus (quod nos alibi diximus) non immeritò illud cecinit Ode 1. Olymp. in prin.

ἄριστον μὲν ὕδωρ.

Optima quidem aqua.

Quod & idem propemodum dicit Ode 3. eorumdem, haud multò ante fin.

ἔτι δ' ἀριστέον μὲν ὕδωρ.

Quoniam scilicet aqua in vsum multiplicem hominibus cedit, ut scribit Aristoteles huius Pin-

Gg

daricæ sententiæ, quam vice Prouerbij citat, hanc nuncupatim rationem afferens lib. 3. Rhetoricorum. At Gal. lib. 1. Simplicium Medicamentorum, c. 4. in prin. Aqua, inquit, est conuenientissima omnibus hominibus, cum sanis, tum ægrotis, & ad vitam maximè necessaria. In libro quoque de renum affectione, dignotione, & medicatione, id mundanorum & singularium elementorum vnum esse dicit, ex quibus vniuersis tota nostri corporis constitutio constata est. Plinius autem lib. 31. c. 2. multa aquæ commoda enumerat, quæ inibi videre poteris.

585 Aqua alimentum. ¶ Homerus apertè insinuat, vt plerisque placet, maximum inesse aquæ alimentum, cum scribit lib. 17. Odyssæ,

Αμφὶ δ' ἄρ' ἀνθρώπων ὁμοειδέσθαι ἢν ἄλλοις.

Circum autem populorum aqua visitantium erat lucus.

586 Aqua potio longæuos homines facit. Sunt enim, vt iam diximus, qui eum locū ita intelligunt, in idque quod diximus expēdunt. Sed vereor ne ij fallantur. ἀνθρώπων enim non populum, id est, gentem significat, vt de hominibus intelligi possit: sed alnum arborem, quæ populus nigra dicitur: & ἄλλοις non locum propriè significat, sed nemus. Alnus autem maximè aqua alitur. Scio autem Lucianum in Macrobiis, posteaquam scripsit Seres ad trecētos annos viuere, & alios aliis quoque longis temporibus, huius longæuitatis hanc inter alias rationes afferre, quòd aquam tantum potāt. Sed & nonnullos maximæ authoritatis Theologos constanter affirmare, ideo illos primos ac vetustissimos maiores nostrorum, 800. & 900. annos vixisse, quòd aquam tantum biberent. Nam & qui post vitem à Noè primum plantatam fuerunt, multò breuioris vitæ fuisse. Sed quicquid sit de ea re, Festus Pompeius hinc aquam dici putat, tanquam à qua iuuamur. Lactantius autem lib. 1. c. 5. ita vocari, veluti à qua sunt omnia. Licet aliter Varro lib. 4. de Lingua Latina.

587 Aqua unde dicitur. ¶ Fuerunt enim qui aquam omnium rerum principium esse dicerent, & inter hos Thales Milesius ex septem sapiētibus vnus, vt tradiderunt Tullius lib. 1. de natura Deorum, Vitruuius lib. 2. c. item 2. Iustinus in Admonitorio gentium, Gal. in lib. de historia philosophorum, si ipse is liber est, Plutarchus de Placitis philosophorum lib. 1. c. 3. Tertullianus lib. 1. aduersus Marcionem Lactantius lib. 1. c. 5. & iterum lib. 2. c. 10. Eusebius de Præparatione euangelica lib. 1. c. 5. Et Augustinus, qui in ludo Sapientum ita facit illum loquentem,

Milesius Thales, aquam qui principem Rebus creandis dixi. Ille enim, vt tradit Gregorius Nyssenus in libro de Elementis. c. 4. dicebat aquam solam esse elementorum, à qua cætera tria generata sunt. Nam hypostasim eius terram fieri: quod λεπτομερέστερον, id est, subtilius est, ærē, quod autem est ærē tenuius, ignem. Idque dicit Iustinus, vbi supra, illum accepisse videri ab Homero, qui lib. 14. Iliados,

Ὠκεανὸς τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα τυτθῶν.

Oceanumque Deorum generationem, & matrem Tethyn, Et iterum eodem lib. Ὠκεανὸς, ὁπάρει γένεσις πάντων τετυκτοῖ.

Ociani, qui generatio omnibus factus est. Cui concinit Hesiodus, qui in Theogonia aquam Chaos nominat, tanquam scilicet omnium rerum principium.

¶ τοι μὲν πρόπασα χεῖρ γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα γαῖ' ἐγούσθη.

Hicque imitatus Virgilius, vt aliàs sæpe lib. 4. Georgicorum, Oceanumque patrem rerum Vbi Seruius ita dicit vocari, quòd ex eo omnia gignuntur, & originem ducunt, secundum Thaletam.

588 Aqua utilitas ad animam usque penetrat. ¶ Et vt intelligas aquæ vtilitatem nō tantum ad corpus spectare, sed & ad animū quoque Hippo-pon philosophus dicebat animam aquam esse, vt scribit Nemesius & ipse philosophus lib. 4. de natura hominis, & Gregorius Nyssenus in lib. de anima. c. 1. Nimirum quòd arbitraretur vires animæ aqua contineri. Eubulus autem eos ad inueniendum atque excogitandum idoneos reddi & ipse existimabat, qui aquam solam bibunt: Sapiētiam vero nostram vino obumbrari, quod & Plinius lib. 23. c. 1. dicit celsisse in prouerbium. Ex quo Theodorus Larissæus, vt Philarchus tradit, sola aqua contentus fuit, vino neglecto. Et Demosthenes ille oratorum summus cum aliquid scriberet, aquam bibebat vt ingenio esset vigilantiore, vt scribit Libanius Sophista ad Montium proconsulem. Et extat de ea re Demadjs iocus, alios ad aquam dicere: Demosthenem verò etiam ad aquam scribere. quod & Lucianus in ipsius Demosthenis encomio scriptum reliquit. Ipse quoque se aquæ potorem fuisse testatus est, vt scribit Plutarchus in Vitis decem oratorum. Sed Apollonius ille Tyanæus quem omnes vbique miris modis extollunt, dicit apud Philostratum, qui eius vitam describit lib. 2. se aquam semper bibisse, vino prorsus neglecto, hydroptas, id est, aquæ potores somnum leuem capere, neque vertigines vllas pati, quibus vini potores afficiuntur, animamque à vino puram facilius conspiciere per somnia vaticinationem, quæ apud homines diuinissima existimatur.

589 Aqua ablutione castimoniam præstari. ¶ Sed & alio quoque modo vtilem esse aquam animo hinc constat, quòd tradit Tullius lib. 1. de Legibus, aspersione aquæ labem corpoream tolli, & præterea castimoniam præstari. Vnde sacra superis facturi aquæ ablutione purgabantur. vt etiam dicit Seruius enarrans eum locum Virgilij lib. 6. Aeneidos,

Corpusque

Corpusque recenti Spargit aqua. Quod & ipsum astruit ipse Virgilius libro secundo Aeneidos introducens Aeneam ita patrem Anchisem alloquentem,

Tu genitor cape sacra manu, patriosque penates:

Me bello ex tanto digressum, & cede recenti

Attrectare nefus, donec me flumine viuo

Abluero.

Vbi & id obseruat Christophorus Landinus, qui & pleraque alia loca eiusdem authoris citat post Macrobius, cuius tamen non meminit lib. 3. Satur. c. 1. Quibus etiam addes illud eiusdem lib. 4.

Dic corpus properet fluuiali spargere lymphæ.

Verba sunt Didonis sacra Diis inferis instituentis, in idque expendit Seruius ibi, & illud quoque Ouidij alicubi (neque enim locus nunc succurrit,)

Roratis lustrauit aquis. Et Iuuenalis saty. 6.

Ter maturo Tyberi mergetur, & ipsis

Vorticibus timidum caput abluet.

Et Persius Saty. 2.

Hæc sanctè vt poscas Tyberino in gurgite mergis

Manè caput bis terque, & noctem in flumine purgas.

Vbi & Baptista Plantius interpres omnia loca Virgilij à Macrobio & Landino primum in hoc collecta, vt diximus, iterum colligit. Sed & ex Iuba, Varrone, & ab his Plutarcho in quæstionibus Romanis c. 4. illud quoque intelligitur, eos qui litare vellent, Tyberi se abluere solitos esse. Idemque de his qui lustrare vellent apertè ostendit Virgilius lib. 6. Aeneid.

Ter socios pura circumtulit unda

Lustrauitque viros, & c. Et ex his quoque est illud Ouidij lib. 2. Fastorum,

Ab nimium faciles, qui tristia crimina cedus

Fluminea tolli posse putatis aqua.

Et huc quoque spectat illud Helisei prophætæ lib. Regum 4. c. 5. Vade & laua te septies in Iordane. Apud antiquos illos templa ingredientibus Deos precaturi prius se aqua aspergebant & lauabant. Quod Deucalion & Pyrrha vxor diis supplicaturi obseruarunt apud Ouidium lib. 1. Metamorph. Huius in eam rem ij sunt versus,

Inde vbi libatos irrorauere liquores,

Vestibus & capiti flectunt vestigia sacra

Ad delubra Deæ.

Quod & nostra quoque sanctissima religio hodie obseruat. Et hæc quoque intellexerunt quædam bruta animalia naturæ quodam instinctu. Nam in Mauritaniæ saltibus ad quædam amnem, cui nomen est Amilo, nitescente luna noua, elephantorum greges descendunt, ibique se purificantes solenniter aqua se circumspargunt, atque ita salutato sydere in sylvas reuertuntur, vt aliorum autoritate scribit Plinius lib. 8. c. 1.

589 Præsertim autem aqua marina in id efficax est. Scribit enim Proclus ad finem libri de sacrificio & magia, Sacerdotes in purificationibus solitos inter cætera aqua marinæ ablutione vti. Et Aristophanis interpres enarrans illum eius Poëtæ versiculum,

πρόσω μὲν αὐτ' ἐπὶ θάλατταν ἤγομα, ἔπειτ' ἐλάυμεν.

Primo quidem ad mare ipsum produximus, moxque lauimus.

Mos, inquit, erat illis καθαίρειν τὸς ἀφοσιμένους, id est, expiare, siue purgare pollutos. Vnde etiam illud Ciceronis in oratione pro Sexto Roscio loquentis de pœna parricidarum, Quos lex Romanorum insui iubet in culeum viuos, atque ita in flumen deiici: noluerunt nudos in flumen abiicere, ne cum delati essent in mare, ipsum polluerent, quo cætera quæ violata sunt expiari putantur. Et illud quoque Catulli ad Gellium de profano quodam & iniusto,

Quid facit in patruum, qui non sinit esse maritum:

Ecquid scis quantum suscipiat sceleris?

Suscipit ô Gelli quantum non vltima Thetis,

Nec genitor Nympharum abluit Oceanus.

Quem tamen locum interpretes si intellexerunt, oscitanter nimium præterierunt. Et Apuleij lib. 11. eodemque vlt. Metamorpho. Confestimque discussa pigra quiete alacer exurgo, meque protinus purificandi studio marino lauacro trado, septies submerso fluctibus capite. Legimus autem apud Procopium lib. 2. de bello Persico Cosrorem Persarum regem sacrificaturum Soli, & aliis quibusdam Diis aqua se marina lauasse.

590 Ante hos Homerus lib. 1. Iliad. docuit aquam marinam vim purgandi habere, cum scribit, λαὸς δ' ἀτρεδὸς ἀρλουμάλινεθαι ἀνωγει.

ἔδ' ἀπελυμαίνοντο, καὶ ἐς ἄλλα λύματα ἔβαλλον.

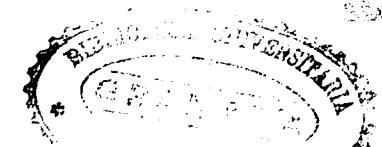
Populos autem Atrides purgari iussit.

Qui purgati sunt, & in mare sordes iecerunt.

Quo in loco Didymus interpres hæc scribit, καὶ ἐς τὴν θάλασσαν τὰ καθαίροντα ἔβαλλον. φῶσι δὲ

Aquam mariam in id maximè esse effectum.

De eademve ex Homero.

το ὕδωρ τ' θαλάσσης καθαροῦ ἐστίν.

Idem quoque ad fil. lib. 10. eiusdem operis idipsum etiam ostendit,

Ἄντρι δ' ἰδρῶ πολλῶν ἀπενίχονθ' θαλάσσης

ἰσθάντες κνήμας τε ἰδὲ λόφους, ἀμφὶ τε μέρους.

Ἄντρι ἐπεὶ σφιν κῆμα θαλάσσης ἰδρῶ πολλῶν

κνήμας ἀπ' ἰσθάντων, καὶ ἀνελευχέων φίλων ἴκρον.

Euripides cum vna cum Platone in Aegyptum se

recepisset, atque ibi morbo comprehensus à sacerdotibus aquæ marinæ ablutione fuisset cura-

tus. Hunc versum postea suis operibus inscripsit,

Θάλασσα κλύει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά.

Mare diluit omnia hominum mala.

Vt retulit Diogenes Laërtius in Platone, & Eustachius Homeri interpres lib. 1. Iliados. Peculia-

riter autem prodest purgandis lendibus, vt testis est Quintus Serenus. Multas autem vires aquæ

marinæ videbis apud Paulum Aeginetam lib. 7. cap. 3. in Thalassio. Cæterum Artabanus apud

Herodotum lib. 7. dicit mare hominibus rerum omnium esse vtilissimum. Plin. lib. 31. c. 6. docet

aquam marinam multis hominum morbis auxiliari, vti etiam facit Dioscor. lib. 5. c. 12. vt distin-

guat Ruellius, aut 11. vti Marcellus Virgilius: Tradit Plin. lib. 30. c. 2. Tyridatem illum Magū ac-

cedentem ad Neronem navigare noluisse, quoniā expuere in maria aliisque mortalium necessi-

tatibus naturam eam violare fas Magi non putant. Vt interim omittam opes quas affatim mare

portigit, commoditatesque maximas ad itinera vitæque commercia.

Ex quibus forte Homerus lib. 15. Iliados diuinum mare appellat,

Ἐρχεται μετὰ φύλα θεῶν, ἢ εἰς ἄλλα δῖαν.

Et iterum eodem libro,

δὶχεται εἰς ἄλλα δῖαν.

Nam sunt & qui in vniuersum aquam vice numinis colunt, & in his Aegyptij, vt tradit Lucianus

in Ioue Tragædo. Et Ebionij, aut vt alij vocāt, Ebionei testimonio Ioan. Damasceni in lib. Hæ-

reseōn. Et Sampsei, vt prodit Epiphanius Cyprius lib. eiusdē tit. 2. Tomo 2. Hæresi 53. Ideo Var-

ro lib. Rei rusticæ 1. c. item 1. inter cæteros Deos & Lymphā quoque inuocat, quoniā, inquit, sine

aquā omnis arida, ac misera est agricultura. Agathius quoque lib. 1. Peregrinarū Historiarū scri-

bit Alemannos aquas fluminū vice Deorū adorare. & lib. 2. Perfās maximè aquā venerari, idque

adeo, vt ne hac quidē faciem abluant, nec eam quoquo pacto attingant, siue potandī gratia, siue

arbores irrigandi, siue alia scunq. Arnobius quoque lib. 6. aduersus gentes tradit Perfās prisca

temporibus fluuios coluisse. Et Philo aut quisquis est qui lib. illum Sapientia edidit, c. 13. scribit

aquam Deum nonnullos credidisse. Cæterum Hieremias c. 3. Deum vocat fontem aquæ viuæ.

Denique quod ad laudem aquæ pertinet, non silentio prætermittam quod Rabi Salomon ra-

tionem reddens, quare in Genesi 1. c. in secundo die Deus non dixit, Et vidit Deus quod esset bo-

num, vt in omnibus cæteris diebus, hæc scribit Hebraicè quidem sed in hunc sensum: At quam-

obrem non dicitur de secundo diei opere, & vidit quod esset bonum? quia nondum erat opus

aquarum nisi tertia die perfectum: Ideo negauit esse bonum, eo quod erat imperfectum, veluti

nil omnino sine aqua perfectum dici possit. Quamquam scio Diuum Hieronymum lib. 1. in

Iouinianum, Damascium Platonicum, & plerosque aliō id referre.

Quamuis igitur sint tot vtilitates aquæ marinæ, & cæterarū: vtræque tamen sæpenumero &

homines & testæ, & vrbes subuertūt, segetes & hominum alios labores submergunt, veluti cum

Rapidus montano flumine torrens

Sternit agros, sternit sata læta, boūmque labores,

Præcipitque trahit sylvas.

Vt cecinit Poëta lib. 2. Aeneidos. Ouidius lib. 1. Metamorph.

Sternuntur segetes, & deplorata coloniæ

Vota iacent, longique perit labor irritus anni.

Quem in id citat Seneca de hac re loquens lib. 3. naturalium quæstionum. Et vt dicit D. Augu-

stinus de ciuitate Dei lib. 22. c. item 22. Prouētum optimum frumentorū fluuius improuisus fu-

gientibus hominibus de horreis deiecit arque abstulit. Et quod ad mare priuatim pertinet, non

ne videmus infinita quotidie pericula, tempestates, naufragia? vt non immeritō scripserit Me-

nander id quod diximus eum de igne loqueremur,

Ἦρ καὶ θαλάσσα, καὶ γαῖν κακὰ τρία.

Et Aeschylus in Persis,

Ἄμαχον κῆμα θαλάσσης.

Inexpugnabilis vnda maris,

Scitum est illud Biantis dictum de nauta, quem neque inter viuos, neque inter mortuos repon-

bat, vt scribit Plato in Axiocho, nempe propter instantia quotidie pericula. Ex quo etiam Ana-

charsis Scythia apud Diogenem Laërtium, percunctanti cuiquam quænam esset securissima na-

uis: Ea, inquit, quæ in portum venit. Et alteri etiam interrogatū plurēne essent viui quam mor-

tui? Navigantes, inquit, vtra in parte constituis? Vt non immeritō Horatius lib. Carminum 1.

Ode 3. execratus sit eum qui primus ausus fuerit sese mari committere,

Primus nec timuit præcipitem Africū

Decertantem Aquilonibus,

Nec tribet Hyadas, nec rabiem Nati.

Et Propertius lib. 1. eleg. 16.

Ab pereat

Ab pereat quicumque rates, & vela parauit

Primus, & inuito surgite fecit iter.

Et Ouidius lib. 2. Amorum, eleg. 11.

Prima malas docuit munitantibus æquoris vnda,

Peliaco primus vertice caesa vias.

Quæ concurrentes inter temeraria cautes

Conspicuum fuluo vellere vexit ouem.

O vtinam ne qui remo freta longa moueret

Argo funestas pressa bibisset aquas, &c.

Et Papinius lib. 3. Syluarum,

Quis rude & abscessum miseris mortalibus æquor

Fecit iter, placidæque pios telluris alumnos

Expulit in fluctus?

Quin & terra, cui vni, vt scribit Plin. lib. 2. c. 63. rerum naturæ partium, eximia propter meri-

Terra comoda.

ta, cognomen indidimus maternæ venerationis. Sic hominum illa, vt cælum Dei: quæ nos naf-

centes excipit, natos alit, semelque æditos sustinet semper: nouissimè complexa gremio iam à re-

liqua natura abdicatos, tum maximè vt mater operiens, nullo magis sacramento, quàm quo nos

quoque sacros facit: etiam monumenta ac tit. gerens, nomenque prorogans nostrum, & memo-

riam extendēs contra breuitatem æui. Cuius numen vltimum iam nullis precamur irati graue,

tanquam nesciamus hanc esse solam quæ nunquam irascatur homini. Et paulò post, Hæc beni-

gna, mitis, indulgens, vsusque mortalium semper ancilla, quæ coacta generat? quæ sponte fun-

dit? quos odores, saporéve? quos succos? quos tactus? quos colores? quàm bona fide creditum

foenus reddit? quæ nostri causā alit? Et alia plurima ipsius beneficia, quæ ibi sequuntur, & posuit

item in lib. 35. c. 12. De cuius quoque laudibus Homer. in hymno ipsius,

Γαῖαν παμμυκτηραὺν ἀείβομαι ἠὲ θεὸν μετ' ἄλλων

πρεσβυτήν, ἢ φέρεται ἐπὶ χθονὶ πάνθ' ὀπίσ' ἐστίν,

ἢ μὲν ὅσα χθονὶ διαγ' ὑπέρχεται, ἢ δ' ὅσα πόντῳ,

ἢ δ' ὅσα πωτῶνται. τὰ δὲ φέρεται ἐκ σέθεν ὄλθον,

ἢ σὸ δ' ὑπαιθρῆς τε, καὶ ἐν κρητοῖσι πελέεσσι,

Γόντια σὺ δ' ἔχεται δ' ὄνα βίον, ἢ δ' ἀφελέειν

Θνητοῖς ἀνθρώποισιν.

Et alia quæ sequuntur.

Ea tamen est, de qua scribit Ouidius in fronte lib. 1. de remedio amoris,

Terra saluiferas herbas, eademque nocentes

Nutrit, & vrtice proxima sæpe rosa est.

Quod accepisse videtur ab Homero lib. 4. Odyssæ,

Τὴ πλεῖστα φέρεται (εἰδ' ὄρω) ἄρσρα

Φάρμακα πολλὰ μὲν ἰδὲ λὰ μμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ.

Vbi plurima fert fertile aruum

Pharmaca, multa quidem bona mixta, multa autem mala. Quam sententiam citat Caius noster

in l. qui venenum ff. de verb. sign. vt probaret pharmacum apud Græcos verbum esse medium,

& tam malum quàm bonum medicamentum significare, vti & venenum apud Latinos. Citat

item Galen. statim in fronte Introductorij, si is liber eius sit. Sed & eadem serpentes animal ho-

minibus exitiale parit, habetque suas concussiones, hiatus, ruinas, & exhalationes pestiferas,

quibus pierunque totam vnā gentem interimit.

Quid quod ferri, auri, & pecuniarum maximus est vsus, & vitæ humanæ necessarius, vt de

Commoda & incommoda ferri auri, & pecuniarum.

ferro latè scribit Plinius lib. 34. c. 14. & de auro & pecuniis suprā latè docuimus c. 3. Tamen multi

ferro, multi auro interficiuntur:

Et plures nimia congesta pecunia cura

Strangulat.

Vt ille scribit. Pecunia, inquam, infinita vitiorum genera producit, & ministrat,

vt alibi quoque latius ostendimus. Et ferrum item multa incommoda affert, vt & Plinius ipse

quo loco suprā citauimus, declarat.

Homines hominibus vtilissimi sunt, & vt est in veteri prouerbio à nobis alibi relato ἀνθρώπων

Homo homini Deus. Homo homini lupus.

ἀνθρώπων δ' αὐτῶν, quod ita Latine pronuntiauit Statius Cecilius poëta Comicus apud Symma-

chum in epistolis, Homo homini Deus est, & addit, Si suum officium sciat. Idem tamen homi-

nem violat, opprimit, necat. Et vt est in alio veteri prouerbio apud Plautum, Homo homini lu-

pus. Et vt scribit Seneca in epistola ad Lucilium 103. Ab homine homini quotidianum pericu-

lum. Et subdit, Aduersus hoc te expedi, hoc intentis oculis intuere. Nullum est in alium frequen-

quentius, nullum pertinacius, nullum blandius, & cætera quæ sequuntur. D. autem Paulus 2. ad

Corint. 11. ostendit esse pericula non solū à cæteris rebus, sed & à falsis fratribus.

Sed audi quid in eam sententiam in vniuersum scribit Ouid. lib. 2. de Tristib. ad Augustum,

Nihil esse tam innoxium, quod interdum non noceat.

Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit,

Nil prodest quod non ledere possit idem.

Ignem quid vtilius? si quis tamen vrere testæ

Cæperit, audaces instruit igne manus.

Eripit interdum, modo dat medicina salutem:

Quæque iuuet monstrat: quæque sit herba nocens.

Et latro, & cautus praecipitur ense viator, Ille sed insidias, hic sibi portat opem. Discitur innocuas ut agat facundia causas. Protegit haec fontes immeritoque premit.

Ex quibus facile probatur quod iam diximus, nihil esse ex omni parte innoxium, quin interdum noceat.

599 Ut nihil adeo noxium quod non interdum proficiat.

600 Virtute in infirmitate perfici quomodo intelligatur.

Sicuti è diuerso nihil adeo noxium, quod non aliquando proficiat. Serpens quem videtur natura genuisse occidēdis hominibus, ut nō immerito dæmon serpentis effigie iam ab initio mundi primos illos omnium mortalium parentes deceperit: Tamen nonnunquam est pharmacum hominibus. Sed & dæmon ipse, qui nos quotidie in omnia facinora praecipitat, qui que tanquam leo rugiens semper quaerit quem deuoret, prodest hominibus ad meritum incrementum, Quoniam, ut inquit Apostolus. 2. epistolae ad Timotheum. 2. c. Non coronabitur nisi qui legitime certauerit.

Ut iam non mirum videri debeat, si Socratis testimonio, Theagi, & aliis quos supra memorauius profuerit morbus, quibus nocuisset sanitas, quam Socrates ipse apud Platonem ubique miris modis extollit ut iam diximus. Nam quod de Paulo dictum est, qui virtutem in infirmitate perfici asseruit, nihil ad eam rem attinet: cum omnium doctorum virorum sententia nō de morbis corporis intellexit, sed vel de animi tentatione, vel improborum hominum molesta infectione. Id quod maximè eo testimonio comprobatur, quod Paulus ipse monuit Timotheum in priori ad eum epistola. c. 5. (quod alibi diximus) ut modico vino vteretur propter stomachum & frequentes infirmitates ipsius, ita insinuans habendam esse sanitatis rationem. Nec Plato pestilentem sine Sole locum, id est, Academiam eligens, id fecit quod sanitatem contemneret: quam tanti fecit, ut virtutem sanitatem, & contra prauitatem morbum esse diceret, in lib. 4. de Repub. Sed ut scribit Hieronymus aduersus Iouinianum lib. 2. ut cura & assiduitate morborum libidinis impetus frangeretur, discipulisque eius nullam aliam sentirent voluptatem, nisi earum rerum quas discerent. Igitur ut rem ipsam concludamus, non est negligenda corporis sanitas. Et ut cecinit Pythagoras, aut ut alij malunt, Philolaus Crotoniata in illis aureis carminibus, ουδ' υγείης τὸ πρὶ σῶμ' ἀμέλειαν ἔχει χθ'.

An Agricultura Nobilitati deroget. CAP. XXXII.

1 Agricultura an prauidet nobilitati. Agricolas ab omni gradu militiae arcevi.

Agricultura et militia non bene conueniunt.

2 Nobilitati non prauidet, qui in suis agris exercet agriculturam propriis manibus.

3 Clerici non prohibentur exercere agriculturam in suis possessionibus.

Agricultura

AM fatis ut opinor de medicina diximus. Nunc de agricultura & de re rustica dicendum. An videlicet qui eam exercet, nobilitati prauidet, quod videtur per tex. in l. colonos, la 2. C. de agri. & censu. lib. 11. vbi agricolae ab omni militiae gradu, quantumuis infimo arcentur, propter publicam honestatem. vbi ratione reddit Lucas Pen. quia assuetus vomeri & ligoni, indeque sordidus factus, gladio turpiter vteretur, per tex. in l. vlt. C. de manci. & col. eo. lib. 11. vbi non milites solum, sed & qui castrensibus stipendiis ocia meruerunt, etiam veterani non debent tela in usum vomeris & ligonis convertere: ne scilicet id fiat quod dicitur Isaia 2. Et constabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Et Michea 4. Concident gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones. Addit & Lucas Pen. vbi supra, quod sordes agrorum, & decus militiae non conueniunt. l. 2. C. de Praepo. sacri cubi. lib. 12. Propterea & milites non debent se ad opus rusticum conferre. l. milites. C. loc. Cui adde & tex. in l. originarius. C. de agri. & censu. lib. 11. in l. 1. C. de agri. & manci. eo. lib. 11. vbi nullus colonus ad aliquos honores aduocandus est. Salustio quoque in prooemio Catilina videtur existimasse agriculturam esse officium seruile: Neque, inquit, colendo agrum, aut venando, seruilibusve officiis intentum aetatem agere. Quanquam & in contrarium detorqueri potest. At in priorem sensum est illa Menandri sententia apud Stobaeum c. 55.

Τὸ γὰρ γεωργεῖν ἔργον ἄξιον δικέτωρ.

Agricolatio enim est opus seruile.

E nostris Alex. consil. 209. ponderatis. col. 2. vers. nec dicitur, & iterum vers. & quamuis. lib. 6. ita de hac re loquitur, ut videatur velle agriculturam nobilitati non conuenire. Thraces autem agricultores. pro contemptissimis habere scribit Herodotus lib. 5. post princ.

Verum his non obstantibus, ausim constanter asserere, eum quidem qui suis etiam manibus agriculturam, aliamque rem rusticam in suis fundis exercet, nullum ob id nobilitati prauidet, quod videtur per tex. in l. colonos, la 2. C. de agri. & censu. lib. 11. vbi agricolae ab omni militiae gradu, quantumuis infimo arcentur, propter publicam honestatem. vbi ratione reddit Lucas Pen. quia assuetus vomeri & ligoni, indeque sordidus factus, gladio turpiter vteretur, per tex. in l. vlt. C. de manci. & col. eo. lib. 11. vbi non milites solum, sed & qui castrensibus stipendiis ocia meruerunt, etiam veterani non debent tela in usum vomeris & ligonis convertere: ne scilicet id fiat quod dicitur Isaia 2. Et constabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Et Michea 4. Concident gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones. Addit & Lucas Pen. vbi supra, quod sordes agrorum, & decus militiae non conueniunt. l. 2. C. de Praepo. sacri cubi. lib. 12. Propterea & milites non debent se ad opus rusticum conferre. l. milites. C. loc. Cui adde & tex. in l. originarius. C. de agri. & censu. lib. 11. in l. 1. C. de agri. & manci. eo. lib. 11. vbi nullus colonus ad aliquos honores aduocandus est. Salustio quoque in prooemio Catilina videtur existimasse agriculturam esse officium seruile: Neque, inquit, colendo agrum, aut venando, seruilibusve officiis intentum aetatem agere. Quanquam & in contrarium detorqueri potest. At in priorem sensum est illa Menandri sententia apud Stobaeum c. 55.

Nam licet etiam clerici in artibus sordidis & minime honestis versari prohibeantur, per c. 1. de vit. & hone. cle. & in cle. 1. eo. tit. non tamen est illis interdicta agricultura in suis possessionibus, ut est text. in c. clericus, in verbo, agricultura. 91. dist. & in c. nunquam, ibi seratur, & quae sequuntur, de conse. dist. vbi D. Hieronymus monet Rusticum monachum, ut sese agriculturam dederat, illi interdicit, in illam seratur. & in c. 1. ibi, & si voluerit, exeat ad opus rurale, & ibi gl. & Panor. de celeb. mis. Et in c. 1. §. ceterum, de verb. sign. lib. 6. Et voluit Spec. in tit. de cle. coniu. §. 1. versic. sed quam dices honestam, ibi, veruntamen non prohibeo: vbi per hoc dicit, quod clerici agriculturam vacantes non perdunt priuilegium clericale.

Cicero lib. 1. Offic. Omnium, ait, rerum ex quibus aliquid acquiritur, nihil est agricultura melius,

melius, nihil vberius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius, quem citat gl. Lucas Pen. & Ioan. Pla. in rubri. C. de agri. & censu. lib. 11. Idem Cicero in oratione pro Roscio Amerino, rem rusticam suauissimam esse dicit, & honestissimam: & apud praesatos illos Romanos, summos viros clarissimosque homines in agris colendis plurimum operae, temporisque consumpsisse, ut ex aratro plerumque accerferentur qui Consules fierent. Inter quos & Attilium memorat, quem sua manu spargentem semen, qui missi erant, conuenerunt, quem ob id Seranum vocatum tradit Plin. lib. 2. c. 3. De quo etiam Valerius Maximus lib. 4. c. item 4. Attilium, inquit, Calatinum, qui ad eum accersendum a Senatu missi sunt ad imperium Po. Ro. suscipiendum, semen aspergentem viderunt. Sed illa rustico opere attrita manus, salutem publicam stabilierunt, ingentes hostium copias pessunderunt, quaeque modo arantium bouum iugum rexerat, triumphalis currus habenas retinuerunt. Sed & de hoc Vergil. lib. 6.

Vel te sulco Serane ferentem. Et Persius.

Quem tripida ante boues dictaturam induit vxor, Et tua aratra domum licetor tulit.

Theophrastus quoque ἡ γεωργία ἀνθρώπων ἡ εὐθεία ἀξία. Id est, Agricultura homine libero est digna. Safferna autem, Nihil, inquit, agricultura liberalius aut dulcius. Columella item statim post principium appellat ingenuum & liberale genus rei familiaris augendae, quod ex agricultura contingit. Ante hos Aristoteles lib. Oeco. c. 1. aut ut alij distinguunt 2. late differit agriculturam esse laudabilem, & minimè vilem & sordidam. Possessionis, inquit, prima cura est, ea quae secundum naturam. At secundum naturam prior est agricultura, secundo loco omnia quae sunt a terra: sed agricultura praecipue, quoniam iusta. Non enim ab hominibus, neque volentibus, ut cauponariae & mercenariae, neque ab inuitis quaerit, quemadmodum bellicae artes. Adhuc autem & earum rerum est, quae sunt secundum naturam. natura enim omnibus educatio est a matre: quare & hominibus a terra. Prodest etiam haec plurimum ad fortitudinem. Non enim (quemadmodum viles artes) corpora eneruat, sed talia facit, ut sub dio consistere & tolerare laborem valeant, & aduersus hostes pericula capeffere. Soli enim hi possessiones suas extra munitiones habent. Sed & ante hunc quoque Xenophon, in eiusdem tituli libro, posteaquam artes omnes mechanicas vituperauit: confestim agriculturam, veluti ab illis longe distantem, & hominibus liberis, & honestioribus conuenientem laudat. Refertque Cyrum iuniorum Persarum Regem gloriari agrum se habere suis manibus confutum, arborisque ordine positas, & in quincuncem directas: ut ex hoc intelligas nihil Xenophonti tam regale videri, quam studium agricolendi. Id quod & ex eodem retulit Cicero in lib. de Senectute. Qui & ipse in oratione pro rege Deiotaro illum ex nomine laudat, quod non solum Tetrarcha nobilis, sed optimus paterfamilias, & diligentissimus agricola, & pecuarius haberetur.

Quin Scipionem illum Africae domitorem Linterni exulantem agrum suis manibus coluisse tradit Seneca. Temporaeque Plinij durabant in eo loco manu eius sata oliuae, ut scribit ipse Plin. lib. 16. c. 44. Quintio Cincinato agrum quatuor iugerum colenti, viator Distaturam attulit, & quidem ut tradit Plin. lib. 2. c. 3. nudo, pleneque pulueris ore. Cuius etiam meminit Liuius lib. ab vrbe cond. 3. & Dionysius Halicarnassensis Originum Ro. lib. 10. Et Tullius lib. 2. de Finibus & in Catone maiore, vbi etiam scribit Marcum Curium cum de Samnitibus triumphasset, & de Pyrrho, consumpsisse extremum tempus aetatis in re rustica. M. quoque Valerium Coruinum, qui sexties Consul fuit, extremam aetatem in agris, eorumque cultura transgressisse. Sed & hoc quod de Cincinato diximus, memorat è nostris Corneus consil. 155. quanquam videatur. col. 2. lib. 1. ut probaret agriculturam rem esse honestam, & fauorabilem, nec indignam viris nobilibus. Sed & de Coruino quoque Valerius Maximus lib. 8. c. 14. M. inquit, Valerius Coruinus, exactissimae agrorum suorum culturae optabile exemplum. Hincque illud Ouidij lib. 1. Factorum,

Perscribatque suas ipse Senator oues.

Et statim post,

Iura dabit populus, posito modo Praetor aratro.

Et lib. 3. eiusdem operis,

An quia cum colerent praeseci studiosius agros:

Et faceret patrio rure Senator agros:

Et caperet fasces à curuo Consul aratro,

Nec crimen duras esset habere manus?

Iulius Capitolinus inter ceteras Antonini Pij Imper. virtutes, quae plurimae erant, illam non praetermisit, quod erat diligens agri cultor. Idem tradit Clodium Albinum & ipsum Imperatorem Rom. agri colendi fuisse peritissimum, ita ut etiam Georgica conscripserit. Diocletianus quoque Imperator Ro. depositis Imperij fascibus Salonam secessit, vbi rei rusticae operam dedit. Cumque ab Herculeo atque Galerio ad recipiendum imperium rogaretur, tanquam pestem aliquam detestans, Vtinam, inquit Salonae possidetis visere olera nostris manibus instituta, profecto istud nunquam tentandum iudicaretis. auctores Sextus Aurelius, & Eutropius. Sed & Theodosium Imperatorem agricolam se aliquando praestitisse scribit Latinus Pacatus in eo Panegyrico, quem ipsi Theodosio dixit. Quo etiam loco tradit Coruncanum, Fabricium, ac Curium, de quibus supra locuti sumus, cum induciae bella suspendebant, inter aratra vixisse.

Et ut de antiquioribus Regibus & principibus loquar, Herculis manu satae quercus fuisse

nihil homine libero dignius.

Agricultura homine libero digna.

Cyrus propriis manibus agrum colent.

Deiotarus Rex ab agricultura laudatus.

Et Antoninus Pius Imperator.

Et Anchises.

3 **Negotiatores dignitate affectu qui non possunt.**
 ¶ Sed & text. est in l. ne quis. C. de dign. lib. 12. quod negotiatores, alique huiusmodi dignitatem assequi non possunt, & iam ad eam repelluntur. vbi & Lucas Pen. hos dicit esse sordidos. Et ad idem text. in l. si cohortalis, in fi. C. de cohort. eo. lib. 12. quem & ibi no. Io. Plat. Et est etiam text. in l. humilem. C. de incest. nuptiis, qui inter humiles & abiectas personas eam annumerat, quæ mercimonis publice præfuit. Et similis text. in l. i. C. de natur. liber.

4 **Nobiles perdunt privilegia nobilitatis per exercitium mercatorie.**
 ¶ Propterea Io. Fab. vnus omnium maximæ apud nos autoritatis in l. falso. C. de diuer. rescript. scribit quod si Burgensis (ita enim loquitur) qui à principe nobilitatem impetrauit, postea mercaturam exerceat, amittit privilegium nobilitatis. Nempe quod privilegium amittitur per contrarium actum. l. 2. C. de Carbo. edit. & l. privilegio, de Decur. lib. 10. At nobilitas & mercatura sibi inuicem repugnant & aduersantur, nec sese simul compatiuntur, per l. milites. C. loca. & l. r. C. nego. ne mil. lib. 12. quæ tamen iura non multum ad hoc faciunt, vt quæ de militibus loquantur, cum tamen militia non sit nobilitas, ac ne dignitas quidem, vt plene diximus supra c. 8. Et quia etiam illis iuribus alia ratione prohibentur milites negotiari. Idem quod Io. Faber fere voluit Lucas Pen. in l. ult. col. 3. C. de fun. limit. lib. 11. cum dicit nobiles qui se mercimonis implicat, cogendos tanquam plebeios & viles contribuere soluendis collectis. Id tamen limitans, nisi id nobiles facerent modice, & pro ipsorum vitæ sustentatione tantum. Sed illud indiscriminatum & sine delectu tenuit Guid. Pap. dec. 196. incip. nobiles, etiam si de nobiliori genere essent, & iterum dec. 391. cuius est initium, quid autem de nobilibus, allegans d. l. nobiliores, & d. l. milites, & Matth. Afflic. in c. 1. col. 6. vers. qui de mercatoribus, tit. quis dic. dux.

5 **Thebanorum lex de hac re.**
 ¶ Sed & Peripateticorum princeps ille Aristoteles lib. Polit. 3. c. item 3. scribit legem fuisse apud Thebanos, vt nemo idoneus esset ad honores Reipublicæ suscipiendos, nisi per decem annos à mercatura destitisset, de quo etiam lib. 6. c. 7. Sed & lib. 7. eiusdem operis c. 9. Perspicuum est, inquit, ex his, quod in ciuitate quæ optime administratur, & quæ iustos ciues simpliciter & absolute, non ex hypothesi & quadam ex parte nata est, non oportere eos in sordidis artibus ac vili nundinatione versari, propterea quod ignobilis & abiecta, ac virtuti contraria est huiusmodi vita. Plato quoque ipsius Aristotelis præceptor in suis Legibus mercaturam vilibus ministeriis annumerat. Alter quoque præstantissimus legum lator Lycurgus in suis etiam legibus, vetuit ciues in sordida arte versari, atque etiam in quæstuaris quæ operosam congeriem contineret, vt retulit Plutarchus in Apophthegmatis Laco.

6 **Romanorum lex.**
 ¶ Quin etiã apud Romanos lex Clodia prohibebat scribas Quæstorum exercere negotiationes, tanquam id indecorum foret. Cuius rei testis est Suetonius, qui scriptum reliquit Domitianum Imperatorem scribas quosdam Quæstorios negotiantes ex consuetudine, sed contra legem ipsam Clodiam, venia donasse. Sed & apud eosdẽ alia lex Claudia, siue etiã eadem fuit aduersus Senatorem lata est à Q. Claudio Tribuno plebis, ne quis Senator, qui ve Senatoris pater fuisset, maritima nauim, quæ plusquam trecentarum amphorarum esset, haberet, eam enim satis esse ad vendendos fructus ex agris. Nam quæstus omnis Patribus visus est indecorus, cuius rei author est Livius, ad calcem lib. 1. 2. belli Punici. Et etiam meminit Tullius in vltima in Verrem actione.

7 **Tarquinius Priscus humilis, quod mercatore esset genitus.**
 ¶ Valerius Maximus Rerum memorabilium lib. 3. cap. quoque 3. inter cætera quæ Tarquinium Priscum antequam Romanorum regnum esset adeptus, abiectum, humilem, depressum faciebant, illud quoque dicit fuisse fastidendum, quod esset mercatore genitus. Onofander qui ad Q. Vranium de optimo Imperatore Græcè scripsit, illud inter cætera monuit, ne institores, nundinatores, negotiatores, nummularij, cæteri que id genus homines Imperatores deligerentur. Necessè enim esse homines huiusmodi sordidos esse, ac pusilli animi, vt qui lucello magno pere inferuiant, quæstuique se prorsus dedant. Proinde nullius honestæ rei, nullius clari facinoris vnquam studio possunt allici.

8 **Sacrarum literarum testimonia contra mercatores.**
 ¶ Quid quod & nostræ religionis scriptores, mercatores quoque improbat, aspernantur, vituperant, veluti à virtute & bonis moribus alienos? Et vt à verustioribus incipiã, David Psal. 70. aut ex aliorum computatione. 71. Quoniam non cognoui negotiationem, introibo in potestas domini. Ita enim interpretatur eum locum D. Augustinus, vt patet ex eius Comment. in eum locum, vbi multa congerit in mendacia, & periuria huiusmodi negotiatorum, vt ibi videre poteris. Apud Ezechielem c. 82. Rex Tyri negotiatione (inquit) tua multiplicasti fortitudinẽ tuam. Et paulo infra, In multitudinem negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate. Et rursus. Et iniquitate negotiationis tuæ polluisti sanctificationem tuam. Et Zacharias alter propheta c. 14. Non erit mercator (inquit) ultra in domo Domini exercituum.

9 **Et sacrorum interpretum.**
 ¶ Et vt alios adferã tempore inferiores, D. Chrysostomus vir & sanctimonia & eruditione celebris, si is est, in secunda parte Homiliarum in Matthæum, enarrans illud ipsius Matthæi 21. Eiiciebat vendentes & ementes de templo. Significauit (inquit) quia homo mercator vix aut nõquam potest Deo placere. Et ideo nullus Christianus debet esse mercator: aut si voluerit esse, prouiciatur de ecclesia, dicente propheta, quia non cognoui negotiationes, introibo in potestas domini. Quæ sententia repetitur in c. eiiciens. 88. dist. vbi & alia multa subduuntur in hanc sententiam, atque etiam in duob. sequent. c. quæ omnibus sunt obuia. Idem Chrysostomus, ex variis in ipsum Matthæum locis Homilia decimanona, de his quoque loquens, Iustorum operationi laborum ex emptione & venditione iniquitatem immiscent, & iuramenta frequenter, & periuria simul, atque

simul, atque mendacia auaritiæ coniungunt: sola curant secularia, & terræ affixi permanent, & modo lucentur, omnia faciunt: vt autem pauperibus communicent, nullam curam gerunt, sua semper augere volentes. Quis referat super hæc conuicia, contumelias, scenora, vsuras, contractus multæ falsitatis plenos, turpia commertia?

10 **Ciceroni testimonium de mercatura.**
 ¶ A quibus non multum disidet quod Anacharsis Scytha apud Laertium dicebat, τὴν ἀγορὰν ἀγορῶν τὸ πᾶν εἰς τὸ ἀλλήλους ἀπὸ τῶν καὶ πλεονεκτηῶν. Forum venalium ad fallendum inuicem, atque ad dandas auaritiæ manus locum destinatum esse. Quodque Tullius lib. 1. Officiorum, ita de ea rescriptum reliquit, Illiberales & sordidi sunt quæstus mercenariorum omnium, quorum opera, non quorum artes emuntur. Est enim in illis ipsa merces auctoritatem seruitutis. Sordidi etiam putandi, qui mercantur à mercatoribus, quod statim vendant. Nihil enim proficiant, nisi admodum mentiantur. Nec vero quicquam est turpius vanitate. Opificesque omnes in sordida arte versantur. Ex quibus quædam citat Lucas Pen. in l. maximarum, ante fin. C. de excus. muner. lib. 10. Subdit autem Tullius post pauca, Mercatura autem, si tenuis est, sordida putanda est: si magna & copiosa, multa vndique apportans, multisque sine vanitate impatiens, non est admodum vituperanda. Quam etiam sententiã citat idem Lucas, in d. l. cohortalis. C. de cohort. lib. 12. & Cepola in dicto tract. de Imp. mil. delig. quo loco supra citauimus, per hoc limitas, quod primum dixerat, & supra quoque ex eo diximus. Quin & Iuriscõsultus in l. iustissimè. §. proponitur. ff. de ædil. edit. scribit id genus hominum ad lucrum potius vel turpiter faciendum pronius esse. Et hæc confirmat quæ antiqui poetæ dicebant, Mercurium Deum præfulẽmque furum & mercatorum, tanquam scilicet furum & mercatura sint quadam cognitione coniuncta. Nam & Suidas illum κλέπτης, id est, furem fuisse vocatum tradit, & κλέπτης Phurnutus. Ex quo Prudentius,

Experies furandi homines hac imbuat arte Mercurius Maia genitus.

11 **Apollonius de mercatoribus.**
 ¶ Apollonius Tyanæus, quem vnice miratur plerique, ac quod dictu quoque absurdissimum est & impiissimum, Christo comparem, siue mores contempleris, siue miracula, facere nõ dubitant, & inter hos Hierocles: Apollonius, inquam, apud Philostratum lib. 4. mercaturam veluti sordidam & sceleratam abiiciendam esse censet, adolefcentẽ quendam, qui se illi professus fuit, esse deditum carpens, Græcè quidem, sed in hanc sententiã, Infortunatum viuendi genus, vt arbitror, elegisti. Primum enim huiusmodi homines omnes nundinas circumeunt, vt qui minimo emat, quæ sibi sunt opus. Deinde cum peregrinis & cauponibus degentes assidue aliquid emunt venduntque, & sceleratis vsuris capita supponẽtes ad perniciem suam festinat. Quod si prospere res successerint, bene nauigat nauis, & multus illis vbique sermo est, quod neque inuiti neque volentes tale studiũ deserent vnquam: si ex mercatura nõ consequantur vtilitatẽ, minora nauigia conscendẽtes, naues pertingunt, & causam in Deos impie referentes, nõ inuiti alienis opibus potiuntur. Hæc Apollonius, qui et si de maritima mercatura tantũ loquitur, nõ incommode tamen ad cæteras quoque referri possunt hæc omnia. Rursum vero idem Philostratus lib. 8. Apollonium scribit mercatores increpare solitum, quod odium ab eisdem adeo cõtemneretur, vt lucri causa ab omnibus odio haberi paruifacerent. Ideoque adolefcentes ab eorum congressu abducebat.

12 **Pro mercatoribus.**
 ¶ Et alia quoque multa de mendaciis, peruriis, & aliis vitiis mercatorum videbis apud Lucam Pen. in l. nec ipsi, circa medium. C. de incol. lib. 10. & in rub. C. negot. ac mil. lib. 12. & in l. septem, de erog. mil. anno. eo. lib. 12. Ita tamen ne necias olim legem Atheniensium fuisse, vt in foro rerum venalium omne mendacium abesset ἐν ἀγορᾷ ἀψευδέων. Ex quo & Theophrastus in libris de Legibus scribit Agoranomis, id est, Aedilibus, siue rerum venalium præfectis duo præcipue curanda, quorum posterius est, vt à mendaciis abstineant & vendentes & ementes.

13 **Pro mercatoribus.**
 ¶ Verum vt etiam mercatorum partes non nihil tucar, illud ex aduerso ausim dicere, nõ profus abiiciendam esse sperandamque mercaturam. Plato ille grauisissimus omnium philosophorum, idẽmque princeps (ita illum appellat Cicero lib. 2. de Legibus) negotiatores & mercaturæ sectatores plurimũ laudare consuevit, de quo Calistratus Iuriscõsultorum elegantissimus in l. 2. ff. de nund. ita retulit, Denique summæ prudẽtiæ & auctoritatis apud Græcos Plato, cum institueret quemadmodum ciuitas bene ac beate habitari possit: in primis ipsos mercatores necessarios esse dixit. Sic enim lib. 2. πολιτίαις αἰτ. Πλειόνων ἢ γεωργῶν τε καὶ τῶν ἄλλων δημιουργῶν δὲ ἡμῖν πλεονεκτήματα. Πλειόνων γὰρ καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων διακόνων τε, τῶν τε ἐξαρτῶν, καὶ ἐξαρτῶν ἕκαστα. ὅτοι δὲ εἰσι μὲν ἔμποροι. ἢ γὰρ; καὶ. καὶ ἔμπορων δὴ δευτέρωθεν. Εὐνοῦται δὲ καὶ ἡμῶν ὁ γεωργὸς εἰς τὴν ἀγορὰν πωλῶν ποιεῖ, εἰ πὺς ἄλλοι τὸ δημιουργῶν, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν χρόνον ἡμῶν τοῖς δεόμενοις, τὰ παρ' αὐτῶν ἀλλάξασθαι, ἀργύρας δ' αὐτῶν δημιουργίας καθήκοντα ἐν ἀγορᾷ: ἀυδαμῶς, ἢ δ' ὅς. Αὐτῶν δὲ εἰσὶν οἱ πῶτα ὄντες, εἰ αὐτῶν ἐπὶ τὴν διακονίαν πᾶσι ταύτην. Ex quibus ea tantum quæ ad hunc locum pertinere videtur, traducemus. Pluribus, inquit, agricolis, aliisque artificibus ac ministris opus est, qui importet & exportent singula. Sunt autem hi mercatores. Hactenus ille. Cui cõcinens Bal. noster in rub. extra. de cler. pere. Mercatura, inquit, est amica populis, quia mundus non potest sine mercatoribus viuere. Et propterea licet leges, vt ille subdit, nulla illis concedant privilegia in corpore iuris redacta, principes tamen sapissime plures eis tribuunt immunitates atque exemptiones. Cæterum huiusmodi homines è sententia illius ipsius Calistrati in l. eos. ff. de Decur. non sunt prohibiti Decurionatum, vel aliquem honorem in sua patria petere. Nec enim infames sunt, neque eos, vt subdit, tanquam viles personas oportet negligi. Quæ Calistrati hominis plane Romani sententia hinc forsitan orta est,

orta est, quod prisci illi Romani tanti mercaturam fecerunt, ut collegium mercatorum instituerint, auctore Lio lib. ab vrbe condita 2.

14 ¶ Aristoteles quoque veluti secum pugnās lib. 4. Politicon c. 3. se iunxit mercaturam à vilibus & sordidis artibus, ex plebe, inquit, partem agrorū culturæ deditam videmus, partem mercaturæ, partem opificiis ac sordidis ministeriis. Inn. autem noster in c. significantibus, de offic. deleg. dicit quod mercatores censentur miserabiles personæ quamdiu sunt in mercimoniis, quemadmodum & peregrini. sequitur Alex. consil. 130. super eo de quo quæritur, ad fil. lib. 7. vbi etiam dicit, quod in dubio debemus mercatoribus fauere in mercimoniis, per cap. fraternitatem. 54. dist.

15 ¶ Plerique clarissimi iudēque prudētissimi viri mercaturam exercuerunt. Solon qui & sapiens vnus fuit ex septem, & legum scriptor solus ex septem, (vt vtar verbis Ciceronis ad Brutum) cum esset admodum iuuenis, & eius pater ad beneficentiam propensus, patrimonium imminuisset, ad mercaturam se contulit, nō tam lucri cupiditate impulsus, quā periclitandi, videndique, sicuti retulit Plutarchus in vita illius. Qui & illud subdit ex Hesiodi sententia, Temporibus illis nullum opus ignominia fuisse, nec vllum artium delectum atque discrimen. Mercatura vero ad Barbarorum necessitudines, comparādāque Regum amicitias plurimum valere putabatur. Ex eaque homines multarum & maximarum rerum vsum & experientiam percipere, & maximum inde ciuitatum ducta initia, vti Masiliam condidit Protus à Celtis prope Rhodanum beneuole exceptus, sed illum Plutarchi locum corruptum illius interpres. Thalem quoque mathematicum, & Hippocratem exercuisse mercaturam ferunt. Platoni etiam olei in Aegypto exportationem peregrinationis viaticum suppetisse. Hæc ille.

16 ¶ Cui in eo quod de Thalete loquitur (is fuit vnus quoque de septē) subscribit Aristoteles lib. 1. Politicon c. 7. quo etiam loco affirmat Thalem ipsum mercaturā exercuisse. Et nō nihil etiam meminit Diogenes Laërtius. Sed & illud de Platone repetit Theodoritus in libro de Actiua virtute. Zeno autem familia Stoicæ conditor, dicitur Laërtio purpuram ex Phœnice mercatus fuisse, non alia causa, vt conicio, licet ille non dicat, quā vt reuenderet, & inde lucrum quopiam sibi seruaret. Neque enim ea fortuna fuit, aut nobilitate, aut luxu, vt sibi huiusmodi vestem emisset. Et vt magis id credas, Zeno suam pecuniam scenerari solitus est, fuitque illi pater Mnaseas mercator, eodem Laërtio auctore. Cato Censorius vnum virtutis exemplar, & ipse negotiationem exercuit, vt testis est Plutarchus in vita ipsius.

17 ¶ Sed vt de Regibus & Imperatoribus loquar, Vespasianus Imperator Rom. si verum scribit Suetonius, non solum ante imperium ad mangonicos quæstus sustinēdæ dignitatis causa descendit, sed & adepto imperio negotiationes alias propalam exercuit, quædā tantum emendo, vt pluris distraheret. Pertinax item alter Rom. Imperator mercaturas exercere Imperator per homines suos, non aliter quā priuatus solebat, vt scribit Iulius Capitolinus. Ante hos longo intervallo Tarquinius ille Priscus, de quo nuper diximus, qui præclaris virtutibus Romanorum regnum affectus, cultum Deorum nouis sacerdotis auxit, numerum Senatus amplificauit, equestrum ordinem vberiore reliquit: nō solum mercatore genitus erat, quod iam diximus ex Valerio, sed & mercator ipse extiterat, multasque de mercatura pecunias congefferat, vt scriptum reliquit Dionysius lib. 3. Quin longo antè intervallo Mercurius & Rex, & philosophus, & tandem inter Deos relatus mercaturam non solum exercuit, sed & eam primus omnium tradidit, vt & tradidit Dionysius ipse lib. 6. idēque Petrarcha vir sui temporis doctissimus in lib. Inuectiuarum contra medicum, Mercurium inde dictum existimari dicit, quod Mercatorum κνείος, id est, dominus esse videatur. Verum malo credere Festo Pompeio & Seruio lib. 4. Aeneidos qui Mercurium à mercibus dictum volunt quod negotiationum omnium credebant esse Deum. Quibus concinēs Fulgentius Mercurium dictum tradit, quasi mercium curam. Ex quibus comprobatur quod scribit Diuus Ioannes Apocal. 18. Mercatores tui erant principes terræ.

18 ¶ Ad hæc mercatura ad comparandas quærendasque diuitias (quæ res vtrique non omnino contemnenda est) maximum pondus habet. Quod & Marcus Cato Censorius verum temperantiæ prudentiæque specimen, perspicuus, mercaturam ob id commendauit, Est interdum, inquit, præstare mercaturis rem quætere, ni tam periculosum sit. Et mox paulò, Mercatorem strenuum studiosumque rei quærendæ æstimo. Et Cicero lib. 5. Tusculanarum quæst. quæstuosam mercaturam appellat. Quod quā verum sit nulli non patet. videmus enim hac tempestate mercatores & eos ferè solos bonis, opibus, pecuniis, atque diuitiis omnis generis abunde refertos.

19 ¶ Nec mercaturæ laudibus affert præiudicium quod de mercatorū vitii dictum sit. Non enim artis sunt ista, sed hominum, vt dicit Augustinus in d. Psal. 70. Nam etsi plerique eam artem exercent, dolos, mendacia, fraudes, periuria admiscēt: Ars tamen ipsa longè ab iis distat, neque quicquam cum iis habet commune, si ea rectè vti velint homines. Possunt enim si velint attestatibus etiam theologis, sanctisque scriptoribus, videlicet August. ipso, & aliis qui Commentaria ædiderunt in d. Psal. 70. & eodem Aug. in c. fornicari. 88. dist. & è recentioribus Alexan. Ales in 3. parte summæ q. 50. membro 1. D. Thoma 2. 2. q. 77. arg. 4. Scoti in 4. sentent. dist. 15. q. 2. per totum, & ibi latè Gab. Biel. in q. 10. ar. 1. Ant. Fl. in 2. parte primi li. suæ summæ, tit. 1. c. 16. vers. reuertendo ad primum genus, & seq. & è nostris Inn. & Panor. in c. 1. ne cler. vel mo. Io. And. in rub. eiusdem tit. & latè Luca Pen. in rub. C. nego. ne mil. lib. 12. Verum in eam rem, ne longe auctoritatē quaramus, sufficit

sufficit Christi auctoritas, qui Matthæi 13. simile fecit regnum cælorum homini negotiatori, vt facile ex eo possis cognoscere Christum negotiatores non improbasse.

20 ¶ Tamen tu constanter teneto mercaturam derogare nobilitati, per ea quæ suprā diximus in principio. Neque enim omnis ars non improbara est honesta, vt licet videre in omnibus ferè artibus sordidis, quæ licet sint necessaria, & propterea non improbara, non tamen conueniunt nobilibus: quin si in iis versentur, reputabuntur viles & abiecti, vt suprā diximus. Nam & Aristoteles, quo loco eum citauimus, videlicet libro Politicorum 4. cap. 3. Licet videatur mercaturam vt suprā diximus, à sordidis artibus disparasse, manifestius tamen à nobilitate eam se iunxit. Nam cum dixisset partem ex plebe mercaturæ operam dare, subiunxit nobilium etiam differētias esse, ex quibus non obscure insinuauit mercatores inter plebeios esse connumerandos, non inter nobiles. Quibus & ipse accedo, etiam si reclamet Calca. consil. 8. in causa pendente, dicens nobilem ex genere non perdere nobilitatem ob exercitium mercaturæ, per l. nobiles. C. de commer. & merca. quæ magis probat contrarium, vt supra diximus.

21 ¶ Veruntamen ita procedit quod dicimus mercaturam obesse nobilitati, nisi mos regionis qui haud dubiè seruandus est, vt diximus suprā c. 10. nu. 1. & seq. aliud inducat, vt apud Venetos & Genuēses nobiles quoque mercaturā exercent citra vituperium & nobilitatis detrimētum, sicuti retulit Poggius, in suo lib. de nobilitate, & è nostris Cepola, in materia nobilitatis, in 18. opinione, vbi tamen post Ant. in rub. ne cler. vel mo. dicit vti suprā retulimus num. 2. quod etiam in istis locis aliquid detrahitur nobilitati per mercaturam. Nisi, inquit, dicamus, quod necessitas loci, in quo nulli ferè alij reditus nisi ex mercatura haberi possunt, hoc permittat, per no. in c. quod non est licitum, de regulis iuris. lib. 6. cum si. & idem propè voluit Cepo. nō citato Mart. h. Afflic. in c. 1. col. 7. vers. sed hoc fallit, titu. quis dica. dux. Sed & hoc intelligit ipse Cepola, si mercatura sit magna & copiosa, non si tenuis sit & vilis. testimonio Ciceronis à nobis suprā citati. Sed id aliter intelligit Afflic. vbi suprā, vers. item hoc fallit, vt scilicet nunquam mercatura ob sit nobilitati, si ea magna sit. Et ita dicit seruari in regno.

22 ¶ Alio quoque modo intelligere poteris, scilicet mercaturā nobilitati derogare, si quis eam per se exercent, secus si per alios. De quo quia suprā ample diximus c. 27. nu. 7. inci. secundò procedit, & multis seq. non id repetendum aliter duximus, lectores eius rei admonere contenti.

In vniuersum quæ sunt alia artes, quibus Nobilitati derogatur.

C A P.

X X X I I I I.

1 ¶ POST ea quæ priuatim de iudicibus, aduocatis, procuratoribus, medicis, agricolis, & mercatoribus diximus: Restat vt in vniuersum de cæteris quoque artibus summatim dicamus. Sed ita vt primū illud lectores monuerimus, hac in re obseruandam cuiuslibet nationis consuetudinem morēque. & communem, vt cum nostris loquar, patriæ reputationem an ars quæpiam sit existimanda sordida, an honesta, ex sententia Bar. in l. 1. C. de dignit. lib. 10. & Ioan. Plat. in l. maximarum. C. de excus. mu. lib. 10. & Alcia. in l. merces. ff. de verb. sign. & in tract. de præsumpti. regu. 1. præsumpti. 48. nu. 12. & probat, vt ipse dicit, tex. in l. 1. ff. de muner. & hono. Nam & vt scribit Probus Aemilius statim in initio Vitarum virorum excellentium, Non eadem omnibus gentibus esse honesta, atque turpia. Quibus addes quod de hac re latius diximus suprā c. 10. num. 1. & seq. & in præcedenti c. nu. 19.

2 ¶ Sed cessante consuetudine, prima occurrit ars Pictoria, quæ tametsi aliàs mechanicis artibus annumeretur, vt videre licet apud Senecam epistola ad Lucilium 88. Non adducor, inquit, vt in numerum liberalium artium pictores recipiam: non magis quā statuarios, aut marmorarios, aut cæteros luxuriæ ministros: æquè luctatores, & toram oleo ac luto constantem scientiam expello ex his studiis liberalibus: aut & vnguentarios recipiam, & cocos, & cæteros voluptatibus nostris ingenia accōmodantes sua. Hæc ille. Quem secutus Iulius Firmicus lib. 9. c. 9. in septimo loco, videtur pictores inter sordidos posuisse. Iurisc. autē pictorias operas inter fabriles posuit, in l. si non sortem. §. libertus. ff. de cond. inde. Tamen nō possum adduci, vt putem eos qui huiusmodi artem Pictoriam non lucri, siue negotiationis aut quæstus, sed animi causa exercent, vti faciebat Polygnotus pictor celeberrimus, teste Plutarcho in Cimone nobilitati suæ præiudicium vel minimum facere, auctoritate Galeni, qui in exhortatione ad bonas artes ad finem artes in geminum discrimen distribuit: quasdam enim ex his ratione constare, esseque liberales & honestas: quasdam contrā contempribiles, quod corporis laboribus consent, quas sedentarias ac manuiarias vocant. Præstare autem ex illo priore genere quempiam discere, nam posterior illud genus destituere solere grauatos senectute artifices. Prioris autem generis esse medicinam, rhetoricam, musicam, geometriam, arithmetiam, dialecticam, astronomiam, grammaticam, ac legum prudentiam: & subdit, Adde his si voles fingendi, pingendique artificium. quanquam enim hæc manuiaria opera constant, tamen earum exercitatio non eget robore virili.

3 ¶ De ea quoque arte Plin. lib. 35. c. 1. hæc protulit, Primūmq; dicemus quæ restant de pictura, arte quondam nobili, tunc cum ex peteretur ad regibus populisque, & illos nobilitate, quos esset dignata posteris tradere. Et rursus c. 4. in princ. Apud Romanos quoque honos maturè huic arti contigit, Siquidem cognomina ex ea Pictorum traxerunt Fabij clarissimæ gentis, principisque

H h

Mercatura nobilitati derogat.

Nisi ex more regionis aliud sit.

Aut nisi per alios quæ exercent.

Arts aut honesta aut sordida ex more gentis.

Pictoria ars an sordida sit, an honesta.

Fabius pictor.

cuius cognominis ipse ædem Salutis pinxit. Et alia multa in huius artis honorem subiunxit, quæ ibi videri possunt. Inter quæ illud est, Fuit & principum virorum non omnittendum de pictura celebre consilium. Q. Pedius nepos, Q. Pedij Consulatis Triumphalisque, à Cæsare dictatore coheredis Augusto dati, cum naturâ mutus esset eum Messala orator, ex cuius familia pueri auia erat, picturâ docendum censuit, idque etiam D. Augustus comprobavit. Puer magni profectus in ea arte obiit. Sed & totus ille liber scæter Pictorû picturarumque laudibus & præconiis, ut ibi videre poteris. Huic autem quod de Fabio Pictore dicit, suffragatur quod scribit Tullius statim post prin. lib. 1. Tuscul. quæst. Fabio nobilissimo homini laudi datum fuisse quod pingeret. Hic autem est Q. ille Fabius Pictor, quem sæpe Liuius citat ex Annalibus. Et eum Prætozem Flaminemque Quirinalem fuisse tradit lib. 7. belli Macedonici. Eumque Cicero in Oratore, & Iuris, & literarum, & antiquitatis peritum fuisse scribit. Sed & Plin. ipse, ut ad eum redeamus, eodem lib. 35. c. 10. Effectum est, inquit, Sicyone primum, deinde & in tota Græcia, ut pueri ingenui ante omnia diagraphicè, hoc est picturam in buxo, docerentur, recipereturque ars ea in primum gradum liberalium. Semper quidem honos ei fuit, ut ingenui eam exercebant, mox ut honesti, perpetuo interdico, ne seruitia docerentur. Ideo neque in hac neque in toreutice vilius qui seruierat, opera celebrantur. Et rursus c. 11. scribit, cum L. Paulus deuicto Perseo petiisset ab Atheniensibus ut quàm probatissimum philosophum, & pictorè sibi mitterent, Athenienses Metrodorum misisse, profectos eundem in utroque desiderio præstantissimum, quod edicto quoque Paulus indicauit.

4 **Marcus Antonius Imperator & idem Pictor.**
 ¶ Aelius Spartianus scribit Hadrianum Imperatorem fuisse picturæ peritissimû, quod & ipsum prodit Aurelius Victor. Sed Iulius Capitolinus tradit Marcum Antoninû philosophum Imperatorem illum laudatissimû operam Picturæ dedisse sub Diogeneto magistro. Et Aelius Lampridius scribit Alexandrum Seuerum & ipsum Imperatorè mirè pinxisse. Et Euripidem etiam poetâ nobilissimû Emanuel Moscopulus eius interpres, & Thomas Magister, vterque in vita illius, picturæ fuisse studiosum: vti etiam Socratem & Aeschinam Lucianus in Imaginibus, & priorem Laërtius in vita illius, autoritate Duridis & Timonis, Platonem philosophorum coryphæum Diogenes Laërtius in historia illius, & Apuleius lib. de dogmate Platonis primo post prin. Nam & Iulius Firmicus lib. 4. Astronomicon c. 15 in Venere, ponit Picturâ in artibus honestis. Idemque lib. eiusdem operis octauo c. 7. in fixatione vngulæ Tauri, Si fuerit, inquit, horoscopus, & Luna hunc eundem locum vel beneuolè, & maleuolè pariter æquata radiatione respexerint, pictorè faciunt, sed quem hoc studium celebri honore nobilitat. Valerius autem lib. 8. c. 12. cui titulus est, Quædam nulla arte effici posse, Timantem Pictorem nobilem vocat, veluti nobilitas ei arti non repugnet, quamquam & aliò spectare potest. Plin. lib. 34. c. 8. tradit Silanionem Statuarium (hæc est species artis pictoriæ) nullo doctore (quod dicit mirabile) fuisse nobilem, licet & aliò quoque trahi potest. Idem autem Plin. lib. 35. cap. 10. scribit hanc artem apud Græcos fuisse receptam in primum gradum liberalium disciplinarum: semperque honorè ei fuisse, ut ingenui eam exercebant, mox ut honesti, perpetuo interdico ne seruitia docerentur. Denique leges nostræ excusant Pictores à muneribus personalibus l. 1. C. de exc. artifi. lib. 10.

5 **Poetica.**
 ¶ Poetas autem quos Pictoribus iungit Horatius in arte Poëtica, Pictoribus atque Poëtis
 Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.
 Nec sine ratione, quando Poëtis loquens Pictura dicatur Plutarcho, & aliis ab eo citatis in lib. de audiendis Poëmatibus. Hos igitur inter sordidos non annumerauerim, sed potius inter honestos. De qua re multa dicerè, nisi viderem omnes propemodum libros in huiusmodi artem infinitas laudes congerere. Illud tantum adiecerim Iustinum lib. 6. Poëtam quempiam nobilem appellasse, quod tamen, ut nuper diximus, aliò referri possit. Et quod scribit ipse Firmicus lib. illo 4. cap. 17. Luna, ait, defluens à Mercurio, si in nocturna genitura plena luminibus feratur ad Mercuriû, in publicis actibus providentiâ habere facit, in quibus semper gloriæ principatum inueniunt. Alios enim Poëtis, eoque diuinorum carminû autoritate nobilitat. Quamuis scio Platonem Poëtis à sua Republica reiecisse lib. 2. de Republica. Et Plutarchum in eo libro nuper à nobis citato scripsisse Poëticam histrionicæ proximè accedere. Sed tu tamen illum interim vide in eodem opere, vbi videbis multa pro Poëtis, multa item contra eos dicta, & D. Basilium in lib. eiusdem argumenti, cui titulus est de legendis Gentilium libris: & ipsum Platonem lib. 10. de Rep. vbi omnes Poëtis à republica reiciendos concludit. Cui & ipse facilè accedo, quâdo veteres, ut scribit Strabo lib. 1. poëticam primam quandam esse Philosophiam perhibuerunt: quippe quæ à teneris nos vnguiculis ad viuendi rationem perducatur, mores atque affectus edoceat, quæque gerèda declinandave sint quadam cantus suauitate præcipiat. Miror autem Philippum Imperatorem sanxisse poëtis nullâ immunitatis prærogatiua iuari in l. poëtæ. C. de profes. & medic. lib. 10.

6 **Histrionica.**
 ¶ Et quoniam, vti iam diximus, Poëtis & Histrionica aliquid simile habent, non intempestiue hæc illi subiucimus. Histriones hic intelligo, non hos Tibicines, Citharædos, Citharistas, Lyristas, aliosque aliorum instrumentorum Musicorum in nuptiis, cæterisque festiuitatibus, quas vocamus, ludos, ut vulgò intelligit, qui operâ illam suam publicè venalè habent. Hos enim veluti infames vilèsq; existimant decreta Canonica, quæ & ipsa illos Histriones vocat, si eorum interpretibus credimus, c. diffinimus. 4. q. 1. cum dicitur, omnes infamæ maculis aspersi, id est, Histriones, & cæte. & c. pro

e. pro dilectione, de consec. diff. 2. ibi, de Histrione illo, qui adhuc in artis suæ dedecore perseuerat. Ideoque ab ea arte ut vili & fordida clerici abstinere iubentur, ut patet ex c. 1. de vita & honest. cler. lib. 6. quod eos vocat Goliardos & buffones, vti etiam gl. & cæteri interpretes intelligunt.

7 ¶ Nam & apud Græcos huiusmodi hominum genus probrosum fuisse argumèto est quod tradit Plutarchus in Pericle, in princ. Quod cum Antisthenes audiuisset Ismeniam optimum esse tibicem, At homo nequâ est, inquit. Non enim si probus esset, tibicen foret. Sed & illud de eodem Ismenia tradit idè Plutarchus, tum in Apophthegmatis Imperatorû, tum de fortuna Romanorum, quod cum Antæas Scytharû Rex eum bello captum canere iussisset, omnibus admiratibus, & præ voluptate plaudentibus, iureiurâdo firmavit se hincientem equum libentiùs auditorum. Constat autem ex Liuiio, lib. 9. ab vrbe condita, hos homines vini admodum auidos esse.

8 ¶ Scio autè eam artem olim apud Romanos fuisse quæstuosam, vel teste Martiale lib. 5. epig. 57.

*Artes discere vult pecuniosas?
 Fac, discat citharædos, aut choraules.*
 Idem conqueritur Iuuenalis, tibicines atque cornicines tantas diuitias cumulasse, ut ludos gladiatorios in vrbe ederent. Eius in eam rem versus ij sunt Saty. 3.

*Quondam hi cornicines, & municipalis arene
 Perpetui comites, notæque per oppida buccæ,
 Munera nunc edunt.*

Portò Arion Methymæus ea arte præstantissimus grandem pecuniam & vberes quæstus factitauit, eiusque artis gratia Periandro Corinthiorum regi fuit dilectissimus. Suetonius autem in Nerone c. 30. scribit Menecratem citharædum ab ipso Nerone triumphalium virorum patrimoniis ædibusque donatum.

9 ¶ Nec hos tantum Tibicines & alios aliorum musicorum instrumentorum lusores viles esse, sed & huiusmodi instrumentorum cõfectores tales esse, facilè constat ex illo vno testimonio, quod cum apud Græcos lege fuisset prohibitum ne quis artifex statuâ in Olympiis habere posset, Theodorus Isocratis Rhetoris pater ostendit se instrumeta musica non cõfecisse, cum ipsius statuâ in Olympiis cõspiceretur. Quod & nos alibi, ex Philostrato in vitis Sophistarû diximus, scilicet supra c. 27. nu. 3. Quamquæ scio id ab Aristophæ. & Strati. poetis Comicis probro datum fuisse ipsi Isocrati, tanquæ esset tibiaturû faber, quod eius pater Theodorus eiuscemodi fuisset. De qua re etiâ videbis apud Plutarchû in vita ipsius Isocratis. Quod semper dixerim, si quæstus gratia id quis faceret.

10 ¶ Non quòd Musicam siue vocalem, siue instrumentalem, ut ita loquar, aspernabilem despiciabilemve esse putem, sed contrâ potius laudabilem: cum ea inter honestas & liberales disciplinas omnium consensu reponatur. De cuius laudibus adeo multa possem dicere, ut iustum legitimumque volumen conficerem. Sed si quis eas scire velit, adeat Fabium Quintilianum lib. 1. Oratoriarum Institutionum, c. 17. Plutarchum in eo lib. quem illi priuatim dicauit, Carolum Valgulium in ipsius Plutarchi Musicam, Philippum Beroaldum in oratione habita in enarratione Quæstionum Tusculanarum, Christophorum Landinum in proœmio interpretationû Horatii, & in Commentariis Virgilianis paulò ante finem lib. 1. Marfilium Ficinum lib. 1. Epistolarum ad Canisianum, & Polydorum de rerum inuentoribus lib. 1. c. 14. & seq. Vt non prætermittam Firmicum Maternum lib. 4. Astronomicon c. 15. reponere Musicos & Organarios inter eos qui honestas artes exercent. Hos quoque ignominiosos non haberi tradit Iurisconsultus in l. Athletas, post princ. ff. de his qui no. inf. qui hos Thymelicos vocat, vti verè sunt, ut videre poteris apud Budæum in Annotationibus eius loci, & Alex. ab Alexandro Genialium dierum lib. 3. cap. 9. & Celium Rhodiginum lib. Antiquarum lectionum 8. c. item 8. postremæ editionis.

11 ¶ Sed in hac re tamen mediocritatem illam aurcam, ut in omnibus cæteris rebus, amplectendam esse censam. Notum est enim illud, quod cum Philippus Macedo cantorem quempiam inter cecinandum emendare vellet, Ne tibi tantum mali, cantor inquit, eueniat, ó Rex, ut me ista meliùs scias, quod à Plutarcho traditum est in Apophthegmatis ipsius, & in lib. de discrimine adulatoris & amici, & in lib. de fortuna Alexandri, haud multò post principium. Et simile quippiam refert Aelianus li. 9. Variæ historiæ de Antigono, apud què cum psaltes quispiam artis suæ specimen præberet, & ei sapius Antigonus diceret, constringe Netem, & rursus Mediam, respondit, Auertant ó Rex à te Dij malum hoc, ut me meliùs atque exquisitiùs hanc artem teneas. Sed ut redeamus ad Philippum, is cum aliquando accepisset filiu suauiter quodam in loco cecinisse, vrbane cum est obiurgatus. Non te pudet, inquit, quòd ita pulchrè canere scias? Tanquam scilicet non satis honestu sit principibus vritis, cæterisque honesti ordinis excellenter eam artem didicisse. Sed satis illis esse, quod ipse Plutarchus in ipso Pericle scripsit, canentibus aliis audiendi otium superesse, multumque Musis videri ab his impartiri, si cæteris his de rebus certantibus ipsi se spectatores præbeant. Cæterum Strabo lib. 17. tradit Ptolemæum Auletem patrem illius Cleopatrar, præter alia flagitia choraulam & tibias exercuisse, & adeo in ea gloriatum fuisse ut nõ cunctaretur certamina in regia celebrare, ad quæ & ipse cum aliis certaturus prodibat. Nam & in re non admodum dissimili annotatum est apud Salustium, Semproniam reprehensam fuisse, non quòd saltare sciuerit, sed quòd optimè. Saltare, inquit, elegantius, quàm necesse est probæ. Id quod inter cæteros animaduertit Macrobius lib. 5. Saturna. c. 14.

Instrumentorum musicorum confectores.

Musica laudanda.

Modò ne sit in mia in vrbis honestis.

12 ¶ Porro Paulus Aemilius in Epaminunda, Scimus, inquit, nostris moribus musicen abesse à principis persona. Quod apud Græcos & gratum & laude dignū dicitur. Et paulò post scribit ipsum Epaminundam didicisse citharizare & cantare ad chordarum sonum à Dionysio, qui non minore fuit in musicis gloria quàm Damon aut Lampus. Suetonius in vita Titi illius Imp. omnibus virtutum generibus absolutissimū, cap. 3. scribit eum ne musicæ quidem fuisse rudem, ut qui cantaret, psalleret iucundè, ac scienter. Et Aurelianus Victor scribit Adrianum Imperatorem canendi & psallendi peritissimū fuisse. Aelius autem Lampridius tradit Alexandrum illum Severum Imperatorem laudatissimū musicæ fuisse peritissimū, cantauissetque nobiliter: sed nunquam alio conscio, nisi pueris suis testibus: lyræque ac tibia & organo cecinisse. E diuerso Cimon ille alioquin vir illustrissimus vituperatus fuit quòd musicam non didicisset, ut autoritate Stefimbroti Thasij tradit Plutarchus in vita ipsius Cimonis.

Tragedi.
Comædi.
Histriones.
Ludiones.
Ludij.
Mimi.
Pantomimi.

13 ¶ Igitur ad eos Histriones accedo, qui in scena personati Tragedias, vel Comædias agunt, qui & Ludiones & Ludij quoque vocari possunt. Nam hinc illi Histriones dicti sunt, quòd Hister apud Tuscos, vnde illi à Romanis acciti sunt, Ludio siue Ludius vocabatur, ut scribit Lilius haud multò post princ. lib. 7. ab vrbe cond. & Valerius Maximus lib. 2. c. 1. quod est de institutis antiquis, & Plutarchus in Problematis Romanis c. 17. Sed & iudem Mimi & Pantomimi, & Archimimi dicuntur, scilicet Mimi à μιμίωμαι, quod imitor significat, Pantomimi qui in ea arte tantum excellunt, ut omnia possint imitari, Archimimi veluti principes mimorum. De duobus prioribus fit mentio in l. patronus. ff. de oper. lib. & præterea de Pantomimo apud Suetonium in Augusto, c. 45. Et de postremo apud eundem in Vespasiano, c. 19. Hos autem Duclidas Lacedæmonij vocabant, ut scribit Plutarchus in Lyfandro. Textus autem in cap. 1. de vita & honestate cleric. lib. 6. & Accursius noster in l. si qua. C. de specta. lib. 11. & nostri vbique Ioculatores illos vocant, quamuis ea vox aliud significare videatur apud Ciceronem ad Atticum lib. 4. Huic Ioculatore senem illum, ut noras, interesse sanè voluit. Et vix alibi apud bonos auctores comperies. Et certè hos Histriones (quos Galli vulgò appellant *farfours*, *ioueurs de farfes*) eam artem publicè exercentes quæstus gratia, inter sordidissimos reposuerim. De quibus etiam fortè intellexerunt illa Decreta Canonica suprâ numero ab hinc 4. citata, licet gl. & Doct. aliter, ut ibi diximus, accipiunt. Nam & in cap. maritum, 33. dist. prohibentur ij qui in scena lusisse noscuntur, in clericis ordinari. Scribitur enim in l. 2. §. ait prætor. ff. de his qui not. infra. eum qui in scenam prodierit, infamem esse. Scenam autem esse quæ ludorum faciendorum causa, quolibet loco vbi quis consistat moueaturque spectaculum sui præbiturus, posita sit in publico priuatoque, vel in vico, quo tamen loco passim homines spectaculi causa admittuntur. Et paulò post subditur, Omnes propter præmium in scenam descendentes famosos esse.

14. Quid si nō ob questum, sed ambuosa ostentatione.

¶ Quo in loco Budæus noster non eos tantum qui propter præmiū, sed & qui ambitiosa ostentatione prodeunt, famosos esse voluit. Nam & eum locum in compendio iuris ciuili, quod Romæ est in Bibliotheca Pontificis, per indicis seriem ordine alphabeti sermone Græco compositum, in hæc verba legisse se dicit, *οτι πάντες οι δια πόρου εις αγωνα παριόντες άπμοί εισι. και οι δια φιλοπυλια εν σκηνις πιδόντες.* Omnes qui quæstus causa in certamen descendunt, infames sunt: simul & qui in scenam per ambitionem prodeunt. Et optimè quoque faciunt alij tex. simpliciter scenicos inter humiles & sordidos reponentes, scilicet in l. humilem, & ibi Alber. C. de incest. nupt. & in l. 1. C. de natur. lib. Sed & est textus qui Histriones & Pantomimos nuncupatim viles & inhonestos vocat in d. l. si qua. C. de specta. lib. 11. Et alius, ex quo intelligis histrionicam operam vilem fuisse, in l. seruos. vers. proinde. ff. de leg. 3. Estque alius tex. qui apertè declarat Pantomimos viles esse pretij in l. Titius, in fin. ff. de act. empt. & alius item text. qui histrionibus donare (siue de his intelligat, siue de prioribus) dicit immane vitium esse, in c. donare. 81. dist. Lucianus autem in Icaromenippo haud multò ante fin. incesit histriones vt viles.

15. De eis dē rebu.

¶ Porro Græci huiusmodi histriones & scenicos maximè honorandos putabant, vt tradit D. August. de ciuitate Dei lib. 2. c. 12. & videre licet ex Liuio 3. decad. lib. 4. loquente de Aristone quodâ tragico auctore, Cui inquit, & genus & fortuna honesta erant: nec ars (quia nihil tale apud Græcos pudori erat) ea deformabat: Licet Romani è diuerso artem omnem ludicrâ, scenamque totam in probro ducebāt, genūque id hominum non modò honore ciuium reliquorum carere, sed etiam tribu amoueri notatione Censoria voluerunt, vt autoritate Ciceronis in libris de Republica scripsit idem Augustinus eiusdem lib. c. 13. Nam & Scipio Nasica in Censura scenicos ludiones tribu mouisse scribitur. De quo etiam Probus in præfatione Vitarum excellētium Imperatorum: in scenam, inquit, prodire, & populo esse spectaculo, nemini in iisdem gentibus (de Atheniensibus autem & Lacedæmonijs loquitur) fuit turpitudini. Quæ omnia apud nos (scilicet Romanos) partim infamia, partim humilia, atque ab honestate remota putantur.

16 ¶ Asinius autem Pollio lib. Epist. famil. Cicero. 10. in epist. inci. Balbus, indignè fert, quòd Balbus Quæstor Herennium Gallum histrionem annulo aureo donatum in XIIII. selsum deduxisset, tot enim fecerat ordines equestris loci. Iuuenalis Saty. 8. multis versibus inuehit in nobiles Romanos qui consumptis per luxum opibus, ad artem hanc scenicam descenderent, & pro histrionibus fabulas agerent,
Consumptis opibus vocem Damasppe locasti

Supparia clamofus agens vt phasma Catulli. Et cætera, quæ sequuntur. Arguitur xerò August. Cæsar, quòd aliquando equi. Rom. vsus esset ad scenicas operas. ex Suetonio in eius vita cap. 43. subditque id fecisse antequam id Senatusconsulto interdictum fuisset. Nam Cornelius Tacitus lib. 18. scribit cautum seuerè senatusconsulto fuisse, ne Equites Ro. ludis & arena polluerentur. At Alexander Seuerus, vt tradit Lampridius in vita illius, scenicis nunquam aurum, nunquam argentum, vix pecuniam donauit: idem tamen (eodem auctore) spectacula frequentauit, sed cum summa donandi parsimonia, dicens scenicos sic alendos tanquam seruos nostros. Contra autem Heliogabalus incesit, quòd quempiam qui histrionicam Romæ fecerat ad Præfecturam Prætoriam ascuerit, vt tradit Lampridius in vita illius. Antoninus Philosophus temperauit scenicas donationes, iubens vt quinos aureos scenici acciperent: ita tamen vt nullus editor decem aureos egrederetur, vt scribit Capitolinus in vita illius. Laberius eques Romanus ægerimè tulit, quòd Iulius Cæsar illum in scenam descendere, & mimos canere iussisset. Nam inter cætera quæ in scena protulit, hæc dolenter recitauit,

*Eques Romanus lare egressus meo
Domum reuertor mimus, nimirum hoc die
Vno plus vixi, mihi quàm viuendum fuit.*

Quos quidem versus retulit Macrobius lib. Satur. 2. c. 7. Arguitur item Domitius auus Neronis, quòd Equites Romanos & matronas ad agendū mimum produxerit, vt scribit Suetonius in Nerone. c. 4. Cæterum Cornelius Tacitus lib. 18. cautū dicit seuerè fuisse à Virellio ne Equites Romani ludo & arena polluerentur. Et subdit, priores id principes pecunia, & sæpius vi pepulerunt ac pleraque municipia & coloniarum amulabantur corruptissimū quenque adolescentiū precio illicere. Constat autem ex l. Imperator. in princ. ff. de fideic. liber. olim seruos fuisse tragædos.

De eadem re.

17 ¶ Quamquam his aduersari videtur, primū id quod dictum est de Græcis, quòd Demosthenes in oratione *πρὸ πικραπρέστ*, Aeschinem nō semel per probrum vocauit *πριταγωνιστήν*, veluti vilem, tum quòd histrio fuerit, tum quòd histrio non quidem primarium partium nec secundarum, sed tertiarum, scilicet infimarum. Hæc enim sunt verba illius, *βιβάζω αὐτὸν, καὶ βεσούριτε ἐκ τῆς δεύτρῳ, καὶ μόνου ὃ κατὰ λείπει τῆς ὄρας, ὡς πλεῖστον τῶν πριταγωνιστῶν ἀποσῶαι.* Item quoque ei quod dictum est de Romanis, id quod scribit Macrobius lib. 3. Satur. c. 14. Histriones non inter turpes habitos, eiusdem Ciceronis testimonio, quem nullus ignorat Roscio & Aesopo Histrionibus tam familiariter vsū fuisse, vt res rationesque eorum sua solertia tueretur. Quod cum ex aliis multis, tum ex epistolis quoque eius declaratur. Nam illam orationem quis est qui non legerit, in qua populum Romanum obiurgauit, quòd Roscio gestum agente tumultauerit? Et certè satis constat eum contendere cum ipso Histrione solitum, vtrum ille sæpius eandem sententiam variis gestibus efficeret, an ipse per eloquentiæ copiam sermone diuerso pronuntiaret. Quæ res ad hanc artis suæ fiduciam Roscium traxit, vt librum conscriberet, quo eloquentiam cum Histrionica compararet. Is est Roscius qui etiam L. Syllæ charissimus fuit, & annulo aureo ab eodem Dictatore donatus est. Hæc ille. Cui illud tantum addes, Ciceronem ipsum in lib. 1. de Oratore eisdem Roscium & Aesopum claros Histriones vocasse, & Plutarchum in vita ipsius Ciceronem ipsum vtrunque omni cura in pronuntiatione obseruasse. De quibus etiam est illud Horatii lib. epist. 2. epist. 1. ad Augustum,

Que grauis Aesopus, que doctus Roscius egit. Nec prætermiserim Domitianum Histrionibus scenam interdixisse, intra domum quidem exercendi artem iure concesso, vt tradit Suetonius in eius vita c. 7. Ante eum autem Nero Pantomimos relegauit, vt in eius vita recenset Suetonius c. 16. Sed & antè Tiberius vt dicit Tacitus lib. 4. & iterum lib. 13. Italia submouit, vbi eos histriones appellat, atque etiam in d. lib. 4. Ob quod Plin. in Panegyrico scribit Pantomimos à malo principe fuisse sublato. At Neruam illius successorem eisdem restituisse, sed mox Traianum eisdem iustulisse. Tradit autem Cornelius Tacitus haud multò ante fi. lib. 1. Tiberium sanxisse ne domos Pantomimorum senator introiret. Cæterum Scipio Nasica Censor scenicos hos ludiones è tribu mouit, vt autoritate Ciceronis in libris de Repub. scribit D. August. de ciuit. Dei lib. 2. c. 13. Tamen si Liuus 1. decad. lib. 7. post princ. tradit institutum fuisse, vt actores Atellanarum, ne tribu mouerentur, & stipendia tanquam expertes artis ludicræ facerent. Verum Augustus histriones immunes verberum fecit, & ne flagellis caderentur edicto inhiuit, vt & scripsit Cornelius Tacitus vbi suprâ, & nonnihil tetigit Suetonius in vita illius, c. 45.

18 ¶ Illud autem non prætermittendum, quòd si non publice, sed intra priuatos parietes animi causa, vel infirmitatis depellendæ gratia, vel alterius honestæ cuiuspiam occasionis causa quis hanc artem exerceat, non illi fraudi erit, aut dedecori, vt nuncupatim voluit gl. in d. c. 1. in verbo, Ioculatores, & ibi quoque cæteri, de vit. & honest. cler. lib. 6. Innoc. Host. Collect. Panor. & plerique omnes in c. cum decorum, ext. eod. tit. Nam & Domitianus Imp. interdixit histrionibus scenam: intra domum quidem exercendi artem iure concesso.

19 ¶ Ex his autem quæ diximus intelligi potest quid de athletis dicendum sit, qui & ipsi in scenam descendunt, sed Vlpianus in l. athletas, ff. de his qui no. infra, post Sabinum & Cæsium respondit, eos omnino artem ludicram nō facere, virtutis enim gratia id facere, & facit l. 1. C. de athle. lib. 1. Et certè magnos & laudabiles viros legimus eam artem exercuisse. Ex quibus vnum omnium

laudatissimum pro omnibus nominare satis erit. Is fuit Plato, quem athletam fuisse tradit Diogenes Laertius & Seruius in lib. 6. Aeneid. eum locum enarrans.

Atque humeris extantem suscipit altis.

Vbi etiam dicit illum post omnium victoriam se philosophiae dedisse.

20 ¶ Sed id sane intelligendum est, si virtutis gratia eam artem exercerent, ut declarat d. l. athletas. Nam si in id operas suas locarent, ut pugnarēt, non solum sordidi, sed & infames ipso iure fiunt, ut in simili dicitur in l. r. §. item senatusconsultum. ff. de postul. Quod intellige si reipsa in scenam prodirent, alias enim ex sola locatione operarum non infamarentur. l. qui autem. quae est 3. ff. de his qui not. infra. Nisi id ipsum fecissent, ut cum bestiis pugnarent: tunc enim ex eo solo infames efficerentur, etiam si id ipsum non perfecissent. d. l. r. §. bestias, versic. ergo qui locauerit. ff. de postul. Nec tamen exercitium bestiarum conficiendarum per se sordidum est, quod ex eo patet quod scribit Herodianus lib. r. Commodum imperatorem in id sese exercuisse veluti fortitudinis gloria, sed id minus decorē quam modesto principi conveniebat: quasi diceret id illi non fuisse indecorum, si non nimius in eo fuisset, ut etiam supra diximus cum de musica locuti sumus, & dicemus quoque postea in saltatione.

21 ¶ Tantum autem abest ut ars Oratoria siue Rhetorica & eloquentia, cui Roscius Histrionicam comparare voluit, repugnet nobilitati, ut etiā alioquin ignobiles nobilitet, vel teste Firmico Materno, qui lib. 3. Astronomico c. r. Si luna, ait, ad Mercuriū feratur, & ei se cursus sui radiatione coniungat, sitq; luminibus plena, faciet cordatos, ingeniosos, oratores summa eloquentiae nobilitate fulgentes. Constat autē artē ipsam Rhetoricā inter liberales & ingenuas esse positā, ut nō necesse sit de ea re amplius disputare, praesertim quod omnes prope libri eius laudibus sunt referti.

22 ¶ Quid autē de Saltatoribus? Hi enim propius ad Mimos illos & Histriones accedere videntur. Et hos certe Tullius lib. r. Officiorum, ponit inter illiberales artifices scribens, Adde huc si placeat vnguentarios, saltatores, totūque ludum talarium. Et lib. 3. eiusdem operis, Quid inquit, si sapiens rogatus sit ab eo qui eum haredē faciat, cum ei testamento sestertium milies relinquatur, ut antequam hareditatē adeat, luce palam in foro saltet: idque se facturum promiserit, quod aliter eum haredem scripturus ille non esset: faciat quod promiserit ille, necne? Promisisse nollem, & id arbitror fuisse grauitatis: sed quoniam promisit, si saltare in foro turpe ducet, honestius mentietur, si ex hareditate nihil ceperit: nisi forte eam pecuniā in Reipublicā magnum aliquod tempus, ut vel saltare eum, cum patriae cōsulturus sit, turpe non sit. Idque etiam nomen improbum fuisse ac maledictum satis constat ex eodem Tullio in oratione pro L. Murena, Saltatorem, ait, appellat L. Murenam Cato: maledictum est, si vere obiicitur, vehementis accusatoris: sin falso, maledici conuicatoris. Quare cum ista sis auctoritate, non debes M. Cato arripere maledictum ex triuio, aut ex scurrarum aliquo conuicio: neque temere Consulē populi Rom. saltatorem vocare: sed cōspicere quibus praeterea vitii affectum esse necesse sit eum, cui vere istud obiici possit. Nemo enim saltat sobrius, nisi forte insanit, neque in solitudine, neque in conuiuio moderato atque honesto. Intempestiuū cōuiuuij, amoeni loci, multarum deliciarum comes est extrema saltatio, & caetera quae sequuntur. Idem in oratione pro Deiotaro multis verbis increpat Castorem, qui Deiotarum ipsum in conuiuio saltauisse dixerat, Quae crux, inquit, huic fugitiuo potest satis supplicij afferre? Deiotarum saltantem quisquam, aut ebrium vidit vnquam? Et paulo post recensitis ipsius Deiotari virtutibus, subdit, Qui igitur adolescens nondum tanta gloria praeditus nihil vnquam nisi seuerissime & grauisime fecerit, is ea existimatione, eaque aetate saltauit? imitari potius Castor aui tui mores disciplinamque debebas, quam optimo & clarissimo viro fugitiuo ore maledicere. Quod si saltatorem auum habuisses, neque eum virum vnde pudoris pudicitiaeque exempla peterentur: tamen hoc maledictum minime in illam aetatem conuerteret, &c. Idem in oratione contra Pisonem, Gabinium increpat, quod nudus in conuiuio saltasset, suūque saltatorium verfaller orbem, fortunae rotam non pertimescens.

23 ¶ Longo ante tempore Scipio Africanus Aemilianus in oratione contra legem iudiciariam Tiberij Gracchi haec grauitate conquerebatur apud Macrobiū lib. 3. Satur. c. 14. Docentur praestigias inhonestas, cum cinædulis & sambuca, psalterioque eunt in ludum histrionū, discunt cantare, quae maiores nostri ingenuis probro ducier voluerunt: Eunt, inquam, in ludum saltatorium inter cinædos, virgines puerique ingenui. Haec cum mihi quisquam narrabat, non poteram animum inducere, ea liberos suos nobiles homines docere: sed cum ductus sum in ludum saltatorium, plus mediūfidius in eo ludo vidi pueris virginibusque quingentis. In his vnum (quo me Reip. maxime misertum est) puerum bullatum, petitoris filium, non minorem annis duodecim cum crotalis saltare: quam saltationem impudicus seruulus honeste saltare non posset. Hora. lib. 2. Ser. Sat. r. scribit Milonius cum primum ebrius esset, saltare solitum,

Quid faciam? saltat Milonius, ut semel icō

Accesit feruor capiti.

Id quod confirmat quod supra diximus ex Cicerone. Idem lib. Carminum 3. Ode 6. queritur quod puellae Rom. docerentur motus Ionicos, id est, molles saltationes, quas primi Iones inuenerunt, atque ita fingerentur artubus, id est, componerentur ad turpes & libidinosos motus reum vnclearum, ut scite exponunt interpretes, Huius carmen est huiusmodi,

Motus

Motus doceri gaudet Ionicos

Matura virgo, & fingitur artubus.

24 ¶ Homerus ille omnium virtutum parens, iustissimūque rerum omnium aestimator ἔργων, id est, saltatores inter hominum pessimos, & maximē redarguendos posuit, dum scribit Iliados, lib. 24. eodemque vlt.

Τὸς μὲν ἀπώλεσ' ἄρως, τὲ δ' ἐλέγχεα πάντα λείπειται,
νεύσαι τ' ὀρχησαί τε, χοροῖσι τυπίσι τε αἰετοῖσι,
Ἄρῳ δ' ἐπιφῶν ἐπιδ' ἡμῖοι ἀρπακτῆρες.

Id est, ad verbum,

Hos quidem interemit Mars. Haec autem impropria omnia relicta sunt,

Mendacesque, saltatores, choreae strepitibus optimi,

Agnorum & haedorum publici raptores.

Ita autem vertit Erasmus Chilli. 3. cent. 9. c. 43.

Sustulit hos Mauors, reliqua at mala probra relicta,

Ducendis agnis, atque haedis diripiendis

Strenui.

25 ¶ Seneca in prologo Declamationum illud vnum temporū suorum vitium deplorat, quod cantandi, saltandique obscena studia effoeminatos tenerent. Et ut de recentioribus quoque loquar, Alphonfus Aragonum Rex prudētissimus Socratē irridebat, quod saltatione animum relaxaret, saltatorem ab infano nihil differre dicēs, nisi quod hic dum saltat, ille dum viuit, insanus est. Quae ex causa Gallos potissimum leues esse dicebat, qui quo magis aetate prouecti essent, eo magis saltarent, hoc est insania se oblectarent. Testis Antonius Panorm. in facetis ipsius Alphonfi, & aliorum. In quibus etiam illud scriptum est Albertum Imperatorem Romanum dicere solitum, Venationem esse virilem exercitationem, saltationem muliebrem. Refert autem Suetonius in Domitiano. c. 13. ipsum Domitianū Senatu mouisse quempiam Quæstorium virum, quod gesticulandi studio teneretur. Dion in Tiberio tradit ipsum Tiberiū saltatores Roma expulisse, veiuſſequē eam artem vsquam exerceri. E diuerso arguitur Heliogabalus, qui ut tradit Lampridius, saltatorem ad praefecturā praetorij ascuerit. A nobis autem lib. 2. aduersus gentes, Idcirco (inquit) animas Deus misit, ut res sancti atque augustissimi nominis symphonicas agerent, & fistularias hic artes, ut in flandis bucculis distenderent tibiis, cantionibus ut praerent obscenis numerositer & scabillorum concrepationibus sonoris, quibus animarum alia lasciuiens multitudo incompositos corporum dissolueretur in motus, saltaret & cantaret, orbis saltatorios verteret, & ad vltimum clunibus & coxendicibus subleuatis lumborum crispitudine fluctuaret. Apud Plutarchum in Philopemene Titus Flaminius Dinocratem Messenium quod in conuiuio ebrius saltasset, laeſit. Caeterum Decreta Canonica ius non faciunt presbyteris sese his cœtibz immiscendi, in quibus obsceni motus corporum saltationibus efferuntur. c. presbyteri. 34. dist. Scitum autem est illud Eccles. 9. Cum saltatrice ne assiduis sis, nec audias illam, ne forte pereas.

26 ¶ Sunt tamen multa quae in laudem artis saltatoriae dici possunt, quae si quis scire desiderat, legat Lucianum in lib. quem huic rei priuatim dedicauit hoc titulo, πρὶ ὀρχησεῖ, de saltatione, in quo ostendit hanc saltandi artem maxime nobiles & ingenuos decere, & Athenæum lib. r. Diaposophistarum, non vno in loco, & Macrobiū lib. 3. Satur. c. 14. & Pyrrhum Anglebermeum in eo libello quem & de saltatione & Musica ædidi, quem, ut ipse dicit, ex Luciano magna ex parte deprompsit: & Alexandrum ab Alexandro Genialium dierum lib. 4. c. 10. dum de insignibus & dignitate Saliorum loquitur, & item lib. 2. c. 25. & Cælium Rhodiginum Antiquarum lectionum lib. 5. cap. 3. & 4. postremae editionis. Neque enim eorum quae ab aliis in vnum locum abunde sunt congeita quicquam huc speciatim adscripsisse constituimus, nisi ut forte aliquid adiciamus, aut declaremus.

De eadem re. Pro saltatoribus.

27 ¶ Sed quod illo libro de saltatione, de Phæacibus tradunt Lucianus, & Athenæus locis supra allegatis, est ex lib. 8. Odyſſæ, vbi Alcinoſ Rex ita suos Phæacas compellat,

Ἄλλ' ἄγε φαεικῶν βυπάρμονες ὄσοι αἰετοῖσι
φαίλατε, ὡς ὄφρα ἔνισσῃ οἱ σὶ φιλοισίμῃ
θικαδὲ νοσησῶς, ὄσοι πῶδ' ἰγνόμεθ' ἄλλων
ναυπλίη, καὶ ποσι, καὶ ὀρχισίνη, καὶ ἀοιδίῃ.

Sed agite Phæacum saltatores quicumque optimi

Tripudiate, ut & hospes dicat suis amicis

Domum reuersus quantum superamus alios

Nauigatione, & pedibus, & saltatione, & cantilena.

Sed & locus Hesiodi quo facit Musas saltantes, est in initio Theogoniae,

Μουσῶν ἑλικωνιάδων ἀρχώμεθ' αἰεσίην,
αἰ δ' ἑλικῶν ἔχουσιν ὄρε' ἄμυγα τε (ἀβύθου τε,
καὶ τε πρὶ κρήνην ἰοειδία πῶσ' ἀπαλοισίμῃ
ὀρχεῶνται.

Musas Heliconiades incipiamus canere,

Quae Heliconem tenent, montem magnūque, diuinūque:

Hh 4

Et circa fontem nigrum pedibus teneris

Saltant.

28 ¶ Sed & quod ipse Lucianus scripsit Socratem iudicatum ab Apolline omnium sapientissimum dedit saltationi operam, & hoc ipsum tradit Xenophon in Symposio, Laertius in vita ipsius, & Plutarchus in lib. de tuenda bona valetudine. Quod item tradit Lacedaemonios saltationibus plurimum vacasse: huic concinit quod refert idem Plutarchus in vita Lycurgi, eum lege sanxisse, ut puellae in quibusdam sacris saltarent, canerentque praesentibus spectantibusque iuuenibus. Et quod etiam scribit Quintilianus lib. 1. c. 11. Lacedaemonios saltationem quandam tanquam ad bella quoque utilem inter exercitationes habuisse. Et quod denique de Platone dicit: certe ipse Plato de Legibus lib. 2. tradit Deos laboriosam vitam hominum miseratos, remissiones laborum constituisse: Musas quoque, & Apollinem Musarum ducem, & Bacchum concelebratores adhibuisse, qui cum voluptate saltationes nobis ducerent. Sed & inibi scribit unumquodque animal natura saltare consuevisse, hominem vero cum numeri sensum acceperit, saltationem peperisse. Et lib. 6. eiusdem operis, in solennitatibus nudas adolescentulas, cum nudis iuuenibus saltare iussit, ut & ex eo repetit Eusebius Evangelicae praeparationis lib. 13 c. 12. Qui id ipsum ex Lycurgi legibus accipere videtur. Ex quibus tradit Plutarchus in vita ipsius tripudia per omne tempus celebrari solita, nisi forte militiae vacarent.

29 ¶ Quibus & illud addere poteris 2. Reg. c. 6. Dauid illum aliquando saltasse totis viribus ante Dominum, veluti non sit indecorum, nec inhonestum aliquando e re nata, & tempestive saltare. Nam ut scribit Eccles. 3. cap. Omnia tempus habent, inter quae illud subiungit paulo post, Tempus saltandi. Quodque Pindarus Apollinem saltatorem vocat,

O saltator venustatis rex Phaeatre.

Et Eumelus, aut ut aliis placuit Aritinus Corinthius, Iouem saltatorem introducit, quod ex illis expendit Athenaeus d. lib. 1. Dipnosophiston. Homerus quoque si is est in Hymno Apollinis facit Gratias, Horas, Harmoniam, Heben, & Venerem tripudiantes, atque Iunonem in carpum manus tenentes,

Αὐτὰρ ἐπὶ Λοκροῖσι χάρειες καὶ εὐφρόνες ὄρεαι,
ἀρμονίῃ δὲ βῆτε, διὸς θυγάτηρ τ' ἀφροδίτη,
ὄρχευντ' ἀλλήλων ἐπὶ κρητῶν χεῖρας ἔχουσαι.

Ceterum Plutarchus in libro de bona valetudine tuenda scribit saltationem Socrati fuisse exercitationem minime iniucundam.

30 ¶ Id quod etiam intellexerim, modò ne nimium scite vel eleganter quis id faciat. Nam ut supra diximus in Musica, probro datum est Semproniae, quod sciret saltare elegantius quam necesse esset probae. In quam etiam sententiam refert Herodotus in Erato historiam non inelegantem. Cum Clisthenes Aristonymi filius, Sicyonis tyrannus filiam nomine Agaristam destinasset nuptum dare ei, quem praestantissimum Graecorum omnium comperisset, nunciarique ob id iussisset, ut quisquis sese dignum putaret, qui eius gener esset, is ad Lx. diem Sicyone praesto foret: illicque multi proci contendissent, inter quos Hippoclidus Tisandri filius qui praecipue Clistheni erat cordi: quippe qui viribus, strenuitate, musica, & oratione longe alios antecelleret. Ille nuptiarum die, quo Clisthenes iudicatum se quem ex omnibus deligeret, iussit tibicinem sibi canere ἐμελίαν, id est, saltationis genus quoddam sedatum: tibicinèque obsequente saltavit sibi quidem placens: sed Clisthenes omnem rem cernens dissimulavit. Posthac aliquantulum interquiescens Hippoclidus iussit inferri sibi mensam, qua illata primum super eam Laonicos saltavit modulos, mox alios Atticos, deinde super mensam capite statuto cruribus veluti brachiis modulabatur, ad cuius primam & secundam saltationem et si stomachabatur Clisthenes tam impudentem generum sibi fieri, tamen sese continebat nolens in eum irrumperè. At ubi vidit cruribus veluti manibus gesticulantem, iam se ultra continere non sustinens ὡ παὶ πρῶτος ἀρχήσαστο γέ μιν τ' γάμου, fili Tisandri desaltasti matrimonium. Cui ille ὁ φροντισὶς ἱπποκλέδης nihil curat Hippoclidus. quae vox postea abiit in Prouerbium.

31 ¶ In qua re quoque considerandus est cuiusque gentis mos & consuetudo, vti & in caeteris omnibus artibus supra diximus in principio huius capituli. Nam & Paulus Aemilius in Epaminunda, scribit quod & supra diximus musicem Romanorum moribus, abesse à principis persona. Saltare etiam in vitis poni, quae omnia apud Graecos & grata, & laude digna ducuntur. Lucianusque in illo libro de Saltatione supra citato, scripsit apud alias quoque multas gentes id non probrosum fuisse. Nec semper quoque inhonestum fuit Romanis, ut diximus, & ostendit Macrobius ubi supra citauimus.

32 ¶ Publicani, qui Graecis πελώναι dicuntur, id est, tributorum & vectigalium exactores, collectores, redemptores, siue cōductores, inter sordidos, abiectos, infames, & praeterea male moratos habiti sunt, tum apud Iudaeos, tum Graecos, Romanosque. De primis enim quis nescit illud Matth. c. 18. Si ecclesiam non audit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Et cap. 21. Publicani & meretrices praecedent vos. Et Marc. 2. Multi Publicani & peccatores simul discumbebant. Et Luc. 5. cap. Quare cum Publicanis & peccatoribus manducatis? Et cap. 15. Erant appropinquantes ei (de Domino Iesu loquitur) Publicani & peccatores. Et aliis multis similibus locis. De Graecis autem

Mediocritas
hac in re sequenda.

Notaria

Mos patriae
considerandus.

Publicani.

tem & Romanis testimonium perhibent Aristoteles & Tullius, dum hos negant haberi inter honestos ciues, ut ex his nonnulli repetunt. Ipse autem Tullius alcubi non adeo bene sentit de Publicanis, ut cum ad Q. fratrem lib. 1. Improbum, ait, negotiatorem, paulò cupidiorum Publicanum comprimere non possis. Sed & Vlpia. in l. quantae. ff. de Publi. Quantae, inquit, audaciae, quantaeque temeritatis sint publicanorum factiones, nemo est qui nesciat. Et certe huius tanta illorum audacia, temeritatis & avaritiae exemplum memorabile habes L. Pomponij Veientani, & M. Posthumi Pyrgensis & aliorum publicanorum apud Liuium lib. 5. secundi belli Punici, post princ. Et huius rei arg. Bald. in l. dissoluta. ad fi. C. de condic. ex leg. voluit huiusmodi Publicanos cogendos adere libros suarum rationum, vti vsurarios de quibus in cle. 1. §. caeterum. de vsuris. De qua re tamen vide Rom. Iasa. Alciatum. & alios recentiores in l. 1. C. de edend. & Francif. Aretinum in c. 1. de prob. Plutar. in Lucullo tradit ipsum Lucillum Publicanos, veluti Harpyias labores mortalium depascentes, Asia eiecisse.

Publicanorum
audacia.

An isteneatur
adere libros
suarum ratio-
num.

Pro publica-
nis.

33 ¶ Quamquam scio aliquando Publicanos ipsos fuisse in quodam precio apud Romanos, ut probat illud Ciceronis in oratione pro lege Manilia. Nam & Publicani homines honestissimi & ornatissimi suas rationes & copias in illam prouinciam contulerunt. Et in oratione pro Plancio, Flos Equitum Romanorum, firmamentum reipublicae publicanorum ordine continetur. Et in 3. in Verrem actione, Venit ad Chelidonem C. Mutius Eques Romanus, Publicanus, homo cum primis honestus. Ex quibus intelligis Equites quoque Romanos fuisse eo tempore Publicanos. quod & videre licet ex Asconio Pediano, qui in oratione Ciceronis pro Milone mentionem facit M. Papyrij equitis Romani, Publicani, familiaris Pompeio. Sed ut redeamus, idem Cicero in oratione de prouinciis Consularibus, iam vero, inquit, publicanos miseros (me etiam miserum illorum ita de me meritorum miseriis ac dolore) tradit in seruitutem Iudaeis, & Syris, nationibus natis seruituti. Et haud multo post, Quid multa? crudelis haberetur, si in hostem animo fuisset eo, quo fuit in ciues Rom. eius ordinis praesertim qui est semper dignitate sua, benignitate magistratus sustentatus. Sed & mox paulo, Qui propter illum hostem Senatus inimicissimum ordinis equestris bonorumque omnium non solum bona, sed etiam honestatem miseri deperdiderunt, quos non parsimonia, non continentia, non virtus, non labor, non splendor tueri potuit contra illius heluonis & praedonis audaciam. Ex quibus etiam vides illos fuisse equestris ordinis, in eisque dignitatem, splendorem (quae nobilitas est ut diximus supra c. 2. nu. 19.) & honestatem fuisse. Et in oratione pro Cn. Plancio, Adiungam, si vis, id quod tu etiam huic obesse putas, patrem publicanum. Qui ordo quanto adiumento sit in honore, quis nescit? Flos enim equitum Rom. ornamentum ciuitatis, firmamentum reip. publicanorum ordine continetur. Et in oratione contra L. Calpurnium Pisonem de Gabinio loquens, Ille gurgis arque heluo natus ab domino suo, non laudi atque gloriae, eum equites Rom. in prouincia, cum Publicanos nobiscum & voluntate & dignitate cōiunctos omnes fortunis, multos fama vitaeque priuasset, &c. Et lib. 5. Epist. famil. epist. 20. satis declarat apud illos pecuniam solere deponi, tanquam eorum fides esset probatissima, atque exploratissima. Et in lib. 13. eiusdem operis epist. 10. ad Craspedem scribit se vniuerso ordini publicanorum multum semper libentissime tribuisse, idque pro magnis eius ordinis erga se meritis. Sed & ad Quintum fratrem scribit ordinem publicanorum de ipsis optime meritum, & per ipsos cum Republica fuisse coniunctum. Et non multo post, Nomen, inquit, publicani neque hi debent horrere, qui semper vectigales fuerunt. Et ut tandem de caeteris scriptoribus loquar, Plinius lib. 33. c. 2. Iudicum, ait, appellatione separari eum ordinem (de equitibus loquitur) primi omnium instituere Gracchi, discordi popularitate in cōtumeliam Senatus: mox ea debellata, auctoritas nominis vario seditonum cœntu circa publicanos substitit, & aliquandiu tertiae vires Publicani fuisse.

Notarij.

34 ¶ De notariis & Tabellionibus diximus obiter supra c. 30. nu. 8. similiter & notarius, & seq. ex quo loco assimes quae hic tibi necessaria videbuntur. Sed quibus addes quod scribit Ang. consil. 284. praemisso, in fin. Spurios non posse id munus assequi, quod quidem si verum esset, non nihil spectaret ad honorem notariorum. Sed id pender ex iis quae latius scripsimus supra c. 15. nu. 10. sed & illud, & multis seq.

Coqui.

35 ¶ De coquis & nos quoque diximus in illo eo. c. 30. nu. 10. sed & cocus. Quibus item addes Cicero-nem in oratione pro Roscio Amerino, hos potuisse inter viles & illiberales artifices, vti etiā facit Iulius Firmicus lib. Astronomicum 3. c. 9. in 7. loco. & ante hos Aristoteles lib. 1. Politicon, c. 4. Sed & Plato in Gorgia hanc Coquinaria artem dicit voluptatis curatricem, facultatē ad ipsam voluptatē, circa quam torum eius studiū versatur omnino absque arte procedere: neque voluptatis ipsius naturā considerantem, neque causam temerariā profus, neque pensi quicquā habentem, sed vsu quodā, & experientia & memoria eius quod cōsuevit accidere solum fretam, voluptates studiose curantē. Aelianus lib. 14. de varia historia, scribit Lacedaemone alios coquos esse non licuisse, quā carnem tantum. Qui vero praeter hanc artem nouisset, Sparta eiiciebatur, perinde ac agrotantium purgamenta. Maximus autem Tyrius, Serm. 7. in princip. tradit Lacedaemonios e Sparta migrare iussisse Mithecum cocum insignem. Apud Homerum Vlysses proficitur se coquendi & ignem colligendi peritum esse. Quod ex eo annotat Athenaeus lib. 1. Dipnosophistarum. Alibi quoque diximus ex eodem Homero Achillem & Patroclum operam coquinariam exercuisse,

exercuisse, vt videbis supra c. 20. nu. 101. tamē si priorē. Sed & ipse Athenæus autoritate Euemeri Coi in 3. lib. sacræ historiæ, tradit Cadmū auum Bacchi coquū fuisse. Satis autē conitat coquorum artem feruile fuisse ex l. legatis feruis. §. si vnus. ff. de leg. 3. & in l. feruis vrbans. §. feruis lecti carius. eo. 11. Nam & Alex. Seuerus, vt in eius vita scribit Lāpridius, coquos nō nisi seruos habuit, ita vt si quis deesset, emeret. Quāquā olim Ro. coquos non habet: at in seruitiis, sed eos ex macello conducebat, vt tradit Plin. lib. 18. c. 11. Liuius autē 4. dec. lib. 9. de exercitu Asiatico loquens, scribit coquum vilissimum antiquis mancipiū & æstimatione & vsu, tum in pretio esse, & quod ministerium fuerat, ars haberi cœpta. Quod in id notandum quod nostri disputant, an coquum esse ars sit, an artificium, de quo vide tex. in l. si quid. §. vlt. & ibi Bal. & Cep. ff. de ædil. edic. & in d. l. legatis. §. si ex officio. & ibi gl. & d. §. si vnus. ff. de leg. 3. & gl. in l. si cui. ff. quib. mod. vsus fr. acq. Ro. sing. 6. §. 1. quid esse coquum. Cepol. in l. merces. la. 1. v. r. ff. de quib. ff. de verb. sign.

36 ¶ Sunt tamen nonnulla, quæ ad laudē huius artis pertinere possunt. Nam apud Homerum Vlysses proficitur se eius artis peritum esse, quod & ex eo annotauit Athenæus lib. 1. Dipnosophistarum. Et quod alibi quoque diximus ex eodem Homero Achillem & Patroclum operam coquinariam exercuisse, vt videbis supra cap. 20. nu. 101. incip. tamen si priorē. Quin ipse Athenæus autoritate Euemeri Coi in 3. lib. sacræ historiæ, tradit Cadmum auum Dionysij Bacchi coquum fuisse. Denique tanti ea ars æstimata est, vt fuerint qui de ea scripserint. Nam Plato in Gorgia tradit Mithecum illum, de quo supra locuti sumus, scripsisse de arte coquinaria Siculo- rum. Extantque etiamnum libri de ea arte Apitij illius, nisi ij suppositiij sint.

37 ¶ Sed & idem Tullius in illa quoque eadem oratione pro Roscio Amerino in eum ordinem vilium & sordidorum artificum redegit Pistores, vti etiam Iulius Firmicus lib. 3. cap. 12. in 6. loco, in si. Et est bonus apud nos tex. in l. maximarum. C. de exc. mu. lib. 10. & in l. 1. C. de perfect. dign. lib. 12. Quo etiam spectat tex. in l. maximarum. vers. sordidorum. C. de excu. mun. lib. 10. Hincque Pistores arcebantur à perfectissimatus dignitate. l. 1. C. de perfect. d. g. lib. 12. imo & alia quavis dignitate. l. 1. C. de pisto. lib. 11. Nam & id munus seruorum erat. l. quæsitum est. §. Trebatius. ff. de fundo instructo. Quāquam quod ad eorum laudem spectare videtur, inter cetera Iouis cognomenta, Romani illi Pistoris cognomentum tribuerunt, vt tradit Ouidius huius rei rationem reddens lib. 6. Fastorum,

Discant Pistoris quid velit ara Iouis.

Cuius etiam meminit Lactantius lib. 1. c. 10.

38 ¶ Sunt autem Pistores, ne id ignores, qui panem conficiunt, ex Varrone lib. 1. de vita populi Ro. apud Nonium Marcellum, Martiale lib. 8. epig. 16. Sueronio in Cæsare, c. 48. & Plin. lib. 18. c. 11. vbi scribit Pistores Romæ non fuisse ad Persicum vsque bellum, ipsique Quirites panem fecisse, mulierumque id opus fuisse. quod & satis declarat d. l. quæsitum. §. Trebatius. ff. de fundo instructo. Et hi quoque Panifices dicuntur, scilicet, à pane faciendo, Varroni lib. 4. de lingua Latina, Cornelio Celso lib. 2. c. 18. vbi ita scribit, Panificia, quæ ex frumentis fiunt, generis valentissimi esse. Nam & hic paulo post, Quominus, inquit, mirum est opus pistorum valentissimum esse, quod ex frumento conitat. Ex quibus etiam vides opus pistorium, & panificium idem esse.

39 ¶ Ceterum sunt & Pittores dulciarij, qui crustula, iucunculos, hamos, lacertulos, & alia scitamenta mellita cōficiunt, vt videre est apud Apuleium lib. 10. A fini aurei. Et de huiusmodi Pittore est distichon Martialis lib. 14. epig. 22. cui titulus præponitur, Pistor dulciarius,

Mi tibi dulces operum manus ista figurat

Extruet, huic vni parca laborat apis.

Heliogabalus autem apud Lampridiū, Dulciarios, inquit, habuit, qui de dulcibus exhiberent, quæcunque coqui de diuersis edulisi exhibuissent. Vbi vides dulciarium simpliciter, & sine adiectione Pistoris significare concinnatorem eduliorum melliorum, & operis Pittorij dulcedine conditi, esseque substantium. At hos dulciarios Vegetius lib. 1. de re mil. c. 7. a militia & castris abigendos esse censuit.

40 ¶ Fabri quoque simpliciter in'er viles nominantur ab Eccles. c. 38. & Accursio in §. quod autem in verbo, mechanicis, in Authen. de non alie. reb. eccles. & Luciano in Fugitiuo. Quāquam vt omnino non existimemus illos despiciendos, Homer. lib. 5. Iliados cum honore meminit Harmonidæ πείσοϑ, id est, fabri lignarij. nam πείσοϑ, vt scribit Valla, proprie significat fabrum lignarium. E. licet Suidas eam vocem cōmunem esse & lapidarius, & lignarij affirmet: tamen ex sequentibus verbis Homeri satis constat illum fuisse lignarium, quod scilicet Pandi naues fabricasset. Sed & apud eundem Homerum lib. 23. Odyssæ Vlysses, quem & ipse, & alij inter primos Græciæ Reges ponunt, proficitur se suum coniugalem lectum fabricasse, & alium præterea ne-

Εν λ'χει ἀσκητῶ. το δ' ἐγὼ κάμοϑ, ἄδ' ἐπὶ πῆσ ἄλλῶ.

Κομητῆς δ' ἐπέπικε θύρας πυκινῶς ἀραρυίας.

Καὶ τὸτ' ἔπειτ' ἀπέροψα νόμιον παννύχλιον ἐλαίης.

Κορυδὸν δ' ἐκ ῥίης πῶτα μὲν, ἀμφέφευε χαλκῶ.

Sed & lib. eiusdē operis §. Idem Vlysses nauem sibi manibus propriis fabricauit, vtpote qui erat, vt ipse dicit, ἐν ἑδῶς πείσοσυνῶν, id est, bene sciēs, siue peritus artis fabrorū. quod & ex eo anno-

tavit.

tavit Aelianus lib. 7. Variæ historiæ, vbi de ea re laudat. De Bachacare carpentario non sine dignitate meminerunt sacræ literæ 1. Paral. c. 9. Et de Artemone Loripide, qui ob id lectica vehabatur, Plutarchus in Pericle. Sunt autem qui hos Fabros lignarios Scandularios vocari volunt, & inter alios Nebriffensis in suo lexico, de quibus in l. vlt. in princ. ff. de iur. immu. & apud Plin. lib. 16. c. 10. & Virruuium lib. 2. c. 1. Vegetium lib. 2. de re milit. c. 23.

41 ¶ Quantum autem ad Fabrum ferrarium pertinet, potuisset videri non esse sordidum, nec indecorum: quādo & hanc artem Vulcano Iouis & Iunonis, id est, maximorum Deorum, aut vt alij dicunt, solius Iunonis, citra viri congressum filio peculiariter tribuunt Homerus, Virgilius, poetæ omnium celebratissimi, & ceteri omnes. Et alibi scilicet c. 4. nu. 7. & vt ad imperatores, ostendimus Martium qui in imperio successit Posthumo & Lolliano, eam artem exercuisse. De quo etiam admodū gloriabatur, vt inibi videre poteris. Tradit autē Plutarchus Theopompi autoritate Demosthenē cognominatum fuisse Macheropiū, quod filius esset Demosthenis, viri quidem boni & honesti, sed gladiorū fabri. quod & Suidas scribit. Homer. lib. 7. Iliad. non sine honore meminit Tichij fabri, qui scutum Aiæ fabricauit. De quo etiam Ouid. lib. 3. Fastor. ad fin. *Nec quisquam iuncta faciet bene vincula plantæ,*

Pallade sit Tichio doctior ille licet. Quo in loco nonnulli legunt Titio.

42 ¶ Fabros autem aurarios, quos probatissimi quique scriptores, vt Plautus in Menæchmi. Cicero in 6. in Verrem acti. & Plin. lib. 33. c. 5. & Apuleius ita Vulcanū appellans lib. 6. Metam. & l. scribit. ff. de aur. & arg. leg. & l. 1. C. de exc. artifi. lib. 10. vno verbo aurifices appellant: Firmicus, quo loco statim citabimus, inauratores, & bractearios vocat: alij Bracteatores appellant, utroque à bracteis vt satis indicat Plin. vbi supra, Græci χρυχόος vocant. Hos, inquam, inter honestos artifices reponit Firmicus lib. 4. c. 15. in Venere. Et certe Homerus Laërceam aurificem non indignum putauit, quem memoraret lib. 3. Odyssæ,

ἔἰς αὖ χρυχόου λαέρκεια δέτρο κελεύω

Ἐλθέτω, ἄφρα βοὸς χρυσὸν κέραιον ποδὶ χέυω.

Vnus rufus aurificem Laërcea huc iubeat

Venire, vt bouis aurum cornibus circumfundat.

Sed & idem alibi aperte docet hos non contemnendos, cum scribit eiusdem operis lib. 6.

ὄς δ' ὄτε τις χρυσὸν ποδὶ χέυεται ἀργύρω ἀνήρ

ἄδεις, ὄν ἡφαίστος δέδραυ, καὶ παλλὰς ἀθήνη

τέχνη παντοίων: χερσίν τε δ' ἔργα πλείη.

Sicut autem quando quis aurum circumfudit argento vir

Peritus, quem Vulcanus docuit, & Pallas, Minerua

Artem omnigenam, gratiosa autem opera perficit.

Veruntamen moribus nostris hæ artes mechanicæ reputantur. De Bracteariis vide tex. apud nos

in d. l. 1. & ibi Alc. & l. Pyrrhum. C. de exc. ar. lib. 10.

43 ¶ Quod autem ad fabros ærarios pertinet, tradit Theodoretus episcopus Cyrenensis in Polymorpho, statim in initio, quod Alexander ille faber ærarius cum nihil in se egregiū & suspiciendum haberet, non generis nobilitatem, non dicendi facultatē, non regendi populi artem, non ducendi exercitū scientiam, nō rerum in bello fortiter gestarum cōmendationem, sed solummodo fordiam & illiberalem artem exerceret, ex ea sola aduersus diuinissimum Paulum notus extitit. Tanti autem fecerunt antiqui Romani fabrum ærarium, vt si quādo quid ab illis factum est, nomen eorum scriptis infererent. Sic Mamurium nominarunt, per quem multa ancilia similia ei quod è celo lapsum est, fecerunt, vt scribit Seruius in 7. Aeneid. in eum locum, *Lenaque ancile gerebat.* Et festus Pompeius lib. 11.

44 ¶ Tabernarios, Popinarios, vel Popinones, vt eos vocat Nonius Marcellus, Caupones, & vt vulgo vocamus, Hospites illos publicos, nemo est qui non inter vilissimos reponat, & inter ceteros Tullius in oratione pro L. Flacco, Opifices, inquit, & tabernarios, atque omnē illam faciem ciuitatū quid est negotij cōcitare? Et Iulius Firmicus lib. 4. Astronomico. c. 15. in Venere. Et est optimus tex. in l. humilē. C. de in cæst. nup. & in l. 1. C. de nat. lib. & in Clemen. 1. de vita & honest. cleri. & facit etiā tex. in c. nulli. 4. 4. dist. Videmus autem plerunque tabernarias, & earum famulas pudicitia adeo prostituta, vt non admodū differant ab his quæ in lupanaribus prostant. Quod & satis insinuat text. in l. vlt. C. si mancip. ita ven. ne prosti. & in l. Athletas. §. ait Prætor. ff. de his qui no. inf. & facit etiam text. in l. quæ adulterium. C. de adult. In tabernis autem vinum vendi constat ex Suetonio in Claudio c. 40. dum scribit, Descripsit abundantiam veterum tabernarum, vade solitus esset vinum olim & ipse petere. Hos quoque vinarios appellant vt postea dicemus.

45 ¶ Denique Aymo Craueria consil. 163. videndū est, col. 1. dicit per huiusmodi artem Cauponariam derogari nobilitati, etiam si eam artem quis exerceat pro vendēdo vino, quod ex suis vitibus natum sit: si ad vteriora processum sit, videlicet vendendo carnes & alia edulia, quæ ex suis prædijs non sunt percepta. Et ita debere intelligi quod scribitur in c. citiens. 88. dist. & quod tradit Panor. consil. 6. casus super quo in secundo dubio, lib. 1. quod clericus vendens vinum ex suis vitibus collectum nō dicitur negotiari, nec tenetur soluere gabellas vel datia, vt dicit probari in d. c. citiens, & not. à Doct. in c. quāquam, de censu. lib. 6. & in cle. præfenti, eodem tit. & sequitur

Philip.

Ferrarij.

Fabri aurarij. Aurifices. Inauratores. Bractearij.

Tabernarij. Popinarij. Caupones.

Tabernariæ earum famula plerunque metretices.

DE NOBILITATE

372

Philip. Deci. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. vlt. de constit. Sed tu hic vide quæ scripsimus supra c. 27. num. 8. sed & ad hanc.

46 **Agitatores.** ¶ Agitatores tametsi infames non sunt, vt scribitur in d. l. Athletas, in princ. ff. de his qui not. in fa. Tamen eos esse infamæ sortis, ac vilis pretij aperte ostendit Iuriscons. in l. Titius. §. vlt. ff. de act. empr. Hi autem sunt, ne tu ignores, equorum curruumque rectores, vt satis declarat Tullius ad Atticum lib. 13. Nec est melius quicquam, quam vt Lucullus sustineat currum equosque, vt bonus sæpe agitator. Et Virgilius lib. Aeneid. 1.

Et equorum agitator Achilles,

Armiger Automedon.

De quibus & tu videre poteris Budæum in annotationibus ff. l. athletas, de his qui no. in fa.

47 **Campsores. Trapezita.** ¶ Campsores quos vulgò vocamus, id est, Trapezitas, Collybistas, Nummularios, Mensarios, aut vt etiam alij vocant, Argentarios inter viles reponunt nostræ leges, & earum interpretes, scilicet lex si Cohortalis. C. de Cohor. lib. 12. & Bal. in c. transmissam. col. 2. vers. secundum Bar. de elect. & Alcia. in tract. Præsumpti. regula 1. præsumpt. 48. nu. 6. vbi negat esse nobiles. Quamuis Iulius Firmicus, Argentarios inter honestos artifices ponat lib. Astronomicôn. 4. c. 15. in Venere. Hòsq; muneribus personalibus eximunt nostræ leges, vt patet ex l. 1. C. de excus. arti. lib. 10. Quid tamen intersit inter hos, & alios supra nominatos, intelliges ex Alcia. lib. 4. Dispunctio. num. c. 2. Alibi autem diximus Augusto fuisse obiectum auum argentarium, vt videre licet supra cap. 4. num. 7. in princ.

48 **Præcones.** ¶ Præconum munus ignobile fuisse videri potest Ciceroni Epistol. famil. lib. 6. ad Leptam. epistola incip. Simul accepi, quam scribit autoritate Ampij Balbi Iurisconsulti, eos qui præconium facerent, lege vetari esse in Decurionibus. Et Horatio scribenti lib. 1. Ser. Saty. 6.

Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret olim,

Si præco paruas, aut vt fuit ipse, coactor

Mercedes sequeretur.

Nam & hoc quoque visum est Alciato, in l. mercis, la. 2. in fin. ff. de verb. signific. vbi in id citat in margine, vt sui moris est, l. eos. ff. de Decur. que tamen de illis non loquitur. At hi, inquit, simpliciter musicam non profitentur, sed voce & clamore populum alloquuntur. Iuuenalis Saty. 3.

Quondam hi cornicines, & municipalis arena

Perpetui comites, notæque per oppida buccæ.

49 ¶ Verum tamen Homerus lib. 2. Odyssæ, haud multò post princip. Pisenoris præconis non sine honore meminit.

Σκῆπτρον δὲ οἱ ἔμβαλε χεῖρῖ

Κῆρυξ πεισίνων πεπνυμένα μῆδεα εἰλώσ.

Sceptrum autem sibi iniecit manu

Præco Pisenor prudentia consilia sciens.

Idem lib. 1. Iliad. meminit etiam honorificè Thalybij & Euribatis Præconum.

Ἄλλ' ὄγε παλθύβιον τε καὶ εὐρυβάτιον προσέειπε

τῶ δὲ ἔειπεν κῆρυκε καὶ ὄτρυνον θέραιπνον τε.

Sed hic Thalybiūque, & Eurybatem affatus est,

Hi ipsi erant præcones, & fortes ministri.

Et paulò post eos vocat Iouis & virorum nuncios, cum dicit,

καὶ σε κῆρυκες διὸς ἄγγελοι ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν.

Et Demetrii quoque præconis honorificè meminit Plutarchus in Timoleone, in fi. & Lei Agnusi idem author in Theseo. Et alibi quoque Cicero non omnino contemnendos esse præcones declarat: cum in oratione pro Cn. Plancio de Gramio præcone loquitur, quid scilicet aliquando responderit P. Nasice Consuli aliquid interroganti medio in foro. Quid item M. Druso Tribuno plebis homini potentissimo. Mercurius autem κῆρυξ θεῶν, præco Deorum dictus est vt tradit Diodorus Siculus lib. 6. Bibliotheces cap. 15. & Phurnutus. Vnde vt opinor huic Deo præcones & præconia attribuuntur, vt tradit ipse Diodorus vbi supra. Præconum duo genera esse tradit Demosthenis Scholiastes, vt apud eum videre licet. Horum autem ars non admodum quæstiosa fuit, vt patet ex illo Horatii loco supra citato, mediocrem tamen ea in re fuisse testatur Martialis lib. 5. epigram. 57.

Artes discere vult pecuniosas?

Fac discat citharædus, aut choraules.

Quos versus supra attulimus, sed quod ad hunc locum pertinet, subiungit Martialis,

Si duri puer ingenij videtur,

Præconem facias, vel architectum.

Cui ad stipulatur Quintilianus cum dicit, Præco plus debet voci suæ quam orator.

50 **Scribes.** ¶ Scribes apud Græcos in honore fuisse, non ita apud Romanos satis constat ex eo quod scribit Probus Aemilius in vita Eumenis, quæ dicit Philippum Amyntæ filium habuisse ad manū scribæ loco, quod multò, inquit, apud Græcos honorificentius est, quam apud Roma. Nam apud nos se yera sicut sunt mercenarij, scribæ æstimantur. At apud illos e contrario nemo ad id officium admittitur,

admittitur, nisi honesto loco, & fide, & industria cognita: quod necesse est omnium consiliorum esse participem. Plutarchus autem in vita eiusdem illum dicit fuisse Archigrammarum, id est, principem scribam Alexandri Magni. Sed & constat apud Clusinos Scribam secundum locum à Rege tenuisse ex Lio lib. 2. ab vrb. cond. vbi loquens de Mutio Scauola, Abdito inquit, intra vestè ferro proficiscitur. vbi eò venit, in confertissima turba prope regiū tribunal constitit: ibi cum stipendium fortè militibus daretur, & scriba cum Rege sedens pari ferè ornatu multa ageret: cum milites vulgò adirent, timens sciscitari vter Porfena esset, ne ignorado Regem semet ipse aperiret, quis esset, quò temerè traxit fortuna facinus, scribam pro Rege obruncat, & cætera quæ sequuntur.

51 ¶ Apud Hebræos quoque scribæ erant inter præcipuos Regis comites, & principes & consiliorum participes, vt patet ex 2. Reg. c. 8. & 20. & alibi sæpè in lib. Reg. & Paralip. i. c. 18. ad fi. & i. Esdr. 7. & Hieremias 36. Nam & ij apud eosdem de rebus ambiguis solebant consuli, & ex oraculis sacrarum literarum respondebant, vt etiam patet ex c. 2. 13. & 23. Matthæi & 12. Marci, & i. ad Cor. 1. & alibi infinite. Et apud Persas quoque, quod vel hinc intelligi potest, quod Alexander Magnus Amenidem prius Darij scribam, eo mortuo Euergetis præfuit, vt tradit Q. Curtius lib. 7.

52 ¶ Sed vt redeamus ad Ro. scribit Valerius Maximus lib. 2. cap. 1. Cn. Flauium libertino patre natum & scribam, cum ingenti nobilitatis indignatione Aedilem Curulem factum, Ius ciuile vulgasse, eumque cum ad visendum ægrum collegam suum veniret, neque à nobilibus quorum frequentia cubiculum erat completum, sedendi loco reciperetur, sellam Curulem afferri iussisse, & in ea honoris pariter atque contemptus sui vindicem confedisse, id quod etiam retulit Lilius i. deca. lib. 9. ad fi. vbi & ipse tradit, quod cum se à tribubus ædilem nominari se videret, nec eius nomen recipi, quod scriptum faceret, tabulam posuisse, & iurasse se scriptum non facturum. De qua re etiã Pomponius noster in l. 2. §. postea cum Appius. ff. de orig. iur. hunc quoque scribã & libertini filium fuisse dicit, & ob id quod Ius ciuile populo tradidisset, Tribunum plebis, & Senatorem & Aedilem curulem factum fuisse. Ex quibus planè intelligis scribas apud Romanos nō in magna dignatione fuisse. Quanquam, ne illud omittamus, apud Valerium Maximum lib. 4. c. 5. legimus aliquando prætoris comitis Cn. Scipionem Africani superioris filium, & scribam Cicereium in campum descendisse, Cicereiumque omnibus sententiis antelatum fuisse: quod videns Cicereius abiecta candida toga, competitoris sui suffragatorem agere cœpit, vt scilicet Præturam meliùs Africani memoriæ concederet, quam sibi vendicaret. Ex quibus faciliè intelligis scribas apud Romanos non fuisse vetitos Præturam petere. Dionysius lib. 4. Antiquit. & Iulius Capitolinus tradunt scribas rerum gestarum summam complecti.

53 ¶ Hos Amanuenses esse satis ostendit id quod ex Probo Aemilio adduximus, de quibus Suetonius in Nerone, cap. 44. Quos & à manu vocare possumus, vt etiam vocat idem Suetonius in Iulio Cæsare, c. 74. Qui & ad manum dicuntur Ciceroni lib. 3. de Oratore, & Aemilio vbi supra, Græci γραμματῆας vocant: quo nomine veluti contumelioso Demosthenes subinde vocat Aeschinẽm, vt hinc intelligas id nomen non semper fuisse honorificum apud Græcos. Festus Pompeius scribit antiquos proprio nomine & librarios & poetas vocasse. Nunc autem scribas dici librarios, qui rationes publicas scribunt in tabulis. Et hac voce vitur Cicero libro 5. Epistolarum ad Rufum epistola 20. incip. Quoquo. & in 7. in Verrem actione. Et hos putarim esse quos nunc vulgari Franciæ vocabulo Secretarios vocamus. De scribis Quæstoris loquitur Suetonius vbi supra, & in Domitiano, cap. 9. & Plutarchus in Catone. Nunc scribas dicimus graffarios, qui scilicet acta iudicialia scribunt.

Amanuenses.
A manu, ad manum.

54 ¶ GYNÆCARIOS inter viles artifices poni certum est ex l. ingenuæ. C. de murile. lib. 11. vbi dicitur ingenuas mulieres quæ se his matrimonio copulant, præferentes splendorem generis vilitati, vt vulgò scribitur, & vt malo legere, vilitati contuberniorum, conditionem maritorum sequi. Qui autem hi sint, videbis apud Alciatum, & Pyrrhum in rub. C. de Murileg. & gynæc. lib. 11. & nos quoque diximus in Legibus connubial. in l. 10. nu. 17. de huiusmodi. vbi videre poteris.

Gynæcarij.
Locus coacti.

55 ¶ MONETARIOS quoque viles esse satis declarat l. edicimus. C. eodem tit. de murileg. lib. 11. quæ dicit mulieres quæ his nubunt, nobilitatem perdere, atque etiam l. ne quis. C. de dignit. lib. 12. vbi hi arcentur à dignitatibus, veluti abiecti. Et hi quidem sunt qui monetam cudunt, vt vox ipsa ostendit, & voluerunt etiam Accursius, & ceteri in l. illo tit. de murileg. & satis ostendit tex. in l. 2. C. quib. ex cau. seru. pro præm. liber. accipiunt. & l. in princ. C. de fals. moneta. Quanquam Alciat. in rubr. illius tit. de murile, aliter eosibi accipi contendit, vt ibi videre poteris. De rebellionem Monetariariorum, quicumque hi fuerunt, videbis apud Aurelium Victorem, & Flauium Vopiscum vtrūq; in vita Aureliani.

Monetarij.

56 ¶ ARENARIOS nemo est qui dubitet sordidissimos ignominiosissimosque esse. Et id certè videre licet ex l. in arenam. C. de inoff. testa. & l. 1. C. de naturali. lib. & l. humilem. C. de in cast. nupt. Qui autem hi sunt declarati d. l. in arenam, ne longius significationem petamus. vt etiam l. hæc demum. ff. de oper. liber.

Arenarij.

57 ¶ SERVIENTES, quos vulgò vocamus, nuncios appellare possumus ex Cicerone, in 6. in Verrem actione, & vulgò quoque ita vocamus. Et Apparitores ex eodem Cicerone in quinta in eundem Verrem, & lib. 3. de legibus, & D. Hieronymo ad Saluinam, & ex l. Diuus. ff. de ser. fug. & l. si pignora. ff. de Eui. Et Viatores ex ipso Cicerone, in Catone maiore, & in oratione in Vatinius, & Lilio

Seruientes.
Nuncij.
Apparitores.

lib. 2. ab vrb. cond. Plinio lib. 18. cap. 3. & Iurifconsulto in l. magis puto. §. ne tamen. ff. de reb. eor. De his, inquam, nihil dubitandum est quin inter viles numerandi sint, ex Fed. Senen. consil. 119. nulli, col. vlt. Bal. in l. vlt. col. pen. in 8. q. C. de edic. diui Adr. rollen. & in l. si vt proponis, in prin. C. de exec. rei iud. Vt omittam & alia quæ in eam rem faciunt, à me quoque scripta in tract. Retractuum lib. 1. §. 8. gl. 9. in verbo, *deux recors*, nu. 1. & 2.

VNGVENTARIOS, quos Græci Myropolas, & Myrepsos vocant, inter sordidos ponit Tullius lib. 1. Offic. post alios eius notæ nominatos. Adde, inquit, vnguentarios, & cætera. nam eius verba integra posuimus supra in Saltatoribus. & Plutarchus in Pericle, post princ. & Firmicus Maternus lib. 4. c. 15. in Venere. Et Plinius Iunior lib. 2. epist. ad Arianum, ipse præterea accepisse festertium decem millia sordidissimo quidem tit. nomine vnguentarij, &c. Et alicubi legimus Augusto exprobratum fuisse proauum habuisse qui tabernam vnguentariam exercuisset. Hos à Lacedæmoniis vrbe pulsos tradit Seneca non admodum ante finem lib. 4. Naturalium quæst. & Athenæus. Vulgò hos vocamus Apothecarios. Sed vix crediderim illos ita posse vocari. quandoquidem Apotheca, à quo Apothecarij dicuntur, iis qui rectè & propriè locuti sunt, cella vinaria dicitur, vt patet ex l. cum res. §. sed si id, ff. de leg. 1. & l. quæsitum. §. sed si fundus, vers. sed si qua. ff. de fund. instr. & l. 1. C. de verb. signific. & ex Columella libro 1. cap. 6. Apotheca rectè superponantur his locis vnde plerunque sumus eorum exoritur, quoniã vina celerius verulescunt. Plin. lib. 14. c. ite 14. Apothecas fuisse, & dif. fundi solita vina, &c. & iterum eiusdem lib. c. 18. Vina in apotheca canis ortu mutantur quædam. Et libro 23. c. 1. Vinum si sit fumo inueteratum, insaluberrimum est. mangones ista in apothecis excogitauerunt. Quamquam scio & ad alia trahi. Sed quicquid sit, illud scio Apothecarij, quicumque ij sint, priuatim, interdici dignitatibus. l. si cohortalis. C. de cohort. lib. 12. quod & ex eo annotat Alciatus in l. merces, la 2. ff. de verb. signifi. Pharmacopolas Græci vocant eos, quos nos vulgò Apothecarios vocamus, qui à myropolis, in eo distant, quod hi vnguenta, vt diximus, conficiunt: illi medicamenta, quod longè honestius est. Scribit autem Aelianus lib. 5. Variæ historiæ, Aristotelem Pharmacopolam aliquando fuisse. Theophrastus libro 9. Plantarum c. 19. memorat Aristophilum Plataicum insignem Pharmacopolam.

ADDE & his vilibus & sordidis artificibus, Pigmentarios, Fufores, Architectos, Figulos ex Ecclesiastico c. 38. Quamquam quod ad laudem Figulorum non nihil pertinet, Numa Pompilius religiosissimus atque optimus Rex collegium Figulorum instituit, vt tradit Plinius lib. 35. c. 12. vbi & ipse scribit multas gentes oppida & nationes hac arte nobilitatas fuisse, videlicet Samon, Arretium, Surrentum, Astam, Pollentiam, Saguntum, Pergamum, Tralleas, Mutinam, Rhegium, Cumas, inibi que alia multa in laudem figulinæ artis comperies. Et quod Agatocles Siciliae rex figulo patre natus est, id quod palàm testabatur, vt videre licet ex hoc quod supra scripsimus c. 4. nu. 8. incip. & vt de alijs. Et quod denique D. Paulus ad Romanos c. 9. veluti comparat Deum figulo qui alia vasa effingit ad honorem, alia ad contumeliam: quod & ante illum fecerat Esaias c. 45. & Hieremias c. 18. & quisquis est qui Sapientiae librum scripsit, c. 15. & repetitur in c. incommutabilis 22. q. 4. Stationarios ex l. ne quis. C. de dignit. vbi Accursius, Bar. & alij declarant qui hi sunt: Venditores salis, & olei, & cæparum, ex gl. & Io. Plat. in eadem l. Pelliparios, vt nostri vocant, Pelliones meliùs vocabimus, à concinnendis pellibus, quos vulgò *peletiers*, vocamus ex glo. in §. quod autem, in verbo, mechanicis, in auth. de non alic. reb. eccle. Spec. tit. de cler. coniug. c. 1. vers. sed quam dices. Bald. in auth. habita. C. ne fil. pro pat. & Alciat. in tract. præsump. in 48. præsump. Lenones, ex l. 1. C. de natural. lib. & l. humilem. C. de ince. nupr. Coriarios. Solearij, solearum confectores siue sutores, apud Plautum in Aulularia. Linteones qui linteamina texunt conficiendarum vestium causa, apud ipsum Plautum in Lampridium in Alexandro Seuero, & Seruium in 7. Aeneid. Manulearij manicarum confectores apud Plautum in eodem loco, & de quibus etiam diximus in ll. Connub. lib. 3. nu. 27. in manicis. Flammearij flammeorum confectores apud ipsum Plautum in eodem loco, & diximus etiam vbi supra in Flammeo. Plaustrarij plaustrorū confectores. Vitrarij, aut vt alij legunt, Citrarij, & Palliones, aut vt alij etiam legunt, pelliones apud Lampridium in Alexandro Seuero, Vinarij, Lupinarij, Caligarij, apud eundem in eiusdem vita, Braccharij à Bracchis cōficiendis apud eundem Alexandrum: Vinarij autem sunt vini venditores, quorum etiam meminit Suetonius in Claudio, c. 40. Fullones qui scilicet curanda polliendaque vestimenta accipiunt, de quibus in litem quæritur, §. si fullo. ff. locat. & l. itaque fullo, in prin. ff. de furt. Ex quo & illud est Fausti Syllæ filij apud Macrobius libro 2. Saturn. cap. 2. Nam cum soror eius eodem tempore duos mœchos haberet, Fuluium fullonis filium, & Pompeium cognomine Maculam: Miror inquit, sororem meam habere maculam, cum fullonem habeat. Et quod tamen ad eius artis laudem pertinet, inter eos qui sub Diocletiano martyrium passi sunt, fuit Anastasius Aquilensis, qui eam artem priùs exercebat, Lanarios, ex Luciano in Fugitiuo, & Iulio Firmico lib. 3. cap. 9. in 7. loco, & iterum c. 12. in 6. loco in fi. vbi etiam addit Caligarios. Institores mercium, ex d. l. si cohortalis. C. de Cohor. libro 12. Statuarij, & Marmorarij ex Seneca ad Lucilium. epist. 88. Cetarios, Lanios, Farctores, Piscatores ex Tullio lib. 1. officiorum, & præterea ipsos Lanios ex text. in clem. 1. de vit. & honest. cler. qui hos Macellarios, quod tamen generalius nomen est, vocat. De quibus Columella lib. 3. de re rustica & Suetonius in Vespasiano c. 19. & hos quoque iurifconsultus Laniones vocat à laniadis carnibus, in l. cum de lanionis. in prin. ff. de fun. instr. & instr. leg. vulgus nostrum *Bouchiers* appellat à boum carnibus

carnibus quæ frequentius laniant, & vendunt. De taberna autem Macellaria, vt de sordidissima loquitur Valerius lib. 3. c. 4. vbi de Varrone loquitur. Sed & de eodem Varrone loquens Liuius 3. decad. lib. 2. Loco inquit, non humili solum, sed etiam sordido ortus, patrem lanium fuisse ferunt. Ipsos Piscatores ex Platone ad fi. lib. 7. de legibus, Plutarcho, si is est, in libro de industria animalium, & Firmico, vbi nuper citauimus. Venatores, & aucupes, nam & id opus seruorū erat, qui in ea arte dominis seruiebant, ex l. seruis vrbatis. §. 1. ff. de lega. 3. vide tamen quæ dicā infra c. 37. nu. 138. incip. Gallia nobiles, & multis seq. Saltuarios, id est, saltuum, sylvarum & pascuorum custodes, vt interpretatur Valla in Raudensem, de quibus in l. si ita. ff. de vsu & habit. & in l. cū quæreretur. ff. de leg. 3. & in l. instrumenta. ff. de fun. instr. & l. quæsitum. §. saltuarium, eo. tit. ex Ioan. Plat. in d. l. ne quis. C. de dignita. lib. 12. Tonsores, quos vulgò barbitōsores vocamus, ex Fran. Ripa lib. 2. Respon. c. 16. Allobrogum, col. 2. Vnde & Iuuenalis & Martialis ægrè ferunt virum quempiam tonsorem ad tantas opes peruenisse, vt opibus certaret cum patriciis, & tandem ad equestrem ordinem peruenisse. Versus Iuuenalis ij sunt ex Saty. 1. post prin.

Patricios omnes opibus cum prouocet vnus,

Quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat.

Martialis autem ex lib. 7. epig. 63.

Qui tonsor fueras tota notissimus vrbe

Et post hæc domina munere factus eques.

Et cætera quæ sequuntur.

Adde & Sarcinarios, de quibus in l. fullo. §. fullo. in prin. ff. de furt. & in l. & ancillarū, in prin. ff. de pecul. Hi sunt, qui teste Nonio Marcello, pannos siue vestes ex pannis consuunt. Et cerdones dictos à verbo Græco, *κέρδιον*, quod lucrum dicitur, quos Latini Lucriones vocant, de quibus tanquam de vilibus loquitur Iuuenalis Saty. 8.

At vos Troiogene vobis ignoscitis, & quæ

Turpia cerdoni Volesos Brutosque docebunt.

Suetonius in Vitellio c. 2. veteramentarios vocat scilicet sutores veterum calceorum. Capfarios qui seruanda in balneis mercede vestimenta suscipiunt, de quibus in l. nam salutem. §. vlt. ff. de offi. præfec. vigil. Alijs autem Capfarij dicuntur, qui puerorum libros portant, in l. si collectaneus. ff. de manumif. vind. & apud Suetonium in Nerone c. 36. Scoparios qui scilicet pauimenta scopis deuerrunt, de quibus in l. instrumenta. ff. de fund. instruc. Lecticarios, qui lecticam deferunt, de quibus in l. scire debemus. §. stipulationem. ff. de verb. obl. & in l. legatis seruis. §. 1. & §. 2. & l. seruis vrbatis. §. seruis lecticariis. ff. de legat. 3. & l. quæsitum. §. Celsus. ff. de fundo instruc. ex quibus patet id munus seruorum fuisse. Nam & hos in ordinem sordidorum artificū collocat Cicero in oratione pro Roscio Amerino. Molitores, de quibus in d. l. quæsitum est. §. Trebatius. ff. de fund. instruc. Cellarij, Ostiarij, Muliones, de quibus in eadem l. §. cellarium. & in d. l. seruis vrbatis. §. 1. ff. de leg. 3. Quamquam legimus Vespasianum Imperatorem ante imperium adeptum mangonicam artem exercuisse, sed id necessaria sustinendæ dignitatis causa, ob idque vulgò mulio vocabatur, vt in eius vita testis est Suetonius c. 4. Et Ventidium Bassum antea mulionem, postea consul factum, & de Parthis triumphasse, vt & nos scripsimus supra c. 4. nu. 10. Opiliones qui non longè ab illis differunt (hi enim fuerunt ouium custodes, veluti ouilliones) Plautus in Afinaria, Etiam opilio qui pascit inter alienas oues &c. Et de quibus in l. cum quæreretur. §. vlt. ff. de legat. 3. & in l. fundi. §. vlt. ff. de fun. instruc. vbi ouilio appellatur. Ne tamen nescias Maximium Imperatorem Ro. opilionem fuisse vt tradit Herodianus lib. 6. paulò ante fi. Et David quoque Iudæorum regem vt patet ex 1. Reg. c. 16. Ciniflones, siue cinerarios, de quibus diximus in nostris ll. Connubialibus l. 3. inter ornamenta muliebria, vbi de calamistro. Et proxenetas de quibus & nos quoque diximus in nostris Retractibus tit. 1. §. 29. glo. 4. nu. 8. Crepidarios sutores, de quibus Gellius lib. 13. cap. 21. autoritate Sempronij Ascellionis lib. rerum gestarum 14. Textores quos inter seruos ponit Iurifconsult. in d. l. seruis legatis. §. si vnus. ff. de legat. 3. Tinctores, siue infectores vestium, quam artem nunquam inter liberales fuisse satis constat ex Plin. lib. 22. c. 2. & Plutarcho in vita Periclis, post princ. Propolæ, qui res minoris emitt vt postea pluribus distrahant, de quibus Plautus in Aulularia quo loco statim citabimus, & Tullius in oratione contra Pisonem, & Lampridius in Commodio. Et alios plerosque quos sigillatim nominat cum nonnullis ex his quos iam supra attigimus. Plautus in Aulularia his verbis,

Stat fullo, Phrygio, Aurifex, Lanarius,

Caupones (aut vt alij legunt) Ciniflones, Patagiarij, Industiarij,

Flammearij, violarij, carinarij,

Aut manulearij, aut Myrobrecharij,

Propolæ, Linteones, calcolarij,

Sedentarij, Sutates, Diabasthararij,

Solearij astant: astant Molochinarij,

Petunt Fullones, Sarcinatores petunt

Stropharij astant, Semizonarij.

Trecenti constant phylacista in atrij.

Textores, Lymbolarij, Arcularij.

Et alios quoque multos, quos latè & speciatim declaratos videbis apud Angelum Politianum in ea prælectione, cui nomen fecit *Pancstimeron*.

Opifices.
Mercenarij.
Et alij multi.

¶ Denique opifices omnes ex Tullio in oratione pro L.Flacco, Mercenarios omnes quorum vt dicit ipse Cicero in d.lib.1. Offic. opera, non quorum artes emuntur. Est enim vt subdit, in illis ipsa merces authoramentum seruitutis. Idcoque apud Lacedaemonios non erat fas ingenuis discere, aut exercere vlla opificia, sed hæc per Helotas, quod seruorum genus erat, exercebantur. Quibus è diuerso etiam nefas erat vllam artem liberalem discere, vel exercere. Id quod acceperunt ab Aegyptiis, Scythijs, Persis, Lydis, qui vt refert Herodotus lib. 2. pro ignobilioribus ciuibus eos habebant, qui artificia discabant, & eorum liberos. Generosiores autem eos qui à manuariis operibus abstinabant. Quod cum cæteri, inquit, Græci, tum præcipuè Lacedæmonij didicerunt. Corinthiique, vt & idem subdit, minimi faciunt opifices. Ex iis autem opificibus & manuariis, videbis plerosq; descriptos à Spec. in d. tit. de cler. coniug. & Alciat. in d. l. merces, & plenissimè Io. Rebuf. in repet. auth. habita, in verbo, & vilissimis sæpe hominibus. C. ne fil. pro pat. & ex externis Antonio Codro Ser. j. ex quibus accipere poteris, quæ volēs.

An nobilis per exercitium artium sordidarum præiudicet nobilitati filiorum. CAP. XXXV.

An pater per exercitium sordidarum artium præiudicet nobilitati filiorum.

1 SED quæstionis est, An pater qui per exercitium huiusmodi vilium & sordidarum artium amiserit nobilitatem, suis quoque liberis præiudicet, quod minus gaudeant priuilegio nobilitatis? De qua re ex facto consultus Aymo Crauetta conf. 165. videndum est, nu. 4. respondit præiudicari, quia cum pater ipse nobilitatem perdiderit, non eam potest ad posteros transmittere; quia nemo dat quod non habet. l. traditio. ff. de acquir. rer. dom. Ideo videmus, inquit, quod hæreditas repudiata transmitti non potest. l. 3. in verbo, recusauit. C. de his qui ante apert. tab. Nec potest filius inniti nobilitate aui, & aliorum maiorum, quia persona patris tanquam proxima & immediata inspicit debet. l. focium qui in eo. ff. pro soc. & l. pen. ff. de condi. ob turp. cau. cum sim. Hæc ille.

2 ¶ Cui adde tex. in l. diuo Marco. C. de quæst. vbi priuilegium eius leg. transit ad pronepotes, nisi is qui priori gradu est, vitæ turpitudine inspersus sit. nam tunc nec ipse, nec sequentes eo priuilegio potientur, tanquam scilicet patris dedecus & impedimentum oblit liberis ipsius. Ided Ioan. Fab. ibi, ex eo not. liberos eius qui nobilitatem perdidit per infamiam, non cenferi nobiles, de quo nos diximus in tractatu præcedenti de nobilitate, c. 2. 4. nu. 4. Amplia. Cui adde quæ & nos diximus in præceden. cap. nu. vlt. Aegyptios Scythas, Persas, Lydos eos pro ignobilibus habuisse, qui artificia discabant & eorum liberos.

3 ¶ Verum Pet. Anc. in c. j. de natis ex lib. vent. vbi hanc quæstionem nuncupatim adscripsit, an scilicet si pater sit priuatus nobilitate, id oblit filiis, an verò ex persona aui se nobiles dicere possint. Aut quæris, inquit, vtrum filius nepos quo ad auum vt possit priuilegio vel dignitate ex persona aui, maxime in his quæ à genere procedunt. l. 1. ff. de interd. & rei. secundo casu, non, l. 1. §. si quis. ff. vnde cog. si verò quæris an ex persona patris sui hæc possit, tunc aut filius est cõceptus ante maculam patris, & non nocet. l. emancipat. ff. de Senat. Aut post, & tunc ei nocet. d. l. diuo Marco. Quod est verum, vt subiungit quantum ad id vt non possit vt priuilegio ex persona patris, sed aui poterit. Et ita distinguit Bar. in l. si quis. ff. de Senat. Et hæc dicit facere ad not. in l. diuus, & ibi gl. ff. de iure patro. Quibus adde quantum ad distinctionem natiuitatis, ante vel post maculam patris quæ dixi supra c. 15. nu. 7. incip. extende terad, & seq. & quæ dicam in tractatu Primigeniorum in 31. q. per totum.

Quid si pater nobilitate accepit à genere.

4 ¶ Et ego certè si quis primus sibi nobilitatem quæsiuerit, & postea amiserit, crederem & posteros quoque amittere. At si non eam quæsiuit, sed accepit à genere, non facile irem in eam sententiam, vt liberis præiudicet, ob id quod scribitur in l. eum qui, quæ est tertia. ff. de interd. & releg. Cuius verba quoniam in id sunt optima & elegantissima, subiiciam, Eum qui ciuitatem amisit, nihil aliud iuris adimere liberis, nisi quod ab ipso peruenturum esset ad eos si intestatus in ciuitate moreretur, hoc est, hæreditatem eius, & libertos: & si quid aliud in hoc genere reperiri potest. Quæ verò non à patre, sed à genere, à ciuitate, à rerum natura tribuerentur, ea manere eis incolumia. Itaq; & fratres fratribus fore legitimos hæredes: & agnatorum tutelas & hæreditates habituros: non enim hæc patrem, sed maiores eius eis dedisse. Et eius l. arg. & aliis quoque rationibus dicit Bal. in auth. si quas ruias, col. 2. & seq. C. de fac. eccl. tenuit filium posse retinere emphyteusim quæ ex genere est, & repudiare hæreditatem patris. Et per eam scribit Alb. in procem. ff. discipuli, col. 2. non posse patrem priuare filium regno, cum id habeat à genere, de quo nos latius dicemus in tract. Primigeniorum. Quod & tu confirmare poteris ex his quæ diximus in tract. Retractuum, tit. 1. §. 11. glo. 6. in verbo, si il est plus proche. nu. 25. & §. 32. gl. 1. nu. 2.

Quid si princeps eam illi ex suis liberis concesserit.

5 ¶ Sed & si princeps nobilitatem cuiquam & suis liberis concesserit, non putarè ipsum patrem posse præiudicare nobilitati liberorum, quam ab eo non habent, sed à principis liberalitate & prouisione: vt & dicimus de emphyteusi, aut feudo concessò cuiquam & suis filiis. neque enim potest pater illi renuocare in præiudicium filiorum, quibus id dominus concessit, ex sententia Dyn. Ray. Salic. Flo. Raph. Com. Pau. Cast. Imo. Alex. & recentiorum in l. apud Iulianum. §. si quis alicui. ff. de leg. 1. De quo & tu latissimè videbis per Iaf. in l. vlt. in vlt. quæst. C. de iure emphy. Ex quo intelliges id haud dubiè procedere, cum id quæsitum est mero concedentis beneficio & liberalitate, vt etiam voluit Bal. in l. 1. ad fi. C. per quas perso. nobis acquir.

¶ Nam

6 ¶ Nam & id quoque retinent filij repudiata patris hæreditate, vt voluerunt Iac. But. in l. si non fortem. §. libertus. ff. de condic. indeb. Bar. in lege, vt iurifuradi. §. j. post prin. ff. de ope. lib. Saly. in l. 2. col. 7. vers. quarto. 18. C. de iure emphy. cum concord. ibi adductis à Iaf. col. 62. vers. tertio quærit, quos ibi videre poteris, ne hic diutiùs immorer. Nec etiam aliter facere potest vt res nõ veniat ad filios, quibus ita prouisum est, vt videre etiã licet ex Pau. Cast. con. 164. in presentia causa, col. 6. vers. sed nos loquimur, lib. 2. & Philip. Dec. con. 468. superiori anno, col. pen. vers. & ad confirmationem, & con. sil. 498. viso casu, col. 3. vers. eiusdem initij. Solent tamen in hoc regno filij horum qui nobilitatem ob artes sordidas perdidit, restitutionem à principe impetrare, ne id sibi fraudi sit. Sed tamen interrim vide quæ dicam infra in tractatu primigeniorum, in 23. q. nu. 18. & 2. seq.

An furore amittatur nobilitas. CAP. XXXVI.

7 ILLVD denique quæserim, An furor superueniens tollat nobilitatem? Qua in re breuiter dicendum putamus non tollere, secuti sententiã Bart. id expressim tenentis in l. 1. col. 5. vers. sciendum est ergo. C. de dig. & Lauren. Calca. qui illam nuncupatim refert & sequitur consil. 8. cuius est, in causa pendente coram reuerendissimo, col. 7. vers. & ex supradictis, & vterque per text. in l. cecus, & l. cum furiosus. ff. de iud. Quibus adde quæ diximus supra c. 6. nu. 34. ex quibus etiam, vbi tractauimus, an princeps possit nobilitate furiosos, & quæ item dicemus infra in tract. Primigeniorum, in 23. quæst. qua differemus an furiosus succedat in iure primogenituræ, neque enim hic diutiùs immorandum ducimus in re minimè ambigua.

Miscellanea ac confusanea quadam, atque etiam prætermissa. CAP. XXXVII.

8 ET quanquam non pauca diximus in superioribus capitibus: fieri tamen non potest quin alia multa prætermissa sint. Ex quibus nonnulla, atque alia quoque quæ non rectè, neque appositè collocari sub illis potuissent, sub hoc caput subiicere constituimus. Cui ob id hunc titulum præfixi Miscellanea, confusanea, prætermissa. Et cum hoc titulo finem huic priori parti nostri operis faciemus.

9 ¶ SENTENTIA lata in causa nobilitatis, qua videlicet quis est declaratus nobilis vel ignobilis, facit ius inter alias personas, tanquã lata in causa status, vt sing. dicit Ioan. Fab. in §. præiudiciales, col. vlt. vers. sed quid in causa nobilitatis, Inst. de actio. Nã sententiã lata super statu vel conditione personæ pro veritate habetur, & facit ius vbiq; & inter omnes absentes, & non vocatos, per l. ingenui. ff. de stat. hom. quam quidè generaliter in omni casu, vbi est quæstio de statu vel iure cõharère personæ intelligunt Cy. Bal. & Ang. ibi, idè. Bal. & Saly. in l. 2. C. quib. res iud. non noc. Anto. & Panor. in c. pe. de re iud. Pet. Anc. conf. 336. cuius hoc caput est, prætermitto q; sententiã, post princip. vbi in hoc multa congerit. Imo in l. sæpè, quæ est pep. & ibi Alex. qui affert concord. col. 15. vers. quod est verum, & iterum col. 17. vers. aliam fallentiam assignauit, rursùmque col. 19. vers. iuxta hoc quarto. ff. de re iud. Quibus & tu adde quæ nos diximus supra c. 17. num. 3. & pro hoc.

Sententia lata in causa nobilitatis facit ius inter omnes.

10 ¶ Sed hoc tamen multis modis intelligendum. Primo vt procedat, nisi detegeretur collusio eorum inter quos huiusmodi sententiã lata est. Nam tunc ea nihil obesset cæteris non vocatis, quin possent rem ex integro defendere, per l. j. ff. de iure aure. annu. & l. j. & 2. fermè per totum. ff. de collus. deteg. & l. j. C. eo. tit. & l. 3. ff. de præuar. & l. si per lusorio. ff. de appel. & l. quod & lex. §. pe. ff. de lib. hom. ex hi. & l. eum qui. §. in popularib. ff. de iure iur. & voluit gl. in d. l. 2. & ibi Bal. post Bu. col. 2. vers. quarto, secundum But. & Sal. in §. oppo. C. quibus res iud. non noc.

Nisi detegatur collusio.

11 ¶ Secundo intellige procedere, si sententiã fuerit lata cum iusto & legitimo cõtradictore, aliàs perinde erit inefficax, atque si nulla res iudicata extitisset. l. cum non iusto. ff. de collu. det. & l. qui repudiantis. ff. de inoffi. test. gl. in l. j. ff. si libert. ing. esse dicat. quæ secundum hoc intelligit cum tex. & l. p. tronum, eo. tit. Et voluit etiam Inn. in c. caulam, le 2. col. 1. in fi. qui fil. sunt leg. Bar. in d. l. ingenuum. ff. de stat. hom. & in l. j. col. 2. vers. op. sententiã. C. quorum bon. Bal. & Saly. in d. l. 2. C. quib. res iud. non no. & Pan. in d. c. pe. col. 9. vers. sextus casus, de re iud.

Si fuerit lata cum legitimo cõtradictore.

12 ¶ Innotet autem iustum contradictorem, ne tu lector in hoc decipiaris, eum cuius primò ac principaliter interest, vt declarat gl. in d. l. cum non iusto, & apertius Bal. & Sal. in d. l. 2. C. quib. res iud. non no. idè. Bal. in c. quãuis, col. 2. vers. deinde scias, extra de sent. & re iud. Ant. in d. c. causam, le 2. extra qui filij sunt legit. Imo. & Alex. in d. l. pen. ff. de re iud.

Quis iustus cõtradictor.

13 ¶ Sed quod tamen ita procedit, vt sufficiat, quòd quis veniat tanquam ille, cuius principaliter interest, licet verè is non sit, per l. j. §. si quis ex his. ff. de lib. agno. secundum Ant. in d. c. causam, & Alex. in d. l. pe. col. 18. vers. & sufficit in prædictis, qui tamen hoc intelligit, quando ille qui litigauit, tanquam ille, cuius principaliter interest, obtinuit: secus si succubuit, quia non esset æquum quod alteri cuius verè principaliter interest, qui tamen non fuit in iudicio, ea sententiã noceat obtenta contra non iustum contradictorem, per no. per Inn. & Io. And. in c. in nostra, de procu.

Quid si eius principaliter interest, sed eam se ducit.

14 ¶ Intelligit vt ea sententiã faciat ius inter omnes quorum non æquè principaliter interest: non autem inter eos qui habent ius æquè principale, secundum Iac. Ray. & Cyn. in d. l. ingenuum, Bal. in d. l. 2. col. 2. vers. sententiã lata. C. quib. res iud. non nocet. Ant. in d. c. causam, & in d. c. penul. & ibi

Quid si aliorum æquè principaliter interest.

quoque Imo. & Fel. de re iud. eundem Imo. in d.l. pen. & ibi Alex. col. 17. ver. putat tamen. ff. eo. Ita quoque intelligentes d.l. j. & d.l. pen. & ibi Alex. col. 17. ver. putat tamen. ff. cod. Ita quoque intelligentes d.l. j. & d.l. patronum. ff. si liber. ing. esse dic. Et hoc generale est, quod ubi sententia facit ius, quod ad alios, non nocet tamen habenti ius æquè principale, per l. cum duob. C. de inof. test. iunct. l. Papinianus. §. si ex causa. ff. eod. tit. Quod ut facilius in nostro casu intelligas, hoc tibi lector exemplum proposuimus. Ex tribus fratribus duo litigant, videlicet primogenitus, qui præterit duas partes hereditatis paternæ, ex nostra consuetudine Pictonum, quæ inter nobiles defert duas partes primogenitis. Et secundus frater, qui dicit patrem eorum communem fuisse ignobilem, & quod propterea debet æqualiter succedere. Tandem primogenitus obtinuit sententiam, qua pater & ipse fuerunt nobiles pronunciati, fueruntque ipsi primogenito adiudicatae duæ partes. Postea autem tertius frater qui non erat in illa lite prima, vult æqualiter succedere, tanquam inter ignobiles. Certe illi non oberit prima sententia lata contra fratrem, cum eius æquè interfit, ac illius secundo geniti, qui victus est.

8 Quid si partis priuati tantum interest.

4. Intellige non procedere, quando huiusmodi sententia esset lata contra aliquem, cuius priuati tantum interest, vt in casu quem in præcedenti limitatione posuimus. Nam ea sententia non præiudicabit aliis prætendentibus interesse publicè, cum hic mutetur finis, vt voluit subdubie Ant. in d. c. pen. ver. quintus casus, extra de re iud. per l. cum quæritur, cum duabus ll. seq. ff. de excep. rei iud. verbi gratia, Si is qui similem sententiã, cuiusmodi in iam dicto exemplo dicimus, qua scilicet fuit declaratus filius nobilis, obtinuit: vult promoueri ad quosdam honores nobilibus solum permittos ex consuetudine, vel statuto. Et aliquis contra eum opponit, quod est filius patris ignobilis, & ipse quoque propterea ignobilis. Nihil ei obstabit illa sententia lata respectu interesse priuati. At si nunc in hac postrema causa pronunciaretur nobilis, ea sententia faceret ius contra omnes, qui in simili causa vellent illum dicere ignobilem, per text. in ratione sui, in l. cum qui. §. in popularib. ff. de iureiur. & in l. si cui. §. iisdem. ff. de accus.

9 Tamen contra hanc limitationem tenuit ipsemet Antonius, sibi contrarius, in d. c. causam, le 2. ad fin. extra qui filij sunt legit. cum dicit, quod si quis fuerit cum iusto contradictore, cuius scilicet, vt supra diximus, principaliter interest pronuntiatu filius legitimus: hæc sententia non nocebit aliis eius cognationis volentibus (hoc repulso) succedere, & quorum propterea æquè principaliter interest. Tamen aliis & etiam istis, qui hoc tantum agerent, vt ille tanquam spurius repelleretur ab honoribus secundum l. generaliter. §. spurius. ff. de Decur. obstaret ea sententia. Sed & illam quoque limitationem nuncupatim reprehendit Alex. in d. l. pen. col. 16. ver. addit Dom. Ant. ff. de re iud. tanquam nimis violentam, vt ipse dicit, cum d. l. ingenuum, loquatur indistinctè, nec debet ex eo restringi, quod mutatur finis, vt dicebat Ant. per d. l. cum quæritur: quia sola mutatio finis non facit quod sententia lata in vno iudicio ad vnum finem agitato non noceat in alio iudicio ad alium finem agitato.

10 Quin videmus quod sententia absolutoria in causa ciuili, in qua agitur de priuato tantum interesse, nocet in criminali, in quo versatur publicum interesse per l. præses. & ibi glo. C. ad leg. Fau. de plag. & voluit Dyn. in c. nullus plurib. de reg. iur. lib. 6. & Cy. in l. j. C. quando ciui. act. crim. præiud. & Bar. in l. 2. §. i. ff. vi bon. rap. Can. in c. de his. de accus. Et bene faciunt not. per Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres, in §. oppo. ff. de verb. oblig. dum alleg. l. j. cum gl. C. de ord. iud.

11 Quid si de statu persone incidit tantum actum sit. Quid si contra absentem lata sit.

Quintò intellige procedere, dummodo fuerit principaliter actum super statu, & non incidenter: & plenè fuit discussum, vt voluerunt Iac. But. Bal. Sal. & Flor. in d. l. 2. C. quibus res iud. non no. Ang. Aret. in d. §. præiudiciales, col. 4. ver. in ea gl. ibi, ingenuum, Instit. de act.

12 Sextò intellige vt procedat si contra præsentem lata sit: secus si contra absentem & contumacem, quia tunc magis censeretur fuisse lata sententia ex contumacia illius, quam quod habuisset malam causam. ideo cæteris non obesset, vt voluit Bal. in d. l. 2. col. 2. ver. quæro, secundum But. ibi, secundum est necessarium, & ibi quoque Sal. in 11. opp. C. quib. res iud. non no. per l. qui repudiantis. §. cum contra, qui est j. ff. de inof. test. Idque generale est ac perpetuum in omnibus sententiis quæ aliis nocent, vt probat d. §. cum contra. iuncta gl. & ibi Bar. & l. si ideo. ff. de euct. & l. vt. in princ. & ibi glo. in verbo, comminus. C. de legib. & l. præses, & ibi glo. in verbo, præscriptione. C. de pig. & c. vt. de empt. & vend. & Bar. in l. sepe, col. 1. in vit. oppo. ff. de re iud. vbi & alia iura allegat, & Panor. in c. in causis, ad vlt. ver. sed ego ultra. extra eo. tit. & Romæ. conf. 329. præfens consultatio, col. 3. ver. sic. est omnis iuris regula. Sed id tamen quomodo intelligi debeat, vide Bar. in l. si superatus. ff. de pign. & Panor. in d. c. in causis.

13 Quid si contra consentientem.

Septimò intellige vt etiam procedat, si lata est sententia aduersus inuitum, vt iudicium reddi solet in inuitum iuribus vulgatis. Secus si aduersus volentem & consentientem, siue lipi sponte renunciantem. tunc enim minimè noceret cæteris, per l. si te. C. de ingen. manu. Et facit l. diui fratres. §. i. ibi, nec enim penuria. ff. de lib. cau. Et voluit expressè Bal. qui dicit notandum in d. l. 2. col. 3. ver. quæro nunquid, & ibi quoque Sal. paulò ante si. C. quib. res iud. non no.

14 An ex huiusmodi sententia etiam alii priuati.

Nec tantum sententia in causa nobilitatis lata nocet aliis nõ vocatis, sed & prodest quoque aliis, verbi gratia, Per sententiam fuit pronunciatum aliquem esse nobilem, tanquam ex genere nobili. Certe huiusmodi sententia prodest cæteris fratribus ex eodè patre natis, vt expressim voluit Matth. Affi. in cõst. Sicilia incip. prosequentes, col. 6. ver. 7. quæro, ibi, & si per sententiã, per id quod voluit Ant. in

Ant. in

An in §. ad hoc, in fi. per illum tex. in aut. vt liceat ma. & au. Quod si sint plures fratres ex cod. patre, quorum vnus fuerit per sententiam pronunciatus ciuis Perusinus, intelliguntur quoque & cæteri fratres pronunciati ciues Perusini, & faciet huiusmodi sententia fidè pro eis. Et generaliter quod sententia lata in causa status vt nocet, ita prodest aliis, expresse voluit P. An. in d. conf. 336.

15 Habentes potestatem statuendi pro bono publico, possunt statuere vt nobiles facientes brigam, vt nostri loquuntur, id est, seditiosi, factiosi, tali pena puniantur, vt voluit Imo. in l. 1. & ibi quoque Alex. col. pe. ver. iuxta hæc incidenter tangit. & Mantua Bonauitus/col. ante pe. ver. sumpra præterea occasione. ff. sol. ma. ar. eius quod voluit Bar. in l. ambitiosa, in 3. reg. ff. de decr. ab ord. fac. videlicet ob publicas seditiones vitandas, ar. l. 2. ff. de iurisd. om. iud. & l. ad rem nobilem. ff. de proc.

16 Nobiles possunt esse tutores ignobilium, & è diuerso ignobiles nobilium. Id enim magna auctoritate confirmat is quem non immerito antistitem nostrorum interpretum vocare possumus (iam ex hoc tit. intelligis esse Bar. in l. & qui non sunt. ff. de tut. & cur. dat. ab his, per eam l. qua scribitur, eos qui non sunt Consiliarij vel Senatores, Consiliariorum vel Senatorum filiis authores dari possunt, sicuti & Consiliarios & Senatores his qui non sunt ex Consiliariis vel Senatoribus. Cui concordat l. spadonem. §. scire oportet. ff. de excus. tut.

17 Sed quæstionis est, an nobilis cogi possit assumere tutelam ignobilis. Et sane Nic. Neap. & Bald. post Iac. Are. in l. j. in prin. ff. de excu. tut. no. ex eo tex. quod nobiles interdum assumunt vel inuiti ad ignobilium obsequia, videlicet ob aliarum personarum penuriam. Nam in illo tex. in ver. libertinus, scribitur ingenuum ad suscipiendam tutelam liberti non cogendum, nisi ob aliorum penuriam: vti è diuerso, inquit, ignobiles & infames ad dignitates & obsequia nobilium assumuntur, si aliorum sit penuria. l. generaliter. §. spurius. ff. de Decurionib. & l. honor. §. vlt. ff. de muner. & honor. Et hos sequitur D. Benedic. in repet. cap. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 666. in fin. de testa.

18 Matrimonium nobilium non potest probari, nisi per instrumentum, vt post Pet. voluit Bal. qui tamen nihil allegat, in l. si qua per calumniam, in fi. C. de epif. & cler. & sequitur Hippol. Marfil. qui & ad hoc nihil quoque allegat, in repe. rub. C. de prob. col. 7. Ad quod bene facit tex. in §. illud quoque melius, in Auth. qui. mo. nat. effi. leg. per quem hoc idem voluit Matth. Affi. in cõst. Sicilia inci. sancimus, in 1. notab. Facit etiam non nihil text. in §. si quis autem, in Auth. vt lib. de cætero. Nota tamen quod illi text. loquuntur in casibus in quibus est suspicio fraudis & simulationis ipsius matrimonij, ad quam quidem suspicionem tollendam statutum est, confici instrumentum. sed aliàs nulla lex est quæ id sanciat. Nisi forte ad id faciat l. i. §. sed & si quis, ibi, & maxime in personas nobiles fieri solet. C. de Lat. libe. tol. Ex quo not. Bald. quod inter nobiles consueuerunt interuenire instrumenta dotalia.

19 Sed & hoc confirmat text. in auth. maxime. C. de nupt. & in §. quia vero legem, le j. in auth. vt lic. mat. & auia, vbi maximis dignitatibus decorati vsque ad illustres non possunt contrahere matrimonium sine instrumentis dotalibus. Et in hanc sententiam Bal. in c. ex parte, ante finem, extra de cõfuet. quærit vtrum valeat statutum, quod matrimonium contractum in seruore amoris carnalis non valeat, nisi interueniant instrumenta dotalia: & dicit primum videri valere, præcipue quando nobilis contrahit cum ignobili. Subdit tamen Arch. negare huiusmodi statutum valere, in ca. Ofius. §. 6. di. Sed tu hic omnino vide Ang. Are. in §. vlt. col. 2. ver. in gl. instrumentis. Inst. de nupt. & Fran. Pur. in l. r. col. 19. nu. 146. ff. de offi. eius cui man. est iurisd.

20 Simplicitate nobilium esse propriam, ac peculiarè videri voluit Ouid. cum li. 2. Factorum de Fabiis loquens Romanorum antiquorum nobilissimis, hæc scribit quæ nos alibi ad aliud retulimus, Quoruus generosa domus? malè creditu hosti:

Simplex nobilitas perfida tela caue. Et in libro de Ponto ad Fabium Maximum,

Conueniens animo genus est tibi, nobile namque

Pectus, & Herculeæ simplicitatis habes.

Sed nescio quonam pacto huiusmodi simplicitas à nostris nobilibus huiusce tempestatis tam procul abiit. Nihil enim hodie minus sunt quam simplices: sed eam simplicitatem alioqui sibi nativam & genuinam verterunt in ascititiam nescio quam calliditatem, asperitatem, superbiam, vt alibi diximus.

21 Rara nobilitatem vocat Macrobius lib. 7. Satur. c. 1. nec id quidem immeritò: cum ex res ex quibus nobilitas præcipue producitur, virtus scilicet, scientia, ars militaris, diuitiæ, & alia id genus, de quibus supra diximus, rara sint admodum, & in paucis conspiciantur, vt nec abs re quoque Cleopatra apud Lucanum lib. 8. veluti dubitare videatur, si tene aliqua nobilitas, hæc dicens,

Si qua est, sò maxime Cæsar,

Nobilitas. Sed pro hominum fidem, videmus hodie tot passim homines, qui se nobiles superciliose dicunt, profitentur, agunt, vt veluti apum aut formicarum examina, illos refertim congestos conspicias: cum nihil minus sint quam nobiles: nec aliis verbis, gestis, actisque nobilitatem præferant, quam quod fidem gentilis hominis vbique testantur, superbos se & minitabundos in inopes, rusticos, humiles exhibent, D. O. M. & Diuos execrabili ter blasphemant. Plusquam Paniceis terroribus omnia complent: debiles, & infimos atque etiam mulieres si quippiam illis quantumuis modeste denegent, verberibus & colaphis cædunt, in cõsque plusquam viros se præstant,

An statuentes pro bono publico possint imponere penam nobilibus brigam facientibus.

Nobiles possunt esse tutores ignobilium & è diuerso.

Sed an ad id possunt cogi nobiles.

Matrimonium nobilium an requirit instrumentum.

Simplicitas nobilitatis propria.

Rara nobilitas.

cum in hostes aut alios paulo animosiores, & se ad defensionem preparantes minus sint quam feminae: scilicet crocodilos ad amussim imitantes, id est terribiles in fugaces: fugaces contra insequentes, ut scribit Plin. lib. 8. c. 25. Et ut denique finiam, Leones in pace, in praelio cerui, iuxta Proverbum Tertuliani in lib. de corona militis, statim post princ. Sed haec dicta sunt non pro veris nobilibus ab huiusmodi moribus longe alienis, qui profecto rari sunt: sed pro iis qui tales cum non sint, haberi tamen & videri volunt, qui certe innumeri sunt, ita ut si eos inter nobiles annumeres, Macrobius mendacem efficient, qui raram nobilitatem appellavit. ea enim contra erit frequentissima & numerosissima, & de qua poteris illud Horatianum merito dicere.

Nos numeri sumus, & fruges consumere nati.

22 ¶ Hic autem tantus est numerus eorum qui se nobiles profitentur nobilitatem ipsam quae alioquin admirabilis & maxime suspicienda colendaque esset, contemptibilem aspernabilemque facit, ac vilem quoque efficit: nam raritas res omnes commendat, frequentia & numerus contra. quod plane intellexit Arist. lib. 3. Rhetoricorum ad Theodocum, καὶ τὸ σπανιώτερον τὸ ἀφρόνως, οὐδὲν χρὸς σι- δὴν ἐκ χρῆστος ἐπι- ἀρμικῶν γὰρ ἢ ἡνσις δὲ τὸ χαλεπωτέρῳ ἐπ. Cicero in li. de amicitia. Et quidem omnia praecleara rara. Notum quoque est illud Iuvenalis Satyr. 11.

—Voluptates commendat rarior usus.

Vnde scribitur in c. si officia, in fi. 59. dist. rarum est omne quod magnum est, & in c. legimus 93. di. omne quod rarum est plus appetitur. Pulegium apud Iudaeos pipere preciosius est. Diacones paucitas honorabiles, presbyteros turba contemptibiles facit. quae sunt verba Hieronymi ad Euagrium. Qui & ipse in Vigilantium scribit, ardentius appeti quicquid est rarius. Et facit c. quamvis. in princ. de poen. di. 3 & diximus plenius in nostris Legibus Connubialibus in 15. lege, nu. 69. inci. nec hoc incommodum. Ex quo intelligis falsos istos nobiles numerosissimos, nobilitatis verum titulum dede corare, vilemque & contemptibilem efficere.

23 ¶ Homines praesertim nobiles & in dignitate constituti anxij sunt admodum & solliciti, ne principalis eorum domus extra suam familiam alienetur, ut patet ex l. pater. §. Iulius: aut ut alij legunt, Iulianus Agrippa. ff. de leg. 3. quae loquitur de Primipilari quopiam, qui vetuit domum suam maiorem alienari tanquam de caeteris non adeo curaret. Et id quidem praebet quoddam argumentum ad statuta & consuetudines, quae relinquunt primogenitis domum principalem suae successione persona rum nobilium. Cuiusmodi sunt in multis partibus Franciae.

Nobiles cupiunt suam principalem domum manere in familia

24 ¶ Populi appellatione non tantum ignobiles, sed & nobiles quoque comprehenduntur. Plebs autem ignobiles tantum: utrunque enim probatur ex §. plebs. Instit. de iure nat. gen. & civi. cuius verba postea subiiciemus. Et de priori quoque probatur in c. lex est, vbi & id no. Domi. 2. di. & voluit etiam Archi. in c. fundamenta, de elec. lib. 6. & in c. quamvis, de praeb. eo. lib. 6. Ray. in c. omnes populi, col. j. ff. de iustitia & iure. & in l. i. §. quies. ff. de offic. Praefec. vrb. Ex quo illud est quod appellatione populi comprehenduntur Senatores, ut scribit Ino. in c. sedes, in verbo, minores, in fi. de rescrip. & Lucas Pe. in l. Senatorum, post prin. C. de dig. lib. 12. Tamen si Senatores nobiles sunt, ut late diximus supra c. 6. nu. 20. praeterea princeps.

Populi appellatione veniunt nobiles.

25 ¶ Et id quoque satis patet ex eo quod scribit Plin. lib. 22. c. 3. Corona quidem nulla fuit graminea nobilior in maiestate populi terrarum principis. Nam ibi de populo Ro. loquitur, quem dicit fuisse terrarum principem. Virg. lib. 1. Aeneidos de eodem loquens ita inquit,

Hunc populum late regem, belloque superbum Venturum excidio Libyae.

Sicque rector populorum dicitur, quisquis est caput totius populi, in quo omnes continentur & nobiles & ignobiles, Ouid. lib. 7. Meta.

Dicta refert rector populorum talia centum.

Quae est imitatio Homeri qui sapissimè Agamemnonem vocat ποιμένα λαών, id est, pastorem populorum in qua appellatione & caeteri Reges continebantur. Differentiam quoque hanc esse inter populum & plebem aperte significat Livi. 1. dec. lib. 2. Consul Appius negare ius esse tribuno in quenquam nisi in plebeum: non etiam populi sed plebis cum magistratum esse.

26 ¶ Quamquam popularis pro vili, humili, & abiecto nonnunquam accipitur. nam Donatus ita eam dictionem interpretatur in enarratione illius loci Terentiani, in Phormione, Amicus summus meus & popularis Geta. In qua etiam significatione ponitur in illo loco Plauti a me alibi ad aliud relato, Praestat diuitem esse ac popularem, quam nobilem & menaicum.

Popularis qui dicitur.

Illuc enim popularis ignobili opponitur. ut etiam apud Ciceronem in 7. in Verrem actione. Homines populares, aut nobiles, supplicio aut exilio leuantur. Nam & illic supplicium refert ad populares, id est, ignobiles: & exilium ad nobiles, quia plerunque ex quo crimine supplicio plebuntur ignobiles, ex eodem nobiles exilio tantum mulentur, ut ex his patet quae diximus supra cap. 20. nu. 140. nobiles ut & alij, & seq. Idem autem Cicero in oratione de Aruspicum responsis. P. Clodius est factus repente popularis, id est, plebeius. Nam ut alibi diximus, ipse Clodius, ut Tribunus plebis fieret, qui magistratus non nisi plebeis tribuebatur, in adoptionem se dedit patri plebeio, & ita factus est popularis. Et dicit Bartol. in d. l. j. col. 10. vers. sed hic potest dubitari, & col. seq. vers. ex istis manifeste. C. de dig. li. 12. ex communi usu loquendj appellatione populi plebeios & ignobiles tantum contineri. Et postremo loco subdit, Nam nostris legibus id nomen popularis interdum accipi,

procur

prout à nobili distinguitur, ut in l. capitalium. §. solent. ff. de poenis, & l. si constat. ff. de app. qua leges loquuntur de acclamationibus & vocibus popularium. quod tamen non solum de plebeis, sed & de caeteris quoque intelligi potest. Illud autem certum, quod si ita ferat vsus communis loquendi, ut haec dictiones populi & popularis de plebeis tantum intelligantur is omnino sequendus est, ut dicit Raym. in d. l. omnes populi. Sed & illud scio, aliter populares accipi à Nannio Alcmariano Miscellaneorum lib. 2. de quo & tu vide Cataneum in Plinij Epistolas lib. 1. epi. 2. Beroaldum in Apuleium lib. 7. in prin. & eos quidem omnes, ex optimis authoribus.

27 ¶ Quod autem attinet ad plebis appellationem, haud dubie non in ea continentur nobiles ut diximus, & probat tex. in d. c. lex est, iuncta gl. 2. dist. nam tex. ibi ita loquitur, maiores natu cum plebibus. gl. autem exponit maiores nobilitate, antiquitate, dignitate, scientia. Et id quoque voluit Bar. in d. l. j. col. 2. vers. 2. quæro. C. de dig. lib. 12. & Bal. in l. cum seruus, col. 2. C. de condit. cau. data. & vterq; per tex. in d. §. plebs. Cuius haec verba sunt, Plebs à populo differt, quod species à genere. Nam appellatione populi vniuersi ciues significantur, connumeratis etiam Patriciis & Senatoribus; plebis autem appellatione, sine Patriciis & Senatoribus, caeteri ciues significantur. Quibus concinit quod Capito apud Aulum Gellium lib. 10. cap. 20. Plebem seorsum à populo diuisit, quoniam in populo omnis pars ciuitatis, omnesque eius ordines continentur. Plebs verò ea dicitur, in qua gentes ciuium Patriciae non insunt. Ex quo etiam illud Lampridij in vita Commodi, Quos æque ex plebe ac nobilitate collegerat.

Plebs appellatione nobiles non contineri.

28 ¶ Hinc illud Horatij in Epistolis, Si quadringentis sex septem millia desunt, Plebs eris. Illudque Statij lib. Sylvarum 3. Sylua 2. alibi ad aliud citatum,

Non te series inhonora parentum

Obscurum proavis, & prisca lucis egentem,

Plebeia de stirpe tulit.

Et Martialis lib. 5. epig. 28. in fictum quendam equitem,

Ingenium studiumque tibi, morisque, genisque

Sunt equitis, fateor: caetera plebis habes.

Et illud quoque Ouidij in epistola Paridis ad Helenam,

Forma vigorque animi, quamuis de plebe videbar,

Indicium recte nobilitatis erat.

Illic enim vides plebem nobilitati opponi. Illudque eiusdem in Ibi,

Vos quoque plebs superum Fauni, Saty, ique, Larisque.

Ita enim vocat infimos illos & ignobiles superos, tanquam scilicet ut inter homines sunt nobiles & ignobiles: ita & inter Deos quoque. Sed nemo est qui magis ad viuum exprimat eam plebis significationem, quam Virgilius lib. 9. Aeneidos cum dicit,

Ac multam in medio sine nomine plebem.

Nam supra in 2. c. nu. 7. & hinc quoque docuimus ignobiles Graecis ἀνωμότους, id est, sine nomine di ci. Sed & Lucanus hoc clare exprimit, cum scribit lib. 2.

Nobilitas cum plebe perit.

Et Cornelius Tacitus lib. 12. Aduersus dominationem Gotarzi nobilitati plebique iuxta intolerandam, & Livi. 1. dec. lib. 6. ad fi. Concessumque ab nobilitate plebi, de consule plebeio: à plebe nobilitati de praetorio viro.

Infima plebs.

29 ¶ Propterea quoque etiam infima plebs dicitur Ciceroni lib. Epist. ad Atticum 4. epist. 70. Ab infima (inquit) plebe completi gradus templorum, atque etiam Livi. 10. ab vrb. Cond. & iterum li. 4. belli Punici. & Plinio lib. 19. ca. 4. & Cornelio Tacito lib. 18. mox è plebe infima. C. Marius & nobilium seuisimus L. Sylla victam armis libertatem in dominationem verterunt. vbi vides infimam plebem & nobiles veluti opponi. & rursum eod. lib. Omnem infimae plebis rumorem in theatro ut spectaret in circo, ut fautor affectauit. & Q. Curtio lib. 10. Quidam ignotus ex infima plebe, & aliis à nobis citatis supra c. 2. nu. 24. incip. sed & de infimo. Et ima Iuuenali Satyr. 8.

—Tamen ima plebe Quiritem

Facundum inuenies.

Et humilis plebs Claudiano lib. 2. in Eutropium,

Pars humilis de plebe duces.

Et fordida Cornelio Tacito lib. 17.

Quae omnia epitheta ignobilitatem significant, ut etiam diximus in d. c. 2. nu. 20. & seq.

30 ¶ Vnde etiam vbique plebeij ignobiles dicuntur tam apud nostros Iurisconsultos, quam caeteros. Nam l. 3. poena. ff. de cri. stelli. iubet plebeios grauius puniri, quam in dignitate constitutos. Et in c. 1. post prin. tit. de pace tenen. vbi id expendunt And. Iser. & Iac. Alua. col. j. & voluit etiam glo. in c. plebiscita. 2. dist. dum loquitur de discordia nobilium & plebeiorum. Et ex externis scriptoribus Plautus in Poenulo,

Plebeij pro ignobilibus.

Hec tu, quamquam nos videmur tibi plebij & pauperes,

Si nec rectè dicis nobis diues de summo loco.

Et ex hoc quoque plebitatem pro ignobilitate antiquitas usurpauit, ut autoritate Catonis in oratione pro v. c. turtio, & Heminæ in Annalibus probat Nonius Marcellus.

Plebitas pro ignobilitate. Vulgi appellatione ignobiles tantum contineri.

31 ¶ Vulgi quoque appellatione ignobiles, non etiam nobiles contineri, ex hoc liquido apparet, quod vulgus proprio peculiarique epitheto ignobile dicitur Virgilio lib. 1. Aeneidos,

Ac veluti magno in populo cum saepe coortus est

Seditio

Seditio, seu itque animis ignobile vulgus. Nos ad ineptos ignobile reppulit horror Vulgus.

Et Claudianus in Eutropium lib.1.

Et Apuleio lib.4. Afini aurei, & D. Hieremia. c.26. ad si. dum loquitur de sepulchris vulgi ignobilis. quod & nos ex eo alibi ad aliud attulimus. Et humile quoque Plinio in docta sua praefatione, quod non aliud significat quam ignobile, vt ostendimus supra. c.2. nu. 20. Et vulgus seruatorum dicitur Terentio, in Andria. Et alibi etiam appellatur vulgus indoctum Ouid. lib.5. Meta. Rude, & expers artis, eadem lib.2. Fast. Et imperitum ipsi Plin. lib.8. c.25. quae omnia non conueniunt nobilibus. Et hinc vulgare pro vili & contemptibili. Hor. lib.2. Ser. Saty.2.

Ieiunus stomachus raro vulgaria temnit.

Nam & Cicero vtrunque coniungit in oratione pro Roscio Amerino, Denique nihil tam vile, neque tam vulgare est, cuius partem vllam reliquerint. Et vulgares artes pro mechanicis, sordidis, & illiberalibus in eadem oratione, Mitto haec artes vulgares, coquos, pistores, lectarios. Et vulgaris generatio de ignobilibus, apud Plinium lib.7. cap.14. Et vsque ad lxxxv. apud ignobiles vulgaris reperitur generatio. Et hinc vulgandi verbum, cum superior ad inferioris gradum & humilitatem deprimitur. Liuius lib.3. ab vrb. cond. Nimum in ordinem seipsum cogere, & vulgari cum priuatis. Nam & idem lib. seq. dum loquens de Matrimonio Plebeiorum cum Patriciis ita loquitur, Nisi vt ferarum prope ritu, vulgentur concubitus plebis, patrumque. Quanquam Salustius posset videri sub nomine vulgi nobiles & ignobiles comprehendisse, cum scribit in Catilinario, Caeteri omnes strenui, tam nobiles, atque ignobiles, vulgus fuimus sine gratia, sine autoritate. Sed ibi Catilina loquitur in inuidiam eorum qui Rempublicam gubernabant, tanquam alios nobiles & ignobiles eodem in loco haberent.

32 ¶ Magnates in multis locis vocantur nobiles, vt Florentia, teste Bar. in l.j. col. vlt. C. de dign. lib.12. Quo vocabulo nullus, ni fallor memoria, antiquiorum vsus est. Et nescio an alius vllus locus sit in nostris legibus qui eo vtatur, praeter c. ex multa. §. secundo quaxiisti, extra de voto, quod vtroque simul iungit ita, scilicet nobiles & magnates. Scio autem Graecis μεγαστρες vocari quos Latini vocant Summates, Optimates, Primates, Proceres. D. Marcus c.6. ηγι γενομενης εμεζας ευκαιρης ηραδης τοις γενεσις αυτου λειπνον ετοιμασι, id est vt interpretatur nostra vulgata aeditio, Et cu dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui coenam facit principibus. Erasmus autem vertit Primatus. Nam & μεγασθ dicitur maximus, primus, amplissimus. vnde μεγαστρες dicti sunt. lib.15. Qua voce etiam vsus est Suetonius in Caio Caligula, c.5. & Cornelius Tacitus, lib.15. vbi scribit. Et Megistanes Armenios, qui primi a nobis defecerant, pepulit sedibus, id est, Proceres & Optimates Armeniorum. Et Iulius quoque Frontinus Stratagematum lib.3. ca.9. Domitius (ait) Corbulo, cum Tygranocertam obsideret & armonij pertinaciter viderentur tolerare obsidionem, in quendam ex Megistanis, quos ceperat, animaduertit, &c. Neque enim ea voce populi significantur, vt qui nunquam memorantur. Ammianus quoque Marcellinus tradit, apud Persas neminem consiliorum esse conscium praeter Megistanas.

33 ¶ Sed quod ad illam Magnatum appellationem vulgarem pertinet, illud te scire oportet, non omnes nobiles hoc vocabulo contineri ex communi vsu loquendi (neque enim alium sumere possumus, cum, vt iam diximus, verbum sit vulgare, & minime cognitum antiquis scriptoribus) sed eos tantum nobiles intelligi, qui in aliquo potentatu, siue Baronia, vel qui aliqua regalia possident, quos vulgo Barones vocant. Ita enim voluit Bal. loquens de priuilegio, vt quis possit legitimare filios magnatum, vt hi scilicet quos diximus, tantum comprehendantur, in c. innotuit, paulo ante fi. extra de electi. Quis autem Baro dicatur, videbis plene in nostris consuetudinibus Pictorum, tit.1. §.1.

34 ¶ Proceres quoque, & optimates, & primates siue primores & summates, proceres hos appellare possumus, vocabis quidem non adeo insolentibus: Nam praeter quam quod procerum fit mentio, in l. humanum. C. de leg. & in cap. j. tit. de proh. feu. alien. per Lothar. & in c. j. tit. de proh. feu. alie. per Fed. quibus satis probatur, ita dici nobiles non vulgares, sed inter caeteros eminentes, vt etiam dicit Matth. Affli. in d. c. j. col. 4. nu. 42. de proh. feud. alien. per Loth. & ante eum Varro & Seruius eius autoritate in Virgilium, quo loco statim citabimus. Nam & ipse Virgilius eorum meminit libro 1. Aeneidos,

Tum Banae deat increpitans, ille impiger hausit

Spumantem pateram, & pleno se prouit auro,

Post alij proceres. Et lib.3.

Delectas populi ad proceres primumque parentem

Monstra Dei refero. Et rursum lib.10.

Tot lecti proceres ter denis nauibus ibant

Subsidio Troie. Lucanus lib.7.

Hoc tot pro meritis solum te Magne precatus,

Vt si fortuna velis proceresque tuorum

Castrorum, regesque tui, &c. Silius Italicus, lib.11.

Pantumque idem inter praelia, & idem

Flaminium proceres rerum dimiserit umbris. Martialis lib.12. epg.6.

Contigit

Contigit Ausonii Procerum mitissimus aule

Nerua.

Et iterum epig.8.

Parthorum Proceres ducisque Serum.

Liuius lib.1. ab vrbe condita, Cum consensum, inquit, deosque confociatos laudaret mirè Seruius proceres Latinorum, &c. & Plin. lib.11. c.53. Sed sibi proceres medentur grano Afsyrii mali, cuius est suauitas praecipua. Et lib.19. c.4. Pane procerum alio vulgi. Ex quo loco vides proceres vulgo oppositos, quod quidem vulgus, ignobilem significat, vt nuper diximus num.31. Et Cornelius Tacitus lib.2. Proceres plebemque iuxta deuinxerat. Idemque de moribus Germanorum. Nec vlli, inquit, auspicio maior fides apud plebem, sed apud proceres. Quibus locis etiam vides proceres veluti plebi opponi. Hincque metaphoricè proceres gulae dicti ipsi Plin. lib.9. c.17.

35 ¶ Optimates, quam vocem in nostris legibus quod meminim non inueni, sed eam frequentem vident omnes apud caeteros bonos authores, praesertim verò Ciceronem. Nam in lib.2. de legibus, Continet etiam Reip. consilio & autoritate Optimatum semper populum indigere. Et in Oratione pro Sextio, Duo, ait, genera semper in hac ciuitate fuerunt eorum qui versari in Repub. atque in ea se excellentius gerere studuerunt, quibus ex generibus alteri se populares, alteri optimates & haberi se & esse voluerunt, &c. Quib. verbis aperte intelligis, optimates & populares esse veluti oppositos, vt alibi nobiles & populares apud eundem 7. act. in Verrem, vt ex eo citauimus supra num.

36 ¶ Et eadem quoque voce in ea significatione vitur idem Cicero in oratione de Aruspicum responsis in quatuor locis, & alibi saepe, sed mihi satis fuit ea loca afferre quibus maxime intelligi potest, qui optimates sunt. Cui tamen addam illud Liuij 3. deca. lib.2. ad fi. Alterum de agro virutum diuidendo duas faces nouantibus res ad plebem in optimates accedendam. Et libro 4. Apud infimae plebis homines crimina ferebant in optimates. Illudque Probi Aemilij in Phocibus, Erant eo tempore Athenis duae factiones, quarum vna populi causam agebat, altera optimatum. Et paulò infra, Populares Polyperconti fauebant. Optimates cum Pisandro sentiebant. Et illud Suetonij in Iulio Caesare ca. j. Satis constat Scyllam cum deprecantibus amicissimis & ornatissimis viris aliquandiu denegasset: atque illi pertinacissime contenderent, expugnatum tandem proclamasse siue diuinitus, siue aliqua coniectura, vincerent, ac sibi haberent, dummodo scirent, eum quem incolumem cuperent, quandoque optimatum partibus quas secum simul defendissent, exitio futurum. Nam Caesari multos Marios inesse. Ex quo loco & tu facile potes intelligere, illos optimates pro nobilib. sumi. nam certum est, eam fuisse inter Scyllam & Marium perpetuam & pertinacem cōtentionem, quòd Scylla patriciorum & nobilium, Marius plebeiorum partes defenderet, vt videre licet ex Plutarcho, Sallustio, & alijs scriptoribus. Atque illud Cornelij Taciti lib.4. Plebis & optimatum certamina libero egresso memorabor. Suprà autem docuimus Plebis appellatione ignobiles significari. Caeterum Priscianus scribit libro 5. Optimates esse qui defendunt Senatores: populares qui defendunt populum. Sed ex c.5. Hieremias facile intelliges Optimates dici respectu humiliorum. Et ex cap.7. Nehemias intelliges quoque Optimates dici respectu vulgi.

36 ¶ Primates memorat l. sciendū. §. ordine. ff. de legatio. vbi tamen nonnulli legunt primores. & l. qui sub praetextu. C. de sacrosan. eccles. & l. addictos. C. de epis. aud. & l. vlt. C. de offi. diuer. iudic. vbi de primatibus officiorum, & l. Iudaeorum, quae est pen. C. de Iudae. & l. j. C. de monopol. & l. 2. in duobus locis. C. de his qui latr. oc. vbi de Primatibus possessionum, militum, & numerorum, & l. duos. C. de suspec. lib.10. & in rub. C. de Alex. prima. & l. j. de specta. lib.11. & c.1. in prin. tit. de pac. iura. fir. ibi, Primatibus & plebeis, quibus verbis iam satis vides, Primates à plebeis diuidi. atque in eo loco Andr. Iser. primum in prin. deinde in seq. & Matth. Affli. col. 2. & 3. non semel declarant, qui hi sunt, scilicet qui alios vel autoritate vel dignitate vel atate antecut, qui scilicet tenent primum locum. De primatibus autem officiorum fit mentio in d. l. 2. de his qui latro. oc. & in l. j. C. de priua. carce. At ius canonicum ipsum nomen primatis accipit pro specie dignitatis ecclesiasticae, quae & cum Patriarcha eadem est. c. duo simul, & ibi gl. in verbo, Patriarchas, de offi. ordi. & c. sanè, de foro comp. & c. 2. & ibi Host. in fi. de accus. & in summa & in c.1. & 2. 99. dist. At primatus frequenter legitur pro dignitate, loco & honore vt apud Varronem lib. Rei Rusticae 1. c.7. Plinium lib.8. c.5. & lib.13. c.12. Primatiam autem vocat ius ipsum canonicum, dignitatem ipsius primatis in c. vlt. de dila.

37 ¶ Primores verò qui eundem etymum habent, saepe reperimus apud probatos authores in eadem significatione. Nam Virgilius lib.9. Aeneidos, Protinus armati incedunt, quos omnis euntes Primorum manus ad portas iuuenumque senumque Prosequitur votis.

Quo in loco Seruius primores ait, dicuntur, sicut proceres. Horatius lib. Ser. 2. Saty. 1.

Primores populi arripuit populumque tributum.

Ibi enim vides primores opponi populo. Silius statim in initio lib.13.

Hic modo primores socium, modo iussa deorum,

Nunc sese increpitat.

Et Liuius lib.1. ab vrb. cond. Resistere Romani tanquam caelesti voce iussi, ipse ad Primores Romulus praeuolat. Et alibi eod. lib. Ciuitatem dare plebi, primores in patres legere. Vides enim ibi Plebem à primoribus decerni. Et lib.2. Plebi, cui ad eam diem summa ope inferuit erat, iniuria à

Primores

Primoribus fieri cœpere. Et lib. 3. statim post prin. Id verò si fieret non vulgari modo cum infimis, sed prorsus auferri à primoribus ad plebem summum imperium credebant. Ex quibus verbis constat primores opponi plebi, quia voce ignobiles designantur, vt diximus. Et Cornelius Tacitus lib. 3. primores ciuitatis quibus claritudo sua obsequiis protegenda erat. Nam supra c. 2. num. 11. docuimus claritudinem & nobilitatem idem esse. Et idem Tacitus lib. 5. Nam cunctas nationes & vrbes populus aut primores aut singuli regunt. Sed & idem lib. 18. Gratium primoribus ciuitatis etiam plebs approbavit. quibus verbis aperte intelligis primores & plebem disseparari. Plebs autem ignobiles significat, vt nuper docuimus.

38 Summates & Plautus vsurpauit in eadem significatione in Cistellaria,

Summates.

Vbi istas videas summo genere natus

Summates matronas.

Ex quo loco planè intelligis, Summates vocari, qui summo genere nati sunt, id est nobilissimo, vt & nos annotauimus supra c. 2. nu. 22. Sed & idem in Pseudolo 11.

Nunc tibi & ego loquar delitiae summatum virum.

Et hac quoque voce vsa est l. quinq. C. de Decu. lib. 10. Et hinc summatus apud Lucretium lib. v. pro dignitate summatum. Et vt primatus primatum, vt diximus supra nume. ab hinc 2. versus autem Lucretij hic est,

Imperium sibi cum, ac summatum quisque petebat.

Sed & huic quoque summo loco nati, de quibus & nos diximus. d. nu. 22. c. 2.

39 Nobiles libertatem desident.

NOBILES præ cæteris libertatem rerum omnium desiderant, vt quotidie videmus, & viderat Bal. qui id scripsit conf. 327. pridie, col. 4. vers. videtur igitur de primo lib. 1. Cum tamen, si verè sint nobiles, minus eis liceat, aut licere debeat, quam cæteris: neque eis liberum sit mult a facere, quæ cæteris planè libera sunt. Id quod satis ostendit Euripides in Iphigenia in Aulide,

ἢ δυσβουλία δ' ὡς ἐχει τὴ χρισίμου.

καὶ γὰρ δακρῦσαι βραδύως αὐτοῖς ἐχει,

ἀνελβὰ τ' εἰπέω ἔδ' ἐ γυναικῶν φύσιν

ἀπὸντα ταῦτα. πρὸς τὴν γὰρ τὸ βίος

τ' ἄνθρωπον ἐχομεν, ἔδ' τ' ὄχλῳ δολέουσαν.

Si quidem ipsa ignobilitas, vt habet aliquid commodum.

Etenim lacrymare ipsius liberum est,

Miserâ que loqui. Sed nobili natura

Omnia hæc non licent. arbitrum nanque vitæ

Populum habemus, & multitudini seruimus.

Nam & hæc minima quæque vitia solent notari in illis, tanquam eis nec in illa quidem incurrere liceat, quæ cæteris facillè condonantur. Plutarchus in fine eius lib. cui titulum fecit, In principe requiri doctrinam, Minima (ait) etiam nobilium & illustrium delicta calumniantur homines. Cimoni vinum obiciebatur, Scipioni somnus. Lucullus ob cœnas sumptuosiores malè audiit. Hæc ille. Ex quibus intelligis hic illud obtinere, quod vulgò dicimus, peccata venialia in cæteris mortalia esse in nobilibus. Et vide hic quæ dicam, infra, nu. 103. nec desunt aliorum.

40 Nobilitatis propria libertas.

NOBILITATIS propria est & peculiaris liberalitas & munificentia, per tex. literis aureis, aut si quid auro est preciosius, scribendum, in c. 1. de donat. cuius hæc verba sunt: Hanc sibi quodammodo nobilitas legem imponit, vt debere se quod sponte tribuit existimet: & nisi in beneficiis creuerit, nihil se præstitisse putet. Et ibi Collec. & Pan. not. Proprium esse nobilium donare. Quod & ipsum voluit idem Panor. con. 12. casus talis est magnificus, col. 4. & iterum pe. lib. 1. vbi ad hoc allegat no. in c. grandi, de supp. negli. præla. lib. 6. vbi Inn. Io. Mo. Archi. & Io. And. hoc ipsum no. de regibus. tamen loquentes, & Lucas Pe. in l. vlt. col. 18. vers. 29. C. de loca. præd. ciuil. lib. 11. & Barb. qui Inn. vbi supra citat conf. 18. præclare scribitur, post prin. lib. 2.

41 Et bene facit optimus text. in l. filiusfa. ibi, nonnunquam etiam ex persona. ff. de dona. vbi pater nobilis concedens filio liberam peculij administrationem, videtur illi permittere, vt possit donare, licet aliàs donare non possit, neque libera conceditur bonorum administratio. Et ad hoc illum tex. no. Ro. ibi, & sing. 646. nobilitas est, & Doc. in d. c. grandi. Et ex eo dicit Iason in l. contra. §. si filius, col. j. ff. de pact. quod licet filiusfa. etiam habens liberam administrationem donare non possit, per tex. ibi. fallit tamen in filiis regum, principum, vel baronum. Sed & ex eo scribit Signo. con. 28. quæstio talis est vtrum donatio, col. 3. vers. præterea propter nobilitatem, quod ob nobilitatem dantis valet donatio quæ aliàs non valeret. Quinetiâ per eum tex. dicit Andr. Barul. & post eum Mathæ. Afflic. in constit. Siciliæ inci. minoribus, col. 4. vers. tertio quærit, quod filiusfa. nobilis potest donare de bonis patris, non etiam ignobilis.

42 Mirum effet si Bal. illum text. non annotasset, qui nihil rerum omnium prætermisit. Is igitur in l. si filius. C. de donat. limitat. tex. ibi, quo cauetur filium non posse res patris donare suæ spolia, vt non procedat in patre nobili, quem decet donare sponsæ filij, per illum tex. Et idem in l. prima, circa mediū. C. de leg. tradit, quod licet aliàs ex legato in genere facta, vel aliàs obscure debeatur non quod maius est, sed quod minus, aut certè modioce est. l. qui lancem. ff. de auro & argento lega. Tamen hoc intelligitur, nisi propter eximiam nobilitatem testatoris amplius præsumatur, arg. d. l. filiusfa. & l.

& l. vxori, in fi. ff. de leg. 2. & idem in repet. l. 2. col. 38. vers. sed iuxta præmissa quæritur. ff. de iure iur. per d. l. filiusfa. dicit quod liberalitas & largitio decet reges, & principes. Hincque eorum largitates, vt ipse appellat, esse multum fauorabiles. l. prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. & l. j. C. si liber. impera. soci. li. 10. Idem in c. vlt. col. 3. vers. scias quod propter, de consuet. tradit ecclesiæ permitti donare, propter nobilitatem ipsius ecclesiæ plusquam aliàs permitteretur, per illum tex. in d. §. filius. Idemque in l. & in legatis, in fin. C. ad legem Falcid. scribit principem ex honestate non debere detrahere falcidiam, quia donare consuevit. proprium enim principis esse, vt sit liberalis & gratiofus, per l. vlt. C. de cad. tollen. & l. si quis rogatus. §. vlt. ff. ad Trebellia.

43 Facit item & alius text. in l. cum plures. §. cum tutor. ff. de admin. tut. per quem dicunt Inn. Io. Mo. Io. And. & Archi. in d. c. grandi, quod licet alius tutor donare non possit, potest tamen tutor principis. & sequitur Collec. in d. c. 1. de dona. & Barb. qui id dicit singul. in tractatu de præstat. Card. in 3. quæst. 1. partis, col. 6. vbi etiam dicit per illum tex. in d. §. cum tutor. quod Cardinales considerata illorum dignitate possunt liberalitate exercere ex bonis intuitu Cardinalatus quæsitis. & idem Barb. in d. c. 1. de donat. & in c. nisi specialis, col. 31. de offic. delega. & in c. cum sit generale, colum. 2. de foro compet.

44 Hincque spectant & alij tex. ad hoc à nonnullis citati, videlicet in l. eos. §. super. C. de vsur. quæ statuit modum exigendarum vsurarum: nobilibusque tertiam partem centesimæ tantum concessit, cæteris maiorem, tanquam scilicet indecorum sit nobilibus magis quam cæteris scenus præsertim graue exercere, cum illos magis deceat liberalitas. Et etiâ tex. in l. 2. C. de Consul. lib. 12. & in §. hoc amplius, Inst. de rer. diui. Hos enim tex. ad hoc citat An. Bar. in d. constit. Siciliæ inci. minoribus, & ibi post eum Matt. Affl. vbi supra. Ob id puto, quod loquitur de misilibus quæ Cōsules & Prætores in vulgus spargere solebant. vti etiam facit tex. in §. hæc itaque. in auth. de consuli. Id quod etiam (vt id obiter dicam) fecisse Augustum scribit Dion in vita illius. Et Caium Caligulam, qui omnium prodigiorum ingenia superauit, Suetonius tradidit in vita illius c. 38. & ipse Dion etiam in vita illius, & Iosephus li. 19. c. 1. Et Neronem ipse Suetonius in vita illius c. 11. Et Domitianum idem in vita item illius. c. 4. Et Heliogabalum Aelius Lampridius etiam in vita illius, & Herodianus lib. 5. vbi scribit illum è turribus misilia sparsisse aurea & argentea pocula, vestesque & lintea genus omne. Et Populum Ro. Sp. Posthumio, & Q. Martio Consulibus. Plinius lib. 33. c. 10. & Tuditanus, qui ob id infanus existimatus est, Valerius Maximus lib. 7. c. 8. statim post prin. & ante eum Cicero in 3. Philip. vbi hunc dicit fuisse auum Antonij. Et Belisarius Iustiniani ducem apud Syracusas. Procopius lib. 1. de bello Gothorum. Quanquam hæc consuetudo pecunias spargendi nostris legibus damnata est, vt patet ex l. 2. C. de consuet. & non spar. ab his pecu. lib. 12.

45 Nec omittendus alius textus, huc quoque pertinens, scilicet in l. 2. C. de Prepo. agen. in reb. lib. 12. in illis verbis, cum per absurdum, perque temerarium sit hanc nostræ liberalitatem pietatis, quenquam astuta interpretatione, non ad augmentum anteriorum priuilegiorum, sed diminutionem conuertere concedi. Cuius & aliorum iurium supra citatorum ar. Alberi. in l. vlt. col. 5. vers. alij autem distinguunt. C. de iuris. om. iud. dicit, in ea quæstione, an in generali donatione castri vel ciuitatis veniat merum, vel mixtum imperium, nonnullos distinguere, an princeps donauerit, & venit: an inferior, & tunc non ita indistinctè. Adde & tu c. sedes apostolica, extrâ de res. vbi, ita scribitur statim in prin. ipsius c. Sedes apostolica consuevit se exhibere petentibus liberalem. Cuius rationem reddunt Panor. & Philip. Dec. ibi, in 1. no. quoniam principum (inter quos summus pontifex annumeratus est, & is quidè primus & summus) proprium est liberalitas, per d. c. 1. de dona. & ibi quoque Barb. multa effundit in principum auaritiam. Et huc quoque non nihil spectat quod tradit Bal. consil. 149. præmissis verbis, col. j. vers. item etiam in honorem, in fi. eius ver. lib. 2. & quæ etiam scripsimus in repet. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus. nu. 84. illud item, & seq. C. de reuoc. donat.

46 Sed vis audire aliorum in eam nobilium liberalitatem testimonium? Homerus, quem omnibus scriptoribus ethnicis facillè anteposuerim, li. 17. Odyssæa ita facit Vlysses alloqui Antinoum Phæacum regem,

ἔπει βασιλῆϊ ἑοικας,

τὸ σε γὰρ δόμῳ αἰ, καὶ λώϊον ἢ πόρ' ἄλλοι.

Quoniam regi similis es,

Ex quo te conuenit dare, & melius quam alij.

Tullius qui & primas inter Latinos scriptores tenet, in oratione pro Rege Deiotaro, inter laudes regias, illas reponit, Largum esse, beneficium, liberalem. Vide quot epithetis in idem recidentibus Reges decorari dicit, vt eos magis in id incitet. Et eum locum è nostris retulerunt Io. Andr. Domi. & recentiores in c. grandi, de supp. negli. præla. lib. 6. Idem Tullius scribit nihil principem magis decere, quam diuitias & opes, ad benignitatem liberalitatemque conferendam. Idem ad Appium Pulchrum lib. 3. epistolarum familiarium, epi. 8. Liberalitas (ait) tua vt hominis nobilissimi latius in proiunctia patuit. Suetonius, Eusebius Chronographus, & Eutropius prodiderunt Titum Imperatorem recordatum super cœnam, quod nihil cuiquam toto illo die præstitisset, memorabile illam mentiq; recordandam vocem ædidisse, Amici, hunc diem perdi. quod & è nostris quoque retulit Oldra. con. 94. eleganter, in fi. ex hoc insinuans proprium Regum esse donare: sed in meo codice ipsius Oldra. loco Titus, Tibertius perperam legitur. Nuper Romæ in monte Quirinali & foro Traiani inuenta

Tutor principis donare potest. Cardinales donare possunt ex bonis Cardinalatus causa quæsitis.

Nobiles non adeo usuris studeere debent.

De eadem re ex aliorum testimonio.

sunt multa marmoris frustra variis signis cælata. In quorū vno est hic titulus, POTENTISSIMA DOS IN PRINCIPE LIBERALITAS ET CLEMENTIA. vt retulit Barptolomeus Marlianus in Topographia vr̄bis Romæ, li. 4. c. 22. Nec theologū huic sentēta defuerūt, ē quibus Ant. Flo. in 2. parte suæ summæ, tir. 4. c. item 4. inter signa nobilitatis liberalitatem reposuit. quem citat & sequitur Matth. Afflic. in c. j. col. 7. ver. signa autem, rit. quis dica. dux.

47 Donatio in nobilibus presu- mitur.

¶ Ex his autem, præter ea quæ supra diximus, & alia multa prodierunt. Primum quod licet donatio non præsumatur, per l. cum de indebito. ff. de prob. cum aliis multis si. & concord. à me collectis in repet. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 168. in dubio, & seq. Fallit tamen in nobilibus, vt voluit gl. in l. vxori suæ. §. vlt. & ibi Bar. ff. de le. 3. & idem Bal. qui tamen eā gl. non allegat, in l. si paterno. C. de neg. gest. ar. d. l. si filius. & idē Bal. in l. 2. col. 2. ver. circa primam quæstionem. C. de iure dot. & in l. j. col. vlt. C. ad S. C. Velleia. in l. quæ dotis, col. 8. ver. vltimò ad prædicta. ff. solu. matr. & in tract. de duobus fratribus, in fi. & in c. vlt. in fi. in addi. tit. qui feu. da. pos. & in c. iuravit, colum. vlt. de probat. Ro. sing. 646. nobilitas inducit. Cepola in tract. de Imp. mil. delig. in materia nobilitatis, col. 8. Barb. locis supra citatis, & præterea in d. c. fedes, col. 2. de rescrip. Cor. con. 81. primus consultationis articulus, col. j. lib. 1. Iaf. in l. cum quid, in l. ec. col. 4. ver. eodem modo. ff. si cert. pet. & in l. contra iuris. §. j. col. j. ff. de pact. & con. 45. factum sic se habet. serenissimus col. 3. lib. 1. Mart. Affl. in di. sta constitutione minoribus, col. 4. Ant. Corset. in repet. di. sti cap. grandi, col. 12. Io. Lup. in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 8. incip. limitabis tamen prædicta. & §. 10. vers. & hinc est. Et ad id quoque facit quod voluit gl. & post eam Bal. in l. Lucius. §. idem respondit. ff. de milit. testa. quod miles magis præsumitur liberalis, quàm priuatus, per text. ibi iunctis aliis.

48 Donatio nobilibus nullū præsumitur sperat.

¶ Et quod voluit Iac. Bel. in d. §. vlt. qui feu. dar. pos. q. donatio quæ fit à nobili debet esse mera & liberalis, sine vlla spe cuiuspiam remunerationis pecuniariæ. Donatio autem quæ fit à vili & ignobili, habet semper remunerationem annexā. Hincq; fieri arbitratur, vt feudum emi possit ab ignobili domino, non etiam à nobili. Et propterea à domino poterit, non item vasallo. Et sequitur Nicol. Neapo. in c. 1. tit. de benefi. frat. Bal. verò in d. §. vlt. in fi. dicit quod etiam nobilis nedum ignobilis pecuniam potest recipere pro feudo, sed non ita illum decet. Sed tu de hoc vide latius apud Iac. Alua. & Card. Alex. in d. c. 1. tit. de benefi. frat.

49 Nobilis nō potest petere salariū sui laboris.

¶ Quibus concinit quod scribit ipse Bal. in c. grauis, col. 2. ver. sed nunquid nobilis, iuncto e o quod prius dixerat in ver. sed an rusticus, de restit. spol. q. nobilis nō potest petere salariū, siue precium suæ sollicitudinis, vel laboris ad colligendos fructus impensū, & alia id genus: quia non consuevit huiusmodi operas locare. ideòque non referuntur ad æstimationem pecuniariam, per l. naturalis. §. 1. ff. de præscript. ver. quæ quantum ad id faciat, cæterorum esto iudicium. Rusticus autem, vt antè dixerat, potest petere operæ precium, per l. cum duobus. §. si in cõeunda pro socio. Et id dictum Bal. sequitur Io. Lup. in d. repet. rub. de dona. inter vir. & vxor. §. 9. col. 2. nu. 7. Et ex hoc fit quod alibi dicit idem Bald. in l. si pecuniam, col. 1. in 1. oppo. ff. de cond. ob cau. quod si operarius non consuevit operas suas locare vt nobilis. tunc si data fuit pecunia pro opera illius, non dicitur locatio, sed contractus innominatus: & locus erit pœnitentiæ, licet secus sit in rusticis & ignobilibus, quorum proprij sunt huiusmodi labores, eorūque præmia. Nam vt est Euripidis sententia statim ad fi. suæ Helenæ,

τῶν δ' ἀναριθμητῶν μᾶλλον εἰσιπ δὲ νόμοι.

Quæ significatur ignobilium labores magis esse, quàm nobilium. de nobilibus enim locutus fuerat in versu præcedenti.

50 Nobiles se putant pauca donare cum multis dant.

¶ In hanc quoque sententiam Accursius noster in l. fed & si susceperit. §. 1. in verbo. modica. ff. de iudic. refert Comitē Matildam cum ecclesiæ 30. teriæ miliaria donaret, his verbis vsam, Ecclesiæ aliquantulum terræ concedo: veluti principes parua ac modica se concedere putent, etiam si multa magnaque largiantur. Cuius rei arg. Bal. cõsil. 107. quod ista donatio, paulò ante fi. lib. 2. dicit quod ex dignitate donatarij præsumitur donatio in potiorem & pleniorē intellectum. Et Pau. Cast. cõsil. 187. notandum est, col. 1. vers. & ex qualitate, li. 2. respondit plenius interpretandam esse donationem à nobili factam propter illam nobilitatis qualitatem, per illam gl. Nam vt consuluit Alex. c. 17. quamuis, col. 2. lib. 6. donationes principum latissimè sunt interpretandæ, sicuti & alia eorum beneficia. l. vlt. ff. de constit. prin. & l. si quando. C. de bonis vac. lib. 10. & c. cum dilecti, & ibi Innoc. & alij de donat. & c. olim tibi, & ibi gl. & doct. de verb. signi.

51 Donatio inter principem & uxorem illius valet.

¶ Ex quo etiam fortè illud fit, vt valeat donatio inter principem & vxorem illius, licet non valeat inter cæteros coniuges. l. pen. C. de donat. inter vir. & vxor. Et similiter donatio facta à principe, filio suo in potestate ipsius constituto. Oldra. cõsil. 231. vt eius de quo quæritur, & Bal. in c. 1. §. item sacramenta, col. pen. vers. secundò vtrum R. ex. tit. de pace iura. fir. Rom. in l. si verò. §. de viro, in 4. fal. vers. 10. ff. sol. mar. & in authen. ex testamento, col. 3. & ibi Alex. col. 2. C. de collat. dum allegat Bal. vbi supra, Corn. col. item 2. Iaf. qui id dicit sing. col. 3. vers. quindò limita. & Philip. Dec. col. 3. vers. inferitur etiam. C. de colla. Alex. in l. quamquam, col. 1. C. de testa. mil. & in l. Centurio, col. 5. vers. tertio in tra. ff. de vulg. & pupilla. & con. l. 11. per spectus, colum. 2. libro 6. Barb. in tractatu de præstan. Card. in vlt. quæst. 1. par. in 5. ar. Soc. col. 66. frustra, col. 2. in prin. lib. 1. Fel. in c. cum nō liceat, col. 4. vers. de istis dicit, de præscript. Iaf. qui & id dicit sing. in precludis feud. col. 7. vers. nota etia in prædicta, & in l. frater à fratre, col. 23. vers. adde sextā fallentiam, ff. de cond. inde. & l. ex imperfecto, col. j. vers.

vers. hinc videmus. C. de testa. Iacob. à S. Georg. in tract. feu. in verbo princeps Pedemontium, col. vlt. ver. 64. Anto. Corset. in tract. de pote. & excel. regia, in 6. qu. Catel. Cota in memor. incip. donatio facta à prin. & Fran. Purpu. in l. j. col. 35. nu. 293. ff. de offi. eius cui mand. est iuris. Nec vllus, quod sciam, dubitauit præter Mar. Mantua. in repet. d. l. frater à fratre, col. 81. nu. 348. sed rursus & quindò, propterea quod eandem purat esse rationem priuati & regis in ea re.

52 ¶ Similiter licet donatio facta à milite suæ concubinæ non valeat l. 2. C. de donat. inter vir. & vxor. Valet tamen facta à principe, licet is miles sit, cum cæteros milites commilitones vocet in l. j. ff. de milit. testa. quæ loquitur de Traiano Imperatore. Nam & id quoque fecisse Iulium Cæsarem tradit Sextus Aurelius Victor, & Eutropius. Claudium Albinum & ipsum Imperatorem, Iulius Capitolinus non semel: Opilium Macrinum Lampridius in vita Diadumeni: Alexandrum Seuerum idem author in vita illius: Maximinum Capitolinus in Gordianis, & iterum in vita illius Saturnium Trebellius Pollio: Tacitum & Martium, Flauius Vopiscus: Constantinum Ammianus Marcellinus li. 14. & Iulianum idem scriptor libro 16. & 21. Id quod faciendum suadet Dion ille Cæsius, cognomento Cocceius, philosophus & historicus nobilissimus, in libris quos de Principe scripsit. Quod tamen non placebat Augusto, si credimus Suetonio, Aurelio, & Eutropio. Sed vt redeamus, quod diximus, valere donationem principis factam suæ concubinæ, voluit Bal. non vno in loco, scilicet cõsil. 248. quæritur vtrum donatio, lib. 1. & cõsil. 262. recolo, in 1. dubio, eo. lib. 1. & cõsil. 267. ad euentiam, col. 2. vers. ex his satis apparet, eod. lib. 1. & Io. Lup. in d. repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 30. col. 3. vers. ex prædictis infertur, cum seq.

Donatio facta à principe suæ concubinæ ualēt, licet is miles sit.

53 ¶ Et huc quoque spectat, quod donationes à principe factæ non egent insinuatione, Bal. cõsil. 300. incip. tex. lib. 2. vbi id dicit Bart. consuluisse, & allegat tex. in d. l. pe. C. de don. inter vir. & vxor. Sed est tex. melior, & is quidem expressus, in l. sancimus, vers. Exceptis, vbi id ipsum not. ipse Bald. C. de donat. Et hoc ante illum voluit Old. d. cõsil. 231. & Io. And. in add. Spec. tit. de instr. edi. §. porrò, in vlt. addit. & ea magna. & Alberi qui tamen dubitat, in l. illud, col. 2. vers. quæro vtrum donatio. C. de sacrosan. eccle. Bened. Plum. in l. si arrogatus §. cõsul. ff. de man. vindic. & idem Mantua. in repe. l. frater à fratre. vbi supra, vers. ab hinc 2. in fi. sequitur Imo. in c. cum contingat, char. pen. de iure iur. & Rom. in l. Modestinus. ff. de donatio. & cõsil. 59. ad discutiendum, in 5. dubio, Alexand. in l. Centurio. col. 5. vers. comprobo dictum. ff. de vulg. & pupil. substit. vbi alios citat. & Iafon in d. l. ex imperfecto, vbi supra. C. de test. Quasi scilicet nullæ donationes à principe factæ immensæ videri debeat: aut liberalitas principis nullis huiusmodi frenis & cancellis coerceri debeat, vt etiam dicit Marcus Mant. cõsil. 1. vertitur, col. 2. nu. 15. per d. l. sancimus. §. exceptis, & d. l. pen. C. de donat. inter vir. & vxor. & l. vlt. C. de Præpo. agen. in reb. lib. 12.

Donationes principum non egent insinuatione.

54 ¶ Et illud item quod licet in contractibus, siue aliis actibus inter viuos ius accrescendi locum non habeat. l. si mihi & Titio. ff. de verb. oblig. Fallit tamen in donationibus principum. l. j. & ibi Bart. in 1. oppo. Bal. in 2. oppo. & Io. Plat. C. si libe. prin. soci. lib. 10. quam & in id ponderat idem Bart. in d. l. si mihi & Titio, statim post prin. & ibi quoque Raph. Co. qui ita dicit se consuluisse, Pau. Cast. col. 1. vers. item fallit. Alex. qui id dicit sing. col. 2. in 3. fal. & Iaf. col. 3. vers. tertio fallit. ff. de verb. obligat. & Bal. in l. 1. §. in primo, col. pe. vers. vnus scias. C. de cadu. toll. vbi dicit quod licet ius accrescendi non habeat locum in feud. c. 1. §. cum verò, tit. qui feud. da. pos. & c. 1. tit. de gradi. succes. in feudo: fallit tamen in feudo concesso à principe, & idem Bal. in d. l. 2. col. 1. in l. ec. ff. de const. prin. & Bald. in l. si qua mulier, circa medium. C. ad S. C. Tertul. vbi & illud dicit de feudi concessione, & in l. 1. col. 9. vers. venio ad 11. quæstionē. C. quan. non peten. part. & in d. c. 1. §. & quia vidimus, col. 3. vers. item hæc est regula, tit. qui feu. da. pos. & in c. 1. & ibi Aluar. & Card. Alex. tit. de fratri. de no. bene. inuesti. & idem Bald. in c. 1. tit. de duo. fratri. à cap. inuest. & in c. 1. tit. an agna. vel fili. & in c. 1. col. 2. vers. quæro nunquid vasallus potest feudum, tit. de prohi. feud. ali. per Fre. vbi ex hoc dicit, vasallum posse suo conuassallo vendere suam partem feudi à principe concessi: non si ab alio fuisset concessum, & cõsil. 346. Imperator. paulò ante fi. lib. 1. & cõsil. 50. in primis, col. 1. lib. 4. Alexan. cõsil. 30. quoniam, col. 3. vers. 2. dato, libro 1. & cõsil. 24. ponderatis, col. 3. vers. quandoque conceditur, lib. 5. Barb. in c. 2. col. 5. vers. quod limita, nisi feudū de feu. Frā. Cur. Senior. cõsil. 49. memoria, col. 12. vers. 6. probatur. Soc. cõsil. 86. vna donatione, col. 5. vers. prima ratio est, lib. 3. Iacob. à S. Geor. in tract. feud. in verbo, princeps Pedemontium, col. 6. ver. 51. Iafon in l. re coniuncti char. pe. nu. 223. & seq. ff. de leg. 1. & cõsil. 1. in ista quæstione, col. 4. vers. tertium principale, lib. 3. & cõsil. 117. in causa, col. 6. vers. & tenendo, lib. 4. Io. Crot. in repet. rub. de rescrip. col. 2. lib. 6. Ludo. Gozad. cõsil. 26. in causa illustriusimorum, col. 6. nu. 34. Et hæc est communior, receptiorque opinio quam consulendo & iudicando sequi debemus, vt dicit Iaf. cõsil. 117. lib. 4. Nam sunt nonnulli qui cõtrarium tenent, vt videre licet apud ipsos Alex. & Iaf. in d. l. si mihi & Titio, & eundem Iaf. in d. l. re coniuncti. & Moli. in addi. Alexand. d. cõsil. 30. lib. 1. Ex illa autem l. 1. C. si liber. prin. soci. dicit Bald. in repet. l. 2. col. 33. in 9. quæst. vers. præterea & hoc regie. ff. de iur. iur. largitores principum multum esse fauorabiles: ad quod etiam allegat l. prohibere §. planē. ff. quod vi aut. clam.

In contractibus inter viuos nō est locus iuris accrescendi, nisi in donationibus principum.

55 ¶ Ex eodem quoque fonte & illud manat, quod licet in alternatiuis sit electio debitoris. l. plerūque, in fine, ff. de iur. dot. & c. in alternatiuis, de regul. iur. libro 6. & ibi concord. Tamen si princeps tibi vnam ex duobus aut tribus concesserit, id est, vnum aut alterum alternatiuè, non eius qui debet; sed tuæ erit electio vtrum ex illis malueris: poterisque optatum si tibi libererit, eligere, vt colligitur.

In alternatiuis concessione principis electio est donatary.

gitur ex l. 2. iuncta glo. C. de Castren. & Ministe. lib. 12. quam ad hoc expendit Bal. omnium rerum vberimus fons in d. l. 2. col. 1. ff. de constur. prin. in priori lec. Quod tibi in primis notandum moneo, quia vix alibi reperies.

56 In donat. prin. le. prefertur, cui primis donatum est.

¶ Huius item monetæ est, quod licet cum duobus separatim res quæpiam vedita, donata, vel aliter cõcessa est, is potior erit cui primû res ipsa tradita fuerit, etiam si sit posterior titulo. l. quoties. C. de rei vend. Id tamen non procedit in donatione aut concessione facta à principe. Nam is semper præfertur cui primûm donata est, vt donatio principis sit amplior & efficacior, quàm priuati, vt ex facto interrogatus respõdit Ro. conf. 2. 98. circa præmissam, per multa quæ ibi allegat. Et sequitur Ias. conf. 2. 7. ad eruendum, in prin. lib. 1. & Card. Alex. in c. si facta, col. 2. tit. si de feud. fuer. contro. inter do. & agna. & latè Iacob. à S. Georg. qui id tamen declarat in tract. feud. in d. verbo, princeps P'edemontium, col. antepen. vers. 52. & ante hos Bal. à nullo illorum citatus in c. licet causam, col. 7. vers. sed quæro quid si duo, de probat. vbi id dicit not. in §. his igitur, in Auth. vt exac. instan. dor. & idem Bal. in c. 1. vers. amplius consueuerunt, super verbo in detrimentum, tit. de pac. Constan.

57 In donationib. ex priuileg. prin. dominiã transferunt sine pos.

¶ Nam ex huiusmodi donationibus, priuilegiis, concessionibus principum, transfertur dominium sine traditione vel apprehensione possessionis, vt voluit Io. And. in c. olim, de verb. sig. And. Iser. in c. 2. & ibi Bal. col. vlt. tit. de noua for. fidel. & vterque in c. j. tit. quid sit inue. idem Bal. in prælud. feu. col. 7. vers. dixi sextò, & in c. ad audientiam, col. j. ver. & ex priuilegio, de rescri. Ang. in l. officium, ad fi. ff. de rei vend. Alex. conf. 187. in hac causa, col. vlt. vers. quod autem ista, lib. 2. & conf. 3. ex his quæ in themate, col. 2. vers. 7. lib. 5. repetito conf. 11. lib. 6. & idem Alex. conf. 203. perspectis his, col. pen. vers. septimo, nõ potuit, eod. lib. 6. Ias. in l. ciuitas, col. 3. vers. adde etiam quod per istam. ff. si cer. pet. & conf. 145. circa primam dubitationem, col. 6. vers. decimò & fortius, lib. 2. & consil. 128. videtur in præfenti dubio, col. 6. vers. fitem princeps, lib. 4. Caro. Rui. consil. 32. viso themate, colum. 2. num. 4. lib. 1. & consil. 40. pro euidencia, col. 9. nu. 13. eo. lib. 1. & consil. 208. præmittendum, col. 6. nu. 12. eod. lib. 1. Ludo Goza. conf. 14. prima facie, col. 4. vers. quibus tamen non obstan. & Pau. Pari. con. II. castrum, col. 7. nu. 58. & seq. lib. 1. & Maria. Soc. Juniolem, consil. 65. cum in præfenti casu, col. 3. nu. 5. lib. 1. Vide tamen omnino Ias. in d. l. quoties, col. 2. vers. secundò infero, & seq. C. de rei vend. vbi id tractat amplissimè, & in l. traditionibus, col. 1. & 2. C. de pactis. & Philip. Dec. in l. certi conditio, §. deposui, col. 2. vers. & est speciale, & seq. ff. de si cer. pet.

58 Feuda à principibus cõcessa sunt perpetua.

¶ Huc pertinet quod feuda concessa à principibus & aliis maioribus, videlicet Capitaneis regiis, regniq; Valuasoribus sunt perpetua, nec reuocari possunt. A minoribus autem concessa possunt liberè reuocari, per c. vlt. tit. qui feud. dat. poss. vbi Iacob. Bel. Bal. Iacob. Aluar. id dicunt hinc procedere, quoniam non esset honestum nobiliores suum beneficiû reuocare, arg. l. vlt. C. de anno. ciuil. lib. 11. & §. illud, in auth. Consti. quæ de digni. Ex quo apud nos in Gallia, Officia à Rege cõcessa, quæ scilicet regia vocamus, sunt perpetua, nec reuocari possunt. de qua re est regia ordinatio, quam vocamus. Quæ verò ab aliis inferioribus concessa sunt, liberè & sine causa reuocari possunt ab iis qui concesserunt vt not. Bal. in l. iudicium soluitur. ff. de iudi. de quo nos latè diximus in nostris consuet. Pictonum, nisi in certis casibus, quos inibi declarauimus.

59 Concessio principis realis presumitur.

¶ Sed & huius notæ est, quod licet aliàs admodum dubium sit, an concessio sit realis, an personalis, & vtra potius esse præsumatur, vt videre licet apud Bart. & alios, in l. j. ff. de cõsti. prin. & in l. quia tale. ff. solut. matr. & in l. pater, quæ est pe. ff. de serui. leg. gl. & Doct. in c. cum venissent, de instit. cum siml. Tamen si concessio fuerit facta à principe, hoc minimè dubium est. nam ea potius habenda est pro reali quàm pro personali: atque ita transit ad successores, ex Spec. sententia in titu. de instru. ædi. §. nunc autem videndum, vers. si autem dubium est. Ibi enim loquitur de priuilegio concessio à principe, vt patet ex præcedentibus. & Bart. in d. l. pater. ff. de seruit. le. Bald. loquens de Barone cedente in d. l. j. §. excepto, col. 2. ver. quid si aliquis. C. de cad. toll. & Ias. d. consil. 27. ad emendum, col. 2. vers. huic conclusioni, lib. 1.

60 Emphyteuta principis non cadit ob cessationem.

¶ Denique nec illud prætermittendum ducimus, quod à D. Ioanne Igneo præfide ornatissimo scriptum est in l. 1. §. cum omnes, nu. 201. iterumque nu. 25. ff. de S. C. Silla. quod qui emphyteusim accepit à principe, non cauit emphyteusi ob cessationem solutionis pensionis per triennium, per text. in l. fundi. C. de fund. patri. lib. 11. Idque assignat Ign. liberalitati principum. Sed illud tamen in hac re notandum, glo. aliter cum tex. intellexisse, vt patet ex gl. vlt. atque etiam Bar. & Lucam. Pen. & Io. Plat. qui hoc intelligunt, quando expressè fuit pactum appositum, ne res ob huiusmodi cessationem committeretur, trahuntque ad ecclesiam, vt scilicet possit dare in emphyteusim cum eo pacto. Sed vt dicam quod sentio, non videtur posse sumi ex eo tex. huiusmodi pactum fuisse appositum. Tu autem ad omnia sup. riora adde quæ de nobilium liberalitate diximus in repet. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 73. illud autem, & seq.

61 Nobili an sit necesse facere mentionem nobilitatis in impetratione beneficii.

¶ NOBILI impetranti beneficium necesse est mentionem fieri suæ nobilitatis: aliàs non valet impetratio, si credimus Hostien. in c. ad aures, per illum text. de rescrip. quem sequitur Bar. ibi motus, quia facilius vitiantur literæ ad beneficia, quàm ad lites, c. ad audientiam, le 2. eo. tit. In literis autem ad lites debet fieri mentio nobilitatis, per c. significantibus, de offic. dele. Igitur & in literis ad beneficia. Sed contrarium tenet Io. And. in d. c. ad aures, in verbo, dignitatis, & ibi quoq; Panor. col. j. & alij, inter quos id latè disputant Felyn. in prin. & Philip. Dec. col. 2. vers. successiue quæritur, vt ibi omnibus videre licet. Et hinc quoq; capta occasione Fran. Rip. ibi, col. 7. vers. secundò quæro, tenet quod

quod etiam è diuerso non necessarium est facere mentionem ignobilitatis, per c. pe. de præb. Quinetiam illud de nobilitate tenet ipse Panor. in c. postulasti, col. pen. de rescrip. Sed horum diffinitio ex his pendet quæ suprà latè differuimus. c. 29. nu. 10. neque solùm, & multis seq. vsque ad nu. 19. inclu. Et vide interim Pet. Anca. conf. 131. ad exclusionem, col. 1. vers. vlt. vterius aduertendum.

Nobiles nõ patiuntur sua nomina inscribi in instrumentis.

62 NON patiuntur nobiles sua nomina inscribi in instrumentis, tanquam id eis foret indecorum, vt probatur in l. pupillus, §. pupillus, vers. sanè si quidam emit. ff. de aut. tut. & est etiam bonus text. in l. optimã, ibi fortè propter personas dignitate excelsas. C. de contra. & cõmit. stip. vbi & gl. not. huiusmodi personas non pati sua nomina apponi in instrumentis. Et hoc quoque de nobilibus nuncupatim voluit Cepola in d. tract. de Imp. mil. delig. in 13. priuilegio nobilitatis.

Nobiles statim ex aspectu apparent.

63 QUI SQUIS verè nobilis est, is statim ex conspectu huiuscemodi apparet. Sicuti è diuerso qui ignobilis est, talè mox ex vultu, incessu, ceterisq; corporis notis se exhibet, quantulibet nobilitatem mentiri conetur. Tantum habent virium vultus specietque, ac gestus corporis, vt non mores hominum solùm, quod leges nostræ insinuant in l. obseruandum. ff. de officio Præsidi. & l. de minore. ff. de quæst. Sed & generis quoque nobilitatem aut ignobilitatem ad viuum referant. Euripides in Hecuba,

Δεινὸς χαρακτὴρ, καὶ ἀπίσθητον ἐν θεοῖσι
ἔδλωκε γυνεὶ δαί. καὶ ἀπὶ μῶλον ἔρχεται
τῆς εὐχρησίας τὸ νόμα τοῖσι γένοιτο.

Quos versus sic traduxit Erasmus,

Inest in homine mira & euidentis nota
Probis satum esse generis illustrat decus
Qui quis celebribus dignus est natalibus.

Et in Ioue,

Γενναϊότης σοὶ καὶ πρόσω τεκμηριον,
τὸ χαρμῆ ἔχεις τὸ δῖ, ἥ τις εἰς ποτ' ὦ γύναι,
Γνοῖν δ' ἄμ, ὡς τὰ πολλὰ γ' ἀνδρῶν πρὸς πέλει,
τὸ χαρμῆ ἰδῶν τις, ἀπέφικεν εὐχρησίας.

Id est ex translatione Dorothei Camilli,

Generositas tibi, & morum indicium,
Eam formam habes, quæcunque es ò mulier.
Vtinam cognosceret, quoniam multa homini accidunt,
Formam videns quis, an esset generosus.

Quos versus sic traduxit Erasmus.

64 Et huc alludit illud Ouidij lib. 2. Fastorum de Romulo & Remo loquentis,

Si genus arguitur vultu, nisi fallit imago,
Nescio quem è vobis sufficer esse Deum.
Nec facies impar nobilitate fuit.

Et lib. 4. eiusdem operis,
Et lib. quoque 6.

Martia sacrificio deductum nomen ab Anco,
In qua par facies nobilitate fuit.
In quo par facies nobilitate sua est.

Aut vt alij legunt,
Et subdit,

Par animo quoque forma suo respondet in illa,
Et genus, & facies, ingeniumque simul.

Et in epistola Paridis ad Helenam, quod alibi ad aliud propositum citauimus,
Forma vigorque animi, quamuis de plebe videbar,
Indicium recte nobilitatis erat.

Quos versus sic traduxit Erasmus.

Quo planè significatur, nobilitatem vel de industria rectam & dissimulatam sese gestu, & vultu prodere. Porro Iulius Capitolinus tradit Antoninum Pium. nobilem fuisse vultu. Apud Quintilianum lib. 6. c. 4. cum Longus Sulpitius vultu admodum foedus eum contra quem liberali iudicio aderat, dixisset, ne faciem quidem habere liberi hominis: ei respondens Domitius Afer, qui contra huic aderat, Tu inquis ex animi sententia Longe. Qui malam faciem habet, liber non est.

Quos versus sic traduxit Erasmus.

65 Atque vt ad exempla eius rei veniamus. Sic apud Homerum lib. 4. Odyssæ, Menelaus statim visis Telemacho Vlyssis & Pisistrato Nestoris filio, ex eorum tantum occurso, sine alia eorum notitia aut cognitione, eos nobiles esse, & ex Regibus ortos prædixit,

ἄλλ' ἀνδρῶν γένος ἐστὶ διοτρεφέων βασιλῶν
Σικαντῶν, ἐπεὶ ἔτε κἀκεῖ τοῖσδε τέκονεν.

Sed virorum genus estis nobilium Regum
Sceptrigerorum, quia nequaquam mali tales genuissent.
Sic apud alterum scriptorem Græcum Heliodorum Phœnicæum, lib. Historiæ Aethiopicæ 5. Cybele ex vultu & gestu Theagenis & Charicleæ eos cognouit nobili genere ortos esse. Sic apud Virgilium post initium lib. 4. Aeneidos, Dido Aeneam ex ore coniecit esse genus deorum,

Quis nouus hic nostris successit sedibus hospes?
Quam sese ore ferens, quam forti pectore & armis?
Credo equidem (nec vana fides) genus esse Deorum.
Apud eundem lib. eiusdem operis 1. de Venere,
Et vera incessu patuit dea.

Quod tamen ad id referri potest, quod nonnulli aliter deos, quàm homines incedere dicunt, ex eorum quoque etiam solo faciliè dignosci deos ab hominibus. Ea enim fuit sententia ipsius Heliodori eiusdem

Quos versus sic traduxit Erasmus.

Quos versus sic traduxit Erasmus.

illius operis lib.3. autoritate Homeri de Nepruno loquentis lib. Iliados 13.

ἔχοντα γὰρ μετὰ πῶδε ποδῶν, ἡδ' ἐκ κνημῶν
ῥῆ' ἔγνων ἀπὸντ' ὄρα, ἀργυρῶσι δ' ἑοὶ πῶρ.

Quod animaduersum non fuit ab interpretibus Virgilij. Sed & apud Apuleium lib.1. Asini aurei, non multo ante si Milo de corporis ipsius Apuleij speciosa habitudine, deque virginali eiusdem verecundia, generosa illum stirpe proditum coniecit.

66 ¶ Quamquam contra supradicta facit, quod sicuti mores vultu plerunque teguntur, ob idque clamavit Iuuenalis Sat.2. post prin. Fronti nulla fides: Ita quoque & genus. Nam vt dicit Iuriconsf. in l. quia difficile. ff. de contrah. empt. difficile dignosci potest liber homo a seruo. Et sanè videas hominū plerofque ignobilissimos, qui vultu, gestu, incessu, gradu, pretiosis vestibus, ore & lingua grandiloqua, verbis magnificis, & cæteris id genus adeo nobilitatem effingunt, vt ipsi nobiles omnibus vel prudentissimis esse videantur. Id quod Sclerias intelligens apud Stob. Ser.2. & Ant. Monachum, Melissæ lib.2. Ser.7.9. & Maximum Ser.6.4. hæc scribit,

Ἐποιοῖσι θνητῶν ἢ μὲν ὄψις ἐυχρησῖς
ὁ νῦς δ' αὐτῆ δουρῆυς ἐυείσηται.

Multi mortalium præ se ferunt nobilitatem in vultu, Quorum tamen mens ignobilis reperitur.

Euripides autem in Medea,

ὃ ζεῦ τί δ' αἰ, χρυσὸν μὲν, ὃς κίβδ' ἠλθ' ἡ,
τεκμήρι' ἀνδρῶ ποισιν ὠπαιῖς σαφῆ,
ἀνδρῶν δ' ὄψιν ἔτι κακῶν δ' ἰεὸς ἔναε
ὄνδ' αἰς χαρακτῆρ' ἐμπέφυκε σώματι;

O Iupiter quidnam de auro, quod an adulterinum sit,

Indicia hominibus præbuit manifesta:

Virorum autem quo oporteat malum manifestari,

Nullus character in situs est corpori?

Idque est quod Momus querebatur de compositione corporis, quæ talis esset, vt in exterioribus interiora non apparerent: quod cum multi, tum etiam Lucianus tradidit in Hermetimo.

Momi quærela aduersus fabri cã humani corporis.

67 ¶ Sunt quidam nobiles simplicis (vt est in vulgari nostrorum Prouerbio) figuræ, id est, infimi ordinis, qui dum maximè ex nobilitate sua, quæ forsitan nulla est, gloriari volunt, dicunt se tam nobiles esse quàm Rex est (*le suis aussi noble que le Roy*) tanquam scilicet qui nobilis est, non magis nobilis esse possit. Sed hi admodum falluntur: nam vt cæterarum dignitatum & honorum sunt gradus alij minores, & inferiores, alij maiores, & superiores. l. vt gradatim, in prin. de mun. & hon. & plenè no. à nostris in l. i. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. & Cano. in rub. & in cap. statuimus, de maio. & obed. Ita & nobilitatis quoque, vt apertè probat tex. in c. i. tit. de matr. contract. ad morg. vbi ita scribitur, Quidam habens filium ex nobili coniuge, post mortem eius non valens continere, aliam minus nobilem duxit. Vides enim ibi duas nobiles, sed alteram altera nobiliorem. Nam in cæteris rebus videmus bono esse melius, l. vbi autem: in prin. ff. de verb. obl. æquo æquius, honesto honestius, vtili vtilius, & alia infinita quæ tibi colligemus in tract. *Le mort saisit le vif*, in præfat. declar. 7. num. 6. incip. ego verò, cum seq.

68 ¶ Sed quod de nobilitate diximus, id quoque satis ostendit quod scribunt Iac. Alua. & Card. Alex. in c. i. vt que, col. 2. tit. quis dic. dux, comes, mar. illum esse magis nobilem qui à principe nobilitatur, quàm qui ab inferiore habente facultatem nobilitandi, cum aliis multis concordant. à me congestis supra c. 6. nu. 7. fateor tamen, & seq. Sed & omnes propemodum loquentes de feudis nobilibus & ignobilibus, quæ scilicet suos possessores nobilitant, aut non nobilitant, ponunt tres ordines nobilium. Alia enim purè nobilia esse, alia minus nobilia, alia aliquatenus nobilia, vt latè diximus supra cap. 7. nu. 6. verum Iac. Et ita de ea re loquuntur, vt velint homines qui ea possident, aut purè nobilitari, aut minus, aut quadantenus, vt etiam satis probat text. in dicto c. i. §. i. & §. cæteri, tit. quis dic. dux. Et si id non traherent ad nobilitatem hominum, tamen satis esset ad probandum homines esse plus aut minus nobiles, cum valeat argumentum de rebus ad personas, & è diuerso. l. qui furere, & ibi Bald. & Alber. ff. de statu hominum. glo. & Doct. in l. cum quid. ff. si certum petat, cum simil.

69 ¶ Porro Bart. in l. i. col. penul. vers. sed quæro qualiter fiat. C. de dign. lib. 12. palam & in aperto nobilitatem aliam esse maiorem, & inter eas vnã quam infimã appellat. Nam & ipse ibi, col. 3. versic. istum intellectum, dicit alicubi Imperatorem vocatum fuisse nobilissimum, scilicet in l. quæro. ff. de nat. rest. Et sic, inquit, in superlatiuo gradu, vt eius ostenderetur maxima omnium esse nobilitas. Et facit etiam text. in l. tam dementis. C. de episcop. audi. & in l. si furiosi. C. de nupt. dum vtroque iubet vocari, qui ex eo genere sunt cæteris nobiliores: vt hinc quoque possis colligere etiam ex eodem genere alios esse nobiliores. quod expressim annotauit Sal. in posteriore loco, in 2. not. vbi addit rationem, quia quidam habent nobilitatem à genere tantum, quidam à moribus & scientia, quidam ab vtroque, & hi sunt cæteris nobiliores, de quo & nos alibi diximus. Cicero autem in oratione in Vatiniũ cuiuspiam excellentem nobilitatem vocat, ita declarans aliam esse præstantiorem: vti & ipse in oratione pro Cn. Plancio summam nobilitatem l. Philippi.

Et istem etiam generis alius aliq nobilior.

lippi. Quem in hoc secutus Valerius Maximus lib. 6. c. 3. Viguit, inquit, in nostra ciuitate Tiberij & Caij Gracchorum summa nobilitas. Qui & ipse alibi eximiam nobilitatem appellat lib. 7. c. 11. eodemque vlt. vbi de Alcibiade & lib. 9. c. 15. vbi de Corn. Scipione. Denique Plin. lib. 34. ca. 8. Mirum, inquit, in hac arte est, quod nobiles veros, nobiliores fecit.

70 ¶ Nam vt dignitatis, honoris, & nobilitatis sunt gradus: ita è diuerso infamiae horum contrariæ, vt contrariorum eadem solet esse disciplina. Nam alius alio est infamior, ignominiosior, vt scribit Bal. in l. sed & milites. §. i. quem legit cum princ. illius l. ff. de exc. tut. per eum tex. qui huiusmodi erat in eius codice, qui nimium ignominiose dimissi sunt. nam ex illo verbo nimium, not. id quod diximus, in infamia esse gradus, vt in virtute & fama. hæc enim sunt verba illius, Sed in aliis eodicibus aliter legitur. alibi enim legitur, qui nimirum ignominiose dimissi sunt: alibi, qui de numero ignominiose dimissi sunt. At Antonij Augustinus ita eum locum è Græco vertit, Plane ignominiose missi. Tamen illud certum, infamiam aliam maiorem, vt delicta ex quibus infamia fit, alia alius sunt grauiora. Et videmus infamiam iuris maiorem esse infamia facti, vt discas ex gl. in §. porro, in verbo, infamia. 3. q. 7. & Panor. in c. 1. de purg. can. cum sim. & tamen vtraque infamia est.

Infamia gradum.

71 ¶ Sunt & quidam, qui titulo ampuloso se vocant in instrumentis nobiles & potentes. Idq; faciunt plerunque Barones & id genus similes, veluti assumentes illum potentiae titulum supra inferiores nobiles. Et certe diuersos esse nobiles & potentes ostendit illud Terentij in Adelphis alibi à nobis adductum,

Nobiles & potentes.

Potentes, dites, fortunati, nobiles.

Et in Heauton.

Mea est potens, procax, magnifica, sumptuosa, nobilis.

Et illud Ciceronis in oratione pro P. Quintio, Potentes, disertis, nobiles omnes aduocandi sunt. & in oratione pro Rabirio Posthumo, vbi vocat M. Drusum potentissimũ & nobilissimũ Tribunum plebis. Et Flavius Vopiscus in Tacito. Nam & limitem trans Rhenum Germani rupisse dicuntur, occupasse vrbes validas, nobiles, diuites, & potentes. Illudque D. Pauli prioris ad Cor. c. 1. Non multi potentes, non multi nobiles. Vt etiam potentiam, & nobilitatem, in cap. super eo, le 2. de testibus cum dicitur, Potentia, nobilitate, honore. Ex quo illa quaestio Cano. an in sacerdotiis conferendis, consideranda sit magis potentia, an nobilitas, de quo per Cano. in c. constitutis, le 2. de appel. & Io. Sel. in tract. de benefi. in 3. parte. q. 7.

72 ¶ Plerunque tamen hæc simul iuncta reperimus, ita vt aliquando potens præcedat, nobilis sequatur: aliquando quoque vice versa nobilis & potens. Prioris habes exemplum apud Tullium lib. Epist. fami. 2. alias 1. epist. 18. ad Q. Thermum, Si adolescens potens & nobilis à te ignominia affectus esset. Et sæpe apud Firmicum, vt lib. 3. c. 6. in 7. loco Solis: & lib. 4. c. 2. vers. 4. lib. 5. c. 2. in finibus Veneris: & c. 6. in Capricorno. Alterius, apud Liuium 1. dec. lib. 8. ad fin. Vir nobilis potensque erat. Et iterum 3. dec. lib. 6. post princ. quod vrbs tam nobilis ac potens sicut defectione sua traxerat aliquot populos, &c. Et rursum 5. Dec. lib. 2. Imenias vir nobilis ac potens. Et Aelium Spartianum in Didio Iuliano, quia multos iam Senatores occiderat, & quidem potentes & nobiles. & in c. 1. in prin. de his quæ vi metusve cau. fiunt, vbi ita scribitur, Quidam nobilis & potens. Ex quo no. Ant. ibi, in no. & Panor. in 2. no. illud no. non quisquis est nobilis, continuò esse potentem: & quod ad incutiendum metum non sufficit nobilitas, nisi adsit potentia. Quibus addes illud Quintiliani lib. 11. ca. 1. Nobilis obscurum, potens infirmum. Atque illud Plinij lib. 6. ca. 19. Sed omnium in India prope potentiam claritatemque antecedunt Prasij. Claritas autem nobilitas est, vt diximus supra c. 2. nu. 9. & sequen. Nec interim omitam quod Cicero lib. 3. Officiorum, vocat Pyrrhum regem generosum, id est, nobilem (vt diximus supra c. 2. nu. 4. 7. verum prius) & potentem. Cuique, inquit, de imperio certamen esset, cum rege generoso & potenti.

73 ¶ Nobilitas igitur, vt ex prædictis patet, & satis constat ex verborum ipsorum proprietate, ad genus refertur. Potentia ad vires & facultates & diuitiarum, & hominum subditorum, & aliorum id genus. Vnde apud Cornelium Tacitum lib. 18. potens & inops ponuntur vt diuersi. Et prout, inquit, potens vel inops reus inciderat, &c. Et paulo ante dixerat, Vibius Crispus pecunia, potentia, ingenio inter claros magis quàm inter bonos. Terentius autem in Eunuchio satis ostendit potentem de diuite intelligi eum scribit,

Quis est tam potens cum tanto munere hoc?

Apuleius verò vtrunque coniunxit lib. 9. Meta. Vicinus potens, & diues.

74 ¶ Statutum est in quibusdam locis, vt nobiles non possint intrare palatium, nisi tempore concilij. Si nobilis accusatus fuerit quod intrauit palatium in mense Maio, ipse autem allegauerit & probauerit factum fuisse concilium eo mense, sed dubium est an eum intrauit, tenebat concilium necne: videbatur illum esse condemnandum, quia reus non clarè probauit suam exceptionem, vti actor succumbit, qui non clarè probat suam intentionem. l. 1. & l. in exceptionibus. ff. de probat. & videtur exceptum in l. matrem. C. eo. tit. vbi Bald. ita tenuit, ad hoc quoque allegans lab ea parte. ff. cod. tit. Et quia etiam huiusmodi exceptio non rectè opponitur, nisi cum tempore licito. ergo id tempus debet probari per e. abbate, de re iud. lib. 6.

Questio in statuto loquente de nobilibus.

75 ¶ Verum contrarium expresse & in hac specie tenuit Bar. in l. non solum. §. sed vt probari, columna 1. vers. vel pone statutum. ff. de oper. no. nunc. Nam in delictis, inquit, in dubio, debemus intelligere factum tempore licito, vt sic quis à delicto excusetur. l. merito. ff. pro socio. & l. interpretatione. ff.

de poenis. & quod dicimus de teste reducendo ad concordiam, ne incidat in falsum c. cum tu de testib. Et dicit id expressum in l. 2. C. de pet. h. ar. vbi quis fundata intentione aduersarij sui excipiebatur de titulo suae emptionis, sed dubitabatur an dicta cessio praecesserat, vel secuta fuerat litem, & dicit glos. ibi, praesumi eam praecessisse, nisi probetur contrarium; alias praesumeretur delictum, scilicet vitium litigiosi. Alias autem si loqueremur in aliis rebus quam in delictis, succumberet reus clare non probans, per d. l. matrem. & c. auditis, de praescript. & quod voluit gl. in cle. vlt. de rescript. & facit l. Titiae textores. ff. de leg. 1.

76 ¶ Haec propemodum Bart. Quem sequuntur Ro. Alex. qui id dicit sequi totum mundum & Ias. ibi, qui eum §. legunt sub §. sciendum, & Sal. in d. l. matrem, ad fi. Petr. Anc. in c. in praesentia, col. 2. num. 13. & ibi Pan. id dicens valde sing. col. 4. vers. si autem praesumeretur, & late Philip. Dec. num. 12. de probat. idem Panor. in d. c. auditis, col. pen. vers. sed quando contingit, & ibi late Fel. char. vlt. vers. in quantum Ab. de praescript. Alex. conf. 52. viso themate illustrissimi, col. 1. lib. 3. & conf. 30. ex allegatis, col. 2. vers. & pro hoc etiam, lib. 7. Aug. Ari. in addi. Ang. Arc. in tracta. malefic. in verbo de anno praesenti, col. 6. apud quos plenissime videbis hanc opin. multis aliis rationibus fundatam & defensam aduersus rationes Bal. & alias ab ipso Ias. adductas. Sed tu tamen omnino vide Petr. Anch. declarantem op. Bar. in c. cum dilecti, per eum tex. in col. 2. vers. Item per istud, & ibi quoq; post eum Io. And. col. 2. & Franc. Are. in 7. not. & Fel. etiam in 7. no. de accus. & eundem Fel. in c. l. col. 4. vers. tamen factum, de re iud.

77 ¶ Sed super illo ipso statuto aliud dubium fuit hinc ortum, quod medicus quispiam nobilis ingressus fuerat palatium extra tempus concilij, curandi cuiuspiam causa. quarebatur an incidisset in poenam statuti. De qua specie loquens Bal. in auth. ingressi, col. 2. vers. & est arg. ad statutum C. de sac. eccle. respondit, illum non teneri, cum id non ex contentu statuti, sed ex causa rationabili fecerit, arg. gl. i. ibi, dum loquitur de eo qui ingressus est monasterium orandi causa, & l. quamuis. ff. de in ius vocand. quibus probatur verba simpliciter prolata restringi ad id quod rationis est. Quam sententiam alijs quibusdam similibus confirmat Iason in d. auth. ingressi, col. 4. vers. ista gl. diuiditur, & in d. l. quamuis, nu. 5.

78 ¶ Sunt in Italia quaedam statuta prohibentia nobiles conducere datia quae vocant, sub certa poena. Quasitum est an soluta ea poena valeat contractus conductionis factae a nobili, quod videtur. Nam cum lex prohibitiua imponit poenam extrinsecam, si fiat contra prohibitionem, non censetur auctum contra prohibitionem factum annullare. l. vlt. ff. de diuor. Debemus enim esse contenti poena a statuto indicta, arg. l. stipulatio ista. §. alteri, & l. doli clausula. ff. de verb. oblig. & ca. in causis, de offic. deleg. In contrarium quoque videtur, per l. iubemus. §. sane. C. de sacro. eccle. vbi poena imponitur facienti contra prohibitionem, & tamen actus manet nullus. Et facit etiam l. prima, C. quae res expor. pos. & l. prima, ff. de his quae pro non script. & l. si clericus, & ibi notat C. de episcop. aud. & l. j. C. de sepulchr. viol.

79 ¶ Super quo dubio Cy. in l. non dubium, in fi. C. de legib. dicit quod si imponitur poena actui prohibito de iure communi, actus non valet: secus si de iure speciali. & ita procedit d. l. vlt. Sed tu de hac re, ne te diutius detineam, vide multo latius apud Bald. in d. l. non dubium, col. pen. vers. venio, & ibi quoque Sal. col. quoque pen. vers. quareo vt membrum. C. de leg. & Bar. in l. Praetor ait, in prin. ff. de ope. no. nunc. & Paul. Cast. conf. 62. quod dicta conuentio, lib. 2. vbi nuncupatum loquitur de hac nostra quaestione, & concludit hunc contractum nullum esse.

80 ¶ Nobilitas ex his quae amorem fauoremque conciliare solent, vel testimonio Virgilij, cuius illud est statim in initio libr. 4. Aeneidos, describentis ea quae Didonem in amorem Aeneae incitarunt, pellexerunt, inflammarunt, *Multa viri virtus animo, multusque recursat Gens honos.*

Quo in loco Christophorus Landinus id annotauit. Cui astipulatur illud Tullij in oratione pro P. Sextio alibi a nobis ad aliud citatum, Erat enim hominum opinione nobilitate ista blanda conciliatrix commendatus. Omnes boni semper nobilitati fauemus, &c. Et illud quoque eiusdem in oratione pro Cn. Plancio, Nunquam enim nobilitas, integra praesertim atq; innocens, a populo Romano supplex repudiata fuit. Et non nihil etiam diximus supra ca. 20. nu. 193. incip. & vt generalius. Quanquam Propertius huic quod de amore diximus non accedit, scribens lib. 1. Elegia 5.

Nec tibi nobilitas poterit succurrere amanti, Nescit amor vris cedere imaginibus.

Quod & nos alibi quoque ad aliud citauimus.

81 ¶ Non indecorum est nobiles esse emphyteutas, aut rerum emphyteutarum, siue etiam aliarum conductores. Primum probat text. in c. litera, de dilat. quod loquitur de quibusdam nobilibus qui cessauerant triennio & ultra, soluere pensionem rerum emphyteutarum. Secundum, alius text. in c. ex literis, de iure patr. quod & ipsum loquitur de milite (qua voce Ius Canonicum intelligit eum qui Equestri dignitate insignitus est, quae vulgus nostrum *Cheualier* appellat, de quo alibi diximus) qui ad Firmam, vt ipse loquitur, quod apud nos conductionem significat, quasdam res tenebat. Tamen moribus nostris non admodum est honestum nobilibus res alienas conducere. Suntque in id quaedam nostrorum principum edicta.

Creder

82 ¶ Crederem tamen, si nobilis ad usum sui victus & domus, agros aut fundos, quorum fructus sunt sibi necessarij conduceret: non quastus, & negotiationis causa, non ob id illum nobilitati praedudicare, non magis, quam si fructus ipsos sibi necessarios ad usum suum emeret, ar. l. vniuersi, & ibi Doct. C. de vestig. cum sim. Etiam si eos postea ex superueniente causa, id est, de re nata venderet: vt in simili voluerunt Guil. Cu. & Bar. & recentiores in l. caetera. §. sed si separauit. ff. de leg. 1. Alb. & Bald. in l. 1. §. vnde quareit Offilius, per illum text. ff. de exer. aet. Alber. in prima parte statutorum, q. 7. item quareo, statuto cauetur. & in 2. parte, q. 206. praedicta etiam faciunt. Bal. in c. 1. §. si quis de manso, col. vlt. tit. de contro. inuc. Pau. Ca. in l. 2. in prin. ff. si cer. pe. cum aliis multis conc. a me collectis in tract. Retractuum, tit. 1. in praefat. nu. 77. haec tamen.

Quid si postea uendat fructus conductos.

83 ¶ Nobilium, & Nobiliorum cognomina, familiis quibusdam Romanorum fuerunt. Nam quantum ad primum, Plin. lib. 8. c. 40. scribit Volcatium Nobilem qui Caelium Ius Civile docuit, de suburba no redeuntem, cum aduerserasset, canem a grassatore defendisse. Fueruntque & apud alios nonnulli eo cognomento insigniti, & inter caeteros Alexander Antiochi filius, vt patet ex lib. 1. Mach. cap. 10. Et ipsemet, aut alius eius nominis qui Eupatoris pater fuit, eiusdem operis lib. 2. c. item 2. & iterum c. 4. & c. 10. Fuit & Valerius Nobilis Tribunus militum, ex gente Valeria, in quem Cotta Consul in Sicilia virgis animaduertit, apud Frontinum li. 4. Stratagematon c. 1. & Honorius Nobilis, qui Consul fuit cum Euodio sub Theodosio & Arcadio.

Nobilium cognomina apud Romanos et alios.

84 ¶ Quantum autem ad secundum, Notus est multorum scriptorum monumentis Marcus Fuluius Nobilior, qui primum Praetor fuit, deinde Consul, postremo Censor: eique Consuli Aetolia forte contigit, vt haec omnia videre poteris apud Liuium, belli Macedonici libr. 4. & 6. non semel, atque etiam 7. non semel, & li. 9. & 10. Ex eoque lib. 9. intelliges illum fuisse plebeum, quo magis mirum fit, illum Nobiliorem fuisse cognominatum. Huius quoque meminerunt Tullius libr. 1. Tusculanarum q. & Plin. lib. 35. c. 10. haud multo post prin. Paterculus lib. 1. Historiae Romanae, & Iulius Frontinus lib. Stratagematon 1. c. 6. in prin. & iterum c. 11. & Iulius Florus Epitomes lib. 2. c. 9. & Aulus Gellius lib. 5. c. 6. & Eumenius orator, aut quisquis is fuit, qui oratione illam de instaurandis scholis habuit, & Festus Pompeius li. 16. in verbo, Retricib. Fuit & alter M. Fuluius Nobilior longo post tempore, ex Equestri ordine, inter comites Catilinae nominatus a Salust. Et Q. Fuluius Nobilior memoratus Floro in Epitome Liuij, lib. 49.

85 ¶ Nam & Clarorum quoque (quae quidem dictio idem significat vt Nobilium, vt late diximus & probauimus supra c. 2. nu. 8. sed & hinc, & seq.) cognomen fuit Romanae cuiuspiam familiae. Euritij enim Clari Praefecti vrbis, & bis Consulibus meminit Aulus Gellius lib. Noctium Atticarum 13. c. 16. Nam & eum reperimus primum fuisse consulem cum Seuero sub Antonino Pio. Cuius meminit Spartianus in vita Seueri, tum in principio, tum postea, inter nobiles quos occidi iussit Seuerus, & iterum cum Cethego sub Antonino Philosopho. Et adhuc scripsit Antoninus, apud Iulianum Iuriconsultum in l. nam salutem. ff. de offic. praefec. vigil. Alterius quoque nisi idem sit, meminit Plin. lib. 2. epist. ad Apollinarem, quem vocat virum sanctum antiquum, disertum. Et Septicij Clari Praefecti Praetorij Aelius Spartianus in vita Hadriani non semel. Et ad hunc aut alium eius nominis scribit Plin. lib. 1. epist. 15. Calsiodorus autem in Romanis Consulibus memorat Falconem & Clarum consules sub Pertinace. Sed & Antonini Clari meminit Iuriconsultus in l. via. ff. de priuil. vetera. Virgilius autem li. 10. Aeneid. alterum filium Sarpedonis Clarum vocat,

Hos Germani Sarpedonis ambo

Et Clarus & Haemon Lycia comitantur ab alta.

Sed & Didij Iuliani Imperatoris Didia filia Clara vocata est, apud Aeliu Spartianum in vita ipsius Iuliani. Meminit & Apuleius Apologia 2. cuiuspiam Scicij Clari.

Questio in statuto loquente de nobili.

86 ¶ Est statutum alicubi, vt poena homicidij sit mille librarum, nisi si nobilis occiderit popularem, tunc enim poenam fore capitis. Iudex autem condemnauit nobilem poena mille librarum, adiecta hac clausula, vt si sententia esset contra, vel praeter formam statuti, eam reducit ad formam ipsius. Quasitum fuit an hic nobilis sit decapitandus. Hanc quaestionem disputauit Iac. But. cuius rationes in vtranque partem retulit Bal. in c. cum M. Ferrariensis, col. 2. vers. nota hic quod protestatio, de costit. & ibi concludit primum caput sententiae valere, tanquam certum: reservationem autem non valere. & sequitur Corn. conf. 161. subtilis, col. 3. vers. nec etiam obstat, lib. 4. camque aliis rationib. confirmat. Tu illos, si ita tibi libitum sit, videbis.

87 ¶ Est quoque statutum, vt horum nobilium qui popularem occiderint, omnia bona deuaftentur. Quasitum item est an bona eorum aliis obligata deuaftabuntur, quod videtur, arg. tex. in l. 1. §. seruus. ff. de Senatuscon. Silla. vbi seruus pignorat & torquetur, & supplicium patitur. Nam & domus illa pignorata manet in dominio debitoris. l. pignus. C. de pign. aet. & l. rescriptum, in prin. ff. de distrac. pign. cum sim. Et huius opinionis fuere Iac. Aret. in d. §. seruus. & Cyn. Alber. & Ang. in d. l. pignus. Sed ex eo, inquit, quod reliquum erit ex deuaftatione satisfiet creditori.

An bona alie obligata deuaftari possint ex statuto.

88 ¶ Contrarium tamen voluerunt Bart. & Ro. in l. j. §. seruus. ff. de Senatuscon. Silla. & Saly. in d. l. pignus. Ang. in l. Lucius. in fin. ff. de euidio. & Ro. conf. 128. prout ex tenore. quae opin. est aequior & iustior. Nam creditores praefertuntur poenis publicis & fiscalibus. l. placuit. ff. de iur. fisci. & l. 1. C. de poen. fiscal. libro 10. Et habet creditor actionem contra deltruentem pignus. l. qui occidit. ff. ad leg. Aquil. & l.

& l. seruum quem. ff. de pign. Præterea si pignus ad fiscum perueniret, creditor haberet contra eum actionem. l. recusare. §. si fisco. ff. ad Senatusc. Treb. & l. cum fisco. ff. de Senatusc. Silla. & l. 2. C. ad leg. Iul. de vi pub. Ergo multo magis habet exceptionem contra fiscum volentem destruere pignus ipsum. l. inuitum. §. si cui damus. ff. de regu. iur. Denique de hac re videtur text. apertissimus in l. res quæ. §. res autem. ff. de iur. fisco. vbi fisco non potest ius creditorum lædere, nec prius res aliis pignoras distrahere quàm illis satisfiat. Nec obstat d. §. seruus, quia loquitur in seruo, qui delinquendo potest priuare dominum ipsius dominio. l. 1. §. quoties. ff. de vi & vi arma. & consequenter creditorem iure quod in eo habet. Hic autem loquimur de delicto debitoris, qui creditoribus. præiudicare non potest. Nec item obstat quod pignus manet in dominio creditoris, quia id verum est, sed cum onere pignoris. vide omnino Io. Igne. in d. §. seruus.

89 **An nobilis rapiens e manu popularis &c.**
 ¶ Statutum est Florentiæ, quod nobili offendente popularem in personam, ipse aliique de domo eius puniuntur. Quid igitur si nobilis quicumque rapuerit ex manibus popularis, vel eius vestes laniarit: an sit locus statuto? Bart. in l. licitatio. §. quod illicite, paulo ante fin. ff. de public. & Petr. Anch. in c. nuper. col. 2. vers. & prædicta inducit, de sent. excom. & in cap. si clericos. col. vlt. in vers. eiusdem initij, eo. tit. lib. 6. dicunt locum esse statuto, quantum ad ipsum nobilem offendentem, vt scilicet dicatur offendisse in personam. Non autem quantum ad alios, scilicet illius domesticos: cum sit odium irrationabile, vt teneantur pro delicto alterius. Ideo non tenentur, nisi corpus ipsum proprie læsum sit.

90 **Alia questio de nobilibus.**
 ¶ Perusij statutum est vt nobilis condemnatur in quadruplum eius, in quod popularis condemnaretur. Estque aliud statutum, vt pænæ criminum nocturnorum duplicetur. Nobilis noctu deliquit, Quærebatur an nobilis esset condemnandus in quadruplum pænæ simplicis, quæ condemnatus fuisset popularis, si die deliquisset: an pænæ duplicis, quam sustinisset si noctu deliquisset. De qua re videbis Bart. in l. sanctio. col. 4. ver. quæro ergo pone. ff. de pœ. & Bal. in l. si cum exceptione. §. 1. vers. sed pone quod statutum. ff. quod met. cau. apud quos videre poteris. neque enim amplius hæc & alia huiusmodi tractare decreuimus, loca designasse contenti.

91 **Alia de eodē questio.**
 ¶ Anconæ statutum est, vt nullus nobilis possit facere accusationem, denuntiationem, vel querelam de iure eius ciuitatis, vel episcopatus Anconæ, vel aliunde: nisi pro iniuria in se vel in res suas, & à se possessas, facta. Quidam autem nobilis denuntiationem fecerat aduersus nonnullos, qui dicebantur quicumque delicti perpetrasse, non circa personam ipsius nobilis, sed circa res ab eodem non possessas. fueruntque dicti denunciati tanquam contumaces condemnati. Quæsitum est an huiusmodi processus esset nullus. Id quod Iac. Are. disputauit, & de eadem re interrogatus Baldus multis magnisq; rationibus vtrinque adductis tandem concludit processum nullum esse, vt videre poteris col. 335. statuto, lib. 3. quod repetitur conf. 426. lib. 5.

92 **De statuto ut sufficiat fama quelibet ad probandum contra nobiles.**
 ¶ In multis locis statutum est, vt contra nobiles in criminalibus causis sufficiat probatio ex fama, vt patet ex iis quæ mox subiiciam. Quæ autem ratio mouerit statuentes non satis video. Nisi si ea sit, vt reprimatur feroces nobilium animi, qui non verentur delinquere, metum terroremque interrim præsentibus incutientes: ita vt malint quoduis subire periculum, quàm veritatem testificari, ne postea ab ipsis nobilibus aut eorum consanguineis malè mulctentur. Et ne dubites de validitate huius statuti, id planum est valere statutum, vt in aliquo casu fama faciat plenam probationem, vt colligitur ex Angelo loquente de alio quopiam statuto Bononiensi in l. 2. §. dum autem. ff. quem admodum test. aper. & ante eum ex no. per Bart. in l. de minore. §. plurimum, ad fi. ff. de quest. & Phil. Dec. loquente de hoc nostro statuto, conf. 37. in causa rigorosæ accusationis, col. 1. & præsupponunt omnes quos postea citabimus. Nam & aliàs valet statutum & consuetudo, vt probatio imperfecta pro legitima & plena habeatur, vt probatur in cap. cum dilectus, & ibi Panor. post alios in vlt. not. de fid. instr. Oldr. conf. 105. videtur dicendum, Io. And. in addit. Spec. tit. de instr. edit. §. compendiose. vers. sed nunquid. Bald. in rub. C. de fid. instr. col. pen. vers. septimum supplementum. Rom. in l. admonendi, colum. 10. vers. & ex prædictis. ff. de iureiuran. cum aliis concordantiis adductis per Dec. vbi supra. Licet contrarium teneat ipse Roma. in l. lege Cornelia, col. 2. vers. an autem ex statuto. ff. de Senatusc. Silla.

93 **Quid si probata sit fama contraria.**
 ¶ Super eo autem statuto multa dubia è re nata orta sunt. Bal. enim in l. sacrosancta, in fi. C. de episc. & cleri. querit, an si probata est fama contraria, huiusmodi fama probet contra nobilem. Et dicit non probare, quia cum sit elisa per probationem contrariam, de ea non constat, per eum tex. probantem tum demum voluntatem priuilegiatam, cuiusmodi est hæc probatio, eam esse quæ verè cognita est, id est, de qua constat per legitimas probationes. Id enim quod non apparet, non potest esse priuilegiatum. l. Diuus. ff. de mil. test. Ex quo Raph. Ful. ibi etiam in fin. dicit autoritate ipsius Bald. quod quando datur priuilegium alicui rei, intelligitur si res sit legitima. Et ideo, inquit, cum in partibus Tusciæ, vbi multum puniuntur nobiles, statutum sit vt fama sit sufficiens probatio aduersus nobiles, procedet si fama sit legitima.

94 **Quid si probatum fuerit contrarium.**
 ¶ Idem quoque Baldus in l. si tutor peccatus, in fi. C. de pet. tut. dicit in casu huius statuti posse famam reprobari, quia fama reprobatam non est fama, nec apparet de ea: ideo non potest esse priuilegiata, arg. d. l. diuus. ff. de mil. test. Et facit, inquit, quod notat Azo, in summa. C. ad l. Aquil. circa medium, quod dicit bene notandum. In eo autem loco Azo scribit nunquàm censeri exclusam probationem, quæ sit per rei euidentiam, & cum secuti multi, quos tibi congesi in tractatu Retractuum, tit. 1. §. 4. gl. i.

gl. 1. nu. 35. has autem. Sed & in illa eadem gl. nu. 1. & multis seq. ostēdimus probationem à lege, aut statuto introductam semper admittere contrariam probationem. Etiam si lex ipsa, aut statutum dicat quippiam haberi pro plena, aut plenaria probatione, siue etiam plenissimam vel omnimodam fidem cuiuspiam rei adhiberi, aut etiam ei standum esse, vt ibi videbis.

95 ¶ Et id in casu de quo loquimur, adeo verum est, vt satis sit probare contrarium per famam contrariam, vt satis videntur voluisse Bald. & Fulg. in locis supra allegatis, & expressius idem Bald. qui id statutum dicit esse Florentiæ, in d. l. diuus. vers. quarto est argumentum, & ibi post eum Angel. ff. de test. mil. per illi ipsum tex. vbi & id dicit notandum, & quod ita tenent assessores, & aduocati. & idem Bal. in l. qui accusare, col. 2. vers. vltimo not. C. de eden. & in l. in pecuniariis, quæ est vlt. col. 4. vers. ex hoc deciditur. ff. de fer. vbi & ad hoc præterea alleg. l. non solum. §. de vno, qui est i. ff. de rit. nup. dicitque ita seruari in practica. & rursus idem Bald. in l. ea quidem, col. pe. vers. item quæro, dicit statutum. C. de accu. Petr. Ancar. in repet. cap. 1. de consti. lib. 6. Panor. in c. cum in tua, col. 1. in 2. no. de sponsa. Alex. conf. 16. in causa & lite, colum. 2. vers. præterea statutum, lib. 5. Barb. in tract. de præstan. Card. in 2. q. vlt. partis, col. 2. & in c. cum contingat, col. 3. nu. 14. & ibi Fely. col. 1. de rescript. Philip. Dec. d. conf. 37. col. 5. vers. quinto statutum, & Catel. Cota. memo. incip. qualiscunque probatio, col. 2. vers. sed an contra. An autem possunt esse simul duæ famæ contrariæ, vide Bar. Bal. & Roma. in l. is potest repudiare. ff. de acquir. hæred.

96 ¶ De eodem quoque statuto loquens Ange. in l. 1. C. sent. rescin. non pos. & rursus in l. sub specie. C. de re iud. dicit sententiam latam per huiusmodi famæ probationem aduersus nobilem, retractari citra appellationem per instrumenta de nouo reperta, aut aliàs veritate comperta. & idem quoque dixerat ipse Angel. in d. l. diuus, vers. adde quod vbiunque, de testa. milit. & vbi que dicit id esse de mente Innocen. rectè illam intelligendo in c. tua nos. col. 2. de cohabita. cleri. & mulie. Et sic inquit Angel. in d. l. sub specie, intelligo l. admonendi, quæ no. est & subtilis. ff. de iureiur. Et sequitur Franc. Curt. Senior in repet. ipsius l. admonendi. col. 4.

97 ¶ Bald. item de eodem statuto loquens in d. c. tua nos, col. 1. vers. quid si statuto, scribit in casu huius statuti non sufficere probare nudam famam nullis indicijs suffultam, vt dicit notari à Bart. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstionib. quod dictum, inquit, est satis æquum. Sed aduerte ne erres. Nam Bar. in d. §. tormenta, nihil de hac re dicit: sed in §. plurimum, qui continuò sequitur, in quo latè tractat materiam famæ, paulò ante finè dicit, in casu quo ex statuto sufficit probare maleficium per famam, id intelligi de fama, quæ traxit originem ex probabiliibus causis quæ inducunt populum vt ita credat: aliàs non esset fama, sed magis vana vox populi, quæ exaudiri non debet. l. Decurionum. C. de pœn. Ideo, inquit, sit cautus iudex, vt intelligat non satis esse probare per famam simpliciter, sed per famam legitimam. Et id quoque dictum Bart. retulit, & secutus est ipse Bal. in c. veritatis, col. 2. vers. quærit Bar. an fama, de dolo & contu. vbi id elegans dicit. & rursus in capi. veniens, le 2. col. 2. vers. quærit glo. & ibi Panor. col. 2. vers. quæro nunquid, & Fely. col. 6. vers. quinta conclusio, & Phil. Dec. col. 5. vers. tertia conclusio, & iterum vers. vltimo debet, vbi alios allegat, ext. de testib. & idem Bal. in c. suborta, circa med. de re iud. vbi ex hoc dicit nudam famam non potè inter genera probationis. & allegat etiam c. sicut. §. verum. eo. tit. & iterum ipse Bal. in l. diffamari, col. 1. vers. item not. quod. C. de inge. man. & in l. proprietatis, vers. item fama. C. de prob. & Phil. Dec. qui alios citat d. conf. 37. col. 3. vers. 3. prin.

98 ¶ Quid autem sit statutum sit, vt contra nobilem sufficiat qualiscunque probatio. nam & talia sunt quædam statuta in Italia. Et de his loquens idem Bald. in l. 2. §. & filius. ff. qui satisd. cog. dicit talem debere esse probationem, quæ de iure valeat, nec sit remota per reprobationem contrarij, arg. d. l. diuus. ff. de mil. testa. Et sequitur Hippo. Marfi. conf. 81. salus omnium, colum. pen. vers. quia dico, & conf. 89. summi Dei, col. 2. Et id bene notandum dicit Iason in l. quodcunque, in princ. in 2. nota. ff. de verbor. oblig. qui dicit eundem Bald. idem quoque voluisse, vt certè voluit in l. 1. vers. per hoc determinatur. C. de fid. instr. Sed tamè ipse Ias. vbi supra. continuò subdit esse cauendum. Nam isto, inquit, modo statutum esset omnino superfluum, & nihil operaretur contra ius commune, si non nisi probatio de iure valida sufficeret: quod tamen esse non debet, vt per Bar. & alios in l. 4. §. prætor. ff. de dam. infec. cum simil. At Catel. Cota. in d. memo. qualiscunque probatio, in prin. quædam dicit, vt sustineat dictum Bal. quæ non admodum mihi satisfaciunt, tu ibi videre poteris.

99 ¶ Si statutum sit ne liceat magnatibus, vel nobilibus portare, siue tenere picta arma, siue insignia suorum consortium: in idque sufficiat probatio vnus testis de visu, & duorum de fama publica, & absque redditione causæ, cuiusmodi statutum est Florentiæ, vt scribit Philip. Dec. d. conf. 37. qui interrogatus an si testes rationem reddiderunt, sed malam, locus sit statuto. Et videbatur locum esse: nam cum valeat eorum depositio sine redditione rationis, valet & si malam reddiderint, vt in simili dicitur in l. 1. in prin. C. de rei vxor. act. & quod no. gl. de libello incepto, in l. vinum, & ibi Doct. ff. si cert. pet. & in §. multis, in verbo, transitu. Instit. de liber. & Bal. in l. qui testamento. §. per contrarium. ff. de testa. & alibi latissimè diximus.

100 ¶ Respondit tamen Decius contrarium. Nam statutum loquitur quando testes nullam rationem reddunt. Ergo non habet locum, cum reddunt malam: quia cum sit contra ius commune restringitur vt intelligatur in illis ipsis terminis in quibus loquitur, nec ad alios extenditur. l. si verò. §. de vno. ff. solut. matr. gl. Bar. & alij in auth. quas actiones. C. de sacrosan. ccl. Et ita in alio statuto, vt fama

Iterum de fama contraria

Quid si post sententiam alter ueritas appareat.

Quid si fama nuda sit, et sine aliis indicijs.

Quid si ex statuto sufficiat qualiscunque probatio contra nobilem.

Si ex statuto sufficiat testimonium contra nobilem sine redditione rationis.

Statut. ut credatur testibus malam reddentibus non ualet.

fama pro plena probatione habeatur, argumentatus est Pet. Anc. conf. 189. tribus de causis, col. vlti. vers. primò quòd licet. Et præsertim in casu isto, quia statutum sola voluntate statutum innititur: quo casu non trahitur ad similia. Bal. in l. 3. col. 2. vers. ex quo no. quòd statutum. C. de iure dot. Imò verò si statutum expresse diceret credendum testibus malam rationem reddentibus, non est standum esset, vt expressim voluit Bald. in l. si non speciali ad fi. C. de testam. Et bene facit quod idem scribit in l. solam, ad fi. vers. nunquid quando iudex. C. de testi.

101
Responsio ad
contraria.

¶ Nec obstat quod dictum est pro contraria parte, quia illud responderi potest quod dicit gl. in cle. constitutionem, in verbo, de nouo, in fi. de elec. plus nocere malam & ineptam locutionem, quàm taciturnitatem, quod & probatur in l. expressa. ff. de reg. iur. cum concord. ibi adductis. Ideòque licet valeat libellus generalis sine expressione causæ, parte non opponente. l. vlt. C. de anna. excep. & c. abbate sanè, de re iud. lib. 6. Si tamen causa inepta exprimitur, vitiatur, vt voluit gl. in l. i. in princ. & ibi Bar. & alij, ff. de eden. vti quamuis iudex non teneatur causam in sententia exprimere. c. sicut, de re iud. si tamen ineptam expresserit vitiatur, vt tradit Inn. in c. in præsentia, de renunc. Et quod idem quoque in simili voluit idem Innoc. in c. vlt. & ibi Pan. col. 2. de procur. Et optima huius rei est ratio, quia cum testes nullam rationem reddiderunt, est quædam præsumptio eos iusta ratione motos fuisse. Sed cum malam reddiderunt, ea præsumptio cessat. nam in certis & claris non est locus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl. Hac & alia multa ad interpretationem & declarationem huius statuti Dec. dicto conf. 37. quem tu videre poteris si tibi opus sit.

102
Questio super
alio statuto lo-
quente de nobi-
libus.

¶ Paduæ statutum est quòd si qui de magnatibus, siue nobilibus inferebant iniuriam cuiusdam populari, qui esset de fratralis seu societatis, simplici sacramento popularis crederetur, & illi magnates contra quos sic iurabatur, describebantur in quodam libro Communis, qui vocabatur liber potentum Malcablatorum: & alio statuto cauebatur vt nullus de dictis societatis quas fratras vocabant, posset describi in dicto lib. Quidam autem magnates faciebant inscribi in matricula dictarum societatum & tabernariorum, vel bacariorum: & tamen id officium non exercebant. Idque faciebant ne possent describi in dicto libro Malcablatorum, quia ita descripti multis pœnis & periculis subiiciebantur. Et respondit Alber. vbi supra id non impedire quò minus in eo libro describebantur, arg. illius tex. & l. scriuarios. C. de test. mil. vbi idē Alber. aliud quippiam simile dicit, de quo mox dicemus, in vers. seq. & l. quidam. C. de Decur. lib. 10. & l. i. C. de Colleg. lib. 11.

103
Alia questio
de eod.

¶ Species autem quam tractat Alberi. in d. l. scriuarios, atque etiam in tractatu statutorum parte 1. q. 137. ex statuto, hæc est. Statuto Florentiæ nobilibus & magnatibus multa prohibentur & imponuntur, quæ minimè prohibentur & imponuntur popularibus. Hinc orta quæst. est quoniã domus Cyprianorum reperiebatur scripta in quodam libro securitatum, quæ à nobilibus fiebat. Cuius quidem libri titulus hic erat, Infra scriptæ sunt domus nobilium & potentum, quæ debent securitatem facere pro nobilibus & magnatibus de festo S. Pangratij, domus de Amerijs, & de Cyprianis. Reperiebatur etiam duos eiusdem domus Cyprianorum quinquennio ante dictum statutum fecisse eam securitatem, & post dictum statutum omnes eiusdem domus, excepto vno qui se excusauerat per ætatem 70. annorum. Illi autem Cypriani dicebant se esse populares à natura, allegabantque aliud statutum limitans certo modo domus nobilium & magnatum. De qua re consultus Dy. conf. omnium 1. respondit pro illis Cyprianis multis rationibus relatis ab ipso Alberico, præsertim in d. q. 137. quem si tibi libitum fuerit videre poteris.

104
Si cefsio certa
nobili sit nulla
ob defectum so-
lennitatis, an
cadat in pœnã
statuti.

¶ Perusij statutum est ne liceat sub certa quadam pœna nobili recipere vel in se transferre aliquam actionem vel cefsionem quocunque titulo aduersum popularem, cedensque cadat iure suo quod fortè non sine ratione statutum est, arg. eorum quæ no. in l. i. & 2. C. ne lice. poten. Super cuius statuti intellectu multa dubia occurrerunt. Primum an si huiusmodi cefsio nulla fuerit, quia omiffa fortè est solennitas quæ in contractibus interuenire debuit, vel aliter, sit locus pœnæ huiusce statuti. Et dicit Bal. locum esse in l. quid ergo. §. cum autem, ad fi. ff. de his qui no. infra. per illum tex. & l. si quis legatum. ff. de falsis. Contrarium tenuit Bart. in l. filium. §. si quis bonorum, per illum tex. & alios. ff. de legat. præstan. & in l. non putauit. §. non quæuis, etiam per eum tex. ff. de bono. pos. contra tabu. Rom. in l. si verò. §. de viro, in 33. fal. ff. solut. matr. & in l. si quis in graui. §. si autè, in fin. ff. de Sc. Silla. Guid. Pap. conf. 192. ex facti narratione, col. 2. vers. ad secundum quæsitum: & Felyn. in cap. ex tenore, col. 5. vers. ad quod facit, de rescript. Iaf. in l. i. §. 1. in 5. no. ff. quod quisque iur. & in l. 3. col. antepen. vers. 2. C. de iure emphy. Firmia. in tract. Gabel. in 3. parte 8. partis prin. quæst. 32. vers. item sequitur, quòd cedens. Franc. Rip. in l. 4. §. condemnati, col. 1. nu. 4. ff. de re iudic. Sed huius rei veritatem intelliges ex his quæ scripsimus in nostris Legibus conubialibus in d. gloss. 6. in 24. quæst. & in nostro tractatu Retractuum tit. 1. §. 1. in gl. 2. in verbo, a vendi, nu. 5. sed hic scire, cum multis seq.

105
An statutum
prohibens ce-
di nobili, ha-
beat locum in
ecclie, vel cleri-
co.

¶ Quæsitum quoque est an huiusmodi statutum habeat locum in ecclesia, vel clerico cedentè nobili. Et an cefsio facta est nobili clerico. De quibus tu vide Fed. Senen. conf. 83. quod statutum editum, & conf. 84. in puncto mihi transmissio. & conf. 85. statuto ciuitatis Perusina: & Cardi. Flor. in repet. cap. perpendimus, colum. 13. vers. cul. quarto de quæstione facti, de sentent. ex com. Panor. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ, colum. penul. vers. sic. & iuxta hoc statutum. de constit. & in cap. quod clericis, col. 6. vers. facit quod in simili, & ibi Barb. col. 14. nu. 78. de fo. comp. Dom. dum allegat Fed. in c. vlt. & ibi expressius Philip. Fran. circa medium, de immu. ecclie. libro 6. Alexan. conf. 93. visis & ponderatis

ratis, col. 2. vers. & puto quòd dictum statutum, lib. 2. & Corne. conf. 94. consuluit. col. 3. vers. compro- batur, lib. 3. & Rochum Curt. in repet. c. vlt. char. 34. col. 2. vers. quartò limita, de consuet. & Philipp. Dec. in c. ecclesia S. Mariæ, col. pe. vers. & hoc etiam habet locum de constit.

106 ¶ Sed & est quæsitum in casu dicti statuti, si nobilis iure hæreditario successit in aliqua actione contra popularem, an incidat in statutum. Et dicit Bar. in l. i. §. sed si iure, per eum tex. ff. ad leg. Corneli. de fal. non incidere. & sequitur Panor. in c. i. col. 2. vers. item vide gl. ne cleri. vel mona. & Barb. in l. si ex legati causa, col. 6. ff. de verb. oblig. & conf. 14. clementissimi. col. 3. li. 2. conf. 1. magnus, col. 17. vers. præterea adduco, lib. 3. & conf. 60. in medium, col. 6. eod. lib. 3. Quod tu confirmare potes ex multis quæ nos diximus in nostro tractatu Retractuum, tit. 1. §. 1. gl. 9. nu. 166. sed huius postremi, & seq. vbi inter cætera cito Ciceronem, qui in oratione pro L. Flacco constantissimè defendit Consules, Prætores, & cæteros magistratus, quibus non erat ius quicquam acquirere in sua prouincia: posse tamen hæreditates, quæ sibi obuenerant, recipere, & quæ item diximus in §. 26. gloss. i. num. 4. sed si id recipias, & 3. seq.

Quid si nobi-
lis succedat in
actione contra
popularem.

107 ¶ Quid autem si popularis qui habebat actionem contra popularem, constituat nobilem procura- torem cum pacto, vt constituens ab eo non petat rationem eius quod à debitore exiget, & agat no- bilis non quidem vt cefsionarius, sed vt procurator: an is sit audiendus, an verò possit repelli ex hu- iusmodi statuto? Et eum non admittendum, tanquam id factum sit in fraudem statuti, censuerunt Bald. Ange. Paul. Castr. & Iacobus à S. Geor. in l. iuris gentium. §. Prætor ait, per gl. ibi, in verbo, edi- ta. ff. de pactis. Ad quod facit quod dicam in 2. seq. vers.

Questio in ca-
su illius statuti.

108 ¶ Sed quid si stante huiusmodi statuto popularis cedat actionem suam forensi, quod non est prohi- bitum, cum forensis non comprehendatur sub statuto. iste autem forensis postea cedit nobili, an va- leat? Et dicit Bart. in l. si qui orthodoxæ. C. de heret. non valere. Vult enim, inquit, statutum, vt nullo modo perueniat actio ad nobiles, arg. d. l. & l. 3. C. de natur. liber. Et id dicit tangi per Iacob. Bel. in Auth. vt de cæter. non fiant commut. ecclie. re. ad fin. Et bene facit quod dictum est numero præce- denti, & quod dicam in seq.

Alia questio.

109 ¶ Est enim alicubi statutum, ne liceat nobili siue magnati emere possessionem in Cluso, ita, vt opi- nor, vocant Itali oppidum & suburbia. Quid si nobilis non emat per se, sed per famulum, aut aliam interpositam personam, quæ sit de popularibus, valebitne contractus? Et dicit Bald. nuncupatim de hac specie loquens, non valere, in l. non dubium, col. 4. vers. ex hoc inferitur. C. de legib. & sequitur Petr. Anca. in repet. c. i. col. vers. iuxta prædicta congruè, de constit. & Barb. qui dicit sing. in tract. de præstan. Cardi. in 3. q. 1. partis, col. 5. vers. facit sing. & Catel. Cota in memor. qualiscunque probatio, col. 2. vers. secundò circa prædicta.

Quid si nobile
prohibitus em-
ere emat per
famulum, aut
alium.

110 ¶ Nobilium facta dictaque aliis nota esse præsumuntur, vt dicit Panor. in c. tuam, in princ. per illum text. de ordi. cogni. Vnde, inquit, in hoc casu non facile admittitur allegatio ignorantie, per cap. il- lorum, de sentent. ex com. Et sequitur Iaf. in l. si res obligata, col. pen. vers. 3. limita. ff. de leg. i. vbi ad id dicit facere gl. in l. si tutor petitus. C. de peri. tut. quæ dicit esse præsumptionem scientiæ eorum, quæ publicè sciuntur.

Nobilium fa-
cta ac dicta om-
nibus nota.

111 ¶ Et ita certè natura comparatum est, vt quo quisq; maiore dignitatis loco ornatus sit, eò conspe- ctiora sint illius facta dictaque. Non possunt, inquit D. Chryostomus lib. 3. de Sacerdotio) episcopo- rum vitia dissimulari, sed vel statim parua, & exigua manifesta fiunt. Et paulò post, Qui priuatim hanc & quietam vitam viuunt, solitudinem habent suorum vitiorum tanquam velamè quoddam: iidem rursus cum in medium prodierint, solitudinem illam sicut vestem exuere, ac per externos aduen- titiosque motus, suos ipsorum animos omnibus nudos exhibere coguntur. Et iterum postea, Nam vulgariū hominum delicta velut in tenebris commissa auctores suos solos perdunt, cæterum ho- minum illustrium & vulgo cognitorum delictum commune omnibus damnum adfert.

112 ¶ Ad quod etiam referri potest illud Iuuenalis alibi ad aliud relatum,

Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto qui peccat maior habetur.
O Corydon Corydon secretum diuitis vllum
Esse putas? serui vt taceant, iumenta loquentur,
Et canis, & postes, & marmora: claude fenestras,
Vela tegant rinas, iunge ostia tollito lumen,
Et medio clament omnes.

Sed propius accedit illud eiusdem Satyr. 9.

Ad te oculos aurisque trahis, tua facta notamus,
Nec vox missa potest principis ore regi.
Sed & Claudianus quoque in Panegyrico 4. Consulatus Honorij,
Hoc te præterea crebro sermone monebo,
Vt te totius medio telluris in orbe
Viuerè cognoscas, cunctis tua gentibus esse
Facta patrum nec posse dari Regalibus vsquam
Secretum vitium. Nam lux altissima fati
Occultum nihil esse finit, latebræque per omnes
Intrat, & obtrufos implorat fama recessus.

At ante illum Quidius ad Liuiam,

Et è poëtis Græcis Pindarus Pythiorum Ode 1. Hieroni. Regi dicata,

Ἡσ. Ὁ πλάυρον παραδῖνο-
Σειμέγα τοι φέρεται
πὰρ σέθεν πολλῶν παρίας
ἔσι. πολλοὶ μάρτυρες ἀμφοτέροις πόσοι.

Quibus ipsum Hieronem veluti monet, si quid inhonesti ab eo dictum fuerit, circumferri vndiq; Multorum enim illum regem esse, multosque vtrisque testes fideles esse.

113 ¶ Nec desunt aliorum testimonia. Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino statim post princip. Cæterorum, ait, neque dictum obscurum potest esse propter nobilitatem. Et lib. 2. Officiorum de nobilibus loquens, Nullum obscurum potest nec dictum eorum esse, nec factū. Salustius in Catilinario, Qui, inquit, demissi in obscuro agunt, si quid iracundia deliquere, pauci sciunt: fama atq; fortuna eorum parca sunt (aut si mauiis legere pares.) tanquam dicat, fama eorum æquè ac fortuna parua est, nec admodum nota. quãquam & parca non ab hoc sensu admodum distat. Subdit autem Salustius, Qui magno imperio præditi in excelso ætatem agunt, eorum facta cuncti mortales novere. Ita in maxima fortuna minima licentia est. Cui sententiæ maximè conuenit quod diximus supra eodem capite, numero tricesimotertio, nobiles præ cæteris. Idem Salustius in Iugurtha ita facit Marium loquentem de nobilibus, Quântò vita eorum præclarior est, tantò horum fœcordia flagitiosior. Et profectò ita se res habet, maiorum gloria quasi posteris lumen est, neque bona neq; mala eorum in occulto patitur. Herodianus lib. Imperatorum quarto, Principum, inquit, res latere nullo modo possunt.

114 ¶ Sed de hac re latiùs Plutarchus in libro Politicorum ad Traianum Quisque, ait, sibi vitam & mores pulcherrimè excolere debet, quo prorsus omni nota, vituperationeque careat: quando præsertim eorum qui Reipublicæ præfunt, non modò singula verba, nec res tantùm publicitus gestæ animaduerti notarique solent, sed virtus quoque, ioci simul & serua quoque, domus, ipsa familia, vxor, cubile curiosius cõquiruntur. Quid hoc loco commemorare Alcibiadem attinet? quem circa rem communem administrandam solertissimum habitum, atque inuictum compertum Imperatorem, viuendi licentia atque animi ferocia perdidit: cuius cætera virtus ob immodicos sumptus, & vitæ luxuriam parum Reipublicæ visa est profuisse. Quando Athenienses Cimoni vinum, populus Romanus Scipioni somnolentiam soliti exprobrare traduntur; quippe qui nihil præterea aliud, quod illis obiectari posset, haberent. Verùm in Cneum Pompeium inimicos cauillatos accepimus, vnico digito scalpere depræhensum. Quemadmodum enim indignius ferri, maiorique haberi solent de decori verrucæ, fuscisve in facie, quàm notæ, næui, atque mutilationes in reliquo corpore: sic etiam ob eam opinionem quæ plerisque omnes de principibus atque ciuilibus magistratibus tenet, vtrpote de re magna atque dignissima, quæ omni facinore atq; temeritate vacare debeat, minima quæque principum & magistratuum errata notantur, & pro magnis habentur. Et paulò post, Vulgus igitur mores, vitam, actiones, concilia omnia eorum qui Reipublicæ præfunt, curiosissimè rimari atque introspicere solet: etiam si hæc altè admodum obtegat, & tanquam velamenti obnubas & abdas. Hæc ille. quæ & tu addere potes ad illa quæ diximus supra eodem cap. num. 39. incip. nobiles præ cæteris.

115 De eadem re. ¶ Et hæc quidem longè verissima esse arbitror, quanquam Lucas Pen. aliud voluisse videatur in l. mulieres, col. 4. in 20. priuilegio nobilitatis. C. de digni. dum scribit nobilium crimina faciliùs occultari, per l. ad splendidioris. C. de diuers. offic. libr. 12. dum ibi scribitur, vt velut in meliori fortuna positi, aut ea scelera quæ priùs commisisse doceantur, occultent: aut alia deinceps possunt impunè committere. Et ibi certè Aceurf. not. ex eo text. delicta maiorum celari & non puniri, quod, inquit, sæpe contingit: licet iustitiæ clauis errant. Ex quo Bart. ibi, aut quisquis is est, Nota, inquit, quòd clauis ecclesiæ multum errat in hoc quòd delicta maiorum celantur. quod & repetit Io. Plat. ibi. Sed ex his satis intelligis eum text. loqui de delictis præteritis, de quibus atque etiam præsentibus obtentu dignitatis impunitatem sibi promittunt.

116 Matres cupiunt filias suas nobilibus nuptui tradendi, vt satis probat tex. in ca. super eo. le. 2. de testib. & historia relata à Liuiò, lib. 4. ab vrbe cond. Virginem Ardeatem plebeij generis à duobus in matrimonium fuisse expetitam, quorum alter virgini genere par erat, alter nobilis: quem mater virginis præfererat, quæ quàm splendidissimis nuptiis puellam iungi volebat: sed tutores qui è corpore plebeiorum erant, partium memores, plebeium anteponebant. Verùm magistratus Ardeatium secundum parentis arbitrium ius nuptiarum dedit, quæ res Ardeam propè ad internecionem adduxisset, nisi Romani mature succurrissent. Quam rem tu notabis ad l. si pater. C. de spons. & l. r. & l. in copulandis, & l. in coniunctione. C. de nupt.

117 ¶ Supra in capite 7. nu. 16. qua in re, & nu. seq. diximus dominum non teneri inuestire de feud. ignobilem, qui à nobili emit. Quibus adde primum quod voluit Paul. Castr. conf. 335. cuius initium est, laudatio & inuestitura, col. 1. l. j. quòd vasallus nobilis cui à domino facta est potestas alienandi feudum non id poterit alienare in ignobilem, per tex. in c. similiter, tit. de leg. Corra, vbi vasallus miles nò nisi militi dare in feudum poterit feudum domini. Sicut. nec dominus potest eo inuito alienare feudum in inferiorem,

118 ¶ Adde inquam, quod & ipse Paulus tradit in illo eodem consil. versic. quartò probatur, quòd ignobilis est

Leuiores errata deprehensa et reprehensa in nobilibus.

Matres cupiunt filias suas nobilibus nuptui tradendi.

Vasallus cui facta est potestas alienandi, non potest alienare in ignobilem.

bilis est incapax feudi nobilis, nisi dominus expresse consentiat, arg. l. apud Iulianum. §. vlt. & l. seq. & ibi no. ff. de leg. 1. & l. fideicommissa. §. si seruo. ff. de leg. 3. Ideòque, inquit, procurator constitutus a domino ad laudandum & approbandum alienationes feudorum, non potest laudare alienationem feudi nobilis in ignobilem: cum censetur fuisse constitutus secundum naturam rei, ad quam constitutus est, c. cum olim abbas, de offic. deleg. Et illa conditio videtur ineffe ipsi procuratorio, arg. l. 1. §. sub conditione. ff. de leg. nomi. & l. si stipulatus. ff. de vsur. & l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis caut. & l. cum quis decedens, in prin. ff. de leg. 3. Nec videtur constitutus sensisse de incapace, ar. l. Lucius. §. Lucius Titius Daman. ff. de leg. 2.

119 ¶ Subditorum autem interest habere dominos nobiles potius quàm ignobiles & plebeios, & potentiores, quàm inferiores. vt voluerunt And. Iser. Iac. Aluar. & Card. Alex. in c. 1. §. ex eadem. tit. de leg. Corn. & Franc. Rip. lib. 2. Respon. c. 25. id in effectu, col. 4. vbi allegat Aegidium Ro. in lib. 1. de regimine principum, dicentem eos esse infelices, quibus pauper vel rusticus dominatur. Nam vt dicunt Docto. supra allegati, tutius & securius viuimus sub potentiore domino, per text. optimum, quem ipse Ripa citat, in §. audiant, in auth. de defen. ciuit. vbi scribitur, Omnem gentem sub maiori constitutam iudice, maiorem sentire prouidentiam.

120 ¶ Latissimè differuimus supra cap. 29. An aduocati munus præiudicet nobilitati: & tandem conclusimus non præiudicare. Quanquam valet statutum prohibens nobiles patrocinari, vt à nonnullis dicitur voluisse Bar. in l. 1. in fi. C. de frum. Alex. lib. 11. Verùm illud ibi non dicit, sed aliud, videlicet valere statutum prohibens nobiles, aduocatos, & similes à quibusdam officiis publicis, vt prædæ auferatur occasio, vt ibi dicit tex. loquens de Curialibus. Et idem quoque dicit Io. Plat. Quali sententiæ nobiles & aduocatos prædæ audiores quàm cæteros.

121 ¶ Pistorij statutum est, ne nobiles possint esse arbitri inter populares, nec è diuerso populares inter nobiles. Dubitatum est, quid si lis est inter nobilem & popularem. An nobiles vel populares poterunt esse arbitri in huiusmodi causa? Quam rem copiosissimè disputauit Salyce. & in vtrâque partem rationes adduxit. Et tandem tenuit nò posse. nam cum contingit ista mixtura personarum, prohibita persona inficit actum cum ea gestum ab alia persona habili & permissa. l. non distinguemus. §. si seruus. ff. de arbit. & c. cum super, de offi. delega. Sufficit enim impedimentum vnus ad remotionem alterius, qui aliàs iure suo posset eum actum gerere. l. præcipimus, ad fi. C. de appel. Item ista verba inter nobiles, vel inter populares, in altero tantùm verificantur. l. videamus. §. curatores. ff. de in lit. iuran. nam ibi verbum, inter ipsas verificatur vbi aliquis maior est 25. annis, ita vt non sit pupillus vel adultus. Deinde verò tenet, quòd poterunt eligi in huiusmodi causa nobilis & popularis simul, quia suspicio quæ obtinet cum vnus tantùm ex illis est, tollitur propter adiunctum ar. l. si quis ex argentariis. §. 1. ff. de eden. Et facit l. 2. si aduer. liber. vbi iudex accumulatur secundum diuersitatem litigantium. & d. l. præcipimus, & l. iuris peritos. §. cum oriundus. ff. de excus. tuto. & cap. cum illorum, de sent. ex com. & quod no. Cy. in l. presbyteros. C. de epif. & cler. Hæc fermè Saly. quem refert & sequitur Petr. Anca. in repe. ca. 1. in 14. quæstio. princ. versic. quæro vltcriùs de tali quæstione, de constit.

122 ¶ Si nobili sit relictus vsufructus, aut aliud quippiam annuum vice alimentorum, potest fieri transactio super eo relicto, sine Prætoro. Non etiam si ignobili id relictum fuerit. text. est secundum vnam lect. in l. cum hi. §. si in annos, ibi, homini honestioris loci. iuncta gl. 1. ante fi. ff. de transac. Tu tamen super intellectu illius text. vide Docto. ibi.

123 ¶ Honor & dignitas familiarum per masculos conseruatur, vt scribit Cy. in l. C. de adult. & plerique omnes hanc rationem reddentes, statutorum excludentium fœminas existentibus masculis, quos nos alibi latè congesimus. Idque potissimum obtinet in familiis nobilium, vt nuncupatim scribit Bal. in c. in præsentia, col. 3. versic. item fauor ciuilis, de prob. & Alber. qui id factum dicit ad conseruationem ipsius nobilitatis, in rubr. ff. de vulg. & pup. substit. col. 64. ver. sed certum est quòd quo ad testatorem. Ex quo illud manasse videri potest, quòd generali propemodum Franciæ consuetudine inter nobiles tantùm, & in rebus quoque nobilibus tantùm non etiam inter ignobiles, nec in rebus ignobilibus masculi præferuntur fœminis, & primogenitus cæteris, vt non sine ratione coniunxerimus in hoc nostro opere ius Primigeniorum nobilitati. Et facit etiam quod scribit Marcus Mantua, conf. 117. cum aliàs, in fine.

124 ¶ NOBILES in vtranque partem & virtutum & vitiorum ignobiles longè superant. Cuius rei clarum testimonium nobis præbet & quotidiana experientia. Et Tullius, cui probè cogniti sunt vtrorunque mores, dum in oratione pro Publio Quinctio, Dolabella, inquit, quemadmodum solent homines nobiles seu rectè seu perperam facere cœperunt, ita in vtroque excellent, vt nemo nostro loco natus assequi possit. Iniuriam facere fortissimè perseuerat, & cætera. Quod nos alibi ad aliud retulimus. Et huc pertinet quod de Atheniensibus, gente quidem & antiquissima, vt alibi diximus, & nobilissima, scribit Plutarchus in vita Dionis ad fi. excellentissimos virtute eos esse viros, quos ciuitas illa pertulerit: & viros scelestissimos quos & eadem ediderit.

125 ¶ DOCTRINAM nobiles & principes, si quid aliud, decere ostendimus supra capite quinto, nu. 10 sed si verum, & seq. Illud autem hic adicere voluimus, iuris legumque peritiã maximè illos honestare: contra imperitiã dehonestare, vel testimonio loci imbi citati ex l. 2. §. Seruius autem. ff. de orig. iur. vbi Q. Mutius Sulpitium ita obiurgauit. Turpe est Patricio, & nobili viro, & causas

Ignobis incapax feudi nobilis sine consensu domini.

Subditorum interest habere dominos nobiles.

An valeat statutum prohibens nobiles patrocinari, et ab officiis publicis.

Nobilis super quo potest liberè transigere.

Inter nobiles conseruatur familia per masculos.

Nobiles in vtranque partem ignobiles vincunt.

Nobiles decere iurisprudenciam.

oranti ius in quo versatur ignorare. Nec enim otiosa sunt illa verba, & nobili viro quibus apertè insinuabat Mutius viros nobiles iuri civili operam dare oportere. Plutarchus autem libro Politicorum ad Traianum monet principes, ut ius civile ediscant. Et in libello cui titulus est, In principe requiri doctrinam, ex quo & illum in eo loco citauimus, monet item principes ut leges quoque ediscant, iustitiamque obseruent. Sed quod dolendum est, rarò video principes legum peritos, ut etiam è nostris dicit And. Iser. in c. i. tit. quis succedere. & Matthæ. Affl. in c. i. col. 2. nu. 12. tit. de prohi. feud. alie. per Lotha.

126
Nobilitatem ius
iurandum cui
iurandi esse so-
let.

¶ **I** V S I V R A N D V M nobilitatem ubique huiusmodi esse solet, Per fidem mei corporis, ut retulit Guid. Pap. conf. 31. viso ad plenum processu, in 2. dubio, vers. quinta ratio. Quod quidem valet, ut is subdit. Nam in præstatione iuramenti inspiciendus est mos regionis, ut videri potest ex gl. in cle. i. vers. porro, in verbo, tacta, in fi. de hæreti. & Iac. Bu. in auth. sacramenta puberum, col. i. C. si aduers. vendi. Hodie autem nostri nobiles passim ita iurant, Per fidem gentilis viri, id est, ut loquuntur, Foy de gentilhome, quod peræquè est ac si dicerent, nobilis viri. Nam vulgò apud nos gentiles vocamus nobiles, ut diximus supra cap. 2. nu. 50. illud prætereà. Ita enim hi ostentant & venditant suam nobilitatem, quæ nulla multis eorum est. Sed ita ferunt mores nostri, ut plerique omnes malint videri existimarique, quàm esse nobiles.

127
Nobilitatem cle-
mentia et pla-
cabilitas in ui-
ctos et alios id
genus.

¶ **Q**UO quis nobilior est, eò clementior, mansuetior, placabilior in victos, imbelles, prostratos, profligatos, inimicos: ut non aliunde magis, quàm ex ea virtute nobilitatem hominum cognoscas: aut ex contraria natura ignobilitatem. Ferarum, inquit Seneca lib. i. de Clementia, nec generosarum quidem præmordere, & urgere proiectos. Elephantes leonésque transeunt quem impulerunt. Ignobilis bestia pertinacia est. Non decet Regem saua, nec inexorabilis ira. Ouidius vsus quoque est leonis similitudine de Tristibus lib. 3. Eleg. 5.

*Quò quisque est maior, magis est placabilis ira,
Et faciles motus mens generosa capis.*

*Corpora magnanimo satia est prostrasse leoni,
Pugna suum finem, cum cadit hostis, habet.*

*At lupus, & turpes instant morientibus vrsi,
Et quæcunque minor nobilitate fera est.*

Sed & de Leonum clementia Plin. li. 8. c. 16. Leoni tantum ex feris clementia in supplices, prostratis parcat, & ubi sæuit, in viros prius quàm in feminas fremit: in infantes non nisi magna fame. In leonibus autem esse & generositatem & nobilitatem ostendit ipse Plinius in eo. ca. sapius. Sed & de clementia elephatorum belluarum nobilissimarum Plinius lib. 8. c. 7. Ipsius, inquit, animalis tanta narratur clementia contra minus valida, ut in grege pecudum occurrentia manu dimoueat, ne quod obterat imprudens: nec nisi lacepsiti noceant. Aristoteles quoque lib. 2. Rhetoric. ad Theodestè, idem de canibus, quod Ouidius & Plinius ubi supra scribunt, ut scilicet prostratos non mordeant. Cæterum princeps ille oratorum & philosophorum Romanorum Tullius lib. Offic. i. scribit, non audiendos eos esse qui grauiter inimicis irascendum putent, idque magnanimi, & fortis viri esse censeant. Nihil enim laudabilius, nihil magno ac præclaro viro dignius placabilitate & clementia.

128
Ad idem.

¶ **S**ed ut redeamus ad Senecam, in libro primo, de Ira, tradit iram ventosam esse & inanem: tantumque abesse à magnitudine animi, quantum à fortitudine, audacia: à fiducia, insolentia: ab austeritate, tristitia: à seueritate, crudelitas. Multumque interesse inter sublimem animum & superbum. Iracundiam nihil amplum, decorumque moliri, & quæ sequuntur. Et ad calcem eiusdem libri, Nihil in ira, ne cum videtur quidem vehemens & deos & homines despiciens, magnum, nihil nobile est. Et lib. 2. eiusdem operis, M. inquit, Catonem in balneo quidam percussit imprudens. Quis enim illi sciens faceret iniuriam? Postea satisfaciendi Cato, Non nemini, inquit, percussum me. Melius putauit non agnoscere, quàm vindicare. Nihil, inquit, illi post tantam petulantiam mali factum est? Imo multum boni, cœpit Catonem nosse. Magni animi est iniurias despiciere. Vltionis contumeliosum genus est, non esse visum dignum, ex quo peteretur vltio. Multi leues iniurias altius sibi demisere, dum vindicant. Ille magnus & nobilis est, qui more magnæ feræ latratus minorum canum sæuens obaudit. Et paulo post, Pusilli hominis & miseri est repetere mordentem, ut mures & formicæ, ad quas si manum admoueas, ora conuertunt. Imbecilla se lædi putant, si tanguntur.

¶ **E**st autem apud nos text. in c. paratus, ad fi. 23. q. 1. Regem debere esse benignum erga suos subditos, atque etiam hostes, uti ex eo. no. Matth. Affl. in præludis feudorum, col. 10. vers. 6. quæro, sed is text. id mihi probare non videtur, sed in eam rem nullis opus est nec textibus nec testibus, quando satis per se pateat. Sed ita tamen, ut non omittam quod Anto. Flor. illustris theologus in 2. parte summæ, tit. 4. c. quoque 4. inter signa nobilitatis posuit mansuetum esse, & post eum Matth. Affl. in c. i. col. 7. vers. signa autem nobilitatis, tit. quis dicat. dux. Scribit autem Polybius Megalopolitanus lib. 4. tantum mansuetudinem atque benignitatem principum posse, ut non solum cum sunt præsentibus, sed etiam maximo interuallo disiuncti, quosdam quasi fomites amoris, & benevolentia erga se peccatoribus hominum relinquunt. Scribit & Plin. lib. 6. c. 22. eos qui Taprobanem insulam incolunt, regem eligere clementia insignem. Qui autem de apibus scripserunt, tradunt regem eorum aculeum non habere: aut si habet, illo non uti, quod inter cæteros prædidit Plinius li. 11. c. 17. magna quidem principum admonitione ne aculeum aduersus subditos exerant. Suprà autem eodè c. nu. 46. diximus

potent

potentissimam dotem in principe liberalitatem & clementiam esse. Et hæc quidem vera sunt, verum ea est nostrorum nobilium veluti insita natura, ut sint iræ implacabilis, licet se ignoscere fingant ut diximus supra c. 23. nu. item 23. eodèque vlt.

130 ¶ **S**i statutum dat aliquem præcipuum fauorem popularibus siue plebeiis, iste fauor includit etiam aduenas ibi commorantes. Ita ut si ibi contrahunt, vel delinquant, eo ipso se faciunt populares, & tanquàm tales sunt iudicandi: licet in sua natione essent nobiles, ita scribit Bald. in c. cum ab ecclesiæ, col. 2. vers. vnde si statutum, de offi. ord. Id quod aliquatenus ex eo dependet quod supra diximus c. 10. nobilitatem pendere ex hominum nationumque opinione, ut qui vno in loco est nobilis, alio est ignobilis, pertinetque etiam non nihil ad id quod dicemus infra, nu. 143. domi nobilis, & seq.

Nobiles aduen-
ne utuntur pri-
uilegiis popu-
larium.

131 ¶ **S**olent nobiles habere duo domicilia, vnum ætatis, alterum hyemis, ad euitandam æris malitiam, ut dicit Bal. c. dilectus, post medium, de rescrip. per l. i. §. estate. ff. de aqua quorid. & æsti. Nam & quis, inquit, potest habere quatuor domicilia, secundum quatuor anni tempora, arg. l. 3. §. saltus. ff. de acq. poss. vbi scribitur, Saltus hybernos æstiuosque animo possidemus, quamuis temporibus eos relinquamus. Nam & alibi, ut id illi addas, Iurisprudenter placuit duobus locis posse aliquem habere domicilium. l. assumptio. §. Iurisprudenter. ff. ad Municip. Et illud certe scio, nostri os Franciæ nobiles paulo locupletiores maxima ex parte illud obseruare, quod Bal. dicit, ut scilicet estate vnum domicilium habeant, hyeme alterum: nisi si forte in oppidis habitant, quod rarum est apud nos, ut alibi diximus.

Nobiles solent
habere duo do-
milia.

132 ¶ **S**i pauper nobilis habet magnum quoppium palatium euersum, vel destructum, quod per paupertatem ei reficere non liceat, potest cogi ad vendendum, ne ciuitas huiusmodi ruinis deformetur, ut expressim voluit Ro. sing. 780. pauper nobilis. Et id dicit voluisse Spec. tit. de satisf. §. est quoque, vers. circa hoc queritur, per l. lege in prin. ff. de S. C. Silla. & l. i. C. qui ex caus. ser. pro præ. liber. accip. Sed aduerte quod Spe. nec de nobili loquitur, nec de hoc casu, sed alio diuise, ut ibi videre poteris.

Pauper nobi-
lis qui palatium
reficere non po-
test.

¶ **S**i quid à populo impetrare desideras, prius in tuam sententiam nobiles adducere tentabis. Nam facilius cæteros in eandem trahes illorum autoritate, ut scribit Arch. in c. commestationes, in verbo, monebuntur. 4. dist. per eum tex. cuius in fine hæc verba sunt, Itaque prius monebuntur spirituales, aut his proximi, quorum autoritate & lenissimis quidem & instantissimis admonitionibus cætera multitudo frangatur. Ex quo etiam Dom. post Hugo. dicit prius incipiendum à maioribus, quàm à minoribus, cum quid persuadere populo volumus: quia inferiores postea facilius attrahentur. Sed & in id Archi. citat, & sequitur Matth. Affl. in c. i. col. 2. nu. 20. tit. de pac. iur. fir. Id quod probe intellexit Isocrates in tertia ad Philip. epist. cum scripsit, Græcè quidem, sed in hanc sententiam, Tum enim suadebam & hortabar ut compositis nostræ urbis & Lacedæmoniorum & Thebanorum & Argiuorum controuersis Græcos in concordiam redigeres, existimans si id à Principibus ciuitatibus impetrasses, quàm primum reliquas quoque secuturas.

Nobiles primi
in nostram sen-
tentiam addu-
cendi.

134 ¶ **I**n c. 23. nu. 9. obiter diximus nobiles teneri de facinoribus suorum famulorum, illicque nonnullos è nostris citauimus. Quibus addendum putamus tex. in c. constitutus, le 2. & ibi gl. in verbo verum simile, de testib. & in cle. ne in agro. §. porro, & ibi gl. in verbo familiaribus, de sta. mon. & gl. in c. cum ad sedem, in verbo interdictum, vers. sed nonne ex eo, & ibi late Ant. in vers. nup. r. col. 2. ver. opponis quod etiam interdum, de resti. spol. & Alb. in prima parte statutorum, q. 50. item an valere. Et quod de ea re scribit Alc. in l. pronuntiatio. §. feruentium. ff. de ver. sig. Nobiles, inquit, qui in famulitium suum sicarios, lenones, idque genus improbos retinent, ex eorum delictis arbitrato iudicis puniendi sunt. Præsumunt enim eorum conditionem notam habuisse, nec eis licuit de re stabili s. hocce domi habere, & fauoribus prosequi. Et ideo etiam si dolo careant, culpa non caret. Et Tullius in quarta in Verrem actione. Cum Verres ipse se defenderet, quod pecuniam quampiam, quæ male & iniuste ablata fuerat, non accepisset, sed Volcauius, qui à comitibus eius erat: Comitibus, inquit, illi tui delecti, manus erant tuæ, quo quisque te maxime cognatione, affinitate, necessitudine aliqua attingebat, ita maxime manus tua putabatur. Cohors tota illa tua, quæ plus mali Siciliæ dedit, quàm si centum cohortes fugitiuorum fuissent, tua manus sine controuersia fuit. Quicquid ab horum quoppiam captum est, id non modò tibi datum, sed tua manu numeratum iudicari necesse est. Nam si hanc defensionem probabit, non accipit ipse: nemo vnquam tam reus, tam nocens adducetur, qui ista defensione non possit uti. Et paulo post. Si enim innocentes existimari volumus, non solum nos abstinentes, sed etiam nostros comites præstare debemus. Primum omnium opera tanta danda est, ut eos nobiscum ducamus, qui nostræ famæ capitique consulant. Deinde si in hominibus eligendis nos spes amicitia fefellerit, ut vindicemus, m. s. s. faciamus, semper ita viuamus, ut rationem reddendam nobis arbitremur. Et post pauca, Sed tu cum & tuos amicos in prouinciâ quali in prædam inuitabas, ac cum illis, ac per eos prædabare: non statuebas tibi non solum de te, sed etiam de illorum factis rationem esse reddendam. Et alia quoque multa in eam sententiam.

Nobiles an ten-
neantur de fa-
cinoribus famu-
lorum.

135 ¶ **I**n cap. 4. nu. 8. & ut de aliis, multos reges adduximus humili genere natos. Quibus addendum duximus Amasim sapientissimum Aegyptiorum Regem, quem Aegyptij inter iustia contemnebant nec vilius faue momenti ducebant, quod plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Sed hos Amasis ad se soletia, non aupertate perduxit. Erant ei cum alia bona infinita, tum vero peluis aurea, in qua tam ipse quàm omnes conuiuæ semper ablucebant. Hanc ille confregit, ex eaque damo-

Amasis Aegy-
ptiorum rex ple-
beie gentis.

nis statuum fecit, & in appositisimo vrbis loco statuit. Aegyptij simulacrum adeuntes magnopere venerabantur. Quod Amasis resciscens conuocatis Aegyptiis aperuit ex illa pelui in qua primò Aegyptij euomere immingeretque, & pedes abluere consueissent, factum esse simulacrum, quod tunc tantopere venerabantur. Itaque se aiebat perinde atque peluim esse factum, qui si antea fuisset plebeius, impræsentiarum tamen Rex esset. Atque sic Aegyptios ad se traduxit, vt æquum conferenti ei seruire. Quod Herodotus recensuit haud multo ante si. lib. 2. & nonnihil tetigit Aristoteles lib. 1. Politicon ca. vlt. cum loquitur de Amasi, qui de pelui sermonem habuit, & Plutarchus in conuiuio septem sapientum. Quæ loca vix intelliges sine illa Herodoti historia.

136 Reges ignobiles à subditis contemni. ¶ Quod & nos huc quoque adducere volumus, vt illud præterea intelligeres, Reges ignobiles contemni solere à subditis, nisi solenter prudenterque eos ad se veluti trahant. Non quod Rex quisquis est, sit ignobilis, vt & nos docuimus supra c. 25. nu. 7. præterea quis dicit, vbi de Euandro Arcadum Rege locuti sumus. Nam & eo ipso quod rex fit, is & nobilis fit, vt plenè etiam ostēdimus c. 7. Sed intelligimus de eo, qui ante adeptum regnum erat ignobilis: vt & de eo qui etiam ante regnū erat nobilis intelligitur illud Eccles. 10. Beata terra, cuius Rex nobilis est, quod iam sæpius ad alia quædam adduximus. Quod autem diximus de regno ignobili, aliò pertinet. Et vt illud item hinc intelligas non omnino verum esse, quod nos supra cap. 6. nu. 4. diximus ex Diodoro Siculo, Aegyptios omnes æqualiter nobiles existimare. Quod etiam ostendit quod scribit Lucianus in Nauigio, Comam prolixam in signe nobilitatis fuisse apud Aegyptios.

137 Nobiles non possunt suis subditis imponere angarias. ¶ Non possunt nobiles suis subditis imponere, siue imperare angarias, & perangarias, & alia huiusmodi quæ sunt publici iuris: nisi ex consuetudine vel conuentione. Seruitia enim terminata, suis terminis & finibus sunt contenta. l. cum scimus. §. caueat. C. de agri. & censur. & c. dilecto, de offic. Archid. Quæ autem dicantur Angaria & Perangaria, ne id prætermittam, discas ex Suida in verbo ἀγγαρία, & Vegetio lib. 2. non semel. Alciato in l. neminem. C. de sacro. eccl. hinc occasione sumpta, quod illic fit mentio de vtriusque, & in rub. C. de præpo. sacri. cub. lib. 12. Budæo in Comment. Græcæ linguæ: Erasmo in suis annotat. in Matthæum, c. 7. Cælio Rhodigino Læctionum antiquarum lib. 18. c. 8. vltimæ æditionis.

138 Nobiles Gallie venationi dediti. ¶ Gallia nobiles in primis venatione gaudent ac se exercent, vt tradit Gaguinus huius nationis historicus lib. 2. in prin. de Clotario Rege loquens, Moxque ait, vt est Gallia nobilitatis vana consuetudo, ad feras venatu deprehendendas se conuertit. & libr. 3. Dagobertus autem postquam sibi per ætatem licuit, feras indagare & venari, vt Gallis mos est, pergit. Et libr. 4. de Carolo Magno, frequentissimis venationibus, Gallorum more, delectabatur, exercebaturque. Nam & de eodem loquens Eginhartus eiusdem Cæcellarius in vita illius, eum venationi fuisse deditissimum ex more, inquit, & consuetudine Gallorum: cui nationi, vt ipse addit, nulla alia in eo studio comparanda. Et Baptista Mantuanus in D. Dionysio de Gallis loquens,

Venatu, aucupio campos, montana; lacusque sollicitant. Quibus attestatur c. quorundam. 34. dist. Cuius hæc verba sunt, Lanfredus episcopus, qui & iuuenis dicitur, venationi sit deditus, quod vitium plurimos etiam de clericali genere duntaxat Germanos & Gallos irreuerentes implicat.

139 Venatio propriæ regum & nobilium. ¶ Et certè venatio videtur esse propria ac peculiaris regum, principum, heroum, nobilium. Nam Pollux in Onomastico ad Commodum, quo loco de origine purpuræ differit, ita de Hercule scribit, ἐπιπτο ἀρα ἔτι ἡρακλέα ἐκ νόμου, ἢ τὴν παλαιὸν νόμον: οἶδα δὲ ὅτι τοῖς ἡρώσι συνεσιέσθαι μέγιστον ἐκκλησίας οἱ κύνες. Seclabatur autè Herculem canis, vt erat mos antiquus. Nostri enim quod simul cum heroidibus canes in concionem ingrederentur. Quod sumptum videtur ex Homero, qui statim post prin. lib. 4. Odyssæe inducit Telemachum in concionem Achiuorum centum duobus canibus comitatum,

Ἐν δ' ἴμεν εἰς ἀγορῆν, παλάμῃ δ' ἔχε χαλκίον ἔγχυτον, ὄνκτιος ἀμα τῶν γε δῖω κύνες ἀργοὶ ἐποντο. Sic & Virgilius lib. 8. Aeneid. facit canes comitari Euandrum Regem nobilissimum.

Græssumque canes comitantur herilem. Quo in loco Seruius aduocat & illud Salustij in Romana historia, Syphax inter duos canes stans Scipionem appellauit.

140 ¶ Idem autem Virgilius lib. 9. eiusdem operis inducit Numanum cognomento Remulum hæc gloriabundum de Italis iactantem,

Venatu inuigilant pueri, syluâsque fatigabant. Et te montose miserè in prælia Nurse, Vfers insignem fama, & felicibus armis, Horrida præcipue cui gens, assuetaque multo Venatu nemorum. Et eod. lib. 9. de Niso,

Vidimus obscuris primam sub vallibus urbem Venatu assiduo. Et lib. 5. de Helymo, & Panope comitibus regis Acestæ,

Tum duo Trinacrij iuuenes Helymos Panopésque Assueti syluis comites senioris Acestæ, Et lib. 5. de Lauso Mezencij regis filio,

Lausus equum dæmitor, debellatorque ferarum. Et lib. 9. de Amyco.

Inde

Inde ferarum

Vastatorem Amycum, quo non felicior alter Vngere tela manu firmissimè armæ veneno.

Ex quo vides Virgilium scribere quos maximè laudare voluit, huic studio admodum se se dedisse.

141 ¶ Nam optimi principes vt docet Dion, venationem exercent. vt rem optimam atque saluberrimam, vnde corpus robustius, & anima fortior efficitur, in qua bellica omnia exercentur. Nam & in ea equitare, & currere, & atroces feras excipere, & æstum frigusque perferre, sæpe famem pati necesse est. Cyrus auctore Xenophonte, suos non prius ad prandium siue cenam ire sinebat, quam sudassent. Itaque in venationem educebat qua sudor maximè euocatur. Damnabat autem ocium & desidiam perinde ac rem pestiferam, & corporibus valde detrimentosam. Idem lib. 1. Pædia, statim post principium laudat Persas, quod publicè operam dabant venationi, & sicuti Rex in bello se ducem iis præstat: ita & ipsa tum venatur, tum vt alij venentur diligentiam adhibet, quod hæc eis verissima videtur meditatio rerum bellicarum. Nam diluculo assuecunt assurgere, frigoraque & calores tolerare. Necessarium est etiam sagitta bestiam ferire, ac iaculo petere: atque animus sæpe cogitur concalescere, vbi ferox aliqua bestia contra sese obiecerit, & irruentem obseruare: vt vix in venatione eorum quicquam abesse videatur quæ inter bellandum accidunt. Et libro 8. eiusdem operis de ipso Cyro loquens. Bellicæ, inquit, exercitationis gratia eos ad venationem educebat, quibus hæc exercenda existimabat. Hanc exercitationem rerum bellicarum esse omnino ratus optimam, equestris autem vtriusque. Hæc enim in omnifariâ locis equitantes maximè ostendit, quoniam insequi oporteat feras fugientes: & hæc item reddit ab equis maximè agiles ad efficiendum opus, quoniam capianrur & cupiditate & honoris studio.

Venationis cōmoda.

142 ¶ Idem autem Xenophon venationis imprimis studiosus, vt tradit Laërtius, atque eam tanti fecit, vt ei nuncupatim librum dedicarit, hoc titulo ζωνηετικὸς, in cuius prin. dicit venationem Deorum inuentionem esse, Apollinis scilicet, & Dianæ: eaque exercuisse Chironem, qui & eam docuit Cephalum, Aesculapium, Melanionem, Nestorem, Thestem, Hippolytum, Palamedem, Vlysssem, Mæsthem, Diomedem, Castorem, Pollucem, Machaonem, Podalirium, Antiochum, Acneam, Achillem, qui per id tempus chari Diis fuerat. Adde & Menelaum & Leomatum, ex Aeliano lib. 9. de varia historia. Sed vt redeamus ad Xenophontem, is multas laudes in venationem congescit, cum per totum eum librum, tum verò præcipue ad finem illius, quæ illic omnibus sunt obuia.

Venatio Deorum inuentionem. Heroes qui venationi studuerunt.

143 ¶ Nec solus Xenophon de venatione scripsit (vt id in transcurso dicam) Nam & Oppianus Cilix de eadem libros quinque edidit, ex quibus quatuor etiamnum supersunt. Et Grætius poëta, qui sub Augusto Cæsare floruit. Cuius & hodie liber vnus de ea quoque extat. De quo est illud Ouidij de Ponto elegia vltima,

Scriptores venationis.

Tityrus antiquus, & erat qui pasceret herbas, Aptaque venanti Grætius arma daret.

Quod sumptum videtur ex ipsius Grætij poëmate, vbi ita cecinit, Carmine & arma dabo, & venandi præsequar art.

Et Calisthenes, quem ex lib. 3. de venatione citat Plutarchus in lib. de fluuiis. Softratus, quem & ex lib. 2. de venatione citat Stobæus in Ser. 62. quo Venetum improbat. Marcus Aurelius Olympius Nemesianus poëta, cuius etiamnum extat de venatione liber. Bellisarius Aquiuuius Aragonæus Neticioris, qui & ferè ex Oppiano librum de venatione scripsit. Ioannes Elius qui de vocabulis venatoris scripsit, in libro de scientia scribarum publicorum. Et nouissimè Michaël Angelus Blondus, qui nuper ad Franciscum regem nostrum librum eiusdem materiae scripsit. Et Adrianus Cardinalis qui carmine phalecio de venatione ad Afcanium Sfortiam Cardinalem scripsit. Et Angelus Bargaus, qui & ipse libros de venatione scripsit. Ante hos omnes utpote ante natū Christū anno 270. Dornadilla Scotorum rex scripsit de venatoris legibus librum: nam & ipse venationē venatorisque canes ob corporis exercitationem post cibos & sacra in magnis habebat delictis, vt scriptum reliquit Balæus Sudonolcas in illustribus maioris Britannia scriptoribus.

Aliorum testimonia.

144 ¶ Sed vt ad alia pergamus, Plato libro 6. de legibus monet adolentes alendis canibus, & reliquæ venationi dare operam. Et libro 7. paulò ante si. scribit optimam esse quadrupedum venationem, quæ equis, canibus, corporis viribus agitur. Nam quibuscunque diuina curæ est fortitudo, ij quadrupedes omnes cursu, vulneribus, telisque manu propria venando vincere debent. Et paulò post, Sacros hos venatores vbicunque venari velint, nemo prohibeat. Et Cicero libro 1. Officiorum, Suppeditant, inquit, & Campus Martius, & studia venandi, honesta exercitia. Diogenes Synopæus teste Laërtio in vita illius, pueros quos instruendos habebat ad venationem educat. Apud Cretenses ἀγελῆτης is erat, qui pueros quos gregibus siue cohortibus præerat, ex lege eos ad venandum educebat, author Heraclides in politia Cretensium. Sed & Lacedæmonij ex legibus Lycirgi studia circa venationes per omne tempus agebant, nisi fortè militia vacarent, vt scribit Plutarchus in vita ipsius Lycirgi.

145 ¶ Alexander ille magnus post prandium sæpè diem venatu consumebat, vt tradit Plutarchus in vita illius. Pelopidas Thebanus vir animi virtute & corporis robore præcellens, primam militiae suæ institutionem à venationis meditatione accepit, vt tradit idem author in vita illius. Philopœmenes Acheorum dux insignis quoties ab armis ocium nactus esset, venationi operam dabat, vt

Alii viri celebres qui venationi operam dederunt. Imperatores.

qui opinaretur eam rei militaris comitem esse, vt idem author est, in vita ipsius. Pompeius Magnus cum Numidiam victor peragraret, venationibus leonū & elephantorū aliquot diebus operā dedit. Plinius Secundus studiū animū, venatu corpus exercebat, vt ipse profitetur lib. 5. Epistol. ad Apollinarem. Idem alibi lib. 1. ad Cornelium Tacitum scribit se crebrō venationibus interesse, adiiciens hæc verba, Mirum est vt animus hac cogitatione motūq; corporis excitetur. nam vndique fyluæ & solitudo, ipsumq; illud silentium quod venationi datur, magna cogitationis inuitamenta sunt.

146 Traianus. Hadrianus.

¶ Traianus Imperator laudatissimus, quem tanti fecit Gregorius ille magnus, vt eum longo tempore post eius mortem suscitaret, vt nonnulli Theologi scholastici tradiderūt, venationes frequentes cū amicis & familiaribus exercebat, vt tradit Dion Casius. Et Hadrianus illius in Imperio successor, venandi studio vsque ad periculū tenebatur. Nam inter venādum diffracto humero & crus penē contriuit, vt idem author prodit. Et de eo quoque Spartianus, Venandi, ait, vsque ad reprehensionem studiosus. Antoninus Pius & illius successor laudatissimus, venando se multum oblectauit, vt scribit Iulius Capitolinus. Marcus quoq; Antoninus philosophus, qui mox in imperio successit, & quem Spartianus dicit sanctitate vitæ omnibus retro principibus antecelluisse, venationi item operam dedit, teste Capitolino. Atque etiam Alexander Seuerus Imperator laudatissimus, vt tradit Aelius Lampridius in vita illius. Et vt de aliis recentioribus principibus loquar, Albertus & ipse Imperator Rom. dicebat venationem esse exercitationem virilem, saltationem muliebrem, vt alibi diximus, supra c. 37. nu. 18. Seneca.

147 Achilles.

¶ Achilles ille bellatorum maximus præludia armorum & venationes recensens, apud Statium libro 2. Achilleidos, ita inquit,

*Quid nunc tibi prælia dicam
Sylvarum, & vacuos sæuo iam murmure saltus?
Nunquam ille imbelles Ossa per ania lynces
Sectari, aut timido passu me cuspide damas
Sternere, sed tristes turbare cubilibus vrsas,
Fulmineosque sues, & sicubi maxima tygris,
Aut subducta iugis factæ spelunca leone,
Ipse sedens, &c.*

Venatio salubris.

Nam & illi n venationem à Chirone didicisse supra diximus. Horatius autem, ne à poetis discendam, lib. Epist. 1. epist. 18. ad Lollium, de venatione loquens laudat,

*Fulmenta laboribus emptæ
Romanis solenne viris, opus vtile fame,
Vitæ, quæ & membris.*

Et ante hos Homerus non multò post prin. 5. Iliados, Scamandrium laudat tanquam εὐδαμον θάρπηγα, id est, bonum venatorem à Diana edoctum.

148 Decreta canonica venationes abhorret.

¶ Quod si quispiam obiiciat Decreta Canonica venationem clericis interdicitia d.c. quorundam. 74. di. & c. qui venatoribus, & multis seq. 86. di. vbi & eam artem nequissimā appellant, & aliis quoque seq. & per totum tit. extra, de cleri. venat. Huic ita respondendum esse cenſeo, multa esse suapte natura & vtilia & honesta, quæ ex tempore & persona sunt illicita. Ideo multa clericis prohiberi, quæ cæteris sunt permilla. Licet igitur clericis prohibeatur venatio, cæteris tamē permittitur, vt not. gl. & omnes Doct. in c. 1. de cler. vena. & in d. c. qui venatoribus. Et propterea quod ibi dicitur, venationis ars nequissima, intelligitur quantum ad clericos. Sed & illud intelligitur, si causa voluntatis id faciant, non si recreationis vel salubritatis gratia (nam eam salubrem esse supra diximus) vt voluerunt Doct. in d. c. 1. Innoc. in c. dudum le. 2. & ibi Panor. de elec. Fel. qui id commendat in c. auditis, col. pen. de præscrip.

149 Venatio immo dica non laudanda.

¶ Sed & omnia quæ supra diximus in laudem venationis ita velim intelligas, modò ne sit nimium atque immodicum venandi studium, cuiusmodi est nonnullis principibus: ac omnibus prope nobilibus nostræ Galliæ, qui ad insaniam vsque eo studio tenentur, aliarum rerum & publicarum & priuatarum oblit. Antiochus ille qui iterum aduersus Parthos exercitū duxit, cum in venatione quadam studio persequendi feram ab amicis & seruis aberrasset, in casam inopum quorundam virorum ignotus intravit, ac inter cœnandum cum de Rege sermonem iniecisset, audiuit aliàs quidem bonum esse: sed amicis flagitiosis videntem plurima negligere, sæpèque illa que necessaria erant nihil curare, quod venationis nimium esset studiosus. At tunc quidem tacuit, sed posteaquam satellites simul cum die ad casam illam venerunt, cognitus, allata purpura & diademate, Nimirum, inquit, ex quo die vos sumpsi, heri primū vera de me ipso verba audiui. Author Plutarchus in Apophthegmatis Imperatorum. Et nos ipsi quosdam nobiles nouimus in venationē bona sua miserè prodegisse. Interim tamen vicinorum agros miserius deuaſtantes. In quo sunt admodum vituperandi. Cicero lib. 2. Offic. prodigos eos vocat, qui venationū apparatu pecunias profundunt. Notaque est fabula Actæonis venationis omnium hominum studiosissimi, qui in ceruum mutatus à suis canibus dilaniatus est. quod non ob aliud finxisse poetas nonnullis placet, quàm quòd omnia bona sua in canes & venationem insumperat, quod quidem inter cæteros scribit Fulgentius, ex Anaximenis autoritate. Suprà autem diximus Hadrianum Imp. ob nimium venandi studium fuisse reprehensum. E nostris, Paris Put. in tract. de Sic. 1. 1. nu. char. 3. incesit principes qui omnē operam curamque

curamque in venationibus reponunt. Nec tamen facillè accesserim Salustio, qui de venatione ita loquitur, tanquam bonum ocium conterat, sitque veluti inter seruilia officia numeranda: nisi forte de immodica intelligat. Ita enim loquitur in proœmio Catil. Non fuit cõsilium focordia atque desidia bonum ocium conterere: neque verà venando, seruilibusve officiis intentum atatem agere.

150 ¶ Igitur vt id caput finiam, nobiles honestè possunt venationibus modestè operam dare, modò id fiat circa agrorum alienorum populationem. Nec tamen eam subditis prohibere possunt, vt voluerunt Host. Io. And. Car. Flor. & Ant. in c. non est, de dec. & latè Phil. Dec. conf. 197. in casu inquisitionis, vbi & illud dicit, ius venandi non esse è numero iurium Regalium, nec soli principi competere, neque ideo ab eo legitimè interdici posse, cum sit iuris gentium, quod & idem propemodum repetit conf. 271. in casu mihi transmissio, in prin. & Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 898. & multis seq. vbi ex hoc improbat quasdam nostrorum Regum ordinationes, quas vocat prohibetes subditis venationes, vt ibi videre poteris. Sed proh dolor. Nunc enim simplices, vt ita loquar, atque infimi nobiles id tibi ius vendicant, immo verius vsurpant, scilicet venandi vbi libet, & suis subditis prohibendi, & quod deterrimum est, morte multant eos qui venationi illis insciis aliquando vacauerunt, Latrunculatoribus nostris id muneris illis præstatis, commiuentibus, aut quod potius crediderim, ignorantibus nostris principibus. Non quòd nesciam principes id ex iusta quapiā causâ subditis prohibere posse. Quid enim si agricolæ, mercatores, artifices, & cæteri id genus homines præ nimia venandi opera agriculturam, mercaturam, artificium suum derelinquant? aut alia quæuis causâ intercesserit quæ iure eos moueat?

Nobiles an possunt sine subditis venationes prohibere.

151 ¶ Sunt & alia plurima quæ de venatione dici possunt, quæ poteris videre apud Ioan. Fabr. in §. feras, Instit. de rer. diui. Imo. & Fran. Are. post Iac. Are. in l. 3. §. Nerva. ff. de acquir. pos. Mart. Laud. & Car. Alex. in c. nemo, tit. de pac. tenen. eundem Card. in c. ius naturale. j. di. Cep. in tract. rustic. præd. tit. de Aucupatione, qui est 21. Guido Pa. dec. Delphi. 218. non est licitum. Philip. Dec. in 2. cõsil. in præc. vers. citatis, & præterea conf. quod sine nu. sequitur. illud conf. 271. hoc initio, superoiri anno, & iterum conf. 302. cuius superscriptio incipit, an & quando cessionarius, col. 6. vers. nec ob. quod testes. Iac. à S. Georg. in suo tract. feud. in verbo, & cum venationibus Marth. Afflic. in cõstit. Siciliae incip. scire volumus, in fi.

Alia de venatione.

152 ¶ Statutum est Florentiæ vt magnates siue nobiles teneantur præstare satisfactionem de non offendendo populares, & quod huiusmodi satisfactio comprehendat etiam liberos eorum. Fuit quæsitum an si filius spurius cuiuspiam nobilis offenderit popularem, committatur hæc stipulatio? Et respondit Alb. non cõmitti, in l. cum pater. §. mater. ff. de leg. 2. & iterum in tractatu statutorū parte 1. q. 61. item quæro si statuto ciuitatis, vbi videbis quibus ipse rationibus moueat.

Questio super statuto loquente de nobilibus.

153 ¶ Scripsimus supra c. 20. nu. 104. nobiles vt & alij, & multis seq. nobiles non tam grauitè puniendos esse, quàm ignobiles pena corporali. Ideoque, vt dictū est nu. 107. leges, ex quo crimine ignobiles laqueo suspenduntur, quod ignominiosissimum mortis genus est, nobiles esse decapitandos, quæ mors nō tam infamis est. Et id certè præter ea quæ ibi diximus, ostēdit Xenophon ille Socraticus lib. 2. eius operis cui titulum fecit κῆρυξ ἀναβάσεως, de Cyri ascensu siue expeditione, vbi de Menone loquens viro flagitiosissimo, ita scribit, ἀποθνήσκόντων ἢ πῶ στρατηγῶν, ὅτι ἐστρατεύσαντες ἐπὶ βασιλεῖα σὺν κῆρυξ, τὰ αὐτὰ πεποιθὸς ἔκ ἀπέθανε. μετὰ ἣ τὸν πῶ ἄλλων θανάτου στρατηγῶν, τιμωροῦσθαι τὸν βασιλεῖα ἀπέθανε, ἔχ ἄσπερ κλέαρχος ἢ ἄλλοι στρατηγοὶ ἀποθνήσκοντες τὰς κεφαλὰς (ὅτι ἐπὶ κάμισον θάνατον ἐδὲκε εἶναι) ἀλλὰ (ὡς αἰκιδέας ἐν αὐτοῖς ὡς πονηρὸς λέγεται τελευταῖς τυχεῖ). Quibus significatur, interfectis Prætoribus, ob id quòd Cyrum minorem contra Regem iuissent, cum eiusdem criminis esset damnatus ipse Menon, non statim tamen, neque eodem mortis genere sublatus est. Non enim ei, vt Clearcho & cæteris Prætoribus, caput est à cervicibus abscissum (quod supplicij genus honestissimum habetur) sed quod eius sceleribus dignum fuit, Regis iussu multis corporis cruciatibus laceratus vix anno exarato expirauit. Quò etiam spectat, quòd tradit Valerius Max. lib. 2. c. 2. Africanum superiorem deuicta Carthagine, cum omnes qui ex exercitibus Rom. ad Pænos trāsierant in suam potestatem redegressi, grauius in Romanos quàm in Latinos transfugas animaduertisse. Hos enim tanquam patriæ fugitiuos crucibus affixisse: illos autem tanquam perfidos socios securi percussisse. Hæc autem pena de capitatio est.

Decapitationis pena alienarum honestissimam.

154 ¶ Domi nobilis plerunque Ciceroni dicitur, & aliis quoque scriptoribus. Nam ipse Cicero in 1. in Verrem actione, Eubulides est Grosphus Centuripinus homo cum virtute & nobilitate domi suæ, tum etiam pecuniæ princeps. quod & nos alibi ad aliud citauimus. Et in 3. in eundem actione, Ignem ex lignis viridibus atque humidis in loco angusto fieri iussit tibi hominem ingenuum, domi nobilem populi Romani focium atque amicum tum o excruciatum femiuuium reliquit. Et in quarta in eundem actione, Heraclius est Hieronis filius Syracusanus, homo in primis domi suæ nobilis Et actione 5. Itaque cum Pillenus Herbitensis, homo & disertus, & prudens, & domi nobilis. Et actione 6. Melitenis Diodorus homo & domi nobilis, & apud eos, quò se contulit propter virtutem splendidus, quem locum etiam alibi ad aliud citauimus. Et actione quoque 7. Alter patrens ex altera parte erat Herbitensis Eubulida, domi suæ clarus & nobilis. Et iterum, Erat eius honoris cupidus Arthenio quidam Climachias cognomine, homo sanè locuples & domi nobilis. Et in oratione pro Cluentio Habito, Quas liberaas A. Auryus vir fortis & experiens, & domi nobilis, &c. Et lib. Epist. ad Q. Fratrem secundo, epist. 12. M. Orfium Equitem Ro. tibi commendo maiorem in modum

Domi nobilitas quid significet.

modum, hominem domi splendidum, gratiosum etiam extra domum. Nam quod hic splendidum dicit, per æquæ est ac si nobilem diceret, ut patet ex iis quæ diximus supra c. 2. nu. 17. Et Salustius in Catilina. Ad hæc multi ex coloniis municipiis domi nobiles. Et Hircius Autopius in bello Alexandrino, Sub id tempus, inquit, Mithridates Perpagenus magnæ nobilitatis domi, &c. Et Q. Curtius lib. 3. ad fi. P. erisippus & Onomastorides cum Omaio & Callicratide, ij quidæ domi nobiles. Et Apuleius Apologia 1. Crates vir domi inter Thebanos nobilis. Et Iustinus lib. 5. Erat inter exules Thra-sybulus vir strenuus, & domi nobilis. Id quod Erasmus Chil. quartæ centuria 9. c. 49. adagij formam habere voluit, de eo qui non opibus tantum aut potentia clarus, sed ex nobilibus nobilis prognatus est. Et de eo quoque qui suis virtutibus magnus & clarus est.

155 ¶ Sed, quod pace tanti viri dixerim, aliud his verbis significari puto, vel ex eo loco Tullij ad Q. Fratrem supra citato, quo videri potest domi nobilem, extra domum eundem non esse. Huius ergo rei sensum petendum esse censeo ex Aristotele libro Politicon j. c. 4. qui primum loquens de his qui in bello capti, ut ex nonnullorum sententia serui nec dici nec existimari debeant, quoniam interdum accidit causam belli iustam non esse: & neminem tam abhorreere à veritate, ut confirmet seruum esse, quem seruire indignum est. Alioquin accidit nobilissimos quosque seruos esse. Ideo hos non seruos, sed barbaros appellare volunt. Nihil enim aliud quærunt, quam lege naturæ seruos. Tales igitur quosdam ubique seruos esse, alios verò nusquam. Confestim subdit, eandem esse nobilitatis rationem. Nam hos non solum apud seipfos siue suos, sed ubique apud quoscumque nobiles existimant. Barbaris non alibi quam domi nobilitatem concedunt: quasi aliud sit *ἔπι λῶς*, id est, absolute nobile & liberum: aliud nec absolute, nec simpliciter, & ut vulgo dicunt secundum quid, & ut ipse loquitur *κατὰ τὴν*. Ex quibus intelligis eos esse simpliciter atque ubique nobiles, qui legibus & moribus omnium gentium nobiles dicuntur, ut qui Regibus aut aliis antiquo claroque ac nobili sanguine sunt prognati. Nulla enim gens est, quæ non hos nobiles existimet. Sed qui priuato peculiarique suæ gentis more aut statuto nobiles sunt, quod fieri potest, ut diximus supra c. 10. hi certè domi, id est, apud suos sunt nobiles, apud externos minimè: tametsi aliunde commendabiles & gratiosi sunt, id est, gratia & fauore digni, quod satis aperte ostendit locus ille Ciceronis in 6. in Verrem actione, & ille alius ad Q. fratrem. Et vide etiam quæ dixi supra eo. c. nu. 119.

156 ¶ De qua re etiam loquens Hieronymus Orosius lib. 1. de nobilitate civili, c. 4. Nobilis, ait, esse quicquam non potest in ciuitate clara ignotis parentibus ortus: nec in ignota clarus: quauis genere sit in illa ciuitate præstantissimus: idcirco ij nobiles in suis tantum sedibus, & à suis nuncupantur. Absoluta autem nobilitas nunquam loco dimouetur: & ubiuis gentium fuerit, semper altis defixa radicibus animis hæret, & eandem apud omnes nationes dignitatem habet. Et paulò infra, Poterit igitur nobilitas ad hunc etiam modum diduci, ut alia sit omni ex parte absoluta: alia verò domi tantum locum habeat. Hæc itaque in solo tantum patrio, & inter suos eminebit magis opinione vulgi, quam veris dignitatis luminibus illustrata. Illa verò quæ & patriæ claritate, & virtute gentis exulta est, apud omnes homines splendorem retinebit. Hæc ille, quæ ab Aristotele accepit, licet ipse sub- ticeat. Et huc quoque spectat illud Ciceronis pro L. Flacco à nobis alibi ad aliud citatum, Cæteri homines apud nos noti, inter suos nobiles. Et in oratione de Aruspicum responsis, Quis Platonem ex Orestide, quæ pars Macedonia libera est, hominem in illis locis clarum ac nobilem legatum Thessalicum ad nostrum, ut se ipse appellauit Imperatorem venisse nescit: Titus Liuius 3. decad. lib. 3. in prin. Cossanus erat Trebius, nobilis inter suos. Et quod Iulius Capitolinus de Clodio Albino loquens, Fuit inquit, Albinus Hadrumentinus, sed nobilis apud suos: Atque illud Liuij 1. decad. libro 8. Vitruuius Vaous Fundanus vir non domi solum, sed etiam Romæ clarus. Nam supra c. 2. nu. 9. ostendimus clarum & nobilem eiusdem significationis esse.

157 ¶ Sunt nonnulli qui nobilitatis & ignobilitatis discrimen statim ab orbis conditi exordio incipit, aut certè paulò post: nempe ab Abel & Cain, ut scilicet ille quandiu vixerit, patris nobilitatem retinuerit: hic ob perpetratum fratricidium amiserit. quod & nostris dicit Bar. in 1. j. col. 4. ver. si ergo aliquis. C. de dignit. lib. 12. Et cum postea omnes homines diluuii perierunt, saluis tantum Noë & tribus filiis eius, Sem & Iaphet maiorum virtutem & nobilitatem retinuerunt, & in posteros propagant: Cham ob nudum patrem ebrium derisum, ea decedit, audiuitque patrem hæc non sine bili pronunciantem, Maledictus Chanaan, seruus seruorum erit fratribus suis. Imò sunt qui altius nobilitatem repetunt, nempe ab Angelis & Astris. Angelos enim alios aliis ordine superiores. Astra quoque & sidera non ordine tantum, sed & virtute & potentia inter se longè dissimilia. Ita ut alia quidem quasi Imperium exercent, & reliquis splendorem afferant & dignitatem.

158 ¶ Ego quoque scio omnibus in rebus ordinem quendam esse, nihilque rerum omnium, in quo non quædam nobilitatis, & præstantiæ imago constituatur. Quis enim nunc nescit quò pertineat parabola illa D. N. Iesu Christi apud D. Mattheum, c. 13. de fructu 100. & 60. & 30. diuis pro modo virtutum & meritorum constituto. Nec ignoro inter sordidos illos opifices & artifices longam esse differentiam, ut etiam attestatur Iuriconsultus, in l. inter artifices. ff. de solut. Imò verò & inter seruos infimum genus hominum eum ordinem constitui, ut alius alio sit superior, & ut maius quid dicam, nobilior. nam & id bonis testibus satis probauimus supra c. 8. nu. 4. attende tamen. Est & inter animalia quædam nobilitatis & ignobilitatis effigies ut satis patet ex iis quæ supra diximus eo. c. nu. 117. doctrinam,

doctrinam, & supra quoque c. 2. nu. 25. ex his autem & nu. 47. & sicuti & seq. Ex quibus etiam intel- liges & hæc trahi ad arbores & cæteras res etiam inanimatas. Sed hæc parum ad vulgare nostram nobilitatem pertinent. Ideo ea tetigisse obiter & in transcurso tantum mihi satis visum fuit.

159 ¶ Sunt quidam morbi, qui priuatim & peculiariter nobiles magis quam ignobiles, & è diuerso in- uadunt, & infestant. quod ex eo constat, quod scribit Plin. lib. 26. c. 1. loquens de lichene siue men- tagra. Non fuerat, inquit, hæc lues apud maiores patresque nostros. Et primùm Tiberij Cæsaris prin- cipatu medio irrepit in Italia, quodam Perusino equite Romano Quastorio scriba, cum in Asia apparuisset, inde contagionem eius importate. Nec sensere id malum scemina, aut seruitia, plèbsq; humilis, aut media, sed proceres veloci transitu osculi maximè. Hæc ille. Nec id quidem mirum est, cum & aliis sæpe morbi in certum genus hominum grassari soleat, ut videre licet apud eun- dem Plinium libro 7. c. 50. Namque, ait, & vniuersis gentibus, & generatim modò seruitiis, modò procerum ordini, aliisq; per gradus. Et iterum lib. 17. c. 2. 4. Aliquando & pestilentia per genera, sicut inter homines, nunc plebs vrbana, & rustica. Et Liuius 5. decad. lib. 1. de pestilentia quadam loquens, Seruitia maximè moriebantur, eorum strages per omnes vias insepulorum erat. Agathius lib. 5. Hi- storiarum Peregrinarum tradit Iustiniani tempore morbum pestilentem inuasisse Byzantium, quo ætas præcipuè pubescens & florida interit, & in his mares quam maximè: nam sceminas non ad- modum eo morbo affectas fuisse. sed id mirum est, cum sint morbi peculiare adolescentium, alij seniorum, morbi item priuatim marium, alij sceminarum, ut experimento quotidie vide- mus, & passim ab omnibus medicis scribitur.

160 ¶ Suprà sæpe locuti sumus de insignibus nobilium, præsertim verò cap. 6. nu. 12. sed & ex eo, & mul- tis sequi vsque ad 20. inclusiue. Quibus illud addes, olim apud plurimas gentes discrimen fuisse in habitu ornatuque nobilium & ignobilium, atque etiam in cæteris rebus, quibus alij ab aliis discer- nerentur. Nam apud Romanos, ut ab iis incipiamus, bulla aurea insigne nobilium erat, lorum verò Plebeiorum, ut tradunt Asconius Pedianus in 3. in Verrem actione, & Plinius lib. 33. c. 1. & Macro- bius lib. 1. Satur. c. 6. Ex quo illud Iuuenalis Saty. 5.

Vel notus tantum, aut signum de paupere loro. Nam antè scripserat,

Nec male coniecit, quis enim tam nudus, ut illum

Bis ferat Hetruscum, puero si contigit aurum.

Id est, bulla illa aurea, quam Hetruscam vocat, quod ab Hetruscis à Tullio Hostilio debellatis hæc translata sunt. Et hæc bullarum mentio in memoriam reuocat aliud bullarum genus quibus nobi- lium ostia decorabantur, scilicet scutulati clauj, qui bullæ vocabantur. Plautus in Asinaria, actus 2.

Iustinus in splendorem davi bullas has foribus. Nam & Cicero scribit Verrem bullas aureas ex- valuis templi magnificentissimis abstulisse. Sed & apud eosdem Romanos patricij lunulas in pedi- bus deferbant, nobilitatis signum, ut scribit Plutarchus Problem. c. 101. cuius rei rationem videbis apud Cælium Rhodiginum Læctionum Antiquarum li. 20. c. 28. Et ad id alludens Stadius Syluarum lib. 5. in Protrepico ad Crispinum,

Genitum te curia sensit,

Primæque Patricia clausit vestigia luna.

Et Iuuenalis Sat. 7.

Nobilis & generosus

Appositam nigre lunam subrexit ali. &c.

Et Martialis lib. 1. epig. 17.

Lunata nusquam pelles, & nusquam toga.

Quinetiam apud ipsos Romanos, phaleris utebantur nobiles, vnde illud Persij Saty. 3.

At populum phaleras. Illudque D. Hieronymi, Noli aspicerè ad phaleras. Cæteri uero Liuius 1. decad. lib. 9. ad fin. scribit Comitia Aedilitia Flauij scribæ tantum habuisse indignitatis, ut plerique nobi- lium annulos aureos & phaleras deponerent. Ex quo etiam intelligis aureos annulos fuisse apud eos insigne nobilitatis, quod & satis constat ex Plinio loquente de eadem re. lib. 33. cap. 1. Sed quod eos phaleras priuatim attinet, Cicero in 6. in Verrem act. eas nobiles vocat, quod & alibi annotaui- mus. Præterea apud eosdem Romanos purpura utebatur Patricij, non etiam cæteri. Plinius enim lib. 9. cap. 36. Purpura inquit, distinguit ab equite curiam. Quod tamen abusu abolitum fuisse con- queritur Iuuenalis Saty. 3.

Aequales habitus illic, similè que videbis

Orchestra & populum. Per orchestra enim intelligit Senatores, qui in orchestra sedebat,

ut tradit Vitruuius libro 5. c. 6. Denique apud eosdem prætexta erat nobiliorum, toga viliorum, ut prodit Asconius Pædianus in 3. in Verrem actio. Hincque Iuuenalis Saty. 8. plebem togatam appel- lat, quam paulò antè imam plebem vocarat. Sed id posterioribus temporibus, nam præcis toga communis erat omnium Romanorum, nullo delectu nobilium aut ignobilium. Ex quo Virg. lib. 1. Aeneid. eos gentem togatam vocat.

161 ¶ Et ut Romanos relinquamus, apud Indos byssum non nisi nobilis induebat, ut testis est Philo- stratus in vita Apollonij lib. 2. quod & nos alibi diximus. Apud Parthos nobiles anaxyridè triplam induebant, & manicatam tunicam. Plebs autem erat in tunicis sine manicis. Et apud eosdem nobi- les equo utebantur, ignobiles minimè, ut tradit Iustinus lib. 41. & nos quoque supra diximus c. 20. nu. 77.

Morbi quiddam nobilium peculiaris.

Et seruorum.

Et plebs.

Nobilium peculiaris insigne.

Lunule patriciorum insigne.

Et phaleras.

Et aurei annuli. Purpura nobilium.

Indorum nobilitatis insigne.

nu. 77. incip. quemadmodum. Apud Germanos viri nobiles non fluctuante veste, sed stricta, & singulos artus exprimente utebantur: ceteri sagis cum fibula, testimonio Cornelij Taciti in lib. de moribus Germanorum, vbi & idē dicit de Sarmatis, & Parthis. Contrā Libvorum principes sagis utebantur: vulgus autē bestiarum pellibus amiciebantur, vt scribit Pomponius Mela lib. 1. quo loco Cyrenaicam describit. Ipsi Indis, Persis, Atheniensibus in auribus aurum ferre nobilitatē designabat, vt de Indis tradunt Q. Curtius, & Arrianus Nicomedēsis, vterque lib. 8. de rebus gestis Alexandri. De Persis omnes qui de illorum moribus scripserunt, de Atheniensibus Apuleius lib. 1. de Dogmate Platonis: Qui aurum, inquit, tantū reliquit, quantum puer nobilitatis insigne in auricula gestant. Thracibus punctos esse in facie nobiles significabat: non punctos, ignobiles. ex Herodoto lib. 5. post prin. Britannis, Gelonis, & Agathyrsis nobiles cæruleo pingebantur: non pingi ignobilitatis signum erat, vt nonnulli ex recentioribus scribunt. Scio autem Cæsarem lib. 5. de bello Gallico, scribere Britannos colere se glasto inficere, quod cæruleum colorē efficiat. de quo nos diximus in nostris Legibus Conubialibus, l. 3. nu. 11. Gelonos autem pictos vocat Virgilius lib. 1. Georgic.

Eoasque domos Arabum, pictosque Gelonos.
Et de his Solinus c. 25. Gelonis, inquit, Agathyrsi collimitantur cæruleo picti colore, fucatis in cæruleum crinibus, nec hoc sine differentia. nam quanto quis altero præstat, tanto propensiore nota tingitur, vt sit indicium humilitatis minùs pingi. Ex quo intelligis Agathyrsos æquē ac Gelonos pingi solitos. Hincque ipse Virgilius lib. 4. Aeneidos,
Creteque Dryopisque fremunt pictique Agathyrsi.
Et Pomponius Mela lib. 2. Agathyrsi, inquit, ora artusque pingunt, vt quique maioribus præstant, ita magis vel minùs pinguntur. Apud Sueuos ingenui crimem obliquabant, & nodo substringebant. Serui fluxa coma, & crinibus incedebant, vt testis est Cornelius Tacitus de moribus Germanorum Apud Aegyptios coma proluxa signum nobilitatis erat, vt scribit Lucianus in Nauigio, quod & nos supra alibi ad aliud diximus. Similiter apud Lacones nobiles & ingenui comam alebāt, serui & humiles tondebantur. Ex quo Aristophanes in Auius,
Ἐπειτα δ' ἄρα δ' οὐλοῦμαι κώλυμα ἔχεις.
Ac dein seruus cum sies, portes comam.
De quo & tu vide Plutarchum in Lyfandro, in prin. & in Apophtheg. Imperatorum, in Lycurgo, & iterum in Charillo, & in Apophtheg. Laconicis in Nicandro. Denique Gallis nobilibus tinctas vestes deferre, aut saga hirsuta virgata mos erat, ex Strabone lib. 4.

¶ Cum aliis ex artibus socialibus præsumitur tacitè contracta societas, vt videre licet apud Iacob. Aretinum, Old. Ricard. Mal. Bart. Raph. Co. & alios in l. Titium & Mæuium. §. altero. ff. de administ. tut. Cy. Bart. Bal. Ioan. Fabr. Salyc. Rapha. Fulgo. & Paul. Castr. in l. si patruus. C. cōmun. vtriusque iud. cum aliis propè infinitis concord. à me collectis in commentariis cōsuet. Picta. tit. 2. 4. qui est de contracter compagne. §. 2. glo. 6. in verbo, *contractent taiblement compaignie.* Posset tamen videri id non obtinere in nobilibus, ex eo quod scribit Bart. in d. §. altero. col. 3. vers. ex prædictis tamen, & rursum in l. cum duobus. §. si fratres. ff. pro soc. & in d. l. si patruus. & ibi quoque Raph. Fulg. & Paul. Cast. Ex cohabitatione fratrum, & collatione suorum fructuum non præsumi tacitam societatem, nisi & ipsi simul negotientur, quod in nobiles cadere non potest, quibus negotiationes sunt interdictæ, vt latè diximus supra cap. 13. Et in id quoque facit quod scribit idem Bart. in l. 1. §. si quis hoc interdicto. ff. de itin. actūque pri. dum de hac societate tacita loquens nuncupatim loquitur de artificibus. Ex quo ortum videri posset, quod apud nonnullas nostras gentes inter nobiles non cadit tacita societas, vt apud Pictauienses d. §. 2. illius vicesimiquarti tit. qui quidem §. omnium consuetudinum 283. & Engolismenses cap. 41. Et quod apud alias facilius dissoluitur societas aut ei renunciatur inter nobiles, vt apud Parisienses, cap. 115. & seq. Aurelienses c. 184.

¶ Quamquam sunt plurimi qui etiam sine communi negotiatione, & nulla distinctione artificum aut aliorum tenent tacitam societatem contrahi ex aliis actibus socialibus ex quibus verisimile fiat partes tacitè id voluisse facere, & in his sociale affectum fuisse, & inter ceteros Bald. loquens nuncupatim de nobilibus, & Bar. in hoc reprehendens in d. l. si patruus. col. vlt. ver. sed ego dico in primo, vbi & id dicit tenere Iac. Are. Richar. Mal. & Odrofre. & rursum idē Bal. usdē propemodum verbis loquens in tract. de duobus fratr. colum. 4. vers. sed ego dico. & idem quoque voluisse videtur in l. 1. col. 2. ver. extrà quærit hic. C. qui testa. fac. poss. & Petr. Anchar. qui & expressè de nobilibus loquitur, consi. 302. materia de qua quæritur, col. 2. vers. quò ad primum. Alex. consi. 49. mature ponderatis, col. 2. vers. & ista societas, lib. 1. quod paucis immutatis repetitur consi. 37. cōsideratis his quæ in processu, libro quarto, vbi dicit nullam in hoc esse differentiam eorum qui negotiantur, & eorum qui non negotiantur, & Barb. qui & ipse de nobilibus loquitur, consilio 22. scripsit propheta, col. 2. lib. 1. & consi. 37. scribitur sapienter, col. 6. vers. cum ergo ista, lib. 2. & consi. 60. illud in medium col. 7. in prin. lib. 3. Sed tu de hoc vide latè per Iaf. in d. l. 1. C. qui testa. fac. pos. & quæ dicam latissimè in d. consuet. Picta.

¶ A me nuper quæsitum fuit, an equites Romani qui veluti medium locum tenebant inter Patricios & plebeios, censerentur esse nobiles, an plebei siue ignobiles. Et certè Hirtius, aut vt alij malunt, Opius in bellis ciuilibus appellauit splendidos & illustres. Cecidere, inquit, eo prælio splendidi ac illustres viri nonnulli equites Romani. Tacitus res Claudij describit etiam illustres, & Plinius

Iunior lib. epistolarum 5. epist. 1. & iterum lib. 6. epist. 25. splendidos. & ante illum Cicero lib. 2. de finibus, quæ dictiones per æquē valēt ac nobiles, vt supra diximus c. 2. Alexander Seuerus Imperator apud Lampridium in eius vita consuevit appellare equestrem locum Senatorum seminarium. Lege autem Roscia ius sedēdi in XIII. theatri habebāt. Et hi quoque gerendorum aureorū annulorum auctoritatem tenebant, vt videre licet ex Plinio lib. tricesimo, capite primo & secundo. Ceterum Martialis eos à plebe separat libro 5. epigram. 18.

*Ingenium studiumque tibi morisque genusque
Sunt equitis, fateor, cætera plebis habes.
Bisseptem tibi iam non sunt subsellia tanti,
Vt sedeas viso pallidus oceano.*

Quos duos postremos intelligis ex eo quod diximus de iure sedēdi in XIII. Sed & idem libro 4. epigram. 2.

*Cum plebs, & minor ordo, maximusque
Sancto cum duce candidus sederet.*

Nam ibi minorem ordinem vocat equestrem, & maximum patricium, & senatorium: tanquam scilicet equester medius esset inter equestrem & patricium, quod iam diximus. Sed alibi Martialis queritur quòd Gellia proauos atque ataus proferret tanquam ordo equestris esset sordidus, lib. 5. epigramma. 17.

*Dum proauos atausque refers, & nomina magna,
Dum tibi noster eques sordida conditio est.*

Est autem apud nos rubr. de equestri dignit. lib. 12. C. cuius l. vnica huiusmodi est, Equites Romanos secundum gradum post clarissimam dignitatem obtinere iubemus. Horum sunt veluti vestigia, hi quos milites auratos vocamus vulgo *cheualiers*, de quibus locuti sumus, supra cap. 8. nu. 13. illud autem.

165 ¶ Statutum est Perusij, quòd præter nobiles ciuitatis Perusij omnes artifices possunt esse priores. Quæsitum fuit an artifices comitatus possint esse priores. Et videbatur quòd non: quia locus exceptionis arctat locum regulæ. l. nam quod liquidè. §. si cui. ff. de pec. lega. In contrarium videtur per l. hæc oratio. ff. si ingen. esse dic. quicquid enim non excipitur remanet sub iudicio regulæ. l. Titij textores. ff. de leg. 1. Hæc Bal. in l. omnes populi, col. antepen. vers. sed pone statuto. ff. de iustit. & iur.

De quodā statu Perusino.

166 ¶ Apud Romanos nobilibus erant tria nomina, ceteris duo tantum, vt mulieribus. Aufonius in Grypho ternarij numeri, Tres equitum turmæ tria nomina nobiliorum. Et Iuuenalis Saty. 5.

Nobilium tria nomina.

*Tanquam habeas tria nomina,
Ideo Quintilianus lib. Oratoriarum Instit. 7. liberos tantum tria nomina habuisse.*

Ex hocque etiam est illud Horatij Ser. lib. 2.
*Quinte puta, aut Publi (gaudent prænominē molles
Auricula) tibi me virtus tua fecit amicum.*

Quod autem supra de mulieribus diximus, ne id intactum relinquamus, attestatur Plutarchus in vita Marij, in princip. & Problem. cap. 102. in fin. Pausanias in Achaicis. Quamquam id non fuisse perpetuum, testis est Festus Pompeius lib. 14. dum inquit, Prænomibus scēminas esse appellatas testimonio sunt Recilia, & Terratia, quæ ambæ Caiæ solitæ sint appellari, pari modo Lucia, & Titia.

FINIS.

Mm

Sueuorum.

Aegyptiorū.

Laconum.

Gallorum.

162 Societas tacita ex artibus socialibus.

163 De eadem re.

164 Equites Rom. nobilesne essent, an ignob.

ANDREAE TIRA-

QVELLI REGII IN CVRIA

PARISIENSI SENATORIS
COMMENTARII,

DE IVRE PRIMIGENIORVM.

PRAEFATIO.

Cur primigenia nobilitati auctor iuraverit.

OSTEA quæ de nobilitate, quæ est prior pars tituli nostri operis, diximus, consequens est ut de altera, quæ de iure Primigeniorum est scribamus. Cur autem Primigenia nobilitati coniungimus, diximus supra in parte priore c. postremo. nu. 115. honor. Primigenia igitur appellamus ius illud præcipuum, quod primigenij filij ante cæteros fratres accipiunt. Nam primigenios hîc vocamus, quos sacrarum literarum interpretes primogenitos vocât. Sic enim Valla primus, ut reor, omnium, Alphonsum primigenium, id est, ex filiis natu maximû vocavit. Ob quam rem cum reprehenderetur à Bartolemæo Facio, quòd voce insolenti & parum usitata vteretur, primùm ostendit id verbum minimè novum esse: deinde primogenitum non rectè dici.

Nam Latina nomina cum componuntur, non o, quod Græcum est, sed i, volunt. Ut enim illi dicunt Discophorus, Theologus, Sarcophagus, Protomartyr, & id genus alia, ita Latini armiger, penniger, corniger, lucifer, auricomus, lapicida, & quæ huic de quo agimus cognata sunt. Primipilus antiquum sanè nomen, & Primicerius novum quidem, & à D. Hieronymo primû, ut reor, in Chronicis Eusebij, Vegetio lib. 2. Ammiano Marcellino lib. 18. & Casiodoro lib. 6. Epist. usurparum. Atque etiam Athalarico Gothorum Rege in quadam epistola ad Senatores urbis Romæ, & Renato Frigirilo in historico Honorij & Theodosij, & ipso Theodosio Imp. in l. Primicerius. C. de offic. præf. vrb. & Iustin. in l. 2. C. de dom. & protec. lib. 12. & Zenone Imp. in l. 2. C. de Primic. lib. 12. & alio quilibet is fuit, in l. Primiceriû. C. de fabr. li. 12. & Suida & Zonara, & Isidoro apud Decreta Can. in §. ad Primicerium. l. 25. dist. Sed quo necessariò vitimur: non ut vnigenitus durante adhuc vetusto, vnicus non primopilus, primoceriis, vnogenitus. Idcoque primigenitus potius dicere deberemus, quàm primogenitus. quam vocem vno tantùm in loco legimus, nisi me fallat memoria, scilicet in monumento antiquo, quod reperitur in ecclesia, ut vocant, cathedrali Veronæ, uti refert Torellus Sarayna in monumentis antiquis vrbis & agri Veronensis, CRESCENS SIBI ET AVILLENÆ PRIMIGENITAE LIB. Sed aliud est quod sic prohibet, rectè dici. Nam huiusmodi composita non gaudent participiis, ut calicola, agricola, publicola, non calicolens, agricolens, publicolens. Item phæbigena, non phæbigenitus: nubigena, non nubigenitus: alienigena, non alienigenitus, indigena, non indigenitus. Qualia sunt apud Græcos Hermogenes, Diogenes, Protogenes. Ex quo apparet durè componi primogenitus. Nam primogenitus videtur potius non componi, cuius fons Græcus est πρωτόγονος, quòd suavius iucundiùsque transfertur primigenius, quàm primogenitus. Nam & primigenius tam adiectivè quàm substantivè apud antiquiores scriptores reperitur. Varro enim libro 1. Rei rusticæ, cap. 40. primigenia femina vocat tanquam si dicas primordialis, siue primaria, id est, ἀρχαία, καὶ πρωτόγονα. Et libro 2. c. 1. primigenia pecuaræ, siue ut alij legunt, Primigeniam pecuariam. Et libro 2. aut ut alij computant, quinto, de lingua Latina, primigenia verba, quæ scilicet ab alio non sunt declinata. Et libro 1. de vita Pop. Rom. Primigeniam consuetudinem victus, apud Nonium Marcellum de mutata declinatione. id est prisicam, & veterem, & veluti omnium primam. Et Festus Pompeius primigenium sulcum, qui scilicet, ut ille dicit, in condenda noua vrbe: tauro & vacca designationis causa imprimitur. Tullius & Liuius fortunâ primigeniam, quibus locis designabimus infra nu. 76. ut interim. Arnobius lib. 1. aduersus gentes, primigeniam naturam. Idemque lib. 2. non semel primigenios ortus. Sed & idem libro 5. primigenios flores. & libro sexto, primigenium corpus. & Ammianus Marcellinus libro 14. primigenios feminis fontes. Et Ausonius epist. 4. ad Pontium Paulinum primigenias voces. Et Apuleius libro 11. eodemque vlt. Meta. Primigenios Phryges, ea scilicet ratione, quam attingimus supra in Comment. Nobilitatis. ca. 19. nu. 28. incip. denique huic pertinet. Hyginus autem Fabularum cap. 30. scribit Herculem infantem dracones duos duabus manibus necasse, quos Iuno miserat. Hincque illum primigenium esse dictum. At Lucretius primigenum diem dicit lib. 2. qui scilicet primus omnium creatus est.

Primigenius adiectivè & substantivè.

Multaque

Multaque post mundi tempus gentile diemque.

Primigenium maris & terra.

Nam & eadem forma Tullius in lib. de Vniuersitate, mundum vnigenam, aut ut alij dicunt, vnigenum, siue vnigenum vocat. Ut hic (inquit) mundum animanti absoluto simillimus, hoc ipso quòd solus atque vnus esset, idcirco singularem Deus hunc mundum atque vnigenam procreavit. Et Catullus in Argonauticis Palladem item vnigenam vocat.

Vnigenamque simul cultricem montibus Ida, &c.

Quod scilicet vna solaque è Iouis cerebro nata sit.

¶ Primigenia igitur, ut ad nostrum titulum redeam, voco ius illud præcipuû primogeniti siue primogenituræ, ut vulgò loquimur. Quod quidem ius Hebræi הַבְּרִיָּה non semel vocant Gen. 25. iterumque 27. & rursum c. 43. & ad Hebræos 12. Nā & apud eos הַבְּרִיָּה primogenitus appellatur. Græci autem ius illud vocant πρωτόγονία, siue πρωτόγονία. Ita enim illa duo priora loca Genes. verterunt septuaginta Interpretes: & illum D. Pauli locum, quisquis ex Hebræo in Græcum traduxit. Nam & primogenitus Græcis non solum πρωτόγονος vocatur, quod iam diximus, sed & πρωτόγονος. hoc enim vocabulo passim vtuntur septuaginta Interpretes pro primogenito. Vnde & πρωτόγονία primigenia illa, quæ & ipsi πρωτόγονία appellant, πρωτόγονος enim dicunt ætatem senilem, & legatum præcipuum quod pater maximo filio dedit, atque etiam ius illud præcipuum, quod legibus aut moribus ipsi filio seniori tribuitur. Primogenita pluraliter vocavit Genes. & Deu. iam longo tempore receptus interpres, siue is fuit D. Hieronymus, quod putat Augustinus Eugubinus, siue Theodotion, aut Aquila, ut Paulus Sempronienfis, & Sebastianus Munsterus autumant. Nam in illo primo loco scilicet, cap. 25. Genes. ita scribitur, Vende mihi primogenita tua: In altero scilicet 27. c. Primogenita mea antetulit. In tertio scilicet c. 43. eiusdem operis, Sederunt coram eo primogeniti iuxta primogenita sua, &c. In 4. scilicet, Deuter. 21. Huic debentur primogenita. At primitiua appellavit interpret Latinus illius loci D. Pauli, Propter vnam escam vedit mihi primitiua sua. Siquidem primitiui appellatione vsus est Columella in libro de arboribus, qui est postremus omnium, cap. 23. & Marcellus Burdegalensis medicus, c. item 23. Erasmus autem vertit ius primogeniti. Et in annotationibus eiusdem loci dicit vocari posse primogenitalia, Ut ita, inquit, docedi causa loquar, veluti ea noua dictione uti non audeat. At Sebastianus Castalio eum locum Genes. 25. ætatis prærogatiuam vertit. Nos autè posthac & primogeniti, & primogenituræ appellatione uti minimè grauabimur post D. Hieronymum, & alios ecclesiasticos, & nostros quoque scriptores. Sed ea volui dicere quæ maxime pertinent ad nostri tituli declarationem. Nec tamen prætermittendum ducimus, nonnullos esse, quibus differunt πρωτόγονος & πρωτόγονος, siue πρωτογενής. Illum enim dici respectu matris, veluti quem mater primum omnium peperit. τὸν πατέρα enim parere est, quod foeminarum est. Hunc respectu patris, veluti ab eo primum genitum, uti etiam annotatû est à D. August. lib. 4. Genes. quæst. 23. vbi tamen dicit apud Latinos indiscriminatim vtrosque dici primogenitos, atque etiam primogenita pro iure illo ætatis respectu vtroqueque, ut & idem declarat lib. quæst. in Num. 4. c. 32.

Tua primigenia apud Hebræos quo nomine dicebatur.

Primogenitalia. Aetatis prærogatiua.

¶ Est autem ferè generalis nostræ Galliæ consuetudo, præsertim inter nobiles, ut in successione sit longè melior conditio primogenitorum, quàm cæterorum ut ex legum Interpretibus retulit Oldr. consil. 224. istæ sunt allegationes, in princ. And. Iser. in c. 1. §. sed & res, tit. per quos fiat inue. & Bald. in l. cunctos populos, col. 8. vers. sed quæro de effectu. C. de sum. trinit. & in l. cum antiquiorib. col. 6. ver. 1. sic, licet possessio. C. de iur. delib. Pet. Jac. qui probè nouit Francorum consuetudines, in tit. de succes. reg. Fran. col. 3. ver. sed quare nõ venit. Jac. Bel. Alua. & Card. Alex. in præfat. feud. in 10. diui. & ibi Ioan. Ray. in 6. diuifi. l. col. 33. ver. circa quintam diuisionem. Jac. Bel. in c. 1. & ibi Mar. Laud. in vlt. diuisione, tit. qui feud. dar. poss. Jac. Bel. & Mar. Laud. in §. & quia vidimus, d. tit. qui feud. dar. poss. Alb. in rub. C. quæ sit long. consil. col. 15. ver. sed an in libello sit opus: vbi dicit hoc esse adeò notorium, ut non sit opus in libello proponi. & idem Alb. in l. vlt. col. 1. C. ad Senatuf. Maced. & in l. cum quis. in prin. C. de nat. lib. & in prima parte statutorum. q. 23. quærit etiam Dyn. vbi & hoc dicit esse notorium. Angel. consil. 287. pro clariori, col. 5. vers. quoniam & in talibus. Jac. Aluar. in cap. 1. §. & quia, col. 6. & ibi quoque Card. Alex. col. 4. tit. de his qui feu. dar. poss. Mar. Laud. in c. 1. §. sed & res, col. pen. tit. quid sit inue. Pau. Cast. consil. 164. in præfenti causa, in prin. libro 2. Nicol. Peru. aduocatus consistorialis in tract. success. ab intest. in prima parte princ. in sexta specie filiorum, vers. & propterea si est consuetudo, qui est in col. 40. Et hoc cauetur in constit. Siciliæ incip. comitibus, & in constit. in successione, & aliis compluribus. Ex quo fit, ut si dicatur, ut viuant vel succedant iure Franc. intelligatur ut primogenitus tantû succedat, ut scribit And. Iser. in c. 1. §. præterea ducatus, in prin. tit. de prohi. feud. ali. per Fed. & in c. 1. §. hoc quoque, col. 2. tit. de succes. feud. & in cap. 1. §. omnes filij, col. pen. tit. si de feu. fue. contro. inter do. & agn. Phil. Dec. consil. 445. in casu, col. 2. ver. & secundum tenorem, Matth. Afflic. dec. Neapo. 119. vtrum dispositio, col. 1. Pau. Par. consil. 72. ad veram, col. vlt. libro 4.

Gallos præferre primogenitos in successione.

¶ Quod & obseruatur in Hispania, ut colligitur ex Old. loquente de regno Arragoniæ, consil. 94. eleganter circa negotium, col. vlt. & consil. seq. ex forma istius: col. 2. & consilio 231. ut eius de quo quæritur. & Alb. in l. donationes quas. post prin. C. de don. inter vir. & vxor. & in prima parte statuti. q. 144. de statuto Regis, in multis locis, vbi etiam loquitur de regno Arragoniæ. Pet. And. qui & de eodem regno loquitur. consil. 339. pro maiori intelligentia. Pau. Ca. d. col. 164. vbi simpliciter loquitur.

Et Hispanos Arragonenses.

tis constat: nam dextrum pro felici & propitio poni solitum affirmat Nonius Marcellus autoritate Virgilij lib. 8. Aeneid.

Et nos, tua dexter adi pede sacra secundo.

Vbi & Seruius ita interpretatur. Et tumultuantem multitudinem dextra compescere aut indicere silentium, & pacem afferre antiqui solebant. Ex quo & Principū statuas pedestres & equestres dextera porrecta videmus, & Marius cum in Romanos saeuiret quos seruare voluit dextra porrecta incolumes fecit. Et si quid data fide futurum pollicebatur, dextram porrigebat, vt videre licet apud Liuium 1. dec. lib. 3. & Plin. lib. 11. c. 45. Ex quo Virgil. lib. 3. Aeneid,

Ipse pater dextram Anchises haud multa moratus

Dat iuueni.

Vbi & id Seruius Annotat.

Et alibi lib. 3. eiusdem operis,

Iungimus hospitio dextras, ac testā subimus.

Nam & apud Priscos si quid firmum & illibatum esse volebant, illud dextra sanciebant, vt tradit Probus Aemilius in Datami. De quo & nos amplius dicemus in Alexandrum ab Alexandro lib. Genialium dierum 2. c. 19.

¶ Illam autem glo. in d. c. quā periculosum, vt eam veluti postliminio repetam, in omnibus sequitur Host. Io. And. Pan. & alij in d. c. licet, Arch. Dom. & Car. Alex. in d. c. quā periculosum, vbi & prāterea addunt ex aliorum antiquorum autoritate, primogenitos habuisse vestem quandam specialem, aut, vt in quibusdam codicibus legitur, spiritualem, quam in sacrificiis tātū induebant, eosque in solemnitatibus & conuiujs benedicere solitos fratribus natu minoribus, recepturos tandem parentum benedictionem. Quā omnia fermē tradunt etiam Io. And. & Pan. in d. c. licet, de voto. Bal. in d. l. cum antiquioribus, col. 4. vers. modo quāritur. & ibi etiam Iac. à San. Georg. C. de iure del. vbi ad hoc alleg. Bal. historiam scholasticam, & latiū Mart. Laud. in eo tract. quem de primogenitura addidit, in prin. Barb. d. conf. 100. col. 5. lib. 2. & rursus inter con. Fran. Cur. Sen. conf. 67. sapiēter optimus, col. 10. ver. capio aliū articulū, & Bened. in d. c. Raynutius. vbi suprā. Sed & id quod de veste dictum est, ante Petrum Comestorem cōditorem historię scholasticę affirmat D. Hiero. autoritate Hebræorum scriptorum, pōstq; eum, gl. ord. & Nicol. Lyren. non omnino malus Bibliorum interpres, enarrantes illud Gen. 27. Et vestibus Esau valdē bonis, quas apud se habebat, induit eum, ex quo loco hoc excerpterunt Hebræi scriptores.

¶ Adiciunt Hieronymus, gl. ord. & Lyren. huiusmodi vestes quā pretiosę erant & odorifere, vt dicit Lyr. fuisse sacerdotales, quas induit primogeniti victimas Deo offerebant, quoniam ante legem à Moysē datam, quo tempore Aaron ad sacerdotium assumptus est, primogeniti fungebantur officio sacerdotum, quod postremum scilicet de sacerdotio & illi ipsi asserunt, illud exponentes quod Genes. 14. scribitur de Melchisedech. & rursus idem Hieronymus in epistola ad Onagriū, cuius initium est, Misisti volumen. & in Genesim, dum enarrat illud, Ruben primogenitus meus, quod est in 49. c. & glo. item ord. Isidorus testem citans Gen. 26. in enarratione illius loci, Vende mihi primogenita. Et iterum in epist. Pauli ad Heb. ca. 12. & ibi etiam Nicol. Lyr. super eum locum, Propter vnam escam vendidit primitiua sua: & ipse Lyr. Num. 3. enarrans illud, Ego tuli Leuitas, &c. Quod & infrā nu. 21. in fi. de Aegyptijs dicam.

¶ Addit autem Hieronymus, quo loco proximē citauimus, quod & regnum quoque primogenitis debebatur. Id quod probatur ex eo quod scribitur 2. Paral. c. 21. Regnum autem tradidit Ioram, quod esset primogenitus, & quod à Iosepho traditum est, lib. Antiq. 14. c. 1. Iniquum à multis fuisse existimatum Aristobolum Alexandri Regis Iudæorum filium iuniorem regnare: & Hircanū maiorem, cui propter ætatem imperium debebatur, priuatum manere. Quam etiam rationem coram Pompeio Hircanum ipsum adferentem recenset c. seq. Sed Aristobolum eam ita resellentem, quod Hircanus spontē cefsisset imperio, propter suam naturalem & inefficacem segniciem.

¶ Sed & addit Mart. Laud. vbi suprā, & Barb. d. conf. 67. & Soc. d. con. 47. quod primogenitus, peccorum primogenita solus suscipiebat. Ad quam sententiam referri potest, licet nihil ad hoc alleget, quod scribitur Deut. 21. Iste est principium liberorum eius, & huic debētur primogenita. Et hoc videtur voluisse gl. interli. super illud Gen. 27. vnde mihi primogenita, suprā alleg. inquiring primogenita specialiter deberi primogenitis.

¶ Nec silentio prætereundum est id quod suprā diximus, primogenitos fuisse cæteris honoratioris, apertē probari Gen. 27. vbi Isaac benedicens filium Iacob, qui Dei ordinatione primogenitus erat, cuique ius ipsum primogeniturę diuenditum fuerat: Esto, inquit, dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuę. Ex quo apertē colligitur quanto honore præcederet primogenitus cæteros fratres, vt & annotauit Io. And. in d. c. licet, de voto. & Pan. conf. 3. incip. mtar in præfenti causa, col. 3. lib. 2. Et de hac re dicam postea latiū.

¶ Apud Aegyptios quoque, qui multa à Iudæis mutuati sunt, hunc etiam morem fuisse, vt primogenitus cæteris anteponebatur, liquido significatur ex eo quod scriptum est Exod. 11. Media nocte ingrediar in Aegyptum, & morietur omne primogenitū in terra Aegyptiorū à primogenito Pharaonis, qui sedet in solio eius, vsque ad primogenitum ancillę, &c. vbi & ad hoc eum locum annotat Lyr. vt non immerito scripsit Trogus, & qui eius Epitomen fecit Iustinus lib. 16. Ptolemæum, cui Aegyptus Africaque & Arabiæ pars post Alexandri mortem cefsit, contra ius gentiū minimo natu

natu ex filijs regnum Aegypti tradidisse. Sed & idem lib. 39. scriptum reliquit quod cum Ptolemæus Rex quoque Aegypti (is est cui Physconi cognomentum fuit) regnum vxori Cleopatra, & alteri filio quem illa deligeret, reliquisset: materque prior in iuniorem filium esset, à populo cōpellitur maiorem eligere, qui & Ptolemæus Lathirus vocatus est. Quam rem aliter recenset Pausanias lib. 1. sed ita vt huic loco non minus cōueniat. Nam Cleopatra, inquit, Ptolemæi mater, quem Philomatorum ridiculi causa ob matris odium appellarunt, Alexandrum natu minorem ad Regiam euexit dignitatem, qui mox matre mortua ab Aegyptijs est expulsus. Ptolemæo vero natu maiori regnum est traditū. L. autē Florus Epitome Liuij lib. 46. scribit, Ptolemæus Aegyptiorū rex cum à minore fratre regno pulsus fuisset, missis ad senatum legatis restitutus est. Sed & ex Heliodoro Phœniceo lib. 1. iterūq; 7. videre licet primogenitum filium Pontificis Maximi vrbs Memphis, quæ prima & præcipua erat totius Aegypti, in ea dignitate succedere solitum. Et vide quæ dicam infrā nu. 55.

23 ¶ Moabitas item quorum frequens est mentio in sacris nostris literis, eo iure vfos vt primogeniti in regno succederent: testis est lib. Regum 4. c. 3. ad finem, loquens de Edom rege illius gentis, Arripientēque, ait, filium suum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocaustum super murum, & facta est indignatio magna in Israël.

24 ¶ Quin apud Albanos illos patres Romanorum satis constat maiorem natu filiorum in regno successisse, authore Liuij, qui post initium lib. 1. ab vrbe cond. scribit Procum regem, Numitorem atq; Amulium procreasse, Numitori, qui stirpis maximus erat, regnum legasse: plus tamen valuisse vim quā voluntatem patris, aut verecundiam ætatis. Pulso enim fratre Amulium regnasse. In quam etiam sententiam Dionysius Halicarnassæus lib. 1. Procas, inquit, annos regnauit tres & viginti, Deinde Amulius haud iure regnum occupans, cum Numitori deberet fratri seniori.

25 ¶ Græci item qui & ipsi multa ab Aegyptijs ad suos mores traduxerunt, quos primū genuerunt; cæteris anteferebant. Cum autem in Græcia fuerint nō parum multæ præclaręq; gentes, & vrbes optimis legibus ac moribus institutæ: satis erit si vnam omnium nobilissimam in præfentia ostenderit istud obseruasse. Apud Lacedæmonios, qui diutius Græciæ imperium tenuerunt, quibusq; sublati Græciam *μονοφθαλμοι*, id est, vnoculam, siue luscā futuram dicebat Leptines apud Aristot. lib. Rhetor. 3. c. 10. in quo de vrbis differit, tanquam Lacedæmon alter esset Græciæ oculus, quod etiam Iustinus tradit lib. 5. dum Spartam, & Athenas duos Græciæ oculos vocat: Apud Lacedæmonios, inquam, tradit Herodotus in Terpsichore, filium ex lege in regno succedere, qui maximus natu esset: atque ob id Cleomenem Anaxandridis Regis primogenitum mentis quidem inopem, Dorico fratri natu minori, qui virtute omnibus æqualibus præstabat, fuisse præpositum. Cuius etiam legis Lacedæmoniorum meminerunt Probus Aemilius, & Plutarchus, vterq; in vita Agesilai, in prin. & constat quoq; ex eodem in vita Agidis, atque etiam ipso Herodoto in Polymnia, vbi de Leonida loquitur Spartanorum rege.

26 ¶ Vt tamen silentio non præterierim alterum Græciæ oculum, Athenienses dico, apud quos quādiu sub regibus vixerunt, filius primigenius regnum obtinebat, quod ex eo videre licet, quod à Pausania scriptum est lib. 1. quo Attica tractat, quod cum Cecrops iunior cū filiis à Metionidis regno pulsus esset, diēmq; suum obiisset. Postea verò eius filij eiecti ipsi Metionidis Athenas reuerfi fuissent, Aegous horum maximus natu regnum obtinuit. Sicuti & apud Rhodios qui & ipsi ex Græcorum numero sunt, si quando à regibus gubernaretur primogenitus regnum tenebat, vel teste Diodoro Siculo lib. Bibliothecæ 6. c. 13. vbi refert, quod Ochimus Solus filiorū natu maximus regnum post patrem ipsum tenuit.

27 ¶ Macedoniam præterea multæ quondam partis Europæ, maioris Asię imperio potitā hoc quoque instituto vsam esse palam ostendit, quod apud Liuium 4. dec. lib. 10. Perseus Philippi Macedonum Regis filius dicit iure gentiū, & vetusto Macedonū more, & ordine natura maiore natu filiorum in regno succedere. Quin apud Diodorū Siculū cod. lib. quo gesta Philippi Regis Macedonū describit, quilibet totius operis eius authoris est 16. statim post principiū, legimus post obitū Amyntæ ipsius Philippi patris Regis Macedonum in regnum primo loco successisse Alexandrum filium illius, & Philippi fratrem qui natu omnium fratrum esset maximus. Quod & Iustinus tradit lib. 7.

28 ¶ Id quoq; à Troianis obseruatum fuisse apertē indicat id quod in Euterpe scribit Herodotus Græcè quidem, sed in hunc sensum, Neq; verò regnum ad Alexandrum erat peruenturum, vt iam sub eo res essent seniore Priamo, cum Hector & natu maior, & virtute præstantior, quā ille, regnum esset defuncto Priamo suscepturus. Illud quoq; Virgilianum lib. 1. Aeneid.

Præterea sceptrum Ilione quod gesserat olim

Maxima natarum Priami.

In cuius loci enarratione Donatus, Solent, inquit, religiosi parentes quæ habent optima filiis deferre maioribus. Et post eum Seruius Maurus, Antiquitus, ait, scēminę regnabant, præfertim primogenitæ. Sed quod apertius id quod diximus probat, tradit Messala Coruinus in eo libello quem ad Octavianum Augustum scripsit de ipsius Augusti progenie, Troium illum Troianorum regem, à quo & Troia dicta est, duos filios habuisse, illum scilicet, & Assaracū. At illum defuncto patre, quod maior natu esset, regnum obtinuisse. Dares autē Phrygius, si is est, in eo libro, cui titulus est, de excidio Troiæ, tradit Priamum commonefecisse filios, quos multos habebat, vt maiores natu minoribus imperarent.

DE IVRE PRIMIGENIORVM

29 **¶** Sed & apud Persas quibus etiam orbis imperium diutius fuit, id quoque video fuisse usurpatum Platonis testimonio, qui id ipsum asserit in lib. quem Alcibiadae de natura hominis dicit, & Plutarchi in vita Artaxerxis, paulo ante si. & Procopij lib. 1. de bello Persico, ubi dicit legem Persarum maiorem natu ad regnum vocare. quod & comprobatur controuersia filiorum Darij ab Herodoto relata in Polymnia, & Iustino lib. 2. quam adscribemus infra q. 31. & Alia Artaxerxis & Cyri, cuius meminit Plutarchus in Artaxerxe. Ideoque Cyrus Persarum rex, qui primus in eos a Medis imperium transtulit, moribundus apud Xenophontem ita regnum suum instituit, ut Cambysij filio primogenito regnum, Tanazaridi vero alteri filio alia quaedam minutiora reliquerit.

30 **¶** Apud eos autem aqua fuit cognomento aurea, ex qua Rex tantum probat, ac ex filiis eius natu maximus: ceteris autem ex ea bibere erat capitale, ut retulit Agathocles, & ab eo Athenaeus. Ea erat forte ex amne Euleo, qui circuit arcem Susarum, ac Dianae templum augustissimum, qui ut scribit Plinius lib. 6. c. 27. in magna ceremonia fuit. Siquidem Reges Persarum non ex alio bibunt, & ob id in longinqua portant. Hinc arbitror esse quem Herodorus lib. 1. vocat Choaspem, qui, ut dicitur, circa Susas fluit, eoque vno ex omnibus fluuiis rex potat. Nam aquam illius decoctam, & in argentea vasa diffusam ferentes per multam carrucam quatuor rotarum mulis trahentibus assidue comitantur, quocumque ille proficiscitur. Quod & ex Plutarcho in lib. de exilio, & Aeliano videre licet lib. 12. Variarum Historiarum, ubi de Xerxe loquitur. Sed & tamen Aufonius Medorum regi tribuit in urbium catalogo, ubi de Burdigala loquitur,
*Hunc cuperes rex Mede tuis coniungere castris,
 Flumina consumpto cum defecere meatu,
 Huius fontis aquas peregrinas ferre per vrbes,
 Vnum per cunctas solitus portare Choaspem.*
 Nisi dicas Choaspem & Euleum diuersos amnes esse, ex quibus tantum Parthorum Reges bibere scribit ipse Plin. lib. 31. c. 3. Quamquam sunt qui Choaspem eum esse dicant, ex quo Persarum reges Euleum, ex quo Arabum reges etiam tantum habebant.

31 **¶** In Syria etiam quae & Afsyria dicitur, ut Herodoto lib. 7. placuit, quae item Phoenicia & Palaestina, & Mesopotamia, ut patet ex Plin. lib. 5. c. 12. & Eusebio lib. de preparatione Evangelica 10. & alijs scriptoribus, hoc ipsum fuisse factitatum, testimonio est quod Iustinus lib. 34. memoria prodidit, Demetrium ab Antiocho fratre natu maiore Rege Syriae obsidem Romanis datum, cognita morte ipsius Antiochi, a Senatu petiuisse, ut ad regnum capescendum dimitteretur, id aequum esse dicerem: quoniam sicut iure gentium maiori fratri cesserat, ita nunc sibi qui filium fratris aetate antecederet, regnum deberi, cuius etiam rei meminit L. Florus lib. 46.

32 **¶** Parthos quoque qui tantae virtutis fuere, ut a Romanis trinis bellis per maximos duces florētissimis temporibus lacerati, soli ex omnibus gentibus non solum pares, verum etiam victores fuere, huiusmodi institutum obseruasse, auctor est idem Iustinus, qui lib. 41. Hic, inquit de Pampacio loquens, actis in regno 12. annis decessit relictis duobus filiis Mithridate & Pharnace, quorum maior Pharnaces more gentis haeres regni, Mardos validam gentem bello perdomuit.

33 **¶** Apud Germanos item illos, qui quinque simul Consulares exercitus populi Rom. fuderunt, attriuerunt, & debellarunt, maximus natu liberorum omnia iura successionum solus excipiebat, praeter equos, quos quidem excipiebat filius, non ut caetera maximus natu, sed prout ferax erat & melior, ut scribit Cornelius Tacitus in lib. quem elegantissime de moribus Germanorum scripsit.

34 **¶** Numidae tantum aetati in successione tribuebant, ut non modo primogenitum Regis filium caeteris filiis, sed & fratrem Regis, si quis esset natu maior filiis ipsius Regis anteponebant, ut videre licet ex Lioio lib. 9. secundi belli Punici, quo loco differit de varia Masinissae fortuna in amittendo recuperandoque regno. Cuius haec verba sunt, Militante eo pro Carthaginensibus in Hispania patris eius moritur (Gabae nomen erat) regnum ad fratrem Regis Desalcem pergrandem natu (mos ita apud Numidas est) peruenit.

35 **¶** Dies iam me deficiet, si omnes sigillatim recēdere & persequi velim qui hoc iure vsi sunt. Quando apud vniuersos homines, si verum dicit Herodotus in Polymnia, institutum fuit, ut maximus natu liberorum obtineret principatum. Id quod etiam tradit e nostris Bald. in l. ex hoc iure. col. 2. ver. quarto quaeritur. ff. de iust. & iur. Semper, inquit, fuit, & semper erit, quod primogenitus succedit in regno. haec ille. Et sane nostris quoque temporibus apud omnes gentes consuetudo est, & ea quidem a iure approbata, ut in his quae sunt dignitatis, primogenitus caeteris praefertatur, ut no. in c. licet, vbi glo. Host. Ioan. Andr. Pan. & alij de voto. & voluit etiam Old. conf. 94. incip. eleganter, col. 4. & conf. 237. perlectis & diligenter attentis, in 1. dubio, vbi loquitur de Baronius. Per. Iac. tit. de cau. ex quib. vasa deb. amit. feud. col. 3. Bal. in l. vt in testa. C. de suis & leg. & conf. 275. quod pro regula, lib. 2. & col. 389. consuetudo est. col. 3. ver. in contrarium omnes getes. eod. lib. 2. vbi & ob id dicit id esse iuris gentium. Alb. in proce. ff. discipuli, col. 2. & in l. in successione. in fi. C. de suis & legit. haered. Angel. conf. 287. pro clariori decisione, col. v. ver. quinimo, & in talibus dignitatibus. Card. Flor. conf. 137. redemptoris, & c. ad primum, col. 2. Pet. Anc. conf. 339. pro maiori intelligentia, col. 1. in fin. & iterum antepe. etiam in fin. Pan. in c. prudentiam, col. 4. ver. aduerte tamen diligenter. & ibi etiam Fel. colum. 2. velic. & ista limitatio, de offi. deleg. & idem Pan. in c. dilecti, col. 4. super 3. glo. de arb. & conf. 12. casus talis est, magnificus dominus, col. 3. ver. sed est dubium. lib. 1. & con. 3. omnium quae fecit

fecit pulcherrimo, incip. nitar in praesenti, col. 3. ver. sed his non obstantibus, & iterum col. 4. ver. ex his infertur, lib. 2. Pau. Cast. in l. maximum vitium. post medium. C. de li. prater. & conf. 179. in causa quam magnificus dominus, col. 3. ver. vel melius potest dici, lib. 1. Ant. Rosel. in tract. legitimationum, in causa finali, col. 5. ver. vltimus & nunc intro tertium. Mar. Laud. in c. 1. §. & quia vidimus, col. 2. ver. tertio quaeritur, tit. qui feud. da. pos. & in suo tract. de primogenitura, col. 4. ver. quarto an ius primogeniturae. Alex. conf. 25. attentis narratis, col. 4. ver. praeterea dicit, & iterum col. pen. ver. sic etiam videmus, in fi. lib. 5. Barb. inter conf. Fran. Curt. Senioris, conf. 67. col. 10. ver. capio alium articulum. Guido Pap. dec. Delph. 476. vtrum legitima, & conf. 60. ad dubia, in fi. Car. Alex. in c. 1. §. & quia, post prin. tit. de his qui feud. dare pos. & in c. qualiter, tit. si de feu. sic. cont. inter do. & ag. Phil. Fran. in rub. de test. lib. 6. col. 33. ver. 25. & in c. grandij, in 2. no. de sup. negl. prael. Iac. a S. Geor. in tract. feud. in prin. col. 3. ver. idem est. Iason in l. 1. col. pen. ff. de const. prin. & in l. nemo potest, col. 1. ff. de leg. 1. Phil. Dec. con. 225. in causa quae quondam, col. 2. & conf. 289. visa longa serie, col. 3. Caro. Rui. conf. 25. dubitabilis, col. 5. nu. 14. lib. 1. Ant. Corf. in tract. de pot. & excel. reg. q. 9. Matt. Afflic. in const. Siciliae, incip. speciale, col. 2. & Gaspa. Valesc. in repet. l. imperium, char. 8. col. 3. ver. & est notandum. ff. de iurisd. om. iud. Alc. in l. obuenire. ff. de verb. sign.

36 **¶** Et id quidem iuris est, ut dicit Card. Flor. conf. 129. dubia principalia, col. vlt. per l. imperialem. §. praeterea ducatus, tit. de prohib. feud. alien. per Feder. Vt non abs re qui nominarebus imposuerit, principis vocabulo, & eum qui regnum, imperium, potestatem, principatum obtinet, & primum significare voluerunt. Primum clarius est, quam ut probatione indigeat. Alterum illo Tullij testimonio apertissimum est ex 7. in Verrem actione, Vt quisque in fuga postremus, ita periculo princeps. Et lib. 10. Epist. familiar. epist. incip. Antonius, ad omnia pericula princeps esse non recusabit. Et lib. 3. Officiorum, dum appellat Cratippum principem huius memoriae Philosophum, & ex alijs prope infinitis locis eiusdem, & Lijij 1. dec. lib. 10. Sabinum aduenam principem nobilitatis Appij Clausum, & c. Et 3. dec. lib. 1. de Hannibale, Princeps praelium inibat, vltimus conferto praelio recedebat, & aliorum optimorum authorum, Ex quibus non praetermittam illud Virgilij lib. 5. Aeneid. in id expressissimum,
*Princeps ante omnes densum Palinurus agebat
 Argem.*
 Nam illic de primo loquitur. ideo & Seruius ibi vnum, inquit, vocat. Et quem ibi Virgilius principem ante omnes dicit, eundem ipse alibi primum ante omnes dicit, lib. scilicet 2.
Primus ibi ante omnes magna comitante caterua. Columella autem li. 11. c. 2. haud multo post principium appellat Ianuarium principem mensum, id est, primum. Et id quidem Graecorum imitatione, quibus ἀρχὴ principatum quoque & principium significat, vel testimonio Aristotelis li. 3. Rhetoric. c. 11. aut vlt. alij fecit 16. Nam & ante omnes Hebraei hoc vocabulo מַשְׁלָטָה & principium & potestatem intellexerunt. Tanquam scilicet apud omnes gentes is qui primus est liberorum, idem & principatum ante caeteros obtinere debeat.

37 **¶** Qui mos tam late patens, & veluti vno omnium populorum gentiumque ac nationum consensu institutus, a natura ipsa rerum omnium magistra manasse videtur, quae homines primigeniorum amantiores, quam caeterorum efficit, ut omnibus exploratum est, qui filios genuerunt. & e nostris asserit Old. nominatim loquens de huiusmodi consuetudine praeferebant primogenitos, conf. 94. eleganter circa negotium, col. 4. ver. hoc etiam suadet dilectio. & Alb. in proce. ff. discipuli. & in l. pen. col. 2. ver. hoc etiam suadet. C. de don. inter vir. & vxor. & Card. Florent. d. conf. 137. col. 2. & Corne. conf. 244. videtur prima facie dicendum, col. 6. lib. 2. & Benedic. in repet. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento, le 1. nu. 172. & Anto. Corfe. in tract. de pot. & excel. reg. q. 74. Steph. Bert. conf. 1. quamuis donatio, col. 2. nu. 8. li. 4. Quod & probat illud Zachariae 12. cap. Et dolebit super eum, ut doleri solet in morte primogeniti. Et illud 2. Reg. 13. c. Et noluit contristari spiritum Ammon filij sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei. Ideoque Francisc. Arc. cuius omnifaria eruditio passim ab omnibus extollitur, in consil. 14. viso & diligenter considerato, col. 10. ver. venio nunc ad tertium, dicit l. isti quidem. §. vlt. ff. quod met. cau. loquentem de filiis, habere locum maxime in primogenitis. quod & non obscure voluerat Car. Flor. d. conf. 137. vbi supra.

38 **¶** Hinc quoque asserunt scriptores Ecclesiastici vltimam Aegyptiorum plagam, qua primogenita omnia mortua sunt, quae memoratur Exo. 11. c. & in Decretis Canonicis in §. ite peccato Aegyptiorum. i. q. 3. fuisse caeteris multo acerbiorum, grauioremque, ob id quod sui quibusque primogeniti sunt caeteris liberis multo chariores, sintque apud parentes in maiori pretio natu maximi. quod anno tauit Lyr. in d. c. 11. & ante eum Augustinus in eo sermone quem de septē plagis conscripsit dicens, cum de ipsa vltima plaga loqueretur, Nihil est in haeredibus charius primogenito. Cuius etiam rei mentio fit in §. his itaque respondetur, ver. animalia Aegyptiorum. i. q. 4. Et de hac quoque re loquens D. Chrysostomus in Genesim Homil. 51. Apud veteres summus honos erat primogeniturae. & quod ita sit, hoc argumento collige, Cum Deus Israelitarum gentem ex Aegypto liberare, & iuxta promissionem patriarchae factam a tyrannide Pharaonis asserere vellet, obliuente & detinere volente tunc Aegyptio: post varias plagas etiam hanc postremam intulit, quasi facies ut Aegyptij suis manibus extruderent Israelitarum genus. Nam simul omnia Aegyptiorum primogenita occidit fecit, vidissetque in singulis domibus eiulatus & lacrymas & c.

Et id iuris est.
 Princeps significat primum, & qui principatum obtinet.

Parentes impius amat primogenitos.

Vltima Aegyptiorum plaga qua primogeniti mortui sunt omnium grauiissima.

In

39 *Natura docet primogenitos esse magis honorandos.*

In quam sententiam refert Herodotus in Erato, quod cum Lacedæmonij oraculum aliquando accepissent, quo monerentur, vt geminos Aristodemi & Aeginæ filios Reges constituerent, primo- genitum autem magis honorarent: cſentq; ignari, vter eorum esset maior natu(mater enim & nu- trix hoc ipsum disſimulabant) illi monitu cuiusdam Meſſenij nomine Panitis obseruarunt, vtrum puerorum mater priorem lauaret & cibaret: depræhenderuntque illam primigenium alteri præfe- rentem, tum cibando, tum lauando, cui nomen Euristhenem imposuerunt: iuniori autem Proctem. Quam etiam historiam strictim memorauit Mamertinus, aut quisquis alius is fuit, Panegyrico ad Maximianum scripto, cuius initium est, cum omnibus festis. Quod mater ergo de industria occulta bat, id natura prodidit, quæ natu maximos renitentibus etiam parentibus cæteris honore antepo- fuit. Nam & Diuus Chryſostomus in 5. aduersus Iudæos Homil. Primogenitos, inquit, posterius ge- nitis honorabiliores esse oportet.

40 Idcirco Gregorius Nazianzenus Vitalianum quendam increpat, quod primogenitos tantum fi- lios (quod parentibus est maximum) odio haberet, extraque domum abigeret huius carmen est, *πρωτόγονος υἱός, ὁ πατράσιν ἐστὶ μέγιστος, τὸ ὄσω ἀπεχθαίρει, ἢ δὴ μάλα ἔκτος ἐλαύνει.* Sed & hoc vice Prouerbij celebratum fuisse author est Lucianus in dialogo *πρὸς παρασίτου*, id est, de parasito, cuius hæc verba sunt in fine dialogi, *καὶ σοὶ λοιπὸν ὡσπερ οἱ παῖδες ἀφίξομαι, καὶ εἰς ἐμὴν καὶ μετ' ἀριστον, μαθησόμενον τῶν τέχνων. σὺ δὲ με ἀντὶ τῶ δίκαιος δὲ, δάσκειν ἀφθόνως, ἐπεὶ ἢ πρῶτος μαθη- τῆς σοὶ γίγνομαι. φασὶ δὲ καὶ μητέρας πρῶτα φιλεῖν τῶ τέκνων.* Id est, Tibiq; posthac manè, & post prandiu puerorū more auscultaturus, artēmq; hanc percepturus veniā. Tu verò meipsum citra inui diam, vt par est, edocebis. Nimirum qui omnium hominum primus tibi discipulus ſio. Aiunt autem & matres primos foetus præ cæteris diligere. Huc quoque alludit illud Virgilij lib. 7. *Aeneid.*

Hic iuueni primam ante aciem stridente sagitta Sternitur.

Mouet enim pathos, vt scienter annotauit Donatus cum locum edisserens, & quod Tyrri filius, & quod maximus natu. Illudque Catulli in Argonauticis ad fin.

Optauit genitor primæ vi funera nati,

Liber vt innuptæ potiretur flore noueræ.

Addit enim primæui, vt auget atrocitatem sceleris. Hinc quoq; Deus Opt. Max. populum Israël, quamuis non primus esset ætate, vt dicit Amb. in lib. 2. de Cain & Abel. c. 2. tamè illum primogeni- tum appellauit Exo. c. 4. Primogenitus meus Israël. Quoniā videlicet illum præ cæteris diligebat.

41 *Matres cur primogenitos ardentius amanant.*

41 Et cum id in vtroq; parente procedat, tum verò maximè in matribus, vt satis constat ex illo Lu- ciani loco. Cuius rei peculiare quædam rationes affert Antonius Ludouicus Olyſſiponenſis Pro- blematōn lib. 2. sec. 3. c. 2. Cur, inquit, matres primos natos ardentius & impatientius amat? An quo- niam ea longius amore prosequimur, quæ pluris constiterunt? primi autem liberi primū genita- lia vincula claustraque ruperunt, & Lucinam doloribus inuocari fecerunt. An quia matres tum primū dici, & inuocari incipiunt, quod magnæ cuiusdam reuerentiæ putatur? An quia pignus quoddam & veluti arrabonem accipiunt, quo viri coniugibus firmiori copula adhæreant? Hinc igi- tur à matribus pueri impensius diliguntur, quia longiori tempore labores & emendi, partūsq; dif- ficultates pertulerunt. Quod verò in senectute pepererūt, ideo etiam amare ægrius & affectuosius solent, vel quia cæteris grandioribus iam factis adhuc sunt paruuli, vel vt fructum Veneris postre- mum, quem vltra fecundari desierunt, vel quia parentibus imbecillis præ senio iam redditæ, sci- pionem quendam & baculum quo imbecillis & inualida eorum senectus fulciatur, sustulisse viden- tur. Hæc ille, quorum multa & ad patres quoque pertinent.

42 *Nonnullos eos magis diligere quos in senectute genuerunt.*

42 Scio autem illud nonnullos, filios suos nouissimos, præsertim in senecta generatos præ cæteris di- ligere. Cuius rei exemplum nobis præbet Iacob ille patriarcha, qui vt scribitur Genes. 37. c. circa ini- tium, diligebat Ioseph super omnes filios, eò quod in senectute eum genuisset. Et Priamus qui Po- lydorum nouissimum filiorum charissimum quoque omnium habebat, apud Homer. lib. 2. *Olia.*

ὄννεκα δὲ μετὰ πᾶσι νεώτατος ἔσκε γόνιος, καὶ δὲ φίλπετος ἔσκε.

Quoniam ei inter filios nouissimus erat generatione,

Et ei charissimus erat.

Idem autem lib. 16. *Odyſſæ* hanc comparationem huc pertinentem posuit,

ὡς δὲ πατὴρ ὅν παῖδ' ἀφιλάφρονων ἀγαπάει, ἢ δὲ τ' ἢ ἀνὴρ γαίης δικάτω ἐν ἑαυτῷ,

Μοῦνον ἢ πλὴν γέγονε.

Sicut autem pater suum filium amicus amplexatur

Venientem ex longinqua terra decimo anno,

Solum vnicūque ei in senectute genitum.

*Et 9. *Iliad.**

καὶ με φίλος, ὡς οἱ πατὴρ ὅν παῖδ' ἀφιλάφρονων ἀγαπάει, ἢ δὲ τ' ἢ ἀνὴρ γαίης δικάτω ἐν ἑαυτῷ.

In quam etiam sententiam est illud *Erandi Virgilia-*

*ni lib. 8. *Aeneid.* loquentis de Pallante filio,*

Da me te charæ puer, mea sola, & fera uoluptas,

Compil

Complexu teneo.

His enim verbis, & fera voluptas, ostendit illum in senectute genuisse. Libanius autem sophista ad Eumorphum scribit liberos senioribus parentibus natos solere gratio- res esse, quàm quos iuniores genuerunt. Sed vt satis videmus, non ob id hos magis diligimus quod nouissimi sunt: sed quod eos in senectute veluti præter spem genuimus, nobis ob eam rem placentes, quasi præter vires naturæ peculiari ac propria quadam virtute id fecerimus. Nec id ta- men perpetuum est, sed cum id contingit à scriptoribus annotatum.

Animalia bruta primogenitorum foetus amantiora.

43 Sed vt redeamus ad id quod generalius est, non homines tantum, sed & cætera quoque animan- tia rationis expertia, & quæ solo feruntur naturali appetitu (vt id magis ab arcano quodam naturæ sensu profectum, quàm ab humana sapientia esse intelligas) foetus primogenitos charius amant. Quod mirè expressit certissimus ille naturæ explorator Homerus, cum describit in exordio libr. 17. *Iliad.* Menelaum per medios bellatores fulgentibus armis irrupentem pro Patroclo pugna- re, quemadmodum & facit mater querula pro vitula, quam primū enixa fuerat. Huius in eam rem carmen est,

ὄσο' ἐλαβ' ἀτρεῖς ὄσοι ἀρνίφιλον Μενέλαου

Γάτρον κ' ὄσοι δαίμεις ἐν θυοτινῷ

Ἢ δὲ δ' ἐπὶ τῷ ποταμῷ πεκορυθμέν' αἰθερὶ χαλκῷ,

ἀμφὶ δ' ἀράντ' αἰὲν ὡς τις πρὸς πόρταν μήτηρ

πρωτόκ' κινυρὴ δ' ἄρην εἰδύια τόκοιο.

44 Et huc quoque pertinere videtur, quod ab antiquis obseruatum est, & scriptum ab Aristotele lib. 6. *Historiæ animalium*, ca. 18. scroſam cum peperit, primam mammam porco qui primus in lucem prodit, præbere, tanquam scilicet omnium sibi charissimo. Cuius rei etiam aliud memorat Plin. lib. 11. c. 40. cum scribit, Primogenitis, aut vt alij legunt, primis genitis in quoque partu sues primas præbent (eæ sunt faucibus proximæ, scilicet mammæ) nam de his loquitur subditque, Vt suam quif- que nouit in foetu quo genitus est ordine, eaque alitur nec alia. Et idem quoque scribit Albertus Magnus lib. de animalib. 6. tract. 3. c. 1. ad fin. Et quod tradit Aelianus lib. 3. de natura animalium, canes maximo natu catulo ius primigenium tribuere. Canis, inquit, etſi permultos ex sese parit catu- los, horum tamen è numero primus in lucem productus patrem refert, omninoque similitudinem speciẽmque illius gerit: cæteri vt castis tolerant nascuntur, quod studio & prouidentia naturæ fieri vi- detur, & matri patrem anteferentis, & cæteris primigenium longè anteponentis. Plin. autem lib. 8. c. 40. scribit optimū ex canibus in foetu esse, quem primū fert in cubile foeta. Et de his duobus scilicet sue, & cane Tzetzes *Historiarum Chilia*. 4. c. 126.

Sus primam mammam primo foetui præbet.

ὁ κύων χερσαί' δὲ τέκνον τιμᾶ δὲ πρῶτον,

πρῶτον δὲ χοίρου γέννημα, πρῶτον μάλιστα θυλάξαι,

καὶ καβέξαι τὰ λοιπὰ, ἢ Βαβυλῶν δικέου.

Id est ad verbum,

Canis autem terrestris catulum honorat primū.

Primus verò proceri natus primam mammam fugit,

Et deinceps cæteri secundū gradum suum.

Idem Aelianus, vt ad eum reuertamur, eiusdem operis lib. 15. ca. 15. Iustitiam, inquit, mater hirundo in filios suos seruat in distributione cibatorum, suam cuique tribuens dignitatem. non enim vnica tantum distributione omnes pascit (neq; enim posset, cum ea quæ affert, pusilla & paucillula sint) pri- mum in lucem æditum primò pascit, deinde ab illo secundum, tertium tertio loco, partum alit, sicq; deinceps vsque ad quintum progreditur. neque verò amplius quinque ferre in vtero solet.

Rationes prædictorum.

45 Cuius rei duas comperio potissimum rationes, & ipsas ab imis naturæ præcordiis depromptas. Primum quod primogeniti sunt veluti parentibus coniunctiores, ad eosque propius accedere viden- tur. Id quod licet facile ex eo deprehendere, quod afferunt syderalis scientiæ scriptores, quod cum parentum facta, & euentus ex filiorum etiam natiuitate dignoscantur, cui rei quarta domus assigna- tur, habet in eam rem primogenitorum natiuitas plus virum, quàm cæterorum, vt testis est locu- pleuissimus Almanſor in lib. qui capitulorum, siue propositionum, siue etiam Aphorismorum inscri- bitur, ad Saracenorum Regem, scribens. c. 95. primogenitum fortiolem esse significatorem vitæ pa- rentum, quàm alios. In qua etiam sententia fuit Aomar, & eius autoritate Bonatus Foroliuensis vir astrorum peritissimus in 11. tracta. in quo differit de natiuitatibus & earum accidentibus, parte vlt. in quarta domo. c. 1. Quisimo Hermes ille Trimegistus, cui multarum rerum & artium scientia hoc cognomen imposuit, in *Centiloquio*. ca. 20. videtur voluisse solos primogenitos, non etiam re- liquos eam vim habere, inquit: Tribus modis præsciuntur hominū accidentia, ex natiuitate pro- pria, item primogeniti filij, postremò ex interrogatione cum affectu, & sollicitudine cognita.

Primogenitus principium virtutis.

46 Nam & sacrae literæ primogenitū filiū dicunt esse primitias, siue principiu virtutis patris, vt Psal. 78. *וְאֵת הַפְּרִיטָה*, & c. id est, vt vertit Munsterus, Percussitque omne primogenitū in Aegypto, primitias scilicet virtutis eorum. Proprie autem (vt ille dicit) textus habet, principiu virtutum. vocatur enim primogenitus principium virtutis & virium patris. Vulgata autem editio ita habet, Et percussit omne primogenitum in terra Aegypti, primitias omnis laboris eorum. Castalio au- tem sic vertit, Omniaque in Aegypto primogenita, primordia virilitatis in Chameis domicilijs occiderat. Ad quod etiam referri potest & illud Gen. c. 49. Ruben primogenitus meus, tū fortitudo mea, & principium doloris mei. Et illud Deut. 21. Filium odiosæ agnoscet primogenitum, dabitque ei de

ei de his quæ habuerit cuncta duplicia. Iste est enim ἡνικωσῆρ id est, principium fortitudinis eius, & vt vertit interpret noster, liberorum eius.

47 Primogenitos nomine parentum vocari solent.

¶ Et ex hac quidem arctiori primogenitorum coniunctione & illud quoque manasse videri potest, quod legimus fuisse antiquitus passim obseruatum, vt primogeniti nomine parentum vocarentur, vt nonnulli multi nominis afferunt, in id referentes illud Lucæ 1. & vocabant eum nomine patris, quem locum enarrans Lira. hoc annotauit, ac tradidit hodie frequenter obseruari. Quid autem, si Diis placet, parentes aut alios mouet, impellit, suadet, vt primogenitis magis quam cæteris parētum nomen imponant, nisi natura ipsa rerum omnium dux ac magistra illius arctioris propiorisq; necessitudinis conscia, quæ hominibus rebûsque nomina imponit, non fortuna, non casus, vt scienter tradit, multisque exemplis comprobat ille à secretis conciliisq; naturæ Plato in eo libr. cui tit. est Cratylus, & ex Romanis scriptoribus Gellius ex autoritate Nigidij lib. Noctium Atticarum 9. ca. 4. quauquam Bal. noster contrarium videtur voluisse in rub. de maio. & obed.

48 Primigenij scilicet meliores. Nouissimi de cetero.

¶ Secundum, quoniã meliores sunt primigenij scilicet: deteriores verò siue inutiliores qui nascuntur nouissimi, vt eruditi autumant, ad id referentes illud Virgilij Aeneid. li. 4. de fama loquentis, Extremam, vt perhibent, Cæo, Eucela: òque sororem Progeniuit. Quo in loco Seruius hoc ipsum annotauit, & extremam pro pessimam exposuit. Nam qui, inquit, de medicina tractant, dicunt inutiliores esse qui nascuntur vltimi. Cui sententiæ accedere videtur Homerus, qui in catalogo loquens de Protefilao & Philacide eius fratre, vtrumq; laudat. At ille, inquit, vt maior natu erat, ita & melior. huius carmen est eiusmodi,

αὐτοκασιγνήτης μεγὰ θυμὸν πρωτεσιλάος ὀψιότερος γενεῆ δ' ἄρα πρότερος καὶ ἀρείων ἦρος πρωτεσίλαος. Et idem dicit lib. Odysseæ 18. loquens de Idomeneo Rege, & eius fratre iunioro Aethone Et apud eundem lib. 4. Iliados gloriatur Iuno Saturni se esse filiam natu maiorem, καὶ με πρὸς θυάτην τέκετο κρόνον ἀγκυλομήτης. Quidius lib. 6. Fast. ipsam Iunonem ita facit loquentem, Est aliquid nupsisse Ioui, Iouis esse sororem, Frater magis dubito glorier, anne viro. Si genus aspicitur, Saturnum prima parentem Fici, Saturni fors ego prima fui.

Nam Homerus lib. 14. eiusdem operis vocat Iunonem filiam natu maximam magni Saturni, ἡνικωσῆρ θεὰ θυγάτηρ μεγάλιο κρόνοιο. Apud Euripidem in Iphigenia in Aulide, ipsa Iphigenia quò se commendatiorem chariorèmq; patri Agamemnoni redderet, illum sic alloquitur, Πρώτη σ' ἐκάλεσα πατέρα, ἢ σὺ παῖδ' ἐμὲ. Πρώτη δὲ γούνασι σοῖσι σῶμα δῶσ' ἐμὸν, Φίλας χάριτας ἐδάκα, κἀν τε δεξιά μιν. Prima te vocavi patrem, & tu filiam me, Prima verò tuis genibus corpus dans meum, Gratas gratias exhibui, & vicissim accepi.

49 Telegonus filius Vlyssis & Circe. Vlysses à Telegono filio natus.

¶ Et huc quoque alludens Plinius Iunior lib. Epist. 3. ad Caninium ita de Silio Italico loquitur, Beatus & scilicet, nisi quòd minorem è liberis duobus amisit, sed maiorem & meliorem florentem atque etiam Consularem reliquit. Hinc Telegonus proprii viri nomen filij Vlyssis ex Circe, quod quidem Latine nouissimo loco natum significat, pro humili, inglorio ac veluti deterrimo ponitur. Nam is patrem Vlysses occidisse fertur. Ex quo illud Horatij lib. 3. Carminum Ode 39. Telegoni iuga patricide. Vbi Acron & Porphirion interpretes id scripserunt, vt etiam Lucianus lib. 2. Verarum historiarum, & ante omnes Dicitys Cretensis qui eiusdem temporis fuit, Belli Troiani lib. 6. eodemque vlt. in fi. Et nonnihil Aristoteles in lib. de poetica & Chæremone antiquus poëta Tragædus apud Athenæum lib. 13.

50 Priora posterioribus natura esse pretiosiora.

¶ Quibus accedit quod sacra litera statim post conditi orbis principium tradunt Abel iustū quidem virum obtulisse Deo de primogenitis gregis, veluti de melioribus. Ideoque & quia alacri animo offerebat, vt ibi exponunt interpretes, respexit Deus, vt confestim subiungitur, ad Abel & munera eius. Dionysius autem Halycarnassæus, hanc in vniuersum sententiam profert lib. 1. Antiquitatum Romanarum, Preciosiora, inquit, natura sunt priora posterioribus. Quò fit vt magis u. irer, quod tradit Didymus apud authorem ἡνικωσῆρ lib. 18. c. 3. in fi. Primogenitos partus ouium abstrahendos, vt pote ineptos qui conferuentur.

51 Filiabus vltimò genitis ancillaria officia demandantur.

¶ Vt tamen interim non omitam solere ancillaria atque vilia officia demandari filiabus vltimò genitis ex Homero, lib. 3. Odysseæ, Τόρα δὲ Πηλέμαχον λῆσσε καλὴ Πηνελόπειά. Νέστωρος ὀπλοτάτης θυγάτηρ Πηληϊάδαο. Interim autem Telemachum lauit pulchra Polycastra Nestoris postrema filia Neleidæ. Id enim esse munus ancillare docet idem Homerus lib. 4. eiusdem operis,

τὸς δ' ἐπειδὴν δῖω αἰ λῆσαν καὶ χρίσαν ἐλαίω. Hos autem postquam ancillæ lauerunt, & vnixerunt oleo. Sed apud Apollonium Rhodium Argonauticò lib. 4. boues Solis pascebat Phætuia eius filia natu minima, καὶ τὰ μὲν ἐρρήντα ἦν δρυῖα ποιμαίνεσκον ὀπλοτήρη φαέτρουσθυγάτρῶν ἡελίοιο.

Primogenita & prima quæ que efficaciora ad medicamenta & magica remedia.

52 ¶ Quid quod in medicamentis, incantationibus, magicis remedijs, & id genus alijs quæ ex animalibus conficiuntur plus habere virium & ponderis creduntur primogenita, & prima quæque cætera: quin & interdum ea solum in eas res prodesse, non etiam alia: vt in his quoq; rebus intelligas primogenita esse meliora? Nam & Palladius Rutilius rei rusticæ scriptor laudatissimus lib. 3. c. 39. de arboribus loquens, Creditur, inquit, nõ fugere, si sterco primogeniti vituli adlinamus oribus vasculorū. Et idē quoq; scribit Constantinus Cæsar, aut, vt alij malunt, Casius Dionysius Vticensis, aut quiuus alius author non contemnendus lib. γεωπονικῶν, id est, agriculturæ, 15. c. 3. ex Didymo, καὶ ἂν δὲ φύγειν αὐτὸν μέλιον, αἰ βοῶν πρωτοτόκος ἀφοδέματι χρίσας τὰ σθμια ἡνικωσῆρ. Miror autem cur Cornarius πρωτοτόκος verterit, recensenti non primogeniti. Nam omnino dicendum fuit primogeniti vituli, aut vaccæ quæ primūm peperit, siue enixa est. Nam πρωτότοκος accētū in antepenultima primogenitum significat: accentu autem in penult. primò enixam. In genitiuo, quo vtitur ille liber, accentus semper in penultima est, siue sit genitiuus prioris, siue posterioris, propter vltimam lōgam. Ideoque vtrumq; potuit significare. Sed autoritas Palladij in ea re mihi sufficit, vt primogenitum intelligamus, quauquam & in alta significatione huc quoque pertinere possit.

Quæ primo partu genita.

53 ¶ Plinius lib. 28. c. 8. Cor, inquit, crocodili annexum in lana ouis nigræ, cui nullus alius color incurfa uerit, & quæ primo partu genita sit, quartanas abigere dicitur. Et paulò post, Cor chameleontis aduersus quartanas, illigatum nigra lana primæ tonsuræ. Idem eod. lib. c. 10. aut vt alij secant, 13. tradit Ienosis dari asinini pulli simum, quod primūm ædidit, in aceto mulso Rursūmq; eiusdem lib. c. 16. scribit simū asinini pulli, quod primūm ædidit, à partu datū fabæ magnitudine è vino, mederi morbo regio intra diem tertium, Dioscorides quoq; maxime apud Gal. & alios autoritatis lib. 2. Materix medicæ c. 60. aut vt alij secant, 48. χελιδόνος (inquit) νεοσσὸς τὸς ἐκ τῆς πρώτης νεοσσοποιίας ἀνέμενυς τῆς σελήνης ἀνατεμένων, ἐυρήσεις ἐν τῆ γαστρὶ λίθου. ἔξ ὧν δύο λαβάν, &c. Id est, dissectis crescente luna pullis hirundinis, qui primo partu exclusi sunt, in ventre eorū lapillos offendes, ex quibus duos alterum versicolorum, alterum concolorum eximes. ij priusquam terram attigerint in δαμάλεως, id est iuuençæ, siue bucculæ, vel iunicis, vt vertit Hermolaus, corio, aut ceruina pelle, brachio aut collo adalligati, comitialibus proderunt, & sæpè eos prorsus ad sanitatem restituent. Quod & repetit Galenus, si is est in lib. cui titulus est de incantatione: & Constantinus Africanus in lib. eiusdem tituli, vbi nuncupatum loquitur de primogenitis.

Lac sceminarum ex primo partu.

54 ¶ Et hinc quoq; lac sceminarum ex primo partu in eas res efficacius esse non negabit is, qui legit eundem Dioscoridem scribentem lib. 2. c. 63. aut ex aliorum diuisione 78. ad fi. Primiparæ canis lacte inunctū caput glabrescere, idēmq; lac potum letalibus venenis aduersari, & mortuos scetus ex vitæo pellere, ex quibus etiam primum asserit Plinius lib. 30. c. 14. ad fi. Idem Plinius lib. 11. c. 37. scribit vuluam primiparæ suis esse optimam, nec nouellarum suūm præterquam primipararum proba ri. Quod & ipsum tradiderat Hipparchus, & eius autoritate Athenæus. Quibus concinens Martialis hæc scribit, Te fortasse magis capiet de virgine porca, Me materna graui de sue vulua caput. Theocritus autem Idyllio quinto satis ostendit lac primiparæ capræ vtilius esse quàm cæterarum, τὸς δὲ παρὺσας Αἰγὸς πρωτοτόκοιο κακὰν κύννα βόλετ' ἀμέλγειν; id est, Sed quis primiparæ, cum possit lactea capræ Vbera, degenerem cupiat mulsisse catellam?

Primiparæ canis lacte inunctū caput glabrescere.

Plinius lib. 8. c. 40. scripsit, ab ea cane, quæ scemina sit ex primipara genita faunos cerni. Marcellus autem Burdegalis in lib. Medicament. c. 8. Mulieris (inquit) primiparæ puræ, & nitidæ salua ieiunij, instillata oculis luorem suffusionemq; quamlibet cruentam efficaciter adimit.

Primum infantis sterco.

55 ¶ Idem eodem c. tradit sterco infantis quod primum dimitit statim ex lacte mulieris, quæ puerū allestat, mirificè prodesse ad albuginem oculorum detergendam. Quod & idem scribit Rasis in li. de animalibus, c. 56. eodemq; vlt. Quò etiam spectat illud Sereni Sammonici de dentitione infantium loquentis cap. 58. Collo igitur molli dentes nescitur equini, Qui primi fuerint pullo crescente caducti.

Id quod ante eum scripserat Plinius lib. 28. c. 19. Dentes, inquit, qui equis primūm cadunt, facilem dentitionem præstant infantibus adalligati, efficacius si terram non attingere. Sed & idem prius, scilicet eiusdem lib. c. 4. Pueri, ait, qui primus ceciderit dens, vt terram nõ attingat, inclusus in armillam, & assiduè in brachio habitus, muliebrium locorum dolores prohibet. Sextus autem Platonius c. 16. de medicina animalium tradit remedium dentis dolentis esse, si equi dentes, qui primūm nati fuerint, dentem ipsum qui dolet, tetigerint. Idem c. 17. Pueri, inquit, primi capilli à natiuitate, si pedibus dolentibus impositi fuerint, sanabuntur. De qua re etiã Plin. illo c. 4. lib. 28. Capillus pucrorū

Hodie primam mammam dedit hęc.

Cui ilico subiunxit Demea frater ipsius Mitionis,

Herclē verò seriō,

Siquidem prima dedit, haud dubium, quin emitti equum sit.

66 ¶ Ex quibus satis constat, prima quæq; esse nouissimas meliora. quod tamen non omnino perpetuum est. Nam ficus nouissimas salubriores esse, quàm primas tradit Plin. lib. 23. c. 7. Quod eò volui dicere, vt hinc intelligas nullam regulam tam generalem, quæ non recipiat exceptionem ex Aristotelis sententia. Illud autem minimè dubium est prima quæq; magis delectare vt nos quotidie experimur, & suo testimonio confirmat Martialis lib. 10. epig. 93.

Vt rosa delectat metitur quæ pollice primo,

Sic noua, nec mento sordida, charta iuuat.

67 ¶ Nec meliora tantum primogenita, sed & pulchriora atq; robustiora ferè sunt. Pulchriora quidem planè declarat illud Deut. 33. Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius, vt non inscienter scripserit Bald. in 1. const. ff. s. itaq; col. 2. cum dubitatur vter geminorum sit primogenitus, præsumendū formosiorē ac robustiorē prius fuisse natum, vt ex hoc quoq; intelligas robustiora esse primogenita. Id quod etiam insinuat Hom. qui lib. Iliad. 15. Ita facit Iouem loquentem,

ἔπα' εὐφροῖν βίη πολὺ φέρτερό' εἶναι

καὶ γυνεὴ προτιέει.

Quasi videlicet sentiat Homerus eum ferè inter fratres esse robustiorē, qui est primogenitus. Ad quod etiam referunt scriptores Hebræi illud Gen. 40. Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea. Nempe cum per robur primum, & radicem sobolis totius primogenitum intelligunt, tanquam sentiant hunc cæteris solere esse robustiorē.

Primogenita pulchriora & robustiora.

68 ¶ Quæ cum ita sint, veliq; Dominus Optimus Max. sibi meliora pulchrioraq; ac robustiora offerri: non cæca, non clauda, non languida, non debilita, vt scribitur Deut. 15. & 17. & Malach. 1. nō semel & alibi sæpe. Quod & Ethnici externiq; intelligebant, ex quibus Euripides in Iphigenia ἐν ταύροις tradit Agamemnonem vouisse Dianæ se immolaturum quicquid pulcherrimum annuus prouentus produxisset,

Pulchriora & meliora Deo offerenda.

ὅτι γὰρ ἐνιαυτὸς τέλει

κάλιστοι, εὐξω φωσφόρα βύσσην βεῶ.

Aristoteles in Symposio, Nihil (ait Græcè, sed in hunc sensum) mutilū ac diminutū Diis offerimus, sed integra omnia atq; absoluta. Quod & retulit Athenæus de coronis differens, & Porphyrius lib. 2. de abstinentia ab esu carniū. Ex quo & Solon Philosophus dicere solebat ἐμπρησάμεθα. Ideo dominus ipse sæpissimè præcepit sanctificari sibi omne primogenitum, tam ex hominibus, quàm ex iumentis, Meū (inquit) esse omne primogenitū, vt scribitur Exod. c. 13. in prin. & 22. & 34. & Leuit. 27. & Num. 3. & iterum 8. rursumq; 18. Deut. 12. & 15. Neemiæ 10. & Luc. 2. & repetitur, in c. magna, extra de voto: & in c. nec is qui. 15. q. 1. vt iam non leue videri debeat, quod adeo frequenter in sacris literis perceptum reperitur. Id quod Homerum non latuisse videri potest, qui lib. 23. Iliados scribit Apollinem cupere sibi agnos primogenitos sacrificari.

Primogenita Deo offerenda.

ἔδ' ἀπέλυσεν ἀνακτι

ἀνῶν πρωτόγονων ῥέξαι κλειτῶ ἐκατόμβῳ.

Neque promittit regi

Agnorum primogenitorum sacrificare inclytam Hecatomben. Ob quod, vt subdit, iratus Apollo fecit sagittam illius oberrare. Et cum alter eidem huiusmodi sacrificium vouisset horum primogenitorum agnorum, ei victoriam dedit. Ideo & apud eundem lib. 4. eiusdem operis Pandarus monitu Palladis vouit sacrificium se Apollini ex primogenitis facturum, si domum redierit,

εὐχέο δ' ἀπόμωνι λυκηγόρῃ, κλυδοπόρῳ

ἀνῶν πρωτόγονων ῥέξαι κλειτῶ ἐκατόμβῳ.

Quod & mox fecit.

Primigenia frugum Deo offerenda.

69 ¶ Sed & sacra quoq; litera, vt ad eas redeamus, primitias frugum Deo offerri iubent Exod. 22. & iterum 25. rursumq; 34. & seq. Num. 31. Deut. 12. & 18. & 26. Prouerb. 3. Ecclef. 7. & 35. & Hierem. c. 2. Id quod etiam Ethnici faciebant. Nam apud ipsum Homerum lib. 14. Odysseæ Eumeus ἀργυροπῆθε θεοῖς ἀεὶ γυνεῖσι, id est, primitias sacrificauit diis sempiternis. Cuius loci autoritate Iulianus ille Imp. literis iussit Arsatio pontifici Galatiæ docere paganos offerre Diis primitias frugum, nam & Homerum probauisse Eumeum hæc ipsa facientem. Cuius rei testis est Sozomenes apud Cassiodorum in Historia Tripartita lib. 6. c. 29. Sed & ipse Homerus lib. 9. Iliad. scribit Dianam successisse Oeneo, quod ei primitias agri non sacrificasset,

καὶ γὰρ τοῖσι κακῶν χυσοῦσθ' ὅσ' ἀγρῶν ὄρε

χωσαμένῳ οἱ εἴσι θαλάσσια γυνὴ ἀλώης

οἰνεὺς ῥέξ' ἀλλ' ἄλ' ἄλ'.

70 ¶ Lilius quoq; lib. 6. secundi belli Punici scribit Capenates ad lucum Feroniæ primitias frugum portare. Tradunt & Pöponus Melæ lib. 3. & Plin. lib. 4. c. 12. ad fi. & Solinus c. 26. Hyperboreos gentem felicem frugum primitias Apollini mittere solitos. Nam & Pausanias lib. 10. testatur primitias ipsi

ipsi

ipsi Apollini offerri solitas. Idem Plinius Romanorum religionem commendans lib. 18. c. 2. Nō degustabant (inquit) nouas fruges aut vina, antequam sacerdotes primitias libarent. Ouidius quoque huc alludens in lib. de Nuce,

Tunc domini memores fertis ornare solebant

Agri colæ, fructu proueniente Deos.

Vbi Erasmus eum locum huc quoq; refert. Sed & idem lib. 2. Fastrorum author est priscos Romanos primitias Cereri dare solitos,

Farra tamen veteres iaciebant, farra metebant,

Primitias Cereri farra resesta dabant.

Idem lib. 10. Meta. aperte insinuat & frugum primitias

Cereri quotannis offerri solitas illis versibus,

Festa pie Cereris celebrabant annua matres,

Illa quibus niuea velata corpora Vestæ

Primitias frugum dant, &c.

Ex quo & illud Calphurnij Eglogæ 4.

Ille dat vt primas Cereri dare cultor aristas

Possit.

71 ¶ Id quod etiā Græcos ipsos facitare solitos videre licet apud Theocr. qui Idyllio 7. hæc scribit,

ἢ γὰρ ἑταῖροι

ἀνέρες εὐπέπλω δαμάτεις δ' αἰτὰ τελευτῇ

ἄλ' ἄπαρχοὶ ὄλων.

Id est, vt traducit Eobanus Hessus,

Hoc solenne viri curabunt munus amici

Iustaque honorate Cereri conuiuia ponent,

Primitiasque dabunt opulenter.

Idem Idyllio 17. laudat Ptolemæum quod primitias Diis solueret,

Αἰεὶ ἀπαρχομένῳ, &c. Sed & Hesychius scribit morem fuisse Græcis, vt Vestæ primitias offerrent, vnde natum prouerbiū ἀφ' ἑστίας ἀρχόμεθα, A Vestæ incipiens. vide tamen Erasmū Adagiorum Chil. cent. 6. c. 83. Plutarchus in Theseo scribit Troezenos Neptuno, quem summa religione colunt, primitias fructuum deligere. Idem in lib. de Iside & Osiride tradit Harpocrati primitias leguminum offerri solitas. Apuleius lib. 11. Meta. non multo post princ. scribit sacerdotes Isis ei deæ primitias commeatus libare solitos. Numa autem Pompilius suis legibus statuit fructuum primitias Deo Termino sacrificari. Veteres quoque Diis laribus primitias frugum & vuarum, vt scribit

authoritate Aristocratis interpres Aristophanis in σφμῆν, & videre licet ex illis Tibulli versibus li. 1. Eleg. item 1.

Vos quoque fœlicū quondam, nunc pauperis agri

Custodes, fertis munera vestra lares.

Et alibi de Laribus quoque loquens,

His placatus erat seu quis libauerat vnam,

Seu dederant sanctæ spicæ ferta comæ.

Denique Apuleius apologia 2. Aemilianum impietatis accusans, hoc inter cætera illi obiicit, quod segetis, aut vitis, aut gregis nullas Diis primitias impartiret.

72 ¶ Nec tantum primitias animalium & frugum diis offerebant, sed & spoliū ex hostibus captorum, vt videre licet ex Herodoto lib. 8. & Heliodoro lib. Historia Aethiopicæ 9. haud multo post princ. & lib. 10. Ex Pindaro Olympiorum Ode 2. statim post princ.

Primitia spoliū ex hostibus.

δλυμπιαδα δ' ἑσασθ' ἑρακλέης,

ἀκρόθινα πολέμου.

Et satis ostendit Virgilius, apud quem lib 11. Aeneidos circa principium Aeneas Marti offert primitias Regis Mezcentij,

Hæc sint spolia, & de rege superbo

Primitiæ.

Ad quod etiam referri potest illud Ouidij lib. 3. Fastrorum,

Te memorant, Gange totioque Oriente subacto,

Primitias magno supposuisse Ioui.

Hinc prima opima spolia possent videri dicta

quæ Romulus Ioui statuit Acrone Cecrinensium duce interempto apud Dionysium Halicarnasem lib. 2. Lilius lib. ab vrb. cond. 1. & Plutarchum in vita illius. Nam & sunt secunda & tertia opima, de quibus Seruius in lib. 6. Aeneid. illud enarrans,

Tertiæque arma patri suspendet capta Quirino.

De quibus & nos dicemus in Alexandro ab Alexandro lib. 1. Genialium dierum c. 14.

73 ¶ Nec harum tantum rerum, sed & aliarum quoque primitias diis offerebant. Nam & Romanorū vxores Pythio Apollini muliebrem mundum primitias dono dederunt. vnde aureus crater Delphos missus est, vt scribit Plutarchus in lib. Quod non oporteat fœnerari, non adeo post princ. Qui & ipse in vita Thesei tradit eundem Theseum comæ suæ primitias Apollini Delphico consecrasse. Eumque fuisse Athenis morem. Ex quo Mar. lib. 1. epig. 88.

Primitia mundi muliebri.

Hos tibi, Phæbe, vouet totos à vertice crines

Encolpuz, domini Centautionis amor.

Grata pudens meriti tulerit cum præmia pili,

Quamprimum longas, Phæbe, recide comas.

Dum nulla teneri sordent lanugine vultus,

Dumque decent susæ lactea colla iuba:

Vtque tuus longum, dominusque, puerque fruatur

Muneribus: consum fac cito, sero virum.

Et idem lib. 9. epig. 17. de coma Earini Domitiani liberti Aesculapio consecrata,

Consilium formae speculum, dulcesque capillos

Pergameo posuit dona sacrata Deo. &c.

De quo etiam Statius Papinius sylvarum lib. 3. Sylua 4.

Accipe laudatos iuuenis Phœbeie crines,

Quos tibi Cæsareus donat puer.

Et cætera quæ sequuntur. Nam tota ea sylua ei comæ dedicatur. Et lib. 6. Thebaidos in planctu Lycurgi de morte Artemidori filij,

Iuppiter hunc crinem voti reus ante dicatam

Si pariter virides nati libare dedisses

Ad tua templa genas.

Suetonius autem in Nerone c. 12. scribit ipsum Nerone barbam suam primam conditam in auream pyxidem & preciosissimis margaritis adornatam Ioui Capitolino cōsecrassè. Cæterum Ambratiæ primum capillum puerilem demptum, & cirros ad Apollinem ponere solebat, vt refert Cato in lib. de liberis educandis apud Nonium Marcellum, quo loco de Cirris loquitur. Quinetiam apud Megarenses mos erat puellis ante nuptias ad Iphinoes tumulum primitias crinium deponere, vt etiam Deliorū filias in honorē Hegargæ, vt tradit Pausanias in Atticis, qui est liber prius. Cæterū Philostratus in Heroicis scribit Aiace Telamoniū Illisso Attico flumini comā nutriuisse.

¶ Nec de nihilo est quod sacra litera Christum vnicum Dei, atque Mariæ filium, vtriusq; tamen primogenitum tam sæpe vocitant, vt studiosè, vigilanter, industriose fecisse videantur, quasi vnicū dixisse non sufficiat, quod per se tamen multum est, nisi & primogenitus, ex aliqua (vt quisq; emūda naris subolere potest) latente causa diceretur. Nam primo loco vnicum per se multum esse ostendit illud Helenæ Homericæ lib. 3. Iliad. Agamemnonem alloquentis,

ὄϊσι σφ' ἐπὶ κρη, θάλαμον, γνωτὸς τε λιπῶσα,

παῖδά τε θαλυγέτω, καὶ ὀμηλικίην ἐρατενήν.

Filium tuum sequebar, thalamum, fratresque relinquens,

Filiamque vnicam, & cœtaneam amabilem.

Illudque ipsius Agamemnonis eiusdem operis lib. 9.

τίσω δ' ἐμὴ ἴσον ὄρεση,

ὡς μοι θαλυγέτω τρέφεται θαλίην ἐνὶ πολλῇ.

Honorabo autem ipsum æqualiter Orestis,

Qui mihi vnicus nutritur delitiis in multis.

Atque illud Phœnicis & ipsius Homericis eodem lib. 9.

καὶ με φίλησ', ὡς ἐστὶ πατήρ ὁ παῖδά φιλήσῃ,

μῦνον, θαλυγέτω πολλοῖσι μὲν κ' ἑάτεοσι.

Et me dilexit, tanquam pater suum filium diligit

Solum, vnicum in multis possessionibus.

Et eiusdem Homeri, statim post prin. lib. 16. Odysseæ, supra à nobis ad aliud relatum,

ὡς δὲ πατήρ ὁ παῖδά φιλαφρονέω ἀγαπάει,

ἐλθόντ' ἐξ ἄπειρος γαίης δεκάτω ἐνιαυτῷ

μῦνον.

Sicut autem pater suum filium amabilis amplectitur

Venientem ex longinqua terra decimo anno

Vnicum.

Illud quoque Hesiodi,

μυνοχρῆς δὲ παῖς σῶζει πατρώϊον οἶκον.

Et illud alterius poetæ sed Latini, Plauti scilicet in Afinaria, statim in princ.

Sicut tuum vis vnicum gnatum tuæ

Supereffe vitæ sospitem & superstitem, &c.

Et Virgilij in lib. cui Cyris titulus est,

Quod si non alia poteris ratione parentem

Flectere, sed poteris, quid enim non vnica possis?

Illud item Dauidis horum multo antiquioris 2. Reg. 1. c. Sicut mater amat vnicum filium suum, ita ego te diligebam. de Ionata loquitur. Atq; illud Hierem. c. 6. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum. Illud denique Amos prophetæ c. 8. Et ponam eam quasi luctum vnigeniti. Et Tullij Philip. 9. Est autem ita affectus, vt nemo vnquam vnici filij mortem magis doluerit, quam ille meror patris. In oratione pro Sexto Roscio Amerino, Quæ tanta vicia fuerint in vnico filio, quare is patri displiceret. Tradunt autem Græci Hecaten solam filiam natam esse suis parentibus ideoque μονοχρῆς ab Hesiodo in Theogonia, & Apollonio in tertio Argonauticōn vocatur, quoniam vnigeniti sine fratribus plus honoris assequuntur, vt scribit ipsius Hesiodi Scholiastes. Vnde & vnice amare & diligere apud Plautum in Afinaria, & in Truculento, & Ciceronē in Oratore, & lib. 6. epist. fam. epi. 1. & epi. 13. & lib. 11. epi. 21. & lib. 13. epi. 59. & iterū in epi. vl. & li. 15. epi. 7. & li. 5. de finib. & in oratione

oratione 3. in Catilinam, & in oratione pro Cn. Planco, & Suetonium in Nerone c. 35. & alibi apud eosdem autores, & alios probatissimos quosque sæpissimè.

75 ¶ Quod autem diximus (eò enim redeundum est) Christum aliàs vnicum Dei & Mariæ filium, primogenitum tamen vtriusque sæpius vocitatum fuisse, si quis auctoritatem forte desideret: Primum de Deo probatur P. salm. 88. vbi Deus pater loquens, Ego primogenitum ponam illum excelsum præ Regibus terræ. Et Eccles. 38. Quem cœquasti primogenito tuo. Et ad Rom. 8. Nam quos præsciuit & prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quem locum enarrans D. Ambrosius ostendit Christum dici primogenitum multipliciter, vt illic omnibus videre licet. Et ad Colof. 1. Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus. Et ad Heb. 1. Introduxit primogenitum in orbem terræ. Ex quibus aliquot congestit D. Cyprianus aduersus Iudæos lib. 2. in princ. vt probaret Christum primogenitum esse, &c. Diuus quoque Ignatius, qui & Theophorus dictus est, in epi. 7. quæ est ad ecclesiam Smyrnesem, In Domino, inquit, Iesu Christo filio Dei primogenito, &c. Philo quoque in lib. de Agricultura apud Eusebium Cæsariensem lib. 7. de præparatione Euangelica, c. 5. hæc ait, Omnia ducit ac gubernat aptissimè pastor & Rex Deus, præfecto tanquam lege recta, verbo suo & primogenito filio, qui hanc ordinis sacri administrationem, tanquam summi regis magistratus sustinet. ταῦτα ἡ πάντα ὁ ποιμὴν καὶ βασιλεὺς θεὸς ἀγαπᾷ κατὰ δίκην, καὶ νόμον προσήσκαμλεν τὸ ἔργον, τὸ αὐτὸ λέγον, καὶ πρῶτόγονον υἱόν, ὃς τῶ ἐπιμέλειαν τῆς ἐκείνης τάξεως οἱ αὐτὸς μεγάλου βασιλέως ὑπαρχος διαδέχεται. Idem in eodem lib. quem inscripsit, Quod peiora soleant melioribus insultare: Et si nondum inquit) aliquis filius Dei appellari dignus est, vt studeat tamen ad primogenitum eius verbum angelis omnibus antiquis, & quasi principem Angelorum in vltionem sequi. Quod & repetit ipse Eusebius, lib. 11. c. 10. D. Hippolytus Episc. & Martyr in oratione, quem fecit in illud, Dominus pascit me. Dic inquit, mihi ὁ beata Maria, quid erat quod erat in tuo vtero conceptum? & quid erat quod à te in virginali matrice gestabatur? sermo erat Dei primogenitus, de cœlis ad te descendens, & homo primogenitus in vtero formatus, vt primogenitus sermo Dei homini primogenito cōiunctus ostēderetur. quod & ex eo repetit Theodoritus in Eraniste seu Polymarcho, dialo. 1. At Basilides ille catalogo Hæreticorum ascriptus, dicebat ingentium Deum primogenitum mentē suam misisse, quam Christum appellant, vt eos seruaret qui vellent credere, vt tradit idem Theodoritus Hæreticarū fabularū lib. 1. Et his quoq; D. Iustinus philosophus & Martyr in defensione Christianorū ad Senatū Rom. in multis locis. De Maria autem manifestum est testimonium Luc. 2. post prin. & Matt. 1. c. in fi. cum dicitur, donec peperit filium suum primogenitum. quod & repetitur in c. Ioseph. extra de verb. sign. Quare autem dicatur & primogenitus & vnigenitus Dei filius, vt id obiter dicam, discas ex D. Augustino in libello de fide & symbolo. c. 5. & iterum in libello expositionis quarundam præpositionum ex epist. ad Rom. Et ante eum D. Athanasio in libello de assumptione hominis contra Marcellionem, ad fin.

Christus Dei filius primogenitus.

76 ¶ Vt ne interim omittam testimonium Orphei poetarum vetustissimi qui Deum ipsum simpliciter πρῶτόγονον id est, primogenitum appellat, vt recenset Laërtius lib. 1. qui de falsa religione est. c. 5. carmen ipsius est,

πρῶτόγονον φάειδωμ πρὶ μῆκεν ἦερος υἱός.

Sed & idem Orpheus Priapum Deum

πρῶτόγονου quoque vocat, id est, primogenitum in Hymno πρῶτόγονος Pausanias autem in Atticis inter multas Deorum aras reponit, & aram Proserpinæ πρῶτόγονης, id est, primogenitæ, siue malis dicere primigenitæ. P. Sempronius Consul Rom. ædem fortunæ primigeniæ vouit, si Hannibalem cum quo bellaturus erat, vicisset, compōsque eius voti fuit, vt retulit Lilius 2. belli Punici libro 9. Eamque aliquanto post Cn. Domitius in colle Quiniali dedicauit. Testis idem Lilius belli Macedonici lib. 4. Plutarchus autem in lib. de fortuna Romanorum tradit, Fortunæ ipsius primigeniæ templum in Capitolio à Seruio Tullio Rege Romano fuisse extructum. quod & ipse repetit in Problematis, c. 74. & iterum 106. Sed & eius meminit Tullius lib. 2. de legibus, vbi & rationem huius nominis tradit. Et idem Lilius lib. 3. 5. dec.

Deus Primogenitus.

77 ¶ Adde quod apud Eccles. c. 24. Sapientia profitetur se primogenitā ex ore altissimi ante omnem creaturam produiisse. Cui scribens Apollo Mik sius à Polyte quodam cōsultus, moueretne anima post mortem, an verò resoluatur: Græcis versibus respondit à Laëtantio Firmiano transcriptis, in lib. de diuino præmio, c. 13. quibus diuinam προνοίαν, id est, prouidentiam siue prudentiam πρῶτόγονον, id est, primogenitam appellat,

πρῶτόγονον γὰρ τὸ τοῦ θεοῦ διέταξε προνοία.

Claudianus autem in 2. panegyrico, statim in initio dicit Clementiam esse natu maximam Cælicolum.

E diuerso Polycarpus ille Ioannis apostoli discipulus sanctimoniam & eruditionem insignis, Marcioni hæresiarchæ aliquādo obuiā factus, & quærenti an se agnosceret, Agnosco, inquit, primogenitū Sathanæ. authores Irenæus 3. lib. aduersus hæreses, c. 3. & Eusebius lib. 4. Historiæ Eccles. c. 13. & D. Hierony. in Catalogo scriptorū Ecclesiasticorum. Polycarpum secutus Felix pontifex Romanus in epist. ad Zenonem Impe. vocat Petrum Antiochiæ episcopum, & ipsum hæresiarcham primogenitum filium diaboli. Dominus autem noster, Exod. 4. vocat populum Israël filium suum primogenitum, quod & nos alibi diximus. Ex quibus vel cæcis apparet multū certè ponderis & momenti in ipsa inesse primogeniura, laterèque inibi receditius quippiam, quàm vt vulgus possit intelligere. Porrò Erasmus in suis annotationibus in 1. c. Matthæi asserit aliquid mysterij subesse in primogeniti vocabulo, nec tamen aliter aperit.

Sapientia primogenita. Prouidentia primogenita.

78 Sed his confestim occurret aliquis, dicetq; Deum ipsum hominum ultimo genitos ferè magis dilexiffe chariorèsq; habuisse, quàm primogenitos. Dilexit enim Deus Abel magis quàm Cain: Isaac, quàm Ismaëlem. Dilexit & Jacob, Esau odio habuit. Phares, electus, reprobatus Zaram: electus Es- fraim, reprobatus Manasse. Electus Iuda, in quem benedictio seminis Christi transferretur, repro- batus Ruben. David inter octo fratres minimus electus præ cæteris. Moyses magis, quàm Aaron di- lectus, vt ex his plerisque collegit D. Hieronymus in Esaiam c. 10. Sed tantum abest, vt hoc primo- genitis refragari possit, vt illis etiam contra suffragari non modicum videatur, modò non cæcutia- mus, sed paulò solertius rem ipsam introspeciamus. Nam Deus Opt. Max. nouissimos primos fecit, ipsiusmet testimonio, Matth. 19. in fi. & iterum c. seq. Marc. 10. Lucæ 13. Abiectaque & infirma, con- temptibilia, ignobilia, & nouissima mundi delegit, vt non gloriatur omnis caro in conspectu eius, vt scribit Paulus in 1. ad Corinth. epist. c. 1. Et vt grauiter pronunciauit Artabanus Persa, apud He- rodot. libro 7. Gaudet Deus eminentissima quæque deprimere. Vt etiam ex his possis colligere primogenitos esse naturaliter anteposendos vltimogenitis, quos proinde eligit Deus, ne primoge- niti naturâ superiores in superbiam & elationem ob id veluti præcipites trahantur, nisi frenum hoc illis dederit Deus, qui omnes vult saluos fieri, vt scribitur 1. ad Tim. 2. quo se summisiores agant. Vel etiam dici potest id fuisse factum in typum Synagogæ & ecclesiæ, testimonio D. Hieronymi hoc ipsum affirmantis in Ezech. c. 27.

79 Sunt & alia quæ primogenitos suadent cæteris anteposendos legum nostrarum autoritate, quæ adeo ætati tribuunt, vt seniores in multis folius ætatis ratione præferant iunioribus. Ex quibus non- nulla haud grauatim adscribemus. Primùm habes tex. memorabilem id probantem quod supra di- ximus, maiores natu esse cæteris honoratioribus, in l. semper. ff. de iure immu. in hæc verba, Semper in ciuitate nostra senectus venerabilis fuit. Namq; maiores nostri eundem honorem senibus, quem magistratibus tribuebant. Quem textum multum commendat Panor. in c. statuimus, in secundo notab. de maior. & obed.

80 Et alibi scri- ptoribus.

Et ei quidem subscribit Iuuenalis de antiquis Romanis loquens Satyra 13. *Credebant hoc grande nefas, & morte piandum, Si iuuenis vetulo non assurrexerat, et si Barbato cuiquam puer: licet ipse videret Plura domi farra, & maiores glandis acervos, Tam venerabile erat præcedere quattuor annis. Primæque par adeo sacra lanugo senectæ. Et Ouidius lib. Fastorum 5. Magna fuit quondam capitis reuerentia canis, Inque suo pretio ruga senilis erat.*

Valerius Maximus lib. 2. de institutis antiquis, loquens etiam de veteribus Romanis, hæc scribit, Senectuti iuuentus ita cumulatam & circumspèctum honorem reddebat, tanquam maiores natu adolescentium communes patres essent. Quocirca iuuenes Senatus die vtique aliquem ex Patri- bus Consulibus, aut propinquum, aut paternum amicum ad curiam deducebant, affixique valuis expectabant, donec reducendi officio etiam fungerentur. Et paulò post, Inuitati ad cœnam diligen- ter quærebant, quoniam ei conuiuio essent interfuturi, ne seniores aduentum discubitu præcurre- rent, sublatæque mensa priores confurgere & abire patiebantur. Gellius lib. Noctium Atticarum 2. c. 14. apud antiquissimos Rom. neque generi neque pecuniæ præstantior honos tribui, quàm ætati solitus: morèsq; natu à minoribus colebantur ad Deum prope & parentum vicem, atque omni in loco, inque omni specie honoris priores potiorèsq; habiti. Et subdit, A conuiuio quoque, vt scri- ptum est in antiquitatibus, seniores à minoribus domum reducebantur, eumque morem accepisse à Lacedæmoniis traditum est, apud quos Lycurgi legibus maior rerum omnium honos maiori æ- tati habebatur. Hæc ille. Valerius Publicola Bruto collega mortuo post aliquantum temporis col- legam sibi Lucretium patrem Lucretiæ subrogauit. Eique quòd esset senior, primo loco cedens fasces tradidit, qui honor ab eo primo obseruatus, semper postea senibus est habitus, vt prodidit Plutarchus in vita ipsius Publicolæ, & Valerius Maximus lib. 4. c. 1. Hoc loco placuit verba Corne- lij Taciti ex lib. 3. Historiarum subnectere. Domitius, inquit, Corbulo prætura functus, de L. Sulla nobili iuvene questus est apud Senatum, quòd sibi inter spectacula gladiatorum loco non decess- sisset. Pro Corbulone ætas, patrius mos, studia seniorum erant. Contra Mamercus Scaurus & Lu- cius Arruntius aliique Sullæ propinqui nitebantur, certabantq; orationibus, & memorabantur ex- empla maiorum qui iuuentutis irreuerentiam grauib; decretis notauissent: donec Drusus apta temperandis animis differuit, & satisfactum Corbuloni per Mamercum, qui patruus simul ac vitri- cus Sullæ, & oratorum ætate vberimus erat. Hactenus ille.

81 Lacedæmonio- rum mos ho- norandorū se- niorum.

Huic autem quod de Lycurgo & Lacedæmoniis dictum est, subscribit Iustinus libro 3. Lycur- gus maximum honorem non diuiti & potentum, sed pro gradu ætatis senum esse voluit. Nec sanè vsquam terrarū locum honoratiorè senectus habet. In quàm sententiã refert Plutarchus in Apoph. quod cum senex quidam Atheniensis in Panatheneis spectaculis à nullo sessum reciperetur, tan- dem à Lacedæmoniis cum maximo plausu populari receptus est: tunc quendam Laconia dixisse, Atheniensis scire quæ honesta sunt, non tamen facere. Similiter in Olympiis ludis cum quidam senex, vbi sederet non haberet, ad multos quoque profectus exploderetur ab omnibus: tandem cum

cum ad Lacedæmonios venisset, pueri omnes Laconici assurrexere, viriq; complusculi locum ces- serunt. quod cum cæteri Græci plausu & admiratione efferrent, ille mouens caput & lacrymabun- dus, Heu me miserum, inquit, vt Græci omnes nouerunt quæ honesta sunt, sed his soli vtuntur La- cedæmonij. Id quod etiam retulit Tullius in Catone maiore, & Valerius Maximus lib. 4. c. 5. in fin. & è nostris Ioan. And. in c. quanto, ext. de translat. prælat. Cæterum Cicero, vbi supra scribit Lyfan- drum Lacedæmonium dicere solitum, Lacedæmonius esse honestissimum domicilium senectutis. Nusquam enim tantum tribuitur ætati, nusquam etiam senectus honoratior. Et paulo antè sigilla- tim referens honores præstari solitos seniorib; Fructus, inquit, autoritatis capit extremos superior ætas. Hæc enim ipsa sunt honorabilia, quæ videntur leuia atque communia, salutari, appeti, decedi, assurgi, deduci, reduci, consuli: quæ & apud nos, & in aliis ciuitatibus, vt quæque optimè morata, ita diligentissimè obseruantur. Et vt redeamus ad Plutarchum: Is præterea narrat, quòd cum Lace- dæmona quis venisset, honore inspecto quem iuniores senioribus præstabant, *εὐ αὐτῶν* (inquit) *μόνη λυσίελεῦ γηράσκεν.* In Sparta sola expedit senescere. Apud eundem quoque in Apophtheg. Laconicis interrogatus Telecrus, aut vt alij legunt, Teleclus, cur apud Spartiatis consuetudo esset vt iuniores assurgerent senioribus: Vt in iis (inquit) qui nihil attinent, honorandis ita se gerentes, magis honorent parentes.

Et Aegyptio- rum

82 Apud Aegyptios quoque iuniores maioribus natu obuui cedunt via ac descedunt, aduenientibusq; è sedili assurgunt, vt retulit Herodotus in Euterpe, qui subdit hac in re Aegyptios cum solis Græcorum Lacedæmonis conuenire. Albani item, vt tradit Strabo, lib. 11. senectutem non tantum paren- tum, sed & cæterorum quoque præcipuè venerantur. Sed & Pharisei, vt à Philone proditum est, maiores natu venerantur, ita vt nec contrarium quidem alicui aliquando respondeant, vt etiam re- tulit Iosephus de antiquitatibus lib. 17. cap. 1. Quin generalis erat lex apud Iudæos iubens omnibus senibus iuuenes honorem exhibere. quin cunctorum senior Deus est, vt etiam retulit Iosephus con- tra Appionem, c. 7. Scribunt Aelianus in Varia Historia, & Philostratus in vita Apollonij post ini- tium lib. 5. apud Gades templum senectuti dicatum, quod vt subdit Aelianus, maximè ætatem re- rum magistratam venerantur. Tarresij adeò senectutem venerabantur vt non liceret minori contra maiorem natu testimonium dicere, vt. x. Nicolao *πρὸ ἐδῶν* tradit Stobæus c. 42.

Rursum de ho- nore senum.

83 Tullius in lib. de amicitia refert Scipionem, Q. Maximum fratrem nequaquam sibi parem, quòd is anteibat ætate, tanquam superiorem coluisse. Apud Homerum lib. 13. Iliados, Neptunus Iouis ex vitroque parente frater ipsum Iouem reueretur, neque audet illi palàm obistere, quoniam esset ma- ior natu. Apud eundem lib. 23. eiusdem operis Antiochus seniori cedendum dicit. Et paulò post idem immortales Deos homines natu maiores venerari testatur, *ἀθάνατοι τιμῶσι πάλας ἑρως ἀνδρώπυος.*

Et lib. 15. Odyss. & seq. vtrobique circa initia inducit ipse Homerus Telemachum subulcum senio- rem ipsius famulū honoris causa patrem vocitare. Sic & Amphinomus Vlyssèem, qui senex admo- dum videbatur, patrè vocat, quauis habitu & specie esset medicus, li. 18. Odyssæ, *χαίρει πάτερ ὦ γέρον,* &c. In quam etiã sententiã D. Ioan. in sua 2. epist. c. 2. patres eos, ad quos scribit, vocat honoris gratia, quoniam essent seniores, vt & annotat D. Hieronym. in Esaiam, c. 3. Similitèr; Imperator Vlpianū pa- rentè appellat, in l. ex diui, C. loca. quoniam erat illo senior, vt ibi dicit gl. & Cepol. in tract. de Imper. mil. delig. in priuilegiis senectutis, vers. 46. Sic & Iustinianus Theodorū in §. vlt. in Auth. de litig. Est enim pater nomē honoris ac dignitatis, vt dicit Arch. in c. præf. ns. 20. q. 3. & Franc. Purp. in l. vlt. in prin. C. de edē. Neq; enim etiã ex nostris licet seniores fratres appellare. quin punitur qui id facere præsumit, per l. singuli. C. de offic. dimer. ind. quã ad hoc nuncupatim not. Rom. in rep. l. si verò. §. de viro, in 53. fal. vers. 8. defertur. ff. sol. mat. & Ferdin. Loaz, qui illius nō meminit in repe. rub. de iust. & iu. col. 9. num. 92. Nam & D. Paulus 1. ad Tim. 5. præcipit iuuenes honorare seniores vt parentes no- stros, cum scribit, Senioreni ne increpaueris, sed obsecra vt patrem, auum, & matrem. Id quod olim obseruabant Athenienses, qui vt Iherias scribit in Arcopagitico, senioribus aduersari aut maledi- cere grauius esse putabant, quàm in parentes delinquere. Sed vt ad Homerum redeamus, is circa initia lib. 23. eiusdem operis facit Penelopem sic Eurycliam famulam alloquentem,

Σὺ γὰρ τόγε γέρον ὄνισα. Quasi vellet dicere se illam senectæ gratia reuereri, vt proinde aduersus eam non irascatur, vti aduersus aliã fecisset, quæ sibi talia nunciasset. Quasi famulos etiam nostros ob senectam venerari reuererique debeamus. Latinus quoque Homerus hanc sententiã grauius pronunciat, Eglò. 5.

Ἴη maior, sibi me est æquum parere Menalca. Quem citat ex nostris Iason. in l. cum quid, in 2. le. & ante. ff. si cert. pet.

De eisdem re- bus.

84 Plato lib. 9. de legibus, Senioreni (inquit) non paruo intervallo iunioribus præponendum esse & apud Deos, & apud homines qui feliciter victuri sunt. Et paulò post, Qui licet (inquit) senioreni & re & verbo colat. At si viginti annis maior est, quasi patrem si vir fuerit: aut matrem si mulier re- uereatur. Idem lib. 4. de Repub. iubet iuniores cedere locum senioribus & assurgere. Pythagoras au- thore Laërtio dicebat seniores esse honorandos. Nempe quod tẽpore præcederet, id honorabilius existimandū, sicuti occasu ortū, in seculo principium sine, in vita autem generationem corruptio- ne. Sententiã est & Chilonis vnius ex septẽ sapientibus, aut vt alij malūt, Periandri, qui & vnus est ex septem, *πρεσβύτερον ἀχύνει.* id est, Seniores venerare. Altera Phocylidis præcipit, senes venerari, illisq;

illisque cedere & sede & aliis honoribus, haud disimiliter ac nobilibus,

αὐτῶν πολιορκήσας, εἰπεῖν ἢ γέροντα. ἔδρος καὶ γέροντων ἀνὴρ ἢ γυνὴ δ' ἀτάλαντος.

Rursusque praecipit senem patris coetaneum æquis honoribus venerari,

Ἐρεσβιω δὴ μὴ λιπαρὸς ἰσάϊς τῆς αἰῆς γέροντε.

Concilium Carthaginense quartum, c. 84. iubet pauperes & senes præ cæteris honorandos. Cicero quoque lib. 1. Officiorum. Est, ait, adolescentium maiores natu vereri, ex hisque eligere optimos & probatissimos quorum consilio atque autoritate nitantur. Ineuntis enim ætatis inscitia senum constituta & regenda prudentia est. Plinius Secundus lib. Epist. 8. ad Maximum, dicit senectutem in homine venerabilem, in urbibus sacram esse. propterea illum monet, ut sit apud ipsum honor antiquitatis, Et hinc illud Quidii lib. 8. Metamor.

Inter honoratos medio de vertice canos.

Illud quoque Claudiani,

Mensura verendus

Scribitur in senex.

85 De eadem re ex testimonio sacrarium litarum.

¶ Et ut de sacris diuinis, scriptoribus aliquid afferamus, Scribitur Leuit. 19. c. Corā cano capite cōsurge, & honora personā senis. Quam sententiā citat è nostris Alber. in l. veluti, col. 2. ff. de iust. & iu. & Lucas Pen. in l. 1. in verbo, prior. C. de Cōsib. lib. 12. Et D. Petrus in 1. Epist. cathol. c. 5. Adolescentes subditi estote senioribus. Et ut redeamus ad nostra iura, in eam rem facit text. in l. 2. §. quæ omnia, verbi gratia. C. de vete. iur. enuel. vbi scribitur in hæc verba. Tanta autē à nobis antiquitati habitata est reuerentia &c. & in Auth. de Quæstore. §. si verò vitæ. Ex quo not. glo. in rub. eiusdem tit. venerandam esse caniciem. Decreta autem Canonica præcipiunt clericis ut debitā senioribus præbeant obedientiā, in c. his igitur. 23. dist. Alibi dicitur veneranda vetustatis autoritas, in §. illud. 2. q. 6. qui sumitur ad verbū ex §. illud, in Auth. de app. & int. quæ temp. Ex quibus fortè dicitur in c. quanto, de trāslat. epi. quòd Decreta primū sanxerunt reuerentiam antiquitati exhib. n. lā. quod & idem scribitur in c. conquestus. 9. q. 3. & in c. contra statuta, 25. q. 1. & facit tex. in c. friscis, in prin. 55. dist. Et hoc, videlicet ut honor & reuerentia senioribus exhibeatur, dicunt Rayn. & Ang. in l. sed si hac. §. sed si per pœnam. ff. de iniur. voc. procedere à iure gentium: & si quiritur l. consilio 192. exorta est, col. 2. versic. ex præmissis apparet, lib. 2. & in l. cum quid, in 2. lect. col. v. ff. si cer. per. vbi allegat text. in c. est ordo, 33. q. 5. Et Aristotelem, qui scribit lib. Politic. 2. naturaliter seniores iunioribus dominari, sicuti & eum allegat Alber. in suo Dictionario, in verbo, senex.

85 Antiquus dicitur quod potius venerabilis.

¶ Ex hoc autē honore senioribus omnium gentium consensu impendi solito fortè manavit, ut antiquus id dicamus, non solū quod vetustius est, sed & quod potius ac venerabilis & melius est, ut eum iurisconsultus nostr. r Paulus scribit in l. postlimin. §. filius. ff. de capt. & postli. reuer. Disciplina castrorū antiquior fuit partibus Romanis, quàm charitas liberorū, vbi & hoc annotat Budæus Tullius lib. 1. de Inuentione. Quid hunc tanta Thebanorū gloria, tam claro atq; exornato trophæo catus atq; antiquus habere cōuenit? Et ad Attic. lib. 12. Sanctus & antiquus est hoc mihi, & in lib. de Reipub. 1. Sed quoniā plurima beneficia cōtinet patria, & est antiquior parens, quàm si quis ut aiunt, caruerit, maior ei profectò quàm parenti debetur gratia. & Lucilius lib. 4. Quin potius viram degat sedatus quietā, quam tu antiquus quàm facere hoc fecisse videatur. quæ duo postrema loca in id citat Nonius Marcellus de dictionum differentiis Quintilianus lib. 4. Ut in armorum ratione antiquior cauendi, quàm iustum inferendi cura. & alibi sepius apud probatissimos auctores.

87 Senectus cur præcipitur.

¶ Sed & hinc quoque fieri potest, ut senectus γρησας diceretur, tanquam γρησας quo nomine & illis vocatur honor, & præmium. Id autem à natura profectum docet quod scribitur ab A. liano lib. 1. de natura animalium. Græcè quidem, sed in hunc sensum, Ex omnibus legibus humanissimam iudico, qua Lycurgus præcipit natu grandibus iuniores cum vel de sedibus vel de via decedere debere: tum verò eosdem reuerentia aduersus ætatem, quam ut ass. quantur omnes expetunt, assurgere oportere. Elephantorum genus à principio hoc idem solo naturæ ductu sine Lycurgi, aut Solonis, aut Zaleuci, Charondæve præceptione sanctissimè obseruant. Aetate affectis nimirum iuniores de legitimo cibo cedunt, eosdemque summa & obseruantia colunt, & à periculis seruant. In fossam delapsos iniectis fructibus subtrahunt, quibus tanquam scalis senectute graues ascendentes liberantur. Cui & tu adde quod dicam infra, nu. 216. sed quid plura.

88 Superiora intelligenda si senes moribus prudentes sunt superiores.

¶ Sed hoc tamen intelligendum est, modò seniores non ætate tantum, sed & prudentia quoque & moribus sint superiores, ex sententia Salomonis, aut potius Philonis Sapientia 4. dicens, Senectus venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata. Cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Nam & idem quoq; Salomon Ecclesiastes c. 4. prætulit puerum pauperem & sapientem regi seni & stulto. quod nos alibi ad aliud citauimus. Prouerb. c. 16. cum dixisset, Corona dignitatis senectus, ne de omnium senectute dixisset videretur, addit, quæ in viis iustitiæ reperietur. Cui accedens Philo,

αὐτῶν πολιορκήσας, εἰπεῖν ἢ γέροντα. ἔδρος καὶ γέροντων ἀνὴρ ἢ γυνὴ δ' ἀτάλαντος.

Id est, ad verbum,

Canicies cum mente honorabiliores. Quæ enim sine mente,

Magis multorum sunt vituperium annorum.

Cicero quo loco nuper citauimus, scribit miseram esse senectutem, quæ se oratione defendit. Non enim

enim canos, non rugas repente autoritatem afferre, sed honestè actam superiorem ætatem. Esaias autem 65. puerum centum annorum vocat senem, qui moribus est puer: propterea non magis honorandus, quàm si verè puer esset. Cuius etiam rei fit mentio in decretis canonicis in c. Paulus, & in §. quibus ergo. 2. q. 7. Notus est ille versus,

Stultitia est, quæ te non sinit esse senem.

Quem citant glof. & Hostiens. in c. cum in iuuentute, in verbo, frequentius, de præsump. Qui versus partim sumptus est ex Ouidio lib. 1. Fastorum cum scribit,

Nequitia est, quæ te non sinit esse senem.

Sed ut redeamus, Ecclesiasticus c. 25. inter tria quæ præcipuè odit, senem fatuum reponit. Ambrosius in Lucam c. 1. Iuxta (ait) animæ & corporis numerantur ætates, non pro ratione temporis, sed pro qualitate virtutis: ut vir perfectus ille dicatur, qui careat errore pueritiæ, & lubricum adolescentis animi maturitate non sentiat. Idem ad Valerianum, Non canicies commendata est annorum, sed morum. Idem in epist. contra Symmachum, Non annorum, inquit, canicies est laudanda, sed morum. Et Chrysof. in epist. Pauli ad Hebr. Sermon. 7. Canicies tunc est venerabilis, quādo ea gerit quæ caniciem decet. Cum verò iuueniliter senex cōuerfatur, plus iuuenibus deprimitur. Senes verò nō eos sacra scriptura vocare consuevit, qui sola temporū quantitate, sed qui morum grauitate maturi sunt. Indi ætati senum nullam prærogatiuam tribuunt, nisi prudentia excellat. testis Strabo lib. 15. 89 ¶ Verūm & Secundo in dubio præsumendum est, prudentiam atque sapientiam & in vniuersum animi virtutes virefque cum ætate crescere. ut quò quisq; senior est, eò præsumatur prudentior, & animi virtutibus superior, vel testimonio antiquissimi illius scriptoris Iob c. 12. dicentis, In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia, quem citant Imo. & Alex. in l. Gallus, in prin. ff. de lib. & posth. Et rursum idem Iob 32. c. Annorum (inquit) multitudo docet sapientiam. Et Ecclesiasticus c. 15. Quam speciosa veteranis sapiētia, & gloriosus intellectus. Præterea & de Christo legitur Lucæ 2. quòd proficiebat sapientia & ætate. In quam sententiā Homerus lib. Odyss. 2. inducit Telemachum, dum Antinorum cæterosque pæcos alloqueretur, hæc dicentem,

ἔγω δ' ἔτι νῆπιός εἰμι.

Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμι, καὶ πολλῶν μῦθων ἀκούω.

Ἐυνδάνομαι καὶ δὴ μοὶ ἀξίεται ἐνδ' ὀδοὶ θυμῶς.

Id est ad verbum,

Ego autem adhuc paruus eram,

Nunc autem quando iam magnus sum, & aliorum verborum audiens

Sapio, & iam mihi augetur intus animus.

Cui ad stipulatur & illud Euripidis in Andromacha,

πολλῶν νόμων γὰρ καὶ γέροντων ἐνδ' ὀδοὶ ἢ κρείσσω.

Id est,

Gnauus senex & iuuenibus compluribus præstat.

Et ut scribit è nostris Bal. in c. 1. in prin. per illum tex. extrà de renun. Pluris valet vmbra senis quàm arma iuuenis. Plautus autem in Trinummo, Sapientia (inquit) ætas condimentum est. Sapiens ætate cibus est. Themistocles cum expletis 107. annis se mori cerneret, dixisse fertur, ut retulit Hieronymus ad Neptonianum de vita clericorum, se dolere quòd tunc egrederetur è vita quando sapere cœpisset. Idem Hieronymus in eodem loco, Omnes (inquit) penè virtutes corporis mutantur in senibus: & crescente sola sapientia, decrescunt cætera virtutes. Et paulo post, Senectus ætate fit doctior, vsu tritior, processu temporis sapientior. Socratis est sententia ab Alcibiade in Platonis Symposio relatæ, ἢ τοὶ τ' διανοίας ὄψις ἀρχέται δὲν βλέπειν, ὅταν ἢ πρὸ δ' ἡμῶν τ' ἀκμῆς λήγει ἐπιγῆ. Id est, Tunc mentis oculus acutè incipit cernere, cum primū corporis oculus deflorescit. Tullius lib. de senectute, Temeritas est florētis ætatis, prudentia senectutis. Quintilianus auus declam. 317. Itaq; Hercule militem legimus robustū, legimus iuuenē, Imperatorem facimus senem. In illis enim vis corporum & manus sola spectatur, in his consilium gratia, quæ bona præcedentis ætatis in locum virium subeunt. Et ne longè testimonia repetamus, text. habemus hoc quoq; probantē in c. viduas. l. 1. ibi, quæ perfectioris ætatis, & maturioris sapientia & cōsiliij existunt 27. q. 1. & alibi tex. in c. vlt. 84. dist. enarrans illud Prouerb. 20. Dignitas senum canicies, interpretatur caniciem pro sapientia, de qua (inquit) scriptum est: videlicet sapien. 4.) canicies hominum prudentia est.

Prudentia maior presumitur in senibus.

Ita legitur apud Plat. Sed corruptus locus: legendū λήγει ἐπιγῆ.

Ratio præcedētium ex Aristotele.

90 ¶ Aristoteles alicubi scribit vires pollere in iuuenibus, prudentiam in senioribus. vti etiam retulit Bal. in repet. l. 1. col. 4. vers. sed pone robustus. C. vnde vi. Idem lib. circularium questionum 30. cap. 3. Cur (inquit) senioris amplius mente valemus? Quia natura parens & autor omnium instrumenta duo nobis inferuit, quorum operā instrumētis extraneis vti valeremus: Manum, inquā, corpori dedit, animæ mentem. Est enim mens quoque rebus à natura nobis impartitis annumeranda, vicem sanè gerēs instrumētī. Cætera omnes scientiæ artēsq; nostra opera sunt: mentē ipsam opus esse naturæ fatendum est. Ut inde manu non iam inde ab ortu naturæ vti possimus, sed cum eam natura absoluit perfectitq; (procedente nanque ætate manus suum opus maximè efficere potest) Ita etiam mens, quæ res naturalis est, nō protinus, sed in senectute maximè nobis obtingit: atq; tunc potissimū consummatur atque absoluitur, nisi detrimento aliquo lacera læsaque sit, quemadmodum cætera quoque opera naturæ. Posterior verò mens quàm manuum facultas accedit: quoniam instrumenta etiam mentis posteriora sunt, quàm manuum instrumenta. Est enim mentis instrumentum scientia;

scientia: menti nanque utilis scientia est, vt tibicini tibia. Manuum instrumenta, res pleraque naturales sunt: natura autem ipsa eiusque; res omnes priores sunt quam scientia. Quorum autem instrumenta priora sunt, facultates quoque eorum prius contingere congruum est. his enim crebro vtentes conficere habitum solemus, & ista sic recipiuntur, vt quam vicem haec inter se gerunt quorum instrumenta sunt, eandem instrumenta quoque ipsa inter se habeant. haec Aristoteles. Cui & illud adiicere potes ex magistro ipsius Platone in Timaeo, Animam ab initio cum mortalis corporis vinculis includitur, amentem effici. At postquam nutritionis & augmenti riuus lenius minusque fluit, animaque circuitus tranquilliore motu iter suum peragunt, processuque temporis sedatioris fiunt, & in figuram naturae suae congruam restituuntur: tunc singulorum circulo directae conuersiones iisdem & alterius naturam probe discernunt, hominemque sic institutum prudentem efficiunt.

91
Alia ex re ipsa.
Prudentia non nisi per multam rerum experientiam quaeritur.

Adde & tu aliam quoque rationem crassiore quidem illam, sed non minus forte efficacem videlicet prudentiam, nisi per multam rerum experientiam, neminem allequi posse. Proinde opus esse & longo tempore, & rerum in vtraque fortunam multiplicium & variarum usu, ac pertractatione. Quod Homerus ille animaduertens Vlysem suum, sub cuius nomine sapientem virum intelligi voluit, terra marique diutius iactari fecit. Cuius exemplo, longam experientiam & vsum informandum esse sapientem virum praecipit. Ita enim Odysseam inchoat,

ἀνδρα μοι ἔννεπε, μοῖρα πολὺν ἄρουρον, ὃς μάλα πολλὰ
πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἐπέσπευσε,
πολλὰ δὲ ἄνδρῶν πῶρ' ἰδέε' ἄσπεα, καὶ νόον ἔγνω.
Id est, vt Horatius duobus versibus traducit,
Dic mihi Musa virum captum post tempora Troiae,
Qui mores hominum multorum vidit ex urbes.

Quod imitatus Maro noster Aeneam suam per diuersa quoque terrarum spacia circumducit. Constat autem quod seniores sumus eo plus habere nos experientiae & usus, vt est tex. in c. sciendum. 26. q. 4. Et vt inquit Pan apud Apuleium lib. 5. de Asino aureo, Sum quidem rusticanus & opilio, sed senectutis prolixae beneficio multis experimentis instructus. Et Homerus, vt ad eum redeamus, circa initia lib. secundi Odysseae de heroë quodam Aegypto ita loquitur,

ὃς δὴν γῆραι κυφὸς ἐν καὶ μύρια ἦδ' η.
Id est, Qui iam senecta incuruus erat, & multa rerum experientia sapiens. Et apud eundem lib. Iliad. 19. Vlyses dicit se Achilli non parum sapientia praestare, quoniam senior esset, & plura nosset,

ἐγὼ δὲ καὶ σείο νοήματι κέρ' προβαλομένοιο
πτολίεθρον, ἐπεὶ πρότερον γέγονα, καὶ πλείονα ἴδ' ἔα.
Quae etiam postrema verba apud eundem eiusdem operis lib. 21. protulit Neptunus Apollinem alloquens. Lib. autem Iliados 13. de Ioue & Neptuno loquens,

ὃ μὲν ἀμφοτέρωσι μὲν ὄμν' ἔγενεθ', ἠδ' ἴα πάτερ η.
ἀλλὰ ζεὺς πρότερον γέγονε, καὶ πλείονα ἦδ' ἔα.
Id est, Verè quidem vtriusque vnum genus & vna patria, Sed Iuppiter prior generatus erat, ac plura norat. Euripides quoque in Phoenissis inducit Iocastem auum Eteoclem filium adulescentem in haec verba alloquentem,

ὃ τέκνον, ὃχ' ἀπαντὰ τῶν γῆραι κακὰ
ἔπικλεες πρόσσειν, ἀλλ' ἠμφοδία
ἦ καὶ πλείεσσι τῶν νέων ὠφώτερον.
Id est,

O gnate Eteocles, cuncta nequaquam mala
Adiungunt senectae: nam per experientiam
Vsumque rerum haud nihil rudi
Potest iuuenta melius ac prudentius.
Siue malis ad verbum,

O fili, non omnia senectuti mala,
Eteocles, adiungunt, sed ipsa experientia
Potest aliquid dicere iuuenibus prudentius.
Sed & eiusdem est ea sententia,
Τὸ γῆρας ὡ πατρὶ τῶν νεωτέρων φρενῶν
σοφώτερον πέφυκε, καὶ ἀσφαλέστερον.
Senectus o fili iuuenilibus animis
Sapientior est, atque tutior.

A quo Ouidius potest videri mutuatus fuisse illos versus lib. 6. Meta.
Non omnia grandior aetas
Quae fugiamus, habet: seris venit usus ab annis.
Sed & in eandem sententiam est quod Afranius poeta apud Gellium lib. 13. c. 8. Sapientiam dicit filiam esse Vsum. versus ipsius ij sunt,
Vsum me genuit, mater peperit memoria.
Σοφίαν ἑρπύσσειν με Γραῖ, vos sapientiam.
Cui subscribens autor allegoriarum in Hesiodum ob id

ob id tradidit Palladem dici natam ex Iouis vertice, quoniam ab experientia saepe prudentia oritur: illa verò ex sensibus, quae in capitis ambitu visuntur. Nam & Isocratis sententia est in epistola ad Iasonis liberos, Experientiam & rerum multarum vsum senes erudire: atque efficere, vt quid expedit, acutiùs quam alij perspicere posse videantur. Et hinc certè fluit maxima pars eorum, quae aetati tribuimus, & praecipue quae proximè dicemus.

92 Ex quo item & illud fit, vt seniores non facillè dolis & artibus decipiantur: nempe propter multam longamque rerum experientiam, quae eos prudentiores, astutiores, callidiores, cautiore reddidit. Hincque Senarius ille prouerbialis,

ἄλιος κῆσαι μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἀλίος κῆσαι.
Senex vulpes nonprehenditur laqueo.
ἄλιος κῆσαι μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἀλίος κῆσαι.
Senex simia nonprehenditur laqueo.
Mox tamen subiungitur,
ἀλίος κῆσαι μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἀλίος κῆσαι.
Prehenditur tamen, sed post tempus apprehenditur.

Senex vulpes non capitur laqueo.

93 Igitur & Tertio in consiliis quaerendis, causisque dubiis decidendis antiquiores iunioribus praefertuntur c. de quibus, 20. dist. vbi haec verba scribuntur, Quod si omnibus his inspectis huius quaestionis qualitas non lucidè inuestigatur, seniores prouinciae congregatae, & eos interrogate. Facilius namque inuenitur quod à pluribus senioribus quaeritur. & not. Domi. & Card. Alex. ibi. Ex eorum fertur Domi. in dubio standum esse magis op. antiquorum Doct. quam iuniorum, & Archi. in c. domino sancto, 50. dist. & in c. diffinimus. 18. q. 3. Barb. c. 23. scripsit propheta, col. penul. lib. 1. & conf. 20. illud afferam, col. 3. lib. 2. & Ferdi. Loaz. in repet. rub. de iust. & iure, col. 10. nu. 78. Et facit quod in simili dicitur in d. c. domino sancto, in fi. 50. dist. cum dicitur, quod illius consilij sententia magis teneatur, cuius antiquior & potior extat autoritas, & est similis text. in c. hoc ipsum, 33. q. 2.

Seniores in consiliis praefertuntur iunioribus.

94 Homerus enim lib. Iliados 3. cum de Vealegone & Antenore loqueretur, eos dicit, arte militari ob senium desuetos, sed in curia ac senatu dicendaque sententia utilisimos,

ἡγεῖται δὲ πλεῖστοι πεπαισμένοι, ἀλλ' ἀγορεύουσι
ἔδλοιοι.
Idem lib. 4. haec facit Nestorem dicentem,
Κελεύσω
Βελλῆ καὶ μύθοισι, τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γερῶν ἡμῶν.
Iubeo

Id est,

Consilio & sermonibus, hoc enim munus est senum.
Sed & lib. 23. grauitè pronunciauit animi iuuenibus esse promptiorem, sed imbecillius consilium, διὰ δὲ αἰῶνός τε ἀνδρῶν ὑπερβασίας πλείεσσι, κραπνόντεσσι μὲν γὰρ τε νόσσοι, λεπτῆ δὲ τε μῆτις.

95 Et huc alludens Homerus Latinus per omnia Graeci imitator, dandis semper consiliis naturam iores destinat. Nam lib. 5. Aeneid.

Hic vna in multis quae maxima nati
Virgo tot Priami natorum regia nutrit,
Non Beroe nobis, &c. Et paulò post,
Tum senior Nautes, vnum Tritonia Pallas
Quem docuit, multaque insignem reddidit arte,
Haec responsa dabat.

Quo in loco & Donatus & Seruius istud quod diximus, annotarunt. Nec iniuria, quado & bis postea idem vates de eodem loquens, & aetatem seniore inculcat,

Talibus accensus dictis senioris amici. Item,
Consiliis pare quae nunc pulcherrima Nautes
Dat senior. Et Ouidius lib. 5. Fastorum,
Martis opus iuuenes animosaque bella gerebant,
Et pro Diis aderant in statione suis.
Viribus illa minor nec habendis vtilis armis,

Consilio patriae saepe ferebat opem. Et apud eundem Oenone ad Paridem,
Consului (neque enim modicè terrebar) anusque,
Longaeusque senes, constitit esse nefas. Et in eadem epistola,
Quid grauis Antenor, Priamus quid suadeat ipse,
Consule, quis aetas longa magistra fuit. Et Lucretius lib. 3.
Inde vbi robustis adoleuit viribus aetas,
Consilium quoque manus, &c. auctior est animi vis.

Quibus & concinit illud Claudiani de victoria Stiliconis contra Alaricum,
Primisque suorum

92

93

94

434 Consultare iubet bellis annisque verendos.

96 ¶ Sed & Euripides, vt ad autores Græcos redeamus, in Menalippe apud Stobæum, Ser. 114.

ῥηλαῖος αἰνῶν, ἔργα μὲν νεότερων, Βουλὰς δ' ἔχεισι τῶν γερατέρων κράτος.

Dicitum est vetustum, facta iuuenum, cæterum Magis valent consilia natu grandium.

Idem quoque in Bellorophonte apud eundem Stobæum in eodem loco.

ὁ παῖς, νεώτεροι δ' ἔργα μὲν ἔχοντες χεῖρες, ἡνώμας δ' ἀμείνους εἰσι τῶν γερατέρων.

O filii, iuuenum manus ad agendum robustæ sunt, Sententiæ autem sunt meliores seniorum.

Quem posteriorem versum nonnulli etiam Menandro tribuunt.

Subdit autem Euripides,

ὁ γὰρ χρόνος δίδασκα πικρὸν ἄριστον

Nam tempus multam & variam doctrinam parit.

Id quod etiam pertinet ad ea quæ diximus supra nu. 87. incip. adde & tu. Plutarchus quoque in commentario cui titulus est ἐπεστυτέρω παλιτετέρω πολιτευτέρω, scribit maximè seruari ciuitatè, vbi consilia senum, & iuuenum lancea præcellit. Cicero autè in Catone, Non (inquit) viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur, sed consilio, autoritate, sententiâ: quibus non modo orbari, sed etiam augeri senectus solet. quam sententiâ citat è nostris Lucas Pen. in l. j. col. 2. C. de Consul. lib. 12. & Barb. d. conf. 23. col. pen. lib. 1. Idem in oratione ad Pontifices pro domo sua, Opus (inquit) erat scientia, quam etsi omnes consecuti sunt, tamen certè peritiores vetustas facit.

¶ Scribitur 3. Rex. 12. Salomonem Regem omnium mortalium sapientissimū seniores quosdam sibi delegisse, quibus suum ipsius regnum gubernaretur. Quorū cōsilio cum nō acquieuisset Roboam, sed iuniorum potius, regnū amittit, de quo nō nihil habetur in c. ecclesia. 16. q. 1. & per gl. in c. 184. dist. & Specul. tit. de aduo. §. nunc tractamus, verſ. habito igitur. Salomonem autè secutus Lycurgus ille, qui Lacedæmoniis leges scripsit, illud omnium primū instituit, vt octo & viginti. seniores Regibus Laconum semper assisterent, vti in eius vita recenset Plutarch. Nam & vt è nostris scitè prudentèr; scripserunt Angel. & Iaf. in 2. lect. in fi. in d. l. cū quid. ff. si cert. pet. melius saniusq; est consilium seniori, quàm iuuenū alleg. Iaf. tex. qui tamen parū facit, in c. ex multa, de voto. Per quem tamen idem quoque voluit ipse Iaf. in l. gallus, in prin. in l. leg. col. 13. verſ. in tertia parte. ff. de lib. & posth. vbi & ad hoc allegat illud Hieronymi ad Augustinū, Bos lassus fortius figit pedem. quod citat idè Iaf. in l. si seruum. §. sequitur. ff. de verb. obl. Et huc quoque alludens Ezechiel. 7. c. Lex peribit à sacerdote, & consilium à Senioribus. Scribitur Iudic. ca. 2. Nabuchodonosor regem vocasse maiores nati, & cum eis habuisse mysterium sui cōsiliij. Sed & huc referri potest, quod dicit Bal. in c. 1. per illum tex. de renun. quod plus valet vmbra senis, quàm ensis & arma iuuenis. quod & idè dicit per illum text. ipsemet Bal. in l. senium, in prin. C. qui testa. fa. pos. & Io. Plat. qui nullā Bal. mentionē facit in l. vlt. C. qui atar. se excus. lib. 10. & Barba. d. conf. 23. Proprius tamen ad hoc accedit quod voluerūt Hostien. & Ioan. Andr. in c. 1. in verſic. verūm vnctiois, extra de sacra vncti. quod opinionibus antiquorum deferendum est, per c. literas, de tempo. ordi. & c. literas, de restit. spol.

¶ Subdunt tamen ipsi Host. & Ioan. And. vnum non contemnendum, quod & nos obiter dicere volumus, id procedere, nisi seniores in errore deprehenderentur. Nam tunc reprehēdi possunt per rex. ibi, & in l. 1. §. si vstruſtus. ff. ad l. falcid. & c. noli, & c. negare, & c. neque, 19. dist. Sicui etiam no. Barb. in repet. tub. C. qui admit. col. 8. & seq. & Iafon in l. si seruum. §. sequitur, in vlt. not. ff. de verb. oblig. & Bolog. in disput. vter sit præferendus, doctor an miles, col. 9. Nec propterea fit illis iniuria, per rex. in l. potioris. C. de offic. rect. prouin. quam ad rem ferè similem annotat gloss. in l. 3. §. si quis quasi statuliber, in verbo possesione. ff. de condic. ob cau.

¶ Imò verò non debet senior dedignari sequi sententiâ iunioris, per tex. in d. l. si seruum Stichum, §. sequitur, ibi, Celsus adolescens scribit, iunctis seq. ff. de verb. oblig. quam ibi sequuntur Imo, Alex. Franc. Aret. & Iaf. D. autem Augustinus in c. si habes, 24. q. 3. Senex, ait, à iuvene episcopus tot annorum, à collega nondum anniculo paratus sum doceri. Et scribitur in c. vlt. 38. dist. Nullus episcopus propter opprobrium senectutis: vel nobilitatem generis à paruulis vel minimis, si quid fortè est utilitatis aut salutis, inquirere negligat. Ideoque David aliàs Ionathā prudentior atque etiam senior, ipse tamen Ionathā consilijs libenter acquirerebat, vt licet videre. r. Regum c. 20. & alibi saepe, & annotauit Diuus Ambrosius lib. Officiorum 1. c. 18. Et apud Homerum lib. 14. Iliados Agamemnon & Græcorum princeps, & iam ætate maturus non dedignatur iunioris potiorem sententiâ, Sed existat (inquit) aliquis qui meliorem mea sententiâ dicat, seu grandior, seu minor, cum mea bona gratia dicturus.

¶ Nam vt & idem Homerus apertè ostendit lib. Iliados 9. Iuniores interdum seniores vincunt consilio. Inducit enim Nestorem (cuius quò ætas prudentiaque maior erat, eò quoque testimoniū certius credibiliusque etiam fuit) huiusmodi testimonium de Diomedè perhibuisse, quod sicut inter omnes Argiuos reges erat natu minimus, ita quoque consilio maximus. Pindarus quoque Pythiorum Ode 4. de Demophilo loquens,

ΚΑΝΘ

Κένος γὰρ ἐν παισὶ νέος, ἐν ἡ βολαῖς πρεσβύς, ἐγκύβ- Σας ἐκατονταετῆ βιωτῆ.

Quibus significat illum inter pueros iuuenem, in consilijs verò senem peræquè ac si centum annorum esset. Apud Lium lib. 4. ab vrbe cond. Ap. Claudius nepos eius qui Decemuir fuerat, iuuenis ac minimus natu, ex Patrum consilio optimam omnium sententiam in re admodum perplexa dixit, quam cæteri omnes secuti sunt.

101 ¶ Sunt enim quibus ingenium & rerum prudentia velox ante pilos venit, vt à Persio satyr. 4. scriptum est. Nam & Papinianus noster, quem iuris asyllum, & doctrinæ legalis thesaurum vocat Spartianus in Seuero, quique fuit vir prudentissimus l. cum virum. C. de fideicom. acutissimi ingenij, & meritò ante alios excellens. l. cum acutissimi. C. eo. item summi ingenij. l. cum Papi. C. de sent. Papi. inquam, inquam, vir tantus mortuus est annos tantū natus 37. vt è nostris retulit Soc. in rep. l. cum auus, col. 1. ff. de cond. & dem. Quo tamen autore nescio. Nam Spartianus solus ex paulo antiquioribus, quos tamen hætenus legimus, tum in eo loco quem nuper citauimus, tum quoque in Nigro, & in Caracalla, & in Geta, multa de illo scripsit, præsertim autem de morte ipsius, nihil tamen de ætate adscripsit. At Catellianus Cota in suis memoralijs, quo loco Iurisconsultorum ordinem declarat, scribit Romæ inuentam esse ipsius Papiniani vnam argenteam, cum hac inscriptione, Aemilio Paulo Papiniano Præfecto Prætorio Iurisconsulto, qui vixit annos 36. dies 10. menses 3. Et nos certè hanc inscriptionem comperimus inter epigrammata antiquæ vrbis collecta à Iacobo Mazochio Romanæ academix bibliopola.

Prudentia ante pilos.

102 ¶ Et quod magis mirandum est, Nerua filius decimo & septimo anno publicè de iure respondit, Vlpiano teste locupletissimo in l. 1. §. in iur. ff. de postul. quo in loco Angel. tradit Bar. id quoque ipsum fecisse, & Bal. eius fratrem in decimo quinto anno repetisse. l. centū Capuæ. ff. de eo quod certo loco, vt intelligas fabulosum esse quod vulgò dicitur Bal. ad legū studium in quadragesimo anno accessisse, eique Bar. dixisse, Tardè venisti Balde: hunc autem respondisse, Citius recedam Barthole. Subiungit Ang. se anno vicesimo postulasse, & vicesimo quarto doctorè fuisse. At Bar. nō sibi tribuit quod Ang. de eo dicit. Nam in l. quidā cūm filium, in ff. de verb. obl. dicit se anno vicesimo publicè repetendo & disputando de iure respōdisse, & anno vicesimo primo Doctoratum affecutū fuisse. Pau. Cast. in l. ante, quæ est pe. C. quorum appel. non recip. tradit Spec. diuinū illud opus, quod Speculum vocant, vnde ei Speculatoris appellatio data est, in iuuentute fecisse. Ipse autem Specul. tit. de appel. §. breuiter, verſ. sed iuxta, asserit se tum cum ea ea scriberet, ætatis esse 34. annorum.

Nerua filius 17. anno publicè de iure respondit.

103 ¶ Sed vt redeamus ad antiquiores illos, Celsus ille nostrorum iurisconsultorum non infimus, & sapius à cæteris adolescens appellatur, quod scilicet ea ætate ius ciuile fuisset interpretatus. nam & inter plurima alia loca ita vocatur in d. l. si seruū §. sequitur. ff. de verb. oblig. vbi Iulianus & Paulus eum secuti sunt. Ex quo Imo. & Franc. Aret. not. vt supra diximus, quod doctor antiquus debet sequi iuniorē bene sentientem, & allegat ipse Are. d. c. si habes, 24. q. 3. Cornelius Tacitus in lib. de oratoribus scribit L. Crassum decimonono ætatis anno Caium Carbonem accusasse: Cæsarem vno & vicesimo Dolabellam: Asinium Pollionem altero & vicesimo Catonem, Caluum non multo ætate antecedentem, Vatinius. Et iis quidem orationibus quas dicit cum admiratione legi, Tullius admodum iuuenis Sextum Roscium feliciter defendit, cuius orationem & omnes quoque admirantur. Augustus Cæsar, vt prodidit Suetonius, duodecimum annum agens, auiam Iuliam defunctam pro concione laudauit.

Celsus adolescens.

104 ¶ Eupolis ille Atheniensis prisca comædiæ poëta celeberrimus septemdecim natus annos totidem comedias agendas populo exhibuit, septiesq; vicit, vt tradit Suidas. Plinius Secundus 14. annos natus comædiam Græcam composuit, vt ipse scribit lib. 7. epistolarū ad Pontium. Idem adolescentulus dicere in foro cœpit, vt & ipse testatur lib. 1. eiusdem operis ad Suetonium. Alibi in eodem lib. ad Capitonem dicit eum fuisse ætatis vnde vicesimo anno, cū in foro cœpit dicere. Sed & idem lib. 9. ad Quadratum, scriptum reliquit, quod cū Veiento senex caudidicus videret se ab ipso Plinio superari, Homericō illo versu questus est,

Eupolis 17. annorum totidem comedias exhibuit.

ὦ γέρον ἢ μάλα δή σε νέοι τέρροι μαχίται.

O senex sanè multum iam te iuuenes premunt milites.

Quem etiam versum, vt obiter dicam, tradit Sozomenes scriptor historix eccles. apud C. siodorum Tripartitæ Historix lib. 1. c. 8. vatem, aut vt ipse loquitur, dæmonem Apollinè vsurpasse, cum responsum daret Licinio consulenti, quod aduersus Constantium parabat. Verba autem sunt Diomedis ad Nestorem lib. 8. Iliados. Seuerus Imp. cuius rescripta saepe à nostris Iurisc. citantur, 18. anno publicè declamauit, vt tradit Spartianus in vita illius. Andreas Alciat. in procem. lib. 6. Paradoxorum, scribit in patriæ suæ monumēto C. Valerium Petronianum, qui annos tres & viginti natus diuina humanaque iura calluerit, nihilominus medicinam, polititiāque professus, legationeque vrbica & peregrina quinquies defunctus. quapropter Græca appellatione υδερσομ dictus, quod breui multa percurrisset. Sæpe inibi dicit Alc. cum illud opus Paradoxorum (admirandum certè mihi semper visum) æderet, fuisse eius ætatis, vt vix veniam ætatis impetrare potuisset. quod peræquè est ac si dixisset se nondum ætatem 20. ann. attigisse, vt docet l. 2. C. de his qui ven. æta. imp. Et hic quoque vide quæ scribam infra, nu. 173. illud autem non ignotum, & multis seq.

105 ¶ Quartò maior est seniorum autoritas, per tex. in § illud etiam, in princip. vetustatis autoritas, in

Roboam

97 Roboam consilio iuniorū regnum amisit.

98 Senes errantes reprehēdi possunt.

99 Nec grauior senes debet sententiâ iuniorū accedere.

100 Iuniores non nunquā seniores vincunt cōsilio.

auth. de appel. & intra quæ temp. & ibi glo. in verbo, autoritatis, dicit ea verba esse notanda pro antiquit. etc. & ad idem text. in c. domino sancto. 50. dist. & in §. illud, in princip. 2. q. 6. Et scribit Cicero de senectute, res magnas geri consilio, autoritate, sententia, quibus senectus augetur solet. Et alibi in eodem lib. superiorem ætatem fructus extremos præbere autoritati. Sed & alibi eodem in lib. Habet senectus honorata præfertim tantam autoritatem, vt ea pluris sit, quàm omnes adolescentiæ voluptates. Et paulo antè de Valerio Coruino loquens, dicit extremam ipsius ætatem in hoc beatiorem fuisse, quàm mediam, quod autoritatis plus habebat, laboris minus. Apicem autem senectutis esse autoritatem, quam sententiam retulit ex nostris Cepola in tract. de imp. mil. delig. in materia antiquitatis: ea tamen iura non allegat. Sed & idem Cicero in Topicis, Autoritatem (inquit) aut natura, aut tempus affert. Et postea ætatem ponit in his quæ tempore autoritatem afferunt. Et idem in Oratore, Habet (inquit) vt in ætatibus autoritatem senectus: sic & in exemplis antiquitas. Et in libro de Partitio. orator. Vterque, inquit, ad augendum habeat exemplorum aut recentium quo notiora sint, aut veterum quo plus autoritatis habeant, copiam. Sed & ex eiusdem sententia in oratione, quam habuit ad Pontifices pro domo sua, Auget ætas dignitatem. Quintilianus libro 12. c. 4. Senibus, inquit, autoritas maior est, quod plura nosse & vidisse creduntur. quod Homerus frequentissimè testatur. Et D. ille Basilius non tantum cognomento, sed & virtutibus & eruditione Magnus in institutione vitæ religiosorum, censet collegio ipsorum religiosorum principem institui vitæ & moribus & ætate grauem, cum in vita antiquitas, & senilis autoritas sit longè venerabilior. Di odoros autem Siculus lib. Bibliotheca 17. scribit apud Spartanos, in omnibus quæ gerenda essent præcipuam fuisse senectuti autoritatem.

106 **Autoritatis seniorum exempla.** Sed ecce tibi ex multis exempla aliquot senilis autoritatis proferam. Solon Atheniensem legislator cum ex eo aliquando Pisistratus quæreret, qua tandem spe fretus sibi tam audacter obstitere: Senectute, respondit, autor Tullius in eo lib. quem nuper citauimus de Senectute: & Plutarchus in lib. an seni sit gerenda respublica, & Laërtius, qui id fufius describit. Marcus Castricius dum Placentiæ magistratū gereret, Cn. Carbone Consule iubente decretum fieri quo sibi obsides à Placentinis darentur, nec summo eius imperio obtemperauit, nec maximis viribus celsit. Atque etiam dicenti multos se gladios habere, respondit, & ego annos. Aulus quoque Cælius, vir iuris ciuilibus scientia clarus, cum multa de temporibus Cæsaris liberius loqueretur, amicisque, ne id faceret, monerent: duas res quæ hominibus amarissimæ videntur magnam sibi licentiam præbere respondit, Senectutem & orbitatem. Horum testis Valerius lib. 6. c. 2. quo de liberè dictis differit. Apud Liuium lib. 5. 2. belli Macedonici, cum Actolorum maxima pars, ne admittendos quidem in consilium Romanos censerent, principum seniores autoritate obtinere, vt daretur iis consilium. Et lib. 8. eiusdem belli, Autoritas seniorum voluit vt Cn. Manlio triumphus decerneretur.

107 **Vetustas vim probationis habet.** Tanta est autem vetustatis autoritas, & id pro Quinto erit, vt ea vicem probationis obtineat, vel teste Ouidio lib. 4. Fastorum, Pro magno teste vetustas Creditur.

Et lib. 1. Meta.

Saxa (quis hoc credat? nisi sit pro teste vetusta) Ponere duritiam cæperc.

108 **Fama antiqua probat dominium.** Nam & hinc fama antiqua plene probat dominium, si credimus gl. in l. atqui natura. §. cum me absente. ff. de negot. gest. & ibi Ang. qui eam dicit fing. & ita se obtinuisse, & idem Ang. in l. Titius. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. & in l. quidam in suo. ff. de cond. inst. & ibi quoque Nicol. Neapol. qui dicit aliam gl. esse similem in l. i. lib. 1. C. de agr. & cens. lib. 11. Ex quo Bal. in c. 1. §. vassallus. ad fi. tit. si de feud. fuer. contr. inter do. & agn. dicit huiusmodi famam inducere præsumptionem iuris. Et conf. 89. dominus Thomas. col. 2. vers. tertio præmittendum, lib. 1. eam habere vim notorii, cum aliis multis concord. à me latè congestis in Consue. Picta. tit. de præscrip. §. 1. Hincque Solon autoritate antiqui poetæ Homeri ex lib. 2. Iliados in Catalogo, probauit Salaminam à primordio iuris Atheniensium fuisse, contra quam Megarenses contendebant,

αἶας δ' ἐκ σαλαμῖν' ἄγρ' θυοκαίλεκα νῆας: Στῆσε δ' ἀγῶνι, ἠθρηναίωσι γὰρ το φάλαγγες.

109 **Verba enunciativa antiqua plene probant confinia.** Vt scriptū reliquere Strabo lib. 8. Geographic, vbi dicit nonnullos id fecisse Pisistratū putasse, & Plutarchus & Diogenes Laërtius vterque in vita Solonis. Et hinc quoque quod verba enunciativa antiqua plene probant confinia, & cætera huiusmodi, Bal. Alb. Sal. & recentiores in l. cum aliquis. C. de iure delib. Bal. conf. 112. quæritur qui intelligantur, col. vlt. lib. 1. Ant. in c. cum olim, de censib. & in c. vlt. de succel. ab intest. cum aliis quoque multis concor. à me collectis in d. §. 1. de præscrip. vbi & alia multa similia videbis.

108 **Senes in ius vocari non debent sine venia.** Sexto non debent senes in ius vocari sine venia, vt voluit glo. ord. in l. generaliter. ff. de in ius voc. per illum text. quo cauetur eas personas quibus reuerentia præstanda est, non esse in ius vocandas sine iussu prætoris. & hoc quoque allegatur è multis voluisse Spec. tit. de actore, ver. sed nunquid edictum, vbi tamen mihi videtur voluisse contrarium. Tamen eum ad id citat & sequitur, nulla facta mentione illius gl. Ferd. Loaz. in d. rub. de iustitia & iure, col. 9. nu. 83.

109 **Senes priuilegiati.** Septimò senes gaudent priuilegio. l. ad egregias personas, ff. de iureiur. vt voluit gl. in ea ipsa l. per text. in §. hinc nobis, in Auth. de hæc. & falc. & sequuntur omnes in d. l. ad egregias, inter quos Ang. dicit

dicit hoc non seruari de consuetudine. sequitur item Ant. in c. quoniam frequenter, in princ. vt lit. non contest. vbi dicit quod in hoc casu intelliguntur senes qui attigerunt 72. annum, & de hoc est bonus tex. in c. si qui testium. & ibi glo. & Doct. extra de testibus: quem & ad hoc ponderat Barb. d. consil. 20. col. 3. lib. 2.

110 **Quotid quo quis senior est, eo prior inscribi debet, cum multorum nomina inscribuntur, text. est in l. in prin. ff. de alb. inscrib. qui licet loquatur de ordinis antiquitate, non ætatis, & ita etiam debeat intelligi, & similia iura per glo. ord. in c. vlt. in verbo, antiquiores, & ibi Dom. in fi. princ. de consuet. libro 6. & est bonus tex. in c. 1. vbi Pan. post alios ad hoc not. de paroch. facit tamen in arg. quod si eodem tempore fuerint aliqui recepti, ita vt nullus eorum possit dici alius antiquior ordine: Certè antiquior ætate debet cæteros præcedere, quod expressè voluit Bart. in l. 1. ff. de obseq. à liber. præst. & in l. 2. §. prius, col. 2. vers. circa secundum. ff. de vulg. & pup. Id quod dictum & intellectum volumus in cæteris articulis, in quibus reperimus antiquiores ordine cæteros præcedere. Et vide infra nu. 115. decimotertio, qui antiquior est, & iterum nu. 124. sed & hoc secundo, & 3. seq. & in 60. q. nu. 7. & id prope.**

Seniorum nomina prius inscribi debent.

111 **Nonò simile est quod & seniores ante alios debent subscribere instrumentis, consiliis, & aliis huiusmodi, sicuti not. gl. in c. statuimus. 61. dist. Inno. Hostien. & alij in c. 1. de maior. & obed. Henr. in c. statuimus, eo. tit. Ro. in repet. l. si verò. §. de viro, in 53. fal. ver. nono defertur. ff. sol. matr. Cuius ratio est quia qui dignior est, is quoque prior debet subscribere, per tex. in §. notandum. 17. dist. vt voluit gl. in c. cum olim, extra de consuet. Sed iam supra probatum est, & amplius postea probabimus, quo quisque senior est, eo quoque esse digniorem.**

Seniores prius debent subscribere.

112 **Decimò seniores in dicendis sententiis præferuntur, vt videlicet priores & ante cæteros loquantur, & respondeant, per text. in d. l. 1. §. in sententiis. ff. de alb. scrib. & in l. 2. ibi, decernendi loquendiq; facultas antiquior. C. de Præf. Præ. lib. 12. & voluit gl. in l. 1. in verbo, antere. C. de Consul. eod. lib. 12. & in dicto c. statuimus. 61. dist. & Inno. in d. c. 1. in prin. & ibi Bal. Pan. & alij, de maior. & obed. Iac. Bel. in §. ordinationem, in Authentica, de mon. & Bal. in l. obseruare. §. antequam verò, ad fi. ff. de offic. Proc. qui & ad hoc citat illud Eccles. 32. Loquere maior natu, decet enim te primum verbum. Quod & citat idem Bal. in dicto c. 1. de maio. & obed. & in cap. 1. in verbo, prius, tit. de cont. feu. apud par. termi. & Lucas Pen. in rub. C. de leg. col. 11. ver. 3. lib. 10. Rom. sing. 81. qui debet primo loqui, vbi per hoc dicit quod in dandis consiliis debet senior prius loqui, & ad hoc dicit sing. tex. in c. 1. tit. de cont. feu. inter par. & eccle. credo quod voluit allegare d. c. 1. de cont. feud. apud par. ter. & Cep. in d. cont. feu. inter par. & eccle. credo quod voluit allegare d. c. 1. de cont. feud. apud par. ter. & Cep. in d. tract. de Imp. mil. delig. in 33. & iterum in 38. priuilegio antiquitatis. Illic enim plurima scribit antiquitatis priuilegia, quæ sæpe conculcat & repetit, vt quæ in duo vel tria diuidit, eadem plerumq; sunt. Idem quoque, vt redeamus, voluit ex recentioribus. Iaf. in l. cum quid, in 2. lec. 2. col. vlt. ff. si cert. pet. & d. conf. 192. col. 2. vers. item in Ecclesiastico.**

Seniores in dicendis sententiis præferendi.

113 **Propterea Homerus libro 2. Odyssææ Aegyptium illum Heroem senem, de quo supra locuti sumus, primo loco loquentem facit, τῶν δ' ἐπειδ' ἦρας ἀγούπης: ἢχ' ἀγορεύειν, ὅς δ' ἐν γῆραι κρυφὸς ἔην, καὶ μύεα ἦδ' ἦ.** Id est, ad verbum, Inter hos deinde Heros Aegyptius cæpit concionari, Qui iam senectute incuruus erat, & multa sciebat.

Seniores etiam te maximi priorum sententiam dicebant.

Tradit Dionysius Halicarnassæus tum lib. 7. Antiquitatum Romanarum in duobus locis, tum quoque lib. 11. ex more Romanis fuisse, vt Senatores æuo maximi primo loco sententiã dicerent. Deinde qui media ætate erant, postremo iuuenes. quod & scribit Tullius in Catone, Multa sunt in nostro collegio præclara, sed hoc de quo agimus in primis, quod vt quisque ætate antecellit, ita sententiæ principatum tenet. Demosthenes in oratione ἐπὶ λεπίσιν tradit Apheplioni ὁς πρεσβύτερος vt seniori concessam fuisse: πρῶτα λογίαι, id est, primas loquendi partes, quod & interpretes illius annotauit. Huius quoque ratio est, quia dignior prius cæteris loqui debet, vt voluit gl. in c. bene, in verbo, Mediolanensis 96. dist. & est tex. in d. c. 1. vbi hoc not. Bald. qui ad hoc citat illud Eccles. Aluar. Card. Alex. & alij recentiores tit. de cont. feud. apud par. ter.

114 **Verum Spec. in tit. de aduoc. §. iam videndum est, vers. iuniores, dicit, quod licet aliàs seniores debeant prius loqui, tamen cum plures adsunt aduocati defendendæ causæ, debent iuniores primo loco proponere, & seniores vltimo, vt eorum speciosas (inquit) ac efficaces rationes melius iudex memoriæ commendat. Nam quæ vltimo audiuntur, melius memoriæ commendantur, per tex. in c. liquido, de conse. dist. 2. vbi gl. & post eam Spec. vbi supra, citant Tullium, qui in Rhetoricis scribit validiora argumenta in fine esse reseruanda. Et ille certè, si is est, in lib. 3. Rhetoricorum ad Herennium, Quoniam inquit nuperrimè dictum facile memoriæ manatur, vtile est cum dicere desinamus, recentem aliquam relinquere in animis auditorum bene firmam argumentationem. Sed & idem Tullius in lib. 2. de Oratore scribit ea quæ excellent esse seruanda ad perorandum. Cuius etiã sententiæ fuit & Celsus, & ab eo Quintilianus lib. 5. tit. de vsu argumentorū, & rursum lib. 7. c. 1. Et ipse Spec. tit. de disputatione. §. post hæc, in fi. Propterea peritiores, vt subdit Spec. in d. vers. iuniores, vltimo surgentes melius defendent proposita, & plenius respondebunt obiectis. Sed & hoc obseruant Rota audientes, vt iuniores prius consulunt, vt refert Rom. d. sing. 81. Et hoc quoque aduocari Parlamenti Parisiensis imitantur in suis consultationibus, vt etiam refert Nicol. Lyren. qui &**

Senioresne an iuniores aduocati prius loqui debent.

id dicit obseruandum, in Exod. c. 23. Et doctores Veronenses, vt etiã retulit Cepol. vbi supra in 23. priuilegio antiquitatis. Et de hoc quoque disputat Matth. Afflic. in decif. Neapol. omnium i. vbi & hanc postremam sententiam sequitur. Quamquam Theodorus tragœdiarum actor, neminem vnquam vel vilem histrionem ante se agere permisit, quod eis quæ prima audiuntur spectatores facilius conciliantur, vt retulit Aristoteles lib. 7. Politicorum c. 17. eodémq; vltimo, vbi & illud subdit, idem vsu euenire & in hominum & rerum consuetudine, prima quæq; charissima esse, & delectabiliora. Tullius lib. 10. epist. fam. episto. 12. Eo autem, inquit, die magna mihi fuit pro tua dignitate contentio cum Seruilio, qui cum gratia effecisset, vt sua sententia prima pronunciaretur, &c. Quæ & tu addes ad ea quæ diximus supra nu. 37. qui mos, & multis seq.

115 Seniores primo loco sedere debent.

¶ Undecimò seniores primo loco sedere debent. l. 2. ibi, sit igitur sedes prior antè prouectis, &c. C. de Præfec. Præt. lib. 12. & in l. 1. C. de Præp. sac. cub. eod. lib. 12. & in l. vlt. & ibi Bart. & Lucas Pen. C. de tyro. eod. lib. 12. & in l. vnicuiq;. C. de Prox. sacro. scri. lib. 12. & in c. placuit. 18. dist. & not. gl. in dicto c. statuimus. 61. dist. cum dicit, quod seniores in sefsione debent iunioribus præferri, quod & voluit gl. in c. statuimus, & ibi Henr. de maior. & obed. Innoc. & Host. & alij in c. 1. eo. tit. Bal. qui loquitur de antiquioribus clericis & doctõribus, in c. cum olim, de consuet. Rom. in repet. d. 5. de viro in 53. fal. & Fran. Aret. conf. 23. incip. in præfenti, in 3. dubio. Matth. Afflic. dec. Neap. i. in fi. Et bene facit quod scribit Bart. in l. 1. ff. de obseq. à liber. præst. quod si eodem tẽpore duo doctoratus insignia ac dignitatem sunt consecuti, is debet præcedere, qui ætate est grãdiõr. Et quod primogenitus primo loco sedere debeat: & ceteri secundum ætatem, probat illud Gen. 43. ad fi. vbi ita scribitur, Sederunt coram eo primogenitus iuxta primogenitã suã, & minimus iuxta ætatem suã.

116 Ant honora-tiore quisquis is sit. Medius locus apud quodam honoratior.

¶ Hoc intellige quod de primo loco diximus, cum primus locus dignior est & honoratior, Nam satis constat ex mente esse & diuinium, & doct. locum digniorem deberi senioribus, quisquis is sit, siue primus, siue secundus, siue postremus. Est enim eius rei varia diuersaque gentium consuetudo: cum apud plerosque videamus medium locum fuisse honoratiorem. Homerus enim lib. Iliados postremo, Senem, vt ipse appellat, Priamum collocat medium inter liberos,

ὁδ' ἐν μέσοισι γέρας ἐν τρυφᾷ ἐν χλαῖνι κενυμένον.

Et à Virgilio Homeri imitatore dictum est lib. 1. Aeneid.

Aulea iam se regina superbis Aurea composuit sponda, mediãque locauit.

Quo loco Donatus & Seruius annotant eum locum apud veteres fuisse potiorem, citantque illud Salustij in historia Romana, quæ temporum iniuria perijt. Igitur discubere (inquit) Sertorius inferior, in medio super eum T. Fabius Hispaniensis senator: ex proscriptis in summo Antonius. Hactenus ille, qui ita Sertorij conuiuij describit, vt ipsum quia dominus conuiuij erat, collocat in imo loco, Senatorem autẽ in medio. Et infra, Scriba Sertorij Versius, & alter Scriba Meccenas in imo: medius inter Tarquinium & Deacium Perpenna. Et idem Virgilius lib. 5. de Aenea loquens, Ille è concilio multus cum millibus ibat

Ad tumulum magna medius comitante cæterus. Et rursus in eodem lib. de eodem Aenea,

Quò se multus cum millibus Heros Concessu medium tulit. Et lib. 6.

Museum ante oranes medium, nam plurima turba Hunc habet, atque humeris extantem suspicit alius. Et lib. 7. de Latino rege loquens,

Ille intra recta vocari Imperat. & folia medius confedit auito. Et lib. 10. loquens de Ioue,

Solio tum Iuppiter aureo Surgit, caelicolæ medium quem ad limina ducunt. Et lib. 11. de Latino item rege loquens,

Sedet in mediis rex maximus euo. Quem & secutus Ouidius in Fastis priuatim loquens de loco seniorum lib. 5.

Et medius iuuenum non indignantibus ipsis Ibat. & interior si comes vnus erat.

117

¶ Suetonius de Tiberio loquens, Medius (inquit) inter duos consules cum Augusto simul sedit. Idem de Claudio c. 24. De maiore negotio acturus in curia medius inter Consulium sellas tribunitio subsellio sedebat. Salustius in Iugurtha scribit Hiempalem dextrã ad Adherbalem assedisse, ne medius ex tribus, quod apud Numidas honori ducitur, Iugurtha foret. quod & retulit è nostris Lucas Pen. in d. l. 2. C. de Præfec. Præt. lib. 12. Xenophon tradit Cyrum solitum fuisse medium inter amicos honoratos discumbere. Extat apud Spartianum locus Adriani Imper. dignus memoratu, Qui cum seruum suum inter duos Senatores medium ambulare vidisset, misit qui ei colaphum daret, & diceret, noli inter eos ambulare, quorum potes adhuc esse seruus. Ex Niceno concilio sedere in medio presbyterorũ non licet diacono, cum multo sit inferior. c. peruenit 93. dist. Legitur autem Lucæ 2. Inuentum Iesum in medio doctorum. Sed & Dan. 13. scriptum est, Veni & sede in medio nostrum, & indica nobis, quia tibi dedit honorem senectutis.

118 Seniores primo

¶ Duodecimò, vt primo loco debent seniores sedere, ita quoque in eundo debent ceteros præcedere, vt voluit glo. in d. l. 1. in verbo, anteire. C. de Consul. lib. 12. Quod intellige secundum ea quæ diximus

diximus in præcedenti cap. Nam si ex more sit dignius, vltimum vel medium cum cæteris ambulare, & eum quoq; cum antiquiorem nancisci debere.

res debent imcedere. Senior collegij collegium conuocat.

¶ Decimotertio q; antiquior est ex collegio si præses desit, is poterit conuocare collegium, secundum Inno. quem sequuntur Host. Io. And. Bal. Ant. Imo. Pan. & recentiores in d. c. 1. de maio. & obe. sequitur etiam B. in l. j. ff. de alb. scrib. & in l. 2. in 2. no. & ibi Io. Plat. in prin. C. de Decur. li. 10. Bal. & Flor. in l. vlt. ff. de fide inst. idem Bal. in rub. C. pro socio. col. 1. vti à multis citatur, sed ibi loquitur de digniore. & idem Bal. in c. quoniã contra. col. antep. ver. quid si iudex, extra de prob. & in c. imperialem. §. prætea. col. vlt. tit. de proh. feu. alie. per Fed. & in tit. de past. const. in verbo, in nomine Christi. Ang. col. 45. vacante. col. 2. Ant. in c. cum nobis olim. col. 6. & ibi Doct. col. 6. & Pan. col. antepen. de elect. Inol. in l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Treb. & in c. cum omnes. col. vlt. & ibi latè Fel. col. item pe. ver. sed dubium est, de const. Car. Flo. post Lapum in c. licet. de elect. & in clem. 1. §. abbate, in fi. Pan. in auditis. col. 2. ver. nota 3. de elect. & in c. cum causa. col. 2. ver. quia canonici, de offi. de leg. & in c. iuxta sunt, de his quæ fiunt à maio. par. cap. Ro. in rep. l. si verò. §. de viro. in 53. fal. ver. quarto probat. ff. sol. mat. Pe. de Mont. in sua monarchia. col. 11. Barb. qui dicit fing. in cle. causam. col. 17. ver. eid si appellatio, de ele. & d. con. 23. col. pe. li. 1. & d. con. 20. col. 3. li. 2. & inter con. Fran. Curt. senior. con. 67. sapienter optimus. col. 16. ver. item licet regimen. Iaf. in l. cum quid, in 2. lec. col. pe. ff. si ceper. & con. 192. exorta est, col. 2. ver. item conuocatio. lib. 2. Alc. in h. 1. de verb. sig. char. 12.

¶ Vt, in idẽ Inno. in c. 2. de op. no. nunc. videtur velle, quod in hoc casu, cum videlicet abest præses collegij, debet maior pars congregate minore, sequuntur ibi Io. And. col. 2. & Pan. in fi. & id quoq; voluit Bar. sibi contrarius in l. omnes populi. col. 6. ver. quarto secundò principaliter. ff. de iust. & iur. & Ip. alleg. 131. cuius est initium, nunquid maior. Cald. con. 10. si vniuersitas, tit. de iur. pat. & Pan. sibi quoq; contrarius, in c. in causis. col. 4. ver. & nota de notabili q. de elect.

Contra præses.

¶ Sed pro concordia Fel. in d. c. cum omnes. col. vlt. extra de consti. dicit esse assumenda verba Pet. Ac. in rep. c. 1. char. 15. ver. 20. quarto, eo. tit. vt videlicet prima op. procedat in collegijs Ecclesiasticis in quibus antiquior, si desit præses, poterit congregare & conuocare collegiũ. Secunda autẽ op. procedat in vniuersitate seculari, in qua deficiente magistratu. de quo in l. 2. C. de coll. fun. pa. li. 12. debent conuenire duæ partes, quæ aliam conuocent. quã etiam distinctionem sequitur Lud. Bol. in rep. Auth. habita. char. antep. ver. sed quid si vocat. C. ne fili. pro pat. Sed vt dicam quod sentio, nihil omnino video esse discriminis inter collegium ecclesiasticum, & f. culare, quantum ad eam rem vertinet. Ideo cogita vtra op. sit verior, & an alia ratione poteris eos concordare.

Cõcordia opt.

¶ Decimoquarto in legationibus sunt præferendi seniores, vt scilicet seniores potius mittantur legati, quam iuniores, vt voluit Lucas Pen. in rub. de leg. col. 4. ver. octauo. li. 10. vbi ad hoc multa allegat, inter cætera illud Salust. in Iugurtha, Legatur tamen in Africam maiores natu, nobiles, amplis honoribus vsi. quod & in eã rem aduocat Cæpol. in d. tra. de imper. mil. de lig. in vlt. priuileg. antiquitatis. Et huc quoq; quadrat quod scribit Linius 3. dec. lib. 1. Romanos nunciato bello Punico in Africam misisse legatos maiores natu, Q. Fabium, M. Lium, L. Aemilium, & alios. Et quod scribitur 2. Mach. 6. Antiochum regem ad Iudæos legatum misisse senem quendam Antiochenum, qui Iudæos ad suam ipsius legem transferret. Quodq; multis ante sæculis Abraham seruum seniorem domus suæ, qui præerat omnibus quæ habebat mittit in Mesopotamiam veluti legatum, qui scilicet nuptias Isaac filij tractaret, vt scribitur Gen. c. 24. & Balach Rex Moab seniores legatos misit ad Balaam qui eum accerferent maledicturum populo Israëlito, Nu. 22. Et apud Dionysium Halicarnasseum lib. 3. Originum, Etrusci ad Tarquinium legatos miserunt auo maximos ex quaq; vrbe, qui cum eo de pace agerent. Et iterum lib. 8. Senatus Romanus decreuit mittẽdos ad Martium Coriolanum legatos quinq; ex auo maximis. Apud Virg. lib. 11. Rex Latinus misit ad Aeneam legatum Drancem seniorem. quod patet ex eo versu,

Tum senior semperque odiis & crimine Dran. et Insensius iuueni Turno, &c. Heraclides in Politis tradit legem fuisse apud Chalcidenses, ne quis infra 50. annos legationem obiret.

Seniores in legationib. præferendi.

¶ Decimoquinto, si plures legati mittantur, is verba legationis debet facere qui inter ceteros est senior, vt voluit Cæpol. in d. tra. in 35. priuilegio antiquitatis, vbi hoc dicit à Venetis obseruari, quos scribit optimorũ mortũ, consuetudinũq; sanctissimã esse sacratissimũ domicilium. Ad quã sententiã referri potest illud quoq; Salustij in Iugurtha de A. Manlio, & L. Sylla, cuius facundia non ætati à Mælio concessũ est, pauca verba huiusmodi locutus. Ex quib. verbis aperte colligitur seniore in ea re præferri, nisi ratione facundia iuniori tribuatur, quod & idem Cæp. annotauerat in 33. priuilegio. Cui adde quod & Linius scribit lib. 8. 2. belli Punici, ex legatis Saguntinorum in Senatũ introductis, maximum natu verba legationis fecisse. Et iterũ lib. 9. eiusdẽ belli, Maximus natu ex legatis Locrensiũ orationem ad Senatũ habuit. Et rursus lib. 10. belli Macedonici in eo fragmento quod recenter Mogõtiã repertum est, Ex legatis Celtiberorum ad Gracchũ misis maximum natu legationem exposuisse. Sed & vide quæ dicam infra in limitationibus.

Senior legatorum verba legationis facere debet.

¶ Decimosexto, non in legationibus tantum, sed & aliis semper, vbi vnus pro multis loquitur seniori id loquendi munus concedendum est. Ad quam sententiã referri potest illud Ecclesiastici supra in 9. ver. citatum. Loquere maior natu, decet enim te. Nam quod sequitur primum verbum, videtur magis ad id referendum quod sequitur, videlicet diligenti scientiam, vt scilicet alia sit

Et aliis semper.

sententia in hæc verba, Primum verbū diligenti scientiā: aliās ea verba, diligenti scientiā, stare non possent. Nam confestim sequitur, Et non impediās musicam: Paulo post autem eam sententiam scribitur, Adolefcens loquere in causa tua, vix cum necesse fuerit. Et uerum scim In medio magnatum loqui non præsumas, & ubi sunt senes, non multum loquaris. Quæ etia citat Lucas Pen. in d. rub. de leg. d. ver. octauo, in fi. Sed & illud principium aduocat Bal. in l. obsequere. §. antequam. ff. de offi. Procon. & in c. 1. post prin. tit. de contr. feu. inter par. ter. Idem quoq; Euf. c. 11. In medio (inquit) seniorum ne adicias loqui. In hanc autem sententiam Home. lib. 7. Ody.

οἱ δ' ἀρα πάντες ἀκμὴν ἔχουσιν σιωπῆς,
οἱ δὲ δὴν μετέπει γέρον ἤγως ἐχένοσ,
ὅς δὴ φαιήκων ἀνδρῶν προσηύεσθ' ἦεν,
καὶ μὴ θοισί κέκασο, παλαιά τε, πλά τε εἰδώς,
ὄσφρη εὐφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέπειπεν.

Id est,

Cumq; omnes conticescerent, Echeneus heros qui Phæacum maximus & oratione & longa experientia, & summa prudentia multa notat, inquit, &c. Vides igitur ut Homerus omnium ritum patens tacere facit iuniores omnes, solumq; seniore loqui. Plato quoq; lib. 4. de Repub. præcepit iuniores tacere coram senioribus, in hæc verba, σιγάς τε ἴψ' νεώτε, ὡν παρὰ πρεσβυτέρους ὠπείπει. Apud Liuium lib. 1.3. dec. cum legati populi Rom. ad Voltranos venissent, iis maximus nati in concilio respondit. Sed & apud Dionysiu Halicarnassu lib. 3. Originu Rom. cum Oratij Trigmini à Tullio Rege interrogati num vellent cum Trigeminis illis Curiatibus de imperio certare, paulum fecerant deliberassentq; se certaturos, Maximus fratrum verbis omnium respondit.

125 ¶ Tullius quoq; in 6. in Verrem actione, tradit quod cum adisset ad Senatum Syracusanum, accepit loqui Diodorus Timarchides, qui & autoritate, & ætate, & usu rerum antecedebar. Et paulo post, Mos est (inquit) Syracusis, ut qua de re ad Senatum referatur, dicat sententiam qui velit, nimirum nemo rogatur. & tamen ut quisq; honore & ætate antecedit, ita primus solet sponte dicere, idque à cæteris eis conceditur. Et paulo post ut quisq; ætate & honore antecedebar, ita sententiam dixit ex ordine. Id quod etiam obseruatum fuisse apud Rom. planum est ex autoritate Cicero in eo loco quem statim ver. ab hinc 3. aduocabimus, atq; etiam Dionysio Halicarnasso, & Varro apud Gellium lib. 1.4. c. 7. Plin. Iunior in quadam epistola refert ante memoriã suã ita maiores natu lere dicere, ne nobilissimis quidem adolefcenibus locus esset, nisi aliquo Consulari producente.

126 ¶ Decimosæptimò, in deponendis comunib. instrumentis senior ex fratribus, aut sociis præferri videlicet apud eum deponatur, per text. in l. vlt. & ibi omnes Doct. ff. de fid. instr. & voluit Arch. in c. domino sancto. 50. dist. & in c. tanta, post prin. 86. dist. Bal. & Fran. Are. in l. procurator. C. de edd. Cepo. in d. tract. in 18. & iterum 24. privilegio antiquitatis, & Doct. sæpe.

127 ¶ Quod tamen primò intelligendum est, secundum l. si quæ sunt cautiones. ff. fami. hercis. ut videlicet instrumenta sint apud eum deponenda, qui maiore ex parte hæres est: si autem omnes iisdem ex partibus hæredes sint, nec inter eos conueniat apud quem potius esse debeant, sit senior cæteris antepotendus. At si eiusdem sint ætatis, debeant fortiri, aut ex consensu, &c. ut dicitur in d. l. si quæ sunt. vbi gl. in verbo consensu, dicit eam intelligi secundum d. l. vlt. quod & idem dicit Ro. in rep. l. si verò. §. de viro, in 53. fal. ver. tertio probatur. ff. sol. mar. Quod autem paribus, per omnia partibus debeant instrumenta manere apud seniore, ratio est in promptu, quia apud digniorem deponi debet, per text. glo. & Doct. in d. l. vlt. & in d. l. procurator. C. de edend. Sed iam docuimus seniores esse cæteris digniores.

128 ¶ Sed & hoc ita secundò intelligitur per Soci. in d. l. procurator. ut si iunior sit constitutus in dignitate, non etiam senior: tamen non sit seniori in hac re iunior præferendus, ut scilicet primo loco sit consideranda ætas, deinde verò dignitas, per d. l. vlt. quæ primo loco posuit seniore, secundò digniorem. Quam sententiam confirmat quod à Tullio traditum est in Catone maiore in hæc verba, Multa in nostro collegio præclara, sed hoc de quo agimus in primis, quòd ut quisq; ætate antecellit, ita sententiæ principatum tenet. Neq; enim honore antecedentibus, sed iis etiam qui cum imperio sunt maiores natu augures antepotantur. Quibus verbis satis constat Romanis potiorẽ suisse ætatem, quàm honorem aut imperium.

129 ¶ Contrarium tamen ut scilicet primò sit dignior præferendus, & si dignitate sint pares, senior, tenent Phil. Dec. & Franc. Purpur. in d. l. procurator. Nihil allegat Dec. Sed Purp. aduocat gl. in c. vlt. in verbo, antiquiores, de consue. li. 6. quæ ut ipse asserit, voluit dignitatem ætati præferri. Nec ordo (inquit) literæ est necessariò attendendus, per l. 2. §. primus. & ibi no. ff. de vul. & pup.

130 ¶ Ego certè ut mihi cum eo conuenit, ut in d. l. vlt. non sit attendendus is ordo quem ea l. adscribit: alioquin enim seniore sceminam præferemus masculo iuniori, cum d. l. mari, supra sceminam tertium ordinem assignarit, cum ætati primum, dignitati secundum tribuisset, quod tamen nemo dixerit. Sed non statim in ipsius ac Decij sententiam migrarim, cum d. l. vlt. dicat semper præferendum seniore iuniori. Nam ut dicit gl. ibi, semper veneranda senectus, per l. semper. ff. de iur. immu. Semper igitur, id est, omni casu, ut interpretatur gl. in l. 1. in verbo, semper. ff. sol. mar. Nisi dicas eam dictionem, semper, in d. l. vlt. censeri etiam appositam, aut repetitam cæteris casibus sequentibus, ac positam sub eadem oratione, ac vno illo verbo præferemus, quod ego credo. Verum nihil video, cur hoc casu dignior honore præferatur digniori ætate in re priuata vtriusque, & nihil aut minimum ad di-

ad dignitatem, quam vocant, pertinet. Nec glo. in d. c. vlt. id dicit, ad quod citat Purpu. antiquiorem illic intelligi non ætate, sed tempore, id est, receptione ut etiam intelligit Dom. ibi, quod nihil huc facit, quoniam & ipse Purp. post eundem Soci. vbi supra, affirmat hoc casu antiquiorem intelligi respectu ætatis, nõ administrationis domus, licet aliter sumatur per Doct. in casu. c. 1. de paroch.

131 ¶ Quid quod aliàs temporis siue ætatis prærogatiua præferatur dignitatis, siue honoris, aut nobilitatis, & facultatum, ex sententia Innoc. quæ sequuntur Io. And. Ant. Imo. Panor. Domi. & recentiores in c. statuimus, de maio. & obed. Imo. in c. vlt. de const. & ipse Philip. Dec. in c. clerici. col. 2. de iudic. vbi & hinc dicit tempus præferri nobilitati. & in l. cum quid, col. 3. ff. si cert. per. & cõ. 161. pro domino præposito, col. 1. ver. 2. dominus, vbi ex hoc dicit seniore præferri nobiliori aut diuotiori. Sed tu vide quæ dixi supra in tract. nobilitatis, c. 2. o. nu. 174. instrumenta communia. & rursus nu. 188. verum non ad eò, & quæ dicam infra nu. 147. intellige tertio.

132 ¶ Sed hic quæri posset, quoniam ea ratione quàm de dignitate diximus, si fiscus habeat instrumentum comune cum priuato, debet manere apud fiscum. ut apud digniorem per d. l. procurator. Quid si cum essent duo fratres quorum instrumenta communia erant apud seniore, iuxta d. l. vlt. moritur iunior cui succedit fiscus, qui petit ea instrumenta apud se deponi? Guil. Cu. & post eum Barth. Bald. & Angel. in d. l. procurator. dicit non id iuste fiscum petere, quia in his quæ iam sunt ordinata superueniens dignitas nihil operatur. l. vlt. C. de nupt. & l. quæ à patre. C. de restit. milit. & l. Decur. rio ff. de Decur. & l. milites agrum. ff. de re mili. Præterea fiscus vtitur iure priuati, cui ipse succedit. l. cum quidam. §. fiscus. ff. de vsur. & idem voluit Barb. inter consi. Fran. Cur. senioris, consi. 67. sapienter optimus, col. 16. ver. item licet regimen.

133 ¶ Verum Saly. & post eum Flo. cum quibus communiter consentiunt recentiores, tenent contrariu in d. l. procurator, ea ratione, quia huiusmodi dispositio instrumentorum continet actum successiuum, propterea priuilegium successoris secundum varietatem temporis, & personæ attendi debet, per d. l. cum quidam. §. si debitor. ff. de vsur. & l. fiscum. la. j. ff. de iur. fisc. Item cessante causa priuilegij, cessat ipsum priuilegium. l. Titia. §. vsuras. ff. de lc. 2. cum simi. Addit Ias. & hanc rationem, quædo res non priuilegiati peruenit ad priuilegiatos, ea assumit priuilegium eorum. c. dilectus, de præbend. & c. vnico. & ibi Ioan. And. in nouel. de iur. patro. lib. 6. & Panor. con. 9. hic cadunt quatuor in j. dubio. li. j. Ergo idem quoq; de personis debemus dicere, quando valet argumentum de rebus ad personas, per l. miles ita hæredem, in princ. ff. de test. mil. Et hanc opin. confirmat quod voluit idem Saly. in l. vlt. ff. de fid. instr. quòd si tabulæ apud digniorem fuerint posita, iuxta d. l. vlt. & postea alius factus sit dignior, debent priori auferri, & dari alteri, arg. eorum quæ no. in l. iubemus. C. de prob. & l. si quis ex argentariis. §. i. ff. de edend.

134 ¶ Cæterum Alex. & post eum alij recentiores in d. l. procurator, ex mète Bal. in d. §. fiscus, huiusmodi opiniones concordant, ut videlicet prior opin. intelligatur cum instrumenta fuerint deposita apud vnum ex hæredibus aut sociis, ex conuentione ipsorum: quia tunc non inspicitur persona successoris, per d. l. quæ à patre. neq; enim pactum ex persona hæredis mutari debet. l. 2. §. ex his. ff. de verb. obl. Posterior verò opin. procedat cum non ex contractu, sed ob id tantum quòd esset dignior instrumenta sunt apud illum deposita, per d. §. si debitor. Pro quo facit optimè quod voluit ipse Bart. Bal. Angel. & Philip. Deci. post Guil. in d. l. procurator. quòd si qui prius erat dignior, effectus est vilior, ab eo auferretur instrumenta, deponenturq; apud alium, arg. l. cum quis, in prin. & l. Stichu. §. vsu fructum. ff. de solut. cum aliis iuribus à Bal. citatis.

135 ¶ Ex quibus etiam illud assumitur quòd facultas custodiendi instrumenta competens seniori ex fratribus, nõn transit in hæredem iuniorẽ, sicuti etiam voluerunt Saly. & Flor. in d. l. procurator. C. de eden. Et And. Alciat. in l. 2. §. ex his. col. 1. ff. de verb. oblig. vbi per hoc dicit, quòd in hoc præferatur patruus senior filio primogeniti. de qua re loquens Flor. in d. l. si qua sunt. in fin. ff. famil. hercis. primum dicit videri auferenda esse instrumenta hæredi iuniori, aut minù idoneo, ut dentur socio seniori, siue magis idoneo. arg. illius l. & l. vlt. ff. de fide instr. Deinde dicit cõtrarium facere, quia initium videtur attendendum esse, & assignatio fuisse sortita effectum. Tandem cogitandum reliquit. Aliàs autem an & quando priuilegiatus succedit priuato. quando & quomodo possit uti suo priuilegio aduersus alterum, vide Panor. consi. 14. videtur primò, col. 1. lib. 2. Domi. post alios plurimos, in c. 1. §. 1. col. 1. de iure patr. lib. 6. cum aliis multis concord. aggregatis à Fely. in ca. de quarta, col. 15. ver. dum ponit, de præscript.

136 ¶ Decimo octauò, non hinc admodum disidet, quod not. voluit Bald. in c. quoniam contra falsam, col. 8. ver. quid si iudex non confidens, ext. de probat. quòd si iudex commiserit examinationem testium duobus notariis, originale attestatum debet manere apud seniore per d. l. vlt. de fide instr. & not. per Innoc. in d. c. 1. de maio. & obed. Et eodem, inquit, modo si quæretur penes quem debeant stare codices rationum mercatorum, quod dictum multum commendat Fely. in d. c. 1. col. vlt. & reputat no. Ias. in l. cum quòd, in 2. lect. col. pe. ff. si cert. pe. & d. consi. 192. exorta est col. 2. ver. si item instrumenta. lib. 2.

137 ¶ Decimononò, non longè hinc quoque distat, quòd seniori ex liberis debet pater clauem & anulum custodia causa tradere, per text. qui id morientem quempiam fecisse refert, in l. cum pater. §. pater pluribus ff. de leg. 2. quem ad hoc ponderant Bart. & Angel. ibi & Bald. in d. l. procurator & ibi quoque Alex. Soci. Franc. Purpu. C. de edend. & idem Bald. in tract. schismatis, quem posuit super rub. C. si quis aliquè test. prohi. col. 9. & in c. si duo fratres, in vltimis verbis, secundum aliquas

Quid si iunior succedat fisco.

An heres iunior senioris idẽ ius habeat.

Apud seniore manere debet originale attestatum.

Seniori filio clauem & anulum relinquẽdum.

lect. tit. de frat. de no. ben. inue. Pet. ipsius Bal. frater loquens de sigillo. in tract. de duobus fratribus, in 2. l. q. 11. partis. Ro. in rep. d. l. si verò. §. de viro, in 53. fallē. ver. tertio probatur. ff. sol. mat. Alex. conf. 4. ponderatis verbis testamenti, col. 2. li. 4. Barb. d. conf. 23. col. pen. lib. 1. vbi ad hoc dicit illum text. elegantem, & d. conf. 20. col. 3. lib. 2. & inter consi. Fran. Curtij senioris. consi. 67. quo loco nuper citauimus. Cepo. in d. tract. in 19. & iterum in 24. priuilegio antiquitatis. Ias. in d. l. cum quid, in 2. lect. col. vlt. ff. si cer. pet. & d. consi. 192. col. 2. ver. item clauis, & seq. lib. 2. & Philip. Dec. conf. 453. in casu ad me, col. 4. ver. & ista conclusio. & Caro. Rui. consi. 19. in hac controuersia, col. 3. nu. 8. lib. 1. & Fer. di. Loaz. in repe. rub. de iust. & iur. col. 9. nu. 8c. Tamē Guil. Laud. Imo. & Card. in Cle. i. §. sanē. dicit per eum tex. quod si sunt plures domini vnus castri, tot debent fieri clauis, quot sunt domini.

138 Insignia domini.

¶ Vicefimò, huic finitimum est, quod insignia domus, quæ vulgò arma vocamus, vt alibi diximus, debent remanere apud primogenitum, vt scribit Guil. Monferratus non indòctus iurium interpres, in tracta. de successione Regum, tum in 1. q. char. 3. tum in 3. q. etiam char. 3. allegans in id quod pulchre scribit Bal. in l. vlt. in fi. C. pro socio. quod arma nobilium remanent apud principalem domus quia in ipso tanquam in capite stat splendor genituræ, arg. l. cum in diuersis, ff. de relig. & sumpt. fune. & l. cum scimus. C. de agri. & censu. lib. 11. Et hoc iure in Gallia vtimur, vt soli primogeniti insignia plana atq; simplicia deferant. Ceteri verò aliquid admisceant quod discrimen appareat.

139 Filia senior debet prior maritari.

¶ Vicefimoprimò, ex filiabus quæ ætate est grandior, ea veluti iure quodam primigeniorum prior nuptui est collocanda, text. est in §. item si quis promitteret, ibi, puta lege primogenitarum. 29. q. 1. vbi glo. dicit & hanc fuisse consuetudinem, vt maxima filiarum primò nuptui traderetur. Et hoc quidem depromptum est ex eo, quod scribitur Genes. 29. in hæc verba, Non est in loco nostro consuetudinis, vt minores antè tradamus ad nuptias. Ita enim Laban sese excusauit Iacob, qui se delusum conquirebatur, quod loco Rachel iunioris, sibi Liam illius sororem natu maiorem pro vxore supposuisset. Eamq; excusationem Iacob boni consuluit, vt illic videre licet. Et bene etiã facit tex. in l. Theopompus. ff. de dot. præle.

140

¶ Et id quidem satis accommodatè poteris addere ad rationes Rom. consi. 408. incip. in proposita quaestione, vbi consuluit legatum relictum pro prima filia nubenda intelligi de maiori natu, non de iuniore quæ prior nupsit. Et eū sequitur Fran. Curt. iunior in tract. feud. in 2. part. char. 3. ver. 18. Quamquam in eadem specie in qua consuluerat Rom. & inter easdem partes contrarium consuluit Imo. consi. 113. in causa quæ vertitur, & versa inter Antonium: sed id quidem aliis rationibus priuatim casum tangentibus, quæ hanc nostram non impugnant, vt ibi videre licet. Ego autem, cum inter liberos duarum sororum contenderetur, vtri essent ex primogenita, nec id aliter appareret propter temporis antiquitatem: essent tamen instrumenta matrimoniorum illarum: super hoc consultus respondi, illam primogenitam fuisse videri in dubio, quæ prior nuptui data fuerat à parentibus, cum id fieri soleat & debeat. An autè dominus possit suis subditis, & vassallis collectam imponere pro maritanda primogenita filia, dicemus infra in 69. q.

141 Seniores ius habent corrigendorum propinquorum.

¶ Vicefimosecundò, senioribus conceditur potestas corrigendorum plectendorumq; suorum propinquorum, per tex. in l. 1. C. de emend. propin. & ibi Doct. inter quos no. Bal. quod senior inueniēs iuniorem coniunctum ludentem, eum potest castigare, nec ex eo poterit accusari, aut puniri. Idem quoq; in fratre seniore corrigente iuniore, quia eadem est ratio, quod dictum sequitur Io. Ana. in c. 1. col. 5. de cleri. percuss. & D. Cirieus in tract. primogenituræ, li. 2. q. 2. in 20. prærogatiua. Sed & ex eo tex. no. gl. in l. nullus videtur, in prin. ff. de reg. iur. quod si senex quispiam reatum sui consanguinei iunioris corrigat. videtur non id dolo facere, sed ex pietate potius. Dicit quoq; nota. per illum tex. Bart. in tract. de tyrannide, col. 2. ver. quartò quæro, quod maior siue antiquior domus habet quodammodo iurisdictionem in vxores, liberos, fratres, fratrum filios, seruos, & alios familiares.

142

¶ In quam sententiam Phocylides ille Milesius, ἢ ὁ δὲ τῆς πατρὸς ἀλίου, καλὸν ἐστὶν εἶναι μῆτηρ, ἢ καὶ πρὸς θυγατρὶ γυναικὶ, ἢ ἀμωγέροντες. Id est, Si verò quid puer peccet, coerceat filium mater, Aut valde senes generis, aut populi seniores. Sed & hoc generaliter etiam in non coniunctis voluit Angel. consi. 397. incip. quidam puer. ad fin. & sequitur Aymo. Crauetta consi. 151. neminem existimare velim, col. 4. nume. 17. Quod & ex Lycurgi legibus erat. Nam qui se præsentem peccantem iuniorem non repræhendisset perinde ac si peccasset, ipse plectebatur: & qui obiurgari molestè tulisset, magna ignominia afficiebatur, author Plutarchus in Lycurgo, & in apophthegmatis Laconicis, vbi & illud postea subdit quod puer ab seniore aliquo castigatus, si apud patrem questus fuisset, patri ipsi turpe erat posteaquam audiisset, nisi & ipse rursus alias castigationes addidisset. Plato in suis legibus, libr. 9. Decet, ait, iuuenem à seniore verberatum, id ob senectutis reuerentiam patienter ferre. Sed & antè scilicet libro tertio eiusdem operis, inter rationes imperandi hanc tertiam ponit, vt iunioribus senes imperent.

143 Metus reuerentialis fratris iunioris erga seniore.

¶ Ex hac autem potestate seniorum in iuniores proficisci videtur, quod eleganter consuluit Franc. Are. consi. 2. 4. incip. quatuor dubia, col. 2. ver. sic. & circa primum, quod vt metus reuerentialis præsumitur in filio aut vxore erga patrem, aut maritum, iuxta no. in l. 1. §. quæ onerandæ. ff. quarum rerum act. non dat. Ita quoque in fratre, aut sorore iuniore erga fratrem seniore, cum quo habitat, & à quo gubernatur. Et sequitur Claudius Sey. in repetitio. l. vt vim. col. 15. in paruis, ver. sic. &

illud

illud quod dicitur de patre. ff. de iure nat. gen. & ciuil. & Caro. Rui. conf. 98. visa renunciatione. col. antepen. nu. 24. li. 1. & conf. 170. de tribus, col. 5. num. 16. cod. lib. 1. vbi & idem dicit fuisse consultum à Ioan. Baptist. Cacia. & idem Rui. conf. 6. de re quidem ardua, col. 6. nu. 18. libr. 3. vbi & idem dicit consuluisse Soci. & Docto. Senen. & Perusi. iterumq; consi. 140. circa casum, col. 5. nu. 10. eo. lib. 3. Ad quod etiam optimè facit quod ex Bart. in tract. de tyran. diximus ver. ab hinc 2. Et quod in hanc sententiam Iris Homerica lib. Iliad. 15. Neptunum alloquens, dicit illum parere debere Ioui fratri seniori iubenti, & minitanti ei, nisi parceret,

ἠπάλα καὶ κῆρ' ἐναντίβιον ἤελε μίχων. ἐν δ' ἄλλ' ἐλεύσειας, σέ δ' ἐπεφλέκας ἀνώγα χῆρας, ἐπεί σέο φησὶ βίη πολυφέρτερος εἶναι, καὶ γένει πρότερος.

Et apud eundem lib. 13. eiusdem operis, ipse Neptunus ipsum Iouem reueretur, neq; audet illi palà obfistere quoniam esset maior natu, vt & alibi annotauimus.

144 ¶ Quod & ex eo confirmari potest, quod 1. Reg. c. 20. Ionathas excusat Dauidem apud Saulem Regem patrem, quod non venisset, ob id quod vnus ex fratribus eius (is autem erat omnium minimus natu) cum accersuerat ad solenne sacrificium Bethleem suæ ciuitatis, veluti illi maiori natu parere necesse habuisset. Quem locum audiui ad hoc scienter expendi à D. Adriano Dudraccio Consiliario curiæ Parisiensis meritisimo, intimoque amico nostro, cum sententiam diceret doctissimè & elegantissimè, vt semper solet.

145 ¶ Tantum autem abest, vt iunior debeat seniore pletere, si errauerit, vt nec increpare quidē illū debeat: sed modestè benigneq; admonere erroris. Nam Philippus Macedo apud Plutarchum, Alexandrum filium obiurgat, quod natu maiores increparet. Et D. Paulus 1. ad Timot. 5. Seniore (inquit) ne increpaueris, sed obsecra vt patrem, quod & repetitur in c. Paulus dicit, 2. q. 8. vbi tamē hoc ita intelligitur, cum culpa senioris suo exemplo non trahit ad interitum corda iuniorū. Vbi autem senior iuuenibus exemplum ad interitum præbet, ibi districta increpatione ferendus est. Nā scriptum est Esaiæ 42. c. Laqueus iuuenum omnes vos. Et rursus, c. 66. Maledictus puer centum annorum. Ideo Daniel acriter increpat illos senes qui in Susannam falsum dixerat testimonium, eos inueteratos dierum malorum appellans, vt legitur Daniel. 13. Christus quoq; seuerè à se reicit seniores illos, interrogatēs in qua potestate hæc facis: vt legitur Matt. 21. & Marc. 11. & Lucæ 20. Legimus autem filium patre correxisse in l. 3. §. si quis quasi statuliber. ff. de cond. ob caus. vt ex hoc quoq; intelligas non esse relinquendos seniores in suis erroribus. Propterea & Aristo. à veterū opinione discessit in l. 1. §. si usufruct. ff. ad l. Falc. Non enim omnia concedenda sunt antiquitati, vt scribit Cicero lib. 4. Rhetoricæ nouæ. Hanc autem seniorum reprehensionem fieri vult cum quadam reuerentia. Host. in c. 1. §. verum vnctionis sacramentū, extrà de sacra vnct. arg. l. semper. ff. de iur. immu. Sed & ad hoc est optimus text. in c. neque ibi, salua honorificentia. 9. distin. vide quæ suprà in 2. priuileg. antiq. diximus.

Iunior ne seniore increpet.

146 ¶ Vicefimotertio, vbi aliquorum consensus requiritur, antiquorum potissimum adhiberi debet per tex. in c. factus, ibi, de sacerdotum antiquorum consensu. 7. q. 1. Propterea Florin. in l. vlt. per illū tex. ff. de fide instru. dicit quod stante statuto, quod mulier vel minor non possit contrahere sine consensu consanguineorum, huiusmodi statutum debet intelligi, vt præferantur seniores consanguinei iunioribus. Et sequitur Ias. in d. l. cum quid. in 2. l. ff. si cer. pet. & d. con. 192. col. 2. ver. item stante statuto. lib. 2. neuter tamen eorum meminit illius tex. in d. cap. factus, qui ad hoc est expressus. Et adde quoq; tex. in l. j. in verbo, & in consensu. C. de præpo. sac. cub. lib. 12. nisi illic sit mendum, vt videlicet pro consensu sit scribendum, confessu, quod magis puto.

Seniorum consensus adhibendus ubi consensus aliorum requiritur.

147 ¶ Vigesimoquarto, in elemosynis dandis & distribuendis præferuntur seniores iunioribus, per c. consideranda est, ibi, vt senibus plus largiatis. 86. distinctio. & not. Archi. in cap. domino sancto. 50. dist. & in c. tanta. 86. dist. Iac. Bel. in c. ordinationem. in auth. de monach. & Lucas Pen. in l. vlt. col. 1. C. de tyro. lib. 12. & Cepola in 5. priuilegio antiquitatis. Card. Alexandr. in c. de quibus, col. 1. 21. dist.

Seniores in distribuendis elemosynis præferendi.

148 ¶ Vigesimoquinto, testes seniores iunioribus præferuntur per tex. in c. quotiens, & ibi Panor. in 3. no. & in c. licet ex quadam, ibi antiquioribus quidem suis, & ibi quoque glo. in verbo, personæ, & Imo. col. 2. extrà de testib. & c. cum in tua, ibi, qui antiquiores tempore, eo. 11. & in c. si quid verò. 86. dist. & in c. 135. q. 6. & voluit glo. omnibus nota in d. l. cum quid. & ibi Cy. Bar. Bal. Angel. Paul. Cast. Alex. Fran. Are. & alij recentiores. ff. si cer. pet. & Archi. in d. e. domino sancto. 50. di. & in d. c. tãta. 86. di. Specul. tit. de teste. §. postquam. ver. porò. Bal. in d. l. vlt. ff. de fide instr. & in l. in albo. C. de Decuri. lib. 10. & in cap. 1. de maior. & obed. & cõf. 420. verba principis, col. 2. li. 1. & Luc. pen. in l. decurio. col. 1. C. de decur. lib. 10. & in l. vlt. col. j. C. de tyro. libr. 12. Rom. in repet. dict. l. si verò. §. de viro, in 53. fal. ff. solut. matr. vbi per hoc dicit sing. quod licet in pari numero testium sit pro reo ferenda sententia, fallit tamen si seniores sint pro actore. Alexand. consi. 236. perspectis attestacionib. col. j. in fine libr. 6. & consi. 127. viso processu, colum. vltima libr. 7. Cepola consi. 21. ego. Bart. hol. Cepola, col. 4. Barb. qui dicit gloss. in d. l. cum quid. ad hoc dicit valde sing. d. consi. 23. col. pen. lib. 1. & rursus d. consi. 20. col. 3. lib. 2. & rursus consi. 84. incip. illud medium, colum. 9. ver. sic. vigesimus secundus, libr. 3. Et Franc. Cur. Senior in tract. de testib. in 8. conclus. Ias. con. 192. exorta est, col. 2. ver. item in testimonis, libr. 2. vbi id adducit inter prærogatiuas primogenituræ. Philip. Deci. ad idem quoque propositum

Seniores testes præferendi.

propositum conf. 443. in casu ad me transmissio, col. 4. nu. 26. Ferdin. Loaz. in d. rub. de iusti. & iure. col. 9. nu. Alciat. lib. 1. de verb. signif. char. 12. Quibus accedit illud Danielis 13. Creditur eis multitudo quasi senibus & iudicibus, id est, quoniam erant senes & iudices.

149
Præterquam
in testimonio
nisi.

¶ Sed hoc multis modis intelligendum est, neque enim id omittendum ducimus. Primò vt nõ procedat in testimonio visus, in quo magis est credendum iuueni, quàm seni, secundum Specul. d. tit. de teste. §. nunc tractandum est, vers. hoc quoq; notandum. & sequitur Feli. in d. ca. quoties, in 3. no. de testib. quoniam senium oculos hebetet, testimonio Aristotelis lib. 1. de anima, & sacrarũ literarum Genes. 27. in prin. vbi scribitur, Senuit autem Isaac, & caligauerunt oculi eius, & videre non poterat. Et 1. Regum 4. Heli autem erat 98. annorum, & oculi eius caligauerant, & videre non poterat. Et 3. Regum 14. At ille videre non poterat, quia caligauerant eius oculi præ senectute. Et id certè omnibus compertum est, vt id propterea intelligas quod supra dictum est, cum senes deponunt de visu suæ ætatis, non etiam si de visu florentis ætatis, qua is sensus erat integerrimus. pro quo vide quæ dicam in seq. limitatione.

150
Quid autem in
actu recenti.

¶ Intelligit igitur secundò procedere, vt senioribus magis credatur in antiquis: secus in actu recenti, vt nõ limitat Pan. in d. c. quoties, in 3. not. de testib. Nam iuuenes (inquit) habent sensus acutiores & velociore ad capiendũ. Cui adde quod dicit glo. autoritate Prisciani in l. gallus, in princ. in verbo, si filius. ff. de libe. & posth. quod quantò sumus iuniores, tantò sumus perspicaciores. Subdit tamẽ Pan. hoc relinquendum arbitrio iudicis, qui ex variis circumstantiis alios alius præferret, arg. c. in nostra, eo. tit. & l. 3. ff. eo. quoq; tit. Cui adde quod tradit Bald. con. 445. qualiter probentur, col. 1. libr. 5. quod in probandis finibus seniores sint testes credibiliores, vbi de rerum memoria agitur. l. 1. in fi. ff. de aqua plu. arc. & l. si arbiter. ff. de probat. Sed & is in d. c. quoties, non not. simpliciter testibus senioribus esse magis credendum, sed cum illa adiectione, in factis antiquis, quod & idem dicit ipse Bald. in cap. literas, versic. item dic quod in facto, de testibus.

151
Quid si iunior
ves dignitate
excellant.

¶ Intelligit tertio, vt procedat nisi testes iuniores excellent dignitate, siue autoritate. Nam tum eis magis crederetur, quàm senioribus, vt voluerunt ipse Guil. Cu. Pau. Ca. & Alex. in d. l. cum quid. per text. in §. vlt. in Authen. de mona. Et hoc quidem generale in omnibus casibus in quibus reperimus seniores cæteris præferri, vt semper intelligatur, nisi autoritate aut dignitate iuniores excellent, vt scilicet dignitas antiquitati præferatur, per text. in c. statuiamus, & ibi Henri. de maio. & obe. & voluit gl. in §. Istidorus. 6. di. & in c. vlt. seq. dist. & glo. in c. vlt. in verbo, antiquiores. de consue. lib. 6. & Inno. & Hosti. in c. 1. eo. tit. per quædam iura quæ ibi allegat. Archi. post Gof. Lau. & Hug. in ca. quoniam 16. di. Idem Archi. in c. vlt. 75. dist. Rom. in repe. d. §. de viro, in 53. fal. Fely. qui alios citat, in rub. de maio. & obed. col. 1. Tu tamen in hoc vide quæ dixi in simili, supra num. 124. sed & hoc secundò, & 3. seq. & etiam in tractat. Nobilitatis, c. 20. num. 174. instrumenta communia: & num. 188. verum non adeò.

152
Quid si iunior
ves virtutibus
excellant.

¶ Intelligit quartò, vt procedat, nisi etiam iuniores vincant virtutibus, vt voluerunt Bal. Rom. Ale. in d. l. cum quid, per d. §. vlt. de mona. ex quo no. Bal. mores præferri ætati, vt etiam ibi no. Iac. Bel. sed & ex illo text. no. Bal. in c. quoniam cõtra falsam, col. 9. vers. quid si iudex, extra de probat. quod virtus & bona fama præferunt ætati & dignitati. de quo etiam est bonus text. in l. vnicuiq; & ibi no. Bart. C. de prox. sacri. scri. lib. 12. Hincq; dicit gl. in c. 1. 16. di. quod melior est præferendus antiquiori, per multa iura quæ illic allegat. & idem voluit gl. in c. episcoporum 74. dist. Inno. & Hosti. in c. 1. de maio. & obed. Henri. in c. statuiamus, eo. tit. Rom. in repe. d. §. de viro, in 53. fal. ver. quartò probatur, & iterum ver. 11. defertur. Licet glo. videatur voluisse contrarium in c. vlt. 75. di. vide quæ dicam infra in 33. priuilegio. ver. intellige secundò.

153
Seniores iur
tutibus præsu
muntur excels
sere.

¶ Tamen & vigesimosexto, pro senioribus semper præsumitur, vt videlicet virtutibus bonisq; moribus vincant iuniores, per text. in l. si vt certam. §. custodiam, & ibi gl. in verbo, est commedatus. ff. commo. & in §. cogitandum, in Auth. de mona. & in c. nisi cum pridem, ver. alia verò causa, ibi, moralis verò maturitas in senibus esse solet. & ibi Bal. de renun. & in cap. cum in iuuentute, & ibi glo. in verbo, ad senilem. Host. & alij de præsumpt. & in c. fraternitatis, 34. di. & in ca. diffinimus, in verbo, cum quadam vetula, & ibi Arch. 18. q. 2. Et voluit idem Arch. in d. c. domino sancto, 50. di. Hieronymus ad Rusticum, Non est (inquit) facilè malum de perfecta ætate credendum, quam præterita vita defendit, & honorat vocabulum dignitatis, quæ citat Io. And. in d. c. cum in iuuentute. Cæterum vsque adeò præsumuntur senes iuuenibus præstare bonis moribus, vt contrarium probari non possit, nisi per 15. testes. per text. no. in l. vnicuique. C. de prox. sacri. scri. quem ad hoc dicit sing. Rom. in d. §. de viro fal. 53. ver. quarto probatur, in fi. & post eum Alex. in d. l. cum quid, col. 2. ff. si cert. pet. & Fely. in rubr. extra de maio. & obed. col. 1. in fi.

154
Licet nonnun
quam aliter cõ
tingat.

¶ Nonnunquam tamen reperiuntur flagitiosissimi quidam senes, vt apertè probatur in c. tanta. 86. di. cuius initium est huiusmodi, Tãta nequitia ad aures nostras de senectute tua peruenit, vt, &c. Et paulo post, Hortamur vt aliquando respicias, miser senex, atque à tanta leuitate morũ & operum peruersitate compescere, & no. glo. in d. c. cum in iuuentute, de præsumpt. & ibi post eũ Host. & Io. Andr. qui & illud dicunt, quod sepe mentiuntur seniores, per c. vnicũ, in fi. de sacra vnct. vbi est text. optimus & expressus in verbo, sicut antiqui mentiuntur, quem & optimè ponderauit Host. ibi & hoc probatur testimonio Danielis cap. 13. Cuius autoritate scribit Lucas Pen. in l. j. col. 1. in verbo prior, C. de Consul. lib. 12. quod iniqui esse possunt senes.

¶ Vigesimo-

155 ¶ Vigesimo septimò. simile est quòd vbi necesse est peritos quosdã in arte rem quampiã attestari & ipsi de ea re non conueniant, videlicet, an vulnus sit letale, & alia huiusmodi, in dubio senioribus, peritis magis credendũ est. Ita notabiliter recenrerq; voluit And. Alcia. vnus è multis legũ interpretibus, quæ antiquioribus. Iuriconsultis iure quis annumerauerit, in l. 1. §. vlt. col. 10. ver. sed cõsequenter quaeritur ff. de verb. obl. arg. no. in d. l. cum quid. ff. si cer. pe. & in c. clerici. de iud.

Senioribus pe
ritis magis cre
dendum.

156 ¶ Vigesimo octauò, non solum in iis quæ diximus, sed & in electionibus & aliis quoq; rebus seniorum voces sunt aliis antependendæ. per text. in c. dudũ ad audientia, ibi, qui alios dignitate, ætate, & tempore præcedebant, & ibi Panor. in 4. & 5. not. de elec. & voluit idem Pan. in c. ecclesia, le 2. col. 7. ver. in gl. fi. eo. tit. Ia. d. con. 192. exorta est, col. j. ver. item in electionibus. li. 2. & Philip. Dec. in c. cum omnes, in 2. lec. col. pe. de const. Et ita intelligi potest quòd dicit Io. Plat. post And. Bar. in l. j. in fi. de Consul. quòd antiquiores præferuntur in vocibus. Tamen Bal. in d. c. cum omnes, col. 3. ver. ibi, iuniores extrã de const. dicit per illum text. quòd non debet fieri differentia inter senem & iuuenem paria iura habentes: subditq; id esse argumento, quòd tantum valet vox iuuenis, quantum vox senis, etiam inter Cardinales: quòd tamen falsum esse depræhenditur ex supradictis. Licet sint qui Bald. sequantur, videlicet Barb. in d. c. cum omnes & ibi quoq; Philip. Dec. in 2. lect. num. 5.

Seniorum vo
ces in electio
nibus. & aliis
preferenda.

157 ¶ Vigesimo nonò, cum ferè testimonia & accusationes æquo iure censeantur, propterea etiam in institutendis accusationibus, vbi scilicet plures eundem accusare volunt, senior antependendus est cæteris, per text. in l. si plures, in verbo, vel ætate. ff. de accusat. quem ad hoc no. Cepola. in d. tract. de imper. milit. delig. in 26. priuilegio antiquitatis. Et est etiam optimus text. quem is non allegat in l. vlt. §. si plures. ff. de collu. dete.

Seniores in ac
cusationibus
preferendi.

158 ¶ Trigesimo, non solum in testimoniis, & accusationibus. sed aliàs semper in veritatis inquisitione senes præferuntur iunioribus, per text. in c. si quid verò. 86. dist. in illis verbis, præsentibus ecclesiæ tuæ senioribus diligenter veritas est perscrutanda. Et voluit Archi. in c. tanta. 86. di. & Cepola. in d. tracta. col. 2. ver. 2. Id quod bifariam potest intelligi, aut quòd seniores cautiùs veritatem rei inuestigant, ideoq; in eam rem sunt adhibendi: aut quòd etiam fidelius veritatem ipsam si rescuerint, patefaciant, ideoq; ab his ea est inuestiganda.

Et in inquisi
tione veritatis.

159 ¶ Trigesimo primò, in libris corrigendis præferuntur seniores, text. in c. vt veterum. 9. di. per quem ita voluit Arch. in d. c. domino sancto. 50. dist. & Rom. in repe. d. §. de viro. in 53. fal. ver. 14. & Barb. d. con. 23. col. vlt. lib. 1. & Cepola. in d. tract. in 4. priuilegio antiquit.

Et in libris
corrigendis.

160 ¶ Trigesimo secundò, mitius puniuntur seniores in eodem genere delicti, per text. in l. 2. ff. de termini. mo. & l. si quis in graui. §. ignoscitur. ff. de S. C. Sylla. & l. ferè in omnibus, & ibi glo. ff. de reg. iu. & d. c. tanta, vbi no. Arch. 86. di. & c. tanta. 1. q. 7. & c. tempora. 26. q. 7. & no. gl. & doct. in l. quid ergo. §. poena grauior. ff. de his qui not. infã. & in l. si seuerior. C. eo. tit. gl. in c. penitentes. 50. dist. Alb. Gãd. in tract. malef. tit. de poenis, col. 15. vers. item in senec. Bal. in c. 1. de maior. & obe. Ro. in repe. l. si verò. §. de viro. in 53. fal. ff. sol. mar. Io. Plat. in l. vlt. C. qui æta. se excu. lib. 10. Et propterea dicit gl. in cle. 1. in verbo, necessitate, & ibi Panor. de priuilegio quòd senectus est causa probabilis dispensandi cum aliquo super poena delicti.

Seniores mi
tius puniendi.

161 ¶ Id quod etiam sanxit Plato suis legibus, cum alicubi scribit satis esse, si quid senex deliquerit vt damnum quod intulit simplex restituat, cætera illi remittantur. Sed & lib. 9. Scribis (inquit) peccantibus legislator leges præscribet, sed mitissimas omnium, plurimaq; venia, & indulgentia dignas. Ex quo illud Claudiani de victoria Sciliconis,

Ad id ex Pla
tone.

*Si non mentis inops fraudataque sensibus ætas
Præberet veniam, nunquam hæc opprobria lingue
Turpia, Dannubius me sospite ferret inultus.*
Diuus autem Benedictus in Regula monachorum c. 37. tradit naturam ipsam quodam modo trahi ad senum misericordiam. Ideo statuit vt nullatenus illis districtio regulari teneatur.

162 ¶ Trigesimo tertio, illi proximè accedit, quòd si plures eiusdem facinoris sint suspecti, incipienda est quaestio à iunioribus, quòd re ex illis cõperta cæteri seniores à quaestione vindicentur. l. vnus facinoris, in prin. ff. de quaestio. Et hoc certè inter priuilegia antiquitatis reponit Ro. in d. §. de viro, in d. 53. fal. post prin. Verum hoc non tã in fauorẽ senum statuitur, quàm quòd faciliùs veritas à iunioribus sciri potest, cum aliàs ab eo sit incipiendũ, à quo facillimè verũ scire iudex crediderit, vt ibi satis declaratur. & in l. 1. §. 1. ff. eo. tit. & no. Dy. in trac. de qu. ver. quo ordine. Guido Suza. in eo. trac. col. 4. ver. e. iusdem initij. Alb. Gandi. in trac. malef. in rubr. de quaest. & tormen. col. 2. ver. nunc videndum est. Ang. in simili tract. in verbo, fama publica, col. 2. 4. ver. nunc videamus de tortura.

À iunioribus
incipienda est
quaestio.

163 ¶ Trigesimo quarto, quod pulchrè consuluit Bal. con. 165. cuius caput est ordinatio testamenti, in fi. lib. 4. Super iure patronatus & regimine cuiusdam hospitalis. nam testator qui illud construi mandarat, de patronatu & regimine ipsius quædam statuerat, ex quibus dubiũ ortum erat, vter ex duobus id ius obtineret. concludit Bal. pro idonatore. Et in dubio, inquit, senior ex duobus istis præferatur, & mas femina, per d. l. vlt. ff. de fide instr. & no. per Inno. in c. 1. de maio. & obed.

Seniores in re
gimine hospi
talis preferendi

164 ¶ Trigesimo quinto, Imperatorem ducemve exercitus senem esse oportere dicebat L. Paulus, vt à Iulio Frontino scriptum est lib. Stratagematum postremo. c. item postremo, circa initium. Id quod & nostris astruit multisq; comprobatur Cæpola vero in d. tract. de imperatore militum deligendo, quo loco supra sapiùs citauimus. Nam & Aristoteles li. 1. Ethic. Nemo, inquit, eligit iuuenes duces,

Senex impe
rat. dux exerci
tus potius elig
endus.

quod & ex eo reassumit Ioan. Andr. in c. indecorum, extrâ de ætate & quali. ordi. Bal. in c. ad hæc, quod est primum, col. 3. ibi congrua. extrâ. de postul. prælat. Iustinus autem lib. 11. scribit in exercitu Alexandri Magni neminem ordines, nisi sexagenarium duxisse. Quod etiam spectat illud Silij Italici haud multo post prin. lib. 15. dum tractaret Senatûs de mittendo duce in Carthaginem,

Nec promptum teneris immania bella læcetur

Moliri, rem inque rudi deponere in æuo.

165 *Seniores in honoribus & dignitatibus præferendi.* ¶ Trigesimosexto, in cæteris quoq; honoribus, officiis, dignitatibus secularibus, vt nostri appellant, præferuntur seniores, l. & qui originem. §. præses, ibi, secundum ætates & dignitates. ff. de muneri. & hono. & l. 2. ibi. quæ longis prolixisq; stipendiis defessa iam sibi pollicetur senectus. C. de Primic. li. 12. & l. sancimus. ibi, cunctis Consulibus honoribus & priuilegiis, & anteriori tempore. C. de Consul. lib. 12. & voluit gl. & post eam Doct. in d. l. cum quid. ff. si cer. per. & gl. in l. vt gradatim, in prin. versu. & si lege. ff. de mun. & hon. & glo. in c. vlt. 75. dist.

166 *Seniores in honore & dignitate præferendi.* ¶ Hincq; illud Ecclesiastes 10. c. Væ tibi terra cuius Rex est puer, quod è nostris citat Bal. qui id trahit ad primogenitorum prærogatiuam in l. cum antiquioribus, col. pe. ver. 10. C. de iure deliber. & Saly. in l. per hanc, in prin. in 1. not. C. de tempo. appel. Et alibi minatur Dominus noster se daturum Regem puerum veluti pro malo, & eo quidè maximo. Dabo (inquit Esaiæ 3.) pueros reges eorum. Quibus concinens Falconius Nichomachus in ea oratione quam ad Senatûm habuit apud Flauium Vopiscum in Tacito, Dij, ait, auertant principes pueros. Et paulo antè. cum Senatûs Tacitû ipsûm imperatorem delegisset, huiusmodi acclamatio in Senatu facta, ac sæpius repetita fuit, Quis melius quam senex imperat? Apud Philostratum in vita Apollonij lib. 5. Vespasianus iam tum annum sextum & quinquagesimum natus, veritus tamen est ne fortè iunior quàm deceret imperium accipere videretur, idq; quantum maximè potest, excusat.

167 *Ad idem exemplum.* ¶ Cæterum sunt infinita exempla, quibus clarissimè patuit quanta regnis & imperiis incommoda veniant ex iunioribus principibus. Ex quibus vnum aut alterum satis erit prodidisse. vnum scilicet ex sacris historiis. 3. Reg. 12. c. vbi de Roboan Rege admodum iuuenes, & qui item iuuenibus maluit credere, quàm senioribus: vnde ex duodecim regni partib. vna tantùm salua sibi māsit, de quo & nos diximus supra nu. 93. scribitur. Iustinus autem lib. 24. tradit Dardaniorum Regem, inclytum illud Macedoniæ Regnum immaturi iuuenis Ptolemæi Regis temeritate breui casurum prædixisse, & id statim euentum comprobasse. Nam & Claudiani ea sententia est,

Tenero tractari pectore nescit

Publica maieestas.

168 *Leges in eam rem annales Rom.* ¶ Et sanè Romani ipsi in omni genere vitæ sapientissimi leges annales siue annarias scripserunt, quibus grandioræ ætatem ad Consulatum & cæteros magistratus cõstituebant, sicuti retulit Tullius in Philip. 5. & Liuius ab vrbe condita lib. 7. vbi differit de Consulatu superioris Africani & Titi Flamini, & iterum lib. 10. belli Macedonici. vbi tradit rogationem latam ab L. Iulio Trib. Pleb. quot annos nati quémq; magistratum peterent. vnde cognomentum familiæ vt Annales appellatur. Latinus Pacarus in Panegyrico ad Theodosiû scripto, cuius hæc verba sunt, Cuius quidem rei ita fuit cura maioribus, vt non solum in amplissimis magistratibus adipiscèdis, sed in Præturis quoque aut Aedilitatibus capescendis ætas spectata sit petitorum. Nec quisquam tantùm valuerit nobilitate, vel gratia, vel pecunia, qui annos Comitialis lege præscriptos festinatis honoribus occuparit. Et Laetantius Firmianus in lib. de origine erroris. c. 7. & Iustinus lib. 43. & omnes rerum Romanarum scriptores, & è Poëtis Ouidius lib. 5. Factorum,

Nec nisi post annos patuit tunc Cuius scros.

Nomen & ætatis mite Senatûs habet.

Iura dabat populo senior, finitæque cœris

Legibus est ætas, vnde petatur honos.

Ex quibus versibus vides huic Senatûi nomen inditum, quod in eum cooprentur seniores, vt etiam scribit Tullius in lib. de Senectute, Plutarchus in Romulo, Lucius Florus Gestorum Ro. lib. 1. c. item 1. & è nostris Arch. in c. Senatûconsultum. di. 2. & Alb. in rub. ff. de Senato. Quinetiam legitimus apud Plin. lib. 10. Epistolarum, cautum fuisse Pompeia lege, quæ Bithynis data est, ne quis caperet magistratum, nè esset in Senatu minor annorum 30. secutumq; deuoto edictum D. Augusti, quo permisit minores magistratus ab annis duobus & viginti capere.

169 *Seniores in honore & dignitate præferendi.* ¶ Nec in his tantùm superioribus magistratibus leges annales locum habebant, sed & in simplicib. quoq; iudicibus, vt videre licet ex eo quod scribit Suetonius in Augusto, c. 32. ipsûm Augustum iudices à tricesimo ætatis anno allegisse, id est, vt subdit, quinquennio maturius quàm solebant. vt hinc aperte possis intelligere non licuisse ante tricesimum quintum annum iudicandi munus gerere. De Quæstura autem est illud eiusdem Suetonij in Caligula c. 1. de Germanico, qui Quæsturam quinquennio ante quàm per leges liceret, gessit.

170 *Apud Athenienses id quod obseruatum.* ¶ Nec Romani tantùm senioribus iuniores postponebant in magistratibus: sed & cæteri quoq; populi. Solon Atheniensium legislator lege sanxit, ne quis admodum iuuenis ad magistratum aut cõsultationes admitteretur, & καὶ ἀριστὰ δοκοῖν γυνώμενος ἔχειν. quod per æquè sonat ac si dicas, etiã si maximè existimatissimus habeatur. Id quod Iulij testimonio tradit Stobæus Ser. 112. Et id quoq; apud Lacedæmonios fuisse obseruatum, testis est Tullius in eo lib. de Senectute, cum dicit eos, qui amplissimum

plurimum magistratum gerebant, senes fuisse appellatos. Nam & idem lib. 1. de Diuinatione tradit apud eosdem Lacedæ. consilium publicum Senes appellatos fuisse. Et Plutarchus in vita Cleomenis tradit tempore Lycurgi seniores quosdam Regibus Lacedæmoniorum adhibitos fuisse, atque eo pacto diu Remp. administratam nullo alio magistratu eguisse. Eum autem magistratum siue Senatum γερσσία dicebant à senibus, & γέροντας, qui participes illius forent, quasi Senes vocabant. Hinc γερσσία præmium virtutis quod dabatur illis magistratibus, vt etiam tradit Aristoteles lib. Politicorum 2. c. 7. Sed & γερσσία dicebatur Senaculum, is scilicet locus vbi Senatores ipsi confiderent, auctore Varrone lib. de lingua Latina 1. Tradit autem Plin. lib. 35. c. 14. Sardibus Regiam domum Cæsi gerusiam factam fuisse.

171 *Et Carthagenenses.* ¶ Et vt de cæteris loquar, Carthagenenses quoq; Senatûm seniores vocabant, vt scribit Liuius bell. Macedonici lib. 4. ad fi. vt hinc etiam intelligas non nisi seniores ab illis in eum ordinè fuisse delectos. Nam vt idem paulo antè dixerat, Seniores imperare oportet, iuniores subesse. Sed & qui Ta probanen insulam incolunt, Regem sibi eligunt non nobilitate præstantem, sed spectatum morib. & iam annis grauem. vt scribit Plin. lib. 6. c. 22. & Solinus c. 66. Apud Arabes qui in Oceano sunt versus Meridiem, cuiuslibet cætus (nam in cætus ipsi diuiduntur) senior tanquam Rex cui parent omnes, imperat, annis centum quinquaginta actis seipsum vita & lege priuat. Post eum senior principatum accipit, vt auctor est Diodorus Siculus ad fi. li. 3. Bibliothecæ. Persas autem laudat Xenophon in Pædia Cyri, quod apud eos seniores domi manentes iudicant omnes causas & publicas & priuatas. Quinetiam Hippodamus Euryphontis filius, qui Milesiorum legislator fuit, lege statuit, vt prodit Aristoteles lib. Politicorum 2. c. 6. vnum iudicarium forû principale, ad quod omnia quæ malè iudicata viderentur, reuocarentur, idq; constituit ex senioribus quibusdam delectis. Sed & lex erat apud Chalcidenses, ne minor annis quinquaginta magistratum gereret, vt scribit Heraclides in libr. de Politis.

172 *Hebraei.* ¶ Ante omnes Moyses iussu Domini septuaginta viros ex omni populo seniores delegit, qui secum regerent iudicantq; populû, vt scribitur Num. 11. c. Et alibi videmus senioribus iudicandi ius fuisse Deut. 21. Si genuerit homo filium & contumacem & proteruum, apprehendent eum, & ducet ad seniores ciuitatis illius, & ad portam iudicij, & cætera quæ sequuntur. Ex quo fortè depromptû est, quod scribitur in l. si qua. C. de Iudæ. causas Iudæorum à seniorib. ipsorum iudicari, atq; ita ex eodè text. no. 10. Ana. in c. cum sit, extrâ eo. tit. & Bar. conf. 15. clementissimi, col. 2. lib. 1. Quibus consonat quod scriptum est Dan. 13. Iudæos sibi constituisse duos senes iudices. Et illinc quoq; posset videri Plato, qui vt plurimis placuit, sacros Bibliorum libros & maximè Moysis legit, & maiori ex parte sectatus est, scripsisse lib. 3. de Repub. Non iuuenem, sed senem esse oportet bonum iudicem. Nam & idem libr. 3. de legibus inter rationes imperandi hanc tertiam collocat, vt iunioribus seniores imperent.

173 *In re quoq; rusticâ id obseruandum.* ¶ Quid quod Varro ille omnium rerum scientissimus & prudētissimus. lib. 1. Rei rusticæ c. 20. monuit eos qui præsunt operariis in villa, oportere esse ætate maiore, quàm operarios ipsos. Facilius enim his quàm iuniorib. dicto sunt audientes. Et iterum lib. 2. eiusdem operis c. 17. præcepit eum magistrum pecoris, cui cæteri pastores subsunt, sumendum esse, qui sit maior natu, & peritior: quod iis qui ætate & scientia præstant, animo æquiore reliqui parent.

174 *Quid in muneribus qui non tam animi quàm corporis viribus geruntur.* ¶ Hæc tamen intellige primò in officiis & muneribus quæ æquè explicari geriq; per seniores possunt, atq; per iuniores. Nam si quod munus per iuniores commodius idoneiusq; tractari exerceriq; potest, quia fortè magis constat robore viribusq; corporis, quàm animi, certè sunt ad id magis iuniores assumendi, quàm seniores vt voluerunt Ric. Mal. Sal. & Frac. Are. in d. l. cum quid. ff. si cert. pet. per tex. in l. cum prætor. §. pe. ff. de iud. & voluit etiam Floria. in l. vlt. in fi. ff. de fide instr. vbi illud generalius dicit, quod si senex & iuuenis sint eiusdem fidei, probitatis, is præfertur cuius ætas est magis apta & idonea negotio, de quo agitur, per l. præcipiunt. ff. de ædil. edict. & l. ob carmen. §. vlt. ff. de test. Tullius autem in Catone maiore tradit legibus vacare senectutem iis muneribus, quæ nõ possunt sine viribus sustineri.

175 *Quid si iuniores sint idoneiores.* ¶ Intellige secundò, quando vterq; & iuuenis & senex est aliàs æquè dignus. Nam semper dignior est alteri præferendus, siue iunior siue senior. vt probat tex. in l. honores, & ibi gl. & Bar. ff. de Decur. & in l. vnicuiq; C. de prox. sacri. scribi. lib. 12. ibi, nisi fortè ab eo qui tempore vincitur, laborum comparatione superetur, & in §. ordinatione, & ibi quoq; Bar. & Ang. in Auth. de monac. & voluit Bar. in l. 2. §. prius, col. 2. ver. circa secundum, & ibi Fran. Are. & Ias. ff. de vulg. & pupil. & Alb. in d. l. cum quid, in vlt. char. ver. 10. gl. colligit, & ibi Alex. & Phil. Dec. ff. si cer. per. & idem Alb. in l. 2. C. de offi. mag. offi. & in l. 1. C. de offi. præfec. vrb. Sal. in l. prouidendum, per illum tex. C. de post. Pan. in c. electi, col. 2. & ibi Phil. Dec. col. 5. ver. quartò regula procedit, de iud. Cep. in d. tract. de imp. mil. delig. char. 11. vers. sed singulariter. Nam semper dignitates & honores sunt conferendi dignioribus atq; idoneioribus, l. ad subeunda. C. de Decur. lib. 10. cum si. Quibus adde quæ diximus in 25. senectutis priuilegio, in 3. & 4. limita.

176 *Quomodo illud intelligendum.* ¶ Sed hæc tamen intelligit Fran. Are. in d. c. clerici, in fi. de iud. quando iunior longo interuallo superat seniore, per l. vnicuiq; circa medium. C. de prox. sacri. scribi. lib. 12. quod & idem voluit ipse Are. in d. l. 2. §. prius, & ibi quoque Alex. ff. de vulg. & pupil. per tex. sing. in l. sed & reprobari. §. amplius. ff. de excu. tur. vbi probatur secundum Bal. ibi, quod propter excellentem scientiam & doctri-

nam receditur à dispositione legis vel statuti. quem tex. ad hoc annotat Ro. in rep. l. si verò. §. de viro, in §. fal. ff. fol. mar. & Alex. in d. c. cum quid, & Bar. qui & illum dicit sing. in tract. de præst. Car. in 1. part. q. r. col. 15. ver. & si quis iam opponat, & Fel. in rub. extra de maio. & obed. & Philip. Deci. in d. c. clerici. qui tamen non exigit excellentiam, vel minor præferatur antiquiori in honoribus deferendis, de quibus hic loquimur: sed tantum in delatis, non quidem vt continui etiam in his præferatur, sed vt cum eo dispensetur vt ita fiat. Quoniam non statim est recedendum à statuto vel iure communi propter quamcunq; hominis dignitatem, vt no. Bal. in c. 1. in fi. extra, vt lit. non conte.

¶ Illud autem non ignotum, multos ante tempus adeo prudentia, virtute, & doctrina excelluisse, vt etiam ante tempus honoribus & magistratibus lege vel natura præscriptum, cæteris multo senioribus antepositi fuerint. Quis enim nescit Hieremiam vel puerum à domino constitutum super gentes & regna, vt euelleret, destrueret, disperderet, dissiparet, ædificaret, plantaret, Hieremiæ i. c. Daniele quoq; puerum iudicem delectum, Dan. 13. c. P. Cornelium Scipionem, cui postea ex virtute Africano cognomen fuit, fretum virtutibus suis, quanquam adolescentem, ante tempus Aedilitatem à populo petere non dubitasse. Cùmque Tribunos plebis sibi obfistere videret, negantes rationem eius esse habendam, quòd nondum ad petendum legitima ætas esset, dixisse se satis annorum habere, si Quirites habilem facere voluerint. Neq; enim fiduciam, neq; populum qui Aedilem illum ob virtutem spemq; rei bene gerendæ creauit, fefellisse opinionem. Illum enim ita se gessisse in Aedilitate, vt Quirites postea non pœnituerit tanto fauore ad ferenda suffragia in tribus suas discursisse. Cicero §. Phil. multorum Romanorù, & inter cæteros huius Africani exempla commemorat, qui admodum adolescentis ob magnam virtutis indolem, antequam per leges Annales liceret, adepti sunt amplissimos magistratus, in quibus maximis rebus gestis populi Rom. imperium auxerunt. Aliorumq; qui in adolescentia maximas & ipsi res gesserunt. Eius hæc verba sunt de Augusto, qui primum C. Cæsaris, deinde Augusti cognomen assumpsit, loquentis, Quid est enim P. C. cur cum nõ quamprimum amplissimos honores capere cupiamus? Legibus enim Annalibus cùm grandiozem ætatem ad Consulatum constituiebant, adolescentiæ temeritatem verebantur. C. Cæsar ineunte ætate docuit ab excellenti eximiaque virtute progressum ætatis expectari non oportere. Itaque maiores nostri veteres illi admodum antiqui leges Annales non habebat: quas multis post annis attulit ambitio, vt gradus essent petitionis inter æquales. Ita sæpe magna indoles virtutis priusquam Reip. prodesse potuisset, extincta fuit. At verò apud antiquos Rulli, Decij, Coruini, multique alij, recentiore autem memoria superior Africanus, C. Flaminius admodum adulescentes Consules facti, tantas res gesserunt, vt populi Rom. imperium auxerint, nomen ornarint. Quid Macedo Alexander, cum ab ineunte ætate res maximas gerere cœpisset, nõnne tertio & trigésimo anno mortè obiit? quæ est ætas nostris legibus decem annis minor, quàm Consularis. Ex quo iudicari potest, virtutis esse quàm ætatis cursum celeriore. Et Philippica 10. de eodem loquens, Alter, ait, virtutis robore firmior, quàm ætate, & Philip. 14. An verò quisquam dubitabit appellare Cæsarem Imperatorem? ætas eius certe ab hac sententia neminem deterrebit, quandoquidem virtute superauit ætatem.

¶ Cui mirè concinit quod de Tiberio ipsius Augusti postea successore scribit Ouidius libro primo de Arte amandi,

*Vitor abest primis que ducem profitetur in annis,
Bella que non puero tractat agenda puer.
Parcite natales timidi numerare Deorum,
Cæsaribus virtus contigit ante diem.
Ingenium caeleste suis velocius annis,
Surgit, & ignauæ fert mala damna moræ.
Paruus erat, manibusque suis Thyntius angues
Prestit, & in cunis iam Ioue dignus erat.
Nunc quoque qui puer es, tantus tum Bacche fuisti,
Cum timuit Thyrsos India victa tuos.*

Ante Ouidium Virgilius de Iulo loquens lib. 9. Aeneidos,
Ante annos animusque gerens, curamque virilem.

Spartianus autem de Didio Iuliano Imperatore, Quæstor (ait) ante annum quàm legitima ætas sinebar, designatus est.

¶ Et vt de cæteris quoque loquar, M. Valerius Coruinus tres & viginti annos natus Consul creatus maximas res gessit, vt scribit Liuius lib. 7. ab vrbe condita, non semel. Germanicus à nemine non laudatus Quæsturam quinquennium antequam per leges liceret, & post eam Consulatum statim gessit, in quibus magnas mirandisque res gessit, vt à Suetonio scriptum est in Caligula ca. 1. Iustinus lib. 6. tradit, quòd posteaquam Athenienses à seruitute dominatūque Lacedæmoniorum se vindicauerunt, exercitum contraxerunt, eumque in auxilium Bœotiorum per Iphicratem viginti tantum annos natum, sed magnæ indolis iuuenem duci iubent. Cuius supra ætatem virtus admirabilis fuit, nec vnquam ante eum Athenienses inter tot tantisque duces, aut spei maioris, aut indolis maturioris Imperatorem habuerunt. in quo non imperatoriæ tantum, verum etiam oratoriæ artes fuerunt. Tullius Quæstor decedens de prouincia non dubitauit Celsum adolescentem propter eximiam eius indolem, vt verisimile est, in suum locum prouinciæ præponere, vt ipse Tullius scribit libro

177
Multi ante
pup legitimum
magistratibus
præfetti.
Hieremias.
Daniel.
Scipio Africa
1114

Augustus.

178
Tiberius.

Iulus.

Didius
Iulianus.

179
Valerius
Coruinus.

libro Epistolarum familiarium secundo, epistola 15.

¶ Sunt & alia id genus infinita exempla, quæ ex historicis & aliis scriptoribus videre licet, id satis confirmantia. Plautus scripsit in Trinumo: Non ætate, verum ingenio adipiscitur sapientia. Et Varro in Aboriginibus apud Nonium Marcellum in verbo, Canitudo, Sed neque vitulus cantherius quàm nouellus melior, nec canitudini comes est virtus. Et Quintilianus libr. 2. in princ. Non id est æstimandum cuius quisque sit ætatis, sed quantum in studiis iam effecerit. Cornelius Tacitus lib. 11. Apud maiores virtutis id præmium fuerat, cunctisque ciuim, si bonis artibus fiderent, licitum petere Magistratus, ac ne ætas quidem distinguebatur, quin prima iuuenta Consularum ac Dictaturas inirent. Quæ mirè congruunt iis quæ supra ex Tullio diximus. D. Hieronymus ad Paulinum, Nolo frater charissime annorum æstimare nos numero, nec canos sapientiam reputare, Salomone testante: Cui hominis prudentia eius. Nam & Moyses 70. presbyteros iubetur eligere, quos ipse sciret esse presbyteros utique non æuo, sed prudentia iudicandos. Et Daniel adhuc puer longæuos iudicat, atque impudicos senes ætas lasciuia condemnat, & c. quod & nos supra retulimus.

¶ Nec defunt nobis tex. legum id quoque probantium. Nam in §. plane, in Auth. de monachis, scribitur non omnino esse honorandū tempus. Ex quo not. Accurs. arg. pro nouis Doctor. vt scilicet senioribus minus doctis præferri debeant. Quod & ipsum voluit Saly. in l. prouidendum. C. de postul. Quo in genere etiam est illud vice prouerbij à nostris celebratum, Maliciam siue prudentiam supplere ætatem. primum enim probatur in l. si alterius. C. si mi. se maio. dix. & in c. de illis. le 2. de despon. impub. & in c. 1. §. 1. co. tit. lib. 6. Secundum in c. vlt. extra eo. tit. Et in id quoq; alleg. 1. ff. de decr. ab ord. fac. & in l. omnes. C. de his qui ven. æta. impe. & in l. 1. C. de præ. sacro. scri. lib. 12. & in cap. vlt. 76. di. & ibi gl. quæ alios tex. adfert. Et hæc omnia adde his quæ diximus supra in 3. priuilegio ætatis, nu. 95. imo verò non debet, & multis seq.

¶ Trigesimo septimo, non in dignitatibus tantum & honoribus secularibus, sed & ecclesiasticis quoque & in beneficiis quæ vocant, id est, sacerdotiis & cæteris muneribus quæ ad religionem pertinent, seniores esse præferendos probat tex. in c. cum in cunctis, ibi, ætatis maturitas, de elect. & in c. ecclesia vestra. le 2. ibi, in ætate pati defectū, & ibi, ætatis maturæ, co. quoque tit. & per totum tit. de æta. & qual. or. & ca. episcopi, & ibi gl. & iterū c. quando. 24. di. & c. in nouamus. 60. di. & c. miramur, ver. quid est cito, ibi, ante maturitatem ætatis. 61. di. & c. vlt. ibi, maturiores ætate. 74. di. & c. iuuenctilas. 20. q. 1. & no. gl. in c. statuimus. 61. di. & in cap. obeuntibus, ante fi. gl. magnæ, 63. di. quæ sing. dicit duobus pari numero suffragiorum electis in episcopum, cæteris paribus seniore esse præferendum, & gl. in c. in verbo, singulorum. 85. dist. Inn. in c. cæteri. in d. c. 1. de maio. & obed. Arch. in d. cap. domino. 50. di. & in c. tanta. 86. di. & in d. c. diffinimus. 18. q. 2. Cy in d. l. cum quid, in princ. ff. si cer. pe. Bal. con. 167. ordinatio testamenti, in fi. lib. 4. vbi loquitur de administratione hospitalis. Bart. conf. 23. scripsit propheta, col. vlt. lib. j. Car. Alex. in c. de quibus, col. j. 21. di. Rochus Curtius in tract. de iure patro. in verbo, honorificum, in 15. quæst. & Fran. Purp. in l. procurator, col. 2. C. de eden. & Card. Iacobatus in tract. de Concilio, lib. 1. vbi de Senibus loquitur. Rochus Curt. in tract. de iure patro. in verbo, honorificum, in 15. q. col. 2. ver. comprobo etiam, & in verbo, ecclesia, in 4. q. in fi. & Cæsar Lamberti in eo. tract. in 13. art. 5. q. prin. 3. partis 2. lib.

¶ In quam sententiam D. Hieronymus li. j. in Iouinianum, ipsi Iouiniano respondens, qui contra laudem virginittatis obiecerat, ecclesiam non super Ioannem virginem, sed super Petrum vxori mancipatum fuisse fundatam, ita scribit, At dices Super Petrum fundatur ecclesia, licet id ipsum alio loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti clauis regni cælorum accipiāt, & ex æquo super eos ecclesiæ fortitudo solidetur. Tamen propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite cõstituto schismatis tollatur occasio. Sed cur non Ioannes electus est virgo? ætati delatum est, quia Petrus senior erat. Hæc ille. Quæ etiam illud admodum confirmat, quod sacerdos Græcè vocatur πρεσβύτερος, presbyter, vt hinc manifesto intelligi debeat, seniores in id muneris præ cæteris assumendos.

¶ Sed & Ethnici quoque id obseruarunt, vt his muneribus quæ suas ipsorum religiones priuatim tangerent, seniores præficerent, quod vel hinc percipi potest quod tradit Liuius lib. 9. secundum belli Punici, Augurem creatum T. Sempronium Gracchum admodum adolescentem, quod tunc (ait) perarum in mandandis sacerdotis erat. Nam & Dionysius Halicarnassæus lib. 1. Antiquitatum Ro. id Romulo laudi assignat, quòd sacerdotia non venalia nec sorte diuidenda fecit, sed cuiusque curiæ binos creauit supra annum quinquagésimum natos.

¶ Sed id tamen iisdem illis duobus modis intelligi quod diximus in muneribus secularibus: Primo si hæc munera sacerdotalia æque possunt applicari & sustineri à senioribus, vt à iunioribus. Nam alias iuniores senioribus essent præferendi, iisdem illis modis & rationibus adductis supra ver. 170. hæc tamen intelligi, quæ & hic locum habent, & præterea text. in id priuatim apertissimo in d. c. 1. ibi, sed ita ætatis senio confectum: & ibi gl. in verbo, senio. 85. di. & in c. petisti. 7. q. j. & in c. literas, & ibi gl. in verbo, senectutem, & Doct. & iterum in c. nisi. §. alia verò causa, extra de renuncia.

¶ Item secundò intelliges, modò vterque & senex & iuuenis sint æque idonei ei sacerdotali muneri & officio. Nam aliàs semper dignior præferendus est, etiam si sit iunior, per ea quæ diximus supra cum de secularibus officis loqueremur nu. 171. intellige, secundò. Quibus addes quod scribit D. Chrysothomus in fi. lib. 2. de sacerdotio, de his differens qui præ cæteris debent in episcopos assumi, asserit in eam rem non oportere prudentiam ætate metiri, neque senem canicie probare: neque iu-

De eadem re.

Seniores in sacerdotiis præferendi.

Etiam apud Ethnicos.

Quid si sacerdotia nõ æque possunt explicari à senioribus.

Quid si iunior res sint idoneiores.

uenem arcendum ab huiusmodi ministerio, sed neophytum nouiciūque, maximum autem esse inter vtrunque discrimen. Et rursus in 3. lib. eiusdem operis. Neque vero (inquit) si quis vitæ tempus perpetuum in extrema sacrarum functionum classe persistens consumpsit, ac si demum ad vltimam vsque senectutem peruenerit, hunc protinus propter ætatis reuerentiam ad summum honorem perducemus. Quid enim vetat, quo minus ille idem vel id ætatis natus minus idoneus reperiri adhuc possit? Quod tamen sic à me dictum non est, quasi velim canicem vituperare: verum illud eo nomine dixi, vt ostendam si senectus longæua satis esse possit, vt eum qui episcopatum obtinuerit, munere illo dignum efficiat. Certe vix hoc ipsum, &c. Liuius autem lib. 5. secundi belli Punici non adeo longe post prin. tradit quod cum comitia Pontifici Maximo creando essent habita, tresque ingenti certamine peterent: Fuluius Flaccus Consul, qui & ante bis Consul & Censor fuerat, & T. Manlius Torquatus duobus quoque Consulatus & Censura insignis: & Licinius Crassus qui Aedilitatem Curulem petiturus erat, hic iuuenis senes honoratōsque deuicit.

187 Antiquiores rationi eligunt.

¶ Trigesimo octauo, antiquiores canonici possunt, si velint (neque enim coguntur) meliores præbendas, cum vacant, suis relictis optare, per tex. in c. cum in tua, quod est vlt. in princ. de consue. libr. 6. & no. Alb. in d. l. cum quid. char. vlt. vers. 10. gl. colligit. ff. si cert. per. & Cepol. in d. tract. de impe. ver. 23. in materia antiquitatis. Sed aduerte quia d. c. cum in tua, loquitur de consuetudine cuiusdam ecclesiæ, & non de iure cōmuni, vt etiam non prætermisit Cepol. vbi supra. Nec intelligitur de antiquioribus ætate, sed administratione, vt ibi dicit gl. & dicemus plenius infra, in 60. q. n. 6. si hæc opi. & seq.

188 Seniores in re vni interpretatiōe præferendi.

¶ Trigesimo nono, in diuinarum literarum interpretatione antiquiores præferuntur iunioribus, per c. de quibus, ibi, seniores prouinciæ congregatæ. 20. di. & c. relatum, ibi, non secundum traditionem, prin. 37. di. & in c. transferunt, ibi, terminos quos posuerunt patres eorum. 24. quæst. 3.

189 Antiquorum dicta seruanda.

¶ Quadragesimo, non his tantum, sed & aliis semper antiquorum dicta seruanda sunt. c. ita dominis, in illis verbis: & id quod accepit à veteribus non sequendo 19. di. vbi & gl. hoc expresse ex eo tex. annotat. Et ad stipulatur illud Eccles. c. 8. Non te prætereant narratio seniorū. ipsi enim didicerunt à patribus suis. Quoniam ab ipsis discas intellectum, & in tempore necessitatis dabis responsum.

190 Antiquorum consuetudo et mos seruandus.

¶ Quadragesimo primo, non modo dicta sed & consuetudinem morumque antiquorum seruandum esse præcepit Imperator in l. testamenta omnia. C. de test. Cuius hæc verba sunt, Mos nanque retinendus est fidelissimæ vetustatis. quem tex. in id ponderat Pau. Cast. Fran. Are. & Philip. Corn. qui eum tex. ob id dicit esse morale. Et est etiam bonus tex. qui ad id solet allegari in c. ridiculū. 12. di. & no. gl. in c. quanto. in verbo, antiquitas, de traslat. prælat. Arch. in d. c. domino sancto. 50. dist. Ro. in d. l. si vero. §. de viro, in 53. fal. ff. sol. mat. & Cepol. & d. tract. vbi supra vers. 7.

Mos et mores an differant.

¶ Quibus concinit illud Ennii, *Moribus antiquis res stat Romana, virisque.* Quod vsurpatum est à Marco Antonino in quadam ipsius epistola à Vulcatio in vita Auidij Cassij relata, atque etiam à Tullio lib. 3. de Repub. vbi dicit eum versus, vel breuitate, vel veritate tanquam ex oraculo sibi quodam effatum videri, vt etiam refert D. Augustinus de ciuitate Dei lib. 2. c. 21. Scio autem, vt id in transcurso dicam, non nihil interesse inter morem & mores, sed ita tamen vt plerunque à doctis confundantur. Igitur huc quoque pertinet illud Plauti in laudem adolescentis in Captiuis, *Ille æmum antiquis adolescens est moribus.* Illud item eiusdem in Trinummo, *Moribus viuio antiquis.* Et iterum in eadem Fabula, *Veteres mores veteris parsimonia potius maiori honori hic essent, quam mores mali.* Ex quo etiam loco potes intelligere, id verum esse quod nuper diximus de confusione moris & morum. Nam quod hic mores appellat, paulo post & morem dicit, & mores eadem oratione, cum dicit, *Morem maiorem scias, nam nunc mores nihil faciunt.* &c. Sed & huc quoque spectat illud Iuuenalis Saty. 6. *Quid quod antiquis vxor de moribus illi queritur.* Illud que Aufonij in laudem Mediolani, *Facunda virorum Ingenia, antiqui mores.*

192

¶ Conuenit item illud Periandri Corinthij, aut vt aliis placet Ambraciota, *Τοις μὲν νόμοις παλαιοῖς πρώτοις ἂ ἐπὶ τῶν προσητάρις.* Id est, Moribus quidem antiquis vtere, cibis vero recentibus. Cui non dissimile est illud Phauorini apud Gellium lib. Noctium Atticarum l. c. 10. Viue moribus præteritis, loquere verbis præsentibus. Sed & huc pertinet illud Virgilij lib. 3. Aeneid. *Ecquid in antiquam virtutem.* Atque edictum illud Censorium à Suetonio, si is fuit, ascriptum circa initia de claris Rhetoribus. Quæ præter consuetudinem & morem maiorum sunt, neque placent, neque recta videntur. Cuius etiam meminit ipse Gellius libr. 15. cap. 11. Apud eundem Gellium d. lib. 1. cap. 10. laudatur antiquitas his epithetis, quod sit honesta, bona, sobria, modesta. Liuius in sua elegantissima præfatione satis apertè insinuat mores antiquos anteponendos recentibus. Cornelius Tacitus lib. Annaliū 17. Piso, inquit, vultu habitūque moris antiqui, & æstimatione recta seuerus. Apud eundem contentio est

in Dial

in Dialogo Oratorum de antiquitate, quam Messala præfert, contradicente Axio: sed tandem vincit antiquarius. Isocrates ad regem Nicoclem, In iis inquit, quæ ad Deorum cultum pertinet, ita facito quemadmodum est à maioribus præceptum. Nouitatem semper horruerunt sapientes. Hincque etiam illud Terentij in Adelphis, *Homo antiqua virtute ac fide.* Et Virgilij lib. 2. Georg.

Salue magna parens frugum Saturnia tellus, Magna virum, tibi res antique laudis & artis Ingredior.

¶ Nec desunt in eam rem Christi Domini nostri, Diuorūque testimonia. Primum enim Christus Matth. c. 19. ad antiquitatem prouocat, cum iis qui de libello repudij sciscitabantur, dixit, Ab initio autem sic non fuit, apertè indicans antiquiora esse meliora. Et D. Ioānes in epistola ad Electam c. 1. eodemque vnico: Non tanquam mandatum nouum scribo tibi, sed quod habuimus ab initio. Hieremias deplorans ruinam Iudaicæ Reipub. illud in extremo seu epilogico versu à Deo petiuit, vt reditum ad pristinos mores concederet, dicens, Innoua dies nostros sicut ab antiquo. In Amos propheta c. 9. eodemque vltimo legitur, Promissio non de nouo templo extruendo, aut nouo ahōve in loco, sed de veteri, de collapso, de diruto restituendo ac fulciendo. Et illud quoque adiicitur, Et reedificabo ipsum sicut in diebus antiquis. Ceterum D. Chrysostomus, Antiquis (inquit) viris omnis vita operosa, & viatorum instar. Nos omne tempus per negligentiam ducimus.

De eadē re ex sacris scripturis.

¶ Quadragesimo secundo, his optimè respondet tex. elegans in l. si chorus. §. 1. ff. de leg. 3. vbi tradit Celsus, Proculum scribere, sæpe audiuisse se rusticos senes ita dicentes, pecuniam sine peculo fragilem esse, peculii appellantes quod præsidij causa reponeretur. Quem tex. ponderans gl. ad laudem senectutis, & post eam Host. in c. cum in iuuentute, in prin. de præsum. dicunt ex eo Iurisperitum ex dictis senum rusticorum fuisse argumentatum. Et illum quoque annotat gl. in l. licet ex quadam, in verbo, graues, in fi. de testib. & Ro. in d. §. de viro, in 53. fal. Barb. d. conf. 23. col. pen. lib. 1. & d. con. 20. col. 3. lib. 2. & Cepola vbi supra, vers. 25. Bar. autē, ne id omittam, in d. §. 1. cum tex. not. facere pro his, qui volunt probare communem vsum loquendi, vt sufficiat dicere se hoc audiuisse à senibus.

Senes etiam rustici audiendi.

¶ Quadragesimo tertio, mortuo domino relictis pluribus liberis, debet vasallus seniori pro omnibus fidelitatem facere, vt voluit Bal. in c. præterea ducatus, col. vlt. tit. de prohib. feu. alien. per Fe. arg. d. l. vlt. ff. de fid. instr. & not. per Inno. & alios in c. 1. de maior. & obed. & hoc quoque Bald. voluerat And. Iser. ibi, quem sequitur Mar. Laud. etiam ibi, in fin. primæ col. & hoc quoque sequitur Ro. in Repet. d. §. de viro in 53. fal. vers. 4. principaliter defertur, & Fel. in d. c. 1. col. vlt. de maio. & ob. & D. Cirierus de primogenitura, lib. 2. q. 2. in 16. prærogatiua. De qua re longè latèque diximus in Commentariis nostrarum Consuetud. Piætonum, tit. 9. §. item 9. in gloss. 2.

Seniori vasallo pro omnibus fidelitas facienda.

¶ Quadragesimo quarto, Si plures sint domini beneficiarij seruitio clientis eodem tempore egenes, antiquior est præferendus per tex. in c. 1. §. vlt. tit. hic finit lex, & ibi Iac. Bel. Bal. Alua. Mar. Laud. & Car. Alex. & hoc quoque voluit Iac. Ard. in summa, tit. qui. mo. feu. amit. & Bal. in l. 1. §. ne autem, col. 4. vers. habeo duo feuda. C. de cadu. tol. Roma. in d. §. de viro, in 53. fal. vers. quarto principaliter, Barb. d. con. 23. col. vlt. lib. 1. & con. 20. col. 3. libro 2. Cepol. in d. tract. in materia antiquitatis, vers. 45. Et est huius rei euidens ratio, quia cum aliis qui prior est tempore, is iure quoque potior est. l. potior. ff. qui pot. in pign. hab. tum maximè in operarum præstatione locum obtinet, per l. in operis. ff. loca. vbi expresse Bald. illud scribit quod diximus de vasallo duorum.

Antiquior ex domnis præferendus in seruitio vasalli.

¶ Licet id possit videri pluribus intelligendū de antiquiori domino, non ætate quidē, sed feudi concessione, quod & ego arbitror. Facit tamen (vt iam supra diximus, dicendū tamen est sapius) in arg. quod si domini sint eiusdem tēporis in feudi concessione, sit præferendus is, qui ætate est senior, vt expresse voluit Bal. à nemine hoc loco allegatus in l. 1. in 23. q. ff. de rer. diu. Nō quod ille dicat quod necessariò teneatur vasallus seruire seniori alio omisso: sed debet gratificari cui fratrum duorū seruire voluerit. verum bene facit si gratificetur seniori, per d. l. vlt. ff. si cert. pet. Ex quo planè constat, quod loquitur de pluribus dominis eiusdē temporis, quo ad feudi concessionem. Propterea que intelligit de seniori ætate, tum quia loquitur de pluribus fratribus dominis, tum quia allegat d. l. vlt. Et in hac nostra sententia est D. Cirierus, vbi supra in præced. artic. in 19. prærogatiua.

Et ætate senior si tēpore sunt pares.

¶ Quadragesimo quinto, Seniores magistros pueris & adolescentibus ad discere debemus, qui eos literis & moribus instruant, iuxta cap. omnis ætas. 12. q. 1. cū dicitur, Deputati probatissimo seniori, quem & magistrum doctrinæ & testem vitæ habeant. & illum text ponderat Archid. in d. ca. tanta. 86. dist. ad hoc vt senioribus deferatur in morum & literarum instructione. Glo. autem in c. sic viue. 16. q. 1. dicit arg. illius text. seniores magistros potius esse eligendos. quam sequitur Ias. consil. 192. exorta, col. 2. versic. seniores, libro 2.

Seniores magistri adolescentibus præficiendi.

¶ In quam sententiam Peleus apud Homer. lib. 9. Iliados Achilli filio Phœnicem seniore præceptorem tradit, qui illum dicere & facere doceret. Homeri carmen est huiusmodi, *Τὸν δὲ με πρῶτος διδάσκόμενα τὰ δὲ πάντα, μύθη τε θητῆς ἑμῆς, πρῆκτῆρά τε ἔργων.* Propterea me præmisit docere hæc omnia, Verborūque rhetorem esse, factorūque operum. Verba sunt eiusdem Phœnicis. Cuius loci autoritate Tullius lib. 3. de Oratore, idem (inquit) erunt

Phœnix præceptor Achilli.

viuendi præceptores, atque dicendi, vt ille apud Homerum Phœnix qui se à Peleo patre Achilli iuueni comitem esse datum dicit ad bellum, vt illum efficeret oratorem verborum, actorémq; rerum. Et Fabius libro 2. Oratoriarum institutionum c.3. in fi. eiusdem loci Homerici autoritate monet datum esse iunioribus præceptorem qui tam eloquētia quàm moribus sit præstantissimus, qui ad Phœnicis Homerici exemplum dicere ac facere doceat. Plutarchus autem de educandis liberis de ea re ita scribit, Græcè quidem, sed in hunc sensum: Frugi verò pædagogum talem naturâ esse oportet, qualis Achillis pædagogus Phœnix erat, què idcirco Peleus, vt est apud Homerum, Achillis curâ præfecisse dicitur, vt ei dicendi pariter ac faciendi ductor foret ac magister. Xenophon libro 1. Pædiæ Cyri, laudat Persas, quòd apud eos more gentis præfunt pueris, qui selecti ex senioribus eos videantur redditori quàm optimos.

200 ¶ Sed vt ad institutum redeamus, nò longè ab hoc capite distat illud Tullij à nobis suprâ relatum: Est adolescentis maiores natu vereri, ex hisque eligere optimos & probatissimos, quorum consilio atque autoritate nitatur. Et quod scribit Plin. lib. Epistolarum 8. ad Aristonem, Erat antiquitus institutum vt à maioribus natu, non auribus modò, verum etiam oculis disceremus quæ faciendæ: mox ipsi & per vices quasdam tradenda iunioribus haberemus. Et post pauca, Suus cuique parens pro magistro, aut cui parens non erat, maximus quisque & vetustissimus pro parente. Et huc quoq; referri potest illud Nume. 11. c. Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël, quos tu nosti, quòd senes populi sint ac magistri.

201 ¶ Et huius ratio duplex ex his quæ iam dicta sunt, facillè deprehenditur. Prima quæ mores, altera quæ doctrinam respicit. Sunt enim senes probatoribus ferè moribus, quàm iuuenes, vt ex suprâdictis iam liquet. Assumunt autem celerrimè discipuli magistrorum mores, eosque tenacissimè retinent. Cuius rei exemplum memorabile posteris tribuit Alexander Macedo, quem vitia quædam quibus à Leonide pædagogo imbutus fuerat, robustum quoq; & maximum Regem ab illa institutione puerili sunt profecuta, vt autoritate Diogenis Babylonij scriptum reliquit Fabius lib. 1. Oratoriarum institutionum, c. 2. Propterea scriptum est in l. magistrus. C. de professo. & med. lib. 10. Magistris studiorum excellere oportet moribus. Et est etiam bonus tex. in l. 1. ibi, si laudabilem in se probis moribus vitam esse monstrauerint. C. de profes. qui in vrb. Constan. lib. 12.

202 ¶ Quantum autem ad doctrinam pertinet, satis constat studio ætate illam comparari. nam senectus, vt ait Hieronymus à nobis suprâ ad aliam rem citatus, ætate fit doctior. & vt dicit glo. in c. tum ex literis, in verbo, instructus, argum. illius text. ext. de in integ. restit. non potest quis modico tempore multum addiscere. Et Iuuenalis, Nemo repente fit summus. quod & in Decretis Canonice reperitur in §. hæc quæ de charitate, de pæ. dist. 2. Propterea q; nò debet quis à studiis ante 25. annū auocari. per text. in l. 1. C. qui ætate vel profes. se exc. lib. 10. quo loco Bar. & Ang. dicunt post eam ætatem non esse idoneos studio, quod & idem voluit per illum tex. Alex. in addi. Bar. in l. 1. C. de digni. libro 12. Seneca autem epistol. ad Lucilium 36. scribit quemadmodum omnibus annis studere honestum est: ira non omnibus institui. Turpis & ridicula res est elementarius senex: iuueni parandum, seni vtendum.

203 ¶ Quibus tamen omnino nò facillè crediderim, cum nulla ætas fera sit ad discendū, testimonio D. Augustini, qui in quadam ad Hieronymū epist. Ad discendū (inquit) quod opus est, nulla mihi ætas fera videri potest, quia etsi senes magis decet, docere quàm discere, malo tamen discere, quàm quid doceam ignorare. Propterea idem Augustinus, quod iam suprâ diximus, paratū dicit se iam senem, & multorum annorum ab anniculo edoceri, in c. si habes. 24. q. 3. Nam & idem senex & episcopus ad Græcas, literas puero sibi degustatas quidē, sed fastiditas reuerfus est, vt & ipse testatur in libris (ni me fallit memoria) Confessionum. Et Pomponius Iurifconsultus in l. apud Iulianū. ff. de fideicō. lib. dicit se iam annos octo & septuaginta natum, discendi tamen cupiditate teneri, recensetque Iuliani dictum, Etsi alterum pedem in sepulchro haberem, adhuc addiscere vellem. Et Decreta Canonica monent Episcopos, ne propter senectutem discere negligant, in c. nullus. 38. dist.

204 ¶ Porro Socrates ætate prouectus primū dedit operam fidibus tractandis, vt referunt Cicero in Catone, & Quintilianus lib. 1. quo loco de Musica disserit, vbi ita inquit, Socrates iam senex institui lyra nò erubescerebat: & ante hos Plato, qui in Euthydemo inducit ipsum Socratem hæc loquentem, ἀλλ' ἐγὼ ἐν μόνῳ φοβέσθαι, μὴ ἀντὶς ἀνεῖδ' ὅτι τοῖς ξένοις παλαιά, ὡς ἀπὸ κόνου ἔσθ' ἡ μνηστῆρις ἔσθ' κινάρεται, ὅς ἐμὲ δὴ δάσκει τι καὶ ἐν κινάρεται. ὅρα ἄνθρωποι παλαιὸς οἱ συμφοιτῆται μὲν, ἐμὲ τε κινάρεται, καὶ τὸ κόνου καλῶσι γεροντὸν δὴ δάσκαλον. Id est, Sed ego hoc vnum vereor, ne his duobus hospitibus sim dedecori, quemadmodum Conno Metrobij filio citharistæ, qui me etiam & nunc citharâ pulsare docet. videntur igitur pueri condiscipuli mei, & me rident, & Connon vocant senem præceptorem. De quo etiam Libanius in epistola ad Helpidij socios: Neque, inquit, te fugiat, Socratem Dei testimonio sapientem, etiam in senio à discendo non vacasse, cum semper discendi tempus esse duceret. Propterea & de eo fertur, quòd dicenti cuidam, Iam senex discis, respondit καρῶν τὸν ὀψιμαθῆν ἐν ἡμάθει. Id est, Præstantius serò doctum esse, quàm nunquam doctum.

205 ¶ Socratem Cato ille Cenforius secutus iam senex Græcas literas nec erubuit Cenfor, nec desperavit senex discere, vt esset documento ea quoque percipi posse, quæ senes concupiscent, vt scribit Quintilianus in fi. propè Oratoriarum Instit. & meminit etiam Tullius in lib. de Senectute non semel, & lib. Academicarum quæstionum 4. & Probus Acmilis in vita ipsius, & D. Hieronymus ad Nepotianum,

Ratio præceptorum. Mores à præceptoribus sumuntur. Alexand. quædam vitia sui pædagogi reiecit

Doctus ætate comparatur.

Nulla ætas fera ad discendum.

Socrates senior dedit operam fidibus tractandis.

Cato Cenforius senex literas Græcas didicit.

Nepotianum, de vita clericorum, & iterum ad Demetriadè, de virginitate seruada. Origenes quoq; iam canus & senex ad Hebræas literas se contulit, autore D. Hieronymo in catalogo scriptorū ecclesiasticorum. Sed ipsemet Hieronymus iam cano capite, vt ipse testatur ad Pammachium & Oceanum scribens, Alexandriam perrexit Didymum auditurus, à quo quidem quod nesciebat, vt & ipse ingenuè fatetur, didicit: & quod sciebat illo docente non perdidit. Sed & vt postea subdit, cum putarent homines finem discendi ipsum fecisse, rursus venit Hierosolymam & Bethleem, vt Barabanum præceptorē audiret. Tullius in Catone tradit P. Licinium Crassum, P. Scipionem Pontificem maximum, M. Cethegum illum quem Ennius suademedullam vocauit, senes omnes studio, illos quidem Pontificij & Ciuilius iuris, hunc dicendi studio flagrantes exerceri solitos. Refert & Plutarchus in lib. de lib. educandis, in fi. Eurydicens Hyropolitanam ætate iam prouectam literas didicisse, vt liberos erudiret. Marcus autem Antoninus Philosophus, quem omnes miris laudibus extolunt, dum senex esset & Imperator, scholam Sexti Cheronensis ipsius Plutarchi ex forore nepotis frequentabat: cui cum semel occurrisset Lucius sapiens illum interrogauit, quònam iret, & ille Ad Sextum respondit, percepturus quæ necdū edidici, subiungens καλὴν τὴν γηράσκειν τὸ μανθάνειν. Id est, Pulchrum etiam senescenti discere. Tunc Lucius prolata in cælum manu, O Iupiter, ait, Romanorum Imperator iam appetente senio gestans librum, qui pueris mos est, præceptorem adit. At meus Imperator Alexander annum secundum & tricesimum agens mortuus est.

206 ¶ Et vt de nostris quoque Iurifconsultis aliquid dicam, Seruius ille Sulpitius, qui facillè omnes superioris ætatis Iurifconsultos superauit, tardiusculè ad studium iuris accessit, vt liquidò colligitur ex lib. Ciceronis, de claris Oratoribus, & ex l. 2. §. Seruius autem. ff. de origin. iur. vbi & hoc annotauit Zazius. Ex recentioribus autem Accursius, cui omnes in legum interpretationibus primas tribuunt, iam quadragenarius huic scientiæ cepit operam dare, vt refert Rapha. in d. l. cum quid. ff. si cer. per. Sed & adducerem quod de Baldo vulgò dicitur, illum iam ætate prouectum ad iuris studium sese conuertisse, vt etiam ipse Zazius vbi suprâ ex Paulo Citadino recensuit. Ideo q; Bart. illi ipsius scholam ingredienti dixisse, Tardè venisti Balde: nisi scirem hæc esse commentitia, & prorsus fabulosa, vt ex his constat quæ suprâ diximus.

207 ¶ Sed vt redeamus in eam sanè sententiam Plato in Lachete. ad fi. Si quis (ait) nos irriserit quòd grandes natu præceptoris ludum ingredi statuamus, Homeri est illud obiciendum, αἰσῶς δ' ἔκ ἀγαθῆν κερχὴ μὲν ἀνδρῶν παρέιναι. Pudor autem non bonus indigenti viro inesse.

Qui locus est, vt id obiter dixerim, lib. 17. Odyssæ. Idem Plato in eo ipso libro ex Solonis sententia monet tandiu discendum quandiu viuimus, μανθάνειν ἕως πρὸς ἂν ζῆ. Quam quidem sententiam vice prouerbij fuisse celebratâ testatur Seneca epistola ad Luciliū 76. scribens, Tandiu discendum est quandiu nescias, & si prouerbio credas, quadiu viuas. Et id fortassis depromptum est ex illo ipsius Solonis Pentametro in suis Elegiis, γηράσκω δ' αἰὲς πολλὰ διδάσκόμενος. Id est ad verbum,

Senesco autem semper multa addiscens. Cuius etiam meminit ipse Plato in eodem libro atque etiam in dialogo ἐρασμῶν πρὸς φιλοσοφίας, id est, Amatores, siue de philosophia, itémque in lib. πρὸς πολίτας 6. & Cicero in Catone nò semel, & Plutarchus in ipso Solone, & Valerius Maximus libro octauo, cap. 7.

208 ¶ Non negauerim tamen iuuenes esse multo dociliores, vt testatur Iurifconsultus in l. præcipiunt. ff. de ædil. edic. & Quintilianus lib. Instit. 1. & Apuleius lib. Floridorum 2. Ex quo Theognis, μή με δίδασκ', ἔτι γὰρ ἥλικ' ἔμιν μαθήν. Aut vt alij pronuntiant, μή με δίδασκ', ἔτι τάλικ' ἔμιν μαθήν. Ne me doce, quippe qui per ætatem minimè sim idoneus. Et Plato veluti sui oblitus lib. 7. πρὸς πολιτίαις, scribit non esse Soloni credendum, hominem senescem posse indies plurima discere qui minùs id potest, quàm currere. Iuuenibus enim conuenire multos maximòsque labores. Accursius in l. Gallus, in prin. ff. de lib. & posth. adfert Prisciani sententiam. Quò quisq; iunior, eò quoque perspicacior: quam ad hoc dicit ab omnibus reputari fing. Bar. cons. 1. magnus, col. 31. ver. sed in casu nostro, lib. 3. & inter con. Alex. con. quod ponitur sub con. 55. prospect. col. 12. lib. 4. Aristoteles autem lib. problematōn 30. c. 4. quærit cur ingenij celeritate efficaciatque promptiores sint iuuenes senioribus, eiusque rei reddit optimas rationes, quas inibi videre poteris. Et vt scribit Ausonius ad Paulinum, Non quia mille annos uiuit gangeticus aies, Vincit centum oculos regia pauo tuos. Cedimus ingenio, quantum præcedimus auro, &c.

209 ¶ Propterea que Iustinianus iunioribus veluti docilioribus atque ingeniosioribus suum Institutionum librum veluti dedicat, Cupidæ (inquens) iuuentuti. Quem locum illic ad hoc expendēs Ioan. Fab. post Iac. monet vt iuuenes ad legū scientiam accedamus. Quòd si videris, inquit, senem quempiam, tum primū legibus incubere, dic ei, amice tu eris aduocatus in alio seculo. & ibi quoq; Petr. à Bel. Pert. citat in eam sententiā illud Prisciani suprâ à nobis relatum. Quibus & tu adde text. in l. 1. ibi, per omnem ætatem. C. de athlet. lib. 10. Cuius autoritate subnixus Accursius, ibi, not. non posse quem perfectum in aliqua arte euadere, nisi à tenera ætate illi operam nauarit. Et ad stipulatur titulus ille sapius à Nonio Marcello ex fabulis Varronis citatus, Senis doctor, qui appositisimè in eum

Serui Sulpitii ad iuris studium accessit.

Ergo nò hominem uerecundum.

Tandiu discendum quandiu viuimus.

Iuuenes dociliores.

Iustinianus iuuentuti suum librum dedicat.

in cum conuenit, qui in re fera atque intempeſtiua fruſtra ſumit operam: veluti is operam perdat, qui ſenem docere velit. Nam etiam in prouerbio eſt, Senis mutare linguam, apud Hieronymum in procemio Euangelistarum, pro re admodum difficili & ardua.

210 Labor & in- genium ſepius ſupplet.

¶ Sed vt redeamus, licet ſeniores nō adeo ſint dociles & idonei nouis ſtudijs, tamen ſemper aliquid diſcunt antiquis adiciunt, quō doctiores quotidie fiunt, vt non immeritō eos præceptores nobis adſciſcere magis debeamus, quā iuuenes nondū per ætatē dicendi peritos. Quanquam ſcio nonnullos eſſe, in quibus ſtudioſi labor improbus atq; ingeniū, vt dicit gl. in d. c. tuis ex literis, de in integ. reſt. ſupplet tempus ſicuti & induſtria, per c. monachus. 77. diſt. vbi & gl. illud quoque vult, & adducit concord. veluti ſi in iſtis curſus doctrinæ & eruditionis velocior quā ætatis, quos non addu- bitem præferre ſenioribus non adeo eruditus, in his præfertim quæ ad literas pertinent: quando & Accurſius in §. ordinationem, in verbo, tempus, in Authent. de mona. anteponat nouos iuuenēſque Doctores antiquioribus, ſi ſint doctiores. & ſequuntur Iacob. Bel. Bar. & Ang. ibi, Ange. Ro. & Alex. in l. cum quid. ff. ſi cert. pet. Saly. in l. prouidendum, per illum text. ex ordine literæ. C. de poſtul. Ro. in d. §. de viro, in 53. fal. Alex. in addit. Bart. in l. ff. de albo ſcrib. Fran. Are. in l. ſi ſeruum Stichum. §. ſequitur, in 4. not. ff. de albo ſcrib. Fran. Are. in l. ſi ſerui Stichū. §. ſequitur, in 4. not. ff. de verb. oblig. Idem Are. & Fely. in c. clericus, de iudic. Et eſt ſimilis glo. quam pauci annotarunt in §. audiēt, in ver- bo, iudice, in Authent. de defen. ciuit. & idē fermē voluit Spec. in tit. de aduocato. §. iam nunc vi- dendū, col. 2. Imō verō & ſimplex ſcholaris (vt cū noſtris loquar) apprīmē eruditus Doctori imperi- to eſt præferendus, vt voluit gl. in l. i. C. de anno. ciuil. lib. ii. quā ſequitur Ioan. Pla. ibi, Ro. & Alex. locis ſuprà citatis. Barb. & Fely. in c. paſtoralis, poſt prin. de offic. deleg. de quo tamen vide per Fe- lyn. d. rub. de maio. & obe. col. 2. verſ. ſcholaris optimi intellectus.

211 Seniores à lon- gis itineribus excuſandi.

¶ Quadrageſimoſexto ſeniores à longis itineribus, cæteris neceſſariō obeundis, excuſantur, vt pa- ret primū ex c. magnæ, verſ. verū ætatē vitæ ſeneſcentis, ext. de voto. vbi ob ſeneſtutem com- mutatur votum tranſmarinum in alia quædam, ne ſenex quis cogatur adeo lōgum iter metiri. Item ex c. quamuis, de ſenten. excom. vbi propter ſeneſtutem quis excuſatur ne ſummum Pontificem adeat pro violenta manus iniectiōe in clericos. Denique ex c. placuit, le 2. 18. diſt. vbi ſenes excu- ſantur ne ad ſynodum perſonaliter accedāt. Quæ multi ex his, qui de priuilegijs ſeneſtutis ſcripſe- runt, ſuum cuique verſiculum ſeparatum tribuerunt.

212 Senes non co- guntur inuiti ferre teſtimon- nium.

¶ Quadrageſimoſeptimō, excuſantur ſenes ne cogantur ferre teſtimonium inuiti, per tex. in l. in- uiti. ff. de teſti. vbi Bal. dicit hoc eſſe priuilegiū ſeneſtutis, & ibi gl. declarat, qui dicantur in hoc caſu ſenes, quod etiam facit Innoc. in c. quoniam, in gl. hic dicitur, & ibi quoq; poſt eum alij, ext. vt lite non conteſt. Verū hoc de conſuetudine non obſeruatur, nec etiam de iure Canonico obtinet, per tex. in c. ſi qui teſtium, ext. de teſtib. vbi hoc not. gl. & expreſſius Imo. & Fely. & etiam glo. in §. item inuiti. Verum eſt quod vt dicitur in d. l. ſi qui teſtium, & ſuprà etiam diximus, non coguntur ſenes venire laturi teſtimonium, ſed ad eos mittendum eſt, & ita coguntur ferre teſtimonium.

213 Declaratio ſen- tentiæ præce- dentiſ.

¶ Quod tamen intellige, cū defunt alij teſtes, per quos fides haberi poſſit. Nam ſi ſit aliorum teſ- tium copia, non ſunt ſenes etiam de iure Canonico compellendi, non magis quā cæteri priuile- giati, de quibus per Hoſti. Io. And. & Panor. in c. i. de teſtib. cogen. Archid. in cap. ſtatuen- dum. 2. q. 6. Spec. in tit. de teſt. §. de teſtium compulſione, in prin. Anto. in c. cū nuntius, col. vlt. & iterum in c. cū à nobis, col. item vlt. ext. de teſtib. & in c. dilectorū, & ibi Panor. de teſtib. cog. Imo. in c. 3. eo. tit. Et bene facit glo. in c. quanquam, in verbo, occultetur. 14. q. 2.

214 Seniores à mul- tis muneribus excuſati.

¶ Quadrageſimoſtauo ſeniores à multis muneribus excuſantur. l. 2. §. vlt. ff. de Decur. & l. & qui ori- ginem. §. quāuis. & §. circa frumenti. ff. de mune. & hono. & l. in honoribus, in prin. ff. de vac. mun. & l. maiores, & l. ſemper, ex qua coſtat id fieri propter honore ſeneſtutis. ff. de iure immun. & l. excuſan- tur. ff. de excuſ. tut. l. ſi vlt. C. de Decur. li. 10. & l. vlt. C. qui ætat. ſe excuſ. eo. li. 10. vbi gl. hinc no. eſſe deferendum ætati. & l. 2. C. de his qui nō imple. ſtip. cod. lib. & in §. item maior. Inſtit. de excuſ. tut.

215 Senior doctor iuniori præfe- rendus.

¶ Quadrageſimononō, ex duobus Doct. eadem die eo honore inſignitis, is alteri præferendus eſt, qui eſt ſenior, vt dicit Bart. in l. i. & ibi Alexander. in addi. ipſius. ff. de obſe. à liber. præſt. & Lud. Bolo. in repe. auth. habita, col. 20. verſ. ſed quid ſi plures ſunt. C. ne fil. pro pat. quod intellige cæteris pa- ribus, vt alibi ſuprà diximus.

216 Seniores ma- gis priuilegiati

¶ Quinquageſimō, non in his tantū, ſed in vniuerſum ſeneſtuti defertur in priuilegijs, vt videli- cet ſint cumulatoribus priuilegijs donandi quā iuuenes, per text. in l. ſancimus, ibi, cunctis Con- ſulum priuilegijs. C. de Conſul. lib. 12. & ita per illum text. voluit Cæpola in diſto tracta. de Imper. milit. deligendo, in priuileg. antiquit. verſ. 48.

217 Semper Senio- res præfere- dos.

¶ Nullus finis reperiri poſſet, ſi quis omnia deſcribere vellet, in quibus ætati, & ſeneſtuti defertur, cū vt ſcribit Iaſin. l. cum quid, in 2. lec. ff. ſi cert. pet. & iterum conſ. 192. exorta, col. 2. verſ. ex præ- miſis, lib. 2. omni iure, & in omni materia præferuntur ſeniores iunioribus. Tamē vlt. ſupradicta vide tex. not. in l. prouidendum, cū dicitur in prin. meritum nobiliſſimos fecit, aut vetuſtas. C. de poſtul. Ex quo aperte probatur ſeneſtutē nobilitatem quandam eſſe. Vide præterea text. in l. Ale- xandrinus. C. de Decur. lib. 10. & in auth. de Quæſtor. §. ſi verō aliqui. & ibi gl. in verbo, graues, & in c. ita, & ibi etiā gl. in verbo, à veteribus. 19. diſt. Et quod diuinus ille Plato lib. 3. de legibus, inter ſe- ptē rationes, quæ ad dignitatē imperandi faciūt, tertiam ſeneſtutē poſuit, vt videlicet iunioribus ſe- niores imperēt & dominantur. Cuius etiam meminit lib. ſeq. & in libro 3. de republica, ἀκρὸν δὲ τὸ μὲν πρεσβύτ

πρεσβύτερος τὸς ἀρχόντας δ' ἂν ἀνα, νεώτερος ἢ τὸς ἀρχομένους, δὴ λόγ. Id eſt, conſtat quidem quod ſenio- res imperare oportet, iuniores ſubefſe. Et iterum lib. 5. ſtatuit ſeniorē præeſſe omnibus iunioribus, eòſque corrigere, inquit, πρεσβύτερον μὲν νεώτερον παύτων ἀρχαί τε, καὶ κολάειν προσητέρεται. quod optimē facit ad id quod diximus ſuprà num. 137. vigefimoſecundō, & ſeq. Et hoc planē confirmat ipſius diſcipulus Ariſtoteles, qui lib. Politicōn 7. c. 14. ſcribit naturaliter ſeniores iunioribus præeſſe. quem ex noſtris citat Oldra. pro cōſuetudine præferente primogenitum, conſ. 94. incip. eleganter, col. 4. & Alb. Roſa. in l. ſemper. ff. de iur. immun. & in proce. ff. in §. diſcipuli, col. 3. & in ſuo indice, in verbo, ſenex. & Cæpol. in vlt. priuilegio nobilitatis. & Iaſ. in d. l. cum quid, in ff. ſi cert. pet. vbi etiam adducit illud Virgilianum à nobis ſuprà citatum,

Tu maior, tibi me eſt æquum parere Menalca.

Adducit tandem multas huius rei rationes, quas ibi videre in promptu eſt omnibus.

218 ¶ Cæterū Strabo maximus Geographiæ profeſſor libro 16. tradit in Aromatiferæ regione (ea eſt Arabiæ pars) omnia eſſe omnibus conſanguineis communia, natu tamen grandiorē eſſe dominū. Et de hoc, vt opinor, loquitur Diodorus lib. 2. cū ſcribit conſeſtim poſt Arabiæ deſcriptionem in inſula, quæ in oceano eſt verſus meridiem, cum morē eſſe vt cuiuſlibet cœtus ſenior alijs tanquam Rex, cui parent omnes, imperet: poſtque eum ſenior excipiat principatum. Ex quo fit fortāſſe vt ſeniores interdum pro dominis vſurpentur, vt in c. i. ext. de cenſib. quemadmodum interpretantur gl. Ioan. An. Pan. & alij, ibi, & Luc. Pen. in l. Decurio, fortunam, col. 1. C. de Decu. libro 10.

Apud Arabes natu grandior dominus.

219 ¶ Nec prætermittendum quod ſacræ literæ perhibent Genef. 24. in prin. Abraham illum omnibus virtutum numeris cumulatiſſimum, ſeruum ſeniorē domus ſuæ omnibus quæ habebat gubernan- dis præpopuiſſe. Columella autem lib. Rei ruſticæ 1. c. 12. præcipit eligendū villicum, qui iam tran- ſcēderit ætatē primæ iuuentæ, necdum ſeneſtutis attigerit. Illa ne & autoritatem detrahat ad im- perium, cū maiores dedignentur parere adoleſcentulo, hæc ne laborioſo ſuccumbat operi. Idem lib. eiufdē operis 11. c. 1. Villicū fundo familiarēq; præponi conuenit ætatis nec primæ nec vltimæ. Nā ſeruitia ſic tyrunculū contēnunt, vt ſenē: quū ille nondū nouit opera ruris, hic exequi iā non poteſt.

Abraham ſeru- uum ſeniorē ſuis rebus præ- poſuit.

220 ¶ Sed quid plura? cū id à brutis animalibus obſeruari videmus? Nam elephantorū ea eſt na- tura, vt gregatim ſemper ingrediantur, ſed agmen ducat natu maximus, cogat ætate proximus, vt retulit eruditiſſimus ille Togatorum Plinius lib. 8. Naturalis hiftoriæ, cap. 5. & Solinus qui vbiq; ex racemis Plinij vindemiam ſibi facit, c. 38. Sed & Aelianus lib. 8. animalium ſcribit formicas cū ad pabulandum proficiſcuntur, natu grandiores ſimiliter eas ac exercitus duces ducere: vt hinc poſſis liquidō cognoscere id à mera natura ortum, vt ſeniores imperent, & dominentur: iuniores ſubſint & obediant. Quæ tu addes ad ea quæ diximus ſuprà nu. 83. ſed & hinc quoque.

Bruta anima- lia imperiū ſe- niorum agnos- ſcunt.

221 ¶ Finem huic veluti præfationi fecerim, modō illud prius dixerim, moris fuiſſe apud antiquiores Græcos ſacræ domeſtica filiis natu maioribus relinquere, vt licet colligere ex Valerio Maximo li- bro 2. tit. de inſtitutis antiquis, quo loco deſcribit morem Maſſilienſium in hauriendâ cicuta.

Sacræ domeſti- cæ filiis primo- genitis relin- qui ſolita.

Q V I D E P R I M O G E N I T V R A

S C R I P S E R V N T.

AM tempus eſt, vt ad cætera progrediamur ad hanc primogenituræ materiam perti- nentia, quam ſolus ex paulō ſuperioribus legum interpretibus Matt. Lauden. dignam pu- tauit cui priuatum librum deſtinaret, in quo latiùs, quā alius ante ea tempora eam rem pertraſtauit. At noſtra tempeſtate Io. Lup. vt ipſe dicit in repet. c. per veſtras. §. 26. col. pen. de donat. inter. ver. & vxo. librum eiufdē tituli ædidit, quem tamen nondum vidi. Sed & D. Ioan- nes Cirerius ſenatus noſtri Pariſienſis Cōſiliarius meritiſſimus, librum iuſtæ magnitudinis in lucem de ea re nuncupatim emiſit, in quo adeo rem ipſam copioſe luculentēq; diſſeruit, vt nō parum ab- fuerit, quin ſpongiam his ſuperinduxerim. At non permiſit philautia illa ſuos liberos perire, noſtris auribus illud Columellæ inſuſurrans: An Latia Muſæ non ſolos adytis ſuis Accium & Virgilium recepere, ſed eorum & proximis & procul à ſecundis ſacras conceſſere ſedes? Nec Brutum aut Cæ- lium, Pollionēve cum Meſſala, & Catulo deterruere ab eloquentiæ ſtudio fulmina illa Cicero- nis. Nam neque ille ipſe Cicero territus ceſſerat tonantibus Demoſtheni Platonique. Nec parens eloquentiæ Deus ille Mænonius vaſtiſſimis fluminibus faciendæ ſuæ poſteritatis ſtudia reſtinxerat. Ac ne minoris quidem famæ opifices per tot iam ſecula videmus laborem ſuum deſtituiſſe, qui Protogenem, Apellēmque cum Parrhaſio mirati ſunt: nec pulchritudine Iouis Olympij Miner- uæque Phidiæ ſequentis ætatis attonitos piguit experiri Bryaxim, Lyſippum, Praxitelem, Poly- cletum quid efficere, aut quouſque progredi poſſent. Sed in omni genere ſcientiæ, & ſummis admi- ratio, veneratiōque, & inferioribus merita laus contingit. Illud quoq; Quintiliani in ſi. Oratoriarum Inſtitutionum, ſi quis ſumma deſeret (quod cur faciat cui ingeniū, valetudo facultas, præceptor non deerunt?) tamen eſt, vt Cicero ait, pulchrum in ſecundis tertiiſque conſiſtere. Neque, & cætera quæ ſequuntur. Age igitur mi Tiraquelle, ne timeas nihil tibi laudis hoc tuum opus parere, tamen ſi huius minimē ſtudioſus es. Ne timeas, inquam, exiſtiment ſtudioſi non id ex tuâ produiſſe officinâ: quando id palâm & ſtylus & materia coarguant. Vel ſi quicquam dixeris quod ante in illis Mart. & Cirie. libris dictum eſt, id quod ſæpius neceſſariō contingat neceſſe eſt, quando ex eiſdem fontibus iſdēque riuiſ, quæ ſcripſiſtis, omnes hauſiſtis. Non diſſide tamen quin & alia quæ ab illis mini- mē dicta ſunt, d. xeris non contemnenda, nec ſtudioſis iniucunda.

Primogenitus
quid sit.
Diffinitionum
difficultates
ujus.

Necessaria in
bona diffinitio
ne.

Primogenitus
qui primus na-
tus est.
Etiam si nulu-
lus sequitur.

Primus de uno.
Vnus pro pri-
mo.

Vnus pro quo
dam.

Lex unica pri-
ma dicitur.
Primus uenisse
dicitur qui se-
quentē non ha-
bet.

Igitur post ea quae de laudibus & primogenitura & aetatis veluti praefationis loco diximus, imprimis quaerendum censemus, Quis sit, dicaturve primogenitus. Quod cum intelliges, nequaquam postea ingenium tuum excrucietis circa diffinitionem primogeniturae, in qua nimium fortassis laborandum esset, ut Logicorum Dialecticorumque subtilibus & acutis scrupulis satisfaceremus, qui adeo multa in bona diffinitione requirunt, ut vix ullam reperias, quae non aliqua ex parte deficiat. Propterea Vlp. noster in l. omnis. ff. de reg. iu. Omnis (inquit) diffinitio periculosa, rarum est enim, ut non subverti possit. Et Gale. lib. 4. de differentiis pulsuum monet ne quis se committat in definitiones, de quibus nec inter ipsos Dialecticos satis convenit: & ut eas omnibus numeris absolvas, vsum tamen magnum postulant. Ne dicam (inquit) nihil opus esse ad tradendas disciplinas definitione essentiali. Definitiones quas vocant notionis his qui rem iam cognoscunt sunt superuacuae, ignorantibus non necessariae, & c. quae sequuntur. Cicero autem 2. de Oratore tradit definitionem talem esse debere, ut vis eius rei quam definimus, sic exprimat, ut neque quicquam absit, neque superfit.

Sed non vereor ne intelligas quid sit primogenitura, cum noueris quis sit primogenitus: non magis quam non intelligas, quid sit senectus, si scias quis dicatur senex. Igitur reiecta tractatione & generis, & speciei, siue formae, quod magis Cicero probauit, & priorum, & differentiarum, siue distantium, ut appellat ipse Tullius in Topicis, accidentium, & aliarum huiusmodi futillum argutarum, de quibus per gl. in l. nihil aliud est haereditas, & iterum in l. vlt. ff. de verb. sig. & in rub. extra de sum. trin. & Cy. in l. 2. col. 2. ver. primò ergo quæro. C. quae sit long. consuet. Bar. in l. 1. col. 1. ff. de test. & in l. j. §. dolum. ff. de dol. & Bal. in l. cum quis, col. 2. C. de iu. & fact. igno. & in rub. C. qui admit. col. 2. & in c. ex parte M. col. pen. extra de appel. & Barb. in rub. de consti. col. antep. Dec. in d. l. omnis diffinitio. & Alcia. lib. 1. de verb. sig. char. 1. & 2. Nam nec Varroni illi Togatorum doctissimo negotium fuit, ut superstitiosè definiret, & legibus rationibusque omnibus definitionum inseruiret, ut etiam scribit Gellius lib. 1. Noctium Atticarum, c. 25.

Primogenitus igitur is dicitur, qui primus natus est, etiam si nullus eum frater sequitur. Id est, non tantum is post quem & alij, sed ante quem nullus est, ut scribit D. Hieronymus aduersus Heluidium, & in commentariis super Matthaeum: & repetitur in c. Ioseph, extra de ver. sig. Id autem probat diuus Hieronymus auctoritate illius loci Num. 18. Quicquid primum erumpet è vulua cunctae carnis quam offerunt, domino, siue ex hominibus, siue de pecoribus fuerit, tui iuris erit. ita duntaxat, ut pro hominis primogenito precium accipias. Nam illuc definiuit fieri sermo domini, quid sit primogenitum, cum dicit quicquid primum erumpet è vulua. Sed & postea subiungitur, Cuius redemptio erit post unum mensum siclis argenti quinq;. Ex quo facile colligitur non esse expectandum, an alij filij postea nascatur, ut proinde sciatur, erit ne is qui primus è vulua erupit, vnigenitus, sed post mensum est redimendus tanquam primogenitus, licet nondum sint alij procreati. Et alia quoque multa in eam rem adducit D. Hieronymus, quae quisque videre poterit.

Sed quibus illud addere poteris non mirum esse si primus etiam de vno dicatur, cum è diuerso vno pro primo plerumque ponatur, praesertim apud Hebraeos, quibus id propemodum solene est, ut cum Gen. 1. dicitur ארבעה ימים, dies vnus, id est, primus, ut annotat nonnulli interpretes & ante ceteros Iosephus Antiquitatum Iudaicarum lib. 1. c. 1. & clarè constat ex sequentibus. Et Num. c. 29. in prin. vbi D. Hierony. scienter vertit. Mensis etiam septimi prima dies, quanta 70. interpretes ita vertissent, εβδμήνη πρώτη εβδόμενος μήνα τριμηνός. Et Aggei 1. ca. etiam in prin. vbi tamen vulgata editio habet, in die vna mensis, Munsterus vertit die prima mensis. Idque etiam videre licet apud Euangelistas quorum Phrasis tota Hebraica est: ut cum scribitur Matth. 28. in prin. ες τρίτην σαββάτων, in vna sabbatorum. Et Luc. 24. & Io. 20. vtrobique etiam in prin. μία ἡν σαββάτων, vna sabbatorum, id est, prima sabbatorum, ut & Theophylactus ibi exponit. Et in 1. ad Corinth. epist. c. 16. post prin. ἡ μία σαββάτων, vbi & ipse Theophylactus ita quoque exponit, & his verbis intelligi tradit diem dominici: In quo etiam consentit D. Chrysostomus. Quanta ipse quidam Chrysostomus & Hippolytus illud c. 1. Genes. enarrantes, aliter diem vnum interpretantur. Alibi autem Hebraei vnum pro quodam intelligunt, ut Matth. 21. σὺ κνήμιον, quod nostra vulgata editio vertit, fici arborem vnam. Et Luc. 20. in prin. ἡ ἑνὴς ἡμέρας. Et factum est in vna dierum, & alibi saepe, quod nos obiter dicere voluimus.

Card. autem Floren. in d. c. Ioseph, ex eo dicit, quod possumus l. vnicam alicuius tit. allegare pro prima, non secus ac si essent plures. Sed & Pan. ibi hoc dicit facere ad quaestionem, quod si datur brauium primo venienti ad tale locum, & vnus tantum venit, is certe debet habere brauium, quasi primus venerit, licet nemo secutus est, & sequitur Ant. Corset. in tract. de brauiis, in 6. quaest. Pro quo est opt. tex. licet non allegat, in l. ex duobus, in prin. ff. de vulg. & pup. vbi primus dicitur non solum is qui ante alium est, sed etiam is ante quem nemo sit: sicuti & è diuerso supremus, non is tantum, qui post aliquem est, sed etiam post quem nemo sit. Et tex. etiam in l. qui duos, in prin. ff. de reb. du. vbi quis primus decessisse dicitur, licet post eum nemo decesserit: quemadmodum & proximus dicitur qui solus est, quique neminè antecedit, de quo etiam vltimo est tex. in l. 1. §. proximus, & in l. proximus, & iterum in l. vulgari. ff. de verb. sign. Et in l. 2. §. legitima. ff. de suis & leg. haer. & in §. proximus, Inst. de legi. ag. suc. Sed de eo, quod de primo dictum est text. est in c. Christus, in verbo, primam eucharistiam, iuncta gl. j. q. j. licet in contrarium esse videatur tex. in §. his itaque responderetur, ver. item apostolus laborantem. Sed primas partes sequitur Virgilius, qui probe nominum significationes nouit, cum scribit Eclog. 1.

Hic

Hic mihi responsum primum dedit ille potenti.

Et huc spectat, quod primum decretum dicimus, etiam si secundum non interueniat quemadmodum scribit Spec. tit. de primo & secundo decreto. §. in fi. Quanquam quantum ad text. in d. §. his itaque responderetur, pertinet, potest dici primum proprie eum dici, qui sequentes habet, per tex. no. in l. j. §. aetas, iuncta gl. ff. ne quid in flu. publico, & ad hoc dicit not. illum tex. Fran. Are. in l. qui filius. §. 1. col. 2. ff. de leg. 1. vbi tamen dicit quod propter saluandam dispositionem testatorum communitè primum accipimus pro eo quem nullus antecedit, licet nullus eum sequatur.

Sed ut ad primogenitum redeamus, Bal. in l. 2. col. 1. C. de iure emphy. dicit primogenitum eum esse quem nemo antecedit. Idem in l. cum antiquioribus, col. 4. vers. & primò pramitto. C. de iur. delib. dicit quod primogenitus idem est dicere, quod primò natus, id est, qui primò vidit lucem, & totus ad orbem processit, & ad nullum declinans monstrum, vel prodigium, quod certarum. C. de posthu. haer. inst. & prius & posterius in tempore consisti. l. Aretusa. ff. de stat. ho. & d. l. qui duos, in prin. ff. de reb. du. Et id (inquit) patet ex diffinitione temporis: quia tempus est numerus motus secundum prius & posterius. Et paulò post, hoc verbum primogenitus secundum naturam intelligi debet, id est, qui primo natus est, per d. c. Ioseph. Et proprie dicitur masculinum, quod primò aperit vuluam. haec ibi. Id quod etiam voluit Per. An. con. 82. dicta facti narratio, col. vlt. ver. 2. Id autem quod postremo loco dictum est, eum dici primogenitum qui primum vuluam aperuit, aperto probatur testimonio sacrarum literarum, Exod. 13. & 34. Num. 8. & 18. & iam supra diximus Hieronymi testimonio, ut interim ceteros omittamus.

Ceterum Bal. con. 275. quod pro regula, col. 4. lib. 2. dicit quod primogenitus significat filium, secundo genitus nepotem: non annum, vel mensum natiuitatis. intelligitur enim primogenitus, id est, primus in gradu naturae. Idem quoque con. 389. inci. consuetudo est, dicit quod primogenitus est nomen naturae, per l. tutelae. ff. de ca. di. & nihil praeterea. Panor. autem con. 85. inci. in quaest. praesenti, co. 3. ver. 2. probatur, l. 1. dicit quod primogenitus idem est, quod maior natura vel aetate. Et de his quoque plura D. Cirier. in tractatu de iure primogeniturae lib. 1. q. 4.

Sed illud tamen non omiserim, ut quis primogenitus dicatur ante alium eiusdem veteri, non satis esse ut prior manum proferat, nisi & totus prior nascatur. quod probatur testimonio diuinae scripturae Gen. 38. c. vbi cum Thamar geminos pareret, Zera, aut vt alij appellat Zerah, prior manum extra veteri protulit, in qua obstetric, putans illum priorē quoque nasciturum, coccinum, id est filium rubedine coloratum ligauit, ut hinc dignoscatur. Sed aliter quam ea putabat contigit. illo enim manum retrahente, Phares auertens prior exiit. Hincque primogenitus habitus est. De qua re tamen loquens Diodorus animaduertendum esse monet, Zera natura fuisse primogenitum, qui prior manum protulerat, sed Deum Phares tribuisse principatum, ex quo genus regium processit, & David, postremo etiam Dominus. Haec illius verba sunt, δὲ δὲ ἐπισημαίνεσθαι, ὅτι ἡ μὲν φύσις τῆς ζαρά πρώτου τοῦ ἐπιπέου, πρὸς ἐνεργόντα τὴν χεῖρα, ὁ δὲ θεὸς τὸν φάρησ παρέσχευε τὸ ἀξιωμα, ἐξ ὅθεν βασιλικὸν γένος, καὶ ὁ δαβὶδ, καὶ ὁ κύριος.

Nec illud quoque praetermittendum, ex his quae diximus perspicue videri, nisi cecutiamus, Primogenitum eum dici qui primus natus est, etiam si non primus conceptus sit, licet alius pro nato habeatur, qui conceptus est, quoties de commodis ipsius quaeritur. l. qui in vtero. ff. de stat. hom. cum si. Hic enim natiuitatem inspicimus. Et ne frustra id dictum putes: illud hic sciendum est, quod & si duo simul & vno impetu nasci non possint. l. Aretusa. ff. de stat. ho. tamen duos pluresve simul eadem seminis iaculatione concipi posse, & plerumque fieri solere cum plures concipiuntur, in confesso est apud eos qui de rerum natura scripserunt, praesertim dum differunt, quomodo gemini pluresve vno concubitu gignuntur, ut videre licet apud Plutarchum lib. de placitis philosophorum §. c. 10. Censorinum de die natali. c. 5. & Auicennam, 21. Fen. 3. Ca. Quamquam vt & ex illis quoque intelligi potest, plures ex vno concubitu, non vno actu concipi etiam possunt, utpote cum vno concubitu pluribus iaculationibus semem saepe emittitur, hincque etiam plures nonnunquam concipiuntur pro numero iaculationis. Sed & illud item contingere potest, ut mulier post conceptum alio post concubitu superfoeret, auctoritate Aristotelis lib. 7. de historia animal. c. 4. vbi & ita conceptos Herculem & Iphiclem ex diuersis parentibus scribit, visamque fuisse adulterum, quae vno partu alterum marito similem, alterum adultero adidit. Et iterum lib. de generatione animal. 4. c. 5. Et Plinij qui eadem prope recenset lib. 7. c. 11. Solini c. 4. & Auicennae vbi supra. Idque astruere Iurisc. noster in l. antiqui libero. ff. si pars haer. pet. & in l. cum quidam. §. suum haerem. ff. de acquir. haer. quibus in locis Accursius noster id expendit. Tamen si huic sententiae assentiri non videatur D. August. lib. de Ciuitate Dei, §. cap. 6. Quo in loco Ludouicus Viues cum excusans scribit illum ad id respexisse quod frequentissimum est, non quod rarissimum, ut etiam Io. Camers, in commentariis Solini vbi supra, qui ob id taxat Baptistam Pium, qui acerbè nimis taxauit ipsum Augustinum, qui superfectionem denegauerat. Plin. autem lib. 10. c. 63. scribit Dasypodes & lepores superfoerare, obque solos ex quadripedibus, ut & inibi dicit in fi. Igitur ut redeamus, si forte deprehendi possit coiectura quadam certa (quod tamen difficillimum est) ex geminis eum qui posterior exiuit ex vtero, priorem fuisse conceptum: is tamen ius primogeniturae non obtineret: sed alter qui prior natus est. Et ita quoque expressim voluit D. Cirier. in tract. primogeniturae, lib. 1. quaest. 1. in fi.

Sed nec illud in hoc loco omittendum, quia de maiore locuti sumus, quod vbi sit mentio de maiore simpliciter, licet maior multis modis dicitur, ut per gl. in c. lex est. 2. dist. & in c. sedes. de rescri. & in c. si pluribus, in verbo maiori, de praeb. lib. 6. & Arch. in c. quanquam, 2. q. 7. & Pan. in c. statui.

Primum decre-
tum etiam si se-
cundum non in-
terueniat.

Iterum quis pri-
mogenitus di-
catur.

An primoge-
nitus dicatur
qui manum
primam protu-
lit, etiam si to-
tus prior non
nascatur.

Natiuitas im-
spicitur vno con-
ceptio.

Maior multis
modis dicitur.

Q9

mus in 2. not. de ma. & obed. in c. dudum, le 1. in 4. not. de elec. & Barb. in tract. de præs. Car. parte 1. q. 1. partis, col. 15. vers. 10. Cardinales. & Cor. con. 303. videtur prima facie, col. 3. ver. his tamen non ob. lib. 3. & per Fel. in d. rub. de maio. & obed. & alibi forte dicemus. Tamen in dubio intelligendum est de maiore natu seu ætate, si ratio subiectæ materiæ aliam interpretationem non suadeat, vt consuluit Bal. quem refert & sequitur Pe. An. in rep. c. 1. in 4. q. prin. vers. consuluit etiam Bald. qualiter debet intelligi de cõst. motus hac ratione: quia quãdo verba possunt intelligi de actu naturali & civili, debet indubio intelligi de naturali, per l. vlt. vbi idẽ Bal. de his qui veni. ætat. imp. & l. ex parte. § insulã. ff. de verb. obl. & l. Statius Forus. § Cornelio Felici. ff. de iure fisci, & not. in l. fideicommissum. ff. de cond. & demõ. & per gl. in c. susceptu, de refer. li. 6. & in c. placuit, le 2. in verbo, mortuus. 16. q. 1.

¶ Et hoc sequitur Alex. conf. 123. discussis, col. 1. lib. 1. & con. 4. ponderatis verbis testamenti, col. 1. lib. 4. vbi & hoc dicit probari in l. si pater. § vlt. cum l. seq. ff. de adopt. & l. eum qui, in prin. ff. de interd. & releg. & l. semper, in prin. ff. de iure immu. & in c. quoties, de test. & in c. maior. 34. q. 1. Sequitur etiam Barb. in repet. l. cum acutissimi, col. 48. vers. & primo affero. C. de fideicom. & conf. 10. sapienter scribitur, col. vlt. lib. 2. vbi & de hoc dicit esse tex. in l. 1. ver. maiores. C. de impo. luc. descrip. lib. 10. & iterum con. 18. præclare scriptum est, col. 4. eod. lib. 2. & con. 30. sacro scriptum est Euangelio, col. 1. eo. lib. Bapt. Seuer. in rep. l. omnes populi, in ea q. Bar. an statuta recipiant interpretationem declaratiuam in 19. q. ff. de iust. & iur. Soc. in l. procurator. C. de eden. & con. 252. inci. visis instrumentis, col. 3. ver. ex quibus verbis, & Fel. in d. rub. de maio. & obed. col. pe. & in c. super eo, le 2. col. pe. de testib. & Phil. Dec. in c. cũ omnes, in 2. lec. in 5. not. de constit. & consi. 453. in casu ad me transmissio, col. 3. vers. verba enim illa. Iaf. con. 215. ex Valentia, col. 2. lib. 2. Philip. Dec. consil. 443. in casu ad me transmissio, col. 4. ver. verba enim illa, & Iac. de sancto Georg. in l. 1. col. 2. C. ne lice. poten. & Io. Cro. tus inter con. Ant. Rubei. con. 39. circa quæstionẽ, col. vlt. & D. Cirier. in eo. tract. primogenituræ, libro 1. q. 2. vbi alia multa ad eam rem dicit, quæ nos de industria omisimus, ibi si libet videre poteris, totam enim illam quæstionem huic rei deputauit.

De eadem re.

Major et primogenitum.

Hebræorum mos in eam rem.

Aliorum auctoritas.

¶ Hincque dicunt multi ex nostris maiore & primogenitum idem significare, & inter ceteros Pan. conf. 85. hoc exordio. in præsentia quæstione, col. 2. vers. secundò probatur, lib. 1. & Barb. con. 10. cuius caput est sapienter scribitur, col. 8. ver. item est ponderandum, & seq. lib. 2. & nouissimè Paulus Paris. qui & alios quoque multos citat con. 72. ad veram resolutionem, col. 9. vers. vlt. aduertendum, qui est in nu. 84. lib. 4. Nam & plerunque in nostris legibus maior & minor pro seniore & iunior accipiuntur, in l. si paterfamil. § vlt. in si. cum dicitur, nec maiorem minor. ff. de adop. Suntque qui id citant: legem, cum qui. ff. de interd. & releg. & l. semper, in prin. ff. de iure immu. & c. maiores. 24. q. 1. Sed in his locis maiores in alio sensu accipiuntur: scilicet pro iis qui ante nos fuerunt, vt per Vallam lib. 6. c. 55.

¶ Porro illud scio Hebræorum morem esse, magnum siue maiorem referre ad ætatẽ magis quàm ad conditionem, aut aliam qualitatem. Quod secutus Latinus interpres Genes. c. 19. Et ingressa est maior, dormiuitque cum patre. Et iterum ca. 27. Vocauit (inquit) Esau filium suum maiorem. Rursumque c. 29. Habebat Laban duas filias, nomen maioris Lia. Et in hunc quoque sensum quidam referunt illud Lucæ 9. Qui minor est inter vos, hic maior: quanquam ex præcedentibus satis constat, ea verba ad ætatem non respicere.

¶ Apud alios quoque Latinos scriptores maior simpliciter pro maiore natu, siue ætate plerunque ponitur, vt apud Virgilium Egloga 5. Tu maior, tibi me est equum parere Malca. Et Martialem lib. 9. Epigr. 30. Maior erat mensibus illa trivius.

Nec aliàs tamen sæpe reperies apud bonos auctores, nisi cum ea adiectione, natu, vel ætate, vel simili, vt etiam ponitur in l. qui cum maior natu. ff. de ope. lib. & in §. minorem. Instit. de adopt. & in d. c. lex est. 2. di. cum si. Sed ex hac tamen significatione Hispani vulgò primogenitum maiorem, & ius primogenituræ Maioriam, & Maioriatam, & Maioratum vocant, vt videre licet ex Paulo Car. conf. 155. in præsentia causa, li. 1. & Ro. conf. 29. in causa maioris, & Car. Alex. in c. ius naturale, col. 4. dist. 1. & Soc. conf. 47. facti narrationis, lib. 3. & aliis multis

SECUNDA QUÆSTIO.

Secundò consequenter quæro: an vt primogenitus quis dicatur, sufficiat vt alterum præcedat ex momento: vt si ex eodem partu duo nascuntur, & quidem vnus confestim post alterum. Nam simul vnòque impetu non possunt, natura id non permittente, vt dicit tex. in l. Arethusa. ff. de statu hom. Certè is qui prior exiuit ex vtero dicitur primogenitus, & ius primogenituræ cõsequetur, vt expressim voluit Io. And. in ad. si. Spe. in rub. de scu. vers. hęc interpone, dicens hoc declarare historiam Esau & Iacob. Nam Esau prior egressus, & protinus nullo tẽporis interuallo secutus est Iacob illius plantam pedis manu tenens, vt scribitur Gene. 25. tamen ex illo solo temporis puncto cõsecutus fuisset Esau ius primogenituræ, nisi Iacob vendidisset, vt ibi quoque scribitur, & ad Hebræos 12. & in c. quàm periculosum. 7. q. 1. hæc ferè Io. And. quem sequitur Fran. Areth. in l. ex duobus, col. 1. ff. de vulg. & pup. vbi & hoc dicit satis declarasse Iurisc. in d. l. Arethusa. ff. de stat. hom. vbi certè est bonus tex. & etiam in l. sequenti.

An sufficiat momento p. a. cedere ut dicatur primogenitus.

Primo et post.

¶ Nam & aliàs ratione breuissimi temporis, vt puta vnus horæ, quid dicitur altero prius vel posterior: & ita præponitur, vel postponitur, vt probat tex. in l. si quis cum. §. si suo testamento. ff. de vulg. & pup.

& pup. & in l. si mulier, vbi id no. Soc. ff. de reb. du. & gl. reputata sing. in l. si ex pluribus. §. vlt. in verbo, dic. ff. de sol. & alia in c. duobus, in verbo, si nõ appareat, de refer. li. 6. & alia in c. si eo tẽpore, in verbo, iam, de elec. eo. libro 6. & alia item, in cap. si à sede, in glo. 2. & ibi Phil. Fran. de præb. lib. 6. Bal. in l. Imperator, col. pe. ver. & nota quòd dies. ff. de stat. ho. & in l. de rebus, C. de do. ante nup. vbi etiã loquitur de prioritate puncti, & in l. cũ proponas, in fi. C. de interd. matr. & in l. vlt. col. 4. C. de edic. D. Adr. tol. & in c. pastoralis, in prin. & ibi etiã Panor. & Fel. col. 3. & Dec. col. 2. ver. 2. infertur, de refer. & in c. capitulum. col. 1. eo. tit. & in c. consuluit, & ibi etiã Fel. col. 3. de offic. deleg. & in c. licet & in c. quoniam contra falsam, de prob. & in c. ego enim, in prin. de iureiur. & in c. 2. de confess. Io. Plat. in l. 1. C. de iure fisci. lib. 10. Barb. in repe. rub. de fide instru. col. 28. vers. quid de hora. Soc. Dec. & Tho. Parp. in l. 1. ff. sol. mar. Fel. in c. 2. in 1. not. de offic. deleg. Iaf. in l. 1. §. 1. in 2. not. ad fin. ff. de eden. Dec. in l. in ambiguis. ff. de regul. iur. & in c. clerici, col. 4. vers. 3. illam, de iudi. Catel. Cotta in memor. incip. actus ita debent interpretari, & iterum in memor. incip. hora. Si autem dubitatur vter ex duobus geminis prior exierit, quid agendum dicemus latissimè inferius in 17. q.

sterius dicitur ratione unius hora.

TERTIA QUÆSTIO.

1 Tertiò quæro, si is qui verè primogenitus est, patris hæreditatem renuntiat, vel fortè etiam incapax est illius, quia frater minor vel iam decesserat ante patrem: vel etiam post non adita apprehensaque hæreditate sine liberis: vel aliàs non succedit: an is qui illum proximè sequitur ex fratribus dicitur primogenitus, ita vt ius primogenituræ cõsequatur: an verò omnes fratres succedant æqualiter tanquam nullus sit primogenitus? Et videtur omnes succedere debere æqualiter inspecto iure communi, ex quo omnium filiorum æqua debet esse portio, nulla habita ratione ordinis generaturæ, vt dicemus in seq. quæst. Nam consuetudo ius deferens primogenito, non potest hic habere locum, cum nullus sit primogenitus eorum, qui succedunt, vt pote fratre illorum primogenito sublato vel excluso. Neque enim is qui illum proximè sequitur, id est, secundogenitus, dici potest primogenitus, cum non sit primò natus, nec vuluam aperuerit, secundò ea quæ diximus in præced. q. Neque enim quod primum est, aliquid ante se habere potest, in proce. ff. ver. in reliqua verò anni parte, & no. Bal. in rub. C. de ser. fug. in fi.

Si primogenitus non succedat, an secundo genitus habeat ius primogenituræ.

2 ¶ Et ideo idem Bal. in c. 1. in fi. tit. de fil. nat. ex mat. ad morga. dicit quod cum regnum Sicilia ex parte deferatur primogenito, si ipse primogenitus moriatur sine liberis, nõ succedet secundogenitus, sed libere deuoluetur regnum ad papam. Sequuntur Marti. Laud. & Cardin. Alex. ibi & Geor. Na. qui hoc dicit sing. & perpetuo not. in tract. statutorum excludentium fœminas à successione, in 26. eadẽque vlt. q. 2. q. prin. & Iaf. qui & hoc reputat sing. & perpetuo notandum, & nunquam obliuiscendum, in l. quoties, col. antepe. vers. illud etiam. C. de rei vend. & Ioan. Lup. in repet. rubr. de don. inter vir. & vxor. §. 69. col. pen. ver. ex istis dicebat, & iterum vers. reperio tamen.

De eadem re.

3 ¶ Sed Nicol. Perus. vt hoc obiter dicam) in tract. successioneum ab intestato, in prima parte principali, in sexta specie filiorum, vers. vnum dicit Bal. qui est in 4. col. dicit se de hoc dicto Baldi mirari, propter ea quæ scribit in l. cum antiquioribus, col. 4. vers. & quia tales transmissiones. C. de iure delib. dum commemorat quasdam conuentiones initas inter papam Clementem, & Carolum Regem Sicilia, anno 1305. quæ aliter sonant, quod & refert Iason in d. l. quoties, & nihil præterea dicit. & Benedictus in rep. c. Raynutius. in verbo, in eodem testamento relinquens, le d. 1. nu. 156. de test. qui item nihil aliud quàm quod distinguit inter pactum & statutum vel consuetudinem. Sed & hoc idem miratur Picus in l. quod te, in gl. ff. si cer. pet. Verum dici potest quod potuerint diuersis temporibus variæ conuentiones fieri. Neque enim Bal. vno eodẽque tempore scripsit super 6. lib. C. & super feudis, vt dicit excusans Bal. Catel. Cot. in memor. incip. primogenitus.

De eadem re.

4 ¶ Sed vtcunque sit de huiusmodi conuentionibus, satis constat ex istorum sententia, quòd si ea sit conuentio vt regnum, aut aliud quippiam deferatur primogenito, certè eo semoto non succedet secundogenitus: quod non ex alia causa est quàm quia primogenitus dici non potest, etiam si qui illum præcedit, vel mortuus est, vel aliàs non succedit. Et cũ verba cõsuetudinis, aut statuti aliquid iuris primogenito deferentis deficiant, cum iam nullus sit primogenitus, deficit & ipsa cõsuetudo vel statutum, l. 2. §. toties, & ibi Paul. Cast. & recentiores. ff. de dam. infect. cum si. Ideoq; res ipsa remanet in dispositione iuris communis l. cõmodissime. ff. de liber. & posth. cum si. præsertim cum statuta, & consuetudo sint strictissime intelligenda, vt cum iure communi conueniant. l. 2. C. de nox. & c. cum dilectus, extra de cõsuet. cum simil. Et ita expressè in hoc casu voluit Io. Lup. in rep. d. ca. per vestras §. 23. in fi. de don. inter vir. & vxor. vbi & alios allegat, qui tamen hoc dixisse non videntur, & Zasius conf. 8. poteram lib. 1. & Mol. loquens tamen in renuntiatione, vel abtentione primogeniti, in consuet. Paris. tit. 1. §. 3. in gl. 1. col. 3. in 3. q. & iterum in §. 8. gl. 1. in 4. & 5. q. rursumque §. 10. in 9. & 10. q. & ante hos omnes Goffred. Salig. in l. & ideo, post prin. fi. de act. rer. amo. Licet, inquit, secus esset, si consuetudo loqueretur de antiquiore, vt est consuetudo Britannia.

De eadem re.

5 ¶ Et hanc sententiam confirmat quod plerique voluerunt, quod si plures successiuè sunt electi magistratus alicuius ciuitatis, & primus moriatur, vel recuset acceptare magistratum, nõ propterea admittetur secundus, per l. si legata. C. de leg. & tutoribus, & ibi Dyn. ff. de test. tut. & l. 3. §. si quis Titio. ff. de adim. leg. & ar. l. & si sine. §. sed quod Papinianus. ff. de min. & l. ex contrac. ff. de reg. iur. Et ita post Dyn. voluit Cy. in l. post aditam. & ibi quoque Bal. ver. deinde collige. & Salyc. vers. vlt. hæc lec. C. de impub. & aliis substit. Sed tu omnino vide illos & præterea Bar. & Imo. in l. cum sub hac. ff. de iur. & iur.

De eadem re.

de cond. & demonst. Ang. & Inno. in l. quidam testator Proculi, eo. tit. Bal. in l. tutoribus. ff. de test. tut. Imo. in c. tuæ, in fi. de præb. Bart. in l. quandiu. ff. de acqu. vel amit. hæ. & in l. Publius. ff. de cond. & demon. & in l. absenti. ff. de do. Ang. & Imo. in l. quidam ex testamento. ff. de vulg. & pup.

6
De eadem re.

¶ Ego verò in nostra specie aliter sentio, secutus auctoritatem And. Ifern. in c. 1. §. præterea, col. pen. vers. sed quia ponitur, tit. quæ sit pri. cau. bene. amit. quod mortuo primogenito succedit secundogenitus, licet constitutio loquatur tantum de primogenito. & illum nuncupatum sequitur Matth. Afflic. reprehendens Bal. vbi supra, in c. 1. in 4. no. nu. 7. tit. hic finit lex, & in d. c. 1. col. 1. vers. sexto not. tit. de fil. nat. ex matr. cont. ad morg. Atque etiam Alb. qui in proœ. ff. §. discipuli, col. 4. vers. item certum est quarto, dicit quod si mortuo patre filius primogenitus repudiat eius hæreditatem, regnum statim deuoluitur ad secundogenitum, per iura illic ab eo allegata. Quod & ipsum quoque voluit in l. donationes, col. 4. vers. item certum est. C. de don. inter vir. & vxo. Et ex eo quoque arg. motus, quod in hoc casu expressim voluit Bal. in l. 2. col. 1. ad fin. C. de iure emphyt. quod is dicitur primogenitus qui tempore mortis patris alios antecedit, quia successio habet naturam relationis ad tempus mortis. & ideo inspicitur prioritas, quæ tunc in rerum natura versatur, per l. ex facto. §. pen. ff. ad Trebel. & sequitur Alc. in l. proximus. ff. de verb. signifi. Cui concinit quod scribit idem Bald. consilio 275. quod pro regula, col. pen. lib. 2. cum non esse primogenitum de iure, qui decepsit ante feudum apertum, per d. l. ex facto. §. pen. ver. si quis autem suscepit. ff. ad Treb. Et deinde col. seq. dicit illum dici primogenitum, qui tempore quo feudum aperitur, in rerum natura est primus, per tex. in §. proximis, Inst. de leg. agn. suc.

7
De eadem re.

¶ Et facit quod in simili voluerunt Iac. Are. Cy. Alb. & ipse Bal. in l. si quis prioris. §. talem. C. de sec. nupt. vb. hanc quæstionem adscriperunt. Consuetudo est vt primogenitus ex primo matrimonio succedat in Baronia. Quidam autem Baro tres vxores habuit, ex prima nullos liberos suscepit, ex aliis multos. Primogenitus secundi matrimonij dicit Baroniam ex statuto vel cõsuetudine ad se pertinere: alij negant, quia non sit primogenitus ex primo matrimonio, quod consuetudo exigit. Contrarium tamen illi statuunt, quia secundum matrimonium respectu tertij dicitur primus, vt dicit gl. ibi, in verbo, ex secundo thoro. Et propterea is dicitur filius primogenitus primi matrimonij respectu sequenti. Et ita etiã potest dici in nostro casu, quod iste secundogenitus, cum primus deest, dicendus est primogenitus, & primò vuluam aperuisse respectu cæterorum sequentium.

8
De eadem re.

¶ Propterea subdit Bal. vbi supra, quod si ex omnibus matrimonijs sint liberi, sed is qui solus erat ex primo matrimonio repudiat Baroniam, vel efficitur frater minor: certè is qui illi sequitur, obtinebit Baroniam tanquam primogenitus. Nec enim obstat alijs qui omnino est inhabilis. l. si post mortem. §. liberi. ff. de bon. poss. con. tab. & ita dicit fuisse determinatum in regno Apulix, cum Ludouicus Regis primogenitus sese sodalio D. Francisci addicasset. De quo etiam meminit idè Bal. in l. Deo nobis, col. 4. vers. quarto not. C. de episc. & cle. Et illam Bal. dec. sequitur Alex. in addi. Bar. in l. 1. §. qui habebat. ff. de bon. poss. con. tab. & in sua disput. inci. Sigismundus, in 3. dubio, col. 1. dum allegat. Bal. vbi supra, & Ant. Corf. in tract. de potest. & excef. reg. q. 10. quamuis Barb. in addi. Bal. in d. §. talem, ab eo dissentire videatur.

9
De eadem re.

¶ Et fere concordat, quantum ad hanc rem pertinet, quod dicit ipse Bal. in d. l. cum antiquioribus, col. 6. vers. & primo præmitto. C. de iure delib. cū dicit, quod ius primogenituræ fuit ablatū Ruben primogenito, quoniam thorum patris violauerat, & datum fuit filiis Ioseph. Nam dignitas (inquit) quæ recedit ab indigno, applicatur proximiori gradui, ar. l. 3. §. emancipati. ff. de bon. poss. con. tab. & c. licet, de voto. Et quod dicit And. Ifern. in §. denique, & post eum Card. Alex. in §. prædictis col. 3. tit. quæ fuit pri. cau. bene. amit. Quod si pater habet feudum, in quo ex consuetudine debet succedere primogenitus tantum, & primogenitus eius committit noxam in dominum viuo ipso patre: certè patre mortuo non succedit ipse primogenitus, sed secundogenitus. Et quod dicit Martin. Laud. in tract. de principibus, ver. 351. incip. si primogenitus. quod si primogenitus principis, ad quem principatus pertinebat, repudiat, secundogenitus illum obtinebit, per c. 1. §. 1. tit. quib. mod. feud. amit. Idè & quod ante illum voluit Oldr. consil. 94. eleganter, col. penul. vers. item certum est, quem sequitur Corf. in d. tract. de pot. & excel. Regi. quæst. 74. in fine.

10
De eadem re.

¶ Facit item quod pulchrè consuluit Pet. Anch. cons. 27. non seruato ordine, col. 3. vers. postquã igitur propter dictam repudiationem, in huiusmodi specie. Quispiam hærede instituto substituit duos antiquiores de domo & progenie sua: an ista substitutio restringatur ad duos primos antiquiores solummodo, an vero illis duobus exclusis deuoluatur ad sequentes duos antiquiores: Et cõcludit, quod deuoluitur, per multa quæ illic allegat omnibus obuia, quæ sequitur Ro. cons. 438. in causa cõsultationis, in 4. dubio paulò ante fi. & Barb. cõf. 27. scripsit doctissimus, col. 10. vers. præterea adduco vlt. terius, lib. 1. & con. 18. præclare scriptum est, col. 6. ver. ex istis infertur, lib. 2. & Soc. con. 113. superscripti. col. 3. vers. sed istæ rationes, lib. 1. & Carol. Rui. dū citat Petr. Anc. vbi supra, con. 119. viso & bene ponderato, col. ante pe. sub nu. 14. in fi. lib. 2. & Steph. Berran. cons. 23. ex themate, col. 3. nu. 9. lib. 4.

11
De eadem re.

¶ Et quod scribit Aegidius Bellamera, con. 33. cuius est exordium, quod si ad personas, in prin. quod si ius patronatus pertineat ad primogenitum ex testatoris dispositione, & primogenitus religionem intrat, vel damnatur, & eius bona publicantur: tunc secundogenitus, qui iam in locum illius successit, & proinde factus primus præsentabit. Et sequitur Rebus. noster in commentarijs Concordatorum papæ & Regis tit. de pacifi. pos. nu. iij. sexta concl. Et quod in quibusdam casibus voluit Bal. in

c. cum

c. cum in magistrum, in fi. de elec. & in c. 1. in fi. tit. de succes. seu. & Pan. in c. licet, in 4. not. de voto, de quorum dictis vid. bis infra alius in locis.

12 ¶ Facit præterea tex. not. in §. item opponitur. 2. 2. quæst. 2. vbi secundogenitus dicitur & vocatur primogenitus cedente primogenito, & in c. nam & ego. ext. de ver. b. sing. vbi vnigenitus dicitur qui & fratrem habuit qui tamen est mortuus, quasi videlicet natus non videatur, qui non durauit. Per quem tex. dicit Imo. cons. 103. cuius hoc caput, in causa quæ vertitur, col. 2. vers. item pro Peracina facit, quod primogenitus dicitur cuius frater maior natus mortuus est. Quod tamen intelligit vt ex quadam fictione is primogenitus dicatur: quod si verum esset, res hæc magis dubia redderetur. Et huc vergit quod statutum repellens scæminas extantibus masculis, intelligitur cum masculi ipsi possunt & volunt succedere. Nam si non possunt, quia forte religionem mendicantium sunt ingressi, aut nolunt, haud dubiè admittuntur scæminæ, per tex. in l. 2. de qua re & nos alibi latissimè dicemus vbi videre poteris. Facit denique quod scribit gl. in c. cum Vintoniensis, in verbo, concurrebat, ante fi. extra de elec. quod secunda electio dicitur prima respectu tertij.

De eadem re.

13 ¶ Et huc spectat quod Astronomici scriptores prodiderunt, quod si Iupiter in primo cardine partiter in parte horoscopi fuerit constitutus in iis præsertim signis, in quibus gaudet, vel in suis domiellis, ac etiam in suis finibus, vel in altitudine sua: & per noctem in ipsius horoscopi parte fuerit inuentus: faciet primum nasci inter fratres vel qui ante ipsum natus fuerit, interimet, vel in longinquis regionibus ac locis eum separabit ac constituet, vt ipse in paterna domo habeat principatum. Ita enim scribit Firmicus Maternus astrorum peritissimus Matheseos lib. 3. c. 4. Qui & paulò post: Semper (ait) Iupiter in cardinibus genituræ collocatus, aut primum nasci faciet, aut fratres eius maiores interimet, vt ipse in domo paterna habeat principatum. Nam ibi vides astra, mortuis aut absentibus primogenitis, principatum decernere secundogenitis tanquam primogenitis, ac si ij qui primogeniti erant nunquam fuissent. Et idem quoque author eo lib. 3. c. 6. Sol, inquit, primo loco in omnibus cardinibus genituræ, maiores fratres omnes debilitabit, aut qui sic habuerit, inter omnes fratres primus nascetur ac eorum maior.

De eadem re
ex astrologia.

14 ¶ Quæ cum ita se habeant, Rom. omnium primus, quos ego sciam, cons. 98. cuius est initium, quo ad id de quo primo quæritur, col. 2. vers. quod autem ad secundum, vt etur dubitare, an vera sit illa Bal. sententia super regno Siciliæ, in d. c. 1. tit. de fil. natis ex mat. ad morg. quã supra citauimus in vers. secundo huius quæstionis, vt etiam dubitat las. in l. is potest, col. 6. vltra scribentes. ff. de acqui. hæ. dum dicit quod ea esset valde sing. si vera esset, nec sine ratione dubitant ex iis, quæ diximus.

De eadem re.

QVARTA QVÆSTIO.

¶ Quarto, quæro, an valeat statutum, aut consuetudo præferens primogenitos in successione, & an sit rationabilis & fauorabilis necne. vtrumque enim eodè tenore expediã. Nam certum est, id esse contra ius commune, quod quidem filios æqualiter admittit ad successionem parentum, siue ius prætorum respicias, siue etiam ciuile. De iure prætorio est tex. in l. 1. C. vnde libe. & l. si post mortem. §. vlt. ff. de bon. poss. con. tab. De iure ciuili, in l. inter filios. C. fam. hercis. vbi Bald. ex hoc no. omnia statuta quæ inæqualiter admittunt liberos, esse contra ius commune, contrarique naturalem æquitatem, & etiam in auth. in successione. C. de suis & leg. Ideo lex quantum potest in id tendit, vt seruetur æqualitas inter liberos. l. pen. in fi. C. com. diuid. & l. vlt. C. com. vtriusque iud. & l. vt liberi, & l. illud. §. vlt. & ferè per totum tit. C. de colla. ex quo quidem tit. facile apparet collationem ob id inductam, vt seruetur æqualitas inter liberos. Nam & aliàs quidem res quæ suapte natura non conferenda est, confertur tamen causa inæqualitatis virandæ inter liberos, vt not. glo. vlt. in d. l. illud, per illum tex. & ibi magna pars Doct. C. cod. & Bal. cons. 37. quoniam re melius intellecta, col. 3. vers. quæstio vertitur, lib. 2.

An valeat statutum vel consuetudo præferens primogenitos.

2 ¶ Et alibi quoque lex exhortatur parentes, vt æqualiter inter liberos testentur, in auth. de nup. §. illud quoque, qui est vlt. vbi Angel. dicit probari illud vulgare, Non debet pater vnum ex liberis facere filium, & alium priuignum. Propterea Iurisc. interpretatur, quod substitutio inter liberos intelligatur fieri æqualiter, iam hoc iure. & l. Lucius. ff. de vulg. substit. & l. in testamento. C. de mil. test. & l. 2. & l. quamuis. C. de impu. & ali. sub. Et adeo quidem lex ipsa amat æqualitatem inter fratres, vt propter eam sæpe ampliet & restringat dispositionem testatoris, quo ad effectum ipsius. l. cum pater. §. cuius. ff. de leg. 2. & d. l. vlt. & quod ibi no. C. com. vtriusque iud. voluit Bal. qui ex supra dictis nonnulla collegit, in l. 1. col. 1. C. de pac. & ran. Arc. cons. 1. col. vlt. vers. in casu nostro.

3 ¶ Quibus & tu præterea adde, quod vt seruetur æqualitas inter liberos aliquid venit in legatum, quod aliàs non veniret. l. quæsitum. §. sed & ipse. ff. de fund. intr. quem tex. dicit not. Franc. Arc. in l. qui filiabus, in prin. col. vlt. ff. de lega. 1. dicitur per illum text. quod vt euitetur inæqualitas inter liberos, verbum ambiguum recipit aliam interpretationem, quam non reciperet. Quinetiam per illum tex. dicunt Old. Iacob. Arc. & Bart. in l. si pater, in prin. ff. de don. quod pater præsumitur filium adhibere ad stipulandum animo donandi, nisi numerus liberorum & quantitas patrimonij repugnaret: ne videlicet ex eo magna sequeretur inæqualitas, & sequitur Bal. in l. filia. cuius, in 7. quæst. C. fam. hercis. & in tract. de duobus fratribus, & Franc. Arc. d. con. 1. col. vlt. ver. pro his optimè facit, & cons. 153. breuitate vtendum est, col. 2. vers. confirmatur ista conclusio, & Soc. in l. hæredes mei. §. cum ita, col. 5. vers. tertia ratio. ff. ad SC. Treb. & con. 98. visis instrumentis diuisioni, ad fin. & Philip.

Æqualitatis ratione aliquid venit in legatum, quod aliàs non veniret.

Dec. con. 41. in causa istorum, col. 2. vers. 4. hoc suadet, & con. 43. diuino implorato praesidio, &c. in fi. & con. 319. praeclearissime doc. col. vlt. Sed & vt seruetur aequalitas, interpretatur fideicommissaria substitutio, vbi alias interpretaretur directa, vt voluerunt Bald. Ang. & Salic. in l. in testamento. C. de testa. mil. & Corne. conf. 114. in hac consultatione, col. 2. lib. 3.

4
P. in legibus con-
cessa testibus
inter liberos
intelliguntur, si
aequaliter sibi
instituti.

¶ Ad haec privilegia quae conceduntur testantibus inter liberos, vt in l. vlt. C. famil. hercisc. & l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. & similia, ita demum competunt, si pater aequaliter filios instituat, aut illis aliter prouideat, vt pulchre consuluit Ro. con. 179. amplissime doctor, col. 5. vers. 2. quod & posito, vbi hoc dicit voluisse Specu. in tit. de instr. edi. §. compendiose, vers. quid si pater habens tres filios. quod dictum pro sing. reasumit Phil. Dec. in l. i. in 2. no. C. vnde lib. & conf. 349. consuluit excellentissimus, col. 5. vers. sed tamen his non obstantibus. & etiam sequitur idem Dec. consil. 361. omissa longa ferie, col. 2. & conf. 631. casus de quo quaeritur, post prin. vbi id dicit no. Et bene facit quod & idem Rom. respondit conf. 385. in casu praemisso, quod per secundum testamentum in quo seruatur aequalitas inter liberos, reuocatur primum testamentum etiam factum inter liberos, sed non seruata aequalitate: non obstante auth. hoc inter liberos. C. de testam. & inter caetera allegat Spe. vbi supra. Et idem propemodum voluit Alex. con. 163. visis narratis, col. 3. vers. nec huic fundameto, li. 6.

5
In dubio sequi
da est opi. qua
facit aequalita-
tem inter libe-
ros.

¶ Et in dubio tenenda est opinio per quam fratres reducuntur ad aequalitatem, secundum Soc. in repet. l. cum anus, col. 2. ff. de cond. & demon. & conf. 108. casus Ser. Fran. in fi. lib. 3. & Maria. patrem ipsius conf. 4. visis actis, etiam ad fi. quibus adde quod pulchre consuluit Corn. conf. 309. multum, late, & seriose, lib. 1. post Bal. & Bart. in hac specie, Testator cum haberet duos filios, vnum instituit haereditem in bonis & iuribus quae habebat in Tuscia: alterum in bonis alibi sitis, sciens hoc modo illos fore aequales. Ille autem non potuit exigere quaedam debita ob inopiam debitorum incognitam testatori. Certè concludit per multa quae ibi allegat, istos fratres esse reducendos ad aequalitatem. Et quod tradit Pau. Castr. in authen. hoc inter liberos, col. 1. vers. in contrarium facit. C. de testamen. quod quando plura testamenta apparent condita inter liberos, ei standum est quod continet aequalitatem inter eos. & sequitur Paulus Parisius conf. 24. licet, col. 3. nu. 13. libro 2. quod non longe abest ab eo quod diximus in praecedenti versic.

6
Fratres ficos
inquis non re-
linquunt.

¶ Quid quod fratres ipsi adeo pertinaciter aequalitatem sectantur & desiderant, vt vel ficos indiuifas non relinquunt, ex vetere Graecorum proverbio οὐκ αὐτὸν μερίζω, id est, ficos diuidere, tracto à fratribus bona diuidentibus, qui eo vsque minima quaeque diuidi inter se postulant, vt ne ficos quidem non partiantur, de quo Martialis lib. 5. Epigrammaton in Calliodorum, Calliodorus habet censum, quis nescit? equestrem,

7
Filij Iacob
egre tulerunt,
tunicam dona-
tam fuisse
Ioseph.

Sexta, sed et fratrem Calliodorus habet.
Quadragesima fecit qui dicit οὐκ αὐτὸν μερίζω,
Vno credis equo posse sedere duos?
Et quae sequuntur. vt iam mirari desinas quae caeteri filij Iacob moleste tulerunt Ioseph fratre fuisse tunica à patre donatum, Gen. 37. de qua re loquens D. Ambrosius in lib. de Ioseph Patriarcha. c. 2. iungat (inquit) liberos aequalis gratia, quos iunxit aequalis natura. Lucrum pietas nescit pecunia, in quo pietatis dispendium est. Quid miraris si propter fundum aut domum oriuntur inter fratres iurgia, quando propter tunicam inter Iacob sancti filios exarsit inuidia?

8
Fratrum Pon-
ticorum diuisio.

¶ Cui sententiae maxime conueniunt verba Ang. consil. 287. incip. pro clariori decisione thematis, col. 3. quae ipsa, licet non admodum elegantia, libuit huc subnectere. Et hoc inquit potissimum vendicat locum in fratribus diuidentibus haereditatem paternam, qui ex inuidia causata à forma specifica plus solent contentari, quod extraneus etiam inimicus habeat de haereditate paterna, quam alter eorum plus altero vnum iota. Quod & idem penè dicit ipse Ang. conf. 364. Pierus fecit suum testamentum, col. vlt. Vt non mirum videatur quod veterum scriptorum monumentis traditum est, Chariclem Antiochumque fratres Ponticos cum parterna inter se bona diuiderent, poculum argenteum concidisse, vestemque mediam abscidisse, vt neuter altero ditior opulentioreque abiret. Ex quo & illa tragica detestatio Plutarcho in Pyrrho memorata,

9
Acuto ferro
fratres diuidunt
domum.

Acuto ferro diuidant fratres domum.
ὄρνιθ' οὐδὲν σιδήρῳ δάμα διαλαχέω τὸς ἀδελφός.
Quod ex Euripide est in Phoenissis loquente de Eteocle & Polynice fratribus.

10
Fratrum con-
cordia maxi-
me seruanda.

¶ Ea autem potissimum ratione aequalitas inter fratres & liberos seruanda est, quia cum aliis semper concordia & pax atque amicitia, tum maxime inter illos seruanda est, atque praeter caeteris quibusuis rebus expetenda. l. fratris, & quod ibi not. Bal. & l. de fideicommissis. C. de transac. & d. l. cum debet. §. sin autem, in fi. & c. iustum est. 23. q. 3. & quod voluerunt glo. Bar. & alij in d. §. euietis, & in l. cum rem alienam. C. de lega. Notum est illud filij Sydrach Eccles. 25. In tribus (inquit) placitum est spiritui meo, quae sunt probata coram Deo, & hominibus: Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier sibi bene consentientes. Scribit Salomon sex esse quae Deus odit: septimum autem, hoc est, eum qui seminat inter fratres discordias, detestari animam eius, Proverbiorum 6. c. Et alibi sacra scriptura fratrum discordiam pessimum crimen vocat Genes. 37. cap. sicuti in eo loco tradunt interpretes.

11
Aequalitas a-
micitia est.

¶ Enimvero aequalitas (vt est Pythagorae ex Platonis lib. 6. de legibus, & Aristot. libro Ethic. 9. c. 8. sententia) amicitia est. id est, vbi aequalitas, ibi quoque est amicitia. Est enim aequalitas amicitiae parens

parens & alitrix. Contra inaequalitas discordiarum bellorumque mater. Id quod eleganter extulit Euripides in illa eadem fabula introducens Iocastam Eteoclem filium ita alloquentem;

Κείνο καλλίον τέκνον,
ὄστροπα τιμῶν, ἢ φίλος ἀπὸ φίλοις,
πόλις τε πόλιος, συμμάχος τε συμμάχους
Συλλεί. τὸ γὰρ ἴσον νομίζου ἀδελφοί εἶναι
τὸ πλεονεῖν δ' αἰεὶ πολέμου καθίσταται
τ' ἄλαστον ἐχθρῶς αἰ' ἡμέρας κατὰρχετ'.
Καὶ γὰρ μήτε ἀδελφοίσι καὶ μήτε πατρὶ
ἰσότης ἐταξε, καὶ ἐθμόν διώκει,
Νυκτὸς τ' ἀρεγίης βλέφαρον ἄλις τε φῶς
ἴσον βαδίζου τ' ἐναντίον κύνεον.
Κ' ὄδ' ἔπειτα αὐτοῖν φθόνον ἐχει νικώμενον
ἔν' ἡλίῳ μὲν, νύξ τε δ' ἀλέγει βροτοῖς,
Σὺ δ' ἔν' ἀνέμῳ δαιμάτων ἐχθρὸν ἴσον,
Καὶ τῷ δ' ἀπορίαι καὶ κῆρα πᾶσι δίκαις
Id est ad verbum, quantum fieri potest,

Illud pulchrius est fili
Aequalitatem amplecti, quae amicos semper amicus,
Vrbesque vrbibus, sociosque sociis
Connectit. Nam aequalitas legitima hominibus est.
Ei verò quod plus est, semper aduersarium efficitur
Hoc quod minus, ovisque statim initium fit.
Etenim mensuras hominibus & partes ponderum
Aequalitas constituit, & numerum definit:
Noctisque obscurum radium, solisque lumen
Aequalem ire annalem circulum.
Et neutrum ipsorum inuidiam habet superatum.
Ergo sol quidem noxque seruit mortalibus:
Tu verò non sustinebis domorum habens aequas partes
Et huic distribuere vbi verò esset iustitia?

Aristotel. quoque lib. Politicòna §. c. i. scribit vbi que propter inaequalitatem oriri suspicionem, & cap. seq. multa in eam rem affert, quae sunt omnibus obuia. Quibus admodum concinit tex. in ca. decimas, vers. has verò decimas. 16. q. 7. probans inaequalitatem esse fomitem discordiae.

Gravius fer-
tus fratres,
quam extra-
neos nobis an-
teferri.

¶ Et optimus tex. id probans quod supra nu. ab hinc 3. ex Angel. diximus, qui etiam illum allegat in l. cum oportet, post princ. in illis verbis, vel ad extraneos, vel ad fratres suos, quod grauius multis esse videtur. C. de bo. que lib. Ex quibus verbis colligitur compertum esse, homines plerumque molestius ferre, si quae ad se pertinent aut pertinere contendunt, ad fratres suos peruenerint, quam ad extraneos, sicut etiam ex d. tex. no. gl. in §. & quod sepe, in verbo adducunt, in Auth. de tri. & semil. & in §. nec illud, in verbo, secundis, ibi, item propter, in Auth. de nupt. & ipse Ange. ultra locum supra citatum, in conf. 364. visa facti narratione, ad fin. & iterum conf. 394. cum fratres ad diuisionem, etiam ante fin. vbi ad hoc adducit historiam Esau & Iacob descriptam Genes. 27. Sed & per illum tex. plerique omnes passim afferunt ex inaequalitate oriri inter fratres discordiam, lites, inuidiam, sicut & inter caeteros gl. & Doct. in d. l. cum pater. §. euietis. ff. de leg. 2. & Bal. in ca. cum accessissent, in princ. extra de consti. & in c. cum olim, circa medium, extra de consue. cum dicit not. in d. §. euietis, quod dignitas siue excellentior gradus inuidiam generat, & scandalum seminat inter fratres. & rursum in c. Deus qui, extra de vit. & hon. cler. Et Pau. Castr. con. 150. viso casu, col. 1. lib. 1. vbi dicit quod ex inaequalitate fratrum non solum generatur inuidia inter eos, sed etiam odium mortale, vt contingit in filijs Iacob. & Ro. conf. 385. in casu praemisso, & iterum conf. 438. in causa consultationis, col. 2. & Maria. conf. 4. visis actis, col. 2. & Co. ne. conf. 228. quod dicitur Ser. col. j. l. 4. & doct. alibi saepe. Et ad haec faciunt multa quae diximus in tract. de leg. connubialibus, in §. leg. numc. 17. atque aequalitas, & multis sequentibus.

Ex inaequali-
te discordia, &
inuidia.

¶ Igitur vt redeamus, facile ex iis apparet huiusmodi consuetudinem quae antepone primogenitos caeteris, esse contra ius commune, & vt dicit Corne. conf. 199. hoc cap. in hac consultatione, col. 14. in littera, a. l. b. 2. exorbitantissimam à iure communi. Nunc restat vt sciamus id quod in quaestione iam deducimus, an valeat sitque rationabilis neque ea consuetudo, in qua re comperio nostros lurrum interpretes non omnino conuenire. Nam Petr. de Bel. Per. in §. vlti. Instit. de iure nat. in ea est sententia, vt si ex causa & ratione probabili fuerit huiusmodi consuetudo instituta, vt cum bellum mouetur, expedit vt terra vnius imperio gubernetur, & tunc valet consuetudo. Si autem sine causa fuerit introducta, non valet, sed magis dicenda est corruptela. Cy. in l. Barbarius, col. j. de offi. Praeto. aliter peccare primogenitum qui ex consuetudine totum patrimonium retinet, si scit eam consuetudinem esse erroneam prout est. Et si velit esse sine peccato, debet diuidere fratrib. suis. Idem Cy. in l. scripta, in 3. q. post Pe. C. de prec. Imp. of. dicit quod consuetudo dispones vt primogenitus totum habeat, est contra

Consuetudo
praerens pri-
mogenitos est
contra ius com-
mune.
An autem ualeat
est sit ratio-
nabilis, ioco-
ne.

Apostolum dicentem, Filius ergo hæres: id eo q; peccat primogenitus si eam cõsuetudinem secutus totum capiat. Et hoc sequitur Bal. in l. sed ea. ff. de leg. 1. & Hér. Bo. in c. ex parte, le. 2. in fi. i. col. extra de offi. deleg. Et idem videtur voluisse idem Bald. in l. omnes populi, col. 7. vers. tertio quæro quæ sunt illa. ibi, itē, si statutū dicit quod primogenitus. ff. de iust. & iure, dum dicit quod statutum disponens vt primogenitus succedat excluso secundogenito, est odiosum & irrationabile, ea scilicet ratione, quoniam in natura pari non debent contraria constitui. Et sequitur Ale. con. 128. cõsideratis verbis, col. 4. ver. & similiter statutum. lib. 1. vbi & dicit fuisse ex mēte Bart. in l. j. in fi. 7. q. C. de sum. tri. sequitur itē Fran. Are. con. 164. diligēter & maturē, col. 3. vers. confirmatur ista conclusio. & Soci. con. 252. visis instrumentis, col. 4. ver. septimò ad idē adducitur, Et simile est quod dicit Lucas Pen. in l. quicunq; C. de prin. agē. in reb. li. 12. huiusmodi ius primogenituræ esse odiosum, cum de primar secundogenitū, quæ sicut & primogenitū natura creauit arg. l. vlt. C. de lib. præte. & l. lege. C. de leg. hæ. Et idē dicit in l. j. col. 4. ver. primò quia constituto, C. de priu. eo. qui in sacro pala. mili. eo. lib. 12.

12
De eadem re.

¶ Sed & idem Bal. in l. cum lege, ante fi. C. de epif. & cler. dicit quod huiusmodi statutum est omnino irrationabile. ideo non valeret, si in totum auferret legitimam. Sed si illam solūm limitaret, valeret, nisi id factum esset in fraudem alimētorum. Sequitur Alex. con. 134. æterni numinis, col. 8. vers. in hanc partem & iterum col. vlt. ver. non obstat quod habetur, libro 6. Et ab hoc non longè distat, quod dicit ipse Bal. in d. l. j. col. 8. deinde quæro circa statuta. C. de sum. tri. eam demum valere consuetudinem, si alij filij alimenta habeant. Ipsa enim alimenta solūm, non etiam reliqua quæ ex successione proueniunt, esse de iure naturæ. Id quod nuncupatum sequitur Ias. in l. quoties, col. antep. vers. & adde quod talis consuetudo. C. de rei vend. vbi ex hoc dicit, quod stante huiusmodi consuetudine potest primogenitus in foro conscientie totam hæreditatem retinere, quicquid super ea re dubitauit Iac. Are. & Cy. in d. l. Barbarius, & ibi etiam Albe. in 1. col. vlt. char. ff. de offi. Præto. de quorum in eo loco sententiis dicam postea. Id quod videtur Iason intelligere secundum Bal. distinctionem in d. l. j. cui omnino ipse Iason innuitur,

13
Qui contra te auerunt ualent.

¶ Verū Old. con. 94. eleganter circa negotiū, col. 2. & 3. simpliciter tenere videtur valere cõsuetudinem præferentē primogenitum cæteris, eamq; iure Diuino, Ciuili, & Canonico corroborat. In qua etiam sententia fuisse videtur Bar. in l. 2. in 24. q. & ibi expressim Raymundus de Sabanaco, in repet. vers. quæro quorum consensus requiretur. C. quæ sit longa consuet. & Io. And. in c. sine culpa, in vlt. q. de reg. iu. li. 6. in Mercu. vbi dicit quod talis consuetudo fundatur super æquitate, ne videlicet tandem patrimonia per filiorum diuisiones attenuentur, exinaniantur, ad nihilum reducantur, ac c. maioribus, de præb. & c. ex literis, de pig. & c. vlt. de concess. præben. & l. ne in plures. ff. de exerc. & quia respub. appetit subiectos fore locupletes. §. cogitatio, in Auth. vt iud. sine quo. ius. Ex hocque concludit quod huiusmodi consuetudo ligat etiā priuilegiatos, scilicet clericos, minores, pupillos, & si qui sunt eiusdem generis, de quo tamē quantum ad clericos infra plenius dicam. q. 43. Sed & Bal. ipse sibi (vt aliàs sæpe) contrarius con. 389. li. 2. ita exorditur: Consuetudo est in nonnullis regnis, & est rationalis, & præscripta, quod primogenitus succedat. & c. Idem quoque cons. 275. quod pro regula in feudis traditur, col. 2. vers. consuetudo igitur potuit, eo. h. 2. dicit quod consuetudo potest disponere, vt solus succedat primogenitus, vt hoc videlicet priuilegium sibi vindicet primogenitura, per no. in c. licet, de voto, & in c. quàm periculosum. 7. q. 1. Et con. 360. quantum ad punctum, eod. lib. 2. dicit quod consuetudo aliquid insigne concedens primogenitis valet propter honorem familiarum & primogenituræ. Rursum idem in l. in quibus, col. 2. vers. pone consuetudo dicitur. C. de secund. nup. quod hæc consuetudo est approbata de iure Diuino. Quinetiam in c. cum omnes, col. 2. de constit. dicit iure gentium statutum fuisse, vt primogenitus solus in regno succedat, ne regnum ipsum corrumpatur. quoniam nihil ita magnum est, quod in partes diuisum non redigatur ad modicum, vt in Auth. de natu. in cur. depu. & in Auth. de tri. & semel. in prin. Alibi item videlicet in ca. primo. §. mulier, tit. si de feud. fue. contro. inter do. & agn. dicit etiam simpliciter, quod talis consuetudo valet. quod etiam tenet And. Iser. in c. imperialem. §. præterea, col. 25. vers. quomodo probabitur, tit. de prohib. feu. ali. per Fe. Iac. Aluar. Marti. Laud. & Card. Alexand. in d. c. mulier, tit. si de feud. fue. contr. vbi ipsi Aluar. & Card. dicit quod hæc consuetudo valet & est tenenda, licet videatur dura. Idem Aluar. in c. 1. §. & quia, col. 6. tit. de his qui feu. dar. pos. Cal. con. 17. statuto, tit. de consti. & Fran. Rampo. inter cons. illius cons. 34. statuto Ferrariensi tit. de testa. Card. Flor. con. 137. redemptoris omnium qui est Rex, col. 2. ver. & ex eadē causa Pano. con. 12. casus talis est magnificus, col. 3. ver. sed & dubium, li. j. Flor. in disput. incipi. Baro. in 2. dubio, in prin. & Io. Bap. à Sãcto Seuer. in c. j. col. 12. vers. 17. regula, tit. de feu. cogn. & Alex. sibi contrarius cons. 87. quantū ad primū, statim post prin. lib. 6. Card. Ale. in c. per venerabilem. §. quod autem, col. 30. vers. postremo ad eandem materiã, extra. qui filij sunt leg. & in c. ius naturale, col. 3. dist. j. & Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens. i. nu. 158. & iterum 163. in fi. & nu. 168. & multis seq. de testa. & Guido Papa cons. 131. circa processum reuisionis, in 3. dubio, per multa quæ illic allegat, & Nicol. Perus. in tract. de success. ab inte. in 1. parte, in 6. specie filiorum, col. 5. vers. & propterea si est consuetudo Io. Lup. in repe. c. per vestras. §. 54. de donat. inter vir. & vxo. Iacobi à Sãcto Geor. in l. cum antiquioribus, col. pen. ver. sed an valeat. C. de iu. delib. & Steph. Bert. con. 78. visò cõsultationis themate, col. j. li. 3. vbi dicit hæc consuetudinē honestã & rationabilē. Et ex Theologis Scotus celebratissimus Sctctiarū interpret. lib. 4. Scten. dist. 15. q. 2. in solutione argumentorum, cum differit de muliere, quæ ex alieno viro filium

filium suscepit, vbi satis apertè innuit, hanc consuetudinem sibi videri bonam esse & æquam, dum illius simpliciter mentionem facit, in eaque, vt ita dicã, se fundat in quæstione, de qua ibi per eum. ¶ Et pro hac parte facit quod dicit Bal. in l. 2. col. 1. ver. item an valeat pactum, & ibi Ias. col. 40. ver. secundò quærit Bald. C. de iure emphy. quod valet pactum, vt emphyteusis ad primogenitū solum perueniat. Et quod consuluit Pau. Ca. con. 160. in causa quam magnificus dominus, col. 4. ver. quod valet testamentum disponentis, quod in feud. iurisdictionali castrorum vel ciuitatū præferatur primogenitus cæteris, & respondet ad c. j. tit. de succes. feu. vbi videtur dici cõtrarium. & sequitur Fely. in c. prudentiam, col. 3. extra de offi. deleg. Quòd q; latè differuit Guido Papa deci. 267. cuius est exordium, pactum factum est, quod valet pactum initum in contractu matrimonij, vt primogenitus ex eo matrimonio præferatur cæteris in successione contrahentium matrimonium, quod & idem voluit Guido, deci. 505. incip. factum est pactum. & Aufrer. in addi. deci. Tholo. q. 452. cuius est prin. item fuit quæsitū an valeat, de quo dicemus latius infra, in 6. q. Nam si huiusmodi pacta & testamenta valeant, multò magis consuetudo vel statutum, vt per gl. & Bar. in rub. C. de decur. lib. 10. & gl. in l. non impossibile, in fi. gl. magna. ff. de pact. & per tex. in l. vlt. ad fi. & ibi Bal. C. de fideiuf. cum fi.

Confirmatio posterioris sententia.

¶ Cæterum Alber. Rosa. in d. l. Barbarius, col. 7. vers. & prædicta faciunt. ff. de offic. Præto. post Iac. Ra. quærit an possit primogenitus in foro conscientie totam hæreditatem sibi à statuto vel consuetudine delatam retinere. Et primū arguit quod non, per quædam familia. Deinde dicit in oppositum facere, quod primogenitus debet sibi formare conscientiam ex lege, quia non debet ea esse clemētior, per tex. in Auth. de iudicib. §. oportet, & quædam etiam familia adfert, nec definit vtra pars sibi verior videatur, vt non abs re dixerit Iason, in d. l. quoties Albe. in d. l. Barbarius, super hoc dubitasse. Verū idem Alber. in alio loco, videlicet in proæmio ff. in §. discipuli, col. 2. & 3. & iterum in d. l. ex hoc iu. ff. de iust. & iure, non parum referre arbitratur: an in regno & aliis principatibus loquamur, an verò in cæteris rebus. Nam si primū valet consuetudo, vt videlicet succedat solus primogenitus in regnis & principatibus, ea scilicet ratione quia humanū genus pacem appetit, & quietem, per l. vnic. in prin. & ibi no. C. de cad. tol. & no. in c. fundamēta, de elec. li. 6. Sed pax & quies populi magis proficiscitur & conseruatur ab vno principe, quàm à pluribus: quia principū multitudo mala secundum Philosophum vt ipse citat, de quo infra dicemus: & Reipub. melius per vnū consulitur. l. 2. §. sed quia difficile. ff. de orig. iu. & ordine naturæ vnus debet esse princeps. c. in apibus. 7. q. 1. ¶ Hæc ferè sunt quæ ad hanc primam partem quæ ad principatus pertinet, adducit Alber. minimè quidem naturæ iurisque rationibus & institutis dissidentia. Naturæ enim ratio, vt elegantissimè differit Patricius, edocet omnem multitudinem ab vno incipere. Agit enim in omnibus natura quod optimum est perfectūque secundum speciem singulorum, vt philosophi omnes tradunt, resque ipsa satis comprobat. Sed vnitas ipsa quæ à Græcis *μονάς* dicitur, eiusmodi est, vt ex ea omnia fieri, omniãque iterum in eam resoluti veteres sapientes prauauerint. Cuius sententiæ authorem Laërtius circa initia eorum librorum quos de vitis sententiisque philosophorū conscripsit, fuisse tradit Musæum Atheniensem Eumolpi filium, qui longo interuallo Homerum præcessit. Sic & Pythagoras Samius, principium omnium rerum *μονάδα* id est, vnitatem esse arbitratur, & ex ea infinitam dualitatem veluti materiam auctori vnitati præbere, subiectamque ei omnino esse, quemadmodū proderunt Plutarchus in eo li. quem de dogmatis philosophorum conscripsit, & Alexander in successione philosophorum, & Laërtius lib. 8. eius operis quod nuper citauimus. Sed & vnitatem bonorum, dualitatem malorum exordiū esse dicebat. Vnitatis enim natura inscia circumferentiæ, cælo temperiem: animis virtutem: corporibus sanitatem: domibus, & ciuitatibus pacem & animorum gignit concordiam. At dualitas diuersa omnia: Aeri enim tempestatem tribuit: animis malitiã: agritudines corporibus: ciuitatibus, & domibus seditiones & dissidia inducit. Omne siquidem malum ex dispari inoritur voluntate. Proinde Homerus vnitatis naturam in boni quidem portione constituit, in mali verò dualitatem. Nam bonum *εὐνομία* sæpe dicit, & *εὐνομία* affectum huiusmodi. Contrario autem modo *δυσνομία* vocat afflictionem ac vexationem.

De eadem re.

Confirmatio parit quæ ad principatus pertinet. Vnitas rerum principium.

Vnitatem bonorum exordia.

¶ Moses autem scriptorū antiquissimus, cum secundum Hebraicam veritatem primo, tertio, quarto, quinto, & sexto diebus expletis, confectisque singulorum operibus dixisset, Et vidit Deus quia bonum est: in secundo tamen die hoc ipsum subtrahit, insinuans non esse bonum dualitatē quæ iam ab vnione discessit, vt à D. Hieronymo annotatum est libr. 1. contra Iouinianum, & repetitum est in Decretis Canonicis, nomine titulòque Diui Ambrosij in c. nuptiæ. 32. di. 1. Cui & assentiens Galenus medicorum princeps libr. de sanit. tuenda 6. scribit in omnium rerum genere quod optimum est, id vnicam esse, vitiosa verò plurima esse. Plato in Timæo omnia producit ab vno. In Philebo, omnia vno metitur. In Epinomide omnia reducit ad vnum.

Ad idem ex Hebræis.

¶ Sed & hoc à Mathematicis qui numerorū rationem scrutantur, manifestè ostenditur. *μονάς* enim dicitur ab illis mas eadem & femina, par & impar, nec per se numerus, sed fons & origo numerorum, initium finisque omnium, cum ipsa principij & finis omnino expers sit, vt scriptum reliquit Macrobius de somnio Scipionis nō semel, & è nostris intellexisse videtur Accursius, in §. affinitatis, inst. de nup. & in l. si quis ante, & ibi Bart. ff. de acq. pos. & Bal. in c. cum in iure, circa medium de elec. & Ange. cons. 56. quæ reformatio, ante mediū. Itaq; monas ipsa, vt dicit Macrobius, ad summū Deū refertur, eiusq; intellectu & sequentium rerū & potestati numero sequestrat, nec in inferiore post Deū gradu frustra eam desideraueris. Hæc illa est mens, quæ, vt tradit Trismegistus, è summo patre Deo

Ad idem ex Mathematicis.

Deo vices temporum nesciens, sed in vno semper, quod adest, quo consistit. Sed & ad animam refertur. Anima enim aliena à contagione externæ materiæ, tatum se auctori suo ac sibi dedens simplicem fortita naturam, cum se animandæ immensitati vniuersitatis infundat: nullum tamen init cum sua vnitatem diuortium. Vt igitur in vniuerso mundo omnia regit Deus: in partibus animi, mēs: in membrorum multitudine, cor, aut cerebrum, quandoquidem omnis naturalis gubernatio ab vno manat: sic & consentaneum esse videtur, vt inter multos homines vnus imperet.

19 **Feuda regulariter diuidua.**
 ¶ Ex quibus illud fieri autumo, vt quancquam feuda regulariter, vt ita dixerim, sint diuidua, vt est tex. in c. i. §. item si duo, & ibi An. Iser. Alua. & Card. Alex. tit. qui. mo. feud. amit. & in c. i. §. omnes filij, tit. si de feud. sue. cont. inter do. & agn. & in c. i. tit. de nat. feu. & in §. præterea ducatus, & ibi etiam Andr. Iser. Alua. & Card. tit. de prohib. feud. alie. per Fed. & in c. pe. tit. de prohi. feu. ali. per Lotha. & voluit Spec. tit. de feud. §. quoniam, vers. 34. tit. de feud. Io. An. in addi. ipsius, in rub. eiusdem tit. col. 3. vers. est quæstio in regno. Fed. Senen. conf. 227. factum tale est duo fratres. Bald. in l. si plures, col. 2. vers. item nota quod feud. C. de condi. infer. & in l. si familia, per gl. ibi, in versu, sed iuxta prædicta quæritur, & ibi clarius Saly. C. fami. hercif. Bal. in l. voluntas, vers. quæritur de duobus feudatariis. C. de fideicommiss. & in c. imperialem, in prin. vers. quæro an vasallus, tit. de prohib. feud. ali. per Feder. Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres, in 10. q. de verb. oblig. cum loquendo de emphyteusi, allegat d. c. præterea ducatus, & expressius in l. & ideo, & ibi Ange. ff. de condi. furt. & in l. cum hi. §. si vni, & ibi Bald. Ange. & ferè omnes ff. de transac. & in l. si domus. §. vlt. & ibi recentiores. ff. de legat. 1. & in l. arbor. §. vlt. ff. com. diuid. & in l. i. in si. prin. C. de impo. lucra. descript. li. 10. Saly. in l. vlt. col. 7. C. de iur. emphy. Inno. in c. prudentiam, in prin. extrà, de offic. deleg. Calde. conf. 12. tit. de feud. Iac. Ardi. in rub. vtrum possit diuidi feud. iurisd. Panor. con. 82. conditoris omnium col. pe. & ferè per totum, li. 5. Franc. Curt. Senior, conf. 69. dominus Ioannes, col. 3. vers. sed præmissis non obstantibus. Soc. conf. 67. lib. 1. repetito conf. 165. lib. 2. visis inuestituris, col. 7. vers. his tamen non ob. & conf. 278. in quæstione vertenti, col. 1. & 2. eo. lib. 2. & con. 87. visis inuestitura, col. 3. lib. 3. Quod procedit etiam in feudo iurisdictionis secundum Spec. dicto tit. de feud. §. quoniam, vers. 34 & Bal. Aluar. Mar. & alios in d. c. præterea ducatus, col. j. Alex. con. 7. in consultatione præmissa, col. 2. lib. 5. quod tamen intellige vt Bal. & Alex. in d. locis.

20 **Feudū usufructui comparatur.**
 ¶ Quod & hinc probari potest, quod usufructui, qui planè diuiditur, per l. j. §. si usufructus, ff. ad leg. Falc. & no. Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig. æquiparatur feudum, secundum Bal. Aluar. & Card. Alex. in d. §. præterea ducatus, eundè Bal. in l. j. §. excepto, & §. in primo, col. 4. C. de cadu. tol. & in l. cum oportet, in prin. col. vlt. C. de bon. quæ lib. & in c. i. §. si quis de manso, col. 3. tit. de contro. inue. Et dicit idem Bal. in l. j. col. 16. C. de cōfess. quod feudatarius habet usufructum quandam anormaliter, qui non est casualis, nec formalis, sed singularis. & idem Bal. in l. j. col. vlt. C. si plur. vna sen. dicit quod feudatarius habet usufructum, id est, fruitionem quandam vtilem & plenam, non quod ab eo exigatur usufructuaria cautio, nec quod perdat feudum per capitis diminutionem. Et facit text. in c. j. §. vlt. tit. qui. mo. fed. amit. vbi usufructus ponitur in definitione feud.

21 **Fallit tamen in feudū dignitatum. Vnus rex esto.**
 ¶ Igitur vt repetam, licet feuda regulariter sint diuidua, fallit tamen in feudis dignitatum, scilicet regni, ducatus, marchie, comitatus, & alius huiusmodi, quæ sunt indiuidua, vt est tex. in d. §. præterea ducatus, & ibi no. Iac. Bel. And. Iser. Bal. Aluar. & omnes, ex quibus Bal. ipse aduocat Aristotelicam, vt ipse putat, sententiā ex 12. Metaphysicæ. Multos imperitare ma. um est, Rex vnicus esto. Quam tamen Aristoteles proculdubio sumpit ex Homero, apud quem in 2. Iliados Rh. p. d. a. Iyff. s. Therfitem seditiofum ea sententia compefcit,

ὄν ἀγαθὸν πολυκοιρανίης εἰς καίρανος ἐσω. Cuius apud Tranquillum primam partem vsurpauit Domitianus, alteram Caligula: vtrunque apud Probum Aemilium Dion Syracusanus. Cui confinis est illa Euripidis sententia in Andromacha,

ἔνός αὖ δύνασις ἀνά τε μέλαθρα,
κατὰ τε πόλιος.

Vnius potestas sit & in re domestica,
 Et in Republica.

22 **Ad idem.**
 ¶ Text. est item in c. licet, & ibi gl. vlt. Hosti. Io. An. Ant. Panor. & alij, de voto, & voluit gl. in c. si hæredes, & ibi Doc. de test. & ipse Bald. in d. l. si plures, col. 2. C. de condi. infer. & in auth. hoc amplius, col. 2. C. de fideic. vbi & illam sententiam ex Aristotele quoque allegat, & in ca. vno delegatorum, col. pen. de offi. deleg. & conf. 275. quod pro regula, col. 3. vers. nam si duo sunt, lib. 2. Omnes ferè in diuisionibus feudorum, videlicet Iac. Bel. in 8. diui. Aluar. & Card. in 9. diui. & Mart. Lauden. in 11. di. ui. Cy. in l. si viua. C. de bo. mater. & Spec. in d. tit. de feu. §. quoniam, vers. 34. Hosti. in summa eiusdem tit. §. vlt. vers. sed nunquid tenebitur iurare. Oldr. conf. 231. vt eius de quo quæritur, ante fi. & iterum conf. 237. perlectis. Bart. in l. inter tutores, ad fi. ff. de adm. tut. & conf. 72. ex facto proponitur quod nobiles, & conf. 89. primò quæritur, col. 2. vers. secundò oportet. Alber. in l. communi diuidendo, in prin. ff. com. diuid. Ant. Imo. Panor. Fely. & Philip. Dec. in c. prudentiā, in prin. de offi. deleg. Io. Fab. in §. cum filius, Inst. de hære. quæ ab int. defe. Pe. An. con. 339. pro maiori intelligentia, col. j. & col. antep. vbi & illam quoque sententiam ex Aristotele aduocat, multa q; in eam rem adducit. Lucas Pen. in l. j. col. 3. C. de vetera. lib. 12. Iac. Ardizo. in rub. vtrum feudum diuidi possit. Pet. Iaco. in arbo. succes. Reg. Fran. col. 4. vers. sed quid si dum decepsit, & titulo de cau. ex quibus vasal. deb. amit. feud. col. 2. vers.

vers. item excepto. Ang. conf. 89. pro clariori decisione, col. 3. Pan. in d. c. licet, col. 3. de voto, & in d. c. vno delegatorum, de offi. deleg. & in c. intellecto, in 1. no. de iureiur. & con. 12. casus talis est, magnificus dominus, col. 3. in 3. dubio, lib. 1. vbi item illam sententiam ex Aristotele citat. & conf. 3. col. 2. in fi. vers. sed his non obstantibus, lib. 2. vbi & eam quoque refert, dicitq; præterea istud quod dictum est, vt scilicet soli primogeniti succedant in principatus, fuisse introductum propter bonum publicum, & in fauorem & honorem imperij: vt principatu, & qui sub eo sunt integri perseuerent, arg. line in plures. ff. de exerc. & c. significate, de pig. & c. maioribus, & c. dilecto, de preb. vbi dignitates nõ capiunt sectionem. Idem præterea voluit Domi. in c. 2. col. vlt. de arbit. lib. 6. Fran. Arc. conf. 166. magnifici excelsi, col. pe. & Alex. con. 30. quoniam omne datum optimum, col. 6. vers. nono per hoc, lib. 1. quod & repetitur in con. 2. lib. 5. & idem Alex. con. 18. visis capitulis, col. 2. lib. 2. & conf. 6. visa inuestitura, eo. lib. 5. & conf. seq. col. j. eo. lib. 5. & con. 25. attentis narratis, ferè per totum, eo. lib. 5. vbi & hinc fieri arbitratur, quod in istis principatibus primogenitum tantum succedit. & con. 87. quantum ad primum, col. j. lib. 6. & Barb. consilio 14. clementissimi, col. 3. libro 4. vbi etiam citat illud Aristotelicum. & inter con. Fran. Curt. senioris, conf. 67. sapienter optimus, col. 10. 11. 12. vbi & hanc in rem multa adducit. Corn. conf. 199. in præfenti consultatione, col. 18. ver. nam etiam obstat quod vltimo. lib. 2. & Soc. con. 67. visis inuestituris, col. 7. & iterum col. 11. lib. 1. & conf. 165. simili initio, col. 8. lib. 2. Fely. in c. quæ in ecclesiarum, col. 35. vers. hanc declarationem limita, extrà de constit. Ias. in præfatione feudorum, col. pe. & Ludo. Bolog. con. 62. Martinus, col. 4.

23 ¶ Et huc vergit illud Euangelicum Lucæ 11. c. Omne regnum in se diuisum desolabitur. quod & repetitur in c. si ca. 25. q. 2. & citat Zenzel in extrauag. Io. 22. incip. ad nostri apostolatus, in verbo, scissuris, tit. de priui. qui ad hoc allegat d. §. præterea ducatus, vbi & Bal. hoc citat ad hoc propositum, & Barb. d. con. 13. li. 4. & iterum consilio vndecimo, illud afferat, col. 3. lib. 2. & Soc. d. conf. supra alleg. Ad quam etiam sententiam pertinet illud Lucani lib. 1. dum causas describit bellorum ciuiliū,

—Nec vnquam

In turbam missi fevalia fœdera regni.

Omaie concordēs, nīm: aque cupidine cæci:

Quid miscere iuuat vires? orbemque tenere

In medio? dum terra fretum, terramque leuabit

Aer, & longi voluent Titana labores:

Noxque diem celo totidem per signa sequetur:

Nulla fides regni socijs, omnisque potestas

Impatiens consortis erit: nec gentibus vllis

Credite, nec longè fatorum exempla petantur.

Fraterno primi: maduerunt sanguine muri.

Quorum versum postremum aduocat gl. in l. vlt. ff. de acquir. rer. do. & in §. sanctæ quoque res. Inst. tit. de rer. diu. Illum autem versum, Nulla fides regni, citat etiam Spec. tit. de iud. §. sequitur in prin. Illud quoque, Omnisque potestas, & allegat Barb. d. conf. 14. col. 3. lib. 4. & con. 20. incip. illud afferam in medium, col. 3. libro 2. & conf. 40. clementissimum, col. 9. lib. 4. & d. conf. 67. quod est inter confi. Franc. Curt.

24 ¶ Hoc autem confirmant Cornelius Tacitus lib. 2. Historiæ Augustæ, & Curtius lib. 9. rerum gestarum Alexandri, scribentes infociabile regnum esse. Quibus subscribens Herodianus Alexandrinus qui Græcè imperatorum scripsit historiam, Incommunicabilis, ait lib. 8. est natura potestatis. Seneca quoque Tragædiographus in Thyeste, act. 3.

Non capit regnum duos.

Quem citat Imo. in lex duobus, in prin. ff. de vulg. & pupil. & Barb. omnibus ferè conf. supra alleg. Nec hinc dissonat illud Statij Papinij lib. j. Thebaidos,

Ambitus impatiens, & summo ducatus vnus

Stare loco socijsque comes discordia regnis.

Quod & vsurpat gl. in cle. 1. in verbo, ambitio, de regular. Illud quoque Ouidij lib. 2. de Arte amandi,

Non bene cum socijs regna Venit, que manent.

Verum ante hos Ennius in Tragædiis à Tullio lib. 1. Officiorum relatus dixerat,

Nulla sancta societas, nec fides regni est.

Refert Plutarchus Cheroneus in Græcorum apoph. quod cum à Dario talentum permulta milia Alexandro offerrentur, petereturque vt Asiam ex æquo diuideret diceretq; Parmenio: Equidem acciperem si Alexander essem. Et ego quoq; Alexander, inquit, si Parmenio essem. Dario autem respondit, Neq; terram duos soles, neq; Asiam Reges duos tolerare. His suffragatur quod D. August. scribit in c. quod autè, 23. q. 7. quis factu dominationis elatus desiderat habere consortem? Apud Herodotum in Thalia Megabyus sic inquit. Propositis tribus statibus, & his omnibus optimis, vt optimè impereant pauci, optimè vnus, inter hæc multo excellere vnus imperiū sentio. Nam vnus viri qui optimus sit imperio nihil melius esse constat. Quod qui sentit, eum non immeritò statū popularem missum faciat, vt taceat sic præcipuè cōsilia in aduersarios trahi solere. Porro in statu paucorū cum plures virtuti incubant in publicum, vehemētiore priuatim odia excitari consueuerūt. Cum enim quisq; princeps esse optet, & in sententiā dicenda vincere, ad ingētia inter se odia euadūt. Ex quibus sedet

rub. de testa. char. antep. ver. 2. prohibentur, lib. 6. & Iac. à S. Geor. in l. cum antiquioribus, col. vlt. in 8. q. C. de iure delib. Et in simili dicit Bal. in l. alimenta. C. de negot. gest. quod si ex statuto aut aliàs masculus est hæres vniuersalis, tenetur alere sorores per tex. in l. qui filium. ff. vbi pub. edu. deb. vbi & hoc idem dicit ipse Bald. & ipse quoque con. 465. statuto ciuitatis, in fi. lib. 3. & Pan. con. 75. primo videndum est, in vlt. dubio, lib. 1.

34 **Iosaphat primogenito regnum reliquit, cæteri filii res quasdam minores.**
 ¶ Sapienter autem fecit Iudæorum rex Iosaphat, qui vt scribitur libr. 2. Paralip. 21. Ioram filio primogenito regnum tradidit, cæteris filiis minutas quasdam ciuitates, aurumque & argëtum reliquit, quo possent honeste viuere. Id quod etiam fecit Cyrus, qui vt supra in præf. diximus, quo loco de Persis locuti sumus, Cambysi primo filio regnum, Tanazaridi alia quædam minora reliquit, vt testatur Xenophon qui vitam illius magis ad principum institutionem scripsit, quam ad historię veritatem. Plato autem suis legibus lib. 11. legem huiusmodi sanxit, Qui liberos habet & testamentum conscribit, primò hæredem de filiis vnum quem dignum putauerit constituat: deinde quemcunque aliorum adoptandum aliis dederit, conscribat: & si filiorum aliquis superest, nulla hæreditate munitus, quem secundum legem in Coloniam sperat profecturum, huic liceat patri de alia pecunia quantum velit, legare.

35 **Quid si ceteri fratres habent unde se alere possunt.**
 ¶ Sed vt redeamus, id quod dictum est supra teneri primogenitum alere cæteros fratres etiam si statutum, aut consuetudo id aliter nõ exprimat (neq; enim id omittendū fuit) intelligit Marti. Laud. in d. tract. primogenituræ, col. 7. ver. vlt. quæro, an primogenitus, procedere nisi postremi filij aliunde quicquam haberent, vnde ipsi se possent honeste alere. neque enim tunc primogenitum teneri eos alere, arg. l. si quis à liberis. §. sed & si filius. ff. de lib. agno. quem tamen locum corrupte allegat.

36 **Tolerantur quædam iniuria propter bonum aliquod.**
 ¶ Sed & illud præterea dici potest, quòd licet non sit æquum, vt cæteri filij suo iure priuentur. l. 2. §. 1. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. debet tamen tolerari propter bonum quod inde sequitur, iuxta no. in l. 1. ff. de iust. & iur. Nam & aliàs sæpe cõtingit, vt quis sine culpa sua iure suo priuetur, sed nõ sine causa. c. antiqua, & ibi gl. de priuileg. & per Dy. in c. sine culpa de reg. iur. Quam rationem ad hunc casum adfert Pau. Cast. con. 179. incip. in causa quam magnificus dominus, col. 3. ver. vel melius potest dici, lib. 1. Potuissim huc præterea adducere, quòd legitima statuto, aut consuetudine tolli potest, vt multis placuit. Sed quia in hoc sunt diuersæ op. & alibi affatim remissiones de hac re congeffimus, omittendum hic duximus.

37 **Limitationes eius quod dictum est feuda dignitatum esse indiuidua.**
 ¶ Verum antequam hinc discedamus, quod dictum est feuda dignitatum esse indiuidua, proptereaq; in his solos primogenitos succedere, id certè multis modis intelligendū est. Primo vt procedat de communi iure feudorum. Verum ex consuetudine Alemanię atque Italij & aliarum multarum regionum huiusmodi feuda diuiduntur, secundum Host. Io. And. & Card. in c. licet extra de voto. Old. con. 237. perlectis & diligenter attentis, & eius discipulū Io. An. in addi. Spe. super rub. de feud. col. pe. And. Iser. in c. omnes filij, & ibi Alu. tit. si de feu. fue. cont. inter do. & ag. & in c. 1. in fi. de feud. Marc. & in d. §. præterea ducatus, tit. de proh. feu. ali. per Fede. Ang. conf. 286. pro clariori decisione. Soc. con. 165. visis instrumentis, col. 7. ver. his tamen non obstantibus, & conf. 252. visis instrumentis concessionum, col. pe. ver. secundo dico, & con. 278. in q. vertenti, col. 1. & Fran. Curt. senior. con. 69. dominus Io. col. 10. ver. quarto principali fundamento. Alex. con. 18. visis capitulis, col. 2. lib. 2. & col. 60. visis dubitationibus, in prim. lib. 3. quod iterum repetitum est, con. 30. lib. 6. & eundem 25. attentis narratis, col. 3. ver. fortificantur etiam prædicta, lib. 5. & And. Barb. inter col. illius, post conf. 55. prospere, col. vlt. lib. 4. & Soc. conf. 467. visis inuestituris, col. 7. ver. primò quia dispositioni, lib. 1. quod & repetitur con. 165. lib. 2. & con. 252. visis instrumentis, col. pe. ver. secundo dico, eo. li. 2. & con. 278. in q. col. 1. eo. lib. 2. & Philip. Dec. in c. prudentiam, col. 5. ver. & notandum est, de offic. deleg. Et idem dicit obseruatum in partibus Citramontanis, Alb. in l. vlt. col. 6. ver. alij dicunt merum. C. de iurisd. om. iud. & Iac. à S. Georg. in tract. statutorum, col. 2. ver. quid sit Rex.

38 **Quæ consuetudo valet.**
 ¶ Et huiusmodi quidem consuetudo valet & obseruanda est, secundum Host. & Card. in d. ca. licet, de voto, Old. vbi supra, Bal. in d. c. præterea ducatus, col. j. & ibi Aluar. col. 2. in j. no. & iterum in col. pe. Aluar. in d. c. omnes filij, col. 5. Aegid. Bellamera con. 48. an comes. col. 1. ver. sed aliud dubium. Alex. d. con. 18. lib. 2. & Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, le. 1. nu. 185. de testa. & Ant. Rub. conf. 132. viso casu, col. 2. ver. 4. facit. Et non obscure sentiunt cæteri omnes quos supra citauimus, dum eam consuetudinem simpliciter referunt, eique innituntur sine alia eius reprobatione. Nam & aliàs semper quantum ad successionem feudi Regalis seruanda est consuetudo, vt dicit Bal. in c. 1. de feu. Mar. per text. in c. 1. in fi. tit. de alie. feu. quod dicit fixū cordi tenendum, quia frequens est mors regum & principum.

39 **Modo in iusta sit sciente & patiente superiore.**
 ¶ Quod tamen intellige duobus modis. Primo vt procedat, si talis consuetudo sit inducta & obseruata sciente, & patiente superiore: aliàs secus, secundū Old. & Io. And. vbi supra, And. Iser. Bal. Alua. & Ca. Alex. in d. §. præterea ducatus, & idem Aluar. in c. vlt. ad fi. tit. de alie. feu. Barb. inter con. Fran. Curt. senioris, con. 67. sapienter, col. 12. & seq. Alex. conf. 6. cuius est initium, visa inuestitura feudi, li. 5. & Soc. d. con. 165. vbi supra, & Iac. à S. Geor. in trac. feud. col. 5. ver. quæro quia dixi. Et huius ratio est, quia ad inducendum consuetudinem legi contrariam scientia principis requiritur, per not. in l. de quibus. ff. de legibus. Et huiusmodi scientia non præsumitur in principe vniuersali, per c. j. de cõf. lib. 6. licet bene præsumeretur in particulari in terris suis, vt per Bar. in extrauag. ad reprimendū, in verbo, non obstantibus, ad finem.

40 ¶ Secundo modo intellige vt procedat, modo id obtentum fuerit in iudicio contradictorio. Neq; enim sufficeret vt huiusmodi feuda ab vtroneis spontaneisq; hæredibus fuerint diuisa, vt ex hoc inducatur consuetudo quæ alias astringat, vt etiam voluerunt Old. & Alex. locis proxime allegatis, per multa quæ ad hoc allegat, quæ de industria prætermisimus. vide tamè quæ dicā infra in 91. qu.

41 ¶ Et quod diximus de consuetudine, idem intellige de statuto facto sciente & patiente principe, vt expresse in hoc casu voluit Aluar. in d. §. præterea ducatus, col. pen. ver. quæro an per statutum. Et ita debent intelligi quæ scribit Bald. & idem Alua. in c. j. item si fuerit, tit. quib. mod. feud. amit. An autem valeat huiusmodi cõsuetudo priuata cuiuspiam familiæ, dicā latius infra in 16. q. Et id quod de statuto diximus, erit vice 2. limitationis.

42 ¶ Tertio igitur limita, vt procedat nisi omnes hæredes communi consensu diuisionem huiusmodi dignitatum fecissent, quia tunc licet id facere non possint sine cõsensu domini, vt voluit And. Iser. Bal. & omnes in d. §. præterea ducatus, vbi est bonus tex. recte intellectus pòderando aduersatiuam in ver. aliud autem. Voluit etiam Curt. conf. 69. dominus Io. col. 6. ver. capio secundam dubitationem, & Soc. conf. 278. in q. vertenti, col. 2. Tamen tenentur ipsi hæredes, qui huiusmodi diuisionem fecerunt, quantum ad eos spectat, obseruare, vt dubitanter tamen voluit Alex. d. conf. 60. col. j. ver. 2. potest responderi, lib. 3. Motus, quia non potest quis venire contra proprium factum, quod etiam de iure non valet, per l. si creditoribus, & ibi gl. C. de ser. pig. dar. manu. & l. cum profitearis. C. de reuo. don. & l. per fundum. ff. de ser. rust. præd. & no. per Bar. in l. post mortem. ff. de adop.

43 ¶ Quarto limita, vt patet ex præcedenti limitatione, vt procedat nisi dominus huiusmodi diuisioni consensum accommodarit, quia tunc valebit talis diuisio, vt not. And. Iser. in c. j. in fi. de feud. March. & Alex. d. con. 25. attentis narratis, col. 3. ver. fortificantur etiam prædicta, lib. 5. Soc. d. conf. 67. repetito 165. col. 8. ver. quinto responderetur, sentit Bar. in l. inter tutores ad fin. ff. de adm. tuto. cum dicit quod ea feuda diuidi non possunt à seipsis: quasi diceret, sine permissione domini. Sentiunt etiam Ant. & Imo. in c. prudentiam, in prin. de offi. deleg. & Domi. in ca. 2. de arbitr. lib. 6. Et illud quidem est, quod alibi dicunt, posse huiusmodi diuisionem fieri ex speciali priuilegio principis, vt voluit idem And. in d. §. præterea ducatus, & ibi Bald. & Aluar. in j. not. & Car. etiam in 1. no. & idem Aluar. in c. omnes filij, in 3. col. ver. quæro quid si feuda dignitatum, tit. si de feu. fuer. contr. & in c. vlt. in fin. tit. de ali. feud. & Soc. d. con. 67. lib. 1. repetito conf. 165. col. 8. ver. 5. responderetur.

44 ¶ Nisi intelligas istos intelligere de vniuersali omnium principe, etiā non de domino primo & immediato, quod non crediderim. Neque enim posset princeps in præiudiciū domini concedere huiusmodi diuisionem non magis, quam alienationem, cum esset contra mentem concedentis per not. in l. vlt. C. si contra ius, cum si. Propterea de eadem re loquens Francif. Cur. Senior. d. con. 69. col. 9. ver. 3. in vnum veluti coniungit principem eundemque feudi dominum, allegatque quod in simili dicitur, quòd præbenda alioquin indiuisibilis, per c. tua, de præb. potest tamen ex permisso papæ diuidi, c. maioribus, & ibi doct. eo. tit. Et hæc erunt loco 5. limitationis.

45 ¶ Et quia tempus cuius non extat memoria habet vim priuilegij & consensus, per l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & asti. & l. 1. §. vlt. ff. de aqua plu. arc. etiam in regalibus, per c. super quibusdam, vbi no. Pan. extra de ver. sig. cum si. à me alibi abundanter traditis. Ideo si feuda huiusmodi per tale tempus consueuerunt diuidi, certe ex eo efficiuntur indiuidua, vt voluit expresse Andr. Iser. in d. c. omnes filij, & ibi post eum Iac. Alua. in ver. quid si feuda dignitatum, & Car. Alex. in eod. ver. tit. si de feud. fue. contr. inter do. & agn. Et hoc erit loco 6. limitationis.

46 ¶ Sed & septimo limita, vt non procedat, quando in hæreditate esset comitatus, & alia feuda, siue bona allodialia, quia tunc ex diuisione posset comitatus vni assignari & alia alij, vt voluit Bal. post gl. in si familia, ver. sed & iuxta prædicta, & ibi quoque Sal. C. fam. excif. Idem Bald. in l. j. in j. q. ff. de rer. diui. & in l. voluntas, ver. quaritur de duob. feudatariis. C. de con. inser. & in d. §. præterea ducatus, col. 2. ver. pone duo fratres. & ibi Aluar. & Car. vterque. col. pe. & Mart. Lau. col. 2. Aluar. in d. cap. omnes filij, tit. si de feu. fue. contr. inter do. & ag. Alex. d. con. 18. visis capitulis, col. vlt. li. 2. & d. conf. 60. col. j. ver. quinimo dicit, li. 3. Soc. d. con. 67. col. 8. ver. tertio responderetur, li. j. repetito con. 165. li. 2. & d. con. 278. col. 1. ver. tertio nam licet, li. 2. Fran. Cur. Senior. d. con. 96. dominus Io. col. 2. & iterum col. 5. rursumque col. 9. & Iac. in l. stipulationes nõ diuiduntur, col. 19. ff. de verb. oblig. & conf. 236. an Rex Romanorum, col. pe. ver. pro eadem parte, li. 2. & iterum conf. 107. in præfenti consultatione, col. 3. ver. ad idem bene facit, li. 4. & Iac. à S. Geor. in tract. feu. col. 6. ver. quæro alterius Marchio. Et facit quod in simili voluit Io. And. in addi. Spec. tit. de feu. §. quoniam, ver. 19.

47 ¶ Quod tamen intelligunt Alua. & Card. post And. Iser. in d. §. præterea ducatus procedere, nisi id fieret in fraudem domini, vt quia totum feudum ad illum ex diuisione peruenit qui habebat filios, bona autem allodialia ad eum qui nullos habebat, neque sperabat habere, & feudum erat nouum: ita quòd ad dominum portio illius erat reuersura, per c. j. tit. de benef. frat. quia tunc talis diuisio non teneret, ar. §. callidis. tit. de proh. feu. ali. per. fed. & l. j. ff. quæ in fraud. cre.

48 ¶ Octauo limita procedere, quando conceditur feudum ducatus vel comitatus vnius solum iurisdictionis, secus si plura loca & castra concedantur in huiusmodi feudū ducatus vel comitatus, quæ quidem loca habent iurisdictionem separaram, quia tunc ea diuidi possunt, assignando vni vnam iurisdictionem, alij aliam, vt voluit Ray. in l. si viua. C. de bon. mater. vbi ita dicit se consuluisse, arg. gl. in l. si cum duorum. ff. de stip. ser. quem refert & sequitur Mart. Laud. in tract. de principibus, ver. 1.

Et obtentum sit in iudicio contradictorio.

Quid in statuto.

2. Limitatio.

3. Limitatio. Cur omnes hæredes consentiant.

4. Limitatio. Cur dominus consentiat.

Ex priuilegio principis.

An princeps vniuersalis id possit concedere in præiudiciū domini.

5. Limitatio.

6. Limitatio. Ex tempore immemoriali.

7. Limitatio. Cum in hæreditate non solum est principatus, sed alia.

Nisi fieret in fraudem domini.

8. Limitatio. Cum in principatu sunt plura loca habentia iurisdictionem separatam.

462. licet regnum. Et ita quoque consuluere Fran. de Rampo. & Gaspar Cal. inter cons. ipsius Cal. conf. 3. in q. testamenti, seu diuisionis bonorum feudalium, quos refert, & sequitur Soc. d. con. 66. repetito in conf. 165. col. 8. ver. quarto respondetur, & d. conf. 278. col. 1. ver. 4. procedit, lib. 2. & Franc. Cur. senior. d. conf. 69. col. 5. & Carol. Ruinus, con. 19. in hac controuersia, colum. vlt. lib. 1. & conf. 29. plura, colum. 9. nu. 17. lib. 5.

49 Sed an omnes erunt princeps.

¶ Verum illud nequaquam prætereundum est, non omnes ex hoc esse duces, comites, marchiones, sed solum primogenitum, qui tenet caput ipsius ducatus, &c. vt voluit Bal. d. conf. 275. quod pro regula, col. 3. ver. 1. & ad euidenciam, li. 2. & Io. Plat. de baronia loquens, in l. 2. col. vlt. C. vt dig. ord. fer. lib. 12. arg. l. peculium. §. quadrigæ. ff. de leg. 2. & l. cum quidam, & l. quæsitū §. si quis. ff. de fun. instru. & l. si in aliquam. ff. de offic. Procon. & l. qui commectus. §. arma. ff. de re mil. & l. cum in diuersis. ff. de religio. vide tamen super hoc quæ dicam infra in §. 2. q. & vide etiam super hac limitatione quid dicam in seq. limita.

50 9. Limitatio. Quo ad administrationem.

¶ Nono limita procedere quo ad iurisdictionem, & dignitatem. Nam quo ad administrationem, vsum, & exercitium ipsius iurisdictionis, bene potest diuidi, vt videlicet alternis annis administrant liberi: aut vnus in vno loco, alius in alio, ita dicit Bar. nominatim loquens in comitatu, in l. inter tutores, ante si. & ibi etiam Bal. ff. de adm. tut. per illum tex. vbi licet ius aliquod sit indiuiduum, potest ipsius administratio diuidi: & ita dicit se consuluiffe, sicuti verè consuluit, in conf. 289. primo quæritur, in secundo dubio. Et idem voluit Bal. in c. vno delegatorum, de offi. deleg. Ang. in l. 2. §. ex his. ff. de verb. oblig. arg. l. Lucio, in si. ff. de aqua quoti. & æsti. Mart. Laud. in tract. de principibus, ver. 93. duo duces. Paul. Cast. in l. via. ff. de seruit. Imo. Pan. & Fel. in c. prudentiam, de offi. deleg. Dom. in c. 2. in vlt. col. de arbi. lib. 6. Alex. conf. 18. visis capitulis, col. 2. ver. ex his ergo videtur, lib. 2. & consil. 25. attentis narratis, col. 2. ver. fallit in feudis, lib. 5. & Fran. Cur. senior. d. conf. 69. col. 11. ver. sic quinto accidit. Car. Alex. in c. 1. §. vlt. tit. qual. olim feu. ali. pot. Soc. d. conf. 67. col. 8. ver. secundo principaliter, lib. 1. repetito conf. 165. lib. 2. vbi dicit ad hoc facere gl. in c. licet. 16. q. 3. & idem Soc. d. consil. 278. colum. 1. ver. 2. etiam dico, lib. 2. vbi & ad hoc alios allegat, qui dicunt exercitium iurisdictionis diuidi, licet ipsa iurisdictione non diuidatur. Iason qui id dicit sing. in l. stipulationes non diuiduntur, col. 5. ver. ex tra. gl. ff. de verb. oblig. & D. Bened. in repe. c. Ray. in verbo, in eodem testamento relinquens, l. n. 185. de testa. Et Fel. in c. quæ in ecclesiarum, col. pen. ver. cæterum quamuis, de consti. & Carolus Ruin. d. consil. 16. col. vlt. lib. 1. & d. conf. 29. col. 9. nu. 16. lib. 5.

51 Qui contra-rium tenent in feudis dignitatum.

¶ Sed tu tamen aduerte, quod illud haud dubie procedit in simplicibus feudis, quæ videlicet non sunt dignitatum, quæ licet sint iurisdictionis, tamen diuiduntur vt supra diximus, non quod iurisdictione ipsa diuidatur. Nam cum sit res incorporalis, diuidi non potest, sed eius vsum & exercitium bene diuidi potest. At in feudis dignitatum, iurisdictionis exercitium non diuiditur, vt nec feudum ipsum ratione cuius competit, vt expressim voluit Bal. in d. præterea ducatus, col. 1. & ibi Aluar. col. 4. ver. quæro an iurisdictiones. Mart. Laud. col. 1. & Car. Alex. col. pe. ver. quæro an iurisdictiones, & idem Bal. in c. vno delegatorum, col. pen. ver. cum iurisdictione. de offi. deleg. & Pan. in d. c. prudentiam, col. 4. ver. aduerte tamen diligenter, eo. tit. & idem Alex. sibi contrarius, conf. 7. in consultatione præmissa, col. 2. lib. 5. vbi dicit post Bald. in d. §. præterea ducatus, quod illa Bart. decisio in d. l. inter tutores, non intelligitur in feudo Comitatus, Marchiæ, vel Ducatus, quod & expresse quoque voluit Panor. conf. 82. quanquam in his duobus, col. pen. lib. 1.

52 10. Limitatio. Vt commoditas diuidi possit.

¶ Decimo limita, (& hæc quidem limitatio proxime accedit ad præcedentem) vt licet dignitas ipsa, siue nomen & titulus dignitatis non diuidatur, tamen commoditas cæteraq; scilicet bona tempora lia ipsius dignitatis diuiduntur inter hæredes, ita voluit Alb. Rosa. in suo indice, in verbo, feudum, ver. item quæro pulchram & subtilem quæstionem, col. eius, ver. 2. ibi & ratio diuersitatis, vbi ita dicit voluisse Ray. For. & alios plerosque Doc. & in id. allegat quod licet seruitus & iura incorporalia nõ diuidantur. l. vsum pars. ff. de vfu & habi. prædia tamen & alia ex quibus, vel quibus debentur, sunt diuidua quo ad commoditatem, l. ergo, cum seq. & l. rusticorum. §. 1. ff. de seruit. rust. præd. Et similiter licet ius patronatus sit indiuiduum. c. 1. de iure patro. lib. 6. & voluit Gof. in summa eo. tit. §. in summa notandum, tamen liberti in se accipiunt assignationem, siue diuisionem, per totum tit. ff. & Inst. de assigna. lib. Sed quod specialius ad illud ius patronatus pertinet, habes text. in Cle. 2. de iur. patr. probante in id. ius quo ad commoditatem diuidi posse. Dicitque Alb. vt ad eum redeamus, quod ratio quare dignitas ipsa non diuiditur, cessat in bonis ad dignitatem pertinentibus.

53 Ad idem.

¶ Et illum sequitur Fran. Cur. senior. d. conf. 69. col. 9. ver. secundo principaliter, & idem tacito nomine Alb. voluit Alex. conf. 25. attentis, col. 2. ver. fallit in feudis, & seq. lib. 5. per id quod voluit Inn. in d. c. prudentiam, circa prin. magnæ gl. de offi. deleg. quod licet iurisdictione sit indiuidua quo ad habitum, potest tamen commoditas vsum diuidi, sicuti etiam voluit Paul. Cast. quem Alex. non allegat, conf. 179. in causa quam magnificus dominus, col. vlt. ver. ex quibus patet, li. 1. Sed & adducit Alex. text. in l. Lucius, cum glos. in verbo, patrimonium. ff. fam. hercu. & glos. in l. iubemus nulli, in prin. cum glos. in verbo, diuidere. C. de sacrosanc. eccles. vbi habetur quod res quæ aliis non potest diuidi, vt quia est minoris 25. annis, iuxta l. si pupillorum. ff. de reb. eorum, & in l. inter. C. de præd. minor. Tamen potest diuidi quo ad commoditatem fructuum. Et idem quoq; voluit Franc. Are. l. ex duobus, col. 2. ff. de vulg. & pupi. & idem videtur sensisse Bald. conf. 275. incip. quod pro regula, col. 3. ver. ad euidenciam, lib. 2. vbi dicit quod comitatus est communicabilis, sed non partibilis. Et facit quod

voluit

voluit ipse Bal. in l. communi diuidendo, in si. princ. ff. commu. diu. intelligens gl. ibi, quæ dicit quod feudum diuidi non potest, videlicet quoad plenam diuisionem, sed fructus possunt inter eos diuidi, per tex. in ea ipsa l. §. cum de usufructu, & in d. l. Lucius.

54 ¶ Quibus adde quod licet seruitus aquæ ducendæ sit indiuidua, per l. stipulationes non diuiduntur. ff. de ver. obl. tamen commoditas talis aquæ potest inter plures diuidi temporibus & mensuris, vt dicit tex. in l. Lucio, in si. cum l. seq. ff. de aqua quoti. & æsti. & l. arbor. §. vlt. ff. com. diu. & voluit gl. in l. si partem. ff. de seruit. rust. præd. Et dicit Bar. in d. l. stipulationes non diuiduntur, in 2. opp. ad si. quod quilibet seruitus respectu commoditatis est indiuidua, per text. in l. via. §. 1. ff. de seruit. Sed tu tamen cogita, quia & hoc non videtur procedere in huiusmodi feudis dignitatum, quæ sunt & dicuntur indiuidua simpliciter, nulla distinctione facta ipsius dignitatis & commoditatis. Et alias videretur lex posita magis verbis quàm rebus.

Ad idem.

55 ¶ Vndecimo limita secundum Soc. de consi. 67. repetito consi. 165. col. 8. ver. quinto respondetur, vt procedat quando feudum comitatus in principio concessum fuit vni solum, qui decessit relictus pluribus hæredibus, qui non possunt huiusmodi feudum diuidere. Secus quando tale feudum concederetur pluribus: quia tunc (inquit) aut dicendum est concedentem noluisse concedere in feudum comitatus: quia esset impossibile. Quia, vt dicit Alua. in c. 1. §. vlt. tit. de feud. alien. non potest à principio pluribus dari vna & eadem dignitas, quia esset monstruosum, esse duo capita in eodẽ corpore, per no. in l. 1. C. de metro. Berit. lib. 11. Aut dicendum est principem voluisse imponere naturam, vt ipse dicit, diuisibilem, concedendo pluribus simpliciter: propterea quæ videtur vnicuique pro virili concessisse, per l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. & l. 1. C. si plur. vna sent.

11. Limitatio. Cum principatus in principio pluribus conceditur.

56 ¶ Duodecimo limita procedere, nisi dominus huiusmodi feuda concesserit vasallo, & suis liberis & hæredibus, tunc enim ad omnes filios, seu descendentes æqualiter pertinebunt, vt verba importat: nisi aliud exprimatur, vt voluit Andr. Iser. in d. §. præterea ducatus, qui ita illum tex. limitat per d. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. & in l. si mihi & Titio. ff. de ver. obl. & l. vt iurifurandi. §. si liberi. ff. de ope. liber. sequitur Alex. con. 60. visis dubitationibus, col. 1. lib. 3. repetito cõf. 30. lib. 6. Et idem voluere, nulla eorum mentione facta, Fran. Cur. Senior. con. 69. dominus Io. col. 7. per multa quæ illic allegat, & Soc. d. con. 252. visis instrumentis concessionum, col. pen. ver. 6. confirmatur, lib. 2.

12. Limitatio. Cum principatus concessus est cupiam et suis liberis et hæredibus.

57 ¶ Decimotertio limita procedere, nisi huiusmodi feuda ita fuerint concessa, vt habeant vim feudi paterni & antiqui. Nam cum feudum paternum, & antiquum transmittatur in hæredes, filios, & descendentes in infinitum, vt c. 1. tit. de feud. succes. propterea quæ sit diuisibile. d. c. omnes, tit. si de feu. sue. contro. Ideo & feuda dignitatum quæ ita conceduntur vt illius vim habeant, sunt etiam diuisibilia: quia virtus termini ad quem fit æquiparatio, transfunditur in terminum æquiparatum, per theoreticã Iac. Arct. & Bar. in l. 1. ff. de leg. 1. pro qua est tex. in l. illud. ff. de don. cau. mor. & in l. 1. §. 1. ff. si quid in frau. pat. & in §. est & aliud. Inst. de don. & voluit gl. in c. 1. extr. ne sed. vacan. Et maxime hoc procedit si dictum fuerit, quod in omnibus & per omnia talẽ vim habeant, per no. per Guil. & Bal. in l. omnia priuilegia. C. de episc. & cle. Et hæc limitationẽ expresse voluit Soc. d. con. 66. repetito conf. 165. col. 9. ver. primo respondetur, & d. conf. 278. col. 2. ver. quinto, quia cum, tale, lib. 2.

13. Limitatio. Cum huiusmodi feuda ita concessa sunt ut habeant vim feudi paterni et antiqui.

58 ¶ Decimoquarto limita, vt non procedat si semel huiusmodi feuda fuerint inter aliquos diuisa, vel ex principis concessione, vel alio modo concessa, quia tunc postea semper & inter quoscumque efficiuntur diuisibilia, licet id expressum non fuerit, vt voluit Soc. d. con. 67. lib. 1. repetito conf. 165. li. 2. col. 8. ver. sexto respondetur, his rationibus motus, quod res quæ alienari non poterat, si semel fuerit facta alienabilis, eiusmodi durat in perpetuum, per l. pater. §. quindecim cum ibi not. ff. de leg. 3. vbi no. Bart. quod causa alias non delegabilis, quia est meri, vel mixti imperij, tamen si princeps semel delegauerit, mutat naturam suam, & efficitur in perpetuum delegabilis, quod & voluit idem Bar. post Guil. in l. 1. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdic. Glo. Bar. Bald. Angel. in l. 1. per illum text. C. qui pro sua iurisdic. Bal. in l. 2. C. de pena iud. qui male iud. Imo. in ea vlt. ff. de offic. deleg. Et similiter actio quæ suapte natura non transit ad hæredes tamen si semel transierit, semper postea transit, per text. quem ipse Soc. dicit sing. in l. videamus, cum ibi no. ff. quod met. cau.

14. Limitatio. Cum semel fuerint diuisa.

59 ¶ Decimoquinto limita procedere, quando huiusmodi feuda Ducatus, Marchiæ, Comitatus fuerunt proprie & simpliciter concessa in talia feuda Ducatus, &c. secus si improprie & secundum quid, secundum Soc. d. conf. 67. repetito con. 165. col. 9. ver. 8. respondetur. Nam vt ipse dicit d. §. præterea Ducatus, quo cauetur ea feuda esse indiuidua, est exorbitans à regulis consuetudinum feudorum, ex quibus regulariter feuda sunt diuidua, vt supra late diximus, etiã à regulis iuris communis, per l. in hoc iudicium. §. si conueniat. ff. com. diuid. & l. vlt. C. eo. tit. Propterea est d. §. stricte interpretandus, vt quàm maxime fieri potest, reducat ad communes regulas per l. si serui veltri, & ibi not. C. de noxa. & no. in l. vlt. §. in computatione. C. de iur. delib. Ideoq; intelligendus in bonis & rebus proprie datis, in huiusmodi feuda, per l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. gest. & l. quicquid astringendæ. ff. de ver. ob. cum si. At quod non est simpliciter, sed secundum quid, id improprium est, cum verba proprie debeant intelligi & simpliciter, & non secundum quid. l. Titius textores, ibi Bal. & alij. ff. de leg. 1. & l. hoc legatum. ff. de legat. 3. Sed & debent verba intelligi in potentiori significato. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager vect. hæc fere Socin. qui & idem propemodum dicit con. 252. visis instrumentis, col. pen. ver. sed præmissis, lib. 2.

15. Limitatio. Cum principatus concessus est secundum quid.

60 ¶ Decimosexto limita vt procedat, nisi scandalum bellumve immineret, nisi huiusmodi feuda di-

16. Limitatio.

Cum scandalum aut bellum imminet.

viderentur. tunc enim sunt, vt iis obuiam eatur, diuidenda. ita voluit Alex. conf. 7. in consultatione premissa, col. 2. ver. sexto probatur, lib. 5. & Soc. d. con. 67. repetito conf. 165. col. 9. ver. nono respõdetur. Carol. Rui. d. conf. 29. col. pe. nu. 18. lib. 5. & Fran. Cur. d. con. 69. col. 13. ver. vlt. confirmantur. Et iis potissimum rationibus. Ea quæ suapte natura scindi, aut diuidi non possunt, vt præbenda, tamen ex causa probabili diuidi possunt. c. vacante, de præb. iuncto c. maioribus, & c. tuæ, & vtrobiq; no. eod. tit. Ergo similiter feuda dignitatum ex causa probabili debent diuidi, cum æquiparētur quantum ad huiusmodi diuisionem pertinet feudum dignitatis, & præbenda, per gl. ord. in c. hæredes, de testa. At nulla probabilior causa diuidendæ dignitatis videri potest, quàm vt bellum scandalumq; arceatur, propter quod & alias discendum à regulis iuris communis, per not. in l. æquissimum, in prin. ff. de usufruct. cum si.

61 Ob scandalum aut rixam sit diuisio, quæ quæ non fuerit.

¶ Quin videmus quod si conuentum fuerit ne fiat alicuius rei communis diuisio ad certum tēpus, tamen si imminet rixa, aut scandalum, ea res ante tempus conuentum diuidi debet, per l. si cõuenit, & ibi Bart. & alij. ff. pro socio. Et validum est argumentum de pacto ad statutum, per no. in rubr. C. de Decur. li. 10. & in l. non impossibile. ff. de pact. cum si. Præterea ratio non diuidendorum huiusmodi feudorum est, vt iam supra diximus, vt in sua integritate conseruentur, quoniam regnum in se diuisum desolabitur. Igitur si ex diuerso integritas sine diuisione operetur discordiã, bellũ, & sic quoq; dignitatis destructionem: quia, vt scribit Salustius, Concordia res parua cresunt, discordia maxime dilabuntur. Sequitur potius esse faciendã diuisionem, quæ huiusmodi pericula tollat, vt sic magis ratione consideremus, quàm statutũ. Nam sicuti licet argumentari à cessante expressa legis ratione ita quoq; à cessante tacita, & coniecturata, maxime cum sola est, vt casu nostro, per not. in l. quãuis. C. de fideicom. cum si. Deniq; omnia quæ tendunt ad finem iudicantur ex fine, per l. omnino. ff. de spons. Cuncta enim secundum finem moderari oportet, vt dicit Aristot. in 2. de Anima, & in 1. Ethic. Finis autem omnium rerum est conseruatio, teste eodem in 1. Physicorum. Igitur vt huiusmodi feuda conseruentur, sunt omnino diuidenda, cum aliter conseruari non possint.

QVINTA QVÆSTIO.

An autem ex his dignitatibus primogenito delatis debeat legitima ceteris.

¶ Vinto quæro, quoniam diximus in prima quæstione primogenitũ solum succedere in regno, comitatu, & aliis dignitatibus regalibus, an facte in his debeat legitima cæteris filiis: Nam de alimentis satis diximus in præcedenti quæstione. Petr. Iac. tit. de success. Regni Franciæ, col. 4. in paruis, ver. sed quid dum decessit ille Carolus, ibi, nec quarta etiã debita, tenet nõ deberi, per c. licet, de voto, quo in loco idẽ tenent gl. vlt. Inn. in verbo, successione, Host. in verbo, ordine geniture, in fi. Io. And. Card. Flo. qui eam gl. dicit sing. col. 3. ver. tertio soluit, Imo. & Panor. col. 2. ver. in gl. fin.

2

¶ Et idem quoq; voluit ipse Card. Flo. con. 64. D. Nera sit audienda, col. vlt. ver. item ex quo est, & idem Panor. con. 12. vt clarè materia, in 3. dubio, l. 1. & con. 3. nitar in præsentia, in 2. & 3. dubio, libr. 2. Pau. Cast. con. 179. in causa quam magnificus dominus, col. 2. ver. proponitur autem, lib. 1. Aegid. Bel lame. con. 48. an comes, col. 1. ver. sed aliud dubium, Gui. Pap. con. 140. consiliũ pro nobili, in 2. dub. ver. quia videmus, & deci. Delph. 476. vtrum legitima, vbi ita dicit consuluisse Christo. Caste. atq; ita fuisse iudicatum. Sed & id tamen ita intelligit, vt scilicet legitima non debeat de ipsa dignitate, sed debeat aliquid pecuniarũ dari loco legitime. & iterum deci. 487. pater in testamento, ver. quò verò ad regna. Bened. in rep. ca. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, le 1. nu. 145. D. Boeri. deci. 204. quæritur vtrum pactum, col. 7. num. 14. & Ant. Rub. con. 34. præsupponitur, col. 3. ver. et si iterum dicatur, vbi id declarat & Ant. Capyri. deci. Neap. 2. in causa Iudææ, col. 1.

3 De eadem re.

¶ Mouentur omnes, quoniam huiusmodi dignitates sunt indiuisibiles, vt latè etiam diximus in præced. q. Igitur si ex his legitima deberetur cæteris fratribus, necesse esset eas diuidi contra earũ naturam. Præterea huiusmodi dignitates & eæ quidem integræ sunt legitima ipsius primogeniti, vt prope omnes illi voluerunt, & præterea Io. Andr. in d. c. licet, col. 2. ver. sed nunquid pater. Andr. Her. in const. Neap. incip. dignum, col. 2. & Card. Alex. in c. per venerabilem. §. quod autem, col. 31. ver. sic. & nota quòd vbi, qui filii, sunt legit. Nemo autem dixerit ex legitima vnus ex filiis legitimã aliis deberi, cum tota ipsius sit, & ea quidem sine vilo onere, aut grauitamine. l. quoniam. C. de inof. test. cum si. Et ad id quoque vide quæ dicam infra, in 51. q. qua differo an conferendum sit ius primogenituræ, & iterum in 55. quæst. qua etiam tracto, an secundogenitus excludatur à legitima totius hæreditatis à statuto delatæ primogenito, quæ res propmodum in idem recidunt. Et vide etiam quæ ex Bald. in l. cum lege. ad fi. C. de epif. & cle. diximus in præcedenti quæst. nu. 12. sed & idem.

4 De eadem re.

¶ Quanquam scio Fran. Ripam iuris interpretem non contemnendum in repet. l. in quartã, col. 25. nu. 133. & licet in regno. ff. ad l. Falci. scripisse, quòd licet in regno solus primogenitus succedat, est tamen pro legitima aliquid assignandũ cæteris liberis, quod Apanagiũ, inquit, Gallico sermone vocatur, à pane, vt dicit se scripisse. l. j. respon. c. j. in quo quidẽ c. in 2. dubio, nu. 17. & seq. illud tradit, Apanagium apud Gallos id dici solitũ, quod filius regũ natu minoribus qui in regno non succedunt, assignatur. veluti pro pane quotidiano, id est, pro vsu & alimentis, vt sonat, inquit. Idq; dicit tradit à Io. And. & Pan. in c. licet, de voto, qui tamen nullã Apanagij mentionem faciunt, sed alimētorum tantũ, de quibus etiam diximus in præcedenti q. nullus autem horum dicit legitimã deberi, sed contrarium dicit ipse Pan. vti diximus. De eã autẽ dictione Apanagium nihil certi reperit, quod ausim in medium proferre. Nec solus tamen fuit Fran. Rip. in eã opin. quandoquidẽ eius quoq; fuit Matt. Aff. in. c. j. col. j. nu. 8. tit. de fili. nat. ex matr. cont. ad morg. vbicitat Panybi supra, pro hac sententia.

Apanagium.

171

Sexto

¶ Sexto, quoniam supra in 3. q. locuti sumus de statuto, nunc de pacto dicendum est. Quæro igitur an valeat pactum, aut alia priuati hominis dispositio vt primogenitus succedat, aut aliis prorsus exclusis, aut non æqualiter succedentibus. Cuiusmodi quæst. quibusdam fortè videbitur superuacua. Nam si id (inquiet) statuto fieri potest, vt iam dictum est, consequens est & pacto quoque posse, per tex. in l. non impossibile, & ibi gl. Bar. Bal. Albe. Ang. Saly. & Paul. Cast. ff. de pact. Verum ista consequentia, quam vocant, omnino falsa est. Nam licet quod potest pactum facere potest & statutum, vt voluit gl. ord. quæ ad hoc quotidie allegatur, in rub. C. de decre. Decur. lib. 10. & ibi Bar. & alij, & est text. expressus, in l. vlt. vbi & hoc no. C. de fideiuf. Non tamen contra quicquid potest statutum, potest & pactum, vt no. probatque Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. & in l. alia. §. eleganter. ff. sol. mat. & in auth. omnino. C. ne vxor. pro mari. Bal. latè in l. de quibus. col. 2. ff. de le. cum multis simil. congestis à Nicol. Euerl. in locis legalibus. Licet igitur valeat statutum aut consuetudo, vt primogenitus succedat, non hinc propterea assumitur valere & pactum. Proinde non frustra hanc de pacto quæ. ei subieciimus, quam de statuto & consuetudine differuimus.

An valeat pao An ut primogenitus succedat.

¶ Itaque vt ad speciem aliquam pacti, & eam quidem frequentiore descendamus. Fac huiusmodi pactũ adiectum fuisse in contractu matrimonij, vt videlicet qui primogenitus foret ex eo matrimonio, is integram coniugum hæreditatem, aut aliquam eius partem præcipuam successione excipiat, num id pactũ valeat? Ex cuius speciei tractatione liquidò etiã constabit, quid & in aliis quoque pactis & hominum priuatorum dispositionibus dicendum sit. Sed hanc priuatim speciem tractare statuius monitu viri per omnia consummatissimi Briandi à Valea regij apud Burdegalam Consiliarij, qui dum huc venisset, vnãq; Almaricus Buchardus Sanctonum tunc suprafactus, nunc verò magister libellorum Regis, vt nos inuiserent (tanta erant in nos humanitate) ac de communibus studiis multa præfati essemus, fortèque quadam incidissemus in mentionem huius nostræ de primogenitura tractationis, testatus est Briandus quæstionem hanc in Burdegalensi parlamento in iudicium venisse, concertatamque multis magnisque vtrinque argumentis & rationibus. Proinde rogauit ille, ne eam quæstionem quæ sæpius ex facto contingit, prætermitterem, quod & eo libentius feci, quòd Philip. Dec. consil. 225. in causa quæ quondam, col. 2. scribit huiusmodi pacta esse in frequenti vsu in Gallia, quamuis res sit admodum dubia, & quam in medio reliquerit Io. Fab. in l. vlt. C. de pact. & in l. 1. C. si mancip. ita ven. ne prostito.

Quid si id pao An fiat in contractu matrimonij.

¶ Igitur primo loco videtur huiusmodi pactum valere multis rationibus. Primum ex eo, quod in simili scribitur in c. 1. tit. de fil. nat. ex matr. ad morg. valere pactum eorum qui contrahunt matrimonium ea lege, vt liberi ex eo matrimonio nascituri non succedat. Et licet is text. loquatur de nobili, qui primũ duxerat vxorem nobilẽ, ex qua liberos susceperat, quibus aliam minime nobilẽ superinduxit, ea lege quam diximus: tamen illud ponitur gratia exempli, & habet locum in quibusuis nobilibus & ignobilibus, vt ibi expressè voluerunt Bal. Aluar. Mart. Laud. & Card. Alex.

Rationes quæ probat valere ex tex. feudorum.

¶ Præterea incertum est quis ex liberis futurus sit primogenitus, idè propter illã incertitudinem, dubiũq; eius rei euentũ, videtur valere huiusmodi pactum, cum in his quæ dependent ex futuro euentu plerũq; valeant pacta, quæ aliàs irrita essent, quando dubiũ est & incertũ, ad cuius ex multis commodũ res cessura sit, per text. in l. de fideicommissio. C. de transact. vbi si pater duos filios hæredes instituerit, superstitẽ autẽ alteri substituerit, possunt liberi sibi inuicẽ huiusmodi substitutionem remittere: nec propterea is lædi dicitur, qui fortè alteri superstes fuit, cũ incertũ esset tẽpore remissionis, vter prior moriturus erat. Quæ tex. multũ commendat Doct. præsertim Paul. Cast. Alex. & recentiores, qui & ex eo not. quòd quando aliquid se habet ad damnũ & ad lucrum æqualiter, licet postea damnus contingat, non tamen ex hoc quis lædi dicitur, nec potest restitui. Et ad hoc illum tex. reputat singul. Bal. in l. cum Arthemidorani, col. 1. C. vt in poss. lega. sed similis est text. & in l. si pater puellæ. C. de inoff. test. & in l. si ea lege. C. de vsur. de quo nos multò plura diximus in rep. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus. nu. 108. quarto & principaliter, & multis seq.

Ratione incertitudinis.

¶ Et hinc valet conuentio inter fratres, vt altero decedente sine liberis bona ipsius ad alterũ perueniant. Oldr. conf. 139. ad habendã, in 1. dubio. Io. And. in addi. Specul. tit. de instr. edi. §. porrò, col. vlt. ver. fuit etiã alia quæstio. Alber. in d. l. vlt. col. 1. ver. sed quæro pulchrã, & iterũ col. 3. ver. itẽ quæro duo fratres & ibi quoq; Saly. col. pe. ver. iuxta hanc quæro. & Ias. C. de pact. idem Albe. & Ang. non obscurè, in l. hæreditariũ. ff. de bonis auto. iud. poss. & ipse Ang. in l. sancimus, post prin. C. de don. sed latius & clarius, conf. 179. visis prædictis. col. 1. 2. & 3. Masuer. ut. de societa. §. item quando in contractu. Imo. & Ro. in l. Attilius. ff. de donat. Alex. in l. licet, col. vlt. & ibi Ias. col. vlt. ver. secundo habes. Iac. à san. Geor. col. 1. ver. ex ista tamẽ Philip. Deci. col. vlt. ver. in gl. ibi propter vicissitudinem. C. de pact. idem Alex. conf. 83. visa facti narratione, col. 2. ver. & in proposito, & seq. lib. 2. Guido Pap. consil. 31. Iesu, & c. viso ad plenum, col. 2. ver. sed his non ob. & conf. 214. circa materiam, col. 5. ver. & si dicatur, iunctis præcedentibus, Ias. in l. stipulatio hoc modo concepta, colum. 9. ver. secundo hoc prouenit. ff. de verb. oblig. & consil. 211. inter quosdam, col. 5. ver. item ista conuentio, libro 2. & conf. 5. strenui, col. 4. ver. accedat ad prædictorum, lib. 3. & conf. 173. circa primũ, col. 6. ver. tertio in terminis, li. 4. & Caro. Rui. conf. 126. primò videndũ, col. 3. ver. puto igitur, li. 1. Philip. Dec. conf. 516. quoniam causa, col. 1. Steph. Bertrã. cõ. 121. donatio, col. 2. li. 4. & D. Boeri. qui alios allegat deci. 355. an pactũ.

Fratrum conuentio vicissitudinaria ut eorũ bona ad superstitem perueniant.

R. 4

Maria.Soci.conf.143 in facto proponitur,col.4.nu.27.& seq.lib.1. Et id satis voluisse videntur prope infiniti Docto. qui dicunt huiusmodi conuentionem non indigere insinuatione, quos tibi late congepsi in repe.l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu.109. Sed hic tamen vide quae dicam infra nu.24. secundum.

6
Pactum fratru
ut existens
masculis ex eis
foeminae no succedant.

¶ Quibus potes & illud addere quod late tenuit & probauit Ioan Campey. in tract. doti. in vlt. parte, quaeftio. 79. hoc initio, quia dictum est, valere pactum quod fratres inter se faciunt, in diuisione bonorum, vt existentibus masculis ex eis foeminae non succedant, nec ex testamento, nec ab intestato, vt etiam multis rationibus, cum in ea specie interrogaretur, respondit Zasius conf. i. cuius est exordium, illustres, num. 15. & multis seq. lib. 2.

7
Favor et hono
nor matrimonij.

¶ Item non parui momenti debet videri fauor honoreque matrimonij, quod forte contractum non fuisset, nisi eo pacto appposito, vt primogenitus succederet, sicuti in casu simili dicit Bal. in c. filij nati. tit. si de feu. cotro. inter domi. & agna. Est enim matrimonium res admodum fauorabilis, vt est tex. in c. vlt. vbi & hoc not. gl. de cond. apposi. & in c. directa. & ibi Dec. in vlt. not. extra de appel. Ideo q; sunt in fauorem illius multa specialia constituta, vt per gl. Io. Andr. & alios in c. i. in prin. extra vt lit. non contest. & per Doct. in l. i. ff. fol. matr. Et cum illi adhæreat huiusmodi conuentio, ea certe licet alias per se inefficax, transit in naturam eius rei cui adiungitur, valetque secundum naturam actus cui adhæret & accedit, per l. si tibi rem. ff. de praescri. verb. & l. i. C. de pact. cum simil.

8
Valere institu
tionē heredis
in contractu ma
trimonij.

¶ Qua quidem ratione Masuer. vir apud Gallos magna in practica authoritatis, in tit. de societate, §. item licet institutio testamentaria, illud dicit, quod licet alias de consuetudine institutio testamentaria non valeat, nisi vsque ad certam partem, illa tamen quae est incidens & conuentionalis valet in duobus casibus in solidum, videlicet in contractu societatis omnium bonorum, & etiam in contractu matrimonij, nempe propter cohaerentiam, vt ipse dicit, contractus, in quem huiusmodi pactum incidit. Et idem penè voluit, in tit. de succes. §. item vt dictum est superius, & sequitur D. Benedictus in repe. c. Raynutius, in verbo, duas habens filias, nu. 198. vbi id dicit consuetudine probari.

9
Incideret mult
ta siu que alia
ter no fierent.

¶ Sed & alia quoque videris multa posse fieri incidenter, & in consequentiam, & accessorie, quae principaliter fieri non possunt, per l. i. ff. de auth. tut. & l. in modicis. ff. de contract. empt. & vend. & l. quaedam. ff. de acquir. rer. do. & not. in c. in literis, de iure patr. cum multis & ferè infinitis similibus quae collegi in Consuet. Piæ. tit. 19. §. 20. in gl. i. in prima limitatione.

10
Valeat pactum
in emphyteusis
ad primogeni
tum perueniat.

¶ Hanc partem adiuuat quod voluit Bal. in l. 2. col. 1. vers. item an valeat pactum, & ibi quoque post eum Iaf. col. 40. vers. secundum quod querit Bald. C. de iure emphy. quod valet pactum in emphyteusis constitutione appositum, vt ea ad primogenitum emphyteutae tantum perueniat, ceteris liberis exclusis. Ergo nec absimili ratione debet valere pactum in nostro casu. Et quod etiam respondit Bar. conf. 72. ex facto proponitur quod nobiles, quod valet pactum inter fratres diuidentes hereditatem, vt foeminae eis non succedant stantibus masculis: quod dictum egregium dicit Iaf. col. 5. strenui & generosi, col. 5. vers. tertio pro ista parte, lib. 3. & idem quoque voluit Benedic. in repe. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, l. nu. 186. de testa.

11
Ogi tenuerit
valere pactum
factum in con
tractu matrimo
nij ut primogenitus
ex eo succedat.

¶ Et quod propius ad nostram consuetudinem accedit, Guido Pap. non parua apud nos authoritatis, sicut attestatur Philip. Dec. consil. 318. in causa istorum nobilium, col. 2. ille (inquam) Guido deci. Delphi. 267. pactum factum, vt dicit valere pactum in contractu matrimonij factum, vt primus filius ex eo nasciturus succedat, in re quapiam. De quo dicit esse text. expressum, in l. diu. vers. pactis. C. de natur. libe. & in l. si inter. ff. de pac. dotal. Et ita dicit fuisse iudicatum in curia parlamenti Delphinatus. Sed & idem videtur voluisse ipse Guido deci. 505. factum est pactum, & deci. seq. in contractu, & sing. 523. quod est eiusdem initij, col. 2. ver. pactum factum est, vbi monet not. tanquam sing. Et sequitur Steph. Bertran. conf. 299. alia cum scriberem, in princ. lib. 1. & con. 1. Christi, & c. viso nu. 10. & 11. lib. 2. & con. 78. viso, per totum, lib. 3. vbi id late & multis rationibus defendit, & Philip. Dec. in l. pactu quod dotali, col. 2. ver. hinc conclusio suprascripta. C. de pac. & conf. 245. in causa quae iam diu, col. 2. & con. 488. viso consilio, col. 3. & Chaffe. con. 53. ex facto, col. 2. vers. pro occasione. & Hiero. Cagno. in repe. l. vlt. char. pe. vers. secundum concludit. C. de pact.

12
Praesertim in iis
quae sunt di
gnitatis.

¶ Et haec maxime debent procedere in iis quae sunt dignitatis vel iurisdictionis, per id quod not. & copiose consuluit Pau. Cast. conf. 179. in causa qua magnificus dominus, col. j. & multis seq. lib. j. q; valet testamentum disponens quod in castro quopiam aut iurisdictione praefertur primogenitus ceteris, siue id sit allodiale, siue etiam feudate. & responderet ad c. j. tit. de succes. feu. quod videtur dicere contrarium. Et sequitur Alex. conf. 12. perspectis, ad fil. lib. 5. & cely. in c. prudentia, col. 3. de offi. & po. iud. deleg. & Iaf. conf. 236. an Rex Romanorum, col. pen. vers. pro eadem parte, lib. 2.

13
Et maxime si
non disponitur
de omnibus bo
nis.

¶ Haec (inquam) maxime procedunt, cum non disponitur de omnibus bonis in vniuersum, sed tantum de certis quibusda, vt de immobilibus tantum, vel de certa re. tunc enim huiusmodi conuentiones valent, vt no obscure senserunt Bar. & ceteri, in d. stipulatio hoc modo cocepta. ff. de verb. ob. & in d. l. vlt. C. de pact. & idem Bart. d. conf. 72. col. 2. vers. in contrarium videtur. & aperte voluerunt Pau. Cast. conf. 324. super secundo puncto, in princ. lib. 1. Alex. conf. 28. ponderatis verbis instrumenti, col. vlt. vers. non ob. etiam id, lib. 3. & con. 29. perspectis, col. pe. vers. videtur etiam, lib. 5. Guid. pa. d. sing. 523. factum est pactum, in fi. primi vers. Iaf. in d. stipulatio, col. 8. vers. tertio principaliter, vbi ita dicit se consuluisse, vti fecit, conf. 211. praesens consultatio, col. 3. vers. circa ergo secundum, lib. 2. & con. 233. circa primum, col. 4. ver. 7. bene faciunt, lib. 2. quod repetitur inter con. Alber. Brun. conf. 8. vbi ex hoc

scribit valere conuentiones D. à Scarampis, ne foeminae succedant in bonis immobilibus. & idem Iaf. con. 5. circa primum, col. 6. ver. non ob. secundum, lib. 3. vbi id dicit procedere, etiam si contrahentes vtantur verbo contrahendi. & Philip. Deci. in d. l. pactum quod dotali, nu. 12. & ibi quoque Lancelot. frater ipsius. C. de pact. idem Deci. con. 516. quoniam, col. 4. nu. 17. Fran. Curt. iunior con. 1. facti contingentia, col. 7. nu. 16. Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, duas habens filias, nu. 217. de testa. Chaffe, con. 39. pro decisione, col. 3. nu. 5. vbi & alios quoque citat. & Pau. Paris. consil. 72. ad veram, col. 2. nu. 16. & seq. lib. 4. & Hiero. Gratus conf. 19. dubitatur col. 2. vers. maturius, lib. 1.

14

¶ Illud etiam procedit, vt scilicet valeat huiusmodi conuentio, si certa res etiam per modum quotae relinquatur, vt nuncupatim voluerunt Pet. Cy. Alber. & Bal. in d. l. vlti. C. de pactis, Alex. d. con. 83. li. 3. & Steph. Bertr. conf. 70. viso, col. 1. lib. 3. & d. conf. 78. col. 3. num. 9. eod. lib. 3. & Philip. Deci. consil. 578. viso consilio, col. 3. num. 9. Sed hoc non ausim affirmare, quando contrarium etiam expresse tenuerunt Ioan. Fab. & Alex. in d. l. vlt. Per. Anch. & Imo. in rub. extra de testa. vterq; col. vlt. Alex. in d. l. stipulatio, col. 5. vers. item limitari potest, & Philip. Deci. sibi quoque contrarius, in d. l. pactum quod dotali. d. nu. 12. C. de pact. & d. conf. 184. cum in multis locis, tum maxime, col. 4. vers. successuè, & ver. seq. & Steph. Bertr. sibi etiam contrarius, con. 292. nu. 4. li. 1. & d. con. 33. nu. 3. lib. 2. & conf. 4. visis hincinde, col. 3. nu. 5. lib. 3. & consil. 62. vtinam, col. 1. eo. lib. 3. & d. conf. 267. post prin. eo. li. 3. & conf. 105. viso casu, in 6. dubio lib. 4. Chaffe. sibi item contrarius, conf. 63. quidam minor, col. 10. nu. 36.

Etiam si certa
res per modum
quotae relin
quatur.

15

¶ Denique pater filiis in quaerendis praedicare potest, per l. quoties. ff. solut. matr. quam ad hoc not. Thomas Parpal. in l. 2. §. 2. vers. ceterum, col. 1. ff. eo. Sicuti e contrario filius patri, vt voluit gl. in l. filius C. de pactis, & Pau. Ca. in l. 3. §. si is pro quo. ff. quod quisque iuris, vbi est etiam text. quod reus principalis potest in quaerendis, fideiussori praedicare, licet non in quaesitis per l. vlt. ff. de pactis. Potestq; similiter debitor fraudare creditorem in quaerendis, licet non in quaesitis. l. qui autem, in princ. ff. quae in frau. cred. cum multis similibus, quae abunde congepsimus Piæ. Conf. tit. 2. §. 11. in gl. 4. At nihil liberis nondum natis quaesitum videri potest. Ergo possunt parentes illis praedicare.

Pater in quaerendis potest
praedicare fi
lius, Et filius pa
tri.
Et reus princi
pals fideiussori.
Contra praecedentia.
Hereditas hinc
sto relinqui no
potest.

16

¶ Contra videtur hoc pactum non valere multis rationibus. Nam primum non potest hereditas pacto aut conuentione inter viuos dari. l. hereditas. C. de pact. conuen. & l. ex eo. C. de inutil. stip. & l. vlt. ff. de suis & leg. cum si. Nec in fauorem quidem pia causa, vt voluerunt Ang. Fulg. & Pau. Ca. in l. tale pactum. §. vlt. ff. de pact. & idem Paul. Ro. Franc. Arer. & Ant. Alex. in l. pactum. C. de colla. & Rom. in repe. auth. similiter, in 6. speciali contractuum. C. ad leg. Fal. De quo tamen alibi diximus.

17

¶ Hinc pactum quod dotali instrumento comprehensum est, vt quae matrimonium contrahit, aequaliter patri succedat cum ceteris fratribus, iure est improbatum, per d. l. pactum quod dotali. C. de pact. vbi Bal. Saly. & recentiores per eam dicunt, eos decipi, qui matrimonium spe fauoreq; huius pacti contrahunt. Et vt dicit Bal. loquens in huiusmodi casu, in l. cum Archimedoram, col. 2. vers. sed nunquid per consuetudinem. C. vt in poss. leg. stultus est qui sic contraxit.

18

¶ Et id quidem generale est vt quocumque modo non valeat pactum quaerendae futurae successio nis, per l. cum donatione. C. de transac. & l. stipulatio hoc modo cocepta. ff. de verb. obli. cum si. Idq; adeo, vt etiam iuramento non firmetur, vt voluit gl. in l. si quando. §. illud, in verbo, grauari. C. de inof. test. & in l. pactu, & ibi Bal. in 5. oppo. Fulg. Ro. & Pau. Cast. C. de colla. Cy. Bar. Ang. Saly. Paul. Cast. Alex. qui hoc dicit communiter teneri, Iaf. in d. l. pactum quod dotali. C. de pactis. Bar. in l. vlt. & ibi etiam Angel. Pau. Cast. & alij, eo. tit. & idem Bart. in l. 3. ff. de test. & in d. l. stipulatio hoc modo concepta, & ibi quoque Alex. col. 3. & idem Bart. in l. si quis pro eo, col. 3. de fideiuss. & conf. 8. factum tale proponitur, quidam nomine Thebaldus col. 3. vers. sed dubium facit, & conf. 212. promitto tibi. Bal. con. 441. visis statutis, post princ. lib. 5. & Anto. But. in c. cum contingat, col. 3. & ibi etiam Imo. in primo casu secundi membri principalis, extra de iure iur. Domi. in c. quauis, de pactis, lib. 6. Iac. Alua. in c. moribus, col. 2. vers. quare ab extra, tit. si de fau. suc. contro. inter do. & ag. vbi reprehendit Bal. qui solus omnium ibi tenet contrarium, & Fulg. con. 73. paterfa. habens filium, col. 3. Panor. in c. 2. col. 3. de concess. praeben. & conf. 48. Augustinus ad fil. lib. 2. Pau. Cast. con. 448. non est dubium, col. 1. lib. 1. & conf. 419. viso puncto & aliis, in princ. lib. 2. Alex. consil. 28. ponderatis verbis testamenti, col. 3. vers. istam conclusionem, lib. 3. & Philip. Deci. conf. 63. cuius superscriptio incipit, substitutio facta, in fi. & conf. 184. an valeat pactum, col. 3. vers. & tale pactum, & con. 203. vt vera resolutio, col. 1. & conf. 236. non parua, col. vlt. & conf. 494. quod supra, col. 1. nu. 2. & conf. 608. diuino, ad fi. & Geor. Nat. in rep. c. quauis, col. 16. ver. 4. fallit. de pact. lib. 6. Steph. Bertr. con. 29. cum aliis, post princ. lib. 1. & consil. 292. ponitur in facto, nu. 4. eo. lib. 1. & conf. 1. Christi, & c. viso consultationis themate, nu. 88. lib. 2. & con. 33. praesentia conuentiones, nu. 3. eo. lib. 2. & con. 196. ex themate, col. 3. vers. ad quartum, lib. 4. quem plurimi allegant, pro l. lib. & Iaf. consil. 87. in tertio dubio, lib. 1.

Pactum quaerendae
futurae hereditatis no
ualet. Nec firmatur
iuramento.

19

¶ Et horum quidem ratio est, quoniam huiusmodi pacta sunt contra bonos mores, per l. ex eo. C. de inutil. stipul. & d. l. stipulatio hoc modo concepta. vt pote quae liberam testandi facultatem auferrant, quae nec restringi quidem potest, per text. in l. cum duobus. §. idem respondit, societatem, in illis verbis, nec libertatem de supremis iudiciis quis constringere poterit. ff. pro soc. Quod bene facit pro eorum op. qui dicunt nec quotam quidem hereditatis ita relinqui posse, vt supra diximus numero abhinc 5. Sed & id pactum inducit votum captandae mortis d. l. vlt. ibi, plena tristissimi euentus, & ibi gl. C. de pact. & l. de fideicommissio. C. de transac. & in simili dicitur, in c. ne captanda, & in c. detestanda, de concess. praeben. lib. 6.

Est enim contra bonos mores.
Et inducit votum captandae mortis.

¶ Confit

scribit

20 ¶ Confirmo duobus modis ex d.l. pactum. de pac. Primò, nam si pactum id non valeat in casu d.l. pactum, de pac. vbi pactum deducebatur, id quod erat de iure communi, videlicet quòd succederet filij æqualiter. quæ res admodum æqua est & iuri communi concinens, quòd æquales facit liberos, vt latè diximus quoque in prin. quartæ quæstionis. Multò magis obtinet in pacto de quo agimus, quod prorsus est contra ius commune, & vt plerique existimant, odiosum, sicuti & illic diximus. Secundò, quia in d.l. pactum. atque etiam in d.l. hæreditas, de pac. conuē. aderat fauor matrimonij, sicuti & in nostro casu, vt proinde intelligas hic nihil facere hunc fauorē matrimonij, quò magis tale factū valeat. Et ideo no. Bal. Saly. & Iaf. in d.l. pactum. C. de pact. fauoribiorē esse causam liberi arbitrij, quàm matrimonij vel dotis. quod & idē dicit Bal. in d.l. pactum. C. de collat. Et ita quidē id obtinet, vt nullū remediū cōpetat ob id pactū non obseruatū, vt dicit Bal. in l. cum Archimedoram, col. vlt. versic. secundò queratur. C. vt in pos. l. per d.l. pactum, vbi id dicit esse expressum. Sed & paulo post subdit, non posse agi ad interesse, quia stultus fuit qui sic contraxit, ideo sibi imputer.

Fauorabilior causa liberi arbitrij quam matrimonij.

21 ¶ Adhæc non possunt parentes liberos sine causa priuare sua legitima, vt constat ex tit. ff. & C. de inof. test. & ff. de lib. & posthu. & C. de lib. præte. Et id obtinet in nascituris, nedū in iam natis, quando & qui post testamentum nascitur rumpit testamentū in quo præteritus est. l. posthumus. ff. de li. & posthu. & l. i. & 3. ff. de inust. test. & l. i. 2. & 3. C. de posthu. hære. inst. cum si. Nec potest nondum natus ex hæredari, cum nulla subesse causa possit l. si quis in suo. C. de inoffi. testa. Quinetiam donationes inofficiosas impugnat, qui post donationem nascitur. l. si totas. C. de inoffi. dona. vt non immeritò Iac. Aluar. & expressiūs Card. Alex. in c. si filij, rit. si de feu. fue. contro. int. do. & ag. dixerint non posse parentum pactum præiudicare filiis etiam nascituris. Sed ex huiusmodi pacto quo primogenitus debet in totum succedere, cæteri liberi priuarentur sua legitima, ergo non valet.

Parentes non possunt filios priuare legitima.

22 ¶ Postremò hanc partem in specie quæstionis nostræ tenuit Ioan. Corfe. in deci. Tholo. d. q. 452. cuius hoc principium, item fuit quæsitum an valeat, vbi & ita dicit fuisse iudicatum, & etiam Philip. Deci. nulla Corfe. mentione facta, consilio 225. incip. in causa quæ quondam tandiu agitata fuit. & voluisse videtur Ioan. Fab. in d.l. vlt. versic. item quid si pactum. C. de pactis, & in l. i. C. si man. ita veni. ne profi. dum se remittit, vt verbis nostrorum vtar, ad ea quæ dicit in priore loco. Et latissimè omnium Aegidius Bellamera conf. 17. contrahens matrimonium, per totum, quem omnino vide. Et hoc ego verius existimo quantum ad ius commune pertinet, vt videlicet nō valeat pactum vt succedat primogenitus, ne in minimam quidem hæreditatis portionem, quando & d.l. pactū, de pact. non loquatur (quod iam diximus) de vniuersa hæreditate, sed portione tantum, quæ erat ab intestato peruentura ad eum, in cuius fauorem fit id pactum. Nam si de integra hæreditate pactum sit, multò minus valebit, cum eo cæteri filij legitima priuarentur.

Qui tenuerunt nostrum pactū non valere.

23 ¶ Non obstat adducta ad priorem partem. Primum enim quod dicitur, in d. c. r. ti. de fil. nat. ex mar. præterquam quòd continet magnam iniquitatem, vt dicunt ibi Iac. Bel. Bal. Mart. Lauden. & Card. Alex. per text. in §. illud quoque, in Auth. de nupt. non procedit de iure cōmuni, sed tantum de consuetudine, & ea quidem non generali, sed tantum Mediolanensium, vt declarat text. ibi, in fi. & not. Iac. Aluar. non semel, Marti. in fi. & Card. Alex. in princ. & iterum in fi. qui & hinc dicunt non id esse obseruandum in aliis locis, in quibus non esset ea consuetudo. Sed & quòd illud procedat ex consuetudine haud dubiè etiam declarat text. loquens in eodē casu in c. filij nati, tit. si de feu. fue. contro. int. do. & ag. cum dicitur, nam quamuis ratione improbetur talis conditio, ex vsu tamen admittitur, & ibi hoc etiam no. Alua. & Car. qui expressè dicit, quòd vbi non esset talis consuetudo, nō valeret pactum, de quo ibi agitur, & ante hos Bar. in d.l. pactum, & ibi quoque alij recentiores. C. de colla. Item ibi est pactum de non succedendo: hic autem de succedendo est, vt postea dicemus latius. An autem valeat consuetudo quòd parentes in matrimonio possint pacisci vt primogenitus succedat, inferius quoque tractabimus.

Responsio ad contraria.

24 ¶ Secundū quod dictū est de incertitudine futuri primogeniti, ita dilui potest, vt videlicet iura quæ in eam rem allegantur & similia procedant in pactis, & conuentionibus vicissitudinariis, cuiusmodi non est pactum, de quo loquimur. Sed & illud item dici potest, ea procedere in pactis quæ non respiciunt futurā successionem, vt patet ex iuribus, & deci. Doct. in id adduci solitis. At super futura successione nō valent pacta etiam vicissitudinaria, vt scilicet ex duobus is qui superuixerit, alterius rebus potiatur, vt est text. aperte declarans ea nō valere nisi inter milites, non etiam inter priuatos, in l. licet, & ibi Bar. Bal. & alij, qui id multum commendant. C. de pac. & Bar. d. conf. 212. promitto tibi. Alex. d. con. 28. col. vlt. versic. non ob. etiam id, lib. 3. Pet. Ferr. in for. libel. in cau. locieta. colum 3. versic. quid autem si in hac generali. Guid. pap. sibi contrarius conf. 115. dominus Ioannes, in fi. & col. 218. indubitanter, in 7. dubio, versic. tertio quia dictum pactum, & conf. 234. non valuit, col. j. versic. nec etiam valuit. Iaf. d. con. 87. vbi supra, lib. 1. & conf. 146. præsupposito, ad fin. lib. 4. Philip. Deci. in d.l. pactum, col. 2. versic. & ex his inferitur. C. de colla. & conf. 63. cuius superscriptio incipit, substitutio, col. 2. versic. venio igitur, iuncto fin. eius con. & conf. 203. vt vera resolutio, col. 1. & conf. 488. in causa & lite, col. vlt. & conf. 516. quoniam causa, col. j. Steph. Bertran. d. conf. 29. cum alias, in princ. lib. 1. & confil. 33. præsentia, nu. 4. lib. 2. Franc. Curt. Iunior, in d. l. licet, col. 7. versic. septima dubitatio, C. de pact. & col. 81. viso, col. j. in fin. & seq. conf. 151. circa præmissam, col. 2. versic. præmissis, cum seq.

Ad incertum in nem, & pacta vicissitudinaria.

25 ¶ Tertium quod innititur fauore matrimonij, nihil obstat, vt planè demonstrauimus supra ex d.l. pactum. C. de pact. & d.l. hæreditas. C. de pact. conuen. in quibus non absimiliter pactum erat appositum

Ad fauorē matrimonij.

fitum in contractu matrimonij, nec propterea robur ex eo accepit, cum vt iam diximus ex Bal. & Saly. fauorabilior sit causa liberi arbitrij, quàm matrimonij. Præterea licet sint multa specialia & privilegia in fauorem matrimonij concessa, ea tamen locum habent in casibus tantum expressis, nec ad alios sunt extendenda non specialiter privilegiatos, sed in his ius commune obseruari debet, secundum Bald. in l. in fraudem. §. vlt. per illum tex. ff. de testa. milit. cum infantis si. & concor. à me collectis, in tract. Retractuum, tit. l. §. i. in gloss. 14. in verbo, ou equipollent a vntc, num. 96. ego verò, & multis seq.

26 ¶ Ex quibus etiam facile intelligitur nihil hic prodesse coherentiā contractus validi, quia in d.l. hæreditas, pactum fuit adiectum contractui matrimonij: quod & si valeat, non tamen valet pactum ipsum, vt & plerumq; aliàs videmus ratos manere actus principales, irritis reiectisque pactis adherentibus, & clausulis in iis appositis, vt not. per Legistas in authent. ingressi monasterium. C. de sacro. eccle. & in l. vbi ita donatur. ff. de donat. cau. mor. & per Canon. in c. vlt. extrà de condi. ap. po. & aliis locis inibi citatis.

Ad coherentiā contractus.

27 ¶ Nec adfert præiudicium illa Masuer. deci. quia ille ipse in secundo loco alibi eam ita intelligit, vt procedat cū nulli supersunt liberi. Et si aliqui (inquit) supersint, nō possunt priuari legitima per quascunque conditiones appositae in contractu matrimonij. Sed & ego non video quoniam pacto institutio hæredis possit fieri in cōtractu matrimonij, vt pote legibus resistētibus, per d.l. pactum. cum si. Ideo non puto verā hanc Masuerij sententiā, etiam seruata legitima filiis. Nam in d.l. pactū, optimè seruatur legitima, cum pactum esset de æquali liberorum successione, & tamen non valet.

Ad Masuerij decisionem.

28 ¶ Et eadem quoque ratione refellitur quod mox sequitur, multa fieri posse incidenter, quæ non principaliter: quoniam vt patet ex d.l. pactum, id de quo loquimur nec principaliter, nec incidenter fieri potest. Nam nec id quod de multis dicitur, ad omnia trahi oportet. Nemo enim dixerit hanc consequentiam valere, multa ita fieri possunt, ergo omnia.

Ad id quod multa incidenter fieri possunt que non principaliter. Ad dictū Bal. de pacto, ut emphyteusis perueniat ad primogenitum.

29 ¶ Id autem quod dictum est ex Bal. in d.l. 2. C. de iur. emph. valere pactū, vt emphyteusis ad primogenitū perueniat, multū differt à specie proposita, tū quia illic à principio fuit liberū domino cōcedere aut non cōcedere emphyteusim, ergo potuit eam legē quam voluit apponere. l. videamus. §. iurare. ff. de in lit. iur. hic autē nihil tale est. Tum quia etiā si quis accepit emphyteusim pro se & liberis, potest ex multorum sententia vni illorū prælegare. Et qui contrariū tenent, hac potissimū ratione innituntur, qd emphyteusis per huiusmodi concessione iam est quæsitā saltē spe, si nō re omnibus liberis, magis ex prouidētia & cōcessione domini, quàm patris, qui ob id non potest illis nocere, vt plenè tractatur ad Spec. tit. de loca. §. nūc aliqua. ver. 78 & plenius ab Imo. in c. potuit, in vlt. char. eo. tit. plenissimè omnium à Iaf. in l. 2. col. 74. ver. 22. & vlt. C. de iure emph. Sed tu vide quos longa serie citauimus in tract. Retractuum, tit. 1. §. 21. gl. 6 in verbo, et si pius prohe, nu. 23. 24. 25.

30 ¶ Quid autem si in hoc casu de quo nunc loquimur, ita concedatur emphyteusis duobus fratribus, vt maior natu alterutrius succedat, vtrum duo primogeniti vtriusque fratris succedant, an alter eorum, qui videlicet est maior natu tantum, videbis postea in 67. quæst. principali, quam de hac re priuatim apponemus.

Si duobus fratribus cōcedatur emphy. ut maior natu alterutrius succedat. Ad deci. Guid. Pap. N. sententia potest stipulari pater aut notarius.

31 ¶ At illæ Guid. Pap. deci. si de donatione facta in contractu matrimonij primogenito nascituro intelligantur, nihil video, quid illis obstat, quo minus valeat talis donatio, si interuenit stipulatio notarij aut patris, vt dicit ipse Guid. quoniam & nascituris filiis potest pater stipulari. l. si quis operas, cum gl. in verbo, posthumos. ff. de ope. lib. cum si. per illū allegatis, & præterea voluit Bart. in l. quod dicitur, ad fin. versic. sed quæro an pater, & ibi Imo. Alex. Iaf. col. pen. & vlt. per text. in l. Paulus. §. Paulus, le. 1. ff. de bonis lib. & idem Bart. in litem prætor. ff. de suis & legi. & Alb. in rub. ff. de verb. oblig. col. j. nu. 2. Bal. in l. si in personam, col. vlt. C. de fideicom. & in l. qui se patris, col. vlt. q. C. vnde lib. & in l. 2. in 17. q. C. de iure emphy. Aegid. Bellamer. conf. 17. contrahens, post prin. ipse Guid. conf. 54. cum in facti, in fi. & conf. 60. ad dubia elicita, in 3. d. bio, & conf. 176. pro diffinitione, in 4. dubio, & fing. 499. exceptio, versic. filio nascendo.

32 ¶ Nec id quidem tantū procedit vt id quoque addas Guido. Pap. vt filio nascituro quid queratur ex stipulatione patris, in vita ipsius patris, sed etiam post mortem eiusdē, vt probatur in l. pater cum filia, & ibi Bal. qui id nuncupatum no. ff. de pact. dot. & l. quodcunque. ff. de verb. oblig.

Vt etiam post mortem patris accipiant.

33 ¶ Quinetiam potest (vt id item addas) titulo donationis inter viuos, ab extraneo aliquid alteri donari post mortem ipsius donantis. l. j. & seq. C. vt act. ab hære. & l. hæreditarium. ff. de bon. auth. iud. poss. & l. nam & si cum moriar, & ibi Bar. in vlt. op. ff. de cond. indeb. & l. vlt. C. de contra. & commit. stipul. & §. post mortem, Instur. de inust. stipul. & no. glo. in l. vlt. in verbo, accommodauerat, in fin. & ibi Doct. C. de pact. & glo. in d. l. hæreditas, in verbo, te nulla actione. C. de pactis conuen. & gl. j. in l. j. ff. de testa. Oldra. latè conf. 114. factum tale est, quædam mulier, & conf. 129. ad habendam, post prin. vbi ad hoc multa allegat Io. And. in addi. Specul. tit. de instr. edi. §. porro, col. vlt. versic. fuit etiam alia quæstio. Bart. d. conf. 212. Ang. conf. 179. visis prædictis, col. 1. Pan. in c. 2. col. 3. de concef. prab. Alex. conf. 83. visa, col. 3. ver. & in proposito, lib. 2. ipte Guid. Pap. conf. 23. viso facto, col. 2. versic. itē viderur, & iterum conf. 31. viso ad plenum, col. 2. & seq. Iaf. conf. 6. exhibentur, col. 3. ver. sed istud, lib. 3. Steph. Bert. conf. 315. quoniam Andreas, nu. 2. lib. 2. & conf. 266. etiam si non tantum, nu. 2. & iterum nu. 7. & 8. eod. lib. 2. & conf. 70. Christi, & c. viso, nu. 2. lib. 3.

Donari potest inter viuos post mortē donantis.

34 ¶ Quod si intelligas illas Guid. Pap. deci. (vt ad eas tandem redeamus) vt aliquid relinquatur per modum

Iterum ad deci. Pap.

modum (vt ita loquar cum nostris) successione, id est, iure successione. hæc certe sunt omnino falsæ, ex his quæ iam latè diximus. Et ita scienter distinguit Bar. in d. conf. 212. promitto tibi.

35 Ad Paul. Cast. d. conf. 179. lib. 1. in quo scribit valere testamentum disponentis, vt in feudo castri præferatur primogenitus, facile est quod respondeatur. Nam is, vt apertè constat, non loquitur de pacto futuræ successione, sed de testamento, in quo potest pater primogenito aut alteri relinquere præcipuum quippiam, seruata alijs liberis & hæredibus sua legitima. Et cum hoc quoque expressè tener contra illum Iacob. à S. Georg. in tract. feud. in verbo, & cum pacto, quod de ipso feudo, &c. col. 5. vers. vlt. quæro.

36 Quod autem nouissime pro contraria parte dictum est, in quærendis posse patrem filio præiudicare, licet non in quæstis, non procedit in hoc casu, quando liquido comprobatum est, non posse patrem filium nasciturum priuare legitima. Nec de futura successione quicquã inter viuos disponere. Ad id autè quod diximus posse disponi inter viuos de certis quibusdam bonis etiam per modum quotæ: id non expeditum est, quando multi teneant contrarium, vt etiam ibi diximus.

SEPTIMA QVÆSTIO.

1 Sed quæstionis est, & hæc septimæ locum obtinebit, An saltem possit id pactum de quo quartus consuetudine, aut statuto confirmari, id est, an possint statutum aut consuetudo facere, vt valeat id pactum. Et primo quidem ingressu multis videbitur non esse dubium, quin vere possint, per tex. in d. c. mulier, tit. de fil. nat. ex mat. & in d. c. filij nati, tit. si de feud. sue. contr. int. do. & agn. vbi Bal. Aluar. & Car. not. istiusmodi pacta, de quibus in illis locis, licet de iure non valeant, ex consuetudine tamen admitti & approbari. Et idem dicit Bar. in d. l. pactu, & ibi quoque idem Bal. in 2. oppo. Sal. col. vlt. vers. quæro primo. Ang. Pau. Ca. col. 2. & Corn. col. 3. C. de collat. & idem Bar. consil. 72. col. 2. vers. præterea per statutum. & Bal. in l. de quibus, col. 2. vers. item nõ valer pactum. ff. de legib. & in l. cum Archimedoram, col. vlt. vers. sed nunquid per consuetudinem. C. vt in pos. leg. Ang. conf. 66. visis, col. vlt. Aluar. in c. mulier, col. 2. vers. nota quod licet pactum, tit. si de feud. sue. contr. Imol. in l. ille autem, in fi. ff. de hære. instit. Steph. Anst. d. dec. Tholo. 452. Philip. Dec. in d. l. pactum quod dotali, col. 1. in i. not. & latius, col. 2. hinc conclusio supradicta, C. de pactis, & conf. 516. quoniam causa, col. 2. vers. non obstat quod Alex. & seq. & conf. 578. viso consil. col. 3. nu. 9. & nouissime Viglius Phrysius in §. accessit, in verbo libripedæ, in fi. Inst. de test. ord. Nec obstat (inquit) Bal. in d. l. cum Archimedoram, quod ea pacta videantur esse contra bonos mores, quia istud est ex quadam suspitione, non autem ex necessitate legis, per l. 2. C. de pactis.

2 Sed aduertere quod illi tex. quos allegant Doc. vbi supra, loquuntur in pacto de non succedendo, sicuti etiam expressè loquuntur, & declarant magna eorum pars, quos citauimus, vt videlicet possit statutum dare robur huiusmodi pacto de non succedendo. Et si id expressè non dicerent, sed id tantum simpliciter, vt pactum de futura successione robur ex statuto aut consuetudine accipiat, per d. tex. deberent tamen intelligi de pacto de non succedendo, de quibus loquuntur tex. quos allegant iuxta doctrinam Bar. in l. non solum, §. si liberationis, ff. de liber. legat. cum si. Nullus autem eorum expressè aut tacite dicit quod possit statutum confirmare pactum de succedendo, præter Dec. de quo postea dicemus, & Bal. in d. l. Archimedoram, vbi nuncupatum loquitur in casu. l. pactum. C. de pactis, quæ loquitur de pacto de succedendo.

3 Sed idem Bal. in huiusmodi pacto contrarium tenuit, vt videlicet non possit statuto confirmari, in l. 2. col. 2. vers. item in pacto, de futura successione. C. quæ sit long. consuet. quem sequitur Alex. in addi. eiusdem in d. l. Archimedoram, & in d. l. pactum, col. 2. vers. fallit tamen hæc regula, & ibi quoque Iaf. col. 2. C. de pact. & idem Alex. in l. vlt. paulò ante fi. eod. tit. & in d. l. pactum, col. 1. vers. vtrum autem sit, & ibi etiam Iaf. col. 2. in 4. limitatione. & Iac. à S. Georg. post princ. C. de collat. & idem Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta, col. 3. vers. an autem possit, & ibi etiam Iaf. col. 2. in vlt. not. ff. de verb. oblig. & ipse Iaf. in l. de quibus, col. 17. vers. & an consuetudine. ff. de leg. & consil. 87. consultus, col. vlt. lib. 1. & Philip. Dec. d. conf. 225. nuncupatum loquens de pacto opposito in matrimonio vt primogenitus succedat, & conf. 236. non parua, col. vlt. & Georg. Nata. in repet. c. quamuis, col. 15. vers. ex his regulam habes, de pact. lib. 6. & Steph. Bertran. d. conf. 29. cum alias scriberem, col. 1. lib. 1. & consil. 1. Christi, & c. viso consultationis themate, nu. 92. libro 2. & conf. 267. si pactum, col. 1. libro 3. vbi hanc dicit esse communem, nec ab ea recedendum in iudicando & consulendo, & Iaf. d. conf. 87. col. vlt. libro 1.

4 Mouent Alex. quique eum secuti sunt, quoniam, vbi aliquid prohibetur fieri per pactum, ob id quod sit contra bonos mores, nec per statutum quoque fieri potest, vt not. Bar. in l. omnes populi, in 3. q. prin. & ibi Ang. & alij ff. de iust. & iur. & idem Bar. in l. non impossibile, in fi. ff. de pact. Sed hæc pacta de succedendo ob id prohibentur, quod sint contra bonos mores, per d. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. & lex eo. C. de inutil. stip. & diximus in præcedenti quæst. Igitur per statutum non potest robur accipere. Pactum autè de non succedendo de quo loquuntur iura contraria, & Doct. pro prioribus parte allegati, vt diximus, non est contra bonos mores, vt not. omnes in d. l. pactu. C. de collat. Alioquin enim non confirmaretur iuramento, per d. c. quauis, de pact. lib. 6. quoniam quod contra bonos mores est, iuramento confirmari non potest, c. non est obligatorium, & ibi Dyn. de reg. iur. lib. 6.

5 Verum Philip. Dec. in d. l. pactum quod dotali, col. 2. vbi supra. C. de pact. sibi in hoc expressim contrarius, contrariam partem tenet. Nam licet, inquit, tex. in d. c. filij, videatur loqui in pacto negatiuo

gatiuo de non succedendo, dum ibi dicitur, filios natos ex tali matrimonio non succedere, tamen videtur in se tacite continere pactum affirmatiuum de succedendo, pro filiis alterius matrimonij, vt etiam Bal. in eo loco expendit. Et idem dici potest de d. c. 1. de filijs natis. ex mat. ad mor. contract. Ad id autem quod dictum est, non valere statutum vbi non valet pactum, quia est contra bonos mores, responderi posse, illud intelligi, quando continet turpitudinem, & ita loquitur Bar. in d. l. omnes populi. Secus si non agatur de turpitudine, sed tantum de prohibitione iuris, quia licet non valeat pactum, valet tamen statutum, vt dicit Bar. ibi. Et ita videtur in hoc casu, quia facultas testandi de Iure Ciuili, vt not. Ang. in §. 1. in Auth. vt factæ nouæ constit. Et dato quod substantia testamenti esset de iure gentium, tamen adiectiones sunt de Iure Ciuili, vt dicit Bar. in l. interdum. ff. de cond. indeb. vnde ista facultas libertatis, quæ in testamento requiritur, videtur à Iure Ciuili introducta, l. j. C. de sacr. eccle. & d. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obliga. & d. lex eod. C. de inutil. stipul. Et ideo per statutum mutari potest. §. vlt. Inst. de iur. nat. gen. Præterea ad iudicandum an sit aliquid contra bonos mores, inspicitur locus ciuitatis in qua de hoc agitur. l. item apud Labeonem, in princ. & in vers. sed adiecitur, ibi, non videri esse contra bonos mores illius loci ff. de iniurijs, vnde cum à statuto hoc permittatur, non videtur esse contra bonos mores ciuitatis. Et idem prope modum dicit ipse Decius dicto consilio 516.

6 Adde & tu ad Dec. ex Soc. in d. l. pactum quod dotali, de pactis, illam Bart. dec. in d. l. omnes populi, procedere quando sunt mali mores, qui per legem boni non possunt fieri, repugnante lege naturali aut diuina, cui lex ciuilis aduerfari non potest, vt not. in l. vlt. C. si contra ius vel vti. publ. Secus si effici possunt boni, remota prohibitione ipsius legis, vt in nostro casu, quo lex ipsa id cõcedit inter milites. d. l. licet, de pactis, ergo & inter alios quoque concedere potest. Et ita vt subdit Soc. declarat illud Bar. dictum elegantem doc. Franc. de Alber. in addi. Quod si quis obiiciat tex. in l. ex facto, in prin. ibi, est enim iniquum. ff. de vulg. & pupil. Ex quo no. Pau. Ca. ibi, quod per priuilegium, vel statutum tolli non potest libera testandi facultas. Certè in promptu responsio est ex Alex. eo. in loco, quod ibi princeps concessisse non videtur, non tamen dicitur, quod non possit. Et ego semper in ea opi. fui, vt statutum vel consuetudo id pactum confirmare possit: atque ita aliquando censui in causa magni ponderis huius nostræ Curia, in qua inter multos audiui duos nostræ Decuriae Præsides D. Ió. De Gouy, & Iacobum Spifamum nunc episcopum Niuerniensem laudatissimum multas magnasque reconditoris doctrinæ rationes & argumenta adducere.

7 Sed vtrumcunque sit verius, illud tamen in multis huius regni partibus obseruamus, vt huiusmodi pactum in contractu matrimonij factum præsertim inter nobiles teneat, maximè si iuramentum interuenerit, vt retulit Auferrius in dec. Tholo. dec. 452. vbi ita dicit fuisse diiudicatum multis arrestis. & Bened. in repe. c. Rayn. in verbo, duas habens filias, nu. 197. & multis seq. extra de test. vbi multa adducit vt hanc partem tueatur, quæ sunt illic omnibus obuia. & ita quoque iudicatum fuisse in Burdegalensi parlamento asseruit Briandus à Vallea, cum de hac re sermo incidisset, vt in principio huius quæstionis recensuimus. Sed hoc semper intelligo seruata legitima cæteris liberis, per ea quæ supra diximus, iunctis not. per Car. in d. cap. 1. tit. de fil. nat. ex mat. ad morg. qui ita intelligit consuetudinem de qua tex. ibi loquitur.

QVÆSTIO OCTAVA.

1 At illud dubium, & octauo vertitur, An parentes qui in contractu matrimonij huiusmodi pactum apposuerunt, postea poterunt id pactum reuocare & filios ad suam successione æqualiter admittere. Sane Iacob. Aluar. & Cardin. Alexand. in d. cap. filij, in fi. tit. si de feud. fuer. controu. loquens in casu illius cap. dicunt posse contrahentes postea mutare voluntatem, & per contrarium pactum conuenire, vt succedat filij, quos in ipso contractu matrimonij à sua successione repulerunt, per not. per glo. 1. in §. si facta, eod. tit. & in l. si pro parte. §. versum. ff. de in rem verso. Quod & confirmatur, quod quando alicui quæsitum est ius ex meo contractu facto cum alio, possum id ius mea pœnitentia reuocare. l. 3. & ibi Bar. ff. de seruis expor. & l. qui Romæ. §. Flauius, & ibi Bar. & alij. ff. de verb. oblig. & l. 1. & ibi Bald. C. si mancip. ita fue. alien. cum si.

2 Item quia huiusmodi pactum est veluti quædam dispositio à coniungibus facta supremi iudicij, dispositionem præueniens, & inde naturam mutabilem assumens, per l. si filia. §. Papinianus. ff. fam. hercis. & l. parentibus. C. de inof. testa. & l. vlt. C. de pac. Quia ratione Ord. conf. 231. incip. vt eius de quo quæritur, post prin. respondit quod si rex diuisionem fecerit inter filios, eam tenere iurantes, & ita vni regnum vnum assignet, alteri alterum, potest Rex ipse si velit huiusmodi diuisionem reuocare, & sequitur Bal. §. item sacramenta, col. pen. vers. quæ fuit de facto, tit. de pac. iur. fir.

3 Et hæc partè expressè tenuit Corf. in dec. Tholo. q. 453. inci. itè fuit quæsitum præsupposito quod tale pactu. Quo etiã in loco Aufr. in addi. dicit hoc de iure esse verius. Contrariu tamè dicit in Francia obseruari, & in hoc fuisse lata plurima arresta parlamenti, hincq; occasione sumpta multas rationes adfert, quibus hæc posterior pars defendi posset, quas subscribere superfedeo, cū illic obuia sint omnibus, & idè nouissimè tenuit D. Bœr. dec. 204. quæritur vtrū valeat, col. 7. vers. & hoc probant, vbi & alios multos citat: in alijs tamen casibus loquentes, vt cõperies, si tibi vacet illos videre.

4 Priorem autem sententiam confirmat quod Bal. in hac specie interrogatus respondit consil. 383. quod domina Agatella, lib. 2. Quispiam enim alteri donauerat, ea lege vt si donatarius decederet sine liberis, res donata ad alium deueniret. quærebatur an donans posset huiusmodi donationem

Ad Pauli responsum.
An id quod de querendis dicitur est.
An saltem illud pactum possit consuetudine aut statuto confirmari.
De eadem re.
De eadem re.
De eadem re.
De eadem re.

De eadem re.
Auctoritate sententia.
De eadem re.
An parentes possunt huiusmodi pactum reuocare.
De eadem re.
De eadem re.
De eadem re.

reuocare in præiudicium illius ad quem bona debebant peruenire post mortem donatarij, si sine liberis decederet. Et respondit posse, per d.l.3. de ser. expor. & l. si pecuniam. §. si seruum. ff. de cond. ob caus. & not per Bar. in d. §. Flavius. Nam & hæc videtur esse quadam mortis donatio, vel mortis causa capio, quantum ad posteriorem donatarium, per l. nec fratris. C. de don. caus. mor. Ideo habet locum pœnitentia. l. non omnis. ff. cert. pet. & l. Senatus. ff. de don. cau. mortis, & alia quoque multa circa id dicit quæ tu videre poteris.

5 ¶ Et si tu hanc partē sequaris quæ mihi iustior esse videtur, eam intellige procedere, nisi alius quispianam futuris coniugibus aut etiam iam maritatis (nihil enim iam inter vtrunque interest) rem aliquam donauerit ea lege, vt eorum primogenitus in ea tantum succedat. Nam tunc non esset liberum solis ipsis parentibus alios filios ad eius rei successione[m] admittere in præiudicium primogeniti, cui id ius quæsitum est ex prouisione & pacto donantis, arg. l. si post mortem. §. vlt. ff. de bo. pos. cont. tab. & c. r. & ibi per Doct. tit. de succes. feud. & not. per Bald. in auth. si quas ruinas. C. de sacros. eccles. & in l. i. ad si. C. per quas perso. no. acqui. cum sim.

6 ¶ Et ita nuncupatim in hac specie respondit Pau. Ca. conf. 164. in præfenti causa, col. 6. ver. sed nos loquimur, lib. 2. Neque enim, ait, alter ex contrahentibus potest legem contractui vel donationi appositum immutare. l. aliud. ff. de solut. iuncta l. legem. C. de pact. Et hinc quoque dicit donantem solum sine donatario reuocare non posse, & sequitur Philip. Dec. conf. 468. superiori anno, col. penul. vers. & ad confirmationem, & iterum, conf. 498. viso casu, col. 3. vers. qui similiter incipit, & ad confirmationem. Et vide quæ dicam infra in 68. q.

7 ¶ Et idem dicas si vir & vxor principis auctoritate maioricatum, siue maioriam quam vocant, constituisent, ita vocat Hispani, præsertim Hispani, ius primogenituræ in omnibus aut certis quibusdam suis bonis, vt diximus supra in 1. q. in fi. Tunc enim nec alter sine altero nec vterque sine consensu principis reuocare poterunt huiusmodi maioricatum, vt nuncupatim & in hac specie interrogatus respondit Ludo. Bolo. conf. 62. Martinus & Maria. in 1. dubio, multis rationibus illic adductis, quas videre poteris. Et ita quoque intelligi potest quod scribit Pau. Cast. d. conf. 164. quo loco citauimus in præcedenti numero.

NONA QVÆSTIO.

1 ¶ Nono principaliter quæro, an consuetudo vel statutum præferens primogenitum in successione patris, nulla matris mentione facta, trahatur ad ipsius matris successione[m], Bald. de hac ipsa re nuncupatim loquens in l. diuturna, in prima lectu. ff. de legib. asseueranter & intrepide asserit non esse trahendum huiusmodi statutum vel consuetudinem de successione patris tantum loquentem ad successione[m] matris. Motus, quia est contra ius commune, ideo non esse extendendam etiam si subsit eadem ratio, per l. si vero. §. de viro. ff. solut. matr. Nisi forte, inquit, illud in successione feudi disponderet, quia tunc esset præter ius commune, iuxta not. in l. de quibus. ff. eo. de leg. Nec hinc longè abest quod consuluit Philip. Corne. conf. 150. de duabus, col. 1. lib. 2. quod statutum repellens fœminas à successione patris, non obtinet in successione matris, cuius mentione non facit. Quodque etiam consuluit Bened. Cap. conf. 62. punctus Andreas, in quarto dubio, statutum excludens à successione fratris non extendi ad successione[m] sororis.

2 ¶ Et quod ante hos è diuerso voluit Arch. in cap. si quis suadente, col. 3. 17. q. 4. statutum excludens matrem à successione filij, non excludere à successione filiarum. quod & voluit Alber. in l. i. nume. 4. ff. de verb. sign. Imo. in l. si ita sit scriptum filiabus. ff. de leg. 2. Dom. in c. generali, col. 4. vers. & per hoc inferitur, lib. 6. & Alex. conf. 234. puto, col. 1. libro 6. & consil. 45. habita pro viribus, col. 2. vers. secundo principaliter, lib. 7. vbi id dicit not. & Georg. Nata. qui hoc sing. dicit in tract. de statutis excludentibus fœminas à successione. in 9. q. 3. q. princ.

3 ¶ Contrarium in hac nostro casu, vt scilicet statutum loquens de successione patris, ad matris successione[m] trahatur, tenuit Bal. sibi contrarius loquens tamen sub dubio, forte, in cap. i. tit. de succes. feud. nam hæc cõsuetudo, inquit, est præter ius commune, & illum ita refert & sequitur Matth. Afflict. ibi, col. 1. vers. sed quæro quid si dicat, vbi id monet menti tenendum. Et idem in simili voluit ipse Bal. in l. de quibus. ff. de leg. quod scilicet consuetudo vt filij succedant patri in feudo, habeat etiam locum in successione matris. quia ratio diuersitatis reddi non potest. Et ita quoque illum citat & sequitur ipse Matth. vbi supra, ver. quarto fallit. Veruntamen illa dicta non reperi in meo codice Bal. & vix credo illum ita dixisse in primo illo dicto, cum nemo neget hanc consuetudinem esse contra ius commune, vt latè diximus supra in 4. q. At tu hinc vide quæ nos latissimè tractauimus de conceptione fœminæ in masculo, in nostro tract. Retractatum tit. 1. gl. 9. in verbo, ou lignagier. numero 177. vsque ad nu. 244. ex quib. facile intelliges quid hinc dicendum sit.

DECIMA QVÆSTIO.

1 ¶ Decimo quæro, an consuetudo præferens primogenitum in successione, comprehendat primogenitam filiam. Ad quam rem multa faciunt quæ diximus in præced. quæst. sed & alia sunt huc priuatim pertinentia, Nam primum illud sciendum est, an filiarum sint capaces regni, ducatus, comitatus, & aliorum id genus in quibus potissimum primogenitura locum obtinet. Nam si in iis non succedant, frustra quæritur an appellatione primogeniti contineatur filia. Cum masculinum nunquam concipiat fœmininū in iis quæ non possunt adaptari, siue non conueniunt fœminis, per l. vlt. ff. de iur. coniuncta l. fœminæ. ff. de reg. iur. & voluit Bar. in l. j. & ibi Alex. ff. de verb. sign. & l. si quis in tantam,

An statutum præferens primogenitum in successione patris trahatur ad successione[m] matris.

Statutum excludens matrē à successione filij non excludit à successione filiarum.

An statutum præferens primogenitum comprehendat primogenitam.

tantam. C. vnde vi. & Bal. in l. seruus. C. com. de succes. cum aliis multis concord. à me collectis in d. tract. Retractuum vbi supra, in fin. præced. quæst. Præsertim vero. nu. 195. & hæc certe, vbi intelliges & hoc quoque procedere, etiam si statutum esset, vt masculinum conciperet fœmininum.

2 ¶ Igitur vt rem hanc primo loco differamus, Multis id videbitur carere omni scrupulo, cum text. habeamus probantem in huiusmodi dignitatibus regalibus fœminas succedere, easque sicuti & viros moderari & gubernare, videlicet c. significauit. in prin. de reser. multosque alios mentionem facientes reginarum, & comitissarum, vt cum nostris loquar, videlicet in c. dilecti, de arb. & in c. dilecto, de testib. & in c. vlt. de concess. præb. & in c. peruenit, de cens. in supercri. & in c. ex parte, le 3. vbi fit mentio de regina Anglorum, & in c. seq. in supercri. de verb. sign. & in c. cum deuotissimam, in supercri. & in c. seq. 12. q. 2. & in c. si quis. 14. q. 4.

3 ¶ Et videmus ab vsq; multis temporibus fœminas successisse in multis regnis, vt de regno Nauarre attestantur Pet. Iac. tit. de cau. ex qui. val. Et in regno Apuliæ, Bald. in l. cum prætor. ff. de iud. & in l. quoties. C. de suis & legit. & in §. hoc quoque, col. 4. tit. de succes. feud. vbi dicit regnasse Ioannam reginam, & quidem adeo prudenter, vt non sederit in cathedra regali similis ei gratia & virtutibus. Et in regno Hierusalem & Sicilia, Bart. in l. j. col. 2. vers. item mulieribus. C. de muli. & in quo loco, lib. 10. Et ita quidem in regno Sicilia, vt etiam masculus ei non obsit, quo minus succedat, vt retulit And. Iser. in c. i. tit. de his qui sibi & hæc. sius, & in c. 1. §. & quia vidimus, tit. qui feud. da. pos. Sed longè ante tempora legitimus Amalafintam Theodorici filiam patri successisse in regno Neapolitano, quod & inter ceteros scripsit Pandolphus Colletutius in historia Neapolitana lib. 2. quod accepisse videtur à Procopio.

4 ¶ Et vt de antiquioribus loquar, legimus in sacris literis, de regina Austri, quæ audita fama Salomonis, ab extremis finibus terræ Hierusalem venit vt illum inuiseret, vt scribitur 3. Reg. 10. & 2. Paralip. 9. & Matth. 12. & Lucæ 11. & repetitur in Decretis Canonicis in c. vereor. 8. q. 1. De Candace quoque regina Aethiopum A. 8. c. quem locum enarrans Beda, vir humanarum literarum non ignarus, scribit moris fuisse illi nationi semper fœminis regi, easque Candaces appellare. quod & ante illum retulit Eusebius in Historia Ecclesiast. lib. 2. c. 1. ante vtrunque Plin. lib. 6. cap. 29. ad calcem. & ante hunc Candaces reginæ Aethiopum meminit Strabo lib. 17. vbi eam dicit fuisse suis tēporibus. Sed & ipse Plin. illo eo. lib. 6. c. 30. scribit Sebritas sub regina esse, quod & ante eum scripsit Strabo statim post initium lib. 17. Vt interim omittam apud Assyrios Semiramim, apud Massagetas Thomirim, apud Aegyptios Cleopatram, aliasque propè infinitas alibi regnasse. Ex quo & illud ipsius Cleopatrarum apud Lucanum libro 10.

Non vrbes prima tenebo.

Fœmina Niluaco nulla discrimine sexus

Reginam scit ferre Pharos.

Pharos enim primū erat in Pelago, quæ postea Aegypto cohæsit, vt scribit Strabo lib. 12. Ceterum Diodorus Siculus li. 2. Bibliothecæ c. 1. non multo post princ. tradit apud Priscos illos Aegyptios quinque mulieres regnasse. Sed & lib. 3. memorat Tarinam Sacarum Reginam.

5 ¶ Quodque scribit Plinius lib. 6. c. 20. gentem Pandeam solā Indorum regnatam fœminis. Vnam enim Herculi huiusmodi sexus genitam fuisse, ob idque gratiorem regno donatam præcipuo. Cuius rei quoque mentionem facit Solinus in Collectaneis c. 65. Pandeia, inquit, gens à fœminis regitur, cui reginam primam assignant Herculis filiam. Sed & non nihil meminit Diodorus lib. 3. Bibliothecæ: & Arrianus ille Historicus, idemque, vt quidam existimant, Iurisconsultus lib. 8. gestorum Alexandri, qui & ipse tradit lib. 1. apud Caria populos consuetudinem esse ab vsque Semiramide profectam, qua non masculis tantum, sed & fœminis quoque regnare liceat. Nam & ipse Diodorus lib. 17. quo & eiusdem Alexandri historiam describit, tradit eundem Adam quampiam fœminam regno Caria præfecisse, quod in eo regno succedere deberet. Ceterum Polyanius libro Strategematum 8. meminit Artemisiam Caria reginæ. Sed & idem illo 3. scribit Reginam Cæli filiam post obitum patris communi populorum fratrumque consensu regnum Athlantiadum adhuc virginem cepisse.

6 ¶ Claudianus quoque lib. 1. in Eutropium cecinit plurima esse regna quibus fœminæ imperant,

Medis, leuibusque Sabæis

Imperat hic sexus reginarumque sub armis

Barbarie pars magna iacet.

Et quod de Medis dicit Claudianus fulcit quod scribit Iustinus, lib. 1. Harpagum qui mandatum ab Astyge Medorum Rege acceperat, de occidendo eo infante qui postea Cyrus dictus est, veritum si ad filiam Astyagis, cuius is infans erat, mortuo Rege venisset imperium, quoniam nullum Astyages virilis sexus genuerat, ne illa necati infantis vitionem à se exigeret. ideo puerum pastori exponendum tradidisse. Ex quo palam colligere potes, apud Medos fœminas regnasse, cum masculi ex Rege deerant. Sed & apud Illyrios vel testimonio Plinij qui libro 34. cap. 6. mentionem facit Tericæ eorum reginæ quæ P. Iunium & T. Coruncanū interfecit. Et apud Sirones, qui iuxta Sueuos & Germanos sunt, vetusto more non vir sed fœmina regnabat, vt tradunt Cornelius Tacitus & Strabo. Parthi quoque Erato fœminam in reginam sibi delegerunt apud eundem Tacitum, statim post princ. lib. 2.

Fœminæ succedere in dignitatibus regalibus.

Fœminæ in regnis successisse.

Et Austri.

Et Aethiopia, Candaces.

Indorū qui Pandeam Iscolunt.

Medorum, Sabæorum.

Illyriorum, Sironum, Parthorum.

7 Apud Latinos item fœminas regnasse si masculi deerant, indicio est illud Virgil. lib. 7. Aeneid. *Filius huic fato diuim, prolesque virilis Nulla fuit, primaque oriens erepta iuuenta est. Sola domum, & tantas seruabat filia sedes.*

Britannorum. Britannos etiam illos priscos id obseruasse auctor est Cornelius Tacitus in vita Iulij Agricola. Cuius hæc verba sunt loquentis de Britannis, His atque talibus inuicem instructi Voadica generis Regij fœmina duce (neque enim sexum in imperijs discernunt) sumpsere vniuersi bellū. In Asia quoque olim regnasse fœminas tradit Curtius lib. 9. in Bohemia item & Vngaria Aeneas prodidit in descriptione Asiae c. 20. & Albertus Krantzius Vuandalicarum rerum lib. 1. ca. 17. Helenæ quoque Adiabonorum reginæ meminuit Iosephus lib. 20. Antiquitatum, c. 2. Et Eusebius Cæsariensis Historiæ Ecclesiasticæ lib. 2. c. 12. Et Mauiæ Saracenorum reginæ idem Eusebius lib. Historiæ Ecclesiasticæ 11. c. 6. Strabo lib. 16. tradit eos qui habitant Tenesim, imperio fœminæ parere.

8 Idcirco, vt hanc partem concludamus, Pet. An. conf. 339. pro maiori intelligentia, minimè dubitat, quin fœmina in regno succedat, etiam exclusis masculis remotioris gradus. idque dicit obseruari in regnis Arragoniæ, Hierusalem, Siciliæ, Vngariæ. Verùm Imo. & post eum Domi. & Philip. Franc. in c. grandi, de suppl. negl. præl. lib. 6. in his distinguit: aut enim eæ dignitates sunt feudales, & non succedunt in eis fœminæ, nisi aliud inducat feudi conuentio, regni consuetudo, aut priuilegium, per c. 1. §. hoc autem notandum, tit. qui feud. dar. poss. Aut non sunt feudales, & tunc quoque de iure nō succedunt fœminæ, nisi etiam aliud habeat consuetudo aut priuilegium. Et ita voluit in vtroque casu nunquam succedere fœminas, nisi ex consuetudine, priuilegio, aut conuentione. quod & ante illos voluit Vinc. in d. c. significauit de rescriptis.

9 Atqui Host. Io. And. Bal. Ant. Panor. & plerique omnes ibi, id tantum concedunt, cum huiusmodi dignitates sunt feudales, vt videlicet tunc non succedant fœminæ, nisi in casibus in quibus aliās in feudis succedunt. Quod si non sunt feudales, censent in illis fœminas succedere. Quod intelligit Bal. masculis non extantibus instar feudorum fœmineorum, quæ videlicet conceduntur vasallo suisque hæredibus masculis & fœminis, per c. 1. tit. de eo qui sibi & suis hæred. Cui etiam dicit consentire rationem naturalem, quia officia virilis sunt animi. l. cuius bonis. ff. de cur. fur. Neque enim consilium reperitur apud fœminam.

10 Hæc ferme Bal. cū quo fere conueniens Pan. in d. c. dilecti. col. 3. de arbit. hanc rē paulò latius tractat. Nam, aut res (inquit) est feudalis, & tunc fœmina nō succedit, etiā masculis non extantibus, nisi in cōcessione feudi dictū fuerit, quod etiā fœmina possit succedere: quo etiā casu debet intelligi propter naturā feudi ordine, vt admittatur fœmina masculis nō extantibus, per text. in c. 1. tit. de success. feud. At si feudum est fœmineum, tunc etiā succedit fœmina masculis nō extantibus, licet in concessione nō fuerit expressè dictū quod fœmina succederet, per c. 1. tit. de benef. fœm. Aut res non est feudalis, & tunc si est dignitas, puta regnū, ducatus, comitatus, vel aliud simile, tunc ex cōmuni consuetudine iure approbata succedunt tantum masculi, & ex iis quidem solus primogenitus: & eo decedente sine filiis, secundogenitus, per not. in c. licet, de voto. Masculis autem non extantibus, succedit quoque fœmina, per d. c. significauit. Si verò non sit dignitas, & tunc cessante consuetudine masculus & fœmina pariter succedunt vt in ceteris bonis, cum de iure nulla sit in successione differētia maris & fœminæ, per l. maximum vitium. C. de lib. præter.

11 Verùm Mart. Laud. in d. tract. de primogen. col. 5. vers. quarto nunquid fœmina, dum vult tractare hanc nostram principalem q. An videlicet fœmina succedat in iure primogenituræ, allegat Pan. in d. c. dilecti, tanquam de ea ipsa questione differentem, eumque reprehēdit quasi dixerit fœminam succedere in iure primogenituræ non extantibus masculis. Cuius rei nullam omnino facit mentionem, sed id tantum scripsit quod supra retulimus. Quibus autem rationibus mouetur Mart. dicam statim in nostra principali questione.

12 Illud tantum dixerim, vt huic rei finem faciam, omnes in hoc conuenire, vt possit fœmina in istis dignitatibus succedere ex consuetudine. Ita enim volunt omnes in d. c. significauit, inter quos Vincen. loquitur de consuetudine Gallicana, & Bal. conf. 275. incip. quod pro regula, col. 2. vers. sed queritur vtrum consuetudo, lib. 2. vbi etiam loquitur de consuetudine Gallicana, & Phil. Dec. conf. 85. cuius superscriptio incipit, de gradib. col. pen. Et Iac. à S. Georg. in l. cum antiquiorib. col. vlt. ver. an autem filia. C. de iure delib. vbi nuncupatim loquitur de iure primogen.

13 Ex quibus planè constat & mulieres nonnunquam in regnis succedere, licet ex Græco. versic. *ἡ φύς ἀρχεῖ δὲ δὴ δὴ οὐ σὺ ἢ φύς ἰς.* Id est, Natura non dedit imperare fœminis. Ex quo & ortum est prouerbium cum alicui negotium aliquod cōmittitur cui penitus est ineptus, *ἡ γυνὴ στρατηγὴ, καὶ ἡ γυνὴ στρατηγέται.* Id est, Mulier imperat, & mulier militat. Proptereaque apud multos populos fœminæ ad regni successione nō admittebantur. Scribit enim Plutarchus, quod cum Polydectes frater Lycurgi natu maior, ob id Lacedæmoniorum Rex, mortem obiisset: regnavit Lycurgus tantisper dum ignorabatur vxorem fratris prægnatam esse. Sed de hac certior factus, regnum declarauit pueri esse, si mas foret. Enixa autem vxore puerum cui nomen Charilaus fuit, ei regnū celsit. Ex quo illud facile declaratur apud Spartanos fœminas nō regnasse. Sed nec etiam apud Indos, ex eo liquet quod supra diximus ex Plin. gētem Pandæ solam Indorum regnatam fœminis.

Latinorum.
Britannorum.
Asie.
Bohemia.
Vngaria.
Adiabonorum.
Saracenorum.
Tenessorum.
Arragonis.
Distinctio seu galium & nō feudatum.
Ad idem.
Alia distinctio.
De eadem re.
Mulier in dignitatibus succedit ex consuetudine.
Natura nō dedit imperare fœminis.
Prouerbiū apud Lacedæmonios fœminæ non succedunt in regno.
Nec apud Indos.

minis. Qui mos quoque in regno Francia seruatur, & id quidem ex rationabili consuetudine, vt dicit Bal. in l. ff. de Senat. vbi eo nomine accusat Regem Anglorum, quod titulo fœminæ ius in eo regno sibi arroget. In eamque rem habemus legem Salicam in tit. de alod. ne videlicet fœminæ Francorum regnum hæreditarium nanciscantur.

14 Sed & Lucas Pen. in l. pen. C. de profes. & medic. lib. 10. multa in eam sententiam adfert, vt videlicet mulieri regnare non conueniat, & inter cætera duos versus inelegantes quidem illos, sed lepidos & ridiculos, *Regnare regunt vulua, clamat gens tota simul, veh Destructio regni à muliere regi.* Vel vt ab aliis pronuntiatum audiuius, *Nam turpe est Regi de muliere regi.* At Pandolphus Collenutius lib. 5. Historiæ Neapolitanæ ita hos versus adscripsit, *Regna regunt vulua, gens tota clamat simul, veh, Interitus regni est à muliere regi.* Quos ita in sermonem Italicum traduxit, *Se vulua, regge, oime, gridan le lingue, Il femini governo il regno estingue.* Diodorus Siculus lib. Bibliothecæ 4. tradit ab Hercule Amazones fuisse deletas, indignam rem existimante, cum pro communi salute hominum pugnaret, quibusdam gentibus fœminas imperare. Est autem Euripidis sententia, *Domus, columna, liberi sunt masculi.* Quam citat & probat Artemidorus Daldianus lib. 2. de Somniorum interpretatione, c. 10.

15 Nunc autem tempus vt accedamus ad nostram principalem questionem. An videlicet filia primogenita succedat in iure primogenituræ ex statuto vel consuetudine huiusmodi ius primogenito deferente. Marti. Laud. vbi supra, concludit simpliciter quod non, nisi id statuto vel consuetudine exprimat. Rationem adducit, quæ tantū dignitates respicit, quia de iure, inquit, fœmina non succedit in regno, vt dicit velle gl. & Arch. in d. c. cum deuotissimam. 12. q. 2. vbi tamē hoc non dicunt, sed id tantum, quod fœmina non potest iudicare, nisi ex consuetudine, vel dignitate cui annexa est iurisdictio, de quo nos alibi latissimè diximus in cōsue. Picta. lib. 5. j. Adfert & Mart. vt ad eum redeamus aliam rationē, quia officia publica sunt fœminis interdicta. l. fœminæ. ff. de reg. iur. sed esse Reginam, Ducissam, cum omni regali iurisdictione, est habere officium publicum, per l. 1. §. ius publicum. ff. de iust. & iur. Ergo, inquit, fœmina non succedit in regno, neque in ducatu, hæc ille. Et idem voluit Iac. à S. Geor. in l. cum antiquioribus, col. pen. ver. an autem filia. C. de iure delib.

16 Sed Bal. hanc rem generalius absoluens, in l. in multis, in prin. ff. de stat. ho. & rursum in l. omnes populi, col. 7. vers. 3. quæro quæ sunt illa, & c. ibi si statutū dicit quod primogenitus. ff. de iust. & iur. dicit quod consuetudo loquens de primogenito, non trahitur ad primogenitam. addit rationem in postremo loco, quia huiusmodi consuetudo est odiosa & irrationabilis, & in odiosis non fit conceptio personarum. l. 1. §. quarū. ff. de ven. in pos. mit. allegare voluit §. sed & si incertum sit, vers. quare, vbi ex hæredatio filij masculini nō comprehendit filiam, quia in odiosis, vt dicit ibi gl. masculinum non cōcipit fœmininum. Illam autem Bal. decisionem nuncupatim secutus est Pet. An. in repet. c. j. in 14. q. princip. ver. circa primum, vtrum scilicet extendatur, extrā de const. Ro. conf. 98. quo ad id, de quo primò queritur, col. 2. & Fulg. conf. 203. vltis, & Bal. de Bar. inter consil. Philip. Cor. conf. 11. stantibus dictis statutis, col. j. lib. j. & ipse Corne. conf. 335. primū consultationis articulum, col. 2. vers. in materia autē differenti, & iterū col. 4. vers. ad id optime facit, eo. lib. j. & iterum conf. 94. circa primum dubium, col. j. lib. 2. & conf. 224. non sequendo ordinem, col. 4. vers. sed interpretatio, eo. lib. 2. & Franc. Aret. conf. 164. diligenter & maturè col. 3. vers. confirmatur ista conclusio. & Maria. conf. 30. quanuis ex iis, col. 8. vers. nec obstat quod allegat, & eius filius Bartol. Socin. conf. 252. vltis instrumentis, co. 4. vers. seprimò ad idem, & Lud. Gozad. conf. 43. videtur, col. j. Paul. Paris. conf. 72. ad veram, nu. 168. & multis seq. lib. 4. Et faciunt quæ diximus in præcedenti questione.

17 Hanc Bald. & sequacium sententiam adiuuat, quod ex legibus atq; institutis Hebræorū, ex quibus primum iuris primogenituræ vestigium ortū esse satis constat, primogenitura ipsa masculis tantum cōueniebat, non etiā fœminis. Quod hinc probatur, quod licet Exodi 13. scriptum sit generaliter, & nulla sexus differentia, Sanctifica mihi omne primogenitū, quod aperit vuluam in filius Israël, tam de hominibus quàm de iumentis. Mea enim sunt omnia. Et Leuit. vlt. c. Primogenita quæ ad Deum pertinent, nemo sanctificare poterit & vouere. Et Nume. 3. Ego vlti Leuitas a filiis Israël pro omni primogenito, qui aperit vuluam in filiis Israël, eruntq; Leuitæ mei. Meum enim est omne primogenitū. Ex quo percursi primogenitos in terra Aegypti, sanctificauit mihi quicquid primū nascitur in Israël. Et idē fermè scribitur eiusdē lib. c. 8. Sed & c. 18. Quicquid primū erumpet e vulua cunctæ carnis, quam offerit Domino, siue ex hominibus, siue de pecoribus fuerit, tui iuris erunt. Et in aliis quoque locis. Ex quibus potuisset videri non solum primogenita masculini sexus, sed & fœminini quoque comprehendi. Tamen ex aliis locis apertè declaratur de maribus tantum intelligi, cum scribitur Exodi illo ipso c. 13. quibusdam interiectis, Immola Domino omne quod aperit vuluam masculini sexus. Et paulò ante scriptum est, Quicquid habueris masculini sexus consecrabis Domino. Et eiusdē lib. c. 34. Omne quod aperit vuluam generis masculini, meum erit. Et Deuter. 15. De

Nec apud Gallos.
Versus ridiculi.
Hercules cur Amazonas deluit.
Accedit ad principalem questionem. Statutū loquens de primogenito non intelligitur de fœminis.
De eadem re.
Apud Hebræos primogenitura maribus tantum conueniebat.

primogenitis quæ nascuntur in armentis & ouibus tuis, quicquid est sexus masculini, sanctificabis Domino tuo. Et Lucæ 2. Omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Propterea Bal. in l. cum antiquioribus, col. 6. vers. & primò præmittit. C. de iure delib. post multa quæ dicit super diffinitione primogeniti, illud postremo loco adiicit, primogenitum propriè dici masculinum, quod primò aperit vuluam.

18 **Quid si non extant masculi.** ¶ Est igitur firma constantque sententia, quod statutum vel consuetudo præferens primogenitum in successione, non intelligitur in fœmina. Quod tamen intelligendum est, si extat masculus, vt videlicet illi etiam postremo genito non præferatur filia primogenita, sed qui ex masculis primò natus est, præferetur & fœminis primò natis, & cæteris masculis, vt declarat Iac. Arc. in l. Lucius. §. questum. ff. de leg. 3. cum dicit, quod si in contractu matrimonij quis donauerit primogenito nascituro ex suo matrimonio quicquam præcipuum, ex eoque matrimonio nascatur prima filia, deinde & filij, non accipiet filia vi huiusmodi donationis siue pacti illud præcipuum, sed masculus primò natus. Sequitur & multis comprobatur Guido pap. dec. 506. in contractu matrimonij.

19 **De eadem re.** ¶ At si nullus masculus extat, sed sunt tantum fœminæ, primogenita ex illis regnum aut successionem obtinebit, quia succedit in naturali dignitate, licet non in officiali autoritate, vt voluit Bal. in d. l. in multis, in princ. ff. de stat. hom. quem sequitur Ro. d. conf. 98. in 2. dubio. & Io. Lup. in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxor. char. 4. 4. vers. lex etiam regni. & Philippus Decius in l. fœminæ, quæ est secunda, in 4. q. ff. de regu. iuris. & Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo in eodem testamento relinquens, lib. j. num. 173. de testam.

20 **De eadem re.** ¶ Et idè videtur voluisse ipse Bal. in c. j. §. & quia vidimus, col. vlt. tit. de his qui feu. dar. pos. dum dicit quod si actum est in feudi cõcessione, quod deficientibus masculis succedat vna fœmina: certè deficientibus masculis, si primogenita succedit in alia hereditate, succedit & in hoc feudo ceteris exclusis: aliàs forte dirimetur, aut quod iustius est, domini erit electio, ad quam fœminarum feudum ipsum deuoluetur, per iura quæ allegat. Sequitur Marti. Laud. ibi in fi. Alua. in c. j. col. pe. vers. quæro quid si inuestitura, tit. de eo qui sibi & hæred. suis. & Iac. à S. Georg. in tract. feu. in verbo, & fœminis. col. 3. vers. sed iuxta prædicta dubitatur. Et Franc. Cur. Iunior in tract. feud. in 2. parte, char. 3. vers. 18. vbi tamen de ea re ita scribit, tanquã nõ sentiat Bal. quod supra diximus de primogenitura. Innuit igitur Bal. subobscure, q. ex statuto præferente primogenitum succedat primogenita filia, deficientibus masculis. Et idè quoq. Bal. conf. 275. quod pro regula, lib. 2. cum in multis locis tum col. 4. vers. supposita autem consuetudine. Et huic pertinet quod à Valerio Maximo scriptum est, lib. 2. ca. 1. quo loco loquitur de Mafsilienfium cicuta, fœminam Cæam summæ dignitatis moribundam distribuisse duabus suis filiabus patrimonium, filia autem maiori sacra domestica tradidisse.

21 **Declaratio.** ¶ Declara autem huiusmodi limitatione, vt intelligatur, succedere fœminam primogenitam, cum deest masculus ex eo qui postremo successit aliis exclusis. Nam & si esset ex aliis iam exclusis per inclusione illius, certè sola istius inclusi filia ius primogenituræ obtinebit exclusis illis masculis. Verbi gratia, cum duo essent filij primogenitus solus successit, excluso secundogenito. deinde ipse primogenitus moritur relicta vna tantum filia, certè ea succedit excluso etiam patruo secundogenito. Nam quandiu superest aliquis siue masculus siue fœmina, ex linea ad quam hæreditas semel peruenit, alia linea postposita, non fit transitus ad istam lineam iam exclusam. ita voluit in specie Andr. Iser. in c. j. tit. de eo qui sibi & suis hæred. per text. in c. j. tit. de nat. suc. feud. & sequitur Card. Alex. in c. j. col. 10. vers. 15. hoc probatur, tit. de feud. march. & idem quoque tenet Petr. à Bel. Perti. in l. pater. §. quindecim. ff. de lega. 3. & de hoc dicam alibi latius.

22 **De eadem re.** ¶ Verum istud non adeò arctè concluderunt Iac. Ray. & Cy. in auth. post fratres. C. de leg. hæred. Nam si, inquiunt, Rex aut Baro habeat nepotem ex filia præmortua, habeat & fratrem, frater ipse admittitur excluso nepote ex filia, quia tunc nepos venit ex persona matris, quæ non succedebat. At si nullus extet frater, sed alij masculi vltiores, admittitur nepos ex filia illis exclusis: quia tunc non consideratur persona illius à qua descendit, nec persona illorum à quibus illi masculi descenderunt, vt patet per text. ibi, & in auth. præced. Nam vltiores post fratres & filios illorum, vt ibi dicitur, succedunt in capita. Ex quo facillè declaratur, quod illorum persona tantum, non etiam eorum à quibus processerunt, consideratur. Fratres autem & filij eorum in stirpes succedunt. Ex quo etiam colligitur, quod eorum tantum persona à quibus orti sunt, consideratur. Et sic vides, lector amantissime, quod ex sententia Iaco. Ray. & Cy. filia excluditur à fratre, cum & nepos ex ea excludatur, propter id tantum quod est ex fœmina, & ita in hoc non illis conuenit cum ea, quam diximus, declaratione. in cæteris autem satis conuenit.

23 **De eadem re.** ¶ Sed tamen antequam huic abeamus, paulùm siste gradum, lector, & attende an ista limitatio cum sua declaratione sit vera, quia siue extant masculi, siue non extant, semper procedit & habet locum ratio, qua innixi ij, quos supra citauimus, dicunt consuetudinem præferentem primogenitum in successione, non habere locum in filia primogenita: quoniam videlicet ea consuetudo sit odiosa, & contra ius commune, quod nulla ætatis ratione habita æquales facit liberos, proptereaque non extendenda de masculo ad fœminam, per d. l. j. §. sed & si incertum ff. de ven. in poss. mit. & not. in d. l. j. ff. de verb. sig. Quæ etiã ratione motus Raph. Fulg. conf. 75. ex facto proponitur, col. 3. vers. sed certè illud sing. consuluit, quod statutum prohibens filium, contrahere sine consensu patris, non habet locum in filia. cum sit correctorium iuris cõmunis, proptereaque non extendendū contra ipsum ius commune

commune de masculo ad fœminam, per no. in d. j. Sed & similiter in isto casu non extantibus masculis, si ex multis filiabus primogenita cæteras excluderet, vt statuti loquentis solum de primogenito: certè tale statutum correctorium iuris communis, quod vt iam diximus, æquales facit liberos; extenderetur de masculo ad fœminam, contra ius ipsum commune.

24 ¶ Et in specie huius postre quæst. primogenitam non comprehendit etiam deficientibus masculis, ne in id autoritate deficiamus, expressè tenuit D. Cirier. in tract. primogenituræ, li. 1. q. 20. col. 2. vers. certè credo. & iterum lib. 2. in 12. art. tit. 1. consuet. Paris. & D. Molen. in d. §. 12. in 1. q. & Paulus Parisi. con. 72. ad veram resolutionem, col. 8. nu. 78. & iterum col. 11. nu. 10. lib. 4. vbi expressè repræhendit Bald. in d. l. in multis, dicens illius sententiam eo tex. non probari, vt & allegat in priori loco Cirier. & alibi sæpe in eo consil. quod tibi memorandum censuimus quia admodum id rarum est Italis, vt Gallos citent.

25 ¶ Idcirco multum dubito de hac limitatione, quæ tamen haud dubie procederet, si consuetudo ita fuerit interpretata, vt primogenita non extantibus masculis obtineat ius primogenituræ. valeret enim talis consuetudo, vt sentiunt, quos supra citauimus, & expressè voluit Bald. d. conf. 272. quod pro regula, vbi dicit vnum multum notandum, quod talis consuetudo intelligitur de masculis eiusdem gradus: quod si sint remotioris gradus, certè primogenita illos excludet vt talis cõsuetudinis, limitans per hoc quod scribitur in c. 1. tit. de eo qui sibi & suis hæred. quod dictum pro sing. reassumit Fran. Cur. Iunior in tract. feudorum, in 2. parte, in 15. limit. 1. qu. vbi tamen errore impressorum, vt reor, magis quàm suo, allegat Bal. con. 143.

26 ¶ Sunt qui hinc occasione sumpta, quod dictum est fœminas tum demum ius primogenituræ obtinere, cum defunt masculi, quærent quid dicendum, cum fœmina accepit possessionem eorum, quæ iure primogenituræ competunt, & postea apparuit posthumus, an is repellat fœminam, quæ semel possessionem accepit: an verò ea perpetuo illam obtinebit: allegantque in eam rem rationes & argumenta Doct. in d. ca. 1. tit. de eo qui sibi, & suis hæred. in non absimili qu. Illic enim dicitur quod masculus descendens etiam per filiam, ex eo qui primū fuit de feud. inuestitus, repellit fœminam etiam proximiorum. Quid igitur (inquunt) si vasallus fuit inuestitus pro se & hæredibus suis masculis & fœminis postea decedit relicto duabus filiis, ad quas æqualiter feudum peruenit, cum nullus sit masculus. Deinde altera ex iis decedit relicto filio suo, an iste filius repellat materem ad successionem partis feud. iam sibi à morte patris quæsitæ. In quo gl. & post eam And. Iser. Mart. Laud. & Card. Alex. tenent pro nepote. At contra tenent Iac. Bel. Bal. Nic. Neap. & Alua. quos sequitur Fran. Curt. Iunior in tract. feu. in secunda parte, char. 5. vers. 28. Et multas hinc & inde rationes adferunt, quas omitto, nihil huic loco profuturas. Nèpe hic casus longè diuersus est, in quo constat nihil iuris fuisse quæsitum filia propter natiuitatē posthumi, qui tēpore mortis patris habetur pro iam nato, vt vide licet æquè succedat, ac si natus esset, dum pater moritur, per l. qui in vtero. ff. de stat. hom. cū sim.

27 ¶ Possit autem principalis illa conclusio quæ abigit fœminam à iure primogenituræ aliter limitari, nisi ipsa primogenitura, aut vt alij vocant maioria, siue maioratus, siue item maioratus fuisse primū à fœmina institutus: neque enim fœmina fœminam repulisse censeretur ab eo iure, vt etiam si vtatur verbis masculini sexus, aut quæ ad masculos referri soleant, præsertim ipsis masculis deficientibus, vt pulchrè per Pet. Ancha. conf. 339. pro maiori, col. 4. vers. tertio quod proles. Socii in l. Galus. §. nunc de lege, col. vlt. vers. pro quo tamen adducas. ff. de lib. & posth. & in repeti. l. cum auus, col. 46. vers. tertius casus. ff. de condi. & demon. & Iac. in l. sed si hac. §. liberos, in 1. not. ff. de in ius voc. & conf. 117. in caussa, col. 2. vers. 2. principaliter lib. 4. & Philip. Dec. in c. in præsentia, col. 14. vers. vltimo etiã alius casus, de probat. & Fra. Curt. Iunior in tract. feu. parte 3. col. 2. vers. secundò singulariter, & Fran. Ripa, lib. 1. respon. c. 1. char. pe. nu. 74. sed vbi cessaret, & Ant. Rub. con. 22. testator, col. 2. vers. quartus casus, & Hier. Grat. confic. 110. thema, col. 4. vers. circa secundum, lib. 1. & Moline. in consuet. Parisi. tit. 1. §. 16. col. 5. vers. hanc conclusionem. Et facit etiam quod scribit Bal. in l. quoties, col. 2. vers. sed pro alia parte. C. de suis & legit. & Fran. Arc. in d. §. nunc de lege, col. vlt. vers. sed quicquid, & quæ scripsimus in legibus Connubialibus in §. 1. nu. 23. cæterum.

VNDECIMA QVAESTIO

1 **V**Ndecimò iuxta præcedentia quæro, Nūquid saltem in hoc casu filia primogenita admittetur, videlicet si in contractu matrimonij maritus donauit primogenito ex eo præcipuum aliquod castrum. Ex quo quidem matrimonio nata primū fuit filia, deinde plures filij. Et videtur quod sic per l. illa vers. §. pueri, & l. patrem, & l. liberti. ff. de ver. sign. Nam & masculinum semper continet fœmininū, vt expressè dicit tex. vtens eo verbo, semper, in l. qui duos mulos. ff. de leg. 3. cum aliis multis si collectis à gl. & Decio, in l. ff. de ver. sign.

2 ¶ Verum Guido Pap. sing. 522. incip. in contractu matrimonij, tenuit ad illud præcipuum eam filiam non admitti, sed filium qui prior post eam natus est. Nam donans censetur intellexisse de primogenito masculo, non fœmina cui talia præcipua relinquere aut donari non consueuerunt, arg. c. 1. in prin. & §. 1. tit. de succ. feud. Nec semper verum est masculinum concipere fœmininum, cum Iurisconsultus in l. pronuntiatio, in prin. ff. de ver. sign. scribat pronuntiationem masculini sexus ad vtrunque sexū plerunq. porrigi, quasi nõ semper: quia si de cõtrario appareat, nõ id procedet. l. Lucius. §. questum. ff. de leg. 3. Et ex consuetudine nobilitū est, vt tales donationes faciãt masculis, & nõ fœminis.

3 ¶ At etiam ex charitate & affectione, quam maiorem habent in masculos, quàm fœminas, ideo hæc

De eadem re.

De eadem re.

Quid si fœmina accepit possessionem primogenituræ, et post nascitur primogenitus.

Quid si fœmina ab initio primogenituræ constituerit.

Si in cõtractu matrimonij siue rit donatū primogenito, an comprehendatur primogenita.

De eadem re.

sequi debemus per l. si seruis plurium. §. vlt. ff. de leg. 1. & l. si fuerit. ff. de reb. dub. In idque conuenit communis loquendi & intelligendi modus, quem inspicere debent. us. l. liberorum. §. quod tamen Causius ff. de leg. 3. & l. cum de lanionis. §. a fin. ff. de fund. inst. & l. Labeo. & ibi Bar. ff. de supel. le. Et ita voluit Iac. Are. in d. l. Lucius. §. quæ situm. ff. de leg. 3. Is autem qui primus nascitur post dictam filiam, est primogenitus respectu aliorum. d. l. si fuerit, in ff. de reb. dub. & in §. ordinatum. iuncta gl. in Auth. de hæc. & falci. Et ita dicit Guid. Pap. se consuluisse. Si vis autem scire an & quando & quomodo masculinum aliàs concipit femininum, nos eam rem omnium, ni fallor, abundantius, me tra & iuimus in tractatu Retractuum libr. 1. §. 1. gl. 9. in verbo, ou lignagiu. num. 277. & quia nostra, cum multis sequent. vsque ad u. 244.

DVODECIMA QVÆSTIO

An salte filius primogenitus cõsequatur ius primogenituræ. Cessante causa exclusionis ea cessat. 2. Nepos filii a dote exclusus a statuto, aut que renunciauit nõ excluditur.

Dvodecimò quæro, quia dictum est primogenitam non cõsequi ius primogenituræ, an saltem filius huiusmodi ius obtineat, cum videatur cessare ratio, quæ filia excludit propter sexum femininum, qui non comprehenditur in statuto loquente per masculinum. Et cessante causa exclusionis, cessat exclusio. l. instituta, & l. pater filium. & l. si is qui. ff. de inoffic. testamen. l. 2. §. si mater, ibi, cum enim prælatio. ff. ad Trebell. & voluit Bal. con. 21. punctus quæstionis, lib. 3. cum multis concor. à me adductis in nostro tractatu, cui titulum fecimus, Cessante causa, cessat effectus, in 1. parte, num. 94. in ip. exclusionis causa, cum seq.

Ad idem. 3

¶ Et propterea dicunt nostri iurium interpretes, quod si ex statuto filia dotata non succedat, aut si filia renunciauit hæreditati paternæ, & ipsa filia exclusa per huiusmodi statutum, vel renuntiationem decedat ante patrem, relicto nepote, is succedet auctori non obstante matris exclusione. Nempe cessante causa exclusionis, cum ex sua ipsius persona & legis beneficio, & nõ matris veniat. Et quæritum ad primam voluit Bal. in l. maximum vitium. C. de lib. præte, vbi ita dicit tenuisse disputando Iac. But. & idem Bal. in l. scimus, omnino in fi. prin. C. de inoff. test. l. as. in l. qui se patris, col. pe. ver. facit quod mirabiliter. C. vnde libe. Quantum ad secundam, voluerunt Bar. & alij in l. qui superstitis, ff. de acquir. hæred. & in l. si arrogator. ff. de adop. Bal. in l. pactum. in 2. q. & ibi recentiores. C. de collat. de quibus & alibi dicam plenius.

Ad idem. 4

¶ Ideò Franc. Tigni. in quodam cons. incip. super quæstione quæ oritur, prout cum retulit Io. Cæpe. in tracta. statutorum feminas repellentium, q. 2. consuluit nepotem ex filia non repelli à successione auctoris ex statuto excludente feminas. Et id quidem huiusmodi rationibus, quia statutum loquitur de filia siue femina, non verò de nepote, ideò remanet in dispositione iuris communis. l. commodissimè. ff. de lib. & posth. cum simil. Item quia femininum non comprehendit masculinum. l. si ita scriptum, in prin. ff. de leg. 2.

Exclusa femina, excluditur et mas ex ea.

¶ Sed & hæc quoque adici potest. Et tantum quæ ad filios perueniunt ex prouisione patris, adimuntur filiis ob causam in patre contingentem. Non etiam ea quæ ex prouisione legis veniunt. l. si arrogator. & ibi no. ff. de adop. & no. in l. diui fratres. ff. de iure patro. Sed successio aut ad nepotem, non ex prouisione aut persona patris, sed legis prouisione transfertur. l. lege obuenire. ff. de verb. sign. & l. vlt. ff. de suis & leg. & l. nam & si, in prin. ff. de inoffic. test. & voluit Bar. in l. §. si sit nepos. ff. de collat. dot. cum concord. quæ adferam infra in 4. q. in 7. ratione pro patruo. Et facit etiam quod dicam de filio primogeniti furiosi infra in 23. q. nu. 14. intellige igitur.

Ad idem. 6

¶ Verum his non obstantibus credo nemini futurum dubium, si filia non succedit in iure primogenituræ, neque etiam eius filium succedere. Nam quod ex radice est, eius naturam, à quo procedit, & ortum habet, sequatur necesse est & ea amputata ramos decidere necesse est. Ita in terminis nostræ quæstionis dicit Io. And. in c. ad apostolicæ. de re iud. lib. 6. in nouella. quem sequitur Bal. in l. ff. de Senat. vbi per hoc dicit, quod cum filia Regis Franc. in regno non succedat, filius eius scilicet Rex Angliæ in regno Franciæ nullum ius potest prætere. Et si malè, inquit, successit Regibus Franc. forè fuit propter aliam causam, quæ erat in mente diuina, non propter illam, quæ erat clara pro rege Franc. Quia in cautato non potest esse plus virtutis quàm procedat ab influenti potentia causæ, vt dicit esse expressum in c. 1. §. hoc autem notandum, tit. qui feu. dar. post sequitur Marti. Lau. in tract. de primogenitura, col. 7. ver. vidimus in superioribus, & Ant. Corf. qui multum commèdat, in tract. de potest. Reg. in 66. q.

Rationes eius rei. 7

¶ Et ad hoc certe bene facit ille text. à Bal. citatus in d. §. hoc autem notandum, vbi quædam modum regulariter non succedunt feminæ in feudis, ita nec masculi descendentes ex eis, & in c. 1. tit. de success. frat. vel gradi. succe. in feu. vbi ita scribitur, Proles feminini sexus, vel ex feminino sexu descendens ad huiusmodi successione[m] aspirare non potest. Et in priori loco gl. dicit huius rei rationem assignari non posse, sed reijcit in l. gis vel consuetudinis auctoritatem, vt sit pro ratione voluntas, quam sequitur Ludo Bol. cons. 1. col. 4.

Alia ratio. 8

¶ Verum id non esse sine ratione satis constat ex eo quod iam diximus. Ideòque omnes Docto. ibi eam gl. repræhendunt, adducuntque plures rationes, videlicet Andr. Iser. Nic. Neap. Aluar. & Card. Alex. quia successor non debet esse melioris conditionis, quàm autor suus, à quo habuit causam, per l. in his. §. 1. & l. quod ipsis. ff. de reg. iur. vnde vitium auctoris debet durare etiam apud sobolem, arg. in Auth. vt om. obed. iudi. in prin.

¶ Iaco. autem Bel. hanc ponit rationem, quia cum sublata sit media persona, non potest sequi persona admitti, arg. l. meminimus. C. de leg. hæred. & l. duo Marco. C. de quest. & l. hæred. in prin. &

§. j. ff. de pæn. & l. nullus. C. de Decur. lib. 10. Quam rationem confirma ex Alua. quia sublatis mediis videntur sublata extrema, vt per Dy. in c. indultum, de reg. iur. lib. 6.

Alia.

¶ Aliam in idem tamen recidit reddidit Bal. quia successio non fit per saltum, & ideò necesse est, vt gradus præcedens sit successibilis. destructo enim ordine, destruitur & ordinabile. l. tria prædia. ff. de seruit. rust. prædi. Et ad destructionem antecedentis destruitur & destructio consequentis. l. j. §. huius. ff. de offi. eius cui mand. est iurisdic. A quo non longè etiam distat Marr. Lauden. ratio, quæ est huiusmodi, quia remota radice, remouetur omne consequens ex ea. per l. si viua. C. de bon. mate.

Alia quoque Ardi.

¶ Aliam quoque adfert Iac. Ardi. quia priuilegia concessa etiam posteris non extenduntur ad posteros descendentes ex feminis. l. j. in fi. & l. immunitates. ff. de iur. immu. Sed & Bal. in l. quoties, post prin. C. de suis & legi. huius rei quoque subtilem, vt aliàs semper, rationem adducit, præcedenti non absimilem, quoniam videlicet masculi ex feminis descendentes carent principio producente, femina enim non est agens aptum ad operandum transmissionem, licet masculus sit patiens aptum ad confirmandum si fieret transmissio. Itaque sicut prædium medium quod non seruit, impedit tamen seruitutem. l. qui sella. §. in rusticis. ff. de seruit. rust. præd. per quem dicit Pau. Cast. con. 42. r. quod ista mater, col. 2. ver. 2. sic, lib. j. quod quocumque de vno extremo ad aliud fit transitus per medium, si illud medium sit inhabile, transitus impeditur, vbi & ad hoc allegat d. l. tria prædia, eod. tit. & l. seruitutes prædiorum, in fi. ff. de seruit. Igitur sicut prædium mediū (vt ad Bal. redcamus) quod non seruit, impedit seruitutem, ita media persona, quæ non seruit in feu. scilicet mulier quæ non potest seruire, nec dominum in bello iuuare, impedit seruitutem, hoc est feu. quod & ipsum quædam seruitus est. Nam omnis fidelitas est contraria libertati, cum olim, extra de priuileg. Nec obstat, inquit, l. 3. §. si emancipatus le. ff. de bo. pos. contra tab. vbi vitij filij non nocet nepoti, quia ibi subiecta materia non respicit nepotem, hæc ferè Bal.

Alia item.

¶ Idem quoque Bald. in l. maximum vitium, col. 1. C. de lib. præter hanc item adducit: quia mutato sexu, non mutatur tamen ratio exclusiua: cum non possit venire, nisi tanquam matris imago, arg. l. illam. §. pe. C. de colla. sed mater inuenitur exclusa, ergo & filius: quia nisi in capite principij sumat, non potest ulterius procedi, arg. l. quæcunq; gerimus. ff. de act. & oblig. Et rursum col. 4. ver. quare duo, ostendens id procedere etiam si statutum non reciperet interpretationem, quia hoc, inquit, non est per interpretationem, sed per viam rationem, quia nascitur ex inhabili materia. nam mater eius à qua sumeret formam succedendi, sicut sumit originem nascendi, est inhabilis & aliena: ergo quicquid ex ea sequitur, ar. l. 2. C. de lib. & eorum lib. quæ ratio non admodum distat à superioribus.

Statutum ardens feminas à successione extantibus masculis, ardet et masculos exte.

¶ Quæ cum ita se habeant, ideò & statutum & pactum arcens feminas à successione parerum, extantibus masculis, repellit & masculos descendentes ex eis, vt voluerunt vltra prædictos Cy. in l. j. col. 2. ver. iuxta hæc quæro. C. quæ sit long. consue. & in auth. post fratres, la 2. C. de le. hæred. Spec. tit. de loca. §. nunc aliqua, ver. 1. 46. & ibi Bal. in addi. qui dicit vnū huic nostræ quæstioni admodum accommodatum, quia licet nepos ex filia contineatur appellatione liberorum, per l. j. C. de condic. infer. non masculorum. Idem Spec. tit. de feud. §. quoniam, ver. 26. Ioan. And. in addi. ipsius in rub. de testa. col. vlt. & in rub. de succes. ab intest. col. j. & And. Iser. in c. j. tit. de gradi. suc. Barr. in l. 2. §. sed videndum, in fi. & iterum in l. vlt. ff. ad Tertul. & in l. liberorum, col. 6. ver. quæro quid si filia dotata, & ibi Alex. in addi. ff. de ver. sign. Bal. in l. quod verò, post prin. ver. quæro dicit statutum. ff. de leg. & in auth. si quas ruinas, paulò ante fi. C. de fact. eccle. vbi & huius quoque rationem efficit, quia inhabilitas mediij inducit inhabilitatem in extremo, per d. l. tria prædia. & idem Bal. in l. venia. & ibi quoque Raph. Ful. Alex. Anto. de Alex. & recentiores. C. de in ius voc. & in d. l. maximum vitium, col. j. & iterum col. 3. ver. quare dico, & post eum Salyce. ibi, in 1. & 3. q. & Pau. Cast. col. 1. C. de lib. præte. & idem Bal. in l. vlt. col. 1. C. eo. tit. & in l. si verò. §. de viro, circa medium, vbi etiam Imo. in fi. ff. sola. matr. & in auth. cessante, col. 4. C. de legi. hæc. & in l. illam, vbi & Pau. Cast. col. pen. ver. ideò cogitauit, qui hoc dicit esse verum sicut euangelium. C. de colla. & in l. gallus. §. instituens, & ibi Imo. ff. de lib. & posth. & in l. sed & si hæc. §. liberos, vbi etiam Angel. Pau. Cast. & Alex. ff. de in ius vocan. & in l. si quis filium, col. pen. ver. quæro retento statuto. C. de inoffic. testa. & in l. sancimus in prin. in vlti. qu. C. eod. tit. & conf. 2. verba statuti, post prin. lib. 1. & conf. 69. antiquum statutum, col. 2. ver. nunc videndum est, eod. lib. 1. quod errore impressorum inculcatum est in conf. 426. lib. 3. & conf. 171. inter illustrem principem, lib. 2. & con. 292. verba pactorum, col. vlt. lib. 2. & late con. 40. quidam magnus nobilis, lib. 3. & con. 76. an statutum idem excludit, eod. lib. 3. Alber. in auth. itaq; C. com. de success. Angel. in §. neque illo, per illum tex. in Auth. de tri. & femis. vbi dicit ita se pluries consuluisse, vti etiam fecit, conf. 210. statutum supradictum, & con. 342. totum dictum statutum. Saly. & Raph. Fulg. in l. si viua. C. de bon. mate. Anto. in cap. vlt. char. 13. de consue. & conf. 46. rectè decusum. Petr. Anc. in repe. c. 1. in 14. q. princ. ver. tertio principaliter, & ver. capio nunc quartum membrum, de conf. & in Cle. r. de bapt. & conf. 339. pro maiori intelligentia, col. 3. in fin. vbi & has rationes adducit, quia non debent admitti quorum repelluntur authores, c. licet ex quadam, de testib. & ex infecta radice fructus non producit. §. vulnerato. r. qu. 1. Card. Flor. in addi. conf. 135. Titius cuius. Pau. Castr. in d. l. qui superstitis. in fin. ff. de acq. hæred. & in l. si defunctus. C. de suis & legi. & in d. l. Gallus. §. nunc de lege. & ibi Alex. Fran. Arc. & Ias. ff. de lib. & posth. idem Pau. con. 7. super i. dubio seu quæsito, col. vlt. ver. his tamen non obstantibus lib. 1. & con. 119. incip. hæreditas prædicta videtur, ante fin. eod. lib. 1. & con. 361. statutum dicit, eod. lib. 1. & con. 431. quod ista mater, col. 3. eo. lib. 1. & con. 91. præsuppositio quod

quod dictum statutum, lib. 2. & conf. 146. viso puncto, col. 2. eo. lib. 2. & con. 215. primò videndum est vtrum prateritio, in prin. eo. lib. 2. & con. 441. præsupposito, lib. 2. & con. 190. nouiter, col. 2. eo. lib. 2. & con. seq. visis & diligenter examinatis, col. 3. & seq. & con. 215. primò videndum est, ad prin. eodem lib. 2. Domi. in c. j. de tempo. ordi. lib. 6. Raph. Cu. con. 117. in testamento, in primo dubio. Ro. consil. 40. visis & discussis, & con. 129. licet magna apud mc. Alex. conf. 75. visis & indiligenter prospectis, col. 4. ver. quò ad secundū, vsque ad fin. con. lib. j. & con. 43. consideratis his, col. 3. ver. pro hoc etiam adducit lib. 3. & con. 53. inuocato suffragio, col. 2. lib. 4. si tamen Alex. est illud conf. & rursum con. 56. Aldrouandus, col. vlt. li. 5. & con. 37. viso themate, col. 3. nu. 11. lib. 6. & con. 188. consideratis verbis, ante si. eo. li. 6. Benedic. Ca. con. 18. cum viso & considerato, col. 2. & conf. 104. eiusdem initij, col. 2. con. 108. cum vt præsupponitur, col. 3. ver. ad hoc facit, & con. 137. & si viso col. j. D. Nicol. Peru. in tracta. de succes. ab intesta. char. 4. in paruis, ver. sed primò quæro, vbi de hoc late scribit. Corne. consi. 21. videtur prima facie dicendum, col. j. lib. j. & con. 57. videtur prima facie, j. col. vlt. ver. & alià, lib. 2. & con. 124. ardua, col. 4. ver. nam si testator, & seq. eod. lib. 2. & con. 146. in hac consultatione, col. 3. eod. lib. 2. Barb. con. 47. illud in medium afferam, col. 4. lib. 3. & con. 61. illud deducitur, col. 1. lib. 4. Franc. Curt. Senior conf. 45. statuto seu consuetudine, col. 5. Soci. con. 5. præsens consultatio, col. vlt. versic. 9. probatur, lib. j. & con. 51. prosequendo ordinem, col. 2. ver. 3. probatur, & seq. eod. lib. 1. & con. 251. quoniam in præfenti, col. 9. ver. confirmatur ista conclusio, li. 2. & consi. 63. visis testamēti, col. 10. vers. ex quibus inferitur, lib. 3. & con. 73. capiendo primum, col. 5. lib. 4. & con. 89. circa præmissum, col. 2. eo. lib. 4. Cardi. Alex. in arbore consanguinitatis, col. 13. vers. secundam autem partem. Lau. à Fan. in §. cæterum, col. 36. Insti. de leg. ag. suc. Carol. Rui. conf. 39. visis, col. 5. ver. secundò principaliter, lib. 1. & late conf. 18. circa casum, per totum lib. 3. Iaf. in l. si mater tua, col. pen. vers. confirmo etiam per illud. C. de succe. edic. & con. 141. an ista difficillima, col. 6. ver. item statutum excludens, lib. 2. & inter cōf. feu. Alber. Brun. conf. 8. circa primum consultationis articulum, col. 3. ver. ista sunt in effectu, & ipse Alber. Brun. in tracta. de statutis mulierum, in 6. arti. prin. ver. & primò quæro, in 11. char. vbi ad hoc multa allegat. Franc. Curt. Junior, conf. 5. facti contingentia, col. 23. Matth. Afflic. in constitutione Siciliae incip. in aliquibus, col. 5. ver. 4. quæro, & Geor. Nat. in rep. c. qu. muis, char. 8. versic. 8. quæro, de pa. & lib. 6. Philip. Decius, conf. 399. conclusionem, col. vlt. & conf. 484. æquitati, post princip. late Io. Campe. in tracta. statutorum repellantium fœminas à succes. q. 21. an statutum excludens, & Geor. Nata. in fi. tracta. in 8. q. 2. q. prin. Steph. Bert. con. 245. viso testamento, nu. 5. li. 3. Anto. Rub. con. 16. in causa Ioannis, col. 4. ver. non obstat id quod dicit, & Ludo. Gozad. con. 26. in causa illustrissimorum, col. 6. numero 34.

13
Nepos ex spu-
rio nō succedit
vni nec eius pa-
ter.

14
Nec potest in-
stitui ex testa-
mento.

15
De eadem re.

Excl' d' suc-
cessione exclu-
dunt ex 16
descen. ex ch.

¶ Sic & in simili dicimus quòd quæadmodum filius illegitimus non succedit patri, ita nec nepos ex eo etiam legitimus, nempe infecta radice per text. in l. vlt. & ibi gl. Odof. Cy. Saly. & alij. C. de natur. lib. 10. And. in Addi. Spec. tit. de succe. ab intest. §. j. in addi. incip. Accursius, & Collecta. in c. per vene- rabilem, statim post prin. extrà qui filij sunt legit. Bal. in l. vlt. in fi. C. de ver. sig. Panor. in c. causam, le j. per tex. ibi, & etiam in c. lator, quod proximè sequitur, etiam per illum tex. eo. tit. late Raph. Fulg. con. 23. Engelbertus, col. 2. ver. ad secundum respondetur. Pau. Cast. in d. l. Gallus §. quod si is, ff. de li. & posth. Alex. abunde con. 74. super eo de quo quæritur, lib. 5. Bened. Capy. consi. 1. circa quod & si videatur, col. 5. ver. pro quo etiam facit quod tenuit, & con. 136. & si videatur, col. vlt. Corn. con. 130. ad euid. entiam, col. pe. ver. & filij, lib. 4. Iaf. in l. hæreditas, col. vlt. C. de his qui vt indig. Philip. Deci. con. 85. diuino implorato præsidio, & con. 471. iuridicam esse arbitror, circa medium.

¶ Quod adeò procedit, vt ex multorum sentētia nepos legitimus ex incestuoso, aut aliàs nato ex dampnato coitu, non possit ab auo institui ex testamento, vt no. voluit Bald. in l. si quis incestus, circa medium. C. de incest. nup. quod pro sing. refert & sequitur Alex. in d. l. Gallus §. quid si is, col. pen. ver. 2. limita. ff. de lib. & posth. vbi dicit, quòd non meminit ab alio tactum, & hoc quoque pro sing. citat, licet non sequatur Iaf. ibi in vtraque lec. col. pe. Quamquam idem tenuit ipse Bal. in d. l. Gallus §. quidam rectè, col. antepe. vbi & hoc dicit tenuisse Rob. disputado. quem etiam refert & sequitur Spec. tit. de succes. ab intest. §. j. ver. quid ergo si habens, & ibi Io. And. Et idem quoq; tenere Odof. Ray. & Cy. in d. l. vlt. C. de natu. lib. Raph. Fulgo. con. 23. Hengelbertus, in 2. dub.

¶ Tu tamen de hoc postremo ne erres (id enim prætereundum non mihi visum est) vide Bar. in d. l. Gallus §. quid si is, & ibi omnes Doct. & eudem Bar. late con. 118. Odutius, & Signo. conf. 114. thema sic se habet, quidam habens filium, Bal. in l. si seruus, ff. de acq. hære. & con. 66. si dicta institutio, col. 2. lib. j. & con. 146. titulus, col. 2. ver. item licet sint diuersæ, lib. 1. & con. 406. casus talis est, quidam magister, lib. 3. & con. 363. quæritur vtrum filius ad fi. li. 5. Fed. Sene. con. 57. videtur mihi, in 6. dubio. Col- lec. in c. per venerabilem, col. j. extrà qui filij sunt legi. Ange. in l. vlt. C. de natur. libe. Pau. Cast. conf. 467. viso dicto puncto, col. 9. ver. circa tertium, lib. 2. Alex. con. 158. viso testamento, col. 1. vers. item respondeo, eo. lib. 7. Corne. latissimè con. 25. in consultatione, lib. j. & con. j. in præfenti ardua, col. 13. ver. circa sextum, lib. 3. Bened. Cap. con. 2. cum viso considerato, in 6. dubio. Guid. Pap. con. 94. effe- ctus narrationis, col. j. & seq. Iaf. in d. l. Gallus, vbi supra. Ludo. Sard. in tract. legitimationis, quo loco de successione spurcorū differit, in §. q. Phil. Deci. conf. 492. visa legitimatione, col. 2. ver. sed tamen ex abundantia, vsq; ad fi. & Steph. Bertran. con. 96. etiam si verum esset, col. 7. lib. 3.

¶ Sed vt redeamus, est regula generalis, quod quando vna persona prohibetur succedere, prohiben- tur & descendentes ex ea, quique etiam non descendentes ea mediante attinent ad illum, de cuius succes-

successione tractatur, per l. j. & ibi not. ff. quis aliq. test. prohi. & l. mulieri, & ibi not. ff. de condi. & dem. & l. cum quasi. §. sed & si quis, ff. de fideicom. libe. & voluit Bar. in l. 2. §. videndum. ff. ad Tertul. Bal. Ang. Raph. Fulgo. Pau. Castr. in d. l. illam. C. de colla. Bald. in d. l. maximum vitum, col. j. & ibi Saly. C. de lib. præte. & in l. Nefennius, col. j. ver. in tex. ibi repetere, per illum tex. quem dicit melio- rem totius iuris. ff. de neg. gest. & in l. quod verò, col. j. vers. sed quid si verba. ff. de leg. & con. 467. de iure communi, lib. 2. Ange. in §. reliquum, ex diuerso, per illum tex. in Auth. de hære. ab intest. & in d. §. neque illo, in Auth. de tri. & femis. vbi ita dicit se pluries consuluisse. Petr. Anch. post Vber. Cremon. in repe. d. c. j. ad fi. vers. occurrit etià illa qu. de constit. & con. 389. visis diligenter, col. j. Raph. Co. d. con. 117. Fra. Ramp. inter con. Bal. cōf. 88. circa secundū quæsitum, circa mediū, li. 3. Pau. Castr. con. 27. dicendum est dictam hæreditatem, post prin. & iterum circa medium lib. 2. Panor. conf. 75. primò videndum, col. 3. lib. j. Alex. conf. 80. viso & opportune, col. 4. ver. item si statutū, lib. 1. & con. 174. super eo, col. 2. lib. 5. & Bened. Capra. d. con. j. col. 3. ver. sed his non obstat. cum multis seq. & con. 136. & si videatur, col. vlt. & late Corn. d. conf. 21. col. j. lib. j. & con. 335. primum consultationis articu- lum, col. 1. ver. tamen his non obstantibus, eo. lib. j. & d. con. 57. col. 2. lib. 2. & con. 116. difficultas prin- cipalis, col. j. eo. li. 2. & con. 133. quamuis videatur, col. 2. ver. & si non admitteretur, eo. li. 2. & con. 90. scrupulosa, col. 4. in fi. li. 3. & con. 97. quamquam videatur, col. pe. eo. li. 3. & con. 162. constat quod de iure, col. 2. ver. ex quibus patet, lib. 3. & con. 206. viso supra dicto themate, col. 2. eo. li. 3. & con. 234. pro decisione, col. 2. li. 4. & con. 276. constat matrem, col. 2. ver. licet autem, col. 4. & con. 307. in hac con- sultatione, col. 3. in litera g. eo. lib. 4. Soc. con. 241. circa primam difficultatem, col. 8. ver. 3. ista opinio, li. 2. & con. 28. fuit quidam Petrus, col. pe. li. 4. & Phil. Dec. con. 85. diligenter, in fi. & consil. 311. in casu proposito, col. 2. & Hippol. Marf. con. 93. aperiat, col. 2. ver. & sic ex istis, lib. 2. Et facit quod legitur & no. in c. statutum de hære. libr. 6. & in c. vbiunque de poenis, eo. li. An tamen id semper procedat vi- debis per eos quos supra citauimus, & maxime per recēiores, & per Bal. con. 447. statuto cauetur, lib. 4. adeo sibi parum constat in eo dubio an exclusa matre intelligatur exclusa auia, vt bis aut ter sententiam in eodem conf. mutauerit, & forte alibi dicemus. An autem appellarijone descendentiū, siue hæredum masculorum veniant masculi ex fœmina, dicemus infra in seq. q.

DECIMATERTIA QVAESTIO

Decimotertio quæro consequenter superioribus quæstionibus, de specie quã vidi ex facto con- tingere. Titius decedit relictis nepotibus ex duabus filiis ante mortuis, nepos ex primogenita petit eam partem quæ ex statuto vel consuetudine debetur primogenito: nepos ex secundogenita id negat fieri debere, sed tantum id eum capere debere, quod cepisset eius mater quæ primogenita erat, si quicquam præcipuum filia primogenita habet, aut nihil, si nihil ea captura fuisset pro filio primogenitæ facit quod tempore mortis aui de cuius successione agitur, reperitur primogenitus & quidem masculus, quod tempus inspiciendum est, cum quæritur de qualitate & conditione hære- dis. l. non oportet. ff. de leg. 2. & l. interuenit. ff. de leg. præf.

An id semper procedat.

Nepos ex pri-
mogenita an
cōsequatur ius
primogeniti-
æ contra ne-
potem ex secū-
dogenita.

¶ Ideoque obstare non videtur quòd sit ex filia, quia satis est vt sit masculus eo tempore, quo suc- cessio defertur. Nam & masculorum appellatione veniunt masculi ex fœminis vt probat tex. in §. 1. in Auth. de hære. ab intest. vend. in illis verbis, si quis igitur descendentiū fuerit, ei qui intestatus moritur cuiuslibet nature, an gradus, siue ex masculorum genere, siue ex fœminarū descendens. Et iterum in illis verbis, nulla introducenda differentia, siue masculi siue fœminæ sint, & seu ex mascu- lorum prole, seu fœminarum descendant. Ex quibus intelligimus & masculos & descendentes dici etiam qui ex fœminis descendant. Nec simplici appellatione masculorum descendentiū solos de- scendentes ex masculis contineri: ideo non satis fuisset legislatori dicere, siue masculi sint, siue fœmi- næ: sed adiecit, siue ex masculorum, siue ex fœminarum prole descendant: quod fuisset superua- cuo adiectum, si masculi descendentes hi tantū intelligerētur qui descendant ex masculis. Et in hoc expendit cum tex. Raph. Ful. conf. 86. ex facto proponitur, col. 1. vbi ex hoc consuluit, substitutione factam vt veniat hæreditas in descendentes masculos comprehendere masculos ex fœmina, & ei con. subscripsit alter Raph. Co. & idē ante eos voluerunt Dyn. & Alb. in l. Neratius. ff. de manu. test. test. per l. vlt. de pollici. & l. cognoscere. §. liberorū. ff. de verb. sign. sed illi text. loquuntur de appella- tione liberorum simpliciter, & voluit etiam Carolus Rui. con. 120. viso, col. 3. ver. sed præmissis, lib. 1.

Masculorū ap-
pellatione an
ueniant descen-
dentes ex fœ-
mina.

¶ Et facit etiam quod iste primogenitus filia primogenitæ non succedit ex representatione matris. nec enim necesse est, cum non succedat cum patris. Et si necesse esset, tamen non succederet ex persona ipsius matris, sed ex propria ipsius persona, & iure proprio, cum illi filia matri ipsius non fuerit delata hæreditas, vt quæ mortua erat ante eam delatam, vt eleganter declarat Barto. in l. 1. §. si sit nepos. ff. de collat. doti. & in l. 1. §. si sit filius. ff. de coniu. cum emanc. libe. Sal. Alex. Cor. Fran. Aret. & Iaf. in l. si ams. C. de liber. præte. cum aliis multis concord. à me latius congestis infra in 40. quæstione, in 7. ratione pro patruo. Sed hæc ratio non satis est tuta, vt constabit ex seq. vers. in ea- dem 7. ratione.

An succedens
per represen-
tationē patris
ueniat ex per-
sona ipsius, an
propria.

¶ Sed vtrumeunq; sit de e ratione, hanc partē maxime adiuvat quod responsum est à Iac. Butr. vt illud retulit Pau. Cast. con. 421. quod ista mater, col. 2. ver. ad confirmationem, lib. 1. quod stante sta- tuto, vt fœmina non succedat extante masculo, nō excluditur filius filia per masculum, vt qui non sit fœmina, nec ei obstat matris qualitas. Et idem quoque voluit ipse Paul. Castr. in l. 1. post princ. C. condit. inser. in casu illius licet secus esset in cōcessione feudi vel emphyteusis ex natura rei quæ conced-

An filius fœmi-
næ excludatur
per masculum.

conceditur, de quo statim dicemus. & sequitur Cepo. caularum ciuiliu conf. 7. punctus quaestiois, col. pen. ver. item quod ista verba.

5 Praefertur filiis ex foemina etiam remotior filia ex masculo in feudo.

¶ Sed & quod plus est, etiam in feudo coeesso pro se & haeredibus suis masculis, & foeminis ex eo descendentes, ita tamen vt masculi praeferrantur foeminis, constanter responderunt Philip. Cassola Regiis, & cum eo alij sedecim Doctores, & subscripsit Gaspar. Cald. inter con. Bal. con. 137. dominus Iordanus, li. 2. praefertur filium ex foemina etiam gradu remotiorem filiae ex filio, per multa quae illic allegant, quae sunt omnibus obuia, sed nullus omnino melior est tex. quam in c. 1. tit. de eo qui sib. & suis haer. Et idem propemodum consuluerunt Pet. Anc. Floria. & alij inter cons. ipsius Petri Ancha. con. 359. nos Pet. de Anc. videlicet nepotem ex filia praefertur sororibus matris cum sit masculus, licet sit ex foemina. Et idem quoque in simili propemodum casu voluit Carol. Ruin. con. 49. quaritur, per totum lib. 1. Ibi enim erat quaestio de liberatione concessa quibusdam & eorum descendentes masculis, in quibus dicitur comprehendendi masculum ex foemina ex illis descendentes, & ad id alia quaedam allegat quae videbis.

6 Contrarium super periorum. Masculum non censendum ex foemina nati.

¶ Contrarium tamen hic videtur, nempe masculum non esse censendum, qui ex foemina natus est, quantum ad successionem & aliorum exclusionem pertinet, respectu ipsius foeminae, vt expressim voluit Ricar. Malum. in disputa. incip. Titius habens duos fratres, & Io. And. in addi. Spec. in rub. de test. col. vlt. Bald. in addi. eiusdem, tit. de loca. §. nunc aliqua, ver. 146. vbi dicit, quod licet nepos veniat appellatione liberorum, non tamen masculorum, & in auth. si quas, in fi. C. de sacrosan. eccle. & in d. l. 1. in prin. & ibi etiam Sal. qui ita dicit fuisse consultum a pluribus, & Pau. Cast. in 2. no. casu feudi aut emphyteusis, vt diximus C. de condi. infer. & ibi item Corn. col. 4. ver. nota quod conditio, vbi dicit videri casum de hoc esse in d. ca. 1. tit. de eo qui sibi & suis haer. & item Bald. in l. 2. C. de succed. edic. & in l. fed si hac. §. qui liberos, in 3. lec. & ibi quoque Ang. in §. qui manumittitur, Pau. Ca. Alex. & Soc. ff. de in ius voc. Idem Bal. in c. 1. tit. quemad. feud. ad fil. pert. & conf. 238. quidam magnus nobilis, lib. 1. vt a quibusdam citatur, sed illud non reperi. Ant. conf. 9. viso puncto in 1. dubio, & apertius con. 46. recte decisum. Pau. Castr. in l. maritus, ad fin. C. de procur. & in l. Gallus. §. nunc de lege, ver. secus si quis dixisset, & ibi Alex. Fra. Aret. Soci. & Ias. ff. de lib. & posth. Et idem Paul. in d. conf. 42. lib. 1. & con. 91. praesupposito, col. 1. lib. 2. & con. 146. viso puncto, col. vlt. eod. lib. 2. & con. 190. no. uiter, col. 2. ver. certum est, eod. lib. 2. Benedic. Cap. conf. 18. cum viso & considerato, col. 2. & consil. 104. cuius simile est princ. col. 6. Alex. in l. ex facto. §. vlt. col. 1. & ibi Franc. Ripa. con. 2. nu. 8. ff. ad S. C. Trebel. & idem Alex. in d. l. Gallus. §. etiam si parente, col. 3. & con. 43. consideratis, col. 3. ver. pro hoc etiam, lib. 3. & con. 38. perspectis his, col. 1. lib. 6. & con. 188. consideratis verbis, col. 2. eo. lib. 6. Philip. Fran. qui tamen distinguit, in c. si pater, col. 171. ver. & pro declaratione, de testa. lib. 6. Matth. Mathesi, qui id reputat sing. not. 130. nota vnum dictum, vbi dicit multos quos ipse citat consuluisse. Franc. Cre. sing. 20. testator instituit, vbi & id sing. dicit Corn. conf. 24. ardua, col. 4. ver. nam si testator, lib. 2. & conf. 166. in hac consultatione, col. 3. ver. item videtur, eo. lib. 2. Soc. in l. cum auus, col. 46. ver. tertius casus, ff. de cond. & demon. & con. 31. prosequendo, col. 3. ver. postremo, lib. 1. & conf. 251. quoniam in praesenti, col. 9. ver. confirmatur ista conclusio, lib. 2. & conf. 65. viso testamento, col. 9. ver. ex quibus infero, lib. 3. & con. 94. pro clariori, col. 1. ver. & probatur ista conclusio, lib. 4. Guido Pap. dec. Delph. 133. sed postremo, & conf. 28. consilium, in 8. dubio. Card. Alex. in arbore consanguinitatis, col. 12. ver. Iac. Bu. disputauit. Iason in l. 2. char. antepen. ver. adde tamen quod si aliquis. C. de iure emphyteut. & inter consil. Albc. Bru. con. 9. dominus Ioannes, col. 3. vbi notabiliter limitat, nisi dispositio loquens de masculis vteretur verbis vniuersalibus, videlicet quibuscuque masculis: quia tunc intelligeretur etiam de masculis descendentes ex foeminis. Philip. Dec. in c. in praesentia, col. 18. ver. in eadem gl. ibi. l. j. extra de prob. & con. 239. primo non videtur, col. 2. ver. sed praedictis non obstant. Steph. Bertran. con. 54. dubium fuit, nu. 4. lib. 1. & con. 1. Christi, & viso consultationis themate, nu. 36. lib. 2. & con. 245. viso testamento, nu. 2. & 3. li. 3. Ioannes Crotus in rep. c. 1. col. pen. de rescrip. lib. 6. Ant. Rub. con. 35. viso testamento circa medium.

7 Responso ad contraria.

¶ Nec huic sententiae obstat text. in d. §. 1. in Auth. de haered. ab inte. ven. pro priori parte allegatus, sed potius huic posteriori sententiae adstipulari videtur: nam cum primum nominasset masculos, si sub ea nominatione descendentes ex foeminis comprehensi, aut intellecti fuissent, non erat opus postea adiacere ea verba, siue ex masculorum, siue foeminarum prole: frustra que adiecta fuissent vt pote iam intellecta, quod dicere non debemus, per l. ait praetor. §. 1. in prin. ibi, non frustra adiecit. ff. de iure iur. & l. postliminiu. §. vlt. ibi, aliis superflua. ff. de capti. cum si. Adiecit igitur & expressit legislator eo casu, de quo loquitur, intelligi masculos ex foeminis descendentes, quasi sentiat aliis casibus secus esse, vt non immerito Pau. Cast. & d. con. 241. lib. 1. & Card. Alex. in d. arbore affinitatis, & pluri ex his quos supra citauimus, nuncupatum reprehenderint illud dictum Iac. But. quod pro priori parte adduximus. Et pro hac parte faciunt omnia prope quae dicta sunt in praecedenti quaest.

8 De eadem re. 1. Casus. Cum sit mentio masculorum in contractibus.

¶ Porro in vniuersum an appellatione masculorum simpliciter veniant masculi descendentes ex foeminis, Ant. Rube. con. 22. testator, quod repetitur con. 128. id distinguit in quatuor casus. Primus is est, cum sit mentio masculorum in contractibus, & hoc casu non veniant: ideo si quis recipit emphyteusim pro se & descendentes masculis, non veniet nepos ex filia. Et ita (inquit) loquitur Specu. in d. §. nunc aliqua, ver. 146. Bal. Ang. & Pau. Castr. in d. l. sed si hac. §. qui liberos. ff. de in ius voca. & Pau. Castr. in d. l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de liber. & posthu. Nam & videmus etiam quod si quis simpliciter

si quis simpliciter acquirat emphyteusim pro se & filiis, non veniunt foeminae, ex sententia Arch. in c. si quis suadente. 17. q. 4. cum multis concor. a me adductis in tract. Retractu. tit. 1. §. 1. gl. 9. in verbo, om. legu. ager. nu. 181. nec in aliis, Et qui accipit emphyteusim pro se & descendentes masculis, videtur habere animu eam conseruandi in eius agnatione, quae non conseruatur per masculum ex foemina. Et cum excluditur foemina, consequenter & nepos ex ea, per ratione l. si viua. C. de bon. mat.

2. Casus. Cum sit mentio distributio masculis.

¶ Secundus casus est, cum statutum disponit, vt mortuo quopiam cum descendentes masculis, foeminae excludantur, & hoc casu appellatione huiusmodi descendentes masculorum non veniunt descendentes masculi ex filia vel nepte ad exclusionem filiae, cum tale statutum videatur factu conseruanda agnationis causa. Et in hac specie, vt dicit, loquitur Cor. con. 246. videtur prima facie, col. vlt. lib. 2. In quo tamen con. videtur e diametro dixisse contrarium, vt per eum videre poteris.

3. Casus. Cum institutio fratribus substituta sunt filiae, si illi sine liberis masculis decesserint.

¶ Tertius, cum instituti sunt fratres testatoris, & si decesserint sine liberis masculis, sunt substituta filiae ipsius testatoris. Et isto casu filij masculi ex filiabus fratrum ipsius testatoris, & sic nepotes ipso rum testatoris fratrum non faciunt deficere conditionem fideicommissi. Et ita dicit loqui Bal. conf. 238. li. 1. & Sal. in suo quodam cons. incip. praesupposito. & Mathesi. d. no. 130. & Pau. Castr. in d. §. nunc de lege. Idque ita declarasse Cor. in l. j. col. 4. ver. idem etiam consuluerunt. Et isto casu militat ratio, quod infecta radice censentur infecti palmices, vt per Bar. Bal. & Pau. Cast. in lillam. C. de collati.

4. Casus. Cum institutio filiabus equaliter, si aliqua earum decesserit sine masculis, substituitur alia filia.

¶ Quartus casus vbi testator instituit plures filias aequaliter, & si aliqua earum decesserit sine liberis masculis, substituit alias filias. Et tunc testator non habuit animum conseruandi bona in agnatione, sed id tantum voluit, vt masculi positi in conditione praeferrantur filiabus, & bona sua ad eos peruenirent, licet non essent de agnatione sua. Et ista ratio, quae militat in filiis masculis filiarum ipsius testatoris, militat etiam in nepotibus. Et hoc casu appellatione masculorum descendentes veniunt descendentes masculi ex foeminis, cum substitutio fiat vni foeminae de descendentes masculis. Et ita loqui Doc. relatos a Corn. in d. l. 1. C. de cond. infer. & Soc. qui Corn. nullam facit mentionem, in l. Gallus. §. nunc de lege, col. vlt. ff. de lib. & posth. Et cum his finem huic quaestioni faciam, modum id adiecerim, hanc rem latissime tractatam a C. Ruino, con. 18. circa casum, lib. 3. ex quo alia depromere poteris, & ex Soc. in d. §. nunc de lege.

QVAESTIO DECIMA QVARTA.

Decimo quarto Quarto, quia in praecedentibus quaestionibus locuti sumus de nepotibus masculis natis ex filiabus. Quid e diuerso de nepte nata ex filio primogenito ante auum mortuo. An ea succedet auo in iure primogeniturae contra patrum secundogenitum? Sed haec quaestio vnum aliud praesupponit, scilicet nepotem ex primogenito mortuo ante auum praefertur patrio secundogenito. quod an verum sit, latissime tractabimus in 40. q. Nam si patrius praefertur nepoti ex primogenito non dubium erit quin & nepti praeferratur. Sin ne pos praefertur, di. bui remanet, an & neptis. Sed accedendo ad hanc nostram quaestionem, Io Fab. in §. ceterum, col. 2. ver. & hanc materiam, Inst de leg. agna. succed. hanc quaestionem nuncupatim ponit in casu statuti vel consuetudinis repellentis foeminas a successione Baroniae. Primumque allegat pro secundogenito, quod si neptis esset filia, ea repelleretur a secundogenito etiam minore natu, vt etiam satis patet ex iis quae diximus supra, in 10. q. prin. Deinde pro filia dicit, quod ipsa repraesentat personam patris, qui si viuet et excluderet secundogenitum. Ergo & ea quoque excludit. Et in hac (inquit) partem videtur inclinare Doct. in l. pater. §. quindecim. ff. de leg. 3. vbi emptor repraesentat personam vendentis, qui est de familia, quamuis ipse non sit. Tandem subiungit huic obstare quod foemina non succedit existentibus masculis etiam remotioribus, c. 1. tit. de succed. feud. & c. 1. tit. de f. uo. rem. Et sic (ait) videtur, quod mulier prohibita succedere in baronia non succedat exist. nubus masculis.

Neptis ex filio primogenito an patrios excludat in iure primogeniturae. Qui tenent non excludere.

¶ Hae ille, qui nihil amplius dicit, tanquam in ea sententia maneat, vt secundogenitus obtineat ius primogeniturae contra filiam fratris sui primogeniti. Quod expressius affirmat in f. q. q. loquens de consuetudine tribuente annagium, vt ipse appellat, primogenito inter nobiles, vbi dicit communiter teneri, quod filia primogeniti praemortui de consuetudine ab eo iure repellitur: quae satis (inquit) consona est iuri. Et hanc quoque partem sequitur D. Bened. in ca. Raynucius, in verbo, in eodem testamento relinquens, nu. 190. de test. & Matth. Afflic. in c. 1. col. 5. nu. 20. tit. de natu. succed. feud. vbi & idem dicit tenuisse Petr. de Monteforti quemadmodum extollit Lucas Pen. in d. l. 1. C. de fru. vrb. Rom. lib. 11. cuius in id con. integrum transcripsit ipse Matth.

Qui contraria tenent.

¶ Contrarium tamen, vt scilicet filia primogeniti ante patrem mortui succedat in iure primogeniturae quod pater eius habuisset, si vixisset, repulso secundogenito, tenuit Pet. a Bel. Pert. in d. §. quindecim, quem nuncupatim refert & sequitur Io. Lupus in repe. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 10. col. 8. nu. 26. incip. lex etiam regni. Et idem quoque tenet Andr. Iser. in c. 1. tit. de eo qui sibi & suis haer. per. tex. in c. 1. tit. de nat. succed. feud. quem sequitur Cor. conf. 199. in praesenti consultatione, col. 13. ver. quod videtur in terminis, iunctis iis quae postea dicit col. 17. ver. nec ob. quod supra in contrarium, lib. 2. & Sebast. Neapod. in consuet. ciuitatis Neapolit. tit. de succed. ab inte. super verbo, ex masculis. & Car. Alex. in c. 1. col. 10. ver. quindecimo hoc probatur, tit. de feud. Marc. Et idem denique voluit Mol. in consuet. Paris. tit. 1. §. 12. gl. 1. in 1. q. Et ita dicit fuisse iudicatum Matth. Affl. vbi supra col. 10. nu. 54. a Ferdinando Rege Siciliae in suo consilio, licet alterius sit opi. vt diximus. Quin ipse alibi huius opin. fuit, in c. omnes filij. col. 3. nu. 33. tit. si de feu. fue. cont. inter do. & agn. Et ad id faciunt multa quae dicemus in d. 40. q. & seq.

DE IVRE PRIMIGENIORVM

494

Confirmatio posterioris op. pt. Filia an per presentationem patris succedat stante statuto excludente foeminae.

¶ Vti etiam facit quod scribit Bald. in l. venia, ad fi. C. de in ius voc. quod si ex statuto foemina non succedat existentibus masculis, non propterea repellitur neptis ex filio ante mortuo à patruo: quin ea succedit per representationem patris, qui succederet si superstes foret. Et idem tenet ipse Bald. con. 30. praesupposito statuto, lib. 1. Et sequitur Paul. Ca. in d. l. venia, & in l. vlt. C. de suis & leg. & con. 49. praesens casus, lib. 2. & Pet. Anch. in repe. c. 1. ver. his igitur quinque membris, ext. de const. Corn. con. 96. licet videatur, ad fi. lib. 3. Ang. Aret. in §. ius autem civile, col. vlt. Infti. de iure nat. gen. & civil. Soc. qui hoc reputat sing. con. 12. circa primum, col. 2. ver. quarto statutum habet, libro 5. tit. 3. Iason qui hoc communiter dicit teneri, in l. qui exceptionem, in prin. ff. de condi. indeb.

Decisio principis quae sit de.

¶ Aduerte tamen quia huius postremi dicti contrarium tenent Raph. Fulg. Alex. ipse Iaf. Phil. Dec. & Fran. Cur. Iunior, in d. l. venia, tribus iis rationibus moti, quod sicut filia excluditur, ita & neptis ex filio, quae non debet esse melioris conditionis, quam filia. l. si viua. C. de bon. mater. Et quia etiã qualitas masculini sexus, quae erat in filio cessat in nepte, ideo ea non potest representare patrem. cum illi desit qualitas requisita à statuto, ar. l. vlt. C. de natu. liber. Et quia denique in nepte etiam ex filio cessat ratio statuti, scilicet conseruatio agnationis & familiae. Et hanc quoque partem secutus est ipse Iaf. con. 2. 2. 1. statuto ciuitatis, col. 3. ver. sed quamuis praedicta, lib. 2. in quo con. latissime omnium hac quaestionem tractat multis alis hinc inde adductis: & responder rationibus contrariae sententiae, dicitque se semper hanc opinio. legendo tenuisse. Et sequi etiam videtur Georg. Nat. tracta. statutorum foeminas excludentium, quem posuit super cap. quamuis, de pact. libro 6. in 7. qu. 2. qu. prin. & alibi latius diximus.

Si primogenitus successerit, haud dubie filia ipsius illi succedet patruo repulso.

¶ Sed hac cotrouersia nunc relicta, & quaestione nostra principali repetita, Si mulier statuto vel consuetudine prohibeatur succedere, quo casu loquitur nuncupatim Io. Fab. in d. §. caeterum. Certe opinio ipsius Fabri, vt neptis ex filio primogenito ante mortuo non excludat patruum, verissima est, ex his quae late dicemus infra in dicta 40. q. princ. in 14. ratione pro nepote, verfic. praeterea si prima pars. At in rebus no feudalibus de iure comuni foeminae equè ac mares succedunt. l. maximu vitiu. de liber. prater. & alibi diximus. Sed & in feudalibus ex consuetudine generali Francia etiam succedunt, vt dicit Io. Fab. in auth. ingresi, col. vlt. C. de fac. eccles. & in §. 1. ver. item no. Infti. de leg. patro. tut. & alibi saepe, vt etiam latissime alibi diximus. Proindeq; cessat illa ratio prohibitionis, idèq; nihil ob stare videtur, quominus neptis ex filio primogenito eum representans habeat ius primogeniturae contra secundogenitum ipsius patruum. Et in Gallia passim vtimur.

Ad idem.

¶ Illud autem minime dubium, quod si filius primogenitus superstes fuit patri, & postea moriatur relicta filia, ea suo patri succedit, nec eius patruus quicquam petere potest. nam filius primogenitus moriens transmittit in suum haeredem etiam foeminam, per l. cum antiquioribus. C. de iure delib. & l. i. C. de his qui ante tab. aper. & l. 1. §. in nouissimo. C. de ca. tol. Sufficit enim semel fuisse ius quaesitum. l. videamus. ff. quod met. cau. Et ita per has atq; alias rationes dicunt in statuto repellente foeminas propter masculos, Cy. Alber. & alij, in l. i. C. de adult. Io. Andr. in addit. Spec. in rub. de succes. ab intest. ver. similem quaestione de amita, & alij plurimi quos tibi citabo infra in dicta 40. q. princ. nu. 49. praeterea si prima pars. Et in hac nostra specie, vt neptis ex primogenito mortuo ante patrem praefertur patruo secundogenito, voluerunt ii, quos tibi citabo infra in 40. q. nu. 3.

An mulieres possint inducere consuetudinem ut primogenitus praefertur.

¶ Propterea que si stante statuto vt filia non succedat existente masculo, sed ea dotari debeat ab ipso masculo, filius post mortem patris decedat relicta filia, nondum sorore dotata, poterit ipsa filia amitam dotare, & ita illam repellere, tanquam in filiam ipsam fiat transmissio illius iuris repellendi à patre qui iam successione excepit vt voluit Alber. in tract. statutorum, parte 2. q. 102. item quaeritur, communiter est statutum. & Paul. Cast. con. 7. primo videndum est de intellectu, lib. 1. dum dicit id ius competere quibuscunque haeredibus filiam, vt etiam si filius ipse nondum haereditatem adierit, poterunt enim aduendo haereditatem excludere filiam, vt filius potuisset per d. l. i. C. de his qui ante aper. tabul. & l. si quis filium. §. 1. ff. de acq. haere. & latissime Soc. con. 67. in praesenti, in 1. dubio, lib. 4. Et ita quoque expresse in filia primogeniti qui iam successerat in feudo, vt mortuo patre excludat secundogenitum, voluit expresse And. Iser. in c. 1. tit. de eo qui sibi & suis haer. & Car. Alex. in ca. 1. col. 9. ver. quinto decimo hoc probatur, tit. de feud. March.

DECIMA QVINTA QVAESTIO.

Decimo quinto quaero, quoniam supra in praecedentibus quaestionibus diximus non praeferrī primogenitam vi consuetudinis praefertentis primogenitum: An tamen possint mulieres inter se consuetudinem inducere vt primogenita caeteris praefertatur in successioneibus? Cy. in l. 2. col. 8. ver. item hoc dico, & ibi quoq; Bar. col. 7. ver. deinde quaeratur quorum consensus. C. quae sit long. consue. dicunt quod si mulieres diu ac frequenter vsa sunt aliquo actu contra legem, verbi gratia, quod primogenita succedat in totum, illa consuetudo inter eas debet feruari, non tamen ex consensu eorum, quam totius populi, seu maioris partis: quia sic patiendo videtur tacite consentire, arg. l. de quibus. ff. de legi. & l. quod maior. ff. ad muni. Et hoc nuncupatim sequitur Roch. Cur. in repe. ca. vlt. char. 16. velic tertio quaeritur, in 4. limitatione, & iterum in vers. octauo quaero, in duobus locis, extra de consuetudine.

DECIMASEXTA QVAESTIO.

An priuata

Decimo sexto consequenter quaero, an etiam priuata quaedam familia, siue domus aut proges quae possit inducere consuetudine, vt primogenitus, vel solus succedat, vel aliquid praecipuum habeat.

habeat. Quod non videtur, quia hi tantum possunt consuetudinem introducere, qui & statuere & legem condere possunt, secundum Bart. in l. 1. in ff. de leg. quia lex (inquit) & consuetudo equiparantur. l. de quib. ff. eo. Et idem voluit Pan. in c. vlt. col. 6. ver. & est vnum, extra de consu. Et id quidem probatur ex diffinitione consuetudinis tradita à Io. And. quam ipse posuit in fi. tit. de consu. in 1. parte. Consuetudo est ius quoddam illius morib. institutum, qui auctoritate publica ius condere potest, de qua diffinitione late per recentiores, in rub. eiusdem tit.

familia possit inducere consuetudinem primogeniturae. Consuetudine inducere iustitiam possunt qui statuere possunt Consuetudinis definitio. Statuere iustitiam possunt qui iurisdictionem habent.

¶ Sed illis tantum potestas statuendi à legibus concessa est, quibus & iurisdictionis ius est, vt colligitur ex diffinitione iurisdictionis, quam posuit gl. quam sequuntur omnes, in l. ff. de iurisd. em. iud. & alia gl. in §. iusiurandum, in verbo, iurisdictione, in auth. de defen. ciu. Et id scilicet statutum condere, iurisdictionis esse, nuncupatim voluerunt Bar. in l. omnes populi, in 1. q. prin. ff. de iust. & iure, vbi & ex hoc dicit, quod vniuersitates & populi iurisdictione carentes non possunt statuta condere: & Bal. in l. si quis iniquum, §. 1. circa medium. ff. quod quisque iur. & in l. vlti. & ibi etiam Sal. C. de iurisd. om. iud. & idem Bal. in l. decernimus, col. 2. ver. quaero hic pro intellectu. C. de facto. eccl. & in l. nulli, circa med. C. de sent. & in l. 2. col. 1. in 1. opp. C. quae sit long. consuet. vbi & illud expressim dicit, quod sicut condere statutum est iurisdictionis, ita & consuetudinem inducere, & in tit. de pace. Const. in verbo, secundum mores, & in c. cum omnes, col. pe. & ibi Ant. & Imo. extra de const. & in c. cum causa, post medium, de sent. & re iud. & in addi. Spec. tit. de iurisd. om. iud. & con. 31. statuto ciuitatis, post prin. lib. 1. & con. 143. casus talis est, quidam nomine Antonius, col. libr. 1. & con. 267. ad euidetiam. col. vlt. eo. l. 1. & con. 272. super eo quod quaeritur, col. 2. eo. l. 1. & con. 396. quod autem dictum statutum, in prin. lib. 4. & con. 407. ridiculum est, eo. lib. 4. & con. 84. praemittendum, in prin. lib. 5. & con. 372. contrarium. col. 2. eo. lib. 5. & con. 410. quaeritur, col. 2. eo. lib. 5. Angel. in l. imperium, col. 3. ff. de iurisd. om. iud. vbi plus dicit, quod condere statuta est meri imperij, & in l. is cuius, quae est pe. ff. de aqua plu. ar. Pet. Anc. in repe. cap. 1. in 8. q. prin. in prin. de const. Imo. in c. cum accessissent, & ibi Barb. col. 37. eo. tit. Pan. in c. quae in ecclesiis, eo. quoque tit. Ro. in rep. rub. de arb. col. 18. ver. praeterea cum statutum, & con. 218. praesens casus. col. 1. Alex. con. 111. ponderatis, col. 2. verfic. quia ad ista respondeo, li. 1. Barb. in reb. rub. de reb. eccl. non alie. in 2. q. prin. col. eiusdem 2. & con. 1. ex sacris, col. 19. li. 1. & con. 14. scripsit, col. 3. eo. l. j. & con. 13. sapienter, col. 6. ver. ita dicimus, libro 2. & con. 15. illud in medium, col. 3. li. 3. & con. 29. illud, col. 3. eo. l. 3. Fran. Aret. in l. testamenti factio, col. 2. ff. de test. Fran. Cur. Senior con. 73. magnifice vir, col. pe. ver. ad vlt. Soc. qui id optime declarat in d. l. j. col. 2. ver. gl. colligunt. ff. de iurisd. om. iud. & con. 55. l. j. nam sunt duo eiusdem nu. in c. viso decreto, post prin. l. j. & con. 272. non prosequendo, col. 2. ver. confirmatur ratione, li. 2. Step. Ber. con. 48. viso casu, nu. 2. li. j. Fran. Rip. l. j. resp. c. 2. clerici, nu. 14. & late Matt. Afl. in prael. const. Sicilia, in 3. quaest.

Qui tenet priuata familiam statuere non possit.

¶ Ex quo & illud confestim consequens est, vnam aliquam familiam siue progeniem, cui ius non est iurisdictionis, nec condendi quoque statuti esse, nec consequenter inducere consuetudinis. Quod expresse voluit, ne auctoritate careamus, Ang. ea quam diximus ratione motus in l. vlt. col. 2. C. de testa. & Raph. Co. in l. 3. ff. eo. tit. in vna lectione. Alex. in l. si non speciali, paulo post medium, ver. sed an illud. C. de test. & Iaf. in l. si quis à filio, §. vlt. col. 2. ver. adde fortius. ff. de leg. j. & Car. Rui. con. 208. praemittendum, col. j. ver. praeterea negari, libro j. vbi etiam dicit id procedere in marchionibus & aliis quibuscunque inferioribus principe. Mar. Laud. non ille quidem prior, cuius sunt commentarij in feuda, sed alius multo iunior vt qui discipulus fuit Iaf. in sua disput. incip. Augerius, col. 10. ver. venio ad decisionem, in qua disputa. tractat materiam legitimationum. Neque enim illi possunt condere statutum contra ius commune, & consequenter nec consuetudinem inducere l. forma. C. de of. Praef. prat. & c. vlt. & ibi Hof. & Io. And. de offic. ord. & c. cu inferior, de maio. & obed. & ipse Io. And. in c. vlt. de app. lib. 6. & in addi. Spec. in rub. de elect. Doct. in c. vit. de haered. libr. 6. & Bald. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & in l. ne quicquam, §. vlti. ff. de offic. Procons. & in l. ex duobus, §. vlti. & ibi quoque Imo. ff. de vulg. & pupi. Alex. qui alios affert, & dicit hanc esse commu. em. op. in l. j. col. item 1. ff. quod quisque iuris.

Qui tenent familia possit hanc consuetudinem inducere.

¶ Verum contrarium nuncupatim, vt scilicet vna familia possit consuetudinem inducere tenuit Io. And. auctoritate Vber. Bob. in addi. Spec. tit. de inst. adi. 3. compendiose, ver. sed nunquid dicemus, in parua addi. incip. interposuit, vbi dicit progeniem quampiam posse introducere consuetudinem circa solennitatem testamentorum, & sequuntur & dicunt sing. Angel. sibi contrarius, Imo Iaco. Put. & Raph. Co. sibi quoque contrarius in eadem l. sed in alia lec. videlicet in d. l. 3. ff. de test. Barb. in rub. extra de rescrip. col. 7. & in c. 2. col. 7. de prob. Ray. Sabana. in repe. l. 2. quaero quorum consensus. C. quae sit long. consuet. Gui. Pap. con. 131. circa processum reuisionis, in l. iterumque in 6. dubio, vbi expressim loquitur de nostra quaestione, scilicet de consuetudine vt praefertatur primogenitus, & Soc. qui & id dicit sing. con. 61. super q. col. 2. lib. 3. Iaf. ibi item cotrarius, in d. l. omnes populi, col. 9. ver. an autem vna progenies, & ibi quoq; Io. Crot. in rep. col. 4. ver. imo non solum. ff. de iust. & iur. vbi Iaf. se dicit ita se consuluisse in oppido Caranagij, in familia Sicchorij, inter quos erat consuetudo vt foeminae non succederent, vti verè consuluit con. 46. in praesenti, col. vlt. lib. 1. Et idem loquens de alia quadam consuetudine, con. 192. exorta, col. 3. ver. fortificatur, lib. 2. Carol. Ruy. sibi cotrarius con. 19. in hac cotrouersia, col. 2. nu. 6. libro 1. & con. 34. in hac lite, col. 2. nu. 5. eod. lib. 1. Alber. Bru. in tracta. statutorum, in verbo, parentela, in fin. & Io. Neuiza. inter con. illius con. 11. viso themate, col. vlt. & Io. Campcz. in tract. de dote, in vlt. parte q. 79. quia dictum est supra. D. Boer. dec. 155. Gaillardus.

col.vlt.nu.29.Chasse.in commentariis consuetudinum Burgundia, tit. des Fiefs. s. 5. in gl. in fin. & Fran. Cur. Junior in tract. feud. in 3. parte prin. q. j. col. 5. ver. octavo fallit, & nouissime Pau. Paris. col. 72. ad veram resolutionem. col. 2. nu. 11. & iterum col. seq. nu. 19. lib. 4. vbi etiam loquitur de constitutione primogenitura. Et idem voluit Bald. cuius nullus illorum meminit, vti nec ipse Io. Andrea, con. 347. quæro quidam nobilis, vtr. item si valeret, lib. 1. Sed & idem quoque tenuit And. Iser. in 5. præterea ducatus, col. 2. ver. sed quomodo probabitur, tit. de proh. feud. alie. per Feder. quem solus eorum qui de hac re loquuntur retulit & secutus est Guid. d. con. 131.

¶ Neq; enim verum est, inquit Ias. in d. l. omnes populi, illud, cui innituntur qui priorem sententiam secuti sunt, statuta esse iurisdictionis, secundum Ray. Forl. in repe. d. l. omnes populi, & ibi Bal. & Ang. illum, col. 2. in fi hunc col. 3. & 4. & eundem Bal. in l. j. col. j. ff. de iurisd. om. iud. cum aliis concord. adductis à recentioribus in d. l. omnes populi. & Ias. con. 71. ordinatio, col. 2. lib. 3. & Philip. Dec. in d. c. quæ in ecclesiarum, col. 4. ver. in fi gl. & seq. extra de const. Cui adde Alc. in c. quod sedem, nu. 59. de offi. ord. Nam videmus (inquiunt) quod omnis populus omnisq; vniuersitas potest statuere circa ne gocia ad curam eius pertinentia, per d. l. omnes populi, & ibi Bar. & alij, & l. 2. in fi. & c. ius publicum. 1. di. & voluit ipse Bar. in l. vlt. C. de colle. illic. & in d. l. i. de iurisd. om. iud. & Alber. in 1. parte statutorum, q. 3. qui possunt, & iterum q. 5. ex prædictis patet. Ant. in c. quod clericis, & ibi Panorm. col. vlt. & Fran. Arc. col. 3. de foro compet. Et tamen non omnis populus aut ciuitas habet iurisd. l. si duas. §. est autem, in verbo, de excu. tut. & not. Bart. in d. l. omnes populi, & in l. j. ff. de dam. infect. Item prudentum responsa vim legis obtinent. l. ius autem ciuile. ff. de iust. & iure. & §. responsa, Inst. de iure nat. Et tamen Iurisconsulti non habent iurisdictionem. Et facit quod tradit Pet. Anc. in repet. d. c. 1. char. 1. vtr. primum quæro, extra de const. quod tum demum potestas statuendi requirit iurisdictionem, cum statuitur de spectantibus ad ipsam iurisdictionem, aliàs secus, & sequitur cōcor. affert Fel. in d. c. cum omnes, col. 6. ver. quarto aduertendum, eo. tit. & in c. ex parte decani, col. 2. ver. considera secundo, de rescrip. Quibus adde Bal. con. 457. ad euidenciam col. vlt. lib. 5. quod condere statuta circa iurisdictionem contentiosam est iurisdictionis contentiosæ: voluntariam, voluntariæ.

¶ Quid igitur dicendum est in nostra quæstione? Franc. Cur. Junior vbi supra citauimus, scilicet in tract. feu. in 3. parte prin. col. 5. ver. octavo fallit, eam ascribit in materia successione, nec tamen eam certo & asseueranter decidit, quoniam de facto (inquit) decidi debebat, sed tatum eorum fundamentum reprobatur qui dicebant iurisdictionis esse statuta condere, aut consuetudinē inducere. Rochus autem Curt. illius (vt audio) ex fratre nepos in repe. c. vlt. ch. 16. vtr. octavo quæro, de consuet. relatis vtriusque sententiis rem hanc ita censet esse diffiniendam, vt vna domus & progenies possit & statuere & consuetudinem inducere de his quæ pertinent ad modum expediendi ea, quæ incumbunt domui aut progeniei, vt circa onera inter eos diuidenda. In his autem quæ pertinent ad causarum decisionem non possunt sine confirmatione populi, per id quod in simili tradit Bar. tractans, an vna pars siue quaternum, vt ille appellat, ciuitatis possit statuere, in d. l. omnes populi, in 3. q. d. 1. q. princ. Ex quo inferri non valere consuetudinem familiaræ quod sceminæ non succedant, quia hoc respicit decisionem causarum.

¶ Si hanc opinionē teneas, eam primo limitabis vt procedat, nisi ea domus aut familia haberet ius imperij, siue iurisdictionis, & ita ius statuendi: quia tunc etiam possit consuetudinem inducere. Nam hæc ita expresse declarat Angel. in d. l. vlt. C. de test. & Alex. in d. l. si non speciali, eo. tit. & Ias. in d. l. si quis à filio, §. vlt. circa medium. & ibi Zazius. ff. de leg. j. Idem Zazius con. 1. illustres, nu. 34. lib. 2. Carolus Rui. con. 38. quoniam, col. 3. nu. 6. lib. 1. & con. 40. pro euidencia, col. 8. nu. 11. eod. lib. 1. & col. 108. vlt. ac bene intellecta, col. 4. ver. nec dicatur, lib. 2. Sed postea col. vlt. nu. 39. declarat. & late Matth. Afflic. in præfat. Const. Sicil. q. 3.

¶ Limita secundo, nisi huiusmodi consuetudo vnius familiaræ approbata fuisset à populo, siue maiore parte populi. tunc enim ea sequenda est, per id quod in simili tradit Bart. in repe. d. l. 2. col. 7. vtr. deinde queritur quorum consensus. C. quæ sit long. consuet. valere cōsuetudinem mulierum quod primogenita succedat sola, non contradicente populo, quia tunc videtur esse cōsuetudo populi qui in patiendo videtur consentire, arg. d. l. de quibus, & si. De quo etiam diximus in præced. q.

¶ Sed si vis scire quid probari debeat ad huius domesticæ consuetudinis probationē, videbis apud And. Iser. in d. §. præterea ducatus, vbi supra: & Guid. Pa. d. conf. 131. in 1. 2. 4. & §. dubio Carol. Rui. d. con. 34. nu. 3. col. 2. vtr. si ergo prædicta, & col. 4. ver. non obstat insuper, & col. seq. vtr. nec etiam ex hoc, lib. 1. Cuius rei obiter monendos lectores duximus.

¶ Si autem eorum op. sequeris quæ admittit consuetudinem priuatæ familiaræ in ea re: Eam intellige vt si sit talis consuetudo in successione ex testamento, non extendatur ad successione ab intestato, nec contrariō: aut si sit inter descendentes, non trahatur ad collaterales, sic & in similibus, vt videre licet ex Bart. & aliis in l. post dotem. ff. sol. mat. & Pet. Anc. con. 339. pro maiori, col. 5. vtr. ad secundam rationem. Et nuncupatim de consuetudine priuatorū. Carol. Rui. d. con. 208. præmittendum, col. 1. nu. 2. lib. 1. & d. con. 108. col. vlt. lib. 2. Id enim generale est vt consuetudo non extendatur ad alium casum. Bar. in auth. qui rem. C. de sacro. eccl. sac. Bel. in c. 1. in prin. tit. qui feud. da. pos. Bald. in auth. si quas ruinas, C. de sacro. eccl. & in l. etiam. in prin. ff. sol. mat. & in l. si pupillorum, in fin. ff. de reb. eo. Calde. con. 11. de feud. Imol. in c. ex parte, col. vlt. eo. tit. & in l. quod dicitur. ff. de verb. obliga. Alex. qui hanc dicit esse communem op. vti citat Rui. con. 9. in prin. lib. 3.

Sed

¶ Sed hinc queri potest, quid si in vna familia per mille annos non fuit nisi vnus primogenitus, qui solus propterea successit, an satis sit ad probandam consuetudinem, vt solus primogenitus succedat. Hanc quæstionem nuncupatim posuit Matth. Affli. in c. satis bene. col. 2. ver. secundo nota. tit. de prohib. feu. alien. per Lothar. & ibi decidit per eum tex. non satis esse, nisi aliter probetur per antiquas chartas vel per consuetudinem loci ita debere succedi. Et hoc verissimum est.

QVÆSTIO DECIMASEPTIMA.

¶ Decimo septimo quæro quid agendum sit cum ignoratur vter ex geminis fratribus, aut etiam non geminis sit primogenitus? Nam id interdum ignorari satis cognoscitur, ex l. si fuerit, in prin. & §. j. ff. de reb. dub. Ob idq; quod scilicet facile id ignorari potest, legiur Genes. 38. obstricere ligasse coccinum in manu Zara, aut vt alij vocant, Zazah, cuius ea manus prior exierat, & quæ ideo priorem nasciturum putabat, vt hinc dignosceretur quis esset primogenitus: verum aliter quam ea putabat euenit. Nempe alterum, scilicet Pharen priorem ex vtero exiisse, ex quo ius primogenituræ consecutus est, vt alibi quoque annotauimus. Sed quantum ad nostram quæst. pertinet, D. Molin. in Consuetu. Paris. tit. j. §. 8. in gl. j. col. ver. quæro secundò, hanc rem planè & scièter differuit: & ante eum D. Cirierus Consiliarius huius nostræ Curia: laudatissimus plenissimè & doctissimè, & de ea fecit 6. distinctas separatâsq; quæstiones in suo tractatu Primogenitura, scilicet 6. 7. 8. 9. 10. 11. primi libri eius operis. Ego verò vnâ tantum faciam, sed quam in duodecim opiniones distinguam, & relatis primùm acertuam nostratium sententiis, deinde illis sigillatim & discussis & examinatis.

¶ Igitur vt ad quæstionem nostram accedamus, Io. And. in addi. Spec. super rub. de feud. col. 4. vtr. hic interponit, hanc quæst. priuatim adscribit, dicitq; quod quando res est diuisibilis, vterq; succedit: in indiuisibilis, videretur (inquit) iudicio fortis dirimendum, vtri res debeat. Deinde verò dicit se putare hoc casu esse recurrendum ad dominum, qui prudentiori honestiorq; rem assignet, per l. vlt. ff. de testib. & capitulo vltimo. 97. dist. & capi. de multa, in fin. de præben. & capi. si duo. §. vlt. de procur. li. 6. & ibi concord. in gl. Et si partes sint moribus, deligat vtrum voluerit, per l. si quis seruum. §. si inter. ff. de leg. 2. & c. cum laici, credo quod voluerit allegare c. cum autem. de iure parr. & vtrouque concord. & in c. pen. ver. quod si forsitan, de rescrip. lib. 6.

¶ Bald. verò in præmio ff. §. itaq; col. 2. ver. item consuetudo, loquens de consuetudine, quod primogenitus solus succedat in dominatione, vt ipse loquitur, refert in hac ipsa q. cum videlicet ignoratur ex duobus fratribus, vter sit primogenitus: quosdam dixisse, quod vterque succedet. Nam si eut gemini sunt in caelo, ita in terra erunt. Et quia propter incertitudinem cessat consuetudo, ideo sumus in iure communi. Et sic pares erunt in iure, qui sunt pares ex nascendi æqualitate. At quod dicit facere gl. in l. Arethusa, voluit dicere, in l. idem erit, quæ continuò illam sequitur. ff. de stat. hom. Subdit postea videri in contrarium, quod consuetudo nulli eorum patrocinetur: & quia forma data est, vt per vnum regatur, arg. no. in l. 1. C. de metro. beri. lib. 11. & in l. 1. §. nouissimè. ff. de orig. iuris. & sic videtur quod nullus succedat. Tandè verò ita hanc rem concludit, vt vterq; succedat. & sic erit duo in eadem sede, & coniunctam habebunt iurisdictionem. vel, vt subdit, formosior & robustior præferetur, quia presumitur robustior celerius exiisse de carcere materni vteri. ar. l. si fuerit. §. vlt. ff. de re. dub. Postea autè quærit: Sed supposito q; ambo succedat, quis nominabitur prius in scriptis corū, de quo & postea dicemus in 19. q. In eo autè quod dicit de robustiore, eū sequitur Fel. in c. capitulum. col. 18. quæ antep. est. ver. de duobus natis, de rescrip. & D. Molin. in consuet. Par. tit. j. §. 8. gl. j. nu. 5. vbi id duobus modis declarat. & Cael. Cot. in memor. incip. primogenitus, vtr. quid autem si duo.

¶ Sed ex iis quæ diximus est Bal. liquidò apparet eum sibi parum in hac re constare, nec certi quicquam diffinire. Si tamen in dubiis sententia libera cuiq; est, vt profectò libera est, sicuti no. in l. continuus. §. cum ita. ff. de ver. oblig. in eam vtiq; nobis videtur inclinasse sententiam, vt vterq; succedat. in qua etiam videtur fuisse idem Bal. in auth. ex testamento, col. vlt. vtr. decimo octauo capitulo lum. C. de colla. cum dicit quod si esset dubiū vter ex duobus sit primogenitus, apud ambos simul resideret administratio dominij vel imperij. ar. not. in d. leg. Arethusa, nec nouum (inquit) id est. nam & duos simul legimus administrasse imperium, vt not. in c. non autè. 7. q. 1. & per gl. in cle. Romani, in verbo, Reges, de iureiur. & Io. And. in addi. Spec. tit. de rescrip. præsent. Et sic, inquit, ea forma tradita, vt per vnum regatur, non est necessaria de iure naturali, vel diuino: sed de iure voluntario & positiuo, per d. §. nouissimè. ff. de orig. iuris, licet aliud in apostolatu, quia ex fidei articulis is vnus est, vnam sanctam catholicam ecclesiam. Quæ verba ad verbum refert Flor. in l. quæ pater, col. 4. ver. si tamen esset dubium. ff. fami. hercis. & sequitur etiam Fran. Arc. conf. 162. diligenter, col. 3. vtr. & pro istorum. Huius quoque op. vt vterque admittatur, fuit idem Bal. & post eum Angel. in l. ex duobus, in prin. per illum tex. ff. de vulg. & pup.

¶ Quanquam Imo. ibi subdubius tamen per verbum fortè, teneat neutrum admitti, quia regnum sit indiuisibile, vt no. in c. licet, de voto, & in §. præterea, tit. de prohib. feud. alie. per Fed. Sicq; videtur se mutuo impedire: quia vbiq; personarum, quæ ad lucrum vocantur, est incertitudo, certè nemo id lucrum capiet, per tex. in d. l. si fuerit. ff. de reb. dub. proptereaq; neuter succedet, nisi fortè superior alteri vellet, gratificari: non tamen tenetur, si nolit, per l. si quis seruum. §. si inter duos. cum gl. ff. de leg. 2. & sequitur Carol. Rui. con. 186. consideratis, col. 3. nu. 10. lib. 1.

¶ Sed huic op. tamen occurrunt Fran. Arc. & Alex. ille videlicet Fran. Arc. Nam licet, inquit regnum sit indiuiduum, non propterea sequitur, quod non possint duo fratres simul succedere, seu bene

T t 3

An statuta sūt iurisdictionis.

Populus ex vniuersitas potest statuere in rebus ad eius curam pertinentibus.

Redit ad quæstionem primæ capitalem.

Limitatio opt. quæ non admittit consuetudinem fami. e.

Nisi ipsa familia haberet ius imperij aut iurisdictionis.

Altera limitatio.

Quid probari debet ad huius domesticæ consuetudinis probationem.

Declaratio alterius opt. admittentis consuetudinem familie.

Quid agendum cum ignoratur vter ex geminis sit primogenitus.

De eadem re.

De eadem re.

De eadem re.

De eadem re.

De eadem re.

sequitur quod ambo in solidum erunt Reges: quia ius indiuiduum, siue sit iurisdictio siue aliud quicquam, competit pluribus in solidum, etiam si competat iure hereditario. l. 2. §. ex his, & §. si in facto. ff. de verb. oblig. cum materia, & l. j. ff. de offic. Consul. & Imperatores. §. magistratus. ff. ad municip. & ita declarat Bar. in l. vlt. ff. vt possid. & Bald. in d. §. præterea, tit. de prohib. feu. ali. per Fede. Vnde sicut dicit Bal. in supra allegatis, & in l. vlt. ff. de rerum diui. nō est absurdum quod etiam in summo principatu temporali sint duo principes in solidum, per l. diui fratres. ff. de iure patro. & l. si adulterium. §. imperatores, de adult. Ergo licet magis conueniat, expediatq; Reipub. vnicum esse principem, per d. §. nouissimè, tolerari tamen possunt isti cōcurfus principatus. Od idque non stat ipse Are. cū Imo. sed tandem concludit & in regno & in cæteris quoque rebus esse locum gratificationi, quam tenetur superior facere, quicquid dicat Imol. Nam licet cū gratificatio ad eum pertinet, qui concessit gratiam, vel beneficium, vel ad eum qui illum repræsentat, videlicet ad hæredem: certè ille non tenetur gratificari, si non vult, per tex. & gl. in d. §. si inter duos. Sed cū is qui habet gratificari, non est causa immediata beneficij, quin immediatè beneficium ipsum habetur ab alio: aut cū is qui habet gratificari, non concedit beneficium, sed procedit per viam iustitiæ, tunc de necessitate debet gratificari, vt de primo est text. in d. cap. pen. de rescrip. lib. 6. de secundo, in d. l. si duos, in princ. de excu. tut. & in l. si quis in graui. §. si cū omnes. ff. de S. C. Syll. Et id quidem vni ex istis contendenti- bus, per d. iura. & no. per Bar. in l. i. §. permittitur. ff. de aqua quot. & a. sti. In casu autem nostro succe- dētes in regno immediatè habent beneficium à patre per medium successionis. ideo videtur quod superior debeat necessariò gratificari. hæc Are.

7 **De eadem re.** ¶ Alex. autem relata op. Imo. sequitur tamen Bal. & Angel. vt videlicet ambo succedant, per text. in l. 2. §. hæreditas. ff. de suis & legit. & ar. l. cū inter. C. de fideicom. Cæterum, inquit, si neuter succe- deret, vt afruit Imol. magna iniquitas resultaret, vtpote cū secundogenitus esset melioris condi- tionis. quàm illi duo primogeniti. quod & idem tenet ipse Ale. in l. qui filiabus. §. si quis ita, col. 2. ver. quid si statutum disponat. ff. de leg. 1. Io. Ana. in rub. de fortit. col. vlt. & Mart. Lauden. in tract. de pri- mogenitura, col. 9. ver. sed ponamus quod non apparet, & iterum col. antepe. ante fin. Et ipse quoq; Fran. Are. con. 162. diligenter & maturè discussis, col. 4. ver. & pro istorum verborum declaratione, & Bar. in cle. & si principalis, col. 7. in paruis, de rescrip. Fran. Curt. senior, consi. 69. dominus Io. col. 12. Card. Alex. in c. 1. col. 2. ver. quæro ab extrâ, tit. de feud. March. vbi etiam respondet ad illud de feudo indiuiduo, quod obiebat Imo. quod licet sit indiuiduum, tamen potest per plures admini- strari, per no. in c. prudentiam, in prin. de offi. deleg. & Fely. in c. capitulum sanctæ crucis, col. antepe. ver. de duobus natis, de rescrip. & Iason in l. si extraneus, col. 4. ver. pro ista decisione. ff. de cond. cau. dot. & Ant. Corset. in tract. de pote. & excel. Reg. in 64. qu. & D. Bened. in rep. cap. Raynuitus, in ver- bo, in eodem testamento relinquens, l. 1. nu. 177. de testa.

8 **De eadem re.** ¶ Sed redeamus ad Bal. in l. ex hoc iure, col. 2. ver. quinto quæro. ff. de iure nat. gen. & ciuil. dicit, quod si duo filij Regum nascuntur, nec apparet ordo nascēdi, primum videri quod neuter sit rex, sed alter eorum debeat eligi per magnates & populum ipsius regni, arg. d. l. si duos. ff. de excu. tut. & d. l. si quis in graui. §. vtrum. ff. de S. C. Sylla. & d. l. si quis seruum. ff. de leg. 2. & d. l. Arethusa. ff. de stat. homi. Vel dic. inquit, quod vterque est rex, per d. l. diui fratres, ff. de iure patro. & nihil præterea dicit: ex quo videtur huic postremæ sententiæ adherere, iuxta not. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Trebel.

9 **De eadem re.** ¶ Idem verò Bal. in l. in quibus, col. 2. ver. pone consuetudo dicit. C. de secund. nup. dicit inibi esse arg. quod pater potest eligere eum, quem vult vt primogenitum succedere. quem simpliciter alle- gat veluti ipsius in ea re sequax Aluar. in c. 1. col. 2. ver. quæro ab extrâ, tit. de feu. mar. & Alex. in sua ad Bar. addi. in d. l. Arethusa. & iterum in l. i. §. hoc interdictum. ff. de libe. homi. exhi. atq; etiam in d. l. si fuerit. ff. de reb. dub. & Card. Alex. in c. per venerabilem. §. quod autem, col. 31. ver. & nota quod vbi duo sunt, qui filij sunt legi. & Ant. Corset. in tract. de pote. & excel. Regia in 7. qu. & Franc. Ripa. in l. nemo, col. 2. ver. item adde quod si ignoretur. ff. de leg. 1. & in l. quo minus, nu. 61. ff. de flumi.

10 **De eadem re.** ¶ Sed & idè præterea Bal. cōf. 389. cōsuetudo, li. 2. de hac re ita inuolutè loquitur, vt nescias quid ve- lit: multas enim rationes adducit, quæ vidēt vtrūq; admittere, sed adeo intempestiuas, vt videatur extra chorū eius con. saltare. Hæc autē sunt rationes, In natura pari par est priuilegiū. l. sed & mili- tes. ff. de exc. tut. In actu fauorabili iustior est vtriusq; inclusio, q̄ exclusio. vt per not. in d. l. Arethusa. par nō excluditur à pari, nec ab alio, ergo à nullo. l. i. §. veteres. ff. de ac. pos. Nō est impossibile duos simul regnare, cū habeantur loco vnus. l. j. C. de metro. beri. li. 11. Dominiū regale est indiuiduum, ergo potest esse penes plures in solidum. l. vlt. ff. vt possi. & l. vlt. ff. de rer. diui. Officiū potest esse penes plures in solidum. l. j. ff. de offi. Consul. & l. i. §. si plures. ff. de exerci. & l. decreto. ff. de admi. tut.

11 **De eadem re.** ¶ At Barba. sibi contrarius, quod sepius illi contingit, in l. si Titius, char. pen. ver. sed pone. ff. de verb. oblig. primò refert op. Bal. in d. lex hoc iure, quæ est vt vterq; succedat, postea eam damnat tanquam ut contra veram monarchiam, dicitq; quod si fuerint plures simul imperatores, fuit de fa- cto & non de iure, idè melius esse, vt non ambo simul imperēt, sed singuli alternis annis, iuxta not. in l. Lucio. ff. de aqua quot. & a. sti.

12 **Diuersa quo- que opt. in si- militibus quest.** ¶ Nec mireris tot diuersas fuisse in ea re sentētiās. Neq; enim dissimiliter cōperies in id genus que- stionibus ita fuisse decretatū, vt omnes ferè sentētiās supra in nostrā quest. allatas ascripserint. Nam idem Bal. in c. j. §. & quia vidimus, col. vlt. ver. extrâ quæro, tit. de his qui feud. dar. pos. Quid, inquit, si actum est quod deficientibus masculis feudum transeat ad vnā scēminam, & sint plures scēminæ:

an succedet primogenita, an dominus gratificabitur, an ratione incertitudinis totū vitabitur, an forte dirimetur? Pro primogenita facit l. si quis ita stipuletur. ff. de verb. obl. Quod domino detur ele- ctio, facit l. si quis seruū. §. si inter duos. ff. de leg. 2. Quod incertitudo vitiet, facit lex pluribus. ff. de man. vin. Quod sorte dirimatur, facit l. 2. C. quād. & quib. quar. pars, li. 10. Postea ita cōcludit, Resjō deo q̄ primogenita si succedat in alia hæreditate, in hoc quoq; succedet: aliàs dirimetur sorte. Et subdit cōtrâ, q̄ isto casu sit electio domini, quam habeat vafallâ, ar. si præ co. §. in verbo, quem domi- nus vellet. Ex quibus potes intelligere Bal. nihil certi sentire, nisi dicas vltimam opin. sibi placere, vt supra diximus, vt & ea placuit alius, quos nos adducemus infra in 2. opin. nu. 19. nec rationis esset.

13 ¶ Ante Bal. Pe. Jacob. in successione Regū Franciæ. col. 3. ver. sed quid dum decepsit, in ea quæstio- ne, quid cū sint duo eiusdē gradus, ex diuersis tamē descēdētibus, qui mortuo Rege sine liberis sunt proximiores ad succedendū, ignoratur tum vter eorū debeat succedere. Dicit primū videri hoc esse insolubile, quemadmodū in casu l. qui quadringēta. ff. ad l. Falc. quo in loco certè nescio quis hæc verba, *ἢ ἐν ἀπορίῃ*, tanquā dicas, ex apicibus, perperâ vertit, insolubile in antiquis codicibus im- pressis. Sed vt redeamus, subdit Iac. posse dici eum potiorē esse, qui posse distet, ar. §. quemadmodū, Inst. de interdic. vel id sorte dirimendū, arg. l. si cū ambo. ff. de iud. vel quod vterentur alternis an- nis, ar. l. si cuius. §. si inter, & l. quoties. ff. de vstut. vel quod eligeretur idoneior, ar. l. 2. ff. de po. & l. vt gra- datim. §. 1. ff. de muner. & hono. vel q̄ esset locus gratificationi populi ciuitatis, scilicet quem eorum velit recipere in Regem, arg. l. si quis à filio. §. 1. ff. de leg. 1. & l. Barbarius. ff. de offic. Præt.

14 ¶ Cæterū Spec. in tit. de feud. §. 2. ver. duodecimò quæritur, dicit, q̄ si quis est vafallus duorū, vt esse potest. c. grādi, de suppl. neg. præl. li. 6. & cle. pastoralis. §. aliàs, ver. rursus, de re iu. & ambo domini in- uicē belligerātur, vtrū vnū iuuare debeat, & quē videtur, inquit primū q̄ domini cōcurrentes se mu- tuò impediāt, per d. l. quoties. Item videtur q̄ vtrunq; per iura ibi allegata. Subdit super hoc quos- dam dicere locū esse gratificationi, per d. l. si quis in graui. §. si cū esset. ff. de S. C. Sylla. Tandē aliterit verius videri de rigore iuris illū debere iuuare, cui primo fecit homagium, per multa iura ibi alle- gata. Aequū tamen & tutū videri, vt hunc personaliter iuuat, alium per substitutum, per alia multa iura. Subiungitque in ver. seq. Sed quid si nescit cui primo in iure homagij tenetur, quia fortè feu- dum incipit à maioribus & iam à longo tempore. Et videtur, inquit, q̄ de rigore neutri iuuare te- netur, per d. l. si fuerit. ff. de reb. dubiis, & d. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tur. Arg. cōtrâ quod vtrunq; debet in dubio iuuare. c. non extimemus. 13. q. 2. De æquitate tamen, inquit, dicendum est quod po- test gratificari cui velit, personaliter illum iuuando. l. vlt. ff. de relig. & sumpt. fune. alterum verò per substitutum. Et hæc quoque Rom. consil. 47. visis necessariis, col. j. ver. secundò ad idem, & Aegid. Bellem. in c. innouamus, col. 3. ver. verū dubito, tit. de treug. & pac.

15 ¶ Nec tamen omiserim Saly. qui in l. quamuis. C. de priuil. fisci, dum quærit si mulier & fiscus agūt contra tertium, nec apparet vter eorum sit prior in hypotheca. Et casus, inquit, iste videtur dubius, quia primò videtur, quod concursu se impediūt. l. duo sunt Titij. ff. de test. tute. & l. si fuerit. ff. de reb. dub. Secundo q̄ potior sit, qui prius ad sententiā peruenit. l. si quis à multis. ff. de noxa. & pro hoc facit l. ista, in verbo, quoduis, quæ videtur velle quod si de prioritare hypothecæ nō apparet, condem- nationi stetur. Tertio videtur quod pariter admittantur quilibet pro sua rata, quia hypotheca neu- trius attenditur inter seipos, ex quo de prioritare hypothecæ non apparet, & sic pro rata concurrūt l. priuilegia. ff. de priuil. cred. & ar. l. vlt. C. de bo. auth. iu. pos. & l. cū vnus. ff. eo. & bene facit l. si For- tidianum. C. de leg. Quartò videtur, q̄ locus sit gratificationi. l. in naue, in fin. ff. loca. & l. si quis ser- uum. §. si inter duos. ff. de leg. 2. Et tandem subiungit, fortè dicendum est quod ante petitionem fa- ctam in iudicio, locus sit gratificationi: postea concurrunt pro rata, si ambo veniant ante sententiā pro altero latam: secus si pro vno iam lata sit sententia, antequam alter veniat, quia ille præferretur, iuribus supra in secundo loco allegatis, & hic, à contrario sensu. Et mox subdit, cogitabis.

16 ¶ Et quod in simili tractatur à Io. And. & alius post eum in c. cū quis. §. cū ab eo de sepul. lib. 6. & ab eodem Io. And. in addi. Spec. in rubr. de paro. quod si habens duo æqualia domicilia, & sic duas ecclesias, relinquat legatum suæ ecclesiæ, nec apparet de qua sensit. nam alij tenent tale legatū diui- di inter illas ecclesias, per text. ibi Et ita tenent Pet. Anc. & Domi. ibi. Alij tenent q̄ in solidū debetur vtrique. l. qui filiabus. §. si quis. ff. de leg. 1. Alij verò dicunt neutri deberi propter incertitudinē, per d. l. duo sunt. ff. de testa. tut. & l. si quis seruum. §. si inter duos. ff. de leg. 2. Alij quod præoccupanti, per l. si pluribus, ad fi. ff. de leg. 1. & l. pluribus. ff. de procur. & c. si duo, eod. tit. lib. 6. Alij quod ei cui episco- pus assignauerit, per l. vlt. §. executore. C. de iudi. & l. 3. ad fi. ff. de admi. tut. & c. quoniam, de deci. sed ita vt eam præferat, quæ melius Deo seruit. l. generaliter. C. de episcop. & cler. quæ repetitur in cap. generaliter. 16. quæst. 1. Et si sit paritas, gratificetur per l. 3. §. cū omnes. ff. de S. C. Sylla. & c. cū au- tem, de iure patro. Alij quod pauperiori, per not. in c. indicante, de test. & in l. si quis ad declinādā. §. sin autem. C. de episc. & cler. Alij cōtrâ ditiori, per not. l. si quæ sunt. ff. famil. herci. & l. 3. ff. de test. & not. in c. constitutis, l. 2. de appel. Alij ei quæ dedicata est digniori sancto, per l. præcipimus. §. vlt. C. de appel. & l. 1. & 2. C. vt dig. ordo serue. lib. 12. Alij quod antiquiori. l. in finalibus. ff. fini. reg. & c. 1. de paro. & cap. is qui, de sepul. lib. 6. Et ita vt antiquior dicatur quæ prius inscripta est in ordine pa- rochialium, per l. cū pater, §. pen. ff. de leg. 2. & c. mandato, de præben. & c. pen. ver. sed si, de cler. non resi. Alij q̄ sorte dirimendum est, per d. l. sed cū ambo. ff. de iudi. Sed alij dicunt recurrēdum ad coniecturas, vt si alteram prædiligebat. l. si seruus plurium. ff. de legat. 1. vel si in altera mandauit

Mortuo Rege sine liberis & sint duo eiusdē gradus ex di- uersis descēdē- tibus & igno- ratur quis de- beat succedere.

Vafallus duorū qui mu- cem belligerā- tur, quem eorū iuuare debet.

Si fiscus & mu- lier agunt con- tra tertium, nec apparet vter sit prior.

Si habens duas ecclesias, ven- l. inquit suæ ec- clesiæ, nec ap- paret de qua sensit.

se sepeliri, ar.l. secundum naturam. ff. de reg. iur. &c. qui sentit, co. tit. lib. 6. vel si in altera magis conuerfabatur. l. legatis seruis. §. si vnus. ff. de leg. 3. Si vero nulla coniectura appareat, dicunt aliqui quod neutra ecclesiarum habebit, per d. §. si inter duos. Et istud sequuntur Pet. & Cy. in l. j. C. de sacro. eccle. & Pet. Anc. in c. relatum, le 2. de testa. At Io. And. tandem dicit priorem op. esse æquiorcm. Philip. autem Fran. in d. §. cum ab eo, dicit seruandam esse op. quæ dicit locum esse coniecturis: & illi ecclesiæ deberi, pro qua concurrunt plures coniecturæ. c. 1. & ibi gl. 13. di. Et coniecturis antecedentibus paribus, deberi pauperiori. §. si quis in nomine, in Auth. de eccle. tit. Et cæteris existentibus paribus tunc episcopum posse gratificari, alteri totum assignando, vel diuidendo vtrique, arg. l. Titus textores. ff. de leg. 1. & d. c. i. de paro. Et ita tenuit Host. & Io. And. & omnes in c. indicante, extra de test. & Imo. in d. c. relatum, le 2. ad fi. cod. tit.

17 Si ciuis duarum coloniarum simul vocatur ad munera.

¶ Et ante hos omnes gl. in l. ciues, in gl. magna, vers. sed quid si quis, ibi quid si simul. C. de incol. lib. 10. dum quærit de eo qui est ciuis, vel incola duorum locorum, à quibus simul vocatur ad munera. Primum dicit locum originis præferri, per l. libertus. §. præscriptio. ff. ad municip. Aliàs fortè inuicem se impediunt, donec conueniant. l. huiusmodi. §. vlt. ff. de lega. 1. & l. quoties duobus. ff. de vsufu. Vel (vt subdit) sortiri eos oportebit. l. vlt. C. com. de lega. & l. sed cū ambo. ff. de iudi. Vel gratificationi est locus. l. vlt. ff. de reli. & sumpt. fune. & l. si quis seruū. §. si inter. ff. de leg. 2. & l. planè. ff. de condi. indeb. sci licet vt electus eligat. Vel defertur nobilitati & maiori ciuitati. §. si quis autē non, in Auth. de hæred. & Falci. & §. interim, in Auth. de defen. ciuit. & l. vlt. ff. de fid. instru. & l. si quis. C. de natur. lib. Vel ci feruiet, qui minus munus imponit. l. vlt. C. qui bo. ced. pos. & l. maiorem. ff. de pac. Et eadem prope modum ad verbum feribit Alber. in l. assumptio, quam legit cum l. Labeo. ff. ad municipi. Illam autem dicit sing. Rom. conf. 47. visis. col. 2. vers. vlt. At eam rem lógius traxat Lucas Pen in d. l. ciues, vt videre poteris, & Maria. Soci. in c. licet, col. 8. vers. sed aduerte. de for. compet.

18 si eligentes dissentit & sunt pares

¶ Et alia gl. Iuris Cano. in c. obeuntibus, quod est pe. §. nunc quæritur. 63. di. dum tractat cū eligentes dissentiunt, quid agendum sit. Et primum dicit considerari oportere auctoritatem, numerum, & zelum eligentium, & meritum electi. Sed si omnia sint æqualia, tunc cassetur vtriusque electio, & alter eligatur. ca. si duo. 79. di. Vel iudex cogat eos ad concordiam. §. sin autem, Inst. de fatid. tut. Vel res forte dirimatur. c. clerus. 21. di. & l. vlt. in prin. C. com. de le. & l. sed cū ambo. ff. de iudi. Vel Metropolitanus gratificetur cui velit. c. i. de paro. & l. 3. §. si cū omnes. ff. de SC. Silla. & l. vlt. ff. de relig. & sumpt. fune. Vel præferatur ille qui prius ordinatus est. c. vlt. 75. dist. Vel senior præferatur. cap. 1. 35. q. 6. & l. vlt. ff. de fid. inst. Vel ille qui prius nominatus est. §. vlt. in Auth. de mona. Vel qui aliquando deliquit illi qui semper bonus fuit, pro qua op. facit licet non alleget, sed id voluit obiter dicere. c. considerandum, & c. fidelior, vbi & idem not. glo. 50. di. Vel vt ad nostram glo. reuertamur, præferatur ille qui diutius in ecclesia militauit. c. quid proderit. 61. di. Hæc ea gl.

19 si in op. sita principali questi.

¶ Ex his certè constat hac nostra quæstione esse omnium ferè sententiã in re diuidua ambos succedere. Cū autē res indiuidua est 12. esse opi. Prima, q̄ forte sit negotiū dirimendū. Secūda, esse locū gratificationi superioris. Et hæc quidē continet etiã duas op. Alij enim dicūt simpliciter esse locum gratificationi, quasi semper possit dominus gratificari cui velit. Alij dicūt teneri dominū gratificari honestiori, & cæteris paribus cui velit. Quarta, igitur q̄ ambo simul succedant. Quinta q̄ alternis. Sexta, q̄ neuter nec simul nec alternis. Septima, q̄ formosior. Octaua, quod robustior. Nona, quod magnates & populus alterutrum illorū eliget. Decima, quod pater eliget. Vndecima, quod præferatur is qui est in possessione. Ego addam & duodecimam, quod præferatur is qui primus adeptus est possessionem, etiam si tempore litis contestatę non possideat, quas omnes sigillatim discutimus.

PRIMA OPINIO, QUAE SORTI REM COMMITTIT.

Leges que re dubiam sorti committunt.

AD primam igitur opin. faciunt omnia iura quæ dicunt rem dubiam forti committendam esse, videlicet d. l. sed cū ambo. ff. de iudi. vbi in actonibus duplicibus is actor esse intelligitur, qui ad iudicium prouocauit: sed cū ambo ad iudiciū prouocāt, forte res discernitur, & ibi Bal. not. quod vbi non valet ingenium, res est committenda fortunæ. Et l. si quæ sunt cautiones. ff. famil. ercisc. vbi si omnes iisdē ex partibus hæredes sint, nec inter eos conueniat apud quem potius cautiones hæreditariæ esse debeāt, sortiri eos oportet, vbi Floria. not. in rebus dubis forti esse locum, nec tale iudicium reprobari, præterquam in electionibus. Et in l. generaliter. §. quid ergo si plures. ff. de fideicō. liber. vbi si plures quis sit rogatus seruos manumittere, & ad quorundam pretium sufficiat id quod relictum est ad omnium verò non sufficiat, cogitur eum vel eos quorum pretium patitur, manumittere. Qui autē potius manumitterentur, sortiri eos oportebat. Et in l. vlt. in prin. C. com. de leg. & in §. optionis, Inst. de legat. quibus iuribus caueatur quod si plures quibus optio relicta est non conueniunt in electione, res forte dirimenda est, & vt dicitur in d. §. fortunam esse huius rei iudicem. Et not. Bald. in d. l. vlt. in j. not. quod iudicium fortis dicitur iudicium fortunæ, cuius dux est Deus, vt dicit scripsit Senecam, Sed & not. not. idem Bal. ibi mittere fortes non esse peccatum.

2. Alia leges. Diuisio iurte. Etiam legibus & consuet.

¶ Et tex. in l. 2. post prin. C. quand. & quib. quar. pars. lib. 10. vbi si hæredes aut socij non conueniunt in rei communis diuisione, ea forte diuidenda est. id quod dicit Bal. in l. iubemus, col. 2. vers. quarto iste iudex. C. de sacro. eccl. generaliter procedere, etiã si ecclesia sit socia, vel si vnus sociorū habeat maiorem partē. Et huiusmodi fortis diuisio legibus quoq; Mosaicis obseruata est, quibus præcipitur Num. 15. c. Pluribus maiorem partem dabis, & paucioribus minorem. Singulis vt nunc recēsi sunt in d. c. de possessione, ita duptaxat, vt fors terram tribus diuidat & familis, quicquid forte cōtigerit, hoc

hoc vel plures accipiant, vel pauciores. Et rursus c. 33. Ego dedi vobis illam in possessionem, quam diuidetis vobis sorte, pluribus dabitur latiorē. Singulis vt fors ceciderit, ita tribuetur hæreditas. Et c. seq. Cū ingressi fueritis terrā Chanaā, & in possessionē vobis sorte ceciderit, his finibus terminabitur. Et iterū, Hęc erit terra, quā possidebitis sorte. Rursusq; c. 36. eodēmq; vlt. Præcepit vt terram sorte diuideretis filiis Israël. Et Deute. c. 1. Et ipse sorte terrā diuidet Israël. Et c. 31. Eā sorte diuides. Id quod etiã præceptū est Iosue, vt scribitur Iosue c. 1. Id quod factū fuisse constat, ex c. 13. eiusdē lib. & multis seq. vsq; ad fi. prope modū illius lib. Et 1. Paralip. 24. Porro diuisit vtrascq; inter se familias sortibus. Et in fi. eiusdem, Omnes fors æqualiter diuidebat. Et psal. 77. cū dicitur, Et erexit à facie eorum gentes, & sorte diuisit eis terram. Et hanc vel legem, vel consuetudinē secuti milites illi vestem Christi sorte sibi diuiserunt, Matth. 27. Marci 15. Lucæ 23. & Io. 19. vt scilicet facerent locum illi prophetiæ Psal. 21. Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.

¶ Sed & hoc obseruatum fuisse apud antiquiores Ethnicos testimonio est quod tradit Diodorus Siculus Bibliothecæ lib. 4. Atlantem & Saturnū Cæli filios imperium sorte fuisse partitos Quodq; tradunt Orpheus, & Homerus lib. 15. Iliados, ipsius Saturni tres filios, scilicet Iouem, Neptunum, & Plutonem sorte quoque sibi Saturni patris imperium diuisisse, & Ioui cælum, Neptuno mare, Plutoni infernum obtigisse. Nam ita facit Homerus Neptunū loquentem, ἢ τει ἐργῶν ἐλαχον πολὺν ἄλα ναῦν ἀεὶ παλάμῳ, αἰδῆς δ' ἐλαχεν ἴσθμῳ ἠερόεντα, Ζεὺς δ' ἐλαχ' ἔρανον εὐρύν ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλαισι, Ex quo & illud Virgilij lib. 1. Aeneidos eundem Neptunum introducentis, Non illi imperium pelagi seuimque tridentem, Sed mihi forte datum. Et lib. 10.

Et apud Ethnicos. Cæli filij imperium sorte diuiserunt. Et Saturni filij.

Hæc intentata manebat Sors rerum. Nam & id Seruius ibi trahit ad hanc illorum fratrum diuisionem. Et in Aethna, Scilicet haud olim diuiso corpore mundi In maria, ac terras, & sidera: fors data cælo Prima secuta maris, deseditque infima tellus. Et Tibullus lib. 3. Eleg. 5. Purcite pallentes umbras quicunque tenetis, Duraque sortiti tertia regna Dei. Et Ouidius lib. 2. Meta. de Neptuno loquens, Quid meruit frater? cur illi tradita sorte Aquora decrescunt Et Iuuenalis Saty. 13. Nondum aliquis sortitus triste profundi Imperium, aut Sicula toruus cum coniuge Pluton. Et Senecæ Tragœdiographi introducentis Herculem ex inferis redeuntem hæc dicentem, — Vidi inaccessa omnibus Ignota Phæbo, quæque deterior polus Obscura diro spatia concessit Ioui, Et si placevent tertia sortis loca, Regnare poteram. Et iterum in eadem Tragœdia, Natus Eurysitheus properante partu Iusserat mundi penetrare fundum, Deerat hoc solum numero laborum Tertia regem spoliare sortis. Id quod Laetantius lib. 1. c. 11. ex Euhemeri monumentis ad historiam fidem transferre conatus est. Et Ausonius in Mosella de Neptuno loquens, — Haud ille finit, cui cura secunde Sortis, & equorei cessit tutela tridentis.

¶ Quamquam Callimachus in hymnis Iouis negat sortitionem vllam inter eos esse factam, cū scribit Iouem ipsum alloquens, ἄνηκοι δ' ἐ πάμπαν ἀληθέες ἦσαν αἰοῖοι, φάντο πάλου κρονίδησι διάτριχα δώματα νεῖμαε, Τίς δὲ κ' ἐπ' ἐλύμπε τε καὶ αἰδῆ κληρονομήσῃ, ἔς μεῖλα μὴ νεύηλα; ἢ ἐπ' ἰσθμῷ γὰρ εἰσὶ κήληαδῃ, τὰ ἡτόλμ' ὄσοι δ' ἄ πλείους ἤχουσι. νευδοίμῳ, αἰοῖοι ἄ κερ' ἐπίθοιμ' ἀκρόν, ἢ σὲ θεῶν ἐσθῆνα πάλαι θέσῃ, ἔργα δὲ χειρῶν, Σὺ τε βίη, τὸ τε κάρτερ, Id est prope ad verbum, Veteres non profus veraces erant poetæ. Dicebant sortem Saturnigenis tripartitē domos distribuissē. Quis enim pro olympo & pro inferno sortem mittat, Qui non planè stolidus fuerit: nam fors de rebus æqualibus solet Mitti, hæc autem longissimè inter se distant. Mentiar si hæc dicam, licet ea persuaferim,

Non

Non te sortes Deorum Regem fecerunt, sed opera manuum tuarum, Tuaque virtus, & robur.

Ianus autem Parrhasius non infeliciter ita traduxit,

Veteres (neque enim commenta poetae Vera satis iactant) Saturni pignora quondam Inter se summam rerum sortita fuisse, Et caelum cessisse tibi nam quis precor, unquam, Quis rudis usque adeo, res ut discrimine toto Distantes vni stultus commiserit vna? &c.

Nam ut hoc illi addas, id quod maximum optimumque est fortunae committere, extremam dementiae est, ut scribit Aristoteles lib. 1. Ethicor. c. 9.

¶ Sed vtrumcunque sit, idem Homerus lib. 14. Odyssae scribit filios Castoris Hylacidis filij haereditatem patris inter se sortibus diuisisse,

Et filij Castoris.

Τοι δ' ἐ (ὄν) ἔδ' ἄρα τὸν πατρὸς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἐπικλήρωσ' ἐβόλοντο.

Sed & Pausanias in Arcadicis tradit Arcadem illum inter filios imperium sorte diuisisse, & Aphidanti Tegeam sorte obtigisse. & hinc poetas Aphidanteam sortem ἀφιδαντίου κλήρω Tegeam appellasse. Iustinus quoque lib. 13. in multis locis, & Plutarchus in vita Eumenis tradit Alexandri Magni successores prouincias regnaeque eiusdem sorte diuisisse. Sed & illos Triumuiros, Augustum scilicet, Lepidum, & Antonium orbis Imperium sorte partitos fuisse, licet videre ex Appiano Alexandrino paulo post prin. li. 1. Bellorum ciuiliu. Quidam etiam tradunt Constantinum, Constantem, & Constantium filios Constantini illius magni qui post eum imperarunt, orbem sibi sorte diuisisse, sicuti scribit Pomponius Laetus in lib. Imperatorum, qui tamen ij sint ignoro. Neque enim Aurelius Victor, neque Eutropius, neque Rufinus qui ad historiam Eusebii duos libros scilicet 10. & 11. adiecit, neque Paulus Orosius, neque tres illi scilicet Socrates Constantinopolitanus, Theodoritus, & Sofomenus, ex quorum libris confecta est Tripartita Historia, qui quidem omnes historiam eorum imperatorum scripserunt, quicquam de ea re dixerunt. Tradit autem Rufinus in illo 10. lib. Apostolos sorte orbem terrae ad praedicandum verbum Dei diuisisse.

Et Alexandri Magni successores.

¶ Sed & alias quoque res sorte diuidi solitas ex eo pater quod scribit Appianus illo lib. 1. supra citato, Colonias ita diuidi consuetas. Decimus, ita enim dicendum non Decius ex Cicerone in epistolis Plutarcho, & aliis, Decimus inquam Brutus ad Ciceronem lib. 11. Epistolarum familiarium ipsius Ciceronis, in ea epistola, cuius initium est, Quod pro me putat agros legionibus aequaliter, aut sorte diuidi oportere. Et ut aperte declarat Suetonius in Caesare c. 20. Fundi vestigales apud Romanos sorte diuidebantur. Ita enim scribit, Agrum Campanum ad subsidia Reip. vestigalem relictum diuisit extra sortem. Qui autem dicantur fundi, siue agri vestigales (ut id obiter dicam) intelliges ex his quae scripsi in tractatu Retractuum, tit. 1. §. 1. in verbo, Rentes. nu. 2. Et quod huic concinit, scribit Plutarchus in vita ipsius Caesaris, eundem multa Italiae praedia sorte distribuisset. Ante Caesarem Romani agrum Campanum sorte diuiserant, ut videre licet apud Strabonem ad fi. lib. 5. Sed & aliis vbique videmus agros Coloniarum sorte fuisse diuisos, ut apud Diodorum Siculum, lib. 11. in diuersis locis, de Aethna primum dicta Cathanea, & de Scyo, Amphipoli, Camarina. Et li. 12. de Euboea, Sardis, Potidea, etiam in diuersis locis: Aegina, Trachine quae Heraclia dicta est, etiam in diuersis locis. Antiochus Rex lib. Machabaeorum 1. c. 3. Minatur se sorte diuisurum terram Iudaeorum. Plinius lib. 12. c. 19 tradit in Aethiopia Cinamonum nasci idque cum sole diuidi, ternasque partes fieri. deinde sorte cremias, aut ut alij legunt germina discerni: quodque foli cesserit relinqui ac sponte conflagrare. Diodorus Siculus li. 2. Bibliothecae c. 2. scribit Psammiticum Aegyptiorum regem, militibus mercede conductis praeter stipendium dona largi distribuisset, caeteris agros sorte diuisisse. Plutarchus in Pericle tradit ipsum Periclem agri fortitiones edixisse. electis enim Aeginetis eorum agrum sorte diuisisse Atheniensibus. Idem in Fabio Maximo scribit ipsum Fabium & Minutium magistrum equitum, cui aequatum cum illo imperium fuit, exercitum inter se sorte diuisisse. Ex eaque partitione quae sorte fieri solet, Graeci verba in id peculiaria introduxerunt, scilicet, κληροδοτείν, & διακλήρωσαι. id est, κληροδοτείν, id est, sorte partiti siue diuidere. Nam & hoc ultimo usus est Theophrastus lib. 9. de Plantis c. 5. διελν' ἐς τὰ μέρη, διακλήρωσαι πῶς τ' ἦλιον. καὶ ἢ ἂν λάχῃ ὁ ἦλιος, κατὰ λείπασσι.

Graecorum uerba in eam rem propria.

¶ Et ut ad alias leges veniamus quae sorti quicquam incertum committunt. Ad superiores adde I. generaliter §. promde, vers. & fortassis. ff. de fideic. lib. vbi si is cui legatum relictum est, rogatus sit plures seruos manumittere, nec tantum ex legato consecutus est, quantum sufficiat ad pretium omnium, sed tantum quorundam, certe eos tantum manumittere cogendus est, & eos quidem qui primo nominati sunt: quod si ordo non appareat, eos sortiri oportet, ne aliquam ambitionis aut gratiae suspitionem Praetor subeat. Et ibi not Benedic. Plumb. id facere pro sacculis officiorum, quae sortibus extrahuntur.

Aliae leges sortem committentes.

¶ Et text. in c. clericos. 2. l. dist. vbi scribitur hinc clericos dictos esse, quod Mathias primus sorte electus, qui primus ab Apostolis ordinaretur: κληροδοτείν enim fors dicitur, unde & κληρος sorte datus, siue electus. id quod assumptum est ex Actorum Apostolicorum c. 1. vbi cum Petrus & caeteri Apostoli decreuissent in locum Iudae Iscariothis, alterum ex Ioseph, qui vocabatur Barfabas, & Mathia substituere, sorti rem commiserunt: & cecidit fors super Mathiam. & id quoque repetitur in summa, & in c. non statim, & c. non exemplo 26. q. 2. An autem hinc clerici sint dicti, videbis apud Alciatum lib.

Clerici & sacerdotes olim sorte electi. Clerici unde dicti.

Parerg

Parergon. 5. c. 22. Illud autem certum est, in veteri testamento summos sacerdotes, Leuitas, Ianitores & caeteros sacris rebus praefectos sortibus deligi solitos, ut videre licet ex 1. Paralip. c. 24. 25. & 26. Et huius rei exemplo hodie quoque apud Moschouitas Archimandrita & episcopi sorte ducuntur, coniectis in urnam melioribus nominibus, ut scribit Paulus Iouius in eorundem legatione.

¶ Et ab Ethnicis item id obseruatum fuisse, ut sacerdotes & alios reium sacrarum praefectos sorte deligerent, etiam videre licet ex Aristotele lib. Politicon 4. c. 15. & Virgil. lib. 2. Aeneid.

Et apud Ethnicos sacerdotes & alios sanctorum praefectos sorte delictos. Syracusanorum lex in eam re.

Laocoon ductus Neptuno sorte sacerdos. Traditque Tullius in 4. in Verrem actione, Syraculis legem fuisse, quae in annos singulos Iouis sacerdotem capi iuberet. Et cum suffragiis tres ex tribus generibus creati essent, res reuocabatur ad sortem. Ita scilicet, nam quot essent renunciati, tot in hydriam sortes coniciebantur, & cuius nomen exisset, is haberet sacerdotium. Gellius quoque libro 1. c. 12. Capitonis Atteij autoritate scribit Papiam lege cautum fuisse, ut Pontificis Maximi arbitratu virgines e populo viginti legerentur, sortitioque in concione ex eo numero fieret. Quod & recenset quisquis est qui Fenestellae nomine librum illum emisit de magistratibus c. 7. Tangitque Suetonius in Augusto c. 31. his verbis, Nam cum in demortuae Vestalis locum capi aliam oporteret, ambirentque multi ne filias in sortem darent, adiurauit si cuiusquam neptium suarum competeret atas, oblaturum se fuisse eam. Cornelius Tacitus lib. 1. tradit imperante Tiberio nouas ceremonias accessisse, addito sodalium Augustalium sacerdotio, easque sorte ductas ex primoribus ciuitatis. De quo etiam Suetonius in Claudio c. 6. Senatus quoque ut ad numerum sodalium Augustalium sorte ductorum extra ordinem addiceretur, censuit. Ex Demosthene si is est, in oratione contra Neeram videre licet, apud Athenienses regem Sacrificulum sorte deligi solitum. Et ex Philostrato in vita Apollonij lib. 3. apud Aegyptios quoque, sacerdotes sorte eligi solitos. Denique Hesychius tradit Carucates tenera aetate sorte eligi qui sacra Apollini Caruco celebrarent.

¶ Sed ut redeamus ad alia, quae in illa eadem 26. q. 2. in summa ex sacris literis afferuntur. Nam Iosua 7. c. cum Acham de anathemate quicquam furtim surripisset, & ob eius peccatum populus caesus apud Hay, hostibus terga dedisset, praecipit dominus Iosuae, ut sortibus exquireret, quo peccante populus in manus hostium cecidisset: & cecidit fors super Acham. Et 1. Regum 14. Saul sorte deprehendit Ionatham filium contra ipsius praecipitum mel comedisse. Et quod scribitur Ionae 1. c. Ionam ipsum a nautis sorte deprehensum in mare deiectum, & a ceto absorptum. Et Lucae 1. Zachariam sorte exisse, ut incensum poneret.

Sortis probatio ex aliis locis sacrarum literarum.

¶ Quibus potes addere ex iisdem sacris literis, quod scribitur Leuitici 16. Cumque obtulerit vitulum, & orauerit pro se & domo sua: duos hircos stare faciet coram domino, mittensque super vtrumque sortem, vnam domino, & alteram capro emittario: cuius exierit fors domino, offeret illum pro peccato, &c. Quo in loco Isichius Hierosolymitanus Gregorij Nazianzeni discipulus scribit sortem tum demum mitti in diuinis scripturis, cum aequalitas nullam relinquit discernendi notam. Et 1. Reg. c. 10. Saul in Regem sorte electus est, & deprehensus. Et 1. Paralip. 24. Dauid sortibus diuisit vtraque & Eleazar & Ithamar inter se familias. Et scribitur Neemie 9. c. Partitus est eis sortes. Et c. seq. Sortes misimus super oblationem lignorum inter sacerdotes. Et Hecter c. 3. Missa est fors in urnam, quo die gens Iudaeorum deberet interfici. Et Psal. 30. in manibus tuis sortes meae. Quo in loco D. Augustinus in 2. concione eius Psalms. Sors, inquit, non aliquid mali est, sed res in dubitatione humana diuinam indicat voluntatem, quae & ipsa verba adscripta sunt in c. 1. 26. q. 2. Sed & subdit idem August. paulo post, In sorte non est electio, sed voluntas Dei. Sed ut reuertamur, scriptum est Prouerbiorum 16. in fi. Sortes mittuntur in sinum, sed a domino temperantur. Et iterum eiusdem lib. c. 18. Contradictiones comprimit fors, & inter potentes quoque diiudicat. Et Esaia 34. Et misit eis sortem, & manus eius diuisit illis in mensuram. Et Lucae 1. c. Factum est autem, cum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis suae ante Deum, secundum consuetudinem sacerdotij, sorte exiit ut incensum poneret, verba autem Graeca postremae clausulae haec sunt, ἐλάχε τ' θυμιασσαι Sors ei obuenerit, siue sortitus est, ut thymiamata incenderet. Quo in loco D. Ambrosius, Sorte ergo, inquit, deligebatur ut introiret sacerdos. Bada autem mihi ita intelligit, quasi suum illi sacerdotium prius sorte obtigisset.

Ad idem.

¶ Diuus item Augustinus cum ciuitas quaequam esset obfessa, & dubitaret clerus qui deberent auferre, quique remanere in ciuitate obfessa, scripsit illud sorte esse dirimendum, ut etiam refert gl. in d. summa 16. q. 2. in fi. Huius autem, ut id ei addas, in eam rem haec propemodum verba sunt, in epistola ad Honoratum, Si inter Dei ministros sit disceptatio qui eorum maneat, ne sit fuga omnium: & qui eorum fugiant, ne morte omnium deseratur ecclesia. Si haec disceptatio aliter non poterit terminari, quantum mihi videtur, qui maneat, & qui fugiant sorte eligendi sunt. Citatque illud Prouerb. 18. c. supra relatum. Subditque continuo, melius Deum in huiusmodi ambagibus iudicare, quam homines, tanquam scilicet iudicium sortis sit diuinum.

Ex D. Augustino.

¶ Et iam tempus est, ut ad nostros accedamus. Glos. in ea summa 26. q. 2. magna autoritate affirmat, sortes quae necessitate causa sunt non esse illicitas, ut si contentio sit de electione quorundam, sitque paritas vtriusque in omnibus, illo Matthaei exemplo, de quo supra diximus. Cum enim (inquit) non superest humanum auxilium, tunc possumus requirere diuinum, ca. quaeritur 22. quaest. 2. Et in dubiis, ut subiungit secundum leges ad sortes decurritur, per nonnullas ex illis supra allegatis. Id quod etiam in electionibus episcoporum, cum omnia sunt paria, obseruandum voluit glo. in cap. penul. in gl.

In paritate electionis sorte res dirimenda. Etiam episcoporum.

DE IVRE PRIMIGENIORVM

504

in gl. vlt. 63. dist. vbi inter multas de hacre sententias hanc affert, vt forte controuersia dirimatur, etiam Mathia exemplo. Et idē quoque voluit Phil. Fran. qui illā priorem dicit ad hoc no. in c. duobus, quod est pen. col. 2. in vlt. not. de rescrip. lib. 6. de quo nos tamen statim dicemus nu. abhinc 2.

14
Sortes regulares
viter permissas.

¶ Alia gl. in c. vlt. in gl. vlt. in prin. per eundē tex. extra de fort. dicit sortes regulariter esse permissas. Nam cum tex. ibi in electionibus eas prohibeat, videtur (inquit) quod in aliis non reprobet, argu. l. cum Prator. ff. de iudic. & l. ex eo. ff. de test. & c. qualis. 25. dist. & c. de crimine. 25. q. 3. Et eam gl. sequi videtur Inn. ibi, & expressius Floria. in d. l. si quae sunt. ff. famil. ercisc. Alex. in l. huiusmodi. §. vlt. ff. de leg. 1. vbi per eam dicit quod sortes sunt permissae, nisi quibus casibus reperiantur prohibita: reprehenditque Bal. qui in d. l. 2. C. quan. & quib. quar. pars. lib. 10. contradicebat, nunquam res forte dirimendas, nisi in casibus aliter permissis. quem tamen sequitur Imo. in l. suos, in prin. col. vlt. ff. de hær. instit. Sed & eam glo. sequitur Fel. in c. capitulum sanctae crucis, col. pen. vers. sed an fortibus, extra de rescrip. & in c. licet causam, col. vlt. de prob. & Lancel. Gal. in l. 2. §. ex his, col. 5. vers. quinta sit conclusio. ff. de verb. oblig.

15
An autē in electionibus ecclesie
statute.

¶ Sed & quod in d. c. vlt. de fort. dicitur de electionibus, id intelligunt Host. Io. And. Collect. Card. Flo. Pan. & Io. Ana. in electionibus ecclesiasticis, quia in eis tradita specialis forma, ex c. quia propter, de elec. quae ideo obseruanda est, nullo forti loco relicto. Sed in secularibus potest per sortem procedi, vt communiter (inquiunt) Italici faciunt, qui suos magistratus per sortes breuium & taxillorum eligunt. Quod & idem voluit Arch. in d. c. 1. 26. q. 2. Franci. Scylla. in tract. contra haereticos, c. 3. Bal. in c. cleri, col. 1. extra de vit. & hon. cler. Et à Theologis Nicol. Lyrensis Prouer. 16. c. ad fi. & Act. 1. etiam ad fi. Quin Host. Io. And. Card. Panor. & Ana. in d. c. 1. dicunt etiam clericos fortibus vt posse in his quae temporalia tangunt.

16
Quid si a quo
de alterius
præiudicio.

¶ Huc accedit alia gl. in §. sin autem ipsi tutores, in verbo, partes suas, Inst. de satisf. tut. quae in vniuersum dicit in dubiis rem committendam esse fortunae: tum demū tamen si de præiudicio contendentium tractatur, non etiam si de alterius præiudicio, per illum tex. & d. l. huiusmodi. §. vlt. ff. de leg. 1. & l. si cuius. §. sed si inter duos. ff. de vfu. & eam gl. sequitur Ang. in d. l. sed cū ambo. ff. de iudic. qui tamen eam limitat & intelligit procedere, si graue alterius præiudicium versetur, non etiā si leue, per rex. in d. §. exterius, Inst. de legat. Sequitur etiam Flo. in l. iure. ff. de ser. iust. praed. & Io. Ana. qui & id licuti Ang. limitat, in d. c. vlt. col. 4. de fort. & Alex. qui illam dicit no. in d. l. huiusmodi. §. vlt.

17
Alius casus
de dirimendis.

¶ Sed & huc pertinet alia gl. in l. in executione. §. item si ita in verbo, prodest, in fi. ff. de verb. oblig. quod si quis promiserit fundum Titianum, & si is fundus datus non sit, centum, ipsiusque haeredes dissentiant, & timeatur de damno, res forte dirimenda est, per d. l. vlt. C. com. de leg. & eam glo. sequuntur Bart. in l. 2. §. ex his, col. 2. ver. circa secundum, & ibi etiā Ang. Alex. Fran. Are. & Iaf. Lancelo. Gal. ff. de verb. oblig. vbi idem dicunt, si inter haeredes non conueniat in electione rei debita in genere, versaturque ex eo damnum, & vide quae dicam infra nu. 21. & vt ad ceteros.

18
Alius casus.

¶ Facit praeterea quod voluit gl. no. in c. si testes, in 1. glo. magna, vers. si autem testes ex omni parte. 4. q. 3. quod si duo rem eandem ab alio petant, & ita neuter eorum possidet, & sunt illorū pares omnino probationes, si res sit indiuidua, controuersia forte dirimenda est. Id quod etiam voluit alia gl. adeo illi similis, vt vna ab altera accepisse videatur, aut ambae ab alio quopiam, in c. in nostra, etiam in gl. magna post medium, de testib. Quae & paulo post illud quoque dicit huic loco accommodatissimū, quod si duo petunt eandem vxorem & aequaliter probant, nec vxor alteri mauult cōsentire, suntque ambo per omnia pares, res forti committitur: & cum ea gl. transeunt ibi communiter Doct. inter quos Host. & Io. And. de priori casu loquentes dicunt id iustius esse, & de consuetudine approbati, & Pet. Anc. in d. c. vlt. de fort. & in d. c. duobus, col. 1. in fi. de rescrip. lib. 6. Licet sint qui hoc casu dicant neutri eam adiudicandam & inter eos Inn. in rub. de spons. duorum, & collec. in d. c. licet causam, col. vlt. de prob. & Panor. in d. c. in nostra, de testib.

19
Alius casus.

¶ Nec hinc lōge abest quod voluit gl. in eo ipso c. licet causam, in verbo, possideris, quod si in interdito, vt possideris, vtraque pars aequaliter probauit, nullūque ostendit titulum, vel vterque etiam ostendit, nec apparer quis ad iudicium prouocauit, forte res est adiudicanda. quam gl. sequuntur ibi Host. qui id dicit consuetudine obseruari: Io. And. qui id tamē intelligit, si ambae partes hoc petunt, vel etiam altera. Imo. & Fran. Are. qui id quoque intelligit, vt nō forti committatur quis sit possessor, sed quis sustinet partes actoris vel rei. Bal. in c. ex literis, col. vlt. vers. quare cum vterque, eod. tit. de probat. licet ipse Bal. in d. c. licet, col. 7. vers. op. quod papa, de hoc admodum dubitat, & ita quidem, vt id sequi non videatur. De quo dicam postea in quarta opin. num. 7.

20
Alius casus.

¶ His quoque ad stipulatur quod voluit alia glo. vt gl. continenter tractemus, in c. quoniam abbas, in fi. gl. magna, extra, de offic. & potest. iud. deleg. quod si actor impetret literas ad Archidiaconum cuiuspiam ecclesiae, in qua sunt duo Archidiaconi eiusdem dignitatis, & in alterum eorum consenserint ipse actor & reus, incertum tamen in quem eorum: & vtrique simul fuerint praesentatae literae (vt sint omnia paria) forte dirimendū est vter eorum iudicabit. De quo tamen, quia non omnes sunt huius sententiae, vide quae dicam infra, in 6. opinione huius quaest. nu. 12. & quod ante eum.

21
Alius item de
duobus paribus
sibi obuia
libra.

¶ Quodque voluit alia gl. in l. 2. §. 1. in verbo, vt simul transire non possint, sintque omnia hinc inde paria, quia neuter alterum præiudicet: neuter illum locū prior occupauit, neuter altero est dignior, forti locus est, vter eorum retrocedat. Quod & voluerunt Pet. Cyn. Oldr. Alb. Bald. & Sal. in l. per agrum. C. de

C. de seruit. & aqua. Pet. Iacob. in Succes. Regum Francia, col. 6. vers. crederem, de quo tamen vide quid dicam infra, in 2. opinione huius quaest. nu. 4. hūcque spectant, & in 3. opin. nu. 5. adde.

22 ¶ Et vt ad ceteros Doct. veniamus. Adiuuat hanc partem quod scriptum reliquit Bart. in l. 2. §. ex iis, col. pen. vers. circa secundum. ff. de verb. oblig. quod si haeredes eius qui hominē in genere promissit, nō consentiēt de hominē, ex hōc; dampnū timeatur, potest peti vt hęc controuersia forte dirimatur. & hoc cōmuniter sequuntur Doct. ibi. Et quod item tradit ipse Bart. in d. l. huiusmodi. & ibi post eū Imo. Raph. Co. Pau. Ca. Alex. & Iaf. §. vlt. ff. de leg. 1. Quod quando plures habentes idē ius discordant in præiudiciū ipsorum, nec aliquo pacto perpendi potest quis eorū sit praefendus, si aliquis eorū vult rem forte dirimi, audiendus est: alioquin res effectum non consequeretur, per nōnulla ex iuribus supra allegatis. Et quod ipse quoque scribit, in l. quominus, in 6. q. prin. ff. de sum. quod si duo inceperint eodem tempore opus molendini, vel ductus aquae, & non apparet vter prior, vsum quidem esse inter eos communicandum, & forte dirimendum temporibus vel mēsuris: & sequuntur Iaf. & Ripa ibi. Et quod denique voluit idem Bart. in lib. de insign. & armis, col. 3. vers. sed apud quem remanebit, quod signū siue insigne alicuius societatis ea societate diuisa debet manere apud principalem & magistrum societatis: quod si nullus est magister, apud eum qui ex maiori quantitate socius erat: quod si sint pares, fors ipsa id iudicabit, per d. l. si quae cautiones.

Alius.

23 ¶ Sed huc se offert Bal. qui nec huic opi. deest. Nam in l. si maior, post prin. C. com. diu. negat verum esse quod plerique existimant, in diuisionibus maiorē natu debere diuidere, minorem eligere: sed potius rem forti ac fortunae cōmittendam, per d. l. 2. quan. & quib. quar. pars. De qua re latius dicemus infra in 6. o. q. Et idē Bal. in l. si quis haeredes, in fi. ff. de hær. inst. quod in casu illius l. primo nominatus non habet ius optandi tanquam magis dilectus a restatore, cum aequale ius omnium sit, vt ibi dicitur. Ideo oportet, vt ius optandi ex forte sciliciter contingat, per d. l. 2. Idem quoque in c. cum omnes, col. 5. vers. sed quid si duo sunt, de cōstit. Quod si duo socij habeant riuum cōmunem, & vterque velit aquam ad sua prata ducere debent eam diuidere, vel loco vel tempore, non secus ac duo socij sitientes, nec nisi vnum vini cyathum habentes. nam quilibet debet habere partem. l. 2. ff. ad leg. Rhod. de iact. Et eodem modo in agris, & molendinis. Et si alter velit esse prior in vtendo, forte id dirimendum, per d. l. 2. Nam, vt subdit, vbi humanum ingenium non sufficit, fortuna altercationem dirimit, per d. l. vlt. C. com. de leg. & sequuntur Iaf. & Fran. Ripa, ibi, in tract. 6. q. Bart.

Alius.

24 ¶ Concinit & his quod scribit Alber. post Iac. in l. si sic legatum. §. vlt. col. 2. ff. de leg. 1. quod si stipulatus decem, aut Stichum vtrum vellet, legauerit duobus quod sibi debetur, & legatarij in electione discordent, ad sortem confugiendum est. Et quod prodit Pet. Anch. in d. c. duobus, col. 2. in prin. de rescrip. lib. 6. in illa quaest. de duobus qui simul primi ad brauium peruenerint, an premium vtrique aut neutri aut alteri, vt sit locus gratificationi, aut aliās, vbi adducit multas op. de quibus sigillatim dicemus saepius in hac nostra princ. quaest. Sed in eam videtur inclinare, vt forte sit ea controuersia dirimenda, per d. l. vlt. C. com. de leg. De quo & tu vide quae dicam infra, in 4. op. huius quaest. nu. 15. sed iam, & in 6. op. nu. 9. & quod plurimi.

Alius.

25 ¶ Et quod prodit Imo. Dom. & Philip. Franc. in d. c. cum quis, §. cum ab eo. de sepul. libro 6. in ea quaestione de eo qui domum habitat sitam in confinio duarum parochiarum, de qua multa diximus supra, in prin. huius q. nu. 16. & quod in simili, vt scilicet quae diuidi non possunt, vt sepeliri, & similia forte dirimantur. Tu autem vide quae dicam in 2. opi. huius q. nu. 14. nec hoc loco, & iterum nu. 21. nullus rursūque in 4. opi. nu. 17. cui confine. atque etiam in 6. opin. nu. 14. sed & ad hanc. Et quod tradit Ro. in l. stipulatio. §. vlt. ff. de no. ope. nūt. quod in casu illius tex. si nuntiantes discordat, nec possunt inter se conuenire, ea controuersia forte dirimenda. De quo & alibi aliquid per Iaf.

Alius de duobus
bus currentibus
ad brauiū.

De habitate in
confinio duarū
parochiarum.

26 ¶ Et quod etiam scriptum reliquit Card. Flor. in c. licet, col. 14. vers. postquā hęc scripseram, extra de elect. quod & ab eo repetitum est inter cōsil. ipsius cōsil. 150. quaestitū saepe fuit, in quibus locis describit sex modos finiendae cōtrouersiae inter duos cōtendentes de Papatu. Quibus hęc ad verbū subiungit. Postquā hęc scripserā, audiui cōferri an per sortes possit hoc dirimi, & licet possit instari, tamen per ea quae dixi in tertio modo, iste etiam septimus modus posset defendi. Et id expressiūs cōfirmat Pet. de monte, in tract. de potestate Papae, Imperatoris, & concilij, col. 31. & Fel. in c. capitulum sanctae crucis, col. pen. vers. adde Doct. & in d. c. licet causam, col. vlt. de probat. Nec ob. huic sententiae (inquiunt) quod sortes dicuntur prohibita. 26. q. 2. per totum, quia id verū est cum eis vtimur ad praesentiam & diuinationē futurorum, non autem cum agitur de tollenda cōtrouersia iuris. Nec item obstat quod aliās in beneficialibus non est locus sorti, vt supra diximus, ne videlicet eo pacto ad ea pateat vitiosus ingressus, contra c. 1. de eo qui mit. in pos. lib. 6. quod posset contingere per sortem. Nam id speciale est in papatu, vt possit forte dirimi, vt declarat ipse Fel. in d. c. capitulum sanctae crucis, col. vlt. vers. sed saluando, & Iaf. in d. l. huiusmodi. §. vlt. col. vlt. ff. de legat. 1.

Alius de duobus
bus contententibus
de papatu.

27 ¶ Postremo ne recentiores scriptores cōtemptim praetermittamus, huc spectat quod scripsit Matth. Afflic. autor certe non contēnendus, in tract. protomiseos, char. 6. col. 3. vers. itē pone quod pluribus. Quod si in retractu qui fit à cōsanguineis ex cōsuetudine, de qua in c. constitutus, ext. de in integr. restit. duo aequalis gradus concurrant ad retractū: ambo sunt aequaliter admittendi, si res sit diuidua. At si indiuidua sit, quae scilicet duobus cōpetere nō possit, & ij simul & eodē momento ad iudiciū prouocauerint, sintque omnia paria, forte dirimendū est vter eorū praefertur, per d. l. si quae. ff. famil. hercif. & alia quae allegat. De quo & nos diximus in tract. retractuū, tit. 1. §. 11. gl. 10. nu. 4. sed id tamē.

Alius.

28 ¶ Sed vt aliquid quoque adferam ex literis mansuetioribus præter ea quæ iam ex illis obiter diximus. Refert Lilius lib. ab urb. condit. Romulum & Remum, cum essent gemini, nec ætatis vercundia discrimen facere posset (ignorabatur enim vter eorum esset maior natu) sorte augurij diremisse, vter nomen nouæ urbi daret, quique conditam imperio regeret. Sed & post mortem Romuli Interrex sorte delectus est. Nam Patricij in Senatum conscripti à Romulo ducenti numero cum essent, diuisi sunt in decurias, posteaque immissa sorte, illi quorum fors prima exibat, vrbis præsidabant Imperatorium magistratum agentes, vt tradit Dionysius Halicarnassæus lib. 2.

29 ¶ Darius ille primus Persarum Rex regnū sorte adeptus est. Nam eo regno vacante, mortuo Cambysæ, Smerdisque occiso, septem ex Persis & ij quidem prudentiores successionem regni sorti fortunæque commiserunt, ita scilicet vt sub ortum solis consensens equis eos ante regiam producerent, & cuius equus vocem primus edidisset, is regno potiretur, quod & factum est, Dariusque eo pacto, quoniam scilicet eius equus primus omnium adhinnuit, regnum obtinuit, vt refert Herodotus in Thalia, qui liber est 3. Polyænus lib. 7. Stratagematon, Iustinus lib. 1. Ammianus Marcellinus lib. 23. Orosius lib. 2. c. 9. Nec id sine ratione factum, quādo Plato diuinus ille Philosophus, lib. 3. de legibus, inter rationes imperandi hanc ponat, vt is quæ fors delegerit, imperet: quem verò repulerit, pareat.

30 ¶ Nam & in simili propemodum cōtrouersia, nec absimili fraude, cum inter Cresphontem & Aristodemi liberos, qui ex Heraclidis erant, conenderent de regno Messeniorum, inter eos conuenit eam controuersiam sorte dirimi: ita scilicet vt cuius fors ex hydria prior exiluisset, is esset potior. At qui delectus fuerat vt vtranque sortem faceret (nomen ei Temeno fuit) sortem filiorum Aristodemi sole arefactam, Cresphontæ autem igni coctam fecit, quo factum est vt Aristodemi filiorum fors deliquerit, Cresphontis autē statim exiluerit. Ideo illi regnum cesserit. Quod Pausanias lib. 4. qui de Messeniis est, retulit, & è nostris Alcianus lib. Parergon 5. c. 22. Ad quod respicere videtur illud Chalini Plautini in Casina vxorem sorte contendētis cum alio,

*Vt matrem tuam quidem sicut Herculeis prædicant
Quondam prognatis, ita in fortiendo fors deliquerit.
Tu vt liquefcat ipse actutum virgini calefacto acre.*

Quod & ibi Baptista Pius interpres scite expendit, & post cum Simon Charpentarius, & nuper Victorius in lib. Variarum lectionum 25. c. 15.

31 ¶ Apud ipsum Plutarchum in Lucullo celebratur præclara ac commendabilis illa contentio inter ipsum Lucullum, Hortensium, & Sisennam de Marsica historia componenda. Qui tandem ita conuenerunt inter se, vt cui fors contigisset, is bellum Marsicum describeret prosa oratione, vel carmine, Græcè vel Latinè, prout fors declarasset: quod quidem ipsum, cum Lucullo contigisset, is Græca oratione eiusmodi historiam diligenter absoluit, quæ ab ipso Plutarcho & aliis quoque celebratur. Ex quo, vt id obiter dicam, facillè intelligitur quanto studio & animi cupiditate rogati homines bonis disciplinis incumberent, & sese fortis euentui in maximis quoque rebus committerent. Idem autem Lucullus Imperator maximus habitus est. Hortensius verò, maximus orator, quem & Cicero ipse in dicendo sibi aliquando prætulit. Sisanna quoque in scribenda historia omnes profrus Romanos qui ante se scripserunt superauit: quod & Cicero ipse ad Brutum ingenue professus est.

32 ¶ Est & altera non minus honesta contentio sorte dirempta apud Homerum libro 7. Iliados. Nam cum Hector fortissimum quenque Græcorum ad singulare certamen prouocaret, nouem ducibus pugnare cupientibus, idque ipsum maximè postulantibus, placuit vnum ex illis qui pugnaret deligere fortis euentu: vbi totus Græcorum exercitus trepida votorum conceptione Iouem precatur, vt in Aiace Telamonium, aut Diomedem, aut Agamemnonem fors ipsa caderet. Quos versus cum legisset aliquando Alexander ille Magnus (nam & hoc quoque obiter dicere placuit,) Occiderem (inquit) illum qui me tertium nominasset, vt scribit Ausonius in Panegyrico ad Gratianum Imperatorem. Ex illo autem Homeri loco est illud Aiace Ouidiani,

*Hunc ego poscentem cum quo concur: eret, vnus
Sustinui, sortemque meam nouisti Achilli.
Et vestre nauere pecces.*

Illud quoque Sophoclis in Aiace Mastigophoro, id est, flagellifero, de ipso Aiace loquentis,

*Χ' ὅτ' αὐδὲς αὐτὸς ἐκτορος μόνῃ μόνῃ
Χαίρων τε, καὶ λυγρῶν ἠλδ' ἐναντιῶν,
ἢ δραπέτην τ' κληῖρον εἰς μέγαν καθῆς
ἤ γὰρ ἀσέβητος βῶλον, &c.*

33 ¶ Apud eundem Homerum libro 9. Odyssææ, Vlysses delegit qui secum sudem in oculum Polyphemi impingeret,

*αὐτὰρ τὸς ἀλλῶς κληῖρα πεπαλάχθαι ἀνωγον,
ὅς τις πολυμήσειν ἐμοὶ σὺν μοχλοῦ ἀέρας
τρίψαι ἐν ὀφθαλμῷ.*

Et lib. 10. eiusdem operis, idem Vlysses, & Eurylochus sortiti sunt, vter eorum ad domum Cyrcæ iret, an in nauibus maneret,

*τῶν μὲν ἐγὼν ἤρχομ. τῶν δ' ἐνὺν λῶχῳ θεοειδῆς,
κλήρῳ δ' ἐν κωῖνι χαλκήρεϊ πάλλομεν ὄκησ.*

Ex aliis sortitoribus.
Romulus & Remus sorte contentione de regno diremunt.

Darius sorte regnum Persarum adeptus.

Cresphontes regnum Messeniorum.

Pulchra contentio inter viros doctissimos sorte dirempta.

Alteram apud Homerum.

Alexandri Magni magnanimitas.

Alteram.

¶ Quem Secutus Ouidius de eadem re loquens, lib. 14. Metamorph.

*Sorte sumus lecti, fors me fidamque Polytem,
Eurylochumque simul nimitique Elpenora vini,
Bisque nouem socios Circea ad mœnia misit.*

Sed & lib. 3. Iliad. Menelaus & Paris certaturi, sortiti sunt vter prior hastam in alterum iaceret,

*κλήρῳ δ' ἐν κωῖνι χαλκήρεϊ πάλλομ ἐλόντες
ὁππότερῳ δ' ἢ προδιδῶν ἀφείη χάλκεον ἔγχυθ.*

Idem lib. 23. eiusdem operis scribit sortibus commissum fuisse Teucérne prior an Meriones telum mitteret in columbam, sortemque priorem Teucro contigisse,

*κλήρῳ δ' ἐν κωῖνι χαλκήρεϊ πάλλομ ἐλόντες
τεῦκρῳ δ' ἢ πρώτῳ κλήρῳ λάχεν, &c.*

34 ¶ Quem item secutus Virgilius de simili certamine loquens, lib. 5. Aeneidos,

*Volucrem traiecit in fune columbam
Quo tendant telum malo suspendit ab alto.
Conuenerunt viri deieciatque ærea sortem
Accipit galeas, &c.*

Nam & alias in huiusmodi certaminibus sortibus iudicabantur quis primus in certamine descenderet,

vt videre licet apud eundem Homerum, ille eodem lib. 23.

*ἐν δ' ἔβαν ἐς δίφρῳ, ἐν δ' κλήρῳ, ἐβᾶλον δ.
πᾶλλ' ἀχιλεὺς ἐν δ' κλήρῳ θόρε νεσοειδᾶο
ἀντιλόχῳ, μετὰ τῶν δ' ἔλαχε κρείων εὐμήλῳ,
τῶ δ' ἀρ' ἐπ' ἀπρεϊδῆος διουκλυτὸς μινέλαθ,
τῶ δ' ἐπ' ἀπ' ἀπρεϊδῆος ἀλκ' ἐλαυνέμεν, ἴσαθ' αὐτε.
Τυδείδης δ' ὄχ' ἄρισθ' ἐὼν λάχ' ἐλαυνέμεν ἴσως.*

35 ¶ Sed & Virgilius ipse lib. Aeneid. 1. ad labores sorte homines vocat,

*Operumque laborem
Partibus æquabat iustus, aut sorte trahebat.
Sternimur optatae gremio telluris ad vnam
Sortiti remos.*

Cui simile est illud eiusdem operis,

Id est, vt rectè interpretatur Seruius, per sortem diuisi ad officium remigandi quis esset proreta, quis pedem teneret. A quo non longe distat quod scribit Apollonius Rhodius Argonauticon lib. 1. Argonautas illos Iasonis comites transra sorte partitos fuisse.

*κλήρῳ δ' ἀνὰ σέλαματ' ἀντὲς ἐπιχρῶν ἀλλήλοισιν
ὡς ἐδ' ἀντὲς παροιδεῖν.*

Et iterum postea eodem lib.

36 ¶ Et vt redeamus ad Virgilium, huc spectat & illud lib. 8. eiusdem illius operis,

*Ocyus incubere omnes, pariterque laborem
Sortiti.* Scilicet diuisi sorte laboris officij. Idem statim post prin. libro 2. scribit Græcos illo Troiano equo confecto sortitos fuisse, qui ex eis in eo includerentur,

*Huc delecta virum sortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri.* Et lib. 5. domos nouæ vobis sorte distribuit,

*Interea Aeneas urbem designat aratro,
Sortiturque domos.*

In eodem quoque lib. ostendit cursores in stadio loca fortiri solitos, cum dicit,

Tum loca sorte legunt.

Et id quoque apud Græcos obseruari solitum agnosces ex Heliodoro, lib. Histor. Aethiopicæ 4. &

Sophocle in Electra,

*στάντες δ' ὅθ' αὐτὸς οἱ τέτραγυλίοι βραδείς
κλήρῳ ἐπὶ γλαυκῆ κατ' ἐσσηκαίμ δίφρῳς.*

Id est,

Stantes, cum ordinati ludorum præfecti

Sorte loca curribus assignarent.

37 ¶ Sed & apud eundem Virgilium ad pericula sorte legebantur lib. 6. Aeneidos,

*In foribus lethum Androgeo, tum pendere pœnas
Cecropide iusti (miserum) septena quotannis
Corpora natorum, stat ductis sortibus vna.*

Nam vt ibi Seruius refert, ob mortem Androgei Minois filij ab Atheniensibus illatam, Minos illis deuictis eam pœnā indixit, vt singulis annis septem filios totidemque filias, Minotauro edēdos darent, quos illi, vt cōmune omnium esset periculum, sorte accipiebant: tandemq; tertio anno id Thefeo Aegei Regis filio sorte euenit. Nam & id propè omnibus solempne erat, vt forte ad pericula vocarentur, vt etiā testatur illud oraculum à Paulania recensitum lib. 4. quo Messeniaca describit,

*Κόρυς ἀρχαῖον νεφέροισι δ' αἰμοσι
κλήρῳ λαχέσθαι ἀπὸ τῆσδ' ἰδῶν ἀφ' αἰμαθῶ
ὄνομα λῶτε νυκτεροῖσιν ἐν σφαιραῖς.*

Alteram similem.

Sorte iudicabatur quis primus in certamine descenderet.

Ad labores sorte homines vocati.

Et ad pericula

Puellam intactam inferis Diis
Sorte acceptam ab Aepytidarum sanguine
Mactate nocturna mactatione.

Idem in libro 3. quo Laconica describit, tradit Limnæum locum fuisse, in quo Dianæ Orthiæ, id est, erectæ, sacellum fuit ubi antiquitus homines ex oraculo sorte ducti mactabantur. Sic & Eubœa à Callisthene patre pro salute patris, & Colophoniam ab Erichtheo quoque patre pro Atheniensibus ex sortibus mactatæ sunt, vt prodit Iulius Hyginus Fabularum cap. 238. Et olim apud Phœnicæ & Carthaginenses diu obseruatum fuit, vt infantes principum filios sorte ductos regio ornata Saturno immolarent, & quos fors morti destinaret, morti subtrahere non licebat. Ex quo Imilce Hannibalis vxor, cum Alpar eius filius ex sorte mactandus esset, dolenter hæc dicit apud Silium ad fin. libri 4. Punicorum,

Que porro hæc pietas, delubra aspergere tabo?

Et cætera quæ sequuntur. De quo & tu vide Lactantium lib. j. c. 21. & Eusebium lib. 4. Præparationis Evangelicæ.

38 ¶ Similitérque apud ipsum Virgilium lib. 9.

De eadem re. *Omnis per muros legio sortita periculum
Excubat.*

Id est, vt & Seruius interpretatur, sorte diuisa ad defensionem periculi, siue, vt ego malo, ad obtundendum periculum, nisi idem sit. A quibus non longè distat quod & scribit ipse Virg. 4. Georg. de apibus quidem loquens, sed illis morem hominum tribuens,

Sunt quibus ad portas cecidit custodia forti.

Id est, vt Seruius annotat, ex sorte. Aduerbium enim est, quod traxit à militia. Et quod Silius Italicus lib. 10. scribit post Cannensem prælium Romanos fortitione custodiendæ vrbs munus accepisse,

Hæc intersed enim reliqui pia turba senatus

Munera sortito inuadunt.

Nam & ex Homero illud quoque didicimus, milites in castris loca sorte accipere solitos. Apud eum enim lib. 10. Iliados, Dolon interrogatus ab Vlyssæ, quibus in locis essent Troiani milites & cæteri, id inter cætera respondit,

πρὸς δὲ μὲν ἄλλοις ἐλαχον λώχιοι μυστοῖ τ' ἀγέρωχοι.

Sed & ex multis fratribus fortiebantur qui ex illis ad bellum proficiscerentur, vt patet ex eo loco Homeri Iliados 24.

ἔφ' ἃ οἱ ὄϊες ἔασιν, ἐγὼ δὲ τις ἔβδ' οὐ μὲν ἔμι

τῶν μεταπαλλόμενος κλέρω λαχὼν ἐνθάδ' ἐπέδ'.

39 ¶ Et è diuerso apud ipsum Virgilium cod. lib. 9. Aeneidos, ad prædam milites sorte post victoriam vocabantur,

Ad prædam milites sorte vocari. *Si verò capere Italiam, sceptrique potiri
Contigerit victori, prædæ ducere sortem.*

Nam & post paulò,

— Ipsum illum clypeum cristâsq; rubentes

Excipiunt forti.

Ad quod & illud pertinet quod lib. eiusdem operis 3. scripserat,

O felix vna ante alias Priameia virgo

Hostilem ad tumultum Troiæ sub mœnibus altis

Iussa mori, quæ sortitus non pertulit vllus,

Nec victoris heri terigit captiua cubile.

Ibi enim loquitur Andromeda de Polyxena, quæ nullam fortitionem passa, vt cæteræ quæ in prædam cesserant, morti statim dedita est, ob idque eam scelicem fuisse arbitrabatur. Et huc quoque pertinet illud Ouidij lib. 13. Metamorph.

Nunc etiam prædæ mala fors, quam victor Vlysses

Esse suam nolet &c.

Apud Pausaniam in Achaicis Eurypilus Euemonis filius in Troiana direptione sortitus est arcam Vulcani opus, donum à Ioue datum Dardano. Sed & apud Aelianum lib. 5. de varia Historia Athenienses, deuictis Chalcædonensibus terram eorum, quæ Hippobota dicitur, in quadraginta portiones sorte diuiserunt. Et apud Flauium Vopiscum probus Imperator probissimus, cum de præda repertus esset equus non decorus, neque ingens, qui vt captiuus dicebant centum ad decem milliaria currere diceretur, ita vt per octo, vel decem dies continuaret, credereturque omnes ipsum Probum sibi seruarurum, dixit fugituo militi potius quàm forti eum equum conuenire: deinde in vnam milites iussit nomen suum mittere, vt aliquis eum sorte acciperet. Plutarchus in Lucullo scribit Tigranis milites paucitatem exercitus Luculli contentmentes, & iam sibi certam victoriam promittentes super Romana spolia, quasi iam parta essent, sortes iecisse.

40 ¶ Et id quoque apud Homerum reperies lib. 5. Odyss. vbi etiam de præda Vlyssis ex Troia, quam consecutus est, hæc scribit,

ῥόμ' ἄσ' ἀμ' ἐπέστειτο τοῖσις ἐφέρατ' ἰδ' υιοσέυς.

ἃ περ ἀπ' ἡμῶν ἄλθε λαχὼν ἀπὸ λυδῶος ἄισαμ.

Et lib. 6. Iliad. vbi de præda Achillis,

ἔλαθ'

ἄλλοτ' ἐνθένδε χρυσὸν, καὶ χαλκὸν ἐρυθρὸν,
ἢ δὲ γυμναίκα εὐχόμενος, πολὺν ἴε σέδ' ἄλλοτ'
ἄξομαι ἄσ' ἐλαχον γε.

Id quod etiam ex Euripide aperte intelligitur in Troadibus,

τολλοῖς ἢ κωκυδῶσι μ' ἀχμαλώσι δ' ὄμω

βοῶ σκάμανδρ' ὄρα δ' ἐπ' ἔτας κληρομύων,

καὶ τὰς μὲν ἀρκὰς τὰς ἢ θεοσαλὸς λέως

ἔλαχ'. Et alibi sæpe in ea Tragedia.

Quem imitatus alter Poëta Tragediographus, sed Latinus, scilicet Seneca in Tragedia eiusdem nominis,

Dominum ecce Priami nuribus & natis legem

Sortitur vna, prædæ quem vilis sequar,

Hic Hectoris coniugia despondet sibi,

Hic optat Heleni coniugem, hic Antenoris,

Nec deest tuos Cassandra, qui thalamos petat,

Mea fors timetur. Et alibi in eadem fabula,

Me meus traxit statim

Sine sorte dominum. Rursúmque,

Hele. Magis inuidebis, si tuam sortem scias.

An. An aliqua pœnæ pars meæ ignota est mihi?

Hele. Versata dominos vna captiuus dedit.

And. Cui famula tradar, ede: quem dominum voco?

Hele. Te sorte prima Syrius iuuenis tulit,

Cassandra felix, quam furor sorte eximit.

Nam & Diety Cretenfis de bello Troiano lib. 5. tradit post Troianum excidium, Agamemnoni Cassandram, Menelao Helenam, Demophōti & Achamanti Actram, & Clymenam extra sortem concessas fuisse. Cæteras autem sorte datas fuisse. Et aliàs sæpe videmus apud Diodorum Siculum prædam sorte fuisse distributam, & inter alia lib. 11. vbi loquitur de victoria Gelonis aduersus Carthaginenses, Ciuitates (inquit) eos quos sibi fors dederat, pro seruis habuere.

41 ¶ Lacedæmonios Græcorum præclarissimos populos forti fuisse deditissimos ex eo constat, quod scribit Stephanus in libro de vrribus, ex quorundã sententiã Lacedæmonia appellatam fuisse ἀπὸ τῆς λαχῆς, id est, à fortiendo quoniam post Heraclidarum reditũ, qui sorte primam hanc consecutus est, Lacedæmonia cognominauerit. Mos opulus autẽ scribit dictam ἀπὸ τῆς λαχῆς καὶ δαλίωμ, quòd ibi Dij ciuitates sortiti sunt, mutatione scilicet χ. in ζ. Illud autem planum est ipsos Lacedæmonios ex more principes conuiuiorum sorte facere solitos, testimonio Plutarchi in Apophthegmatis Laconicis. Nam Agesilaus, inquit, Rex Lacedæmoniorum cum sortibus ex more ductis factus esset princeps conuiuij, interrogatus à pincer na quantum vini cuique conuiuium daret: Si multum, ait, vini paratum est, dato cuique quantum pollet: si minus, cunctis ex æquo impartito.

Lacedæmonios à sorte dictos.

Apud eosdem conuiuiorum principes sorte deligi. Et Romanos.

42 ¶ Et id certè commune fuit omnium Græcorũ, quos postea Romani imitati sunt, vt in Symposiis, id est, computationibus talis sortirentur quempiam, qui conuiuii præfideret, & leges conuiuales præscriberet. De quibus Valerius Valentinus iocoso carmine cõscripsit, cui titulum nuncupauit Tapullæ, ficto nomine, cuius meminit Lucilius, teste Festo Pompeio, in verbo, Tapullam. Hunc præfectum βασιλέα, id est, Regem vocabant. Plutarchus conuiuialium sermonum decad. 1. proble. 4. συμποσιαρχὸν appellat, id est, conuiuij principem. Varro lib. rerum humanarum 20. apud Nonium Marcellum, Modiperatorem à Latinis vocatum scribit, quasi modum imperantem. Athenæus lib. 10. ex Eupolide tradit & hos δὲ ἀπὸ τῆς δίκης. Huius quoque rei è Græcis meminit Plato libro de legibus 7. Ex Latinis Plautus in captiuus,

At ego dico recte nam scio: tum in conuiuii

Sibi amator talos quom iacit, inuocat.

Et in Curculione.

— Iacit vultorios quatuor,

Talos arripio, inuoco almam meam nutricem Herem.

Iacto basilicum, propino magnum poculum, ille ebibit. Et Horatius lib. 1. Carminum Ode 4.

Nec regna vini sortiere talis. Et lib. 2. Ode 7.

— Quem Venus arbitrum

Dicet bibendi.

Quia scilicet alea, in qua Venus obtinet primum locum, fortiebantur, quis in bibendo primatum obtineret, vt ibi dicunt interpretes. Et Plinius lib. 16. c. 22. eodẽmque vlt. Alius quantum alea quaesierit, tantum bibit, id est, alij tot excieant pocula, quot iusserit conuiuij dominus, qui talorum casu fortuito eum locum fortiebatur. Et Macrobius i. Saturnalibus alicubi, sed nunc locus nõ occurrit. Nam & conuiuus conuiuæ sorte carnes & cæteras res sorte diuidebant, vt videre licet ex Polluce lib. 6. c. 9. vbi dicit primam ἐρμῆ κληρὸν id est Mercurij sortem appellari. Idque etiam videre licet ex Plutarcho in Catone Vticensi. In cœnis, inquit, partes fortiebatur: quòd si non obtineret, amicis ipsum prius capere iubentibus dicebat, non bene se habere inuita Venere.

43 ¶ Apud Ro. Consules, Proconsules, Senatores, Prætores, Quæstores prouincias fortiebantur, vt de

Consules pro

provincias fortiebantur.

44 Et Proconsules.

45 Et iidem Proconsules sortiebantur.

Fenestella an sit liber qui eius nomine uulgo circūfertur.

46 Et Praetores.

47 Sortis coniunctio & societas.

48 Consules comitia ex sorte habebant.

49 Consules sortiebantur ut aedes diis dedicaret.

Consulibus probatur in Auth. de consulib. in princ. & ex Liuius, lib. 4. ab urb. cond. & apertissimè lib. 7. cum scribit. Censuit igitur Senatus neutram negligendam rem esse, utroque legiones scribi, Consulèque fortiri provincias iussit. Et lib. 10. in ea circūferria, quae fuit inter Fabium Maximum, & P. Decium, Consules. Et lib. 6. 2. belli Punici in cōsultu Marcelli & Leuini Et in initio lib. 2. belli Macedonici. Et lib. 4. cum dicit Illa tacita suberat cura, ne nouus Consul Græciam prouinciam fortiretur. & post initiū lib. 7. eiusdem belli. & Dionysio Halicarnasseo lib. 6. & Plutarcho in vita Pauli Aemilij, & in vita Crafsi, & Probo Aemilio in vita Catonis Censorij, & Valerio Maximo lib. 3. c. 7. ubi de P. Furio Philo, & ante hos Cicerone & alijs plurimis sapissimè.

¶ De Proconsulibus constat ex l. emancipati. §. i. ff. de adopt. Et ex eo quod scribit Tullius libro 5. epist. famil. epist. 2. ad Q. Metellum, & Plin. lib. 2. epistola ad Arrianum, Neruum diiudicare in sortitione prouinciarum, rationem Firmini non esse habendam. Et quod tradit Suetonius in Augusto, prouincias validiores, & quas annuis magistratuum imperijs regi nec facile, nec tutum erat, ipse suscepit, ceteras Proconsulibus sortito permisit. Idque etiam videre licet apud Ciceronem lib. 5. epistolarum familiarium, epist. 2. quae est ad Q. Marcellum. Appianum in sexcentis locis: & Philostratum in Apollonio lib. 5. Aelium Spartianum in Seucero. Quin & Proconsules ipsos sortibus eligi solitos, ex Dione lib. 58. coniecit Alciatus lib. Parergon §. c. 22.

¶ De quaestoribus, ut scilicet ij prouincias sortirentur, probat Vlp. in l. 1. §. i. ff. de Quest. & Tullius in 3. in Verrem actione, & in oratione pro Lucio Murena, & in oratione in Vatiniū & li. epist. fa. epist. vlt. Cornelius Tacitus li. 13. Historiae Augustae, & in vita Agricola Sors Quaestura prouinciā Asiam dedit. Valerius Max. lib. 6. c. 9. in fi. ubi de Lucio Scylla. Et Fenestella, si is est, qui vulgò nomine illius circūfertur, in libro de magistratibus, quod minimè credo, cum is liber citet multos authores Fenestella atq; Vlpiano qui illū citat in ea l. de Quaestor. tēpore inferiores, ipse autem Fenestella obiit nouissimo Tiberij Caesaris principatu, ut scribit Plinius lib. 33. c. 11. Sed ut redeam, idem probat Suetonius in Vespasiano c. 2. cum dicit, Quaestor Cretam & Cyrenas prouinciam sorte tulit.

¶ De Praetoribus videre licet ex Tullio in 2. in Verrem actione, Cum Praetores designati sortirentur, &c. Et in illa 3. in eundem actione. Nam ut (inquit) Praetor factus est, & sortem nactus est urbanae prouinciae. Et in 4. Qui simulatque ei sorte prouincia Sicilia obuenerit, & cap. nam ibi de Praetura loquitur. Et ij quoque qui pro Praetoribus in prouincijs mittebantur, qui Praetorij dicebantur, ut videre licet ex epist. Calij ad Ciceronem lib. 8. epist. fam. ipsius Ciceronis epist. 9. Cum imperio in prouincijs pro Praetore mitti oportere, eos sortito in prouincijs mitti placere. & alibi saepe in eadem epist. Et ex Liuius in libro 10. secundi belli Punici, & alibi sapissimè. itēque Suetonio in Caesare c. 18. ubi scribitur, Ex Praetura vltiorem sortitus Hispaniam, &c. In Augusto, c. 3. cum dicit, Ex Praetura Macedonia sortitus, &c.

¶ Hinc sortis coniunctio, necessitudo, & societas sapissimè apud Ciceronem, cum videlicet duobus magistratibus, scilicet Praetori & Quaestori, & similibus eadem prouincia obuenerat. Nam in prima in Verrem actione, Sic enim à maioribus nostris accepimus, Praetorem Quaestori suo parentis loco esse oportere: nullam neque iustiore, neque grauiorem causam necessitudinis posse reperiri, quam coniunctionem sortis, quam prouinciae, quam officij, quam publicam muneris societatem. Et paulò infra, Accusauit eum qui cum Quaestor fueram, qui cum me fors consuetudineque maiorum, qui cum me Deorum hominumque iudicium coniunxerat. Et in secūda in eundem actione, Quaestura primus gradus honoris quid aliud habet in se, nisi Cn. Carbonem spoliatum à Quaestore suo pecunia publica nudatum & proditum Consulem? desertum exercitum? relictam prouinciam? sortis necessitudinem religionemque violatam? Et in tertia, Quod de repub. sensit, ita sensit, ut nec fidem suam, nec motem maiorum, nec necessitudinem sortis laederet. Etenim si haec perturbare omnia, & permiscere volumus, totam vitam periculosam infestamque reddemus, si nullam religionem fors habebit &c. Iterumque, Qui in Cn. Carbone sortem, in Cn. Dolabella voluntatem neglexerit. Et lib. 2. epist. famil. epist. vlt. Magni enim videbatur interesse, ad eam necessitudinem, quam nobis fors tribuisset, consuetudinem quoque accedere.

¶ Sed & Consules ipsi comitia ex sortibus habebant, id est, inter se sorte comparabant vter eorum comitijs praesesset, ut planè ostendit Liu. 3. decad. li. 4. dum scribit Q. Fabiū Maximum, & M. Marcellum sortitos fuisse, vter Censoribus creandis comitia haberet. Et eiusdē decad. li. 5. iterumque; 4. dec. li. 5. Eodē inquit ferè tempore duorum Consulū litera allatae sunt Q. Minutij Comitia suae sortis esse. Et rursus, consulibus ambobus Italia prouincia decreta est, ita ut inter se compararent, sortirenturve vter comitijs eius anni praesesset. Et iterum libro nono, non semel. Vti etiam Tribuni plebis ut ex eodem videlicet libro 3. ab urb. cond. ubi loquitur de M. Duellio Tribuno plebis, Cui inquit, sorte euenit, ut comitijs praesesset. Sed & ipsi Consules ut ad eos redeamus, sortito fasces accipiebant, ut scribitur in dicta Auth. de Consul. in princ. Nam & quod in idem recidit, sortiebantur dies, quibus singuli imperabant, ut aperte innuit Liuius lib. 22. cum dicit, Itaque Varro postero die, cuius sortis dies imperij erat, nihil consulto collega propositum signum dedit. Vide tamen quod de eo dicam infra in 5. opinione, nu. 10. apud Romanos, & seq.

¶ Apud ipsum Liuium lib. 2. ab vrbe condita Valerius Publicola & Horatius Consules sortiti sunt vter dedicaret aedes Ioui in Capitolio. Horatioque sorte euenit. Idque etiam alijs fieri solitum satis declarat quod scribit idem Liuius lib. 4. quod cum Cn. Iulius Consul aedem Apollinis absente collega

collega sine sorte dedicasset, egrè id passus Quintius collega cum rediisset, in senatu conquestus est. Ex eodē eo ipso li. 4. satis apparet, quod cum inter Consules non conueniret in deligendo Dictatore, sorte dirimebant vter eorum Dictatorē diceret. Haec enim sunt verba illius, Sors ut Dictatorem diceret (nam ne id quidem inter collegas conuenerat) T. Quintio euenit. Is Posthumum Tubertum Dictatorem dixit. Idem Consules ceteriq; Imperatores exercitus & copias ex more sortiebantur teste Dionysio Halicarnasseo li. 8. Antiquit. Ro. Sed & iidem sortiebantur vtri bellum quodpiam demandaretur, ut videre licet ex Valerio Maximo lib. 1. tit. 5. qui de omnibus est, quo loco de L. Paulo loquitur. Deniq; & ipsi legiones sortiebantur, ut satis declarat Liuius 3. decad. lib. 1. paulò ante fin.

50 ¶ Et haec quidem de Consulibus. Sed & Censores sorte quoque dirimebant, vter eorum legeret principem Senatus, ut retulit ipse Liuius 3. decad. lib. 7. Ex cuius etiam verbis de ea re loquentis intelliges, Romanos id Deorum esse iudicium existimasse, quod in huiusmodi rebus sorte contingebat. Sed & ipsi Censores sorte comparabant, vter eorum lustrum conderet, teste eodem Liuius libro 8. eiusdem 3. decad. & rursus 4. decad. lib. etiam 8. & Varrone lib. 5. de lingua Latina.

51 ¶ Quaestores suos Consules sortiebantur, id est, cum vtrique Consuli suus Quaestor deputabatur, sorte Consulē cui additi forent, deligebant. Quod patet ex illo loco Tullij in Oratione pro Cornelio Balbo, Quaestor hic C. Antonij collegae mei, iudices, fuit sorte, sed societate cōsultorum meus. Et Philip. 2. Quaestor, inquit, es factus, deinde continuo, siue Senatusconsulto, siue sorte, siue lege, ad Caesarem incurristi.

52 ¶ Tullius in oratione pro Cluentio Habito, Statuerunt ita maiores nostri, ut si à multis esset flagitium rei militaris admissum, sortitione in quosdam animaduertetur: ut metus videlicet ad omnes, poena ad paucos perueniret. Quibus verbis Tullius insinuat antiquū morem quo in decimum quēque militem sortitione capitaliter animaduertebatur: nam & id paulò post sortiri ad poenam vocat. Et huius quoque meminit Liuius lib. 2. ab vrbe condita. Cetera (inquit) multitudo sorte decimus quisque ad supplicium lecti. Id quod apud Dionysium Halicarnasseum libro 9. & Frontinum lib. Stratagematon 4. c. 1. fecit Appius Claudius Consul. & apud Appianū lib. 1. Crassus, quod & Plutarchus retulit in vita ipsius Crafsi, ubi hunc morem Romanorum peruetustum fuisse scribit, qui ut dicit, minorem damno ignominiam continet, plurimūque aspicientibus horrorem incutit. Apud eundem Appianum lib. 2. non semel Iulius Caesar, & apud eundem in Illyrico Augustus: Rursumque in Partico Antonius: quod & postremum retulit Plutarchus in ipso Antonio, & Frontinus quo loco supra citauimus, ubi & alios, qui idem fecerunt, memorat, & Apud Cornelium Tacitum libro Annalium 3. L. Apronius. Idque nonnulli decimare appellant. Nec solum haec poena ex decimatione sumpta est à suis militibus, sed quādoque ab hostibus. Sylla enim cum Athenas cepisset, omnes quos sibi aduersarios nouerat in Ceramicum conclusos sorte decimum quemque ad supplicium duci iussit, ut auctor est Pausanias lib. 1.

53 ¶ Et haec quoque decimatione etiam ex sorte, sed non ob eandem causam vsus est Cambyses ille Persarum Rex. Nam cum in expeditione aduersus Aethiopes fame premeretur ipsius exercitus, decimum quēque militem sortiri necarique in cibum iussit, ut retulit grauisissimus auctor Anneus Seneca lib. 3. de ira, & ante eum parens ille historiae Herodotus in Thalia, qui liber est 3. Ex quo illud Lucani libro 10:

Vesanus in ortus
Cambyses longi populos peruenit ad eui
Def. Etis que epulis, & pastus cede suorum
Ienoto te Nile.

Id quod alijs non absimiliter ab Vspis factum testatur Cornelius Tacitus in vita Agricola. Eò (inquit) ad extremum inopiae venere, ut infirmissimos suorum, mox sorte ductos vescerentur. Et à Phoenicibus Porphyrius lib. secundo, de abstinentia ab esu carniū: eos enim ab Amilcare cui cognomen Balcas fuit, aut ut alij appellant, Barca (is Hannibalis pater fuit) in eam victus inopiam suis se redactos, ut commilitones sorte eductos comederent.

54 ¶ Apud ipsos Romanos olim, ut ad eos reuertamur, causae sortibus ex vrna ductis ordinabantur. Nam quo tempore agebantur causae, conueniebant omnes, & ex sorte dierum ordinem capiebant, quo post tricesimū diem suas causas exequabantur. Quin & ipsi iudices sortibus quoque ex vrna ductis assumebantur, ut etiam tradit Aconius Pedianus in commentarijs in orationem Ciceronis in Verrem, quam diuinationem appellant, & videre licet ex l. in criminalibus, sub tit. de iurisd. omni. iud. in C. Theodosiano. Vnde illud Virg. lib. 6. Aeneid.
Nec verò haec sine sorte data, sine iudice sedes.
Quaestor Minos vrnam mouet, &c.

In cuius loci enarratione Seruius id scribit quod supra in prin. huius vers. diximus.

55 ¶ Quod & astruit Cicero in Verrem actione tertia. Deinde ceteras dicas omnes illo foro M. Posthumius Quaestor sortitus est. hanc solam in illo conuentu reperire sortitus. Et rursus Scribitur Heraclio dica, Primò mirantur omnes improbitatem calumnizati. Deinde qui istum noscent, partim suspicabatur, partim videbant adiectum oculum esse haereditati. Interea dies aduenit, quo die sese ex instituto ac lege Rupilia sortituro Syraculis iste edixerat, id est, sortitione causas cognituro. Et subdit, Paratus ad hanc dicam sortendam venerat. Cum enim Heraclius non posset eo die sortiri,

Et Censores vter principē Senatus legeret.

Quaestores suos consules sortiebantur.

Sortitione in quosdam ex multis animaduertebatur. Decimatio.

Decimare.

Alia decimatio ad cibū ob famem.

Causae sortibus ductae apud Romanos.

De eadem re.

quod lex Rupilia vetaret, diebus triginta fortiri dicam &c. Et iterum paulo infra. Id. ei postero die venit in mentem, de lege Rupilia fortiri dicas oportere. Eduxit ex vna tres, &c. Et in oratione in Vatinium, Nam quis reus in tribunal sui Quæstoris ascenderit? eumque vi deturbari? subsellia dissi-

parit? urnas deleuerit? Et Propertius lib. 4.

Aut si quis posita iudex sedet Aecus vna

In mea sortita iudicet ossa pila.

Et Iuuenalis Satyra 14. in prin.

—Improba quamuis

Gratia fallacis Prætoris vicerit vnam.

Et Seneca Tragœdiographus in Hercule Furente actu 3.

Non vnus alta sede quæstoris sedens

Indicia trepidus sera fortitur reus,

Auditur illo Gnosius Minos foco,

Radamanthus illo, Theudis hoc audit focer.

Et in Agamemnone actu 1.

Reputemus omnes, quos ob infandas manus

Quæstor vna Gnosius versat reos.

Et Claudianus lib. 2. de raptu Proserpinæ,

Vna nec incertas versat Mmoia sortes.

Sortitiones iudicum. Sorte delecti qui capti in bello restituerent. Præfetti sorte delecti.

56

Vnde & apud Suetonium in Augusto sortitiones iudicum appellantur. Et in nostris legibus fortiri iudicium dicimus. I. Iudæi. C. de Iudæis. Et fortiri iudicem, in l. denunciaffe. §. vlt. ff. de adult. & in l. quoties. C. de priuil. scho. lib. 12. & in §. illud quoque, in Auth. de exec. & iis qui conue. & Apud Ciceronem ad Q. Fratrum lib. 2. Is cum grauitur de Clodianis incendiis, trucidationibus lapidationibus questus esset, sententiam dixit vt ipse iudices per Prætozem Vrbanum fortiretur. Iudicum sortitione facta, comitia haberentur. Hæc ille. & Plinius in docta illa sua Præfatione, Quamplurimum refert fortiatu aliquis iudicem, an eligat. Et fortiri forum, in c. vlt. extrâ de foro compet. Suetonius vt id præcedentibus adiiciam, tradit in Vespasiano c. 10. illum sorte elegisse, per quos rapta bello restituerentur, quique iudicia centumuiralia extra ordinem iudicarent. Ante illum Augustus Cæsar, vt scribit Tacitus lib. 13. promisit Senatui deligere præfectos. deinde ambitu suffragiorum suspecto, sorte ducebantur ex numero Prætorum qui præessent.

Iudicum subfortitio.

57

Nec solam primo loco fortiebantur iudices, sed si qui eorum qui primùm sorte delecti fuerant, reiciebantur, id est, vt nostri loquuntur, recusabantur, vel moriebantur: alios in eorum locum substituebant, id est, sorte substituebant. Cicero pro Cluentio Habito. Et quod C. Verus Prætor Vrbanus homo sanctus & diligens subfortitum in eo codice non haberet, qui tum interlitus proferebatur. Et paulo post. Si ex lege subfortitus non erat Iunius, idcirco illius damnatione aliquid de Cluentio iudicabatur? Rursumque aut multo post, Ab illo enim quod ex lege subfortitus iudicium non esset, multa petita esse dicitur. Et iterum, Cum præsertim id quod fuit in illo iudicio inuidiosissimum, post paucos dies ex subfortitione sedisset. Rursumque, Iam non eos Iunius subfortitus est, qui pecunia accepta condemnarent. Et in 2. in Verrem actione, Posteaquam reiectio iudicum facta est, quod & in sortitione istius spem fortuna Pop. Rom. & in reiciendis iudicibus, mea diligentia istorum impudentiam vicerat, &c. Et rursum, Subfortiemur etiam in M. Metelli locum. Et in 3. in eundem actione, Cur ea quoadiu alium Prætozem cum iis iudicibus, quos in horum locum subfortitus est, de re in consilium iturum putasti, tandiu domi fuerunt? Et rursum ibi, Nam de subfortitione illa Iuniana iudicium nihil dico. Et in oratione pro Cn. Planco, Iam non eos Iunius subfortitus est. Et Suetonius in Cæsare, c. 41. in fin. Instituit quotannis in demortuorum locum ex his qui recensiti non essent, subfortitio à Prætoze fieret. Quamquam ibi de aliis quam de iudicibus loquitur. Virg. autem ab hac iudicum substitutione quæ sorte fiebat, sortiri vsurpauit pro substituere lib. 3. Geor.

De eadem re.

58

Ante veni, & subolem armento sortire quotannis. Quod & ibi annotauit Seruius. Nam vt declarat Afconius Pedianus in 2. in Verrem actione, moris fuit celebrata iudicum reiectione, & haberi in officio prætoris & in arca reponi nomina iudicum delectorum. Deinde in vnam sortitio mitti, vt de pluribus necessarius numerus confici posset. Tertio permitti accusatori & reo, vt ex illo numero reicerent quos putarent sibi inimicos, aut aliqua ratione incommodos fore. Reiectione autem facta in eorum locum qui reiecti fuerant, Prætor alios subfortiebatur quoad numerus legitimus impleteretur. Nam prima delectio sortitio erat: hæc autem subfortitio. Hæc propemodum Pedianus. Et hæc quoque subfortitio fiebat, si ex iudicibus primùm sorte delectis aliqui eorum morerentur. Nam & tunc subfortitio fiebat aliorum, in locum demortuorum, vt videret licet ex Suetonio, in Julio Cæsare c. 41. At ne qui noui cætus recensitis causa moueri quandoque possent: instituit quotannis in demortuorum locum ex his qui recensiti non essent, subfortitio à prætoze fieret.

Patroni & aduocati sorte delecti.

59

Nec iudices tantum apud ipsos Romanos sortibus ducebantur, sed & patroni quoque & aduocati, vt planè videre licet ex illis Plinij Iunioris verbis lib. 10. Epist. ad Traianum, in epist. 3. cuius initium est, Vt primum. Omnibus, inquit aduocationibus renunciaui: qua ex causa cum patronum me Prouinciales optassent contra Marium Priscum, & petij veniam, & impetraui. Sed cum postea Consul designatus censuisset tacendum nobiscum, quorum erat excusatio recepta, vt essemus in Senatus potestate, pateremurque nomina nostra in vnam conici, &c. Nec id temere in alio loco comperies. Et apud Athenienses quoque à quibus Romani maximam partem suarum legum sumpserunt, vt patet ex l. 2. ff. de ori. iuris, & Liuii libro ab vrbe condi. 3. id etiam fuisse obseruatum, vt iudices

Iudicium sortitio apud Athenienses.

fortibus deligerentur, satis apertè constat ex oratione primi præcipuèque illorum oratoris Demosthenis contra Aristogitonem, atque etiam contra Neæram: si hæc eius sit, vbi hæc scribit, προσλυθός τις σχόνος λαγχάνει βολιαι απόλωνος. Et ex Aristotele lib. 2. Politicôn, c. 10. c. 6. emq; vit. vbi ex hoc scribit Solonem à nonnullis repræhensum, quod omnem ad iudicium, quod sortitione legebatur, traduxisset authoritatem. Διο κή μέμφονται τινές αυτώ. λύσαι γαρ δάπερον κύριον ποήσαντα το δικασήριον πάντων κληρωτόν έ. Atque etiam ex Luciano in eo Dialogo cui tit. est, Δίς κατηγορούμενος, si δικασήρια, id est, bis accusatus, seu fora.

Magistratus sorte capti apud Athenienses.

61 Plutarchus in Pericle tradit plures magistratus apud ipsos Athenienses vetere instituto sorte capti solitos, scilicet Prætores, Thesmothetas, belli duces, id quod & ipse de Thesmothetis, & præterea de Archontis scribit in libro de fortuna Alexandri. Habebant autem quosdam magistratus qui vocabantur κληρωτοί, id est, ἵπτι κληρωτοί γινόμενοι quales erant iudices. Locus autem vbi ipsi magistratus per sorte creabantur, κληρωτόριον vocabatur, vt tradit Pollux lib. 9. c. 1. περι τῶν ἵπτι δαλατίαι μερών. Cæterum hic mos erat apud eos creandorum magistratuū, Competitores siue ambientes magno numero paucos, & eos quidè clarissimos eligebant, & eorum nomina in vnam mittebant, ex quo hi competitores κληρωμένοι dicebantur. Demosthenes, κή κληρωμένων πρώτος ἀρειθαι ἐλαχον, id est & competitorum primus sorte delectus sum, de qua re multa videbis apud Budam nostrum in illis doctissimis Commentariis linguæ Græcæ. Id autem proprium Democratia esse, vt magistratus sorte deligerentur, scribit Aristoteles, ἐσι δὲ δημοκρατία, ἐν ἣ κληροί διαίερονται τὰς ἀρχάς. Nec intelligas tamen omnes passim ad sortem magistratuū admissos ab Atheniensibus, sed selectissimos quoque, vt scribit Isocrates in Areopageticô, cuius hæc propemodum sententia est, Nec promiscuè omnes ad sortitionem magistratuū admiscere, sed meliores, & singulis muneribus obeundis aptissimos, adhibito iudicio prætulere.

De eadem re.

62 Porro vt intelligas quemadmodum Athenienses, vt ad eos redeamus, fortiebantur iudices, Athenis erant plura dicasteria, id est, stationes ius dicentium. In aliis enim expendebantur, quæ φονικά Græci appellant, vbi agitur de vita. In aliis civiles lites tractabatur, id est, περι δημοτικῶν. Vnicuique stationi nomè ex elementorū serie indebatur. Erat enim quæ diceretur α quæ β quæ γ. & deinceps vsq; ad literā κ. nam decem fuere stationes Ianuæ autem vniscuiusque stationis erat superpositū elementum rubri coloris, ex quo nomen ei stationi foret Quotquot erat Athenis qui muniis iudicialibus fungerentur, habebant singuli pro ratione stationum pugillares in quibus descriptum adseruabatur & ipsorum & stationis nomen, habebantque pariter virgulam inscriptam. Cum autè appeteret iudicandi tempus, in forum cōmeabant omnes iudices, coniectisq; in vnam sortibus, qui sortitus fuisset literā α pergebat in stationē cui ea litera nomè dabat. Quod si quis sorte cōtēpta ad iudicandū pergebat, graui multa puniebatur. Mos autè erat ex omnibus decē tribubus seligi iudices, & ex qualibet quinq; secerni illustrissimos quosq; ex quibus vnus tantū iudicaret, què fors seligisset.

De eadem re.

63 Ex quibus certe intelligas locum Aristophanis, in κκλησιασταις, Id est, Concionantibus, vbi Blepyrus ita Praxagoram interrogat, Τὰς κληρωθῆαι ποί προφῆαις; Cui Praxagoras respondet, εἰς τὴν ἀγορὰν καταθήσω. Κατατα σὴν ἄρα παρ ἀρμόδιον κληρωσω πάντας, ἕως ἀν εἰδῶς ἢ λαχὼν ἀπὲν χαιρών ἐν ὁποῖον γρημίματι διαπνεῖ. Id est, Ble. Locum autem sortiendi iudicij vbi constitues? Pra. In forum deponam, Et postea apud familiarem sorte eligam omnes quousque Sciens sortitus abeat, gaudens in qua litera cœnet.

Subfortitiones apud eosdem.

64 Sicut apud Romanos fiebant subfortitiones, vt supra diximus, ita quoque Apud Athenienses quibus ἐπιλαγχάνει, subfortiri dicebantur, & οἱ ἐπιλαγχάνοντες qui sortito aliis subleguntur, ac veluti succēturiantur, ἐκ αὐτῶν γαρ τῶν λαχόντων ἐπιρος ἐπιλαγχάνει ἑομοίως. ἐν τῶν ὁ προλαβῶν ἀποδοκιμασθῆν ἢ πλευθισθῆν ἀντὶ ἐκείνῳ γανοίτο βουλευτῆς ἢ ἀλλος ὁ ἐπιλαχών. Id est, Vnicuique enim sortito delecto alterum sortito sublegere mos erat, vt si cuius priore loco fors exierat, præteriretur, aut ei quid cederet, sub sortito ille allectus pro eo vel in senatu censendi locū, vel magistratū gerendi adipisceretur. Aeschines ἐν ταῦθα εἰσερχεται δημοδένης ὅτι λαχὼν, εἴτ' ἐπιλαχών, αὐτὸ ἐκ παρασκευῆς ὑριάμενος. De qua re si multo pluraviderere velis, lege Budæū in illis eisdem Comment. linguæ Græcæ.

Apud Ro legationes sortibus ducebantur.

65 Sed vt ad Romanos redeamus, apud eos quoque legationes sortibus ducebantur, quod satis constat ex illa Prisci Heluidij, & Marcelli Eprij contentione, apud Cornelium Tacitum, lib. 20. Nam cum placuisset senatui legatos mitti ad Vespasianū, Priscus eligi nominatim à magistratibus, Marcellus vnam postulabat. Ille sorte & vna mores non discerni dubitans: hic vetera exempla opponens quæ sortem legationibus possissent, ne ambitioni aut inimicitij locus foret. Tandemque vicit pars quæ sortiri legatos malebat, etiam mediis patrum annitentibus retinere morem.

Et ex multis iudicibus, quis primus & deinceps sententia diceret.

66 Apud eosdem ex multis iudicibus quis primus, quis secundus, quis tertius & deinceps sententiam diceret, sorte decernebatur, vt satis patet ex eo quod scribit Cicero in oratione pro Aulo Cluentio Habito, iam toties citata, cuius hæc verba sunt, Ecce tibi huiusmodi sortitio, vt in primis Bulbo & Staleno, & Gutta esset iudicandum. Nec dissimilis mos erat Syraculis, vt scilicet cum de aliqua re ad Senatum referretur, si quando omnes tacerent (dicebat autem sua sponte qui volebat) sortito cogebantur dicere, vt scriptis prodidit idem Tullius in 6. Verrem actione.

Nam

67 Apud eosdem ex sorte incōcionem prodibant. ¶ Nam & inibi quoque mos erat, vt prodituri in concionem secundum literarum ordinem quæ sorte ducbantur, in concionem prodirent. Cùmque Dionysius ille Senior, tum priuatus fortitus esset ius habendæ concionis per literam M. quispiam contemptui, vt verisimile est, illum habens, nulliusque aut ingenij aut facundiæ existimans, mox intulit, μορολογίας διονύσιου. id est, garrindi potestatem fortitus es Dionysi. Est enim μορολογία, fatua atque insulsa loquacitas. At ille subinde respondit μοναρχήσουδον, id est, monarchico igitur potiemur principatu, veluti illud elementum nō morologiz, vt ille cauillabatur, vel concionis faceret potestatem: sed plane monarchici imperij mox futuri prælagiū foret, vt etiam obuenerit. quod à Plutarcho relatum est in imperatorū apophthegmatis.

68 Sortes ex Virgilio. ¶ Quid quod Adrianus ille Imp. doctissimus, apud Aeliū Spartianum, Virgilianas sortes de Traiani erga se iudicio consuluisse dicitur. illique hos versus obtigisse ex lib. 6. Aeneid.

Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ
Sacra ferens? nosco crines, incanaque menta.
Regis Romani, primam qui legibus urbem
Fundauit curibus paruis, & paupere terra
Missus in imperium magnum.

Clodio item Albino de fato suo consulenti his versibus Virgilianis, lib. 6. Aeneid. responsum est,
Hic rem Romanam magno turbante tumultu
Sistet eques, sternet Pænos, Gallumque rebellem.

Quod tradit Iulius Capitolinus in vita illius.
Alexandro quoque Seucero Imperatori optimo, cum illi Heliogabalus infidiaretur: vt tradit Aelius Lampridius ad Constantinum Imperatorem, fors Virgiliana in templo Prænestinæ Vestæ talis extitit, ex eodem lib. 6. Aeneidos,
— Si qua fata aspera rumpens
Tu Marcellus eris.

Quin paruulo ei fors huiusmodi obtigit ex eodem lib.
Te manet imperium celi terræque marisque.
Et cum postea parentis hortatu animum à philosophia & musica ad alias artes traduceret: his eiusdem ipsius quoque est, illustratus, lib. 6.
Excudent alij spirantia mollis era.

Credo equidem viuos ducent de marmore vultus:
Orabunt causas melius, cælique meatus
Describent radio, & surgentia sidera dicent.
Tu regere imperio populos Romane memento,
Hæ tibi erunt artes, pacique imponere morem,
Parcere subiectis, & debellare superbos.

Gordiano etiam Iuniori sorte contigerunt ea eiusdem Poëtæ carmina ex eodem lib. 6. à patre, ipsius sapius recitata, vt in eorum vita retulit Iulius Capitolinus ad Constantinum,
Ostendent terris hunc tantum fata, neque ultra
Esse sinent: nimium vobis Romana propago
Visa potens superi, propria hæc si dona fuissent.

Quod vt ille tradit, ita quoque contigit.
Denique Claudio illi secundo imperatori quoq; laudatissimo de se consulenti, vt autost Trebellius Pollio, obtigit ille versus ex lib. 6. Aeneidos,
Tertia dum Latia regnantem viderit æstas.

Nam & is biennium tantum imperauit. Sed & ei sollicito de posteris hic item versus ex primo Aeneidos oblatum est,
His ego nec metas rerum, nec tempora pono.
Item de fratre Quintillo, quem consortem imperij volebat habere, fors exit, ex illo ipso versu libri 6.
Ostendent terris hunc tantum fata.

Quod verè contigit, vt qui decimosextimo imperij die interemptus sit, vt tradunt ipse Pollio, Aurelius Victor, & Eutropius.

69 Ex homero. ¶ Sed & ex Homero quoque, illo virtutum omnium parente Iustiniano appellato, sortes rerum futurarum prælagia deprompta esse, testimonio est Socrates ille hominum sapientissimus ab Apolline iudicatus. Qui cùm quispiam in fomnis recitasset versum illum Achillis ex lib. 9. Iliados, ἦματι κερ πριότα φθιν ἐρεβωλογίκοιμη, Die tertio Phthiam fertilem ibo.

Mox Aeschini prædixit die tertio se moriturum, vt euenit, vt refert Diogenes Laërtius, & Tullius lib. 1. de Diuinatione, vbi illum versum Homeri ita vertit,
Tertia te Phthiæ tempestas læta locabit.

Et meminit etiam Plato in Critone.
Sed & Marcus Brutus vir integerrimus & patriæ libertatis amantissimus, cum explorare vellet sortem belli Pharfalici, in quo occubuit, incidit in illum versum Patrocli moribundi Hectoris alloquentis lib. 16. eiusdem operis,
ἄλλοτε κερ πριότα φθιν ἐρεβωλογίκοιμη, Die tertio Phthiam fertilem ibo.

ἀλλὰ μὲ μοίρ' ἄλλοτε, κερ λυτὸς ἐκίανερ υἱος.

Sed me parca pernitiosa, & Latonæ occidit filius. Quod à Plutarcho relatum est in vita ipsius Bruti, & Valerio Maximo, lib. 1. tit. 5. qui est de Ominibus. Opilio quoque Macrino super imperio confuslenti obrigit locus ipsius Homeri lib. 8. eiusdem operis,
ὦ γέρον, ἢ μάλα δὴ σε νέοι τεύροσι μαχηταί,
Σὴ ἢ εἶη λέλυται, χαλεπὸν ἢ σε γῆρας ὀπάσει.

O senex, certe multum iam te iuuenes fatigant milites,
Tua autem fortitudo soluta est, difficilis verò te senectus premit.

Is nanque iam vetulus erat, & cum annum & menses duos tantum imperasset, ab Heliogabalo admodum iuueni imperio deturbatus, & vita priuatus est. Vt interim taceā Musæi vetustissimi poetæ sortes, quarum meminit Herodotus lib. 7. Nec tamen istis fortibus fidem esse adhibendam putarim. Nam nec ex paginis euangelicis sortes legere Diuo Augusti placuit c. hi qui 26. q. 2.

70 ¶ Sortibus autem olim responsa & oracula dabantur, vt plane ostendunt multi antiqui autores. Lucetius lib. 4.

Nequicquam Diuum numen, sortesque fatigant.

Virgilius lib. 3. Aeneidos,

Sic fata Deum rex
Sortitur, voluitque vices, hic vertitur ordo.

Et lib. 4.

Vbi id annotat Seruius.

Et lib. 6.

Nunc Lyciæ sortes.

Hic ego nanque tuas sortes arcanaque fata

Dictame æ genti ponam, lectis que sacrobo

Alma viros, folijs tantum nec carmina manda,

Et veteris Fauni voluit sub pectore sortem.

Et lib. 7.

Et paulo post,

Non patrio ex adito sortes, non plurima cælo

Monstra sinunt.

Vbi Seruius scribit abusiue sortes pro oraculis sumi. Ex quibus duobus

postremis locis, de eadem re loquentibus intelliges sortem & sortes singulariter & pluraliter pro oraculo & oraculis poni. Tibullus lib. 1. Eleg. 3.

Delia non vsquam quæ me cùm mitteret vrbe,

Dicitur ante omnes consuluisse Deos.

Et Elegia 8.

Illæ sacras pueri sortes, &c.

Nec mihi sunt sortes, nec conscia fibra duorum

Præcinit euentus, nec mihi cantus auis.

Et lib. 2. Eleg. 5.

Tuque regis sortes, per te presentit aruspex,

Lubrica signauit cùm Deus exta notis.

Et paulo post,

Horatius in arte Poëtica,

Hæc dedit Aeneæ sortes.

Tyrteusque mares animos in Martia bella

Versibus exacuit, dictæ per carmina sortes.

Quod de responsis Apollinis interpretatur Acron.

Propertius,

Quidius lib. 1. Metamor.

Et quid Prænestis dubias petis inscisa sortes?

Placuit cælesti precari

Et alibi in eod. lib.

Numen & auxilium per sacras querere sortes.

Mota dea est, sortemque dedit, discedite templo.

Et lib. 3. eiusdem operis,

Dura que iubent Agamemnona sortes

Immeritam seuenatam mactare Dianæ.

Et lib. 15.

Sic dicere vates

Faticinæque ferunt sortes.

Nam & alibi lib. scilicet 3. eiusdem operis Phœbeas sortes appellat. Seneca in Hercule Oetheo,

Querens hanc sortem mihi

Idem in Oedipo, actu 2.

Fatidica quondam dederat.

In tempore ipso sorte Phæbeia excitus

Tiresia tremulo tardus accelerat g'adu.

Plinius Iunior lib. 8. Epistolarum ad Romanum, præfens numen atque etiam fatidicum indicant sortes. Apuleius lib. 5. Asini aurei Sed Apollo quanquam Græcus & Ionicus propter Milesiæ conditorem sic Latina sorte respondit, &c. Ante hos Ennius, aut quisquis is fuit apud Ciceronem lib. 1. de Diuinatione,

Vt se edoceret obsecrans Apollinem

Quo sese vertant tantæ sortes, somnium

Ibi ex oraculo voce diuina adidit

Apollon, &c.

71 ¶ Et ipse quoque Cicero, vt relictis poetis ad alios autores veniamus, in illo lib. 1. loquitur de oraculis quæ æquatis fortibus ducuntur. Et alibi item eodem lib. loquitur de fortibus Iouis Dodonei. Et Cæsar quo loco loquitur de M. Valerio Proculo capto ab hostibus, ter consultum vtrum igni statim

Sortib. oracula dabantur ex poetis.

Faticinæ sortes. Phœbeæ sortes. Fatidica sorte.

Ex alijs scriptoribus.

statim necandus esset, an in aliud tempus reservandus, sortium beneficio evasisse incolumen. Livi-
 1. dec. lib. 1. non longe ante si Delphos ad maxime inclytum in terris oraculum mittere statuit, neq;
 responsa sortium vlli alij committere ausus, &c. Valerius Maximus lib. 1. in prin. Prisco etiam insti-
 tuto rebus diuinis opera datur: cum aliquid commedandum est, precatione: cum aliquid exposcen-
 dum, voto: cum exsoluendum, gratulatione: cum inquirendum, sortibus. Et iterum eo. li. 1. c. 6. vbi de
 Lacu Albano. Cuius rei explorandæ gratiã legati ad Delphicum oraculum misi reppererunt præci-
 pi sortibus, vt aquam eius lacus emissam per agros diffunderent. Rursúmque eo. lib. ca. 8. vbi de Da-
 phida loquitur. Inde cum iocabundus quasi delusa factarum sortium fide reuertetetur, &c. Ibi au-
 tem loquitur de eodem Delphico oraculo. Suetonius autem in Tiberio, c. 14. meminit sortium ora-
 culi Geryonis. Et in Caligula, c. 57. sortium Antiatarum. Et in Domitiano, c. 15. sortium Prænesti-
 narum, quibus vtrisque mors nunciata est. Et Prænestinarum quoque idem Suetonius in Tiberio,
 c. 63. & in Domitiano, c. 15. & Lampridius in Alexandro Seuero, & ante eos Cicero li. 2. de Diuinatione,
 & Propertius vti supra diximus. Et Statius lib. 1. Sylvarum,

Et Prænestina poterunt migrare sorores.

Et vbiq; reperies sortes Apollinis, vt apud Hyginium, Fabularum c. 32. & 69. & 88. & 89. & 101. &
 120. Et Apuleium li. 5. de Meta. de oraculo ipsius Apollinis Milesij loquentem, Ducite me & cui fors
 addixit, scopulo sistite. De qua re etiam quædã videbis apud Alciatum nostrum li. Parergon 5. c. 22.

¶ Augustus Imp. vt tradit Suetonius in vita ipsius c. 35. Sanxit ne Septembri Octobriue mēse in se-
 natu vllos adesse alios necesse esset, quã sorte ductos, per quorum numerum decreta confici pos-
 sent, sibiq; instituit consilia sortiri semestria, cum quibus de negotiis ad frequentem Senatũ referen-
 dis ante tractaret. Ex quibus aperte intelligis apud antiquos illos Romanos illis duobus mensibus
 Septembri & Octobri Senatũ frequentem, siue ordinarium, siue legitimũ dimitti solitum: nec ni-
 si quãdam sorte ductos manere, per quos Senatusconsulta facere, si quãdo necesse esset, quibus con-
 ficiendis certo numero opus esset. Cuius etiãmnũ quãdam vestigia sequimur in nostris Senatibus
 Gallicis, quibus vacatio est à Senatu illis duobus mensibus, præter certum Senatorio numerum,
 qui ibi manere iubentur. Quanquam ne illud omittam, videtur ex eodem Suetonio in ipso Augu-
 sto c. 32. huiusmodi annuam vacationem Senatus fuisse Nouembri & Decembri mensibus.

¶ Romani ipsi in ducendis quoq; vxoribus (quod magis mirum est) si quando controuersia interce-
 debat, sortitionibus utebantur. Quod ex eo intelligere licet, quod apud Plautum in Casina Chali-
 nus seruus & Olympio villicus coniectis in sitellam sortibus super coniugio Casinæ sortiti sunt,
 forsque Olympioni contigit. Nam ea fabula, vt intelligas id Romanos à Græcis mutuasse, sumpta
 est à Græca Comædia, cui ob id nomen à sorte Clerumeni impositũ est, Latine Sortiètes, vt pro-
 logus ipsius Plauti indicat. Quodq; apud Suetonium in Tiberio c. 35. in si. ipse Tiberius quempiam
 Quæstura mouit, quod vxorem pridie sortitione ductam post die repudiasset. Hincq; sorte vide-
 ri posset dictum esse, sortiri vxorem & maritum, in l. femina. ff. de Senatu. & in l. si rogatus, §. mari-
 monij. ff. de manum. vindic. in l. cum veterum. C. de donat. ante nupt. & in l. 2. vers. quod si per pa-
 rentum. C. quando & quib. par. lib. 10. vbi Lucas Pen. no. & in l. vt. C. de inco. eo. lib. 10. & §. 1.
 36. di. & c. quia tua. 12. q. 1. Et Ruth. 1. c. & Ecclesiastici c. 7. Et apud Apuleium lib. 9. Meta. Pessimam
 inquit, & ante cunctas mulieres longe deterrimã sortitus cõiugem. Et Firmicum lib. 3. Mathæos
 c. 8. in 7. loco, & lib. 5. c. 1. in horoscopo Sagittarij in si. & in alijs prope infinitis locis. Atq; etiam for-
 tiri matrimonium in l. cum te. C. de inoffic. test. Et fortiri vforis coniuctionem in c. vna 26. di. Et for-
 tiri torum apud Senecam Tragædiographum in Octauia, act. 2.

Sortita fratris more Lunonis toros.

¶ Cornelius Tacitus in eo lib. quem de moribus Germanorum elegantissime scripsit, Germanos
 ipsos sortes, vt qui maxime, obseruare tradit, morẽque sortitum, quibus utebantur, describit. An-
 te eum autem Cæsar lib. 1. Commentariorum de bello Gallico scribit, apud ipsos Germanos eam
 esse consuetudinem, vt matres familias eorum, sortibus declararet vtrum prælium committi ex vsu
 esset, necne. Et vt idem paulo ante finem eius libri tradit, illas quoque de morte captorum in bello
 sortibus consulere solere.

¶ Cum ingens aliquando fames inuasisset vniuersam Lydiam, Tyrrenus, aut vt alij vocant Tyrthe-
 nus & Lydus Atyos tyranni Lydorum filij habito super hac re consilio, bifariam populares suos di-
 uisere, ea lege, vt alter eorum domi cum suis remaneret, alter verò ad quærendas nouas sedes egre-
 deretur. Huiusque rei arbitrium sorti commiserunt, contigitque vt extractis sortibus profectio-
 nis conditio Tyrreno obueneret. Ideoque præparatis nauibus cum suis illas ingressus prospera vsus na-
 uigatione in Italiam peruenit, ibiq; accolas huius loci strenue domuit, regionemque illorum obti-
 nuit, & à suo nomine Tyrreniam appellauit, quod à Velleio Paterculo lib. 1. Romanæ historiæ pro-
 ditum est, & Seruio li. 2. Aeneid. in eum locum, Vbi Lydius arua, inter optima virum, &c. Et rursum
 lib. 8. in eum quoque locum, vbi Lydia quondam Gens Bello præclara, & Nicolao Leonico libro
 Variarum historiarum 3. c. 52. vbi tamẽ neutrum citat, nec aliũ vnde id accepit, vti nec semper
 alias fecit in vniuerso illo opere. Verum Myrsilus Lesbios in libello de origine Italiae & Tyrreno-
 rum, id omnino reicit veluti confictum & contrarium ei quod scribit Xanthius Lydius in patria hi-
 storia. Sed quicquid sit de ea. Non dissimiliter Lampeto & Marsipia Getarum reginã sortito tenta-
 runt, vtra earum in regno ipso manens fines patrios tueretur, vtrãve in alienas regiones exercitum
 duceret

72
Sorte ducti se-
natores qui me-
se Septembri &
Octobri mane-
rent.
Vacationes Se-
natuum.

73
Vxores sorte
duci solitas.

Sortiri uxore
& maritum.
Sortiri matrimo-
nium.

74
Germanos sor-
tium obserua-
tatores esse.

75
Fratres sortiu-
m, uter corũ
maneret ut ille
in aliam regio-
nem abiret.

duceret eas subactura & imperio coniuctura, vt tradit Iornandes in eo lib. quem de Origine Getarum scripsit. Qui & ipse eodem libro scripsit Theodemirum regem Gothorum & Germananum missa sorte alterum in partem Italiae, alterum ad regnum Orientale accessisse.

76 ¶ Et vt aceruatim alia quædam hic tandem colligamus, scribit Aristoteles lib. 4. Politicon c. 5. vtile esse quibus est consiliorum potestas, aut suffragio, aut sorte deligi. Sed & vtile quoque esse, si maior sit numerus popularium quàm Reipublicæ gubernatorum, aut non omnibus proponi præmium, sed iis qui numero Patriciorum pro portione respondeant, aut sorte plures à cõcilio reici. De quo & idem multo plura in c. seq. Et lib. eiusdem operis 5. & cap. 3. A largitionum, inquit, corruptela sine seditione mutantur Respublicæ, vt in Heraea ciuitate. quod enim legeret eos qui suffragia largitione corrupissent, electio in sortitionem mutata est. Et lib. 6. c. 1. aut vt alij diuidit 2. Quod si quis magistratus ex antiqua mutatione reliquus sit, tum fas esse ei auctoritatem imminuere, & à suffragiis ad sortitionem transferre. Et ca. seq. Si pares eos esse contigerit, communem hanc esse controuersiam putandum est, vt si nunc inter duas partes diuisa sit concio aut iudicium. Aut enim forti res committenda est, aut aliud tale faciendum.

77 ¶ Et vt ad alios auctores accedamus, Cicero li. Officiorum 3. Quid, inquit, si vna tabula sit, duo naufragi, hiq; sint sapientes, sibi vterq; rapiat, an alter cedat alteri? cedat vero, sed ei cuius magis inter sit vel sua, vel Reipublicæ causa viuere. Quid si hæc paria in vtroq; nullum erit certamen, sed quasi in sorte aut in micando victus alteri cedet alter. Hæc ille. Est autem micare, vt id obiter dicam, sortiri digitis, vt scribit Nonius Marcellus huius loci, & aliorum auctoritate. Idem in oratione pro Cn. Plancio: vtrum id sortis esse vis, an eius qui eam legem ferebat? Si sortis, nullum crimen est in casu. idem in 3. Philii. Prouinciarum religiosam sortitionem appellat. Et paulo post sortitionem diuinam. Apud Lium lib. 1. Tarquinij duo filij cum accepissent resp̄sum ab Apolline Delphico eum summum imperium Romæ habiturum, qui primus osculũ matri tulisset, ipsi inter se vter prior cum Romam redissent, matri osculum daret, sorti permiserunt. Apud eundem 1. decad. lib. 4. Delectum inquit haberi non ex toto passim populo placuit, decem tribus sorte ductæ. ex his scriptos iuniores duo Tribuni ad bellum duxere. Sed & lib. 5. tradit Ambigatum Celtarum regem ob abundantem plebis multitudinem Bellonesum & Sigonesum fororis filios in alias, quas Dij dedissent auguriis sedes, ostendit. Sigoneso autem sortibus datos Hercinius saltus, Belloneso Italiam.

78 ¶ Diodorus Siculus lib. 4. Bibliothecæ scribit, ad custodiam insulæ Ophiadis custodes sorte fuisse diuisos ab Aegyptiorũ Rege cui ea parebat, ne quis furto lapidem Topazium, quod ea insula abundat, subtraheret. Et lib. 5. eiusdem operis tradit, quod cum Theseus & Pirithous communi consilio Helenam rapuissent, Athenasq; aduexissent, iacta inter eos sorte vtrius ea sponsa futura esset, sorte Theseo obtigit. Idem lib. 11. eiusdem operis scribit Siculo quicquid publici relictum agri accessisset, per ciuium capita quæque suis distributa sorte tradidisse. Et alibi eodem libro Aegestæos, & Lilybæos agrum ad Maxarum fluuium positum pro sorte distribuisse tradit. Et paulo post agrũ Cheronesum sorte quoque mille ciuibus distributum fuisse. Et lib. 12. Sybarienses agrum Thuriorũ mœnibus finitimum pro sorte item distribuisse. Et paulo post, ipsos Thurios eundem quoque agrum rursus æqua sorte inter se distribuisse, vt iam intelligas id vbiq; fieri solitum, quod & videri potest ex his quæ diximus supra, nu. 5. Sed & alias.

79 ¶ Plutarchus in Solone tradit illum ἐν δημοσίῳ præbuisse epulum, quod παρασιτεῖν quasi accubare vocauit. non enim eundem permittebat cibari eo loco sapius. Si is autem cui sorte obuenerat, recusasset, plectebatur: quoniam illud plus æquo appetentis hoc superbi & nimis fastidiosi, & communia contemnētis esse putaret. Idem in Pericle, In octo, inquit, partes vniuersam multitudinem partitus, sortibus utebatur, & cui alba faba contigisset, huic permittebatur in conuiujs atque otio agere, cæteris pugnantibus. Ideo etiam aiunt eos, quibus res quæpiam suauiter succedunt, eum diem album ab alba scilicet faba vocare. Hæc enim sunt verba illius, οὐκ ἴω μέγθ' ἀπειλῶν τὸ πᾶν πλὴθ' ἀπειλῆρσ. καὶ τὸ λαβόντι τὸ λευκὸν κῆραμα ἐνοχέει, καὶ χαλᾶσει παρείχε, τῶν ἄλλων μαχομένων. διὸ καὶ πασι τὸς ἐν ἐυπαθείαις τισὶ γηρομένους, λευκὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀπὸ τὸ λευκὸν κῆραμα προσαγορεύουσιν. Apud eundem Plutarchum Problematon Græcorum c. 151. Leucippa, Arfinoë, Alcathoë Minyj filia furore percitæ cum carnibus humanis vesci cuperent, de filiis inter se sortita sunt. Idem in Nicia auctoritate Theophrasti, tradit cum de pacis conditionibus inter Athenienses & Spartanos conuenissent, atque captiuos homines agròsque & ciuitates inuicem captas vtrique reddendas statuissent, sorte discerni placuit quinam priores reddendo esse deberent. Niciamque clanculum eos qui ducẽs sortibus præerant, pecunia corrupisse. Idem in Antonio scribit ipsum Antonium & Cleopatram inter se sortitos fuisse, cum se mutuo ad cœnam inuitassent vter eorum inciperet. Idem in Timoleone tradit quod cum inter suos duces cõtentio esset qui primum traiciendi fluminis Damiyri, & aggrediendi locum haberet, Timoleon hanc controuersiam partibus decernere voluit & ducum singulorum annulos in sua chlamyde coniectos permiscuit. Idem in Parallelis, ca. 66. quod cum pestilentia Lacedæmonem vexaret, relatumque esset oraculum ex Apolline finem mali fore, si quotannis virginem quãpiam generosam immolarent, sorte eam virginem assumebant. Et c. seq. idem tradit de Phalerorũ pestilentia, vt scilicet in sortem vocarent, quam immolarent. Apud eundẽ in Othone legiones sorte ordinem capiebant. Idem in Theseo tradit ipsum Theseum & Pirithoum sorte contendisse vtriusque eorum Helena obtigeret. Idẽ in Romulo scribit ex regibus ab Aenea ortis Numitorem, & Amu-

Sortium exem-
pla ex Aristotele.

Ex Cicerone.

Micare quic-
sit.

Ex Lilio.

Ex Diodoro
Siculo.

Ex Plutarcho.

lium regnum pecuniisque & aurum sorte partitos fuisse, & Numitori regnum, alteri aurum & pecunias contigisse.

80 Ex Dionysio Halicarnasico. Apud Dionysium Halicarnasicum lib. Romanarum antiquit. 4. Etruscus vates asserit sortem non minimam esse partem speculationum in diuinatione, rectam interrogationem. Valerius Maximus lib. 1. c. 1. in prin. Prisco instituto rebus diuinis opera datur: cum aliquid commendandum est, precatione: cum exposcendum, voto: cum exoluendum, gratulatione: cum inquirendum, extis vel fortibus, &c. Et lib. 8. c. 16. vbi de Sulpitia scribit, ex omnibus matronis centum, ex illis autem decem sorte ductas fuisse, quæ de sanctissima foemina iudicium facerent, quæ Veneris Verticordia simulacrum consecraret. Et Cornelius Tacitus lib. 3. scribit Tiberium quinque Consularium, quinque è Prætoris totidem è cætero senatu sorte duxisse apud quos exsoluti plerique legis nexu modicum in præsens leuamentum fuisse. Idem lib. 5. scribit Togonium Gallum orasse Tiberium deligere Senatores, ex quibus viginti sorte ducti & ferro accincti, quoties curiam inisset, salutem eius defenderent. Idem lib. 18. satis declarat legiones de ordine agminum fortiri solitos. Idem lib. 20. scribit sorte ductos fuisse, per quos redderentur bello rapta, quiq; æta legum vetustate delapsa noscerent, figerentq; & qui fastos adulatione temporum foedatos exornarent, modumque impensis facerent.

81 Ex Suetonio. Suetonius in Julio Cæsare, c. 41. declarat sorte capi solitos, qui acciperent frumentum ex publico: & si qui eorum vita decessissent, alios subfortitione in id deligi. Idem in Augusto c. 13. tradit illum, rogantes patrem & filium pro vita fortiri, vt dimicare iussisse, vel alterutri concederetur. Sed & ibi c. 30. instituit vt regiones vrbs magistratus annui fortito tuerentur. Ex eodem in Nerone c. 21. intelliges Citharædos ex sorte in scenam prodire solitos, cum scribit, Nomen suum in albo profectum Citharædorum iussit adscribi, forticulâq; in vnam cum cæteris demissa, intrauit ordine suo. Apud eundem in Vespasiano cap. 10. Vespasianus ipse sorte elegit, per quos rapta bello restitueretur. quod & nos supra ex Tacito retulimus. Et in Tito cap. 9. ipse Titus curatores restituendæ Campaniæ è Consulariû numero sorte duxit. Idem in Domitiano c. 4. scribit illum in Albano celebrasse quotannis quinquatria Mineruæ, cui collegium institueret, ex quo sorte ducti magisterio fungerentur. Sed & idem in eodem Domitiano c. 14. prodit decretum fuisse, vt quoties Domitianus Cõsulatum gereret, Equites Ro. quibus fors obrigisset, trabeati, & cum hastis militaribus eum præcederent.

82 Athletarû & Pancratiastarum fortitio. Nec tamen omittemus similem propemodum illi Citharædorum fortitione inter Athletas & Pancratiastas apud Græcos obseruari solitam ex Luciano in Hermotimo: Nam in argenteam, inquit, calpin, id est, vnam coniciebatur minutulæ sortes faba non ampliores, eo ordine semper seruato, vt binis eadẽ elementi nota inscriberetur fortibus, pro Athletarum numero numerosioribus. Cum autem tẽpus pugnandi impenderet prodibant ex Athletis singuli sorte educuri: nec interim inspiciendi sortem ius erat, id prohibente mastigophoro. Peracto autem orbe Alytarches respiciebat sortes, atque ita dispenfabat, vt qui æ, esset fortitus, cum eo componeretur, qui eandem literam eduxisset, atque ita deinceps Homogrammi certaturi prodibant. Sed id tamen demum fieri solebat, si certaturi pares fuissent. Quod si quinque aut septem coniciebantur in vnam, solitaria supererat litera, quæ antigraphum siue antigramma non haberet, qui eam eduxisset, residebat expectans quamdiu certarent alij, ingressurus mox cum fatigatis ingens ipse & integer viribus, quod vtique foelicissimum censebatur, hincque dicebatur ἐφελοῦ, quæ dictio indicat nouissimum apud Sophoclem in Aiace flagellifero.

83 Iustinus lib. 1. tradit Cyrum adhuc puerum inter ludentes pastores sorte Regem delectum fuisse, quod ei omen fuit futuri imperij. Idem libro 21. scribit centum virgines & foeminas Locrenses sorte ductas, quas in templum Veneris quàm possent ornatissimas mitterent, vt voto cuipiam ex publico fungerentur. Plinius lib. 33. cap. 3. tradit Sesostrim regem Aegypti annis quibusque sorte reges singulos è subiectis iungere ad currum solitum fuisse. Apud Apuleium lib. 4. Meta. Latrones sorte ducti noctibus excubabant speculandi gratia, ne scilicet inuenti deprehenderentur. Et paulò post, Sorte quoque ministerium faciebant. Apud eundem in lib. de Mundo, Reges Perfarum stipatores habebant regalium laterum, qui tutela peruigili custodiam per vices sortium sustinebant. Lamprius in Heliogabalo, cum tradit sortes coniuales scriptas habuisse, quales inibi describit, hincque fortis morem primum instituisse, & ad sortem scenicos vocasse eo modo, quem ibi describit. Flavius Vopiscus in vita Probi tradit forti commissum fuisse, cui equus velocissimus cederet, scribitque ipsi illum celsisse. Sunt qui Sortem pro Deo cultam fuisse tradunt, vt videre licet apud Plinium libro 2. cap. 7. vt cuius mater Fortuna, vt dicemus infra, nu. 87. Dea plerisque fuerit existimata, vnde illud Iuuenalis,

Sed te nos Fortuna Deam facimus, celoque locamus.

De quo plurima videbis per Liliû Gregorium Gyraldum de Diis gentium, Syntagmate 16. Sunt quoq; qui Lachesim secundam Parcarum à sorte distam putant, aut quod fors ea sit, vt existimat Fulgentius: aut quod vt alij arbitrantur, fatum fortiantur, παρὰ τὸ λαγχάνειν τὸ περιεσπόμενον.

84 Contra istam opinionem, quæ hanc controuersiam fortis iudicio committit, multa adduci possunt, quæ sortes improbant, videlicet e. 1. 2. 6. q. 1. & c. non statim, & c. hi qui, & c. non exemplo. 2. 6. q. 2. & c. aliquanti, & c. fortes. 2. 6. q. 5. & c. vlt. ext. de sort. Et quod dicit Balloquens de hoc nostro casu in §. itaque, col. vlt. in proœm. ff. iudicium fortunæ remotum esse à ratione. Ideoque nec rationem ipsam, nec intellectum debere se committere huic fortunæ, quæ sapissime præfert iniquum æquo,

nec recte iudicat, vt no. in l. sed an vltro. §. vlt. ff. de neg. gest. Et paulo post, Oportet (ait) intellectum omnia determinare, & quàm paucissima fortunæ committere. l. 2. ff. de condi. & demonstr.

85 Sed & idem Bald. in c. licet causam, col. 7. ver. oppo. quod Papa, de probat. de sorte loquens. Non est (inquit) iustum vt opes nostras committamus casibus fortuitis, & incertis. l. quæ fortuitis. C. de pig. act. Nam fortuna est nutus Dei nobis incertus: vel si est altera natura in celo habens dominium caducorum, non debemus nos immiscere eius officio. Quinetiam Alci. in d. l. 2. §. ex his, num. 25. dicit id fortis iudicium esse periculosum, & subiectum fortunæ, non rationi. Ob quod non assentitur op. Bar. ibi de qua supra diximus.

Ad idem. Sorte iudicium periculosum.

86 Quibus adde sententiam Ciceronis, qui & id fortis iudicium appellat iudicium fortunæ, in oratione pro Aulo Cluentio habita, Sin autẽ fortiti ad poenam atque hominum delictum fortunæ iudicio committere minimè censorium est: certe in multorum peccato carpi paucos ad ignominiam & turpitudinem non oportet. Nam & idem Cicero lib. 2. de diuinatione. Dicendum (ait) iugiter putas de fortibus? Quid enim fors est? idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod resse: ras: quibus temeritas, & casus: non ratio, nec consilium valet. Tota res est inuenta fallacis, aut ad quæstum, aut ad superstitionem, aut ad errorem. Idq; multis rationibus & exemplis probat. Supra autem num. 75. docuimus quid sit micare. Isocrates autem in Areopagitico, scribit fortitionis gubernatricem esse Fortunam.

Ad idem.

87 Nec mireris, quod Bal. noster, & Tullius sortem vocarunt fortunæ iudicium, id enim nolui silentio prætereire, quandoquidem Sors τύχης, fortunæ filia est, vt scribit Euripides,

Ad idem. Sors fortunæ filia.

τὸν τύχης τῆς τύχης παῖλα κληῖρον. Et ex eo repetit Plutarchus, aut quisquis is fuit, dubitant enim nonnulli de authore huius libri, cui titulus est, ὡς τὰ τῶν ζῶων φρονιμώτερα, χερσαῖα ἢ θαλάσσια. id est, Vtra animalia sunt prudentiora, terrestria, an marina. Nam & τύχη Græcis vt runque significat, & fortunam, & sortem. Quamquam sunt qui apud Euripidem, non τύχης legunt, sed ψυχῆς, tanquam scilicet fors sit animæ filia, quæ scilicet, vt scribit Cælius Rhodiginus li. Antiquarum lectio num. 29. c. 22. posterioris æditionis, diuiti non contribuens τὸ πρωτῆρον, hoc est, honorem præcipuum, sed vt conuenit pauperem abiectumque surrigit: magnum verò & potentem æqualitati assuefacit, nec molestè, sed moderatum agere hilariter. Et ita legitur apud ipsum Plutarch. Sympo. decad. 3. prob. 10. nisi ibi mendum sit. Sed prior lectio magis mihi placet. Cui ad stipulatur illud Martiani Capellæ lib. 1. de nuptiis Philologiæ & Mercurij, de fortuna, Tunc enim omnium garrula puellarum, & contratio semper subunda luxu, leuitate pernix desultoria gestiebat. Quam alij sortem asserunt, Nemesimq; nonnulli, Tychenque complutes, aut Nortiam. Cæterum & de huiusmodi fortunæ iudicio ex Iurisco. habes, ne illud ignores in l. feruus ff. de stat. hom.

88 Cornelius Tacitus lib. 12. Scribit Augustum permisisse Senatui deligere præfectos, dein ambitu suffragiorum suspecto sorte ducebantur ex numero Prætorum qui præessent: neque tamen id diu mansisse, quia fors deerrabat ad parum idoneos. Dionysius autem Halicar. lib. 1. Antiquitat. Rom. laudat Romulum quod neq; venalia, neque sorte diuidenda fecisset sacerdotia. Basilus quoq; Magnus in Exameron 1. sex dierum cõgressione 8. de apibus loquens. Rex (inquit) apud ipsos non suffragiis est constitutus. Nam imperiua populi sepe numero pessimum omnium in Magistratum assumit, non sorte potestatem est assecutus. Sortium enim concursus ad omnium pessimum deterrimèque per sepe deferunt magistratum. Philostratus autem in vita Apollonij, lib. 3. reprehendit illum morem, de quo supra diximus Aegyptiorum, qui sacerdotes sorte deligebant, atque Græcorum, qui iudices, quos ludis Olympicis præficiunt, sorte etiam assumebant. Sorti nanque illos electionem committere, quæ prudentiæ nihil habet, ita vt possit etiam pessimus quisque sorte assumi.

89 Et ne omittam Poetas, Linus Thebanus Poeta vetustissimus, vt Apollinis & Terpsichoræ, vt plurimi volunt, siue Mercurij & Vranis, vt alij malunt, filius fuit, de huiusmodi fortibus ita scripsit apud Stobæum sermone περί φρονισως,

φράξω δ' ἢ ἀπὸ τῶν ἐντυμῶν, ἢ δι' ἀκούσας
Μύθων ἡμετέρων, ἀτραπὸν περὶ παντὸς ἀληθῆ.
Κῆρας ἀπὸ τῶν ἀμύμων, ἀπὸ τῶν ἀμύμων αἰ τε βεβήλων
ὄχλον ἀνισῶσαι, αἰται περὶ πάντα μεδῶσι
παντοίας, μορφῶν χαλεπῶν ἀπατηματ' ἔχουσαι.
Τὰς μὲν ἀπὸ ψυχῆς ἐργεῖν φυλακῆσι νόμοι.
ἔσθ' γὰρ σε καθαρός, ὄντος δικαίως ὀσνύσας,
εἶπεν ἀληθῆν μισέεις ὄλοσθ' γένος ἀνδρῶν.

Considera studium intendens, audiendo Sermones nostros, viam in omnibus veram: Sortes recte damnosas, quæ & impiorum Multitudinem excitantes damnis omnia inuoluunt Variis, formarum periculofarum imposturas habentes. Has quidem ab animo arcere studiosè cogita. Hæc enim te purgatio omnino verè sanctificabit, Si verè oderis perniciosum genus ipsarum.

Sortes damno se damnis nostris omnia inuoluunt.

90 ¶ Sed cui addere poteris quod Apuleius lib. 9. Metamorph. significans has omnes sortes vanas esse, & futiles tradit sacerdotes Isis commentos nouum genus quæstus: euocata enim forte vnica pro pluribus casibus (aut vt alij legunt capsulis, aut vt alij, casibus) consulentes de rebus variis plurimos ad hunc modum cauillatos. Sortem autem hanc fuisse: ideo coniuncti terram proscindunt boues, vt in futurum læta germinent fata: tum si qui matrimonium forte coopantes interrogarent rem ipsam, responderi aiebant, iungendos connubio, & satis liberum procreandis. Si possessiones præstinaturus quæreret, meritò boues, vt & iugum & arua sementis florentia pronuntiarum (siue vt legere malo prænuntiarum.) Si quis de professione sollicitus diuinum cuperet auspiciam, iunctos iam paratòsque quadrupedum cunctorum mansuetissimos, & lucrū promitti de glebæ gerimine. Si prælium capessiturus vel latronum factionem persecuturus, vtiles necne processus sciscitaretur, additam victoriam sorti, prælagio contendebant. quippe ceruices hostium iugo subacturi, & prædam de captiuis vberimam fructuosamque capturi. Et subiungit, Ad istum modum diuinationis astu captiuo corraferant non paruas pecunias. Ex quibus planè intelligis has diuinationis species nihil aliud esse quàm meram imposturam.

91 ¶ Et illa, quidem in vniuersum. Sed quod ad quæstionem nostram priuatim pertinet quæ quidem quæstio facti potius est quàm iuris, vt dicitur in l. idem crit. ff. de sta. homi. Omnes propè in ea sententia sunt in huiusmodi quæst. facti nunquam forti locum esse, sed vt qui factum allegat, id ipsum probet, per l. ei qui ff. de probat. & l. actor. C. eo. tit. cum si. Nam ita voluit gl. in l. j. in verbo, prohibebit. & ibi Salyc. col. antepe. vers. nec ob hæc verba. C. vt i possid. fac. Bel. Cy. Ia. Bu. Alex. & Corne. in d. l. vlt. C. com. de lega. Io. And. Panor. & Io. Ana. in d. c. vlt. de sortile. Io. And. Imo. col. 6. qui illam gl. dicit sing. Panor. & Fely. in d. c. licet causam, de prob. vbi ex hoc damnant gl. ibi, de qua diximus supra, nu. 18. nec hinc longè. Bar. in l. si duo, in prin. col. 2. ver. alij dicunt. ff. vti possidet. Nico. Neap. Imol. Raph. Co. Pau. Ca. Alex. & Ias. in d. l. huiusmodi. §. vlti. ff. de leg. 1. ex quibus ipse Imo. Alex. & Ias. dicunt etiam illam sing. Ang. in d. l. sed cum ambo. ff. de iud. Imo. in c. nostra, de testib. vbi & eam gl. dicit no. repræhenditque etiam gl. ibi, de qua & nos supra diximus, nu. 17. facit prætere. Floria. in l. itinere. ff. de serui. rust. præd. Ang. Are. in §. sed si ex testamento, col. 2. nu. 8. Insti. de satisf. tut. vbi & illam gl. dicit sing. & in d. §. optionis, Insti. de leg. Barb. in d. l. 2. §. ex his, col. 13. & ibi Ias. qui itè illam dicit sing. col. 7. vers. circa ergo secundam quæstionem. & ibi quoque Lancel. Gali. col. 5. vers. quinta fit conclusio. ff. de verb. oblig. Fely. in d. c. capitulum sanctæ crucis, col. pen. de rescrip. & Franc. Ripa in repe. l. quominus, nu. 59. ff. de flumi.

92 ¶ Sed aduerte, quia licet omnes, vt diximus, vbique id teneant, tamen Philip. Dec. in d. c. licet causam, col. pen. vers. secunda conclusio, de probat. intrepidè tenet contrarium, ea ratione motus quòd sortes sunt permixtæ præterquam in casibus prohibitis, vt supra diximus nu. 13. aha gl. Nec reperitur magis prohibita in qu. facti, quàm iuris. Nam in d. l. duo sunt Titij, quam plerique in contrarium allegant, aliud est quod impedit controuersiam sorte dirimi, quia agebatur de præiudicio tertij, scilicet pupilli: quo quidem casu res ad iudicium fortis non reducit, vt nuncupatim voluit gl. loquens etiam de præiudicio pupilli in simili fermè casu, in d. §. sed si ex testamento, vers. fin. autem, in verbo, partes, Insti. de satisf. tut. Cy. & ceteri in d. l. vlt. C. com. de leg. Bal. in l. si duas, col. 1. ff. de excus. tut. Ange. in d. l. si cum ambo. ff. de iud. & omnes propè de hac re loquentes.

93 ¶ Igitur cum nulla sit diuersitatis ratio in quæstione facti & iuris, quantum ad hanc rem pertinet, cur aliud in vno statuamus quàm in altero, & potissimum cum ex facto ius oriatur. l. si ex plagis. §. in cliuo. ff. ad leg. A. qui. & l. duobus. §. si ei qui, & §. vlt. ff. de iureiur. Nam ea iura ad id allegari solent. Et prætere similitudinem ius statuendum sit in antecedenti & consequenti, ad rem mobilem, & ibi gl. ff. de procur. & l. ad legatum, co. tit. & §. idem iuris, & ibi etiam gl. Insti. quib. ex cau. manu. non pos. cum si. Et hanc opin. sequi videtur Ant. cuius Decius non meminit, in d. c. vlt. ad fi. de sortile. dum allegat gl. in d. c. licet causam, de probat. Et nuncupatum quoque sequitur Caro. Moli. in Confect. Paris. tit. 1. §. & gl. 1. col. 5. nu. 8.

94 ¶ Et si eam opi. teneas vt possit huiusmodi res forti committi, hoc intelligas si ambæ partes, aut certe etiam altera partium contententium id requirant. Nam vtroque inuito id non fieret. Quin in rebus omnino indiuiduis sese mutuo concursu impedirent, per tex. in l. quoties. ff. de vsu. amit. & expressè voluerunt Cy. Iac. Bu. Bar. Saly. Ang. & Philip. Corn. in d. l. vlt. C. com. de leg. Io. Andr. in d. c. licet causam, col. vlti. de probat. & in c. vlt. & ibi quoque Panor. ante fi. & Io. Ana. col. antepe. de sortile. & Bart. in d. l. huiusmodi. §. vlt. ff. de leg. 1. & Floria. in d. l. itinere. ff. de serui. rust. præd. D. Cirier. in tract. Primogenituræ in 9. q. col. 5. vers. si tamen velis, Imò nec altero inuito, nisi vt dicam infra, in fin. huius 17. quæstionis.

95 ¶ Sed & illud postremò annotauerim, quòd si res sorte diiudicata fuerit, non poterit appellari: quia tunc grauamen inferitur à fortuna, quæ in hoc mundo superiorem non habet, vt quæ semper errat, & multas rerum euoluit mutationes, vt sing. dicit Bald. in d. l. vlt. col. 1. C. com. de leg. allegans. §. pen. in Auth. vt omnes obed. iudi. & sequitur Ias. qui id dicit sing. & perpetua memoria dignum ibi, & in d. l. huiusmodi. §. vlt. col. vlti. ff. de leg. 1. Et Rom. in l. sed cum ambo. quam legit cum l. in tribus. ff. de iud. & Corn. conf. 143. licet in hac, ad fi. li. 4. & Catel. Cota. memor. incip. sortis diiudicatio. & Philip. Deci. in d. c. licet causam, col. pe. ver. & de sorte, de prob. & Hippo. Marfil. in repet. l. r. num. 140. C. de rap. virg. Et ad id citat Cota illud Euripidis, Fortuna cuncta versat in contrarium.

¶ Nam

96 ¶ Nam nec hoc casu, quo scilicet res iudicata est forte, datur etiam minori in integrum restitutio, vt sing. voluit idem Bald. in l. ait prætor. §. vlti. ff. de minor. dum dicit, quòd si in diuisione minor optet deteriorem partem, is restituetur, nisi illi sorte contigerit, quia tunc vtitur iure communi: & contra aduersam fortunam non datur restitutio. Et idem propemodum dicit in l. verum. §. sciendum, per cum tex. eo. tit. Ad cuius sententia confirmationem facit tex. in l. de fideicommissis. C. de transact. vbi, quando ex incerto euentu quis potest consequi lucrum & damnum, nullo modo læsus dicitur, etiam si damnū consequatur, vel si sit minor: nã in ea l. alter minor erat, de qua & nos plura diximus ad id nostrū propositū in repet. l. si vnquam, in verbo donatione largitus, nu. 110. ceterum superiora.

97 ¶ Sed id tamen intelligendum, modò non sit intolerabilis quædam deceptio, ex eo quod etiã sing. dicit ipse Bal. in l. maioribus. C. com. vtriusque iudi. per illum tex. iuncta d. l. 2. C. quan. & quib. quar. pars, lib. 10. quòd si fratres hæreditatem sorte diuidat, ex qua intolerabilis deceptio insurgat, potest peti rem in melius reformari. & sequitur Ro. in d. l. sed cum ambo, & conf. 471. lucrum, in fi. & Philip. Fran. in rub. de appel. Corne. qui id dicit sing. d. conf. 143. ad fi. lib. 4. Paris. Puteus in tract. de ludo, char. vlt. ver. an à sententia. Barb. in c. cum dilecti, col. vlt. de emp. & vend. & in d. c. licet causam, col. penul. & ibi quoque Deci. vbi supra, de proba. Hipp. Marfil. in d. l. j. vbi supra, de rapto. & Catell. Cota, qui & id sing. dicit in d. memor. sortis diiudicatio. & D. Cirier. in tract. de primogenitura, libr. 2. q. 3. col. 16. in 8. prærogatiua.

98 ¶ In quam sententiam dicit ipse Bal. quem nullus illorum allegat, con. 72. cuius id caput est, factum super quo consilium petitur, in 2. dubio, li. item 2. Diuisionibus esse standum nisi vltra dimidiam alter deceptus esset, vel nisi alteri beneficio minoris ætatis subueniatur, per d. l. maioribus. Etiam si fiat sorte sicut moris est, licet fortè quidã dicerent quòd fortuna similis sit ludo perditionis, vt maiori nullo modo subueniatur, minori autè sic, iuxta no. l. si minor. ff. de mino. Sed & ille subdit, ista nõ est bona similitudo. si in hoc casu fortuna æquiparatur bono & æquo iudici, per d. l. vlt. C. com. de leg.

99 ¶ Sed hæc tamen limitatio non posset procedere in hoc casu de quo agimus. Certum est enim ius primogenituræ ad alterum tantum contententium pertinere: vter tamè is sit, incertum. Propterea ab initio quæst. forti committunt eo animo, eo consilio, vt res alteri tantum ex sorte adiudicetur. Proptereaq; ater nõ se potest dicere læsum, quauis nihil cõsequatur. At in diuidenda hæreditate inter hæredes nihil tale est, quia certum est omnes hæredes suam legitimam portionem habere, proptereaq; si in diuidenda ex sorte hæreditate cõperiat vnū maxima ex parte læsum esse, quod certum est ad illum pertinere, non mirum est si res reducenda sit in melius, vt etiam in nostro casu foret, si postea liquidò constaret non eum cui fors primogenituræ obtigit, sed alterum esse primogenitum.

100 ¶ Sed quoc haud dubiè verum est, hæc omnia ita demum obtinent, si in sorte nullus dolus aut fraus interuenit, vt in ea historia quam supra, nu. 28. Darius ille primus, de Dario retulimus: & in alia de Cresphonte, nu. seq. incip. nam & in simili. In quibus vterque, scilicet Darius & Cresphontes regna alter Persarum, alter Messeniorum sorte fraudulenta consecuti sunt. Nam tunc nemò dixerit huiusmodi sortes sequendas esse, cum semper fraus, dolus, captio, à quacunque re excludi debeat. d. l. maioribus. C. com. vtriusque iudi. & l. si vxori. ff. de aur. & argen. leg. cum si. Est autem prouerbium apud Sophoclem *δραπέτης κληρο*, id est, fugitiua fors, de re per dolum facta. Et vide quæ & nos dicemus in re non admodum absimili in 60. qu. nu. 8. intelliges 2. & seq. & diximus in nostris Retrahitibus, tit. 5. §. 2. 4. gl. j. nu. 5. vt id, & seq.

101 ¶ Et vt id caput concludam, si quis plenius nosse cupiat an, quando, & quomodo sortes sint permixtæ aut prohibita, legat Archid. in c. j. 2. 6. q. 2. Io. And. in rub. de sortil. & in c. vlt. co. tit. & ibi quoque omnes scribentes. Cyn. & alios in d. l. vlt. C. com. de legat. Omnes in d. l. huiusmodi. §. vlt. ff. de legat. j. & in d. c. licet causam, de probatio. Feder. Senen. conf. 284. domine reuerende, Alber. in suo dictionario, in verbo fors. Luc. Pen. in d. l. 2. col. 3. in verbo, sortium. C. quan. & quib. quar. pars. Io. Fab. & Angel. Arc. in §. optionis, Insti. de lega. eundem Arc. in §. 2. Insti. de satisf. Paul. Cast. in l. sed cum ambo, quam legit cum l. in tribus, in fi. ff. de iud. Maria Soci. in tract. de sortibus, ex quo se citat in rub. de libel. oblati. in 4. membro 8. arg. prin. ad fin. & Fely. in d. c. capitulum sanctæ crucis, col. pe. ver. sed an sortibus, de elec. & nouissimè Guil. Pontanum in d. l. 2. §. ex his, col. 10. nu. 11. ff. de verbo. obliga. & Alciatum lib. Parergon 5. c. 22. & copiosissimè Moli. in Confect. Paris. tit. 1. §. 8. gl. 1. in 2. quæst. nu. 13. & multis seq. & Paul. Grillandum in libro quem nuncupatim scripsit de Sortilegiis, & Ioan. Oldendorpium, Actionum classe 4. art. 22. nu. 10. eodèmq; vlt. Et è Theologis D. Thomam, in 2. 2. quæst. 95. per totam eam quæst. præsertim arti. 8. & gl. ord. & Nicol. Lyren. in c. j. Io. & eundem Lyren. in c. 34. Nume. in fi. & in Prou. c. 16. in fi. & in c. 1. Actorum Apostolicorum.

102 ¶ Scio autem nonnullos de sortibus hæc scripsisse, Verustos patres non solitos qualibet leui de causa mittere sortem, sed aut necessitate aut grandi vtilitate vrgente: nec nisi cum magna religione, reuerentia, expiationibus, ieiuniis, munditia, precibus, votis, sacrificiis, consecrationibus, ceterisque adhibitis religionum sacris mysteriis. Solere enim sacra ipsa operibus nostris rite præmissa, vt maximè diuinam prouocare voluntatem & benevolentiam, diuinorumque spirituum præsentiam, quorum dispensatione sorte directa, requisita rei veram suscipimus voluntatem. Oportere igitur quencunque per sortes operantem accedere animo bene disposito, non perturbato, non distracto, & cum facti desiderio, firma deliberatione, ac constanti intentione sciendi id quod quæsitum fuerit. Prætere erga Deum puritate, castitate, sanctimonia pollentè, indubia spe, & firma fide sacris orationibus

Nec restitutio in integrum

Nisi intolerabilis sit deceptio.

Ad idem.

Quid igitur in nostro casu si post sortis iudicium constet quis sit primogenitus.

Quid si dolus interuenit.

Reliqua de sorte.

Quorundam opi. de sorte.

Sorti nunquam locum esse in qu. facti.

Contra prædictam opin.

Sorti non esse locum cum de præiudicio tertij agitur.

Idem ius in antecedenti & in consequenti.

Sorti non esse locum, nisi peratur saltem ab altera parti.

Sortes iudicata appellacionem non admittit.

inuocare, vt dignus efficiatur cui diuini spiritus cōgrediantur, diuināque voluntas innotescat. Quibus non nihil subscribit quod Tullius in i. in Verrem aēione, quā diuinatio dicitur, itēque 2. fortium religionem vocat. Suprà autē fatis diximus nunquam fortibus vtendum esse ad diuinationem. id enim ab omnibus prohibetur.

XVII. QVAEST. SECVNDA OPINIO.

1 op. de gratifi catione. Leges qua ad eam faciunt.

Ad secundam opin. quā dicit simpliciter esse locum gratificationi, faciunt multa iura quibus cauetur in rebus id genus gratificationi locum fore. Imprimis l. vlt. ff. de relig. & sumpt. fune. quā & hac dictione gratificationis vtitur, quā cum sit Secuolā eloquentissimi Iuriconsulti, facit, vt minus verear vti ea dictione in hac significatione electionis vnus personae aut rei ex multis. Quamquam scio aliter accipi à probatis scriptoribus, & Vlpiano, in l. quia poterat, in fin. ff. ad S. C. Trebel. Eius autē l. vlt. vt ad eam redeamus, autoritate scribit Alb. in l. scripturae col. 1. ver. quid de duobus. C. de fid. inst. post Guil. & Iac. Are. in suis quaestionibus statutorū, q̄ si potestas iurauerit seruire statuta, & sint quaedam sibi contraria, ceteris paribus, locus est gratificationi, quod seruare maluerit.

2 Alia.

Et alius tex. in l. 3. §. si cum omnes, in prin. & ibi gl. ff. de S. C. Sylla. vbi si seruus simul omnibus dominis opem ferre non potuit, poterit eligere cui voler. Et ex ea no. gl. gratificationi locū esse. Quā l. innixus Accursius in l. si vt certo. §. nunc videndum, vers. quod verò, in verbo saluas facere, in fin. & ibi Ray. And. Pifa. Alberi. Bal. Ang. ff. commoda. dicunt, quod si quis habeat duas res à duobus sibi commodatas, addit Ange. paris valoris, nec possit omnes ab incendio saluas facere, locus est gratificationi. Et ipse Bal. in l. i. §. fed. & si nox. ff. si ex noxa. cau. aga. ex eadem l. dicit quod si seruus est duobus noxae deditus, & vterque simul petat, erit locus gratificationi domini. Et idem Bal. in l. vlt. in fin. C. de testa. manu. quod duobus simul idem pretium offerentibus pro re subhastata, locus erit gratificationi. & sequitur Firmi. in tract. gabellarum. in 2. parte prin. q. 9. & Fab. à mente S. Sab. in tract. de emp. & vend. in 5. parte prin. col. 2. 4. eiusdem partis, versic. quid autem fiat, & Franc. Ripa. in l. quominus, nu. 61. ff. de flumi.

3

Suntq; & alij plurimi tex. huic opi. ad stipulantes, quos hic aceruatim colligemus, in l. de die. ff. qui satisf. cog. & l. summa, ver. sed si alij soluit. ff. de pecu. & lei. apud §. primo. ff. de pos. & l. i. iumma, & l. si non fortem. §. vlt. ff. de condi. inde. & l. plane, co. tit. & l. in naue, in ff. locat. & l. si duos, in prin. ff. de excus. tut. & l. si quis à filio. §. i. ff. de lega. 1. & l. si quis seruus. §. si inter duas, & ibi gl. & Doct. & §. seq. & l. cum quidam, & l. statuliberum, in fi. & l. si mihi, & tibi, in prin. ff. de l. 2. & l. pater. filium. ff. ad leg. Falcid. & l. si non expedierit. §. vlt. ff. de bon. autor. iud. pos. quā lex est Pauli, & vtrū quoque verbo gratificandi in hoc sensu, & l. si Titius, ibi & gl. ff. de verb. oblig. & l. si Stichum. §. i. decem. ff. de nouati. & l. foemina, & d. l. in quibus, & ibi Bal. C. de secun. nup. & ca. i. §. inter. & quod ibi not. Alua. & Card. Alex. in 2. no. tit. de leg. Corra. & c. per venerabilem. ver. quod autem in electione, & ibi gl. in verbo, fauere, & Panor. de elect. & c. cum autem, & ibi gl. de iure patr. & in c. duobus, quod est pen. vers. quod si forsan, & ibi gl. in verbo, concurrant. Pet. Anc. Dom. & alij de rescrip. lib. 6. & c. si quis iusto, & ibi etiam Pet. Anc. in 4. no. de elect. lib. 6.

4 De duobus planstris sibi obuianibus.

Hucque spectant multa glo. videlicet, in l. 2. §. i. ff. ne quid in loco publico, de duobus paustris sibi obuianibus, vt ceteris paribus forti sit locus, vtrum retrocedat, vt nos diximus suprà in 1. opin. huius q. nu. 20. quodque voluit: aut gratificationi. quam gl. sequuntur Pet. Cy. & Bal. in l. per agrum. C. de fer. & aqua. & nulla fortis mentione facta, sed tantum vt gratificationi sit locus, Bar. in d. l. 2. §. 1. & Ange. in l. fluminum, in prin. ff. de dam. infect. Et alia gl. in l. i. §. apud Iulianum, in prin. ff. de pos. quod si duo conueniant se esse haeredes deponentis in solidum & vterq; vult satisfare depositario, is certe praefereendus est, qui praueuit, & si simul veniant est locus gratificationi. Et sequuntur Io. And. & Dom. in d. ca. pe. de rescr. lib. 6. Et quod voluit alia quoque glo. in l. quod & lex. §. si tamen pares, in verb. eligendi. ff. de li. hom. exhi. quod si sint plures, qui eo interdicto expediri volunt, & ij quidem per omnia pares, locus est gratificationi & sequitur Bar. ibi.

5 An iudex possit gratificari in paritate probationum.

Alia item in l. duo iudices dati. ff. de re iud. vt à multis citatur, quod si vtraque pars aequè suam intentionem fundauerit, potest iudex ex discreto animi sui motu, solo Deo inspecto gratificari secundum quam iudicet. nam & eam in id citat Bal. in c. licet causam, col. 7. ver. gl. dicit, de prob. vbi eam dicit fing. & con. 420. verba principis, col. 2. lib. j. vbi etiam eam dicit fing. & con. 481. vertente quaestione, circa medium, eo lib. j. vbi eam dicit no. & con. 468. qualiter, probentur, col. 2. libr. 3. vbi eam quoque dicit fing. quod consiliū repetitur con. 445. lib. 5. Tamen nulla est ibi gl. in meis codicibus, quā id dicat. Nisi si quis id velit sumere ex eo quod dicit gl. prima, cum dicit, vel hoc intellige in interdicto, vt possideris, cum vterque aequè probauit. Tanquam scilicet ex ea gl. Bal. illud assumat quod dicit, tunc posse iudicem litis victoriam adiudicare cui voluerit, si sint pares in probatione, de quo amplius Imo. Pau. Cast. Alex. & Iac. ibi. & nos alibi quoque dicemus.

6 Vasallus potest gratificari cui ex dominis non conuenientibus sit praestit.

Sed quicquid sit de eo casu, certè habemus aliam gl. in c. praeterea ducatus, in verbo, compellatur, tit. de proh. feud. ali. per Fed. quod si filij domini, aut etiam plures domini non conueniant inter se, cui vasallus praestet fidelitatem, is gratificabitur cui voler praestare, & sequitur Iac. Bel. Bal. qui subdubitare videtur. Aluar. Marti. Laud. Io. Ray. & Card. Alex. ibi, & ipse Mart. in c. omnes, paulò ante fin. tit. si de feud. sue. contro. inter do. & agn.

7 Duobus electis

Nec defunt gl. Iuris Canonici in hanc sententiam, videlicet glo. in c. ecclesia vestra. le. 2. in gl. vlt. in fin. de elect. quod si duo fuerunt electi, sintq; omnia hinc inde paria, scilicet numero, dignitate, & me

& meritis eligentium, & electi, possunt ipsi eligentes procedere ad aliam electionem: & si iterum erunt in omnibus pares, poterit superior gratificari vtri ex electis voluerit. De quo tamen vide Io. And. Pet. Anca. & Pan. ibi, & aliam gl. in c. pe. 63. dist. & Arch. qui illam priorem gl. citat, in d. c. pe. de rescrip. lib. 6. & quod dicam infra, in 6. opi. nu. 9 suntque & gloss.

per omnia paribus an superior potest gratificari.

¶ Et vtruncunq; sit in eo casu, certè alia est gloss. illi finitima, quā non adeo in dubium vocatur, in c. si plures, in gl. prima 16. quaest. septima, quā dicit quod si inter plures patronos non bene conueniat de electione, & illi sint pares numero, poterit episcopus gratiam facere, cui velit, quod & voluerunt alij gl. Host. Io. And. Gaspar Calder. Card. Floren. & Panor. in d. ca. cum autem, de iure patro. Inno. in c. i. in fin. eodem tit. ipse Card. Flo. conf. 90. in discussione, col. 2. vers. si verò in neutra. Domi. in c. pe. in 7. not. de rescrip. lib. 6. Caesar Lamber. in tract. de iure patro. in 25. artic. 7. q. princi. 2. par. 2. lib. colum. 2. numer. 2. & in 11. artic. 4. q. princ. 3. partis, eiusdem lib. 2. & latius in 1. artic. 5. q. eiusdem operis. Sed tamen & super hoc vide Bal. in rub. de elect. col. 1. vers. pone in electione.

Patronis distudentibus episcopus potest gratificari.

Alius casus.

¶ Sed & in hoc albo sunt gl. illae in c. si testes, in 1. gl. magna. 4. q. 3. & in c. in nostra, etiam in glo. magna, post medium, de testib. de quibus locuti sumus suprà in 1. opi. huius quaestionis nu. 17. facit praeterea, quod in casu quem ibi ex illis retulimus, locus est forti, vt ibi diximus, aut gratificationi vtrūque enim in eis locis ponunt. Et glo. in c. i. de Iudaeis, q̄ cum cuiuslibet permittatur Christianum Iudaei seruum redimere 12. solidis, per text. ibi, Si plures simul eodemque tempore conuenierint ad huiusmodi redemptionem, locus erit gratificationi, & ibi eam simpliciter sequitur Hostien. de quo tamen vide quid dicam in seq. op. nu. 4. & quod scribunt.

Reus potest gratificari coram quo ex multis iudicibus comparat.

¶ Post glo. adferam & aliorum Doc. in eam sententias, quorum qui inter vetustissimos & doctissimos annumerari iure potest Pet. à Bel. Pert. in l. 2. §. 2. ff. si quis cautio. illud scribit quod si sint duo, & ij quidē aequales magistratus, qui possint & quilibet per se cognoscere, & habeant diuersa tribunalia, & ambo simul & eodem tempore cognoscant: poterit reus vtri eorum velit gratificari, vt coram eo procedat & sequitur Bal. in l. i. post princ. ff. de offi. Conf. Idem Pet. in §. 1. Insti. qui, & à quibus manu. non po. tradit, quod si duo impetrarunt mandatum ad beneficium vacaturum in aliqua ecclesia, nec constet vter prior impetrarit, quia vtrunq; mādaturum est eiusdē diei, locus est gratificationi.

Si non constat ad quem ex filiis emphyteutae veniat emphyteusis an dominus gratificabitur.

¶ Hunc sequitur Io. And. tempore quidem paulò inferior, sed non auctoritate, in addi. Spec. tit. de locat. §. nunc aliqua, vers. 77. loquens de patre emphyteuta, qui voluit emphyteusim ad vnū ex plurimis filiis institutis haeredibus peruenire, quem aliter nec nominauit nec designauit, ita vt incertū sit de quo intellexerit. Eius enim rei electionē voluit ad dominum pertinere, per d. l. legato generaliter, & l. si quis à filio. §. vlt. ff. de leg. 1. Et illo (inquit) non eligente omnes succedent in ea emphyteu si, per l. cum quidam. §. vlt. cum l. seq. ff. de leg. 2. Et id quidem quod ad illam gratificationem sequitur & dicit no. Iac. in l. 2. char. pen. vers. tenendo hanc partem. C. de iure emphyt. Sed tu tamen hic omni no. vide Caro. Rui. qui id reprobat, conf. 36. prima quaest. nu. 7. & seq. lib. 2. & Doc. in l. si quis Titio. §. si haeres. ff. de leg. 2. Vide tamen quid dicam in simili infra in 6. opi. huius q. nu. 19. denique.

Citatus ad diuersa ea qui dem paria iudicia potest gratificari.

¶ Huc pertinent duo dicta Barto. quem non immeritò omnes omnibus legum interpretibus (Accursium semper excipio) anteponunt. Primum in l. 2. §. qui exhibendi, col. 1. in ff. de custo. & exhi. reo. quod si quis vocatus fuerit simul, & ad eundem diem coram diuersis iudicibus eiusdem dignitatis, & eadem sit & aequalis causa, locus est gratificationi coram quo malit comparere, quod & voluit Bald. in l. 2. §. 1. ff. si quis cauti. & in l. Senatus, col. 2. & ibi etiam Sal. C. qui accu. non pos. Alterum est consil. 10. viso statuto communis Tuderti, circa medium, quo respondit, quod si ex statuto requiratur in testamento mulieris praesentia aut consensus duorum proximorum consanguineorum, si sint plures eiusdem gradus, locus est gratificationi.

In duobus testamentis eiusdem temporis iudex gratificabitur.

¶ Cui subiciendum putarim aliud dictum alterius Doct. nec minoris auctoritate nec iudicio, nec multo tempore inferioris, scilicet Ioan. Fab. quem tamen nonnulli antiquiorem faciunt. Sed is Bart. aliquando citauit, videlicet in l. si quando. C. vnde vi. n. si mendum sit in codicibus qui circumferuntur, quod non putamus, cum illum appositisimè & ex vero alleget. id quod nos obiter dicere voluimus. Hic in l. vlt. col. pen. C. de edic. Diui Adria. tol. scribit q̄ si in casu illius l. non apparet quis litigatorum habet potiora iura, quia fortè proferantur duo testamenta eiusdem diei, nec apparet vtrum prius sit aut posterius, neuterque eorum possidet, poterit iudex gratificari, per c. duobus, de rescriptis lib. 6. De quo tamen vide quā dicam infra.

Habitans in domo duarum parochiarum potest gratificari in vtra sola uet onera.

¶ Nec hoc loco praeterritendus est Alberi. Rosar. illorum contemporaneus, nec minoris vir iudicij & eruditionis: qui auctoritate Mart. Sil. suffultus, in 2. parte statutorū q. 141. cuius id exordium est, quāro etiam quaestione disputatam, scribit quod si quis habitat domū, quā est duarum parochiarum, & promiscuè in ea habitat, poterit gratificari in vtra earum soluet onera & collectas, quā ex statuto solui debent in parochia in qua habitat, per l. eius qui manumisit §. Celsus. ff. ad municip. sed vide quā dixi suprà in 1. opi. huius q. nu. 24. & quod producit, & quā dicā infra, num. 21. nullus quod diximus, & in 4. opi. huius quaest. nu. 17. cui confine, & in quinta opi. num. 7. & huc idem.

¶ Quod si Bal. in eam rem scripta, vltra alia multa quā iam suprà ex eo diximus, in vnū colligere velim, certè multo plura ex eo solo, quā ex vniuersis ceteris adferre possem. Sed fatis erit alia quaedam commemorasse. Is igitur & post eum Ang. sed vterque post Guil. Cu. in l. quaritur ff. de statu homi. dicunt, quod si in casu illius l. neuter sexus alterum superat: poterit hermaphroditus gratificari cui sexui malit inferuire. Et idem quoq; voluit ipse Ang. in l. idem erit quā legit cum l. Arethusa.

Quid de heremaphrodito. 16

Quid de heremaphrodito. 17

De duobus rectoribus electis in discordia. 18

Et duobus electis in imperio. Et duobus paribus dignitate. 19

Alius casus. 20

De sepultura eius qui habet duas ecclesias. 21

In alternatiue electio est de bitore. 22

co.ti.dum allegat Guil.Cu.vbi supra. Ex hocq; dicit in casu illius l.cu fore liberu,cui haeres gratifi cabitur.Sed & illud primu de hermaphrodito ante hos voluit Host.in summa tit.de test.s. q testes ¶ His concinit quod & ab eodem Bal.proditum est in l.j.in 23.quaest.ff.de rerum diuisio. que d si do minus decedat relicto duobus liberis, quibus eodem tempore bellum sit cum externis quibusdam, nec possit vasallus vtrique suppetias ferre, poterit cui volet gratificari. Quod & ipsum in duobus dominis voluit Bertran. Caprio. in c.1.tit.de for.fideli. & Ioan. Ray.in c.firmiter, char. 5. in paruis, ver. quæro vidimus qualiter, tit. prohi. feu. ali. per Fede. Id quod etiam in alio seruitio (quod appel lant) indiuiduo debito pluribus liberis obtinere, vt scilicet possit vasallus gratificari cui id præstare malit, tenet Marti. Laud. & Card. Alex. in c. omnes liberi, vterq; col. vlt. tit. si de feud. fu. contr. inter do. & agna. per d.l. 3. §. si cum omnes. ff. de SC. Syl. & alia quædam ex iuribus supra citatis. de quo & tu vide quæ dicam infra in 3. opi. huius quaest. num. 5. eodemque vlt. A quibus non longè abest quod post Iac. Ardi. voluerunt Iac. Aluar. & Card. Alex. in c. 1. tit. an mar. succes. vxo. quod si vxor habeat vasallum, cuius auxilio egeant ipsa vxor & maritus eius simul, poterit vasallus vtri malit, in ea re gratificari, nec ex hoc vxor poterit conqueri. Et simile dicit Bald. conf. 313. ista quaestio, paulò ante fi. l. 3. quod si quis habet duo domicilia in diuersis ciuitatibus, quæ bellum contra se inuicem mo uerunt, potest alteri gratificari cui maluerit opem ferre, nisi altera clarè ius haberet, altera minimè per c. domino guerram, tit. hic finit, &c.

¶ Ad stipulatur præcedentibus & quod scribit idem Bald. in authen. habita, col. antepe. ver. dicto de scholaribus. C. ne filius pro patre, quod si sint duo rectores electi in discordia, superior adeundus est, qui eos ad concordiam compellat, aut vtri placuerit deferat. Et ipse Bal. in l. cum inter. C. de fidei com. liber. post Cyn. in proœmio ff. quod si propositum sit præmium ei qui primus castrum ingres sus fuerit, quod quidem præmium sit indiuiduum, locus est gratificationi cui detur id præmium, si plures simul ingressi sunt. De quo & tu vide quid dicam infra in 4. opi. huius q. nu. 12. hucque etiam. ¶ Quodque tradit idem Bal. in proœmio decretalium, col. 2. ver. sed quid si est schisma, quod si sit schisma in imperio, quia fortè duo fuerint electi, locus est gratificationi. Et in c. vl. paulò ante fi. de dilati. quod si duo paris dignitatis & potestatis quædam facienda eodem tempore mandauerint, quæ simul peragi non possint, locus est gratificationi. Sed id quomodo intelligatur, videbis apud Spec. tit. de feu. §. quoniam, ver. 12. & seq. & Ro. conf. 47. visis necessariis, col. 1. ver. 2. ad idem iudi catur. & Barb. in l. si Titius, col. 15. ver. yenio nunc ad aliqua. ff. de verb. oblig.

¶ Nec rationis esset omittere quod ab eodem Bal. scriptum est ad nostram quaestionem propius ac cedens, in c. 1. §. & quia vidimus, col. vlt. ver. extra quæro, tit. qui feud. dar. poss. quod si actum sit, vt deficientibus masculis, feudum veniat ad vnâ femina; si primogenita succedit in alia hæredita te, succedet & in hoc feudo, cæteris exclusis: aliâs dominus gratificabitur. argu. text. ibi, in verbo, quem dominus vellet. Et sequuntur Marti. Laud. & Card. Alex. ibi in fin. & Aluar. in c. 1. col. pe. ver. sic. quæro quid sit inuestitura, tit. de eo qui sibi & suis hære. Iac. à S. Georg. in tract. feudorum, in verbo, & feminis, col. 3. ver. sed iuxta prædicta. Francif. Cur. Junior in tract. eiusdem tit. in 3. parte, char. 3. ver. 18. & Carol. Rui. qui id dicit no. conf. 186. consideratis, col. 3. nu. 9. l. i. nutat. de quo & nos diximus supra in princ. huius q. nu. 12. nec mireris.

¶ Sed & hic adicienda alia duo eiusdem Bal. dicta, vnum in tract. protomiscos, col. 3. ver. sed quid si sunt æqualiter vicini, quod stante statuto vt vicinus propinquior possit aduocare rem sibi vicinam alteri venditorum, si sint duo æqualiter vicini, præferendus est qui prior prouocauit. Quod si eodem simul tempore prouocauerint, locus erit gratificationi, quod & nos diximus in tract. Retractum. tit. 1. §. 11. gl. 10. nu. 2. Alterum vt à multis citatur, licet reperire non potui, est in conf. quoniam incip. factum sub ista forma, quod statutum loquens de maiore domus debet intelligi naturaliter de ma iore natu & ætate. Quod si sint plures ætate maiores, erit locus gratificationi. Et ita illum refert & sequitur Pe. Anc. in rep. c. 1. in vlt. q. princ. ver. consuluit etiam Bald. de conf. & Io. Bapt. in rep. l. om nes populi, in 19. q. interpretationis declaratiuæ. ff. de iust. & iur.

¶ Nullus, quod iam diximus, finis esset, si omnia Bal. dicta recensere vellè. Sed non omiserim quod à Car. Flor. responsum est d. conf. 90. in discussione super illa quaestione ample tractata, vt supra di ximus in princ. huius 17. q. nu. 16. Et quod in simili à Io. And. in addi. Spec. in rub. de parochi. tractatur de eo qui habet plures ecclesias in quibus æqualiter audit diuina officia, nec in eis habet maiorum sepulturam, nec ipse eligit sepulturam, concertaturque in vtra earum sepeliri debeat. Concludit que cæteris per omnia paribus locum esse gratificationi episcopi. Et id inter cæteras op. adductum fuerat à Io. And. vbi supra. Quod & in simili casu, videlicet in eo qui reliquit aliquid suæ ecclesiæ parochiali, cum duas haberet, nec coniecturis aut aliâs apparet de vtra senserit, sint que omnia pa ria, vt episcopus gratificetur, voluerunt Host. Io. And. & omnes prope in c. indicante, extra de test. Imo in c. relatum, l. 2. ad fi. eo. tit. Philip. Fran. in c. cum quis, col. vlt. de sepul. lib. 2. Verum Io. Plat. in l. 1. circa medium. C. de municip. & orig. lib. 10. multis op. relatis, videtur in ea esse, vt hæres gratifi cari possit. Sed vide quod diximus supra nu. 14. nec hoc loco. & in 1. op. huius q. nu. 24. & quod pro ducunt, & quæ etiam dicam infra in 4. op. huius q. nu. 16. cui confine.

¶ Sunt & qui ad hanc gratificationis opinionem afferunt quod dicere solemus, cum plures res alter natiue debentur, locum esse electioni, & sic, vt illi dicunt, gratificationi debitoris, rem scilicet quam malit soluere. l. plerunque. §. vltim. ff. de iure dot. & cap. in alternatiuis, de regul. iur. lib. 6. & vtro bique

bique concord. in glo. & Doct. An tamen id semper & quando procedat videbis apud Dyn. Io. And. & cæteros. in d. c. in alternatiuis. Cyn. in d. l. cum quidam. C. de verb. sign. Bal. in d. l. plerunque. Sed ita vt omnino videas tex. gl. & Doct. in l. Lucio. ff. de leg. 2.

32 ¶ Denique illud in hoc capite gratificationis notandum est quod scribit Bald. (vix enim possimus eum relinquere) in c. 1. col. pe. tit. de ali. feu. quod ius gratificandi nunquam competit, nisi in casibus à iure expressis, quia aliter id esset disponere de iure tertij. quod nemo facere potest citra illius cõ sensum, per l. cum Hermes. C. locat. & l. dudum. C. de contra. empr. Et idem voluit Franc. Are. conf. 42. ex facto, col. pen. ver. præterea dato, vbi tamen Bal. nõ citat, sed Io. And. in c. in nostra, de testib. vbi id non ita expresse dicit. Et de hoc quoque diximus in tract. Retractum, tit. 1. §. 26. glo. 2. nu. 2. & seq. Alias autem an & quando sit locus gratificationi, videbis apud Alber. in d. l. vlt. iam toties al legata. ff. de relig. & sumpt. fun. & in l. si quis seruum. §. si inter duos. ff. de leg. 2.

TERTIA OPIN. DECIMAESEPTIMAE QVAEST.

¶ Ad tertiam opi. quæ dicit tum demum locum fore gratificationi cum contententes sunt om nino pares moribus, honestate, dignitate, & aliis id genualias enim præferendū esse idoneio rem, faciunt multa, quæ iam diximus in præcedenti articulo. Et quod dicitur magis idoneum præ ferri, cum plures agere volunt de sepulchro violato. l. prætor. §. si plures. ff. de sepulc. viol. vel de alio crimine. l. si plures. ff. de accus. vel interdicto de libero homine exhibendo. l. quod & lex. §. hoc in terdictum, ver. si tamen plures. ff. de popu. act. vel ad collusionem detegendam accedere. l. vl. de col lus. dete. vel bona petere caussa libertatum conseruandarum. l. vlt. §. pen. C. de test. manu. vel com muniem parietem reficere. l. in reficendo. ff. de dam. infect. Sed si his casibus omnes sint pares, locus est gratificationi. glo. in d. §. hoc in terdictum, & ibi quoque. Ba. in quo satis declarant non aliâs esse locum gratificationi, quàm si contententes sint omnino pares.

2 ¶ In hanc quoque sententiam vergunt & alij plurimi tex. videlicet in l. inter est. ff. de liber. cau. vbi si plures accedant ad litigandum pro libertate liberti: Prætor cum eliget quem potissimū in hoc esse existimabit, & ibi gl. quæ quosdã ex d. tex. citat pro cõcord. & in l. in venditione. §. vlt. ff. de bo. auto. iud. possi. vbi si non conuenit inter creditores, quis eorū locet, aut vendat: Prætor caussa cognita eli gere debet. Et in l. quod si plures. ff. de test. vbi ita scribitur, quod si plures satisfacere parati sunt, tunc idoneior præferendus erit. Et in l. vidua. C. de nupt. in illis verbis, vt si pares sint genere ac moribus nuptiarum petitores, is potior existimetur, quem sibi consulens mulier approbauerit. Et in cap. vlt. 63. dist. vbi si vora eligentium in duas se partes diuiserint, is metropolitani iudicio præferatur, qui maioribus iuuatur studiis & meritis. Et similis fermè tex. in c. quoniam, extra de iure patro.

3 ¶ Et huc spectat quod tradit gl. in l. ciues. C. de incol. lib. 10. & alij post eam, quos supra retuli in prin. huius q. nu. 17. & ante hos. Et alia in c. in nostra, in gl. magna, ante fi. de testib. de vxore quæ à duo bus petita, qui æqualiter probant, vt priori loco detur ditiori, & meliori, de quo & nos aliquid dixi mus supra in prima opi. num. 17. facit præterea. Et gl. in c. venerabilè, in verbo, fauere, de elect. quod si duo electi sunt in Imperatorem, poterit Papa gratificari vtri voluerit, si sint paribus meritis: aliâs debet præferre eum qui meritis superat, per d. c. quoniam, de iure patro. Et alia gl. in c. non iniustè, in verbo, cum alias. post medium, de procur. vbi si plures procuratores insolidum dati se simul of ferant, iudex magis idoneum debet eligere. Et alia item in c. si plures. 16. q. 7. quæ dicit, quod si pa troni in electione dissentiant, præferet episcopus eum qui maioribus meritis iuuatur, per d. c. quo niam, de iure patro. sed si pares sint, poterit gratificari cui volet, per c. cum autem, eo. tit. & c. si forte, 63. dist. Et idem quoque voluit Ca. Flo. in cle. plures, in 1. q. & ibi quoque Petrus Anc. col. 2. de iure patro. & Paul. Citat in tract. de iur. patro. in 6. par. in 27. q. & Firmia. in tract. de episc. in 2. parte 2. par tis prim. lib. 3. in 21. q. Gaye. in repet. c. vlt. col. 54. ver. potes ergo præferre, de elec. lib. 6. Cæsar Lam bert. in tract. de iure patro. in 17. art. 5. q. prin. 3. partis lib. 2. col. 2. nu. 7. & alibi sæpe.

4 ¶ Et quod scribit Arch. & Io. And. in c. duobus, de rescript. lib. 6. quod id quod ibi scribitur ordi narium posse alterum ex duobus simul impetrantibus aut præsentatis deligere, vt scilicet procedat, si æquales sint meritis & idoneitate. Nam idoneiorem teneri ordinariu assumere, vt illos refert & sequitur, licet aliud mihi dicere videantur, Dom. con. 34. graduarius, col. j. Quod item voluerunt Io. And. & Pan. in c. 1. de iud. in casu gl. quam supra citauimus in 2. op. nu. 9. sed & in hoc, Idoneio rem esse alteri præferendum. Et Cy. in l. exigendi, col. 2. ver. tertio quæro. C. de procur. & post eum Albert. in l. sed & hæ, col. 2. ver. quærit etiam ipse. ff. eo. tit. quod cum coniunctus pro coniuncto ad mittatur sine mandato: si plures coniuncti eiusdem gradus simul petunt admitti, non audiri debent, per l. non tamen. ff. eo. tit. sed iudex eliget idoneiorem.

5 ¶ Adde Bal. in l. in 23. q. ff. de rer. diui. loquentem in alio casu etiam à nobis supra relato, in 2. opi. 17. huius q. nu. 16. his concinit, cum videlicet duo fratres alii bellum indixerunt, nec possit vasallus duobus opem ferre, poterit gratificari: sed bene (inquit) faciet si grauficetur digniori. In quo tamen videtur Bald. sentire id non esse necessitatis, sed honestatis. Ad idem in l. per agrum. C. de seruit. in casu duorum plaustrorum sibi occurrentium, de quo & nos diximus in 1. op. nu. 20. quodque vo lunt, & iterum in 2. op. nu. 4. hucque spectant. limitat quod ab aliis ibi dicitur, locum esse sorti aut gratificationi. Nisi (ait) ratione dignitatis alterum alteri cedere oporteat. quod dicit no. & semper menti tenendum. Sed & omnes fere (quod iam diximus) quos citauimus in præcedenti op. id sen tire videntur, cum dicunt locum esse gratificationi cæteris per omnia paribus.

Gratificationi nunquam locus est nisi in casibus à iure exo pressis.

Idoneiorem semper præferendum.

Ad idem.

Ad idem.

Ad idem.

Ad idem.

1
Ambos debere
su cedere.
In rebus dubiis
uterque admitt
tendus.

AD quartam opin. quæ dicit vtrunque succedere, quæ communior est & humanior, facit text. in l. lex duobus. ff. de vulg. & pup. substi. & in l. qui duos. ff. de reb. dub. quibus cauetur, quod si quis fuerit substitutus ei qui ex duobus supremus morietur, si ambo in eadem nauis simul mortui fuerint, nec appareat vter eorum prior posteriorve decesserit, censendi sunt tanquam vterque vltimi decessisse videantur, propterea que vterque substitutus erit. Et si quis dicat nihil eos tex. facere, quia ibi duo simul mortui sunt: hic vero in nostra q. duo non simul nati sunt, neq; enim id fieri potest, vt scribitur in l. Arethusa. ff. de stat. hom. sed ignoratur vter prior posteriorve natus fuerit. Sciat nihil interesse, an certum sit duos simul esse mortuos, an vero certum quoque sit eos non simul mortuos, sed incertum vter prior mortuus fuerit, vt videre licet ex tex. not. in l. qui ex liberis, in prin. ff. de bon. poss. secund. tab. quem ad id multum commendat Paul. Cast. Fran. Arc. & Ias. in d. lex duobus.

2
Ad idem.

¶ Sunt & alij sexcenti tex. huc pertinentes, quorum memorabiliores tantum citabo, in l. si quis ita. §. i. ff. de test. tur. vbi si quis filio tutorem dederit, & plures filios habeat, nec constet cui dederit, omnibus dedisse videtur. Et in l. qui filiiab. §. i. ff. de legat. j. vbi si quis ita legauerit: Si qua mihi genita erit, hæres meus decem dato, natis plurimis videtur singulis tantundem legasse. Et in l. Titia textores, eod. tit. vbi si quis Titia omnes textores legauerit, præterquam quos eo testamento alij legauerit. Plotia vernas omnes, præterquam quos alij legauerit: si sint quidam & vernæ & textores, ideoque non constet quos Titia textores, quos item Plotia vernas non legauerit: erunt communes ambobus. Et in l. si quis Titio. §. si hæres. ff. de leg. 2. vbi si hæres damnatus est vni ex liberis decem dare, & non constet cui daret, omnibus præstare debet.

3
Ad idem.

¶ Præterea in l. 2. ff. de lib. & posth. vbi si is qui habet duos filios ita testamento scripserit, Filius meus ex hæres esto, cum non declarauerit de quo senserit, vterque hæres erit. Quamquam & hic tex. aliquo respectu possit pertinere ad eam opi. quæ in nostro casu neutrum admittit, quia scilicet hic neuter ex hæres sit, cum non constet quæ ex hæredem facere voluerit. Et in l. duo socij. ff. de hæred. inst. vbi si duo socij comunem seruū testamento facto hæredem & liberum esse iusserunt, & hi simul ruina oppressi perierunt, nec constat vter prior, duobus ipsis seruus ille existet libertus Orcinus. Cuius l. ar. Ang. & Imo. tradit id quod statim dicemus de duobus qui simul ad brauiū peruenierunt. Sed & Ang. ipse id tradit ad partem qui post mortem prioris viri vndecimo mense natus, ita vt possit esse filius prioris mariti aut posterioris, sed vtrius ignoratur, vt scilicet vtrique succedat: de quo & nos alibi dicemus alio loco. Nam id ab omnibus exploditur. Quid autem sit libertus Orcinus si scire desideras, vide in meis commentariis in l. si vnquam, in verbo libertis, nume. 107. eodemque vltimo.

Orcinus liber
tus quis sit.

4
Ad idem.

¶ Et tex. in l. 2. §. hæreditas. ff. de suis & legit. vbi si hæreditas proximo agnato, id est, ei quem nemo antecedit, defertur, si plures sint eiusdem gradus, hæreditas omnibus competit. Et in l. Labeo. §. i. ff. statulib. vbi huiusmodi fideicommissum, cui voles eorum restituas, si nullum elegisset cui restitueretur, omnibus debetur. Et in l. 3. §. si duobus. ff. de adi. leg. vbi si quis duobus Titius separatim legauerit, & vni ademit, nec apparet cui ademptum sit, vtrique legatum debetur, licet & id quoque ad illam opi. quæ vtrunque reuocat, pertinere possit, vtpote cum hæc ademptio neutri oblit. Et sunt etiam qui ibi legunt neutri, non vtrique, de quo vide gl. & doc. ibi.

5
Ad idem.

¶ Nec huic opi. defunt alij tex. C. scilicet in l. cum inter. C. de fideic. liber. vbi si fideicommissaria libertas ei fuerit relicta, qui in ventre est, & id quidem singulariter: tamen si plures nascuntur, omnes sunt liberi. Et in l. si quis in testamento. ff. eo. tit. vbi si libertas fideicommissaria fuerit relicta vni ex liberis ancilla, quem hæres elegerit, si is non elegerit, dum vixit, omnes erunt liberi. & in l. vlt. vers. sed hoc quidem. C. de test. manu. vbi si in casu de quo ibi loquitur, non vnus veniat hæreditatis petitor, sed plures, vno momento omnes admittentur. Et vt finem faciam, textibus addam tex. Iuris Canonici in c. cum quis, in ver. cum ab eo. de sepul. lib. 6. vbi si quis habet duo domicilia æqualia, in diuersis parochiis sita, & in alia ecclesia eligat sepulturam, canonica portio debet solui vtrique parochiali ecclesie. Et idem dicit ibi gloss. in verbo, domicilia, si vnum esset domicilium, quod æqualiter esset in duabus parochiis.

6
Ex doct. lib.

¶ Hæcque opinio confirmatur multis nostrorum Doctorum sententiis. Et primum Accursij, qui inter alios facile primas obtinet, in §. inordinatum, in verbo, ordinem, in Auth. de hæ. & Falc. quod si ordo non apparet in casu de quo ille tex. loquitur, scribit posse dici, id forte dirimendum, per l. in rebus. & l. seq. ff. de iud. & l. si duobus. C. com. de leg. quas iam toties in id citauimus in j. op. Deinde subdit, vt ad eum redeamus, Vel dic secundum merita cuiusq; eum procedere. I. generaliter. §. quid ergo. ff. de fideicom. liber. Et hoc pertinet ad præcedentem opi. Tandem vero ita cõcludit. Vel melius dic omnes vocandos, vt in legatariis & aliis supra dictum est, cum non appareat quis debeat admitti vel præferri propter æqualitatem partium. Et eam glo. expressè sequuntur Iac. Bel. Bal. & cæteri cum ea transire videntur.

7
Ad idem.

¶ Deinde Gl. non in vno loco habemus: vt si partes æqualiter de iure suo probauerint, res, si diuidua est, vtrique sit adiudicanda, videlicet gl. in c. si testes, in j. glo. magna, vers. si autem testes ex omni parte. 4. q. 3. & in c. in nostra, etiam in gl. magna, post medium, de testib. supra à nobis relatæ in j. opi. huius q. nu. 17. facit præterea. Ex quo etiam fuerunt plerique in ea opin. vt si in interdito, vti possidetis, vtraque pars æqualiter suam possessionem probauerit, sintque omnia vndiq; paria, sit ite possessio vtrique

vtrique pro dimidia parte adiudicanda. faciunt enim sibi partes per concursum, per l. si finita. §. cum autem. ff. de dam. infec. vt dicimus in coniunctis. l. re coniuncti. ff. de leg. 3. Ita enim inter cæteros voluerunt Vincen. antiq. Doc. in d. c. licet causam, & ibi Panor. col. pen. vers. extra glo. & Franc. Arc. & Philip. Dec. qui alia in id allegant, de prob. Bar. in l. si duo, col. vlt. ff. vt possi. & in l. j. col. quoque vlt. & ibi etiam Saly. col. antepe. vers. nec ob. hæc verba. C. eod. tit. & Bald. in d. c. in nostra, col. 2. vers. sed hic quæro, de prob. hoc quoque intelligens, cum res est diuisibilis. & Alb. in rub. ff. de legat. i. col. 2. num. 25. & in l. Titia textores, circa medium, post Dy. ibi, per eum tex. eo. tit. & Panor. in c. auditis, col. 4. vers. facit op. de præscrip. Ang. Arc. in §. quadrupli, col. pen. vers. ex quo sequitur, Inst. de actio. & Soc. in l. si quis cum totum, in 2. no. ff. de excep. rei iud.

8 ¶ Quamquam huic sententiæ aduersantur nonnulli in d. cap. licet causam, hac ratione moti, quod partes, vt inquirunt, id non petunt, nec super non petitis pronunciari debet. l. vt fundus. ff. com. diuid. & c. licet Hely. de simo. Sed hi certè non vident quod qui totum petit, satis partem petere videtur, cum in toto pars sit, vt in maiori minus. l. j. §. si stipulanti. ff. de verbo. oblig. cum sim. quod & bene intellexerunt Panor. & Franc. Arc. in d. c. licet causam: quæ tamen solutio non placet Decio ibi, qui aliter respondet, vt ibi videbis per eum.

9 ¶ Ideoque prioris illius opi. argumento subnixi Anto. & Pet. Anch. inter cons ipsius Pet. conf. 210. inter contraria, scripserunt, quod vbi iura partium sunt dubia, tantæque ac tot vtrunque sunt rationes, vt nesciat iudex in vtram partem inclinaret, debet vtrique rem æquè adiudicare. Sicut & Titus imperator fecit in l. & hoc Titus. ff. de hære. inst. & Solomon. 3. Reg. c. 3. & in c. afferte, de præsump. vbi & id quoque in id no. ipse Ant. & Imo. ita vt illi subdit in illo cons. licet respectu diuisionis pueri, tentando id dixerit, quod inibi dicitur. Tamen respectu iustitiæ suæ sententiæ id declarauit fieri debere in rebus & iuribus adeo dubiis. Subiiciuntq; in eodè cons. & hoc iuriconsultos fecisse, dum mediam viam in rebus dubiis delegerunt. l. sed & si lege. §. adeo autem. ff. de pet. hæ. & l. Titius. ff. ad SC. Trebel. vbi Alex. in 3. not. in id. cum tex. expendit. & hinc occasione sumpta refert & sequitur illud con. Anto. & Pet. Anc. vti etiam facit Io. Cacial. in tractatu de transa. in 12. q. col. 2. & 3. & in quodam cons. quod positum est in lect. Barp. Soc. post tit. de excep. rei iud. & illud cons. commune est ipsorum Cacial. & Soc. & Fel. in c. j. col. vlt. vers. secundo nota, de const. vbi id commendat, & ibi quoque Phil. Dec. in l. lec. col. pe. ver. quarto. & idem Dec. in c. j. col. 6. ver. illud vtiliter no. de prob. & in d. c. licet causam, col. pe. vers. extra gl. eo. tit. & conf. 68. pro resolutione & col. pe. vers. & ita breuiter, & 176. viso themate, col. pen. ver. & omnib. diligenter cõsideratis, & conf. 445. in casu, in prin. vbi & idem dicit voluisse Bal. in l. si paterfam. §. vlt. cum l. se j. quæ est d. l. & hoc Titius, per illu. tex. ff. de hæ. inst. & all. gat etiam Dec. l. filio ff. vt in pos. leg. & l. non sine. C. de bon. quæ lib. & Fran. Cur. iu. nior, & Maria. Soc. etiam iunior inter cons ipsius Maria. con. 33. quoniam articulus post prin. lib. 2.

Ad idem.
Iuribus partiū
dubis, sed æ-
qualibus iudex
debet rem con-
tentosam in-
ter eas diuide-
re.

10 ¶ Quibus adde & idem quoque ipsum Bal. laudauisse in tract. schismatis quem posuit super rub. C. si quis aliq. testa. prohib. col. antepe. & conf. 55. anno domini, in fi. lib. 2. & clarius conf. 457. ad euidentiã præmitto quod concubinitas, etiam ad fi. lib. 5. Raph. Fulgo. conf. 12. ad id de quo quæritur, in fi. vt iam non adeo ridiculum videri debeat illud rusticorum iudicium, qui si quid contentions dubiæ emerferit, rem controuersam mediam inter litigatores diuidunt, vt retulit glo. vlt. in l. Nescenius. ff. de neg. gest. Et ad id referri potest illud Terentianum in Adelphis.

De eadem re.

Vide si Dis placet,

Potius quam venias in periculum Sannio,
Seruésne, an perdas totum, diuiduum face.

11 ¶ Facit & quod voluerunt Guil. Cu. Alber. Bart. Bald. in lec. anti. & Sal. in l. si extraneus. ff. de condit. obli. cau. quod si quis vendit equam prægnatam, ea lege vt si ex ea nascatur pullus masculus, sit venditoris: si foemina, emptoris: & nascantur mas & foemina, vter autem prior natus sit ignoratur (de priore autem actum fuisse videtur, per l. boues. §. hoc fermone. ff. de verb. sign. cum si.) certè emptor & venditor æqualiter partiantur propter dubium: ita scilicet vt mas sit venditoris, foemina emptoris, per id quod in simili dicitur in l. si ita scriptum, in prin. ff. de lib. & posth. & l. qui quadringenta. ff. ad leg. Fal. Et sequitur Soc. in l. si fuerit. §. plane, col. 2. ff. de reb. dub. & Alc. in l. 2. in prin. col. 7. vers. quarto probatur. ff. de verbo. oblig. Contrariū tamen tenet Ro. Alex. & Ias. in d. l. extraneus, multis rationibus ibi adductis. Verum illis respondet Soc. supra, & Fortunus Gartia priorem partem tenens, in l. Gallus. §. & quid si tatum, col. 63. vers. quinto ex superioribus. ff. de lib. & posth. Atqui Fab. à Monte S. Sab. in tract. de empt. & vend. in 7. quæst. prin. in fi. de hac re loquens dicit hoc vsuuenire non posse: quoniam equa semper singulos foetus edit, vt quotidiana experientia videmus, & astruit Plinius, vt hoc illi addas, lib. 10. c. 63. At si forte animal vtriusque sexus genuerit, vt ille subdit, inspicendus est sexus qui in eo præualet, per l. quæritur. ff. de stat. hom. Sed quamuis in equa id procedere non posset, in alio tamen animali accidere potest. Sed & potest contingere, vt vno partu marem, altero foeminam pepererit, & tamen ignoratur vtrius partus fuerit prior aut posterior.

Ad idem.

12 ¶ Hucque etiam alludit quod à nostris tractari solet, an si à principe aut ciuitate statutum sit præmium primo ingredienti castrum à se obsessum, si duo simul & vno vestigio ingressi fuerint, an vtrique debeatur præmium, an neutri? In qua re plerique omnes in hoc consentiunt, vt præmium quod à pluribus obtineri potest, vtrique debeatur, vel integrum, vel dimidiatum, secundum verba edicti propositi. Ita voluerunt Pet. Dy. Iac. Arc. Old. Cy. Bar. Bal. Albe. Ang. Imo. Raph. Franc. Arc. & Alex.

Duobus simul
castru ingresa
si præmium
propositum
dandum.

& Alex. in d. l. qui filiabus. §. i. ff. de leg. i. Guid. Suz. in q. incip. pone quaestione de facto in quodā exercitio. Iac. Arc. Odofr. Cy. Bal. & Alber. in proem. ff. illi in §. itaque, hic in §. discipuli. post prin. Bar. Bal. Imo. Raph. in l. hoc articulo. ff. de hær. inst. Bal. in d. l. cū inter. C. de fideic. libe. Alb. in d. l. si fuerit. ff. de reb. du. & in i. parte statutorū. q. 106. quæro etiā quaestitū. Io. Fab. & Io. Plat. in §. si plures, Inst. de legit. ag. succes. & idem Ang. Arc. in §. proximus. in prin. Inst. eod. tit. Ang. & Imo. in d. l. duo focij. ff. de hær. inst. Aut. Imo. & Barb. in cle. & si principalis, de rescrip. Raph. Fulg. conf. 47. Ser. Michaël, post princ. Dom. in d. c. cum quis. vers. cum ab eo, in 2. not. & Philip. Franc. in 3. not. de sepul. libro 6. Paul. Cast. in l. cum qui, ante ff. ad Trebel. Barb. in l. si Titius, char. pen. vers. & à diuo. ff. de verbo. oblig. Io. Lup. in repet. c. per vestras, §. 17. vt ipse distinguit, nu. 10.

13 De eadem re.

¶ Et quamuis nonnulli tenuerunt neutri deberi, & inter ceteros Guid. Suz. & And. Pifa. & alij, vt videre licet apud Alb. in locis supra ex eo citatis, tamen illam priorem sententiam Scipio ille qui sibi deuicta Carthagine Affricani nomen comparauit, cuiusq; iudicia æquissima sanctissimaque semper habita sunt, & hic quoque sanctissimè iudicauit. Nam cum ei dandum esset præcipuum muralis coronæ præmium, qui primus murum vrbis nouæ Carthaginis conscendisset, incertumque esset ex duobus, qui hunc sibi honorem repetebant, vter prior in oppidum transcendisset, vtrunque Scipio ipse corona murali donauit. Cuius rei testes sunt locupletissimi Titus Liuius lib. secūdi belli Punici sexto, & Plutarchus Cheroneus in vita eiusdē Scipionis, & è nostris Alciat. in l. proximus. ff. de verb. sig. Nec absimiliter cum apud Cumanos aliquando dubitaretur, vtri ex duobus, Aristodemus scilicet an Hippomedontæ corona daretur, ex ea insigni victoria, quam ex Etruscis qui circa finem Ionicum habitabant, Vmbriis, Dauniis, aliisque Barbaris retulerant, censuerūt seniores vtrique eum honorem impertiendum, vt tradit Dionysius Halicarnassensis lib. Romanarum antiquitatum 7. Supra autem in 2. opp. huius quaest. nume. 17. ad stipulatur, diximus, quid agendum sit, si præmium propositum sit indiuiduum, vbi videre poteris.

Scipionis in hac re iudicium.

14 Achilles iudicium.

¶ Sed posteaquam in externa exempla incidimus, continenter aliud subiungemus longe vetustissimum, nec minus memorandum, antequam ad nostrates scriptores redeamus. Apud Homerum libro 23. Iliados cum propositum fuisset ab Achille præmium ei qui in palæstra vicisset, Vlyssēsque & Ajax Telamonius ita certassent, vt neuter vicisset, aut victus esset, Achilles vtrique propositum præmium decreuit, tanquam vterque vicisset.

Νίκη δ' ἀμφοτέροισιν, ἀέθλια δ' ἴσ' ἀνέλοντες.
Et paulò post quoque idem factum est eidem Aiaci & Diomedij, qui telis certauerunt,
Ἐνθαμὲν δ' ἐκέλευε ἄεθλια ἴσ' ἀνέλεσθαι.
Quo etiam exemplo Palæmon apud Virgilium egloga 3. arbiter delectus inter Menalcam & Dæmætam vtrique victoriae præmium in re dubia adiudicauit,
Non nostrum inter vos tantas componere lites,
Et vitula tu dignus, & tu.

15 De duobus simul ad brauiū peruenientibus.

Et apud Q. Curtium libro 7. cum Alexander vulneratus lectica militari deberet gestari, eques pedesque pro se quisque eum lectum subire contendebant. Equites quidem, cum quibus rex prælia inire solebat, sui muneris id esse censebant. Pedites contra, cum faucios commilitones ipsi gestare assueuissent, eripi sibi proprium officium, potissimum cum rex gestandus esset, querebantur. Rex in tanto vtriusque partis certamine inuicem utrosque subire iussit.

¶ Sed iam ad nostrates reuertamur. simile est præcedentibus quod quæri solet de præmio proposito ei qui primus ad brauium, quod vocant, peruenit, vt si duo simul peruenierint, vtrique debeatur præmium aut integrum singulis, aut omnibus inter eos æqualiter diuidendum. Sunt enim in ea re diuersæ opiniones, sed quantum ad id de quo agimus, non opus est eas distinguere. Vide igitur amplissimè Alb. in proce. ff. discipuli, col. 2. & in j. parte statutorum. q. 107. prædicta etiam faciunt, & alios multos quos tibi citabimus infra in 6. op. nu. 10. & quod plurimi, & præterea Dom. & Philip. Franc. in c. cum quis. §. cum ab eo, de sep. lib. 6. Ant. & Imo. in cle. & si principalis, de rescrip. Et vide etiam quæ diximus supra in j. op. huius quaest. nu. 23. concinit.

16 Quis iudex de loci confiniis in iurisdictionum.

¶ His concinit quod traditum est à Guid. Suz. in auth. qua in prouincia. C. vbi in rem actio, quod si delictum commissum sit iuxta confinia duarum iurisdictionum, & ignoratur vtrius iudex cognoscere debeat, vterque cognoscat, per l. iurisperitos. §. cum oriundus. ff. de exc. tut. vbi & idem Guid. dicit & Io. And. in addi. Spec. tit. de cõp. iud. ad. §. i. vers. sed pone aliquis. & in tit. de raptor. §. i. vers. sed pone inter statuta, & Alber. in l. libertus. §. præscriptio, per eum tex. ff. ad municip. & in l. de iure, eod. tit. & in l. sine. §. i. col. 2. vers. & primo collige ff. de lib. agno. vbi ad hoc multa allegat. & Bal. in l. si quis ex aliena, in priore lec. ad ff. de iudi. & alij plurimi, quos tibi collegi in tract. Retractuum, tit. j. §. vlt. in gl. quoque vlt. in fi. Quibus adde Ant. id declarantem in c. i. col. l. de rapt.

17 Qui habitat in medio duarum parochiarum est vtriusque parochianus.

¶ Cui confine est id quod ab alio antiquo scriptore And. Barul. in l. omnes profugi. C. de arg. & cõf. lib. 11. traditum quod si quis habitat in medio duarum parochiarum, & ignoratur vtrius is sit parochianus & sint omnia hinc & hinc paria, quia videlicet non longius distat ab vna quàm ab altera, æqualiterque in vtraque conuersatur, censetur esse vtriusque ecclesie parochianus. Et sequitur Io. Plat. ibi. de quo etiam per eundem in l. j. C. de munic. & orig. lib. 10. Bar. Ang. & alios recentiores in l. quod conclaue. ff. de dam. infect. Cui dicto aliud iungam alterius antiqui quoque Doct. Goffre. & post eum Panor. in c. quoniam, in fin. extra de dec. quod cum dubium est, vtrius parochie sint noualia

noualia in confinio earum sita, debent diuidi inter vtrasque, argum. d. c. 2. de sepul. lib. 6. & §. insula. Instit. de rer. diui. Tu autem hic vide quæ diximus supra in j. opi. huius q. num. 24. & quod produunt, & in 2. op. nu. 14. nec hoc loco, & rursus nu. 21. nullius quod iam diximus.

18 ¶ Huc accedunt duo dicta Io. Fab. Primum in l. j. C. vbi pet. tut. Si pupillus (inquit haberet domicilium in vno loco, & bona sunt sita in alio, iudex vtriusque loci poterit illi dare tutorem, per iura quæ allegat. Sed si vterque dedit, præfertur qui prior datus est. nam habenti tutorem amplius tutor dari non potest, quod si non appareat vter prior fuerit, videtur. ait, quod se impediūt. l. duo sunt Titij. ff. de test. tu. vel forte ambo administrabūt. l. 2. C. de test. tu. Et ita residet, tanquā hanc posteriorem partē (vt fit) secutus. Alterū est in l. vlt. post prin. C. de iure emphy. quod si emphyteuta vni domino soluit quandā pecuniæ summā pro pensione, alteri certā partē fructuū: & dubitetur vtri eorū sint soluenda laudimia, antiquiori soluēda sunt, ex sentētia Spe. ti. de loc. §. nūc aliqua, ver. 105. Si nō cōstat vter eorū sit antiquior, in dubio vtrique soluēda sunt. Et sequitur Ias. in d. l. vlt. col. 1. in 6. q. ver. sed pulchrū est videre. Quod admodū notādū est: nā id vidi in magna cōtrouersia inter duos huiusmodi dominos.

Si iudex domicilij pupilli dederit tutorem & iudex bonorum alij, quis præferatur. Laudimia cui debentur.

19 ¶ Finem huic capiti fecerim, modò dixerim aliud alterius Doc. dictum illius contemporanei quod proprius & peculiarius ad nostram hanc quaestione accedit. Nam Albe. Rosa. alterius magni Doct. autoritate suffultus scilicet Dyn. in l. si quis ita. §. duobus. ff. de adi. leg. Duo, inquit, fratres adeo erāt & facie & omnibus ceteris similes, vt vnus ab altero secerni non posset. Habuerunt & ipsi singulos filios itidem similes, quos ad studia miserunt: alter eorum mortuus est, alter redit, & reperit patrem & patruum mortuos, ignoraturque ob ea quæ diximus vtrius sit filius, quærebatur cui eorum succederet, an neurri, an vtrique, & concludit vtrique. Sed vide quid de hoc quoque casu dicam inferius in 6. op. nu. 8. & quod.

Superstes ex duobus facie similibus cuius duobus eorum patribus mortuis succedet.

20 ¶ Sunt qui hanc etiam reprobant, maximè in dignitatibus regalibus, propterea quod sunt indiuidua, per c. præ. ea ducatus, tit. de proh. feu. alie. per Fed. Pro quibus est optimus tex. in l. qua sitū. §. si quis. ff. de fun. inst. vbi si incertum sit cuius agri sit instrumentum, neutri cedit, cum instrumentum sit res indiuisibilis. Verum hanc opi. satis refellunt rationes Bal. & asseclarū supra in prin. huius quaestione relatæ. quibus & tu addes eundē Bald. in d. l. vlt. in j. lec. ff. de rer. diui. Nec est quod cōtra obiciant gl. in c. in apibus, 7. q. j. quæ ad tex. c. nunc autem. 21. di. probantem duos simul fuisse imperatores, videlicet Diocletianum, & Maximianum, dicit id de facto fuisse, quasi non de iure, quam nūcupatim sequitur Imo. in l. vlt. col. 4. ver. extra gl. ff. de hære. insti. & Iason in l. licet imperator, in j. no. ff. de leg. j. Eam enim gl. & sequaces non plures fecerim, quàm aliam glo. quæ in c. per venerabilem, qui fili. sunt legit. ad text. qui ibi dicit Regem Franciæ in temporalibus non recognoscere superiorem, addit de facto, nam de iure (inquit) recognoscit, per d. c. in apibus.

Obiectio contra c. op. in rebus indiuiduis.

Duos Imperatores simul fuisse de facto.

21 ¶ Nam si verum fateri volumus, nec de iure quoque Rex noster recognoscit superiorem, vt à plurimis iam multis rationibus comprobatum est. Sicuti etiam & de iure possunt esse duo Imperatores, vt constat ex l. vlt. vbi id no. Imo. ff. de hære. insti. & l. si adulterium. §. Imperatores. ff. de adul. & l. Imperatores. ff. de appel. & aliis infinitis legibus. Et voluit etiam è nostris Alex. in d. l. licet Imperator, post prin. ff. de leg. j. At gl. in d. c. nunc autem, postquam ex eo tex. not. duos fuisse simul imperatores, dicit quod erant duæ personæ, sed tamen erant loco vnus. Subiungit autem contra ex d. c. in apibus. Sed forte, ait, vnus habuit dignitatem, alter administrationem. Verum alia glo. in c. non autem, in verbo, vt non succederet. 7. q. i. postquam expendit duos esse posse episcopos insolidū, per eū tex. & c. relatio. 21. q. i. quærit, an similiter esse possint duo papæ, & dicit minime, per quædā iura, quāuis plures imperatores fuisse legimus in d. c. nunc autem. 21. di. Sed in papa, inquit, non est ira, quia offenderentur ea regula, vnam sanctam catholicam, & c. qui episcopus. 23. di. Et eam glo. dicit sing. Car. Flor. consi. 150. qua situm saepe fuit à me, in fi. Alber. autem in l. bene à Zenone, col. 2. ver. vtrum duo. C. de quad. pos. posteaquā citauit eos tex. quos supra allegauimus in prin. huius ver. dicit eos nō clare probare quod eodē tempore fuerint duo imperatores, sed forte fuerunt successiue. Addit tamen id expressum esse, vt scilicet duo fuerint eodē tempore, in d. c. nunc autem. 21. di. Tandem cōcludit de iure vnum tantum esse debere, per d. c. in apibus, & si quo tempore duo fuerint, casuale & de facto fuit. Denique Car. Alex. in d. c. nunc autem, negat id de iure fieri posse sine permissione papæ. Nec in hoc, inquit, officium exempla imperatorum ethnicorum, qui non agnoscebant veram fidem Christi, nec papam eius vicarium; tanquam scilicet Theodosius, Honorius, Iustinianus, & Iustinus, de quibus mox dicam, & multi alij qui simul cum aliis imperauerunt, non fuerint Christiani, aut etiam ex fide nostra penderet vnum imperatorem esse debere.

De eadem re.

Duos papas simul esse non posse.

22 ¶ Atqui licet videre ex nostris legibus, quod iam diximus, atque etiam Aeliano Spartiano, Aelio Lampridio Iulio Capitolino, Vulcatio Gallicano, Trebellio Pollione, Flavio Vopisco, Aurelio Victore, Ammiano Marcellino, Eutropio, & Paulo Diacono, plures simul imperatores fuisse, simulque imperium eodem titulo administrasse, legesque tulisse. Et ne eius rei longa testimonia petamus, maxima pars legum Codicis constat legibus à binis ternisque atque etiam nonnunquā quaternis Imperatoribus editis. Quin & Iustinianus nostrarum legum conluctor, imò, vt plerique omnes volunt, destructor, cum Iustino auunculo primum, deinde & cum alio Iustino ex filia nepote simul imperauit, horūq; simul multas leges, in C. habemus: multas Gratiani, Valentiniani, Theodosij, Archadij & Honorij simul. Nonnullas Gratiani, Valentiniani, Theodosij, & Archadij simul: vt ex hoc quoque cognoscas quatuor simul imperasse. Multas denique & aliorum qui bini ternique

De eadem re.

DE IVRE PRIMIGENIORVM

330

simul, quod iam diximus imperauerunt, ut legum tituli plane ostendunt, in quibus literæ A. & C. imperatorum nominibus eodem fere numero subiiciuntur. Verbi gratia. Iustinus & Iustinianus AA. & CC. id est, Augusti & Cæsares, nonnunquam A. vni tantum, & C. alteri, puta Philip. A. & Philip. C. id est, Philippus Augustus, & Philippus Cæsar. Erat enim Cæsaris titulus leuior, & qui statim omnibus ad imperium ascitis tribuebatur, Augusti maior, atque, ut sic dixerim, augustior, qui non continuo omnibus concedebatur.

A. & C. in tit.
lum quid significent.

23

Quid inter
Cæsarem &
Augustum in-
tererat.
De eadem re.

¶ Quinetiam Ammianus testis est tum sæpe, tum vero maxime cum de Iuliano imperatore loquitur, & Mamertinus in Panegyrico eidem Iuliano dicato, & apertius Spartianus in vita Aelij Veri ad Domitianum, statim post prin. & Eutropius in Diocletiano, Augustos illos duntaxat fuisse vocatos, qui imperabant: Cæsares autem eos, qui quasi principum filij designabantur Augustæ maiestatis hæredes, ut loquitur ipse Spartianus, videlicet imperaturi post mortem Augusti, interim tamen administratione rerum illis interdicta, ut etiam indicant Sôfomenus & Socrates Constantiopolitanus in historia quam Tripartitam vocant, de eodem quoque Iuliano & Gallo eius fratre loquentes lib. 5. c. item 5. & iterum, c. 12. & 49. & lib. seq. c. 1. & quisquis ille est, qui elegantem illum Panegyricum Maximiano & Constantino dixit. & ante hos Eusebius Cæsariensis lib. Historiæ ecclesiasticæ 8. c. 16. Nisi tamen & ipsi Cæsares interim Augusti quoque nomine honestarentur, admisi æquo iure ad imperium, non expectata ipsius Augusti morte, ut contigit Maximiano Herculeo, quem Diocletianus Cæsarem primum fecit, & aliquanto post tempore ex Cæsare Augustum, ut retulit Eutropius.

24

De eadem re.

¶ Vnde & in legum nostrarum titulis multi comperiuntur insigniti titulo C. tantum, id est, Cæsaris, qui & postea in aliis legibus A. id est, Augusti titulum inscriptum habent, ut in illis ipsis Philippis de quibus locuti sumus videre licet, qui præterquam quod aliquando ita inscripti sunt, ut diximus, Philip. A. & Philip. C. ita quoque inscriptos reperimus, Phil. & Philip. AA. & CC. nam & qui Augusti titulum consequebantur, nihilominus & Cæsaris retinebant, & dicebantur Augusti & Cæsares. Fuere autem Philippi, pater & filius. Pater autem filium consortem imperij fecit, titulo Cæsaris tantum, deinde & Augusti quoque ei assignato. Et sic qui ita primū inscribebantur Philip. A. & Philip. C. tandem & sic inscripti sunt, Philip. & Philip. AA. & CC.

25

Initium impe-
rij Ro. violentum.

¶ Præterea quis ignorat cuiusmodi fuerit initium imperij Romanorum? Nam, ut interim taceam quid de ea re scripserunt ipse Alberi. in l. i. col. 1. & multis seq. C. de sum. tri. vbi dicit violentum fuisse. & Card. Lor. in c. venerabilem. §. verum, col. 2. & seq. extra de elect. & Pet. Ber. in tract. de origi. iuris. q. 1. Nonne res Ro. primū sub Regibus fuit & iis quidē singulis, deinde sub binis Consulibus, postea sub decemviris, rursumque sub binis Consulibus, postremo sub Imperatoribus: quorum primus omnium Iulius Cæsar sibi perpetuam Dictaturam usurpauit, & eo interfecto, Triumviri Romanorum imperium sibi diuiserunt, Augustus, Antonius, Lepidus. Tandem solus Augustus, mortuo Lepido & deuncto Antonio, tenuit, & post eum 14. & ij certē singuli vsq; ad Marcum Antoninum philosophum. De quo Capitolinus huiusmodi testimonium perhibuit, quod sanctitate vitæ, omnibus principibus antecelluit. Et Aurelius Victor, quod virtutum omnium, cœlestisque virtutis fuit. Et Eutropius, quod illum mirari facilius quisquam, quam laudare possit. Et Papinianus in l. vnum ex familia. §. vlt. ff. de leg. 2. illum vocat prouidentissimum principem, & virum religiosissimum, ut etiam facit l. dissentientis. C. de repud. & Gordianus imperator in l. hæreditas. C. de testa. tutel. consultissimum principem, & Iustinianus, prudentissimum & sacratissimum principem, & philosophiæ plenum, in l. cum Syllanianum. C. de his quib. ut indig. atque illi cognomentum Magni tribuit Iurisconsultus in l. vlt. ff. de priuileg. vetera.

26

Antoninus ille
primus consor-
tem imperij fecit.

¶ Et is tamen tot tantisque virtutum cumulis illustratus (quod nondum à cæteris non adeo laudatis factum fuerat) Annium Verum fratrem ad imperij partem adsciuit, tuncque primum, ut scribit Eutropius, Romana respublica duobus æquo iure imperiū administrantibus paruit. Sed & de iis loquens Capitolinus in vita ipsius Antonini: Antoninus (inquit) fratrem sibi participē in imperio designauit, Cæsaremque atque Augustum dixit, atque ex eo pariter cœperunt rempublicam regere, tuncque primum Romanum imperium duos Augustos habere cœpit. De his quoque Spartianus in Hadriano, Hi sunt qui duo pariter Augusti primi rempublicam gubernarunt. Et iterum in Verō, Verus certē cum Marco æquale gessit imperium. Nam ipsi sunt qui primi duo Augusti appellati sunt. Et hi quidem sunt, ut id illis addas, quorum leges à nostris Iurisconsultis adeo sæpe citantur, cum diuos fratres aduocant, ut in l. 3. §. vlt. ff. de testib. & in l. diui fratres. ff. de iure patro. & in l. i. in princ. ff. de effrac. & in l. diui fratres. ff. de accusa. & in l. diui fratres. ff. de pœn. & aliis sexcentis locis. Et alibi scilicet in l. pen. ff. ad l. Cornel. de fals. rescriptum diui Marci cum diuo fratre suo.

27

De eadem re.

¶ Suntque qui putant (id enim obiter dicere volui, ne error qui apud nonnullos iam diutius inualuit, posthac quoque maneat) hos intelligi, cum Seuerus & Antoninus in nostris legibus citantur, ut in l. diuus. ff. de extraord. crim. & in l. diuus. ff. de cri. expil. hære. & alibi sæpe. Et in hac op. fuit Accur. in l. de qua re. ff. de inof. testa. Nam quod horum op. iuuare potest, Verus Seuerus quoque appellatus est, ut nonnullis nostri temporis placuit, & videtur probari in l. iam hoc iure, in princ. ff. de vulga. & pup. sub. vbi citatur constitutio diui Marci & Seueri, nam is Marcus fuit Antoninus philosophus, de quo loquimur, prior autem Antoninus Pius dictus, qui & ipse in eadem l. citatur. Sed illic haud dubie legendum est non Seueri, sed Veri. nam & postea in ea ipsa l. citantur Seuerus & Antoninus, qui haud

haud dubie sunt Septimius Seuerus, & Balsianus eius filius, quem pater participem in imperio fecit, ut Spartianus & Herodianus tradunt. nam & hic scilicet Balsianus, Antoninus dictus est, auctore eodem Herodiano li. 3. & 4. & eodem quoque Spartiano, in vita ipsius Seueri, itēque in vita eiusdem Balsiani, iterumque in vita Diadumeni, & Lampridio in vita Alexandri, Aurelio Victore Eutropio, & D. Hieronymo in Catalogo scriptorum in vita Tertulliani. Nam sub ipsis magna pars nostrorum Iurisconsultorum florere. Ideo nihil immutandum ex antiquis codicibus, in quibus passim & vbi que legitur Seuerus & Antoninus. Quando & præter tex. Iurisconsultorum, in illis antiquis codicibus multos legum titulos huiusmodi reperiamus: Seuerus & Antoninus, ut in l. i. C. de non numer. pec. & in l. i. C. de fun. dota. & l. i. C. qui non pos. ad liber. per. & in l. 3. C. de acqui. pos. & in l. pater. C. de hære. instit. & aliis propē infinitis. Sed & in §. sed si quis, Inst. qui. mo. testa. infir. ponitur quodpiam rescriptum Seueri & Antonini. Quin & habemus l. Antonini, qua patrem suum Seuerum appellat, in l. i. C. ad leg. Cor. de fals. & in l. 3. C. de donat. inter vir. & vxor. Et Tertullianus in lib. ad Scapulam dicit Seuerum fuisse patrem Antonini.

28 ¶ Et in omnibus etiam antiquioribus codicibus ante eos qui Parisiis à Cheuallonio impressi sunt, vbi que ut diximus legitur, Seuerus & Antoninus. nullibi autem Verus & Antoninus. Quin propē semper Seuerus in antiquioribus, aut Verus in Cheuallonij codicibus prior nominatur, quod minime decuisset, si illi essent Antoninus & illius frater Verus, de quibus volunt intelligi, cum Antoninus prior esset & ætate & imperio, & alterum ad imperium adsciuisset. Aut certē si neuter alteri cecidisset, tamen non semper aut tam frequenter, ut vix contrarium inuenias, Verus primum ordinem obtinuisset, sed alternis tantum, ut dicemus in seq. q. Igitur libenter eo in sententiam Antonij Nebrissenfis, qui in Lexico Iuris Ciuilibus tradit, quod cum Antoninus & Seuerus, in libris digestorum legitur, debet scribi Antoninus & Verus, tum ex illis vetustis codicibus Florentinorum, tum ex ipsa temporis historia. de qua re & tu vide alterum Antonium Augustinum in lib. ad Modestinum, & Alciat. lib. 3. disputationum, c. 8. in fi. Et certē sunt nonnullæ leges in quibus ita scribitur, scilicet in l. imperatores, quæ est 3. ff. de transac. & in l. imperatores. ff. de seruit. rusti. prædi. & in l. imperatores, quæ est pe. ff. de prob. & in l. vlt. ff. ad SC. Turpil. & in l. imperatores. ff. de re iud. & in l. imperatores. ff. de cur. bonis dan. & in l. imperatores. ff. de priuileg. credi. & aliis fortē paucis.

De eadem re.

29 ¶ Id autem quod diximus, ne per ambages incedamus, apertè probat l. cum hic status, in princ. ff. de donat. inter vir. & vxor. vbi sic scribitur, Imperator noster Antoninus, ante excessum diui Seueri patris sui oratione in Senatu habita, auctor fuit censendi Fuluio Aemiliano, & Numio Albino Consulibus, &c. Nec est quod conungi possit mendum esse in eo loco, ut scilicet, diui Veri patris sui scribi debeat, quoniam Verus qui cum Antonino imperauit, fuit frater ipsius Antonini, & is quidem iunior, non pater, ut diximus. Et quia etiam illi Consules haud dubie fuere tempore ipsius Seueri, & filij ipsius, non Antonini & Veri. Præterea titulus leg. 2. C. de procu. hic est, diui fratres. titulus autem l. seq. est huiusmodi, Imp. Seuerus & Antoninus, & simile comperies in l. 2. 3. & 4. C. de alen. liber. ut prouide intelligas alios fuisse diuos fratres, alios Seuerum & Antoninum. Nam si iidem fuissent, ut posterior hic fuisset. Iidem imperatores, ut videmus in aliis multis legibus.

De eadem re.

30 ¶ Item titulus l. i. C. de pact. est solus Seueri, tit. l. 2. est Seueri & Antonini, qui non potest esse Veri & Antonini illorum fratrum, quoniam ante eos nullus Seuerus imperator fuit, nisi fortē Commodus, qui & ipse Seuerus quoque appellatus est, ut patet ex illius epistola, quam posuit Iulius Capitolinus, ad finem vitæ Clodij Albini. Constat autē omnes leges Codicis fuisse in vnoquoque titulo appositas secundum ordinem imperatorum, ut quisque qui historias imperatorum & eorum tempora nouerit, haud dubie comperiet. Igitur ille Seuerus in d. l. i. fuit ipse Seuerus qui solus primum imperauit, & postea filium ad imperium adsciuit, ut diximus. Nec absimiliter titulus l. i. C. ad SC. Maced. est Pertinacis imperatoris, & l. 2. Seueri, & Antonini. Est autem certissimum Pertinacem post illos fratres Antoninum & Verum imperasse, sed ante Seuerum & Antoninum. Nam & in l. i. C. de bonis liber. quæ est Seueri & Antonini, fit mentio diui Pertinacis. Adhæc in l. vlt. ff. de publica. vno in loco Iurisconsultus aduocat diuos fratres, & in aliis quatuor locis diuos Seuerum & Antoninum, tanquam diuersos ab illis diuis fratribus. Et idem comperies in l. generaliter. ff. de Decur. Denique in l. fideicommissa. §. vlt. ff. de leg. 3. citantur diuus Marcus, & Lucius Verus. Nam huius Veri fratris Marci Antonini Lucius prænomen fuit, ut videre licet ex Spartiano in vita illius, & Eutropio lib. 8. de gestis Rom.

De eadem re.

31 ¶ Nec quis causari potest hunc nostrum Antoninum Balsianum cognomento Caracallam, adeo fuisse improbari moribus, ut indignus sit, cuius rescripta citentur. Hoc enim illi condonatum fuit ob patrem iuris consultissimū, qui illum imperij participem fecit. Nam & videmus Commodi improbissimū quoque imperatoris nonnunquam rescripta aduocari à nostris Iurisconsultis, nunc cum patre suo diuo Marco, de quo tam multa iam diximus. ut in d. l. diuus. ff. de offi. Præsid. & l. 2. ff. de SC. Sylla. & l. sed & reprobari, in prin. & iterum l. spadonem. §. scire oportet. ff. de excusa. tut. & l. oratio. ff. de sponsal. & d. l. vlt. §. diui quoque Marcus. ff. de pub. & veft. & l. eum qui, in ff. qui sine manu. ad liber. perue. & l. nihil interest, in princ. & iterum l. si adulterium. §. imperatores. ff. de adult. & l. si quis inquilinos, in prin. ff. de le. 1. & l. cum proponebatur. ff. de leg. 2. & l. à tutoribus. §. i. ff. de adm. tut. & l. si quis à libe. §. si mater. ff. de liber. agno. & l. scire. C. vt in pos. leg. Nunc quoque solius sine patre, ut qui etiam post eum solus aliquandiu imperauit. Sic enim citatur in l. pen. ff. de in lit. iuran. & in l. pro-

Leges ab im-
probaribus im-
peratoribus la-
tas, fuisse rece-
ptas.
Commodi len-
ges.

cula. ff. de prob. & in l. lega. ff. ex qui. cau. maio. in l. diuus Commodus. ff. de iure aur. annu. & in l. diuus Commodus. ff. de iure fisc. & l. alimenta. §. i. ff. de liber. agno. sicuti item Domitiani impurissimi imperatoris rescripta quoque citantur, vt in l. Domitianus. ff. ad SC. Turpil. Et Heliogabali omnium mostrosissimi, qui & ipse Antoninus dictus est cuius est l. qui accusare. C. de ed. vt ostēdit l. vl. eiusdē tit. quæ est Alexandri, qui loquens de d. l. qui accusare, Antoninum Heliogabalum ipsius cōditorem vocat patrem suum, vt qui eum adoptauerat, testibus historicis qui vtriusque vitas scripserunt, & annotauit Alcia. Vnde & Opilius Macrinus & ipse Imperator, & in iure non incalidus, nefas esse dicebat leges videri Commodi & Caracallæ & hominum imperitorum voluntates, cum Traianus nunquam libellis responderit, ne ad alias causas facta præferrentur quæ ad gratiam composita viderentur, vt tradit Iulius Capitolinus in vita ipsius. Sed vt illi non nihil respondeam, nullus ad eò malus est, quin nonnunquam dicat faciãtque aliquid laude dignissimum, vt tradidimus in nostris Legibus connubialibus. l. ii. nu. 2. cui & ego, & seq.

32 De eadem re. ¶ Summa igitur præcedentium hæc est, diuos illos fratres nostris legibus sæpe citatos esse Antoninum, & Verum, atque sic scribendum esse, si quãdo reperitur, Antoninus & Seuerus: Verus enim dicendum est. Et è diuerso cum scilicet Antoninus est posterior, ita scribendum esse, Seuerus & Antoninus: Hòsque esse patrem & filium, patrem scilicet Seuerum, filium autem Antoninum, qui & Balsianus & Caracalla dictus est.

33 Cōclusto præcedentium. ¶ Quid igitur, vt redeamus à semita in viam, ad eò superstiosè nostros legum interpretes duo imperatores aut Reges offendunt? in hoc præsertim casu ad eò obscuro, ambiguo, perplexo, vt quid statuendum sit, ad componendam tam magnam discordiam inter duos fratres non temere ortam, omnes ferme nesciant. Nec id conuenientiùs faciliùsq; ac promptiùs citra belli ac tumultus periculum fieri possit, quàm si ex æquo regnum siue imperium aut aliud simile partiantur. Ideò potest videri concludēdum, vt id fieri possit & debeat, etiam si nulla alia ratio id suaderet. Cum ea quæ sunt aliàs indiuisibilia, vt ducatus & similes dignitates, vt supra diximus, si tamen bellum aut scandalum futurum ob id fieri timeatur, diuidi possint, ex sententia Alexandri conf. 7. in consultatione, col. 2. vers. sextò probatur, lib. 5. cum aliis concord. à me adductis supra in 4. q. in 15. limitatione.

¶ Vt alternis annis mutentur. ¶ QUINTA OPINIO DECIMAE SEPTIMAE QVAEST. AD Quintam opi. quæ huiusmodi est vt ipsi fratres alternis annis vel aliis temporibus rerum summa potiantur, quæ & ipsa conuenit cū præcedenti, vt pote quæ apertè sentit & duos ipsos succedere, sed modum vtendi sine controuersia præscribit: qui & legibus quoque defendi potest, vt l. quoties. vers. quòd si Titius. ff. de vsuf. & l. 2. etiam. in prin. & iterum. §. vlt. rursus. q. l. si vsufructus alternis. ff. quib. mod. vsufr. amit. & l. 1. §. quemad. dies vsufr. leg. ced. & l. si sic cōstituta. ff. quemad. ser. amit. & l. communi diuidundo. §. cum de vsufructu, ibi, caueantque se per tempora vsuros, hoc est apud singulos mutua vice. ff. com. diuid. & l. arbor. §. vlt. ibi, diuisum tamen, aut mensura aut temporibus, eo. tit. & l. si conuenit, in princ. eod. item tit. & l. hæc distinctio. §. cum fundum, in princ. ff. loca. & l. & puto. §. vsufructus. ff. fami. hercisc. & l. via. §. vsuf. ff. de seruit. & l. Lucio, cum princ. l. seq. ff. de aqua quot. & æsti.

2 Ad idem. ¶ Sūntque & in hanc sententiam text. Iuris Cano. nempe in cle. 2. vers. & vt faciliùs, de iure patro. vbi dicitur id ius patronatus, quod aliàs indiuiduum est, posse tamen liberè, id est, vt interpretantur gl. & Doc. ibi, siue superioris autoritate, ita diuidi inter patronos, vt scilicet alternis vicibus presentent. Et eum tex. ita intelligunt glo. in verbo, liberè, & ceteri Doct. vt id quoque fieri possit, etiam si ecclesia nondum vacet. Et alia gl. in verbo, alternis, ad id trahit, c. vl. de præb. lib. 6. tanquam ex eo c. sumatur, beneficia quoque per vices mensiū vel alternis temporibus à pluribus conferri posse, quod & ipsum intelligit gl. in d. c. vlt. in verbo, statuto, quæ id dicit obseruari in multis ecclesiis Gallicanis, vt verè scio in multis obseruari. Illum autem tex. in d. cle. 2. ad id quod diximus, citat & dicit no. Ias. in l. stipulationes non diuiduntur, col. 3. vers. istis adde. ff. de verb. oblig. Et idem quod is text. in d. cle. 2. ante eum voluerat glo. in c. 1. in gl. 1. ad fi. extra de iure patro. quam sequuntur omnes præter Inn. qui hanc diuisionem nec aliam admittēbat in spiritualibus, de quo etiam Panor. in c. querimoniam, vers. sed hoc dictum limita, eo. tit.

3 Ad idem. De ecclesiis sita in confinio duarum diocesium. ¶ Et hanc quoque sententiam adiuuat gl. in c. licet, in verbo, conuenit, in fi. 16. q. 3. quæ dicit quòd si ecclesia est subiecta duobus episcopis, quia sita est in confinio duarum diocesium, & non conueniunt episcopi in ordinatione & administratione illius, superioris erit officium in hac parte. c. nullus. extra de iure patr. vel alternis annis disponant, per d. l. quoties. ff. de vsufr. Et eam gl. sequitur & dicit no. & mente tenendam Pan. in c. vl. col. 1. in vlt. no. & ibi Fely. col. 2. vers. in quantum D. Ab. extra de re iud. & Ro. qui eam sing. dicit in sing. 762. sunt sub regina. & Ale. in l. 2. §. ex his, col. 3. vers. & per hoc dicit. ff. de verb. oblig. & conf. 18. visis capitulis, col. 2. li. 2. & conf. 7. in consultatione, col. pe. li. 5. & confil. 25. attentis, col. 1. eo. lib. 5. Soci. conf. 278. in quæst. col. 1. vers. 2. etiam dico, lib. 2. & Franc. Curt. senior conf. 25. tria, in 2. dubio, in fi. Fely. in c. quæ in ecclesiarum, col. pe. de consti. vbi illam quoque dicit sing. & in c. prudentiam, col. 2. vers. sed quod erit remedium, de offi. dele. & Ias. in d. l. stipulationes non diuiduntur, & conf. 215. ex Valentia, col. 4. vers. non ob. tertium, lib. 2. quibus locis dicit eam not.

4 Alius casus. ¶ Sed & huius factionis, vt sic dixerim, aliæ sunt duæ gl. prior in c. 1. in gl. vlt. extra de paroch. quæ in casu illius c. si duo episcopi nõ conueniant inter se, alternis annis percipient reditus, per d. l. communi diuidundo. §. cum de vsufructu. ff. com. diuid. Et illam glo. sequuntur Host. Io. And. Ant. Petr. Anc.

Anc. & Card. Flor. & omnes ibi præter Pet. antiquum Doc. Altera autem glo. est in c. non potest, in verbo retinere, de præben. lib. 6. quæ dicit, quòd si alicui fuerit à summo pontifice facta potestas retinendi duo beneficia curam animarum habentia, non ex hoc indultum esse videtur, vt neutrobi resideat, sed debet in altera tãtum, vel etiã in vtraq; alternis vicibus residere. Et illã in posteriori parte sequitur Domi. & Philip. Fran. ibi, & in c. 2. §. cū ab eo, de sepul. li. 6. dum eã gl. simpliciter allegat.

5 ¶ Nec hinc discrepat, quod dicit Iac. Ardiz. tit. quib. mo. feu. amit. sub rub. an feuda iurisdictionis diuidi possint, q. cum iurisdicção diuidi non possit, si duo fratres habeant castrum cum iurisdictione, ita poterunt diuidere, vt alternis administrent. q. & idem voluit Bal. in c. 1. §. præterea ducatus, col. 1. vers. item feudum æquiparatur, & ibi quoque Iac. Aluar. & Card. Alex. tit. de prohib. feud. ali. per Fed. & idem Bal. in c. vno delegatorum, quod est pe. col. vlt. extra de offi. deleg. Ale. d. con. 18. col. 2. li. 2. & d. conf. 25. li. 5. Soci. conf. 67. visis inuestituris, col. 11. vers. quartò quia sunt feuda, lib. 1. quod iterum reperitur conf. 165. lib. 2. & idem Soci. d. con. 278. vbi supra, lib. 2. Fran. Curt. Senior conf. 69. dominus Ioan. col. 12. vers. tertio modo. & Baptista à S. Blasio inter conf. feudalia, Albert. Bru. conf. 66. ex thēmate, col. 7. vers. sed quæritur, qualiter.

6 ¶ Nec id solùm possunt facere, sed cogendi sunt vt faciant, vt placuit Ang. in d. l. 2. §. ex his, & ibi quoque Imo. col. 6. & Alex. col. 3. ff. de verb. oblig. Panor. in d. c. vlt. col. 1. de re iud. Rom. d. sing. 762. per d. gl. in d. c. licet, supra allegatam. Alex. d. conf. 7. col. pen. lib. 5. & d. conf. 25. col. 1. & iterum col. 6. vers. non ob. etiam quæ notantur, eo. lib. 5. Iac. à S. Geor. in tract. feu. in verb. marchio in Italia, col. 4. vers. sed ponamus. Ias. in d. l. stipulationes non diuiduntur, col. 5. vers. extra gl. vbi id dicit sing. Fely. in d. c. quæ in ecclesiarum, col. pen. & in d. c. prudentiam, col. 2. Car. Rui. conf. 19. in hac controuersia, ad fin. lib. 1. Philip. Deci. in l. nam & si fur. §. si seruus communis, paulo ante fin. ff. si cer. per. & confil. 249. in casu de quo quæritur, circa medium. Alber. Bru. confil. 79. in causa & lite col. 1. De quibus & tu vide quæ diximus supra in 9. limitatione 4. quæstionis.

7 ¶ Et huc item vergit quod scriptum est ab Imo. Domi. & Philip. Francor. in d. c. cum quis, vers. cum ab eo, de sepul. lib. 6. quòd, si contenditur inter duos parochos de iure sepulturæ, confessionis & administrationis aliorum sacramentorum, & aliorum id genus iurium parochialium, propterea quòd quis habitat in finibus duarum parochiarum, ita vt non constet in vtra earum habitet, ea iura debent inter eos diuidi alternis vicibus per d. cle. 2. de iure patro. Et id adde ad ea quæ supra diximus, nu. 3. & præterea.

8 ¶ Hanc autem opinionem secuti sunt Thyestes & Atreus fratres qui Mycenis alternis annis regnarunt, vt videre licet ex Seneca Tragœdiographo in Thyeste, actu 1.

Alterna scelerum ne redeant vices. Atque etiam Eteocles & Polynices Oedipi Thebanorum Regis filij, qui dum inter eos non conueniret vter eorum regnaret, inuito fœdere inuicem sanxerunt, vt singuli eorum alternis annis regnarent, sortèque dirimeretur, vter prior regnaret. Verùm Eteocles, cui prioris anni fors obtigerat, exacto tempore recusauit fratri vices regni tradere. vnde ortum est celeberrimum illud bellum Thebanū. authores, Euripides in Phœnissis, nã ea fabula ob id edita est, Diodorus Siculus li. 5. Bibliothecæ, ca. 6. & Papinius in libris Thebaidos in quib. id bellū bellissime descripsit. Quod ita incipit, Fraternal acies alternâque regna profanus Decretura ouis. Et ipse Seneca in Thebaide, actu 2.

Nam regna repetens frater, In bella cunctos Græcia populos agit, Septena muros castra Thebanos premunt. Hyginus autem Fabularum cap. 67. scribit Oedipum eorum patrem regnum alternis annis illis tradidisse.

9 ¶ Sic & Procas Albanorum Rex, Amulio & Numitori filiis regnum annis vicibus habendum, vt videlicet alternis vicibus imperarent, reliquit. Sed Amulius cum primo loco regnasset, fratri imperium non dedit, & quod deterius est, vt eum sobole priuaret, Rheam Siluiam eius filiam Vetta sacerdotem præfecit, vt virginitate perpetua teneretur, quæ à Marte compressa Romulum & Remum ædidit. Id scriptum reliquit Plinius Iunior, siue is fuit Cornelius Nepos, vt nonnulli existimant, siue etiam Suetonius vt & alij arbitrantur, in illo eleganti libro qui de viris illustribus inscribitur, in prin. Quid autem ex eo fecitū est, videbis apud Liuiū, & alios rerum Romanarū scriptores.

10 ¶ Apud Romanos, Consules cum ambo aderant, alternis diebus, vel mensibus, vel aliis temporibus (neque enim in tempore omnes conueniunt) imperabant, vt colligi potest ex eo quod scribit Liuius lib. ab urb. cond. 2. Cautum est, ne si ambo Consules fasces haberent, duplicatus terror videretur. Brutus prior, concedente collega Collatino, fasces habuit. Et iterum li. 8. Aemilius, cuius tum fasces erant, collegam Dictatorem dixit, id est, qui ea die imperium habebat. Et li. 9. Publius, penes quem fasces erant, &c. Et li. 2. 2. belli Punici. Obstitit Paulus Consul, cuius eo die nam alternis imperitabant imperium erat. Et iterum, Summa imperij eo die penes Paulum fuit. Itaque Varro postero die, cuius fors eius dici imperij erat, &c. De qua re etiam Silius Italicus loquens libr. 8.

Ni fors alterni iuris quo castra reguntur, Arbitrium pugna propevani in fata negasset. Quod & aliis plurimis ipsius Liuij locis videre licet, & ex Polybio lib. 3. Historiarū, quo loco describitur.

Fratres. simul habentes iurisdictionem possunt conuenire ut alternis eam exercent.

Imò debent.

De duobus parochis habitantibus in confinio vtriusque.

Vetusium huius opi. exemplum.

Aliud exemplum.

Consules alternis temporibus imperabant.

bit praelium Cannense. & ex Plutarcho in Publicola, dum scribit ipsum postquam mortuo Bruto Lucretium collegam sibi subrogasset, ei quod senior esset primo loco cedentem fasces tradidisse, id est, concessisse ut primo illo tempore fasces ipse haberet.

II An autem alternis diebus an mensibus. ¶ Et quanquam Lilius ferè ubique sentiat alternis diebus id diuisum fuisse, tamen Dionysius Halicarnassensis statim post initium Romanarum antiquitatum, iterumque lib. 9. quo loco agit de consulari Titii Quintij Capitolini, & Appij Claudij Sabini de ea re ita loquitur, ut possis intelligere Consules Romanos alternis mensibus fasces deferre solitos. Cui aperte concinens Suetonius in Iulio Cæsare de consulari illius loquens c. 20. Antiquum (ait) morem retulit, ut quo mense fasces non haberet, Accensus ante eum iret, lictores ponere sequeretur. Et Aulus Gellius li. 2. c. 15. cum scribit, Qui l. potiores essent solitos fasces primi mensis collegis concedere.

12 Et Tribuni quoque milium. ¶ Nec in ea re tantum hac diuisione utebantur Consules Romani. Nam ut tradit Lilius libro 4. ab urbe cond. cum L. Sergius Fidenas, & M. Papyrius Tribuni militum in bello aduersus Aequos non satis conuenirent, tandem ita comparatum est, ut alternis diebus summam imperij haberent. Et li. 7. post prin. conuenit inter patricos & plebeios ut alternis ædiles ex plebe fierent. Et lib. 2. belli Punici. Cum Fabij Maximi Dictatoris, & Minutij Magistrum equitum ius atque imperium fuisset æquatum, Minutius ipse se optimè ducere ait, ut aut alternis diebus aut si maiora interualla placerent, partitis temporibus alternis summum ius imperiumque esset. De quo etiam Polybius lib. 3. Historiar. & Plutarch. in Fabio Maximo. Apud eundem Lilium lib. 3. ad urb. cond. Decemviri illi primum alternis fasces habebant, ut hoc insigne regium in orbem suam cuiusque vicem per omnes iret. Ideoque postea id ipse appellat vicissitudinem imperitandi, quod scilicet vicibus alternis imperarent. Præfati quoque ætarij alternis mensibus curam eius sustinebant, ut planè liquet ex epistola Plinij ad Traianum, cuius initium, cum Lilius pater tuus. Sed & inferius in 19. qu. ostendemus, Romanos Imperatores, cum plures essent alternis priorem locum obtinuisse.

13 ¶ Nec apud Romanos tantum alternis, cum duo magistratus erant imperabant, sed & apud Athenienses quoque, à quibus maxima ex parte Romani ipsi suas leges & institutiones acceperunt, id obseruatum fuisse, videre licet ex Plutarcho in Aristidis vita. Nam cum ipse Aristides & Miltiades duces essent in illa tam celebri & memorabili pugna Marathonia, illud ipsum inter se statuerunt ut in singulis dies alternis rei summa ad vnum deferretur.

14 Calliopes iudicium super controversia Adonidis inter Venere & Proserpinam. ¶ Postremo non omittenda est historia (ne fabulam dicam) ad hanc quoque sententiam pertinens, relata ab Hygino (Hyginiū alij vocat) Augusti liberti, Poeticōn Astronomicōn li. 2. in eo c. cui tit. l. yra est. Cum Venus in concertatione cum Proserpina ad iudicium Iouis venisset, vtri earum Adonis cederet: Calliope Musa Orphei mater à Ioue iudex data ita iudicauit, ut scilicet dimidiam partem anni earum vnaquæque possideret. Ob quam rem indignata Venus, quod ut non sibi propriū concessisset, Orpheum Musæ filium Tressis mulieribus discerpendum obiecit.

15 ¶ Nec tamen interim prætermittam aliam historiam non minùs iucundam, cuius meminit Demosthenes, aut quisquis is fuit, nam de autore dubitatur, in oratione aduersus Neerā. Disceptabant Stephanus & Phrynio de Neera meretricula, suā enim vterque esse dicebat. De qua re auctori arbitri Satyrus Alopærensis, Sabrias Lamprensis, Diogiton Acharnensis audita re ex vtroque & ex ipsa muliere, sententiā tulerunt, mulierem ipsam copiam sui facere vtrique; alternis diebus, nisi ipsi sibi mutuò aliud sibi concesserint. Nec quod scribit Spartianus in vita Septimij Seueri, ipsum cum moreretur, iussisse ut alternis diebus apud Bassianū & Getam filios Imperatores in cubiculis fortuna regia poneretur.

SEXTA OPIN. DECIMAE SEPTIMAE QVAESTIONIS.

I AD sextam opi. quæ neutrum dicit succedere, multa quoque faciunt. Et primum tex. qui omnium maxime urget in l. si fuerit, in prin. ff. de reb. dub. vbi si fuerit legatum vni ex cognatis, qui primus Capitolium ascenderit, si simul duo ascendisse dicantur, nec apparet quis prior, legatum impeditur. Idem si legatum fuerit ei qui maximus natu est, & duo pares ætate sunt. idem si libertas vni ex pluribus seruis eiusdem nominis relicta sit, nec apparet de quo testator sensit. De quo etiam vltimo est tex. in l. si quis de pluribus, eo. tit. & in l. cum ex pluribus. ff. de manu. testa. Vides enim ex eo text. cum ignoratur ex duobus vter natu est maior, quod neutri debeatur legatum relictum maiori natu. Vides & id & similia procedere in libertate re omnium rerum fauorabilissima, ut plenè diximus in repe. l. si vnquam. in verbo, donatione largitus, in 17. q.

2 ¶ Alius tex. in eam sententiam solennis & frequentissimè in hisce rebus citatus in l. duo sunt Titij. ff. de testa. tur. vbi si testator reliquerit Titium tutorem, suntque duo Titij, nec apparet de quo senserit testator, neuter tutor erit. & tex. in l. nominatim, quæ est 2. ff. de lib. & posth. vbi si testator qui plures habebat filios dicit, filium meum ex hæredo, nomine non expresso, ita ut ignoretur quem voluerit ex hæredare, nullus ex hæres erit. Et ne putes id tantum procedere in ex hæredatione quæ odiosa est: certè & in institutione quoque hæredis obtinet, per l. in tēpus. §. quoties. ff. de hæ. insti. Et idè in legatis, ut scilicet si nō appareat, cui ex duobus Titius legatum sit, neutri legatum debeatur. l. quoties, ver. si verò duo. ff. de vfu & vfufr. vbi eos dicit sibi inuicè legatum impedire. & similes tex. in l. si quis ita. §. si duobus, ibi, quemadmodum & in dando. ff. de adi. lega. & in l. qui plures. ff. de vfu & vfufr. lega.

3 ¶ Et tex. item in l. qui soluendo, la. cum l. seq. quæ incipit, inuicem. ff. de hæ. insti. vbi si qui soluendo non est, duos seruos suo testamento liberos & hæres esse iubeat, si apertis tabulis vterque; viuat, neuter hæres erit, propter legem Elascentiam, quæ amplius quàm vnum hæredem necessariū fieri

Ad idem.

Ad idem.

Neutrum debere succedere.

Ad idem.

fieri veteruicem enim eos sibi ob stare. Et in l. cum duo. ff. de in diem. addic. vbi si duæ res venditæ sunt ptiis separatis, ea lege ut eius resoluatur venditio, ad cuius pretium fuerat additum, nec appareat vtrius pretium addiderit, neutra resoluitur. Ex qua not. gl. in dubio nil valere, citatque, nonnulli ex dd. ll. Et in l. si duobus, quæ est 2. §. vlt. ff. quib. mod. vfufr. amit. cum scribitur, nam si concurrere volent, inuicem se impediunt. Et in l. idem Pomponius. §. vlt. ff. de rei vend. vbi si plures sunt eodem nominis serui, nec appareat de quo actum sit, nulla fit condemnatio. & ibi gl. no. ratione incertitudinis condemnationem reddi nullam, & allegat etiam quædam ex d. iuribus, & illum tex. dicit sing. Bald. in c. quoniam abbas, col. 2. extra de offi. dele. ad hoc ut si Titius sit condemnatus, sitque duo Titij in loco vbi lata est sententia, ea sententia nulla est. Et l. quæ situm. §. si quis eodem. ff. de fun. inst. vbi si quis eodè instrumento in pluribus agris vtatur, nec appareat cui potius agro testator destinauerit, nullius instrumento cedit. Et ibi quoque gl. no. ratione incertitudinis neutrum valere.

4 ¶ Et in l. §. apud Iulianum. ff. de pos. vbi si duo contendunt de hereditate depositoris: nec certum sit, ter hæres sit depositarius neutri interim soluere tenetur. Cuius text. autoritate respondit Bald. on. 250. viso isto processu, col. 1. lib. 4. quod si duo contendunt de titulo beneficii, ita ut neuter magis sit in possessione ipsius, quàm alter, pendente lite neutri soluendum est. Et ad hoc quoque citatur l. veteribus. vbi gl. magna, in ff. de pact. & l. in tradendis. ff. com. prædi. & l. sci. niam. §. cum stramentum. ff. ad l. Aqu. & l. adhuc, in prin. ibi, si verò simul, vbi etiam gl. in verbo, nihil fecit. ff. de vfufr. & sed & si de sua. & l. cum falsum, & l. eum qui duobus, in prin. ff. de acq. her.

5 ¶ Citanturque in eam sententiam & text. Iuris Cano. & inter ceteros, in c. si quis iusto, quod est pen. in vers. verum si ambo, & iterum vers. si autem nullus, de elect. lib. 6. vbi si ab absente canonico simul fuerint deputati multi procuratores in solidum, & ambo concurrant, is admittendus est, qui primo nominatus est in instrumento procuratorio. ut si non in solidum sint deputati, nullus eorum admittetur, cum vnus tantum in id admitti debeat, & ei imputabitur, qui sic eos indiscretè constituit. Et ibi gl. in verbo, nominatus, in si. dicit quod si non apparet de ordine, quia duo sunt instrumenta procuratoria, in quibus singuli sunt constituti, nec apparet quod sit prius, quodve posterius, se se mutuò impediunt, per d. l. quoties. ff. de vfufr. Et imputet, ait) sibi, qui sic eos constituit Et eam gl. sequuntur Pet. Anc. in 6. not. & Domi.

6 ¶ Ad quod proximè spectat, quod à multis dicitur, quod si reperiantur duo testamenta vnus diei, in quibus sunt instituti diuersi hæredes, nec appareat, quod sit prius aut posterius, neuter hæredum succedet, si cum tertio contendat, aut etiam si contra se inuicem petant mitti in possessionem. Hi sunt gl. Oldr. Ray. Odof. Cyn. Alber. Angel. Saly. Raph. Pau. Cast. Philip. Cor. & Ias. in l. v. C. de edict. diui. Adri. tol. gl. Azo. Hug. Bar. & Alber. in l. 1. §. non autem, qui est 1. ff. de bono. pos. secund. tab. glof. in §. 1. in verbo, firma est, in si. & ibi Angel. Are. ad fin. Insti. de ademp. legat. Bapt. Brixien. questione 56. cum duæ mulieres. Oldra. conf. 1. in causa, col. 2. vers. vnde dubium est. Cyn. in l. hac consultissima. §. si quis autem, qui est vlt. & ibi quoque Alber. num. 9. C. de test. Nicol. Neapo. in l. si duas, in princ. col. 2. vers. vltimò dicit. ff. de excus. tut. Bal. Ang. Imo. Fran. Are. in d. l. eum qui duobus, in prin. ff. de acq. her. Domi. in c. duobus, quod est pen. col. 4. vers. in si. glof. de rescrip. lib. 6. Matt. Afflict. deci. Neapo. 387. si vno & eodem, ad si. Nisi si qui eorum, qui in altero instituti sunt, essent hæredes ab intestato, secundum nonnullos ex illis quos citauimus. Vide infra in 11. opi. nu. 9. huc item.

7 ¶ Idemque si reperiantur duo testamenta, aut etiam duo codicilli, in quorum altero dicatur, fundum Sempronianum Titio lego: in altero autem ita. fundum Sempronianum Titio non lego. nec constat vtrum sit prius aut posterius, tunc propter incertitudinem fundus Titio non debetur. Ita enim voluit & alia gl. in l. cum proponatis. C. de codicil. per d. l. si fuerit, de rebus dub. & eam sequuntur Iac. Ra. Pet. à Bel. Pet. Cyn. Bar. Alb. Bal. Ang. Saly. Pau. Cast. Alex. Corn. Ias. & Iac. à S. Georg. licet alij eorum, aliis rationibus, quàm propter eam incertitudinem.

8 ¶ Et idem quoque si reperiantur duæ diuersæ sententiæ eiusdem diei, nec appareat vtra earum sit prior aut posterior, neutra enim earum valet, ut nuncupatum voluit Bal. in l. 1. col. 2. vers. quæro quid si duæ sententiæ. C. quan. prou. non est nec. argumento eius quod ac duobus testamentis diximus ex not. in d. l. vlt. C. de edict. D. Adri. tol. Subditque haud multo post idem esse in materia electionum, quia neutra, inquit, valet, si propter conflictum & contrarietatem probationum neutra præualeat. Et illum nuncupatum sequitur D. Cirier. in tracta. Primogenituræ, lib. 1. q. 8. Ad quod vide quantum ad electionem pertinet, quæ dicam nu. ab hinc 2.

9 ¶ Suntque & alia gl. Iuris Ciuilis hanc op. confirmantes. videlicet in l. si quis à filio. §. si quis plures, in verbo, hæres elegerit. ff. de leg. 1. Quod si testator suo testamento legauerit vnum de suis Stichis seruis, cum multos haberet, nec declarauerit de quo intellexerit, non valet legatum. Ita enim eam gl. nonnulli intelligunt, licet aliud mihi velle videatur. Et alia gl. in l. ciues, in verbo, allestio. C. de inco. lib. 10. quod in casu de quo loquitur, videlicet cum quis est incola duorum locorum, à quibus simul vocatur ad munera, quibus & ipse simul parere non potest, ad neutra tenebitur, ut quæ se mutuò impediunt, nisi conueniant sorte, vel aliter, & sequitur Io. Plat. ibi, col. 2. vers. quid autem.

10 ¶ Suntque & glof. Iuris Canonici hanc op. confirmantes. Gl. in c. ecclesia, le. 2. in gl. vlt. in si. extra de elect. quod si duo fuerint electi in episcopum, sintque in omnibus pares & zelo, & merito, & autoritate eligentium & electorum, neuter consequetur episcopatum, sed procedendum est ad aliam electionem. At si iterum fuerint pares, superior faciet gratiam cui voluerit, & sequuntur Pet. Anc. ibi in si.

Ad idem.

Ad idem. Si reperiantur duo testamenta eiusdem temporis in quibus sunt instituti diuersi hæredes, quid agendum.

Alius casus.

De duabus sententiis diuersis eiusdem diei.

Legato uno de suis Stichis sine alia declaratione.

Electis duobus paribus neuter admittetur.

& Pan.col.pen.ver.sed dubiū est,& ver.& in hoc vltimo.Sed & quod neuter electorum in contro-
 uersia omnibus vtrinq; paribus,admittitur,tenuerūt etiā Hofl.Car.Flor.& Io.Ana. in c.lt.de fort.
 de quo & tu vide quod dixi supra in 2.op.nu.7.nec defunt.Et alia gl.in c.si sacerdotes,quod est 2.in
 verbo remouere,de of.iud.or. quod si episcopus dicat,excōmunicō vnū ex illis, qui tale uid fecer-
 runt:nullus ob dubiū erit excōmunicatus,per d.l.duo sunt Titij.Et licet eam gl.reprobe Hofl.ta-
 men eam sequuntur Io.Ligna,qui dicit veriore de iure,Goffre.Colle& Ant. Pet.Anc.Ca.Flor.
 & Pan.ubi.Et alia glo.in c.latores,extra de cler.ex.com.quod si episcopus ita dicat:ego te suspen-
 do ab officio vel beneficio,à neutro erit suspensus,per d.l.duo sunt Titij.& eam gl.sequitur Doc.ubi.
 ¶ Et quod plurimi in ea quæstione,de qua supra sapius locuti sumus.scilicet in 1.opi.huius q.nu.13.
 eoncinit.& iterum in 4.op.num.15.sed iam ad nostrates,de duobus qui simul ad brauium peruener-
 runt,vt neutri debeat præmium propositum,sed iterum current,vel soli secundum aliquorū o-
 vel cum aliis,secundum aliorum,aut non amplius current,vt nonnullis placuit,vt per Richar.Oli.
 And.Pisa.& Alb.in proce. ff.in §.discipuli.Iac.Are.Cy.Bal.& Ang.in §.itaque, eiusdem proce. que
 legunt eum d.§.discipuli.Ipsū Alb.in d.l.si fuerit. ff.de reb.dub.& in 1.parte statutorum q.107.præ-
 dicta etiam faciunt.Bald.& Imo.in l.ex duobus. ff.de vulg.& pupil.& eosdem,& præterea Alex.in
 qui filiabus. §.i. ff.de leg. 1. ipsū Bald.in d.l.cum duo. ff.de in diem addic. Angel. Imol. Paul. Casti
 Rom.& Alex.in l.cum cui nouissimus. ff.ad S.C.Treb.eundem Imo.in cap.indicante, col.3.versicu-
 quid autem de duobus,extra de test.Pet.Anc.in d.cap.duobus,col.1.de rescript.lib.6.Imol.Alex.&
 recentiores in l.hoc articulo. ff.de hæ.inst.& Bened.in rep.ca.Ray.in verbo,& vxorem nomine A-
 delasiam,nu.609.de test.

11
 De duobus si-
 mul peruenien-
 tibus ad brauiū

12
 Si ab eodē colla-
 tore fuerit
 duobus collatū
 beneficium eo-
 dem tempore.

13
 De rescripto
 directo ad offi-
 ciale cuiusdā
 episcopi qui
 duos habet æ-
 quē principa-
 les.

14
 Cū ignoratur
 an filius sit ex
 priore matri-
 monio an ex
 posteriore.

15
 De casu l. Are-
 thusa.
 De habente
 duas ecclesias.

16
 De eo qui di-
 citur duobus si-
 mul, ego in uos
 consensio.

17
 De duobus se-
 mutuo offendē-
 tibus ita ut i-
 gnoretur uter
 prior aggressus
 fuit.

¶ In hoc album conferendum est quod etiam per d.l.si fuerit, voluit Io. And. in cap. si à sede, & ibi
 post eum Pet. Anc. col. 2. vers. quærit Io. And. & ibi item Dom. col. j. vers. vnde dicit, & Philip. Fran-
 de præb. lib. 6. quod si ab eodem collatore fuerit collatum quodpiam beneficium duobus eodem
 die, nec constat vtrius collatio sit prior aut posterior, ambo sese mutuo impediunt, ita vt neuter be-
 neficium consequatur. Nisi si Papa collator declarauerit, quem velit præferri. Et idem quoque vo-
 luit Pan. in c. capitulum sanctæ Crucis, col. 3. vers. nam quando literæ, extra de rescrip. & in ca. 2. pos-
 prin. per illum tex. extra de offi. deleg.

¶ Et quod ante eum voluit Hofl. in summa tit. de offi. deleg. §. quibus modis, col. 2. vers. si quid impe-
 trant, quod si quis impetret rescriptum ad officialem cuiuspiam episcopi, qui duos officiales habet
 æquē principales, nec constat de quo Papa senserit, neuter illorum erit delegatus, quod & ipsum vo-
 luerunt idem Hofl. Io. And. Ant. Car. Flor. & Pan. in c. quoniam abbas, de offic. deleg. reprobentem-
 tes gloss. ibi in verbo, præfixit, ad si quæ dixerat cæteris paribus id forte esse dirimendum. Et idem
 quoque voluit Car. Flor. post Zenzel. in cle. & si principalis, in 4. q. de rescrip. per d.l. duo sunt Titij, &
 d. l. si fuerit. Id quod addes ad id quod diximus supra in 1. op. nu. 20. his quoque ad stipulatur.

¶ Huius quoque notæ est quod nonnulli non contemnendæ autoritatis voluerunt, quod si vidua
 paulo post prioris viri mortem in alterius connubium coierit, & postea peperit filium septimo men-
 se secundi matrimonij, ita vt potuerit is filius gigni & à priore marito & à posteriore, id è que incer-
 tum sit, vtrius sit: is neutrius esse censetur, neutriusque succedet, de quo per Iaco. Raph. & Cyn. in l.
 vulgo. ff. de statu ho. Alb. late in l. Arethusa, col. 2. eo. tit. & in rub. C. de natur. lib. Dyn. in l. 3. §. si duos.
 ff. de adi. leg. Iac. Bel. in disput. incip. Berta contraxit matrimonium, Bal. & Ang. in l. liberorum. §. i. ff.
 de his qui no. in fa. Bal. in l. si matre. C. de suis & leg. Ang. in d. l. duo sunt Titij. ff. de hæ. instit. Franc.
 Aret. qui ad hoc allegat d. l. si fuerit, & alios recentiores in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & posth.

¶ Sed ad hanc formam & quidem peculiarius pertinet quod voluerunt Pet. Iac. Ra. Guil. Cu. Ray.
 Cyn. & Bart. in d. l. Arethusa, quod si in casu illius legis non apparet de ordine nascendi, nullus liber
 erit. Quodque in ea specie iam sapius in hac quæstione tractata, de eo qui cum haberet duo domi-
 cilia, atq; ita duas parochiales ecclesias aliquod reliquerit suæ ecclesiæ parochiali: nec ex coniectu-
 ris, aut aliter apparet, de qua ille senserit, neutri id relictum debetur. Nam ita voluit Cy. post Pet.
 à Bel. Pert. in l. j. col. 2. vers. sexto quæro. C. de sacro eccle. per d. l. duo sunt Titij, & Pet. Anc. in c. re-
 latum, le 2. col. vlt. vers. extra quæro, extra de test. Sed tu de hoc omnino vide Io. And. & alios in d.
 ea. cum quis. §. cum ab eo, de sepul. lib. 6. & quod supra diximus, in 1. op. huius q. nu. 24. & quod pro-
 dunt. & in 2. op. nu. 14. nec hoc loco, & nu. 21. nullus. & in 4. op. nu. 17. cui confine.

¶ Nec hinc longe abest quod multis placuit, quod si quis contrahat matrimonium cum pluribus
 mulieribus simul & eodem momento, dicens scilicet vtrique, ego in vos consensio tanquam in vxo-
 res, siue ego vos in vxores capio: & mulieres respondeant, & nos quoque te in virum accipimus:
 neutra earum vxor erit, sed se mutuo impediunt. Ita enim voluit Goffre. antiquus Doc. in c. gaude-
 mus, & ibi quoque Hofl. col. 3. in verbo, non ad imparia iudicantur. Vincen. Philip. Io. Andr. col. 2. in
 verbo iudicantur, & Collecta. col. 2. vers. quid si catholicus, Ant. & Pan. in fi. & Car. §. quia vero, ver.
 quæro secundo, extra de diuor.

¶ Et huc quoque referri potest id quod à nostris dicitur, quod si duo pacem fecerunt, promiserunt-
 que se iniucem non offendere sub pœna. Et se postea mutuo offenderunt, sed ita vt ignoretur, vter
 eorum prior aggressus est: neuter poterit accusari de pace fracta. Io. Andr. in addit. Specu. in rub. de
 treug. & pac. Bar. in l. j. §. cum Arietes. ff. si quad. paup. feci. dica. & in l. si seruū. §. si sequitur. ff. de verb.
 oblig. & in l. cum pater. §. libertis, in fi. & ibi Imo. ff. de leg. 2. Bal. Imo. & Ro. in l. semel mor. ff. so. mar.

Bal.

Bal. in l. vt vim, ad fi. ff. de iust. & iure. & in l. qui fidem, quæ est pe. & ibi Pau. Cast. ff. de transac. & in
 l. cum proponas, & ibi quoque Sal. & Raph. C. de pactis. Panor. in c. r. de treug. & pac. & Cor. conf. 51.
 in hoc, col. 3. vers. & hinc est, lib. 1.

18 ¶ Sed huc propius accedit quod Bal. ex facto interrogatus respondit conf. 146. cuius exordium est,
 titulus principis, ante fi. l. i. quod si cum pater haberet duos filios naturales eiusdem nominis, vt qui
 ambo Titij vocabantur, fecerit legitimari Titium filium suum naturalem, nec apparet de quo sen-
 ferit, neuter illorum legitimatus erit, per d. l. duo sunt Titij, subiungitq; non stari declarationi post-
 ea factæ à patre, cum non sit actus ipse tantum, sed & principis. Et id conf. repetitum est in libro 5.
 conf. 388. Et quod item scribit idem Bal. in d. l. si quis à filio. §. i. in fi. ff. de leg. 1. Quod si testator reli-
 querit executores vnum ex Titij, cum duo essent, nec aliter declarauerit, de quo intellexerit, neu-
 ter erit ob incertitudine, ar. l. nulli. C. de episc. & cle. Et ipse Bal. in l. i. in 23. q. ff. de rer. diu. quod si fra-
 tres domini feudi inter se bellum committunt, vasallus neutrum tenetur iuare, quia iniucē sibi ob-
 stant, per d. l. iniucē. ff. de hæ. instit. Super quo vide quæ dixi supra in prin. huius q. nu. 14. cæterum.

19 ¶ Et quod ab antiquioribus Doc. disputatum est in hac specie. Duo erant fratres fortè gemini facie
 & alia habitudine corporis adeo similes, vt alter ab altero dignosci non posset. quibus singuli erant
 filij & ipsi omnino similes: hi studiorū vel rei militaris causa peregre profecti, & alter inibi mortuus
 est. alter rediit duobus illis fratribus mortuis, & hæreditatem vtriusq; petiit. Ignoratur autem vtrius
 eorum fuerit filius, quid dicendum? Hanc inter suas disputati. posuit Pile. nu. 158. duo erant fratres.
 Et dicit quod de rigore secundum Io. neutrius habebit, cum & neutrius se filium esse probet, sed de
 æquitate eam habebit, quæ sibi verisimilius debetur. At Alb. in l. si vicinis, ad fi. C. de nup. putat prio-
 rem op. esse veram, ob id quia vtrinq; petēdo est sibi contrarius, cum vtriusq; non possit esse filius,
 & ideo repellendus. l. j. & ibi no. C. si ser. exter. & l. neq; natales. C. de prob. & l. Imperator Titus. ff. de
 stat. hom. De qua re loquēs D. Boer. dec. 299. mulieri, col. pe. nu. 10. dicit quod si fuisse iudex, vtrius-
 que hæreditatem adiudicasset, cum haud dubiè alterius esset filius, alterius nepos ex fratre. Et id
 quidem verum esset in ea specie de qua tractamus, in qua scilicet vterq; fratrum vnicum filium ha-
 bebat. Sed tu tamen vide quid in hoc ipso casu dixi supra in 4. op. nu. 19. finem.

20 ¶ Denique non prætermiserim quod similiter responsum est ab Ang. ipsius Bal. fratre non indigno,
 conf. 311. hoc initio, in themate prædicto in prin. in hac specie. Concessa fuerat emphyteusis cuiuspiam,
 pro se & vna filia. Is plures filias habebat, nec constabat de qua dominus & ipse intellexerant. De
 qua re aditus ipse Ang. respondit neutram earum esse ad huiusmodi emphyteusim admittendam,
 per d. l. duo sunt Titij, iam toties allegatam, & alia quædam similia iura. Vide tamen quod in simi-
 li scripsimus supra in 2. op. huius q. nu. 11. hinc sequitur.

21 ¶ Hæc certe op. in casu nostro priuato, longe cæteris omnibus deterior est, atque etiam solūm Imo.
 habet sui assertorem, & eum quidem hæsitandum, & à cæteris omnibus reprobatur, vt dixi-
 mus statim in prin. huius quæstionis. Et quidem merito vel hoc vno argumento (etiam si alia dees-
 sent, quæ tamen sunt multa) quod posthabitis his qui proximiores sunt gradu, & ad quos iure diui-
 no, naturali, gentium, & ciuili hæreditas ipsa defertur, vltiores admitterentur, quod omnium ini-
 quissimum est & absurdissimum, sicuti etiam scientissimè annotauit Alexan. quibus locis hanc op.
 refellit à nobis supra citatis.

22 ¶ Quæ quidē iniquitas atq; absurditas non procedit in d. l. si fuerit. ff. de reb. dub. quæ omniū ma-
 xime virget pro huiusmodi op. Quamquam & illi satis quoque aliter respondent Fran. Are. Alex. &
 cæteri. ex quibus etiam facile intelliges, nihil cæteras leges hinc & vbique allegatas facere, quominus
 contrariam in hac re sententiam amplectamur. Quibus & hoc addere potes in d. l. si fuerit & simi-
 libus, certari inter plures de lucro. hinc verò de damno vitando, ne videlicet amittant rem omni iu-
 re, quod iā diximus, alterutri, sed vtri ignotū, debitā, proptereaq; in dubio satius est vtrūq; admitti.

SEPTIMA ET OCTAUA OPIN. DECIMAE.

Septimæ quæstionis.

AD septimam op. quæ dicit formosiorum esse alteri præferendum. Et ad octauam quoque, quæ
 robustiorem anteponit, vtrinq; enim simul expediemus, facit quod supra disseruimus in præ-
 fatione num. 63. nec meliora tantum. Primogenitos scilicet cæteris esse robustiores atque formosio-
 res. Ex quo consentaneum est, ex duobus natis eodem partu, præsumendum esse, formosiorum ro-
 bustioremque prius natum. Quod etiam probatur, quantum ad robustiorem pertinet, ex l. si fuerit.
 §. vlti. ff. de reb. dub. vbi eodem partu natis mare & femina, & ita quidem vt ignoretur vter prior
 natus sit, præsumendum est, marem priorem exiuisse, vt & dicit Bart. ibi. Nam perspicuum est om-
 nibus mares esse feminis robustiores, vt affatim ostendimus in nostris Legibus connubialibus in
 l. i. nu. 53. satis, & multis seq.

2 ¶ Et ita per illum tex. voluit gl. in l. idem erit, & ibi quoq; Bal. in prin. l. ec. & iterum in 2. lec. in fi.
 ff. de stat. ho. vbi ipse Bal. id not. ad iura primogenitura, tanquā id sentiat quod diximus robustiorē
 præsumi prius natum. & Pau. Cast. qui id robori tribuit, in d. l. si fuerit. §. vlt. Guid. Pa. in trac. præsum-
 ptionum, col. 3. vers. item si in vtero, & Philip. Dec. in l. 2. nu. 47. ff. de reg. iur. Quamquā id aliò refe-
 runt. Sed illi tamen sententiæ ad stipulatur, quod columbæ marem semper & feminam pariunt, prio-
 rem quidem marem, vt tradit Plin. lib. 10. c. 58. & ante eum Aristoteles lib. 6. de natura animantium,
 c. 4. quod

Si unus ex duo-
 bus Titij filiis
 fuerit legitima-
 tus.

Superstes duos-
 rum patruelium
 similes qui duo-
 bus fratribus
 nulli succedere.

De emphyteu-
 si concessa ali-
 cui pro se &
 vna filia cum
 plures haberet

Huius opin. in
 casu nostræ q-
 refutatio.

Responsio ad
 contraria.

Formosiorum
 præferendum.

Ad idem.

Columbarum
 mas prior na-
 sciuntur.

c. 4. quod

c.4. quod & nos diximus, in Legib. Connub. l. j. nu. 59. incip. sicuti & è diuerso.

3 An illud uerum sit. ¶ Et ego certe fateor id plerunque accidere, ut robustior prior ex utero exeat. neque tamen id ita perpetuum est, ut ex eo certam fixamque presumptionem statuere debeamus, cum nonnunquam & debiliores fetus præcedant. Ideoque Guil. Pet. Jac. Are. Cy. Bar. & Bal. sibi contrarius. & Ang. in d. l. idem erit, quæ solet legi cum I. Arcthusa, reprehendunt illam gl. supra alleg. quæ præsumit matrem prius natam, per tex. in d. l. si fuerit. §. ult. qui non ob aliud obtinet, quam propter fauorem libertatis, ut aperte indicat in illis verbis. In ambiguis rebus humaniorem sequi sententiam oportet, ut ipsa libertatem consequatur. Imò si is tex. recte inspiciatur, palam ostendit & filiã quoque posse nasci priorem, cum dicit: si quidem certum est quod prius, &c. Id quod etiam uoluit Bar. in d. l. si fuerit. §. j. & Guil. Cu. Alb. Bart. Bal. Sal. Ro. Alex. & Ias. in l. si extraneus. ff. de condit. cau. dat. in q. quam supra in 4. op. retulimus, nu. ii. facit & quod uoluerunt. Et id quoque experientia demonstrat.

4 Masne an scemina pulchrior. ¶ Sed & istæ opi. aperte secum pugnare uidentur, cum dicunt robustiorem & formosiorẽ prius nasci. Mas enim scemina est robustior, ut diximus: Scemina autem mare est pulchrior, ex sententia Xenophontis in Oeconomico, dum scribit, Deum sceminam pulchriorem viro condidisse, ut formam cum pudicitia domi continendo tueretur. Igitur marem priorem nasci propter robur, sceminã item ob formam necesse est, si huiusmodi sententiã uerã sunt, qua re nihil posset dici magis ridiculum.

5 De eadem re. ¶ Sed quicquid dixerit Xenophon, uidemus in omni genere animantium, mares sceminis esse pulchriores. Sceminas autem uiris pulchriores uideri, ut contra uiros mulieribus ob naturalem utriusque sexus mutuam amorem: uixque reperies robustum hominem, qui idem non sit formosus. Nam & Hercules, Achilles, Theseus, Hector, Agamemnon, Ulysses, Aeneas, Patroclus, & ceteri robustissimi, quique formę quoque nomine ac titulo ab Homero, Virgilio, aliisque antiquis scriptoribus insigniti sunt, ut & à nobis annotatum est in nostris Legibus Connubialibus, in l. 2. nu. 32. sed ut ad Homerum.

6 Formosa uix robusti. ¶ Quanquam scio Homerum in Catalogo studiose descripsisse Nireum Græcorum omnium pulcherrimum quidem illum, sed qui imbecillis, & parum uirilis esset, ueluti claculum nobis indicaret, robur & formam uix simul coire in eodem corpore, id est, raro eundem esse formosum excellenter & fortem, siue uirilem. Huius in eum carmen est huiusmodi,

Νηρεὺς δὲ κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἰλίου ἄλθε
τῶν ἀλλοῦ διαλαθῶν μετ' ἀμύμονα πηλείωνα.
ἔκ' ἀλαπελοῦς ἐνυ.

Cuius rei & loci meminit Gal. in exhortatione ad bonas artes, qui & illud quoque obseruauit, ipsum Homerum illius non nisi semel, scilicet in illo loco, meminisse. Sed & apud eundem libr. 3. eiusdem operis, Hector Paridem incepsit ueluti formosissimum, & tamen effœminatum,

Δύσπαρει, εἰδ' ὄρεισε, γυναιμανίς,

Quod & ipsum repetit lib. eiusdem operis 13.

7 Pronocasse presumitur, qui robustior est. ¶ Non tamen prætermiserim quod ad huius op. confirmationem adducitur, quod post Ray. uoluit Floria. in l. j. §. cum arietes. ff. si quadr. paup. se. dica. quod si in casu illius l. non constat uter ex duobus bobus, uel arietibus alterum prouocauerit, is præsumitur prouocasse, qui robustior est, ar. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mil. & per gl. sing. in c. si bos, de iniur. quod dictum sequitur Cæpol. con. cau. farum criminalium, 28. magister Iacobus, col. 3. versic. octauo quia dictus. & cons. seq. uiso processu, col. 4. ver. septimo ex eod. ubi & hoc dicit procedere, etiam si robustior fuit interepus. Sed & hoc Flo. dictum simpliciter refert Bar. Bel. aut quisquis is sit, in addit. Pan. in c. constitutus, de pœnis, qui tamen dicit quod ea gl. non facit ad illud dictum. Et ego certe in ea gl. nihil comperi, quod ad hoc vel minimum quidem faciat.

8 Ad idem. ¶ Illud tamen dictum ad propositum huius q. refert & sequitur Fel. in d. c. capitulum. col. ante pe. ver. de duobus, extra de rescr. ubi dicit quod per hoc potest limitari dictum Bal. in l. j. in 7. q. C. unde vi, & in l. ut uim, ad fi. ff. de iust. & iur. & Io. Ana. in c. significanti, col. 2. 9. de hom. cum dicit, quod si duo se inuicem uulnerunt, neuter teneatur, nisi appareat de aggressione, per d. §. cum arietes, ut scilicet intelligatur, nisi sit præsumptio prouocationis contra alterum, quia altero est robustior uel animosior. Sed & hoc Flor. dictum sequitur Hippo. Mar. in repe. rub. de prob. nu. 415. & Ant. Corf. in tract. de pot. & excel. Reg. q. 64. in fi. ad confirmationem huius op. quam & ipse sequitur, & Alc. in tract. præsumpti. regula 3. præsumpti. 39. nu. 10. Sed idem quod Flor. longo antè interuallo sensisse uidetur Bal. cuius Flor. Fel. Hippo. & Corf. non meminere in suo eleganti cons. 312. uisus actis, ad fi. lib. 4. ubi & hoc scribit antiquos scriptores dixisse. Quibus succinit illud Quintiliani lib. 5. tit. de argumentis: Ducitur, inquit, frequenter in argumentum, robur petulantia,

9 An illud uerum sit. ¶ Quæ sententia, si uera est, quantum ad hanc rem faciat, aut non, nemo non uidet. Et ego quidem uerum esse opinor, ut robur & animositas sit quædam præsumptio aggressione, non talis tamen, ex qua rem ipsam per se dubiam tanquam certam iudicare debeamus: cum plerunq; uideamus rixas, lites, pugnas à debiliores incipere, & nonnunquam sceminas uiros appetere. Ex quo natum est illud vulgi carmen non magis elegans tersumque, quam uulgus ipsum,

Minor rota, sunt semper iurgia mota.

Propterea nihil moror quod hoc loco quidam multis uerbis, imo paginis afferunt de præsumptione iuris simpliciter, & iuris & de iure, & de præsumptione hominis. ¶ Adducit præterea Fel. ubi supra ad huiusmodi opi. text. in l. qui duos. §. si maritus. ff. de rebus dub. ubi si

ubi si maritus & uxor simul perierint, stipulatio de dote, si mulier in matrimonio decessisset, habeat locum, si non probatur illa superstes viro fuisse. Et sic ille tex. in dubio præsumit sceminã ocyus mori, quoniam ut ibi dicit glo. debilior est mare. Sed tantum abest ut id ad hanc opinionem faciat, ut etiam illam prorsus euertat. Nam illud propterea non statuitur, quod semper mulier præsumatur citius mori, sed quod posterior mortua non uidetur, quæ simul mortua est: sicuti nec prior, qui simul etiam decessit, ut dicit tex. in l. si inter uirum, eo. tit. & in l. cum hic status. §. si ambo. ff. de don. inter uir. & uxor. Ex quibus facile cognosces non propterea esse præsumendum sceminã citius mortuam fuisse, quæ cum viro periit naufragio, ruina incendio, quod intelligens gl. utrobique dicit tex. in d. §. si maritus, procedere cum agitur de onere dotis, sicuti etiam in text. l. possessor. §. si eodem. ff. de relig. Vides igitur quantum leges nostræ huiusmodi præsumptionibus tribuant, quando nunc pro illis u dicant, nunc contra secundum diuersitatem casuum.

An mulier presumatur ocyus mori quam uir.

¶ Sed tamen interim non omitam unum quippiam quod non nihil facit ad eam opin. quæ in dubio præfert formosiorẽ, præter ea quæ diximus in prin. huius opin. Quod apud multos ex antiquioribus populis & illos quidem cæteris celebriores, Aethiopes dico & Indos, & alios plurimos, reges sibi deligere solitos qui forma & pulchritudine cæteros antecellerent, ut nos diximus, & autoritate Aristotelis, Strabonis, Diodori Siculi, Pomponij Melæ, & aliorum probauimus in nostris Legibus Connubialibus. l. 2. nu. 36. sed ut redeamus, ubi etiam docuimus quædam animalia id ipsum quoque facere, ut ibi si lebeat, uidere poteris, ne iterum hic repetam.

Formosiores Reges delecti.

NONA OPIN. DECIMÆ SEPTIMÆ QVAESTIONIS.

1 Ad nonam op. quæ est, ut magnates & populus eligant, utrum ex his duobus uelint, quæ quidem op. cum ea consentit, quæ locum dicit esse gratificationi. Propterea quæ faciunt quæ supra diximus in 2. opi. Sed quia alij hanc gratificationem tribuunt superiori, alij magnatibus & populo, pro ista priuatim facit tex. in cap. j. de paro. ubi si episcopus hæreticus, in locum cuius alius fuerat suffectus, ad fidem redeat, fit inter eos diuisio, ut alia loca ad unum, alia ad alium pertineant. Quod si forte vnus fuerit tantum locus, ad eum pertineat quem plebs elegerit.

Magnates & populum eligere debere.

2 ¶ Et quod uoluit Pet. Jac. in arbore successione Regum Fran. col. 4. ver. sed quid dum decessit, ubi in quæstione duorum proximiorum eiusdem gradus uolentium succedere in regno, si ignoratur uter eorum sit ex primogenito, multas opin. adducit, quas supra retulimus, sed hanc postremam posuit, quod populus gratificabitur, arg. l. Barbarius. ff. de off. Prætor. quam propterea sequi uidetur, ex no. in l. qui filii. §. Sabinus. ff. ad Trebel. cum sim. Et quod etiam uoluit Bal. in c. cum in magistrum, ante fin. de elect. quod si Rex decedat nullo relicto capace ad regnum obrinendũ, magnates regni Regem eligent, & Imperator, uel Papa confirmabit, ut in c. venerabilem, eo. tit. & c. licet, de voto, & c. grandi, de sup. negl. præl. lib. 6.

Ad idem.

3 ¶ Illud autem hoc loco tantum dixerim, quod si gratificationi locus sit, si ea res de qua agitur superiorẽ recognoscat, ad superiorẽ pertinet gratificatio, per multa allegata supra in 2. opi. Sin minus recognoscat, ut regnum Franciæ, ad magnates & populum recurrendum est, qui quidem populus, ubi deest superior, principis locum obtinet, ut late patet ex l. 2. ff. de orig. iu. & d. l. Barbarius, & l. 2. C. de adop. & §. sed & quod principi. Inst. de iure nat. gent. & ciuili. & uide quæ dicam in seq. opin.

DECIMA OPIN. XVII. QVAESTIONIS.

1 Ad decimam, quæ electionem patri tribuit, quæ etiam à 2. & præcedente opi. differt, quod hæc ad patri tribuit, quod alia superiori aut populo, faciunt multæ leges, quæ multa parentum arbitrio in suis successionebus permittunt. Imo etiam omnia, modo legitimam liberis relinquunt. Facit & quidem propius quod dicit Bal. in proemio Decretalium, col. 2. ver. Rex potest determinare, quod potest Rex statuere in uita sua quis ex liberis Rex erit siue primogenitus, siue secundogenitus, per id quod not. Arch. in §. item obicitur. 2. qu. 7. ubi tamen hoc adeo clare non dicit, sed illud tantum, quod quilibet Rex potest filium suum Regem facere. Nam si id potest Rex cum certum est quis omnium est primogenitus, multo magis cum incertum est, de quo tamen dicto Bal. dicam postea in 21. q. ubi & alia pleraque reperies hanc sententiã non parum confirmantia.

Electionem patri dandam.

2 ¶ Facit præterea quod dicit Franc. Are. in l. ex duobus, col. 2. ff. de vulg. & pup. dum loquitur de hac nostra q. rescribendo opi. Imo, qui uolebat superiorẽ in hoc casu gratificari alteri si uelit: at si nolit, neutrum illorum succedere dicit enim quod si gratificatio ad eum pertinet, qui concessit gratiam, uel ad hæredem ipsius, is non tenetur gratificari, si nolit. Secus si is qui habet gratificari, uel non est immediata causa beneficii, uel procedit per uiam iustitiæ, ut supra in prin. ad aliud propositum retulimus. Et subiungit quod in casu nostro succedentes in regno immediate habent beneficium à patre per medium successione, & statim postea allegat quædam dec. quæ patri arbitrium deferunt, præferendum unum ex filiis in certis casibus, quasi magis huiusmodi gratificatio ad patrem pertineat, quam ad superiorẽ aut ad populum. Quod equidem credo, si gratificationi locus est. At si pater gratificatus non fuerit in uita, id faciet superior aut populus, secundum distinctionem, quam supra dedimus in præcedenti opin.

Ad idem.

VNDECIMA OPINIO DECIMÆ SEPTIMÆ QVAESTIONIS.

1 Ad vndecimam opinionem quæ uult eum præferri qui est in possessione, facit text. in c. si à sede, de de. præb. lib. 6. ubi si à sede apostolica uel legato ipsius uiri, & ab ordinario alteri eodem die

Præferendum.

Si enim qui in possessione est. Si beneficium pluribus fuerit collatum ab eodem et eodem tempore.

idem beneficium conferatur, nec appareat quæ collatio prior fuerit, erit potior conditio possidentis. Et idem dicit ibi Imo. si ab eodem scilicet Papa, vel ordinario aut alio iusto collatore fuerit idem beneficium diuersis collatum, nec apparet cui prius collatum fuerit. Is enim præferendus est qui possidet, vt expressim dicit Imo. quem sequitur Phil. Fran. ibi. col. 2. vers. & iste text. procedit. Et gl. regulæ Cancellariæ Inno. 8. regula 15. & Io. Brunellus in tract. de potestate Legati, vers. quarta declaratio, & Matthæus Pac. in tit. de mandatis apostolicis. §. nosque & successores, in verbo, iure præuentionis, col. 10. ver. primo vt non procedat. Quamquam scio alios aliter dicere, vt scilicet sese mutuo impediant, per l. duo sunt Titij. ff. de testa. tutel. & l. si fuerit. ff. de reb. du. iuxta ea quæ & nos amplissime diximus in 6. op. Aut recurrit ad collatorem, vt declarat quis prior fuerit: aut superiorem, qui diligenter, studiose, & subtiliter inquirat & declaret, quis prior impetrauit. Ita enim voluerunt Io. And. P. Anc. & Dom. in d. c. si à sede, & Philip. Fran. sibi contrarius in c. duobus, quod est pe. col. 1. vers. quid autem si ab eodem, de rescript. lib. 6. & Do. Cos. Guymier in commentariis prag. sancti. tit. de collat. §. ita tamen quod ipse, in verbo, nominatorum, ante medium.

De eadem re.

¶ Sed priori opi. adhærere videtur Bal. in c. capitulum sanctæ crucis, col. j. ver. quid si eadem die, extra de rescrip. vbi dicit, quod si duo eadem die impetrauerunt à Papa potestariam, vt ipse loquitur, Bononiæ, neuter admittitur ad officium, nisi vnus esset in possessione. nam eo ipso quod possidet, plus iuris habet, eo qui non possidet, vt l. j. in fi. ff. vii. possid. Et idem (inquit) si Papa eadem die diuersis personis concedat idem feudum. Et sequitur Fel. ibi. col. pen. ver. de concursu, & Barb. qui id dicit sing. in rub. C. qui admit. cor. 2. & conf. 23. scripsit propheta, col. antepe. lib. j. & conf. 50. illud afferam, col. j. eo. lib. j. & conf. 18. præclare scriptum est, col. 16. vers. cum ergo in proposito, libr. 2. & conf. 37. sapienter, col. 5. vers. quarto præmitto, eo. lib. 2. & conf. 65. clementissimi, col. 5. vers. item ratione possessionis, eo. lib. j. & Iaf. in l. j. col. 2. in fin. ff. sol. matr. Phil. Dec. dum simpliciter Bal. allegat in c. ex literis, colum. 2. in §. not. de prob. & con. 424. proponitur, col. j. & conf. 467. bene. post prin. & conf. 489. viso casu, etiam in princ. & Catel. Cota, qui & id dicit sing. in memor. incip. Hora quandoque, col. vlt. vers. secundo hoc dictum, & iterum in memor. possessionis commoditas, & Hippol. Marf. in rep. rub. de probat. nu. 396.

Si hora appositæ sit in collatione eiusdem diei, an ea alteri in qua nulla hora est sit præferenda.

¶ Sed & id confirmat quod per tex. in d. cap. si à sede, voluit Doct. certe consummatissimus Philip. Dec. in c. pastoralis, col. 3. ver. sed dubium est, in filiis vers. extra de rescrip. in ea qu. à multistractata de duobus qui eadem die impetrauerunt idem beneficium, & in prouisione vnus hora est appositæ, in alia minime. nam eum esse præferendum in cuius collatione hora est appositæ, voluerunt plerique, tanquam certioris temporis probationem habeat, vt per Mart. Sil. Cyn. & Bald. in l. de rebus, C. de don. ante nup. & alios plerisque, quos tibi congesi in tract. Retractuum, tit. j. §. ii. gl. j. num. 10. & quod haud dubie. Quibus addes Fran. Curt. iuniorem, in l. vlt. col. antep. vers. decimotertio quærit. C. de edic. diui. Andr. tol. aliis tamen contrarium dicentibus, videlicet Socin. in l. j. ff. sol. matr. & conf. 67. eadem die, lib. 3. & Fel. in d. c. pastoralis, col. 3. vers. ratione vnus hora, & alios quos & ego collegi in loco supra citato. Eas autè opi. ita concordat Dec. in d. c. pastoralis vbi supra, vt is qui horam certam habet sit præferendus, nisi alter esset in possessione. nam hic tunc præferendus esset ratione possessionis. Et idem voluit ipse Dec. in l. in ambiguis, in fi. de reg. iuris. Et idem videri voluisse Bal. Nouellum in tractatu dot. in 9. parte, in 2. priuilegio, in fin. Et generaliter per eum tex. in d. c. si à sede, dicit Alex. conf. 19. admodum, in prin. lib. 2. quod vbi non apparet, quæ prior est scriptura, & quæ posterior, debet esse melior conditio possidentis.

Duobus à patrono laico presentatis melior est conditio possidentis.

¶ Et huc quoque possit videri pertinere tex. in c. quod autem, & in c. pastoralis, de iure patron. quibus cauetur, quod si patronus laicus clericum idoneum præsentauerit ad vacantem ecclesiam episcopo diocesano, qui illum noluit admittere, & postea idem patronus alium item idoneum præsentauerit, quem episcopus admisit, & is postea possessionem corporalem beneficii tenuerit, melior est conditio possidentis. Ex eoque assumunt Ant. Car. Flor. regulam, quod cæteris paribus melior est conditio possidentis, Et id quidem verum est, cum, vt dicit c. in pari, de reg. iur. libr. 6. in pari delicto vel causa potior est conditio possidentis, quæ regula deprompta est ex l. in pari. ff. eo. tit. in pari causa possessor potior haberi debet.

Traditio in beneficiis non auget effectum tituli.

¶ Verum Pet. Anc. & Pan. in d. c. quod autem, dicunt in beneficialibus traditionem non augere effectum tituli præcedentis. Imo ille potior est in beneficio, qui primo titulum consecutus est, & sine traditione transferatur dominium. c. si tibi absentis, & ibi Dom. & alij, & c. cum eum qui. l. de præb. li. 6. & quod not. Inno. Pan. & alij, in c. inter cætera, extra de præb. & Pan. in c. suggestum, in j. not. de iure patro. cum si. Nec quicquam facit tex. in d. c. quod autem, & d. c. pastoralis, præferentes, vt videtur, secundum habentem titulum & possessionem. Primo, quia hic primus non habebat titulum efficacem, ex sola patroni presentatione non admissa, & postea ab ipso patrono laico, cui variare licebat, tacite reuocata; quod si ille primus admissus fuisset, tunc præferretur secundo etiam admissio, & possessionem prius adepti, vt satis declarat ille text. Ideoque Panor. ipse ibi super prima glo. dicit, quod ibi narratur factum respectu possessionis, non autem ponitur iuris ministerium. Et vide quod dicam in seq. op. nu. 2. licet, & seq.

Cum ordo nascens est incertus.

¶ Sed huc haud dubie spectat, & quidem proxime ad quæst. nostram gl. in l. idem erit. ff. de stat. ho. quæ in simili casu, videlicet cum ordo nascendi multorum incertus est, multas opin. ponit. & hanc omnium postremam, ita vt sequi videatur, vt scilicet in dubio obtineat, qui est in possessione, per l. vlt. C.

vt. C. de rei ven. vbi res alienas possidens, licet causam iustam tenendi nullam habeat, non restituitur cogitur, nisi suam intentionem implenti. vbi gl. multos text. concord. adducit. Et d. gl. in d. l. idem erit, sequuntur Iac. Are. Iac. Bu. Alb. & Bal. in ea l. idem erit, quam legunt cum l. Arethusa, per text. in l. j. in fi. ff. vii. possid. & in c. licet causam, de probat.

ius; præfertur possessor.

7 ¶ His quoque ad stipulatur alia gl. in c. afferte, in gl. vlt. post prin. de præsumpt. quod si in casu illius c. vtraque mater illud dixisset, quod altera tantum dixit, scilicet date huic infantem viuum, & non occidatur: tunc ei fuisset infans adiudicandus, qui erat in possessione, nisi alia probatio interuenisset. Et in eam gl. sententiam omnes scribentes ibi pedibus eunt. Eamque dicit sing. Bar. in l. in illa stipulatione, col. 2. 9. ff. de verb. oblig. Subditque; ea gl. quod & ad hunc locum maxime pertinet, quod is infans ei succederet, quæ erat in possessione. Et sequitur Laur. Hoff. Io. And. Ant. Imo. Per. Anc. Car. Flor. & Pan. ibi etiam differentes, an & alteri quoque succederet, & Bar. Brixien. q. 65. cum duæ mulieres, vbi & ex hoc decidit aliam pulchram quæstionem, huic affinem, de qua postea dicemus, & Pile. q. 99. quæ est eiusdem initij, & Alb. in rub. C. ad S. C. Orphic. in prin.

In casu c. offerre, omnibus partibus ea obtinisset que possidebat.

8 ¶ Occurrit hic & alia gl. in c. sint manifestæ, in verbo, probantur, ad fi. 12. q. 1. quod cum dubitatur an bona prælati mortui sint acquisita ex bonis ecclesiæ, an & ex bonis ipsius patrimonialibus, is præferendus est, qui in possessione est, nisi aliter constet. Et idem voluit alia gl. in c. nulli dubiū, quod est primum, & ibi Arch. 12. q. 5. vbi & de hoc est bonus tex. quæ ad hoc dicit sing. Pan. in c. vt vnusquisque, in fi. extra de pec. cler. Sed & hanc postremam gl. dicit sing. Ro. in d. l. in illa stipulatione. ff. de verb. oblig. & Barba. in repet. de rub. C. qui admit. col. 2. & conf. 23. scripsit propheta, col. antepe. libro j. & d. conf. 50. col. j. eo. lib. j. & d. conf. 35. libr. 2. & Cat. Cota in memor. possessionis commoditas, & voluit etiam Hostiens. in titu. de success. ab intesta. §. qualiter ecclesia, in fi. Et id omnes sequuntur, cum constat prælatum tempore promotionis habuisse bona propria, videlicet Ioann. Andreas, Ant. Imo. Petr. Anc. & Card. Flor. in d. c. vt vnusquisque. ipse Card. in c. cum in officiis, in 2. q. eo. ti. Ro. conf. 159. super eo quod quæritur, col. 2. ver. tertio casu, & late Soc. conf. 216. accurate, per totum id con. lib. 2.

Si dubium an bona prælati fuerint quæstia ex bonis ecclesiæ an patrimonialibus, possessior præfertur.

9 ¶ Huc item respicit, quod in casu de quo supra diximus in 6. op. num. 5. ad quod videlicet cum duo sunt testamenta vnus diei, in quibus instituti sunt diuersi hæredes, nec aliter constat de ordine, siue tempore vtriusque: neuter hæredum obtinebit, si contendunt cum tertio possessore, aut etiam si secum inuicem petentes, scilicet alter aduersus alterum se mitti in possessionem. At si alter eorum est in possessione, is alteri præferetur. Ita enim voluerunt Cy. Io. Fab. Saly. Rapha. Corne. Iaf. & Philip. Deci. in l. vlt. C. de edic. diui. Adr. tol. Barth. Brix. in d. q. 56. Bar. post alios antiquiores à se citatos in l. j. §. non autem. ff. de bo. poss. secun. tab. Bal. in l. j. col. 2. vers. quæro quid si duo. C. quan. prouo. non est neces. & in d. c. capitulum, col. j. de rescrip. & conf. 390. tam profundè, circa medium, lib. 2. Imo. & Fr. Are. in l. eum qui duobus, in prin. ff. de acq. hære. Pet. Anc. in c. duobus, quod est pe. in fi. & ibi quoque; Domi. col. 4. ver. in fi. gl. intentus, de rescrip. lib. 6. Ange. Are. in §. j. col. 2. Inst. de adi. leg. Barb. in clem. & si principalis, col. 6. ver. quod limito primum, de rescrip. & d. con. 50. col. j. lib. j. & d. con. 35. lib. 2. & Soc. conf. 277. visis, col. pen. ver. præterea licet præsumenda. D. Bened. in c. Raynutius, in verbo, testamentum, le. 2. nu. 30. & seq. de testa. Fran. Ripa in c. sæpe, col. 2. de restit. spoli.

Diuersis in diuersis testamentis eiusdem temporis hereditibus institutis præfertur possessor.

10 ¶ A quibus non longè abest, quod ex facto respondit ipse Bald. conf. 274. cuius caput est, licet allegationes, libr. 2. quod si reperiantur duo instrumenta, vnum scilicet liberationis apud debitorem, alterum autem cessionis apud alium quempiam extraneum, nec apparet quod eorum prius aut posterius sit confectum, erit potior conditio possidentis, per no. in d. l. vlt. C. de edic. di. Adr. tol. In quo videtur sequi eam quam diximus op. de duobus testamentis eodem die confectis. Subdit illud in vniuersum & semper procedere, quando emergunt tales dubitationes, quod postremum etiam dicit ipse Bald. d. con. 390. eo. lib. 2. vers. in præcedenti allegato, videlicet, vt res incertas & dubias semper decidat possessio, vel quasi possessio.

Idem in casu simili.

11 ¶ Et dicit idem Bald. in c. ex literis, col. j. vers. porrò quid conferat, extr. de consue. Quod si sint duo eiusdem nominis & cognominis, & vnus possideat instrumentum debiti, ille præsumetur esse creditor contentus in illo instrumento, non ille alter eiusdem nominis. Et sequitur, & dicit not. Iaf. in d. l. j. col. 2. ver. tertio limita. ff. sol. matr. vbi ex hoc limitat doctrinam Bart. ipsius Bal. & aliorum ibi, quod si reperiantur duo instrumenta eodem die confecta, nec constat de ordine, præsumitur instrumentum dotis prius confectum, vt videlicet procedat, nisi alius creditor qui habet instrumentum eiusdem diei sit in possessione: ad quod etià allegat rex. optimus loquentè etiam in persona priuilegiata, & quæ in dubio alteri præfertur in d. c. si à sede, de præb. li. 6. vbi collatio sumi potest in dubio præsumitur prior quauis alia, si nõ costet de tempore, ideoque; in dubio præfertur is cui cõtulit. Si tamè alter esset in possessione ei præferretur. Quod & ipsi voluerunt Soci. Tho. Parp. & Caro. Rui. in d. l. j. ille, col. 2. vers. ista regula, qui id declarat, col. 4. Ex quo satis intelligis potior em esse causam possessionis, quam fauoris vel priuilegij, quod & videre licet ex eo quod diximus vers. abhinc 3.

Creditor præsumitur qui habet instrumentum etiam si sit alius eiusdem nominis.

12 ¶ Adde & quod scribit Bart. in l. si inter virum, in fi. ff. de reb. dub. quod si facta donatione inter virum & vxorè dubium est virne, an vxor prior mortua fuerit. cum nõ vno casu aut simul perierint, sed vnus fortè in Francia, altera in Italia: erit certè melior conditio possidentis. Nam si hæredes viri vendicent aduersus hæredes vxoris, possidentes debent probare vxorem prius decessisse, & è diuerso, per d. l. vlt. C. de rei vend. & d. l. in pari causa. ff. de reg. iur. & d. ca. in pari delicto. eo. tit. lib. 6. Et sequuntur Imo. & Rapha. in Lex. facto. §. si quis autem. ff. ad Trebel. Alex. consil. 140. circa primum, Z z

Si dubium sit uter prior mortuus sit vir an vxor in diuersis tamè locis potior est conditio possidentis.

col.j.lib.5.Fran.Curt.Senior qui hoc admodum commendat in repe.l.admonendi,ch.29.verf. quartò moueor.ff.de iureiur.Barb.d.con.50.col.j.lib.j.Guido Pap.in tract.praesumpti.col.3.10.Lup.qui id dicit fin.in reper.rub.de donat.inter vir.& vxor.5.75.in princ.De quo tamen vide Alex.sibi contrarium in d.l.ex facto,& Soci.in d.l.si inter virum,col.2.ver.fecundò inferitur.

13 Quid de patre & filio.

¶ Sed illam priorem sententiam admodum fulcit, quod & Bal. ipse respondit conf.176. si per famam, lib.4. Ibi enim dubitabatur, vtrum pater an filius qui in diuersis partibus mortui erant prior posteriorve mortuus esset. Et si per famam (inquit) & aliquas coniecturas potest probari, quod filius prior decesserit, stabo famæ & coniecturis, per no. per gl. & Doc. in l. si quidem. C. sol. mat. & in l. qui ex liberis, in prin. ff. de bon. pos. secun. tab. Aliàs praesumam naturam suam vim seruasse, nec turbasse ordinem, & sic filium superuixisse, per l. hæreditatum. ff. ad leg. Fal. & l. qui duos. §. vlt. ff. de reb. dub. licet illæ in alio casu loquantur, videlicet quando simul ruina sint oppressi, hic quado apparet veritas mortis vtriusque, sed per absentiam dubitatur vter prior decesserit. l. nec nos. C. de capti. & postli. reuer. Vel vt subdit Bal. potest dici quod incubit onus probandi ei qui contra possessorum agit, vbi ordo potest probari per testes, vt hoc casu. Sed vbi non posset probari per testes, vt in ruina & naufragio, tunc statur praesumptioni, quæ circa factum praesumit. Et istud est verius, per d. l. nec nos. Nec obstat d. l. qui ex liberis, quia ibi speciale est fauore testamēti, ne in dubio pereat substitutio. Hæc ille.

14 Cum dubium est sine feudum an tiqui an noui pro possessore iudicandum.

¶ Huius item notæ est quod scribit Iac. Bel. in c. 1. §. vlt. tit. de gradib. succes. in feud. quod cum dubium est, sine feudum antiquum an nouum, stabitur ab eo qui est in possessione siue is dicat feudum esse nouum, siue antiquum, & sequuntur Aruar. Marti. Laud. & Card. Alexand. ibi, & idem Cardin. in proemio feud. in 6. diuis. cum aliis multis concord. à me collectis in trac. Retractu. tit. 1. §. 32. gl. j. nu. 93. sed & possent, quod maximè notandum. Nam feudum potius praesumitur esse antiquum, quam nouum, vt probat tex. in d. c. 1. §. vlt. de gradi. succes. in feud. vbi Bal. eum dicit mirabile, & in c. j. tit. si de feud. fuer. contr. inter dom. & ag. & ibi Iac. Bel. Nicol. Nea. Bal. Alua. Marti. Laud. & Card. Alex. cum aliis multis concord. à me quoque congectis vbi supra, nu. 91. sed quid cum dubium est.

15 Et illud quoque quod à Pet. Anc. scriptum est in c. si inter, quod est pe. ex. de spons. (vide ibi alios) dum querit quid agendum cum plures vnam sibi vxorē vendicant. Nam is (inquit) praefertur qui habet validiorem titulum, vt is est qui per verba de praesenti desponsauit. Si autem veniant eodem iure praefertur qui prior est tempore per eum tex. & in c. sicut ex literis. eo. tit. Si autem de prioritate vel posterioritate (vt ipse loquitur) temporis non apparet, potior est qui in possessione est. c. licet causam. in fi. de proba. Et alia subdit ad hunc locum minimè pertinentia.

16 Vasallus debet prestare fidelitatem ei qui principatum possidet.

¶ Superioribus quoque concinit quod à Guid. Pap. scriptum est conf. 68. cuius initium est, circa processum, col. 2. ver. & facit quod diximus, quod si duo cõtendunt de principatu, & ignoratur vter verè princeps sit, debet in dubio vasallus ei prestare fidelitatem & homagium qui principatum ipsum possidet. Et ita faciens excusabitur, etiãsi alter postea vincat, per tex. in d. l. cuiuscunq; fundi. §. vlt. ff. de vsuf. & §. oportet, in Auth. de manda prin. Et idem tenuit ipse Guid. conf. 92. incip. circa duo, col. vlt. rursusque sing. 326. hoc capite, si sint duo, iterumque sing. 481. si vir & vxor, verf. vlt.

17 Et quod in illa specie tractata à Doc. in l. si extraneus. ff. de cond. ob cau. de qua locuti sumus supra in 4. op. nu. 11. facit & quod voluerunt, scilicet de equa praegnante vendita, ea lege vt si ex ea nascatur pullus masculus sit venditoris: si foemina, emptoris. & contingat nasci marem & foeminam, & ignoratur vter foetus sit prior natus, māsne an foemina. Nonnulli fuere in ea opi. vt in eo dubio melior sit conditio possidentis. Quæ fuit opi. Iac. Ray. vt retulerunt Alb. & alij quidam, in d. l. si extraneus, inter quos Raph. Fulg. Alex. & Iac. ibi dicunt eã opi. esse veriorē de rigore iuris, licet alia. quæ scilicet censet rem diuidi inter emptorem & venditorem, vt diximus in verf. nuper citato, sit communior.

18 Si ignoratur an filius sit alterutrius duarum foeminarum ea praefertur quæ in possessione est.

¶ Et huc quoque spectat quod ab antiquioribus Doc. tractatum est, scilicet Pileo qu. 19. cum duæ mulieres, & Barth. Brix. q. Domi. 56. quæ est eiusdē initij, de duabus mulieribus, simul habitantibus, quarum altera viuū infantē pepererat, altera mortuū. Ignorabatur autē vtrius viuus esset, & vtraque eum sibi asserbat. & interim mortuæ sunt, quærebatur an vtriusque, an alterius, & cuius hæreditas nomine petri petenda esset. Et dicunt, quod si vna earum erat in quasi possessione filij, illius hæreditas ei adiudicanda est. Si neutra, neutrius. Et ita eos refert & sequitur Alb. in rub. C. ad SC. Orphi. in princ.

19 Leges & canones probantes potiorē esse conditionē possidentis.

¶ Et præter eos tex. quos supra citauimus, non omiserim text. in l. siue autem. §. 1. si duobus, & ibi gl. & Doct. ff. de public. in rem act. vbi si à diuersis non dominis eadem res diuersis etiam vendita est, potior est non is cui priori res tradita fuerit, sed qui rem ipsam nunc possidet. Et id voluit gl. in l. si ea res. §. 1. in verbo, apprehenderet. ff. de act. empt. quæ eum text. qui contrarium velle videbatur conciliat cum d. l. siue autem, & Iac. qui alios allegat in l. quoties. col. 8. verf. 15. & vlt. C. de rei vendi. ex hoc limitans d. l. quoties.

20 Leges & canones probantes potiorē esse conditionē possidentis.

¶ Vntque alij plurimi tex. dicentes, potiorē esse causam possidentis, transferriq; in aduersarium non possidentem onus probandi contrarium, videlicet in l. qui accusare. C. de eden. & l. 2. & l. siue possidentis, & l. matrem, iuncta gl. in verbo, conuenit, in fi. & ibi Bar. & alij, & l. acto. C. de probat. Et autoritate d. l. matrem, Bal. in l. de rebus. C. de dona. ante nup. dicit quod vbi dubium est ex pluribus creditoribus quis sit prior, pronuntiat pro possessore. tex. in l. circa eum. ff. eo. tit. & l. vtriusque, in fin. prin. ff. si vsuf. peta. & l. militis. §. veteranus. ff. de mili. testa. & l. pe. ff. de condi. ob cau. & l. si debitor. ff. de pig. & l. si ob turpem, quæ est pen. ff. de condi. ob tur. cau. & l. 2. C. eo. & l. vlt. ff. de condi. sine cau. & l. si seruum. §. sequitur, in fin. ff. de verb. oblig. & in l. non solum. §. sed vt probari, & ibi Bartol. ff. de

ope. no. nunci. & l. 1. §. si colonus. ff. de Salua. interd. & l. cum de lucro, & l. cum par. ff. de reg. iur. & l. si quidem. C. de excep. & l. non ideo. C. de lib. cau. & §. commodum, Inst. de interd. & in cap. ex literis, extra de prob. vbi si ambarum partiū testes sint pares, & æquè idonei, possi. floris testes praferuntur, & in c. ad aures, extra de praeser. & in cle. j. vt lit. pen. vbi probatur ex possessione ius praesumi, etiam ad cōmodum tertij, quæ tex. ad hoc dicit sing. Barb. in addi. Bal. in ca. j. tit. de conten. inter do. & fide.

Possessio qua litatis releuat ab onere probandi.

21 ¶ Nec praetermitteremus gl. & Doc. multa ex eo decedentes, videlicet gl. in l. si solennibus, in verbo, si aliis, C. de fide instr. quod adeo praesumitur pro eo qui est in quasi possessione alicuius qualitatis, vt releuetur ab onere probandi, transferaturq; id onus in aduersarium. Quam gl. licet Pet. Cy. & Alb. ibi reprobent in his quæ sunt cōtra ius cōmune, vt in priuilegiis, seruitutibus, & id genus similibus, in quibus non satis est esse in possessione, nisi de his probatum fuerit, vt etiam voluit gl. in l. sicuti. §. sed si queratur. ff. si serui. vendic. & Bar. latè in l. si priusquam, col. 3. ver. nec ob. finis. & iterum col. 9. ver. secundò. op. rursusque col. seq. ver. tertio cōtra istud, & vbiq; propè Alex. in eius addi. ff. de ope. no. nunc. Et est bonus tex. in c. cum personæ, de priuileg. lib. 6. Tamen Paul. Castr. cui assentior in d. l. si solennibus, dicit eam gl. procedere etiam in priuilegiis, & similibus, cum eorum vsus non tendit in praerudicium alterius sicuti ibi optimè declarat. Sed & eam gl. simpliciter probat Bal. conf. 351. in bonis feudalibus post prin. lib. j. Sed tu hic vide quæ dicam infra nu. 2. 4. addes inquam, & seq. vlt. que ad fi. huius opin. Et vide præterea gl. in l. eum actum, in fi. ff. de neg. gest. & in d. ca. j. de content. inter do. & fide. & in c. 1. in prin. & iterum in vlt. tit. si de inue. inter do. & vassal. lis oriatur. & in c. 1. §. si tres, tit. de pace tenend. quæ illud proclamat, beatos possessores.

22 ¶ Quid quod in illa tenebrosissima controuersia, in qua disputatur vter praferendus sit, neposne ex filio primogenito mortuo ante patrem an patruus ipsius secundogenitus, de qua latè differemus infra in 40. q. fuerunt qui eum praferendum dicerent, qui esset in possessione iuris primogenituræ viuente auo ipsius nepotis eodēmq; patre patruis, quos tibi prodam infra in eadem q. 40. nu. 225. incip. nec defunt, vbi si lubet videre poteris.

Decisiones promiscua.

23 ¶ Si quis autem velit in vnum locum cogere Doct. huic possessionis iuri innitentes, vix erit possibile. Sed tu inter ceteros vide Andr. Isf. in c. 1. §. præterea ducatus, col. 2. ver. sed quomodo, tit. de prohi. feud. ali. per Fed. Bar. in l. is cui. §. bonorum, in fi. ff. vt in pos. lega. & in l. quidam in suo. ff. de cond. & demon. Bal. conf. 66. inter virum lib. 1. & conf. 105. verba dicunt. eo. lib. 1. & conf. 232. fratres praedicatorum, in fi. eo. lib. 1. ex quo potes not. vnum illud sing. quod non solum cum est quæstio facti, sed etiam iuris, videlicet de interpretatione rescripti aut priuilegij (nam de hoc casu ibi loquitur) praefertur qui in possessione est. & conf. 304. non est nouum. col. 2. eo. lib. 1. & conf. 489. proponitur quod quidam Hector, in fi. eo. lib. 1. & con. 335. proponitur quidam dudum dominus, col. 1. ver. & ad euidentiā, lib. 5. & Card. Flo. conf. 145. videtur in casu, col. 1. Raph. Fulg. con. 138. visis præcepto, in 2. dubio, post prin. Ale. d. con. 19. in prin. li. 2. Corne. con. 90. viso processu, col. 3. ver. cum possessio, lib. 2. Barb. latè in c. j. char. pen. extra de prob. & d. con. 23. col. pe. li. j. & d. con. 18. col. 16. li. 2. & d. conf. 35. li. 2. & d. con. 95. col. 5. li. 2. & con. 12. difficile, col. pe. ver. præterea aduertendum, li. 3. Soci. conf. 181. visis capitulis, col. 2. his tamen non ob. li. 2. Iac. in l. à diuo. P10. §. si super rebus, col. 2. ver. circa primum. ff. de re iudi. Phil. Dec. in c. ex literis, col. 2. in 5. not. de prob. & conf. 221. in causa quæ Alexandria, col. 2. ver. accidit, & con. 443. in casu ad me transmissio, col. 4. ver. & accedit quod patruus, vbi loquitur nuncupatim in quæst. primogenituræ & d. conf. 467. bene, in prin. & d. con. 498. etiam in prin. & Alcia. in tracta. praesumptionum, regula 3. praesumptione. 43. nu. 1. & 3.

Probatio huius op. ex alijs scriptoribus.

24 ¶ Vt non mirum videri debeat si apud Titum Liuium libr. decimo belli Macedonici (vt non nihil ex historiis antiquioribus nostris legibus immisceam) in ea controuersia quæ erat inter populum Carthaginensem & Masinissam Numidiæ Regem de agro quodam, Masinissa ipse se semper iure possessionis tutabatur. Nec quod tradit Suetonius in vita Augusti. c. 32. Augustum ipsum loca in vrb. publica iuris ambigui possessoribus adiudicauisse.

Ampliationes due ex praecedentibus.

25 ¶ Ex his autem quæ dicta sunt intellexisti duas non contemnendas ampliationes. prima est vt praferatur possessor etiã aduersus priam causam, aut aliàs fauorabilem & priuilegiatam. Nam id patet ex eo quod diximus nu. 8. occurrit hic, & iterum nu. 11. & dicit idem. Sed quibus potes addere text. in d. l. matrem, iuncta gl. j. in fi. & doct. ibi. C. de prob. vbi id probatur etiam obtinere aduersus libertatem, qua nulla res est fauorabilior. Secunda, vt procedat etiam in quæstio. iuris, nedum facti, vt dictum est ver. ab hinc. 2.

3 Ampliatio etiam si possidens sit actor.

26 ¶ Adde & tertiã in primis notandã, vt scilicet in dubio potior sit conditio possidentis, etiãsi actor sit, vt nuncupatim declarat Franc. Are. in c. in nostra, in fi. de prob. vbi respondet ad c. ex literis, eod. tit. vbi ipse aliter dixerat. Et id quoque sequitur Carol. Rui. con. 137. viso processu, col. 1. libr. 5. Et non nihil facit gl. in l. quoties, in verbo, potiorē. C. de rei vend. cum dicit, siue agat, siue conueniatur, cui nullus scribentium contradicit, vt hinc eam sequi videatur, vt alibi diximus. Atq; ita intelliges omnia iura, quæ dicunt in dubio reum esse absoluendum, vt procedant cum reus possidet, non si actor. Sed ea iura illud dixisse, quoniã rei vt plurimum possident. respexisse igitur ad possessionem potius, quam ad qualitatem, quod scilicet rei sunt, non actores, quia qui possidet, partes rei obtinet. §. retinendæ, & d. §. commodum, Inst. de interd. vt per eos tex. voluit Raph. Fulg. d. conf. 138. in 1. dubio.

4 Ampliatio. Etiam si prius

27 ¶ Adde (inquam) non contemnendam aliã, quartãque ampliationem ad præcedentia, vt procedat quod diximus, in dubio, possidentis conditionem esse potiorē, etiam si primæuus status na-

*meum status
naturæ repun-
det.*

turæ repugnet siue possessioni, siue quasi possessioni. Exempli gratia, filius ex primæuo & naturali statu Quiritium, id est, ciuium Romanorum in potestate patris est. Item in potestate. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. Ideoq; filius præsumitur esse in potestate patris, nisi cõtrarium probetur. l. si filius, ff. de prob. & l. si emancipati, in verbo, probatum. C. de colla. Tamen si filius sit in quasi possessione sui iuris, transfert onus probandi contrarium in patrem qui illum dicit esse in sua potestate, qui nisi id probet, iudicabitur pro filio, vt magna autoritate affirmat gl. in l. Titia, in verbo, denegandam. ff. fol. mar. quam sequitur Bar. ibi, & iterum, in l. is potest, col. 4. vers. expedit de theorica. ff. de acqui. hære. & Alex. qui alios citat, in d. l. si emancipati, in 2. no. C. de collat.

28
*An illud sit ue-
rum.*

¶ Contrarium tamen in hoc casu voluerunt Pet. à Bel. Pet. Bal. & ipse Alex. sibi è diametro contra-rius, in d. l. Titia, col. 2. ver. in gl. si ibi, & Iaf. in d. l. si emancipati, col. 2. per gl. in d. l. sicuti. §. sed si quæra- tur. ff. si seru. vendi. vbi possessio seruitutis, & sic contradicens primæuo statui naturæ, ex qua omnia sunt libera non releuat ab onere probandi, de quo nos diximus supra nu. 19. quod & latissimè vo- luit Bart. in l. si priusquam, locis in eodem vers. designatis. Ideo Guid. Pap. sing. 337. si pendete, vers. filius, postquam allegauit gl. in d. l. Titia, tanquam sing. mox subiungit videri illi tex. contrarium in l. emancipatione. C. de fid. instr. nec aliud dicit, tanquam non sentiat cum ea gl.

29
De eadem re.

¶ At Philip. Dec. d. l. si emancipati, col. 2. ver. est etiam notandum, negat statum primæuum naturæ contradicere huic quasi possessioni sui iuris etiam si filius natus sit ex legitimo matrimonio, quia & patria potestas non iuris naturalis est, sed ciuili. §. 1. Instit. de patri. pot. Nam & à principio naturæ omnes nascebantur liberi & sui iuris. Ideoque dictum ab aliis de statu illo primæuo, non bene ada- pratur ad eum qui nascitur in potestate, quia ille non est primæuus status ipsius naturæ de quo cæteri loquuntur. Et continuò declarat quomodo quis cõstituitur in quasi possessione sui iuris & quid requiratur, & quantum tempus, vt ibi videre potes, neque enim opus est hic dicere. Porro Cor. ibi in ea est sententia, vt semper ei incumbat onus probandi, qui se dicit vel patremfamil. vel filiumfam. Ibi autem Franc. Cur. Iun. col. 3. de hac re ita inuolutè loquitur, vt vix intelligam cuius sit opi- nionis, nisi mendum sit in meo codice.

30
De eadem re.

¶ Nemo autem meo iudicio meliùs & exactiùs hanc rem tractat, quàm Bal. in d. l. Titia, col. 2. ff. fol. matr. Nam aut status (inquit) quem inducit possessio vel quasi. potest naturaliter inesse ab origine, & tunc releuat ob onere probandi. d. l. circa eum. ff. de prob. Aut non potest naturaliter inesse, & tunc refert an possit inesse de iure communi, sine præiudicio alterius tertij; an verò non possit inesse, nisi de iure speciali. Primo casu aut deducitur incidenter, & releuat ab onere probationis, per no. in d. l. sicuti. §. sed si quærat. ff. si fer. vend. & l. i. ff. fam. hercisc. Aut deducitur principaliter & tunc posses- sio non releuat ab onere probandi. l. 3. §. hoc autem. ff. de iti. adit. que pri & no. per Oldr. in l. pe. ff. de condit. instit. & per Cyn. in l. 2. C. que sit long. conf. & in l. 2. C. vbi caus. statu & in l. 2. C. de seruit. & aqua. Secundo casu quando scilicet status quem indicat primo non potest inesse, nisi ex priuilegio cum alterius iniuria: & tunc nunquam releuat ab onere probandi, quia habet contra se præceden- tem necessariam veritatem, quæ ex præterito infert in sequentia, nisi contra probetur, vt in ea ad decimas, de restit. spol. lib. 6. Quæ tu addes ad ea quæ diximus supra nu. 17. nec prætermitemus.

DVODECIMA OPINIO DE CIMAÆSE-

primæ quæstionis.

*Præferendus qui
prius possessio-
nem habuit.*

¶ Vp̄erest duodecima eadèmq; vltima opinio, vt scilicet is præferri debeat, qui primus possessio- nem hæreditatis siue iuris primogenituræ nactus est post mortem patris, etiam si is tempore li- tis contestatæ non possideat. Pro qua opin. primum facit tex. ille vulgatissimus in l. quoties. C. de rei vendic. vbi non tantum in dubio prioritatis, vt sic loquar, tituli, sed etiam si constet quis prior sit tit. si tamen posterior prius possessionem adeptus est, præfertur alteri. Et est similis tex. in l. siue autem. §. si duobus. ff. de Pub. in rem act. & alius quoq; loquens in hæreditate vendita, vt proinde intelligas non solum id procedere in rebus singularibus, sed & in vniuersalibus quoq; in l. qui tibi. C. de hære. vel act. vend. & in l. qui tibi. C. de his qui à non domi. manu. sunt.

*Etiam in vni-
uersalibus.*

2
*Etiam in be-
neficijs.*

¶ Et licet id nõ habeat locum in beneficijs, quia ius eorum ex solo titulo pendet, non ex possessione, per c. si tibi, de præben. li. 6. & diximus supra in præcedenti op. nu. 5. verum Pet. Tamen in casu am- biguo, videlicet cum ignoratur vter ex duobus est prior titulo, quia eadem die impetrarunt, nec constat vter prior, is præfertur qui prior possessionem beneficij assecutus est, etiam si nunc non pos- sideat, vt voluerunt expressè Domi. & Phil. Frã. in d. c. si à sede, ille col. vlt. ver. sed quo tempore: hic in 2. no. de præb. li. 6. ita intelligentes tex. ibi loquentem de possessione. Nam ex quo (inquunt) pos- sessio validat ius illius qui primò eã adeptus est, necessariò sequitur extinctio iuris alterius, cū duo simul non possint habere idem beneficium. c. cum non ignores, extrà eo. tit. Igitur licet alter de fa- cto postea acquirat possessionem beneficij, non tamen poterit recõualescere ius semel extinctum. e. quàm periculosum. 7. quæ. j. & c. quæris, de consec. di. 2. Et subdit Phil. Fran. hoc quoq; voluisse gl. in d. c. si à sede, in verbo, neuter volentem, vt attendatur, quis primò adeptus sit possessionem. Et id quoq; sequitur Rebus. noster in tract. de paci. pos. nu. 297. vers. 6. procedit. Et id scio in nostra Curia Parisiensi obseruari, quanquam scio Lapum in d. c. si à sede, tenere contrarium.

3
*si duo fuerint
præsentati à*

¶ Huius item ordinis est quod Host. ille, quem Catel. Cota non immeritò dicit fuisse diuini & hu- mani iuris peritissimum, in c. quod autem, in princ. extrà de iure patro. qui interpretatur eum text. qui dicit meliorem esse conditionem possidentis in casu de quo loquitur, id est, eius cui primò tra- dita

dita est possessio: & allegat pro simili d. l. quoties. C. de rei vend. & c. ad aures. extrà de præscrip. qui tex. loquitur similiter de possidente, vt scilicet sit eius melior conditio, & gl. 1. ibi inter alias concor. affert d. l. quoties, tanquam etiam intelligat, vt eius qui primo possessionem nactus est melior sit con- ditio. vide supra in præcedenti opi. nu. 4.

4 ¶ Cui & affine est quod traditur in casu l. si debitor. ff. de pign. vbi si debitor res suas simul duobus pignori obligauerit, ita vt vtrique in solidum obligatæ essent: singuli in solidum aduersus extraneos Seruiana vtentur. Inter eos autem si quæstio moueatur, possidentis meliorem esse conditionem: id intelligitur de eo qui prius possessionem acquisiuit. vt voluit Ant. Fauen. in tractatu de pignoribus. in secundo membro quintæ partis, ver. tertio ex prædictis. & expressim sequitur Catel. Cota. in me- mor. incip. possessionis commoditas.

5 ¶ Et hanc quoq; opi. confirmant iura, quæ dicunt cæteris paribus præuentioni seu præoccupationi locum fore, ad quod allegatur l. si quis posteaquam. ff. de iudi. & l. pluribus. & l. si is qui Stichum. ff. de procur. & l. incola. ff. ad municip. & l. qui prior. ff. de iud. vbi qui prior appellat, prior agat, & l. si pluri- bus. ff. de leg. j. & l. i. §. fin. autem. C. de com. ser. manu. & c. non iniuste, de procu. & c. si duo, post prin. eo. tit. li. 6. & c. si quis iusto, in prin. de elec. eo. li. 6. & alia propè infinita. Sed ita vt non omittas gl. in l. vnum. §. si duos, in verbo, petent. ff. de leg. 2. quam dicit sing. Raph. Co. in l. cum quidam, paulò ante si. eo. tit. Et quod voluerunt Cy. & Saly. in ea quæstione, de qua iam sæpe locuti sumus de duobus plaustris sibi inuicem obuiantibus, in l. per agrum. C. de seruit. & aqua, vt scilicet præoccupatis melior sit conditio. Et quod à Bar. scriptum est in l. quominus, in 5. q. prin. & aliis recentioribus post eum. ff. de flumi. dum dicunt eum præferendū, qui prior occupauit opus molendini, aut ductus aquæ: tractant- que quis dicatur prior occupasse, & Bal. in l. j. in 43. q. ff. de rer. diui. quod si duo sunt, quorum quilibet habet ius efficax, melior est præuenientis conditio, vt dicit no. in l. si cum emptore. ff. de pact.

6 ¶ Autoritate autem d. l. qui prior, gl. in l. ciues, in verbo, allectio, vers. sed quid si is. C. de incolis. li. 10. loquens de ciue vel incola duorum locorum, à quibus ad munera vocatur, dicit eum præferri, qui prior vocauit. Et sequuntur Bar. Lucas Pen. & Io. Plat. ibi, qui & pro confirmatione eius senten- tiæ adducit id quod scripserunt Inno. & Io. And. in c. cum iam dudum, de præben. de eo qui ratione plurium beneficiorum est subiectus pluribus episcopis qui ei contraria iubent, vt teneatur primo obe- dire. Sed id non multum facit ad propositum negotium in quo tractamus de eo qui primò vocauit & ita præuenit alterum. Illi autem loquuntur de eo cui primo loco hic subditus est, non de eo qui primò iussit. De quo etiam in similibus casibus, vt id obiter dicam, videbis per Spec. tit. de aduoca- to. §. 1. ver. quid si aduocatus. & ibi Bal. in addi. & Io. And. in c. contractus, de reg. iur. lib. 6. in Mercu- ri. & Rom. consil. 47. visis necessarijs, quo in loco alia pleraque affert, vt probet eum qui præuenit esse præferendum.

CONCLUSIO QUÆSTIONIS.

7 ¶ Igitur vt totam hanc controuersiam paucis concludamus, placet primo loco ea opinio quæ di- cit vtrunque admitti siue in dignitatibus regalibus, siue in cæteris rebus hæreditarijs. Ea enim cõ- muniõ, benignior, iurique ac rationi congruentior est, vt ex iis patet quæ diximus in princ. huius quæstionis, & in tractatione illius opin. Et hoc nisi alter prior possessionem rerum adeptus fuerit. Is enim interim præferetur, nisi alter maiorem natu esse se probaret. Aut nisi hic qui possessionem prior accepit, eandem amiserit, & alter eadè acquiuerit, & diutius possederit, in eaque esset cum lis de hoc iure intentaretur: tunc enim is qui in possessione est præferetur, nisi etiam alter maiorem natu se esse ostenderit. Quod si magis placent opinionones, quæ in hac re locum faciunt gratificationi: pri- mum locum in rebus priuatis cæterisque præter regnum aliasque magnas huiusmodi dignitates, patri tribuo: secundum superiori: in regnis verò & id genus magnis dignitatibus, quæ superiorem non agnoscunt, magnatibus & populo. Sed ita tamen gratificabuntur, si neuter vincit alterum mo- ribus & meritis. Dignior enim semper præponendus est. Possunt autem ipsi fratres si velint, rem forti bona fide committere. Nollem autem alterum inuitum cogere. secutus opi. Io. And. Ant. Pan. in l. licet causam, illius, col. vlt. huius col. pe. ver. 3. op. de prob. Nisi fortè res aliter transigi non posset, immineretque quodpiam periculum.

DECIMA OCTAVA QUÆSTIO.

1 ¶ Decimo octavo quæro, quia præcedens quæstio loquitur cum alter altero prior natus est, sed dignioratur ordo nascendi. Quid igitur si ambo in lucem simul sunt editi, non quod simul ex vtero exierunt: id enim, vt iam diximus, fieri non potest, vt dicit l. Arethusa. ff. de stat. homi. Sed cæ- so matris vtero id factum est, quod fieri posse docet experientia, & testimonio sunt leges nostræ. l. posthumus, in fin. prin. ff. de inoff. testa. & l. si ego. §. partus, vers. ex omnibus, ff. de publi. in rem actio. & l. 2. ff. de mort. infer. & l. quod dicitur. ff. de lib. & posthu. & l. in lege Falcidia. ff. ad l. Falcid. & l. 1. §. si qua prægnas. ff. vnde cog. & l. 1. §. sed & si matris. ff. ad S. C. Tertul. & Lanniculus. §. vlt. & item l. etiam ea mulier. ff. de verb. sign.

¶ Et ita natum Lycham scribit Virg. lib. 10.
Inde Lycham ferit excludum iam matre perempta,
Et tibi Phæbe sacrum.
Nam scribit Seruius ibi (id etiam volui obiter dicere propter nostrorū in ea re errorem) omnes qui

*patrono laico
& præferendus
qui prior posse-
sionem acce-
pit.*

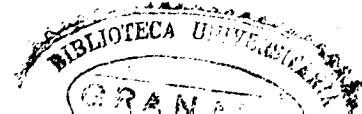
*Inter credito-
res eiusdem tẽ-
poris præfer-
tur qui primus
possessionem
quæsiuit.
Cæteris paribus
præuentioni
& præoccu-
pationi locus
est.*

*Præferendus est
locus qui prior
ad munera non
cauit ciuē duor-
um locorum.*

*Conclusio prin-
cipalis quæstio-
nis.*

*Quid de duobus
simul exci-
so matris vtero
editis.*

*Ita nati Apol-
lini sacri, &
quære.*

fecto matris vtero procreantur, ideo Apollini esse consecratos, quia Deus est medicina, per quam lucem sortiuntur. vnde & Aesculapius fingitur esse eius filius, quia ita natus est, vt & ipse Seruius dicit enarrans illud eiusdem lib. 7. eius operis,

Ibat & Hippolyti vales pulcherrima bello. Quamquam huic repugnat quod tradit Pausanias lib. 2. matrem Aesculapij eum confestim quam editus est, exposuisse. Subdit autem idem Seruius in priori loco, ideo Caesarum familiam facta Apollinis retinuisse, quia primus de eorum familia fuit execto matris ventre procreatus. Vnde etiam (inquit) Caesar dictus est. Plinius autem lib. 7. cap. 9. & Solinus rerum memorabilium c. 4. scribunt, vt plurimis placuit, Scipionem Africanum priorem ita natum, primūque Cæsarem à cæso matris vtero dictum. Et id quidem apertè scribit Solinus, sed non aded vt Plinius, cuius hæc verba sunt, Auspicatiū enecta parente gignuntur, sicut Scipio Africanus prior natus, primūque Cæsar, à cæso matris vtero dictus &c. Nam ea verba primūque, & quæ sequuntur, ita possunt legi, vt intelligantur de alio quam Scipione, qui quidem alius primus Cæsar sit vocatus. Propterea Hermolaus Barbarus in castigationibus in ipsum Plinium in eo loco. Si (inquit) hoc ad Africanum referas, contradicitur historiæ, quoniam ante bellum Samnitum Claudius quidam Cæsar appellabatur. idque probat ex tabula quapiam antiquissima. Porro ipsum Africanum ita natum scilicet execto matris vtero tradit Silius Italicus lib. 13. illis versibus, *Quæ fors nostra fuit, &c.* quæ sequuntur.

¶ Quamquam sunt qui ex alia causa Cæsares dictos volunt. nempe quod nati essent cum cæsarie, quod placuit Festo Pompeio, Aelio Spartiano, in Aelio Vero ad Domitianum, vbi & illud præterea scribit, Cæsarem ab elephante qui lingua Maurorum Cæsar dicitur in prælio cæso, eum qui primus sic appellatus est doctissimos candidissimōsque viros existimare dictum. Id quod etiam scribit Seruius edifferens eum locum lib. j. Aeneid.

Nasceur pulchri Troianus origine Cæsar.

De qua Cæsaris nomenclatura quicquam Accursius noster audiuerat, qui statim in prin. ff. & Instit. dicit Imperatorem Iustinianum fuisse vocatum ab Augusto Cæsare, vel quia cæsus fuit de ventre matris. Porro Iulius Cæsar, à quo haud dubiè cæteri Imperatores Cæsares dicti sunt, nō primus fuit suæ familiæ eius nominis, nec ita quoque natus est, vt ob id Cæsar esset vocandus. Is enim patrem habuit eius nominis, qui Prætura functus morte repentina obiit, vt scribit Plin. libro 7. c. 53. Matrem quoque Aureliam, quam, vt retulit Suetonius, amisit cum in Gallia bellum gereret. In qua re paulum euagati sumus, tum propter id, quod iam diximus ex Accursio: tum quia Bald. in d. proœmio. ff. col. 3. dicit ita Iulium Cæsarem vocatum, quod ipse secto matris vtero natus esset. Sicuti ex recentioribus dicit Ias. in d. l. quod dicitur. ff. de lib. & posth. quod magis miror, cum ei multi tribuant literarū humaniorum notitiam. Nec minùs illi quidem decepti, quam Pau. Cast. qui in eadem l. hoc Augusto Cæsari Iulij successori tribuit, vt omnes intelligant, quanta hisce nostris legum interpretibus in huiusmodi rebus adhibenda sit fides. Nec tamen prætermiserim Cæsares quoque appellatos fuisse, qui mortuis matribus execti essent, vt tradit Plin. d. lib. 7. c. 9. & Festus Pompeius, & Titius Probus in epitome lib. 10. Valerij, nisi mendax sit titulus.

¶ Igitur vt redeamus. Cum duo pueri exciso matris vtero simul sunt editi, vel etiā cum Rex quispian more Indorum, Thracum, Parthorum, Namasonum, & Persarum, & aliorum in nostris legibus connubialibus recensitorum plures habet vxores, ex quibus plures eodē momento liberos suscepit. Quid iuris in primogenitura statuendum est? Hic quæstio iuris solū vertitur, non facti, vt in casu præcedentis quæstionis. Ideoq; putat Fran. Are. in l. ex duobus, col. 2. ff. de vul. & fil. negotium hoc iudicio fortis committendum, vt sciatur quis eorū ius primogenituræ obtinebit, si aliqui ex contententibus id petat. Sin minùs, locum esse gratificationi, per ea quæ no. Io. And. in c. vlt. ad fin. de fort. dum distinguit an & quādo fors locū habeat. de quo supra diximus in præced. q. in 1. opin.

¶ Verūm Bal. in proœmio. ff. j. itaque, paulò ante si. loquens etiam nominatim in casu huius nostræ quæst. dicit quod omnes succedant, cum nullus eorum antè natus fuerit. Quem sequitur expressè Io. Ana. in rub. de fort. col. vlt. & Fely. in c. capitulum sanctæ crucis, col. antepe. ver. de duobus, extra de rescr. Et Ant. Corf. in tract. de pote. & excel. Reg. q. 64. Et id credo esse verissimum. Nam si cum dubitatur quis ex pluribus primus natus est, omnes succedunt, vt diximus in præcedenti q. Multo magis cum certum est omnes simul natos fuisse.

¶ Quamquam Corne. nulla Bal. & Ana. mentione facta, con. 199. incip. in præsentī consultatione, col. 18. ver. non etiam obstat quod vltimo loco, li. 2. dicit hoc casu non esse locū consuetudini præferenti primogenitum, cum de hoc casu non loquatur consuetudo, vnde remanet in dispositione iuris communis, ar. l. commodissimè, de lib. & posth. cum si. tanquam sentiat Corne. non solūm hos qui simul primo loco in lucem sunt editi, sed & alios quoque succedere, nec locum esse iuri primogenituræ.

¶ Sed scrupus quispiā oriri posset in exectis ex vtero, si statutū aut consuetudo præferens primogenitū his verbis vteretur, vt is quē primū vxor marito pepererit, eam primogenituræ prærogatiuā haberet: propterea q. sunt nonnulli ex textibus, quos supra citauī, qui videntur dicere eam non peperisse, cui mortuæ filius exectus est, præfertim verò tex. in d. l. anniculus. §. vlt. ff. de verb. sig. quem ad hoc bene expendit gl. in d. l. etiam ea mulier, eo. tit. & Ang. Pau. Ca. Alex. Fran. Are. & Ias. in d. l. quod dicitur. ff. de liber. & posth. vbi ex hoc plerique dicunt legatū mulieri factum, si peperisset liberos, non obtinere secto ipsius mulieris vtero. Tu tamen intrepide tene contrarium, per ea quæ late diximus

3 Aliorum opin. de Cæsari appellatone.

Iulius Cæsar non ita natus est.

Iterum de appellatone Cæsarium.

4 Redit ad primcipalem quæstionem.

5 De eadem re.

6 De eadem re.

7 De eadem re.

diximus in repe. l. si vnquā, in verbo, susceperit liberos, nu. 119. quæro item quod si postea. & multis seq. C. de reuo. don. vbi multa in vtranque partem videbis, quæ consulto nolumus repetere.

DECIMANONA QUÆSTIO.

1 D Ecimonono quæro retenta ea opin. quæ in duabus præcedentibus quæstionibus omnes admittit ad regnum: quis cæteros præcedet sefione, nominatione, subscriptione, & id genus cæteris. Neque enim possunt omnes simul præcedere, quin alius alium præcedat. Bald. in d. proœ. ff. §. itaque, col. 2. vers. sed supposito quod ambo, loquens tantum de nominatione, hæc ferme scribit. Respondeo, forte diriment, arg. l. 2. C. quando, & quib. quar. pars, lib. 10. vel sibi inuicem deferant. Sed hoc non potest fieri, dum sunt omnes infantes, & ideo nemo nominabitur prius, vel posterius. Cum ergo agitur de iure pendenti, aut huiusmodi, ius pendet in esse, aut in prælatione. Si quidem pendet quo ad esse, non habet locū iudicium fortis, quia iudicium fortunæ est remotum à ratione: & ideo ratio & intellectus non debet se committere fortunæ, & existentibus sine ratione. Fortuna enim sapissime præfert iniquum æquo, vnde non iudicaret recte, vt not. in l. sed an vtro. §. vlt. ff. de neg. gest. Et describitur fortuna, id est, rerum euentus ex incerto motore procedens. Si verò pendet in prælatione, aut agitur de iure tertij, & non committitur forti, sed iudici. Aut de iure litigatorum, & tunc committitur fortunæ, vbi non potest aliud fieri, vt no. glo. in §. fin. autem ipsi, in verbo, partes suas, Instit. de fatid. tut. Ergo propter impossibilitatem permittitur aliquid factis. In rebus autem certis culpa est se committere fortunæ. Oportet denique intellectum omnia determinare, & quàm paucissima committere fortunæ. l. 2. ff. de cond. & demon. Subditque ex his apparere, si geniti exciso vtero extra di sunt, quo casu per rerū naturā accidit, vt nemo ante fuerit natus, simul vterque succedet, erit vterque dominus regni, & sigillum eorum vocabitur sigillum geminorum, & neuter erit prius vel posterius nominandus: quia qui prius nominatur, maior esse videtur, l. quoties. ff. de vsuf. Verbi gratia diceretur sigillum geminorum de Scala. l. idem erit. ff. de stat. hom. Plurib. ergo simul natis, parem esse conditionem oportet. Hæc Bald. Quem prope ad verbum refert Io. Ana. in rub. de fort. col. vlt. & Barpt. Cep. qui id dicit no. in l. 1. §. idem Iulianus, nu. 10. ff. de ædil. edic.

2 ¶ Ex quibus manifeste apparet, quid agendum sentiant Bal. & Ana. in ordine nominationis, ne alter altero maior aut superior esse videatur. Nam ne illud ignores, ex priori nominatione maior potiorque dignitas arguitur, vt illi ipsi satis innuūt, & aperte voluit gl. in c. bene quidem, in verbo, Mediolanensis 96. di. & in c. sedes apostolica. in 2. glo. & ibi Pan. & Phil. Dec. extra de rescr. & in c. quorundam, in verbo, prædicatorum, de elect. lib. 6. & in c. vlt. in gl. 1. de pactis, eo. lib. 6. ipse Bal. in l. cum quidam, in 3. oppo. ad fi. C. de verb. sign. & in auth. hoc amplius, col. vlt. vers. item no. hic. C. de fideicom. Ang. & Imo. in l. qui soluendo, char. 2. ff. de hæ. instit. Dom. in c. vlt. in prin. col. 1. de offi. deleg. lib. 6. Bened. in rep. c. Ray. in verbo, testamentum, le 2. nu. 28. extra de test. cum si. vt per Phil. Dec. in c. auaritiæ, col. 1. de præb. & confi. 161. pro domino præposito, col. 1. vers. quinto suadet, & seq.

3 ¶ Nempe cum ex huiusmodi priore denominatione arguatur ordo charitatis & maioris dilectionis, vt bene probat d. l. quoties, in prin. ff. de vsuf. & l. hæredes mei. §. peto. ff. ad SC. Treb. & d. l. qui soluendo, le 2. vbi & id no. ipsi Ang. Imo. & recentiores. ff. de hæ. inst. Bald. in d. l. cum quidam, vbi supra. C. de verb. sign. & in l. 1. C. de edic. di. Ad. tol. Ias. in l. qui duos. ff. de leg. 1. Aymo. Crauetra con. 147. col. 1. Et hinc in dubio qui prior ex legatariis nominatus est, is prior eligit, l. si ita legatum, in prin. ibi, Prætor eos quos Titius elegerit, & ibi Pau. Cast. ff. de leg. 1. Dyn. Ray. Nicol. Neapol. Alber. Bal. & Imo. in l. si ita sit scriptum. ff. eo. titu. Dyn. Bar. Ang. Raph. Co. Alex. & alij in d. l. qui duos, eo. quoque tit. Et facit tex. in c. pe. ibi, qui primo instrumento vel literis promotionis est nominatus, de elect. lib. 6. & ibi concordant in gl. & quod tradit Ang. in §. etenim, in Auth. de hæ. & falcid.

4 ¶ Sed vt redeamus ad Bal. Ea cautela, quam ipse tradit in d. §. itaque, fieri non posset in possessionibus & aliis multis. Nos vero nimium prope curiosa obseruatione deprehendimus olim, cum erant simul duo, tres vel etiam quatuor imperatores, vt supra ostendimus in quarta opinione 17. q. nu. 20. sunt qui hanc, & multis sequen. nunc vnum primum, nunc alium sese in suis literis, sanctionibus, & rescriptis nominasse. quasi de industria id fecerint, ne si semper vnus primus fuisset nominatus, veluti aliis superior esse videretur & maior. Hunc enim titulū, Gratianus, Valentinianus, Theodosius, in multis legibus cōperies, in quibus satis erit duas aut tres designasse, videlicet in l. 1. C. de sum. tri. & in l. si quis, de apost. & l. Iudæi. C. de Iudæis. Alibi eo ordine inuerso ita comperies, Theodosius, Valentinianus, Gratianus, videlicet in l. 2. de offi. mag. equi. & in l. 2. de offi. ciu. iud. & in l. nobiliores, de commer. & mercator. & alibi sæpe. Sed & Valentinianū, qui duobus illis titulis medius est, nonnunquam primum comperio hoc ordine, Valentinianus, Theodosius, Gratianus, in l. iusio. C. de Iudæis. Et ita quoque, alio ordine: Valentinianus, Gratianus, Theodosius, in l. 1. C. de offi. magist. mil. & l. ciuitas, de offi. rector. prouin. Et quoniam vna hirundo non facit ver, vt scribit Aristoteles l. 1. mor. & è nostris Bal. in l. iura constitui, in prin. ff. de leg. & alibi dicam latius: ideo & alterum huius rei exemplum subiiciemus: Theodosius, Archadius, Honorius, hic est titulus l. mimæ. C. de epi. audi. Vis videre inuersam hoc ordine, Honorius, Archadius, Theodosius, ita cōperies in l. vlti. de offic. præf. Prætor. & ita quoque Archadius, Honorius, Theodosius in l. 1. de offi. ciu. iud. Multos eiusmodi titulos reperies in nostro C. Neque enim omnes prosequi, consilium est, nec etiam operæ precium.

5 ¶ Ex illis enim satis probatum arbitramur quod diximus, antiquos illos imperatores à quibus leges nostras accepimus, satis suo exemplo docuisse, quid in casu nostræ quæstionis agendum sit, non

Quis autē ex istis duobus præcedet sefione nominatione, & ceteris huiusmodi.

Prior nominatio maiorem dignitatem arguit.

Et maiorem dilectionem.

Prior ex legatariis nominatus prior eligit.

Plures imperatores non semper eundem ordinem seruabant.

Sed alteri alteris alternis

lib.3.Nicol.Mil.in suo repertorio,versic.filius primogenitus,Nicol.Peru.in tract.succes.ab inte.in r parte prin.in 6.specie,scilicet vers.& propterea si est cōsuetudo.& Barb.inter con.Frā.Cur. senioris conf.67.sapienter,col.11.vers.& per hoc cōcludit, & iterum col.14. vers. quia respōdeo quod non potuit.& Phil.Fran.in rub.de test.lib.6.char.antepe.ver.25.prohibentur.& Fel.in c. prudentiā,col.2. vers.amplia secundo quod potest,de offic.deleg.& Iaf.in l.nemo potest,in vtraque lec.col.1.per illū tex.& ibi quoque Fran.Ripa.col.2.vers.ex isto tex.ff.de leg.1.Car.Alex.in c.per venerabilē. §.quod autē,col.31.ver.& not.quod vbi,qui filij sunt leg.& in c.1.col.7.vers.3.deducitur, & iterū col.pen.tit. de feud.march.Mat.Afflic.in c.1.tit.de succes.feud.& in conf.Siciliā inci.vt de successiōibus,ad fi. Chasse.conf.34.super præcedenti,col.3.vers.ad quartum.Iacob.à S. Georg.in l. cum antiquioribus, col.pen.vers. quarto quæro.C.de iur.delib.& D.Cirier.in tract.primogenituræ lib.3.q.3.& D. Moline.in consuet.Paris.tit.1. §.8.gl.3.in 3.q.& Io.Dilectus in arte testandi tit.3.caute.8.nu.10.

6 De eadem re ex lege Mo- saica.

¶ In quam sententiā lex est Moisaica Deut.c.21.in hæc verba, Si habuerit homo vxores duas, vnam dilectam, & aliam odiosam: genueritque ex eis liberos, & fuerit filius odiosæ primogenitus, volueritque substantiam inter filios suos diuidere: non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odiosæ: sed filium odiosæ agnoscat primogenitum, dabitque ei de his quæ habuerit cuncta duplicia. Iste enim est principium liberorum eius: & huic debentur primogenita. Hæc ibi. Quæ & Iosephus ita repetit lib.4.c.6. his verbis, ὁσῶν τινὲς δύο γυναῖκων, καὶ τὸ μὲν ἑτέρας ἐπὶ τῆν σφόδρα καὶ ἑνοία καμένης, ἢ δὲ ἑρωτικῆ καὶ κάλλου, ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν. τὸ δὲ ἑτέρας τυγχάνουσιν ἐν ἐλάττω μοίρα. ἄρ' ὁ παῖς γινόμενος ἐκ τῆς ἀγαπωμένης, νεώτερος ὢν τῆς φύντος ἐκ τῆς ἑτέρας, ἀξιοὶ τυγχάνειν τῆς προεβίου, ὅτι τῆς ἑνοίας τῆς πατρὸς πρὸς τὴν μητέρα, ὥστε λαμβάνειν διπλῶν τῶν μερῶν τῆς πρώτης ὀσίας (τὸ τοῦ γὰρ διατεταμένη ἐν τοῖς νόμοις) καὶ συγκεχωρηθῶ. ἀδικον γὰρ τὸν προεβύτερον τῆς γυναικὸς σερβῆσαι τῆν ὀφειλόμενον αὐτῆς πρὸς τὴν διαβέσαι τῆς πατρὸς, ὅτι ἠτόνα αὐτῆς τὰ τῆς μητρὸς.

7 Quid si ius primogenituræ cōpetit ex dispositione uel priuilegio principis.

¶ Hæc autem maxime procedunt cum ius istud primogenituræ competit ex dispositione vel priuilegio principis. nam cum id ius tunc consequatur primogenitus non à patre aut lege communi, sed ex speciali illa dispositione, vt not. Bartol. in l. vt iurifurandi. §. si liberi. ff. de ope. lib. & Bal. in auth. si quas ruinas, col. 2. & seq. C. de sacrosan. eccle. & videtur probari ex ca. j. cum ibi no. per Bald. tit. de succes. feudi, cū concord. alibi à me collectis. Sequitur ipsum primogenitū cum primū in lucē prodit, id ius cōsequi & habitu, & spe firma & inuariabil, quæ per patrem, aut aliū tolli non possit, cum transierit in contra. c. j. de prob. Io. And. in c. significasti, de for. cōpet. Hæc Pan. qui & alia adducit, conf. 85. in præfenti, col. j. lib. j. quem sequitur Mol. in consuet. Paris. tit. j. §. 85. gl. 3. in 2. q. in fi.

8 An pater possit feminas uocare ad successionem, statuto eas repellente. Ex alijs scriptoribus.

¶ Et facit quod à multis dicitur, quod si statuto vocantur masculi ad successionem repulsi foemini, non potest pater facere, vt filia ipsæ succedat in præiudicium masculorum. Ita enim Bal. Raph. Fulg. & Pau. de Cast. in l. vlt. C. de pact. nam cum id ius, inquirunt, quæ situm sit filii ex statuto, non potest pater illis id tollere, per l. vlt. ff. eo. tit. Tamen si Barto. & Ang. in d. l. vlt. C. de pact. contrarium voluerunt. Sed tu de ea re vide omnino Iaf. lib. i. col. 5. vers. aduerte in quantum.

10 De eadem re. An pater possit priuare primogenitum ex causa ingratitudinis Quid in regno Francie.

¶ Sed quod ad nostram primogenituram priuatim pertinet, tradit Iustinus lib. 16. quod cum Ptolemæus primus eius nominis Rex Aegypti regnum tradidisset minimo natu ex filiis, eius rei populo rationem reddidisse. Cuius non minor fauor in accipiendo, quàm patris in tradendo fuit. Ex quo facile intelligitur non id sine ratione quadam probabili egisse. Idem lib. 39. refert quod cum Cleopatra ad regnum adscisceret Alexandrum minorem natu filium (Ptolemæus enim cognomento Physcon id ei liberum suo testamento fecerat, vt alterum filiorum possit deligere.) Non tamen id populus passus est. quin eam compulsi Ptolemæum maiorem natu deligere. Cuius etiam rei meminit Pausanias lib. j. & nos quoque alibi diximus in præfatione.

11 Quid si primogenitus non est idoneus moderando principatu.

¶ Ex his igitur quæ dicta sunt potes intelligere, patrē ex causa ingratitudinis posse priuare primogenitum eo iure primogenituræ, vt sentiunt magna pars eorum, quos supra citauimus. & præterea voluit D. Bened. in repe. c. Ray. in verbo, in eodem testamento relinquens, le j. nu. 207. & seq. de test. vbi hoc dicit ita fuisse iudicatum in Parlamento Tholosæ, die vlt. Martij, anno Domini 1506. ante Pascha, in causa successionis domus de monte Bordona. Subdit tamen nu. 209. quod primogenitus Franciæ etiam ex causa ingratitudinis non potest regno priuari, quod tamen relinquat considerandum, nec immerito. Tu tamen hic vide D. Cirier. in suo tract. primogenituræ, lib. 3. q. 6. & D. Mol. in Consuet. Paris. tit. j. §. 7. gl. 3. in 3. q.

¶ Nec omittendum hoc loco est quod scribit Bal. in auth. hoc amplius. col. 2. ver. quæro an filij Regis. C. de fideicō. quod si primogenitus non est idoneus moderando principatu, potest pater illi secundogenitū antepone, quia huiusmodi consuetudo præferens primogenitum nō debet interpretari contra commodū regni, per l. quod fauore. ff. de legib. Et ad hoc quoque adducit exemplū Regis Dauid, qui Salomonem omnium liberorum nouissimum, omnibus tamen anteposuit, vt scribitur 3. Reg. j. c. Et hoc sequitur Mart. Laud. in tract. de principibus, vers. 22. consuetudo regni, & Franc. Are. in l. ex duobus, col. 2. ff. de vulg. & pup. vbi hoc dicit no. & Fel. in d. c. prudentiam, col. 2. de offic. deleg. Car. Alex. in c. vlt. col. vlt. tit. epi. vel ab. Iaf. & Fran. Ripa. in d. l. nemo potest, ille col. j. hic 2. Gaspar Valascus, vir non mediocris doctrinæ, in rep. l. imperium, col. 24. ver. & Reges dicuntur, & iterum col. 84. ver. circa secundā conclusionem. ff. de iurisd. om. iud. Ant. Corf. in tract. de potest. & excel. Reg. quæst. 10. & Rochus Curtius in rep. c. vlt. char. 22. vers. sexta conclusio, & iterum char. 28. in 9. q. prin. de cōsuet. Io. Lup. in rep. c. per vlt. §. 26. col. 3. de don. inter vir. & vxo. Zazius in epitome feudorum

feudorum parte 8. char. 10. vers. tu autem ad singulare, vbi ita dicit consuluisse. Matth. Afflic. in c. omnes filij, col. j. vers. item fallit nisi primogenitus, tit. si de feud. sue. contr. inter do. & ag.

12 ¶ Ex his patet quod pater non potest priuare filium suum iure primogenituræ, nisi ex causa, ex qua posset eum ex hæredare. Et nisi etiam non esset idoneus administrando regno. An autem possit priuari regno vel legitima ex quacunque erga patrem inobedientia, vt ita loquar, id est, si quantlibet voluntatem patris non adimpleuerit, non est præsentis tractationis: cum ea res non magis respiciat ius primogenituræ, quàm legitimam, aut aliud quoduis hæreditarium. Tamen si quis de ea re scire velit, legat Host. Io. And. Ant. Car. Flor. Imo. Pan. & Barb. in c. si hæredes, de test. Iac. Bel. in §. & hæc quidem, col. 2. & 3. & ibi quoque alios in authen. de hæc. & falc. Old. d. conf. 94. ek gant. col. 5. vers. vlt. sic probatur. Bald. in d. auth. hoc amplius, col. 2. & ibi quoque Sal. in §. q. Paul. Cast. col. 3. C. de fideicom. eundem Bald. in proce. Decret. col. 3. vers. an Rex qui non seruat. Flor. in l. si feruus. ff. ad leg. Aquil. & Mart. Laud. in d. tract. primogenituræ, col. 7. in paruis, vers. quæro an propter inobedientiam, & Alex. conf. 38. opportune, col. 8. vers. quo ad aliud, lib. j. & nouissime Ant. Corf. in d. tract. de potest. & excel. Reg. q. 71. & Iac. à S. Georg. in l. cum antiquioribus, col. vlt. in 9. q. C. de iure deliber. vbi videbis, an saltem primogenitus ita priuatus possit retinere legitimam.

Quid si incæbediens patri fuerit.

An primogenitus priuatus retineat legitimam.

Quid si claudus sit.

Medon Athenarū rex claudus. Neptunus.

13 ¶ Illud tamen interea dixerim, si primogenitus forte claudus sit, licet ob id satis sanus non sit. item claudus. ff. de edil. edict. non esse tamen satis idoneam causam vt priuetur regno, & ei secundogenitus præferatur, vel ex antiquis Græcorum historiis, quæ perhibent post Codri Athenarum Regis mortem, Medontem & Neleum inter illius liberos natu maiores, de paterni regni successione in contentionem venisse. Cūque res eò procederet, vt ad manus veniretur, nullōque modo Neleus qui natu minor erat, cedere se claudo fratri pāssim iactaret (erat enim Medon altero crure decurtatus) communi omnium consensu placuit Apollinem consultum iri. Interrogata igitur Pitho, Medonti regnum iussu Dei libere demandauit. quod cum alij, tum Pausanias lib. 7. qui de Achaicis tradit. Neptuno quoque quamuis claudus utroque crure non ademptum est regnum maris, quod ei forte obtigit. vt diximus supra in j. op. 17. q. nu. 3. sed & hoc.

Androclidas.

Lacones duo.

Agesilaus magnus claudus.

Amaurus, Baccheus.

Horatius Cocleus.

Titus Quintus.

Gizericus.

Tyrteus.

Quid si cæcus.

Homerus cæcus.

Et Xenocritus Lydius.

Et Didymus.

Quid si bisque sit monoculus.

Philippus Macedo monoculus.

Et Hannibal.

14 ¶ Sed & hoc obseruatum videmus, id vitium nō expellere à successione feudi. c. j. tit. an mut. vel imperfect. Neque à bellandi vsu & arte. Nam cum Androclidas Lacon crure mutilatus inter bellatores seipsum locasset, & nonnulli eum prohiberent, quia crure mutilatus erat. Atqui non fugientem (inquit) sed manentem oportet cum hostibus ex opposito instructis pugnare, vt tradit Plutarchus in apophthegmatis Laconicis, qui & ipse in aliis locis eiusdem operis, scilicet in Agesilao, scribit quod cum quidam admiraretur Laconem quem ipse non nominat, claudum ad bellum exeuntem, ac equum quæreret, An ignoras, inquit, non fugientibus, sed permanentibus in bello opus esse? Sed & in alio item loco, Lacon (ait) claudus ad bellum egressus, cum à quibusdam irrideretur. Non est opus (inquit) fugientibus, sed manentibus, ordinemque seruantibus. Vnum ex illis puto fuisse, qui apud Valerium lib. 3. c. 7. increpatus à quodam quod in aciem claudus descenderet: pugnare, non fugere propositum sibi esse respondit. Cæterum Agesilaum illum magnum Lacedæmoniorū Regem claudum fuisse scribit Plutarchus, & Probus Aemilius, vterque in vita illius & Iustinus lib. 6. & Paulus Orosius lib. 3. c. 2. Nam Lacedæmonij (inquit) in difficillimo rerum statu maluerunt sibi Regem claudicare, quàm regnum. Sed & Amaurum utroque pede claudicantem in Tenedo regnasse tradit Heraclides in rerum publicarum descriptione. qui & inibi quoque scribit Bacchæum certum claudum Corinthi, quæ Ephya dicebatur, regnasse. Sed & Horatium Coclem bellatorem eximium claudū fuisse tradit Plutar. in Publicola: Titum quoque Quintium Ro. Imper. laudatissimum claudum fuisse ex vulnere tradit Linius lib. 7. ab vrbe condita: Et Gizericum Vandalorum regem laudatissimum equi casu prodit Lornandes in lib. rerum Geticarum: Et Tyrteum Lacedæmoniorum Ducē & Poētā celeberrimū claudum fuisse tradit Iusti. lib. 3. & perique omnes. Supra autem in præfatione nu. 6. præterea, locuti sumus de Colomano Vngarorum rege claudus.

15 ¶ Ex d. quoque c. j. tit. an mutus vel Imper. nec cæcus à successione feudi repellatur, vt proinde quoque dici forte possit, nec eum à iure primogenituræ etiam in regno deturbandum esse. fuerunt enim multi cæci etiā à natiuitate, aut non multo post excellenti ingenio. Nam talem Homerū fuisse perhibent, ob idque ita vocatum, cum apud Cumæos & Iones Homerus cæcus dicitur, vt recensent Herodotus & Plutarchus in vita illius. Et Xenocritum quoque Lydium & ipsuū poētā eximium, Heraclides in Politicis. Et Didymum Alexandrinū doctissimū doctissimi Hieronymi magistrum, qui post quintum suæ natiuitatis annum luminibus orbatus est, vt tradit ipse Hieronymus in Chronicis: in Ecclesiasticis autem scriptoribus tradit à parua ætate captum oculis fuisse.

16 ¶ Sed quod intrepide dixerim luscum siue monoculum vel vnoculum, aut vt Græci vocant, μονόφθαλμον, & ἐτερόφθαλμον, ad id esse admittendū: nec ei id vitium obesse, quominus regnum moderari & in pace & in bello possit. Legimus enim multos id vitij vel natura vel casu affectos fuisse optimos bellatores, regnorumque ac rerū publicarū administratores prudentissimos. Quis enim Philippum illum Alexandri magni patrē ἐτερόφθαλμον fuisse, cui scilicet Methonem oppugnanti Alter sagitta alterum oculum effodit, apud Diodorum Siculum, lib. 16. c. 8. Calisthenem lib. 3. rerum Macedonicarum, Plin. lib. 7. ca. 37. Plutarchum in Sertorio, & in Parallels, ca. 15. & Iustinum lib. 7. in fi. Solinium cap. 13. Et illum Horatium Coclem, de quo nuper locuti sumus in illis ipsis Parallels, c. 16. & in vita Publicolæ, vbi & illi hinc Coclis cognomentum inditum fuisse scribit. Hannibalem quoque

quoque illum ex Liuiio 3. dec. lib. 2. & Plutarcho in vita illius, & cæteris omnibus. Ex quo illud Iuuenalis de illo loquentis, Sat. 10.

Cum Getula ducem portaret bellua luscum. Antigonum item Philippi filium, vnde Cyclops appellatus est, teste Aeliano de varia historia, lib. 12. & Plutarcho in vita Sertorij, & in vita Alexandri, vbi dicit illum fuisse bellatorem clarissimum. Quin & ipse Aelianus eiusdem ope. lib. 13. atque etiam Pausanias lib. 3. tradunt Lycurgo Lacedæmonio erutum fuisse oculum ab Alcandro ex insidiis iactu lapidis, aut, vt alij dicunt, ictu baculi, de quo & Plutarchus in vita illius. Sertorium virum bellacissimum fuisse ipse Plut. in vita illius ait. vbi hinc sumpta occasione, inter alios plurimos eiusdem fati, vt supra diximus, enumerat Candacem illam virilem Aethiopum Reginam celebratissimam, Strabo, lib. 17.

Et Antigonus. Lycurgus. Sertorius. Candace.

17 Perfarum lex.

¶ Quamquam (nec illud præmittam) scio apud Persas ex lege fas minimè fuisse monophthalmon regem constituere. Ob eamq; causam Cosroem Cabadis regis filium minorem natu in successione regni Perfarum fuisse prælatum Bazi, qui & Lamas vocabatur, natu maiori quod hic altero oculo captus esset, vt prodit Procopius lib. j. de bello Persico, non semel, iterumque lib. 2. Quamuis aliàs ex lege ipsorum Perfarum primogenitus regis filius in regno, cæteris postpositis, succederet, vt docuimus supra in præfat. nu. 29. incip. sed & apud Persas. Sed quod magis mirandum est, è diuerso apud Nigroas rex vnum tantum oculum in fronte habebat, vt scribit Plin. lib. 6. c. 30.

Nigroarū rex monoculus.

18 Reddit ad superiora.

¶ Nec tamen hinc prius discedemus, quàm huc adduxerimus duo D. Chrysofomi loca ad id pertinentia, quod supra ex aliis diximus de Esau & Iacob, & cæteris similibus. Is igitur in Genesim Homilia 20. declarans quare c. 4. eius operis Seth tantum in genealogia inscribitur, non etiã Cain, qui erat primogenitus. Ex hoc enim (ait) posthac beatus Propheta, & genealogia memoriã Seth facturus est, reiecta memoria Cain. Nam quia primatum sibi à natura datum, id est, primogenituræ dignitatem suæ voluntatis malitia dehonestarat, & ipse & qui ex eo nati sunt, catalogo eiciuntur. Seth vero quod sibi natura negatum erat, id mentis dexteritate consequitur, nempe in se transferens primogenituræ ius. Rursus in idem opus Homilia 50. loquens de Esau & Iacob, Ecce (inquit) nunc hic inuersus est ordo, & primogenituræ dignitas transit ad eum, qui virtute animi præfulgebat.

19 An autem frater fratrē hoc iure priuare possit.

¶ Et illud quoque, quod licet pater possit filium priuare iure primogenituræ ex causa, vt diximus: frater tamen fratrem priuare non potest, etiam si aduersus illum iniuste bellum mouerit, vt aperte colligitur ex c. licet, iuncta gl. in verbo, si dictus rex, extra, de voto. vbi hoc nuncupatim annotauit Pet. Anc. in II. eodémque vlt. not.

VICESIMASECVNDA QVAESTIO.

1 An princeps possit concedere patri, ut ius primogenituræ inter filios diuidat.

Sed vicesimosecundo quæro, an saltem id possit princeps concedere patri habenti plures filios, vt ipse possit inter omnes filios bona diuidere, quæ vel ex consuetudine, vel statuto omnino ad primogenitum pertinent, non consentiente ipso primogenito? de qua re expressim loquens Lucas Pen. in l. pen. col. 2. C. de Decur. lib. 10. dicit hoc posse principem, cum id non sit statuere super iure iam delato primogenito, sed deferendo. Nullum enim ius habet primogenitus in bonis patris, nisi sola spe, & nihil aliud dicit. Tu autem ex hac Luca dec. aperte potes cognoscere, illum velle principem posse ius primogenituræ tollere, antequam sit primogenito delatum per mortem patris, postea autem non possit.

2 De eadem re.

¶ Quantum ad primum, potest videri esse verum, cum possit princeps (de eo intelligo qui ius habet condendæ legis) circa successiones futuras disponere, cum & statutum & consuetudo id possint per tex. in c. j. §. hoc quoque, & ibi Bald. Alua. & Alex. Card. tit. de his qui feud. dar. pos. Nec enim huiusmodi ius primogenituræ ita est ex lege diuina, quin possit tolli per leges principum, vt de præceptis iudicialibus legis Mosaicæ dicunt Imo. & Ro. expressè loquentes de iure primogenituræ, in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obli. cum aliis multis concor. à me coll. etis in tract. Retractuū, tit. j. in præfat. num. 8. & horum quidem. Alioquin enim non valerent leges quæ disponunt seruari æqualitatem inter liberos, nulla sexus aut ætatis differentia, vt latè supra demonstraui. Ego tamen multum dubitarem, si primogenitus iam natus esset, propter ea quæ dicam inferius in 40. q.

3 De eadem re. Dominus feudi non potest præiudicare primogenito.

¶ Secundum autem haud dubiè verum est, cum non possit princeps sine causa quempiam iure suo priuare, vt not. in l. quoties, & l. vlt. C. si contra ius vel vtil. publi. cum si. Ex quo etiam potes intelligere re dominum feudi admittendo ad fidelitatem secundogenitum, non præiudicare primogenito, qui ex consuetudine regni succedit in feudo, vt expressè voluit Alb. post Dy. in l. inter quos, §. alieno. ff. de dam. infe. Ad quod bene facit c. j. tit. de feud. dat. in vicem leg. cõmis. & c. j. tit. qui succed. tene. c. si.

4 Princeps aut papa, vel superior an & quòdo possit regē priuare regno.

¶ Aliàs autem an & quando princeps, Papa, aut superior possit aliquem priuare regno, vide per gl. Inno. Zenze. Ioan. And. & Domi. in d. c. grandi, de sup. negli. prælat. Bal. in proæmio ff. col. 2. & in l. non ambigitur, col. j. ff. de legib. Albert. in suo fertili indice, in verbo, Papa, & in l. bene à Zenone, col. 4. C. de quadri. præscript. & Panor. in c. intellecto, col. 2. ver. de consuetudine, de iure iu. & Ant. Corfe. in d. tract. de potesta. & excel. reg. q. 43.

VICESIMATERTIA QVAESTIO.

1 An demens succedet in regno si pater eum non abdicarit.

Vicesimotertio quæro, an in casu Bald. in d. auth. hoc ampliùs, de quo diximus supra in 21. q. nu. II. cum scilicet primogenitus non est idoneus, quia fortè demens est, vel furiosus, saltem succedet ipse primogenitus in regno, si pater eum expressè non abdicauerit. De qua re idem Bald. in l. omnes populi, col. 9. ver. est ergo aliud exemplum. ff. de iust. & iu. dicit quòd statutum, quo cauetur primoge

primogenitum succedere, intelligitur si sit habilis, quia beneficia legum capacibus scripta sunt, non incapacibus, arg. l. Lucius. §. Lucius Titius. ff. de leg. 2. Sequitur Corne. consi. 42. videtur prima facie, col. 5. verfi. & propterea, lib. 4. & Bapt. Seuer. in repe. l. omnes populi, char. 57. in paruis, col. 4. Et idem quoque videtur voluisse ipse Bal. in c. cum in magistrum, ante fi. de elec. dum dicit, succedit alius capax. & sequitur Cardi. Alex. in c. j. col. 2. tit. de feud. marchia. Et idem voluit nullo illorum citato, Zasius in tract. feud. parte 8. in 3. principali cap. ver. tu autem, per l. vt gradatim. ff. de mun. & hon. & Moli. in consuet. Paris. tit. j. §. 8. gl. j. in 3. q.

De eadem re. Quid si ex accidenti effectus est demens.

¶ At idem Bal. in c. j. in fin. prin. ver. quarto consuetudo dicitur, tit. de succed. feud. dicit quòd si vitium est naturale & perpetuū, non succedet ipse primogenitus, sed secundogenitus, quia cõsuetudo regnū deferens primogenito debet intelligi de eo, qui nascitur habilis. Si verò ex accidenti effectus est demens, tunc succedet, & ei dabitur curator qui regnum administrabit, quia iam in persona illius radicatum est, vt ipse loquitur, ius regis potestatis, per c. grandi, de sup. negli. prælat. lib. 6. & no. Archi. in §. item obiicitur. 2. q. 7. & per Io. And. in c. cum inter vniuersas, de elect. in nouella. vbi dicit quòd si Rex sit paruulus, ipse per tutorem regnum administrabit, de quo nos latius dicemus infra in 40. q. in 38. ratione pro patruo.

De eadem re.

¶ Hoc dictum Bald. sequitur Mart. Laud. ibi, qui hoc reputat fing. & Aluar. in c. mutus, col. vlt. ver. quæro quid sit statutum. & ibi quoque Card. Ale. etiam col. vlt. tit. epif. vel abb. idem Mart. Laud. in d. tracta. de primogenitura, col. pen. verfi. rursus quærendū est, & in tract. de principibus, ver. 371. incip. primogenitus principis. & Fran. Aret. in l. ex duobus, in prin. col. 2. ff. de vulga. & pup. & Cardi. Alex. in c. j. col. 2. tit. de feud. marchia. Soci. consi. 47. facti narratione, in princ. lib. 3. & Anto. Corfet. in d. tract. de pote. & excel. reg. quæst. 10. & Io. Lup. in repe. c. per vestras. §. 26. colum. 3. de donat. inter vir. & vxor. & Iac. à Sancto Georg. in tract. feu. col. 3. ver. sed quid si primogenitus, & Fran. Ripa. in l. nemo potest, col. 2. verfi. item adde. ff. de lega. j.

Imperfectus vitio naturali non succedit in feudo, secus si accidentali.

¶ Et pro hac Bal. distinctione optimè facit, quod in feudo paterno non succedit mutus, cæcus, aut aliter imperfectus vitio naturali. Secus si vitio tantum accidentali, per text. in ca. j. & ibi Pe. Cerne. Bald. Alua. & Card. Ale. tit. an mutus, surdus, vel ali. imp. Nec id videri debet cuiquam iniquū, quòd quis plus incommodi recipiat ex vitio naturali, quòd nemini imputandum est; quàm ex vitio accidentali, iuxta tex. in l. maximum vitium C. de lib. præ. Nā huius rei potest reddi bona ratio, vt colligitur ex dictis Bald. in d. c. j. colum. vlt. & apertius declarant Aluar. & Card. quia quando quis à natura nascitur imperfectus, res in ipsius persona deuenit ad casum, in quo non potuit vnquam conseruari in statu suo, propterea que vitiat, per l. generaliter, & l. Vranus. ff. de fideiuf. At quando est imperfectus ex accidenti, habuit originem fundamenti, & in persona patris, & in sua, vnde fortius est quòd duabus radicibus innititur, quàm quòd vna tantum, per auth. itaque. C. com. de suc. & in §. j. tit. de constan. & vte. fr. Id quòd etiam annotauit idem Aluar. in d. c. mutus, tit. epif. vel abb.

An autem id procedat in aliis rebus priuatis.

¶ Sed hoc duobus modis intelligendum est, primò vt procedat in regno & regalibus dignitatibus, aut etiam feudalibus, in quibus etiam solùm ij ferè loquuntur, quos citauimus. Non etiam in cæteris rebus priuatis, in quibus furiosi, mente capti, & dementes, & quocūque vitio animi aut corporis laborantes, modò non sint monstrosi, non minùs succedunt quàm cæteri, per l. j. & 2. ff. de bon. pos. infan. furi. mut. cæc. compet. & l. vlt. §. tali. C. de cura. furi. & l. humanitatis. & ibi Ang. C. de impub. & ali. subfti. & in §. sui autem, Inst. de hæc. quæ ab intest. defe. cum si. Ex quo sequitur & ius primogenituræ in iis ipsis rebus, furiosis, & cæteris id genus cõpetere, quoniam & primogenitura quoque competit iure successorio, vt dicit Oldr. consi. 94. eleganter, & dicam postea latius in 35. q.

Quid in regnis non feudalibus.

¶ Quin D. Ioan. Igneus in q. ab eo disputata, an Rex Franciæ recognoscat superiorem, col. 28. tenet illud solùm habere locum in rebus feudalibus, & non in aliis, etiam si regna sint, quia ea debentur ratione agnationis. Ideòque propter furorem auferri non debent, sed dabitur coadiutor, secundum glo. in c. alius, in verbo, inutilis. 15. q. 6. per c. quamuis, & c. petisti. 7. q. 1. quæ non multum faciunt ad id quòd nititur probare Igneus, quia ibi furor & corporis imbecillitas post dignitatem iam adèptam superuenerunt, à quo ideò propter id priuari non debent, licet ab initio impedirent, vt in simili no. in l. cæcus. ff. de iudi. cum si.

De eadem re.

¶ Veruntamen Ias. in d. l. nemo potest, in j. lect. col. j. ff. de lega. j. eandem sententiam sequitur, vt primogenitus demens, aut aliàs insufficiens succedat in regno, si aliter pater non disposuerit, tamen debet ei dari curator, per c. grandi, de sup. negli. prælat. lib. 6. Sed & sunt qui simpliciter tenent furiosos succedere in regno, ducatu, comitatu, & similibus, sed eis dandos curatores, per d. c. grandi, & l. j. C. de tut. vel cura. illu. vel clarif. perso. Ita enim nuncupatim voluit Ang. in l. cum Prætor. §. non autè, col. j. ver. & quòd hæc litera. ff. de iudic. Et hoc obseruatum apud Lacedæmonios refert Herodotus in Terpsichore. Nam cum Alexandrides Lacedæmoniorum Rex duos liberos reliquisset Cleomenem primogenitum quidem illum, sed mentis inopè, & Doriam iuniorem, qui virtute omnibus æqualibus præstabat. Illi Cleomenem in regno Dorico anteposuerunt, ex lege quæ primogenitos præfert in regno, sicuti etiam supra recensimus in præfatione, nu. 23. Græci item.

Ex antiqua historia.

¶ Atque Soci. d. consi. 47. facti narratione, in i. dubio, libr. 3. tenuit primogenitum furiosum aut dementem, ne in priuatis quidem bonis & non feudalibus obtinere ius primogenituræ, tribus potissimū rationibus, primò, quia olim primogeniti plures prærogatiuas habebant, quarū adhuc aliquæ eis comperunt, scilicet quòd in festis præ aliis offerant, & sedeant ad dexteram patris, & quædam

Iterum de priuatis rebus ex Soci.

similia : quæ quidem in ira furioso & dementi adaptari non possunt. Nec verisimile est quod constituens ius primogenituræ ea voluerit concedere huiusmodi carentibus vsu rationis. Et propterea succedit ratio, quam Bald. in regnis tradit. Et si Bald. ipse de hoc fuisset interrogatus, ita respondisset. Ideoque ita habendum, ac si id quoque dixisset, per not. in l. tale pactum. §. vlt. ff. de pact. maximè quia dispositio generalis non includit inhabiles. l. vt gradatim. §. sed si lege. ff. de mu. & ho. & l. in principali. §. vlt. iuncta l. de pupillo. ff. de ope. no. num.

9 De eadem re.

¶ Secunda ratio Soci. hæc est, quia sicut ob id primogenitus in regnis & cæteris huiusmodi dignitatibus solus succedit, ne scilicet principatus diuisione destruat, vt voluit Io. And. post Hosti. in d. c. licet. Id enim facit diuisione, ar. not. in c. maioribus, de præb. & c. ex literis, de pig. & quod not. in l. j. §. ne in plures. ff. de exercit. acti. Ita quoque in alijs bonis patrimonialibus, ne ea item diuisione destruantur, sed ex conseruatione dignitates familiarum cõseruentur, declarat Io. And. post Iac. Are. in addi. Specu. in rub. de succes. ab intest. Dignitas enim familiæ debet seruari in primogenito, secundum not. in c. quàm periculosum. 7. q. 1. & in d. c. licet, de voto. Quod facere non potest primogenitus demens & furiosus.

10 De eadem re. Ius primogenituræ accedit ad naturam feudi.

¶ Tertia ratio, quia huiusmodi primogenitura accedit maxima ex parte ad naturam feudi. Videmus enim quod feudum aliquando defertur ad primogenitum, per not. in c. præterea ducatus, tit. de prohib. feud. al. per Fede. Et sicut pater in feudo paterno & antiquo non potest filio præiudicare, vt c. j. de succes. feud. Ita nec in iure primogenituræ, vt supra dictum est. Ex quo sequitur, quod debet primogenitura iudicari secundum naturam feudi. Sicuti videmus quod donatio causa mortis, quia participat de natura contractus & vltimæ voluntatis, debet iudicari secundum naturam contractus, in eo in quo participat de natura contractus: & secundum naturam vltimæ voluntatis, in eo quo participat de natura vltimæ voluntatis, vt voluerunt Bal. Angel. Imo. & recentiores in l. 2. ff. de le. 1. Ideo cum de natura feudi non succedant furiosi & dementes: ita etiam nõ debent succedere in iure primogenituræ. Et hanc rationem, scilicet primogenituram sapere naturam feudorum, secutus est Paul. Paris. conf. lxxij. ad veram, nu. 74. lib. 4. Et ita residet Soci. in nostra principali quaestione, cum ea tamen limitatione, nisi aliter consuetudo interpretaretur, per l. minimè. ff. de legib. & capi. cum dilectus, de consue. & c. mulier, tit. si de feu. fue. contro.

11 De eadem re contras Soci. Responso ad 1. ratione Soci. Primogeniti equaliter succedentes cum cæteris, habent tamen aliquid præcipuum.

¶ Hæ sunt rationes Soci. Leberide (pace tanti viri dixerim) tenuiores, quibus tamen nititur probare dementem & furiosum in quibusvis rebus etiam priuatis, & vt vocant, allodialibus non obtinere ius primogenituræ. Sed agè videamus quantum habeant virium illæ rationes. Quantum ad primam pertinet: Nonne satis ostendimus huiusmodi mente destitutos nihilò secius suis parçibus succedere, quàm cæteros? Fac igitur nullum esse statutum aut consuetudinem, quæ primogenitis quicquam amplius deferat quàm cæteris. Ideoq; omnes liberi æqualiter de iure communi succedant. Sitque primogenitus demens, is certè virilem portionem in successione parentum accipiet, & ceteri quicquæ ius commune antiquioribus concedit, videlicet instrumentorum depositionem, de quo in l. vlt. ff. de fide instru. & alia à nobis supra latè commemorata. Nulla enim lex est, quæ illis hæc auferat. l. illam. C. de collat. Aut si etiam quis contendat ista non competere furiosis & dementibus: non ex hoc propterea sequitur, quod non succedant parentibus in sua legitima portione, cum leges habemus expressas, vt iam diximus, quod succedunt. Sed illud perspicuum est, ius primogenituræ esse legitimam primogenitorum, ergo & ab ea repelli non debent furiosi, licet eis non competant cætera, quæ primogenitis aliàs competunt.

12 Ad secundam. Reip. interest ne quis re sua male utatur. Nabateorum lex. Abderitarum siue Milesiorum lex.

¶ Secunda quæ ad domus & familiæ cõseruationem respicit, si concluderet, ex ea posset inferri, nec furiosos, nec prodigos, nec infantes succedere parentibus. Nonne enim interest Reipubli. ne quis re sua male utatur. §. sed etiam maior, Inst. de his qui sui vel alie. iur. sunt? Nam vt dicit text. in §. j. in Auth. de defen. ciuit. & in §. j. in Auth. vt omnes obed. iud. prouin. respundet Resp. quando præstat subditis ditioribus. Et alibi, interest Reipublice ciues habere locupletes. §. j. in Auth. vt iud. sine quo sus. Non iniuriã ergo apud Nabateos qui opes suas imminuit, publicè mulctatur: qui verò auget, honore afficitur, vt scribit Strabo lib. 16. Et apud Abderitas siue Milesios vndeunque fuerit Democritus, qui patrimonium consumpserat, sepulchro patrio non dignabatur, vt refert Laertius in Democrito. Propterea Tullius, 2. Offic. Habenda est (inquit) ratio rei familiaris, quam quidem delabi sinere flagitiosum est. Quam sententiam citat ex nostris Panor. in c. ex parte, de consue. & in c. j. de donat. Et apud eundem Tullium lib. 3. Officiorum, Hecaton Rhodius eleganter differit sapientis esse habere rationem rei familiaris. Neque enim solùm nobis diuites esse volumus, sed liberis, propinquis, amicis, maximèque Reipub. Singulorum enim facultates & copie, diuitiæ sunt ciuitatis. Igitur, vt concludam, interest Reip. vt sua cuique domus conseruetur & augeatur. Id autem facere non possunt furiosi, dementes, prodigi, si suo arbitrio relinquuntur. Ergo ex huiusmodi 2. ratione non succedunt, & quidem multò magis, quàm in nostro casu, qui respicit tantum interesse priuatum familiæ, cum iste ad publicum pertineat. Ideo quemadmodum hæc ratio non repellit furiosos à successione: ita etiam nec à iure primogenituræ, quod & iure successorio, vt iam diximus, pertinet. Sed vt obuiam eatur huic non conseruandæ domus periculo, dabitur illis curator, vt iure communi statutum est, & dicemus latè in 40. q. in 38. ratione pro patruo.

13 Ad tertiam.

¶ Tertia quoque ratio Soci. nihil prorsus concludit, imò contrarium potius probat. Nam ius primogenituræ,

genituræ, quantum ad successionem pertinet, nihil cõmune habet cum feudis, quæ regulariter sunt diuidua, & quidem æqualiter diuidenda inter hæredes, per tex. in c. 1. §. item si duo, & ibi omnes, tit. quib. mod. feu. amit. & latissimè diximus supra in 4. q. Ius autem primogenituræ indiuiduum est, & minimè cæteris conferendum, vt dicit Bald. in authen. ex testamento, col. vlt. C. de collar. & alibi, scilicet quæst. 51. & 55. dicam latius. Propterea non immeritò illam Soci. opi. reprehenderunt D. Cirier. in suo tract. primogenituræ, lib. 3. q. 6. & D. Moli. in Consuet. Paris. tit. 1. §. 8. in 2. quæst. Sed iam ad reliqua pergamus.

14 ¶ Intellige igitur secundò primogenitum furiosum à natura nõ succedere in regno, ita procedere, vt si is habeat filium non dementem, is certè succedat loco patris vt nuncupatim & ex facto respondit Bal. conf. 389. consuetudo, col. 2. ver. item pone primogenitum esse furiosum lib. 2. & nulla eius mentione facta Soci. d. conf. 47. col. 4. ver. sed posito quod hoc dici potuisset, lib. 3. per id quod in simili voluit ipse Bald. in rub. tit. an mutus vel imperfect. quod si mutus vel aliter imperfectus habet filium, non aufertur ei feudum, per not. à Cyn. in l. j. C. qui admit. ad bono. pos. & sequuntur Marti. Lauden. in d. rub. Iac. Aluar. & Card. Alex. in c. 1. col. vlt. eo. tit. & ante illos And. Iser. qui tantum dicit procedere in feudo paterno, in c. vlt. tit. epif. vel ab. per no. in c. hoc quoque, tit. de succes. feud. & in c. vlt. tit. quæ fuit pri. cau. benef. amit.

Quid in filio non demente ipse demerit.

15 ¶ Confirmat id Soci. ea ratione, quoniam filius primogeniti mortui præfertur patruo, secundum eam opi. quam ipse tenet, & de qua latissimè postea dicemus in 40. q. Ergo & similiter ipse filius primogeniti adhuc viuens, sed inhabilis ad successionem, quia paria sunt in materia successionum, non esse in rerum natura, vel esse, sed à successione excludi, vt locum faciat filio exclusi. l. 1. §. vlt. ff. de bono. posses. cont. tab. & l. si necem. §. si deportatus. ff. de bonis libe. vbi si deportatus sit filius, ideo inhabilis ad successionem, nepos admitti debet ad bonorum possessionem: nec ei impedimento esse filium ipsius nepotis patroni, quia is mortui loco habetur.

De eadem re. Paria non esse & esse sed excludi.

16 ¶ Imò verò fortius in hoc casu nostro, vt ipse Soci. subdit, filius primogeniti admittitur, ac si primogenitus ipse non esset in rerum natura: quoniam licet aliàs furiosus & demens sit inhabilis ad successionem iuris, vt in hæreditate extranei, vt habetur in l. vlt. §. tali. C. de curat. furio. Tamen quando debet alij restituere, est habilis ad eam successionem, vt dicit Bar. in l. j. post medium. ff. de bon. poss. infanti, furi. mut. surd. cæco, compe. per l. cum hæres instituta, vbi late Alex. ff. ad SC. Treb. Sed in d. nostro casu ex dispositione statuti vel consuetudinis, vel alterius dispositionis constituentis primogenituram, siue vt ipse loquitur, maioricatum, pater tenetur restituere filio suo primogenito. Ideo satis dicitur habilis ad succedendum, non vt retineat, sed restituat filio. Ita vt interim non possit aliter disponere, iuxta not. in d. c. licet, & alibi diximus.

De eadem re. Inhabilis est habilis cum alij debet restituere.

17 ¶ Et si dicatur, vt redeam ad Soci. quod non tenetur primogenitus restituere, donec viuat: verum est quando est habilis, secus si non sit habilis. Nam etiam ille qui tenetur post mortem restituere, si dum viuat efficiatur inhabilis, tenetur statim restituere, vt patet ex his quæ not. Io. And. post Ricar. Malum. in rub. de secund. nupt. Cuius dicta referunt & sequuntur Paul. Cast. & Modest. in l. 3. C. de inst. & substi. sub condi. fac.

De eadem re. Qui post mortem tenetur restituere, statim id facere tenetur si sit inhabilis.

18 ¶ Quanquam contra hoc videtur facere tex. in l. diuo Marco. C. de q. vbi priuilegium parentum in eo casu transit vsque ad pronepotes, nisi is qui in priori gradu est, infamia aspergatur. Nam tunc nec is, nec sequentes gaudent eo priuilegio: quasi impedimentum patris obstat filio. Absurdum enim est plus iuris habere hæredem, quàm eum cuius hæres est. l. aliud est. §. absurdum. ff. de reg. iur. Et non debeo melioris conditionis esse, quàm is à quo ius in me transit. l. in omnibus. §. non debeo, eo. ti. Et quod alicui obstat, successoribus eius etiam obstat. l. quod ipsis, e. tit. cum alijs multis concor. à me collectis in tracta. Retractuum, tit. 1. §. 1. gl. 9. in verbo, u lignagio. nu. 47. verum quærimus, & 2. seq. q.

Contra supra dicta. Infamia tollit priuilegium non tantum infantis sed & successorum. Responso. Si patri aliquid quaeratur per filium.

19 ¶ Sed hoc tum demum verum est, vt videlicet impedimentum patris obstat filio, quando patri inhabili per filium aliquid quaeretur, secus si patri nihil quaeratur, per l. diui fratres, & ibi plenè no. ff. de iur. pat. & l. quaeritur. ff. de bon. lib. Et ita hoc argumentum in isto etiam casu soluit Ioan. And. in addi. Spec. in rub. de feud. col. pen. versic. quod vltimò, & ante illum Io. Laud. apud Oldr. conf. 224. incip. istæ sunt allegationes, col. 9. Ex quo facilè colligitur istos fuisse in hæc, quam diximus, sententia.

Patri inhabilitas superueniens non nocet filio iam nato.

20 ¶ Sed & illud quoque dici potest, quod inhabilitas patris non nocet filio iam natis, maximè quantum ad iura naturæ pertinet, per l. emancipatum. §. vlt. ff. de Sena. & l. 3. ff. de interd. & releg. & l. 2. C. de lib. & eorum li. Postea autem patris nocet, per d. l. diuo Marco. & ita quoque soluit Card. Alex. loquens nuncupatim in casu nostræ q. in c. j. in solutione primi arg. tit. de feud. Marchiæ. Tamen contrarium simpliciter voluit Lucas Penna. in l. j. col. 5. C. de priuil. eo. qui in sac. pal. mil. vbi dicit quod si pater primogenitus est inhabilis, filius quoque eius repellitur, quod vtrique falsum est. Et vide quæ dixi in tractatu nobilitatis. c. 24. nu. 4. & iterum c. 35. per totum.

21 ¶ Sed illud hic sciendum, an si primogenitus succedere non possit ob dementiam aut aliam inhabilitatem, possit princeps ei gratiam facere, vt succedat in præiudicium secundogeniti. Hanc quaestionem posuit Matth. Afflic. in c. mutus, col. 2. ver. iuxta hoc quæro an mutus vel aliàs, & dicit non posse, quia princeps non intendit tertio præiudicare, cui quaesitum est patre mortuo, & fratre primogenito existente inhabili. paria enim esse filium primogenitum non esse, aut esse inhabilem. l. j. §. quibus. ff. quod cuiusque vni. & per alia quæ ipse citat.

22 ¶ Sed & idem ibi continuò quaerit, quid si viuente patre dominus fecit gratiam filio primogenito

muto à natura & propterea inhabili, de feudo paterno, an post mortem patris hæc gratia præiudicabit secundogenito: In quo distinguit, an feudum sit nouum, & id potest consentiente patre. ac eo non consentiente non potest, nisi pater ipse postea eum cognoscat, vt primogenitum sibi successurum. An verò feudum sit antiquum, & tunc nullo modo potest per ea quæ no. in c. j. in fi. tit. quem admo. feud. ad fil. fr. perti. Quod intelligit vt ibi per eum videre licet.

23 ¶ Denique ipse Matth. in eo. illo c. col. vlt. nu. 31. dicit, quòd si iste inhabilis non habeat vnde possit viuere, & feudum sit magnum, debet ei tantum dare ex fructibus feudi paterni, in quo alius succedit, vt possit sustentari, per tex. in §. vlt. tit. epi. vel ab. & l. extraneo. ff. de vent. in poss. mitt. & l. quæ legatorum. ff. vt in posse. lega. & §. j. in Auth. de incest. nup. cum sim. allegatis à Jac. Ard. in summa de success. feud. §. mutus. nec pro talibus alimentis tenebitur seruire, vt idem Jac. dicit arg. l. si quis in graui. §. subuenitur, & §. ignoscetur. ff. de SC. Silla.

VICESIMA QVARTA QVÆSTIO.

Vicesimoquarto quæro, Quid si primogenitus nõ vult fratres excludere, aut aliter accipere prærogatiuam ei à statuto vel consuetudine delatam, sed vult eos æqualiter admittere ad successionem, & sic renuntiare beneficio statuti vel consuetudinis. Creditores verò eius negant id eum posse facere in præiudicium eorum. Et certè si primogenitus vellet omnino repudiare patris successionem, res non est dubia, quin scilicet id posset facere, per l. qui autem, in princip. ff. quæ in frau. credit. & l. non fraudantur. ff. de reg. iur. Verum hic vult succedere, sed tantum æqualiter cum suis fratribus, sine prærogatiua primogenituræ. quod videtur non posse facere, cum iudicium legis vel statuti non possit diuidere, sicuti nec testatoris, l. j. ff. de acquir. hæc.

¶ Contra item videtur ex sententia Io. And. in c. licet, col. 2. vers. sed nunquid pater, de voto, vbi dicit expressè quòd primogenitus potest esse contentus, si velit, minori portione, quàm quæ illi à statuto vel consuetudine defertur. Et ex eo, quod in simili casu, videlicet in statuto deferente successionem masculis exclusis fœminis, vt illi possint masculi renuntiare, & sorores ad successionem admittere, probabilius videri dicit Bal. in l. maximum vitium, col. 4. vers. sed pone quòd frater. C. de libe. præteri. His potissimum rationibus, quòd res de facili reuertitur ad ius commune, l. si vnus. §. pactus ne peteret. ver. quod in specie. ff. de pact. Et quòd hic potest renuntiare iuri municipalit pro se introducto, arg. §. sed his permittit Prætor, Instit. de hæc. quali. & dif. Et sequitur Alex. in l. patrem. ff. quæ in fraud. cred. & conf. 12. viso processu, col. 2. vers. 5. quia statutum, lib. 1. & Barb. in c. si diligenti, col. 15. num. 64. & adduco vltèrius, de for. comper. & conf. 12. scribitur apud prophetam, col. 2. lib. 1. vbi id dicit elegans, & conf. 42. illud in medium afferam, col. pen. eo. lib. j. vbi id dicit pulchrum, & con. 66. illud in medium referam, col. 4. vers. & si quispiam dixerit, lib. 3. & conf. 70. cuius est idem initium, col. 3. vers. 6. est ponderandum, & col. 8. vers. nec etiam obstat, eo. li. 3. & Soci. conf. 14. viso testamento domine, col. 2. vers. confirmatur hoc, lib. 1. & conf. 153. pulchra, col. 7. vers. sed ad hanc obiectionem, lib. 2. & Iason qui hoc dicit sing. & perpetuò menti figendū. in §. item si quis, le j. col. pe. Inst. de actio. & Hipp. Marfi. sing. 361. extat. Sed & hoc ante Bal. idem voluerat And. Iser. in constitutione Siciliæ incip. in aliquibus, col. 7. vers. quid si frater nollit, & ibi post eum Matthæ. Affli. col. 4. vers. primò quid si isti filij, & iterum col. 9. vers. quid si frater. & idem quoque voluit Pet. Anc. in repet. c. 1. in 13. q. prin. cipali, de constit. & Roma. in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus, ad fi. ff. ad Trebel. & Alberi. Bru. in tract. de statutis fœminarum, in 10. artic. princip. in 2. q. char. 33. & Ioan. Campe. in tract. eiusdem titu. q. 8. vbi hoc reputat sing.

3 ¶ Sed & ipse Bal. post Bart. in l. vlt. col. 2. in fi. vers. ex hoc arguitur, & vers. seq. C. de pact. dicit quòd filij possunt renuntiare statuto excludenti fœminas dotatas, aut cum eo onere, vt à fratribus dotentur, & ita illas ad successionem admittere, vt se ipsas vt libuerit dotent. Et idem quoque tenet Paul. Cast. in l. Titio centum. §. Titio genero, in fin. ff. de condi. & demon. & Roma. in l. stipulatio hoc modo concepta, col. 3. vers. præterea posito. ff. de verbo. oblig. & plurimi ex his quos supra citauimus. Nam & hæc statuta excludentia fœminas propter masculos, siue simpliciter, siue dotatas, aut cum onere dotadi, intelliguntur si masculi velint: illis enim nolentibus admittentur fœminæ, arg. l. in substitutione, in eius ratione, vbi id not. Bal. ff. de vulg. & pupil. substit. Bart. in l. j. qui habebat, col. 2. in §. q. ff. de bono. pos. contra tabu. cum aliis multis concord. adductis à Corne. conf. 134. eleganter, col. 3. vers. & ideò etiam, li. 2. & conf. 186. quanquam, col. 2. vers. ita etiam, li. 3. & cõf. 2. o. 2. pluries, col. 5. vers. præterea & secundò, eo. lib. 3. & conf. 61. licet videatur, col. 2. vers. his tamen non obstat. lib. 4.

4 ¶ Et generale est, vt quis possit renuntiare beneficiis statutorum & consuetudinum principaliter inductarum in fauorè renunciantis, vt latè tradit Alb. in l. si quis in conscribendo col. 2. vers. dubitari etiam conuenit. C. de episc. & cler. & in 1. parte statutorum. q. 18. item quæro an beneficio statutorum & Bal. in l. si finita, in prin. per illum tex. ff. de dam. infe. cum infinitis concor. Nã & bene facit tex. in d. l. finita, ex quo etiã Bar. no. renuntiare posse beneficio statuti vel consuetudinis tacitè & expressè.

¶ Et id præsertim procedit quando per huiuscemodi renuntiationes ad ius commune reditur, vt fit in nostro casu. Nam consensus partium potest contra statutum, quando volunt redire ad ius commune, vbi aliàs nihil posset, vt ex eo patet quod voluit Bar. in l. omnes populi, col. 11. vers. iuxta prædicta quæro. ff. de iusti. & iure. vbi dicit quòd licet statuantes non possint tollere statutum à superiore confirmatum, vt aliud nouum statutum faciant, possunt tamen, vt ad ius commune redeant, per l. 2. ff. de iusti. testa. & l. hæc consultißima. §. si quis autem. C. de test. vbi testamentū primum tollitur per

oiffi ni
stipulat
miserat

An primogeni
tus possit renū
tiare iuri pri
mogenituræ
sic fratres æ
qualiter admitti
tere.

De eadem re.
Masculus re
pellens fami
nas, ex statuto
potest eas ad
mittere.

De eadem re.

Possumus ren
untiare statu
tis in nostrum
fauorem prin
cipaliter indu
ctis.
Præsertim cum
ita redimus ad
ius commune.
Statutum à su
periore confir
matum tolli po

per secundum minùs legitimè factum, quando ad ius commune reditur, quia sunt instituti venientes ab intestato: aliàs secus. & etiam per c. cum accessissent, de constitu. vbi sublato statuto de quo loquitur, reuiviscebat dignitas: & ita res reuertebatur ad ius commune, & ita ibi no. Pan. qui tamen distinguit col. pe. Fel. col. 4. in 3. no. vbi addunt alios concord. vt ibi videre poteris. & Pet. Anca. in repe. d. c. 1. in 14. q. prin. col. j. vers. sed incidenter quæro, de constit.

6 ¶ Quam rationem confirmat quòd in simili dicitur q. etiam in correctoris licita est extensio, quando per eam redimus ad ius commune, gl. not. in c. statutum, in verbo, numerandum, de præb. lib. 6. Ant. in c. olim tibi, in fi. per illum tex. & ibi quoque Panor. in 3. not. de verb. sig. Alex. in l. si constan. te, in prin. col. 3. vers. iuxta hoc. ff. sol. mar. vbi eam gl. multum commendat. & idem Ale. con. 75. videtur in presenti col. 2. vers. pro hoc etiam, li. 5. vbi illam dicit reputari sing. & conf. 227. ponderatis narratis, col. 3. vers. & dispositio, li. 6. Fran. Are. qui illam quoq. dicit sing. con. 96. in causa & puncto, col. j. & ipse Iaf. in l. si vnus. §. pactus ne peteret, col. 2. ff. de pactis, & in authen. quas actiones, col. 7. ver. 4. limita. C. de sacrosanc. eccles. & in l. nemo potest, in 2. lec. col. 8. vers. 2. quæritur, & ibi Jo. Montefer. col. 10. ff. de l. 1. vbi & ipse Iaf. alia quædam congerit, & in l. properandum, col. pe. C. de iudici. & in l. omnium, col. 3. vers. item inquantū. C. de test. & in l. 3. col. vlt. ff. de re iu. vbi illam gl. dicit sing. & conf. 137. viso, col. antepe. vers. 10. facit, lib. 4. Soci. conf. 112. viso statuto, col. vlt. lib. 3. vbi eam gl. dicit not. & per eam dicit quòd statutum ita debet interpretari, vt reducatur ad dispositionem iuris communis quantum fieri potest, siue intelligendo latè, siue strictè. & iterum conf. 124. quod est simili initio, col. 3. vers. postremo per istam, eo. lib. 3. & conf. 82. pro clariori, col. pe. ver. confirmatur ista responsio, lib. 4. vbi illam dicit sing. Philip. Deci. conf. 11. quoniam iudicantium, col. pe. Alber. Bru. in tract. statutorum mulieres concernentium, art. 7. q. 2.

7 ¶ Superfunt & alia tria hanc rationem adiuuantia, primum text. in c. 1. de pactis, lib. 6. vbi prælatus potest renuntiare in præiudicium ecclesiæ, siue id præiudicium sit leue, siue graue: cum renuntian. do reditur ad ius commune. & ita illum rex. intelligit, & dicit not. Panor. in c. veniens, quod est pen. col. 6. vers. hæc vera nisi per pactum, de præscr. & Franc. Are. in rub. ff. de verb. oblig. col. j. vers. quinto adde. & Maria. Soci. in c. qualiter, le 2. in §. q. art. 16. de accus. & Caro. Rui. conf. 2. est in primis, col. 3. nu. 8. lib. j. & conf. 108. visa, col. antepe. nu. 26. lib. 2.

8 ¶ Secundum, licet causa ordinaria de consensu partium non possit fieri summaria, vt not. gl. in c. de causis, & ibi Doct. de offi. dele. Tamen è contrario causa summaria potest de consensu partium fieri ordinaria, quia per hæc reditur ad ius commune, gl. no. in cle. sæpe, in gl. vlt. & ibi Imo. ad fi. de verb. signi. Tertium est quòd ab ipso Caro. Rui. responsum est, conf. 52. Lucani, col. pe. nu. 6. li. 3. quod licet probatio dubia interpretetur contra probantem, c. in præsentia, & ibi gl. & Doct. de prob. Fallit tamen si interpretando pro producente rediretur ad ius commune, per gl. in d. c. statutum, de præben. Quibus poteris addere & alia multa similia congesta per Fely. in c. cum omnes, col. 3. vers. sed fortè casu isto, & seq. & iterum in d. c. cum accessissent, col. 4. vers. hanc declarationem, de const. & in c. veniens, col. 2. & 3. de præscr. & nouissimè Io. Neufia. in sylua nuptiali, in posteriore parte. & Sebasti. Sap. in addi. Panor. in d. c. veniens, de præscrip.

9 ¶ Tamen Barb. sibi contrarius in l. j. in prin. col. 5. ff. de verb. oblig. & rursus in repe. c. Raynutius, col. 94. de testa. & conf. 38. præclare scripsit, col. pen. ver. & si quispiam. lib. 2. illum Bald. in d. l. maximum, decis. reprehendit duabus quidem rationibus, quæ si obtinent in casu Bal. æque idem obtinēt & in nostro. Prior quòd constitutioni prohibitorie renuntiare non potest, vt est gl. quam ipse vbique dicit reputari, & esse singul. in l. a duo. ff. de rit. nuptiarum. quam & ipse quoque dicit singul. in addi. Bal. in c. adhæc. col. 6. tit. de allod. Quomuis sit & alia nõ minùs expressa in l. j. in gl. ad fi. post Azo. ibi. C. ne fideius. doti. dent. & alia quod in auth. immo. & ibi Bal. C. de actio. & oblig. itemque alia in auth. vt sine prohib. mat. debit. in verbo, senatuscõsulto, paulò ante fi. Alia etiam in l. libertorum, & ibi Bald. C. de testi. & item alia in l. pactum, in gl. mag. in pe. fal. ff. de pactis.

10 ¶ Et id quoque præter eas gl. voluerunt Doct. vbique, scilicet Iacob. Are. Cyn. & Bal. in auth. si qua mulier. C. ad SC. Vellei. & Ioan. And. in addi. Spec. tit. de instr. edi. §. porrò, col. pen. & iterum tit. de appello. §. nunc breuiter, in addi. magna, Colle. in c. 2. vers. sed nunquid, de donati. Cy. in l. si quis pro redemptione. §. cæteris, in fi. C. de donat. Bart. & Bal. in l. 2. C. ne fideius. doti. den. & in l. de his, colum. j. vers. præterea ista lex, & ibi quoque Alber. & Angel. post medium. ff. de transact. & ipse Bartol. in l. cum hi, in fi. princ. eo. tit. & in l. Modestinus, colum. 2. vers. quæro an illis legibus. ff. de donat. & in l. vlt. & ibi quoque Angel. qui eam ynam legit. C. de venden. reb. ciuit. lib. 11. Baldus in l. quos prohibet, in priore lect. ff. de postul. & in l. non dubium, in 9. oppo. C. de legib. & in l. vlt. col. 7. in 13. oppo. in fi. C. de edict. Diui Adria. tol. & in l. j. in vlt. oppo. C. de pact. & in l. pacifici, in addi. ff. eod. tit. & in l. ius publicum, in priore lect. & ibi quoque Iaf. in 4. fal. eodem quoque tit. rursusque ipse Bald. in l. pactum inter hæredem, eo. item tit. & in l. Imperatores, in addi. ff. de contra. empti. vbi nuncupatum loquitur de consuetudine prohibitiua, & in l. 2. C. vt in pos. lega. & in l. quoties ab omnibus, col. j. vers. quæro ad euidentiã. C. de fideicom. & in l. conuenire. C. de pactis dotal. & in l. si quis in conscribendo, col. vlt. C. de episcop. & cler. vbi id dicit maximè procedere, cum annullat ipso iure, per d. authen. si qua mulier, & ibi Cy. C. ad SC. Velleia. & in l. 2. ff. eo. tit. & idem Bald. in l. antiquæ. §. vlt. in fin. C. eod. tit. ad SC. Vellei. & in l. j. ante fi. C. de pactis pig. & in authen. generaliter, col. 2. vers. 2. not. C. de episcop. & cler. vbi tamen not. limitat, & in l. Rutilia. §. impera

est à statuentibus si reditur ad ius commune.

Correctoria extenduntur si redimus ad ius commune.

Prælatus renuntiat in præiudicium etiã graue ecclesiæ si per id reditur ad ius commune.

Ordinaria causa non potest fieri summaria sed non è diuerso. Probatio dubia interpretatur pro producente redeundo ad ius commune, licet aliàs secus.

Barba. sibi contrarius tenet non posse per mares renuntiare statuto excludenti fœminas.

Constitutione prohibitorie renuntiare non potest.

De eadem re.

ror. ff. de contrahend. empt. & in c. ex transmissa, ante fi. extra de renuci. & in c. cum contingat, col. j. in fi. de iureiur. & conf. 186. quia allegationes, col. 3. lib. 1. & conf. 215. in praesupposito statuto, in 1. dubio, eod. lib. 1. & conf. 336. iuxta casum eod. lib. 1. & confil. 338. pater condidit testamentum, ante fi. lib. 2. & confil. 382. pro parte cuiusdam, col. 2. lib. 3. & cōf. 232. renunciatio non valuit, lib. 4. Angel. confil. 59. quia filia, ante fin. & conf. 94. cum his, colum. 7. versicu. nec ob. si dicatur, & confil. 353. praemitto pro decisione. col. j. Saly. in d. l. i. in 8. q. C. ne fideiuf. doti. den. Paul. Cast. conf. 255. visa quadam securitate, in princ. lib. 1. & conf. 8. in causa quae vertitur coram domino, col. 2. vers. secundo dicta domina, eod. lib. 2. & conf. 424. ad primum questum, in fi. eod. lib. 2. Roma. conf. 402. in proposita, circa medium, & cōf. seq. pro decisione, col. vlt. vers. secundo quia haec lex, vbi ad hoc allegat alias quasdam gl. quae tamen videntur velle contrarium. Corne. conf. 135. de pluribus, col. j. lib. 2. Maria. Soci. in c. si dilig. nri. col. 5. vers. 2. quando loquitur de foro comp. ipse Barb. in repe. c. Raynutius, col. 94. de testa. & conf. 43. praclare, col. 11. lib. 1. & conf. 63. sapienter. col. 2. eo. lib. 1. & conf. 38. praclare, colum. antepen. lib. 2. & conf. 56. sapienter. col. 9. vers. modò in hoc, eod. lib. 2. Calca. confil. 17. quòd dicta transactio. col. pe. vers. nec obstat sextum. Capola causarum civilium conf. 28. casus talis, quidam erat col. j. vbi dicit sing. gl. in d. l. j. ne fidei. doti. den. Franc. Are. in l. si Titius, col. 4. vers. non obstat text. ff. de verb. oblig. Guid. Pap. deci. Delph. 275. vtrum ciues, col. pe. & in l. fed & si quis. §. 1. col. 5. vers. qu. r. tò facit. ff. si quis cautio. & conf. 168. statuto inclat, col. 6. vers. pro eadem parte, li. 2. Io. Lupus in rep. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 17. col. 2. vbi etiam dicit sing. d. gl. in d. l. i. ne fideiuf. dot. den. Alc. in l. ex conuentione, in verbo, sed si fundus. C. de pactis.

11 Nec privilegio prohibitorio.

Potest prohiberi quàm permisso.

¶ Sed nec privilegio (vt id quoque addas) prohibitorio renunciari potest, ex sententia ipsius Bal. in l. ciues, post prin. C. de appe. in id referentis c. cum dilecti, de foro competenti. Et horum quidem ratio est, quia huiusmodi dispositiones prohibitoriae habent vim praeepti, cuius eludendi fraudandique sola renuntiatione non facit lex potestatem. Quin quod fieri non vult, prohibuisse sufficit, vt dicit text. in d. l. non dubium. C. de legib. Potentiorq; est lex quae prohibet, quàm quae permittit, vel testimonio Quintiliani aui declamatione 374. vt probatur apud nos ex l. 3. §. 1. vers. sed si patronum, vbi id no. Iac. Are. Dy. & Bart. qui eum §. legunt cum prin. eius l. ff. de susp. tut. iuncta l. j. §. cōf. frequens, eod. tit. & l. si Rufinus, & ibi Bal. Raph. Fulg. Alex. Fran. Are. & Ias. in princ. C. de testa. mil. Bal. in proce. Decret. col. 4. vers. item potentius, vbi & ad hoc allegat l. Sabinus. ff. comm. diuid. Ias. qui alios citat in l. si arrogator, col. 7. vers. ad idem contra ff. de adopt.

12

¶ Et alijs videmus potentiorē esse negationem quàm affirmationem, gl. in c. cum dilectus, in verbo, à suspēsis, vers. alij dicunt & melius, & ibi Ant. de consue. Ex quo videmus quod licet oratio affirmatiua & permissiua verificetur in primo actu l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. sign. cum si. Secus tamen in negatiua siue prohibitiua quae ad infinitum trahitur, per l. si sic stipulatus sum, & ibi Ias. in 2. no. ff. de verb. oblig. & voluit gl. no. in l. hoc genus, & ibi Bar. qui eam dicit no. Pau. Cast. qui dicit sing. ff. de cōd. & demon. Old. conf. 16. thema tale est, Titius, cum alijs multis concord. à me late collectis in cōmentarijs ad l. boues. §. hoc sermone in 7. limitatione. ff. de verb. sig. vbi abunde docuimus plus virium esse in negatione siue prohibitione, quàm in affirmatione siue permissiōe. vt tamen id illis addas, apud Romanos vno ex Tribunis plebis prohibente ceteros etiam maiore numero nihil efficere potuisse, vt testis est Plutarchus in Gracchis, non admodum longe à princ. & in Catone Uticensi.

13 Responso ad quosdam text. qui videntur probare contrarium.

¶ Iam satis confirmauimus priorem Barb. rationem, qua dicit cōstitutioni prohibitoriae renunciari non posse. Cui dicit ipse Barb. vt ad eum redeamus, nō obstat text. in l. i. ff. de feri. & in c. nonnulli, de rescrip. & in c. statutum. §. in nullo, eo. tit. lib. 6. vbi cōstitutionibus dictorū iurium potest per partes renunciari, licet sint prohibitoriae, & ad hoc Bal. solus in d. c. nonnulli, ponderat illū text. quia illae cōstitutiones vltra procedunt permittendo expresse illis renunciari, sicuti etiā intelligit Bal. in d. auth. generaliter, col. 2. in 2. no. C. de epi. & cle. Ang. in l. vlt. ff. de iurif. om. iud. & idem Barb. in l. i. §. si quis ita, col. 5. ff. de verb. oblig. & Ias. in d. l. pe. C. de pact. Quinimo videtur posse ex illis iuribus probari, non posse renunciari cōstitutionibus prohibitorijs. Nam alias frustra d. a. id permisisset, si id alias fuisset permillum, maxime cum ex regula communi quilibet possit renunciare suo fauori. Ideo non opus erat vltius procedere, immo id superfluum fuisset, cum tamen nihil superfluum debeat esse in nostris iuribus, vt etiam expendit Ant. Corf. in sing. in verbo, prohibitoria cōstitutio. Sed tu de hoc vide quae laus scripti in rep. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 261. decimum tertium, & 3. seq. C. de reuo. don. Ex quibus aperte intelliges, Barb. ipsum sibi in hac re fuisse contrarium.

14 Altera Barb. ratio qua impugnat contrarium opin. Renunciari nō potest cōstitutioni factae ob publicam utilitatem.

¶ Secunda ratio Barb. haec est, quoniam statutum, de quo loquitur Bal. est conforme legi diuinae, factumq; est propter bonum publicum siue vtilitatem publicam, scilicet ad conseruationem & dignitatem familiae & domus, secundum no. per Cy. in l. j. C. de adul. Bal. in l. j. col. 10. vers. subsequenter queritur. C. de sum. tri. & Doc. vbiq; & satis probatur ex l. 1. §. quamuis. ff. de ven. inspi. cum ibi dicitur, publice enim interest partus non subici, vt ord. num dignitas, familiarumq; salua sit. Nam notandum est illud, publice interest. Ergo non illi potest renunciari, per l. ius publicum. ff. de pact. vt etiam voluit gl. loquens nominatim in cōstitutione facta ob publicam vtilitatem, in d. Auth. vt sine prohib. matres, in d. verbo, Senatusconsulto. & Paul. Cast. d. conf. 251. visa quadam securitate, post prin. l. i. (quamuis perperam Barb. designauit, Quae quidem ratio & in nostro casu obtinet, quoniam huiuscemodi statutum innitur iure diuino, si diuinū ius dici debeat lex Moisaica, de qua etiam Barb. loquitur: & est factum etiam ad conseruandam dignitatem domus & familiae, vt supra late diximus.

¶ Ha

15 ¶ Haec sunt rationes, quibus Barb. nititur infringere dictum Bal. quae exiles admodum atque tenues mihi videntur. Prior enim nihil omnino facit. Nam statutum Bal. quod scilicet defert hereditatem masculis, foeminis exclusis, non est prohibitorium, sicut nec id de quo loquimur, quod etiam defert hereditatem primogenito, ceteris exclusis: nisi essent huiusmodi quae prohiberent expresse foeminas aut ceteros filios succedere, vel dicerent quod foeminae non possint succedere, quae verba prohibitionem inducunt, vt dicit Barro. in l. de his, col. j. vers. hoc praemisso, & iterum ver. praeterea ista lex. ff. de transac. per gl. in c. i. de reg. iur. lib. 6. cum alijs multis concor. à me late congestis in nostris Legib. Connubialibus, in gl. 2. in verbo, ne vtr. in prin.

Responso ad rationes Barb.

16 ¶ Sed nec simpliciter verum est, quod cōstitutioni prohibitoriae non potest renunciari, sed tum demum, cum ea cōstitutio annullat, quo casu certe renunciari non potest, quia consensus est per legem prohibitus. l. cum lege. ff. de fideiuf. & ita pulchre voluit Bal. in rep. l. 2. char. 12. col. 1. vers. sed contra praedicta. ff. de iureiur. & conf. 382. pro parte cuiusdam dominae, col. 2. vers. sed hic occurrit dubium, lib. 3. Alex. qui nullam Bal. in illis locis mentionem facit, conf. 41. visis quae subtiliter, col. vlt. libro 5. quod repetitur conf. 116. lib. 6. Neque enim cōstitutioni actum annullati renunciari potest, vt not. Cy. Iac. Bu. & Bal. in auth. si qua C. ad Vellei. & in l. antiquae. §. vlt. eod. tit. Bald. in l. si quis in conscribendo. C. de epi. & cler. & in l. pen. C. de pac. & in l. j. col. pen. C. qui bon. ced. pos. & in d. c. transmissa, ad finem renuntia.

An semper verum sit ut cōstitutioni prohibitoriae renūtiari nō possit.

17 ¶ Et idem in effectu videtur voluisse Bar. in d. l. pacisci. ff. de pac. dum allegat tit. C. ne fide. dot. den. Ex cuius dicto no. Fran. Are. in l. is cui bonis, col. pen. ff. de verbo. oblig. quod illud tantum procedit, vt cōstitutioni prohibitiuae renunciari non possit, quando lex hoc expresse disponit. quod & dicit voluisse ipsum Bart. in l. ius publicum. ff. eod. de pac. vbi non illud dicit, sed hoc tantum quod & ad hanc partem facit, videlicet tum demum non posse renunciari cōstitutioni prohibitiuae, quando prohibitio fit alicuius rei, quae sit contra bonos mores, vt in d. tit. ne fideiuf. dot. den. Cuius ratio est, ne causa perfidiae nascatur in matrimonio.

De eadem re.

18 ¶ Bal. autem ipse in c. nonnulli, col. j. extra de rescrip. no. ex eo tex. posse renūtiari cōstitutioni prohibitoriae, nisi miserationis causa fuerit introducta, vt in casu l. j. C. quan. Imper. inter pup. & viduas. Alij dicunt procedere in tacita renuntiatione tantum, non etiam in expressa in id citantes Io. And. in addi. Spec. tit. de feriis. §. vlt. ver. quid si renuntiat, qui id tamen in meo codice non dicit. Sed ita eum citat & sequitur Lafran. in cle. sape, in verbo, necessitatis, de ver. sig. Alij item dicunt posse renunciari huiusmodi cōstitutionibus cum iuramento, vt ipse Io. And. in addi. eiusdem Spec. tit. de instr. edi. §. porro, in magna addi. quae est in fin. illius §. col. eiusdem addi. i. cum alijs multis cōcor. à me collectis in repe. l. si vnquam, in prin. num. 134. item iuri prohibitiuo. De quo tamen vide quae scripsi postea nu. 149. nec etiam in confesso. Sunt denique qui aliter distinguunt, vt per Bald. ipsum in auth. generaliter, col. 2. ver. 2. no. C. de epi. & cler.

De eadem re.

19 ¶ Ad secundam quoque rationem in promptu est quod responderi possit huiusmodi statuta & consuetudines praefereutes primogenitos ceteris, & masculos foeminis, esse principaliter introductas in fauorem priuatum: secundario vero, vt ita loquar cum nostris, in fauorem publicum. Quia in dubio lex quae respicit solum commodum pecuniarium, & patrimonium priuati, dicitur principaliter respicere fauorem priuatum, licet etiam cedat in fauorem publicum, vt est text. apertus, in l. 2. vbi & hoc dicit Bar. in fi. ff. ad munic. atq; etiam in l. j. col. 4. in 4. opp. ff. sol. mar. Et bene etiam facit text. in l. si quis decedens. §. vlt. ff. de lib. leg. vbi iussus à testatore factus de soluendo creditor, plus prodest debitori quàm creditor: licet etiam ipsi creditori emolumentum afferat. Ideo in dubio videtur factum relictum potius fauore debitoris, quàm creditoris. l. si cui legatur. §. vlt. ff. de leg. 1. Et ita declarat Bar. in d. l. si quis decedens, quam legit cum lege 3. in d. §. vlt. & Fran. Are. con. 2. intellecta, col. vlt. Ideoq; huiusmodi cōstitutionibus renunciari potest, nec per hoc dicitur laedi ius publicum, vt concludunt Bar. Bal. & alij in l. pe. C. de pactis. Can. in d. c. si diligenti, de fer. compe. Rom. conf. 147. praefati consultores, ipse Barb. conf. 42. illud in medium, col. pen. libr. 1. & rursum conf. seq. praclare, col. 11. ver. & si quispiam. eo. lib. 1. Soc. d. con. 11. col. 2. vers. his tamen non obstat. lib. 1.

Responso ad aliam Barb. rationem.

Quando lex, vel cōstitutio dicatur introducta in fauorem publicum vel priuatum.

20 ¶ Et propterea Sal. in l. pactum. C. de collati. prout illum refert (neque enim in meo codice reperi) Imo. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. & Franc. Aret. in d. l. vlt. col. 2. C. de pactis, posteaquam dubitant, an sit verum quod dicit Bald. in d. l. vlt. filium posse renunciare statuto excludenti foeminas dotatas, vt supra ex eo diximus. Et ob id quidem dubitat, quoniam huiusmodi statutum videtur esse inductum in fauorem publicum, vt scilicet conseruetur dignitas familiarum, vt supra diximus. Concedunt tamen quod si tale statutum est principaliter inductum in fauorem filiorum, quod minime dubium est ex eo quod diximus in praecedenti ver. & fatetur ipse quod possunt filij illi renunciare. Aret. Nam & Ro. de hac ipsa re loquens in d. l. stipulatio hoc modo concepta, col. 3. ff. de verb. oblig. postquam illud in contrarium obiecit, quod id statutum videatur inductum ob fauorem publicum. Decidit tamen illi posse renunciari, vt diximus supra nu. 3. quoniam non sit inductum principaliter in fauorem Reip.

De eadem re.

21 ¶ Et bene facit quod no. Bar. in proce. C. col. 2. vers. venio ad vnum, & in l. ambitiosa. in 1. & 3. regula. ff. de decre. ab ord. fac. & Pau. Cast. in l. 1. §. huius studij. ff. de iust. & iur. Et quod etiam alias dicitur statui in fauorem alicuius, quod eius fauore principaliter fit, non quod secundario. l. rogasti. ibi, & maxime, & ibi Bald. in 3. not. ff. si cert. petat. & quod voluit ipse Bald. in l. col. 2. vers. vnum scias. C.

De eadem re.

de leg. vbi allegat gl. in l. Prator, in prin. in verbo, meum. ff. de eden. Et quæ etiam diximus in nostro tract. Retractum, tit. 1. §. 30. in gl. j. nu. 2. in hac autem, & seq.

22 **Confirmatio op. Bar.** ¶ Ex quib. patet non tanti esse rationes Barb. vt debeamus à sententia Bal. discedere. Tamen vt nō nihil legentium ingenia exerceam, animi causa adducā nonnulla quæ ipsius Bart. op. tutari videtur. Id scilicet quod scribit Henr. Bohic. in c. requisiti, in fi. de test. quod quis nō potest renunciare statuto siue consuetudini in præiudicium alterius, arg. l. quos prohibet. ff. de postul. Ex quo limitatur illa regula communis, quæ cui libet permittit renunciare favori suo, vt procedat quantum ad præiudicium renunciantis, non etiam tertij. Alioquin enim esset alicui liberū priuare alium iure suo sine factō, aut culpa ipsius, contra tex. in l. id quod nostrum est. ff. de reg. iuris, cum si. Et q̄ præterea no. voluit Alb. in l. fideic. §. cum esset, per illum tex. ff. de leg. 3. quod stāte statuto, quod filia à patre dotata non succedat, poterit soror petere dotari à fratre, licet frater eam velit ad successionem admittere, quod & idem voluit Alb. in 2. parte statutorum. q. 102. item quæro, communiter est statutum, in fin. vbi & ad hoc alleg. l. petenda. C. de temp. in inte. rest. cum ibi no. Ex quo clare patet, quod licet frater renunciet statuto admittendo sororem, non tamen illi præiudicat, quin teneatur illam dotare.

VICESIMA QVINTA QVÆSTIO.

1 **An primogenitus patiendo fratres cōmuniter administrare lōgo tempore censeatur iuri primogenitū renuntiare.** ¶ Vicesimo quinto quæro, quia ex præcedenti quæstione satis perspicuum est, posse primogenitum fratres admittere ad successionem, & ita iuri primogenituræ renūciare, An primogenituræ id tacite censeatur facere, si ceteros fratres secum permiserit habitare, bonæque primogenituræ inuisere, administrare, componere, officialisque ponere, & subditorum inuestituras facere, & alia id genus. Super quo priuatim consultus Paul. Cast. conf. 179. in causa quam magnificus. col. 4. ver. item non obstat quod postea, libr. 1. respondit hæc nullum ius fratribus acquirere, nihilque primogenito obesse, qui id magis tolerasse permisisseque videtur causa honoris & fraternæ cuiusdam familiaritatis & amicitia, quàm vt sibi præiudicium faceret, ar. l. qui iure familiaritatis, ff. de acqu. poss. & l. si mulieri vsus. ff. quib. mo. vsus fr. amit.

2 **De eadem re. Renūtiatio sui iuris non presumitur, si alia coniectura capi potest. Que requiritur ad inducendam eius rei præscripcionem.** ¶ Nec præsumitur (inquit Pau.) quis iuri suo renunciare, si alia cōiectura capi potest l. sicut. §. non videtur. ff. quib. mod. pig. vel hypot. sol. & l. cum de indebito. ff. de probati. Cui in hac ratione addes multa quæ nos in id congesimus in rep. l. si vnquam, in præfat. nu. 128. adde & quod scribit, & iterum in verbo, donatione largitus, nu. 207. vnde si possit capi. C. de reuo. don. Subdit autē Pau. quod qui aliter vellet dicere, necesse haberet probare secundogenitum hæc quæ diximus fecisse iure suo, & vt ex debito, non ex gratia. l. vlt. ff. quemad. seru. amit. & l. r. §. Aristo. ff. de aqua quoti. & æstiu. vbi concord. in gl. Et præterea quod primogenitus id sciuerit, videlicet quod secundogenitus ea voluerit facere iure proprio. & passus fuerit, per id quod in simili no. Inno. in c. bonæ. col. 2. in verbo. affuisse, in fin. gl. de cau. pos. & propri.

3 **De eadem re. Quid si primogenitus passus sit fratres aequaliter describi & feudā à domino 4 recognoscere. Vnus fratrum solus possidens hereditatē cōmunem longo tempore non præscribit.** ¶ Huius con. Pau. meminit ipsemet Paul. in d. l. qui iure familiaritatis, ff. de acq. poss. & eum quoque in eo. conf. nuncupatim refert & sequitur Caro. Rui. conf. 34. in hac lite, col. 5. ver. nec etiam ex hoc, libr. 1. & D. Bened. qui id reputat sing. in rep. c. Rui. in verbo, eodem testamento relinquens, le. 1. num. 146. de testa. vbi tamen dicit id procedere, nisi forte primogenitus passus sit fratres suos æqualiter describi, feudāque à domino recognoscere, & ipsi domino iura feudi soluere: cum in istis cesset præsumptio honoris, sed magis onus sit, per ea quæ decidit Bart. in l. rura. C. de om. agr. deser. lib. 11. Sed hoc dependet ex his quæ dicam in seq. q. vbi videbis.

4 **De eadem re. Quid si primogenitus passus sit fratres aequaliter describi & feudā à domino 4 recognoscere. Vnus fratrum solus possidens hereditatē cōmunem longo tempore non præscribit.** ¶ Ceterum hanc Pau. Cast. sententiam nonnihil fulcit, quod voluit Bald. in l. licet, in j. q. C. de iure delib. quod si mortuo patre remanserint duo filij, ex quibus alter longo tempore omnia bona hæreditaria, tanquam si solus esset, altero sciente & patiente possideat, non tamen propterea censetur huiusmodi tacens & patiens renunciare iuri suo, nec ob id ius aliquod quæratur possidenti. Et id sequitur & dicit tenendum menti esse Paul. Ca. & Cor. ibi in prin. Et adducit idem Paul. huiusmodi rationem, quoniam taciturnitas & patientia longi temporis non inducit cōsensum in his quæ sunt magni præiudicij, secundum Bar. in l. cum de in rem ver. ff. de vsur. Sed & illud dictum Bald. sequitur Imo. in l. recusari. ff. de acquir. hæ. vbi post Bar. & Ange. pulchre limitat. Sequitur item Alex. in addi. Bar. in l. si maior. C. com. diui.

VICESIMASEXTA QVÆSTIO.

1 **An primogenitus possit renūciare in fauorem secundogeniti tantum.** ¶ Vicesimo sexto quæro, quia ex iam dictis liquido apparet posse primogenitum in fauorem fratrum renuntiare iuri primogenituræ, An id possit facere in fauorem tantum secundogeniti: ita scilicet, vt secundogenitus solus huiusmodi ius accipiat. Tac. Bel. Bal. Mar. Lau. Iac. Alua. & Car. Ale. in c. 1. §. præterea si ille, tit. qui. mod. feu. amit. dicunt quod sic, dum inquirunt, quod si ad primogenitum Regis vel baronis pertineat regnum, vel feudum, & is consentiat inuestiri secundogenitum, ad illum pertinebit regnum vel feudum, per illum tex. & etiā per c. quàm periculosum. 7. qu. 1. Et idem etiam expresse voluit Bal. conf. 275. quod pro regula, col. 4. ver. supposito autem, lib. 2. per tex. in d. §. præterea, & Mart. Laud. in trac. de primogenitura, col. 6. ver. quæro an primogenitus, vbi dicit esse de mente Host. in c. licet, de vot. Et è recentioribus quoque voluerunt Iason in repe. l. quæ dotis, col. 11. ver. tertio quæratur. ff. sol. mat. & in l. si fundum per fideicommissum, col. 6. ver. item adde. ff. de leg. 1. & Iac. à S. Georg. in l. cum antiquioribus, col. pen. in 5. q. C. de iur. delib.

2 **Qui consentit remotiorē inuestiri, sibi præiudicat.** ¶ Quibus cōcinit quod dicit Paul. Cast. conf. 84. quæstio ita vertitur, col. 2. libr. 1. quod si ille qui debuit inuestiri, expresse consentit alium remotiorem inuestiri, statim sibi præiudicat, per l. sicut. §. si volunt

voluntate. ff. quib. mo. pig. vel hy. folui. & l. mater. §. si autem postea. C. de rei ven. Et sequitur Phil. Dec. con. 389. vifa longa serie, col. 4. vbi & alia allegat, & Ant. Rub. con. 133. vifo casu, col. 4. ver. quarto principaliter. Et est bonus tex. in d. §. præterea, vbi gl. (id enim volui dicere obiter) id intelligit, quocumque modo cōsentiat, siue tacite, siue expresse, ar. l. 2. & l. hypothecas. C. de remis. pig. & l. creditor, in fi. ff. de reg. iur. & sequuntur Iac. Bel. & Bal. ibi. Et idem tenet alia gl. in c. j. in verbo, consentientibus, tit. an agna. vel fili. & Carol. Rui. con. j. videretur, col. 8. sub nu. 18. lib. 1. & Alb. Bru. conf. 40. contra dominum, ad fin. & con. 80. omnipotentis, col. 5. ver. plus dicit. Sed tu de hoc videlicet quantum ad tacitum consensum pertinet, vide quæ scripsi in tract. Retract. tit. 1. §. 1. gl. 9. in verbo, *in ligna gies*, nu. 153. sed & quod.

3 **Facit denique quod generaliter dicit Bal. in c. cum ordinē, col. 2. ver. item nota, quod per consensum, extra de rescri. quod is se deuestit (verbum est Apuleianum, vt id dicam in transcurso) qui sua veste consentit alium inuestiri, puta, inquit, de feudo, per d. c. 1. §. præterea, tit. quib. mo. feu. amit. & l. quæratur. §. si venditor, ff. de ædil. edic. Et nemo, vt opinor, dubitabit de casu nostro, qui cogitabit si primogenitus nolit succedere, secundogenitum continuò iure primogenituræ potiturum, ac si primogenitus non esset in rerum natura: etiamsi ipse nominatim non renunciauerit huic iuri in fauorem secundogeniti, vt late diximus supra in 3. q. Et vide etiam quæ dicam in seq. quæst.**

4 **Illud autem non prætermiserim quod dicit Car. in d. §. præterea, illud limitando, quod supra retulimus, non parum interesse an primogenitus permittat sequentem filium inuestiri, vt de feudo paterno, in vt de nouo. Primo enim casu sibi tantum præiudicat in præposteratione, non verò omnino in successione, quin si moriatur secundogenitus sine filiis, possit venire ad successionē. Secundò casu omnino excluditur, ar. l. creditor. §. si tecum, iuncta gl. ff. quib. mo. pig. tacite contrah. & l. sicut in annos. ff. quib. mo. vsus amit. Et idem certe in simili casu voluit, licet non alleget, gl. in d. c. 1. in verbo, de nouo beneficio, & ibi quoque Iac. Bel. Mart. Laud. ipse Car. tit. an agna. vel filius defunc. & alia gl. in c. 1. & ibi etiam Doc. tit. de vasal. decrep. at. & Carol. Rui. in d. conf. 1. in 2. dubio. lib. 1.**

5 **Sed & illud quoque secūdo limita, vt videlicet possit primogenitus huic iuri renuntiare, & facere locum secundogenito, si ei nulli sint liberi. Si enim aliquos habeat, non potest in eorū præiudicium renūciare, vt expresse voluit Car. Alex. in c. 1. col. vlt. tit. de feud. March per no. per Io. And. in c. licet, de voto: & per Doct. in cap. grandi, de sup. negl. prælat. lib. 6. Sed & hoc quoque voluit Bal. cuius Car. non meminit, conf. 389. cuius est initium, consuetudo est in nonnullis regnis, col. 3. ver. decimosexto, lib. 2. vbi dicit per renuntiationem patris apertum esse edictum filio, excluso patruo secundogenito, per l. si quis filium. C. de inof. test.**

6 **Tertio limita, vt videlicet valeat huiusmodi renunciatio, si primogenitus ipse qui renunciat sit maior. Nam si esset minor, nō valeret ea renunciatio: aut si valeret, restitueretur primogenitus in integritate, tanquam læsus, vt dicit Mart. Laud. in d. trac. de primogenitura, quo loco supra citauimus, dicens id esse ex mēte Bal. in d. §. præterea, tit. qui. mo. feu. amit. vbi tamē nihil dicit quod ad eā rem accedat. Tamē id verū esse, nemini, vt opinor, erit dubiū, præsertim qui legerit Bal. in l. 1. C. si aduer. don. Verū Mart. hoc intelligit procedere nisi minor pubes urauerit, per auth. sacramēta puberū. C. si aduer. v. d. quod & voluit Iac. in d. l. cum antiquioribus, de quo vide etiā quæ dicam infra in 28. q.**

7 **Quarto limita, si primogenitus sciēter, siue, vt nostri dicunt, ex certa sciētia consentit secundogenitum inuestiri, sciens scilicet ius primogenituræ sibi competere: alias potius intelligeretur errare, quàm consentire, vt expresse voluerunt gl. Bal. & alij in d. §. præterea, per l. 2. ff. de iud. & l. si per errorem. ff. de iur. om. iud. & l. nec ignorans. C. de don. & alia iura quæ allegant. Et hoc nuncupatim sequitur Alex. conf. 87. accurate, col. vlt. ver. non obstat etiā, lib. 6. & Iac. conf. 107. in præfenti consultatione, col. 4. ver. primo dicitur. l. 4. vbi postea subdit & hoc quoque procedere, cum is qui cōsentit, de suo iure dubitat. nam pro errante habetur. l. vlt. §. 1. & ibi Bar. C. de furtis, cum multis cōcord. à me collectis in rep. l. si vnquam, in gl. j. nu. 96. incip. secundo modo declara. C. de reuo. don.**

VICESIMASEPTIMA QVÆSTIO.

1 **Ed consequenter vigesimo septimo quæro, An primogenitus possit huic iuri in fauorem tertio geniti renuntiare prætermisso secundogenito. Bal. conf. 389. cōsuetudo est, col. pe. ver. hic incidit dubium, lib. 2. hanc quæstionem nuncupatim facit. Et dicit primum quod sic, quia ius primogenituræ cedi potest, per d. c. quàm periculosum. Item quia si primo loco admittendus cōsentit alium inuestiri, tenet inuestitura, per d. c. 1. §. præterea, tit. quib. mod. feud. amit. propterea ita fuit in Rege Roberto, cuius actio propter ipsius sapientiam nostra debet esse instructio. & decretalis pronuntiat pro eo in cle. pastoralis, de re iud.**

2 **Postea autem subdit, cōtra videri, quia dignitas non est in commercio, nec cedi potest. l. Iulianus. ff. si quis omis. cau. test. quia quæ habet ad vitam, non potest alteri post mortem suā concedere. l. necessario. §. vlt. ff. de peric. & commo. rei vend. & l. peto. §. prædium. ff. de leg. 2. Item sufficit in conditionibus principium aduersarij extinctiuum. l. antep. de inst. & subtit. Item hoc est legis & naturæ donum, quod non potest secundogenito auferri. l. si arrogator. §. sed an impuberi. ff. de adop. Itē conditio actus permanentis requirit perseverantiam facti. l. inter Castellanū. ff. de arbit. Item omnis actus procedens à potentia influente, definit potētia desinēte, cle. vlt. de procur. Item non potest primus aliquid facere in præiudicium sequentis. l. filius. §. diuus. ff. de leg. j. Hæc Bal. qui aliter non concludit, videtur tamen vltimam partem securus per no. in l. qui filium. §. Sabinus fias Trebel.**

Etiā si tacite consentiat.

Is se deuestit qui sua veste alium inuestiri consentit.

An vero sibi perpetuo præiudicat, an tantum in præposteratione.

An autem primogenitus possit renuntiare præiudicare suis liberis.

Quid si primogenitus renuntiat sibi minor.

Quid si primogenitus ignoret ius primogenituræ sibi competere. Quid si dubitat.

An primogenitus possit renūciare in fauorem tertio geniti in præiudicium secundogeniti.

De eadem re.

De eadem re. Vasallus non potest in praedictum proximioris cedere ulteriori.

De eadem re.

Responsio ad rationes contrarias.

An primogenitus qui renuntiavit, possit poenitere.

Quid si sit minor.

Quid si fratres nondum acceptaverint renunciationem.

De eadem re.

Et eam ego quoque sequor, rationibus in ea allegatis: atque etiam per id quod dicitur, vasallum non posse in praedictum proximioris agnati feudum cedere agnato remotiori, licet in suis praedictum possit, per c. Titius, tit. si de feud. fue. contr. & ibi Doct. & late Bal. in c. j. tit. de ali. feud. vbi & alia multa adducit huc proxime pertinentia, cum concord. a me adductis in tract. Retractuum tit. j. §. ii. gl. 6. in verbo. s. est plus proche. nu. 14. verum haec res. & iterum §. 2. 6. gl. 2. in verbo, non estant dudict lignage, nu. 3. & idem ante eum.

Quibus etiam morus Ias. in l. is potest, col. 5. vers. ideo responde secundo modo. ff. de acquir. hære. scribit ius primogenituræ cedi non posse in praedictum secundogeniti, licet possit in praedictum cedentis. Quinimo non potest vnus fratrum partem quam habet in feudo, vni ex fratribus relinquere in praedictum aliorum, sine eorum consensu vt etiam autoritate multorum tex. & Doct. diximus in d. tract. Retractuum, d. §. ii. gl. 6. nu. 21. verum Bald.

Nec quicquam mouent rationes quæ ad primam partem sunt adductæ. Prima enim & secunda loquuntur de cessione aut renunciatione facta in fauorem secundogeniti, ad quem primo loco hoc ius pertinet, si primogenitus nolit succedere, vt iam diximus. Ideoque ipse impedimento est, ne possit in fauorem tertij renuntiari. Tertia autem nihil omnino concludit. Neque enim id fuisse obseruatum in rege Roberto dicit cle. pastoralis. Nec si id diceret, nobis imponeret necessitatem obseruandi, iuxta l. nemo iudex. C. de sen. & dicemus in 40. q. in 24. ratione pro patruo.

VICESIMO OCTAUA QVAESTIO.

Vicesimo octauo quaero, in casu 22. & 24. q. Cum primogenitus renuntiavit iuri primogenituræ in fauorem omnium fratrum, eos æqualiter admittens: vel solius secundogeniti illi dimittendo ius ipsum primogenituræ, An possit postea poenitere, & reuocare huiusmodi renunciationem? Dic quod si fratres aut secundogenitus acceptauerit, non erit iam liberum primogenito poenitere, vt in casu fratris qui admisit sorores ad succedendum, non obstante statuto illas excludente, voluit And. Iser. in constitutione Siciliae incip. in aliquibus, col. 5. & ibi post eum Matt. Affl. col. 9. ver. 3. quaeritur. Sicuti etiam in simili dicemus, quod confessio semel acceptata amplius reuocari non potest, vt voluit Bal. in l. Gallus. §. quidam recte. ff. de lib. & posth. ar. l. sicuti. C. de actio. & obl. & sequitur Ro. in l. j. §. si quis simpliciter. & ibi Fran. Are. Bart. & Alc. ff. de verb. oblig. Et Alex. conf. 90. fere omnis vis, col. j. lib. j. cum aliis multis con. a me collectis in tract. Retractuum tit. 2. §. j. gl. 5. in verbo, in limine contractus, nu. 16. quæ tamen intellige. Et similiter de renunciatione beneficij, vt postquam fuit acceptata, non possit reuocari, vt post alios late voluit Dom. in cap. 2. col. 2. vers. quid si clericus, de renun. libro 6.

Tamen si primogenitus esset minor 25. annis, posset in integrum restitui, per l. vlt. C. de repud. hære. & voluerunt And. Iser. & Matth. Affl. vbi supra, in casu de quo supra diximus in præcedenti vers. & nominatim in statuto nostro Mart. Laud. in d. tract. primogenituræ, col. 5. vers. quaero an primogenitus, vbi hoc dicit velle Bal. in d. §. præterea, tit. quib. mod. feud. amit. qui tamen ibi de hoc nihil loquitur. Limitat tamen Mart. nisi minor pubes iurauerit, per auth. sacramenta puberum. C. si aduer. vend. vti etiam diximus supra in 26. q. nu. 6. Ad cuius rei confirmationem adde quod dicit Io. Ana. in c. vlt. col. pe. de Iudæis, quod cefsio iuris primogenituræ facta ab Esau Iacob robur accepit à iuramento. Nam expresse dicitur Gen. 25. Et iuravit Esau & vendidit. Certum est autem ipsum Esau poenituisse huiusce venditionis, vt patet ex c. 27. & aliis multis eiusdem lib. expressissime ad Hebræos, c. 12. vbi scribitur Esau propter vnam escam vendidisse primitiua sua, & postea cupientem hæreditare benedictionem, reprobaturum fuisse. neque enim poenitentia locum inuenisse, quanquam cum lacrymis inquisisset eam. Ex quibus etiam illud quoque constat, eam venditionem ratam mansisse. Sed de hoc vltimo dicemus in seq. q.

Sed quid si secundogenitus aut ceteri fratres nondum acceptauerint renunciationem, siue ius ipsum repudiatum, an saltem tunc poterit primogenitus poenitere, cum res sit integra. quod videtur, per ea quæ in similib. traduntur in l. quod si minor. §. Sceuola. ff. de minori. & l. sicut. §. si voluntate. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. fol. & l. si quis suus. ff. de iure deli. & l. mancipiorum. ff. de opt. leg. & l. filij. §. i. ff. ad S. C. Tertul. & l. 3. ff. de cefsio. bon. & l. vlt. C. de repud. hære. & l. 2. C. qui bonis cede. pos. & c. ea, & ibi gl. i. in prin. 7. q. 1. & c. licet, de proc. li. 6. & c. si tibi absentis, & ibi gl. in verbo, eo lapsò, de præb. lib. 6. & gl. in c. si clericus, in verbo aliam, eo, tit. & lib. & in cle. i. in verbo, intra mensem, & ibi Doct. de concess. præb.

Contra tamen videtur non esse opus acceptatione, sed satis esse vt renunciarit siue repudiarit, vt ius sequenti fratri vel omnibus acquiratur, sine spe poenitentia: ex eo quod scribitur in l. i. §. qui semel. ff. de succes. edic. his quidem verbis, Qui semel noluit bonorum possessionem petere, perdidit ius eius, etsi tempora largiantur: vbi enim noluit, iam coepit ad alios pertinere bonorum possessio. Et similis prope tex. est in l. si cohæredi, in prin. ff. quis ord. in bon. pos. ser. vbi scribitur, quodcumque cohæres tuus constituerit nolle petere bonorum possessionem, tibi delata tota intelligitur: & cohæres tuus amplius petendæ bonorum possessionis facultatem non habebit. Hæc ibi. Nam vbi cunquæ est quispiam, ad quem ius deuoluitur ex renunciatione alterius, statim ad eum ius ipsum deuoluitur, etiam ante acceptationem, vt per d. §. qui semel, dicit gl. in d. ca. licet. in verbo, placebit. & ibi omnes Doc. de proc. lib. 6. Vide tamen tex. & Doct. a me citatos in tract. Retractuum, tit. i. in fin. 8. q. ex quibus intelliges quid hic dicendum sit.

Vice

Vicesimonono quaero generalius, An ius primogenituræ indiscriminatim cedi aut vendi possit? Et quidem plerique omnes qui de hac re locuti sunt, hoc veluti minime dubium diffinierunt vendi posse, exemploque historico iuris, vt contendunt, diuini, scilicet Esau qui fratri vendidit iura primogenituræ, vt scribitur Gen. 25. & repetitur in epistola Pauli ad Hebræos, ca. 12. & in Decretis Canonicis in c. quam periculosum. 7. q. 1. & in §. item opponitur. 22. q. 2. & aliquid in ca. quisquis. 41. di. & per gl. in l. quoties, in prin. ff. de hære. insti. & in c. ecclesia vestra. le. 2. in verbo, adicere, post prin. extra de elect. Et ita videtur voluisse Hofst. Io. And. Ant. Car. Flor. & expressius Pet. Anc. & Pan. in c. licet, extra de voto. & Old. con. 224. istæ sunt allegationes, col. 9. ver. allegauit secundo pro parte nepotis. & Io. An. in addi. Spec. in rub. de feu. col. 4. vers. ad contrarium. & Bart. in l. is potest, col. 2. ff. de acquir. hære. cum dicit, quod filius non potest renuntiare iuri succedendi, per l. pactum. C. de coll. licet contrarium fuit factum de Esau qui Iacob fratri vendidit ius primogenituræ. Ex quo, inquit, apparet hoc ius esse distinctum à iure filiationis. Subditque hoc probari in Decretis, sed quod non recordatur de loco, qui est in d. c. quam periculosum. Sed & idem voluit expresse Pet. An. conf. 82. dicta facti narratio, col. 3. in 4. ratione. & Pan. conf. 85. in præfenti q. col. vlt. vers. præterea ius primogenituræ, lib. 1. & iterum conf. 3. nitar in præfenti, col. 3. vers. constat autem, lib. 2. Mart. Laud. in d. tracta. de primogenitura, col. 6. vers. an autem ius primogenituræ, & iterum col. 10. versiculo amplectamur nunc iura. Alexand. in l. stipulatio hoc modo concepta, in 6. fal. ff. de verb. oblig. Franc. Aret. in d. l. is potest, col. 2. ff. de acq. hære. Barb. conf. 10. sapienter scribitur, col. antepen. lib. 2. Ias. in l. pactum, col. 2. versicu. vlti. fallit. C. de pac. Socin. conf. 47. facti narratione, col. 5. versic. præterea nos videmus. Philip. Dec. conf. 398. viso puncto, col. vlt. & Bened. in cap. Raynutius, in verbo, in testamento relinquens, le. 1. nu. 189.

Sentiuntque omnes id fieri posse etiam patre viuente, dum se fundant in dicta venditione Esau, quæ fuit facta patre viuente. Et id expresse voluit Ang. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, & Ias. in d. l. pactum, de pact. vbi & ad hoc dicit optime facere, quod ius ipsum primogenituræ competit ex privilegio. propterea facilius tollitur, quam aliud ius succedendi quod competit per ius commune. l. eius militis. §. militia missus. ff. de test. mil. & nouissime Geor. Nat. in rep. ca. quæuis, col. 3. ver. quinto fallit, de pac. li. 6. & Bened. in rep. d. c. Raynutius, in verbo, duas habens filias, nu. 244. & seq.

Verum Bar. con. 72. ex facto proponitur col. 3. dicit quod licet de iure naturali valeret huiusmodi venditio etiam viuente patre, per id quod de Esau & Iacob dictum est, non tamen de iure Ciuili, quia esset pactum super futura successione. quod & voluerunt nulla Bart. mentione facta, Imo. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, col. 2. ver. aduerte tamen, & ibi quoque Ro. col. 7. ver. tertia conclusio. ff. de verb. obl. & Pet. de Monteforti in quodam cons. ad verbum relato à Matt. Affl. qui eum sequitur, in c. i. col. 7. ver. non obstat ibi secundo inspiciendum, tit. de nat. succes. feu. respondentque ad illud Esau & Iacob, quod iudicialia veteris testamenti non astringunt, nisi in quantum reperiuntur approbata, vt no. §. his ita. 6. di. quod & nos latissime diximus in nostro tract. Retractuum tit. i. in præfatione, nu. 8. & horum quidem, & 2. seq. Addit autem Ro. posse dici & melius cessibile fuisse id ius primogenituræ, quia est contra ius naturale deferens successione liberis æqualiter. Ideo id ius facilius extingui posse. Addit item ipse Ro. & post eum Corn. qui hanc etiam partem tenet, in l. pactum. C. de coll. quod illud fuit concessum Iacob in figura, propterea quod ex eo debebat descendere virgo Maria. Ideo meruit primogenituram, hæreditatem, & benedictionem patris. Quæ autem in veteri testamento in figuram concedebantur, non sunt trahenda in exemplum, vt voluit gl. in c. caue. 28. q. 1. quæ ad hoc allegat optimum tex. in d. §. his ita responderetur miracula. vbi ad literam dicitur, quod multa tempore veteris testamenti concedebantur, quæ nunc penitus prohibentur.

Hanc item partem sequitur Paul. Castr. conf. 448. non est dubium, col. j. lib. 1. & Fran. Aret. qui & Bar. non meminit in conf. 162. diligenter & mature discussis, col. 4. ver. non obstat præmissis. & Phil. Dec. nomine quoque Bar. suppresso, in d. l. pactum, col. 6. ver. extra gl. addunt moderni. C. de Colla. & D. Ferro. in commentariis consuet. Burdig. tit. de Retractu. §. i. col. 4. ver. ex his simul. & D. Moli. in consuet. Paris. tit. 1. §. 8. gl. 3. in 2. q. col. 2. vers. infero secundo, & iterum in 4. q.

Sunt autem qui has opiniones ita intelligunt, vt primogenitus possit viuente etiam patre cedere iura primogenituræ, quæ sibi etiã viuente ipso patre competunt. cuiusmodi sunt multa ex his quæ tibi collegimus supra in præfatione nu. 12. sed vt de antiquioribus, & seq. sed non quo ad succedendum. Ita enim simpliciter voluit Alb. in proce. ff. §. discipuli, col. 6. ver. denuo in ista materia & nulla eius mentione facta, & Pet. ille de Monteforti, & post illum Matt. Affl. vbi supra, & Phil. Dec. conf. 443. in casu ad me transmissò, col. 4. ver. vnde primo non obstat. Tãquam hi non obscure sentiant, non posse primogenitum viuente patre, quæ non nisi post mortem illius sibi competunt, cedere. Quod & ipsum expresse distinguens, vt diximus, voluit Iason in d. l. is potest, col. 5. ver. tertio respon. detur. ff. de acq. hæred. Qui & paulò antè dixerat ius ipsum vendi posse in praedictum cedentis, non etiam alterius, ad quem post mortem cedentis spectare debet: imo hic poterit reuocare, c. i. tit. de feud. cogn. & ca. Titius filios, tit. si de feud. fue. contro. int. do. & agna. quod & ipsum quoque voluit Phil. Dec. d. con. 443. col. 4. ver. tertio dici potest.

Solus autem omnium, quos nunc meminimus, ipse Franc. Are. d. conf. 162. illud vnum dicit quod licet

An ius primogenituræ uedi aut cedi possit.

Et an patre viuente.

De eadem re.

De eadem re.

De eadem re.

De eadem re.

licet hoc ius primogenituræ vendi non possit, viuento eo de cuius successione agitur, potest tamen bene remitti, ita vt extinguatur hoc ius. Sicuti videmus in simili quod per pactum potest remitti ius conditionale competens ex vltima voluntate, licet cedi non possit, per l. i. & ibi no. C. de pact. Et secundum hoc intelligit quod dictum est de Esau, vt videlicet per illam venditionem non fuerit illud ius transfusum, sed potius extinctum, sicut extingueretur per mortem ciuilem, de qua in l. galus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth.

7 **De eadem re.** ¶ Quid quod Bal. in l. cum antiquioribus, col. pen. vers. secundò sic. ius quod non est. C. de iure delibe. voluit simpliciter id ius primogenituræ non esse cessibile, quoniam ius ætatis cedi non potest. l. si quis domum. §. hic subiungi potest. ff. loca. & l. peto. §. prædium. ff. de lega. 2. & l. lex veltigali. ff. de pigno. & §. finitur, Infit. de vsufu. de quo & nos dicemus plenius infra in 4. q. in 4. ratione pro patruo, vbi patebit & per se satis patet, ætatem rem esse omnium personalissimam. Quasi intelligat Bal. vt ad eum reuertatur, quod quemadmodum ætas propria alteri cedi non potest: ita nec ius competens ratione ætatis.

8 **De eadem re.** ¶ Quod si verum est Bal. dictum, non solum patre viuento non poterit hoc ius cedi, sed nec etiam eo mortuo, cum vtrobiq; vigeat eadem ratio. Et ita prorsus destrueretur omniū Doc. sententia, qui sentiunt posse hoc ius cedi post mortem, & multi etiam ante mortem. Quorum sententiã, vt illud quoq; adiuciam, confirmat quod voluerunt Pe. & Cy. in d. l. pactu. C. de collati. intelligentes iura quæ prohibent pactum de futura successione, procedere cum sit cum extraneis, secus si cum fratribus, volente eo de cuius successione agitur, per l. vlt. C. de pac. & ar. l. quæ de tota. ff. de rei vend. Et idem tenet Spec. ti. de pac. §. instrumentu, post prin. & Ang. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, in 6. fal.

9 **De eadem re.** ¶ Et hoc tenendo potest responderi ad l. pactum. C. de pac. quod loquitur in alio casu, vt ibi videre licet. Et ad d. l. pactum, de collat. quod loquitur in pacto facto patri, prout etiam videtur expressum in c. quamuis, de pac. lib. 6. & non in pacto alteri facto, vt ibi innuitur, à contrario sensu. Et huius potest assignari duplex ratio. Prima, quia lex potuit suspicari, ne reuerentia paterna induceretur filio ad paciscendum cum patre, iuxta no. in l. i. §. quæ onerandæ. ff. qua. re act. non dat. Secunda, quia facilius inducitur ad paciscendum cum eo, de cuius hæreditate agitur ob id maximè quia pater potest priuare hæreditate per fas & nefas, vt plerunque videmus. Quod licet tolerari possit, tamen durum esset, vt dicit Corne. istud obtinere contra communem omnium sententiam, quæ est vt non valeat pactum de futura successione.

10 **Quid in his que non sunt successione, sed ætatis tantum.** ¶ Et hæc quidem debent intelligi, quantum ad ea pertinet quæ primogenito deferuntur ex successione parentum. Alia autem quæ successione non respiciunt, sed ætatem solam, videlicet honor qui senioribus debetur, per l. semper. ff. de iure immunit. & pleraq; alia quæ supra sigillatim declarauimus in præfatione, quæ non propter successione debentur, cum & locum habeant etiam ante mortem patris, nescio quonam pacto cedi possint, cum ætas, quæ sola illud tribuit, cedi non potest. & ita potest intelligi quod dicit Bal. in d. l. cum antiquioribus. Nò quod velim ex eo asserere, quod nunquam possit senior iuniori cedere in huiusmodi rebus, quæ sunt honorum. Potest enim maior si velit minori cedere. Sed non trahendum erit ad consequentiam, quin postea in aliis actibus vtatur iure ætatis siue senectutis.

11 **De eadem re.** ¶ Ne autem illud prætermittam, scriptores ecclesiastici scrupulosius differunt, an valuerit venditio primogenituræ facta ab Esau fratri Iacob, propterea quod videtur fuisse facta tam paruo pretio, vt pote pulmento, re nullius propè pretij, vt scribitur Gen. 25. & vt loquitur D. Paulus ad Hebræos 12. propter vnam escam. Tum etiã quia ius primogenituræ apud Hebræos res sacra esse videbatur, propter sacerdotium illi, vt iam diximus, annexu. Ideò si de hac re latè videre velis, lege Nicol. Ly. & ceteros recentiores Bibliorum interpretes in d. 25. c. Gene. Neque enim quicquam nostrã interest eam rem longius pertractare.

TRICESIMA QVAESTIO.

1 **An ius primogenituræ præscribi possit.** ¶ Tricesimo quæto an id ius primogenituræ præscribi possit? Soci. conf. 47. cuius hoc caput est, facti narratione. & dubijs, in 4. q. lib. 3. hanc rem nuncupatim tractauit, constantissimèq; diffinit præscribi posse. Motus his tribus fundamentis & rationibus. Prima quia edictum de præscriptionibus est prohibitorium. Regulariter enim omnis res præscribi potest, nisi expresse prohibeatur. l. vlt. C. de præscr. long. temp. & l. sicut. C. de præscr. 30. ann. At hic casus specialiter non reperitur prohibitus. Vnde, vt hoc illi addas, consequens est, vt permissus esse censeatur, ex legum constitutionumque regulis, per l. præcipimus, in fi. C. de app.

2 **Quod cessibile est il præscriptibile est.** ¶ Secunda ratio Soci. ius primogenituræ cedi potest & vendi, vt iam latè probauimus in præcedenti quæstione. Ergo & præscribi, arg. l. alienationis. ff. de verb. sign. vbi alienationis verbum vsucapionem continet. Quam rationem confirma quod præscriptio habet vim pacti & contractus, secundum Bal. & Saly. in l. i. vtrunque in 3. no. C. de seruit. & aqua, & Lucam Pen. in l. cum satis, col. 1. C. de agri. & cens. lib. 11. cum aliis multis concord. à me collectis in tract. Retractuum, tit. 1. §. 1. gl. 9. in verbo, ou lignagier, nu. 146. at maius.

3 **Præscriptio potest potentior.** ¶ Imò verò potentior est præscriptio pacto, vt voluit Spec. tit. de feu. §. quoniam, vers. 3. Quod sic probat. nam pacto sociorum non potest fundo seruitus acquiri, præscriptione potest. l. qui pro parte. ff. de seruit. & l. sed & si post princ. ff. de seruit. vrb. præd. Item ius ascriptionis siue glebæ pacto acquiri non potest, præscribi tamen potest. l. 2. & l. quemadmodum, C. de agri. & cens. lib. 11. & l. 3. ff. de diuers.

diuers. tempo. præscr. Item pactum de non diuidendo non valet, impedit tamen præscriptio volentem diuidere. l. in hoc iudicio, & l. si conueniat. ff. com. diuid. & l. i. C. de anna. excep. Præterea feudum quod alienari non potest, præscribi tamen potest. §. si quis per 30. tit. si de feud. fuer. contr. Denique licet res litigiosa alienari non possit. l. lite. C. de litig. potest tamen præscribi. l. si post acceptum. ff. de rei vend. & l. i. C. de præscr. long. temp. Ex quibus patet præscriptionem quantum ad hoc habere plus roboris, quam aliam alienationem, vt videlicet quid facilius præscribatur, quam alienetur. Ex quo sequitur, vt si ius primogenituræ alienari possit, multò magis & præscribi.

4 ¶ Et cum aliàs sit regula cõmunis, vt prohibita alienatione, prohibeatur & præscriptio, per l. si fundu. ff. de fund. dota. & l. 2. & ibi gl. Bar. qui eam primã eius tit. legit. Bal. & Ang. C. de vsuca. pro emp. gl. in d. l. alienationis. ff. de verb. sig. Bar. Imo. & alij in l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. 1. cum aliis multis concord. à me quoq; congestis, loco nuper allegato, nu. 247. sed & hunc quoq; Consequens est vt etiã permissa alienatione, videatur & permissa præscriptio. Tum quia fauorabilior sit permissio alienationis, quam prohibitio, per l. i. ff. de fund. dota. iuncta l. hac edictali. §. ceterum. C. de secun. nupt. & declarat Bar. in l. si ita quis. §. ca lege. ff. de verb. oblig. Tum quia quod operatur propositum in proposito, operetur & oppositum in opposito. l. si ex toto, in prin. ff. de leg. 1. cum si. Et ideo videmus in eadẽ re quod cum fundi dotalis, quandiu dotalis est, sicut prohibita est alienatio: ita & præscriptio, per multa iura supra allegata. Ita & cum desinit esse dotalis, sicut est permissa alienatio, ita & præscriptio. Et similiter quando res desinit esse pupilli, vt latè declarat Ang. in l. vlt. C. de anna. excep.

5 ¶ Tertia ratio Soci. vt ad eum redeamus, hæc est. Nam aut (inquit) constitutio maioritatis factus fuit in contractu, & non censetur prohibita præscriptio, vt declarat Pan. in c. cum non liceat, de præscr. Quinimo non potuisset, per ea quæ no. Bar. in l. nemo potest. ff. de leg. 1. cum multis concord. à me allatis in d. tract. Retractuum, tit. 1. §. 2. gl. 2. in verbo, à reu. m. nu. 13. vt omittam. Aut in vltima voluntate, & similiter non impeditur præscriptio, vt concludit Bart. quem sequuntur Raph. Ale. & alij in d. l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. 1. Pan. in d. c. cum non liceat.

6 ¶ Subdit autè Socin. quod ad hanc præscriptionem requiritur spatiu 30. annorum, duplici ratione. Primum quia procedit sine titulo, & sic non habet locu spatium longi tẽporis, sed necessario requiritur longissimu 30. annoru, per l. sicut. C. de præscr. 30. an. & no. in c. si diligenti, de præscr. Deinde quia similiter in feudo præscribendo huiusmodi tempus requiritur per rex. in d. §. si quis per 30. tit. si de feu. sue. cõtro. Ergo idẽ dici debet de iure primogenituræ, propter similitudinẽ quæ est inter vtrunque, vt diximus supra in 23. q. nu. 10. tertia ratio. Et id quoq; vt id ius præscribi possit 30. annis, tenuit ante eum licet non illum alleger, And. Iser. in c. 1. §. præterea ducatus, col. 2. ver. his deficientibus, tit. de prohi. feu. ali. per Fed. vbi dicit in id requiri scientiam & patientiam aliorum fratrum, per no. in cap. cum ecclesia, in fi. de caus. poss. & proprie. & per gl. & Inno. in c. cum dilectus, de consuet.

7 ¶ Sed & in id requiritur, vt ipse Soci. dicit, bona fides, quia licet in feudo sint diuersæ opin. quantum ad ius ciuile pertinet, tamẽ de iure canonico semper requiritur, per c. vlt. de præscr. Cui statum est etiam in vtroq; foro, cum agatur de periculo animæ, vt voluit gl. in c. possessor, de reg. iur. li. 6. Iac. Bel. loquens in feudo, in d. c. vlt. col. 6. ver. sed pone, de præscr. Quanquam prima fronte posset videri non posse hic esse bonam fidem nisi fortè cum quis se putaret esse primogenitum alicuius, cum talis existimaretur, & ita longissimo tẽpore tanquã primogenitus possedit iura primogenituræ. Et postea apparet non esse primogenitu, sed secundogenitum per testes, qui fortè diutius abfuerant.

8 ¶ Sed hæc præscriptio aliter locum posset habere in alio casu, quam cum dubitatur quis sit primogenitus: videlicet cum filius primogenitus contẽdens res hæreditatis subiectas iuri primogenituræ, atq; ita, id est, iure primogenituræ illas 30. annis possedit, scientibus & patientibus ceteris iunioribus fratribus. Nam in hoc casu nuncupatim loquuntur And. Iser. & Socin. locis supra citatis. Nec abs re dixi iure primogenituræ 30. annis possedisse, propter ea quæ no. in l. qui iure familiaritatis, & l. communis seruus. ff. de acq. poss. & l. si mulieri vsus. ff. qui. mo. vsufr. amit. & l. meritò. ff. pro socio. cum si. & quæ diximus supra in 15. q.

9 ¶ At D. Cirier. & Moli. de alio casu loquentes, videlicet cum quis, qui non est primogenitus, præscribere voluit eam qualitatem primogeniti, & cõsequenter ius primogenituræ aduersus ipsum verum primogenitum: scilicet Cirier. li. 3. tractatus primogenituræ, q. 9. eadẽmq; vlti. Moli. in Cõmentarijs consuetud. Paris. tit. 1. §. 8. gl. 3. q. 5. In quibus locis tenet scilicet Cirier. posse hanc præscriptionem præcedere inter fratres, vt scilicet frater secundogenitus præscribat aduersus primogenitum: extraneus autem præscribere non possit. Nam filiatio præscribi non potest, nec ideo sinitas, Bald. in l. i. C. quan. non pet. part. vt nec ingenuitas, gl. in l. nemo. ff. de vsucap. Et ita quoq; illum refert & sequitur Moli. vbi supra. Sed attende, lector, ne erres. Nam Bal. in d. l. j. illud non dicit ad quod illi eum allegant, sed aliu ad omnino ab simile, in col. 4. vers. primæ qu. scilicet, nomen hæredis præscribi non posse aduersus verum hæredem, nec per mille quidem annos, quod plus est si veru sit, quam quod de filiatione dictum est. Ipsum tamen Bal. vbi supra ad hoc vt sinitas præscribi non potest, citat & sequitur Ro. in l. quandiu, la. r. ante fi. vers. quid tamẽ dices. ff. de acq. hære. & in l. is qui putat, post prin. eo. tit. Quantum autem ad 2. eorum allegationem, nulla est l. nemo. ff. de vsucap. Et credo eos voluisse allegare gl. in l. nemo. ff. pro legato, quæ videtur dicere legitimatẽ, si ita loqui sit permissum, vsucapi non posse, quã sequitur & dicit sing. Ro. in d. l. is qui putat. Et idem, ea gl. non citata, voluit Bal. in l. nullo, col. j. ver. sed pone quod aliquis, C. de rei vend. per text. in l. qui in prouincia. §. diuus. ff. de rit. nupti.

Alienatione prohibita & præscriptio prohibetur. Fauorabilior alienationis permissio quã prohibitio. Quod operatur propositu in proposito, & oppositum in opposito.

Ex contractu nõ prohibetur præscriptio. Nec ex testamento. Quantu autẽ tempus requiritur ad huius rei præscriptio nem.

Sed an. requiritur bona fides.

Quid si primogenitus possederit res quaspram, quæ nõ erant iuris primogenituræ, 30. annis.

Quid si qui nõ est vere primogenitus ut primogenitus possedit.

vbi temporis diuturnitas non facit quem legitimum, sed inducit principem ad legitimandum. Sed & idem Bal. in rub. ex. de p̄fcr. in fi. dicit, quod filiatio p̄fcribi non potest iuste. ff. de vsuca. quia natura non congruit, ciuilia autē naturalibus conuenire debent. l. confessionibus. ff. de interro. acti. Nec etiā, vt subdit, spurius villo tēpore potest fieri legitimus, quia est de referuatis principi quæ p̄fcribi non possunt: sed in id necessaria est dispensatio, vel priuilegium principis per tex. vt ipse dicit peregrinum in §. diuus. De veritate tamen illius glos. videbis Alb. & Ang. in ea ipsa l. nemo. Illud tamen non omittendum quod ad hunc locum pertinet, quod dignitas ingenuitatis & primogenituræ æquiparantur à Bal. in l. cum antiquioribus. col. antep. ver. tercio arguo ad idē. C. de iur. delib. quem in id expendit Matt. Affl. in c. i. col. 4. ver. decimo arguitur, tit. de succē. feud.

De eadem re.

¶ Cæterum ipse Moli. vbi supra, constantissimè tenet, nec per vnum quidem ex fratribus ius p̄fcribi posse, tum illis rationibus Cirier. tum etiam quia id ius datum est primæ genituræ, siue natiuitati. Ideo sicut iura sanguinis & agnationis sunt immutabilia, & nullo iure Ciuili dirimi possunt. l. ius agnationis. ff. de pactis, & l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. & l. abdicatis. C. de patri. pote. Sic nec iura p̄cisè & immediatè data à lege, ipsi sanguini vel naturæ. Tum quia quod fieri non potest per verum & expressum consensum, non potest induci per p̄scriptionem, quæ, vt id addam, tacitum consensum inducit, gl. in l. si mulier. §. i. in verbo, ratum. ff. quod met. cau. Bart. in l. filiusfam. §. Diui, col. vlt. ff. de lega. i. & latè diximus in tracta. R. tract. tit. i. §. i. gl. 9. nu. 246. at maius, & q. seq. Aliàs tacitum plus operaretur quàm expressum, contra no. in l. cum quid. ff. si cert. peta. & in l. §. ff. de lega. 3. cum si. Nullo autem pacto fieri potest, vt is sit primogenitus, qui non est. Et certè vix crederem vt quis possit p̄scribere se esse primogenitum alterius, qui minimè est: sed si est primogenitus, potest p̄scribere, vt tanquam talis ius aliàs competens primogenito obtineat, secundum id quod diximus num. 7. Et vide quæ scripsimus supra tractatu p̄cedenti de Nobilitate, ca. 14. quo tractamus an nobilitas p̄scribi possit.

TRICESIMA PRIMA QVAESTIO.

TRICESIMO PRIMO QUÆRO, natus est cuiusdam adhuc priuato filius, deinde & illi Regi factus alius, vter eorum rege mortuo tanquā primogenitus Regis succedet in regno? Res hæc admodum dubia est, vt in qua multi primi nominis in legibus, nihil certi diffiniant, veriti, vt credere est fallere falliq; si rem palam iudicassent. Inter hos sunt Bar. & Io. Fab. in l. imperialis. §. illud his. C. de nup. ille aliò remittere negotium contentus: hic in vtranq; partem aliquid adducere. & Alberi. Rosa. in l. Senatoris filium. ff. de Senat. & in l. moris. §. parentes. ff. de p̄cnis. & in prima parte statutorum, quæst. 157. incip. sed supponamus. & in suo repertorio, in verbo, Senatoris filius, & Feli. in c. inter cæteras, in prin. de rescrip. qui omnes rem hanc veluti in medio reliquerunt.

Quis p̄fcribitur in regno an primogenitus natus ante regnum an post regnum. Qui du bitauit.

Pro nato post regnum.

¶ Pro nato autem post regnum adeptum facit tex. in l. si Senator. C. de dignit. li. 12. vbi non sequitur paternam dignitatem, qui ante susceptam dignitatem susceptus est. Ex quo no. ibi Bar. quod non dicitur filius Regis, qui natus est antequam pater Rex esset. quod & ante illum dixerat gl. in d. l. imperialis. §. illud his adiungimus, in verbo, nata sunt. C. de nup. vbi & illud quoq; addit, quod non dicitur filius sacerdotis, qui natus est ante sacerdotium. Sicuti è diuerso non dicitur filius scenicæ, qui natus est postquam mater desit esse scenica, vt dicit tex. ibi. Et illam gl. sequitur Bart. in l. cum satis, col. vlt. & ibi quoq; Io. Plat. C. de agr. & cens. lib. 11. vbi tamen ipse Bart. non simpliciter loquitur de filio regis: sed de primogenito filio Regis, tanquā scilicet non dicatur filius primogenitus Regis, qui natus est ante dignitatē regalem. Et Bald. dum illam gl. simpliciter allegat in l. in suis. ff. de liber. & posth. Pet. Anca. & Philip. Fran. in c. ne aliqui, de priuileg. lib. 6. qui ex hoc dicit, huiusmodi filios non gaudere priuilegio concessio Regibus & eorum filiis. & Io. Ana. in c. 2. col. vlt. vers. quid autem si filius, de iudæ. Io. Plat. in l. cum adoptiuum. C. de Decur. lib. 10. & idem sensisse videtur Zenze. in extrauag. execrabilis, in ver. nec itaq; in verbo, filius, in multis quæst.

Ad idem.

Ad idem.

¶ Facit præterea text. in l. si quis Decurio, aut subiectus, & in l. Doctitij, & in l. neminem, non semel. & in l. diuæ memoriæ, & in l. vlt. etiam non semel. C. de Decur. li. 10. quibus cauetur filios natos ante Decurionatum patris non gaudere priuilegiis dignitatis paternæ, sed tantum natos postea. propterea ex dicta l. vlt. not. gl. in c. iam itaq; j. q. 4. non dici filium Decurionis, qui natus est antequam pater esset Decurio. & ibi Cardi. Ale. Ad quod etiam est bonus tex. in l. ex libera, ibi, nec vt decurionis filius. C. de suis & legi. Facit item text. in l. j. §. vlt. ff. de bono. pos. cont. tabu. & in l. si necē. §. si deportatus. ff. de bonis libe. & in l. filij, §. Senatores, ibi, qui eo tempore nati sunt. ff. ad municipa. & in l. quicunq; vers. si vero postquam adeptus fuerit principatum. C. de prin. agen. in rebus, lib. 12. vbi no. Lucas Pen. quod dignitas patris nullum commodum affert filio nato ante dignitatem. Sed & ex eo no. Io. Plat. quod non dicitur filius principis, qui ante principatum natus est.

Ad idem.

¶ Et est generale vt filij eam parentum dignitatem aut conditionem sequantur, quæ est tempore aut natiuitatis, aut certè conceptionis: non quæ antè fuit aut postea, per tex. in l. 2. C. de lib. & eorū libe. Ex qua no. Bal. delicta parentum non nocere filijs primò natis, sed tantum nascituris, quoniam contrahunt rubiginem à linea iam infecta. & per tex. in l. emancipatum. §. j. ff. de Senat. vbi si natus est filius post dignitatem iam amissam, nihil ea dignitas prodest filio, quem tex. dicit optimum Petr. Anc. in dicto. c. ne aliqui, de priuileg. lib. 6. ad hoc quod filius Regis non dicitur, qui post adeptū regnum natus est. Et per eum etiā dicit Cald. cōf. 3. inc. an filij orthodoxi, tit. de hæ. q. filij nati ante hæresim patris non afficiuntur p̄cnis à iure filijs hæreticorum indictis, p̄sertim illis quæ excludunt ab honoribus.

noribus. & sequitur Domi. in c. 2. §. hæretici, in fi. de hære. li. 6. & Io. Ana. in vergentis, ad fi. extra c. tit. cum multis in eandem rem concord. adductis per gl. in d. l. imperialis. §. illud his. C. de nup.

Ad idem.

5 ¶ Adiuuat & hanc partē text. in l. 2. §. in filiis. ff. de Decur. vbi non is solus Decurionis filius dicitur, qui natus est ex Decurione, sed & qui antequā pater Decurio esset, natus est, quantum ad id ne futibus castigetur, & ne in metallum detur. Ex quo facile colligitur, id tantum procedere, quantum ad p̄cnarum genera, non etiam quod ad dignitates & honores, vt dicit gl. ibi, in verbo, quantum pertinet. & Alb. in d. l. imperialis. §. illud his. & Io. Plat. in d. l. cum adoptiuū. C. de Decur. lib. 10. Ideoque ex illo tex. in d. §. in filiis. Bar. ibi no. filiū natum ante nobilitatem patris non esse nobilem. de quo & nos in tractatu Nobilitatis plenius diximus. c. 15. nu. 7. extende 3. Et est in idē tex. loquens etiam de generibus p̄cnarū, in l. moris. §. sed vtrum ij soli. ff. de p̄cnis, vbi dicitur quod non solum qui patre Decurione, sed & qui plebeio, videlicet antequā Decurio esset, nati sunt, non debent iis p̄cnis affici, quibus nec Decuriones. Et text. loquens generaliter in omnibus liberis in l. diuo. C. de quæst.

Ad idem.

6 ¶ Addunt aliqui vltra ea quæ diximus rationem, quæ tantum Reges & cæteros illustres, non etiam alios respicit. Nam natus ante dignitatē patris quæ illum illustrem facit, non illustris est, sed tantum clarissimus, vt voluit gl. in dicta l. Senatoris filium. ff. de Senat. & in d. l. si Senator. & ibi And. Bart. & Io. Plat. C. de dignit. lib. 12. & Alb. in dicto §. illud his. At Reges illustres sunt, vt not. in l. j. C. de offi. eius cui mand. est iuris. & plenè per Ant. Corse. in tract. de pote. & excel. Reg. q. 219.

Ad idem.

7 ¶ Qui hanc partem tenent, respondent ad d. l. Senatoris filium. ff. de Senator. & c. ad extirpandas, de fil. presb. quæ nos statim pro contraria parte adferemus, vt d. l. intelligatur largo modo & in materia fauorabili, quod satis patet ex eo quod idem text. dicit, filium adoptiuum dici Senatoris filium. Secus in nostro casu in quo de p̄iudicio alterius agitur. D. autem c. ad extirpandas, loquitur quod ad effectum de quo ibi agitur: & in effectu voluit dicere ille text. quod repellitur filius in illo casu, siue sit legitimus, siue non & propter id dicitur ibi, siue natus in sacerdotio, siue non. Et ita hos text. refellit Deci. in c. inter cæteras, de rescr. vbi tenet hanc opi. vt statim dicemus.

Qui hæc partem tenent.

8 ¶ Propterea vt ad quæstionē in specie accedamus. Sunt multi & ij quidē maxima autoritate, qui simpliciter tenent, non succedere in regno, aut alia dignitate, qui ante dignitatem natus est, videlicet Cyn. in d. l. emancipatū. ff. de Senat. prout illum refert Tancredus de Corneto, & post illum Panor. qui & hoc videtur voluisse in c. licet, col. vlt. ver. quæro cōsuetudo est, extra de voto. Collecta. in c. ex tenore, in prin. extra qui filij sunt legit. Dyn. in dicta l. 2. §. in filiis. ff. de Decurio. & in d. l. moris. §. sed vtrum. ff. de p̄cnis, Iac. Ra. & And. Pisa. in d. l. Senatoris filium. ff. de Senatori. prout illos retulit Alb. in ea. l. & ipse Alberi, vt à multis citatur in prima parte statutorum, q. 157. incip. sed supponamus, vbi tamē de ea re, vt etiam supra diximus in prin. huius q. ita loquitur, vt necias in quā partem inclinet. Hanc quoq; partem tenet simpliciter Signo. Homod. loquens in regno Franciæ, cons. 37. factum sic proponitur, quædam mulier, col. vlt. & Lucas Pen. in dicta l. si Senator, in fi. per illum tex. C. de Sena. li. 12. & Fulgo. in d. l. Senatoris filium, per gl. ibi. ff. de Senatori. Fran. Cremon. sing. 50. vidi pulchram disputationē. & ibi Io. Bap. Caste. in addi. qui & hoc dicit se publicè disputasse. Mart. Laud. in tract. primogenituræ col. 8. vers. rursus quæro. & Nic. Perus. in tract. de succē. ab intest. in prima parte prin. in 6. specie liberorū, col. 6. vers. & hæc faciunt ad aliam quæst. Card. Alex. in c. Adrianus. 63. dist. Philip. Deci. in d. c. inter cæteras, col. 5. de rescrip. & Catel. Cota. in memoria. primogenitus, vers. sed quid si Rex, vbi hoc reputat sing. & And. Alcia. in l. bona fides, in verbo, reus capitalis. ff. de pos. Bonus Curt. in tracta. nobilitatis, parte 3. ad fi. Et in hac item op. videntur esse Bar. & alij supra citati nu. 2. & Catel. Cota. in memo. incip. primogenitus, col. 1. vers. sed quid si Rex.

Huius opt. confirmatio ex historiis.

9 ¶ In hanc sententiam Herodotus in Polymnia, qui est libr. 7. statim circa initia describit historiam barbaricam quidem illam, sed quæ instituto negotio optimè cōuenit. Cùm Darius Hystaspis filius, Perfarum Rex aduersus Græcos Aegyptiosq; pararet expeditionem, ingens inter eius liberos de principatu orta est dissensio, quoniā ex instituto Perfarum oportebat ita demum Regem ire in expeditionem, cùm Regem successore declarasset. Erant autem Dario iam antequam regnaret liberi tres è priore vxore Gobris filia suscepti, & post partum regnum alij quatuor ex Atossa Cyri filia. Superiorum maximus natu erat Artabazanes: posteriorū Xerxes. Qui cùm ex eadem matre non essent, disceptabant Artabazanes quidem, quod omnis paternæ sobolis ipse maximus natu foret, cùm apud vniuersos homines sit institutum, vt maximus natu liberorum obtineat principatum: Xerxes verò, quod ipse Atossa genitus esset filia Regis qui Persis libertatem peperisset. Dario nondum ferente sententiam, aderat fortè Demaratus Aristonis, qui per id tempus altercationis Spartano regno exutus, ac Lacedæmone profugus, Susa ascenderat. hic vir audita liberorum Darij controuersia, adiit, vt fama fertur, Xerxemque admonuit, vt ad cætera quæ pro se dicebat, hoc adderet, se quidem genitum è Dario iam Rege & Perfarum regnum obtinente: Artabazanem verò è Dario adhuc priuato. Proinde neq; equum neq; iustum esse alium quempiam, potiusquàm se illam dignitatem adipisci: quoniam Sparta quoq; sic vsurparetur, vt si cui antequam regnet filij nascantur, deinde Regi iam alius, huius postea nati successio regni sit. hæc à Demarato subiecta ratione videntem Xerxem, tanquam iuste dicentem Darius regem declarauit.

De eadem historia.

10 ¶ Eandem historiam & Trogus, qui que ipse epitomen fecit Iustinus lib. 2. recensent, in hoc tamen ab Herodoto dissentientes, quod post Darij obitum hanc dicunt controuersiam actam, & ab Anapharne vtriusque patris diuicatam atque compositam. Arthememque eum appellat, qui He-

rodoto Artabazanes nuncupatur. Sed & eam quoque tetigit Plutarchus in Artaxerxe, vt postea dicemus, & in libello de fraterna benevolentia, vbi ille maiorem natu filium Ariamenem appellat, dicitque hanc controuersiam ab Artabano Darij fratre fuisse diiudicatam. Sed & hanc quoque de nostris referunt ex Iustino Lucas Pen. in d. l. si Senator. C. de dignit. lib. 12. & Nico. Perus. in d. tractat. de success. ab intest. & D. Ciriterus in tractatu primogenituræ lib. 1. q. 12. in qua hanc nostram principalem quaestionem latissimè & doctissimè tractauit.

11 *Ex Iosepho.* ¶ Nec hinc dissentit quod Iosephus scriptor primæ classis acerrimiq; iudicij, lib. Antiquitatum, 16. cap. 3. veluti indignatè, nec sine bile retulit, Herodem Regem, postpositis Alexandro & Aristobolo suis & Mariannæ filiis, successorem in regno sibi designasse Antupatrum, ante principatum, & de priuata vxore sibi genitum.

12 *Pro nato ante regnum.* ¶ Sunt tamen qui contrā asserunt præferendum esse primogenitum omnium, etiam natum ante patris principatum, per d. l. Senatoris filium, in ff. de Senat. vbi scribitur in hæc verba, Nec interest an in Senatoria dignitate constitutus eum susceperit, an ante dignitatem Senatoriam. Pro quibus est & tex. in l. cum aduocatio in verbo, cum liberis quodocunq; genitis, & ibi Alber. C. de adu. diuer. iudicio, & in l. 2. C. de adu. diuer. iudicium, vbi scribitur, Cum liberis iam natis, vel postea procreantur dis. & in l. neq; Dorotheum, ibi, & si ante paternas illustres dignitates natus est, & alibi sæpe. C. de Decur. lib. 10. vbi filij quodocunq; geniti gaudent patris dignitate & priuilegiis. Et dictū capitulū inter cæteras, ibi, filius sacerdotis & in sacerdotio genitus, extrā de rescript. Ex quo probatur esse filium sacerdotis eum, qui ante sacerdotium natus est. aliās enim frustra text. subdidisset ea verba, & in sacerdotio genitus. Et ita illic per illū tex. volunt Panor. Maria. & Fran. Rip. & idē Maria. in rep. c. veniens, in 2. no. de accus. Sed & de hoc est clarior tex. in c. ad extirpandas, extrā de fili. presby. Nam primū filios presbyterorū simpliciter vocat. & postea de iisdē loquēs, dicit, siue geniti sunt in sacerdotio, siue non. Ex quo constat nihil interesse vt filij presbyterorum dicantur, siue nati sunt post sacerdotium, siue ante. Et rursum in c. adhæc, eo. tit. vbi primū nominantur à Pontificibus generati: deinde autem subiungit, quod si ij sint ex legitimo matrimonio procreati (& ita ante pontificatum) nec aliud canonicum obuiat, licite possunt ad sacros ordines ascendere. & in eisdem ecclesiis, in quibus præfunt vel præfuerunt genitores eorum, beneficium obtinere.

13 *Ad idem.* ¶ Item successio post mortem competit. l. j. si impubes. ff. de collat. bon. sed natus ante partum regnum reperitur primogenitus tempore mortis, ergo præferendus, per l. si quis filio ex hæredato, in secundo responso. ff. de iniust. & rup. test. & l. capitis. C. vnde cogn. & l. j. §. proximus. ff. eo. tit. & l. non intelligitur. §. quādo. ff. de iure fisci, & §. proximus, Inst. de leg. ag. suc. vbi proximus quis per hoc tēpus requiritur, quo mortuus est is, de cuius hæreditate quaeritur. Nec enim oportet prius quaeri de conditione alicuius, quàm hæreditas vel legatum ad eum pertineat. l. non oportet. ff. de leg. 2. & l. interuenit, de leg. præst. Non inspicitur igitur quod prius fuit, sed quod nunc est, l. quod ita. ff. de adi. edic. & c. ferrum, 50. dist. & c. non enim, & c. non est, quod est vlt. 32. q. j. & c. eam te, de rescrip.

14 *Ad idem.* ¶ Adhæc si aliter diceremus, absurditas maxima hinc sequeretur, videlicet quod si Rex decederet relicto vnico filio, qui natus esset ante partum regnum, is non succederet. Sequeretur item & alia absurditas, quod præferrentur in successione regni aut comitatus, nati post dignitatem illius de cuius successione agitur, exclusis antea natis, proximioribus fortè in gradu, contra iura, quæ primo loco admittunt proximiores, per d. §. hæreditas. Et alia quoque generalia, videlicet quod filij non succederent in quibuscunq; rebus post eorum natiuitatem acquisitis, sed eos excluderent postea nati, quod nullo iure cautum reperitur: quin ex iure communi liberi omnes nullo delectu æqualiter succedunt, vt supra latè diximus in 4. q.

15 *Ad idem.* ¶ Adde & hanc rationem, quia filiationis substantia & proprietates habetur à patris substantia, non à qualitate patri adhærenti, quia qualitas patris non generat, sed generatum & natum cognominat. Nam natus ex B. tunc Senatore, dicitur filius B. Senatoris, & tandiu sic nominandus est, quandiu pater à Senatu remotus non est. At patre postea remoto, non est dicendus filius B. Senatoris, quoniam secundū illud tempus, quo sic profertur B. non est Senator, sed fuit. Tamen adhuc ei quædam priuilegia referuantur, quæ non amittit, propter casum patris, d. l. moris. §. iste, & sequen. ff. de pœnis, & dicta l. 2. §. in filiis. ff. de Decurio, & d. l. emancipatū. §. 1. ff. de Senat. Et isto respectu, dicitur etiam filius Senatoris, vt ibi dicitur. E diuerso quoq; natus B. nondū Senatore, non dicitur tunc filius Senatoris, sed filius B. plebeij. Sed B. postea factō Senatore, tunc dicitur filius B. Senatoris, quādiu durabit ea dignitas, per tex. cum non cauillando, in d. l. Senatoris filium, in fi. & in d. §. in filiis.

16 *Ad idem.* ¶ Et id confirmatur ea ratione, quod qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundū tēpus verbi cui adiungitur. l. in delictis. §. 1. & l. quod ait prætor. §. Iulianus. ff. de noxa. & l. Titius. ff. de testa. milit. vbi est tex. optimus ad rem de qua agimus, quod testamentum militis dicitur etiam quod tunc miles fecit antequam cinctus esset. Et sic in casu de quo tractamus, qualitas significata per illud verbū, Senatoris, debet inesse secundū tempus præsens, si per verba præsentis temporis loquimur: & secundū tempus præteritum, si per verba temporis præteriti loquimur. Et hæc ratio & præcedens est Sal. in d. l. imperialis. §. illud his. C. de nupt. vbi hanc partem sequitur, vt statim dicemus, & respondet ad eum tex. quia ibi propria filiorum macula obstitabat priuilegio, Sed in nostro casu nihil inest personæ nati ante dignitatem, quod ei obstat. Item ibi de priuilegio agitur, hic de beneficio, & lege regni interpretanda & declaranda.

¶ Et

17 ¶ Et huc quoq; pertinet quod scriptū reliquit Bald. ille nostrorū legum interpretum (Accursium & Bart. semper excipio) facile princeps, sed qui omnes acumine ingenij (pace omnium dixerim) nemi ne dempto superauit, in l. 2. ad si. ver. item nota quod distinctio. C. de libe. & cor. liber. quod in fauorabilibus factum patris indistinctè ac sine delectu & discrimine potest liberis iam natis, quàm rascituris. Et idè inquit) recepto patre ad ciuitatem, vel extimū, vt appellat, ciuium, omnes filij gaudent priuilegio illius extimi, per no. l. 2. C. qui tra. se excu. lib. 10. vbi gl. vt ex ea omnes vbiq; assument, dicit extimum patris, esse extimū filij. De quo nos latissimè disserimus in repe. l. si vnquam, in prin. nu. 23. iam satis. C. de reuo. donat. vbi & hoc dictum Bal. inter plurima alia adduximus.

18 ¶ Et hanc quoq; opinionem non modicū fulcit quod in simili à viris doctis scripta in est, quod si in facultate legitimandi excepti sunt filij Comitum. Si quis suscepto antè filio naturali comitatum consecutus est, non poterit huiusmodi filius ex ea facultate legitimari, tanquam is existimetur, & sic filius comitis, quamuis ante comitatum natus. Ita voluit Ant. Rosel. in suo amplissimo tractatu legitimationis, q. 61. vbi & ita dicit se consuluisse, & Zoch. qui & in eam rem dicit se vidisse plura consilia, & se quoq; simul consuluisse, in c. per venerabilem, & ibi etiam Card. Alex. in §. quod autem, col. 116. vers. quæro secundò principaliter, extrā qui filij sunt legitimi.

19 ¶ Postremò hæc pars in casu de quo loquimur, non caret autoritate nostrorum, vt scilicet natus ante regnum præferatur nato postea. Ita enim in specie tenet Guid. Suz. in d. l. Senatoris filium. ff. de Senatori. per eum tex. quem conciliat cum dicta l. si Senator. C. de dignit. lib. 12. vt videlicet filius natus ante dignitatem præferatur quod ad bona & successorem. Natus postea, quo ad honores & dignitates. & Saly. in d. l. imperialis. §. illud. C. de nupt. Alex. aut quisquis est, in addi. Bald. in l. cum antiquioribus, col. 5. super ver. modò quaeritur. C. de iure delib. Nico. Mil. in suo reposito, in verbo, filius primogenitus sicuti, in fi. vbi erranter pro hac op. citat Bart. in d. l. cum satis. & nouissimè Franc. Ripa. in d. c. inter cæteras, col. 2. vers. & inducitur, extrā de iure rip. & D. Ciriterus in d. tract. primog. in d. 12. q. lib. j. & Moline. in consuet. Paris. tit. j. §. 8. gl. j. q. 11. eadēmq; vlt. Et ad hanc quoq; op. trahitur à nonnullis Albe. in d. l. Senatoris. ff. de Senat. & in tract. statut. parte j. d. q. 152. vbi certè videtur inclinare in hanc partem.

20 ¶ Nec caret item hæc posterior opinio exēplo. Nam cum Bela huius nominis secundus Vngariæ, quæ ante Pannonia dicebatur, Rex in priuata fortuna Geicam, aut, vt alij vocant Geisam filium suscepisset, Rex autem postea factus Ladilaum, Stephanum, & Almu, successit Belæ patri mortuo Geica ante regnum natus, suis fratribus post regnum natis antepositus, quos res nouas, vt regnum usurparent, molientes, facile pepulit, vt à Michaële Riccio in regibus Vngariæ scriptum est.

21 ¶ Sed & ab antiquitate quoq; exēplum eius rei reperimus. Scribit Plutarchus in Artaxerxe. Cum Dario Persarum regi ac Parysatidi ipsius vxori, essent filij Artaxerxes ipse natu maximus, & Cyrus ætate post illum proximus, & alij duo. Mater Cyrum maiori charitate amplexa, eum in regno succedere, postposito Artaxerxe, cupiebat: nitebaturq; non sane probabili (quod ipse Plutarchus dicit) ratione, ea qua olim Xerxes priscus, Demarato Lacedæmone authore, vltus fuerat. Artaxerxem se priuato Dario Cyrum Regi peperisse, nec tamen suadente perficere potuit, vt id obtineret. Nam qui ætate anteibat Rex constitutus est. Ex quibus plane potes intelligere Plutarchum virum in omni doctrina admirabilem huic opinioni subscripsisse.

22 ¶ Nec defunt in hac tanta controuersia, qui non parum referre dicunt, an consuetudo vel statutum deferens successorem primogenito, loquatur simpliciter de primogenito sine alia adiectione: an vero de primogenito Regis, comitis, & similiū, vt scilicet primo casu præferatur primogenitus ante regnum: secundo casu, primogenitus post regnum, quasi is dicatur primogenitus Regis, de quo loquitur consuetudo, non ceteri nati ante. Ita expresse voluit Bal. post lac. Bel. in d. l. imperialis. §. illud his. C. de nup. & idem Bal. in l. vlt. C. de Decur. lib. 11. vbi allegat l. Titius. ff. de test. mil. & l. de eo qui. §. vlt. ff. de falsis, & d. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de nox. & sequitur lac. Alu. in c. j. col. vlt. & ibi etiam Car. Alex. col. 2. vers. quæro si ante regalem, tit. de feu. march. Et cum hac op. videtur conuenire Fel. in c. prudentiā, col. 3. vers. quid si aliquis est natus, de offic. del. dum fatetur, quod natus post regnum adeptum bene dicitur filius Regis, sed non primogenitus Regis, quia ab eo non fuit genitus, tanquam à Rege, sed tanquam à priuato.

23 ¶ Declarat autem Bald. in §. illud, quando dicatur pater regnum adeptus, vt filius ipsius vocetur filius Regis. Nempe, ait, per coronationem, per d. l. Titius, & d. §. si extraneus. De qua re superfluum est in hoc loco disputare, cum nō sit presentis tractationis. Sed si tu de ea videre velis, lege Cy. Bart. Alb. Sal. late, & ceteros in l. bene à Zenone. C. de quad. præf. & Io. And. & alios in c. venerabilem, de elec. Bal. in l. directis. C. de testa. manu. & in addi. Specul. & post ipsum Spec. tit. de rescrip. præsen. §. vlt. ver. item quod obtentum, in addi. quæ incip. donatio.

24 ¶ Sunt & qui ita quoq; distinguūt, an filij, inter quos contenditur, prætendunt qualitatem à patre tantum, qui scilicet ipsum regnum primum acquisiuit, an etiam ab auo paterno, quia videlicet regnum est auitum, aut aliorum superiorum, vt videlicet primo casu procedat, quod dictum est, præferri natum post dignitatem, alteri ante nato. Et licet non fuerit natus ex patre Rege, tamen quia natus est ex auo Rege, est illustris: vt qui dignitatem regalem statim ab auo veluti ex radice receperit, arg. d. l. emancipatum, in fin. ibi, vt aut ei potius dignitas profuit. ff. de Senat. Ita voluerunt Peti. Cyn. Bald. Alb. Rosa. Raph. Fulg. in d. l. imperialis. §. illud his. C. de nupt. & lac. Rebus. in dicta l. si Senator. C. de

*Ad idem.**Ad idem.**Qui tenent præferri natū ante regnum.**Eius opi. comprobatio ex historiis.**Ad idem.**Distinctio an constitutio loquatur de primogenito, an de primogenito regis.**Quando quis dicitur regni adeptus.**Alia distinctio an regnum sit paternum an auitum.*

folios, qui iam ad imperium asciti erant: Cæsares, qui successores designabantur. ... Alia item gl. in id quoque citatur, scilicet in c. denique, in verbo, Rege suo. 7. q. 1. & ita eam intelligit, citat, & dicit auream Franc. Curt. Senior conf. 74. super memorata. col. j. in fin. tanquam scilicet censeat filios Regum de iure Reges esse, & vocari debere. Verum ea gl. in libris, quos hactenus vidimus, nihil de huiusmodi appellatione dicit, sed illud tantum scribit, filios Regum debere esse Reges, id est, succedere patribus in regno, vt aperte insinuat tex. ibi, loquens de Roboam filio Solomonis, qui patri successit, & alia iura quæ ea gloss. allegat. Sed in hanc sententiam est illud Virgilij loquentis de Rhea filia Numitoris Regis, lib. j. Aeneid.

—Donec Regina sacerdos

Marte grauis geminam partu dabit Ilia prolem.

Regina igitur, id est, Regis filia, vt interpretatur Seruius, in id quoque citans quod alibi de Pasiphaë dicitur, lib. scilicet 6. statim post princ.

Magnum Regina sed enim miseratus amorem.

Vbi & ipse Seruius Regina (inquit) id est, filia Regis Ariadnes. Cui adde & illud eiusdem Virgilij, lib. 9. Aeneid. Ascaniū viuente Aenea patre Regem appellantis, ob id scilicet quod Regis esset filius.

R-gemque requirunt.

Quo in loco & ipse Seruius interpres id expressim annotat.

6 De eadem re. ¶ Et huc quoque pertinet quod omnes & Iurisconsulti & ceteri probatissimi scriptores dum loquuntur de Tarquinio Rege, & filiis eius exactis, his verbis passim vtuntur, Exactis Regibus: tanquam & filij ipsius Reges dicerentur. Nam sic loquitur Pomponius Iurisconsultus in l. 2. §. exactis deinde Regibus ff. de orig. iur. vbi Zazius, & post eum Hiero. Cagn. ex eo no. filios ipsius Regis Tarquinij Reges dictos fuisse: tamen si vere nondum Reges essent, nec postea fuerunt, quamuis Accursius aliò nõ iuscite tamen, eam pluralem locutionem referat. Sic quoque de illis loquitur Tullius Philip. 3. rursusq; 5. & lib. de Diuinatione i. cum priori loco paulo ante dixisset singulariter Tarquinius expulsus. Et Liuius sepe circa initia lib. 2. & lib. 3. cum primum dixisset, quæ si in Rege tum eodem, aut in filio Regis ferenda nõ fuerit: quem laturum in tot priuatis: paulo post dicit Regibus exactis fuisse Patritios magistratus creatos. Et sic quoque loquitur Valerius Maximus lib. j. c. 8. vbi de Valerio Publicola, & lib. 4. c. j. post princ. & rursus lib. 8. c. 9. etiam post princ. & Plin lib. 7. c. 28.

8 ¶ Possunt & alia pleraque huc adferri ex his quæ latissime scripsimus in d. repe. l. si vnquam, in præfat. à nu. 15. sed quis hunc, vsque ad nu. 24. & alios quoque seq. vt ostenderemus patrem & filium cenferi vnã personam: & quæ statuta sunt in patre, & in filiis quoque obtinere, quæ non est opus hic repetere, cum sint illic amplissime tractata. Sed illud non possum nec debeo omittere, id quod diximus filium primogenitum Regis, siue etiam intelligamus cæteros dici Reges viuente patre, fiste & improprie dici, cum nec vere nec proprie sint reges, vt expresse voluit Raph. Co. in d. l. in suis, vt illum citat & sequitur Ias. ibi, col. 43. vers. item Raph. ff. de libe. & posth. licet id ipse Raph. in meo codice non dicat, sed & idem tenet Mart. Laud. & Car. Alex. in d. c. j. ille col. vlt. hic 3. tit. quis dic. Dux, Comes, March. & idem Card. in d. c. j. col. j. per tex. ibi, cum gl. ti. de vafal. decre. atar. & Ias. conf. 192. in præfenti consultatione, col. pe. vers. non ob. dum dicebatur, lib. 2. & Iac. à S. Geor. in tract. feud. col. j. vers. dubitatur etiam, & Molin. in Consuet. Paris. tit. j. §. 8. gl. 3. in j. q.

9 De eadem re. ¶ Et hoc quidem probatur ex d. l. in suis, qua omnino innitur gl. in d. c. vlt. 24. q. j. quæ vtitur verbis, quasi, & quodammodo, quæ ex propria & genuina vi fictionem important, & impropriatatem, vt de dictione, quasi, voluerunt gl. Bart. & alij in l. si ante nuptias. ff. sol. matr. & Doc. vbi que, & alibi diximus plenissime. Et de dictione, quodammodo, est text. in l. Prætor. §. j. vbi not. Bar. ff. de eden. & in l. j. & ibi etiam gl. & Bart. ff. rerum amo. & in l. 4. §. Cato, & ibi Bart. in 6. oppo. & Fran. Are. qui dicit non esse meliorem text. ff. de verb. obligat. & omnes etiam vbi que. Ergo ea gloss. quæ veluti est asyllum omnium eam sententiam tenentium, debet intelligi secundum eam l. quam allegat ex doctrina Bart. in l. non solum. §. liberationis verba. ff. de lib. leg. cum aliis concord.

10 De eadem re. ¶ Confirma hanc rationem, quæ Ias. est, ex eo quod omnes text. eam partem astruentes, & qui solent allegari pro connexitate, aut etiam vnitatem patris & filij, etiam per verba fictionem aut impropriatatem denotantia loquuntur, videlicet l. cum scimus. C. de agri. & cens. lib. 11. quæ etiã vtitur dictione, quodammodo, cum dicit, pars quodammodo corporis eius, & l. vlt. C. de impub. & ali. substi. quæ vtitur dictione, pene, & l. patris & filij. ff. de vulg. & pupil. substi. quæ vtitur verbo, habetur, quod quandam fictionem denotat, vt not. Ang. Imo. Alex. Franc. Are. & Ias. ibi, & est text. in l. mercis. ff. de verb. sign. & in l. 2. C. de inter. mat. & voluit præterea Bart. in l. si maritus, la 2. §. legis. ff. de adult. Et alia fere iura loquentia de hæreditate paternâ respectu filiorum, loquuntur verbis impropriis, videlicet text. in l. nec adiecit, & l. seq. ff. pro soc. vbi dicitur, quod quasi debita nobis hæreditas obuenit, & in l. cum ratio, in princ. ibi, velut ad debitam successionem. C. de bo. damna. & in l. j. §. Largius. ff. de succes. edict. vbi filij pene ad bona propria veniunt: iunct. no. per gl. Bar. Bal. & alios in d. l. 2. C. de iur. & fac. ign. vt non immerito dixerit Bald. in l. potuit, in 7. q. C. de iure delib. quod licet suo hæredi potius inferatur quàm deferatur hæreditas, per text. in d. l. in suis. hoc tamen est quantum ad fictionem, sed non quantum ad veritatem, secundum quam non est continuatio, sed delatio hæreditatis, ex multis ll. vtentibus verbo, delata, & similibus, videlicet in l. vlt. §. cum igitur, in verbo, delata, iuncto vers. in autem dubius, in verbo, immiscuerint. C. de iure delib. & l. si infanti, & in d. l. cum antiquior. b.

Sed an primogenitus & cæteri quoque filij regis dicantur proprie reges.

Quasi, dictio impropriatatis. Et quodammodo.

Pene, nota impropriatatis habetur.

antiquiorib. eo. tit. & idem ferè dicit ipse Bal. in l. j. in fi. C. de appel. & Alex. & Ias. in d. l. in suis. ¶ Similiter Pan. in c. consuluit, & ibi ante eum Collecta. de iure patr. dicit quod licet pater & filius cenferantur esse eadem persona, per d. l. vlt. de impu. & ali. sub. & d. §. hac autoritate. hoc tamen procedit ex fitione, non ex veritate. Et propterea licet patronus nõ possit seipsum præsentare, vt c. per vestras, eo. tit. potest tamen filium, vt no. gl. Inn. Ioan. And. Imo. Pan. & alij, in d. c. consuluit, & gl. in c. quia clerici, & ibi Car. Flor. in j. q. Ant. qui ita dicit consuetudine obseruari, Pan. qui hanc dicit esse communem op. eo. tit. & Host. in summa, eo. tit. §. in quibus. col. pen. vers. sed nunquid filium. Goffre. etiam in summa eiusdem tit. col. vlt. vers. sed opponitur. Nam in spiritualibus est potius attendenda veritas, quàm fictio, secundum Gof. vbi supra, & Arch. in c. vnico, de voto, lib. 6. Et idem omnino voluit idem Pan. in c. ex ore, in j. not. de his quæ fiunt à maio. par. ca. vbi & hanc dicit esse communem, & consil. 96. ad claram decisionem, col. j. lib. 2. vbi & hanc dicit communem, & Fel. in c. afferte, col. 2. de præsump. & in c. j. col. 2. de mag. vbi tamen facit mentionem folius Pan. in d. c. consuluit, & Gaye. in repet. c. vlt. col. 50. de elect. lib. 6. Paul. Cicad. in tract. de iure patr. in 6. parte, c. 3. & Rochus Cur. in eodem tract. in verbo, honorificum, in 4. q. princ. col. pe. vers. circa aliud, & latissime Cæsar Lamb. in eodem quoque tract. in 12. artic. 8. q. princ. 1. part. 2. lib. Similiter licet is cui commissa est electio, seipsum eligere non potest, glo. in l. plane. ff. quod cuiusque vni. potest tamen eligere filium, vt probat text. in l. illud, quæ confestum illam l. plane sequitur, eod. ti. & ibi Bald. qui ex eo not. quod pater executor testamenti poterit nominare filiū in pauperem, si is vere pauper sit, & sequitur Matth. Afflic. in §. contra omnes, col. 2. nu. 27. tit. hic fin. lex.

11 ¶ Præterea Bal. in d. c. j. tit. quis dic. Dux, Co. Marchi. dicit per eum tex. quod is proprie dicitur Comes, qui est inuestitus de Comitatu alicuius castri vel loci. Qui autem sine Comitatu est, non dicitur Comes proprie, sed abusue. Et sequitur Iac. Alu. Mart. Laud. qui dicit sing. & Car. Alex. ibi, & Pan. in c. veniens, in 3. not. de præscrip. & in c. legebatur, de maior. & obed. & Iac. à S. Geor. in tract. feu. char. §. in verbo, Comes de Villariis, in prin. & ipse Ias. in l. id quod apud hostes, col. j. ff. de lega. j. Propterea, vt dicit idem Ias. in d. l. in suis, vt ad illum redeamus, si aliquis habet priuilegium ab Imperatore legitimandi quoscunque spurios, exceptis filiis Comitum & Baronum, potest legitimare filium spurium filij comitis viuente, cum huiusmodi filius Comitum non sit proprie Comes, vt in simili determinat Mart. Laud. in d. disputa. Et è contrario filius Comitum Palatinus, cui & successoribus ipsius concessum est priuilegium legitimandi, non potest legitimare viuente patre, sed tantum post mortem illius, cum videlicet erit vere & proprie Comes Palatinus, vt late consuluit Fran. Curt. Senior d. conf. 74. in 1. dubio. Sicuti & similiter filius patrem, ipso patre viuente, præsentare non potest, secundum Car. Flor. post Matth. in Cle. vlt. in princ. in 8. q. de iure patro.

12 ¶ Huc quoque spectat quod scribit Archid. in d. c. vlt. 24. q. 1. intelligens d. gl. ibi, quæ dicit filium Regis vel Comitum dici Regem, vel Comitum patre viuente, vt pe. tantum dicatur, non re. & sequitur Iac. à S. Geor. in tract. feud. in d. verbo, Comes de Villariis, in prin. Quantum autem distet res ipsa à spe, non obscure declarat versus ille prouerbialis Palladis lib. j. Florilegij,

Μὴ τὰ μετὰ τὸ πῶλον κὺλικὸς καὶ χεῖλος ἀκροῦ. Multa cadunt inter calicem, supra eaque labra.

De quo nos multa diximus in nostris Legibus Connubialibus, post ipsas ll. nu. 33. in quam rem. & multis tum præcedentibus, tum seq. Ex quibus illud tantum dicã, quod huc priuatim pertinet, Bar. post Guil. Cu. in l. sciendum, in pe. q. ff. qui satisd. cog. bona patris non releuare filium à satisfactione, quia multa (inquiunt) accidere possunt ne filius capiat. & sequuntur recentiores, & Alex. ad hoc nostrum propositum, in d. l. in suis, col. 3. vers. pro hoc facit. ff. de lib. & posth. de quo & nos aliquid dicemus infra in seq. q. nu. 29. sexto iniuriose, & seq.

13 ¶ Hæc sunt quæ in hac quæstione dicenda mihi sese obtulerunt. Ex quibus illud breuiter concludimus, quod ex filiis Regis aut Comitum solus primogenitus, nõ etiam cæteri Reges aut Comites appellari possunt, vt patet ex omnibus iuribus in eam partem citatis, vt pote quæ loquuntur de filiis successoribus, & quibus nihil restat præter administrationem, vt dicitur in d. l. in suis, quæ est præcipuum principalèque fundamentum eius sententiæ. Quod quidem non potest conuenire cæteris filiis, vt iam diximus.

14 ¶ Porro autem primogeniti ipsi non proprie sunt, possuntve dici Reges viuente patre, sed fiste & improprie. Et vt apertius dicam, magis spe & destinatione, quàm re ipsa. Nam & leges eam rem spem appellant, in l. nec et. §. præterea. ff. de adopt. & l. j. ff. de inoffic. testamen. & in l. vlt. in princip. C. de pact. & in l. j. §. si impuberi. ff. de collat. bonor. vbi tamen species corrupte legitur. Et ideo in his quæ vere & proprie intelligi & interpretari debent, primogeniti Regum non venient appellatione Regum.

TRICESIMA QVARTA QVÆSTIO.

Tricesimo quarto quæro, an filius naturalis legitimatus succedat in iure primogenituræ, ita videlicet, vt tanquam primogenitus cæteris filiis legitimis & naturalibus natiuitate posterioribus præferatur. Nam naturales non legitimati haud dubie non succedunt in eo iure, vt patet ex his quæ tibi late diximus supra in commentariis Nobilitatis, c. 15. num. 10. incip. sed & illud. Quibus tamen illud addere potes, quod à Tito Liuiio proditum est, 4. deca. lib. 10. quod cum Philippus ille vltimus Macedonum Rex duos haberet filios, Perseum maiorem natu. sed pellice ortum,

De eadem re. Patronus seipsum præsentare nõ potest, filium potest.

De eadem re.

De eadem re.

Conclusio principalis quæstionis.

An filius legitimatus succedat in iure primogenituræ ita ut cæteris legitimis posterioribus præferatur.

ortum, & Demetrium minorem quinquennio, vt alibi postea declarat, sed iusta matrefamilias natum, hunc regnum spe minime dubia destinabatur. Quid igitur si hic Perseus natalibus fuisset restitutus, an is Demetrio praeferendus fuisset in regno?

¶ In qua re possent multa adduci quae pares omnino videntur facere legitimatos, & legitimos, quae omittenda duximus, quando ea res abunde, imo superfluentur tractata sit ab omnibus, in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel & Bened. Plumb. in sua disputa. incip. statuto Pisano, Anto. Rosel. in tract. legitimatum, lib. j. in causa finali, in princip. & Ro. in l. si is qui pro emptore. & ibi latissime Ias. col. 44. vers. non diligenter & perpetuo, cum multis seq. ff. de vsucap. Alex. consil. 2. visis codicillis, lib. j. quod & repetitum est consil. 87. lib. 2. Barb. consil. 27. scripsit doctissimus, col. 17. vers. capio aliam dubitationem, & aliis seq. lib. j. & Soc. consil. 226. quaestio praesentis consultationis: & latissime omnium Franc. Curt. Senior consil. 13. statuto Ianuae, per totum, & consil. 35. statuto seu in capitulis, etiam per totum, & consil. 74. super memorata, in 3. dubio: & nouissime Ias. in l. filio quem pater. ff. de lib. & posth. & in l. cum acutissimi. C. de fideic. & Philip. Dec. consil. 258. in casu domini Francisci, & à me omnium (absit verbo inuidia) latissime in rep. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 63. hęc posterior, & multis aliis tam praecedentibus, quam sequent. vsque ad nu. 82.

¶ Sed vt ad speciem nostrae quaestionis veniamus. Sunt qui dicunt, & illi quidem numero & auctoritate superiores, secundogenitum legitimum & naturalem natum ante legitimationem primogeniti naturalis praeferrari in iure primogeniturę ipsi naturali legitimo. Verbi gratia in legitimo per subsequens matrimonium (nam in aliis res ipsa satis se exhibet sine exemplo) Titius ex concubina filium suscepit, deinde cum alia matrimonium contrahit, ex qua & alium filium suscipit: ea mortua in uxorem ducit eam concubinam, quae illi, vt diximus, filium pepererat, qui ob id efficitur legitimus. Neque enim medium illud matrimonium (vt id obiter dixerim) legitimationem illius impedit, vt voluerunt Goffr. & Host. in summa, tit. de fili. presb. ille in §. in fi. hic in §. quod si quis natus. Richar. Malumb. in sua dispu. incip. in quibusdam prouinciis. Io. And. in c. tanta, in verbo, post contractum matrimonium, & ibi quoque Pet. Anc. col. 3. vers. secundo facit. Ant. col. 3. vers. quaeo quando. Pan. in 3. not. & Car. Flor. vers. pone procreat quis filium, Car. Alex. col. 10. vers. quaeo 7. ex qui. fil. sunt leg. Idem Ioan. And. in c. sine culpa, in 2. q. princ. & ibi etiam Phil. Fran. de reg. iur. lib. 6. Iac. Are. in l. cum decem. §. vlt. & ibi Bart. & Ang. ff. de sol. idem Bar. in l. pen. §. vxor. & ibi quoque Bald. & Imo. ff. solut. matr. Alb. Io. Fab. & Bal. in l. cum quis. C. de nat. lib. idem Alb. in l. si pater. ff. de adop. Ang. in §. si quis igitur, per text. ibi, in auth. quib. mod. nat. effi. leg. & in §. si vero solummodo. per text. ibi, tit. quib. mod. nat. effi. sui. & consil. 17. Comes Brandisus, col. 2. vers. primus modus, vbi ad id dicit singul. text. in d. §. si vero solummodo. Paul. Cast. qui ita dicit communiter teneri in l. Pomponius. §. quaesitum, in lect. Paduana, & ibi quoque Fran. Are. & Ias. ff. de acquir. posses. idem Paul. in l. naturaliter, in princ. ff. eo. tit. in lect. Bononiensi. Flor. late in sua disputa. incip. Baro. in 1. dubio, vbi id copiose disputat. Ant. Rosel. in tract. legitimatum, lib. j. col. 26. cum multis seq. Nico. Perus. in trac. de succes. ab intest. in j. parte prin. in 6. specie filiorum, post princ. Ang. Are. in §. vlt. col. vlt. paulo ante fi. Inst. de nupt. & D. Cirier. in tract. Primogeniturę. lib. j. q. 14. & Mol. in consuet. Paris. tit. j. §. 8. gl. j. in 7. q. & sentiunt multi ex his quos statim citabimus, & vix reperies qui contrarium teneat, praeter Laud. Sard. in tract. legitimatum, char. 5. vers. secundo queritur, habui concubinam. Vide tamen quod dixi in nostris commentariis, ad l. boues. §. hoc sermone, in regula, nu. 4. incip. & alius quoque rex. & iterum in 3. limita. num. 8. huc etiam pertinet, rursusque nu. 18. eodemque vlt. verum aduersus hęc.

¶ Igitur, vt redeamus, ea est multorum sententia, legitimum & naturalem secundogenitum praeferrari naturali prius nato quidem illi, sed legitimo post natiuitatem ipsius secundogeniti. Ita volunt Tancr. in sua 9. q. Barth. Brix. in sua 55. q. inci. aliquis habuit filium, vbi & hoc dicit voluisse Hug. Io. And. qui hanc partem multis magnisque rationibus ac munimentis vallauit, in d. c. sine culpa, in j. q. 2. q. prin. vbi & hanc partem dicit se delegisse, communicato consilio cum tribus solennissimis, vt ipse loquitur, Doc. legum, & suo praefectore Theologo. & ibi quoque Phil. Fran. col. 2. & idē Io. And. in d. c. tanta, post prin. & ibi quoque Hen. And. col. 3. vers. de hoc dicit, Pet. Anc. vbi supra, & Car. Flor. vbi etiam supra, qui filij sunt leg. idem Io. And. in d. c. pro te, & ibi Pet. Anc. in fi. & Dom. col. 2. vers. quaerit hic, de rescript. lib. 6. Iac. Bel. qui & ad hoc multa allegat in §. tribus, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui, citatque Ioan. And. vt & ipse Io. And. mutuo illum citat in d. c. sine culpa, vt proinde intelligas eos eodem tempore vixisse & scripsisse, contra quam nonnulli voluerunt, quod nos obiter dicere voluimus. Sed & idem quoque tenuit Iac. Are. & post eum Bart. dum Io. And. in d. c. sine culpa, allegat in d. l. cum decem mihi. §. vlt. & ibi quoque Angel. ante fin. ff. de solut. idem Iacob. Arret. Iacob. Bu. Rayn. Alber. Bald. Angel. Paul. Cast. & Ias. in l. quoties. C. de rei vend. Alber. in proemio ff. in §. discipuli, ante fin. & in l. vlt. col. j. vers. ex quibus potest. C. ad Sc. Mac. & in d. l. cum quis, col. j. & iterum col. penul. vers. sed an ex tempore, & ibi quoque Ioan. Fab. col. 2. vers. quid ergo. C. de nat. lib. & idem Alber. in l. filio. ff. de lib. & posth. dum se remittit ad ea quae dicit in d. l. cum quis, & in l. cum decem. §. 1. ff. de solut. dum etiam se remittit ad ea quae scripsit in d. l. vlt. C. ad Maced. Bald. in l. eam quam, col. antepen. vers. sed pone quod est nominatim dictum. C. de fideic. & in l. potior est. §. si paratus. ff. qui pot. in pig. hab. Io. Ligna. & Fran. Rampo. inter consilios Bal. consil. 18. in quaestione proposita, dum allegant Ioan. And. vbi supra Ang. in l. Gallus. §. & quid si tantum, ad fi. & ibi quoque Alex. qui hanc dicit esse communem opi. col. pen. vers. & hoc facit, & iterum col. vlt. vers. circa

2
Legitimi & legitimi an aequi comparantur.

3
De eadem re.

An medium matrimonium impediatur legitimationem.

4
Qui dicunt legitimum & naturalem praeferrari naturali prius nato, sed postea legitimo.

Ioan. And. & Iaco. Bel. contemporanei.

tertium articulum. Franc. Arret. col. 12. vers. confirmatur ista inductio. Soc. col. pen. vers. secundum correlarium, & Ias. col. 18. vers. facit quod vult, in j. lect. & in 2. lect. col. 13. vers. istam conclusionem, & Fortu. Gar. col. 121. vers. ex his breuissime, & Ioan. de Montef. char. 11. col. j. vers. circa primum articulum. ff. de lib. & posth. idem Ang. in sua disput. incip. nobilis quidam genere. Petr. Ancar. in c. quamuis, in fin. de rescrip. lib. 6. & consil. 339. pro maiori intelligentia, in fin. & consil. 427. circa primum quaesitum, col. j. vers. pro hoc specialiter adduco. Imo. in l. ex facto, col. 4. vers. item quia videtur, & ibi etiam Fran. Arret. qui hoc dicit no. col. 8. vers. confirmatur ista conclusio. ff. de vulg. & pupil. & idem Imo. in l. si alienum. §. in extraneis. ff. de her. instit. Panor. in sua disput. incip. Augerio, col. 3. vers. quarto & vltimo. Alua. & Card. Alex. post And. Iser. in ca. naturales, ille col. 5. hic col. pe. uterque vers. pone quod quis, tit. si de feud. sue. contro. inter do. & agn. vbi & hoc dicunt fuisse determinatum in directorio iuris, tit. de fili. legi. & illeg. §. quidam. Marti. Laud. in tract. primogeniturę, col. 8. vers. quaero proposita consuetudine. Ant. Rosel. qui id latissime omnium tractat in tract. legitimatum, lib. 1. in causa finali siue effectiua, col. 2. vers. restat modò, vbi de hoc facit tria dubia. Primum an statutum loquens de primogenito verificetur in primogenito naturali, legitimo ante mortem patris. Alterum an hic legitimatus fingatur retro legitimatus à tempore natiuitatis. Postremum si ita fingatur, an comprehendatur in verbis statuti, vt videre apud eum poteris. Nicol. Perusi. in tract. succes. ab intesta. in j. parte, in 6. specie filiorum, colum. eius speciei, vers. & reuertendo ad propositum. Alex. consil. 25. circa primum dubium, colum. 2. vers. addunt etiam, lib. 1. & consil. 67. consideratis his, col. 3. vers. pro hoc etiam specialiter, eod. lib. 1. & consil. 94. col. 3. vers. septimò confirmo, eod. lib. 1. dum allegat Io. And. in d. c. sine culpa, & consil. 5. attentis narratis, col. 2. vers. fortificantur praedicta, lib. 7. & in sua disput. incip. Sigismundus Rex Romanorum, in 4. dubio, Corne. consil. 25. circa primum, col. j. lib. 3. dum etiam allegat Io. And. vbi supra. Barb. in repe. l. cum acutissimi, col. 58. vers. quid si testator dicit si filius meus. & iterum col. 95. vers. non obstat quartum. C. de fideicom. Soci. consil. 225. quaestio praesentis consultationis, col. 4. vers. praeterea not. lib. 2. & consil. 251. quoniam in praesenti, colum. 10. vers. confirmatur etiam, eod. lib. 2. & consil. 246. eleganter, col. 4. vers. confirmatur per ea, eod. lib. 2. quod & repetitur inter consil. Franc. Curt. Senioris, consil. 18. & Card. Alex. in d. c. per venerabilem. §. quod autem, col. 19. vers. & ex his, qui est in num. 32. qui filij sunt legi. Fely. in c. vlt. col. 12. vers. sub ista declaratione, de constit. & in c. cum olim, col. 11. vers. primum exemplum, de re iud. Ias. in l. si is qui pro emptore, col. 48. vers. consuetudo. ff. de vsucap. & consil. 192. exorta est, col. 5. vers. septimò pro eadem parte lib. 2. Caro. Rui. consil. 19. in hac controuersia, col. 3. vers. sed tamen praemissis, & vers. seq. lib. 1. & consil. 106. in quaestione, colum. 3. nu. 6. libr. 3. D. Cof. Guy. in proemio pragma. sancti. post princip. in verbo, primogenito. Philip. Deci. consil. 85. cuius superscriptio incipit, de gradibus, colum. penult. vers. postremò. Franc. Curt. Iunior dum citat Ioan. Andr. vbi supra, consil. 157. praesupponitur, colum. 2. num. 5. & Catel. Cot. in me mor. incipi. primogenitus, vers. nunquid autem. Moline. in Consuet. Paris. tit. 1. §. 8. gloss. j. in 7. q. col. 2. vers. quantum ad secundum, & Maria. Soci. iunior consil. 52. memini me fuisse, col. vlti. vers. & ultra allegata, lib. 1.

5 ¶ Huius sententiae multae sunt rationes, ex quibus nonnullas attulisse non inutile visum est: licet naturalis sit prior natura, tamen est iure posterior: quia naturale & civile vinculum, ex quibus quibus constat successio, reperiuntur prius in legitime nato, quam in legitimo. At quoties duo requiruntur ad ius quodpiam consequendum, is potior est, in cuius persona ea duo prius reperiuntur, quam in vno in alio prius fuerit, per d. l. quoties. C. de rei vend. cum si vbi cum duo requiruntur ad translationem dominij, videlicet titulus & traditio. neque enim titulus sufficit, per l. traditionibus. C. de pact. Certè is praefertur, in cuius persona vtrumque adimpletur reperitur, licet titulum posteriorem habeat.

6 ¶ Idem in pignore. nam si prius cum vno imperfecte conuenit, deinde cum alio perfecte, demum secuta est perfectio cum primo: praefertur ille medius, per l. Titius. ff. quae res pign. obli. poss. & l. i. & l. qui balneum, & l. qui potior, in primo responso ff. qui potio. in pig. hab. Item sponsalia de futuro, & copula matrimonij absoluunt. Sed si inter ista desponsentur alij de praesenti, anteponitur quod medium factum est, e. veniens, de sponsa. & cap. si inter, de eo qui cogn. consang. & c. i. de sponsa duo. Ita similiter in nostro casu is qui prius vtriusque, scilicet naturae & iuris robur affectus est, & ita prior à natura simul & iure cognitus est, ideo praetendus est ei qui posteriori à iure cognoscitur bene scio legitimatum, licet naturae vinculum prior haberet.

7 ¶ 2. Ratio, Tum demum successio defertur naturali filio, si is postea legitimetur, non aliàs, nec ante legitimationem. Si ergo ante huiusmodi conditionis implementum, & vt dicunt nostri, ante conditionem purificatam, nascitur alter filius naturalis & legitimus, & sic ad succedendum aptus huic iuri primogeniturę, is debet succedere alio excluso; cum iam sibi ius sit quaesitum, per d. c. si pro te, de rescrip. li. 6.

8 ¶ 3. Legitimo non trahitur retro in praedictum alterius, per text. optimum in §. liceat igitur, ibi, & suos de cetero. & iterum ibi, & hoc facto exinde filios, & ibi Ange. not. in Auth. qui. mod. nat. effi. legi. & in §. illud tamen, in fi. ibi, quo facto ex hoc filios, & ibi gl. in verbo, facto, & in verbo, ex hoc, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui. & in c. tanta, in verbo, post contractum matrimonium, qui filij sunt leg. & voluerunt Bart. & omnes in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. & ibi concord. per recentiores. quibus adde Bald. contil. 102. incip. est considerandum col. 2. lib. 4. & omnium elegantiss. And. Alcia. lib. Paradox. 3. c. 12. qui & hoc putat passim procedere nullo discrimine, an sit in alterius

Rationes illius opi.
Potior est in quo duo necessaria prius reperiuntur, licet unum in alio prius fuerit.
Ad idem.

Potior est cuius est quaesitum ante conditionis euentum.
Legitimo non retrahitur in praedictum alterius.

refutium

præiudicium, necne, cum text. in d. §. & licet, palam eo casu loquitur, quo pater legitimam sobolem non habebat. Et etiam diximus in nostra repet. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 64. sed in dubium.

¶ Et id quidem verum est, siue legitimatio sit quædam collatio, per d. c. si pro te, de rescript. lib. 6. siue quædam restitutio, per c. quamuis, eo. tit. lib. 6. & per not. in l. vlt. C. de sen. pas. vbi restitutio quæ fit ad bona, non trahitur ad ea, quæ medio tempore fuerunt in alium translata. & est etiam bonus text. in l. & si sine. §. sed quod Papinianus. ff. de minor. & ibi concord. & Ias. latè conf. 139. in causa quæ vertitur super canonica, in col. 2. li. 1. Siue etiam sit quædam confirmatio, per c. si apostolicæ, de præb. lib. 6. Siue item habeat vim fictionis, & tunc etiam in præiudicium aliorum non retrahitur, ex sententia Argen. & Paganini, & Vbertini inter conf. Bal. conf. 16. in Dei nomine, & c. visis testamento, & c. lib. 4. ar. no. per Cyn. in l. vlt. C. ad Maced. De quibus omnibus & aliis si nos latius diximus in nostro tractatu Retractuum tit. 1. §. 1. glof. 10. in verbo, dedans l. v. nu. 68. est autem generale, & seq.

¶ 4. Quod hodie inceptit valere, non retrahitur. c. 1. de desp. impub. li. 6. valet igitur, vt ex nunc vt nostri loquuntur, per not. in c. nõ firmatur, de reg. iur. li. 6. & patet in l. obseruare, in fi. ff. de off. Procõ. & in l. quod ab initio. ff. de de mil. test. & in §. pen. Instit. eo. & facit l. Tribunus. ff. eo. & l. Titius. ff. quæ res pig. oblig. pos. igitur huiusmodi legitimatio retro vires suas non extendit, sed iam robur inceptit habere à tempore suo. Ergo legitimus ante id tempus ius primogenituræ adeptus, ipsum non perdit per legitimationem naturalis, quam metimur ex suo tempore.

¶ 5. Quid si aliter teneamus: nõne insurget magna iniquitas aduersus mulierem quæ primo loco nupsit huic viro nõ nuptura, si is habuisset primogenitum, qui ceteris suis liberis exclusis huiusmodi ius obtineret? ad quod facit text. in l. vlt. C. de pactis inter empt. & vendi. ad fi. dum loquitur de eo qui aliter non erat contraçurus. & in c. filij, tit. si de feud. cont. fit inter do. & ag. Item magnũ illi mulieri imminet periculum ex huiusmodi primogenito antè nato, qui spe huiusmodi iuris consequendi illam veneno fortè, aut vi interimet, vt pater matrem ipsius in vxorem accipiat.

¶ 6. Legitimus ea tantum habere debet, quæ huiusmodi appellationem decent. §. dubitatum, in fi. in Auth. de incest. nupt. nam quid deceat semper inspiciendum est, c. magnæ, & cap. cum nõ deceat, de voto. Sed non decet quod legitimus plus iuris habeat, quàm legitimus, per text. in §. si quis ergo, & §. quoniam variè, & §. si quis autem, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui. Consequeretur autem plus iuris, quàm legitimus, si in hoc iure primogenituræ succederet, quod minimè dicendum est. Ad quam rationem vide omnino quæ scribemus infra, nu. 49. & ego.

¶ 7. Iustus legitimi cœpit esse hæreditas, quia filius, ergo hæres, ad Gal. 4. & l. in suis. ff. de lib. & posthu. Et primò fuit constitutus in iure succedendi. §. sed sui, Inst. de hæred. quali. & diff. Nec est hic fauor prolis ampliandus, contra aliam prolem prius legitimam. Sicuti nec doti datur fauor aut priuilegium contra dotem, quin in illis temporis prærogatiua feruetur, per l. 1. circa princ. C. de rei vxor. actio. & l. vlt. C. qui potior in pign. habe. vbi fictio stipulationis de dote non habet locum in præiudicium alterius dotis, ne quod legitime factum fuerat, ob superuenientem euentum vitietur aut perdat, contra regulam, factum legitime, de reg. iuris, li. 6. cum concor. Nam & alia est etiam regula, quod id quod nostrum est, sine facto nostro à nobis auelli non potest. l. id quod nostrum. ff. eo. Primogenitus autem nihil fecit ob quod sibi debeat huiusmodi ius deperire. Nec pater ei expressè auferre potest, vt latè diximus supra q. 21. Ergo nec tacitè contrahendo cum concubina. c. dilecto, de præb. Nec enim potest in illius præiudicium mutare consilium, per c. mutare, de reg. iur. lib. 6.

¶ 8. Legitimatio non trahitur ad tempus conceptionis, sed inspicitur tempus partus, per text. in §. tribus, ante fi. in Auth. quib. mod. nat. effi. sui. Ergo multò magis non inspicitur tempus ante conceptionem, per illum text. & in l. nuper, in fi. C. de nat. libe.

¶ 9. Habemus certos modos quibus in successione constitutus in secundo loco, in locum prioris adducitur, vt in morte naturali, quæ primo subducto facit locum alteri: & morte ciuili, scilicet deportatione vel damnatione in metallum. l. Gallus. §. quid enim si nepos. ff. de libe. & posthu. & l. 1. §. si filius, & seq. vsq; ad §. post suos. ff. de suis & legi. cum si. Sed modus legitimationis nõ reperitur esse de illis modis, nisi quis fortè vellet argumentari de casibus expressis ad legitimationem, quod fieri non potest, cum casus ommissus à lege pro omisso habeatur. l. si verò. §. de viro. ff. sol. mat. & c. dilectus, de temp. ord. cum concord. alibi à me latè traditis.

¶ 10. Ad hoc vt quis ius primogenituræ obtineat, duo requiruntur, quod sit primogenitus & legitimus, quod non est in huiusmodi primogenito: quia licet sit prior filius, hunc enim natura genuit, nõ honestas coniugij. & c. vl. 32. q. 4. imò etiam spurius filius vocatur in c. tanta, qui filij sunt leg. Non tamen in iure succedendi prior est, sed is qui prius illa duo nactus est, ex quibus ius successione competit: vt sic ponderetur huiusmodi ius primogenituræ, non natiuitas, per text. in §. vlt. 22. q. 4. vbi dicitur, quod Iacob dicendo se esse primogenitum non est mentitus. Non enim dicit se esse primogenitum natiuitate, sed iure: & hæc ratio accedit ad primam.

¶ Quod si quis contendat istum censendum esse legitimum à natiuitate, hoc certè non est verum secundum veritatem naturæ, sed secundum dispositionem legis, vel ciuilitatem. Sed constat quod illum quem excludunt filij secundum naturam, non excludunt secundum ciuilitatem l. si ita quis. ff. de leg. 2. & l. fideicommissum. ff. de condi. & demon. vnde non est satis ciuilitate fieri. c. susceptum, de rescr. li. 6. & facit text. in l. lex ea parte. §. insulam. ff. de verb. obli. & in l. vlt. C. de his qui veni. tra. imp.

9 Nec collatio. Nec restitutio. Nec confirmatio. Nec fictio.

10 Non retrahitur quod hodie inceptit ualere.

11 Iniquitas, si aliter dicamus. Et periculum.

12 Quid decet inspiciendum.

13 Prolix fauor nõ est ampliandus contra aliam prolem. Nec dotis contra dotem.

14 Legitimatio nõ trahitur ad tempus conceptionis. Certe modi quibus secundus locus in primum adducitur.

16 Primogenitus non est nisi & idem sit legitimus.

17 Ciuilitate fieri non satis est, nisi & natura fuerit fiat.

18 ¶ 11. In fictionibus quæ ad principium suapte natura trahuntur, oportet eandem causam & essentiã perseuerare, alioquin naturam suam mutant, nec iam trahuntur ad initium, vt patet in l. 1. §. videamus. C. de rei vxor. actio. Cum ergo eo tempore, quo pater habuit primam vxorem & ex ea filium, non potuerit ea concubina esse illius vxor (duas enim vxores simul habere non potuit) certè fictio, qua is debuit censeri legitimus ex sequenti matrimonio, mutat naturam, & ad id tempus non trahitur. Nec enim trahi debet ad tempus, quo sequi potest iuris repugnantia. l. si is qui. ff. de vsucap. & l. 2. C. de inof. dona. & l. donationes, la. r. C. de dona. inter vir. & vxor. Nec item trahitur mutata conditione personæ, vel quando res posset vitari. l. si certarum. §. vlt. ff. de testa. manu. Nec denique cum nuptiæ in parte temporis consistere potuerunt, & in parte non consistere. Aliàs enim sequeretur quod quis partim temporis esset legitimus, siue legitimatus, & partim non: quod esset absurdum. l. cum aliis. C. de cura. fur. & c. per venerabilem, versic. præterea etiam, extra, qui fili. sunt legi. cum aliis multis concor. à me congestis in repet. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 232. tertia ratio. C. de reuo. donat.

19 ¶ 12. Fictio omnino locum non habet cum alterius præiudicio, vt patet ex eo quod actio de dote quæ non competit cõstante matrimonio, factò diuortio competit, redintegrato matrimonio definit competere. l. si mulier diuerterit. ff. sol. mat. & aliis l. ibi alleg. & id quidem ex fictione, quoniam fingitur non diuertisse. l. plerunque. ff. de rit. nup. Sed hoc tantum procedit quando debetur, vel restituenta est soli mulieri, vel ei simul & patri. Secus si extraneo, per l. stipulatio de dote. ff. de iure dot. & l. in insulam. §. vlt. ff. sol. mat. Quasi videlicet in illius præiudicium non procedat illa fictio. Sic & in hoc casu, licet quò ad parçes & huiusmodi filium naturalem possit procedere huiusmodi fictio, vt videlicet censetur legitimus, non tamen in præiudicium alterius legitimi nati ante huiusmodi matrimonium, iam habentis ius efficax, vt dictum est.

20 ¶ 13. Eadem fictio non habet locum in statutis, in quibus verba verè ac propriè, non fictè non impropiè accipienda sunt. l. 3. §. hæc verba, & ibi not. ff. de neg. gest. cum si. Legitimus autem etiam per matrimonium non verè, sed fictè, dicitur legitimus l. cum quis, in fi. C. de natur. libe. cum dicit, simili perfruatur fortuna. nullum enim simile idem est, vt not. gl. l. quod Nerua, in verbo, dolum esse. ff. de pos. cum si. Nam & vbi fictio locum habere non potest, nec legitimatio quoque quæ fit per matrimonium. l. Paulus. ff. de stat. ho. & l. si contra. & ibi Cy. & alij. C. de nup. Si ergo is legitimus non potest comprehendi à verbis statuti, nec ab eius dispositione potest. l. 1. §. si is qui nauem. ff. de exer. act. & l. 4. §. toties, & ibi Bart. & alij. ff. de dam. infect. cum infinitis propè concord. à me collectis in repe. l. si vnquam, in vers. libertis, nu. 2. & multis seq.

21 ¶ 14. Quando qualitas, vel solennitas substantialis requiritur certo aliquo tempore, si eo tempore non affuerit, etiam si post superueniat, nihil operatur. l. obligari. §. tutor, & ibi not. ff. de auctor. tut. & l. matrem. C. de prob. & l. his verbis. §. interdum, & ibi Ang. ff. de hære. instit. & no. à Iac. Bu. & Bart. in l. quid ergo, in prin. ff. de his qui not. infra. & Cyn. in l. vlt. C. ad SC. Maced. & Bart. in l. bonorum. ff. rem rat. hab. cum aliis multis si. & concord. à me collectis in Legibus Connubialibus in gl. 4. in verbo, consuetudine, nu. 2. & 2. seq. At qualitas legitimationis requiritur tempore natiuitatis, vt dicatur primogenitus legitimus. neque enim primogenitus legitimus est, qui non legitime gignitur, siue nascitur. Et hæc ratio maximè procedit in dignitatibus & prærogatiuis, in quibus requiritur habilitatem inesse eo tempore, quo dignitas, siue prærogatiua defertur. Nam superueniens inefficax est. l. si filius fami. ff. de test. & l. 1. §. exigit Prætor, & §. seq. & l. pen. §. testamento. ff. de bon. pos. secund. tab. & c. innotuit. & ibi gloss. in verbo, coniugata, Host. Ioan. And. & alij. & c. dudum, & c. cum in cunctis, & vbiq; not. de electi.

22 ¶ 15. Lex ipsa facere non potest, vt factum infectum fiat: nec è diuerso infectum, factum, l. in bello. §. facta. ff. de capti. & postli. reuer. cuius auctoritate Bal. in c. contingit, col. 2. vers. dicunt Doct. de dolo & contu. dicit nunquam procedere fictionem quò ad veritatem inducendam, neque enim auctoritatem legum posse tollere naturalem veritatem. Ex quo etiam nec pactum, nec contractus factum quoque tollere potest. l. verum. ff. de reg. iur. quod enim factum est, infectum manere impossibile est, vt scribitur in §. 1. vers. quæ igitur, in Auth. de æqua. dot. & apud Platonem lib. 11. de legib. Phocylidè apud Aristotelem lib. Ethicorum 6. c. 2. Plautum in Aulularia, & Terentium in Phormione, cum aliis multis à me collectis in tractatu Constituti, quem mox in lucem edemus in 7. limitat. Ex quo illud consequens est, vt lex ipsa aut matrimonium postea contractum non possit facere, vt hic non fuerit illegitime gignitur vel natus. Præferunt quòd quæ naturaliter contrahuntur, tolli aut immutari non possunt: cum continuo suo sub subiecto inhæreant. l. ius agnationis. ff. de pact. & §. sed naturalia, Insti. de iure natur. gen. & ciuili. & §. vlt. Insti. de legi. agna. succel.

23 ¶ 16. Antequam sit locus fictioni translaturæ, vt scilicet quis dicatur retro talis, necesse est extrema esse habilitas. l. huic scripturæ ff. ad leg. Aquil. Bart. in l. si is qui pro emprore, colum. 3. versic. 3. contra istud. ff. de vsucap. & d. l. bonorum, ff. rem rat. hab. cum si. Hic autem extremum à quo non est habile, cum reperitur aliquis iam primogenitus, & idem legitimus, qui hunc legitimatum in ea qualitate legitimitatis præcedit.

24 ¶ Fuerunt tamen & alij magnæ auctoritatis viri, qui contrariam partem tenuerunt, videlicet huiusmodi primogenitum naturalem, legitimatum per matrimonium præferri legitimo ante legitimationem nato (ad eò nihil in iure nostro est sine controuersia) videlicet Gul. Auen. in sua disputatione

Fictio non retrahitur, cum suam naturam mutat.

Nec cum sequi potest iuris repugnantia. Nec cum res posset vitari. Nec cum nuptiæ partim tẽporis consistere potuerunt, partim non. Nec cum alterius præiudicium.

Nec in statutis

Qualitas substantialis superueniens nihil operatur, si defuerit tempore necessario.

Factum infectum lege fieri non potest, nec contra. Nec pacto.

Fictioni nõ est locus, nisi extremis habilitatibus.

Qui contra tenuerunt legitimatum per matrimonium præferri.

in eam rem nuncupatim facta, incip. cum Rex Anglicus, quem retulit Io. And. in c. sine culpa, vbi & hoc dicit tenuisse alios duos Doc. solennes, & summe scientia, ob quod dicit se tremulū propter auctoritatem illorum contrariam partem sequi. Sed & hanc partem tenuerunt Richar. Mal. in sua disputatione incip. in quibusdam prouinciis, vt illum retulit Alber. in d. l. cum quis C. de natu. lib. Tenuit item & Collecta. in d. c. tanta, col. j. & 2. qui filii sunt legi. Bar. sibi contrarius, in §. tribus. verfic. quærit hic Iac. in Auth. quib. mo. natu. effi. sui. & Sal. in l. quoties, col. 3. verfic. quærit Iac. Bel. C. de rei vend. & Paul. Cast. in d. l. Gallus. §. & quid si tantum, col. pe. verfic. ex istis patet. & ibi quoque Fran. Are. sibi contrarius col. antepe. ff. de libe. & posthu. Flori. in l. in delictis. §. si extraneus, col. 2. verfic. item facit iste text. ff. de noxa. & in sua disputatione, cuius est initium, Baro quidā de nobili stirpe progenitus, in 2. dubio, & Ant. Rosel. in tract. legitimationum lib. 1. col. 15. verfic. vltimò est videndum. Fely. in c. prudentiam, col. 3. verfic. primogenitus, de offi. deleg. & D. Boer. dec. 159. donatio iuris, in fi. Et in hanc partem clanculum inclinasse videtur Panor. con. 84. videtur primò dictam donationem, in fi. iuncto eo quod dixerat col. 2. verficu. quartò principaliter, lib. 1. & And. Alcia. lib. 3. de verb. sign. in 2. axioma. Sed & sunt qui in hanc partem trahunt Card. Alex. in c. per venerabilem. §. quod autem, loco supra allegato in contraria parte.

25 Rationes huius opin. Hic legitimus cum ceteris suis succedit.

26 et excludit agnatos remotiores.

27 Proximitas attenditur secundum tempus mortis. Et capacitas.

28 Qualitas ad iuncta verbo, intelligitur secundum tempus verbi. 29 Amissa per peccatum, restituta per gratiam plenissime restituitur.

30 Iniuste spoliatus restituatur ad omnem modum, causam et locum.

31

¶ Nec suæ huic parti rationes desunt & argumenta, ex quibus aliqua & ea quidem præcipua huc quoque substituemus, vt sit legentibus liberum hinc & inde omnibus collectis discernere, vtra pars sit verior. Prima, Is dicitur primogenitus, qui nullum habet ante se. c. Ioseph, de verb. signific. & latè supra diximus in j. q. Sed iste reperitur primò natus, naturaliter, & etiam legitimus eo tempore, quo defertur hereditas. Ita vt cessante consuetudine haud dubiè cum reliquis succedat, vt in §. dubitatu, in Auth. de incest. nup. & in auth. item si quis. C. de natu. lib. & c. tanta, iam supra sæpius alleg. cum si. Et idè ius est de toto, quod de parte. l. quæ de tota. ff. de rei ven. & c. pastoralis. §. 1. de offi. deleg. cū si.

¶ 2. Iste ita legitimus de iure communi excludit agnatos remotiores, qui aliàs sine huiusmodi legitimatione erant successuri, per text. in §. si quis autem defunctus, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui. & c. 1. qui filij sunt legi. Ergo & etiam ex consuetudine huiusmodi ius primogenito deferente, debet excludere secundogenitum, qui etiam aliàs erat successurus.

¶ 3. Quemadmodum de iure ex gradibus diuersis succedit proximior. l. cōsanguineos. §. 2. ff. de suis & legi. cum si. Ita & hic de consuetudine in personis eiusdem gradus succedit primogenitus. Sed ita est, quòd vt sciatur quis sit proximior, inspiciendum est tempus mortis, vel posterius, non anterius, per d. l. post cōsanguineos. §. proximum. ff. de suis & legi. & l. 1. ff. vnde legi. & §. proximus, Instit. de legi. ag. success. & §. quinetiam, tit. epi. vel ab. cum si. Sicuti & cū aliàs quæritur de capacitate, vel incapacitate prohiberi capere. l. in fraudem. §. 1. ff. de his quib. vt indig. & l. non intelligitur. §. quando autem ff. de iure fisci. Nec enim prius debet de cuiusque conditione quæri, quàm hereditas vel legatum ad eum pertineat. l. non oportet. ff. de lega. 2. & l. interuenit, quæ est pen. ff. de lega. præstan. Et si aliter dicamus, id est, tempus natiuitatis filij non mortis patris esse inspiciendum, confestim illud absurdum sequitur, vt si pater trium filiorum moriatur, mortuo iam primogenito, non haberet hereditatem regni, cū inspecto tempore natiuitatis neuter superstitem filiorum sit primogenitus.

¶ 4. Qualitas adiecta verbo recipit interpretationem secundum tempus ipsius verbi. d. l. in delictis. §. si extraneus, & ibi omnes. ff. de noxa. & l. Titius, & ibi Bar. & Bal. ff. de mili. test. Idèd cū dicitur, quòd primogenitus succedit, debet intelligi de eo qui est primogenitus tempore successione, præsertim cū ante mortem patris nullum ius sit quæsitum alteri, cū viuens non habeat hereditatem.

¶ 5. Ista legitimitas reducit ad statum primum contrahentes & eorum liberos, per text. in d. c. tanta, & voluit Host. in summa eiusdem tit. §. qualiter, & à quo. Fit enim per principem principum, videlicet Deum, propter penitentiam, & conuersionem quæ ad eum fit, per huiusmodi sequens matrimonium: & idèd latius operari debet, per ea quæ not. ipse Host. in c. ex transmissa, de renun. Nam cū agimus de amissis per peccatum, restituendis per gratiam, debet restitutio plenissime intelligi, quia Deus opus imperfectum nõ nouit. c. maiores, de Bapt. sicut legitur de Maria sorore Aaron quæ propheta: donum, quod amiserat per peccatum, recuperauit per gratiam, vt legitur in §. è contrario. 50. dist. facit c. quia tua, & c. domino sancto, eadem dist. & §. ex his, de pœn. dist. 1.

¶ 6. Iniuriosè & vitiosè spoliatus restituatur ad omnem modum & causam, c. Pisanis, de resti. spo. & ad locum eundem. l. 2. in prin. verfic. restitutus. ff. de Decur. & c. in primis. 2. quæst. 1. & c. nullus. 2. q. 2. & c. quanto. 2. q. 5. & c. reintegranda. 3. q. 1. & c. hoc quippe. 3. q. 6. & c. conquerente. de resti. spol. & c. ad petitionem, de accusa. cum si. Propterea non obstat d. c. quamuis, de rescript. lib. 6. quia non loquitur de iniuriola spoliatione, qualis hic est cum extra bonum matrimonij proles generatur, vt probatur in c. nasci. 56. di. & in ca. innotuit, ibi, præripuit quasi furtim, extrà de electi. Et quia etià in d. c. quamuis, ius erat expressè acquisitum impetranti. Sed hic ante legitimationem nullum ius quæsitum est legitimis, sed solum spes quædam succedendi, quæ non tanti est, vt ius quæsitum esse dicatur, cū multa interuenire possint, ne filius hereditatem accipiat, arg. l. naturalem. §. 1. ff. de acquir. rer. do. & c. de his, in fine, extrà de sepul. & pulchrè voluit Bar. in l. sciendum, in prin. ante fi. ff. qui satisfda. cog. Ideoque, vt ille subdit, ista spes successione non debet attendi, per l. post emancipationem. ff. de adi. legat. & aliquid diximus supra in præced. quæst. num. 13. huc quoque spectat. & dicemus plenius in 40. quæst.

¶ Et propterea Bal. in l. certum. C. vnde legit. Ange. & Imo. in l. si alienum. §. in extraneis. ff. de hære. instit.

instit. dicunt quòd si pater instituit filium spurium, & postea facit eum legitimari viuente ipso patre, institutio reconualefcit. nam retrahitur legitimitas, cū viuente testatore nullus habeat ius formatum in hæreditate. l. qui superstitis. ff. de acquir. hære. & l. 1. §. si impuberi. ff. de colla. bo. Ex quo satis patet huiusmodi spem non esse considerandam.

Institutio filij spurij conualefcit per legitimationem.

32 ¶ Et id quidem perspicuū videri potest. Alioquin enim sequeretur, quòd ex quo quis natus est suo patri, & idèd spem habet succedendi in totum, natiuitas filiorum sequentium, aut etiam legitimitas sequens nihil illi obesset, quin in totum succederet. quod tamen falsum est: quia id ita intelligitur, nisi & alij nascantur etiam naturales qui legitimentur, per text. supra allegatos. Et propterea etiam in nostro casu spes succedendi in iure primogenituræ acquisita primogenito, ex primo matrimonio, debet intelligi, nisi ante nati ex concubina legitimentur per subsequens matrimonium, vt not. in c. quemadmodum, de iureiur. Imò verò ante natiuitatem istius primogeniti ex primo matrimonio fuit etiam spes acquisita naturali nato ex concubina, succedendi patri naturali, vt not. Host. in summa, tit. de success. ab intesta. §. per successionem, verfic. quid de naturalibus: saltem in quota, circa not. in c. nisi. de renun.

Absurdum.

33 ¶ Et quod aliàs ius in spe quæsitum non impediatur retrotractionem, satis probat text. in l. 1. §. qui mortis. ff. ad SC. Trebel. vbi si is qui mortis tempore cuius Romanus erat, ante aditam hereditatem in seruitutem deducatur, legitima hereditas ei non defertur, nec si postea liber factus sit: nisi beneficio principis fuerit restitutus. Et tamen eo seruo pœnæ effecto interim erat alteri scilicet sequenti proximiori ius quæsitum. Et id quoque proba. l. 1. §. vlt. ff. de bo. pos. cont. tabu. iunctis iis quæ not. gl. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. ex quibus intelliges quòd licet habens primum locum eum perdat, quia forte deportatus est, & sic secundus sit in spe iuris suitatis, quam vocant: ille tamen postea restitutus, qui primus erat, recuperat locum suum.

Ius in spe quæsitum non impedit retrotractionem.

34 ¶ Confirmatur, quia ex aliorum sententia legitimitas, quicquid dictum sit in priore parte, retrahitur ad tempus natiuitatis, quia legitimitas est restitutio natalium, quæ fingit medio tempore non fuisse spurium, dicta l. vlt. ff. de nata. resti. per quam ita tenet Bar. in l. 2. in prin. col. 2. ver. item talis legitimitas, & ibi quoque Ale. col. 4. verfic. successiue, & recentiores. ff. de vulga. & pupil. Angel. in l. his verbis. §. interdum, verfic. & idem dicam. ff. de hære. instit. Pet. Anca. cons. 225. videtur prima facie dicendum, col. 2. verfic. his non obstat. Raph. Col. in l. filio quem pater, in princ. ff. de liber. & posth. Iaf. post alios multos in d. l. Gallus. §. & quid si tantum, in priore lect. col. 15. verfic. circa primum vtrum legitimitas, & in 2. lec. col. 10. verfic. prima conclusio. ff. de libe. & posthu. & cons. 127. dubitatur in occurrenti casu, col. 7. verfic. & quod legitimitas, lib. 4. ex quibus intelligere potes istud haud dubiè procedere, cū aliis nondum est quæsitum ius aliquod formatum, vt nostri loquuntur, & incommutabile, cuiusmodi est hereditas, vt diximus in præcedenti verfic.

Legitimitas retrahitur.

35 ¶ 7. Aliquid retrahi procedit non solum in iudiciis, & maleficiis, & in contractibus, vt in cõcord. quæ traduntur in l. vlt. C. ad Maced. & in c. rati habitationem, de reg. iur. lib. 6. Sed & in aliis quoq. Nam videmus quòd retro dicitur in ciuitate fuisse, qui ab hostibus aduenit. l. retro. ff. de capti. cui quidem iuri postliminij nihil adèd simile est ac huiusmodi ius legitimationis. Nam sicut postliminium eum à quo seruitutem amouet, facit esse eius conditionis, ac si nunquam in ea seruitute fuisset. l. postliminium. ff. eod. & c. prima actione, 16. q. 3. Sic & legitimitas istum perinde facit haberi, ac si nunquam fuisset illegitimus. l. si quis filio. §. pe. ff. de iniur. test. Et sicut per postliminium reperitus excludit secundogenitos & remotiores, per d. l. si quis filio. §. sed & si pater, & l. si necc. §. si deportatus. ff. de bo. liber. & l. qui ex liberis. §. 1. ff. de bo. poss. se. tab. ita & per legitimationem, vt iam diximus.

Retractionem nõ solum in iudiciis, maleficiis, & contractibus, sed in aliis. Collatio iuris postliminij cū legitimatione.

36 ¶ 8. Si legitimitas retro non trahatur, illud continuo sequetur, legitimum aliquando fuisse naturale tantum, aliquando quoque naturalem & legitimum, quod esset monstrum, vt not. in c. cum inhibito, de clande. desp. cum aliis multis concord. a me traditis in re. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 232. tertia ratio. C. de reuo. do. Et sic etiam censeretur eadem res duplici iure, imò & contrario, contra l. 1. ff. de rer. perm. & l. vlt. C. de codic. & c. cum in tua, de deci. & c. cognouimus 12. q. 2. cum his quæ diximus supra nu. 17. vnde cõmò in fictionibus.

Non potest esse quis filius naturalis tantum & naturalis & legitimus.

37 ¶ 9. Legitimati per matrimonium possunt ad sacros ordines promoueri. d. c. tanta, qui filij sunt legi. & ad dignitates ecclesiasticas eligi, vt not. glof. & Doct. in d. c. innotuit, de elec. Ergo & primogenituram assequi. Tum quia quod in spiritualibus conceditur, multò magis & in temporalibus concessum videtur. c. per venerabilem, in princ. qui filij sunt legit. & c. solita, de maio. & obed. & c. duo sunt 96. dist. Tum quia primogenitura est etiam veluti quædam dignitas, vt not. glof. in c. quam periculosum. 7. q. 1. & alibi latè diximus.

Legitimati per matrimo. promouentur ad sacros ordines. Primogenitura est quædam dignitas.

38 ¶ 10. Hoc est beneficium sacramenti matrimonij, & Iuris Ciuilis & Canonici, vt scilicet naturales filij per matrimonium sequens, cui occasionem dederunt, legitimentur. l. cum quis. C. de nat. libe. & d. c. tanta, qui filij sunt legi. cum si. Ergo id latissime interpretandum. l. beneficium. ff. de consti. princ. & c. cum dilecti, de dona. & c. olim, de verb. signifi. cum si.

Beneficium legitimationis per matrimo. latissime interpretandum.

39 ¶ 11. Videtur de hoc esse text. apertissimus in §. reliqui, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui, ibi, semel eos efficientes legitimos damus habere etiam successiones illas, quas habent hi qui ab initio legitimi sunt, & rursum in §. illud, verfic. si quis ergo, in fi. ibi, nihil à legitimis filiis differentes eo. tit. cum alius multis similibus à me collectis in repet. l. si vnquam, in verbo, suscepit liberos, nu. 70. horum omnium. C. de reuo. don. vbi etià annotauim vim illius dictionis vniuersalis, nihil, vt ibi videre poteris.

Legitimati nihil à legitimis differre.

40 **Matrimonium sequens minuit legitimam filiorum primi matrimonij.**
 ¶ 12. Per sequens matrimonium potest diminui ius legitimæ filiorum legitimorum præcedentium, licet aliàs pater non possit filiis in legitima præiudicare, tex. est in §. generaliter, in d. Auth. quib. mo. nat. effi. sui. & melius in §. vlt. in Auth. de tri. & femif. Ex quo aperte patet, quòd pater contrahendo matrimonium potest deteriorem facere eorum conditionem, quibus aliter disponendo non poterat, vt de iure primogenituræ etiam diximus.

41 **Inducta ad augmentum non debent diminutionem operari, nec è diuerso. l. si à milite. §. i. ff. de testa. mili. & l. si Ruffinus. C. eo. tit. & l. legata inutiliter. ff. de le. i. & l. 3. ff. de adi. lega. & l. cum tale. ff. de condi. & demon. cum si. Statutum autem præferens primogenitum inductum est ad augendam successione primogeniti, vt per se patet. At eam diminueret, si hunc legitimatum non comprehēderet, vt qui haud dubiè cum aliis legitimis recipiatur ad successione. d. §. reliqui, in Auth. qui. mod. natur. effi. sui. & diximus supra in i. ratione huius partis.**

42 **Legitimus nihil à legitimo differt.**
 ¶ 14. Legitimitas quæ fit per matrimonium non minoris est potentia, quàm quæ fit per rescriptum, vt patebit ex multis quæ dicam inferius. Legitimus autem à principe perinde censetur, ac si medio tempore nulla fuisset illegitimitatis macula aspersus, l. 2. & l. vlt. ff. de nata. rest. & l. imperialis. C. de nup. Ergo haberi debet, ac si omni tempore fuisset legitimus. Ad quod etiam bene facit quod scribit Bart. in l. si is qui pro emptore, in 3. q. prin. ff. de vsucap. Præsertim cum priuilegium æquipol-leat naturæ, vt per Io. And. in c. vlt. de consuet. li. 6. in nouel. & Bal. in l. siue possidetis. C. de prob. Ergo idem & in legitimitate à matrimonio. Sed hæc ratio dependet ex iis quæ postea dicemus.

43 **Succedendi ius competit legitimo.**
 ¶ 15. Continuo quàm naturalis legitimatus est, ei competit ius succedendi, quod primum & principale est ius primogenituræ, vt latè ostendemus infra q. seq. Vnde & illud quoque consequens est, vt qualitas & ius ipsum primogenituræ, quod ad ius succedendi se habet vt annexum, ac accessorium, sequatur naturam sui principalis. l. cum principalis. ff. de reg. iur. & c. accessorium, eo. tit. lib. 6. & vtrobiq; concor. Vt proinde effectus habilis ad succedendum quod principale est, sit & habilis ad obtinendum ius primogenituræ alterius iuris consecutaneum.

44 **Authoris sententia. Responsio ad contraria.**
 ¶ Tu tamen tene priorem partem, vt quæ numero & autoritate (quod iam diximus) & ratione vincit. Nam quod ad rationes secundæ partis pertinet, satis iis potest responderi ex rationibus primæ partis, quibus ostensum est legitimationem non retrotrahi in præiudicium alterius, cui ius iam est quæsitum. Nec satis huic rationi facit, quod dictum est, nullum hic esse ius quæsitum, nisi spe quadam minimè considerabili. Nam licet aliàs spes successione fortassis non esset tanti, vt ius quæsitum esse videri debeat. Id tamen minimè procedit in iure primogenituræ, quod adeo primogenito, etià viuente patre, competit, vt non possit pater aliter in eius præiudicium disponere, sicui latè supra differuimus in 21. q. & dicemus etiam in 40. q. in multis locis.

45 **Et ex hoc tolluntur fermè omnes rationes adductæ pro 2. parte. Quamquam & illis figillatim potest responderi ex longè latèque in eam rem tractatis à Io. An. in d. regula, sine culpa. & Alberi. in d. l. cum quis. C. de natura. libe. ad quos studiosos relego. Neque enim mihi consilium est (quod alibi sæpe protestati sumus) neque etiam possem, si velim, omnia huc transcribere sed satis est loca demonstrasse, quæ omnes adire possunt, si non ex his quæ hic comperient, illorum ingenio & stomacho satisfactum fuerit.**

46 **Ad idem.**
 ¶ Illud tamen vnum dixerim, iura quæ supra adduximus ad probandum ius in spe alteri quæsitum non impedire restitutionem ad priorem locum amissum ob deportationem vel seruitutem, loqui de restitutione iuris & loci, qui competeat ab initio, ante spem alteri quæstram: hic verò de noua collatione iuris, quod nondum is cui confertur habuerat: legitimitatem dico, quæ ante legitimationem legitimi nunquam fuerat, quod longe abest.

47 **Consuetudo tamen hæc in re seruanda.**
 ¶ Hanc tamen primam partem præferentem legitimum legitimitate post ipsius natiuitatem intellige, nisi consuetudo regionis aliter haberet, vt expresse voluit Io. An. in d. c. sine culpa, ad fi. de regu. iur. libr. 6. in Merc. Nicol. Perusi. in d. tract. de succes. ab inte. in prima parte in 6. specie filiorum. & Ant. Rosel. in tract. legitimat. lib. i. col. 30. vers. his igitur decis. per tex. in l. de quibus. & l. si de interpretatione. ff. de leg. Et hoc quoque voluit Car. Alex. in d. c. per venerabilem. §. quod autem, col. 31. vers. sed dubium posset esse, & paulo ante, qui fil. sunt legit.

48 **Quid si primogenitus naturalis legitimatur per matrimonium ante natiuitatem secundogeniti.**
 ¶ Igitur præfertur secundogenitus legitimus primogenito naturali legitimitate post natiuitatē ipsius primogeniti, nisi aliter consuetudo haberet. Quod si primogenitus naturalis legitimatur per matrimonium ante natiuitatem secundogeniti, vt fit cum post susceptum ex concubina filium pater, nullo matrimonio intermedio, vxorem ducit eam concubinam, ex qua & alium filium suscipit, ille qui prior natus est naturalis, & prior legitimus factus est per huiusmodi matrimonium, certe omnium sententia alteri præfertur, & id quidem optimo iure, tum quia hic naturalis iam est legitimatus ante natiuitatē alterius legitimi, & sic habet vtrunq; vinculum & ciuile & naturale ante illum. Tum quia hic prior filius causa est, quare pater concubinam ex qua natus erat, duxit in vxorem, & ex ea alios filios suscepit. Qui ob id gratias agere debent illi filio priori, cuius beneficio ipsi legitimi nati sunt, vt dicit text. in l. cum quis. & l. nuper. C. de natura. lib. & §. vlt. in Auth. quib. mod. nat. effi. leg. & §. tribus, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui. & diximus supra nu. 37. incip. 10. hoc est beneficium. Et ita in hac specie non obscure voluit Ang. Aret. in §. vlt. in fi. Instit. de nup.

49 **Quid in legitimo.**
 ¶ Sed id in legitimitate per principem non adeo certum est, cum in ea cesset posterior causa quam diximus. Et quoniam ius primogenituræ non sit eiusmodi, quod pendeat à libera patris dispositione,

non, vt diximus, sed ex statuto vel cōsuetudine, velit, nolit pater, defertur liberis primogenitis aut, illis non extantibus, consanguineis proximioribus: & ipsis quidem primogenitis, quo casu nihil prodest legitimatio per rescriptum. vt voluerunt Imo. & Dom. loquentes in regno, in c. grandi, de sup. negl. prælat. lib. 6. quos sequitur Alex. in d. l. Gallus. §. & quid si tantum, col. pen. & ibi Iaf. in l. lect. col. 13. vers. primo limita, & in 2. lect. col. 14. vers. limita istam conclusionem. & Carol. Rui. in rep. col. pen. ff. de lib. & posthu. & idem Alex. conf. 25. circa primum dubium, col. 3. vers. ad prædictorum confirmationem, lib. i. vbi hoc dicit sing. & conf. 67. consideratis his, col. 4. vers. iuuatur ista cōclusio, eo. lib. i. vbi & hoc dicit sing. & conf. 94. quod est eiusdem in initij, col. pen. vers. septimo confirmo, eod. lib. i. vbi hoc dicit not. & Philip. Deci. qui hoc generaliter intelligit de omni iure primogenituræ, conf. 85. cuius tit. incipit de gradibus, col. penul. vers. postremo prædicta legitimatio, vbi & hoc quoque reputat not. Et ante illum Franc. Aret. in d. l. Gallus. §. si eius, col. vlt. ff. de lib. & posth. vbi dicit quod primogenitus legitimatus non capit ius primogenituræ.

50 **Et ego huic sententiæ subscribo, motus primo ex tex. not. in c. & quoniam varie, in Auth. qui. mo. nat. effi. sui, vbi scribitur ad verbum, quod legitimatus nihil dissimilis est legitimis, ita tamen vt non amplius habeat vno horum, qui ab initio legitimi sunt, & inter omnes minus habente. Nam verba Constitutionis Græcæ hæc sunt, ὁ δὲν ἀπεικῶς τῶν γνησίων, ὅτω μὲντοι, ὡς εἰ μὴ πλεον γέν. τ. ἕσασθαι γνησίων ἐνὸς τ. τὸ πάντως ἐλαχίστον ἔχοντο, quæ sic clarius Haloander interpretatus est, In nullo dissimilis legitimis, sed ita, ne quid amplius habeat, quàm vnus aliquis ex verè, & iam inde ab initio legitimis, qui omnium minimam partem habet. Quem text. ad id dicit not. Bald. conf. 206. casus talis est, quidam A. habebat, col. vlt. lib. 3. & Soc. conf. 246. eleganter, col. pen. vers. præterea dicta clausula, lib. 2. & Iaf. conf. 68. dicta legitimatio, col. 2. vers. sexto facit, & aureum. Ro. in l. necessarius. ff. de acquir. hæc. vbi dicit illum didicisse à Catalano quodam singulari & mirabili viro sibi incognito, dum forte cum eo peregre proficisceretur. Sed & illum quoque aureum dicit Franc. Curt. Senior consil. 16. clarus vir, col. 4. Sing. autem illum dicit Bal. in c. per tuas, de maior. & obed. & Angel. in eo ipso §. & Iaf. in l. i. col. 11. vers. item attende. C. quan. non peten. part. & Franc. Cre. no. 51. filius, vbi tamen dubitat de ratione illius, quia hoc modo, inquit, legitimatus erit deterioris conditionis, quàm extraneus. Sed Cotal. Cota memor. incip. legitimatus per oblationem, dicit nihil esse quod dubitaret, quia cum imperator concesserit hoc priuilegium legitimatis, vt succederent cum legitimis: voluit tamen frænum adhibere, ne nimia patris affectio, quæ ostenditur ex filij legitimatione, in hoc nimium euagari posset, in maximū legitimorum præiudicium: quæ ratio cessat in extraneo, quia lex non præsumit patrem eum propriis filiis anteponere. Pro qua ratione vide omnino quæ scripsi in nostris commentariis consuetudinum Pictauicarum, tit. de donationibus §. 3. vbi reddidi rationem quare consuetudo eius gentis magis permittat donare extraneo, quàm suo hæredi. Et vt redeamus, licet ille text. pro sing. ab illis, vt diximus, citetur: est tamen illi omnino similis in l. communium. §. vlt. in fi. C. de nat. lib. qui à paucis in hoc fuit annotatus. At si iste legitimatus haberet ius primogenituræ, plus haberet quàm cæteri liberi, quod fieri non potest.**

51 **Et quamuis illi text. loquantur expressim de legitimitate per oblationem curiæ, ne quis id causetur, tamen & procedit in aliis legitimationibus, præterquam ex matrimonio sequente, vt dicit Ang. in priori loco, & voluit etiam in §. tribus, eod. tit. dum illum tex. loquentem in legitimitate per rescriptum intelligit, iuxta per eum dicta, in d. §. & quoniam. & sequitur & commendat Philip. Dec. conf. 393. consilii superioribus diebus, col. 1. vers. sed ad hoc respondetur. Nec id quidem iniuria. nam legitimitas quæ fit per oblationem curiæ, fauorabilior atq; potentior est, quàm quæ per rescriptum, quod & hunc patet, quòd ista non potest fieri existentibus filiis naturalibus, & legitimis, per tex. in §. illud, & §. generaliter, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui. illa fieri potest, per text. in d. l. communium. §. vlt. & d. §. & quoniam variæ: & voluit Bart. & Sal. in Authen. item si quis. C. de nat. lib. Imo. & Paul. Cast. in l. ex facto, in princ. ff. de vulg. & pupil. Alex. in l. necessarius, col. vlt. ff. de acquir. hæred. Maria. Soc. iunior consil. 142. viso puncto cum aliis, col. 5. nu. 33. lib. 1. Et facit quod scribitur in §. vlt. in Auth. de nupt. quod hæc legitimatio curiæ æquiparatur legitimationi sequētis matrimonij, quæ omnium est fauorabilissima. Quamquam scio quibusdam aliis hanc legitimationem, quæ fit per oblationem, videri debiliorem ea, quæ fit per rescriptum, vt videre licet ex Bart. in l. communium. C. de natur. liber. & Angel. in §. & quoniam, per eum text. in Auth. quib. mod. natur. effi. sui. Fran. Aret. in l. Gallus, §. & quid si tantum, col. 15. versiculo circa quartum. ff. de lib. & posthu. & Maria. Soc. iunior, in d. consil. 142. nu. 39. & 40. lib. 1.**

52 **Sed redeundo ad illum tex. & quoniam variæ, per illum dicit Bal. in d. c. per tuas, de maio. & obed. quod si ex statuto masculi repellunt fœminas à successione, aut earum legitimam minuunt, legitimati per rescriptum id minime faciunt. & idem Bal. in aliis locis, & alij plurimi, quos tibi congesi in rep. d. l. si vnquam, in verbo, suscepit liberos, nu. 98. & quamuis multi, vt hinc possit intelligere hæc esse communem op. vt etiam dicit Philip. Dec. conf. 275. in causa quæ Lucæ agitur, in addi. illius conf. col. pe. vers. superest tertium. Sunt enim nonnulli qui tenent legitimatum ex eo statuto repellere fœminas, quos etiam tibi collegi in d. rep. l. si vnquam, in d. verbo, suscepit liberos, nu. 80. hinc quoque fit, & postea amicus noster intimus Carol. Mol. vsus illo Pythagoræ prouerbio, omnia amicorum communia, in commentariis consuetudinum Parisiensium tit. 1. §. 8. glof. 1. nu. 45. Sed pluri mi illorum, vel simpliciter loquuntur de legitimitate, vel etiam loquuntur de legitimitate per matri-**

simato per principem.

Legitimus plus consequi non possunt, legitimo minus omnium habente.

Sine hi sint legitimi per oblationem cum via sue per rescriptum.

Legitimitas per oblationem fauorabilior est ea quæ fit per rescriptum.

Legitimi per rescriptum non repellunt fœminas ex statuto.

monium, de quo minime dubium est. Nam & aliis huiusmodi legitimatio est favorabilior, plusque habet ponderis, ut etiam diximus in dicta rep. l. si vnquam, in eadem gl. nu. 71. si hanc opin.

53 Legitimatio que fit matrimonio non reuocatur per natiuitatem filiorum licet de alio dubitatur.

¶ Et ex eo satis patet, quod cum plurimi teneant huiusmodi legitimatorem per rescriptum factam reuocari per natiuitatem liberorum legitimorum, quos & ego quoque cumulaui in d. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 226. verum Dyn. & seq. Minime tamen dubium est eam, quæ fit per matrimonium, non aboleri, ut dicit Bal. in l. cum quis. C. de natur. lib. Cum ibi sit text. sic legitimatos succedere cum legitimis postea natis, de quo etiam diximus in d. gl. nu. 223. quæro 16. vtrum reuocetur. Sed siue illa op. quæ dicit legitimatorem ex rescripto reuocari per natiuitatem legitimorum, siue contraria verior sit: nam & hæc multos habet assertores, ut etiam diximus in eadem gl. nu. 229. sunt tamen maiori. Certe non aduerfatur illi op. quæ dicit, legitimatum per rescriptum etiam ante natiuitatem legitimorum non succedere in iure primogenituræ ante ipsos legitimos. Nam si primum, haud dubie talis legitimatus non succedet in primogenitura, ut cuius legitimatio renocata est: si secundum, & adhuc non poterit succedere in eo iure, cum plus non possit accipere ex hæreditate, quam qui ex ea minimam partem capit, ut diximus.

54 Legitimatio principis non tantum habet iurium quàm legitimatio matrimonij.

¶ Porro ex aliis multis liquido apparet, legitimatorem à principe factam non tantum habere roboris & virium, quantum quæ fit ex matrimonio: ut non mirum videri debeat, legitimatum ex matrimonio succedere in primogenitura, postpositis his qui post huiusmodi legitimatorem nati sunt: non etiam legitimatos per rescriptum. Nam legitimatus à principe non succedit in feudo, c. naturales, tit. si de feud. contro. sue. inter do. & ag. At legitimati per matrimonium, succedunt, And. l. ser. Iac. Bel. Bal. Mart. Laud. Iac. Alua. non semel, & Card. Alexan. & nouissime Matth. Afflic. in 5. not. col. 1. in d. c. naturales, per tex. in §. dubitatum, in Auth. de ince. nupt. & hoc voluit Iac. Bel. & etiam per tex. in c. tata, vbi & hoc voluit Pan. col. 2. qui fil. sunt legit. Io. And. in c. lator, col. 2. vers. dicit autem, & ibi Ant. Car. Flor. & Pet. Anc. eo. tit. Alber. in rub. C. de nat. liber. col. 1. vers. sed nunquid legitimatus. Cal. sub rub. de feud. conf. 5. an naturales. Bal. in c. quæ in ecclesiarij, col. pe. vers. dubitatur. vtrum naturalis, de consti. & conf. 129. ad euentiam. in prin. li. 3. vbi hanc dicit esse communem op. Panor. in c. innotuit, col. pe. vers. & ex prædictis. Mart. Laud. in c. circa mediū, tit. de leg. Cor. Nicol. Perus. in tract. succes. ab int. in 6. specie filiorum, col. 5. Alex. qui id quoque dicit communiter teneri, in l. ex facto §. si quis rogatus, le 1. col. 9. vers. quid autem in contractibus. ff. ad SC. Trib. Soc. consil. 3. in causa domini, col. 5. vers. præterea in casu nostro, lib. 3. Philip. Dec. conf. 155. cuius superscriptio incipit, an natus ex muliere, col. 2. licet de eo dubitet Bal. conf. 367. quidam tres hæredes, col. 1. li. 5. & contrarium teneat Ang. conf. 29. Titius, col. vlt. vers. item non ob. dictum. & Ro. vt à quibusdam citatur, licet in meo codice non reperit, in l. si quis pro emptore. ff. de vsuc. & Marinus Caramanicus in const. regni, sancimus, de matrimonijs cōtrah. in gl. sed quid de filiis. Et id maxime notandū est ad ea quæ supra diximus in 23. q. nu. 10. tertia ratio, feudū & ius primogenituræ veluti fraternizare, ut sic loquar.

Legitimatus à principe non succedit in feudo.

Legitimatus per matrimonium succedit.

Legitimatus per matrimonium succedit.

Legitimatus per matrimonium succedit.

55 Emphyteusis ecclesie non tranfit ad legitimatos.

¶ Item licet emphyteusis ecclesie accepta pro se & suis liberis non transeat ad naturales filios legitimatos, ut voluit Bal. in l. generaliter §. cum autem, & ibi Iac. col. vlt. C. de insti. & substi. & idem Bal. in c. quæ in ecclesiarij, vbi supra citauimus, cum concord. traditis per Alex. in d. l. ex facto §. si quis rogatus, vbi supra. & à me supra in tract. Nobilitatis, c. 23. nu. 17. nam & quod. Fallit tamen in legitimato per matrimonium, ex sententia Pet. Anc. consil. 241. ex tenore priuilegij, col. vlt. & Imo. in l. quod dicitur, char. vlt. vers. & per hanc rationem. ff. de verb. oblig. & Alex. vbi supra. & Phil. Dec. in c. cum in cunctis, in princ. col. 2. de elect. & d. conf. 153. col. vlt.

Nisi per matrimonium.

56 Legitimati per matrimonium habent querelam inofficij do natio.

¶ Præterea legitimatus ex matrimonio habet querelam inofficij donationis, non etiam ex rescripto, ut prodit Bal. in l. i. col. pe. vers. item quæro vtrum filius. C. de iure fisci, lib. 10. Et quamuis legitimati censeantur infames sicut illegitimi, ut voluit Bal. in d. l. generaliter §. cum autem. C. de insti. & substi. cum concord. à me traditis in d. tract. Nobilitatis, c. 15. nu. 17. hoc amplius, & seq. Id tamen non procedit in legitimatis per matrimonium, ut satis patet ex eo quod diximus de feudo. Et ex eo quoque quod huiusmodi legitimati admittantur ad dignitates, ut voluit gl. in d. c. innotuit, in verbo, conjugata, de elec. & satis innuit alia gl. in c. tata, in gl. 1. qui filij sunt leg. quibus quidem gl. subscribūt Doc. vtrouque. Cald. conf. 2. constitutio, qui fil. sunt leg. & Ang. d. conf. 29. col. vlt. & Ant. in c. per venerabilem, char. ante pe. vers. alius est effectus, eo. tit. & Alex. conf. 5. attentis, col. 1. lib. 7. & Dec. d. conf. 155.

Nec infames censentur.

Et admittuntur ad dignitates.

57 Et repellunt. Et dicuntur legitime nati.

¶ Ad hæc huiusmodi legitimati per matrimonium repellunt fœminas exclusas à statuto per masculos, non etiam ceteri legitimati, ex multorum sententia, licet nonnulli dissentiant. De quo videbis quæ scripsimus in rep. l. si vnquam, in verbo, suscepit liberos, nu. 67. hinc quoque, & nu. 81. & quamuis. C. de reuoc. don. Nā & isti legitimati ex matrimonio dicuntur legitime, siue de legitimo matrimonio procreati, etiā in materia stricta & statutaria, ut per d. gl. in d. c. innotuit voluerūt ibi Ant. col. 3. vers. no. gl. quod appellatio, & Imo. col. 2. vers. & no. ex hac gl. & Pan. col. pe. vers. & ex prædictis.

58 Alia quibus ostenditur legitimatorem effectiorem esse ceteris.

¶ Sunt & alia multa quibus facile ostenditur potentiorē esse legitimatorem quæ fit ex matrimonio; quàm quæ fit ex rescripto: sed satis est retulisse quæ memorabilia mihi visa sunt, cætera enim sunt omnibus obuia; de quibus etiam videbis apud Ludo. Gozad. conf. 25. in hac causa, col. j. & vbiq; apud omnes. Si quis autem scire cupiat an legitimatus excludat substitutum, & an rumpat testamentum prius factum, & alia pleraque similia, legat omnino quæ scripsi in d. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, num. 223. vsque ad nu. 263. & iterum in verbo, suscepit liberos, num. 52. vsque ad nu. 83. Sed interim summa postea disputationis in hac q. hæc est, Primogenitū & naturalē, & legitimū

Summa huius questionis.

timū præferri in iure primogenituræ naturali ante genito, sed postea legitimato etiam per matrimonium: atque etiam naturali ante se genito, & legitimato aliter quàm per matrimonium.

59 ¶ Ex quibus satis intelligis filium naturalem primogenitum non eū esse primogenitū, qui ceteris legitimis & naturalibus natu minoribus præferatur, ex statuto vel consuetudine præferente primogenitum: quia licet is sit natu primogenitus, non tamen iure, ut expresse dicit Bald. in l. eam quam, col. ante pe. vers. sed pone quod est. C. de fideicommiss. quod haud dubie verum est, ex his quæ diximus. Vnde Titus Liuius lib. 31. de Demetrio Philippi Macedonum Regis filio, Nam & si (inquit) minor ætate quam Perseus esset, hunc tamē iusta matre familiās, illum pellice ortum esse. Constat autem naturales ab intestato non succedere. l. humanitatis. C. de natura. lib. maxime si sint legitimi, auth. licet, eod. tit. Ac ne legitimatos quidem in feudis, nisi ut supra diximus.

Filius naturalis primogenitus natu non iure. Ex historia.

60 ¶ Quod si nullo alio existente primogenito naturali & legitimo, multi filij naturales simul legitimantur, vel per matrimonium, vel per rescriptum, vel oblationem curiæ, Dubitatū est an illorum primogenitus obtineat ius primogenituræ. Et non obtinere, sed omnes æqualiter succedere tenuit Anto. Rosel. in tract. legitimatorem, col. 30. vers. vbi autem concurrunt, motus quod statutum hunc casum non cogitauit, qui ideo debet remanere in dispositione iuris communis. & Card. Alex. in d. ca. per venerabilem §. quod autem, col. 32. vers. sed dubium posset esse, qui fil. sunt leg. Sed contrarium tenuerunt D. Cirier. in tract. primogenituræ, lib. j. q. 14. col. vlt. vers. vltimam conclusionem: & D. Mol. in consuet. Paris. tit. j. §. 8. gl. j. in 7. q. col. vlt. vers. sed quid si non sunt, quibus accedo.

Quid de multis naturalibus legitimatis nullo legitimo existente.

61 ¶ Sunt autem multi qui in his quæstionibus distinguūt, an statutum loquatur simpliciter de primogenito, an cum ea adiectione, primogenito legitimo, ut scilicet propter eam adiectionem inspiciendum sit tempus natiuitatis, ut videre licet per Flor. in illa disput. incip. Baro. & Ant. Rose. in tracta. legitimatorem, in causa finali, siue effectiua, col. 2. vers. 1. est modo, & alius. Sed ego nihil interesse video, an statutum dicat simpliciter primogenitus, an primogenitus legitimus. nam cum simpliciter loquitur de primogenito, intelligitur de legitimo, etiam si non exprimat. l. generaliter §. cum autem. C. de insti. & substi. cum simil. propterea illa legitimi adiectio siue expressio, quæ per se & tacite satis intelligebatur, nihil omnino operatur. l. 3. & ibi Pet. Cyn. Bar. & alij, ff. de leg. j. Ideo nō im merito hæc quoque differentia reiecit Molin. in consuet. Paris. tit. j. §. 8. in 7. q. col. 3. vers. & hæc vera sunt.

An interst. statum loquatur de primogenito simpliciter, an de primogenito legitimo.

62 ¶ Sunt item qui distinguūt, an statutum simpliciter loquatur de filiis siue etiam filiis legitimis, an vero de filiis legitime natis ex corpore legitime descendētibus, ut in primo casu habeant locū diximus, in secūdo vero veniant legitimati etiam per matrimonium. de quo tamē tu vide Host. in c. j. qui fil. sunt leg. And. l. se. Bal. & Aluar. in d. c. naturales, & ibi late Matth. Afflic. in 5. no. col. 2. vers. sed ista conclusio, tit. si de feud. sue. contr. int. do. & ag. Lucam Pen. in Leos qui, col. 7. vers. quarto quærit, tit. de his qui spont. publ. munc. susci. lib. 11.

Quintilian controuersia.

63 ¶ Ad hanc autem nostram principalem quæstionem non nihil pertinet controuersia à Fabio Quintiliano relata lib. 3. c. 6. aut ut alij secant 8. in quo tractat, quot & qui status. Testamenta legibus facta, rata sunt. Intestatorum parentum liberi hæredes sint. Abdicatus ne quid de bonis patris capiat. Notus ante legitimum natus legitimus filius sit: post legitimum natus, tantum ciuis. In adoptione dare liceat. In adoptionem dato redire in familiam liceat, si pater naturalis sine liberis decessit. Qui ex duobus legitimis alterum in adoptione dederat, alterum abdicauerat, sustulit nothum: instituto hærede abdicato decessit. Omnes de bonis contendunt. Nothum, qui non sit legitimus, Græci vocant. Latinum rei nomen, ut Cato quoque in oratione quadam testatur, non habemus, ideoque peregrino utimur. Sed ad propositum. Hæredi scripto opponitur lex, & c. Et paulò post, Notho duplex sit quæstio, quod post legitimus natus sit, & quod non sit ante legitimus natus. Prior syllogismum habet, an pro non natis sint habēdi, qui à familia sunt alienati. Altera scripti, & volūtati. Non enim esse hunc natum ante legitimum conuenit, sed voluntate legis se tuebitur, quam dicit talem fuisse, ut legitimus esset nothus, tū natus, cum alius legitimus in domo nō esset. Scriptum autem legis excludet dicens, non utique si postea legitimus natus non sit, notho nocere: ut uterque hoc argumento, Finge solum natum nothum, cuius conditionis erit: tantum ciuis. Atqui non erit post legitimū natus. Filius? atqui nō erit ante legitimus natus. Quare si verbis legis stari nō potest, volūtati standū est. Et cætera quæ sequuntur. Ex quibus capere poteris quæ in hanc rē tibi facere videbuntur.

Nothum dicto Græci.

64 ¶ Sed vnum est de quo posset dubitari, quia supra diximus primogenitum nothum legitimatum post natiuitatem legitimi non præferri in iure primogenituræ ipsi legitimo. Quid in filio legitimo ipsius filij nothi? verbi gratia. Quis ex concubina suscepit filium nothum qui postea ex vxore habuit filium legitimum: moritur ille nothus, relicto illo suo filio legitimo: postea pater nothi vxorē duxit ex qua legitimus liberos habuit, & post illius mortē duxit vxorem illam concubinam. Vult nepos illius succedere in iure primogenituræ. nam dicit se nepotem legitimum & ex filio primogenito. Ideoque se esse præferendum patris, iuxta ea quæ late examinabimus infra in 40. quæst. Sed tu dic breuiter tantum abesse, ut hic obtineat ius primogenituræ, ut nec aliquo pacto succedat, ut qui non legitimetur respectu sui aui per matrimonium ab eo contractum cum concubina matre sui patris ante defuncti, ut nuncupatum voluit Guil. Cu. & post eum Bal. & Alber. in l. benignus. ff. de legib. & dicemus infra in 40. q. in 5. ratione pro patre.

Quid in filio legitimo filij nothi primogeniti.

65 ¶ Nam hic, inquit, deficit persona filij, qua mediante deberent legitimari: ideoque non potest habere locum retractio. l. bonorum ff. rem rat. hab. & l. veluti. ff. de bon. poss. Et bene facit textus

De eadem re.

in l. si ille. C. de Decur. lib. 10. A filio enim debuit hoc beneficium proficisci: ideòq; eo mortuo ces-
sat. nam amotio medij directiui in finem, impedit effectum extremi. l. huic scripturæ. ff. ad leg. Aqu.
& l. qui libertinus. §. posthumus. ff. de ope. li. & l. si ex patronis. §. Iulianus. ff. bo. libe. Nec obstat l. quo-
niam. C. de natur. liber. quæ videtur dicere legitimationem retrahit, quia ibi intelligitur quando
in persona patris poterat operari. Hic autem nullo modo poterat. Et huc faciunt multa quæ dixi-
mus supra in 12. q. præsertim verò nu. 13. sic & in simili, & seq.

TRICESIMA QVINTA QVÆSTIO.

1 **T**ricesimoquintò quæro, an primogenitus qui ex statuto vel consuetudine obtinet vel totam
hæreditatem, vel maiorem partem, huiusmodi primogenituræ obtineat & consequatur à
patre, an verò à genere. Multum enim interest, vtrum horum verius sit, vt planè demonstrat text. in
l. cum qui. ff. de interd. Cuius verba non abs re, vt postea patebit, huc adscripsimus, Eum qui ciui-
tatem amisit, nihil aliud iuris adimere liberis, nisi quod ab ipso perueriturum esset ad eos, si intestatus
in ciuitate moreretur, hoc est, hæreditatem eius, & libertos, & si quid aliud in hoc genere reperiri
potest. Quæ verò non à patre, sed à genere, à ciuitate, à rerum natura tribuerentur: ea manere eis
incolumia. Itaque & fratres fratribus fore legitimos hæredes: & agnatorum tutelas, & hæreditates
habituos. Non enim hoc fratres, sed maiores eius eis dedisse.

2 **¶** Ex quibus verbis potest videri ea quæ ciuitas tribuit, non censerì à patre profecta. Ideòque cum
primogenitus hoc ius à statuto vel consuetudine, & sic à ciuitate habeat, consequens est, vt magis
iure proprio quàm hæreditario, id est, nõ tam quia hæres, quàm quia primogenitus est, cõsequi vi-
deatur. Et hoc certè potissimum, cum agitur nõ de cõsequendo eo iure ex morte patris, sed fratris,
aut alterius agnati, qui regnũ, aut comitatũ, aut aliud eiusmodi à maioribus acceperat, vt est in
fine illius l. Et ita expressè voluit Io. Lau. inter conf. Oldr. non ipse Old. vt nõnulli putant, conf. 2. 2. 4.
istæ sunt allegationes, col. 7. ver. hoc autè ius, & Bald. conf. 121. à capite inchoantes, col. pe. ver. modò
facio vnam, lib. 3. vbi quod beneficio progenitorum, & naturæ, non mero iure hæreditario capit. &
Cardi. Alex. in c. j. col. 4. vers. tertio deducitur, tit. de feud. Marchi.

3 **¶** Tamen Oldr. ipse conf. 94. eleganter circa negotium, in 3. dubio, contrarium tenuit, videlicet pri-
mogenitum succedere in regno tanquam heredem, non autem illud iure proprio aut sanguinis cõ-
sequi. Quem sequitur Alberic. in proemio. ff. in §. discipuli, col. 4. vers. & ex prædictis subicicio, cum
multis seq. & in l. pe. col. 2. ver. nunc transeamus. C. de don. inter vir. & vxor. & in d. l. eum qui. ff. de
interd. & releg. & Pet. An. in c. licet, de vot. Lucas Pen. in l. si quis in sacris, ante fi. C. de prox. sacro.
scrin. lib. 12. Panor. con. 12. casus talis est magnificus dominus, col. 4. lib. j. & iterũ in suo vberè & ele-
gantũ con. 3. nitar in præfenti, col. 2. vers. tamen vltra quæsitum, lib. 2. Mart. Laud. in suo tract. primo-
genituræ, col. vlt. ante fi. Soci. conf. 47. facti narratione, col. 2. lib. 3. & Philip. Dec. in l. pactũ quod do-
tali, col. 6. vers. extra gl. addunt moderni. C. de pact. Et idem quoq; voluit ante hos Pet. Iac. loquens
in regno Fran. in arbore successions regni Fran. col. 4. vers. ponamus quòd Philippus.

4 **¶** Mouentur his propemodum rationibus. Prima, ius naturale cetera iura tempore præcessit, vt pa-
tet ex multis legibus, quæ habentur in tit. ff. de iusti. & iur. & in Decretis canonicis j. dist. inter quas
& illud cõperies, regna esse de iure gentiũ, in l. ex hoc iure, eo. tit. At de iure naturali omnes filij nul-
lo ætatis discrimine æqualiter parentibus succedebat, vt dicit Oldr. scripsisse Aristotelè li. 7. Ethic.
& est text. in l. scripto, in fin. ibi, liberos naturæ simul & parentum commune votum. ff. vnde lib. & in
l. cum ratio, in prin. ff. de bo. dam. vbi dicitur, Cum ratio naturalis quasi lex quædam tacita liberis pa-
rentum hæreditatem adiceret, veluti ad debitam successione eos vocaret, &c. cum aliis simi.

5 **¶** Postea verò exigentibus quibusdam rationibus, quas alibi declarauimus, statutum est solum pri-
mogenitũ post mortem patris regnum obtinere. Nec tamen ob id tollitur ratio naturalis, nec veritas
naturæ obumbratur, secundum quam filius primogenitus cum cæteris hæres est patris, arg. l. 2. ff.
de vsufr. ear. rerum, quæ vsu consu. vbi dicitur, quòd naturalis ratio autoritate Senatus commutari
non potest. & l. filio quem pater, in prin. ibi, ne imagine naturæ veritas obumbretur. ff. de lib. & post.
Nec iuri filiationis detrahenda debet ius primogenituræ postea additum, ar. l. j. §. vlti. in fi. ff. si à patri.
quis man. fu. Nam & aliàs quoties lex obligationem introducit, nisi nominatim cauerit, vt sola ea
actione vtamur, etiam veteres eo nomine actiones competere, scribitur ad verbum, in l. quoties. ff.
de acti. & obli. Nec enim propterea iuri veteri derogatũ est. l. qui sepulchra. C. de sepulch. viol. Quod
quidem si obtinet in iure positiuo addito priori iuri etiam positiuo, multò magis in positiuo addi-
to iuri naturali, quod omnino tolli non potest, §. vlt. Inst. de iure nat. gen. & ciuili.

6 **¶** 2. Ratio Dispositio inducta ad excludendas aliquas res vel personas non operatur iuris noui col-
latione. l. ex facto. ff. de hære. inst. & l. legata. ff. de leg. j. & l. cum tale. §. vlt. ff. de cond. & demon. Nam
talis iuris exclusio fit, quò magis certæ personæ à dignitate aliqua excludantur, prout in simili ha-
betur in l. vt gradatim. §. & si lege, & l. rescripto. ff. de mun. & hon. Non verò quò magis alicui ius
nouum conferatur. Nam si ita quis dixerit: Si legitimus nolit esse hæres, tu hæres esto, quamuis
legitimus vi verborum possit excludere huiusmodi institutum: non tamen admittitur ex testa-
mento, sed ex iure intestati aliàs sibi competente. l. si quis ita hæres instituatur, & ibi glos. & Doct.
ff. de hære. inst. Et similiter si dicat, si filius meus decedat sine liberis, tu hæres esto: vel tibi hæredi-
tas restituatur. Nã si filius habet liberos, ij quidè excludit substitutũ, ex vi cõditionis testamèti, non
tamen sunt ex testamento hæredes, vt no. in l. Lucius, in fi. ff. eo. & l. filius fa. §. cum quis. ff. de leg. j. &
probatum

An primogeni-
tus obtineat
ius primogeni-
turæ à patre,
an à genere.
Quæ probant
à genere obti-
neri.

Ad idem.

Quæ sunt eius
opi.

Quæ sunt con-
trarie opi.

Rationes huius
opi.
Iure natu-
rali omnes filij
æqualiter suc-
cedebant.

Ad idem.
Nec id ius tolli-
tur per statu-
tum præferens
primogenitum
quò minus ex
ipso succedat.

Ad idem.
Dispositio ex-
cludens res vel
personas non
operatur iuris
nouu collatione

probatum in l. ex facto. §. ex facto tractatum. ff. ad Trebel. vbi licet in ea specie liberi excludant sub-
stitutum, non tamen fiscum: quod tamen facerent, si ex testamento admitterentur. & facit text. in l.
Claudius. ff. qui poti. in pig. ha. & in auth. licet. C. de nat. libe.

7 **¶** 3. Ratio hæc est. Is duntaxat in testamento potest grauari, ad quem aliquid ex ipso peruenturum
est. l. j. sciendum. ff. de leg. 3. & l. ab eo. C. de fideicom. Sed filius potest à patre adeo efficaciter grauari,
vt nisi onus iniunctum impleat, iure primogenituræ priuari possit, per c. licet, extra, de voto. Ex
quo sequitur quòd à patre ius ipsum ad filium peruenit: alioquin enim non posset à patre grauari.
Super ista tamen ratione vide quos tibi allegaui supra in fi. 22. quæst.

8 **¶** 4. In omni iure, quod patri tempore mortis ipsius incommutabiliter cõpetit, filius succedit eidem,
& ipso iure est hæres ipsius. l. in suis. ff. de lib. & posth. & d. l. scripto hæredi. ff. vnde legi. & l. j. §. qui in
potestate. ff. si quis omif. cau. testa. & l. liber homo. §. apud Labeonem. ff. de stipul. seruo. Sed certum
est secundum op. quæ præstantior est, de veritate iuris, vt dicit ipse Oldra. quòd si primogenitus an-
te patrem decedat relicto filio, & fratre secundogenito, præfertur ipse secundogenitus nepoti, arg.
l. cum ita. §. in fideicommissio. ff. de leg. 2. & alia iura quæ allegat. Ex quo illud necessariò sequitur,
quòd filio, viuente patre, non fuit ius incommutabiliter quæsitum, alioquin ad filium ipso iure trã-
misisset, per iura supra allegata. Sed tu super hæc ratione vide quæ late dicam infra in 40. q. prin.

9 **¶** 5. Ea quæ filio viuente patre quærentur, eadem retinet post mortem patris, etiam si paternam
hæreditatem repudiet. l. si quis prioris. C. de secund. nupt. & not. in l. vlt. §. in computatione. C. de iur.
delib. Sed si mortuo Rege filius repudiaret hæreditatem patris, mox regnum deuolueretur ad se-
cundogenitum, arg. l. j. §. assignare, & iterum l. 3. §. j. cum duabus ll. seq. ff. de assign. libe. & cap. j. tit. an
filij vel agnat. & diximus supra in 3. q. prin. Ergo non ob aliud regnum ad filium pertinet, nisi quia
hæres est patris.

10 **¶** 6. Licet legitima sit filio de iure naturæ debita, vt est text. in c. Raynutius, de testa. tamen illam ca-
pit filius vt hæres, & in ea valet institutio, vt voluit gl. ibi, in verbo, legitimam ipsam, & glos. in l. 3. §.
sed vtrum, in verbo, patrimonium. ff. de mino. Ideòq; vt id addas, non potest filius legitimam conse-
qui, si hæreditate abstineat, vt voluit Bar. in l. gerit, col. 5. vers. sed quæro quid si aliquis. ff. de acquir.
hære. & in l. quia poterat. ff. ad Trebel. de quo late Cy. Ray. Alber. Bal. Ange. Saly. Paul. Cast. Alex.
Corne. & recentiores in l. hæres. C. de impub. & ali. substi. Bal. & Ro. in l. j. & ibi Alex. ante fi. C. quã-
do non pet. part. Bal. in l. scimus, in 5. quæst. C. de inof. test. & in l. Papinianus. §. quarta, & ibi Ange. in
§. si conditioni. ff. eo. & in l. 3. ff. de acq. hære. Ang. in l. si pater. C. eo. & conf. 81. subtiliter, Saly. & Paul.
Cast. in l. quoniam prioribus. C. de inof. test. Pet. An. con. 312. ex sola vulgari substitutione. Panorm.
in d. c. Raynutius, ad fi. de testa. Paul. Cast. & Ro. in l. j. ff. de acq. hære. & Corne. con. 119. in præfenti
consultatione col. 15. vers. remanet ergo, lib. 2. Ergo & idem dicendum in iure primogenituræ, quòd
& ipsa legitima est, vt diximus supra in 5. quæst.

11 **¶** Et simile dicimus de feudo, vt videlicet quamuis sit debitum filio, per d. c. j. tit. de succes. feud. ta-
men non potest filius hæreditatem repudiare, & feudum retinere, per text. in ca. j. tit. an ag. vel filij
repu. hære. pote. feud. reti. & in c. filius, tit. de capi. qui curi. vendi. & c. j. de grad. succes. De quo tu vi-
de Host. in summa, tit. de feud. vers. pen. Spec. & Io. An. in eo. tit. §. quoniam, ver. 37. Dy. & Bart. in l. si
patroni. ff. ad S. C. Trebel. Bart. in litem videndum. §. nunc videamus. ff. de peti. har. & in auth. post
fratres, & ibi Paul. Ca. de leg. hære. Iac. Bel. in d. c. i. & ibi And. Ifr. Bal. & alios in tit. an ag. & in capi.
Titius filius, tit. si de feud. fuer. contro. And. Ifr. in c. j. tit. de ali. feud. & in c. i. & ibi Bal. & alios, tit. de
succes. feud. Bal. in l. j. in 2. quæst. ff. de rerum diuis. & conf. 215. proponitur quòd in iustituz, col. 1. in
fin. lib. 2. Alber. in l. tres fratres. ff. de pact. Angel. in §. si verò filiorum, in auth. de nupt. Angel. Imol.
Rom. Paul. Castr. & Franc. Aret. in l. si quis non quasi. ff. de acquir. hæred. Paul. Castr. & Franc. A-
reti. in l. pro hærede. §. quid si tamen. ff. eod. Alex. conf. 19. super eo de quo quæritur, col. j. 2. 3. libro 5.
Fran. Aretin. conf. 14. viso & diligenter considerato, & in 2. dub. Et idem in iure patronatus, vt dice-
mus postea in se. quæst. nu. 1.

12 **¶** 7. Ratio est, vt ad Oldra. & Alber. redeamus. Si primogenitus caperet feudum, non tanquam hæ-
res patris sed iure proprio, & vt sibi omnino debitum, pater non posset primogenitum ex causa pri-
uare feudo. quod & omnino falsum est, vt patet ex iis quæ late diximus supra, in 21. quæst.

13 **¶** 8. Primogenitorum successio est introducta propter bonum publicum, contra omnes regulas iu-
ris communis, quæ nolunt vnum filium admitti, & alios excludi. l. maximum vitium. C. de lib. præ-
teri. & §. hinc lex, in authent. de tri. & semif. Licet ergo lex vel consuetudo deferat regnum primo-
genito, intelligendum est vt hæredi, quia non debemus recedere à regulis communibus, nisi quate-
nus statutum reperitur. l. præcipimus. C. de appella. sed in ea re non reprimus recessum à iure com-
muni, nisi vt dignitas deferatur primogenito, per dictum c. licet, de voto. Ergo in aliis debemus sta-
re iuri ipsi communi, vt videlicet deferatur iure hæreditario, & non proprio, sicut alia bona.

14 **¶** Deniq; vt summoueamus omne dubiũ, est text. de hac re apertus in d. c. licet, in illis verbis, pater
na te reddas successione indignum, & hæreditatis emolumento priueris. Nam ibi agitur de succes-
sione regni quam paternam vocat veluti à patre accipiat, nedum à genere. Sed & hæreditatem
quoq; appellat, vt ostendat tanquam hæredem filium primogenitum, de quo loquimur, accepisse.

15 **¶** Non obstat (inquiunt Oldr. & Alber.) d. l. eum qui. ff. de inter. & releg. Imò magis pro hac parte fa-
cit. Inibi enim cauetur, ciuitatis amissionem adimere liberis, quod à patre ipso ad eos esset prouen-
turum,

Non grauatur
qui non bono-
ratur.

Filius ipso iure
hæres est in
omni iure quod
patri tempore
mortis incommu-
tabiliter cõ-
petit.

Filius post mor-
tem patris reti-
net quæ sibi cõ-
mune quæritur
iure etiam si hæ-
reditatem repu-
diat.

Legitima iure
naturæ debita.
Eum tamen ca-
pit filius vt hæ-
res.

Feudum est de-
bitum filio. Fil-
ius tamen hæ-
reditatem repu-
dians feudũ
non retinet.

Ab absurdo.

Primogenito-
rum ius pro-
pter bonum
publicum con-
tra regulas iu-
ris communi-
bus.

Responsio ad
contrariã.

turum, si intestatus in ciuitate decessisset. **Constat** autem quod si Rex intestatus moriatur, ad filium primogenitum perueniet hereditas illius, non solum quia de genere est, sed quia filius est, & quidem iure filiationis. Si enim filius eius patris non esset, regnum non haberet quamuis esset de genere. Ex quo (inquiunt Oldra. & Alber.) patet, quod de genere esse, non est per se causa, ut regnum obtineat, sed esse filium est causa proxima & immediata. Secunda autem pars illius loquitur de his quae a patre nunquam administrata sunt vel possessa, & in quibus non potest dici haeres ipsius patris, qui ciuitatem amisit, aut certe loco haeredis, aut etiam effectu haeres censendus. Quae responsio quantum ei l. satisfaciatur, aliorum sit iudicium.

16 **Ad idem.**

¶ Nec similiter obstat, dicit Marti. Laud. in d. tract. primogeniturae, ad si. quod ius primogeniturae defertur ex prouidentia superioris, vel ex iure consuetudinario. Nam nihil ob id fecius illud consequimur iure hereditario, ut patet in feudo quod debetur ex prouidentia superioris. c. j. §. cum vero Conradus, tit. qui feu. dar. pos. tamen defertur iure hereditario, per d. c. j. de grad. succes. & supra late diximus. Et vide quid dicam in seq. q.

17 **Sententia de regno lata contra patrem nocet primogenito non uocato. Sententia ei nocet qui alteri succedit in uniuersali regimine.**

¶ Ex quibus illud continuo sequitur, sententiam de regno latam contra patrem adferre praedictum primogenito non uocato, cum sit ipsius haeres, per tex. in auth. de iureiur. a mori. praestit. Et ita in specie voluerunt Oldr. & Alber. ubi supra. & Mart. Laud. in d. tract. col. pen. ver. an autem si feratur sententia. Quam rem ultra praedicta confirmat Oldr. procedere, etiam si primogenitus non diceretur haeres patris. Nam qui alij succedit in uniuersali regimine & administratione bonorum seu iurium, siue etiam in certa parte per modum quotae, licet is reuera non sit haeres, nec causam habet a praedeceffore, sortitur tamen haeredis effectum, in eumque transferuntur actiones, & actiua & passiuae: obstatque ei sententia aduersus praedecefforem lata, etiam si contra voluntatem praedecefforis succedat, ut licet videre in episcopo, & oeconomio, cui patrimonium pauperibus relictum distribuendum lex defert. l. si quis ad declinandam. §. licentiam. C. de epif. & cler.

18 **Et filio exheredato. Et ei cui hereditas restituitur.**

¶ Et uideri quoque potest in filio etiam exheredato, vel alio quocunque, cui ex Senat. Treb. hereditas est restituta. l. si filius. ff. quod cum eo, & l. si necesse. §. vlt. ff. de bon. libe. & l. j. circa prin. ff. ad Treb. Et in fisco, cui alterius bona omnia, vel ipsorum quota quaedam est publicata. l. si marito publico iudicio. ff. sol. matr. & l. 2. C. de vi publ. Et in eodem fisco contra voluntatem defuncti, ex legis tamen permissione succedente. l. cum fisco. ff. de S. C. Sylla. & l. Marcellus. §. vlt. ff. ad S. C. Trebel. & l. quaedam testamentum. §. j. ff. de leg. 1. Et in praetalo in beneficio succedente in regimine & administratione, qui ex contractu sui praedecefforis tenetur. c. j. extra, de solut. Et cui sententia contra praedecefforem lata nocet. c. cum inter, de sen. & re iud. & c. cum olim, de praescrip. Comparatur enim praetalus successor haeredi. d. c. 1. de solut. quamuis tamen a praedeceffore causam non habeat. c. Moyfes, & c. apostolica. §. q. 1. & c. 2. & ibi Io. Mo. post prin. Io. And. Domi. & Philip. Fran. omnes ad fin. ut lit. pen. Inno. & Io. And. in c. ex parte, vterq; in verbo, sublato, post prin. de arbit. Ia. Mo. in c. indemnitate, col. 2. ver. sed ius non habet, de elect. lib. 6. & in c. si tibi absentis, col. 2. ver. item dices, de praeb. eo. lib. 6. Anto. in c. cura, ver. nota tamen, de iure patr. Imo. in c. vlt. col. 2. ver. potes dicere, de praescrip. Panor. in c. cura, col. 2. de iure patr. Alex. con. 213. viso, col. 4. ver. vel secundum, lib. 2. Bar. inter conf. Lauren. Calca. conf. 28. illud in medium, col. 6. & ipse Calca. conf. 124. in causa R. col. 6. ver. nec ob. late D. Col. Guy. qui & alios citat in pra. sancti. tit. de pacifi. pos. in verbo, possedit, Steph. Bertr. qui & alios allegat, dicitque procedere, etiam si beneficium fuerit collatum per resignationem, siue renuntiationem praedecefforis, conf. 250. viso processu causae, col. 2. ver. tertia ratio, lib. 2.

19 **Reges possunt facere donationes dignitatem regiam grauius non laedentes. Etiam non obseruatis legum solennitatibus.**

¶ Addunt & Oldr. & Alber. paulo ante finem. quod Reges & principes possunt facere donationes & alienationes dignitatem regiam grauius non laedentes, tenenturque eas filius regni successor obseruare, per text. in c. abbate sane, de sent. & re iud. lib. 6. & no. in c. intellecto, de iureiur. Alias enim, si id facere non possent, ut subdit ipse Alb. in dicto procemio, miserima esset eorum conditio, & prope seruilis, qui neque inter viuos donare, neque in testamento legare possent ob primogenituram filiorum. Subiungitque id ubique fuisse obtentum. Imo vero possunt princip. facere donationes, non obseruatis iuris solennitatibus alias requisitis, ut patet in l. donationes quas diuus. C. de dona. inter vir. & vxor. & in l. sancimus. C. de donat. & late diximus supra in tractatu praecedenti Nobilitatis, c. vlt. nu. 47. & huc quoque. Ideo si donationi per Regem factae, & per quam contrahere dicitur, per l. si donationis. C. quod metus cau. cum concordantibus a me traditis, in nostris Legibus Coniugalibus, in gl. 3. nu. 42. contra tamen, & seq. tenetur stare primogenitus. Eadem ratione tenetur etiam stare gestis in iudicio, cum in iudiciis quasi contrahere dicamur, per l. 3. §. idem scribit. ff. de pecul.

20 **An contra Regem transeant in successores.**

¶ Quibus adde quod in eadem sententiam scribit Bal. in c. vlt. ante fi. extra de sent. & re iud. quod Rex potest donare res ad regnum pertinentes, & obligat successorem: quod intelligit de rebus particularibus non reseruatis Regiae dignitati. Et con. 159. super eo quod quaritur, col. j. lib. 3. quod etiam in regnis, quae non transeunt ad haeredes per successionem, sed electione deferuntur, contractus Regum, qui contrahunt nomine suo & regni, non finiuntur morte illorum, sed in successores transeunt, per §. illud, in authen. Consti. quae de digni. & c. si gratiose, de rescrip. libro 6. Nam regnum continet in se non solum territorium materiale, sed & ipsum regni populum, cuius circumscrip. obedientia Rex non potest diu regnare l. 2. §. exactis. ff. de origine iur. & haec quidem vera sunt, ut subdit Bal. nisi Rex enormiter laederet ipsum regnum, per not. in Authent. quo. op. ep. & cleri. in prin. & in d. c. intellecto, extra de iureiur. & in cap. grandi, de sup. negl. prelat. lib. 6. Et nisi etiam in quibusdam contract

contractibus, qui ex natura sui transmissionem non recipiunt.

De eadem re.

21 ¶ Vnde sciendum est, inquit, quod utrum dispositio Regis sit realis, an personalis cognoscitur pluribus modis. Primum ex forma. Nam si tenor scripturae facit mentionem successorum ex vtraque parte, ista dispositio est in rem scripta, & transit in successores vtriusque, siue loquamur de successoribus iure hereditario. l. iuris gentium. §. pactorum. ff. de pact. siue de successoribus dignitatis & administrationis, per not. in cap. i. tit. qui. succes. tene. & c. vlt. ne. prael. vic. suas, & in aliis iuribus ibi citatis. Et expressum est in contractibus Regum, quod transeunt ad successores in regno, si celebrati sunt nomine dignitatis, in c. abbate sane, in prin. de re. iud. lib. 6. & per Inno. in d. c. intellectu.

De eadem re.

22 ¶ Nec mirum, ut subdit, quia in regno debet considerari dignitas, quae non moritur, & etiam uniuersitas siue respública ipsius regni, quae etiam exactis regibus perseuerat. Non enim resp. moritur, ideo non habet heredem, quia semper uiuit in semetipsa, ut legitur & no. in l. 1. §. vlt. ff. si quis ius dic. non obtemp. vnde intellectuualiter loquendo non est mortua persona contrahens, scilicet ipsa respub. regni. Nam verum est dicere quod respub. nihil per se agit, sed qui regit rempublicam, agit vi reipub. & dignitatis sibi a repub. concessae. Porro duo concurrunt in Rege, persona & significatio. Et ipsa significatio, quae est quoddam intellectuuale, semper est perseuerans aenigmaticae, licet non corporaliter. Nam licet Rex deficiat, nihil ad rumbum, ut ipse loquitur. Nempe loco duarum personarum Rex fungitur. l. tutorem. ff. de his qui. vt indig. & persona Regis est organum & instrumentum illius personae intellectuualis, & publicae. Et si promissor decedat sine haerede, non tamen cessat promissio, ut not. in l. 1. §. planè. ff. de p. & l. Stichum aut Paphilum, in prin. ff. de solut. & l. postquam. ff. de l. nom. cauea. & l. ex facto. §. vlt. ff. ad Treb. & l. si quis haeredem, in prin. ff. de admin. tut. & l. sancimus. §. cum autem. C. ad Trebel. Tandem subdit, Ex his manifestè concluditur, quod dictus contractus est transitorius ex forma, ac etiam ex dignitate & autoritate concedentis, necnon ex ipsa republi. representata. Deinde respondet quibusdam quae in contrarium possunt allegari, ut ibi late per eum.

De eadem re.

23 ¶ Quod si plenius scire velis an princeps ex suis contractibus obligetur, & possit obligare suos successores, vide tex. in c. non liceat. r. q. 2. & in c. quia iuxta. 16. q. j. & gl. vtrouique. & in c. vlt. & ibi etiam gl. pen. & vlt. de rescri. li. 6. Guid. Suz. Cyn. & Bal. post antiquiores, in l. digna vox, verbi. modò iuxta hoc. C. de legi. Bar. in l. prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. Alb. in l. j. col. pe. & vlt. ff. de offi. procu. Casar. Bald. in l. j. in princ. & ibi etiam alios, maximè Iaf. col. 3. ubi loquitur de regno quod defertur ad primogenitum. ff. de const. prin. & in l. pe. C. de bonis quae lib. & in l. donationes quas diuus, & ibi D. Io. Igne. in repe. col. 2. & seq. C. de don. inter vir. & vx. & eundè Bal. in Auth. qui se patris. col. pe. ver. & adde quod no. & ibi Rom. col. vlt. ver. item in quantum ponit, an princeps. C. vnde liberi. & in c. j. in prin. & iterum ver. quarunt docto. tit. de natur. feud. & in c. j. tit. qui. succes. tene. & in c. j. in verb. successorum nostrorum. tit. de pace Constan. & in c. vlt. ad fi. extra de re iudi. & conf. 271. casus consilij talis est, dominus Ferrandus, li. 1. & con. 371. verba Cy. lib. 3. Ant. in c. 1. in 4. no. & ibi alios post eum, praefertim Fely. & Philip. Deci. extra de probati. Io. Ana. in d. c. vlt. col. antep. ver. quod autem in contractu principis, ne praela. vices suas. Mart. Laud. in tract. de princ. conclus. 137. Alexad. conf. 16. in causa & lite, col. pe. ver. quoniam etiam, lib. 5. Ange. Aret. in §. cum filius, col. j. ver. deinde ista regula. In tit. de haere. quae ab inte. defer. Fran. Aret. in l. quoties, col. j. ff. de acq. har. Corne. con. 278. cuius nomè, col. j. ver. cum igitur, li. 3. Ludo. Bol. conf. 6. reuerendissimus, col. antep. in fi. ver. accedat pro confirmatione. Iac. à S. Geor. in tract. feu. in verbo, princeps Pedemontium, col. 2. ver. sed an princeps. Iaf. conf. omnium. i. quauis praesentium, col. 2. ver. circa secundum, libro primo, & iterum conf. 227. Carolus, col. 6. ver. quindò facit, eo. lib. 1. & Steph. Bertr. conf. 1. nu. 75. & seq. & nu. 151. lib. 1. & Matthae. Afflic. deci. Neapo. 17. regia curia, nu. 5.

An princeps possit alienare unam ex suis ciuitatibus inuitis subditis et in praedictis cum successorum.

24 ¶ Et an etiam princeps possit alienare vnā ex ciuitatibus, aut aliis rebus regni in praedictum successorum, vel etiam inuitis subditis, videbis apud plurimos ex iis quos citavi in praecedenti versic. & praeterea Inn. Host. Io. And. Ant. Imo. & Panor. in c. dilecti, de maio. & obed. eundè Inn. & alios in d. c. intellectu, de iureiur. Spec. tit. de instr. edi. §. nunc autè, ver. vlt. & ibi Io. And. in addi. Alber. Rosa. in procem. ff. §. discipuli, col. 4. ver. & ex praedictis subiicit quaestionem, & multis sequen. maximè vero col. 6. ver. sed quare quarimus. Bar. con. 196. ciuitati Camerini, in j. dubio. Bal. in procemio C. col. 2. ver. modò ista quaestio, & id praedictis feudo. col. 7. ver. expedita diffinitione & in c. in generali, tit. si de feud. fue. contr. inter do. & agn. ubi loquitur de rege Franciae, & in c. si quis, tit. quo tempore mil. & in c. licet causam, col. 3. ver. item no. quod ecclesiae, & 2. ver. seq. extra de prob. Paul. Cast. cont. 70. quia frustra, col. 3. in 2. dubio, lib. 1. Io. Ana. conf. 81. viso instrumento, prope per totum. Iaco. Aluar. in c. 1. col. vlt. ver. quare an Rex, tit. qui feud. dare pos. Alex. con. 1. ponderatis, col. 5. ver. praemissis non ob. lib. 5. & con. 24. simili exordio, col. vlt. eo. lib. 5. Soci. con. 7. super quaestione, col. j. lib. 3. Guid. Pap. loquentem nuncupatim de Rege Franciae deci. Delphi. 239. Rex Franciae. Fran. Curt. l. uniorè cor. li. 174. sacratissima, col. 4. ver. aggrediar nunc, lib. 2. & Iaf. conf. 56. col. j. nu. 1. & iterum col. 2. ver. in primis ergo, lib. 1. Anto. Corset. in tract. de pote. & excel. reg. quaest. 4. & iterum q. 62. & rursum q. 98. ubi etiam tractat an ipse Rex qui alienauit, poterit reuocare. & Fabia. in tractatu empti. & vendit. in 11. quaestione 3. q. princ.

An reges teneantur solvere debita regum quibus successorum.

25 ¶ Ex illis item quae supra dicta sunt facile colligitur, Reges & principes esse obnoxios exoluentis nominibus ac debitis eorum, quibus in regno successerunt, siue sint filij, siue alij agnati. Nisi forte quantum ad agnatos pertinet, regnum teneretur in feudum, propter distinctionem, quae fit in c. j. tit. an ag.

an ag. vel fili. & ibi planè Doct. Nam & aliàs quoq; principes ex contractibus superiorum principum obligantur, quando ij sunt qui non per electionem assumuntur, sed per successionem, & iure sanguinis, vt supra latè diximus.

26 De eadem re. ¶ Et ea quidem maximè locum obtinent, si fuerint debita ex regni commo contracta. Id enim semper procedit, etiam si non per successionem sanguinis, sed per electionem regnum ad successores perueniat, per id quod in simili no. in c. i. de solut. & ibi glos. & Docto. Videant igitur num rectè agant qui & animis & auribus regum nostrorum ingerunt, non eos teneri luendis superiorum Regum nominibus. Dum Ludouicus 12. regnum nostrum moderaretur: vrbs quædam, cuius nunc non subit recordatio, ab eo repetebat munimenta quædam bellica (vulgò bombardas vocant) quæ Carolus Rex. vti asserbant, ex ea mutuò acceperat. Responsum est non esse Ludouicum Regem hæredem Caroli, proinde non teneri earum restitutioni.

27 An primogenitus soluere tenetur debita patris pro portione hereditatis. ¶ Sequitur denique ex iis quæ diximus, primogenitum teneri ad soluenda debita patris pro portione, quam consequitur iure primogenituræ: nempe qui eam consequatur tanquam hæres, vt si duas partes in hæreditate habeat, & duas quoque partes debitorum exoluat. nam debita pro portionibus hæreditariis sunt exoluenda. l. i. C. si cert. pet. & l. pro hæreditariis, quæ est 2. C. de hære. acti. & ibi concord. in glos. Nec est quòd his obiici possit, quod præterea scribitur in d. l. i. si cert. pet. debita non esse soluenda pro æstimatione rerum prælegatarum, quia explorati iuris sit onera ad hæredes pro portionibus hæreditariis, non pro modo emolumenti pertinere. Ita enim ibi scribitur. Quia fautor si quid sit prælegatum vni ex hæredibus, id non pertinere ad onus hæreditarium. neque enim id auget portionem, siue quotam hæreditatis, nec pro maiori parte dicitur hæres, qui prælegatum recipit. veluti si testator prælegat Titio domum, eumque, & Sempronium, & Mauium æqualiter in reliquis bonis hæredes instituit. Certè Titius licet prælegatum acceperit, non est hæres, nisi pro tertia, & cæteri singuli etiam pro tertia parte. At in casu nostro, quod primogenitus plus cæteris capit, non capit iure prælegati, sed iure successorio, vti dicemus, idè què cum in duabus portionibus succedat, duas quoque partes onerum exoluat.

28 ¶ Et ita nuncupatim tenuit D. Ciricus huius nostræ curiæ Consiliarius laudatissimus in tracta. primogenituræ lib. 2. in 5. quæst. Cuius sententia mihi placet, tum ex iis quæ diximus, tum quoque ex his quæ dicemus, 3. nu. seq. Licet D. Moli. in Consuet. Paris. tit. 1. §. 11. col. 4. ver. quæro vtrum primogenitus, & alius multis seq. tenuerit contrarium. Quam opin. si sequeremur, vide quid inde sequeretur. Nempe ipsum primogenitum ad nullam partem debitorum teneri, sed alios fratres ad omnia debita teneri. Nam primogenitus, quicquid haberet iure primogenituræ, id totum ex genere haberet, & sic iure proprio, & non hæreditario: si vera esset prior illa opin. quam supra adduximus in princ. huius quæstionis: eadem enim esset totius ratio ac partis, cum id totum habeat iure primogenituræ, nec quicquam teneatur conferre, vt dicemus infra quæst. 51.

29 De eadem re. Si mobilia deferuntur aliis, & immobilia aliis quomodo ij tenentur satisfacere creditoribus. ¶ Et hoc pertinet alia quæstio in simili tractata ab Albe. post Guil. Cu. in l. hinc quaritur. §. potest, qui est 1. ff. de pecul. & in tract. statutorum, 2. parte, q. 105. sed pone statuto, ver. quid si ex forma, quòd si ex statuto bona immobilia veniant ad proximiores ex parte patris, mobilia ad proximiores matris, quærebatur quomodo tenerentur satisfacere creditoribus. Et videtur (inquiunt) quòd si credita respiciunt immobilia, soluentur de immobilibus à proximioribus patris: si mobilia, de mobilibus à proximioribus matris, per tex. in d. l. hinc quaritur. §. 1. & in l. si certarum. §. 1. ff. de testa. milit. Sed vt dicunt, ea iura loquuntur, quando tempore contractus erant duo patrimonia, sed in casu illius statuti vnicum erat patrimonium. Nam paganus licet habeat bona in diuersis locis, non tamen habet diuersa patrimonia, sed vnicum. l. iuris peritos. §. cum oriundus. ff. de excu. tut. Et concludunt quòd bona omnia debeant æstimari, & secundum æstimationem eorum creditoribus satisfieri, vt scilicet qui plus habet, plus soluat, per l. Celsus. ff. de relig. & sumpti. fune. vbi scribitur, quoties mulier decedit, ex dote quæ penes virum remanet, & cæteris mulieris bonis pro portione funeranda est. & l. si vir vxori. ff. ad leg. Falci. vbi tex. est in eandem sententiam.

30 De eadem re. ¶ Subdit tamen Alber. in d. q. 105. 2. parte statutorum, quòd idem Guil. in auth. hoc ius porrectu. C. de sacros. eccl. videtur tenere, quòd isti debeant soluere æqualiter, nullo æstimationis habito respectu. & de hoc ipsum Alber. scripsisse in d. auth. in ver. & ex prædictis soluit, sed ego in eo loco nihil de hac re reperi. Et hanc postrema opin. videtur sequi Pau. Cast. in d. §. potest. quia (inquit) videntur esse æqualiter hæredes, quantum ad ius hæreditarium: alias autem res videntur habere iure prælegati, ex dispositione statuti, quod non disponit super iure, sed super rebus corporalibus. arg. l. ex facto proponebatur, vers. vnde scio. ff. de hære. instit. Et sic, inquit, æqualiter tenebuntur, licet bona æqualiter non habeant, per illam leg. Et hoc si erant æquales in gradu, ita vt de iure communi admitterentur ad hæreditatem. si autem erant inæquales in gradu, tunc proximiores erunt hæredes in solidum: tamen alij habebunt mobilia vel immobilia. Et qui sunt hæredes, debent conueniri, non qui habentur loco legatarij. l. quoties. ff. de hære. instit. Hæc propè Pau.

31 De eadem re. ¶ Ego autem priorem opin. semper secutus sum, vt etiam secuti sunt Raph. Fulg. in d. §. potest in fin. vbi id dicit esse satis conueniens, & neminem Doc. contradicere. Alex. con. 31. viso titulo quæstionis. col. 3. vers. & ad ostendendum, li. 11. quod reperitur conf. 111. lib. 4. & Jac. à S. Geor. in tract. de Roydis, col. 7. vers. & quia ista solutio. Et confirmatur ex alia eiusdem Guil. Cu. deci. in l. 2. in prin. ff. de cap. dim. quòd quando propter publicationem bonorum existentium in diuersis territoriis quilibet fiscus capit

capit bona sui territorij: æs alienum inter eos diuidetur non pro modo territorij, nec pro virili, sed pro rata bonorum ad quemlibet fiscum pertinentium, per illum tex. & in d. l. Celsus, & seq. vsque ad l. sic pro rata. ff. de relig. & quod in simili dicitur in l. sed & si lege. §. quod autem quis. ff. de peti. hære. Et facit text. optimus, vt ipse dicit, in l. vlti. C. de debet. ciuit. lib. 11. Et eum sequitur Alberic. in d. l. 2. ver. ex prædictis concludo, de capi. dimi. & in l. si fideicommissum. §. tractatum, vers. & faciunt etiam. ff. de iudi. vbi id non adèdè clarè dicit. & Alex. & Jac. à S. Geor. vbi supra.

32 ¶ Hæc principalis quæstio, an scilicet primogenitus teneatur solum pro virili, an pro modo bonorum, agitata fuit in magna Camera Inquæstarum, quas vocant, relatoe amico nostro vnico D. Michaële Hospitali, Consiliario huius curiæ integerrimo, doctissimo, & vt vno verbo absoluam, omnibus numeris consummatissimo fuitq; ea quæstio paribus suffragiis calculisque adæquata, vulgò partitâ vocant, cum scilicet sententiæ fuerunt æquo numero (sic enim loquitur M. Celius lib. 8. epist. familia. Ciceronis epist. incip. & si de Repub.) posteaq; in tertia camera iterum relata ad Curiam: tandem frater primogeniti obtinuit, vt pro æstimatione bonorum in quibus successerat tantum, pro virili debita solueret. Idèq; maxime propter quasdam clausulas in contractibus maiorum suorum appositas, mansitq; integrum in aliis causis vt disputaretur, an primogenitus & cæteri fratres soluerent debita pro virili, an pro rata bonorum: nam ea quæstio inter alios vertebatur, cui nolebat curia facere præiudicium, præsertim cum causa de qua agebatur, alio iure poterat defini.

De eadem re. Michael Honobialis.

TRICESIMASEXTA QVAESTIO.

1 Tricesimosextò quæro, stante ea consuetudine, quòd primogenitus succedat cæteris exclusis. Nunquid solus primogenitus etiam obtineat ius patronatus in beneficio, cæteris etiam exclusis. Breuiter dic quòd sic. Nam cum ius patronatus ab hæreditate veluti gubernetur, vt qui hæres est, illud obtineat, qui non est, non obtineat. c. cum seculum, & ibi Ant. Panor. & alij extrâ de iure patr. & no. etiam Inn. in rub. eo. tit. & in c. j. & ibi etiam Panor. & cat. eo. tit. Card. Flo. post alios in cle. plures, in 6. & 7. q. eo. item tit. & in rub. ex. eo. tit. col. vlt. ad fi. cum aliis multis concord. collectis à Cesare Lambertino in tract. de iure patro. in 17. artic. 2. q. prin. 2. partis lib. 1. Idè primogenitus, qui hæreditatem solus obtinet, solus quoq; hoc ius nascitur. Ita voluit Io. And. in c. ex insinuatione, & ibi Cardin. Flor. Petr. Anc. & Panorm. extrâ de iure patro. ad hoc referentes tex. ibi. & idem Petr. Anc. in d. c. cum seculum, & ibi quoq; Panor. col. 2. ver. 2. habes notare, per tex. ibi Philip. Dec. in l. partu, col. 6. vers. extrâ gl. addunt. C. de collat. & Albert. Brunus in tract. statutorum sceminas à successione repellentium, art. 8. q. 2. 4. Laurus de Palac. in eod. tract. col. vlt. Do. Bene. in repe. c. Raynuitus, in verbo, in eodè testamento relinquens. le. 1. nu. 143. & Lambert. vbi supra, & iterum in 9. art. eiusdem quæst. si modò, inquit, valeat cõsuetudo solum primogenitum admittens ad successionem. De quo nos supra latè diximus in 4. q. quod multum facit ad præcedentem quæstionem.

An primogenitus solus succedat ex statuto, solus etiam obtineat ius patronatus.

2 ¶ Simile est quòd si ex statuto vel cõsuetudine scemina dotata non succedit, ius patronatus ad eam non transit, sed ad masculos tantum, vt voluerunt Pet. Anc. & Pan. in d. c. ex insinuatione, eo. tit. Card. Flor. in rub. eiusdem tit. in 8. q. Fede. Sepen. conf. 111. quæstio talis est, an dicebasus, col. 9. in paruis, vers. item quaritur an filius, vbi hoc dicit ita seruari cõsuetudinem optimam legum interpretem, Panor. con. 54. casus contingentia talis est, quidam Iacobus ad fin. l. i. & Laurus à Pallacis in d. trac. col. vlt. & nouissime Rochus Cur. in tract. de iure patr. in verbo, ipse vel is a quo causam habuit, in 6. q. Qui quidem omnes ferè & illud dicunt, filium qui renuntiat hæreditati non obtinere ius patronatus: licet contrarium videatur voluisse gl. in c. constitutum. 16. q. 1. & in c. considerandum. 16. q. 7. in eam rem trahens leges, quæ id in iure patronatus respectu libertorum statuunt. de quo vide plenè per Panor. in disput. incip. Augerio.

Si scemina ex statuto repellatur à successione, & à iure quoque patronatus arcetur.

3 ¶ An autem ius ipsum patronatus diuidatur in stirpes, an in capita, quod nonnihil ad hanc nostram quæstionem pertinet, vide gl. in c. si plures, in verbo, communi, & ibi Archi. 16. q. 7. Inno. Host. Ioan. And. Ant. Pet. Anc. Card. Flor. in cap. 1. extrâ de iure patro. Pet. Anc. conf. 355. cuius est initium, viso puncto, in 1. dubio. Pan. d. con. 54. col. 3. li. 1. Alex. in addi. Bar. in l. vt iuriturandi. §. si liberi ff. de oper. liber. Et quauis nonnulli tulerint in capita altera opin. quæ hæredes admittit in stirpes videtur approbari in cle. 2. de iure patro. de quo ibi latissimè Imo. in prin. & Card. Flor. in 2. q.

An ius patronatus diuidatur in stirpes, an in capita.

TRICESIMASEPTIMA QVAESTIO.

1 Tricesimoseptimò consequenter quæro, si ius patronatus ex consuetudine præscripta, aut aliàs spectet omnino ad primogenitum, siue seniore domus. Si iste senior vendit partem suam castri, ratione cuius competit huiusmodi ius patronatus, vtrum id ius transeat ad emptorem, an ad alium primogenitum, vel seniore familiæ post hunc venditorem. Super qua quæstione aditus ipse Card. Flor. respondit, conf. 48. cuius est caput, quidam nobiles id ius non tranlire in emptorè, per regulam c. privilegium, de reg. iur. li. 6. vbi privilegium personale extinguitur cum persona, tanquam id teneat vicem priuilegij competentis seniori domus, quòd in alium transmitti non potest. Igitur cum desinat competere huic seniori qui vendidit, nec transeat in emptorè cum ea prærogatiua: consequens est, vt seqvès senior ius id habeat. Et nonnihil ad id faciunt quæ scripsimus supra in 3. q. prin. 2. par. 1. lib. & iterum in 16. artic. 5. q. prin. d. 2. partis 1. lib. Et in posteriore loco posteaquam ipsius responsum retulit, ita tandè in hac re distinguit. nam aut cõsuetudo disponit seniore familiæ siue parentela præscribere, & tunc procedat dictum Card. vt scilicet donec superest quispiam ex huiusmo-

An ius patronatus cõpetens primogenito transeat in emptorem.

di familia, is habeat ius praesentandi ante alios extraneos, etiam si illis sit senior. Sed si consuetudo haberet ut senior patronus id ius praesentandi habeat, tunc emptor, si sit ceteris senior, praesentabit, non autem si iunior.

TRICESIMO OCTAVA QVAESTIO.

An valeat consuetudo deferens ius patronatus soli primogenito ceteris fratribus aequaliter succedentibus. Quid autem requiratur ad probationem huius consuetudinis.

Tricesimo octavo consequenter quoque quaero, an si omnes filii succedant aequaliter valeat tamen consuetudo huiusmodi deferens ius patronatus soli primogenito. Et certe Card. Floren. cons. in praecedenti quaestione allegato, satis innuere videtur valere. Et id nuncupatum respondit etiam Rom. cons. 368. praesens consultatio, col. 1. in 2. dubio.

Sed dicit ipse Rom. eam consuetudinem esse admodum probatu difficilem. Primum enim ea est contra ius commune, quod defert id ius omnibus haeredibus, non soli primogenito. ca. si plures, & cap. filiis vel nepotibus. 16. q. 7. & cle. si plures, de iure patro. Igitur ad eius praescriptionem requiritur de iure Canonico tempus 40. annorum, ut concluditur in c. vlt. de consue. & in c. vlt. eo. tit. libr. 6. & in c. consuetudo. 12. di. licet aliter sit de iure civili, ut no. in l. de quibus. ff. de leg. & in l. 1. & 2. C. quae sit long. consue. Requiritur etiam quod ex certa scientia patriae, & non per errorem iuris fuerit introducta, ut concludit gl. in d. c. vlti. Nam cum consuetudo sit tacitus populi consensus l. sed ea qua. ff. de legi. si error sit. excluditur consensus. l. si per errorem. ff. de iuris. om. iudic. Requiritur praeterea populum usum fuisse ea consuetudine non semel, sed saepius animo consuetudinis introducere & ita quidem notorie, quod verisimile sit in notitiam populi non contradicentis transiisse, ut per glossam in d. c. vlt. & Bart. in d. l. de quibus. vnicus enim actus quantumvis notorius non inducit consuetudinem, ut concludit Barto. in d. l. de quibus, & pater ex l. 3. C. de episc. audi. Nisi actus ille vnicus, & notorius habuisset causam successiuam, & continuationem temporis, quod potest introducere consuetudinem contra ius commune, per textum no. in c. cum de beneficio, de praeb. n. lib. 6.

Ad idem.

Requiritur item quod maior pars populi ex habitibus ius patronatus vlti fuerit huiusmodi consuetudine, secundum gl. in d. c. vlti. Nec enim minor pars potest facere consuetudinem, sicut nec legem. l. nulli, & l. plane. ff. quod cuiusq. vni. cum si. Denique, requiritur quod ante completam huiusmodi praescriptionem nullus actus contrarius interueniat. Vnicus enim interrumpit, essetque opus nova praescriptione ut etiam concluditur in d. cap. vlti. & in l. nemo alieno. §. temporalis. ff. de reg. iur. & in d. l. de quibus. Sed tu de hoc vide Ioan. And. in d. cap. vlti. col. 7. versicu. 6. an iudex, & in aliis multis quaest. de consue. vbi nominatim tractat, qualiter inducatur consuetudo, quod primogenitus solus succedat.

Post vero priorem nostram editionem comperimus Caesarem Lamberti. in d. tracta de iure patro. in 20. articulo. 2. q. princip. 2. lib. hanc q. tractantem, An possit consuetudo inducere ut primogenitus solus succedat in iure patro. vbi dicit non inuenisse se specialiter tractatum, sed id ex eo pendere, an consuetudo valeat ut primogenitus solus succedat in successione paterna, de quo inquit per Cald. in c. ad probandum, & ibi Felyc. col. vlt. de re iudi. & nos quoque latissime diximus supra in 4. q. prin. Nam si non valet ea consuetudo in hereditate, nec in iure quoque patronatus valet, quod hereditatem sequitur, ut etiam diximus in 36. q. Adducitque praeterea Rom. in d. cons. 368. col. 2. dicentem, ut ipse refert, non valere consuetudinem temporis immemorialis, inducentem ius patronatus per se consideratum posse dari in feudum, & tanquam ad primogenitum transire, ex quo sequitur (inquit) nec valere consuetudinem, ut solus primogenitus succedat in iure patronatus.

TRICESIMA NONA QVAESTIO.

Si ius praescriptum in quibusdam beneficiis, an ad cetera trahatur. Praescriptio non extenditur.

Tricesimo nono consequenter item quaero, Quid si primogenitus id ius praescripserit contra fratres in quibusdam beneficiis, an & hoc praescriptum censeatur in aliis. Rom. in d. cons. 368. col. 2. vers. dum quaeritur, respondet non censeari, quia praescriptio veluti odiosa non extenditur ultra quam quis reperitur possedisse. l. j. §. si quis hoc interdicto, & ibi glo. & Bart. ff. de iur. actus q. pri. Et id quidem siue ad rem, siue ad personam, siue ad locum respiciamus, per c. auditis, & c. cum olim, de praescrip. & c. dilectus, de cape. mo. & c. cum contingat, & c. cum in tua, de deci. & quod voluit gl. in c. odia, de reg. iur. li. 6. Inn. in c. tua, le. 1. in fi. de deci. vbi no. dicit, quod licet quis probauerit, quod per totam alienam parochiam percepit & praescripserit excepto vno praedio, de quo non probauit, non debet ei adiudicari decima in illo praedio, per d. c. cum contingat. Ideo (inquit) quando quis petit decimas, quas dicit se praescripserit in aliena parochia, debet probare de singulis fundis, ut in singulis obtineat. Et quod etiam voluit idem Inn. in c. vlt. de offi. Archid. & in c. dilectus, de capel. mo. Host. in c. cum officij, de praescrip. Archi. in c. 1. de iure patro. li. 6. Aegidius in c. ecclesia, de elec. Fede. Senen. cons. 125. ut illum citat Rom. vbi supra, vbi dicta illorum sigillatim declarat. Cui adde. And. Iser. in praedictis feud. in l. q. in fin. & in rub. de consue. recti feud. vers. item in consuetudine, & in c. 1. §. praeterea ducatus, col. 3. vers. nunquid sufficit probare, tit. de prohi. feu. al. per Fede.

Possessionem generalem iuris queri et praescribi unico iurisvisu modo. Et quare.

Nec obstat (inquit) quod a multis dicitur, possessionem generalis iurisdictionis quaeri & praescribi per vnicum actum & exercitium iurisdictionis, secundum eundem Inn. in d. c. dilectus, de capel. mo. Bald. in l. 2. col. 8. vers. sed nunquid qui fecit. C. de seruit. & aqua. Ant. in repe. c. vlt. col. pen. vers. ideo si dominus, de cau. pos. & proprie. cum aliis multis concord. ut id ei addas, citatis ab Alex. qui idem repet. cons. 68. & visio & dudum discussio, col. pen. vers. hoc probatur, lib. 21. Quia illud ideo est, quia iurisdictione respicit vniuersaliter, ut noster loquuntur, & ipsa vna est, etiam si multis modis exerccatur, vnde vno modo exercitata, ut & ipsi loquuntur, inducit quasi possessionem iurisdictionis vniuersalis,

vniuersalis, cum quis intendit eam quaerere, arg. leg. vna est via. ff. de seruit. rusti. praedi. & restituta. ff. ad SC. Trebel. & l. 3. in princ. ff. de acquir. poss. Hic autem loquimur in casu, in quo non quaeritur de praescriptione alicuius vniuersaliter.

Nisi alter esset in possessione illius.

3 ¶ Sed & illud tum demum procedit, si nullus alius est in possessione iurisdictionis vniuersalis, secundum ipsum Innoc. in d. c. dilectus. Nam si alius erat in possessione, tunc non nisi in illo actu, in quo iurisdictionem exercuit, eam praescripsit, per l. quod meo. §. vlt. ff. de acquir. poss. quod & ipsum voluit, ut id ei addas, idem Innoc. in d. c. vlt. col. vlt. de offi. Arch. vbi & ad hoc allegat c. vlt. de relig. domi. vbi & ipse idem quoque tenet, & Panor. in d. c. cum olim, in vlt. not. de praescri. & in c. cum inter, col. 4. vers. quarto & vltimo casu, de sentent. & re iudi. & cons. 54. videtur primo, col. 2. vers. secundum ad idem, lib. 1. & cons. 71. videtur prima fronte, li. 2. vbi ad hoc multa adducit.

De eadem re.

4 ¶ Nec item obstat rex. in c. 1. de relig. domi. vbi, ut dicit, videtur nota. probari, quod ex eo quod in quopiam loco probat se exercuisse ius baptizandi, intelligitur etiam probasse sibi quaesitum fuisse ius consecrandi ecclesiam in eodem loco constructam. Et sic posset videri fieri extensionem acquisitionis ex praescriptione praecedenti, de vno iure ad aliud, quoniam illud ideo ibi fit, secundum Inn. quia locus ille erat in dioecesi ipsius episcopi: saltem non constabat, quod esset in dioecesi alterius. vnde exercendo iurisdictionem in vno actu, probatur retentio iurisdictionis in quocunque actu. l. si stullicidium. §. vlt. ff. quemadmod. seruit. amit. & hoc quoque ita intellexit Panor. in multis ex dictis locis supra citatis. Hic autem nihil tale est, quoniam constat de iure communi facultatem praesentandi in omnibus ecclesiis pertinere ad omnes haeredes, non ad solum primogenitum.

QVADRAGESIMA QVAESTIO.

4 ¶ Vadragesimo quaero, vter praeratur in iure primogeniturae an filius primogeniti, an vero patruus ipsius. Et certe si primogenitus patri superstes fuerit, ita ut ipsius patris haeres in eo iure primogeniturae fuerit, & postea moriatur relicto filio & fratre, tunc haud dubie filius primogeniti id ius primogeniturae consequetur, patruo suo omnino excluso. nam tunc non agitur de successione aui, sed primogeniti filij, cui filius debet succedere, & non frater. Et de ea re est text. in c. licet, vbi id not. Card. Flo. in vlt. q. & Panor. in vlt. not. & etiam in cap. grandi, de supplen. neg. praelat. lib. 6. vbi Pet. Anc. & Philip. Franc. dicunt id minimè esse dubium. Et hoc quoque satis voluisse videtur And. Iser. in c. 1. §. olim, col. 2. vers. si ergo viuens, tit. de success. feu. & Bal. in l. rutela. §. si duo. ff. de legi. tur. Marti. Laud. in tract. primogeniturae, col. pen. Nicol. Perus. in tracta. success. in j. parte, in 6. specie filiorum, col. 6. vers. item quaero an filius, ibi, & haec procedunt. Alex. in disputa. incip. Sigismundus, in 3. dubio illius disputa. vbi id late tractat. Caro. Rui. cons. 13. praesupponitur quod Ioannes, col. pen. & vlt. lib. 1. & Card. Alex. in c. 1. col. 9. vers. decimoquinque hoc probatur, tit. de feud. March. Ias. in l. is potest. col. 5. vers. adde pro ista parte. ff. de acq. haered. Philip. Deci. cons. 443. in casu ad me transmissio, col. 4. vers. quid non obstat. Ant. Corfe. in repe. c. grandi, col. 21. vers. nota, ibi, qui eidem Regi, de suppl. negl. praelat. li. 6. & in tract. de potest. & excel. Regi. quaest. 115. Hiero. Gratus cons. 6. visis ac diligenter, lib. 1. vbi loquitur in casu qui videbatur dubius ob quaedam verba concessionis. & iterum cons. seq. & si satis. & And. Alcia. cons. seq. quod est. 8. verba priuilegij, statim post prin. & per totum, & omnes propè passim & vbique. vix enim reperies, qui id neget. Et optime facit quod in simili tradit Cyn. post Vgol. de la Fontana, in l. j. in vlt. q. C. de adul. & And. Iser. in c. 1. in fi. princ. tit. de eo qui si & suis haered.

Vter praeratur filius primogeniti, an patruus. Et quid si primogenitus superstes fuerit patri.

Comprobatio ex historia.

2 ¶ Idque veteri atque memorabili exemplo comprobatur. Nam Eunomus Lacedaemoniorum Rex reliquit Polydestem, aut, ut alij vocant, Polibitan ex priore vxore, & Lycurgum iuniorum ex Dionassa, regnavitque Polydestes post mortem patris aliquo tempore, quo quidem mortuo cum ignoraretur, vxor illius praegnans esse, regnavit & ipse Lycurgus. sed postea quam rescivit viduam fratris praegnantem esse, continuo declarauit regnum pueri esse, si quidem mas foret: principatum vero ipse tanquam tutor moderatus est, tametsi mulier eum clanculum accerferet, verbaque faceret de perdendo puero, quo illi Spartae imperanti nuberet. Id quod Lycurgus dissimulanter laudans, sed non oportere (inquit) per abortum partum atque medicamentum ipsam sibi corporis detrimentum afferre periclitarique: sibi enim curae fore, ut confestim quam nasceretur, e medio tolleretur. Hocque pacto ad tempus vsque parienti mulierem deduxit, atque vbi illam parientem sensit. misit qui parturienti assiderent, eamque asseruarent, hincque imperat, si foemina nasceretur, eam mulieribus traderent, si mas, eum ad se deferrent. Accidit autem, ut ipso cum principibus coeunte matrem pareret: ministri autem ad eum infantem deportarent, quem ille suscipiens ad discumbentes dixit, Rex natus est nobis o Spartiae, illumque Charilaum nominauit. testes historiae, Plutarchus in vita ipsius Lycurgi, & tetigit etiam Iustinus libro tertio.

3 ¶ Adcoque id obtinet, ut etiam filia primogeniti, qui auo superstes fuit, & ei successit, praeratur patruo suo, si pater eius filia postea moriatur. ita enim voluit And. Iser. qui aliam semper tenet pro patruo secundogenito contra nepotem ex primogenito mortuo ante auum (ut dicemus infra numero. 13.) in c. 1. vers. nunquid hoc c. habet locum in regno, tit. de eo qui vbi & suis haere. & Neopodanus, & Matth. Aftlic. qui & ipse tenuit pro patruo in illo casu, tamen in hoc tenuit pro filia primogeniti, in c. 1. col. 3. num. 19. tit. de natu. success. feud. & in c. omnes filij, col. 3. num. 33. tit. si de feud. fuer. controuer. inter dom. & agna. Licet aliter obseruabant Lacedaemonij, ut patet ex historia numero. praecedentis. Et facit quod scripsimus supra in 14. q. num. 7. & seq.

Regni causa in uolari so-
lutione.

Diversa histo-
ria.

Alia quoque.

Item alia.

Quid si nepos est senior patruo.
Cesar Opiter antiquis quis dicebatur.
Quid si nepos est iunior.

Magna huius dubij difficultas ex Bal.

Et controuersia iudicio gladiatorio commissa.

Et alijs multo ante tempore.

Roberti Siciliae regis iudicium. Et Bonifacij papa.

¶ Quoniam ut homines ad dissentendum minima quaque occasione proni sunt admodum & procliuus, praesertim regnandi cupiditate,
Nam si violandum est ius, regnandi gratia
Violandum est, alijs rebus pietatem colas.

Ut apud Euripidem in Phoenissis sceleratissime Eteocles pronunciauit. Nam ita vertit Cicero lib. 3. Officiorum illos Euripidis versus.

Εἰπερ γὰρ ἀδικεῖν ἔστι τυραννίδος ἀρετὴ
Κἀλλῆσον ἀδικεῖν τ' ἀλλὰ δ' εὐσεβεῖν ἄξιον.

Quos ad verbum ita potes traducere,
Si enim iniuste facere oportet, tyrannidem propter
Potissimum ius violandum est, cetera pium esse oportet.
Subdit autem Cicero, Capitalis Eteocles, vel potius Euripides, qui id vnum, quod omnium sceleratissimum fuerat, exceperit.

¶ Igitur Demetrius ille, qui obses Romae fuit, mortuo Antiocho fratre maiore Rege Syriae, relicto filio paruulo a Senatu petiit se dimitti ad regnum petendum, id æquum esse dicitans, quod sicut fratri maiori cesserat, ita sibi a pupillo quem ætate antecedeat cedendum esse. Et cum se non dimitti animaduertit, specie venandi ab vrbe profectus, & in Syriam nauis delatus, secundo fauore omnium exceptus est, regnumque occiso pupillo traditum, vt a Lucio Floro lib. 4. & Iustino lib. 34. traditum est, vt videre quoque licet ex lib. 1. Machab. c. 7. in prin. & nos supra in praefatione meminimus. Sed & Agide Lacedæmoniorum Rege mortuo, in regno praelatus est Agesilaus Agidis frater Lenticidae filio ipsius Agidis, vt scribunt Probus Aemilius, & Plutarchus vterque in vita Agesilai. Sed Plutarchus Lenticidem nothum fuisse tradit. Legimus quoque apud Pandolphum Collenutium li. Historiae Neap. 3. Robertum Guiscardum ægrè ferentem, quod Gofridus Comes Poloniae, frater eius, suum ipsius filium Bagelardum Comitatus successorem reliquisset, ipsum Bagelardum Comitatu armis pepulisse.

¶ Similiter parum dubij est, si nepos ex primogenito ante patrem mortuo (Is apud antiquos, vt id obiter dicam, Caesar Opiter dicebatur, qui scilicet patre mortuo auo viuo gignebatur, vt tradit Caius Titus Probus in Epitome li. 10. Valerij Maximi, si non fallax est titulus) Si inquam hic nepos sit maior natu patruo secundogenito, nil dubium est quin ipse nepos preferri debeat patruo ætate iuniori. Nam & id constanter affirmant Bal. & Raph. Fulg. nisi verba consuetudinis, vel statuti resisteret, vt quia loqueretur de primogenito filio, in l. vt intestato. C. de suis & legi. Marti. Lauden. in trac. primo geniturae, col. pe. Nicol. Perus. vbi supra, & Alex. in d. l. is potest, col. 2. & Iaf. col. 7. versic. vlt. in isto. ff. de acqui. hæc. & idem Alex. consi. 4. ponderatis verbis, col. 2. ver. praeterea qualitas, li. 4. & Phil. Dec. consi. 453. in causa ad me transmissa, col. 3. versic. verba enim illa. & Chasse. consi. 53. ex facto, col. 12. ver. 16. facit. & Matt. Afflic. in c. 1. col. 15. versic. secundò fallit, tit. de succes. feud. Nam & potissima pars eorum, qui aliter praeferrunt patruum nepoti, innitur maiori ipsius patruus ætati, vt postea dicemus.

¶ At si primogenitus filius mortuus est ante patrem relicto nepote, & eo quidem minore natu patruo, vter eorum praeferratur, altissimum est omnium pelagus, cuius vix fundum reperias. Propterea Bal. in l. cum antiquioribus. C. de iure deli. post multa in vtranque partem adducta, rem minime decisam relinquens. Soluat (inquit) Apollo, secutus loquendi formam Io. relatam ab Accursio in l. 2. ff. ad leg. Aquil. Et idem Bal. con. 275. quod pro regula, col. 3. versic. quaestio talis est, li. 2. dicit hanc rem potius consistere in ingenij qualitate, quam possit in alterutram partem vere determinari. Ita quod certum quicquam asserere potius superstitiosum, quam discretum. Et in l. ex hoc iure, col. 2. versic. sexto quaeritur. ff. de iusti. & iure, & dicit se in hac re habere oculos nycticoracis.

¶ Refert autem Firmianus in suo vberis repertorio, in verbo, nepos, versic. 50. audiuisse se à Franc. Patuino auditore Rotæ legisse in quibusdam Annalibus Ottonem imperatorem iudicio gladiatorio eam rem commisisse, tanta erat rei perplexitas: nepotemque victorem bis euasisse. Id quod etiam retulit idem Firmianus, in verbo, filius Regis, versic. 8. & Do. Col. Guy. in ti. de nun. & qualitate Card. in verbo, fratres: & Iaf. in d. l. is potest, col. 5. ff. de acqui. hæc. & in d. l. maximum vitium. C. de lib. praete. & And. Alcia. in lib. de Monomachia. c. 7.

¶ Sed vt ex antiquiori tempore exempla repetamus. Scribit Iustinus lib. 23. Agathocle Rege Siciliae mortuo, aut certe moribundo bellum inter filium nepotemque eius ortum, regnum sibi vendicantes: nepotemque victo occisoque filio regnum occupasse. Eandemque penè controuersiam, Corbis & Orsua fratres patrucles de regno contententes ferro diremerunt in eo spectaculo gladiatorio, quod Scipio Africanus Carthagini nouæ praebuit, vt retulit Luius li. 8. 2. belli Punici, & Plutarchus in Scipione.

¶ Quid quod Robertus Rex Siciliae pro quo pronunciauerat in regno Apuliae Bonifacius contra nepotem ex fratre Carolo primogenito Caroli Martelli, postea pronunciauit pro nepote contra patruum, in comitatu Sancti Seuerini, assistentibus illi multis Cardinalibus, vt retulit Oldra. qui & in ea causa pro nepote tenuit, consi. 224. incip. sunt allegationes, in fi. Idemque Rex Robertus nixus est regnum transferre ad ipsum nepotem Regem Vngariae, aut descendentes ex eo, dum neptem suam ex Carolo filio Ioannam reginam uxorem dedit Regi Andreae, qui descenderat ex nepote & primogenito Regis Vngariae, vt retulit Bal. in l. si viua. C. de bonis mater. Et alibi dicit idem Bal. videlicet in l. liberti libertaque, col. 5. versic. sed dubitatur de tali q. C. de bon. liber. Bonifacium fuisse magis partialem quam apostolicum, dum pro Rege Roberto iudicauit, respexissetque, vt idem Bal.

dicit in l. vt intestato. C. de suis & legi. ad prudentiam ipsius Roberti, qui fuit alter Salomon, vt etiam ex eo retulit Pandolphus Collenutius Historiae Neapolitanae lib. 5. Et ita quoque comperies apud Paulum Aemilium lib. rerum Gallicarum 9. haud multò post princ.

¶ Ex quibus satis constat rem hanc esse admodum difficilem. Ideoque & multi praeter Bal. in d. locis, supra nu. 6. citatis eam in medio, quod dicitur, reliquerunt, nihil certi diffinientes, aut ita obscure loquentes, vt nescias vtrā partē sequantur, videlicet idem Bal. Pau. Cast. & Corn. in d. l. vt intestato. C. de suis & legi. Paul. Cast. Alex. Corn. & Iaf. in d. l. maximum vitium. C. de lib. praeteri. vbi ipse Iaf. dicit hoc sibi semper visum fuisse dubium. idem Paul. in Authen. post fratres. C. de legi. hæc. Nicol. Mill. in suo Repertorio, in versic. filius primogenitus. Marti. Laud. in cap. 1. in fin. tit. de gradib. succes. in feudo. & Fel. in cap. auditis, col. 7. versic. consuetudo praeferrens, de praefec. & Hiero. Gratus consi. 6. visis, col. 3. nu. 25. lib. 1. & D. Cirier. lib. 1. de primogenitura, q. 25. vbi in fin. dicit tutius sibi visum fuisse hanc fabam alij cudendam relinquere, quam inter tantos iuris interpretes suum iudicium proferre.

¶ Vterque tamē & nepos & patruus multos magnosque habet autores & propè ex aequo, vt vix facile dignosci possit, quae sit communis opi. vt dicit Philip. Dec. consil. 443. in casu ad me transmissio, post princ. & Gratus d. consi. 6. Pro nepote tenet Oldra. aut quisquis is fuit, sunt enim qui alterū fuisse dicunt, cons. 224. istae sunt allegationes, vbi etiam refert alios Doc. sui temporis eam partem fuisse secutos, videlicet Ioan. Laudunensem, & Armandum Narcesium auditorē sacri palatii. Et eam quoque sequitur Ioan. And. in addi. Specul. in rub. de feudis, col. 3. versic. redeundo ad indiuiduum, neque enim dubium esse potest, quicquid nonnulli dicant, qui eam partē tenuere. non ob id tantum quod eam postremam scripsit, sed & quod argumenta & rationes alterius refellit. Albe. in proemio ff. in §. discipuli, col. antepen. versic. decimò in ista materia. Bald. subobscure, in d. l. liberti libertaque, quo loco nuper citauimus. C. de ope. lib. & apertius in d. l. ex hoc iure, col. 2. ver. sexto quaeritur. ff. de iusti. & iure. & cons. 386. in regno libero, lib. 2. vbi dicit hanc esse communem opin. & iterū consi. 389. consuetudo est in nonnullis regnis, col. j. & seq. vsque ad fin. eod. lib. 2. Eandem quoque partē tenet Io. Fab. in §. cum filius, col. 2. versic. sed quid dices, Instit. de hæred. quae ab inte. defer. Pet. Anca. Card. Flor. & Panor. in d. c. licet, de voto. idem Pet. Anca. in c. grandi, in 2. not. de suppl. negli. praelat. lib. 6. Panor. cons. 85. in praesenti quaestione, in 1. dubio, lib. 1. & iterum consi. 3. nitar in praesenti causa, col. 3. versic. ex quibus omnibus, & seq. lib. 2. Pau. Cast. in d. l. is potest, in prin. & ibi quoque Franc. Are. col. 2. ff. de acqui. hæc. idem Paul. Cast. late cons. 164. in praesenti causa, lib. 2. vbi idem dicit si statutū loquatur de maiore. Ro. consi. 29. in causa Maioria, vbi tamen se fundat in ratione & verbis concessionis, Io. Rayn. in c. 1. praeterea ducatur, col. 5. in paruis, versic. quæro praesupposita, tit. de prohi. feud. ali. pet. Fed. Iac. Alua. in c. 1. in fi. ti. de feud. March. dum simpliciter remittit ad Io. And. vbi supra, & ibi Card. Alex. col. 2. cum multis seq. vsq; ad fi. Bella Mera. dec. 724. etiā de extra rotan. Barb. cons. 10. sapiens, ter scribitur, col. 4. li. 2. vbi etiā dicit communē opi. Franc. Are. col. 162. diligenter & mature, per totū, vbi itē dicit esse communiorē Nicol. Perusi. in tracta. succes. ab inte. in j. parte, in 6. specie filiorum, col. 6. versic. itē quæro an filius. Soci. in l. si cognatis, col. 2. ver. secundò infertur. ff. de reb. dubi. vbi & ipse de maiore quoque loquitur, & cons. 252. visis instrumentis, per totū, lib. 2. & col. 47. facti narratione, col. pe. versic. confirmatur etiā, & iterū versic. non omitto, li. 3. Bert. in suo Repertorio, in verbo, filius Regis, versic. 8. & in verbo, nepos, versic. 50. Felyn. in cap. prudentia, col. 2. versic. amplia adeo, de offi. deleg. & subobscure in c. auditis, col. 7. versic. consuetudo praeferrens, de praefec. Corfe. & Aufer. in deci. Tholosa. q. 433. item fuit quaestio an ius primogeniturae. Lud. Bol. cons. 62. viso igitur puncto, col. 6. versic. vel & tertio dico. Iac. à S. Geor. in tract. feud. in prin. col. 3. versic. sed pone deceisit Rex, vbi hanc dicit quotidie obseruari. D. Col. Guy. in proemio pragma. sancti. in verbo, primogenito, col. 2. & iterū in ti. de mun. & quali. Car. in verbo, fratres. Guil. Bened. in repe. c. Raynutius in versic. in codē testamento relinquens, le. 1. nu. 187. & multis seq. & rursus in verbo, mortuo itaque testatore, nu. 42. itē quae in verbo, & vxorē nomine Adelasia, nu. 620. Matth. Afflic. in c. omnes filij, col. 2. versic. sed dubium stat, tit. de feud. fuer. contr. inter do. & ag. Io. Montol. qui & hanc dicit esse communem in suo Promptuarij vtriusque Iuris, in verbo, primogenitus, & nouissime Bart. Chaf. in Conf. Bur. tit. des successions, §. 10. col. j. ex quo videtur, & cons. 53. ex facto, col. 4. versic. ii. facit, & iterū col. 17. versic. ii. non obstat, vbi hac quoque dicit esse communem. & Paul. Paris. cons. 72. ad verā, col. pe. nu. 107. lib. 4. & nouissime Phil. Probus in additione Ioan. Mo. in d. c. grandi, col. j. versic. & tales primogeniti, de suppl. negli. praelat. lib. 6.

¶ Et eam opi. passim sequimur in Fracia, Anglia, & Hispania, vt testatur de Fracia & Anglia Bal. d. cons. 389. col. 4. versic. sequitur aliud dubium, li. 2. vbi & id dicit ita fuisse determinatū in illis regnis, & idem dicit, in d. l. cum antiquioribus, col. 5. versic. 10. sic, & in d. l. ex hoc iure, col. 2. de iusti. & iure, vbi dicit Regē Angliae ita decreuisse cum cons. suorū procerū. Et de Gallia itē Card. Alex. in d. c. 1. col. 3. versic. & ita plerūque, de feud. Marc. Similiter de Anglia Bal. in d. l. liberti libertaque, col. 4. ver. itē secundū membrū. C. de bonis liber. Et de Hispania Pau. Cast. d. con. 164. in prin. vbi plus dicit, legē esse in hoc æditam, quam se vidisse dicit. & Card. Alex. in d. c. 1. de feud. Marchi. vbi idem dicit de regno Castellae. Et quantum ad Angliam illud certum est, Anglos Eduardo Regi Richardum nepotē ex Eduardo filio eius primogenito (is est ni fallor, qui Ioannem Regem nostrū in bello ceperat) sufficisse, postpositis alijs tribus ipsius Eduardi Regis filiis: & si mater ipsius Richardi de impudicitia male audiuisset: sed id nihil obfuit eius filio, videmusque Regē Robertum, quem alterū Salomonem vocat Bal. vt diximus, iudicasse pro nepote, tamen si ipsemet fuisset praelatus nepoti, vt etiā diximus.

Qui doc. id du-
bium indecisum
reliquerunt.

Qui pro nepo-
te tenuerunt.

Etiā si statu-
tum loquatur
de maiore.

Gentes quae
opi. sequuntur.
Franci, Angli,
Hispani.

14 **H**ancque legem obseruatam fuisse apud Lacedæmonios illos legum obseruantissimos testimo-
nio est, quod cum Cleomeni Regi superstites fuissent Areus nepos ex Accotato maiore natu filio
ante patrem Cleomenē mortuo, & Cleonymus filius minor, magnā inter patruum & nepotē con-
trouersiam ortam, vter eorū in regno succederet, de qua re Lacedæmoniorū senatus aditus regnū
Areo nepoti adiudicauit. Quod Cleonymus ægre ferens Pyrrhum Epitotarū regē in patrios fines
asciuit. Quod à Pausania tum li. 1. quo Attica, tum latius lib. 3. quo Laconica describit, pròditum est.
15 **P**ro patruo autem tenuerunt alij plurimi, scilicet Old. sibi contrarius, conf. 94. elegāter, col. 5. vers. f.
amplius certum est, vbi dicit hanc partem de veritate iuris esse præstantiorem (ita enim loquitur)
licet illud conf. nonnulli allegent pro alia parte. And. Iser. in c. 1. col. 4. vers. quærit glo. iuncto vers.
hæc essent vera, tit. de natu. succes. feud. & in c. 1. §. & olim, col. 2. vers. si ergo viuēs, tit. de succes. feud.
& in c. 1. §. his verò, & ibi Card. Alex. sibi contrarius, sed incogitās, in fi. omnino, tit. de grandi succes.
in feud. & idem Iser. in consti. Siciliae incip. comitibus, vbi tamen dicit hanc quæstionem indigere
Cæsarea decisione, Archi. in c. vlt. 2. q. 1. Ricar. Mal. Cyn. Bal. sibi cōtrarius, Saly. Paul. Cast. sibi item
contrarius, & Raph. Fulg. in l. si viua, per eum tex. C. de bonis mater. vbi & ipse Bal. ita dicit tenuisse
nescio quem Guid. de Vallodo. Bart. in auth. post fratres, per illum tex. C. de legi. hære. vbi tamen
mouetur ex verbis concessiois. Bald. in l. tutela. §. si duo. ff. de legi. tut. & conf. 275. quod pro regula,
col. 2. vers. quæstio talis supposita, lib. 2. Petrus de Monte forti, quem Lucas Pen. in l. 1. C. de can. fru.
vrb. Ro. lib. 11. dicit fuisse profundæ intelligentiæ in quodam suo consilio quod ad verbum transcrip-
sit Matthæ. Affl. in d. c. 1. col. 3. vers. sed dubium stat, tit. de natu. suc. feud. vbi & idem ipse sibi con-
trarius tenet, sicut etiam facit in c. 1. col. 2. & multus sequen. tit. de succes. feud. vbi hanc controuer-
siam latissime disputat, & dicit hanc opinio. esse communem, & refert Barptolomæum Capuen. vi-
rum mirabilem, hanc eandem tenuisse in allega. quas fecit pro Rege Roberto contra Regē Vnga-
riæ Pet. Anc. etiam sibi contrarius conf. 812. dicta facti narratio. Imo. Domi. & Philip. Franc. in d. c.
grandi, de suppl. negli. prælat. lib. 2. Raph. Fulg. in d. l. vt intestato. C. de suis & leg. Lucas Pen. in l. ne-
potes, col. 1. & seq. C. de his qui num. libe. lib. 10. & in l. si quis. C. de profes. & medi. eo. lib. 10. & in l. si
quis in sacris, ad fi. C. de proxi. sac. scrib. lib. 12. & in l. quicumque. C. de princ. age. in reb. eo. lib. 12. &
in l. j. col. 2. & multis seq. C. de pri. eo. qui in sac. pala. mil. eo. lib. 12. & in l. tyrones, quæ est vlt. col. 1. &
seq. vsque ad fin. C. de tyr. eo. lib. 12. Ioan. ab Arenone præceptor Ioan. Rayn. in l. pactum, in l. vlti.
quæst. C. de col. Ant. Rosel. in tract. succes. ab inte. col. 31. Franc. de Porce. in suo tract. de duobus fra-
trib. in 3. parte, quæstio. 54. Anton. de Prato veteri, in l. in quartam, in 6. quæstio. ff. ad l. Falci. Guil. de
Perno. conf. 13. in hac causa agitata. Manfueri. tit. de succes. §. itē in pluribus. Alex. conf. 123. discussis,
col. 2. vers. tum etiam, cum multis seq. lib. 1. & conf. 4. ponderatis verbis testamenti, col. 3. vers. pro
ista secunda parte, lib. 4. vbi dicit se semper secutum fuisse istam opi. tanquam communem, & me-
lioribus rationibus suffulram. Barb. sibi contrarius conf. 27. scripsit doctissimus, col. 2. vers. præte-
rèa faciat, lib. 1. Corn. conf. 199. in præsentī consultatione, col. 17. vers. nec obstat quòd mater, lib. 2.
Phil. Deci. latè conf. 443. in casu ad me transmissio. Franc. Curt. Iunior in tracta. feud. in 2. parte, col.
pe. vers. 2. moueat. Anto. Rub. conf. 149. in contractu matrimonij, vbi tamen principaliter moue-
tur ex verbis contractus deferentis idius, de quo quærebatur, primogenito.
16 **N**ec huic parti defunt populi qui eam obseruant. Scribit enim Strabo lib. 16. in aromatifera Ara-
bum regione fratres honore filios fratrum antecedere, quòd natu grandiores sunt. Sed & Numidæ
fratres regis filius eiusdem anteponebant, si maiores natu essent: vt scribit Linius lib. 2. secundi belli
Punici, & diximus supra in præfatione, num. 31. Numidæ.
17 **A**pus Gallos quoque, vt ex nostris annalibus didicimus, Carolus ille Magnus reliquit Bernardum
nepotem ex Pipino filio natu maiore, vt nonnulli tradunt, & Ludouicum cognomento Pium, natu
minorem filium. Hic tamen successit patri in regno. Cum autem Bernardus regnū ipsum vsurpare
conaretur, quòd non deterioris iuris esse contenderet, ad aui Regis regnū obtinendum ex maiore
filio nepotem esse, quàm filium minorē. Ipse tandem victus captusque & luminibus orbatus, ac pos-
tremò interēptus est. Id quòd inter cæteros retulit Paulus Aemilius lib. de rebus gestis Francorum
3. vt non omnino verum non sit, quòd dicit Barpto. Capu. vbi supra, Francos hoc iure vt, vt refert
Matthæ. Affl. in d. c. 1. col. 14. nu. 88. tit. de succes. feud. Porro ex consuetudine expressa Normano-
rum qui sunt Franciæ populi, patruus præfertur nepoti in primogenitura, tit. de escheance, qui est 25.
§. 27. pource dont l'on scauon. & §. ce sont les coutumes, & iterū tit. de brief de prochaineté de antecesseurs,
qui est 99. propè per totum illum tit. vbi tamen scribitur, hanc malam esse consuetudinem.
18 **I**ure quoque Longobardorum frater excludit filium fratris, vt not. Carol. in Longo. de successio-
ne lib. 1. referente Luca Pen. in d. l. vlti. col. 3. vers. hæc maxime. C. de Tyro. lib. 12. Sed id minime ve-
rum esse puto, eum ex legibus ipsorū Longobar. nepos ex filio mortuo ante auum ipsi auo succedat
cum patruis in ea portione quam pater percepisset, si vixisset. Ita enim scribitur in l. si quis habuerit,
ti. de succes. Vandalos quoque hoc iure vsos fuisse constat ex eo quòd Procopius de bello Vanda-
lico lib. 3. tradit, post mortem Grizerici Vandalorum Regis, qui decessit Honoricho eius filio mino-
re, & Gundabundo nepote ex Genzone filio maiore, ipsum Honorichum prælatum in regno illi filio
primogeniti, qui tamen postea mortuo patruo regnauit. Sed id fuit propterea quòd ipse Grizericus
suo testamento iusserat, vt per manus eius regni successores illi propinquiori ex genere virilis prolis
traderentur, & ex his qui ætate præcederent. Honorichus autem erat patru maior quàm Gundabun-
dus.

Qui pro pa-
truo tenuerunt.

16 Gentes que ea
opi. sequuntur.
Arabes. Numi-
dæ. 17 Galli aliquando.

Normani Gal-
liæ populi.

18 Longobardi,
Vandali, Syri.

19 **S**upra autem nu. 4. igitur Demetrius, diximus Demetrium eo nomine sibi regnum Syriæ ven-
dicasse, expulso interemptoque filio fratris Antiochini natu maioris.

RATIONES QUÆ PRO NEPOTE FACIUNT.

19 **V**triusque autem patris rationes maxima ex parte huc adferam, vt quisque videre possit, quæ iu-
stiores sibi videbuntur. Et primo quidem loco eas quæ pro nepote faciunt: secundo quæ pro patruo,
quas & ipse qui semper partes nepotis seclatus sum, refellam. Pro nepote igitur hæc sunt. Prima est, ex
iuribus, quæ statuit nepotem ex filio iam mortuo succedere pariter cum patruis per repræsentatio-
nem, & in locū ipsius patris. l. vt intestato. C. de suis & legi. & l. posthumorū, in prin. ff. de iniust. testa.
& auth. cessante, & auth. post fratres. C. de leg. hære. & §. cum filius, Inst. de hære. quæ ab int. defer.
& in Authen. vt fratrum filij, in princip. vbi inter cætera dicitur, quòd nepotes ingrediuntur gra-
dum paternum.
20 **N**ec id solum procedit in rebus allodialibus, quas vocant, sed & in feudo quoq; & in emphyteu-
si, & in iure patronatus ecclesiæ, vt de feudo est text. in c. 1. & ibi gl. in verbo, solus. Bald. & alij, tit. de
nat. succes. feud. & c. 1. in prin. & ibi etiā Bal. & Iac. Alua. qui id dicit esse indubitatum secundum omnes,
per eum tex. tit. de succes. feud. & c. 1. vers. his verò definitibus, ibi, vocantur primò fratres cum fratrum
præmortuorum filiis: & ibi And. Iser. Bal. Marti. Laud. & alij: tit. de succes. frat. vel grad. succes. in feu.
& cap. 1. §. si capitanei, & seq. tit. de feu. March. Alb. in auth. cessante, in fi. C. de legi. hæ. Ant. conf. 47.
Iesu, & c. præmittendum quòd quauquam, vbi id dicit haud dubie procedere in successione ascen-
dentium. Raph. Fulg. in auth. post fratres. C. de leg. hære. Panor. consil. 86. in præsentī quæstione. col.
pen. lib. 1. Corne. consil. 24. ad euentiam, col. vlt. vers. sed dubitatur, eo. lib. 2. & consil. 131. præmitten-
dum, propè per totum, eo. lib. 2. Soci. consil. 252. visis instrumentis, col. 1. lib. 2. Iason in l. si auia, col. 2.
vers. item adde. C. de succes. edic. Anro. Rub. conf. 85. citra dubium, col. 1. Idem, nisi alius sit cui simile
nomen est, Ioan. Anto. inter conf. Alber. Brun. conf. 70. diuino, col. 1. Ex quibus intelliges procedere
non tantum in successione ascendentium, sed & fratrum.
21 **E**t de emphyteusi respondit Corne. consil. 24. ad euentiam, col. vlt. vers. sed dubitatio est, lib. 2.
vbi dicit id se pluries vidisse consultum ab alijs egregijs & insignibus Doct. Et de iure patronatus
ecclesiæ tenuit Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelatiam, nu. 6. 18. de test.
& ante eum Ioan. Fab. & Angel. Aret. in §. cum filius, Inst. de hære. quæ ab intest. defe. Quid autem
in iure patronatus libertorum, videbis in 21. ratione pro patruo, & vide etiam, quantum ad id caput
pertinet, quæ dicam infra in 34. ratione pro patruo.
22 **S**ed & quod multò plus est, id quoque obtinet in statutis vocatibus proximiores in gradu ad suc-
cessionem, vt scilicet nepos admittatur cum patruo, tanquam patrem repræsentans, licet aliàs statu-
ta sint strictè & propriè intelligenda. Nam eandem recipiunt extensionem passiuam, procedentem
ab alijs regulis iuris communis. l. 1. §. ff. ad leg. Falci. Bart. & alij in l. si quis seruo. C. de furt. & dice-
mus plenius infra nu. 47. mouentur tribus. Et ita in specie de qua loquitur, ex facto consultus Alex.
respondit conf. 88. q. cōcurrere, li. 1. q. conf. repetitur conf. 137. eo. li. 1. sed quòd est alio initio, nempe
hoc, præclare à priori. & Ias. conf. 159. Odericus, col. 4. vers. 5. & vltimò, lib. 4. & Phil. Dec. in l. 1. col. 6.
in 14. not. C. de secun. nup. & conf. 484. æquitati, col. 2. vers. & ex hoc colligitur, & conf. 527. in ciuita-
te Rauen. col. 1. & conf. 553. in ciuitate Lucana, col. 1. & Bened. in repe. d. c. Raynutius, in verbo, & vxo-
rem nomine Adelatiam, nu. 625. de test. vbi ex hoc repræhendit dictum Bal. in quodam consil.
23 **E**t vt intelligas legem hanc repræsentationis veluti nutu diuino conditam, Thare duos filios ha-
buit Abraham & Aram. hic mortuus est ante patrem, & reliquit filium suum Loth. Thare mor-
tuo Abraham admisit Loth nepotem ex fratre ad successionem, cumque fratris nomine voca-
bat, tanquā frater esset, aut certè fratrem repræsentaret, eiusq; locum teneret, vt videre licet ex Ge-
neseos c. 11. & duobus seq. Sic & apud Apollonium Rhodium l. Argonauticò 3. Medea dicit filios
Chalciopes sororis suæ sibi esse fratres. hæc enim sunt verba illius suam illam sororem alloquens.
Εἰ ἐπὶ τῷ ψυχῆς προφρησεσθῶν ἢ π πατρίδω;
Σὺν δέλω, δὲ δ' ἡ μοι ἀπὸ λῆσει γεγάσιν.
24 **V**erum in his quæ diximus (vt inquit aduersarij) nepos nō excludit patruum, sed pariter cum
illo admittitur. Ergo non licet extendere ad exclusionem, quia aliud est simul admitti, aliud cæteros
repellere, quòd multò grauius est. Sed hi non vident, quòd iuris est in parte quò ad partem, id quoq;
eius in toto quò ad totum. l. quæ de tota. ff. de rei vend. & c. pastoralis. §. item cum totū, de offi. deleg.
cum si. à me adductis in tracta. Retractum, tit. 1. §. 1. glof. 7. nu. 40. quibus illud. Videmus inquit
sed & illud etiam scimus, huiusmodi argumētum de parte ad totum procedere, cum pars & totum
eodem iure deferuntur, aliàs secus, vt not. per Io. And. in regula, sine culpa, de regu. iur. lib. 6. atque
etiam cum eadem est vtriusque ratio, aliàs non. l. sed si lege. §. adeo, & ibi glof. ff. de peti. hæ. cum si. à
me quoque collectis in illa eadem glossa, nu. 40. tum postremò. In hoc autem casu pars deferitur
ex iure communi, totum autem ex iure speciali, & contra ius commune, quòd æquales facit libe-
ros, vt supra alibi dictum est in quarta princ. quæst. Item est loc. & diuersa ratio succedendi pariter
cum alio, & illum omnino excludendi.
25 **S**ed ista sane responsio non valet, quia etiam de iure communi cessante iure Auth. proximior
solum admittebatur posterioribus exclusis. Ita vt soror excluderet fratres, per l. consanguinitatis.
C. de legi. hæ. Et ideo etiam in hoc casu, quo admisi sunt nepotes cū patruis, id fuit ex iure speciali

Rationes pro
nepote.
Nepos ex filio
iam mortuo suc-
cedit cum pa-
truis in locum
patris.

Etiam in feudo.

Et in emphy-
teusi.
Et in iure pa-
tronatus eccle-
siæ.

Etiam si statu-
tum uo- et pro-
ximiores.
Statuta reci-
piunt extensio-
nem passiuam
ex regulis iuris
communis.

Representatio
iuris diuini.

Sed an habeat
locum ad exclu-
sionem proxi-
mioris.

De eadem re.

& contra regulas iur. communis, & propterea privilegium nuncupatum appellatum est, verum huiusmodi vero privilegium, in Auth. de hære. ab inte. Ex quo aperte demonstratur id esse ius speciale, per c. privilegia, 3. di.

26 De eadem re. 2 Ratio.

Filius fratris per representationem sui patris repellit patruum defuncti.

¶ Ut tamen non omittam, & erit pro 2. ratione, quod etiam de iure communi, ubi representatio fit, ea etiam fit ad exclusionem eorum qui sunt remotiores ob eam representationem, ut hinc intelligas eandem esse rationem & succedendi cum alio, & illum excludendi, si pater exclusisset. Nam id videre licet in filio fratris, qui ipsi fratri succedit per representationem sui patris, qui erat frater defuncti: atque sic repellit auunculum, aut patruum eiusdem defuncti, ob id quod patris gradum ingreditur, text. est expressus in d. auth. post fratres autem. C. de legi. hære. ubi ita scribitur. Hi autem fratrum filij cum patres sint defuncti fratribus, præferuntur proculdubio eiusdem defuncti patris, & alius similibus, quem text. ad hoc bene annotavit Bal. conf. 101. super primo quaesito, in prin. lib. 4. Et id satis intellexit glo. in d. auth. post fratres, cum dicit, quod sine illa representatione isti filij fratrum non excluderent patruos, ut qui sint cum illis in eodem gradu, sed per representationem sunt proximiores, ideo illos excludunt. Et vide alium casum in quo fit representatio ad exclusionem alterius, vers. seq. & qua dicemus infra in 2. ratione pro patruo, & in responsione illius.

27 Filius fratris utriusque lateris per representationem patris repellit patruum unius lateris.

¶ 3. Ratio, & ea quidem fortior assumitur ex d. §. reliquum, nuper allegato, ubi, quemadmodum frater ex utroque latere excludit fratres ex altero tantum, sicut etiam est tex. in auth. itaq; C. de success. & in d. auth. post fratres. C. de legi. hære. & in Auth. de consan. & vteri fratri. in prin. Ita & liberi ipsius fratris coniuncti ex utroque latere excludunt alios fratres ex altero tantum, licet liberi non sint coniuncti defuncto ex utroque latere, sed ex vno tantum, videlicet ex parte patris: propterea quæ in illis non sit repulsiva qualitas, scilicet utriusque, vinculi, sed ob id tantum quod in illis representatur qualitas patris. Et propterea etiam in nostro casu licet in nepote iunioris annis non sit qualitas ætatis, quæ in patre erat, & propter quam cæteros fratres repellebat, tamen quia patrem representat, cui ea qualitas inerat, æque repellit patruos, ac pater repulisset, si viveret.

28 De eadem re.

¶ Porro notandum, quod in d. §. reliquum, primo loco dicitur, quod fratres utrinque coniuncti cæteros excludunt: deinde quod nepotes ex fratre utrinque coniuncto succedunt cum aliis fratribus etiam utrinque coniunctis. Postremò in versic. vnde consequens est, ex iam dictis inferitur id quod supra diximus, nepotem ex fratre utrinque coniuncto præferri fratribus ex altero tantum, quoniam, ut ibi etiam dicitur, ponitur nepos in locum patris, ut succedat cum patruis: ponitur etiam, ut excludat in eo casu, quo pater illius, si viveret, exclusisset.

29 Fit representatio ad exclusionem, etiam in materia correctionis, ut in d. §. reliquum.

¶ Colligitur, inquam, hanc conclusionem procedere etiam in materia correctiva, & contra ius antiquum iure nouissimo instituta. Nam iure antiquo fratres, siue ex utroque parente, siue ex altero tantum, nulla huius rei differentiâ, æqualiter succedebant, ut patet in dd. iuribus. Sed & præterea ad aliud ponderanda est d. ratio, quæ in fin. illius text. ponitur, quoniam videlicet filius ponitur in locum patris. Nam ex eo clarè probatur, quod qualitas, propter quam frater fratrem excludit, transit in nepotem, qui in eius locum ponitur. Nam esse utrinque coniunctum, est qualitas quædam naturalis, quæ inest alicui, sicuti esse primogenitum. Constat autem, quod iam diximus, nepotem non esse utrinque coniunctum patruo defuncto, de cuius successione agitur, sed tantum ex latere patris, ut diximus. Et tamen tanquam esset utrinque coniunctus, excludit cæteros. Quod & similiter dicendum est in nostro casu, ut nepos tanquam primogenitus etiam patruos excludat.

30 Adequatorum par privilegii.

¶ Quinetiam ponderandus est ille tex. in eo quod adequat nepotem patri, eo mortuo, in successione, & portione patris: dum dicit, Tantam ex hæreditate percipiunt portionem, quantum eorum patris futurus erat accipere, si superstes esset. Nam & ex hac adæquatione omne privilegium patris censetur filio attributum, per not. in l. i. ff. de leg. 1. Item & in eo quod postea ille text. ea verba ponit, sicut pater si viveret. Nam dictio sicut, regulariter denotat omnimodam similitudinem, per l. si quis obreperit. ff. de falsis, & c. olim, & ibi not. de verb. sig. & voluit lo. An. in c. nouit, de iudi. & Ant. cõf. 19. quia hic agitur de potestate episcopali. Et maxime id procedit in eo tex. ubi præcedit dispositio, quæ in successione & portione patris, ut iam diximus, idem statuit in nepote, ut in fratre. Nam tunc hæddubie ea dictio, sicut, omnimodâ similitudinem significat, etiam si aliàs non id faceret, per tex. in c. parochianos, ibi, excommunicatos publice nunciatis, ipsosque sicut excommunicatos vitari, de sen. exc. quæ tex. ad hoc allegat Ro. conf. 328. præsens cõsultatio, col. 3. vers. aliquando verò ponitur in materia.

31 Pater & filius eadē persona.

¶ 4. Ratio ex eo assumitur, quod late diximus & probauimus in rep. l. si vnquam, in princ. nu. 15. sed quis hunc, & seq. C. de reuo. don. patrem & filium cõferi vnâ & eandem personam, vnâ carnem, vnâ utriusque vocem, alterum alterius esse partem: filium existimari dominum bonorum patris, solamque ei deesse administrationem: & alia in eam rem ibi copiosè congregata. Quæ non omnino ex fictione sunt, ut illic diximus, sed partim ex veritate, ut etiam probat tex. in l. vlt. C. de impub. & alijs subiti. cum dicitur, Naturâ pater & filius eadem esse persona pene intelliguntur. Est enim vere filius patris portio, in eoque est substantia & caro patris. Imò vnus est cum patre ipso, ut expressè dicitur in cap. iam itaque, ibi, vbi dicitur, Et cum illo. l. q. 4. Nam ut scribunt rerum naturalium scriptores, & asserit Bal. in l. vlt. C. de se. fugit. pater in generatione filij præbet formam. Ea autem dat esse rei, sicuti & illi autumant, & etiam nostri in id citantes tex. in l. adeo. §. insulam, ante fi. ff. de acqui. re. do. & in l. Iulianus. §. si quis rem. ff. ad exhib. cum fi.

Pater præbet formam.

Caro filij est caro patris est.

¶ Ideoque, ut eleganter scripsit Paul. Cast. d. confil. 264. col. 3. lib. 2. Caro filij est veluti caro patris aucta,

aucta, ita quidem ut licet efficiatur nouus homo, propter nouam animam, non tamen dicitur primus homo omnino extinctus. Sicuti in simili dicimus, quod nec arbor ob id mortua dicitur, quod antiquis radicibus mortuis, quæ loco animæ sunt, cum vitam suppeditent, nouas egerit; argu. d. l. adeo. §. vltim. & l. qua ratione, in princ. ff. de acqui. rerum domin. licet alio respectu dicatur alia arbor, propter nouas illius radices. l. sed & si ex meis. §. arborib. eod. titu.

33 ¶ Et aliàs quoque in simili videmus, quod si vna actio in aliam transferatur, uti actio ex testamento in actionem ex stipulatu animo nouandi: licet prima extingatur, non tamē censetur extincta, propterea quod superest alia in eius locum subrogata, in quam fuit transfusa substantia prima. Ita ut dici possit debitum esse ex testamento, licet non ex actione ex testamento debeatur. l. cum filius. §. hæres meus. ff. de leg. 2. quia non titulus actionis, sed originalis causa inspicienda est. l. tutor. ff. de fideiuf. & l. qui id quod. ff. de donat. Et ad hoc ut aliquid dicatur esse verum, sufficit, ut aliquid sit veritati admixtum. l. quid tamen. ff. de contrah. empt. Utque aliquid dicatur extare, sufficit aliquid quantuncunque modicum ex illo extare. l. domum, vers. si verò quantacunque pars. ff. eo. & l. si cui vsufr.

Actio in aliam transfusa non censetur extincta. Verum dicitur quod veritati admixtum est.

34 ¶ Ex quibus illud confestim assumitur, quod primogenitus non dicitur extinctus, siue non desit extare, cum nepos ex eo superest, in quem transfusa fuit caro & substantia patris. Quod & aperte significat illud Ecclesiastici, 30. c. Mortuus est pater eius, & quasi non est mortuus. similem enim reliquit sibi post se. Et eo quoque satis probatur, quod videmus in substitutionibus non dici patrem extinctum, ex quo viuit nepos. l. cum acutissimi. C. de fideicom. & l. generaliter. C. de instit. & substit. & l. cum auus. ff. de condi. & demon. & late diximus in repet. l. si vnquam, in præfatione.

Primogenitus non dicitur extinctus, cum ex eo nepos superest.

35 ¶ Ex iis quoque illud subsequitur, quod cum in casu nostro secundogenitus ex mente legis vel statuti videatur esse substitutus loco primogeniti deficientis, dicta legalis substitutio intelligitur habere conditionem, si primogenitus sine liberis decesserit, per dicta iura: tanquam non videatur ipse extinctus, qui liberos reliquit, de qua re dicemus latius in 45. ratione. Sicut non dissimiliter non videtur consumptum tutelæ iudicium, quod alterius officij querelam habuit. l. tutores. §. adolescens. ff. de adm. tut.

De eadem re.

36 ¶ Ideoque & dicitur nepos natus ex auo siue corpore aui, ut ipse filius, per leg. 1. C. de condi. inser. iuncta l. Lucius, la 2. ibi, ex se natum. ff. de hære. instit. ubi conditio si decesserit sine filiis ex se natis, deficit, si reliquerit liberos, & consequenter nepotes, qui appellatione liberorum continentur. l. liberorum. ff. de verb. signifi. Et ita etiam ad id illum tex. expendit Bar. in d. l. liberorum, col. penul. vers. quæro quid si in aliqua dispositione. & ibi quoque Alcia. Et Bald. in d. l. i. col. 1. versic. quæro quid si dicatur, & ibi Paul. C. colum. 2. in fi. 2. not. & Corne. colum. 4. vers. u. quinimo etiam. C. de condi. inser. ubi addit ipse Bal. rationem, quia in nepote est sanguinis continuatio. Et immediatè dicitur fieri, quod per rerum naturam continuatiuè vnum est & idem, per d. l. cum acutissimi. C. de fideicom. & rursum idem Bal. in l. imperialis. §. his illud, ad finem. C. de nup. & in c. 1. col. 1. vers. sed immediatè op. tit. de eo qui sibi vel hære. suis. & in c. 1. §. filia, in fi. & ibi quoque Aluar. & Card. Alex. col. 4. vers. quæro ab extra, tit. de success. feu. & conf. 13. punctus talis est quidam testator, lib. 3. Imò in d. l. Lucius, col. 1. Pet. Anc. in repe. c. 1. in 14. q. princ. vers. quid si statutum, de constit. Paul. Cast. conf. 410. viso facto, col. 3. vers. tertio opponitur, li. 1. & conf. 165. in præfatione causa, col. 3. in fi. lib. 2. & conf. 198. super primo quaesito, col. 2. vers. septimò probatur. eo. lib. 2. Alex. in l. ex facto. §. vlt. col. 1. & ibi Fran. Ripa col. item 1. vers. vlt. ff. ad SC. Trebel. Bened. Capra conf. 22. punctus, quidam Thadæus, col. 3. versic. quod & demonstratur. Barb. in repe. c. Raynaldus, col. 31. vers. expedita sunt textualia, de testa. Guid. Papa. conf. 176. pro diffinitione, in 4. dubio, post prin. Steph. Bertran. confil. 1. viso, col. 6. nu. 33. & multis seq. lib. 2. & iterum confil. 249. eod. initio, col. 1. eo. lib. 2. & Steph. Bertran. conf. 302. visis copius, col. 3. vers. & quamuis illa, lib. 3. ubi adducit illud Matthæi 1. Ioram autem genuit Oziam, veluti Ozias dictus sit genitus ex Ioram, quamuis inter utrunque fuerint Ochozias, Ioas, & Amazias, ut patet ex lib. 4. Reg. De quo tamen vide ipsum Guid. Pap. deci. Delph. 353. testator, & sing. 355. sub verbis de proprio corpore. & Franc. Ripam lib. 2. Respon. c. 26. Allobrogum, nu. 1. & 20.

Nepos dicitur natus ex auo & aui corpore.

37 ¶ Proinde si pater erat primogenitus, ita & nepos etiam ex eo natus, est etiam primogenitus, quia generatio secum habet concomitantiam, ut nostri appellant, temporis necessariam, c. abbate sanè, de re iudi. li. 6. Nam & ex eo tempore debet existimari fuisse natus, quo & pater natus est, licet etiâ postea iterumque natus fuerit, quia huiusmodi iterata natiuitas non tollit, nec obumbrat veritatem primæ, ar. l. filio quem pater. ff. de libe. & posthu. & l. assumptio, in princ. ff. ad municip. Ex quo dicitur in l. vlt. C. de impub. & ali. substi. patrem & filium naturâ reputari eandem personam. Nam dum dicitur id naturâ fieri, demonstrat id esse non tam ex fictione iuris, quam ex veritate iuris naturalis, ut supra diximus in princ. huius rationis. Et vide quæ dicam infra in 9. ratione.

Filius primogeniti primogenitus est.

Non fictè, sed uerè & natura liter.

38 ¶ 5. Tex. in l. 3. §. vlt. cum duabus seq. ff. de assignan. liber. ubi si pater assignauit vni ex liberis libertum: fratres eius, cui ea facta est assignatio, nunquam ius in eo habent, donec is cui facta est, vel ex eo aliquis superest, siue is patri superstes fuit, siue non. Propterea & in simili quandiu superest primogenitus, cui huiusmodi ius primogenituræ est à lege aut consuetudine assignatum, aut aliquis ex eo non possunt fratres ipsius quicquam iuris prætere. Nam non est minoris roboris hæc legis vel statuti assignatio, quam quæ fit ab homine, per l. si libertus minorem. ff. de iure patro.

Simile de libertato assignato uni ex filijs.

39 ¶ 6. Licet emancipatus emancipato de iure communi non conferat, per l. 1. §. portiones. ff. de collat. bo. Conferat tamen filius emancipatus nepoti emancipato ex filio in potestate constituto, per text. in l. si

Emancipatus conferat nepoti emancipato ex fratre filiosa.

in l. si nepotes, eo. tit. & expressius in l. i. §. si sit filius. ff. de cōiung. cum eman. libe. Ex quo planè constat filium habere ex persona & qualitate patris, quod ex sua habere non posset. Ex sua enim non sibi conferretur, cum sit emancipatus, vt diximus: sed quia est filius eius, qui erat in potestate, conferretur. Nam cum patrem representet, succedit in priuilegium & qualitatem ipsius, vt ponderat gl. in d. §. si sit filius, & Io. An. in rub. de feu. & Bal. in l. si emancipati. C. de colla. Salyc. post Ray. Forli. in l. illam. C. eo. tit.

Nepotes nō debent esse deterioris conditionis quam filij.

Filius ante parentis mortuum transmittit in nepotes lucrum sibi prouenturum ex secundis eorum nuptijs.

Ius primogenituræ transmissibile est cum sit cessibile Transmissio requirit eandem qualitatem. Nepos ex primogenito primogenitus dici potest.

Subrogatum sapit naturam eius in cuius locum subrogatur.

Et utitur iisdem priuilegijs. Etiam competentibus ex antiquitate temporis. Præsertim subrogatione 45 naturali. Natura præuollet accidit. Priuilegiū honor. beneficiū partium trahit ad filios.

Impugnatio præcedentis rationis.

47

¶ 7. Tex. in l. maximum vitium, ver. sancimus, ibi, & hoc non solum. C. de libe. præteri. vbi nepotes ex filiis non debent esse deterioris conditionis, quam ipsi filij, prout illum text. ponderant Bal. Pau. Cast. Corne. & recentiores, ex quibus ipse Paul. & posteriores illum trahunt ad nostram. q. pro nepote. Nam si patruus secundogenitus excluderet nepotem ex primogenito esset nepos multo deterioris conditionis, quam filius.

¶ 8. Tex. in l. in quibus, & l. si quis prioris. C. de secun. nup. vbi filius mortuus ante patrem aut matrē, aut etiam ante secundas nuptias alterius parentis superstitis, transmittit ad nepotes portionem lucri, quod erat sibi prouenturum ex futuris illis nuptijs, si ad eas vsque vixisset: nec quicquam ex ea portione obtinent patri. Quod trahit Bal. in ar. statuti disponentis, quod filia dotata existentibus liberis non succedat, sed ipsi filij obtineant hæreditatem. Nam si is qui habet filium, & nepotem ex altero filio iam mortuo, dotet filiam, & decedat: vel itaque filius omnino obtinere quod soror de iure communi habuisset supra dotem, repulso nepote, quia pater eius decessit eo tempore quo transmittere non poterat, nec continentur nepotes appellatione filiorum in materia stricta. Concludit tamen contrarium, quia nepotes ita ingrediuntur gradum paternum, vt omnino obtineant portionem, quam pater percepiisset, si vixisset.

¶ 9. Ius primogenituræ est cessibile siue alienabile in singularem successorem, per c. quàm periculosum. 7. q. 1. & diximus supra in 29. q. Ergo est transmissibile, ar. l. si ex pluribus. ff. de adm. tut. & l. i. ff. de fund. dot. præsertim in filium eundemque vniuersalem successorem, ar. l. quædam. ff. de acqui. rer. do. & l. i. ff. de fun. dota. cum si. Si autem est transmissibile, consequens est, vt qualitas quæ est in filio, inhæreat nepoti, in quem fit transmissio, per l. si quis filium. §. pen. ff. de acqui. hæ. Et propterea nepos dicitur primogenitus, sicuti & pater ipsius: vti etiam is primogenitus dicitur, cui ius primogenituræ cessum est, licet is sit secundogenitus, vt dicit text. in c. vlt. §. item opponitur. 22. q. 1. vbi scribitur, Iacob non fuisse mentium dicendo se esse primogenitum. quamuis enim non esset primogenitus natiuitate, erat tamen iure cessionis huiusce iuris. Ad quod etiam vide quæ dixi supra nu. 34. proinde. Tamen id quod de cessione diximus, non admodum tutum est, ex eo quod diximus supra in d. q. 29. vbi tractauimus, an & quomodo id ius cedi possit, vbi videre poteris.

¶ 10. Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur. leg. i. §. hæc actio. ff. si quis testa. lib. esse ius. sue. & l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis caut. & c. ecclesia S. Mariæ, extrâ vt lit. pen. & c. 1. vt eccl. bene. cum si. Ideo si spōsus alienum annulum sponsæ muneris misit, & post nuptias pro eo suum dedit, valet donatio, quâuis sit facta constante matrimonio, per tex. no. in l. si donatæ. §. vlt. ff. de don. inter vir. & vxor. Quod non ob aliud est, nisi quia secundus representat primum, cuius valebat donatio, vt pote facta ante nuptias, illiusque locum tenet, vt dicit gl. ibi quæ adducit concord. & illum text. ad hoc dicit sing. Rom. consil. 146. cuius caput est, ista quæst. in fi.

¶ Hincque etiam fit, vt persona subrogata vtatur iisdem priuilegijs, quibus illa in cuius locum subrogatur, vt eretur. l. decernimus, & ibi Bar. C. de aquæ duct. lib. 11. Idque etiam in priuilegijs competentibus ex antiquitate temporis, per text. optimū, quem & idem Bar. si is est, annotat in l. comperimus. C. de prox. sacri. scri. lib. 12. Et bene facit text. in l. maior. §. pen. & quod ibi scribit Bal. ff. de procur. Et hæc maximè debet procedere in subrogatione naturali, cuiusmodi est nepotis in locum filij. l. posthumorum. ff. de iniust. testa. & l. vlt. in verbo, natura. C. de impub. & ali. substit. Natura enim longè plus ponderis habet, quàm accidens. l. qui habet. §. 1. & ibi Dyn. Bar. & alij. ff. de tutel. cum si.

¶ 11. Priuilegium, honor, beneficium parentum regulariter transit ad filios. l. emancipatum. ff. de Sena. & l. milites, & ibi Cy. & l. diuo Marco. C. de quæst. & l. Decurionum. C. de pœ. ff. de iniust. rup. & irri. testa. & §. posthumorum, & l. 1. C. de priuil. eo. qui in sac. pala. mili. lib. 12. Idque etiam si in temporis prælatione consistat, per l. asiduis. §. exceptis. C. qui poti. in pig. hab. & not. per gl. & Doct. in l. 1. C. de priuil. dot. & in l. etiam, in prin. ff. sol. mat. Item etiam si sit priuilegium personale, per d. l. etiam, iuncta l. maritum, & l. seq. ff. eo. ti. & l. asiduis. §. exceptis. C. qui poti. in pig. hab. & l. fordidorum. C. de excusa. mune. lib. 10. Licet huiusmodi priuilegium personale non transeat in extraneos hæredes per l. in omnibus, & l. priuilegium. ff. de reg. iur. Et ita distinguit gl. in d. l. maritum, & in d. §. exceptis, in verbo, eis, & in l. & si fideius. §. si maritus. ff. de re iudic. & in l. 1. C. de priuil. dot. & in l. ex pluribus, in gl. vlt. ff. de adm. tut. quæ tamen hoc omnino non asserit, & in l. dabimus. §. 1. ff. de priuil. credi.

¶ Sed ne erres, aduersus hæc pugnare videtur tex. in l. pe. §. si puellæ. ff. de rit. nupt. quem ad hoc expendit Bar. ibi, post Iac. Are. & in d. l. ex pluribus, & Alex. in d. l. quia tale, quæ continuè d. l. maritum, sequitur. ff. sol. mat. vbi hanc dicit esse communem op. Ideò super hoc cogita, & vide quæ dicam infra in 59. q. prin. nu. 2. & multis seq. & quæ scribit Bal. consil. 355. incip. præmittendum est, lib. 1. & Soc. consil. 58. visis priuilegijs, lib. 1. & consil. 84. accuratissime, col. 3. lib. 3.

¶ 12. Persona ipsius primogeniti non est causa huius priuilegij, quod datur primogenito, saltem propinqua, sed ipsamet primogenitura, seu ipsius dignitas. Igitur non extinguitur cum ipsa persona, cum

edm comperat ratione dignitatis, quæ non moritur, c. quoniam abbas, extrâ de offic. delega. & c. si gratios. de rescrip. lib. 6. propterea, vt ibi scribitur, transmittitur ad successores, saltem filios huius dignitatis capaces.

48 ¶ 13. Si filius viuo patre moriatur, ita nepos in eius locum succedit, vt eodem modo iura suorum heredum nanciscatur: proindeque si præteritus fuerit, æquè rumpit testamentum, vt pater rupisset, si superuixisset, per d. l. posthumorum, ff. de iniust. rup. & irri. testa. & §. posthumorum, Instit. de exhæ. lib. & idem quoque habetur in l. si a us. C. de lib. præter. Quod apertissimè ostendit eadem iura comperere nepoti ex filio mortuo ante auum, quæ & ipsi filio compererent si auo superstes esset.

Dignitas non moritur.

Nepos iura suorum nanciscitur, & præteritus rumpit testamentum.

Si ex statuto frater excludit sororem, ita & nepos amitam.

49 ¶ 14. Quod voluerunt multi verèdè apud nos autoritaris, in statuto disponente, quod filia non succedat existente masculo. Quid enim si filius viuo patre decedat relicto nepote? An ex huiusmodi statuto nepos excludat amitam sororem patris? Et profectò excludet, quem admodum pater ipsius, in cuius locum subrogatur, excludisset, si vixisset. Ita voluit Iac. Are. in sua dis. ut. incip. statutum est, & Iac. Butr. in alia etiam disputa. cuius initiū est, statuto vel consuetudine, quos refert & sequitur Io. And. in addi. Spec. tit. de succel. ab inte. col. j. Bart. in l. liberorum, col. 5. ver. his præmissis. ff. de verbo. sign. Albe. in l. sic euenit. col. j. ff. de adul. Bal. in l. maximum. itum. col. 2. & seq. & ibi Sal. Pau. Cast. & Alex. col. j. & seq. C. de lib. præteri. & idem Bal. in l. venia, in fi. & ibi quoque Saly. Pau. Cast. Ale. Frã. Are. Iason, Philip. Deci. & Franc. Purp. C. de in ius vocan. idem Bal. in l. scimus, in prin. in 7. quæst. C. de inof. testam. & in l. j. col. 3. ver. & no. istum text. pone dicit statutum. C. de secun. nup. & iterum in l. in quibus, col. j. ver. & prædicta faciunt, eo. tit. Pet. Anc. in repe. c. j. in 14. q. prin. ver. terriò principa. liter. & rursus cha. penul. ver. dominus Bal. itemque ch. vlt. ver. accedant hic, extrâ de consti. & in cle. j. col. pe. de baptis. Fulg. in l. de quibus, col. 3. ver. si ergo statutum, & ibi Iason col. 4. versiculo visa theoricæ. ff. de legib. Idem Fulg. conf. 78. supposito statuto. Rom. consil. 129. licet magna, ante si Pan. consil. 75. primò est videndum, col. 4. lib. 1. & Pau. Cast. in l. si verò. §. de viro, circa medium ff. solut. mat. & conf. 47. proponitur in castro, in fi. j. dubij, lib. 1. & conf. 40. præns casus modicū videtur, lib. 2. & conf. 83. eiusdem initiū, col. j. eod. lib. 2. Bella Mer. deci. 72. 4. etiam extra rectam, col. pen. ver. pro præmissis facit. Maria. conf. 14. sequendo ordinem, col. 2. ver. 4. prædicta conclusio, & conf. 30. quamuis ex his, ver. nec ob. quod allegari potest. Alex. in disput. incip. Sigismundus, in 3. dubio, col. eiusdè 3. ver. & pro hac parte. & conf. 36. viso rhemate, col. 3. ver. sed ita est, lib. 6. vbi dicit communiter approbati. Ang. Are. in §. ius autem ciuile, col. vlt. Instit. de iure natu. Fran. Are. in l. si quis posthumos. §. j. col. 5. ver. sed ista ratio ff. de lib. & posthu. vbi id dicit communiter approbati. Cardi. Alex. in c. i. col. 12. ver. 20. tit. de feu. Marc. & in arbore consanguinitatis, quam ponit in fi. tit. de consang. & affinit. col. 12. ver. Iac. But. disputauit. Laur. Fauen. in repe. §. ceterum. col. 4. Instit. de legi. magna. succes. Iason in l. j. hoc autem, col. 2. ver. hinc est quod stante statuto. ff. ad Trebel. Lauren à Pala. in tracta. statutorum fœminas repellentium, col. 3. Io. Campez. in eodem tract. quæst. 41. & seq. Georg. Nat. in eodem quoque tract. quem posuit in c. quamuis, de pactis, lib. 6. in 11. & 12. quæst. 4. quæst. princip. Fran. Cur. Senior. conf. 80. rectè præfatus, in toto j. dubio. Ias. in l. qui se patris col. ante p. nu. 57. C. unde libe. latè Philip. Deci. conf. 372. visis & diligenter consideratis, col. penul. ver. postremò in terminis, & conf. 97. viso puncto, col. vlt. Carol. Ruin. in repe. l. Gallus. §. & quid si tantum, col. 34. sed hic oritur nouum dubium, & ibi etiam Fortu. Grat. subdubius tamen, col. 14. ver. superiora reddunt, & seq. ff. de libe. & posthu. Bened. in c. Raynuitus, in verbo, duas habens filias, nu. 150. de testa.

50 ¶ Mouentur tribus illis, quas iam iam dicemus, rationibus, scilicet quia subrogatum sapit naturam, & c. vt diximus in 10. ratione. Et quia cum per statutum non disponitur an huiusmodi beneficium transeat ad nepotes, debemus sequi ius commune, quod id fieri voluit. Et quia nepos sublato filio incipit tenere locū filij, eiusque iura nancisci. Hæc enim huiusmodi statuti interpretatio siue extensio vt dicit Bar. vbi supra, passiuæ est, cuiusmodi recipit quæcumque dispositio etiam correctiuæ & pœnalis, vt & voluit gl. not. in l. si quis seruo & ibi Bar. & Bai. C. de furt. & in l. quod verò. ff. de legib. & idem Bart. in l. omnes populi, in 6. q. princ. in materia interpretationis passiuæ. ff. de iust. & iure. & in l. Marcellus. §. quid autem. ff. ad Treb. & in l. 2. ff. de lega. 2. & in l. j. ff. de muner. & honor. & alibi sepe. Quin & per huiusmodi interpretationem passiuam extenditur etiam fictio inducta de iure speciali, per l. j. lex Falcidia, & ibi Bart. ff. ad leg. Falc. vbi etiam Alex. adducit multas concord.

Passiuæ extensio habet locū etiam in correctiuæ & pœnalis libus.

Et per eam extenditur fictio inducta de iure speciali. Similitudo huius speciei cum ea de qua quæramus.

51 ¶ Ista autem quæstio de nepote excludente amitam, tam similis est huic nostræ de qua differimus, quam apes, quod dicitur, apibus. Nam sicut hic primogenitus propter primogenituram præfertur cæteris liberis eiusdem gradus, ac si essent posteriores. Ita & isto casu masculus propter sexum præfertur fœminis eiusdem gradus non secus ac si essent remotioris. Item sicut hic quæritur, an nepos ex primogenito mortuo ante patrem nanciscatur priuilegium excludendi patrum gradu potiorè: ita & in isto casu an nepos ex masculo allequatur etiam huiusmodi priuilegium excludendi amitam gradu quoque propinquorem. Denique rationes quibus in huiusmodi statuto mouentur Doct. habent & locum in hac nostrâ q.

52 ¶ Sed attende, Lector, quia ista decisio non est omnino sine dubio, quandoquidem contrarium tenuit Bal. sibi contrarius, in d. l. si verò. §. de viro, in fi. & ibi post eum Imo. in repe. col. vlt. ff. sol. mat. Idem Bal. qui id dicit. o. dignum, in l. d. & milites, in prin. ff. de excus. tut. & in l. Gallus. §. institut. es, colum. vlt. versic. & ex superius dictis. ff. de libe. & posthu. & conf. 30. præsupposito statuto, col. j. ver. quæritur vtrum filius, lib. j. Barb. conf. 39. clementissimi, col. 2. ver. 1. & adduce, lib. 2. Philip. Deci. sibi contrarius

Qui contra vnum tenuerit.

contrarius conf. 315. superioribus diebus, col. 3. vers. præterea à tali ratione. Et hanc quoque partem videtur tenere Alberi. post alios in l. ex pluribus. ff. de adm. tut. per l. pen. §. si puellæ. ff. de rit. nupt. & alia multa quæ ibi allegat.

53 Nepotus ex filio non repellit amitam.

¶ Præterea si prima pars esset vera, non videretur quicquam ad nostram quæstionem facere, quia ibi eadem qualitas repulsiva, vt sic loquar, scilicet masculinitas, vt sic quoque loquar, verè est in nepote: sicut in filio. Quod si non eadem esset, quia scilicet neptis esset, & non nepos ex filio, non repelleret amitam, vt multi dicunt simpliciter, aut vt alij dicunt, nisi iam filius hæreditatem aui excepisset: quos simul, & sine illa distinctione, quia nihil huc pertinet, tibi hic citabo. Hi sunt Iaco. Are. Cvn. qui dicit Vber. Bob. & Vgol. Font. sic tenuisse, Alber. Saly. Ang. in lect. Paduana in l. j. C. de adulter. Io. And. in addi. Spec. in rub. de succes. ab inte. col. 3. vers. similk in quæstionem de amira Bar. in d. l. liberorum, col. 6. vers. 4. pone retento. ff. de verb. signific. Alber. in l. ex pluribus. ff. de adm. tut. & Per. Anca. conf. 26. in qua sit. supradicta, col. 2. vers. ad hoc responderetur Card Flor. conf. 80. præsupposito statuto. Pau. Cast. in l. vit. eo. tit. & d. conf. 47. in 2. dubio lib. 1. Masuer. ti. de succes. & vl. volunt. §. item in pluribus. Franc. Aret. in d. l. Gallus. §. & quid si tantum, col. 10. vers. non ob. text. ff. de libe. & posth. & latè conf. 14. v. viso statuto communis Aretij, Soci. confil. 116. non potest negari, col. 6. versic. 3. hæc opi. lib. 1. vbi hæc reputat sing & confil. 153. quod est 1. 2. vol. incip. pulchra & subtilis, in 2. dubio, & confil. 252. visis instrumentis, col. 4. versic. 7. eod. lib. 2. & confil. 296. in præsentis consultatione, col. 2. vers. sed præmissis, lib. 2. Iason in l. venia, col. 2. C. de in ius vocan. & in l. si arrogator, col. 8. vers. istam quæstionem. ff. de adopti. & confil. 201. præsentem consultationem, per totum, lib. 2. & Philip. Deci. confil. 309. viso puncto, col. 1.

54 Qualitas requisita in filio si non sit in nepote non idem de utroque iudicatur.

¶ Nam quando qualitas requisita in filio, vt quicquam obrineat non est in nepote, vt erat in filio, nõ idem iudicatur de nepote, vt de filio, vt probatur ex no. in l. vit. C. de natur. lib. & in l. j. C. de priuil. dot. & in l. pe. §. si puellæ. ff. de rit. nupt. & voluit Bar. in d. l. liberorum, col. 4. vers. item prædicta vera. ff. de verb. signi. Bal. in repet. l. in suis, ad fi. ff. de lib. & posth. Per. Anca. in cle. j. col. 3. in 2. q. de Baptif. Alex. confil. 223. discursus, col. j. vers. sic etiam videmus, lib. 1. & conf. 4. ponderaris, col. 2. nu. 7. lib. 4. Et si filia succederet in locum patris, non tamè succederet vt masculus, sed vt femina. l. si quis sub hac, & l. plures. ff. de oper. lib. & l. non tantum. §. si emancipatus. ff. de bon. pos. contra tabu. & l. Titia Scio. §. de vsuris. ff. de leg. 2. & l. adoptiuum. ff. de in ius voc. & l. si quis in suo. C. de inof. testa.

55 Non inspicitur qualitas subrogati, sed eius tantum, in cuius locum subrogatur.

¶ Tamen huic impugnationi est quod responderi possit, videlicet quod ea patris qualitas inhæret nepoti, ita vt dicatur primogenitus, sicut pater illius, vt dictum est supra in 9. ratione. Deinde si etiam concedamus eam qualitatem non transire in nepotem, n. h. lo tamen fecius transit potentia succedendi ex ea qualitate producta, per text. in d. §. reliquum, in Auth. de hære. ab in. esta. vbi licet in nepotem non transeat qualitas vtriusque vinculi, transit tamen potentia excludendi, quæ non ab ea proficiscitur, vt plenè declarauimus supra num. 23. vt tamen, & f. q. Item nepos subrogatur in locum priuilegiatum l. ij, vt supra pluribus ostensum est: vnde non attenditur qualitas ipsius nepotis subrogati, sed eius tantum, in cuius locum subrogatur, per litem illa. ff. de constitu. pec. & l. si eum. §. qui iniuriarum, cum sua materia. ff. si quis cautio. & diximus etiam supra in 10. ratione.

56 Qualitas in filio sua sunt, & ceterorum exclusiua transmittitur au au filium.

¶ Præterea ex quo semel fuit in filio qualitas illa inclusiua ipsius, & exclusiua ceterorum filiorum, iuxta no. per Io. And. in regula, sine culpa. ff. de reg. iur. lib. 6. Talis potentia succedendi & excludendi transmittitur ad nepotem, secundum no. per Bar. in l. is potest, col. 2. vers. est aliud, & alibi sæpe in ea. l. ff. de acqui. hære. vbi nepos succedit in ius filij, id est, in spem quam habet viuente patre, quæ approbatur à iure, & ius quoddam dicitur: quod quidè sufficit, licet non sit in eo qualitas maioris ætatis siue primogenituræ. Nec obstat quod dictum est de nepote ex filio in casu statuti repellentis feminas, quia ibi est in ea nepte qualitas sexus prohibita succedere: propterea non mirum si repellatur à nepote, vt in simili dicitur in c. j. tit. de eo qui tibi vel hære. suis.

57 Nepotes an proprie dicantur filij.

¶ Ratio, nepotes proprie dicuntur filij, secundum gl. in §. vit. in verbo, appellatur, Instit. qui testa. tut. da. pos. per text. in d. l. liberorum. §. sed & Papinianus. ff. de verbo. signi. & aliam gl. in §. cum igitur, in verbo, filiorum, in Authen. de non elig. secun. nub. & Iac. But. in quadam disputatione allegata per Bar. in d. l. liberorum, col. 4. vers. secundò principaliter. Bal. in l. maximum vitium, col. 2. & seq. C. de liber. & posthum. Per. Anc. in repe. d. c. j. char. vlt. vers. accedant hic, de constit. & latè Cepol. conf. causa. ciuil. 7. punctus quæstionis, per totum.

58 De eadem re.

¶ Tamen hoc fundamentum non admodum tutum est, cum multi teneant id non esse ex propria significatione vocabuli, per l. iusta, vbi hoc voluit Dy. ff. de verb. sig. & l. filium. ff. ad SC. Mace. & gl. in cle. j. in verbo, libe. de baptif. latè Io. And. & Anc. in c. ad extirpandas, de fili. presby. Bar. in d. l. liberorum, col. j. in vit. oppo. & iterum col. 4. vers. 2. principaliter, vbi id latè examinat. Alb. in tract. statutorum, in 2. parte, q. 107. item an statutum loquens de filijs. Bal. sibi cõtrarius in l. filium, in 2. no. ff. de his q. n. sunt sui iur. & in l. Gallus. §. instituens, col. vlt. ff. de lib. & posth. & confil. 2. verba statuti, circa medium, lib. 1. Saly. in l. 2. in 21. q. C. de iure emphy. Flor. in l. j. ff. de fid. instr. Pau. Cast. in l. j. col. 2. vers. tertio & vltimo. C. de cond. insert. & conf. 40. præsens casus, in 2. locis, l. 2. & conf. 97. ne impropriis, lib. 2. Pan. in c. 2. de verb. signific. Lucas Pen. in l. 3. col. 3. C. de tyro. lib. 12. Alexan. qui hanc dicit esse communem opi. conf. 194. perspectis his, in fil. lib. 6. Corn. conf. 182. videtur, col. 3. vers. 6. videtur, lib. 2.

59 De eadem re.

¶ In quibus locis de hac re latè poteris videre, præsertim apud Bart. in d. l. liberorum, & Bal. in d. l. maximum vitium. & præterea Hosten. & Aut. in c. penult. de pecnis. Bart. & alios in d. l. Gallus. §. instituens,

instituens, de liber. & posthu. & in l. Lucius, la 2. ff. de hære. insti. Signo. confil. 157. in quæstione quæ vertitur, & confil. 247. quidam fecit testamentum. Bal. in l. quisquis, col. 1. vers. super ista lege. C. ad leg. Iuli. maief. & in d. l. j. C. de condit. infer. & in c. j. §. & quia vidimus, col. 3. vers. 3. not. & ibi Barb. in addi. tit. qui feu. dar. pos. & conf. 303. ad euidentiã, lib. 2. & conf. 302. non continentur, lib. 4. & conf. 362. opiniones variæ, eo. lib. 4. & conf. 414. viso testamento eo. li. 4. & Iaco. But. inter conf. ipsius, conf. 364. paterfa. condidit testamentum, eo. lib. 4. Pet. Anc. in d. cle. j. col. 3. vers. sed iuxta omnia, de baptif. Ro. conf. 438. in causa consultationis præsentis, in vlt. dubio. & Alex. conf. 1. perspectis, col. antep. vers. 6. principaliter, cum multis seq. & ibi Carol. Moli. in addi. lib. 1. & eundem Alex. conf. 9. visis verbis, ferè per totum, eod. lib. 1. & conf. 26. videretur, lib. 3. & latissimè conf. 37. viso themate, per totum, li. 6. & Corne. conf. 97. primò consultus, col. 3. & seq. lib. 1. & conf. 248. circa hanc, col. 1. vers. nec ob. si dicatur, & seq. eo. lib. 1. & conf. 199. in præsentis, col. 11. vers. nec etiam ob. l. quandiu, lib. 2. & conf. 207. de pluribus, propè per totum, eo. li. 2. Franc. Are. conf. 145. respondendo summam. Maria. confil. 14. sequendo ordinem, in j. dubio. Bartol. Soci. eius filius, in l. cum vir, col. j. ff. de condi. & demon. & conf. 152. casus iste, per totum, & in multis subscriptionibus Deci. illi subiunctis, lib. j. & confil. 17. casus super quo, lib. 4. & confil. 51. visa facti narratione, col. 2. eod. lib. 4. & confil. 73. capiendò primum, col. 5. & alibi sæpe in eo confil. eod. lib. 4. & Philip. Deci. confil. 445. in casu, nu. 52. & Franc. Curt. Iuniorum in l. venia, col. 3. vers. ex ista communi. C. de in ius vocan. & in tractatu feudo. char. 19. col. eiusdem 3. vers. circa hanc materiam. & Lud. Gozad. conf. 36. in facto præsupponitur, per totum. In quibus, vt diximus, latè comperies an, quando, & quomodo nepos veniat appellatione filij, neque enim hic opus est aliter & specialiter eam rem tractare.

Filij de nepotibus apud ecclesiasticos scriptores.

60 Illud tantum adiciemus, apud Evangelistas aliòsque scriptores ecclesiasticos ipsi, id est, filios dici de nepotibus & omnibus posteris, vt in princ. euangelij D. Matthæi, liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. Et Ioãnis 8. c. Scio quia filij Abraham estis. & id passim, & infinitis locis reperitur, quæ minimè necessarium est huc adducere, contenti illis duobus iam citatis, quæ id aperitissimè probant.

Radix suam naturam impartitur ei quod pro ducit.

61 Ratio, nepos nascitur ex radice priuilegiata, & quæ cæteris præferatur: ergo & eandem naturam priuilegij assumit, quam pater habebat, quia forma & origo quæ à radice ducitur, in quolibet deriuato reperitur. l. in ratione, la j. §. si filio, ibi formam & originem. ff. ad leg. Falci. & l. qui id quod, in princ. ff. de don. & l. tutor. ff. de fideiuf. Et omne quod decedit per medium sapit naturam medij, si illud medium sit naturale, & non simpliciter instrumentale: quia per medium specificatur & naturatur, vt vtar verbis Bal. confil. 389. consuetudo, post princ. lib. 2. Quod & natura manifestum facit, quia quod insertum est, facit poma suæ speciei, nõ poma radice. Et hoc est ex l. natura, quæ vnunquodq; generat tale, quale ipsum est. Idè causa naturalis transit in nepotem, qui ex femine patris producitur, & in quo nomen patris perpetuatur. Hic enim accipimus primogenitum, prout est ex radice parentis, & ex massa ipsius. l. pronuntiatio. ff. verb. signifi.

Absurdum.

62 Si diceremus patruum esse nepoti præferendum, tanquam natu maiorem, huiusmodi absurdum subsequeretur. Ponamus enim quod & primogenitus & secundogenitus habeant liberos, sintque liberi secundogeniti ætate antiquiores. Certè ipsi anteponuntur liberis primogenitis ex istiusmodi ratione, quia antiquiores: quod nemo sanæ mentis dixerit.

Liberi ex persona parentum aliis præferuntur.

63 Sæpe aliàs videmus quod liberi ex persona parentum aliis competitoribus præferuntur, vt in l. nemini. §. filios autem. C. de aduoc. diuer. iud. & in l. iubemus, versic. & filios aduocatorum, & in l. petitiones, in simili vers. tit. seq. C. de aduoc. diuer. iudi.

Iura sanguinis transeunt in liberos.

64 Successio est ius sanguinis, vt not. in l. ius agnationis. ff. de pactis, & l. iura sanguinis. ff. de regul. iur. Iura autem sanguinis transeunt in liberos. l. 3. ff. de interd. & releg. & l. j. C. de priuil. eo. qui in sac. pal. milit. lib. 12.

Nepotes rediguntur ad conditionem filij eo subducto.

65 Nepotes subducto filio de medio rediguntur ad conditionem filij, tex. ad literam in l. sed & si in conditione. §. nepotes. ff. de hære. insti. Idè quoque nepos ex filio censendus est & ipse primogenitus sicut filius, vt ad illius conditionem redigatur.

Prima causa re presentatur in secunda.

66 Prima causa semper re presentatur in secunda, in quam influit. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procu. sed primogenitus est prima causa quæ vim suam ac potestatem transmittit in filium suum qui est ex patris natura. & idè debet esse eiusdem censuræ, quia legis censura naturam imitatur. l. nam adoptio. ff. de adopt.

Statutū in causa proxima, & in remota statutum est, quæ ex illa descendit.

67 Quæ proximè ad præcedentè accedit, quod statuitur in causa proxima, censetur statutum in causa remota quæ per illam vel ex illa descendit: verba sunt Bal. in l. illam. C. de colla. quæ reasumit Paul. Cast. confil. 119. hæreditas prædicta, col. 2. lib. j. Ex eoque infert, quod si statutum excludit sororem à successione fratris existente fratre, censetur etiam excludere existente filio fratris, qui coniungitur ex persona patris. Quod multum hic notandum est, quia filius intrat in locum patris, vt alium excludat à successione. Tu tamen de hoc casu Paul. vide latè per Soci. confil. 9. viso statuto terræ, lib. 3. & quæ etiam latè diximus supra in decimaquarta ratione.

Quod per nos non habemus, per alium in eius locū reponitur, habemus.

68 Quod quis non habet per se, habet per alium, in cuius locū reponitur, per l. Aristo. §. j. ff. que res pig. oblig. pos. & l. qui prior. ff. qui pot. in pig. hab. vbi tertius creditor præfertur secundo, propter iura ei concessa à primo creditore: idè quoque simili ratione debet præferri nepos, qui habet ius primogenituræ à patre primogenito. Et ad hoc quoque bene facit tex. in c. autoritate, de cõces. præb. li. 6. vbi

ex tribus expectantibus secundus qui ex persona sua primam præbendam obtinere non potuisset, ex persona tamen tertij, qui primum superat, illam obtinet.

69 Ius accrescendi nondum competens transmittitur in filium. Et spes competens ex contractu conditionali.

¶ 24. Hoc ius primogenituræ videtur in filium transmitti, siue illud æquiparemus iuri accrescendi nondum competentis, per l. si pluribus. ff. de suis & legi. siue iuri deliberandi, per l. cum antiquioribus, in princ. C. de iure delibe. siue etiam spei competentis ex contractu conditionali, per l. is cui. ff. de act. & obli. & §. ex conditionali, Instit. de verb. obli. & l. dies. ff. de cond. & demon. Nam & si concedimus ius primogenituræ nõdum filio competere viuentis patre, quantum ad successionem pertinet, quod tamen admodum dubiũ est, per ea quæ alibi supra q. 21. diximus, Tamen negari nõ potest quin spes cõsequendi sit huiusmodi iuris, & ea quidẽ firma & inuariabilis, utpote quã nõ possit pater, nec alius quiuis inuito filio adimere, ut latè ostẽdimus ea. q. 21. & dicemus quoq; postea infra in 6. ratione pro patruo, in responsione illius, & alibi sæpe. Propterea non est de ea spe iudicandum, sicuti de cæteris, quæ plerunq; fallunt, vti copiosè demonstrauimus in nostris Legibus Connubia. post easdem in 1. q.

70 De eadem re.

¶ Idèõq; non ob. lex vnica. §. sin autem sub conditione. C. de cad. tol. & l. si ita legatum. §. illi si voler. ff. de leg. j. vbi legatum conditionale ante conditionis euentum non transmittitur. Quia præter rationem diuersitatis adductam per gl. in d. §. ex conditionali, quæ est huiusmodi, quod magnum est discrimẽ, an quid debeatur sub conditione in spe ex vltima voluntate, an ex contractu. Nam hic interuenit factum pacifcentis volentis non solum sibi, sed & suis hæredibus prospicere. l. si pactũ. ff. de prob. quod non est in legatario cuius nullum factum interuenit. Alia est in promptu. Illi enim tex. loquuntur in his, quæ nec debita sunt, nec quasi, possuntq; simplici voluntate testatoris adimi, vsq; ad extremum ipsius vitæ exitum. l. cum hic status. §. hæc oratio. ff. de dona. inter vir. & vxor. & l. si quis in princ. testamenti. ff. de leg. 3. & l. ex parte. ff. de adi. lega. & c. cum Marthæ, de celeb. mis. Igitur eum hoc ius primogenituræ non dependeat à mera voluntate patris, sicuti nec contractus à voluntate eius, qui semel contraxit, per l. sicut. C. de act. & obli. Certè ita de huiusmodi iure debemus iudicare, sicuti de contractu, cuius spes conditionalis transit in hæredem, vt supra diximus.

71 Pars calamitas non nocet filio.

¶ 25. Quantum ad dignitatem ingenuitatis, aut aliam quamuis, calamitas aut patris, aut matris non nocet filio iam nato, aut etiam concepto vt de primo est tex. in l. emancipatum. §. vlt. ff. de Senat. vbi si pater amiserit Senatoriam dignitatem, eius tamen filius eam ex persona aui retinet. & facit etiam tex. in l. 2. ibi, quia illis delicta parentũ non nocent, & c. C. de liber. & eo. libe. De secundo in §. & econtrario, instit. de ingenu. Ergo non absimiliter quantum ad dignitatem primogenituræ non debet filio obesse mors patris, quæ calamitas quædam est, & ea quidem omnibus communis, vt proinde nulli sit vitio assignanda. Præsertim quod dignitas ipsa primogenituræ, & ingenuitatis de qua loquitur d. l. 2. & d. §. & econtrario, æquiparantur. Bal. in l. cum antiquioribus. col. antepen. vers. tertio arguo ad idem. C. de iur. deliber. & Marthæ. Affic. in c. j. col. 4. versic. decimo arguitur, tit. de success. feud. & alibi quoque diximus.

72 Pacifcens & contrahens & suis hæredibus pacisci videtur.

¶ 26. In dubio prouidens sibi pacto vel stipulatione, videtur & suis hæredibus pacisci vel stipulari, etiam si illorum mentionem non faciat. l. si pactũ. ff. de pact. cum multis concor. alibi à me adductis in consuet. Picta. tit. 9. §. 3. in princ. & in tracta. Retractuum, ti. 2. §. j. in gl. 6. in verbo, ou ses heritiers. Igitur & eodem modo prouisio legis aut cõsuetudinis facta primogenito vt succedat, videtur & ipsius hæredibus prouidisse. Alioquin nec id pacifcens fecisse videri debet, cum in dubio censetur & ipse legis & consuetudinis dispositionem sequi, per not. per Bart. Ang. Imo. Raph. Co. Paul. Cast. in lect. Paduana. & recentiores, qui adducunt concor. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. & dixi latissimè in repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nr. 84. sed illud hic quæro. Et aliàs par est potestas legis, & contractus. l. non impossibile. ff. de pact. & l. vlti. C. de fideiuf. Et in dubio prouisio legis censenda est realis vt ad hæredem transeat, nisi aliud expressè dicatur. l. non solum. §. vlt. & ibi gl. ff. de no. ope. nunci. Imò verò & priuilegium in dubio reale est, si credimus gl. in l. forma. §. quamquam, iuncto text. ff. de censib. & gl. in summa 15. quæst. 2. De quo tamen latè per Alex. & alios recentiores in l. quia tale, ff. sol. mat. quos alibi citauimus.

Legis prouisio realis esse censetur in dubio. Priuilegium in dubio reale.

73 Primogenitus se includens secundogenitum perpetuò excludit.

¶ 27. Primogenitus nascendo & sese inclusit, & hoc agens secundogenitum perpetuò excludit, per c. j. §. quinetiam, tit. epi. vel ab. & not. Bald. in c. j. tit. de matr. ad morg. cont. Nam durante finali causa exclusionis (ea enim durat etiam primogenito mortuo, cuius intererat trãsmittere in filium propter naturale votum. l. nam & si parentibus, in princ. ff. de inoffi. testa.) Durante igitur causa finali exclusionis, durat & exclusio: quia quod vni est collatum, alteri est sublatum. l. quod in rerum. §. si quis. ff. de leg. j. Et ad id facit quod diximus supra nu. 50. præterea.

74 Absurdum.

¶ 28. Quid si vnicus est tantum filius, nõne primogenituræ vis (is enim est primogenitus licet vnicus, vt diximus supra in 1. q.) transit ad nepotem? Et certè transit, aliàs remaneret regnum sine hærede: aut certè eo nepote excluso succederet alius ex sanguine remotior. quod nemo dixerit. Igitur nepos est primogenitus: neq; enim aliàs succederet, cum consuetudo exigat primogenitum. Si igitur est primogenitus, consequens est vt excludat secundogenitum, si quis sit.

75 Edictum successorium loci habet ex renuntiatione.

¶ 29. Edictum successorium ita locum habet ex renuntiatione, sicuti & ex morte. l. si is qui. ff. de test. Ponamus ergo quod primogenitus renuntiat regno, vel efficitur Franciscanus postquam genuit filium, nunquid excludemus ipsum nepotem, & dabimus regnum patruo? Nequaquam: apertum est enim edictum nepoti. l. si quis filium. C. de inoffi. testa. Et diximus supra tum alibi, tum in 26. q. nu. 7. sed & illud, & dicemus infra in responsi. 33. rationis pro patruo.

76 ¶ 30. Auus paternus propter filium aut filiam debet dotare neptem ex filio aut filia, quemadmodum & ipsam filiam, si vueret. l. dedit dotem. ff. de coll. bo. Bar. in l. j. col. 2. vers. quid in auo, & ibi omnes. ff. sol. mat. Bar. Bal. & Sal. post antiquiores in l. vlt. C. de dot. promif. & omnes propè vbique. Quod non ob aliud statutum videri potest, quam quod filia ipsa repræsentat personam patris, aut matris, quam & auus tenebatur dotare. Tu tamè super eo an auus teneatur dotare neptem vide omn. Ant. consil. 56. si filius sola habet, & Iaf. in d. l. j. col. 7. versic. iuxta prædi. ff. sol. mat.

Auus debet dotare neptem ut filiam.

77 ¶ 31. Vbi rei quæ deficit, supersunt aliquæ reliquæ, nondum locus est ei quod iuris ordine erat successurum, vt videre licet in materia tutelarum. Nam primum locum obtinet testamentaria, si aliqua sit: & ea deficiente, legitima: qua etiam deficiente, datiuæ. Quod si testamentarius tutor tãquam suspectus remouetur, vel etiam se excusat, non propterea succedit legitima, sed ad datiuam confugitur, vt est tex. in l. si quis sub conditione. ff. de test. tute. nempe propter reliquias prioris tutela testamentariæ, quæ subsequentè excludit, vt dicit ibi Bar. col. j. Et sic datiuæ tutela adimiculo testamentariae excludit legitimam: quod per se non faceret, vt ex hoc nuncupatim colligit gl. in l. j. in fi. vlt. gl. C. eo. tit. Et facit l. 3. §. sed si omnes. & §. vlt. cum l. seq. ff. de legi. tut. Cum igitur ex filio primogenito supersunt reliquæ, id est, nepos ipsius, non debet esse locus secundogenito, qui aliàs deficiente primogenito erat successurus. Præsertim quod valet arg. à tutela ad successionem: cum eodem iure vtraque deferatur. l. j. in prin. ff. de legi. hæ. & l. quod tutela. ff. de reg. iur. & §. j. Instit. de legi. patro. tute.

Dñ supersunt reliquæ eius quod præcedit, non est locus ei quod ordine sequitur.

78 ¶ 32. Querela inofficiosi testamenti non nascitur ante aditam hæreditatem. l. Papinianus. §. si conditioni. ff. de inoff. test. Tamen si filius moriatur ante aditam hæreditatem ab hærede instituto, transmittit in filium querelam, licet nondum natam, nec præparatam, vt est text. expressus in l. si quis filium. C. eo. tit. Cuius rationem reddit gl. ibi, in verbo, causam, quoniam pater spem habuit. Igitur si etiam fateremur primogenitum viuentis patre nihil iuris ex primogenitura habere, tamen ratione spei, & eius quidem certæ, & quæ tolli non potest, vt alibi diximus, transmittit hoc ius in filium.

Filius moriens ante aditam hæreditatem transmittit in filium querelam inofficiosi testamenti licet nondum natam nec præparatam. Pater & filius inter se sunt in primo gradu. Ex duobus requisitis non satis estimum interuenire.

79 ¶ 33. Pater & filius sunt in primo gradu inter se. l. Iuriscõsultus. ff. de grad. & §. j. Instit. eo. ti. Ex quo illud subsequitur, q. & ambo sunt in iure primogenituræ. Alioquin enim nõ essent ambo in primo gradu.

¶ 34. Quoties plura requiruntur, vt alius aliis præferatur, non vnum satis est interuenire. l. qui balneum. ff. qui pot. in pig. hab. & not. in l. quoties. C. de rei vend. & diximus supra in 34. q. prin. nu. 4. huius sententiæ, & seq. Sed ad hoc vt secundogenitus succedat, plura requiruntur: scilicet quod tempore mortis ipse sit ætate prior, ac etiam ratione efficator. Sed ita est, quod non est efficator ratione, ergo non excludit nepotem. Et si quis huiusmodi rationem retorquet contra nepotem, quoniam non sit ætate maior, responderi potest ex eo, quod dicemus infra in 4. ratione pro patruo, & in resp. illius, & iterum in 13. ratione pro patruo, & respon.

Ius competens lege nondum delatum transmittitur.

81 ¶ 35. Videmus aliàs ius competens ex beneficio legis transmitti ad hæredem, antequam deferatur. Exempli causa. Is qui datur in adoptionem, habet quartam in bonis arrogatoris, ex constitutione diui Pij, quæ & ipse moriens, etiam patre arrogatore superstite, ad hæredem transmittit. l. j. §. si impuberi. ff. de col. bo. Et dicemus etiam infra in responsione 8. rationis pro patruo. Et hæc quidem ratio proxime accedit ad 32.

Text. qui uidentur expressi pro hac parte.

82 ¶ 36. Huc pertinet tex. quem nonnulli dicunt hanc quæstionem dedere, in l. si operarum. ff. de ope. lib. vbi si operarum iudicio actum fuerit cum liberto, & patronus decesserit: filio eius, & si hæres non existat, sique non fuerit contestata, omnimodo competit. Imò verò est apertior tex. in l. à duobus, eod. tit. vbi si à duobus manumissus vtrique operas promiserit, altero ex his mortuo, filio eius (quamuis superstite altero) datur petitio operarum.

Successorium edictum de gradu in gradum præferitur edicto de capite in caput.

83 ¶ 37. Successorium edictum de gradu in gradum, præferitur successorio edicto de capite in caput. tex. habes & exemplum in l. j. in prin. ff. si tab. testa. vbi de iure veteri secundus gradus etiam vltimus agnatorum, præferitur primo gradui cognatorum, quia facilius transit successio in habentibus symbolum. Nam & è contrario vbi est maior differentia, ibi quoque est maior difficultas. l. cum in adoptiuis. C. de adop. Cum igitur sint duo capita, videlicet primogeniti inclusi, & secundogeniti exclusi, nunquam transit caput primogeniti in alterũ secundogeniti, donec superest aliquis ex primo capite.

Seminalis vis tandiu durat quandiu semen vel fructus eius reperitur.

84 ¶ 38. Quæ per seminalem rationem procedunt, tandiu durant in sua essentia, quandiu semen vel fructus eius reperitur in sua etiam essentia, sicut dicit lex de subrogatione, quæ fit in locum capitum demortuorum. l. vetus. ff. de vsufruc. Sed ista successio transit per seminalem rationem. Ergo transit in nepotem.

Successor eodẽ iure uitur.

85 ¶ 39. Qui succedit in locum alterius, utitur eo iure, quo ille uti poterat, per text. in l. qui quadringen. ta, vers. nam hære. ff. ad Trebel. & l. Caius. ff. de manum. At filium succedere in locum patris non est dubium, cum text. id expressim dicat, in §. cum filius, Instit. de hære. quæ ab inte. defe. & alibi supra sæpius diximus. Igitur & eodem iure primogenituræ uti debet, vt pater ipsius.

Lex pot, quod contrahentes.

86 ¶ 40. Quod possunt contrahentes, potest & lex vel statutum. l. non impossibile. ff. de pact. & l. vlt. C. de fideiuf. cum simi. & diximus supra ad aliud propositum in 26. ratione. Constat autem conuentione partium ius competens posse transmitti ad posteros. §. Conditionalis, Instit. de verb. oblig. Ergo & id potest lex vel statutum ex quo ius primogenituræ competit. Et quamuis hæc ratio adducatur à quibusdam hanc partem sequentibus, ea tamen non videtur mihi concludere, nisi si statutum expressè diceret, quod primogenitus mortuus ante patrem transmitteret id ius ad filios, quia posset facere per hanc rationem.

Pactio ius competens potest transmitti.

87 *Quæ quis ca-
pit magis ut fi-
lius quam ut hæ-
res transmittit-
ur.*

¶ 41. Ea, in quibus quis magis consideratur ut filius, quam ut hæres, transmittuntur ad filios eius qui decessit ante patrem, ut probatur ex l. in quibus, & l. si quis prioris. C. de secun. nupt. quas & nos ad aliud non admodum dissimile citauimus supra in 8. ratione. Sed in dignitatibus cuiusmodi est primogenitura, atque etiam in feudis & officiis magis attenditur filiatio, quam hereditas. I. a duobus, & l. ut iurifurandi. §. si liberi, & l. si operari. ff. de ope. liber. quas & nos ad aliud item citauimus in 36. ratione, & alibi, & l. si quis in sacris. C. de prox. sacri. scri. lib. 12. & c. j. tit. an agna. vel filius. Specul. tit. de loca. §. nunc aliqua, ver. 78. Bar. in l. si non fortem. §. libertus. ff. de cond. indeb. & in l. quod dicitur. ff. de verb. oblig. Bal. in l. qui se patris. C. vnde lib. & in l. liberti libertæque. C. de oper. liber. & in auth. si quas ruinas. C. de sacros. eccles. Et eò quidem magis, quòd omnia iura dignitatis & prærogatiuæ debent generi, & iure naturali & ciuili descendunt ad posteros. l. 3. ff. de interd. & releg. & not. Cyn. in l. diuo. C. de quæst. & Guil. Cu. in l. emancipatum. ff. de Senato. & dicemus infra in 11. ratione. Sed tu tamen vide quæ diximus supra quæst. 35.

88 *Filius primoge-
niti tractat de
damno uitando.*

¶ 42. Filius primogeniti tractat de damno uitando, ut probatur in l. in suis. ff. de lib. & posth. & not. auth. sed cum testator. C. ad leg. Falci. & in auth. hoc amplius. C. de fideicommiss. & in l. vlt. §. penult. C. de iure delib. & in l. 2. C. de iur. & fac. ignor. & voluerunt Dy. & Bart. in l. vlt. ff. de libe. agno. & in l. is potest. ff. de acq. hæ. Et facit quod scripsit Bal. in l. lex Cornelia. ff. de vulg. & pup. & in l. omnimodo. §. j. & iterum in l. si quando. §. j. de inoffic. testamen. Sed statutum patitur interpretationem secundum ius commune, ne quis indebitè damnus patiatur vel lædatur. l. si ferui. C. de noxali. & l. quanuis. ff. de in ius vocan. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. & c. cum dilectus, de cõsuet. & not. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & in d. l. vlt. §. pen. C. de iure deli. Vnde etiam si statutum diceret, ut mortuo primogenito succedat sequens, intelligeretur si primogenitus decederet sine filio, ne ipse filius indebitè damnus pateretur.

89 *An & secun-
dogenitus tra-
ctat de damno
uitando.*

¶ At huic rationi respondent nonnulli, quòd secundogenitus eadem ratione tractat de damno uitando, qui per primogenitum fratrem fuisset exclusus, si superuixisset. Vnde in pari causa uitandi damnus, magis est fauendum verbis & menti statuentium loquentium de antiquiore vel primogenito, vel maiore, arg. l. in ambigua, & l. benignius. ff. de legib. Et quoties sermo capit duas sententias, sumenda est, quæ rei gerendæ aptior est. l. quoties idem serm. ff. de reg. iur. Sed ad hoc facilius est responsio ex his quæ postea dicam in responsionibus rationum, quæ faciunt pro patre.

90 *Ius primogeni-
turae uenit iure
naturæ.*

¶ 43. Ratio naturalis facit pro filio eodèmpote nepote, maxime quia ius primogenituræ uenit iure naturæ. l. cum ratio. ff. de bo. dam. & l. scripto. ff. vnde lib. & d. l. 3. ff. de interd. & releg. Nec tam personæ, quam causæ uidetur id ius datum. ideòque in nepotem transit, sicut ipsa primogenitura & sanguis. Ea enim iura causæ data transmittuntur ad hæred. l. non solum. ff. de in test. restit. & no. Dy. in c. priuilegium, de regul. iur. lib. 6. Card. Alexan. cuius hæc ratio est in c. j. col. 9. versic. duodecimo facit tit. de feud. Mar.

91 *Succedendi po-
tètia transmitti-
tur.*

¶ 44. Licet ius ipsum primogenituræ non transmitteretur, ueluti non quæsitum ante mortem aui, de cuius successione quæritur, iuxta no. c. licet, de vot. uti in simili dicit Bar. in l. is potest. ff. de acqui. hæ. quòd filiatio non transmittitur, cui annexum est ius primogenituræ. Tamen dici potest transmitti potentiam succedendi, quæ surgit ex primogenitura, ut uidetur decidere idem Bart. in d. l. is potest. col. 2. versic. est & aliud, dum dicit, potentiam, quam habet filius, succedendi patri, esse quippiam diuersum ab ipsa filiatiõne. Quod hinc, inquit, patet, quòd filio mortuo in vita patris, nepos ex eo succedit in hanc potentiam. l. j. §. suos. ff. de suis & legi. & §. j. in auth. de hæ. ab inte. licet non succedat in filiatiõne quæ cum persona extinguitur. Et hoc sequuntur Paul. Cast. Franc. Are. & Ias. in d. l. is potest. idem Paul. consil. 304. primum dubium, ante fin. j. dubij, lib. j. Franc. Curt. Senior conf. 74. super memorata, col. 2. & Soci. consil. 252. visis instrumentis, col. 9. versic. sextò ad idem, lib. 2. Caro. Rui. consil. 86. attentata, col. 2. nu. 5. lib. 3. & consil. seq. col. 4. nu. 6. co. lib. 3.

92 *Agnatio non
tollitur renun-
tiatione.*

¶ Et hoc quoque ex eo patet, quòd filius potest renuntiare successioni patris uiuentis, c. quanuis, de pact. lib. 6. & tamen non desinit esse filius. Et hinc dicit Bal. in auth. in successione, ad medium, versic. vlt. quæritur. C. de suis & legi. quòd renuntiatione agnatio non tollitur à radice, licet tollatur à successione, per l. ius agnationis. ff. de pact. Ut non absimiliter ius cognationis ab ipsa cognatione est discretum & separatum, quod ex eo patet, quòd ipsum ius cognationis tolli potest, ut no. gl. in §. quod autem, In tit. de cap. dimi. Bal. in l. ius naturale, in prior. lect. col. vlt. ff. de iust. & iur. Ro. conf. 82. quòd ad id de quo quæritur. Ipsa autem agnatio non tollitur. l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. & l. abdicatio, cum glo. C. de par. pote. & not. in d. l. ius agnationis, de pact. & nos quoque diximus in repe. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 259. nec id quidem.

93 *Qualitas ces-
saris non tollit
potentiam.*

¶ Ex quo fit ut id concludamus, quòd licet qualitas propter quam primogenitus succedebat & secundogenitum excluderat, siue ea sit filiatio, siue ætas, extinguatur simul cum ipso primogenito, durat tamen illa potentia succedendi in nepote: utpote cum etiam uiuente auo talis qualitas acquiritur. Nam uidemus quòd in primogenito adeo inest qualitas exclusiua secundogeniti, ut si secundogenitus efficiatur clericus, ligatur tamen statuto vel consuetudine præferente primogenitum cæteris liberis, cum ante clericatum, ut nostri loquuntur, iniectum sit vinculum, ut disputando per hanc rationem tenuit Io. And. in c. sine culpa, de reg. iur. lib. 6. & alij multi quos tibi colligemus infra in 43. quæst. ex quibus Soci. d. consil. 252. col. 10. nu. ex quibus infero, lib. 2. hanc rationem adducit pro nepote contra patrum.

¶ 45. Hæreditas, legatum, fideicommissum cuiuspiam relictum, ea lege, ut post suam mortem ad alium quempiam res redeat, intelligitur si is cui primo loco relicta est, decedat sine liberis, etiam si id expressè dictum non sit. l. cum auus. ff. de cond. & dem. & l. cum acutissimi. C. de fideicom. & l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. & substi. Nam semper intelligitur ea conditio, si sine liberis decesserit: ut not. omnes quotquot in eas l. scripserunt, & latissimè diximus in rep. l. si vnquam, in prin. num. 6. hinc dicunt plerique. Idque procedit etiam (& hoc maxime ad hunc nostrum casum notandum est) si res reditura esset ad alterum filium relinquentis, & sic ad fratrem ipsius cui primo loco relicta fuerat, ita ut nepos ex hoc cui res relicta est, præferatur patruo, cui res restituenda erat post mortem patris sui. Id enim aperte declarat d. l. cum auus, quam in hoc expendit Raph. Co. ibi, & Bald. in d. l. cum acutissimi, col. j. versic. quæro si pater. & ibi quoque Saly. Paul. Cast. & Barb. in rep. col. 2. 6. versic. nihilomin. & alij prope infiniti, quos tibi congesimus in d. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 240. quòd si dicatur, sed quib. addere potes Car. Rui. consil. 131. in themate, col. 3. num. 4. lib. 3. Ph. Dec. consil. 568. domina Daria, col. vlti. versic. non ob. quòd nepris, & Lud. Goza. consil. 4. prima facie, col. 4. nu. 15. Licet ipse Bald. alibi incogitans in hoc lapsus fuerit (quod pace tanti viri dixerim) uidelicet in l. cum quidam, post prin. C. de impub. & ali. subst. dū dicit contra tex. d. l. cum auus, eam & similes non habere locum, cum substitutus est alius filius, quem tamen secuti sunt nonnulli quos tibi quoque adscripsi in d. l. si vnquam, in verbo, libertis, num. 61. & sicut.

*Ratio de prom-
pta ex l. cum
auus. & ff.*

*L. cum auus. ha-
bet locum etiã
si alter filius
sit substitutus.*

De eadem re.

¶ Ex eo autem quod dictum est, illud conficitur, quòd cum lex ita interpretetur dispositionem hominis relinquentis quippiam alteri filio post alterum filium, ut intelligatur si is cui primo loco relicta est, decedat sine filio, scilicet præferens sobolem illius prioris filij alteri filio, cui deficienti alter in ea re ex patris communis dispositione succedebat, tanquam scilicet decessisse non videatur, ut locum alteri faciat, qui filium relinquit, ut etiam diximus supra num. 31. ex quibus illud. Ita quoque legis aut statuti vel consuetudinis dispositio, quæ primogenitum primo loco præfert, deinde secundogenitum, illo sublato, ut diximus supra q. 3. etiam debet intelligi, si is primogenitus sine filio decesserit, utpote cum lex ipsa hanc eandem interpretationem hominum dispositionibus dederit, per ea quæ traduntur in l. nõ impossibile. ff. de pact. & in l. vlt. C. de fideiuf. supra ad aliud alleg. Nam & aliàs testamentum (de eo enim loquitur d. l. cum auus, & similes) & lex eodem iure censentur. l. seruus hæc lege. ff. de manumif. & l. si ita fuerit seruus duobus, in fi. & ibi Bar. ff. de manu. test. & l. cum quidam, ibi, quemadmodum enim. C. de verb. sign.

*Testamentum
& lex eodem
iure censentur.*

*Spes succeden-
di certæ & legi-
tima.*

¶ Denique supra sæpius diximus, sed obiter, spem primogenituræ in filio primogenito patre uiuente firmam esse ac certam & immutabilem, ut quam non possit pater vel alius primogenito filio inuito sine causa tollere, ut diximus supra quæst. 21. Sed quibus addere potes id quod generaliter dicit Bar. in l. is potest, col. 2. versic. est & aliud. ff. de acquir. pos. succedendi spem in filiis esse legitimam & considerabilem, per l. nec ei. §. præterea. ff. de adopti. Nempe, ut subdit, propter commune votum naturæ, simul & parentum. l. scripto, in fin. vnde libe. Quod & hinc, ut ille quoque dicit, patet, quòd mortuo filio primi gradus, nepotes in locum patris succedunt. l. j. §. suos. ff. de suis & legi. & l. Gallus, per totum, & maxime in §. nunc de lege. ff. de libe. & posth. & §. j. in auth. de hæ. ab inte. Quæ ratio ad hunc locum priuatim pertinet.

De eadem re.

¶ Sed & illi adde text. illum vulgarem in l. in suis. ff. de lib. & posth. ubi scribitur in suis hæredibus continuatione dominij perdurare, ut nulla videatur hereditas fuisse: quasi olim huius domini essent, qui etiam uiuo patre quodammodo domini existimantur. Et statim post, Itaque post mortem patris non hereditatem percipere uidentur, sed magis liberam bonorum administrationem consequuntur. Ex quo tex. Doct. ibi & alibi sæpe multa annotant quæ huc admodum spectant, ut latè diximus in d. l. si vnquam, in prin. nu. 19. & sanè, de reuo. dona. quæ illic videre poteris, ne hic repetam. Ut non immeritò dixerit Bal. in l. vlt. ad fi. C. de impub. & ali. substi. quod pater habet, & filium censeri habere, cum aliis multis simi. à me quòque collectis in d. l. si vnquam, etiam in prin. nu. 15. sed quis hunc.

¶ Ex quo etiam plerique dicunt hereditatem patris deberi filio, quod apertissimè dicit tex. in d. l. scripto, in fi. cuius hæc uerba sunt, Liberis parentum debetur hereditas. Ut minus mirum uideri debeat quod dicit glo. si quis autem non implens, in verbo, auferri, ibi, item hoc erat, in auth. de hæ. & falc. hereditatem aut certe legitimam filius esse debitam uiuente patre, quam dicit sing. Imo. in l. cum filius, in prin. ff. de verb. obl. sed est alia quæ id quoque non obscure uoluit, in l. si quis legatum. §. vlti. in verbo, non posse. ff. ad leg. Cor. de falc. Et minus, quod dicit alia glo. esse quasi debitam, in l. & quia. C. de cura. furio. & in l. si emancipata, quæ est 3. & ibi Bar. Bal. & Paul. Cast. C. de iur. & fac. ignor. & glo. in l. si duo, & ibi Imo. & recentiores. ff. de acqui. hæ. Cy. Bal. Paul. Cast. & alij plerique in l. iuris ignorantia. C. qui admit. & Bart. in l. vlt. ff. de lib. agno. Et facit quod scribit Bald. in l. 2. col. 2. versic. sed pone pater. C. si in fraud. patro. & Ro. in l. 2. §. quòd si in patris. ff. sol. matr. & in l. Imperator. ff. ad SC. Trebel.

*Hereditatem
patris esse de-
bitam filio aut
quasi debitam.*

¶ Et cum hæc semper aliàs procedunt, tum uerò maxime in feudis, in quibus Francorum moribus maxima ex parte ius primogenituræ locum habet, non etiam in cæteris rebus: ex quo id ius & feudum ueluti fraternizant, ut etiam diximus supra in 23. quæst. num. 10. 3. ratio. In feudis igitur filius ipse primogenitus, & cæteri pro sua quisque portione etiam patre uiuo censentur esse ueluti iam domini, ut per d. l. in suis, uoluit glo. in c. j. §. vlt. tit. de feud. cogni. quæ dicit filium post mortem patris non acquirere feudum succedendo ipsi patri, sed iam in uita patris acquisitum capere cum libera

*In feudis filij
censentur esse
uassalli etiã pa-
tre uiuente.*

adminiftratione. quam expendunt Iac. Bel. Bald. qui dicit menti tenendum hunc pulchrum & fap- dum morem loquendi, sunt enim hæc verba illius. & præterea Marti. Laud. Iac. Alua. & Card. Alex. ibi, & ipse Bal. in l. cum antiquioribus, col. 5. ver. 10. sic licet. C. de iure deli. vbi per eam dicit, quod in in feudis filius viuo patre intelligitur esse inueftitus, ac etiam pofidere, & sic, inquit, continuatur in eum poffeffio feudi, sine alia inueftitura, adeo quod viuo patre non deest ius filio, fed adminiftratio. Et idem Bal. in c. j. col. j. tit. de cont. inter mafcu. & foemi. de benefi. vbi dicit, quod in feudis filius ma- gis venit ad poffeffionem continuatiue, quam ad noua poffeffionis adeptionem. & in c. j. tit. an mur. vel alt. imper. quod filius viuo patre dicitur feudatarius, cum fit eadem persona: nec post mortem pa- tris dicitur acquirere siue fuccedere, fed retinere. Marti. Laud. in tract. primogenituræ, col. 10. ver. 4. quia licet, Bapt. Cacia. qui illam gl. dicit no. in repe. c. j. in 6. parte prin. in vlt. differentia, d. tit. de feud. cogn. Barb. qui eam dicit valde fing. in repe. rub. qui admit. col. 14. ver. 2. mihi videtur, & confi. 10. fapienter, col. 3. lib. 2. & confi. 73. magnanimus, col. 3. lib. 4. Firmia. in tract. de epifcopo, in j. parte, lib. 3. quæ. 56. Card. Ale. in c. j. col. 10. ver. 17. tit. de feud. Marchi. Iaf. in d. l. in suis, col. 2. ff. de libe. & posthu. & in l. quoties, col. 8. ver. nota etiam perpetuo. C. de rei vendi. vbi dicit fing. illud dictum Bal. in d. l. cum antiquioribus, nondumque fuisse ab aliquo ponderatum. & idem Iaf. in l. si forori, ad fin. C. de iure delib. & confi. 87. consultus, col. 2. ver. & circa istud, lib. j. vbi dicit fing. & confi. 182. vertitur quæstio, col. 7. ver. feptimo notabiliter, lib. 2. & confi. 10. videretur, col. 3. circa medium, lib. 3. vbi item id dicit fingui. Caro. Rui. qui & id fing. dicit confi. 19. in hac controuersia, col. j. lib. j. Catef. Co- ta in memor. incip. feudum etiam viuo patre, & Anto. rub. in l. non solum. §. morte, col. 8. nu. 56. ff. de no. op. nuntia. De qua re tamen plenius dicemus in tractatu, *Le mort fait le vis*, quem propediem ædemus, in septima limitatione. Atque hic finem faciam huic parti, modò intelligas alias multas rationes pro nepote depromi ex responfionibus rationum, quas mox afferam pro patruo.

RATIONES QVAE PRO PATRVO FACIUNT.

100
Filij non de-
bent esse dete-
rioris conditio-
nis, quam ne-
potes.

¶ PRO PATRVO igitur multæ magnæq; rationes militant. Præter eas quas iam adduximus in priori parte, respondendo quibusdam rationibus nepotis. Prima hæc est, Non debent filij esse dete- rioris conditionis, quam nepotes. l. si viua matre. C. de bon. mater. vbi & hoc not. Richar. Cy. Bal. Saly. Raph. Pau. Caf. & Corne. qui & ipsi no. illum tex. pro patruo, in nostra quæstione. Nam si ne- pos admitteretur ad regnum excluso patruo, esset filius deterioris conditionis nepote.

101
Responfo ad
eam rationem.

¶ Sed huic rationi responderi potest, quod in hoc casu non tam dicitur filius esse deterior nepote, quam altero filio scilicet primogenito, patre ipsius nepotis, in cuius locū subrogatur. propterea que eandem sapit & retinet naturam & priuilegium, vt satis dictum est supra, in decima & vndecima ratione pro nepote. Item illud procedit de iure communi, ex quo non magis filius nepote est dete- rior, quam filius, altero filio: cum de iure communi omnes filij æqualiter succedant, vt plenè dixi- mus supra in tertia quæstione. At cum ex statuto vel consuetudine primogenitus est melioris con- ditionis, quam secundogenitus. Certe etiam filius ipsius debet esse melioris conditionis, ex iis quæ dicta sunt supra, in tertia ratione pro nepote.

102
Præfertur qui
gradu prior
est.

Non est eadem
æquitas succe-
dendi equali-
ter & exclusi-
dendi.

103
Responfo qua
ostenditur ea-
dem esse æqui-
tas & iuris va-
ria.

¶ 2. De rigore iuris præfertur is, qui gradu prior est. l. pater filium. ff. de inof. testa. & §. j. Instit. de legi. ag. succes. cum si. verum ex æquitate statutum est in filiis fratrum, vt videlicet æqualiter succedant cum cæteris fratribus eorum patruis, per tex. in l. j. §. si filius, ibi, naturali æquitate. ff. de suis & legit. cum simil. quæ supra pro nepote adduximus. Et idem cum illa æquitas sit solum scripta, cum agitur vt æqualiter nepos succedat cum patruo, non etiam vt ei præferatur. Secus est dicendum, cum agi- tur de præferendo altero alteri: neque enim tunc habet locum eadem æquitas, propterea standum est rigori, qui præfert proximior.

¶ Sed & huic responderi potest, quod imò est eadem æquitas. Nam qua ratione in hæreditate diui- sibili inter plures, nepos in portione sui patris patruum excludit, qui est in potiori gradu, cum tamẽ de rigore videretur patruum esse præferendum, vt in successione liberti videmus. l. si libertus præte- ritus. §. j. ff. de bon. liber. cum si. quæ infra adferemus. æquum est enim nepotem, qui est eadem perso- na cum patre, succedere in locum ipsius: & ita censeretur esse eiusdem gradus, cuius & pater, vt dicit Bart. in l. liberorum, col. 5. ver. his præmissis, de verb. signifi. Eadem ratione in hæreditate indiuisi- bili, & quæ ad vnum duntaxat debet peruenire, ex rei ipsius natura, debet nepos excludere patruum, nec ob id iudicatur esse æquitas, aut iniquitas ex alterutra parte, sed iuris quædam ratio.

104
Ad idem.

¶ Sicuti videmus in eo qui stipulatus est, vel aliàs sibi comparauit feruitutem itineris per fundum alterius, cum esset in initio solus, nec propterea multum grauaretur fundus feruiens. Si tamen dece- dat pluribus relictis hæredibus, quilibet illorum ea feruitute vtitur in solidum, sicque grauius feruit fundus. Tamen hoc debet æquo animo pati dominus, quia hoc contigit propter naturam rei, ar. l. j. §. pen. ff. de aqua plu. arc. Et etiam quia qua æquitate aut ratione nepos succedit in locum patris in parte hæreditatis, quam pater obtinuerat: eadem debet succedere & in toto, quod pater habitus- ratur fuisset, si vixisset, per l. quæ de tota. ff. de rei vendic. cum si. Cæterum supra num. 21. verum in his, & 3. sequen. ostendimus repræsentationem habere vim non solum succedendi æqualiter, sed & alios excludendi.

105
Alia ratio.

¶ 3. Aut vult nepos venire ex consuetudine loquente de primogenito, & non potest: quia non est primogenitus, vt pote quem genituræ præcedit patruus. Aut ratione iuris communis, & non potest, vt præferatur, sed solum vt æqualiter veniat, vt dictum est: sed regnum est indiuisibile, nec reperitur æquitas

æquitas scripta, quæ illum præferat, vt iam diximus. Igitur præferri non debet, & hæc ratio conue- nit cum præcedenti.

106 ¶ Sed ad hoc facilis est responfo. Nam quantum ad primum caput de consuetudine loquente de primogenito, certè consuetudo etiam in nepote primogeniti verificatur, vt more nostrorū loquar. Nam dici potest primogenitus sicuti pater ipsius, vt supra ostendimus in multis rationibus pro ne- pote. Et esto quod non possit dici primogenitus: satis tamen illi est esse filium primogeniti, vt ex- cludat secundogenitum, vt pater excludat per 2. & 3. rationem pro eodem nepote adductam. Quantum autem ad secundum caput de iure communi, satis respondimus in præcedenti ratione.

Responfo.

107 ¶ 4. Nomen primogeniti est nomen ætatis. At qualitas ætatis non est transmissibilis ad hæredes, vt not. in c. j. de reg. iur. lib. 6. Nam vbi consideratur ætas, inspicimus successorē, non eum cui successit, in his quæ post mortem illius sumunt initium, vel effectum. l. ea quæ. C. de tempo. in inte. rest. Et idem si minor succedit maiori, vt iure minoris, & è contrario. l. Aemilius. ff. de minor. vbi minor qui maiori successit, debet iudicari & censeretur ex sua ætate, & non ætate eius cui successit, quantum ad consequenda beneficia, quæ ex persona sumunt originem, nec reperiebantur in persona ipsius præ- decessoris consummata, sed consummanda.

Nomen primo-
geniti est no-
men ætatis. æ-
tas successoris
inspicienda, nõ
eius cui succe-
ssit.

108 ¶ Est enim ætas res omnium personalissima, vt quæ nunquam transit in filium. Nec enim potest esse ætas patris, ætas filij. l. si pater. §. vlt. de adopt. & §. minorem. Instit. eo. tit. Nec ea quidẽ cedi po- test, nec transmitti. l. peto. §. prædium. ff. de leg. 2. & §. vlti. Instit. de vsuf. Et si ætas est personalis, ita quoq; priuilegium ratione ipsius competens, quod ideo personam non egreditur, per l. i. ff. de consti. prin. & l. in omnibus. ff. de reg. iur. & c. priuilegium, eo. tit. lib. 6. & vtrobiq; concord.

Ætas personā
lissima.
Priuilegiū æta-
tis personale.

109 ¶ Hincq; videmus quod licet deferatur legitima tutela, sicut hæreditas. l. j. ff. de legit. tutor. & §. ex his. cum seq. in Auth. de her. ab inte. Et ex consequenti in ea nepos assumat locū patris. Id tamen ve- rum est, si is sit maior 25. annis, vt erat pater illius. Nam si minor sit, non poterit assumere locum pa- tris maioris, vt probatur in d. §. ex his, iuncto §. & in l. vlt. C. de legi. tutel. iuncta l. de tutela, quæ est antene. ff. de tutel. Ex quo & illud sequitur, filium primogeniti non posse assumere locum illius, nisi & ipse sit primogenitus, vt erat pater illius.

In tutela legiti-
tima nepos as-
sumit locū pa-
tris cum demū
si maior est, nõ
alias.

110 ¶ Cui rationi ita responderi potest, quod sicut corpus patris partim in filium transfunditur & pro- pagatur, vt diximus supra in 4. ratione pro nepote: ita effectus ætatis & primogenituræ inceptus in patre, etiam propagatur & transfunditur in filium, vt quemadmodum pater excludisset secundoge- nitum: ita & filius, qui est eadem persona, & eius locum ingreditur, vt supra pluribus ostensum est, iure propagationis, & repræsentationis etiam excludit. Et id quidem etiam si qualitas exclusiua non esset verè in eo. Satis enim est vt sit repræsentatiue, vt plenè ostensum est in 3. & iterum in 6. ratio- ne pro nepote. Nam subrogatus qualis est filius in locum patris, eadem obinet priuilegia, quæ & is in cuius locum subrogatur, vt dictum est in 10. ratione pro nepote. Idemq; priuilegium, honor, & be- neficium patris etiam personale transiit in liberos, licet non in extraneos hæredes, vt & ostensum est in 11. ratione. Et patet hic in huiusmodi priuilegio primogenituræ, quia sic diceretur id non transire in nepotem tanquam personale, quod nemo non falsum dixerit.

Responfo.

111 ¶ Præterea licet ea res non transmittatur, nihil tamen ob id impeditur nepos, quin patruo præfera- tur, non quidem iure transmissionis, cum extinguitur cum persona defuncti, si hoc concedimus sed ex alio iure penitus diuerso, quod viuente ipso filio primogenito erat etiam in nepote, obumbra- tum tamen & suspensum: sicut & ius ipsius filij suspenditur viuente auo, per id quod in simili habe- tur in l. si seruus communis Marui. §. vlt. ff. de stipu. seruo. vbi si seruus fructuarius locat operas suas, & stipulatur aliquo annuum loco mercedis, vsufructuarius agit ex ea stipulatione, quandiu durat vsufructus. At eo finito agit proprietarius, non quod stipulatio semel præstita fructuario transmit- tatur in proprietarium. Nam ea finitur, & incipit alia, quæ fuit iam ab initio in proprietario produ- cta: sed ea suspendebatur, nec locum habebat viuente vsufructuario.

Ad idem.
Et etiam sine
transmissione
ius auoluitur
ad sequentem.

112 ¶ Similiter in l. quandiu institutus, in fin. ff. de acqu. her. vbi si sint plures vulgariter substituti, vnus post alium: mortuo primo ante aditam hæreditatem, ius ad eundem siue spes illi competens extingui- tur, & venit substitutus ex iure suo, non ex iure primi ad se transmissio. Idemq; postremus substitutus seductis prioribus venit perinde ac si solus ab initio fuisset substitutus, & ingreditur locum priorum. l. cohæredi, in prin. ff. de vulg. & pup.

Ad idem.

113 ¶ Et hoc quoq; videmus in successione intestati, cum sunt plures gradus. Cuilibet enim gradui de- fertur successio à lege & seducto primo gradu, per expressam vel tacitam repudiationem, ius illius non transmittitur ad gradum sequentem, quia ius repudiatum non transmittitur, per l. si quis filium. C. de inof. testa. Sed ius illud prioris extinguitur, & sequens venit iure suo, & ex sua persona, vt pa- tet ex no. per Bar. in l. qui superstitis. ff. de acqu. her. & Bal. in l. vlt. C. de pac. dum quarunt, an cum fi- lia renuntiauit hæreditati paternæ, nocet nepoti. Et sanè si vult venire tanquam hæres filia, nocet: sed si ex sua persona pro successorum edictum, non nocet, quia illud est ius nouum, cui renuntiatum non fuit. Et hoc maxime procedit, si filia quæ renuntiauit, mortua est in vita patris, secundum ipsum Bal. quia tunc ea semota venit nepos ex sua persona, de quo latissime alibi dicemus.

Ad idem.

Renuntio
matris an no-
ceat nepoti.

Ad idem.
Nepos admit-
titur ad que-
ram repudian-
tiam nõ iure tra-
nsmittitur, sed ex
sua persona.

114 ¶ Patet & hoc in querela inofficiosi testamenti per filium repudiata vel expressè, vel tacitè per la- psium temporis. Nam nepos ex eo non admittitur ad huiusmodi querelam ita repudiatam, ex perso- na patris, & sic ex iure transmissionis, per dicta l. si quis filium. C. de inof. testa. Potest tamen venire

ex sua persona, cum ipse censetur exheredatus, licet fuerit prateritus, quia non tenebat primum locum in suitate, secundum Bar. in l. pater filium. ff. eo. ti. & in l. in suis. ff. de lib. & posth. venitque per successorium edictum. l. si is qui. ff. de inof. testa. nec hoc casu merita vel demerita filij considerantur, sed ipsius tantum nepotis. l. 3. §. si emancipatus filius. ff. de bon. pos. contra tab. Ex quo patet id competere nepoti ex nouo diuersoq; quam quod patri competebar, remedio.

115 Legitimo non extenditur ad nepotes ex naturali filio ante mortuo.

¶ 5. Legitimitas quae fit per subsequens matrimonium, qua nulla naturalior, nulla favorabilior est, ut late ostendimus supra in 34. quaestione, non extenditur ad nepotes natos ex naturali filio iam praemortuo, ita ut tales nepotes succedant auo tanquam nati ex legitimo patre, ut no. voluerunt Guil. Cu. Alber. & Bal. in l. benignius. ff. de legi. & Fran. Cre. no. 3. 2. habebam, & late Iason qui adfert concord. in repe. l. si is qui pro emptore, col. 29. vers. ista conclusio, Bar. ff. de vsucap. & diximus etiam supra in 34. quaest. nu. 6. 2. sed vnus est, & seq. vbi eius rei rationem reddidimus. Ergo non absimiliter ius istud primogeniturae & succedendi competens tanquam primogenito, non debet extendi ad nepotes filij praemortui.

116 Responso.

¶ Sed ad hoc dici potest, quod hoc ideo fit, quoniam ut dicunt Guil. Bald. & Alber. vbi supra, ista fictio requirit personam filij, ut per eam extendatur ad nepotem. Ergo a mortuo medij directiui in finem impedit effectum extremi, arg. l. huic scripturae. ff. ad leg. Aquil. Hic autem nihil tale requiritur, quando nepos ex filio praemortuo succedit, ut plane probauimus. Quamquam etiam non omnino indubitata est illa decisio, cum de ea multum dubitaret Soc. in l. Gallus, §. si eius, col. 2. vers. 2. aduerte. ff. de lib. & posth.

117 Quod in spe est transmitti non potest.

¶ 6. Quod in spe tantum est, id vtrique transmitti non potest. l. sed si plures, in princip. & leg. qui plures, & l. qui habebat. ff. de vulg. & pup. substit. & l. Sempronius. ff. de vsu & vsufr. lega. & l. si cum haeres. ff. quando dies lega. ced. & l. haeres meus, in secundo responso. ff. de cond. & demonstr. & ad hoc quoque allegatur c. non ex quo, de consec. dist. 4.

118 Responso.

¶ Sed & huic responderi potest, quod supra in 4. ratione diximus, ut videlicet quamuis ius primogeniturae non transmittatur in nepotem, nihilominus tamen secius nepos ipse iure proprio id ius obtinet. Quin negari potest esse verum simpliciter, spem non esse transmissibilem. Sed tum demum id pro cedit, cum spes non satis firma est nec certa, cuiusmodi non est haec de qua agimus, quae primogenito tolli non potest, ut diximus supra in 21. q. atq; etiam in vlt. ratione pro patruo. Ideoq; haud dubie transmittitur, ut liquidum apparet ex iis quae dicta sunt, in 24. ratione pro nepote.

119 Nepos succedit auo non ex persona patris, sed propria. ut de tamē nu. 119

¶ 7. Licet nepos in successione aui succedat in locum patris ante mortui, ex eo tamē non sequitur quod succedat ex persona patris tanquam ex iure transmissio: sed illud tantum, quod succedit in gradum paternum, ex propria tamen persona, atq; iure proprio, tanquam nepos, non tanquam representans filium, cum illi ipsi filio nunquam fuerit delata haereditas, ut no. declarat Bar. in l. i. §. si sit nepos. ff. de collat. dotis, & in l. i. §. si sit filius. ff. de coniu. cum emaci. libe. & in l. i. auus, quae est 2. per illum tex. & ibi Bal. in 4. opp. Saly. Alex. Corne. Franc. Aret. & Iaf. C. de lib. prateri. vbi Bart. id dicit apparere ex eo, quod institutio patris sibi prodest, vel nocet, si inspicitur institutio vel exhereditatio. Igitur quod in locum succedit, intelligitur in gradum, ut scilicet obtineat primum gradum, ut pater tenebat. Bal. autem dicit quod succedit in locum patris priuatiue, non transmissiue. Nam si ita succederet, non esset necesse instituere nepotē si filius esset institutus, quia transmissio fit in successorem cum isdem qualitatibus Sed hoc falsum est, per d. l. si auus, & l. posthuminum. ff. de inust. testa.

120 Ad idem.

¶ Et eadem propē voluerunt ipse Bal. in l. viti. col. pen. vers. hic incidenter quaeritur. C. de pactis, vbi ex hoc fieri dicit quod pactum de non succedendo factum per filiam mortuam ante patrem non nocet nepoti: utpote qui veniat ex propria persona, & Pet. Anc. conf. 315. dominus Bar. plenē tangit, & Alex. con. 20. viso processu, col. 3. vers. octauo probatur, & col. pen. vers. non ob. octauum arg. lib. 1. & iterum con. 4. ponderatis verbis, col. pen. lib. 4. & con. 117. viso tit. col. 3. libr. 6. quod iterum repetitur con. 57. lib. 7. Fran. Aret. in l. 2. col. 2. C. de in ius vocan. & in l. qui superstitis, col. 6. vers. tu autem dic. ff. de acq. haer. & Cor. conf. 116. difficultas, col. 4. vers. praterea licet succedat, lib. 2. Iaf. in l. si arrogator, col. 8. vers. pro pleniori. ff. de adop.

121 Ad idem.

¶ Et hoc quoque ita probare potes, quia tex. in l. Gallus, §. nunc de lege. ff. de lib. & posth. & in §. sui, Insti. de haer. quali. & dif. dicunt, quod tum nepos ingreditur locum patris in suitate cum per mortem naturalem vel ciuilem filius definit esse suus. Si igitur in filio extinguitur suitas, quomodo potest nepos succedere iure transmissio: Porro si successio non potest transferri in nepotem iure transmissio: consequens est, ut nec ius item primogeniturae, quod ad successionem. Quoniam haec est vna qualitas, & vnus modus succedendi, quae non potest esse sine subiecto. l. Iulianus, §. i. ff. ad exhib. & l. adeo. §. cum quis. ff. de acq. rer. dom.

Qualitas non potest esse sine subiecto.

122 Contra superiorem opin.

¶ Verum quod huic respondeatur in promptu est, ex responsione 4. rationis. Nec enim refert an iure transmissio: an aliās nepos succedat in locum patris, ut excludat patruum, sicut illic probatum est. Quamquā & aliter responderi potest, videlicet illā doctrinā Bar. & sequaciū nō omnibus placere, & inter ceteros gl. in d. §. si sit filius, quae dicit ibi cōferri filio emancipato ex persona patris, nō filij, quā sequuntur Io. And. in rub. de feu. & Bal. in l. si emancipati, loquētes in casu d. §. si sit filius. Sed & quod alias succedat nepos ex persona patris, & tāquā illū representās, tenet Bar. sibi cōtrarius, in d. l. Gallus, §. & quid si tantum, col. pen. ff. de libe. & posth. & Io. Fab. & Io. Plat. in §. cum filius, Insti. de haer. quae ab inte. defe. & Pau. Cast. conf. 421. quod ista mater, col. 2. vers. & primo probatur, lib. 1.

¶ Nec

¶ Nec quicquam facit quod de iure suitatis dictū est. Nam illud ideo est, quia huiusmodi ius respicit successionem, & continuationem iuris de patre in filium, per l. in suis. ff. de lib. & posth. & no. in l. apud hostes. C. de suis & legi. & in l. si fratris. C. de iure delib. & nullum effectū potuit habere in filio, qui mortuus est viuo patre, eodēmq; auo. Ideo non transmittit ius illud in nepotē. Sed nepos ex persona sua, ut priores illi dicunt, subintrat locum patris, ut no. in d. l. Gallus. Quod non ira obtinet in iure primogeniturae, quia statim quā filius natus est, veluti ius illud prioritatis occupat. In eoque iam fundata est primogenitura iure quidem naturae, quod ad actus iuris, licet quod ad bona paterna effectus primogeniturae sit suspensus, donec viuit pater. Ideoq; ex persona ipsius trāsit in filium eius per quandam continuationem, & propagationem, ut saepius iam dictum est.

Respondet ad ius suitatis.

¶ 8. Aut dicimus transmitti ius primogeniturae in nepotem in actu, aut in potentia. Primum dici non potest, quia primogenitus viuo patre non habet ius actuale, propterea nec illud transmittere potest, per l. si quis filium. C. de inof. test. Nā secūda causa debet agere suū effectum ex vi primae causae. l. tutor. ff. de fideiuss. & l. qui id quod. ff. de dona. A primordio enim tituli posterior formatur effectus. l. i. C. de impo. lucr. descrip. lib. 10. Et omnis deriuatio praesupponit vim deriuatis in alterū, sine qua nulla potest fieri deriuatio. l. 2. §. i. ff. de stip. seruo. Secundum quoque, quod de potentia est, fieri etiam non potest, quia talis potentia est effecta caduca morte filij: ideo nec trāsmitti potest, per l. i. §. pro secundo, & §. in nouissimo, & §. fin autem. C. de cad. tol. & no. in l. i. C. de his qui ant. apert. tab.

Ius nondum actuale non trāsmittitur. Secunda causa agit ex vi primae. Caducum non trāsmittitur.

¶ Sed huic rationi praeter ea, quae dicta sunt in praecedentibus, ex quibus apertum colligitur responsum. Illud quoque dici potest, quod ius competens beneficio legis transmittitur etiam antequam fuerit delatum, ut patet in arrogato, qui legis beneficio habet quarram in bonis arrogati, quam & in haeridem transmittit nondum delatam, per l. si arrogator. ff. de adopt. & l. i. §. si impuberi. ff. de collat. bon. & diximus supra in 32. ratione pro nepote, & iterum in 33. item dici potest, quod potentia succedendi etiam transmittitur in nepotem a filio mortuo ante patrem per tex. in §. i. in auth. de haer. ab inte. & expresse voluerunt Bar. & Pau. Cast. in l. i. potest. ff. de acq. haer. Et facit etiam quod diximus in 24. ratione pro nepote.

Beneficium legis etiam non delatum trāsmittitur. Potentia succedendi trāsmittitur.

¶ 9. Per medium inhabile & imperfectum non potest fieri perfectus trāsitus in aliquod extremum. l. qui sella. §. in rusticis ff. de seruit. rusti. praes. Sed primogenitus est medium inhabile & imperfectum, cum mortuus sit viuo patre. Igitur in nepotem ipsius filium trāsitus fieri non potest. Cui rationi ultra iam dicta in superioribus, quae hanc quoque rationem refellunt, potes respondere ex iis quae dicta sunt supra, in 23. q. nu. 14. intellige igitur, & seq. vbi inhabilitas filij primogeniti non impedit, quin nepos ex eo in iure primogeniturae succedat.

Per mediū inhabile non fit trāsitus. Responso.

¶ 10. Quando quis venit per alium, non potest venire, si medio tempore ille alius sit extinctus vel inhabilis effectus. l. proinde. ff. ad leg. Aquil. & l. vlt. C. com. praed. & l. Diuo Marco. C. de quaest. & no. Cy. ut à nonnullis citatur, in Auth. post fratres. C. de legi. haer. Ex quo fit ut quod obstat patri, obstat & filio. l. in omnibus. §. non debeo. ff. de reg. iur. cum aliis concor. adductis supra ante fin. 12. q. vbi & tu responsionem ad eam rem videre poteris praeter ea quae diximus in praecedentibus rationibus.

Per alium iam extinctum quis venire nō potest.

¶ 11. Non potest nepos sese fundare in patre qui sublatus & praecisus est à rerum natura, antequam esset ipse pater fundatus in iure succedendi. Nam destructo fundamento destruantur cetera omnia. l. nam origo. ff. quod vi aut clam, & l. lex veltigali de pign. & cap. cum Paulus. 1. quaest. 1. cum aliis infinitis similibus.

Fundamento destructo destruantur cetera. Responso.

¶ At hoc nihil obest nepoti, tum quia possumus dicere, quod non se fundat in patre, ut qui ex persona sua venit, non patris, ut diximus supra in responsione 4. rationis, nu. 111. patet & hoc, & iterum in 7. ratione pro patruo, Tum quia pater ipse etiam viuente auo potest dici ius primogeniturae saltem habitu occupasse, ut diximus in responsione 7. rationis, Tum quia ad minus, ut vulgò loquimur, in spe iurifmodi ius habuit, & ea quidem summa & non variabili, utpote quae tolli non potest. Propterea & illi potest nepos ex eo inniti, per ea quae dicta sunt in 24. ratione pro nepote, & latius in vlt. ratione pro eodem, & in responsione 6. rationis pro patruo.

¶ 12. Primogeniturae qualitas nō potest esse extincto proprio subiecto, arg. l. qui libertinus. §. posthumus. ff. de oper. liber. & l. tutela. §. si duo. ff. de legit. tut. & nota. in l. defuncto. C. si in fraudem patris. Nam ista qualitas inhæret ipsi subiecto, id est, personae primogeniti, qua extincta extinguitur ipsa qualitas: quia non entis, ut nostri loquuntur, nullae sunt qualitates. l. eius qui in prouincia. ff. si cert. p. t.

Qualitas non potest esse extincto subiecto.

¶ Sed & huius quoque aperta est responsio, quod non dicitur extinctum primogeniti subiectū, cum ex eo superest nepos, qui eadem est persona cum patre primogenito. Ideoq; & ipse primogenitus in eo viuere dicitur, ut late patet ex iis, quae diximus supra in 4. ratione pro nepote.

Responso.

¶ 13. Aetas huic beneficio primogeniturae causam praestat, non filiatio, quod hinc patet, quia non fatisset filium esse, ut obtineat hoc ius, nisi & ipse sit primogenitus. Quod ergo tempus ei concedit, alteri concedi non potest. l. si filius. §. cum filius. ff. de bonis lib.

Beneficium temporis alteri nō potest cōcedi.

¶ Sed ex superioribus satis apparet responsio, praesertim ex iis quae dicta sunt in responsione 4. rationis pro patruo, & etiam in 2. & 3. ratione pro nepote, ex quibus colligitur aetatem patris representari in filio: ita ut idem privilegium obtineat ratione huiusmodi representationis, ac si veram ipsam aetatem haberet. Et vide etiam hic quae diximus supra in 44. ratione pro nepote.

Responso.

¶ 14. Et haec quidem ratio erit veluti praecedentis responsionis destructrix, Vt ea sunt intelligenda natura

Verba naturae licet intelligenda.

naturaliter & non secundum fictionem. l. filio quem pater. ff. de iniust. testa. ibi, ne imagine veritas obumbretur, cum concord. adductis supra in fi. i. q. Sed quod aetas patris representetur in filio, procedit ex iuris fictione, & non vere & naturaliter, ut dicit Bald. in Auth. cessante, col. vlt. C. de suis & leg. hære. & in l. tutela. §. si duo, in fi. ff. de leg. tut. & in c. i. in fi. tit. Imper. Loth. Euge. Pap. Alex. conli. 204. consideratis verbis col. 2. ver. confirmatur prædicta. lib. 2. Hiero. Gratus conf. 25. cum magnifica, col. i. ver. maturius lib. i. At patruus reuera & naturaliter est primogenitus, & filius. Igitur videtur esse anteposendus, tanquam de eo sentiat consuetudo loquens de primogenito, præsertim cum statutum vel consuetudo loquens de primogenito, non habeat locum in casu fi. to. l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. gest. & in specie voluerunt Iac. Bu. & Bal. in l. quoties. C. de rei ven. Et idem de statuto loquente de proximiorie respondit Gratus d. conf. 25.

Representatio fit ex fictione.

135 Responsio.

¶ Sed dici potest, quod non tam ex fictione nepos est primogenitus, quam ex rei veritate, sicuti & pater ipsius erat, per tex. apertum in l. vlt. C. de impub. & aliis substit. Ibi enim dicitur, quod natura pater & filius eadem esse persona intelliguntur. Ponderandum est enim verbum, natura, quod ostendit id esse ex veritate iuris naturalis, ut diximus supra in 4. ratione pro nepote, tum in prin. eius rationis, tum nu. 2. 4. proinde. Atque etiam in 9. ratione etiam pro nepote. Ideoque etiam in statutis filius intrat in locum & gradum patris, ut post alios voluit Franc. Aret. in l. Gallus. §. instituens, ad fi. ff. de lib. & posth. Quibus adde & quæ dicam in responsione sequent. rationis.

136 Dispositio in dubio intelligitur de casu vero, non ficto.

¶ 15. Quæ admodum præcedenti rationi concinit, vbi casus verus & casus fictus operantur eundem effectum, debet in dubio dispositio intelligi de casu vero, non ficto. l. ex ea. §. in insulâ, & ibi no. ff. de verb. oblig. & l. cum pater. §. hæreditatem filius. ff. de leg. 2. & l. Statius. §. Cornelio. ff. de iure fisci, & not. Bal. Imol. & recentiores in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. Imo. in l. i. §. i. ff. ad leg. Falcid. Propterea & constitutio loquens de primogenito debet intelligi de primogenito verè, & non fictè, ut expressè voluerunt Iacob. Bu. & Bald. in d. l. quoties. C. de rei vendi. Nam consuetudo (inquunt, præferens primogenitum, respicit in dubio naturalem & realem veritatem, & non fictionem, per l. vlt. C. de his qui veni. æta. impe.

137 Consuetudo contra ius commune non trahitur ad casum fictum. Maxime cum tendit ad præiudiciū alterius.

¶ Et generale est ut consuetudo præsertim contra ius commune, qualis hæc est, ut dictum est in 4. q. debeat intelligi in casu vero, nec trahi debeat ad fictum, ut per Io. And. & Arch. in c. vlt. de consuet. lib. 6. & Bart. in l. omnes populi, in 6. q. princ. ff. de iusti. & iure, & in l. hæres quandoq. ff. de acq. hære. Bal. in l. si quis non dicam rapere, col. 2. ver. iuxta hoc incidenter. C. de epi. & cleri. & in l. siue possidetis. col. 2. ver. secundò quæro. C. de proba. & no. in d. l. i. §. i. ff. ad leg. Falc. cum similibus. Idque maxime quando fictio tendit ad præiudiciū alterius, ut declarat Io. And. loquens in huiusmodi consuetudine præferente primogenitum, in c. sine culpa, de regu. iur. in Mercur. in ea videlicet q. vter præferatur primogenitus legitimatus, an secundogenitus legitimus.

138 Dux fictiones concurrunt.

¶ Sed & id quoque præsertim procedit, quando concurreret duplex fictio, ut necessariò fieret, si nepos succederet in iure primogenituræ, excluso patruo maiore ætate. Prima quia nepos fingeretur primogenitus ex persona patris. Altera quod qui est in vltiori gradu, fingeretur esse in proximiori cum tamen duplex fictio circa vnum & idem non possit concurrere, ut no. Bar. in l. si is qui pro emptore. ff. de vfucap. & ante eum gl. & alij in l. j. C. de dotis promiss. cum infi. fi.

139 Responsio.

¶ Sed & hoc dici potest primùm quod diximus in præcedenti ratione. Deinde & illud quoque quod hic non agimus, an sit nepos primogenitus verè & naturaliter, an verò fictè. Sufficit enim quod habeat privilegium annexum gradui patris primogeniti, in quo fictè succedit. Sicut videmus quod ille qui fictè representat personam defuncti, hac sola fictione omnia defuncti iura & privilegia obtinet. In non solum. ff. de in te. resti. & l. hæred. §. an ea. ff. fami. hercis. & l. 3. C. de nego. gest.

140 Ad idem. Non dispositio facta in casu vero trahitur ad fictum.

¶ Præterea, & illud, quod nepos æquiparatur patri, ac si ipse pater succederet, si viueret, per tex. in d. §. reliquum. in Auth. de hæ. ab inte. veni. At dispositio noua facta in casu vero, extenditur ad casum fictum vero æquiparatum, per d. l. Gallus. §. & quid si tantum, & ibi Bald. ff. de lib. & posth. & d. l. i. §. i. ff. ad l. Falcid. & c. ad audientiam, & c. cum dilectus, & vtrouque Imol. & Panor. de cler. non resid. Et id est quod diximus supra in 1. ratione pro nepote, nu. 20. sed & quod, & iterum in 14. ratione, num. 47. mouentur, quod consuetudo & statutum admittunt interpretationem passiuam.

141 Dux fictiones concurrere unam in consequentiam alterius.

¶ Quod autem dictum est non posse duas fictiones in vnum concurrere, non procedit quando vna venit accessorie & in consequentiam alterius, per l. sub cõditione, & ibi Barb. ff. de sol. & l. cum duæ. ff. de capt. & postli. reuer. & §. si ab hostibus. Infit. quib. mo. ius patri. pot. sol. gl. in l. seruus communis Mæuij, in princ. in verbo, stipulatio, ad fin. ff. de stip. seruo. Bar. in l. si is qui pro emptore, col. pe. ver. circa id verò, & ibi Iac. col. vlt. vbi adducit alios concord. ff. de vfucap. Hic autem ita fit ex eo quod nepos fingitur esse in gradu filij, & sic subrogatur loco illius: sequitur accessorie, quod debet fingi primogenitus, ut vtatur illius privilegio. Vel etiam dici potest, quod hic est vna tantum fictio producens diuersos effectus. Nam fingitur nepos esse in gradu filij, & ex hoc sequitur quod quauis fictè succedit. Sicut aliàs hæres qui representat personam defuncti, consequitur privilegia illius, ut nuper diximus.

142 Privilegiū datum qualitati

¶ 16. Ratio, quæ & præcedentibus congruit, ex text. nota. in l. cum hic status. §. si sponsus. ff. de dona. inter vir. & vxor. vbi cum donatio sit sponso, licet conferatur in tempus matrimonij, tamen non comprehenditur sub verbis legis ad consequendum privilegium confirmationis ex morte donatoris, quem

quem tex. dicit not. Fran. Are. in l. diuortio, col. vlt. ff. de ver. oblig. Ex eòque dicit fing. not. quod vbiunque ad privilegium quodpiam consequendum requiritur certa qualitas, si ea inest fictè tantum & non vere, non comprehenditur sub verbis legis. Nam sponsus qui ita donat, ut donatio effectum habeat post matrimonium, vere quidem non est maritus, sed fictè censetur donare tanquam maritus, ex quo confert in tempus quo erit ipse maritus. Et ad hoc quoque illum tex. ponderat Soc. Aret. discipulus in l. i. col. i. 4. in fi. ff. sol. mat.

requirit qualitatem ueram, non fictam.

¶ 143. Sed quod respondeatur huic rationi ultra ea quæ diximus supra, videlicet nepotem non fictè, sed verè esse primogenitum, in promptu est ex eo ipso tex. qui dicit, quod licet ea donatio non comprehendatur sub verbis legis, qua cautum est donationem inter virum & vxorem non valere, sed morte tamen confirmari: ad sententiam tamen legis pertinet. Ideoque & lex in ea donatione locum obtinet, ut ibi scribitur. Igitur licet hic noster casus non comprehenderetur in verbis consuetudinis præferentis primogenitum, quod tamen non concedimus, comprehenderetur tamen in sententia, quod quidem fatius est. Nam verba sensui, menti, & sententiæ subseruiunt, c. intelligentia, & c. propterea, & c. ex his, extrà, de ver. sign. cum sim. Ideoque iudicandum de hoc casu, ac si in verbis comprehenderetur, ut etiam dicitur in d. §. si sponsus.

Responsio.

¶ 144. Filius est causa proxima, nepos remota. At de causa proxima intellectum fuisse videtur, non de remota. l. qui liberis. §. hæc verba & l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pup. substit. & l. socium qui in eod. ff. pro soc. & l. huic scripturæ. ff. ad leg. A qui. & voluit Bal. qui & hoc multis rationibus confirmat in l. ex placito, col. i. & 2. C. de rer. permut. cum multis concord. quas dedi in tractatu, cessante causa, cessat effectus, in 20. limit.

Filius causa proxima nepos remota.

¶ 145. Tamen huic respondere potes, quod id procedit, nisi prima causa in secundam influat, ut in hoc casu ex iis quæ diximus supra in 21. ratione pro nepote. Atque etiam cum causa remota longè distat à prima, secus si non sit admodum remota, sed proximè coniuncta. Tunc enim ea æquè attenditur, ut proxima & immediata, per l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fun. instr. & l. vxori quis, & ibi Bart. ff. de auro & arg. leg. cum si. quæ & tu videre poteris in d. tract. cessante causa, loco supra alleg. hic autem adeo nepos proximè coniunctus est patri, ut idem esse videatur, ut iam supra diximus. Ideo æquè attenditur ac pater ipse.

Nisi prima influat in secundam.

¶ 146. Si feudum fuerit concessum alicui & ipsius liberis masculis, & eis deficientibus, fœminis. Si vassallus decedit relictis superstitibus vna filia, & nepote ex altera filia, nepos filiam eadèmq; amitam excludit, quia in eo est qualitas sexus inclusiua: & in filia è contrario exclusiua, licet sit ex patre masculino, per tex. in c. i. tit. qui sibi vel hæred. suis, & ibi latè Doc. & Calde. tit. de feud. conf. 13. concessum est feudum. Quod & similiter videtur dicendum in hoc casu, ut videlicet considerata ætate nepotis potius quàm filij ex quo natus est nepos, ipse excludatur, contra includatur secundogenitus.

Nepos ex filia excludit amitam si mares excludant fœminas.

¶ 147. Huic tamen respondebis, quod ideo ibi ratione fœminini sexus illi successores repelluntur, quia sunt inhabiles, ut dicit ille text. In casu autè nostro nepos non est simpliciter inhabilis: imò verò ipse per representationem censetur primogenitus, ut supra diximus. Vel etiam dici potest, quod ille text. loquens de sexu & in materia feudali, non est trahendus ad alios casus in quibus nepos de iure communi succedit in locum patris, ut etiam patruos excludat, quibus casibus filius ipsius pater excluderet, per §. reliquum. de hære. ab intest. Vel illud denique, quod ideo illud procedit in d. ca. i. quoniam expressè dictum fuerat in concessione feudi, quod ita demum admitterentur filia, si masculi omnes deficerent: & propterea, cum aliquis masculus superesset, repelluntur fœminæ etiam ex masculis. hic autem nihil omnino tale est.

Responsio.

¶ 148. Si nepos præfertur patruo, is ex patre plus consequitur, quàm pater ipse primogenitus habebat tempore mortis suæ, contra regulam illam vulgarissimam, nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habeat, ut ad verbum scribitur in l. nemo, & ibi concord. in gl. & Philip. Deci. ff. de reg. iur. & ca. Daibertum, i. q. 7. Quæ etiam sententia est Platonis in Symposio. Quod quis non habet, dare non potest.

Nemo plus iuris in alterum trãfert quàm ipse habeat.

¶ 149. Sed hæc ratio in hoc casu non militat, quia videmus quod etiam de iure communi nepos vnà succedit cum patruis in portione, quam filius pater ipsius habiturus fuisset, licet eam non haberet, cum mortuus est, per d. auth. cessante, & auth. post fratres. C. de legi. hære. & alia iura supra allegata, in §. 2. ratione pro nepote, idque etiam vsque ad exclusionem patruorum, per d. §. reliquum. Et aliàs videmus quod plerumque plus habet hæres, quàm defunctus, per l. i. C. de dome. & protec. lib. 12. & l. si quis in sacris. C. de proxi. sacro. serini. eo. lib. 12.

Hæres plerumque plus habet quàm defunctus.

¶ 150. In hanc partem facit tex. in l. si quis filio ex hæredato. in princ. ff. de iniust. testa. vbi nepos non rumpit testamentum aui, quo casu filius, idèmq; pater ipsius nepotis in eo testamento ex hæredatus rumpere, si viueret. Ex quo facile omnibus liquet, quod nepos non representat patrem. Nam si representaret, æquè testamentum rumpere, ut pater ipse ex hæredatus.

Nepos non rumpit testamentum aui etiam si pater ipse rumpisset.

¶ 151. Sed hoc non obstat, quia ibi auus, qui filium ex hæredauit, & nepotem præterit, mortuus est superstitite filio ex hæredato, & nepote præterito: quem quidem nepotem præcedebat filius pater ipsius tempore mortis aui. Ideo non poterat rumpere testamentum etiam post mortem filij, cum casus superueniens nihil officiat testamento iam cõfirmato morte testatoris. Quod si filius diem obiisset viuo patre, & nepos reperiretur ex hæredatus tẽpore mortis aui, æquè rumpere testamentum, ac filius ex hæredatus rumpisset, si viueret, per l. posthumorum. ff. de iniust. testa. & diximus supra in 13. ratione pro

Responsio.

Nisi reperitur ex hæredatus.

pro nepote. Et ita ea iura conciliat Bald. in l. si auus, col. 1. in 2. op. C. de libe. prateri.
 ¶ 21. Videmus etiam in iure patronatus, quod filius non representat patrem, sed à patruo excluditur, tam in tutela, quam in successione liberti. l. tutela. §. si duo, vers. prouinde, & ibi glo. ff. de legi. tuto. & l. à duobus. ff. de oper. liber. & l. si libertus praterito. §. 1. & l. communi, iuncta gl. in verbo, decesserit, in prin. ff. de bon. lib. Et facit etiam ad huius rei confirmationem. l. idem erit. §. vlt. iuncta l. vtrum portio, vers. quod si sine liberis. ff. de asig. liber. vbi si libertus assignatus est duobus fratribus, altero mortuo etiam cum liberis, prafertur frater in iure patronatus filius fratris mortui: quod procedit etiam si id factum esset contra voluntatem fratris defuncti, per l. si ex duobus, co. tit. Et hæc quidem veluti iure accrescendi, vti dicit glo. in d. l. vtrum, & Bart. in l. re coniuncti, col. 12. versic. secundò in assignatione libertorum. ff. de l. 3. de quo etiam loquitur Bald. allegans d. l. vtrum, in aut. si quas ruinas, paulò ante si C. de sacr. ecclef. quasi scilicet per mortem alterius ex fratribus totum alteri fratri accrescat, nulla libertorum fratris mortui ratione habita. Ergo non ab simili ratione idem dicere debemus in iure primogenituræ.

152
 Filius patrem non representat in iure patronatus.

153
 Responso. Rationes differentie inter ius patronatus & alius successiones.

154
 De eadem re.

155
 De eadem re.

Ius accrescendi non habet locum, nisi cum plures simul admittuntur eodem tempore. 156
 De eadem re.

Ius accrescendi non habet locum in iure speciali.

157
 Ius firmius quod venit iure communi quàm quod iure speciali.

158
 Responso. Consuetudo ius facit. Et statutum. Et priuilegium. Exclusus habet ut si non esset.

159

¶ Sed quod huic respondeatur omnibus palàm est. Aliud enim est in successione libertorum, aliud in successione sanguinis. In illis enim nepos non succedit loco filii per ed. iura: in his secus, vt patet ex multis iuribus allegatis supra in prima ratione pro nepote, & aliis etiam multis. Quam differentiam expressim adseripit gl. in d. §. si duo, & in l. 2. C. si in fraud. pat. Ratio autem differentie est, quia ius patronatus non defertur iure hæreditario. l. vt iur. iurandi. §. vlt. ff. de ope. libe. quam rationem adducit Ioan. Fab. in §. cum filius, Instit. de hære. quæ ab inte. defe. Siue etiã propter ampliorum libertatem, ne scilicet libertus plures patronos habeat. Quam etiam rationem adducit idem Faber, in §. vlt. Instit. de succes. liber. & approbat Ias. in l. si auia, col. 2. C. de suc. edic.

¶ Siue etiam quia ius patronatus est merè personale, vnde non ita de facili transmittitur, vt nepotes cum patris in locum defuncti veniant, quam rationem adfert Christo. Castell. in l. si duo patroni, in prin. ff. de iur. iur. & Iason qui & alias quoque rationes adducit, consi. 215. ex Valentia, col. pen. vers. non obstat text. lib. 2. Sed & præterea quantum ad tutelam pertinet, dici potest, quod ea quoque iure hæreditario ad alium transire non potest, vt est tex. in l. iute. ff. de tut. sicuti nec alia officia & dignitates. l. non distinguemus de officio. ff. de arbit. & c. quod sicut, & ibi gl. de elec. & c. vno delegatorum, de offi. deleg.

¶ Quamquam etiam aliter eas obiectiones diluit Alex. in d. disput. Sigismundus. col. 4. 4. ver. non ob. text. in l. Nempe quod in dictis legibus ideo illud fuit statutum, quia hæreditas spectare debebat ad compatronos, vt ipse loquitur, non ad libertos, vnde ad illos etiã trahitur ab eis tutela. l. quo tutela. ff. de reg. iur. & §. 1. Instit. de legi. patro. tutel. & id per ius accrescendi, quod est potentius successorio edicto. l. meminimus, quæ est vlt. vers. cum autem tertio in illis verbis, nullusque alius sit in secundo gradu, & ibi Bald. qui id not. C. de legi. hære. Sed in casu nostro nullum potest esse ius accrescendi, quod tum demum tantum habet locum cum aliqui sunt coniuncti, & admittuntur vel admitti sperantur ad partes eodem tempore, & per concursum, vt probatur in l. si Titio fructus. §. 1. ff. de usufruc. & l. hæc scriptura. ff. de cond. & demonst. & l. 1. & ibi doc. C. quan. non per. par.

¶ Hic autem ambo fratres scilicet primogenitus & secundogenitus non simul admittuntur ad ius primogenituræ, sed vnus post alium in solidum. Ideo tractandum est de successorio edicto, non de iure accrescendi, c. 1. §. cum verò Corradus, & ibi Bal. tit. qui feud. dar. poss. & c. 1. tit. de grad. succes. in feud. & not. ipse Bald. in cap. 1. col. 1. tit. an agna vel fili. Sed in successorio edicto prima causa est libertorum & descendendum, l. 1. §. sciendum. ff. de suis & legi. & no. in l. qui se patris. C. vnde libe. & in §. placebat. Instit. de legi. agna. suc. Vel rectius, inquit, tractandum est de ordine succedendi ex legibus duodecim tabularum vel legis feudalis, quibus cauetur filium semper præferri. l. lege. C. de legi. hæred. & §. 1. Instit. de hære. quæ ab inte. defe. & cap. 1. de succes. feud. cum si. Præterea ius accrescendi non habet locum cum quis admittitur ad partem suam de iure speciali. l. mulieri, & ibi not. ff. de conditio. & demonstrat. Bart. in dicta l. re coniuncti. col. 11. vers. tertio est considerandum, cum si. Certum est autem id ius primogenituræ esse iuris specialis.

¶ 22. Patruus iure communi ad successione aui patris ipsius vocatur, vt & probatur præter leges nostras ex illa Pauli sententia, Filius, ergo hæres. Nepos verò iure quodam singulari, ob id videlicet quod patrem representat, per d. §. cum filius, Instit. de hære. quali. & dif. Firmius autem est ius quod venit iure communi, quàm quod iure singulari. l. eius militis §. militia. ff. de testa. mili.

¶ Verùm dici potest, quod imò etiam nepos iure communi veniat, per d. §. cum filius, & alia supra allegata in r. ratione pro nepote. Præterea cum consuetudo, statutum, & priuilegium ius faciant, Primum quidem, per c. vlt. de consuetudi. Secundum per l. omnes populi. ff. de iust. & iure. & c. omnes, de constituti. Tertium per c. 1. di. 3. Et ex his, videlicet consuetudine, statuto, vel priuilegio excludatur secundogenitus per primogenitum, nullo respectu potest dici concurrere cum eo, vt supra alibi diximus. Ergo perinde est ipse secundogenitus, ac si non esset, vt in simili dicit Bart. in l. 1. §. sciendum. ff. de suis & legi. & in l. vlt. ff. ad SC. Tert. Bal. & Ang. in l. Gallus §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. & in l. posthumus §. si quis ex iis. ff. de inof. testa. & in l. vlt. C. de libe. prateri. Ideoque non poterit secundogenitus tanquam semel exclusus concurrere cum nepote ex primogenito, Et sic frustra consideratur, quod vnus veniat iure communi, alter speciali.

¶ 23. Licet aliàs nepos representaret filium, Non tamen id procederet cum sit mentio de proximior.

miore. l. si libertus praterito. §. si libertus. ff. de bo. liber. Nam nec tunc comprehenditur sequens, licet is sit qui soleat representare proximiorum per tex. in l. iubemus, in prin. iuncto §. vlt. C. ad SC. Trebel. vbi Bal. per illum tex. dicit, quod licet vbi sit mentio de filiis, comprehenduntur nepotes, qui succedunt in locum illorum per l. liberorum. ff. de verb. signif. Tamen vbi sit mentio de filiis & de gradu, non comprehenduntur nepotes. Sed nomen primogeniti gradum denotat, vt proximior. Ideò sub eo non comprehenditur nepos.

Appellatio proximioris sequentem non admittit.

¶ Sed tu dic primùm fatendo priorem illius rationis partem, negando inferiorem. Aliud enim est, cum dispositio loquitur de proximioribus, vt tunc nepotes non comprehenduntur, aliud cum de primogenitis. Nam primogenitus non dicitur respectu illius cui succeditur, sed aliorum fratrum postea genitorum. Igitur cum quis decedit relicto nepote ex primogenito iam mortuo, & secundogenito filio. Certè licet ipse secundogenitus sit proximior fratri, non tamen est primogenitus, sed is qui decessit. Quàm primùm enim is natus est, sibi & posteris ius primogenituræ vendicauit. Nam primogenitura est qualitas instantanea & momentanea, quam continuò quis acquirit, vt natus est, & ita etiam confestim excludit postea natos quandiu superest, vel aliquis ex eo, cui & hoc ius veluti ex propagatione atq; ex traduce ipsius competit. Ideò non mirum, si quocunque postea tempore tractatur de iure primogenituræ, filius ipsius primogeniti sit tanquam primogenitus præferendus. At verba proximior, proximior, agnatus, & alia similia habent tractum successiuum, per l. si cognatis. ff. de reb. dub. & propterea ex tempore variantur, non autem momentanea, ar. l. insulam in bienium, vers. neq; enim. ff. de verb. oblig.

Nepotes non ueniunt appellati ratione filiorum si de gradu sit mentio. An sit differentia inter appellationem proximioris & primogeniti.

¶ Et ita distinguit inter primogenitum & proximiorum Pau. Cast. d. con. 164. in præfenti causa, col. 7. ver. ad secundum responderetur, lib. 2. Licet vtrunq; nihil differre quantum ad casum nostrum pertinet, consuluerit Soci. con. 252. visis instrumentis, propè per totum id conf. sed expressius col. euidem 12. ver. secundò ego respondeo, lib. 2. & id quidem opinione mea rectius. Nam licet aliàs etiam de iure communi proximiores ceteros repellant, tamen nepos succedit cum patris in locum patris, vt supra dictum est. quin excludit patros, quo casu pater exclusisset, per d. §. reliquum. Et ideò dicit tex. in auth. post fratres. C. de leg. hære. quod post fratres & filius fratrum qui proximior est admittitur. Quibus satis datur intelligi, quod in fratribus & filiis fratrum huiusmodi proximitas gradus non attenditur. At in d. l. iubemus supra alleg. ideo non comprehenditur, quod ita nominatim ea l. declarat & disponit, vt etiam intelligit Bar. in d. l. liberorum, col. 2. ver. primo casu ff. de verb. sign.

De eadem re.

¶ 24. Bonifacius Papa, quod iam diximus, in prin. huius q. pro Rege Roberto patruo contra nepotem pronuntiauit, de quo pleriq; omnes allegant cle. pastoralis, de re iudi. Sententia autem Papæ & principis facit ius & tenet vim legis inter omnes. l. vlt. & ibi Doc. C. de legi. & l. 1. ff. de constit. princ. & c. in causis, & ibi omnes Doc. de re iudi. & And. Iser. in c. 1. §. præterea ante mediū, tit. de cap. Cor. Ang. in l. 1. col. 2. vers. in gl. quæ incipit, imò, & ibi Alex. col. pe. vers. in gl. in verbo derogat. ff. de feri. & Doc. vbiq;. Nec ad rem facit, si quis dicat quod non obstat sententia aut constitutio papæ in terris imperij quibus legem imponere non potest in temporalibus, per not. in ca. per venerabilem, qui filii sunt legitimi. Nam id haud dubiè verum est, cum de iure ciuili casus minime dubius est. Quod si non certus est, vt profectò hic noster casus est, in quo omnes & cum aliis & secum quoq; nonnumquam pugnant, certè standum est dispositioni Papæ, etiam in terris imperij, per no. in c. 1. de bo. ope. nunci. Et id quidem maxime debet procedere in ipsius Bonifacii sententia, vt pote quo nemo sedit in cathedra piscatoris ingenio excellentior, vt scribit Archi. in proce. lib. 6. Quin de eo huiusmodi perhibet testimonium Bal. de hac nostra questione loquens, in d. l. cum antiquioribus. C. de iure de lib. quod in aurea, quam appellat, ipsius compilatione libri Sexti nullus error reperitur.

Sententia papæ & principis facit ius & habet vim legis. An autem ubi que.

Bonifacius 8. cuiusmodi fuerit.

¶ Atqui est & aliquid, quod huic responderi potest, præter ea quæ ex aliis diximus supra in prin. huius q. nu. 2. §. quid quod rex. Et quæ item possemus dicere de probitate & moribus ipsius Bonifacii, ex ipso met. Bal. in c. 1. tit. de nat. feu. vt interim ceteros taceam. Ex quibus multo credibilis est Bonifacium, quod Bal. ipse dicit, fuisse in hac re partialem, quem vocant. Nam & illud quoque dici potest, non apparere ex d. cle. pastoralis, Bonifacium ita pronuntiasse, nisi id ipsum ex ea ob id expromas, quod Robertum Regem Siciliae illic vocitet. Sed hoc certe sententiam, iudiciū, probationem non inducit, per cle. vlt. de sent. exc.

De eodem Bonifacio.

¶ Et si aliàs constaret id ab eo fuisse nuncupatim factum, potuit moueri ex quibusdam conuentionibus in concessione ipsius regni appositis Multum enim refert, quò ad hoc dubium, de quo nunc differimus, quibus verbis utatur statutum, aut priuilegium hoc ius deferens primogenito, cum talia esse possint quæ si non expresse, tacite tamen præferant patrum nepoti, vt licet colligere ex no. in eam rem expressim per Bal. post Nicol. Mar. in l. liberti liberti. C. de ope. liber. & in d. l. cum antiquioribus, in fin. istius quæsti. C. de iure delib. & conf. 389. consuetudo est, col. vlt. vers. teneor disputationis, lib. 2. & in l. ex hoc iure, col. 2. vers. sextò quaritur. ff. de iust. & iur. Pan. con. 85. duo vt morem, lib. 1. Alex. conf. 123. discussis hæitationibus. lib. 1. & conf. 4. ponderatis verbis, lib. 4. vbi dicit referre an constitutio loquatur de maiore, an primogenito, de quo tamen alibi diximus. & latè Barb. conf. 10. sapienter scribitur, post princ. lib. 2. & etiam apparat ex his quæ tradit Ro. conf. 30. in causa Hispanensis, & quæ diximus in præcedenti ratione.

Concessiois regni uerba inspicienda.

An referat concessio loquatur de primogenito, an de maiore.

¶ Præterea Papæ siue Imperatoris aut alterius principis sententia contra ius commune non facit ius generale, secundum Bal. inter con. Ange. con. 106. sanctissima & illustissima regina. Quicquam

Papæ & Imperatoris sententia.

ita contra ius commune non facit ius generale.

vt pronuntiatio principis habeat vim legis,debet fieri cum causæ expressione,Imo.in c.1.in principi extra vt eccl.bene. Et hæc duo dicta nuncupatim sequitur Cardi. Alex.in c.1.§.& quia vidimus,col. pen.verf.præterea ad hoc,tit.qui feud.dar.pof.quamuis non reperi illud posterius dictum Imol.in meo codice.Verum vt causæ cognitio in id requiratur , nuncupatim voluit Panor.in d.ca.in causis,col.2.ver.& circa hanc,de re iudi.arg.à contrario sensu illius tex.& d.l.vlt. C.de leg.Et Alexan.in l.apud Iulianum.§.vtrum.col.2.verf.quartò nota.ff.ad S.C.Treb.

166 An hic casus sit dubius de iure civili.

¶ Cæterum non potest videri hic casus esse dubius de Iure Ciuili, cum præter plurimos tex. qui in locum & gradum patris nepotem substituunt, vt patet in prima ratione pro nepote, tex.habeamus apertum, qui ita illum loco patris substituit, vt excludat patruos, si pater exclusisset, in d. §. reliquum, in 2. ratione adductum, & alios in d. quoq; ratione adductos. Nec me præterea latet Bella. Mer. affatim aliis multis rationibus ostendisse in decif. 724. quæ incipit, etiam de extra. ipsius Bonifacii in hac re declarationem non posse habere vim legis, vt ibi videre licet. Vereor enim ne si omnia huc adferam, fastidium studiosis pariam.

167 Casus à Bonifacio decisus nihil perimet ad nostrum casum.

¶ Sed & aliud est quod satis ostendit quæstionem illam à Bonifacio Papa decisam nihil ad hunc locum pertinere, in quo tractamus de successione aui inter nepotem ex filio primogenito, & alterum filium secundogenitum. In illa autè quæstione non tractabatur de successione aui, imò nec patris quidem, sed alterius remotioris, in qua nunquã filius assumit locum patris, vt est tex. in auth. post fratres. C. de legi. hære. vbi Bar. ipse id optimè expendit, dicitq; ob id meritò regnū Roberto vt pote proximiori fuisse adiudicatū. de quo & nos latius dicemus in seq. quæst. nu. 4. illud autem fateor.

168 Consuetudo præferens primogenitum an sit odiosa.

¶ 25. Consuetudo præferens primogenitum est odiosa, & contra ius commune, quòd æquales omnino facit liberos nulla ætatis & sexus differentia, vt abundantissimè dictum & ostensum est supra in 4. quæst. Ergo restringenda est vt non extendatur ad nepotem, cuius nullam facit mentionem, per c. odia, de reg. iur. lib. 6.

169 Interpretatio declaratiua habet locum in dispositionibus etiam odiosis.

¶ Sed responderi potest negando simpliciter huiusmodi consuetudinem esse odiosam, cum ea magis sit favorabilis, vt diximus etiam in d. 4. quæst. Et si odiosa esset, nihil tamen obest, quin nepotem comprehendat non tam vi extensionis, quam interpretationis cuiusdam declaratiuæ, quæ procedit in quibusvis dispositionibus, quantuncunq; odiosis. l. vt gradatim. §. & si lege. ff. de muner. & hono. & l. quicquid. ff. de verb. oblig. Aut etiam, vt aliter id fore pronuntiemus, vi interpretationis passiuæ, quæ obtinet in quibuscunq; dispositionibus etiam correctoriis & poenalibus, vt diximus supra in 14. ratione pro nepote, num. huius quæstionis 47. mouentur.

170 Cessante causa cessat effectus. Prælegium cessat cessante causa illius.

¶ 26. Cessante causa cessat effectus. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. & c. cum cessante, de appel. & propterea cessante causa prælegij, cessat prælegij. l. lex facta, in prin. & ibi Bar. & Bal. ff. de vulg. & pupil. cum infinitis prope sim. quæ tibi congesi in tractatu, cui hunc titulum nuncupauimus, cessante causa cessat effectus. Quibus adde, ad huius rationis corroborationem, quòd prælegij concessum respectu certæ qualitatis rei, cessat cessante ea qualitate. l. vlt. vbi hoc no. Fran. Are. in 5. not. C. de inof. test. & l. Titius. ff. de test. mili. & l. cui eorum. §. affinitas. ff. de postul. At in nepote cessat primogenitura, quæ causa est huiusmodi iuris & prælegij, de quo contendimus. Ergo cessat prælegium, quod primogenitura tribuit.

171 Nisi supersint quedam reliquæ ipsius uel qualitatis.

¶ Sed & dici potest, primò limitando priorem partem, vt videlicet procedat, nisi remaneat quedam reliquæ causæ. Nam tunc licet cesset causa, non tamen cessat effectus, propter reliquias illius, per tex. in l. 2. & 3. ff. rerum amo. & voluerunt Dy. & Io. And. in c. decet. de reg. iur. lib. 6. cum multis similibus à me adductis supra loco nuper alleg. in 14. limitatione. Hic autè supersunt reliquæ ipsius primogenituræ, vt supra diximus in 31. ratione pro nepote. Ideo & hac ratione consuluit Soci. conf. 84. incip. accuratissime, lib. 3. transfert prælegium patris in filios in casu de quo loquimur, cum causa finalis ipsius prælegij non extinguatur omnino morte patris, sed supersunt reliquæ, videlicet liberi. Deinde etiam negando posteriorem partem. Nempe cum nepos ipse æquè dicatur primogenitus, vt pater ipsius, vt supra in multis locis ostendimus præsertim in 4. ratione pro nepote, tum in prin. eius rationis, tum nu. 34. proinde, atque etiam in 9. ratione pro ipso nepote.

172 Potentius ius quod quis habet iure proprio quàm quod alieno.

¶ 27. Potentius est ius quod quis habet iure proprio, quàm quod habet iure alieno. l. si filius. §. 1. ff. de fideic. liber. & l. pater. §. 15. ff. de leg. 3. & l. assump. §. filius. ff. ad munic. & l. sacrosanctæ. C. de sacr. eccl. & melius in l. si quid in bello, & ibi gl. & Bart. ff. de capti. & postli. reuer. & in l. more, ibi, suo iure non alieno beneficio, & ibi etiam Bal. & recentiores. ff. de iurif. om. iud. Bal. con. 485. statuto ciuitatis, col. 1. l. 1. Ang. con. 100. sanctissima, col. 2. Philip. Dec. in l. 2. col. 2. ff. de reg. iur. cum aliis si. Sed patruus maior est ætate, & ideo primogenitus iure quidem proprio: nepos autem iure alieno, scilicet patris iam mortui. Ergo præferendus est patruus.

173 An secundogenitus habeat ius proprio in re. Et an nepos iure alieno.

¶ Cui respondemus, vtrumque falsum esse, quòd & patruus sit primogenitus iure proprio, & nepos iure alieno. Primùm enim patruus non potest dici primogenitus, quandiu superest primogenitus, aut aliquis ex eo qui eius locum tenet, vt supra multis ostendimus in responsione 22. rationis, & alibi sæpe. Secundum quoque falsum est, vt pote cum nepos sese possit dicere primogenitum, vt pater, non quidem ex persona patris, sed ex propria ipsius, vt etiam constat ex iis quæ diximus in responsione 4. rationis, & alibi quoq; sæpe. Et si teneamus eam partem cui magis placet, vt nepos succedat ex transmissione & persona patris. Tamè hic nihil oberit, quia nõ refert siue ex sua, siue aliena sit primogenitura, cum nemo sit alius qui se primogenitum nec iure proprio, nec alieno possit dicere.

¶ 28. Quod

¶ 28. Quod in alterius locum statuitur, non idem est cum eo. l. 1. & ibi latè Lucas Pen. C. de Castrè. si. lib. 12. Et ideo qui iuris fictione in locum eius quem natura prius genuit, constituitur, non habet eundem effectum. l. si ita quis. §. 1. ff. de leg. 2. & l. fideicommissum. ff. de cond. & demonst. & lex ea. §. in insulam. ff. de verbo. oblig. & l. vlt. C. de his qui veni. æta. impe. Proinde licet nepos consequatur locum patris, non tamen habet reale atque integram formam ipsius. Ergo nec ipsius prælegium, & effectum. l. si is qui quadraginta. §. sed & si opus. ff. ad leg. Falcii.

Quod in alterius locum ponitur non est idem cum eo.

¶ Responde primùm illud non procedere in patre & filio, qui locum patris tenet. Censetur enim esse vna & eadem persona, non tam fictione quam natura, vt diximus supra in 4. ratione pro nepote, non semel. & iterum in responsione 14. rationis pro patruo, & aliis locis ibi citatis. Deinde non semper verum esse, non habere eundem effectum quod in locum alterius substituitur, conuincitur ex eo quod no. in l. portiones. ff. de his qui. vt indig. vbi à pari procedunt dominus, & qui loco domini est, & l. interdum. §. qui tutelam. ff. de furt. & l. sciendum. §. pen. ff. de ædi. edic. vbi similiter idem iuris est in domino, & in eo qui loco est domini, & in l. rei iudicatæ. §. vlt. cum l. seq. ff. solut. matrim. vbi si cetero idem honor debetur, qui & patri, quia & ipse patris locum obtinet, & aliis infinitis. & id maxime procedit in filio in locum patris substituto, qui & idem prælegium nanciscitur, per l. vnicuique, & l. in sacris, la 3. C. de prox. sacri. scrib. lib. 12. Ideoque & eandem portionem in successione aui obtinet, quam pater obtinisset partem quidem, si partem: totam, si totam pater excessisset, vt supra satis diximus.

An semper illud uerum sit.

¶ 29. Qualitas verbo cuiuspiam aut participio iuncta interpretatione ab eo tempore mutuatur, quod inest verbo participiove, cui adiecta est. l. Titius, & ibi Bart. & Bal. ff. de mili. casta. & l. in delictis. §. si extraneus, & ibi Dy. Iac. Bu. Bar. & Bal. ff. de noxali. acti. & l. quod ait. §. Iulianus, vbi etiam Bar. cod. tit. & l. 2. ff. de aut. & argen. lega. & declarat Bart. in l. lex facta, in prin. ff. de vulg. & pupil. ad prin. & in l. præcipimus. §. sanè. C. de appel. & per Ioan. And. in c. statutum, in prin. de rescrip. lib. 6. & Bald. in l. humanitatis, col. 5. C. de imp. & ali. subst. & in l. si quis hæredem. C. de instit. & substit. cum aliis concord. late collectis à Lud. Bolog. conf. 40. reuerendus dominus, col. 10. verf. præterea dato. Vnde cum statutum dicat aut consuetudo, quòd primogenitus post mortem succedat, debet intelligi de illo qui tempore mortis, quo debet succedere, reperitur primogenitus. Nec enim attenditur quis fuerit tempore præcedenti. l. 2. §. vlt. ff. de suis & leg.

Qualitas adiecta verbo mutuatur tempore ab illo.

¶ Confirmatur, quia nomina aut participia denotantia præsens aut præteritum tempus, reldata tamen ad verbum, effectum suum producens in futurum tempus, intelliguntur secundum illud tempus futurum. l. si seruitus. ff. de seruit. vrb. prædi. & l. si ita fuerit. ff. de leg. 3. & c. sicut, & ibi Io. And. in nouella, de verb. signifi. lib. 6. Igitur licet primogenitus ex se denotat tempus præteritum, tamen quia refertur ad verbum, succedit, quod suum effectum porrigit in futurum tempus mortis, debet intelligi secundum illud tempus.

Nomina et participia cum iuscuque temporis intelliguntur secundum tempus uerbi alterius temporis.

¶ Et vt generalius loquamur, quæcunq; dispositio, cuius effectus & executio differtur in tempus, consideratur secundum illud tempus. l. quod sponsa, & ibi Bar. qui hoc dicit nunquam fallere. C. de dona. ante nup. & l. cum qui. ff. de iurif. om. iud. & l. si res, & ibi Bal. ff. de iure dot. & l. si sponsus. §. si vxor, & ibi Barto. & iterum l. cum hic status. §. si sponsus. ff. de don. inter virum & vxor. cum multis concordantiis, quas adduxi in tract. Consti. in 2. limitatione. At euentus dispositionis, qua defertur successio primogenito, excurret in tempus mortis, quo ipsa successio obtingit. Et eo quidem tempore primogenitus qui fuit, non amplius est, nec potest capere, quia mortuus est. Sequens autem & ætate & gradu proximior, & propterea etiam primogenitus, tunc reperitur.

Qualiter dispositio refertur ad tempus in quod differtur illius executio.

¶ Sed huic rationi breuis sit responsio. Nepotem videlicet tempore mortis aui reperiri primogenitum, vt iam sæpius dictum est, propterea nihil obstare eam ratione. Item verbum succedit, est verbum iuris, & secundum ius interpretari debet. Sed de iure filius in successione repræsentat personam patris, & cum aliis succedendo, si pater cum aliis successisset: & alios excludendo, si pater exclusisset, vt ex supradictis apparet. Ergo & ita quoque hic intelligi debet.

Responsio.

¶ 30. Si pater filio substituit, filius autem viuo patre moritur apud hostes: substituti vi substitutionis non succedunt, vt pote mortuo ante patrem filio, cui substituti fuerant. l. lex Cornelia. ff. de vulg. & pupil. Ideoque similiter in hoc casu nepos, qui post filium legum destinatione erat hæreditatem habiturus, & ita quodammodo substitutus erat filio, non eam potest percipere, filio ipso ante patrem eundemque auum mortuo.

Substitutio eius necit mortuo ante testatorem in iustitiam.

¶ Verum ad hanc rationem potes dicere, quòd ibi substituti non admittuntur, non tam ob id quia mortuus est filius ante patrem, quàm quòd in hostium potestate decessit, propterea que nulla bona in ciuitate reliquit, & ita hæredes nullos habuit, vt dicit etiam ille text. Nam eo iure filius non habebat hæredem ab intestato, sed quicquid eius erat, quasi peculium patri deferebatur. l. 2. ff. de Castrè. pecu. Præterea cum text. habeamus expressim disponentes, vt filius succedat in locum & gradum patris mortui ante auum, non est quod laboremus huiusmodi argumentis à simili sumptis illos infringere, corrigere, conuellere, labofactare, per not. in l. conuenticulam. C. de episc. & cler. cum sim. Nam si illa ratio aliquid momenti haberet, nunquam filius in locum & gradum patris ante mortui succederet.

Quomodo illud procedit.

¶ 31. Non prælegiatus hic succedit non prælegiato, quia non erat prælegium consummatum, unde casus superueniens impedit originem prælegij, propterea etiam cessat ipsum prælegium. l.

Casus superueniens impedit

origines pri-
uilegij.

183

Responso.

pluribus. §. & si placet, & linter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. obl. & l. ea quæ. C. de temp. in in-
tegrum restit.

¶ Sed dic quod vterque hic erat priuilegiatus. Primùm pater cùm viueret, vt cui spes erat firma, &
quæ tolli non poterat, percipiendi iuris primogenituræ, & alios excludendi. Deinde & nepos post
mortem illius, qui in ipsius locum successit ad integram hæreditatem, si integram pater erat habitu-
rus, per d. §. reliquum, iam supra sæpius allega. Qui quidem ita est in ea re apertus, vt nulli cauillo
subiaceat, nullaq; ratione aut argumento subuerti possit.

184

Ratio iuris
correcti durat.
Et ex ea sumi-
tur argumen-
tum.

¶ 32. Iure veteri non solum frater, sed etiã soror quæ erat secundi gradus præferbatur filio fratris,
qui erat in tertio gradu, ex computatione iuris Ciuilis. l. consanguinitatis. C. de legi. hære. Hoc au-
tem iure Authenticorum correctum est & statutum, vt nepotes succedant cum patris, per auth.
cessante, & auth. post fratres, eo. tit. cum si. supra alleg. Licet igitur illud ius sit correctum, ratio tamen
illius durat. l. eas obligationes. ff. de capi. dimi. & c. nouit, vers. nec illud, de iudi. Ideo ex ratione legis
correctæ argumentum sumi potest, vt censet gl. in l. j. in princ. ad si. gl. j. ff. de coniu. cum eman. libe.
Cùm igitur daret ratio illa proximioris gradus in materia, in qua non est correctæ. Et hic queratur
de re, in qua non potest esse locus pluribus: debet præferri patruus nepoti, maximè cùm ex hoc res
reducatur ad antiqui ius, ar. eorū quæ supra diximus in 24. q. nu. 5. & id præfertim, cum multis seq.

185

Responso.

¶ Sed tu dic istam rationem non concludere, quia & nos similiter videmus, quod ante iura Authen-
ticorum nullum erat discrimen in successione fratrum, an essent vtrinque coniuncti superstites de-
functo, an ex altero tantum latere: sed hanc primùm differentiam, vt præferretur vtrinque con-
iunctus coniunctis ex altero latere tantum, introduxit ius Authenticorum, per d. auth. cessante, &
in corpore vnde assumitur, videlicet in d. §. reliquum, in auth. de hæ. ab intest. veni. Tamen in illo
ipso §. huiusmodi consequentia assumitur, quod cùm nepos in successione obtineat locum pa-
tris, vt succedat cum patris: etiam in illo casu ita obtineat, vt nepos ex vtrinque coniuncto exclu-
dat patros ex vno tantum latere coniunctos. Et propterea apparet valere eam consequentiam in
materia correctoria, & noui iuris introductiua, vt etiam diximus supra, in 3. ratione pro nepote, nu.
huius quæst. 26. colligitur inquam.

186

Renuntiatio
primogeniti
facit locum se-
cundogenito.
Ergo et mors.

¶ 33. Si primogenitus renuntiat iuri primogenituræ, ad secundogenitum peruenit. l. j. §. assignare. ff.
de assignan. liber. & ca. j. tit. an filij & agna. & diximus latè supra quæst. 3. Ergo idem illo sublato de
medio per mortem naturalem. Nam si hoc facit mors ciuilis, debet & naturalis facere, per no. in l.
ex ea parte. §. i. ff. de ver. obl. & in c. susceptum, de rescript. lib. 6.

187

Responso.

¶ Sed quod huic respondeatur facile est. nam non simpliciter verum est, quod primogenitus renun-
tians iuri primogenituræ faciat locum secundogenito. Sed tum demum id procedit, si nullos relin-
quat liberos. Neque enim potest in illorum præiudicium huic iuri renuntiare, vt voluit Bald. consi.
389. incip. consuetudo, col. 3. vers. 16. lib. 2. & Card. Alex. in ca. j. col. vlt. tit. de feud. March. & diximus
supra in 21. quæst. prin. & iterum in 26. q. nu. 5. sed & illud, & in 29. ratione pro nepote.

188

Vocati sub no-
mine vniuersa-
li uel indefini-
to ueniunt ordi-
ne successiuo.

¶ 34. Cùm plures vocantur sub nomine familiæ, generis, liberorum, agnatorum, consanguineorum,
& aliorum id genus vniuersalium, vel indefinitorum, non omnes simul eiusdè familiæ aut generis,
siue omnes liberi, agnati, & consanguinei admittuntur, sed tantum primo loco proximiores, & dein-
ceps cæteri ordine successiuo. l. cum ita. §. in fideicommiss. ff. de lega. 2. vbi ex hoc not. Bald. & Raph.
Co. quod eo casu non admittuntur filij fratris cum patris, quia vbi consideratur sola prioritas gra-
dus, frater excludit filium fratris, per l. 3. §. si duo. ff. de leg. tur. Id quod Bald. ipse dicit esse menti ten-
endū, & ad idem est text. in l. peto. §. fratre, & in l. omnia. §. vlt. ff. eo. tit. de leg. 3. cum multis concor.
à me collectis in tract. Retractuum, tit. i. §. 11. gl. 4. nu. 2. & quia etiam.

189

Si res relicta
sit alicui pro se
& suis filijs &
nepotib. solus
filius primo lo-
co succedit.

¶ Et ideò si emphyteusis data sit, aut res quæpiam legata alicui pro se & suis filiis & nepotibus, aut
pro se & liberis si is cui emphyteusis data est, aut res legata, relinquat filium & nepotes ex altero fi-
lio, solus filius succedit exclusis nepotibus, vt voluerunt ipsi Bald. Flor. & Raph. Co. qui dicit sing. in
d. §. in fideicommiss. & Ang. in l. Gallus. §. quidam rectè, col. 2. in 2. conclu. in fin. iterumque in 3. ff.
de libe. & posth. Raph. Co. consi. 160. mulier instituit maritum, col. 2. vers. accedat ad hanc partem,
Benedic. Capra consi. 5. punctus, quædam domina, ante fin. Ange. Are. in §. cùm filius, col. j. vers. dein-
de ista regula, Insti. de hære. quæ ab intest. dese. Alex. consi. 204. consideratis verbis, col. 2. vers. con-
firmantur prædicta. lib. 2. & con. 4. ponderatis verbis testamenti, col. 3. ver. fortificantur, lib. 4. & col.
129. perspectis his, col. 2. vers. istis sic præsuppositis, li. 5. Corne. consi. 182. videtur, col. 4. vers. concurren-
tibus aliis, lib. 2. vbi tamen dubitat, propter autoritatem gl. de qua statim dicemus, & consi. 131. vide-
tur, col. 2. vers. item dato, lib. 3. Iaf. & Phil. Dec. in l. si auiæ, ille col. 2. vers. item adde, hic col. etiam 2.
ver. ex prædictis. & ibi quoque Anto. Rube. C. de succes. edic. vbi Dec. negat eam gl. de qua statim
loquimur, id velle: ad quod allegatur idem Iaf. in l. qui liberis. §. hæc verba, col. j. vers. tertio adde. ff.
de vulg. & pupil. vbi tamen subdubitat: & in l. pater impuberis, in fin. eod. tit. & consi. 4. Nicolaus,
col. 2. vers. secundò ad idem, lib. 1. Phil. Dec. qui propè vbiq; dicit id, quod iam diximus de d. gl. in
l. j. col. 8. in 14. no. C. de secun. nupt. & consi. 1. memini, col. 2. vers. tertio non ob. & consi. 79. cuius su-
perscriptio incipit, in fideicommiss. in prin. & con. 217. in casu proposito, per totum, & consi. 408. in
præfenti, col. 2. vers. 3. conclusio, vbi ita dicit fuisse iudicatum in rota curiæ Romanæ, & consi. 412. vi-
so elegant, col. 2. ver. tertio respondetur, & seq. vbi & illud idem dicit. & consi. 478. in causa domi-
pi, col. vlt. & consi. 480. in casu qui contingit, col. 3. vers. sed ad ista, Franc. Cur. l. i. in tractatu
feud.

feud. in 2. parte, col. penul. vers. secundò moueor, & consi. 22. præsupponitur, col. 4. vers. ex præmissis.
Anto. Rub. consi. 36. col. vlt. & consi. 37. circa primum, per totum, qui videtur esse Iaf. & consi. 38. me-
mini, etiam per totum, & consi. 40. circa dubium, col. 2. vers. sed præmissis, & consi. 85. circa dubium,
in fi. & Car. Rui. inter con. illius con. 40. cui est simile initium, etiam in fi. & Ludo. Gozad. con. 29. vi-
detur prima facie, col. 4. ver. corroboreo quia licet.

¶ Quam rationem ita subuertes vt primum dicas illam procedere in successione ex testamēto vel
ex contractu, & sic ex prouisione siue dispositione hominis, sicuti etiam dicta iura & similia, & po-
tissima pars Doct. quos citauimus, loquuntur. Tunc enim consideratur affectio, quæ videtur esse ma-
ior circa proximiorē, vt dictis iuribus probatur, & in l. hæredes mei. §. vlt. ff. ad S. C. Treb. Secus au-
tem in successione ab intestato, quæ scilicet defertur ex dispositione legis vel statuti, quia tunc ne-
pos obtinet locum patris cum patris, per d. auth. cessante, cum sim. Et ita etiam distinguunt Bal. &
Raph. in d. l. cùm ita legatur. §. in fideicommiss. & late Alex. d. con. 139. lib. 5. Philip. Dec. d. consi. j. &
penè maior pars eorum quos supra citauimus.

¶ Sed & illud potes dicere, quod siue ex testamento, siue ab intestato, siue ex lege vel statuto, siue
ex dispositione hominis res deferatur familiæ, aut aliter sub nomine vniuersali aut indefinito, sem-
per debet intelligi, vt proximiores tantum admittantur, sed ita vt nepos cum patris succedat: nisi
expresse testator aut contrahentes aliter disposuerint, iuxta tex. in d. auth. cessante. Et ita expresse
voluit gl. vt ab omnibus præter Decium, quod diximus) intelligitur in d. §. in fideicommiss. quam
expresse sequitur Imo. Paul. Ca. Ang. Perig. & Iac. Pute. qui eam æquiorē esse dicit, & ibi etiam
tacite Bar. Ang. & reliqui qui eam non impugnant, ob quod eam approbare videntur, vt probatur
in litem quod Sabinus, in fi. ff. de hæ. insti. & diximus latius in tract. Retractuum tit. j. §. 35. in gl. 4. in
verbo, ignorans. nu. 45. nam minores. nam vt hoc addam, aliter lectores dissimulando deciperent.

¶ Sed & eam expresse sequuntur Fran. Are. con. 162. diligenter, col. vlt. vers. venio igitur ad quartū.
Alex. sibi contrarius con. 88. quod cōcurrere debeant, col. 1. lib. 1. quod repetitur sub alio initio, con.
137. præclare, eo. lib. 1. & con. 26. videatur fortasse, col. pen. vers. præterea gl. lib. 3. & con. 124. viso pro
cessu, col. j. in fi. lib. 7. Corn. in l. vlt. col. vlt. vers. posset etiam hic. C. de ver. sig. vbi dicit, id seruadum
esse in practica: & con. 97. primò consultus, col. 6. vers. consultum verò, lib. 1. & con. 37. in hac consul-
tatione, in litera h, in fi. & seq. eo. lib. 1. & consi. 97. primò consultus, col. 6. vers. consultatio verò, eo. li.
1. & con. 22. in hac consultatione, col. 5. ver. & dicitur consuluisse, & consi. 24. ad euidētiā, col. vlt. eo.
lib. 2. vbi dicit ita vidisse se consultum ab aliis egregijs, & insignibus Doc. & con. 115. in hac consul-
tatione, col. vlt. ver. confirmatur, eo. lib. 2. & con. 131. præmittendum est, per totum, eo. lib. 2. in quibus
etiam id dicit fuisse consultum à Bened. Cap. excellentissimo & famosissimo Doc. & consi. 95. diu
post reditum, col. 2. vers. & insuper videtur, iuncto eo quod dicit ante fin. lib. 3. & con. 222. quāquam
in hac, col. vlt. eo. lib. 3. & con. 159. in hac præfenti, col. 3. vers. vltimò hæc pars, lib. 4. & con. 254. prin-
cipalis, in litera F, eo. lib. 4. Soci. in l. si cognatis, col. vlt. ff. de reb. dub. & con. 252. visis instrumētis, col.
13. ver. ad secundam rationem, lib. 2. & con. 51. visa facti enarratione, col. 4. ver. his tamē non obstan.
lib. 4. Iaf. sibi contrarius consi. 215. ex Valentia, col. 5. ver. sed præmissis, lib. 2. vbi id multis probat. &
consi. 159. in præfenti, col. 3. ver. tertio pro ista parte, lib. 4. Caro. Rui. con. 13. præsupponitur, col. vlt. lib.
1. Phil. Dec. sibi item contrarius, con. 87. pro resolutione, in fi. & con. 427. in ciuitate Rauennæ, post
prin. & iterum col. 2. vers. sed ad hæc. Ludou. Gozad. sibi etiam contrarius consi. 4. prout potui, col.
penult. vers. non obstat, dum dicit, iunctis his quæ dixerat col. 3. ver. septimò si volumus, & consilio
19. dubitatur, col. 2. vers. septimò adduco. & Anton. Rubeus sibi quoque contrarius, con. 82. viso ele-
ganti consilio, per totum.

¶ Et idem, nulla illius gl. mentione facta, voluit Bal. sibi contrarius, consi. 488. casus talis est, quidam
Titius lib. 3. & Imol. in d. l. Gallus. §. quidam rectè, in fi. ff. de lib. & posth. & Pau. Ca. in d. l. vlt. C. de
verb. sig. Quibus ego facile accedo. nam dispositio testatoris & contrahentium in dubio debet intel-
ligi, secundum ius commune, aut statutum, si quod sit. d. l. hæredes mei. §. ita, & ibi Dy. Bar. Ang. Imo.
Raph. Co. Pau. Ca. in lec. Padu. Ro. Alex. & alij recentiores. ff. ad Trebell. cum aliis multis concord.
à me collectis in repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 84. sed illud.

¶ 35. Casus omissus siue à lege, siue à canone, siue à statuto vel consuetudine, siue à testatore, siue à
contrahentibus, siue à principe, siue à iudice, aut à superiore aliquid decernente, siue ab arbitro
vel arbitratore, siue ab impetrante, siue ab appellante, siue à dante procuratorem, siue ab actore, pro
omisso habetur. Vt de lege probatur in l. si verò. §. de viro. ff. solu. matr. cum infinitis simi. De ca-
none, cap. 2. de transl. præla. & c. dilectus, de temp. ordi. & c. is qui primò, de sent. ex com. lib. 6. & cle.
ne Romani. & cle. constitutionem, de elec. De statuto & consuetudine, cap. pen. de iureiur. & c. in no-
stra, de iniu. Bal. in l. si plures, col. 8. ver. iuxta prædicta. C. de condi. infer. & consi. 452. statuto ciuitatis,
in prin. lib. 1. Alex. qui assertor concord. con. 13. circa primum, col. 5. ver. bene facit, lib. 3. & Phil. Dec. col.
188. in casu proposito, ver. sed breuiter. De testatore probat tex. in l. cō modissimè. ff. de lib. & posth.
& l. ex his. ff. de execu. tur. Bal. in l. cùm proponeretur, in secunda oppo. ff. de leg. 2. De cōtrahentibus,
linter focerum, & l. Bebius. ff. de pact. dota. & l. si cùm dotem, in prin. & ibi Doc. ff. sol. mat. & l. si ex-
traneus. ff. de condi. ob. caus. & l. quicquid astringendæ. ff. de verbo. oblig. & l. vlt. C. de pactis conuen.
Bal. in l. 2. per illum tex. C. de nauti. foeno. De principe Bald. loquens in dispensatione, con. 490. po-
nitur quod quidam, circa medium, lib. 1. per text. in c. 1. de fili. presbyte. lib. 6. De iudice, l. solemus. §.
FF 3

An id proce-
dat, cū res de-
feratur ex dispo-
sitione legi uel
statuti.

Sed & an etiã
ex dispositione
hominis.

De eadem ra.

De eadem re.

Casus omissus
à lege pro omis-
so habetur.
Et à canone.

Et à statuto &
consuetudine.

A testatore.
A contrahenti-
bus.

A principe.

A iudice.

Ab arbitro. vlti. ff. de iudi. & l. si de proprietate. C. si a non compet. iudic. & cap. susceptum, de rescript. lib. 6. Bal. conf. 60. sicut proponitur, lib. 3. De arbitro siue arbitratore, Bal. conf. 142. quidam dominus Pafius, col. 2. subseque[n]ter prae[m]ittendum, lib. 2. De impetrante, d. c. susceptum, & c. cum in illis, & c. cui, de non sacerdotali, de praeben. lib. 6. De appellante, l. praecipimus, C. de appell. & cle. appellanti, cod. tit. De dante procuratorem, l. maritus. C. de procurat. & c. cum olim. de of. deleg. De actore, Bal. conf. 335. statuto, in fin. lib. 3.

195 De eadem re. Ex quibus multa congesit Io. And. in d. c. susceptum, & Bal. in l. si mater. C. de instit. & substitu. & Lucas Pen. in l. vlt. col. 2. C. de priui. scho. li. 12. Petr. Anc. con. 37. contra Ioannem, col. 2. vers. item casus, & iterum conf. 356. ex. serie, col. 2. vers. secundum hoc probat. Barb. conf. 35. clementissimi, col. pe. li. 1. & conf. 10. sapienter scribitur, col. antep. ver. nec obstat si quispiam, lib. 2. & consequen. col. 15. eo. li. 2. & conf. 82. clementissimi, col. 4. lib. 4. & Maria, con. 32. ex his quae superius, col. 6. Et id in omnibus dispositionibus dicit procedere Petr. Anc. con. 120. pro clariori, in prin.

196 In casu omisso nec tacita quidem voluntas praesumitur. Et id quidem optimo iure. Quandoquidem in casu omisso ne tacita quidem voluntas praesumitur. l. militis codicillis. ff. de mili. testa. vt per eum text. dicit Bal. con. 167. quidam Franciscus, col. 2. li. 5. At statutum vel consuetudo loquitur tantum de primogenito, non etiam de nepote: & verificatur in patruo, qui inter proximiores descendentes reperitur primogenitus tempore mortis. Nec de nepote quicquam dicitur. Ergo is omissus esse censetur.

197 Responso. Sed dic quod hic casus non est omissus. Nam statutum vel consuetudo loquens de primogenito comprehendit etiam nepotem ex eo primogenito, vt qui est & dici potest primogenitus, vt supra diximus in quarta ratione pro nepote, & alibi saepe. Quin & illud quod dictum est, omissum haberi pro omisso, procedit, nisi casus omissus sit similis expresso, per d. l. si extraneus. ff. de condi. ob. caus. & in l. vlt. §. vlt. ff. man. & l. si quis mihi bon. §. sed si mandavi, & ibi Bal. & recentiores. ff. de acq. har. & voluit gl. in l. si cum dotem, in prin. in verbo, mulieri, post prin. ff. sol. mat. & in l. Gallus. §. & quid si tantum, in verbo, emancipatus. ff. de lib. & posth. Io. Laud. apud Old. con. 224. istae sunt allegationes, col. 8. vers. nec ob. quod dicebatur, vbi nuncupatum loquitur de nostro casu, cum aliis concord. a me adductis in tracta. Retractuum, tit. j. §. 2. gl. i. nu. 19. incip. nisi tamen diceres. Quid autem, si diuis placet, magis simile est, quam patri filius? Denique ponamus hunc casum esse omissum, & praeterea non esse similem expresso: quid deinde sequitur, nisi vt remaneat in dispositione iuris communis? per d. l. extraneus, & si. At de iure communi nepos succedit in locum & gradum filij.

198 Dispositio generalis an et quandoer quo modo omnia sui generis supposita comprehendit. Dispositio generaliter loquens, cuius tamen finis, euentus, executio in vno tantum supposito vim suam exercet, licet omnia supposita ipsius generis ex vi orationis videatur completi, iuxta l. Mauius. §. duobus. ff. de leg. 2. & hoc quidem veluti sub declaratione ipsius futuri euentus, per l. 3. ff. qui & a qui. man. libe. non fi. Tamen secundum veritatem nullum suppositorum sub ipsa dispositione determinate comprehenditur. l. si duo, & l. inter stipulantem. §. sacram. & l. continuus. §. illud. ff. de verb. oblig. & l. qui decem. §. Stichum, in secundo respon. ff. de solut. & l. cum incertus. ff. de leg. 1. Verum illud suppositum, in quo per sequentem declarationem, vel euentum terminatur ipsa dispositio, habetur perinde, ac si fuisset ab initio specialiter, & determinate in ipsa dispositione comprehensum, per c. pastoralis, in fi. de rescri. Tamen quia, vt diximus, in ea generali dispositione nullum suppositorum determinate extendebatur. Si ante declarationem vel euentum esse desinat, vel mutet statum, perinde est ac si ex diuerso ab initio non fuisset sub illa generalitate comprehensum. l. cum quis. §. si hominem, & d. §. Stichum. ff. de solut. & d. §. sacram. & l. qui hominem. ff. de adi. leg. & c. quia cunctis, ver. subiunctum, de concess. praeben. lib. 6. & cle. si de beneficio, eo. tit.

199 Ad idem. At statutum vel consuetudo loquens de primogenito incerta est & generalis, aut certe (quod idem est) indefinita, quia ad illud refertur, qui ex pluribus reperietur primogenitus. Et licet sit maior spes de primo filio: tamen potest esse quod morte praeventus eam non capiet. §. illud quaesitum, in fi. Insti. de rer. diuisi. Igitur haec incertitudo generalis facit quod nullus nec ipse primogenitus, nec alius censeatur ab initio determinate comprehensus sub statuto vel consuetudine. Ideoque si interim moriatur ipse primogenitus, perinde est ac si non fuisset ab initio comprehensus, per iura supra alleg.

200 Responso. Ista quidem ratio satis est subtilis, sed quae non admodum subtiliter discuti potest ex his quae supra saepe diximus. Nam confessum quae primogenitus natus est, is sibi & posteris ius primogeniturae veluti occupatione vendicauit, tam firma & certa spe (si spes tantum sit appellanda) vt ne a patre quidem aut principe sibi tolli possit. Ideoque nec sibi obest praematura mors, quin & posteris illius suum ipsius locum retineant, vt iura statuunt: nec expectare casum aduersamque fortunam illius, qui sine posteris mori potuit, ciuile, neque naturale est, iuxta dictum §. sac. & §. homo liber.

201 Paria non nasci et natum mori. Paria sunt non nasci, & natum mori. §. dubitatum, in authen. de incest. nupt. maxime si moriatur viuo eo de cuius successione agitur. Nam viuens haereditas non censetur, nec viuens habet haereditatem. l. j. ff. de har. & act. vend. & l. i. ff. pro har. & l. qui haereditatem, & l. neminem, & l. qui superstitis. ff. de acq. har. cum aliis concor. adductis a gl. in l. neminem.

202 An illud semper procedat. Sed praeter id quod supra diximus in quarta ratione pro nepote, non censeri mortuum qui reliquit filium. Negari quoque potest semper ea esse paria non nasci & natum mori: quin sufficit quae fuisse natum, etiam si coeque moriatur, vt alii excludat, vt liquidum patet ex no. per Bal. in l. si quis posthumos. §. j. col. j. ff. de liber. & posth. & in l. si quis haereditem, in secunda opposi. C. de instit. & substitu. & in l. in quibus, vers. sed hic concurrat alia quaestio. C. de secund. nupt. & Antonius consi. 20. aequitas valde suggerit

suggestit, cum aliis concordantiis a me adductis in repeti. l. si vnquam, in verbo, suscepit liberos, num. 157. in diuersam, cum multis sequent. C. de reuoc. donat.

203 Ratio praerelationis primogeniti est, quoniam propter aetatem maiorem praesumitur ceteris prudentior, & animi quibusque viribus superior, quibus idoneior censetur moderando principatui, vt supra late in praefatione ostendimus. Igitur cum patruus hic sit maior natu ipso nepote, est etiam nepoti in principatu maxime praerendus, ex statuti vel consuetudinis ratione, quae veluti pro anima ipsius est, vt dicit Bal. in l. si quis seruo, col. vlt. C. de furt. cum multis alibi a me allatis, in dicta repetitio. l. si vnquam, in verbo, libertis, nume. 46. incip. nec id quidem. C. de reuocan. donatio. Quid enim si nepos, vt plerunque euenit, sit infans? Num illi dabimus principatum gubernandum reiecto abiectione patruo iam aetate graui? Facientes locum ei quod scribitur Ecclesiastes 10. Vae tibi terra, cuius Rex puer est, cum similibus allegatis supra in praefatione, nu. 162. hincque illud, & multis seq. & per Corfe. in tract. de pote. & excel. Reg. quaest. 89.

204 Ex quo & Ascanius Aeneae filius cum moreretur, reliquit Syluium Posthumium fratrem regni post se haereditem, posthabito Iulio proprio filio, qui necdum per aetatem idoneus erat regendis ciuibus, vt tradit Eutropius lib. 1. de gestis Romanorum, cap. 2. Quamquam Dionysius Halicarnassus, lib. 1. Anti. Roma. aliam huius rei rationem adfert. Sed & Pharnaces ille Parthorum Rex qui Medos validam gentem domuit, cum moreretur relictis multis liberis paruulis, illis quidem praeteritis, Mithridati fratri se iuniori, insignis vir: utis viro imperium reliquit, plus regno quam patrio nomini deberi, potiusque patriae quam liberis esse consulendum ratus, vt scribit Iustinus lib. 41. Quinetiam Pyrrhus ille Epirotarum Rex cum a filio interrogaretur, cui ex iis relinqueret imperium. Quicumque (inquit) vestrum acutiorem ensen habuerit. Significans se non aetati daturum principatus successorem, sed virtuti. huius autor Plutarchus tum in vita illius, tum in apophthegmatis illius.

205 Sed profecto illa prudentiae & morum praesumptio in aetate maiore, non vnica est ratio statuti praerentis primogenitum: quin & alias plures esse naturae magis innitentes docuimus supra post princip. huius tractatus, in praefatione. Et hoc quoque ex eo satis probatur, quia si ea esset vnica, sequeretur quod ea cessante, cessaret & statutum, per not. in l. quamuis. C. de fideicommiss. cum concord. ibi adductis a recentioribus, & a me plenissime in commentariis consuetudinum Pictorum, tit. 9. §. 2. 7. in octaua limitatione, versic. intelligendum est tertio. Ideoque si secundogenitus esset prudentior, praeretur primogenito, quod nemo vnquam dixit, praeter Lucam Pen. in l. j. col. j. in verbo, credere. C. de Consul. li. 12. vbi id tenet simpliciter: licet alibi etiam simpliciter teneat pro secundogenito, vt supra diximus in prin. alibi quoque distinxerit inter dignitates regales, & alias, vt postea dicemus.

206 Et vbi que tamen, vt opinor, perperam, quando & Lacedaemonij a quibus maxima pars legum Romanarum defluxit, Cleomenem Anaxandridis Regis filium primogenitum Dorico natu minore virtute quidem omnibus numeris superiori in regni successione anteposuerunt, vt tradit Herodotus in Terpsichore, & supra alibi diximus. Dolebat & Ioannes Galeacius Mediolani dux quod Philippum Mariam ex filijs natu quidem illum minorem: sed animi viribus maiorem, non posset antepone Ioanni primogenito, vt & retulit a nostris Barb. conf. 20. illud afferam, col. 5. li. 2. & alibi item diximus. Quamquam legimus apud Albertum Crantium lib. Historiae Vuandalicae 2. c. 24. quod cum principes Vuilforum duo fratres Ludouicum Imperatorem Caroli Magni filium arbitrum delegissent de paterna eorum successione & regno, cum amborum pater moriens aetatis iura secutus maiorem praefecisset, sed is per ignauiam regno impar a populo improbatur praerente minore, Ludouicus ipse studium populi secutus minori regnum adiudicauit.

207 Nec ad rem pertinet quod de infante & puero diximus, cum & si id spectandum foret, certe etiam primogenitus, qui infans esset, aut prior a regno esset abigendus, tanquam regni minimae capax. Quod nemo non falsum videt, quando etiam potest in Regein eligi, & regnum per tutorem, & cum pubes esset, per curatorem administrare, vt no. Bar. in l. quidam consulebant, ante fi. ff. de re iud. & Bal. in l. vlt. & ibi Roma. Alex. & Iaf. C. de mili. testa. & in c. cum vicissimum, & ibi quoque Pano. & recentiores, extra, de offic. deleg. Oldr. consil. 72. quaestio est talis, an tutela Regis. vbi & illud dicit, curatorem dari Regi minori, etiam inuito, vt & plerique ex his quos citauimus, & mox citabimus, voluerunt Ioan. And. in c. cum inter vniuersas, de elect. & in addi. pec. in rub. de tuto. col. 1. versic. nostris temporibus, & seq. vsque ad fin. rub. & Alber. in l. de creationibus. C. de epi. audi. & in rub. ff. de curat. furio. in princ. & in rub. C. quando tuto. esse desi. Imo. Domini. Philip. Fran. in c. grandi, & ibi etiam Corfe. in repe. col. pe. de supplen. neglig. praelat. lib. 6. Ioan. Ana. in rub. de delic. puer. col. 2. Iacob. a S. Georg. in tract. feud. in princ. & iterum paulo post, col. 4. versic. 2. pro hac parte, & versic. 3. adducitur. Philip. Deci. in l. 2. §. item impuberes, col. 2. versic. 2. regula. ff. de regu. iur. & late Ant. Corfe. in tract. de pote. & excel. Regia, q. 18. & iterum q. 89. in fi.

208 Idque iure veteri, scribit enim Cornelius Tacitus lib. 2. cum regnum Thraciae a Senatu fuisset diuisum in Rhoeme Talcen filium Rhescuporidis, liberisque Coryis, usque nondum adultis datum Trebellenum Rufum praetura functum, qui regnum interim tractaret, exemplo quo maiores Marcum Lepidum Ptolemei liberis tutorem in Aegyptum miserant. Quod postremum etiam recenset Iustinus lib. 30. Quin legimus longo ante tempore Lycurgum tutorem Charilai, aut vt alij vocant, Charilli ipsius ex fratre nepotis, Regis Lacedaemoniorum principatum eo nomine administrasse, vt refert Aristotel. lib. Politicon 2. c. 8. & Iustinus lib. 30. & Plutarchus in vita ipsius, vbi &

Maior aetas proinaeque sapientia maior facit ut praerari debeat patrum.

Vae terra cuius rex puer est.

Ascanius praetulit fratrem filio adolescenti in regno. Et Pharnaces.

Responso. An praesumptio maioris prudentiae sit ratio statuti praerentis primogenitum. Non praeretur se. undogenitus ob maiorem prudentiam. Lacedaemoniorum in earemos. G. leauius dolo b. t. quod non posset praerere minore maiori quod praudentior esset. Ludouici imperatoris in eare iudicium.

Infans rex esse potest. Et per tutorem et curatorem regnum administrat.

Antiqua eius rei exempla.

Lacedaemoniorum regum tutores, Prodicti dicit.

hoc quoque dicit pupillorum Regum tutores apud Lacedæmonios vocari Prodicos, vt ex hoc quoque intelligas, eam rem semper obseruari solitam apud eosdem. Nam & Pausanias libro tertio, scribit Pausaniam Cleombroti filium Plistarcho Leonidæ filio Regi Lacedæmoniorum tutorem dari fuisse. quod & tradit Herodotus lib. 9. eodémque vlt. & Diodorus Siculus lib. 11. vbi ipsum adolefcētem non Plistarchum, sed Leonidem vocat. Sed & idem Diodorus eodem quoque lib. tradit Nicomedem Pleistonaëtis Lacedæmoniorū Regis tutorem fuisse. Et Polybius li. 4. tradit Agesipoli etiā Regi Lacedæmoniorum tutorem datum fuisse Cleomenem Cleombroti filium. Et Plutarchus in Agide scribit, Leonidā Cleonymi filiū tutelā filij Acrocati pupilli Lacedæmoniorū regis suscepisse.

¶ Sed & Iustinus lib. 4. scriptum reliquit Anazilaum Siciliae Regem filijs suis paruulis tutorem reliquisse Micythum seruū. quod & retulit Macrobius lib. 1. Saturnali. c. 11. idem Iustinus lib. 7. Philip-pum Argei filium Regem Macedonum sibi successorē reliquisse Europum (Herodotus Aeropum appellat) paruulum admodum, cuius infantiam Illyrij contemnentibus bello Macedones sunt aggressi: qui prælio pulsi, Rege suo infante in cunis posito, & pugnae ante aciem prolato acrius certamen repetierunt, tandemque magna cæde Illyrios fuderunt, ostenderuntque hostibus suis priore bello Regem Macedonibus, non virtutem defuisse. Quam rem etiam eleganter memorauit Nazarius in Panegyrico Constantino dicto. Idem autem Iustinus lib. 13. tradit mortuo Alexandro Magno relicta Roxane vxore prægnante, cum inter magnates diu certatum esset de successore Alexandri, tandem consensu vniuersorum placuisse Roxanis partum expectari, & si puer natus fuisset, tutores Leonatum, Perdican, Craterum, & Antipatrum fore. De quo tamen vide Q. Curtium lib. 10. Idem Iustinus lib. 17. scribit Arysbæ filio Pylae Regis Epirotarum tutores publicè constitutos, quod ei pupillo regnum obtigerat. Sed & paulò post tradit Pyrrho illi eiusdem nepoti annorum 11. idem regnum adepto datos tutores fuisse, qui regnum vsq; ad adultam eius ætatem tuerentur. Idem in initio lib. 28. memoriæ prodidit, Olympiadem illam Pyrrhi Epirotarum Regis filiam amisso Alexandro marito tutelam filiorum ex eo susceptorem regniq; administrationem suscepisse. Sed & idem eod. lib. refert Demetrio Macedoniae Rege defuncto Antigonū tutorem datum filio illius paruulo Philippo. De quo etiam Polybius lib. Historiarum 2. Sed & Iustinus ipse lib. 34. scribit mortuo Antiocho rege Syriae tutores à populo datos filio illius paruulo, de quo & nonnihil Iosephus lib. Antiquitatum Iudaicarum 12. c. 14.

209

Alia.

¶ Sed ad alios auctores accedamus, Labdacus Cadmi nepos ex Polydoro, patris regnum sub Lyco tutore obtinuit, post quem & Laius ipsius filius sub eodem tutore regnavit, vt scribit Pausanias lib. 9. quo Bœotica describit. Qui & paulò post tradit, Laodamantem Eteoclis filium & ipsum puerum patris imperium assecutū, Creonte Menæcei filio eius tutore imperium administrante. Liuius li. 1. ab vrb. cond. tradit, Ascanium Aeneæ filium sub tutela matris post mortem patris Aeneæ regnasse. Et lib. 4. 2. belli Punici Hieronem Siciliae Regem Hieronymo nepoti & successori in regno 15. tutores reliquisse, qui regnum ipsum administrarent. Sed & lib. 10. belli Macedonici, & Asiatici, cuius fragmentum nuper Moguntia compertum est, Antigonum Philippi Macedonū Regis tutorem fuisse, què ob id, vt ille subdit, Græci Tutorem, vt cognomine à cæteris distinguerent, appellarunt. Polybius autem li. 4. scribit eidē Philippo Apellē vnū ex tutoribus ab Antigono patre fuisse relicto. Sed & Iulius Florus Epit. Titi Liuij li. 46. tradit Antiocho filio Antiochi Regis Syriae tutorē fuisse Lyfiā.

¶ Legimus quoque apud Procopium lib. 1. de bello Persico, & Agathium li. 4. Historiarum peregrinarum Græcos auctores, Arcadium Imperatorem reliquisse Idigertem Regem Persarum curatorem Theodosij filij sub mammis adhuc educati, & imperij. Legimus itē Dauidem & Salomonem in adolefcentia vnctos fuisse. quod & in Decretis canonicis repetitum est, in §. hoc regulam riter. 7. 8. dist. & Azariam 16. annorum regnasse in Iuda 4. Reg. 14. Et Manassē 12. annorum cepisse regnare in Hierusalem. 4. Reg. 21. c. & 2. Paralip. c. 33. Et Iosiam eius ex filio nepotem 8. annorum. 4. Reg. 22. in prin. & 2. Paral. c. 34. in prin. Et Augustulum puerum Occidentis imperium suscepisse. Ex quo & Augustulus vocatus est, vt tradit Procopius lib. 1. de bello Gotthorum, in prin. In quo etiā libro scribit Atalaricum annos 8. tantum natum regnum Gotthorum suscepisse sub matre Amalassunta. Quod & tradit Iornandes in lib. rerum Geticarum, vbi dicit illum vix decennem regem factum. Et Baldarum admodum puerum Longobardorum regnum sub Adriano tutore suscepisse scribit idem Procopius lib. 3. eiusdem operis. Sabori autem adhuc in vtero existenti regnum Persarum consensu gentis delatum est, & Cidaris ventris matri imposita, vt tradit Agathius lib. 4. Historiarum peregrinarum. Et vt de nostris regibus tandem aliquid dicamus, vetus lex est apud Francos, quæ filios etiam infantes ad paternum regnum vocat, vt tradit ipse Agathius li. 1. de bellis Gotthorum. Nam & in Francorum Annalibus legimus, D. Lud. eius nominis nonum, & Carolū 8. impubes ad regnum euectos fuisse, & coronatos. Sed si plura scire velis de eo quod ex nostris diximus de Regum tutoribus & curatoribus, vide omnino (neque enim opus est, vt plura huc afferamus) Benedi. in repet. c. Raynutius, in verbo, adiecte impuberi, nu. 41. & multis seq. de test. & Molin. in commentariis Consuet. Paris. tit. j. §. 2. 9. nu. 2. & seq. vsque ad fi. eius §.

Francorum lex vetus.

Privilegiū atq; etiam hereditatis intelligi debet sine alterius præiudicio.

¶ 39. Si huiusmodi constitutio siue statutum loquens de primogenito traheretur ad nepotem ex filio ad exclusionem patris, ea extenderetur cum alterius præiudicio, quod fieri non debet, per l. 2. & ibi Bal. C. de bo. que libe. & in c. j. §. cum verò, & quod ibi not. idem Bal. tit. qui seu. dare pos. Et ita communiter limitatur l. beneficium. ff. de constit. princ. & c. cum dilecti, de donat. quia privilegium siue etiam

etiam beneficium quod est cum alterius præiudicio, est semper stricte interpretandum, vt per Ioā. And. loquentem in statuto præferente primogenitum, in c. sine culpa, de reg. iur. lib. 6. in Mercur.

213 ¶ Cui rationi ita sanè respondebis, non hanc esse extensionem, sed interpretationem declaratiuam & passiuam, quæ semper & in quibuscunque dispositionibus locum obtinet, etiam cum præiudicio alterius, vt liquidò apparet ex iis quæ diximus in 1. ratione pro nepote, nu. huius q. 18. sed & quod, & iterum in 14. ratione pro nepote, num. huius quæstionis 43. mouentur, & in responsione 25. rationis pro patruo.

Responsio.

214 ¶ 40. Privilegium concessum filiis non extenditur ad nepotes. Liubemus. §. vlt. C. ad Treb. vbi & id not. Bal. in prin. & conf. 2. verba statuti, col. j. li. j. Sed tu ad hoc responde ex vndecima ratione, quam supra pro nepote adduximus, quæ dictum est & probatum, privilegium patris transire ad filios.

Privilegium filiis concessum an ad nepotes transeat.

215 ¶ 41. In his quæ inseparabiliter insunt in filio & eius osibus adherent, nõ fit extensio ad nepotem. l. 3. §. si emancipatus. ff. de bon. pos. contra tab. quam ad hoc citat Bal. conf. 67. si dicta institutio, col. j. lib. j. At ætas & qualitas primogenituræ est eiusmodi. Sed hæc ratio in eam recidit, quam diximus supra in 4. ratione pro patruo, vbi & tu responsionem videbis.

Inseparabilia à filio non transeunt ad nepotem.

216 ¶ 42. Statutum loquitur de primogenito, nec ab eius verbis recedendum est, nisi appareat de mente. l. j. §. si is qui nauem. ff. de exerci. act. & l. non aliter. ff. de leg. 3. & l. prospexit. ff. qui & à quib. cum multis concord. à me congestis in repe. l. si vnquam, in verbo, libertis, num. 2. & multis seq. C. de reuo. don. At secundogenitus in casu de quo loquimur, est maior natu filio primogeniti, atq; ita primogenitus. Ergo ex verbis statuti succedere debet. Sed ad hoc patet responsio ex his quæ supra diximus.

A verbis statuti non recedendum.

217 ¶ 43. Ius primogenituræ quod filio primogenito competeat, eius morte extinctum fuit, vt etiam dicimus de suitate quæ per mortem filij extinguitur, vt est tex. expressus in §. sui autem, ibi, desierit esse suus, aut morte interemptus, aut qualibet alia ratione liberatus potestate, in Auth. de hæc. quali. & dif. Sed ad hoc responderi potest, id ius non esse peremptum morte filij, vt ostendimus supra in 4. ratione pro nepote, per totam eam rationem, & alibi sæpe in ea parte.

Suitas per mortem filij extinguitur.

218 ¶ 44. Quod nepos censeatur esse in eodem gradu quo filius, id ex fictione est. neque enim verè in eodem gradu est: fictio autem non fit nisi ex æquitate. l. postliminium, in princ. ff. de capti. & postli. reuer. & l. deniq; & l. nec vtilem. ff. ex quib. cau. maior. Ideo & ea cessante, cessat æquitas. l. qui in vtero. ff. de stat. homi. Bart. in l. si is qui pro emptore, tum in 2. oppo. 1. partis, tum in 6. q. ff. de vlt. & latè Ias. lib. i. char. pen. Quæ verò, si diuis placet, æquitas est, vt nepos qui est gradu posterior, sit melioris conditionis quàm filius gradu prior, contra l. si viua. C. de bon. mater. licet aliquando sit paris conditionis. §. cum filius, Instit. de hæc. quæ ab intest. dese. & §. reliquum. in Auth. eiusdem tit.

Fictio non nisi ex æquitate fit.

219 ¶ Sed ad id responsio clara est: primùm hanc non esse fictionem, sed potiùs veritatem & eam quidem naturalem, vt ostendimus supra in responsione 14. rationis pro patruo. Deinde quòd hic nepos non est melioris conditionis, quàm filius pater ipsius in cuius locum subrogatur cum privilegio exclusionis alterius, vt & nos quoque clarè docuimus supra nu. 23. vt tamen non omittam, & seq. præsertim ex text. in d. §. reliquum, ex quo manifestè patet nepotem ex vno filio esse melioris conditionis, quàm alterum filium, cum pater eius est melioris conditionis.

Responsio.

220 ¶ 45. Spes succedendi in filio viuente patre neq; legitima est, neque villo pacto consideranda per l. post emancipationem, ibi, id enim: & ibi Bar. ff. de libe. lega. & l. vlt. in verbo, acerbitissima spe, & ibi idem Bart. in j. oppo. & iterum in vlt. q. C. de pactis, & l. j. §. si impuberi. ff. de collat. bono. quæ hanc spem præmaturam vocat, licet nonnulli ibi legant speciem, non spem, sed ille text. ne fallaris, loquitur in filio impubere arrogato, & non in filio naturali. Et l. vltim. ff. de libe. agno. Sed is text. loquitur non de successione sanguinis, sed patroni in bonis liber. quod longè differt, vt supra alibi diximus. & l. lex Cornelia, ibi, qui nulla bona in ciuitate reliquit, & c. ff. de vulg. & pupil. ex qua not. Bal. Angel. Imo. Alex. Franc. Arc. & Ias. latè, quòd filius viuente patre nulla bona habere dicitur: ex eoque dicunt plurimi eorum statutum quo pater tenetur pro condemnatione filiorum vsque ad legitimam eorum, esse iniquum & irrationabile, & ad alia quoque trahunt, vt ibi videre licet: & Bal. in l. non potest, in j. le. & ff. de adop.

Spes successio nis an sit legitima.

221 ¶ Sed & quòd hæc spes sit prorsus inanis, astruunt alij plurimi, & inter hos Spec. ti. de execut. senten. §. sequitur, versic. quid si filius fa. Bart. in authen. si qua mulier, col. vlt. versic. quæro quando filij. C. de sacrosanc. eccles. & in l. sciendum, circa fin. princip. & ibi quoque recentiores. ff. qui satisd. cog. per d. l. post emancipationem: & idem Bart. in l. qui Romæ, col. 1. vers. certe dixi, & alibi quoque in eadem l. & ibi etiam Imo. ff. de verb. oblig. Bal. in l. illud, in 3. q. C. de sacrosanc. eccles. & in l. quanquam, in fi. C. ad leg. Fal. & in §. si quis miles, col. 3. vers. sed pone quòd instrumento, tit. Imper. Lotha. Eug. Pap. aliàs est, Constit. Feud. domi. Lotha. vbi dicit, quòd quædam est potentia, quæ non est ens, sicut est posse succedere alicui: nam etiam antequàm pater moriatur, ista propositio est vera, filius potest succedere patri: tamen ista potentia nihil est. Et facit quod voluit idem Bal. in l. si qua pœna, col. j. versic. quæro an filio. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in l. omnimodo. §. imputari, col. 2. vers. quæro quid de eo. C. de inoffic. testa. & in l. si filius, in fi. C. de bon. dam. & Ang. in l. qui cum tutoribus, in princ. col. j. ff. de transact.

De eadem re.

222 ¶ Sed ad hanc rationem præter ea quæ iam diximus allegando illos text. pro ea, possunt & alia responderi quæ tu videre poteris supra in 21. quæst. prin. vbi nuncupatim loquor de spe iuris primogenituræ, & quæ item diximus supra in 24. ratione pro nepote, & rursum nu. 93. denique, & tribus seq. quibus

Responsio.

quibus ostendimus spem hanc succedendi maxime in filiis non improbari, hæreditatem aut certe legitimam filiis deberi, aut quasi deberi. Idque præfertim procedere in feudis, in quibus quidem ius nostrum primogenituræ potissimum consistit; ex quo ut & illic diximus ex alio loco, feudum & ius primogenituræ veluti fraternizant.

223 Qui in hac questione distinguunt.

¶ Sunt autem, qui in hac questione distinguunt. Nam Bal. in l. vt intestato. C. de suis & legi. scribit multum interesse, an consuetudo loquatur de filio primogenito, an verò simpliciter de primogenito. Primo enim casu præferri patrum: secundo nepotem, si sit ætate maior; & id quidem iure primogenituræ, non iure transmissionis. Si autem sit ætate minor, semper succubibit. Et si nullo modo appareat de verbis, in dubio natura plus influit in filium, quam in nepotem, per iura quæ illic allegat. Hæc Bal. distinctionem & doctrinam sequitur Raph. Ful. in d. l. vt intestato, & Alex. in l. is potest, col. 2. & ibi las. col. 7. vers. vlt. in hoc. ff. de acq. hæc. & idem Ale. conf. 4. incip. pöderatis verbis, col. 2. in fil. 4.

224 Qui aliter.

¶ Sed aliter distinguit Nicol. Mat. in l. vt. ff. de iurisd. om. iu. prout illum refert Bal. in l. liberi, libertat. q. 3. col. 6. C. de oper. liber. Vtrum videlicet res de cuius successione agitur, est feudalis, an non feudalis. Primo casu præferri nepotem, per c. j. circa prin. & ibi not. tit. de gradi. succes. secundo casu præferri patrum, arg. eius quod dictum est supra in 21. ratione patrum, de iure patronatus, in quo patronus præfertur nepoti. Nam eiusmodi iura non iure successione siue hæreditatis veniunt, sed ex proximitate liberorum, per l. vt iurisurandi. §. si liberi. ff. de ope. libe. At idem Bal. conf. 396. in regno libero, ad fil. lib. 2. dicit contrarium ex diametro, nempe in regno feudali præferri patrum, in naturali nepotem.

225 Qui ite aliter.

¶ Verum Bar. in auth. post fratres, la 2. C. de legi. hæc. contrarium omnino sentire videtur, vt videlicet in cæteris rebus nepos sit præferendus, in feudo autem patruus: quia feudum non iure successione obtinetur, sed ex concessione domini. & idem in effectu voluit Bal. in l. ex hoc iure, col. 2. in 6. q. ff. de iusti. & iur. & apertius Raph. Co. in l. cum ita. §. vlt. ad fi. ff. de lega. 2. & multi ex his quos supra citauimus in 34. ratione patrum, versic. & ideo si emphyteusis. Ex quo aperte videntur voluisse, quod si feudum obtineatur iure hæreditario, prout verè obtinetur, sicuti diximus supra in 35. q. princ. nu. 11. & simile dicimus, ita quod etiam nepos in feudo filium representat, vt diximus supra in 1. ratione pro nepote. Certè etiam nepos in feudo præferretur patruo, sicuti & in alia hæreditate. Quamquam & illud præterea dici potest, quod vbi agitur de successione generis siue iure hæreditario, nepos semper reputatur eadem persona cum filio patre ipsius. Id è quod in locum ipsius succedit, per rationes pro nepote allegatas, quæ vbi que locum obtinent. Et etiam in feu. vt ostendimus supra in prima ratione pro nepote, vers. nec id solum.

226 Qui ite aliter.

¶ Lucas autem Pen. in l. j. col. 9. C. de priuileg. qui in sac. pal. mili. lib. 12. & iterum in l. 3. C. de tyro. eo. lib. aliter quoque distinxit. Nam refert dicit an loquamur in regno & cæteris dignitatibus, vt Ducatu, Comitatu, Marchionatu. An verò in aliis non regalibus. In istis enim præferri secundogeniti. u. patrum nepoti: in illis prudentiorem idoneiorémque regni administrationi, siue is sit nepos, siue patruus, per hoc destruens omnia legum & canonum, & eorum interpretum placita & rationes. & nihilominus eum sequitur Matthæ. Afflic. in c. 1. col. 15. versic. quartò fallit, tit. de succes. feud. Fateor tamen quod si per electionem regna deferretur, non per successionem: satis esset è multis idoneiorém anteponi. At cum per successionem iam à multis seculis obueniant, vt late diximus in §. j. tit. j. consuet. Pictau. debemus sequi iura de successione loquentia, nisi aliud suaderent conuentiones in eorum concessione appositæ, statuta, & consuetudines patriæ.

227 Qui rursus aliter.

¶ Atqui Nicol. Mil. in suo Repertorio, in versic. mortuus pro republica, dicit, quod cum is qui pro Repub. mortuus est, censetur viuere ad commodum suorum parentum, per text. in §. filij autem, Instit. de excu. tut. mul. o. j. magis ad commodum filiorum, cum pars patris maneat in filio, non filij in patre, vt not. Ioan. Andr. in addi. Spec. super rub. de feu. Ideò si primogenitus quispiam ante patrem mortuus sit pro Repub. filius ipsius primogeniti succedet in iure primogenituræ excluso patruo: quia primogenitus censetur adhuc viuere, ad vtilitatem sui filij patrem ipsum representantis. Quod dicit tenendum esse menti fixum. Ex quibus facile potes intelligere, Nicol. ipsum in ea esse sententia, vt patruus excludat nepotem, nisi primogenitus causa Reipub. sit mortuus.

228 Qui et aliter.

¶ Cæterum Marti. Laud. in d. tract. primogenituræ, col. pen. aliter & quidem cæteris latius eam rem fecit. Nam aut constat de consuetudine, quod nepos excludat patrum, vel è contrario, & statandum est consuetudini, per l. minimè. ff. de legi. & in c. vltim. & ibi no. de consue. Aut de nulla appareat consuetudine. Et tunc si constat de mente concedentis ex verbis, vel aliter quod nepos excludat patrum, vel è contrario, est statum, per c. si Papa, de priuileg. lib. 6. Qualiter autem mens colligatur, traditur per Cyn. in l. voluntatis. C. de fideicom. & in l. si feruus plurim. §. vlt. ff. de lega. j. Aut non constat de mente, & tunc aut verba constitutionis loquuntur de potiori in gradu, videlicet quod solus potior in gradu succedat, & tunc patruus qui est potior in gradu, succedet, per l. contanguntatis. C. de legi. hæred. Aut loquuntur de iure primogenituræ; & tunc si prior natus est patruus, excludit nepotem: alioquin nepos patrum, cum tunc sit primogenitus, per c. Joseph, de verbo. signific. Aut non constat vtræ ætate sit prior, & vtræque succedit, secundum no. Balan. auth. ex testamento, col. vlt. C. de colla. Et hæc quidem esse vera subiungit, nisi regnum iam fuisset deuolutum ad patrem nepotis, quia tunc nepos excluderet patrum succedendo patri suo, per c. licet, de vot. & c. grandi, de suppl. negli. præl. li. 6. quo in loco Ant. Corfe. in sua repet. col. 21. vers. nota, ibi qui eadem Regi. hanc Marti. doctrinam ad verbum refert & sequitur, prout etiã facit in tract. de pot. & excol. Regu. q. 115. Sed & quod

quod de consuetudine in ea re obseruanda illi dixerunt, idem voluit Alex. in disputa. incip. Sigifmundus in 3. dubio, post princ.

¶ Nec desunt qui distinguunt, vter eorū sit in possessione iuris primogenituræ, viuente auo nepotis eodemq; patre patrum. nam si nepos erat in huiusmodi possessione, is præferendus erit, alius patruus. ita enim voluit Barpto. Capuen. in allegationibus quas fecit pro Rege Roberto contra Regem Vngariæ, vti illum refert & sequitur Matth. Afflic. in d. cap. j. col. 16. versic. sextò & vltimò fallit, tit. de succes. feud. nam statutum inquit de hærede habet locum in bonorum possessore, vt not. Bart. in l. j. §. de illo quaritur. ff. ad Trebel. Et sic ille dicitur primogenitus, qui est in possessione primogenituræ. Et sic not. & tene menti, vt subdit, quod ex possessione ius primogenituræ quaritur, sicut naturaliter quaritur. Cui adde & quod nos late cumulauius supra in 11. opi. 17. quæst.

¶ Nec hic omiserim D. Cirier. in tract. primogenituræ post eam quæstionem quæ est de nepote & patruo, quæ apud illum est 25. lib. 1. continud aliam subiecisse, an posthumus ex primogenito mortuo ante patrem excludet etiam patrum: & quædam allegat in vtranque partem, & tandem concludit illum posthumum præferendum patruo: tametsi in præcedenti quæst. dubitasset an filius iam natus ex patre mortuo ante auum, esset præferendus patruo, vt diximus supra in quæst. præced. nu. 10. ex quibus constat: tanquam scilicet minus esset dubium in posthumo, quam in iam nato. Sed quod ad hanc quæstionem de posthumo pertinet, vide omnino quæ latissimè differuimus in tractatu Retractuum, tit. 1. §. 1. glof. 9. in verbo, ou lignagier, num. 75. sed vt ad institutum, & multis seq. vsque ad nu. 103. ideo & ei finem, atque etiam in repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, num. 122. sed & illud, & multis quoque seq. Et eam historiam quam de Lycurgo illo Lacedæmoniorum legislatore retulimus supra huius quæst. nu. 2. idque veteri, ex qua intelliges nihil interesse inter posthumum & iam natum, in hoc iure primogenituræ.

Quid autem in posthumo, ex filio primogenito, an et ipse patruo præferatur.

¶ Quadragesimo primo quæro, An quod diximus nepotem tenere locum filij primogeniti, & excludere patrum secundogenitum in successione aui procedat etiam in successione fratrum. Nam vt id intelligas, etiam in successione collateralium est locus iuri primogenituræ, vt satis probat text. in calicet, de voto, vbi mortuo Rege sine liberis, relictiis multis fratribus, non succedūt omnes fratres, sed solus secundò post illum genitus. & post alios multos ab illo citatos tradit Paulus Paris. consil. 72. ad veram, col. pen. num. 109. & multis seq. lib. 4. Quid igitur hic dicendum? Et sanè in hac quoque successione filius fratris primogeniti alium fratrem excludet. Verbi gratia, ex pluribus fratribus moritur primogenitus Rex sine liberis superstitibus nepote ex fratre secundogenito iam mortuo, & altero fratre tertio genito: certè nepos ex secundogenito, qui respectu tertio geniti dicitur primogenitus vt diximus supra in 3. q. princ. præfertur tertio genito ipsius, licet ætate maiori, vt nuncupatum in ea specie consuluerunt Franc. Aret. consil. 162. diligenter, col. j. & multis seq. & Soc. ipsius Are. discipulus consil. 252. visis instrumentis, per totum, & maxime col. 7. versic. præsuppono etiam cum multis seq. lib. 2.

An quæ dicta sunt in præced. quæ procedant in successione fratrum.

Primogenituræ habet locum in successione collateralium.

Qui idem tenent in successione fratrum.

¶ Quamquam Ant. consil. 47. præmittendum est quod quamquam, tenuit simpliciter, quod in successione transuersalium non habet locum primogenitura inducitur per representationem. Et in hac quoque partem multos alios insignes Doct. consuluisse tradit Matth. Afflic. qui ob id non ausus est suum in eam rem proferre iudicium, in const. Sicilia incip. vt de successione, col. 8. vers. sed iuxta hoc quæro. Sed idem in c. omnes filij, col. 2. vers. sed dubium stat, tit. si de feu. fue. contro. inter domi. & agn. tenet, quod frater in successione fratris excludit nepotes ex alio fratre in iure primogenituræ. Et idem ante hos voluit And. Iser. in const. Sicilia incip. vt de successione, & in c. 1. §. his vero, & ibi idè Matth. col. totius tit. 5. vers. sed quæro hic an primogenitura, tit. de gradib. succes. in feu.

Qui contrariū tenent.

¶ Verum pro prima parte facit, quod non solum cum agitur de successione ascendentium nepotes obtinent locum patris, vt iam multis docuimus supra, in præce. q. & maxime in j. ratione pro nepote. Sed & etiam cum agitur de successione fratrum inter se, per Auth. cessante, & Auth. post fratres. C. de legi. hæc. & §. reliquum, in Auth. de hæc. ab inte. veni. cum si. Et id quoque in rebus feudilibus, per tex. clarum & apertum in c. 1. §. his vero deficientibus, & ibi And. Iser. Bal. & alij, tit. de succes. fra. vel de gradi. suc. in feu. & in c. decedente fideli, de nat. suc. feud. quod tamen c. vulgò non reperitur, sed ipsius verba adscribit Bal. in c. 1. §. & quia vidimus, col. 2. tit. de his qui feu. dar. pos. & diximus plenius supra in q. præcedenti, nu. 18. nec id solum. Igitur isdem omnino rationibus, quibus in successione aui, similiter quoque in successione patrum nepos qui patrem primogenitum representat, patrum ætate maiorem excludit, præfertur cum d. §. reliquum, ex quo maxima ex parte nepotis partes aduersus patrum tutati sumus, loquatur nou de successione aui sed fratris eiusdemq; patrum.

Nepotes tenent locum patris in successione fratrum in non feudilibus.

Et in feudilibus.

¶ Illud autem fateor quod in aliis successioneibus collateralium, siue transuersalium quam fratrum & filiorum fratrum, forte non habet locum ius primogenituræ, quod per representationem inducitur, vt pote cum representatio de iure communi non habeat locum, nisi in linea directa in infinitum, aut vt alij malunt, vsque ad pronepotes tantum, & in collateralibus inter fratres & filios fratrum duntaxat, vt late diximus in commentariis consuet. Picta. tit. ues successions. §. 1. Et ita in specie nostri casus videtur voluisse Bar. in auth. post fratres. C. de legi. hæred. Nam nepos (inquit) succedit in locum patris sui tantum, quando tractatur de successione aui vel patrum, secus in aliorum successione, per text. ibi. Ob idque dicit Romanam ecclesiam pronuntiasse in regno Neapolitano pro Rege

Quid autem in successione aliorum collateralium quam fratrum.

Roberto cōtra Regem Vngariæ, qui erat nepos Caroli primogeniti. Et sequitur Raph. Co. in l. cum ita. §. in fideicommissio. ff. de lega. 2. Alex. consil. 204. consideratis verbis, col. 3. lib. 2. & consil. 129. per spectis his col. 2. verfic. istis sic præsuppositis. Philip. Deci. latè consil. omnium 1. & iterum consil. 127. in casu proposito, lib. 5. & alij multi ex his quos supra citauimus in 40. q. prii. in 34. ratione pro patruo. Ideo in illis gentibus in quibus representatio habet locum ultra hos gradus, filius primogeniti præferendus est patruo. In cæteris minimè.

QVADRAGESIMA SECVNDA QVÆSTIO.

1 **Q**uadragesimo secundo quæro, quoniam ex consuetudine Prætorum & aliis multis huius re-
gum primogenitus capit duas partes hereditatis. Secundogenitus autem, aut cæteri filij, cum
plures sunt, tertiam partem. Aut etiam secundogenitus habet aliam quampiam partem aut maio-
rem aut minorem, vt aliis in locis: nihil enim, quantum ad id quod volumus tractare, interest. Igitur
nobis quispiam reliquit primogenitum & nepotes ex altero filio secundogenito, nunquid in ea ter-
tia aut alia parte, quam accipiunt huiusmodi nepotes per representationem filij secundogeniti eo-
rum patris, primogenitus ipsius secundogeniti debeat iure primogenituræ habere duas partes, aut
aliam partem debitam primogenito? Nam illud certum est, quod si pater eorum superstes fuisset
auo, & ei successisset in illa sua parte, & postea decessisset, primogenitus illius iure primogenituræ
obtinisset duas illas partes, aut aliam debitam primogenito. Sed in specie nostræ quæstionis, hic se-
cundogenitus mortuus est ante patrem suum. Ob quod dubitabatur, an filij eius auo succedant per
representationem sui patris cum iure primogenituræ in sua portione, idque ex facto contigit.

2 **¶** Et fuerunt qui dicerent & hunc primogenitum nepotem ex secundogenito filio obtinere debe-
re ius primogenituræ, in ea, in qua hi fratres succedunt, parte. Neque enim negari potest quin ipse
sit primogenitus patris, eumque & cæteros fratres venire ad successionem aui ex representatione
patris iam mortui, tam de iure communi, quam ex nostra consuetudine: proindeque eque rem esse
æstimandam, ac si pater illorum, videlicet filius secundogenitus iam patris eiusdemque aui succes-
sionem exceperisset, & postea decessisset: quo casu, vt diximus, haud dubiè filius ipsius primogenitus
huiusmodi ius primogenituræ habuisset.

3 **¶** Contrarium tamen verius semper mihi visum est. Nam aliàs sequeretur, quod in eadem suc-
cessione essent duo iura primogenituræ, videlicet primogeniti filij, & primogeniti ex secundogenito,
quod est contra mentem & verba consuetudinis loquentis de principali hærede, aut de primogeni-
to. Cum stante huiusmodi consuetudine, non possint esse duo primogeniti, sed vnus tantum, vt ex-
presse voluit Oldr. conf. 231. cuius hoc caput est, vt eius de quo quæritur, col. 2. per tex. in c. Ioseph,
de verb. signifi. Nisi in casu de quo locuti sumus supra in 17. & 18. q. qui non potest huic nostro casui
conuenire, cum non est dubium, quis ex omnibus filiis est primogenitus, nec sunt duo simul extra-
cti ex vtero matris. Est quoque huiusmodi consuetudo contra ius commune, quod omnes liberos
æqualiter admittit, vt latè ostendimus supra in 4. quæst. princ. idè que restringenda, vt in eo minus
lædat ius cōmune, quam fieri potest, iuxta not. in l. 2. C. de noxa. & in c. cum dilectus, de cons. cū fi.

4 **¶** Item si aliter id fieret, essent duo specialia primogenituræ iura in vna eademque suc-
cessione, contra not. in l. 1. C. de dot. promif. & in cle. 1. §. sanè, in verbo, assertionibus, de foro compe. cum si. Deni-
que si ita fieret, vide quid absurdi inde sequeretur. Pone enim quod auus decessit relictis ex primo-
genito, & ex quinque aut sex aliis liberis, multis nepotibus. Certe omnium liberorum primogeniti
iure primogenituræ duas tertias partes portionis parentum accipiant. Neque enim erit maior ratio
in primogenito secundogeniti, quam cæterorum posteriorum liberorum.

5 **¶** Nec obstat quod dictum est, nepotes per representationem patris succedere, quoniam non pro-
pterea ex hoc sequitur, quod primogenitus nepos habeat ius primogenituræ, sed id potius per hu-
iusmodi representationem ponuntur omnes nepotes in locum & gradum patris, vt succedant in
portione, quam ipse erat accepturus, vt dictum est supra sapius in 26. q. Nec propterea perinde est
ac si pater eorum iam successisset, nisi quantum ad ipsum, quod obtinet locum & gradum patris: in
cæteris autem lata est differètia. Nam cum filius moritur ante patrem, deinde verò pater ipse, idè-
que auus, nepotes quantum ad res ipsius aui, illi succedunt per representationem patris, non autem
ipsi patri, cum nondum hereditatem acceperit aui viuens. nam viuens non habet hæredem, vt sa-
tis supra diximus in 40. q. in 37. ratione pro patruo.

6 **¶** At cum auus moritur ante ipsum filium, qui ipsius hereditatem adit, iam ex ipsa aditione definit
esse hæreditas ipsius, & incipit esse filij, per l. sed & si plures. §. filio. & ibi omnes Doct. ff. de vulg. &
pupil. & l. hæres per feruum. ff. de acqui. hæ. & voluit Bar. in l. vlt. post prin. ff. ad Tertul. & omnes vbi-
que. Idè filio post auum mortuo, nepotes dicuntur succedere ipsi filio eidemque patri, non auo. Et
ex hoc quoque videmus quod si filius viuo patre moriatur relictis nepote debet auus nepotè ex eo
aut exhæredare, aut instituere veluti suum hæredem: alioquin rumpet nepos ipse tanquam præteri-
tus testamentum illius. l. posthumorum. ff. de iniust. testa. & l. si auus. C. de libe. præter. At si auus prior
moriatur, satis est instituere vel exhæredare filium, nulla nepotis mentione facta, nec poterit nepos
ipse tanquam præteritus conqueri, vt qui non est hæres ipsius propter patrem filium, & qui illum
gradu & iure præcedit, per l. si quis filio exhæredato, in princ. ff. de iniust. testa. Ex quo facile liquet,
quod licet nepos representet filium in successione aui, non tamen perinde est ac si filius fuisset auo
superstes & hæres, præterquam quod locum & gradum ipsius obtinet, vt iam diximus.

¶ At

7 **¶** At vnus est quod rem magis dubiam facit. Quid enim si è diuerso decessit auus relictis nepo-
tibus ex primogenito, & relictis quoque secundogenito, certum est quod nepotes isti tanquam pa-
trem representantes iure primogenituræ accipiant duas tertias partes hereditatis, quas pater habuisset.
Ex quibus partibus primogenitus nepos accipiet alias duas tertias partes, vt omnes apud nos
pro re iudicata accipiunt, & passim obseruant. Quod si verum est, nulla videtur esse ratio diuersita-
tis, quin & primogenitus nepos ex secundogenito accipiat etiam duas 3. partes ex portione ipsius se-
cundogeniti patris. Nam & similiter in hoc postremo casu, cum videlicet primogenitus decessit re-
lictis nepotibus, concurrent duo specialia, id est, duo iura primogenituræ in eadem successione, vi-
delicet quod omnes nepotes simul obtinebunt ius primogenituræ ante patrum, deinde antiquior
nepotum ante cæteros nepotes. Quod si res ita haberet, vt viuo patre decessissent omnes liberi re-
lictis nepotibus, certe si teneremus eam op. quæ hoc casu vult nepotes succedere in capita, non in
stirpes, de quo latè per glos. & Doct. in auth. cessante. C. de leg. hæ. & alios quos tibi acruatim col-
legimus in tractatu Retractuum tit. 1. §. 11. glos. 12. in verbo, pour vne test. nu. 1. & seq. res esset minus
dubia. Nam tunc nepos primogenitus ex filio primogenito ius primogenituræ acciperet, cæteri au-
tem & fratres ipsius, & patruales reliquam partem hereditatis in capita obtinerent. Tu circa hoc
cogita quid dicendum. Quocunque enim me vertam, in vado mihi hæere videor. Tu tamen vi-
de quæ scripsimus supra in 13. quæstio.

QVADRAGESIMATERTIA QVÆSTIO.

1 **Q**uadragesimo tertio, an huiusmodi consuetudo præferens primogenitum cæteris fratribus
liget secundogenitum clericum, vt ei præferatur primogenitus laicus. Fuerunt qui tenerent
huiusmodi consuetudinem non ligare secundogenitum clericum, videlicet Hosti. in summa de consu-
et. §. vlt. verfic. sed pone. & Jac. Aret. alicubi prout illum refert Io. Ana. in c. sine culpa, col. 6. lib. 6. in
Merc. & ex recentioribus Philip. Dec. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. 22. verfic. & licet prædicta re-
sponso, de constit.

2 **¶** Et simile est quod à quibusdam traditur, quod statutum præferens agnatos cognatis non nocet
clericis cognatis quin possint succedere. Ita enim voluit Imo. in c. quod clericis, verfic. & per hoc vi-
detur, de foro compe. prout illum refert & sequitur Alex. consil. 44. cuius initium est, videretur pri-
ma facie, col. 3. verfic. & sic manifestè, lib. 5. & Phil. Deci. consil. 13. cuius superscriptio incipit, in appel-
latione, in fi. verum Imo. vbi supra, id non dicit, sed aliud quod proximè accedit, de quo dicemus in-
frà in 45. quæst. in princ. vti ibi videre poteris.

3 **¶** Pro quibus pugnat hæc ratio, quod statuta vel consuetudines laicorum non ligant clericos, nec
res ipsorum. c. quæ in ecclesiis, & c. ecclesia sanctæ Mariæ, de constit. & c. vlt. de reb. eccl. non ali.
& vbi que per Doct. & quod etiam not. Io. An. post Hosti. in c. postulasti, col. vlt. de for. comp. & Cy.
in l. 2. col. vlt. verfic. 3. quæritur. C. quæ sit long. consue. Et hoc potissimum procedit in statutis odio-
sis & quæ grauamen inferunt clericis, per auth. cessã. C. de sacros. eccl. & d. c. ecclesia sanctæ Mariæ,
de constit. & c. 1. de consuet. & c. clerici. de iudi. & c. cum causa, de re iudi. cum si.

4 **¶** Cuius rei triplex redditur ratio. Prima, quia clerici sunt superiores, maiores, digniores laicis. l. 3. C.
de sum. tri. & l. 2. C. vt nemo pri. & c. denique. 4. di. & c. duo sunt. 12. q. 1. cum si. At inferiorum statuta
superiores dignioresque non ligant. c. cum inferior, de maior. & obe. & c. infer. 2. di. Hinc plebscita
Patricios & Senatores, vt pote plebe superiores non ligabant. l. 2. §. deinde. ff. de ori. iur. & §. plebscita
tum, Insti. de iure nat. gent. & ciuili. Secunda, quia statuta non ligant nisi subditos. l. 1. & ibi plene not.
C. de sum. tri. & c. à nobis, le 1. de sen. exco. & c. quod autem, de pœni. & remif. & c. 2. de constit. lib. 6.
cum si. Ad eodè autem non sunt clerici subditi laicis, vt nec sponte quidem possint se illis submittere.
c. si diligenti, & cap. significasti, de for. comp. Tertia, quia condere statutum iurisdictionis est, vt per
glos. in l. 1. ff. de iurisd. omn. iud. & plene per Bar. & alios in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure, & plenif-
time diximus supra in 17. q. princ. Laici autem non habent iurisdictionem in clericos iuribus supra
allegatis. ergo nihili possunt in illos statuere.

5 **¶** His tamen non obstantibus plerique omnes tenent, quod si statutum, vel consuetudo inducta est
ante clericatum secundogeniti, & ita iniectum est iam vinculum in ipsum nondum clericum, est que
ius semel acquisitum primogenito: qualitas clericatus postea acquisita non tollit huiusmodi vincu-
lum statuti, nec ius iam quæsitum etiam in vita patris, vt pote cum pater non illum posset eo iure pri-
uare, vt late diximus supra in 21. q. Quin si aliter fieret, facile posset fieri fraus: quia secundogenitus,
vt statutum frustraretur clericus efficeretur. Cui quidem fraudi obuiandum est. l. in fundo. ff. de rei
ven. & l. 1. §. exceptiones. ff. quar. rer. act. non dat. & c. quanto, de diuor. cum si. Aliud esset si fieret sta-
tutum secundogenito iam facto clerico, quia tunc illi non obesset statutum.

6 **¶** Et hæc fuit sententia Io. An. in d. c. sine culpa, in vlt. q. quæ est in col. pe. verfic. quia in præcedenti, &
ibi quoque Philip. Fran. in fi. de reg. iur. lib. 6. Alber. latè in l. cum quis, col. vlt. C. de natu. liber. Henr.
Bo. in c. tanta, col. 2. verfic. secundum dubium, extrà qui fili. sunt legi. Anto. in d. c. ecclesia sanctæ Ma-
riæ, & ibi quoque Imo. & Panor. col. vi. in lect. & in repe. col. 13. verfic. 5. quæritur, ibi, secundus quan-
do in eccl. & iterum col. 15. verfic. prima quando tendit, & Fel. col. 30. verfic. secunda conclusio. & ite-
rum col. 43. verfic. decimoquintò, extrà de const. Idem Ant. in d. c. quod clericis, & ibi quoque Imo.
col. 3. verfic. & per hoc videtur, & Panor. char. pen. verfic. si verò iniicit vinculum, & verfic. si verò
consuetudo, & Barb. col. 16. nu. 19. & seq. & de for. comp. Io. Calde. in sua disputatione, quæ incipit,
in d. c. sine culpa

GG

Quid si auus
decedat relictis
nepotibus ex
primogenito,
& aliis filiis.

An hæc consue-
tudo primoge-
nituræ liget se-
cundogenitum
clericum.

Quid in statu-
to præferente
agnatos cogna-
tis.

Statuta laicorū
non ligant cle-
ricos nec res
ipsorum.

Clerici dignio-
res laicis.
Digniores non
ligantur statu-
tis inferiorum.
Statuta non ni-
si subditos li-
gant.
Statutum con-
dere iurisdic-
tio nis est.

Opi. eorum qui
diuinit clericū
ligari statuo
ante factu, non
postea.

Qui fuerunt
illius opti-

statuto ciuitatis cauetur, col. vlt. Pen. An. in repe. c. 1. in 12. q. prin. vers. accedat hinc quaestio disputata, de const. & c. postulasti, in 5. q. in fi. de foro compe. & conf. 433. postquam ista domina, col. j. Imo. & Ro. in l. stipulatio hoc modo concepta, ille col. 2. vers. nec obstat quod not. hic col. 6. vers. vbi autem constitutio, ff. de verb. oblig. Idem Imol. conf. 35. in casu praemisso, circa primum dubium, col. 1. Card. Flor. in c. perpendimus, in 9. q. extra de sen. exc. Pau. Cast. confil. 423. ex puncto transmissio, col. 3. lib. 2. Panor. confil. 3. saluatoris, in 2. dubio, lib. 2. Marti. Laud. in tract. de primogenitura, col. 7. vers. pulchrum dubium est. Maria. Soc. confil. 36. recte ac mature, col. 4. & Barth. Soc. eius filius confil. 81. in praesenti consultatione, col. pen. lib. j. & confil. 183. eleganter sunt omnia, ad fin. lib. 2. & confil. 230. visio testamento, col. vlt. eo. lib. 2. & conf. 241. circa primam difficultatem, col. 2. & iterum col. 6. eo. lib. 2. & confil. 252. visis instrumentis, col. 10. vers. ex quibus infero, eo. lib. 2. & conf. 45. supponitur in facto, lib. 3. dum allegat Io. An. in d. c. sine culpa, & confil. 12. ni fallor, lib. 4. dum etiam eundem allegat. Bar. conf. 4. scribitur. i. Reg. col. antep. vers. item potest dari alia responsio, lib. j. Alex. confil. 217. visio facti narratione, col. 2. vers. praeterea casus noster, & iterum col. antep. vers. nec etiam obstat si diceretur, lib. 2. & conf. 9. ponderatis his, col. j. lib. 5. Ang. Cla. in sua summa, in verbo, lex, vers. 5. Io. Bapt. de S. Seue. in repe. l. j. col. vlt. & ibi etiam Fran. Aret. col. 12. C. de sum. tri. Card. Alex. in c. per venabilem, §. quod autem, col. 30. vers. vlt. ex consequentia praedictorum, extra qui filij sunt legi. Ias. in l. vlt. col. antep. vers. primò illud. C. de pactis. Alb. Bru. in tract. statutorum ad foeminas pertinentium, ar. 6. in 2. q. col. 4. Corn. conf. 94. circa primum dubium, col. 2. vers. quod in successione, lib. 2. & confil. 205. quanquam videatur, col. vlt. lib. 4. & Roch. Cur. in repe. c. vlt. in 11. q. prin. in 6. limitatione, & dominus Benedic. in rep. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, le 1. num. 143. de test. Franc. Ripa. lib. j. respon. c. 6. viso, col. pen. vers. circa secundum. Et in effectu idem voluit ante hos omnes Pe. Bel. Pert. ab horum nullo memoratus, in d. §. plebiscitum. Insti. de iure nat. gēt. & ciuil. dicens huiusmodi statutum esse in rem, non in personam, ideòque ligare res quae erant laicorum tempore statuti, licet postea factae sint clericorum, non etiam res quae iam sunt clericorum.

7
Qui idem tenuerunt in statuto repellente foeminas.

¶ Et simile dici solet in statuto repellente filias, existentibus filiis, vt videlicet filius excludat fororē monialem ex huiusmodi statuto facto ante ingressum religionis. Secus si post ingressum: quia non comprehendit monialem iam factam vt voluit Lapus alleg. 110. incip. in ciuitate Florentia, col. pen. vers. nec obstat si dicatur, Ant. Imo. & Pan. in d. c. quod clericis, de foro comp. vbi & ipse Ant. scribit se & Pet. Anc. simul ita consuluisset in ciuitate Ferrariæ. Idem Ant. in c. ecclesia, le 1. vt lit. pen. Pet. Anc. in repe. c. 1. col. 21. vers. primò quæro, cum seq. de consti. Panor. in d. c. ecclesia, in lect. col. vlt. & iterum in repe. col. 11. vers. secundus casus, & ibi Fely. col. 30. in 2. confil. 6. q. & iterum. d. col. 43. in 15. q. de consti. Idem Panor. conf. 111. in causa Catherinæ monialis, in 2. dubio, lib. 2. Ro. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, vbi supra. ff. de verb. oblig. Paul. Cast. conf. 304. primum dubium de quo quaeritur, col. 3. vers. si verò statutum non loquitur, lib. 1. Barb. d. confil. 4. col. antep. vbi supra, lib. 1. Cor. confil. 94. circa primum, col. 2. vers. quod in successione. lib. 2. Soci. d. confil. 81. col. pen. lib. 1. & d. confil. 230. col. vlt. lib. 2. & in tract. fal. regula 40. hoc capite, causa quando de iure canonico, in 2. fal. Ias. in l. seruo legato, §. si testator, col. 2. ff. de leg. 1. Matth. Afflict. in constituti. Siciliae, cuius initium est, in aliquibus, col. 6. vers. 6. quæro. Laurus à palaciis in tract. statutorum foeminas repellentium, col. 4. vers. an autem hoc statutum. De quo postremo alibi fortè dicam latius.

8
Et idem in statuto repellente uerinum.

¶ Et idem in simili casu scilicet statuti repellentis fratrem vterinum ob patrum, vt scilicet habeat locum, quamuis frater sit clericus, respondit Signo. confil. 6. cuius caput est, Titius in infantili ætate, in fin. Sed & idem quoque in statuto repellente foeminas, & descendentes ex eis, vt repellatur filius fratris clericus, tenuit Card. Flor. conf. 144. incip. statuit ciuitas, col. 3. vers. si verò nihil.

9
Tributa imponi non possunt rebus iam translatis in ecclesiam, nondum translatis possunt.

¶ Nec item ab simile est, quòd rebus iam translatis in ecclesiam non possunt tributa aut alia onera imponi: nondum translatis possunt, vt postea translatis durent, vt voluerunt Archi. Pet. Anc. Domi. & Imo. in c. 1. de immunit. eccles. lib. 6. Idem Archi. & Ioan. And. in c. 1. de cens. eo. lib. 6. Guil. Cun. Iac. But. & Bar. in l. placet. C. de sacros. eccles. Idem Bar. in authen. item nulla communitas. C. de epi. & cleri. & melius in l. rescripto, §. sciendum, vers. sed quæro vtrum. ff. de mun. & hono. vbi hoc dicit esse de mente Inno. in c. postulasti, de for. com. Et idem Bar. in l. vlt. C. de exact. trib. lib. 10. & in l. j. ad fin. C. de mun. & hon. & in quo loco, eo. lib. 10. & confil. 18. si aliqua possessio, in fin. Bal. qui id late disputat, conf. 280. praemisso statuto, lib. 2. & Calder. confil. 7. an si statuto, in tit. de constit. & conf. 2. statuto Perusino, in tit. de cens. quibus locis dicit ita fuisse responsum à Doc. Perusinis. Ang. conf. 24. ecclesia non tenetur. Petr. An. confil. 214. dubium facit in praedicta q. & confil. 303. hoc statutum communis pistori. Henri. Boh. & clarius Panor. in c. 1. extra de censib. Car. & apertius ipse Panor. in c. non minus, de immu. eccles. ipse Panor. in d. cap. quod clericis, col. antep. vers. & idem dicit generaliter, de for. comp. Soci. d. confil. 81. col. vlt. lib. 1. & confil. 12. ni fallor, per totum lib. 4.

10
De statuto ut monachus non succedat.

¶ Quid quòd ipse Bar. ille nostrorum interpretum facile princeps conf. 37. quidam Cola Pauli, consuluisset, quòd valet statutum, vt monachus non possit succedere: ad hoc quidem vt nondum monachus factus tempore testamenti, si postea efficiatur monachus, non succedat. Nam quod potest fieri per pactum, & id quoque per statutum fieri potest. l. non impossibile, & quod ibi not. ff. de pac. cum si. Sed si quis antequam sit monachus, fecerit pactum de non succedendo, interposito iuramento: certè postea factus monachus non succedet, per cap. quamuis, de pact. lib. 6. Ergo & eadem ratione statutum quod est quædam sponsio vel pactum totius Reipublicæ. l. j. ff. de legi. astrinxit illum monachum

monachum, vt non succedat. sed de hoc dicam alibi latius.

11 ¶ Aduerte tamen quòd contra huiusmodi decisionem de qua in nostra quaest. differimus, fortiter vrget quod dicit Saly. in d. Auth. cessan. C. de sacros. eccl. & reasumit Fran. Are. in d. c. quod clericis, in fin. de foro compe. quòd cum hic tractemus de successione, non potest videri iniectum vinculum ex statuto, nisi tempore delatae successione, id est, mortis patris, quòd inspiciendum est, iuxta no. in l. si cognatis. ff. de rebus dub. Nam & exclusio videtur fieri eo tempore, quo deferretur hæreditas, ar. l. qui superstitis. ff. de acquir. hære. Sed tempore delatae successione reperitur secundogenitus clericus. Ergo nondum in illum iniectum est vinculum statuti. Quod & ita confirmatur. nam exclusio dicitur respectu inclusionis, vt per Bar. in l. 2. §. videndum. ff. ad SC. Tert. Sed viuente patre de cuius successione agitur, non potest quis dici inclusus, cum nondum illi sit delata successio, nisi spe, quæ non habet causam de præterito, vt not. idem Bart. in l. is potest. ff. de acquir. hære. Ergo nec similiter potest dici alter inclusus.

Contra superiores opin.

Exclusio respicit tempus delatae hereditatis.

12 ¶ Hæc fermè Fran. Are. qui ob id dicit forte illam Ioan. An. & sequacium doctrinam non procedere de iuris subtilitate: ideòque super ea esse cogitandum, licet tandem dicat, esse ab omnibus sequendam, tanquam communiorem, nulla tamen responsione facta ad huiusmodi objectionem. Cui & tu adiciis ex Philip. Dec. quòd not. Bald. in l. omnes populi, col. 6. vers. sed pone statutum. ff. de iusti. & iure. quòd filia dotata ante statutum, excluditur à statuto postea facto disponente quòd filia dotata non succedat: quia licet ratio exclusiua, scilicet dotatio sit ex causa de præterito, casus tamen deferendæ hæreditatis est de futuro. Quod & idem dicit ipse Bal. in l. illam, post medium. C. de dona. & Iason confil. 11. in dubio, col. 2. vers. nec ob. illud dictum, lib. 1. vbi idem dicit voluisse Bar. in confil. incip. statuto ciuitatis Assisij, quòd non aliter designat, sed est confil. 99.

Confirmatio precedit op.

13 ¶ Adde, inquam, quòd semper aliam inspiciamus tempus executionis & effectus statuti, quo scilicet sortitur effectum, non ipsius statuti, vt videre licet ex eo quòd scriptum est à gl. in c. j. in fi. de iniuriis, lib. 6. ex qua Domi. ibi in fin. no. quòd vbi lex punit actum & eius executionem, trahitur ad actum habentem originem ante constitutionem si habet executionem de futuro. & gl. in cle. 2. in verbo, in posterum, de ata & quali. ex qua Anto. Card. Flor. qui illam dicit sing. in 5. opp. & Panor. not. quòd constitutio comprehendit actus præteritos, respectu suorum effectuum futurorum. & gl. in cle. 2. in verbo, vtetur, & ibi Pau. Eleaz. Steph. Lau. Imo. Cardi. Flor. in 4. q. de vita & hone. cleri. glo. in cle. 1. in verbo, deputatis, & ibi Imo. Cardi. Flor. in 1. oppo. & Panor. de testa. Cy. & Alber. in l. leges & constitutiones, col. 3. vers. si verò lex noua: & iterum col. pe. vers. & ex prædictis. C. de legi. Bar. in l. omnes populi, col. 16. vers. ecce alia dicit statutum, & ibi Bal. col. 6. vers. sed an trahatur ad veteres ff. de iusti. & iure. Alb. in quarta parte statutorum, quaestio. 55. aliam quaestionem quaero. Bal. in l. si ita scriptum, §. vlt. ff. de legat. 2. & confil. 93. primo statuto cauetur, in fi. lib. 4. & conf. 477. punctus quaestio, col. 2. eo. lib. 4. Rosel. inter consil. ipsius Bal. confil. 91. viso prædicto puncto, d. lib. 4. Angel. confil. 382. statuto communis. Anto. in sua disput. incip. stante statuto municipali. Pet. Anc. in cap. licet canon, col. 3. vers. secunda quaestio, & ibi Domi. col. 3. vers. Iacob. de Bel. disput. de elec. li. 6. & idem Anca. conf. 225. visis & diligenter, ad fin. ipse Domi. in cap. vlt. col. 2. vers. quid si tempore. de elec. lib. 6. & in c. ex antiquis, col. 5. vers. tertio, quando repetitur 54. di.

Ad idem. Tempus executionis & effectus statuti inspicitur, non ipsius statuti. Statutum trahitur ad actus præteritos respectu effectuum futurorum. Vide infra num. 17.

14 ¶ Sed hic potes dicere, quòd in casu de quo loquimur ius est quaesitum primogenito ante mortem patris, quòd patet ex iis quæ habentur in c. quam periculosum. 7. q. 1. & quæ diximus supra in 21. q. & iterum in 40. quaestione, in locis infinitis. & expressim in nostro casu voluit Io. An. in d. regula, sine culpa, & Alex. in d. confil. 212. col. pe. lib. 2. & multi eorum, quos supra citauimus. Quemadmodum etiam in casu statuti excludentis filias dotatas existentibus masculis, cõstitutum vt masculus natus est, recipit qualitatem inclusiua: & filia etiam, vt nata est, impotentiam succedendi. Id. oq. ingreditur monasterium cum illa impotentia, existentibus masculis. Sicuti semoto illo statuto ingreditur cum facultate succedendi, quam habet de iure communi. Sufficitque quòd per ingressum non efficiatur deterioris conditionis, iuxta tex. in l. Deo nobis. §. hoc etiam, in fi. cum aliis seq. cum etiam sine ingressu vterque & secundogenitus & foemina essent exclusi. Nec enim debet conueniri, si non melioris efficiatur. ar. l. qui autem. §. vlt. ff. quæ in fraud. credi. Et propterea non est verum, quòd monialis excludatur, cum prius esset exclusa iam à tempore natiuitatis suæ, vt optime declarat Paul. Cast. d. conf. 304. lib. 1. Id quòd similiter dici potest de secundogenito clerico. Et ita dicitur iniectum vinculum ante clericatum, cum exclusio nascatur ex qualitate præcedenti clericatum. Et hoc modo ius quaesitum considerat in hoc casu Lapus. d. alleg. 9. ad fin.

Responso ad præcedentia.

15 ¶ Verum his se continuò aduersum opponit Decius in d. ca. ecclesia, quoniam, vt ipse dicit, si secundum illam considerationem dicamus esse iniectum vinculum, fere semper statuta laicorum ligabunt clericos, quia quando nascuntur, sunt laici & subiiciuntur statutis: & propterea licet postea efficiantur clerici, remanent semper ligati, quia iniectum est t vinculum. Nec est, inquit, verum, quòd primogenito sit ius quaesitum in regno vel hæreditate patre viuente, secundum Oldra. confil. 94. eleganter, & Pe. An. confil. 82. dicta facti narratio, cum similibus adductis per Alex. vt ipse dicit, cõf. 4. ponderatis verbis, col. 4. lib. 4. Nec placet, vt ille subdit, ratio Paul. Cast. quòd sufficiat monialem non esse deterioris conditionis, quæ prius esset: quia si attenderet huiusmodi ratio, clerici ferè semper per statutis laicorum subiicerentur. Ideò videtur quòd nec secundogenitus, nec monialis excludantur ex huiusmodi statutis, nisi in fraudem ille clericatum arripuisset, illa religionem. Et ita refidet Decius.

Impugnatio illius responsonis.

16
Responsio ad
illam impugna-
tionem.

De statuto pro-
hibente proba-
ri solutionem
debiti per tes-
tes.

17
Adversus id
quod diximus
statuta trahi ad
ipsum effectum
et executionis
statui.

18
Non solum quan-
tum ad formam
et solemnitate
sed quantum ad
religiam.

19

20
Filij parvulus
utiles habet pro
habilem spem.
Qui tamen
simpliciter us-
que ad statum.

¶ Sed huic obiectioni possumus dicere: primum huic quod dictum est, omnia ferme statuta ligaturam clericos, si huiusmodi interpretationem sequamur, negando id esse verum: tum quia sapientius sunt nova statuta & reformationes, in quibus illud considerabimus: tum quia ea consideratio non adeo late patet, ut sit locus obiectioni Decij. Nam ut optime declarat Calder. in d. disput. incip. statuto civitatis, col. vlt. tantum habet locum in casibus, qui iam robur, effectum, & consummationem acceperunt ante clericatum, ut in d. casu Ioan. And. loquentis de primogenito & secundogenito clerico, in quo sola genitura confert ius ipsi primogenito. Non autem in iis casibus, in quibus actus habuit initium ante clericatum, & consummationem post eundem. Verbi gratia, in statuto prohibente probari solutionem debiti per testes. Nam laicus post solutionem factus clericus, poterit probare per testes, nec ligabitur eo statuto: quia statutum non iniecit vinculum ante clericatum, ut pote cum respiciat actum probationis, qui tempore clericatus conficitur. Quam Cald. doctrinam sequitur Per. Anc. in repe. d. c. i. in 12. q. princ. versicu. accedat hic quaestio disputata. & praeterea in c. ea quaer., in 2. quaestio. & plenius, in vigesima sexta, de regu. iur. lib. 6. & Raph. Co. consil. 140. Pilacus, col. 2. & seq. & Fely. in d. c. ecclesia sanctae Mariae, in 15. quaest. & ibi quoque idem Dec. col. 21. versicu. & ista conclusio, de constit. & Roch. Cur. in repe. d. cap. vlt. in 6. limit. 11. quaest. de consuet. Id quod etiam, licet videre in aliis casibus in quibus loquuntur ij quos citavimus supra, versicul. ab hunc tertio, ad des inquam.

¶ Quamquam & illud quoque dici potest, non id adeo certum esse, ut quidam putant, ut scilicet inspiciendum sit tempus effectus & executionis statuti, potius quam ipsius statuti, cum tex. huic sententiae repugnet, in l. ubi dicitur. C. de testa. vbi constitutio dans formam testamenti non extenditur ad praeterita testamenta, licet testator adhuc vivat, proindeque adhuc pendeat testamentum, & ipsius effectus ex morte testatoris, ut ibi subtiliter annotat Pau. C. paulo post medium, vers. circa finem, & Corne. col. 1. vers. nota quod quod ad formam. Ex quo & ibi Ias. in 3. not. colligit quod constitutio nova procedit etiam si effectus actus praeteriti conferatur in futurum, & sic post statutum noviter conditum, & ad hoc cum text. dicit not. quem & ad hoc expendit Angel. in §. 1. vers. aduerte pro declaratione, in auth. vt cum de appel. cogno. & Pan. in c. vlt. col. pen. & ibi etiam Fely. col. 2. vers. amplia quarto, de constit. Hincque est quod scribit Bal. in l. si quis heredem, ad medium. C. de insti. & substi. quod si rusticus ruri confecerit testamentum cum quinque testibus tantum, cum plures habere non posset, secundum l. vlt. C. de testa. posteaque urbem aliquam habitat, manet tamen validum illud testamentum prius factum, inspecto scilicet tempore quo fuit conditum: non mortis, quo effectum sortitur. Et sequitur Paul. Cast. consil. 184. ex facto proponitur quod testator, in fi. lib. 2. & Iason in d. l. vlt. col. 1. vers. tertio responde. C. de testa.

¶ Et ne quis putet id tantum obtinere quantum ad formam, siue solemnitate testamenti, legat Innoc. in c. statuimus, circa medium, vers. item not. quod privilegium, de maio. & obed. dicentem, quod recepti in canonicos auctoritate Papae ante illam decretalem, praecedet maiores ordine postea receptos, iuxta antiquum stylium, licet praebendas assequatur post illam decretalem. Et sic etiam intelligitur ille text. nam licet praebendam sint habituri post illam l. novam, tamen ius est in praebenda quaesitum prius ex receptione facta Papae auctoritate, per c. hi qui, de praeben. lib. 6. Et ideo per illam l. novam tale ius non tollitur.

¶ Et illud dictum sequitur Imo. in d. cap. vlt. col. 3. vers. iuxta praedicta, & iterum col. pen. vers. sed aduerte, & ibi Fely. vbi supra, & per hoc tenent, statutum de lucro dotis non habere locum in dotibus datis ante statutum, quarum restituendarum tempus post ipsum statutum cessit, ut scilicet inspiciendum sit tempus matrimonij, non mortis, vel alterius dissolutionis ipsius, contra quam voluerunt Bar. in d. l. omnes populi, loco supra allegato. Cui consonat quod scripsit Iaco. But. in sua quadam disputa. quam retulit & secutus est Per. Anc. in cap. 1. in 13. quaest. princ. vers. hic subiciio quaestionem. Iaco. But. de constit. quod dispositio cle. super cathedram, de sepult. quaerit quod de relictis factis ecclesiis conventualibus medicantibus solvatur quarta portio parochiali ecclesie, non habet locum in legatis factis a testatore ante illam constitutionem, etiam si talia legata post illam constitutionem incipiant habere effectum. Quod & sequitur Fran. Are. consil. 85. considerata diligenter, col. 1. Et id confirmat quod tradit Panor. in c. pastoralis. §. verum, col. 1. per illum tex. de appel. quod licet nova constitutio concernat futura & non praeterita, si tamen illa futura omnino dependant a praeteritis, non illa comprehendit nova constitutio.

¶ Nec verum est quod dicit ipse Decius, quod nullum est ius quaesitum primogenito in vita patris: cum aperte contrarium probetur in d. c. quam periculosum. Quin & si de hereditate patris tantum ageretur, & non de iure primogeniturae adhuc acquisito, satis videtur esse qualitas succedendi. Nam filij habent viventibus parentibus probabilem spem succedendi, ut not. Bart. in l. 1. §. pater. ff. de acquir. hære. & Paul. Cast. d. consil. 304. & Soci. d. consil. 241. col. 6. libro 2. & plene diximus in 40. quaest. Nec interim tamen praetermittendum est fuisse quosdam, qui simpliciter dixerunt, huiusmodi statutum excludere clericos secundogenitos, videlicet Card. Flor. in c. perpendimus, in 9. quaest. de senten. ex com. vti eum allegat, & sequitur Paul. Cast. consil. 423. ex puncto transmissio, col. 3. vers. clerici autem, lib. 2. quamquam Card. ibi illud non dicat, sed aliud in quo illum citabo in seq. quaest. nu. 7. & idem in statuto.

QVAD

1 QVADRAGESIMO QUARTO QUÆRO, quid est diuerso, si primogenitus sit clericus, secundogenitus laicus, an possit ipse primogenitus clericus uti beneficio huiusmodi consuetudinis ad excludendum ipsum secundogenitum? Hanc quaestionem latissime tractavit D. Cirier. in suo tractatu primogeniturae, lib. 1. in 24. q. At nos eam breuius concludemus: alia, si tibi videbitur, videbis apud eum. Et primum videtur quod non, duabus potissimum rationibus. Prima, quia licet valeat huiusmodi consuetudo, ius tamen iniquum inducit, dum quos natura simul & lex aequales fecit, inaequales profus efficit, alios aliis praeferebat: & interdum alteri videlicet primogenito totum deferens, alteri nihil. Propterea non debet eo iure uti ecclesia, nec personae ecclesiasticae, arg. c. vlt. 17. q. 4. vbi non debet ecclesia recipere, quod ei defertur ex haereditis exheredatione.

2 ¶ Nec aliis quoque debet uti iure iniquo, etiam ex iure communi introducto, per id quod dicit gl. not. in §. hoc ius, in verbo, vt plus. 10. q. 2. quod licet ius commune permittat contrahentes sese inuicem decipere, per l. in causae. ff. de minor. Non tamen debet ecclesia id facere: nec ideo cum aliquid vendit, recipere plus iusto pretio, si offeratur, per c. per tuas, de donat. Quod & idem putat de personis ecclesiasticis Anto. in c. in ciuitate, de vsur. cum multis concord. quas adduxi in Legi. Connub. in 9. lege, nu. 10. sed tamen, ne hic iterum repetam.

3 ¶ 2 Quia statuta laicorum aliorum quidem quam imperatoris, quantumuis fauorabilia, etiam si generaliter loquatur, nihil prosunt ecclesiis, & ecclesiasticis personis, nisi sint a Papa approbata, per tex. in c. bene quidē, 96. dist. & in c. ecclesia sanctae Mariae, extra. de cost. & ita voluit Host. in c. vl. & ibi post eum Io. And. col. pen. & Panor. col. vlti. de solu. Bal. consil. 135. articulus, col. vlt. vers. praeterea quamuis, lib. 2. & Pe. Anc. in repe. c. 1. in 12. q. princ. vers. hic etiam quaero vtrum statuta, de constit. vbi & ad hoc allegat not. per Ioan. And. in d. c. 1. de oper. nou. nun. & idem quoque voluit Matth. Matthes. not. 111. nota vnam lucrosam, & Barb. in c. dilecti, col. 4. de for. compe. vbi ad hoc multa allegat, quae omnibus videre licet.

4 ¶ Nec id mirum videri oportet, cum extranei non debeant potiri beneficiis statutorum, per l. vlti. ibi, aequum quippe est, vt qui nostris, &c. C. de sum. tri. vbi hoc not. Iac. Aret. & Alberi. qui alios antiquiores citat in 2. parte statutorum, q. 9. cuius est exordium, sed ex quo diximus & Guido Susa in quaestione incip. sed pone quaestionem, statutum, Bart. qui multas rationes affert in tract. Repraesentiarum in 1. q. 5. q. prin. Bal. in rub. C. qui admit. ad fi. Ang. consil. 73. in statuto Florentino. Paul. Cast. in l. omnes populi, ad fi. ff. de iust. & iure, & consil. 343. statutum supra relatum. Ro. consil. 224. ista captura, col. 2. vers. tertia prin. ratione. Alex. consil. 44. videretur prima facie, col. 3. vers. accedat praedictis, lib. 5. & consil. 41. ex multis in themate, col. 1. lib. 7. & Soc. consil. 241. circa primam difficultatem, col. 5. lib. 2.

5 ¶ Ideoque fuerunt plerique in ea op. vt ex statuto vel consuetudine disponente, quod filia non succedat existens masculis, filius clericus non repellat filiam. Ita enim expresse voluerunt Per. Anc. & Matthesal. in dd. locis, & subobscuris Imo. in d. c. ecclesia sanctae Mariae, de cost. & rursum in c. dilecti, eo. tit. vbi tamen dicit contrarium seruari in practica. & Ro. vt illum aliqui allegant, sing. 443. cuius est initium, habeo casum in facto, dum dicit se multum dubitare. Barb. in c. quod clericis, col. 27. de for. compe. & consil. 53. praclare, col. vlti. lib. 2. Et in hanc partem videtur inclinare Alex. in d. consil. 41. lib. 7.

6 ¶ T A M E N quod in casu nostrae consuetudinis praefertis primogenitum ceteris liberis, possit uti primogenitus clericus ea consuetudine, tenet expresse Panor. in d. c. ecclesia sanctae Mariae, col. vlt. de constit. & Mart. Laud. in tract. primogeniturae, col. 7. vers. pulchrum dubium. Barb. in rep. rub. de reb. eccles. non alie. in 2. dubio, col. eiusdem 13. vers. & inducit ad duo. & Carol. Rui. consil. 195. ex themate, col. 2. lib. 2.

7 ¶ Et idem in statuto praefertente masculos foeminis, vt scilicet possit masculus clericus ex eo repellere foeminas, quicquid dicant ij quos supra citavimus, tradit Bal. in repe. l. 1. col. 7. vers. sed hic vltimus quaeritur. C. de sum. tri. & consil. 30. praesupposito statuto, col. 2. vers. quaeritur vtrum statutum, lib. 1. & subobscuris Ang. consil. 68. Martinus, col. 2. vers. nec obstat quod quidam, q. & repetitur consil. 281. Lap. Ab. alle. 109. in quaestione proposita, & Io. Lig. Fran. Alber. & Lap. Castel. qui in casu ipsius Lapi Ab. consuluerunt alleg. seq. incip. in ciuitate Florentie. Ant. in c. quaeritur in ecclesiarum, col. j. de consti. & in d. c. quod clericis, ad fi. & ibi Card. Flo. & Pan. tam in lec. col. antepe. quam in repe. col. 26. vers. secundus casus, de foro compe. Card. Flo. in rep. c. perpendimus, col. 12. vers. quid si constitutio, de sen. exc. Pau. Cast. in l. omnes populi, post medium, ibi, item an clerici. ff. de iust. & iur. Panor. in d. c. eccle. tam in lect. col. vlt. quam in rep. col. 15. vers. vnde si statutum, & ibi Fel. in 7. q. de consti. & idem Pan. in c. constitutus, in §. no. de in inte. rest. & in d. c. 1. col. 3. vers. 2. casu, de no. ope. nunc. Ale. sibi contrarius in addi. Bar. in l. 1. §. qui habebat. ff. de bo. pos. contra tab. & consil. 111. videretur prima consideratione, col. 2. lib. 7. Soci. d. consil. 241. circa primam difficultatem, col. j. lib. 2. vbi hanc dicit esse communem op. & consil. 128. circa praesentem, col. 2. lib. 4. vbi & idem dicit Bar. sibi contrarius in repe. rub. C. qui admit. col. 5. vers. tertio facit. & consil. 50. illud afferam, in 1. dubio, lib. 3. & consil. 73. magnanimus, col. 3. vers. faciat quod consuluit, lib. 4. Ang. Claua. in verbo, lex, vers. 5. Philip. Dec. consil. 282. viso puncto, col. 3. vers. vltimo quaeritur. Bened. in repe. c. Raynutus, in verbo, duas habens filias, nu. 142. Georg. Nata. in rep. c. quamuis, char. 15. vers. 16. quaero, de pactis, lib. 6. Matth. Atsic. in constit. Siciliae incip. in aliquibus, col. 17. vers. 5. quaero. Laur. a Palacis in tract. statutorum terminas repellentium, col. 16.

An primogenitus clericus possit uti iure primogeniturae aduersus secundogenitum.

Ecclesia non debet uti iure communi iniquo.

Statuta laicorum fauorabilia etiam generalia non prosunt ecclesiis, nec clericis. vide nu. 7.

Extranei non possunt beneficiis statutorum.

Clericus non repellit foeminam ex statuto repellentem foeminas ob mares. vide num. 7.

Clericus potest uti iure primogeniturae ex statuto.

Et repellere foeminam ex statuto praefertente mares foeminas.

8 *Statuto generali favorabili an et quanto possint uti clerici.*

8 ¶ Mouentur plerique omnes, quoniam si statutum generale sit favorabile, nec procedat prohibendo, præcipiendo, puniendo, aut aliàs imperiose, & veluti specie quadam authoritatis & iurisdictionis, sed magis concessionis aut priuilegij, possunt eo uti clerici & monachi, vt etiam præter illos ac loca supra aduocata voluerunt ipse Card. in d.c. perpendimus, in 2. q. ad fi. de sen. exc. Pan. in c. ex literis, quod est vlt. in 1. no. per eum tex. de vita & hon. cleri. Ro. sing. 443. capitulum. Domi. in c. vl. in prin. circa medium, versic. quarto pone, de offi. dele. lib. 6. & Alex. consil. 111. ponderatis his omnibus, col. pen. vers. ad id quod no. lib. 2. & conf. 211. vifa, col. 1. latè Roc. Curt. in rep. c. vlt. in 11. q. de consue. Ant. Rubeus, qui alios quoque allegat, conf. 159. clari iuris est. in fi.

9 *Comprobatio illius opi.*

9 ¶ Pro quibus est optimus tex. in d. constitutus, de in inte. restit. vbi clericus vtitur consuetudine, que dat facultatem retrahendi rem à consanguineo venditam, & illum tex. ad hoc facit sing. Ro. d. sing. 443. & nos quoque diximus in nostro tractatu Retractuum, tit. 1. §. 1. glof. 8. in verbo, *le parent*, nu. 41. sed consequenter. Facit etiam tex. in d. dilecti, de foro compe. vbi priuilegium simpliciter concessum hominibus alicuius loci, comprehendit clericos illius loci, vt etiam ex illo not. Io. And. in verbo. Anglicis, Card. Flor. Ant. Pet. Anc. Pan. post prin. & alij. Et etiam in c. 2. de consuet. vbi & ecclesia vtitur consuetudine transferente rei possessionem ex aliquo actu, & c. si adiutorium, ro. di.

10 *Quid si statutum priuilegium specialiter loquatur de clericis.*

10 ¶ Imò verò sunt nonnulli non infimæ authoritatis, qui ea quæ diximus dicunt procedere, etiam si statutum priuilegium nominatum & specialiter loquatur de clericis. Et inter hos Bal. conf. 241. verba capituli, lib. 3. Pan. in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, ad fi. in priori lect. & ibi post eum Phil. Dec. col. 22. versic. & ista conclusio, de constit. & idem Deci. d. consil. 282. in fin. & D. Cirier. in tracta. primogenituræ lib. 1. q. 24. col. 12. vers. his adde. & alibi sæpe in ea quæst.

11 *Laici possunt conferre priuilegia clericis.*

11 ¶ Quis enim ignorat laicos posse clericis conferre priuilegia, cum tex. de hac re sit apertus in c. no. uit, de iudi. in l. omnia priuilegia. C. de episc. & cleri. nec solum Imperatores de quibus ea iura loquuntur, sed etiam inferiores, vt patet ex c. auditis, & ibi gl. 1. Ligna. Pet. An. Ant. Imo. & Aegid. Belleme. de restit. in integ. & c. inter dilectos, de fide instr. & c. dudum, de deci. quæ in id expendit Card. Flor. in rep. c. perpendimus, col. 11. vers. de priuilegiis, de sent. exc. Nam & quilibet, inquit, priuatus potest donare & conferre ecclesiæ. c. cum dilecti, de condi. app. Possunt enim & omnes non subditis concedere priuilegia, sicuti & alias eorum commodo consulere, vt est text. expressus in l. 1. & ibi glof. C. de eman. libe. & Card. in d. c. perpendimus, col. 12. versic. quid si constitutio. Et facit l. non dubito, & l. postliminium. §. induciæ. ff. de cap. & postli. reuer. & l. conuentionum. ff. de pact. Et ita quidem, vt huiusmodi priuilegia non subditis concessa non possint reuocari, vt voluit Inno. & recentiores, qui adferunt concord. in d. c. nouit, de iudi.

12 *Responsio ad contraria.*

12 ¶ Nec obstat quod primo loco dictum est, huiusmodi consuetudinem esse iniquam, propterea nec debere clericos ea uti. Nam id falsum esse satis deprehenditur ex iis quæ scribit Io. An. in regula, sine culpa, in vl. q. de reg. iur. lib. 6. dum probat eam consuetudinem in æquitate fundari. Quod cum semper verum sit, vt & latè ostendimus supra in 4. q. princ. Tum verò maximè cum cedit in commodum clericorum, quadoquidem ex lege Mosaica, quam diuinam multi appellant, omnes primogeniti, & ij quidem soli erant sacerdotes, & diuinis mysteriis mancipati, vt & supra in præfati. docuimus post princ. eum de Iudeis loqueremur, nu. scilicet 17. adiiciunt. Quis igitur est ad eò mentis impositus, vt nunc clericos ab eo iure repellat, quod veluti diuino nutu illis priuatum competebar?

13 *Ad idem.*

13 ¶ Secunda autem ratio qua dictum est favorabilia laicorum statuta non proderit clericis, facile diluitur ex iis quæ supra diximus. Ea enim procedit, cum statutum sit specie quadam authoritatis & iurisdictionis. Tunc enim clerici eo uti non debent, ne videantur id agentes recognoscere laicorum in se authoritatem & iurisdictionem, quod facere non possunt, per c. si diligenti, & c. significasti, de for. comp. At si fiat specie tantum priuilegij, nihil est iam quod impediatur clericos eo uti, cum & externis prorsus, & non subditis possit conferri priuilegium, vt supra probatum est.

14 *Commoda ut facere possimus quibus incommoda non possimus.*

14 ¶ Alioquin quod in fauorem eorum est introductum, in illorum læsionem retorqueretur, contra l. quod fauore. C. de legi. cum si. Nec mirandum est si commoda illis possumus conferre quibus grauamina inferre non possumus, cum id & aliàs fieri videamus, in l. quotiens. C. vbi Sena. vel clar. & not. per gl. loquentem expressè de laicis erga clericos, in l. nemo qui condemnare. ff. de reg. iur.

QVADRAGESIMA QVINTA QVÆSTIO.

1 *Quid autem sit de cuius successione agitur, erit clericus.*

1 ¶ Vadragesimo quinto quæro, quid si is de cuius successione agitur, erit clericus, an in successione illius locum habeat statutum præferens primogenitum cæteris? Imò in c. quod clericis, col. 2. versic. & per hoc videtur, de for. compe. loquens in statuto præferente mares fœminis, tener quod non habet locum, quando agitur de hæreditate clericis, cum non sit eorum subditus, qui voluerunt suo statuto facere hæredem ipsi decedenti, per ea quæ habentur in d. c. quod clericis, & not. per Bart. in l. cunctos populos. C. de sum. trin. & ita dicit Imo. se pridie consuluisse apud ciuitatem Lucanam, & sequitur Alexan. consil. 44. incip. videretur prima facie, colum. 4. versic. & sic manifestè concludere, lib. 4. & Phil. Deci. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, char. pen. col. 1. versic. nota tamen quod tale statutum, de constit. & Benedic. in c. Raynutius, in verbo, duas habens filias, num. 145. Georg. Nat. in repe. c. quamuis, char. 14. vers. 18. quæro, de pactis, lib. 6. vbi hoc dicit esse no. quia sæpius contingit de facto.

2

2 ¶ Sed ego tamen non id recipio, rationibus allegatis supra in duabus præcedentibus quæstionibus, quas non est opus hic repetere; nisi forte quis esset iam clericus ante huiusmodi conditum testamentum,

mentum per ea quæ diximus in 43. q. nu. 5. his tamen non obstantibus, & multis seq. & voluit expressè idem Imo. in d. c. quod clericis, vbi supra. Verum id in Gallia non obseruaretur.

QVADRAGESIMASEXTA QVÆSTIO.

1 ¶ Vadragesimo sexto quæro, In successione de qua agitur, sunt bona non solum in ea prouincia quæ primogenitum cæteris præfert, sed & in alia, in qua filij succedunt æqualiter, quid agendum in hoc iure primogenituræ? Sunt in hac quæstione, qui simpliciter dicunt inspiciendum cuiusque prouinciæ statutum, vt videlicet nulla ratione habita originis, domicilij mortis defuncti, nulla item domicilij hæredum, iudicetur secundum statuta, & consuetudines locorum, in quibus bona sita sunt: vt scilicet in prouincia quæ præfert primogenitum, præferatur primogenitus in bonis ibi sitis: in alia quæ æqualiter omnes admittit, omnes æqualiter succedant, per l. pupillo. ff. de tut. & cur. dat. ab his, & l. Titium. §. tutor. ff. de adm. tut. & l. constitutio. ff. ad municip. & l. certa forma. C. de iure fisci, lib. 10.

Si sunt bona in loco qui utitur iure primogenituræ et in loco qui non utitur quid agendum. Statutum cuiuslibet loci sequendum in bonis ibi sitis. Quid id tenuerunt.

2 ¶ Et ita voluerunt Iac. Ra. Iac. Are. Guil. Cun. Dy. Ray. Io. Fab. Bal. col. 9. vers. venio ad secundum in l. cunctos populos. C. de sum. tri. Collec. in c. 1. col. 2. vers. quid si consuetudo, & ibi quoque Pet. Anc. in repe. in 12. q. prin. post prin. ver. sed circa personas, & vers. per ista soluitur quæstio, & iterum ver. quæro iuxta prædicta, de constit. in quo postremo loco dicit Pet. An. communi esse opi. vt in successione intestati attendatur locus bonorum, sine distinctione, an sit statutum personale, an reale. Hanc quoque sententiam tenet Bal. con. 245. quæritur vtrum ille, l. 1. vbi dicit hanc opi. communiter practicari, & obseruari. & conf. 132. quanquam super hoc puncto. ad fi. li. 2. Masuer. in tit. de succes. & vlt. volunt. item illud quod dicitur. Nicol. Perus. in trac. de suc. ab inte. in 6. specie filiorum. 1. partis prin. col. 5. ver. sed nunquid stante tali consuetudine. & Alex. con. 16. viso titulo quæstionis, in j. dubio, li. j. & conf. 128. consideratis verbis testamenti, col. 2. ver. & pro hac opi. & col. seq. li. 1. & con. 19. primū dubium, col. 2. li. 6. Corne. con. 115. in hac consulatione. col. 1. li. 2. & con. 202. circa præsentem consultationem, col. 4. vers. dato autem sine præiudicio, li. 2. & iterum con. 85. plura dubia, col. 3. in litera g. in fin. li. 3. & Soc. con. 288. circa primam quæstionem, col. 2. lib. 2. & iterum con. 292. visis statutis magnificæ ciuitatis, col. 2. eo. lib. 2. & Iacobus à S. Geor. in tract. feud. col. 6. vers. insuper quæro quidam. & Geo. Nat. in c. quamuis, col. 61. vers. 9. facit, de pact. lib. 6. vbi hoc dicit not. Nicol. Eueraldus in Locis legalibus, loco quidem 79. col. 9. vers. hinc etiam videmus.

Qui idem in similibus casibus.

3 ¶ Et idem quoque in cæteris similibus casibus voluit Bal. in l. si arrogator, col. antep. vers. & facit ad plures quæstiones ff. de adop. vbi ita dicit se pridie consuluisse Bononiæ, & Lopus Ab. alleg. 92. quæ à multis citatur pro cons. ipsius 306. cuius initium est, in primis videndum est, in 4. dubio. Card. Flo. con. 2. hoc capite, circa statutum, ver. item præsupposito, Pau. Castr. conf. 32. incip. circa primū quæsitum, in princ. libr. 1. Corne. d. con. 85. col. 4. vers. hinc dicit Bal. li. 3. & iterum con. 162. hoc principio constat quod de iure, col. 2. nam huiusmodi statuta, eo. lib. 3.

Qui distinguunt vtrum in rem an in personam sit concepta.

4 ¶ Alij concedunt eam opin. procedere cum statutum vel consuetudo est in rem, siue disponit circa rem, videlicet per huiusmodi verba, bona decedentium veniant ad primogenitum, statutum enim reale respicit, afficit, à quocunque possideantur siue à ciue, siue ab extraneo, per l. rescripto, in fin. ff. de mun. & hon. & l. an in totum. C. de edic. priuat. Secus in personam, per huiusmodi verba, primogenitus succedat, quia tunc non respicit res, sed personas, nec idè extraneos & forenses etiam ibi bona possidentes complectitur, per l. 1. C. de mulieri. & in quo loco, lib. 10. cum sim.

Qui id tenuerunt.

5 ¶ Ita enim voluerunt Pet. & Cy. in d. l. cunctos populos, vterque col. vlt. C. de sum. tri. Pet. Anc. conf. 163. visis & diligenter inspectis, in 1. dubio. Imò in c. cum olim, ad fin. de cleri. coniug. Panor. in capit. quod clericis, col. 6. vers. & cum hoc temperamento, & ibi quoque Barb. col. 14. de foro comper. Idem Panor. in c. postulasti, col. pen. eo. tit. Et facit quod in simili voluit Cald. in sua disputatione, cuius est initium, statuto cauetur, & in d. c. quod clericis, & ibi quoque Panor. col. 3. & sequen. & Roch. Cur. in repe. c. vlt. in 11. q. princ. in 2. limitatione, extra de consuet.

Ea distinctio non dicatur uerbis magis quam reals.

6 ¶ Et ne quis putet huiusmodi distinctionem vanam esse & verbalem, magis quàm realem, vti putauit in re quapiam simili Pet. Anc. in c. accessorium, col. 5. vers. aduertatis domini, de reg. iur. lib. 6. & Franc. Arret. in l. iuste, col. vlt. ver. præterea ista differentia. ff. de verb. oblig. Sciat similem quoque distinctionem ad plures effectus fieri in legibus & edictis Prætorum, vt patet ex l. si seruum. §. ait prætor. ff. de acq. hære. & l. aut qui aliter. §. vlt. & ibi Bar. ff. quod vi aut clam. Et in testamentis, l. pater filia. ff. de seruit. lega. Et in stipulationibus, l. si sic stipulatus. ff. de verb. oblig. Et in pactis, l. contra. §. si filius, & l. qui in futurum. §. 1. ff. de pact. & l. iurisdictionum. §. pactorum, eo. tit. vbi ea differentia verbis ipsius exprimitur, scilicet in rem, & in personam, & declaratur quando sunt in rem, & quando in personam, non eo tamen modo quo declarat Bar. loco supra allegato. Et in rescriptis ad lites. c. quoniam abbas, de offic. deleg. Et in priuilegiis, c. priuilegium, de reg. iur. lib. 6. Et in concessionibus & immunitatibus, l. atatem. §. vlt. & l. forma. §. quanquam. ff. de centib. Quæ omnia ab ipomet Pet. Anc. sunt collecta, conf. 327. discurrit, in prin. & quædam quoque, conf. 244. quia quæstio, col. 1. ver. in contrarium. Et in statutis præter eos, quos supra citauimus, & ad alium effectum per Saly. in Autn. cessan. col. 4. vers. quid dicemus. C. de sacrosanct. eccl.

Vt que habet locum in legibus et edictis prætorum. Et in testamentis. In stipulationibus.

7 ¶ Cæterum Bartol. in d. l. cunctos populos, in 7. q. vers. sed posset dubitari, hanc distinctionem refert, ad illamque quippiam addit. Aut enim statutum est circa rem, & tunc de omnibus bonis iudicabo secundum consuetudinem & statutum vbi bona sita sunt, à quocunque possideantur. Aut

In pactis. In rescriptis.

In privilegij. In concessionibus & immunitatibus. Et in statutis. Aliadistinctio.

circa personam, & tunc aut is, de cuius successione agitur, est eius patriæ quæ præfert primogenitū, vel origine, vel domicilio: & tunc succedit in bonis eius patriæ secundum huiusmodi statutum: in aliis verò secundum ius commune. Si sit alterius patriæ, & tunc non potest illum comprehendere statutum, utpote quod non porrigitur ad forenses, per l. in ff. de tut. & cur. dat. ab his. & l. etiam, & ibi no. ff. de tutel. Ideoq; succedunt omnes æqualiter ex iure communi.

Quid id tenet.

¶ Et hanc opin. sequitur Sign. Homo. in repe. d. l. cunctos populos, col. 10. ver. sed posset dubitari, si tamen is est, quod non crediderim, propterea quod ea repetitio similis est ab initio ad finem, le. & Bart. nec aliud quippiam vna dicit quam alia, suntq; per omnia & ad verbum similes. Ideo putauerim impressores falsò eam repe. signo. attribuisse, nisi is Bart. surripuerit Nam fatentur omnes eam lec. esse. Bart. illumque ex ea vbiq; citant. Et inter ceteros hanc ipsam distinctionem ex eo refert & sequitur Fran. Are. ibi, col. pen. & Calde. con. 17. statuto ciuitatis cauetur, tit. de constit. & Francif. Rampo. inter con. illius conf. 34. statuto Ferrariensi, tit. de testa. & Pano. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. pen. vers. ad prædicta faciunt, de constit. & Alex. conf. 44. videretur prima facie, col. 2. vers. sed præmissis non obstantibus, lib. 5. & Barb. con. 75. illud in medium ref. ram, col. 4. & iterum col. pen. libr. 3. vbi dicit hanc esse communem opin. & Soci. conf. 128. circa præsentem consultationem, col. 1. vers. secundò respondeo, lib. 4.

Qui dicit inspiciendum locum aditæ hæreditatis in omnibus bonis.

¶ Alij rursus, sicuti refert idem Barto. in d. l. cunctos populos, vbi supra proximè citauimus, inter quos fuit Iac. Butr. dicunt inspiciendum esse locum vbi est adita hæreditas, & sic in quo est celebratus quasi contractus, iuxta l. apud Iulianum, in ff. ex quib. cau. in pos. eat. sicuti in contractibus inspiciamus etiam locum contractus, per l. si fundus ff. de euctio. Sed hanc opi. pauci admittunt, quoniam, vt postea subiungit Bart. non potest adiri hæreditas, nisi prout ea defertur. l. antiqui. ff. si pars hære. pe. l. & si ex affe, & l. ex semisse. ff. de acq. hære. Sed non est delata nisi modo prædicto. At contractus se extendunt quatenus voluntas contrahentis fuit, quæ fuisse præsumitur secundum consuetudinem loci vbi res agitur.

Qui locū mortis eum de cuius successione agitur.

¶ Alij item statuta loci in quo decessit is de cuius hæreditate tractatur, hac ratione moti, quia sicut hæredes instituti capiunt ex testatoris expressa voluntate: sic venientes ab intestato ex tacita. Sicut ergo se habet expressa ad institutos: ita tacita ad venientes ab intestato. l. conficiuntur, & l. si quis nullum. ff. de iure codi. & l. 1. §. pen. & vlt. ff. de leg. 3. Sed expressa regulatur ex loco, vbi disposita est. l. si non speciali. C. de testa. arg. l. 2. C. quemad. testa. aperi. Ergo & tacita. At tacitè quis censetur disponere, cum moritur, de venientibus ab intestato, si de aliis non disponit. Igitur consequens est, vt locus mortis, id est, dispositionis tacitæ, sicuti expressæ inspiciatur.

Qui illius opi. fuerunt.

¶ Et in hac opi. fuisse Iac. Butr. refert Alber. in 2. parte statutorum quæst. 1. o. incip. ex hoc insurgit. Et hunc nuncupari sequitur Signo. conf. 250. super dubijs, col. 3. ver. his visis. Quod tamen intellige secundum ipsum Iac. Butr. si nullum est factum testamentum. Aliàs enim inspiciendus est locus, in quo factum est, per l. 2. C. quemad. testa. aperi. Et in hac quoque opi. vt locus mortis inspiciatur, fuisse Ia. Rauen. in d. l. cunctos populos, testatur Alex. d. con. 16. col. 1. lib. 1. Sed ea passim reprobat per auth. omnes peregrini. C. com. de succesf.

Qui inspiciendum statutum originis & domicilij defuncti.

¶ Sunt & qui dicunt inspiciendum esse statutum originis atque domicilij eius de cuius successione agimus, quò ad omnia bona vbiq; sita sint, per l. nulli. C. de epis. & cleri. & l. data, & l. illam. C. de dona. & l. vlt. C. de præscrip. long. temp. & l. magis puto. §. illud quæri. ff. de reb. eorū. Et quia etiam ex persona fit executio in bonis quibuscunque vel alibi sitis. l. à diuo. ff. de re iudi. & l. cum vnus, §. penul. iuncta gl. ff. de bo. autor. iud. pos. Et in hac sententia fuit Alber. Rosates in d. l. cunctos populos, col. 7. & ibi quoque Fulgo. & idem Alber. in 1. parte statutorum quæst. 46. incip. item quæro aliquis mercator, col. 2. ver. & ex iis soluit aliam quæstionem, & iterum in 2. parte d. quæst. 136.

Qui originis tantū non etiam alterius domicilij.

¶ Et idem quoq; in simili casu consuluit Roma. citans Alber. in d. l. 1. loco, con. 39. in proposita quæstione nobilis. in 2. dubio, vbi & hoc dicit procedere, si aliò domicilium transtulerit: tum quia non potest renuntiare origini, per l. assumptio, in prin. ff. ad municip. nec ideò mutatio domicilij eximit eum iurisdictioni suæ originis. l. j. ff. de Decur. & in l. qui originē, in prin. ff. de mun. & hono. Tum quia cum sint diuersa statuta originis & domicilij, potentius est originis, per l. liber. us §. cum simul. ff. ad municip. Facit item quod in simili consuluit Pet. Anc. con. 37. cōtra Ioannē. in 2. dubio, & ante hos Oldra. conf. 248. præsupposita consuetudine, in 1. dubio. Et ita in statuto repellente fœminas tenent Ioannes Campcz. in tract. eius rei. q. 49. incip. an talis exclusio, vbi ad hoc multa allegat.

Alia opin.

¶ Fuit & in alia opi. Pet. Ferra. in tit. formalibel. quo pet. hære. ex testa. in verbo, vallatum legitimo numero testium, col. penul. vers. vltra quæritur. Nam postquam ad verbum recensuit distinctionem Bart. in d. l. cunctos populos, primam partem sequitur, quæ loquitur de consuetudine vel statuto disponente circa rem. At in statuto vel consuetudine disponente circa personam, si defunctus sit eius patriæ, in qua est huiusmodi statutum vel consuetudo disponente primogenitum ceteris præferri (nam in hoc casu loquitur) succedit in omnibus bonis vbiq; sitis ex statuto suæ patriæ. Nam cum persona, inquit, sit in hoc habitata, vt ipse loquitur, per legem municipalem, porrigit suum effectum ad quacunq; loca, per quandam consequentiam, argu. l. 1. ff. de autor. tut. & §. 1. Inst. de legi. pa. tut.

Alia item in

¶ Sed Salyc. in d. l. cunctos, col. 5. vers. postquam vidimus de statutis, nullum priorum scriptorum secutus eam rem ita dissecat. Nam aut origine ciuis alterius patriæ moritur in altera, in qua domicili

micium non constituit, sed est prorsus extraneus & aduena: aut in qua domicilium constituit: aut moritur in sua ipsius patria. Si primum, debet vbiq; attendi statutum & consuetudo originis à qua non recessit, sed secundum illam voluit viuere & mori, per l. omnes peregrini. C. com. de succesf.

tria membra. Primum membrum. Secundum.

16 ¶ Si secundum, debet inspici consuetudo cuiuslibet loci, scilicet eius qui præfert primogenitū in bonis ibi sitis: alterius, qui æquales facit liberos, in bonis etiā ibi sitis, arg. d. l. rescripto. §. vlt. ff. de mune. & hono. & l. incola. ff. ad municip. consuetudo enim ligat externū habentem ibi domicilium, fingiturque in hoc casu defunctus homo duplex, scilicet originis, quam mutare non potuit. l. origine. C. de mun. & orig. lib. 10. & domiciliij, in quo simpliciter, vt in origine debet subire munera, per l. j. co. tit. & l. ciues. C. de incol. eod. lib. 10. Ideoq; ex ipsius tacita volūtate consuetudo originis est seruanda in bonis originis: & consuetudo domiciliij in bonis domiciliij.

De eodem.

17 ¶ Adducitq; simile, pupillo ab alio arrogato, cuiq; à patre naturali datus est vnus substitutus, ab arrogatore alius. Is enim fingitur duplex homo, & tanquam duos patres habeat. Propterea in bonis quæ ab vno prouenerunt, succedit substitutus ab eo, in aliis alius, vt no. in l. si arrogator. ff. de adopt. quo in loco, vt illud præterea dicam, Bal. col. pen. ver. & facit ad plures quæstiones, hoc trahit ad similem quæstionem, de eo qui origine est vnus loci: domicilio, alterius, & vtroiq; habet bona: vt videlicet suum quibuscq; bonis statutum seruetur, vt ita fiat separatio bonorum: sicut & Prætor alibi facit, in l. ff. de separat. bon. Iste enim est subditus diuersis patriis, sicuti diuersis patribus. Quilibet enim in suo territorio præualet, argu. eo. quæ no. in l. apud eum ff. de manu.

Tertium. Prima ratio Saly.

18 ¶ Si tertium, quia decessit in loco originis, nec habet alibi domicilium, tunc licet dubium sit, vt ipse dicit, arduum, tamen putat esse seruandum statutum originis in bonis vbiq; sitis. Mouetur primum, quia cum in domicilio originis perstiterit, videtur voluisse mori, & bona ipsius ab intestato peruenire, secundum statuta & consuetudines illius tantum, & non loci in quo bona sita sunt: vt sic quod operatur expressa voluntas testari, secundum statutum & priuilegium patriæ suæ. l. si non speciali, & l. omnium, & l. vlti. C. de testa. idem quoque operetur tacita voluntas morientis ab intestato, arg. l. si quis nullum, & l. conficiuntur. ff. de iure codi. & leg. j. §. vlt. ff. de leg. 3. At in testamento institutus hæres vniuersalis succedit in omnibus bonis, vbiq; sitis. Igitur etiam ab intestato debet primogenitus succedere ex tacita voluntate defuncti, quam accommodasse videtur primogenito, secundum consuetudinem suæ patriæ, quam non mutauit, sed in ea perstiterit, arg. l. qui vniuersorum. ff. de pign. acti. & l. quod si nolit. §. qui mancipia ff. de adil. edic.

Secunda ratio. Collecta potest imponi substituto, pro bonis alibi sitis. ut de nu. 24.

19 ¶ Secunda ratio, quia statutum potest afficere personam sibi subditam etiam respectu bonorum in alieno territorio existentium, vt patet in collecta, quam vocant, quam ciuitas potest imponere ciui suo, etiam pro æstimatione rerum, quas possidet extra territorium, per text. in d. l. rescripto. §. vlti. & iterum in l. munerum. §. patrimoniorū. ff. de mune. & hono. & quod no. gl. in rub. C. de muner. patri. lib. 10. Nam si id procedit in collecta, multo fortius in successione prælatione: cum inuitus collectetur, vt ipse loquitur, & successor voluntarius spontaneo detur.

Tertia ratio. Datio tutoris extenditur ad bona alterius iurisdictionis.

20 ¶ Tertia ratio, quia videmus, quòd simplex datio tutoris à iudice vnus territorij, vim suam extēdit ad bona alterius, per l. propter litem. §. licet. ff. de excu. tut. & l. magis puto. §. illud. ff. de reb. eor. & l. 1. in fin. ff. de tut. & cur. dat. ab his, & l. j. si bene expendatur. C. vbi per. tut. & arg. l. fideicommissum. §. tractatum. ff. de iudic. & ita voluerunt Dy. & Iac. Are. in l. nou. solum. §. qui testamento, contra gl. ibi. ff. de exc. tut. Idem Dy. in l. j. & in l. pupillo, & ibi quoque Bart. ff. de tut. & cur. dat. ab his, Cy. & Bart. post Azo. & Iaco. Arct. in d. l. j. C. vbi per. tuto. Ergo multò magis destinatio successoris vniuersalis facta à statuto debet extendi & ad bona alterius prouincia: cum potētius agat lex, quam iudex, vt voluit, licet non alleget, Inno. in c. præterea requisisti, de appella. & Bald. con. 454. quidam Ioannes, lib. 1. & Petr. Anc. con. 97. in quæstione quæ vertitur, col. 1. vers. 2. probatur.

Quarta rat. Hæreditas non concernit locū.

21 ¶ Quarta ratio, hæreditas non concernit locum, sed est successio in vniuersum ius defuncti, quod incorporale est, l. hæreditas. ff. de reg. iur. & l. j. §. imperialis. ff. de rer. diui. Ideoq; frustra locus bonorum consideratur: sed secundogenitus à statuto exclusus & veluti interdictus eo iure vniuersali censetur exclusus, & interdictus rebus omnibus particularibus in eo iure vniuersali comprehensis, per l. si quis cum totum, in prin. §. vlti. ff. de excep. rei iud. vt etiam in simili videmus quòd interdictio iudicis effectum suum trahit ad bona alterius territorij, per l. is cui. ff. de test.

Quinta ratio.

22 ¶ Quinta ratio, quia statutum originis valet tam autoritate Iuris Ciuilis, quam Canonici. l. omnes populi. ff. de iust. & iure. & c. cum olim, de cler. coniug. & c. ex parte, le 3. de verbo. sign. & c. 1. de constit. lib. 6. Quare etiam cum statutum autoritate vtriusque Iuris det vniuersalem successorem defuncto, eadem quoque autoritate dat eum successorem in bonis omnibus vbiq; positis, arg. l. nihil aliud. ff. de verbo. sign. & l. hæditas, de reg. iur. Et hoc dicit procedere siue statutum sit in rem, siue in personam: quia omni casu hæreditas pertinere videtur ad primogenitum iure directo. l. hæredi. C. de pact. comuen. & l. si infanti. C. de iure deli. & l. j. §. vlt. C. de cadu. tol. & l. de emancipatis. C. de leg. hære. & l. Lucius. ff. de vulg. & pup. Et facit doctrina Inno. lo. And. & aliorum in c. Raynuttius, de test. & Bart. in l. centurio. ff. de vulg. & pup. Et ita demum dicit Saly. se consuluisse, cum q. ex facto contigisset, & obtinuisse: secumque multos insignes doct. & Bononiæ & Florentiæ consensisse. Et hanc Saly. doctrinam (nisi fallor) visus est approbare Mari. Soci. licet & alias in eam rem sententias adferat, conf. 36. rectè ac maturè, col. 3. & seq.

23 ¶ His tamen rationibus Saly. sigillatim respondet Alex. d. conf. 128. lib. 1. Nam primo loco quod di-

Responsio ad rationes Saly. Ad primam.
 Cum est de hærede vniuersali instituto in testamento, qui succedit in omnibus bonis, hoc id est, quia non se fundat in statuto vel consuetudine locali, sed in iure communi, quod vbiq; seruari debet, quando statutum non contradicit. l. 2. C. de legi. & c. 1. de constit. Sed quando non est conditum testamentum, necesse est vt primogenitus volens succedere in omnibus bonis, se fundet in statuto vel consuetudine, quod est contra ius commune. Ideoque non operatur, quantum ad bona alibi sita, secundum doctrinam omnium, in d. l. cunctos populos. Et licet videatur defunctus tacite velle seruari illam consuetudinem: non tamen sequitur quod velit eam seruari aliter quam se habeat, videlicet in bonis in loco statuti sitis.

Ad secundam. 24. Collecti an possit imponi pro bonis alibi sitis. Statutum an possit afficere pro bonis alibi sitis.
 Quod secundo loco dictum, ciuitatem posse afficere subditum, etiam respectu bonorum alibi sitorum, vt patet in collecta, respondet duobus modis. Primum enim non omnino expeditum est, posse collectam imponi pro bonis alibi sitis, cum contrarium voluerit Guil. quem refert Bartol. in l. j. col. 5. vers. item quæro aliquis est hic ciuis. C. de mulieri. & in quo loco, lib. 10. per l. cum vnus ff. de iuris. omn. iudi. Præterea si hoc esset verum, quod statutum possit afficere subditum respectu bonorum alibi sitorum: hoc posset procedere quando expresse statuentes hoc dicerent, argu. l. vlt. ff. de decre. ab ordi. faci. & l. mercatores, & l. non solum. C. de commer. & mer. Alias autem secus, per c. vt animarum, de constit. lib.

De eadem re. 25.
 Et hanc distinctionem facit Bart. post antiquiores in d. l. cunctos populos, in 7. qu. princ. iunctis iis quæ scribit sub eadē q. vers. item quæro quid si in statuto, & ibi etiam Bal. in vlti. char. vers. viso an forensis intra territorium, in lec. & rursus in repet. col. 30. ver. de secundo membro, & ibi quoque Saly. & Io. Andr. in addi. Spec. tit. de compet. iudi. addi. §. i. in addi. magna. Bal. in repe. l. neganda, col. 7. & seq. C. qui accu. & in l. vlti. in 2. qu. prin. ff. de iuris. om. iudi. & Petr. Anc. in repe. c. postulasti, in 5. q. de foro compet.

Ad tertiam rationem. 26.
 Ad tertium de datione tutorum, quæ vbiq; vim suam obtinet, dicit non esse id mirum, cum actus sit fauorabilis. At hoc statutum est odiosum, vt voluit Bal. in l. omnes populi, col. 7. ver. tertio quæro. ff. de iusti. & iure, & fuit de mente Bart. in d. l. cunctos populos, in fi. 7. q. Ideo non extendendum ad bona alterius territorij, per l. ex ea. & ibi no. ff. de postul. & c. si sententia, §. i. de sent. excom. lib. 6.

Ad idem. 27.
 Sed quia hoc dubium est, propter ea quæ diximus in 4. q. prin. Potes dicere, quod si etiam huiusmodi statutum non esset odiosum, tamen non extenderet vim suam ad bona alterius territorij, non suppositi huic statuto: quia contraria dispositio iuris communis, vel etiã alterius statuti, quæ in hoc seruat in altero illo territorio, impedit ius accrescendi in illis, in quibus ex forma statuti accrescit alia bona supposita statuto, per l. mulieri & Titio. ff. de cõd. & dem. vt ea ratione voluit Bal. in statuto quod præfert agnatos feminis, in d. l. cunctos populos, char. vlt. vers. sed hic quæro de effectu, & non nihil in l. 2. col. vlt. vers. & ideo si consuetudo, C. quæ sit long. consuet. de quo dicam latius. Item cum statutum hoc sit contra ius commune, vt diximus in d. 4. quæst. ita restringendum est, ne ad bona alterius loci trahatur, secundum omnes in d. l. cunctos populos, & ipsum Alex. conf. 16. viso titulo quæstionis, col. 1. libr. 1. & aliquid diximus in nostris Legibus Connubialibus, in gl. 6. in verbo, de son mary, in 28. quæst.

Alia responsio. 28.
 Sed & Alex. vt ad eum super principali proposito redeamus, aliter respondet, quod videlicet tutor simpliciter datus habet administrationem bonorum etiam alibi existentium, cum de alio tutore non est prouisum illis bonis. Nam si de alio prouisum est, non se extenderet datio tutoris ad ea bona, per l. pupillo. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. si tamen, cum ibi not. ff. de testa. tut. Cum igitur in casu nostro in bonis alibi sitis iam prouisum sit per ius commune, vel etiam statutum illius loci, non debet ad ea bona extendi prouisio alterius statuti.

Ad quartam rationem. 29.
 Ad quartum, quo dictum est hæreditatē non concernere locum, id certum est. Sed non propter ea sequitur, quod propter diuersitatem patrimoniorum subiectorum diuersis legibus seu statutis, & sic habentium diuersas qualitates, non debeat fieri diuisio ipsorum patrimoniorum diuersimodè, ex diuersitate legum vel statutorum, quibus subiiciuntur. Sicut videmus quod pupillus arrogatus propter diuersitatem patrimoniorum, potest in vno decedere intestatus, in alio testatus, per d. l. si arrogator, & ibi gl. & Doct. ff. de adop. Et idem de milite dicitur in l. 1. & 2. ff. de testa. mili.

Ad idem. 30.
 Nec simile est quod de interdictione bonorum dictum est. Ea enim fit de iure communi, quod vbiq; vim suam extendit, vt dicit Bal. in d. l. cunctos populos, col. antepe. vers. viso an forensis obligetur. Hic autem loquimur de dispositione statuti, quod nõ ligat extra territorium. Item huiusmodi interdictione est fauorabilis, ne bona scilicet prodigi pereant, ideo extendit effectum suum vbiunque sint bona, vt dicit Bar. in l. cunctos populos, in 6. q. Hoc autem statutum excludens secundogenitos est odiosum, vt dictum est. Ideo non extenditur ad bona alibi sita, per d. l. ex eo. Sed tu circa hoc vide quod dixi in responsione præcedentis obiectionis.

Ad quintam. 31.
 Ad quintum quo dictum est statutum robur sumere ex Iuris & Ciuilis & Canonici autoritate, non responderet Alex. Sed D. Ioannes Cirierus, ne illum ea re defraudem, dicit hoc verum esse, vt valeat quantum ad territorium statuentium, non etiam quantum ad alia, per c. illa. 12. dist. & quod post Bal. voluit Philip. Fran. in c. 1. col. 5. de constit. quod consuetudines locales quod ad locum ipsum, dicuntur ius commune, quia iure communi confirmantur: quasi dicat, non etiam quod ad loca alia. quæ res amplissime tractatur in d. l. cunctos populos, & etiam in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & in l. de quibus. ff. de iust. & iure.

Hacten

32. Hactenus Doc. sententias in eam rem recessimus. At in Gallia fermè vtuntur, vt secundum eam opin. quam primo loco posuimus, in successionebus inspiciatur consuetudo & statutum cuiuslibet loci, siue in rem sit, siue in personam, vt videlicet bona Pictauia diuidantur inter hæredes secundum consuetudinem Pictauia: bona Turonia, secundum consuetudinem Turonia, & sic de aliis. Quid autem dicendum sit in casu testati, vide in quæstione seq. & in 54. quæst.

QVADRAGESIMASEPTIMA QVAESTIO.

1. QVADRAGESIMOSEPTIMO, quia in quæstione præcedenti locuti sumus in casu intestati, QVAERORUM quid in casu testati. Verbi gratia, Quis in suo testamento instituit primogenitum in omnibus suis castris, & is habet castra in Gallia, in qua est consuetudo vt primogenitus succedat: & in Lombardia, in qua primogenitus ex iure communi æqualiter succedit: Vtrum ex huiusmodi institutione ipse primogenitus debeat habere castra, quæ sunt in ea prouincia, in qua succedunt liberi æqualiter? Bald. in d. l. cunctos populos, col. 9. vers. sed quæro de effectu. C. de sum. trin. ita distinguit. Aut condidit testamentum de iure communi, puta in præsentia septem testium, & trahitur institutio ad omnia castra. l. ex facto proponebatur. ff. de hæredi. instit. Aut fuit testatus secundum legem Francorum, in præsentia duorum testium. Et tunc, inquit, sunt diuersæ opi. Vera tamen conclusio est, quod cum effectus institutæ causæ suæq; tit. sicut titulus est vniuersalis: ita eius effectus. l. non solum. §. & qui in testamento. l. propter litem. §. vlt. ff. de excu. tut. Licet Iac. But. dixerit esse inspiciendum locum additionis, quod non est verum, quia aditio dependet ex testamento, non à loco. l. Titius. §. Romæ. ff. de excu. tut. Et sic primogenitus institutus habebit omnia castra in vtroq; casu. hæc Bal. quem ad verbum sequitur Iaco. à S. Geor. in tract. feud. char. 3. vers. insuper quæro, quidam Marchio. De quo tamen vide Saly. in d. l. cunctos populos, col. 5. vers. nunc quæro an testamentum.

2. Sed tu interim tamen hæc Bald. declarat, nisi sit statutum aut consuetudo quæ prohibeat ne quis possit testari vltra certam partem suorum bonorum, cuiusmodi multa sunt in Italia & Gallia, quia tunc quatenus ea castra excederent eam partem quæ statuto vel consuetudine præscripta est, rescinditur testamentum: cum nemo possit facere, quin leges aut statuta locum habeant. l. nemo. ff. de leg. 1. Et idem si aliàs etiam cessante statuto, aut consuetudine testamentum esset inofficiosum, quia locus esset tit. de inof. testamen.

QVADRAGESIMOCTAUA QVAESTIO.

1. QVADRAGESIMOCTAUDO, in ea quoq; quæ in duabus proximis quæstionibus diximus, procedant in bonis mobilibus. Nam & ex multis consuetudinibus primogeniti soli habent bona mobilia. ea enim erat vetus Pictonum consuetudo. Bal. in l. mercatores. C. de commer. & merc. illud dicit interesse inter bona immobilia & mobilia, quod illa sequuntur suum territorium: hæc verò personam domini. l. de ois; Imperator ibi confiscat bona mobilia subditorum existentia extra territorium ipsius. Quod dictum pro eleganti refert & sequitur Ale. in addi. Bar. in l. j. col. pe. C. de sum. trin. & fid. cathol. & conf. 31. viso titulo, col. 2. vers. pro quo primò allego, lib. 1. quod repetitur con. 111. lib. 4. nisi quod huius initium est, viso themate quæst. & idem Alex. con. 19. circa primum dubium, col. 2. vers. subdo tamen, li. 6. vbi & per hoc dicit quod vbi sunt diuersa locorum statuta, bona mobilia sequuntur personam testatoris. & con. 141. viso statuto, col. vlt. lib. 7. Et Soci. con. 101. viso testamento, col. 2. lib. 1. Iac. à San. Geor. in tract. feud. in verbo, cum mero mixto imperio, col. 4. ver. sed sermo vobis q. & in tract. de ope. col. 6. ver. 3. pro hac parte Io. Roger. Mot. in repet. l. 1. nu. 75. ff. de iudi. & Bartho. Chasse. in Consuet. Burg. tit. de confiscationibus in verbo, & appartient la confiscation col. postremæ editionis 3. ver. aduerte quia Bal. & Matthæ. Affl. in c. 1. §. his consequenter, col. 3. nu. 11. tit. hic finit lex. & in c. 1. in 10. no. col. 1. tit. de pac. tenen. Et idem quoq; voluit Masuer. in tit. de dote. & matri. §. ite cum agitur. Secundum quam sententiam, si vera est, semper esset inspiciendum statutum loci, originis, vel domicilij defuncti, quantum ad successionem bonorum mobilium, & non loci in quo ea existunt, tanquam scilicet personæ inhæreant, non territorio.

2. Verum ipse Bal. sibi contrarius in d. c. 1. in prin. col. 2. in verb. publicentur, de pac. tenen. dicit, quod bona mobilia censentur esse eius territorij, in quo reperiuntur. Ideoque populo siue fisco eius loci confiscantur, per illum tex. quem ad hoc dicit sing. & sequuntur Alua. in §. si verò pacis, col. 2. Mar. Laud. & Card. Alex. vterq; in prin. ille col. 1. ad fi. hic col. 2. eo. tit. ad hoc quoq; dicentes facere, quod habetur in l. forma. §. si verò. ff. de censib. Sequitur item Alex. sibi etiam contrarius in addi. Barto. in l. 1. in princ. ff. de requir. reis. & con. 16. viso titulo quæstionis, in 2. dub. lib. 1. vbi & hoc dicit esse obseruandum in successione, vt videlicet mobilia sequantur statutum loci in quo sunt. & Stephan. Bertrand. conf. 109. etiam si verum esset, lib. 1. & conf. 105. ponitur in facto, nu. 2. lib. 2. Hippo. Mar. conf. 57. Spiritus Sanctus, col. 3. lib. 1. Alber. Bru. in tract. statutorum feminas concernentium, ar. 8. q. 23. & Ludo. Gozad. conf. 49. circa primum col. 2. nu. 4. Miror autem eos omnes vtriusque partis assertores non meminisse Oldr. con. 17. thema tale est, quidam clericus, vbi in re non admodum ab simili multa in vtranque partem allegat, quæ ibi videre poteris.

3. Saly. autem in d. l. cunctos populos, col. 6. ver. & hoc intelligo, loquens etiam in casu successionis, hanc ita sententiam admittit, quando bona sunt in loco, vt ibi perpetuò maneant, non etiam si ad tempus tantum. Et sequitur Alexan. d. conf. 16. col. 2. ver. venio ad secundum, lib. 1. & d. con. 19. col. 3. ver. idem voluit, lib. 6. & d. con. 141. col. vlt. paulò ante fi. lib. 7.

4. Et id quidem verum est. Nam quæ sunt ad tempus in loco, ad alium locum reuocanda, non censentur

Quam opi. seruatur in Gal. lia.

Quid si testamento primogenitus si instituitur, an ei is habebit bona eius loci ubi liberi succedunt æqualiter.

Declaratio dicitur de opin.

Quid si primogenitus debeat habere omnia bona mobilia, & ea sint in diuersis locis diuersorum statutorum. Mobilia sequuntur personam.

Alia opi. Mobilia sequuntur statutum loci in quo sunt.

Si ibi sunt ut perpetuo maneant.

De eadem re.

sentur esse eius loci in quo sunt, sed alterius, ad quem reuocanda sunt. l. ex facto. §. rerum. ff. de hær. instit. vbi Pet. Cy. Bald. Albe. Ang. Imo, & recentiores hoc no. & trahunt ad multas quæstiones, & l. huiusmodi. §. legatum, & ibi Ias. post cæteros, in 2. no. ff. de leg. 1. & l. qui filium, & l. si fundus legatus, & l. si chorus. §. j. & l. qui saltum, & l. seruus qui fundo. ff. de leg. 3. & l. pen. §. cum ita. ff. de aur. & arg. leg. & l. debitor, & ibi Alb. ff. de pig. & l. cum de lanionis. §. Sabinus, & l. prædia. §. i. ff. de fund. instr. & l. quæsitum. §. Papinianus. ff. eo. l. & Seia. §. Pamphilæ, eodem quoque tit. & l. generali. §. vxori. ff. de usufr. lega. & l. fundi. §. Labeo, & ibi Albe. ff. de acti. emp. & l. is qui natus, & ibi Bar. & Alcia. ff. de ver. sign. & l. 1. & 2. C. eo. tit. Et bene facit l. testamento. ff. de ali. & cib. leg. & l. 3. §. non perpetua. ff. de sepulch. vi. & c. ex parte tua, de cle. coniug.

5 ¶ Et id voluerunt alij multi ex nostris legum interpretibus, scilicet ipse Bal. qui nulli vnquam sententia defuit, con. 341. super primo puncto circa medium, lib. 4. Card. Flor. conf. 51. Titius condidit testamentum in fi. Pet. Anc. con. 155. optimis, col. vlt. Alex. con. 167. visis & ponderatis, col. 2. libr. 7. Bened. Cap. con. 45. punctus testator, col. pen. in 2. dubio & iterum in 4. & con. 159. punctus Bartholomæus, col. 1. Philip. Dec. con. 472. testator legauit, col. 3. ver. venio ad tertium, Steph. Bertr. d. conf. 105. in 1. dubio, lib. 2.

6 ¶ Quæ autem ita sunt in loco quopiã, vt ibi perpetuò maneant, ita censentur coherere loco, vt quodammodo sint immobilia, per not. in l. iubemus, la 2. in princ. C. de sacr. eccl. Et est tex. optimus in d. l. fundi. §. Labeo. ff. de acti. emp. & vend. vbi scribitur, ea esse ædificij quæ perpetui vsus causa sunt in ædificiis: non etiam ea, quæ sunt ad præsens. Sed & est alius bonus tex. in l. cætera. §. item hoc prohibetur, ibi, vt si qua ibi fuerint perpetuò, quasi portio ædium, distrahi non possunt. ff. de legat. 1. Ex quo not. Iac. Are. Bal. & Alex. ibi, in fi. quòd domo vendita cedunt emptori ea, quæ ita sunt in ea domo, vt perpetuò maneant, licet non sint affixa. Quod dicit no. ipse Bal. & sequitur etiam Ias. ibi, in §. hoc senatusconsultum, in fi. & in l. beneficium. col. 2. de ff. constit. prin.

7 ¶ Ex his quoque fit illud, quod huc admodum pertinet, vt cum in actione reali possit reus conueniri coram iudice rei contentiosa, per l. vlt. C. vbi in rem actio. cum simi. Idq; etiam procedit in re mobili, secundum gl. & Doct. in ca. vlt. extrà, de for. compe. Inno. & Compstet. in cap. dilectus, le 2. de rescript. Azo in summa, de for. compe. Franc. Accursi. Oldra. & Saly. in l. vlt. eod. tit. Host. in summa, eiusdem tit. §. 2. ver. item ratione possessionis. Hoc tamen tum demum procedit, si in hoc ea res est ibi posita vt remaneat in eo loco, aliàs secus, vt voluerunt Petr. Cyn. Alb. Bar. Io. Fab. Ange. & Pau. Castr. in d. l. vlti. C. vbi in rem actio. per d. l. debitor. ff. de pigno. vbi est text. optimus quòd obligans res in aliquo loco existentes, intelligitur eas tantum obligare, quæ ibi sunt, vt perpetuò maneant: quod & ibi not. Bart. & Bald. ex eod. text. Io. Andr. in d. cap. vlti. col. 3. ver. in gloss. ratione possessionis, & ibi quoque Panorm. col. 16. ver. quòd ad primum, de foro compe. & in addit. Spec. tit. de com. per. iudi. adit. §. 1. ver. quid si quis, qui est sub ver. 20. Panor. in repet. c. ecclesia sanctæ Mariæ, colum. penult. ver. ex hoc infero, de constit. & Maria. Soci. qui & alia allegat in c. sanè, col. 2. ver. sic. secunda declaratio, de foro compe.

QUADRAGESIMA NONA QUÆSTIO.

1 ¶ Quadragesimononò quæro, & longè maior est dubitatio de nominibus siue debitis & actionibus. Nam & ex multis consuetudinibus Franciæ primogenitus eas accipit ea lege, vt ipse soluat debita hæreditaria. Hæc autem nullo loco circumscribuntur, nec veniunt appellatione bonorum existentium in loco. l. fideicommissum. §. tractatum. ff. de iudi. & l. Caius, in prin. ff. de leg. 2. & l. vxorem. §. legauerat. ff. de leg. 3. & l. si mihi. §. 1. eo. tit. & d. l. cum de lanionis. §. vlt. & d. l. quæsitum. §. Papinianus. ff. de fun. inst. & l. vlt. C. de præscr. long. temp.

2 ¶ Et id certè not. Bal. in l. 1. post prin. ff. de sta. hom. cum alijs multis concor. à me collectis in repe. l. si vnquam, in verbo, bona, nume. 9. quid autem si quis. C. de reuo. donat. Sed quibus addere potes eundem Bald. conf. 483. qui legat, lib. 4. Alex. d. conf. 31. lib. 1. & Franc. Are. conf. 54. in causa magistri Blasij, col. vlti. Ias. in repe. l. cunctos populos, col. vlt. ver. secundò mouetur. C. de sum. tri. Carol. Rui. con. 155. viso testamento, in fi. lib. 3. Steph. Bertran. conf. 162. visa & sapius reuifa, lib. 1. & con. 186. ponitur in facto quòd Titius, in 3. dubio, eo. lib. 1. & conf. 74. ponitur in facto quòd pridem, nu. 3. libr. 2. & conf. 167. viso præcepto, colum. 2. num. 5. libr. 4. & Benedic. in cap. Raynutius, in verbo, cætera bona, nu. 8. de testam.

3 ¶ Neque id mirum, vt quæ sint incorporalia. d. l. vlt. de præscr. long. temp. & §. incorporales, Instit. de reb. corpo. & incorp. & ibi gl. & Doct. & in l. seruus. §. seruus. ff. de acq. rer. domi. Propterea ea nec mobilia nec immobilia sunt, vt multis placet, optimis ll. innitentibus, vt omnium (ni fallor) latissime tractaui in tractatu Retractuum, tit. 1. §. 1. gl. 7. in verbo, ou autres choses censees pour immeubles, nu. 1. & multis seq. vsque ad nu. 29. vt ibi videre poteris.

4 ¶ Igitur quis locus est hic inspiciendus, cum in nullo loco esse censeantur? Saly. in d. l. cunctos populos, col. 7. ver. sin autem essent iura, loquens, in casu nostro, dicit inspiciendum esse locum originis defuncti: quia licet nomina sint cum extero cõtracta, non tamè dici possunt esse extra territorium, cum locum non occupent, vt diximus: sed cohererent personæ creditorum, veluti eius ossibus affixa, per l. 3. & ibi gl. ff. pro focio. & no. etiam glo. in l. quis ergo casus. ff. de pecul. quæ concord. allegat. Et in concernentibus personam potior est locus originis. l. liberti. §. præscriptio. ff. ad municip. Licet quantum ad administrationem, cura, & exactionem, censendum sit nomè debitorum eius esse loci, in quo

1 Quid autè de nominibus, debitis & actionibus. Actiones non censentur esse in loco. 2 Quibus opi. sunt.

3 Nomina sunt incorporalia. Nec mobilia sunt aut immobilia. 4 Qui que licet inspiciendū esse locum originis defuncti.

in quo debet fieri ipsa exactio, per l. Titium & Mæuium. §. tutores. ff. de administ. tuto. & l. quæro. ff. de solut.

5 ¶ Hæc Saly. quem ad verbum ferè sequitur Maria. conf. 36. rectè & maturè, col. 5. in prin. & Bartho. eius filius conf. 101. repetito conf. 175. viso testamento, col. 2. & Alex. d. conf. 31. col. 3. lib. j. & d. con. 19. col. 2. in fi. lib. 6. & conf. 141. viso statuto, col. vlt. lib. 7. & Barth. Chaffe. in commentariis consuetudinum Burgund. quo loco citauimus supra in præcedenti quæstione, nu. vlt. & ante hos omnes Bald. quem tamen nullus memorat, conf. 357. nulla mulier, col. vlti. lib. 3. dum tractat an statutum possit prohibere, ne quis extraneus possit petere dotem maternam consistentem in quantitate, vt ibi plenius videre poteris.

6 ¶ At Lapus alleg. 92. la 1. (nam sunt duæ eiusdem numeri) inci. in primis videndum est, col. vlti. loquens in successione, dicit quòd nomina debitorum ad eum locum pertinent, vbi de iure & facto fieri potest exactio, per l. ex facto. §. rerum. ff. de hæred. insti. & d. l. quæro. ff. de solut. Nec obstat, vt subdit, quòd nomina non sunt in loco: quia illud verum est circumscriptuè, sed per effectum exactio nis sunt in loco. Et sequitur Ro. in l. si constante. §. vlt. ff. sol. mat. & sequi etiam videtur Alex. con. 16. incip. viso titulo, in fi. lib. j. & Steph. Bertran. conf. 74. ponitur in facto, col. vlt. lib. 2. & conf. 105. eiusdem initij, in 2. dubio, eod. lib. 2. vbi tamen subdubitat. & Alcia. in l. cum stipulamur, in fin. de verb. oblig. & Ant. Rube. con. 136. viso statuto, col. 1. ver. suadetur & secundò.

7 ¶ Alij dicunt inspiciendum esse locum debitoris. In qua sententia fuerunt Pet. Bal. & Ang. in d. l. ex facto. ff. de hære. insti. vbi dicunt quòd cum fiscus cuiuslibet territorij occupat bona, quæ in suo cuiusq; territorio habebat, is qui omnia sua bona cõfiscavit, etiã exiget quisq; debitores sui territorij, tanquã sint eiusdem loci, cuius est & debitor. Et ipse Bal. in c. j. col. vlt. extrà de constit. & Pau. Castr. conf. 319. primum dubium, lib. 1. Fran. Are. conf. 10. casus talis est, quidam Titius, col. vlt.

8 ¶ Sed hanc opi. improbat Imol. d. l. ex facto, & Alex. d. con. 31. lib. j. & Iac. à S. Geor. in tract. de Roydis seu operis, col. 4. ver. quæro de nota. quæst. quibus locis respondent iuribus allegatis à Pet. & sequacibus, vt ibi videre poteris, neque enim consilium mihi adducere omnes rationes.

9 ¶ Res hæc admodum obscura est, vt in qua non admodum asseueranter loquuntur Doct. præsertim Soci. d. conf. 101. vbi hanc rem omnium copiosissime differit, & recenset omnes sententias Docto. præter vlti. omnesq; videtur sequi, tametsi sibi aduersantur, vt planè ex iis conspiciatur. Ego autè in ea sum sententia, vt si debitum tale est, qualis census est, siue vestigal, aut pensio emphyteutica, & huiusmodi redditus fundales, quos vulgò fonciales vocamus, hi sequuntur locum rei, ob quã debentur, vt qui ei coherant, & eius naturam fortiantur, vt latè diximus & probauimus in tract. Retractuum, tit. 3. §. 32. nu. 79. sed is satis, & §. seq. Nam & ex iis fundi ipsi denominationem accipiunt, vt qui vestigales ob id dicantur, vt etiam diximus in eo tract. tit. j. §. j. gl. 6. nu. 2. nec interim.

10 ¶ Cætera autem debita etiam si ex huiusmodi redditibus generalibus procedant, sequi debent personam creditoris, & secundum statuta sui domicilij regi in successione & cæteris id genus. nam cum nullius loci sint, rationis est, vt sequantur personam ipsius creditoris de cuius successione agitur. Quòd si ageretur de re quapiam quæ respiceret personam debitoris, vt in materia retractus, in qua consanguinei debitoris possunt retrahere redditum annuum generalem ab eo venditum, debeatq; emptor suam venditionem insinuare, vt currat tempus ipsis consanguineis, crederem eam insinuationem fieri debere in iurisdictione ipsius debitoris, vt tenuimus in d. tract. Retractuum, tit. j. §. 26. eodèmq; vlt. in gl. 3. de la iurisdiction. nu. 15. quòd si nostra, & 2. seq. vbi multa ex iis quæ supra diximus, adscripsimus: quod rarò facimus, sed mihi visum est hic repetere.

QUINQUAGESIMA QUÆSTIO.

1 ¶ Vinquagesimò superioribus quæstionibus hanc continenter subiiciendam ducimus. Quia supra diximus ex communi opinione inspiciendum esse cuiusque rei immobilis locum in successione. Quid igitur si castrum aliquod situm est in Pictauiâ, in qua primogenitus ex consuetudine eius loci debet habere duas partes: sed quod in feudum tenetur ab alio castro sito in alia prouincia, in qua primogenitus non tantam habet portionem, aut etiam filij succedunt æqualiter. Cuius loci statutum inspiciendum est, an castri quod in successione est, an alterius à quo in feudum tenetur? De qua re nos latè diximus in dicto tract. Retractuum, in eadem gl. quam nuper citauimus, nu. 20. quid autem si res vendita, & 7. seq. Ex quibus satis intelliges quid hic dicendum sit.

2 ¶ Et vt breuiter dicam, ego in ea sum sententia, vt locus castri hæreditarij, sit inspiciendus, secutus sententiam Io. Fab. in l. cunctos populos, col. 7. in paruis, ver. si quis. C. de sum. trin. vt qui hæc opi. posteriorem posuit, quam ideò sequi ipse videtur, vt dicit gl. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad S. C. Trebel. & est bonus tex. in l. si idem. §. vlt. & ibi Bald. Ang. & recentiores qui concor. adducunt. ff. de iurisd. om. iud. Sed vide tamen omnia quæ scripsimus in d. tract. Retractuum, vbi supra.

QUINQUAGESIMA PRIMÆ QUÆSTIO.

1 ¶ Vinquagesimoprimum quæro, an conferendum sit cæteris fratribus, quod ad primogenitum peruenit iure primogenituræ. Quæ res minime dubia est, quando superuacuum omnino esset atq; illusorium ius ipsum primogenituræ, si fratribus esset conferendum. Nec quæstio in hanc hoc loco apposuissim, nisi Bal. inter primos legum interpretes ab omnibus semper meritò annumeratus, eam his attigisset, veluti non contemnendam. Nam in repet. l. cunctos populos, col. 8. ver. venio ad secundum. C. de sum. tri. dicit quòd non est conferendū, quod obunct primogenitus ex statuto

Qui sunt eius opin.

Alia opi. inspiciendum locum in quo exactio fieri potest.

Alij, inspiciendum locum debitoris.

Qui illam res probant.

Authoris opi. quantum ad debita realia siue fundalia.

Quid si castrum situm sit in loco primogenituræ, sed tenetur in feudum ab alio castro sito in loco ubi nulla est prima genitura, vel è contrario.

Authoris sententia.

An conferendum sit fratribus quod iure primogenituræ ad primogenitum pertinet.

vel consuetudine. quia istud est proprium lucrum ex eadem causa dependens. Sed & hoc quoque voluit in auth. ex testamento. col. vlt. versu. 18. C. de collat. vbi rationem reddit, quoniam huiusmodi ius ea forma defertur, vt non diuidatur. nec enim recipit separationem, vnde conferri impossibile est, arg. l. quaedam mulier. ff. famil. herci. & l. Carmelia pia. ff. de iure patro.

2 Nec fuit Bal. solus in hac opi. nam eum sequitur Ro. in d. auth. ex testamento, de eadem re. col. vlt. versu. item in quantum dicit quod iura, & Floria. in l. quæ pater, col. 4. versu. item quid de his. ff. fami. herci. & Panor. conf. 12. casus talis est, magnificus, col. 3. versu. sed est dubium, lib. j. Marti. Laud. in tract. de primogenitura, col. 9. versu. quæro an ius primogenituræ. Et Franc. Cur. Senior conf. 69. dominus Ioannes, col. 12. versu. quarto modo diuiduntur. Et dominus Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, le j. nu. 144. de testa.

3 Id quod tamen limitat Marti. Laud. vbi supra, esse verum, nisi pater propria pecunia emerit feudum, in quo est huiusmodi ius primogenituræ. Nam tunc etiam si sit indiuisibile, debetur pretium, secundum Andr. Iser. in c. j. præterea ducatus, tit. de prohib. feud. ali. per Fede. per l. omnimodo. §. vlt. C. de inof. testam. iuncta l. illam. C. de colla. Ipsum And. omnino vide hæc rem in vtranque partem latè tractantem.

4 Tu autem ad hanc quæstionem vide quæ scripsimus in §. quæst. in qua tractauimus, an in his quæ iure primogenituræ obueniunt, debeat legitima cæteris fratribus, & quæ item dicemus infra in §. quæst. vbi tracto, an secundogenitus exclusus possit petere legitimam. nam si non possit, nec ei quoque conferendum est, vt no. Bal. Pau. Cast. Alex. & recentiores in l. emancipati. C. de collat.

QVINQVAGESIMASECVNDA QVÆSTIO

1 **Q**uinquagesimo secundo quæro, Baro decessit relicto primogenito, & altero, & nulla alia bona reliquit præter Baroniam: ita quod primogenitus ex multis consuetudinibus Franciæ habet castrum, & duas vel alias partes Baroniarum, secundogenitus reliquam partem: an & hic consensus est & appellandus Baro, sicuti primogenitus videtur quod sic, ar. c. 1. tit. quis dica. Dux. Comes, March. vbi capitaneus dicitur qui à principe de plebe aliqua vel plebis parte est inuestitus. Ergo in simili videtur satis esse obtinere partem Baroniarum, vt Baro quis appelletur.

2 **C**ontrà videtur illum tantum dici & reputari Baronem, qui caput Baroniarum obtin. ar. l. peculium, §. quadrigæ. ff. de leg. 2. & l. cum quidam, & l. quæstiu. si quis. ff. de fun. instr. & l. si tu aliquam. in princ. de offi. Procon. & l. qui comatus §. arma. ff. de re milit. & quod in simili dicitur in l. cum diuersis. ff. de relig. & sump. fune. Et ita expressè in casu nostro hanc vltimam partem tenuit Io. Plat. in l. 2. col. vlt. versu. item ibi aliquid. C. vt digni. ord. ser. lib. 2. Et ante eum quoque voluerunt Bal. & Alber. quos non citat, scilicet ille conf. 275. quod pro regula. col. 2. versu. & ad euidentiã, lib. 2. Hic in suo indice, in verbo, feudum, versu. item quæro pulchram & subtilem, col. eiusdem versu. 2. ibi, illa nim. Tamen, vt audio, contrarium sæpius fuit decisum in nostro Senatu Parisiensi. Et vide hæc quæ diximus supra in 4. q. nu. 49. verum illud, & nu. 52. decimò limita, & seq.

QVINQVAGESIMATERTIA QVÆSTIO

1 **Q**uinquagesimotertio quæro stante statuto aut consuetudine, quæ ad assem integrum admittit primogenitum, vt in multis locis sunt statuta aut consuetudines eiusmodi, Si pater testamento instituit ipsum primogenitum cæteris filiis præteritis, poteruntne isti rumpere aut nullum dicere testamentum, ex capite præteritis in patria (vt more nostro iuris scripti, iuxta l. j. ff. de iniust. testa. & l. inter cætera. ff. de lib. & posth. cum sim.

2 **E**t primùm quidem videtur, quod potest, multis rationibus. Prima quia sunt duo iura diuersa, ius succedendi, & ius rumpendi testamentum. quod hinc apparet, quod filius præteritus ipso iure rumpit testamentum, etiam antequam succedere possit. atque etiam si viuo testatore decedat. l. filius qui in potestate. ff. de lib. & posth. Ideò licet testamentum remoueat vnum, tamè alterum non videtur remouere, ab illo penitus separabile. l. si domus. ff. de ser. vr. præd.

3 **R**atio, quia interest nostram habere ius rumpendi, etiam si successuri non sumus, pater in filio ex hæredario, qui post paratam querelam potest renuntiare hæreditati. l. quemadmodum, & l. qui de inofficio. ff. de inof. testa. Sed & ex alio capite interest, quia beneficium rumpendi poterit esse venale. l. filium. §. erit ergo. ff. de bo. pos. cont. tab. Item quia satis lucratur, qui suæ voluntati satisfacit atque iniuriæ, glof. in l. pen. & ibi Bar. Bal. & Ang. qui dicunt no. ff. de cond. ob cau. cum aliis multis conc. à me adductis in trac. Retractuum. tit. j. in præfatione, nu. 25. ideòque cum ipse. Et fortè is cui locum facit secundogenitus, non acceptabit hæreditatem, vel non poterit adire, vel non adibit, vt oportet, ar. l. posthumus à primo. ff. de lib. & posthu.

4 **R**atio, Quis in totum rumpit, licet in totum non succedat. l. 1. in fi. ff. si tab. testa. Ergo argumentum illo, de parte ad totum, rumpit: etiam si omnino non succedat. l. quæ de tota, in prin. ff. de rei vèd. cum simi. Quarta ratio, vt hanc cum præcedente iungam, quis aperit edictum alteri, qui sibi non proficit. l. si post mortem. §. vlt. ff. de bono. poss. cont. tab.

5 **R**atio, potuit pater vti prouisione statuti vel consuetudinis excludentis secundogenitum, moriendo intestatus. Si igitur aliam viam elegit, scilicet causam testati, hæc sibi sola pateat. l. mulier. §. vlt. ff. quod met. caus. Et hac quoque vtratur cum sua causa & natura, quæ huiusmodi est, vt filius instituitur, aut ex hæredetur. l. inter cætera. ff. de libe. & posth. Alioquin imputer sibi, qui pro nouo

An secundogenitus qui habet partem in Baronia sit cõsentidus & appellandus Baro ut primogenitus. De eadem re. Si primogenitus qui ex statuto habet integram hæreditatē instituat heres solus. Ius succedendi & ius rumpendi testamentum sunt diuersa. vide nu. 13. Interest habere ius rumpendi non succedendi. Rumpit in totum etiam qui in totum non succedit. 4. ratio. Quæ via electa est, sola patere debet.

statuti beneficio vetus elegerit testandi, & ita instituendi ex hæredandiq; grauamen. l. vlt. §. si autem hoc aliquis. ff. de iure delib.

6 **R**atio, dominium rerum paternarum continuatur in secundogenitum, pro portione hæreditaria, idq; etiam de iure communi, & ante id statutum, nisi ex hæredetur. l. in suis. ff. de lib. & posth. Ergo institutus non potest effici dominus eius portionis, quæ ad secundogenitum debet pertinere de iure communi, nisi is ex hæredetur, siue extra hæreditatem ponatur: cum duo in solidum domini esse non possint. l. si vt certo. §. si duobus. ff. commod. & l. 3. §. ex contrario. ff. de acq. pos. & c. inter dilectos, de fid. instr. Igitur videtur ratione impossibilitatis huiusmodi testamentum vitari.

7 **R**atio, exclusio facta à statuto exorbitante, eodemq; omnino correctorio iuris communis in causa intestati, non debet extēdi ad causam testati, etiã si esset eadē aut maior ratio. gl. in auth. quas actiones. C. de sacro. eccle. & alia gl. in c. fidei, in verbo, inquisitionis, de hæreti. l. 6. cum aliis multis cõcor. collectis à recentioribus in d. auth. quas actiones. Præsertim cum semper aliàs statutū loquens de causa intestati, nihil censetur mutare de causa testati, per no. per gl. in l. Gallus. §. & quid si tantum, in verbo, emancipatus. ff. de lib. & posth. & in l. si emancipati, in verbo, nec vllum testamentum. C. de collat. cum si. Nam diuersæ sunt causæ testati & intestati. l. quandiu potest. ff. de acq. hæ. Hincq; exclusus ab intestato, non censetur exclusus ex testamento. §. emancipati, Instit. de ex hæ. lib. & no. omnes in l. vlt. C. de pact. & in c. quanuis, eo. tit. lib. 6. Et generale est, vt cum alicui ius aliquod competit duplici iure, si vni renuntiet, vel ab eo aliter excludatur, non censetur propterea exclusus ab alio. l. si seruo meo. ff. de leg. j. & l. Aurelius. §. vlt. ff. de aur. & arg. lega. & l. & an eadem, & ibi not. ff. de excep. rei iudi. Nam & ex separatis non fit illatio. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poss. & l. duobus. ff. de testa. tutel. & c. quod translationem, de offi. deleg.

8 **R**atio, non valēt id argumentum: non potest quis succedere, ergo non potest contratabulare: quia datur instantia in cõtrarium, in l. non putauit. §. in adoptionem datos. ff. de bono. pos. cõtr. tab. & d. l. filium. §. videamus, eod. tit. Ex quo consequens illud fit, vt licet secundogenitus non succedat ab intestato, vt qui excludatur à statuto, non tamen sequitur quin possit testamentum, in quo præteritus est, cõtratabulare. Et maximè quia exclusus à successione, intelligitur ab intestato: cum verbum successione comprehendat tantum causam intestati, vt no. in l. 3. §. de illo ff. pro socio, & probatur in l. quædam. §. is autem. ff. de eden.

9 **I**ste secundogenitus solum excluditur ab intestato tempore successione, cum statutum dicat quod ab intestato non succedat. nam qualitas adiuncta verbo, secundum tempus illius intelligitur. l. Titius, & ibi Bar. ff. de vul. & pup. Et iste exclusus videtur solum tempore delatæ successione. Sed in vita patris, cum ipse fecit testamentum nondum delata hæreditate, non erat exclusus. Idè cum fuerit præteritus, testamentum videtur fuisse nullum, per d. l. inter cætera. ff. de lib. & posth. & §. j. Instit. de ex hæ. lib. Et istam rationem in simili quæstione affert Fran. Are. in c. quod clericis, de fore cõpe.

10 **D**eniq; in simili casu, videlicet stante statuto, quod masculus repellat fœminam dotatam. Si filia prætereatur in testamento, potest contratabulare testamentum iure Prætorio, licet non possit dicere nullum iure Ciuili, vt post Iac. Bu. voluit Bal. in l. si emancipati, col. 2. in §. oppo. C. de colla. & Angel. in l. filiarum dotem, in lec. Flor. C. eo. & Pau. Ca. in l. certum. C. vnde legi. & Ro. con. 179. amplissime doctor, col. 2. versu. secundò principaliter respondetur, & Barthol. Cepol. cautela 168. scire debes, & Io. Camp. in tract. statutorum exclu. fœminas à succes. q. 53. incip. statuto prædicto. Nam & aliàs qui non potest de iure Ciuili succedere ab intestato, & ita nec dicere nullum testamentum, potest tamen contratabulare de iure Prætorio, vt patet ex eo quod scribit Bar. de nepotē ex filio emancipato, in l. j. in prin. col. 2. ff. de coniun. cum eman. libe.

11 **C**ontrarium tamen in casu statuti, vel consuetudinis deferentis integram hæreditatem primogenito, cæteris omnino exclusis, voluit author non contēendus Card. Alex. Præpositus vulgò dictus, in repe. c. per venerabilem. §. quod autē, col. 55. extrà qui fili. sunt leg. prout cum allegat (neque enim apud illum in meo codice reperit) & sequitur alter primæ classis nostrorum Gallicorum scriptorum Gul. Bened. in copiosissima illa rep. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamēto relinquēs, le j. (sunt enim duæ gl. super illis verbis) nu. 143. cuius id initium est decimooctauò limitabitis, extrà de testa.

12 **Q**uæ sententia probabilior est, quoniam qui ab intestato non succedit, nullo modo potest testamentum impugnare, nec iure quidem Ciuili, nec Prætorio. l. non est ambigendum, ver. vbi cunque lex. ff. de bo. pos. tit. generali, & l. j. post prin. §. vocatur, & §. pe. & ibi Bar. in 4. q. & l. si in adoptionē, & l. illud. §. 1. & l. si post mortem. §. liberi. ff. de bo. pos. cont. tab. & l. posthumus, in prin. & iterum §. si quis ex his, & ibi Bal. Ange. & alij. ff. de inof. testa. & l. si necem. §. si deportatus. ff. de bo. libe. & l. 2. §. vlt. ff. ad §. C. Tertul. & l. si quis filio ex hæredato, in princ. ff. de iniust. rup. & irri. testa. & l. maximum vitium, in prin. C. de lib. præ. & in §. item adoptiuos, Instit. de hæ. quæ ab inte. defer. & no. ab omnibus propemodum in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. & per Bal. in l. vlt. C. de lib. præ. & Alex. con. 57. in casu præmissio, col. 2. versu. restat videre, lib. 4.

13 **I**sta enim sunt connexa, scilicet ius succedendi, & ius rumpendi: & connexè se habent in actu & priuatione. l. suus. C. de repud. hæ. & l. si post mortem. §. liberi. ff. de bo. pos. cont. tab. & ar. l. si ita. §. regula. ff. de lib. & posth. Hinc videmus quod si filius emancipatus instituitur suo nepote præterito, non poterit huiusmodi nepos rumpere testamentum autem, quia non succedit ab intestato. sc. cum

Correctoria non extenduntur per maiorem rationem.

Qui non succedit non impeditur cõtratabulare. vide n. 12.

Verbum successione.

Alia ratio.

Filia exclusa à statuto si prætereatur, potest cõtratabulare testamētum. vide infra nu. 22.

Qui contrariū tenuerit in spē cie primogenituræ.

Qui ab intestato non succedit non impugnat testamentum.

Iura succedendi & rumpendi de testamenti connexa.

dum Bar. & Bal. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. Nec id mirum, quia qui remouetur ab effectu, æquè & ab eo remouetur, per quod ad effectum peruenitur. l. quod dictum. ff. de pactis. & l. 3. §. vtrum. ff. de mino. & l. oratio. ff. de sponsal. vbi gl. adducit alios tex. concord.

14 *Legitima non debetur ei qui nullam partem habet ab intestato.*
¶ Secunda ratio, qui nullam partem est habiturus ab intestato, non dicitur ei legitima deberi. est enim legitima quota eius portio, quod quis habiturus est ab intestato. l. cum quæritur, & l. parentibus, & l. cum nuper. C. de inof. test. & ca. Raynutius de testa. Sed is demum potest rumpere, cui legitima competit: & contra. l. si quis filium, & l. omnimodo, & d. l. cum quæritur, & l. fratris, & l. fratres. C. de inof. test. & d. l. posthumus. §. si quis ex his. & ibi Bal. & Ang. ff. eo. tit. & l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. eod. tit. in ratione ipsius. Igitur cum secundogenitus nullam sit partem habiturus, nec propterea ei debeatur legitima: consequens est, vt non possit rumpere.

15 *A statuto exclusus censetur extraneus.*
¶ 3. Ratio, iste secundogenitus à statuto exclusus, est instar extranei, definitq; esse suus, vt in simili dicit Bart. in l. sciendum, per illum text. ff. de suis & legi. & Imol. in l. ventre, & ibi quoq; Ro. qui id dicit sing. col. 3. vers. vterius & secundò. ff. de acq. hæc. & in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. ff. ad Trebel. cum infinitis concor. Extraneus autem non rumpit testamentum, sed tantum suus, vel qui iura suitatis obtinet. l. si quis filio, & l. posthumorum. ff. de lib. & posth. Nam & in hunc tantum dicitur continuari dominium, iuxta l. in suis. ff. de lib. & posth. vt ibi dicit Bart.

16 *Paria sunt non extare ex non succedere.*
¶ 4. Ratio, qui non succedit ex statuto vel aliàs, æquiparatur ei qui non est in rerum natura. Paria enim sunt filios non extare, aut extare, & non succedere. l. pater filium, & ibi gl. ff. de inof. testa. & l. 2. §. sed si sunt sui, & ibi no. Bar. ff. ad S. C. Tertul. & l. 1. §. vlt. cum l. seq. & ibi etiam Barto. ff. de bono. pos. cont. tab. & iterum l. si post mortem. §. liberi. & ibi Dy. in addi. eo. tit. & l. 1. §. si pater emancipatus, & §. sed & si patruus, ibi, pro mortuo habetur, rursusq; §. si pater in potestate, & ibi quoq; Bart. ff. de coniun. cum eman. libe. & l. si necem. §. si deportatus, & iterum l. & si ex modica. ff. de bon. liber. & no. Guil. Cu. & Bal. in auth. nouissima. C. de inof. testa. Bald. in l. maximum vitium, col. pen. vers. sic. item quæro nunquid. C. de libe. præteri. & in l. in substitutione, per illum text. ff. de vulg. & pupil. & Doct. frequentissimè. Qui autem non extat non potest rumpere, ergo nec qui non succedit.

17 *Lex nihil frustra facit.*
¶ 5. Ratio, quid prodesset secundogenito rumpere testamentum, cum id faciendo deueniretur ad causam intestati, quæ nihil commodi ei afferre posset: cum ab intestato exclusus sit: Lex autem nihil frustra fieri vult. l. non agendum. §. vlti. & ibi gl. vlti. ff. de proc. & l. quibus idem. ff. de verb. oblig. & dicemus latè in commentariis consuetudinum Pictauicarum tit. 2. §. 9. in gl. 2. in 6. q. & latius in nostro tract. cui titulus est, Nihil frustra. Nam & hinc diximus eum tantum rumpere, qui sibi locum facit. l. nam & si sub conditione. §. rumpendo, & §. sed si à primo. ff. de iniust. testa. & d. l. si post mortem, §. liberi. ff. de bon. pos. cont. tab. Et id generale est, vt quis non admittatur ad id quod alteri nocet & sibi non prodest. l. qui vias. ff. de dam. infect. & l. 1. ff. de aqua plu. arcen. & cap. cum ecclesia Vulterana, extrà de elect.

18 *Responso ad contrarian.*
¶ Quod si quis quantum ad hanc rationem pertinet, obiciat d. l. si filius qui in potestate. ff. de lib. & posth. vbi testamentum secundum, in quo filius est præteritus, est nullum: licet non profit filio, sed instituto hæredi in primo testamento. Sciatur eam l. debere intelligi, quando filius erat in primo testamento institutus: quod si erat exhæredatus, tunc locus est l. si ex duobus. §. si prius. ff. de bon. pos. cont. tab. quæ dicit tunc valere secundum, vt tollat primum, & sic filius contratabulet secundum. Vel si in primo filius fuerit exhæredatus, secundum in quo fuit præteritus, erit nullum, quia ipsius filij interest, vt si instituti in primo non adeant hæreditatem, ad ipsum deuoluatur ab intestato, quod non esset si valeret. Quæ ratio probatur in l. si posthumus à primo, in prin. ff. de lib. & posth. Sed in casu nostro nihil omnino interesse potest secundogeniti, cum non sit habiturus, sed alius.

19 *Non est melior conditio eius qui uenit contra uoluntatem defuncti quam qui non uenit. Voluntas testatoris in omnibus dominatur.*
¶ 6. Ratio, quia si verum esset, vt qui non succederet ab intestato, posset rumpere testamentum, esset melioris conditionis qui veniret contra voluntatem defuncti, quam qui non veniret, contra notata in l. vlt. C. de lib. præteri. Et aliàs semper videmus, voluntatem testatoris in omnibus dominari, eamq; imprimis spectandam seruandamq; esse. l. ex facto proponebatur. §. rerum. ff. de condi. & demon. cuius hæc verba sunt, & facit quidem totum voluntas defuncti. & l. in conditionibus primum, ff. de condi. & demon. vbi scribitur, voluntatem primum locum obtinere, cum aliis multis si. à me congestis in repe. l. si vnquam, in verbo, libertis, nu. 42. sed non solum. C. de reuo. donati.

¶ 7. Eaq; postrema ratio, Ideò præteritus rumpit testamentum, quia testator ei facit iniuriam, nec iuris solennitatem obseruat. d. l. Gallus. §. in omnibus, & d. l. inter cætera. ff. de lib. & posth. & l. vlt. ff. de posth. hæc. inst. & no. Bar. in l. cum ex filio. ff. de vul. & pup. Sed quantum ad primū pertinet, iste testator nullam facit iniuriam filio, cui nihil aufert ex eo quod sibi debetur ab intestato, quippe cui nihil debetur. Nec est quod imputet patri ob id solum quod intestatus non decepsit. l. posthumus, in prin. ff. de inof. testa. Nam quod ad eum attinet, pater liberas ædes habet, vt vtar verbis iuriconsulti in l. lpei corpus §. competit. ff. si seruit. vend. Ergo potest & ipse liberè testari, ar. l. vlt. C. de bon. lib.

21 *Qui incognitus est eius mentione fieri non necesse est in testamento.*
¶ Quantum ad secundum, quod de iuris obseruantia dictum est. Cum iste secundogenitus filius sit incognitus à Iure Ciuili suæ ciuitatis, de eo mentionem fieri minimè necesse est, sicuti nec olim de emancipatis, cum essent incogniti ex legibus XI l. tabul. Et ideò Prætoris peculiari auxilio eguerunt. l. certum. C. vnde legit. Quod quidem Prætoris auxilium in hoc casu non reperitur, nec ad alium casum illud extendendum est, vt in simili dicit Bart. in l. Titia. §. Imperator, col. vlti. ver. quæro pone filij. ff. de leg. 2. & diximus plenius in d. repe. l. si vnquam, in verbo, suscepit liberos, nu. 161.

nec

nec huic rei. C. de reuo. donat. Nam & regulariter remedium contratabulandi iure prætorio illis tantum datur, qui nullum possunt dicere, si non sunt emancipati, nec aliàs capitis diminutio eis obfaret. l. 1. in r. respon. ff. de bono. pos. contra tab. Ideò illam deci. Bar. de nepote ex filio emancipato in d. l. ff. de coniun. cū eman. libe. à nobis relata supra nu. 10. reprehendit Imo. Raph. Co. & Alex. in l. vlt. ff. de lib. & posth. & Fran. Aret. con. 160. longa, in 11. dubio. Iaf. in d. l. filia. C. de colla. Igitur, vt concludam, cum nec Ius Ciuile, nec Prætorium patrocinetur huic secundogenito excluso, nullo etiam modo potest rumpere, vel nullum dicere testamentum.

22 ¶ Ideòque stante statuto, de quo supra in priori parte diximus, videlicet quòd filia dotata non succedant, si filia dotata præteratur, nullo pacto potest impugnare testamentum ex capite præteritionis, quicquid illi voluerint, quos supra in ea parte num. 10. citauimus, ex communi scribentium sententia, scilicet Bar. in d. l. vlt. col. pe. ver. quid si ista filia. ff. ad S. C. Tertul. & in d. l. 1. §. si pater in potestate, vers. ex hoc concedo. ff. de coniun. cum eman. liber. & in l. 1. §. qui habebat, in 4. q. ff. de bono. pos. cont. tab. & conf. 20. factum sic se habet, quidam dominus, col. 1. si tamen id con. est ipsius Bart. & conf. 37. quidam Cola, col. 2. & con. 44. super prædictis, in prin. Alber. in 2. parte statutorū, q. 104. ex eodem themate. Signo. Homo. con. 153. q. talis est, vtrum, ad si. & con. 250. super dubiis, col. 3. vers. his visis, & conf. 256. in quæstione transmissa, in prin. Bal. qui se dicit ita consuluisse, Ang. Pau. Ca. sibi contrarij, Imo. Alex. qui hanc dicit esse cōmunem. Fran. Are. Soci. qui ab ea dicit non recedendū & iudicando & consulendo, Iaf. & alij recentiores in d. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. Bal. & Ange. in d. l. posthumus. §. si quis ex his. ff. de inof. testam. Bald. Imol. Raph. & Pau. Ca. in l. si quis posthumus. §. 1. ff. de lib. & posth. Bal. in l. maximum vitium, col. pe. ver. ext. quæritur. C. de lib. præteri. & in l. si auus. C. eo. tit. & in l. lege XI l. tabularum. C. de legi. hæc. & in l. cum lege. C. de epi. & cleri. & in l. si defunctus, col. vlt. C. de suis & legit. & in c. 1. §. 1. tit. epif. vel abba. & con. 68. proponitur quòd pater, lib. 1. & con. seq. in 1. dubio, eo. lib. 1. & con. 407. statuto ciuitatis, col. 2. libr. 2. & conf. 34. quæritur vtrum filia, lib. 3. & con. 36. proponitur quòd dominus, in 1. dubio, eo. lib. 3. & con. 215. verba legis, circa medium, eo. lib. 3. & con. 328. cum in causa, in 1. dubio, eo. lib. 3. & con. 95. cōsiderandum est, ver. & hoc est verum, lib. 5. Iac. Solanus inter con. illius con. 329. circa primum dubium, lib. 3. Pet. Iac. tit. de cond. ex lege, omnimodo ætu. ex test. col. 3. vers. sed quid erit si filius, Ang. in l. Papinianus. §. si quis mortis, ver. vltimò allegatur. ff. de inof. test. & con. 99. viso themate, col. 1. & con. 136. in quæstione vertente, in fi. Imol. in l. si ita quis promiserit. §. ea lege. & Fran. Are. col. 4. vers. dicit etiam not. hic. ff. de verb. oblig. Pet. Anc. con. 26. in quæstione, in prin. Fulgo. Pau. Ca. Alex. Cor. Iafon. & Phil. Dec. in d. l. filia dotem, de colla. Raph. Co. in repe. d. l. si filius qui in potestate, col. 18. ff. de lib. & posth. & con. 16. casus talis est. A. decessit, col. 2. & con. 89. derisorium est. in 2. dubio, & con. 127. Mengus in testamento. Pau. Ca. in auth. ex causa, col. 5. vers. & prædicta inducuntur. C. de libe. præteri. & conf. 196. in puncto quæritur, col. 1. vers. secunda quia & si in nullo, & iterum col. 3. vers. præterea filia, lib. 1. & con. 213. si dicta domina, eo. lib. 1. vbi ita dicit se sapius consuluisse, & ab aliis consultum vidisse. & con. 289. in facto præfenti, col. vlt. vers. sed respondetur, eo. lib. 1. & con. 286. quoniam fundamentum, col. 2. vers. restat nunc expedire, eo. lib. 1. & con. 323. super primo puncto, quo quæritur an testamentum, col. 2. vers. breuiter super isto passu, eod. lib. 1. & con. 6. super eo de quo quæritur, in princip. lib. 2. & conf. 27. dicendum est dictam hæreditatem, in fi. eod. lib. 2. & con. 67. in casu præfenti post princ. eod. lib. 2. & con. 146. viso puncto, col. 2. eod. lib. 2. & con. 15. primò videndum est, in princip. eod. lib. 2. & conf. 274. præsupposita validitate, eod. lib. 2. & con. 280. præsupposito statuto, columna 3. eo. lib. 2. Rom. sibi etiam contrarij, in l. vt liberis. C. de colla. & conf. 13. idem videtur mihi, in prin. Steph. Phede. in lib. de legum interpretatione, parte prima, col. 3. vers. hinc dicitur quòd si filia. Per. Ferr. in forma libel. quo petit. hæc. ex testa. in gl. ac etiam realiter, col. 3. vers. sed circa hæc quæritur. Alex. conf. 47. abunde, col. 3. vers. ideò totum. lib. 2. & con. 68. circa præmissam, col. vlt. vers. ergo sequitur. lib. 4. & con. 19. circa primum, col. 2. lib. 6. & con. 125. quoniam abunde, col. 1. eod. lib. 6. & con. 108. visis & ponderatis, col. 1. ver. hoc præsupposito, lib. 7. Collegium Padua. inter con. ciuiliū causarum, Cepol. con. 53. in nomine, & c. nos doctores, col. 2. vbi dicunt hanc esse communem opin. Ang. Are. in §. ita demum, circa medium, Inst. de hæc. quæ ab inte. defer. & in §. sed ea omnia, in pen. no. eod. titu. Bened. Capra. con. 64. viso & considerato, in 1. dubio, & con. 84. & si viso, col. 1. & con. 106. punctus cum prout in facto, col. 2. Franc. Are. d. con. 160. longa. in 11. dubio, vbi id dicit obtinere in practica Barb. con. 50. illud afferam, col. 10. libr. 3. & con. 54. illud in medium, col. 6. & multis seq. eod. lib. 3. Maria. Soci. conf. 36. rectè ac maturè, colum. penult. vers. quartò probatur, vbi etiam id dicit consuluisse Ioann. Pagli. Franc. Ramp. Flori. à S. Petro, & alios celeberrimos iuris Doct. & Barpr. Socin. eius filius conf. 150. & nos introducere, col. 3. vers. præterea ille admittitur, & alibi sæpe in eodem conf. lib. 1. & con. 82. in causa vertente, col. lib. 1. Corn. conf. 150. hanc quæstionem, col. 3. ver. quod exclusus, lib. 1. & con. 316. quò ad primum, col. 1. eo. lib. 1. & con. 1. col. pen. ver. & maximè, li. 2. & con. 48. de pluribus, col. 1. ver. & si aliquis, eo. li. 2. & con. 107. in hac consulatione, col. 2. vers. ramentum concludendum, & seq. eo. lib. 2. & con. 116. difficultas, col. 1. ver. quia licet, eo. lib. 2. con. 40. circa hanc, col. 3. ver. verum quia extat, li. 3. & con. 85. plura dubia, col. 5. eo. li. 3. & con. 291. videtur prima facie, col. 3. lib. 4. Lauren. à Pala. in tract. statutorum foeminas repellentium, col. 6. ver. & quoniam dixi supra. Guid. Pap. deci. Delph. 295. an filius. & Deci. 598. item quod non est necesse. Geor. Na. in rep. cap. quanuis, col. 3. & iterum, col. 66. vers. quartò quæro, & seq. de pactis, li. 6. Iaf. in authen. nouissima,

Filiam exclusam à statuto, præteritam non impugnare testamentum.

col.vlt.de inof.testa.& in l.non licet,col.pen. verf.6.limita.C.de lib.præter.Philip. Deci.conf.105,di-
uino,in princ.& conf.264.reuocatur,col.3.& conf.505.copiosè,col.1.Laurus de Pala.in tract.foemi-
narum exclusarum à successione,col.6.verf.& quoniam dixi.Steph.Bertran.conf.367.Christi , &c.
viso.consultationis themate,ante fi.lib.1.& conf.299.supposito statuto, in prin.vbi & hanc dicit esse
communem opin.Lance.Poli.in repet.l.filium quem, char.13.col.4.verf.at iuxta prædicta.C.famil.
hercif.Bene. in repe.c.Raynutius,in verbo,duas habens filias, nu.178.& iterum nu.261.And.Alcia.
lib.Paradox.3.c.11.fi statuto municipali.Ant.Rub.conf.122.præsupponitur,col.1.& conf.156.circa pri-
mum,col.2.nu.4.& Matth.Affl.deci.Neapol.158.dicit constitutio,vbi ita dicit fuisse decisum com-
muni omnium suffragio.

23 **Limitatio, cū secundogenitus ad tempus excluditur.**
¶ Sed hoc limitabis primò, procedere quando secundogenitus simpliciter esset exclusus, puta quia
statutum omnia defert primogenito, excluso secundogenito.Secus si ad tempus, quia videlicet ex-
cludit secundogenitum viuentem primogenito, aut donec siue quousq; viuunt primogenitus.Nam tūc
licet non possit secundogenitus cōqueri, dum viuunt primogenitus:tamen si moriatur sine liberis, vi-
detur, q; possit testamentum impugnare, ex capite præteritionis.Nam statutū replendo secundogeni-
tum,quandiu viuunt primogenitus,post illud tēp cēfetur illū admittere.l.imperator,& ibi Pau.Ca.
ff.de postu.& l.fi vnus.§.si cum reo.ff.de pac.cum multis fi.à me collectis in tract.Retractū. §.2.gl.
2.à tel tempus nu.46.nā & è diuerso,iūctis 2.præced.Si igitur hodie admittitur, debet & hodie posse
vt præteritus rūpere testamentū.l.illud.§.1.ff.de bo.pof.cont.tab.Nam ex quo exclusio est tēporalis
à successione ab intestato,similiter est temporalis à successione contra testamentum,cū exclu-
sio ab intestato trahatur ad exclusionem contra testamentum, vt supra diximus post prin.huius q.

24 **Idem in filia ad tempus excludit.**
¶ Ideòq; & in simili statuto repellente filiam dotatam, quandiu viuunt masculus, voluerunt plerique
filiam præteritam post mortem fratris posse impugnare testamentum ob præteritionem, licet eo
viuente non poterat. Nec hæc est potius quædam temporalis suspensio, quàm præcisā exclusio:
ideòq; filia incipit esse hæres.Ita voluit Bar.in d.l.vlt.col.vlt.ff.ad S C. Tertul.& conf.11.proponitur
q; pater,post quod conf.Tyndarus ipsius Bar.pronepos asserit in eadem idē consuluisse collegiū Flo-
rentinum,& multos Doc.& idem Bar.d.con.44.super prædictis, in prin.Bal.Saly.Pau.Cast.Alex.&
Cor.in l.2.C.de libe.præteri.inter quos Bal.ita dicit consuluisse Fran.Tig.& collegium Flor.Bal.in
l.Gallus.§.& quid si tantum,ad fi.& ibi Ange.col.vlt.ff.de libe.& posth.Bal.Imo.Pau.Ca.qui tamen
declarat.Alex.Fran.Aret.& Iaf.in d.l.fi quis posthumos.§.1.ff.co.tit.Bal.in l.fi quis filium, col.3.verf.
extrā quæritur.C.de inof.testa.vbi etiam dicit Fran.Pisa.in hac sententia fuisse.& idem Bald.in l.in
quibus,circa medium,verf.& intellige hoc.C.de secun.nup.& in c.1.§.quin etiam,in fi.tit.episc.vel
ab.& con.68.proponitur quòd pater,per totum.& conf.seq.cū statutis ciuitatis Perusij,col.2.verf.
in contrarium,lib.1.vbi etiam ita dicit consuluisse collegium Florentinū & multos Doc.& rursus
conf.95.considerandum est,ante fi.lib.5.Ange.in l.& si pauciores.ff.si pars hære.pet.& in l.ei qui solu-
uendo.& ibi quoq; Imo.ff.de hære.instit.vbi etiam dicit Ange.in hanc partem consuluisse collegium
Bono.& in auth.hoc amplius,post medium.C.de fideicom.& in §.si quis autē non implēs, in Auth.
de hære.& falc.vbi ita etiam dicit cōsiliū Florentinū respondisse.Pet.Anc.con.220.hæc quæstio
iam vulgaris,col.2.verf.fed reperio hanc quæstionem.& Panor.conf.92.illud indubitati iuris,col.2.
verf.ad prædicta,li.2.& Raph.Fulgo.conf.8.dominus Petrus,circa medium.Benedic. Capra.d.con.
64.col.4.& iterum con.117.subscripsi me cuidā consilio.Franc.Aret.con.144.visa consultatione, &
d.con.160.in 11. dubio in fi.& Cor.con.126.principale dubiū,col.2.ver.fed his minimè lib.2.& Geo:
Nat.in repet.cap.quanuis,col.69.ver.decimosexto quæro,de pactis.& Aufre.in dec.capellæ,quæst.
459.item fuit quæritum si filia dotata. Soci.con.63.in causa vertente, col.2.lib.j.& con.92.circa pri-
mum,col.10.verf.circa quartam dubitationem, lib.j.vbi hanc dicit esse communem opinionem.&
huius nepos ex fratre Maria.Socinus Iunior con.31.in causa dominæ Honoratæ, post prin.lib.j.

25 **Tenentes con- trarium.**
¶ Non desunt tamen qui tenent contrarium in eodem statuto repellente foeminas quædiu vixerint
masculi, vt videlicet post mortem masculorum non possit filia præterita impugnare testamētum,
vt voluit Raph.Co.in d.l.fi quis posthumos.§.si filium.ff.de libe.& posth.& in hanc partem consule-
runt Ray.Forl.& collegium Senen.vt ferme omnes referunt,& inter ceteros Bal.in d.l.2.C.de libe.
præter. Atque etiam collegium Paduanum,vt etiam retulerunt Ange.& Imo.in d.l.ei qui solēdo.
ff.de hære.instit.& ipse Ange.in d.l.& si pauciores.ff.si pars hære.pet.& nouissimè Barth.Chasse.conf.
55.stante consuetudine,in 2.dubio.

26 **Testamentum non potest par- tim tēporis ua- lere & partim nō ualere. 27 vide nu.29.**
¶ Et ista pars non leuibis argumentis innitur.Nam imprimis si aliter dicamus,duo absurda subsē-
quentur. Primum quia testamentum aliquo tempore valebit,videlicet donec viuunt filius: alio non
ualebit,videlicet post mortem illius,contra iura vulgaria. Alterum quia qui semel fuit hæres ex te-
stamento,desinet esse hæres,contra l.& si sine.§.sed quod Papinianus.ff.de mino.& l.ei qui ff.de hæ-
re.instit.cum sim.

¶ Vel certè aliud æquè absurdum continget, videlicet quòd filius interim non possit adire, nec
suus hæres esse,nec actiones hæreditarias exercere:sed manerent omnia in pendentia:quia ex testa-
mento,quod possibile est aliquando impugnatum iri, non potest adiri hæreditas,neque suus hæres
esse.l.cūm quidam.§.quod dicitur.ff.de acq.hære.& l.fi illud.ff.si pars hære.peta.& l.pen.ff.de iniust.
testa.& l.fi filius hæres.ff.de libe.& posth.Expectandiq; antè sunt,quibus bonorum possessio cōtra
tabulas potest competere.l.æquissimum.§.expectādū.ff.de bo.pof.secun.tab. Ideòq; nō poterit filius
intenta

intentare actiones hæreditarias,iuxta not.in l.vlt.C.de peti.hære. Item filia tempore mortis non ea
est,quæ deberet institui, vel ex hæredari. Igitur merito testamentum impugnabile tenet, per l.fi
quis filio ex hæredato,in prin.ff.de iniust.testamen.

8 ¶ Adhæc in eam rem est text. in d.l.fi quis posthumos.§.si filium,ex quo clarè constat,quod in iure
impugnandi testamentum debet inspici tempus mortis testatoris.Ita quòd qui tunc non potuit rum-
pere,nunquā postea admittetur,etiā si ad eum casum perueniat,quo potuisset tempore mortis rum-
pere:quia contra eum firmatum fuit testamentū morte testatoris.Ibi enim dicitur,quòd filio ex hæ-
redato, & eo querela excluso morte vel repudiatione, nepos ex eo qui tempore mortis testatoris
non tenebat primum locum, non potest rumpere testamentum ob præteritionem. Denique filia
quæ à statuto excluditur,non censetur esse sua, sed potius extranea,vt voluit Bart.in l.j.§.sciendum.
ff.de suis & legi.& supra diximus.Ergo non potest tanquam præterita rumpere testamentum.

29 ¶ Sed qui priorem partem tenent,his rationibus ita respondent. Nam quòd dictū est, testamentum
potest aliquo tempore valere,& alio non:illud verum est ex factō hominis. At statutum id potest,
vt dicit Bal.in d.l.2.C.de libe.præteri.& in l.fi quis filium.C.de inof.testa.& Imo.in d.l.ei qui soluen-
do.ff.de hære.instit.Quod ex eo probatur,quòd miles ex legis permissione potest decedere testatus
ad tēpus,& postea intestatus.l.miles ita, in princ.ff.de mil test. Sicuti similiter qui semel hæres fuit,
non potest desinere esse hæres ex factō quoque hominis,vel iudicis,per iura supra allegata. At po-
test ex legis dispositione,per d.authen.hoc amplius,& ibi Bal.in r.oppo.C.de fideic.& in d.§.si quis
autem:& ibi quoque Ang.in Auth.de hære.& falc.& not.gl.in l.in substitutione filij.ff.de vul.substi.
Statutum autem est pars Iuris Ciuilis.l.omnes populi.ff.de iust.& iure.

30 ¶ Quod autem dicitur postea id futurum esse,vt non possit masculus adire,nec suus hæres esse,nec
actiones hæreditarias intentare,ex iuribus supra allegatis facilè dilui potest.Ea enim iura procede-
re,quando ius rumpendi testamentum denegatur de præsentī,& differtur in aliquem futurum euen-
tum: non quidem fauore instituti, sed propter qualitatem personæ rumpentis,vel alia ratione. At
hic filia tempore mortis rumpere non potest fauore filij masculi instituti: ideòque non prohibetur
ipse institutus interim adire,& eius contemplatione filia interim remouetur.leg.cūm emancipari.§.
si duo.& ibi Barto.ff.de collat.bon.& idem Bartol.in l.2.§.videndum.ff.ad Tertul. Aliàs enim sta-
tutum, quod in fauorem ipsius introductum est,nihil omnino proderet.

31 ¶ Nec obstat denique quòd dictum est filiam in casu huius statuti non esse suam, quia illud proce-
dit cūm perpetuò, vel aliàs simpliciter est exclusa, secus si ad tempus tantum: quia cūm tunc non
omnino sit priuata,non habetur pro ex hæredata,per l.Papinianus.§.si quis mortis,& ibi Ang.ad hoc
not.ff.de inoffic.testa.Et per consequens isto casu erit sua,vt not.declarat Alex.in simili casu, consil.
131.cuius exordium est transmissum est ad me,lib.1.

32 ¶ Sed in hac re maior est dubitatio inter eos qui priorem partem sectantur. An filia rumpet te-
stamentum,tanquam fingatur retro nullum fuisse: An verò tanquam nunc, videlicet mortuo fi-
lio incipiat nullum esse, quod antè valuit:alius aliud tenentibus, & omnibus suam alacriter partem
defendentibus.Sed quia res non paucis expediri potest, latissimèque ab iis tractatur, quos supra ci-
tauimus, præsertim à recentioribus, atque etiam à Bal.d.conf.68.proponitur q; pater,lib.1. & Corn.
conf.11.pro decisione,lib.2. Idèd longius non procedo:illud tantum studiosos admonuisse conten-
tus,antequam hinc digrediamur,Bar.si is fuit,in d.conf.20.incip.factum sic se habet, quidam domi-
nus Iacobus,non admodum bene secum in hac re conuenire,cūm statutum his verbis vtitur,quousq;
que masculus filius vixerit,vt videre omnibus illic facilè est.

33 ¶ Ex illis autem omnibus,quæ dicta sunt & tractata etiam sunt ab iis quos in præcedentibus verf.ci-
tauimus, facilè intelliges, an si primogenitus, qui ex statuto loquente per ea verba, quandiu, aut
quousque viuet ipse primogenitus,integram hæreditatem accepit,eandem aut partem ipsius alteri
vendidit: poterit secundogenitus,mortuo primogenito eam alienationem reuocare:vt similiter si
soror exclusa à simili statuto,quandiu fuerit masculus, masculis deficientibus poterit reuocare quæ
ab illis alienata sunt. De quo nuncupatim loquitur Chassæ.d.conf.55.

34 ¶ Limita 2. quòd dictum est,in principali quæstione,secundogenitum præteritum non posse impu-
gnare testamentum,ex capite præteritionis,tum demū procedere,si fuerit institutus primogenitus
qui ab intestato succedere debuit.Et ita quidè haud dubiè, vt sic primogenitus qui ab intestato suc-
cedere debuit.Et ita quidem haud dubiè, vt sic primogenitus ipse non sit deterioris conditionis ex
testamento,& sic ex voluntate expressa defuncti:quàm fuisse ab intestato, & sic ex tacita ipsius vo-
luntate.l.Titia Seio.§.vlt.ff.de lega.2.& l.fi quis nullum.ff.de iure codic.& l.Titia.ff.ad l.Falc.& quod
not.Bar.in l.pater filiu,in 2.q.ff.de inof.test.& in l.fi filius qui patri,verf.præsertim.ff.de vulg.& pupi.
Nam & aliàs voluntas testatoris expressa est fortior,quàm tacita.l.fi ex pluribus.ff.de suis & legi.&
l.2.§.vl.ff.de bon.pof.secun.tab.Nec item secundogenitus sit deterioris cōditionis factō testamēto,
& sic eo quodammodo ex hæredato ex patris voluntate:cūm præteritio sit quædam ex hæredatio,
vt nō.Bar.in l.filio præterito.ff.de iniust.testa.Non sit (inquam) secundogenitus exclusus ex hæreda-
tūq; veluti expressè à statuto,& à patre,deterioris cōditionis:quàm si à statuto tantū esset exclusus.

35 ¶ At si extraneus quispiam fuerit institutus, certè cessante causa ob quam secundogenitus excludi-
tur,scilicet fauore primogeniti,quem statutum introducere voluit, debet etiam cessare exclusio se-
cundogeniti,quæ fiebat in consequentiam,ar.l.filius.§.sed cum ex hæredatio,ibi,nec testamentum

Ad idem.

Filia exclusæ censetur extra nea non sua.

Testamentum potest partim temporis ualere & partim non ualere factō legis. Et hæres desinuit hæres esse legis dispositio ne.

Ad absurdum.

Ad id quòd dictum est filia exclusam non esse suam.

Sed an tunc te- stamentum ita rumpatur ut ex nunc, an ex tunc.

Et si primoge- nitus interim aliquid aliena- uerit,an secun- dogenitus pote- rit reuocare.

Quid si alius quam primoge- nitus sit institu- tus.

Qui capit ex- stituto, capit ex uoluntate dea- functi.

De eadem re. Cessante causa exclusionis ces- sat exclusio.

An secundogenitus excludatur à legitima, ut à iure impugandi testamentum. Statuentes non videntur voluisse sibi impossibilia.

Generalis renuntiatio successione non includit renuntiationem legitimam.

Etiam si iurata fuerit.

Ergo nec statutum generaliter excludens. A pari procedere pactum & statutum, vide nu. 14.

Legitima veluti alienum.

Qui tenent statutum generale non adimere legitimam.

1 **Q**uinquagesimoquinto etiam consequenter quæro, nunquid quemadmodum secundogenitus excluditur à iure impugandi testamentum, excludatur etiam à legitima in casu statuti defertentis totam & integram hæreditatem primogenito. In qua re prius discutiendum esset, an possit statutum priuare filium legitimam. Nam si id facere non possit, non est necesse ulterius progredi, sciscitarique an id videatur fecisse, cum statuentes non videantur voluisse sibi impossibilia statuere, per tex. in c. à nobis, & ibi Pan. de sen. exc. & in c. quod clericis, & ibi etiam Pan. de for. cõpet. & not. Bal. in l. vlt. col. 5. C. de sacros. eccl. & in l. vlt. §. in computatione ad fi. C. de iure delib. & in c. cum non ab homine, & in cap. clerici, de iudic. & alibi sæpe. Quin & si censerentur voluisse, nihil omnino proderet, quia si expresse facere non potuissent, nec tacite quoque. Sed de ea re, an videlicet facere id possit, alibi latè diximus in commentariis consuetudinum Pictauiacarum.

2 **¶** Sed fac posse. Quæstionis est, an simpliciter excludendo secundogenitum, censeatur à legitima, cuius mentionem non facit, excludere. Quam rem latè tractauit Soci. conf. 150. & nos introducere, col. 3. versic. succedit alia, & seq. per 4. col. vbi multas rationes pro vtraq; parte adducit, neutram tamen eligit. Sed primo loco videtur, quod non censeatur, multis rationibus. Nam primum, generalis renuntiatio successione vel hæreditatis non includit renuntiationem legitimam, nisi expresse id dictum fuerit, per l. si quando. §. & generaliter, & ibi Guil. Cun. Bal. Ang. qui id dicit fin. Saly. Pau. Cast. & recentiores. C. de inof. test. & scæterum, in Auth. vt cum de appel. cog. & no. Guil. Cun. Albe. Bal. & Ang. in l. de his. ff. de trans. Bar. in l. gerit. in 3. q. prin. vers. ad secundum. ff. de acquir. hæred. & in l. pro hærede, post prin. in quibusdam lect. ff. eo. tit. & in l. r. in 4. q. prin. vers. item, quæro. ff. de vulga. & pupil. substit. & in l. quia poterat. ff. ad SC. Trebel. Bal. in rub. ff. de iureiuran. col. vlt. in prin. & in l. Papinianus. §. quartum. ff. de inof. testa. & in l. quando, la. 1. ff. de acquir. hæred. & in l. sancimus, in prin. in §. quæst. C. de inof. test. & in l. r. & ibi Ro. C. quan. non peten. part. Idem Bal. confil. 69. cum statutum ciuitatis, col. 1. lib. 1. & confil. 375. certum est quod filia, in prin. lib. 3. & confil. 474. vicarius, lib. 5. & confil. seq. Barptolemaus, col. 2. eo. lib. 5. Sig. confil. 80. factum sic præsupponitur. D. Gu. col. 2. vers. præterea ex verbis, & conf. 181. factum sic se habet, nobilis vir, in 3. dubio. Ang. in l. iubemus, post medium, ibi, sed respondi. C. ad SC. Trebel. & in l. si pater. C. de insti. & substit. & in d. l. Papinianus. §. si conditione. ff. de inof. testa. & conf. 94. cum lis, & quæst. col. 7. vers. diceret quis Pau. Ca. & Ro. in d. l. ff. de acquir. hæred. idem Paul. Cast. confil. 73. licet ista domina, lib. 1. Ro. in l. qui superstitis, in 3. limitatione. ff. de acquir. hæred. Io. Ana. conf. 99. visis & ponderatis, col. vlt. Alex. confil. 89. vtrum employteus, col. vlt. lib. 4. & confil. 209. ponderatis his, col. vlt. lib. 6. Fran. Are. in l. r. §. si quis ita, col. 5. vers. adde dictis. ff. de verb. oblig. Barb. confil. 19. scripsit propheta, col. vlt. lib. 1. & conf. 25. scribitur sapientia, col. pen. eo. lib. 1. & conf. 47. præclare scribit, col. penul. libr. 2. & conf. 64. illud in medium, col. 1. li. 3. Geor. Nata. in tracta. statutorum scæminas excludentium in 20. quæst. 2. quæst. princ. Iason in l. hæres instituta, ad fi. C. de impub. & ali. substit. & in l. r. col. 3. vers. & confirmatur. ff. sol. mat. & confil. 4. dominus Baptista, col. pen. vers. confirmatur, lib. 3.

3 **¶** Idque etiam si huiusmodi renuntiatio fuerit iurata, neque enim tunc comprehendit legitimam, vt placere videmus Ro. in l. r. §. si quis ita, col. 9. & vlt. & ibi quoque Barb. col. 12. vers. item inquantum. ff. de verbo. obli. & Paul. Cast. in l. in ratione, la. 2. in fin. princ. ff. ad leg. Falc. Alex. conf. 181. perspectis, circa medium, lib. 5. & aliis multis, quos tibi collegi in repe. l. si vnquam, in princ. nu. 139. sed quoniam. Quibus addes Iason. confil. 207. in præfenti consultatione, col. 3. versic. secundò facit, lib. 2. & Franc. Ripam in rub. ff. de verbo. oblig. col. 2. nu. 4.

4 **¶** Ergo & idem dicendum de statuto simpliciter excludente, nulla legitimæ mentione facta. Nam statutum est legitima cuius conuentio. l. sed ea quæ ff. de legi. & not. Bal. in l. contractus. C. de fide instr. Ideò verba statuti & pacti æqualiter interpretantur. l. legitima, de pactis. Valerque argu. à pacto ad statutum, vt not. gl. in l. non impossibile. ff. de pact. & in rub. C. de decre. Decu. lib. 10. & id quidem hoc præsertim loco. Nam si pactum liberatorium adeoque fauorabile non excludat à legitima, multò minùs statutum exclusiuum filiorum: quod propterea est odiosum, saltem respectu ipsorum, qui excluduntur, ex not. per Bal. in l. 2. C. de in ius vocan. cum si. Quod item est correctorium iuris communis, & quales liberos facientis. Ideoque restringendum vt non trahatur ad legitimam, & ita minùs corrigat ius commune quàm fieri potest. l. 2. C. de noxa. cum si. Et vt non lædat ius tertij, præsertim cum habeat vim priuilegij quod ita intelligendum est, iuxta d. l. si quando, in princ. C. de inof. testa. & l. impuberi. ff. de adm. tut. & c. relatum, de præben. Est autem legitima veluti æs alienum. l. si quis legatum. §. si patronus, in fi. iuncta gl. in verbo, non posse. ff. de falsis, & l. vlt. §. si quis verò. C. de codi. & leg. vl. §. 1. C. de cura. fur. cum si. quod propterea ex huiusmodi priuilegio alteri sublatum censer non debet, per dd. iura.

5 **¶** Et in specie, de qua agimus, vt scilicet ita debeat statutum quantumuis generale intelligi, vt ius legitimæ adimere, aut etiam diminueri non censeatur, nisi id expresse, specialiter, nuncupatim disposuerit, ne autoritate in eam rem careamus. Bal. ex facto interrogatus respòdit, in aliq; tamen casu loquens, confil. 391. cuius id caput est, præmittendum est, quod latè statutum dicat, versic. item per statutum non intelligitur, lib. 4. atque iterum confil. 273. incip. super dicto puncto, dico quod de iure, lib. 5. vbi allegat in arg. d. l. si quando. §. & generaliter. C. de inof. testa. loquentem, vt iam diximus, de pacto vel renuntiatione generali.

¶ Nam

6 **¶** Nam & aliàs sæpe videmus in iure, quod qui non succedit, non tamè excluditur à legitima. Nam propter causam testati quis excluditur à successione ab intestato. l. quando. ff. de acqui. hæred. & l. antequam. C. com. de succes. & tamen non is prohibetur petere legitimam. l. scimus. §. repletionem, & l. omnino, & l. si quando. §. 1. & 2. & l. vlt. C. de inof. testa. Similiter fauore monasterij non succedit filius patri ingresso monasterium: nec tamen per hoc priuatur legitima, auth. si qua mulier, in fi. C. de sacrosanc. eccl. Nec ab simili ratione, filius arrogatus qui non succedit patri arrogatori, debet nihil fecius habere legitimam in bonis ipsius. l. si arrogator, cum sua materia. ff. de adopt. Et filia damnati criminis maiestatis à materna successione repellitur: nec propterea legitima illi denegatur. l. quisquis. §. ad filias. C. ad leg. Iul. mai. Et hæres qui intra annum non paruit iudici petendo iustum testatoris iudicium, priuatur illius successione, non tamen legitima, authent. hoc amplius. C. de fideicommiss.

7 **¶** Nec id mitum est, quoniam successor is dicitur, qui iuris vniuersalis, vel quotæ ipsius successor est. l. quidam. §. is autem. ff. de eden. Sed qui succedit in legitima, nõ succedere dicitur in iure vniuersali, quia non in ære alieno. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inof. testa. nec etiam in quota hæreditatis, sed bonorum, vt no. in l. non amplius. §. vl. & ibi Bal. ff. de lega. 1. & in l. eum à matre. C. de rei vendi. cum si. Ex quo pater diuersum esse succedere vel non succedere: & legitimam consequi, vel non consequi. Ita quod qui à successione simpliciter repellitur, non propterea legitima arceatur, veluti de re profus diuersa. Nam non est proprius successor, qui in legitima succedit. l. si quis priore. ff. ad SC. Trebe.

8 **¶** Ideoque multi magnæ autoritatis viri in ea fuerunt sententia, vt qui simpliciter ex statuto repelluntur à successione, non propterea repellantur à legitima, & inter eos Bal. conf. 452. statuto ciuitatis Mantuæ, lib. 1. Saly. qui in eodè casu consuluit conf. seq. isto dicto casu, & in alio ipsius conf. incip. Petrus habuit filium, in quibus conf. ita dicit fuisse pronuntiatum per auditores Cardinalis Albanensis fratris Urbani Quinti. & idem Saly. in repe. d. l. 2. col. pen. C. de noxa. & in l. sancimus, ad fi. C. de nupti. vbi plus dicit, hoc procedere si statutum prohibeat vt nihil exclusi possint petere. & authent. nouissima, col. sexta, versic. quæro. 11. C. de inof. testa. vbi tamen id certò non diffinit, sed in id declinare videtur. Car. Flo. conf. 80. præsupposito statuto. Roma. in l. vl. col. 17. vers. subiungitur etiam. C. de pactis. Alex. confil. 7. visis & diligenter ponderatis, col. secunda, vers. facit pro hoc. & seq. lib. 2. & conf. 88. visis & diligenter animaduersis, col. 3. vers. quinimo fortius, & iterum vers. fortificantur prædicta, li. 6. Bene. Capra. consilio sexto, punctus fuit quidam Vitalis, col. 2. Maria. Soci. conf. 30. quamuis ex his, col. 13. vers. sit ergo clarissima, & alibi sæpe in eo. conf. & eius filius Barptol. Soci. in l. Gallus. §. & quid si tantum, col. 3. versic. postremo circa præmissa, & seq. ff. de libe. & posthu. & conf. 124. viso initio, col. 4. versic. sed præmissis, lib. 3. vbi tamen multum dubitanter loquitur Barb. confil. 61. illud deducitur, col. 2. & seq. lib. 4. Franc. Curt. Senior confil. 13. statuto Ianuæ, col. pen. & confil. 27. magnificus vir, col. 14. versic. venio ad quartum, & confil. 37. considerato themate, per totum, præsertim col. 3. vers. primò quia statutum, & confil. 39. visis & diligenter, col. 2. versic. quinimo fortius. Iasin d. authent. nouissima, col. pen. vbi hanc op. dicit æquiore, & rationabiliorem. Ferdi. Loaz. in repe. l. filius. §. diui, col. 11. nu. 66. ff. de leg. j.

9 **¶** Verum contrarium, videlicet legitimam non deberi, nisi his qui ab intestato succedunt, ideo & ab ea repelluntur, qui & à successione repelluntur, tenuerunt plurimi nec autoritate nec numero inferiores, Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero, & ibi Paul. Cast. col. vlt. versic. secundò præmittit. ff. de cõd. & demonst. Bal. sibi contrarius in d. l. Gallus. §. & quid si tantum, col. 3. vers. ex prædictis elicio. & ibi Imo. col. pe. & vlt. vers. & hoc facit ad questionem. Fran. Are. col. 8. vers. 2. ratio, & Ale. sibi quoq; contrarius col. quoq; 8. vers. fui pluries requisitus. ff. de li. & post. vbi Alex. ipse dicit se sapius requisitum pro contraria parte consulere, nunquam voluisse: quamuis videamus contrarium ex conf. supra pro contraria parte citatis Idem Bal. subobscure in l. scimus, in prin. in 7. eademq; vlt. q. C. eo. tit. & apertius in l. maximum vitium, in vlt. q. vers. in contrarium. C. de lib. præter. & conf. 17. præteritio matris, lib. 2. & confil. 328. cum in causa Pisani conuentus, col. j. in fi. lib. 3. & confil. 426. antiquum statutum, primo dubio, eo. lib. 3. vbi tamen distinguit, an per statutum excludatur simpliciter, an ad tempus, videlicet donec sint masculi, vt scilicet primo casu simpliciter quoq; sit exclusa à legitima: secundo temporaliter, & Argen. Ray. & Paga. à Sella inter conf. ipsius conf. 404. diligenter, in quarto dubio, lib. j. & Iac. Solanus etiam inter conf. eiusdem, conf. 329. circa primum dubium, lib. 3. Ang. conf. 105. statuto cauetur, & conf. 359. præsupposito statuto, & inter conf. ipsius Bal. conf. 465. statuto ciuitatis, lib. 3. Imo. in l. planè. §. si duobus, col. pen. vers. quid autem si statutum dicat quod filia. ff. de leg. j. & in l. nõ est ambigendum. ff. de bon. post. tit. generali. Raph. Co. confil. 35. stante statuto Vincentiæ, & conf. 124. dominus Antonius, col. pen. & conf. 188. spectabilis miles, vbi id dicit communiter seruari. Pau. Cast. conf. 275. super primo quæsito dicendum videtur, in 2. dubio, lib. j. & conf. 196. in puncto quæritur clara, in prin. eo. lib. 2. & confil. 9. respondendo breuiter, post prin. eo. lib. 2. & conf. 16. viso dicto puncto & dubiis, etiam post prin. eo. lib. 2. & conf. 67. in causa præfenti, post prin. eo. lib. 2. & conf. 96. si dicta Cornelia, post prin. eo. lib. 2. & confil. 276. puto sine dubio, paulò post medium, eod. lib. 2. & confil. 280. præsupposito statuto, col. 3. eo. lib. 2. & conf. 403. visis, & ponderatis omnibus, eo. lib. 2. & confil. 438. quantum ad primum quæsitum clarum est, in 4. dubio, eo. lib. 2. Pan. conf. 75. primò videndù est, in vlt. dubio, li. j. Ro. conf. 16. viso themate, col. vl. & conf. 32. visa municipal constitutione, in vlt. dubio.

Qui non succedit non propterea excluditur à legitima, vide nu. 15.

Qui in legitima tantum succedit non dicitur succedere.

Qui tenent nõ repelluntur à legitima qui à successione repelluntur.

Qui tenent contrarium.

Io. Pet. in l. omnimodo. C. de inof. testa. & in quodam suo consil. incip. tota vis. Alex. & Ias. in l. si emācipati, ille col. 3. vers. pro hoc etiam, hic col. 6. vers. secundò principaliter. C. de coll. idem Alex. conf. 68. circa præmissam, col. penult. & seq. libr. 4. vbi etiam dicit nunquam se voluisse consulere pro alia parte, licet læpius requisitum, & conf. 3. circa primam consultationem, col. vlt. libr. 7. vbi idem dicit. & conf. 168. visis ac ponderatis, col. j. & seq. eo. libr. 7. Bene. Capra. conf. 165. cum vt facto præsupponitur, col. 2. vers. contrarium tamen puto. Franci. Curt. Senior sibi etiam contrarius, conf. 13. statuto Ianuæ, col. 6. vers. adde quòd legitima, & conf. 35. statuto seu in capitulis Ianuæ, col. 12. vers. attamen verior, vbi etiam dicit ita consuluisse Doct. ætatis suæ solennes. Angel. Aret. Hugol. Arimi. & Franc. Are. & hanc esse communem op. Io. Bap. Sanfeuer. in rep. l. omnes populi, char. 70. in paruis, vers. quintò statutum in successione. ff. de iusti. & iur. Cor. conf. 150. hanc quæstionem, col. pen. vers. & exclusio, lib. j. & conf. 210. in hac consultatione, col. vlt. eo. lib. j. & conf. 316. quòd ad primum, col. j. & seq. eo. lib. j. & conf. j. col. pen. vers. & ius petendi, lib. 2. & conf. 48. de pluribus, col. j. eo. lib. 2. & conf. 57. videtur prima facie, col. 2. vers. tunc etiam, eo. lib. 2. & conf. 107. in hac consultatione, col. 2. eo. lib. 2. & conf. 116. difficultas, in princ. eo. lib. 2. & conf. 150. circa præsentem, col. 2. eo. lib. 2. & conf. j. col. 4. vers. quòd autem legitima, lib. 4. Soci. sibi item contrarius conf. 246. eleganter, col. 3. vers. secundo fundamento, lib. 2. quòd & inter conf. Franc. Cur. Senioris reperitur conf. 18. & rursum idem Soci. conf. 288. circa primam quæstionem, col. 8. vers. vltimo loco, & iterum col. 12. vers. primum probatur, vbi hanc dicit esse communem opi. eo. lib. 2. & conf. 89. circa præmissum, col. vlt. libr. 9. vbi ita dicit fuisse consultum per solennes Doct. & conf. 127. restè & iustè, col. j. vers. secundum autem probatur, eo. lib. 4. vbi etiam dicit esse communem opin. & secundum eam consuluisse Io. Paglia. Senen. Ias. subobscure in d. l. si arrogator, col. 8. vers. vel secundò ff. de adopt. & in d. l. si quando. §. & generaliter. in fin. C. de inof. testa. & conf. 221. in primo consultationis articulo, col. 6. vers. circa secundum, lib. 2. Philip. Dec. conf. 276. proponitur quòd dominus, col. 2. & conf. 299. in causa mihi commissa, col. 2. vers. est ergo videndum, & conf. 303. in casu occurrenti, col. vlt. & conf. 505. copiosè, ad fi. Io. Camp. in tract. statutorum scæminas repellentium, quæst. 23. statuto cauetur. Bened. in c. Raynutius. in verbo, duas habes filias, nu. 179. de test. Lancel. Poli. in repet. l. filium quem, char. 13. col. 4. in 7. quæst. vers. at iuxta prædicta. C. fam. hercis. & alter Lancelo. Gali. in repet. l. centurio, char. 11. vers. circa secundam quæstionem. ff. de vulga. & pupil. Maria. Soci. Juni. conf. 25. casus iste frequenter contingit, col. 3. nu. lib. 1.

¶ Mouentur ij, quoniam legitima est quota portio eius, quod quis habiturus est ab intestato. l. parenribus, & l. quæ nuper, & auth. nouissima. C. de inof. testa. & l. Papinianus. §. quoniam autem, & ibi Ang. & §. vnde si quis, & ibi gl. ff. eo. tit. & c. Raynutius, ibi legitimam ipsam, videlicet eius partis, & c. de testa. & Doc. vbi que. Sed huic nihil debetur ab intestato. ergo nec legitima quoque, quia ex dispositionibus priuatius non inducitur habitus. l. ex facto. ff. de hære. insti. & l. Titia. ff. de manu. testa. & l. non hoc. C. vnde legi. Et eius quod non est, impossibile est dare partem, aut quotam. l. eius qui in prouincia. ff. si cer. per. & l. si quis cum totum. §. si ancillam. ff. de excep. rei iudi. & c. super hoc, de renütia. De nihilo enim non fit aliqua portio. l. actor. C. de prob. Nam in toto pars est. l. cum toto. ff. de reg. iur. Propterea nullo existente toto, impossibile est partes inueniri. Cum & eorum quæ non sunt, nullæ sint causæ, testimonio Aristotelis. & probatur in l. adeò. §. si tota. ff. de acquir. rer. domi. & l. 2. ff. de vsufr. Et sublata materia, tollitur materiatur, vt vulgò nostri loquuntur. l. quæsitum. §. illud fortasse. ff. de lega. 3. At definita illa oratio, quòd quis non succedit ab intestato, æquipollet vniuersali negatiuæ, iuxta l. si pluribus, cum ibi not. per Bar. ff. de leg. 2. A qua quidem vniuersali negatiua nihil solet excipi. l. legitimos. §. an ergo. ff. de legi. tut. Confirmaturque & huiusmodi ratio, quia à quo remouetur diffinitio, remouetur quoque & diffinitum. l. j. §. dolum, cum ibi not. ff. de do. mal. Sed ab isto remouetur diffinitio legitimæ, cum ei nulla portio ab intestato debeat: ergo & legitima.

¶ Item legitima succedit loco quærelæ vel bonorum possessionis contra tabulas d. l. omnimodo & l. si quis filium. C. de inof. testa. Sed huic non competit querela, nec bonorum possessio contra tabulas, vt diximus in præcedenti q. Ergo nec legitima. Nam quod in locum alterius si biogatur, sapit eandem naturam. l. certi conditio, in princ. ff. si cer. pet. cum simil. Sed & subrogatio requirit duo extrema, scilicet id quod subrogatur, & id ad quod. Sed extremum ad quod, non est hic: igitur non fit subrogatio. Et ita nec actio quoque subrogata competit. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis caur.

¶ Præterea quod operatur propositum in proposito, operatur oppositum in opposito, ex sententia Aristotelis lib. j. Ethicorum, & probatur in l. si vt proponis. C. de nupt. cum alius quæ diximus in nostro tract. Retractum, tit. j. §. 12. gl. j. nu. 16. posset item. Sed vbiunque lex admittit aliquem ad successione, censetur in solidum vocare. arg. l. si defensor. §. qui interrogatus. ff. de interrogat. acti. cum si. Ergo eodem modo cum excludit, censetur in solidum excludere. & facit text. in l. j. C. de nat. lib. Ex quo videmus quòd filius qui propter emancipationem excludebatur à lege XII. tabul. à legitima quoque excludebatur. §. emancipati. Insti. de hære. quæ ab inte. defe. Ergo & idem in statuto dicendum est, quod recipit interpretationem à iure communi, secundum Bart. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. cum si.

¶ Denique dispositio statuti & testatoris æquiparantur. l. Labeo. ff. de statulib. & l. seruus hac lege. ff. de manumif. cum simi. Sed testator non potest pro parte ex hæredare, sed necesse est, à toto, vt fiat. l. & si pepererit. §. filius. ff. de libe. & posth. & l. cum quidam, eod. tit. Et hæc ratio est Ro. in d. §. filius, quem legit cum princip. illius l. quam tamen dicit se ponere per viam argumenti, veluti de hac re dubitet.

10 Rationes præcedentis opi. Legitima est quota portio eius quod quis habiturus est ab intest.

Materia sublata tollitur materiatur.

A quo remouetur diffinitio, et diffinitum.

11 Legitima succedit loco quærelæ vel bonorum possessionem.

12 Quod operatur propositum in proposito, et oppositum, in opposito.

13 Dispositio statuti et testatoris æquiparantur.

dubitet. nam & illum reperimus fuisse in diuersa opin. vt supra diximus.

14 ¶ Nec videntur obstare allegata pro contraria parte. Nam quod primo loco dictum est, non videri renuntiarum legitimæ per generalem renuntiationem, per d. l. si quando. §. & generaliter. Ce de inof. test. dilui potest multis modis. Primò quòd ille tex. loquitur, cum renuntiat successioni iam obuentæ, & ita iuri quæsitio: quod propterea non ita facile amittitur, quam ius nondum quæsitum, sed tantum speratum, de quo loquimur, per l. filius. ff. de solu. cum multis concor. collectis à Bar. conf. 41. illud afferam, col. 16. vers. est ponderandum, & seq. lib. j. & Feli. in c. quæ in ecclesiarum, col. 19. vers. & consideratio, de constit. & Ias. consil. 236. an Rex, Rom. col. 4. lib. 2. & Philip. Dec. in l. seruus. C. de pact. & consil. 269. consultus, col. 4. vers. & hoc præsertim, & latius à me congestis in commentariis consuetudinum Præstaurum titu. 2. §. vlt. gl. 4. Præterea exclusio legis siue statuti est multò fortior exclusione hominis, vt probatur ex not. per Bart. in l. j. §. si pater. ff. de con. cum emancip. lib. & in l. j. ff. de bono. posses. contra rab. & in l. pater filium. ff. de inof. testa.

15 ¶ Item non valet argumentum de pacto ad statutum negatiuè, hoc videlicet modo. Non potest id fieri per pactum, ergo nec per statutum: sed tantum affirmatiuè, videlicet, hoc fieri potest per pactum, ergo & per statutum, vt declarat Bar. in l. alia. §. eleganter. ff. solut. matr. & late diximus supra in 6. q. princ. in prin. Nec officit quòd statutum hoc sit correctorium, quia in correlatiuis correctio facta in vno eorum, extenditur ad aliud, per l. vlt. & ibi no. Bar. C. de ind. vid. to. & per hoc quoque tollitur id quod dictum est, huiusmodi statutum esse odiosum, præterquam quòd id negari potest ex iis quæ dicta sunt in 4. princ. quæst.

16 ¶ Ad iura autem quæ admittunt ad legitimam, quos à successione repellunt, in promptu est quod responderi potest, leges in illis casibus ulterius progredi referuando legitimam: quod in hoc casu nõ facit statutum, sed simpliciter excludit ab intestato. Quin & in primo casu allegato de l. quandiu. ff. de acq. hære. illud quoque dici potest, quòd ibi ab intestato legitima debebatur, quod non hic est.

17 ¶ Sed & si quis vellet tueri priorem partem possunt multa responderi ad argumenta & rationes in posteriore allegatas, adeo omnia in iure nostro sunt obscura, quæ si quis nosse cupiat, legat præter eos quos supra citauimus, Soci. d. conf. 150. incip. & nos introducere ferme per totum, lib. j. & Corn. conf. 290. cuius est initium, ardua plurimum etiam ferè per totum, lib. 2.

18 ¶ Illud autem minime dubium est, quòd in regno, ducatu, comitatu, & id genus aliis dignitatibus indiuiduis, non potest petere secundogenitus legitimam, vt satis diximus supra in 5. quæst. Sed & semper in nostro casu, quo videlicet defertur tota hæreditas primogenito iure primogenituræ haud dubie videtur secundogenitum non posse petere legitimam, cum tota hæreditas iure primogenituræ sit legitima primogeniti, vt & inibi quoque diximus. Tenetur tamen primogenitus illi alimenta præstare, secundum Host. Io. An. & Panor. in c. licet, de vot. & late diximus supra in 4. q. princ. nu. 33. nec obstat, inquit, vbi etiam videbis idem esse in casu statuti repellentis scæminas. Ex quo plane constat non parum interesse inter legitimam & alimenta. Quod & multis ostendit Cor. consil. 316. quòd ad primum, col. 4. vers. negatur, & seq. lib. j.

1 ¶ Vinquagesimosextò quæto consequenter, si pater fecerit testamentum, in quo non præterit secundogenitum, de quo in præcedentibus locuti sumus, sed eum instituit in re quapiam modica infra legitimam, an saltem hoc casu poterit secundogenitus petere supplementum legitimæ. Et certe ad hanc speciem sunt quædam rationes particulares & priuata ultra eas quas diximus in tribus præcedentibus quæstionibus, vt secundogenitus id possit. ex quibus multas sigillatim videbis collectas à Cor. consil. 309. supra est ergo. & Franc. Curt. Sen. conf. 37. considerato themate, per totum. nam id con. ob id factum est. Quibus ipsi moti tenent in casu statuti repellentis filias ob masculos, eas (si institutæ fuerint) posse agere ad supplementum legitimæ. vt etiam tenet Saly. in d. auth. nouissima, col. vlt. vers. sed scias quòd si statutum. C. de inof. testamen. vbi dicit se ita consuluisse Mantuæ, idemque fecisse Bald. Papia. & Io. Riccium Florentia, & quosdam Doct. Paduanos, vt etiam tenuit Benedi. Capr. conf. 151. subscripsi, in 2. dubio. & Soci. in l. Gallus. §. & quid si tantum, col. 3. vers. postremò circa præmissa. ff. de lib. & posth. vbi & multa in hanc partem adducit.

2 ¶ Tamen communiter tenetur contrarium isdem prope rationibus quas diximus in præcedenti quæstione, ex quibus satis responsum est rationibus contrariis. Nam præter multos ex iis, quos tibi citavi in d. præcedenti quæst. qui hoc expresse tenuerunt: id quoque tenet Bart. consil. 8. factum tale proponitur, quidam nomine Thebaldus, in vlt. dubio. Angel. consil. 105. statuto cauetur, in 2. dubio. Pet. Anc. consil. 428. super casu nuper proposito. Paul. Calt. conf. 196. in puncto quaritur, col. 2. vers. secunda verò inspectio, lib. j. quem & nos citauimus in d. præcedenti quæst. sed ad alium finem. & late Corne. consil. 316. quòd ad primum, in primo dubio, lib. j. Carol. Rui. consil. 152. prosequendo ordinem, col. pen. nu. 13. lib. 5. Sed tu tamen hic vide omnino Soci. consil. 150. dominus labia, &c. & nos introducere, &c. col. 7. vers. succedit tertio illa principalis, lib. j. vbi hanc rem latissime omnium disputat.

3 ¶ Sed non video tamèn (vt interim meum interponam iudicium) si secundogenitus, aut cuius alius non admittitur ad petendum legitimam, quomodo admitti possit ad petendum supplementum ipsius, neque enim eius quod non est supplementum esse potest. Et quia etiam si præteritus fuisset, non potuisset impugnare testamentum, vt late diximus in 53. quæst. imò nec si ex hæredatus fuisset,

Responiones ad contraria. Primum ad id quod dictu est de generali renuntiatione. Ius quærdum facilius amittitur quam quæsitum.

Argu. de pacto ad statutum nõ valet negatiuè.

Ad id quod dictum est, admitti ad legitimam qui non succedunt.

Responiones ad rationes alterius partis.

Quid in regno, et aliis dignitatibus indiuiduis.

Quid si pater non præterit secundogenitum, sed instituit infra legitimam an possit petere supplementum.

De eadem re.

Authoris sententia.

querelam habuisset, cum ab intestato non succedat. l. posthumus. §. si quis ex iis. ff. de inoffic. testam. Ergo nec ei debet dari petitio supplementi legitimæ quæ succedit loco querelæ, & pro iniuria illata filio. l. omnimodo. C. de inof. testa. & probat Bar. & recentiores in d. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. Et si aliter diceremus, sequeretur quod imputaretur testatori, quare testamentum condidit, & sic minùs posset disponere testando, quàm non testando, contra tex. in d. l. posthumus, in princ. vt & alibi diximus.

QVINQVAGESIMA SEPTIMA QVÆSTIO.

QVinquagesimoséptimò. Si pater aliquid reliquit secundogenito, aliàs excluso, An satis sit ei relinqui quoquo relicti titulo: An verò necesse sit ei relinqui titulo institutionis, vt aliàs de iure communi relinqui necesse est. §. cæterum, in auth. vt cum de appel. cogno. Nam & is titulus honorabilior est, & pinguior ob ius accrescendi, & alia quædam. l. filium. §. si legata. ff. de leg. præsta. & no. per Bar. post antiquiores in l. illa institutio, & l. his verbis. ff. de hæ. instit.

¶ Tu tamen dic non requiri huiusmodi titulum. Nam si secundogenitus præteriri potest, vt iam satis diximus quaest. 53. certe maiori ratione ei relinqui potest quouis titulo, atque etiam sub conditione. Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & demon. Et ita in casu statuti repellentis feminas tenet Laurus à Palatiis in tractatu statutorum repellentium feminas, char. 7. vers. rursus quæro, vtrum filiarum exclusæ.

QVINQVAGESIMA OCTAVA QVÆSTIO.

QVinquagesimooctauò quæro, quid si statutum dicat quod primogenitus succedat in feudaliibus: an habeat locum & in allodialibus? Breuiter dic qd non. Tum quia verba statuti allodialibus non conueniunt, cum tantum de feudaliibus loquantur, & vbi verba statuti deficiunt, deficit & ipsum statutum. l. 4. §. totiens. ff. de dam. infe. cum simi. à me late congestis in repet. l. si vnquam, in verbo, libertis, nu. 2. C. de reuoc. donatio. Tum quia casus omissus à statuto, pro omissò habetur, & remanet in dispositione iuris communis, secundum Bal. in l. si plures, col. 8. vers. iuxta prædicta. C. de cond. infer. cum concord. adductis per Alex. conf. 13. circa primum, col. 5. vers. bene facit, lib. 3. & à me latius supra in quæst. 40. in 35. ratione pro patruo. Tum denique quia huiusmodi statutum est contra ius commune, vt plene ostensum est supra in 4. quæst. princ. & propterea strictè interpretandum, nec extendendum, per not. in l. si verò. §. de viro. ff. sol. matr. cum si.

¶ Et ita nuncupatim in casu nostræ quæst. voluit Bal. in l. omnes populi, col. 7. vers. 3. quæro quæ sunt illa. ff. de iust. & iur. quem sequitur Pet. Anc. in rep. c. j. in 14. q. prin. vers. circa primum, vtrum scilicet excludatur, de consir. & Marti. Lauden. in c. j. §. & si clientulus, in fi. & ibi quoque Cardi. Alex. etiam in fi. tit. de ali. feud. Idem Marti. in tracta. de primogenitura, col. 7. vers. quæro si statuto vel consuetudine. & Maria. conf. 30. quamuis ex iis, col. 8. vers. nec obstat quod allegari. Sed & sequi videntur dum Bal. eo in loco alleg. Franc. Aret. conf. 162. diligenter & mature, col. 3. vers. confirmatur ista conclusio. & Soc. conf. 252. cuius hoc caput est, visis instrumentis, col. 4. vers. 7. ad idem adducitur lib. 2.

QVINQVAGESIMA NONA QVÆSTIO.

QVinquagesimononò quæro, an priuilegium Regi concessum transeat ad primogenitum: & an ad eum tantum, an verò ad cæteros quoque, qui in regno non succedunt? In qua specie illud primum discutiendum est, an priuilegium simpliciter alicui concessum, nulla liberorum mentione facta, liberis ipsius competat. Sunt enim qui simpliciter dicunt non competere, sunt & qui contra simpliciter dicunt competere: sunt præterea qui dicunt competere in vita patris tantum. Sunt denique qui contra post mortem patris tantum, vt facile apparebit ex iis quæ infra subiiciemus. Sed illud primo loco dicendū est, quò cætera facilius intelligantur, magnam esse altercationem inter nostros iuris interpretes, an & quando priuilegia dicantur personalia, vt personæ non transgrediantur: an verò realia, vt transeat ad hæredes, aut rerum successores, de quo per gl. in l. forma. §. quanquam. ff. de censib. & in l. ffordidorum, vbi & Bal. & Io. Plat. C. de excu. mun. lib. 10. & in c. cum venissent, de insti. & in c. tua, in gl. vlt. de his quæ fiunt à præla. sine consen. capit. & in summa, 15. q. 2. & in c. possessione. 16. q. j. Pet. & Cyn. in l. vlt. in 4. q. ff. de constit. Dy. & Ioan. An. in c. priuilegium, de reg. iur. lib. 6. Cyn. Rayn. Bar. Bal. Ang. Imo. Alex. & recentiores in l. quia tale, quæ communiter legitur cum l. maritum. ff. sol. matr. Cy. in l. hæredes. C. ad Velleia. Spec. tit. de instr. edi. §. nunc autem, vers. item quod fuit concessum, & vers. seq. Bar. & Bal. in l. j. ff. de constit. prin. Bar. in l. continuus. §. si ab eo. ff. de verb. obli. & in l. pater filiarum. ff. de seruit. leg. Bal. in l. cum seruus, aliàs, idem Iulianus. §. si quis alicui. ff. de leg. j. & in l. liberti libertæque, col. 5. vers. de vno quæro, Imperator. C. de ope. lib. & in l. qui se patris. C. vnde lib. & in l. si non speciali. C. de testa. & in rubr. C. de priuileg. dot. col. 4. Paul. Liaz. in sua disputatione incip. Papa scribit Episcopo. Fede. consil. 68. super eo quod quæritur. Petr. Anc. in c. ne aliqui, de priuileg. lib. 6. & consil. 377. discurrit materia dubij. Alex. consil. 86. in causa Datorum, lib. j. & Barb. consil. 44. sapienter scripsit, col. 2. & seq. lib. 2. quos omnes videre poteris.

¶ Sed dubitatur à nostris, an eo casu, quo priuilegium non transit ad hæredes, procedat in hæredibus extraneis: an verò etiam in liberis? Et sanè videtur priuilegia etiam personalia ad liberis nihilominus transire, licet non ad extraneos, per l. etiam, iuncta d. l. maritum, & d. l. quia tale, quæ consistit eam, sequitur, & ibi etiam gl. ff. sol. matr. & l. asiduis. §. exceptis, & ibi quoque gl. in verbo, eis. C. qui poti. in pigno. hab. & in d. l. ffordidorum. C. de excu. mu. lib. 10. & gl. in l. & si fideiussor. §. si maritus. ff. de re iud. & in l. dabimus. §. j. ff. de priuileg. cred. & in l. ex pluribus, in gl. vlt. ff. de adm. tut. & in l. j. C. de

An si secundo genito quicquid relinquitur, id fieri debeat titulo institutio.

De eadem re.

An statutum primogenituræ loquens in feudaliibus habeat locum in allodialibus.

De eadem re.

An priuilegiū regi concessum transeat ad primogenitum. Et an ad cæteros liberos.

Priuilegia an et quando dicantur personalia.

Priuilegia parentum transire in filios licet non in extraneos hæredes.

C. de priuileg. dot. & diximus supra in 40. q. in 11. ratione pro nepote, & ex aliis iuribus offendimus, priuilegia parentum transire ad filios.

3 ¶ Quibus & tu adde quod voluit Bar. in l. libertus. §. patris. ff. ad munic. quòd ciuitas patris transit ad filios, tum aliis rationibus, tum quoniam priuilegia acquisita ob dignitatem transeunt ad filios, per l. filij. §. Senatores, eo. tit. quod & idem tenet Bal. in l. non plures, ad fi. C. de sac. eccl. & in l. 2. col. vlt. vers. item not. C. de lib. & eor. libe. de quo etiam per eundem in l. j. C. de par. qui filios distra. & quod voluerunt Ioan. And. Pet. Anca. Domi. & Philip. Fran. in d. c. ne aliqui, de priu. lib. 6. priuilegium concessum Regi & eius filiis non amitti per mortem ipsius Regis, quin ipsi filij eo potiantur.

4 ¶ Verum contra hanc sententiam facit text. in l. pen. §. si puella. ff. de rit. nupt. vbi priuilegium quod habet pupillus in actione tutelæ, non transit etiam ad liberos. & ad hoc illum tex. ponderat Bar. post Iac. Aret. ibi contra gl. in d. l. ex pluribus, vbi idem quoque Bart. reprehendit gl. ibi, & Alex. in d. l. quia tale, col. 2. vers. sed an in casibus. ff. sol. matrimo. vbi dicit aliàs tenuisse priorem partem, sed nunc hanc sequi, per d. text. quem tamen corruptè allegat, nisi sit mendum in codice, in tit. de in inte. resti. & ita dicit communiter teneri.

5 ¶ Hæc autem intelliguntur post mortem eius cui est concessum priuilegium, vt videlicet filius succedat in priuilegio. Sed in controuersia est, an & in vita patris competat illud ipsum priuilegiū filiis. Et videtur esse text. quòd sic, in l. 2. & ibi Cy. & Bal. C. de episc. & cler. & in l. vlt. & ibi quoque Cy. & Bal. C. de iniur. Per quos etiam tenet Pau. Cast. in d. l. maritum, col. 2. vers. an autem priuilegium. ff. sol. matr. quòd priuilegium concessum personæ extenditur ad filios, viuente illo cui concessum est, si sint tales qui possint participare, vt ipse loquitur, de priuilegio. Et ad idem est tex. in l. medicos, & in l. vlt. C. de prof. & medi. lib. 10. & in d. c. ne aliqui, & ibi Lap. & Pet. Anc. & Domi. de priuileg. lib. 6. Et ita quoque voluit gl. in c. 3. 11. q. 3. quæ dicit quòd eodem priuilegio vtitur filius clerici, quo ipse clericus, per d. l. 2. C. de episc. & cleri.

6 ¶ Et ita quidem filiis viuente patre videtur competere priuilegium patris, vt tantum eo viuente competat, non etiam eo mortuo. per text. in d. l. vlt. vbi hoc not. Cy. & Bal. C. de iniur. & voluit gl. in d. l. 2. in verbo, filij, & ibi Cy. Bal. Alberi. & Saly. C. de epi. & cleri. & gl. in l. medicos, in verbo, & filiis, & ibi Ioan. Plat. col. 2. vers. & hæc priuilegia. C. de prof. & medi. lib. 10. & idem Io. Plat. in l. filius, ante fi. C. de Decuri. eo. lib. 10. Nam cum pater ipse sit causa priuilegij, ipso deficiente, deficit & priuilegium, vt dicit ipse Plat. Et idem voluit Panor. in c. licet, in fi. de censib. Nisi hoc (inquit) effet priuilegium dignitatis innatæ, videlicet nobilitatis, quæ transit ad filios.

7 ¶ Quibus adde quòd aliàs generaliter mutatione personæ, quæ causa est immediata priuilegij, mutatur priuilegium, per l. licitatio. §. vlt. ff. de publ. & vect. & l. Paulus. ff. de acquir. hæ. & l. j. C. de impo. lucra. descrip. & voluit per illos text. Bal. in rub. C. de vsur. in q. 4. & l. fed & si restituatur. ff. de iudi. quam & ad hoc expendit ipse Bal. in repe. l. 2. in 7. quæst. C. de scrui. & aqua. & voluit etiam Io. Ana. in c. salubriter, de vsur. & Barb. in tracta. de præstan. Cardi. in 2. q. j. partis, col. j. & Soci. consil. 93. circa primum, col. 6. vers. ad quintam rationem, lib. j. vbi & ad hoc allegat l. si fundum per fideicom. missum. §. vlt. cum ibi not. ff. de leg. j. & l. cum patronus. ff. de leg. 2. Sed quibus addere potes optimum text. in l. in omnibus. ff. de reg. iur.

8 ¶ Alij contra negant competere filiis patrum nec ipsorum quidem viuentium priuilegia, & inter hos Bal. in l. j. col. j. in fi. per illum tex. C. si rector prouin. vbi eleganter decidit, quòd si ex forma statuti offendens Potestatem obnoxius est alicui magnæ pænæ: offendens filium Potestatis, non cadit in pœnam statuti, & ita non gaudet filius priuilegio patris. & hoc dictum Bal. pro singul. sequitur Fran. Are. conf. 130. incip. consultissime domine collateralis. De quo & in vide eundem Are. in d. l. maritum, col. vlt. ff. solu. matr. & quæ scripsimus in Legibus Connubial. post eandem, nu. 56. contrarium tamen.

9 ¶ Et pro hac parte faciunt text. declarantes priuilegia patrum non competere liberis, videlicet in l. in honoribus. §. vacationum. ff. de vac. mu. & in l. semper. §. immunitati. ff. de iure immu. & d. l. in filiis. C. de Decu. lib. 10. Nisi etiam quis dicat hos text. magis contrarium probare, quasi videlicet priuilegia patrum, de quibus loquuntur, ad liberos quoque spectassent, nisi contrarium expresse statuisset. Tamen gl. in l. fed & milites. §. j. in verbo, neque horum filij. ff. de exc. tut. ita eos videtur intellexisse, vt ex iis probetur & teneat priuilegium patris non competere filio pro cuius sententia facit & text. in d. c. ne aliqui, ibi, Regibus eorumque filiis, de priuileg. lib. 6. ex quo not. Ioan. And. Lapis. Petri. Anc. Domi. & Philip. Fran. priuilegium patri concessum non extendi ad filios, nisi exprimat.

10 ¶ Quæ quidem tantæ difficultatis anxietates non nisi distinctionibus limitationibusque leuari possunt: ad quas quotidie cogimur confugere, cum nihil in promptu est aliud, quo legum tenebras amoliri possimus. Sed satis est sigillatim sententiarum discrimina ostendisse. Tu autem, lector amantissime, nostrorum in eam rem distinctiones videbis per Alberi. in d. l. semper. §. immunitati. ff. de iure immu. & in j. parte statutorum. q. 114. incip. sed pone quòd concessa est & Ioan. Plat. in d. l. in filiis, in 4. not. vsque ad fin. C. de Decu. lib. 10. & in d. l. vlt. post And. Bar. ibi C. de prof. & medi. eo. lib. Pan. in d. c. licet, ante fin. de cens. & Franc. Are. in d. l. maritum, ante fi. ff. solu. matr.

11 ¶ Sed nunc ad principalem quaest. onem nostram accedamus. An videlicet cum priuilegium concessum Regi aut baroni, censetur esse concessum filio, vel quia exprimitur, vel quia est eiusmodi priuilegium, quod transit ad filios: num ad primogenitum tantum transeat qui solus in regno aut baronia succedit, an & ad alios quoque filios. Et vt res sit magis dubia, pone aliquod priuilegium esse

Ciuitas patris trãst ad filios.

Contra supra d. d.

Sed an in vita patris cõpetat ipsum priuilegium filiis. Qui dicunt cõpetere.

Sed non post mortem ipsius.

Mutatio personæ, quæ est causa priuilegij, mutat priuilegium.

Qui dicunt nec viuentium quidem patrum priuilegia filiis competere.

Leges id probantes.

Qui distin-gunt.

Redit ad principalem quaest. onem.

generatim concessum Regibus & eorum filiis, quale est in d.c. ne aliqui, de priuileg. lib. 6. Nam si esset priuilegium aliquod concessum speciatim Regi alicui & eius filiis, non tanta esset dubitandi occasio: quia filij pluraliter essent expressi, & ideo ad omnes haud dubie censeretur pertinere.

12
Decisio principalis quæstionis.

¶ Et sane Ioan. And. in d.c. ne aliqui, tenet in casu d.c. quod ad omnes transit, nedum ad primogenitum, licet illi in regno non succedant, quia non tantum primogenitus qui succedit, sed & alij qui non succedunt dicuntur filij Regum. sequuntur Pet. Anc. Domi. & Phil. Fran. ibi. & Mart. Laud. in tract. de primogenitura, col. pen. vers. sed nunquid si Papa, vbi tamen limitat procedere, nisi priuilegium esset concessum fauore primogenituræ, quia limitata causa limitatum parit effectum, l. in agris. ff. de acquiren. rer. domin. & l. age cum Geminiano. C. de transact. Et propterea etiam si id esset priuilegium, quod Regi concederetur, quia rex esset, videretur quod non transiret nisi in filium, qui etiam regnaret eadem ratione. Non etiam in ceteros, quibus non ea esset Regis qualitas.

SEXAGESIMA QVAESTIO.

1
An primogenitus debet diuidere, et iunior eligere.

Sexagesimò quarto, An verum sit quod vulgò dici solet, Primogenitum fratrum debere hereditatem diuidere, alterum autem postea eligere. Quæ vulgi persuasio non à paucis seculis orta videri potest, quando apud Senecam scriptorem antiquissimum, si paucos tollas, titulus 3. declamationis lib. 6. huiusmodi est, Maior frater diuidat patrimonium, minor eligat. Cuius & è nostris mentionem fecit Pet. An. in rep. c. j. ante fi. 5. q. pri. de const. & Io. Pla. in l. j. col. i. C. de his qui se defe. lib. 10. & in §. vlt. Instit. pro socio.

2
Exemplum in hoc re veteris testamenti.

¶ At multis antè seculis cum Abraham & Loth nepos ex fratre eius sese separare vellent, & veluti terram sibi diuidere: Abraham natu maior diuisionem fecit, & Loth minori optionem dedit, vt scribitur Genes. 13. C. De qua re loquens D. Ambr. lib. j. de Abraham patriarcha. c. 3. Cuiusmodi, inquit, esse debet diuisio, patriarcha edocet. Firmior diuidat, infirmior eligat, ne habeat quod conqueratur. Electionis enim suæ partem non poterit calumniari. Non residet occasio resiliendi, cui datur optio eligendi. Nec diuisor grauatur. nam quò est prudentior, eo cautior, vt nec diuisione circumscribatur, nec in electione fraudetur. Sed & D. Aug. lib. de ciuit. Dei 16. c. 20. hinc dicit manasse pacificam inter homines consuetudinè, quæ maiori diuisionem, minori optionem tribuit, quem è nostris retulit nò designato tamen loco, Bal. in l. si maior, post prin. C. cõ. diui. & multi ex iis, quos infra citabimus.

3
Qui tenent ita fieri debere de iure communi.

¶ Et ita quoque obseruandum esse ex iure communi voluit Ray. Forl. in linter pupillos. ff. de auth. tuto. Nicol. Neapo. in l. j. & ibi quoque Lucas Pen. col. 2. in verbo, priuilegium, & Alex. in addi. Bar. C. de his qui se deferunt, lib. 10. Idem Nicol. in l. 2. in prin. C. quando & qui. quar. pars, eo. lib. 10. Ray. Forl. in linter pupillos. ff. de auth. tut. Bal. vt plurimi referunt, licet in meo codice aliter dicat, in l. sius quoque, in prin. col. 2. vers. item quarit Bar. ff. de hæ. insti. Collec. Pet. Anca. & Anto. in c. j. in princ. extrà de parochi. Floria. in l. j. in ff. fam. ercisc. & Ioan. Ana. in c. qualiter & quando, le 2. col. item 2. vers. & prædictis, de accusa. & Guid. Papa, qui hoc dicit de iure communi procedere, & consuetudine obseruari, deci. 289. sunt duo fratres, & in. 92. in diuisione, & Alex. aut quisquis est, in addi. Bal. in l. si maior. C. com. diui. & non obscure Corne. conf. 234. licet in hac, per totum, præsertim verò ante finem lib. j. & las. in l. j. col. 7. vers. adde prædictis. ff. si cert. pet. & in §. quædam, col. 17. in paruis, vers. quæro de quæstione, Instit. de actio. & Matth. Afflic. in tract. prothomiseos, char. 6. col. 3. vers. item pone quod pluribus, & tacitè Steph. Bertr. consil. 117. viso casu, lib. 2. & Hiero. Zanet. in tracta. contrario. Iuris cano. & ciuil. in 88. differ. & Hiero. Schiur. consil. 71. domini, & c. casus super quo, per totum. & maxima pars eorum, quos tibi citabimus in 3. ab hinc vers. si hanc opi.

4
Comprobatio illius opin.

¶ Et pro hac parte facit text. in d. l. j. C. de his qui se defer. vbi in casu illius l. quo filius & vxor defun. & iuterque pro media parte rem habent communem: mulier nimirum debilior pars habet optionem eligendi. Ex quo dicit vulgares, vt scribunt Bar. Ang. & Io. Plat. ibi, q. maior debet dare optionem minori. Quod si quis contendat id tantum procedere in eo ipso casu, de quo loquitur, legat Bar. in l. Senatus. §. Senatus, in fin. ff. de iure fisci, qui ex text. in d. l. j. not. id in vniuersum obtinere, vt cum quis habet rem communem cum fisco, fiscus debeat diuidere, alter eligere. Facit & text. in d. c. j. de paro. vbi cum sit diuisio episcopatus inter duos, is debet diuidere, qui diutius episcopatum administravit, minor autem eligere. Ex quo not. gl. meliorem esse conditionem minoris. Et hoc confirmat, quia cum is text. iuris Canonici sit in eam rem clarus & apertus, nec habeamus text. Iuris Ciuilis, qui istud clarè decidat, huic debemus adherere etiam in foro ciuili, iuxta gloss. in c. licet ex suscepto, in verbo, vacante, de foro compe. & in c. Rayn. de testa. & not. in c. j. de oper. noui. nunci.

5
Sancti auctores munus auctoritate veteris aut noui testamenti præferunt constitutioni papæ & imperatoris.

¶ Facit etiam, quia auctoritas sancti, cuiusmodi fuisse & Augustinus & Ambrosius, munita auctoritate veteris aut noui testamenti, debet præferri constitutioni Papæ aut Imperatoris, vt voluit gl. no. loquens nominatim de Augustino in c. de libellis, in verbo, illorum. 20. dist. quam sequitur & dicit sing. Panor. in c. tua, le 1. in 3. not. de deci. vbi etiam dicit semper esse menti tenendum. & in d. c. qualiter & quando, le 2. in j. no. & ibi quoque Io. Ana. & Fran. Arc. vterque col. j. de accu. & Rom. qui eam quoque dicit sing. in l. j. col. 8. dicas quæ auctoritas. & Alex. qui dicit sing. in l. j. col. 8. vers. circa tertiam partem. ff. si cert. pet. Sequitur item Barb. in c. j. col. 11. extrà de offic. dele. Card. Alex. in c. noli, le j. 9. dist. Soci. in l. j. col. 5. ff. si cert. pet. Fely. & Philip. Deci. in j. le 2. in c. ne inuitaris, vterque col. 2. de Const. Sed de hoc est optimus text. in §. hæc auctoritas, & ibi etiam gloss. 36. quæst. 2. quem ad hoc etiam expendit Roma. vbi supra.

6
Limitatio illius opin.

¶ Si hæc opinionem sequaris, ita eam limitabis, vt procedat cum maio. diutius, aut certè æquali tempore

tempore rem communem administravit, vt proinde sit verisimile illum melius certiusque rerum qualitates & æstimationes intelligere, vt voluerunt Host. Ioan. And. Colle. Anto. Pet. Ancar. & Pan. in d. c. j. de paroch. Lucas Pen. in d. l. j. quo loco supra citauimus. C. de his qui se defer. lib. 10. Felin. in rub. de maior. & obedi. in fi. las. in d. l. j. ff. si cert. pet. & in d. §. quædam, instit. de act. Fran. Purpur. in l. procurator, col. 2. vers. & maior in proposito. C. de eden. & Steph. Bertran. d. consil. 117. lib. 2.

Si maior diutius aut æqualiter administraverit.

7 ¶ Et id propè perpetuum est, vt in huiusmodi casibus & similibus loquentibus de maioribus vel antiquioribus, intelligamus de his qui diutius rem de qua agitur, administrarint. Sic enim intelligit gl. in c. cum in tua, quod est vlti. in verbo, antiquiores, in prin. de consue. lib. 6. quod ibi dicitur de optione præbendæ data antiquioribus ex consuetudine. nam ea interpretatur antiquiores non ætate, sed tempore quo in ecclesia militauerunt. Et eam sequuntur Io. And. Pet. Anc. Domi. & prope omnes ibi, cum aliis multis si. & concord. congestis à Io. Plat. in l. j. C. de Consuli. lib. 12. vbi est bonus tex. & Fely. in c. j. col. 2. & iterum in fi. de maio. & obedi. Caro. Rui. consil. 19. in hac controuersia, col. 3. vers. sed tamen præmissis, lib. j. & latissimè las. qui super eodem casu consuluit consil. 192. exorta est gloriosa, lib. 3. Quibus adde Philip. Deci. consil. 161. pro domino, col. j. vers. 2. dominus. & Franc. Purpur. in d. l. procurator. C. de eden. & quæ diximus supra in præfatione nu. 106. octauò quò quis senior, & nu. 115. decimotertiò qui antiquior est. & iterum nu. 124. sed & hoc ita, & seq. Scio autem in nostra curia Parisiensi antiquiores non respectu ætatis, sed receptionis dici.

Id quod generale est.

8 ¶ Intelliges secundò huiusmodi priorem sententiam, si tenenda sit, vt sit tamen liberum minori, post diuisionem factam à maiore non eligere, sed petere rem aliter diuidi, si diuisio ab ipso maiore facta esset fraudulenta. vt expressè voluit Ioan. Plat. in d. l. j. col. j. vers. & ex hoc dicunt. C. de his qui se defer. lib. 10. & iterum in §. vlt. ad fin. Instit. de societa. Debet enim diuisio fieri ex bono & æquo, vt scribitur in §. quædam, vers. in quibus, Instit. de acti. ideòque si fraudulenta fuerit, debet in melius reformari. l. maioribus. C. com. vtriusque iudicij de quo nos etiam diximus in nostris Retractibus tit. j. §. 24. nu. 5. & seq.

Altera limita. Si ea diuisio sit fraudulenta.

9 ¶ Porro fraudulentiæ diuisionis exemplum habes, vt & ipse Plat. in illis locis retulit ex Senecæ declamatione, cuius supra meminimus, quæ est huiusmodi, Maior frater diuidat patrimonium, minor eligat. Liceat filium ex ancilla tollere. Quidam cum haberet legitimum filium, alium ex ancilla sustulit, & decessit. maior frater sic diuisit, vt totum patrimonium ex vna parte poneret, ex altera nothi matrem. Minor elegit matrem, & accusat fratrem circumscriptionis. Et inter alia adducit. Lex (inquit) te diuidere, me eligere iussit. Apertè ne minor circumscribatur, timet. Sic diuisit, vt si vellem, non essem mendicus: relinquerem fratrem in egestate, matrem in seruitute. Non est diuidere, ex altera parte patrimonium ponere, ex altera onus. Et postea, Elige aut patrimonium careas, aut scelere. Et iterum post, Obiici (inquit) non potest, quod lege factum est. Imò non nisi quod ex lege factum est. Nam si quid aliter factum est, per se irritum est. Circumscriptio semper crimen sub specie legis inuoluit. Quod apparet in illa, legitimum est: quod latet, insidiosum. Semper circumscriptio per ius ad iniuriam venit. Lex iubet maiorem diuidere, minorem eligere. Nec tu diuisisti, nec ille elegit. Sic à te alligatus est, vt neccessè haberet, quod non expediebat.

Exemplum huiusmodi fraudulentiæ diuisionis.

10 ¶ Tamen communis nostrorum Doct. sententia est, fratres per omnia in ea re esse æquales, nullique ratione ætatis vel maioris siue minoris partis, vel alterius qualitatis tribuendam esse diuisionem, aut electionem: sed vel fortis iudicio, aut aliter iudicis arbitrio esse committendam: nisi, quod iam diximus, aliter diceret consuetudo, per l. non amplius. §. vlt. cum l. seq. ff. de leg. j. & d. l. 2. C. quan. & quib. quar. pars. lib. 10. & §. si familiaris, & §. seq. Instit. de offi. iudi. Ita voluerunt Bar. Bal. Ang. & Io. Plat. in d. l. j. C. de iis qui se defer. lib. 10. Bar. & Io. Plat. in d. l. 2. C. quæ. & quib. quar. pars. lib. 10. Fab. Alber. & Pau. Cast. in l. ad officium. C. com. diuid. Idem Io. Fab. in d. §. quædam, col. 4. vers. quid si sint plures, & ibi etiam Angel. Aret. col. pe. vers. quæro de quæst. contingente, Instit. de acti. Ipse Alber. in l. cum omnes, quam legit postremam tit. C. de prædi. mino. dum se remittit ad d. l. ad officium. Bal. in l. iubemus, la 2. in prin. col. 2. vers. quæro iste iudex. C. de sacros. eccl. & in d. l. si maior, in princ. C. com. diui. per illum tex. qui vult æqualitatem per omnia seruari inter liberos. & idem Bal. in l. sancimus, in prin. col. 3. vers. rem donatam habuit: & ibi etiã Ang. in §. j. C. de dona. vbi hanc opi. dicunt seruari de consuetudine. Ipse Bal. in l. Lucius, in addi. in ff. fam. ercisc. & in l. vlt. ad fi. prin. & ibi Ang. in vna lec. C. com. de leg. & Pet. Vbal. eius frater in tract. societatis, in 11. parte, col. 46. vers. quæro plures fratres diuiterunt. Floria. sibi cõtrarius in l. arbitrium. ff. fam. ercisc. Imo. in d. l. sius quoque, in prin. col. vlt. ff. de hæ. insti. Ro. in l. sed cum ambo, quam legit cum l. in tribus. ff. de iudi. vbi eos vocat imperitos, qui priorem illam opi. tenent. & conf. 471. lucrum autem ex dote, in 2. dubio. Panor. in d. c. j. col. 2. vers. nota q. episcopus, de paroch. Io. Plat. & Ang. Arc. in d. §. vlt. col. vlt. Instit. de societa. & idem Ang. in trac. malef. in verbo, dâdis & soluendis generali Camerario. statim post prin. Marti. Laud. in tract. primogenituræ, col. j. vers. rursus quærendum. Masue. qui id dicit obseruari de consuetudine, tit. de societa. §. item si frater. Barb. in rub. de reb. eccl. non ali. col. 49. n. 182. & seq. Iac. à S. Geor. in l. Imperator, circa medium, vers. sed addo hic vobis. ff. de pactis. Caro. Rui. d. conf. 29. col. 3. vers. circa tertium lib. 5. Steph. Bert. sibi cõtrarius, conf. 4. donatio, in 3. dubio, in fi. lib. j. Bened. in repe. c. Rayn. in verbo, in eodem testamento relinquens, le 1. nu. 211. extrà de testa. Fabia. Gioch. qui ita dicit communiter teneri, in repe. auth. nouissima, in 10. q. prin. col. 3. C. de inof. test. & Fran. Ripa in d. l. j. col. 11. nu. 69. ex quo infert. ff. si cert. pet. Et dicit Ioan. Ana. in d. cap. qualiter & quando, le 2. de accusa. ita ex facto

Qui tenent illam priorè opi. non esse uerã.

consuluisse omnes doctores Bono. excepto vno, quamuis ipse sit alterius opin. vt diximus.

11
Responso ad
contraria.

¶ Nec ob. d. c. j. de paro. quod est precipuum principaléque fundamentum eorum qui tenent prior-
ren partem: quia id nō loquitur de maiore aut minore respectu ætatis, sed temporis administratio-
nis, vt iam diximus, & aperte insinuat text. ibi, vt ille diuidat qui amplius temporis in episcopatu ha-
bet. Nec etiam loquitur in diuisione rerū hereditariarum, in quibus nihilo plus iuris habet maior
ætate, quàm minor: sed æquales sunt omnes in omnibus. Sed loquitur de re communi, non quidem
vt cæteræ solent, sed iure quodam speciali introducto fauore fidei: quia videlicet alter, episcoporu,
qui deiectus fuerat ob hæresim, ad catholicam fidem reuertitur: & ita ad mediam partem episcopa-
tus, cum eo qui in eius locum suffectus fuerat, recipitur. ea lege, vt qui diutius episcopatum admini-
strauit, diuidat, alter eligat. Item ibi nō agitur de tam graui præiudicio, quàm in nostro casu, in quo
præiudicium perpetuum est filiis, & eorum hæredibus: ubi autem ad tempus vitæ duntaxat. Ex quo
satis intelligis non esse hic distinguendum inter Ius Ciuile & Canonicum: nec inter bona ecclesiasti-
ca & temporalia, vt nonnulli contendunt, & inter alios Ludo. Gomes. in §. quædam, col. pen. & vlt.
Insti. de actio. nisi in casu d. c. j.

12
Ad idem.

¶ Text. autem in d. l. j. C. de his qui se deser. lib. 10. nihil probat pro priori sententia. Est enim ibi ius
speciale quoddam introductum fauore mulieris, quæ seipsam detulit, ob idque priuilegium obtinet,
vt prior eligat. Nam is text. nuncupatim priuilegium id appellat. Ex quo aperte colligitur ius com-
mune esse in contrarium, per c. priuilegia. 3. di. 1. quod verò, & l. ius singulare. ff. de legi. cum si. Si-
cuti scienter annotauit Bal. in d. l. j. in 4. no.

13
Ad authorita-
tem veteris tes-
tamenti.

¶ Ea autem veteris testamenti autoritas de Abraham & Loth supra in priore parte adducta, non
ea est quæ pro lege habenda sit, cum nullo pacto mores respiciat, sed iudicia, & leges. Ideo non nos
obligat, neque adstringit, vt no. in §. his ita. 6. di. & voluerunt Imo. & Ro. loquentes de venditione pri-
mogenituræ inter Esau & Iacob, in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. & omnes in c.
vlt. de consti. cum multis concord. à me adductis in tractatu Retractuum, lib. 1. in præfatione, nu. 8. &
horum quidam, & 2. seq. vbi etiam comperies scriptores Theologos hoc ipsum tenere: & aliquid
etiam diximus supra in 29. q. qua tractamus an illud ius primogenituræ cedi possit, nu. 3. verum Bar.

14
Cōsuetudinem
hac in re seruā-
dam.

¶ Ex quibus satis apparet posteriore illam sententiam esse veriore de iure communi, vt scilicet
non sit necesse maiorem diuidere, minorem eligere. Nisi tamen huiusmodi esset cōsuetudo, vti est,
sicut dicit Ang. in d. l. sancimus. §. j. C. de dona. & Guid. Pap. d. deci. 289. Illa enim valeret, & sequen-
da esset, vt nuncupatim in hac specie voluit Ro. d. conf. 471. in fi. & Barb. in d. rub. de reb. ecclef. non
ali. vbi supra citauimus. & Corne. d. conf. 234. licet in hac, lib. j. vbi in supercrip. illius hanc esse Senis
consuetudinem tradit. & conf. 239. visis statutis, lib. 3. vbi tamen dicit posse partes huic consuetudini
renunciare, & consentire in arbitros, qui aliter diuidant. & Carol. Rui. qui & hanc quoque consuetu-
dinem esse in Germania scribit d. conf. 29. col. 4. vers. nec etiam obstat quod de iure, lib. 5. & D. Ci-
rierus in tract. primogenituræ, lib. 2. q. 3. in 8. prærogatiua, vbi hanc rem latè tractauit. Constat autem
hanc consuetudinem esse apud Cenomanenses. c. consuetudinum eius loci. 295. & Andegauenses. c.
279. Sed apud Neustrios, quos vulgò Normanos vocamus, contrariā omnino esse consuetudinem,
vt scilicet minor diuidat, & maior eligat, vt videre licet tit. consuetudinum eius gentis. 26. §. qui est
de partib. a heritage. §. quant a aucun, & aliis multis seq. At D. Ferro. consue. Burdi. 11. de testa. §. 25. eo-
démque vlt. in princ. ita de hac quæstione loquitur, vt nescias quæ sit ipsius sententia.

15
Alia diuidendi
& eligendi for-
mæ.

¶ Non omiserim esse aliquos text. qui videntur astruere in diuisione electionem esse eius, qui maio-
rem partem in re communi habuerit, videlicet in d. l. sancimus. §. ne autem. C. de donat. vbi si ex do-
natione aliquid sit commune inter donantem & donatarium, is qui habet maiorem partem, habet
electionem offerendi alteri suæ partis æstimationem, vt totam consequatur. & ita illum text. intelli-
git gl. in l. vlt. in prin. C. com. de lega. & Lucas Pen. in l. 2. col. 4. C. de exac. lib. 12. Est etiam tex. quem
& ipse Lucas allegat in l. 2. C. de metat. & epide. li. 12. vbi in diuidenda habitatione domus inter do-
minum ipsius & hospitem qui principem sequitur, dominus duas partes habet, hospes tertiam: do-
mōque in tres partes diuisa, dominus primo loco eligit, secundo hospes, tertia item domino relinqui-
tur: vt qui aut successione, aut emptione, aut extructione gaudet, electam præcipuè iudicio suam par-
tem teneat & relictam. Sunt enim verba text.

16
De eadem re.

¶ Ex quo clarè liquet non id procedere in rebus cæteris communibus, in quibus non eadem obti-
ner ratio, vt etiam scribit Ioan. Plat. ibi, qui dicit rationem specialem esse illius l. vt etiam idem fe-
cerat in l. 2. col. 2. vers. secundum speciale est. C. quan. & quib. quarta pars, lib. 10. Quantum autem ad
l. sancimus. §. ne autem pertinet, dicendum est eam tantum procedere in suo casu, videlicet cum sit
diuisio inter donantem & donatarium, vt autumat Ang. vbi que in locis supra allegatis. Nam in aliis
casibus in diuidenda re communi nō cogitur focus accipere æstimationem suæ partis, nisi res aliàs
non posset commode diuidi, iuxta text. in l. j. & ibi gl. Bar. & Bal. C. com. diuid. Quo etiam casu cum
videlicet res ipsa commode diuidi non potest, & ita ad licitationem peruenitur, posset habere lo-
cum d. l. sancimus. §. j. vt videlicet cum socij sunt pares licitatione, is præferatur qui maiorem habet,
sicuti etiam sentit Bal. in d. leg. sancimus, cuius dictum in ea re pro sing. refert & sequitur Iason in §.
quædam, col. 15. in paruis, versic. & quomodo debet iudex, Insti. de actio. vide tamen Bal. in c. j. vers.
quærit gloss. titu. de duo. fratri. de no. bene inue.

De eadē re. 17

¶ Ex quibus & illud quoque potes facile intelligere, quod primogenitus ex maiori parte consue-
tudinum

tudinum huius regni habeat maiorem potiorémq; partem in successione, præsertim in rebus feu-
dalibus. Is certè, si aliter commodè huiusmodi res diuidi non possint, præferetur in licitatione cæte-
ris suis fratribus & fororibus. Id quod ex nostris nuncupatim voluerunt duo Regij in nostro Sena-
tu Parisiensi Consiliarij meritissimi, scilicet Do. Io. Cirierus in suo laudatissimo opere Primoge-
nituræ lib. 2. q. 4. in fin. Alter Do. Io. Sainxon in commentarijs consuetudinum Turonensium tit. de
successions. §. 4. col. 3. vers. quid si appreciatores. Quibus & nos accedimus.

SEXAGESIMA PRIMA QVÆSTIO.

1 Exagesimo primo quæro, An pater possit dotare filiam ex iis bonis quæ sunt ad filium primo-
genitum peruertura iure primogenituræ. Certè in regno Francia hæc quæstio nihil dubij habet,
quoniam omnia sunt apud nos instar patrimoniorum redacta, possuntq; liberè dari in dotem & do-
nari adufque portionem à consuetudinibus cuiusq; provincie præscriptam: & aliàs quoq; in vni-
uersum alienari, vt alibi dicemus, præterquam tamè in ipso capite regni. Nam non potest Rex Fran-
cia quicquã ex his quæ sunt regni siue coronæ, vt vulgò in Gallia dicimus, alienare, ex lege perpe-
tua Francorum. Nam quod ad ius commune pertinet, de ea re latè diximus supra in 35. quæstione.

An pater pos-
sit dotare filiã
ex bonis pri-
mogenituræ.

2 ¶ Sed fac ex pacto aut ex concessione principis ius primogenituræ alienari non posse, siue quia id
expressè dictum fuerit, siue etiam quia simpliciter fuerit concessum alicui, & primogenitus, ex se-
tractim descendentibus: quo casu alienari non potest in præiudicium primogenitorum, quibus ex
concessionis forma est ius quæsitum, per no. in c. 1. tit. de feud. suc. & per Bar. in l. vt iurisiurandi. §. si
liberi. ff. de ope. liber. & Bald. auth. si quas ruinas. C. de sacros. ecclef. & Ro. conf. 98. quò ad id, col. j. &
Franc. Aret. in l. apud Iulianum. §. si quid alicui. ff. de leg. 1. cum concord. Nunquid hoc casu poterit
pater donare in dotem filiæ, aut etiam suæ vxori propter nuptias? Hanc quæstionem soluere potes
ex eo, quod scribit Oldrad. conf. 95. ex forma istius statuti, quòd cum ex statuto à rege Aragonum
edito & iurato, non possent aliqua eiusdem regni bona immobilia alienari, sed integrum ipsum re-
gnum ad primogenitum deferri deberet, tamen Rex ipse vxori propter nuptias quædã donasset:
valet huiusmodi donatio, nec illam potest primogenitus infringere, quoniam propter matrimonium
contrahendum, & propter dotem & donationem ante nuptias possunt alienari res aliàs inalienabi-
les, per auth. res quæ. C. com. de lega.

Præsertim si
aliàs alienari
non possit.
Qui posse de-
serunt.

3 ¶ Et idem quoq; voluit in eodem casu Alber. qui nullam Oldr. mentionem facit, in j. parte statuto-
rum, q. 144. cuius caput est, de statuto Regis. & in l. vlt. C. de don. inter vir. & vxor. & sequitur Barb. in
repe. de reb. eccle. non alie. col. antepe. vers. 4. facit. & Iason in d. auth. res quæ, col. 6. & in l. filius fa-
§. diui, col. 8. vers. pro ista communi opi. in 1. lect. & iterum in 2. lec. col. 14. vers. intendo istum articu-
lum. ff. de leg. 1. vbi hoc dicit not. & ibi quoq; Ambro. Opin. col. 86. vers. facit quòd voluit. & Ferdi.
Loaz. char. 16. nu. 345. & Alciat. lib. 1. de verb. sign. char. 4. & Io. Lup. in repe. rub. de donat. inter vir. &
vxor. fol. 7. col. 3. vbi & hoc dicit generaliter procedere in omni iure primogenituræ.

Ad idem.

4 ¶ Nam & aliàs quoq; alienari prohibita possunt in dotè dari, atq; propter nuptias donari, vt etiam
probatur in l. mulier. §. cum proponeretur, & ibi Alex. & Soci. ff. ad S. C. Trebel. & in l. filia, in prin.
ff. eo. tit. & in d. auth. res quæ. C. com. de leg. & in l. vlti. in fin. C. de litig. & voluerunt Iac. Aret. Cy. &
Bal. col. 2. & Saly. in l. voluntas. C. de fideicom. Spec. & Io. And. in add. ipsius, tit. de loca. §. nunc ali-
qua, vers. 109. vbi de emphytheusi loquitur. Bar. post Iac. Aret. in d. l. filius fa. §. diui, vers. quæro vtum
hic fundus, & ibi omnes post eum, præter Iaso. in j. lec. ff. de leg. 1. Bald. & Saly. in l. vlti. col. vlt. C. de
reb. alie. non ali. Pau. Cast. con. 80. quia per supradictum, lib. 1. & conf. 131. circa ea quæ superius, col.
j. eod. lib. j. Alexan. conf. 56. consideratis verbis testamenti, in 2. dubio, lib. 1. & latè Franc. Cur. Senior
conf. 27. magnificus vir dominus Vgutio, col. 6. vers. verum istis omnibus non obstantibus, quem tu
omnino vide, & Marthæ. Afflict. in constit. Siciliæ incip. scire volumus, col. 2. versic. sed an possit, vbi
loquitur in iure Regio.

Res alienari
prohibitas in
dotè dari posse

5 ¶ Et id in emphyteusi procedere voluerunt Specul. & Io. And. in add. ipsius, tit. de loca. §. nunc ali-
qua, vers. 109. Host. in summa de loca. §. vlt. vers. nunquid ergo res emphyteutica. ipse Io. Andr. dum
allegat Specul. vbi supra in c. potuit, col. 2. super gl. 3. & ibi Imo. col. 8. vers. tangit etiam hic, extra eo.
lib. Alberi. in l. 3. col. 2. & ibi Saly. qui id declarat, col. 2. vers. quæro ab extra an res. & Iason col. 31. vers.
prima ergo. C. de iure emphy. Pau. Cast. in l. usufructu, ad ff. fol. mar. & Hiero. Gratus conf. 76. vi-
detur pro domina, col. 4. vers. secundò principaliter, lib. j. Quænis de feudo aliud statutum sit in c.
donare, & ibi Bal. & alij, tit. quali. olim feud. ali. pote. vt etiam dicit Bal. in c. j. in prin. col. 2. vers. quæ-
ro an vassillus tit. de prohi. feu. ali. per Fed. Quòd tamen an & quomodo procedat, videbis latè per
Iaso. post alios in d. auth. res quæ, col. 8. vers. an autem res prohibita, & conf. 66. breuiter, per totum,
lib. 1. & conf. 89. aggredior. col. 4. in §. dubio, eo. lib. 1.

An autè id in
emphyteusi
procedat.

6 ¶ Et hinc quoque videmus quòd licet non valeat donatio à patre facta filiosa. per l. antep. C. de do-
nat. inter vir. & vxor. & l. 2. C. de inof. dona. valet tamen donatio illi facta in causam dotis. l. Pompo-
nius Philadelphus. ff. fami. hercis. & l. si cum dotem, in princ. ff. fol. matr. & not. gloss. & Doc. in d. l. 2.
C. de inof. testamen. & Pau. Castren. in l. cum pater filiz. ff. de leg. 2. & Alexan. conf. 117. viso titulo
quæstionis, col. vlt. lib. 6.

Valet donatio
facta filiosa in
causam dotis.

7 ¶ Hoc tamen limitat Io. Lup. vbi supra fol. 8. colum. 1. vers. nisi specialiter, vt procedat nisi expressè
contrarium disposuit is qui huiusmodi ius primogenituræ, siue, vt appellat more Hispanorum, ma-
ioratum constituit, videlicet quòd non possit etiam causa dotis vel donationis propter nuptias

An ea proce-
dât si is qui ius
primogenitu-
ræ constituit cō-
trariū disposuit

alienari. Tunc enim cessat dispositio d. auth. res quæ, vt dicitur consuluiffe Alex. d. con. 56. col. j. quem sequitur Ias. in d. s. diui. col. 8. vers. quæro, quærit, & ibi etiam Ambro. Opizo, & ipse Ias. cons. 157. aggre dior, col. 2. vers. sed præmissis, lib. 2.

De eadem re.

¶ Quamquam Ias. sibi contrarius in d. auth. res quæ, col. 5. vers. quintò no. & iterum col. vlt. vers. deci motertiò, hoc reprobatur duabus rationibus: Prima, quia cum pater sit debitor dotis vel donationis propter nuptias, non debet esse in potestate ipsius debitoris tollere obligationem, per I. sicut. C. de acti. & oblig. & sic d. auth. procederet nõ obstante dicta prohibitione ex defectu potestatis, vt expresse consuluit Pau. Castr. d. con. 80. Secunda ratio, quia quæ sunt inducta fauore publico, vt in hoc casu non possunt mutari vel tolli ex dispositione testatoris. l. quod de bonis. §. vlt. ff. ad leg. Falc. & no. Bar. & alij in auth. sed cum testator. C. e. in l. nemo potest. ff. de leg. 1. Idem Io. Lup. vbi supra, char. 8. vers. hoc tamẽ intellige, dicit istam limitationem non procedere in prohibitione patris, quia ipse tenetur dotare. sed tantum in prohibitione extranei, qui bona quædam in maioratum concessit, & multa præter Iaso. allegat, quæ sunt illic omnibus obuia.

Idem re.

Quid si res primogenituræ prohibita sunt alienari per contractum, ea prohibitiõne que impedit translationem domini.

¶ Illud autem hic notandum est pro secunda limitatione, quod si per contractum inter viuos huiusmodi res primogenituræ essent prohibita alienari etiam simpliciter sine mentione dotis, tali quidem prohibitione, quæ impediret translationem domini: tunc nec in causam quidem dotis alienari possent, per gl. in l. nulla, & ibi Cy. & Bal. qui eam dicit valde signandam, & Saly. C. de iure doti. Alex. qui id dicit fortè nõ esse alibi, in l. filiusfa. §. diui. col. 4. vers. secundò limita, & ibi Fed. Loaz. char. 19. nu. 357. ff. de lega. 1. & idem Alex. qui eam dicit no. cons. 103. visis scripturis, col. pen. vers. secundò respondeo, lib. 2. Ias. in d. auth. res quæ, col. 8. in §. no. vers. item res prohibita, & iterum col. pen. vers. 4. limita, & in l. quæ de legato, col. 2. vers. tertio contra istam. ff. de leg. 1. vbi eam dicit no. & approbatam. Et in hac quoq; opi. videtur esse Soc. dum citat Bal. & Saly. vbi supra, cõf. 75. circa præsentem, col. 1. lib. 1. & in tract. fal. regul. 12. in 2. limitat.

Quid si alium de possit filia dotari.

¶ Sed & tu tertio limita, vt procedat quod dictum est, huiusmodi bona posse dari in dotem vel donationem propter nuptias, si is qui dat, non possit aliunde dotare, vel in donationem dare, vt colligitur ex d. auth. res quæ, prout illam ponderat Io. Lup. vbi supra, char. 6. col. 4. vers. intellige tamen, qui & cum ad hunc casum trahit, char. 8. col. 2. in fi. propterea q; si extaret fructus ex huiusmodi bonis, qui satis essent ad dotandum non possent ipsa bona dari, per tex. in d. l. mulier. §. cum proponere tur, in fi. vers. q; si fructus. ff. ad S. C. Trebel. & ibi Ang. Raph. Co. ad fi. Alex. col. 2. & alij recentiores. & Ro. qui illum tex. reputat fing. con. 232. quatuor sunt quæ sita, in fi. & ita quoq; in casu d. auth. res quæ, voluit Ang. ibi col. 2. vers. sed si haberet, & Iac. Are. Cy. Alberi. Bald. & Saly. in l. voluntas. C. de fideicom. Bar. in l. filiusfa. §. diui. ff. de lega. primo. Saly. in l. vlt. in pe. q. C. de reb. ali. non ali. Alex. con. 56. consideratis, in 2. dubio, lib. j. Et facit quod in simili dicitur in l. pater filium, ad fi. prin. ibi, si non erat aliud in hæreditate, & quod per eam tradit Raph. Co. in l. peto. §. prædium. ff. de lega. 2. & quod diximus supra in 4. q. nu. 35. sed vt redeamus,

Alia limitatio nes.

¶ Alias quoq; limitationes potes huc adducere ex limitationibus d. auth. res quæ, quas adferunt Doct. præsertim recentiores, ex quibus Iason omnium copiosissimè. 15. apposuit, vt illic promptum est videre omnibus neq; enim statuimus omnia sigillatim referre, præsertim quæ ab aliis in vnum locum congesta reperimus: quod sæpe aliàs diximus. Sed tu hinc omnino vide quæ dicam pro declaratione huius quæstionis in seq. q. nu. 12. at dices licet, & seq.

SEXAGESIMASECVNDA QVAESTIO.

An autè pater aut frater primogenitus teneatur dotare filiam uel sororẽ ex rebus primogenituræ.

Sexagesimosecundo consequenter quæro, An etiam pater aut frater primogenitus teneatur dotare filiam siue sororem ex rebus primogenituræ, si cætera bona desunt. Et certè quantum ad patrem, si is possit facere, consequens est vt teneatur, cum aliàs semper teneatur pater dotare filiam, si id possit facere. l. qui liberos. ff. de rit. nup. & l. vlt. C. de dot. promi. cum infinitis fi. Quid autè de fratre dicendum sit, id hinc pender, an teneatur frater sororem dotare. Et certè plerique omnes in ea sunt sententia, vt teneatur dotare sororem vtrinque coniunctam, aut certe consanguineam, id est, ex eodem patre natam: vterinam autem tantum non teneatur, per l. cum plures. §. tutor, & ibi gl. Dy. Bar. & Alber. ff. de adm. tut. & l. tutor secundum dignitatem. §. vlt. eo. tit. & l. qui filium. ff. vbi pupil. edu. debe. Et ita quoque voluit gl. in leg. non omni, & ibi etiam Cy. Bar. Bald. & Saly. C. de adm. tut. glo. in l. nihil. ff. de in rem ver. Bart. dum se remittit ad loca supra citata, in l. r. col. 2. vers. sed quid in fratre, & ibi clarius Alex. col. 7. vers. quid autem in fratre, & Iason qui dicit ab hac opi. nemi nem discrepare, col. quoq; 7. vers. vltimò quærit. ff. sol. mat. idẽ Bar. in auth. res quæ, col. 1. vers. eodem modo dico. C. com. de lega. Bald. in l. qui liberos. ff. de rit. nup. & in l. vlt. col. 2. C. de dot. promi. & in c. super literis, col. 2. vers. idem in sorore, de rescrip. Ang. Imo. & Alexan. in l. à filia, in prin. ff. ad S. C. Trebel. Panor. con. 12. vt clarè, col. 4. in 7. dubio, lib. 4. Raph. Fulg. dicens id etiam procedere in feudis, con. 228. Antonius, col. 2. vers. & dato sine præiudicio. Pet. Anc. con. 434. ex narratis, col. 2. vers. ego de iure, Pau. Ca. cons. 335. ad confirmationem, col. 2. vers. præterea & vltimò, lib. j. Alex. con. 66. viso themate, col. 1. lib. 4. Matth. Affl. in constit. Siciliæ incip. comitibus, col. 1. in 2. no. & omnes vbiq; de hac re loquentes.

Et an frater clericus.

¶ Idque dicunt nonnulli procedere etiã in fratre clerico, scilicet Ang. vt à multis citatur in d. l. à filia: sed non rep. eri in meo codice. Ant. & Imo. in c. peruenit vterq; in j. no. & ibi quoque Pet. Anc. & Panor.

Panor. in 2. no. & Card. Flor. in 4. no. ext. de rescrip. Inter quos ipse Panor. dicit quod cum bona conscientia, si non habet bona patrimonialia, potest eam dotare de rebus ecclesiæ, per c. j. de coha. cleri. & c. omnia, iuncta gl. 31. di. & c. non satis. 88. di. & voluerunt etiam Alex. & Ias. in d. l. j. quibus locis supra citauimus. ff. sol. mat. vbi ipse Alex. videtur plus velle, scilicet ipsum clericum teneri id facere ex rebus ecclesiæ, citans in id Panor. vbi supra, qui tamen nil aliud dicit quàm quod supra ex eo diximus, & sequitur etiam Iason in d. auth. res quæ, col. 4. vers. item tamen, & Nicol. Eueral. in locis legalibus, in loco ab alimentis ad dotem, col. 2. vers. quintò istud facit.

Iterum de uterina.

¶ Sed hic paululum attende lector. Nam sunt nonnulli, qui putant Bar. in d. auth. res quæ, voluisse fratrem teneri dotare sororem etiam vterinam tantum, & ita eum allegat, & tamen reprehedit Angel. in d. l. à filia, in prin. Sed Alex. ibi, atq; etiã in d. l. j. vbi supra. ff. solut. mat. dicit iniuriã fuisse illum reprehensum, cum id non dixerit. Verum Iason in d. l. r. etiam vbi supra, nititur ostendere Bart. id ipsum dixisse, atq; ita meritò fuisse reprehensum, vt ibi videre poteris: neq; enim de ea re admodum laboro, sed potius vtrum sit verius, scilicet an teneatur, an non teneatur. Quid enim interest inter sororem consanguineam, & vterinam, quantum ad id de quo tractamus pertinet: nam vt frater tenetur alere sororem consanguineam inopem: ita & vterinam inopem, vt placuit expresse Cy. in l. i. in 2. q. C. de alen. libe. & Bal. in d. l. qui filium, per illum tex. simpliciter loquentem in fratre. ff. vbi pupil. edu. deb. Ange. subobscure, sed clarissimè Alex. in d. l. à filia. ff. ad S. C. Trebel. Imo. & Alex. in d. l. j. ff. sol. mat. Iason in d. auth. res quæ, col. 4. vers. tertium est.

De eadem re. Argumentum de alimentis ad dotem. vide infra nu. 12. & seq.

¶ Ergo & vtranque dotare tenetur: hoc enim argumento, vt scilicet dotare teneatur qui alere tenetur, vt utrumque passim Doc. & in his gl. in d. l. non omni, dum ad id probandum, quod de dotanda vxore diximus supra in prin. allegat l. i. in prin. vers. sed nonnullos. ff. de tute. & rat. distra. quæ de alimentis tantum loquitur. Et Bart. dum in eodem casu loquens in d. s. cum tutor, allegat etiam d. l. qui filium. ff. vbi pupil. edu. deb. loquentem etiam de alimentis. vt & faciunt Cy. & Bal. in l. neq; mater. C. de iure doti. idem Cy. & Saly. in d. l. non omni, & alij pleriq; ex his quos supra citauimus: & præter eos Bart. in l. vlt. C. de his quib. vt indi. & Nico. Neapo. in d. l. à filia. ff. ad S. C. Trebel. & Saly. in d. auth. res quæ, in 4. q.

De eadem re.

¶ Dos enim & alimenta æquiparantur, vt multis confirmat Corn. cons. 316. quò ad primum, col. 4. vers. negatur, & seq. lib. 1. Ita vt vbiq; de vno ad alterum sumant nostrates argumentum, vt videre licet apud Bart. in l. si certis annis, circa medium. C. de pactis. & in l. cum de in rem verso, col. 1. vers. contra hoc facit. ff. de vsur. vbi ex hoc dicit dotem esse dignam pari fauore alimentorum, per not. in l. si cui. ff. de annuis lega. & in l. cum post diuortium. §. generi. ff. de iure doti. & idem Bart. in sua disput. incip. mulier habens magnum patrimonium, col. 3. vers. octauò probatur, & iterum. col. pen. vers. non obstat quod dicitur. Bald. cons. 456. recole, col. 2. vers. præterea dos, lib. 5. vbi & ex hoc dicit dotem succedere loco alimentorum. quod & ante dixerat, cons. 179. anno domini, col. 2. vers. statutum quod totaliter, eod. lib. 5. Alex. in l. Centurio, col. 2. vers. & similiter dicimus. ff. de vulg. & pup. & latè Nicol. Eueral. in locis legali. in loco, ab alimentis ad dotem. Imò verò dos est favorabilior alimentis, vt dicit Cy. in d. leg. 1. in 2. q. C. de alen. libe. Saly. in d. l. neq; mater, & in d. auth. res quæ, col. vlt. & Raph. Fulg. d. cons. 228. Antonius de Morando, col. vlt. Idq; optima ratione. nam in dote est fauor alimentorum, vt dicemus postea, & præterea procreanda sobolis, de quo loquitur l. i. ff. sol. mat.

Dos favorabilior alimentis.

¶ Et sanè nullam video esse rationem differentie inter sororem consanguineam & vterinam: præsertim cum hanc quoq; inopem teneatur frater alere, vt supra diximus. Nisi si quis dicat, fratrem consanguineum ad id potius teneri, quàm vterinum: quoniam pater, cuius hæres est, tenebatur dotare filiam: ergo & frater hæres patris ad id quoq; tenetur. Omnes enim obligationes & actiuas & passiuas, quas nostri vocant, transire in hæredem etiam non nominatum. l. si pactum. ff. de prob. cum aliis multis simil. & concord. à me traditis in nostris Consuetud. Picta. titu. 9. §. 3. in prin. & in nostro tractatu Retractuum. tit. 2. §. j. glof. 6. in prin. Pater autem vt redeamus, tenetur dotare filiam, vt diximus in princ. huius quæstionis: non etiam mater. d. l. neq; mater. C. de iure doti. gl. in d. l. leg. vlti. in verbo, paternum. C. de dot. pro. & in d. l. à filia, in prin. & ibi Bar. ff. ad Senatusc. Trebel. Pet. Cyn. & Ang. in d. auth. res quæ, cum si. Ergo nec filius aut hæres ipsius matris.

An & que sit ratio differentie sororis consanguineæ & vterinæ.

Mater an teneatur dotare filiam. vide nu. 8.

¶ Sed huic rationi differentie posset duobus modis responderi. Primum enim, quod nullus nostrorum quotquot sunt, nisi me fallit memoria, eorum quos legimus, dum tractant an frater teneatur dotare sororem, aut consanguineam, aut vterinam: expresse loquitur de fratre hærede, sed de fratre simpliciter: quanquã, vt verù dicã, de hærede possunt videri intellexisse. Et in casu de quo loquimur, ex nonnullorù sententia filius primogeniturus consequitur ius primogenituræ, etiã si hæres non sit. quæ si vera est, nihil esset quod eo nomine obligaret primogenitum dotare sororẽ etiã consanguineam. Verum huius sententie contrarium tenuimus supra q. 35. Ideo hæc responsio non satis tuta.

Iterum de differentia sororũ.

¶ Possent igitur aliter responderi, scilicet id quod diximus, matrem non teneri ad dotandam filiam, igitur nec filium & hæredem ipsius: non procedere, si mater diues est, & filia inops, nec potest dotari à patre item inope. tunc enim tenetur mater dotare filiam, per id quod de alimentis dicitur in l. si quis à liberis. §. 1. vers. igitur matrem. ff. de lib. agno. Nam ita tenent Dy. Cy. Bar. Bal. Alb. & Ful. in d. auth. res quæ. Iac. Ra. Cy. Ray. Bald. & Sal. in d. l. neq; mater, de iure dot. Alex. cons. 117. viso tit. col. 3. vers. nec dicatur. lib. 6. Id quod respõdet ei quod supra diximus n. 3. fratrem teneri dotare sororem vterinam

Iterum an & quando mater teneatur dotare filiam.

uterinam inopem. Verum eius quod nunc diximus de matre, vt teneatur dotare filiam inopem, contrarium item tenuit Ang. in d. auth. res qua, & in d. l. filia, in prin. & ibi quoq; Alex. sibi contrarius, & idem Ang. in d. l. vlt. C. de dot. promif. Ro. Alex. & subobscure Iafon in d. l. j. ff. fol. mart.

9 **Alla ratio.** ¶ Quid igitur si dicamus hanc esse rationem, vt frater teneatur dotare sororem consanguineam, non etiam vterinam, quod frater & soror consanguinea sunt eiusdem familiae & agnationis, vt not. in l. pronuntiatio. ff. de verb. sign. quauis ea sit finis suae familiae & agnationis, vt ibi dicitur. Suntq; eiusdem nominis gentilitij, cum filij filiarq; id nomen a patribus accipiant, non a matribus, vt no. in ca. Raynutius, in prin. de testa. & alibi late diximus. Quae res habet non modicam vim & affectionem, vt etiam diximus in nostris Legibus Connubialibus, l. 5. nu. 2. 4. quid quod simplex. Ideoq; is tantum proprie frater est, qui ex eodem patre est, vt expresse voluit Alex. conf. 144. viso themate, col. 1. lib. 6. per tex. in l. Iurifconsultus. §. secundo gradu. ff. de gradibus affin. Idq; dicit voluisse Bart. in l. Lucius. §. quafitum. ff. de leg. 3.

10 **De eadem re.** ¶ Verum is tex. ne tu decipiaris, dicit contrarium, nempe fratrem dici qui ex vtroq; parente, aut ex altero tantum est. Nec id etiam negat Bar. vbi supra, vbi illud tantum dicit, fratres patruels, id est, filios fratrum nec proprie, nec simpliciter fratres dici, sed cum ea adiectione, patruels. de quo etiam, vt id obiter dicam, per gl. in l. 1. in verbo proprii. ff. de inof. testa. & Bal. in l. vxor. in prin. C. qui accus. poss. & in c. qua in ecclesiarum, col. pen. vers. quero concessum est, de constit. Ang. in auth. matri & auia. C. quan. muli. tutel. of. fun. potest. Imo, & ipsum Alex. in l. si dotali. ff. de inof. testa. & eundem Alex. con. 97. viso themate, col. 2. non semel, lib. 2. & con. 204. consideratis, col. 3. vers. quia respōdeo, col. lib. 2. & conf. 36. viso themate, col. 2. vers. ecece ergo, lib. 6. & con. 221. pōderatis verbis, col. 1. eo. lib. 6. & Corn. qui multos citat, con. 92. videtur, col. 2. vers. praeterea est aduertendum, lib. 3. Soc. conf. 25. viso statuto, col. 2. vers. sed dicam lib. 3. Fran. Curt. Seni. conf. 9. Ticinensi statuto, col. 3. vers. & bene facit. Iaf. conf. 205. in occurrenti, col. 6. vers. nec obstat ergo, lib. 2. & Hiero. Grat. conf. 38. viso, lib. 1.

11 **Redit ad prim. questionem.** ¶ Sed vt redeamus ad principale nostrum propositum, Vnum est quod videtur ob stare ne frater primogenitus sororem, etiam paternam dotare teneatur ex rebus suae primogeniturae, sed nec pater quidem possit filiam, nec frater item sororem in praedictum sui filij primogeniti. Nam supra in 21. quaest. satis ostendimus non posse patrem filio primogenito praedictare in iure primogeniturae: & in 5. q. prius docueramus nullam deberi legitimam caeteris liberis. de quo etiam diximus in 55. quaest. Est autem dos loco legitimae, Ricar. Mal. Cy. & Bal. in l. sancimus. C. de nupti. idem Ricar. & Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & demon. cum aliis multis concord. a me traditis in repe. l. si vnquam. in verbo, susceperit liberos, nu. 93. & id quidem. C. de reuo. dona.

12 **Dos loco legitime.** ¶ At dices, licet ex his rebus non debeatur legitima, tamen alimenta debentur caeteris liberis. & masculis & foeminis, vt plene diximus supra in 4. quaest. Ergo & dos filiabus, per id quod diximus supra num. 4. ergo & vtranq; Sed ex supradictis satis patet, multos non admittere id argumentum de alimentis ad dotem: & inter caeteros Ang. in d. l. vlt. C. de dot. promif. Saly. in d. auth. res qua. & ibi late Iaf. col. 4. vers. secundo considero, Ro. in d. l. 1. & ibi item late Alex. col. 6. vers. ex quo habes. ff. fol. mart. Nec id quidem sine ratione, vt & ipsi dicunt. Nam pater tenetur alere filiam naturalem, auth. licet. C. de natur. lib. & c. cum haberet, de eo qui du. in ma. quam pol. per adul. dotare tamen non tenetur. l. vxorem. §. pater naturalis, & ibi Bart. ff. de leg. 3. cum multis si. a me adductis in repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 5. o. neque prodest. C. de reuo. donat. Quamquam, ne tu hic quoque decipiaris, id intelligit Bal. in d. l. neq; mater, nisi filia esset admodum inops. nam tunc eam dotare tenetur vsq; ad modum alimentorum. & sequitur Nicol. Eueral. in locis legali. in loco ab alimentis ad dotem, col. 2. vers. quarto istud facit.

13 **Pater tenetur alere filiam naturalem.** ¶ Praeterea filius tenetur alere matrem d. l. si quis a liberis, in prin. in verbo, matrem. ff. de liber. agn. dotare autem non tenetur. l. 1. §. praeterea, vers. sed si munus, & ibi Nicol. Mat. & Bal. ff. de tutel. & rati. distra. & l. tutor secundum. §. vlt. ff. de admi. tut. cum aliis multis concord. congestis in nostris Legibus Connubialibus. l. 2. nu. 6. cui respondens. In quo & illud tibi notandum, quod filius non tenetur alere matrem, nisi adco inopem, vt se alere non possit, vt declarant tex. supradicti. Dotare quoque inopem, & qua se dotare non possit, si ea sit & pulchra, tenetur, ex sententia Bal. No. in tract. de dotibus, in 6. parte, in 16. speciali, col. 2. vt etiam in d. loco diximus.

14 **An etiam dotare.** ¶ Adhuc frater tenetur alere sororem vterinam, vt diximus supra nu. 3. nec tamen tenetur dotare, ex communi omnium pene sententia, vt etiam diximus nu. 1. Deniq; pater non tenetur alere liberos, qui aliunde sustinere se possunt. d. l. si quis a liberis. §. sed & si filius, & ibi gl. & Bar. & idem Bart. in l. 1. C. de mendi. vali. lib. 11. Tamen tenetur dotare filiam etiam diuitem, & qua se potest dotare: vt probatur ex d. l. vlt. & ibi gl. in verbo, intelligi. Bal. & Ang. C. de dot. promif. Et haec est omnium superiorum rationum fortissima, vt ex his patet qua diximus. Et si alia videre velis de huiusmodi arg. de alimentis ad dotem, lege Nicol. Eueral. vbi supra citauimus.

15 **Pater non tenetur alere liberos diuites.** ¶ Ego autem vt tandem meum iudicium in hac re proferam, in ea sum sententia, vt nec pater, nec frater teneatur, imo nec possint in praedictum filiorum primogenitorum dotare filiam aut sororem, siue paternam, siue maternam, ex rebus priuatim ac specialiter deputatis iuri primogeniturae, plena quidem dote qua ad legitimam ascendat: ea enim tum demum congrua dos est, qua ad usq; legitimam est, vt no. Saly. Fulg. & Iaf. in d. auth. res qua. per illum text. cum aliis multis concord. a me adductis in repe. d. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 92. quod autem filia. Nam ius ipsum

primogeniturae est ipsa legitima primogeniti, vt diximus in 5. q. nu. 3. mouentur omnes: propterea nec id conferendum est, nec ex eo debetur legitima caeteris liberis aut fratribus, vt etiam ibi diximus, & rursum in 51. q. & iterum in 55. quaest.

16 ¶ Igitur vt hoc concludam, Pater & frater possunt, imo tenentur, alere filiam & sororem, possuntq; illis in rebus primogeniturae dotem constituere, quemadmodum & alimentu, si aliunde se sustinere non possint, iuxta ea qua latius diximus in 4. q. nu. 33. nec obstat inquit, & quod item diximus ex Bal. supra nu. 11. Nam qui exclusus est legitima, etiam sua culpa, non per hoc alimentis excluditur, ex sententia Bal. in l. cum scimus, in 6. q. C. de inof. testa. per l. libertus qui operum, & ibi Iac. Arc. ff. de ope. liber. & arg. l. Imperator, in fi. ff. ad S. C. Trebel. Nec in hoc distinguo inter sororem paternam siue consanguineam, & maternam siue vterinam, per ea qua iam satis supra diximus.

SEXAGESIMATERTIA QVAESTIO.

1 **Primogenitus filiorum Titij substitutus aut uocatus sub cond. an intelligatur de tempore testamenti, aut quo alio.** ¶ Sexagesimotertio quaro, Quid si testator substituit, aut alias sub conditione vocat primogenitum filiorum Titij, vtrum intelligatur de eo qui primogenitus est tempore testamenti siue mortis testatoris: An vero de eo qui est primogenitus, cum cedit dies substitutionis vel conditionis? Et sane videtur eum solum vocari, qui primogenitus reperitur tempore diei vel conditionis, per tex. in l. interuenit. ff. de leg. praestan. vbi ad hoc vt veniens contra tabulas teneatur liberis praestare alimenta relicta in testamento rupto, sufficit in legatario adesse qualitatem libertorum eo tempore quo cedit dies relicti, & per tex. in l. j. §. proximus. ff. vnde cognat. vbi sufficit qualitatem agnationis illi adesse, qui vt cognatus vult succedere eo tempore quo cedit dies bonorum possessionis. & per tex. in l. eum qui post. ff. de cond. & demonst. vbi ad hoc vt valeat legatum conditionale, sufficit in legatario adesse capacitatem tempore conditionis.

2 ¶ Contra autem videtur eum praeferrari, qui est primogenitus tempore testamenti, vel mortis, per tex. in l. si cognatis. ff. de reb. dub. & l. cum ita. §. in fideicommissio, & §. fratre. ff. de leg. 2. vbi cum testator generatim aliquem vocat, si in eo adfit certa qualitas, necesse est eam qualitatem adesse tempore testamenti, vel mortis, vt sit locus voluntati legatoris. Et vt intelligas, ea iura non tantum loqui in dispositione pura, sed & in conditionali. Nonne videtur in d. §. in fideicommissio, & §. fratre, testator eos vocare, qui sunt de sua familia, & sic gradatim, per l. vlt. C. de verb. sign. Ideoq; vteriore vocari sub conditione, si videlicet decesserit proximior.

3 ¶ At inquires, in d. §. fratre, iuncta gl. in verbo, familia, dicitur, quod si nemo vltior de familia testatoris foret, tamen in futurum esse speratur. Ex quo videtur quod quauis in his qui volunt admitti primo loco post testatoris obitum, requiratur qualitatem adesse tempore testamenti vel mortis, tamen in his qui volunt admitti post primos, sufficit adesse tempore cedentis diei fideicommissi. Sed hoc nihil obesse videtur, quoniam ibi sperabatur in futurum esse aliquis ex familia testatoris per eius natiuitatem, vt sit propterea necesse tempore testamenti, vel mortis eiusdem fuisse iam conceptum: quoniam si post mortem ipsius fuisset conceptus, etiam ex aliquo qui esset ex familia testatoris, ille tamen quod ad testatorem non diceretur esse ex eius familia. d. l. 1. §. si quis proximior. ff. vnde cognat. & l. si quis filio exhaeredito, in prin. ff. de iniust. testa. cum multis concord. a me late congestis in tract. Retractuum tit. j. §. j. gl. 9. in verbo, om. lignag. or. nu. 70. & haec quidem, & multis seq.

4 ¶ Nec etiam videntur ob stare contraria, quoniam primum d. l. interuenit, ff. de leg. praestan. loquitur, vt ibi dicit Bar. in eo qui petitionem relicti non meretur, ex quo ad eam venit ex praetoria equitate. Id quod etiam possumus dicere de d. l. j. §. proximus. ff. vnde cognat. qua haud dubie loquitur in eo qui succedit ab intestato ex aequitate Praetoria. At d. l. eum qui post. ff. de condi. & demonst. loquitur vbi tractatur de consideratione capacitatis, qua est ex iure communi, quo casu dicendum est vt ibi, & in l. 3. §. quando autem. ff. de iure fisci. & in l. si alienum. §. in extraneis. ff. de haere. inst. & in §. extraneus, Inst. de haere. qualitate, & differ. Nos autem loquimur in qualitate requisita ex voluntate testatoris, in eo qui alias est capax de iure communi.

5 ¶ Non hic, Lector amantissime, meam profero sententiam, sed rem tibi ex iis qua diximus discutendam relinquimus. Sed velim primum videas Pet. An. conf. 27. non seruato ordine dubiorum, in 2. dubio, vbi loquitur de substitutione facta de antiquioribus. & Ro. a quo haec omnia deprompsimus (neque enim sustinet animus aliorum nomen subtrahere) con. 438. in causa consultationis praesentis, in 4. dubio, vbi loquitur de substitutione facta de maiore filiorum alicuius. Et ex iis facile cognosces, quid in hac causa tibi diffiniendum sit. Sed ita vt etiam videas qua scripsimus in d. tractatu Retractuum titulo primo. §. 1. d. gl. 9. nu. 95. ex quibus vides, & seq. & iterum nu. 98. & hanc opin. & sequi. & qua dicam postea in 80. quaestione, vbi loquimur de concessione feudi facta ea lege, ne ad alium filium quam primogenitum veniat.

SEXAGESIMA QVARTA QVAESTIO.

1 **Si Titio instituto substitutus eius filius infusus est nomen deferre duobus relicti filijs, an primogenitus an alter.** ¶ Sexagesimoquarto quaro, Quispiam in suo testamento haeredem Titium instituit, & ei filium ipsius Titij naturalem & legitimum substituit, iussitque eum ipsius nomen & arma deferre: huiusmodi haereditate accepta moritur Titius relicti duobus filijs legitimis & naturalibus: vter istorum primogenitus videlicet, an secundogenitus, an vterque, an neuter admittetur? Videtur neutrum admitti, & ita substitutionem vitari propter incertitudinem, per l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. & in l. si fuerit, in prin. ff. de reb. dub. & in l. si quis de pluribus, eo. tit. cum aliis multis similibus & concord. a me adductis supra in 17. q. prin. in 6. opin.

¶ Contra

De eadem re.

Exclusus legitima, sua culpa, non excluditur alimentis.

Primogenitus filiorum Titij substitutus aut uocatus sub cond. an intelligatur de tempore testamenti, aut quo alio.

Tempus diei vel conditionis. Tempus testamenti vel mortis.

De eadem re.

Responsio ad contraria.

De eadem re.

Si Titio instituto substitutus eius filius infusus est nomen deferre duobus relicti filijs, an primogenitus an alter.

interque an 2 nullus admittitur.

Primogenitus tantum intelligitur substitutus.

Si castrum debet peruenire ad primogenitum aut alium que pater maluerit, quid agendum, si pater non elegit. 2 De eadem re.

De eadem re. 3

De eadem re. 4

An lex primogenitura data Iudeis sit hodie inter eos obseruanda.

Iudeos habere filios in potestate iure Ro. Ideo nec filios san. eorum testari posse.

¶ **Contra** videtur valere huiusmodi substitutionem, cum certus de certis videatur substitutus, per l. vnum ex fratribus. ff. de condi. insti. & l. Quintus. §. si quis ita. ff. de hære. insti. & l. 2. §. si ita. ff. de bon. pos. secun. tabu. & voluisse videtur Bar. in l. quidam ita. ff. de reb. dub. Iura autem contraria loquuntur, cum relinquatur incerto de incertis. Et hac posteriore sententia videtur vtrunq; esse admittendum, & singularitatem resolui in pluralitatem, cum de vtriusq; favore agitur. Sicuti in simili habetur in l. si quis ita. §. si quis filio. ff. de testa. tut. & l. qui filiabus. §. i. ff. de leg. i. cum aliis multis con. adductis supra in eadem q. 17. in 4. opin.

¶ **Tamen** Guid. Pap. cuius ista sunt, decis. 467. cuius hoc caput est, testator in suo testamento, dicit hoc casu primogenitum tantum intelligi substitutum, veluti de eo senserit testator, arg. l. eum qui calendis, vers. si autem. ff. de verb. obl. & l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. sig. & l. hæc conditio. la. j. ff. de condi. & demon. & ita dicit fuisse diiudicatum in curia Parlamenti Delphinatus. Et sequitur & dicit sing. D. Guil. Bened. in rep. c. Raynu. in verbo, in eodem testamento relinquens, nu. 174 de testam. Quibus adde quæ latè congersimus in nostris commentariis ad d. §. hoc sermone, & quæ dicam in sequen. quæst.

SEXAGESIMA QUINTA QVAESTIO.

Sexagesimo quinto quæro, quid si in contractu matrimonij, aut aliàs dictum est quod castrum quoddam perueniet ad primogenitum, aut alium nasciturum, si pater ipse maluerit. Posito quod valeat huiusmodi pactum de iure vel consuetudine, de quo supra latè diximus in 6. q. & in 7. Et pater ipse moriatur, nulla alia declaratione facta: vtrum primogenitus tantum ad huiusmodi castrum admittetur, an alij quoque? Et primo loco videretur omnes admitti. l. cum quidam ita in princ. & l. vnum ex familia, in prin. & l. cum pater. §. hæreditatem filius, & §. rogo. ff. de leg. 2. & l. Labeo. §. Pacuuius. ff. de statulib. & quod habetur in l. vtrum. §. cum quidam. ff. de reb. dub. cum sim.

¶ **Ideo** Lamber. Rampo. in sua disputat. incip. quidam Metius, & post eum Io. And. in addi. Spec. in rub. de testa. col. 3. ver. item Lambert. dicunt quod si talis facta fuerit substitutio: Petro filio meo hæredi vniuersali substituo vnum ex filiis Titij alterius filij mei, quem ipse hæres elegerit, aut nominauerit, si is decedat nullo electo aut nominato, omnes equaliter admittentur, per quædã ex dd. iuribus, & alia inibi allegata. Et eos expressè refert & sequitur Alex. cõs. 2. visis ac etiam perlectis, col. 2. vers. sed præmissis, libro 3. quod iterum reperitur conf. 13. lib. 4.

¶ **Contra** tamen in casu nostræ quæstionis tenuit Guid. Pap. deci. 505. factum est pactum, & rursus sing. 521. cuius est initium, maritus facit pactum, tenens vtrubiq; primogenitum solum & in solidum admitti. Nam donatio respectu primogeniti pura est: respectu autem aliorum conditionalis, videlicet si testator ipse maluerit. Quæ conditio cum defecerit, cum nulla alia voluntas fuerit declarata: Ideo respectu secundogeniti non cessit dies obligationis. l. cedere diem. ff. de ver. obli. Proinde tota donatio peruenit ad primogenitum. l. 2. & ibi gl. in verbo, ad eos, & rursus l. antiqui libero, cum ibi no. ff. si pars hæ. per. & q. no. per gl. & Bar. in l. si quis. ff. de hæ. inst. & in l. planè. §. si cõiunctim. ff. de leg. 1.

¶ **Nam** cum donatio facta fuerit secundogenito sub hac conditione, si pater maluerit: consequens est vt sub eadem cõditione adempta censeatur primogenito, & eidem concessa sub cõditione contraria, videlicet si non maluerit, ar. si legatum. ff. de adi. lega. & l. pecuniam, & ibi not. per gl. & Bart. ff. si cert. pet. Quæ quidem conditio declarationis cessat per mortem, nulla ante facta declaratione. l. locatio, quæ est 4. ff. locat. & l. mandatum. C. mand. Ex quo & illud sequitur, talem donationem nunquam sibi locum vendicasse in persona secundogeniti, arg. l. j. §. fin. autem. C. de cad. tol. & l. j. & ibi not. ff. de condi. & demon. vbi autem non fuissent adiecta illa verba, si maluerit, sed simpliciter, fuisset donatum primogenito aut alij nascituro, tunc omnes liberi concurrerent, per iura in princ. allegata. hæc fere Guido. Cui per omnia accedo, vt etiam facit Philip. Dec. conf. 578. viso consilio, col. 4. vers. ex quibus.

SEXAGESIMASEXTA QVAESTIO.

Sexagesimo sexto quæro, An hodie inter Iudeos sit obseruanda lex Mosaiica, quæ multa primogenito tribuit, quæ sigillatim descripsimus supra post princ. An verò ius cõmune Romanorum, quod æquales facit liberos: An deniq; statutum vel consuetudo regionis quam inhabitant: Quam quæstionem adscripsit Alex. con. 161. examinatis iuribus, in fi. li. 2. nec tamen soluit. Cõperio autem in id genus quæstionibus fuisse varias diuersasq; nostratum sententias. Quidam enim in successiõnibus Iudeorũ aliisq; huiusmodi ipsi Iudeis congruentibus, & vt nostri dicunt, proportionabilibus, dicunt locum esse statuto vel consuetudini loci, in quo morantur, si illic sit statutum vel consuetudo: Sin minùs iuri communi Romanorum, per l. Iudæi. C. de Iudæ. vbi Iudæi vtuntur communi iure Romanorum, habentq; ea, vt inibi intelligit Bar. quæ sunt ciuium Romanorum.

¶ **Cuius** l. auctoritate gl. in c. vlt. j. di. no. voluit Iudeos habere filios in sua potestate, quod est proprium ciuium Romanorũ. §. j. Insti. de pat. pote. sicuti etiam voluerunt Host. Io. And. Ant. Pet. Anc. Card. Flor. & Panor. in c. 2. de conuer. infid. Bal. & Alb. post Iac. Ra. & Cy. in litem in potestate. & iterum ipse Bal. in l. nam ciuium. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. vbi & per hoc dicit in postremo loco filiossa. Iudeorum non posse testari impediẽte patria potestate. sunt enim, vt ipse ait, sub iure cõmuni, Gaspar Calde. inter con. Io. Cald. con. 2. an filij Iudæi, tit. de Iudæ. Card. Flo. in cle. j. in fi. de Iudæis. Pano. in c. cum sit, eod. tit. & in c. vlti. col. 2. de conuer. infid. Io. Ana. in c. & si Iudeos, col. vlt. eo. quoq; ut. vbi etiam illud dicit filiossa. Iudeorum ob id testari non posse. Ro. Alex. Franc. Aret. in l.

multum

in ultum interest. ff. de verb. obl. Alex. con. 71. ponderatis verbis, col. 2. ver. nam & Iudæi, lib. 2. vbi ex hoc dicit filios Iudeorũ parentibus suos hæredes esse. & d. conf. 161. col. 1. eo. lib. 2. & con. 99. visa inquisitione, col. 2. li. 6. & con. 13. attentis his, col. 3. ver. & cõprobat. li. 7. & in addi. Bar. in d. lit. in potestate. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. Barb. in tract. de præstan. Card. in 1. q. primæ partis, col. pe. vbi dicit sing. gl. in d. c. vlt. j. di. & conf. 57. illud in medium, col. 1. lib. 3. licet postea dubitet, col. 4. vers. nec ob. quod dicitur, Car. Alex. contra Arch. in c. qui syncera. 45. di. Soci. con. 62. in præfenti consultatione, col. 4. ver. secundò pro hac parte, lib. 1. Phi. Dec. in c. 1. col. 1. vers. confirmatur hoc, de proba. & in c. consuluit, le 3. in 2. not. de appel. Catal. Cota. in memor. incip. Galli, in fi. & rursus memor. vsuræ trientes, col. vlt. vers. & ista omnia. Matth. Affl. Dec. Neap. 151. serenissimus Rex, col. 1. in fin.

¶ **Et** hoc quoque aperte sentit gl. in c. Iudeorum, 28. q. 1. dum dicit filios Iudeorum per baptismum exuere patriam potestatem, quam sequitur Pan. qui illam dicit no. in d. c. 2. de cõuer. in fi. & Bar. qui illam reputat sing. in l. 2. §. ex his, col. 8. ff. de verb. oblig. & in rub. de reb. ecc. non alie. col. v. vers. & superioribus diebus: & d. conf. 57. col. 2. ver. prætereà faciat, lib. 3. & Iaf. qui & eam negat alibi reperiri, in l. moribus, quæ est secunda, col. 4. ver. similiter filij Iudeorum. ff. de vulg. & pup.

¶ **Et** in hanc quoq; partem est bonus tex. in l. spadonem. §. iam autè & Iudæi. ff. de exc. tut. vbi aper re probatur quod Iudæi viuunt legibus Romanis, præterquam in his rebus per quas superstitio, siue cultus eorum pollui videatur. Ex quo no. Bal. ibi, quod Iudæi in actibus humanis participant nobiscum, non etiam in diuinis: infertq; Iudæum posse esse procuratorem Christiani, & interuenire in iudicio pro eo: & contra, quod dicit bene not. Et prætereà statuta & immunitates ciuitatum comprehendere Iudæos illic commorantes, vt se consuluisse dicit, & sequitur Marti. Laud. in rub. ff. de iust. & iur. & ibi quoq; Iaf. in fi. qui hoc reputat sing. & Io. Ana. qui hoc limitat in rub. extra de Iudæ. col. 3. & Barb. conf. 15. clementissimi, col. 1. libro 1. & con. 63. licet in medium, col. 1. lib. 4. & Alex. cõf. 75. videtur in præfenti, col. 2. lib. 5. & late d. con. 13. lib. 7. & Fran. Are. in c. licet vniuersis, in 1. no. de testib. Cepo. conf. caufarum criminalium. 75. pater potest admitti, ver. item pro hoc. & Phil. Dec. in d. cap. consuluit, le 3. in 2. no. de appel. & in c. 1. col. 13. vers. confirmatur hoc, de probatio. & Hippo. Mar. fil. consil. 101. illumina quæso, & cap. in præmissa, col. pen. vers. item & vlt. Rochus Curti. in repe. c. vlt. in 15. q. de consuetud. Cæsar Lamberti. in tracta. de iure patron. in 3. articu. 7. quæst. princ. 1. partis. libro 1. columna 1.

¶ **Et** est etiam bonus tex. in l. Christianus. C. de Paga. & Sara. & in c. 2. ibi, cuncta quæ de colonis vel originariis iura præcipiunt, peragant, extrà de Iudæ. Et facit tex. in c. post miserabilem, & ibi glo. & Doc. & c. quanto, de vsu. & c. quanto, de priui. & capitu. de terris, de deci. & quod no. Inno. in capitu. quod super his, de voto. & Io. And. in c. gaudemus de diuor. & Pet. And. conf. 15. incip. spiritualis iudex. & Io. Plat. in l. omnes qui quolibet. C. de Decur. lib. 10.

¶ **Et** hinc fit vt possit Iudæus præscribere, sicuti & alius, vt voluit gl. in c. porrò, & ibi Archi. 16. q. 3. quam gl. sequitur & dicit sing. Ro. con. 489. est hæc domina, & sequitur etiam idem Ro. sing. 80. incip. Iudæus. Sed est etiam similis gl. in l. si fur. §. 1. in verbo, vsucapere. & ibi Imol. ff. de vsucapio. & id quoque voluit Archi. in c. de rebus. 12. q. 1. Pe. An. in repe. c. peccatum, circa medium, ver. sed quæro, de reg. iur. lib. 6. Fran. Are. in d. l. multum, in fi. de ver. ob. Cepola d. conf. 75. circa medium. Io. Fran. Balb. in tract. Præscrip. in 5. q. prin. 1. partis prin. in fi. & Iaf. in d. rub. de iust. & iur. col. 2. vers. itè potest Iudæus. & in d. l. si insulam, col. 2. vers. 2. mouetur, & ibi quoque Fran. Ripa, col. 3. vers. nota primò. ff. de ver. obl. & Iac. de S. Geor. in tract. feud. col. 5. ver. vlt. quarto. & Fely. in d. c. 2. col. vlt. de Iudæ.

¶ **Ex** quo Fely. in d. c. 2. reprobat gl. ibi in verbo, seueritate, quæ dicit seueritate rigoremq; iuris seruandum esse in negotiis & causis Iudeorum. nam si id verum esset, non posset Iudæus se tutari exceptione præscriptionis, quæ mero rigore iuris innititur, vt quæ dicatur iniquorum hominũ impium præsidium, & improba temporis allegatio. §. habeat, in Auth. vt eccl. Roma. & ibi gl. ex eo no. odiosam esse præscriptionis exceptionem. & illum tex. ad hoc dicit no. Ang. in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsuca. Et ex hac quoque dicit Fely. vbi supra, Iudæum posse morã purgare (quod certè æquitatis est. l. si seruum. §. sequitur. ff. de ver. ob.) vt quemlibet alium. Quauis cam gl. sequantur Ant. & Maria. in d. c. 2. vti etiam facit Iaf. in l. & si post tres, in 2. no. ff. si quis cau. & in repe. l. admonendi, col. 97. ver. 36. istud iuramentum. ff. de iure iur. & in l. si insulam, col. 1. in 2. not. ff. de ver. obl. quibus locis tenet contra Fely. in illa morã purgatione, sed illum defendit Fran. Ripa. in d. l. si insulam, col. 3. ver. no. primò. Sed vt redeamus, illum quoque gl. sequitur Io. à S. Blasio in l. in bonæ fidei. C. de iure iur. & in tract. Correla. in 5. parte, in 28. fal. & Corset. in c. interposita. §. fanè, post prin. de appel.

¶ **Et** illa quoque Fely. sententia ex eo defendi potest, quod ex facto respondit Corne. con. 260. visa inquisitione, ad fi. libro tertio, quod Iudæus minor restituitur in integrum, vt alius quilibet, quando læditur, & sequitur Aymo Crauetta conf. 73. dicendum videtur prima facie, col. 7. ver. secundò illa opi. Nam illud certum est, restitutionem in integrum esse introductam ex æquitate. l. 1. ff. de mino. & l. deniq;. & l. inter vlt. ff. ex quib. cau. maio. Et ex hoc quoq; & aliis infert ipse Aymo, iuramentũ suppletium (quod vocat probationis posse deferri Iudæo secundũ l. in bonæ fidei. C. de iure iur.

¶ **Sed** & ex eo quod diximus ius commune Romanorum seruandum esse apud Iudæos, si delit consuetudo loci, in quo degunt: illud fit quod Iudæus confugiens ad ecclesiam, vt nostri id vocabulum vsurpant, gaudeat immunitate, peræquè ac Christianus, modo simulatio absit, vt tradit glo. no. in c.

K K

Si ofque esse hæ. edes suis parentibus.

Filij Iudeorum per baptismũ exeunt patriã potestatem.

Statuta & immunitates ciuitatum comprehendere Iudeos.

Ad idem.

Iudeus præscribere pot.

An in Iudeorũ causis sit seruãdum rigor iuris.

An Iudeus possit purgare moram.

Iudæi gaudent immunitate ecclesie si simulatio desit.

inter alia, in verbo, extrahendus, & ibi Host. in verbo, & hoc verum est, Vincent. Io. An. Ant. Card. Flor. in 1. q. extra de immu. ecclef. 1. Guil. Laud. in cle. 1. & ibi etiam Imo. col. 2. vers. secundò principa liter, de pœn. & remis. Io. Fantu. & Archi. in c. diffiniuit. 17. q. 4. Fely. in c. Iudæi, le 1. extra de Iudæ. Hip po. Marfil. in repe. l. 1. nu. 11. 4. C. de rapto. virg. Quauis videatur esse tex. in cõtrarium, in l. 1. & ibi gl. 1. Bar. & Saly. C. de his qui ad eccle. confug. & Oldr. conf. 54. an fugiens ad fi. vers. quid de Iudæo. & Cy. in l. præfenti, in 1. q. in princ. eod. tit. & alia gl. in §. publicorum, in Auth. de man. prin. Pan. in d. c. inter alia. & Io. Ana. in d. c. Iudæi.

10 Priuilegium ta cite hypothe cæ pro dote an habet locum in ter Iudæos, 37

¶ Et illud quoque, quod priuilegium tacitæ hypothecæ, quod habet vxor in bonis mariti pro sua dote, de qua in l. asiduis. C. qui poti. in pign. hab. habet locum & inter Iudæos, Host. in c. gaudemus, col. 2. in verbo, præfertim, & ibi Io. And. col. 1. in eodem verbo. & Pet. Anc. ad fi. de diuor. Matth. Af. in constu. Sicilia incip. si quis in posterum, col. 1. 6. vers. item & quartò quarit. & Io. Lupus in repet. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 35. vbi ex hoc & aliis quibusdam dicit, quæ etiã inter Iudæos non valet donatio inter vir. & vxor. vti nec inter alios de iure communi, cum ipi legibus Romanis ligentur.

11 Iterum de pri uilegio tacitæ hypothe cæ.

¶ Quauis tamẽ de eo quod diximus de priuilegio dotis (id enim obiter dicendũ putamus, ne quis decipiatur) contrarium voluerunt Andr. Iser. in d. constit. Sicilia. si quis in posterum. Cy. & Nicol. in d. l. 1. ff. sol. mat. Ant. Card. Flor. & Pan. in d. c. gaudemus: dicitq; Pan. de hoc esse tex. in auth. hoc pri uilegium. C. de hære. vbi priuilegium dotium non his competit, qui catholicam communionem non participant. & Iason §. fuerat, char. pen. ver. antequam vltèrius procedam, instit. de acti.

12 In instrumẽtis Iudæorum ob seruandam esse solemnitatẽ iu ris communi aut consuetudi nis loci.

¶ Sed & illud itẽ quod tradunt Doc. q. si conficiatur instrumentum inter Iudæos, debet obseruari solennitas iuris cõmunis vel statuti siue cõsuetudinis loci, in quo conficitur. Ita enim voluit Bar. in l. si quis ex argẽtariis. col. 4. ver. primò dixi. ff. de eden. Ant. in procemio Decretalium, col. 2. vers. sed nunquid vitiatur, & in c. inter dilectos, col. 4. vers. & an si conficiatur, extra de fid. instr. vt à multis ex illis locis citatur, quãuis id mihi dicere non videatur, tametsi de ea re loquitur. Fely. in c. j. col. 2. ver. & ista cõsuetudo, eo. tit. Et itẽ in testamentis Iudæorũ, vt scilicet in eis debeant seruari solennitates consuetudinis loci, si quæ sint: sin minus, Iuris Ciuilis, non autẽ ritum. eorũ: respõdit ex facto inter rogatus Pau. Ca. con. 377. ad primũ videtur dicẽdũ dispositionẽ, in j. dubio, li. 2. per d. l. Iudæi. C. de Iudæ. & consi. seq. instrumentũ diuisionis, dicit q. ab intestato succedunt secundum leges Romanorum. Sed & idem Pau. Ca. vt dicta eius in eam rem colligamus, conf. 90. visa quadam scriptura, dicit quòd in donationibus Iudæorum excedentibus quingentos aureos requiratur insinuatio.

In donationibus Iudæorum insinuatiõem requirit.

13 S. C. Maced. ha bere locum in Iudæis.

¶ Sũntq; in eam sententiam multa Bald. dicta. Is enim in l. 1. in lect. antiqua. ff. ad S. C. Maced. scribit Iudæos fœneratẽs filiiis. a quẽ repelli ob huiusmodi S. C. vt ceteros. Idẽ in auth. res quæ, paulò ante fi. C. com. de succes. tradit eam auth. habere locum inter Iudæos. Et ita intelligendam esse gl. in l. si verò. ff. de in rem vers. quòd pater tenetur dotare filiam Iudæam: nisi, inquit, & ipse Iudæus sit. & sequitur Ro. in l. j. ff. sol. mat. Sed & idem Bal. conf. 383. quaritur vtrũ signum, lib. j. respondit benefi cium inuentarij à iure communi concessum, Iudæis prodesse vt ceteris.

14 Statutum de of fendente ciuẽ comprehendit ciuem Iudæũ. Et securitas da ta alicui ex suis socijs.

¶ Idem in l. 1. §. hæc verba. ff. de neg. gest. dicit statutum de offendente ciuem comprehendere Iudæum ciuem offensum. Nam & in simili securitas alicui data pro se & socijs, Iudæũ socium cõpre hendit, Ange. in l. vltimur. ff. de sepul. viol. vbi id dicit fuisse iudicatum. & in l. 1. ff. ad leg. Jul. maie. vt à multis citatur. & consi. incip. datus est saluus conductus, sed id non reperi. & Alex. d. con. 75. col. 2. li. 5. & d. con. 99. col. 2. lib. 6. & d. conf. 13. col. 2. li. 7. Bar. d. conf. 63. li. 4. Fely. in c. ego Nicol. pen. ver. item infert, de iure iur. Phil. Dec. in d. c. j. col. 11. vers. confirmatur hoc, de prob. & conf. 51. cuius superscri ptio incipit, de quodam saluo conductu, col. 2. vers. vnde videmus. & Corfet. in c. sedes, char. 3. in 4. consideratione, de rescrip. & in ca. cum M. Ferra. col. 4. & 5. de const. vbi dicit se ex hac deci. lucratiũ fuisse vnã crateram argenteam, & in suis singu. in verbo, societas, le 1. & Cefar Lamberti in d. trac. de iure patro. vbi supra col. j. Ex quo Bertha. in trac. Gabel. in 7. parte princ. q. 17. scribit q. Iudæus Anconitanus non tenetur soluere gabellam pro mercibus per eum delatis in portũ Firmianum, in quo Anconitani sunt exempti à gabella: quia talis exemptio etiam Iudæos comprehendit. Et ita di cit etiam tenuisse Io. Bombellum in con. incip. viso consilio supra scripto. & Prosperum in consi. incip. venditio introitus commercij, & iterum consi. incip. licet bene subtiliter.

15 Iudæus iurat aduersus uolẽ tum & ipsam Iudæam Non tamẽ con tra Christianũ.

¶ Hũc; spectat quod sing. consuluit Imo. con. 2. cuius hoc caput est, in casu proposito, quòd l. si quã do. C. vnde vi, quæ admittit vi spoliatum ad iuramentum rerum sibi ablatarum, habet locum inter Iudæos, ita tamen vt contra Christianum eius in hoc iuramentum non admittatur. Nam cum Iudæi in causa alterius non sint testes idonei contra Christianum, per l. quoniam multi. C. de hære. & cle. 1. de Iudæ. & no. in c. Iudæi, de testib. multò magis in causa propria recipi non debent, ar. not. per gl. in c. cum in cunctis, ad prin. de elec. & no. in auth. multò magis. C. de sacro. eccle. Et ad confirma tionem huius dicti Imo. vide quæ dicam inferiùs nu. 26. verum hæc quæ diximus.

16 Iudæus pater admittitur ad defensionem. Iudæus incidit in penas periu rj.

¶ Sed & huius gregis est quod traditum est à Barptole. Cepol. dicto con. causarum crimin. 75. pa trem Iudæum admitti ad defensionem filij in causa capitali, sicuti & alios, ex no. in l. serui quoq; §. publicè. ff. de procura, & in l. pen. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. & sequitur Cefar Lambert. vbi supra. col. 2. nu. 13. Et quod non obscure præsupponit Corne. conf. 107. viso themate & tenore, Iudæũ qui venit contra cõtractum iuratum, incidere in pœnas. l. si quis maior. C. de transac. de quo tamen vi de quod dicam infra nu. 29. in fi. Et quod etiam tradit Franc. Ripa in l. femina, num. 3. C. de secun. nupt. dispositionem illius l. habere locum in Iudæa. per d. l. Iudæi. C. de Iudæ.

¶ Et

17 ¶ Et quod denique consuluit Bar. conf. 15. clementissimi, in r. dubio, lib. 1. Iudæam matrem posse esse tutricem filij, ex auth. matri & auia. C. quan. muli. tutel. offi. cum Iudæi vntur legibus Romano rum. & allegat quãdam ex his quæ diximus. Imò verò fuerunt qui tenebant Iudæum posse esse tutorem Christiani, videlicet Raph. Fulgo. & Marti. Laud. in rub. ff. de iust. & iure. De quo videtur esse tex. in l. spadonem. §. iam autem. ff. de excu. tut.

Iudæa an pòt esse tutrix filio rum.

18 ¶ Sed quantum ad primum de matre contrarium tenuit Ang. Aret. in §. præterea. col. 25. ver. ex isto rex. Instit. de excep. vbi dicit se ita Bononiæ consuluisse, & id expressè sentire Iac. Bel. in suo summa rio. §. ex his, licet, inquit quidam Doc. Bononiæ non gustauerit, & fortasse intelligit de Barb. Quan tum autem ad secundum, quia multi dissentiant, vide Ro. in l. pactum, col. 4. ver. secundo induci potest, & ibi Corne. col. 3. in sexta limitatione. C. de colla. Ang. Aret. vbi supra. Io. Ana. in rub. de Iudæ. col. 2. vers. nunquid autem Iudæus, Bertha. in trac. Gabel. in tertia parte prin. in octaua quæst. Socin. dicto con. 70. ad fi. Fely. in c. cum sit, in 1. no. de Iudæ. & latissime Ias. in d. rub. ff. de iust. & iure.

Iterum de ma tre Iudæa.

19 ¶ Et in vniuersum, quòd ius commune & statuta locorum ligent Iudæos in materia illis conuenien te, tenent Pau. Eleaz. & Imo. in cle. 1. de Iudæis, Laur. Rod. in c. consuluit, ver. 146. de vsur. Domi. in c. 1. §. vlt. eo. tit. li. 6. & in c. ius Quiritum. 1. di. Rom. conf. 155. præmissum laudum, in fi. Alex. d. conf. 75. col. 2. ver. confirma etiã prædicta, lib. 2. Barb. dicto con. 63. lib. 4. vbi eleganter consuluit adulterium Iudæi esse vindicandum pœna statuti eius loci, in quo commoratur: non mortis à lege Mosaica sta tutæ. Soci. dicto con. 62. lib. j. & conf. 70. in præfenti consultatione, col. j. iunctis his quæ scribit in ca pite eiusdem con. eo. lib. j. Et aperte innunt Pau. Ca. con. 23. quia de defectibus, lib. 2. Alex. conf. 3. in causa & lite, lib. 2. & dicto conf. 71. eod. lib. 2. & conf. 161. examinatis, per totum, eod. lib. 2. dum cau sas quorundam Iudæorum definitionibus iuris communis & statutorum locorum, in quibus com morabantur, definiunt.

In vniuersum Iudæos teneri legibus & sta tutis locorum. Iudæi adulterij qua pœna vindicandum.

20 ¶ Sed & apertius id declarant qui dicunt Iudæum qui Christianam, aut aliam alterius religionis compresserit, non esse morte puniendum, secundum legem Mosaicam, de quã Num. 25. & in c. nos si incompetenter. §. his ira respondetur, le 2. quæst. 7. & in c. nos, 25. q. 5. sed aliter arbitrio iudicis, ex legibus vel statuto loci, si quod sit. Ita enim voluit Oldra. con. omnium postremo, qualiter puniatur Iudæus. Alex. d. con. 99. col. 2. lib. 6. & late con. decimotertio, attentis his, per totum, li. 7. Corn. con. 114. licet primo aspectu. col. vlt. lib. j. Barb. d. con. 63. li. 4. Soci. d. con. 62. lib. j. Philip. Dec. in ca. i. col. 7. vers. & aliàs dubiosum fuit, de constit. in 1. le & in c. consuluit, le 1. de appel. & Hipp. Marfil. d. con. 101. col. 5. ver. sed posito, lib. 2. D. Boër. deci. 316. si quis volens, col. 3.

Iudæi concubi tus cum Chris tiana qua pœ na puniendus.

21 ¶ Et vt specialius loquamur de successione. Sũnt & qui in ea sequendum dicunt statutũ loci si quod sit, aut ius commune: non etiam legem Mosaicam. Ita enim nuncupatim voluit Imo. con. omnium 1. in casu præmissio, ad fi. vterque Raph. Fulgo. & Co. in quodam con. prout illos allegat Cornel. in l. maximum vitium, in fi. C. de liber. præteri. & conf. 210. in hac consultatione, col. p. n. lib. 1. & consil. 115. quod est eodem initio, col. 2. vers. nam ius diuinum, lib. 2. sed illo u. consi. non reperi. In hac quo que sententia fuit Io. Ana. in c. Iudæi, le 2. col. vlt. de Iudæ. vbi ad hoc inter cetera allegat, text. in §. 1. in Authen. de Quæstor. ibi, ciuitas nostra populosa turbis diuersorum hominum: ex quo colligitur populares ciuitatis dici extraneos & aduenas illic commorantes, vt etiam per illum tex. no. Bald. in d. l. 3. §. hæc verba, in fi. ff. de neg. gest. & in c. j. dominus verò, tit. de for. fidel. vbi illum tex. ad hoc dicit sing. Bald. licet contrarium ipsem tenuerit in rub. C. qui accu. post vbi dicit illum tex. loqui in casu speciali. Idem quoque voluit Corne. in d. l. maximum vitium, in fi. Alex. d. con. 99. col. j. ver. sed præmissis non ob. lib. 6. & d. con. 13. lib. 7. Geor. Nat. in repe. c. quauis, in 1. chart. vers. 23. quaro. de pactis, lib. 6. Soci. d. con. 62. lib. j. Carolus Rui. consi. 159. super col. vlt. nu. 13. lib. 5. Benedic. in repe. cap. Raynutius, in verbo, duas habens filias, nu. 139. de test. Hippol. Marfil. d. con. 101. col. vlt. vbi & ex hoc dicit post alios, statuta excludentia fœminas existentibus masculis, habere locum in Iudæis. Quibus adde quod scribunt Pet. à Bel. Perti. & Cy. in l. celebrandis. C. de nupt. natos ex duobus consobrinis inter Iudæos non succedere parentibus. Nam Iudæi (inquiunt) debent contrahere secundum ritum Romanorum. l. Iudæorum. C. de Iudæis.

In successio nibus Iudæorum statuta locorũ esse seruanda, si quæ sunt: sin minus, ius com mune.

22 ¶ Alij tenent legem Mosaicam esse seruandam in successioneibus Iudæorum, vt pote quæ sit eorum priuata lex, quæ derogat iuri communi, sicuti statuta ciuitatum. l. omnes populi. ff. de iustit. & iure, & l. de quibus. ff. de legib. quemadmodum & species generi, capitu. generi, de regul. iur. lib. 6. cum sim. Et quia etiam suis legibus à Romanis sunt relictũ. l. in synagoga, ibi, Iudæica legis, & in l. Iudæos, ibi, hiritus suos, & ibi, amissuri permissa hætenus. C. de Iudæ. Vnde in c. omnia, in fi. 12. di. Iudæi non hu manis constitutionibus, sed diuinis & veteris testamenti subiciuntur, sicuti & per illum tex. no. gl. in c. vlt. 8. di. Et facit etiam tex. in ca. qui sincera, vers. Iudæi. 45. di. & in c. non satis, 34. q. 2. & in c. 1. 35. q. 1. vbi & gl. in verbo, peruenit, colligit Iudæos non ligari canonibus, sicuti & hoc comprobatur illud E uangelicum Ioã. 18. à Pilato pronuntiatum, qui vices Imperatoris gerebat, Accipite eum vos, & se cundum legem vestram iudicate. Et quod postea c. seq. à Iudæis dictum, Nos legem habemus, & se cundum legem nostram debet mori. Nam & scriptũ fuerat Nume. 27. Erat hoc sanctũ filius Israë l. lege perpetua. Et facit etiã text. in d. c. gaudemus, & in c. vlt. cum gl. de diuor. & in c. de infidelibus, etiam cum gl. de cõsan. & af. & c. vlt. qui filii sunt legi. Neq; obstat, inquit, d. l. Iudæi. C. eo. tit. & simi lia iura, quia intelliguntur, cum est cõtentio inter Iudæum & Christianũ, vel etiã inter eos tantum in casu quo nihil disponit lex Mosaica: aut si disponit, tamen ea est legibus Rom. expressè reprobata.

Alia opin. Le gem Mosaicã in successio nibus Iudæorum seruandam.

23 ¶ Et ita, nuncupatim in materia successio-
 num consuluit Io. Calder. con. 30. sub tit. de testa. quod est
 omnium con. 459. incip. an si Iudæus dicitur etiam consuluisse Saly. in quodam con. incip. Mathesias
 Hebræus civis Perusinus: & illi cons. subscripsisse Fran. Rāpo. Gaspa. Cald. & Io. à Fantu. Idē quoque
 ferunt consuluisse Petr. Anc. consi. incip. decessit Iudæa ab intestato. & ei quoque subscripsisse Iac. à
 Saly. quod tamen cons. non reperi inter cons. ipsius Anc. Sed & idem tenuit Flo. in d. l. maximum vi-
 tium. C. de libe. præteri. vbi & ita se consuluisse t. statur. cum Pet. Anc. Raph. Fulgo. Gaspa. Cald. &
 Imo. in causa 30. milium ducatorum. & ipsius cons. reperitur hoc capite, dubitari dicitur mortuo He-
 bræo. cui etiā subscripsit ipse Imol. hoc initio, visis quæ superiùs consulta. Idem prætereā tenuit Io.
 Calder. con. 30. an si Iudæus, tit. de testa. Alex. in l. j. col. 8. ver. circa tertiam partem, & ibi quoq; Iason
 col. 6. ver. quid autem sit de lege Mosaica. ff. si cert. pet. Corn. con. 127. viso supradicto themate, col.
 vlt. ver. & hoc etiā reperitur, lib. j. & d. cons. 210. col. pe. ver. quod saltem videtur dicendum, eo. li. j. &
 con. 13. ad huius consultationis evidentiam, col. 4. lib. 2. & d. con. 115. col. 2. lib. 2. & cons. 150. circa præ-
 sentem consultationē. col. 2. ver. licet igitur fiat. eo. lib. 2. & con. 172. in consiliis, col. 2. ver. nam quan-
 do statuta, eo. li. 2. & cons. 180. in hac consultatione, col. vlti. ver. sed addo vsq; ad fi. cons. eod. lib. 2. &
 cons. 123. licet breue sit, col. 2. ver. potest etiam lib. 3. & con. 323. in præfenti, col. 3. ver. & ita aliās. cod.
 lib. 3. Barb. d. cons. 15. col. 1. lib. 1. Card. Alex. in c. de infidelibus, in 4. no. de consan. & affi. Ias. in l. qui se
 patris, col. 4. ver. & nota quod inter Iudæos. C. vnde li. Feli. in c. j. col. 10. ver. fallit. 5. de consti. & in c.
 Iudæi, le 2. col. 2. ver. extra gl. de Iudæis. Laurus à Palaciis in tract. statutorū fœminas excludentium
 col. antep. Io. Campez in tract. eiusdē tit. q. 36. an prædictum statutum, & iterum q. 60. eadēmq; vlti.
 Rochus Curt. in repe. c. vlt. char. 37. ver. 15. quæro, de consue. Thom. Ferrari. in tract. Cautel. c. 24. &
 nonisimè. Vigilius Zuichemus in §. sed hæc, in gl. j. in fi. Insti. de exher. libe.

24 ¶ Nec in successioibus tantum, sed & semper aliās vbi lex Mosaica reperitur quicquam statuisse,
 eam inter Iudæos imprimis seruandam esse censuerunt præter illos, Bal. con. 316. quia sepe reuoca-
 tur, lib. j. cui subscripsit Io. Ligna. Gaspa. Cald. Io. Fant. & alii præclari Doc. Calde. cons. 10. incip.
 lex Mosaica. tit. de consti. & vt à plerisq; citatur, licet non reperi, con. 11. factū super quo consilium
 petitur tale supponitur, Mathesias, eod. tit. & cons. 2. consuetudo quæ habet, tit. de consuet. Saly. lo-
 quens de gradibus prohibitis in matrimonio, in d. l. vlt. ff. de rit. nup. Pet. Anc. cons. 271. de titulis cri-
 minum, col. 2. Flori. in litem in potestate. ff. de his qui sunt sui vel ali. iuris. Corn. cons. 65. licet in hac
 consultatione. col. 2. ver. in super dicta prima, & multis seq. libr. 2. Alex. cons. 2. visis dubitationibus,
 col. vlti. lib. 2. & cons. 6. per præmissa dubitatione, col. 1. & seq. lib. 6. Barb. con. 65. illud in medium
 referam. col. 3. ver. quoniam consideret, vsq; ad fi. cons. lib. 2. Soci. in d. l. j. col. 5. ver. ad supradicta. ff. si
 cer. pet. Io. Campez. in suo tract. de dote, q. totius operis vlt. vbi ita dicit fuisse seruatum Mantuæ,
 in ardua quæstione, anno 1461. & Lud. Gozad. cons. 24. quæritur an David, col. 3. nu. 10. & Rochus
 Curt. in repe. d. c. vlt. in 15 q. de consuet. secundum id intelligens quod supra diximus in princ. vt sci
 licet ius commune vel statuta loci apud Iudæos sint seruanda, in quibus casibus lex Mosaica spe-
 cialiter non prouiderit.

25 Puniuntur Iu-
 dæi si quicquid
 commiserint ad-
 uersus uetus te-
 stamentum
 Iudæi in suis
 matrimonijs le-
 gem Mosai. à
 obseruant.
 Iudæus mittit
 libellum repu-
 dij, & aliam u-
 xorē ducit 26
 Qui tenent Iu-
 dæos in matri-
 monijs sequi le-
 ges nostras.

¶ Et in hanc partem videntur inclinare Inno. Hosti. Io. And. Panor. & ceteri in c. quod super his, de
 voto, dicunt, quod si Iudæi quicquam commiserint contra vetus testamentum, potest eos Papa pu-
 nire. & sequitur Fran. Are. qui hanc rem latè disputat con. 158. copiosè, in j. dubio. Et similiter ij qui
 dicunt Iudæos inter se debere obseruare prohibitiones matrimoniales legis Mosaicæ, non legis Ci-
 uilis, vel Canonice. Item Hosti. in summa de Iudæis. §. in quibus tolerantur, ver. sed addit lex. Io.
 And. Panor. & alij in c. literas, de resti. spoli. Archi. in ca. peruenit. 30. q. 1. vbi ex hoc dicit, quod ideo
 Iudæi licet contrahunt matrimonia cum suis commatribus. Alberti. in rub. C. de Iudæ. in prin. Bald.
 cons. 428. inquisitio, libr. 5. vbi dicit Iudæum non esse puniendum, ob id quod misso libello repudij
 aliam vxorem viuente prima duxerit, ex lege Mosaica. Panor. in d. c. de infidelibus, in 1. not. per il-
 lum tex. de consan. & affi. Flori. in d. litem in potestate. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. & Barb. con.
 11. illud in medium, lib. 4. & Philip. Ueci. in l. conditioni, in 2. no. C. de insti. & substi.

¶ Quamquam contrarium tenuerunt Pet. à Bel. Pert. & Cy. in l. celebradis. C. de nup. Saly. & Raph.
 Fulg. in l. nemo, la 1. C. de Iudæ. & Imo. cons. 3. illud in dubium reuocatur. Ex quibus Pet. vbi supra,
 dicit quod nisi Iudæi contrahant matrimonium secundum ritum nostrum, liberi eorum non eis suc-
 cedunt. Et omnes quidem propè, per tex. in d. l. nemo, quæ ad id videtur expressa, nisi dicas eam tan-
 tum intelligi in vno casu, videlicet ne Iudæus duas simul vxores habeat, vt etiam dicas secundum
 Host. vbi supra, quod lex Ciuilis id prohibet, sed Canonica permittit, per d. c. de infidelibus, & cap.
 gaudemus, in prin. de diuor. vbi est etiam tex. expressus.

¶ Hinc manare videri potest, vt iuramentum Iudæi non confirmet contractus, pacta, & renūtiatio-
 nes, quæ aliās per iuramentum confirmantur, vt in casu c. quauis de pactis, lib. 6. ex quo confirma-
 tur pactum de non succedendo, si iuramentum interuenerit, voluit Philip. Corn. in l. pactum quod
 totali, col. 2. ver. sextò limita. C. de collati. & con. 37. in hac cōsultatione, col. 3. ver. & licet iuramen-
 tum, lib. 3. & D. Benedic. in repe. c. Raynuitus, in verbo, duas habens filias, nu. 289. de testa. qui quidē
 innituntur autoritate eorum quos in seq. ver. citabimus.

¶ Nam & plurimi dicunt in casu, auth. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. etiam non cōfirma-
 ri contractum iuratum inter Iudæos, sicut à multis dicitur voluisse Bald. in c. j. §. item sacramenta
 puberum, col. 3. ver. quæro nunquid ista, & ibi Matth. Afflic. in gl. 4. col. 5. num. 63. tit. de pace iur. fir.
 & haud

27 An iuramentū
 Iudæorum con-
 firmet suos cō-
 tractus.

28 De eadem re.

8haud dubiè voluit Ro. d. cons. 155. in fin. Pau. Ca. con. 90. visa quadam scriptura, col. 2. lib. 2. Maria.
 Sc. cons. 65. circa primam quæstionem, col. pe. ver. postremò quod iuramentum, vbi hoc dicit fing.
 8Bar. ipsius filius. con. seq. frustra plenitudini, col. antep. ver. secundus effectus. & col. seq. ver. postre-
 mò hæc omnia, & cons. 119. præsupponitur, col. 6. ver. & in simili, lib. 4. Corne. d. con. 37. col. 3. ver. &
 iramentum Iudæorum, lib. 3. vbi generaliter dicit contractus nullos & inuálidos non cōfirmari iu-
 ramento Iudæorum. & Philip. Dec. in d. c. j. in 2. lec. col. 4. ver. infertur etiā, de const. Carol. Rui. con.
 15. super eo. col. 3. nu. 9. & 10. lib. 5. Ant. Corfe. in repe. c. grandi, col. 18. de supp. negli. prælat. lib. 6.

29 ¶ Verum hæc quæ diximus de confirmatione huiusmodi contractuum, non sunt omnino indubita-
 ta. Nam de his admodum dubitat Io. Ana. qui nil audet asserere, in c. vlt. col. 3. ver. vltimò quæritur,
 & seq. de Iudæis. & similiter Steph. Bertran. con. 10. ponitur in facto quod dudum, nu. 5. lib. 2. Et non
 obscurè videtur contrarium voluisse Bal. quicquid illi dixerint, in d. §. item sacramenta. dum postea
 quæ dicit pro priori op. cōfestim subiungit, vel dic cōtrā, quia arctat eos Imperator, vt hic. & l. quo-
 niam C. de hæret. & ita illū intelligit Iac. Alua. ibi. Et id quoq; apertissimè voluit Imol. d. cons. 1. col.
 3. veritem non videtur, iunctis his quæ dixerat col. 2. ver. item. quintò dici potest. Ro. sibi cōtrarius
 in d. l. pactum, col. 4. ver. secundò in quantum. & ibi latè Philip. Dec. col. 4. ver. nonò limitatur. C. de
 collati. & idem Ro. in l. qui superstitis. ff. de acq. hære. Io. Ana. in c. vlt. in fi. de Iudæis, Corne. sibi con-
 trarius, con. 45. duo principaliter, col. 2. ver. nam ex quo, li. j. Barb. d. con. 15. col. 2. ver. & si dicat quis-
 piam, lib. 2. & Fran. Curt. Senior in repe. d. auth. sacramenta, col. pe. ver. octauò limitatur. & Stephan.
 Bert. con. 233. ponitur in facto quod pridem, col. 2. ver. nec opponat aliquis, lib. j. Et facit quod Iudæi
 debent iurare de calumnia vt ceteri, vt expressè dicit Specul. tit. de iura. calum. §. restat, ver. sed po-
 ne Iudæus. & Pet. Anc. in c. 2. col. j. ver. nunquid autè Iudæus, eo. tit. lib. 6. Facit etiam quod ex Imo.
 diximus supra nu. 14. hūc; spectat.

De eadem re.

Iudæi iurant
 de calumnia.

30 ¶ Verum si prior sententia vera sit, tamen ex alio fonte deriuari videretur, quàm quod ius commu-
 ne Ro. non sit seruandum à Iudæis. Nempe quod in his quæ concernunt vinculum animæ, cuiusmo-
 di sunt illi casus, non comprehenduntur Iudæi, vt dicit glo. in c. sepe. 28. q. j. quam sequuntur omnes
 vbiq; vt pote qui sunt extra ecclesiam, nec ad nos quicquam atinet de his qui foris sunt iudicare,
 vt dictum est à D. Paulo. 1. ad Corint. 5. c. & repetitur in d. c. gaudemus, de diuor. & in c. multi. 2. q. 1.

Iudæi non com-
 prehenduntur
 in his quæ re-
 spectant iuncu-
 lum animæ.

31 ¶ Qua etiam ratione tenent multi. c. quauis, de vsur. & alia huiusmodi iura de vsuris loquētia,
 non procedere in Iudæis, videlicet Pet. Anc. in c. ea quæ fiunt, col. 15. in 6. q. de reg. iur. lib. 6. vbi idem
 dicit de iuramentis, decimis, & aliis id genus vinculum animæ respicientibus. Flor. in l. vlt. C. de Iu-
 dæis, Io. Ana. in c. super his, col. 1. de Iudæis. Fran. Aret. con. 157. copiosè, col. 3. ver. & per hæc & ferè
 per totum. Soc. d. con. 70. col. vlt. li. 1. Io. Bapt. Sanseuer. consi. seq. cor mundum, & c. super quæstione.
 Alex. etiam cons. super præmissa, quod & ponitur in li. 6. con. eiusdem con. item 6. Idem Soc. con.
 119. præsupponitur, col. 6. ver. vndecimò clarum est, li. 4. De quo tamen dubitat Phil. Dec. in d. c. j. de
 const. in 2. lec. & apertè contrarium tenuit idē Deci. in c. j. col. 13. ver. circa primā q. cum multis seq. de
 prob. & in l. j. col. 4. ver. & circa dispositionē. C. de eden. & in d. l. pactū, vbi supra. C. de collat. & ante
 eum Domi. in c. j. in fi. de vsur. lib. 6. & ante vtrunq; gl. in cle. j. in verbo, censura. & rursus in verbo,
 hæreticum, & ibi Card. Flor. in 8. q. Imo. & Panor. eo. tit. & Bal. in l. j. §. rationes. in fi. ff. de eden.

Iura loquentia
 de vsuris non
 cōprehendunt
 Iudæos.

32 ¶ Eadem quoque ratione respondit Pau. Ca. d. con. 90. lib. 2. quod si aliās iuramentū haberet eam
 vim vt faciat valere donationem excedentem quingentos aureos sine insinuatione, vt multi existi-
 mant, quos tibi latè congesi in repe. l. si vnquam, in prin. nu. 138. & quauis legibus. C. de reuo. dona-
 ti. id tamen non procederet in donatione Iudæorum. Similitèq; Ro. d. con. 155. in fi. tenet non obli-
 gari Iudæum ex iuramento apposito in compromisso. Et Maria. d. con. 65. col. pe. quod donatio in-
 ter virum & vxorem quæ, vt iam diximus supra nu. 9. & illud non valet etiā inter Iudæos, non con-
 firmatur iuramento eorum, licet inter Christianos confirmetur. Et Stepha. Bertr. cons. 340. etiam si
 pro obseruantia, in fin. lib. 2. Iudæos super contractu iurantes non teneri pœnis. l. si quis maior. C. de
 transac. contra quod dixi ex sententia Corn. supra nu. 15.

Iuramentū Iu-
 dæorum non tol-
 lit insinuatio-
 nē donationis.
 Donatio inter
 vir. & vxor. nō
 cōfirmatur iu-
 ramento inter
 Iudæos.

33 ¶ His accedit quod tradit Archi. in c. si quis suadente. 17. q. 4. Iudæos non teneri ea cōstitutione, per
 d. c. gaudemus, & sequitur Collec. in c. in audientia, extra de sent. excom. Quodq; respondit Bal. con.
 110. statuto cauetur quod nullus artifex, lib. 4. quod statutum prohibens artifices in certis festis ar-
 tem exercere, non comprehendit Iudæos, qui ad dies festos legis Mosaicæ tantum tenentur. De quo
 tu vide Bertha. in tract. gabel. parte 7. q. 17. vbi erranter allegat Fed. Senen. pro Bald. nisi Fed. aliud
 simile con. fecerit eiusdem initij, quod tamen non reperitur inter ipsius con.

Iudæos non te-
 neri. ca. si quis
 suadente.

34 ¶ Ex his autem omnibus potes concludere, legem Mosaicam disponentem de successione primo-
 genitorū obtinere inter Iudæos, sicuti & alias leges Mosaicas: nisi si quid nostris legibus fuerit expres-
 sum de Iudæis cōstitutū, vt in casibus annotatis per Arch. in c. pagani. 2. q. 7. At vbi deficit lex Mosai-
 ca, tunc debet seruari statuta loci, in quo moratur, si quæ sint: aut si desint, ius commune, in his quæ
 ad Iudæos, vt ad ceteros, adaptari possunt: siue ea sint fauorabilia, siue odiosa, vt constat ex multis
 quæ adduximus, licet de fauorabilibus dubitauerit Soci. d. con. 62. in 3. dubio, lib. j.

Principale
 quæstionis de-
 ciso.

35 ¶ Et hæc vera esse arbitror, quod ad casum nostrum attinet, siue omnes filij eius Iudæi, de cuius suc-
 cessione tractatur, sint & ipsi Iudæi, siue Christiani, siue primogenitus tantum Christianus, siue de
 diuerso ceteri tantum. Nam cum differimus de successione aliquorum certæ cuiusdam cōditionis,
 status, aut qualitatis, eius tantum cōditio, status, qualitas inspiciuntur, de cuius successione quæritur:

Et quid si des-
 sunctus erat
 Iudæus, sed fil-
 ius aut quidam
 ex ijs Christi-
 anis.

nisi aliud de hæredibus disponitur. Verbi gratia, ex statuto vel cõsuetudine aliter in successione nobilium, aliter plebeiorũ succeditur. Illud tantũ quæritur, an defunctus erat nobilis, an verò plebeius. nec refert sint hæredes nobiles necne, vt tractauimus in §. 8. tit. de successione nobilium, consuetud. Piſtavi. vbi nobilis succedit plebeio, tanquam inter plebeios: & e contrario.

36 De eadem re. ¶ Et hoc quoque de iure communi probatur per not. in simili per Imo. in ca. quod clericis, de foro compet. dum quærit an statutum præferens mares fœminis in successione clericorum. & Signo. Homo. consil. 166. incip. quæstio disputanda, col. 3. vers. sed si tu ponis ipsum, vbi differens an & quando statuta super successione facta trahantur ad forenses habentes bona in loco statuti: dicit inspiciendum esse locum eius, de cuius successione disputatur, non hæredis, per multa iura quæ illic allegat.

37 De eadem re. ¶ Nam aliàs semper in successione, vbi sunt diuersa statuta, ea tantũ respicimus, quæ conueniunt aut personam defuncti. aut bona ipsius: nunquam autem ea, quæ ad hæredes tantũ pertinent. Nisi vt quibusdam placuit, statuta in personam hæredum disponant: quo etiam casu, si is de cuius successione agitur, subit statuto quod præfert primogenitum vel origine, vel domicilio, vel aliàs, inspiciuntur institutum eius loci, quantum ad bona ibi sita, vt plenissimè no. per omnes in l. j. C. de sacro. eccle. & latissimè disputauimus supra. q. 46. At in casu nostro Iudæus mortuus subest statuto legis Mosæ quæ præfert primogenitum, quæ quidem lex utpote vniuersalis, quantum ad bona Iudæorum, ad omnia bona extenditur vbiq; sita, non inspectis statutis locorum, aut iure communi, vt supra diximus. Igitur reliquum est, vt lex defuncti, non hæredum sit inspicienda.

38 De eadem re. ¶ Præterea aut primogenitus est Christianus, & hoc casu haud dubiè potitur priuilegio legis Mosæ vt etiam farentur qui de hac re scripserunt. Aut verò est Iudæus, sicuti pater & secundogenitus Christianus: & tunc cum lex Mosæ iniecerit vinculum ante religionem Christianam ab isto assumptam: consequens est vt ea quoque postea locum habeat, vt in simili voluit Io. An. in regula, sine culpa, in vlt. q. de reg. iur. lib. 6. cum multis concord. quos videre poteris supra in 43. q. prin.

39 De eadem re. ¶ Deinde ius Primogenituræ etiã viuente patre est in rerum natura productum, ita vt eo priuari nequeat à patre quidem possit, vt latè ostendimus supra. q. 2. 1. & alibi sæpe. Idq; maximè procedit in eo iure delato à lege Mosæ, vt quod maxima ex parte iam in vita patris primogenito competit, vt patet ex his quæ diximus supra in præfatione, num. 12. sed vt de antiquioribus. Igitur cum huiusmodi ius cum primũ natus est primogenitus, in eius persona iam radices egerit, sitq; ideò stabilitũ, firmatũ, quæsitum: vt etiã ex multis apparet, quæ diximus in 40. q. cum in multis locis, tum in 24. ratione pro nepote, atque etiam in vlti. & in responsione 6. rationis pro patruo. & adfirmat Alexan. consil. vlt. facti narratione, col. 4. vers. nam ius primogenituræ, libro 2. per not. in cap. quàm periculofum. 7. quæst. j. Quis feret primogenitum hunc suo iure priuari sine suo facto, contra l. id quod nostrum est. ff. de reg. iur. cum sim.

40 De eadem re. ¶ Adhæc si hoc dicamus, facile fiet fraus legi Mosæ, cui & pater & filij primũ subditi sunt. Nam secundogenitus, vt æqualiter cum primogenito succedat, & ita fraudem legi faciat, quæ huiusmodi ius defert primogenito, sese simulatè quidem & non ex animo nostræ religioni & fidei mancipabit: quod ferendum non est. Sicuti nec quòd Iudæus Christianus factus non puniatur ex delicto antè perpetrato, vt multi voluerunt, hanc inter cæteras fraudis præsumptionem adferentes. de quo latè per omnes in c. gaudemus, de diuort. cum multis concord. à me congestis in cõmentariis Consuet. Piſtæ. tit. 1. §. 1. in 25. causa minuendæ pœnæ. Et facit tex. in l. j. C. de his qui ad eccl. confu. & no. per Barto. & alios in l. 1. ff. de pœnis. in illa q. de eo qui se clericum fecit post perpetratum delictum: cum concord. ibi adductis per ipsum Barto. & alios recentiores.

41 De eadem re. ¶ Postremò ita sensiff: videntur recentiores in d. c. Iudæi, le 2. de Iudæi. si non oscitanter rem ipsam expendamus. Nam primũ is tex. innuit, & etiam ex eo no. Io. An. & Panor. ibi, & gl. in c. Iudæorum. 28. q. j. quòd Iudæi baptisati non perdunt ius agnationis, ideòq; debent succedere parentibus aliis: que consanguineis, perinde ac si Iudæi permansissent. Hincque occasione sumpta quærit Io. An. an seruandum sit in huiusmodi Iudæorum successione statutum loci, in quo morantur, quod repellit fœminas stantibus masculis: sicuti & itidem facit lex Mosæ, Numer. 27. & concludit quòd sic. Fely. autem inibi multorum autoritate suffultus contendit legem Mosæ non in ea tantũ specie, sed & aliàs semper in huiusmodi successione obtinere. Attende igitur primum casum illius c. nimirum loquentis de Iudæo baptisato, deinde quid inde subinferant Doc. filium videlicet Iudæi baptisatum succedere patri. Postremò quid in ea sciscitantur, an scilicet sit seruanda lex Mosæ in huiusmodi successione, quod fatètur. Et non dubitabis, vt reor, quin senserint id procedere in c. ex quo ea quæstio veluti deriuata est, præsertim cum aliud in eo ipso casu expressim non dixerint.

42 De eadem re. ¶ Vnum est autem quòd Iudæorum filios iure primogenituræ possit videri arcere, quoniã scilicet primogenitura est dignitas, vt dicit gl. in c. quàm periculofum. 7. q. 1. & omne qui de ea loquuntur. Dignitatis autem & honoris prorsus expertes Iudæos pronuntiat l. vlt. & ibi Doc. C. de Iudæi. & ca. nulla. §. 4. di. Ideo nec iudex esse pòt, gl. in §. 1. & ibi Doct. in Auth. ius si quod præst. ab his. Nec docto. Bar. in d. l. vlti. C. de Iudæi. & in l. generaliter. §. vlti. ff. de Decur. & in l. omnes, l. 2. C. de Decur. & in proc. C. hac que necessariò col. 3. vers. quæro, circa hæc. Ang. in d. §. j. in auth. ius, quod præst. ab his. col. 2. Pan. in c. cum sit, in 1. not. ex. de Iudæi. Nec aduocatus. Bart. in l. vlti. C. de post. & alibi quos diximus. Quibus nihil officit l. generaliter. §. vlti. ff. de Decur. quæ ad honores admittit, qui Iudæam

cam superstitionem sequuntur. Quoniam non de Iudæis intelligitur, sed Christianis, qui in Iudæa primũ fuerant: Ideòque Iudæam superstitionem sequi dicuntur à Iureconsulto, vt eruditè, eleganter, & copiosè ostendit And. Alc. lib. dispensationum 3. c. 8. & in l. quidam ignauia. C. de Decur. lib. 10. vt interim omittam quid super ea scripserint gl. & Bart. & idem Bart. in d. l. omnes.

43 ¶ Sed hic obex nihil hic obesse potest, quoniam & d. l. vlt. C. de Iudæi. intelligitur de dignitatibus publicis, non autem priuatis, vt apertè probat ratio illius quæ huiusmodi est. Ne acquisiti sibi officij autoritate muniti aduersus Christianos, &c. vt bellè expedit Ias. in rub. ff. de iust. & iure, col. 2. vers. cõtra Bar. & ante eum Alb. post Iac. Ra. quos tamen nõ citat in l. item in potestate. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. At ius hoc si dignitas sit, ea prorsus priuata est, non publica, vt palàm est omnibus.

SEXAGESIMA SEPTIMA QVAESTIO.

1 ¶ Exagesimoseptimo quæro, Quia supra dictum est in 6. q. nu. 10. hanc partem, posse emphyteuticam ita concedi, vt solus emphyteute primogenitus succedat. Quid si fuerit concessa emphyteutis aut feudum duobus fratribus, ea lege, vt filius maior natu alterutrius solus succedat: an tunc primogenitus vtriusque succedat, an alterius tantũ, qui videlicet maior erit ætate? Quæ res minimè erit obscura iis, qui latinitatem intelligunt: nec eam huc adscripsisse m. nisi comperisse Soci. virum summæ eruditionis in legibus bis in hac re veluti quadantenus dubia consuluisse. Is enim primũ consil. 87. visis inuestitura feudi, col. 3. vers. circa secundum deinde, & seq. consil. lib. 3. concludit, re non aliàs concertata, solũ eum succedere, qui ex duorum fratrum liberis est omnium maximus natu. Hanc enim esse illius dictionis alterutrius significationem, vt vnum tantũ includat, per l. si ex toto. §. 1. & ibi Bart. Angel. & Paul. Castr. ff. de lega. 1. & in §. sed si ab alterutro vestrum, Instit. de rer. diu. & clariùs in c. cum contingat, de scriptis.

Et quibus.

Si concessa sit emphyteutis duobus fratribus ea lege ut primogenitus alterius succedat: An primogenitus alterius an utriusque succedet. Dicitio alteruter. De eadem re.

2 ¶ Item & hoc quoque indicare verba illa maior natu, quæ vni tantũ conueniunt per l. qui duos, in princ. ff. de reb. dub. Præterea & hoc adstruit intentio concedentis, ne contingat feudum per diuisiones diminui, iuxta no. in c. præterea ducatus, tit. de prohi. feu. ali. per Fed. & in c. licet, de voto. Adhæc si concedens voluisset duos succedere, ita expressisset, arg. l. 1. §. si in autem ad definentis. C. de cad. tol. Deniq; dicitio, solus, de vno tantũ intelligitur, cum sit taxatiua, & aliorum exclusiua. l. aduersus. C. si aduer. rem iudi. & l. his solis. C. de reuo. dona. & c. quæ sunt, de verb. signi. cum si. Hæc fermè Soci. quem & satis sequi videtur dum illum simpliciter allegat Alcia. inter consil. Hiero. Grat. consil. 8. verba priuilegij, ad f. lib. 1. Quibus & ego assentior propter naturam dictionis alterutrius, nisi aliter constaret de intentione concedentis ex aliis verbis præcedentibus aut sequentibus.

Solus dicitio.

SEXAGESIMA OCTAUA QVAESTIO.

1 ¶ Exagesimo octauo quæro, Quid si maritus & vxor maioricatum (vt appellant Hispani) constituerint, id est, bona quædam communia ita coniunxerint, vt in iis solus eorum primogenitus succedat. An poterit alter coniugum sine alio huiusmodi maioricatum reuocare quantum ad suam partem, quam videlicet habet in iis rebus cõmunibus, pertinet, inuito aut inscio altero. An verò & uterque simul id possunt facere? Et primum quidem videtur vtrunque, aut etiam alterum posse id reuocare. Nam huiusmodi constitutio maioricatus censetur habere vim supremi iudicij. l. si filia. §. si pater. ff. famil. ercisc.

An alter coniugum sine altero possit reuocare maioricatum quem simul constituerunt.

2 ¶ Est autem natura supremi iudicij mutabilis, sicut etiam testamentum mutabile vsque ad postremum vitæ exitum. l. 4. ff. de adi. leg. & optimus tex. loquens de voluntate non testamentaria quidem illa, sed quæ vim etiam habet postremi iudicij, in l. vlt. ibi, si donec vixerit, in eadem permanerit voluntate. C. de pact. Et quòd huiusmodi voluntates etiam circa testamentum sint mutabiles, consulti Oldra. in simili fermè casu, consil. 231. vt eius de quo quæritur, post princ. Nec dubium est, si duo simul testamentum suum confecerint, posse alterum, quantum ad se pertinet, illud testamentum reuocare, veli non alter.

Post enim iudicium etiã extra testamentum.

3 ¶ Nec id impedit principis autoritas. Quando & testamentum factum consentiente aut autoritate accommodante principe, reuocari tamen potest inscio principe, per l. omnium, vbi & hoc no. Bar. Bal. & alij. C. de testa. Quod & tradit Barto. & post eum Saly. Raph. Pau. Castr. & ceteri recentiores, distinguentes tamen, in arg. posse statuentes solos reuocare statutum ab iis factum de consensu principis, ab ipso confirmatum. De quo & per eundem Bart. in l. omnes populi, in 3. q. quarta q. princ. vers. iuxta prædicta quæro. ff. de iust. & iur. & Panor. in c. accessissent, col. pen. & ibi Fely. in 3. nor. de const. cum concord. vtrouique adductis per ipsos recentiores.

Testamentum factum auctoritate principis potest eo iustiore reuocari.

4 ¶ Et hinc quoque videmus, quòd si filius rem suam cum consensu patris (is enim requiritur) donauerit causa mortis, potest ipse filius patre inconsulto huiusmodi donationem reuocare, vt constat ex no. per Dy. Cy. Saly. & alios in leg. nec fratris. C. de dona. causa. mor. & per Bar. in l. 2. §. 1. in 4. q. ff. de donat. Raph. Fulgo. & Corne. in l. seruum. C. qui testa. face. pos. & alibi plenè differuimus in tract. de Legib. Connubialib. & iure maritali, in gl. 3. in verbo, *tractato*, in 6. quæst.

Filius scilicet potest solus reuocare donationem causa mortis à se factam cõsensu patris. Testamentum à duobus uno contextu factum censetur esse duo testameta si vtriusque vxor simul te

5 ¶ Nec huic quoque obstarè videtur quòd vir & vxor simul eodem supremo iudicio vel testamento id disposuerint, quia nihilo secius censentur esse duo suprema iudicia siue testameta, scilicet alterum viri, alterum vxoris. l. Pap. n. §. sed nec impuberis. ff. de inof. testa. & quod not. gl. in l. patris & filij. ff. de vulg. & pupil. Vt etiã de pluribus simul contrahentibus dicitur in l. cõd quod à multis. C. si cer. pet. Ita vt si alter eorũ decesserit, & confirmatum fuerit id iudiciũ respectu ipsius, alter tamen quantum ad se pertinet, poterit reuocare huiusmodi supremũ iudicium, ac si ipse solus testatus fuisset,

flamentum suū fecerunt uno mortuo, alter quantum ad se potest reuocare. 6 Contra supra dicta.

vt ex facto consuluit Steph. Bertran. consil. 329. ponitur in facto quod nobilis, in i. dubio, lib. 1. Nam & aliàs reperta esset via qua quis se ita astringeret, vt non possit reuocare suum testamentum, ita scilicet testando simul cum altero: quod tamen fieri non potest. l. si quis in principio testamenti. & ibi no. ff. de leg. 3. & l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obl. & l. cum donatione. C. de transac. ¶ Contrarium tamen in hac specie nostræ quæstionis consuluit Lud. Bolog. consil. 62. incip. cor mundum, & c. viso igitur puncto, in 1. & 3. dubio. Mouetur iis potissimum rationibus. primum enim princeps hac inter cæteras ratione, huiusmodi facultatem constituendi maioricatum concessisse videtur, vt memoria ipsius perpetuò in eorū descendentes, vt ipse loquitur, conseruaretur, sicuti voluit Ro. consil. 29. inci. in causa maioricæ. Ex quo, inquit Bol. inferitur nō tantum priuatam eorum, qui authore principe maioricatum constituerunt, & suorum descendendum vtilitatē in hac re versari, sed & publicam principis concedentis pro ipsius memoria conseruanda, & eorum qui futuri sunt sub regimine maioricatus.

7 Maioricatus dignitas regitur eisdem legibus quibus & caput regni.

¶ Item dignitates maioricatus reguntur iisdem legibus, statutis, & consuetudinibus, quibus & caput regni, cum ita intellexisse videtur concedens prout consuluit Paul. Cast. consil. 164. cuius initium est, in præfenti causa, col. 1. & 2. lib. 2. Regnum autem nullo pacto, nulla conuentione aboleri, alterariue potest, c. dilecti, de maio. & obed. & c. intellectu, de iureiur. & voluit Oldr. d. consil. 231. in fi. Denique regnum & dignitates Regales indiuiduæ sunt, c. imperialem. §. præterea ducatus, de prohib. feud. ali. per Fed. cum multis concord. supra à nobis relatis in 3. q. Ergo & maioricatus, qui caput ipsum sequi debet, indiuiduus quoque est.

8 Responsiones ad rationes Bol.

¶ Hæ sunt in effectu Ludo. Bol. rationes, quibus non admodum difficile est respondere. Nam quantum ad primam pertinet, Rom. consil. ab eo allegato nō id dicit simpliciter ad quod illum citat ipse Bol. Sed ex verbis apposis in concessione maioricatus de quo ibi consuluit, colligit principem eam concessione fecisse, vt memoria ipsius perpetuò maneret in descendentes eorum, quibus id ipsum concedebat. Quæ res non est perpetua, nec generalis omnibus, nec eiusmodi vt legem vniuersalem ex ea faciat. Nec si talis esset, propterea concluderet inibi publicam vtilitatem versari. Quid enim commune est perpetuæ principis præfertim mali memoriæ, non quidem omnium, sed paucorum quorundam cum publica vtilitate?

9 Ad idem.

¶ Sed fac hic versari publicam vtilitatē, num id impedit mutari quod legibus mutabile est? Si quis in testamento quicquam legauerit, aut disposuerit in publicam vtilitatem, num id prohibebit mutare aut prorsus reuocare testamentū? At maioricatus nec aboleri, nec diuidi, quemadmodum nec regnum, potest, vt aliis rationibus dissertatum est. Fateor libens equidem, vbi semel fuerit stabilis, semel, inquam, id est, irreuocabiliter, quod non nisi per mortē constituētium accidere potest. Illi enim quando viuunt, reuocare possunt quicquid instar supremi iudicij cōstituerint, vt plenè probauimus.

10

¶ Imò verò & si non in testamento, sed in contractu vtputa matrimonij, vt fieri solet, id factum sit, vt in simili voluerunt Iaco. Aluar. & Card. Alexan. in c. filij, in fi. tit. li de feud. fuer. contro. & late diximus supra in 8. principali quæstione, vbi multa videbis ad hunc quoque locum pertinentia, quæ hic repetenda non ducimus.

SEXAGESIMANONA QUÆSTIO.

1 An dominus possit pro sua primogenita filia maritanda collectam subditis imponere. Consuetudines diuersæ de hac re.

Sexagesimonono quæro, Quia supra in præfatione, num. 135. vicesimoprimum, & seq. diximus filiam primogenitam ante cæteras esse matrimonio collocandam. An dominus possit suis subditis & vasallis collectam imponere pro illa sua filia primogenita nuptui tradenda, vt in multis locis Franciæ nuncupatim consuetudine cauum est. videlicet apud Pictauienses. §. totius voluminis consuetudinum eius gentis. 169. Turonenses tit. de luyaux aydes. §. 4. Ambianenses. §. 76. Monstrolenses maritimos. §. 57. Artesienses. §. 26. Sūntque aliæ consuetudines id ius tribuentes pro primo matrimonio suæ filia, sine qualitate primogenita, vt Borbonienses. §. 344. & Marchienses. §. 130. Aliæ pro primo matrimonio tuarum filiarum, vt Aruernienses tit. 25. §. 1. & 2. Aliæ pro matrimonio vnius filia tantum, vt Burgundienfes tit. 1. §. 4. & Britonienfes tit. 2. qui est des droitz du prince & autres seigneurs. §. 37. Estque in eam rem constitutio Siciliæ quæ incip. quamplurimum, quæ simpliciter dicit pro maritanda filia.

2 Qui dicunt id de communi iure procedere.

¶ Et certè de ea re nonnulli è nostris ita loquuntur, vt videri velint id ius de iure competere. Et inter cæteros Roffred. Beneuent. in rubr. de sacra. cuiuslib. vasal. vers. isti autem vasalli. & post eum Io. Blanc. in sua summa tit. quib. mo. & in quib. cau. feu. amit. §. erunt etiam quæ dicta sunt, Specu. tit. de offic. ordi. & tit. de maior. & obed. §. 1. vers. eodem modo, & iterum in tit. de feud. §. quoniam, col. pe. versic. & nota quod vasalli. Hosti. in summa tit. de immu. eccle. §. à quibus muneribus, col. 1. vbi dicit & huius rei esse consuetudinem propè generalem. Alber. in suo lexico, in verb. dominus, versic. 1. Mar. Laud. in c. 1. paulò ante fi. versic. & est aduertendum, tit. an apud iudi. vel domi. Alex. in addit. Bart. in l. placet. C. de excusa. muner. lib. 10. & Ias. in l. placet, in 1. lec. col. 1. vers. & aduerte. & in 2. lec. col. 4. versic. & iuxta has. C. de sacro. eccle. & nouissimè Zasius in tract. feud. parte 7. cui titulus est, ad quid vasal. domino tene. char. 9. in paruis, versic. tenetur etiam vasallus.

3 Caligula munita & collationes in dotem filia à subditis recepit.

¶ Secundum quam sententiã Caus ille Caligula Imperator Romanus (sic enim Diuis placuit) munita & collationes in dotem filia à subditis recepit, vt tradit Suetonius in vita illius c. 42. Et id quidem mansisse videtur à Romulo vrbis conditore, qui instituit patronos omnia pro clientibus facere debere, quæcunque efficiunt parentes pro liberis. Clientes autem è diuerso patronis suis ad filia

ad filiarum dotem pecuniam contribuere, vt scribit Plutarchus in vita illius. Alibi autem in nostris commentariis consuetudinum Pictauiensium ostendimus, vasallos nostri temporis proxime accedere ad clientes prisca temporis.

4 ¶ Verum alij id non admittunt, cum nullo iure id cautum sit, & in his Io. And. in addi. Specu. in d. tit. de feud. vbi supra. Pet. Iaco. in tit. de caus. ex qui. vas. & c. col. 11. in paruis, versic. audiui dici. & iterum tit. de cau. ex quib. domi. deb. amit. proprie. in 9. diui. feud. ad fi. Bal. in c. 1. §. similiter, & ibi Iac. Alua. & Card. Alex. tit. de capit. Cor. Pau. Cast. in l. neminem. C. de sacro. eccle. & in l. in nostræ, versic. & est arg. C. de statu. & imagi. & consil. 20. in causa istorum, col. 1. in fi. lib. 1. Guid. Pap. decif. 57. an vasallus. Card. Alex. in prælud. in feud. vers. sex tamen. Iaco. à S. Georg. in tracta. feud. col. 4. versic. sed an talis nobilis. Matthæ. Afflict. in d. constitutio. Siciliæ incip. quam plurimum, in 6. not. Alber. Brun. consil. trigessimosecundo omnipoteris, & c. dum quæritur an homines.

Qui dicunt id de iure nō esse.

5 ¶ Et id certè verissimum est. Nam nec mater vt dicunt, Ioannes Andreas, & Petrus Iacobus quibus locis supra citauimus, tenetur dotare filiam, nec in eius dotem quicquam conferre. l. neque mater. C. de iure doti. Nec frater sororem, vt clare colligitur ex l. cum plures. §. cum tutor, & l. seq. ff. de admi. tut. & diximus late supra in 62. quæst. Adde nec filius matrem. l. 1. §. præterea, versic. sed si minus, & ibi Nico. Mat. & Bal. ff. de tutel. & ratio. distr. Guil. Cu. in l. 1. & ibi Bald. ad fi. ff. de inoffi. doti. cum aliis concord. à me adductis in nostris legibus Connubialibus l. 2. nu. 6. cui respondens.

Authoris sententiæ. Mater non tenetur dotare filiam.

6 ¶ Et quia etiam regulariter nō potest dominus suis subditis collectas imponere, secundum Pet. Jac. vbi supra, deplorantem mores dominorum, qui quotidie fatagunt exugere, vt dicit, sanguinem subditorum, & eundem titu. de causis ex quibus domi. deb. amit. proprie. Oldra. consil. 224. factum tale est, quidam miles. Bart. in l. 1. in fi. C. de excu. mu. lib. 10. Alberi. in l. vlt. col. 4. versic. item quæro an habens. C. de iuris. omn. iudi. Bal. post Ricard. Mal. in l. cum multa, in fi. C. de bon. quæ liber. per l. si priuatus. ff. qui & à quib. & l. domini prædiorum. C. de agri. & cens. lib. 11. & id Bald. dicit esse no. & ipse Bald. in l. his quibus. C. de fideicom. hære. Alex. consil. 145. quoniam abunde, post princ. lib. 2. Iac. à S. Georg. in illo tracta. feud. in verbo, cum mero & mixto imperio, versic. quæro vterius. Ias. in d. l. placet, in 1. lec. col. 1. vbi supra. C. de sacro. eccle. Philip. Dec. consil. 199. visis, in princ. Alber. Bru. consil. 103. casus iste, col. 1.

Dominus non potest subditis collectas imponere.

7 ¶ Cuius rei est promptissima & optima ratio, quoniam huiusmodi iura imponendi collectas subditis sunt ex iuribus regalibus, vt est text. in c. 1. tit. quæ sunt rega. propterea que soli reges & principes eas imponere possunt. C. no. vesti. in rub. & per totum titu. & l. 1. & ibi Barb. & alij. C. de superind. lib. 10. & late consuluit Imo. consil. 121. cuius initium est in causa quæ vertitur, in 2. dubio, & Doctor. vbi que.

Iura collectarū di sunt ex regalibus.

8 ¶ Sed intellige tamen, nisi esset statutum vel consuetudo imponendæ collectæ pro filia maritanda, vt est in multis locis, vt diximus in princ. huius quæstion. Ea enim esset seruanda, vt videntur voluisse omnes prope quos supra citauimus, & præterea Cy. in l. 2. col. 4. versic. sed nos quid dicemus. C. quæ sit long. consu. & ibi quoque Alber. in rub. col. 15. versic. quid dicemus aduertendum est. & Alex. consil. 35. viso th. mate & dubijs, in primo dubio, lib. 2. & Masuer. titu. de tallis, versic. item quatuor casus. Vel nisi etiam id esset præscriptum, vt scribit ipse Pet. Iac. in d. tit. de cau. ex quib. domi. deb. amit. proprie. & Alex. vbi supra proxime.

Nisi esset statutum uel consuetudo.

9 ¶ Sed & hæc omnia quæ diximus, siue id ius competat de iure quod non crediderim, siue de consuetudine, debes ita intelligere, secundum Albe. in d. suo dictionario, vbi supra, & Alex. in d. l. placet, de exc. mu. quando ipse dominus per se id ipsum facere non possit: & dummodo id moderate exigat, per c. vnio, circa medium. 10. q. 3. & c. cum apostolis. §. prohibemus, de cens. Aliàs autem possent subditi implorare officium superioris, vt oppressionem domini reprimat vt voluit Spec. in dicto §. quoniam, vbi supra, de feu. & Bal. in c. 1. §. præterea si inter, col. 3. vers. pone quod vasallus, tit. de prohi. feu. ali. per Fede. & Iac. Alua. in c. 1. col. 3. vers. sed si pares, tit. apud quem vel quos contro. feud.

Dominus tamē id per se facere non potest. Et moderate debet facere.

10 ¶ Imò verò dominus ipse non potest huiusmodi collectam per se facere & taxare, sed debet vocare subditos, vt dicit Masuer. d. tit. de tallis. §. item & prædicta, & seq. & adire iudicem qui eam faciat, vt dicit expressè Old. d. consil. 134. in secundo dubio. Neque enim, inquit, potest esse iudex in sua causa. C. ne quis in sua causa iudi. in rub. & nigro. & l. pen. ff. de arbit. nec hoc ex singulorum affectionibus æstimari debet, arg. l. videamus. §. iurare. ff. de in lit. iuran. & l. prædia. ff. ad leg. Falcid. Sed hæc per subtilitatem iudicis competentis dirimenda. l. 1. circa med. C. de sent. quæ pro eo quod inter. Et bene facit. §. si verò aliqui, in auth. de Quæsto. Et regulariter cum est controuersia inter dominum & vasallum, non cognoscit dominus, sed alter, plenè not. in cap. cæterum, de iudi. Hæc ille, quem sequitur nuncupatim Bal. in cap. 1. in princip. col. vlt. versic. alia quæstio, titu. de vasal. qui curi. vend. Et bene facit quod tradit Io. And. in addit. Spec. dicto tit. de feud. §. nunc dicamus, versic. cæterum, & Cardinalis Alex. in d. prælud. feud. vbi supra.

Et debet adire iudicem.

11 ¶ Et si dominus non desistat ab huiusmodi immoderatis collectionibus, poterit priuari feudo per superiorem, vt dicit Bal. in cap. publici, ibi, & ex hoc, tit. de pace tenen. per eum textum, & alia iura. Et bene etiam facit capit. ad apostolica, & quæ ibi scripta sunt à Doct. de re iudic. l. 6. Nec excusabitur dominus ex eo quod vasalli has immoderatas collectiones soluerunt, quia in dubio præsumuntur metu extortæ, ex eo quod dicit idem Bal. in §. pactiones, tit. de pact. constan. & in cap. 1. post princ. tit. quali. deb. iura. vasal. domi. & Card. Alex. quæ ad hoc alia quædam allegat in prælat. feu. vbi tamen

Dominus non est iudex inter se & vasallum.

Dominus priuatur feudo si non desistat ab immoderatis collectionibus.

Dominus potest iniicere manum in feudum usalli pro seruitute non 12 dubis.

Quid si dominus qui id ius habet, diutius non usus est.

Si consuetudo simpliciter loquitur de filia maritanda, an intelligatur de primogenita tantum.

De eadem re.

An intelligatur de nepte primogenita, cui maritanda subditi nihil coherant. Lex uel statutum loquens de filiis an trahatur ad nepotes.

Alia quaestiones ad eam rem pertinentes.

Quae est ratio cur tot consuetudines deserat principale domum primogenito.

tamen subdit, quod dominus propria autoritate potest a vasallo inuito exigere ea seruitia quae non sunt dubia, iniicendo manum in feudum, quod nos faifire dicimus, vt expressim voluit Spec. dicto tit. de feud. §. quoniam, ver. xvij. per multa sibi allegata. ¶ Sed quid in casu dictarum consuetudinum, vt dominus possit collectare, vt sic dixerim, subditos, pro maritanda sua filia primogenita aut alia, si dominus aut sui praedeccessores multis temporibus retroactis non collectauerunt subditos, ob eam causam: an se poterunt tueri praescriptione, & quae vide omnino Cyn. de hac specie nuncupatim loquentem in d.l.2. col.4. d. verfic. sed nos quid dicemus: & ibi quoque Albe. in eadem quoque specie loquentem in rub. vbi supra citauimus, distinguentes an id ius competat domino ex consuetudine, an ex praescriptione: vt primo casu possit nihilominus dominus collectare, secundo non possit: ibi eos videre poteris, arque etiam Ange. de hoc quoque casu loquentem conf. 337. inter alia capitula, col. vlt. verfic. ideo ibidem dixit.

SEPTVAGESIMA QVAESTIO.

¶ Sed quaestio est, & id erit pro septuagesima quaestione, si consuetudo vel statutum simpliciter loqueretur de filia maritanda sine illa adiectione, primogenita, vt est in pluribus locis citatis supra in principio huius quaestiois: an ita fuisset intelligendum, an de caeteris quoque. Et dicit Guid. Pap. dicta decisione Delphinatus 57. in fi. de prima tantum esse intelligendum, & de primo ipsius matrimonio, per l. sancimus, la. r. C. de Consul. lib. 12. & l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbo. signific. & sequuntur D. Sainxon in commentariis consuetu. Turonensium. d. tit. de loiaux aydes. §. quarto in princ. & D. Chasse. in consuetud. Burgun. tit. 1. §. 4. etiam in prin.

¶ Masuerius autem tit. de Talli. ver. item quatuor, dicit id iterari posse in personis plurium filiarum, sed non in persona vnus: quasi dicat id procedere in omnibus filiabus, sed pro primo tantum cuiusque matrimonio. Sed de hac re latissime Matthaeus Afflic. in dicta constitutione Siciliae incipient. quam plurimum, col. 3. ver. & prima vtrum, vbi primum multis rationibus argumentatur, dominum non nisi pro vna filia id ius petere posse. Deinde aliis multis, pro omnibus filiabus. Et hanc partem veriore putat, & respondet rationibus alterius partis, vt ibi videre poteris. Et vide quae diximus supra in praefatione num. 133. incip. vicefimoprmo, & seq.

¶ Illud quoque quaeri potest, si filius primogenitus vel etiam filia primogenita, cui collocanda subditi nihil contulerunt, decessit: an conferre debeant nuptiis neptis, scilicet filiae ipsius filij, aut filiae primogenitae. Quod videtur, quia vbi lex vel statutum facit mentionem de filiis simpliciter, trahitur ad nepotes. l. liberorum. & ibi Bar. col. 3. ver. secundo quero. ff. de verb. signi. Cuius tex. autoritate Bal. conf. 2. verba statuti, post prin. lib. 1. dicit appellatione filiae contineri neptem ex expositiua interpretatione, sumpta ratione exponendi ab ipsa natura. Subditque paulo post, rationem quae mouit disponentem de filia, eandem & mouere de nepte. Igitur perinde habendum esse, ac si de nepte expressisset. l. tale pactum. §. vlt. ff. de pactis, & no. per Nico. Matthe. & Cyn. in l. 1. C. quae sit longa consuet. Ideo & idem Bald. in l. maximum vitium, col. 4. ver. quare dico, C. de libe. praeteri. dicit, quod vbi statutum loquens de filio recipit interpretationem, id quod facit, nisi sit expressè prohibita, tunc nepos includitur: quia huiusmodi interpretatio venit ex mente, id est, ratione eiusdem statuti. & ideo non dicitur extendi, sed intelligi, vt se dicit plene dixisse in l. si quis seruo. C. de furt. & ita in hanc partem inclinatur Bartho. Capua. & post eum Matth. Afflic. in d. constit. quam plurimum, in secundo dubio. Super hoc tamen an appellatione filij vel filiae veniat nepos & neptis, & an proprie an improprie, vide omnino quos tibi longo ordine citavi supra in 40. quaest. nu. 54. 15. ratio, & tribus seq.

SEPTVAGESIMA PRIMA QVAESTIO.

¶ Septuagesimoprmo quero, quia maxima pars consuetudinum Franciae deserit principalem domum primogenito vt praecipuam, scilicet consuetudo Parisiensis tit. 1. §. 8. Et Meldensis §. 165. Meldunensis §. 165. & seq. Senonensis §. 190. Trecentis §. 14. Caluimontensis §. 8. & 13. Victriacensis §. 55. Carnutenis §. 4. Aurelianensis §. 25. Turonensis tit. de successions de fief. §. 3. Cenomanensis §. 238. Andegauensis §. 222. Pictauiensis §. 221. Aruernensis tit. de successions §. 51. Borboniensis §. 301. Blesensis §. 143. Engolismensis §. 87. & seq. Rochelensis §. 54. Marchiensis §. 215. Montargiensis tit. 1. §. 22. Niuernensis tit. de droit d'ainesse §. 5. Britonensis tit. 22. qui est de successions & partages §. 35. & sequen. Laudunenses, aliisque Viromandenses tertiae partis §. 7. Siluaneenses §. 126. Claromontenses §. 81. Valeisenses §. 57. Bituricensis tit. de successions. ab intestat. §. 301. Burdegalenses.

§. 76. Et de huiusmodi consuetudine mentionem faciunt Iac. Ra. Nicol. Neapo. Bar. & Alberi. in l. praediis. §. qui domum. ff. de legat. 3. Masuer. tit. de succes. §. item primogenitus. Alex. consil. 223. eodemque pen. col. 1. lib. 2. & Cepo. in tracta. vrb. praedi. ti. de horto, qui est omnium septuagesimus sextus. Quae igitur ratio est huiusmodi consuetudinis? Neque enim videri potest id sine ratione statutum & obseruatum a tot populis.

¶ Et profecto magna est. Nam id ius primogenitae introductum fuisse videtur ad conseruationem domus, familiae, & agnationis, vt voluit inter multos Soci. consil. 47. facti narratione, col. 2. verfic. secunda ratio, lib. 3. & Paul. Paris. conf. 72. ad veram, col. 9. nu. 81. vt etiam dicunt plerique omnes de statuto praefereute masculos foeminis, vt alibi late diximus. Familia autem tribus maximè constat, domo primum, deinde vxore, postremò boue aratore, id est, redditu ex agricultura, qui omnium est honestissimus, ne inopia scilicet opprimaris. Id enim est ex Hesiodo haud multò post initium libri secundi Operum & dierum,

ὄντο μὲν πρόβατα. γωαὶνὰ τε, βέντ' ἀροτῆρα.

Quod & Aristoteles ex eo repetit lib. 1. Politicón, c. 1. & Oeconomicón, lib. item 1. c. 2.

¶ Igitur consuetudo volens conseruare familiam nobilium, imprimis voluit primogenito domum assignare, & eam principaliorem, quam scilicet maximè cupiunt nobiles in familia manere, honoris, memoriae, & dignitatis causa, vt videre licet ex l. pater. §. Iulianus. ff. de leg. 3. vbi Primipilaris quispian testamento suo vetuit domum suam maiorem alienari. De quo & nos diximus supra in tractatu de Nobilitate, c. 37. nu. 22. homines. Notum est autem illud Ennij apud Ciceronem lib. 1. Officiorum alibi in eodem tractatu ad aliud a nobis relatum.

O Domus antiqua heu quam disparti dominari domino. Sed & alibi docuimus, apud veteres Graecos sacra domestica filiis natu maioribus relinqui solita.

SEPTVAGESIMASECVNDA QVAESTIO.

¶ At super hac consuetudine quero septuagesimosecundo. Quid si in hac successione est vna tantum domus, an ea pertinebit ad primogenitum. Dubium enim facit id verbum quo vtitur ea consuetudo, scilicet principalis. Nam videtur principale, & alia similia, cuiusmodi sunt, praecipuum, primum, primum, supremum, & si quae alia sunt eius generis, dici & intelligi de vno ex multis, qui scilicet caeteris praestat & excellit, vt probatur in c. principali, in prin. 63. di. cum dicitur, principali deuotissimorum militum. Et aliàs semper principalis dicitur respectu aliorum, vt cum dicimus principalem, & fideiussorem, principale & accessorium siue quod consequitur, vt in l. cum principalis. ff. de reg. iur. vbi ita scribitur, cum principalis causa non consistit, nec ea quidem quae sequuntur locum habent. Et alibi principales liberalitates, scilicet respectu aliarum non principalium, in l. patronus, in princ. ff. de leg. 3. & alia huiusmodi infinita. Si ergo solum sit & vnicum, quomodo principale & primum siue praecipuum dici potest? Et si tale non sit, consequens est, vt non sit primogeniti ex hac consuetudine, cuius verba ad hunc casum adaptari non possunt. Ergo nec eiusdem dispositio. l. 4. §. toties, & ibi Bart. & alij. ff. de dam. infec. cum aliis multis concord. a me collectis in rep. l. si vnquam, in verbo, libertis, nu. 2. C. de reuo. donati.

¶ Quod si quis contendat primum etiam dici de vno, qui scilicet neminem sequentem habet vt scribitur in l. qui duos, in princ. ff. de rebus dub. & late diximus & probauimus supra in 1. quaest. prin. nu. 3. primogenitus, & seq. veluti & idem dici debeat de principali, & aliis similibus. In promptu est responso, quod illud non est verè ac proprie, sed improprie, vt liquidò probat textus in l. 1. §. aetas, iuncta glossa in verb. non proxima. ff. ne quid in flu. publi. quem ad id expendit & dicit not. Franc. Aret. in l. qui filiabus. §. 1. col. 2. ff. de legat. 1. Consuetudines autem & statuta praesertim quae sunt contra ius commune, debent strictè & proprie interpretari, vt alibi late diximus.

¶ Verùm D. Molin. in suis commentariis consuetudinum Parisiensium tit. 1. §. 8. glo. 4. in verbo, principal manoir, in 3. 4. & 5. quaest. aperte nobis declarat, hanc domum vnicam ad primogenitum deferri iure primogenitae, dum quaerit an si nulla alia sint bona in successione praeter eam domum, caeteri liberi poterunt petere legitimam, & qualem, tanquam scilicet nullum sit dubium, quin consuetudo loquens de principali domo, intelligatur de ea quae etiam sit vnica: nec aliter tractat an domus vnica possit dici principalis. Nullusq; etiam eorum qui consuetudines interpretati sunt, id dubium tetigit: quamuis nonnulli eorum tractarunt, quae dicatur principalis domus inter multas, de quatuor illos videas, videlicet Sainxo. in consue. Turo. tit. de successions de fief. §. 3. & D. Ciriet. in suo tract. primogeni. libro 2. quaest. 4. qua interpretatur §. 8. 1. tit. consuetudinum Paris. loquentem de hac consuetudine, & ipsum Molin. ibi, in principio, ex quibus intelliges, primogenitum posse eligere quam maluerit pro principali, vt & plurimae ex his consuetudinibus quas tibi designaui in princ. praecedentis quaestiois, expressim statuerunt.

¶ Sed quantum ad hanc nostram quaestioem pertinet, ego in ea sum sententia, vt si etiam vna sit domus, ea cedere debeat primogenito, ex mente consuetudinis, quae illi in quo est principalis conseruatio domus & familiae, habitationem relinquere voluit, vt diximus in praeced. quaest. & eam quidem principalem & praecipuam si plures sunt, quasi non satis fuerit consuetudini habitationem quilibet ei relinquere, nisi & principalem relinqueret. Cuius quidem consuetudinis mentem, rationem, sententiam, & voluntatem magis inspicere debemus, quam verba, etiam si verba quodammodo offenderent, vt voluerunt Cyn. & Bald. in l. ff. si cert. peta. Bart. in l. contra legem. ff. de legib.

Ad idem.

Familia tribus maximè constat.

Nobiles maximè cupiunt suam domum principalem manere in familia.

Quid si una sit tantum domus an ea pertinebit ad primogenitum. Principale an de uno dici possit.

Quid de primo.

Ad idem.

Authoris sententia.

Consuetudinis mentem magis quam uerba inspicienda.

cum aliis multis concord. à me congestis in d.repe.l. si vnquam, in verbo, libertis, nu. 44. & quonia.
 5 ¶ Quamquam ea verba principalis domus, minimè læduntur intelligendo de vna, vti nec ea nomina, primum, supremum, primarium, præcipuum. Nam de primo, & supremo, quod est nomen superlatiuum, quod ideo magis de multis intelligi videretur, ramen habes text. vtrunque dici etiam si soli sint, modò nullus præcedat, in l. ex duobus, in princ. ff. de vulga. & pupil. & alios multos supra relatos in d. j. quæstione, ex qua intelliges & illud procedere etiam in materia stricta. Nec ea gl. in d. j. æstas, loquitur de primo, sed de priori, quod comparatiuum est, & quod magis de multis dici videatur: nec tamen ei omnino accederem, quando apud probatissimos scriptores plerunque comparatiuum pro positiuo ponitur, vt videre licet apud Priscianum & Vallam, & ex nostris Zasium in intellectibus sing. quo loco deridet nostros iuris doct. distinguentes specie culpam latam, latiore, latissimam, leuem, & leuissimam.

Comparatiuum pro positiuo.

6 ¶ Denique nemo nescit principale à principe dictum esse: nam & hinc principales constitutiones, id est, principum, in l. j. in princ. ff. quod cuiusque vnuer. & in l. j. ff. de bono. poss. ex testa. mili. Et principalis auctoritas, in l. hæreditas etiam. ff. de peti. hære. cum dicitur principali vel pontificali auctoritate, id est, principis vel pontificis, vti Accursius & cæteri optime intellexerunt. Et in hac quoque significatione apud Plinium in Panegyrico, Tanta benignitas principis, tanta securitas temporum est, vt ille nos principalibus rebus existimet dignos. & alibi sæpe apud probatissimos authores. Princeps autem & primus eiusdem sunt significationis vt diximus & probauimus supra in præfatione, nu. 36. incip. & id quidem. At primus de vno dicitur, vt dictum est, igitur & princeps. Et quod hanc opi. confirmat, vnus pro primo plerunque ponitur, vt etiam dictum est supra in j. q. nu. 4. incip. sed quibus. Ex quibus vides vnum, primum, & principem sæpissime confundi, & consequenter principale dici de vno, & primo.

7 Principale & principaliter quid & quomodo dicitur.

¶ Aliàs autem quando, & quibus modis quid dicatur principale, vel principaliter fieri, ne te hinc longius detineam, videbis apud Bar. in l. ambitiosa, col. 4. versic. sed contra op. quia istud. ff. de decre. ab ordi. faci. & in proœmio C. col. 2. versic. non obstat primum.

SEPTVAGESIMATERTIA QVAESTIO.

Quid si de domo simpliciter facta sit mentio nulla horti & cæterorum huiusmodi. Fossam dictio Plinij & Iurij consulti.

Septuagesimotertiò quæro etiam circa hanc consuetudinem, An si ea loquatur simpliciter de domo deferenda primogenito, nulla horti & septorum eius mentione facta, hortus quoque intelligitur & cætera ipsius domus appendices, vt cors, aut, vt Ouid. lib. 4. Fastorum appellat, cohors, stabula equilia, bouilia, ouilia, caprilia, porcilia, nihil enim prohibet quin sic loquar exemplo præcedentium, tamen si nondum id verbum comperi: balneæ, porticus, vestibulum, conclaue, ostium, arca, cœnaculum, apotheca, theatrum, atrium, molendinum, viuarium vel ferarum, vel auium, vel pisciũ, de omnibus enim dicitur. Columbaria, fossæ siue fossata, hac enim voce, ne cui insolens videatur, vsus est Plin. lib. 17. c. 21. & Iurijconsultus in l. desertorem. §. is qui exploratione. ff. de re mili. quibus scilicet plerunq; domus circummuniuntur siue circũuallantur: & si qua alia sunt vel iuncta ipsis edibus, vel etiam non iuncta, sed tamen intra claustra siue septa earum posita, clausuras vulgò appellat.

2 Qui de ea re tractarunt in hac consuetudine.

¶ Nam & ob hanc consuetudinem id tractant Iac. Ra. Nico. Neapol. Bar. & Alb. eiusdem consuetudinis expressam mentionem facientes in l. prædiis. §. balneas, & §. qui domum. ff. de leg. 3. vti etiam facit Alex. conf. 223. visis verbis, col. j. li. 2. & cõf. 204. perspectis verbis, col. j. li. 6. & nouissimè duo clarissimi consuetudinum interpretes D. Cirier. in tracta. Primogenituræ, lib. 6. q. 4. in qua interpretatur consuetudinem Parisiensem de ea re loquentem tit. j. §. 8. in verbo, cum horto. & Moli. in eundem §. gl. 5. quæ est in verbo, le iardin, vbi hanc rẽ vterq; & eruditissime & copiosissime tractarunt.

3 Qui de ea re textus & doctores ad hunc locum pertinent.

¶ Quibus tantum nonnullos text. & doct. ad eum locum non modicum facientes ab illis forte de indultria omisso addam, si quis etiam forte eos scire, & adire cupit. Vide igitur tex. in l. Seix. §. Tyrannæ, & ibi Bar. ff. de fun. instr. & l. arbor. §. de vestibulo, qui est j. ff. com. diui. & l. Iulianus. §. vlt. cum 3. ll. seq. ff. de act. emp. & l. sed etiam, iunctis ll. præcedentibus. ff. de in ius vocan. & l. vxorem. §. in testa mento, qui est j. in illis verbis, domum meã cum horto. ff. de leg. 3. & l. lex Cornelia. §. si tamen, & ibi Bar. ad fi. vers. vltimò ista materia, & iterum vers. secunda q. ff. de iniuri. & l. si quando, la 1. & ibi Bal. C. de bonis vacan. lib. 10. & c. Raynutius, in illis verbis, domum & hortum, & ibi Io. And. Pet. Anc. & Cardi. Flo. vtrunq; col. j. in 4. not. & Panor. col. 3. vers. nota ibi domum, de testa. gl. in c. vlt. 12. quæst. 2. Specul. & Io. And. in addi. illius, tit. de iniuri. §. j. vers. pone in statuto. Iac. Are. Bar. Bal. Alber. Angel. Imo. Paul. Castr. Franc. Are. & alios recentiores in l. cætera. §. hoc Senatusconsultum, le 2. ff. de leg. j. eundem Iac. Are. & Bar. in l. item apud Labeonem. §. conuitum. ff. de iu. Nico. Neap. in d. l. prædiis, §. balneas. ff. de leg. 3. Bar. in ea ipsa l. §. vlt. l. 1. §. j. ff. de cloacis, & in l. quis sit fugitiuus. §. apud Cælium. ff. de ædil. edict. Bal. & Imo. in l. Gallus. §. ille casus, ibi latè Fran. Aret. col. 3. vers. 4. adde, ff. de libe. & posth. Bal. Ang. Ro. Pau. Cast. in l. pleriq; & ibi quoq; Alex. col. 1. & 2. & Soc. in 8. 9. 10. & 11. q. ff. de in ius vocan. eundem Bal. in rub. ff. sol. mar. col. j. vers. & ideo si statutum, & in l. data, col. 9. vers. quintum prædicamentum. C. qui acc. pos. & in l. si ita. §. idem ait. ff. nauar. caup. stab. & in l. j. col. 3. vers. sed pone quòd duo. C. de ædil. edic. & in c. duo fratres, in verbo in communi casa, ti. de duob. frat. de no. be. pe. inue. Albe. in 2. parte statuto. q. 35. item quæritur si ex statuto. Pet. Anch. consil. 191. super pluribus, in 1. dubio. Imo. & recentiores in l. Senatus. §. Marcellus. ff. de leg. j. Anto. in c. j. col. j. versic. nota quòd appellatione, de censib. Panor. in c. j. col. j. vers. ex hoc, de dec. Rom. in l. j. §. domum, le 2. ff. de Senatusconsult. Silla. Paul. Castr. in l. Olympico, quæ est vlt. ff. de seruit. vrb. præd. & consil. 211. viso puncto

supra scri

supra scripto & consilij, lib. j. Alex. d. consil. 223. eodẽmque pen. visis verbis, col. 1. lib. 2. & consil. 26. consideratis verbis in princip. Cornel. consil. 203. quamuis in præcedenti per totum, lib. j. & Cepolam in tract. de seruit. vrb. prædi. tit. de claustro siue conclau. qui est 44. col. 2. versic. 2. quæro. Anto. Rube. consil. 95. viso & diligenter considerato, col. pen. versic. circa aliud dubium. & Maria. Soci. consil. 61. in præfenti consultatione, col. 1. lib. j.

4 ¶ Disces autem ex Ciriero, & Molin. locis supra citatis, hortum destinatum ad domus vsum deberi primogenito, etiam si non sit intra septa siue claustra domus. Sed super hoc posset dubitari, si inter domum & huiusmodi hortum sit via quædam publica, aut vicinalis, siue etiam riuus: an id prohibeat, nõ domui cedat? Et non puto: neque enim id impedit quòd minùs confinis dicatur. l. sed & loci. §. vlt. cum 2. ll. seq. ff. fini. regun. Et id quoque satis probare videtur text. in d. l. prædiis. §. vlt. ff. de leg. 3. vbi ita scribitur. Appellatione domus insulam quoque iunctam domui videri, si vno pretio cum domo comparata fuisset, & vtriusque pensiones similiter acceptò latas rationibus ostenderetur. Vides enim ibi insulam cedere domui legatæ, si eius vsui erat destinata. quod quomodo intelligatur, is text. declarat, scilicet si vno pretio, & cætera. Et tamen certum est eam insulam non immediatè iunctam esse ipsi domui. Insula enim dicitur domus, quæ vndique aquis vel alio circuitu publico vel priuato cingitur: à similitudine scilicet earum terrarum quæ fluminibus aut mari imminent, sũtque in salo, à Græcis δὲ νῆα ποδὲ μπόδης dicta, vt docent Festus Pompeius, & Budæus noster in l. sed & addes. §. si inquilinus. ff. loca. Et tamen ille text. dicit insulam eam esse domui iunctam, quasi illud intermedium non prohibeat, vt iuncta esse dicatur. Et facit text. in l. licet. ff. de cont. emp. Et quod traditum est à nostris Grammaticis, proximum à veteribus dici non solum adhærens & adiunctum, sed etiam longe remotum, si tamen inter duo discreta nihil medium extitisset. Id enim inter cæteros voluit Nonius Marcellus de Dictionum indagine, auctoritate Virgilij lib. 5. Aeneidos, Proximus hinc loco, sed proximus intervallo.

Quid si locus non sit intra septa. Quid si inter domum & hortum est via publica.

Et nonnihil etiam huc spectat l. Martius. ff. de acqui. rer. domi. & quod ex ea scribit Bart. in tracta. de Insula, col. 9. versic. prope ripam. Et vide Corne. consil. 29. in præfenti consultatione, lib. 3. vbi late respondit & probauit, constitutionem protomiseos permittentem vicino retractum rei sibi vicinæ, habere locum, etiam si quid sit intermedium.

Alie quæstiones ad hanc consuetudinem pertinentes.

5 ¶ Alias autem quæstiones ad hanc consuetudinem deferentem domum principalem primogenito, priuatum pertinentes, videbis apud DD. Cirier. & Moline. locis supra citatis, & largissime in nostris Commentariis consuetudinum Pictauicarum tit. de successions. §. 10. qui est omnium eius gentis consuetudinum 221. ex quibus poteris decerpere quæ in hanc rem vtilia tibi videbuntur.

SEPTVAGESIMA QVARTA QVAESTIO.

1 ¶ Septuagesimoquartò quæro, sunt plurimæ consuetudines quæ integram hereditatem deferunt primogenito, relictis tantum alimentis cæteris fratribus, vel certa quadam portione ad vitam tantum eorum, loco alimentorum. Cuiusmodi est apud Britones titul. 22. qui est de successions & partages. §. 55. & Andegaus. c. 222. & Cenomanos c. 39. An si quid præstadium sit principi ratione rerum feudaliũ, vel subeandus onus quoppiam, vt scilicet regi seruiat in bello vel aliud simile. An primogenitus solus suis expensis id faciat: an verò etiam cæteri fratres debeant contribuere pro sua rata portione? De qua re aut certe non multum dissimili loquens Matthæ. Afflic. deci. Neapo. 252. magnificus dominus, nempe in casu quo filio secundogenito aut eius filius debetur certa portio fructuum pro alimentis, aut etiam, vt constitutiones Siciliae loquuntur, pro vita & militia: an iste secundogenitus teneatur contribuere in solutione adoha impositæ a rege (est autem Adoha verbũ vulgare regni Neapolitani, quo significatur seruitium militare, cui obnoxij sunt subditi, quod nos in Gallia vulgò, arriereban, vocamus) diciturque primum quòd si secundogenitus suam partem habeat pro alimentis, non teneatur contribuere, quia limitata causa vel legati vel alterius dispositionis, limitatum producit effectum. l. in agris. ff. de acquirendo rerum dominio cum similibus.

An secundogenitus qui ex consuetudine habet tantum alimentum aut aliquid loco alimentorum ad vitam teneatur contribuere sicut est principũ. Adoha quid sit.

2 ¶ At si habeat pro vita & militia, vt habet in feudo antiquo, in quo viuatur iure Francorũ per const. incip. comitibus. Et dicit An. de Alex. (is est qui scripsit in lib. 2. C.) in consilio Neapolita primum distinxisse. An solutio adoha fiat ad perpetuam vtilitatem feudi: an ad temporalem. Si primum, fratrem non debere contribuere: si secundum, debere. vt dicimus in vsufructuario, qui impensas temporales debet subire, non etiam perpetuas. l. hætenus, & l. si pendentes. §. si quid cloacarij. ff. de vsufr. Et ad hoc bene facit text. loquens de militia legata, in l. pen. §. vlt. & ibi gloss. ff. de leg. 3. & in l. quæro, & ibi Bar. ff. de vsufr. lega. & quod voluit gloss. in l. qui concubinam. §. qui hortos, in verbo, præstaturũ. & ibi quoque Bar. de lega. 3. & ipse Bar. in l. quæro. ff. de vsufr. legat. Ipse autem Anto. de Alex. erat in ea op. vt adoha quæ soluitur regi, respicit perpetuam vtilitatem feudi, quia seruitium quod præstatur pro feudo, quando princeps declarauit velle huiusmodi seruitium præstare in pecunia. debet enim vasallus interpellatus id ipsum vt à principe petitur præstare, cap. j. §. sed nec est alia, titu. quæ sit pri. çau. amit. bene. nec potest vasallus dicere se velle personaliter præstare, vt dicit Andr. Ifcr. in c. j. §. firmiter, tit. de prohib. feud. ali. per Fed. & in c. j. §. vlti. ad fi. titu. quis dicat. Dux, Co. March. Et si hæc adoha non soluitur, feudum amittitur. d. §. sed nec est alia.

Ad idem.

Vsufructuarius quas impensas facere teneatur.

3 ¶ Verum ipse Matthæ. dicit hanc vitam & militiam nõ posse æquiparari vsufructui, quoniam vsufructus non recipitur ab alterius manibus quàm ipsius vsufructuarij, & non proprietarij, vt dicit gl. in l. fundi Trebatiani, in verbo, differentiam, & ibi Bartol. & alij. ff. de vsufr. leg. Fratres autem, vt ipse

Vsufructus nõ recipitur ab alterius manibus quàm vsufructuarij.

subdit, recipit portionem suam à manibus primogeniti, vt patet ex scriptis per And. Iser. in d. constit.

Comitibus, & per Host. in c. licet, de voto.

¶ Nec quod dictum est, vasallum perdere feudum, si adoham non praestet, facit censeri eius praestationem esse ad perpetuam feudi utilitatem: id enim non esse considerandum: quia cum vasallus iuravit id se facturum, non praesumendum est postea illum deieraturum. arg. l. merito ff. pro socio, & quia tristis euentus considerari non debet. linter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. oblig. Nam & videmus quod usufructuarius tenetur soluere collectas & tributum rei usufructuariæ. d. l. haftenus. & d. §. si quid cloacarii, quia iudicatur ista praestatio temporalis: & tamen si non soluitur, mittetur fiscus in possessionem rei, vt scribit Lucas Pen. in l. vlt. C. de exact. trib. lib. 10. & in l. obistere. C. de an. po. & tribu. cod. lib.

¶ Et propterea And. Iser. in d. consti. Comitibus, atque etiam in constit. in aliquibus, quæ paucis interiectis sequitur, dicit quod fratres minores tenentur facere seruitium curiæ debitum pro feudo, expensis, equis, & armis fratris maioris: debet tamen semper tantum manere apud maiorem, & tantum dari minori, vt inde possit minor viuere, vt primogenitus. Sicque ex sententia ipsius And. frater minor debet seruire regi expensis primogeniti, qui cum alet non solum quando seruit, sed & quando non seruit: & tamen de istis alimentis nihil detrahendum est. arg. l. cum hi. ff. de transact. Et propterea satis erit vt teneatur seruire personaliter, eo modo qui dictus est, si personale seruitium rex exigat. At si praestationem exigat pecuniariam, eam praestabit primogenitus: & nihilominus etiam praestabit alimenta fratri, nec ex eis aliquid detrahetur, quia ista vita & militia æquiparatur alimentis, secundum ipsum And. in dd. constit.

¶ Sufficiat ergo primogenito quod ipse honoratus est in succedendo in feudo, cuius ipse solus est dominus: nec inuideat fratri secundogenito, qui sola ab eo alimenta recipit, & tamen tenetur seruire personaliter, si rex id petat: nec de huiusmodi alimentis in morte potest disponere, cum huiusmodi vita & militia finiatur cum persona illius. & propterea vita dicitur, nec proinde transmittit ad filios, secundum gl. & ipsum And. in d. constit. Comitibus, vbi & ipse Matthæ. idem dicit, col. 5. in 8. q. Nam & alijs, vt ibi subdit, alimenta finiuntur cum persona, nec transfunt ad hæredes, vt tradit Bal. in auth. cui relictum, col. vlt. versic. quid enim. C. de indic. vidui & in l. vlt. in 6. opp. C. de hare. instit. & est bonus text. in d. l. cum hi. §. constat, ff. de transac. & in l. Mela, in prin. & ibi gl. in verbo, vitæ suæ, Bart. ff. de ali. lega. & in l. hæreditatum, ff. ad leg. Fal. Et præterea ista portio est adeo exigua, vt aliud onus ferre non possit, arg. l. Titia. §. qui in vna. ff. de lega. 2. & l. nauis onusta ff. ad leg. Rho. de iac. que iura allegat ipse And. in c. j. in verbo, & extraordinaria collatio, tit. quæ sunt rega. Et facit, inquit, ilud generale, quod qui in vno grauatur, in alio releuatur. leg. eum qui, in princip. ff. de iureiur. cum concord. ibi adductis.

¶ Nec obstat si diceretur quod huiusmodi alimenta debentur præstanti, que ex fructibus feudi, vt satis colligitur ex mente gl. & ipsius Iser. in d. constit. Comitibus, & satis quoque per se patet. Et fructus intelliguntur deductis impensis. l. fructus, & l. diuortio. §. impendia. ff. sol. mat. cum si congestis à Spec. tit. de expensis. §. i. vers. expensæ igitur. & à me omnium latissimè (quod citra arrogantiã dictum sit) in nostro tract. Retraatum tit. j. §. 15. in gl. nu. 1. & multis seq. Nam non omnes impensæ minuunt fructus, sed illæ tantum, quæ sunt gratia culturæ & colligendorum fructuum, secundum gl. & doct. in d. §. impendia, & diximus quoque vbi supra.

¶ Sed nec hæc quoque deducuntur, vbi est fauor publicus vel fisci, secundum Bal. in l. si à domino. §. vlt. ff. de peti. hæred. Saly. & Pau. Cast. in d. l. fructus, & ipsum Matthæ. Afflic. in constit. incip. quanto, in 9. q. & diximus etiam in dicto tract. Retraat. vbi supra, nu. 11. & ex hoc inferunt, vbi inter alios citauit eundem Matthæ. in d. deci. Neapo. 252. Est autem hic & fauor fisci & publicus pro tuitione regni, vt patet ex c. j. similiter. & ibi And. Iser. tit. de cap. Cor. Sed tu quantum ad hanc rationem pertinet, vide quæ scripsimus vbi supra, nu. 12. verum huius & seq.

¶ Subiungit & ipse Matthæ. quod quando tractatur de restitutione quotæ vel alicuius partis, non fit deductio impensarum, secundum Hosti. & Panor. in c. tua nobis, de deci. quibus & tu adde alios multos, quos & ipse collegi vbi supra nu. 19. fallit quintò, vbi & ipsum Matthæ. ex hoc loco citauit, qui & ipse alia quædam in hanc sententiam scripsit. subditque paulò ante si, has rationes tandem placuisse ipsi Anto. ab Alex. & se credere ibi scripsisse veritatem, licet aliud scripsisset in l. imperialem. §. præterea ducatus, tit. de prohibi. feu. ali. per Fed. Sed & ipse in d. constit. Comitibus, col. 5. versic. septima dubitatio, eandem omnino quæstionem facit, & se omnino remittit ad ea quæ scripsit in d. deci. 252. Ex quibus potes intelligere, quod si tantum alimenta debentur, non debent fratres secundogenitis aliquid contribuere in rebus id genus: alioquin enim viuere non possent, cum nihil aliud quam ipsum viuere, vt ita loquar, habeant. At si certam aliquam portionem ipsorum feudorum habeant, quam & ipsi per se & diuisim, si velint, percipiant, non video cur pro æstimatione earum rerum quibus potiuntur, onera ipsorum feudorum non terant. Sed interim vide quæ in simili diximus supra in 23. quæst. in fi.

¶ Et ad hanc controuersiam pertinet alia non longè quoque dissimilis, an sacerdotiorum, id est, beneficiorum, vt nostri vocant, pensionarij debeant contribuere decimis papalibus, aut regalibus, subfidus charitatijs, quæ vocant, & alijs id genus oneribus: an verò titularij, quos item ita appellamus, soli huiusmodi onera exoluant. De qua, ne te diutius detineam, vide extrau. Bonifacij. 8. incip. declaratio

Tristis euentus considerari non debet. Usufructuarius tenetur soluere collectas, & tributum And. Iser.

Alimenta finiuntur cum persona.

Fructus dicuntur deductis expensis.

Nec tamen deducuntur vbi est fauor publicus vel fisci.

Nec cum tractatur de restitutione quotæ.

Beneficiorum bene factorum aut te restit. cap. 10. bene decimis papalibus & ceteris id genus.

clarationem. §. & quia nonnulli obtinent, quæ ponitur inter extrau. communes sub titu. de deci. & gl. j. in cle. si beneficiorum, in 3. q. & ibi Imo. col. j. vers. tertio querit, de deci. Barpt. Bele. in tract. de charitatiuo subsidio, in 37. q. iterumque in 75. Cacialu. in tractatu de pensio. q. 17. Pau. Ro. in tractatu eiusdem operis c. vlt. §. item vlt. Philip. Deci. consil. 156. statutum cathedralis ecclesiæ, per totum. Pet. Rebuf. in tracta. de pacifi. pos. nu. 120. vbi refert quædam arrepta nostræ curiæ Pari. Chasse. in commentarijs consuet. Burgun. tit. 3. qui est, les droitz & appartenances à gens mariés §. 6. in verbo, & supporter la moitié des charges, col. 2. vlt. editionis, vers. dubitatum fuit. & nouissimè Hierony. Gigantem in tracta. de Pensio. q. 38. iterumque 59. atque iterum 90. Et quod in similibus scribunt gl. & Bart. in l. j. C. de anno. & trib. lib. 10. Innoc. in c. à vobis, de deci. & Pau. Cast. consil. 442. videtur dicendum, ad fi. lib. 1. & consil. 463. nouissimè, eo. lib. 1.

SEPTVAGESIMA QVINTA QVÆSTIO.

1 Septuagesimo quinto consequenter quero. Quid si in casu huius consuetudinis deferentis totum feudum primogenito, & alimenta tantum alijs, si habeant aliunde quo se possint alere, vt quia in successione sunt alia multa bona in quibus ipsi succedunt æqualiter, vel patet in suo testamento illis alia bona reliquit. An nihilominus tenebitur primogenitus illis alimenta præstare super ipsis feudis: Et certè si consuetudo simpliciter illis deferat certam portionem feudorum ad eorum vitam tantum, nihil video cur eam portionem non percipiant, quamlibet alijs diuites. At si consuetudo ipsa illis tantum deferat alimenta, id tum nonnihil dubium est: propterea quod vna alimenta vni sufficiunt, videnturque alimenta à consuetudine illis relicta, ne egeant. ideoque cessante ea causa, cessare etiam debet dispositio, iuribus vulgatis.

2 Ideoque pater non tenetur alere filium, qui se ipse potest alere. l. si quis à liberis. §. sed & si filius. & ibi gl. & Bar. ff. de liber. agno. Pan. in c. vlt. col. 2. versic. & intellige, de conuer. infid. Alex. consil. 48. viso statuto, col. j. lib. 1. & doct. vbi que. Nec libertus patronum, in d. l. si quis §. alimenta autem, & §. vlt. de lib. ag. gl. in l. alimenta, in princ. in verbo, etiam si potest, eo. quoque tit. cum si. Nec ei mulieri cui relicta erant alimenta, debentur postquam dotata est, vt voluit Iac. Bel. in §. quia verò, in auth. de nupt. & Bal. in auth. cui relictum, col. 2. vers. quæro ergo si pater. C. de indic. vid. Et ex hoc quoque sequitur, quod relictum simpliciter diuiti, nunquam videtur relictum pro alimentis: contra si inopi, vt patet ex tex. in l. cum hi. §. si in annos, & ibi Guil. Cu. & Bart. qui dicit no. & mentitendum ff. de transact. Bald. consil. 255. confirmans, ad fi. lib. 2. & expressius consil. 225. ad euidentiã, statim post prin. li. 3. Et ita nuncupatim in hoc nostro casu videtur voluisse Marti. Laud. in tractatu primogenituræ col. 7. versic. vltimò quæro, id intelligens, quod ex multorum sententia primogenitus, cui tota hereditas ex consuetudine delata est, debeat alere ceteros fratres, vt procedat nisi ipsi habeant vnde se possint honestè alere, per d. §. sed & si filius, vt etiã ex eo diximus supra in 4. q. n. 35. sed vt redeamus.

3 Contrarium tamen tenent in illo casu constitutionis Siciliæ incip. Comitibus, deferentis vitam & militiam, vt scilicet etiam si pater reliquerit castrum quo se poterit alere, non tamen prohibeatur petere vitam & militiam, tenent expressè Matthæus Afflic. deci. Neapo. 138. stante consuetudine regni, versic. & in dictis causis, vsque ad fi. eius deci. & in d. constituti. Comitibus, col. 6. in 14. q. dum se remittit ad eam deci. Nec tamen aliud allegat, quam quod cum pater reliquit quippiam filio secundogenito, non videtur reliquisse pro cõpensatione illius vitæ & militiæ, cum ipse pater nõ sit debitor ipsius, sed eius filius primogenitus post mortem patris. Ideoque cessat ea disputatio à nostris facta, an quis suo creditori videatur reliquisse animo compensandi, vt per doct. in l. si cum dotè. §. si pater. ff. sol. mat. & in l. huiusmodi. §. cū pater. ff. de lega. j. & alibi sæpe. & bene facit l. is cui. ff. de ali. & cib. leg.

4 Quod autem, vt hoc ei addas, alimenta cuiquam debita ex dispositione legis vel hominis, debeantur etiam ei qui se aliunde alere potest, satis ex eo liquet quod is poterit petere alimenta præterita, quibus iam amplius non eget. l. libertis quos. §. j. ibi, tam præteriti temporis, quam futuri, & ibi Bart. & alij. ff. de ali. & cib. lega. & l. j. in fi. ibi, si qua in præteritum præstata non sunt. & ibi Bal. col. 2. versic. nota quod legatarius. & Saly. col. vlt. versic. nunc quæro. C. de fideicom. Cy. in l. sancimus, ad fi. C. de nupt. Bald. consil. 58. in restitutione, in 4. dubio, lib. 2. & consil. quinquagesimo nono, præmittendum est, ad fi. lib. 4. & consil. 481. infra scripta sunt, col. 1. vers. sequitur videre, eo. lib. 4.

5 Præterea huiusmodi alimenta à consuetudine relicta filijs minoribus, sunt veluti loco legitimæ, quia consuetudo illos omnino priuare noluit, sed illius vice eis alimenta relinquere: quæ ideo isti obtinent iure hæreditario, vt quæ debentur illis hæredibus patris ex bonis eius hæreditarijs: neque enim si hæreditatem repudiarent, ea petere possent, vt nec aliam legitimam. Est enim recepta apud nostros sententia, ei legitimam non deberi, qui hæreditatem repudiavit: nec posse eundem legitimam petere, & hæreditatem repudiare, Cy. Ray. Bal. Ang. Saly. Raph. Fulg. Pau. Cast. qui declarat Corne. & Iaco. à S. Georg. in l. hæres, C. de impub. & ali. substi. Bar. in l. pro hærede. §. j. ff. de acqui. hare. & in l. gerit, col. 5. vers. sed quæro quid si aliquis, & ibi latè Alex. in addi. illius, eo. tit. & idem Bal. in l. quia poterat, vers. quæro an ille, & ibi quoque Ang. vers. sequitur in litera, omni. Imo. Ro. & latè Alex. col. penul. vers. postremò ff. ad SC. Trebel. Bal. in effectu in l. j. col. sexta, vers. quod ad primam quæstionem. C. quan. non pet. par. Ang. consil. 83. subtiliter, col. j. Pet. Anca. consil. 312. ex sola vulgari, post princ. Paul. Cast. in l. j. col. j. vers. sed ponamus quod cras, & ibi Alex. col. 2. vers. extra, gl. & las. col. 2. vers. si amplia istas. ff. de acqui. hare. & consil. 286. quoniam fundamentum, col. j. vers. si verò sit exclusus. lib. j. Pan. in c. Raynautius, col. vlt. versic. item notabis, & ibi Benedic. in verbo, & vxorem nomine Adeliam,

Quid si se undogeniti habeant unde possint se alere.

Pater non tenetur alere filium qui se alere potest. Nec libertus patronum.

Opti. Matthæi Afflicti.

Alimentarius potest petere alimenta præterita.

Alimenta relicta sunt loco legitimæ. Legitimam ei non deberi qui hereditatē repudiavit.

prælu. 4. nu. 110. & iterum, & latius in verbo, si absque liberis, le 2. nume. 48. & seq. de testa. Alex. conf. 75. visis & diligenter, col. vers. nec isto casu, lib. j. & conf. 189. eodemque vlt. perlectis, col. 2. vers. & ibi propterea, lib. 5. Franc. Are. in l. j. col. 10. vers. tu verò aduerte, & ibi Iason col. 11. vers. 8. quærit. ff. de vulga. & pupil. substit. & nouissimè D. Boer. deci. 204. quæritur vtrum valeat pactum, sub nu. 43. & alij quos tibi citavi supra in 3. quæstione, nu. 10. sextò licet.

6 Legitima debetur iure institutionis & sic in re hereditario.

¶ Cuius sententiæ est optima ratio. Nam filius debet habere legitimam iure institutionis, & sic iure hereditario. l. inter cætera. ff. de libe. & posthu. & §. aliud quoque capitulum, in authen. vt cum de appel. cogno. Ignur debet eam agnoscere cum reliqua hereditate, aut totam repudiare: aliàs esset pro parte hæres, & pro parte non hæres, contra l. j. & l. 2. & l. ex affe. ff. de acqui. hære. Et licet Bald. & R. o. sibi contrarij in quibusdam locis, & nonnulli alij tulerunt contrarium quibusdam rationibus, illis tamen doctè ac scitè respondit Alex. tum in d. l. quia poterat, tum in addi. Bar. in d. l. gerit, & Frã. Are. in d. l. j. vbi supra. ff. de vulg. & pupil.

7 Exclusus à successione per statutum excluditur à legitima.

¶ Nam & aliàs quoque videmus, quòd exclusus per statutum vel consuetudinem à successione, exclusus quoque est à legitima. Bar. & Pau. Cast. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & demonstra. ipse Bal. in l. Gallus. §. & quid si tantum, col. 3. vers. ex prædictis elicio, & ibi Imo. col. vlt. vers. & hoc facit ad quæstionem. Alexan. col. 8. vers. fui pluries requisitus & Franc. Aret. col. item 8. vers. secunda ratio. ff. de libe. & posthu. & alij propè infiniti, quos tibi cumulaui supra in 55. q. nu. 9. verum contrarium, & nu. sequentibus addidimus eius rei rationes, quæ & ad hunc quoque locum non modicum pertinent.

8 Cocluso quaestione. Legitimam potest petere, qui etiam habet unum de aliis se possit alere.

¶ Igitur vt hunc locum concludamus, huiusmodi alimenta relicta à statuto vel consuetudine, fratribus minoribus, sunt vice legitimæ huiusmodi fratrum, atque loco illius succedunt; propterea que eodem iure esse censentur, atque eiusdem naturæ, vt dicit Bal. consil. 121. præsupposito quòd statutum, col. 2. vers. nam cum hoc loco, lib. 4. Et tantò magis sunt fauorabilia, quantò sunt minora ipsa legitima. Quis autem dixerit eum legitimam petere non posse, qui aliàs habet vnde se possit alere: & certè nullus, imò omnes vbiq; dicunt posse, ex quibus in re tam clara satis erit vnum citasse autoritatis maximæ, Cy. in l. fancimus, ad fi. C. de nupr.

9 Responsio ad deci. Martin. Laud.

¶ Quid ergo, an non bene dixit Marti. Laud. quem supra citauimus nu. 2. primogenitum non teneri præstare alimenta cæteris fratribus, qui aliunde possunt se alere? Imò optimè in casu in quo loquitur, videlicet in consuetudine quæ integram hereditatem relinquit primogenito. nec aliquid dicit de alimentis præstandis cæteris fratribus: vt scilicet tunc nihilominus teneatur primogenitus eos alere, nisi ipsi se aliunde alere possint. At hic consuetudo relinquit cæteris fratribus vel alimenta simpliciter, vel aliquod loco alimentorum, quod ipsi capiunt iure hereditario ac proprio, loco suæ legitimæ & portionis: ita vt ad eos pertineat, non ad primogenitum, quandiu ipsi viuunt. Sed in alio casu totum est ipsius primogeniti qui tamen tenetur eos alere, si se alere non possint. Et ita sunt casus diuersi.

SEPTVAGESIMASEXTA QUÆSTIO.

1 An pater possit grauari primogeniti substitutione aut aliter.

Septuagesimosextò quæro, quia supra in 21. q. diximus patrem non posse priuare filium iure primogenituræ directo, scilicet relinquendo id ius alteri filio. An saltem ipse pater poterit primogenitum grauari substituendo ei alterum, aut aliàs? Et certè si sint certa statuta vel consuetudines, vt sunt plurimè in hoc regno, quæ disponunt quid & quantum possit quis disponere de bonis patrimonialibus, vel acquæstibus, vel aliter, hæ sequendæ sunt: si nullæ sunt, id tum dubium est. In qua re tamen non diutius immorabor. Nam cum totum ipsum ius primogenituræ sit legitima filij, secundum Hosti. & Ioan. And. & alios multos in c. licet, extrà, de voto, cum concord. à me collectis supra in 5. q. nu. 3. & in 21. q. num. item 3. & alibi sæpe. Consequens est, vt nec in eo grauari vllò modo possit. l. quoniam, & l. cum scimus. §. cum autem. C. de inof. testa. Et ita nuncupatim voluit, & quidem latissimè Ioan. de terra rubea in libro cui titulus est vinea ecclesia, tract. j. ar. 1. 4. 9. 10. & 13. & Do. Benedict. in c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, le 1. nu. 147. & multis seq. & nouissimè Moli. qui multos allegat in consuet. Paris. tit. j. §. 8. glo. 3. in verbo, pour son droit, nu. 24. & sequen. iunctis præceden. & Do. Boer. deci. 204. quæritur vtrum valeat pactum, in multis locis illius consil. vbi & alios quoque citat.

SEPTVAGESIMASEPTIMA QUÆSTIO.

1 An pater possit assignare feudum primogenito sine consensu aliorum filiorum.

Septuagesimoseptimò, vtrum ipse pater possit assignare quodpiam feudum filio primogenito non consentientibus cæteris filiis. Hic casus contigit inter quosdam filios ducis Sabaudia, propterea quòd Aymo Amadeus & alij duces suis testamentis prætulerant primogenitos secundò & tertio genitis in quibusdam feudis, & nihilominus Philippus secundogenitus volebat in illis succedere pro sua portione. De qua controuersia consultus Anto. Rube. respondit consil. 133. viso casu proposito, nihil ei obesse ducum illorum testamenta, quin is admitteretur ad dimidiam partem eorum bonorum feudalium (erant enim duo fratres tantum) quoniam ij fratres non venirent ex personis dictorum ducum, sed ex concessione Cæsarea, per no. per Bar. in l. vt iurifuradi. §. si liber. ff. de ope. libe. & Paul. Cast. consil. 353. voluit allegare, consil. 374. visis omnibus punctis, col. 2. vers. cum ergo ista Ioanneta, lib. j. Non potuerunt ergo, vt redeamus ad Rubeum, dd. Duces testari de huiusmodi feudis vocando tantum primogenitos & excludendo alios filios, vt per Bal. in c. Imperialem, in princ. cpl. 4. vers. quæro vtrum pater, titu. de prohi. feud. ali. per Fe de. vbi dicit sicuti refert ipse Rubeus, quòd

quòd pater non potest primogenito assignare feudum aliis non consentientibus, cum aliis concor. adductis à Deci. conf. 389. visa longa serie, col. j.

De eadem re. An pater possit unum filiorum integrum feudum relinquere.

¶ Sed aduerte lector, quòd nec Bal. nec Dec. nec alij ab eo citati loquuntur de primogenito aut secundò, vel tertio genito, sed tantum de filiis simpliciter, vt scilicet non possit pater vni filiorum, cæteris non consentientibus, feudum relinquere. In qua re nos in tract. Retractum, tit. j. §. 1. glof. 6. in verbo, si estoit le plus proche, nu. 23. & huc spectat, plurimos adduximus qui tenuerunt posse id patrem, & nume. seq. alios plurimos, & ex his nonnullos ex prioribus qui contrarium tenuerunt, scilicet non posse, & alios item nu. quoque seq. qui multifariam distinxerunt, vt in illis locis videre poteris. Neque enim id admodum pertinet ad nostrum tractatum primogenituræ. Nisi si dicas primogenitum in hac re non magis esse fauorabilem quàm cæteros, vt scilicet non magis id possit pater facere in fauorem primogeniti filij, quàm aliorum, ex sententia ipsius Anto. Rube.

De eadem re. Valet testamentum quo quis disponit, ut in castro præferatur primogenitum.

¶ Quamquam huic Rub. sententiæ, ex diametro contradicere videtur alia Pau. Cast. sententia conf. 179. in causa quam magnificus dominus, col. 1. & aliis seq. li. 2. quod valet testamentum quo quis disponit, vt in castro vel iurisdictione præferatur primogenitus aliis filiis, siue id allodiale sit siue etiam feudale. & respondet ad c. j. tit. de succes. feud. quo potissimum innituntur qui tenent patrem non posse in feudis filium filio præferre. Et eam sententiam Paul. sequitur Alex. conf. 12. per spectis, ad fin. lib. 5. & Fely. in c. prudentiam, col. 3. ff. de offi. & pote. iudi. dele. & Jac. à S. Geor. in tract. feud. in verbo, & cum pacto quod de ipso feudo, col. 5. vers. vltimus quæro, & Ias. conf. 236. an rex Romanorum, col. pen. vers. pro ea parte, lib. 2. & iterum conf. 107. in præsentia, col. 3. vers. ad idem bene facit, lib. 4. & diximus in 6. q. nu. 6. & hæc maximè. Sed id semper reuocandum est ad calculum illius dubij, an pater possit disponere de feudo in fauorem vnus filiorum, sine consensu aliorum.

SEPTVAGESIMOCTAUA QUÆSTIO.

An valeat pactum ut primogenitus perpetuo administret res communes.

Septuagesimo octauò, an valeat pactum vt primogenitus perpetuo administret res communes, nec vnquam earum fiat diuisio. In qua specie interrogatus Alex. conf. 18. visis capitulis, lib. 2. respondit id pactum non valere. nam pactum, inquit, siue conuentio de nunquam diuidendo rem communem, non valet. l. in hoc iudicium. §. si conueniat. ff. com. diui. & l. vlt. C. eod. tit. licet valeret, si facta esset ad certum tempus, vt vtrouque not. Ideoque etiam si in id interpositum fuerit iuramentum, tamen poterit contraueniri, per id quod in simili voluit gl. in c. vlt. in verbo, reuocatus, de procur. li. 6. quam ibi communiter sequuntur Doct. qui loquuntur de eo, qui promittit iureiurando interposito non reuocare procuratorem: cum multis concord. collectis à Fel. in c. ex parte decani, col. 6. vers. amplia quindò, de refer. Et quod in alio simili scribitur per Io. And. in c. quod semel, de reg. iur. lib. 6. in Mercu. & in addit. Spec. tit. de instr. edic. §. compendiosè, vers. quid si quis, cum aliis multis cõcor. ab eo allegatis loquentibus de eo qui etiam per iuramentum promiserat se non reuocaturum testamentum. Et quod item in alio simili scribitur à Bart. in l. cum precario, per illum text. ff. de precar. cum si. qui loquuntur de eo qui promissit, nõ se reuocaturum administratorem à se datum. Et quod similiter dicitur ab Ant. in c. pe. de offi. vicar. loquente de eo qui promissit non reuocaturum vicarium.

De eadem re.

¶ Sed hæc communia sunt omnibus liberis, nedum si primogenito concessa fuerit administratio, vt videre licet ex illis rationibus. Sed quod iam diximus in præcedenti quæst. id ostendit, hic nih il face re fauorem primogeniti, cui huiusmodi perpetua administratio concessa est. quin ab ea discedi possit: quamuis essent multa quæ huic dispositioni suffragarentur, quæ nos collegimus supra in præfatione huius secundæ partis, præsertim verò in decimoseptimo priuilegio maioris ætatis, rursus in 19. & 20. & 43. Et quod scribit Soci. conf. 252. visis instrumentis, col. 3. vers. ex quibus verbis, lib. 2. iuris præsumptione feudum, aut aliud quippiam commune meliùs administrari per antiquiorem, per multa iura quæ ibi allegat.

SEPTVAGESIMANONA QUÆSTIO.

An princeps possit unum primogenito adu dicare totius feudi præeminentiam.

Septuagesimononò, an princeps possit vni primogenito ex multis fratribus adiudicare totius feudi iurisdictionalis præeminentiam pro bono pacis, aut aliter. De qua re bis consultus Iason primò in Comitatu Mirandulæ, & Concordiæ consil. 236. viso titulo quæstionis, lib. 2. deinde in aliis castris Sauonæ, consil. 107. in præsentia consultatione. lib. 4. audenter vtrouque respondit, posse ex iusta causa atque etiam sine causa, ex plenitudine potestatis. multaq; allegat, quæ illic omnibus sunt obuia, neque enim repetenda duximus, & maximè illud quod supra adduximus in 77. q. ad fin. ex Paul. Cast. conf. 179. lib. 2. Dicitque in priori loco in princ. idem consuluisse Soci. sed illius consil. in eam rem non reperi. Tu tamen interim vide quæ nos scripsimus supra, in 22. quæst. vbi tractauimus è diuerso, an princeps possit patri concedere, vt ius primogenituræ diuidat inter fratres.

OCTVAGESIMA QUÆSTIO.

Si datum fuerit feudum ut ad aliam quam primogenitum non transeat, quod tempus inspicatur ut dicatur primogenitum.

Octuagesimò quæro, Si quis receperit feudum vel emphyteusim ea lege, ne ad alium filium transeat quàm ad primogenitum. Quod tempus inspicendum est, vt quis dicatur ille primogenitus, ad quem feudum vel emphyteusis transeat: vtrum concessionis, an verò mortis. Nam si concessionis, si is qui tunc primogenitus erat, postea decedat ante patrem cui concessio facta est, eo quo dictum est modo: finita erit emphyteusis per mortem patris, cum nullus reperiat primogenitus, inspecto eo tempore concessionis.

¶ De qua re Bal. in l. 2. col. j. vers. item an valeat. C. de iure emph. posteaquam dicit huiusmodi conuentioem valere, subdit eum tunc dici primogenitum, qui tempore mortis alios antecedit: quia

successio habet naturam relationis ad tempus mortis. & ideo inspicitur prioritas, quæ tunc in natura seruat, per lex factio. §. si quis autem, qui est pen. ff. ad SC. Trebel. quo in loco Alex. in j. not. refert & sequitur illud dictum Bal. dicitque præterea ad id bene facere, quod intelligitur recipiens ordinem successio recepisse, scilicet primò pro se donec viuet, deinde pro filio post mortem, vt plenè per Bart. & alios in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & posth. Sequitur item Ca. Rui. conf. 192. quæritur quis succedat, col. antep. nu. 18. li. 2. & Alc. in l. proximus. ff. de verb. obl. & nos alibi in 3. q. ad aliud retulimus. T. autè vide quæ latissimè tractauimus in 4. q. & quæ itè scripsimus in 63. q.

OCTVAGESIMA PRIMAE QVAESTIO.

1 **O**ctuagefimoprimum quæro, Si res quædam feudalis in qua primogenitus succedit pro media parte secundum multas consuetudines Franciæ, aut pro alia parte maiori quàm cæteri fratres, vendita fuerit, ea lege vt redimi possit à venditore restituendo pretium intra aliquod tempus, An primogenitus venditoris succedet in ea facultate redimendi pro eadem parte, in qua successisset in ea re, si vendita non fuisset. An verò æqualiter. Quam rem tractauit Carol. Moli. in suis Commentariis in consuetudines Parisienses. tit. j. §. 11. nu. 28. & aliis seq. Et illum nuncupatim secutus sum in nostro tracta. Retractum, tit. 2. in fi. in 43. q. Mouetur autem Moli. tum aliis rationibus, tum & hac (meo iudicio) non inefficaci: quia hæc actio quæ datur ad recuperandam rem feudalem, est eiusdem naturæ & qualitatis, cuius res ipsa. quod ex eo patet, quod qui habet actionem ad rem, ipsam rem habere censetur. l. qui actionem. ff. de reg. iur.

An primogenitus succedat in iure redimendi rem venditam pro portione qua in re successisset, an æqualiter.

2 **¶** Nam & aliàs actio, vt id addas, existimatur talis qualis res ipsa est, vt si res sit mobilis, existimetur & actio ad eam mobilis: si immobilis, & eadem quoque immobilis, vt placuit gl. & aliis Doct. in l. j. C. si aduer. trans. & in §. hæc ergo, in verbo, numeranda. in auth. de non ali. cum infinitis prope concord. à me collectis in tracta. Retractum, tit. j. §. gl. 7. in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu. 1. Ideòq; actiones competentes ad res mobiles, triennio vsucapiuntur: ad immobiles, longo tempore. §. j. verfic. & ideo, Insti. de vsucap. cum si à me item congestis in illa ipsa gl. nu. 2. quo loco, & sequen. quoque nu. ostendimus actiones ad ciuitatum, aut ecclesiæ, competentes ad res immobiles, eodem iure censeri, ita vt non sine decreto alienari possint. Easdemque vel diuiduas esse, vel indiuiduas: certas, aut incertas, secundum naturam rei ad quam competunt, vt ibi videre poteris.

Actio talis est, qualis res ad quam cõpetit.

3 **¶** Et ibi item nume. seq. adduxi rationem quæ satis huc pertinet. Finem demonstrare qualis quæque res sit censenda. i. e. sed & si quid. §. j. ff. de vsufruct. & c. fraternitatis. §. vlt. de frigi. & malefi. & voluit Spec. tit. de fructu. & interef. §. scias igitur, verfic. sed quid si debeo. Finis enim ad quem quid tendit, potius inspicendus est, quàm quod præfens est. l. si idem. §. vlt. & ibi Pau. Cast. ff. de iurisdic. omni. iudi. & l. si domum. ff. loca. cum aliis similibus à me quoque collectis in illa eadem gloss. nume. 44. incip. tum etiam quia finis, quo loco etiam docuimus omnia ex fine denominari. At finis huius facultatis & actionis pro ea competentis est, vt res ista feudalis vendita redeat ad venditorem, & eo quidem iure quo prius erat, vt etiam ostendimus in d. tracta. tit. j. §. 19. in gloss. j. num. 4. verum si huiusmodi, & seq.

Finis demonstrat qualis res sit censenda. Finis semper inspicendus.

4 **¶** Sed quid in hoc casu, si cæteri fratres nolint pro sua portione redimere, nec velit emptor primogenitum ad redimendam suam partem admittere, neque enim ad id cogi potest, vt latè ostendimus in d. tracta. Retractum, tit. j. §. 25. in gl. j. nu. 6. in hanc quoque, & multis seq. & iterum tit. 2. §. j. in gl. 6. in verbo, *ou ses heritiers*, nu. 30. sed vt iterum, & seq. Et tunc certè poterit primogenitus fratres suos cogere ad redimendam suam partem, nisi velint ius suum ipsi primogenito vendere. l. his consequenter. §. Celsus, & l. hæredes. §. idem iuris. ff. fam. hercisc. & diximus in illa gl. vlt. loco alleg. nu. 32. verum quæstionis est. Aut etiam ipse sine celsione poterit totum reducere, restituendo totum pretium, vt & inibi diximus nu. 37. postremi.

Quid si nolint fratres suã portionem redimere.

OCTVAGESIMAE SECVNDAE QVAESTIO.

1 **O**ctuagefimosecundò quæro, quid ediuerso si quis emerit rem feudalem, in qua primogenitus debet succedere pro maiori parte, etiam hac lege, vt venditor possit redimere, & re vera ea res redimitur à venditore: vt primogenitus tantam portionem feret ex pretio redemptionis quantum tulisset ex re ita redempta. Et certè eandem quoque quæstionem adscripsit ipse Moli. in dictis suis Commentariis vbi supra, nu. 31. vbi dicit illum eandem portionem laturum, per l. codicillis. §. insulam. ff. de lega. 2. vbi si plures legatarij eiusdem rei pro inæqualibus portionibus consenserint rem ipsam vendi, debent consequi pretium pro sua quisque portione, quam in re legata habebant.

Si res qua venditur erat ad primogenitum redimitur, an ipse totum pretium habeat.

2 **¶** Nos verò in d. tract. Retractum, tit. 2. in fi. in 43. q. contrarium tenuimus. Id enim pretium esse inter eos diuidendum, vt alia successione bona mobilia, atque si pretium semper mansisset in bonis emptoris, per l. 2. §. id quoque. ff. de coll. bo. vbi resolutio contractus retrahitur ad tempus ipsius. Cuius autoritate adducti Iac. Ra. Cy. Alber. Bal. Corne. & Philip. Deci. in l. ea demum. C. de colla. tenuerunt hæredes mobilia succedere in huiusmodi pretio, non item hæredes immobilium, vt etiam latè diximus in tit. j. eiusdem tract. in fi. in 3. q.

Pretium rei venditæ pertinet ad hæredes verum mobilia.

3 **¶** Nec in contrarium quicquam facit d. §. insulam, quia cum inibi res ipsa est pluribus legata non erat ex antecedenti obnoxia venditioni vel reuenditioni. neq; enim tenebantur legatarij eam vendere, aut reuendere: sed sponte sua, nulla re præcedenti eos cogente, consenserunt venditioni rei suæ, & quæ ab eis inuitis auctori non poterat. Ideòque ferunt suam quisque portionem pretij huius venditionis. In hoc autem casu res ipsa non erat irrevocabiliter hæredum: quin coacti sunt eam reuendere, ex pa

Responsio ad contrarium.

ex pacto in venditione appposito. Ideòq; pretium censetur esse eius naturæ, vt erat tempore prioris venditionis: vt etiam res ipsa eodem iure, natura, & qualitate qua prius erat, redit ad priorem venditorem, vt diximus in præcedenti quæstione.

OCTVAGESIMAE TERTIAE QVAESTIO.

1 **O**ctuagefimotertiò quæro, quid si sit statutum, aut consuetudo, vt primogenitus ex primo matrimonio succedat solus in Baronia, cuiusmodi esse in multis locis refert Alb. quo loco statim citabimus: vt non extet liberi ex primo matrimonio, primogenitus ex secundo matrimonio solus succedat in ea Baronia: an verò omnes liberi eius matrimonij atq; etiam tertij æqualiter admittentur, veluti desit primogenitus qui ex statuto, vel consuetudine vocatur ad Baroniam? Hanc quæstionem nuncupatim, vt alibi retulimus, posuerunt Iac. Are. Cy. in 6. q. Alb. ad fi. Bal. circa mediū, Saly. col. vlt. verfic. quod deducit ad quæstionem, in l. si quis prioris. §. talem. C. de secun. nupt.

Si statutu præferat primogenitum ex primo matrimonio, si nullus extat ex eo, an primogenitus ex secundo præferatur. De eadem re.

2 **¶** Et primùm, vt dicit Bal. videri poterat omnes admittendos. Nam hæc consuetudo vel statutum loquitur de filiis primi matrimonij, sed ex hoc primo matrimonio nulli extat filij: ergo nulla est persona privilegiata, & excludens. Ideo omnes debent succedere, cum omnium æqua debeat esse cõditio: non obstare ordine genituræ. l. posthumorū. ff. de iniust. testa. Si igitur nulla sit cõsuetudo, aut statutum in contrarium, vt non est in hoc casu, in quo cessant verba istius consuetudinis loquentis de primogenito & filiis primi matrimonij, cum nulli extent. Consequens est nec consuetudinem habere locum. l. 4. §. toties, & ibi Bar. ff. de dam. infec. cum multis concord. alibi à me congestis.

De eadem re.

3 **¶** Verum hi omnes quos supra citauimus, vno consensu tenent contrarium, nepe primogenitum ex illo secundo matrimonio censeri, cæteris primi matrimonij filiis deficientibus, esse primogenitum primi matrimonij, respectu aliorum filiorum huiusce matrimonij, & tertij illius matrimonij. Nam secundum id matrimonium dicitur primum respectu tertij, & sic deinceps, secundum gl. in d. §. talem, in verbo, ex secundo toro, quam ibi omnes sequuntur, vt & illos in hac nostra quæstione sequitur Ripa, in rub. ff. de vulg. & pupil. substit. col. 2. verfic. quod facit ad quæstionem, vbi & alia quædam ad hoc allegat, & nos quoque obiter ad aliud propositum diximus supra in 3. q. nu. 6. & facit quod in simili, & seq.

OCTVAGESIMAE QUARTE QVAESTIO.

1 **O**ctuagefimoquartò, supra in 34. q. tractauimus an filius primogenitus naturalis, & postea legitimus succedat in iure primogenituræ, vel ante alios naturales, & legitimos, vel etiam ante alios similiter legitimos. Nunc igitur quæro, an filius adoptiuus in eo iure succedat? Et certè si consuetudo vel statutum loquitur de filio primogenito, non video quomodo hic filius adoptiuus in eo iure possit succedere, vt qui non sit nec dici possit primogenitus: nempe quia genitus non est à patre adoptiuo de cuius successione agitur. nec enim dicitur primogenitus illius, qui ab illo non est genitus: aliud enim est gignere, aliud adoptare. illud enim naturæ est, hoc minimè. Et propterea Bal. in l. cum antiquioribus, col. 4. verfic. & primò præmitto. C. de iure delib. dicit hoc nomen, primogenitus, naturæ esse. At dubium esse posset, si statutum loqueretur de primo, aut maiore, vel antiquiore filio. Nam adoptiuus filius, filius est, & quidem primus, si prius quàm pater alios filios haberet, eum adoptauit. An igitur hic filius potietur iure, quod defertur primis siue maioribus, vel antiquioribus filiis, ante ceteros filios naturales, & legitimos post eius adoptionem natos, vel etiã postea adoptatos?

An filius adoptiuus in iure primogenituræ succedat.

Primogenitus nonè natura.

2 **¶** Hanc quæstionem tetigit Caro. Moli. in suis Commentariis in Parisienses consuetudi. tit. 1. §. 8. gl. 1. in verbo, *le filz ainsé*, in 6. q. quæ est in nu. 33. Et primùm pro illis dicit facere, quod huiusmodi filij succedunt vnà cum cæteris filijs naturalibus & legitimis. l. vlt. C. de adop. & §. sed ea omnia, Insti. de hære. quæ ab intest. defer. Adde l. si te parens. C. de suis & legi. & l. penè. §. & si quidè. C. de adopt. Et id quoq; procedere de iure auth. vt per Cyn. in auth. in successione. C. de suis & legit. quæ tamen ipse legit sub titu. ad S. C. Tertul. de quo tamen vide alios ibi. Eisq; suos hæredes dici vt patet ex l. arrogato. §. vlt. ff. de adop. & l. cum in adoptiuus, in prin. ibi, sui iuris habere iura, & ibi Bal. C. eo. tit. & l. certum, in prin. ff. de in iust. test. & in l. j. §. suos hæredes. ff. de suis & legi. & §. intestatorum, Insti. de hære. quæ ab intest. def. r. gl. in l. 3. §. vlt. in verbo, non mutat, in fi. ff. de hære. inst. Bal. in l. eam quam, col. 1. C. de fideicom. Ro. qui eam gl. ad hoc dicit fing. in l. venter. ff. de acq. hære. & ibi quoq; Franc. Aret. col. 15. verfic. vltimò adde, vbi etiam id dicit esse verè ac propriè, & respondet ad quædam iura quæ videntur probare contrarium. & Ias. con. 141. vifa longa, col. 4. verfic. secundo principaliter, lib. 4.

Filij adoptiuus succedunt cum naturalibus & legitimis.

Sintque sui hæredes.

An autè uerè & propriè.

3 **¶** Adde inquam, hos succedere non solum in rebus priuatis, sed & in regnis & cæteris regalibus dignitatibus, etiam cum cæteris naturalibus & legitimis. id enim obseruatum est in Iugurtha, qui per adoptionem Micipsæ Numidarum regis successit in regno cum Adherbale, & Hiempsale filijs naturalibus & legitimis, & id quidem iudicio ipsius Micipsæ, & S. P. Q. R. vt scribit Salustius in bello Iugurthino. Nã & sic Tiberius Augustus successit, Nero Claudio, Traianus Neruæ, Antoninus Pius Adriano, & ipse Antonino alius Antoninus philosophus, vt ab Imperatorum scriptoribus traditum est, & nos quoq; diximus in l. si vnquam, in verbo, suscepit liberos, nu. 6. aduerte. Galba autem Imperator Pisonem adoptaturus vt illum successorem designaret, eleganti oratione probauit hunc morem autoritate probatissimorum præcorum principum, apud Tacitum, lib. 17. Annalium.

Idque etiam in regnis.

4 **¶** Hos, inquam, adoptiuos transmittere hæreditatem non aditam ad suos hæredes: excludere naturales filios, ascendentes, & uxorem: impedire bonorum publicationem, si non in fraudem adoptio facta sit: reuocare alienata in fraudem: eisque deberi legitimam & alimenta: eosque venire contra

De eadem re.

testamentum patris, si fuerint præteriti vel exheredati: mittiq; in possessionem bonorum aui adoptiui. quæ omnia latè diximus, & probauimus in d.nu.16. quibus & alia multa adiiciemus in altera editione meorum commentariorum in eam l.

5
Cōsuetudo simpliciter loquens de filio intelligitur de naturali.

¶ Verùm ipse Moli. vbi suprâ concludit eos non esse admittendos ad id ius. nam cōsuetudo loquens simpliciter de filio intelligitur de naturali, non de legitimo tantum vel ficto. l. vlt. C. de his qui veni. æta. impe. & l. fideicommissum. ff. de cond. & demonstr. Nec adoptiuus filius venit appellatione filij simpliciter, nam is filius est, qui ex viro & vxore eius natus est. l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alii. iur. Et propterea, inquit, stante statuto vt filia non succedant extantibus filiis masculis, filij adoptiui ex eo statuto non excludunt filias, vt dicit Geor. Nat. in tracta. statutorum excludentium feminas parte 3. q. item 3. & Alber. Bru. in cod. tract. artic. 12. q. 1. Hæc ille.

Filius adoptiuus simpliciter nō est filius. 6
Verba in dubio naturaliter intelligenda.

¶ Et sanè quantum ad id quod primo loco dicit, illud verum est, quod quæ & naturaliter & ciuilitèr possunt intelligi, debent in dubio potiùs naturaliter, quàm ciuilitèr accipi, per dicta iura, & præterea. l. ex ea parte. §. in insulam, & ibi Bar. & alij. ff. de verb. oblig. cum aliis multis si. & cōcor. & tex. & doct. à me collectis in dicta lege, si vnquam, vbi suprâ, nu. 15. quin si ea, & suprâ in prima q. nu. 10. sed nec illud, & fed.

7
Filius adoptiuus est filius imaginarius non verus.

¶ Quantum autem ad secundum quo dictum est filium adoptiuum non dici propriè filium, adde text. probantem huiusmodi filium, non verum esse filium, sed imaginarium, in l. filio quem, in prin. ibi, ne imagine naturæ veritas obumbreret. ff. de libe. & posth. quem ad id expendit Alex. in l. adoptiuum, in prin. post mediū. ff. de in ius voc. & ibi quoq; Soc. qui & illud præterea dicit, & probat multis rationibus contra Pau. Ca. ibi, filium adoptiuū in nulla dispositione venire appellatione filij simpliciter. Et text. in l. cum in adoptiuis. §. sed ne articulum. C. de adop. in illis verbis, quasi imaginaria quadam, &c. Et in l. adoptiones, ibi, perinde quasi ex vero filio, & iterum in verbo, videatur. ff. eo. Præterea q; Bal. in d. l. fideicommissum, iterumq; cons. 2. 4. statuto ciuitatis, lib. 1. & cons. 1. 4. 6. titu. prin. col. 1. vers. respondeo ad dubia, cod. libr. 1. dicit statutum loquens de filiis nunquam intelligi de adoptiuis. sunt enim, vt dicit, filij ficti, quod etiam dicit Card. Alex. in c. adoptiuus, tit. de feud. fuc. cour. int. do. & ag. Ang. autem in dicta l. cum in adoptiuis, col. 2. C. de adop. dicit nomen filij simpliciter prolatum, & sine adiectione adoptiui, non conuenire filio adoptiuo, quod & nos latius tractauimus & probauimus in d. l. si vnquam, vbi suprâ, nu. 6. præterea & seq.

Statutū de filiis loquens simpliciter non intelligitur de adoptiuis.

¶ Quod item postremò dicit Moli. statutum expellens filias ob filios non intelligi de filiis adoptiuis, præter eos duos, quos in id ipse citauit, tenuit Bal. d. cons. 2. 4. lib. 1. & cons. 102. est considerandū, ante fin. libr. 4. lo. An. consil. 27. viso casu. & ibi Lud. Bolo. in addi. & Maria. Soci. Iunior consilio 32. vers. & bene consideratis, col. 3. nu. 9. libr. 1. & alij plurimi quos tibi citauit in d. verbo, suscepit liberos, nu. 11. nec etiam. Quod proximè accedit ad casum nostrum, nam vt ex statuto repellit masculus feminas, ita & in nostro casu primogenitus cæteros, & vtrobiq; ad conseruationem domus & familiaræ, vt alibi plenè diximus.

De iisdē rebu.

¶ Sed & iis omnibus addes, quod ius primogenituræ est veluti legitima primogenitorum, vt diximus suprâ quæst. 5. nu. 3. & iterum in 2. 1. q. nu. quoq; 3. ita vt statutum vel consuetudo deferens id ius primogenito, & ita augens portionem quam de iure communi habuisset, legitimam eorum auxisse videatur. Constitutio autem augens legitimam filiorum non comprehendit filium adoptiuum, vt dicit gl. in §. 1. in verbo, quale, in auth. de hære. & Falci. & in §. 1. in verbo, hoc obseruando in omnibus, & ibi Ang. in auth. de trien. & semif. & voluerunt Iac. Bu. Bart. & alij, in dicta l. si arrogator. ff. de adopti. Bened. Cap. cons. 80. punctus quidam Raynaldinus, in 2. dubio, & con. 115. cum prout in facto, col. vlt. & Nicol. Vbal. in tracta. de succed. ab inte. char. 3. in §. specie filiorum, & diximus etiam, in d. l. si vnquam, vbi suprâ, nu. 5. sed vt vltèrius.

Constitutio augens legitimam filiorum non comprehendit filium adoptiuum.

¶ Et quod maximè hîc annotandum est, In feudis in quibus maximè ius primogenituræ obtinet, magis quàm in cæteris, ex plurimis Franciæ consuetudinibus, adoptiui filij non succedunt ex dicto c. adoptiuus, & ibi Bal. & omnes, tit. si de feud. fuer. contro. inter do. & ag. Quin & adoptio ita fuerit expressè facta à principe, vt adoptatus succedat in feudo, tamen si filia extant, quæ ex pacto possint succedere in feudo, eas hic adoptatus non excludet, sed excludetur ab illis, vt videre licet ex Andr. Iser. & expressiùs Car. Alex. ibi, quamuis aliàs filia in feudis non succedant nisi deficientibus masculis c. 1. §. filio, tit. de succed. feud. Et per d. c. adoptiuus, dicit Alex. in d. l. adoptiuum, post prin. ff. de in ius vocan. nunquam filios adoptiuos comprehendendi in priuilegiis.

10
Adoptiui non succedunt in feudis.

¶ Deniq; filij adoptiui in Francia nullo pacto succedunt, vt testatur Masuer. in tit. de pro. vers. item & si defunctus, & Bened. in c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasia, nu. 758. & nu. 760. & diximus etiã in nostris Retractibus, tit. 1. §. 1. gl. 8. in verbo, le parent. nu. 16. sed & ex istis, & in d. l. si vnquam vbi suprâ, nu. 17. nec hîc quidem. qua quidam in gl. à nu. 2. vsq; ad nu. 20. inclusiue, videbis & alia multa ad hanc rem pertinentia, & multò plura videbis in secunda editione, quam nos iterum edemus, & quæ etiam dixi suprâ in tract. Nobilitatis, c. 15. nu. 5. & seq.

11
Adoptiui in Gallia nunquã succedunt.

Si sint plures filij vasalli an i solus primogenitus faciet fidelitatem domino.

OCTVAGESIMA QVINTA QVÆSTIO.

¶ Octuagesimoquintò quæro, Si vasallus reliquit plures filios, an primogenitus solus præstabit domino iuramentum fidelitatis, an & omnes filij, & è diuerso si sint plures hæredes domini, an omnes recipiant iuramenta vasallorum, an solus primogenitus? Et certe si res feudalis tota ad primogenitum pertineat, vel de iure feudorum in feudis regalibus, vt no. in cap. 1. §. præterea ducatus, tit. de

tit. de prohib. feud. ali. per Feder. vel aliter ex statuto vel consuetudine, ad primogenitum solum ea res pertinet. Sed si omnes succedant, tunc dubium est. Et sunt multæ huius regni cōsuetudines quæ in hoc specialiter prouiderunt, vt scilicet primogenitus solus quandiu res feudalis est communis, præstet & recipiat homagia quæ vocamus. Et talis est apud Pictauienses, vt scribitur in §. 96. consuetudinū eius loci. Engolismenses. §. 25. Blesenses, c. 69. Aruernienses tit. des sieff. qui est 22. §. 38. & 5. seq. Meldenses. §. 120. & seq. Senonenses. §. 216. Trecentenses. §. 14. Carnutenses. §. 2. qui tamen loquitur de consensu cæterorum fratrum. Caluimontenses. §. 13. Aurelianenses. tit. 1. §. 35. Marchienses. §. 186. & §. 204. Montargienses tit. 1. §. 32. Laodenses, & cæteros Veromandienses, in 3. parte consuetudinum. §. 16. Claromontenses. §. 82. Quanquam ex his nonnullæ loquuntur de præstatione tantum, non etiam de receptione, vt non ab re dixerit Spec. tit. de feudis. §. quoniam. vers. 9. quaritur, de consuetudine quorundam locorum obseruari, vt primogenitus solus faciat fidelitatem.

Eius rei consuetudines.

¶ Quid autem sit aliàs, cessante scilicet consuetudine, is ibi latè disputat, vt faciunt alij multi in multis locis. Tamen in hoc ferme omnes conueniunt, vt omnes filij, quandiu res feudalis indiuisa est, teneantur iurare fidelitatem: sed si ex diuisione ad vnum peruenit, is solus teneatur iurare, nam de vtroq; est text. expressus in c. omnes filij, & ibi gl. & omnes Doc. tit. si de feud. fuer. contro. inter dom. & ag. & omnes vbiq; nemo enim vnus contradicit. Adiciunt gl. & Bal. & alij in d. c. omnes, rationem primi capitis, quia cum plures in locum vnus succedunt, omnes vnus loco habentur, l. cum fundus. ff. de cond. & demon. & l. 2. §. quæcunq; ff. de excus. tutor. & l. si quis. C. de secund. nup. Addit Bald. quod fidelitas est quippiã indiuiduum, quia quicquid non est corpus hæreditarium actu vel habitu, reputatur indiuiduum. l. Cornelia, quæ est vlt. ff. de iure patr. & l. quædam mulier. ff. fami. herci. cum similibus ab eo adductis. Ex quo sequitur, licet non dicant, quod quilibet hæredum id ipsum præstare tenetur, quia in his quæ sunt indiuidua quilibet hæredum tenetur in solidum. l. hæredes. §. an ea stipulatio. ff. fami. herci. & l. 2. §. ex his. ff. de verb. obl.

Omnes teneantur iurare si feudū sit omnium pro indiuiso. Plures in vnus locum succedentes loco vnus habentur.

Et in solidum tenentur.

Quid si omnes teneat, sed pro diuiso.

¶ Ex qua ratione illud planè colligitur, quod si omnes hæredes teneant vnum illud feudum, ratione cuius fidelitas vni domino præstatur, & quidem separatim & pro diuiso, qui casus non est decisus per d. c. omnes filij, omnes non pro sua quisq; portione diuisa, sed in solidū tenentur præstare iuramentum fidelitatis, vt expressè voluerunt Ang. Franc. Areti. & Lancelotus Gali. in d. §. ex his, & idem Aluar. inter con. feudalia, Alb. Bru. con. 65. cuius caput est, super casu feudali, ad fidem Aluar. in d. c. omnes, Io. Ray. in c. Imperialem. §. præterea ducatus, tit. de prohib. feud. ali. per Fed. & Iac. à S. Geor. in tract. feudo. in verbo, qui quidem inuestiti, col. 5. vers. nunc quæro ponamus, vbi tamè subdit post Aluar. vbi suprâ, quod poterunt vnum ex illis eligere, qui omnium nomine iuret fidelitatem, arg. l. ita autem. §. gessisse. ff. de admin. tut.

Ex filiis is qui solus feudum possidet, solus quoque vasallus censendus est.

¶ Ratio autem secundi capitis d. c. omnes, quo dictū est eum solum præstare fidelitatem, ad quem feudum integrum peruenit, in promptu est. nam is qui solus totum feudum possidet, solus quoque vasallus censendus est, argumēto eius quod scribitur in l. 3. §. hæres. ff. cōmo. & l. si plures. ff. de vi & vi arma. Ideo iã nihil amplius est quare cæteri filij, qui non sunt vasalli, ad eã fidelitatē teneantur. Et bene facit tex. in d. l. si quis ex argentiariis. §. 1. ff. de eden. quod licet omnes filij argentiarij teneantur edere rationes, si tamè vnus eas habeat, solus ad editionem compellitur. Cuius loci autoritate Iac. Are. & Alb. ibi qui eum. §. legunt cum prin. l. illud, dicunt quod suprâ diximus, scilicet quod si plures sunt fratres vasalli, & vnus ex eis quia primogenitus, vel aliàs totum feudum possidet, solus tenetur iurare fidelitatem. Et facit etiam quod dicam vers. seq.

Quid si è diuerso dominus reliquit plures liberos an vni primogenito, an cui alteri, an vero omnibus præstanda sit fidelitas.

¶ E T HÆC quidem quantum ad præstationem fidelitatis: sed nescio quo pacto maior est difficultas in receptione ipsius, verbi gratia, si dominus reliquerit plures filios, an vni & cui, an omnibus debeat vasallus iurare fidelitatem: & consequenter an vnus & quis, an omnes debeat eam recipere. Sunt enim qui putant solū primogenitum eam recipere debere, vt ex iis quæ dicam constabit. Igitur illud primo loco sciendum est (& hoc quidè minime dubium est) quod si feudum domini cui fidelitas debetur, ad vnum filiorum domini peruenit, vt aliquando fit ex not. in c. 1. tit. de eo qui sibi vel hære. & per gl. in l. si familiaræ. C. fami. herci. illi soli præstandum est iuramentum fidelitatis, sicuti & de iure patronatus dicitur in d. l. vltim. ff. de iure patr. Et ita nuncupatim voluit Io. And. in addi. Spec. tit. de feudis. §. quoniam, in 29. q. & Iac. Bel. in c. præterea ducatus, tit. de prohib. feu. ali. per Fed. Iac. Alua. & Card. Alex. in d. c. omnes filij, & Iac. à S. Geor. in d. tractatu feud. in d. verbo, qui quidem inuestiti præstiterunt iuramentum, col. 6. vers. quid autem econtra.

Idem si omnes de vno inter se conueniunt.

¶ Nec item dubium videtur, si omnes hæredes domini ad quos feudum dominans, vt nostri loquuntur, peruenit, conueniant de vno ex ipsis, qui pro omnibus recipiat fidelitatem, quin id possint facere, per l. quod si nolit. §. si plures. ff. de æd. edic. & l. stipulatio. §. quæsitum. ff. de noui oper. nuntia. & l. hæredes. §. pluribus. ff. fami. herci. & iam tamen. ff. de iudi. sol. vbi ius indiuiduum potest vni committi, & l. 4. §. addici. ff. de fideicom. libe. Et ita quoq; expressim voluit Io. An. vbi suprâ. Bal. & Mart. Laud. in d. c. præterea ducatus. Aluar. & Card. Alex. in d. c. omnes filij. Ias. in l. de pupillo. §. si pluriū, col. pe. ff. de oper. noui nunt. & Iac. à S. Geor. vbi suprâ.

Si non conueniunt.

¶ At dubium est, & id quidem non modicum, Si feudum peruenit ad omnes filios, qui nolunt vni eorum hanc rem committere. An tenebitur vasallus vni, an omnibus iurare: Sunt enim eius rei diuersæ diuersorum sententiæ, & magno se iudice quisq; tuetur. Primum enim sunt qui tenent omnibus esse iurandum, & in his Accursius in l. si vsusfructus (nonnulli eam l. allegant pro §. l. si cuius: tit. de

Qui tenet omnibus præstanda.

DE IVRE PRIMIGENIORVM

82

in prin. in verbo, oportet, & ibi Bal. & Ange. ff. de usufru. Pileus in disputa. quam in id dubium fecit, vt ab omnibus citatur. Dyn. Ray. & Bart. in l. cum vnus, in princ. per eum tex. ff. de bon. auctori. iudi. pos. idē Dy. Bal. Imo. Rapha. Co. & latē Iaf. in l. stipulatio. §. quæsitū. ff. de no. ope. nuntia. And. Iser. & Iaco. Alua. qui ira dicit consuluiffe Doct. Tholosanos, & Cardi. Alex. in d. c. omnes filij. Bar. in d. l. de pupillo. §. si pluriū, & ibi etiam latē Iaf. ff. de no. ope. nuntia. Bal. in l. i. in 2. quæst. ff. de rer. diu. Ange. in l. loci corpus. §. si fundus, per eum text. in illis verbis, de iure ipso singuli experientur. ff. si ser. vendi. & in d. l. 2. §. ex his, & ibi Ro. col. 3. ff. de verb. obl. Imo. in l. 4. in fi. prin. eo. tit. Floria. in d. l. heredes. §. an ea stipulatio. ff. fami. hercif. Card. Alex. in d. cap. præterea ducatus, col. 2. vers. oppo. cum gl. tit. de proh. feud. ali. per Fede.

8 ¶ Nam si omnes filij vasalli tenentur iurare, quod tex. expresso est decisum, vt supra diximus, nu. 2. Ita & omnibus filiis domini iurandum est ex natura reciprocorum siue correlatiuorum. l. vlti. & ibi Bar. Ang. & alij. C. de indic. vidui. cum si. Itē feudalis obligatio transit actiue in hæredes domini, etiā si de illis nulla facta sit mentio. l. si pactū. ff. de pactis, cum aliis multis cōcord. à me collectis in tract. Retractuum. tit. 2. §. 1. gl. 6. in prin. & in nostris cōmen. consuetudinum Picta. tit. 9. §. 3. in princ. Si igitur transit ad hæredes, ergo ad omnes, arg. l. si seruitus. ff. de seruit. vrba. prædi. cum si. Præterea ius quod habet dominus in vasallos, est indiuiduū, sicuti & ius patroni in liberos. d. l. vlt. ff. de iur. pat. gl. in l. sub conditione. ff. de asig. liber. quam facit sing. Ray. in d. l. quædam mulier. ff. fami. hercif. sed est & alia gl. in d. c. omnes filij. Si ergo indiuiduum est, ergo cuilibet hæredi in solidum præstari debet. d. l. 2. §. pe. ff. de ver. obl. & l. vlt. ff. de seruit. cum si. Ad hæc si libertus habet plures patronos, aut vnus patroni plures filios, omnibus iurat. l. si quando. ff. de ope. libe. Deniq; in hanc partem solent allegari tex. in d. l. stipulatio. §. quæsitum. ff. de no. ope. nunt. & l. i. §. quanuis, in fi. de ven. inspici.

Rationes eius opin.

Ius domini in vasallos indiuiduum.

9 Qui uni dicit sufficere præstari.

¶ Sunt tamen nec minori numero & autoritate qui diuersam sententiam secuti sunt, scilicet vasallum non nisi vni ex filiis & hæredibus teneri iurare fidelitatem, gl. Pet. Cer. Iac. Bel. Bal. sibi contrarius, Caprio. & Mart. Laud. hæc intelligēs, vt vni fiat pro omnibus, non vni simpliciter, in d. c. omnes. idem Pet. Cer. And. Iser. Iac. Bel. & Mart. in d. c. præterea. Host. in summa de feudis. §. vlt. ante si. ver. sed nunquid tenebitur. Spec. eo. tit. de feud. §. quoniam, d. ver. 29. & ibi Io. And. in Additio. Pet. Iaco. in tit. super conditi. ex moribus, col. 4. ver. sed econtrario si vnus. Iac. Ardz. in summa tit. de success. feud. §. sed vbi dominus. Iac. Arer. Alberi. & Ro. sibi contrarius in d. l. de pupillo. §. si pluriū. ff. de noui ope. nuntia. ipse Alber. in d. l. stipulatio. §. quæsitum. ff. eod. tit. & in d. l. si usufructus, quam legit cum l. si cuius, in prin. ff. de usufr. vbi ita dicit communiter teneri. & in l. cum vnus, in prin. ff. de ali. & cib. leg. & in d. l. 2. §. ex his, & ibi quoq; Franc. Arer. qui dicit hanc opinio. rāquam communem esse sequendam in practica, Io. Fab. in §. quædā actiones, col. 5. vers. & propter hoc videtur, Inst. de acti. & subobsure Panor. in c. dilecti. vers. & facit iste tex. col. 2. de maio. & obed. vbi ad hoc dicit facere sing. tex. in d. c. præterea ducatus, & Barb. in d. l. 2. §. item si in facto, col. 6. versic. in illa quæstione. ff. de verb. obl. & Iac. à S. Geor. vbi supra.

10 Rationes huius opin. Responso. Declaratio c. præterea ducatus.

¶ Et cum sint huius sententiæ multæ rationes adductæ per gl. & alios in d. c. omnes filij, nihil est tamen quod magis vrgeat quàm d. c. præterea ducatus, cui qui primam opin. sequuntur, respondent multis modis, ex quibus vnus, qui cæteris melior atque efficacior mihi videtur, satis erit retulisse. Nam ibi, inquiunt, plures fiebant domini ex mera voluntate ipsius ex diuisione voluntaria, vt patet ex illis verbis, aliud autem feudum si hæredes voluerint diuidatur. Ideo non immeritò ex hoc non est cogendus vasallus habere plures dominos. At si sint plures domini ex necessitate successione, ipsi omnes sunt vnus loco, cui successerūt. d. l. cui fundus. ff. de condit. & demon. Et facienti actū ex necessitate lex magis subuenit, quàm qui ex voluntate. l. si fideiussor. §. si necessariò. ff. qui satis. cog. & l. cum postulassem. §. vlt. ff. de dam. infec. & l. quòd si minor. §. restitutio. ff. de minori. Imò vt hoc illis addas, ex eo quod quis facit ex necessitate, nullum ei paratur præiudicium. l. post legatum. §. aduocatum, & l. tutorem. ff. de his quib. vt indig. & l. cum quidam. ff. de administ. tut. & l. & ideo, in 2. respon. ff. de conditio. furt. & l. si pignori, ad fin. ff. fami. hercif. Bart. in sua 2. disput. incip. Pisanae ciuitatis, col. 1. vers. tertio hoc probat. Ideo clarè videtur quòd non sumus in casu d. c. præterea.

11 Impugnatio illius rationis.

¶ Verùm Iaf. in d. l. de pupillo. §. si pupillum, dicit hanc solutionem non esse sine scrupulo, quia etiam in d. c. præterea, in quo consortes veniūt ad diuisionē, non videtur esse actus merè voluntarius, ob eam iuris regulam, qua nemo cogitur in comunione persistere. l. si non fortem. §. si centum, in fi. ff. de condit. indeb. & l. vlti. C. com. diuid. Quin non valet pactum, vt non possit fieri diuisio. l. in hoc iudicium. §. si conueniat. ff. eo. tit. Nisi, inquit, dixeris quòd aliud est in diuisione quæ fit ex successione, quia illa magis est necessaria. quod ex eo patet, quia diuisio inter hæredes non dicitur alienatio, vt est tex. no. in §. 1. in auth. de litigio.

12 De eadem re. Omnes debent consentire diuisioni in casu d. c. præterea. ex aliorū opi.

¶ Sed & tu præterea poteris dicere ad sustinendam illam solutionem, quòd in d. §. præterea, diuisio est semper merè voluntaria: quoniam non potest fieri diuisio feudi, nisi omnes nemine reclamante consenserint, vt not. voluit Pan. con. 82. conditoris omnium, & c. quanquam in his, col. pen. vers. ego tamen notanter dico, lib. 1. per tex. quem dicit sing. in eo ipso §. præterea, si bene, vt dicit, pōderetur, in illis verbis, si cōsortes voluerint, ex quibus dicit colligi consensum omnium requiri, per text. iuncta gl. in cle. saxe. in fi. de verb. sign. Nam cum ille tex. permittat diuisionem contra naturam feudi, debet intelligi in propriis suis terminis, nec à verbis tex. est recedēdū. l. non aliter. ff. de leg. 3. & c. vlt. de verborum sign. Et id quidē Pan. ipse veluti extollit dicitq; ab aliis se non reperisse pōderatum.

Et hoc

Et hoc quoque voluit Alex. conf. 6. visa inuestitura, in prin. lib. 5. Barb. conf. 14. clemētissimi, col. vlt. lib. 4. & Fely. in c. quæ in ecclesiariū, col. pen. vers. secundò limitatur, de consti. & in c. prudentiā, col. 2. de offi. deleg. Hippo. Marfi. sing. 9. nemo cogitur. & Albe. Bru. conf. 66. ex themate, col. 1.

13 ¶ Sed quia nonnulli tenuerunt contrarium, vt scilicet sufficiat quosdam hæredum consentire diuisionem fieri, & inter hos late Alex. sibi contrarius, conf. 7. in consultatione præmissa, in princip. iunctis his quæ dicit col. pe. ver. restat ad allegata, lib. 5. & con. 25. attentis narratis, col. 3. vers. non obstat quòd alia, eod. lib. 5. Soci. conf. 278. in q. vertente, col. 2. & 3. lib. 2. & late Franc. Cur. Senior, con. 69. dominus Ioannes, in 3. primis col. Franciscus Curtius Iunior in tract. feudo. in 4. parte 15. eiusdē partis, 13. nu. 30. quæstio. col. ipse vlti. vers. limitatur sing. hæc secunda regula. Iaf. in l. stipulationes non diuiduntur, char. vlti. vers. sed aduerte pro magna. ff. de ver. obl. Phil. Deci. in d. c. prudentiam, col. 5. vers. vltimò notandum. de offic. deleg. & nouissime Carol. Mol. in consuet. Parisien. tit. 1. §. 35. in 1. q. Tamen illud saltem certum est, ipsos prouocantes sponte & nulla necessitate adactos ad eam prouocationem proflire. & ideo ex parte eorū mere est ea diuisio voluntaria, licet non talis sit ex parte eorum qui sunt prouocati.

Alij contra.

14 ¶ Verùm diligentius rem ipsam consideranti videtur huiusmodi solutionem non satisfacere. d. c. præterea ducatus, in quo statuitur quòd consortes feudi possunt illud, si voluerint, diuidere: ita tamē vt vasallus pro vno feudo plures dominos habere non compellatur. hæc enim sunt verba illius ca. Et sic patet ex mente & verbis huius c. quòd si sint plures domini feudi superioris, non compellendus est vasallus nec ante, nec post diuisionem habere plures dominos. nam si post diuisionem id fieri non debet, cum suam quisq; partem diuisam iam habeat, ex quo videbatur facienda cuiq; fidelitas, pro sua cuiusq; parte: multò minùs ante diuisionem feudo permanente omnibus integro & indiuiso. Nec distinguit ille §. an illi domini essent consortes ex successione, an aliàs: imò generaliter de consortibus loquitur, cuiusmodi sunt plures filij vnus domini aut vasalli. Ideò cum non habeamus in feudis tex. expressum in contrarium, videlicet quòd omnibus filiis domini debeat fieri fidelitas, quid est qd illū tex. expressum in d. §. præterea ducatus, ita distinguamus, vt non intelligatur de cōsortibus ex successione: cū vbi lex nō distinguit, nec nos distinguere debeamus, iuribus vulgatis.

De eadem re.

15 ¶ Nec est quòd moueri debeamus rationibus ex iure cōmuni de promptis, cum etiam in iure cōmuni non reperiamus id expressim decisum. nec debemus vti argumentis & rationibus ad correctionem eius quod nominatim decisum est, vt de argumentis habemus gl. in c. 1. tit. de feud. cogni. & alibi late diximus. De rationibus est text. in l. prospexit. ff. qui & à quibus. Tum quia in materia feudali leges Romanorum non ligant in his quæ sunt decisa feudorum constitutionibus, vt constanter affirmant omnes feudorum interpretes. Præterea cum plures vnus domini hæredes feudū diuidunt, quid est, si diuis placet, quod magis illos cogat diuidere, quàm alios consortes eiusdem rei? nōne si velint poterunt feudum indiuisum tenere, æque ac cæteri consortes? & certe poterunt. Et ideo quòd ad diuisionem par est omnium voluntas, par quoq; necessitas diuidendi, si vnus prouocauerit. Et ideo sunt ferè plures qui sequuntur eam opin. quæ vni duntaxat fidelitatem fieri voluit. Quibus adde quæ diximus supra in 4. q. nu. 30. adde quòd subditorum.

De eadem re. Argumenta nihil faciunt ad correctionem iuris cōmuni. Nec rationes.

16 ¶ Quòd si & tu eam sequi volueris, illud remanet in ambiguo, cui sit potiùs facienda. Et certe si omnes filij in vnū eorū conueniunt, nullū est, vt iam diximus, dubium, quin illi fieri debeat. Quòd si non conueniunt, sed contendunt sibi quisque fieri debere, id maxime dubium est. nam gl. in d. §. præterea ducatus, dicit vasallum posse eligere, cui malit fidelitatem facere, arg. l. plerunq; §. vlt. ff. de iure doti. vbi in alternatiuis est rei electio, cum concord. ibi per gl. adductis. Et hanc sententiam sequitur Iac. Bel. in d. §. præterea, per tex. in l. 1. ff. de soluti. & post eum Io. And. in addit. Specul. d. tit. de feudis. §. quoniam, in 29. quæstio. & Franc. Are. in d. l. 2. §. ex his, col. 2. in fin. ff. de verb. obliga. & alij quos tibi citavi supra in 2. opin. 17. q. nu. 6. sed quicquid. Et in hanc quoque sententiam affertur tex. in l. si quis à filio. §. si quis plures. ff. de leg. 1. vbi si quis plures Stichos habens, Stichum legauerit, hæredis est electio, què dare maluerit, & tex. melior in l. 3. §. si cum omnes. ff. de S. C. Sylla. vbi si seruus non possit opem ferre omnibus dominis, est in eius arbitrio, quem cæteris in ea re anteponat, cum his quæ diximus supra in d. 2. opi. 17. q. nu. 2.

Sed cui potius ex filiis est facienda fidelitas.

17 ¶ Alij vt refert Bald. in d. c. præterea ducatus, dicunt fidelitatem fieri debere seniori ex filiis. arg. l. vlt. ff. de fide instr. & not. per Inno. in c. 1. de maio. & obe. vbi & hoc retulit Fely. col. vlt. vers. inferunt etiā & Ro. in repe. l. si verò. §. de viro, in 53. fal. vers. quartò principaliter. ff. solu. mat. & diximus etiam supra in præfatione, nu. 191. quadragesimotertio, & in nostris commentariis consuetudinum Picta. uicarum, titu. 9. §. item 9. in glos. 2. in verbo, les doit v. cenoir. Et hanc sententiam omnibus vlnis amplectitur consuetudo Picta. & similes quæ dicunt primogenitum filiorum recipere debere fidelitatem vasallorum. Quam etiam sequitur Mart. Laud. in d. c. præterea, dum limitat gl. ibi concedentem vasallo arbitrium eligendi, vt supra diximus, nisi quis esset antiquior. Quanquam non video quid velit Mart. dum hanc limitationem facit, tanquam sentiat posse fieri vt nullus eorum sit antiquior, quo casu. opi. gl. procedet, cum tamē id fieri non posse natura ipsa declarat, quæ non permittit vno impetu duos infantes de vtero matris procedere. l. Arthusa. ff. de stat. hom. Idē q; semper alter altero est antiquior, nisi dicas Marti. intellexisse, cum ignoratur, vter prior eorum natus sit, secundum ea quæ diximus supra in d. 17. q. aut. cum matre mortua, vtero exciso simul exierunt, de quo etiam diximus in 18. q. aut. etiam de duobus dominis qui fratres non sunt.

Qui dicunt seniori vel primogenito.

¶ Sed

18 **¶** Sed tamen quod de antiquiori dictum est limitat And. Iser. & post eum ipse Marti. in d.c. preterea ducatus, nisi alter preuenierit, quod vix recipere, si vera est ea sententia quae antiquiorem in id caeteris praefert. neque enim praeventio habet locum in praedictum eius, ad quem res de qua agitur primo loco pertinet: sed tum demum cum ad plures aequaliter pertinet, aut cum ignoratur ad quem ex pluribus pertinet, secundum ea quae & nos diximus supra in 12. eademque; vlt. opi. 17. q.

19 **¶** Nec tamen omiserim Bal. in c. ea te, ante fi. vers. sed pone plures sunt, de iure iur. fuisse in noua quadam opinio. Aut enim, ait, feudum est indiuiduum, ut est feudum iurisdictionis, & potest vni praestari fidelitas pro omnibus: quia non nisi in solidum praestari potest: aut est diuiduum, & non potest vni praestari pro caeteris, nisi ratum habuerint, arg. l. qui in aliena. §. vlt. ff. de neg. gest. & d. c. ea te. Adeo Bal. fuit versatilis ingenij, ut vix illum sibi constare comperias, ut & nos saepe obseruauimus. haec tamen eius opi. propius accedit ad eam quae vult omnibus esse iurandum, cum feuda omnia sint diuidua praeter Ducatum, Comitatum, & Marchiam, ut est tex. in d. c. praeterea ducatus. Ceterum igitur hic Bal. semper esse iurandum omnibus, praeterquam in istis tribus feudis. Sed quod dicit feudum iurisdictionis esse indiuiduum, ut id obiter dicam, ne interim lectores decipiantur, non sine dubio est, per not. ab eodem Bald. in d. cap. praeterea ducatus, & ibi quoque aliis, & maxime Card. Alexan. col. pen. vers. an iurisdictionis, & Bart. in l. tutore, in fin. ff. de administ. tut. & ante hos Spec. tit. de feud. §. quoniam, in 34. q. vbi expresse tenet contrarium, & late Alex. d. conf. 7. in consultatione, libro 5. & quos ibi allegat, ne hic diutius immorer, praesertim quia & nos aliquid diximus supra in 4. quaest. num. 19. ex quibus.

Feudum iurisdictionis an sit indiuiduum.

1 **An primogenitus qui renuntiauit primogeniturae in fauorem secundogeniti eiusdem secundogenito sine liberis decedenti succedat in primogenitura.**

Octuagesimo sexto supra in 26. quaestione princ. diximus primogenitum renuntiare posse iuri primogeniturae in fauorem secundogeniti. Quid igitur si id fecerit, & postea secundogenitus, qui eo iure ex huiusmodi renuntiatione potitus est, moritur sine liberis. An hic primogenitus qui ita renuntiauerat, poterat in illis ipsis bonis, in quibus renuntiauerat huic iuri, suo fratri succedere, ut primogenitus & caeterorum fratrum maximus, stante consuetudine, ut in successione fratrum locum habeat ius primogeniturae: quod nos obiter & per transennam tetigimus supra in d. 26. q. nu. 4. illud autem, sed hic paulo amplius tractandum ducimus. Videtur igitur primum non posse, cum semel huic iuri primogeniturae eorundem bonorum renuntiauerit. ideo non amplius ad id admittendum esse, cui renuntiandum putauit. l. si quis iurandum. C. de reb. cred. cum concord. ibi a gl. adductis, & praeterea, c. quam periculosum. 7. q. 1. quod nuncupatim loquitur de renuntiatione iuris primogeniturae, cum sim.

2 **¶** Et optimè etiam facit tex. in l. qui liberis, aliàs l. sed si plures sunt enim qui ex eo. §. faciunt l. principium. §. filio impuberi. ff. de vulg. & pup. substi. vbi scribitur, eandem esse haereditatem patris, & filij eius haeredis. Ideo si patris haereditatem repudiauero, filij haereditatem habere non possum. quae res tam similis est huic nostro casui, quam ouum ouo: imò verò idem est casus. nam utrobique is qui renuntiauit haereditati paternae, vult nihilominus venire ad successione filij haeredis, quae non admittendum clarè dicit is tex.

3 **¶** Et id quoque confirmat quod à Bal. traditum est in c. i. §. vlt. col. item vlti. vers. sed pone concessum est, tit. de contro. inue. Concessum est, inquit, duobus feudum pro diuiso, alter autem sua negligentia passus est alterum praescribere fines & limites ipsius, vtrum mortuo eo qui praescripsit sine haerede, illud ita praescriptum redeat ad fratrem contra quem praescriptum est: an ad dominum, tanquam scilicet ei non noceat illa sua negligentia, adueniente successione fratris qui praescripsit. Et concludit, ad eum qui semel amisit, reuerti non posse, per l. sicut in annos. ff. qui. mo. vsuf. amit. Nam quod, inquit, non vtdo perditum est, postea non recuperatur, l. solita, quae est vlt. C. de remis. pig. Et ibi eum sequuntur Iac. Alua. in fi. Marti. Laud. col. 3. ver. eodem modo, & Card. Alex. haud multò ante fin.

4 **¶** Verum aliàs cum ex facto huiusmodi species de qua tractamus, contigisset, contrarium respondimus, ea ratione ducti, quod alia est successio patris cui in eo iure primogeniturae renuntiatum est, alia fratris, de cuius successione nunc agitur, & id per se clarum est: idque etiam si sint eadem vtriusque successione bona, nam post mortem patris defierunt esse patris, factaque sunt fratris qui illi successit, & eius patrimonium. l. i. §. veteres, cum gl. in verbo, per vnū reliquorum, ibi, tu dic quod haereditarius, & ibi omnes docto. ff. de acq. her. & alia quoque; gl. in l. heres per feruor. ff. de acq. heredi. & in l. per hereditarium. ff. de acq. rer. dom. cum aliis multis text. gl. & docto. concor. relatis à Ias. in d. §. veteres, col. 8. ver. circa conclusionem, & Decio in l. haereditas. ff. de reg. iur.

5 **¶** At renuntiatio respectu bonorum vnus successione non trahitur ad aliam successione, ut est optimus text. in l. qui cum tutoribus, in prin. ff. de transac. Nec aliàs semper renuntiatio limitata ad vnā causam, extenditur ad aliam. l. si vnus. §. sed si pactum, & §. ante omnia. ff. de pactis. & cap. cum inter, de renuntia. & ibi concord. in gloss. & bene etiam facit lex, si de certa, & ibi gl. & Docto. C. de transac. Et hinc fit vt sententia contra aliquem lata ex vna causa, non ei noceat agenti ex alia lege. & an eadem. §. actiones. ff. de except. rei iudi. & ibi concord.

6 **¶** Ex quibus & illud quoque fit, vt si filius aut filia renuntiauerit successione patris, aut aliter fuerit ab ea exclusus, non propterea impeditur succedere caeteris fratribus sine liberis decedentibus, qui patri successerant, etiam in bonis quae ad eos à patre processerant. Angel. conf. 52. dominus Ziglius, circa medium. Raph. Fulgo. in l. quanquam, in princip. C. ad l. Falci. Roma. subdubius tamen, in l. i. §. veteres,

Renuntiatio vnus successione non trahitur ad aliam.

veteres, & ibi apertius Alex. col. 5. ver. quae inducuntur. Franci. Aret. & Soci. vterque post medium, & Ias. late col. 9. ver. expedita theoric. ff. de acq. haere. idem Ro. sed minime dubius con. 186. circa primum, quo quaeritur, in 1. dubio. Pau. Ca. qui ita dicit Oldr. consuluisse in l. Paulus, aliàs incipit, per procuratorē. §. 1. & ibi quoque Fran. Aret. qui eum §. legit cum l. ipsa, in prin. ff. de acq. haere. & idem Pau. con. 252. viso puncto suprascripto, lib. j. nisi, vt ibi dicit, apparet eam renuntiationem comprehendere bona siue haereditatem fratrum, ipse Franci. Aret. in d. l. sed & si plures, quam legit cum l. si pater. §. filio impuberi, in 2. nota. ff. de vulg. & pupil. substi. & conf. 160. in praesenti, col. 1. iterumque pen. ver. & ideo statuta. rursumque; conf. seq. verum est, col. 3. ver. & pro euidencia, & iterum col. vlti. Bene. Cap. con. 12. punctus quidam Antonius, & conf. 73. punctus quidam Petrus, in 2. dubio, Corn. con. 305. in hac consultatione, col. 2. ver. his tamen minime refragantibus, lib. 4. Guid. Pap. dec. Delphi. 231. fuit etiam & Phil. Dec. in d. l. hereditas, in fi. ff. de reg. iur. & iterum in l. quoties duplici iure, nu. 6. co. tit. & conf. 379. requisitus.

non trahitur renuntiatio successione patris succedit tamen bonis fratribus quae à patre processerunt.

7 **¶** Fit ite & illud, vt si frater fratri renuntiauerit in feudo communi, non tamen prohibetur illi decedenti sine liberis succedere in eo ipso feudo, nisi domino vel omnino renuntiauerit. c. Titius cum Sempronio, quod est vlt. tit. si de feud. fuer. contr. inter dom. & agn. & iterum c. j. tit. de eo qui. si. fecit agna. & vtroque; gl. & Doc. & praeterea Bal. in l. j. in 50. q. ff. de rer. diui. & in c. statim post princ. tit. Imper. Lotha. Euge. Pap. & Cardi. Flor. con. 129. dubia principalia, in 3. dubio, Alex. in d. §. veteres, col. 6. vers. optimè facit, & ibi quoque; Ias. col. 10. ver. secundò pro ista, & idem Alex. conf. 13. perspectis his. in princ. & iterum vers. sed praemissis, lib. 5. Nisi tamen ita renuntiauerit, vt frater inuestiretur tanquam de feudo nouo, quia tunc non succederet illi fratri postea morienti, non ob id quod renuntiauerat, sed quia consensit, vt tanquam de feudo nouo inuestiretur: in quo quidem feudo nouo frater non succedit, sed id ad dominum reuertitur, vt diximus supra in 26. q. nu. 4. illud autem.

Frater fratri renuntians in feudo communi fratri decedenti sine liberis succedit in eo feudo.

8 **¶** Nec aliàs semper renuntiatio, exclusio, priuatio vnus iuris, inducit renuntiationem, exclusionem, priuationem alterius etiam in eadem re. l. si domus. ff. de serui. vrba. praedi. & l. si mihi. ff. de serui. rusti. praedi. & l. nec is qui. §. 1. ff. de acq. haere. & l. si prius, post prin. ff. de aqua plu. arc. & l. quoties duplici. ff. de reg. iur. & l. iubemus. C. ad S. C. Vellicia. & l. suum. C. de iure delib. Alber. post Guid. Suz. in l. dani, la. j. §. Sabini. ff. de dam. infec. Signo. con. 169. quaest. nu. 16. Ro. con. 132. vt retulit, in fi. & con. 168. circa primum, in prin. vbi & alia iura in id citat. Pau. Ca. con. 70. breuiter, in prin. l. 2. Et patet ex his quae scribunt Lopus, Pet. Anc. Domi. & Philip. Franc. in c. si clericus, de praeben. lib. 6. Lucas. Pen. in l. vnicuique. C. de prox. sacro. scri. li. 12. Floria. à S. Petr. inter con. Pet. Anc. con. 371. quod de domina, ad fi. & quae nos retulimus in trac. Retra. tit. j. §. j. gl. 9. in verbo, ou lignagier, nu. 43. sed & in alio, & seq. & iterum nu. 124. sed in duobus, & nu. 159. sed his maturè, post princ. & seq. Et vide etiam quod diximus supra in 26. q. prin. nu. 4. illud autem, vbi & hoc veluti obiter tetigimus.

Renuntiatio vnus rei non inducit renuntiationem alterius.

9 **¶** Nec obstat allegata in contrarium. nam quod primo loco dictum est, renuntiantes non amplius admittendos, id verum est cum ex eadem causa ad ipsum admitti volunt cui renuntiauerunt. Hic autem renuntiauit iuri primogeniturae, quod sibi post renuntiationem obligit, per mortem, & ex successione fratris: sed tamen ei quod tunc ei competeat per mortem, & ex successione patris. Quod autè est dictum ex d. l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. de vulg. & pupil. hic nihil obstat. ibi enim is qui substitutus fuerat instituto in eadem haereditate, separare volebat haereditate patris, à quo ipse fuerat substitutus, & sine cuius substitutione nihil erat habiturus ab haereditate filij instituti. quod ibi negatur fieri posse, sed aut vtriusque debere haereditatem habere, aut neutrius. Iuncta enim haereditas, vt ibi subiungitur, cepit esse: hic nihil omnino capit à patre. Ideoque; & Fran. Aret. in d. §. filio impuberi, trahit eum tex. ad sententiam, vt scilicet is qui renuntiauit successione paternae, non impediatur succedere fratri, vt supra ex eo & aliis diximus. & omnes propè qui de ea loquuntur in d. locis, citant etiam d. §. in eam sententiam.

Responsio ad contraria.

OCTVAGESIMA SEPTIMA QVAESTIO.

Octuagesimo septimo, hic aduonebo lectores quaestione tractatae ab Alber. in rub. ff. de vulg. & pupil. col. 66. ver. quaro etiam aliam pulchram. Rex Aragonum in testamento ordinauerat vt regnum Maioricarum quod ad eum pertinebat, esset Iacobi filij sui: & si ipse & filij eius decederent sine filiis, reuertetur ad regem, vel regnum Aragonum. D. Iac. mortuus est relicto Petro filio rege: hic autem Petrus decepsit sine liberis, relicto haerde filio fratris regis Maioricarum, non tamen primogeniti: ob quod quaerebatur an esset locus substitutioni, an verò deficeret per existentiam huius nepotis nati ex filio, non tamen primogeniti Iacobi regis Maioricarum. In quo controversia erat, an verba substitutionis de primogenitis tantum intelligerentur, an etiam de caeteris. Et tandem concludit substitutionem non deficere, nec testatorem de primogenitis tantum intellexisse, ex quibusdam verbis testamenti, vt ibi videre poteris.

An sit locus substitutioni in specie hic proposita.

OCTVAGESIMA OCTAUA QVAESTIO.

Octuagesimo octauo quaero, quia supra in 78. quaesiuimus an valeat pactum vt semper primogenitus administret res communes. Quid si testator reliquit administrationem omnium suorum bonorum primogenito suorum filiorum: an mortuo eo primogenito, huiusmodi administratio transeat in liberos & haeredes ipsius iuniores patris: an ad patruos qui erant cohæredes illius primogeniti? Et videtur transire. Nam haeres repraesentat personam defuncti, & censetur esse eadem persona cum eo, in authent. de iure iur. à mori. praestit. Succeditque; in haereditate quae est

An administratio bonorum relicta à patre primogenito transeat ad filium ipsius.

successio in vniuersum ius defuncti. l. nihil aliud. ff. de verb. sign. & l. hereditas. ff. de reg. iur. Et praesertim id obtinet in filiis hereditibus, qui sunt pars corporis patris, testimonio Aristotelis lib. 5. Ethicorum, c. ite 5. & nostri Imperatoris in l. cum scimus. §. vlti. C. de agri. & censu. li. 11. Imò verò censentur esse idem corpus vnàque persona. l. vlti. C. de impub. & aliis substit. cum aliis multis concord. à me latè congestis in repe. l. si vnquam in praefatione, nu. 15. sed quis hunc, & multis seq. C. de reuo. don. & diximus etiam in 40. q. prin. in multis locis.

Hereditas repraesentat personam defuncti.

2 Filius potest substitui in locum patris etiam in his in quibus electa est industria personae.

3 Deciso quaestione.

4 An ius custodiendi instrumenta communia transeat in heredem.

¶ Sed vnum illud non omittendum ducimus, quod maximè ad hunc locum pertinet, ne quis causetur in hoc censi electam industriam primogeniti. Nam id nihil obest quin filius in ea re succedat, per text. in l. sciendum. §. legat. ff. de lega. 1. vbi legati vicarios alios dare non possunt, nisi filios suos, quam expendit Bal. in rub. extr. de procur. col. vlt. & Ro. in l. 1. ff. de in ius voc. vbi per eam dicit filium delegari posse etiam in his in quibus est electa industria personae. & sequitur & dicit sing. Fely. in c. 1. in fi. de magi. & alij quos tibi collegi in d. illa praefatione, nu. 16. ex quibus illud fit.

¶ Tamen Corn. super ea specie interrogatus respondit, filium in hac administratione non succedere, conf. 243. circa primum consultationis articulum, col. 5. vers. deuenio modò, lib. 3. Hic enim, inquit, primogenitus filius non fuit per eum testatorem vocatus ad proprietatem & dominium bonorum successione: sed ea manserunt communia ipsius & aliorum suorum fratrum: & administratio regiminis fuit iussu & mandato ipsius testatoris commissà ipsi filio primogenito veluti maiori natu, & qui verisimiliter prudentius & ex communi omnium vtilitate res ipsas administrabit. Mandatum autem expirat morte mandatarij. l. mandatum. C. manda. & cap. vno delegatorum, de offic. deleg. vti etiam videmus in tutoribus, curatoribus, & aliis administratoribus. & adfert quoque quæ tu ibi videre poteris.

¶ Sed miror eum virum non meminisse in eo loco eius quod à nostris tractatur, an ius custodiendi instrumenta communia competens seniori ex fratribus, aut aliis sociis, per l. vlt. & ibi omnes Doct. ff. de fide instr. transeat in heredem iuniorem ipsius senioris. Et non transire dicunt Saly. & Flor. in l. procurator. C. de eden. & sequitur Alcia. in l. 2. §. ex his, col. j. ff. de ver. oblig. vbi ex hoc dicit, quòd in ea re praefertur patruus senior filio primogeniti. De qua re & nos diximus supra in praefatione huius tit. de iure Primigeniorum, nu. 135. ex quibus etiam. Sed & tu hoc ei addas, quòd quæ sunt & dependent ex hominis intellectu, non transeunt in successorem. l. j. §. ne autem. C. de cad. toll. & c. quonia abbas, de offi. deleg. & voluit per ea iura Bal. in c. 1. in prin. super verbo, marchio, col. eiusdè verbi 2. ver. extrà, no. quòd quædam, & ibi Matt. Aff. col. 8. ver. item querit, tit. de his qui feud. dar. poss.

OCTVAGESIMANONATA QVAESTIO.

¶ Octuagesimononò, retenta eadem specie, quæro an hic primogenitus qui ita administravit ex testatoris dispositione, possit petere salarium huius administrationis à cæteris fratribus. Et certè Fulgo. in l. illud, col. 2. ver. praestant hæc argumèta. C. de collat. non in maiore natu, qui administravit post mortem patris, sed qui administrat viuente patre iussu illius, quærit an hic post mortem ipsius poterit quippiam petere à cæteris fratribus pro modo laboris, & quantum alius administrator habuisset: dicitq; illum iuste petere, argu. eius quod voluit Barto. ibi, de filio qui patris iussu mercaturam illius exercuit, auctiorèmq; multò sua industria & cura fecit: vt is ex huiusmodi lucro post mortè patris auferat partè pro modo laboris & industria, reliquū autè cõferat fratribus. nam quod ex pecunia patris est, profectitiū est: quod ex labore, aduentitium. quod & idem dicit ipse Bart. in l. cum oportet. C. de bonis quæ lib. quem multi sequuntur, qui tibi collecti sunt à Iaf. & Philip. Dec. in d. l. illud, & Corn. con. 311. ad euidentiã, col. 2. ver. & ideo quando vnus, lib. 3. Et id dicit Fulg. in casu de quo loquitur, satis habere æquitatis: vt vix tamen id obtineri posset, & aliquando petitum à maiore natu non obtentum. & eum refert Pyrrhus Englebermeus in consue. Aureli. tit. de feud. §. 27.

1 An primogenitus qui bona communia ex dispositione testatoris administravit possit eius rei petere salarium.

2 De eadem re. Si vnus sociorum pro se & sociis negotiatur ei debet cõstitui salarium ex more regionis.

De eadè re. 3

¶ Sed tamen quòd ipse maior natu iustum petere videatur, facit quòd cum ex multis sociis vnus eorum negotiatur pro se & cæteris, debet ei constitui salarium ex more & cõsuetudine loci secundum Pet. Vbal. in tract. societatis, in 6. parte, in vlti. q. vers. quæro quidã contraxerunt, & Corn. latè con. 116. licet videatur, lib. 4. Et quanuis Ro. con. 168. circa primum quo quæritur, in 4. eodèmq; vlt. dubio, scribat nihil de salario iure cautum, respondet tamen maiorem partem lucri illi tribuendam, considerata a iudice qualitate personæ & industria. l. si non fuerint. ff. pro socio. Tacitè enim hoc luci socio industioso & operoso tribuendum potius quàm alteri. l. si societatem mecū, eo. tit. & quod no. Bal. in l. 1. C. eo. tit. Et idem propemodum voluit Corn. d. con. 311. in litera b. in fi. lib. 3.

¶ Iafon autem in d. l. illud, col. pen. ver. secundò principaliter, constanter tenet quòd in casu Fulg. filius qui viuente patre administravit bona familiae, nihil possit petere à cæteris fratribus, auctoritate Ang. qui conf. 85. pater habens plures filios, col. j. ver. in contrarium, quòd si filius viuo patre cum pecunia patris, & de eius mandato exercuit longo tempore mercaturã, ex qua multa lucratus est: omne lucrum & damnū fore ipsius patris, siue dicamus huic filium fuisse procuratorè, siue institorem. l. qui proprio. §. procurator. ff. de procura. & l. 2. & l. negotia. ff. de neg. gest. & l. si quis putans. §. siue autem. ff. com. diui. & l. j. cum 4. seq. vsq; ad §. sed & si immesum, & l. si cum milite, & l. pe. in fi. & l. vlt. ff. de inst. actio. Nec potest dictus filius petere salariū, quia mādatum solet esse gratuitū in nõ assueto operas suas locare. l. j. in fi. ff. mād. Cui adde ad hãc rationè tex. & in l. si tibi rē, & in l. si tibi areq; & l. si tibi polienda. ff. de praescrip. verb. & gl. in l. j. in verbo, alieno, in fin. ff. de procur. Addit Iaf. aliam rationem

tionem, quia filij ex debito reuerentiæ astricti sunt obedire mandatis patris. l. veluti. ff. de iust. & iur. & §. j. Inst. de pa. po. & §. si verò expectet, in aut. de nupt.

De eadem re.

¶ Adducit prætereà Iaf. id quod nota. decidit Bald. in c. j. circa medium, ver. & hæc est notabilis, tit. de beneficio fra. vbi ponit quaestionem de duobus fratribus rusticis simul commorantibus: quòd si vnus eorum acquisiuit cum bobus communibus, debet totum id lucrum esse commune inter fratres: quonia m opera personæ inter fratres negotiantes praesumitur gratuita & amicitia fraterna impenfa, arg. l. ex duobus. ff. de neg. gest. licet, inquit Bar. medietatem lucri assignet operæ, cuius opin. aliquando, vt subdit, secutus est consulendo, tanquam discipulus magistri. at illi magis priorè opi. placere. Et illam Iaf. decit. sequitur Mar. Mātua. in repe. l. frater à fratre, col. 8. nu. 65. ff. de condi. indeb.

De eadem re.

¶ Sed hic paululum attende lector, quia Ang. d. con. 85. postquam ea dixit quæ supra ex eo diximus, illud quoque dicit, ex sententia gl. in d. l. illud, & aliorum quos allegat, lucrum procedens ex paterna pecunia esse profectitiū: sed ex sententia Bar. ibi, id esse intelligendum, quantum ad partem quaestus, qui attribuendus est soli pecuniæ: sed quòd ad partem eius qui attribuendus est labori & industria, hoc totum aduentitium esse, nec cæteris fratribus communicandum: quantum autem vtrique tribui debeat, sequendam esse consuetudinem regionis. l. 3. §. vlt. cum l. seq. & l. centum Capuæ. ff. de eo quod cer. loc. iuncta l. pretia rerum. ff. ad l. Falci.

De eadem re.

¶ Quātum autè ad illud dictum Bal. in d. c. j. tit. de bene. frat. idem ipse Iaf. ibi, dicit sibi non placere, vti etiam dicit in l. vt nemini, col. 3. vers. sed quid erit e contra, eo. tit. vbi in eam rem multa allegat, quem omnino vide vsque ad fi. eius l. & quæ antè scripserat, eiusdem l. col. 2. vers. extra gl. quærit, vsque ad d. vers. sed quid erit, vbi videbis multa ad hanc rem pertinentia, quæ de industria omittenda duximus, quia non admodum spectant ad hanc nostram tractationem primigeniorum: cum & locum habeant simpliciter inter fratres, sine respectu primogenituræ. quanquam Fulg. qui eam primus mouit quaestionem, nuncupatim loquitur de maiore natu, ob id, vt opinor, quòd plerunque ea cura solet demandari & relinqui natu maioribus.

NONAGESIMA QVAESTIO.

¶ Nonagesimò quæro, si maior pars populi consensit vt primogenitus habeat totã hereditatem, vel maiorem ipsius partem, tamen ex quibusdam actis, vel instrumentis reperitur quosdam contrarium fecisse, & æqualiter hereditatem diuisisse: an per hoc impediatur consuetudo praefrens primogenitum. Hanc quaestionem in specie posuit Cyn. in l. 2. col. pen. vers. circa hoc quæro, pone. C. quæ sit long. consuet. Et dicit gl. in l. nemo alieno nomine. §. j. ff. de reg. iur. distinguere, an consuetudo sit iam praescripta, & tunc non tollitur per vnum aut alterum actum contrarium. l. obseruare. §. hoc etiam. ff. de offi. Proco. aliàs secus. Et eam gl. dicit sequi Dyn. & Cano. & pro ea facere l. naturaliter. ff. de vsucap.

Si maior pars populi consensit ut primogenitus acciperet totam hereditatem, vel maiorem partem, si tamen vnus alterue aliter usus est, an per hoc impediatur consuetudo. Ad idem.

¶ Adde quòd eam gl. sequitur Bart. ibi, & in l. 2. ad fi. prin. dum simpliciter allegat not. in d. §. j. & ibi clariùs Alex. etiã in fi. ff. sol. mat. Host. in c. ex parte, col. vlt. vers. quòd si post lapsum, de consuet. Specula. tit. de praescrip. §. j. vers. quid si post completam, & ibi Io. And. in addit. & idem Io. An. post Compostel. in c. vlt. col. 3. vers. quærit Compo. & ibi Anto. coi. 5. vers. sed hic est vnum, & Panor. col. antep. vers. sed quæro circa, extra de consuet. Bal. in d. l. 2. paulò ante fin. C. quæ sit long. consuet. & in l. vlt. in prin. per eum tex. C. de seruit. & aqua, & in l. de quibus, col. 9. vers. tertio quæritur. ff. de legib. & in c. j. in princ. col. 1. vers. adde quòd consuetudo, & ibi Barb. in addit. tit. de feud. cog. vbi tamen limitat Card. Flor. con. 131. videndum est, j. ad fi. vbi & ad hoc allegat l. 1. vlt. cum 2. seq. ff. de iti. actūque pri. Ant. post alios, qui tamen eam gl. non allegat, in c. accedentibus, col. 2. vers. & idem dicit, & iterum ver. quæro quanto tempore de priuileg. Panor. qui eam gl. dicit valde not. in c. pro illorum, col. 2. vers. sed est dubium, de praeben. vbi eam aliter limitat, & conf. 94. videtur primò, ad fin. lib. Alex. conf. 5. si vera sunt, col. pe. ver. & eodem modo, iunctis praecedentibus, lib. 5. Fran. Aret. qui eam gl. non citat, sed alios multos, conf. 23. in praesenti, in 4. eodèmq; vlt. dubio. Fely. qui multos adfert, in c. cum accessissent, col. 16. vers. septimò limita, de constituto.

De eadem re.

¶ Subdit tamen Cyn. vbi supra, Iac. Ra. & Pet. tenuisse indistinctè cõtrarium: quia consuetudo sicut & statutum inducitur ex consensu maioris partis populi: nec differunt nisi per tacitum & expressum, vt probatur in d. l. de quibus, in fi. Sed si maior pars potest facere statutum, etiam minori parte dissentiente. l. quod maior. ff. ad Municip. & d. l. de quibus. Ideo idè in consuetudine. Nec obft. (inquit d. gl. nescit enim quid dicat: non enim praescribitur consuetudo, quia est ius disponens, vt ibi omnes dicunt. Sed & subdit alios distinguere: aut illud in quo maior pars consentit, est præter legem, vt in consuetudinibus feudorum, & tunc quorundam contradictio nihil facit: aut est contra legem, & impedit. §. vlt. ibi, nullo reluctantè, in auth. de defen. ciuita. & ita residet Cy. nullo addito.

De eadem re.

¶ Alberi. autem in d. rubr. quæ sit long. consuetu. col. 19. vers. sed quid si constat, eandem quæst. posuit, scripsitque propè ad verbum quæ Cyn. ipse scripserat, nulla in eo loco illius mentione facta, sed illud tandem subiunxit, salua pace reprobantium, eam malè fuisse reprehensam: quia loquitur quando maior pars populi fecit contra consuetudinem. Et ideo dicit quòd si consuetudo erat consummata & perfecta, actus contrarij non nocent. quod est, inquit, intelligendum, nisi essent tot & tales qui sufficerent ad inducendam contrariam consuetudinem. Si autem non esset perfecta, tunc actus contrarij nocere nt, & consuetudinem interromperent. Hæc ille. Cui & nos accedimus.

An haec consuetudo possit introduci sine actibus iudicialibus.

Nonagesimoprimum, Cyn. in d.l.2. col.6. vers. tertio quaeritur, hanc nuncupatim quaestionem facit. Alicubi ita longo tempore usitatum est, ut maior natu totam hereditatem haberet, nec aliquando contingit, ut fratres iuniores contradicerent in iudicio: nec aliter, an ea consuetudo poterit introduci sine contradictione, & actibus iudicialibus. & eandem quoque posuit Alber. in rubr. eiusdem titu. col.11. vers. item quaeritur an sine contradictione: quod in causa fuit, ut eam quoque huc adscriberem, quauis pertineat non solum ad hanc consuetudinem primogeniturae, sed & ad alias quascunque. Et ita quoque eam generaliter tractat Bart. in d.l.2. col.9. vers.16. quaero an sine contradictione: & concludit Bart. posse, & actiue & passiuè: licet alij distinguat, & ut ibi per eos videre poteris. neque enim hoc pertinet priuatim ad nostrum tractatum.

2

Sed tu tamè interim vide tex. & gl. in c. abbate, in verbo, contradictorio iudicio, & ibi quoque Card. Flo. in §. ad hoc, in 2. q. & Panor. super ea gl. de ver. sig. & eundè Bal. conf. 210. casus talis est quidam, lib. j. Card. Flor. in c. vlt. in 20. q. & ibi Ant. col.3. vers. secundò circa actus. & Imo. qui hoc dicit communiter teneri, col.5. vers. in ea gl. ibi, contradictorio, & Panor. qui eam dicit esse comunem opi. Cano. & Legi. ch. item vlti. vers. sexto requiritur, & ibi Rochu Curti. in repe. col.117. in 6. q. prin. de consuet. eundè Panor. con. 73. in quaest. qua ad praesens col. pen. in 3. dub. lib.2. Alex. consi. 173. viso & diligenter col.2. vers. rursus etiam non constat. lib.6. Corne. con. 293. circa supradictam, col.3. in litera y. lib.1. & conf. 155. ex quo statutum, col.3. vers. nec ob. quod non fuit. lib.4. & Cepol. con. caufarum ciuiliu 31. super causa & lite. in fi. Socin. conf. 99. in causa eximij. col.1. vers. aut volumus, lib.1. Iaf. conf. 46. omiffa vteriori, col.2. vers. nec supradicta decisioni lib.1. & Aymo. Crauet. conf. 55. reuocatur in dubium, col.2. vers. non obstat quòd consuetudo, & qua scripsi supra in 4. q. n. 49. incip. secundo modo.

NONAGESIMA SECVNDA QVAESTIO.

An haec consuetudo possit introduci per errorem consensum.

Nonagesimosecundò quaero, ut sequar ordinem Cyn. in d.l.2. col.6. vers. quartò quaeritur, an huiusmodi consuetudo primogeniturae poterit introduci per erroneum consensum. Pone enim, inquit, quòd laici, qui leges ignorant, credebant ex lege primogenitum totam hereditatè debere habere. Et ita ideo vsi sunt longo tempore: nunquid consuetudo ex hoc inducta fuerit. Et eandem quoque quaestionem posuit Alberi. in d. rub. col.10. vers. quaeritur etiam an per errorem. Sed & eandem generaliter tractauit ipse Bar. in d.l.2. col.9. vers.17. quaero an consuetudo: & Io. And. in d.c. vlt. col.5. vers. ad hoc ergo, & ibi etiam Cardina. Flo. in repe. loquens de hac nostra consuetudine primogeniturae, col.18. in 17. q. & Ant. col.3. vers. nunquid autem. Imol. col.4. vers. in ea gl. ibi, & non per errorem, de consuet. ibi illos vide. nam mihi satis est te eius rei admonuisse: propterea quòd, ut iam diximus, Cy. & Alber. loquuntur expresse de consuetudine primogeniturae.

NONAGESIMA TERTIA QVAESTIO.

An si qui coacti sint consentire consuetudini quo maior pars efficitur, valeat consuetudo.

Nonagesimotertidò, sequèdo item ordinem Cy. in eadem specie consuetudinis primogeniturae, col.7. eiusdem l.2. vers. quintò quaeritur qua sit longa consuetudo, vsitatum per maiorem partem populi alicuius loci exceptis duobus, ut maior natu totam hereditatè habeat. Nunc cõtingit, ut quispiam maior natu sperans integram hereditatem patris, compulit istos duos ad consentiendum, ut sic haberetur consensus maioris partis: an per hoc videtur inducta consuetudo. Et idem in eadem specie tractat ipse Alber. in d. Rub. col.9. vers. item quaeritur an inducatur. Et breui vterque concludit post Pet. Aut hii fuerunt coacti per priuatum, aut per iudicem. si primum, talis consensus non sufficit. l. si priuatus. ff. qui & à quib. Si secundum, aut per iudicem exercentem iurisdictionem, & per viam iurisdictionis, & valet. l. Imperator, & l. cum de consuetudine. ff. de legib. nam & iudicium redditur in inuitum. l. inter stipulantes. §. j. ff. de verb. oblig. Aut per iudicem tanquam priuatum. & tunc non valet: quia tunc tanquam priuatus debet censer. l. prohibitum. C. de iure fisci, lib.10. & l. deuotum. C. de meta. lib.12. Et idem in omnibus tenuit Bart. loquens generaliter de omni consuetudine in d.l.2. col.10. vers.18. quaero, vbi & alia quaedam allegat.

NONAGESIMA QVARTA QVAESTIO.

An si iudex sepius iudicauerit pro primo ge. contra ius commune quod maior natu habet tota hereditate an ex hoc introducatur consuetudo.

Nonagesimoquartò, sequendo quoque ordinem Cyn. in d.l.2. eadem col.7. vers. sextò quaeritur. Quid si iudex sepius iudicauerit pro primogenitis contra ius commune, ut scilicet quòd maior natu haberet totam hereditatem: an ex hoc introducatur consuetudo? Dubium faciebat, quòd huiusmodi sententiae sunt contra legem, idè nullè. l. i. §. item cum contra. ff. qua sent. sine app. re. & consequenter nullum effectum operari possunt. l. nam & si sub conditione. ff. de iniust. testam. Concludit tamen consuetudinem hinc introduci, si toties iudicatum sit, ut ex eo tacitus consensus populi vel maioris partis colligi possit, & diurnitas temporis fuerit sequuta. l. i. eodem titulo. & l. diuturna, cum l. sequens. ff. de legib. Et respondet ad contrariam rationem, quòd illae sententiae re vera sunt nullae, & nullum effectum habent virtute sua: sed consensus totius populi vel maioris partis populi, qui inde colligitur, cum diurnitate temporis, habent effectum inducendi consuetudinem. Et idem penè ad verbu & in eadem specie, de qua tractamus, scripsit Ioannes And. in c. vlti. col.17. vers. sextò an iudex pluries: & ibi quoque Card. Flor. in hac quoque consuetudine loquens in rep. col.29. in 21. q. de consu. Quibus adde, quòd etià ex actu nullo colligitur consensus & voluntas. l. vlt. ff. de reb. eor. cu si. Qua ratione Bal. in l. de quibus, col.5. vers. sed quaero. cõf. ex actibus. ff. de legi. tenet in vniuersum consuetudinem induci posse ex actibus à prin. nullis, & respondet rationibus

tionibus contrariis, quas & ipse inibi attulit.

NONAGESIMA QVINTA QVAESTIO.

Nonagesimoquintò relictis aliis multis quaestionibus quas Cyn. & Alber. posuerunt, ille in d.l.2. hic in rub. qua sit long. consue. super consuetudine primogeniturae, qua generaliter ad quauis consuetudinem pertinent, contentus 4. aut 5. huius generis summatim his adscripsisse. Quaero cum And. Iser. in c. j. hoc quoque, in verb. olim, col.2. vers. si ergo viuens, tit. de succel. feud. Si pater vendidit feudu de consensu sui filij primogeniti, ad quem id feudum integrum erat peruenturum post mortem patris, ex statuto vel consuetudine, vel aliàs: An post mortem patris secundogenitus qui non consensit, poterit eam alienationem reuocare? In qua re dicit And. quòd aut viuo patre mortuus est primogenitus, aut post eius mortem: si primum, tunc hic secundogenitus qui reperitur primogenitus tempore mortis, & ad quem ideo feudum venire debebat, poterit reuocare, c. j. tit. de ali. feud. pater. quauis ante mortem patris non potuisset. l.2. §. j. ff. de vulg. & pupil.

Si pater feudum vendiderit consentiente primogenito ad quem feudum integrum erat peruenturum ex statuto an post mortem patris secundogenitus qui non consensit, poterit eam alienationem reuocare. De eadem re.

¶ Si secundum, quia scilicet primogenitus ille qui consensit ei alienationi, superstes fuit patri, & ita ad eum illud feudum, si alienatum non fuisset, peruenisset, & tunc ille secundogenitus reclamare non poterit: quia is contractus fuit perfectus ab alienante cum consensu illius qui erat successurus: & successisset in ea re, si alienata non fuisset, non alius agnatus, cum is non fuit primogenitus nec tempore alienationis, nec mortis ipsius patris. Nec nepos quidem contrauenire potest: ei enim obstat, quòd ipsius patri scilicet illi filio primogenito qui consensit, obstat, per l. quod ipse. ff. de reg. iur. Hac propemodum ille, qui & alia quaedam in id allegat, ut tu videre poteris. Sed tamen quantum ad primum membrum pertinet, id certè dependet ex eo quod tam latè tractauimus supra in 40. q. an videlicet praferatur nepos ex primogenito ante patrem mortuo, an patruus.

NONAGESIMA SEXTA QVAESTIO.

Nonagesimosextò quaero, stante consuetudine ut primogenitus succedat in feudo: Quid si nihilominus secundogenitus iurauit fidelitatem domino qui illum sponte admisit: An cogetur dominus illum inuestire? Et hanc quaestionem nuncupatim posuit Dyn. & post eum Ray. Forli. & Alberi. in l. inter quos. §. alieno. ff. de dam. infect. Et dicunt primum videri quòd sic, arg. illius text. l. Titio. ff. de municip. Concludunt tamen contrarium, quia dominus illum recipiens errauit in corpore, arg. l. quoties, in prin. ff. de hære. instit. Addit Alberi. Quia etiam talis admissio ad iuramentum, non potuit prauidicare iuri primogeniti.

Si dominus receperit ad fidelitatem secundo ge. de feud. per tinentem ad primogenito. an illum inuestire teneatur. De eadem re.

¶ Et ego certè minimè dubito, dominum non posse recipiendo secundogenitum prauidicare primogenito, cui ius est quaesitum ex consuetudine. Nec mihi quoque dubium est, si secundogenitus se domino obtulit dicens se primogenitum, non teneri ipsum dominum inuestire secundogenitum, qui illum circumuenit: neque etiam si non circumuentus ab eo errauerit, putans illum esse primogenitum. errans enim sibi non prauidicauit, per ea qua in simili latè diximus in tract. Retraatum tit. j. §. j. glof. 10. in verbo, dedans l. an. nu. 21. sed hoc tamen, & seq. vbi videre poteris, ne hic repetamus.

De eadem re.

¶ At si non circumuentus fuit nec errauit, sed sciens prudensque secundogenitum forte renitentem dicentemque se esse secundogenitum, nec ad se feudum pertinere, prouocauit, incitauit, persuasit, impulit, ut sibi fidelitatem faceret: quid causa est cur eum inuestire non debeat: aut si non possit obliuente primogenito, teneatur in id quod ipsius primogeniti inter est, arg. c. j. tit. si de inuesti. feud. contro. fuer. & c. j. §. vlti. tit. de no. for. fideli. & c. si facta, tit. si de feu. fuer. conten. inter domi. & agna. & c. j. tit. an apud iudic.

De eadem re.

¶ Quòd si secundogenitus sciens feudum ad suum fratrem primogenitum pertinere, sese sponte nec prouocatus à domino detulerit, & dominus id quoque sciens illum sponte receperit, non poterit ipse dominus quantum in se est contra venire. At si primogenitus impediatur, non tenebitur dominus de euictione, per l. si fundum, & ibi gl. & doct. C. de euicti. & l. si à matre, & ibi gl. & doct. C. de iure doti. cum aliis multis concord. à me collect. in d. tract. Retraatum tit. j. §. 12. gl. i. nu. 7. sed hoc de euictione. Et est optimus tex. in feudo in c. j. tit. de inuesti. de re ali. fac. qui aperte declarat id procedere, ut diximus, id est, etiam si dominus sciat. de quo & nos diximus vbi supra proximè, numero 8. qua & tu.

NONAGESIMA SEPTIMA QVAESTIO.

Nonagesimoseptimò quaero, Nemo vnus negat, vasallum qui concubuerit cum vxore filij primogeniti domini, feudo priuari, ac si cum vxore ipsius domini concubuisset. Sed quaestionis est, an idem si cum vxore secundogeniti aut aliorum filiorum. Qua in re Andr. Iser. in c. j. §. item si fidelis, in verbo, aut nupta filio. in prin. tit. quib. mod. feud. amit. dicit id dubium non videri, quando feudum diuiditur inter omnes filios. Sed id demum dubium est quando solus primogenitus succedit, uti apud eos, inquit, qui viuunt iure Francorum. Nam ille tex. loquens de nupta filio, debet intelligi de filio successuro, qui futurus est dominus feudi, & sic idoneo ad successionem: non etiam de cæteris, quibus vasallus nec quicquam debet nec debiturus est, argu. l. vt gradatim. ff. de mun. & hono.

An vasallus qui concubuerit cum uxore secundogeniti amit tatur feudum ac si concubuisset cum uxore primogeniti.

¶ Tandem concludit nihilominus hanc priuari. Nam is text. punire voluit vasallum qui facit vituperium domino, & eius domui. propterea nihil quantum ad id referre, sunt filij successuri, necne. Nam & similiter illum priuat, qui concubuerit cum filia domini: qua etiam deficientibus masculis non succedit, nisi id expresse dictum sit. c. i. §. hoc autem, titu. de his qui feud. dar. poss. neque immeritò:

De eadem re.

cum iniuria illata non tantum filia, sed etiam cuilibet de genere, censetur facta toti generi. lex Cornelia, in prin. ff. de iniur. Hac ille propemodum, quem secutus fuisse videtur Matth. Afl. in d. 5. item si fidelis, in fin.

NONAGESIMO OCTAVA QVAESTIO.

Nonagesimo octavo quæro. stante consuetudine vel statuto, ut primogenitus solus succedat, Si post mortem patris relicto primogenito & secundogenito, tertius quispiam detinet hæreditatem aut certum aliquid, in quo primogenitus solus succedit, primogenitus ab ipso tertio reperit quod ipse detinet: sed & secundo quoque genitus id ipsum petit, dicens ad se spectare, quoniam dicit primogenitum esse inhabilem. Tertius autem ille recusat suscipere iudicium nisi cum vno. Quæ quæstio cum aliquando ex facto contigisset, agitareturque in regio concilio Neapo. fuere nonnulli, ut scribit Matth. Afl. in c. j. col. 3. ver. sed iuxta hoc quæro, tit. de grad. succed. in feud. in ea opi. ut ambo possent agere, uti plures iudicio familiæ erisc. agere possunt. l. vlt. C. de peti. hære. Et licet dicatur non admitti secundogenitum, donec extat primogenitus, id tamen habet locum quod ad successionem, & non quod ad actionem. Et licet (inquit) agat primogenitus, tamen nondum liquet ei ius esse, cum aduersarius defendat, ideo debet ad merita causæ referuari. c. i. de litis contest. li. 6. c. si.

si statum difponat primo-ge. solum succedere: secundo-ge autem dicat primoge. inhabilem esse, an simul possunt agere cum tertio detinente hæreditatem.

De eadem re.

¶ Subdit Matthæ. in contrarium facere, quia requiritur primum esse exclusum, ut secundus possit agere. per l. pater filium. ff. de inoff. test. vbi si filius emancipatus instituit extraneum hæredem, & filios suos exhæredauit, & patrem præterit, non potest pater bonorum possessionem contra tabulas petere aduersus tertium illum hæredem institutum, priusquam filij fuerint exclusi per sententiam, cum filiorum prima sit causa, ut hic quoque primogeniti. Et per l. vlt. & ibi gl. ff. de succe. edic. vbi agente vel petente primo gradu, secundus non auditur. quod & probatur in l. si filius, vers. quia verò, ibi, interim, & c. ff. de bonis liber.

De eadem re.

¶ Et hanc sententiam confirmat hæc ratio. Hæres institutus sub conditione ante conditionem impletam non potest adire hæreditatem. l. is qui hæres. ff. de acq. hæred. & l. si ita scriptum. §. sub conditione. ff. de leg. 2. & l. si alio loco. §. vlt. c. l. seq. ff. ad S. C. Treb. & l. delata. ff. de verbo. sig. Ergo nec ad eam agere. Id ipsum enim adire est, ut dicit Bald. in d. l. pater filium. At secundogenitus censetur vocatus ad successionem sub conditione si primogenitus sit inhabilis, vel moriatur, ut dicit Andr. Iser. in c. j. præterea. col. 45. ver. item lex omnimodo. tit. quæ sit prin. cau. bene. amit. & Bal. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. Ergo non potest agere donec constet eam conditionem esse impletam, id est primogenitum esse inhabilem vel mortuum. Et facit l. interdum, & ibi Bart. ff. de verb. oblig. & l. eum qui ita. §. qui ita. eo. tit. & l. quod si in diem, & ibi Ang. ff. de peti. hæred. & quod scribit Spe. tit. de actore. §. j. vers. item excipitur.

De eadem re.

¶ Quibus adde alia multa iura quibus probatur ante conditionem agi non posse, quæ congeessimus in tracta. Retractuum tit. j. glo. 2. in verbo, *venit*, nu. 21. incip. sed & illud. Igitur huic secundo obstat exceptio carentiæ, ut nostri loquuntur, actionis. l. si pupilli. §. videam. us. ff. de nego. gest. & l. quoties. §. si temporalis. ff. de adm. tut. Bart. in l. Titius, & Senus. ff. de verbo. oblig. Et licet quis ante litem contestatam non teneatur legitimare causam suam, personam tamen tenetur. l. o. And. in addi. Spe. tit. de instr. editi. §. nunc dicamus. ver. sed quid ecce, in addi. incip. & per ibi & hic scripta. Legitimare autem non potest donec constet primogenitum esse inhabilem, neque enim ipse habilis est, nisi primogenitus sit inhabilis.

De eadem re.

¶ Postea verò subiunxit Matth. posse dici hunc tertium vtrunque repellere posse, nisi concordent, 5 vter eorum succederet, per id quod voluit Bart. in l. litibus, ad fi. C. de agri. & censit. lib. ii. per glo. ibi, quod si duo contendunt se esse dominos cuiuspiam fundi, petantque à colono fructus eius, posse colonum denegare solutionem vtrique, satisfaciendo de illis ei restituendis, qui per sententiam obtinebit. quod no. esse dicit ad limitationē d. l. vlt. C. de peti. hæred. Sed nihilominus persistat ipse Matth. in præced. opin. nec ei ob stare dictum Bart. quia loquitur in multum diuerso casu, scilicet in colono qui nullum ius habet, nec prætere de potest in fundo & fructibus illius. Hinc verò tertius contendit rem ipsam ad se pertinere, eamque contendit suam esse. Dicit tamen aliter fuisse iudicatum in illo concilio Neapo. per ea quæ dicit Bal. in c. si duo, post princ. tit. de pace tenen. Tu tamen præter ea vide tex. gl. & doct. præsertim Bal. & Ale. in addi. Bart. in l. is à quo. ff. de rei vendi. Inno. in cap. veniens, le 2. in verbo, incontinenti, in prin. extra de testib. & ipsum Matth. in d. c. si duo, col. vlt. vers. postremò est sciendum,

De eadem re.

¶ Cæterū idē Mat. in c. j. præterea inter duos, in fi. tit. de prohi. feud. ali. per Fed. dicit quod si primogenitus agat contra tertium qui ei opponit quod non est primogenitus, vel quod est inhabilis, & secundogenitus velit agere dicendo sibi ius succedendi esse propter inhabilitatem primi: certè nisi constet per sententiam de inhabilitate ipsius primi, secundogenitus non est admittendus, quia ei obstat exceptio ordinis, per l. pater filium. ff. de inoff. testa. Et id dicit se quoque scripsisse in d. §. j. de grad. succ. in feud.

F I N I S.

INDEX RERVM ET VERBORVM IN TRACTATVM DE NOBILITATE ET PRIMIGENIIS, COPIOSISSIMVS.

A Bdominus Sydoniæ rex ad puteos exhauriendos, hortosque irrigandos operam suam locare solebat. fol. 38. nu. 8
A statuto exclusus ceteris extraneis. 640. nu. 15
Abel Deo de primogenitis gregis obtulit. 420. nu. 50
Abel magis à Deo dilectus quam Cain. 428. nu. 78
Abdelmonius patre figulo natus, Africæ rex factus. 39. num. 9
Abderitarum lege, qui patrimonium suum cõsumpserrat, sepulchro patrio non dignabatur. 573. nu. 12
Abiecta & infirma mundi cur Deus elegerit. 428. n. 78
Abisai fortitudo. 129. nu. 1
Abraham Loth nepoti minori in bonorum diuisione optionem dedit. 649. nu. 2
Abraham seruum seniore suis rebus præposuit. 454. 219
Abrahæ filij qui opera Abrahæ faciunt. 136. nu. 11
Abramus ex seruo viri Romani Homeritorum rex factus. 32. nu. 9
A. & C. in titulis legum quid significant. 529. nu. 22
Acestes rex. 101. nu. 26
Achilles bili quare dicatur nutritus. 111. nu. 88
Achilles operam coquinariam exercuit. 369. nu. 35
Achilles Deq lacte nutritus. 111. nu. 88
Achilles equos suos apio pascebat. 200. nu. 182
Achilles & Patro-lus operam coquinariam propriis exercuere manibus. 114. nu. 101
Accipitres pecuniæ qui. 164. nu. 47
Aκλειδς quid. 130. nu. 3
Aκλεις quid. ibid. nu. 3
Acopis gemma. 213. nu. 288
Accusatio nobilis. 9. nu. 28
Accursius reprehendit Iuriconsultos. 338. nu. 535
Actæon à suis propriis canibus laniatus. 404. nu. 149
Actio famosa. 17. nu. 38
Actio in alium transfusa, non censetur extincta. 597. nume. 33
Actio talis est, qualis res ad quam competit. 678. nu. 2
Actiones non censentur esse in loco. 636. nu. 1. & seq.
Actiones coherent personæ creditorum. ibid. nu. 4
Actiua pars medicinæ ex Homero. 197. nu. 171
Actores ludorum nobilissimi. 9. nu. 28
Actus priuationis non præcedit actum translationis in alterum, sed vnus est & idem. 644. nu. 37
Adam humani generis parens medicinam primus diuino munere adeptus est. 168. nu. 2
Adæquatorum par priuilegium. 596. nu. 30
Admissio secundogeniti ad iuramentum fidelitatis, non potest præiudicare iuri primogeniti. 689. nume. 1. & seq. vsque ad finem quæst.
Adoha quid sit. 673. nu. 1
Adoptiui non succedunt in feudis. 680. nu. 10
Adoptiui in Gallia nunquam succedunt. 680. nu. 11
Adoptiui filij sequuntur statum & conditionem patris adoptiui. 73. nu. 5
Adrianus Imperator Virgilianas sortes de Traiani er-

ga se iudicio consuluisse dicitur. 514. nu. 68
Adrianus Imperator cum vidisset seruum suum inter duos senatores ambulare colaphum ei impingi iussit. 428. nu. 117
Adriani Imperatoris dictum in medicos. 312. nu. 426
Adrantenus Adriscus in fullonia natus ad regiam maiestatem euectus est. 38. nu. 8
Adulteria medicis peculiaria. 315. nu. 437
Aduocari & patroni sorte delecti. 512. nu. 59
Aduocati, notarij vel procuratoris officium, cur non debeant exercere. 158. nu. 14
Aduocati munus non præiudicat nobilitati. 399. n. 120
Aduocati gratè accipiant, quod sponte offertur. 164. nume. 48
Aduocati officium laudabile & necessarium. 158. nu. 11
Aduocati & procurator generalis regis, Clarissimi vocantur. 51. nu. 22
Aduocati viles qui dicantur. 157. nu. 6
Aduocati omnia mala nouerunt. 158. nu. 10
Aduocati nobiles dicuntur. ibid. nu. 12
Aduocati qui plus æquo exigunt deprædatores sunt. 157. nu. 7
Aduocati officium an derogat nobilitati. 156. nu. 1
Aduocati quomodo vitam hominum tutantur. 299. nu. 364. & 302. nu. 381
Aduocati in honore constituti. 158. nu. 11
Aduocatorum salarii cuiusmodi esse debeat. 161. nu. 28
Aduocatus an Iurisperitus, vel Medicus præferendus. 298. nu. 360
Aduocatus respondens sine reuolutione librorum, an gratis id facere debeat. 162. nu. 31. & nu. seq.
Aduocatus non minus mercedis habere debet, quod victus sit. 166. nu. 55
Aduocato si offeratur aliquid ultra summam constitutam à iure, an teneatur restituere. 163. nu. 38
Aduocatus si iurauerit se gratis nunquam patrocinaturum, an huiusmodi iuramentum obseruandum sit in causis pauperum. ibid. nu. 39
Ædificia nobilita. 9. nu. 28
Æris commoda & incommoda. 349. nu. 582
Æris in habitu finitas hominis sita. 203. nu. 196
Æger inuitus curari potest, medicòq; impensas & mercedem soluere cogitur. 53. nu. 38
Æger qui à morbo conualefcit nō medici, sed fati opem conualefcit. 314. nu. 432
Ægritudo inter mala non connumeranda. 333. nu. 514
Ægritudo multis profuit. 345. nu. 566
Ægyptij primogenitū cæteris anteponebant. 414. n. 22
Ægyptiorum mos in honorandis senioribus. 429. n. 82
Ægyptiorum vltima plaga, qua primogeniti mortui sunt, omnium grauissima. 417. nu. 38
Ægyptiis omnes æqualiter nob. 139. nu. 20
Ægyptij morbos vel ieiunio vel vomitu curabant. 315. nume. 429
Ægyptij primi hominum dicti. 95. nu. 28
Ægyptij omnes homines æqualiter nobiles existimant. 47. nu. 4
Ægyptij & Saytæ suam rempublicam in tres ordines diuiserunt. 45. nu. 10
Ægyptij aquam vice numinis colunt. 252. nu. 595

I N D E X.

Aegyptiorum nobilitatis insignia. 207. nu. 161
 Aegyptiorum & Scytharum de utriusque gentis vetustate contentio. 95. num. 28
 Aegyptiorum lex. 85. nu. 21
 Aemilianus impietatis accusatus, quod segetis aut vitis, aut regis nullas diis primitias impartiret. 425. num. 71
 Aeneas Marti obrulit primitias Regis Mezentij. ibid. num. 72
 Aequalitatis ratione aliquid venit in legatum quod alias non veniret. 461. num. 3
 Aequitas & iuris ratio eadem censentur. 606. num. 103
 Aequalitas omnium in bello, fame, morbis, morte & ceteris id genus. 136. num. 12
 Aesculapius quare dicatur filius Apollinis. 545. nu. 2
 Aesculapius diuinationibus & auguriis praest. 171. numero 17
 Aesculapij in templo somnia accipiuntur quibus morbi curantur. 175. nu. 24
 Aesculapius à Ioue cur ictus fulmine fuerit. 315. nu. 437
 Aesculapij parentes. 171. nu. 16
 Aesculapij Draco quid significet. 172. num. 20
 Aesculapij baculus nodosus quid significet. ibid. nu. 20
 Aesculapius ἀρχαίτρος dictus. ibid. nu. 18
 Aesculapius Apollinis filius praest. auguriis & diuinationibus. 231. num. 298
 Aesculapij quatuor filiae medicinae peritissimae, quod & nomina eorum indicant. 295. num. 331
 Haec autem sunt.
 Hypra.
 Pauacca.
 Aegle.
 Iaso.
 Aesculapius ἀμύμων dictus. 175. num. 25
 Aesculapius medicinae inuentor. 171. num. 16
 Aesculapius quos à mortuis suscitauerit. 173. num. 21
 Aesculapius mortuos suscitauit. ibid. nu. 21
 Aesculapius cur barbatus. 186. nu. 74.
 Aetatem an suppleat nobilitas. 103. nu. 41
 Aetatis portio causa, quam nobilitatis. 129. nu. 194
 Aetatis praerogatiua. 411. num. 2
 Aetas nulla sera ad discendum. 452. nu. 203
 Aetatis praerogatiua praefertur praerogatiuae dignitatis. 441. nu. 131
 Aetas successoris inspicienda non eius cui successit. 607. nu. 107
 Aetas res est personalissima. 607. num. 108
 Nec transit in alium. ibid.
 Nec cedi potest. ibid.
 Affectio maior circa proximiorum. 617. num. 190
 Agamemnon agri colendis operam dedit. 356. nu. 9
 Agamemnonem ποιμένα λέων vocat Homerus. 381. numero 25
 Agamemnoni Cassandra post Troianum excidium extra sortem concessa fuit. 508. nu. 40
 Agamemnonis votum. 424. nu. 68
 Agathocles Siciliae rege mortuo, bellum inter filium nepotemque eius ortum est: ac nepos victo occisoque filio regnum occupauit. 592. nu. 9
 Agathocles Siciliae Rex figulo patre natus. 371. numero 44
 Agathocles Siciliae rex, ex humili loco natus. 38. nu. 8
 Ager apud Hebraeos peculiariter destinatus regum sepulchris. 123. nu. 152
 Agefilai principis conuiuij sorte delecti responsum. 509. nu. 41
 Agefilus, Agide Lacedaemoniorum rege mortuo, praelatus est Lentichidae filio ipsius Agidis in regno. 591. num. 5
 Agefilus magnus Lacedaemoniorum rex claudus. 551. num. 14

Agefilai in improbum hominem egregium dictum. 155. num. 18
 Agefilai dictum. 71. num. 17
 Agefilus Lacedaemoniorum rex, quare sine tunica hyeme circumierit. 120. nu. 137
 Αγελοῦτης apud Cretenfes quis dicebatur. 403. nu. 144
 Agitatores inter homines infimae fortis numerantur. 372. num. 46
 Agitatores qui sunt. ibid. num. 46
 Agnatio non tollitur renuntiatione. 604. nu. 92
 Agnodice virgo Atheniensis medicam artem exercuit, & eius egregium factum. 297. nu. 357
 Agricola ab omni gradu militiae arcentur. 371. nu. 1
 Agricolae priuilegia. 357. num. 12
 Agriculturae plurimi scriptores, reges, principes & Imperatores. 356. nu. 11
 Hi scilicet.
 Hiero Siculus.
 Philometer.
 Attalus.
 Archelaus.
 Mago Pœnus.
 Hamilcar & ipse Pœnus.
 Constantinus Cæsar.
 Et alij philosophi, alijque item magni nominis quos tu ibi ordine alphabeti videbis.
 Agricultura nihil homine libero dignius. ibid. nu. 5
 Agricultura homine libero digna. ibid. num. 5
 Agricultura & militia non bene conueniunt. 354. nu. 1
 Agricultura an praedictet nobilitati. ibid. nu. 1
 Agrigentorum primus tyrannus Phalaris. 34. nu. 3
 Αγρονοί apud Athenienses ignobiles dicti. 22. nu. 56
 Αγρονοί pro rustico & rudi dictum. 23. nu. 59
 Aiax Telamonius Illisso flumini Attico comam nutrit. 425. nu. 73
 Alapam qui pratori dederit, capitaliter puniendus est. 153. num. 6
 Albani non senectutem tantum parentum, sed & ceterorum quoque praecipue venerantur. 429. nu. 82
 Albani patres Romanorum. 415. nu. 24
 Albanorum in regno, maior natu filiorum succedebat. ibid. num. 24
 Albertus Imper. Ro. dicere solebat venationem, exercitationem virilem esse: saltationem, muliebrem. 377. num. 25
 Alcibiades circa rem administrandam solertissimus habitus. 398. num. 114
 Alemanni aquas fluminum vice deorum adorant. 352. num. 591
 Alexandri exercitus quomodo morbos euitauerit. 179. num. 41
 Alexander Macedo iure materni generis, Achille auctore, paterni Hercule gloriatus fuisse traditur. 88. nu. 34
 Alexander quaedam vitia sui pedagogi retinuit. 452. nu. numero 201
 Alexandri responsum, cum ei à Dario multa millia talentum offerrentur. 467. nu. 24
 Alexandri animus magnanimus. 506. nu. 32
 Alexandri magni successores prouincias & regna forte inter se diuiserunt. 502. nu. 5
 Alexander Seuerus coquos nō nisi seruos habuit. 369. num. 35
 Alexander magnus Iouis Ammonis filius appellatus. 135. num. 7
 Alexander Seuerus Imperator cantauit nunquam alio conscio, nisi pueris suis testibus. 364. num. 12
 Alexander Seuerus scenicis nunquam aurum, nunquam argentum, vix pecuniam donauit. ibi. nu. 16
 Alexander Magnus quomodo perierit. 208. nu. 229
 Alexander magnus spurius fuit. 78. num. 31

Alex

I N D E X.

Alexander Magnus cum ius diceret alteram aurem occludebat. 155. num. 18
 Alexander Seuerus pudebat se Syrum dici. 69. nu. 6
 Alexander Seuerus medicis salaria instituit. 305. numero 399
 Alexicacos Hercules. 190. nu. 107
 Alexidemus Milesius philosophus, Thrasibuli tyranni spurius fuit. 79. nu. 31
 Alia est successio patris, alia filij. 684. nu. 4
 Alienationis permissio fauorabilior quam prohibitio. 565. num. 4
 Alienatione prohibita & praescriptio prohibetur. ibid.
 Alienatio bonorum non est permissa minoribus xxv. annis. 104. nu. 42
 Alimentis in constituendis dignitatis ratio habenda est. 121. nu. 143
 Alimos herba gustu famem prohibet. 213. nu. 288
 Alimenta finiuntur cum vita. 774. num. 6
 Alimenta relicta sunt loco legitima. 675. nu. 5
 Alimentarius potest petere alimenta praeterita. ibi. nu. 4
 Alnus maxime aqua alitur. 350. nu. 585
 Alynomus ex hortulano Paphi rex factus est. 38. nu. 8
 Allia, Serpillum, & ceterae herbae messorum propriae. 122. nu. 147
 Allium cibus illiberalis. ibid. nu. 148
 Allium est rusticorum theriaca. ibid. nu. 148
 Allobroges primogenitum in successione praefertur. 412. nu. 9
 Alphonfus Aragonum rex ob saltum peculiarem Gallos leues existimabat. 367. num. 25
 Alphonfus Aragonum rex saltatorem ab infano nihil differre dixit. 367. num. 25
 Alphonfi regis Aragonum in medicos dixerunt. 311. num. 417
 Alti sublimes & summi nobiles dicuntur. 7. nu. 20
 Altiores in insulam deportantur, humiliores vero bestiis subiiciuntur. ibid. nu. 20
 Altum in malam partem quandoque accipitur. 16. nu. 33
 Altum genus. 7. nu. 20
 Amanuenses qui dicuntur. 373. nu. 53
 Amanuensium officium non semper apud Graecos honorificum fuit. 373. nu. 53
 Amasis Aegyptiorum rex plebeiae gentis. 401. nu. 135
 Amasis peluis aurea. ibid. nu. 135
 Amazones cur ab Hercule deletae. 504. nu. 14
 Ambasiatores debent esse viri magnae auctoritatis. 104. num. 43
 Ambraciae primum capillum puerilem demptum, & cirros, ad Apollinem ponere solebant. 426. nu. 73
 Ambrosius medicorum aliqua praecipua dānauit. 315. nu. 435
 Amethystus lapis ebrietati resistit. 214. nu. 288
 Amicitiae utilitas. 302. nu. 383
 Amissa per peccatum, restituta per gratiam, plenissime restituuntur. 578. nu. 29
 Amotio medij directiui in finem, impedit effectum extremi. 583. 65
 Amphinomus Vlyssēm qui senex admodum videbatur patrem vocabat, quamuis habitu & specie mendicus esset. 429. num. 83
 Amulius fratrem Numitorem regno pepulit. 415. nu. 24
 Amuleta remedia vnde dicta. 213. nu. 288
 Amphitheon Atheniensium rex omnium primus merum aqua diluit. 199. nu. 181
 Amyntas Macedoniae rex, seruus fuit. 38. nu. 8
 Ammianus Marcellinus. 410. nu. 1
 An princeps obligetur ex suis contractibus, & possit obligare suos successores. 586. nu. 20. & nu. seq.
 An ius patronatus diuidatur in stirpes, an in capita. 589. num. 3
 An in emphyteusim res alienari prohibita possit dari. 655. num. 5

An ius custodiendi instrumenta communia transeat in heredem. 687. nu. 4
 An princeps possit alienare vnam ex suis ciuitatibus inuitis subditis, & in praedictum successorum. 587. num. 24
 An pater possit vni filiorum integrum feudum relinquere. 677. nu. 2
 An semper verum sit, vt constitutioni prohibitoria renuntiare non possit. 559. nu. 16. & nu. seq.
 An primogenitus soluere teneatur debita patris pro portione hereditatis, an pro virili tantum. 588. n. 27
 An & quae sit differentiae ratio sororis consanguineae & vterinae. 657. num. 6
 An ignorans possit creati cuius. 53. nu. 34
 An nobilitas praescriptione quarti possit. 72. nu. 1
 An nobilitetur is cui princeps insignia tribuit. 48. n. 12
 An nobilitas liberorum ad parentes ascendat. 80. nu. 1
 An nobilitetur quem princeps nobilem vocat. 51. n. 24
 An magis parcendum sit nobilibus in adulterio vxoris deprehensis, quam plebeiis. 45. nu. 22
 An princeps extra territorium possit nobilitate subditum. 52. num. 26
 An quis proprie facit quod per alium facit. 152. nu. 11
 An omnes aduocati Parlamenti nobiles efficiantur. 51. num. 23
 Anchises bubulcus fuit. 356. nu. 8
 Ancillaria officia filiabus vltimo genitis demandantur. 420. nu. 51
 Andia Proeti vxor. 131. num. 7
 Androclidas Lacon crure mutilatus cum se inter belatores collocasset, & nonnulli eum prohiberent, respondit, non fugientem sed manentem oportere cum hostibus ex opposito instructis pugnare. 551. nu. 14
 Androgeon à mortuis suscitatus ab Aesculapio. 173. num. 21
 Andromacha equos Hectoris viri sui curabat. 114. numero 101
 Andromachus Cretenfis Theriacae compositionem inuenit. 210. nu. 232
 Angeli medici. 190. nu. 103. & nu. seq.
 Angli Richardum nepotem Eduardi regis praetulerunt in regno, filio eius primogenito. 593. num. 13
 Angli primogenitos praefertur in successioneibus. 412. n. 5
 Angues insignia medicorum. 173. num. 21
 Anacharsis Scythae scitum de mercatura dictum. 359. num. 10
 Anacharsis retaliatio in eum qui illi patriam exprobrabat. 70. num. 9
 Anastasius Aquilensis martyr figulinam artem exercuit. 374. nu. 59
 Anatomia Homeri. 205. nu. 206
 Anima hominis cum semel è corpore migravit nunquam rursus aut remigrare aut instaurari potest. 314. n. 433
 Anima quomodo curetur. 230. nu. 293
 Anima impiorum an non puniantur ante diem iudicij. 338. nu. 537
 Animae remeantes in caelum, praena, id est, triumphalem cantilenam Phaebo canunt. 175. nu. 26
 Anima apud philosophos ignis habetur, quomodo intelligatur. 346. nu. 572
 Anima ab initio cum mortalis corporis vinculis includitur, amens efficitur. 431. nu. 90
 Animae & corporis numerantur aetates non pro ratione temporis, sed pro qualitate virtutis. 430. nu. 88
 Animalia bruta primogenitorum saeuum amantiora. 419. num. 43
 Animae sepulchrum corpus. 330. nu. 506
 Animi vitia & affectus morbos gignunt. 327. nu. 294
 Animi vitia ex corporis vitiatibus humoribus oriuntur. 305. num. 400
 Animus nobilis. 9. num. 28

Ante

I N D E X.

Ante litem contestatam licet quis non teneatur legitime causam suam, personam tamen teneretur. 690. n. 4
 Antenor & Vcalegon arte militari defuncti in curia ac senatu, dicendaque sententia vtilissimi. 433. nu. 94
 Antiochus Soter à Prompalo regno Syriæ priuatur. 39. num. 8
 Animi curam gerit medicus. 234. nu. 310
 Animalia nobilia. 9. nu. 28
 Animi potentia sequuntur corporis temperamentum. 230. nu. 295
 Anthrax, pruna & carbo idem morbus. 321. nu. 469.
 Antigoni Macedonum regis dictum. 120. nu. 137
 Antigonus à Græcis tutoris cognomine cur appellatus sit. 620. num. 210
 Antiochus rex ad Iudæos legatum misit senem quendam Antiocheum, qui Iudæos ad suam legem transferret. 439. nu. 122
 Antiochi regis immodica venatio. 404. nu. 149
 Antiochus Seleuci filius ex amore nouerca quomodo in morbum grauem incidit, & quomodo ab eodẽ liberatus fuerit. 181. nu. 53
 Antiphõ Rhânusius Hippocratis aduersarius. 181. n. 50
 Antiquæ nobilitati nouam qui præferant. 95. nu. 32
 Antiquitus nobiles alio pane vesci solitos, alio vulgus. 121. num. 145
 Antiquum pro nobili aliquando accipitur. 94. nu. 25
 Antiquum genus. ibid. nu. 24
 Antiquum feudum quare sapiat nobilitatem. 90. nu. 6
 Antiquitati nobilitas præfertur. 105. nu. 52
 Antiquior ex dominis præferendus in seruitio vasalli. 451. num. 196
 Antiquorum dicta seruanda. 450. nu. 189
 Antiquorum mos & consuetudo seruanda. ibi. nu. 190
 Antiquitus institutum, vt à maioribus natu non auri- bus modo, verum etiam oculis disceremus quæ faci- enda essent. 452. nu. 200
 Antiquius dicitur, quod potius & venerabilius est. 430. num. 86
 Antiquitas seculorũ ad nobilitatẽ etiã pertinet. 90. n. 5
 Antiqua familia. 93. nu. 20
 Antiquitas generis. 94. nu. 24
 Antiqui templa ingredientes prius se aqua aspergebant & lauabant. 350. nu. 588
 Antiquissima familia. 94. nu. 24
 Antisthenes optimum tibicinem, hominem nequam di- xit. 363. nu. 7
 Antisthenis dictum in eum qui illi matrem peregrinã obiectabat. 75. nu. 13. & 88. nu. 35
 Antonius Pius Imperator diuigens agriculor fuit. 355. n. 7
 Antonius Musa medicus insignis. 184. nu. 62
 Antonius Scala Verona quare eiectus. 127. nu. 181
 Anna Helcanæ vxor Samuelem filium & ipsum san- ctissimum propriis vberibus aluit. 109. nu. 82
 Annius Verus in partem imperij Romani à fratre An- tonino adscitus. 530. nu. 26
 A pari ratione procedunt pactum & statutum. 646. n. 4
 Aphthonius declamator. 69. nu. 7
 Apis medicina inuentor. 171. nu. 15
 Apium rex non habet aculeum, aut si habet, eo non vitur. 400. nu. 129
 Apollinis Milesij responsum de anima. 427. nu. 771
 Apollini cur tribuatur inuentio medicina. 169. nu. 7
 Apollo variè à diuersis appellatus. ibid. nu. 9
 Apollo ita vocatus à medicina & ceteris artibus. ibid. num. 8
 Apollo idem & Osiris. 171. nu. 15
 Apollo Vulcani & Mineræ filius, medicina inuẽtor. 168. num. 6
 Ἀπόλλων simul vertens, vnde & idem dictus. 169. nu. 8
 Ἀπολλύων, & Ἀπολύων abluens à malis soluẽtque. vnde Apollo dictus. ibid. nu. 8

Apollonij de mercatoribus sententia. 359. nu. 11
 Apollonius Thyaneus semper aquam bibit. 350. nu. 587
 Apollini Pythio Romanorum vxores mundum mulie- brem primitias dono dederunt. 425. nu. 73
 Apollonius medicus idẽ Apollodorus dictus. 182. n. 56
 Apostoli nobiles an ignobiles fuerint. 99. nu. 14
 Apostoli orbem terræ forte ad prædicandum verbum Dei inter se diuiserunt. 502. nu. 6
 Apothecariis priuatim interdictum est dignitatibus. 374. num. 58
 Apud Arabes cuiuslibet cætus senior tanquam rex cui parent omnes imperat: annis centum quinquaginta actis, seipsum vita & lege priuat. 447. nu. 171
 Apud Locros nobilitas ex mulieribus erat non ex viris. 86. num. 25
 Apuleius Madaurensis. 212. nu. 277
 Apuli primogenitos in successione præferunt. 412. n. 7
 Appellatio proximioris sequentẽ nõ admittit. 612. n. 159
 Appellationis proximioris & primogeniti differentia. 613. nu. 160. 161
 Arcefilai Pictaui dictum in quendam loquacem. 112. num. 89
 Argumentum à contrario sensu non inducit correctio- nem legum. 107. nu. 70
 Aquam calidam vulneribus prodesse scribit Homerus. 202. nu. 190
 Aqua cursu exercita salubrior. 208. nu. 217
 Aqua frigida fluxum sanguinis sisti. ibid. nu. 216
 Aqua marina peculiariter prodest purgandis lendibus. 351. nu. 590
 Aqua vnde dicatur. 201. nu. 186
 Aqua pluuialis omnium leuissima. ibid. nu. 185
 Aqua leuis quæ dicatur. ibid. nu. 186
 Aqua marina ad purgandũ maximè efficax est. 351. n. 589
 Aqua ignis vtilitatem superat. 350. nu. 583
 Aqua omnium rerum optima. 200. nu. 184
 Aqua rerum omnium principium. 350. nu. 586
 Aqua optima quæ ex alto fluit. 201. nu. 188
 Aqua alba. 200. nu. 184. Limpida, ibid.
 Aquam inter cutem incantationibus educi. 232. nu. 305
 Aquam aëri similem esse oportere. 200. nu. 184
 Aquarum incommoda. 352. nu. 593
 Aquarum naturam sciuit Homerus. 200. nu. 184
 Aquæ ablutione castimonia præstatur. 350. nu. 588
 Aquæ alimentum. ibid. nu. 585
 Aquæ commoda. 349. nu. 583
 Aquæ frigida inspersio ad animi deliquia prodest. 203. num. 197
 Aquæ frigiditas. 201. nu. 187
 Aquæ liquidæ. 200. nu. 184
 Aquæ nobiles. 9. nu. 28
 Aquæ profluentes pigris vtiliores. 201. nu. 187
 Aquæ potio longæuos homines facit. 350. nu. 585
 Aquæ puræ. 200. nu. 184
 Pellucidæ.
 Perspicuæ.
 Nitidæ.
 Candidæ.
 Splendidæ.
 Aquæ leuitas commendatur ab Homero. 201. nu. 185
 Aquæ vtilitas ad animam vsque penetrat. 350. nu. 587
 Aqua aurea quam rex Persarum & eius primogenitus, soli bibebant. 416. nu. 30
 A quo remouetur diffinitio, remouetur quoque & dif- finitum. 648. nu. 10
 Arabus Apollinis & Babiloniæ filius medicina inuen- tor. 168. nu. 5
 Arabes fratres regis filiis eiusdem in regno anteposuit, quod natu grandiores sint. 594. nu. 16
 Arbitrio iudicis nobiles dicuntur maiores & minores. 66. num. 11

Arbitra

I N D E X.

Arbitraria pœnæ sub arbitrio iudicis relictae sunt. 119. nume. 132
 Arbitrio iudicis relinquuntur non determinata. ibid. nu- mero 10
 Arborea transplantata, vim & naturam terræ in quam transferuntur, adsciscunt. 112. nu. 90
 Arcades ante Lunam se creatos iactant. 95. nu. 29
 Arcades nullis medicaminibus vtuntur. 330. nu. 429
 Ἀρχιδιάκον qui dicantur. 171. nu. 18
 Archidiaconus an maior sit archipresbytero. 154. nu- mero 16
 Archiepiscopus duos habere vnã prouinciam mon- strosum est. 468. nu. 26
 Ardea cur ad internecionem propè adducta sit. 398. nu- mero 116
 Archimi qui. 364. nu. 13
 Architecti, Pigmentarij inter viles & sordidos nume- rantur. 374. nu. 59
 Arenarij inter sordidissimos de iure habentur. 373. nu- mero 56
 Arenarij qui sunt. ibid.
 Arete Phæacum regina suis ipsa manibus Alcinoõ ma- rito lectum constrauit. 113. nu. 98
 Argumenta nihil faciunt ad correctionem iuris com- munis. 683. nu. 15
 Argumentum à pacto ad statutum valet. 646. nu. 4
 Argumentum de alimentis ad dotem valet. 657. nu. 4. vide nu. 12. & seq.
 Arideus Alexandri frater Larissæo scorto natus. 87. nu- mero 33
 Arideus qui post Alexandrum magnum Macedoniæ imperium tenuit filius Philippi Macedonis ex Phil- lina quadam saltatrice natus fuit. 87. nu. 31
 Arion Methymnæus citharedus Perianthro Corinthio rum regi dilectissimus. 363. nu. 8
 Aristippi dictum. 71. nu. 17
 Aristotelis dictum in quendam qui se in illustri vrbe gloriabatur natum. 71. nu. 14
 Aristoteles dubitat quos vocet nobiles. 136. nu. 13
 Aristoteles Pharmacopola nonnunquam fuit. 374. n. 58
 Aristotelis sententia de nobilitate. 136. nu. 13
 Aristotelis iudicium de senectute. 431. nu. 90
 Arma alterius an possit quis sibi assumere, sed an præ- scribere. 49. nu. 17
 Arma an pro insignibus dici possint. 50. nu. 19
 Arma ferre omnibus interdictum. 107. nu. 69
 Arma nunquam licet deferre in locum iudicij, aut con- uentum quempiam. 108. nu. 73
 Arma siue insignia an liceat ignobiles habere. 49. nu- mero 17
 Arma siue insignia gentilitia an liceat omnibus defer- re. 50. nu. 18
 Armata militia cælestis. 64. nu. 3
 Armentum generosum. 20. nu. 50
 Ἀρα rex rephensus quodd in medicorum arte ægrotus esset confusus. 315. nu. 435
 Arfaces Parthorum rex incertæ originis fuit. 38. nu- mero 8
 Ars Apollinea. 168. nu. 6
 Ars aut honesta aut sordida habetur ex more gentis. 362. nu. 1
 Ars medica incerta. 316. nu. 442
 Ars nodorum & ligaminum cognita Homero. 205. nu- mero 202
 Ars nulla vtilior medicina. 298. nu. 358
 Artaxerxes Artabano rege Persarum interfecto regnũ occupauit. 38. nu. 8
 Arte militari qui excellunt, an nobiles sint. 62. nu- mero 14
 Artem vilem qui exercet, nobilitatem an amittat. 151. nume. 1

Artes in vniuersum quæ nobilitati derogent. 361. nu. 1
 & sequentibus per totum caput, vbi, an hi artifices ipsi nobilitati derogent,
 Pictores. Numularij.
 Poëtæ. Mensarij.
 Histrones. Argentarij.
 Tibicines. Præcones.
 Instrumentorũ musi- Scribæ.
 corũ confectores. Amanuenses.
 Thymelici. Gynæciarij.
 Tragædi. Monetarij.
 Comædi. Arenarij.
 Ludij siue Ludiones. Apparitores.
 Mimi. Viatores.
 Pantomimi. Vnguentarij.
 Ioculatores. Myropolæ.
 Scenici alij. Apothecarij.
 Oratores. Pigmentarij.
 Rhetores. Fusores.
 Saltatores. Architecti.
 Publicani. Figuli.
 Notarij. Statuarij.
 Coqui. Salmarij.
 Pistores. Pelliparij.
 Lecticarij. Lenones.
 Fabri lignarij. Cortarij.
 Fabri ferrarij. Fullones.
 Aurifices. Lanarij.
 Inauratores. Calgarij.
 Bractearij. Initiatores.
 Tabernarij. Marmorarij.
 Popinarij. Ceterij.
 Caupones. Lanij.
 Agitatores. Fartores.
 Campores. Piscatores.
 Trapezitæ. Macellarij.
 Collibistæ. Saltuarij.
 Tonfores.
 Et generaliter de opificibus & mercenariis.
 Artes seruiles cur dictæ. 308. nu. 409
 Artes suis inuentoribus immortalitatem pepererunt. 171. nu. 17
 Artes liberales cur dictæ. 308. nu. 409
 Artes prohibitas qui per alios exercet non vacat cul- pa. 154. nu. 17
 Artes omnes à Deo sunt inuentæ. 354. nu. 521
 Artificia mechanica qui exercent, apud quos pro igno- bilibus habeantur. 149. nu. 2
 Artis medicæ difficultas. 187. nu. 75
 Artium vilium operarij à ciuium consilio excludun- tur. 151. nu. 2
 Artabani Persæ dictum. 428. nu. 78
 Artabazanis & Xerxis de regno disceptatio. 567. nu. 9
 Artaxerxes parua munera libenter accipiebat. 165. nu- mero 49
 Artemidorus Daldianus de somniorum interpretatio- ne librum conscripsit. 413. nu. 15
 Aragonenses præferunt primogenitos in successioni- bus. 411. nu. 4
 Afcanius sub tutela matris, patris imperium suscepit. 620. nu. 210
 Afcanius prætulit fratrem filio adolescenti in regno. 619. num. 204
 Afclepiades purgationem damnauit. 359. nu. 548
 Afclepiades negauit ægris danda medicamenta. 341. nu- mero 548
 Afclepiades Pharmacion dictus. 183. nu. 60
 Afclepiades hominem exanimatũ, elatum, complora- tũque ab rogo domum viuum reduxit. 178. nu. 36
 Asparagum raporum in prima germinatione sciendæ vrinæ esse vtilem. 442. nu. 57

Astra

Astra quæ homines reddunt ignobiles. 67. nu. 1
Astra an nobilitate. ibid. nu. 1
Astra quæ reges & principes faciunt. ibid. nu. 2
Astra ex astrologorum sententia nobiles faciunt. ibid. nume. 1
Astorum vis. 152. nu. 10
Astrologorum iudicii quantum sit credendum. 58. nu. 4
Astyages Medorum rex Cambysi, viro de gente obscura, filiam suam nuptui dedit. 5. nu. 14
Astyages Medorum rex quare filiam suam neque nobili viro, neque cui nuptui dederit. 87. nu. 33
Athenarum nomen vnde tam procul dimanarit. 70. num. 10
Athenienses seruos arte medica arcuerunt. 376. nu. 526
Athenienses Cimoni vinum exprobrarunt. 398. nu. 114
Athenienses hominum primi dicti. 95. nu. 30
Atheniensium ignobilium sepulchra in Eleuteris, principum verò in Eleusiniis erant. 123. nu. 152
Atheniensium lex ne fœmina medicinam disceret. 297. num. 357
Atheniensium lex. 88. nu. 35
Athenis decem fuerunt stationes ius dicentium. 513. numero 62
Atheniensium in regno, primogenitus succedebat. 415. nume. 26
Atheniensium legislator lege sanxit, ne quis admodum iuuenis ad magistratum aut consultationes admitteretur. 446. num. 170
Athletæ quando inter infames habeantur. 366. nu. 20
Athletæ artem Ludicram non faciunt. ibid. nu. 19
Athletarum & Paucratistarum fortitio. 518. nu. 82
Artilius cur Seranus dictus. 355. nu. 4
Atreus & Thyestes fratres alternis annis Mycenis regnarunt. 335. nu. 8
Atrienses serui olim ceteris fuerunt digniores & notiores. 61. nu. 4
Auaritia medicis peculiaris. 315. nu. 437
Auaritia & paupertas in magistratibus suspecta. 30. nu. 20. & 21
Aues generosæ. 20. nu. 50
Augurum & Pontificum in numerum olim apud Romanos soli patricij eligebantur. 99. nu. 12
Auguriis & diuinationibus Aesculapius præest. 171. nu. mero 17
Augusti qui dicebantur. 530. nu. 23
Augusti an vocentur Imperatorum filij. 571. nu. 5
Augustus Cæsar quodecim annos agens annum auiam Iuliam defunctam pro concione habuit. 435. nu. 103
Augustulus puer Occidentis imperium suscepit. 620. nume. 211
Augustinus superfectionem denegauit. 457. nu. 9
Augustus Imperator quibus progenitus parçibus. 37. nume. 7
Augustus Histrones immunes verberum fecit. 365. nu. mero 17
Augustus lactuca conseruatus in ægritudine prudentia Musæ medici. 184. nu. 63
Augustus Imperator assidue ius dixit. 154. nu. 17
Auicenna errores multi circa res ipsas. 320. nu. 465. & seq. num.
Auli Cæselij virtus & industria. 436. nu. 106
Aurei annuli nobilitatis insigne. 407. nu. 160
Aurum & argentum pro diis habentur. 30. nu. 12
Aurelianus Imperator medicis parentibus natus. 37. nume. 7
Ausonius Ausonij poetæ pater gratis medicinam exercuit. 306. nu. 404
Authoritas veteris testamenti quæ iudicia & leges respicit, pro lege habenda non est. 654. nu. 13.
Authoritatis seniorum exempla. 436. nu. 106
Auus tenetur dotare neptem vt filiam. 693. nu. 76

Babylonis rex occidit omnes nobiles Iuda. 129. nu. mero 1
Babylonij non vtuntur medicis. 313. nu. 728
Bacchus Hygiees quare dictus. 198. nu. 176
Bacchus spurius fuit. 78. nu. 31
Bacchus pro vino apud poetas sæpe ponitur. 21. nu. 51
Bacchus rectus cur dictus. 189. nu. 181
Baculus nodosus Aesculapij quid significet. 172. nu. mero 20
Bagelardus Comitatu Poloniae pulsus. 592. nu. 5
Balbus Quæstor Herennium Gallum histriorem aureo annulo donatum in xiiij. sessum deduxit. 364. nume. 16
Balach rex Moab seniores legatos misit ad Balaam, qui eum accerferent maledicturum populo. 439. nu. mero 122
Balach rex Moab. 104. nu. 44
Baldarus admodum puer Longobardorum regnum sub tutore suscepit. 620. nu. 211
Baldus aduocationis officium exercuit. 159. nu. 18
Balin herbæ virtus. 178. nu. 36
Barbaria regio, olim Africa dicta. 39. nu. 9
Barbari domi solum nobiles existimantur. 65. nu. 3
Barbaris nobilitas, Romanis virtus in pretio fuit. 42. nume. 17
Barbatus sibi contrarius tenet non posse per mares renuntiare statuto excludenti fœminas. 557. nu. 9
Barca pater Hannibalis fuit. 511. nu. 53
Bannitus perdit iura ciuitatis in iis solum quæ tendunt ad ipsius commodum, non item ad suum incommodum. 147. nu. 11
Basilides catalogo hæreticorum adscriptus. 427. n. 75
Bastardi non dicuntur de domo aut familia parentum. 75. num. 12
Bastardi nobilium in Francia nobiles reputantur. 77. num. 25
Bastardi non potiuntur priuilegiis & dignitate parentum. 75. num. 11
Bastardi à Venetis non admittuntur in consilium. 76. num. 19
Bastardi nobilium de consuetudine an nobiles dicantur. 77. num. 25
Bastardi nobilium quare non sint nobiles. 74. nu. 10
Bastardi an dicantur filij nobilium. 78. nu. 26
Bastardi multi viri nobiles & maximi nominis. 78. nume. 30. & seq.
Hi autem sunt, si quis fortè hic desideret.
Iephte Iudæorum rex.
Hercules.
Alexander Magnus.
Gafelicus.
Giferichus.
Romulus primus Ro. rex.
Seruius Tullius & ipse Ro. rex.
Timotheus Atheniensium Imperator.
Themistocles & ipse Atheni. Imperator.
Medon vnus ex Græcorum ducibus.
Teucer alius ex illis.
Oeneus Pandionis.
Arideus Macedoniae rex.
Homerus.
Demosthenes oratorum primus.
Marcus Brutus.
Bocchus.
Thefeus.
Ioannes Andreas.
Bartolus.
Gratianus.
Petrus Lombardus.
Petrus Comestor.

Bastardi sunt infames. 75. nu. 14
Bastardi an dicantur nobiles de patrimonio. 78. nu. 28
Bastardi legitimated an nobiles dicantur. 76. nu. 17
Bastardis non licet deferre insignia parentum. 75. nu. 13
Bastardorum filij legitimi an nobiles sint. 77. nu. 24
Bastardos infames non esse aliquorum sententia. 78. num. 30
Bastardus etiam legitimated infamis est. 76. nu. 18
Bartolus librum de armis & insignibus nobilium edidit. 50. nu. 19
Bartolus quibus parentibus natus sit. 79. nu. 32
Beatitas & beatitudo. 4. nu. 12
Beate qui vult viuere, patriam oportet habere gloriosam. 69. nu. 7
Bela Vngariæ rex. 569. nu. 20
Belitaras Persarum rex quare sic dictus. 38. nu. 8
Belli in necessitate nobiles an teneantur contribuere. 126. nu. 169
Bellum nobile. 9. nu. 28
Benedicebant olim fratribus minoribus primogeniti. 414. nu. 17
Beneficium aliquod ab vno collatum duobus eodem tempore, nec costet vtrius collatio sit prior, aut posterior, vter eorum beneficium consequatur. 536. nu. 12
Beneficium legis etiam non delatum transmittitur. 609. num. 125
Beneficium legitimationis per matrimonium latissime interpretandum. 579. nu. 38
Beneficium si pluribus fuerit collatum ab eodem & vno tempore quis eorum sit preferendus. 540. nu. 1
Beneficium temporis alteri non potest concedi. 609. num. 132
Beneficij renuntiatio postquam est acceptata non potest renuntari. 562. nu. 1
Beneficio vbi locum facit persona cõditio, ea deficiente beneficium quoque deficit. 571. nu. 3
Beneficij in sufficientia nobilitatis ratio habenda. 121. num. 142
Beneficia siue priuilegia cõferuntur absentibus, & ignorantibus. 53. nu. 34
Beneficiorum multitudo nobilitati defertur. 99. nu. 13
Beniamin Senior corpus sanum nihil illi profuisse dicebat. 333. nu. 516
Berytensium ciuitas nobilissima. 68. nu. 4
Bion celeberrimus philosophus meretricis Olimpiæ Lacanæ filius fuisse traditur. 78. nu. 31
Biantis scitum dictum. 352. nu. 593
Bizantium lex. 88. nu. 35
Bonus quandoque dormitat Homerus. 107. nu. 69
Bonus vir quis æstimandus. 139. nu. 19
Bona immobilia qui non possident, satisfare non coguntur. 128. nu. 189
Bona vxor quomodo inuenienda. 149. nu. 10
Bona aliis obligata an deustari possint ex statuto iubente deustari bona nobilium. 393. nu. 87. & 88
Boni omnes semper nobilitati fauent. 132. nu. 12
Bonis ex viris improbi filij aliquando nascuntur. 140. num. 25
Bonorum appellatione an contineantur feuda. 60. nu. mero 18
Bona in diuersis locis sita non sunt diuersa patrimonia, sed vnicum. 588. nu. 29
Boni fessuri sunt ad dextram Dei, reprobi ad sinistram. 413. nu. 14
Bonum non est dualitas. 465. nu. 17
Bonifacius 8. cuiusmodi fuerit. 613. nu. 162. & nu. 163
Bonifacius Papa magis partialis quam apostolicus fuit. 692. nu. 10
Brancus Allobrogum rex. 412. nu. 9
Bragmani existimant mortem esse natiuitatem. 330. nu. mero 505

Breuitas vitæ improbis oblata. 343. nu. 557
Britanni soliti sunt se glasto inficere. 407. nu. 161
Britannia à Carausio occupata. 37. nu. 7
Brutus ex adulterio Iulij Cæsaris, & Seruiliae fororis Catonis Vticensis natus fuisse à multis dicitur. 79. num. 31
Bruta animantia primum in pestilentia pereunt. 206. num. 210
Bruta animalia imperium seniorum agnoscunt. 455. nu. mero 220
Budæus antiquitatis inuestigator diligentissimus. 161. num. 29
Bulla aurea apud Romanos insigne nobilium. 407. nu. mero 160
Burgensis quis. 57. nu. 5
Burgense feudum suum non nobilitat possessorem. 58. num. 7
Byssum apud Indos nobilitatis insigne. 407. nu. 161

C

Cachexia quid. 317. nu. 450
Cadmus medicinae herbariae inuentor. 170. nu. 11
Caducum non transmittitur. 609. nu. 124
Cæcus à successione feudi non repellitur. 551. numero 15
Cain primatum sibi à natura datum, id est, primogenituræ dignitatem voluntatis suæ malitia dehonestarat. 552. nu. 18
Cædes nobilis. 9. nu. 28
Cæsar Opiter apud antiquos quis dicebatur. 591. nu. 6
Cæsarem inter & Augustum quid intererat. 529. numero 22
Cæsares qui dicebantur. ibid. nu. 23
Cæsarium familia quare sacra Apollinis retinuerit. 547. num. 2
Cæsarum appellatio vnde dicta. ibid. nu. 3
Ceteris paribus præuentioni & præoccupationi locus est. 545. nu. 5
Ceteri dictio, quam vim habeat. 62. nu. 11
Caius Caligula Imperat. Ro. munera & collationes in dotem filia à subditis recepit. 668. nu. 3
Caius Marius septies consul Arpinas humili loco natus fuit. 8. nu. 23
Calamitates huius vitæ. 332. nu. 511
Calida fomenta lassis profunt. 217. nu. 198
Callianax reprehensus. 311. nu. 416
Calliopes iudicium super controuersia Adonidis, inter Venerem & Proserpinam. 534. nu. 14
Caluaria suspendio interempti, cõtra rabidi canis mortem dicitur esse remedium. 116. nu. 114
Cambyfes patri Cyro in regno successit. 416. nu. 29
Cambyfes Persarum rex, decimum quaque militem fortiri, necarique in cibum iussit. 511. nu. 53
Cambyfes sacro morbo laborauit. 305. nu. 400.
Cambyfes Persarum rex obscura gente natus. 38. nu. mero 8
Canes maximo natu catulo ius primigeniū tribuunt. 419. nu. 44
Canes in concionem olim cum heroibus ingrediebantur. 402. nu. 139
Canes generosi. 21. nu. 50
Canes nobiles. 9. nu. 28
Canes curiarum qui. 164. nu. 47
Caniculæ ortus & vis. 196. nu. 170
Canis rabidi morsus quomodo sanetur. 179. nu. 41
Capenates primitias frugum ad lucum Feroniæ portare soliti. 224. nu. 70
Capillus puerorum qui primum decisus est, podagrae impetus dicitur leuare circumligatus. 421. nu. 55
Capita vilissima caudicij. 157. nu. 8
Capfarij qui dicantur. 374. nu. 59
Captiuus nobiliori parere debet. 128. nu. 185

Carauſius Britannias occupauit. 37. nu. 7
 Cardinales donare poſſunt ex bonis Cardinalatus cau-
 ſa quaſitis. 385. nu. 43
 Cardui olim fuerunt in deliciis. 122. nu. 147
 Carmen famoſum. 17. nu. 38
 Carmen nobile. 9. nu. 28
 Carmen podagris auxiliari. 132. nu. 301
 Carminibus & cantionibus morbi curantur. 231. nu-
 mero 299
 Carneades ſcripturus ſe helleboro purgauit. 230. nu-
 mero 293
 Carnes aſſæ ſalubriores ſunt. 197. nu. 173
 Carnes & oſſa ſuſpentionum magicis ueneficiis me-
 dicatiſſima exiſtuntur. 116. nu. 114
 Caro filij caro patris eſt. 596. nu. 32
 Carolus 8. Francorum rex impubes coronatus eſt. 620.
 num. 211
 Carolus Caluus ab Hebræo medico ſuo Bononiæ uene-
 no ſublatus. 315. nu. 437
 Carolus Magnus frequentiſſimis uenationibus dele-
 ctatur. 402. nu. 138
 Carthaginienſium mos in eligendis magiſtratus. 30.
 num. 20
 Carthaginēſes principum filios forte ductos regio or-
 natu Saturno immolabant. 507. nu. 37
 Carthaginēſes Senatum ſeniores vocabant. 447. nu-
 mero 171
 Caſſandra filiarum Priami formoſiſſima. 125. nu. 164
 Caſiodori locus de nobilitate. 44. nu. 2
 Caſtella ignobilia. 69. nu. 5
 Caſtitati maior obſeruatione eſt in nobilibus. 143. nu. 12
 Caſtor Hylacis filius quare pro deo habitus. 80. nu. 5
 Caſtoris filij forte hæreditatem patris inter ſe diuiſe-
 runt. 502. nu. 5
 Caſus ſuperueniens nihil officit teſtamento iam con-
 firmato. 611. nu. 151
 Caſus ſuperueniens impedit originem priuilegij. 615.
 num. 182
 Caſus omiſſus à lege habetur pro omiſſo. 617. nu. 194.
 & ſequen.
 Et à canone. ibid.
 Et à ſtatuto & conſuetudine. ibid.
 Et à teſtatore. ibid.
 Et à contrahentibus. ibid.
 Et à principe. ibid.
 Et à iudice. ibid.
 Et ab arbitro, vel arbitratore. ibid.
 Et ab Imperatore. ibid.
 Et ab appellante. ibid.
 Et à dante procuratorem. ibid.
 Et ab actore. ibid.
 Sed hæc omnia niſi caſus omiſſus ſit ſimilis expreſ-
 ſo. 618. nu. 197
 Caſtrum qui nobili cuſtodiendum dedit, & is cui cuſto-
 dia commiſſa eſt caſtrum inimicis prodiderit, is qui
 cuſtodiendum dedit excuſatur, per hoc quod nobili
 dederit. 101. nu. 27
 Cato Cenſorius ſenex literas Græcas didicit. 452. nu-
 mero 205
 Cato L. Murenam ſaltatorem appellat. 366. nu. 22
 Cato Cenſorius mercaturam exercuit. 369. nu. 16
 Catoſis ſententia de medicis. 312. nu. 422
 Catoſis Cenſorij reſponſum de ſtatuis & imaginibus.
 49. nu. 15
 Catuli vnde dicti. 206. nu. 210
 Caulis vitis albæ quæ primo germinu partu erumpunt
 vinas ciere, menſes pellere, lienem abſumere, verti-
 ginofis, comitialibus, neruorum reſolutione tenta-
 tis, prodeſſe. 422. nu. 57
 Cauſa prima & proxima attenditur, non ſecunda, &
 remota. 611. nu. 144. nu. 145

Cauſæ fortibus ductæ apud Romanos. 511. num. 54. &
 ſequen.
 Cauſas agere quaſtuofiſſimum. 159. nu. 20
 Cauſa nulla tam grauis, quin iudex deferre poſſit iura-
 mentum in ſupplementum probationis. 103. nume-
 ro 36
 Cauſæ maioris partis bonorum æquiparantur crimi-
 nalibus. 301. nu. 380
 Cauſidici venale genus. 158. nu. 8
 Cauſidici rabulæ forenſes dicuntur. ibidem, numero 8.
 & ſequen.
 Togati vultures. ibid.
 Canes acerrimi. ibid.
 Venale genus. ibid.
 Lyncibus & leonibus crudeliores. ibid.
 Viliffima capita. ibid.
 Forenſia pecora. ibid.
 Garruli. ibid.
 Forum verboſum. ibid.
 Cauſidicorum merces olim exigua. 156. nu. 3
 Cedri natura. 207. nu. 215
 Celeftinus Papa pro animali irrationali habitus fuit,
 quod quæ conceſſerat mane vnus diei, veſpere eiuf-
 dem reuocabat. 101. nu. 24
 Celſus adoleſcens ius ciuile interpretatus eſt. 435. nu-
 mero 103
 Cenſores forte dirimebant, vter eorum legeret princi-
 pem Senatus. 511. nu. 50
 Centaurium medicamentum. 170. nu. 12.
 Cerdones vnde dicantur. 374. nu. 59
 Cera veteres. 92. nu. 16
 Ceſſante cauſa ceſſat effectus. 513. nu. 1. 614. nu. 170. 488.
 num. 1
 Ceſſante cauſa excluſionis, ceſſat excluſio. 681. nu. 34
 Ceſſibile quod eſt, id eſt præſcriptibile. 564. nu. 2
 Ceſſio iuris primogenituræ facta ab Eſau Iacob, robur
 accepit à iuramento. 562. nu. 2
 Ceſſio certa ſi nobili ſit nulla ob defectum ſolemnita-
 tis, an cadat in pœnam ſtatuti. 396. nu. 104
 Chaldaei pro deo ignem colunt. 347. nu. 575
 Charonda lex de Magiſtratus. 153. nu. 5
 Charondas Tyrionum princeps & legiſlator ſibi mor-
 tem intulit, quod legem ſuam imprudens violafſet.
 108. nu. 74
 Charidea Hydaspis Aethiopiæ regis filia. 50. nu. 20
 Charitas mater omnium bonorum. 134. nu. 5
 Cheualiers qui dicuntur, nobiles ſunt. 62. nu. 13
 Chironia manus. 170. nu. 14
 Chironi herbarum primitiæ dicantur. ibid. nu. 14
 Chironis parentes qui. ibid. nu. 13
 Chironium vulnus. ibid. nu. 12
 Chiron centaurus medicinæ inuentor. ibid. nu. 12
 Chirurgia eſt mechanica ars & illiberalis. 335. nu. 523
 Chirurgia Homeri. 204. nu. 201
 Chirurgia ſacris ordinibus interdicta. 307. nu. 406
 Choafpis & Elei annium diuerſitas. 416. nu. 30
 Choſroes Perſarum rex doctrina & eruditione clarus.
 48. nu. 11
 Chriſtus Dei filius primogenitus. 427. nu. 75
 Chriſtus ſedit à dextris Dei patris. 413. nu. 14
 Chriſtiani ſcriptores qui de nobilitate ſcripſerunt. 40.
 num. 12
 Chriſtus medicus. 230. nu. 291
 Chriſtus medicorum princeps. 187. nu. 80
 Chriſtus aduocati partes ſibi ſumpſit. 159. nu. 19
 Chriſtus duo æra pauperculæ prætulit ingentibus nu-
 meribus. 165. nu. 50
 Chryſippus Gnidius medicus. 193. nu. 52
 Cibus ſimplex eſt ſalubrior. 197. nu. 172. & 326. nume-
 ro 478
 Cibi per calorem concoquuntur. 317. nu. 444

Cicero

Cicero legum obſeruantiffimus ex prouinciis neque
 dona neque mercedem pro aduocatione ſua ab vilo
 accepit. 94. nu. 23
 Cicero à regibus originem duxiſſe fertur. 95. nu. 32
 Ciceronis teſtimonium de mercatura. 359. nu. 10.
 Cimon vituperatus quod muſicam non didicit. 364.
 num. 12
 Cimon vinolentus. 398. nu. 114
 Cineres corticis ſalicis ex primis ramis aqua mixta ſa-
 nant clauum & callum. 423. nu. 61
 Cincia lex de donis & muneribus. 160. nu. 21
 Cinnabarum quomodo conſtituitur. 317. nu. 447
 Citatio nobilium an in ſcriptis fieri debeat. 128. nu. 187
 Ciuilia naturalibus conuenire debent. 565. nu. 9
 Ciuilitate fieri non ſatis eſt niſi & naturaliter fiat. 576.
 num. 17
 Ciuilis & ciuilitatis appellatio ad quos referatur. 22.
 num. 58
 Ciues magnæ ciuitatis, præferendi paræ. 68. nu. 1
 Cithara Apollini medicinæ inuentori aſſignata. 233.
 num. 306
 Ciuitas illuſtris. 6. nu. 18
 Ciuitatis & gentis nobilitas. 92. nu. 19
 Ciuitatem qui acceptat, videtur eam acceptare cum
 ſuis oneribus, etiamſi ea ignoret. 56. nu. 54
 Clariffimæ vxores quæ dicantur. 82. nu. 1
 Clara perſona. 5. nu. 13
 Ciuitatum munera apud Romanos Patriciis commiſ-
 ſa. 22. nu. 56
 Clari nobiles dicuntur. 3. nu. 9. & ſeq.
 Clarus genus. ibid.
 Clarus natalibus. ibid.
 Clarus ſanguis. ibid.
 Clara propago. ibid.
 Clara progenies. ibid.
 Clara proles. ibid.
 Clari parentes. 4. nu. 9
 Clari natales. ibid.
 Clara familia. ibid.
 Clara gens. ibid.
 Clara ſtirps. ibid.
 Clarus & nobilis. ibid.
 Clara nobilitas. ibid.
 Clariffimi viri non niſi per ſcripturam citari poſſunt.
 128. nu. 187
 Clariffimatus dignitas. 5. nu. 13
 Claritas vrbium. 68. nu. 4
 Claritas non ſolum ex genere, ſed etiam ex opibus eſt.
 24. nu. 4
 Claritas natalium. 4. nu. 11
 Claritas perſonæ. 5. nu. 13
 Claritas & claritudo. 4. nu. 11
 Claritas & claritudo an differant. 4. nu. 12
 Claritas pro nobilitate. 4. nu. 11. & ſeq.
 Claritas generis. ibid.
 Claritate conſpicuus. ibid.
 Claritas naſcendi. ibid.
 Claritudo generis. ibid.
 Clarus & nobilis. 4. nu. 10
 Cleombrotus Ambraciotes lecto Platonis libro de
 immortalitate animæ, ſe in mare præcipitem dedit.
 332. nu. 512
 Cleomenes fratri Doreio in regno præpoſitus. 553. nu.
 7. 619. 206
 Clauis eccleſiæ multum errat. 398. nu. 115
 Cleanthes aquam traxit & rigado horto manus loca-
 uit. 36. nu. 5
 Clementia & placabilitas decet nobiles. 96. nu. 23
 Cleombrotus è muſo ſe in mare proiecit. 344. nume-
 ro 564
 Cleops Aegyptiorum rex in Pyramidis operarios mille

talenta pro apio, cepis & aliis erogauit. 121. nume-
 ro 147
 Clerici & ſacerdotes olim ſorte delecti. 502. nu. 8
 Clerici vnde dicti. ibid. nu. 8
 Clerici digniores laicis. 6. nu. 4
 Clericus non repellit fœminam ex ſtatuto repellente
 fœminas ob mares. 629. nu. 5. & nu. 7
 Clericus poteſt vti iure primogenituræ ex ſtatuto. ibid.
 num. 6
 Κληρωτοι apud Athenienſes qui fuerint. 513. nu. 61
 Κληρωτοι quid. ibid. nu. 61
 Clerici inter plebeios non annumerantur. 64. nu. 4
 Clerici non prohibentur exercere agriculturam in pro-
 priis poſſeſſionibus. 354. nu. 3
 Clerici ſunt in honore & dignitate. 64. nu. 4
 Clerici an ſint nobiles. ibid. nu. 1
 Clericorum appellatione an veniant epiſcopi. 56. nu. 52
 Clithenis elegans dictum in ſaltatorem. 368. nu. 30
 Clodius Albinus Rom. Imperator Georgica conſcri-
 pſit. 355. nu. 7
 Cluſini Scribæ ſecundum locum à rege poſuerunt. 372.
 num. 50
 Clypeum Achillis ælatum ac depictum multis arato-
 ribus à Vulcani, cuiusque nomen. 356. nu. 10.
 Κλυπος quid. 130. nu. 3
 Κλυπος à Græcis nobilis dicitur. 9. nu. 26
 Codrus antiquiſſimus Athenienſium rex. 95. nu. 27
 Cœli filij imperium ſorte diuiſerunt. 501. nu. 3
 Cœi ſingulis annis Hippocrati parentare ſoliti. 181. nu-
 mero 50
 Collatio non habet locum in iure primogenituræ. 638.
 num. 1
 Collecta imponi poteſt ſubditis à domino pro ſua pri-
 mogenita filia maritanda. idque tam iure communi
 quam conſuetudine procedit. 668. nu. 1 & 2
 Collecta an poſſit imponi ſubditis pro bonis alibi ſi-
 tis. 634. nu. 19 & nu. 24
 Collegium inter eccleſiaſticum & ſeculare nulla diſſe-
 rentia. 439. nu. 121
 Collegium cuius ſit conuocare. ibid. nu. 119
 Colomanus Barodinenſis epiſcopus Vngariæ rex crea-
 tus. 412. nu. 6
 Colonia olim ſorte diuidebantur. 502. nu. 6
 Coloſtri vis & virtus. 422. nu. 56
 Colonus nullus eſt originalis rei priuatæ alicuius. 359.
 num. 3
 Color nobilis. 9. nu. 28
 Collum nobile. 9. nu. 28
 Columbarum mas prior naſcitur. 537. nu. 2
 Columnæ nobiles. ibid. nu. 28
 Comes nubens doctori, non indignè nubit. 46. nu. 4
 Comes per ſolam infamiam nõ perdit comitatum, nec
 nobilitatem, ſiue dignitatem quam habet ex ipſo co-
 mitatu. 146. nu. 6
 Comitibus Palatinis conceſſa eſt poteſtas legitiman-
 di. 144. nu. 20
 Commagenus rex ignobilis dictus. 2. nu. 4
 Commixtiones medicamentorum ſemper malæ & in-
 quinatæ. 325. nu. 490
 Commoda & incommoda ferri, auri, & pecuniarum.
 353. nu. 596
 Commodus Imperator, vt athleta ſeſe exercuit. 366.
 num. 20
 Commoda iis facere poſſumus, quibus incommoda
 non poſſumus. 630. nu. 14
 Comodi leges. 531. nu. 31
 Commoditas rerum indiuiduarum diuidi poteſt. 472.
 num. 52
 Communia inſtrumenta deponenda ſunt apud ſenio-
 rem. 440. nu. 126
 Communionem parere diſcordias. 468. nu. 27

Comparatiuum plerūque pro positio ponitur. 72. nu. 5
 Competitores *καλῶς μισοί* dicti. 513. nu. 61
 Composita quæ non gaudent participiis. 410. nu. 1
 Concessio principis realis præsumitur, licet de aliis sumitur. 388. nu. 59
 Concessio regni verba inspicienda. 613. nu. 164
 Concessio verba loquentia de maiore an ad primogenitum trahantur. *ibid.*
 Concubitus primos, primosque sæminarum mens plerūque comitiales morbos, & alios plurimos curare. 423. nu. 62
 Conditio, si sine liberis decesserit, an semper, & quādo intelligatur. 605. nu. 94
 Conditio, pro se & suis filiis & nepotibus, solum filium primo loco comprehendit. 616. nu. 189. & nu. 190
 Conditio possidētis etiam si sit actor an sit potior. 543. num. 26
 Consensus seniorum adhibendus vbi aliorum consensus requiritur. 443. nu. 146
 Concubitus prodest melancholicis. 203. nu. 195
 Canones mercedem aduocatorum probantur. 162. numero 3
 Consciētia in foro an magis sit puniēda nobilis quā ignobilis. 120. nu. 135
 Consiliarius Parlamenteus an nobilis efficiatur. 51. numero 21
 Consiliarij & Decuriones aliquibus in ciuitatibus habentur pro nobilibus. 65. nu. 1
 Consilij publicis apud Indos præesse solitos, qui nobilitate maxime essent insignes. 106. nu. 59
 Constantini filij orbem sorte sibi diuiserunt. 502. nu. 5
 Constitutio augens legitimam filiorum non comprehendit filium adoptiuum. 680. nu. 9
 Constitutio vel lex quādo dicatur introducta in fauorem publicum vel priuatum. 559. nu. 19. & nu. seq.
 Constitutioni factæ ob publicam utilitatem non potest renuntari. 558. nu. 14
 Constitutioni prohibitorie renuntari non potest. 557. num. 9
 Constitutionibus iurium potest per partes renuntari licet sint prohibitoria. 558. nu. 13
 Consuetudo simpliciter loquens de filio, intelligitur de naturali. 680. nu. 5
 Consuetudo præferens primogenitos est contra ius commune. 463. nu. 11
 An valeat & sit rationabilis. *ibid.*
 Consuetudo, statum & priuilegium ius faciunt. 612. num. 158
 Consuetudo contra ius commune non trahitur ad casum fictum. 610. nu. 137
 Consuetudo præferens primogenitum an sit odiosa. 614. nu. 168
 Consuetudo induci potest ex actibus à principio nullis. 659. nu. 1
 Consuetudo præscripta non tollitur per vnum aut alterum actum contrarium. 637. nu. 1
 Consuetudinis mens magis quā verba inspicienda sunt. 671. nu. 4
 Consuetudine Normanorum patruus præfertur nepoti in primogenitura. 594. nu. 17
 Consuetudinem ij tantum inducere possunt qui statue re possunt. 494. nu. 1
 Consuetudinis definitio. 495. nu. 2
 Consules alternis temporibus imperabant. 533. nu. 10
 Consules sortiebantur vter aedes diis dedicaret. 510. numero 49
 Consules comitia ex sorte habebant. *ibid.* nu. 48
 Consules apud Romanos provincias sortiebantur. 509. nu. 43 & seq.
 Contentio pulchra inter viros doctos sorte dirempta. 506. nu. 31

Contractus regum an transeant in successores. 586. nu. mero 20. & nu. seq.
 Controuersa inter Carthaginenses & Masinissam Numidiae regem. 543. nu. 24
 Constitutum ad fauorem non debet in damnum conuerti. 55. nu. 49
 Consuetudinis & statuti differentia. 65. nu. 5
 Consuetudo loci vbiq; obseruanda. 152. nu. 13
 Consuetudo pecunias spargendi legibus damnata est. 385. nu. 44
 Consuetudo & statutum minorem 25. annis, facere maiorem, an valeat. 104. nu. 42
 Consuetudo an valeat, vt non nisi nobiles recipiantur in canonicos. 100. nu. 18
 Consuetudo nobiles facit. 65. nu. 1
 Consuetudo aut statutum an possit facere nobilem aut ignobilem ex genere materno. 85. nu. 22
 Consuetudo quid. 65. nu. 5
 Consuetudo & statutum an & quomodo nobilitent. 65. nu. 1
 Consules & ceteri magistratus, ex patribus apud Romanos creabantur. 97. nu. 6
 Consulares scemina que dicantur. 80. nu. 2
 Continentiam sanitas & robur sequitur. 313. nu. 430
 Contractuum commixtio suspectissima. 326. nu. 493
 Contumelia insignis. 16. nu. 34
 Contumacia in nobilibus magis puniēda quā in cæteris. 119. nu. 131
 Contumax in respondendo habetur pro confesso. 147. num. 10
 Coniuualis cantio. 362. nu. 385
 Coquinaria ars voluptatis curatrix. 69. nu. 35
 Coquorum ars feruilis fuit. *ibid.* nu. 35
 Coqui inter viles & illiberales artifices numerantur. *ibid.* nu. 35
 Coquus principis dicitur habere dignitatem. 170. numero 10
 Coquus vilissimum mancipium olim censebatur. *ibid.* num. 10
 Corbis & Orsua fratres patruclis de regno contendentes. 59. nu. 9
 Corinthus nobilis ciuitas. 69. nu. 4
 Corpus animæ sepulchrum. 330. nu. 506
 Corporis definitiones. *ibid.* nu. 507
 Corpus humanum quæ in se contineat. 304. nu. 393
 Corporis infirmitas fortitudinem corporis nō augmen tat. 334. nu. 520
 Corpus primogenium. 410. nu. 1
 Corpus infernus cur dicatur. 330. nu. 507
 Corporis omnia bona & mala ab anima in corpus fluunt. 230. nu. 293
 Corporalis pœna quantumuis minima, maior est pecuniaria vel maxima. 119. nu. 127
 Corporis qualitates in animum, & è contrario, magnā vim habere. 230. nu. 294
 Correctoria non extenduntur per maiorem rationem. 639. nu. 7
 Correctoria extenduntur si redimus ad ius commune. 577. nu. 6
 Cotta nobilis sed egenus. 148. nu. 6
 Craffi virtutes auaritiæ sordibus obscuratæ. 26. numero 10
 Crassus seruorum opera diues factus. 152. nu. 10
 Crassus decimonono. ætatis suæ anno Caium Carbonem accusauit. 435. nu. 103
 Creditor is præsumitur qui habet instrumentum, etiam si sit alius eiusdem omnino nominis. 541. nu. 11
 Creditor repetit impensas medicorum etiam si seruus mortuus non sit. 305. nu. 397
 Creditores præferuntur pœnis publicis & fiscalibus. 394. nu. 89

Crescens

Crescens nobilitas. 91. nu. 10
 Chresphontes Messenium regnum sorte adeptus est. 506. nu. 30
 Crimine falsi an teneatur qui doctoris nomen sibi vsurpat, cum non sit. 72. nu. 2
 Crimen quando dicatur augeri nobilitate. 117. nu. 118
 Criminalibus in causis nobili per procuratorem licet comparere. 121. nu. 141
 Criminis læsa maiestatis reus est qui sibi vitam abrum pit. 344. nu. 564
 Crocomagma 318. nu. 452
 Cuiusmodi fuerit dux, vt plurimum subditos fieri necesse est. 120. nu. 137
 Cynegyus nobilior Xerxe. 34. nu. 3
 Cynofarges locus sic dictus. 79. nu. 31
 Cypri florum vis ac virtus. 422. nu. 58
 Cyrus Persarum rex propriis manibus agrum conseruit. 353. nu. 5
 Cyrus suos non prius ad prandium siue cœnam ire sinebat, quam sudassent. 403. nu. 141
 Cythiis vis. 207. nu. 215

D

Damianus sophista egenus mercedem dimisit. 164. num. 42
 Damonidæ dictum. 71. nu. 17
 Daphitas poeta maledicus cruci suffixus est. 39. nu. 9
 Darius, qui ab Alexandro fuit superatus serua Simiclia natus. 38. nu. 8
 Darius forte regnum Persarum adeptus. 506. nu. 29
 Datio tutoris extenditur ad bona alterius iurisdictionis. 633. nu. 20
 Dauid Iudæorum rex ouium pastor fuit. 38. nu. 8
 Dauid in adolescentia vnctus in regē fuit. 620. nu. 211
 Dauid aliis Ionathæ prudentior ac senior, ipse tamen Ionathæ sententiæ acquiescebat. 473. nu. 99
 Dauid prætulit Salomonem iuniorem Adoniæ seniori. 549. nu. 1
 Debita realia siue fundalia sequuntur locum rei ob quam debentur: cætera verò debita personam creditoris sequi debent. 637. nu. 9. & seq.
 Decapitationis pœna aliarum honestissima est. 405. numero 153
 Decreta Canonica prohibēt venationem. 4. nu. 148
 Decreta Canonica ius non faciunt presbyteris sese sal tibus immiscendi. 367. nu. 25
 Decretalium compilatores sæpius errarunt. 338. nu. 538
 Decretorum locus. 298. nu. 359
 Decuriones aliquibus in ciuitatibus pro nobilibus habentur. 64. nu. 1
 Decurionum honoribus fungi prohibētur plebei. 98. num. 2
 Degeneres nobiles genus suum deturpare. 140. nu. 23
 Dei est sanare morbos, non medici. 315. nu. 435
 Deiotarus rex ab agricultura laudatur. 355. nu. 5
 Delectus pœnarum non habet locum in monachis qui sunt ex genere nobili. 149. nu. 1
 Delicta nonnunquam dignitate augentur. 117. nu. 116
 Demosthenes incerto patre natus dicitur. 78. nu. 31
 Demosthenes dum aliquid scriberet, aquam bibebat. 350. nu. 587
 Deo vero tribuitur nobilitas, ignobilitas verò aliis. 118. num. 123
 Deorum ethnicorum impudicitia. 143. nu. 10
 Deorum doctrina, medicina. 177. nu. 33
 Deorum promissa pro factis habenda esse. 101. nu. 23
 Deum qui honorant, nobiles dicuntur. 129. nu. 1
 Deus honorat patrem in filiis. 81. nu. 6
 Deus elegit ignobilia & contemptibilia huius mundi, vt potentes ac nobiles ad humilitatem facilius adduceret. 40. nu. 2
 Deus quem amat, iuuenis moritur. 332. nu. 512

Deus sanat homines per medicamenta. 336. nu. 529
 Deus solus suscitatur mortuos. 314. nu. 433
 Deus stulta mundi elegit, vt confundat sapiētes. 99. nu. 16
 Deus in sacris scripturis ignis nonnunquam appellatur. 348. nu. 577
 Deus sanitatis author. 187. nu. 78
 Deus principalis causa sanationis ægroti. 190. nu. 101
 Deus in igne habitans ex Apolline. 348. nu. 576
 De vino, epigrammata ex Homero. 348. nu. 179
 Decimatio ad cibum, ob famem facta. 511. nu. 53
 Decimare quid. *ibid.* nu. 52
 Decimatio quid. *ibid.* nu. 52
 Decisiones promiscuæ. 543. nu. 23
 Decreta Canonica præcipiunt clericis vt debitam senioribus præbeant obedientiam. 430. nu. 85
 De duobus rectoribus electis in discordia quaestio. 524. nu. 17
 De duobus electis in imperio. *ibid.* nu. eod.
 De duobus paris dignitatis iubētibus aliquid fieri, quod simul peragi non possit. *ibid.* nu. eod.
 De eo quid dixit duabus mulieribus simul, ego in vos confentio. 536. nu. 16
 De duobus simul ad brauē peruenientibus. 528. nu. 15
 De duobus se mutuo offendētibus ita vt ignoretur vter prior aggressus fuerit. 536. nu. 16
 De sepultura eius qui habet duas ecclesias quaestio. 524. num. 21
 De casu L. Arethusa. 536. nu. 15
 Demaratus Aristonis Spartano regno exutus. 567. numero 9
 Demens an succedat in regno, si pater eum non abdicauerit. 552. nu. 1
 Demens qui ex accidente quodam effectus est demens, non priuatur regno. *ibid.* nu. 2
 Demetrio regnū Syria, occiso pupillo Antiochi quondam regis filio, traditum est. 592. nu. 5
 Demetrius Romæ obles fuit. *ibid.* nu. 5
 Demetrius specie venandi Roma profectus, in Syriam delatus est. *ibid.* nu. 5
 Demetrius pellice ortus fuit. 583. nu. 59
 Democratia proprium, vt magistratus sorte deligerentur. 513. nu. 61
 Demophonti & Achamanti Aetra & Clymena extra sortem concessa fuerunt. 508. nu. 40
 Dentes qui primum equis cadunt, facilem dentitionem præstant infantibus alligati. 421. nu. 55
 Deus *αγαθὸς ὁμοῦς* dictus. 427. nu. 76
 Deo primogenita offerenda. 424. nu. 68
 Dextera pars corporis validior, & præstantior. 413. nu. 15
 Dextera antiquè tumultuantem populum compescere, aut silentium indicere, aut pacem afferre solebant. *ibid.* nu. 16
 Dextrum pro felici & propitio aliquādo ponitur. *ibid.* nu. 16
Dea in sceminino genere pro nobili ponitur. 131. nu. 7
 Diacrommion quid. 317. nu. 449
 Diacoron quid. *ibid.* nu. 448
 Diacono non licet in medio duorum presbyterorum sedere. 438. nu. 118
 Diana Orthia. 507. nu. 37
 Diana Oeneo succensuit, quod ei primitias agri nō sacrificasset. 424. nu. 69
 Dictamni vis & natura. 207. nu. 214
 Dictator & Magister equitum alternatim summæ rei præferunt. 534. nu. 12
 Dictatores cur creabantur. 468. nu. 28
 Dictatores Romanos sæpius & maximis periculis exemerunt. *ibid.* nu. 29
 Dictio, sicut, significat omnimodā similitudinem. 596. num. 30
 Dictio, alteruter, vnum tantum includit. 607. nu. 1

Dictio solus, taxatiua est & aliorum exclusiua, ibid. nu. 2
 Dido ius dixisse fertur. 155. nu. 18
 Dies nobilis. 9. nu. 28
 Didymus Alexandrinus doctissimus doctissimi Hieronymi magister, quinto ætatis suæ anno luminibus orbatus fuit. 551. nu. 15
 Differentia inter nobilitatem ac potentiam. 391. nu. 73
 Difformes poenæ quæ. 119. nu. 132
 Diffinitionum difficultates & vsus. 456. nu. 1
 Dies primigenius. 410. nu. 1
 Diffinitione in bona quæ sint necessaria. 456. nu. 2
 Dignitas ornanda est domo, non ex domo dignitas tota quaerenda est. 58. nu. 10
 Dignitas filij, gloria est & laus patris. 80. nu. 4
 Dignitatis definitio. 152. nu. 2
 Dignitas omnis non est nobilitas. 129. nu. 191
 Dignitas est quæ dignitas reputatur. 66. nu. 7
 Dignitatis habenda ratio in alimentis constituendis. 121. nu. 143
 Dignitas in seruis. 60. nu. 4
 Dignitas qualibet non nobilitat. ibid. nu. 4
 Dignitas sacerdotij apud nonnullas Græciæ ciuitates regiæ maiestati par habebatur. 99. nu. 12
 Dignitas maior superueniens, non tollit priuilegium minoris. 56. nu. 50
 Dignitas non minuit statum. 56. nu. 48
 Dignitates tantum amittuntur per ingressum religionis. 149. nu. 3
 Dignitatibus in secularibus dandis ponderatur dignitas siue nobilitas. 97. nu. 2
 Dignitate duplici cohonestatus præferendus est ei, qui alteram tantum habet. 45. nu. 8
 Dignitas & nobilitas differunt. 62. nu. 10
 Dignitatis nomen generale. ibid. nu. 10
 Dignitas nobilitati propria. 60. nu. 3
 Dignior semper est proponendus. 543. nu. 7
 Dignior semper est indigniori præferendus. 447. nu. 175
 Digniores non ligantur statutis inferiorum. 661. nu. 4
 Dignitas non moritur. 598. nu. 47
 Dignitas an sit ætati præferenda. 440. nu. 129
 Dignitas non est in commercio, nec cedi potest. 562. nu. 2
 Dij gentium sine pedibus in humeris portantur, ostendentes ignobilitatem suam hominibus. 129. nu. 1
 Dij aliter quam homines incedunt. 390. nu. 65
 Dij ignei dicuntur. 348. nu. 576
 Δικταία venena quæ. 205. nu. 204
 Dimocrazia optima quæ. 31. nu. 25
 Diocles Carystius Darij Histaspis tempore viguit. 181. nume. 51
 Diocletianus Imperator depositis imperij fascibus rei rusticæ operam dedit. 355. nu. 7
 Dioculus Syracusorum legumlator. 108. nu. 74
 Diodorus Bibliothecæ historiographus. 47. nu. 4
 Diogenes Babylonius. 1. nu. 2
 Diogenes Synopæus pueros ad venationem instruebat. 403. nu. 144
 Diogenis de nobilitate sententia. 34. nu. 3
 Diogenis dicitur in medicum. 314. nu. 431
 Dionysius primus Siciliæ rex, obscurus fuit & genere & gloria. 71. nu. 17
 Dionysio Siciliæ rege mortuo, in locum eius milites filium maximum natu Dionysium successerunt. 412. nume. 8
 Discordia & inuidia vnde oriuntur. 463. nu. 10
 Dispositio excludens res vel personas, non operatur iuris noui collationem. 534. nu. 6
 Dispositio generalis an & quando omnia sui generis supposita comprehendit. 618. nu. 198
 Dispositio in dubio intelligitur de casu vero, nõ ficto. 610. nu. 136
 Ditiore magis comitari solere disciplinam & nobili-

tatem. 29. nu. 14
 Diues vnde dicatur. 31. nu. 22
 Diues ad scelera timidiore. 32. nu. 27
 Diuine apparitiones, cur sub ignis forma plerunque fiant. 348. nu. 578
 Diuitem & popularem præstat esse, quam nobilem & mendicum. 149. nu. 10
 Diuites non gignunt diuites. 34. nu. 3
 Diuites principum loco habentur. 25. nu. 6
 Diuites pauperibus ad honores & magistratus præferuntur. 30. nu. 19
 Diuites cur pauperibus sint patriæ amantiore. 33. numero 27
 Diuites principes dici possunt. 25. nu. 5
 Diuites sapientes vulgo existimantur, pauperes insipientes & stolidi. 32. nu. 26
 Diuitiæ non possunt dare nobilitatem. 148. nu. 5
 Diuitiæ sunt nobilitas, aut certe nobilitatis parentes. 146. nu. 3
 Diuitiæ vnius compensantur cum nobilitate alterius. 127. nu. 177
 Diuitiæ in urbibus nobilitati præferuntur. 23. nu. 61
 Diuitiæ in fortunæ potestate sitæ sunt. 34. nu. 3
 Diuitiæ nobilitati anteponuntur. 31. nu. 22
 Diuitiæ nouis hominibus antiquam donant familiam. 24. nu. 2
 Diuitias antiquas qui nobilitatē esse dixerint. 26. nu. 8
 Diuitiæ an nobilitent. 24. nu. 1
 Diuitiæ à maioribus acceptæ pluris æstimantur quam recenter partæ. 26. nu. 9
 Diuitiæ sua natura viles sunt. 28. nu. 13
 Diuitiæ non faciunt insignes nisi quos possunt bonis operibus facere clariores. ibid. nu. 13
 Diuitiæ nonnunquam dant causam nobilitati. 30. nu. 18
 Diuitias ad nobilitatem nihil pertinere qui dicant. 28. num. 13
 Diuitias à multis anteponi cæteris rebus omnibus. 27. nu. 12.
 Diuitias & virtutem maiorum qui ad nobilitatē coniunxerint. 26. nu. 11
 Diuitum prærogatiuis qui non gaudeant. 31. nu. 23
 Diuersis in diuersis testamentis eiusdem temporis hæredibus institutis præfertur possessor. 541. nu. 9
 Diuino iure valet consuetudo præferens primogenitum cæteris. 464. nu. 13
 Diuisio forte fit, etiam lege Mosaica. 500. nu. 2
 Diuidendi & eligendi forma. 654. nu. 15
 Diuisio feudi non fit, nisi omnes consentiant. 682. numero 11
 Diuisio fieri debet ex bono & æquo. 653. nu. 8
 Diuisio alicuius rei communis fit ob rixas aut scandalum, quæ alias non fieret. 464. nu. 61
 Doctor non potest prohiberi delatione armorum. 107. num. 68
 Doctor non debet habere salariū nisi per se legat. 152. num. 9
 Doctor nobilis, an doctori ignobili sit præferendus. 45. num. 6
 Doctores dicuntur nobiles. 44. nu. 3
 Doctores & Licentiati debent abstinere officio procuratoris. 166. nu. 1
 Doctores constituti sunt in dignitate, quando iudicandi ius habent. 152. nu. 2
 Doctoris nomen qui falso sibi vsurpat, an crimine falsi teneatur. 72. nu. 2
 Doctorum dicta intelligenda secundum iura ab eis allegata. 149. nu. 4
 Doctrina facile exornat generosum, quæ etiam ex obscuro nobilem facit. 44. nu. 2
 Doctrina ætate comparatur. 452. nu. 202
 Domi nobilis quid significet. 406. nu. 155

Dominus

Dominus an teneatur inuestire ignobilem, qui à nobili emit. 59. nu. 16
 Dominus priuatur feudo, si non desinat ab immoderatis collectionibus. 669. nu. 11
 Dominus non potest subditis collectas imponere. 669. nu. 6. & seq.
 Nisi esset statutum vel consuetudo, ibid. nu. 8
 Dominus tamen id per se facere non potest. ibid. nu. 9
 Et moderate debet facere, ibid.
 Et debet adire iudicem. ibid. nu. 10
 Dominus non est iudex inter se & vasallum. 669. numero 10
 Dominus potest iniicere manum in feudum vasalli pro seruitiis non dubiis. 669. nu. 11
 Dominus qui ius habet collectandi subditos, si eo diutius vsus nõ fuerit: an ius suum perdidit. ibid. nu. 12
 Dominus quilibet quantuncūque vilis & rusticus, habet iurisdictionem super rebus feudalis. 59. nu. 15
 Domicia Decidiana splendidis natalibus orta. 7. nu. 19
 Domitiani cadaver populari sandapila per Vespillones fuit exportatum. 123. nu. 151
 Domitia nus Histronibus scenam interdixit, intra domum verò exercendi artem concessit. 365. nu. 17
 Domitius auus Neronis Equites Romanos ad agendum mimum produxit. 367. nu. 26
 Domus nobilis. 9. nu. 28
 Donatio remuneratoria inter virum & vxorem an valeat. 84. nu. 19
 Donatio facta à principe suæ concubinæ valet, licet is miles sit. 387. nu. 52
 Donatio nobilis nullum præmium sperat. 386. nu. 48
 Donatio inter principem & vxorem illius valet. ibid. num. 51
 Donatio in nobilibus præsumitur. ibid. nu. 47
 Donationes principum latissimè sunt interpretandæ. ibid. nu. 50
 Donationes principum non egent insinuatione. 387. numero 53
 Donari potest inter viuos post mortem donantis. 479. nu. 33
 Donatio inter virum & vxorem non confirmatur iuramento inter Iudæos. 665. nu. 32
 Dornadilla Scotorum rex venationem venatoris que canes in magnis habebat delicias. 403. nu. 143
 Dos fauorabilior est alimentis. 696. nu. 5
 Dos est loco legitima. 632. nu. 11
 Dotis fauor non est ampliandus contra aliam dotem. ibid. nu. 13
 Dote in constituenda nobilitas viri consideranda est. 124. nu. 163
 Δόξα apud Græcos quid significet. 27. nu. 12
 Draco Aesculapio quare adiunctus, & quid significet. 172. nu. 20.
 Dracontea de gente nati, in corpore gemitum habuerunt signum. 50. nu. 20
 Dualitas malorum exordium. 465. nu. 16
 Ducatus & alia similes dignitates an diuidi possint. 532. nu. 33
 Duces & alij eius generis non perdunt priuilegia nobilia. 56. nu. 51
 Ducissæ maritus ignobilis, an per tale matrimonium nobilitetur. 89. nu. 40
 Duellum an sit licitum. 106. nu. 61
 Duobus è malis leuius eligendum est. 141. nu. 547
 Duo contraria procedunt diuersis respectibus. 154. numero 13
 Duplex bubo. 321. nu. 469
 Duplici onere nemo grauari debet. 126. nu. 170
 Duris Historicus. 38. nu. 8
 Duæ primogenituræ non possunt esse in eadem successione. 624. nu. 4

Duæ fictiones concurrere vnam in consequentiam alterius possunt. 610. nu. 141
 Duæ fictiones non concurrunt. ibid. nu. 138
 Duo si fuerint præsentati à patrono laico, is præferendus qui prior possessionem accepit. 545. nu. 3
 Duo si fuerint ex vtero matris excisi, vter eorum iure primogenituræ gaudebit. ibid. nu. 1
 Duobus simul castrum ingressis præmium propositum dandum. 527. nu. 12
 Duobus electis per omnia paribus an superior possit gratificari. 522. nu. 7
 Duobus à patrono laico præsentatis melior est conditio possidentis. 540. nu. 4

Ecclesia sita in confinio duarum diocesium, cui illarum subiecta sit. 532. nu. 3
 Ecclesia non debet vti iure communi iniquo. 665. numero 2
 Edictum successorum ita locum habet ex renuntiatione, sicuti & ex morte. 602. nu. 75
 Ἐδραμος quis dictus. 435. nu. 104
 Effectus exactionis in nominibus consideratur. 636. num. 6
 Egestas turpis. 148. nu. 3
 Eiusdem etiam generis alius nobilior. 390. nu. 69
 Electionem patri dandam. 559. nu. 1
 Electionis in paritate forte res dirimenda. 503. nu. 13
 Electis duobus paribus neuter admittitur. 535. nu. 10
 Ellebori filiorum ex primo partu vis ac virtus. 422. numero 57
 Elegans olim in malam partem accipiebatur, postea verò in bonam translatus est. 18. nu. 42
 Elephantorum greges nitescere luna ad Amilonem aqua se circumspergunt. 381. nu. 588
 Elephantorum clementia. 400. nu. 127.
 Elephantorum in gratæ affectos beneuolentia & gratitudo. 430. nu. 87
 Emancipatus confert nepoti emancipato ex fratre filio famil. 597. nu. 39
 Empedocles mulierē defunctam, ad vitam reuocauit. 178. nu. 36
 Empedocli diuini honores delati. 209. nu. 123
 Emphyteusim qui accipit pro se, & descendētibz masculis, videtur habere animum eam conseruandi in eius agnatione, quæ non conseruatur per masculum ex fœmina. 492. nu. 8
 Emphyteusis cuiuspiam concessa, pro se & vna filia, & is plures habeat filias, nec constat de qua dominus intellexerit, quid dicendum. 537. nu. 20
 Emphyteusis ecclesiæ nõ transit ad legitimatos nisi per matrimonium. 582. nu. 55
 Emphyteuta principis non cadit emphyteusi ob cessationem. 388. nu. 60
 Emphyteusi in ecclesiastica an succedat legitimatus. 141. nu. 17
 ἐπιγραμμα quid. 144. nu. 13
 Epigrammata famosa. 17. nu. 38
 Empirici qui dicti. 182. nu. 57
 Encyclopædia medicis necessaria. 186. nu. 73
 Epaminudas didicit citharizare & cantare ad chordarum sonum. 364. nu. 11
 Epidauriorum senatores, Antyni dicti. 22. nu. 56
 Epilogus laudum medicinæ. 308. nu. 407
 Ab antiquitate.
 Ab inuentoribus.
 Ab honoribus.
 A difficultate artis.
 A dignitate.
 A facultate.
 A necessitate.
 Ab vtilitate.

A compendio.
Episcopus à paupere clerico procuracionem exigere nõ debet. 164. nu. 43
Epicharmus poeta. 70. nu. 9
Equi nobiles. 9. nu. 28
Equites Romani nõnunquam publicani fuerunt. 369. num. 33
Equites Romani medium locum tenet inter patricios & plebeios. 408. nu. 164
Equites Romani nobilesne essent an ignobiles. ibidem num. 164
Erasistrati solertia mira in deprehendendo morbo ex amore nato. 181. nu. 53
Erasistratus ex rege curato accepit lx. millia aureorum. 371. nu. 405
Erasistratus Theombrotus dictus. 182. nu. 54
Error qualitatis nobilis nec impedit nec dirimit matrimonium. 127. nu. 174
Eruditio maior requiritur in nobilibus, quàm in ignobilibus. 45. nu. 10
Et, dictio ponitur inter diuersa. 61. nu. 8
Ethnici sacra facturi aquæ ablutione purgabatur. 352. nu. 588
Ethnici necessitatem fati protrahi posse existimant. 342. nu. 556
Ethnicorum testimonia, satius esse infirmitate corporis laborare, quàm sanum esse. 334. nu. 518
Euander Arcadum rex, inops fuisse dicitur. 148. nu. 7
Eudorus Mercurij filius. 132. nu. 11
Εὐδωρος dicitur, qui propriè nobilis est. 21. nu. 52
Eumenes Alexandro in Cappadocia & Paphlagonia successit. 38. nu. 8
Eupatoria herba vnde dicta. 194. nu. 136
Euphorbia herba vnde sit dicta. 194. nu. 63
Εὐφορία qui. 97. nu. 4
Εὐφροσύνη quid. 136. nu. 13
Εὐπορία Atheniensium nobiles dicti. 22. nu. 56
Eupatorium ea est herba quæ vulgo Agrimonia vocatur. 322. nu. 473
Εὐμοῦ κληρὸς. 510. nu. 43
Esau propter vnam escam vendidit primogenita sua. 414. nu. 18
Esau pœnituit venditionis primogenituræ. 562. nu. 2
Ethnici sacerdotes, & aliorum factorum præfecti sorte deligebantur. 503. nu. 9
Euleus amnis. 416. nu. 30
Eumeus primitias sacrificauit diis sempiternis. 424. nu. 69
Eumonius Lacedæmoniorum rex. 591. nu. 2
Eupolis vii. annorum natus, totidem comœdias populo agendas exhibuit. 455. nu. 104
Ex actu nullo colligitur consensus & voluntas. 688. nu. mero 1
Ex duobus requisitis non satis est vnum interuenire. 603. nu. 80
Ex testamento, quod possibile est aliquando impugnatum iri, non potest adiri hæreditas, neque suos hæres esse. 642. nu. 27
Ex filiis is qui solus feudum possidet, solus quoque vasallus censendus est. 681. nu. 4
Ex inæqualitate discordia & inuidia. 463. nu. 10
Exclusus habetur, ac si non esset. 612. nu. 158
Exclusus à successione per statutum excluditur à legitima. 676. nu. 7
Exclusio respicit tempus delata hæreditatis. 627. nu. mero 11
Exclusi à successione, excludunt & descendentes ex eis. 490. nu. 16
Exclusus legitima sua culpa, non excluditur alimentis. 659. nu. 16
Excommunicatus tenetur iurare de calumnia. 147. nu. 10,

Excommunicatus inuitus absoluitur. 54. nu. 39
Excommunicatus conueniri potest. 146. nu. 8. & in ipsius damnum agere cogitur. ibid. & ipsius gesta valent in ipsius præiudicium. ibid.
Exercitationes Homero probata. 202. nu. 190
Exercitui qui præficitur, an is nobilitari tacitè videatur. 63. nu. 15
Exercitus medicos secum habere oportet. 306. nu. 402
Expensis cuius partis sit mittendum ad nobilem vt deponat. 105. nu. 50
Extare dicitur, si aliquid quantuncunque modicum ex illo extet. 593. nu. 33
Extinctum quod semel est, non reuiuiscit. 151. nu. 6
Extranei non potiuntur beneficiis statutorum. 629. nu. mero 4

F

Fabij clarissimæ gentis apud Romanos cognomina pictorum ex arte traxerunt. 361. nu. 3
Fabius Pictor eius cognominis princeps ædem Salutis pinxit. ibid. nu. 3
Fabri aurarij inter honestos artifices numerantur. 371. nu. 42
Fabri ferrarij inter sordidos non habentur. ibid. nu. mero 41
Fabri inter viles annumerantur. 370. nu. 49
Fabula Actæonis. 370. nu. 149
Facilitas & opulentia, eandem rem significant apud Græcos. 25. nu. 5
Facultates quare sic dictæ. ibid. nu. 5
Facinus nobile. 13. nu. 30
Factum infectum lege fieri non potest. 577. nu. 22
Falsarij nobiles grauius puniuntur quàm ignobiles. 174. nu. 121
Falsi crimen omnium criminum maximè abominabile. 118. nu. 122
Falsitas proditiõni affinis & cognata. 117. nu. 121
Fama antiqua probat dominium. 436. nu. 107
Fama nuda, nullisque indicij suffulta non probat. 395. nu. 97
Fama reprobata, non est fama. 394. nu. 94
Fama contraria an probet. 395. nu. 95
Fama publica constituit aliquem in quasi possessione ingenuitatis. 66. nu. 8
Familia antiqua. 93. nu. 20
Familia clarissima. 3. nu. 9
Familia illustris. 6. nu. 18
Familia vetustas. 93. nu. 20
Familia claritudo. 3. nu. 11
Familia nobilissima opponuntur ignota. 2. nu. 6
Familia priuata an possit inducere consuetudinem primogenituræ. 494. nu. 1. & nu. seq.
Familia tribus maximè constat. 711. nu. 2
Famofa actio. 17. nu. 38
Famofa epigrammata. ibid. nu. 38
Famofa causa. ibidem.
Famofa iniuria. ibid.
Famofa libelli. ibid.
Famofa versus. ibid.
Famofa qui in sacris literis dicantur. ibid. nu. 39
Famofum pro infamato dictum. ibid.
Famofum pro infamante dictum. ibid. nu. 38
Famofum interdictum. ibid.
Famofum iudicium. ibid.
Famofum carmen. ibid.
Famofus in bonam partem quandoque accipitur. 17. nu. 41
Famuli plerunque dominos imitantur. 143. nu. 9
Fastu & iactantia referti sunt quibus claris parentibus nasci obtigit. 142. nu. 4
Faticinæ fortes. 516. nu. 70
Fatidica fors. ibid. nu. 70

Fatum

Fatum nobile. 12. nu. 28
Fauor & honor matrimonij. 476. nu. 7
Fauore publico inducta non possunt mutari vel tolli ex dispositione testatorum. 656. nu. 8
Fauorabilior causa liberi arbitrij, quam matrimonij. 478. nu. 20
Federicus secundus Romanorum Imperator Græcè & Latinè doctus. 46. nu. 11
Fenestellæ an sit liber qui eius nomine vulgò circumfertur. 510. nu. 45
Ferrum è corpore & vulneribus incantationibus educitur. 232. nu. 301
Fertilitas nobilis. 12. nu. 28
Feudum infanti concedi potest. 56. nu. 28
Feudorum varia genera. 52. nu. 6
Feudum antiquum potest dici nobile. 90. nu. 6
Feudum receptum à minoribus vasallis dicitur ignobile, siue plebeium. ibid. nu. 6
Feudum an nobilitet siue etiam iurisdicção. 57. nu. 1
Feudum nobile suum nobilitat possessorem. 58. nu. 7
Feudum nobile quare sic dictum. ibid. nu. 8. & nu. 12
Feuda regulariter sunt diuidua. 466. nu. 19
Feuda licet regulariter sint diuidua, fallit tamen in feudis dignitatum. ibid. nu. 21
Feuda dignitatum esse indiuidua, id multis modis intelligendum esse. 470. nu. 37. & seq.
Feudi à successione non repellitur cæcus. 551. nu. 15
Feudi dominus non potest præiudicare primogenito. 552. nu. 3
Feudum est debitum filio. 585. nu. 11
Feudum vsufructui comparatur. 466. nu. 20
Feudum an antiquum an verò nouum cum dubitetur, pro possessore iudicandum. 542. nu. 14
Feudum iurisdictionis an sit indiuiduum. 684. nu. 19
Feudum antiquum quare sapiat nobilitatem. 57. nu. 6
Feuda à principibus concessa sunt perpetua. 388. nu. 58
Feuda nobilia non obtinet legitimatus ad feuda. 144. nu. 18
Feuda nobilia an veniant in venditione bonorum. 60. nu. 18
Fictio non habet locum cum alterius præiudicio. 577. nu. 19
Fictio non habet locum in statutis in quibus verba verè, ac propriè, non fictè, non impropiè accipienda sunt. ibid. nu. 20
Fictio non nisi ex æquitate fit. 621. nu. 218
Fictio inducta de iure speciali extenditur per interpretationem passiuam. 599. nu. 50
Fictio non retrahitur, cum suam naturam mutat. 577. nu. 18
Nec cum sequi potest iuris repugnantia, Nec cum res posset vitari, Nec cum nuptiæ partim temporis consistere possunt, partim non. ibid.
Fictioni non est locus nisi extremis habilibus. ibid. nu. mero 23
Ficus nouissima salubriores sunt primis. 424. nu. 66
Fidelitas an fieri debeat seniori ex filiis. 683. nu. 17. & sequen.
Fides sine operibus quemadmodum mortua est, ita nobilitas sine diuitiis. 149. nu. 9
Figuli, Fusores inter abiectos habentur. 374. nu. 59
Filia si non succedat in primogenitura, neque etiam filium eius succedere. 487. nu. 5
Filia exclusa à statuto præterita non impugnat testamentum. 641. nu. 22
Nisi filia ad tempus sit exclusa. 642. nu. 24
Filia exclusa à statuto si prætereat, potest contrahere testamentum. 639. nu. 10. & nu. 22.
Filia præterita in testamento in quo extranei sunt instituti, an possit rumpere testamentum. 644. nu. 36. &

seq. vsque ad num. 42. inclusuè.
Filia exclusa censetur extranea, non sua. 643. nu. 28
Filia ad tempus exclusa non habetur pro exheredata. ibid. nu. 31
Filia succedens in locum patris, non succedet vt masculus, sed vt femina. 600. nu. 54
Filia damnata criminis maiestatis non perdit legitimam, licet à successione repellatur. 647. nu. 6
Filia senior debet prior maritari. 442. nu. 139
Filia an per præsentationem patris succedat stante statuto excludente feminas. 494. nu. 4
Filiabus vltimò genitis ancillaria officia demandantur. 420. nu. 51
Filiatio non transmittitur. 604. nu. 91
Filiatio præscribi non potest. 565. nu. 9
Filiatio potissimum attenditur in dignitatibus. 604. nu. 87
Filiam dotare pater an teneatur, aut alere, quæ sibi dotem aliqua arte comparare potest. 114. nu. 106
Filia naturalis nobilis an admittatur ad legatum. 144. nu. 19
Filij matris originem apud quosdam populos sequuntur. 86. nu. 25
Filij repudiata patris hæreditate, non admittunt feudum vel emphyteusim patri sui que liberis concessam. 377. nu. 6
Filij horum qui nobilitatem ob res sordidas amiserunt, solènt in regno Francia restitutionem à Principe impetrare. ibid. nu. 6
Filij proscriptorum, petèdorum honorum iure prohibentur. 147. nu. 12
Filij adoptiui sequuntur statum & conditionem patris adoptiui. 73. nu. 5
Filij patris ignobilis & matris nobilis sunt ignobiles. 85. nu. 20
Filij nati ex ancilla vel liberta ante matrimonium, contracto matrimonio legitimantur. 77. nu. 23
Filij nobilitas aliquid ad patris nobilitatem adiicit. 81. nu. 4. & nu. 6
Filiorum virtus ignobilitatè progenitorum tegit. 138. nu. 17
Filius non potest inniti nobilitati aui & aliorum maiorum. 376. nu. 1. & 2
Filius debet ferre insignia familie paternæ, non maternæ. 85. nu. 81
Filius naturalis inuitus non legitimatur, etiam per matrimonium. 54. nu. 41
Filius potest esse patre nobilior. 90. nu. 7
Filius potest retinere emphyteusim quæ ex genere est, licet repudiet patris hæreditatem. 376. nu. 4
Filij in feudis censentur esse vasalli etiam patre viuente. 605. nu. 99
Filij non debent esse deterioris conditionis, quàm nepotes. 606. nu. 100
Filij adoptiui succedunt cum naturalibus & legitimis. 679. nu. 2. & multis seq.
Sunt que sui heredes, ibid.
An autem verè & propriè, ibid.
Nec solum in rebus priuatis, sed & in regnis succedunt, ibid. nu. 3
Filij Iacob agrè tulerunt tunicam donatam fuisse Ioseph. 462. nu. 6
Filij Iudæorum per Baptismum exeunt patriam potestatem. 667. nu. 3
Filij parentibus viuis habent probabilem spem. 665. nu. 20
Filij nati ante Decurionatum patris non gaudent priuilegiis dignitatis paternæ. 566. nu. 3
Filij Imperatorum Augusti dicuntur. 571. nu. 5
Filij eam dignitatem parentum aut conditionem sequuntur, quæ fuit tempore aut natiuitatis, aut conceptionis. 567. nu. 4

Filij

I N D E X.

Filij de nepotibus apud ecclesiasticos scriptores dicuntur. 601. nu. 60
 Filius ante parentes mortuus transmittit in nepotes lucrum sibi prouenturum ex secundis & eorum nuptiis. 598. nu. 41
 Filius si inobediens patri fuerit an possit priuari iure primogenituræ. 551. nu. 12
 Filius hereditatem repudians, feudum non retinet. 585. num. 11
 Filius ipso iure hæres est in omni iure quod patri tempore mortis incommutabiliter competit. ibid. nu. 8
 Filius tenetur alere matrem. 638. nu. 13
 Filius feminae an excludatur per masculum à feudo. 491. nu. 4
 Filius natus ante nobilitatem patris non est nobilis. 567. nu. 5
 Filius vnicus vnice diligitur. 426. nu. 74
 Filius fratris vtriusque lateris per representationem patris repellit patrui vnici lateris. 596. nu. 27
 Filius post mortem patris retinet quæ sibi eo viuente quærentur, etiamsi hereditatem repudiet. 585. nu. 9
 Filius primogeniti tractat de damno vitando. 604. numero 88
 Filius habet ex persona & qualitate patris, quod ex sua habere non potest. 647. nu. 39.
 Filius, cum ignoratur an ex priori matrimonio an verò ex posteriori natus sit, in cuius bonis succedat. 536. nu. 14
 Filius adoptiuus est filius imaginarius non verus. 680. num. 7
 Filius primogeniti primogenitus est. 597. nu. 37
 Filius naturalis primogenitus natus, nõ iure. 583. nu. 59
 Filius potest substitui in locum patris etiam in his in quibus electa est industria personæ. 686. nu. 2
 Filius primogenitus moriens transmittit etiam in suum heredem feminas. 494. nu. 7
 Filius adoptiuus simpliciter non est filius. 680. nu. 5
 Filiusfamilias potest solus reuocare donationem causa mortis à se factam cum consensu patris. 667. nu. 4
 Filius viuente patre administrans bona familiae, non potest eius rei salarium à cæteris fratribus petere. 687. nu. 3. vsque ad finem quæst.
 Filius legitimus ipsius filij nothi, an præferatur in iure primogenituræ ipsi legitimo. 583. nu. 64
 Filius moriens ante aditam hereditatem transmittit in filiam querelam inofficiosi testamenti, licet nondum natam nec præparatam. 603. nu. 78
 Filius causa proxima: nepos remota dicitur. 611. nu. 144
 Finis semper est inspiciendus. 678. nu. 3
 Plagitiis nobiles. 17. nu. 39
 Flauius Vopiscus. 70. nu. 8
 Florentiæ multa priuilegia competunt popularibus, quæ nobilibus non conceduntur. 56. nu. 53
 Flos generosus. 21. nu. 51
 Flumen nobile. 12. nu. 28
 Fluxus sanguinis quomodo sistatur. 208. nu. 216
 Felicitas quinquepartita. 302. nu. 386
 Felicitas diuitiis indiget. 27. nu. 12
 Felix quisnam dicatur. 302. nu. 387
 Fœmina mare est pulchrior. 538. nu. 4
 Fœmina ex statuto vel consuetudine à successione repulsa, & à iure quoque patronatus arceatur. 589. numero 2
 Fœmina senior an præferenda sit masculo iuniori. 440. num. 139
 Fœminæ succedunt in multis regnis. 483. nu. 3
 Scilicet in regnis
 Nauarræ, ibidem.
 Apuliæ, ibid.
 Siciliæ, ibid.
 Austriæ, ibid.

Aethiopia, ibid.
 Sæbitarum, ibid.
 Assyriorum, ibid.
 Massagetarum, ibid.
 Aegyptiorum, ibid.
 Indorum qui Pandem incolunt, ibid.
 Caria, ibid.
 Athlantiadum, ibid.
 Medorum, ibid.
 Sabæorum, ibid.
 Latinorum, ibid.
 Britannorum, ibid.
 Asia, ibid.
 Bohemiæ, ibid.
 Vngariæ, ibid.
 Adiabænorum, ibid.
 Saracenorum, ibid.
 Tensiorum, ibid.
 Arragoniæ, ibid.
 Fœminæ apud Lacedæmonios non succedunt in regno. 484. nu. 13. nec apud Indos, nec apud Gallos.
 Fœminas succedere in dignitatibus regalibus. 483. numero 2
 Fœminæ Medicæ. 294. nu. 321
 Fœtus mares in dextris fiunt: fœminæ in sinistris. 413. num. 15
 Fontes liquidi. 200. nu. 184
 Fontes nobiles. 12. nu. 28
 Forensis quæsticulum. 157. nu. 5
 Forensia pecora. ibid. nu. 6
 Forma vxoris pro dote est. 125. nu. 164
 Forma nobilis. 12. nu. 28
 Forma rei essentiam. 596. nu. 31
 Formæ titulo ac nomine insigniti. 538. nu. 5
 Hercules. Acneas.
 Achilles. Patroclus.
 Theseus. Hector.
 Agamemnon.
 Formosi vix robusti. ibid. nu. 6
 Formosiores reges delecti. 539. nu. 11
 Fossatum, dictio Plinii & iuriconsulti est. 672. nu. 1
 Fortunæ eminentes sæpe contrarium euentum sortiuntur. 139. nu. 22
 Fortuna primigenia. 410. nu. 1
 Fortuna sæpe præfert iniquum æquo. 547. nu. 1
 Fortunæ descriptio. ibid. nu. 1
 Fortunæ iudicium à ratione remotum. 518. num. 84. & 410. nu. 1
 Fortunæ primigeniæ ædem P. Sempronius Cõsul Romouit, si Hannibalem vicisset. 427. nu. 76
 Fortuna primigeniæ in capitolio sacellum à quo fuerit extructum. ibid. nu. 76
 Forum ingratum. 167. nu. 5
 Forum nobile. 12. nu. 28
 Forum dictum impiorum regio. 157. nu. 7
 Forum verbosum. ibid. nu. 7
 Franciæ nobiles non coeunt societatem. 408. nu. 162.
 Franciæ nobiles vnum æstate domicilium habent, alterum hyeme. 401. nu. 131
 Franciæ reges olim nullas edebant ordinationes, sine consilio multorum principum, præsidum ac cõsiliariorum Parlamentorum. 101. nu. 26
 Franciæ regum in funeribus ipsorum imagines ad viuum representatæ præferuntur. 122. nu. 150
 Franciæ in regno nullo dignitatis nobilitatisue discrimine habito, omnes quæstioni subiiciuntur, si ita res exegerit. 120. nu. 140
 Francisci primi, Gallorum regis eruditio & laus. 46. num. 11
 D. Franciscus ex corporis egritudine perfectus factus. 333. nu. 516

Franciæ

I N D E X.

Franciæ in regno omnia bona sunt ad instar patrimoniorum redacta. 655. nu. 1
 Francorum lex filios etiam infantes ad paternum regnum vocat. 620. nu. 211
 Franciscanorum historia. 548. nu. 6
 Frater vt ex statuto excludit sororem ita & nepos amiratum. 599. nu. 49. 51. 52
 Frater an teneatur sororem dotare. 655. nu. 1. & multis sequen.
 Et aũ vterinam, ibid.
 Et aũ frater clericus, ibid. nu. 2
 Iterum de vterina. 657. nu. 3
 Frater an possit fratrem iure primogenituræ priuare. 552. nu. 19
 Frater licet renuntiet statuto, admittendo sororem ad successione, non tamen illi præiudicat quin teneatur illam dotare. 560. nu. 22
 Frater quis proprie dicatur. 658. nu. 9
 Frater fratri renuntians in feudo communi, fratri decedenti sine liberis, succedit in eo feudo. 685. nu. 7
 Frater vt tenetur alere sororem consanguineam inopem ita & vterinam inopem. 657. nu. 3
 Frater non tenetur dotare sororem. 669. nu. 5
 Fratres patruales non sunt proprie fratres. 658. nu. 10
 Fratres sortiuntur, vter eorum maneret vt ille in aliam regionem abiret. 516. nu. 75
 Fratres habentes simul iurisdictionem, possunt conuenire vt alternis eam exerceant. 533. nu. 5
 Fratres ficos diuifas non relinquunt. 462. nu. 6
 Fratrum Ponticorum diuifio. ibid. nu. 7
 Fratrum vnus solus possidens hereditatem communem longo tempore, non præscribit. 560. nu. 4
 Fratrum concordia maxima seruanda. 462. nu. 8
 Fratrum conuentio, vicisitudinaria vt eorum bona ad superstitem perueniant. 475. nu. 5
 Fraudi obuiandum est. 525. nu. 5
 Frigidus pro mortuo. 346. nu. 573
 Frigus nobile. 12. nu. 28
 Frigus nonnunquam pro morte accipitur. 346. nu. 573
 Frumentum non ex pulchritudine agri æstimandum. 139. nu. 19
 Fructus dicuntur deductis expensis. 674. nu. 7. & seq.
 Nec tamen deducuntur, vbi est fauor publicus. ibid. num. 8
 Nec cum tractatur de restitutione quotæ, ibid. nu. 9
 Frugum primitiæ Deo offerendæ. 424. nu. 69
 Frugum primitias prisca Romani Cereri offerre soliti. ibid. nu. 70
 Fumosa imagines. 94. nu. 26
 Fumosi equitum magistri. ibid. nu. 26
 Fundamento destructo destruuntur cætera. 609. numero 128
 Fundus dotalis alienari non potest. 565. nu. 4
 Furiosus primogenitus à natura, nõ succedit in regno, sed si is habuerit filium non dementem, is patris loco succedit. 555. nu. 14
 Funeris pompa nobilium, maior & sumptuosior debet esse, quàm ignobilium. 122. nu. 149
 Furiosi & dementes an possint nobilitari. 53. nu. 35
 Furor superueniens an tollat nobilitatem. 377. nu. 1
 Fustium & verberum pœna à nobilibus est aliena. 114. num. 108

G

Gabinus nudus in conuiuio saltauit. 366. nu. 22
 Gades qui incolunt, natos lacrymis, mortuos cantibus prosequuntur. 329. nu. 503
 Galba Imperator adoptionis ritum ac formam elegantiori oratione probauit, idque prisca principum authoritate. 679. nu. 3
 Galbanæ natura. 207. nu. 215
 Galerius Imperatorum pastor fuit. 37. nu. 7

Galecius dolebat, quod non posset præferre in regni successione minorem maiori, quod prædior esset. 219. nu. 206
 Galenus dat opes. 307. nu. 404
 Galenus an aliquando agrotauerit. 197. nu. 69
 Galenus pro deo cultus. 185. nu. 71
 Galliæ nobilitatis consuetudo. 402. nu. 138
 Galliæ nobiles in primis venationi sunt dediti. ibid. numero 138
 Galli aliquando patrui nepoti in regni successione anteposuerunt. 594. nu. 17
 Galli præferunt primogenitos in successione. 411. num. 3
 Gallorum nobilium insigne. 407. nu. 161
 Gallorum nobiles nihil magis existimant obesse nobilitati, quàm literas. 45. nu. 10
 Gallum gallinaceum quare Aesculapio olim sacrificabant. 174. nu. 26
 Gallus gallinaceus Soli consecratus. 175. nu. 26
 Gafelicus spurius Alarici Gothorum regis. 84. nu. 31
 Gaza nobiles. 12. nu. 28
 Geisa Belæ Vngariæ regis filius. 569. nu. 40
 Gelon Syracusarum rex. 412. nu. 8
 Gellij locus de nutriendis filiis. 110. nu. 86
 Gemma nobilis & plebeia. 12. nu. 28
 Generale statutum simpliciter excludens, non excludit legitimam. 646. nu. 4
 Generalis renunciatio successione nõ includit renunciationem legitimam. ibid. nu. 2
 Etiam si iurata fuerit, ibid. nu. 3
 Generali Franciæ consuetudine, inter nobiles masculi præferuntur fœminis, & primogenitus cæteris. 399. num. 123
 Generatio secum habet concomitantiam temporis necessariam. 597. nu. 37
 Generis antiquitas. 94. nu. 24
 Generis splendor per inopiam perit. 148. nu. 2
 Generis nobilitas ex antiquitate procedit. 139. nu. 21
 Generis humilitas. 8. nu. 23
 Generis nobilitas per monachatum extinguitur. 149. num. 2
 Generis vel sanguinis nobilitas non amittitur per monachatum. 159. nu. 5
 Generis claritudo. 4. nu. 11.
 Generis splendor non est inspiciendus in electione episcopi aut sacerdotis. 99. nu. 15
 Generis & loci nobilitate non comparatur gratia. 70. num. 11
 Generosissimus is est qui optimus est. 34. nu. 3
 Generositas vnde dicta. 19. nu. 48
 Generosi etiam ex virtutibus dicuntur. 19. nu. 45
 Generosi & nobiles an differant. ibid. nu. 47
 Generosi nobiles dicuntur. ibid. nu. 47
 Generosi ignoti opponuntur. 2. nu. 6
 Generosos diuites magis quàm nobiles quærimus. 25. num. 7
 Generosus etiam de inanimatis dicitur. 20. nu. 51
 Generosum & generositas etiam de cæteris animantibus dicitur. 20. nu. 50
 Generosum de rebus inanimatis. 20. nu. 51
 Generosus flos. ibid.
 Generosa vites, ibid.
 Generosa vinea, ibid.
 Generosa arbuta, ibid.
 Generosa vua, ibid.
 Generosum vinum, ibid.
 Generosus vini sapor, ibid.
 Generosa ficus, ibid.
 Generosum pomum. ibid.
 Generosa pruna, ibid.
 Generosum & Generositate dici de aliis quàm de hominibus

hominibus. 20. num. 50
 Generosus eques. ibid.
 Generosus taurus. ibid.
 Generosum pecus. ibid.
 Generosi canes. ibid.
 Genialis quis dicatur. 21. nu. 52
 Gens clarissima. 3. nu. 9
 Gens infima. 8. nu. 24
 Gentiana herba vnde dicta. 193. nu. 133
 Gentiles qui dicantur. 21. nu. 53
 Gentiles homines apud Gallos pro nobilibus dicuntur. ibid. nu. 53
 Gentilitas qua dicatur. 93. nu. 21
 Gentilitas vnde dicta. 21. nu. 53
 Gentilitia insignia & familiaria qua. 48. nu. 13
 Gentis & ciuitatis nobilitas. 92. nu. 19
 Genuentes nobiles citra vituperium & nobilitatis detrimentum mercaturam exercent. 361. nu. 21
 Genus alium. 7. nu. 20
 Genus incipiendum, & ad finem trahendum. 138. numero 18
 Genus hominum subinde deterius fit cum mali coniuges bonis admiscuntur. 26. nu. 11
 Genus clarum. 3. nu. 9
 Genus & nobilitas differunt. 48. nu. 11
 Genus agens nobilius est patiente. 85. nu. 20
 Genus antiquum. 24. nu. 24
 Germani quinque consulares exercitus Romanorum fuderunt. 416. nu. 33
 Germani fortium obseruatores. 516. nu. 74
 Germanorum in regno maximus natu liberorum omnia iura successione solus excipiebat. 416. nu. 33
 Germanicus triumphalis causas egit. 119. nu. 18
 Germani reges ex nobilitate, duces ex virtute sumunt. 97. nu. 5
 Germanorum mulieres filios propriis vberibus alunt. 110. nu. 84
 Germanorum nobilitatis insigne. 407. nu. 161
 Gestus corporis non hominum solum mores, sed & generis quoque nobilitatem aut ignobilitatem ad vnum referunt. 389. nu. 63. 64. 65
 Gizerichus Vandalorum rex. 594. nu. 18
 Gizerichus, nothus filius Gontharis regis Vandalorum prelatu fuit in regno fratri legiuno Gogydisco. 78. num. 31
 Gladiator nobilis. 15. nu. 30
 Gladiator famosi. 17. nu. 38
 Glaucus Minois filius à mortuis suscitatus. 173. nu. 21
 Gloria maxima maximo in imperio sita est. 58. nu. 11
 Gloria definitio. 1. 8. nu. 3
 Glotiosa pro nobili aliquando accipitur. ibid. nu. 3
 Gofridus comes Poloniae. 592. nu. 5
 Gordiano iuniori sorte contigerunt Virgilij quadam carmina. 513. nu. 68
 Gorgasus Machaonis filius medicus. 176. nu. 32
 Gracia quare *νοτιφθω* dicta. 415. nu. 25
 Graeci multa ab Aegyptiis ad suos mores traduxerunt. ibid. nu. 25
 Graeci in symposiis, talis conuiuij praesidem fortiebantur. 536. nu. 42
 Graeci Vestae primitias offerre soliti. 425. nu. 71
 Graecorum lege quibus statuam in Olympiis habere non licebat. 151. nu. 3
 Graeci histriones & scenicos maxime honorandos putabant. 364. nu. 15
 Graeci ponunt artem pictoriam in primum gradum liberalium disciplinarum. 362. nu. 4
 Graeci ante omnia pueros ingenuos diagraphicen, hoc est, picturam in buxo docuerunt. ibid. nu. 3
 Gratianus qui apud Graecos dicantur. 373. nu. 53
 Gratianus quibus parentibus natus dicatur. 79. nu. 32

Gratiani multa errata. 338. nu. 538
 Gratianopolitanum parlamentum. 57. nu. 2
 Gratificationi nunquam est locus nisi in casibus à iure expressis. 524. nu. 23
 Gratis scientiam qui accepit, debet dare. 162. nu. 35
 Gramen generosum. 21. nu. 51
 Graue perire naufragio fuit apud ethnicos. 347. nu. 574
 Grauius ferimus fratres, quam extraneos nobis anteferri. 463. nu. 10
 Gregorij Nazianzeni de nobilitate sententia. 42. nu. 19
 Gubernatio vnius, multorum est potior & naturalior. 468. nu. 25
 Gubernator aliquando sua praesentia est causa salutis sua nauis, idem absens causa periculationis. 154. numero 13
 Guido Bonatus. 67. nu. 2
 Gulosi sunt nobiles. 141. nu. 2
 Gustus nobilis. 12. nu. 28
 Gymnasium nobile. ibid. nu. 28
 Gynaeciarij inter viles artifices ponuntur. 373. nu. 54

H

Habetur, quandam fictionem significat. 674. numero 10
 Habidis Tartesiorum rex ex stupro patris & filiae natus. 78. nu. 31
 Habitans in domo duarum parochiarum potest gratificari in vtra soluet onera. 523. nu. 14
 Hadrianus Imperator inter venandum distracto humero, & crus penè contriuit. 404. nu. 146
 Hadrianus Imperator pictura peritissimus. 362. nu. 4
 Haeretici nobiles grauius puniri debent quam ignobiles. 118. nu. 123
 Hannibal Syalum medicum in expeditione Italica secum dixit. 302. nu. 402
 Hannibal à P Sempronio superatus. 427. nu. 76
 Harmonidas faber. 370. nu. 40
 Hebraeis nobiles & ignobiles quomodo vocentur. 6. numero 15
 Hebraeorum regum sepulchra. 123. nu. 152
 Hebraeorum lege non admittebatur in iudices mechanicarum artium operarij. 151. nu. 3
 Hebraeorum nobiles in vrbe, ignobiles ruri habitabant. 22. nu. 56
 Hebraeorum mos erat magnum siue maiorem referre ad aetatem magis quam ad conditionem, aut aliam qualitatem. 458. nu. 13
 Hecates quare *μωρη* dicta. 426. nu. 74
 Hector *αἰδώς* dictus. 131. nu. 8
 Hecuba Hectorem filium propriis vberibus lactauit. 118. nu. 80
 Hederæ differentia. 323. nu. 474
 Heliogabalus reprehensus quod dignitates ignobilitate hominum polluerit. 97. nu. 6
 Heliogabalus saltatorem ad praefecturam praetorij adsciuit. 367. nu. 25
 Helisai famulus lepra cur percussus. 162. nu. 35
 Heluetiorum legati nobilissimi ad Cesarem missi. 104. nu. 44
 Henricus quartus Imperator iuniorem filium suum Henricum quintum Aquisgrani coronauit. 549. numero 1
 Henrici nostri regis dies natiuitatis, & regni idem anno septies quaternario completo. 122. nu. 150
 Heraclius domi suæ nobilis. 405. nu. 154
 Heraclius medicinae contemptor quomodo perierit. 236. nu. 318
 Herbarum vires Homero nota. 205. nu. 207
 Herbarum primitiae Chironi dicatae. 170. nu. 14
 Herbarum vires qui inuenerint. ibid. nu. 19
 Herba à Chirone agnominata. ibid. nu. 12
 Herba à Thesæo dicta. 191. nu. 109

Herba

Herba montanae caeteris salubriores. 208. nu. 219
 Herba ab Achille inuenta. 191. nu. 113
 Herba à Mercurio inuenta. 168. nu. 4
 Herba ab Hercule inuenta. 190. nu. 107
 Herba à Teucro inuenta. 191. nu. 111
 Herba nobiles. 12. nu. 28
 Herculis manu fata quercus fuerunt. 356. nu. 8
 Hercules spurius fuit. 78. nu. 31
 Hercules Alexicacos dictus. 190. nu. 107
 Hercules Alexicacus. 165. nu. 52
 Hercules quare primogenius dictus. 410. nu. 1
 Hermodica Mida Phrygum regis vxor. 38. nu. 8
 Haeredes ad transuersales nobilitas an progrediatur. 79. nu. 1
 Haereditas repudiata non transmittitur. 376. nu. 1
 Haereditas pacto relinqui non potest. 477. nu. 16
 Haereditas ad quos deferatur. 537. nu. 21
 Haereditas non concernit locum. 634. nu. 21. & 29
 Haereditas patris est debita filio, aut quasi debita. 605. nu. 98
 Haereditatem plus iuris habere quam eum cuius est haeres absurdum est. 555. nu. 18
 Haereditas institutio in contractu matrimonij an valeat. 476. nu. 8
 Haeres iunior an idem ius habeat senioris. 441. nu. 735
 Haeres repraesentat personam defuncti. 685. nu. 1
 Haeres plerumque plus habet quam defunctus. 611. numero 149
 Hermaphroditus aequaliter in vtroque sexu gratificabitur vtrum sequi malit. 523. nu. 15
 Herodes rex postpositis Alexandro & Aristobolo suis & Marianna filijs, successorem sibi designauit in regno Antipatrum ante principatum & de priuata vxore genitum. 568. nu. 11
 Hesperia antiqua. 94. nu. 25
 Hiempales dextra ad Adherbalem assedisse dicitur, ne medius ex tribus, quod apud Numidas honori ducitur, iugurta foret. 438. nu. 117
 Hiero Sicilia rex matre ancilla natus. 38. nu. 8
 Hiero Sicilia rex successori in regno xv. tutores reliquit. 620. nu. 210
 Herodes quomodo natalem suum celebrauerit. 329. nu. 502
 Heroës qui venationi studuerunt. 403. nu. 142
 Herophilus humanos pulsus humani corporis in muscos pedes disiecit. 181. nu. 52
 Hieronymus Oforius Lusitanus de nobilitate ciuili liberos duos, & de nobilitate Christiana tres consecravit. 1. nu. 1
 Hilaritas & Hilaritudo. 4. nu. 12
 Hippafus Metapontinus, & Heraclius Ephesus ignem deum putauerunt. 348. nu. 575
 Hippoclidis facerem pro saltatore dictum. 368. nu. 30
 Hippocratis iuramentum. 337. nu. 531
 Hippocratis libris tanquam authenticis standum. 181. nu. 49
 Hippocrates gratis medicinam exercuit. 306. nu. 404
 Hippocrates quosdam errores suos, ne posterij erraret, confessus est. 339. nu. 539
 Hippocratis foletia mira in deprehendendo morbo ex amore nato. 182. nu. 54
 Hippocrates medicinam è tenebris in lucem reuocauit. 179. nu. 42
 Hippocrates quare artem medicam omnium fordifsimam esse dixerit. 310. nu. 413
 Hippocrates mercaturam exercuit. 360. nu. 15
 Hippocrates an aliquando errauerit. 180. nu. 45
 Hippocratis laus. ibid. nu. 46
 Hippocrates ab Artaxerxe accitus, ire distulit. ibid. numero 44
 Hippocrates omnium disciplinarum dux & author. ibid. num. 47

Hippolytus à mortuis suscitatus. 173. nu. 21
 Hircanus sponte celsit Imperio propter suam naturalem & inefficacem segnitiam. 414. nu. 19
 Histriones & scenici inter viles reponuntur. 364. numero 14
 Histriones vnde dicti sint. 364. nu. 12
 Homeri chirurgia. 204. nume. 201
 Homeri medicina. 196. nu. 166
 Homerus vbique deos & homines nobilitatis titulo decorat. 131. nu. 6
 Homerus *ὄψωνος* inter hominum pessimos & maxime redarguendos posuit. 367. nu. 24
 Homerus omnis virtutis pater. 113. nu. 98
 Homerus saepe Galeno citatus. 207. nu. 212
 Homerus incerto patre natus. 78. nu. 31
 Homerus omnium virtutum parens à Iustiano appellatus. 514. nu. 69
 Homerus sub Vlyssæ sapientem virum intelligi voluit. 432. nu. 91
 Homerus caecus. 552. nu. 15
 Homines forte ad labores vocati. 507. nu. 35
 Homines plerumque vitam principis imitantur. 120. num. 137
 Homines miseri proprio epitheto. 331. nu. 509
 Homines non rebus, sed res hominibus accedunt. 58. num. 9
 Homines ex luto vt lateres originem habent. 136. numero 10
 Hominum maxima pars à medicina occiditur. 341. numero 551
 Hominum est saepe falli, & fallere. 339. nu. 539
 Hominum miseria. 314. nu. 431
 Hominum nobilitas in quo sit sita. 34. nu. 3
 Hominum in genere non omnes aequales sunt. 60. n. 4
 Hominum genus quodnam liberius viuat. 312. nu. 423
 Homo homini deus. 179. nu. 38
 Homo veteris profapiae ac multarum imaginum. 93. num. 20
 Homo ad nihil redigitur per falsitatem vt qui semper postea sine fide sit, nec ei vquam postea credatur. 118. nu. 121
 Homo nouus quis dicatur. 93. nu. 22
 Homo liber potest cogi à iudice ad suspendendum hominem condemnatum: nobilis vero non. 114. nu. 103
 Homo ob medicos sapientissimus animalium iudicatus à Diogene. 306. nu. 403
 Homo etiam sine peccato Ada fuisse mortalitatis. 327. num. 497
 Homo homini deus. 353. nu. 597
 Homo homini lupus. ibid. nu. 597
 Honorati qui dicti. 165. nu. 53
 Honores publici inter filium magistratum, & patrem priuatum, in re domestica cessant. 153. nu. 10
 Honores virtutum studiosis decernuntur. 41. nu. 15
 Honesti persona ratione officij vel dignitatis, non prius debet conici in carcerem quam fuerit conuicta. 102. nu. 51
 Honestitudo pro honestate accipitur. 4. nu. 12
 Honor & dignitas familiarum per masculos conseruatur. 399. nu. 123
 Honor iudicibus impendi solitus. 153. nu. 3
 Honorem sibi indebitum aliquis usurpans sacrilegij poena punitur. 72. nu. 3
 Honoribus in decernendis inspicenda est consuetudo. 105. nu. 55
 Honorichus regis Vandalorum frater in regni successione prelatu est filio eiusdem regis primogenito. 594. nu. 18
 Honoris & pretij eiusdem sunt apud deum qui Christi sanguine redempti sunt. 40. nu. 12
 Honorum petendorum iure qui prohibeantur. 147. n. 14

Honorius Imperator matris vberibus ab lactatus. 109. num. 81
 Hora si apposta sit in collatione eiusdem diei, an ea alteri in qua nulla hora est, sit præferenda. 540. nu. 2
 Horæ antelucanæ è flumine insalubres. 203. nu. 197
 Hortensius post consulatum causas non egit. 156. nu. 2
 Hortus nobilis. 12. nu. 28
 Hortus destinatus ad domus usum debetur primogenito, etiamsi non sit intra septa siue claustra domus. 673. nu. 4
 Quid si inter domum & hortum est via publica, ibid.
 Hospes famosus. 17. nu. 40
 Hospitalis in regimine præferendi seniores. 445. nu. 163
 Hostium spolia diis offerre solebant veteres. 425. numero 72
 Humanum corpus per 36. demones curatur. 232. numero 300
 Humiles pro ignobilibus. 8. nu. 23. & seq.
 Humili loco nati, ibid.
 Humiles & obscuro copulati, ibid.
 Humilis & minimè generosus ortus, ibid.
 Humile genus, ibid.
 Humile & sordidum genus, ibid.
 Humili de stirpe creatus, ibid.
 Humiles & nobiles oppositi, ibid.
 Humiles ignobiles dicuntur. 8. nu. 23
 Humiliores bestis subiciuntur, altiores verò deportantur in insulam. 7. nu. 20
 Humilitas generis. 8. nu. 24
 Humilitas opponitur nobilitati à Valerio Maximo. ibid. nu. 23
 Humilitas pro ignobilitate aliquando sumitur. 5. nu. 14
 Humilis ortus. 8. nu. 23
 Hyperboli Atheniensium principis fraus & improbitas. 38. nu. 8
 Hyperborei gens felix frugum primitias Apollini mittere soliti. 424. nu. 70
 Hydrophobia quis morbus & vnde veniat. 206. n. 209
 Hydropotæ somnum lenem capiunt. 350. nu. 587

I
 Iacob patriarcha Ioseph filium minimum natu supra omnes alios diligebat. 418. nu. 42
 Iacob quare meruerit primogenituram. 556. nu. 3
 Iacobus Mazochius Romanæ academiæ bibliopola. 435. nu. 101
 Iactantia & fastu referti sunt quibus claris parentibus nasci obtigit. 142. nu. 4
 Ianuæ vniuersi cuiusque stationis pictum fuit elementum rubri coloris. 513. nu. 62
 Idomeus gallum gallinaceum in clypeo ferre solitus. 175. nu. 26
 Idoneiorem semper esse præferendum in gratificationibus. 525. nu. 1. 2. & seq.
 Iephte bastardus fuit. 78. nu. 30
 Ignis pro deo cultus est, ne noceat. 349. nu. 581
 Ignis incommoda. 348. nu. 579. 580
 Ignis *divinus* vocatus. 349. nu. 580
 Ignis commoda. 345. nu. 570
 Ignis contra venenum remedium. ibid. nu. 570
 Ignis contra pestilentiam. ibid. nu. 570
 Ignis & sulphuris vis. 204. nu. 199
 Ignis rerum omnium est principium. 346. nu. 571
 Ignis in templis Ethnicorum cur asseruari solitus. 348. nu. 576
 Ignis diuinus & admirandus Ethnicis. ibid. nu. 575
 Ignobiles non possunt notas & insignia nobilium vsurpare. 49. nu. 17
 Ignobiles laqueo suspenduntur. 405. nu. 153
 Ignobiles non tenentur contribuere in subsidiis ratione bonorum feudalium. 126. nu. 170
 Ignobiles vrbes quare dicantur. 69. nu. 5

Ignobiles & nobiles si æquiparentur per statutum, an alteri alterorum priuilegiis potiantur. 56. numero 55. & 56
 Ignobile lethum. 12. nu. 28.
 Ignobilis an soluat collectam pro rebus acquisitis à nobili. 126. nu. 171
 Ignobilis pro ignoto accipitur. 2. nu. 4
 Ignobilis non satis idoneus ad felicitatem. 132. nu. 12
 Ignobilis non est quis, quod rus habitat. 21. nu. 54
 Ignobilis apud Græcos *ἀδύμοτος* & *κατώμοτος* dicitur. 3. num. 8
 Ignobilis incapax est feudi nobilis sine consensu domini. 398. nu. 118.
 Ignobilis an alterum ignobile superioris gradus provocare possit ad pugnam. 106. nu. 60
 Ignobilis vir constante matrimonio potest dotare uxorem nobilem ob compensationem nobilitatis. 84. num. 19
 Ignobilibus an liceat insignia, quæ arma vocantur, habere. 48. nu. 12. & nu. 13
 Ignobilibus generosi imperare debent. 97. nu. 5
 Ignobilitas contemptui & vituperio habetur in sacris literis. 129. nu. 1
 Ignobilitas pro innotitia aliquando accipitur. 2. nu. 5
 Ignobilitas ex ocio, & militia odio & vacatione paratur. 62. nu. 14
 Ignobilitas in malorum sorte non annumeranda. 141. num. 27
 Ignorans an legitimari possit. 53. nu. 32
 Ignota terra pro ignobili. 2. nu. 6
 Ignoti generosis opponuntur. 2. nu. 6
 Ignotus pro ignobili accipitur. 2. nu. 4. & 5
 Illesum lege filij à matribus non à patribus nomen fortiebantur. 86. nu. 25
 Ilion nobilis ciuitas. 69. nu. 3
 Illustris in malam partem sæpe accipitur. 16. nu. 31
 Illustris proles. 6. nu. 18
 Illustre & obscurum inuicem contraria sunt. ibid. n. 17
 Illustris nobiles dicuntur. ibid. nu. 17
 Illustrissimorum & clarissimorum eadem dignitas. 63. num. 16
 Illustrare pro nobilitate accipitur. 6. nu. 18
 Inlustris olim pro illustris dicebatur. 63. nu. 16
 Imagines & statuarum quibus olim dedicata fuerint. 18. num. 43
 Imagines & statuarum nobilium. 49. nu. 15
 Imagines fumosæ. 94. nu. 26
 Imagines maiorum olim apud Romanos in funeribus deferebantur. 122. nu. 150
 Imagines superbæ. 142. nu. 6
 Imagines animi, corporis affectionibus perpetuo similes sunt. 230. nu. 295
 Imilce Hannibalis vxor. 507. nu. 37
 Imperatorem ducemve exercitus senem esse oportere dicebat L. Paulus. 445. nu. 164
 Imperatores duos simul fuisse de facto. 529. nu. 20
 Imperatores plures non semper eundem ordinem seruabant. 547. nu. 4
 Sed alteri alteris alternis temporibus præferbatur, ibid. nu. 5
 Imperator quis sit. 63. nu. 15
 Imperatores qui venationi operam dederint. 404. numero 146
 Imperatores mercatores qui fuerint. 360. nu. 17
 Imperatores & iuriscòsulti castitatis amatores eximij, acerrimique libidinum castigatores. 145. nu. 22
 Imperatores & reges non dedignantur militum nomen sibi assumere. 60. nu. 3
 Imperatores multi medici. 195. nu. 157
 Hi autem sunt. Hadrianus. Constantinus. Tiberius.

Tiberius. Iustinus.
 Nero.
 Imperatores multi humili loco orti. 37. nu. 7
 Hi sunt si quis fortè vno loco videre velit.
 Augustus. Opilius Macrinus.
 Vitellius. Posthumus.
 Vespasianus. Lollianus.
 Traianus. Martius.
 Pertinax. Maximinus.
 Pescennius niger. Galerius.
 Maximus Pupienus. Licinius.
 Balbinus. Maximianus.
 Philippus. Carausius.
 Aemilianus. Valentinianus.
 Aurelianus. Iustinus.
 Probus. Maurilius.
 Bonosius. Leo.
 Diocletianus. Bassilius.
 Imperatores qui iudicum munus pro tribunali exercuerunt. 154. nu. 17
 Hi autem sunt. Pertinax. Seuerus.
 Augustus. Caracalla.
 Vespasianus. Maximinus.
 Domitianus. Balbinus.
 Traianus. Iustinianus.
 Hadrianus. Federicus.
 Aurelius Antonius. Carolus magnus. [nati.
 Maximus. Et alij plerique innomi.
 Commodus.
 Imperatoris vnus propria ac peculiaris nobilitas. 139. num. 20
 Imperatorum filij Augusti dicuntur. 571. nu. 5
 Imperfectus vitio naturali non succedit in feudo, secus si accidentali. 553. nu. 4
 An id procedat in aliis rebus priuatis. ibid. nu. 5
 Quid in regnis non in feudalibus. ibid. nu. 6
 Imperij Romani initium violentum. 530. nu. 25
 Impudicitia nobilibus summo opere fugienda. 143. nu. 12
 In donationibus Iudæorum insinuatio requiritur. 662. num. 12
 In alternatiuis electio est debitoris. 524. nu. 22
 In iure impugnandi testamentum, inspicitur tempus mortis. 643. nu. 28
 In regno & aliis dignitatibus indiuiduis non potest petere secundogenitus legitimam. 649. nu. 18
 Is tantum rumpit testamentum, qui sibi locum facit. 640. nu. 17
 In concernentibus personam potior est locus originis. 636. nu. 4
 In casu omisso nec tacita quidem voluntas præsumitur. 618. nu. 196. & 197.
 In instrumentis Iudæorum obseruanda est solennitas iuris communis, aut consuetudinis loci. 662. nu. 12
 In successione Iudæorum statuta locorum sunt seruanda, si quæ sint, sin minus, ius comune. 663. nu. 21
 In testamentis duobus eiusdem temporis iudex gratificabitur. 523. nu. 15
 In alternatiuis concessionis principis, electio est donatarij. 387. nu. 55
 In alternatiuis electio est debitoris. ibid.
 Incantatio duplex. 232. nu. 302
 Incantationibus omnes morbi curantur. ibid.
 Incarceratus inuitus redimitur. 54. nu. 39
 Incipiens nobilitas. 91. nu. 10
 Inclytus in malam partem quandoque accipitur. 16. n. 35
 Inclyti nobiles dicuntur. 9. nu. 26
 Incontinentiam quæ sequantur. 313. nu. 430.
 In principe dos potentissima liberalitas & clementia. 385. nu. 46
 In factis nobilium non facile admittitur allegatio ignorantia. 397. nu. 110

In delictis in dubio intelligitur factum tempore licito. 391. nu. 75
 In donationibus principis is semper præferitur, cui primum donatum est, etiamsi alij priores possessionem acceperint. 388. nu. 56
 In donationibus & priuilegiis principum dominium & ius transfertur sine possessione. ibid. nu. 57
 In contractibus inter viuos non est locus iuri decrescendi, nisi in donationibus principum. 387. nu. 54
 In vinculis dicuntur hi etiam esse, qui sine dedecore in publicum comparere non possunt. 105. nu. 49
 Indignus censetur qui defuncto a grati medicos non adhibuit. 304. nu. 396
 Indorum mos in constituendis magistratibus. 30. n. 20
 Indorum mos in publicis consiliis. 106. nu. 59
 Indorum nobilitatis insigne. 407. nu. 161
 Inducta ad augmentum non operantur diminutionem. 580. nu. 41
 Inæqualitas discordiarum. 461. nu. 9
 Infamia tollit priuilegium non tantum infamis sed & successorum. 555. nu. 18
 Infamia repellit aliquem à dignitatibus. 61. nu. 7
 Infamia iuris maior est infamia facti. 391. nu. 70
 Infamia semper remanet apud infamem, extincta etiam causa infamiae. 76. nu. 18
 Infamiae gradus. 391. nu. 70
 Infames licet priuentur honoribus non habent vacationem nec curialium, nec ciuiliu munera. 146. num. 8
 Infamis potest esse miles. 61. nu. 7
 Infamis an possit esse procurator. 166. nu. 2
 Infamibus portæ dignitatum non possunt. 168. nu. 13
 Infans rex esse potest. 619. nu. 207. & seq. vsque ad nu. 211. inclusiue
 Et per tutorem & curatorem regnum administrare, ibid.
 Antiqua eius rei exempla, ibid.
 Infans miles creari potest. 52. nu. 28
 Infans rex creari potest. ibid.
 Infans in vtero existens an nobilitari possit. 55. nu. 46
 Infans an possit nobilitari. 55. nu. 27
 Inferiores Imperatore an nobilitare liceat. 47. nu. 5
 Infima plebs. 3. nu. 24
 Infima Gens. ibid.
 Infimi ignobiles dicuntur. ibid.
 Ingenuitas summa est, in qua Christi seruitus comprobatur. 40. nu. 12
 Ingenuis omnibus, præterquam senatoribus & eorum liberis, vxorem libertinam habere licet. 126. nu. 173
 Ingenuis non fuit licitum apud Lacedæmonios discere vlla officia. 336. nu. 60
 Inglorij, iidem & ignobiles dicuntur. 130. nu. 3
 Ingrati est citius decedere, quam velit qui vitam donauit. 344. nu. 563
 Inhabilis est habilis cum alij debet restituere. 555. n. 16
 Inhabilitas patris superueniens non nocet filiis iam natis. ibid. nu. 20
 Inimicitia nobiles. 12. nu. 28
 Inimicus capitalis dicitur qui de maiori parte bonorum controuersiam mouet. 301. nu. 380.
 Iniquitas famosa. 17. nu. 40
 Iniuria magistratui facta grauius punitur. 162. nu. 6
 Iniuria insignis. 16. nu. 34
 Iniuste spoliatus restituitur ad omnem modum, causam & locum. 578. nu. 30
 Initium Imperij Romani violentum. 530. nu. 25
 Inopia generosos facit ignobiles. 148. nu. 2
 Inopia patroni ex nobilitate illius consideratur. 124. num. 159
 Inopia rebus perpetrands prompta. 31. nu. 25
 Infamia carminibus auxiliatur. 232. nu. 301
 Inscriptio vetus, quæ Romæ in templo Concordiæ in-

uentra est. 63. num. 16
 Inseparabilia à filio non transeunt ad nepotem. 621. num. 215
 Insignia domus remanent apud primogenitum. 442. num. 138
 Insignia. 8. nu. 25
 Insignia quibusdam naturalia. 50. nu. 20
 Insignia gentilitia & familiaria. 48. nu. 13
 Insignia cui princeps tribuit, an nobilitetur. ibid. numero 12
 Insignia nobilitatis apud Romanos quæ fuerint. 407. num. 160
 Insigne singulari in numero pro armis accipitur. 50. nu. mero 19
 Insigne liberorum regum Aethiopiæ. 50. nu. 20
 Insignis pestilentia. 16. nu. 34
 Insignis lauro. ibid. nu. 34
 Insignis quandoque in malam partem accipitur. ibid. num. 34
 Insignis persona delinquendo fit vilis. 145. nu. 2
 Insignire. 9. nu. 25
 Institutio filij spurij conualefcit per legitimationem. 578. nu. 31
 Instrumenta communia deponenda apud seniorem sunt. 440. nu. 126
 Instrumenta communia apud nobilem deponenda. 127. num. 180
 Instrumentorum musicorum confectores. 363. nu. 9
 Insuores in successione primogenitum præferunt. 412. nu. 19
 Insula Diomedis tumulo nobilis. 15. nu. 29
 Insula illustres. 68. nu. 4
 Insulae nobiles. 12. nu. 28
 Intellectus debet omnia determinare & quàm paucissima fortuna committere. 547. nu. 1
 Inter creditores eiusdem temporis præfertur qui primus possessionem quæsiuit. 545. nu. 4
 Interest habere ius rumpendi non successuri. 638. nu. 3
 Interpretatio declaratiua & passiva semper & in quibusque dispositionibus locum obtinet etiã cum præiudicio alterius. 621. nu. 213
 Interpretatio declaratiua habet locum in dispositionibus etiã odiosis. 614. nu. 169
 Inter nobiles præsertim conseruatur familia per masculos. 399. nu. 123
 Introitus vnus omnibus ad vitam, & similis exitus. 134. num. 4
 Inuito an possit conferri nobilitas. 53. nu. 36
 Inuito nec datur, nec quaritur beneficium. 54. nu. 40
 Inuitus detinetur, qui in locum periculosum ire vult. ibid. nu. 39
 Inuitus à domo ruitura depellitur. 53. nu. 37
 Inuitus defenditur in causa libertatis. 52. nu. 36
 Inuitus quis non adoptatur. 54. nu. 41
 Ioan. And. & Iac. Bel. contemporanei. 571. nu. 4
 Ioannes Fab. alicubi Bartolum citauit. 523. nu. 13
 Ioannes Galeatus primus dux Mediolani appellatus. 412. nu. 19
 Iosaphat primogenito regnum reliquit, cæteris filiis res qualdam minutiores. 470. nu. 34
 Ioannes Euangelista propter generis nobilitatem notus fuit pontifici. 99. nu. 15
 Ioannis Baptistæ nobilitas. 131. nu. 5
 Ioannes Andreas quibus parentibus ortus. 79. nu. 32
 Ioannes de Camerino. 144. nu. 19
 Ionas propheta magis expetiuit mortem quàm vitam. 332. nu. 133
 Ioui Pistoris cognomentum à Romanis inditum. 370. num. 37
 Iordanes Gothicæ historiæ scriptor. 37. nu. 7
 Ioseph ab Arimathia nobilis Decurio. 130. nu. 2

Iphieratis retaliatio in eum qui illi genus exprobrabat. 129. nu. 19
 Ischiadicos carmine curari & musica. 232. nu. 300
 Isis emplastrum atræ bili accommodatum. 168. nu. 3
 Isis Aegyptiorum reginæ medicinæ inuentrix. ibidem num. 3
 Ismenia optimus tibicen. 363. nu. 7
 Israel quare primogenitus dictus. 418. nu. 40
 Is se deuestit qui sua veste alium vestiri consentit. 567. num. 3
 An verò sibi perpetuo præiudicet, an tatum in præposteratione. ibid. nu. 4
 Iuda electus in quem benedictio seminis Christi trãfferretur. 427. nu. 78
 Iudæa an possit esse tutrix filiorum. 663. nu. 17. & numeris sequen.
 Iudæi non tenentur constitutione c. si quis suadente. 17. q. 4. 665. nu. 33.
 Iudæi an arceantur dignitatibus. 666. nu. 42.
 Iudæi iurant de calumnia. 665. nu. 29.
 Iudæi non comprehenduntur in his quæ respiciunt virtutum animæ. ibid. nu. 30.
 Iudæi puniuntur, si quicquam commiserint aduersus vetus testamentum. 664. nu. 25
 Iudæi in suis matrimoniis legem Moisaicam obseruant. ibid. nu. 25
 Iudæi in causa alterius non sunt testes idonei contra Christianum. 662. nu. 15
 Iudæi tenentur in vniuersum legibus & statutis locorum. 663. nu. 19
 Iudæi adulterium qua pœna vindicandum. ibid. nu. 19
 Iudæi concubitus cum Christiana qua pœna puniendus. ibid. nu. 20
 Iudæi gaudent immunitate ecclesiæ, si simulatio desit. 661. nu. 9
 Iudæi habent filios in potestate iure Romanorum. 660. num. 2
 Ideo nec filii familiarum testari possunt. ibid.
 Suique heredes suis parentibus sunt. ibid.
 Iudæorum primogeniti in successione bonorum duplicia recipiebant. 413. nu. 12
 Iudæorum iuramentum an confirmet suos contractus. 664. nu. 27. & duobus seq.
 Iudæorum in causis seruandus est rigor iuris. 661. nu. 7
 Iudæus iurat aduersus violentum & ipsum Iudæum. 662. nu. 15
 Non tamen contra Christianum. ibid.
 Iudæus an possit purgare moram. 661. nu. 7
 Iudæus pater admittitur ad defensionem filij in causa capitali. ibid. nu. 16
 Iudæus incidit in pœnas periurij. ibid. nu. 16
 Iudæus mittit libellum repudij & aliam vxorem ducit. 664. nu. 25
 Iudæi filius per baptismum liberatur à patria potestate, sed non quantum ad commodum ipsius. 56. nu. 50
 Iudæis nulla ad honores via patet, & pro infamibus habentur. 158. nu. 13
 Iudæus præscribere potest. 661. nu. 6
 Iudex arbitrari debet ex præscripto legis, statuti & consuetudinis. 66. nu. 12
 Iudex an excusetur qui nobili palatium pro carcere assignauit, à quo aufugit. 102. nu. 28
 Iudex an possit gratificari in paritate probationum. 522. nu. 5
 Iudices apud Romanos fortibus ex vrna ductis assumebantur. 511. nu. 54
 Iudicum sortitio apud Athenienses. 512. nu. 60
 Iudicum sub sortitio. 512. nu. 56
 Iudices censentur nobiles. 152. nu. 1
 Iudices in causis miserabilium personarum nõ debent habere sportulas. 163. nu. 40

Iudicis

Iudicis munus an deroget nobilitati. 152. nu. 1
 Iudicis arbitrio relinquuntur nõ determinata. 66. num. 10
 Iudicis arbitrio nobiles dicuntur maiores & non minores. ibid. nu. 11
 Iudicibus honor impendi solitus. 153. nu. 3
 Iudicandi munus honor est. ibid. nu. 4
 Iudicum epitheta. 158. nu. 9
 Iugum nobile. 12. nu. 28
 Iugurtha per adoptionem Micipsæ Numidarum regis successit in regno cum Adherbale & Hiempsale filiis naturalibus. 679. nu. 3
 Iulianus Imperator literis iussit Arsatio pontifici Gallatiae docere Paganos offerre diis primitias frugum. 424. nu. 69
 Iulius Cæsar non est ex ventre matris carus. 576. nu. 3
 Iulianus causidicus nunquam in mercedem corrumpit linguæ meritum. 160. nu. 23
 Iuliano eruditio magis obfuit quàm profuit. 46. nu. 11
 Iulius Cæsar omnes medicinam profitetes ciuitate donauit. 305. nu. 399
 Iulius Cæsar in deorum numerum relatus. 122. nu. 150
 Iulij Cæsaris dictum. 68. nu. 2
 Iunii Rustici in matrem suam dictum. 120. nu. 92
 Iuniori an liceat seniorem increpare. 443. nu. 145
 Iuniores quanto sumus, tanto sumus perspicaciores. 444. nu. 150
 Iuniores nonnunquam seniores vincunt consilio. 434. num. 100
 Iupiter pater omnium hominum secundum ethnicos dictus. 134. nu. 6
 Iupiter ignis specie Aeginam Afopi regis Bæotia filiam compressit. 348. nu. 576
 Iuramentum non defertur propter vnum testem spurium. 76. nu. 15
 Iuramentum Iudæorum non tollit insinuationem donationis. 665. nu. 32
 Iura non sunt violanda ob nobilitatem. 129. nu. 195
 Iura quæ videntur probare medicinam esse mechanicam, de Chirurgia & similibus artibus sunt intelligenda. 336. nu. 523
 Iura causa data transmittuntur. 604. nu. 90
 Iura collectandi sunt ex iuribus regalibus. 669. nu. 7
 Iura sanguinis transeunt in liberos. 601. nu. 64
 Iura loquentia de vsuris non comprehendunt Iudæos. 665. nu. 31
 Iura sanguinis & agnationis sicut sunt immutabilia, & nullo iure ciuili dirimi possunt, sic nec iura præcisè & immediatè data à lege ipsi sanguini vel naturæ. 567. nu. 10
 Iura succedendi & rumpendi testamentum connexa sunt. 639. nu. 13
 Iure naturali omnes filij æqualiter succedebant. 584. num. 4
 Nec id ius tollitur per statutum præferens primogenitum quò minus ipse succedat. ibid. nu. 5
 Iure cõmuni liberi omnes nullo delectu habito æqualiter succedunt. 568. nu. 14
 Iure naturali quamuis valeat venditio primogenituræ patre supersite, non tamen iure ciuili. 563. nu. 3
 Iuribus partiũ dubiis sed æqualibus iudex debet rem contentiosam inter eas diuidere. 527. nu. 9
 Iuris plus habet qui possidet, quàm qui non possidet. 540. nu. 2
 Iuris patronatus, & aliarum successione differentia. 612. nu. 153. 154 & 155
 Iuris postliminij cum legitimatione collatio. 579. nu. 35
 Iuris ignobiles. 8. nu. 24
 Iuris legumque peritia maximè nobiles honestat. 399. num. 125
 Iuris ex dispositione tenetur vxor marito operas præ-

stare, & seruire. 173. num. 95
 Iuridici velut canes acerrimi non nisi oblato cibo mansuescunt. 157. nu. 8
 Iuriconsulti inter se non conueniunt. 337. nu. 534
 Iurisdicchio an nobilitet. 57. nu. 1
 Iurisprudencia, Philosophia & Medicinæ coniunctio. 235. nu. 315
 Ius accrescendi nõ habet locum, nisi cum plures simul admittuntur eodem tempore. 612. nu. 155
 Ius patronatus est merè personale. ibid. nu. 154
 Ius patronatus ab hereditate veluti gubernatur. 589. num. 1
 Ius primogenituræ accedit ad naturã feudi. 554. nu. 10
 Ius fuitatis successione & continuationem iuris de patre in filium respicit. 609. nu. 123
 Ius accrescendi non habet locum in iure speciali. 612. num. 156
 Ius in spe quæsitum nõ impedit retractionem. 579. num. 33
 Ius domini in vasallos indiuiduum est. 723. nu. 8
 Ius firmius quod venit iure cõmuni quàm quod iure speciali. 612. nu. 157
 Ius primogenituræ quantum ad successionem pertinet nihil commune habet cum feudis. 554. nu. 13
 Ius primogenituræ non est huiusmodi quod pendeat à libera patris dispositione. 580. nu. 49
 Ius primogenituræ etiã sine transmissione deuoluitur ad sequentem. 607. nu. 111
 Ius primogenituræ quomodo apud Hebræos vocetur. 411. nu. 2
 Ius primogenituræ an vendi possit patre adhuc supersite. 563. nu. 2
 Ius primogenituræ in feudis maximè Francorum moribus locum habet. 605. nu. 99
 Ius primogenituræ conferri non potest. 545. num. 1. & sequent.
 Ius succedendi & ius rumpendi testamentum sunt diuersa. 638. nu. 2. & 639. nu. 13
 Ius quæredum facilius amittitur quàm quæsitum. 649. num. 14
 Ius accrescendi nondum competens transmittitur in filium: et spes competens ex contractu cõditionali. 602. nu. 69. 70
 Ius primogenituræ transmissibile est cum sit celsibile. 598. nu. 42
 Ius primogenituræ an præscribi possit. 564. nu. 1
 Ius primogenituræ transmittitur in filium. 602. nu. 69
 Ius competens lege nondum delatum transmittitur. 603. nu. 81. 82
 Ius nondum actuale non transmittitur. 609. nu. 124
 Ius primogenituræ venit iure naturæ. 604. nu. 90
 Ius imaginum non nisi magistratibus cõpetit. 49. num. 15
 Ius scriptum nobilius est iure non scripto. 91. nu. 10
 Iusurandum nobilium cuiusmodi esse soleat. 400. numero 126
 Iustinianus legum conditor reprehensus. 338. nu. 536
 Iustinianus iuuentuti suam librum dedicat. 453. numero 209
 Iustus contradictor qui sit. 377. nu. 5
 Iuuenes dociliores senioribus. 453. nu. 208
 Iuuenalis locus de causidicis. 157. num. 3. & numeris sequentibus.

L

Laberius eques Romanus in scenam descendit & mimos canere iussus. 364. nu. 16
 Labdacus patris regnum sub Lyca tutore obtinuit. 620. nu. 210
 Labor in sanitate tuenda cibum præcedere debet. 403. num. 194
 Labor & ingenium tempus suppleat. 454. nu. 210

Lac matetnum melius nutrit infantem quam alterius, 109. nu. 83
 Lacedaemone alij coqui esse nō poterant, quā carnīs, 369. nu. 35
 Lacedaemonij non permittebant ingenuis discere aut exercere vlla opificia. 376. nu. 60
 Lacedaemonij plurimum saltationibus vacarunt. 368. nu. 28
 Lacedaemonij eos ignobiles existimant qui viles artes discunt. 149. nu. 2
 Lacedaemoniorum lex reprehensa, quā Ephoros ex plebeis creari iubebat. 97. nu. 5
 Lacedaemonia alter Græciæ oculus. 415. nu. 25
 Lacedaemon ciuitas appellata est, ὀφθαλμὸς τῆς ἑλλάδος. 509. nu. 41
 Vel, ὀφθαλμὸς τῆς ἑλλάδος, ὀφθαλμὸς, ibid.
 Lacedaemonij nepotem minorem natu prætulērunt in regno patris. 594. nu. 14
 Lacedaemonij in difficillimo rerum statu maluerūt sibi regem claudicare quā regnum. 551. nu. 14
 Lacedaemonij diuini Græciæ imperium obtinuerunt. 415. nu. 25
 Lacedaemonij forti fuerunt deditissimi. 509. nu. 41
 Lacedaemonij conuiuiorum principes forte deligebāt. ibid. nu. 41
 Lacedaemoniorum in regni successione mos. 619. nu. 206
 Lacedaemoniorum mos honorātorum seniorum. 428. nu. 81
 Lacedaemoniorum regum tutores Prodicti dicti. 619. nu. 208
 Lachesis secunda Parcarum à forte dicta putatur. 518. nu. 83
 Laconum nobilitatis insignia. 408. nu. 161
 Lactis per alimoniam mores pueris infundi. 111. nu. 87
 Lactis fœminarum ex primo partu virtus. 421. nu. 54
 Ladislaus Vngariæ rex. 412. nu. 6
 Laertes Vlvisis pater agriculturæ deditus. 355. nu. 8
 Laici possunt conferre priuilegia clericis. 630. nu. 11
 Lampſacum oppidum vetusta nobilitate inclutum. 68. nu. 4. & 93. nu. 21
 Lamusius Longobardorum rex matre prostituta & patre incerto genitus. 39. nu. 9
 Lanfredus episcopus (qui & iuuenis dicitur) venationi fuit deditus. 402. nu. 138
 Laocoon rex ex serua matre natus. 38. nu. 8
 Laomedon ἀγαυὸς dictus. 132. nu. 10
 Laodamates patris imperium sub Creonte tutore suscepit. 619. nu. 210
 Laquei poena omnium pœnarum fœdissima, vilissima & ignominiosissima. 115. nu. 110
 Laquei poena præpostera. ibid. nu. 110
 Laquei mors nō omnibus ignominiosa est. 116. nu. 112
 Laqueum suspensioſi circumdatum temporibus, dolorem capitis sedare traditur. ibid. nu. 114.
 Laqueo suspensionis poena ignominiosissima, 405. nu. 133
 Laqueo interemptus infepultus olim abiiciebatur. 123. nu. 110
 Laribus dijs Veteres primitias frugū offerre soliti. 425. nu. 71
 Latini scriptores quos nobiles appellent. 35. nu. 4
 Latio famosus. 17. nu. 40
 Latio insignis. 16. nu. 34
 Larrones forte ducti noctibus excubabant speculandi gratia. 518. nu. 83
 Laudes regia quæ dicantur. 385. nu. 46
 Laudes Hippocratis ex externis scriptoribus. 180. nu. 46
 Laudimia cui debentur. 519. nu. 18
 Laus ex ciuitate. 69. nu. 6

Lausus equorum domitor. 402. nu. 140
 Legatione qui funguntur, quales debeant esse. 104. numero 45
 Legationibus in obsequiis præferēdi sunt nobiles. ibid. num. 43
 Legatum ex dignitate legatarij augetur. 124. nu. 155
 Lege Mosaica omnes primogeniti, & ij quidem soli erant sacerdotes & diuinis mysteriis mācipati. 630. nu. 12
 Lege Mosaica prohibebatur de scorto natū Ecclesiam Domini ingredi. 76. nu. 16
 Leges Annales Romanorum de adeundo Consulatu. 446. nu. 168
 Legata quando non valeant. 535. nu. 5
 Legationes apud Romanos fortibus ducebantur. 513. nu. 64
 Leges ab improbis Imperatoribus latas, fuisse receptas. 531. nu. 31
 Leges & canones probantes potiore esse conditionem possidentis. 542. nu. 19. & 20
 Leges rem dubiam forti committunt. 500. nu. 1
 Leges & canones sæpe medicorum testimonio vtuntur. 235. nu. 317
 Leges omnes non sunt omnibus ciuitatibus accommodatæ. 65. nu. 4
 Leges medicamenta vocari. 235. nu. 316
 Leges & canones non fauent iis qui sibi mortem infertunt. 342. nu. 559. 560
 Leges & S. C. de aduocatorum mercede. 160. nu. 22
 Leges non intelligi nisi ab his qui pure & Latine loquuntur. 320. nu. 464
 Leges sanciri debent nobilium consilio. 101. nu. 26
 Leges & authores ponentes differentiam inter virtutem & nobilitatem. 41. nu. 14
 Legibus ignoscitur ei, qui sanguinem suum qualitercunque redimit. 343. nu. 558
 Legionibus qui imperitabant, pro nobilibus habebantur. 63. nu. 15
 Legis prouiso realis esse censetur in dubio. 602. nu. 72
 Legitima nō possunt filios priuare parentes. 478. nu. 21
 Legitima succedit loco querelæ vel bonorum possessionis. 648. nu. 11
 Legitima iure naturæ debita. 585. nu. 10
 Eam tamen capit filius vt hæres. ibid.
 Et in ea valet institutio. ibid.
 Legitima est veluti æs alienum. 646. nu. 4
 Legitima debetur iure institutionis, & sic iure hæreditario. 676. nu. 6
 Legitima ei non debetur, qui hæreditatem repudiavit. ibid. nu. 5
 Legitima est quota portio eius quod quis habiturus est ab intestato. 648. nu. 10
 Legitima non debetur ei qui nullam partem habet ab intestato. 640. nu. 14
 Legitima statuto aut consuetudine tolli potest. 470. nu. 36
 Legitimam potest petere, qui etiam habet vnde aliàs se possit alere. 676. nu. 8
 Legitimitas vsucapi an possit. 565. nu. 9
 Legitimati per matrimonium succedunt in feudo. 582. nu. 54
 Legitimati per matrimonium habent querelam inofficiosa donationis. ibid. nu. 56
 Nec infames censentur.
 Et admittuntur ad dignitates.
 Et repellunt fœminas exclusas à statuto per masculos. ibidem.
 Legitimati per matrimonium promouentur ad sacros ordines. 579. nu. 37
 Legitimati non plus consequi possunt, legitimo minus omnium habente. 581. nu. 50

Legitim

Legitimati ex matrimonio dicuntur legitime nati etiam in materia stricta & statuta. 582. nu. 57
 Legitimandi in facultate excipiuntur filij Comitum. 669. nu. 18
 Legitimatō nō retrahitur in præiudicium alterius. 575. nu. 8
 Nec collatio.
 Nec restitutio.
 Nec confirmatio.
 Nec fictio.
 Legitimatō principis nō tantum habet virium quā legitimatō matrimonij. 582. nu. 54
 Legitimatō non trahitur ad tempus cōceptionis. 576. nu. 14
 Legitimatō non extenditur ad nepotes ex naturali filio antè mortuo. 608. nu. 115
 Legitimatō quæ fit ex matrimonio non reuocatur per natiuitatem filiorum, licet de aliis dubitetur. 582. nu. 55
 Legitimatō quæ fit ex matrimonio efficacior ea est, quæ fit ex restituto. 582. nu. 58
 Legitimatō per oblationem fauorabilior est ea quæ fit per rescriptum. 581. nu. 51
 Legitimatōnis definitio. 579. nu. 34
 Legitimatōnem an impediatur medium matrimonium. 574. nu. 3
 Legitimatō à principe nulla illegitimitatis macula aspergitur. 580. nu. 42
 Legitimatō cum cæteris succedit. 578. nu. 25
 Legitimatō à principe non succedit in feudo. 582. numero 54
 Legitimatō per matrimonium cæteris præferri qui teneant. 577. nu. 24
 Legitimatō nihil à legitimis differre. 579. nu. 39
 Legitimatō facultas quibus concessa. 144. nu. 20
 Legitimatō potest infans. 52. nu. 29
 Legitimatō per matrimonium an nobiles sint. 77. numero 20
 Legitimatō consensus an possit interuenire ex intervallo. 54. nu. 41
 Legitimatō non sunt deinceps turpes personæ. 77. numero 20
 Legitimatō debet reuerentiam legitime natis. 76. numero 19
 Legitimatō an excludatur à successione nobilis patris. 144. nu. 15
 Legitimatō an succedat in emphyteusi ecclesiastica. ibid. nu. 17
 Legitimatō ad feuda, non obtinet feuda nobilia. ibid. num. 18
 Legitimatō quare non succedat in feudo. ibid. nu. 16
 Legitimatōnis vis. 77. nu. 20
 Legitimi & nothi discrimen. 79. nu. 33
 Legitimi & spurij natura non differunt. 80. nu. 35
 Legitimi & legitimati an æquiparentur. 574. nu. 2
 Legitimus & naturalis, an præferatur naturali prius nato, sed postea legitimo. 574. nu. 4
 Legitimus quis dicatur. 79. nu. 33
 Lenticides nothus fuit Agidis Lacedaemoniorum regis. 591. nu. 5
 Lenitudo pro lenitate dictum. 4. nu. 12
 Lenticus dentibus scalpendis conuenit. 213. nu. 288
 Leo in viros prius quā in fœminas fremit. 400. numero 127
 Leo quare gallinaceum vereatur. 175. nu. 27
 Leo in infantes sicut non nisi magna fame. 400. numero 127
 Leones Phrygum insignia. 50. nu. 19
 Leones nobiles dicuntur. 19. nu. 47
 Leonidas Spartanorum rex. 415. nu. 25
 Lepre & Elephantiasis differentia. 320. nu. 465

Leuiores errata deprehensa & reprehensa in nobilibus. 398. nu. 114
 Lethum nobile. 12. nu. 28
 Lex Atheniensium, vt in foro rerum venalium omnem mendacium abesset. 359. nu. 12
 Lex xii. tabularum abolita. 118. nu. 126
 Lex potentius agit quā iudex. 633. nu. 20
 Lex magis subuenit facienti actū ex necessitate, quā ex voluntate. 682. nu. 10
 Nemo cogitur in communionem persistere. ibid. numero 11
 Lex nihil frustra facit. 640. nu. 17
 Lex vel statutum loquens de filiis, an trahatur ad nepotes. 670. nu. 3
 Lex Mosaica in successione Iudæorum est seruanda. 663. nu. 22 & duobus seq.
 L. cum auus, habet locum etiam si alter filius sit substitutus. 605. nu. 94. 95
 Lex vnica prima dicitur. 456. nu. 5
 Lex potest, quod contrahentes. 603. nu. 86
 Pacto ius competens potest transmitti. ibid. nu. 86
 Lex vel constitutio quando dicatur introducta in fauorem publicum vel priuatum. 559. nu. 19
 Lex muneralis. 160. nu. 21
 Lex Cincia de donis & muneribus. ibid. nu. 21
 Lex Q. Claudij Tribuni aduersus senatum. 80. nu. 3
 Lex xii. tabularum quid de magistratu sentiat. 153. nu. 9
 Lex Claudia vetuit Senatorem maritimam nauem, quæ plusquam trecentarum amphorarum esset, habere. 358. nu. 6
 Lex Clodia prohibuit scribas quaestorum exercere negotiationes. ibid. nu. 6
 Libelli famosi. 17. nu. 38
 Liberas ædes habet testator. 640. nu. 20
 Liberalitas & largitio decet reges & principes. 384. numero 42
 Liberationem à morbo impari numero fieri. 207. numero 211
 Liberi ex persona parentum alijs præferuntur. 635. numero 63
 Libertas quibus debeat si ex testamento plures serui manumittantur quā leges sinant. 548. nu. 8
 Libertus non tenetur alere patronum qui se alere potest. 675. nu. 2
 Liberi insipientes maiorum nobilitatem inquināt. 138. nu. 17
 Liberi eorum qui per infamiam amisserūt nobilitatem, an nobiles reputentur. 146. nu. 4
 Liberos nobilitas an ad parentes ascendat. 80. nu. 1
 Libertas sola est apud Deum, non seruire peccatis. 49. nu. 12
 Libertas inuito conferri potest. 31. nu. 37
 Libertas ignoranti conferri potest. ibid. nu. 32
 Liberti dignitatem capaces. 159. nu. 6
 Libertini an possint esse aduocati. 156. nu. 1
 Libertini an militare possint. 61. nu. 6
 Libertini & serui, ad dignitates aspirare prohibentur. 157. nu. 6
 Libertini qui dicantur. 90. nu. 7
 Libertinorum filij ad senatorias dignitates non admittentur. ibid. nu. 7
 Libertini qui olim dicebantur. ibid. nu. 7
 Libido venerea peculiariter in nobilibus debacchatur. 143. nu. 10
 Libidinosi sunt nobiles. 141. nu. 2
 Libri nobiles. 12. nu. 28
 Lichenis sive mentagræ initium. 407. nu. 159
 Licinius Imperator literas, viros & pestem publicam appellabat. 45. nu. 10
 Lignum cuius virtute amara aqua indulcata est. 187. nu. 79

Lindij colunt Apollinem *169. nu. 9*
 Lingua à maledictis principum coercenda. *39. nu. 9*
 Lingua vna & calamus vnus quibus debeat esse. *101. nu. 24*
 Linozostis herba. *168. nu. 4*
 Liquores duo humanis corporibus gratissimi. *200. nu. mero 183*
 Litigiosa res alienari non potest. *564. nu. 3*
 Lixiuij primarij vis ac virtus. *423. nu. 61*
 Loci consuetudo vbiq; obseruanda. *152. nu. 13*
 Loci & generis nobilitate non comparatur gratia. *70. nu. 11*
 Locus castrì hereditarij inspiciendus est. *674. nu. 2*
 Locus mortis eius de cuius successione agitur in statu inspiciendus. *632. nu. 10*
 Locus medius apud quosdam honorator. *438. nu. 116*
 Locus præferendus est qui prior ad munera vocauit ciuem duorum locorum. *545. nu. 6*
 Locus adita hereditatis in omnibus bonis inspiciendus. *632. nu. 9*
 Locus hominem non nobilitat, sed homo locum. *71. nu. 17*
 Locus hominem non sanctificat, sed homo locum. *58. nu. 9*
 Lollianus priuata virtute, non nobilitatis pondere vixit. *37. nu. 7*
 Longauias bonis à Deo promissa. *343. nu. 55*
 Longobardorum lex de constituendis magistratibus. *97. nu. 5*
 Longobardorum iure an frater excludat filium fratris. *594. nu. 18*
 Longus sanguis. *92. nu. 16*
 Loquaces aquæ. *201. nu. 188*
 Lorum plebeiorum insignia. *407. nu. 160*
 Loti vis. *207. nu. 215*
 Lucere, nobilitatis est. *6. nu. 16*
 Lucius Petronius admodum humili loco natus ad equestrem ordinem peruenit. *8. nu. 23*
 Ludouici Imperatoris in regni successione iudicium. *619. nu. 206*
 Ludouicum Franciæ regem XI. eius nominis responsum est non fuisse Caroli regis heredem. *588. nu. 26*
 D. Ludouicus eius nominis nonus ad Franciæ regnum etiam impubes euectus est, & coronatus. *620. numero. 211*
 Luna commoda & incommoda. *345. nu. 569*
 Lunula patriciorum insignia. *407. nu. 160*
 Lupanaria non infamant castitatem, sed castitas loci abolet infamiam. *58. nu. 9*
 Lupi generosi dicuntur. *19. nu. 47*
 Lusci aut monoculi an debeant repelli à moderatione regni. *551. nu. 16*
 Lusitani præferunt primogenitos in successione. *411. nu. 4. & 5*
 Lutum omnium principium. *135. nu. 10*
 Luxa membra cantionibus curantur. *232. nu. 301*
 Lycurgi experimentum de duobus catulis. *42. nu. 18*
 Lycurgus lege sanxit, vt puellæ quibusdam in sacris saltarent. *68. nu. 28*
 Lycurgi legibus qui se præfente iuniorem peccantem non correxisset, perinde ac si peccasset ipse plectebatur. *442. nu. 142*
 Lycurgi legibus maior omnium rerum honos maiori ætati habebatur. *428. nu. 80*
 Lycurgi illud scitum dictum, rex natus est nobis à Spartiata. *591. nu. 2*
 Lycurgus tutor Gharilai regis Lacedæmoniorum principatum eo nomine administrauit. *619. nu. 208*
 Lymphaticos organicos modulis Xenocrates liberauit. *232. nu. 302*
 Lyfimachus illustri quidem Macedonia loco natus,

sed virtutis experimentis omni nobilitate clarior. *42. nu. 18*
 Lyfimachus illustri Macedonia familia natus, sed virtutis experimentis omni nobilitate clarior. *6. nu. 17*
 Lyssipi munus nobile. *13. nu. 28*

M

Macedones prelio pulsi, rege suo infante in cunis posito, & pugna ante aciem prolato, acrius certamen repetunt. *620. nu. 209*
 Macedonum in regno primogenitus succedebat. *415. nu. 27*
 Macer poeta & medicus temporibus Ouidij vixit. *209. nu. 230*
 Machaon Chironis discipulus fuit. *176. nu. 31*
 Machaonia artes. *ibid. nu. 31*
 Magi impium dicebant in igne sepelire. *348. nu. 575*
 Magister equitum & peditum quis dicatur. *63. nu. 16*
 Magister militiæ & militum. *62. nu. 15*
 Magister vtriusque militiæ quis dicatur. *64. nu. 17*
 Magistratus filios patres reuereri debent. *153. nu. 8*
 Magistratus maior autoritas quam patris. *ibid. nu. 8*
 Magistratus vitio carere debet. *120. nu. 137*
 Magistratibus in assequendis nobiles præferendi. *96. nu. 1*
 Magistratibus præfecti ante tempus legitimum. *448. nu. 177*
 Daniel.
 Scipio Africanus.
 Augustus.
 Tiberius.
 Didius Iulianus.
 Valerius Coruinus.
 Magistratus forte capti apud Athenienses. *513. nu. 61. & sequen.*
 Magnates & populum eligere debere. *539. nu. 1*
 Magnates dicuntur nobiles. *382. nu. 32. 33*
 Magna exuperantia pestilentis. *303. nu. 393*
 Magnificus & illustris idem. *63. nu. 15*
 Mahumetes qui primum camelos vectigales ductabat, Arabum rex factus. *39. nu. 9*
 Maiestatis crimine tenetur, qui priuatus potestate, magistratus, quid sciens dolo malo gesserit. *72. nu. 1*
 Maior dignitas quæ. *66. nu. 7*
 Maior factus à consuetudine ante 25. annos aliquis, non intelligitur, quo ad alienationem bonorum. *104. nu. mero 42*
 Maior ætas, proindeque sapientia maior, facit vt præferri debeat patruus. *619. nu. 203*
 Maior & primogenitus idem. *458. nu. 12*
 Maior simpliciter apud Latinos scriptores pro maiore nati, siue ætate plerunque ponitur. *458. nu. 14*
 Maior debet dare optionem minori. *632. nu. 4*
 Si maior diutius aut æqualiter rem communem administrauerit. *652. nu. 6. & seq.*
 Maioricatus constituitur ad perpetuam principis in descendentes memoriam. *668. nu. 6*
 Maioricatus dignitas regitur eisdem legibus, quibus & caput regni. *ibid. nu. 9*
 Maiorum gloria posteris quasi lumen est. *133. nu. 1*
 Maiorum virtutes qui imitantur magis laudandi sunt. *540. nu. 24*
 Mala & inepta locutio plus nocet quam taciturnitas. *396. nu. 101*
 Mala nobilitas, quæ se per superbiam apud Deum reddit ignobilem. *113. nu. 99*
 Maledictus à Deo qui pendeat in ligno. *116. nu. 113*
 Malim hic primus esse, quam Romæ secundus. *68. nu. 2*
 Malitia igni recte comparatur. *34. nu. 3*
 Malitiæ velamentum nobilitas. *138. nu. 16*
 Mammæ duplices natura cur mulieribus addiderit. *110. nu. 85*

Manus nobilis. *12. nu. 28*
 Marcus Aemilius Scaurus nobilis & pauper. *148. nu. 6*
 Marcus Aemilius Scaurus repetundarum reus propter vetustissimam nobilitatem & recentem patris memoriam absolutus fuit. *93. nu. 21*
 Marcus Antonius Imper. & idem pictor. *362. nu. 4*
 M. Cato melius putauit non agnoscere iniuriã, quam vindicare. *400. nu. 128*
 Marci Castricij dictum. *430. nu. 106*
 Mare diuinum appellatur. *352. nu. 591*
 Mare rerum omnium vtilissimum. *591. nu. 590*
 Mares sunt omnibus fœminis robustiores. *537. nu. 1*
 Marechalij qui dicantur. *64. nu. 17*
 Maris incommoda. *552. nu. 593*
 Mariti nobilitas an ad vxorẽ vsque transiliat & è contrario. *82. nu. 1*
 Maritus ignobilis reginæ, an nobilitetur. *89. nu. 39*
 Maritus ignobilibus natus parentibus. *36. nu. 5*
 Marius plebeiorum partes defendit. *83. nu. 35*
 Martia Flauia splendidi generis fuit. *7. nu. 19*
 Martianus iurisconsultus aduocatus fuit. *159. nu. 18*
 Martius Septimius triduo solum imperauit. *37. nu. 7*
 Martinus Laudensis tractatum de Primogenitura edidit. *414. nu. 17*
 Mafno an fœmina pulchrior. *538. nu. 4*
 Masculorum appellatione, an veniant descendentes ex fœmina. *491. nu. 2*
 Masculum non censendum ex fœmina natum. *492. nu. 6*
 Masculinum proprie dicitur, quod primo aperit vuluam. *457. nu. 6*
 Masculus repellens fœminas ex statuto potest eas admittere. *556. nu. 2*
 Mafilia à Proto condita. *360. nu. 15*
 Mafilia olim Phocensum colonia. *108. nu. 75*
 Materia sublata tollitur materiaturum. *648. nu. 10*
 Mater an teneatur dotare filiam. *657. nu. 6. & nu. 8*
 Mater non tenetur dotare filiam. *669. nu. 5*
 Matres cur ardentius primogenitos ament. *408. nu. 41*
 Matris ex vtero casti Apollini sunt consecrati & quare. *545. nu. 2*
 Mater tenetur lactare filium, ita demum si eam non dedecet. *109. nu. 79*
 Matres cupiunt filias suas nobilibus viris collocari. *115. nu. 115*
 Matris nobilitas quid faciat erga filios. *86. nu. 26*
 Matrum ignobilitas tenebras offundit filiis. *88. nu. 35*
 Matrimonium nõ consistit inter nobilem & infamem aut turpem personam. *126. nu. 173*
 Matrimonij in dispensatione nobilitas exprimenda. *139. nu. 20*
 Matrimonium nobilitatem an requirat instrumentum. *246. nu. 18. 19*
 Matrimonio contracto inter nobilem & ignobilem an liberi legitimentur. *127. nu. 178*
 Matrimonium, dos, & donatio ante nuptias efficiunt vt res aliæ inalienabiles, possint alienari. *655. nu. 2. & sequen.*
 Matrimonium sequens minuit legitimam filiorum primi matrimonij. *580. nu. 40*
 Maximinus Imperator Romanus opilio fuit. *374. nu. 59*
 Maximinus obscuris natus parentibus. *37. nu. 7*
 Mechanicæ artes omnino sunt abiectæ, ac iure à plerisque improbantur. *151. nu. 2*
 Medius locus apud quosdam honorator. *438. nu. 116*
 Medon Athenarum rex claudus. *551. nu. 13*
 Megarensium puellæ ante nuptias ad Iphinoes tumultu primitiã erinnum deponere solebant. *425. nu. mero 73*
 Medicina ad rem subito parandam frugifera. *306. nu. mero 404*

Medicina olim fuit scientia paucorum herbarum. *340. nu. 545*
 Medicina ex quibus petatur. *179. nu. 39*
 Medicina quomodo inuenta ab antiquis. *179. nu. 40*
 Medicina philosophiæ an pars sit. *213. nu. 287*
 Medicina omnium artium & doctrinarum nobilissima. *168. nu. 1*
 Medicina ab experientia orta. *179. nu. 39*
 Medicina in tres partes diuisa. *182. nu. 55*
 Medicina ex obseruatione inuenta. *179. nu. 39*
 Medicina quæ victu constat in duas partes diuisa. *183. nu. 59*
 Medicina est deorum munus. *187. nu. 77*
 Medicina est superuacua. *326. nu. 494*
 Medicina non tantum circa corpus sed & animam seruatur. *230. nu. 292*
 Medicina simplex vtilior salubriorque composita. *324. nu. 478*
 Medicina ab oraculis deorum multifariam petita est. *168. nu. 2*
 Medicina & medici à medio dicti. *304. nu. 394*
 Medicina ars quare omnium sordidissima esse dicitur. *310. nu. 413*
 Medicarum rerum & morborum multa nomina apud medicos corrupta. *317. nu. 447*
 Medicatio & varicinatio sibi inuicem cognatæ. *231. nu. mero 298*
 Medicina vtilitatem omnes sentimus. *298. nu. 358*
 Medicinæ diuinitas. *177. nu. 34*
 Medicina auctores ab antiquis dii existimati. *176. nu. mero 33*
 Medicina arti non imputandum si qui medici vitia affecti fuerint. *337. nu. 530*
 Medicina scientia præsertim curatiua Scorpioni & Marti attribuitur. *315. nu. 438*
 Medicina & philosophiæ & iurisprudentiæ coniunctio. *235. nu. 315*
 Medicina origo. *168. nu. 1*
 Medicina ars è numero præstantiorum. *187. nu. 76*
 Medicina ars an deoget nobilitati. *168. nu. 1*
 Medicina quibus homines in paradysum ducuntur. *231. nu. 297*
 Medicina parens Hippocrates. *181. nu. 48*
 Medicinam esse artem honestam ac liberalem. *335. nu. mero 522*
 Medicinam extremam faciem physicæ partis esse. *315. nu. 438*
 Medicinam omnium artium cognitione constare. *186. nu. 73*
 Medicinam esse artem illiberalem, quæ videntur probare. *308. nu. 408*
 Medicinam victus & alimètorum appellatione contineri. *304. nu. 395*
 Medendi ars absque misericordia Dei nihil valet. *314. nu. 433*
 Medendi ars ceteris honorator. *307. nu. 406*
 Medendi ars somniis diuinis comparata. *179. nu. 41*
 Medicamenta omnia noxia. *325. nu. 492. præsertim quæ potui dantur. ibid. nu. 493*
 Medicamenta nonnulla animi morbos curant. *231. nu. mero 297*
 Medicamentorum infinita genera. *213. nu. 288. vbi inuenies nomenclaturam, eiusque rationem, vim & qualitatem. 228. plus minusve per ordinem alphabeti.*
 Gestationes. Perfusiones.
 Vectiones. Insolationes.
 Caballicationes. Frictiones.
 Cursus. Balnea & alia lauacrorum & sudariorum genera.
 Saltationes. Suffitus.
 Deambulationes. Suffitus.
 Natationes. Falsci, ligamina & nodi.
 Nauigat

I N D E X.

Navigaciones.
Alia moruum & exerci-
tationum genera.
Vndiones.
Vaporationes.
Cupha.
Cucurbita siue Cucurbi-
tula.
Ventosa.
Phlebotomia.
Apophoreses.
Caraxationes.
Irrigationes.
Humectationes.
Pyrrateria.
Potionum species.
Lectiones.
Ludi.
Alia animi laxa-
tionis.
Lecki pensiles.
Terebrationes.
Abstinentia.
Oris collutiones.
Sanguisuga.
Aqua distillationes.
Aeris mutationes.
Capillorum rationes.
Peregrinationes.
Vincula.
Medicamentorum infinita genera à medicis excogita-
ta. 213. nu. 288
Medicamentorum mixtura quare sint fugienda. 325.
num. 479
Medicamentorum compositiones & mixturas damna-
tas à Plinio. 323. nu. 476
Medicæ plurimæ mulieres. 294. nu. 321. & sequen.
Diana regina & dea æstimata.
Latona.
Isis.
Medea.
Circe.
Anguitia.
Oecyroë Chironis filia.
Hygea.
Panacea.
Aegle.
Iaso.
Oenone nympa.
Pylydamna regina Aeg-
gyptia.
Cybele. deorum magna
mater.
Hepione Herculis fi-
lia.
Pallas illa omnibus no-
ta.
Aspasia.
Maria.
Agameda Hometica.
Hecameda & ipsa Ho-
metica.
Medicæ artis difficultas. 187. nu. 75
Medicæ cura. te ipsum. 315. nu. 436
Medici cum multis occidant cur passim expetantur.
314. nu. 431
Medici dicti *αγορευτοι*, id est, merdum comedentes.
309. nu. 411
Medici in suis medicamentis rebus sordidissimis vran-
tur. ibid. nu. 411. & seq. fercorè hominū & aliorum
animalium.

Vociferationes quæ *αγοαι*
viuent.
Sapones.
Infectus.
Sorbitiones.
Adustiones.
Flexiones.
Euentilationes.
Suffumigia.
Aromata.
Reuulsiones.
Illitiones.
Infusiones.
Vaporaria Græca.
Fomenta.
Masticationes.
Lixiua.
Odoramenta.
Sanguinationes.
Scalpellationes.
Constrictiones.
Paropteres.
Diuerfiones.
Exhalationes.
Solicationes quæ & *αγοαι*
σεψ.
Spiritus retentiones.
Scarificationes.
Retractiones.

Semine virili.
Menstruis mulierum.
Sudoribus hominum.
Aurium sordibus.
Sputo hominum.
Vijna eorundem, & aliorum animalium.
Vngulis caprarum & asinorum.
Canum vomitu.
Muribus.
Vulture satiato cadauere humano.
Muscis.
Cinere ex capite bubonis.
Vipera & vermibus ex eadem.
Vermibus ex arbore putrida.
Mulorum impetiginibus.
Medici laudadi quod venenosis ad hominum salutem
vtantur. 342. nu. 552
Medici à sacris scriptoribus probati. 190. nu. 102
Medici & obstetrices eiusdem pretij. 310. nu. 414
Medici tenentur gratis curare ægrotos pauperes. 164.
num. 44
Medici qui curantes nõ sponte occiderint mundi sunt.
312. nu. 424
Medici parabolani dicti & quare. 311. nu. 415
Medici cur credantur fuscasse mortuos. 314. nu. 434
Medici non est omnes morbos curare. 345. nu. 565
Medicis apud Aegyptios stipendia publica constituta.
305. nu. 399
Medicis magis fauendum quàm aduocatis & iurisper-
ritis. 298. nu. 359
Medicis de nominibus non est contendendum. 319. nu-
mero 461
Medico iuueni non est fidendum. 186. nu. 74
Medicorum nomelatura per alphabetum. 236. nu. 319.
& eorum opera sigillatim descripta. ibid.
Medicorum vana & inutilis opera. 315. nu. 436
Medicorum & professorum eadem ratio. 298. nu. 359
Medicorum iudicio stamus, an vulnus sit lethale. 305.
num. 398
An ex vulnere quis sit mortuus. ibid.
An quis verè sit furiosus. ibid.
An militis valetudo ea sit, vt dimittendus sit, ibid.
An ægrotus sit sanæ mentis. ibid.
An morbus redierit ex priori causa, an ex noua. ibi.
Et generaliter in omnibus ad medicinam pertinen-
tibus. ibid.
Medicorum puerilia vitia. 315. nu. 437. & seq.
Adulteria. ibid.
Veneficia. ibid.
Auaritia. ibid.
Arrogantia. ibid.
Medicorum infinitæ contentiones. 317. nu. 446
Medicorum opera multi perierunt. 312. nu. 426
Medicorum diligentia. 177. nu. 35
Medicos minime loquaces esse decet. 310. nu. 415
Medicos sordidissima quæque tractare. 309. nu. 411
Medicum prudentem esse oportet, & bonis moribus
præditum. 334. nu. 313
Medicus non nisi ætate confecta absolutus. 186. nu. 74
Medicus animi curam gerit. 234. nu. 310
Medicus principis dicitur habere dignitatem. 168. nu-
mero 11
Medicus, an iurisperitus, vel aduocatus sit præferendus.
298. nu. 360
Mediocritas in omnibus rebus amplectenda. 363. nu. 11
Mediocritas in salutem corporis consentanea. 203. nu.
mero 19
Mediocritas in salutatione sequenda est. 368. nu. 29
Medon vnus ex Græcorum ducibus, qui ad euertend-
am Troiam nauigauit. Oilei filius nephus fuit. 78.
num. 31

I N D E X.

Me. 15. 2. 1. Latini Summates vocant. 382. nu. 32
Melampus poëta verustissimus. 208. nu. 221. & medi-
cus. ibidem.
Mendicitas est consideranda iuxta qualitatem perso-
narum. 121. nu. 143
Mendum esse in legibus, quibus medici parabolani vo-
cantur. 311. nu. 419
Menedemus philosophus relicta priore vxore, aliam
duxit nobiliorem, quod reipub. præfset. 89. nu. 41
Menelaides plaranus vnde dicta. 356. nu. 9
Menelaus auus Philippi Macedonis, teste Acltano, no-
thus fuit. 8. nu. 31
Menesthei Iphicratis Atheniensis filij responsum. 69.
num. 7
Menelao Helena extra sortem concessa fuit. 509. nu-
mero 40
Menonis pœna. 405. nu. 153
Mentes turbatas per symphoniam Asclepiades sani-
tati restituit. 232. nu. 302
Mercatura an nobilitati obsit. 357. nu. 1
Mercatura quarendis diuitiis multum habet ponde-
ris. 360. nu. 18
Mercatura ad Barbarorum necessitudines plurimum
valet. ibid. nu. 15
Mercatura nobilitati derogat. 361. nu. 20. 21. & 22.
Mercaturam plerique celebres viri exercuerunt. 360.
num. 15. Scilicet

Solon Atheniensis.	Massalias.
Thales milesius.	Hippocrates.
Zeno.	Caro Censorius.

Et plerique Reges & Imperatores nu. 17. scilicet

Vespasianus.	Pertinax.
Tarquinius Priscus.	Mercurius.

Mercatores necessarii in repub. 350. nu. 13
Mercatorum codicibus an credendum sit. 103. nu. 35
Mercatorum vita non artis sed hominum sunt. 360.
num. 19
Mercedis modus aduocatorum 188. nu. 36
Mercurius vnde dictus sit. 360. nu. 17
Mercurius præco deorum dictus est. 372. nu. 49
Mercurius deus præsulque furum & mercatorum à
poëtis dictus. 359. nu. 11
Mercurius primus omnium mercaturam tradidit. 360.
num. 10
Mercurius medicina inuentor dictus. 168. nu. 3
Meretrix nobilis. 15. nu. 30
Meretrix famosa. 17. nu. 40
Mesis aurea, tribunal dictum. 159. nu. 20
Metallum generosum. 21. nu. 51
Metrodorus Atheniensis Epicuri discipulus. 1. nu. 1
Metrodorus & summus philosophus & pictor fuit.
361. nu. 3
Merus reuerentialis iunioris fratris erga seniorem. 442.
num. 143
Merus amissionis omnium bonorum morti æquipara-
tur. 301. nu. 69
Micare, quid sit. 517. nu. 77
Michælis Hospitalis laus. 589. nu. 32
Midas Phrygum rex auriga fuit. 38. nu. 8
Miles aut nobilis habens mille in bonis, pauper est:
plebeius aut rusticus multo minus habens, diues est.
124. nu. 156
Miles quis intelligatur iure Canonico. 392. nu. 81
Miles & priuatus an differant. 60. nu. 3
Milites quare concubinis dare non possint. 145. nu. 21
Milites à libidine omnino oportet alienos esse, ne vi-
ribus enercentur. ibid. nu. 21
Milites ad prædam forte vo. ati. 508. nu. 39
Militis nomen non dedignantur sibi assumere Impe-
ratores & reges. 60. nu. 3
Militia an nobilitet. 60. nu. 1

Militia est nomen generale. 65. nu. 2
Militia in animantia bruta quoque confertur. ibid. nu-
mero 2
Militia non est nobilitas. 145. nu. 21
Militiam simplicem apud nonnullos nobilitatem esse.
64. nu. 18
Militiam nobilitare qui negent. 61. nu. 5
Militiarum genera. 62. nu. 13
Militari arte qui excellunt an nobiles sint. ibid. nu. 14
Milonius cum primùm ebrius esset, saltare solitus est.
366. nu. 23
Mimi vnde dicti sint. 364. nu. 13
Mimmermi poëte antiquissimi in medicos carmen. 316.
num. 439
Minoris melior est conditio. 652. nu. 6
Minor 25. annis potest in integrum restitui. 262. nu. 2
Minotauro singulis annis septem filij totidemque filia
edenda tradebantur. 507. nu. 37
Mithecus coquus insignis è Sparta migrare iussus. 369.
num. 35
Mithridates duarum & viginti gentium rex, totidem
linguis iura dixisse fertur. 155. nu. 18
Mithridati vigintiduarum linguarum nationes pare-
bant. 193. nu. 131
Moabitæ primogenitos suos aliis præferunt. 415. nu. 23
Mobilia sequuntur statutum loci in quo sunt. 636. nu.
1 & seq.
Aditio dependet ex testamento, non à loco. 635. nu-
mero 1
Modi quibus secundus locus in primum adducitur.
576. nu. 15
Modiperator quis dicatur. 509. nu. 42
Modicum donas pauperibus de nobilitate sensisse non
videtur. 123. nu. 153
Mœcha famosa. 17. nu. 40
Momi querela aduersus fabricam humani corporis.
390. nu. 66
Monachus licet exeat patriam potestatem, non tamen
perdit iura suitatis. 56. nu. 50
Monachus habetur pro mortuo. 149. nu. 2
Monachus non perdit iura sanguinis. 152. nu. 8
Monachorum nobilitas non consideratur in beneficiis.
149. nu. 1
Moly herba. 168. nu. 4
Monetarij inter viles de iure habentur. 373. nu. 55
Moras principium omnium rerum. 465. nu. 16
Montes nobiles. 12. nu. 28
Morbi innumerati. 177. nu. 34
Morbi ab animi peccatis originè trahunt. 248. nu. 306
Morbi quidam nobilium peculiare. 407. nu. 159
Morbi curantur carminibus & cantionibus. 231. nu-
mero 299
Morbi nisi periculosissimi pharmicis sunt irritandi.
341. nu. 549
Morbi innumerabiles ex libidine oriuntur. 340. nu-
mero 544
Morborum vis. 178. nu. 37
Morbos ad iram deorum referri. 233. nu. 307
Morbos sanare Dei est non medici. 315. nu. 435
Mores à præceptoribus sumuntur. 452. nu. 201
***Μορολογία* quid sit. 514. nu. 67**
***Μορολογίης διαύσις*. ibid. nu. eod.**
Morum nobilitati nihil obest patria. 70. nu. 9
Mors primogeniti facit locum secundogenito. 616. nu-
mero 186
Mos & mores an differant. 450. nu. 191
Mors an quæpiam naturalis sit. 342. nu. 556
Mors naturalis proferri non potest. ibid. nu. 556
Mors, & alia humana mutationes magis diuites inua-
dunt, quàm pauperes. 136. nu. 12
Mors rerum omnium terribilissima. 343. nu. 558

I N D E X.

Mors multis nos ærumnis & calamitatibus eximit. 327. num. 498
 Mortem quæ accelerent. 324. nu. 477
 Mortis genera quot Mosaicis legibus statuta fuerint. 116. nu. 113
 Mortui à medicis resuscitati. 178. nu. 36
 Mortui an à medicis suscitentur. 314. nu. 433
 Mortuo an nobilitas conferri possit. 55. nu. 45
 Mos patriæ considerandus. 368. nu. 31
 Mosaica lex prohibebat de scorto natum ecclesiam domini ingredi ad decimam vsque generationem. 76. num. 16
 Moyses iussu Domini septuaginta viros ex omni populo seniores delegit, qui secum tegerent, iudicarentque populum. 447. nu. 172
 Moyses medicus fuit. 188. nu. 81
 Moyses ex nobilibus cõstituit Tribunos & Centuriones. 64. nu. 19
 Myes sapienrissimus ab Apolline dictus. 69. nu. 7
 Mulier in dignitatibus succedit ex consuetudine. 484. num. 12
 Mulieres an possint inducere consuetudinem vt primo genita præferatur. 494. nu. 1
 Mulieris primiparæ nitida salua ieiunis instillata, oculis liuorem suffusionemque quamlibet cruentam efficaciter adimit. 421. nu. 54
 Mulier coniugata nõ amplius retinet nobilitatem aut ignobilitatem familiæ. 89. nu. 43
 Mulier in quam turpis suspicio cadere potest, ex testamento militis aliquid capere non potest. 145. nu. 21
 Mulier quæ in suum corpus peccat perdit, nobilitatem. 145. nu. 2
 Mulier ignobilis per maritum nobilem nobilitatur. 82. num. 3
 Mulier naturalis si viro naturali & legitimo nubat, ea legitima efficitur, vt maritus eius est. ibid. nu. 2
 Mulier nobilis an teneatur lactare filium. 109. nu. 78
 Mulier nobilis maiore dote indiget, quàm ignobilis. 124. nu. 155. & 125. nu. 164
 Mulieres bonis viris præferunt opulentos. 25. nu. 7
 Mulieres habent & dignitatem & nobilitatem ex genere. 89. nu. 44
 Mulieres nobilitatis capaces sunt. ibid. nu. 44
 Mulieribus etiam nobilibus duo tantum apud Romanos nomina erant. 409. nu. 166
 Mulierum intemperatã Hippocratem mendacem fecit. 340. nu. 544
 Multos imperitare malum est. 466. nu. 21
 Mundana nobilitas nihil aliud est quàm rota. 140. numero 22
 Mundus vnigenius. 410. nu. 1
 Munerum non pretium, sed animus spectandus. 165. num. 50
 Munus nobile 13. nu. 28
 Musica laudanda. 363. nu. 10
 Musica, Romanorum moribus, absuit à principis persona. 368. nu. 31
 Musica nimia non laudatur in honestis viris 363. numero 11
 Musica morbos animi lenit ac sanat. 233. nu. 305
 Musa nobilis 13. nu. 28
 Mutatio personæ, quæ est causa priuilegij, mutat priuilegium. 651. nu. 7

N

N Abateorum lege, qui suas opes immittit, publicè mulctatur. 554. nu. 12
 Nannius Alemarianus Miscellanea scripsit. 48. nu. 14
 Nascendi claritas. 4. nu. 11
 Nasciturus potest stipulari pater aut notarius. 479. numero 31
 Natalis clari. 3. nu. 9

Natalium claritas. 4. nu. 11
 Natalium, familiæ, nobilitatis & generis splendor. 7. num. 19
 Natalibus restitui quid significet apud iurisperitos. 46. nu. 3
 Natalium restitutio non ad libertos tantum, sed ad ingenuos quoque pertinet. ibid. nu. 3
 Natalibus clarus. 3. nu. 9
 Natiuitas inspicitur non conceptio in primogenitura. 457. nu. 9
 Natos qui lachrymis, mortuos verò qui cantibus prosequantur 329. nu. 503
 Natura præpoller accidenti. 598. nu. 44
 Natura omnes olim liberi nascebantur. 544. nu. 29
 Natura docet primogenitos esse magis honorandos. 418. nu. 39
 Natura primigenia. 410. nu. 1
 Natura non dedit imperare sceminis. 484. nu. 13
 Natura ratio edocet omnem multitudinem ab vno incipere. 465. nu. 16
 Naturalis ratio autoritate Senatus commutari non potest 584. nu. 5
 Naturales potentia quatuor. 317. nu. 451
 Naturales ab intestato non succedunt. 583. nu. 59
 Maximè si sint legitimi, ibid.
 Ac ne legitimi quidem in feudis, ibid.
 Natus ante dignitatem præfertur in successione natis postea in regno quod patri obuenerit iure hæreditario. 570. nu. 25
 Natus ante dignitatem patris quæ illum illustrem facit, non est illustris, sed tantum clarissimus. 567. nu. 6
 Natus in terra in qua Christus natus est, an maiori gaudeat priuilegio quàm alius 71. nu. 16
 Nauta nequè inter viuos neque inter mortuos reponitur. 352. nu. 593
 Nectar nobile. 13. nu. 28
 Negatio potentior est quam affirmatio. 558. nu. 12
 Nemo plus iuris in alterum transfert quàm ipse habet. 611. nu. 148
 Negotiatores dignitatem assequi non possunt. 358. numero 3
 Nemo omnibus horis sapit 339. nu. 540
 Nemo sibi mortem consciscere debet. 343. nu. 561
 Nepos filia doraæ exclusa à statuto, aut quæ renuntiavit an excludatur. 488. nu. 2
 Nepos ex spurio non succedit, vt nec eius pater. 490. num. 13
 Nec potest institui ex testamento ibid. nu. 14
 Nepos iura suorum nanciscitur & præteritis rumpit testamentum. 599. nu. 48
 Nepos non succedit auo ex persona patris sed propria. 608. nu. 119. 120. & 121
 Nepos admittitur ad querelam repudiatam non iure transmissionis, sed ex sua persona. 607. nu. 114
 Nepos ex filio iam mortuo succedit cum patris in locum patris. 595. nu. 19. & seq.
 Etiam in feudo, ibid.
 Et in emphyteusi, ibid.
 Et in iure patronatus, ibid.
 Etiam si statutum vocet proximiores, ibid.
 Nepos ex primogenita an consequatur ius primogenituræ contra nepotem ex secundogenita. 491. nu. 1
 Nepos non rumpit testamentum aui etiam si pater ipse rupisset. 611. nu. 150
 Nepos ex filia excludit amitam, si mares excludat feminas. 611. nu. 146. nu. 147
 Nepos ex primogenito, primogenitus dici potest. 598. num. 42
 Nepos dicitur natus ex auo & aui corpore. 597. nu. 36
 Nepos ex primogenito mortuo ante auum, an præferatur auo secundogenito. 493. nu. 1

Nepos

I N D E X.

Nepos in tutela legitima assumit locum patris, tum deum si maior est, non aliàs. 607. nu. 109
 Nepotes non debent esse deterioris conditionis quàm filij. 697. nu. 39
 Nepotes an propriè dicantur filij. 600. nu. 57
 Nepotes rediguntur ad conditionem filij eo subdueto. 601. nu. 65
 Nepotes non veniunt appellatione filiorum, si de gradu sit mentio. 612. nu. 159
 Neptis ex filio non repellit amitam. 600. nu. 53
 Neptis ex filio primogenito an patruos excludat in iure primogenituræ. 493. nu. 1
 Neptuno quamuis vtroque crure claudo, non ademptum est ei maris regnum quod forte ei obrigerat. 551. nu. 13
 Neprunus à Troëzenis cultus. 425. nu. 71
 Neptunus Iouis ex vtroque parente frater, ipsum Iouem reueretur. 429. nu. 83
 Neptunus quare Iouem reueretur. 442. nu. 143
 Nequitia est quæ te non sinit esse senem. 430. nu. 88
 Nero barbam suam primam cõditam in auream pixidem, & preciosissimis margaritis adornatam Ioui Capitolino consecrauit. 425. nu. 73
 Neprunus dicitur. 132. nu. 9
 Neratij cuiusdam improbitas. 118. nu. 126
 Nero Pantomimos relegauit. 365. nu. 17
 Nero altera fax humani generis mercedem aduocatis constituit. 161. nu. 26
 Nerua filius 17. anno publicè de iure respondit. 435. nu. 102
 Nescio quis, vel qui, siue quidam simpliciter pro ignobili. 3. nu. 7
 Nestoris regis vxor marito lectum & cubile parasse traditur. 113. nu. 98
 Nicomachus Machonis filius. 176. nu. 32
 Nicomachus meretricis filius fuisse traditur. 78. nu. 31
 Nigroarum rex monoculus. 552. nu. 17
 Nihil interest an statutum loquatur de primogenito simpliciter, an de primogenito legitimo. 583. nu. 61
 Nihil est tam innoxium quod interdum non noceat. 353. nu. 598
 Nihil adeo noxium quod non interdum proficit. ibid. num. 599
 Nihil sine aqua perfectum. 352. nu. 592
 Nireus Græcorum omnium pulcherrimus. 538. nu. 6
 Nobilitas patris an transeat ad filios natos ante nobilitatem partam. 570. nu. 29
 Nobiles maximè cupiunt suam domum principalem manere in familia. 671. nu. 3
 Nobilitas in Sanctis. 427. nu. 148
 Nobilitas amorem fauoremque conciliat. 392. nu. 80
 Nobilitas in angelis. 404. nu. 147
 Nobilitas à principe procedit. 46. nu. 2
 Nobilitas viri in dote constituenda consideranda est. 124. nu. 163
 Nobilitas an progrediatur ad transuersales hæredes. 80. nu. 1
 Nobilitas à principe data, dicitur natalium restitutio. 46. nu. 3
 Nobilitas pecuniis comparari non potest. 59. nu. 14
 Nobilitas non verborum, non vultus, non corporis, sed animi est. 17. nu. 14
 Nobilitas ab origine orbis repetita. 404. nu. 147
 Nobilitas vnde procedat. 58. nu. 11
 Nobilitas in astus & syderibus. 404. nu. 147
 Nobilitas patriæ an quicquam faciat ad ciuium nobilitatem. 68. nu. 1
 Nobilitas consistit in acceptatione eius qui eam confert, nec est in voluntate nec intellectu eius qui nobilitatur. 52. nu. 27
 Nobilitas liberorum an ad parentes ascendat. 80. nu. 1

Nobilitas indignorum dominorum non laudanda. 139. n. 20
 Nobilitas eò maior, quò antiquior. 90. num. 1. & 6. & 95. nu. 31
 Nobilitas non nascitur in ictu oculi. 91. nu. 10
 Nobilitas ignorantem conferri potest. 53. nu. 32
 Nobilitas incipiens, crescens, & perfecta. 91. nu. 10
 Nobilitas & mercatura sibi inuicem repugnant. 358. num. 4
 Nobilitas quod sit à patre, iure ciuili inductum est. 85. num. 24
 Nobilitas verbis continetur non re. 136. nu. 13
 Nobilitas nihil aliud quàm verbi sonitus. ibid. nu. 12
 Nobilitas est ius quoddam sanguinis, quod est incommutabile. 150. nu. 5
 Nobilitas est res aduentitia. 66. nu. 13
 Nobilitas sine virtute nulla. 138. nu. 16
 Nobilitas viri ex vxoris nobilitate illustratur, ignobilitas verò ob vxoris nobilitatem minus obscura redditur. 89. nu. 41
 Nobilitas apud omnes in honore habetur. 105. nu. 51
 Nobilitas dedecori est sceleratis. 133. nu. 1
 Nobilitas apud Barbaros, virtus apud Romanos in pretio fuit. 42. nu. 17
 Nobilitas generis quæ. 133. nu. 14
 Nobilitas an per infamiam & scelera amittatur. 145. num. 1
 Nobilitas an perdat ob paupertatem. 147. nu. 1
 Nobilitas ex sola vulgi opinione pendet. 65. nu. 6
 Nobilitas in dispelatione matrimonij exprimebat. 144. num. 20
 Nobilitas & dignitas sunt diuersa. 62. nu. 10
 Nobilitas etiam inuito à principe conferri potest. 54. num. 42
 Nobilitas an in puncto mortis conferri possit. 55. n. 44
 Nobilitas mundi, nihil aliud est, quàm inueteratæ diuitiæ. 26. nu. 8
 Nobilitas quibus ex rebus quærat. 24. nu. 1
 Nobilitas an vltra pronepotes deriuetur. 73. nu. 2
 Nobilitas ex multorum sententia inter bona externa, & fortunæ ponitur. 139. nu. 21
 Nobilitas paratur ex militia eiusque laboribus. 62. numero 14
 Nobilitas non perditur per infamiam, sed ipsius priuilegia. 146. nu. 5
 Nobilitas matris quid faciat erga filios. 86. nu. 26
 Nobilitas a tatem an suppleat. 103. nu. 41
 Nobilitas in rescriptis & aliàs intelligitur ex loci consuetudine. 66. nu. 9
 Nobilitas probatur per famam & communem hominum estimationem. ibid. nu. 8
 Nobilitas generis an scientiæ præferenda sit. 45. nu. 5
 Nobilitas vxoris ex viro, non tantum virtutem habet quàm quæ ex genere est. 83. nu. 11
 Nobilitas & diuitiæ sunt res omnino separata. 29. n. 16
 Nobilitas non excusat ab his quæ facere tenemur. 113. num. 99
 Nobilitas attribuitur antiquitati. 90. nu. 5
 Nobilitatis laus. 132. nu. 13
 Nobilitas sanguinis non amittitur per monachatum. 150. nu. 5
 Nobilitas summa apud Deum, clarum esse virtutibus. 40. nu. 12
 Nobilitas an descendat ad bastardos legitimatos. 76. num. 17
 Nobilitas monachorum non cõsideratur in beneficiis. 147. num. 1
 Nobilitas vero Deo tribuitur, ignobilitas aliis. 131. numero 5
 Nobilitas an inter bona naturæ, an fortunæ collocanda sit. 47. nu. 4
 Nobilitas an transeat ad liberos natos ante nobilitatem

PP

tem parentis. 74. nu. 7
 Nobilitas à Platone in quatuor species diuisa. 42. nu. 18
 Nobilitas non præsumitur, nisi probetur. 66. nu. 13
 Nobilitas sanguinis quæ. 32. nu. 1
 Nobilitas contemptui & ludibrio est, vbi paupertas est, 149. nu. 9
 Nobilitas sola sine literatura sufficit ad obtinendam dispensationem beneficiorum. 99. nu. 13
 Nobilitas mariti an ad vxorem vsque trāsiliat, & e contrario. 10. nu. 1
 Nobilitas & ignobilitas morte non finitur. 123. nu. 152
 Nobilitas sine diuitiis manca est & mutila. 149. nu. 9
 Nobilitas per gloriam intelligitur. 130. nu. 3
 Nobilitas politica & ciuilis. 41. nu. 13
 Nobilitas an sit de iure naturali. 47. nu. 4
 Nobilitas inter bonorum genera collocatur. 132. nu. mero 12
 Nobilitas an transeat ad filios naturales. 74. nu. 10
 Nobilitas an, & quomodo præscribatur. 72. nu. 1
 Nobilitas facit vt concedatur immunitas. 126. nu. 172
 Nobilitas non supplet scientiæ defectum. 45. nu. 9
 Nobilitas quid. 19. nu. 46
 Nobilitas parentum etiam ad filios furiosos & dementes descendit. 73. nu. 4
 Nobilitas in posteros an descendat. 72. nu. 1
 Nobilitatis lux. 6. nu. 15
 Nobilitas & diuitiæ inuicem compensantur. 30. nu. 22
 Nobilitatis commendatio ex sacris literis. 129. nu. 1
 Nobilitatis definitio. 29. nu. 11. & 46. nu. 1
 Nobilitatis in præscriptione an scientia principis requiratur. 72. nu. 2
 Nobilitatis scriptores. 1. nu. 1
 Nobilitatis & virtutis discrimen. 41. nu. 14
 Nobilitatis nomina inania. 139. nu. 19
 Nobilitatis propria liberalitas. 384. nu. 40. & numero 41. 42
 Nobilitatis gradus sunt. 390. nu. 67. 68. 69
 Nobilitatis prærogatiua & priuilegia. 96. nu. 1
 Nobilitatis tria genera. 24. nu. 3
 Nobilitati nõ præiudicat, qui in suis agris exercet agriculturam propriis manibus. 354. nu. 2
 Nobilitati virtus anteposenda. 41. nu. 16
 Nobilitati morum nihil obest patria. 70. nu. 9
 Nobilitati magis omnibus in rebus fauendum. 129. nu. mero 193
 Nobilitati derogatur per artem cauponariã. 372. nu. 45
 Nobilitatem annexam quæ feuda habeant. 57. nu. 1. & num. 2
 Nobilitatem qui sola virtute metiantur. 40. nu. 11
 Nobilitatem vnam & eandem omnibus donauit Deus. 134. nu. 5
 Nobilitatem perdit qui viles artes exercet. 151. nu. 1
 Nobilitatem inducere potest consuetudo. 85. nu. 23
 Nobilitatem mentientes superbi plerunque sunt. 143. nu. 9
 Nobilitatem sibi falso assumentes, in quod crimen incurrant. 72. nu. 1
 Nobilitate aliquem flagitiis. 15. nu. 30
 Nobilitate pro notum facere apud Plinium accipitur. 2. nu. 4
 Nobilitate periuriis mulier. 15. nu. 30
 Nobilitate crudelitas. ibid. nu. 30
 Nobilitas à principe an amittat beneficia popularium. 55. nu. 48
 Nobilitas ab Imperatore vel Rege, præfertur nobilitate ab inferiore. 47. nu. 7
 Nobilis domi, quid sit. 406. nu. 155
 Nobilis quando restituatur in integrum. 128. nu. 188
 Nobilis statim ex aspectu apparet. 389. nu. 63
 Nobilis raptus è manu popularis, vel eius vestem dilacerans, an offendat in personam. 394. nu. 89

Nobilis potest liberè transigere super relicto annuo pro alimentis. 399. nu. 122
 Nobilis non cogitur solus viuere. 121. nu. 142
 Nobilis satis is dicitur, & inter nobiles connumeratur, qui habet merum & mixtum imperium, ex priuilegio, vel consuetudine. 58. nu. 8
 Nobilis si per aliquem pauperem committat aliquod delictum, an eadem pœna puniendus sit qua pauper qui delictum perpetravit. 119. nu. 129
 Nobilis ob feudum nobile definit esse nobilis, si feudum habere desinat. 60. nu. 18
 Nobilis sine liberis videtur decessisse, qui etiam naturales filios reliquerit. 144. nu. 14
 Nobilis qui per delicta amisit nobilitatem, si ad bonos mores redierit an eandem recuperet. 146. nu. 3
 Nobilis an possit facere vt ignobilis sibi cedat. 106. nu. mero 56
 Nobilis si desinat ab artibus sordidis an recuperet nobilitatem. 151. nu. 5
 Nobilis vxor non minus subdita viro quàm ignobilis. 113. nu. 97
 Nobilis prohibitus emere si emat per famulum aut alium, an valebit contractus. 397. nu. 109
 Nobilis transgrediens & contemnens mandatum principis, vtrum grauius puniatur quàm ignobilis. 118. nu. 124
 Nobilis obscuro opponitur. 5. nu. 14
 Nobilis impetratus fugere non tenetur. 107. nu. 63
 Nobilis quando in vinculis & carcere detineri debeat. 102. nu. 32
 Nobilis quis verè dicatur. 33. nu. 2
 Nobilis fraudem faciens statuto prohibenti ipsi cedi actionem, non admittitur ad actionem. 397. numero 107. 108
 Nobilis absolute non est qui ex maioribus bonis ortus est, sed qui author posteriorum est. 26. nu. 11
 Nobilis proprie dicitur quem princeps nobilitat. 46. nu. 2
 Nobilis censetur egregia persona. 104. nu. 46
 Nobilis quis verè appellatur, cui nõ aliena, sed sua virtus ad nobilitatem opitulatur. 42. nu. 18
 Nobilis & literatus præferendus est literato tantum. 98. nu. 10
 Nobilis an per exercitium artium sordidarum præiudicet nobilitati filiorum. 376. nu. 1
 Nobilis est, qui vulgi opinione nobilis est. 65. nu. 6
 Nobilis & nobilitas vnde & quare sic dicuntur. 1. numero 3
 Nobilis maior 14. annis potest contrahere & litigare cum procuratore. 103. nu. 41
 Nobilis non potest petere salarium sui laboris. 386. numero 49
 Nobilis pro noto accipitur. 1. nu. 3
 Nobilis succedens in actione contra populem non incidit in statutum prohibens nobili actionem cedi. 397. nu. 106
 Nobilis & generosi differentia. 21. nu. 52
 Nobilis satis est qui diues est. 24. nu. 5
 Nobilis epitheton tribuitur & hominibus ignobilibus & aliis rebus quàm hominibus, atque etiã rebus in animatis: ita enim vocantur. 11. nu. 28. & multis seq.
 Actores ludorum. Accipenser.
 Aedificia. Aes.
 Ancilla. Serui.
 Animalia. Antidota.
 Arator. Aues.
 Bella. Canes.
 Collum. Coronæ.
 Colores. Cura.
 Dies. Emplastra.
 Equi. Exemplum.

Fel.
 Flumina.
 Forma.
 Gustus.
 Inimicitia.
 Medici.
 Nomen.
 Olympionica.
 Opus.
 Oratio.
 Pecuaria.
 Philosophi.
 Pocula.
 Pugnæ.
 Rhetores.
 Spolium.
 Tabula.
 Virga.
 Vina.
 Fera.
 Fontes.
 Fundi.
 Herba.
 Lethum.
 Municipia.
 Numen.
 Opes.
 Opera.
 Palma.
 Phalera.
 Pictores.
 Pœna.
 Purpura.
 Sagittarij.
 Sulphur.
 Templi.
 Vites.
 Vibes.
 Nobili an sit necesse facere mentionem nobilitatis in impetratione beneficij. 388. nu. 61
 Nobili de sanguine qui superbit, de nobiliori stercore inrumescit. 140. nu. 22
 Nobili dedecus in publico comparere cum squalidis vestibus. 104. nu. 48
 Nobili dicenti se habere mandatum à principe an credatur. 103. nu. 39
 Nobili relicto nõ ita diuiti, vt viuere possit, aut filias dotare pro suæ nobilitatis ratione, in piam causam censetur datum. 123. nu. 154
 Nobile de omnibus rebus in malam partem interpretari potest. 15. nu. 29. ibid. nu. 30
 Nobile feudum suum nobilitat possessorem. 58. nu. 7
 Nobilem ac splendidum non maiorum nobilitas, sed animi virtus efficere solet. 34. nu. 3
 Nobilem ad pugnam prouocare an possit ignobilis. 106. nu. 60
 Nobiles à diis geniti olim putabantur. 131. nu. 6
 Nobiles se putant pauca donare cum multa donant. 386. nu. 50
 Nobiles perdunt priuilegia nobilitatis per exercitium mercaturæ. 358. nu. 4
 Nobiles vrbes quare dicantur. 69. nu. 5
 Nobiles in vtranque partem & virtutis & vitiorum ignobiles vincunt. 399. nu. 124
 Nobiles ciues in iure Canonico. 23. nu. 61
 Nobiles libertatem præ cæteris desiderant. 384. nu. 39
 Nobiles efficiuntur qui lateri principis adherent. 48. nu. 10
 Nobiles non possunt suis subditis imponere angarias. 402. nu. 137
 Nobiles aduenæ vtuntur priuilegijs popularium. 400. nu. 130
 Nobiles viros iuri ciuili operã dare decet. 399. nu. 125
 Nobiles cupiunt suam principalem domum manere in familia. 380. nu. 23
 Nobiles ij existimantur, quibus adest progenitorum virtus & opulentia. 26. nu. 11
 Nobiles olim quinam dicebantur. 18. nu. 43
 Nobiles an possint subditis venationes prohibere. 405. nu. 150
 Nobiles an ignobilibus mitius puniantur, aliquorum sententiã. 116. nu. 115
 Nobiles nõ patiuntur sua nomina scribi in instrumentis. 389. nu. 62
 Nobiles in collectis tenentur contribuere pro bonis non seruilibus, pro cæteris verò non. 125. nu. 166
 Nobiles etsi ad præsens videantur ignoscere, tamen in posterum iram seruant. 145. nu. 23
 Nobiles qui sceleribus amiserunt nobilitatem, an immunes sint ab oneribus nobilitatis. 146. nu. 7

Nobiles domi suæ conueniendi, si quid cum eis agendum est. 104. nu. 46
 Nobiles hi existimantur apud Turcas qui stipendia ex militia à principe accipiunt. 62. nu. 14
 Nobiles facti populares ex statuto non perdunt priuilegia nobilium. 56. nu. 53
 Nobiles solent habere duo domicilia. 401. nu. 131
 Nobiles mitius puniuntur quàm ignobiles. 146. nu. 5
 Nobiles, & alij qui in dignitate sunt constituti, an mitius puniantur quàm ignobiles & plebeij. 114. nu. 108
 Nobiles præferendi in assequendis magistratibus. 96. nu. 1
 Nobiles & ignobiles si æquiparentur per statutum, an alteri alterorum priuilegijs potiuntur. 57. nu. 55. & 56
 Nobiles pretiosius vestiri debent quàm ignobiles. 128. nu. 188
 Nobiles & ignobiles dicuntur iudicis arbitrio. 66. nu. 11
 Nobiles an sint immunes à publicis muneribus. 125. nu. 165
 Nobiles facit consuetudo. 65. nu. 1
 Nobiles olim non nisi cum laude dicti. 18. nu. 42
 Nobiles, aduocati officium exercetes, etiam si ex eo officio lucrètur, non contribuunt ad subsidia. 158. numero 15
 Nobiles decapitandi sunt. 405. nu. 153
 Nobiles legationibus obeundis præferendi. 104. nu. 43
 Nobiles cæteris prudentiores & exercitiores præsumuntur. ibid. nu. 41
 Nobiles non tam facile conueniri possunt. 124. nu. 161
 Nobiles an subiiciantur quæstionibus plebeiorum. 120. nu. 139
 Nobiles vrbiu habitatores, rus habitantibus præferendi. 21. nu. 55
 Nobiles in selsionibus, & id genus cæteris vtrum sint ignobilibus præferendi. 105. nu. 51
 Nobiles prohibetur exercere mercimonia. 357. nu. 2
 Nobiles an puniendi sint inconsulto principe. 108. numero 138
 Nobiles an in carceribus detineri debeant. 102. nu. 30
 Nobiles suarum vxorum amantiore. 143. nu. 11
 Nobiles Galli vrbes fugiunt, & quare. 23. nu. 61
 Nobiles pœnis in rebus a quæ ac ignobiles puniuntur. 119. nu. 128
 Nobiles honorum appetentiores suorum progenitorum laudatores, & aliorum contemptores. 141. nu. 1
 Nobiles in elemosynis præferendi. 123. nu. 154
 Nobiles iuramentum fidelitatis præstantes admittuntur ad osculum principis. 127. nu. 179
 Nobiles nobiliter viuentes apud Gallos immunes sunt à talliis, nulla distinctione facta bonorum allodialium, & feudaliu. 126. nu. 168
 Nobiles proditores grauius puniuntur quàm ignobiles. 117. nu. 120
 Nobiles nostri temporis & legum & omnium bonarum artium ignari. 108. nu. 75
 Nobiles an hi dicantur qui nati sunt ex matrimonio contracto à nobili cum ignobili muliere. 77. nu. 22
 Nobiles an possint grauius puniri ex eodem delicto, quàm ignobiles. 120. nu. 134
 Nobiles possunt suos homines capere & plagis medio-criter castigare. 129. nu. 190
 Nobiles præsci genus suum in deos referebant. 18. nu. 44
 Nobiles qualiter dicti apud Græcos. 19. nu. 45
 Nobiles qui in loco, in quo habitant, nullam habent iurisdictionem, an in collectis contribuere teneantur. 125. nu. 167
 Nobiles an teneantur de facinoribus famulorum. 401. nu. 134
 Nobiles an deceat esse emphyteutas aut conductores. 392. nu. 91. 92
 Nobiles pro actore si deposuerint, ignobiles verò pro

reo, quibus credendum magis sit. 103. nu. 34
 Nobiles in sacerdotiis ceteris preferendi. 98. nu. 10
 Nobiles primi in nostram sententiam adducendi. 401. nu. 133
 Nobiles ingrati in Deum. 120. nu. 135
 Nobiles possunt esse tutores ignobilium, & è diuerso. 379. nu. 16
 Nobiles nonnunquam coguntur assumere tutelam ignobilis. ibid. nu. 17
 Nobilium familia à re rustica cognominata. 356. numero 10. scilicet
 Fabiorum. Pisonum.
 Lentulorum. Ciceronum.
 Bubulcorum. Iuencorum.
 Porcorum. Scrofarum.
 Pulumorum. Iuniorum.
 Staliorum. Taurorum.
 Vitulorum. Vitelliorum.
 Nobilium facta ac dicta omnibus nota presuntur. 397. nu. 110. nu. 111. nu. 112. 398. nu. 113
 Nobilium consensus, aut dissensus plebeiorum preferendus est. 128. nu. 182
 Nobilium tria apud Romanos nomina erant. 409. nu. 166. & 393. nu. 83. & seq.
 Nobilium testamenta an preteritione liberorum rumpantur. 128. nu. 185
 Nobilium vitia. 141. nu. 2
 Nobilium voces in electionibus, & aliis semper preferenda. 103. nu. 37
 Nobilium consilio leges sanciri debent. 101. nu. 26
 Nobilium differentia. 33. nu. 2
 Nobilium promissa pro factis habenda. 101. nu. 23
 Nobilium familia è re rustica. 356. nu. 10
 Nobilium iusturandum cuiusmodi esse soleat. 400. numero 126
 Nobilium in funeribus imagines maiorum deferbantur. 122. nu. 150
 Nobilium peculiaria insignia. 407. nu. 160
 Nobilium hominum virtutem veteres Romani, nobilitatis inertia preterunt. 42. nu. 18
 Nobilium clementia & placabilitas in victos & alios id genus. 400. nu. 127
 Nobilibus solum deferuntur armorum insignia. 48. nu. 12
 Nobilibus permittitur arma deferre. 107. nu. 67
 Nobilibus ex matribus qui nati sunt de earum nobilitate aliquid retinent. 86. nu. 26
 Nobilibus etiam prohibitum arma ferre nisi dum peregre proficiscuntur. 107. nu. 69
 Nobilibus omnibus magnis & feriis in rebus non semper fidendum. 102. nu. 27
 Nobilior nemo altero est, nisi cui rectius ingenium & bonis artibus aptius. 40. nu. 11
 Nobiliores ad tractandas nuptias liberorum demeritis conuocandi. 101. nu. 25
 Nobiliorum arbitrium preferendum in dementis liberorum nuptiis. 94. nu. 25
 Nobiliter viuere qui dicantur. 151. nu. 4
 Nodorum & ligaminum as nota Homero. 205. numero 202
 Noe agricola fuit. 356. nu. 9
 Nomen primogeniti est nomen aetatis. 607. nu. 107
 Nomina non temere imposta. 169. nu. 8
 Nomina & actiones non veniunt appellatione bonorum existentium in loco. 635. nu. 1. & seq.
 Nomina sunt incorporalia: nec mobilia sunt aut immobilia. ibid. nu. 3
 Nomina & participia cuiuscunque temporis intelliguntur secundum tempus verbi alterius temporis. 615. nu. 177
 Nominatio prior maiorem dignitate arguit. 541. nu. 2. & maiorem dilectionem. ibid. nu. 3

Nonetius laudatus, quod esset sine superbia nobilis. 142. num. 5
 Non artis, sed hominum vitium, si in arte quis errauerit. 332. nu. 541
 Non est melior conditio eius qui venit contra voluntatem defuncti, quam qui non venit. 640. nu. 19
 Non preferitur secundogenitus ob maiore prudentiam. 619. nu. 205
 Non retrotrahitur quod hodie incepit valere. 576. numero 10
 Non est eadem aequitas succedendi aequaliter & excludendi. 606. nu. 102
 Non grauatur qui non honoratur. 585. nu. 7
 Non potest esse quis filius naturalis tantum, & naturalis & legitimus. 579. nu. 36
 Normanni Galliae populi. 594. nu. 17
 Nostra non sunt, quae ex genere sunt. 139. nu. 21
 Notabilis in bonam partem quandoque accipitur. 16. nu. 36. quandoque in malam partem. 17. nu. 37
 Notarius principis dicitur habere dignitatem. 167. numero 7
 Notarij pro instrumento pro paupere confecto non debent salarium recipere. 163. nu. 41
 Notarij officium vile. 158. nu. 14
 Nothi & legitimi discrimen. 79. nu. 33
 Nothus dictio Graeca. 583. nu. 63
 Noua dispositio facta in casu vero trahitur ad fictum. 610. nu. 140
 Nouam nobilitatem antiquae qui preferant. 95. nu. 32
 Nouissimi primi facti à Deo. 428. nu. 78
 Nouus homo quis dicatur. 93. nu. 22
 Nudum nomen haereditis alteri non nocet. 643. nu. 35
 Nullum est testamentum, si velit preteritus. 645. nu. 41
 Numa Pompilius suis legibus statuit fructuum primitias Deo Termino sacrificari. 425. nu. 71
 Numa Pompilius Rex collegium figulorum instituit. 374. nu. 59
 Numidae fratres Regis filiis eiusdem anteponunt. 594. nu. 16
 Numidae quantum aetati in successione tribuerint. 416. nu. 34
 Nummus fideiussor necessarius. 299. nu. 364
 Nunciij, Apparitores, & Viatores inter abiectos & viles numerandi sunt. 373. nu. 57
 Nutricatio amicitiae patens. 423. nu. 65
 Nutrix erubescit fieri ea, quae mater facta est. 110. numero 84

Obligatio feudalis transit actuè in haereditatem domini, etiam nulla eorum facta mentione. 682. nu. 8
 Obscuro loco natus de nobilitate loquens non est tollerandus. 138. nu. 18
 Obscuri ignobiles dicuntur. 5. nu. 14
 Obscurum nobilitati opponitur. 6. nu. 16
 Obscuritas pro ignobilitate. 5. nu. 14
 Obstetrices & medici sunt eiusdem pretij. 310. nu. 414
 Oculi non possunt curari nisi totum corpus purgetur. 230. nu. 293
 Oculorum ex illi morbi. 177. nu. 34
 Oeneo Diana succensuit, quod ei primitias agri non sacrificasset. 424. nu. 69
 Omnia verba quod apud Graecos quid sit. 673. numero 4
 Oenopia radix. 205. nu. 205
 Oeneus Pandionis heroum vnus, qui Atheniensium tribubus nomina imposuerunt, nothus fuit. 78. nu. 31
 Oesypum quid. 318. nu. 453
 Officium notarij vile est. 167. nu. 9
 Officium procuratoris vilissimum. 166. nu. 1
 Oliuae nobiles. 13. nu. 28

Olympiades amisso Alexandro marito tutelam filiorum regni administrationem suscepit. 620. nu. 209
 Olympiades Alexandri Magni mater Aecidarum gentem, & genus quomodo illustrauerit. 81. nu. 6
 Omar Belualfargidianus astrologus. 67. nu. 2
 Omne malum ex dispari inoritur voluntate. 465. nu. 16
 Omnes filij tenentur iurare fidelitatem quandiu res feudalis indiuisa est. 681. nu. 2
 Omne fieri per antiquitatem nobilium. 93. nu. 21
 Omnes homines iidem elementis constant. 144. nu. 9
 Omnia habet, pecuniam qui habet. 25. nu. 5
 Omnibus nobilibus nobilior est sapientia. 42. nu. 17
 Omnis sapientia à Domino. 334. nu. 521
 Omnibus hominibus mori necesse est. 327. nu. 495
 Onus nobile. 13. nu. 28
 Operarij qui praesunt, oportere esse aetate maiores quam operarios ipsos. 447. nu. 173
 Opes sunt pabulum malitiae. 35. nu. 3
 Opes suas apud Nabateos qui imminuit publice multatur. 558. nu. 12
 Opes hominibus pretiosissimas. 31. nu. 22
 Opifices omnes olim viles habebantur. 376. nu. 60
 Opifices etiam post mortem nobilitari volunt. 55. numero 45
 Opilius Mactrius humili loco natus. 37. nu. 7
 Opima spolia quae dicta. 425. nu. 72
 Opinio eorum quae dixerunt diuitias esse nobilitatem. 148. nu. 8
 Opinio quae non admittit consuetudinem familiae, nisi ipsa familia haberet ius imperij aut iurisdictionis. 146. nu. 7
 Opinio quae facit aequalitatem inter liberos, in dubio sequenda est. 462. nu. 5
 Opinio eorum qui dicunt clericum ligari statuto ante factum, non postea. 625. nu. 5
 Qui fuerunt illius opinionis. 662. nu. 6
 Opiniones quorundam de sorte. 521. nu. 102
 Oppida ignobilia. 69. nu. 5
 Optimates popularibus opponuntur. 383. nu. 35
 Optimum medicamentum cibus opportunè sumptus. 341. nu. 551
 Opulenti ignobilibus opponuntur. 24. nu. 4
 Opus nobile. 13. nu. 28
 Orchestra quid sit. 407. nu. 160
 Orcinus libertus quis sit. 526. nu. 3
 Ordo inter hominum pessimos & maximè redarguendos posuit Homerus. 367. nu. 24
 Ordinaria causa non potest fieri summaria, sed è diuerso. 558. nu. 8
 Ordinem qui vult turbare, tenetur actione iniuriarum. 106. nu. 58
 Ordo clericalis an nobilitet. 64. nu. 1
 Ordo nascendi cum est incertus praefertur possessor. 540. nu. 6
 Oribasij locus. 223. nu. 288
 Origo medicinae. 168. nu. 2
 Originalis morbi causa medicis incognita. 326. nu. 443
 Originale attestatum debet manere apud seniores haereditatem. 441. nu. 136
 Originalis causa, non titulus actionis inspiciendus est. 597. nu. 33
 Originis & domicilij defuncti locus in statutis inspiciendus est. 624. nu. 12
 Qui originis tantum, non etiam alterius domicilij. ibid. nu. seq.
 Origenes iam canus ad literas Hebraicas se contulit. 452. nu. 205
 Orpheus à Tressis mulieribus discerptus. 534. nu. 14
 Ortho quandam iuris controuersiam iudicio gladiatorio commisit. 592. nu. 8
 Quis primo partu genitrix virtus & efficacia. 421. nu. 53

Pacificens & contrahens suis haereditibus pacisci videtur. 602. nu. 72
 Pactum, siue conuentio de nunquam diuidendo rem, communem non valet. 677. nu. 1
 Pactum aut alia priuati hominis dispositio an valeat vt primogenitus succedat aut aliis prorsus exclusis, aut non aequaliter succedentibus. 474. nu. 1
 Pactum fratrum vt existentibus masculis ex eis, foeminae non succedant. 476. nu. 6
 Pactum de futura successione non valet. 564. nu. 9
 Pactum an valeat vt emphyteusis ad primogenitum perueniat. 476. nu. 10
 Pactum quod dotali instrumto comprehensum est, vt quae matrimonium contrahit, aequaliter patri succedat cum ceteris fratribus, iure improbatum est. 478. nu. 17
 Pactum quarendae futurae haereditatis non valet. ibid. nu. 18
 Nec firmatur iuramento, ibidem. est enim contra bonos mores, & inducit viam captandae mortis. ibid. nu. 19
 Pactum valere in contractu matrimonij vt primogenitus ex eo succedat, quinam teneant. 476. nu. 11
 Paan Apollo. 169. nu. 9
 Paean laus Apollinis. ibid. nu. 9
 Padico famosus. 17. nu. 40
 Palestrica oleo vnguebantur. 200. nu. 183
 Palma nobilis. 10. nu. 28. & 13. nu. 28
 Palmae primigeniae vis ac virtus. 422. nu. 60
 Palladae epigramma in medicos. 316. nu. 441
 Pallas quare dicatur nata ex Iouis vertice. 432. nu. 91
 Pallas vngena dicta. 410. nu. 1
 Pandari votum. 424. nu. 68
 Pantaleon medicus martyrio coronatus. 189. nu. 89
 Pantomimi qui dicantur. 170. nu. 13
 Panacea vis. 207. nu. 214
 Papa an possit permittere nobili monacho uxorem vt ducat. 128. nu. 186
 Papa debet patrem reuereri. 153. nu. 9
 Papa interdum memoria fallitur. 338. nu. 537
 Papa est doctor autoritate, non scientia. ibid. nu. eod.
 Papa se medicum proficitur. 236. nu. 317
 Pape & Imperatoris sententia contra ius comune non facit ius generale. 613. nu. 165
 Papas duos simul esse non posse. 529. nu. 21
 Parabalani non parabolani legendum esse: & quare. 411. nu. 421
 Parabolani qui fuerint. ibid. nu. 420
 Parabolani appellatio diluta. ibid. nu. 418
 Paradogium quid sit. 57. nu. 2
 Parentes impensius amant primogenitos. 417. nu. 37
 Paria sunt, non extare & non succedere. 640. nu. 16
 Paria non nasci & natum mori. 618. nu. 201. & 202
 Paria non esse & esse, sed excludi. 554. nu. 12
 Paris hospes famosus. 17. nu. 40
 Palsiua extensio habet locum etiam in correctiuis & poenalis. 599. nu. 50
 Pater an possit filium suum primogenitum priuare iure primogeniturae ex qualibet causa. 549. nu. 4. & sequen. & quid lex Mosaica ea de re sentiat. 550. numero 6
 Pater & filius eadem persona censentur. 596. nu. 31
 Pater an possit vnus ex secundogenitis praefere primogenito, & ita hunc priuare iure primogeniturae. 549. nu. 1
 Pater non tenetur alere liberos diuites. 658. nu. 14
 Filiam tamen diuitem tenetur alere, ibid.
 Pater per exercitium sordidarum artium an priuaret nobilitati filiorum. ibid. nu. 1
 Pater an cogatur alere filium, qui suis manibus potest

sibi victum comparare. 114. nu. 10 4
Pater nō potest praeiudicare nobilitati liberorum concessa à principe sibi suisque liberis. 376. nu. 5
Pater vt omnium vnus, ita mater omnium vna. 468. num. 26
Pater non tenetur dotare filiam quā indigno nupit. 127. nu. 176
Pater tenetur alere filiam naturalem. 697. nu. 12
 An etiam dotare. ibid.
Pater est nomen honoris ac dignitatis. 429. nu. 83
Pater an possit priuare primogenitum iure primogenituræ ex causa ingratitudinis. 550. num. 10. & quid in regno Franciæ ea de re sit statutum. ibid.
Pater non tenetur alere filium qui se alere potest. 675. num. 2
Pater & filius inter se sunt in primo gradu. 603. nu. 79
Pater an possit fœminas vocare ad successionem, statuto eas repellente. 550. nu. 8
Pater in quærendis potest praeiudicare filiis, & filius patri. 477. nu. 15
 Et reus principalis fideiussori. ibid.
Patres filios magistratus reuereri debent. 153. nu. 8
Patrem solum generis esse authorē, matrem verò nutrimentum & locum infanti præbere Aegyptij tradit. 93. nu. 21
Patris nobilitas non potest filios degeneres nobilitare, etiam si mater fuerit deflorata vi aut dolo. 74. numero 10
Patris impedimentum obest filio, quando patri inhabili per filium aliquid quitur. 555. nu. 19
Patris calamitas an nocet filio. 602. nu. 71
Patria nihil obest nobilitati morum. 70. nu. 9
Patria potestas non est iuris naturalis sed ciuilis. 544. num. 29
Patria à quibus nobilitat. ibid. nu. 10
Patria nobilitas an quicquam faciat ad ciuium nobilitatem. 68. nu. 1
Patricij nobiles dicti. 22. nu. 56
Patricij soli apud Romanos olim in numerum Augustum & Pontificum allegebantur. 99. nu. 12
Patricij qui & quare dicti. 97. nu. 4
Patricio ac nobili turpe est ignorare ius. 45. nu. 10
Patricios inter & plebeios olim apud Romanos non consistebat matrimonium. 127. nu. 175
Patroclus & Palamedes medicæ artis periti. 192. numero 114
Patroclus operam coquinariam exercuit. 369. nu. 35
Patrocinari non est dignitatis. 159. num. 16. non tamen contrarium est dignitati. ibid.
Patronatus ius, quod aliàs indiuiduum est, quomodo diuidi debeat. 532. nu. 2
Patronis dissidētibz episcopus potest gratificari. 523. num. 8
Patrono nobili alimenta ampliora præstanda. 121. numero 143
Patronus seipsum representare non potest, filium potest. 573. nu. 11
Patruus non est præferendus nepoti in iure primogenitura. 601. nu. 62
Parthi & Persæ quomodo nobilitatem ab ignobilitate distinguebant. 108. nu. 77
Parthorum nobilitatis insigne. 407. nu. 161
Parentes ex nobilitate filiorum cohonestantur. 80. numero 3
Pater si nobilitatē acceperit à genero ob suum factum liberis non præiudicat. 376. nu. 4
Parthi trinis bellis à Romanis lacepsiti superari nō poterunt. 416. nu. 32
Paulus Iurisconsultus aduocati munere functus est. 159. nu. 18
Paulus cupit dissolui & esse cum Christo. 332. nu. 53

Paupertas aliquibus fuit causa magni mali. 31. nu. 25
Paupertas vilem siue inglorium etiam nobilem facit. 148. nu. 2
Paupertas nō reddit hominem vilem, sed origo & mali mores. ibid. nu. 5
Paupertas vilitas dicitur. ibid. nu. 3
Paupertas non potest auferre nobilitatem. ibid. nu. 5
Paupertas & auaritia in magistratibus suspecta. 30. numero 20
Paupertate an perdat nobilitas. 147. nu. 1
Pauperes cur ab honoribus & magistratibus arceantur. 31. nu. 24
Pauperes pluris æstimant porcellum quàm oculum. 118. nu. 126
Pauperes discipuli gratis instituendi sunt. 164. nu. 42
Pauper nobilis ludibrio habetur. 149. nu. 9
Pauper aut diues dicitur ex personarum discrimine. 124. nu. 156
Pauper nobilis qui palatium reficere non potest, cogitur illud vendere. 401. nu. 132
Pauperibus præferuntur diuites ad magistratus & honores. 30. nu. 19
Pauperibus & egenis, gratis tenentur aduocati patrocinari. 163. nu. 39
Pausaniæ dicteria in medicos. 313. nu. 429
Peccata venialia in cæteris, mortalia sunt in nobilibus. 384. nu. 39
Peccati causa. 25. nu. 25
Pecudum nobilitas in quo sit sita. 34. nu. 3
Pecuniaria pœna qui mulctentur. 118. nu. 125
Pecunia est omnium regina. 25. nu. 5
Pecuniæ obediunt omnia. ibid. nu. eod.
Pecuniæ sunt vita hominis. 299. nu. 364
Pecuniæ appellatione omnia continentur. ibid. nu. 5
Pedum doloribus quomodo remediatur. 421. nu. 55
Pelopidas Thebanus primus militiæ institutionem à venationis meditatione accepit. 403. nu. 145
Penē, dictio improprietatis. 572. nu. 10
Penelope Telemachum propriis vberibus aluit. 109. num. 81
Pensionarij beneficiorum an teneantur cōtribuere decimis Papalibus, & cæteris id genus. 674. nu. 10
Per alium iam extinctum quis venire non potest. 609. num. 127
Per medium inhabile non fit transitus. ibid. nu. 126.
Perdiccas Macedonum rex præ amore in grauem morbum incidit. 182. nu. 54
Peregrino de subtractione rerum, quas se dixit possidisse in nauis, aut diuersorio, quantum credatur. 103. numero 36
Perfecta nobilitas. 91. nu. 10
Periandri dictum de honorandis senibus. 429. nu. 84
Perculo imminenti an nobiles teneantur contribuere. 126. nu. 169
Persæ toti orbi olim imperarunt. 416. nu. 29
Persarum lex maiorem natu ad regnum vocat. ibid. numero 29
Persarum lege minime licebat regem monophthalmon constituere. 552. nu. 17
Persæ aqua faciem non abluunt, nec eam quoquo pacto attingunt. 352. nu. 591
Persæ ignem vice numinis coluerunt. 347. nu. 575
Persæ publicè operam dabant venationi. 403. nu. 141
Persarum templa *πυρῆ* dicta, & vnde. 347. nu. 575
Persarum reges iura populo reddebant. 155. nu. 18
Persica in Persis perniciofa, alibi innocua nonnullorum opinione. 112. nu. 90
Persona insignis delinquendo fit vilis. 145. nu. 2
Persona rem nobilitat, non res personam. 58. nu. 9
Personis data immunitas, cum persona extinguitur, rebus nunquam. 126. nu. 171

Pertinax Imperator mercaturam per suos exercebat. 152. nu. 10
Pertinax Imperator quibus ortus parentibus. 37. numero 7
Perusij si plebeius efficiatur miles, habetur pro nobili. 65. nu. 1
Pestem quæ generent. 206. nu. 210
Pestilentia primùm bruta animantia inuadit. ibid.
Pestilentia ab Hippocrate depulsa. 180. nu. 43
Pestilentia citharæ cantu fugatur. 232. nu. 303
Pestilentia ex sceleribus oriuntur. 233. nu. 307
Petrus Bellonus. 63. nu. 14
Petrus Bellonus Cenomanensis. 96. nu. 34
Petrus Comestor ex adulterio natus traditur. 79. numero 32
Petro claus regni cælorum credit. 41. nu. 12
Petrus Lombardus quibus parentibus dicatur natus. 79. nu. 32
D. Petrus cur filiam suam sanare noluerit 353. nu. 517
Phalaris primus Agrigentinarum Tyrannus. 34. numero 3
Phalera insigne nobilitatis. 407. nu. 160
Pharao Aegypti rex quomodo natalem suam celebraverit. 329. nu. 502
Pharisæi maiores natu venerantur. 429. nu. 82
Pharmaca hominem purum corpore & anima reddentia. 230. nu. 293
Pharmaca somnifera temporibus admouenda. 208. numero 220
Pharmacis non est vtendum, vbi sanitas per diatam potest restitui. 341. nu. 551
Pharmacum apud Græcos verbum medium est. 353. numero 595
Pharmaceuticam partem medicinæ Homero cognitam. 205. nu. 203
Pharnaces Parthorum rex prætulit fratrem liberis suis impuberibus in regno. 619. nu. 204
Pharnaces Parthorum rex Medos validam gentem perdomuit. 416. nu. 32
Phœbeæ sortes. 515. nu. 70
Phlebotomiam non conuenire prunæ vel igni Perfico. 322. nu. 470
Philippus sophista sibi auscultantibus promisit immortalitatem. 327. nu. 496
Philippus Macedo ius dixit. 155. nu. 18
Philippus Imperator sanxit pœtas nulla immunitatis prærogatiua iuari. 362. nu. 5
Philopœmenes agriculturam exercuit. 356. nu. 8
Philosophia & medicina sorores. 213. nu. 287
Philosophiæ ratio in quo sit sita. 234. nu. 312
Philosophi inter se dissentunt. 337. nu. 533
Philosophus philosophum generat. 100. nu. 21
Philosophi multi medici. 211. num. 257. & sequent, vsque ad num. 287. inclusiuè. Horum nomenclatura hæc est.
 Pythagoras. Empedocles.
 Plato. Speusippus Atheniensis.
 Epicharmus Cous. Democritus.
 Timæus. Alcmeon.
 Aristoteles. Theophrastus.
 Strato. Eudoxus.
 Heraclides Ponticus. Simon Atheniensis.
 Metrodorus Atheniensis. Apollonius Tyaneus.
 Epimenides Cretensis. Plutarchus.
 Sextus Cheronensis. Michaël Pfellus.
 Apuleius. Poles.
 Trachnis. Conon.
 Azaricon. Proclus.
 Theodosius. Alexander Aphrodisus.
 Porphyrius. Epicurus.

Φυλάκιδος & *Θυρακας*. 39. nu. 9
Phœbea ars. 168. nu. 6
Phœnix præceptor Achillis. 451. nu. 199
Phryges primigenij. 410. nu. 1
Phryges lunam pro deo colebant. 345. nu. 569
Phryges primigenij dicti. 95. nu. 28
Phrygum insignia leones. 50. nu. 19
Phrygum & Aegyptiorum contentio de gentis vetustate. 95. nu. 28
Plantula reuulsa à parète terra flaccescit ac quasi emoritur. 112. nu. 91
Plato nobilitatem in quatuor species diuisit. 42. numero 18
Plato nudas adolescentulas cum nudis iuuenibus saltare iussit. 368. nu. 28
Plato oleum in Aegyptum exportauit, peregrinationis viaticum. 360. nu. 15
Plato pœtas à sua Repub. reiecit. 362. nu. 5
Plato Academiam locum insalubrem delegit. 333. numero 515
Plato athleta fuit, ac post se philosophiæ studio dedit. 366. nu. 20
Platonis sententia de nobilitate. 134. nu. 3
Plebeij & ignobiles an grauius puniantur quàm nobiles. 114. nu. 108
Plebeij grauius puniuntur quàm in dignitate constituti. 381. nu. 30
Plebeij honoribus Decurionum fungi prohibentur. 97. num. 2
Plebeij *δημοτικῶν* dicti. ibid. nu. 4
Plebeij diuites & honesti nobilium pœna puniuntur. 129. nu. 192
Plebeiorum quæstionibus an subiiciantur nobiles. 120. num. 139
Plebeiorum pœnis milites non subiiciuntur. 60. numero 3
Plebeius aduersus nobilē de dolo aut alia famosa causa agere potest. 128. nu. 184
Plebeitatis macula quomodo abstergetur. 151. nu. 6
Plebis appellatione ignobiles tantum continentur. 60. num. 2
Plebis appellatione ignobiles tantum cōprehenduntur. 380. nu. 24. 381. nu. 27. 28
Plebeitatem pro ignobilitate antiquitas vsurpauit. 381. num. 30
Plinius nunquam aduocationes suas voluit esse venales. 160. nu. 22
Plinius Iunior cum tribunus esset, abstinuit se à causis gerendis. 156. nu. 2
Plinius Secundus studiis animum, venatu corpus exercuit. 403. nu. 145
Plinij Valeriani locus. 222. nu. 288
Plinij verba in medicos. 312. nu. 425
Plinius Secundus XIII. annos natus comœdiam Græcam composuit. 435. nu. 104
Plures in vnus locum succedentes loco vnus habentur. 681. nu. 2
Pia causa est dotare puellas nobiles, etiam dotatas, sed non pro ratione nobilitatis. 124. nu. 155
Pictoria ars an fordida sit, an honesta. 361. nu. 2
Pictoriæ artis laus. 361. num. 3. & 4. vbi videbis multos celebres viros, & inter hos quosdā Reges & Imperatores huic arti dedisse operam, videlicet, Fabium Pictorem hinc ita cognominatum. Metrodorū philosophū. Hadrianum Imperatorem. Euripidem. Socratem. Aescinē. Platonem.
Pisani statutum nobiles magis pueniens de matrimonio quàm populares. 78. nu. 28
Piscennius Niger quibus progenitus parentibus. 37. numero 7

Pisonis nobilitas. 35. nu. 40
 Pistorum à perfectissimatus dignitate arcetur. 370. numero 37
 Pistorum inter viles & fordidos annumerantur. ibid. numero eod.
 Pistorum dulciorum qui. 370. nu. 39
 Pistorum ad Persicum vsque bellum Romæ non fuerunt. ibid. nu. 38
 Podagra carminibus auxiliatur. 232. nu. 301
 Podalirius Cynnam Damathis regis filiam tecto delapsam pristina sanitati restituit. 176. nu. 30
 Pœna paricidarum, eiusque ratio 351. nu. 589
 Pœna eius qui sibi mortem conscivit. 344. nu. 562
 Pœna arbitraria sub arbitrio iudicis relicta sunt. 129. num. 132
 Pœnarum delectus non habet locum in monachis qui sunt ex nobili genere. 149. nu. 1
 Pœnarum ad deprecationem prodest nobilitas & dignitas. 116. nu. 115
 Pœonia manus. 306. nu. 401
 Pœonia herbæ. ibid. 401.
 Pœon vnde dicitur. ibid. nu. 401
 Pœsis loquens pictura dicitur. 362. nu. 5
 Pœtica ars histrionica proximè accedit. ibid. nu. 5
 Pœticam artem deorum immortalium munere hominibus datam esse, multorum testimonio. 334. nu. 521
 Pœtæ pictoribus iunguntur. 358. nu. 5
 Pœtæ post mortem nobilitantur. 55. nu. 45
 Pœtæ quos laudant, à diis genitos dicunt. 19. nu. 45
 Pœtæ multi medici. 196. nu. 165 & seq. vsque ad num. 256. inclusivè. Horum nomina sunt.
 Orpheus. Aegidius monachus.
 Homerus. Museus.
 Virgilius. Hesiodus.
 Diagoras. Melampus.
 Aratus. Empedocles.
 Alcæus. Endemus.
 Seruilius Democrates. Ptolemaus Cytherius.
 siue Damocrates. Nicander Colophonius.
 Aemilius Macer Veronensis. Andromachus Cretensis.
 Dorotheus.
 Petritius. Ruphus Ephesus.
 Cecilius Arginus. Marcellus Sidites.
 Silius Italicus. Philotas.
 Philo Tharseus. Q. Serenus Sammonicus.
 Petronius Arbitr. Periander.
 Timaristus. Ionicus Sard. n. s.
 Rhamnius Fannius. Vindicianus.
 Morsinus Atheniensis. Heliodorus Atheniensis.
 Strabus Gallus.
 Decius Aufonius. Philes.
 Ioannes Vrsinus.
 Flavius Grammaticus. Hieronymus Fracastorius.
 Poggi in medicos facit. 316. nu. 440
 Poleocrates Machaonis filius medicus. ibid. nu. 32
 Polycarpus Ioannis Apostoli discipulus. 427. num. 77.
 Eiusdem dictum in Marcione hæresiarum, ibid.
 Polygnotus pictor celeberrimus animi causâ artè pictoriam exercuit. 168. nu. 2
 Pomorum quorundam exquisitorum esus interdictus olim pauperibus. 122. nu. 147
 Pompeius vniço digito scalpere deprehensus. 398. numero 14
 Pompeius magnus venationibus leonum & elefantorum operam dedit. 403. nu. 145
 Pompeius ignobilibus ortus parentibus. 36. nu. 5
 Pontifices medici. 195. nu. 164
 Pontifices maximi ex humili fortuna clarum nomen qui sibi vendicauerint. 39. nu. 9
 Pontifices Romani omnia iura in scrinio pectoris sui recondita habent. 338. nu. 537
 Popularis pro vili, humili & abiecto nonnunquam ac-

cipitur. 380. nu. 26
 Popularis effectus nobilis, an excusetur à muneribus nobilium. 56. nu. 54
 Popularium inimici sunt nobiles. 141. nu. 2
 Populi appellatione veniunt nobiles. 380. nu. 24. 380. num. 25
 Populus & magnates vbi locum eligendi obtineant. 540. nu. 3
 Porcorum carnes, seruorum cibus olim fuit. 122. numero 147
 Porphyrius religionem Christianam multis conuitiis infectatus est. 213. nu. 285
 Porri primitiui, & primum producti succum expressum, & aceto pari mensura immixtum absorptumque sapius à lienoso, prodesse. 422. nu. 58
 Portugallia olim Lusitania dicta. 411. nu. 4
 Possessio generalis iurisdictionis quaeritur & praescribitur per vnicum actum & exercitiu iurisdictionis. 589. nu. 2. & seq.
 Eiusdem ratio, ibid.
 Et nisi alter esset in possessione, ibid.
 Possessio qualitatis releuat ab onere probandi. 543. num. 21
 Possessio ius primogenituræ inducit. 623. nu. 229
 Possessionem qui prius habuit, praescribendus. 544. numero 1
 Etiam in vniuersalibus, ibid.
 Etiam in beneficiis. nu. 2
 Possessiones nō viros, sed viri possessiones nanciscuntur. 58. nu. 9
 Possessor quot modis praeseratur aliis. 543. nu. 25
 Possidentis melior est conditio. 545. nu. 4
 Posthumus ex filio primogenito, an & ipse patruo praeserendus sit. 623. nu. 230
 Postremum iudicium etiam extra testamentum dicitur. 667. nu. 2
 Posthumus Imperator quibus ortus parentibus, 37. numero 7
 Potentia succedendi transmittitur. 608. nu. 115
 Poterius ius quod quis habet iure proprio quam quod alieno. 614. nu. 172
 Potentes potenter tormenta patiuntur. 120. nu. 135
 Potestatem offendens, æquè post officium puniendus, ac si adhuc esset in officio. 153. nu. 7
 Potio sancti Pauli. 188. nu. 86
 Potior est in quo duo necessaria prius reperiuntur, licet vnum in alio prius fuerit. 575. nu. 5
 Potior est cui ius est quaesitum ante conditionis euentum. ibid. nu. 7
 Potor nobilis. 14. nu. 28
 Pramni vini virtus. 127. nu. 177
 Praxagoras Cous medicus ab Aesculapio traxit originem. 181. nu. 52
 Praeclara nobilitas. 4. nu. 10
 Praeclara omnia rara. 380. nu. 22
 Praeconum munus non omnino contemnendum. 372. num. 49
 Praeconum duo sunt genera. 372. nu. 49
 Praeconum munus ignobile. ibid. nu. 48
 Præda forte plerumque distribuitur. 508. nu. 40
 Prædo famosus. 16. nu. 40
 Praefecti praetorio sub Alexandro clarissimi fuerunt. 3. num. 13
 Praefecti forte delecti. 512. nu. 56
 Praesertur de iure qui gradu prior est. 521. nu. 102
 Praelatus renuntiat in praedudicium etiam graue ecclesiæ si per id reditur ad ius commune. 557. nu. 7
 Præmia non paternæ sed propriae fortitudinis. 138. numero 25
 Præmium cui debeatur si duo simul ad brauium peruenierint. 536. nu. 11
 Praescrip

Praescriptio non extenditur. 590. nu. 1
 Praescriptio habet vim pacti. 564. nu. 2
 Praescriptio pacto potentior. ibid. nu. 3
 Praescriptio non prohibetur ex contractu. 565. nu. 5
 Praeside collegij absente, maior pars debet conuocare minorem. 439. nu. 120
 Praesertur diuitem esse & popularem, quam nobilem & mendicum. 30. nu. 22
 Praesumptio maioris prudentiæ, an sit ratio statuti praeserentis primogenitum. 619. nu. 205
 Pretium rei redemptæ pertinet ad hæredes rerum mobilium. 678
 Praetori qui alapam dederit, capitaliter puniendus est. 153. nu. 6
 Priamus Polydorum nouissimū filiorum charissimum habuit. 418. nu. 42
 Prima causa representatur in secunda. 601. nu. 66
 Prima pro optimis ponuntur. 423. nu. 63
 Prima quæque nouissimis esse meliora. 424. nu. 66. & 40. num. 114
 Primates plebeis opponuntur. 383. nu. 36
 Primigenia verba. 410. nu. 1
 Primigenia quæ dicantur. ibid. nu. 1
 Primigenia femina. ibid. nu. 1
 Primigenia pecuarum. ibid. nu. 1
 Primissus tertius Bohemorum rex, ex bubulco & armentario rex factus. 39. nu. 9
 Primitias spoliatorum ex hostibus diis offerre soliti veteres. 425. nu. 72
 Primitia mundi muliebris. ibid. nu. 73
 Primogenij qui dicantur. ibid. nu. 1. 410. nu. 1
 Primogenius adiectiuè & substantiuè dicitur. ibid. nu. 1
 Primogenius qui renuntiauit iuri primogenituræ in fauorem omnium fratrum an possit reuocare huiusmodi renuntiationem. 562. nu. 1
 Primogenius ex geminis simul & eodem partu natis vter sit cum ignoratur, quid faciendum sit. 497. numero 1
 Primogenius an possit renuntiare in fauorem secundogeniti tantum. 560. nu. 1
 Primogenituræ qualitas non potest esse extincto proprio subiecto. 609. nu. 130
 Primogenituræ ius an vendi aut cedi possit. 564. numero 7
 Primogenituræ definitio. 413. nu. 12
 Primogenituræ dignitas transit ad eum qui virtute animi praesulget. 552. nu. 18
 Primogenituræ ius quomodo statuendum. 546. nu. 4
 Primogenituræ ius tantum ad alterum contententium pertinet. 521. nu. 99
 Primogenituræ ius est indiuiduum. 554. nu. 13
 Primogenius an possit renuntiare in fauorem tertio-geniti, in praedudicium secundogeniti. 561. nu. 1
 Primogenius an possit renuntians sit minor, ibidem num. 6
 Quid si primogenitus ignoret ius primogenituræ sibi competere, ibid. nu. 7
 Quid si dubitet, ibid.
 Primogenitus legitimatus an succedat in iure primogenituræ, vt cæteris legitimis posterioribus praeseratur. 573. nu. 1
 Primogenitus cum solus succedit in regno aut comitatu & aliis dignitatibus regalibus, an debeatur legitima cæteris filiis. 573. nu. 1
 Primogenitus si non possit succedere ob dementia aut aliam inhabilitatem, princeps potest ei gratiam facere vt succedat in praedudicium secundogeniti. 555. nu. 21
 Primogenitus si succedat, haud dubie filia ipsius illi

succedet patruo repulso. 494. nu. 7
 Primogenitus si non sit idoneus moderando principatu, an pater poterit ei secundogenitum praeserere. 550. num. 11
 Primogenitus priuatus an retineat legitimam. 551. numero 12
 Primogenitus regis an debeat solus appellari filius regis, an & cæteri etiam. 570. nu. 1
 Primogenitus si non succedat, an secundogenitus habeat ius primogenituræ. 459. nu. 1. & seq.
 Primogenitus, pecorum primogenita recipiebat. 414. nu. 20
 Primogenitus tenetur fratribus alimenta praeserere. 469. num. 33
 Primogenitus vt quis dicatur, an sufficiat momento praecedere. 458. nu. 1
 Primogenitus an possit renuntiare iuri primogenituræ, & sic fratres æqualiter admittere. 556. nu. 1
 Primogenitus quid sit. 456. nu. 3. & 457. nu. 7
 Primogenitus principium virtutis patris dicitur. 419. num. 46
 Primogenitus legitimatus non capit ius primogenituræ. 580. nu. 49
 Primogenitus si sit inhabilis, & non habeat vnde possit viuere, & feudum sit magnum, is qui ei succedit debet ei tantum dare ex fructibus feudi paterni, vt inde possit sustentari. 556. nu. 23
 Primogenitus si sit claudus, an possit priuari iure primogenituræ. 551. nu. 13
 Primogenitus non est nisi & idem sit legitimus. 576. num. 16
 Primogenitus & cæteri filij regum, an possint reges vocari. 571. nu. 1
 Primogenitus non dicitur extinctus cum ex eo nepos superest. 597. nu. 34
 Primogenitus & proximior, an differant. 613. nu. 160. 613. nu. 161
 Primogenitus non recte Latine dicitur. 410. nu. 1
 Primogenitus succedit tanquam hæres, non iure proprio, aut sanguinis. 584. nu. 585. nu. 12
 Primogenitus multorum naturalium legitimatorum nullo existente legitimo, non obrinet ius primogenituræ. 583. nu. 60
 Primogenitus regis quis dicatur. 566. nu. 2
 Primogenitus se includens secundogenitum perpetuo excludit. 602. nu. 73
 Primogenitus si possederit res quaspiam quæ non erant iuris primogenituræ 30. annis, scientibus & patientibus fratribus, an praescriptio hic locum habeat. 565. num. 8
 Primogenitus si renuntiauerit primogenituræ & fratres nondum acceptauerint renuntiationem, an sit locus pœnitentiæ. 562. nu. 3
 Primogenitus regis ad dextram eius sedere debet. 413. num. 13
 Primogenitus & cæteri filij regum an propriè dicantur reges. 572. nu. 8
 Primogenitus an patiendo fratres communiter administrare longo tempore, censeatur iuri primogenituræ renuntiare. 560. nu. 1
 Primogenitus furiosus ne in priuatis quidem bonis, & non feudalibus obrinet ius primogenituræ. 553. nu. 8
 Primogenitus naturalis si legitimetur per matrimoniu ante natiuitatem secundogeniti, an praeseratur secundogenito. 580. nu. 48
 Primogenitus an dicatur, qui manum primū protulit, etiam si totus prior non nascatur. 457. nu. 8
 Primogeniti æqualiter succedentes cum cæteris, habet tamen aliquid praecipuum. 554. nu. 11
 Primogeniti olim habebat vestem peculiarem. 414. numero 17
 Primog

- Primogeniti olim fungebantur officio sacerdotis. *ibid.* num. 18
 Primogeniti ceteris sunt robustiores & formosiores. 537. nu. 1
 Primogeniti fetus meliores, nouissimi deteriores. 420. num. 48
 Primogeniti in vocabulo aliquid mysterij subest. 427. num. 77
 Primogeniti olim benedicebant fratribus minoribus. 414. nu. 17
 Primogeniti apud vniuersas gentes in regno succedunt. 416. nu. 35
 Primogenito si dominus fecerit gratiam adhuc patre superstiti, de feudo paterno, an post mortem patris hæc gratia præiudicabit secundogenito. 555. nu. 22
 Primogenito masculo non existente, filia primogenita succedit. 486. nu. 18
 Primogenitum omne quare Deus præceperit sibi sanctificari. 424. nu. 68
 Primogenitorum ius propter bonum publicum contra regulas iuris communis introductum. 585. nu. 13
 Primogenitos esse magis honorandos natura docet. 418. num. 39
 Primogenitos parentum nomine vocari solitos. 420. num. 47
 Primogenita pulchriora & robustiora. 424. nu. 67
 Primogenita & prima quæque efficaciora esse ad medicamenta & magica remedia. 421. nu. 52
 Primogenitura non habet locum in successione aliorum collateralium quàm fratrum. 623. nu. 4
 Primogenitura est quædam dignitas. 579. nu. 37
 Primogenitura apud Iudæos sacra. 564. nu. 11
 Primogenitura apud Hebræos maribus tantum conueniebat. 485. nu. 17
 Primores populo opponuntur. *ibid.* nu. 37
 Primus an de vno dicatur. 671. nu. 2. & 3. & 5
 Primum decretum dicimus etiam si secundum non interueniat. 456. nu. 5
 Primus venisse dicitur qui sequentem non habet. *ibid.* num. 5
 Primus de vno apud Hebræos dicitur. *ibid.* nu. 4
 Princeps aut Papa vel superior an & quando possit regem priuare regno. 552. nu. 4
 Princeps quid significet. 417. nu. 36
 Princeps an possit concedere patri vt ius primogenituræ inter filios diuidat. 552. nu. 1
 Princeps etiam aliquem tacite nobilitat. 48. nu. 9
 Princeps nouas dignitates potest constituere. 57. nu. 5
 Principes nunquam sine medicis esse debent. 305. numero 400
 Princeps an possit indignum nobilitare. 52. nu. 25
 Princeps quos vult nobilitat. 46. nu. 1
 Princeps an & quomodo, & quos nobilitet. *ibid.* nu. 1
 Princeps exercitus quis. 63. nu. 15
 Principes quales in repub. tales reliquos esse ciues. 120. num. 137
 Principis procurator dicitur habere dignitatem. 167. num. 7
 Principis filius is nõ dicitur qui ante principatum natus est. 566. nu. 3
 Principium, cuiusque rei potissimam partem esse. 423. num. 64
 Principium statuarum cur dextra porrecta sculptantur. 413. num. 16
 Principale an de vno dici possit. 671. nu. 1. & 3. & 5
 Principale & principaliter quid & quomodo dicitur. 672. nu. 7
 Principium verba nunquam irrita esse debere. 101. numero 24
 Prior ex legataris nominatus prior eligit. 547. nu. 3
 Prior qui nascitur an semper robustior sit. 673. nu. 3

- Prisci nobiles genus suum in deos referebat. 18. nu. 44
 Priscis temporibus nullum opus ignominie fuit. 360. num. 15
 Priuati qui dicantur. 60. nu. 3
 Priuati duobus modis dicuntur. 62. nu. 11
 Priuata nobilitas. 10. nu. 19
 Priuatus omnis non est ignobilis. 62. nu. 12
 Priuilegia medicorum à legibus tradita. 235. nu. 317
 Priuilegium priuilegiato nunquam est noxium. 56. numero 53
 Priuilegium confertur etiam ignorantibus. 53. nu. 34
 Priuilegium non procedit à priuilegiato sed à priuilegiante, à quo sumit essentiam. *ibid.* num. 34
 Priuilegium nouum non tollit antiquum. 56. nu. 50
 Priuilegium amittitur per contrarium actum. 358. numero 4
 Priuilegium personale non egreditur personam. 82. numero 4
 Priuilegium si sit filiis concessum propter parentes, mortuis parentibus cessat priuilegium. 571. nu. 3
 Priuilegium filiis concessum an ad nepotes transeat. 621. nu. 214
 Priuilegium successoris secundum varietatem temporis & personæ attendi debet. 441. nu. 133
 Priuilegium tacite hypothecæ pro dote, an habeat locum inter Iudæos. 662. nu. 10. & seq.
 Priuilegium in dubio reale. 602. nu. 72
 Priuilegium ætatis personale. 607. nu. 108
 Priuilegium cessat cessante causa illius. 614. nu. 170. & an semper. *ibid.* nu. 171
 Priuilegium personale patris transit in liberos. 607. numero 110
 Priuilegium atque etiam beneficium intelligi debet sine alterius præiudicio. 620. nu. 212
 Prius & posterius dicitur ratione vnius horæ. 458. nu. 2
 Probandi onus semper ei incumbit qui se dicit vel patrem familias vel filium familias esse. 544. nu. 29
 Probatio dubia interpretatur pro producente redeundo ad ius commune, licet aliàs secus. 557. nu. 8
 Probatio non intelligitur probatio nisi sit valida & efficax. 395. nu. 98
 Probum & bonum quid dicatur. 137. nu. 13
 Procas Albanorum rex quot annis regnauerit. 415. numero 24
 Procas Albanorum rex Aemilio & Numitori filiis regnum annuis vicibus habendum reliquit. 533. nu. 9
 Proceres vulgo opponuntur. 382. nu. 34
 Procuratoris officium an derogat nobilitati. 166. nu. 1
 Procuratoris officium vile. 158. nu. 14
 Procuratoris officium in curia an derogat nobilitati. 166. nu. 4
 Prodigus quis dicatur. 300. nu. 368
 Proditoris insignia delenda. 117. nu. 120
 Prohibitio potentior quàm permissio. 558. nu. 11
 Prolis fauor non est ampliandus contra aliam prolem. 576. nu. 13
 Promissa nobilium pro factis habenda. 101. nu. 23
 Prompalus, postea Alexander dictus, Antiocho de iuncto Syria regnum occupauit. 38. nu. 8
 Propoles inter abiectos habiti. 376. nu. 60
 Propositum in proposito quod operatur, idem & oppositum in opposito. 565
 Proscriptorum filij petendorum honorum iure prohibentur. 147. nu. 12
 Proserpina *Προσερπίνη* ara. 427. nu. 76
 Prototomi caules. 422. nu. 59
 Prouerbum de pane albo. 121. nu. 145
 Prouincia illustris. 6. nu. 18
 Prouidentia primogenita. 427. nu. 77
 Prouocasse præsumitur qui robustior est. 538. nu. 7
 Prudentia quibusdam ante pilos. 435. nu. 101

- Prudentia maior præsumitur in senibus. 431. nu. 89
 Prudentiam non nisi per multam rerum experientiam quæri. 432. nu. 91
 Pruna generosa. 20. nu. 51
 Prusias Bithynia rex voluit filium suum primogenitum occidere, quo ceteris filiis locum faceret. 549. nu. 1
 Πρωτόγονος quid significet. 410. nu. 1
 Puer pauper sapiens præfertur regi seni & stulto. 430. num. 88
 Pulchriora & meliora Deo offerenda. 424. nu. 68
 Punica primogenita, quæ Græci Cyrtinos vocant ad stomachica medicamenta esse admodum vtilia. 422. num. 58
 Pupilli res alienari non possunt. 565. nu. 4
 Psammiticus Aegyptiorum rex militibus præter stipendium dona largè distribuit. 502. nu. 6
 Ptolemæus laudatus quod primitias diis obtulerit. 425. num. 71
 Ptolemæus Philadelphus cum corporis imbecillitate, & infirma valetudine laboraret, cognoscendarum rerum, & rerum nouarum studio flagrauit. 334. nu. 518
 Ptolemæus Lagus ex gregario milite Aegypti rex factus. 38. nu. 8
 Publicani quodam in pretio aliquando apud Romanos fuerunt. 369. nu. 33
 Publicani libros suarum rationum edere tenentur. 368. num. 32
 Publicanorum audacia quanta fuerit. *ibid.* nu. 32
 P. Craesi Mutiani laus. 29. nu. 16
 Puellæ Romanæ doctæ fuerunt motus Ionicos. 366. num. 23
 Pugna debet fieri inter æquales. 106. nu. 60
 Pulsuum notitiam an Hippocrates habuerit. 181. nu. 50
 Purpura vsi sunt soli patricij. 407. nu. 160
 Pyramides supra cadauera nobilium quare olim collocabantur. 123. nu. 152
 Pyrrhus regnum non ætati, sed virtuti putauit relinquendum. 619. nu. 204
- Q**uæ vita electa est, sola patere debet. 638. nu. 5
 Quæ in ædificio sunt vt ibi perpetuo maneat, censetur esse portio ædificij. 636. nu. 6
 Quæ requirantur ad inducendam consuetudinem. 590. nu. 2. & seq.
 Quæ quis capit magis vt filius quàm vt hæres transmittuntur. 604. nu. 87
 Quæ statuto vel consuetudine ad aliquem perueniunt, non videntur iure hæreditario peruenisse. 584. numero 2
 Quæ ratione frequentioris vsus exprimuntur, non restringunt dispositionem. 108. nu. 71
 Quælibet dispositio refertur ad tempus in quod differatur illius executio. 615. nu. 178
 Quærendum non est sintne homines ex magnis ciuitatibus, sed an magna ciuitate digni sint. 71. nu. 14
 Quæstio super statuto quodam Florentiæ loquente etiam de nobilibus. 396. nu. 103
 Quæstio in statuto loquente de nobilibus. 391. nu. 74
 Quæstio incipienda est à iunioribus. 445. nu. 162
 Quæstionibus in facti sorti nunquam locum esse. 547. num. 91
 Quæstiones olim non nisi seruis, non item liberis adhibebantur. 120. nu. 140
 Quæstiones quomodo prouincias fortiebantur. 510. numero 45
 Quæstiones suos consules fortiebantur. 511. nu. 51
 Quæstum ex patrocinio facere apud Græcos & alios turpe est. 161. nu. 25
 Quæstuosissimum est causas agere. 159. nu. 20
 Quæstura in aliquibus locis inter honores non habetur. 65. nu. 1
- Qualis rector ciuitatis, tales habitantes in ea. 120. numero 137
 Qualitas vtra, naturalis, an accidentalis sit inspicienda. 89. nu. 42
 Qualitas cessans non tollit potentiam. 604. nu. 93
 Qualitas adiecta verbo quomodo intelligi debeat. 568. num. 16
 Qualitas subrogati non inspicitur, sed eius in cuius locum subrogatur. 600. nu. 55
 Qualitas adiuncta verbo mutatur tempus ab illo. 615. nu. 176
 Qualitas ætatis nõ est transmissibilis ad hæredes. 607. num. 107
 Qualitas requisita in filio, si non sit in nepote, nõ idem de vtroque iudicatur. 600. nu. 54
 Qualitas adiecta verbo, intelligitur secundum tempus verbi. 578. nu. 28
 Qualitas substantialis superueniens nihil operatur, si defuerit tempore necessario. 577. nu. 21
 Qualitas inclusiuæ sui & ceterorum exclusiuæ transmittitur ad filium. 600. nu. 56
 Qualitas adiuncta verbo secundum tempus illius intelligitur. 639. nu. 9
 Qualitas non potest esse sine subiecto. 608. nu. 121
 Quædiu superest masculus vel fœmina ex linea ad quam hæreditas semel peruenit, alia linea postposita, non est transitus ad istam lineam iam exclusam. 486. nu. 21
 Quantum ad Deum nobilitas perditur per monachatum. 150. nu. 6
 Quantum credendum sit astrologorum iudiciis. 68. numero 4
 Quanto maioribus quisque præest, tantò & ipse maior est, & honestior. 58. nu. 11
 Quare præteritus rumpat testamentum. 640. nu. 20
 Quasi dictio impropretatis. 572. nu. 9
 Quatuor modis augetur erimen dignitate. 117. nu. 119
 Quatuor mortis genera lege Mosaica statuta. 116. numero 113
 Quatuor potentie naturales. 317. nu. 451
 Qui incognitus est, eius mentionem non est necesse fieri in testamento. *ibid.* nu. 21
 Qui consensit remotionem inuestiri, sibi præiudicat. 560. nu. 2. Etiam si tacite consentiat, *ibid.*
 Quis iudei sit rei mobilis. 636. nu. 2
 Qui non succedit non propterea excluditur à legitima. 647. nu. 6 & nu. 8
 Qui contrarium teneant *ibid.* nu. 9
 Legitima filij non minuitur patre ingresso monasterium. 647. nu. 6
 Qui in legitima tantum succedit, non dicitur succedere. *ibid.* nu. 7
 Qui habitat in confinio duarum parochiarum est vtriusque parochianus. 528. nu. 17
 Qui possident, partes rei obtinent. 443. nu. 26
 Qui ab intestato non succedit, nõ impugnat testamentum. 639. nu. 12
 Qui semel hæres fuit non potest definire esse hæres. 642. nu. 26. & 29
 Qui post mortem tenetur restituere, statim id facere tenetur si sit inhabilis. 555. nu. 17
 Qui non succedit non impeditur contratabulare. 639. nu. 8. & nu. 12
 Qui capit ex statuto, capit ex voluntate defuncti. 643. num. 34
 Qui nobilitatem paupertate amitti dicant. 147. nu. 1
 Qui nobilior est in liga, conuocare alios potest. 106. numero 59
 Qui eximantur à contributione subsidiorum. 57. numero 2
 Qui reges ex seruis & è diuerso orti sint. 39. nu. 9

I N D E X.

Qui de nobilitate scripserint. 1. nu. 1. 2.
 Qui scientiam nobilitatem, aut nobilitatis speciem esse dixerint. 44. nu. 1.
 Qui ex genere nobili est, quare, & quomodo nobilitatur. 48. nu. 11.
 Qui sua culpa priuatur officii, nō intelligitur de onerosis. 147. nu. 11.
 Qui ad clarum nomen euecti sint. 39. nu. 9.
 Quibus casibus filij matris originem sequantur. 86. nu. 25.
 Quibus modis amittatur nobilitas. 145. nu. 1.
 Quid faciat matris nobilitas erga liberos. 86. nu. 26.
 Quid inter sit inter ignem sacrum, Erysipelas, carbunculum, & Herpetem. 322. nu. 472.
 Quidam, siue quis contemptum indicat. 3. nu. 7.
 Quinta pars Geminorum in horoscopo inuenta, nobiles facit, & erecto semper superbia spiritu sublato. 142. nu. 5.
 Quinta essentia. 298. nu. 298.
 Quintiliani controuersia de notho, qui post legitimos natus sit, quique non sit ante legitimos natus. 583. nu. 63.
 Quintillus Claudij Imperatoris frater decimosextimo imperij die interemptus est. 514. nu. 68.
 Quinto Cincinnato agrum quatuor iugerum colenti viator dictaturam attulit. 355. nu. 6.
 Q. Fabius Pictor iuris & literarum & antiquitatis peritus fuit. 261. nu. 3.
 Q. Pedius puer magni profectus in arte pictoria obiit. ibid. nu. 3.
 Quis praeferatur in regno an primogenitus natus ante regnum, an post regnum. 566. nu. 1.
 Quis iudex delicti commissi in confinio duarum iurisdictionum. 528. nu. 16.
 Quod quisque iunior, eod quoque perspicacior. 453. numero 208.
 Quod iuris est de parte quoad partem, idem de toto quoad totum. 596. nu. 29.
 Quod per nos non habemus, per alium in cuius locum reponimur habemus. 601. nu. 68.
 Quod operatur propositum in proposito, operatur oppositum in opposito. 648. nu. 12.
 Quod in alterius locum ponitur, non est idem cum eo. 615. nu. 174. & nu. 175.
 Quod non apparet non potest esse priuilegiatum. 394. num. 93.
 R
 Radice infecta censentur infecti palmites. 493. numero 10.
 Radix suam naturā impartitur ei quod producit. 601. num. 61.
 Ratio iuris correcti durat, & ex ea sumitur argumentum. 616. nu. 184.
 Rationes nihil faciunt ad correctionem iuris communis. 683. nu. 15.
 Rebus in dubiis neuter succedere debet. 534. nu. 1.
 Refrigerandi vis. 203. nu. 197.
 Rege aliquo decedente, nullo capace ad regnum obtinendum relicto, magnates regni regem eligent. 540. nu. 2.
 Reges an teneantur soluere debita regum quibus successerunt. 587. nu. 25. & seq.
 Reges possunt facere donationes dignitatem regiam grauius non laedentes. 586. nu. 19.
 Etiam non obseruatis legum solennitatibus, ibid.
 Reges Romanorum noui homines dicti. 37. nu. 6.
 Reges humili genere nati. 37. nu. 6.
 Reges mercatores qui fuerint. 360. nu. 17.
 Reges quidā pauperes, non tamen ignobiles. 148. nu. 7.
 Reges & principes docti. 46. nu. 11.
 Reges Franciā olim nullas edebant ordinationes sine

consilio multorum principum, praesidium ac consiliarios. 101. nu. 26.
 Reges assidentibus senatoribus ius dicebant. 155. nu. 18.
 Reges ignobiles a subditis contemnuntur. 402. nu. 136.
 Reges non dedignantur militum nomen sibi assumere. 60. nu. 3.
 Reges & principes plurimi medici. 190. nu. 106. & sequentibus. Hi autem sunt.
 Apis. Attalus.
 Osiris. Codamus.
 Mercurius. Laodicus.
 Orus. Mithridates.
 Chiron. Iuba.
 Hercules. Gentis.
 Theseus. Clymenus.
 Telamon. Ptolemæus Euergetes.
 Peleus. Eupator.
 Iason. Pharnaces.
 Aristeus. Agrippa.
 Achilles. Amaron.
 Hercules. Euax.
 Teucer. Sabud.
 Patroclus. Auicenna.
 Palamedes. Sabor.
 Nicomachus. Princeps Orientis.
 Cadmus. Porphyrogeta.
 Bacchus. Melue.
 Salomon. Dauid.
 Ezechias. Kabith.
 Alexander Magnus. Iosina.
 Lyfimachus. Rhenta.
 Antiochus. Iaciffuha.
 Dionysius Sicilia rex. Kermid.
 Masinissa. Lioras.
 Neehepsion. Alcibiades.
 Petosiris.
 Reges & comites quando amittant dignitatem. 149. num. 3.
 Reges praestantissimi claudi. 551. nu. 14.
 Agelilaus.
 Bacchæus.
 Horatius Coeles.
 Titus Quintius.
 Gizericus.
 Tyrteus.
 Reges lufci & monoculi. ibid. nu. 16.
 Philippus Macedo.
 Hannibal.
 Antigonus.
 Lycurgus.
 Sertorius.
 Candace regina.
 Regis filium debere regem vocari licet nodum habeat regnum. 570. nu. 1.
 Et quomodo hoc sit intelligendum, ibid.
 Rex an possit quem velit ex filiis suis regem constituere. 549. nu. 2.
 Rex duarum personarum loco fungitur. 587. nu. 22.
 Rex Franciā non potest quicquam ex his quæ sunt regni siue coronæ (vt vocant) alienare. 693. nu. 1.
 Rex est, qui diues est. 25. nu. 6.
 Regis electio in Taprobane insula. 97. nu. 5.
 Regis vidua, regina dicitur. 82. nu. 7.
 Regem oportet esse benignum erga subditos. 400. numero 129.
 Regibus data est potestas a Deo. 120. nu. 135.
 Regum peculiaris habitus cum ius dicerent. 155. nu. 18.
 Regnum ignobile. 2. nu. 4.
 Regum filij qui appellari debeant. 573. nu. 14.
 Regnum continet in se non solum territorium materiale, sed & ipsum regni populum. 595. nu. 20.
 Regnum

I N D E X.

Regnum primogenitis olim debebatur. 414. nu. 19.
 Regnum omne in se diuisum desolabitur. 467. nu. 23.
 Regum iræ sic se habet, vt etiam si ad praesens ignoscere videantur, stimulos iracundiæ ad futurum in iniis pectoribus referunt. 145. nu. 23.
 Regni causa ius violari solitum. 592. nu. 4.
 Regnis & imperiis quanta veniant incommoda ex iunioribus principibus. 446. nu. 167.
 Regum familiares calculis similes. 46. nu. 2.
 Rei cuiusque potissimam partem esse principium. 423. num. 64.
 Religio nescit personas, nec conditiones hominum. 150. nu. 7.
 Religionis per ingressum, an nobilitas perdat. 149. num. 1.
 Reliquis eius quod praecedit extantibus, non est locus ei qui ordine sequitur. 603. nu. 77.
 Remi nobiles. 14. nu. 28.
 Renuntiatio respectu vnus causæ, ad aliam non trahitur. 684. nu. 5.
 Renuntiatio matris an noceat nepoti. 607. nu. 113.
 Renuntiatio sui iuris non praesumitur si alia coniectura capi potest. 560. nu. 2.
 Renuntiatio vnus successionis non trahitur ad aliam. 684. nu. 5.
 Renuntiatio primogeniti facit locum secundogenito. 616. nu. 186. & nu. 187.
 Renuntiatio vnus rei non inducit renuntiationem alterius. 685. nu. 8.
 Renuntians successioni patris succedit tamen bonis fratris quæ a patre processerunt. ibid. nu. 6.
 Representatio fit ex fictione. 609. nu. 134.
 Representatio fit ad exclusionem etiam in materia correctoria iuris antiqui. 596. nu. 29.
 Representatio iuris diuini est. 595. nu. 23.
 Reprobare possumus, quod approbauimus diuersis respectibus. 154. nu. 15.
 Rescriptum directum ad officialem vnus Episcopi qui duos habet officiales aequè principales, nec constat de quo Papa senserit, vter eorum sit delegatus. 536. num. 15.
 Res alienari prohibita in dotem dari possunt. 657. numero 4.
 Res primogenituræ prohibita alienari per contractum, ea prohibitione quæ impedit translationem dominij, ne in causam quidem dotis alienari possunt. 656. num. 9.
 Res magnæ geruntur consilio, autoritate, sententia, quibus senectus augeri solet. 435. nu. 105.
 Res a persona, non è diuerso, accipit conditionem. 57. num. 3.
 Res eadem diuerso iure censetur intellectuali consideratione. 154. nu. 12.
 Responso ad id quod dicitur medicos non semper inter se conuenire. 377. nu. 532.
 Responso ad id quod dicunt medicos fordida tractare. 336. nu. 527.
 Reipublicæ interest ne quis re sua malè vtatur. 554. nu. 12.
 Respublica non habet hæredem. 587. nu. 22.
 Restitutio principis plebicitatis maculam abstergit. 151. nu. 6.
 Retrotractionem non solum in iudiciis, maleficiis & contractibus procedere, sed & in aliis. 579. nu. 35.
 Reuerentia quæ debetur marito, eadem & vxori debetur. 32. nu. 2.
 Reus potest gratificari coram quo ex multis iudiciis compareat. 523. nu. 10.
 Rhea Syluia Vestæ sacerdos a Marte compressa Romulum & Remum ædidit. 533. nu. 9.
 Rhetores nobiles. 14. nu. 28.

Rhetorica ars inter ingenuas & liberales artes reponitur. 366. nu. 21.
 Robertus Sicilia rex alter Salomō dictus est. 592. nu. 10.
 Robertus Guiscardus Bagelardum fratris sui filium Comitatu Polonia armis pepulit. 592. nu. 5.
 Roberti Sicilia regis iudicium. ibid. nu. 10.
 Robertus Gallorum rex eruditione clarus. 46. nu. 11.
 Roboam Abiam omnium filiorum minimum cæteris in regno praeposuit. 549. nu. 1.
 Roboam consilio iuniorum regnum amisit. 434. nu. 97.
 Robur & animositas sunt quædam praesumptio aggressionis, non talis tamen ex qua rem per se dubiam tanquam certam iudicare debeamus. 537. nu. 9.
 Robustior praesumitur prius natus. 537. nu. 2.
 Robustum hominem vix inuenias qui idem nō sit formosus. 138. nu. 5.
 Romana respublica quando duobus æquo iure imperium administrantibus paruerit. 530. nu. 26.
 Romani id deorum iudicium existimabant, quod forte contingebat. 511. nu. 50.
 Romani causas sortibus ex vrna ductis ordinabant. ibid. nu. 54. & seq.
 Romani prisca primitias frugū Cereri dare soliti. 424. num. 70.
 Romanis potior fuit ætas quàm honor aut imperium. 440. nu. 128.
 Romanorum vxores Pythio Apollini mundum muliebrem primitias dono dederunt. 425. nu. 73.
 Romulus laudatur quod neque venalia neque forte diuidenda fecisset sacerdotia. 519. nu. 88.
 Romulus & Remus forte contentionem de regno diremerunt. 506. nu. 28.
 Romulus sacerdotia non venalia nec forte diuidenda fecit, sed cuiusque curia bonos creauit supra annum quinquagesimum natos. 449. nu. 184.
 Romuli lex de pecuniarum contributione ad filiarum dorem. 668. nu. 3.
 Romanorum religione nefastum erat libare diis vino vitis, iuxta quam hominis mors laqueo pependit. 115. nu. 110.
 Romanorum lege constitutum erat, ne cui ius annulorum esset, nisi cui ingenuo ipsi patri, auoque paterno festertia ecce. census fuisset. 92. nu. 19.
 Romanorum conditores lupa vberibus nutriti. 111. numero 88.
 Romanorum lex de mercatura. 358. nu. 6.
 Romani coquos non habebant in seruitutis. 369. nu. 35.
 Romani prudentissimi rerum arbitri. 156. nu. 2.
 Romani illi eteres hominum nobilium virtutem, nobilitatis inertia prætulerunt. 42. nu. 18.
 Romani prisca tanti fecerunt mercaturam, vt collegium mercatorum instituerint. 359. nu. 13.
 Romani omnem artem ludicram, scenamque totam in probro ducunt. 364. nu. 15.
 Romani Scipioni somnolentiam exprobrabant. 398. num. 114.
 Romani pontifices omnia iura in scrinio pectoris sui recondita habent. 338. nu. 537.
 Romuli lex. 22. nu. 56.
 Romulus noluit sacerdotia venalia esse nec forte diuidenda. 99. nu. 12.
 Romulus nobiles ab ignobilibus diuisit. 97. nu. 4.
 Romulus incerto patre natus. 78. nu. 31.
 Roscius, Aescopus clari histriones vocantur. 365. numero 17.
 Roscius librum conscripsit, quo eloquentiam cum histrionica comparat. 365. nu. 17.
 Roscius annulo aureo a L. Sylla dictatore donatus. ibid. num. 17.
 Rumpit in totum etiam qui in totum nō succedit. 638. num. 4.

Ruris ignobilitas. 22. nu. 56
 Rustica vitæ felicitas. 23. nu. 60
 Rustici an infeudare possint. 59. nu. 15
 Rustici possunt emere feuda, etiam vasallus non consentientibus, & tunc desinunt esse rustici & efficiuntur nobiles. 59. nu. 13
 Rustici anteferunt utilitatem honestati. 22. nu. 57.
 Rustici ob scientiam superbiunt. 143. nu. 8
 Rustici moribus & cæteris rebus rudes, & inculti. 22. num. 57
 Rustici olim vinum non bibebant, sed aquam tantum. 121. nu. 146
 Rusticus emens feudum nobile, non ex hoc fit nobilis. 58. nu. 9
 Rusticus debet ire pedes, aliàs non repetit expensas equi. 109. nu. 77
 Rusticus non potest emere feuda nobilia. 59. nu. 14
 Rusticus nobilis, rusticorum etiam privilegii vitur. 19. nu. 54
 Rusticus propriè is dicitur qui ruri habitat. 108. numero 72
 Rustici & ignobilibus nisi certo casu arma ferre licet. 107. nu. 67

S

Sabaudia statuta de filiis legitimis bastardorum nobilium. 77. nu. 24
 Sabori adhuc in vtero existenti Perfarum regnum delatum est. 620. nu. 211
 Sacerdotes Aegyptiorum ostendunt omnes res à liquoris potestate consistere. 349. nu. 583
 Sacerdotes medici. 230. nu. 291
 Sacerdoria venalia noluit esse Romulus. 99. nu. 12
 Sacerdotij dignitas apud nonnullas Græciæ ciuitates regie maiestati par habebatur. ibid. nu. 12
 Sacerdotiorum in electionibus an nobiles præferantur. 103. nu. 38
 Sacerdotis officio olim fungebantur primogeniti. 414. num. 18
 Sacra domestica filiis primogenitis relinqui solita. 455. num. 221
 Sacrarum literarum testimonia contra mercatores. 358. nu. 8
 Sagittæ ossibus inhaerentes carminibus euelluntur. 233. num. 304
 Sagittarij non ex genere, sed ex arte deliguntur. 138. numero 15
 Salarium aduocatorum non est taxatum in causa vitæ. 163. nu. 37
 Salicis natura & vis Homero cognita. 206. nu. 208
 Salomon rex sapientissimus medicæ artis peritissimus. 192. nu. 118
 Salomon in adolescentiâ vnctus in regem fuit. 620. numero 211
 Salomonis prouerbium de mendicitate. 31. nu. 25
 Salij sacerdotes ex patriciis creati. 99. nu. 12
 Saltanidi ars maximè nobiles & ingenuos decet. 367. num. 25
 Saltatores inter illiberales artifices ponuntur. 366. numero 22
 Saluius Iulianus Iurisconsultus. 44. num. 4. & 46. numero 11
 Salubre post cibum hilarescere. 204. nu. 200
 Et sermonibus delectari. ibid.
 Salyceti distinctio in statutis diuersis, in quibus bona successione sunt sita. 632. nu. 15. & seq.
 Sandapila quid. 123. nu. 151
 Sandapilarij qui. ibid. nu. 151
 Sancti authoritas munita auctoritate veteris aut noui testamenti præfertur constitutioni Papæ & Imperatoris. 652. nu. 5
 Sanguis longus. 92. nu. 16

Sanguinis nobilitas, nihil aliud est quàm stercoris & fætoris. 140. nu. 22
 Sanitas æquabilitate quatuor humorum continetur. 303. nu. 392
 Sanitas à Deo non à medicis est. 314. nu. 433
 Sanitas Mercurio iuncta. 168. nu. 4
 Sanus qui est, diues est. 302. nu. 384
 Sanitas medicinæ finis. 303. nu. 391
 Sanitatis parens medium. ibid. nu. 392
 Sanitate nihil est vtilius. 302. nu. 384
 Sancti qui medicina vsi sunt. 189. nu. 96. & sequentibus numeris.
 Sancti nobiles. 406. nu. 158
 Sancti qui medici fuerint. 188. nu. 81. & numeris seq.
 Sancti à nobilitate laudati. 131. nu. 4
 Sapientia pauperis contemnitur. 32. nu. 26
 Sapientia vtilior est cum diuitiis. 149. nu. 9
 Sapientia omnibus nobilibus nobilior est. 42. nu. 17
 Sapientes multi sibi mortem conscuerunt. 332. nu. 512
 Sapientia crescente decrescunt cætera virtutes. 431. num. 89
 Sapientia primogenita. 427. nu. 77
 Sapientiæ ætas condimentum est. 431. nu. 89
 Sabaudenses olim Allobroges dicti. 412. nu. 9
 Sara Abrahæ vxor Isaac filium propriis vberibus lactauit. 109. nu. 82
 Sardanapalus ex purpuræ carminatore rex factus est. 38. nu. 8
 Sardanapali & Socratis comparatio. 34. nu. 3
 Satisfacere qui non cogantur. 128. nu. 189
 Saturni filij sorte imperium diuiserunt. 500. nu. 3
 Saul Iudæorum rex ouium pastor fuit. 38. nu. 8
 Scelere nobilis quis dicatur. 15. nu. 30
 Scientia an nobilitet. 44. nu. 1
 Scientia cuiusmodi nobilitas sit. 45. nu. 5
 Scientiæ defectus non suppletur per nobilitatem. ibid. num. 9
 Scientiam maxime nobiles decere ac principes. ibid. num. 10
 Scipio Nasica scenicos ludiones tribu mouit. 364. numero 15
 Scipio Africanus agrum suis manibus coluit. 355. numero 6
 Scipio somnolentus. 498. nu. 114
 Scholares iubentur tractari vt ciues, non per hoc perdunt priuilegia scholarium. 55. nu. 49
 Scholaris habens priuilegia ciuis, non perdit propterea priuilegia scholaris. 56. nu. 54
 Scribæ apud Hebræos erant inter præcipuos Regis comites. 373. nu. 51
 Scribæ apud nonnullas gentes in honore fuerunt. ibid. num. 50
 Scriptores venationis qui fuerint. 403. nu. 143
 Scriptores nobiles. 15. nu. 28
 Scylla gloriabundus, reprehensus. 26. nu. 10
 Scylla patriciorum & nobilium partes defendit. 383. num. 35
 Scytharum & Aegyptiorum de vtriusque gentis vetustate contentio. 95. nu. 28
 Secretarij qui vulgari Franciæ vocabulo dicantur. 373. num. 53
 Secunda causa agit ex vi prima. 609. nu. 124
 Secundogenitus & cæteri fratres si habeant vnde se possint alere, an primogenitus teneatur eis suppeditare victum. 470. nu. 35
 Secundogenitus an tractet de damno vitando. 604. num. 89
 Secundogenitus licet non succedat extante primogenito, habet tamen cum tertio detinente hæreditatem actionem. 689. nu. 1. & seq. vsque ad finem quæsit.
 Secundogenitus qui ex statuto nõ succedit præteritus, an non

an non possit impugnare testamentum. 642. nu. 23
 Et quomodo intelligendum sit. 645. nu. 44
 Secundogenitus qui habet partem in Baronia censendus, & appellandus est Baro vt primogenitus. 638. nu. 1. & seq.
 Secundogeniti magis à Deo plerunque dilecti. 428. numero 78
 Securitas data alienis & suis sociis, comprehendit socium Iudæum. 662. nu. 14
 Sed dictio ponitur inter diuersa. 61. nu. 8
 Seleuci regis naturale insigne Anchora. 50. nu. 20
 Semina primigenia. 410. nu. 1
 Seminalis tandiu durat, quandiu semen vel fructus fetus reperitur. 603. nu. 84
 Semiramis Assyriorum regina ex ancilla regina facta. 38. nu. 8
 Senatores patres dicti. 101. nu. 26
 Senatores ætate maximi priores sententiam dicebant. 437. nu. 113
 Senatoris filius natus ex illustri ante dignitatem adeptam, clarissimus solum dicitur. 74. nu. 7
 Senatus nomen vnde desumptum sit. 446. nu. 168
 Senatusconsultum Macedonianum locum habet in Iudæis. 662. nu. 13
 Senecæ testimonium de sceminis 340. nu. 544
 Senectus cur præcipue dicatur. 430. nu. 87
 Senectus honorata tantam habet auctoritatem, vt ea pluris sit, quam omnes adolescentiæ voluptates. 436. num. 105
 Senectus misera est quæ se oratione defendit. 430. numero 88
 Senectus venerabilis est, non diuturna neque annorum numero computata. ibid. nu. 88
 Senectuti olim iuuentus ita cumulatam & circumspicuum honorem reddebat, tanquam maiores natu adolescentium communes patres essent. 428. nu. 80
 Senes in ius vocari non debent sine venia. 436. nu. 108
 Senes priuilegiis egregiarum personarum gaudet. ibid. num. 109
 Senes non debent grauare sententiæ iuniorum accedere. 433. nu. 95
 Senes errantes reprehendi possunt. ibid. nu. 98
 Senes non coguntur inuiti ferre testimonium. 454. numero 212
 Senes cumulatoribus priuilegiis donandi. ibid. numero 216
 Senex vulpes non capitur laqueo. 433. nu. 92
 Senior legatorum, verba legationis facere debet. 439. num. 123
 Senior doctor iuniori præferendus. 454. nu. 215
 Senior collegium conuocat. 439. nu. 119
 Senioreni principatû moderari magis conuenit quàm iuniorem. 469. nu. 31
 Seniores à multis muneribus excusari. 454. nu. 214
 Seniores in honoribus & dignitatibus præferendi. 446. num. 165
 Seniores sacerdotiis præficiendi. 449. nu. 182
 Seniores in multis iunioribus præferendi. 428. nu. 79
 Seniores magistris adolescentibus præferendi. 451. numero 198
 Seniores prius debent subscribere. 437. nu. 111
 Seniores ius habent corrigendorum propinquorum. 442. nu. 141
 Seniores in consiliis præferuntur iunioribus. 433. numero 93
 Seniores mitius puniendi. 445. nu. 160
 Seniores in distribuendis elemosynis præferendi. 443. num. 147
 Seniores honoratiores ex legibus. 428. num. 79
 Seniores in rerum interpretatione præferendi. 450. numero 188

Senioresne an iuniores aduocati prius loqui debeant. 437. nu. 114
 Seniores in legationibus præferendi. 439. nu. 122
 Seniores à longis itineribus excusandi. 454. num. 211
 Seniores in dicendis sententiis præferendi. 437. nu. 112
 Seniores in accusationibus præferendi. 445. nu. 157
 Seniores primo loco federe debent. 437. nu. 115. aut honoratior, quisquis is sit. ibid. nu. 116
 Seniori filio relinquuntur clauis & annulus. 441. numero 137
 Senioribus peritis magis credendum. 445. nu. 155
 Senioribus magis creditur in antiquis, secus in actu recenti. 444. nu. 150
 Seniorum nomina prius inscribi debent. 437. nu. 110
 Seniorum voces in electionibus & aliis præferendæ. 445. nu. 156
 Sententia ei nocet, qui alteri succedit in vniuersali regimine. 586. nu. 17
 Et filio exheredato, ibid. nu. 18
 Et ei cui hæreditas restituitur, ibid.
 Et filio, cui alterius bona omnia vel ipsorum quota quedam est publicata, ibid.
 Eidem filio contra voluntatem defuncti succedenti, ex legis tamen permisso, ibid.
 Et prælato in beneficio succedenti in regimine & administratione, ibid.
 Sententia de regno lata contra patrem nocet primogenito non vocato. ibid. nu. 17
 Sententia Papæ & Principis facit ius, & habet vim legis. 613. nu. 162
 Sententia sine iusto & legitimo contradicte lata inefficax est. 377. nu. 4
 Sententia in causa nobilitatis vt nocet aliis non vocatis, ita & prodest. 378. nu. 14
 Sententia lata aduersus inuitum non nocet cæteris. ibid. num. 13
 Sententia lata per famam probationem aduersus nobilem potest retractari citra appellationem per instrumenta de nouo reperta. 395. nu. 96
 Sententia lata super statu vel conditione facit ius vbi que. 377. num. 2
 Sententia lata in causa ciuili nocet in criminali. 378. num. 10
 Sententia lata in causa nobilitatis, facit ius inter omnes. 377. nu. 2
 Sententia licet ius faciat quò ad alios, nõ nocet tamen habenti ius æquè principale. 377. nu. 7
 Sententia contra absentem lata magis censetur fuisse lata ex contumacia illius, quàm quòd habuerit malam causam. ibid. nu. 12
 Sententiæ duæ si reperiantur eiusdem diei, nec appareat vtra earum sit prior aut posterior, neutra earum valet. 535. nu. 8
 Sententiæ contra legem late sunt nullæ. 688. nu. 1
 Septimius Seuerus Imperator ante adeptum imperium aduocatus fisci fuit. 51. nu. 22
 Septimius Seuerus Græcis & Latinis literis eruditissimus. 46. nu. 11
 Sepultura apud Lacedæmonios omnibus æqualis. 123. num. 152
 Serapion Alexandrinus artem medicinæ in vsu & experimentis posuit. 182. nu. 56
 Serui olim medici. 308. nu. 410
 Serui publici qui dicantur. 167. nu. 9
 Serui omnium rerum & doctrinarum capaces. 336. nu. 525
 Serui manumissi, libertini dicuntur: ex ipsi autem procreati, ingenui. 90. nu. 7
 Serui ad militiam aspirare possunt. 61. nu. 6
 Serui plurimi medicinam exercuerunt. 335. nu. 524
 Seruius Sulpitius tardius ad iuris studium accessit. 453. nu. 206

Seruorum cibus quis. 121. nu. 147
 Seruus acquirit inuito domino. 53. nu. 36
 Seruus alterius serui dominus. 60. nu. 4
 Seruus ante seruum, dominus ante dominum. ibid. numero 4
 Severus Imperator, cuius rescripta à Jurisconsultis saepe citantur, decimo octavo anno publice declamavit. 435. nu. 104
 Sicilia regnum quomodo deuoluatur ad papam. 458. nu. 2
 Sicilia in regno primogenitus solus ex pacto succedit. 412. nu. 8
 Si dubium sit vter prior mortuus sit vir an vxor in diuersis tamen locis, potior est conditio possidentis. 541. nu. 12
 Quid de patre & filio. 542. nu. 13
 Si iudex domicilij pupilli dederit tutorem & iudex bonorum alium. 529. nu. 18
 Si vnus ex duobus Titij filiis fuerit legitimatus, nec constet quem ex his duobus pater intellexerit, neuter erit legitimatus. 537. nu. 18
 Si ignoratur an filius sit alterius duarum foeminarum, ea praefertur quae in possessione est. 542. nu. 18
 Si dubitetur an bona praelati fuerint quaesita ex bonis ecclesiae, an patrimonialibus, possessor praefertur. 541. nu. 8
 Si non constet ad quem ex filiis emphyteuta veniat emphyteusis, an dominus gratificabitur. 523. nu. 11
 Si vir & vxor simul testamentum suum fecerunt, vno mortuo alter quantum ad se, potest reuocare. 667. nu. 5
 Simonidis sententia de nobilitate. 136. nu. 13
 Simonidis poetae sententia. 69. nu. 7
 Simplicitas nobilibus propria. 379. nu. 20
 Singuli ad innumeras nascimur miseras, & cum vita fungimur, tum demum miseri desinimus esse. 331. nu. 8
 Si ex statuto sufficiat testimonium contra nobilem sine redditione rationis: an locus sit statuto, si communem reddiderint, sed malam. 395. nu. 99. nu. 109
 Sobrietatis sanitatis parens. 313. nu. 430
 Socius non cogitur accipere aestimationem suae partis, nisi res alia diuidi non possit. 654. nu. 16
 Societas tacita ex artibus socialibus. 408. nu. 162
 Socrates senior dedit operam fidibus tractandis. 452. nu. 204
 Socrates saltationi operam dedit. 368. nu. 28
 Socrates quomodo desinierit nobilitatem. 34. nu. 3
 Socrates moriens Aesculapio gallum vouit. 175. numero 26
 Socratis generis ignobilitas, Sardanapali gloria nobilior fuit. 34. nu. 3
 Socratis dictionum in medicum Stratonici. 316. numero 440
 Socratis sententia de nobilitate. 136. nu. 13
 Sol apud ethnicos colebatur. 345. nu. 567
 Sol vnde Apollo dictus. ibid. nu. 568
 Solis incommoda. ibid. nu. 568
 Solon mercaturam exercuit. 360. nu. 15
 Solon reprehensus. 513. nu. 60
 Solonis dictum. 436. nu. 106
 Solius Dei est nec falli nec fallere. 379. nu. 539
 Solonis lex de magistratibus constituendis. 30. nu. 20. & 97. nu. 5
 Solutio casus c. afferte. 541. nu. 7
 Somnum nihil noxium esse. 203. nu. 193
 Somnum conuenire senibus ex Homero. ibid. numero 192
 Somno membrorum compages resoluuntur. 202. numero 191
 Somnus remedio est lassitudini. ibid.

Somnus λουσιμειν. ibid. nu. 191
 Soporiferis medicamentis quando vtendum sit. 341. num. 550
 Sors nobilis. 15. nu. 28
 Sors est pars speculationum in diuinatione. 518. numero 80
 Sors fortunae filia. 519. nu. 87
 Sortis iudicium periculosum. ibid. nu. 85
 Sortis probatio ex sacris literis. 503. nu. 10
 Sortis necessitudo. 510. nu. 47
 Sortis coniunctio & societas. ibid. nu. 47
 Sorti non esse locum nisi petatur saltem ab altera partium. 520. nu. 94
 Sorti nunquam locum esse in quaestionibus facti. ibid. num. 91
 Sorti non esse locum cum de praedicio tertij agitur. ibid. nu. 92
 Sorte milites ad praedam vocantur. 508. nu. 39
 Sorte res iudicata appellationem non admittit. 520. numero 95
 Nec restitutionem in integrum. nu. 96
 Sorte iudicabatur quis prius in certamen descenderet. 507. nu. 34
 Sorte delecti qui capta in bello restituerent. 512. numero 56
 Sorte ad labores homines vocati. 507. nu. 35
 Sorte fieri potest electio secularium administrationum. 548. nu. 8
 Sorte ducti senatores qui mense Septembri & Octobri manerent. 516. nu. 72
 Sorte ad pericula homines legebantur. 507. nu. 37
 Sortes ex Homero. 514. nu. 69
 Sortes damnosae damnis variis omnia inuolutes. 519. nu. 89
 Sortes regulariter permittunt. 504. nu. 14
 Sortes ex Virgilio. 514. nu. 68
 Sortium exempla ex Aristotele. 517. nu. 76. & seq.
 Ex Cicerone, ibid.
 Ex Liuiio, ibid.
 Ex Diodoro Siculo, ibid.
 Sortibus oracula dabantur ex poetis. 515. nu. 70
 Sortitiones iudicium. 512. nu. 56
 Sortitione in quosdam ex multis animaduertebatur. 511. nu. 52
 Sortiri matrimonium, quid sit in l. cum te. C. de inoffic. testa. 516. nu. 73
 Sortiri vxorem & maritum, quomodo intelligatur in l. foemina. ff. de senat. ibid. nu. 73
 Solthenes ignobilis, regno Macedoniae praeficitur. 38. nu. 8. & 99. nu. 9
 Soltrati responsio in eum qui ei ignobilitatem obiecebat. 139. nu. 19
 Sparta & Athenae duo Graeciae oculi. 415. nu. 25
 Spartacus vilis dictus, quia ignobilis esset. 23. numero 62
 Speculatiua pars medicinae ex Homero. 196. numero 166
 Spes successione an sit legitima. 221. nu. 621. nu. 220. & 221. & multis seq.
 Spes succedendi certa & legitima. 605. nu. 96. & 97
 Spes non est transmissibilis. 608. nu. 117. & 118
 Spiritualibus in rebus, nulla est habenda ratio nobilitatis. 99. nu. 16
 Splendor tenebris opponitur. 6. nu. 19
 Splendor natalium familiae, nobilitatis & generis. ibid. nu. 19
 Splendor pro nobilitate aliquando accipitur. 94. numero 24
 Splendidi nobiles dicuntur. 6. & 7. nu. 19
 Splendidum ac nobilem non maiorum nobilitas, sed animi virtus efficere solet. 34. nu. 3

Splendidus in malam partem quandoque accipitur. 16. num. 32
 Spurij & legitimi natura non differunt. 80. nu. 35
 Spurij à beneficiis arcentur. 76. nu. 16
 Spurij in ordinem decurionatus allegi possunt. 83. numero 30
 Spurij non possunt munus notariorum assequi. 79. numero 34
 Spurij non admittendi ad studium medicinae. 187. numero 76
 Spurij quare non succedant matribus nobilibus. 143. nu. 12
 Spurio non defertur iuramentum. 76. nu. 15
 Spurius non continetur in statuto loquente de liberis, appellatione liberorum. 405. nu. 152
 Spurius an possit creari notarius. 76. nu. 15
 Spurius an possit doctoratus insignibus decorari. ibid. nu. 15
 Spurius an ad sacros ordines promoueri possit. ibid. nu. 16
 Spurius an possit ferre testimonium. ibid. nu. 15
 Spurius legitimatus similis est homini curato à vulnere, cui aliqua remanet cicatrix. 76. nu. 18
 Spurius est testis infamis. ibid. nu. 15
 Statuta de nobilibus loquentia, quomodo intelligenda sint. 394. nu. 89. nu. 90. nu. 91
 Statuta prohibentia ne nobiles sint aduocati. 158. numero 10
 Statuta successione nobilium non habent locum in monachis. 147. nu. 1
 Statuta an sint iurisdictionis. 496. nu. 5
 Statuta laicorum fauorabilia etiam generalia non profunt ecclesiis nec clericis. 629. nu. 3. & nu. 8. & 9. & sequent.
 Quid si statutum priuilegiatum specialiter loquatur de clericis. ibid.
 Statuta recipiunt extensionem passiuam ex regulis iuris communis. 595. nu. 22
 Statuta & immunitates ciuitatum comprehendunt Iudaeos. 661. nu. 4. & seq.
 Statuta non nisi subditos ligant. 625. nu. 4
 Statuta si sint diuersa in locis quibus bona successione sunt sita, quae sequenda sint in forma succedendi. 631. nu. 1. & seq. per totam eam quaest.
 Statuta repellentia foeminas existentibus masculis habent locum in Iudaeis. 663. nu. 21
 Statuta laicorum non ligant clericos nec res ipsorum. 625. nu. 3
 Statutis in nostrum fauorem principaliter inductis possumus renuntiare. 556. nu. 4
 Praefertur cum ita redimus ad ius commune. ibid. nu. 5
 Statutum praefertur primogenitum in successione patris, an trahatur ad successione matris. 482. nu. 1
 Statutum quod defert hereditatem masculis, foeminis exclusis, non est prohibitorium. 559. nu. 15
 Statutum arcens foeminas à successione extantibus masculis, arceat & masculos ex eis. 489. nu. 12
 Statutum excludens matrem à successione filij non excludit à successione filia. 492. nu. 2
 Statutum recipit interpretationem iuris communis ne quis indebitè laedatur. 604. nu. 88
 Statutum repellens foeminas factum ante ingressum religionis, comprehendit moniales; secus si post factum sit. 626. nu. 7
 Et idem in statuto repellente vterinum. ibid. nu. 8
 Statutum praefertur agnatos cognatis, an noceat clericis agnatis qui succedere possunt. 625. nu. 2
 Statutum de filiis loquens simpliciter non intelligitur de adoptiuis. 630. nu. 7. & nu. seq.
 Statutum loquens de primogenito non intelligitur

de foemina. 485. nu. 15
 Primogenitura apud Hebraeos maribus tantum conueniebat. ibid. nu. 17
 Statutum in rem, res ipsas afficit à quocumque possideantur, siue à ciue siue ab extraneo; Secus in statuto in personam. 631. nu. 4. & seq.
 Quae distinctio locum habet in legibus & edictis praetorum. ibid.
 Et in testamentis. ibid.
 In stipulationibus. ibid.
 In pactis. ibid.
 In rescriptis. ibid.
 In priuilegiis. ibid.
 In concessionibus & immunitatibus. ibid.
 Et in statutis. ibid.
 Eiusdem distinctio alia item distinctio. ibid. nu. 7. & seq.
 Statutum an possit afficere pro bonis alibi sitis. 634. nu. 24
 Statutum à superiore confirmatum, tolli potest à statutibus si reditur ad ius commune. 556. nu. 5
 Statutum praefertur primogenitum, an comprehendat primogenitam. 482. nu. 1
 Statutum cuiuslibet sequendum in bonis ibi sitis. 631. nu. 1. & seq.
 Statutum est legitima ciuium conuentio. 646. nu. 4
 Statutum originis valet tam auctoritate iuris Ciuilis, quam Canonici. 632. nu. 12. 633. nu. 22. 634. nu. 31
 Statutum vel consuetudo praefertur primogenitos an valeat. 461. nu. 1
 Statutum prohibens cedi nobili, an habeat locum in ecclesia vel clerico. 396. nu. 105
 Statutum prohibens nobiles patrocinari an valeat. 399. nu. 120
 Statutum prohibens nobiles ab officis publicis, an valeat. ibid. nu. 120
 Statutum potest facere ex insufficienti probatione sufficientem. 394. nu. 92
 Statutum aut consuetudo an possit facere nobilem vel ignobilem ex genere materno. 85. nu. 22
 Statutum, vt credatur testibus malam rationem reddentibus, non valet. 396. nu. 101
 Statutum prohibens quippiam fieri à nobili non comprehendit monachos. 148. nu. 2
 Statutum, vt sufficiat fama qualibet ad probandum contra nobiles, an valeat, eiusdemque ratio. 394. nu. 92. ibid. nu. 93
 Statutum Perusinum agens de nobilibus. 409. numero 165
 Statutum, ne nobiles possint esse arbitri inter populos, quomodo intelligatur. 399. nu. 121
 Statutum prohibens probari debiti solutionem per testes non ligat clericum factum post solutionem. 628. numero 16
 Statutum de offendente ciuem comprehendit ciuem Iudaeum. 662. nu. 14
 Statutum Florentiae remouet foeminas à masculis. 645. nu. 1
 Statutum in causa proxima, & in remota statutum est quae ex illa descendit. 601. nu. 67
 Statutum excludens ob alium habet caput includendi, & alterum excludendi. 643. nu. 35
 Statutum trahitur ad actus praeteritos respectu effectuum futurorum. 627. nu. 13. & nu. 17. & seq.
 Statutum condere iurisdictionem est. 625. nu. 4
 Statuto vel consuetudini renuntiare nemo potest in praedictum alterius. 560. nu. 22
 Statuere tantum ij possunt, qui iurisdictionem habent. 495. nu. 2
 Statuentes non videntur voluisse sibi impossibilia. 646. nu. 1

Valet statutum quò quis disponit, vt in castro præferatur primogenitus. 677. nu. 3
 Valet donatio facta filiofa. in causam dotis. 655. nu. 6.
 Valentiniani pater funarius quare dictus. 37. num. 7
 Valetudo est blandissimum condimentum. 302. nu. 388
 Vandali fratrem regis filii eiusdem in regni successione anteponunt. 594. nu. 18
 Vanitudo pro vanitate accipitur. 4. nu. 12
 Vassallus cui facta est potestas alienandi, non potest alienare in ignobilem. 398. nu. 117
 Vassallus potest gratificari cui ex dominis non conuenientibus fidem præstet. 522. nu. 6
 Vassallus non tantum feudo priuatur, si concubuerit cum vxore primogeniti, sed etiam si cum secundogeniti vxore. 689. nu. 1. & seq.
 Vassallus gratificabitur cui ex pluribus filiis domini suppetias feret. 524. nu. 16.
 Vassallus non potest in præiudicium proximioris cedere vltiori. 562. nu. 3
 Vassallus debet præstare fidelitatem ei qui principatum possidet. 542. nu. 16
 Vassallus non nisi vni ex filiis & heredibus tenetur iurare fidelitatem. 682. nu. 9
 Et qui id sentiant, ibid.
 Et rationes eius opinionis, vide ibid. nu. 10
Barrabas in conuiuio apud Lacedæmonios quis dicebatur. 509. nu. 42
 Vastitas & vastitudo. 4. nu. 12
 Vaticinatio & Medicatio sibi inuicem cognata. 231. num. 298
 Vbi vnus pro multis loquitur, seniori id munus concedendum est. 439. nu. 124
 Vbi verba statuti deficiunt, deficit & ipsum statutum. 650. nu. 1
 Vcalegon & Antenor arte militari defuisti, in curia ac senatu, dicendaque sententia vtilissimi. 433. nu. 94
 Vectius Melsius Volcorum rex nobilior factis quam genere. 38. nu. 8
 Vel dictio, ponitur inter diuersa. 61. nu. 8
 Vena in pleuritide an sit secanda ex parte affecta, an ex diuersa, medicorum super hac re contentio. 317. nu. 445
 Venatio immodica non est laudanda. 404. nu. 149
 Venatio propria regum & nobilium. 402. nu. 139
 Venatio deorum inuentum. ibid. nu. 142
 Venatio virilis est exercitatio: saltatio muliebris. 404. nu. 146
 Venatio Iuris gentium est. 405. nu. 150
 Venatio optima quadrupedum, teste Platone, habetur. 403. nu. 144
 Venatio salubris est. 404. nu. 147
 Venationis ars nequissima. ibid. nu. 148
 Venationis heroës studiosi. 403. nu. 141. & seq.
 Et in his,
 Chiron. Cephalus. Aesculapius.
 Melanion. Nestor. Theseus.
 Hippolytus. Palamedes. Vlysses.
 Menestes. Diomedes. Castor.
 Pollux. Machaon. Podalirius.
 Antilochus. Aeneas. Achilles.
 Menelaus. Scamandrius.
 Alij item recensiti nu. 145
 Alexander magnus. Pelopidas. Philopemenes.
 Pompeius. Plinius.
 Alij quoque Imperatores & reges. 404. nu. 146
 Traianus. Hadrianus.
 Antonius Pius. Antonius philosophus.
 Alexander Scuerus. Alphonfus rex.
 Venatores & aucupes inter viles habitus. 374. nu. 59
 Venationis commoda. 403. nu. 141
 Veneficia medicis peculiaris. 315. nu. 437

Venenum veneno pellitur. 342. nu. 552
 Veneti non admittunt bastardos in suum consilium. 76. nu. 19
 Veneti nobiles citra dedecus mercaturam exercent. 361. nu. 21
 Venetiis nulli arma ferre licet. 108. nu. 75
 Venialiter peccat qui pauperibus delicia vel sumptuosa cibaria præparat. 121. nu. 146
 Ventidius Bassus primò mulio, postea consul factus est. 374. nu. 59
 Ventidius Bassus cum sibi fricandis mulis victum comparasset, tandem consul Romanus factus est. 40. numero 10
 Venus in alea obtinet primum locum. 509. nu. 42
 Verba in dubio naturaliter intelligenda sunt. 721. nu. 6
 Verba primigenia. 410. nu. 1
 Verba enuntiatia antiqua vim habent probationis. 436. nu. 107
 Verba naturaliter intelligenda sunt. 610. nu. 134
 Verbum herbam Mercurius Vlysi dicitur dedisse, cum ad Circem venisset. 168. nu. 4
 Verborum cognitio non contemnenda. 319. nu. 462
 Verè nobiles ceteris demissiores sunt. 143. nu. 7
 Versari in sordidis artibus qui dicantur. 151. nu. 4
 Vespasianus post tribunatum militum foro operam dedit. 159. nu. 18
 Vespasianus Imper. vulgò mulio vocatus. 374. nu. 59
 Vespasianus Imperator negotiationes propalam exercuit. 360. nu. 17
 Vespasianus obscuris ortus parentibus. 37. nu. 7
 Versus famosi. 17. nu. 38
 Veteranorum medicorum nomenclatura per alphabetum. 293. nu. 320
 Veteres ceræ. 92. nu. 16
 Veteres aliis laribus primitias frugum offerre soliti. 425. nu. 71
 Veteri in testamento quæ in figuram concedebantur, non sunt trahenda in exemplum. 563. nu. 3
 Verbum successions comprehendit tantum causam intestati. 639. nu. 8
 Verum dicitur quod veritati admixtum est. 593. nu. 33
 Vestæ primitias offerre Græci soliti. 425. nu. 71
 Vestem peculiarem habebant primogeniti olim. 414. nu. 17
 Vetusas vim probationis habet. 436. nu. 107
 Vetus familia. 93. nu. 20
 Vetus nobilitas. ibid. nu. 20
 Vetusas familia. 93. nu. 20. & 94. nu. 24
 Vetusas generis. 94. nu. 24
 Vetusas pro nobilitate accipitur. 94. nu. 24
 Vicissitudo imperandi. 574. nu. 12
 Victus recta ratio mores etiam probos reddit. 230. numero 294
 Vidua retinet omnia priuilegia, honores, & dignitates viri mortui. 82. nu. 5
 Et ciuitatem, ibid. nu. 6
 Et familiam, ibid.
 Et domicilium, ibid.
 Vidua impudica non retinet domicilium viri. 83. numero 14
 Perdit legatum à viro factum, ibid.
 Et etiam tutelam filiorum, ibid.
 Vidua retinet viri nobilitatem si honestè viuat, aliàs non. 83. nu. 13
 Vidua regis, regina dicitur. 82. nu. 7
 Vidua nobilis genere viri ignobilis, retinet mariti conditionem. 88. nu. 38
 Vidua est vera viuæque imago mariti mortui. 83. numero 10
 Vidua censetur esse in matrimonio defuncti mariti, ibidem, nu. 9

Vilani

Vilani non à villa, sed à vili dicti. 23. nu. 62
 Viles & infamæ fortis homines quo mortis genere affici debeant. 115. nu. 111
 Villani & rustici apud Gallos pro ignobilibus dicuntur. 19. nu. 53
 Vinum nobile. 15. nu. 28. & 84. nu. 15
 Vini vsus moderatus prodest sanitati corporis. 197. nu. 174. & 198. nu. 176
 Vinum merum sed aqua dilutum esse bidendum. 199. nu. 181
 Vinum nimium noxium. 197. nu. 175
 Vinum falernum. 318. nu. 454
 Vinum generosum. 20. nu. 51
 Vinum meracius conuenit senibus. 200. nu. 182
 Vir clarissimus. 5. nu. 13
 Vir nobilis vxorem ignobilem nobilitat. 82. nu. 3
 Vir ignobilis non nobilitatur ab vxore nobili. 84. nu. 15
 Vir calidior femina. 196. nu. 169
 Vir ignobilis constante matrimonio potest dotare vxorem nobilem ob compensationem nobilitatis. 84. numero 19
 Viri capacitas ad vxorem porrigitur. 81. nu. 2
 Viri celebres qui mercaturam exercuerunt. 360. nu. 15
 Viri celebres qui venationi operam dederunt. 403. numero 145
 Virga nobilis. 15. nu. 28.
 Virgilius medicus fuit. 207. nu. 214
 Virgines strangulare vetusto Romanorum more nefas erat. 116. nu. 113
 Virgo Ardeas plebeij generis à duobus in matrimonium fuit expetita. 398. nu. 116
 Virgo quotannis apud Lacedæmonios immolabatur. 517. nu. 79
 Vires pollent in iuuenibus, prudentia in senibus. 431. nu. 90
 Virtutes corporis mutantur in senibus. 431. nu. 89
 Virtus in infirmitate perficitur. 333. nu. 514
 Virtus nobilitati anteponenda. 41. nu. 16
 Virtus ex Peripateticorum sententia indiget opum adminiculis. 149. nu. 9
 Virtus deformior est in qua generis nobilitas periclitatur. 40. nu. 12
 Virtus quos nobilitat, verè sunt perfecti nobiles. 141. nu. 2
 Virtus hominis non genus spectandum. 37. nu. 7
 Virtus præfens antiqua præstantior est. 136. nu. 13
 Virtus hominis, non patria aut genus spectari debet. 71. nu. 16
 Virtus dat causam nobilitati. 41. nu. 15
 Virtus, non patria cuiusque æstimanda & ponderanda est. 70. nu. 11
 Virtus nobilitati anteponenda. 98. nu. 9
 Virtus an nobiliter. 32. nu. 1
 Virtutis studiosi pro nobilibus habentur. 68. nu. 3
 Virtutis & nobilitatis discrimen. 41. nu. 14
 Virtutem nobilitatem esse qui dicant. 32. nu. 1
 Virtutem in infirmitate perfici, quomodo intelligatur. 354. nu. 600
 Virtutes maiorum qui sequantur, sunt pauci. 131. nu. 5
 Vita apud Latinos & vitam morti contrariam & opes significat. 299. nu. 367
 Vita Græcis nonnullis *Zōn* dicitur. 346. nu. 572
 Vita hominis arte medicina profecti potest. 342. numero 554 555
 Vita breuitas malis oblata. 343. nu. 557
 Vita terminus certus constitutus. 326. nu. 494
 Vitelliorum certus. 5. nu. 14
 Vitriges obscura familia ortus Gotthorum rex factus. 39. nu. 5
 Vitis in alium collem translata mutat ingenium. 112. nu. 91

Vlpianus nobilis dictus. 44. nu. 4
 Vlysses *δωκεῖς* dictus. 131. num. 6
 Vlysses proficitur se artis coquinariæ peritum. 370 numero 36
 Vlysi patriæ ignobilitas laudi fuit. 71. num. 14.
 Vlysses à Telegono filio necatus. 427. nu. 49
 Vna eademque res an possit diuerso iure censeri. 154. nu. 11
 Vnctiones & lauacra Homero non incognita. 204. nu. 198
 Vngari primogenitos in successibus præferunt. 412 numero 6
 Vnguentarij Myropolæ inter vilissimos habitus sunt. 374. nu. 58
 Vnguentarij à Lacedæmoniis vrbe pulsi fuerunt. ibid.
 Vnicuique vitæ terminus à Deo staturus. 341. nu. 556
 Vnitas Græcis *μονάς* dicitur. 465. nu. 16
 Vnicus actus quantumvis notorius non inducit consuetudinem. 590. nu. 2
 Vnicus actus contrarius interrumpit consuetudinem. ibid. nu. 3
 Vnus pro quodam apud Hebræos accipitur. 456. numero 4
 Vnus pro primo apud Hebræos accipitur. ibid. nu. 4
 Vnus omnium pater. 134. nu. 4
 Vocati sub nomine vniuersali vel indefinito veniunt. ordine successiuo. 616. nu. 188
 Voces primigeniæ. 410. nu. 1
 Voces nobilium in electionibus, & aliis semper præferendæ. 103. nu. 37
 Voluntas offerentis, non quæ offeruntur spectanda. 165. nu. 50
 Voluntas testatoris in omnibus dominatur. 640. numero 19
 Voracitas quos morbos generet. 330. nu. 430
 Vrbes nobiles. 68. nu. 4
 Urbana rusticis nobiliora. 21. nu. 55
 Vrbes ignobiles. 69. nu. 5
 Urbani & vrbantatis appellatio. 22. nu. 58
 Urbium claritas. 68. nu. 4
 Vrsicinus martyr, medicus sub Nerone passus. 189. numero 88
 Vsurarius censetur mercator, quò ad onera. 147. numero 12
 Vusufructuarius quas impensas facere teneatur. 673. numero 2
 Vusufructuarius tenetur soluere collectas. ibid. nu. 4
 Vusufructus non recipitur ab alterius manibus, quam vusufructuarij. ibid. nu. 3
 Vtilitas honestati quibus sit potior. 22. nu. 57
 Vva generosa. 21. nu. 51
 Vva nobilis. 15. nu. 28
 Vulgi appellatione ignobiles tantum continentur. 381. nu. 31
 Vulgus pessimus rei bene gerendæ author. 112. numero 91
 Vulpes senex non capitur laqueo. 433. nu. 92
 Vxorem vnā cum multi sibi vendicant quāquam præferendus. 542. nu. 15
 Vxores forte duci solitæ. 516. nu. 73
 Vxor an, & quomodo dicatur pauper. 124. nu. 158
 Vxor an teneatur lactare alienum filium ex præcepto mariti. 113. nu. 93
 Vxor nobilis viri ignobilis, & econtrario an puniatur pœna nobilium an ignobilium. 89. nu. 42
 Vxor bona quomodo inuenienda. 149. nu. 10
 Vxor nobilis non tenetur operari viro. 113. nu. 94
 Vxor quæ teneatur facere marito. ibid. nu. 94
 Vxor conditionem mariti sequitur. 84. nu. 18
 Vxor nobilis viri ignobilis, per huiusmodi matrimonium ignobilis efficitur. ibid. nu. 16

Vxor

I N D E X

Vxoris nobilitas pro dote est. 125. nu. 164
 Vxoris nobilitas ex viro, non tantum virum habet,
 quam quæ ex genere est. 83. nu. 11
 Vxorem malam, malique generis non renuit vir gene-
 rosus, modo multas pecunias ei dederit. 25. nume-
 ro 7
 Vxores viris suis se commendant ex ablaçtatione libe-
 rorum. 109. num. 82
 Vxores diuites magis quàm nobiles quaruntur. 25. nu-
 mero 7
 Vxores clarissimæ quæ dicantur. 82. nu. 1
 Vxores maritorum dignitatem participant. ibid. nu-
 mero 1
 Vxores nobiles superbæ. 113. num. 100
 Vxorum imperiis quinam olim parebant. 86. num. 25

Vxorum suarum amantiore sunt nobiles. 143. nu. 11
 Vxorum nobilitate multi gloriantur. 84. num. 17

X

Xanthiorum lege filij à matribus non à patribus
 fortiebantur nomen. 86. num. 25
 Xerxis & Cynegyri comparatio. 34. num. 3
 Xystus Betulius Augustanus scripsit de vera nobilita-
 te. 1. num. 1

Z

Zeno familiae Stoicæ conditor mercaturam exer-
 cuit. 360. num. 16.
 Xenostorcus se ipsum strangulauit. 332. num. 512.
 Zonæ vitæ nonnullis apud Græcos dicitur. 572. nu. 572

F I N I S.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

